Universidad de Chile
Biblioteca

D. THOMÆ

SUMMA

THEOL

1

Universidad de Deusto
Biblioteca

IHS
BIBLIOTECA DE LOYOLA.
Sala 1
Estante 10
Plúteo 10 .

44,4

Universidad de Deusto
Biblioteca

PRIMA PARS OPERVM SANCTI THOMAE AQVINATIS.

Operum, seu Summæ Theologiæ Diui Thomæ Aquinatis, Doctoris Angelici Pars prima,

Reuerendiss. Thomæ à Vio, tit. sancti Xisti, presbyteri Cardinalis Caietani Commentarijs illustrata: Equa, Dei omnipotentiam, eiusq; præscientiam, seu prædestinationem, infinitatem intensiuam, rerumq; naturalium ac supernaturalium uim, necnon & Nominum analogiam, Entisq; conceptum sacræ Philosophiæ studiosus quisq; faciliter nanciscatur, & excerpat. Huic etiam additæ sunt suis quæq; locis luculenter appositæ clarissimorum Theologorum Annotationes & Postillæ, quæ & Authoris, & Commentatoris mentem faciliùs promptiusq; Lectori demonstrant. Emendatiora uerò nunc exeunt hæc Diui Thomæ Opera, nempe à Theologo prudentissimo scientissimoq; recognita.

Indicem rerum omnium singularium copiosißimum sequentes docent Paginæ.

M D XLI.

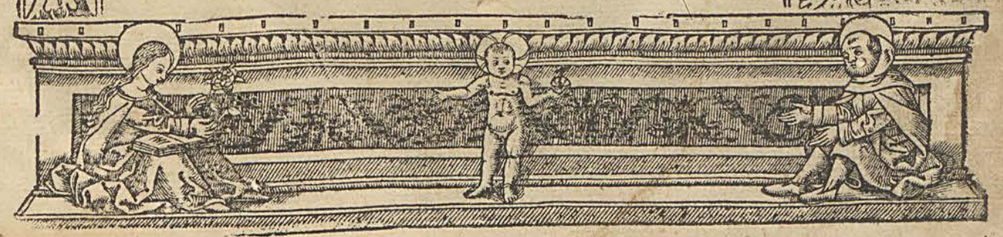

DOMUS TORNACENSIS S.J. IHS. BIBL. GEN. A.M.D.G.

Universidad de Deusto Biblioteca

AD REVERENDISSIMVM IN CHRISTO PATREM, DO. OLIVERIVM CARRAphe,

Cardinalem Neapolitanum Episcopum Hostiensem, ac Prædicatorum ordinis protectorem, Thomæ de Vio Caietani, eiusdem tunc ordinis Præd. generalis Magistri: Nunc sancti Xysti præsbyteri Cardinalis, in primæ partis Summæ sancti Thomæ Aquinatis expositionem, Præfatio.

CONTEMPLATVS Aristoteles orbis machinā vniuersi, cū videret suis queq; locis apte disposita, summum illius bonū atque idcirco maximū diuinę sapientiæ opus esse ordinē affirmauit. Hoc etiam pacto egregie dispositum aptatumq; hominis ingenium contemplari licet, qui sui animi conceptus ac doctrinam quam traditurus est ordine congruenti collocat & distinguit. Atque huius quidem sapientiæ laudem, sicut inter Philosophos omnium plane iudicio, sibi Aristoteles vendicauit: ita inter Theolo ... quem diuo Thomæ Aquinati præferre ausis, inuenies neminem. Nam cum priores illo permulti, sing ... discretis de rebus volumina quamplurima edidissent, quūque demum in perpetuam quandam seriem ... ologiæ sententias; tum Græci aliqui Authores, tum & Latini etiam redegissent, expositoresque permulti sententiarum ... ibros enarrassent; diuus tamen Aquinas noster, largiore quadam vena, Theologiam nobis ac doctrinam quasi omnig ... n traditurus, duos ipse discretos nouosque ordines & quidem præclarissimos adinuenit. Horum alterum quidem ... contra gentes complexus est. Alterum vero in quadrifido illo opere: quod summam diui Thomæ Aquina ... iam titulo nuncupamus. In qua tota summa, ea rerum copia continetur, quæ ad necessariam homini Christiano do ... nam veramqu- beatitudinē pertinent cōsequēdam, vt relictum nihil penitus videatur. Nā cum in prima summæ pa ... deo, de trinitate, de angelis, de anima rationali, deque ipso homine, ac totius mundi fabrica copiose, ac distincte pertra ... et. Tum sequentibus duobus Libris, ab homine iterum exorsus, humanas passiones omnes, earūque fontes, ac progressus, simulque virtutes quæ curare vitia & passiones possint, Ethicis cunctis sacrisque authoribus copiosius distinctiusque percenset. Reliqua porro pars (quæ numero quidem voluminum conscriptorum quarta est: ordine tamen doctrinæ tertia nuncupatur) de authore gratiæ Christo mysterijsque omnibus ad Christum pertinentibus tractat, tum vero & de ipsis sacramentis per quæ gratia confertur, postremo de optatissimo fructu gratiæ, superna videlicet beatitudine, ac supplicijs etiam damnatorum. Quod tamen ad cōsummationē tertiæ partis desideratur, in quarto super sententias Libro copiose disseritur. Atque hac quidem tanta rerum congerie cum sit immēsus Aquinas noster, non minus tamen admirationis sibi conciliat ratione sententiarum atque verborum, quibus tantam molem versat, atque pertractat. Ea nāque stili puritas est, vt superfluat si quid addideris, arescat vero si quid exemeris. Ea in verbis formalitas ac proprietas, vt nihil insit extrarium, nihil accidēs. Insuper ea est profunditas in sententijs, ea nouitas ac dearticulatio quæstionum, tum vero sic proprius in singulis earum argumentandi modus, vt in hoc scribendi genere facile princeps (vbi nulla iudicem turbet inuidia) censeatur. Iam vero ne quis in ... am magno aceruo rerum, suspicari possit connixisse authorem falsumque esse, naturam quodāmodo ipsar ... veritatis testē que habet. Nam si (vt Aristoteles ipse ait) illi sunt apti rerum coniicere veritatem, qui possunt ... partem dubitādo disquirere, quis iam dubitet Aquinatem nostrum procul a veritate non recessisse, qui, proposit ... millibus quæstionum de humanis diuinisque rebus, Theoricisque illis ac Practicis proprias semper in singulis ad vtrāq ... partem dubitationes adducit. Nostræ vero huius susceptæ expositionis hinc exorta ratio est. Quia formalis sermo doctor ... nostri, magnā recōdit sensuum altitudinem, quum tamen verborum collocatio, ac delectus, perplexi nihil habēs, prima fr ... e Lectorem videatur allicere, ac facilitatem sensuum polliceri. Verum longe aliter euenire sibi Lector intelligit, atque ab ... tio existimarat: repetita enim lectio authoris huius, videtur augere potius q̄ decerpere sensus percipiendi difficultatem. Quodque ad hanc primā pertinet summæ partē, hinc facile opinor eius eminētiā d ... tare posse, qđ eximij Thomistarū vindices eā vel sæpi⁹ repetētes semper in ea se noui aliquid percepisse affirmant, vt iam mirari minus oporteat (quum prima hęc pars tot experta sit hominum iudicia, quot habet & verba) tam multis illam oppugnationibus lacessitam fuisse. Theologi nanque complures, neque adeo contemnendi, magnum sibi nomen ingenij ac doctrinæ facturos hinc se esse putauerunt: si, veluti munitissimas arces fortissimi Duces solent, ita illi partem hanc primam suis machinationibus oppugnarent. Ioannes vero Scotus egregia præter cæteros in hac re laborauit subtilitate & copia; quippe qui singula prope eius partis verba labefactare cōtendat. Ratione igitur habita & insite difficultatis, & oppugnationis illatæ, non simplici quadam expositione sum vsus, vt sine vlla controuersia ea duntaxat attulerim, quæ ad verum Sancti Thomæ intellectum pertinere putauerim, sed vbi locus & res ipsa postulare visi sunt, quæstiones ipse nonnullas dubitando attuli, & cōtra oppugnatores Scotumque præcipue tueri veritatem contendi. Arduum sane opus laboriosumque aggressus. Quantum vero feliciter, aliorum sit iudicium, Ego certe non ita prorsus sum mei oblitus, vt ad expositi operis dignitatem parem me putem operam attulisse, cum tamen pio saltem consilio quamplurimos possem studiosos homines adiuuandi diligentiaq; ad honorem Dei impensa conscientiæ penitus satisfecisse me sciam. Debetur autem tibi pater amplissime nostra hæc expositio, non eo solum nomine quo cæterorum quoque nostrorum fratrum lucubrationes tibi debentur, propterea quod e specula susceptæ protectionis vniuerso Ordini Prædicatorum faues & cōsulis, sed ampliori quadam capaciorique ratione, quādoquidē in isto sublimi cardine cōstitutus, exemplum præbes Christianis principibus imitandum, piæ magnificentiæ, religionis integritatis, & in agendis rebus solertis, ac diligentis industriæ, quodque temporibus nostris præclarum dei est munus: perpetuo castitatis tenore pontificijque iuris doctrina sacrosancti collegij venerandus es pater: sæculique nostri decus haberis, & lucerna super candelabrum collocata, quæ luceat omnibus, qui in domo sunt. Hinc & totius Christianæ religionis ordines studiorūque cultores patrem te ac censorem habituri sunt, cuius in iudicio & beneuolentia conquiescant. Venio nunc ad meipsum, qui paterna charitate semper abs te dilectus, beneficijs auctus, dignitatibusque ornatus: ingrati animi vitio iure dānandus sim, si alij quam tibi hos quoque studiorum meorum fructus detulerim, cui minora etiam dedicaui. Præsertim cum tu me ad hanc cudendam expositionem adhortatus maxime fueris, vixque bene absolutam, publicari non solum sæpe petieris, verum etiam flagitatus sis. Cape igitur munus hoc nostrum benigna fronte, meæque fidei atque obseruantiæ erga te pignus hoc, monumentumque agnosce. In æuum vale.

SOCIETATIS IESU BIBLIOTHECA

Index Textus.

❡ Prime p... sum ...e diui Tho. Aquinatis que...onum ꝛ articulorum Index.

❡ Qualis sit hec do...na ꝛ ad q̄ se extendat. Questio .1.
Articuli.
Utrum preter alias scientias doctrina theologica sit necessaria. 1
Utrum sacra doctrina sit scientia. 2
Utrum sit vna scientia vel plures. 3
Utrum sit speculatiua vel practica. 4
Utrum sit dignior alijs scientijs. 5
Utrum sit sapientia. 6
Utrū deus sit subiectū huius sciētie. 7
Utrum sit argumentatiua. 8
Utrum vti debeat metaphoricis vel symbolicis locutionibus. 9
Utrū sit ſm plures sensus exponenda. 10
❡ De... Questio 2
❡ Utrum deum esse sit ... se ...um. 1
Utrum deum esse sit de...strabile. 2
Utrum deus sit. 3
❡ De simplicitate dei. Questio 3
❡ Utrum deus sit corpus. 1
Utrum in deo sit compositio materie ꝛ forme. 2
Utrum in deo sit cōpositio ꝗdditatis siue essentie vel nature subiecti. 3
Utrum in deo sit compositio essentie ꝛ esse. 4
Utrum in deo sit compositio generis ꝛ differentie. 5
Utrum in deo sit compositio subiecti ꝛ accidentis. 6
Utrum deus sit quocūq; modo cōpositus vel totaliter simplex. 7
Utrum deus veniat in compositionem cum alijs. 8
❡ De perfectione dei. Questio 4
❡ Utrum deus sit perfectus. 1
Utrum deus vniuersaliter sit perfectus quasi omnium in se perfectiones habens. 2
Utrum creature possint esse deo similes. 3
❡ De bono in communi. Questio 5
❡ Utrum bonum ꝛ ... der ſm rem. 1
Utrum (supposito q͞d ... t r...one tantum) quid sit prius ſm rationem bonum vel ens. 2
Utrum (supposito q͞ ens sit ...us) omne ens sit bonum. 3
Ad quam causam ratio bo... reducatur. 4
Utrum ratio boni consista... modo specie ꝛ ordine. 5
Utrum boni diuidat cōue...nter per honestum: vtile ꝛ delectabile. 6
❡ De bonita... dei. Questio 6
❡ Utrum esse bonum conueniat deo. 1
Utrum deus sit summum bonum. 2
Utrum ipse solus sit bonus per suam essentiam. 3
Utrum omnia sint bona bonitate diuina. 4
❡ De infinitate dei. Questio 7
❡ Utrum deus sit infinitus. 1
Utrum aliquid preter ipsum sit infinitum ſm essentiam. 2
Utrum aliquid possit esse infinitum ſm magnitudinem. 3
Utrum possit esse infinitum in rebus ſm multitudinem. 4
❡ De existentia dei in rebus. Questio 8
❡ Utrum deus sit in omnibus rebus. 1
Utrum deus sit vbiq;. 2
Utrum deus sit vbiq; per essentiam presentiam ꝛ potentiam. 3
Utrum esse vbiq; sit proprium dei. 4
❡ De immutabilitate dei. Questio 9
❡ Utrum deus sit omnino immutabilis. 1
Utrum esse immutabile sit proprium dei. 2
❡ De eternitate dei. Questio 10
❡ Quid sit eternitas. 1
Utrum deus sit eternus. 2
Utrum esse eternum sit proprium dei. 3
Utrum eternitas differat a... euo ꝛ tempore. 4
Utrum euum sit aliud a tempore. 5
Utrum sit tantū vnum euum sicut vnum tempus ꝛ vna eternitas. 6
❡ De vnitate diuina. Questio 11
❡ Utrum vnum addat aliquid supra ens. 1
Utrum vnum ꝛ multa opponantur. 2
Utrum deus sit vnus. 3
Utrum deus sit maxime vnus. 4
❡ Quō deus cognoscatur a nobis. Questio 12
❡ Utrū aliq̄s intellectus creatus possit videre essentiam dei. 1
Utrum essentia dei videatur ab intellectu creato secundum aliquā speciem creatam. 2
Utrum essentia dei possit videri oculo corporeo. 3
Utrum aliqua substantia intellectualis creata ex suis naturalibus sufficiens sit videre dei essentiam. 4
Utrum intellectus creatus ad videndam dei essentiam indigeat lumine creato. 5
Utrum videntium dei essentiam vnus alio perfectius videat. 6
Utrum aliquis intellectus creatus possit comprehendere dei essentiam. 7
Utrum intellectus creatus videns dei essentiam omnia in ipsa cognoscat. 8
Utrum ea que ibi cognoscit: per aliquas similitudines cognoscat. 9
Utrum simul cognoscat omnia que in deo videt. 10
Utrum in statu huius vite aliquis homo possit essentiā dei videre. 11
Utrum per rationem naturalem deum in hac vita cognoscere possimus. 12
Utrum supra cognitionem naturalem in presenti vita aliqua cognitio dei habeatur per gratiam. 13
❡ De nominibus dei. Questio 13
❡ Utrum deus sit nominabilis a nobis. 1
Utrum aliqua noīa dicta de deo p̄dicentur de ipso substantialiter. 2
Utrum aliqua nomina dicta de deo proprie dicantur de ipso: an omnia ei attribuantur metaphorice. 3
Utrum multa nomina dicta de deo sint synonyma. 4
Utrum aliqua nomina dicantur de deo et creaturis vniuoce vel equiuoce. 5
Utrum (supposito q͞d dicantur analogice) dicantur per prius de deo vel de creaturis. 6
Utrum aliqua nomina dicantur de deo ex tempore. 7
Utrum hoc nomen deus / sit nomen nature vel operationis. 8
Utrum hoc nomen deus sit nomen communicabile. 9
Utrum accipiatur vniuoce vel equiuoce ſm q͞ significat deum per naturam per participationem ꝛ ſm opinionem. 10
Utrum hoc nomen qui est: sit maxime proprium nomen dei. 11
Utrum propositiones affirmatiue possint formari de deo. 12
❡ De scientia dei. Questio 14
❡ Utrum in deo sit scientia. 1
Utrum deus intelligat seipsum. 2
Utrum deus comprehendat se. 3
Utrum suum intelligere sit sua essentia. 4
Utrum intelligat alia a se. 5
Utrum deus habeat de rebus propriam cognitionem. 6
Utrum scientia dei sit discursiua. 7
Utrum scientia dei sit causa rerum. 8
Utrum scientia dei sit eorum que non sunt. 9
Utrum scientia dei sit malorum. 10
Utrum scientia dei sit singularium. 11
Utrum scientia dei sit infinitorum. 12
Utrum scientia dei sit futurorum contingentium. 13
Utrum scientia dei sit enuntiabilium. 14
Utrum scientia dei sit variabilis. 15
Utrum deus de rebus habeat scientiam speculatinā vel practicam. 16
❡ De ideis. Questio 15
❡ Utrum sint idee. 1
Utrum sint plures idee: vel vna tantum. 2
Utrum idee sint omnium que cognoscuntur a deo. 3
❡ De veritate. Questio 16
❡ Utrum veritas sit in re vel in intellectu tantum. 1
Utrum veritas sit in intellectu componente ꝛ diuidente. 2
De comparatione veri ad ens. 3
De comparatione veri ad bonum. 4
Utrum deus sit veritas. 5
Utrum omnia sint vera vna veritate vel pluribus. 6
Utrum veritas sit eterna. 7
Utrum veritas sit immutabilis. 8
❡ De falsitate. Questio 17
❡ Utrum falsitas inueniatur in rebus. 1
Utrum falsitas sit in sensu. 2
Utrum falsitas sit in intellectu. 3
Utrum verum ꝛ falsum sint contraria. 4
❡ De vita dei. Questio 18
❡ Quorum sit viuere. 1
Quid sit vita. 2
Utrum vita deo conueniat. 3
Utrum omnia in deo sint vita. 4
❡ De voluntate dei. Questio 19
Utrum in deo sit voluntas. 1
Utrum deus velit alia a se. 2
Utrum quicquid deus vult ex necessitate velit. 3
Utrum voluntas dei sit causa rerum. 4
Utrum voluntatis diuine sit assignare aliquam causam. 5
Utrum voluntas dei semper impleatur. 6
Utrum voluntas dei sit immutabilis. 7
Utrum voluntas dei imponat necessitatem rebus volitis. 8
Utrum voluntas dei sit malorum. 9
Utrum deus habeat liberum arbitrium. 10
Utrum sit distinguenda in deo voluntas signi. 11
Utrum cōuenienter ponātur circa diuinā voluntatē quinq; signa. 12
❡ De amore dei. Questio 20
❡ Utrum in deo sit amor. 1
Utrum deus amet omnia. 2
Utrum deus magis amet vnum q̄ alind. 3
Utrum deus meliora magis amet. 4
❡ De iustitia ꝛ misericordia dei. Questio 21
❡ Utrum in deo sit iustitia. 1
Utrum iustitia dei veritas dici possit. 2
Utrum in deo sit misericordia. 3
Utrum in omni opere dei sit iustitia et misericordia. 4

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶De prouidentia dei. Questio 22
¶Utrum prouidentia deo conueniat. 1
Utrum prouidentie diuine subdantur omnia. 2
Utrum prouidentia diuina immediate sit de omnibus. 3
Utrum prouidentia diuina imponat necessitatem rebus prouisis. 4
¶De predestinatione dei. Questio 23
¶Utrum deo competat predestinatio hominum. 1
Utrum predestinatio ponat aliquid in predestinato: et quid sit. 2
Utrum deo competat reprobatio aliquorum hominum. 3
Utrum predestinati eligantur a deo. 4
Utrum merita sint causa vel ratio predestinationis/reprobationis/et electionis. 5
Utrum predestinati infallibiliter saluantur. 6
Utrum numerus predestinatorum sit certus. 7
Utrum predestinatio possit iuuari precibus sanctorum. 8
¶De libro vite. Questio 24
¶Quid sit liber vite. 1
Cuius vite sit liber. 2
Utrum aliquis possit deleri de libro vite. 3
¶De potentia dei. Questio 25
¶Utrum in deo sit potentia. 1
Utrum potentia dei sit infinita. 2
Utrum deus sit omnipotens. 3
Utrum possit facere quod ea que sunt preterita non fuerint. 4
Utrum deus possit facere que non facit vel pretermittere que facit. 5
Utrum deus possit ea que facit meliora facere. 6
¶De beatitudine dei. Questio 26
¶Utrum beatitudo competat deo. 1
Utrum deus dicatur beatus secundum actum intellectus. 2
Utrum deus sit essentialiter beatitudo cuiuslibet beati. 3
Utrum in beatitudine dei includatur omnis beatitudo. 4
¶De processione siue origine diuinarum personarum. Questio 27
¶Utrum processio sit in diuinis. 1
Utrum aliqua processio in diuinis possit dici generatio. 2
Utrum preter generationem possit esse aliqua processio in diuinis. 3
Utrum illa alia processio possit dici generatio. 4
Utrum sint in diuinis plures processiones quam due. 5
¶De relationibus diuinis. Questio 28
¶Utrum in deo sint alique relationes reales 1
Utrum ille relationes sint ipsa essentia diuina vel sint extrinsecus affixe. 2
Utrum possint esse in deo plures relationes realiter distincte adinuicem. 3
De numero harum relationum. 4
¶De personis diuinis. Questio 29
¶De diffinitione persone. 1
Utrum persona sit idem quod hypostasis subsistentia et essentia. 2
Utrum nomen persone competat in diuinis. 3
Utrum nomen persone in diuinis significet relationem vel substantiam. 4
¶De pluralitate personarum in diuinis. Questio 30
¶Utrum sint plures persone in diuinis. 1
Quot sint persone in diuinis. 2
Utrum termini numerales ponant aliquid in diuinis. 3
Utrum hoc nomen persona sit commune tribus personis in diuinis. 4
¶De his que pertinent in diuinis ad vnitatem vel pluralitatem personarum. Questio 31
¶Utrum in diuinis sit trinitas. 1
Utrum filius possit dici alius a patre. 2
Utrum dictio exclusiua solus/sit addenda termino essentiali in diuinis. 3
Utrum dictio exclusiua possit adiungi termino personali. 4
¶De cognitione diuinarum personarum. Questio 32
¶Utrum per rationem naturalem possit cognosci trinitas diuinarum personarum. 1
Utrum sint alique notiones diuinis personis attribuende. 2
Utrum sint tantum quinque notiones in diuinis vel plures. 3
Utrum licet circa notiones diuersimode opinari. 4
¶De his que pertinent ad personam patris. Questio 33
¶Utrum patri competat esse principium filii vel spiritussancti. 1
Utrum hoc nomen pater sit proprium nomen persone patris. 2
Utrum hoc nomen pater per prius dicatur in diuinis personaliter quam essentialiter. 3
Utrum sit proprium patri esse ingenitum. 4
¶De verbo in diuinis. Questio 34
¶Utrum verbum dicatur in diuinis essentialiter vel personaliter. 1
Utrum verbum sit proprium nomen filii. 2
Utrum in nomine verbi importetur respectus ad creaturas. 3
¶De hoc nomine filii quod est imago. Questio 35
¶Utrum hoc nomen imago in diuinis dicatur personaliter. 1
Utrum imago sit proprium nomen filii. 2
¶De pertinentibus ad nomen spiritussancti. Questio 36
¶Utrum nomen spiritussancti sit proprium nomen alicuius diuine persone. 1
Utrum persona illa que dicitur spiritussanctus procedat a patre et filio. 2
Utrum spiritussanctus procedat a patre per filium. 3
Utrum pater et filius sint vnum principium spiritussancti. 4
¶De nomine spiritussancti quod est amor. Questio 37
¶Utrum amor sit proprium nomen spiritusancti. 1
Utrum pater et filius diligant se spiritusancto. 2
De nomine spiritussancti quod est donum. Questio 38
¶Utrum donum possit esse nomen personale. 1
Utrum sit proprium nomen spiritussancti. 2
¶De personis in comparatione ad essentiam. Questio 39
¶Utrum essentia in diuinis sit idem quod persona. 1
Utrum dicendum sit quod tres persone sint vnius essentie. 2
Utrum nomina essentialia predicanda sint de personis in singulari vel in plurali. 3
Utrum adiectiua nomina/aut verba vel participia predicari possint de nominibus essentialibus concretiue acceptis. 4
Utrum predicari possint de nominibus essentialibus in abstracto acceptis. 5
Utrum nomina personarum predicari possint de nominibus essentialibus. 6
Utrum essentialia attributa sint appropianda personis. 7
Quod attributum cui persone debeat appropriari. 8
¶De personis in comparatione ad relationes siue proprietates. Questio 40
¶Utrum relatio sit idem quod persona. 1
Utrum relationes distinguant et constituant personas. 2
Utrum abstractis per intellectum relationibus a personis/remaneant hypostases. 3
Utrum relationes secundum intellectum presupponant actus personarum vel econuerso. 4
¶De personis per comparationem ad actus notionales. Questio 41
¶Utrum actus notionales sint attribuendi personis diuinis. 1
Utrum huiusmodi actus sint voluntarii/vel naturales. 2
Utrum per huiusmodi actus persona procedat de aliquo vel de nihilo. 3
Utrum in diuinis potentia respectu actuum notionalium. 4
Utrum potentia generandi vel spirandi significet relationem vel substantiam. 5
Utrum actus notionales ad plures personas terminari possint. 6
¶De equalitate et similitudine diuinarum personarum adinuicem. Questio 42
¶Utrum equalitas locum habeat in personis diuinis. 1
Utrum persona procedens sit equalis secundum eternitatem ei a qua procedit. 2
Utrum sit aliquis ordo in personis diuinis. 3
Utrum persone diuine sint equales secundum magnitudinem. 4
Utrum vna personarum diuinarum sit in alia. 5
Utrum persone diuine sint equales secundum potentiam. 6
¶De missione diuinarum personarum. Questio 43
¶Utrum alicui persone diuine conueniat mitti. 1
Utrum missio in diuinis sit eterna vel tantum temporalis. 2
Secundum quid persona diuina inuisibiliter mittatur. 3
Utrum cuilibet persone mitti/et precipue patri. 4
Utrum inuisibiliter mittatur tam filius quam spiritussanctus. 5
Ad quos fiat missio inuisibilis. 9
De missione visibili. 7
Utrum aliqua persona mittat seipsam visibiliter/aut inuisibiliter. 8
¶De prima causa omnium entium. Questio 44
¶Utrum deus sit causa efficiens omnium entium. 1
Utrum materia prima sit creata a deo/vel sit principium ex equo coordinatum ei. 2
Utrum deus sit causa exemplaris rerum/vel sint aliqua alia exemplaria preter ipsum. 3
Utrum deus sit causa finalis rerum. 4
¶De creatione. Questio 45
¶Quid sit creatio. 1
Utrum deus possit aliquid creare. 2
Utrum creatio sit aliquid in creatura. 3
Cui competat creari. 4
Utrum solius dei sit creare. 5
Utrum sit commune toti trinitati/aut proprium alicuius persone. 6
Utrum in rebus creatis sit vestigium trinitatis. 7
Utrum opus creationis admisceatur operibus nature et voluntatis. 8
¶De principio durationis rerum creatarum. Questio 46
¶Utrum creature semper fuerint. 1
Utrum eas incepisse sit articulus fidei. 2
Quomodo dicatur deus in principio celum et terram creasse. 3
¶De distinctione rerum in communi. Questio 47
¶Utrum rerum multitudo et distinctio sit a deo. 1
Utrum rerum inequalitas sit a deo. 2
Utrum sit vnus tantum mundus vel plures. 3
¶De distinctione rerum in speciali/et primo de malo. Questio 48
¶Utrum malum sit natura aliqua. 1
Utrum malum inueniatur in rebus. 2
Utrum bonum sit subiectum mali. 3
Utrum malum totaliter corrumpat bonum. 4
Utrum malum sufficienter diuidatur per culpam et penam. 5
Utrum plus habeat de ratione mali pena quam culpa. 6
¶De causa mali. Questio 49
¶Utrum bonum possit esse causa mali. 1
Utrum summum bonum (quod est deus) sit causa mali. 2
Utrum sit aliquod summum malum/quod sit causa omnis mali. 3
¶De substantia angelorum absolute. Questio 50
Utrum sit aliqua creatura omnino spiritualis/et penitus incorporea. 1
Utrum angelus sit compositus ex materia et forma. 2
De mulitudine angelorum. 3
Utrum angeli differant specie. 4
Utrum angeli sint incorruptibiles. 5
¶De angelis in comparatione ad corpus. Questio 51
¶Utrum angeli habeant corpora naturaliter sibi vnita. 1
Utrum angeli assumant corpora. 2
Utrum angeli in corporibus assumptis exerceant opera vite. 3
¶De angelis in comparatione ad locum. Questio 52
¶Utrum angelus sit in loco. 1
Utrum possit esse in pluribus locis simul. 2
Utrum plures angeli possint esse in eodem loco. 3
¶De motu locali angelorum. Questio 53
¶Utrum angelus possit moueri localiter. 1
Utrum moueatur de loco ad locum pertranseundo medium. 2
Utrum motus angeli sit in tempore an in instanti. 3
¶De virtute cognoscitiua angeli. Questio 54
¶Utrum intelligere angeli sit sua substantia. 1
Utrum esse angeli sit suum intelligere. 2
Utrum essentia angeli sit sua virtus intellectiua. 3
Utrum in angelis sit intellectus agens et passibilis. 4
Utrum in eis sit aliqua alia potentia cognoscitiua quam intellectus. 5
¶De medio cognitionis angelice. Questio 55
¶Utrum angeli cognoscant omnia per suam substantiam vel per aliquas species. 1
Si per species: an per species connaturales/vel per species a rebus acceptas. 2
Utrum angeli superiores cognoscant per species magis vniuersales quam inferiores. 3
¶De cognitione angeli ex parte rerum immaterialium. Questio 56
¶Utrum angelus cognoscat seipsum. 1
Utrum vnus cognoscat alium. 2
Utrum angelus per sua naturalia cognoscat deum. 3
¶De cognitione angelorum quantum ad res materiales. Questio 57
¶Utrum angeli cognoscant naturas rerum materialium. 1
Utrum cognoscant singularia. 2
Utrum cognoscant futura. 3
Utrum cognoscant cogitationes cordium. 4
Utrum cognoscant mysteria gratie. 5
¶De modo cognitionis angelice. Questio 58
¶Utrum intellectus angeli quandoque sit in potentia quandoque in actu. 1
Utrum angelus possit simul multa intelligere. 2
Utrum angelus intelligat discurrendo. 3
Utrum angelus intelligat componendo et diuidendo. 4
Utrum in intellectu angeli possit esse falsitas. 5
Utrum cognitio angeli possit dici matutina et vespertina. 6
Utrum he due cognitiones sint eedem vel diuerse. 7
¶De voluntate angelorum. Questio 59
¶Utrum in angelis sit voluntas. 1
Utrum voluntas in angelis sit ipsa natura eorum vel ipse intellectus. 2
Utrum in angelis sit liberum arbitrium. 3
Utrum in eis sit irascibilis et concupiscibilis. 4
¶De amore seu dilectione angeli. Questio 60
¶Utrum in angelis sit dilectio naturalis. 1
Utrum in angelis sit dilectio electiua. 2
Utrum angelus diligat seipsum dilectione naturali an electiua. 3
Utrum vnus angelus diligat alium naturali dilectione sicut seipsum. 4
Utrum angelus naturali dilectione diligat deum plus quam seipsum. 5
¶De productione angelorum in esse nature. Questio 61
¶Utrum angeli habeant causam sui esse. 1
Utrum angelus sit productus a deo ab eterno. 2
Utrum angelus sit creatus ante corporalem creaturam. 3
Utrum angeli fuerint creati in celo empyreo. 4
¶De productione angeli in esse gratie et glorie. Questio 62
¶Utrum angeli in sua creatione fuerint beati. 1
Utrum indiguerint gratia ad hoc quod conuerterentur in deum. 2
Utrum fuerint creati in gratia. 3
Utrum meruerint suam beatitudinem. 4
Utrum statim post vnum actum meritorium beatitudinem habuerint. 5
Utrum adepti fuerint gratiam et gloriam secundum capacitatem suorum naturalium. 6
Utrum post consecutionem glorie remanserit in eis cognitio et dilectio naturalis. 7
Utrum angelus beatus peccare possit. 8
Utrum angeli post adeptionem glorie possint proficere. 9
¶De malitia angelorum quo ad culpam. Questio 63
¶Utrum malum culpe possit esse in angelis. 1
Cuiusmodi peccata in eis esse possint. 2
Quid appetendo angelus peccauerit. 3
Utrum angeli naturaliter sint mali. 4
Utrum aliquis angelus in primo instanti sue creationis potuerit esse malus per actum proprie voluntatis. 5
Utrum aliqua mora fuerit inter creationem et lapsum angeli. 6
Utrum supremus inter cadentes fuerit simpliciter inter omnes angelos summus. 7
Utrum peccatum primi angeli fuerit aliis causa peccandi. 8
Utrum tot remanserint quot ceciderunt. 9
¶De pena demonum. Questio 64
¶Utrum intellectus angeli mali sit omnino obtenebratus. 1
Utrum voluntas demonis sit obstinata in malo. 2
Utrum in demonibus possit esse dolor. 3
De loco penali demonum. 4
¶De opere creationis quo ad creaturam corporalem. Questio 65
¶Utrum creatura corporalis sit a deo. 1
Utrum facta sit propter bonitatem dei. 2
Utrum sit facta a deo mediantibus angelis. 3
Utrum forme corporum sint ab angelis an immediate a deo. 4
¶De ordine creationis ad distinctionem. Questio 66
¶Utrum informitas materie precesserit tempore formationem ipsius. 1
Utrum sit vna materia omnium corporalium. 2
Utrum celum empyreum sit concreatum materie informi. 3
Utrum tempus sit concreatum materie informi. 4
¶De opere distinctionis prime diei. Questio 67
¶Utrum lux proprie in spiritualibus dicatur. 1
Utrum lux corporalis sit corpus. 2
Utrum lux sit qualitas. 3
Utrum conueniens fuerit prima die fieri lucem. 4
¶De opere secunde diei. Questio 68
¶Utrum firmamentum factum sit secunda die. 1
Utrum alique aque sint supra firmamentum. 2
Utrum firmamentum diuidat aquas ab aquis. 3
Utrum sit tantum vnum celum vel plures. 4
¶De opere tertie diei. Questio 69
¶Utrum congregatio aquarum facta fuerit conuenienter tertia die. 1
Utrum eadem die debuerit fieri productio plantarum. 2
¶De opere ornatus quarto die facto. Questio 70
¶Utrum quarto die debuerint fieri luminaria. 1
Utrum conuenienter describatur causa productionis luminarium. 2
Utrum luminaria celi sint animata. 3
¶De opere quinte diei. Questio 71
¶Utrum opus quinte diei conuenienter describatur. 1
¶De opere sexte diei. Questio 72
¶Utrum opus sexte diei conuenienter describatur. 1
¶De pertinentibus ad diem septimum. Questio 73
¶Utrum completio diuinorum operum ascribi debeat septimo diei. 1
Utrum deus die septimo ab omni opere quieuerit. 2
Utrum benedictio et sanctificatio debeatur septimo diei. 3
¶De omnibus septem diebus in communi. Questio 74
¶Utrum dicti dies sufficienter enumerentur. 1
Utrum omnes isti dies sint vnus dies. 2
Utrum scriptura vtatur conuenientibus verbis ad exprimendum opera septime diei. 3
¶De homine quantum ad essentiam anime. Questio 75
¶Utrum anima sit corpus. 1
Utrum anima humana sit aliquid subsistens. 2
Utrum anime brutorum sint subsistentes. 3
Utrum anima sit homo/vel homo potius sit aliquid compositum ex corpore et anima. 4
Utrum anima humana sit composita ex materia et forma. 5
Utrum anima humana sit incorruptibilis. 6
Utrum sit eiusdem speciei cum angelo. 7
¶De vnione anime ad corpus. Questio 76
¶Utrum intellectiuum principium vniatur corpori vt forma. 1
Utrum intellectiuum principium multiplicetur secundum multiplicationem corporum/vel sit vnus intellectus omnium hominum. 2
Utrum preter animam intellectiuam sint in homine alie anime per essentiam differentes. 3
Utrum in homine sit alia forma preter animam intellectiuam. 4
Quale debeat esse corpus cuius huiusmodi principium est forma. 5
Utrum vniatur tali corpori mediantibus aliquibus dispositionibus accidentalibus. 6
Utrum vniatur corpori animalis mediante aliquo corpore. 7
Utrum anima sit tota in qualibet parte corporis. 8
¶De his que pertinent ad potentias anime in generali. Questio 77
¶Utrum essentia anime sit eius potentia. 1
Utrum sit tantum vna potentia anime vel plures. 2
Utrum potentie anime distinguantur per actus et obiecta. 3
Utrum in potentiis anime sit aliquis ordo. 4
Utrum anima sit subiectum omnium suarum potentiarum. 5
Utrum potentie anime fluant ab eius essentia. 6
Utrum vna potentia anime oriatur ab alia. 7
Utrum omnes potentie anime remaneant in anima a corpore separata. 8
¶De potentiis anime in speciali: et primo de his que sunt preambula ad intellectum. Questio 78
¶Utrum sint distinguenda quinque genera potentiarum anime. 1
Utrum conuenienter assignentur partes vegetatiue. 2
Utrum conuenienter distinguantur quinque sensus exteriores. 3
Utrum sensus interiores conuenienter distinguantur. 4
¶De potentiis intellectiuis. Questio 79
¶Utrum intellectus sit potentia anime vel eius essentia. 1
Utrum intellectus sit potentia passiua. 2
Utrum sit ponere intellectum agentem. 3
Utrum intellectus agens sit aliquid anime nostre. 4
Utrum intellectus agens sit vnus omnium. 5
Utrum memoria sit in parte intellectiua anime. 6
Utrum memoria intellectiua sit alia potentia ab intellectu. 7
Utrum ratio sit alia potentia ab intellectu. 8

Universidad de Deusto Biblioteca

Questionum et articulorum Index.

Utrum ratio superior ⁊ inferior sint diverse potentie. 9
Utrum intelligentia sit alia potentia ab intellectu. 10
Utrum intellectus speculativus ⁊ practicus sint diverse potentie. 11
Utrum synderesis sit aliqua potentia specialis ab aliis distincta. 12
Utrum conscientia sit aliqua potentia intellective partis. 13
¶De appetitu in communi. Questio 80
¶Utrum appetitus sit aliqua specialis potentia anime. 1
Utrum appetitus dividatur in appetitum sensitivum ⁊ intellectivum/sicut in potentias diversas. 2
¶De sensualitate. Questio 81
¶Utrum sensualitas sit vis appetitiva tantum/an etiam cognitiva. 1
Utrum appetitus sensitivus dividatur in irascibilem ⁊ concupiscibilem sicut in diversas potentias. 2
Utrum irascibilis ⁊ concupiscibilis obediant rationi. 3
¶De voluntate. Questio 82
¶Utrum voluntas aliquid appetat ex necessitate. 1
Utrum omnia ex necessitate velit quecunque vult. 2
Utrum voluntas sit eminentior quam intellectus. 3
Utrum moveat intellectum. 4
Utrum voluntas distinguatur per irascibilem ⁊ concupiscibilem. 5
¶De libero arbitrio. Questio 83
¶Utrum homo sit liberi arbitrii. 1
Utrum liberum arbitrium sit potentia/vel actus/vel habitus. 2
Utrum liberum arbitrium sit potentia appetitiva vel cognitiva. 3
Utrum liberum arbitrium sit eadem potentia cum voluntate vel alia. 4
¶Quomodo anima corpori unita intelligat corporalia/que sunt infra ipsam. Questio 84
¶Utrum anima cognoscat corpora per intellectum. 1
Utrum cognoscat corpora per essentiam suam/vel per aliquas species. 2
Utrum anima intelligat omnia per species sibi naturaliter inditas. 3
Utrum species intelligibiles effluant in ipsam ab aliquibus formis separatis. 4
Utrum anima nostra omnia que intelligit videat in rationibus eternis. 5
Utrum intelligibilem cognitionem acquirat a sensu. 6
Utrum indigeat phantasmatibus ad hoc quod actu intelligat. 7
Utrum iudicium intellectus impediatur per impedimentum sensitivarum virium. 8
¶De modo ⁊ ordine intelligendi. Questio 85
¶Utrum intellectus noster intelligat res corporeas ⁊ materiales abstrahendo species a phantasmatibus. 1
Utrum species intelligibilis abstracta a phantasmatibus se habeat ad intellectum nostrum/ut quod intelligitur/vel sicut quo intelligitur. 2
Utrum intellectus noster prius intelligat magis universalia. 3
Utrum intellectus noster possit multa simul intelligere. 4
Utrum intellectus noster intelligat componendo ⁊ dividendo. 5
Utrum intellectus noster possit errare. 6
Utrum unus possit eandem rem melius intelligere quam alius. 7
Utrum intellectus per prius cognoscat indivisibile quam divisibile. 8
¶Quid intellectus hominis cognoscat in rebus corporalibus et materialibus. Questio 86
¶Utrum intellectus noster cognoscat singularia. 1
Utrum cognoscat infinita. 2
Utrum cognoscat contingentia. 3
Utrum cognoscat futura. 4
¶Quomodo anima intellectiva cognoscat seipsam ⁊ ea que in ea sunt. Questio 87
¶Utrum anima intellectiva cognoscat seipsam per essentiam suam. 1
Quomodo cognoscat in se habitus existentes. 2
Quomodo intellectus cognoscat actum proprium. 3
Quomodo intellectus cognoscat actum voluntatis. 4
¶Quomodo anima humana cognoscat ea que sunt supra se. Questio 88
¶Utrum anima humana in statu presentis vite cognoscat angelos per seipsos. 1
Utrum possit ad eorum notitiam pervenire per cognitionem rerum materialium. 2
Utrum deus sit illud quod a nobis primo cognoscitur. 3
¶De cognitione anime separate. Questio 89
¶Utrum anima separata a corpore possit aliquid intelligere. 1
Utrum anima separata intelligat substantias separatas. 2
Utrum anima separata cognoscat omnia naturalia. 3
Utrum anima separata cognoscat singularia. 4
Utrum habitus scientie hic acquisite remaneat in anima separata. 5
Utrum possit uti habitu scientie hic acquisite. 6
Utrum distantia localis impediat cognitionem anime separate. 7
Utrum anime separate cognoscant ea que hic aguntur. 8
¶De productione hominis quantum ad animam. Questio 90
¶Utrum anima humana sit de substantia dei vel aliquid factum. 1
¶Utrum anima humana sit producta in esse per creationem. 2
Utrum anima rationalis sit facta mediantibus angelis. 3
Utrum anima humana sit facta ante corpus. 4
¶De productione corporis primi hominis. Questio 91
¶Utrum corpus primi hominis sit factum de limo terre. 1
Utrum corpus primi hominis sit immediate productum a deo. 2
Utrum corpus primi hominis habuerit convenientem dispositionem. 3
Utrum productio corporis humani convenienter in scriptura describatur. 4
¶De productione mulieris. Questio 92
¶Utrum in prima rerum productione debuerit mulier produci. 1
Utrum mulier debuerit fier[i] ex viro. 2
Utrum mulier debuerit fo[rma]ri ex costa vir[i]. 3
Utrum mulier formata fu[erit] immediate [a d]eo. 4
¶De fine sive termino productionis hominis prout dicitur factus ad imaginem ⁊ similitu[dine]m dei. Questio 93
¶Utrum in homine sit imago dei. 1
Utrum imago dei sit magis in irrationalibus creaturis. 2
Utrum imago dei sit magis in homine quam in angelo. 3
Utrum imago dei sit in omni homine. 4
Utrum imago dei sit in homine per comparationem ad essentiam vel ad personas omnes/vel ad unam earum. 5
Utrum imago dei inveniatur in homine solum secundum mentem. 6
Utrum imago dei sit in homine secundum potentias/aut secundum habitus/aut actus. 7
Utrum per comparationem ad omnia obiecta. 8
De differentia imaginis ⁊ similitudinis. 9
¶De statu vel conditione primi h[omin]is quo ad intellectum. Questio 94
¶Utrum primus homo viderit deum per esse[ntia]m. 1
Utrum adam in statu innocentie angelos per [essen]tiam viderit. 2
Utrum primus homo habuerit omnium scie[ntia]m. 3
Utrum homo in primo statu potuisset errar[e...]. 4
¶De his que pertinent ad volu[ntatem primi] hominis .s. de gratia ⁊ virtute ⁊ iustitia. Questio 95
Utrum primus homo fuerit creatus in grati[a]. 1
Utrum primus homo in statu innocentie [hab]uerit anime passiones. 2
Utrum adam habuerit omnes virtutes. 3
Utrum opera primi hominis fuerit eque efficacia ad merendum / sicut modo sunt. 4
¶De dominio quod homini competebat in statu innocentie. Questio 96
¶Utrum adam in statu innocentie dominabatur animalibus. 1
Utrum homo habuisset dominium super omnes alias creaturas. 2
Utrum in illo statu fuissent omnes homines equales 3
Utrum in illo statu homo dominaretur homini. 4
¶De his que pertinent ad statum primi hominis quantum ad conservationem individui. Questio 97
¶Utrum homo in statu innocentie erat immortalis. 1
Utrum esset impassibilis. 2
Utrum indigeret cibis. 3
Utrum per lignum vite consequeretur immortalitatem. 4
¶De his que pertinent ad co[nservationem s]peciei per generationem. Questio 98
¶Utrum in statu innocentie fuisset ge[neratio]. 1
Utrum in statu innocentie fuisset generatio [pe]r coitum. 2
¶De conditione prolis generande [q]uantum ad corpus in illo statu. Questio 99
¶Utrum in statu illo pueri mox nati habu[issen]t perfectam virtutem ad motum membrorum. 1
Utrum omnes fuissent nati in sexu masculino. 2
¶De conditione prolis tunc generande quo ad iustitiam. Questio 100
¶Utrum homines fuissent nati cum iustitia. 1
Utrum pueri nascerentur in iustitia confirmati. 2
¶De conditione prolis tunc generande quo ad scientiam. Questio 101
¶Utrum pueri nascerentur in scientia perfecti. 1
Utrum statim post nativitatem habuissent perfectum usum rationis. 2
¶De loco producti hominis in paradiso. Questio 102
¶Utrum paradisus sit locus corporeus. 1
Utrum sit locus conveniens habitationi humane. 2
Ad quid homo in paradiso positus fuerit. 3
Utrum homo factus fuerit in paradiso. 4
¶De gubernatione rerum in communi. Questio 103
¶Utrum mundus ab aliquo gubernetur. 1
Quid sit finis gubernationis ipsius. 2
Utrum mundus gubernetur ab uno. 3
De effectibus gubernationis. 4
Utrum omnia subsint divine gubernationi. 5
Utrum omnia gubernentur a deo immediate. 6
Utrum divina gubernatio cassetur in aliquo. 7
Utrum aliquid contrarietur divine providentie. 8
¶De effectibus divine gubernationis in speciali. Questio 104
¶Utrum creature indigeant ut conserventur a deo in esse. 1
Utrum conserventur in esse a deo immediate. 2
Utrum deus possit aliquid redigere in nihilum. 3
Utrum aliquid in nihilum redigatur. 4
¶De mutatione creaturarum a deo. Questio 105
¶Utrum deus possit immediate movere materiam ad formam. 1
Utrum deus possit immediate movere aliquod corpus. 2
Utrum deus moveat immediate intellectum creatum. 3
Utrum possit movere voluntatem creatam. 4
Utrum deus operetur in omni operante. 5
Utrum deus possit aliquid facere preter ordinem rebus inditum. 6
Utrum omnia que deus facit preter ordinem naturalem rerum/sint miracula. 7
De diversitate miraculorum. 8
¶De actu angelorum qui est invicem illuminare. Questio 106
¶Utrum unus angelus moveat intellectum alterius illuminando. 1

Utrum unus angelus m[ov]eat voluntatem alterius. 2
Utrum inferior angelus [po]ssit illuminare [su]periorem. 3
Utrum superior angelus illuminet inferiorem de omnibus que cognoscit. 4
¶De locutione [an]gelorum. Questio 107
¶Utrum unus angelus loquatur alii. 1
Utrum inferior loquatur superiori. 2
Utrum angelus loquatur deo. 3
Utrum in locutione angeli aliquid operetur distantia localis. 4
Utrum omnes cognoscant loquutionem unius angeli ad alterum. 5
¶De ordinatione angelorum secundum hierarchias ⁊ ordines. Questio 108
Utrum omnes angeli sint unius hierarchie. 1
Utrum in una hierarchia sit tantum unus ordo. 2
Utrum in uno ordine sint plures angeli. 3
Utrum distinctio hierarchiarum ⁊ ordinum sit a natura. 4
De nominibus ⁊ proprie[tati]bus singulorum ordinum. 5
De comparatione ordin[um a]d invicem. 6
Utrum ordines duren[t post d]iem iudicii. 7
Utrum homines assum[an]tur ad ordines angelorum. 8
¶De ordine m[alorum] angelorum .s. demonum. Questio 109
¶Utrum ordines sin[t in] demonibus. 1
Utrum sint in eis [...]. 2
Utrum unus demo[n ...] alium. 3
Utrum subiiciantur p[rela]tioni [b]eatorum angelorum. 4
¶De presidentia a[ng]elorum super corporalem creaturam. Questio 110
¶Utrum corporalis crea[tura] administretur per angelos. 1
Utrum materia corporalis obediat angelis ad nutum. 2
Utrum angeli possint movere corpora localiter sua virtute. 3
Utrum angeli boni vel mali possint facere miracula. 4
¶De actione angelorum in homines. Questio 111
¶Utrum angelus possit illuminare intellectum hominis. 1
Utrum angeli possint immutare affectum vel voluntatem hominis. 2
Utrum possit immutare imaginationem hominis. 3
Utrum possit immutare sensum humanum. 4
¶De missione angelorum ad homines. Questio 110
¶Utrum aliqui angeli mittantur in ministerium. 1
Utrum omnes angeli mittantur in ministerium. 2
Utrum illi qui mittuntur assistant. 3
Utrum omnes angeli secunde hierarchie mittantur. 4
¶De custodia hominum a bonis angelis. Questio 113
¶Utrum homines ab angelis custodiantur. 1
Utrum singulis hom[inibus s]ing[uli] angeli ad custodiam deputentur. 2
Utrum custodia pertinea[t ad] [ul]timum ordinem angelorum. 3
Utrum omni homini conv[eniat h]abere angelum custodem. 4
Quando incipiat custodia [an]geli circa hominem. 5
Utrum angelus semper cu[st]odiat hominem. 6
Utrum angeli doleant de [ma]lis eorum quos custodiunt. 7
Utrum inter angelos sit p[ugn]a seu discordia. 8
¶De impugnation[e d]emonum. Questio 114
¶Utrum homines a demonibus impugnentur. 1
Utrum tentare sit proprium diaboli. 2
Utrum omnia peccata procedant ex tentatione diaboli. 3
Utrum demones possint facere vera miracula ad seducendum. 4
Utrum demon ab aliquo superatus ab impugnatione arceatur. 5
¶De actione corporalis creature. Questio 115
¶Utrum aliquod corpus sit activum. 1
Utrum in materia corporali sint alique rationes seminales. 2
Utrum corpora celestia sint causa eorum que hic in inferioribus corporibus fiunt. 3
Utrum corpora celestia sint causa humanorum actuum. 4
Utrum corpora celestia possint imprimere in demones. 5
Utrum corpora celestia imponant necessitatem his que eorum actioni subduntur. 6
¶De fato. Questio 116
¶Utrum fatum sit. 1
Utrum fatum sit in rebus creatis. 2
Utrum fatum sit immobile. 3
Utrum omnia subdantur fato. 4
¶De his que pertinent ad actionem hominis. Questio 117
¶Utrum homo possit docere alium causando scientiam in ipso. 1
Utrum homines possint docere angelos. 2
Utrum homo per virtutem anime possit immutare materiam corporalem. 3
Utrum anima hominis separata possit movere corpora motu locali. 4
¶De traductione hominis ex homine quantum ad animam. Questio 118
¶Utrum anima sensitiva traducatur cum semine. 1
Utrum anima intellectiva causetur ex semine. 2
Utrum omnes anime humane fuerint simul create a principio mundi. 3
¶De propagatione hominis quantum ad corpus. Questio 119
¶Utrum aliquid de alimento convertatur in veritatem humane nature. 1
Utrum semen quod est principium humane generationis sit de superfluo alimenti. 2

¶Questionum ⁊ articulorum Indicis finis.

Textus.

¶Principalium sententiarum prime partis divi Tho. aquinatis annotatio.

Abstractio Est 2x .s. forme a mã/⁊ vlis a particularib⁹. q.40.ar.3.
Abstractũ et cõcretũ in diuinis idem sunt. q.40.ar.1.ad.1.
Abstrahẽ ꝯtingit dupl'r .s. cõponẽdo et diuidẽdo/vel per modũ absolute cõsiderationis. q.85.ar.1.ad.1.
Abstrahere species intelligibiles a sensibilib⁹ est angelis impossibile. q.55.ar.2.ad.2.
Abstrahere species intelligibiles a sensibilib⁹ mediantibus sensibus: ⁊ alijs potentijs sensitiuis fit / qđ anime separate non contingit. q.89.ar.7.
Abstrahit homo vt intelligat: qđ angelis non conuenit. q.85.ar.1.ad.2.
Abstrahit physic⁹ metaphysic⁹ ⁊ mathematic⁹ differẽter. q.85.ar.1.ad.2.
Accidentia conferunt ad cognitionem qđ quid est. q.18.ar.2.
Accidens qđ excedat suum subiectum in agendo non est cõtra eius rationem: sed qđ excedat in essendo. q.115.ar.1.ad.5.
Accñs p se nõ pt alteri⁹ accñtis eẽ subm nisi ordie qđdã. q.77.ar.7.ad.2.
Accidẽs quare magis đr entis ꝙ̃ ens. q.90.ar.2. (ad.2.et.3.
Accidia qđ ẽ ⁊ auaritia: ⁊ ꝙ sola supbia ⁊ inuidia sũt i demõib⁹. q.63.ar.2.
Actio aliq̃ dupl'r đr itellectualis/vno mõ sicut ꝯsistẽs in itellectu/alio mõ vt regulata ⁊ imperata ab aliquo intellectu. q.112.ar.1.ad.1.
Actio est actualitas virtutis: sicut esse substãtie vel essentie. q.54.ar.1.
Actio ⁊ passio lʒ sint idẽ subo: pprijs tñ differunt rõnib⁹. q.28.art.3.ad.1.
Actio imanẽs est pfectio agẽtis: trãsiens vͦ mobilis. q.18.ar.3.ad.1.
Actio immanens non est media inter agens ⁊ obiectũ/sicut trãsiens: sed vnionem sequitur obiecti cum agente. q.54.ar.1.ad.3.
Actõ imanẽs ꝙ̃dã đ sui rõe ifinitatẽ hʒ: simpl'r .s. vt itell'e: vl' ẽʒ qđ vt sẽti(re.q.54.ar.2.
Actio itell'ua q̃re remittit̃ i nob: ⁊ ñ i ãgel. 112.ar.1.ad.3.
Actio motoris nõ attribuit̃ moto nisi sicut instrõ. q.76.ar.1.
Actio nãe tẽdit ad vnũ qđ est effect⁹ p se: ⁊ nõ p accidẽs. q.116.ar.1.
Actio nihil aliud importat ꝙ̃ ordinẽ originis qđ est a pncipio: vel a cã remoto motu. q.41.ar.1.ad.2.
Actio nulli⁹ creature põt esse eius substantia. q.54.ar.1.
Actio personalis pducens personam nihil aliud est ꝙ̃ habitudo pncipij ad personam que est a principio. q.41.ar.1.ad.2.
Actio 3r alicui attribuit̃: vel ẽm totũ vel ẽm ptẽ: vel ẽm accñs. q.76.ar.1.
Actio vt đicit originẽ mot⁹ nõ põit̃ i diuis nisi grãmatice. q.41.ar.1.ad.3.
Actiõis pn̄m ab actiõe denotari põt ⁊ ab effectu actiõis. q.37.ar.2.ad.2.
Accipe vniuoce nõ đr de filio ⁊ creatura lʒ sit vtriꝗ cõe. q.33.ar.3.ad.2.
Actualitas per prius inuenitur in forma substãtiali ꝙ̃ in eius subiecto: sed forme accidentales econuerso. q.77.ar.6.
Actũ eẽ posteri⁹ suo pncipio ꝯtingit: vel ex pte agẽtis: vel ex pte actiõis. q.42.ar.2.
Actus amoris tẽdit in bonũ qđ quis vult alicui: ⁊ in eũ cui vult bonum. q.20.ar.1.ad.3.
Act⁹ diuin⁹ nõ ois ẽ distictiu⁹: sʒ solũ ille q̃ iplicat potẽtiã. q.41.ã.4.ad.3
Actus intellectus beati: beatitudo creata dicitur. q.26.ar.3.
Actus meritorius beatitudinis angeli ⁊ ipsa beatitudo/nõ vnũ sed diuersa instantia respiciunt. q.62.ar.5.ad.2.
Actus multiplices intellectus nõ diuersificant potentiã sed solũ q̃ in diuersa reducuntur principia. q.79.ar.10.ad.3.
Actus simpl'r est prior potẽtia: sed in potẽtia est prior actu. eo. q.3.ar.1.
Actus volũtatis cadit ⁊ cõtinet̃ sub obiecto intellectus. q.87.ar.4.
Actu charitatis imperfecte meremur sed nõ actu pfecte. q.62.ar.9.ad.1.
Adam perfectus productus fuit secundum tria: naturam .s. vires/⁊ omnium scientiam. q.94.ar.3.
Ade in statu innocẽtie diuinitus subuẽtũ fuisset ne deciperet̃ i his quorũ sciam nõ habuit: vel dicẽti sibi falsum de ꝯtingẽtib⁹ futuris vel cordiũ cogitatiõibus possibile esse credidisset sed nõ ita esse. q.94.ar.4.ad.5.
Additio bono essentiali fieri nõ potest. q.103.ar.3.ad.3.
Additio diuino eẽ nõ ꝯuenit: sʒ pdicabili: vt animali. q.3.ar.4.ad.1.
Affectus anime nõ sunt in intellectu per similitudinẽ/neꝗ vt in subiecto sed sicut principiatum in principio. q.87.ar.4.ad.3.
Affectus cogitationũ ab angelis p effectũ cognosci possunt. q.57.ar.4.
Affinitas nõ contrahitur ẽm materiam: sed ẽm virtutem seminis deriuatam ab anima aui. q.119.ar.2.ad.2.
Agentia quãto magis diuinas participant perfectiones: tanto magis nituntur eas transfundere in alias. q.106.ar.4.
Agẽs nõ intendit pluralitatem materialem vt finem. q.47.ar.3.ad.2.
Agens non semper est nobilius patiente. q.79.ar.2.ad.3.
Agens per intellectum est prius agente per nãm. q.19.ar.4.
Agẽs p nãm nõ agit nisi vnũ: volũtariũ vero plura. q.47.ar.1.ad.1.
Agens primum non propter finis indigentiã agit/sicut agens iperfectũ: sed vt suam cõmunicet bonitatem. q.44.ar.4.⁊ad.1.
Agens quoddã est cã fieri tñ sui effect⁹: ⁊ qđdã fieri ⁊ esse. q.104.ar.1.
Agẽs rõnẽ bõi ⁊ appetibilis hʒ ĩq̃tũ oia sibi appetũt assimilari. q.6.ã.1.
Agens vl'e lʒ nõ sit vniuocũ: nõ tñ est omnino equiuocũ. q.13.ar.5.ad.1.
Agens vl'e sufficit ad generationẽ aialiũ imperfectorũ. q.45.ar.8.ad.3.
Agere compositi ⁊ forme differentia. q.77.ar.1.ad.3.et.4.
Agere sibi simile non est aliquã naturã absolute producere: sed est eã ad aliquid applicare. q.45.ar.5.ad.1.
Agere tripliciter dicitur .s. formal'r/effectiue ⁊ p modũ cãe finalis. q.48.ar.1.ad.4.
Agit homo libero iudicio: bruta vero quodã: sed nõ libero: insiata vero nullo. q.83.ar.1.

Universidad de Deusto Biblioteca

Agunt quedã libertate arbitrij/quedam vero nõ.q.59.ar.3.
Aliquid esse in gñe cõtingit dupl'r.s.pprie ⁊ reductiue.q.3.ar.5.
Aliqd potest dici pri⁹ altero ordine nature vel generatiõis.q.77.ar.4.
Amare seipsum est velle vel sibi appetere bonũ:qd oibus cõuenit creaturis.q.60.ar.3.
Amore amicitie amat deus ratiõalem creaturã/irrationalem vero amore concupiscentie.q.20.ar.2.ad.3.
Amor dei melior est ꝙ̃ eius cognitio: corporalium vero cognitio melior ꝙ̃ eorum amor.q.82.ar.3.
Amor essentialis ⁊ psonalis penes quid differunt.q.37.ar.1.
Amor est primus motus cuiuslibet appetitiue virtutis.q.20.ar.1.
Amor gaudiũ ⁊ dilectio quõ deo attribuũt lꝫ sint passiões.q.20.ar.1.ad.1.
Amoris diuine voluntatis ⁊ nostre differentia.q.20.ar.2.
Angeli corpora assumunt:vt per corporalium pprietates in spũaliũ proprietates mens deducatur humana.q 51.ar.3.ad.1.
Angeli ⁊ natura corpalis conueniunt in vniuersi cõstitutione.q.61.ar.3.
Angeli ex aere condensando ⁊ formãdo corpa assumũt.q.51.ar.2.ad.3.
Angeli incorruptibilitas ex eius substãtia sumitur cuius incorruptibilitatis signũ ex eius intellectuali operatione accipimus.q.50.ar.5.
Angeli iferiores p supiores reguntꝰ:⁊ oia corpalia p angelos.q.110.ar.1.
Angeli immediatã habẽt presidentiam nõ solum super celestia corpa:sed etiam super inferiora.q.110.ar.2.ad.2.
Angeli licet oẽs imediate videant diuinã essentiam:nõ tñ equaliter vident diuinorũ operum rationes.q.106.ar.1.ad.1.
Angeli mittuntꝰ i ministeriũ pter eos q̃ saluandi sunt.q.113.ar.5.ad.1.
Angeli noiantꝰ a simplici manifestatiõe diuinorũ quasi nuncij dei.q.108.ar.5.ad.1.
Angeli nũero distingui nõ pñt absq3 specifica distĩone.q.75.ar.7.
Angeli pacis amare flebunt tripliciter exponitur.q.113.ar.7.ad.1.
Angeli per spẽs inditas rerũ naturas cognoscunt in vli ⁊ pticulari quãtum ad formam ⁊ materiam.q.57.ar.2.
Angeli q̃ assistentes dñr sunt qui a deo imediate diuinas recipiunt illũinationes:quod est prime hierar.q.112.ar.3.ad.4.
Angeli quõ semper loquuntꝰ:⁊ quomodo non.q.107.ar.3.ad.2.
Angeli rõne diuine visiõis oẽs assistẽtes dñr:sed rõne pceptionis diuinorũ operum solum angeli prime hierar.q.112.ar.3.
Angeli sillogizando nõ addiscunt:ita ꝙ veritatis ignote cognitionẽ accipiant sillogizando.q.58.ar.3.ad.2.
Angelis bonis nõ existentibus in celo/nec malis in inferno:nec bonis gaudiũ nec malis pena minuuntur.q.64.ar.4.ad.3.
Angelis solũ intellectus ⁊ volũtas de viribus aie cõpetunt.q.54.ar.5.
Angelo cuilibet ipressa est rõ sue spẽi scdm eẽ nãle ⁊ itelligibile simul ita ꝙ in natura sue spẽi subsisteret/⁊ per ipsam se intelligeret.q.56.ar.2.
Angelorũ apparitiões veteribus patrib⁹ figure erant incarnationis xpi.q.51.ar.2.ad.1. an cognoscant cogitat cordium q.57.a.4.
Angelus a gregorio metaphorice animal rõnale nominatur pter similitudinem rationis.q.51.ar.1.ad.2.
Angelus dicitur substantia semper mobilis:qr semper est in actu intelligendi/⁊ non in potentia.q.50.ar.1.ad.2.
Angel⁹ duplicẽ hꝫ ꝟbi cognitionẽ.s.vnã nãlẽ ⁊ alterã glĩe.q.62.ã.1.ad.3.
Angelus habet potẽtiam intellectiuã totaliter cõpletam per species connaturales:anima vero non.q.55.ar.2.
Angelus lꝫ sit icorpore⁹:põt tñ mot⁹ eius in loco esse ꝯtinuus. q.53.ar.1.
Angelus lꝫ sit supra tps qd est numerus motus celi: ei⁹ tñ operatio tempore mensuratur.q.61.ar.2.ad.2.
Angelus mora non indiget ad motum localem si hominem loco derelinquat vt eum custodiat.q.113.ar.6.ad.3.
Angelus nature ordine inferior demonibus pest:lꝫ supiorib⁹ ordine nature.q.109.ar.4.ad.3.
Angel⁹ ñ ita agitꝰ ab actore nãe ꝙ nõ agat libera volũtate.q.60.ã.1.ad.2.
Angelus non mouetur localiter ad cognitionem acquirẽdam:sed ad aliquid operandum in loco.q.55.ar.2.ad.3.
Angelus nunꝗ̃ est in potẽtia intelligẽs respectu sue essentie.q.56.ar.1.
Angelus per accidens mouetur ad motuꝫ corporis assumpti ⁊ nõ ad motum celi cuius ipse est motor.q.51.ar.3.ad.3.
Angel⁹ p imãlia itelligibilia mãlia cognoscit.hõ ꝟo ecõuerso.q.84.ã.7.
Angel⁹ p⁹ electionẽ hꝫ liberũ arbitriũ iflexibile hõ ꝟo ñ. q.63.ar.6.ad.3.
Angelus potest moueri de loco ad locum impertransito medio:qd corpori mobili est impossibile:q.53.ar.2.
Angelus quare dr intellectualis:⁊ homo rationalis.q.58.ar.3.
Angelus quare dr mens vel intellectus ⁊ anima non.q.54.ar.3.ad.1.
Angelus quare dr mens vel intellectus.q.76.ar.1.ad.3.
Angel⁹ q̃re iclinat ꝑm totã suã virtutẽ i rẽ apprehẽsaꝫ:⁊ hõ nõ.q.62.ã.6.
Angelus q̃libet dicit determinatũ gradũ pfectiõis ꝑm spẽm.q.50.ar.4.
Angelus qd est in appetitu ⁊ apprehensiõe phãtastica hominis ⁊ aialiũ potest cognoscere.q.57.ar.4.ad.3.
Angel⁹ solo itellu cognoscit q̃ hõ p plures potẽtias cognoscit.q.57.ã.2.
Anima alienata sensibus potest quedam futura cognoscere similiter et bruta.q.86.ar.4.ad.2.et.5.
Aia cognitione imaginis in dei cognitionem ducitur.q.93.ar.8.
Anima cognitionem veritatis nõ habet inditam naturaliter sicut angelus sed a rebus acceptam.q.76.ar.5.
Aia cognoscit seipsam per suũ actuum reflexiue.q.89.ar.2.
Aia corpi nũc vnita vitã cõicat in futuro ꝟo imortalitatẽ.q.97.ar.3.
Aia necessario corpi vnibilis est pter ipsius opationẽ.q.70.ar.3.
Aia corrupto corpe remãet i suo eẽ icorruptibili ⁊ subsistẽs.q.76.ã.2.ad.2
Aia de omnibus rebus iudicat per primã veritatẽ.q.16.ar.6.ad.1.
Anima despotico principatu corpori dominatur:⁊ intellectus irascibili ⁊ concupiscibili politico.q.81.ar.3.ad.2.
Anima est primũ principiũ v[illegible] ⁊ nõ aliquod [illegible]pus.q.75.ar.1.
Aia est qñq3 itelligens in potẽtia:⁊ sciam a[illegible]us acquirens.q.90.ar.1.
Anima est quodammodo omnia.q.16.ar.3.
Anima est quo primo nutrimur sentimus mo[illegible]nur secundum locum/⁊ intelligimus.q.76.ar.1.
Anima generati causatur ab anima generãtis vel a virtute ab ipsa in semine deriuata.q.118.ar.1.
Anima inquantum forma nõ ordinatur ad vlteriorem actum : sed est finis generationis.q.77.ar.1.
Animalia diuina dispensatione in paradisum fuerunt adducta: species vero diaboli operatione.q.102.ar.2.ad.2.
Aialia pfecta nõ sola virtute celestis corpis pñt generari.q.91.ã.2.ad.2.
Aia lꝫ sit vnita mãe virtutẽ tñ hꝫ superãtẽ materiã.q.76.ar.1.ad.3.et.4.
Aialiũ q̃ decisa viuunt ptes nõ carent sensu ⁊ appetitu.q.6.ar.3.
Anima naturaliter corpori vnitur:qr est imp[illegible]cta ⁊ in potentia in genere intelligibilium.q.51.ar.1.
Aia vt ẽ vnita corpi nãlr nõ cognoscit nisi q̃ [illegible] mã in mã. q.12.ar.11.
Aia nihil corꝑ q̃ cognoscit hꝫ in sui natura alr n[illegible]cognosceret.q.75.ar.2.
Anima nõ eo modo quo comparatur ad totu[illegible]mparatur ad partes: sed ꝑm prius ⁊ posterius.q.76.ar.8.
Anima nullum corpus mouere põt preter vn[illegible]bĩ.q.117.ar.4.ad.1.
Aia oẽs pfectiones aliarũ formarũ in se c[illegible]cõtinet.q.76.ar.4.
Aia oim potẽtiarũ suaꝝ est pncipiũ:sed [illegible] oim [illegible] subm.q.77.ar.8.
Aia pducitꝰ a deo disposita materia per action[illegible]gẽtis.q.118.ar.[illegible] ad.3.
Anima quare dicitur spiritus.q.97.ar.3.
Aia q̃re vltimũ gradũ itellectualitatis tꝫ:⁊ nõ angelus.q. 75.ar.7.ad.3.
Anima ꝙ sit forma carens materia duplex ratio.q.75.ar.5.
Anima separata cognitionem confusam ⁊ nõ propriam habet de oibus naturalibus.q.89.ar.3.
Anima separata per species infusam de rebus hꝫ cognitionẽ: ãgelus vero perfectam:⁊ etiam singularium.q.89.ar.4.
Anima separata quare non dicitur persona.q.29.ar.1.ad.5.
Anima separata quibus speciebus intelligit.q.89.ar.1.ad.3.
Anima separata quomodo prius cognita nõ cognoscit per conuersionem ad phantasmata.q.89.ar.6.
Aia sepata singularia itelligit p influxũ spẽrũ ex diuino lumine.q.89.ar.7.
Anima si per modum qui competit substantijs separatis intelligeret cõfuse ⁊ perfecte cognosceret.q.89.ar.1.
Animã aliqd sentire cũ corpe ⁊ sine corpe quõ contingit.q.77.ar.5.ad.3.
Animam esse incorpoream ⁊ subsistentem ex eius intelligibili operatione probatur.cuius ipsa principium [illegible]75[illegible].
Aiam fieri sine corpe est ipsam nõ hr̃e [illegible]rectionem.q.90.ar.4.
Animã se cognoscere p actũ intellectus [illegible]cõtingit.q.87.ar.1.
Animã sentire vel intelligere simile est ac[illegible]icat aliqs ipsam texere vel edificare:hec non est sententia aristo.q.75.ar.2.ad.2.
Animam vniri corpori vt forma vel vt mot[illegible] differẽtia receptiõis vnionis ad corpus.q.76.ar.6.
Anime quare multiplicantꝰ in vna spẽ:⁊ nõ [illegible]geli.q.76.ar.2.ad.2.
Anime rõ est vt sit forma corpis misti:maxie reducti ad equalitatem cõtẽplationis.q.76.ar.5.
Anime ratio psone nõ conuenit.q.75.ar.4.ad.2.
Aie rõnali q̃re nõ sunt sibi determinata auxilia a nã.q.76.ar.5.ad.4.
Aie rõnalis ⁊ aliaꝝ formarũ diuersus productionis modus.q.90.ar.2.
Anime separate ⁊ cõiuncte diuersus modus intelligẽdi.q.75.ar.6.ad.3.
Anime separate se mutuo perfecte cognoscunt : angeli vero imperfecte.q.89.ar.3.
Anime sensitiue nulla est p se operatio:sed solum coniuncti.q.75.ar.3.
Anime vniri corpori est naturale:a corpore etiam separate naturalis aptitudo inest ad vnionem.q.76.ar.1.ad.6.
Analogi propria ratio in vno tantum reperitꝰ:vniuoci vero in omnibus de quibus dicitur.q.16.ar.6.
Analogum in diffinitione omniũ analogatorũ ponitur.q.13.ar.6.
Antichristo prescitis ⁊ infidelibus quare dãtur angeli ad eorũ custodiã.q.113.ar.4.ad.3.
Antiqui naturales ab ipsa veritate coacti primũ principium posuerunt immobile.q.9.ar.1.
Appetitus animalis formam sequitur apprehensam : naturalis vero ex natura in aliquid conueniens.q.78.ar.1.ad.3.
Appetitus duplex distinguitur in homine sequens cognitionẽ:⁊ non in angelo.q.59.ar.1.ad.1.
Appetitus naturalis in omni creatura inuenitur.q.60.ar.1.
Appetitus necessario sequitꝰ formã naturalẽ siue apprehensam p sensum vel intellectum:vt virtus distincta.q.80.ar.1.
Appetitus rerum est triplex:scilicet naturalis animalis ⁊ ratiõalis siue intellectualis.q.19.ar.1.
Appetitus rerum in finem triplex distinguitur.q.59.ar.1.
Appetitus sensitiu⁹ q̃re magis dr obedire rõni ꝙ̃ intellectui.q.91.ar.3.
Appetit⁹ sensitiu⁹ q̃re tm̃ v no mõ mouetꝰ:itell's ꝟo plurib⁹.q.82.ã.2.ad.3
Appetitu intellectiuo appetere possumus ea bona que sensus nõ capit.q.80.ar.2.ad.2.
Appetitu naturali nihil appetit equiparantiã supioris nãe.q.63.ar.3.
Appetunt omnia deum appetẽdo proprias operationes inquantũ sunt quedam similitudines diuini esse.q.6.ar.1.ad.2.
Appetunt omnia deum vt finẽ quocũq3 appetitu appetant:siue intelligibili siue sensibili siue naturali.q.44.ar.4.ad.4.
Appropriatio fit diuinis psonis ex quatuor in creaturis consideratis.s.re/virtute/vnitate/⁊ habitudine.q.39.ar.8.

Aquarum congregationes quadruplex expositio.q.69.art.1.ad.2.
Aque cuius nature sunt que sunt supra [illegible]m.q.68.arti.2.
Archangeli nominantur respectu inferiorũm:⁊ angeli respectu superiorum medij existentes. q.108.ar.5.ad.4.
Arreptitij eo cognoscuntur:quia multa loquuntur que nũꝗ̃ studuerunt: vt versus ⁊ diuersa idiomata.q.105.ar.5.
Ars imitatur naturam in sua operatione:non tamen agit vt principale agens/sed vt coadiuuans ipsum.q.117.art.1.
Assimilatio gñantis ad genitum:ꝑm formam attenditur nõ scdm materiam.q.119.art.2.ad.2.
Astrologi aliquando vera predicunt de actibus humanis in communi maxime ⁊ non in speciali.q.115.art.4.ad.4.
Authoritati scripture standum est in his que naturam excedunt:vbi vero authoritas deficit:sequi debemus nature conditionem.q.101.ar.1.
Augmẽtũ ꝟtutis itellẽue ex diua gr̃a illumiatio dr itell's.q.12.ar.5.ad.1.
Beati quõ vidẽt [illegible]ã hic aguntꝰ:nõ bti ꝟo minime.q.89.art.8.
Beati tre[illegible]tes habẽt tribus theologicis ꝟtutib⁹ corresponde[illegible].12.arti.7.
Beatitudinem angelu[illegible]on est cõsecutus quã in primo instanti sue creationis merebatur.q.[illegible]r.5.ad.4.
Beatitudinem conseq[illegible]e diuino auxilio est impossibile.q.62.art.2.
Beatitudinẽ vt qui[illegible]atꝰ natura ⁊ gr̃a requiruntꝰ.q.73.art.1.ad.1.
Beatitudinis deter[illegible]us non ex ipsa re visa:sed ex determinatis modis visionis su[illegible]ntu[illegible].q.62.art.9.
Beatit[illegible]do diuina emin[illegible]tissime continet omne desiderabile cuiuscũq3 beatitudinis vere vel false[illegible]26.ar.4.
Beatitudo est bonum perfectum intellectualis nature:cuius est cognoscere suam sufficientiam in bono quod habet.q.26. ar.1.
Btitudo ẽ duplex.s.act⁹ btitudis q̃ ẽ btitudo creata:⁊ obꝫ act⁹.q.26.ar.3.
Beatitudo est intellectualis vel rationalis nature vltima perfectio:ideo naturaliter desideratur.q.62.ar.1.
Beatitudo in actu consistit:⁊ nõ in habitu.q.58.ar.1.
Btitudo ꝑintelligitꝰ esse i actu itell's ꝙ̃ i actu volũtatis.q.26.ar.2.ad.2.
Benedictio ad multiplicationem pertinet creaturarum ⁊ sanctificatio ad quiescendum in deo.q.73.ar.3.
Benedictio homini reiterata fuit propter quãdam specialem multiplicationis rationem.q.72.art.1.ad.4.
Bene operari affectum ⁊ rationem requirit. q.113.art.1.ad.2.
Bona multa tolerantꝰ si de⁹ nullũ malum permitteret.q.48.ar.2.ad.3.
Boni ⁊ mali naturali cognitione deum cognoscere possunt:sed solum boni per gratiam.q.12.art.12.ad.3.
Bonitatẽ pfectã ⁊ vl[illegible]d[illegible]qr btitudinẽ pt adipisci.q.77.art.2.
Bonitas dei est causa re[illegible]nõ[illegible]necessitate/quia ipsa diuina bonitas non dependet ex rebus c[illegible].q.104.art.3.ad.2.
Bonitas essentialis rei me[illegible]t esse nõ põt:accñtalis ꝟo sic. q.25.ar.5.
Bonitas rei create nõ est es[illegible]tia ei⁹/sed aliqd supadditũ.q.[illegible].ar.3.ad.3.
Bonitas sapientia/⁊ hmõi [illegible]mina significant ipsas perfectiones absolute:⁊ non diuinam natu[illegible].q.13.ar.9.ad.3.
Bonitatis gradus est dupl[illegible].s.vt aliquid sit ita bonum ꝙ nõ possit deficere:alius ꝟo ꝙ possit a bono deficere.q.48.art.2.
Bonum aliquod multipliciter consequimur.q.103.ar.2.ad.1.
Bonũ aliqd deus volẽdo vult malũ tali bono cõiunctum.q.19.art.9.
Bonũ cõmune subtrahi nõ dꝫ pp malũ pticulare vitãdũ.q.92.art.1.ad.3.
Bonũ dr vnũquodq3 bonitate diuina sicut pn⁹ effectiuo exẽplari ⁊ finali: bonitate ꝟo inherẽte bonũ dr similitudine bonitatis diuine.q.6.ar.4.
Bonum est triplex quoddam quod totaliter per malũ tollitur/quoddã quod nõ totaliter tollitur nec diminuitur ⁊ quoddã quod non totaliter tollitur:sed diminuitur.q.48.ar.4.
Bonum ⁊ malum dicitur genera nõ simpliciter:sed cõtrarioꝝ eo qd habitus ⁊ priuatio in oibus contrarijs saluantꝰ.q.48.ar.1.ad.1.
Bonũ ⁊ malum sunt dr̃e cõstitutiue in moralibus. q.48.ar.1.ad.2.
Bonum ⁊ verũ adinuicem se includũt in rõne vlis ⁊ particularis.qõ.16.arti.4.ad.1.
Bonũ nõ addit supra ens nisi rationem appetibilis.q.5.artic.3.ad.1.
Bonum per essentiam est prius bono per participationem.q.3.art.2.
Bonum per se est obiectũ voluntatis:malũ vero secundario/⁊ per aliud.q.20.ar.1.
Bonum quod volo nõ facio:sed malum quod odio illud facio quomodo intelligitur.q.83.art.1.ad.1.
Bonum quõ dicitur diffusiuum sui esse.q.5.ar.4.ad.2.
Bonum quõ est in re:⁊ verum in intellectu.q.16.ar.1.
Bonum rationem appetibilis habet ⁊ perfecti.q.5.ar.1.
Bonum simpliciter est ens secundum quid ⁊ ens simpliciter est bonum secundum quid.q.5.ar.1.ad.1.
Bonum subsistens amore amicitie amatur:inherens vero concupiscẽtie.q.60.ar.3.
Bonum vel malum hominis penes bonam vel malam operationem considetur bonum vel malum vsum rerum.q.48.ar.6.
Bonum verum ⁊ ens conuertuntur adinuicem:⁊ solũ ratione differunt.q.16.ar.3.
Bonũ vniuersale naturaliter magis diligit vnumquodq3 particulare:ꝙ̃ suum proprium bonum particulare.q.60.ar.5.ad.1.
Bonum vniuersale solum potest sufficienter mouere voluntatem.q.105.articu.4.
Bonum vtile terminat ꝑm quid motum appetitus:honestũ vero simplr: sed delectabile vt quies in re desiderata.q.5.ar.6.
Calor agit virtute forme substantialis:cuius est instrumentũ ad formam substantialem.q.115.art.1.ad.5.
Charitas non est in concupiscibili sed in volũtate solum.q.59.ar.4.ad.3.
Caro cõcupiscit aduersus spm̃:qr passiões rõni repugnãt.q.95.ar.2.ad.1.
Caro ꝑm speciem est de integritate nature:⁊ quõ manet ⁊ quomodo nõ.q.119.arti.1.ad.2.
Casualia diuinam demonstrant gubernationem.q.103.ar.5.ad.1.
Casualia ⁊ fortuita non incorporalia celestia reducuntur : sed in diuinã prouidentiam.q.116.ar.1.
Cã fieri tm̃ alicui⁹ effect⁹ directe nõ est cã ei⁹ esse ꝯseruari.q.104.art.1.
Causa scda instrũalis inꝗ̃tum per aliqd sibi ppriuꝫ dispositiue operatꝰ ad effectum superioris agentis eius participat actiõnẽ.q.45.art.5.
Causalitas dei se extendit ad vlia ⁊ indiuidualia principia.q.22.art.2.
Causas completas esse plures vnius ⁊ eiusdẽ rei est impõsẽ.q.52.arti.3.
Cause contingentes sunt de perfectione vniuersi.q.22.ar.4.
Celi multiplex acceptio.s.ppẽ:pticipatiue ⁊ metaphorice.q.66.ar.3.ad.2.
Celum empyreũ quõ influit in corpora mobilia.q.66.ar.3.ad.2.
Celum impossibile est esse factũ ex materia tpe preexistente.q.68.arti.1.
Celũ materia corpalis tps ⁊ natura angelica sũt simul creata.q.46.ar.3.
Cerebri nimia hũiditas in pueris neruos ihabilitat ad motũ.q.99.ar.1.
Cherubin plenitudo scientie noiatꝰ ꝙ̃tum ad quatuor.q.108.arti.5.ad.5.
Circũscribi terminis essentialibus omnibus creaturis est cõmune:sed nõ localibus.q.50.ar.1.ad.3.
Cogitatio hois q̃d impedit ne ab hoie cognoscatꝰ.q.57.arti.4.ad.1.
Cogitationes cordis ⁊ voluntatis affectiones solus deus cognoscit : ex effectu vero:angelus homo ⁊ demones.q.57.ar.4.
Cogitare est veritatem inquirere:quam intellectus perfecte contemplatꝰ cum eam attingit.q.34.arti.1.ad.2.
Cogitatiua dr rõ pticularis:qr ẽ colla[illegible]itẽtionũ indiuidualiũ.q.81.ar.3.
Cognitio Ade in statu innocentie media fuit inter presentem ⁊ futuram scilicet glorie.q.94.ar.1.
Cognitio aie cõiuncte pfectior est cognitiõe ipsius separate.q.89.arti.1.
Cognitio aie sepate respectu reꝝ nãliũ est impfecta ⁊ confusa. q.89.ar.3.
Cognitio anime separate respectu singularium est per influxum specierũ ex diuino lumine.q.89.ar.7.
Cognitio cõfusa prior est in nobis cognitione determinata.q.14.arti.6.
Cognitio confusa prior est determinata tam secundũ sensum ꝙ̃ secundũ intellectum.q.85.ar.3.
Cognitio contingentis dupliciter cõtingit.s.in se ⁊ in sua causa que se hꝫ ad opposita.q.14.ar.13.
Cognitio dei in cõi ⁊ confuse est nobis naturaliter inserta: inꝗ̃tũ ipse homo beatitudinem naturaliter desiderat.q.2.ar.1.ad.1.
Cognitio ⁊ dilectio dei est triplex.s.nãlis:per cõformitatem gr̃e:⁊ p silitudinem glr̃e:ꝑm quam triplex imago distinguitur.q.93.ar.4.
Cognitio futuroꝝ est duplex.s.in causis/⁊ in seipsis.q.57.ar.3.
Cognitio indistincta media est inter potentiam ⁊ actum.q.85.ar.3.
Cognitio magis ⁊ minus vniuersalis in separatis per ordinẽ ad primũ sumenda est.q.55.ar.3.
Cognitio naturalis demonis de deo pfectior ẽ naturali nostra cognitiõe ipsius.q.64.ar.1.ad.2.
Cognitio naturalis hominis est que ortum habet a sensu.q.12.ar.4.
Cognitio nãlis hois pfecta nõ est absq3 cõpositione ⁊ diuisiõe.q.85.ar.5.
Cognitio practica optima est que nõ solũ vniuersalia:sed ⁊ minima particularia cognoscit.q.103.ar.6.
Cognitio per medium vniuersale est perfectior cognitione in vniuersali nature rei.q.55.ar.3.ad.2.
Cognitio rei contingit dupliciter.s.in se per propriam speciẽ: vel in alio s.per speciem continentis.q.[illegible]4.ar.5.
Cognitio rei est triplex.s.per presentiam essentie:per presentiã similitudinis:⁊ per similitudinem a re acceptam.q.56.ar.3.
Cognitio veritatis est duplex.s.nãlis/⁊ per gratiã:que diuiditꝰ in speculatiuam ⁊ affectiuam que producit amorem dei.q.64.ar.1.
Cognitio vespertina est ipsi⁹ rei create ꝑm ꝙ in ppria natura cõsistit: matutina vero ꝑm ꝙ res sunt in verbo.q.58.ar.6.
Cognitione naturali ãg[illegible]us nõ ea potest cognoscere que ex pura dei voluntate dependent:nec alterius cogitationes.q.57.ar.5.
Cognitiõis enigmatice duplex ẽ obscuritas:prima creature respectu dei. Secunda qua homo impeditꝰ a cõsideratione intelligibiliũ p sensibiliũ occupationem.Et hec ex peccato consecuta est.q.94.ar.1.ad.3.
Cognitionis naturalis angeli ⁊ anime differentia.q.55.ar.2.
Cognitionis naturalis dei angeli ⁊ hominis differentia.q.12.ar.4.
Cognitionis in ppria spẽ ⁊ in suo simili differentia.q.12.ar.9.
Cognita specie intelligibili alicui⁹ ab aliquo nõ sequitur cognitio eius cogitationis.q.57.ar.4.ad.2.
Cognoscere aliquid in seipso nõ opponitur ei vt cognoscitꝰ in sua cã. Nec inconueniens est aliquid cognosci per duo media.q.58.ar.7.ad.3.
Cognoscere plẽs aut pauciores effect⁹ in cã ẽ ꝑꝫ modũ intell's.q.12.ar.8.
Cognosci aliqd per diuersa media non inconuenit.q.62.ar.7.ad.1.
Cognoscibile quod est infinitum cõprehendi nõ potest ab intellectu creato.q.12.ar.7.
Cognoscibilis diuersa rõ diuersitatẽ scientiarũ inducit.q.1.ar.1.ad.2.
Cognoscit deus omne verum:nõ tñ vult omne bonum.q.19.ar.6.ad.2.
Cognoscitur aliquid in aliquo dupliciter vel sicut in obiecto cognito:vel sicut in principio cognitionis.q.84.ar.5.
Colores quare imprimunt suas similitudines in sensum ⁊ fantasmata: non in intellectum.q.85.ar.1.ad.3.
Communia respectiua quare sunt posteriora proprijs personarum.q.33.ar.3.ad.1.
Communitas possessionum causa est discordie in presenti statu . q. 8. ar.1.ad.3.
Conclusionem eandem demõstrãt mathematicus ⁊ naturalis:ꝫ mathematicus per medium abstractũ a materia sensibili ; naturalis vero per medium circa materiam sensibilem.q.1.ar.1.ad.2.

Universidad de Deusto Biblioteca

Concordia que est in demonibus nõ est ex amicitia:sed ex eorum cõmuni nequitia.q.109.ar.3.ad.2.
Confirmari in iustitia est beatificari aperta dei visione.q.100.ar.2.
Comparabilia nõ sunt que in diuersis generib⁹ cõtinent.q.6.ar.2.ad.3.
Cõplexiõi hois q̃ sunt arma ⁊ tegumẽta aialiũ repugnãt.q.91.ar.3.ad.2.
Compositio est de ratione causati.q.3.ar.7.ad.1.
Cõpositio ẽ duplex in reb⁹ mãlib⁹:⁊ vna tñ ĩ spũalibus.q.50.ar.2.ad.3.
Cõpõ ex actu ⁊ põa sola in substãtijs imãlibus inuenit.q.75.ar.5.ad.4.
Compositum est aliquid qđ nulli partium conuenit.q.3.ar.7.
Cõprehendi dr̃ si res pfecte cognoscit sicut cognoscibilis est.q.14.ar.3.
Cõphensio dr̃ 2ʳ:⁊ quõ est vna de tribus dotibus aie.q.12.ar.7.ad.1.
Conscientia ordinẽ scie ad aliqđ importat:qđ fit tripl'r.q.79.ar.13.
Conseruare res in esse est eis conferre esse.q.9.ar.2.
Cõsiliũ:vt dicit inquisitionẽ nõ est in deo:sȝ rõ prudentie in ipso est ⁊ prouidere.q.22.ar.1.ad.1.
Consumatio operum nãe fuit septimo die:in incarnatiõe christi cõsumatio grẽ:in fine mundi consumatio glorie.q.73.ar.1.ad.1.
Cõtẽplatio ipedit ĩ nob ex extiori opõne.Qđ ñ fit ĩ ãgel'.q.112.ar.1.ad.3.
Contingentia⁹ ⁊ casualia diuine pũidentie subdunt.q.22.ar.2.ad.1.
Contingentia penes causas primas attendunt.q.14.ar.13.ad.1.
Contingentia fm ꝙ subsunt diuine scie sunt necessaria.q.14.ar.13.ad.3.
Cõtingenter nihil euenire põt respectu cause vlis.q.103.ar.7.
Contingit aliqđ in rebus nãlibus pter nãm dupl'r.q.105.ar.6.ad.1.
Cõtinẽtia nũc ẽ laudabilis:qđ ĩ statu inocẽtie nõ fuisset.q.98.ar.2.ad.3.
Continuitatis mot⁹ ãgeli ⁊ corpis mobilis dr̃a p applicationẽ virtutis ⁊ magnitudinis ad locũ:⁊ solutio demõstratiõis Aristo.q.53.ar.1.ad.1.
Cõtraria simul eẽ nõ posse quõ itell'r:cũ tñ bonũ ⁊ malũ simul eẽ possint.q.48.ar.3.ad.3.
Cõtrarietas quõ est in intellu cõponẽte ⁊ diuidente.q.89.ar.5.
Contrariũ alteri⁹ 2riũ esse cãm quõ cõtingit.q.49.ar.1.ad.2.
Conuersio in deũ est triplex.s.p grãm pfectã:habitualẽ:⁊ pparationẽ ad ipsam.Quod sit diuina operatione.q.62.ar.2.ad.3.
Corpora animata quare nõ accipiunt immediate debitam quantitatẽ:sicut corpora inanimata.q.78.ar.2.ad.3.
Corpa celestia iõ sũt icorruptibilia:qꝛ ñ hñt mãȝ 2rietati sbtã.q.75.ar.5.
Corpora celestia mouent ab aliqua substantia apprehendente:⁊ nõ solũ a natura:vt grauia ⁊ leuia.q.70.ar.3.
Corpa celestia necessario ponũt pn̄ᵐ gñonis ⁊ corruptiõis iferioꝝ.q.115.ar.3.ad.2.
Corpora celestia nõ imprimũt directe in hois voluntatẽ:sed p accñs ⁊ indirecte.q.115.ar.4.
Corpora celestia:qꝛ nõ hñt nisi nãlem operationẽ:malũ inordinatiõis in eorum naturali operatione esse nõ potest.q.63.ar.1.ad.2.
Corpora celestia quõ in dormientibus imprimunt quedam signa futurorum in eorum imaginatione.q.86.ar.4.ad.2.
Corpaliũ ⁊ icorpaliũ diuersa rõ cõtinẽtie essendi in loco.q.8.ar.1.ad.2.
Corpa nõ viuẽtia gñant sibi sile imeᵗᵉ:viuẽtia ꝟo vtroqȝ mõ.q.118.ar.1.
Corpora plura simul eẽ in eodẽ loco est impossibile.q.67.ar.2.
Corpis celestis ⁊ corruptibilis dr̃a 2sequẽdi suã pfectionẽ.q.58.ar.3.
Corpus humanũ a duobus:interiori ⁊ exteriori corrũpi põt.s.consumptione humidi ⁊ aeris infectione.q.102.ar.2.
Corp⁹ hũanũ ⁊ exteriora ex apphẽsiõe aie quõ imutant.q.117.ar.3.ad.3.
Corpus infinite potentie si daret moueret in nõ tempore:qđ nõ facit virtus infinita intelligentie.q.25.ar.2.ad.3.
Corpus impassibile:vt celeste nõ est vnibile aie rõnali.q.91.ar.1.ad.2.
Corpus reqrit ad actionem intell's pp fantasmata.q.75.ar.2.ad.3.
Corrumpi est formam separari a materia.q.50.ar.5.
Corrumpi per se siue p accñs:nõ 2uenit forme hñti esse per se.q.75.ar.6.
Corruptionem omnium a muliere deus potest auferre corporis ⁊ mẽtis; non tamen ꝙ corrupta nõ fuerit.q.25.ar.4.ad.3.
Corruptiões ⁊ defect⁹ ĩ nãlib⁹:q̃re sũt de itẽtiõe nãe vlis.q.22.ã.2.ad.2.
Corruptᵗᵉ ⁊ icorrupˡᵉ ꝑ formas ñ faciũt 2poᵗᵃ gñe differre.q.76.ã.3.ad.2.
Corruptibilis ⁊ icorruptibil'.corpis p nãȝ ipoẽ ẽ ꝙ sit vna mã.q.66.ã.2.
Costa ade fuit de pfectiõe eius/put erat pn̄ᵐ spẽi humane:nõ vt erat in diuiduũ:⁊ quõ multiplicata fuit.q.92.ar.3.ad.1.⁊.2.
Creatio aie nõ ẽ añ corpus:sȝ simul creat cũ corpi infundit.q.118.ar.3.
Creatio ẽ media inter deũ ⁊ creaturã:⁊ quõ est creatura ⁊ relõ.q.45.ar.3.ad.2.⁊.3.
Creatio nõ est mutatio nisi fm modũ intelligendi.q.41.ar.2.ad.2.
Creatio ordinẽ originis psupponit.s.filij a pr̃e/per quem oia facta sunt:⁊ spũs.s.ab vtroqȝ:per quem oia gubernant.q.45.ar.6.ad.1.
Creare dinrat põalẽ ifinitã nõ ex re fcã:sȝ ex mõ faciẽdi.q.45.ar.5.ad.3.
Creatura corpalis:qꝛ pticulare qđdã bonũ est:sequit 2rietas in ea.q.65.ar.1.ad.2.
Creatura ens ⁊ bonum denominatur a primo ente per modum cuiusdã assimilationis.q.5.ar.4.
Creatura ex se nõ retrahit hominẽ a deo:sȝ ab vsu vtẽtis.q.65.ar.1.ad.3.
Creatura materialis simpliciter ex parte forme finita est:fm rõnẽ materie infinita fm quid.q.50.ar.2.ad.4.
Creatura quelibet sic se habet ad deum:sicut aer ad solẽ illuminantem.q.104.ar.1.
Creatura quomodo dicitur odio haberi a deo.q.20.ar.2.ar.4.
Creatura rõnalis libe ⁊ p se agit:irrõnal' ꝟo mota a deo.q.19.ar.12.ad.3.
Creatura rationalis licet habeat dominium sui actus:indiget tñ gubernari a deo.q.103.art.5.ad.3.
Creatura spũalis requirit ad perfectionem vniuersi.q.50.art.1.
Creaturam esse deo similem conceditur:sed non ecõtra.q.4.art.3.ad.4.
Creaturam non redigi in nihilum natura demonstrat.q.104.arti.4.
Creature dupliciter sunt in deo:vel sicut in conseruante:vel sicut in sciẽte que sunt vita in deo.q.18.ar.4.ad.1.
Creature essentialibus principijs distinguuntur: et non per relationes.q.39.art.1.ad.1.
Creature in quibus apparuit.s.s.misterio angelorũ sunt facte ad personã spiritussanti significandam:⁊ non angeli.q.43.ar.7.ad.5.
Creature ꝙ se per seipsam conseruet in esse:⁊ non potest communicari a deo.q.104.ar.1.ad.2.
Creaturis spiritualibus triplex mensura cõuenit fm tria in ipsis considerata.q.10.ar.5.ad.1.
Custodia angelorum multiplicem habet effectum. q.113.ar.5.ad.2.
Custodia angelorum non solum hominibus sed ⁊ toti nature corporee et super demones datur.q.113.ar.3.
Custodia homini dupliciter adhibetur.s.quantum ad effectum bonũ et quantum ad media ad bonum.q.113.arti.1.ad.2.
Dãnãdi q̃re sunt plures.⁊ pauciores saluãdi.q.23.ar.7.ad.3.
Debitum est duplex sicut triplex ordo.s.creature ad deum ⁊ creature ad creaturam.q.21.ar.1.ad.3.
Defectus in ol creatura negatiue iuenit:⁊ nõ priuatiue.q.12.ar.4.ad.2.
Dei angeli ⁊ corporis non est eadẽ rõ essendi in loco.q.52.ar.2.
Dei hois:⁊ angeli triplex modus cognoscẽdi sm intellect⁹.q.87.ar.1.
Demon ⁊ aia ad corpus nõ scđm eãdẽ cause similitudinẽ cõparantur.q.52.ar.3.ad.3.
Demon post primũ instans in quo natura creatus habuit ad bonũ:impedimẽtũ pstitit beatitudini:ideo in malo est cõfirmatus.q.63.ar.6.ad.3.
Demões certis 2stellatiõib⁹ vocati:q̃re magis ueniũt.q.115.ar.5.ad.2.
Demones circa visibilia operãtur nõ formas imprimendo:sed corporalia semina adhibendo.q.105.ar.1.ad.1.
Demones ⁊ angeli imaginarias apparitiões quõ cãre pñt.q.111.ar.3.
Demones ⁊ angeli duobus modis sensum immutare possunt.s.ab interiori ⁊ ab exteriori.q.111.ar.4.
Demones mittunt a deo aliqñ ad impugnãdum hoies puniẽdo sed non ad impugnandum ad peccatum:lȝ deus pmittat.q.114.ar.1.ad.1.
Demones multa faciunt ad punitionem malorũ diuina volẽte iustitia:vel ad exercitationem bonorum.q.109.ar.4.ad.1.
Demones mutare non possunt hois voluntatem.q.114.ar.2.ad.3.
Demones naturali dilectione bonos angelos diligunt/sed pter iustitie ⁊ iniustitie diuersitatem eos odio habent.q.60.ar.4.ad.3.
Demones naturali inclinatione non tendunt in quodcunqȝ malum: eo qđ naturaliter boni sunt.q.63.ar.4.
Demones non dolent de malo culpe ipsorum.q.64.ar.3.ad.3.
Demones non omnia naturalia cognoscunt:sed multa per longi temporis experientiam addiscunt.q.89.ar.[illegible]
Demones nõ pñt cãre:sed 2citare cogitationes in nobis.111.ar.2.ad.2.
Demones penes qđ decipi pñt ⁊ errare:⁊ quo angeli.q.58.ar.5.
Demones per motum spirituum possunt immutare actum nutritiue et appetitiue virtutis.q.111.ar.4.ad.2.
Demões psistẽtes ĩ sua pᵃ cognitõe nãli quõ sũt mali.q.63.ã.6.ad.4.
Demones quare magis vexant homines in augmento lune q̃ alijs temporibus est duplex ratio.q.115.ar.5.ad.1.
Demones quare simulant se esse animas defunctoꝝ.q.117.ar.4.ad.2.
Demones quas penas patiuntur cum in eis non sint passiones.s.dolor gaudium ⁊ tristitia.q.64.ar.3.
Demones quõ alliciunt herbis:verbis:⁊ lapidibus.q.115.ar.5.ad.3.
Demones quõ se hñt ad experiẽtiã ⁊ cognitionẽ ꝑitatis.q.64.ar.1.ad.5
Demones seminib⁹ elemẽtoꝝ q̃ nã facit pñt facere.114.ar.4.ad.2.
Demonibus duplex locus penalis debetur:vnus ratiõe sue culpe: alius vero ratione exercitationis humane.q.64.ar.4.
Demonibus quõ pterua fantasia tribuitur.q.54.ar.5.ad.3.
Demonis duplex est actus:quoꝝ vnus semp est malus.64.ar.2.ad.5.
Demonis peccatum alijs fuit causa peccandi qui sine mora in superioris affectum consenserunt.q.63.ar.8.ad.1.
Demonis pctm̃ quo peccauit:adhuc manet q̃tum ad appetitum.q.64.ar.2.ad.3.
Demonum operatione fit in dormientib⁹ aliqua motio in fantasia ad p̄signandum aliqua futura que demones cognoscunt.q.86.ar.4.ad.2.
Demonstratio est duplex.s.quia ⁊ propter quid.q.2.ar.2.
Deo aliquid dici simile vel dissimile non inconuenit.q.4.ar.3.ad.1.
Deo maxime conuenit esse principium actiuum.q.25.ar.1.
Depẽdẽtia effect⁹ a causis ordinatis est pncipaliter a prima.104.ar.2.
De ꝓpositio semper notat cõsubstantialitatem.q.41.ar.3.ad.2.
Desiderium naturale beatitudinis non subiacet liber. arbi. lȝ hõ quandam sibi constituat ratione complexionis.q.83.ar.1.ad.5.
Desiderium naturale est circa bonum ⁊ vnitatem.q.103.ar.3.
Desideriũ nãle rõnalis creature est ad ea cognoscẽdũ q̃ sunt de ei⁹ perfectione intellectus.s.spẽs ⁊ gña rerũ ⁊ rationes earũ.12.ar.8.ad.4.
Desideriũ nãle rõnalis creature respectu duplicis btitudinis.q.62.ar.1.
Deũ iuuari p creaturã:dicit pfectionẽ cõicatã creature.q.23.ar.9.ad.2.
Deũ noiamus et eius effectib⁹:nõ tñ fm modum ipsoꝝ.q.14.ar.1.ad.1.
Deus ad duo amat creaturã.s.vt sit ⁊ vt permaneat.74.ar.3.ad.3.
De⁹ a nob nõ cognoscit nisi p modũ pũatiõis ⁊ remotiõis.q.11.ar.3.ad.2.
Deus dr̃ oia suaniter disponere ex impressione q̃ ab ipso est q̃ est inclinatio rerũ in id ad qđ diuinitus res ipse ordinãtur.q.103.ar.8.
Deus est author mali pene:sed non culpe:que contrariatur diuino amori ⁊ impletioni diuine voluntatis.q.48.ar.6.
Deus est beatitudo anime:qꝛ in ipso beatificatur.q.79.ar.4.
Deus est in oib⁹ reb⁹ per essentiã pñtiam ⁊ potentiã; sicut causa in effectib⁹ participantib⁹ eius bonitatẽ. Specialiter vero in creatura rõnali: sicut cognitum in cognoscente/⁊ amatum in amante.q.43.ar.3.
Deus est in rõnali creatura:sicut cognitũ in cognoscente: ⁊ desideratum

in desiderante.q.8.ar.3.
Deus est in seipso ⁊ comprehẽdit seipsum:negatiue exponitur:⁊ quomodo est sibi finitus.q.14.art.3.ad.1.⁊.2.
Deus est profundior inferno/excelsior celo/longior terra/altior mari/dupliciter exponitur.q.3.art.1.ad.1.
Deus est sufficiens obiectum beatitudinis.q.106.ar.2.
Deus est suum esse non patiens secum aliquam compositionem triplici ratione.q.3.ar.6.
Deus ⁊ angelus cognoscibilia differenter cognoscunt:quia deus simpl'r per vnum qđ est essentia sua:angelus vero per plura.q.55.art.3.
Deus ⁊ qui est:quomodo sunt magis ⁊ minus propria nomina dei et differentia.q.13.art.11.ad.1.
Deus facit non quod perfectius est:sed qđ cõuenictius est rei.q.91.ar.3.
Deus hominem fecit/qui q̃diu nõ peccaret immortalis vigeret:vt ipse sibi author esset aut ad vitam aut ad mortem.q.97.art.1.
Deus mouẽdo liber arbi.hominis nõ tollit arbitrij libertatẽ.q.83.ar.1.ad.3.
Deus non cognoscit infinita sm partes proportionales in quantitate.q.14.art.12.ad.1.
Deus perfecte se nõ cognosceret nisi cognosceret quocũqȝ modo sua perfectio participabilis est a creatura.q.14.art.6.
Deus per vnam simplicem intelligẽtiam cognoscit que composita sunt.q.14.arti.14.
Deus potest aliquid facere de potestate absoluta qđ non prescinit: necȝ preordinauit se facturum.q.25.ar.5.ad.1.
Deus primo ⁊ p se est forma subsistẽs:nõ in mã/tribus rõnibus.q.3.ar.2.
Deus quare quosdam eligit ⁊ quosdam reprobat.q.23.ar.5.ad.3.
Deus ꝙ sit prior mundo dupliciter potest intelligi.q.46.art.1.ad 8
Deus quomodo dicitur diligi ⁊ odio haberi.q.60.ar.5.ad.4.⁊.5.
Deus quomodo dicitur esse in demonibus fm qđ sunt res quedam ab ipso.q.8.ar.1.ad.4.
Deus quomodo est causa mali corruptionis quarũdam rerum:sed ꝙ nõ procedat ex defectu agentis vel actionis.q.49.art.2.
Deus quomodo est finis/vt quoddam bonum habitum ⁊ representatũ.q.103.art.2.ad.2.
Deus rõne sue infinite perfectionis nihil acquirere potest.q.9.art.1.
Deus sp̃ seipm̃ mouet/sicut desideratũ ⁊ itellm̃ a seipso.q.105.ar.2.ad.2.
Deus si plures angelos vel plures rerũ naturas facere instituisset:⁊ plures spẽs intelligibiles mẽtibus angelicis impressisset.q.56.ar.2.ad.4.
Deus sua bonitate de malis benefacit.q.2.art.3.ad.1.
De⁹ sua pũidẽtia oia imediate gubnat:sȝ p media ea exeqt.q.103.art.6.
Deus sua ꝟtute infinita effectum infinitũ nõ põt pducere.q.7.art.2.ad.1.
Deus suppositionẽ multipliciter [illegible].s.p psona p natura. q.39.art.4.
Deus vult oẽs hoies saluos fieri dupliciter exponitur.q.19.arti.6.ad.1.
Diabolus appetẽdo esse vt deus per similitudinem:et non per equiparantiam peccauit.q.63.arti.3.
Dicere est intuitu cogitationis producere verbum:⁊ inter dicere ⁊ intelligere differentia.q.34.ar.1.ad.1.2.et.3.
Dictio exclusiua dupl'r sumitur:cathegoᶜᵉ ⁊ syncathegoᶜᵉ.q.31.arti.3.
Differẽtia est nobilior gñe sicut determinatũ indeterminato:⁊ non sicut alia ⁊ alia nã/alias oia aialia essent einsdem speciei.q.50.ar.4.ad.1.
Differentia se habet ad genus vt actus ad potentiam. q.3.art.5.
Differentia semper sunt diuersa:⁊ non econtra.q.90.art.1.ad.3.
Difficile dupl'r sumit:⁊ iter difficile ⁊ impoẽ differẽtia.q.62.ar.2.ad.2.
Difficultas bene operandi satisfacit pro peccato.q.95.ar.4.ad.2.
Diffinitio anime quomodo debet intelligi.q.76.art.4.ad.1.
Diffinitio cõprehẽsionis posita ab Augu.quod totum cõprehenditur videndo/qđ ita videtur:vt nihil eius lateat vidẽtem/aut cuius fines circũspici vel circũscribi possunt.q.12.art.7.ad.2.
Diffinitio persone/psona est hypostasis proprietate distincta ad dignitatem pertinẽte.q.29.arti.3.ad.1.
Diffõ psone posita a Boe.psona ẽ rõal' nãe idiuidua sbã.q.29.ar.1.arg.1.
Diffinitio persone posita a Richardo fm qđ persona dr̃ in diuinis:psona est diuine nature incommunicabilis existentia.q.29.ar.3.ad.4.
Diffinitio significat essentiã ex materia ⁊ forma cõi:supra quã addit hypostasis ⁊ persona principia indiuidualia.q.29.ar.2.ad.3.
Dignior sciẽtia penes certitudinẽ ⁊ mãe dignitatẽ attendit.q.1.ar.5.
Dilectio dei maior est aliquo tempore ad peccatorem predestinatum:q̃ ad iustum prescitum.q.20.ar.4.ad.5.
Dilectio est duplex.s.naturalis que est finis:⁊ electiua que est eorum que sunt ad finem.q.60.ar.2.
Dilectio naturalis sequitur semp inclinationẽ naturalem.q.60.ar.1.
Dilectionis naturalis vel non naturalis causa est vnitas.q.60.ar.4.
Dilectionis Petri ⁊ Joannis que fuerit maior ad Christum diuersa assignatio.q.20.ar.4.ad.3.
Diligere aliũ sicut seipsum dupliciter intelligitur.q.60.ar.4.ad.1.⁊.2.
Dimensiones sunt accidẽtia 2ia formã corporeitatis.q.76.ar.6.ad.2.
Dispositio non semper dicit rem de predicamento qualitatis:sed relationem quandoqȝ.q.116.ar.2.ad.3.
Dispositio optima rebus datur a deo non simpliciter:sed fm ordinem ad proprium finem.q.91.ar.3.
Dispositio potest dici tam ratio ordinis rerum in finem:q̃ ratio ordinis partium in toto.q.22.ar.1.
Dispões eẽ in mã añ forme itroductionẽ quõ itelligit.q.76.ar.6.ad.1.
Distantia localis/sicut non impedit cognitionem angeli:ita nec locutionem.q.107.ar.4.ad.1.
Distinctio quãto est prior:tanto est vnitati ppinquior.q.40.ar.2.ad.3
Distinctio rerũ a pma cã est ppter bonitatẽ creaturis cõicãdã.q.47.ar.1.
Distinctio subarũ separatarũ nõ potest esse nisi fm speciem.q.75.ar.7.
Diuersa facultas videntium deum est ex diuersa luminis glorie participatione.q.12.ar.6.
Diuersis cognitionibus eadem res cognosci potest.q.58.ar.7.ad.1.
Diuersus modus cognitionis anime:sequitur diuersum modum essendi ipsius.q.89.ar.1.
Diuertere nõ põt hõ ab apta dei visiõe:sed in bono 2firmat.q.100.ar.2.
Diuisio boni per honestum/vtile ⁊ delectabile:est per oppositas ratiões et non res.q.5.ar.6.ad.2.
Diuisio est duplex.s.mãlis q̃ fit ex diuisiõe cõtinui quã sequit numer⁹ q̃ est species q̃titatis:q̃ est in reb⁹ materialib⁹. Alia est formalis q̃ fit per oppositas formas. Et hec est transcendens.q.30.ar.3.
Dotes anime trib⁹ virtutib⁹ theologicis correspõdent.q.12.ar.7.ad.1.
Dolor culpe bonitati volũtatis attestat:pene ꝟo nature.q.64.ar.3.ad.3.
Dominationũ nomen triplici significatione sumit.q.108.ar.5.ad.2.
Dominari dicitur homo omnibus creaturis propter quatuor in ipso cõsiderata.q.96.ar.2.
Dominij differentia respectu serui ⁊ liberi: et quod dominium fuisset in statu innocentie.q.96.ar.4.
Dominium hois super animalia ex tribus ostenditur.q.96.ar.1.
Doni nomen duplicẽ h̃ habitudinem.s.a quo ⁊ cui datur.q.38.ar.1.
Donum proprium est irredibilis datio gratis data.q.38.ar.2.
Dormientes ⁊ alienati a sensibus magis percipiunt diuinas reuelationes:⁊ futurorum preuisiones q̃ vigilãtes/⁊ non alienati.q.12.ar.11.
Dormientibus si quid contra licitos mores contingat non imputatur ad peccatum.q.84.ar.8.argu.3.
Duplici cõpõni rei duplex correspõdet intell's cõpositio.q.85.ar.5.ad.3.
Duratio angeli:quare infinita dicitur.q.10.ar.5.ad.4.
Effectum Conseruari a causa contingit dupliciter.s.directe ⁊ per accidens.q.104.ar.1.
Effectus assimilatur composito agenti fm speciẽ:⁊ prime cause fm virtualem continentiam.q.105.ar.1.ad.1.
Effectus astrorum fm materie diuersam dispositionem variãtur.q.115.ar.3.ad.4.
Effectus cãe nõ pportionatus nõ ducit in eius cognitionẽ pfectã:sed tñ põt ex quocunqȝ effectu demonstrari causam esse.q.2.ar.2.ad.3.
Effectus dei nõ ducunt nos in distinctam psonarũ cognitionẽ.q.32.ar.1.
Effectus deficiens a forma vel causa particulari nõ deficit a forma vel cã vniuersali.q.19.ar.6.
Effectus efficax custodie angelorum est duplex respectu bonorum ⁊ malorum.q.113.ar.5.ad.1.
Effectus dei qui eius virtutem non adequant:in quam eius cognitionẽ nos ducunt.q.12.ar.12.
Effectus predestinationis qui est corona:nõ potest amitti:qui vero ex merito gratie est/amitti potest.q.23.ar.6.ad.1.
Effectus qđã ex sola diuina volũtate depẽdent ⁊ qđã nõ.q.19.ar.5.ad.3.
Effectus sicut sequitur a causa agẽte naturaliter fm modũ sue forme: ita sequitur ab agente voluntario secundum formam ab eo preconceptam ⁊ diffinitam.q.46.ar.1.ad.9.
Effectus similitudo nobilius habet esse in causa equiuoca: q̃ vniuoca.q.6.ar.2.
Effectus sumitur quandoqȝ loco diffinitionis pro medio demõstratiõis.questio.1.ar.7.ad.1.
Effectu loco diffinitionis vtimur ad demonstrandum causam esse.q.2.ar.2.ad.2.
Electio ⁊ dilectio in deo ⁊ in nobis differenter se hñt.q.23.ar.4.
Electio pertinet ad vim appetitiuam intellectiuam:⁊ non cognoscitiuã.q.83.ar.3.
Emanatio propriorũ a subiecto quõ fit.q.77.ar.6.ad.2.⁊.3.
Emanationis esse vlis ⁊ particularis a suis causis dr̃a.q.45.ar.1.
Embrio prius viuit anima vegetatiua q̃ sensitiua.q.70.ar.3.ad.3.
Enigma ⁊ medium quo adam cognouit deum fuit vnum:licet media cognoscendi sint duo.q.94.ar.1.ad.3.
Ens apprehẽdi sine rõne veri dupliciter cõtingit itelligi.q.16.ar.3.ad.3.
Ens de nõ ente/bonum de malo/⁊ vnum de multitudine predicat:nõ tamen oppositum de opposito predicatur.q.11.ar.2.ad.1.
Ens est proprium obiectum intellectus nostri:⁊ quod primo cadit in itellectu nostro.q.5.ar.2.
Ens ⁊ verum vt in rebus materialibus fm presentem statum sunt obiectum intellectus nostri.q.87.ar.3.ad.1.
Ens simpliciter est vnũ vnitate vnius forme/⁊ nõ plurium triplici rõne.questio.76.ar.3.
Ens verum ⁊ bonum quomodo se habent a ratione prioris ⁊ posterioris in ordine ad intellectum.q.16.ar.4.ad.2.
Ens vno modo dicitur vt diuiditur in.10.predicamẽta:alio modo vt dicit veritatem propositionis.q.48.ar.2.ad.2.
Entis contractio per substantiam ⁊ quantitatem est per applicationẽ ad aliquam quidditatem.q.5.ar.3.ad.1.
Entis diuisio per vnum ⁊ multa.q.11.ar.1.ad.2.
Enunciabilis duplex esse:scilicet in voce ⁊ in intellectu:in quo p se habet veritatem.q.16.ar.7.
Equalitas est causa equalis dilectionis:tamẽ inter inequales maior reperiri potest q̃ inter equales.q.96.ar.3.ad.2.
Equalitas in diuinis non dicit relationem realem distinctã relatiõibus personalibus.q.42.ar.1.ad.4.
Equalitas vel inequalitas nõ attenditur fm relationem.q.35.ar.2.
Equalitas mutua vel similitudo dicitur in diuinis fm ꝙ significatur p nomina:⁊ nõ per verba.q.42.ar.1.ad.3.
Equiuocum ⁊ analogum quomodo interdum large pro seinuicẽ accipiãtur.q.13.ar.10.ad.4.
Errare circa fidem dupliciter contingit.q.32.ar.4.

Error ⁊ falsitas intellectus ⁊ sensus quō contingit.q.85.ar.6.
Errori sensu quō ꝯtingit:⁊ i nobis circa rē quā iudicam⁹.q.17.ar.2.ad.1.
Error intell's nō ꝓuenit nisi ex īpedimēto inferioris ꝟtutis.q.94.ar.4.
Error triplex euitat̄ ex triplici modo existendi deum in rebus.q.8.ar.3.
Esse anime intellectiue est corporis per cōicationem.q.76.ar.1.ad.5.
Esse anime respectu ei⁹ essentie se hꝫ vt formale ad māle.q.90.ar.2.ad.1.
Esse anime separari ab ipsa nō est possibile.q.75.ar.6.
Esse creature distinguitur ab eius essentia.q.7.ar.2.ad.1.
Esse dupl'r accipit̄.s.p actu essendi ⁊ p cōpōne ꝓpōnis.q.3.ar.4.ad.2.
Esse est actualitas omnis forme.q.3.ar.4.
Esse est actualitas omnis rei.q.4.ar.1.ad.3.
Esse est pfectius ꝙ̄ viuēs ⁊ sapiens:⁊ ꝯ̄rio quō intelligit̄.q.4.ar.2.ad.3.
Esse est prima rerū creatarū quō habet intelligi.q.45.ar.4.ad.1.
Esse est proprius effectus prime cause.q.8.ar.1.
Esse ens p essentiā est solius dei:q: eius essentia est suū esse.q.104.ar.1.
Esse eternum soli deo cōpetit/⁊ dicens oppositū ꝯ̄dicit fidei.q.61.ar.2.
Esse in loco dupl'r deo conuenit.q.8.ar.2.
Esse in oi creatura differt ab essentia:sꝫ nō in deo trib⁹ rōnibus.q.3.ar.4.
Esse marie ens ⁊ marie īdiuisū ē de rōe eius qꝺ est marie vnū.q.11.ar.4.
Esse nāle nō ē mãe p̄e nisi ꝭm ꝙ reducta in actū p formā.q.14.ar.2.ad.3.
Esse participatum ab eo causat̄ qꝺ est simpliciter esse.q.44.ar.1.
Esse prius altero est tripl'r.s.natura gn̄one ⁊ ordine obiecti.q.77.ar.4.
Esse ꝓprie cōpetit rei subsistenti simplici aut composite.q.45.ar.4.
Esse subsistens in se totam pfectionem essendi continet.q.4.ar.2.
Esse vbiꝗ̄ prio ⁊ p se est qꝺ alicui ꝯuenit ꝭm se totū ⁊ nō ꝭꝫ ptes.q.8.ar.4.
Essentia angeli cōparat̄ ad esse eius ꝭm ꝓpriam rōnem:⁊ ad ei⁹ intellige re in rōne obiecti vl'is entis vel veri.q.54.ar.2.ad.2.
Essentia angeli non est species qua intellectus eius possit ferri in qꝺcūꝗ̄ obiectum intelligibile.q.55.ar.1.
Essentia anime respectu suarum potentiarū se hꝫ in ratione principij actiui finalis ⁊ susceptiui.q.77.ar.7.
Essentia diuina quō est ratio idealis rerum ⁊ nō sui.q.15.ar.1.ad.2.
Essentia esse ⁊ eternitas idem sunt in deo.q.10.ar.2.
Essentia est patris/cōcedit̄:sed nō pater est essentie.q.39.ar.2.ad.4.
Essentia ē res gn̄ans ⁊ res nō gn̄ans ꝯ̄dictionē nō iplicat.q.39.ar.5.ad.5.
Essentia i creaturis ꝙ sit imediatū p̄n^m opatiōis est impōle.q.79.ar.1.
Essentia nō pōt esse imediatū p̄n^m opationis nisi diuina.q.77.ar.1.
Essentia signat̄ vt q̄d:psona vt q̄s:ꝓprietas vt q̄:lꝫ re idē sint.q.32.ar.2.
Esus ligni paradisi quomō fuit causa scie boni ⁊ mali.q.102.ar.1.ad.4.
Eternitatis cognitionē per tpis cognitionē accipimus.q.10.ar.1.
Eua decepta nō fuisset nisi prius mente peccasset.q.94.ar.4.ad.1.
Euum etsi nō habeat in se prius ⁊ posterius:nō tn̄ est eternitas:q: cōpatitur secū prius ⁊ posterius:nec tps qꝺ in se hꝫ prius ⁊ posteri⁹.q.10.ar.5.
Ex creaturis in cognitionē essentialium deuenire possumus:sed nō psonarum proprietatum.q.39.ar.7.
Exclusiua.s.solus ⁊ tantum:quō cōueniant diuinis que diuersimode excluditur ea quibus iunguntur.q.31.ar.3.ad.2.
Ex ⁊ de ꝓpōnes solū hn̄t hītudinē cāe efficientis ⁊ mālis.q.39.ar.2.ad.5.
Ex ꝓpō notat ordinē ⁊ nō mām i rerū ꝓductiōe ex nihilo.q.45.ar.1.ad.3.
Estimatiua ⁊ memoratiua in hoie ꝓpter ꝙ̄dam affinitatē quā hn̄t ad intellectum sunt perfectiores ꝙ̄ in alijs aialibus.q.78.ar.4.ad.5.
Extrahi de potentia māe nō conuenit rei subsistenti.q.90.ar.1.ad.2.

Facere Aliq̄d ex nihilo ē moris ꝟtutis ꝙ̄ ex ꝯ̄rio.q.45.ā.5.ad.2. Facere aliq̄d p̄ter ordinē nāe vl'is soli⁹ dei est.q.110.ar.4.
Faciamus hominem ad imaginem ⁊ similitudinem nostram:duplex est intellectus.q.17.ar.3.
Falsitas fantasie attribuitur ⁊ nō sensui.q.17.ar.2.ad.2.
Falsitas intellectus circa proprium obiectum nō est in prima/sed in secūda operatione intellectus.q.93.ar.5.ad.4.
Falsitas rei contingit dupl'r per comparationem ad intellectū ad quē hꝫ ordinem per se vel per accidens.q.17.ar.1.
Falsitas sola scd̄a operatione intellectus fit in intellectu.q.58.ar.5.
Falsum d̄r ex eo ꝙ aliq̄d vr̄ esse qꝺ nō est:vel nō esse qꝺ est.q.17.ar.4.
Falsum nō fundat̄ in vero sibi contrario:sicut nec malum in bono sibi cōtrario : sed in eo quod sibi subijcitur.q.17.ar.4.ad.2.
Fascinatio causatur ⁊ fit ex quadā corporis imutatiōe.q.117.ar.3.ad.2.
Fantasmata quare nō imprimūt suam silitudinē in intell'm polēm absꝗ̄ actione intell's agentis:sicut colores in visum.q.85.ar.1.ad.3.
Fantasie actus fantasticus consurgit ab impressionibus interius conseruatis.q.111.ar.3.ad.1.
Fati diffinitio que ponitur a Boe.4.de cōsolatiōe: quō est intelligenda.q.22.ar.4.ad.3.
Fati ⁊ prouidentie diuersa ratio ordinis.q.116.ar.2.
Fato non subduntur que immediate a deo fiunt.q.116.ar.4.
Felicitati accidit esse premiū virtutis sicut enti esse terminū generationis.q.26.ar.1.ad.2.
Felicitas aliqua nobis est cognoscere substātias separatas:sed ꝙ ipse se cognoscant non est eis felicitas.q.64.ar.1.ad.1.
Felicitas vltima hominis in eius altissima operatione consistit q̄ est intellectus operatio.q.12.ar.1.
Femina in adiutorium generationis viri formata est.q.92.ar.1.
Fidei derogat dupl'r velle ratione probare que fidei sunt.q.32.ar.1.
Fidei ⁊ scientie differentia cognitionis diuinorū.q.12.ar.13.ad.3.
Fieri aliquid vel moueri preter naturam non est contra naturā: vt flux⁹ ⁊ refluxus maris.q.106.ar.6.ad.1.
Fieri ⁊ factum esse simul sunt in quibus non est motus.q.45.ar.2.ad.2.
Fieri proprie est compositi ⁊ non forme.q.91.ar.2.
Fieri rerū a deo qꝺdā est ꝭm nām:⁊ qꝺdam miraculosum.q.104.ar.4.
Filij dei postꝙ̄ ingressi sunt ad filias hominum illeꝗ̄ genuerūt ⁊c. quomodo intelligitur.q.51.ar.3.ad.6.
Filij in diuinis quare non possunt esse plures.q.27.ar.0.ad.3.
Filij quibus accidentibus parentibus assimilantur.q.100.ar.1.
Filius nō ideo humanam assumpsit naturam q: plus diligeret ꝙ̄ angelicam:sed q: plus indigebat.q.20.ar.4.ad.2.
Filius perfecta est patris imago/q: eiusdem est nature:homo vero q: alterius est nature dei imperfecta est imago.q.35.ar.2.ad.3.
Filius est alius a patre sed non diuersus a patre.q.31.ar.2.ad.1.
Filius est in patre ꝭm essentiam relationē ⁊ originem.q.42.ar.5.
Filius ⁊ sp̄ussanctus sunt vn⁹ de⁹ rōne vnitatis essentie.q.27.ar.3.ad.2.
Filius in diuinis gn̄at̄ sed nō essentia sicut in creaturis.q.39.ar.5.ad.2.
Filius intelligēdo nō format siue ꝓducit ꝟbū vl' aliū filiū.34.ar.2.ad.4.
Filius nō d̄r principiatus a p̄re:vt sic p̄r eius sit principiū.q.33.ar.1.ad.2.
Filius omnem patris perfectionem per generatiōem accepit q̄ ab eterno patri in magnitudine est equalis.q.[illegible]ar.4.
Filius perfecta imago patris dicitur.q.[illegible].ad.2.
Fili⁹ p se agit lꝫ a se nō agat:q: a se nō hꝫ [illegible] sꝫ a p̄re.q.42.ar.6.ad.1.
Filius primogenitus ois creature quō intel[illegible]it̄.q.33.ar.3.ad.2.
Filius quare filius:splendor:imago ⁊ verb[illegible] dicitur.q.34.ar.2.ad.3.
Filius quare nascitur dissimilis patri.q.1[illegible]8.
Filius q̄re nō p̄t ꝓducere ꝟbū:⁊ sp̄usset[illegible]more.q.37.ar.1.ad.4.
Filius quomodo noie principij in rer[illegible]ati[illegible] e noiat̄/sed in rerū distinctione aliter cōmemoratur.q.74.ar.3.ad.1.
Filius visibiliter missus fuit in assumpta h[illegible]manitate ⁊ nō.s.s.[illegible] filius vt sanctificationis actor/⁊.s.s. vt iudicium.q.43.ar.7.ad.4.
Finem ꝯsequendi hois ⁊ angeli d̄ria siue diuersa rō.q.62.ar.5.ad.1.⁊.3.
Finem vltimum sicut nō potest nō velle:ita circa prima principia intellectus non potest al'r se habere.q.18.ar.3.
Finis cuiuslibet rei est propria eius operatio:alias frustra essent operatiue virtutes.q.105.ar.5.
Finis forma ⁊ efficiēs p̄ora sunt in cāndo:in cāto ꝟo ecōuerso.q.5.ar.4.
Finis gubernationis mūdi est bonum essentiale:ad cuius participationem omnia tendunt.q.103.ar.4.
Finis hois est duplex ꝭm duplicē nālē qualitatē ipsius.q.83.ar.1.ad.5.
Finis itellect⁹ ē altior ⁊ abstractior fine aliarū potētiarū.q.82.ar.3.ad.1.
Finis itētiōe remota ab agēte:qꝺ ex actiōe sequit̄ casuale ē.q.44.ar.4.
Finis rōnalis creature est duplex.s.excedēs ⁊ ꝓportiōatus nāe.q.23.ar.1.
Finis sic se habet ad ea que sunt ad finē sicut principia in intellectu ad conclusiones.q.19.ar.5.
Finis vniuersi est quoddā vl'e bonum extri[illegible]secu[illegible].q.103.ar.2.
Finitum simpliciter potest esse infi[illegible]m[illegible]id.q.7.ar.2.
Flumina paradisi oppositas irriga[illegible]es.q.102.ar.1.ad.2.
Forma adueniens enti in actu est acci[illegible]s:q: non dat esse simpliciter: sed secundum quid.q.76.ar.4.
Forma corporeitatis nō est vna oium corp[illegible]aliū per se cui superueniant alie forme.66.ar.2.
Forma corporis celestis simpliciter non [illegible]obilior aia aialis : ꝭm tn̄ rōnem forme ⁊ motus nobilior est.q.70.ar.2.ad.3.
Forma cuiuslibet agentis est rō ⁊ exēplar effectus.q.44.ar.3.
Forma finis ⁊ efficiens conueniunt quodam ordine in ratione principij: materia vt subiectum effectus operationis.q.105.ar.5.
Forma generati nō est finis generatiōis nisi inquantū est similitudo forme generantis.q.44.ar.4.ad.1.
Forma in imaginatione ē sine mā:nō tn̄ sine ꝯditionibus mālibus mediū qꝺdā est iter esse forme q̄ est in mā ⁊ que per abstractionem est in intell'u a qua āgelus nō pōt abstrahere sp̄em itelligibilē.q.55.ar.2.ad.2.
Forma in supposito singulari exn̄s re vel rōne cōicabilis est.q.13.ar.9.
Forma intelligibilis intellectus beati est ipsa diuina essentia:⁊ nō aliq̄ species creata.q.12.ar.5.
Forma nālis vel intelligibilis inquantū dat esse nō d̄r p̄ncipium actiōis nisi supposita inclinatione ad effectum.q.14.ar.8.
Forma nō fit vel creatur/sed cōpo^m cuius partes cōcreantur.q.45.ar.8.
Forma quare inuariabilis dicatur.q.9.ar.2.ad.3.
Forma quare non perfecte complet potentiam māe.q.55.ar.1.
Forma q̄ ē in mā ē cā fore mālis ꝭm ꝙ cōpositū ē a cōposito.q.91.ar.2.
Forma ꝭꝫ ꝙ est magis imālis tāto magis accedit ad īfinitatē.q.14.ar.1.
Forma simplex quō potest esse subm ꝓpōnis.q.13.ar.12.ad.2.
Forma simplex nō pōt esse subm:quō hꝫ intelligi.q.54.ar.3.ad.2.
Forma substantialis est primū actionis principium:sed non proximum.q.77.ar.1.ad.4.
Forma subālis ꝙ suscipiat magis ⁊ minus est impōle.q.118.ar.2.ad.2.
Forma totius que nō dat esse singulis partibus suis est cōpositio ⁊ ordo partium.q.76.ar.8.
Formam abstractam alicuius dicimus:sed non econtra.q.39.ar.2.
Formā habere mām ptē sui est impōle duplici rōne.q.75.ar.5.
Formas nō esse plures vnius triplex ratio.q.76.ar.3.
Formatio femine ex adam fuit sacramentalis figura christi dormiētis in cruce de cuius latere ecclesie sacramenta fluxerunt.q.92.ar.2.
Formatio spiritualis creature per lucis productioneꝫ.q.67.ar.4.ad.4.
Forme corporales a substātijs spiritualibus deriuant̄ nō influentib⁹/sed mouentibus ad formas.q.65.ar.4.
Forme elementorum virtute non actu manent in misto.q.76.articu.4.ad.4.
Forme que recipiuntur in materia p ipsam indiuiduant̄ cū sit primum subm.q.3.ar.2.ad.3.
Forme rerum ad formas intelligibiles intell's angelici reducūtur.q.65.ar.4.ad.2.
Forme subsistentes nō hn̄t cām formalem sui esse ⁊ vnitatis neꝗ̄ cāꝫ agētē p trāsmutationē sed solū cām subam ꝓducētē.q.61.ar.1.ad.2.
Fundamentum antiquorū quare ex nihilo nihil fit.q.45.ar.2.ad.1.
Fundamentum positionis platonis de ideis.q.18.ar.4.ad.3.
Fundamētū q̄re q̄dā malū existimabāt ꝙ̄dā rē esse.q.48.ar.2.ad.2.
Furor ⁊ concupiscentia metaphorice dicuntur esse in demonibus sicut ira in deo.q.59.ar.4.ad.1.
Futura cognosci pn̄t a deo dupl'r:sꝫ a nobis vno mō tm̄.q.86.arti.4.
Futa n̄ euenir̄ de⁹ p̄t facer̄:sꝫ p̄titavl' pn̄tia n̄ fuisse n̄ p̄t.q.10.ā.5.ad.3.
Futura quedam magis iudicamus per motum quorūdam animaliū ꝙ̄ per motum hominum.q.86.ar.4.ad.3.
Futurū cōtingens q̄re a nobis cognosci non potest.q.14.arti.3.ad.3.

Gaudium Amor ⁊ dilectio sunt in deo:alie vero positiones non:nisi metaphorice.q.20.ar.1.ad.2.
Gaudiū in angelis quō potest augeri ⁊ quō non de salute eorum q̄ per eorum ministerium sa[illegible]antur.q.62.ar.9.ad.3.
Gaudium in celis maius [illegible] super vno peccatore penitentiam agente ꝙ̄ ⁊c.qualiter expon[illegible]r.20.ā.4.ad.4.
Gaudij māet vna rō ī āgel'tā re^u pēitētꝫ ꝙ̄ i pcō manētꝫ.113.ā.7.ad.3.
Gn̄atio diuia p̄or pfecti[illegible] ⁊ verior est gn̄one hūana.q.33.ar.2.ad.4.
Gn̄o ⁊ oēs mutatiōes i[illegible]tanee:sunt termini mot⁹ ꝯtinui.q.53.arti.3.
Generatio formarum [illegible]orum gradunm diuersimode fit a diuersis agentibus.q.118[illegible]
Generatio mulieris ex [illegible] causis contingit.q.99.ar.2.ad.2.
Generatio non viuentu[illegible] est ab extrinseco totaliter:viuentiū vero a principio intrinseco.q.[illegible]8.ar.2.ad.2.
Generatio quare non est in substātijs separatis a materia.q.98.ar.1.
Gn̄o sine deformitate ꝯcupiscētie fuisset i statu innocētie.q.98.ar.2.
Gn̄ationis aialiū pfectorū ⁊ imperfectorū differētia.q.45.ar.8.ad.3.
Generationis communiter ⁊ proprie dicte differentia.q.7.ar.2.
Generationis create ⁊ increate differentia ex parte equalitatis ⁊ magnitudine terminorum.q.42.ar.4.
Gn̄onis hois ⁊ iumēti corpis ⁊ aie:ꝯueniētia ⁊ d̄ria.q.75.ar.6.ad.1.
Generationis ꝓcessus est de impfecto ad perfectum.q.119.ar.2.
Gn̄ones rex ⁊ fieri q̄re ātiq̄ phi p̄n⁹ māli attribuerūt.q.22.ā.2.ad.3.
Gn̄onis vniuoce ⁊ equoce differentia.q.71.ar.1.ad.1.
Gn̄are carnē naturale igni quando fit.q.62.ar.2.
Gn̄ata diuersimode:quō precesserunt in suis cāis.q.73.ar.1.ad.3.
Gn̄ata ex putrefactiōe quō suis causis assimilentur.q.105.ar.1.ad.1.
Generatiua cui deseruiunt nutritiua ⁊ augmentatiua ipsis est perfectior ⁊ dignior.q.78.ar.1.
Gn̄is ⁊ d̄rie ī āgelis ⁊ co[illegible]b⁹ [illegible]uersa assignatio.q.50.arti.2.ad.1.
Generis ⁊ sp̄ei pticular[illegible]is nō pōt esse in deo.q.30.ar.4.ad.3.
Genuit pater filium volun[illegible] comitante non vt habitudinē principij importat quo produ[illegible]mundum.q.41.ar.2.
Gen⁹ neutꝝ q̄re sigt eēntiā [illegible]n masculinū vl' femininū.q.31.ā.2.ad.4.
Genus ⁊ accidens circa ide[illegible] speciei differant.q.15.ar.3.ad.4.
Gētilis ⁊ catholicus quomo[illegible] differant.q.13.ar.10.ad.5.
Gloriam homo ⁊ angelus [illegible]sequuntur diuersimode ꝭm nature differentem inclinationem.q.62.ar.6.
Gloriam quis consequitur ex merito:⁊ meritum ex gratia: gratiam vero ex diuina voluntate.q.23.ar.5.
Gratia est in sacramento noue legis instrumentaliter sicut forma artificiati in instrumentis artis.q.43.ar.6.ad.4.
Gratia quid cōfert nāli cognitioni q̄ deum cognoscimus.q.12.ar.13.
Gratia quō perficit naturam.q.62.ar.5.
Gratie duplex grad⁹ vel stat⁹:vn⁹ p̄n^m merēdi ⁊ ali⁹ glie.q.109.ā.1.
Gradus cognitionis angeloꝝ penes reꝝ rōnes est triplex.q.118.ar.1.
Gradus cognitionis aie est triplex:⁊ status multiplex.q.94.arti.2.
Gradus cognoscitiue virtutis est triplex.s.sensitiue intellectiue per abstractionem ⁊ sine abstractione.q.85.ar.1.
Gradus diuersi nature spiritualis ad gratie ⁊ glorie diuersos gradus ordinantur.q.62.ar.6.
Graduum vite diuersitas.q.72.ar.1.ad.1.
Grauia ⁊ leuia a generāte mouent̄:aialia vero a se.q.18.ar.1.ad.2.
Gubernatio multitudinis melius fit p vnū ꝙ̄ p plures.q.113.arti.3.
Gubernationem vniuersi manifeste demr̄at ordo reꝝ i finē.q.103.ā.1.
Gubernationis effectus tripl'r considerari potest.q.103.arti.4.
Gubernationis ⁊ prouidentie differentia:quarū prouidentia est eterna ⁊ gubernatio temporalis.q.22.ar.1.ad.2.
Gubernationis rationalium ⁊ irrationabilium diuersus modus et differētia.q.103.ar.5.ad.2.
Gustus ⁊ tactus distinctio ⁊ differentia.q.78.ar.3.ad.3.et.4.

Habens Gratiaꝫ ordinatur ad gloriam ad quam non eligitur simpliciter.q.24.ar.2.ad.3. Habilitas subiecti ad formam quo modo intenditur ⁊ remittitur.q.48.ar.4.ad.2.
Habitudo nō est de ratione entis causati ⁊c.q.44.ar.1.ad.1.
Habitudo effectus ad cām sola remanet ⁊ quomodo.q.45.ar.3.
Habitus est mediū inter potentiā ⁊ actum.q.87.ar.2.
Habitus fidei ⁊ credibilia quō se hn̄t ad fidem.q.111.ar.1.ad.1.
Habit⁹ scie ptim est in virib⁹ sensitiuis ⁊ ptim in intell'u.q.89.arti.5.
Habitus vel potentias formaliter distinctos contineri sub vno habitu vniuersali non inconuenit.q.1.ar.3.ad.2.
Hic hō lꝫ sit p participationē speciei nō tn̄ reducit̄ ad aliq̄d per se existens in eadem sp̄ē:sed ad sp̄em superexcedentem.q.44.ar.3.ad.2.
Hoc aliquid dupliciter pōt sumi vel p quocūꝗ̄ subsistente vel subsistente completo in materia alicuius speciei.q.75.ar.2.ad.1.
Hoc nomē deus est sibi magis ꝓpriū quātū ad rē significatā: sꝫ quātū ad modū significādi q̄ est sibi magis ꝓpriū est.q.13.ar.11.ad.1.
Hoc nomē de⁹ lꝫ sit appellatiuū tn̄ īcōicabile ē ꝭm rē.q.13.ar.9.ad.2.
Hoc nomē trinitas ꝭm etymologiā vnā essentiā triū personarū significare videtur:sed secundum vocabuli proprietatem magis significat numerum trium personarum.q.31.ar.1.ad.1.
Hoiēꝫ sibi dimitti vel pmitti a deo vel ab āgelo quō fit.q.113.arti.6.
Homines in statu innocentie dispares fuissent ꝭm sexum animam et corpus nō exempti a lege nature.q.96.ar.3.
Hoies pigues q̄re sr̄ pauci semis ⁊ sil'r aialia magni corpꝫ.q.119.ā.2.
Homini inest a nā quoddā principiū scie per qꝺ cognoscunt̄ naturaliter q̄dā principia vniuersalia oium scientiarum.q.117.ar.1.
Hoi nō dat̄ gratia ꝭm proportionem naturaliū sicut angelo:ideo par angelis ꝭm gradum gratie esse potest.q.118.ar.8.ad.1.
Hois ⁊ angeli modi apprehēsionis intellectualis d̄ria.q.85.arti.5.
Homo beatus nō pōt non inherere diuine visioni.q.100.ar.2.
Homo beatus nullo modo potest peccare sed naturaliter appetit beatitudinem ⁊ fugit miseriam.q.94.ar.1.
Homo dicit̄ bonus nō rōne intellectus:sed volūtatis.q.5.ar.4.ad.3.
Homo dicitur minor mundus ratione cōpositionis:q: omnes creature mundi quodāmodo reperiuntur in eo.q.91.ar.1.
Hō est ois hō falsa est ꝓpō:sꝫ de⁹ est trinitas:vera est.q.39.ar.6.ad.1.
Homo ⁊ angelus diuersimode se cognoscunt.q.87.ar.1.ad.2.
Hōgenei ⁊ eterogenei ptes quō differēt se hn̄t ad toti⁹ ꝯstitutionē.q.(11.ar.2.ad.2.
Hō in coitu bestijs assimilatur.q.98.ar.2.ad.3.
Homo in p̄ria angelū ꝯregnantē:sꝫ in via custodē hꝫ.q.113.ar.4.
Hō in statu innocētie āgeli custodia indiguisset.q.113.arti.4.ad.3.
Homo in statu innocentie animalibus ad vite sustentationem non indiguisset neꝗ̄ ad tegumentum.q.96.ar.1.ad.3.
Hō i statu vie ꝟtute p̄t eē maior multꝫ āgelꝫ beatis.q.117.arti.2.ad.3.
Hō iterior itellectiue/exterior ꝟo sensitiue sumitur.q.75.ar.4.ad.1.
Hō mediū qꝺdā est inter corruptibilia ⁊ incorruptibilia q.98.arti.1.
Hō adheret mobil'r rei apprehense:demones ꝟo imobil'r.q.64.ar.2.
Homo naturali appetitu vult beatitudinem.q.60.ar.2.
Homo per bonum ⁊ malum angelum inducitur ad bonum.s.directe per bonum ⁊ indirecte per malum.q.64.arti.4.
Homo proficere ad meritum non potest nisi diuino adiuuante auxilio :sed per seipsum ruere potest.q.114.ar.3.ad.3.
Homo q̄re discurrendo scientiā acquirit:q: non statim in cognitione principiorū conclusiones conspicit consequentes.q.58.ar.3.
Hō est perfectior ceteris aialib⁹ in gustu ⁊ olfactu.q.91.ar.3.ad.1.
Hō preest alijs aialibus ⁊ angelis in operatione.q.77.ar.2.
Hō q̄re hꝫ staturā rectam:quatuor oñ dir̄ rōnibus.q.91.ar.3.ad.3.
Hō q̄re nō fuit formato in paradiso sicut ⁊ mulier.q.102.ar.4.ad.3.
Homo q̄tuor in se continet:q̄bus cōuenit cū oi creatura.q.96.arti.2.
Hō q: ꝭm aiam p̄fertur superioribus corporibus nō ꝓhibet dici superiorem naturam factam ꝓpter inferiorem.q.90.ar.2.ad.4.
Hō quō intelligit se intelligere ⁊ illuminari ⁊ quō nō.q.111.ar.1.ad.3.
Homo supponit ⁊ stat pro persona:deus vero supponit tm̄ pro natura:⁊ ex adiuncto pro persona.q.39.ar.4.ad.3.
Homo vt possit consequi vl'em ⁊ perfectā bonitatē beatitudinis multis indiget virtutibus ⁊ operationibus.q.77.ar.2.
Hūana nā quō ē melior eq̄lis ⁊ min⁹ bona nā āgelica.q.10.ā.4.ad.2.
Humanitas quō dicitur pars formalis hominis.q.3.ar.3.
Hūidū radicale est in q̄ fundat̄ virt⁹ sp̄ēi:nutrimētale vero qꝺ nōdū ꝯuenit ad suscipiendā perfectā naturam sp̄ēi.q.119.ar.1.ad.3.

Idea Exēplar ⁊ rō d̄r r̄spectu ꝓductiōꝫ ⁊ cognitiōis.q.15.ā.3. Idea exēplar vel principiū cognitionis dicit̄.q.15.ar.1.
Idea in deo non est sicut quo sed sicut qꝺ intelligitur:iō diuine simplicitati ꝙ multa intelligat non repugnat.q.15.ar.2.
Idea pl'r dicit̄ in diuinis ⁊ nō singulariter:q: hoc nomen est impositū ad significandum respectum ad creaturam.q.34.ar.3.ad.4.
Ideas necessitas ponendi ꝭm platonis positionem.q.79.ar.3.
Ideas posuit Aug.esse rōnes eternas in mēte diuina.q.84.ar.5.
Ideas posuit plato esse obiectū intellectus nostri.q.88.ar.1.
Idēn̄ p̄t eē pluriū rō adeq̄ta vl' silitudo nisi sit excellēs.q.55.ā.3.ad.3.
Identitate intellectus ⁊ voluntatis stante diuine processiones distinguuntur.q.27.ar.3.ad.3.
Idētitatē realem duplicē in diuinis consideramus.q.40.ar.1.ad.1.
Idētitas scientie ex scibilis vnitate sumitur.q.117.ar.1.
Ierarchia triplex distinguitur ꝭm triplicem acceptionē rationis rerū.s.in deo in causis vniuersalibus ⁊ per applicationem siue determinationem ad determinatos effectus.q.108.ar.6.
Ierarchiam esse vnam vel plures penes diuersam illuminationem sumitur.q.118.ar.1.
Ignis de nouo generati ⁊ nutriti per appositionem combustibilis differentia.q.119.ar.1.ad.5.
Ignis inferni quomodo dicatur eternus.q.10.ar.3.ad.2.
Illuminatio angeli fit scd̄m potentiam ⁊ sp̄ēs intellectus.q.116.ar.1.
Illuminatio angeli ⁊ hois penes q̄d ꝯueniat ⁊ differat.q.111.ar.1.
Illuminatio augmentū dicitur virtutis nālis intellectus.q.12.arti.5.
Illuminatio est manifestatio eius quod mente concipitur ꝭm ꝙ a prima veritate dependet.q.107.ar.2.
Illuminatio mentis rationalis quomodo fit a deo vel ab angelo per modum dispositionis.q.106.ar.1.ad.3.
Illuminatio ꝙ non sit motu multipl'r probatur.q.67.ar.2.
Illuminādi purgandi ⁊ perficiendi voluntatem dei ⁊ angeli diuersa ratio.q.106.ar.2.ad.1.
Imaginatio ex preconceptis speciebus potest vnam speciem formare.q.12.ar.9.ad.2.
Imaginis ⁊ vestigij ratio differentie.q.93.ar.3.

Prima San. Thome. ✠ ✠

Imago dupliciter consideratur. primo quãtũ ad id in quo primo reperitur. secundo quãtum ad quãdam dei imitationem. q. 93. arti. 3.
Imago est quedam expressa similitudo exemplaris. q. 93. ar. 1.
Imago in visiõe imaginaria ⁊ corpali imperfecte repit. q. 93. ar. 6. ad. 4.
Imago est similitudo q̃ est in spẽ vel in signo speciei. q. 35. ar. 1.
Imago perfecta scd̃m vltimã differẽtiam speciei attẽdit. q. 93. arti. 2.
Imago quedam ſm naturã: quedã ſm gratiam: ⁊ quedã ſm similitudinẽ glorie põt in homine considerari. q. 93. ar. 4.
In causis mali nõ est pcedere in infinitũ: sꝫ oĩa mala in aliquã bonã cãm reducunt ex qua malũ sequit per accidens. q. 49. arti. 3. ad. 6.
Inclinatio est triplex. s. nãlis sensitiua ⁊ intellectiua. q. 60. ar. 1.
Inclinatio gratie non necessitat voluntatem sed potest homo ea non vti ⁊ peccare. q. 62. arti. 3. ad. 2.
Incomprehẽsibile est quod non ita perfecte cognoscitur sicut cognoscibile est. q. 12. ar. 7. ad. 2.
Incorporalia que dicantur. q. 8. ar. 2. ad. 1.
Incorruptibile dicitur aliquid tripliciter. q. 97. ar. 1.
Incubi quomodo dicũtur procreare filios. q. 51. ar. 3. ad. 6.
Indiuidua corporalia sunt de per accñs ⁊ scd̃ario. q. 23. ar. 7.
Indiuidua in separatis a mã nõ sũt plura in vna spẽ. q. 75. ar. 7.
Indiuidua substãtie quare dicuntur prime substãtie. q. 29. ar. 1.
Indiuidua sube quare dicuntur supposita vel subiecta vel hypostases. q. 39. ar. 1. ad. 3.
Indiuiduatio inquãtũ hmõi nõ impedit cognitionem vniuersaliũ: sed materialitas intelligentis vel speciei. q. 76. ar. 2. ad. 3.
Indiuiduatio quõ inuenit in substãtijs separatis. q. 3. ar. 3.
Indiuiduatiõis corpaliũ ⁊ spũaliũ drĩa siue diuersitas. q. 3. ã. 2. ad. 3.
Indiuiduant seipsis forme p se subsistẽtes. q. 13. ar. 9.
Indiuidui ratio vel sube pme aĩe sepate nõ cõuenit. q. 29. ar. 1. ad. 5.
Indiuidui vagi ⁊ signati diuersitas significationis. q. 30. ar. 4.
Indiuiduo cõuẽit substar rõe mãe: ⁊ subsister rõe forẽ. q. 29. ã. 2. ad. 5.
Indiuiduorum substãtiarum incorruptibilium multiplicatio per se intenditur a natura vel a nature autore. q. 98. ar. 1.
Indiuiduũ esse quomodo deo conuenire potest. q. 29. ar. 3. ad. 4.
Indiuisibile ⁊ pũctũ quõ per puationẽ cognoscunt. q. 14. ar. 10. ad. 1.
Indiuisibile ſm continuitatem ⁊ ſm speciem prius intelligitur: pũctus vero ⁊ vnitas posterius. q. 85. ar. 8.
Indiuisibilis in q̃titate ⁊ in separatis a materia diuersa ratio essendi in loco. q. 8. ar. 2. ad. 2.
Inequalitas rerũ ẽ pp inequalitatẽ pfectionũ graduũ forarũ. q. 17. art. 2.
Inequalitas rerũ pductarũ dicit pfectionẽ vniuersi. q. 65. ar. 2. ad. 3.
Inferiora in entibꝰ pfectiori mõ sũt i supioribꝰ q̃ i seipsis. q. 57. ã. 1.
Inferior angelus aliqñ cõmunicatione boni angeli superioris denominatur. q. 112. ar. 2. ad. 2.
Inferiorũ diuersa rõ nõ facit equocationẽ supiorũ. q. 29. art. 4. ad. 4.
Infiniti diuersa rõ in angelis ⁊ in corporalibus. q. 50. ar. 2. ad. 4.
Infinitũ eẽ actꝰ aliqd corpꝰ nãle vel mathematicũ ẽ impoỏe. q. 7. ã. 3.
Infinitũ eẽ aliqd creatũ nõ incõuenit vt cui duratio. q. 10. ar. 5. ad. 4.
Infinitũ in diuisione inuenit: sed nõ in additione. q. 7. ar. 3. ad. 3.
Infinitũ in potentia esse in intellectu nõ incõuenit. q. 87. ar. 3. ad. 2.
Infinitũ repugnat cuilibet speciei magnitudinis. q. 7. ar. 3. ad. 2.
Infinitũ quare nõ hꝫ rõnẽ cognoscibilis. q. 86. ar. 1. ad. 1.
Infinitum qd ſm quantitatẽ dr materie attribuitur. q. 7. ar. 1. ad. 2.
Infinitum quõ sumitur a mathematicis. q. 7. ar. 3. ad. 1.
Infinitũ ſm formã est maxie cog̃scibile: sꝫ nõ ſm mãm. 12. ar. 1. ad. 2.
Infinitũ ſm q̃titatẽ quare non est cognoscibile. q. 14. ar. 12. ad. 1. ⁊. 2.
Informitas mãe quõ intelligit pcessisse eius formationẽ. q. 69. ar. 1.
Ingenitũ 2r põt significari. s. absolute ⁊ relatiue. q. 33. ar. 4. ad. 3.
Inherendi vltimo fini necessitas. q. 62. ar. 8.
Immaterialitas cuiuslibet rei est causa q̃ sit cognoscitiua: ideo deꝰ est in summo cognitionis. q. 14. ar. 1.
Immaterialitas est ratio incorruptibilitatis rei. q. 50. ar. 5.
Impossibile est ⁊ magis deo repugnat facere preteritum non fuisse q̃ mortuum suscitare. q. 25. ar. 4. ad. 1.
Impressiones ex sensibilibus relicte in spiritibꝰ 9seruant. q. 111. ar. 3.
In pñõ creauit ds celũ ⁊ trã ⁊c. diuersimode põt expõi. q. 61. ã. 3. ad. 3.
In pñõ creauit deꝰ celũ ⁊ terrã: tripl'r exponit ⁊ quare. q. 46. ar. 3.
In pñcipio erat verbũ vt plato dixit quõ intelligitur. q. 32. ar. 1. ad. 1.
Impugnatio hominis quõ est a deo ⁊ a demone: ipsa impugnatio est a demone: sed ordo impugnationis est a deo. q. 114. ar. 1.
In separatis a materia idem est intellectus ⁊ quod intelligitur quomodo habet veritatem. q. 87. ar. 1. ad. 3.
Instans pm in angelis intelligit rñdere operationi mẽtis eiꝰ qua se in seipsam cõuertit per vespertinã cognitionem. q. 63. ar. 6. ad. 4.
Intellectiue partis hominis ⁊ angeli differentia penes retardationem inclinationis. q. 62. ar. 6.
Intellectuale non habet rationem vltime differentie respectu hominis ⁊ angeli: sed potius generis. q. 75. ar. 7. ad. 2.
Intellectualis operationis est duplex pñm in itelligente. q. 105. ar. 3.
Intellectum agentem necessitas ponẽdi est propter abstractionẽ specierum a fantasmatibus. q. 79. ar. 3.
Intellectũ ẽ vnũ tm̃ ⁊ nõ plura plurium itellectuũ. q. 76. ar. 2. ad. 4.
Intell'm ſm suã spẽm est perfectio intelligentis. q. 14. ar. 5. ad. 2.
Intellectus agens est sua actio: habet intelligi talis predicatio p cõcomitantiam ⁊ non per essentiam. q. 54. ar. 1. ad. 1.
Intell's agẽs ⁊ poßis quare necessario ponunt in nobis. q. 54. ar. 4.
Intellectus agens quõ operat circa fantasmata. q. 85. ar. 1. ad. 4.
Intellectꝰ angeli ⁊ hoĩs genere non differunt. q. 79. ar. 8. ad. 3.
Intell's angeli hoĩs ⁊ dei drĩa exñdi in actu vel in potentia. q. 79. ã.
Intellectus angeli quõ semp est in actu respectu 9nãliũ spẽs ⁊ in potentia: qꝛ que naturaliter cognoscit nõ semp cõsiderat. q. 58. ar. 1.
Intell's creatꝰ quã hꝫ pportionẽ ad dei cognitionẽ. q. 12. ar. 1. ad. 4.
Intellectus creatus quomodo potest eleuari ad ea que excedũt suã naturam. q. 12. ar. 4. ad. 3.
Intellectus diuersus modus essendi. q. 79. ar. 6. ad. 3.
Intell's diuinꝰ mẽsura est nr̃i intell's veritatis. q. 21. ar. 2.
Intellectus diuinus vt se intelligat nõ intell'it alia. q. 14. ar. 2. ad. 3.
Intellectus dupliciter est in potentia. q. 58. ar. 1.
Intellectus est in actu per speciem intelligibilem ad quam cõsequit inclinatio que est voluntas. q. 19. ar. 1.
Intellectus est simplicior ⁊ abstractior voluntate simpliciter ⁊ absolute. q. 82. ar. 3.
Intellectꝰ est supra tps qd est numerꝰ motus ⁊c. q. 85. ar. 4. ad. 1.
Intellectus ⁊ estimatiue comparatio in cognoscẽdo respectu cognitionis sensus. q. 78. ar. 4. ad. 4.
Intell's ⁊ sensus 9ueniẽtia ⁊ drĩa: reꝰ obi[...] patiẽdo. q. 75. ar. 3. ad. 2.
Intell's ⁊ sensus i actu sũt intell'm ⁊ sensatu in actu. q. 55. ar. 1. ad. 2.
Intellectus ⁊ voluntas tm̃ ista sunt in ange[...]. q. 79. ar. 1. ad. 3.
Intellectus ⁊ voluntatis drĩa tendendi in [...]pria obã. q. 16. ar. 1.
Intellectus ⁊ voluntatis perfectio in quo [...]sistit. q. 59. ar. 3. ad. 2.
Intellectus ⁊ voluntatis solum anima [...]ectum: sensitiuarũ vero virium coniunctum. q. 77. ar. 8.
Intellectus imaginationis ⁊ sensus differe[...]a in rerum apprehensione. q. 57. ar. 1. ad. 2.
Intellectus in prima obiecti apprehensione perfectam de re non hꝫ cognitionem: sed successiue. q. 85. ar. 5.
Intellectꝰ est in principio sicut tabula rasa ⁊ refutatio opposite opinionis Platonis. q. 84. ar. 3.
Intell's itelligẽs rẽ al'r q̃ est: est falsus. dupl'r exponit. q. 13. ar. 1. ad. 3.
Intellectus lꝫ sit supra tẽpus: tñ cõpositioni ⁊ diffinitioni ipsiꝰ tps adiungit dum se ad fantasmata conuertit. q. 85. ar. 5. ad. 2.
Intellectus noster ita se habet in ordine intelligibilium sicut materia in ordine materialium. q. 14. ar. 2. ad. 3.
Intellectus noster non potest plura simul actu intelligere nisi q̃ per vnam speciem cognoscit. q. 86. ar. 2.
Intellectus nr̃ per spẽm intelligibilẽ infinita cognoscit. q. 14. ar. 12.
Intell's nr̃ q̃re apphendit simplicia p modũ cõpositorũ. q. 13. ar. 12.
Intellectus noster quare cognoscit componendo ⁊ diuidendo cognita quidditate. q. 58. ar. 4.
Intell's nr̃ sicut vtute est ifinitꝰ: ita cognoscit ifinitũ. q. 86. ã. 2. ad. 4.
Intellectus passiui diuersorum ac[...]pti[...] appetitu sensitiuo et pro virtute cogitatiua. q. 79. ar. 2. [...]
Intellectus p siĩitudinẽ obi fit in actu [...] aũt volũtas. q. 27. ar. 4.
Intellectus potentialis dicitur separat[...]: qꝛ nõ est actus alicuiꝰ organi: ⁊ multo magis agens. q. 79. ar. 5. ad. 1.
Intell's practicꝰ mouet cũ apprehẽsion[e] particulari. q. 86. ar. 1. ad. 2.
Intell's principiorũ quõ est cã 9clonis [...] ⁊ quõ non. q. 15. ar. 5.
Intellectus quadrupliciter distinguitur. scilicet agens potẽtialis in habitu ⁊ adeptus. q. 79. ar. 10.
Intellectus quare non potest plura simul intelligere per diuersas species. q. 12. ar. 10.
Intellectus q̃ simul diuersis speciebus eiusdem generis perficiatur ad intelligendum diuersa in actu est impossibile. q. 85. ar. 4.
Intellectũ vnũ omniũ hoĩm esse: est impossibile. q. 76. ar. 2.
Intellectus quõ dr pati: lꝫ intelligere sit eius perfectio. q. 79. ar. 2.
Intell's reflectẽs se sup actũ suũ cog̃scit actũ ⁊ spẽm vt qd. q. 85. ã. 2.
Intellectus species intelligibilis intelligens intelligere ⁊ qd intelligitur: sunt vnum ⁊ idem in deo. q. 14. ar. 4.
Intellectus speculatiui ⁊ practici differẽtia ex pte finis. q. 79. ar. 11.
Intellectus volũtas ⁊ natura re in oĩ creatura differũt. q. 59. ar. 2.
Intelligentia non potest aliam producere intelligentiam neq̃ agẽs naturale aliquam naturam absolutam. q. 45. ar. 5. ad. 1.
Intelligere est operatio existentis in actu per formam cuius ipsa est principium: demonstratio Aristotelis. q. 76. ar. 2.
Intelligere est operatio rei subsistentis in corpore. q. 75. ar. 2.
Intelligere est propria hoĩs operatio inquantũ est homo. q. 76. ar. 1.
Intelligere ⁊ ratiocinari circa veritatem differẽtia. q. 79. ar. 8.
Intelligere ⁊ velle non sunt actus designantes processionem alicuius rei distincte a deo. q. 41. ar. 4. ad. 3.
Intelligere non est absq̃ fantasmate. q. 85. ar. 1.
Intelligere non est operatio virtutis organice. q. 76. ar. 1.
Intelligere nõ esse sine corpore quõ intelligitur. q. 75. ar. 2. ad. 3.
Intelligere rẽ aliter q̃ est: quõ est verum vel falsum. q. 85. ar. 1. ad. 1.
Intelligibile tripliciter est in intellectu scꝫ in actu: in habitu. ⁊ vt ad aliud relatum. q. 107. ar. 1.
Intelligibiles relationes in nobis in infinitum procedunt/ sed non in deo. q. 28. ar. 4. ad. 2.
Intelligibilia per corporũ similitudines intelligimus. q. 1. ar. 9.
Irascibile ⁊ 9cupiscibile i diuersa ⁊ disticta pñª reducunt. q. 81. ar. 2.
Irascibile ⁊ cõcupiscibile non respiciunt boni vniuersalem rationẽ: sed solum delectabilis ⁊ repulsiui. q. 82. ar. 5.
Iudicamus aliq̃d ratione ⁊ synderesi naturaliter. q. 79. ar. 12. ad. 3.
Iudicium est determinatio siue conclusio consilij. q. 83. ar. 3. ad. 2.
Iudicium perfectum scientie naturalis haberi non potest de rebus naturalibus: non cognitis sensibilibus. q. 84. ar. 8.
Iustitia est duplex. s. cõmutatiua ⁊ distributiua. q. 21. ar. 1.
Iustitie originalis est triplex subiectio. q. 95. ar. 1.
Iusti quare in hoc mundo affligũtur. q. 21. ar. 4. ad. 3.

Largiri Rebus perfectiones ad dei bonitatem iustitiam misericordiam ⁊ liberalitatem pertinet. q. 21. arti. 3.
Lex noua excellentior est antiqua. q. 112. ar. 2. ad. 1.
Liber de spiritu ⁊ aĩa: non est autenticus neq̃ aug. q. 77. ar. 8. ad. 1.
Liber mortis quare non ponitur sicut liber vite. q. 24. ar. 1. ad. 3.
Liber vite solum notitiam dicit electorum in vitã glorie. q. 24. ar. 2.
Libero arbitrio ⁊ lege naturali homo sufficienter non potest vitare malum propter anime passiones. q. 113. ar. 1. ad. 1.
Libertas arbitrij maior est in angelis qui peccare non possunt: q̃ in nobis qui peccare possumus. q. 62. ar. 8. ad. 3.
Libertas arbitrij vt dicit remotionem coactionis non suscipit magis ⁊ minus: que in superioribus angelis nobiliori modo est q̃ in inferioribus. q. 59. ar. 3. ad. 3.
Liberũ arbitrium est potentia denominata ab actu. q. 83. ar. 2. ad. 1.
Liberũ arbitriũ non est eorũ q̃ naturali instinctu volumus. q. 19. ar. 10.
Liberũ arbitrium non est sufficiens causa merendi. q. 62. ar. 4.
Liberum arbitrium qui[...]t ex electione rõ sumenda est. q. 83. arti. 3.
Liberum arbitrium vt ca[u]sa particularis concurrit ad meritum glorie. q. 23. arti. 5.
Loca a quis duo assignantur positione contraria: non tamen eadem sed ratione diuersa. q. [...]8. ar. 3. ad. 1.
Locutio angeli in sol[o in]telligibili operatione consistit. q. 107. ar. 4.
Locutio est intelligib[ilis ordi]natio ad alterũ per volũtatẽ. q. 107. ar. 1.
Locutionis hominis [⁊ an]geli differentia. q. 107. ar. 1. ad. 1. ⁊. 2.
Locꝰ ab aucte in hac [sen]tẽtia eiꝰ dignitati non derogat. q. 1. ar. 8. ad. 2.
Locus non est penalis aĩe vel angelo quasi afficiens alterando naturam sed quasi afficiens voluntatem contristando. q. 64. ar. 4. ad. 3.
Locꝰ padisi qbꝰ medijs secludit a nr̃a habitatione. q. 102. ar. 1. ad. 3.
Locus temperatus requiritur vt gñatio hominum ⁊ perfectorũ aĩalium fiat. q. 91. ar. 2. ad. 2.
Lucẽ nõ hẽre modũ spẽm ⁊ ordinem quõ intelligat. q. 5. ar. 5. ad. 5.
Lumen in medio non habet esse intentionale sed reale. q. 67. ar. 3.
Lumen intell's nr̃i est q̃dam diuini luminis participatio. q. 84. arti. 5.
Lumen intell's nostri est q̃dã impressio primeveritatis. q. 88. ã. 3. ad. 1.
Lumen intellectus est veritatis manifestatio. q. 106. ar. 1.
Lumen non est similitudo qua dei essentia videtur. q. 12. ar. 5. ad. 2.
Lumen quare nõ habet contrarium ⁊ quomodo facit colores in actu siue visibiles. q. 67. ar. 3. ad. 2. ⁊. 3.
Luminaria quare magna dicuntur. q. 70. ar. 1. ad. 5.
Luminaria pter tria hominibus vtilia deus creauit. q. 70. ar. 2.
Luna q̃ plena facta fuerit est satis probabile. q. 70. ar. 2. ad. 5.
Lux primo producta cum [...] natura fuit. q. 67. ar. 4. ad. 2.
Lux solis in primo tri[duo inf]ormis ⁊ q̃rta die formata. q. 68. ã. 1.
Magi Pharao[nis q]d defecerint in tertio signo quomodo intelli[g]. q. 32. ar. 1. ad. 1.
Magi pharaonis serpentes ⁊ ranas quos fecerunt naturaliter facti sunt. q. 114. ar. 4.
Magis ⁊ minus mutabilia sunt que magis ⁊ minus ab eternitate recedunt. q. 10. arti. 5.
Magis ⁊ minꝰ quõ diuersificant spẽm ⁊ quõ non. q. 50. arti. 4. ad. 2.
Magis vl'e cõparat ad minus vl'e vt totum ⁊ vt pars. q. 85. ar. 3. ad. 2.
Magis vniuersalia via generationis sunt priora minus vl'ibus: sed via perfectionis minus vniuersalia sunt priora. q. 85. ar. 3. ad. 1.
Magister docendo nihil directe causat in intellectu discipuli: sed ipsum mouet vt virtute sui intellectus formet intelligibiles conceptiones. q. 117. ar. 1. ad. 3.
Mala nõ est q̃lꝫ boni remotio negatiue accepta sꝫ puatiue. q. 48. ar. 3.
Malũ boni dr puationẽ ⁊ q̃d sit ex boni rõne opꝫ accipe. q. 48. arti. 1.
Malum culpe quid. q. 17. ar. 1.
Malũ culpe ⁊ pene dicit p subtractionẽ debite opõnis. q. 48. ar. 5.
Malum dicitur quod exit ab ordine boni pticularis ⁊ nihil qd exit ab ordine prouidentie. q. 103. ar. 7. ad. 1.
Malum esse vt in pluribus ⁊ bonum vt in paucioribus quomodo cõtingit. q. 63. ar. 9. ad. 1.
Malum hꝫ causam per accidens ⁊ per se. q. 49. ar. 1.
Malũ nõ hꝫ rõnẽ appetibilis per se sed per accidens. q. 5. ar. 2. ad. 3.
Malũ quõ est in deo vt scitũ ⁊ non vt cãtum ab eo. q. 18. ar. 4. ad. 4.
Malum simpl'r non tollit modo spẽm ⁊ ordinem. q. 5. ar. 5. ad. 3.
Malũ vt in plibꝰ in hoibꝰ accidit qꝛ bonũ sensus ⁊ nõ rõis secũ: sꝫ in gñabilibus ⁊ corruptibilibus vt in paucioribus. q. 49. arti. 3. ad. 5.
Malum vt malum aliquo appetitu siue naturali siue animali siue intellectiuo appeti est impossibile. q. 19. ar. 9.
Manifestatio vitatis nõ sp est illũinatio nisi ordinet i deũ. q. 109. ar. 3.
Mathematica non hñt rõnẽ finis ⁊ boni. q. 5. ar. 3. ad. 4.
Mathematicus non demonstrat per cãm efficientẽ. q. 44. ar. 1. ad. 3.
Mare est terminus omnium aquarum in qd cõfluunt omnes aq̃ occultis vel manifestis meatibus. q. 69. ar. 1. ad. 3.
Mas ⁊ femina in hoibus cõiũgant non solũ ppter gñationis necessitatẽ vt in alijs aĩalibus: sed ppter domesticã vitã in qua sunt q̃dam opera viri ⁊ femine/ ⁊ in qua vir est caput mulieris. q. 92. ar. 2.
Materia celi est in potentia tantum ad vnam formam. q. 97. ar. 1.
Materia corporis celestis non compatitur secum priuationem alterius forme: ideo celum est incorruptibile. q. 9. ar. 2.
Materia dicitur vna non vnitate alicuius forme: sed per omniũ formarum remotionem. q. 16. ar. 7. ad. 2.
Materia diuiditur in partes ratione quantitatis: qua remota remanet substantia indiuisibilis. q. 50. ar. 2.
Materia est de intrinseca ratione rei naturalis. q. 75. ar. 4.
Materia est duplex communis ⁊ signata communis est de specie: sed non signata. q. 85. ar. 1. ad. 2.
Materialia preexistunt in angelis simplicius ⁊ immaterialius q̃ in ipsis rebus: multiplicius tamen q̃ in deo. q. 57. ar. 1.
Materia ingenita dr qꝛ non hꝫ subiectum de quo sit: ⁊ celum ingenitũ dicit: qꝛ non hꝫ contrarium ex quo generetur. q. 46. ar. 1. ad. 3.
Materia intelligibilis cõis a qua non abstrahit mathematicꝰ est substantia ſm q̃ subiacet quantitati. q. 85. ar. 1. ad. 2.
Materia non põt esse sine forma eo q̃ forma participet. q. 3. ar. 2.
Materia pria cognosci nõ põt/ nisi ſm pportionẽ ad formã. q. 87. ã. 1.
Materia prima lꝫ non existat tñ bonum qd dam est. q. 5. ar. 2. ad. 1.
Materia prima mutari ad formam non potest: nisi a deo vel a composito ex materia ⁊ forma. q. 117. ar. 3.
Materia prima non existit in rerum natura per seipsam: neq̃ ſm potẽtiam est infinita simpliciter. q. 7. ar. 2. ad. 3.
Materia prima q̃re est in potẽtia: cũ sit sp sub forma. q. 55. ar. 1.
Materia prima q̃ intelligat sine forma implicat 9dictionẽ: nec sub aliq̃ forma cõi fuit creata: sed sub distinctis formis. q. 66. ar. 1.
Materia prima quõ habet ideam in deo. q. 15. ar. 3. ad. 3.
Materia prima quomodo preintelligitur distincta ante forme introductionem. q. 76. ar. 6. ad. 2.
Materia q̃ nõ sit vna supiorũ ⁊ inferiorũ: pbatio Aristo. q. 66. ar. 2.
Materia q̃ sit vna corporaliũ ⁊ spũalium est impossibile. q. 50. arti. 2.
Mã quõ dr appetere bonũ ⁊ rõnẽ appetibilis nõ hẽre. q. 5. ar. 3. ad. 3.
Materia sicut est ppter formam ita forma que est actus primus est ppter operationem que est actus secundus. q. 105. ar. 5.
Materiam moueri ad formam est ipsam reduci de potentia ad actũ a potentia actiua. q. 105. ar. 1.
Materie duplex cõditio: ad formã. s. ⁊ ad corruptionẽ. q. 76. ã. 5. ad. 1.
Mãe ⁊ intellectꝰ rõ recipiẽdi formas ⁊c. q. 75. ar. 5. ad. 1. ⁊. 2.
Materie fetus statim inest a principio forma vegetabilis ſm actum primũ ⁊ non ſm actum secundum. q. 118. ar. 1. ad. 4.
Materie inferiorũ ⁊ supiorũ distinctio ⁊ differentia. q. 84. ar. 3. ad. 1.
Mãe magis r̃pugnat eẽ sine forª q̃ accñti sine subo. q. 66. ar. 1. ad. 3.
Materie nõ est determinatũ esse nisi per formam. q. 44. ar. 2.
Medijs duobꝰ aliq̃d cognosci põt sine repugnantia. q. 58. ar. 7. ad. 3.
Mediũ aliq̃d esse inter mã ⁊ formã: penitus est impoỏe. q. 76. ar. 6.
Mediũ cognitionis est duplex: qd dã est in q̃ res visa simul cũ medio vr̃: aliud p cuiꝰ notitiã in aliqd cognitũ deuenimꝰ. q. 94. ar. 1. ad. 3.
Medium quomodo datur inter substantiam ⁊ accidens: vt anime proprietates. q. 77. ar. 1. ad. 5.
Melius est quod in se bonum est ⁊ alijs causa bonitatis: q̃ q̃ solũ sibi bonum est. q. 103. ar. 6.
Memoria intellectiua non est obiecti p̃teriti vt preteritum est: sꝫ sensitiua tantum que singularium est apprehensiua. q. 79. ar. 6.
Memoria intelligentia ⁊ voluntas: q̃ sint tres potentie non est de intentione Augustini. q. 79. ar. 7. ad. 1.
Memoria intelligẽtia ⁊ volũtas: quõ sunt vna essentia. q. 77. ã. 1. ad. 1.
Mens ⁊ spũs est essentia vel substãtia: quõ intelligit. q. 79. ar. 1. ad. 1.
Mẽsure diuersa ratio est. q. 10. ar. 5.
Meritũ penes gr̃e ⁊ operis quãtitatẽ pẽsat: q̃ est duplex. q. 95. arti. 4.
Metaphorice dicta de deo solum similitudinem important siue significant ad creaturas. q. 13. ar. 6.
Metaphorice quedam dñr de deo ⁊ quedam proprie. q. 9. ar. 11.
Metaphorice q̃dã noĩa dñr de deo ⁊ q̃dam proprie. q. 13. ar. 3. ad. 1.
Mihi minimo sanctorum data est gratia illuminare ⁊c. dupliciter exponitur. q. 117. ar. 2. ad. 1.
Millia milliũ ministrabãt ei ⁊c. qual'r exponitur. q. 112. ar. 4. ad. 2.
Minima cognitio altissimarum causarum desiderabilior est omni cognitione inferiorum. q. 1. ar. 5. ad. 1.
Ministeria angelorum eis vtilia sunt: inquantum sunt quedam pars ipsorum beatitudinis. q. 62. ar. 9. ad. 2.
Miracula sunt preter virtutes actiuas ⁊ potentias passiuas naturales: non tamen preter rationes ideales. q. 115. ar. 2. ad. 4.
Miracula qualiter fiunt per magos demones ⁊ per bonos ⁊ malos christianos. q. 110. ar. 4. ad. 2.
Miracula quõ cõuenit viris scis facere mortuis vel viuis. q. 108. arti. 8. ad. 2.
Miraculum dicitur per comparationem ad facultatem nature: quas tripliciter potest excedere. q. 105. ar. 8.
Miraculum dicitur quod habet causam occultam: excedentem nature facultatem/ consuetudinem ⁊ ordinem. q. 105. ar. 7. ad. 2.
Miraculi duplex acceptio. s. stricte ⁊ large. q. 114. ar. 4.
Miseria/ proprie est defectus rationalis creature quam cõtingit esse felicem. q. 21. ar. 4.
Missio importat originẽ ⁊ nouũ modũ essendi in alio. q. 43. ar. 1.
Missio inuisibilis fit per gratie inhabitationem ⁊c. q. 43. ar. 6.
Missio visibilis. s. s. ad christum ⁊ ad alios sanctos multiplex fuit ad diuersos denotandum effectus. q. 43. ar. 7. ad. 6.
Mitti non conuenit ei qui non procedit ab alio. q. 43. ar. 4.
Mitti quibus ordinibus conuenit ad exterius ministerium: quibus disponere ⁊ quibus non. q. 112. ar. 4.
Mitti quomodo differenter conuenit filio ⁊. s. s. filio vt actor sanctificationis: spiritui sancto vt donum sanctificationis. q. 47. ar. 7.
Mobilia diuersa diuersimode mouentur ſm etiam vnius motoris motionem. q. 103. ar. 5. ad. 2.
Mobilia ⁊ poßia reducunt in vnã cãm simpl'r imobilẽ. q. 2. ar. 3. ad. 2.
Mobilia ⁊ variabilia omnia per immobilia ⁊ inuariabilia mouentur ⁊ regulantur. q. 113. ar. 1.
Modi viuẽdi sunt q̃tuor ſm quatuor gradus viuentium. q. 78. ar. 1.
Modus essendi rerũ est triplex. s. dei angeli ⁊ nãe corpalis cuius aĩa

Index Textus.

naturaliter est cognoscitiua.q.12.ar.4.
Modus recipiēdi ipēm obiecti ab intellectu q̄d.q.50.ar.2.ad.2.
Modus species ꝛ ordo aliter in deo ꝛ aliter in creaturis esse dicunt sc3 sicut in causa ꝛ causato.q.6.ar.1.ad.1.
Modus species ꝛ ordo qual'r bona sint.q.5.ar.5.ad.2. q.99.a.2
Mors quomodo animali accidat.q.119.ar.1.ad.4. de morte non fecit
Mortui q viuis appareāt vel diuina fit dispensatione: vel bonorum vel malorum angelorum fit operatione.q.89.ar.8.ad.2.
Motus celi est cā gñonis ꝛ corruptionis inferiorum.q.68.ar.2.ad.3.
Motus celi est causa transmutationū naturaliū: non tamē transmutationum que sunt preter ordinem nature.q.91.ar.2.ad.3.
Motus celi nō est nālis ꝑpter p̄ncipiū actiuū intrinsecū sed passiuū ꝛ q̄uo pōt dici naturalis ꝑ p̄ncipiū intrinsecū. q.70.ar.3.ad.4.ꝛ.5.
Mot⁹ dilectiōis angelorum in deū est duplex.q.63.ar.1.ad.3.
Motus diurn⁹ cōis totius celi: cā est distōnis diei ꝛ noctis dierum vero tēporū ꝛ annorum speciales distinctiōes q̄uo fiāt.q.70.ar.2.ad.3.
Motus diurnus ꝯtingentis gñonis est cā: qui vero est ꝑ zodiacū cā est diuersitatis ſm generationē ꝛ corruptionem.q.104.ar.2.
Motus dupl'r sumit.s.cōiter vt est actus perfecti/sicut intelligere et sentire: ꝛ ꝑprie vt est actus imperfecti.s.mobilis.q.18.ar.1.
Motus est duplex in celo: vnus cōis qui causat diē ꝛ noctē: alius diuersificat⁹ ſm quē diuersificant dies mēses ꝛ anni.q.67.ar.4.ad.3.
Motus est vt vita quedā nāe oibus existentibus.q.18.ar.1.ad.1.
Motus ꝛ quies quomodo deo attribuantur.q.73.ar.2.
Motus inferiorū corporum in corpus celeste sicut in causam reducuntur.q.115.ar.3.
Motus localis instantaneus non potest dari.q.67.ar.2.
Motus localis quare perfectior est ceteris motibus.q.110.ar.3.
Motus partis intellectiue in homine retardatur ꝛ non in angelo ratione sue compositionis.q.62.ar.6.
Motus quidam consequitur formam vt grauium ꝛ leuium ꝛ quidā est via ad formam/vt calefactio.q.105.ar.2.
Motus qui est a motore coniūcto proprium vite est opus: qui vero a motore separato opus vite esse non potest.q.51.ar.3.ad.3.
Motus quilibet semper supponit aliquid imobile.q.94.ar.1.ad.3.
Motu locali maxime aliquorū distinctio manifestat.q.70.ar.1.
Mouentia seipsa ꝛ mota respectu finis triplici gradu pfectionis distinguuntur ſm magis ꝛ minus perfectum.q.18.ar.3.
Mouens est duplex.s.non motū mouens vniformiter/ꝛ non motum per se sed per accidens mouens difformiter.q.75.ar.1.ad.1.
Mouens sicut dr qd dat formā q̄ est p̄n^m mot⁹ in corpalib⁹: ita ꝛ mouens dr qd causat formam intellectualis opationis.q.105.ar.3.
Mouere ꝯtingit dupl'r.s.ꝑ modū finis ꝛ ꝑ modū efficiētis.q.82.ā.4.
Mouere corpora localiter quare quedam separata possunt ꝛ quedā non.q.117.ar.4.ad.1.
Moueri ab obiecto non est de ratione cognoscentis inquantum huiusmodi: sed inquantum est in potentia.q.56.ar.1.
Moueri a se ꝛ ab alio non semper dicit coactionem ꝛ contradictionem.q.105.ar.4.ad.1.et.2.
Moueri cōtra naturam quid.q.105.ar.6.ad.1.
Moueri ꝛ mutatū esse motus cōtinui ꝛ discreti dr̄ia.q.53.ar.2.ad.5.
Moueri ꝛ pati intell's ꝛ aliorum mobiliū equiuoce dr.q.14.ar.2.ad.2.
Moueri ꝛ quiescere ad quid reducātur.q.79.ar.8.
Moueri sufficienter nō pōt aliquod mobile nisi virtus mouentis excedat vel adequet virtutem mobilis passiuam.q.105.ar.4.
Moueri vel mouere quomodo deo conuenit.q.9.ar.1.ad.1.
Mulier quare de costa viri sit formata duplex fuit sigñatio.q.92.ā.3.
Mulier quare de viro facta sit quadruplici rōne ostendit.q.92.ar.2.
Mulier respectu particularis nature est animal occasionatu3: sed nō respectu nature vniuersalis.q.92.ar.1.ad.1.
Multa mala i reb⁹ de⁹ ꝑmittit ne mlta bona ipediāt.q.23.ā.5.ad.3.
Multiplicatio numeralis qual'r intendatur.q.50.ar.4.ad.4.
Multiplicatio specierum ꝛ indiuiduorū non est scdm eandem rationem.q.62.ar.[illegible].ad.3.
Multiplicitas nominis non ſm predicationem: sed ſm significationem attenditur.q.13.ar.10.ad.1.
Multitudo ex vnitatibus constituitur non ſm q rōnem indiuisionis habent: sed ſm id qd de entitate habent.q.11.ar.2.ad.2.
Multum duobus oppositis opponitur.s.vni ꝛ pauco ſm duplicē acceptionem.q.11.ar.2.ad.3.
Mundum esse eternum demonstrari non potest neqꝫ rationes Aristotelis hoc demonstrant.q.46.ar.1.
Mundū icepisse neqꝫ ꝑ cām neqꝫ ꝑ effectū demōstrari pōt.q.46.ā.2.
Mutabilitati ois creatura subiecta est vel per potentiā que est in deo vel per potentiam in creaturis existentem.q.9.ar.2.
Mutationis perfectio ꝛ dignitas a termino ad quem est: et non a quo.q.45.ar.1.ad.2.

Narratio historie in sacra scriptura semꝑ pro veritate ꝛ fundamēto tenenda est.q.102.ar.1.
Nati ex adam in statu innocētie poterāt peccare.q.100.ar.2.ad.1.
Natiuitas filij ſm intellectū filiationē p̄cedit/etiā ſm q est constitutiua persone filij.q.40.ar.4.
Natura assūpta a ꝟbo dicit de ea dr: ꝛ de filio dei dr. q.43.ā.7.ad.1.
Natura corporalis agit vt instr̄m spūalis virtutis.q.118.ar.2.ad.3.
Natura corporalis cōparat ad aiam sicut mā ꝛ instr̄m.q.78.ar.1.
Natura qual'r intēdat corruptibile ꝛ icorruptibile ꝑpetuū.q.98.ā.1.
Natura diuina in filio nō generat neqꝫ ꝑ se neqꝫ ꝑ accñs: humana ꝟo in nobis per accidens generatur ꝛ corrumpitur.q.39.ar.5.ad.2.
Natura est po^a gñatiua qua generās sibi simile ꝑducit.q.41.ar.5.
Natura ꝛ voluntas quomodo differant in causando: ꝛ quare natura determinatur ad vnum ꝛ non voluntas.q.41.ar.2.
Natura ex determinato p̄ncipio determinat ad vnū ꝛ ex determinata materia aliq̄d producit in determinata specie.q.92.ar.2.ad.2.
Natura humana ꝛ angelica comparate ad gratiam sunt equales: s3 humana in Christo est magis dilecta ꝛ perfecta.q.20.ar.4.ad.2.
Natura intellectualis sibi relicta potest a rectitudine deficere ꝛ peccare: ꝛ quid est peccatum.q.63.ar.1.
Natura quare dicitur de materia ꝛ forma.q.29.ar.1.ad.4.
Natura quelibet intellectualis naturaliter tendit in bonum ꝛ ꝑ accidens in malum.q.63.ar.4.
Natura rationem principij importat: non autem essentia: ideo ordo nature in diuinis dicitur ꝛ non essentie.q.42.ar.3.ad.4.
Natura semper producit qd est pfectius ꝛ melius ex sui inclinatione vel semper vel vt in pluribus.q.103.a[r].1.
Naturale desideriu3 inest rōnali creature [co]gnoscēdi deū.q.12.ar.1.
Naturalis non querit cognoscere rerū naturas nisi vt sciat rationes eorū que videntur ſm sensum.q.84.ar.4.
Necessarium est duplex.s.absolutum ꝛ ex suppositione.q.19.ar.3.
Necessarium ꝛ contingens: qr consequuntur [en]s inquantum ens cadunt sub diuina prouidentia.q.22.ar.4.a[d.3].
Necessarium quomodo potest desiner[e] [illegible]0.ar.5.ad.3.
Necessitas huius conditionalis: si deus sciuit aliqd futurum/ergo illud erit.q.14.ar.13.ad.2.
Necessitas huius scientie.q.1.ar.1.
Necessitas māe q sit talis dispōnis ex forma rō sumi d3.q.76.ar.5.
Necessitas naturalis inherens rebus que determinant ad vnum est quedā impressio dei dirigentis ad finem.q.103.ar.1.ad.3.
Necessitas ponendi potētiam generatiuam in rebus animatis ꝛ nō inanimatis.q.78.ar.2.ad.2.
Necessitas triplex.s.absoluta finis ꝛ coactionis que voluntati repugnat.q.82.ar.1.
Necessitas vnionis anime ad corpus.q.101.ar.1.
Necessitatis ꝛ cōtingentie effectuū cā est diuina voluntas.q.19.ar.8.
Negatio ad genus affirmationis reducitur.q.33.ar.4.ad.3.
Negatio diffiniens non est aliquid eius qd diffinit.q.10.ar.1.ad.1.
Negatio priuatio ꝛ contraria quomodo differunt.q.17.ar.4.
Nihil est in itellectu q̄n prius fuerit in imaginatiōe.q.86.ar.2.ad.2.
Nihil inuenit in rebus qd sit total'r malum.q.103.ar.7.ad.1.
Nomen analogum ſm vnam significatione3 acceptū in eiusdē nois diffinitione ponit ſm alias significationes acceptum.q.13.ar.10.
Nomē collectiuum duo importat i[n] [su]a [sig]nificatione.s. pluralitatē suppositorum ꝛ vnitatem ordinis.q.[illegible].1.ad.2.
Nomen nature q̄uo a viuentibus tractu[m] est.q.115.ar.2.
Nomē ꝑpriū est illd ꝑ qd res cui⁹ ē ab oī alia re discernit.q.33.ar.2.
Nomē q̄to cōius tāto ꝯuenienti⁹ assumit in diuinis.q.33.ar.1.ad.1.
Nomen qd deo attribuimus totam diui[n]am perfectionem perfecte significare non potest.q.13.ar.2.
Nomina adiectiua numerum habent a suppositis: substātiua vero a forma significata per nomen.q.36.ar.4.ad.7.
Nomina essentiam significantia substantiue in singulari predicant: adiectiua vero in plurali.q.39.ar.3.
Nomina in quorum significato modus perfectus imparticipate pfectionis includit: metaphorice deo attribuunt.q.13.ar.3.ad.1.
Nomina intētionū q̄uo ponunt i rerū diffinitionib⁹.q.29.ar.1.ad.3.
Nomina licet rerū proprietatibus imponantur: naturam tamen vel substantiam significant.q.13.ar.8.
Nomina proprie deo attribuimus ratione rei significate ꝛ non ratione modificandi.q.13.ar.3.
Nomina que negatiue dñr de deo vel q̄ relationē ad creaturā significant nullo modo substantiam dei significant.q.13.ar.2.
Nomina que vitare debemus in diuinis ꝛ que non.q.31.ar.2.
Nomina substantiua pro alio supponunt: adiectiua vero non: sed copulant.q.39.ar.5.
Noibus abstractis ꝛ ꝯcretis q̄re vtimur i diuinis.q.32.ar.2.ad.5.
Noibus abstractis ꝛ concretis quare deū noiam⁹.q.13.ar.1.ad.2.
Nominibus pertinētibus ad motum localem vtimur in omnib⁹ motibus ꝛ in alteratione.q.67.ar.2.ad.3.
Nois diuersa sigñatio a q̄ ꝛ ad qd iponit ad sigñandū. q.13.ā.2.ad.2.
Nois duplex ꝯsideratio.s.ſm impōnē vel ſm vsum.q.67.ar.1.
Nominū multiplicitas ſm que attēdat.q.13.ar.10.ad.1.
Non ens quo h3 rationem cognoscibilis.q.19.ar.[illegible].ad.2.
Non esse nulla pōt esse cā per se: per accñs ꝟo sic.q.104.ar.3.ad.1.
Non esse q̄uo est appetibile per accidens.q.5.ar.2.ad.3.
Non quecūqꝫ deus scit: sunt fuerunt vel erunt.q.14.ar.9.ad.3.ar.1.
Noxia nō fuissent hoi aialia venenosa ante pcm̄.q.72.ar.1.ad.6.
Numero senario q̄ ꝯsurgit ex suis ptib⁹ q̄uo correspondet perfectio diuinorum operum.q.74.
Nuō ternario adhibuim⁹ deū honorare q̄uo d3 itellī.q.32.ā.1.ad.1.
Numerus est duplex: vnus ex diuisione materie: ꝛ alius ex diuisione formarum.q.47.ar.[illegible].et.q.30.art.3.
Numerus pondus ꝛ mensura: modus species ꝛ ordo: qd constat qd cōgruit ꝛ qd discernit: q̄uo ista ad se inuicē reducant.q.45.ar.7.
Numerus pond⁹ ꝛ mensura penes quid attendant.q.5.ar.5.
Nūer⁹ simplex ē in deo nō vt a reb⁹ nūeratis sumpt⁹.q.30.ā.1.ad.4.
Nutritiua augmentatiua ꝛ generatiua quare dicantur virtutes naturales.q.78.ar.2.ad.1.
Nutritū q̄uo idē ꝯsumpt3 ptib⁹ nūtriētib⁹ remanet.q.119.ar.1.ad.5.
numerus. sab and op. q.23.a.7. in corp.

Index Textus.

Obiecta Diuersa quomodo possunt esse obiectum vnius ꝛ diuersarum potentiarum.q.77.ar.3.ad.4.
Obiectū magis vel minus intelligi a diuersis dupliciter contingit.q.85.ar.7.
Obiectum operationis anime in triplici ordine pōt considerari.s.vel vt vnitū vel vt sensibile vel vt ens vniuersale penes que vegetatiuū sensitiuum ꝛ intellectiuum distinguuntur.q.78.arti.1.
Obiectum quomodo in ratione principij ꝛ termini est plurium actuū distinctiuum.q.77.ar.3.
Oculi glorificati quomodo deum videbunt.q.12.ar.3.ad.2.
Officiorum angelorum executio alia est ducēs in finem: ꝛ alia in finis consecutione manens.q.108.ar.7.
Omne agens agit aliquo supposito: deus vero nullo.q.9.ar.3.
Oipotētia dei necessitatē ꝛ ꝯtigētiā ñ excludit a reb⁹.q.25.ā.3.ad.4.
Opatio nullius creature est subsistēs: sed solū ipsius dei.q.54.arti.1.
Operatio q̄dam est factiua finis ꝛ quedam meritoria.q.62.ar.4.
Operationis dei ꝛ nature differentia.q.66.ar.1.ad.2.
Operationis imanētis ꝛ trāseūtis dr̄ia ex pte terminorum.q.14.arti.2.
Operationum intellectualium quedam sibi locum determinant: ꝛ q̄dam non.q.112.ar.1.ad.1.
Operari vel moueri [p]ter finem dupl'r contingit.q.103.ar.1.ad.1.
Operari iudicare ꝛ in[tel]ligere differentia cū sint tres actus non diuersificantes potent[iam] [in]tellectiuam.q.79.ar.9.ad.4.
¶ Opinio abbatis J[oa]chim q essentia generat essentiā.q.39.arti.5.
Opinio anaxagore dicentis solem esse lapidem ardentem ꝛ non esse deum vel aliquid animatum.q.70.ar.3.
Opinio anaxagore qui posuit distinctionē rerū fieri ꝑ intell'm distinguētē res extrahendo qd erat permistū in materia.q.47.ar.1.
Opinio ātiquorum de p̄mi p̄ncipij ifinitate qd ponebāt mā3.q.7.ar.1.
Opinio antiquorum de rerum substātia ꝛ causis transmutationis ꝛ distinctionis earū qui solum sensibilia ponebant.q.44.ar.2.
Opinio antiquorum negantium aerem esse corpus ꝛ aquam corpus infinitum ponebant.q.68.ar.3.
Opinio antiquorum ponētiū aiam esse corp⁹ ꝛ p̄ncipiū vite.q.75.arti.1.
Opinio antiquorum ponētiū ꝯfusionē excludētē oēm distinctionē p̄ter anaxagorā q̄ posuit intell'm immistum.q.66.ar.1.ad.2.in cōtrariū.
Opinio antiquorum ponentium materiam esse ens in actu statuētes omne fieri alterari.q.76.ar.4.
Opinio ātiquorum ponētiū tpis eternitatē ꝛ nō motus.q.46.ar.1.ad.7.
Opinio ātiquorum q aer sit quoddā corp⁹ actu ifinitū.q.14.ā.12.ad.3.
Opinio antiquorum q anima esset corpus ꝛ composita ex principijs omnium corporum q.75.ar.1.ad.2.
Opinio antiquorum q a[ia] [ter]ra [q]̄ est in ipsa terrā que est extra ipsa3 cognoscit: qr simile simili c[ognosci] [di]cebant.q.85.ar.2.
Opinio antiquorum q deu[s] [es]t corp⁹ ꝛ aliorum corporum principiū.ꝛ qd aia est de nā illius corporis: ꝛ per ꝯñs de natura dei.q.90.ar.1.
Opinio antiquorū q dij qui comedebant de quodam cibo facti sunt immortales.q.97.ar.4.ad.3.
Opinio antiquorum q ex n[i]hilo nihil fit.q.45.ar.2.ad.1.
Opinio antiquorum q materia prima est aliquod corpus actu: vtputa aer/ignis aut aliquid huiusmodi.q.66.ar.1.
Opinio antiquorum q oē mouens mouet ꝛ eorum ratio.q.75.ar.1.ad.1.
Opinio antiquorum q omne quod videt est verum.q.85.ar.2.
Opinio antiquorum q posita causa ponitur effectus: ꝛ q omnia ex necessitate contingunt.q.115.ar.6.
Opinio antiquorum q rarum ꝛ densum sunt principia primarū qualitatum elementorum.q.115.ar.3.ad.2.
Opinio antiquorum q species rerum a casu proueniunt: ꝛ non ab aliquo intellectu.q.16.ar.1.ad.2.
Opinio arrij ꝛ Origenis q persone diuine secundu3 substantiā sunt differentes.q.32.ar.1.ad.1.
Opinio Arrij ne filium patri coeternum diceret: posuit duodecim generationis modos: quibus deest vel equalitas nature aut durationis rei qd ab alio procedit.q.42.ar.2.arg.1.
Opinio Arrij qui dixit filium patri nō esse equalem.q.42.ar.1.ad.2.
Opinio Arrij q filius procedit a patre: sicut prima creatura.ꝛ.s.s.ab vtroqꝫ sicut vtriusqꝫ creatura.q.27.ar.1.
Opinio Arrianorum ponentium filium non esse eiusdem substātie cū patre neqꝫ proprie dici verbum.q.34.ar.1.ad.1.
Opinio Arrianorum qui trinitatem gradibus numerorum variātes in pluralitatem deducunt.q.42.ar.1.
Opinio Arrianorum: vt filium dicerent creaturā dixerunt voluntate vt designat principium patrem ipsum genuisse.q.41.ar.2.
Opinio Ari.ꝛ aliorum antiquorum/de dispositione equinoctialis regionis.q.102.ar.2.ad.4.
Opinio Ari.qui ſm numerum primorum motuum posuit numerum substantiarum separatarum.q.50.ar.3.
Opinio Ari.q celū non sit de natura quatuor elementorum: s3 est q̄ntū corpus preter quatuor elementa.q.68.ar.1.
Opinio Ari.q intellectus nō h3 aliquas spēs nāliter inditas: sed in principio est in potentia ad omnes hmōi species.q.84.ar.3.
Opinio auempace q per abstractionem a materialibus ad immaterialium cognitionem venire possumus.q.88.ar.2.
Opinio Auerrois de cognitione substantiarum separatarum ꝑ vnionem intellectus agentis ad nos in hac vita.q.88.ar.1.
Opinio Auerrois de vnione intellectus ad corpus per speciem intelligibilem.q.76.ar.1.
Opio auerrois q eadē nūero scīa ē i magrō ꝛ i discipulo.q.117.ar.1.
Opio auerrois q forme elemētorum sunt medie inter formas substantiales ꝛ accidētales: ꝛ q suscipiūt magis ꝛ minus.q.76.ar.4.ad.4.
Opinio auerrois q frustra sunt substantie separate si non intelligantur a nobis.q.88.ar.1.ad.4.
Opinio auicebron q nullū corpus sit actiuū: sed q sit per actionē est a virtute quadam spūali oia penetrante.q.115.ar.1.
Opio auicebrō q superiorū ꝛ inferiorum est vna mā ex vnitate forme corporeitatis quā vnam ponebant oium.q.66.ar.2.
Opio auicebrō q sube sepate sūt cōposite ex mā ꝛ forma.q.50.ar.2.
Opinio auicēne de causa fascinationis.q.117.ar.3.ad.2.
Opio auicē.ꝛ algazelis q sit ifinitū in actu ñ ꝑ se s3 ꝑ accñs.q.7.ā.4.
Opinio auicēne memoriā nō esse in parte intellectiua: ꝛ q intellect⁹ agens est substantia separata.q.79.ar.6.
Opinio auicenne ponentis quintam potentiam inter estimatiuam et imaginatiuam.q.87.ar.4.
Opinio auicenne q causa inferior inquantum agit virtute prime cause potest creare.q.45.ar.5.
Opinio auicē.q corpus celeste est mā celi in potētia ad vbi/ꝛ non ad esse: cui ꝛ motor substantia separata vnitur.q.66.ar.2.
Opinio auicē.q deus intelligēdo se ꝑduxit primam intelligentiam compositam ex actu ꝛ potentia que intelligendo causam primam ꝑduxit secundam intelligentiam inquantum intelligit se vt est in potentia produxit corpus celi: inquantum vero intelligit se ſm q est in actu produxit animam celi.q.47.ar.1.
Opinio auicē.q forme elemētorum in misto itegre manēt: ꝛ mistionem fieri ſm q q̄litates cōtrarie reducunt ad mediū.q.79.ar.4.ad.4.
Opinio auicē.q oēs forme q̄ sunt in mā ꝑcedūt a cōceptione intelligētie: ꝛ q agētia corporalia solū disponūt ad formas.q.110.ar.2.
Opinio auicē.q oia animalia generari possunt sine semine.s.solū cōmistione elementorum.q.71.ar.1.ad.1.
Opinio auicē.q oium rerū sensibilium spēs intelligibiles preexistūt in intellectibus separatis: a quorū primo deriuantur in sequentes vsqꝫ ad vltimum separatū: quem vocat intellectum agentem a quo species influuntur in animas nostras.q.84.ar.4.
Opinio Augustini ꝛ aliorū diuersa an persona diuina mitti possit ab alia q̄3 ab ea a qua procedit.q.43.ar.8.
Opinio aug.ꝛ aliorum diuersa in exponēdo hoc qd dicit fiat firmamentum factum est ꝛ fecit deus firmamentum.q.74.ar.3.ad.5.
Opinio aug.ꝛ aliorū doctorū de lucis productione.q.67.ar.4.
Opinio aug.ꝛ aliorum doctorum de plātarum ꝑductiōe tertia die.q.69.ā.2.
Opinio aug.ꝛ aliorum doctorum quid nomine terre intelligitur cum dicitur terra erat inanis ꝛc.q.66.ar.1.ad.1.
Opio aug.ꝛ aliorum scōrum de cōgregatiōe aquarum tertia die.q.69.ar.1.
Opinio augustini ꝛ aliorum sanctorum de corporis ꝛ anime ꝑductione hominis.q.91.ar.4.ad.5.
Opinio aug.ꝛ aliorū sanctorum diuersa q̄uo materia formationē precesserit natura ꝛ duratione.q.69.ar.1.
Opinio aug.ꝛ aliorum sanctorum diuersa de numero ꝛ vnitate dierum productionis rerū.q.74.ar.2.
Opinio aug.ꝛ aliorū sanctorū q pisces ꝛ aues q̄nta die aquarū naturā potētialiter ꝑduxit/alij vero sancti q actu ꝑduxit.q.71.ar.1.
Opinio augustini ꝛ gregorij de cognitione anime separate eorū que fiunt in hac vita.q.89.ar.8.
Opinio aug.ꝛ origenis de aie ꝑductione.q.90.ar.4.
Opinio augusti.chrysostomi/bede/strabi/ꝛ damasceni/de celo prima die producto.q.68.ar.1.ad.1.
Opinio aug.q anima alienata a sensibus ex sui natura vim h3 vt possit futura cognoscere.q.86.ar.4.ad.2.
Opinio aug.q sex dies ꝑductionis rerū intelligit vnam diē.s.cognitionem angelicam sex rerū generibus p̄ntatam.q.58.ar.6.
Opio basilij bede ꝛ strabi de rōne pōnis celi empyrei.q.66.ar.3.
Opinio basilij et chrysostomi diuersa de vnitate ꝛ pluralitate celorum.q.68.arti.4.
Opinio basilij ꝛ origenis diuersa de aquis que sunt supra firmamentum: cuius sint nature.q.68.ar.2.
Opinio basilij q pisces carent memoria.q.72.ar.1.ad.1.
Opinio basilij: q primo fuerūt lux ꝛ tenebre per emissionē ꝛ contractionē luminis: ꝛ nō per motum.q.67.ar.4.ad.3.
Opio dauid de diuināndo q̄ posuit deū primā materiā: ꝛ aliorū ponētiū ipsum principiū formale oium ꝛ animam mundi.q.3.ar.8.
Opio de cā efficiēte/q terra sit discooperta aquis.q.69.ar.1.ad.4.
Opinio de imagine q attenditur secundū plura indiuidua: ꝛ non secundum vnum.q.93.ar.6.ad.2.
Opinio demo.ꝛ aliorum antiquorum subtrahentiū cursum rerum nāliū a diuina ꝑuidētia/attribuētes ipm necessitati materie.q.22.ā.2.ad.3.
Opinio Democriti ꝛ Epicuri ponentiū mundum a casu factū: ꝛ solū incorruptibilium prouidentiam esse.q.22.ar.2.
Opinio Democriti ꝛ platonis de intellectiua ꝛ sensitiua cognitione: ꝛ positio Aristotelis.q.84.ar.6.
Opinio Democriti ponētis hunc mundum ex concursu athomorum factum: ꝛ alios infinitos.q.47.ar.3.
Opinio Democriti ponentis solam causam materialē: ſm quā distinctio rerum prouenit a casu ſm motum materie.q.47.ar.1.
Opinio Democriti q actio fiat ꝑ effluxū athomorū a corpore agēte: ꝛ passio ꝑ receptionē eorūdē in poris corporis patiētis.q.115.ar.1.
Opinio de temporis ꝛ eternitatis differentia.q.10.ar.4.
Opinio de tpis vnitate diuersa, prima q tps est vnū oium tpaliū ꝑꝑ hoc q est vnus numerus oium nūeratorum.scda q tps est vnū ratione vnitatis eternitatis.tertia q tps est vnu3 rōne materie prime/q̄ est

Universidad de Deusto Biblioteca

primū subiectum motus cuius tempus est mensura.q.10.ar.6.

Opinio dionysij ⁊ Gregorij diuersa de numero assistentium ⁊ ministrantium angelorum.q.112.ar.4.ad.2.

Opinio dionysij ꝙ substātie spūales quodam ordine ⁊ gradu processerunt a deo:⁊ Origenis ꝙ processerunt a deo in quadam equalitate.q.10.ar.6.

Opinio diuersa an angeli fuerint creati in grā.q.62.ar.3.

Opinio diuersa de assūptiōe beatorū ad ordines āgelorum.q.108.ā.8.

Opinio diuersa de paradiso terrestri.q.102.ar.1.ad.1.

Opio diuersa de effectu luminis circa mediū ⁊ colores.q.79.ā.3.ad.2.

Opinio diuersa de esse luminis cuius nature sit prima ꝙ non habet esse naturale:sed intentionale.secūda ꝙ sit solis forma substantialis.q.67.ar.3.

Opinio diuersa de vnitate ⁊ pluralitate eui ⁊ substantiarum separatarum productione.q.10.ar.6.

Opinio diuersa de eui tpis ⁊ eternitatis dfīa.q.10.ar.5.

Opinio diuersa de fati mobilitate ⁊ immobilitate.q.116.ar.3.

Opio diuersa de forā ēbrionis vsq ad finē gñatiōis.q.118.ā.2.ad.2.

Opinio diuersa de luce primo die producta ante solis formationem.q.67.ar.4.ad.2.

Opinio diuersa de mundi eternitate.prima ꝙ substātia mundi non sit a deo.scda ꝙ mundus est eternus:⁊ tamen factus a deo:non tamen habet initium temporis.q.46.ar.2.ad.1.

Opinio diuersa de preexistentia formarum in materia:⁊ ꝙ fiunt ab agente separato.q.45.ar.8.

Opinio diuersa de quo ordine fuit diabolus ⁊ de quibus ordinibus ceciderunt:⁊ de quibus non.q.63.ar.9.ad.3.

Opinio diuersa de reductione fortuitorum ⁊ casualium in aliquam superiorem causam.q.116.ar.1.

Opinio diuersa de significatione huius nois persona an significet essentiam vel relationem in recto vel in obliquo.q.29.ar.4.

Opinio diuersa de subiecto huius scientie que sumitur ex diuersitate eorum que in scientia tractantur.q.1.ar.7.

Opinio diuersa de suppositione huius nominis deus/an supponat pro essentia vel persona.q.39.ar.4.

Opinio diuersa de tpe ⁊ principio custodie angelorum.q.113.ar.5.

Opinio diuersa de tentatione diaboli semel a bono supati an redeat ad eundem tentandum.q.114.ar.5.

Opinio diuersa hui⁹ qđ dr pr̄ ⁊ fili⁹ diligūt se spū sancto.q.37.ar.2.

Opinio diuersa quare spiritussanctus non dicitur imago patris: sicut filius:qđ greci concedunt.q.35.ar.2.

Opinio diuersa quid sit intellectus passiuus.q.79.ar.2.ad.2.

Opinio diuersa ꝙ angeli ⁊ aie sunt eiusdem spēi.scda ꝙ solum angeli pter animas.tertia ꝙ solū angeli vnius hierarchie.q.50.ar.4.

Opinio diuersa ꝙ beatitudo sanctorū ⁊ pena demonum ⁊ animarū habēt differri vsq ad diem iudicij.q.64.ar.4.ad.3.

Opinio diuersa ꝙ deus cognoscit singularia per causas vniuersales vel applicando rationes vl'es ad particulares effect⁹.q.14.ar.11.

Opinio diuersa ꝙ deus produxit res de necessitate.q.104.ar.3.

Opinio diuersa ꝙ hoc antecedens:deus sciuit hoc contingens futurum:nō est necessarium:sed contingens.q.14.ar.13.ad.2.

Opinio diuersa de creatione hominis.q.95.ar.1.

Opinio diuersa qūo psona est nomen cōe predicabile.q.30.ar.4.

Opinio diuersa qūo terra aqs fuerit cooperta.q.69.ar.1.ad.2.et.4.

Opinio doctorū de informitate materie.q.66.ar.1.

Opinio doctorum de q̄tuor coeuorum pductiōe siue creatiōe.q.66.ā.4.

Opio doctorum ꝙ āgeli sil' fuerūt creati cū creatura corpali.q.61.ar.3.

Opinio doctoruz ꝙ angeli superiores mittuntur ex aliqua dei dispēsatione.q.112.ar.2.

Opinio Egyptiorum ꝙ diuina predestinatio mutari potest quibusdam sacrificijs.q.23.ar.8.

Opinio Eunomij qui dixit filiū patri non esse similē.q.42.ar.1.ad.2.

Opinio Empedoclis/platonis/⁊ aliorū antiquorum de cognitione anime:⁊ quid sit ꝼm essentiam.q.84.ar.2.

Opinio Empe.ꝙ firmamentū sit ex elementis cōpositū.q.68.ar.1.

Opinio heracliti ꝙ nulla de reb⁹ nālib⁹ cognitio hēri pōt.q.84.ā.1.

Opinio Gentilium qui dicebant homines in deos transferri: vt Iouem vel Mercurium.q.25.ar.3.ad.2.

Opinio Gilberti porretani ꝙ h̄ ē falsa:de⁹ ē trinitas.q.39.ā.6.ad.1.

Opinio Gilberti ꝙ pprietates in diuinis sunt assistentes:siue extrinsecus affixe.q.28.ar.2.

Opinio grecorū de processione spiritussancti.q.36.ar.2.

Opinio Gregorij nazanzeni:⁊ doctorū grecorū ꝙ creatura spiritualis ante corporalem facta fuerit.q.61.ar.3.ad.1.

Opinio Gregorij niceni ꝙ non fuisset in statu innocentie generatio per coitum.q.98.ar.2.

Opinio Iacobi ⁊ aliorum Syriorum ponentiū duas animas in vno homine:vnam qua animatur corpus ⁊ immistam sanguini:⁊ aliam spiritualem que rationi ministrat.q.76.ar.3.arg.3.

Opinio magistri Auicēne ⁊ aliorum ꝙ potētia creandi etiam potest creaturis communicari.q.45.ar.5.

Opinio magistri ⁊ aliorum diuersa an termini numerales ponāt aliquid in diuinis.q.30.ar.3.

Opinio manicheorū ꝙ deus est quedam lux corporea:⁊ animā dixerunt partem illius lucis corpori alligatam.q.90.ar.1.

Opio māicheorum ꝙ de⁹ veterī testamēti de⁹ tenebrarum erat.q.66.ā.3.

Opinio manichorum ꝙ spūalia ⁊ incorporalia diuine ptāti subiecta sunt:sz corporalia potestati ꝯrij principij esse subiecta.q.8.ar.3.

Opio negātiū āgelos eē nō distinguētes iter sensuz ⁊ itēm.q.50.ā.1.

Opinio negantium prouidentiam ⁊ gubernationem:sed omnia fortuita esse ⁊ euenire.q.103.ar.1.

Opinio negās relationē esse rem nature:sed rationis tm̄.q.13.ar.7.

Opinio nestorianorum quod spiritussanctus non procedat a filio.q.36.ar.2.ad.3.

Opinio nominalium antiquorum ꝙ est idem enunciabile Christum nasci/esse nasciturum ⁊ esse natum.q.14.ar.15.ad.3.

Opinio origenis/pelagianorum/⁊ aliorum de causa predestinationis.q.23.ar.5.

Opinio origenis ponentis omnia in principio equalia esse creata deo.q.47.ar.2.

Opinio orige.ꝙ angeli ⁊ anime sunt eiusdem speciei.q.75.ar.7.

Opinio orige.ꝙ anime hominis accidit corpori vniri:ideo posuit eā simul cum angelis a principio esse creatam.q.118.ar.3.

Opinio orige.quod natura corporalis est producta in penam spiritualis.q.65.ar.2.

Opinio orig.de substātia incorporea vnita corpori.q.51.ar.1.ad.1.

Opinio origenis ꝙ omnis voluntas creature potest flecti in bonum ⁊ in malum preter animam Christi.q.64.ar.2.

Opinio peripateticorum ꝙ demones non sunt:sed ea que demonibus attribuuntur per artem necromantie f[illegible]t virtute corporū celestium.q.115.ar.5.

Opinio philosophi ꝙ motor inferioris [illegible] possent mouere celuz superius.q.117.ar.4.ad.1.

Opinio pythagore ⁊ leucippi qui primo principio nō attribu[illegible]t optimum ⁊ perfectum.q.4.ar.1.

Opinio pythagore platonis ⁊ auicenne de rōne entis.q.11.ar.1.ad.1.

Opinio pythagoricorū qui ponebant malum quandam esse naturam:ideo bonum ⁊ malum genera esse ponebant.q.48.ar.1.ad.1.

Opinio platonicorum materiam non distinguentes a priuatione dicebant materiam esse ens.q.11.ar.2.ad.1.

Opinio platonicorum orige.hieronymi aug.basilij ⁊ damasceni an corpora celestia sint animata.q.70.ar.3.

Opinio doctorum huius quod dicitur:in principio creauit deus celum ⁊ terram ⁊c.in exponendo diuersimode.q.67.ar.4.

Opinio platonicorum ꝙ anima corruptibili corpori vnitur per corpus corruptibile sibi naturaliter vnitū:quidā ꝙ mediante spiritu corporeo:alij vero mediante luce quā corpus ponebāt.q.76.ar.7.

Opinio platonicorum ꝙ anima vnitur corpori vt motor solum p cōtactum virtutis.q.70.ar.3.

Opinio platonicorum ꝙ demones sunt animalia corpore aerea:animo passiua.q.115.ar.5.

Opinio platonicoruz ꝙ quāto aliqu[illegible] sunt [illegible] principio primo propinquiora tanto sunt minoris multi[illegible].q.112.ar.4.ad.2.

Opinio platonicorū ꝙ scientia inest a p[illegible]ipio animabus nr̄is per participationem formarum separatarum.q.117.ar.1.

Opinio platonis Ari.Aui.⁊ sanctorū de presidentia substantiarum separatarum super corporalia.q.110.ar.[illegible]ad.3.

Opinio platonis de dijs ⁊ demonibus:ꝙ [illegible]mnes dij erant boni/sed demonum quidam boni ⁊ quidam mali.q.63.ar.7.

Opinio platonis de indiuiduorū denominatione ab ideis eas participando.q.6.ar.4.

Opinio platonis de triplici puidentia quā ponebat.q.22.ar.3.

Opinio platonis ⁊ aristotelis comparantium intellectum agentē ad lumen ⁊ ad solem.q.79.ar.4.

Opinio platonis ⁊ antiquorum ꝙ oia corpora sunt de natura quatuor elementorum:⁊ quare superiora sunt incorruptibilia fit a principio immateriali.q.66.ar.2.

Opinio platonis ⁊ auer.de modo acquirendi scientiam.q.117.ar.1.

Opinio platonis ⁊ auicebron ꝙ agentia corporalia agunt ꝼm formas accidentales ad formam substantialem:sed introductio forme est a principio immateriali.q.115.ar.1.

Opinio platonis ⁊ aui.cognitionis nostre per effluxum specierum a substātijs separatis in intellectum nostrum.q.84.ar.4.

Opinio platonis ⁊ auicenne de formarum deriuatione a substātijs spiritualibus.q.65.ar.4.

Opinio platonis ponentis diuersas animas in vno corpore secundum organa distinctas.q.76.ar.3.

Opinio platonis ꝙ accidit animam intelligere per conuersionē ad fantasmata vt vnitam corpori.q.89.ar.1.

Opinio platonis ꝙ corpa celestia deos existimabat ex elemētis cōposita.q.50.ar.5.ad.2.

Opinio platonis ꝙ eadem sunt principia cognoscendi ⁊ essendi.q.85.arti.3.ad.4.

Opinio platonis ꝙ ex immutatione organi a sensibilibus aia excitatur vt in se formet spēs rerum sensibilium.q.84.ar.6.

Opinio platonis ꝙ firmamentum sit de natura quatuor elementorū non ex vniuersis cōpositum:sed quasi simplex elementū.q.78.ar.1.

Opinio platonis ꝙ homo sit anima intellectiua.q.76.ar.1.

Opinio platonis ꝙ intellectus noster naturaliter est plenus omnib⁹ speciebus intelligibilibus.q.84.ar.3.

Opinio plato.ꝙ numerus substantiarum separatarum accipitur ꝼm numerum specierum sensibilium.q.50.ar.3.

Opinio plato.ꝙ obiectū intellect⁹ nr̄i sunt idee separate:⁊ ꝙ nō intelligim⁹ abstrahēdo:sz magis abstracta participādo.q.87.ar.1.

Opinio platonis ꝙ scientie ⁊ diffinitiones sunt de ideis ⁊ nō de corporalibus rebus.q.84.ar.1.

Opinio platonis ꝙ sicut intelligere conuenit anime ꝼm seipsam ita ⁊ sentire:quod Ari.dicit esse coniuncti.q.75.ar.3.

Opinio platonis ꝙ substantie separate sunt obiecta intellectus nr̄i ⁊ primo intellecte a nobis.q.88.ar.1.

Opinio plato.de vi imaginatiua.q.64.ar.6.ad.2.

Opinio plato.ꝙ vl'ia priora sunt singularibus.q.85.ar.3.ad.1.

Opinio ponentium aīam sensitiuā non gñari:sed creari.q.118.ar.1.

Opinio ponentium duo principia.q.49.ar.3.

Opinio ponētium in diuinis hierarchiam quam supercelestem vocant.q.108.ar.1.

Opinio ponentium nullam virtutem creatam in rebus operari:sed ꝙ solus deus omnia in mente operatur.q.105.ar.5.

Opinio Porphyrij qui discernebat a demonibus angelos vt demonum aerea loca essent:etherea vero angelorum.q.66.ar.3.

Opinio porphyrij ꝙ demones sunt naturaliter fallaces:⁊ ꝙ sūt animalia habētia naturam sensitiuam.q.63.ar.4.ad.1.

Opinio ppositiui negantis pprietates personales ⁊ notiones in diuinis:⁊ sicut pater vno modo se habet ad creaturas:ita vna relatione refert ad filium ⁊ ad spiritum sanctum.q.32.ar.2.

Opinio ppositiui ꝙ vtraq istarū est falsa.s.deus genuit deuz qui est deus pater:⁊ genuit deum qui non est deus pater.q.36.ar.4.ad.5.

Opinio ptolemei ꝙ luminaria habent motum seorsum a motu spherarum.q.70.ar.1.ad.3.

Opinio ꝙ adam ante peccatum falso decipi poterat respectu eoruz quorum scientiam non habebat.q.94.ar.4.

Opinio ꝙ adam non fuit creatus in gratia:sed tamen ante peccatū sibi gratia collata fuit.q.95.ar.1.

Opinio ꝙ aliqua regio infinities fuit habitabilis ⁊ inhabitabilis et artes corrupte ⁊ inuente.q.46.ar.2.ad.4.

Opinio ꝙ alius ordo rerū vel alie res effluere non possunt a deo nisi sicut nunc est quasi ex necessitate nature deus agat.q.25.ar.5.

Opinio ꝙ angeli causant animas rōnales ꝼm ꝙ diuina virtute operantur.q.90.ar.3.

Opinio ꝙ āgeli ⁊ demones hñt corpa sibi nālr vnita.q.54.ā.5.ad.1.

Opinio ꝙ angeli non assumūt corpora:sed eorū apparitiones in visione pphetie contigisse.s.ꝼm imaginationem.q.51.ar.2.

Opinio ꝙ angeli peccare potuerunt in primo instanti sue creatiōis:sed nō peccauerunt.q.63.ar.5.

Opinio ꝙ angeli quo ad pmium accītale mereri pñt.q.62.ā.9.ad.3.

Opinio ꝙ angeli suā beatitudinē nō merent per grām puenientem:sed per ea que in diuinis misterijs opant iam beati.q.62.ar.4.

Opinio ꝙ angelus cognitionem singularium non hz nisi in causis vl'ibus ad quas omnes effectus particulares reducunt.q.57.ar.2.

Opinio ꝙ angelus sit indiuisib[illegible]s sicut punctus.q.52.ar.2.

Opinio ꝙ anima habeat per se speciem ⁊ naturam completā:⁊ non vnitur corpori vt forma.q.9[illegible]ar.4.

Opinio ꝙ anima separata cognoscat singularia per abstractionem a sensibilibus.q.89.ar.7.

Opinio ꝙ aia sit cōposita ex quadam materia ⁊ forma.q.75.ar.6.

Opinio ꝙ aia sit cōposita ex quadā materia spūali.q.90.ar.2.ad.1.

Opinio ꝙ aiam de⁹ nō de nihilo/sed de seipso fecit.q.90.ā.1.arg.3.

Opinio ꝙ animalia ferocia in statu innocentie fuissent mansueta circa hominem ⁊ circa alia animalia.q.96.ar.1.ad.2.

Opinio ꝙ anime separate post determinata temporum curricula iterum ad corpora redeunt.q.46.ar.2.ad.8.

Opinio ꝙ aq̄ vaporabilr resolute eleuēt.s.celū sydereū.q.68.ar.2.

Opinio ꝙ caro ꝼm spēm est que pmo accipit spēm ⁊ hec semper manet:caro aūt ꝼm materiam que ex alimento generatur non semper manet.q.119.ar.1.ad.2.

Opinio ꝙ celū ⁊ mā p gñationē sunt producta.q.46.ar.1.ad.3.

Opinio ꝙ corpalia a deo creata sūt mediātib⁹ angelis.q.46.ar.3.

Opinio quod corpori hominis prius tempore formato anima infusa fuit.q.91.ar.4.ad.3.

Opinio ꝙ corpus mulieris p multiplicationē māe formatū fuit sine alterius māe additione:similiter ⁊ quinq panes.q.92.ar.3.ad.1.

Opinio ꝙ corpus naturale rarefieri potest in infinitum/eo ꝙ corpus diuisibile sit in infinitum.q.68.ar.2.

Opinio ꝙ corrupto corpore corrumpitur anima.q.46.art.2.ad.[illegible]

Opinio ꝙ cum dicitur:formauit deus hominem: intelligitur productio corporis ⁊ anime simul:sed cum dicitur:spirauit in faciem eius: intelligitur de spiritu sancto.q.91.ar.4.ad.3.

Opinio ꝙ de libro vite nemo ꝼm veritatem potest deleri: sed solū ꝼm hominum opinionem.q.24.ar.3.

Opinio ꝙ demones sunt anime defunctorum.q.108.ar.8.ad.3.

Opinio ꝙ deus dixit angelis:faciamus hominem ad imaginem ⁊ similitudinem nostram.q.91.ar.4.ad.2.

Opinio ꝙ de⁹ lz nolit mala:vult tm̄ mala fieri vel esse.q.19.ar.9.ad.1.

Opinio ꝙ de⁹ res in esse pduxit agēdo de necessitate nāe.q.104.ā.3.

Opinio ꝙ diabolus fuit malus in primo instanti sue creationis non per naturam:sed per peccatum proprievoluntatis.q.63.ar.5.

Opinio ꝙ diffinitio persone posita a Boetio non est diffinitio persone ꝼm ꝙ personam in deo dicimus.q.29.ar.3.ad.4.

Opinio ꝙ diuina puidētia oib⁹ reb⁹ necessitatē imponat.q.22.ar.4.

Opio ꝙ sūt duo creatiōis pn̄a.s.vnū bonorum ⁊ aliđ malorum.q.43.ā.6.

Opinio ꝙ ea que deus producit per causas necessarias sunt necessaria:⁊ que per causas contingentes sunt contingentia/rationem ex causis medijs assumens.q.19.ar.8.

Opinio ꝙ forma solum sit species naturalis:⁊ ꝙ materia nō sit pars speciei.q.85.ar.1.ad.2.

Opinio ꝙ forme māles a formis immaterialib⁹ deriuent.q.91.art.2.

Opinio ꝙ habilitatis subiecti diminutio ꝼm proportionē fiat sicut in quantitatibus cōtinuis per substractionem proportionaliter.q.48.ar.4.ad.3.

Opinio quod habitus ⁊ species intelligibiles non sunt in intellectu possibili:sed in viribus sensitiuis:nec species conseruantur in intellectu possibili.q.89.ar.5.

Opinio quod hoc nomen deus non habeat naturalē suppositionem pro persona.q.39.ar.4.ad.2.

Opio ꝙ hoies nullo mō trāsferri pñt ad ordies angelorum.q.108.ar.8.

Opinio ꝙ hominis ⁊ iumenti sit idem processus:⁊ idem interitus et equa vtriusq conditio.q.75.ar.6.arḡ.1.

Opinio ꝙ hominis est talis voluntas:qualem inducit pater deorum virorumq.q.115.ar.4.

Opinio ꝙ hominis vltima felicitas in substantiarum separatarū cognitione consistat.q.89.ar.2.arḡ.3.

Opinio ꝙ hō fact⁹ sit solū ad imaginē filij ⁊ nō pr̄is.q.93.ar.5.ad.4.

Opinio ꝙ innascibilitas duo dicit.s.nō esse ab alio/⁊ aliorū esse pncipiū:vel importat vl'm autoritatē:⁊ non negationē.q.33.ar.4.ad.1.

Opinio ꝙ ista est ꝯcedenda:deus genuit aliū deum.q.39.ar.4.ad.4.

Opio ꝙ in statu inocētie ñ fuisset supfluitatū emissio.q.97.ā.3.ad.4.

Opinio ꝙ intellectus agens sit substātia separata.q.67.ar.4.

Opinio ꝙ materie signate que a principio fuit sub forma ade quicqđ preter id quod ex primo parente in posteros deriuatur additū fuerit:non pertinet ad veritatem humane nature.q.119.ar.1.

Opinio ꝙ mens semper meminit:semper intelligit: et semper amat.q.93.ar.7.ad.4.

Opinio ꝙ mobilia sunt eterna:sed non motus.q.46.ar.1.ad.5.

Opinio ꝙ mot⁹ angeli dū mouet de loco ad locū ē i instāti.q.53.ar.3.

Opinio ꝙ mot⁹ corporū celestiū est a pn̄o intrinseco.q.18.ar.1.ad.1.

Opinio ꝙ mulier solum fuerit facta in adiutorium generationis viri ⁊ non alicuius alterius operis.q.92.ar.1.

Opinio ꝙ mūdus sp fuerit:⁊ tps non habuisse principiū.q.46.ar.3.

Opinio ꝙ nomē dictū de deo ⁊ creaturis pure equiuoce dr.q.13.ar.5.

Opinio ꝙ nullus intellectus dei essentiam possit videre.q.12.ar.1.

Opinio ꝙ numerus predestinatorū est certus formaliter:sed nō materialiter.q.23.ar.7.

Opinio ꝙ numerus ꝼm propriam numeri rationem ponitur in deo:⁊ non ꝼm rationem sui generis.q.30.ar.3.

Opinio ꝙ omne ens est corpus:⁊ ꝙ nulla sit spiritualis substantia nisi corpori vnita:⁊ ꝙ deus est anima mundi.q.51.ar.1.ad.1.

Opinio ꝙ omnia sunt diuine potestati subiecta:nō tm̄ diuinā puidētiam vsq ad ista inferiora se extendere dicebant.q.8.ar.3.

Opinio ꝙ ordo vniuersi a deo pprie non est intētus:sed per accidēs prouieniens ꝼm successionem agentium.q.15.ar.2.

Opinio quod pater ⁊ filius sunt duo spiratores:sicut duo spirantes.q.36.articu.4.ad.7.

Opinio ꝙ pater non voluntate concomitante genuit filium:sed solum natura.q.41.ar.2.ad.1.

Opinio ꝙ persone diuine non distinguuntur relationibus: sed per origines:relationes autem solum manifestant hypostasum distinctiones.q.40.ar.2.

Opinio ꝙ plato posuit materiam nō esse creatam.q.15.ar.3.ad.3.

Opinio ꝙ potētia diuina ad hūc cursuz rerum determinat pter ordinē sapientie ⁊ iustitie diuine:sine quo deus nō operat.q.25.ar.5.

Opinio ꝙ potentia generandi in diuinis relonē signat.q.41.ar.5.

Opinio ꝙ potentie aie non distinguunt ab eius essentia.q.77.ar.1.

Opinio ꝙ potentie cognoscitiue in nobis non cognoscunt nisi pprias passiones siue species.q.85.ar.2.

Opinio ꝙ potentie sensitiue corrupto corpore remanent in anima separata:et actus earum.q.77.ar.1.

Opinio ꝙ proprietates in diuinis sunt persone:non autem in personis nisi ꝼm modum loquendi.q.40.ar.1.

Opinio ꝙ pueri in statu innocentie non fuissent nati cum iustitia gratuita que est principium merendi.q.100.ar.1.ad.2.

Opinio quod quecunq alicui nociua sunt secundum naturam mala sunt.q.65.ar.1.ad.5.

Opinio de quinta essentia.q.91.ar.1.ad.2.

Opinio ꝙ relatio diuina non sit subsistens persona:neq personam significans.q.33.ar.2.ad.1.

Opio ꝙ resistere tētatiōi nō fuisset prio hoi meritorū.q.95.ā.4.ad.3.

Opinio ꝙ res gradatim processerunt a deo:ita ꝙ deus primā produxit creaturam:⁊ secunda produxit aliam:⁊ sic consequenter vsq ad creaturam corpoream.q.65.ar.3.

Opinio ꝙ scientia visionis que est eorū que sunt vel fuerunt vel erūt non esset infinitorum.q.14.ar.12.

Opinio ꝙ sola forma sit de ratione speciei ⁊ non materia:sed ꝙ sit ps indiuidui.q.75.ar.4.

Opinio ꝙ spiritussanctus non dat:sed ei⁹ dona tm̄.q.43.ar.3.arḡ.1.

Opinio ꝙ substantia in diffinitione persone ponitur pro substantia prima.q.29.ar.1.ad.2.

Opinio ꝙ superflue sunt orationes:vel quicquid boni fiat ad vitam eternam siue salutem consequendam.q.33.ar.8.

Opinio ꝙ tm̄ vna aia remanet corruptis corporibus.46.ar.2.ad.8.

Opinio ꝙ virgines solum vel perfecti ad angeloruz ordines assumūtur:alij vero suum ordinem constituunt.q.108.ar.8.

Opinio quorundam de instanti lapsus primi angeli.q.63.ar.6.

Opinio quorūdā hereticorum ꝙ deus omnium est creator:sed materiā a diabolo esse formatam ⁊ per species esse distinctam.q.65.ar.4.

Opinio quorundam philosophorum diuersa circa distinctionē ⁊ numerū sensuum exteriorum.q.78.art.3.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Opinio quorundam ꝙ angelus naturali dilectione diligat deū plus quam ſa amore concupiſcentie.q.60.ar.5.
Opinio quorundam ꝙ anima hoīs eſt pars aīe mundi.q.90.ar.1.
Opinio quorundam ꝙ hec eſt impropria:pater et filius ſunt vnum principium ſpiritusſancti.q.36.ar.4.
Opinio quorūdaꝫ quod hec inferiora corruptibilia vel etiā ſingularia aut humane res non gubernentur a deo.q.103.ar.5.
Opinio quorūdam ꝙ neceſſariū non habet cauſam.q.44.ar.1.ad.2.
Opinio quorūdā ꝙ oīa q̄ ſunt in tpe ab eterno ſunt deo preſentia ea rōne/qꝛ hꝫ apud ſe rerū rationes preſentes.q.14.ar.13.
Opinio quorundam ꝙ ſyndereſis ſit potentia ratione altior ⁊ quorundam ꝙ ſit ipſa ratio.q.79.ar.12.
Opinio quorundam ꝙ ſtelle ⁊ planete ⁊ ſingule partes mundi eſſent dij quos colebant.q.11.ar.3.ad.1.
Opinio quorundam ꝙ verum ⁊ falſum non contrarie ſed contradictorie opponantur.q.17.ar.4.
Opinio quorūdam ꝙ viſibilia ſint a malo p̄ncipio.q.65.ar.1.
Opinio rabbi moyſi ⁊ aliorū diuerſa:quid ſignificent nomina abſoluta que affirmatiue dicuntur de deo.q.13.ar.2.
Opinio rabbi moyſi ꝙ ſubſtātie immateriales multiplicentur ſecundum numerum motuum:vel corporum celeſtium:⁊ ꝙ homines ⁊ virtutes rerum naturalium angeli dicuntur.q.50.ar.3.
Opinio Saduceorum ꝙ non ſint ſpiritus.q.50.ar.1.
Opinio Ualentini ponentis diuerſum modum prolationis ſm quaꝫ ponebat verbum dei natum.q.34.ar.2.ad.2.
Opinio Uarronis ꝙ de⁹ eſt aīa mūdi oīa gubernās.q.90.ar.1.
Oppoſita ⁊ diuerſa in ſe hn̄t in cā equiuocā vnitatem.q.4.ar.2.ad.1.
Ordinare res in finem eius eſt:cuius eſt ipſas producere.q.103.ar.1.
Ordinarī aliq̄d ad alterū duplr̄/vel accipiēdo vel cōicādo.q.107.ā.3.
Ordinē cāe p̄ticularis aliq̄d pōt exire:ſꝫ nō cāe vl'is.q.22.ar.2.ad.1.
Ordines angelorū ⁊ hoīuꝫ penes dona nālia ⁊ gratuita diſtinguunt̄:hominū vero penes gratuita ſolum.q.108.ar.4.
Ordines angelorum penes diuerſos actus ⁊ officia diſtinguuntur in qualibet hierarchia.q.108.ar.2.
Ordinum angelorum nomina ab ipſorum proprietatibus imponuntur quas ipſa nomina ſignificant.q.108.ar.5.
Ordo actionis qui tollit̄ per culpā eſt perfecti⁹ bonū agentis ꝙ̄ bonū quod tollit̄ per penā qđ eſt perfectio prima.q.48.ar.6.ad.2.
Ordo cauſarum quomodo a deo poteſt pretermitti ⁊ quomodo non in productione alicuius rei.q.105.ar.6.
Ordo illuminationis inferiorum angelorum a ſuperioribus nunquā pretermittitur a deo.q.106.ar.3.
Ordo nature dupliciter diſtinguitur ſcilicet via generationis et via perfectionis.q.85.ar.3.ad.1.
Ordo nāe notionē originis ſignāt:⁊ quomodo.q.42.ar.3.ad.1.
Ordo nāe pp grē manifeſtationē aliqñ p̄termittit̄ a deo.q.111.art.2.
Ordo originis duplex deo attribuit̄.ſ.quo pſona eſt a perſona ⁊ quo creatura eſt a deo.q.41.ar.1.ad.1.
Ordo originis in diuinis quid.q.42.ar.3.
Ordo vniuerſi eſt quod a deo principaliter intenditur.q.15.ar.2.
Ordo vniuerſi qui apparet tam in rebus naturalibus ꝙ̄ voluntarijs dei iuſtitiam demonſtrat.q.21.ar.1.
Organa ſenſuum quomodo diſponantur.q.91.ar.1.ad.3.
Origines ſolū diſtōne terminorū diſtinguunt̄.q.36.ar.2.ad.7.
Origo ſola indiſtincta manet a relatione/remoto motu ab actu notionali.q.41.ar.1.ad.2.
Patiendi Triplex eſt modus ſcilicet proprie/minus proprie ⁊ communiter.q.79.ar.2.
Paradiſus terreſtris in parte dextra celi poſitus eſt.q.102.ar.1.
Partium ad inuicem/ad ipſum totum/⁊ totius ad deuꝫ ratio aſſignationis finis.q.65.ar.2.
Pars cōpoſiti nulla pōt eē pᵃ i entib⁹:neqꝫ ēt mā ⁊ forā.q.3.ar.8.
Partes corporee ratione actuum deo attribuuntur:vt oculus ratione viſus.q.1.ad.1.ad.3.
Pars nāli īclinatiōe magis p̄ēdit bonū toti⁹ ꝙ̄ ſuipſi⁹.q.60.ar.5.
Pars quelibet toti⁹ dꝛ optima ſm pportionem.q.47.ar.2.ad.1.
Pars quomodo dꝛ aliquando eſſe totum.q.75.ar.4.ad.1.
Pars ſm eſſentiam poteſt eſſe tota in toto/⁊ tota in qualibet parte ſuperficiei:ſed non ſm quantitatem.q.8.ar.2.ad.3.
Partem eſſe vniuerſi deo non conuenit:ſed angelo.q.61.ar.3.ad.2.
Partes diffinitionis ⁊ diffinitum quomodo ſe habeāt ad intellectuꝫ in ratione prioris ⁊ poſterioris.q.85.ar.3.ad.3.
Partis ſenſitiue ſicut eſt duplex opatio ita ⁊ itellectiue.q.85.ā.2.ad.3
Paſſiones aīe q̄dā ad bonū:⁊ q̄dā ad malū ordinant̄.q.95.ar.2.
Paſſiones anime/vt amor/gaudium/⁊ triſtitia/vnde paſſiones dicātur.q.20.ar.1.ad.1.
Paſſiōes quaſdā deo attribuim⁹ ſm effectū ⁊ nō effectū.q.21.ar.3.
Paſſiones q̄dā repugnāt primo ſtatui:⁊ q̄dā non.q.95.ar.3.ad.2.
Paſſiōes q̄ ſunt in appetitu ſenſitiuo cū quadā animi cōcitatiōe/ſunt in appetitu intellectiuo abſqꝫ animi concitatione.q.82.ar.5.ad.1.
Paſſiones quomodo dn̄r eſſe in angelis.q.59.art.4.ad.2.
Paſſiōes ſūt i demōib⁹:ſꝫ ꝙ noīāt ſimplices act⁹ volūtat̄.q.64.ā.3.
Paſſiua ⁊ mobilia diſtiguūt̄ ſꝫ diſtōnē actiuoꝝ ⁊ paſſiuorū.q.80.ā.2.
Pater dꝛ p̄nᵐ toti⁹ deitatis:vel qꝛ eā gn̄ando vel ſpirādo cōicat:vel qꝛ oībus diuinis perſonis eſt principium.q.39.ar.5.ad.6.
Pater ⁊ fili⁹ ſcti⁹ duo ſpirātes ꝙ̄ duo ſpiratores dn̄r.q.36.ā.4.ad.7
Pater ⁊ fili⁹ ſunt vna ſapiētia:ſꝫ nō quā genuit pater.q.39.ar.7.ad.2.
Pater ⁊ filius ſunt vnū p̄ncipiū ſed qualiter.q.36.ar.4.ad.4.⁊.5.
Pater gn̄ando filiū ſtante diſtōne totā nām filio cōicauit.q.41.ar.3.
Pater genuit filium voluntate comitante:⁊ non vt dicit habitudinem principij.q.41.ar.2.
Pater omnis creature deus multipliciter dicitur.q.33.ar.3.
Pater quare dꝛ nr̄:⁊ ſpūs dꝛ nr̄:⁊ filius nō dꝛ noſter.q.36.ar.1.ad.3.
Patrem ⁊ filium ⁊ ſpm ſcm̄:quare dicimus vnum deum.ſortē/platonem/⁊ Ciceronē tres homines:⁊ non vnū hominem.q.39.ar.3.
Patrē gn̄are filiū eſt neceſſariū:nō ſicut per cām cogentē vel finalem:ſed abſolute:quod non poteſt non eſſe.q.41.ar.2.ad.5.
Paternitas creat vel generat quare non conceditur.q.32.ar.2.ad.2.
Pati duplr̄ dꝛ.ſ.cōiter pro quacunqꝫ mutatione:⁊ ſic ſentire ⁊ intelligere paſſiones dn̄r:⁊ proprie vt eſt effectus actionis.q.97.ar.2.
Pati eſt propter diſtinctionē potentie ab actu.q.25.ar.1.ad.1.
Peccare eſt declinare a rectitudine act⁹ ꝙ̄ d̄s dꝫ hr̄e.q.63.ar.1.
Peccare eſt deficere a perfecta actione.q.25.ar.3.ad.2.
Peccata non omnia inſtinctu diaboli proueniunt:ſed arbitrij libertate.q.114.ar.3.ad.2.
Pctā oīa ſunt in demōib⁹ ſm reatū:⁊ nō ſm affectū.q.63.ar.2.
Peccati p̄mi angeli ꝑnitas vel motiuū ad peccādū cā fuit.q.63.ar.7.
Peccatum eſt contra naturalem inclinationem.q.63.ar.9.
Pctm̄ mortale i actu liberi arbitrij duplr̄ eē[…]ingit.q.63.ar.1.ad.4.
Penitentis ⁊ innocentis reſpectu dilection[…]dei comparatio ſecundum magis ⁊ minus.q.20.ar.4.ad.4.
Perditio hominis non eſt imputanda negligentie angeli cuſtodientis.113.ar.1.ad.3.
Perfectio rei create eſt triplex.prima ſm ꝙ in ſuo eſſe conſtituitur.ſecunda vt ei aliqua ſuperaddantur ad ſuam perfectam operationē.tertia vt aliquid attingat ſicut finem.q.6.ar.3.
Perfectio rei ē duplex.pᵃ.ſ.forma toti⁹.2ᵃ opatio vel finis opatiōis.pfectio vero vltima vniuerſi eſt pfecta ſctōrū btitudo.q.73.ar.1.
Perfectio rei non ex quacunqꝫ re ad quam inclinatur dependet:ſed ſolum ex ſuperiori.q.59.ar.3.ad.2.
Perfectio vniuerſi ineq̄litatē req̄rit eſſe in reb⁹:vt oīs pfectionis gradus impleatur:quarū rerū triplex eſt gradus.q.48.ar.2.
Perfectiōes rerū pfectiori mō p̄eriſtūt i deo ꝙ̄ in ipſis reb⁹.q.4.ar.2.
Perfectiōib⁹ diuerſis creaturarū ſic rn̄det vnū ſimplex p̄nm̄:ita diuerſis ɔceptionib⁹ intell'us corrn̄det vnū ſimplex fundamētū.q.13.ā.4.
Perfectiora ſm nām numero vel magnitudine alia excedūt.q.50.ā.3.
Perfectius intelligens rerum naturas plura diſtinguit ꝙ̄ qui minus perfecte.q.108.ar.3.
Permittit deus multa mala fieri p malos angelos ⁊ homines:⁊ quare nō cohibet.q.109.ar.4.ad.2.
Per p̄poſitio multipliciter ſuum ca[…]ale determinat.q.36.ar.3.
Per ſe nota pōt dici aliqua ꝓpō dupl[…]vno modo ſm ſe ⁊ quo ad nos. Alio modo ſecundum ſe ⁊ non quo ad nos.q.2.ar.1.
Per ſe notum dꝛ aliq̄d duplr̄:vel qꝛ per nihil in eius notitiā deuenit̄:vel quia non eſt cognoſcibile per accidens.q.87.ar.1.ad.1.
Perſona dꝛ aliquid grāmatice:qđ natur[…] negatur.q.39.ar.8.
Perſona diuina ab eterno proceſſit a pri[n]cipio:non tamen ab eterno proceſſit in mundum.q.43.ar.2.
Perſona ⁊ hypoſtaſis addunt ſuper eſſentiam principia indiuiduātia.q.29.ar.2.ad.3.
Perſona in diuinis ſignificat relōnē p modū ſubſtātie.q.29.ar.4.
Perſona nō ſignificat eſſentiā vel nām:ſed pſonalē proprietatē:ideo pluraliter predicat̄ de patre ⁊ filio ⁊ ſpiritu ſancto.q.39.ar.3.ad.4.
Perſonas eſſe plures ꝙ̄ tres in diuinis nō eſt poſſibile:quod quadrupliciter oſtenditur.q.41.ar.6.
Perſonarū cognitio duplr̄ eſt nobis neceſſaria.q.32.ar.1.ad.3.
Perſone diuine conuenientius dicuntur vnius eſſentie ꝙ̄ vnius nature.q.39.ar.2.ad.3.
Perſone diue q̄re dn̄r ſuppoſita cū nulla ſit ibi ſuppō.q.39.ar.1.ad.3.
Perſone diuine ſunt tres:⁊ non poſſunt eſſe plures:quia due tantum ſunt origines.q.32.ar.3.
Perſone nomen deo non conuenit ſm nominis impoſitionem a quo imponitur/ſed ad quod imponitur.q.29.ar.3.ad.2.
Perſonis remotis ⁊ angelis exiſtentibus deus ſolus diceretur vel ſolitarius.q.31.ar.3.ad.1.
Pertinētia ad pfectionē itell's bti:⁊ ei⁹ nālis deſiderij.q.12.ā.8.ad.4.
Poſſibile dupliciter dicitur.ſ.per reſpectum ad potentiam:⁊ abſolute ex habitudine terminorum.q.25.ar.3.
Poſſibile dupliciter dicitur ſcilicet vt o[p]ponit̄ neceſſario:⁊ vt ſub neceſſario continetur.q.41.ar.4.ad.2.
Poſſibile tripliciter dicitur ſcilicet ſm potentiam paſſiuam materie:ſecundum potentiam act[iu]am dei:⁊ ſecundum habitudinem terminorum ſm ꝙ impoſſibili opponitur.q.46.ar.1.ad.1.
Poſita cā neceſſaria non ſequit̄ effectus neceſſarius.q.19.ar.3.ad.4.
Poſuit deus hominem in paradiſo vt operaretur ⁊ cuſtodiret illum:dupliciter exponitur.q.102.ar.3.
Potentia actiua fundatur in actu:nec contra ipſum diuiditur:quod potentie paſſiue non conuenit.q.25.ar.1.ad.1.
Potentia actiua que reſpicit finē vl'eꝫ mouet omnes actiuas potētias ſubordinatas que reſpiciunt fines particulares.q.82.ar.4.
Potentia agentis vniuoci tota manifeſtatur in ſuo effectu:non autem equiuoci.q.25.ar.2.ad.2.
Potentia creature propter quid differt ab eius eſſentia.q.79.ar.1.
Potentia dei manifeſtius cognoſcitur ex eo ꝙ produxit mundum ꝙ̄ ſi fuiſſet ab eterno.q.46.ar.2.ad.6.
Potentia ⁊ actus prius ⁊ poſterius cauſa ⁊ cauſatum nō ſunt in deo:ſed vnum ⁊ ſimplex eſſe.q.3.ar.7.6
Potentia generandi in recto ſignificat naturam:⁊ in obliquo relationem.q.41.ar.5.
Potentia generandi paſſiue eſt in filio.q.41.ar.6.ad.1.
Potētia generatiua in quolibet generante eſt illud in quo genitū generanti ſimilatur.ſ.natura.q.41.ar.5.
Potētia in creaturis non eſt ad non eſſe:ſed in deo qui poſtꝙ̄ res fecit vt eſſent:ſic poteſt facere vt non ſint.q.9.ar.2.
Potētia in omni creatura diſtinguitur ab eſſe.q.54.ar.3.
Potentia ordinata ad actum accidentalē eſt accidēs ⁊ ad actū ſubſtantialem eſt ſubſtātia.q.77.ar.2.ad.2.
Potentia paſſiua ꝙ ſit in deo non eſt poſſibile.q.3.ar.1.
Potentia vna ⁊ eadem eſt patris ⁊ filij ſcōm qualitatem ⁊ perfectionem nature.q.42.ar.6.
Potentiarum diſtinctio eſt ſm formalem obiectorum diſtinctionem ⁊ non materialem.q.79.ar.4.
Potētiarū diſtō eſt ſm obiectorū formalē diſtinctionē.q.77.ar.3.
Potentie actiue dei ⁊ creature differentia.q.25.ar.1.ad.3.
Potētie actiue ⁊ paſſiue.ſ.intellect⁹ agētis ⁊ paſſibilis diſtō:⁊ differētia ex parte obiectorum ſumenda eſt.q.79.ar.7.
Potētie alicui nō repugnat ſil' habere duas opatiōes.q.58.ā.7.ad.2.
Potētie anime priores ordine nature aliarū ſunt principia per modum finis ⁊ actiui principij.q.77.ar.7.
Potētie aīe qūo ſe habēt adinuicem ratione prioris et poſterioris:⁊ quomodo intellectiue dirigunt ſenſitiuas.q.77.ar.4.
Potētie intellectiue ⁊ materie differentia:⁊ ꝙ potētie receptiua creature nō adequatur potentie creatoris.q.75.ar.5.ad.1.
Potētie partis vegetatiue quare dicunt̄ nāles.q.78.ar.2.ad.1.
Potētie rōnales qūo ſe hn̄t ad oppoſita ⁊ qūo nō.q.62.ar.8.ad.2.
Poteſtatū nomē quādam ordinationē circa diuinas actiones ſignificat ⁊ diuinorū ſuſceptionem.q.108.ar.5.ad.3.
Preceptū ⁊ conſiliū reſpectu quorū bonorū dant̄.q.19.ar.12.ad.4.
Predeſtinatio eſt in deo:⁊ in creatura eius executio.q.13.ar.1.
Predeſtinatio eſt tranſmiſſio rationalis creatura in finē non pportionatum.q.23.ar.1.ad.3. premium accidentale …
Predeſtinationi ſubordinatur ordo ſecundariarum cauſarum ad effectum predeſtinationis.q.23.ar.8.
Predeſtinatiōis effect⁹ infallibilr̄ ɔſequit̄ ex cā cōtingēte.q.23.ar.6.
Predeſtinatiōis ⁊ p̄ſcie rō ex diuina bonitate ſumit̄.q.23.ar.5.ad.3.
Predicatio ſumpta a diuerſis formis ordinatis de aliquo erit p accidens vel in ſcōo modo dicendi per ſe.q.76.ar.3.
Predicamēta ſunt tm̄ duo in diuinis.q.28.ar.2.ad.1.
Preeſſe malis magis miſerū eſt ꝙ̄ bonum.q.109.ar.2.ad.3.
Prelatio in intellectuali natura penes ſubiectionem ⁊ operationem naturarum attenditur.q.109.ar.2.
Preſeruatio corporis humani ne pateretur in ſtatu innocentie qualiter fuiſſet.q.97.ar.2.ad.4.
Preſidētia ſpiritualis creature ſuper corporalē ad quā aliquem ordinē habet ex quibus totum cōſtat vniuerſum.q.61.ar.4.
Preſidere gubernationi omniū gentium ⁊ regnoꝝ primum ⁊ precipuū eſt in diuinis myſterijs.q.108.ar.6.
Preſunt boni angeli malis.q.109.ar.4.
Prima principia ſpeculabilium ⁊ agibilium ſunt habitus naturales nobis naturaliter inditi.q.79.ar.12.
Primo alicui non cōuenit ſm partem ſed ſm totum.q.8.ar.4.
Primogenit⁹ oīs creature eſt dei pfecta imago ⁊c.q.93.ar.1.ad.2.
Primum mouens qūo mouet ſeipſum.q.19.ar.1.ad.3.
Primū p̄ncipiū actiuū opꝫ eſſe maxime i actu ⁊ pfectiſſimū.q.4.ar.1.
Primum principium licet ſit tantum vnum:plura tamen ratione diſtincta in eo intelligimus.q.44.ar.4.ad.3.
Primum vel principiū in vnoquoqꝫ eſt qđ ad nām pertinet:qꝛ qđ pertinet ad prius ſemper habet rationem principij.q.60.ar.2.
Princeps regis Perſarum reſtitit mihi viginti ⁊ vno diebus dupliciter exponitur.q.113.ar.8.
Principatus dicuntur qui priores exiſtunt quaſi preſint in executione eorum que imperantur.q.108.ar.5.ad.2.
Principium actiuum generationis perfectorum animalium eſt virtus formatiua ſeminis:eorum vero que per putrefactionem generantur eſt virtus celeſtis.q.71.ar.1.ad.1.
Principium eſſendi omnium eſt tantum vnum a quo omnia que quocunqꝫ modo ſunt habent eſſe.q.65.ar.1.
Principiū i creaturis ē p̄us ꝙ̄ qđ ē a p̄no:nō aūt in deo.q.42.ar.2.
Principium multipliciter dicitur.ſ.ſm ſitum ſm intellectum ⁊ ſcōm omne genus cauſe.q.42.ar.3.
Principium non de principio ⁊ principium de principio dicitur in diuinis ſine priori ⁊ poſteriori.q.33.ar.4.
Principium non illud ſignificat a quo nomen imponitur ad ſignificādum ſecundum originem.q.33.ar.1.ad.3.
Principium non importat diuerſitatem ſiue dependentiam ab eo cuius eſt principium ſicut cauſa.q.33.ar.1.ad.1.
Principiū paſſiuū in femina poteſt dici ſemen.q.115.ar.2.ad.3.
Principiū proprietatē patris ⁊ filij ſignificat ſubſtātiue.q.36.ar.4.
Principiū quo gn̄ans gn̄at nō ſp diſtinguit̄ a genito.q.41.ar.5.ad.1.
Principium ſicut ſe hꝫ ad concluſiones in cognitiuis ita ſe hꝫ finis ad ea que ſunt ad finem in appetitiuis.q.83.ar.4.
Priuatio eſt medium inter eſſe ⁊ non eſſe ſimplr̄.q.48.ar.2.ad.1.
Priuatio entis fundatur in ente:quod in priuationibus aliarum formarum non accidit.q.11.ar.2.ad.1.
Priuatio ſuſcipit magis ⁊ minus non ſecundū ſe:ſed ſm eius oppoſitum:cum magis ⁊ minus dicitur.q.11.ar.4.ad.1.
Priuatio ſuſcipit magis ⁊ minus per receſſum a termino:ſicut forma per acceſſum ad terminum perfectum.q.49.ar.3.ad.3.
Priuatio tribus modis ſumitur.q.33.ar.4.ad.2.
Priuationem per habitum cognoſcimus.q.14.ar.10.
Priuationes ⁊ malum dicuntur entia rationis ſcōm ꝙ ens veritatem propoſitionis ſignificat.q.48.ar.2.ad.2.
Priuationes ⁊ non ens ex apprehēſione intellectus veritatē habent ⁊ non ex ſeipſis.q.16.ar.5.ad.3.
Procedere in infinitū in actib⁹ intell's nō icōuenit.q.87.ar.3.ad.2.
Proceſſio eſt duplex.ſ.ad intra ⁊ ad extra.q.27.ar.1.
Proceſſio ſpiritusſancti eſt a patre ⁊ filio vt ſunt vnum ⁊ diſtincti.q.36.ar.4.ad.2.
Proceſſio verbi per moduꝫ intellectus eſt generatio:quia ꝓcedit per modum nature:eo ꝙ procedit ſecūdum rationem ſimilitudinis qđ amori non conuenit.q.30.ar.2.ad.2.
Proceſſione remota ſpiritusſancti a filio ipſum diſtingui a filio non eſt intelligibile.q.36.ar.2.
Proceſſiones in diuinis ſunt due tantū:ad intra.ſ.verbi per modum intellectus/⁊ amoris per modum voluntatis.q.27.ar.3.
Productio rerum a prima cauſa nihil ſupponit.ſecunda vero quod eſt a prima cauſa ſupponit in ſua actione.q.65.ar.3.
Productionis rerum triplex opus intelligitur:ſcilicet creationis diſtinctionis ⁊ ornatus.q.70.ar.1.
Produxit deus multas creaturas propter bonitatem ſuaꝫ cōicandā:quod per vnam fieri non poterat.q.47.ar.1.
Produxit de⁹ res in eſſe rōne ꝓceſſionis verbi ⁊ amoris.q.45.ar.6.
Propoſitio ſingularis directe concludi non poteſt ex aliqua vniuerſali niſi mediante alia particulari.q.86.ar.1.ad.2.
Propoſitionis affirmatiue vere ſubiectum ⁊ predicatum idem ſcōm rem ſignificant:diuerſum tamen ſm rōnem.q.13.ar.12.
Propoſitionis contingentis eſt duplex veritas.q.16.ar.8.ad.3.
Propria paſſio qūo cauſatur a ſubiecto vt eſt in actu:⁊ eſt ipſius ſuſceptiuum vt eſt in potentia.q.77.ar.6.
Proprietatē accidētis intelligere qualiter poſſumus.q.85.ar.1.ad.1.
Proprietates in diuinis que diſtinguātur.q.30.ar.1.ad.2.
Proprietas patris vt relatio actum notionalē p̄ſupponit:ſed vt conſtitutiua ipſum precedit.q.40.ar.4.
Proprietates angelis cōmunes perfectiori modo ſunt in ſuperioribus ꝙ̄ in inferioribus.q.108.ar.5.
Proprietates diuine ſunt in eſſentia per modum idētitatis tantum:in perſonis vero non ſolum ſm rem tm̄:ſed etiā ſm modū ſignificādi:ideo conſtituunt/⁊ diſtinguunt.q.40.ar.1.ad.9.
Propriū dei eſt miſereri ⁊ pcere:triplr̄ exponit̄.q.25.ar.3.ad.3.
Propriū eſſe prius ⁊ poſteri⁹ appropriato nō icōuenit.q.39.ar.7.ad.3.
Proprium non eſt de eſſentia ſubiecto:ſed ex principijs eſſentialibus ſpeciei cauſatur.q.77.ar.1.ad.5.
Propter qđ vnūqđqꝫ ⁊ illud magis qūo hꝫ intelligi.q.87.arti.2.ad.3.
Prouidētia dꝛ alr̄ ſe hꝫ ad icorruptibilia ꝙ̄ ad corruptibilia.q.113.ā.2
Prouidentia diuina quedam in finem ordinantur ⁊ quedam ab ipſo decidunt permiſſiue.q.23.ar.3.
Prouidentia eſt ipſa diuina rō in ſūmo oīum principe cōſtituta q̄ cuncta diſponit vel ratio ordinandoꝝ in fidem.q.22.ar.1.
Prouidentia non eſt in rebus prouiſis:ſed eſt quedam ratio in intellectu prouiſoris.q.23.ar.2.
Puer in vtero matris eſt aliquid matris/⁊ non ab alio angelo ꝙ̄ ab eo qui eſt matris cuſtoditur.q.113.ar.5.ad.3.
Pulchrum ⁊ bonum ſunt idem ſubiecto:ſed diuerſis ratiōibus diuerſas reſpiciunt perſonas.q.5.ar.4.ad.1.
Pūctus nō ponit̄ in diffōne linee cōit̄ ſūpte ſꝫ dteriate.q.85.ā.8.ad.2
Puniri nō eſt malū ſed fieri pena dignū malū eſt.q.48.ar.6.
Qualitates Actiue elemētoꝝ ſe hn̄t vt nāles diſpoſitiōes ad formas ſbales.q.115.ar.3.ad.2.
Qualitates actiue in natura agunt in virtute formarum ſubſtantialium.q.45.ar.8.ad.2.
Qualitates differenter fiūt in ſbo ⁊ qūo.q.67.ar.3.ad.1.
Quātitas molis materiam cōſequitur:virtutis vero attendit̄ in effectu forme:qui duplex eſt.ſ.eſſe ⁊ operatio.q.42.ar.1.ad.1.
Quantitas non impedit actionem alicuius forme ne agat:ſed impedit ne ſit agēs vniuerſale.q.115.ar.1.ad.3.
Quātitas ꝟtutis agētis ex quo modo ſumatur.q.65.ar.3.ad.3.
Quātitati in actu iſiniti rō repugnat:ſ.nō tpi ⁊ motui.q.7.ā.3.ad.4.
Quecūqꝫ vni ⁊ eidē ſt eadē:int̄ ſe ſt eadē qūo itelligat̄.q.28.ar.3.ad.1.
Quedā aīalia mox nata:quare hn̄t vſum membroꝝ.q.99.ar.1.ad.2.
Quedā n̄ pn̄t fieri niſi a dō:q̄ tn̄ n̄ ſt miracl'a ēt ſi fiāt.q.105.ar.7.ad.1.
Quedā participatione dn̄r eterna diuerſa ratione.q.10.ar.3.
Quedam quare manent in eternū ⁊ quedā non.q.104.ar.4.ad.2.
Quedam ſunt poſſibilia fieri a deo ⁊ quedam non.q.25.ar.3.
Que facta ſunt:q̄re nō pōt facere deus ea nō fuiſſe.q.25.ar.4.ad.2.
Quicq̄d deus ſciuit ſcit/nec pōt plura ſcire ꝙ̄ ſcit.q.14.ar.15.ad.2.
Quicquid entitatis ⁊ perfectionis eſt in actione mala:reducitur in deum ſicut in cauſam:ſed quicquid eſt ibi defectus eſt a cauſa ſecūda deficiente:⁊ non a deo.q.49.ar.2.ad.2.
Quidditas rei mālis eſt obiectum intellectus noſtri.q.84.ar.7.
Quidditas rei mālis ē primū qđ itellr̄ ab itell'u nr̄o ⁊ qūo.q.88.ar.3.
Quidditates diuerſe magis cōueniūt ſm rōnē exiſtēdi ꝙ̄ affirmatio ⁊ negatio:ſm tn̄ rationem cognoſcendi minus.q.58.ar.4.ad.2.
Qui eſt/ſignificat eſſe abſolutū infinitum ⁊ in preſenti.q.13.ar.11.
Quod eſt in aliquo preter eſſentiam eius eſt cauſatum.q.3.ar.4.
Quod eſt per eſſentiam eſt cā eius quod eſt per participationē in quo

Universidad de Deusto Biblioteca

differunt esse τ essentia.q.61.ar.1.
Quod potest virtus inferior potest altiori modo virtus superior.q.110.ar.2.ad.2.
Quod qd est τ esse in oib⁹ que sunt in genere differunt.q.3.ar.5.
Quoꝝ nō sunt fantasmata quō cognoscūt pn̄t a nobis.q.84.ar.7.ad.3
Ratiocinari Ad intelligere cōparatur/sicut moueri ad quiescere.q.79.ar.8.
Ratio circa contingentia quare se habet ad opposita.q.83.ar.1.
Ratio de numero sine quantitate partium alicuius toti⁹ sumenda est ex proportione ad bonum totius.q.23.ar.7.ad.2.
Rō diuersaꝝ rōnū q̄s de deo appḣēdim⁹:vnde sumit.q.13.ar.4.2.τ.3
Ratio et intellectus solum quantum ad modum cognoscendi differunt.q.59.ar.1.ad.1.
Ratio generis τ differētie ab eadem re sumit.q.85.ar.3.ad.4.
Ratio generis τ dr̄ie quō ab eadem re sumitur.q.76.ar.3.ad.4.
Ratio ordinis rerū in finē τ executio ad ꝓuidētiā ptinēt.q.22.art.3.
Ratio quam nomen diffinitio τ enunciatio significat:compositionem τ diuisionem significat intellectus.q.85.ar.2.ad.3.
Ratio quare creatura realiter refert ad deum τ nō econtra.q.13.ar.7.
Rationale τ sensibile vt dr̄e non sumunt a potētijs sensus τ intellectus:sed ab ipsa anima sensitiua τ rationali.q.77.ar.1.ad.7.
Ratio scientie τ volūtatis prior est ratione potentie in deo secundum considerationem.q.25.ar.1.ad.4.
Ratio veri absoluti prior est ratione boni.q.16.ar.4.
Ratio veritatis ex conformitate rei ad intellectum sumit.q.16.art.5.
Rationes cōtra Cōmentatorem de vnitate intellectus.q.76.ar.2.
Rationes cōtra Cōmentatorem/ ꝙ per vnionem intellectus agentis intelligamus substantias separatas in fine vite.q.88.ar.1.
Rationes cōtra empedoclē τ alios phos de aīe cognitiōe.q.84.ar.2.
Rationes contra heraclitum τ platonem de naturis τ cognitione rerum naturalium.q.84.ar.1.
Ratiōes ꝯtrioꝝ in intellectu nō sunt cōtrarie sꝫ vna sciētia.q.75.ar.6.
Rationes particularium per speciem vniuersalem perfecte intelliguntur ab angelis.q.57.ar.2.ad argumenta.
Rationes seminales principalr̄ sunt in verbo.scdo in elemētis.tertio in his q̄ ex causis vniuersalibus ꝓcedūt/quarto in seminib⁹ que ex animalibus τ plantis producuntur.q.115.ar.2.
Rationes seminales simul cum ipsis rebus producte sunt.q.62.ar.3.
Rationis est aliquid in his que dicuntur ad aliquid: quod non est in alijs generibus.q.28.ar.1.
Recipe τ ꝯseruare n̄ diuersificāt siue faciūt diuersas poᵃˢ.q.79.ar.7.
Recipe τ retinere in corpalib⁹ in diuersa pncipia reducunt.q.78.ar.4
Rectitudo hois in statu innocentie fuit triplex.q.95.ar.1.
Reducere materiam ad actum forme non excedit virtutem agētis naturalis.q.110.ar.2.ad.3.
Reflectit itellect⁹ sup se vt se itelligat siue cognoscat.q.14.ar.2.ad.3.
Regunt q̄ magis termiata sunt/ab his q̄ min⁹ sūt termiata.q.110.ā.1.
Rei naturalis non solum est acquirere τ quiescere in bono:sed bonū quod habet alijs communicare.q.19.ar.2.
Relatio diuina a ꝑsona re non differt:sed ratione tm̄.q.40.ar.1.ad.1.
Relatio diuina est persona subsistens/humana vero est tantū relationem significans.q.33.ar.2.ad.1.
Relatio diuina non presupponit distinctionem suppositorum: sicut creata:cum sit subsistens τ non accidens.q.40.ar.2.ad.4.
Relatio in creaturis distinguitur ab eo quod relatiue dicitur/non autem diuina.q.28.ar.2.ad.2.
Relatio inter verbuꝫ τ eum a quo procedit est realis.q.28.ar.1.ad.4.
Relatio non predicat de deo per modum substantie.q.28.ar.2.ad.1.
Relatio realis in deo non est vt intelligentis ad rem intellectā in nobis.q.28.ar.4.ad.1.
Relatio realis in deo super actionem immanentem fundatur et non transeuntem que solum est rationis.q.28.ar.4.
Relatio secundum ꝙ huiusmodi non predicatur de aliquo per modum inherentis.q.28.ar.1.ad.1.
Relatio ꝟm ꝙ hmōi solum distinctionem dicit.q.28.ar.3.
Relatio verbi ad creaturam que actionem immanentem sequitur nō dicitur de deo ex tempore.q.34.ar.3.ad.2.
Relationes dicte de deo quedam variatis rebus variantur: τ quedā non.q.14.ar.15.ad.1.
Relationes in abstracto non alijs relationibus opponuntur:sicut pater τ filius paternitate τ filiatione.q.42.ar.1.ad.4.
Relationes non opposite distinctionē non faciūt ꝑsonarū.q.36.ar.2.
Relationes reales rē ꝟm diuersam rōis hītudinē ꝯsequunt.q.28.ar.2.
Relationis diuine duplex cōparatio.s.ad fundamentum τ ad terminū:cuius esse non est aliud ab essentia.q.28.ar.2.
Relationum pluralitas non facit cōpositionem in deo.q.30.ar.1.ad.3.
Relatiua ꝙ sint realia vel rationis ꝟm esse vel ꝟm dici/simul natura vl non sufficientia τ differentia.q.13.ar.7.
Relaxare offensam est misericorditer opari.q.21.ar.3.ad.2.
Reliquit deus hominem in manibus consilij sui:non propter hoc se ciuditur a diuina prouidentia.q.22.ar.2.ad.4.
Rem aliquam sicut cognoscimus ita nominamus.q.13.ar.1.
Reniti ordini vniuersalis gubernationis non est possibile:executioni vero secundum ꝙ est a causa particulari sic.q.103.ar.1.
Reprobatio alicui⁹ nō ē cā culpe:sꝫ pene future eterne.q.23.ā.3.ad.2.
Requieuit deus die septimo:dupliciter intelligit.q.73.ar.3.
Res ab alio hꝫ ꝙ sit vera τ ꝙ sit cā veritatis intell's nostri.q.21.ar.2.
Res nāles sūt nr̄i itell's mēsura:diu⁹ v̄o eaꝝ ē mēsura.q.14.ā.8.ad.3
Res nāles veri⁹ esse simpliciter hn̄t in mente diuina/q̄ in seipsis:sed hoc esse verius habent in seipsis.q.18.ar.4.ad.3.
Respectus multiplicantes ideas sunt in deo τ non in rebus creatis: non tamen sunt reales sed intellecti a deo.q.15.ar.2.ad.4.
Res q̄libet visibilis hꝫ angelicā ptātem sibi ꝑpositā.q.110.art.1.ad.3.
Res triplex habet esse.q.74.ar.3.ad.5.
Rn̄sio ꝯ grecos de ꝓcessione spiritussancti.q.36.ar.2.ad.2.
Resolutio corporis fit ratione deperditi cuius restauratio fit vsq ad certum statum nature.q.97.ar.4.
Reuelatio mysteriorum dei demonibus facta per bonos angelos nō est illuminatio demonum.q.109.ar.4.ad.1.
Samuel Quomodo dr̄ apparuisse sauli τ quō viui dn̄r ēt alijs viuis dormiētib⁹ appere.q.89.ar.8.ad.2.
Sancti quō dn̄r facere miracula.q.110.ā.4.ad.1.
Sapīa ars τ idea quō differūt reᵘ diuine cognitiōis.q.15.art.2.ad.2.
Sapientia diuina quomodo dr̄ creata:cum dr̄ ab initio τ ante secula creata sum:multipliciter exponitur.q.41.ar.3.ad.4.
Sapientia est duplex ꝟm duplicē modum iudicandi.q.1.ar.6.ad.3.
Sapīa est nobilior oībus mobilib⁹ quō intelligit.q.9.ar.1.ad.2.
Sapiens in vnoquoq genere dicitur qui altissimam causam illius generis considerat.q.1.ar.2.
Scibilia naturaliter priora sunt scientia nostra:scientia vero dei eis prior est:quia eorum est causa τ mensura.q.14.ar.8.ad.3.
Scīa ab eo denoiat de quo principalr̄ in ea tractat.q.1.ar.4.
Scīa angelis inest a natura τ non per inq̄sitionem.q.54.ar.4.ad.1.
Scīa aliqua potest dici speculatiua tripliciter.s.quantū ad res/quantum ad modum τ quantum ad finem.q.14.ar.16.
Scientia dei eius est cognoscitiua tantum:creaturarum vero cognoscitiua et factiua:ita et verbum expressiuum est eius quod est in patre tantum:creaturarum vero expressiuum τ operatiuuꝫ.q.34.ar.3.
Scientia dei eterna non est causa vt res sint ab eterno.14.ar.8.ad.2.
Scientia dei quomodo est mensura rerum.q.14.ar.12.ad.3.
Scientia τ rerū diffinitiones sunt ꝟm ꝙ per intellectū abstracte sunt a conditionibus indiuidualibus τ particularibus.q.44.ar.3.ad.3.
Scientia τ voluntas in nobis vnius τ eiusdem effect⁹ quomodo sunt causa vt dirigens τ vt imperans.q.19.ar.4.ad.4.
Scientia inferior non probat sua principia nec contra negātes disputat:sed superiori relinquit.q.2.ar.8.
Scientia lꝫ sit reꝝ mobiliū:immobilis tamen dicitur.q.84.ar.1.ad.3.
Scientia nr̄a dr̄ vl'is vel particularis/dei vero non.q.14.ar.1.ad.3.
Scientia quō causat in nobis ab interiori principio τ ab exteriori: et quomodo ars imitatur naturam.q.117.ar.1
Scientia rerum ipsius dei est duplex: visionis scilicet et simplicis intelligentie.q.14.ar.4.
Scientiam quis acquirens per seipsum non potest dici suijpsius magister:neq seipsum docere.q.117.ar.1.ad.4.
Sciētiarū duplex ē gen⁹.s.subalternātis τ subalternate.q.1.ar.4.
Scientiarum τ principiorum sapientie consilij τ prouidentie diuersa ratio nominationis.q.14.ar.1.ad.2.
Scientie nostre est triplex discursus.q.14.ar.7.
Scientie omnes sunt de necessarijs:τ tn̄ diuersa rōne quedaꝫ sunt de contingentibus τ quedam de necessarijs.q.86.ar.3.
Scientie speculatiue accidit vt a reb⁹ scitis accipiat.14.art.16.ad.2.
Scientificum opinatiuum τ ratiocinatiuum nō diuersificant potētiā neq ad diuersa pertinent.q.79.ar.9.ad.3.
Scire diuinum necessariam habet habitudinem ad scita: sed non ad volita velle.q.19.ar.3.ad.6.
Scitū a deo ē necessariū quō ē v̄a vel falsa ꝓpositio.q.14.ar.13.ad.3.
Scripti in libro vite quō q̄dā pn̄t deleri τ q̄dā non.q.24.ar.3.
Seculum est periodus cuiuslibet rei.q.10.ar.2.ad.1.
Semen a quo decidatur.q.119.ar.2.
Semen virile vtero mulieris immitti potuit salua integritate feminei genitalis in primo statu.q.98.ar.2.ad.4.
Sensibile excellēs τ intelligibile differunt.q.75.ar.3.ad.2.
Sensibile τ intell'ibile in actu sunt sensus τ intell'us i actu.q.14.ar.3.
Sensibilia cōia sunt media inter sensibilia per se τ sensibilia per accidens que reducuntur ad quantitatem.q.78.ar.3.ad.2.
Sensualitas est nomē poᵉ sic a sensibili motu denoiate.q.81.ar.1.
Sensus agens nulla necessitate poni debet.q.79.ar.3.ad.1.
Sensus circa propria sensibilia non erat.q.17.ad.2.
Sensus cōis non rōne ꝑdicationis cōis dr̄ sicut genus: sed q̄r est cōis radix τ principium exteriorum sensuum.q.78.ar.4.ad.1.
Sensus τ appetitus an sufficiant ad mouēdū.q.78.ar.1.ad.4.
Sēsus τ imaginatio quō a demone imutari possūt.q.114.ar.4.ad.2.
Sensus τ imaginatio solū exterioꝝ accn̄tia vel corpoꝝ similitudines apprehendunt:intellectus vero rei naturam.q.57.ar.1.ad.2.
Sensus exterioris distinctio ex diuersa obiecti immutatione sumitur.q.78.ar.3.
Sensus spūalis sup lr̄alē fundat q̄ trifariam diuidit.q.1.ar.10.
Sensus tactus oīm alioꝝ sensuum est fundamentū.q.76.ar.5.
Sentire τ intelligere non sunt vnū:sed plura subiecto.q.77.ar.5.
Sentire non competit angelis in corporib⁹ assumptis.q.51.ar.3.ad.2.
Sentire nō est opatio forme subsistentis sicut intelligere.q.75.ar.3.
Seraphin ex triplici ignis ꝓprietate noiantur.q.108.ar.5.ad.5.
Sexus diuersitas ad perfectionem humane nāe ptinet.q.99.ar.2.
Sic cognoscere aliquid sicut est in cognoscente dupliciter intelligi potest vt propositio sit vera vel falsa.q.14.ar.6.ad.1.
Sydera inclinant sed non necessitant liberū arbitriū.q.83.ar.1.ad.5.
Signa diuine voluntatis quō voluntates dicuntur.q.19.ar.11.ad.2.
Salbandorum numerus-q.23.ar.7. in corp.
Significare substantiam cum qualitate est significare suppositū cum natura vel forma determinata.q.13.ar.1.ad.3.
Signorū diuine voluntatis sufficientia τ differentia.q.19.ar.12.
Siītudo ꝯparat ad imaginē.s.vt ꝓambl'a τ vt subseq̄ns.q.93.ā.9.
Siītudo τ diuersitas ꝟm formā ꝟm quatuor modos cōicandi formā assignantur.q.4.ar.3.
Similitudo est principiū amoris τ non verbi qd est similitudo rei intellecte:vnde differenter vtraq respicit.q.27.ar.4.ad.2.
Siītudo rei tripliciter est in sensu.s.primo τ per se:ꝑ se τ non primo: τ per accidens.q.17.ar.2.
Sinderesis est habitus nālis principioꝝ operabilium.q.79.ar.12.
Singulare nō diffinit:sꝫ ꝙ est de rōne singularitatis.q.29.ar.1.ad.1.
Singulare nō repugnat intelligibilitati inquantū singulare: sed inquātum est materiale.q.86.ar.1.ad.3.
Singl'aritas n̄ ē ipeditiua cognitiōis singl'ariū:sꝫ mā.q.59.ā.1.ad.2.
Synonymi τ nō synonymi nois/vn̄ sumit rō τ differētia.q.13.art.4.
Simplicia apd deū pfectiora sūt/cōposita v̄o apd nos.q.3.ar.7.ad.2.
Simplicia τ prima per negationes notificant.q.33.ar.4.ad.1.
Simplicia non differūt sed diuersa dicuntur.q.3.ar.8.ad.3.
Sol eclypsabit vnde hꝫ veritatem ista propositio.q.86.ar.4.
Sol luna τ hmōi quō possunt de pluribus ꝑdicari.q.13.ar.9.
Solutio rōnum probantium eternitatem mundi.q.46.ar.1.
Solutio rationū probantium mundum incepisse.q.46.ar.2.
Solus pr̄ est deus quō pōt esse vera vel falsa ista ꝓpositio.q.31.ar.4.
Sōnia in dormiētib⁹ τ appitiōes imaginarie quō nālr̄ fiūt.q.111.ā.3.
Somniorum diuersitatis causa est vaporum diuersus motus τ syllogizandi aliquando.q.84.ar.8.ad.2.
Species infusa τ acq̄sita non diuersificant sciam.q.94.ar.3.ad.1.
Spēs itell'ibiles quō reducunt in ꝑmā cām τc.q.84.ar.4.ad.1.
Spēs itell'ibilis ad itell'm ꝫr se hꝫ.s.aliq̄n ē i poᵃ:aliq̄n meᵒ mō se hꝫ iter poᵃᵐ τ actū/aliq̄n hꝫ vltimā cōpletionē actus.q.79.ā.6.ad.3.
Spēs itell'ibilis τ hit⁹ scie nec ꝑ se nec ꝑ accn̄s corrūpi pn̄t.q.89.ā.5.
Species intelligibilis intellectus nostri eius est similitudo a quo abstrahitur.q.14.ar.11.ad.1.
Spēs intelligibilis quō causat in intellectu possibili.q.95.ar.1.ad.3.
Spēs ꝑncipalit est de intētiōe nāe τ nō indiuiduū/sed incorruptibiliū ēt subaꝝ indiuidua sunt de principali intētione nāe.q.98.ar.1.
Species rerum quibus angelus intelligit menti eis sunt impresse a deo per influxum.q.56.ar.2.
Spēs τ similtas ḡnis ꝑdicationē respicit in.q.77.ar.4.ad.1.
Specificatio actus itelligēdi est ꝑ formā itelligibilē.q.14.ar.5.ad.3.
Speculari veritatem τ eam cogitare differentia.q.34.ar.1.ad.2.
Spiratio nō est ꝓprietas neq relatio ꝯstituēs ꝑsonā.q.30.ar.2.ad.1.
Spūssanctus in vi duarū dictionū cōe est trib⁹ ꝑsonis:sed in vi vni⁹ sumptū ꝓpriū est spūssancti:τ vnde dr̄ spūssanct⁹.q.36.ar.1.ad.1.
Spiritussanctus naturaliter a patre τ filio procedit/q̄uis per modum voluntatis procedat.q.41.ar.2.ad.3.
Spiritussanctus non dicitur filius neq imago patris licet naturam accipiat a patre/sicut τ filius.q.35.ar.2.
Spiritussanctus q̄re nō dr̄ fili⁹ cū sit eiusdē nāe cū filio.q.27.ar.4.
Spūs.quō mediate τ imediate ꝓcedit dr̄ a pr̄e τ filio.q.36.ā.3.ad.1.
Spiritussanct⁹ quomodo procedit a patre τ filio/vt tertia persona et quomodo est vtriusq nexus.q.37.ar.1.ad.3.
Spūs.sua bōitate aliā ꝑsonā ꝓducere nō pōt sicē pr̄.q.30.ā.2.ad.4.
Status anime hominis diuiditur ꝟm diuersum modum essendi: et ꝟm integritatem τ corruptionem.q.94.ar.2.
Subiectio est duplex.s.seruilis τ iconomica.q.92.ar.1.ad.2.
Subiectum idem simul perfici pluribus formis eiusdem generis est impossibile.q.85.ar.4.
Subiectū ꝓpositiōis hꝫ rōnē māe:ꝑdicatum vero forme.q.13.ar.12.
Subiectū scientie est de quo est sermo τ ad qd omnia ordinant/qd est idem principiorum τ totius scientie.q.1.ar.7.
Subiectū quō ē cā ꝓprij finalis actiua τ susceptiua.q.77.ā.6.ad.2.
Substantia dupliciter dicitur:vno modo pro quidditate quam diffinitio significat/alio modo pro supposito subsistente in predicamēto substantie:qd quatuor nominib⁹ nominari potest.s.suppositum subsistentia substantia τ res nature.q.29.ar.2.
Substantia non solum significat hoc quod est per se esse:sed essentia cui competit sic esse.q.3.ar.5.ad.1.
Substātia nō suscipit magis τ min⁹:q̄lr̄ dꝫ intelligi.q.93.ar.3.ad.3.
Substātia particularis non q̄libet est hypostasis τ persone: sed q̄ hꝫ naturam completam in specie.q.75.ar.4.ad.2.
Substātia ꝑ se indiuiduat/accidētia vero ꝑ subiectū.q.29.ar.1.
Subarū q̄re q̄dam hꝫ potentiā ad nō esse τ q̄dam non.q.9.ar.2.
Substātiaꝝ separataꝝ cognitio hr̄ ꝑ viā remotiōis.q.88.ar.2.ad.2.
Substantie immāles quanto magis distāt a ꝑmo principio/tāto magis in eis diuinum lumen diminuitur τ diuersificatur.q.89.ar.1.
Substantie separate conueniunt cum mateiralibus in genere logico: sed non physico.q.88.ar.2.ad.4.
Substantie separate non sunt frustra etiam si a nobis non intelligantur vt vult Commentator.q.88.ar.1.ad.4.
Substandi τ subsistendi ratio ad diuersa reducitur principia:scilicet ad materiam τ formam.q.29.ar.2.ad.5.
Substātiua a forma vnitatē hn̄t/adiectiua vero a subiecto.q.39.ar.3.
Subsistens corrumpi vel generari per se vel per accidens est impossibile.q.75.ar.6.
Subsistere τ substare ḡnib⁹ τ spēb⁹ nō ꝑmo cōpetit.q.29.ar.2.ad.4.
Successio prioris τ posterioris non semper dicit tempus continuum.q.85.ar.4.ad.1.
Sūmū relationē tm̄ τ n̄ rē absolutā addit supra bonū.q.6.ar.2.ad.1.
Superbia:inuidia:auaritia τ carnis oblectationes quomodo sunt in demonibus.q.65.ar.2.τ ad argumēta.
Supbi effect⁹ velle subijci supiori vel iferiori dr̄ia.q.63.ar.8.ad.2.
Suppositum τ natura in compositis ex materia τ forma realiter differunt:non autem in simplicibus .q.3.ar.3.
Supra celū nihil ē.ly.ꝯ.dsignat locū imaginatū tm̄.q.46.ā.1.ad.8.
Tactu Qui melior est intellectu est acutior.q.76.ar.5.
Tact⁹ est duplex.s.corpalis τ ꝟtutis.q.10.ar.2.ad.1.
Temporalia per eterna iudicamus τ disponimus:in quorū cognitionem per temporalia deuenimus.q.79.ar.9.
Temporis τ eternitatis differentia respectu eorum esse τ eorum que ipsis mensurantur.q.10.ar.1.
Tempus est numerus in numerato existens:τ non abstractus a re numerata.q.10.ar.6.
Tp̄s inter q̄ duo instātia dat mediū τ inter q̄ nō dat.q.63.ar.6.ad.4.
Tempus motus angeli quomodo proportionatur tempori mot⁹ mobilis τ quomodo non.q.53.ar.3.ad.3.
Tempus motus continui angeli non est idem cū tpe mēsurante motū celi:q̄r motus eius a motu celi non dependet.q.53.ar.3.
Tempus presens preteritum τ futurum quomodo substantijs separatis attribuitur.q.10.ar.5.ad.3.
Tempus quomodo est mensura motus τ quietis.q.10.ar.4.ad.3.
Tempus secundum successionem conceptionum intelligibilium est in intellectu angeli.q.57.ar.3.ad.2.
Tentatio diaboli ꝙ non sit continua duplex ratio.q.114.ar.5.
Tentare deum peccatum est/τ carnis/τ mundi tentationis differentia qualis sit τ dei τ diaboli.q.114.ar.2.
Termini numerales ꝯr sumunt.s.in gn̄e τ transcendenter.q.30.ar.3.
Terminus creationis est ens actu/τ non in potentia.q.66.ar.1.
Terra in mistione corporis aialis necessario magis abundat ceteris elementis:q̄r est elementū minus actiuum.q.71.ar.1.ad.2.
Terra ꝙ naturaliter sic cooperta aquis:τ ꝙ sit discooperta diuersa expositio.q.69.ar.1.ad.2.τ.4.
Terra ꝙ sit alia ab ista/τ ꝙ sint alia elementa preter ista non est possibile.q.47.ar.3.ad.3.
Tot fuissent femine quot mares in statu innocentie.99.ar.2.ad.3.
Totaliter cognoscit deus:nō tn̄ cōprehendit.q.12.ar.7.ad.3.
Tota trinitas mentem inhabitat per grām gratū facientē.q.43.ar.5.
Totū triplex.s.quantitatiuū essentiale τ potestatiuum.q.76.arti.8.
Totum quantitatiuū extra locum cui commensuratur esse non potest totum vero secundum essentiam extra locum esse potest: quia ei non commensuratur.q.8.ar.2.ad.3.
Totum vniuersale integrale τ potestatiuum differēter predicatur de suis partibus.q.77.ar.1.ad.1.
Trimegistus vt dixit monas / genuit monadem qualis est sensus.q.32.ar.1.ad.1.
Trinitatem non dicimus esse trinam.q.31.ar.1.ad.5.
Trinitas determinatū numerū personarū significat.q.31.ar.1.
Trinitas in vnitate τ vnitas in trinitate quō itelligit.q.31.ar.1.ad.4.
Trinitas ꝑsonaꝝ i creatiōe τ reꝝ formatiōe isinuat.q.74.ā.3.ad.3.
Trinitatis τ triplicitatis differentia significationis.q.31.ar.1.ad.3.
Trinitatis nominis duplex significationis acceptio: scꝫ ꝟm etymologiam τ ꝟm vocabuli proprietatem.q.31.ar.1.ad.1.
Tristitia τ dolor circa ea sunt que voluntati repugnāt.113.arti.7.
Throni nominantur ex quatuor que in materiali sede considerantur.q.108.ar.5.ad.6.
Tullius q̄re diuinā ꝓuidētiā hūanaꝝ reꝝ subtraxit.q.22.ā.2.ad.4.
Vacuum Est spatium capax corporis in quo non est corpus.q.46.ar.1.ad.4.
Vegetatiua sensitiua τ intellectiua non sunt plures anime sed vna tantum in homine.q.76.ar.3.
Velle esse felicem non est liberi arbitrij sed ad naturalem instinctum pertinet.q.19.ar.10.
Velle τ eligere non sunt actus diuersarū potentiarum.q.83.ar.4.
Velle rerum mutationes aut contraria successiue fieri non est voluntatem mutari.q.19.art.7.
Velle vel opari qdcūq sine boni intētione vel rōne ē ipolē.q.62.ā.8.
Venatio aīaliū syluestriū est iusta τ nālis trib⁹ rōnibus.q.96.ar.1.
Verba participia pronomina demōstratiua τ tempus quomodo deo attribuuntur.q.13.ar.1.ad.3.
Verbi diuini conceptio est naturalis : quia deus seipsum naturaliter intelligit.q.41.ar.2.ad.4.
Verbū diuinū dr̄ genitū:sed non verbum humanum.q.33.ar.2.ad.3.
Verbum diuinum relationē importat ad creaturā nō ratione relationis:sed ratione nature quam includit.q.34.ar.3.ad.1.
Verbum in nobis proprie tripliciter dicitur.q.34.ar.1.
Verbū interius est mentis conceptus τ dū mens se conuertit ad actu considerandū quod hꝫ in habitu dr̄ sibi loqui.q.107.ar.1.
Verbū non est quod intellectu non potest concipi:sicut quod implicat contradictionem.q.25.art.3.
Verbū nostrū q̄re nō dr̄ filius:sicut verbum diuinū.q.27.ar.2.ad.2.
Veritas diuina essentialiter dicta nō dicit per respectū ad principiū: sed per resolutionem affirmatiue in negatiuam.q.16.ar.5.ad.2.
Veritas enunciabilium ab intellectu nostro eternitatem non hꝫ: sed a diuino vt a causa eterna.q.16.ar.7.ad.3.τ.4.
Veritas est lum̄ intell's τ regula oīs v̄itatis est ipse deus.q.107.ar.2.
Veritas τ falsitas intell's penes cōpōnē sunt τ diuisionē.q.85.arti.6.
Veritas rei ad itell'm diuū ꝑ se ordinē hꝫ τ ad nr̄ꝫ ꝑ accn̄s.q.16.ā.1.

Index Textus.

Ueritatem cognoscit intellectus dum conformitatem rei ad ipsum apprehendit. Quod non facit sensus.q.16.ar.2.
Ueritatē mutari ɔtingit vel ex pte intellect⁹ vel ex pte rei.q̄ō.16.ar.8.
Uerum cognitū ordinatur ad opus sub rōne boni. q.79.ar.11.ad.2.
Uerū ꝛ falsuꝫ q̄re sunt in intellectu ꝛ bonū ꝛ malū in reb⁹.q.82.ar.3.
Uerū qđ est in rebus conuertitur cū ente ƀm subiectū: sed verum qđ est in intellectu conuertitur cum ente vt manifestatiuum cū manifestato.q.16.ar.3.ad.1.
Uex respicit eē simplr ꝛ p̄mo cognoscit ad qđ seq̄r rō bōi.q.16.ā.4.
Uestigij ꝛ imaginis dr̄ia in rep̄ntando causam.q.45.ar.7.
Uidebimus eum sicuti est: qualis est sensus.q.12.ar.6.ad.1.
Uidere alicubi dupliciter intelligit: ƀm ꝙ aduerbiū actū visionis determinat.q.8.ar.4.ad.6.
Uidere deū facie ad faciē nō est referendum ad diuinam essentiā: sed ad figuram ipsam representanteꝫ.q.12.ar.11.ad.1.
Uidi sub sole nec velocium cursum ꝛc. sed tempus ꝛ casum quomodo debet intelligi illud ecclesiastes.q.103.ar.5.ad.1.
Uir quomodo est principium ꝛ finis mulieris.q.93.art.4.ad.1.
Uirtuosus est mēsura ꝛ regula oīum hūanoꝝ actuū.q.109.ar.4.ad.3.
Uirtus actiua in generatione animalis est in semine maris ꝛ materia fetus ministratur a matre.q.118.ar.1.ad.4.
Uirt⁹ actiua seminis ē imp̄ssio q̄dā derelicta ab aīa gñant.q.119.ā.1.
Uirt⁹ actiua semis nō pōt pducere p̄n̄m intellectiuū i hoīe.q.118.ā.2.
Uirtus angeli quare non potest se extendere ad totum vniuersum: ꝛ ita est hic ꝙ non alibi.q.12.arti.1.
Uirtus alicuius rei non perfecte cognoscitur nisi omnia ad que se extendit cognoscantur.q.14.arti.5.
Uirtus conuersiua quomodo se habet ad augmentū statum ꝛ decrementum in animali.q.119.arti.1.ad.4.
Uirt⁹ gñatiua dignior ē ꝛ pfectior augmētatiua ꝛ nutritiua.q.78.ā.2.
Uirtus generatiua que est agit virtute anime generantis. q.118.ar.2.
Uirtus actiua que est in semine qui est in spiritu spumoso non est aīa neq̄ aīe pars q̄ desinit esse generata aīa sensitiua.118.ar.1.ad.3.ꝛ.4.
Uirtus inferior nō pōt mouere nisi per impium supioris. q.81.ar.3.
Uirt⁹ intellctiua ē q̄dā ipsi⁹ diui intellect⁹ pticipata silitudo.q.12.ar.2.
Uirt⁹ motiua est duplex.s.imperās motū ꝛ exequēs.q.75.ar.3.ad.3.
Uirtus nālis est qua rō ordinat in deum.q.95.ar.3.
Uirtus nutritiua deseruit generatiue.q.119.arti.2.
Uirtus organica q̄ sepata sunt nō pōt cognoscere.q.12.ar.3.
Uirtus primi motoris si esset virtus in magnitudine moueret in non tempore.105.ar.2.ad.3.
Uirtus quanto superior fuerit tanto ad plura se extendit: et est magis vnita.q.57.ar.2.
Uirt⁹ vnita qūo est supior vel inferior multiplicata.q.77.art.2.ad.2.
Uirtutes actiue ꝛ passiue rerū corporalium dum per demones ad aliquos effectus adhibentur semina dicuntur.q.115.ar.2.ad.2.
Uirtutes āgeli vocāt ab excessu fortitudis q̄ ipo͛tat.q.108.ā.5.ad.1
Uirtutes cognoscitiue sensitiue seipsas non cognoscunt: sed p se subsistentes sic.q.14.ar.2.ad.1.
Uirtutes inferiores tam apprehensiue quam appetitiue obediūt rationi.q.81.arti.3.ad.3.
Uirtutes quedam dicuntur esse in concupiscibili quedam in irascibili ꝛ quedam in voluntate.q.59.ar.4.ad.3.
Uirtutes q̄dā importāt imperfectionē quedā autē non.95.ar.3.
Uirtutes quedam sunt circa passiones que non sunt in deo. Et quedā circa operationes que sunt in deo.q.21.ar.1.ad.1.
Uirtutes rōnales in illis ad q̄ nālr non ordinant ad opposita se hñt. Ad q̄ ꝟo nāliter ordinant nō se hñt ad opposita.q.62.ar.8.ad.2.
Uirtutis cognoscitiue triplex est gradus. q.85.ar.1.
Uisio imaginaria fit per aliquam formam imaginatione formatā rep̄ntantem ƀm aliquem modum similitudinis.12.ar.3.ad.3.
Uisiōes corpales imaginaria ꝛ itellectualis supnāles tres celi noīantur: vnde apl's raptus dr vsq̄ ad tertiū celum.68.ar.4.
Uisioni imaginarie facte per angelū non accidit deceptio ꝛ si accidit, quomodo.q.3.ar.3.ad.4.
Uisionis dei ineq̄litas ex ipsa charitatis pticipatiōe sumit.12. art. 6.
Uisus est prior natura ceteris sensibus.q.77.ar.4.
Uita duplici ope.s.cognitionis ꝛ motus manifestatur.75.arti.1.
Uite contemplatiue duplex est principium.s.potentia naturalis ꝛ habitus superadditus.q.18.ar.2.ad.2.
Uiuentia sunt que seipsa mouent ꝛ nō ab alio mouent.q.18.ar.1.
Uiuentiū diuersus modus generationis ꝛ vite dr̄ia.q.92.ar.1.
Uiuere est esse nāe cui conuenit se mouere vel agere.q.18.ar.2.
Uiuere q̄nq̄ sumit p eē viuētis: q̄nq̄ ꝟo p vite opōne.q.54.ar.2.ad.1.
Uiuificare effectiue simplr perfectionis est/formaliter vero est non habentis integram naturam speciei in se.q.51.ar.1.ad.3.
Uiuimus in ipso deo mouemur ꝛ sumus inquantum cōseruamur diuina virtute.18.arti.4.ad.1.
Uolūtaria actiōe q̄s supiorū corporū effectū pōt ipedire.q.115.ar. 6.
Uoluntarium dr quod est ƀm voluntatis inclinationem/violentū vero qđ est contra nature inclinationem.q.82.ar.1.
Uoluntarium est quod quis vult in particulari: quod tamen in vniuersali consideratum voluntarium non esset ꝛ sic in angelis dr esse inquātū nō dolēt de penis eorū q̄ p eos custodiunt.113.ar.7.
Uoluntas etsi moueatur a deo actio illa erit voluntaria ꝛ non violenta.83.art.1.ad.3.
Uoluntas hoīs naturaliter tendit ad beatitudinē.q.41.arti.2. ad.3.
Uolūtas i deo 2r distiguit.s.bn̄placiti ꝛ metaphorice dcā.q.19.ar. 11.
Uolūtas memoria ꝛ intelligētia nō sunt po͛ distincte.q.93.ar.7.ad.3.
Uoluntas non ex necessitate sequitur inclinationē appetitus inferioris sensitiui: sicut intellectus accipit ex necessitate a viribus inferioribus apprehensiuis.q.115.arti.4.
Uolūtas quomodo dupliciter moueri potest.s.ab intrinseco ꝛ ab extrinseco.q.111.art.2.
Uoluntas qūo nō necīo deo adheret: neq̄ his sine q̄b⁹ btitudo esse non potest: ꝛ quando necessario adheret.82.ar.2.
Uolūtas qūo pōt mouere ꝛ moueri ab intellu/ꝛ eɔ̄.q.82.art.4. ad.1.
Uolūtas re⁹ eius boni quo anima est ignobilior intellectu est altior: respectu vero eius quo ipsa est nobilior ipsa altior est intellect⁹: simpliciter tamen ipse intellectus est altior.q.82.ar.3.
Uolūtas sic necīo vltio fini iheret: sic intell's p̄mis p̄ncipijs.q.82.ar.1.
Uoluntatis duplex est act⁹ scilicet appetere ꝛ delectari/quod est act⁹ diuine voluntatis.q.19.ar.1.ad.2.
Uolūtatis duplex ē motio.s.ex pte obi ꝛ ex pte potētie.q.106.ad.2.
Uoluntatis ꝛ intellectus diuersa rō mouendi est. Sed voluntas oēs vires aīe mouet ad suos actus preternaturales.q.82.art.4.
Unio anime ad corpus non est pp corpus sed pp aīam.q.70.ar.3.
Unitas ꝛ pluralitas veritatis quomodo sumuntur penes intellectum diuinum ꝛ creatum.q.16.ar.6.
Unitas nature stat cum distinctione reali diuinaꝝ psonarū.q.39.ar.1.
Unitas ordinis rerū vnitatē mundi demonstrat.q.47.ar.3.
Unitas primi principij ex ei⁹ simplicitate ꝛ mūdi vnitate ꝛ eius infinita perfectione probatur.q.11.ar.3.
Unitas rei composite ex materia ꝛ forma est per formam que per seipsam vnitur materie vt actus eius.q.76.ar.7.
Unitas scientie ex vnitate formalis rōnis obiecti p̄cedit.q.1.ar.3.
Uniuersale directe singulare idirecte ꝛ p reflexionē itelligit.q.86.ā.1.
Uniuersale est duplex scilicet ante rem ꝛ post rem: cui accidit abstrahi.q.55.ar.3.ad.1.
Uniuersale ꝛ pticulare gen⁹ vl' spēs nō sunt i diuinis.q.30.ar. 4.ad.3.
Uniuersale includit duo scilicet naturam et intentionem siue abstractionem.q.85.ar.2.ad.2.
Uniuersale in diuinis non reperitur licet relatio de relationibus et persona de tribus personis predicetur.q.42.ar.4.ad.3.
Uniuersale ꝛ pticulare gen⁹ ꝛ spēs non sunt in diuinis.q.3.ar.5.
Uniuersale p̄dicat vt totū ꝛ nō vt pars de suis partib⁹. 85.ar.5.ad.3.
Uniuersale ꝙ sit vbiq̄ ꝛ sp qđ ēt deo ɔuenit: 2r expōit. 16.ā.7.ad.2.
Uniuersale quomodo est principium intelligendi ꝛ nō essendi vt plato dixit.q.85.ar.3.ad.4.
Uniuersale qūo est prius ꝛ posteri⁹ re vel intentione. q.85.ar.3.ad.1.
Uniuersi perfectio est diuersitas graduuꝫ essendi rerum que est principale bonum in rebus existens.q.22.ar.4.
Uniuersum extensiue ꝛ diffusiue est perfectius creatura intellectuali: sed non collectiue ꝛ intensiue.q.93.ar.2.ad.3.
Uniuersum non esset perfectū si tantum vnius gradus bonitatis inueniretur in rebus.q.47.ar.2.
Uniuoce aut equoce aliqua p̄dicari: rō fundamentalis.q.13.ar.5.
Uniuocum predicabile prius est equiuocis ꝛ agens equiuocum pri⁹ est causis vniuocis.q.13.ar.5.ad.1.
Unum ꝛ multa qūo per vnā spēm simul cognoscim⁹. q.12.ar.10.ad.1.
Unū ꝛ multitudo: q: trāscēdētia sūt dr̄ i diuinis.q.30.art.3.ad.1.ꝛ.2.
Unū p̄mū p̄ncipiū esse/quinq̄ probatur rationibus.q.2.ar.3.
Unum quod est principium numeri est de genere mathematicorum: vnum vero quod conuertitur cum ente est quoddam metaphysicū quia secundum esse non dependet a materia.q.11.ar.3.ad.2.
Unum quod est principium numeri ꝛ quod conuertitur cum ente diuersam oppositionis rationem habent ad multa.q.11.ar.2.
Unū qūo est prius ꝛ posteri⁹ diuisione ꝛ multitudine.q.11.ar.2.ad.4.
Unū rōnem indiuisibilis dicit: tā simplicis q̄ cōposite rei.q.11.ar.1.
Unū vt pl'a ꝛ pl'a vt vnū qūo ɔtingit siml' itelligi ꝛ qūo nō.q.58.ar. 2.
Usus rōis i pueris nō ē pfect⁹ pp numiā cerebri hūiditatē.q.101.ā.2.
Uti metaphoris vilium corporum: triplici ratione est conueniens in scriptura sacra.q.1.ar.9.ad.3.
Xp̄i Comestio post resurrectionem fuit vera ꝛ naturalis: sed nō angelorum in corporibus assumptis.51.ar.3.ad.5.
Xp̄i hūanitas ratiōe vnionis ꝛ beata virgo: q: mater quandam infinitam dignitatem habet.25.ar.6.ad.4.
Xp̄o dedit deus nomen quod est super omne nomen scilicet vt verus deus esset.q.20.ar.4.ad.1.
Xp̄m noiat apostol⁹ filiū dilectiōis dei inquātū supabundāter a deo est dilect⁹/nō ꝙ dilectio sit p̄ncipiū gñationis filij. q.41.ar.2. ad.2.
Xp̄us cū deo patri regnū tradiderit euacuauit oēm p̄ncipatū ꝛ ptātē scꝫ cū fideles perduxerit ad deo fruendum.108.ar.7.ad.1.
Xp̄s fuit in adam secundum corpulentam substantiam: ꝛ non secundum rationem seminalem.q.119.ar.2.ad.4.
Xp̄s in principio sue conceptionis fuit plenus omni sapientia ꝛ gratia: ad quem facta fuit missio inuisibilis.q.43.ar.6.ad.3.
Xp̄s inquantū solus est verus de⁹ ꝛ naturalis dei filius: dicit vnigenitus: alij vero metaphorice ꝛ per similitudinem dr̄ filij. q.41.ar.3.
Xp̄s quomodo dicitur habuisse angelum sibi deputatum: cum fuerit comprehensor.q.113.ar.4.ad.1.
Xp̄s simul fuit viator ꝛ comprehensor: ideo mereri potuit.q.62.articu.9.ad.3.

¶ Indicis textus prime partis S. T. finis.

Commentariorum prime partis Index.

¶ Singularium Cōmentariorum prime partis sancti Thome locorum Index Alphabeticus, atq̄ admodum vtilis.

A

Abstractionē Iuxta totalē/abstractis proprietatib⁹ nō psone s; sola essentia remanet.car.100.co.2.linea.63.
Abstractiobē iuxta formalē/abstractis pp̄rietatib⁹ nō psonalibus persone remanent.car.100.co.2.li.66.
Abstractionem iuxta formalem: abstractis proprietatibus personalibus hypostases non remanent.car.100.co.2.li.81.
Abstractio specierum a sensibilibus/an sensibus mediantib⁹/ab anima separata fiat.car.108.co.2.li.5.
¶ Abstractum ꝛ concretum ƀm intellectū in quo differant: ꝛ similiter abstractum ƀm rem ꝛ compositum ƀm rem.car.11.co.4.li.42.
Abstractū quo pacto sigt vt q̄ ꝛ nō p modū subsistētis.car.34.co.2.li.54.
Abstracta spiratione a filio: quomodo formaliter a spiritusancto distinguatur.car.100.co.2.li.69.
¶ Accn̄s p accn̄s/accn̄s per se nāliter p̄supponit.car.11.co.4.li.75.
Accidentia determinata quā formam sequantur.car.18.co.4.li.10.
Accn̄s in substātijs immālibus nullū existit.car.128.co.2.li.56.
Accn̄s ƀm sctm̄ Tho. cū in virtute subē agere dicat: constructio intrāsitiua esse dicitur: id est ipsa virtus substantie.car.175.co.1.li.79.
¶ Actio trāsiens (puta mouere) vt distinguit ɔ̄ effectū an dicat solū motū ab hoc aut aliquid aliud.car.71.co.3.li.40.
Actionē ƀm imanētē qūo q̄dā p̄cessio ad intra existat.car.75.co.1.li.39.
Actio ipsa immanens an sit productio actiua eius: quod scđm precedere dicitur.75.co.1.li.48.
Actio dei an sit actio ab eterno formalr: vel māliter.car.114.co.3.li.9.
Actio angeli: neq̄ actio alicui⁹ creature est ei⁹ esse.car.129.co.4.li.64.
Actus notionales personis sunt attribuendi.car.101.co.3.li.1.
Actuū q̄dā est adequatus potētie: vt intelligere respectu intell's: ꝛ videre respectu visus: quidā vero inadequatus: vt tale intelligere: puta intelligere bouem: ꝛ tale videre: puta album.car.130.co.3.li.61.
Actuū q̄dā est per se primo actus: ꝛ scđario potētia: quidā aūt ecōuerso: ꝛ sic potentiarum: quedam est per se primo actus ꝛ secundario potentia: quedam autem econtra: car.130.co.3.li.73.
Actus q̄ubet voluntarius demonis an malus existat.car.153.co.1.li.67.
Actum inter purum ꝛ potentiam puram mediant entia habentia aliq̄d actus et potentie.car.174.co.3.li.21.
Actuū ꝛ potētiarū distōnis radix diuersitas obi existit.car.175.co.3.li.13
Actū esse in gñe intelligibili aliud est: ꝛ aliud esse actū respectu intelligibiliū materialiū: cū primū importet esse actum absolute ꝛ simplr: scđm autem per compositionem.car.203.co.1.li.77.
Actu nature bono demones abutuntur: car.153.co.1.li.68.
¶ Adam in statu innocētie animalib⁹ dominabat.car.217.co.1.li.82.
¶ Adiectiua de trib⁹ psonis in numero plali p̄dicant.car.96.co.3.li.5.
¶ Affect⁹ ad spūalia an aliđ pctm̄ q̄ supbia eē possit.car.147.co.4.li.3.
Affect⁹ ad spūa'ia an mal⁹ sit: q: declinat rl'a supioris.car.147.c.4. li.4.
¶ Affirmatio sicut est causa affirmationis ita negatio est causa negationis car.3.co.4.li.48.
¶ Agēs primū q̄d sit: ꝛ mlta de agēte p̄rio ꝛ imediato.car.20.co.3.li.38.
Agēs imediatū ꝛ patiēs: ꝙ sit ɔiūgi: vl' oporteat eē: q̄ rō sit.21.co.1.li.70.
Agentiū causarū ipedimēta qūo intelligēda sunt.car.60.co.2.li.79.
Agētia impfecta q̄ agūt ꝛ patiunt sunt duplicia.car.110.co.4.li.79.
Agens oē an finitum vel infinitū facere intendat.car.69.co.4.li.69.
Agentia corruptibilia qūo comparentur.car.111.co.1.li.60.
Agens omne an sibi simile agat.car.59.co.3.li.22.
Agere per necessitatē nāe duplr intelligi potest.car.59.co.1.li.80.
¶ Alimētum duplr sumit: vno mō vt in subam nutriti ɔuersum est: alio mō vt est in po͛ p̄xima: vt in eā me ɔuertit.car.147.co.2.li.76.
Alimentū superfluū qđ dicat: ꝛ qđ necessarium.car.247.co.2.li.79.
Alimentum duplr dr: vno modo vt est in cōi potentia: alio mō vt ad ipsa membra determinatum est.car.247.co.3.li.6.
¶ Aliqua quāto sunt perfectiora an alia excedant magnitudine: vel multitudine.car.120.co.4.li.81.
Aliquid dici tale ab aliquo duplr contingit.car.17.co.3.li.59.
Aliquid esse: vel fieri voluntate contingit dupliciter.s.concomitanter: vel causaliter/seu principiatiue.car.101.co.3.li.35.
Aliquid conuenire alicui per se: non per accn̄s duplr contingit vno modo physice: alio modo simpliciter.car.121.co.4.li.73.
¶ Aliud est a cōtingēter euenire: ꝛ aliud est a necessario euenire: et aliud est infallibiliter: seu ineuitabiliter euenire.car.66.co.2.li.73.
Aliud est dicere sortes pater est causa per se platonis filij: et plato per se causa Ciceronis: et aliud est dicere sortes et plato sunt per se causa Ciceronis.car.115.co.2.li.22.
¶ Alterās primū vl'r est oīno inalterabile: ꝛ primū mouēs localr immobile: ꝛ prima causa omnino incausata.car.11.co.4.li.77.
¶ Amatum quo pacto in amante est.car.76.co.3.li.5.
¶ Amor est in deo.car.62.co.3.li.11.
Amor quomodo bonum in communi respiciat.car.62.co.3.li.68.
Amor cum primus actus voluntatis sit quomodo non possumus eligere: nisi preamemus.car.63.co.1.li.34.
Amoris de rōne an sit procedere a verbo inquantum verbum: an solum inquantum verbum res intellecta est.car.76.co.3.li.77.
Amor est ab amante ꝛ amabili vt concepto.car.92.co.1.li.5.
Amor essentialiter ꝛ personaliter sumi potest.car.93.co.4.li.66.
Amor personalr est nomen p̄priū sp̄ussancti.car.93.co.4.li.67.
Amor nālis duplr capit: vno mō p inclinatione nāli alicui⁹ in aliq̄d: alio modo pro actu elicito potentie appetitiue.car.141.co.4.li.48.
Amor naturalis est in angelis.car.142.co.1.li.4.
¶ Analogatum primum an poni debeat in rationibus aliorum analogatorum.car.37.co.2.li.4.
¶ Analogum prius dicitur de eo: quod ponitur in aliorum diffinitione q̄ de alijs.37.co.1.li.76.
Analogū q̄ pacto in vno tm̄ ƀm p̄priā rōnē saluet.car.53.co.3.li.50.
¶ Angeli operationes an euo mensurentur.car.25.co.1.li.7.
Angeli operationes an tempore mensurentur.car.25.co.1.li.77.
Angeli esse dupliciter distinguitur: absolute.s. ꝛ vt coexistens differētijs temporis realis: vel imaginarij.car.25.co.4.li.2.
Angeli sunt in maxima multitudine omnem materialem numerum excedentes.car.120.co.4.li.44.
Angeloꝝ multitudo an intelligat materialis.s. ƀm speciē: ꝛ ƀm numerū: an multitudo specifica materialis tantum: an multitudo primarū partium materialium vniuersi.car.121.co.1.li.30.
Angeli ƀm naturā suā incorruptibiles nō existunt.car.121.co.3.li.76.
Angeli non hñt corpora sibi naturaliter vnita.car.122.co.2.li.2.
Angeli nunquid in genere esse dicantur.car.122.co.2.li.67.
Angeli interdum corpora assumunt.car.123.co.1.li.18.
Angeli per corpora assumpta quedā vite opera operari pñt: quātum ad id: in quo cū corporibus vitalibus cōicant: non aūt quantum ad id: qđ viuentium proprium existit.car.123.co.1.li.40.
Angeli nullum vite opus absolute loquendo in corporibus assumptis exercent.car.113. co.2.li.70.
Angelus in loco est: equoce tm̄ corporis respectu.car.123.co.3.li.61.
Angeli qūo per contactū virtualē in loco esse dicant.car.123.co.3.li.77.
Angeli ƀm Sco. ꝛ san. doc. q̄ pacto in loco esse dicant.car.124.co.2.li.48
Angeli rō essendi in loco ƀm sctm̄ doctorē q̄nā sit.car.124.co.2.li.56.
Angelus non est vbiq̄: sed in vno particulari loco.car.125.co.1.li.4.
Angelus an possit in loco indiuisibili quantūcunq̄ paruo: aut quantumcunq̄ magno esse.car.125.co.2.li.58.
Angeli plures simul in vno loco esse non possunt.car.125.co.4.li.48.
Angeli plēs an sit i vno loco po͛ nāli vl' logica eē possint.c.125.co.4.li.55
Angel⁹ localr moueri pōt: equoce tm̄ corpis respectu. car.126.co.1.li.4.
Angelus an ꝛ quo pacto possit dici moueri: dum est in termino a quo vel ad quem.car.126.co.3.li.51.
Angelus motu continuo necessario media ptransit.car.127.co.1.li.3.
Angel⁹ motu nō ɔtinuo non pōt ptransire oīa media.car.127.co.1.li.6.
Angelus an possit instantanea mutatione acquirere terminum distātem a termino a quo nisi pertransito medio.car.127.co.2.li.3.
Angelis nō est intell's agēs: neq̄ pol's nisi equiuoce.car.131.co.1.li.76.
Angelis est sola intellectiua cognitio.car.131.co.3.li.44.
Angelis an sit potentia motiua.car.131.co.3.li.73.
Angelus non cognoscit omnia per essentiam suam sed per similitudines superadditas.car.131.co.4.li. 17.
Angeli an ƀm p̄prias rōnes oīa cognoscant.car.131.co.4.li.64.
Angeli q̄to sunt supiores tāto p spēs vl'iores intelligūt.car. 33.co.1.li.1.
Angelus per suā substantiam seipsum intelligit.car.133.co.3.li.70.
Angelus quilibet alios cognoscit per inditas omnium rerum rationes in eo.car.134.co.2.li.5.
Angeli p sua nālia aliquā cognitionē de deo hr̄e pñt. car.134.co.4.li.4.
Angeli res naturales cognoscunt per species intelligibiles in eis existentes.car.135.co.2.li.66.
Angeloꝝ eē itelligibile an sit eē subāle: vel intētiōale.car.135.co.2.li.76
Angeli singularia cognoscunt.car.135.co.3.li.63.
Angeli per spēs a deo influxas singularia cognoscūt.car.135.co.4.li.30.
Angelus an singularia cognoscat per species a rebus: aut per influxas.car.135.co.4.li.71.
Angelis duplex est cognitio: vna.s.naturalis ꝛ hec est per ipsorum essentias: ꝛ per species innatas: alia supernaturalis ꝛ beatifica: ꝛ hec dicitur cognitio quam in verbo dei habent.car.137.co.3.li.2.
Angeli cognitione nāli gr̄e mysteria non cognoscunt.car.137.co.3.li.4.
Angeli intellectus ƀm Scotum vt obiecto mouetur: ita a gratie mysterijs in actu positis.car.137.co.3.li.20.
Angeli in verbo mysteria cognoscunt: non omnia: neq̄ equaliter: neq̄ simul.car.137.co.3.li.41.
Angeli cog̃tōe btifica an gr̄e mysteria cog̃scere possint.car.137.co.3.li.62
Angeli nō sunt in po͛ essentiali ƀm nālē cognitionē.car.137.co.4.li.77.
Angeli sunt in tali po͛ ƀm cognitionē p reuelationē.car.137.co.4.li.79.
Angeli eoꝝ q̄ naturaliter cognoscūt/nō oīa actu ɔsiderant sed ƀm cogitationem in verbo semper actu considerant.car.138.co.1.li.4.
Angeli in verbo omnia simul cognoscunt.car. 138.co.1.li.12.
Angeli possunt naturali cognitione omnia simul cognoscere que per vnā speciem representantur.car.138.co.1.li.15.
Angelus ƀm mētem sancti doctoris: an per tres species simul intelligat s.per essentiam diuinam: per essentiam propriam: ꝛ per aliquā speciem innatam: ꝛ an singula ex quo cognoscit: ꝛ ponit differētiam inter cognita/per diuersas species simul cognoscit.car.138.co.1.li.72.
Angeli non possunt simul cognoscere naturaliter ea que per diuersas species innatas eis representantur.car.138.co.1.li.19.
Angeli inter substantias spirituales eum locum tenent: quem corpora celestia inter substantias corporeas ꝛc.car.138.co.3.li.65.
Angel' negare oēm discursū: an de mēte Scoti p̄babile sit.138.co.4.li.2.
Angeli non cognoscunt cōponendo ꝛ diuendo.car.139.co.1.li.4.
Angelis est liberum arbitrium.car.141.co.2.li.31.
Angeli appetit⁹ p ɔcupiscibilē ꝛ irascibilē nō distiguit. car.141.co.3.li.38
Angelis est dilectio duplex: naturalis.s. ꝛ electiua.car.142.co.3.li.6.

Universidad de Deusto Biblioteca

Angelus seipm diligit dilectione nāli ⁊ electiua.car.142.co.4.li.83.
Angelus vnus diligit alium dilectione naturali quo ad aliquid:et quo ad aliquid non.car.143.co.2.li.9.
Angelus naturali dilectione diligit plus deum ꝙ se.car.143.co.3.li.2.
Angelus est creatus a deo.car.144.co.1.li.4.
Angeli in celo empyreo seu supremo creati sunt.car.144.co.4.li.7.
Angelus fuit creatus beatus nāli beatitudine.car.144.co.4.li.47.
Angelus nō fuit creatus btūs btitudine supernāli. car.144.co.4.li.55.
Angelus in deum conuerti non potest : nisi auxilio gratie adiutus fuerit.car.145.co.1.li.2.
Angelus statim post primum charitatis actum quo beatitudinem meruit:beatus fuit.car.145.co.4.li.32.
Angeli consecuti sunt gratiam ⁊ gloriam secundum naturalium quantitatem.car.146.co.2.li.3.
Angelus beatus peccare non potest.car.146.co.3.li.10.
Angelus beatus in beatitudine pficere non potest. car.146.co.3.li.64.
Angelus peccauit appetendo esse vt deus.car.148.co.3.li.3.
Angel⁹ an ex ptē rei electe peccauerit ⁊ appetierit nō solū male:sed malū ppria virtute beatitudinem appetendo ⁊ nunqd in hoc doctor sanctus sibi contrarius videatur.car.148.co.4.li.67.
Angelus non peccauit in primo instanti sui esse.car.149.co.2.li.83.
Angelum voluntarie peccasse in primo instanti sui esse an manicheum sapiat.car.149.co.3.li.66.
Angelus an in primo instanti mereri potuerit et ex consequenti peccasse.car.147.co.3.li.72.
Angelus est simpliciter magis ad imaginem dei:homo autē est magis fm quid.car.212.co.3.li.44.
Angeli fm instans cum fuerit libertatis et meriti:ita qđ liberum omnibus fuit immediate post creationis instans mereri et demereri an oēs angeli erant viatores.car.150.co.1.li.62.
Angeli vnus actus an sit primus nālis ⁊ meritori⁹.car.150.co.2.li.68.
Angeli in p° istāti an ſᵉe ⁊ pp̄e vitā eternā meruerint. car.150.co.3.li.55.
Angeli oēs si in primo instāti vere meruerint per actū dilectionis dei vt supernāli beatitudinis obiectum est.ergo in scđo instāti nō tenebātur ad actualr dirigendū actū suū in charitatis obm.car.150.co.4.li.58.
Angeli plures remanserunt ꝙ ceciderunt.car.151.co.3.li.6.
Angeli apprehensio:qua peccauit an sit immobilis.car.153.co.1.li.53.
Angelis malis duplex locus penalis conuenit:infernus.s.simplr:⁊ aer caliginosus vsqȝ ad diem iudicij.car.153.co.3.li.67.
Angeloꝝ locutio an prior illuminatione sit vel ecōtra. car.228.co.1.li.2.
Angelus vnus alium illuminat.car.228.co.1.li.7.
Angelus vnus alterius volūtatē mouere nō pōt.car.228.co.3.li.56.
Angeli inferiores nunqȝ supiores illuminānt:sed eȝ.car.229.co.1.li.2.
Angeli superiores inferiores illuminant de omnibus que nouerunt. car.229.co.1.li.74.
Angelis est aliqua locutio.car.229.co.2.li.64.
Angeli omnes:imo omnes creature rationales sunt vnius hierarchie ex parte principis.car.230.co.3.li.60.
Angeli nec cū hoib⁹ nec inter se sunt vni⁹ hierarchie:sed tres iter se hierarchias ꝯstituūt ex parte multitudinis ordinate.car.230.co.4.li.8.
Angeli multi sunt in vno ordine nobis noto.car.231.co.2.li.43.
Angelus qlibet hȝ ppriū ordinē nobis incognitū.car.231.co.2.li.56.
Angeli boni prelati sunt malis ⁊ eos regunt.car.233.co.3.li.33.
Angeli virtute ppria miracula facere non possunt.car.234.co.2.li.43.
Angelus tam bonus ꝙ malus naturali sua virtute imaginationem mutare potest.car.235.co.2.li.26.
Angeli aliqui a deo in ministerium mittuntur.car.235.co.3.li.28.
Angeli inferiores tantum de lege communi mittuntur: superiores autē ex diuina dispensatione.car.236.co.1.li.44.
Angeli omnes secunde hierarchie non mittuntur.car.236.co.3.li.8.
Angeli de custoditorum malis non dolent.car.237.co.4.li.22.
Angelos inter pōt esse pugna nō discordia voluntatū sed ꝯrietate meritorum eoꝝ pro quibus pugnare dicuntur.car.238.co.1.li.12.
Angel⁹ ⁊ aia sunt diuersaꝝ spēꝝ ⁊ nālr inequales.car.166.co.4.li.70.
¶Anima Christi an omnia simul in verbo:vel successiue ad quodcunqȝ se voluerit conuerti videat.car.32.co.3.li.70.
Anima nostra duas virtutes ad intelligendum concurrentes hȝ vnam actiuam vocatam intellectus agens ⁊ aliam passiuam vocatam intellectus passibilis.car.131.co.1.li.71.
Anima non est corpus:sed corporis actus.car.163.co.3.li.73.
Anima humana est p̄nm incorporeū ⁊ subsistens.car.164.co.1.li.79.
Anima nr̄a qūo in potētia essentiali seipsam cognoscat:⁊ tamē ipsa sit in seipsa intrinsece fm esse naturale.car.164.co.2.li.53.
Anima nr̄a qūo intrinsece nām entis hēat seu sube fm esse nāle:et tn̄ sit in potentia essentiali ad cognitionem entis sube.car.164.co.2.li.55.
Anima quomodo sit perfectio corporis : et tamen nullam in se naturam corporis claudit.car.164.co.3.li.69.
Animam habere operationes per se dupliciter intelligitur:vno modo.s. absqȝ corporeo organo/alio modo per se omnino ; id est qđ non communicet corpori vt organo ⁊ hinc tota questio de anime immortalitate pendet.car.264.co.4.li.1.
Animam operari per se quatuor modis dici potest.car.164.co.4.li.2.
Anime brutorum non sunt subsistentes.car.165.co.1.li.80.
Anima intellr̄a nō est cōposita ex mā ⁊ forma.car.165.co.3.li.78.⁊ li.80.
Anima humana est incorruptibilis.car.166.co.1.li.5.
Anima humana an esse per se habeat.car.166.co.1.li.50.
Anime an nulla contrarietas insit.car.166.co.1.li.72.
Aie immortalitas an ex nāli desiderio certificari possit.car. 166.co.2.li.53
Anima intellectiua fm essentiā est corporis actus ; sed fm potētiam non: qz inquātum pōt intelligere corpus non perficit.car.168.co.1.li.82.
Anime intellectiue esse an sit ipsum esse compositi.car.168.co.2.li.78.
Anime intellectiue esse an alijs formis conueniat.car.168.co.3.li.4.
Anima intellectiua quare non corrumpatur.car.168.co.3.li.7.
Anime alie ab intellectiua quare corrumpantur.car.168.co.3.li.22.
Aie tres fm plato.q̄ pacto eēntia ⁊ loco distinguant.car.170.co.3.li.4.
Aia eadē in hoie est nutritiua sensitiua ⁊ intellectiua.car.170.co.3.li.15.
Anime oēs fm sanctum doctorem quo pacto vna sunt in hoie ⁊ an ratio Scoti contra ipsum valeat.car.171.co.1.li.56.
Anima intellectiua ꝙuis in hoie pro vegetatiua ⁊ sensitiua sufficiat : an etiā sufficiat p forma mixtionis ⁊ corporeitatis.car.171.co.3.li.6.
Anima ⁊ vniuersaliter omnis forma substantialis in materia recipitur nullo accidente mediante.car.172.co.3.li.37.
Anima aliquo corpore mediāte vniri non potest.car.173.co.1.li.38.
Anima est tota in toto ⁊ tota in qualibet parte.car.173.co.3.li.4.
Animā pter intellectiuā an ponat aliqua alia forma in materia inextēsa s.anima sensitiua animalium perfectorum.car.173.co.4.li.10.
Anime subam impossibile est suam potentiam esse.car.174.co.1.li.82.
Anima si esset immediatum principium sue operationis:an semper habens animam actu opera vite habeat:cum anima secundum essentiam sit actus sicut semper est viuum et an rationes Sco. contra ipsum procedant.car.174.co.2.li.65.
Anime in potentijs est ordo.car.176.co.1.li.66.
Anima sola potens intelligere qūo dicatur.car.176.co.3.li.1.
Anime sunt tres.car.177.co.3.li.17.
Anima inseparata cū sit memoria quo ad vtrāqȝ ꝯditionē.s. ꝯseruationē obiecti ⁊ preteritionem tam actus ꝙ obiecti sensibilis:an in parte intellectiua sit memoria complete.car.182.co.3.li.74.
Anima per intellectum cognoscit corpora cognitione immateriali vniuersali:⁊ necessaria.car.192.co.4.li.2.
Anima per species inditas nō intelligit.car.193.co.3.li.61.
Animaꝝ humanarū sube an inequales sint.car.199.co.3.li.73.
Aia nr̄a nō p essentiā suā:sȝ p actū suū se cognoscit.car.202.co.1.li.37.
Anima ꝙ fm substantiā sit pura potentia ⁊ ꝙ fm vnam eius ⁊ ab ea virtutem.s.intellectum agentē sit actus in eodem genere quomodo simul se compatiuntur.car.203.co.1.li.70.
Anima an propter melius corpori vniatur.car.205.co.3.li.54.
Anima separata hȝ de alijs animabus perfectam cognitionē nālē:de angelis autem imperfectam ⁊ deficientem.car.205.co.3.li.1.
Anima nostra cum sit pura potentia in genere intellectiōis quomodo p seipsam intelligi potest.car.206.co.3.li.26.
Aia an tā inferiora ꝙ supiora p propriam essentiam cognoscat.car.206.co.4.li.42.
Anima vna aliam p spēm intelligit:⁊ ideo anima lazari nosse potuit animā Abrahe sicut alias substantias separatas.car. 207.co.1.li.57.
Anima sepata cognoscit oia nālia:in cōi tn̄ ⁊ cōfuse.car.207.co.1.li.62.
Aia sepata cognoscit qdā singularia sȝ nō oia ēt p̄ntia. car.207.co.1.li.1.
Aia an ⁊ qūo p spēs abstractas singularia cognoscat.car.207.co.2.li.75.
Aia insepata manet act⁹ sciē acqsite:sȝ nō eodē mō.car.208.co.1.li.6.
Aia sepata cū incorpea sit:⁊ a nullo corpe localr distet:qūo querit.arti.7. q.89.vtrum distantia localis ⁊c.car.208.co.1.li.36.
Aia sepata eque ppinquū ⁊ distans intelligit.car.208.co.2.li.50.
Aie sepate que hic agunt naturaliter nesciunt.car.208.co.3.li.3.
Anima non est substantia dei.car.208.co.4.li.58.
Aia rōnalis sola iter sensibiliū formas p creationē fit.car.209.co.1.li.6.
Anima immediate a deo fit.car.209.co.3.li.10.
Anima simul cum corpore pducta est.car.209.co.3.li.81.
Anima sua virtute materiam corporalem imutare nō potest: nisi aliquo corpore mediante.car.224.co.2.li.45.
Aia sepata sua nāli vtute aliqđ corp⁹ mouere nō pōt.car.224.co.3.li.1.
Anima sensitiua ab anima generante principaliter causat ⁊ a semine instrumentaliter.car.244.co.4.li.66.
Aiam intellectiuam cū semine traduci hereticū est.car.145.co.2.li.81.
Anime non sunt create ante corpora:sed simul creantur cū corporibus in funduntur.car.246.co.2.li.79.
Aia hūana vlr sūpta in cōi an vnā nūero mām hēat.car.247.co.1.li.3.
Aia alia p seipsa qūo veꝝ ꝙ formā acqrāt:q̄ se moueāt. car.57.co.1.li.30.
¶Apparitio imaginaria ex tribus causis puenire pōt.s. ex voluntate imaginantis:ex cōmotiōe nature sana vel egra:⁊ ex commotiōe ab extrinseca causa.s.angelis.car.235.co.2.li.46.
¶Appetere nihil aliud est ꝙ in aliqd inclinari.car.185.co.1.li.50.
Appetere naturaliter cōtingit duplr:vno mō quo ad actus specificationem:alio modo quo ad illius exercitium.car.187.co.3.li.65.
¶Appetitus an sit actus elicitus nā intellectualis. car.57.co.3.li.71.
Appetitus sensitiuus quomodo per irascibilem ⁊ concupiscibilem distinguatur.car.141.co.4.li.5.
Appetitus naturalis dupliciter sumitur:vno modo p inclinatione a natura indita:⁊ sic nō est actus aliquis elicitus. alio modo p actu secūdo quo in precognitum tenditur.car.177.co.4.li.10.
Appetit⁹ intellectiuus ⁊ sensitiu⁹ diuerse potētie sunt.car.185.co.1.li.50.
Appetitum an appetibile moueat in genere cause efficientis. car. 185. co.3.li.16.
Appetitus intellectiuus an ferat in res singulares fm aliquā rōnē vniuersalem:sicut cum appetit aliquid qz est bonū.car.186.co.1.li.2.
Appetitus a quo mouetur/cū in istas res singulares sensibiles fert.186. co.2.li.78.
Appetitus superior an quandoqȝ vel semper mediante inferiori appetitu moueat.car.186.co.2.li.15.
Appetitus sensitiui ad voluntatē an tam arcta obedientia videat:vt nisi in virtute eius mouere non possit.car.187.co.1.li.65.
Appropriari quid significet.car.98.co.2.li.7.
¶Aque supra firmamentum quales sint.car.158.co.3.li.71.
Aqua q̄re colorē nō retinet:⁊ aer lumē nō ꝯseruat.car.224.co.4.li.74.
¶Arbitriū liberi bon⁹ vsus an cā p̄destinatiōis existat.car.68.co.2.li.10.
¶Articul⁹ p̄m⁹.85.q.an supflu⁹ vel imptinēs existat.car.196.co.2.li.57.
Articulus.8.103.q.an superfluus videatur aut cum precedenti coincidere.car.223.co.4.li.57.
¶Assistētia id est immediata visio dupliciter dicitur. s. aut respectu dei aut respectu diuinoꝝ mysteriorum in deo.car.236.co.2.li.55.
¶Assistunt oēs ministrantes quo ad visionē dei.car.236.co.2.li.60.
¶Assumere significat ad se sumere:id est ad suijpsius manifestationem et non ad sua opera peragenda.car.122.co.4.li.70.

B

¶Beati vident dei essentiam.car.28.co.2.li.4.
Beati non possunt formare verbum de deo clare viso vt sic ꝙuis possint formare verbum de his:que in deo videantur.car.28.co.4.li.37.
¶Beatitudo maxime deo conuenit.car.73.co.4.li.82.
Btitudo attribuēda est deo ⁊ alijs btis fm intellm̄.car.74.co.1.li.27.
Beatitudo vtrum naturaliter appetatur.car.74.co.1.li.68.
Beatitudo est duplex.s.obiectiua ⁊ formalis q̄ est ipse actus:alia est beatorum.car.74.co.2.li.82.
Beatitudo obiectiua omniū beatoꝝ deus est.car.74.co.3.li.1.
Beatitudo formalis creaturarū beatarū deus nō est.car.74.co.3.li.2.
Beatitudo formalis suijpsius deus est.car.74.co.3.li.3.
Beatitudo quomodo distribuat.car.74.co.3.li.62.
Beatitudine in diuina eminentius preexistit quicqd est desiderabile in quacunqȝ beatitudine tam vera ꝙ falsa.car.74.co.4.li.1.
Beatitudo:seu vltimus finis dupliciter considerari potest in cōmuni.s. ⁊ in speciali.car.187.co.3.li.55.
Beatitudinem in cōi an naturaliter appetamus.car.187.co.4.li.4.
Beatitudinis appetitus quēadmodū est naturalis obiectiue:ita non est in ptāte nostra obiectiue:⁊ quēadmodū est liber elicitiue:ita est in potestate nostra elicitiue.car.188.co.2.li.3.
Btitudinē an qlibet fm sctm̄ doc.vnico actu mereat.car.145.co.4.li.66
¶Benedictio debetur diei septimo.car.162.co.2.li.24.
¶Boni questio dupliciter ordinari potest:vno modo fm se:alio modo vt est pars tractatus de perfectione.car.14.co.1.li.13.
Bonū cū nō pri⁹ enti ꝯueniat ꝙ vnū:veꝝ ⁊c.neqȝ pri⁹ ꝯueniat nāe diuine bonitas ꝙ vnitas ⁊c.cur qđ a sctō doc.de bono fiat.car.14.co.1.li.2.
Bonū ⁊ ens sunt idē fm rē:sed fm rōnem differunt.car.14.co.1.li.2.
Bonum an appetibilis rationem habeat.car.14.co.1.li.63.
Bonū primū fundamētū appetibilr iportat:ꝙuis bonū:pfectum:ens in actu:⁊ ens fundamētū:⁊ cām appetibilr importet.car.14.co.2.li.40.
Bonum ⁊ ens cum rationibus distinguātur:opȝ ꝙ fm eas ordinata sint et quo etiam ordine.car.14.co.2.li.74.
Bonū qūo primi ⁊ vltimi rōnem hr̄e dicatur.car.15.co.2.li.75.
Bonū summū in genere qđ esse dicatur.car.16.co.3.li.29.
Bonum simpliciter quod dicatur.car.16.co.3.li.37.
Bona omnia sunt bonitate diuina extrinsece ⁊ causaliter:bonitatib⁹ autem proprijs formaliter ⁊ intrinsece.car.17.co.3.li.53.
Boni cur questio fiat.car.14.co.1.li.2.
Bonū ⁊ ens sunt idē fm rē:sed fm rōnē tm̄ differūt.car.14.co.1.li.62.
Bonum cause finalis rationem habet.car.15.co.2.li.72.
Boni ratio quomodo sumatur.car.15.co.4.li.61.
Boni ratio consistit in modo:spē:⁊ ordine.car.15.co.4.li.84.
Bonum est:quod omnia appetunt.car.16.co.4.li.24.
Boni sigtiōe i deo posita:an creature bonitas claudat.car.37.co.4.li.4.
Bonum triplex est.s. forma : subiectum ⁊ habilitas subiecti ad formam. car.117.co.3.li.69.
Bonū vt forma per malum totaliter tollitur.car.117.co.3.li.73.
Bonū vt subm per malū nec tollitur:nec diminuit.car.117.co.3.li.80.
Bonum est causa mali.car.118.co.3.li.19.
Bonū est causa mali materialiter.car.118.co.3.li.65.
Bonū distingui in subam ⁊ accn̄s duplr intelligi pōt:vno mō vt sit distinctio in res:alio modo vt sit distinctio in modos.car.143.co.2.li.31.
Bonum illud spirituale appetitum in primo pctō angeli quod fuit:an.s. fuerit ipsemet:vt a seipso amatus puro amore amicitie : an beatitudo desiderata sibi.car.147.co.4.li.68.
Bonum est obiectum volūtatis ⁊ verū intellectus.car.189.co.1.li.5.
Bonum inter ⁊ verum triplex comparatio.car.189.co.4.li.5.
Bonitate cur sub tractatu de perfectione queratur.car.14.co.1.li.52.
Bonitati diuine ex aliorum volitione an aliquid perfectionis accrescat. car.58.co.3.li.82.
Bonitas diuina finis est omnium rerum.car.110.co.4.li.4.
Bonitas diuina omnium corporalium finis est.car.154.co.1.li.49.

C

¶Calor celestis animalis ⁊ elementaris nō est multiplex calor:sed vnus et idem multiplicis agentis vim habens prout subiacet principio actiuo elementari:animali aut celesti.car.245.co.2.li.61.
¶Cause de ratione efficacia est.car.8.co.2.li.74.
Causam esse dupliciter contingit:effectiuam/scilicet proprie et exemplarem.car.8.co.3.li.60.
Causa prima effectiua rerū est causa equiuoca.car.13.co.2.li.6.
Causa exemplaris ab effectiua distinguitur:⁊ coordinatur inter formales:quia est velut extrinseca sue rei.car.17.co.3.li.78.
Cām pfecti⁹ cognoscēs an plēs effect⁹ in ea videat.car.31.co.3.li.69.
Causa prima quomodo de facto careset.car.48.co.1.li.35.
Causa libera cum diuina infallibilitate qūo saluet.car.66.co.3.li.30.
Causa efficiente indigere ex duobus consistit.car.109.co.4.li.15.
Causa instralis an actionem ppriam habeat.car.112.co.4.li.6.
Cāe agētis absn̄tia dr cā defect⁹:qn̄ ipsa p̄ntia debat.car.119.co.2.li.27.
Causa alicuius duplr dr:directe.s.⁊ indirecte.car.238.co.2.li.50.
Causa deficiente in minori parte an semper deficiat ppter aliquā causam impedientem:⁊ an.s.sit error stoicus.car.241.co.3.li.49.
Causatum omne an compositum sit.car.12.co.1.li.12.
¶Celesti corpori non est coniuncta aliqua anima vt forma : sed vt motor.car.161.co.1.li.21.
Celū empyreū:⁊ celū sydereū ex quib⁹ cōposita sint.car.158.co.3.li.7.
Celi nomen in tres significationes distinguitur.s.proprie participatiue/ et metaphorice.car.159.co.3.li.20.
Celum an sit animatum.car.161.co.1.li.54.
¶Cogitabile omne excedere duplr dicitur.car.7.co.2.li.79.
Cogitabile omne excedens an sit.car.7.co.2.li.79.
¶Cogitatio duplr cognosci pt.s.i suo effectu:vel i seipa.car.137.co.1.li.1.
Cogitatio cordis alteri⁹ i suo effcū ab āgelo cognosci pt.car.137.co.1.li.3.
Cogitationes cordium in seipsis:seu qđ idem est:vt sunt in voluntate soli deo sunt naturaliter cognite.car.137.co.1.li.5.
Cogitatiua quomodo omnia sensibilia in particulari cognoscit:⁊ tamen ipsa est quoddam sensibile.car.164.co.2.li.56.
¶Cognitione duo ꝯcurrunt.s.receptio ⁊ iudiciū.car.33.co.1.li.78.
Cognitio ppria de aliq̄ duplr intelligi pt:prio vt distinguit ꝯ cōez ex pte actus cognoscendi:scđo ex parte rei cognite.car.43.co.3.li.82.
Cognitio attingens aliquid fm p̄dicata cōia tm̄ potest dici imperfecta in potentia confusa in cōi vniuersalis:⁊ est duplr:⁊ alia multa de cognitione dei:quo pacto seipsum cognoscit.car.44.co.1.li.36.
Cognitio sensus:puta visus:aut etiam simplicis intellect⁹:an qz conformis rei:ideo vera dici potest.car.52.co.1.li.62.
Cognitio matutina ⁊ vespertina angeloꝝ q̄ dicant. car.140.col.1.li.60.
Cognitio matutina ⁊ vespertina quot denotare posset.car.140.li.84.
Cognitio vespertina habere creaturam pro termino et medio essentialiter differt a cognitione matutina.car.140.co.1.li.42.
Cognitio vesptina hr̄e creaturā p termino tm̄ est eadē realr cū cognitiōe matutina differēs solū fm terminos seu cognita.car.140.co.2.li.48.
Cognitio matutina ⁊ vespertina penes qd differāt.car.140.co.2.li.60.
Cognitio duplex scilicet naturalis ⁊ gratuita:⁊ hec duplex.s.speculatiua et affectiua.car.151.co.3.li.26.
Cognitio naturalis nec est ablata nec diminuta.car.151.co.3.li.31.
Cognitio gratuita speculatiua est totaliter non ablata : sed diminuta. car.151.co.3.li.39.
Cognitio naturalis angeli:⁊ immobilis.car.152.co.2.li.41.
Cognitio supnālis p modū nālis ē:ēt ꝯnr imobilis.car.152.co.3.li.42.
Cognitio intellectualis a sensibili fit:non sicut a perfecta ⁊ totali causa: sed magis sicut a materia cause.car.194.co.4.li.65.
Cognitio singulariū est q̄ ad nos pōr vtiuȝ cognitiōe.c.197.co.4.li.56.
¶Cognitum quo pacto in cognoscente sit:⁊ an san.docto. super hoc consequentia valeat.car.29.co.3.li.40.
Cognitum est p̄n^m specificatiuum cognitionis.car.41.co.4.li.57.
Cognitum est in cognoscente immaterialiter.car.193.co.1.li.78.
Cognoscere cui⁹ speciei sit:⁊ cuius ēt est intelligere.car.55.co.2.li.55.
Cognoscere simul:⁊ vna operatione cognoscere : an et quomodo distinguantur.car.138.co.1.li.60.
Cognoscere qūo pōt ex nā sua hr̄e actu aliquā ex nālis cognoscibiliū ab ipso:qn̄ nā ipsa est habēs affinitatē cum alijs ⁊c.car.134.co.2.li.38.
Cognoscitiuum aliquoꝝ duplr inuenit in potentia essentiali:⁊ in potentia accidentali:⁊ alia multa ad hoc.car.164.co.2.li.30.
¶Cōpō formalis ⁊ accn̄talis in q̄ ꝯueniāt ⁊ differāt.car.168.co.3.li.74.
¶Commune dupliciter dicitur per modum.s.actus ⁊ per modum potentie:⁊ sic etiam communitas.car.12.co.4.li.80.
¶Cōicabilitas duplex ponit:pprie.s.⁊ metaphorice.car.39.co.3.li.6.
Conceptibus in pluribus duo clauduntur.s.assimilatio ad obiectum:et eorum pluralitas.car.35.co.4.li.18.
¶Conditionalis quomodo valeat : si anime sensitiue operatio sine organo esset:hec anima esset hic homo.car.165.co.2.li.70.
Consequentia ista an valeat:nulla veritas est:ergo verum est nullam veritatem esse.car.7.co.3.li.75.
Consequentia bona est a propositione vera de inesse ad suam modalem de vero.car.7.co.4.li.3.
Cōsequētia ista scti doc.an valeat ⁊ sit efficax:pfectio cōuenit soli deo per suā essentiam:ergo esse perfectū:ergo esse bonū ⁊c.car.17.co.1.li.76.
Cōsequētia ista sancti doc.an ⁊ qūo valeat:forma finit per mām:ergo forma que non est nata esse in materia est infinita.car.17.co.4.li.79.
Consequentia san.doc.que procedit a rerum conditionibus ad nominū conditiones:an ⁊ quomodo valeat.car.36.co.2.li.48.
Consequentia ista qūo valeat:A.est causa entium inquantū entia : ergo est causa omnis eius qđ pertinet ad esse eorum.car.110.co.1.li.73.
Consequentia ista sancti doc.qūo valeat:deus agit fm intellectū ⁊ voluntatem:ergo vniuersum qđ est eius effectus perfecte similis naturā intellectualem habet.car.119.co.4.li.60.
Consequentia.S.doc.ab altissima operatione que est intelligere ad talē intellectionem quomodo valeat.car.28.co.1.li.6.
Consequentia Sanc. docto. an inferatur : cum ex hoc quod ponit aliquam creationem intellectualem : infert omnino incorpoream. car. 119.co.4.li.82.
Consequentia sancti doct.qūo valeat : quando dicit:qđ sunt alique substantie intellectuales ⁊c.ergo aliqua substantia intellectualis perfecta. car.122.co.2.li.74.
Cōsequētia ista san.doc.qūo vera sit si intelligere angeli esset ei⁹ substan

Universidad de Deusto Biblioteca

tia esset subsistens.car.128.co.4.li.31.
Consequētia ista san.doc.intelligere angeli est subsistens:ergo vnū tātū: an gratia materie vel forme intelligenda sit.car.128.co.4.li.43.
Consequētia ista.s.do.quō valeat:intelligere angeli est subsistens ꝛc.ergo non distinguitur a substātia dei.car.129.co.1.li.6.
Consequētia.s.doc.quō valeat:substātialitas est substātia:seu subsistit:ergo nō distinguit in diuersos gradus subalitatis.car.129.co.4.li.47.
Cōsequētia ista.s.doc.quō valeat:res fluūt a deo quo ad mām ꝛ formā:ergo fluūt in mēte angeli q̄ ad cognitionē singularitatis.c.135.co.4.li.62
Consequētia ista.s.doc.an valeat:cōponere ꝛ diuidere seu discurrere conuenit intellectui nostro ex imperfectione:ergo opposita perfectio cōuenit intellectui angelico.car.139.co.1.li.70.
Cōsequētia ista.s.doc.an valeat:natura est intra rem:ergo appetitus ad extra non est ipsa natura.car.140.co.4.li.26.
Consequētia ista.s.doc.an valeat:voluntas naturaliter inclinatur in bonum:ergo volūtas habens bonum infinitum extra se in aliquid extrinsecum tendit.car.141.co.1.li.xj.
Consequentia ista an valeat:sit nō bene:ergo male.car.153.co.1.li.76.
Consequētia ista quō valeat:si res materialr̄ in anima esse deberet:ratio nulla esset:quare res extra nō cognosceret.car.193.co.1.li.30.
Consequētia ista sancti doc.an valeat si infinitū vnam speciem haberet etiam rationem totius ꝛ perfecti haberet.car.221.co.1.li.83.
Consequētia ista.s.doc.an valeat:anima habet duos modos essendi.s.cōiunctum ꝛ separatū:ergo duo operādi.s.per cōuersionem ad fantasmata:ꝛ superiora.car.205.co.4.li.3.
Consequentia ista.s.doc.quomodo valeat:in homine est aliqua dei similitudo deducta ab eo non ꝑm equalitatem:ergo in eo est imago dei imperfecta.car.212.co.1.li.65.
Consequentia ista.s.doc.quomodo valeat:quelibet causa habet rationē principij:ergo a qualibet causa aliquis ordo in suos effectus deriuatur.car.227.co.1.li.64.
Cōsequētia ista.s.doc.quō valeat aīa ꝯiūcta nō mouet corpus nisi viuificatum a se:ergo sepata nullū corpus mouere potest.car.241.co.3.li.5.
Conseruatio duplex:directa.s.ꝛ indirecta.car.224.co.2.li.2.
Conscientie nomen duplr̄ sumitur.s.proprie ꝛ cōiter:ꝛ quomodo vtroqꝫ modo sumatur.car.184.co.1.li.30.li.51.
Contactus seu applicatio virtualis secundum sanctum doctorem quid esse dicatur.car.123.co.3.li.77.
❡Cōtigēs adeo nihil est in q̄ necitatis aliq̄d nō sit.car.201.co.2.li.44.
Contingens vel necessarium sumitur: vel pro re ipsa: vel vniuersali ratione rei.car.201.co.2.li.68.
Contingens ex quo est contingens ꝑpter materiam: que est indiuiduationis principiū:an ꝑpter hoc ꝓcessus.s.doc.in discussione ar.3.86.etiā ex particularibus existat.car.201.co.2.li.72.
❡Contingētia futura a deo cognoscūtur prout sunt actu in seipsis:ergo prout sunt in causis suis.car.46.co.4.li.4.
Contingētia futura deus cognoscit ꝑm statum quo actu ab eterno simul existunt.car.47.co.1.li.5.
Cōtingētia ad vtrūlibet duplr̄ inuēta fuit.s.quādoqꝫ ex pte cause:ꝛ qn̄qꝫ ex parte eius ad quod dicitur.car.58.co.4.li.74.
Contingentia futura quō deus certe cognoscat.car.47.co.1.li.62.
Contingētie diuine prima radix que sit.car.61.co.2.li.72.
Contingentia dupliciter:vt.s.contingentia:ꝛ vt necessarium haberēt insertum.car.221.co.2.li.40.
Cōtingētia vt sic directe sensu indirecte intellectu:vt aūt necessitatis vel volūtatis aliq̄d hn̄t:directe itellectu cognoscunt.car.201.co.2.li.68.
❡Conueniētia ꝛ differētia inter animam intellectiuam:ꝛ alias formas respectu esse quenam sit.car.168.co.3.li.27.
Cōueniētia inter formā subalem ꝛ accn̄talē que sit.car.176.co.3.li.23.
❡Conuerti in deum quid proprie esse dicatur.car.144.co.4.li.66.
❡Correlatiuum tertij modi:vt scibile seu dn̄s ꝛ similia an possint iudicari esse ꝑm duo etatis genera.car.39.co.1.li.5.
❡Corpus celeste an viuum sit:ꝛ an viuentia digniora non viuentibus existant.car.9.co.2.li.72.
Corpus ꝛ esse cōpositum ex materia ꝛ forma licet in via.s.doc.cōuertant: non tn̄ apud alios idem dicendum est.car.9.co.3.li.12.
Corp⁹ qn̄ ꝑprie sumit p corpe qđ est in p̄dicamēto sube.car.9.co.1.li.55.
Corpus duplr̄ capit physice.s.ꝛ mathematice.car.18.co.3.li.70.
Corpis distictio ab alberto posita doctrie.s.doc.ꝯuenit.car.18.co.3.li.73.
Corpus nullum naturale infinitū esse potest.car.18.co.3.li.83.
Corpus cū aīa intellectiua vnitur:oportet q sit mistum:ꝛ maxime ad equalitatem reductū quale est nostrum.car.172.co.2.li.63.
Corpus queadmodum nō est causa anime nec in esse nec in fieri:sed occasio ꝛ materia in qua fit:ita nō est causa multitudinis earū sed occasio ꝛ differētia in qua.car.169.co.4.li.4.
Corpus quodcūqꝫ deus immediate mouere potest.car.226.co.1.li.23.
Corp⁹ agit ꝑm qđ est actu in aliud ꝑm qđ est i potētia.car.239.co.3.li.56.
Corp⁹ esse actiuū ꝑm suā fo'am duplr̄ itelligi pōt:vno mō vt sit elicitiuū alicui⁹ sue ꝑprie actionis:alio modo vt corpus nō sit p seipsū elicitiuū alicuius actionis:sed sit radix ꝛ principiū ꝛc.car.239.co.4.li.73.
Corpa celestia aliq̄d agere 2r ꝯtigit.s.cāl'r ꝛ occasionalr.c.240.c.4.li.28
Corpora celestia nō sunt humanoꝝ actuū causa.car.241.co.3.li.241.
Corpa celestia nō iponūt subdit hūane opōni necitatē.c.241.co.2.li.78
Corporalia/imo omnia a deo sunt.car.153.co.4.li.52.
Corporalia omnia per angelos reguntur.car.233.co.3.li.57.
Corporeum ꝛ incorporeum quid dicatur.car.119.co.3.li.75.
❡Creatio est ex nihilo.car.111.co.2.li.47.
Creatio pro creatione passiua sumitur.car.111.co.3.li.31.
Creatio ponit in creato relationem tantum.car.111.co.3.li.45.
Creationis relatio est accidens:ꝛ nō est relatio transcendens ꝛ multa de ista materia.car.111.co.3.li.77.
Creatio ꝑm Sco.ꝛ posteriores duplr̄ sumit vno mō pro factione rei nulla omnino materia supposita:alio modo pro factiōe rei in aliquo subiecto preiacente.car.209.co.1.li.80.
Creatū oē quō sub aliq̄ certa rōne creātis cōprehēdat.car.19.co.4.li.75.
Creato a quolibet ad infinita an inferri possit.car.19.co.4.li.77.
Creatū duplr̄ sumi pōt:ꝑprie.s.ꝛ cōiter.car.20.co.1.li.xj.
Creatum per accidens duplr̄ intelligi potest.car.20.co.1.li.82.
Creata ꝑprie sunt tātum subsistentia.car.112.co.1.li.59.
❡Creādi potētia quare nature cōicari nō pōt.car.113.col.2.li.5.
Creare est propria actio solius dei.car.112.co.3.li.80.
Creare nō est ꝑpriū alicui⁹ psone:sꝫ cōe toti trinitati.car.11.co.3.2.li.15.
❡Creature sunt similes deo nō ꝑm eādem rōnem specificam:aut genericam:sed ꝑm aliqualem analogiam.car.13.co.3.li.45.
Creaturā aliquam incorpoream ponere necesse est.car.119.co.3.li.6.
Creatura ois rōnalis i solis nālib⁹ ꝯstituta peccare p̄t.car.147.co.1.li.81
Creatura corporalis immediate a deo existit.car.154.co.3.li.8.
Creature itellc'es sole ꝑpe loquēdo ad imaginē dei sūt.car.212.co.3.li.11.
Creatura rōnalis dupliciter considerari potest:vno modo absolute:alio modo vt ordinata ad felicitatem.car.28.co.1.li.70.
❡Culpa pl⁹ hꝫ de rōne mali q̄ pena q̄cūqꝫ tā sensus q̄ dāni.118.c.2.li.xj.

D

❡Defect⁹ de quo est sermo in litera.s.doc.q.19.ar.6.an negatiue vel contrarie sumatur.car.60.co.2.li.30.
❡Demones non sunt naturaliter mali.car.146.co.2.li.20.
Demones sunt obstinati i malo:ꝛ scti ꝯfirmati i bono.car.152.co.1.li.15.
Demones neqꝫ sunt neqꝫ fuerūt i ordib⁹ ꝑm glie statū.car.233.co.2.li.35.
Demōes nō sūt:sꝫ fuerūt i ordib⁹ ꝑꝫ statū gr̄e meritorie.c.233.co.2.li.39.
Demones in ordinib⁹ pseuerāt ꝑm nature ꝯdōnem.car.233.co.2.li.45.
Demonibus est prelatio.car.233.co.2.li.57.
Demonibus non est illuminatio.car.233.co.3.li.9.
Demon superat⁹ vacat a tentatione ad tempus.car.239.co.1.li.17.
Demones sunt sube intellc'es nō vnite corpibus.car.241.co.2.li.46.
Demones nec p se nec p accidēs nec directe nec indirecte celestium corporum actionibus subduntur.car.241.co.1.li.50.
Demonstratio duplex.s.quia ꝛ propter quid.car.7.co.4.li.68.
❡Denoiatio extrīseca ē duplex/q̄dā pura/ꝛ q̄dā cālis.car.17.co.3.li.72.
Denominatio dupliciter esse dicitur quedā.s.intrinseca/ꝛ quedā extrinseca/ꝛ quid vtraqꝫ sit.car.17.co.3.li.1.
❡Deus ꝑm q est altissima causa duplr̄ exponi pōt.car.4.co.3.li.60.
Deus qn̄ formalr̄ capiatur:ꝛ quid dei nomen importare habeat:ꝛ quō etiā quadrupliciter considerari potest.car.4.co.4.li.68.
Deo quomodo nihil sit prius neqꝫ ꝑm rem neqꝫ ꝑm intellectum:ꝛ propter ea genus non habet.ca.xj.co.3.li.80.
Deus theologie subiectum est.car.5.co.1.li.28.
Deum esse est demonstrabile a posteriori seu p effectū.car.7.co.4.li.69.
Deus non est corpus.car.9.co.1.li.74.
Deus tripliciter sumi potest.car.10.co.2.li.36.
Deus est idem quod sua essentia:seu natura.car.10.co.2.li.83.
Deus est suum esse.car.10.co.4.li.69.
Deus an sit in aliquo genere reductiue.car.xj.co.2.li.82.ꝛ co.3.li.4.
Deus est omnino simplex.car.12.co.1.li.4.
Deus non potest esse accidens.car.xj.co.4.li.30.
Deus cum sit prima causa efficiens:quomodo non sit forma: aut materia alicuius compositi.car.12.co.2.li.52.
Deus est maxime perfectus.car.12.co.4.li.60.
Deo sunt perfectiones omnium rerum.car.13.co.1.li.8.
Deus est bonus.car.16.co.2.li.39.
Deus est summum bonum simpliciter.car.16.co.3.li.20.
Deus solus est bonus per essentiam.car.17.co.1.li.48.
Deus pro nature nomine quando sumatur.car.17.co.4.li.1.
Deus est infinitus.car.17.co.4.li.75.
Deus dupliciter intelligitur/vno modo ꝑm seipsum: alio modo ꝑm virtutem diffusam.car.20.co.2.li.76.
Deus est in omnibus rebus intime.car.20.co.3.li.3.
Deus quonam modo in omnibus rebus adsit.car.20.co.3.li.82.
Deus est vt in re:ꝛ vt in loco ꝑm aliquid vbiqꝫ.car.21.co.3.li.10.
Deus est in aliquo dupliciter.s.effectiue ꝛ obiectiue.car.21.co.3.li.60.
Deus est vbiqꝫ per essentiā/presentiā/ꝛ potentiam.car.21.co.3.li.80.
Deus quo pacto in sanctis per gratiam existat.car.21.co.4.li.63.
Deus quo pacto in oibus per presentiā existat.car.22.co.1.li.25.
Deus quonāmodo in omnibus per essentiam sit.car.22.co.1.lin.xj.
Deus quo pacto in omnibus per potentiam sit.car.22.co.2.li.4.
Deus solus omnino immutabilis existit.car.22.co.3.li.31.
Deus est maxime eternus.car.23.co.4.li.13.
Deus est vnus.car.27.co.2.li.81.
Deus est maxime vnus.car.27.co.3.li.32.
Deus in se est maxime cognoscibilis.car.27.co.3.li.34.
Deum ad videndum an ex parte visiue virtutis aliqua similitudo exigatur.car.28.co.2.li.63.
Deum ad videndum an impossibile est concurrere aliquam similitudinem ex parte rei vise.car.28.co.2.li.64.
Deum videri sensu/visu/ꝛ quacūqꝫ alia vi sensitiue partis est impossibile.car.29.co.1.li.79.
Deū videntiū vnus perfectius videbit q̄ alius.car.30.co.4.li.55.
Deum videntes non vident in eo alia per species eoꝝ:sed per ipsam diuinā essentiā intellectui eorum vnitam.car.32.co.2.li.64.
De⁹ ab hoie puro p eēntiā i hac vita mortali videri nō p̄t.car.3.co.1.li.1.

Dei tria ex sensibilibus cognoscimus.s.causalia negatiua:et supereminentia.car.33.co.3.li.52.
Dei cognitio pfectior hr̄ a nob p grāꝫ q̄ p notionē nālē.car.33.co.4.li.13.
Dei cognitio per gratiam in hac vita naturali prefertur nō ex parte modi:sed ex parte obiecti.car.33.co.4.li.41.
De⁹ ex creaturis a nob noiari p̄t:nō aūt ꝑm qđ ē ꝑm se.car.33.co.4.li.78.
Deus cum dicimus est bonus quis sensus sit.car.34.co.4.li.55.
Deus est vn⁹ re:ꝛ plures ꝑm rōnē duplr̄ pcipi pōt.car.35.co.4.li.54.
Dei vnitas ex parte eius est eminens ex parte vero intellectus nostri est proportio eius ad sensibilia.car.35.co.4.li.61.
Deus an sit extra totum vniuersi ordinem:ita qđ creature ad ipsum ordinentur:ꝛ non econuerso.car.38.co.4.li.36.
Deus est nomen nature quo ad id ad quod nomen impositum est:operationis vero quo ad id in quo impositum est.car.39.co.2.li.62.
Deus apud.S.Tho.est vnius tantum rationis formalis eleuate cōprehendentis omnis ꝛc.car.41.co.2.li.50.
Deus est scientia perfectissime.car.41.co.3.li.41.
Deus seipsum per seipsum intelligit.car.42.co.1.li.52.
Deus seipsum perfecte comprehendit.car.42.co.3.li.48.
Deum alia a se cognoscere necesse est.car.43.co.1.li.55.
Deo alia cognoscunt:nō in seipsis:sed in ipso deo.car.43.co.2.li.65.
Deus quomodo alia videat.car.43.co.3.li.5.
Deus per essentiam suam vt rationeꝫ cognoscendi an cognoscat alia a se in seipsis in esse obiectiuo seu cognito: positis per actum intelligendi diuini intellectus.car.43.co.3.li.68.
Deus cognoscit alia a se cognitione propria.car.44.co.1.li.70.
Deus ad hoc vt in essentia intellecta ꝑm proprias rationes omnium intelligat:quid requiratur.car.44.co.4.li.8.
Deus non entium scientiam habet.car.45.co.3.li.6.
Deus mala cognoscit.car.45.co.4.li.34.
Deus an per essentiā suam singularia cognoscat.car.46.co.1.li.11.
Deus contingentia futura cognoscit.car.46.co.3.li.76.
Deus quō apud se omnium rerū rōnes habeat.car.47.co.3.li.31.
Deus vult se ꝛ alia.car.58.co.1.li.5.
Deus an nō solū vult alia:sed vult oia:q̄ velle potest.car.38.co.2.li.5.
De⁹ necitate absoluta vult aliq̄d:nō oia:nisi ex suppōne.car.58.co.3.li.3.
Deus amat oia existētia:non tn̄ eo modo sicut nos.car.63.co.1.li.33.
Deus ex parte actus amandi:omnia equaliter amat.car.63.co.1.li.76.
Deus magis meliora diligit.car.63.co.3.li.7.
Deus non est iustitia commutatiua.car.63.co.4.li.31.
Deus quo pacto sub sua omnipotentia cōtineatur.car.71.co.2.li.62.
De⁹ absqꝫ ordine sapie ꝛ iustitie sue nihil opari pōt.car.73.co.1.li.68.
Deus potest alia facere q̄ que facit.car.73.co.2.li.45.
De⁹ an q̄libet re a se facta:aliam meliorē facere possit.car.73.co.3.li.25.
Deo quo pacto multa attribuantur.car.79.co.3.li.13.
Deus quō quandoqꝫ pro essentia:ꝛ qn̄qꝫ pro persona supponit: qn̄qꝫ pro essentia tantum:qn̄qꝫ pro tribus suppositis.car.97.co.1.li.13.
Deus non generat cum dicitur:an detur intelligi: qđ generatio diuine nature repugnet.car.97.co.2.li.2.
Deum esse ens per essentiā quo pacto exponat.car.103.co.3.li.29.
Deus duplr̄ sumi pōt:absolute.s.ꝛ vt primū agens.car.110.co.4.li.36.
Deus solus pater ꝛ filius ꝛ sp̄us sctūs ab eterno est.car.144.co.1.li.12.
Deus non est primum:qđ a nobis cognoscitur.car.205.co.1.li.22.
Deus omnia in nihilum redigere potest.car.225.co.3.li.18.
Deus in omni operante operatur:sic qđ ipse res ꝑprias operationes habeat.car.226.co.3.li.8.
De⁹ nō pōt facere ꝯ rerū ordinē:vt a p̄a cā depēdet.car.227.co.2.li.47.
Deus potest facere preter rerum ordinem:prout ex qualibet secundarum causarum dependet.car.227.co.2.li.47.
❡Dies sex sufficienter numerantur.car.162.co.2.li.44.
❡Differētia bifariā distinguit.s.ꝑm rōnem ꝛ ꝑm rē.car.10.co.3.li.55.
Differentia ꝑm rationem latitudinem habet.car.14.co.1.li.66.
Dr̄ia tāgens entia inquantū sunt:ꝛ nō sunt que sit.car.45.co.3.li.62.
Dr̄ia qualis sit inter ly deus:ꝛ ly hō in supponēdo.car.97.co.1.li.51.
Dr̄ia inter minus per se ꝛ per accidēs qualis sit.car.118.co.1.li.10.
Dr̄ia assignata inter receptionē mae ꝛ intellc'is q̄ sit.car.120.co.3.li.62.
Differētia inter ꝯn̄a formā:ꝛ ꝯn̄a mām quo ad necessitatē ꝛ cōtingētiam a sancto doctore posita an nulla sit.car.201.co.2.li.84.
Differētia que sit inter ea que fiūt a natura:ꝛ que fiunt ab arte:non quacunqꝫ sed cooperante natura que sit.car.226.co.1.li.54.
Differētia iter intellectū ꝛ volūtatē quō saluari possit.car.241.co.1.li.16.
Differentia assignata inter cognoscentia/et non cognoscētia an vera sit.car.41.co.3.li.55.
❡Diffō ꝓcessu ꝯpositiuo ministrāte diuisiōe inuestigat.car.23.co.3.li.80.
❡Dilectio naturalis in beatis remanet.car.146.co.2.li.53.
❡Diligere duplr̄ sumit.s.notionalr̄ ꝛ essentialiter.car.94.co.3.li.64.
Diligere sumēdo eēntialr̄ pr̄ ꝛ fili⁹ nō diligūt se sp̄ūsan.car.94.c.1.li.66.
Diligere sumēdo notiōalr̄ pr̄ ꝛ fili⁹ diligūt se sp̄ūsan.car.94.co.1.li.70.
❡Distātia q̄druplex.s.situal:nālis suppositalis ꝟtualis.car.21.co.2.li.13
Distantia multum dupliciter dicuntur.s.dissimilitudine conditionū vel proportione coniunctionis.car.173.co.1.li.57.
❡Distinctio omnis oportet qđ sit per aliquod intrinsecam formam: scꝫ etiam materiam.car.100.co.1.li.58.
Distinctio contra res vnius ordinis causam ꝛ causatum an congruenter a Dionysio posita sit.car.13.co.3.li.76.
Distinctio relatiua p̄ma inter reales distōnes ponit.car.100.co.1.li.81.
Distinctio sancti doc.qđ dupliciter ordinetur aliquid ad alterum actiue s.vel passiue an sufficiens esse videatur.car.230.co.2.li.60.
Distinctio intelligere anime a sancto doctore in lr̄a posita vcꝫ qđ oportet animam intelligere aut per conuersionem ad fantasmata:aut per conuersionem ad superiora an sufficiens sit.car.205.co.2.li.73.
Distō minima est in diuinis:qm̄ relatiua ꝛ ꝯueniētia est summa: qr sunt eadē res summa ꝛ simplicissima:ꝛ oīno indiuisa.car.104.co.2.li.1.
❡Diuisio propria boni humani esse dicitur.car.16.co.1.li.82.
Diuisio proprie est boni in eo qđ bonum.car.16.co.2.li.1.
Diuisio an sit prior vnitate non simpliciter:sed ꝑm nostre apprehēsionis rationem.car.27.co.1.li.63.
Diuisio aīalis in ptē mouētē ꝛ in ptē motā in ceteris aīalib⁹ est diuisio in ptes integrales formalr:ꝛ nō in ptes eēntiales nisi cāl'r: in hoie aūt qn̄ duplex motiuū hꝫ.s.sensitiuū ꝛ intellectiuū est diuisio in partes integrales quo ad motū ꝓueniētē ab appetitu sensitiuo.car.171.co.4.li.61.
❡Docens causat scientiam in addiscente reducendo de potentia ad actū primum.car.243.co.3.li.60.
❡Dolor duplex esse dicitur vt passio.s. et vt simplex actus voluntatis.car.103.co.2.li.76.
Dolor necessario est in demonibus.car.179.co.3.li.44.
❡Dominium duplex:vt distinguitur.s.contra seruitutem ꝛ contra subiectionem quandocunqꝫ.car.218.co.1.li.14.
Dn̄ium primo mō in statu innocentie non erat.car.218.co.1.li.18.
Dominium ꝑm in illo statu erat.car.218.co.1.li.21.
❡Donū sapie est in itellc'u formalr:i volūtate aūt cālr.car.4.co.4.li.50.
Donū psonalr̄ in diuis sumptū est ꝑpriū nomē.s.s.car.95.co.1.li.15.
Donū an significet p̄mo ꝑprietatē psonalē sp̄ūscti:vel respectū aptitudinalem ad creaturas rōnales:vel aliquid aliud.car.95.co.1.li.43.
Donum in cōi tria manifeste importat.s.rem donabilem:respectū donabilitatis:ꝛ respectum quasi possessionis.car.95.co.1.li.70.
Donum supernaturale ꝑm Sco.non est gratia gratum faciens:seu charitas:secus ꝑm sanctum doc.car.216.co.3.li.7.
❡Dubium motū super litera an.s.doc.circa declarationem rationis formalis obiecti in equiuocationem inciderit.car.3.co.1.li.79.
Dubium motum super litera an.s.oia in sacra doctrina cōsiderata in vna formali ratione conueniant.car.3.co.3.li.7.
Dubium motum super litera simpliciter ꝛ ad hoiem:an.s.oia in theologia considerentur sub ratione dei.car.5.co.1.li.60.
Dubiū motū sup lr̄a circa istā ꝑpositionē:tota sciētia virtute in p̄ncipijs ꝯtinet an.s.doctrine sancti Tho.aduersari videat.car.5.co.2.li.40.
Dubiū motū sup lr̄a circa quandā ꝯclusionē an.s.si sensus lr̄alis multiplicari pōt:nulla certitudo erit q̄s sensus ad lr̄am intentus sit:quolibet ꝑferente suam expōnē alterius interpretandū.car.6.co.2.li.30.
Dubium motū super litera an.s.ista ꝯn̄a valeat:nulla veritas est:ergo verum est nullam veritatem esse.car.7.co.3.li.74.
Dubiū motū sup lr̄a an.s.aliqua scia ꝓbent suū subm eē.car.8.co.1.li.10.
Dubiū motū sup lr̄a an.s.doc.ꝓcess⁹ sophistic⁹ videat:qn̄ sub h̄ cōi.i.se hīe ad formā:descēdit determinate ad h̄ spālē.s.eē formā.car.9.co.4.li.8.
Dubium motum super litera causam.s.indiuiduationis recipi in materia:vel non posse recipi in ea.car.10.co.1.li.1.
Dubium motum super litera ꝑ quo supponit ly deus qn̄ sctūs doctor q̄rit vtrum deus sit idem quod sua essentia.car.10.co.2.li.2.
Dubiū motū sup litera an.s.si sciam⁹ q hec ꝑpositio est vera deus est:ergo cognoscitur in reqđ deus est: ita q hoc est cognoscere esse qđ in ipso deo est.car.11.co.1.li.20.
Dubiū motū sup litera quō eē qn̄qꝫ equiuoce sumat.car.11.co.2.li.60.
Dubiū motū sup lr̄a an.s.de⁹ sit in gn̄e sube reductiue.car.11.co.3.li.4.
Dubiū motū sup lr̄a quō de⁹ oīm rerū mēsura dicat.car.11.co.3.li.55.
Dubiū motū in lr̄a an vcꝫ sancti doc.sermo sit de ordine in causando ꝛ essendo ꝛ absolute aut respectu huius ꝛ in hoc.car.15.co.3.li.59.
Dubiū motū sup lr̄a circa quādā ꝯn̄am triplex perfectio soli deo cōuenit per suā essentiā:ergo esse perfectū esse bonum ꝛc.car.17.co.1.li.76.
Dubium motum in litera circa ordinem.ar.3.q.4.car.13.co.3.li.2.
Dubiū motū sup lr̄a tā de finitate q̄ infinitate forme.car.17.co.4.li.59.
Dubium motuꝫ super litera ex proprijs ipsius diuine cognoscibilitatis.car.32.co.1.li.23.
Dubium motum super litera an de ly qui distinctio quedam a sctō doc.facta locum habere possit.car.41.co.1.li.1.
Dubia tria mota super litera circa quasdam rationes a san.doc.factas ordine relata.car.61.co.1.li.43.
Dubium Scoticum motum super litera quō sumendo diligere notionaliter pater ꝛ filius diligunt se spiritusancto.car.94.co.2.li.30.
Dubium motum super litera circa quandam.s.docto.regulam:et quandam eius rationem.car.96.co.3.li.42.
Dubiū motū sup litera.an.s.sctūs doc.intēdat nouū modū existēdi tanq̄ disparatum a quatuor in litera numeratis.car.107.co.3.li.70.
Dubium motum super litera circa quandam causam in litera redditam que non videtur esse causa.car.107.co.3.li.78.
Dubiū motū super litera quō ex dictis.s.d.exclusiue sequat.s.q sc̄dm solam gratiā nouus sit cognoscendi modus.car.107.co.3.li.83.
Dubiū motū super litera circa rōnem qua.s.d.vtitur cōtra Auicebron spiritualium pluralitatem ponentem.car.110.co.2.li.54.
Dubium motum super litera in materia angeloꝝ super ly differt quomodo scilicet capiatur.car.121.co.2.li.53.
Dubium motum super litera circa vitales operationes et non vitales.car.123.co.1.li.83.
Dubiū motū super litera circa ꝓbationem scōe particule cōclusionis qđ angelus non sit vbiqꝫ ꝛc.car.125.co.1.li.30.
Dubium motum super litera de causa vniuersali componendi diuidendique, particularis est.car.139.co.1.li.59.
Dubium motam super litera circa.c.firmiter de sum.tri.ꝛ fide cath.cui⁹ san.doc.non fuit recordatus.car.144.co.1.li.77.

Universidad de Deusto Biblioteca

Dubiū motum super litera videlicet ꝙ ex mereri ⁊ beatum esse nō sequit gratia perfecta ⁊ imperfecta simul. car.145.co.4.li.10.
Dubium motū sup lr̄a nūqd qdā rō.s.d.fundata sup illa ꝑpōne quelibet alia volūtas nō est sua regula ⁊c. sit efficax. car.147.co.2.li.82.
Dubiū motū sup lr̄a/primo circa discursum ab angelo negatū:scđo circa eius apprehēsionē:tertio circa radicē immobilitatis:quarto circa ꝯnaturalitatē:quinto circa imobilitatē apprehēsiōis.car.151.co.1.⁊.2.li.75.
Dubiū motū sup lr̄a circa illā ꝑpōnē oēs potētie aīe ad aīam solam comparantur sicut ad principium.car.177.co.2.li.23.
Dubium motum super litera circa id qđ.s.d.supponit omne volitum aut amatur vt finis/aut ad finem.car.188.co.3.li.44.
Dubium motum super litera circa illā propositionem:quāto aliquid est abstractius tanto nobilius. car.189.co.1.li.10.
Dubium motum sup litera circa differentiam positam inter intellectum ⁊ volūtatem. car.189.co.1.li.60.
Dubiū motū sup lr̄a cur.s.animi nr̄i mot⁹ in deū reducit. car.190.co.1.li.74.⁊ qđ doctor sctūs ꝑ primā motionē a deo intelligat.ibidē linea.76.
Dubiū motū sup lr̄a circa ꝑticulā illius ꝑpōnis:nā rei mālis ꝗ̄re ⁊ ꝑfecte cognosci nō pōt nisi vt in ꝑticulari exn̄s cognoscatur.car.195.co.1.li.80
Dubium motū sup lr̄a circa illā ꝑpōnē:ꝑpuū obm̄ nr̄i intellectus est nā ħn̄s esse in ꝑticulari sensibili ⁊c.ergo intellectus ad hoc vt suum obm̄ cognoscat:opꝫ vt ꝯuertatur ad fantasmata.car.195.co.3.li.41.
Dubiū motū sup litera an.s.d.sibi ꝯ̄rius sit:qn̄ dicit ꝙ sensus exterior fm̄ solam mutationē ab obiecto operatur ⁊c.car.197.co.3.li.21.
Dubium motum super litera circa quādam responsionem qua euaditur ꝙ voces nō significent species intelligibiles:nō tn̄ quin significent conceptiones:seu formationes ⁊c.197.co.3.li.30.
Dubiū motū sup lr̄a circa rōnem cuiusdā explanationis an.s.ois actiōis modus ꝯsequat formā que est actionis principium.car.198.co.3.li.40.
Dubium motum super litera circa rōnem ꝑ ꝯclōne:ꝙ intellectus nō pōt multa ⁊c.car.198.co.3.li.63.
Dubium motum super lr̄a circa ꝯclōnē principaliter intētam:totūqꝫ articulum tertium.q.86.an.s.totius labor otiosus esse videatur ⁊ etiam per accidens. 201.co.3.li.2.
Dubiū motū sup lr̄a an.s.intellectus in se sit actus quidā ⁊ vnūqđqꝫ fm̄ qđ in actu est cognoscibile sit. car.201.co.2.li.80.
Dubium motum sup lr̄a an sibi.s.d.sit contrarius in eo qđ dixerit ꝙ spēs intelligibiles sunt actu intelligibiles ⁊ postea dixerit ꝙ habitū ꝑ actū cognoscimus.car.203.co.2.li.76.
Dubium motum super litera circa differentiam assignatam inter angelum ⁊ ipsum deum.car.203.co.4.li.6.
Dubium motum super litera circa differentiam assignatam inter imaginem ⁊ vestigium.car.213.co.2.li.82.
Dubium motum super litera in eo ꝙ.s.doc.dixerit ꝙ dominium sup animalia homini naturale existit. car.217.co.2.li.23.
Dubiū motū sup lr̄a circa ꝑbōnē cuiusdā ꝑpōnis.s.an incōueniēs sit qđ ꝑp bonū multiplicatiōis hūane pctm̄ necessariū existat.c.219.co.3.li.21.
Dubiū motū sup lr̄a an.s.ꝯfirmati bti existāt:vel ꝯ̄tra.220.co.4.li.20.
Dubium motum super lr̄a circa differētiā assignatā inter partes conclusionis penes mediationem ⁊ immediationem.car.223.co.3.li.13.
Dubiū motū sup lr̄a qūo oē agēs directe fꝫ formā agat.224.co.3.li.44
Dubiū motū sup lr̄a circa rōnem assignatā in diuersa ꝑportiōe inter cās vniuocas ⁊ equiuocas:vn̄.s.aut ꝯ̄tū valet hec ꝯclō:si sortes esset cā per se forme in platone esset causa suiꝑsius. car.224.co.3.li.59.
Dubium motum super litera quomodo deus contra ordinem suum facere possit.car.227.co.2.li.77.
Dubium motum super litera circa primum miraculorum gradum nūqd excedentia nature facultatem fm̄ facti substātiam primum locum miraculorum tenet. car.227.co.4.li.5.
Dubiū motū sup lr̄a qūo virtus intellectualis inferioris angeli ex ꝯuersione angeli superioris ad ipsum confortatur. car.228.co.1.li.83.
Dubium motum super litera super probatione voluntatis:an.s.ꝑcedat de motione volūtatis ad actum proprium : vel de motione voluntatis ad actum extraneum. car.228.co.4.li.1.
Dubium motum super litera super illa propositione : veritas est lumen intellectus.car.229.co.4.li.42.
Dubium motum super litera in eo quod.s.doc.dicit ꝙ ad intellectus ꝑfectionem spectat scire . car.224.co.4.li.73.
Dubium motum sup lr̄a vtrū angelica custodia incipiat ab ortu in vtero fm̄ aīam rōnalē nō a natiuitate extra vterum.car.237.co.3.li.20.
Dubium motū sup litera circa ti.q.114.vtrū.s.demones impugnent nos eo ꝙ rn̄sio sancti doc.ad aliud tendere videtur.car.238.co.1.li.54.
Dubium motum super litera circa respōsionem art.3.q.115.an.s.doc.sanctus a ꝑposito diuertere videatur cum primo proponit cōditionalē de proportione qualitatum ad formas substātiales:deinde transit ad gradus causandi earūdem.car. 240.co.1.li.26.
Dubiū motū sup lr̄a in eo qđ.s.doc.dicit:ꝙ etiā generās inferius mouet ad speciē vt instrumentum celestis corporis. car.240.co.1.li.81.
Dubium motum super litera circa propositionem illam posita causa necesse est sequi effectum ⁊c. car.241.co.3.li.25.
Dubiū motū super litera quo sanctus doctor arguitur de superfluitate pluries repetite ꝑpositionis causa posita ⁊c. car. 241.co.3.li.56.
Dubiū duplex motū sup litera alterū simplr̄:alterum aūt ad hoiem circa examen cuiusdā ꝑpōnis.s.omne qđ est ⁊c.car.241.co.4.li.10.⁊ li.34.
Dubium motum super litera cū.s.d.ꝑposuit : ꝙ naturalia ⁊ humana ad diuinam referantur ꝑuidētiam neqꝫ nisi de humanis probauit:⁊ ꝑ consequēs diminutus esse videtur.car.242.co.4.li.38.

E

¶Effectū eē in cā equoca excellētiori mō duplr̄ ꝯtingit. car.16.co.3.li.63.
Effectus in actu an ⁊ quo pacto cām in actu habeat. car.96.co.1.li.4.
Effectus dupliciter ad suam causam cōsiderari potest.primo.s.vt obm̄ ad potentiam:secundo vt effectus ad causam.car.125.co.1.li.75.
Effectus totalis ad aliquam virtutem tripliciter cōparari potest.s.vt defectiuus:vt excessiuus ⁊ vt adequatus. car.125.co.2.li.48.
¶Elemētoꝝ mistio qūo dicatur esse in misto vbi etiam Auerroys ratio cum sancti doctoris impugnatione. car.172.co.1.li.3.
Elementa non actu:sed virtute fm̄ sanctum doc.in misto remanent ⁊ qūo fm̄ mētē sdoc.⁊ sco.duplr̄ elemēta i misto remanere itelligr̄.172.co.2.li.
Elemēta in hoie esse fm̄ subām cur scūs doctor dixerit.210.co.1.li.16,10.
¶Emanationes diuine an per hoc distinguantur:ꝙ vna est ab vno altera vero a duobus.car.92.co.3.li.24.
¶Ens an prius sit fm̄ rōnem ꝙ̄ bonum.car.14.co.2.li.79.
Ens an sit prius rōnis ordine fm̄ se aut quo ad nos. car.14.co.3.li.4.
Ens oē quo pacto per physicas disciplinas sensibile sit. car.1.co.4.li.34.
Ens est prius fm̄ rationem ꝙ̄ bonum.car.14.co.2.li.79.
Ens omne inquātum ens est bonum.car.14.co.2.li.1.
Ens ꝑ vnū ⁊ mlt̄a diuidit̄ q̄si ꝑ vnū simplr̄:⁊ mlt̄a fm̄ qđ. 26.co.3.li.80.
Ens nō ē analogū deo ⁊ creaturis fꝫ extrisecā denoiatione.36.co.4.li.74
Enti cū nihil opponat̄ nisi nō ens qđ ex hoc inferat̄. car.77.co.3.li.42.
Entia plura quo pacto necessaria esse dicantur.car.109.co.4.li.71.
Ens seu esse quomodo sumatur.car.110.co.1.li.18.
Ens inquātum ens an causam defectiuam habeat.car.110.co.1.li.58.
Ens esse in actu dupliciter contingit. car.156.co.2.li.76.
Entis nomine nō importat̄ analogia fm̄ cām finalem:neqꝫ fm̄ cām efficientē:sed fm̄ causam materialem . car.176.co.4.li.78.
Entis an nulla dr̄ia sit ex parte obiecti penes quā intellectiua vis diuersificari possit/⁊ an sctūs doc.in hoc sibi ꝯ̄rius videat̄.car.183.co.4.li.81.
Enunciabilia deus scit. car.48.co.4.li.63.
Enunciabilia deus scit.non componendo ⁊ diuidendo:sed per simplicem intelligentiam.car.48 co.4.li.66.
Enunciabile inter ⁊ rem que differentia sit. car.49.co.1.li.6.
¶Equalitatem in diuinis personis ponere necesse est.car.105.co.1.li.1.
¶Eq̄litat affirmatio q̄ pacto ex ieq̄litat negatiōe sequat̄.105.co.1.li.20
Equalitas in substātia fundata quo pacto distinguatur a similitudine ⁊ identitate fm̄ modum. car.105.co.1.li.50.
Equalitas diuinaꝝ ꝑsonaꝝ an sit relō realis ⁊ qūo . car.105.co.3.li.3.
Equoca an ⁊ qūo in vniuocū i ꝑdicatioib⁹ reducant̄. car.37.co.1.li.10.
¶Errores rabioꝝ alamarianeꝝ dauid de diuinādo.car.12.co.2.li.28.
Error Scoti impōnētis sancto doc.ꝙ anima separata nō intelligat ꝑ species conseruatas quas his accepit. car.207.co.4.li.36.
¶Esse in genere duplr̄ dr̄.s.directe ⁊ reductiue . car.11.co.1.li.73.
Esse ad vitam tripliciter comparari potest. car.13.co.2.li.57.
Esse ⁊ principia cōparatiōis sunt extra essentias oim subaꝝ formaliter:in dei autem substantia oia formaliter claudūtur.car.17.co.1.li.73.
Esse an in fieri ⁊ conseruari dependeat.car.20.co.3.li.31.
Esse eī per se cuius effectus sit.car.20.co.3.li.55.
Esse in loco duplr̄ dr̄.s.vt in re/⁊ vt in loco.car.21.co.3.li.3.
Esse vbiqꝫ ⁊ per se primo est proprium deo.car.22.co.2.li.37.
Esse rerū generabilium an tpe mensuretur.car.25.co.3.li.31.
Esse ⁊ fieri alicui cōnaturale quid est. car.30.co.3.li.31.
Esse dei quo pacto eius intelligere dicatur.car.43.co.1.li.65.
Esse dei est in suū itelligere:ergo de⁹ est agēs ꝑ intelltm̄.car.45.co.2.li.6.
Esse an sit effect⁹ posterior prime ⁊ vniuersalissime cause que est de⁹ ⁊ producere esse absolute ad rōnem creationis pertinet:cum creatio sit ꝑprie actio solius dei.car.112.co.2.li.3.6.⁊.63.
Esse alterius multis modis cōtingit.s.vt pars totius:vt possessio:possidētis:⁊ vt effectus est cause.⁊ hoc etiā multipliciter. car.143.co.3.li.50.
Esse ꝯtingit 2r.s.positiue vt in deo:negatiue vt i vlī.car.166.co.2.li.65.
Esse vnū ꝙ sit ab vna foā qūo fm̄ sctm̄ doc.v̄ificet̄.car.170.co.3.li.55.
Esse absolute duplr̄ dici pōt:vno mō ꝑ abstractionē a simplr̄ ⁊ fm̄ qđ:alio mō ꝑ exclusionē fm̄ qđ:⁊ inclusionē simplr̄. car.172.co.4.li.33.
Esse aliqđ i aliq̄ duplr̄ cōtingit.s.cognoscibilr̄ ⁊ realr̄. car.172.co.1.li.63.
Esse i ꝑticulari duplr̄ sumi pōt:radicalr̄.s.vel formalr̄.car.195.co.3.li.70.
Esse de rōne alicui⁹ duplr̄ cōtingit:vno mō simplr̄:alio mō vt modus intrinsecus:seu essentialis.car. 195.co.3.li.71.
¶Est duplr̄ determiari pōt:ex pte.s.ꝑdicati ⁊ ex pte sbīti.car.4.co.4.li.5.
Essendi modi ex parte rei cognite quot sint.car.29.co.2.li.66.
¶Essentia quid significet:⁊ quid etiam esse.car.10.co.4.li.59.
Essentia diuina quomodo cōstituit intellectum beatum in actu vice speciei intelligibilis.car.28.co.4.li.49.
Essentia diuina an sit vere forma intelligibilis nālis. car.30.co.1.li.52.
Essentiā diuinā esse formā intell's/⁊ videre deū idē sunt.car.30.co.1.li.72
Essentia vna triū ꝑsonaꝝ ⁊ tres ꝑsone vnius essentie. car.9.co.2.li.35.
Essentia diuina an hēat rōnē nāe ⁊ forme subsistētes.car.103.co.1.li.1.
Essentia pr̄is est i filio:⁊ eēntia pr̄is est fili⁹ an idē sint.car.106.co.3.li.75
¶Essentialia appropriari personis conueniens fuit ad fidei manifestationem.car.98.co.2.li.43.
Essentialiter determinatū fm̄ esse specificum an sit res determinabilis essentialiter per plura esse specifica. car.130.co.1.li.60.
¶Eternitas per tempus cognoscenda est. car.23.co.1.li.80.
Eternitatis ratio ꝙ in vniformitatis apprehensione ꝯsistat quomodo exponatur.car.23. co.2.li.7.
Eternitas dei an formaliter duratio sit. car.23.co.4.li.66.
Eternitas vere ⁊ proprie est in solo deo. car.24.co.1.li.44.
Eternitas participatiue in alijs inuenitur.car.24.co.1.li.53.
Eternitatem inter ⁊ tempus per se primo differentia est per esse totum simul ⁊ hmōi. car.24.co.2.li.58.
¶Euiterni primum an euo mensuretur.car.25.co.4.li.83.
¶Euum mediū est inter eternitatē ⁊ tēpus . car.24.co.3.li.45.⁊ li.83.
Euum nihil aliud est ꝙ̄ eternitatis participatio.car.25.co.2.li.44.

Euum an totum simul sit.car.25.co.3.li.73.
¶Exēpla ponim⁹ nō ꝙ ita sint fꝫ vt sentiāt q̄ addiscāt.car.36.co.4.li.73.
¶Exemplar dupliciter deo attribuitur.s.vel ratione substantie simpliciter:vel sic ⁊ sic mutabilis.car.116.co.1.li.7.
Exemplar primum omnium rerum deus est.car.110.co.3.li.1.

F

¶Falsitas simpliciter non est in rebus a deo depēdentibus nisi forte in voluntarijs.car.54.co.1.li.67.
Falsitas fm̄ quid in rebus dupliciter existit.car.54.co.1.li.71.
Falsitas nō est i itellu qđ qđ est:fꝫ cōponēte ⁊ diuidete.car.55.co.1.li.65.
Falsitas est in itellu cōponēte duplr̄.s.formalr̄ ⁊ obiue. car.55.co.2.li.65.
Falsitas est in intellectu quod quid est per accidens.car.5 .co.2.li.68.
¶Falsum qūo acceptionem inadequatā rei deponat.car.55.co.4.li.5.
Falsum qūo in intellu angeli inueniri possit si ei⁹ itellectio est simplex apprehēsio cui cōpositio aut diuisio non admiscet̄.car.159.co.3.li.72.
¶Fantasmatū conuersio nihil aliud significat:nisi vti fantasmate actualiter ad tale opus.car.195.co.1.li.8.
¶Fati nomine causam quandam occultam:a qua nihil declinare potest intelligere videmur.car.242.co.3.li.31.
Fatū poni potest pro ꝑuidentia diuina omnia predicante ⁊ proloquente. car.242.co.4.li.78.
Fati vocablo scti vti recusauert̄ ꝑp malū errorē euitādū.224.co.4.li.79
Fatum est in causis creatis inquantum ad effectus producēdos a deo ordinate sunt.car.244.co.1.li.4.
Fatum nihil aliud est quam causa contingentium secundum diuine ꝑuidentie ordinem.car.243.co.1.li.20.
Fatū vt in causis scđarijs absolute est mobile vt a diuina ꝑuidentia est immobile:nō necessitate absoluta:sed ꝯditionali.car.243.co.1.li.83.
Fato non omnia subduntur.car.243.co.2.li.43.
¶Fecunditas non est omnis nature conditio.car.77.co.3.li.64.
Fecunditas in illa natura cui ꝯuenit/eo modo inuenit̄ cōicare se/quo inuenitur agere ad sui cōmunicationem.car.77.co.3.li.69.
¶Felicitatis contemplatiue materiam.car.74.co.4.li.4.
Felicitatis actiue materiam.car.74.co.4.li.36.
¶Feminam necesse fieri fuit.car.211.co.1.li.42.
Femine etiam in statu innocentie nate fuissent.car.220.co.2.li.2.
¶Filius est alius a patre.car.84.co.2.li.55.
Filius est genitus non de nihilo sed de patris suba. car.102.co.4.li.75.
Filium necesse est esse coeternum patri.car.105.co.4.li.31.
Filiū nece est eē eq̄lē pr̄i in magnitudine ab eterno.car.106.co.2.li.75.
Filius est equalis patri in potestate.car.106.co.4.li.84.
Filio ⁊ spirituisancto conuenit inuisibilr̄ mitti.car.108.co.1.li.61.
Filiū ⁊ spūmsctm̄ visibiliter mitti conueniēs fuit.car.108.co.3.li.60.
¶Finis supernālis quare nālr̄ nobis occultus sit.car.81.co.3.li.52.
Finis duplex.s.finis rationis operandi:seu rei operate : et finis operantis.car.4.co.2.li.57.
Finis duplex.s.intrinsecus ⁊ extrinsecus.car.4.co.2.li.65.
Finis consecutio qūo distinguatur.ca.22.co.3.li.80.
Finitas ⁊ infinitas est duplex.car.17.co.4.li.8.
Finitas ⁊ infinitas perfectiōis duplex:quedam.s.ex parte materie/quedam ex parte forme.car.17.co.4.li.54.
¶Forma si rō agēdi sit:necesse est qđ vnūquodqꝫ sicut se hꝫ ad formā:ita se habeat ad rōnem agendi:secus alio modo.car.9.co.3.li.80.
Forme naturales dicuntur substantie corporee denominatiue a corporibus:quarum sunt forme.car.9.co.1.li.68.
Forma duplr̄ capitur.s.absolute ⁊ fm̄ quid.car.17.co.4.li.65.
Forma cōis duplr̄ ꝯhi pōt:⁊ a ꝯhente denominari.car.80.co.4.li.2.
Forme intensio ⁊ remissio apud sanctū Thomā quo pacto sit ipsi⁹ essentie forme ⁊ non solum ipsius esse.car.105.co.1.li.40.
Forme quomodo esse per se conueniat.car.121.co.4.li.16.
Forme corporum non per se fiunt.car.155.co.1.li.1.
Fore corpoꝝ eo mō q̄ fiūt ab agētib⁹ corpalib⁹ vt a cāis ꝑpinqs a subījs separatis vt motorib⁹ ad formas:a deo aūt vt a cā pª. car.155.co.2.li.2.
Fore corpales in pª reꝝ ꝯdōne a solo deo ꝑducte sunt.car.155.co.1.li.3.
Formam fieri per transmutationem:⁊ ipsam educi de potentia ad actum non differunt.car.155.co.2.li.1.
Forma absoluta quomodo sumatur.car.165.co.4.li.20.
Forme ad rōnē duo requirūtur:primo ꝙ forma sit pn̄ᵐ formale illi⁹ cui⁹ est forma.scđo ꝙ forma ⁊ materia cōueniāt in vno numero esse quo compositum ex eis est.car.167.co.1.li.31.
Formis pluribus cōpositū in vīa sancti doc.quo cōstet ex vltima forma ⁊ cōposito ex materia ⁊ forma:vel formis precedentibus vt ex ꝑprio actu: et propria potentia.car.170.co.3.li.63.
Formis diuersis q̄ sumant̄ fm̄ sctm̄ doc.⁊ qū adinuicē ꝑdicētur:per accidens autem in secundo modo ⁊c.car.170.co.4.li.38.
Forma nulla in hoie stabilis est nisi aīa intellectiua.car.171.co.1.li.83.
Formis corporeitatis seu mixtionis preter animam intellectiuam an in composito esse dicatur.car.171.co.3.li.51.
Formā ꝑpinquam esse materie duplr̄ ꝯtingit:vno mō quo ad vnionem. Alio modo quo ad gradualem perfectionē.car.171.co.4.li.76.
Formā vniri māe dispositē quadruplr̄ intelligitur. car.172.co.4.li.70.
Formarum genus triplex.car.173.co.4.li.54.
Formam educi de potentia materie secundum secretam mentem peripateticorum quid sit.car.209.co.2.li.20.
Formā ꝑ se causari aut a cā respici qđ intelligat̄.car.224.co.3.li.50.
¶Formalis distinctio nulla est inter essentiam diuinam et proprietates personales ⁊ attributa:⁊ reliqua.car.76.co.2.li.50.
¶Fortuitum ⁊ casuale qūo relatiua sint ⁊ que inter absoluta ⁊ respectiua differentia sit.car.65.co.3.li.73.
Fortuitū vel casuale est aliquid ad causas inferiores relatū:qđ tn̄ relatū ad causas superiores per se intentum est.car.242.co.3.li.49.
Fortuna ⁊ casu in reb⁹ inferiorib⁹ quedā apparēt.car.242.co.3.li.46.
¶Futura tam necessario ꝙ̄ vt in pluribus ꝙ̄ in paucioribus in seipsis a solo deo cognoscuntur.car.136.co.2.li.57.
Futura nec̄ia coḡscūt i suis cāis ab āgelo ꝑ certitudinē. c.136.co.2.li.41
Futura duplr̄.s.scđm seipsa: vel fm̄ eoꝝ rōnes.car.201.co.4.li.71.
Futura vt sic intellectu nō nisi reflexe noscunt̄.car.201.co.4.li.73.
Futurorum rationes intellectu perceptibiles sunt : et scientie de eis esse non possunt.car.201.co.4.li.74.
Futura duplr̄ i seipsis vl̄ cāis ⁊ his vl̄ nec̄ijs:vl̄ vt i plib⁹.201.co.4.li.78
Futura i seipsis a solo deo coḡscūt ꝑp eternitat ituitū.c.201.co.4.li.78.
Futura in causis necessarijs a nobis noscuntur.car.201.co.4.li.80.
Futura in causis vt in pluribus noscuntur per coniecturam plus et minus iuxta causarum inclinationem.car.201.co.4.li.81.

G

¶Genera de deo cognoscibilium principaliter duo sunt/ demonstratiua.s.⁊ per reuelationem cognoscibilia.car.1.co.2.li.47.
Generis alicuius propria duplr̄ accipi possunt.s.fm̄ totum id qđ sunt : et fm̄ rationem illius generis.car.8.co.3.li.64.
Genus pro genere logico sumitur.car.11.co.1.li.68.
Gn̄e i aliq̄ maxie tale est cā oim alioꝝ q̄ illi⁹ gn̄is sunt.car.8.co.3.li.50.
Genere summū bonū qđ sit:⁊ qđ simpliciter.car.16.co.3.li.50.
Gen⁹ duplex ad fidē ꝑtinētiū.s.directe ⁊ indirecte.car.87.co.1.li.3.
Genus actionis duplex.s.immanentis et transeuntis:⁊ alia multa de huiusmodi actionibus.car.129.co.4.li.65.
Gen⁹ duplex ꝑfectionis in deo inuenit̄:qđā sunt creaturis cōicabiles : vt sapia:bonitas:qđā icōicabiles vt infinitas:deitas.car.133.co.1.li.51.
Gn̄e in quo cause dilectio nālis sit cā electiua.car.142.co.3.li.34.
Gn̄a entiū duo sunt:qđā ad hoc primo instituta : vt sint/ꝙ̄uis forte scđario alia representent ⁊ hec vocam⁹ res:qđā vero ad hoc primo instituta sunt nāliter:vt alia representēt ⁊ hec vocam⁹ intētiones rerū:⁊ spēs intelligibiles:seu sensibiles.car.133.co.2.li.69.
Gn̄e cause materialis reductio triplr̄ fieri pōt.car.165.co.4.li.57.
Generis humani multiplicatio an ꝑ se finis intentus sit vel nullū agens multitudinem numeralem per se intendit.car.219.co.4.li.11.
¶Generatio distinctio ⁊ cōparatio que sint.car.76.co.1.li.10.
Gn̄atiōis rōnē quo pacto v̄bi ꝑcessio in diuinis hēat.car.76.co.1.li.24.
Gn̄atiōis rō q̄ pacto ad diuinā ꝑcessionē applicet̄.car.76.co.2.li.6.
Generans omne quo pacto sibi simile generet.car.77.co.1.li.57.
Generationis de ratione sunt duo.s.distinctio suppositorum ⁊ forme vnitas:que communicatur.car.87.co.4.li.2.
Generandi potentia diuinā naturā in recto significat ⁊ paternitatem in obliquo.car.103.co.4.li.7.
Gn̄atiua potētia quo pacto diuina natura esse dicat̄. car. 103.co.4.li.70.
Gn̄ans iter ⁊ genitū duo ineniūt̄.s.ꝯuenietia ⁊ distō.car.104.co.1.li.80.
Generatio in gn̄e opationū vitaliū cū nō vitalibus cōicantium: an ⁊ quo pacto a sancto doctore posita sit.car.123.co.3.li.10.
Gn̄atione prius esse impfectius qūo intelligat̄.car.189.co.4.li.73.
Gn̄atio in statu innocētie per coitū quo ad coniunctionē maris ⁊ femine fuisset/nō aūt quo ad imoderatā ꝯcupiscētiā.car.219.co.4.li.73.
¶Geniti forma duplr̄/vno modo vt similis forme generātis/alio modo tacetur.car.111.co.1.li.5.
¶Glossa propositionis:omne tale per participationem reducitur ad tale per essentiam.car.110.co.3.li.84.
¶Graduēt̄ ex qb⁹ mouētia.s.sine forma ⁊ executiōe.car.56.co.4.li.54.
Graduationes rerum quomodo fiant.car.130.co.3.li.65.
Graduatio fm̄ cause finalis ordinē qūo fieri possit.car.175.co.2.li.4.
Gradus ipsarū rerū in triplici differentia esse dn̄r.car.191.co.1.li.8.
¶Gratia materie hec duo mutuo se inferunt.A.est per suam essentiā bonum ⁊.A.est bonum per essentiam.car.17.co.2.li.93.
Gratie nouitas a gratia distincta nō est:tanqꝫ gratia noua esse possit/sed ad ostēdendū tps qn̄ inuisibilis missio fit.car.108.co.3.li.5.
Gratia qn̄ pro gratuito dono sumatur.car.44.co.4.li.27.
Gr̄a merētis an sit necessario impfectior gr̄a fructis.car.145.co.3.li.80.
¶Gratuitū dr̄/qđ nāe non debetur/sed gratis dat̄. car.144.co.4.li.80.
Gubernationis effect⁹ principalis est vnius/generales sunt duo in particulari nobis innumerabiles existunt.car.221.co.4.li.55.
Gubernationi diuine omnes subduntur.car.223.co.1.li.65.
Gubernatione exigunt̄ duo.s.rō ⁊ executio.car.123.co.2.li.54.
Gubernationis diuine preter ordinem impossibile est qđ aliquid contingat.car.223.co.4.li.27.
Gubernationi diuine in generali nihil contra nititur? sed in speciali. car.224.co.1.li.3.
Gubernat deus omnia quantū ad rationem immediate/quantū ad executionem vero quedam mediātibus alijs.car.223.co.2.li.58.

H

¶Habere rationem cause finalis non sumitur idētice:sed dupliciter.s. in actu exercito ⁊ signato.car.15.co.2.li.30.
¶Habitus voluntatis in via nobilior est habitu intellectus / secus tamen in patria.car.189.co.4.li.79.
Habitus non per seipsum/sed per actū cognoscit̄.car.203.co.2.li.70.
Habitus scientie secundum qđ est in intellectu in anima separata remanet.car.207.co.3.li.81.
¶Heresis ad rōnē in se sufficit:ꝙ sit error in his q̄ fidei sunt:sed ad rōnem heretici formaliter vltra hoc ꝑtinacia requirit̄.car.87.co.1.li.14.
Hereticus an damascenus fuerit.car.92.co.3.li.1.
¶Hypostasis diuina melius dicitur ꝙ relationibus distinguatur ꝙ̄ per originem.car.100.co.1.li.67.

Universidad de Deusto Biblioteca

Hierarchia in qualibet sunt diuersi ordines.car.231.co.1.li.24.
Homo non naturaliter sed obedientialiter in felicitatem ordinatur.car.28.co.1.li.62.
Homines quosdam deus reprobat/ et quosdam predestinat: vt sua bonitas representatur: et per modum misericordie partitiue/ et per modum iustitie punitiue.car.68.co.3.li.49.
Homo tactu ceteris animalibus prestat.car.172.co.3.li.5.
Homines inter meliore hns tactu est melioris ingenij.car.172.co.3.li.6.
Homo est liberi arbitrij.car.191.co.1.li.6.
Homo conuenienter formatus dicitur de limo terre.i.terra aqua commista.car.109.co.4.li.25.
Hominis corpus fuit a deo immediate formatum.car.210.co.1.li.65.
Hominis in productione scriptura spali loquedi mo vtit.car.211.co.1.li.2.
Homine est imago dei imperfecta.car.212.co.1.li.39.
Homine inuenitur dei similitudo per modum imaginis sm mentem/ sm vero alias eius partes per modum vestigij.car.213.co.2.li.8.
Homo primus non vidit deum per essentiam: sed secudum comunem statum illius vite.car.214.co.3.li.55.
Homo primus cognoscebat deum altiore cognitione qua nos media.s.inter cognitionem patrie et huius exilij.car.214.co.4.li.2.
Homo primus angelos p essentia videre no potuit.car.215.co.1.li.18.
Homo primus habebat excellentiorem cognitionis modum de angelis quam nos.car.215.co.2.li.51.
Homo primus omniu naliter scibiliu sciam habebat/ supnaliu vo quantum ad vite regimen opus erat: neutra aut nesciebat.car.215.co.3.li.3.
Homo primus nullo modo decipi potuit tam respectu scitorum quam nescitorum.car.215.co.4.li.47.
Homo primus in gratia creatus fuit.car.216.co.2.li.45.
Homo in statu innocetie oes virtutes aliqualr habuit.car.217.co.1.li.1.
Hominis primi opa ex parte gratie efficaciora erant.car.217.co.1.li.50.
Hominis primi opera erant efficaciora ad meritum ex quantitate operis absolute.car.217.co.1.li.55.
Hominis primi opera erant minus efficacia ex quantitate proportionali operum.car.217.co.1.li.63.
Homo non dominabatur angelis: sed animalibus imperando: plantis vero et inanimatis vtedo/ absque tn impedimento.car.217.co.2.li.64.
Homines inter necesse est aliquam disparitatem in statu innocetie fuisse.car.217.co.3.li.35.
Homo in statu innocentie erat incorruptibilis effectiue: non autem formaliter.car.218.co.1.li.79.
Homines fuissent nati cum iustitia.car.220.co.3.li.6.
Homo extra paradisum factus: et deinde in eo positus est: trasferendus post vitam animalem in celum.car.222.co.1.li.9.
Homines no possunt assumi ad ordines angelorum quo ad nature gradum.car.233.co.1.li.4.
Homines indifferenter ad angelorum ordines assumunt.car.233.co.1.li.49.
Homines per angelos illuminantur.car.134.co.2.li.72.
Homines ab angelis custodiri necesse est.car.236.co.3.li.31.
Hoibus singulis singuli ageli ad custodia deputant.car.236.co.3.li.60.
Hominu custodia est duplex particularis.s.et vlis.car.237.co.1.li.35.
Hominum custodia particularis ad infinitum ordinem angelorum tantum pertinet.car.237.co.1.li.60.
Hoim custodia vlis sm diuersos ordines mltiplicat.car.237.co.1.li.74.
Homo duplice statum habet.s.vie et termini.car.237.co.ij.li.25.
Homines oes in statu vie angelos custodes habet.car.237.co.2.li.30.
Homine suu angelus custos nunquam totaliter dimittit.car.237.co.3.li.43.
Homines in termino non habebunt custodes/ sed congregantes aut punientes socios.car.237.co.2.li.45.
Hominu peccata oia indirecte a demone causantur.car.238.co.2.li.60.
Hominum oia peta directe a demone no causantur.car.238.co.2.li.72.
Homines non possunt docere angelos: sed tantummodo eis loqui.car.244.co.1.li.xj.
Humani act dnr qui sunt ppij hoi in eo q ho in quib a brutis differt: sunt actus intells et volutatis/ ta eliciti quam imperati.car.240.co.4.li.3.
Humanu corpus deus instituit in optima dispositione sm conuenientia ad anima ronalem et eius opera.car.210.co.3.li.17.
Humidu radicale quonamo a nutrimetali distiguat.247.co.2.li.47.

I

Idea inuenit entis vnius et bonitas q illa est deus.car.17.co.3.li.20.
Idea boni quo pacto Aristoteles cu Platone coueniat.car.17.co.3.li.34.
Idea vnius et boni oia bona denominantur.car.17.co.3.li.22.
Idee an ipsa diuina essentia existant vt est obiectiua reru ratio et quo ipe cum ratione se habeant et alia multa de ideis.car.47.co.3.li.38.
Ideas in mente diuina ponere necesse est.car.50.co.1.li.6.
Idea signat forma rei alicuius pter re ipsam existetem.car.50.co.1.li.20.
Idea an ponatur exemplar: vel vt principiu essendi.car.50.co.1.li.59.
Idea an sit essentia diuina.car.50.co.1.li.73.
Idea quo ad esse se habeat et quid esse obiectum sit.car.50.co.1.li.35.
Ideas plures ponere necesse est.car.50.co.3.li.72.
Idea significat essentia diuina exeplariter mutabile.car.51.co.1.li.73.
Ideas ta in artificib quam in deo dupl intelligi ptingit.car.51.co.2.li.4.
Idee respectus quis et quo intelligatur.car.51.co.2.li.48.
Idea secudum q est omnium exemplar que a deo secudum quodcumque tepus fuerunt.car.51.co.3.li.3.
Idea vt ratio est omnium factibilium et cognoscibilium sm proprias rationes tam speculatiue quam practice.ca.51.co.3.li.7.
Idea vt ratio respodens cause prime est idea corporis/ quod est genus in predicamento substantie.car.51.co.3.li.41.
Idetitas extremorum iter se an talis qlis e eorum in tertio.car.79.co.3.li.73.

Imaginis conditiones que et vnde oriantur.car.90.co.li.4.
Imago in diuinis nomen personale est.car.90.co.3.li.26.
Imago est nomen proprium filij.car.90.co.3.li.65.
Imago trinitatis in creaturis ronalibus existit.car.113.co.4.li.35.
Imago creationis in omnibus hominibus existit: recreationis in iustis tantum: similitudinis autem solum in beatis.car.212.co.4.li.1.
Imago nature personarum imaginem non excludit: sed potius illam infert.car.213.co.1.li.21.
Imago trinitatis in mete pmo attedit sm actu vbi et amoris: scdario aut et ex pnti sm potetias: et precipue habitus.car.213.co.3.li.51.
Imago trinitatis attedit in anima sm quod fertur aut nata est in dei ferri notitia et amore.car.214.co.1.li.9.
Immutabile quo impropie sumat: et quo proprie.car.22.co.3.li.17.
In/quid denotare habeat: cu dr lapis vt in deo.car.24.co.3.li.48.
Inclinatio naturalis et natura quomodo sumatur.car.142.co.1.li.55.
Indiuidu quare indiuiduum dicatur.car.10.co.1.li.2.
Indiuiduum substantie cum quibus conueniat.car.80.co.1.li.50.
Indiuiduationis ca an in mai recipiat: vel no recipiat.car.10.co.1.li.1.
Indiuisibile actu tam sm cotinuitatem quam sm diffinitione est prius notum opposita diuisione.car.200.co.1.li.30.
Indiuisibile omnino.s.actu et potentia est posterius naturaliter diuisibili.car.200.co.1.li.57.
Infallibilitas diuina quo pacto cu ca libera saluet.car.66.co.3.li.65.
Infinitu per essentiam quid significare habeat.car.18.co.2.li.40.
Infinitum secundum essentiam ab infinito secundum quantitatem in quo differat.car.18.co.3.li.6.
Infinita deus an cognoscat.car.46.co.3.li.1.
Infinitorum an scientia visionis sit.car.46.co.3.li.4.
Infinita propter quid deus absolute nouit: et propter quid scientia visionis existat.car.46.co.3.li.25.
Ingenitum esse est patris proprium.car.88.co.2.li.15.
Ingenitum cum constet ex in/ et genitum: vtrumque multiplex esse dicitur.car.88.co.2.li.67.
Ingenite due persone quare in diuinis esse non possint.car.88.co.3.li.10.
Innocetie in statu an defectus aliquis fuerit.car.219.co.1.li.35.
Innocentie in statu ad generis humani multiplicationem generatio fuisset.car.219.co.1.li.69.
Instrumentum defectiuum ad artis opus dupliciter concurrere contingit.car.61.co.1.li.68.
Intellectus creatus no humanus an possit absolute: siue p potentiam in alio siue in se videre per essentiam/ id est intelligere qdditate/ ita vt coplete determinare sciat qone quid est de deo.car.27.co.3.li.65.
Intellectus creatus an dei essentiam videre possit: et quorum hec opinio fuerit.car.27.co.4.li.8.
Intellectus creatus an natr deu videre desideret.car.28.co.1.li.55.
Intellectus aliquis creatus est impossibile q per sua naturalia essentia dei videat.car.29.co.2.li.29.
Intellect creat ad diuina visione lumine creato eget.car.30.co.1.li.4.
Intellectus creati augmetum ad videdum deu an sit extra totu ordine conaturalium ad videdum deum.car.30.co.2.li.4.
Intellectui cuicumque creato impole est deu coprehedere.car.31.co.1.li.31.
Intellectus nullus creatus in deo oia videre potest: sed iuxta deum videndi modum plura vel pauciora.car.31.co.1.li.63.
Intellect cocept an aliud sit ab ipsa actuali intellectioe.car.75.co.li.61
Intellectus a volutate in quo actu differat.car.77.co.1.li.20.
Intellectus agens potis nuqd in angelis esse dicatur.car.131.co.1.li.83.
Intellectus noster quotuplr cosiderari possit.car.102.co.1.li.53.
Intellectus angelici spes pter sui excellentiam/ an sit ratio seu similitudo multoru distincte/ quemadmodu essentia dina est ro oium.133.c.2.li.42.
Intellectui an accidat ab obiecto moueri.car.13.col.4.lin.61.
Intells angelic an ab aliq obo natr mobilis existat.car.137.col.1.li.73.
Intellectui angelico falsitas per se esse non pot/ sed per accns: no quo ad naturalia/ sed quo ad supernaturalia car.133.col.3.lin.19.
Intellectus et voluntas an et quomodo ad omnem veritatem determinate si nt.car.141.col.2.lin.61.
Intells solus an et quo ad vnu determinatus sit.carta.142.col.4.li.12.
Intellm esse determinatu ad vnu triplr cotingit: vno mo in actu pmo/ alio mo/ in scdo.tertio mo/ in particulari obiecto.car.142.col.4.lin.30.
Intellectus an volutatis respectu motor sufficies existat: et quo mobile tali motori pportionari oporteat.car.152.co.2.li.31.
Intellect imobilitas quo sit cu volutatis mobilitate.car.152.co.2.li.64
Intellectus an semper esse apprehendat.car.166.co.2.li.63.
Intellectu et hoie quo vnio fiat: et qd vnio illa operet.car.167.co.2.li.71.
Intellectus ab anima an realiter sm Tho.distinguatur vel sm Scotum formaliter.car.158.co.1.li.77.
Intellectus an essentia anime abstractior sit.car.168.co.2.li.67.
Intellectum quo intelligimus esse vnum in omnib est impossibile.car.169.co.2.lin.6.
Intellectus de vnitate quemadmodum Auerroiste inter se dissentiunt.car.169.co.2.li.71.
Intellectus in solo deo est suba: in reliquis est potetia.car.170.co.1.li.56.
Intellectus noster est potentia passiua.car.179.co.3.li.64.
Intellectus an sit potentia passiua/ vel sit potentia pure passiua.car.179.co.4.linea.77.
Intellectum agentem ponere necesse est.car.180.co.4.li.31.
Intellectui agenti duo opera attribui possunt: vnum est facere intelligibilia in potentia esse intelligibilia in actu: alterum vero illuminare intellectum possibilem.car.180.co.4.li.41.
Intellectus est potetia nobilior simpli quam volutas.car.188.co.4.li.61.

Intellectus agens secundum Durandum et Goffredum an de necessitate ponatur.car.180.co.4.li.65.
Intellect ages de quo phs loquit: est aliqd aie nre.car.181.co.3.li.23.
Intellectu agentem quidam deum gloriosum intelligunt/ qui verissime est intellectus simpliciter: et summe agens: sed extra propria/ que nobis inquirimus.car.18.co.3.li.1.
Intellectus agens si sit substantia separata est vnus numero/ si aliquid anime multiplicatur cum ea.car.182.co.1.li.6.
Intellectus ex hoc qd reflecte respicit singularia an in eo memoria insit.car.182.co.3.li.58.
Intells et ro in hoie no sunt diuerse potentie.car.183.co.2.li.40.
Intellectus ab intelligentia distinguitur non sicut potentia a potentia: sed sicut actus a potentia.car.184.co.1.li.41.
Intells spe latiu et practic no sunt diuerse potetie.car.184.co.2.li.3.
Intellectus mouet voluntatem finaliter.car.190.co.1.li.7.
Intellectus coniunctus corpori possibili non potest intelligere nisi conuertendo se ad fantasmata.car.195.co.1.li.24.
Intells noster an singulare per seipm cognoscat.car.195.co.3.li.5.
Intellectus iudicium ligato sensu impeditur.car.196.co.2.li.9.
Intellectus iudicium cur ligato sensu fallatur.car.196.co.2.li.32.
Intells nr itelligit malia a fantasmatib abstrahedo.car.196.co.3.li.3.
Intellectus agentis illuminatio super fantasmata an aliquid positiuum in eis ponat.car.197.co.2.li.3.
Intells no pot multa p modu multorum intelligere.car.198.co.3.li.2.
Intells non intelligit coponedo et diuidendo.car.198.co.4.li.83.
Intellect circa qd quid est no fallit nisi per accns.car.199.co.2.li.12.
Intellectus circa ea que circudant quidditatem falli potest coponendo diuidendo/ vel ratiocinando.car.199.co.2.li.15.
Intellectus non potest directe et primo cognoscere singulare materiale.car.200.co.1.li.20.
Intellectus no pot intelligere singulare indirecte.car.200.co.2.li.33.
Intellectus noster an possit intelligere singulare in actu recto vel reflexo.car.200.co.3.li.5.
Intellectus noster nec i actu/ nec in habitu infinita intelligere pot sed in potentia tantum.car.200.co.4.li.5.
Intellectus agens est actus ipsorum intelligibilium q a materia abstrahunt et eis mediantibus possibilis intellectus intelligit.car.202.co.4.li.71.: de intellectu possibili ibidem.li.73.
Intellectus agens cum vt quoddam lumen ponatur: duplr aliquid illuminare dr: vno modo vt in se sit quedam sit: et ex eo lumen diffusum manet: alio modo vt in se lux no sit sed naturam actum .3 luminis tantu habeat.s.esse quo alia videntur.car.203.co.1.li.80.
Intellectu primu qd intelligit est ipm intelligere.car.203.co.3.li.34.
Intellectu aliquem per speciem intelligere dupliciter contingit/ vno modo immediate aspiciendo representatu3 per illam specie: alio mo immediate aspiciendo ipsam speciem.car.206.co.4.li.61.
Intellectus an ex inferiori aliquo semp decipiat.car.216.co.1.li.29.
Intellectum creatum deus vtroque modo mouet.s.dando virtutem: et dando speciem intelligibilem.car.226.co.1.li.76.
Intellectiuum principium necesse est esse hominis formam substantialem.car.167.co.1.li.62.
Intellectiuus appetitus an feratur in res singulares secundum aliquam rationem vniuersalem: sicut cum appetit aliquid quia est bonu3.car.186.co.1.li.2.
Intellectualitas est vltima et summa na in vniuerso.car.121.co.3.li.37.
Intelligere dei est eius substantia.car.42.co.4.li.14.
Intelligere quo pacto in intelligente maneat.car.42.co.4.li.57.
Intelligere quo pacto specie intelligibile cosequat.car.42.co.4.li.70.
Intelligere an sit ab anima et an intellectus cocurrat mere passiue et obiectum actiue.car.167.co.4.li.71.
Intelligat quo pacto homo per animam vt supergreditur.i.ipsam materiam non informet.car.168.co.1.li.20.
Intelligere an sit causaliter pati.car.179.co.4.li.75.
Intelligere an pati formaliter sit.car.180.co.2.li.31.
Intelligere multa vt multa et per multas species et per modum vnius et vnam speciem an idem dictu sit.car.198.co.3.li.17.
Intelligere nostrum si in actu intelligere sit cur non statim positu in intellectu intelligitur.car.203.co.4.li.62.
Intelligere per conuersionem ad superiora nuquid ipsi anime preternaturale sit.car 205.co.4.li.55.
Intelligere nec actio cuiusque creature est eius suba.car.128.co.2.li.58.
Intelligere per species vniuersales quid sit et quotupliciter contingat.car.132.co.4.li.78.
Intelligere non solum est perfectio simpliciter sed etia intelligere omnia per vnum.car.133.co.1.li.58.
Intelligendi modus per conuersionem ad superiora quo pacto nobilior esse dicatur: positiue.s.aut permissiue.car.206.co.2.li.6.
Intelligibile dupliciter sumitur.car.43.co.2.li.50.
Intelligibilis per seipsum conditiones.car.133.co.3.li.74.
Intelligibile ad hoc quod aliquid in actu sit que requirantur.car.133.colum.3.li.80.
Intelligibile in actu: quod est effectus intellectus agentis an priusqua3 species intelligibilis sit.car.181.co.1.li.2.
Intelligibile an comuniter p omni re materiali sumatur: et tunc primum est qrere: an intellect noster sit pura potentia in gne intelligibiliu.i.sub hoc genere: qd intelligibile vocatur: sm vero an sit pura potetia in gne intelligibilium: id est entium materialium.car.202.co.3.li.1.
Instans secundum an sit mora indiuisibilis in se: seu instantanea.car.151.co.1.li.81.

Intentionale et cognoscitiuum quo distinguant.car.133.co.2.li.75.
Inuidia in angelo nunquid non aliter potuit esse nisi affectata excellentia singularis.car.147.co.4.li.77.
Irascibilis et concupiscibilis duplr sumi possunt: vno mo vt sunt passionis: seu potentie sensitiue: alio modo vt absolute significent vim: seu appetitum ire.car.141.co.3.li.12.
Irascibilis et cocupiscibilis superiori parti obediut.car.186.co.4.li.69.
Iustitia commutatiua an in deo sit.car.63.co.4.li.50.
Iustitia dei conuenienter veritas nominatur.car.64.co.2.li.50.

L

Lapidis natura cu non inueniatur: nisi in hoc vel illo lapide existens: et scientia de rebus existat: opz scientiam terminari ad lapideitate3 in hoc existentem.car.170.co.1.li.70.
Latitudo insinuata in noim cotcabilitate quena sit.car.39.co.4.li.33.
Liber vite in deo est notitia firma: ac significatiua predestinatorum.car.70.co.3.li.81.
Liber vite proprie glorie vitam respicit.car.70.co.4.li.36.
Libro vite scdm rei veritatem nullus deletur.car.71.co.1.li.5.
Libro vite sm hoim opinionem aliqui delentur.car.71.co.1.li.6.
Libro vite deleri vel non deleri non solum ad opinionem hoim referendum est: sed etiam quantum ad rem.car.71.co.1.li.21.
Liber vite an et quo pacto ad omnes in vitam eternam ordinatos extendatur.car.71.co.1.li.69.
Libertatis prima radix ratio esse dicitur: ita q ex hoc primo alicui libertas inest.car.191.co.1.li.80.
Libertas an primo in volutate sit: et sit in volutate primo formalr: in rone aut radicalr: et quo Scoti motiuu solui possit.car.191.co.2.li.3.
Liberu duplr dr.s.quo ad exercitium: vel quo ad actus specificatione: et eodem modo operatio.car.142.co.1.li.74.
Liberum arbitrium est potentia.car.191.co.3.li.50.
Liberi arbitrij roni an naturalitas repugnet: et sic q esse naturalis dicatur.car.191.co.3.li.60.
Liberum arbitrium an ponatur habitus naturalis vel potentia naturalis.car.191.co.3.li.64.
Liberum arbitrium potentia appetitiua est.car.191.co.4.li.69.
Liberum arbitrium et voluntas non sunt due: sed vna potentia.car.192.co.2.li.7.
Lignum vite an virtutis specifice et immortalitatis conseruatiuu erat.car.219.co.1.li.50.
Lignum vite mortalitate quodamodo cabat no simplr.car.219.co.1.li.3.
Litera in vna scripta scripture non inconuenit sm sensum literale plures esse sensus.car.6.co.4.li.13.
Loca inter duo quelibet diuisibilia esse infinita loca media quonamodo verum sit.car.127.co.1.li.74.
Locum replere dr.s.formalr: et effectiue.car.21.co.3.li.74.
Localis distatia an impediat cognitionem tam angeli quam anime separate.car.132.co.4.li.64.
Loqui de ratione humana aliud est: et aliud loqui de propositioibus notis nature humane.car.8.co.1.li.75.
Loqui possunt angeli inferiores superioribus.car.229.co.3.li.82.
Locutio aliqua est angelis.car.229.co.3.li.56.
Locutio non fit per angelum deo: ordinado conceptum respectu dei actiue.car.230.co.2.li.44.
Locutio fit per angelum deo ordinando conceptum suu respectu dei passiue.car.230.co.2.li.54.
Locutionem vnius angeli ad alium non omnes percipiunt.car.230.co.3.li.24.
Locutus an et quomodo deus ad angelos fuerit: et de qua locutione intelligatur.car.230.co.2.li.5
Lumen diuine reuelationis ad aliquam scientiam dupliciter coparari potest.car.3.co.3.li.39.
Lumen intentionale an sit habere.car.157.co.3.li.41.
Lumen infusum non numeratur inter species: sed inter virtutes intellectiuas: q: no se habet vt ratio intelligendi: sed vt intellectum confortando efficaciam prestans.car.226.co.2.li.13.
Lux non est corpus.car.157.co.3.li.7.
Lux est qualitas actiua cosequens substantiam corporis ex se lucentis.car.157.co.4.li.71.
Lux an pro luce spuali vel corporali supponat.car.158.co.1.li.75.

M

Magnitudo si infinita esset an essentiam infinita hret.c.18.co.3.li.38.
Malum culpe deus nullo modo vult tamen vult per accns malu naturalis defectus: et malum pene.car.61.co.4.li.56.
Malum culpe an et quomodo bono diuino priuat.car.61.co.4.li.70.
Mala culpe quo pacto sint a deo permissa propter vniuersi confectione.car.64.co.4.li.11.
Malu quo pacto sit quedam absentia boni.car.117.co.1.li.3.
Malum inuenit in rebus sicut et corruptio.car.117.co.1.li.72.
Malum est in bono vt in subiecto.car.117.co.3.li.10.
Malum totaliter bonum cosumere non potest.car.117.co.3.li.67.
Malum oe in rebus voluntarijs: est pena vel culpa.car.118.co.1.li.46.
Malum non habet causam formalem.car.118.co.3.li.68.
Malum habet causam efficientem: non per se: sed per accidens.car.118.co.3.li.78.
Malum non h3 cam finalem.car.118.co.1.li.72.
Malum actionis et malu rei diuersimode causant.car.118.co.3.li.82.
Malu reru aliquaru reducit in deum sicut in causam.car.119.co.1.li.24.
Malum vnu3 summu primu principiu omniu malorum non datur: sicut econtra datur vnum summum bonum.car.119.co.2.li.58.

Universidad de Deusto Biblioteca

Malū actionis nō reducitur in deum sicut in causam. car.119.co.1.li.14.
Malum culpe quomodo opponitur proprio bono increato: non vt in nobis: sed vt in seipso.car.119.co.3.li.22.
Malū actionis quando dr̄ q̄ nō reducit in deum: an intelligat vniuersaliter de oī malo actionis an tantum in voluntarijs.car.119.co.1.li.56.
¶ Manifestare aliquod ignotū dupliciter contingit: vno modo per simplicem presentationem obiecti: alio modo per adhibitionē luminis ad iuuantis.car.225.co.1.li.34.
Mathematica cur prima bonitate bona non sint.car.14.co.4.li.48.
Mathematica dupliciter sumi possunt scilicet absolute ꝛ sub abstractionis modo.car.14.co.4.li.69.
Mathematica formaliter loquendo cum non sint nec actu: nec potentia: ꝛ tamē rationem entis habent: cum ens non dicatur nisi de eo quod est in actu vel potentia: q̄ūo ista duo simul stant.car.15.co.1.li.74.
Mathematica an ideo a fine abstrahant: quoniam abstrahunt a materia ꝛ motu.car.14.co.4.li.48.
Materie noīe quid veniat.ca.57.co.2.li.33.ꝛ car.104.co.2.li.72.
Materia q̄ūo per formā ꝯhatur sicut substantia.car.104.co.2.li.72.
Materie informitas an precessit duratione eius formationem: aut distractionem sed natura tantum.car.155.co.2.li.51.ꝛ co.3.li.25.
Materia corruptibilium ꝛ incorruptibiliū nō est vna.car.155.co.3.li.73.
Materia ſm id quod est in potentia ad formā an sit in potētia ad omnes formas: quibus communis est.car.156.co.1.li.9.
Materia an in celo esse dicaf: ꝛ an alteri⁹ rōnis existat.car.156.co.1.li.19.
Materia celi an sit simplex substantia corporea.car.156.co.2.li.60.
Materie vocabulum an sancto doctori defecerit: ex hoc quod dixit: q̄ nomine corporis pars rei materialis intelligitur.car.164.co.li.45.
Materia prima quo pacto sit primo in potētia ad esse substantiale primitate intentionis vel executionis.car.172.co.3.li.57.
Materiam ad formam deus immediate mouere pōt.car.226.co.1.li.1.
Materia corporalis non obedit angelis immediate ad transformationē formalem.car.234.co.1.li.19.
Materia in primo indiuiduo alicuius speciei per generationem propagande formata an ad certā quantitatē secundū se extendatur q̄uis nobis incertam.car.245.co.4.li.27.
Materia in qua anima habet esse perfectū dupliciter deperdi potest: vno modo per partium variationē. alio modo inquantum perfecta animaꝫ participat.car.147.co.2.li.51.
Materiam esse in deo est impossibile.car.9.co.3.li.56.
¶ Maxime esse tale in aliquo genere aliud est: ꝛ aliud est esse primā seu perfectissimam speciem alicuius generis.car.8.co.3.li.56.
Maxima quedam propositio de forma assumpta a sancto doctore quo pacto vera sit.car.30.co.1.li.49.
¶ Mediatio an attendatur penes carere innouatione ꝛ veteratione: ꝛ tñ prius ꝛ posterius habeat quatenus in primo cum eternitate conueniūt ꝛ in secundo cum tempore.car.24.co.3.li.63.
Memoria significat vim conseruatiuam cognitorum preteritoruꝫ vt preterita sunt.car.12.co.1.li.23.
Memoria intellectiua nō est alia potentia ab intellectu possibili.car.182.co.4.li.21.
Mensure durationis ſm Sco.quot sint.car.25.co.1.li.27.
Metaphoris quomodo vti theologi dicantur.car.6.co.2.li.3.
Metaphoris quomodo sacra doctrina vtatur propter necessitatem ꝛ vtilitatem.car.6.co.2.li.56.
¶ Minimū in homogeneis substantijs potens per se existere an detur. car.18.co.4.li.24.
Miracula dicūtur omnia que a deo fiunt preter causas nobis notas.car. 27.co.3.li.42.
Miraculum vnum est maius alio.car.227.co.3.li.78.
Miracula ꝓprie demones facere non possunt.car.23.co.2.li.27.
Miraculis demones large seducere possunt.car.238.co.3.li.37.
Misericordia maxime est in deo non secundum passionis affectū: sed secundum effectum.car.44.co.3.li.2.
Misericordiā ꝛ iustitiā in quolibet dei ope inuenire opꝫ.c.64.co.3.li.41.
¶ Missio quo pacto in visibilē ꝛ inuisibilē distinguat.car.107.co.3.li.3.
Missio est nomen multiplex multas intentiones habens: sicut processio missi ꝛc.car.109.co.1.li.31.
¶ Mobile aliquod an detur quod non mouebitur ad aliquid determinatum ꝛ vltimum.car.147.co.1.li.6.
¶ Modo species ꝛ ordo quid sint: ꝛ quomodo ipsis doctoꝝ sanctus vtaf. car.15.co.4.li.64.
Modus in bono substantiali angelorum q̄ūo saluaf.car.16.co.2.li.25.
Modus subsistendi vltra naturam specificam indiuiduis cōuenit substātie.car.80.co.4.li.80.
Modus quo res naturalis perficitur an causetur ex naturali modo essendi eiusdem.car.132.co.2.li.71.
Modus essendi peccati in aliquo dupliciter contingit: aut.s.secundū reatum: aut secundum affectum.car.147.co.3.li.57.
¶ Mouere dupliciter dr̄.s.finaliter ꝛ effectiue.car.190.co.1.li.6.
¶ Motus quilibet sicut habet proprium prius ꝛ posterius in seipsos: ita etiam habet proprium numerum numeratum illorum: ꝛ consequenter proprium tempus.car.25.co.4.li.74.
Motus localis ſm sanctum doctorem proprie loquendo substantijs spiritualibus non conuenit.car.126.co.2.li.59.
Motus angeli necessario est in tempore.car.127.co.3.li.32.
Motus angeli continuus est in tempore continuo: motus vero discōtinuus est in tempore discreto.car.127.co.3.li.37.
Motus angeli an ꝛ quo pacto non mensuretur tempore quod est primi motus mensura: sed alio siue continuo: siue discreto de mente sancti doctoris.car.128.co.1.li.53.
Motus duplex q̄dam ordinatus ad cōsequendā aliquā pfectionē ipsius mobilis: vel alicui⁹ nobilioris se: q̄dā aūt p opp^m. car.147.co.2.li.2.
Motus iferioꝝ corpoꝝ a corporibus celestib⁹ causanf.car.240.co.1.li.3.
¶ Moyses ex quatuor causis finalibus creaturarū vnam tantū tetigit: propter idolatrie offensionem tollendam.car.160.co.3.li.75.
¶ Mulier conuenienter ex viro formata est magis q̄ femina cuiuscunq̄ animalis ex eo.car.211.co.3.li.15.
Mulier conuenienter fuit formata de costa viri.car.211.co.3.li.31.
¶ Multitudinē infinitam per se esse in actu est impossibile.car.19.co.3.li.79.
Multitudinē infinitā p accñs esse in actu est possibile.car.19.co.3.li.80.
Multitudinē infinitā in actu siue p se: siue per accidens est impossibile. car.19.co.4.li.2.
Multitudinē infinitam in potentia esse est possibile.car.19.co.4.li.3.
Multitudinis spēs an scd̄m numeri species existant.car.19.co.4.li.7.
Multitudo q̄ūo ex vnitatibus componatur.car.26.co.4.li.72.
¶ Mundū semp fuisse demōstratiōe ꝓbari nō pōt.car.114.co.2.li.80.
Mundū incepisse sola fide tenetur.115.co.1.li.12.
Mundus est tantum vnus.car.116.co.3.li.22.
Mundus ab vno gubernatur.car.222.co.3.li.64.
¶ Mutatio ex nihilo ꝛ in nihilū an sit poss ꝛ q̄ūo.car.24.co.4.li.6.

N

¶ Natura ꝛ suppositum q̄ūo distinguanf.car.19.co.3.li.32.
Naturam supra alicuius aliquid esse dupl'r ꝯtingit.car.30.co.1.li.40.
Nature nomen quomodo sumatur.car.39.co.2.li.45.
Natura nullum actum habere potest: nisi ille sit actio immanens aut trāsiens.car.77.co.3.li.59.
Naturam participans aliquā quomodo sibi simile faciat: nō ꝓducendo naturam absolute sed applicando.car.113.co.1.li.58.
Natura vna an per alium determinabilis existat.car.134.co.3.li.3.
Nature cognoscibiles duplicis ordinis esse dicunf.s. cognoscibiles tm̄ et cognoscibiles: ꝛ cognoscitiue per accidens.car.134.co.3.li.40.
Nature cognoscibiles dupliciter considerari possunt.s. vt cognoscibiles p̄cise: ꝛ vt cognoscentes cognite.car.134.co.3.li.51.
Nature possibilis de rōne an sit esse in particulari.car.195.co.2.li.49.
Nature rei materialis an possit vera ꝛ perfecta cognosci: absq̄ eo q̄ cognoscatur vt in particulari existens.car.195.co.2.li.53.
Naturam existentem in hac materia non prout est in hoc an sit a fantasmatibus abstrahere.car.195.co.4.li.26.
Natura corporalis nata est moueri immediate a non spirituali secūdum locum.car.234.co.2.li.42.
Naturalia oia ꝛ siue humana: q̄ fiunt hic per accñs reducunf ad regulaꝫ diuine ꝓuidentie: siue in aliqd̄ intellectuale agens.car.242.co.4.li.2.
¶ Necessarium dupl'r sumitur.car.1.co.2.li.2.
Necessariū ad finē dupl'r dr̄.s.ad esse ꝛ ad bene esse.car.1.co.2.li.67.
Necessarium est ad humanam salutem esse doctrinam per reuelationem acceptam de multis: que humanam rōnem excedunt.car.1.co.2.li.27.
Necessarium est ad humanam salutem esse doctrinam per reuelationem de his: que de deo etiam nāli rōne inuestigari possunt.car.1.co.2.li.33.
Necessarium q̄ūo a possibili differat.car.22.co.4.li.43.
Necessarium q̄ūo quēdam veritatis modum significet.car.24.co.2.li.5.
Necessarium quomodo distinguatur.car.187.co.2.li.78.
Necessarium dupliciter sumitur vno modo simpliciter: alio modo immutabiliter.car.47.co.4.li.50.
Necessitas naturalis an auferat libertatem.car.188.co.1.li.80.
¶ Nihil p̄ter deum ab eterno fuit.car.114.co.1.li.54.
Nihil omnino in nihilum redigitur.car.225.co.3.li.37.
¶ Nomine sacre doctrine: seu discipline quid itelligaf.car.1.co.3.li.1.
Nominum quedam important absolutum: quedam relationem.car.17. co.2.li.83.
Nominuꝫ de deo tria sunt genera.s.negatiua relatiua ꝛ positiua.car.34. co.3.li.71.
Noia dicunf de deo substātialiter: imperfecta tamen.car.34.co.4.li.15.
Nominibus deo attributis sunt duo.s.perfectio significata ꝛ mod⁹ significandi.car.35.co.2.li.40.
Nomina aliqua dicta de deo proprie ꝛ magis ꝛ prius dn̄r de deo quo ad rem significatam: nulla aūt quo ad modū significādi.car.35.co.3.li.4.
Nomina deo attributa non sunt synonyma.car.35.co.3.li.49.
Nomina communia deo ꝛ creaturis non dicuntur de eis vniuoce.car.35. co.1.li.7.
Nomen sapientie absolute quid significet.car.36.co.3.li.81.
Nomina non dn̄r de deo ꝛ alijs pure equiuoce.car.36.co.4.li.42.
Nomina quecunq̄ sunt cōia deo ꝛ creaturis de eis dicuntur ſm analogiam vnius ad alterum.car.36.co.3.li.62.
Noia metaphorica que dicantur.car.37.co.2.li.58.
Noia cōia proprie dicta si dicerenf de deo causaliter tm̄ prius de creaturis q̄ de deo dicerentur.car.37.co.2.li.68.
Nomina an solum significent quod deus sit cā: vel q̄ sit essentialiter talis.car.37.co.2.li.75.
Nomina cōmunia prius dici de deo quantum ad rem significatam: quomodo intelligatur.car.37.co.3.li.49.
Nomina quedam importantia relationem ad creaturas: an ex tempore de deo dicantur.car.37.co.4.li.82.
Nomen omne significans naturam ab indiuiduo distinctam est communicabile proprie secundum rem vel secundum rationem saltem.car.39. co.3.li.21.
Nomen omne significans singulare est incommunicabile proprie: tam secundum rem q̄ rationem licet metaphorice communicabile sit.car.39. co.3.li.76.

Nomē dē signs formā nō indiuiduā p alio suppositiui: sꝫ p seipsa ſm q̄ se est icōicabile ꝓprie ꝛ rōne q̄uis re nō metaphorice.car.39.co.4.li.3.
Nomen deus est incōicabile ſm rem: cōmunicabile autem scd̄m opinionem: ꝛ secundum similitudinem.car.40.co.1.li.17.
Nomen aliquod diuinū si esset significans naturam illam inquātū hanc illud esset incōmunicabile proprie ad extra.car.40.co.1.li.45.
Nomen deus de quibus verificetur.car.40.co.1.li.76.
Nomē de⁹ d̄ trib⁹ dī nō vniuoce: nec equoce: sꝫ analogice.40.co.2.li.42.
Nomē q̄ est: est nomē dei marie ꝓpriū triplici rōne.car.40.co.3.li.29.
Nomē qui est: an sit deo maxime ꝓpriū p̄ter alia noia. car.40.co.3.li.53.
Nomine sciētie cognitio intellectiua certa ꝛ euidens.car.41.co.3.li.2.
Nomen hoc spūssanctus est ꝓprium diuine psone ꝓcedentis per modum amoris ex accōmodatione sacre scripture.car.91.co.2.li.9.
Nominum diuinorum essentialium quedam sunt substantiua ꝛ quedaꝫ adiectiua.car.96.co.3.li.3.
Nomina abstracta p psonis supponere nō possunt.car.97.co.4.li.45.
Noia tam personalia q̄ notionalia si adiectiua fuerint: de essentia nō p̄dicantur: si vero substātiua p̄dicantur de ea.car.98.co.1.li.18.
Noia sign̄antia originē diuiaꝝ psonaꝝ q̄ūo sig̃re hēant.c.107.co.2.li.7.
Nomina tertij ordinis tantum tēporaliter dicūtur: scd̄i vero eternaliter tantum: primi autem vtroq̄ modo.car.107.co.2.li.29.
Nomine anime quid veniat.car.163.co.3.li.43.
¶ Nota de deo nāli lumie dupl'r sumunf: vno mō ſm se: alio mō vt nobis nota: ꝛ sic articuli fidei sumunf ſm se: ꝛ vt crediti.car.7.co.4.li.76.
¶ Notitia: a qua conceptus procedit: triplex esse pōt: iuxta triplicem modum quo actualis notitia in nobis causatur.car.75.co.4.li.36.
Notitia vniuersalioris est prior notitia min⁹ vl'is.car.197.co.4.li.61.
¶ Notio q̄d sit: a q̄ itroducta: ꝛ q̄ pacto a theologis sumaf. 85.co.2.li.85.
Notio in diuinis an ab eo: cuius est notio distinguaf. car.85.co.3.li.67.
Notiones sunt quinq̄.s.innascibilitas: paternitas: communis spiratio: filiatio ꝛ processio.car.86.co.3.li.1.
Notio sexta.s.inspirabilitas cōmunis.s.patri ꝛ filio cur nō ponēda sit.car. 85.co.3.li.50.
¶ Numerus quilibet quo pacto sit vnius secūdum se formaliter: ꝛ ita in infinitum augeatur.car.19.co.3.li.59.
Numerus ad visionem requisitus duplex.s.virtus visiua: ꝛ vnio rei vise cum vidente.car.28.co.2.li.42.

O

¶ Obiectio Scoti contra sanctum doctorem de diffinitione ratiōis inter paternitatem ꝛ spirationem.car.86.co.4.li.40.
Obiectiones Scoti in materia angelorum cōtra sanctum doc.quomodo soluantur.car.124.co.4.li.29.
¶ Obiectiua pluralitas q̄ūo in intell'u diuino existat.car.51.co.1.li.30.
¶ Obiecto in p'rio ꝛ adeq̄to intell's duo existūt rō.s.obiectiua: puta q̄ q̄d erat eē entis: ꝛ 2d̄o obiua.s.rō: seu mod⁹ q̄dditatis.car. 189.co.2.li.41.
Obiectum intellectus nostri: nunquid infinitum cōpatiatur: vel illud in potentia tantum ꝛ quomodo.car.200.co.4.li.81.
Obm̄ melius videri ab vno q̄ ab alio ex duobus oriri potest. car.30.co. 4.li.62.
¶ Occulta que sunt nobis de deo quēadmodū magis sunt ꝓpria deo in cognoscendo: ita ꝛ in essendo.car.4.co.3.li.36.
¶ Obstiatio an sit effect⁹ cōis ꝛ vni⁹ rōnis i hoie ꝛ āgelo.c.152.co.2.li.71.
¶ Omnia que in tp̄e fiunt an eternitati p̄ntia sint.car.47.co.1.li.43.
Omnia qui dicit nihil excludit.car.65.co.2.li.35.
Oē q̄ quocūq̄ mō a deo est quēadmodū neče est esse.c.109.co.2.li.15.
Oia esse creata a deo nō solū est poss: sed ēt necessariū.car.111.co.3.li.1.
Omnia que ꝓcessu tp̄is diuina ꝓuidentia facta sunt in prima reꝝ conditione ſm quasdā rōnes seminales ꝓducta fuerunt.car.145.co.1.li.44.
Omne q̄ est ſm se totū actus an intell'm in actu sit.car.156.co.2.li.67.
Omnia in esse a deo cōseruanf: ꝛ hoc tam fide q̄ rōne.car.224.co.2.li.2.
Omnia a deo in esse nō indirecte cōseruantur.car.224.co.2.li.3.
Omnia conseruari egent a deo directe.car.224.co.2.li.5.
¶ Operatio ita participata eternitate mensuratur.car.25.co.2.li.35.
Operatio intellectus vtrum sit omnium perfectissima: ꝛ vtrum conclusio sci doc.quo ad hoc vera sit.car.74.co.1.li.69.
Operationum quedam est vitalis: que.s.est ab anima inquantū anima: ꝛ quedam nō vitalis que.s.est a natura tātuꝫ: vt motus sursum vel deorsum. Item operationum vitalium quedam dicunt aliquid cōe cū nō vitalibus: ꝛ aliquid propriū inquātum vitales sunt: quedā vero nihil cuꝫ non vitalibus commune habent.car.123.co.1.li.35.
Operatio āgeli circa mot⁹ ꝯtinuitatē an sit vna vl' p'les.c.126.co.2.li.71.
Operatio immanens dupl'r sumi potest.s.in cōmuni puta intelligere: videre: ꝛ in speciali.seu contracte: puta intelligere humanum: videre bouinum ꝛc.car.129.co.4.li.78.
Operatio omnis incipiens cū esse rei est ei ab agente a quo esse hꝫ: que ꝓpositio cū sit sancti doctoris q̄ūo verificetur.car.149.co.3.li.13.
Operatio prima angeli quo ad specificationeꝫ ꝛ actus rectitudinē an naturalis fuerit.car.149.co.4.li.81.
Operatio anime cum non sit in genere substantie ergo nec potentia operatiua: ꝛ an rōnes Scoti contra hoc ꝓcedant.car.174.co.2.li.42.
¶ Opinio Aristotelis vtrum platonis opinioni cōsentiat in materia de idea boni.car.17.co.3.li.34.
Opinio Aristotelis de anima intellectiua: ꝛ discordia inter ipsum ꝛ sanctum doctorem.car.20.co.2.li.28.
Opiniones multorum asserentium causam ipsius predestinationis.car. 68.co.1.li.75.
Opinio poretani ponentis relationem esse psonam: personam aūt nō esse essentiam an male adducta sit.car.99.co.1.li.42.
Opiniones nū q̄d intellectus ab intelligibili patiaf.car.179.co.4.li.83.
Opiniones de angelis ꝛ anima.car.183.co.1.li.3.
Opiniones multorum an appetibile appetitum moueat in genere cause efficientis.car.185.co.3.li.44.
Opiniones antiquoꝝ de sensibiliū cognitione. car.192.co.3.li.1.
Opiniones antiquoꝝ q̄ūo aīa corpora cognoscat.car.192.co.4.li.34.
Opiniones phorum quomodo substantie immateriales a nobis cognoscantur: ꝛ intelligantur.car.204.co.1.li.70.
Opiniones philosophorum de felicitate.car.204.co.3.li.21.
Opiniones phorum de gubernatione mundi.car.222.co.2.li.20.
Opinio antiqua de operationibus ipsius dei.car.226.co.3.li.21.
Opinio platonis: Aui. ꝛ alioꝝ de corpoꝝ actionib⁹.car.239.co.3.li.30.
Opiniones an demones sint.car.241.co.2.li.12.
Opiniones an fatum concedatur.car.242.co.3.li.43.
Opiniones philosophorum ꝛ theologorum de his que ad hois actiones pertinent.car.234.co.3.li.10.
Opiniones de animarum creatione.car.246.co.1.li.71.
¶ Oppositorū vnum excludere reliquum dupl'r intelligi pōt: formaliter s. ꝛ effectiue: ꝛ multa alia circa istam conditionalem: si vnum oppositorum ꝛc.car.8.co.4.li.5.ꝛ eadem car.col.4.li.40.
Oppositum infinitum dupliciter contingit.car.8.co.4.li.62.
¶ Oppositio relatiua an ꝛ quo pacto in deo existat.car.79.co.3.li.23.
Oppositio sola relatiua an in diuinis real'r distinguaf. car.91.co.3.li.52
Opus creationis triplex.car.160.co.3.li.7.
Ordo rationis in quo consistat.car.14.co.2.li.7.
Ordo rerū in essendo dupl'r considerari pōt.car.15.co.3.li.24.
Ordo articuloꝝ sancti doctoris an p̄posterus videaf.car.35.co.1.li.60.
Ordinis rerū in finē in diffinitione ꝓuidētie an intelligaf et ipse ordo in finē/ ꝛ peruentio ad finem an ordo tantum.car.65.co.1.li.70.
Ordo origis an sit p̄cise id: q̄ real'r ipe ꝓcessiōes distiguaf.76.co.3.li.79
Ordo in materia diuinarū psonarū a sancto doctore in l'ra posit⁹ qualis sit: an.s.quo ad nos an secundum se.car.88.co.4.li.30.
Ordo nature in personis diuinis existit.car.106.co.1.li.3.
Ordinis de ratione an prioritas ꝛ posterioritas sit.car.106.co.1.li.1[?].
Ordine actuū: qui est ordo cause efficientis: et in ordine potentie: qui est ordo cause materialis qualis reductio fiat.car.165.co.4.li.35.
Ordo tertius potētiarū anime cur trib⁹ sensibus attribuif: non aūt alijs potentijs in l'ra a sancto doctore enumeratis.car.166.co.1.li.51.
Ordo naturalis inter potentias est triplex.s.ſm causam actiuā finalem: ꝛ materialem.car.177.co.1.li.25.
Ordo inter recipiens ꝛ receptū lꝫ solius nature esse possit: vt pꝫ de subiecto: passione ꝛc.potest tamen esse durationis.car.179.co.3.li.55.
Ordo quo indiuisibile a nobis cognoscitur ex habitudine ad quidditatem sensibilem pensandus est.car.200.co.1.li.21.
Ordies duo opationū i actiōe ꝛ passiōe intell's attēdunf.c.200.co.3.li.11.
Ordinem intelligibilium esse supra ordinem intellectuum q̄ūo intelligatur.car.202.co.3.li.29.
Ordo in vniuerso duplex inuenif intelligibilis.s.ꝛ sensibilis: alter materialitate: alter autem materia constat.car.202.co.3.li.49.
Ordo: affectio ꝛ cognitio quid determinēt.car.207.co.2.li.44.
Ordines multiplicanf ſm causarū multiplicationē. car.227.co.1.li.54.
Ordo duplex est in rebus.car.227.co.2.li.33.
Ordine ordinaf aliq̄d ad alteꝝ dupl'r.s.actiue ꝛ passiue. c.230.co.1.li.33.
Ordo dupliciter distinguitur cōis.s.ꝛ specialis.car.231.co.2.li.5.
Ordinū distinctio in angelis vnde sit. car.231.co.3.li.7.
Ordinū distinctio in angelis per respectū ad finem supernaturaleꝫ inest completiue a gratia: inchoatiue autem a natura.car.231.co.3.li.11.
Ordo angelicus habet duo.car.232.co.3.li.40.
Ordines quo ad graduū distinctionē remanebūt.car.232.co.3.li.46.
Ordies q̄ ad executionē offōꝝ ꝑtiꝫ remanebūt ꝛ ꝑtiꝫ nō.c.232.co.3.li.57.
Ordinib⁹ āgeloꝝ duo ꝯcurrūt.s.nāe ꝯditio ꝛ dona gr̄e.car.233.co.1.li.8.
Ordines dupl'r quo ad naturā ꝛ quo ad gratiam.car.233.co.2.li.26.
Ordinatum ad deū vt finē ignotum ratione naturali consequendū: quibus egeat ꝛc.car.1.co.2.li.76.
¶ Origo passiue precedit proprietates personarū precedentiū etiā personales.car.100.co.4.li.53.

P

¶ Paradisus locus est in oriētis parte ꝯstitutus.car.221.co.1.li.19.
Paradisus est locus cōueniens humane habitationi scd̄m prime immortalitatis statum.car.221.co.2.li.24.
¶ Pars an naturalr plus diligat totum q̄ seipsam.car.143.co.3.li.83.
Pars nulla est perfecta extra suum totum.car.144.co.1.li.50.
¶ Particularia ab illis denominantur.car.17.co.3.li.7.
¶ Passionum anime alie circa bonum: alie circa malum. Earum vero que circa bonum: alie circa bonum habitum vel suo tempore habendum: alie circa bonū non habitū: ꝛ tunc non habendū.car.216.co.4.li.5.
Passionū duplex est modus: per modū preuenientis ꝛ impediētis: et per modum consequentis ꝛ obedientis.car.216.co.4.li.5.
Passio dupliciter dr̄.s.proprie dicta ꝛ cōmuniter.car.218.co.3.li.11.
Passione communiter homo erat passibilis et aīa et corpore: q̄m sentiebat.car.218.co.3.li.18.
Passione ꝓprie hō ꝛ anima ꝛ corpore impassibilis erat: q̄ virtus anime passionem prohibebat sicut ꝛ mortem.car.218.co.3.li.22.
¶ Pater est deus: pater est persona in diuinis cum dicimus q̄ predicatum existat.car.83.co.4.li.34.
Pater q̄ ad filium referatur non vna sed duabus relationibus quomodo intelligatur.car.86.co.1.li.31.
Pater est principium.car.87.co.1.li.57.
Patri an principij nomen conueniat.car.87.co.1.li.70.
Pater est nomen proprium persone patris.car.87.co.3.li.1.

Universidad de Deusto Biblioteca

Pater in diuinis qd significare habeat: et quō sumat.car.87.co.3.li.10.
Pater de deo dupliciter dr.s.personalr et essentialiter.car.87.co.4.li.15.
Pater per prius in diuinis dr personalr q essentialr.car.87.co.4.li.53.
Pater quomodo plura principia dici possit.car.93.co.3.li.65.
Pater volūtate concomitante filium genuit. car.101.co.3.li.44.
Pater genuit filium natura nō voluntate principiante: sed sic produxit creaturam.car.101.co.3.li.51.
Pater quomodo equalis sit et filio equetur.car.105.co.1.li.72.
Pater quō nullo modo prior filio esse intelligatur.car.106.co.1.li.78.
Pater ē in filio et ecōuerso fm eēntiā relationē et originē.c.106.co.3.li.5.
Patrem esse in filio quotuplr intelligi pōt.car.31.co.3.li.32.
Patri mitti non conuenit sed filio et spūisancto.car.108.co.1.li.7.
¶Paternitas cū pdicat de essentia: an sit pdicatio p se.car.98.co.1.li.60
Pati causalr esse nihil aliud ē q ex passione causari.car.178.co.4.li.79
¶Peccatorꝫ quō a diuina voluntate recedere videat.car.60.co.2.li.58.
¶Peccata oia fm reatum in angelis esse possunt.car.147.co.3.li.69.
Peccatum primū in angelis secundum effectum non potest esse aliud q superbia.car.147.co.3.li.70.
Peccatū inuidie ɔ̄r potuit esse in angelis fm effectū.car.147.co.3.li.70.
Peccatū angeli an fuit ex parte electiōis: et nō ex parte rei electe: vel fuit peccatum superbie.car.147.co.4.li.42.
Peccatum primi angeli fuit alijs cā peccandi: nō cogens: sed quasi exhortationem inducens.car.151.co.1.li.55.
¶Perfectio qd significet: et quō a sancto doc.sumat.car.12.co.3.li.28.
Perfectio duplex.s.in esse et absolute.car.15.co.4.li.40.
Perfectionis qcquid est in inferiori an proportionaliter in superiori ponendum sit.car.58.co.1.li.35.
¶Per se primo fm phm quid significare habeat.car.9.co.4.li.28.
Perfectio prima vniuersi congrue septime diei ascribit: vltima aūt consūmationi seculi.car.162.co.1.li.6.
¶Persona significat in genere rationaliū substantiarum quod hec tria nomina.s.subsistentia: res nature et substantia: seu hypostasis significāt cōmuniter in toto genere substantiarum.car.81.co.1.li.2.
Persona de deo dr excellentiori mō q de creaturis.car.81.co.1.li.33.
Persona an significet pfectissimū in tota natura.car.81.co.1.li.51.
Persona diuina significat relationem per modum substātie.i.hypostasis in natura diuina.car.81.co.3.li.44.
Personā diuinā significare relonē duplr intelligi pōt.car.81.co.4.li.43.
Persone diuine in diuinis q nec relo: nec suba prima: aut scda: nec aliqd positiuum qdditatiuum diuinis personis significet.car.82.co.1.li.6.
Persone plures in diuinis sunt.car.83.co.1.li.56.
Personas tres necesse est tm in diuinis ponere.car.82.co.3.li.4.
Persona patris vna an referatur ad duas personas.s.filij et spiritussancti non vna relatione.car.85.co.4.li.69.
Persone nomen cōe est tribus personis diuinis fm rationem nō sicut genus vel spēs: sed sicut indiuiduum vagum.car.83.co.3.li.82.
Persone diuine competit donum esse et dari.car.94.co.4.li.68.
Persona est idem realiter quod essentia.car.95.co.3.li.68.
Persona seu relo nō differt re vel rōe tm ab eēntia dina.car.95.co.3.li.74.
Persona in diuina preter essentiam tribus cōmunem: et relationem ac originem cuiqꝫ persone ppriam: an sit quedam entitas absoluta incōicabilis: que diuine persone constitutiua est.car.99.co.3.li.22.
Personis de dinis duplr loq possumus.car.100.co.1.li.75.
Persona vna dina an in alia fm originē esse dicat.car.106.co.4.li.71.
Persone alicui diuine potest cōuenire mitti.car.107.co.1.li.5.
Persona dina inuisibilr mittit fꝫ solā gratiā gratū facientē. 107.co.3.li.3.
Persone diuine fm rōnem sue pcessionis inqtū includūt essentialia attributa sciam.s.et voluntatē hūt causalitatem respectu productiōis rerꝫ.car.113.co.3.li.35.
¶Phantasmata diuersa eiusdē spēi quō in vno hoie esse dicant: cū duo accidētia eiusdē spēi simul in eodem esse nō possint.car.169.co.3.li.63.
¶Plantarꝫ pductio cōuenienter tertia die facta est.car.160.co.1.li.12.
¶Pluralitas duplex existit.s.materialis et trāscendēs.car.83.co.1.li.60.
¶Ponere aliquid quid sit.car.83.co.1.li.30.
¶Possibile absolute qd sit: et quō distribuat.car.7.co.1.li.62.
Potentia triplex esse dicitur.car.1.co.3.li.80.
Potentia nulla in deo est.car.60.co.4.li.33.
Potentia est duplex actiua.s.et passiua.car.71.co.3.li.2.
Potentia passiua nullo modo in deo est.car.71.co.3.li.3.
Potentia actiua in deo maxime est.car.71.co.3.li.3.
Potentia dei est infinita.car.72.co.1.li.1.
Potentiam dei fundari super esse infinito: et vniuersaliter perfecto quid ex hoc inferatur.car.72.co.3.li.2.
Potentie distinguunt per actus: et actus per obiecta.car.102.co.2.li.75.
Potētia dupliciter sumitur.car.95.co.2.li.48.
Potentiam respectu actuuꝫ notionaliū necesse est in diuinis ponere.car.103.co.2.li.48.
Potentia an et quorū actuum in diuinis ponatur.car.103.co.3.li.1.
Potentia q in vnoquoqꝫ agēte sit id: quo agens agit: quomodo verificetur.car.103.co.4.li.35.
Potentia actiui et passiui que in se claudat.car.130.co.2.li.55.
Potentias plures in anima ponere necesse est.car.175.co.2.li.36.
Potentie diuersificantur scdm actuum: et obiectorum diuersitatem.car.175.co.2.li.80.
Potētias distingui p actus et oba duplr intelligi pōt.car.175.co.3.li.36.
Potentiarū diuersitatis realis causa an rationis diuersitas in obiecto sufficiens videatur.car.175.co.4.li.55.
Potentie nō organice sunt in sola aia/vt in subiecto.car.166.co.2.li.61.
Potentie organice sunt in cōiuncto vt in subiecto.car.176.co.2.li.51.
Potentie oēs anime ab anime essentia fluere dnr.car.176.co.3.li.81.
Potentia vna anime ab alia oritur.car.177.co.1.li.3.
Potentie imperfectiores a perfectioribus oriuntur ordine finali et actiuo.car.177.co.1.li.33.
Potētie pfectiores ab ipfectiorib9 oriunt ordine mālī.car.177.co.1.li.36.
Potentie exntes in sola anima vt in subiecto corpore destructo remanēt.car.177.co.2.li.2.
Potentie anime fm genus quinqꝫ sunt.car.177.co.3.li.19.
Potentiā qdā anime appetitiuā ponere necesse est.car.185.co.1.li.4.
¶Practicū et speculatiuū quid sint: et quō diuidant.car.3.co.3.li.74.
¶Predestinatio est in deo.car.66.co.4.li.63.
Predestinatio quid pprie sit: et eius differētia.car.67.co.1.li.19.
Predestinatio nō est aliqd in predestinato sed in predestinante tantum.car.67.co.2.li.6.
Predestinatio est certa: nō tm necessitatem imponit.car.69.co.2.li.78.
Predestinatione duo sunt.s.preordinatio et effectus.car.70.co.2.li.77.
Predestinatio quo ad preordinationem nullo modo sanctorum precibus iuuatur.car.70.co.2.li.80.
Predestinatus peccator secundum aliquod tempus an sit neqꝫ beat9: neque malus.car.63.co.3.li.30.
Predestinati oēs sunt electi et dilecti a deo.car.67.co.4.li.51.
Predestinat cur deus istos: illos autem reprobat sola dei volūtas est causa.car.69.co.1.li.66.
Predestinatū sic oē ita oē puisum infallibilr eueniat.car.69.co.3.li.4.
Predestinatorꝫ numerus est deo certus: nō solū formalr sed mālr: nō solū vt cognitus sed vt electus et prefinitus.car.69.co.3.li.78.
Predicationis modus medius inter vniuoca et equoca.car.37.co.1.li.1.
Presentia in agētib9 corpalib9 et spūalib9 quotuplex sit.car.21.co.1.li.6.
Presentiarum enumeratarum in materia angelorum in loco existentiū: que certe sint: et que ambigue.car.124.co.1.li.12.
Preteritum duplr sumit.s.formalr et denominatiue.car.72.co.4.li.5.
Preterita nō fuisse diuine voluntati non subiacet.car.72.co.4.li.66.
¶Primum qnqꝫ sumit vt notat ordinē prioritatis ceterorꝫ efficientium respectu: qnqꝫ sumit vt significat fm q ipsum.car.9.co.3.li.70.
Principio non conuenit perfectio.car.12.co.4.li.50.
Principium quomodo confuse supponat.car.93.co.3.li.82.
Priuatio quō magis et minus propter diuisionem suscipiat.car.27.co.3.li.44.
¶Prius fm sensuꝫ indicam9 magis cōe q min9 cōe.car.198.co.1.li.10.
¶Processio in dinis quō sumat: et multi alij termini.car.74.co.4.li.62.
Processio fm actionē ad ex an infinitis creaturis sit ppa.75.co.4.li.65.
Processio duplex est.76.co.2.li.72.
Processionis amoris de ratione an sit in primo mō dicendi per se: an in scdo.co.76.co.3.li.75.
Processio amoris in diuinis non est generatio.car.76.co.4.li.74.
Processio in diuinis p modū amoris pcedit aut spēs.car.76.co.4.li.75.
Processiones an pprijs rōnibus distinguant.car.77.co.1.li.62.
Processio nulla in diuinis esse pōt nisi verbi et amoris.car.77.co.2.li.75.
¶Processus sancti doctoris.s.sub communi se habere ad formam etc.an sophisticus videatur.car.9.co.4.li.8.
Processus sancti doctoris de spiratione et processione: in diuinis personis an nullus sit. Et an ɔtradictoria implicet.car.82.co.3.li.37.et linea.64.
Processus sancti doctoris in materia cognitionis angelorum ex parte rerum materialium an procedat.car.133.co.4.li.41.
Processus sancti doctoris fm proportionalitatem angelorum ad corpora celestia an super aliqua ratione fundetur.car.338.co.4.li.20.
Processus sancti doctoris arti.5.q.85.an sit sophisticus: et secundum accidens peccet.car.198.co.1.li.46.
Processus sancti doc.an intentum habeat: quando dicit q intells nr cuꝫ rebus generalibus pportionalr silitudinē habet.car.199.co.1.li.18.
Processus sancti doctoris a destructione antecedentis ad destructionē cōsequentis quomodo valeat.car.226.co.2.li.30.
¶Producto alicui potest dupliciter conuenire produci necessario a pluribus personis diuinis.car.90.co.3.li.19.
Processus sancti doctoris circa species intelligibiles ab imaterialitate absolute ad immaterialitatem talem: qualis: an in materia angelorꝫ sibi contrarius videatur.car.169.co.4.li.57.
Processus sancti doctoris an diminutus videat: omissione difficilis questionis: nunquid ipsa anima per spēs intelligat.car.193.co.2.li.82.
¶Proportio inter lumē gl'e: et diuinā subām qd sit.car.30.co.3.li.34.
Proportio inter genus humanū et vniuersum elicita ex rōne.s.doc.quō valeat: et alia que fuerunt impugnata.car.68.co.3.li.62.
¶Proportionalis similitudo sancti doc.quō declinet a forma intelligibili ad bonum per illam apprehensum.car.57.co.3.li.64.
¶Propositio illa sicut obiectum ad potentiam: ita subiectum ad scientiā quomodo intelligatur.car.5.co.1.li.38.
Propositio per se nota dr: que ex solis proprijs terminis nota est: euidentia certa et infallibili.car.7.co.1.li.2.
Propositio per se nota cur per se dicatur videlicet an quecunqꝫ aliū modum excludat: et quomodo.car.7.co.1.li.51.
Propositio omnis: cuius pdicatum cadit in rōne subiecti in via sancti docto.est per se nota: sed non econuerso.car.7.co.2.li.23.
Propositio ista.Primum est causa medij: quomodo intelligi habeat.car.8.co.2.li.38.
Propositio ista.Nullum corpus mouet non motum quomodo intelligatur.car.9.co.1.li.77.
Propositio ista.Preexistere in virtute cause agentis: non est pexistere imperfectiori: sed perfectiori modo: quō intelligatur.car.13.co.1.li.63.
Propositio per se nota quotuplex sit.car.7.co.1.li.11.

Propō ista.Deus est: est p se nota: fm se: nō nobis.car.7.co.1.li.45.
Propositio ista.Deus est: quibus vijs probetur.car.8.co.1.li.63.
Propositio ista.Agens oportet coniungi ei: in quod mediate agit: quomodo vera sit.car.20.co.4.li.61.
Propositio ista.Sicut res intelligitur: ita et nominatur: quomodo distinguatur.car.34.co.1.li.37.
Propositiones affirmatiue vere de deo formari pnt.car.41.co.2.li.12.
Propositio ista.Quicqd de9 sciuit etc.quō vera sit.car.49.co.1.li.42.
Propositio ista.Quecunqꝫ deus scit: de necessitate scit: quomodo intelligatur.car.59.co.1.li.1.
Propositionum quatuor sancti doc.differentia.car.59.co.4.li.56.
Propositio ista.Quicunqꝫ intelligit: ex hoc ipso qd intelligit: pcedit aliquid intra ipsum quō intelligatur.car.75.co.1.li.55.
Propositio ista.Conceptio rei intellecte ex vi intellectiua: et eius notitia procedit: qualiter intelligatur.car.75.co.1.li.83.
Propositiones improprie non sunt in diuinis extendende sed exponenda.car.84.co.3.li.77.
Propositio ista.Deus non generat: an vera sit.car.97.co.1.li.67.
Propositio ista.Defectus assimilatur forme agentis: per quam agit: quō vera sit.car.101.co.4.li.62.
Propositio ista.In quocunqꝫ genere perfectum inuenitur: in eodē debet perfectum preexistere: quomodo verificetur.car.122.co.2.li.4.
Propositio ista.Angelus est in loco per modum continentis perfecti: an necessaria esse videatur.car.126.co.1.li.62.
Propositio causalis sancti docto.q continuitas ex magnitudine: seu spatio in motum redundet: per hoc q mobile illi magnitudini commensuretur: an vera sit.car.126.co.2.li.34.
Propositiones iste sancti doc.Impossibile est aliqd in aliquo tpe quiescere: et in vltimo instāti illius tēporis aliter se habere: et omne quiescēs in aliquo tempore: in quolibet instāti illius temporis eodem modo se hꝫ: an gratia forme vel materie vere sint.car.127.co.3.li.41.
Propōnes sancti doc.circa pbationē intellectionis: seu cognitiōis angelorꝫ q pacto intelligēde sunt: formalr.s.ant mālr.car.128.co.2.li.68.
Propositio ista sancti doc.Nihil aliud ab actu puro est actualitas: an et quo pacto probet et verificetur.car.128.co.3.li.5.
Propositio ista sancti doc.Intelligere subsistens non potest esse nisi vnū: an vera sit.car.128.co.4.li.55.
Propositione in ista sancti doc.Quodlibet abstractū subsistens est vnum tantum: de quali abstracto intelligatur.car.125.co.4.li.73.
Propositio ista sancti doc.Diuersitas actuum potentiarum diuersitatez erigit quomodo intelligatur.car.130.co.2.li.50.
Propositio ista sancti doc.Quanto angeli deo similiores existunt tāto pauciores species intelligunt: an vera sit.car.133.co.1.li.31.
Propositio ista sancti doc.Que sunt dispersa in inferioribus: in superiori adunantur: quomodo intelligatur.car.135.co.3.li.68.
Propositio ista.Vnūqdqꝫ est intelligibile in actu: scdm q eius similitudo est in intellectu: an et in quibus locū habeat.car.138.co.1.li.66.
Propositio ista sancti doc.Semper prius saluatur in posteriori: quomodo sumatur.car.142.co.1.li.74.
Propositio ista sancti doc.Vnūquodqꝫ: quod est alterius: magis diligit ipsum q seipsum: quomodo saluetur.car.143.co.3.li.62.
Propositio ista.Omnis virtus: que nō est sua regulata rectitudine actus declinare potest: an falsa sit.car.147.co.2.li.18.
Propositio ista.Si potētia p se respiceret vnū ɔtriorꝫ vt obm: oporteret alterū ad aliā potentiā pertinere: quō verificet.car.175.co.4.li.20.
Propositio ista sancti doc.Medium et conclusio ad eandem potentiā pertinent quomodo intelligatur.car.183.co.3.li.50.
Propō ista scti doc.Act9 rōnis de vno in aliū pcedēs: hoc de pncipio seu medio ad ɔclusionē est vt motus: quō intelligat.car.183.co.4.li.35.
Propō ista: vnūqdqꝫ se hꝫ ad formā q est pnm actiōis q ad actionē ipsam an vera sit in formis volūtarie principiātibus.car.193.co.3.li.82.
Propō ista scti doc.Qd ad oē op9 meli9 viro p aliū virū adiutoriū pstat q p ipsam feminā: gnatione tm excepta an vera sit.car.211.co.2.li.34.
Proprietates esse in personis: transitiue et intransitiue intelligi potest.car.99.co.2.li.23.
Proprietates sunt persone: et in personis.car.99.co.2.li.10.
Propositio ista sancti doc.pprietates ɔstituūt psonas: seu secū supposita ferunt: inquātū sunt ipse persone: an singularis sit.car.110.co.3.li.5.
Proprietates in diuinis an distinguere debeat.car.85.co.4.li.10.
Proprie dupliciter capit: vno modo vt distinguit cōtra cōiter: alio modo vt distinguitur contra metaphorice.car.35.co.1.li.30.
Propriū et p essentiā quō distinguant et determinent.car.16.co.4.li.41.
Proprium quomodo sumatur.car.40.co.2.li.80.
Prouidentiam esse in deo necesse est.car.65.co.1.li.10.
Prouidentie diuine omnia subiacent: nō tantū in vniuersali: sed etiam in singulari.car.65.co.2.li.61.
Prouidentia diuina quibusdam necessitatem imponit: non autē omnibus.car.66.co.2.li.29.
Prouidet oib9 de9 imediate quo ad ordinis rōnē.car.66.co.1.li.34.
Prouidet de9 per aliq media qtū ad executionē.car.66.co.1.li.37.
¶Pueri mox nati in statu innocētie habuissent virtutem motiuā membrorum sufficientem: non ad quoslibet actus: sed pueritie conuenietes.car.120.co.1.li.11.
Pueri i statu inocētie nō fuissent nati ɔfirmati i iustitia.c.120.co.3.li.69.
Pueri in statu innocentie non nascerentur perfecti in scientia/sed absqꝫ difficultate eam acquisiuissent.car.121.co.1.li.16.
Pueri in statu innocentie non habuissent perfectum vsum rationis/sed ad opera puerilia idoneum.car.121.co.1.li.39.
¶Punctum motum sicut dicitur causare lineam: et tamen in nullo genere cause causat illam in esse: ita nunc stans, dr causare eternitatem: non in esse reali: sed in esse cognito.car.23.co.4.li.79.

Q

Qualitas in anima posita fm Scotum corpus passibile preseruare non potest: quin ipsum patiatur.car.218.co.2.li.14.
¶Quantitas duplex: molis.s.et perfectionis.car.17.co.4.li.6.
Quātitas an sit vnū accidentiū sequētiū formā subalē.c.19.co.2.li.38.
Quantitatis passio an infinitum sit.car.19.co.3.li.3.
Quantitas fm rem an in deo sit.car.79.co.4.li.72.
¶Quatuor concreta esse dicuntur.car.157.co.2.li.38.
¶Quedam nō inconuenit dici ad aliquid fm noia specifica: que nō dicūtur ad illud fm noia generica.car.100.co.4.li.6.
¶Questio quid est quando sequatur qōnem an est.car.8.co.1.li.5.
Questio de creatura an misceri debeat questioni de nature diuine perfectione.car.13.co.3.li.2.
Questio de bono in cōi cur a sancto doctore fiat.car.14.co.4.li.?.
Questio de necessitate scientie: vel prescientie dei futurorū respectu quotupliciter discuti possit.car.48.co.2.li.11.
Questio que a Scoto mouetur circa voluntatē absolutā et nostrā.s.quo ad hitudinē volūtatis absolute volitorū respectu.car.177.co.4.li.72.
Questio que a sancto doc.mouetur de cognitiōe oium corporꝫ: nō autem de cognitione simplr an sit contraria questioni: quam mouet de omniū cognitione simpliciter.car.193.co.2.li.54.
¶Quidditates rerum naturalium sunt sufficientes cause effectuū: qui naturaliter ordinati apparent.car.8.co.3.li.79.
Quidditas quecunqꝫ vel natura quantūcunqꝫ fm rōnem quidditatiuꝫ actualis sit: relata tm ad esse potentie rōne habet.car.10.co.4.li.82.
Quidditatem singularitatē existentiam seu coniunctionem vnius cū altero in rerū natura et durationem talis existentie seu coniunctionis in rebus esse: certum est.car.136.co.1.li.80.
Quidditates simplices in cognoscēdo intellectus non potest esse falsus: sed aut verus: aut nullus.car.55.co.2.li.77.
Quidditas cur pprium intellectus obm esse dicat.car.55.co.3.li.?5.
Quidditas rei mālis an sit obm intellectus vel ens.car.195.co.2.li.35.
Quidditas rei mālis supponit obm et motiuū et adequatū intēsiue respectu intellectus nostri pro statu isto.car.200.co.4.li.64.
¶Qui est deo attributū quotuplr cōsiderari potest.car.?0.co.4.li.47.
¶Quod vere est nulli accidit vniuoce sumptum: secus autem analogice.car.11.co.4.li.81.
Quod et quo in materia ideaū quō intelligātur.car.50.co.4.li.48.

R

¶Ratio formalis obiecti in scientia est duplex: altera.s.obiecti vt res: altera obiecti vt obm: vel altera vt q: altera sub qua.car.2.co.4.li.79.
Rationes due formales licet se habeant cōuertibilr vt subm et passio: nō tamen in vnitatis gradu cōuertibiliter se habent.car.3.co.2.li.63.
Ratio humana quid sit et quotuplex.car.6.co.1.li.5.
Rationes sancti doctoris quinqꝫ vijs probantes deum esse: ad qd cōcludendum afferri possunt.car.8.co.1.li.66.
Ratio quā significat nomē an sit intellectus conceptio de re significata.car.35.co.3.li.64.
Ratio eadem est quo ad causas agentes et formales quo ad vniuersalem extensionem.car.60.co.2.li.44.
Ratio ista sancti doc.forma alia si preter animā intellectiuam preexisteret: anima non daret esse singulariter etc.an pcedat: et an Scoti motiuū contra ipsam valeat.car.171.co.2.li.1.
Ratio sancti doctoris in responsione ad quartum etc.nunqd euacuet vim argumenti Auerrois: vel in equiuoco laboret.car.170.co.1.li.13.
Ratio sancti doctoris ad probandam causalitatem subiecti proprij accidentis respectu: an et quomodo valeat.car.176.co.4.li.5.
Ratio sancti docto.ad probandā intellectus possibilitatem: quoniā non semper perfectus est: an vera sit.car.178.co.4.li.52.
Ratio sancti doctoris ad probandam intellectus possibilitatē quantum valeat.car.180.co.3.li.44.
Ratio sancti doctoris probantis: q facere intelligibilia in actu sit opus nostrum: an vera sit.car.181.co.4.li.30.
Ratio sancti docto.circa memoriaꝫ intellectiuam an sequatur: q nulla sit diuersitas specifica inter quoscūqꝫ intellectus formaliter sumptos: nisi inter agentem et possibilem.car.18?.co.4.li.71.
Ratio inferior et superior apud Augustinum non sunt diuerse potētie: sed officijs et habitibus distinguuntur.car.183.co.3.li.9.
Ratio veri an sit nobilior ratione boni.car.188.co.4.li.80.
Ratio boni an sit obiectum intellectus: bonum autem ipsum obiectū voluntatis.car.189.co.1.li.32.
Ratiōibus in eternis omnia dupliciter cognoscūtur.s.obiectiue: vel causaliter.car.194.co.3.li.58.
Rationibus in eternis obiectiue fm presentem statum/anima nō cognoscit omnia: sed bene anima beata.car.194.co.3.li.61.
Rationibus in eternis causaliter: sed nō solis aia nūc cognoscit omnia.c.194.co.3.li.67.
Ratiōes seminales in mā corpali multiplr existūt.car.239.co.4.li.73.
Rō sancti doc.q pbat in mā intellectiōis angelorꝫ: ordinē nāliū habere: vt corpa inferiora sint in potētia ad pfectiōes suas etc.corpora aūt superiora ɔgenitas habeant suas pfectiones an pbet.car.132.co.1.li.50.
Ratio sancti doc.an sufficiens sit: que pbat q necesse est pter inferiora corpora ponere corpus celeste inferiorum effectuuꝫ actiuum esse.car.240.co.1.li.39.
¶Realis distō ē i deo: fꝫ rē nō absolutā: fꝫ relatiuā.car.79.co.3.li.1.
Regule cuiusdam in applicatione an implicatio in adiecto committat.48.co.3.li.43.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Regula q̄ñ in añte ponit̄ aliq̄d ad actū aīe ptinens:q̄ñs accipiēdū est: nō ꝑm esse q̄d in se h3:sed in ipsa aīa quō intelligat̄. car.48.co.2.li.58.
Regula subiectionis defectus nō est culpa:sed eam culpa sequitur quo modo intelligatur.car.118.co.4.li.65.
Relo q̄ñ est res nāe: ⁊ q̄ñ nō:⁊ alia multa de relone.car.38.co.1.li.30.
Relones quedā sunt in diuinis realiter.ca.77.co.4.li.70.⁊ multa alia dubia de ipsis relationibus eadem.car.71.co.7.li.76.
Relatio nō omnis an sit ab intellectu: vel aliqua a volūtate: aliqua vero ab imaginatiua.car.78.co.?.li.39.
Relo idētitatis specifice:seu gñice:⁊relo realis mutua.car.78.co.2.li.80
Relatio quomodo distinguatur.car.78.co.1.li.50.
Relatio realiter in deo existens est idem essentie ꝑm rem: ⁊ nō differt nisi ꝑm rationem.car.78.co.4.li.2.
Relonis esse:⁊ esse essentie in deo est oīno vnū ⁊ idē. car.78.co.4.li.12.
Relatio quo pacto a fundamēto distinguatur.car.78.co.4.li.55.
Relatio an imperfectionem dicat.car.79.co.2.li.66.
Relationes reales tantum quatuor sunt in deo.s.paternitas:filiatio:spiratio ⁊ processio.car.79.co.4.li.9.
Reloni vni ꝑm spēm an due ꝑm spēm corrñdere possint.car.86.co.1.li.53.
Relatiōis noīe q̄d Sanctus Tho.intelligere dicat̄.car.99.co.3.li.74.
Relatio ⁊ origo an in modo significandi differant.car.99.co.3.li.3.
Relo q̄ñ actū ꝯsequit̄ an hypostases distiguere hēat.car.99.co.4.li.59.
Relationibus ꝑsonas constitui inquātum sunt ipse persone quid significetur:⁊ quā vim habeant illa verba:cum ista propositione adiuncta abstractum ⁊ concretum ⁊c.car.99.co.4.li.79.
Relatio subsistens facit distinctionem suppositalem ⁊ quid dictio aliud significet.car.100.co.2.li.4.
Relatio in via sancti docto.an persone constitutiua sit.ca.101.co.1.li.46.
Relationes actus notionales consequuntur.car.100.co.4.li.41.
Relo dependentie ad deū in q̄libet creatura quid sit.car.111.co.4.li.73.
Relatiui specifica rō quō in esse ad aliud consistat.car.86.co.1.li.4.
Relatiuum vnum quo na3 pacto in alio esse dicatur.car.106.co.4.li.16.
¶Representari distincte nō dicitur res nisi illa cōdō representetur:q̄ formaliter in suo proprio ⁊ essentiali esse constituitur.car.135.co.1.li.8.
¶Representatiuum quantū contingit esse:tantum contingit esse ipsam cognitionem.car.135.co.1.li.8.
¶Reprobat aliquos deus.car.67.co.3.li.18.
Reprobatio quid sit:⁊ quo pacto sancti doc.ratio intentum inferat. car.67.co.3.li.40.
Reproboꝝ numerus nō est omnino certus.car.70.co.1.li.37.
Res in sacra doctrina dupliciter signa fieri dicuntur.car.6.co.3.li.43.
Res an sit cā finalis in intentione:an in executione.car.15.co.2.li.55.
Res diuersorum generum nullo modo comparabiles dicuntur:quando vt sic accipiuntur.car.16.co.4.li.27.
Res pfecta dupl'r dici pōt.s.simpliciter/⁊ ꝑm quid.car.17.co.1.li.81.
Res graduantur ex suis essentijs in perfectione simpliciter non completiue:sed radicaliter.car.17.co.2.li.35.
Res nulla alia a deo est infinita simpliciter:quāuis ꝑm quid infinita esse possit.car.18.co.2.li.67.
Res pro re subsistente:cuius tantum est esse proprie loquendo quādo sumatur.car.24.co.4.li.55.
Res vt in speculo voluntario:an in ipso deo existant.car.31.co.3.li.6.
Res sūt i deo ꝓpē vt in cā:metaphorice āt i speculo.car.31.co.3.li.32.
Rerum causalitas dupliciter considerari potest.s.primo secundū se: alio modo vt est qualitas.car.45.co.1.li.27.
Res naturales an ab intellectu diuino dependeant:vt tamē artificiales ab humano.car.4.co.3.li.81.
Res sicut se habet ad esse/ita ⁊ ad cognosci.car.55.co.3.li.5.
Res eadem melior formaliter fieri non potest.car.73.co.3.li.6.
Res eadem potest fieri melior accidentaliter.car.73.co.3.li.9.
Re qualibet a deo facta:adhuc aliā meliorē facere pōt.car.73.co.3.li.12.
Res omnis diuina an habeat quicquid inueniri potest infra latitudinē rationis formalis.car.104.co.4.li.63.
Res per essentiam vocat̄:q̄ñ tres cōditiones habet.car.109.co.3.li.5.
Rerum distinctio seu multitudo est ex intentiōe primi agētis:qui est de⁹.car.115.co.4.li.46.
Rem locatam presentem esse in loco quot modis ex sensibilibus imaginamur.car.123.co.4.li.74.
Rei presentia existentis in loco ad locum est duplex.s.circumscriptiua et diffinitiua.car.123.co.4.li.74.
Re in qualibet duo sunt.s.quidditas:⁊ existentia.car.189.co.2.li.24.
Res cuius species intelligibilis est similitudo:est quod primo intellect⁹ intelligit.car.197.co.2.li.50.
Rem eandem non contingit melius intelligere si ly melius actū ex parte obiecti determinet.car.199.co.3.li.62.
Rem eandem melius intelligere contingit:si ly melius actum ex pte potentie determinet.car.199.co.3.li.65.
Res q̄sdā in eē mediātib3 aliq̄b⁹ causis de⁹ ꝯseruat.car.225.co.1.li.8.
Res in duplici ordine existunt : quedam sunt quibus creari cōuenit p se; quedam vero:quibus per accidens conuenit.car.225.co.1.li.48.
Res omnis naturalis accipiendo rem vt contra concursum distinguitur: an habeat causam:ex qua necessario fiat.car.242.co.2.li.51.
Rebus in inferioribus:quedā a casu ⁊ fortuna facta apparent.car.242.co.3.li.45.

S

Sacra doctrine vt est vna pro tota scientia theologica sumitur:⁊ supponit ꝓ vnitate specifica speciei specialissime.car.2.co.4.li.61.
Sacra doctrina an sit scientia altioris ordinis q̄3 sint physice scie:⁊ an cōtineat conditiōes speculatiuas ⁊ practicas formaliter.car.4.co.1.li.73.
Sacra doctrina q̄ō maxime sapientia inter oēs humanas sapiētias existat nō solū in gñe sed simpl'r:⁊ q̄ō ly simpl'r capiatur.car.4.co.3.li.6.
Sacra doctrina q̄ de deo proprijssime consideret:⁊ ꝯsequenter ꝑm q̄ est altissima causa:quomodo probetur.car.4.co.3.li.72.
Sacra doctrina quando pro doctrina reuelata vt est ꝯclusionum summi habeat.car.1.co.4.li.83.
Sacra doctrina est scientia subalternata scientie dei ⁊ beatorum. car.2.co.1.li.76.
Sacra doctrina credit principia sibi a deo reuelata.car.2.co.1.li.79.
Sacra doctrina est scientia vna.car.?.co.4.li.72.
Sacra doctrina omnia considerata an in vna formali ratione cōueniāt: id est/diuina reuelabilitate.car.2.co.3.li.7.
Sacra doctrina est dignior ꝑm q̄ speculatiua omnibus speculatiuis:⁊ ꝑ3 q̄ practica omnibus practicis.car.4.co.1.li.68.
Sacra doctrina est maxima sapientia inter omnes sapientias humanas nō solum in genere:sed simpliciter.car.4.co.3.li.6.
Sacra doctrina nō arguit ad principia : sed ad cōclusiones ex principijs. car.5.c.4.li.4.
Sacra doctrina disputat arguendo cōtra negantes principia eius : si ei⁹ aliquid concedant.car.5.co.4.li.6.
Sacra doctrina disputat soluendo tantum contra negātes principia:et nihil eius omnino concedentes.car.5.co.4.li.8.
Sacra doctrina congrue vtitur metaphoris corporalium ad diuina ⁊ spiritualia.car.6.co.2.li.19.
Sacra doctrina sub vna litera plures sensus habet.s.literalem ⁊ spūalē. car.6.co.3.li.3.
¶Sanct⁹ doctor cur sepissime multa dicat q̄ ipse nō ꝓbat.136.co.2.li.69
Sancti si vidēt oīa que hic agunt̄:an vana videat̄ spālis.q.sancti doc.an sancti videant orones nostras ad se directas.car.208.co.3.li.63.
Sapiētia dei sicut est cā distōnis rex:ita ⁊ ineq̄litatis.car.116.co.2.li.13.
Sapientie nomen quid importet.car.4.co.3.li.3.
Sapiētie nomen notitiam ordinatiuam ⁊ iudicatiuam quādoq3 iportat. car.4.co.3.li.2.
¶Scibilium limes in vna scientia quid sit.car.5.co.3.li.59.
Scientia physica:seu naturalis dupliciter dici potest.scilicet obiectiue ⁊ effectiue.car.1.co.4.li.4.
Scientia vt est intellectualis virtus quomodo sumat̄. car.1.co.4.li.79.
Scientie absolute de rōne:vt distinguit̄ 3 alios habitus:seu virtutes intellectuales est hr̄e ꝯclōnes in principijs visibiles.car.2.co.1.li.30.
Scientia est duplex.s.subalternans ⁊ subalternata.car.2.co.1.li.21.
Scientia subalternans ⁊ subalternata quā euidentiā cōclonū in seipsis habeāt:⁊ fere totā materiam sciarum subalternantiū ⁊ subalternatarū. car.2.co.1.li.33.
Scientie subalternate que concurrant.car.?.co.1.li.65.
Scientia an virtute in principijs contineatur.car.5.co.?.li.40.
Scientia dei nullo modo discursiua est.car.24.co.4.li.57.
Scientia dei est causa rerum.car.45.co.1.li.43.
Scientia dei causa est non nisi voluntate adiuncta.car.25.co.2.li.67.
Scientia dei que est prima an necessaria sit.car.47.co.4.li.6.
Scientia dei non est variabilis.car.49.co.1.li.32.
Scientia quedam est speculatiua tantum: quedā practica tantum: quedam ꝑm quid practica:⁊ ꝑm quid speculatiua.car.49.co.3.li.31.
Scientia dei de seipso est speculatiua tantum.car.49.co.3.li.73.
Scientia de alijs a deo speculatiua est ⁊ practica.car.49.co.3.li.76.
Sciētia dei dupl'r loqui pōt:absolute ⁊ respectu sciti.car.49.co.4.li.20.
Scientia nō omnis infusa specie ab acquisita distinguit̄/sicut nec eiusdē speciei cum acquisita.car.215.co.3.li.2.
¶Scire omnes rationes contra fidem esse solubiles aliud est:⁊ aliud est scire eas soluere.car.5.co.4.li.74.
Scita a deo contingentia sunt propter causas proximas:necessario autē relata ad scientiam dei.car.47.co.4.li.20.
¶Scriptura diuina vtit̄ nominib⁹ processionem significantibus:et alia multa ad materiam ꝓcessionis in diuinis spectantia.car.75.co.1.li.2.
Scripture cōsuetudo attendenda est:in qua introducunt̄ angeli in corporibus apparentes.car.122.co.4.li.72.
¶Semē ꝑm Scotū nec est actiuū gñationis subālis nec organizationis sed cuiusdam preuie alternationis tantum.car.245.co.1.li.37.
Seminis virtus:aut virtus que est in semine an adueniēte anima rōnali etiam remaneat:⁊ similiter spiritus ⁊ que erat corporis formatiua:regitiua efficiatur.car.245.co.?.li.68.
Semen humanum:an et quo pacto materiam disponat pro anima ipsa intellectiua.car.245.co.3.li.77.
Semē nō resoluit ex alimēto determinato iā ad mēbra.c.247.c.3.li.32.
Semen est superfluum alimenti.car.247.co.4.li.3.
¶Sensus literalis an multiplicari possit.car.6.co.4.li.30.
Sēsus vl' intell's q̄ pacto est aliō a sensibili vel itelligibili.c.42.co.1.li.81.
Sensus ꝓprij obī respectu:nō est falsus nisi per accidēs:sed respectu sensibilis communis ⁊ per accidens est falsus.car.55.co.1.li.6.
Sensus dupl'r capitur:vno modo vt cognoscit res:scdō vt offert superiori potentie:⁊ hoc dupliciter.car.55.co.1.li.54.
Sensus distinguunt̄ ꝑm diuersitatē imutatiui exteri⁹.car.178.co.1.li.82
Sensus sunt quinq3 iuxta q̄nq3 immutatiui spēs.car.178.co.3.li.11.
Sensus nomine rem exteriorē tm̄ significamus.car.186.co.4.li.36.
Sēsus dupl'r imutari pōt ex pte obī ⁊ ex pte organi.car.235.co.3.li.11.
Sensus ab angelo vtrinq3.s.ex parte obiecti:et organi immutari potest. car.235.co.3.li.14.
¶Sensualitas nomen est appetitus sensitiui.car.186.co.2.li.77.
Sensualitas est genus potentie appetitiue diuisum in irascibilem ⁊ concupiscibilem:vt diuersas species.car.186.co.3.li.17.

Sensitiue partis vires interiores nō est necesse ponere nisi quatuor.s.sensum cōem:fantasiam estimatiuā:⁊ memoratiuam. car.178.co.3.li.44.
¶Sermones iterp̄tādi sunt semp ꝑm subiectā mām. car.9.co.4.li.50.
¶Significare q̄d est:⁊ esse nomen substātiale an idē sit. car.35.co.1.li.6.
Significare aliquid vt distinctum:seu in rōne distincti dupl'r contingit.s. formaliter ⁊ fundamentaliter. car.36.co.2.li.73.
Significare op3 in diuinis in abstracto ⁊ cōcreto nō solum noīa essentialia:sed etiam personalia.s.paternitatem ⁊ patrem.car.85.co.3.li.82.
Significari vt res quid:⁊ quid sit significari vt ratio. car.86.co.2.li.51.
Significari vt res quedam:est significari vt res singularis in rerum natura.car.86.co.4.li.22.
¶Signum sancti doctoris:q̄ radij stellarum diuersos effectus habent iuxta stellarū diuersitatē:quō ad ꝓpositum faciat. car.157.co.4.li.81.
¶Similitudo quotuplex sit.car.13.co.3.li.28.
Similitudo ex parte videntis an per accidens concurrat ad dei visionē inquātum similitudo est. car.28.co.4.li.7.
Similitudo sancti doctoris an valeat : sicut corpus non potest formam diuersis figuris ⁊c. car.32.co.4.li.36.
Similitudo perfecta in genere creaturarum factibilium an ⁊ quomodo detur. car.119.co.4.li.30.
Similitudo dupl'r ab imagine distingui pōt : vno mō vt preambula ad ipsam:alio mō vt subsequens ⁊ perficiens ipsam.car.214.co.2.li.81.
Simplex quo pacto apud theologos ⁊ phos sumat̄. car.171.co.2.li.42.
¶Sinderesis instigatorium ad bonum dicitur. car.184.co.3.li.3.
Sinderesis non est potentia:sed naturalis habitus intellectus respectu principiorum in operabilibus. car.184.co.3.li.3.
¶Singularitas ꝑm Auerroym an intellectionem impediat:accipiendo singulare vt distinguitur contra vniuersale in predicando:vel vt distinguitur contra vniuersalitatem speciei in essendo.car.169.co.4.li.65.
Singularitas mālis ꝑm Auerroim intellectionē ipedit.169.co.4.li.75.
Singularia quecūq3 sunt per diuisionem nature specifice ꝑm Auerroim: in eis singularia materialia existūt.car.169.co.4.li.77.
Singulare cognoscens in causis vniuersalibus an cognoscat singulare: inquantum hoc.car.135.co.3.li.30.
Singularia ꝑm mētē sancti docto.quotuplicia sunt.car.169.co.4.li.81.
¶Sint dictio/non denotat aliquem specialem modum essendi:sed absolute sumitur.car.13.co.1.li.12.
Solus cathegoreumatice non potest addi termino essentiali in diuinis. car.84.co.3.li.10.
Solus multipliciter distinguitur. car.84.co.3.li.40.
Solus pater est deus. car.84.co.3.li.45.
Solus deus omnia per essentiam suam cognoscit.car.139.co.2.li.38.
¶Somnijs ⁊ alienationibus a sensibus corpis an magis diuine reuelationes perci piantur:⁊ futurorum preuisiones.car.33.co.1.li.37.
¶Sophima figure dictionis est q̄ñ mutat̄ quo in q̄d. car.26.co.3.li.50.
Sophima consequentis an sit:cum dicitur esse principium vite conuenit corpori inquantum tale.car.164.co.?.li.11.
¶Sortes an totū cōpositū significet:⁊ an sit vnū simpl'r siue substantial'r nō p informationē:sed p ex forme assistētiam.car.167.co.3.li.180.
¶Speculatiuum ⁊ practicum quomodo sumantur.car.49.co.3.li.54.
¶Species rerum sunt separate.car.17.co.3.li.16.⁊.17.
Speciem intelligibilem vniri perfecte intellectui an ipsam sit inherere intellectui. car.29.co.1.li.5.
Species pluriū representatiua ad obm adequatum vno modo cōparat̄: ad obm ꝓo inadequatū duobus modis cōparari pōt. car.43.co.3.li.5.
Species intelligibiles an dentur. car.131.co.4.li.67.
Species per quas angeli intelligunt a rebus accepte nō sunt:sed eis cōnaturales existunt. car.132.co.1.li.24.
Species aliqua intelligibilis ipsius dei an ponenda sit:an ipsa essentia substantie intellectualis locum speciei intelligibilis representātis deū tali intellectui sufficienter suppleat.car.134.co.4.li.49.⁊ li.81.
Species nulla creata an sit immediatum principium alicuius operationis.car.10.co.2.li.7.
Species impressa angelo a deo se h3 sicut si in oculo esset naturaliter con genita species alicuius obiecti:puta huius albi.car.136.co.2.li.50.
Spēs intelligibiles ꝑm sanctum doctorē an numerent̄ inter formas naturaliter agētes que.s.ideo nō agūt q̄ impediūtur.car.193.co.4.li.59.
Species intelligibilis est qua intellectus intelligit.car.197.co.2.li.43.
Spēs itelligibilis est:q̄ scd̄ario intellect⁹ intelligat. car.197.co.2.li.46.
Spūssanct⁹ an ⁊ q̄ pacto vt amor diuin⁹ ꝓcedere dicat̄.car.90.co.3.li.78.
Spiritussanctus quotupliciter sumatur.car.91.co.2.li.2.
Spiritussancti questio cum sit vna:⁊ scita duo quomodo litera sancti doctoris procedat.car.91.co.2.li.61.
Spiritussanctus necessario a filio procedit. car.91.co.3.li.36.
Spiritussanctus a patre per filium procedit.car.92.co.4.li.32.
Spiritussanctus pater ⁊ filius sunt vnum principium.car.93.co.2.li.10.
Spiritussanctus an vt amor vel vt impressio procedat . car.93.co.1.li.51.
Spiritussanctus cum sit a voluntate vt a principio:an possit sic ⁊ aliter se habere. car.102.co.2.li.35.
Spiratiuū principiū sic an suppositoꝝ plalitatē exigat.car.93.co.1.li.1.
¶Subsistens quomodo capiatur. car.164.co.1.li.71.
Subsistere dupliciter capitur.vno modo:vt significat tantum affirmationem essendi in rerum natura : ⁊ negationem sustentationis in alio quocūq3:alio modo subsistere importat quendam naturalem entis modum.car.129.co.3.li.74.
Subsistere quid faciat ⁊ includat. car.129.co.3.li.58.
¶Substātia corpea sumpta quō:⁊ 3 q̄d distinguatur.car.9.co.1.li.64.
Substantia quomodo per seipsam indiuiduatur:quomodo ex parte accidentium ⁊ quomodo per subiectum.car.80.co.2.li.70.
Substātia mālis quō p mām indiuiduat̄ sub certis dimēsionib⁹ tāq3 p ꝓpriū ⁊ intrinsecū nō solū ꝯstitutiuū:sed distinctiuū.car.80.co.2.li.70.
Substantia intellectualis vt sic/an materialis sit:id est independens in esse a materia. car.120.co.3.li.83.
Substantijs que apud nos sunt ratio inuenitur generis seorsum existēs in rerū natura abs3 nobilitate superaddita nature. car.121.co.3.li.22.
Substātia intellectualis quō corpus naturaliter vnitū habere possit : et quis modus a sancto doc.exclusus fuerit. car.122.co.3.lib.67.
Substantie an corporibus simpliciter separate sint:vel inquantum sunt intellectuales. car.122.co.3.li.82.
Substātias per naturales formas immateriales perfecte cognoscere nō possumus. car.204.co.3.li.34.
Substantiua predicantur de tribus personis singulariter tantum:ita q̄ non pluraliter.car.96.co.3.li.4.
¶Summum excessus supremi respectum addit. car.16.co.3.li.17.

T

¶Temporale an per se de nature intentione existat.car.219.co.3.li.74.
¶Tempus vtrūq3 motum angeli mēsurans aliud est a tpe mēsurāte motum celi:q̄m angeli motus ex eo non dependet.car.127.co.3.li.39.
¶Tentare est exꝑimētū sumere:⁊ quotuplex est tētatū.car.238.co.2.li.6.
Tentare vt ꝑpetratiōe peccati noceat diaboli ꝓpriū est.car.238.co.li.20.
¶Theologia an sit scientia ⁊ scientie dei subalternata. car.2 co.1.li.83.
Theologia nostra dupliciter cōsiderari potest:vno modo ꝑm se:alio modo vt in nobis viatoribus. car.2.co.2.li.53.
Theologia beatorum ⁊ nostra an cōueniant in vna ratione formali obiecti vt obiectum est : ⁊ consequenter sunt vna scientia ꝑm speciem specialissimam.car.3.co.2.li.32.
Theologia nec est pure practica:nec pure speculatiua:sed est altior comprehēdens in se eminētius practici ⁊ speculatiui rōnem.car.3.co.3.li.70.
Theologia ex quibus principijs procedere dicatur.car.6.co.1.li.1.
¶Theologia si ex naturalib⁹ rōnib⁹ ꝓcedit vt ex extraneis ⁊ ꝓbabilib⁹ cur tātus labor a doctorib⁹ speculatiuis assumpt⁹ est . car.6.co.1.li.45.
Theologia quō pp necītatē ⁊ vtilitatē metaphoris vtat̄.car.6.co.2.li.56
Theologie ꝓpriū est accōmodare res vniuersaliter ad sacram doctrinam spectantes:vt signa sint cum fiunt.car.6.co.4.li.1.
Theologia nostra cum nihil aliud sit q̄3 impressio ⁊ sigillum essentie diuine proprium ad que se extendat.car.?.co.4.li.?5.
Theologia sub se practicū ⁊ speculatiuū cōprehēdit. car.3.co.4.li.54.
Theologia est magis speculatiua q̄3 practica.car.3.co.4.li.55.
Theologia an comprehendat sub se practicum ⁊ speculatium per modū aggregationis.car.3.co.4.li.63.
Theologus quo pacto phoꝝ rōnes soluere habeat.car.5.co.4.li.51.
¶Terminus relatiui inquātum terminus an sit res absoluta:ac per hoc nullum op3 ponere correlatiuum vt alterū relatiuum terminet;nec secūdum rem:nec secūdum rationem. car.38.co.1.li.78.
Termini nomine quādo intelligatur id:ad q̄d relatiuum d̄r:⁊ q̄d in relatiui diffinitione ponere oportet. car.38.co.3.li.33.
Termini numerales quid sint. car.83.co.1.li.30.
Termini numerales in diuinis significant illa:de quibus dicuntur solā negationem addendo. car.83.co.1.li.83.
Termini motus angelici cuius nature sunt. car.126.co.4.li.4.
¶Totalitas triplex:quātitatiua/essentialis/⁊ potestatiua/⁊ eorum differentia:⁊ quomodo distinguantur.car.173.co.3.li.4.
Totalitas quātitatiua an sit differens habitudo forme ad totū ⁊ partes: que in extēsionem forme cōmittatur. car.173.co.3.li.76.
Totalitas essentialis an formis ⁊ aīe per se cōueniat.car.173.co.4.li.33.
¶Trinitas quo pacto impugnetur a negātibus ꝓductiones in diuinis esse ipsas actiones immanentes.car.77.co.2.li.82.
Trinitatis nomine in diuinis vtendum est.car.84.co.2.li.3.
Trinitatis diuinarū personarum ad cognitionē impossibile est per naturalem rationem peruenire.car.85.co.2.li.4.
¶Tripl'r aliq̄ pl'a simplici ⁊ vno ituitu videri ꝯtingit.car.139.co.1.li.75.
¶Tristitie ⁊ delectationis nouus modus in angelis ⁊ animabus separatis. car.153.co.2.li.79.

U

¶Uegetatiue partes sunt tres. car.178.co.1.li.8.
Uegetatiue potentie in genere tres esse dicuntur. car.17.co.1.li.38.
¶Uelle an potest aliquis incipere/quia incipit esse vel cognoscit bonum alteri. car.60.co.3.li.70.
¶Uerbo oīa q̄ vident̄/nō successiue/sed simul videntur . car.32.co.3.li.3.
Uerbum diuinum quomodo procedat vt res eiusdem nature cum deo: quādo ibi intelligere est esse.car.76.co.1.li.51.
Uerbū vt v̄bū est ipm intem in actu interi⁹ quot hēat.car.76.co.1.li.75.
Uerbi nomen in diuinis proprie sumptum est personale:⁊ nullo modo essentiale . car.88.co.4.li.4.
Uerbū in diuinis an ꝯceptū intell's significare habeat.car.89.co.1.li.67
Uerbū dei quō ꝓprie ⁊ metaphorice ponatur. car.89.co.2.li.67.
Uerbi nomen proprie dictum in diuinis est proprium nomen persone filij.car.89.co.3.li.23.
Uerbo dei respectus ad creaturas importatur. car.89.co.4.li.9.
Uerbum dei patris ⁊ creaturarum expressiuum est. car.89.co.4.li.20.
Uerbum dei eius quod est in deo patre est tātum expressiuū:creaturarū vero est expressiuum ⁊ operatiuum.car.89.co.4.li.37.
Uerbum dei an ex vi productionis sue non ꝓcedat ex scia creaturarū:sed diuine essentie.car.80.co.4.li.81.⁊ an verbū sic ꝓcedat de scientia soli⁹ essentie q̄ nō ꝓcedat vt verbum persone nisi cōcomitāter. 90.co.1.li.1.
Uerbum dei quid significet.car.90.co.2.li.68.
¶Uere q̄d ē nulli accidit vniuoce sumptū:sec⁹ analogice.c.11.co.4.li.81.
Uerum ⁊ ens conuertuntur.car.52.co.3.li.3.

Uerum an in communi cognoscibile importet.car.52.co.3.li.70.
Ueri rō quō entis apprehensionem assequatur.car.52.col.4.li.2.
Ueri ratio absoluta prior est ratione boni.car.53.co.1.li.39.
Uerum ꝛ falsum:sunt contraria.car.55.co.3.li.68.
¶Ueritatē esse in communi an per se notum sit.car.97.co.3.li.75.
Ueritas principaliter est in intellectu scđario in rebus in ordine ad intellectum:a quo dependent.car.50.co.3.li.70.
Ueritas ꝓprie loquēdo sm̄ ē i itellu cōponēte ꝛ diuidēte.car.52.co.1.li.6.
Ueritas nō solū ē in deo: sȝ ipse est vitas pma ꝛ sūma.car.53.co.1.li.77.
Ueritas q̄ oia va sūt quodāmō est vna ꝛ quodāmō nō.car.53.co.2.li.56.
Ueritas quo pacto est conformitas intellꝰ ꝛ rei.car.52.co.2.li.70.
Ueritas intellꝰ quomodo multiplicetur:ꝛ quomodo inueniatur vniuoce in omnibus intellectibus saltem creatis.car.53.co.3.li.5.
Ueritate diuina omnia esse vera quō intelligatur.car.53.co.3.li.65.
Ueritas nulla creata est eterna.car.53.co.4.li.70.
Ueritas intellectus diuini est immutabilis:nostri autem intellectꝰ mutabilis est.car.54.co.1.li.9.
¶Uestigium quid sit ꝛ quomodo sumatur.car.113.co.3.li.70.
Uestigio ꝛ imagini cōe est repñtare: ꝛ que dria sit.car.113.co.4.li.2.
Uestigium trinitatis in omnibus creaturis inuenit.car.113.co.4.li.47.
¶Uideri aliqđ dupliciter potest; vno modo in seipso obiectiue:alio modo in alio obiectiue.car.31.co.4.li.12.
¶Uie due in materia intellectiōis angeloꝝ a sancto doctore posite quomodo sustineantur.car.132.co.3.li.44.
¶Uires anime affixe organis:ꝛ alie forme nāles sunt in mā corporali depresse:aia vero eleuat supra totū ordinē corpoꝝ: vt pote nām excedēs q̄ est principium formale cuiusq̧ actiui corporei.car.24.co.4.li.75.
¶Uirtus agentis duplr augeri pōt:vno modo per simplicē mansionem: alio modo per alterius forme appositionem.car.30.co.1.li.82.
Uirtꝰ nulla opatiua siue āgeli:siue cuiuscūq̧ creature est eius substātia.130.co.2.li.24.
¶Uita in hac per rationē nālem possumus cognoscere deum sm̄ qđ ē prima omnium causa excellentissima.car.33.col.3.li.22.
Uita ꝓprie est esse subāle:minꝰ ꝓprie vo est opatio.car.53.co.3.li.2.
Uita maxime proprie est in deo.car.56.co.4.li.4.
Uita diuina sunt omnia in deo.car.57.co.2.li.3.
Uita vel viuere tripliciter dici potest.car.57.co.2.li.60.
¶Uiuentia proprie sunt illa:que seipsos sm̄ aliquam speciem motꝰ mouent.car.56.co.1.li.14.
Uiuentium modi sunt quatuor.car.177.co.3.li.21.
¶Ultimū ꝛ primū in propositionibus generationis ordinem denotant: ꝛ quomodo etiam supponant.car.15.co.3.li.2.
¶Uniformitas vnitatis species est.car.23.co.2.li.69.
¶Unio aie itellectiue ad corpꝰ qđ sit:ꝛ quō et nālis.car.168.co.4.li.69
Unio duplr capit vno mō p relatiōe vnionis itra mām ꝛ formā : alio mō pro fundamento illius relationis.car.108.co.4.li.81.
¶Unitas si actus intelligēdi existat qđ inferat.car.104.co.3.li.77.
Unitas vtutȝ i āgelū q̄lis sit:real.s.an foral:an vtraq̧ sit.c.125.c.1.li.45.
Unitas effectꝰ q̄lis in āgelo existat foralis an nūeral.car.125.co.1.li.130.
¶Uniuersalia physica mathematica:ꝛ metaphysica quomodo iter se differant.car.14.co.4.li.77.
Uniuersale an ab intellectu nr̄o primo cognitum sit.car.200.co.2.li.42.
Uniuersi suprema pars,i.angeli ex natura sua vendicant sibi similitudinem ad deum non sm̄ quasdam perfectiones simplr:sed sm̄ omnes:magis tamen ꝛ minus sm̄ gradus suos.car.133.co.1.li.62.
¶Uniuocatio posita a sancto doctore in quadā sua cōsequentia quomodo intelligatur.car.36.co.1.li.62.
¶Unum non dicit rōnem perfectionis:ac cōsequēter nec vnitas:nec eiꝰ species dicunt perfectionem simplr formalr loquēdo;sed a perfectione: ꝛ imperfectione abstrahunt.car.17.co.2.li.70.
Unū an priꝰ enti ꝯueniat q̄ simplicitas ꝛ imutabilitas.car.26.co.1.li.81
Unū supra ens addit nō rem aliq̧:sed solā diuisiōis negōnē.car.26.co.2.li2.60.
Unum cum ente conuertitur.car.26.co.2.li.62.
Unum an supra ens aliquid addat.car.26.co.2.li.66.
Unum diuersimode multis opponitur.car.26.co.4.li.34.
Unum ꝛ multa transcendenter dupliciter sumuntur scilicet substantialiter ꝛ formaliter.car.26.co.4.li.80.
Unumquodq̧ sm̄ quod est actu operatur.car.41.co.4.li.54.
¶Uolitum est aliquid vt finis:ꝛ vt ad finem.car.58.co.2.li.64.
¶Uoluntas pro quō sumatur.car.57.co.3.li.2.
Uoluntas est in deo sic q̧ suum velle est intelligere.car.57.co.3.li.12.
Uoluntas dei est causa rerum.car.59.co.1.li.76.
Uoluntatis diuine nulla est causa.car.59.co.4.li.76.
Uoluntas qñ nō p velleitate:sed p velle simplr sumit.car.60.co.1.li.40.
Uoluntatem dei semper impleri necesse est.car.60.co.1.li.53.
Uoluntas diuina quibusdaȝ a se volitis necessitatem imponit:ꝛ q̄busdā non.car.61.co.1.li.9.
Uoluntas dei omnino immutabilis est.car.60.co.1.li.13.
Uolūtas signi a volūtate simplr in ipso deo distinguit.car.61.co.2.li.5.
Uoluntas diuina circa que signa ponatur.car.62.co.2.li.61.
Uoluntatis per actum an procedat aliquid in ea tanquam eiusdē terminus.car.76.co.2.li.80.
Uolūtas cōcomitās ꝛ volūtas pncipiās qūo vocētur.car.101.co.3.li.76.
Uolūtas ꝛ natura in causando in quibus differant.car.101.co.4.li.5.
Uoluntas an verificetur vt productiua ad extra tantum:an vt intra productiua.car.102.co.1.li.52.
Uoluntas in cōmuni duplr considerari potest.car.102.co.1.li.65.
Uolūtas an mere nālr aliquem actū habeat.car.102.co.1.li.73.
Uoluntas quo pacto nature rōnem habeat.car.102.co.2.li.65.
Uoluntas quomodo equiuoce sumat.car.102.co.4.li.43.
Uoluntas est in angelis.car.140.co.2.li.7.
Uoluntas angeloꝝ neq̧ est intellꝰ:neq̧ natura eoꝝ.car.104.co.3.li.48
Uoluntas angeli an intellꝰ esse dicat.car.141.co.1.li.67.
Uoluntas ꝛ liberum arbitrium an vna ꝛ eadem potentia secundum veritatem sint.car.141.co.2.li.2.
Uolūtas pfecta an ipassibiliū respectu esse possit.car.143.co.3.li.57.
Uoluntas an añs velle possit absq̧ ꝯñtis volitione.car.148.co.3.li.66.
Uolūtas āgeli an q̄drupl̄r post electionē iflexibilis sit.car.152.co.2.li.78
Uoluntas coactionis necessitate nihil velle potest.car.187.co.3.li.2.
Uolūtas an violētari possit:ꝛ aliqđ coactiōis necessitate velle.c.187.co.3.li.16.
Uolūtas pōt aliqđ velle ex finis seu suppōnis necitate.car.187.co.3.li.13
Uoluntas necessitate naturali aliquid vult.car.187.co.3.li.43.
Uoluntas non quecunq̧ vult de necessitate vult.car.188.co.2.li.12.
Uoluntas an vltimo fini in vlꝰ necessario inhereat.car.188.co.4.li.82.
Uoluntas deū vidētis an deo necessario inhereat.car.188.co.4.li.28.
Uoluntas est interdū nobilior sm̄ qđ intellectu.car.180.co.2.li.66.
Uoluntas mouet intellectū ꝛ oēs aie vires effectiue.car.190.co.1.li.25.
Uoluntatis actus ab intellectu cognoscitur.car.203.co.4.li.80.
Uoluntas duplr mouetur:vno modo sicut obiectū:alio modo sicut dans ipsam virtutem volendi.car.226.co.2.li.3.
Uoluntatem vtroq̧ modo mouere:ꝛ maxime secundo.s.interius inclinādo:proprium dei est.car.226.co.2.li.53.
Uolūtas duplr moueri pōt:ex pte.s.obi ꝛ ex pte poꝰ.car.228.co.3.li.64.
Uoluntas ēt dupliciter moueri pōt.s.ab intrinseco ꝛ extrinseco.car.235.co.1.li.45.
Uoluntas a solo deo ab intus immutari potest.car.235.co.1.li.4.
Uoluntatem obiectiue efficaci sufficientia solum deus mouet:angelꝰ vero persuasione.car.235.co.1.li.61.
Uoluntatem ex passionum parte angeli immutare possunt:nō tamen necessitate.car.235.co.1.li.66.
Uoluntarium an soli deo notum sit.car.137.co.1.li.24.

¶Finis.

¶Reuerendiss.in Christo patris dñi do.Thome de Uio, Caietani.S.R.ec.ti.S.Xisti : ex almo predicatorum ordine assumpti presbyteri Cardinalis dignissimi,necnon artium ꝛ sacre Theologie doctoris celeberrimi ꝛ fundatissimi in primam diui Tho. Aquinatis partem Commentaria consummatissima.

Intentio diui thome i hoc proemio manifestata:ꝛ ex parte officij doctoris/et ex parte nouitiorum/ aduersari videtur prima fronte intentioni mee:dum textus nouitijs constructus/a me doctorum subtilitatibus replendus creditur. Uerum si authoris rationes hic redditas/ diligentius discusserimus : aberrasse meum propositum non videbitur. Nouitijs nanq̧ opus hoc conuenire dicitur : non ratione facilitatis : aut superficialis/aut epilogalis/aut introductorij tractatꝰ: sed ratione sectarum/ superfluitatum/ omisse repetitionis:ꝛ pulcherrimi ordinis/ab ipso inuenti. Ut enim in processu apparet oēs theologales difficultates et ex proprijs/hic distincte tractantur.P Et quoniam quandoq̧ minus perspicaces ac impares opus hoc sortitur interpretes/multosq̧ habuit impugnatores:ꝛ sectatores multo plures pareret:si perspicuum fieret necessarium fore duxi/profecturis in theologia exponere opꝰ hoc: ꝛ non maiora/sed posteriora/ ꝛ modernis minus nota apponere/iuxta mei vires ingenij. Id omnes monēs:vt dictorum tantum rationes videant atq̧ examinent : ꝛ sic acquiescant vel refutent : non enim tanti sum/nec sic arrogans/vt meam proponam authoritatē. Sed eatenꝰ dico hic ꝛ vbiq̧/ quatenus reddita ratio testatur. Propterea vbi defecero/correctori vt adiutori grās ago. Uerba quoq̧ erroris falsitatis deceptiōis/ignorantie/ꝛ aliorum huius modi/non contra personas:sed contra opiniones/ꝛ hoc etiam quatenus minus solide sunt vel apparent interpretanda esse volo:quoniā personis nullo pacto: opinionibus vero non nisi vt dissonant/aduersari intendo.

ȝ.c.1.

¶Incipit prima pars summe Theologie angelici doctoris Sancti Thome Aquinatis.

¶Prologus.

Uia catholice veritatis doctor,nō solum prouectos debet instruere : sed ad eum pertinet etiā incipiētes erudire(secūdum illud Apostoli.1.ad corinth.3.Tanq̄ paruulis in Christo, lac vobis potū dedi,nō escam.)propositū nostre intētionis in hoc opere est:ea que ad christianam religionē pertinent eo modo tradere sm̄ q̧ congruit ad eruditionem incipientium.¶Considerauimus nāq̧ huius doctrine nouitios in his que a diuersis conscripta sunt,plurimū impediri. Partim quidem propter multiplicationem inutilium questionum,articulorum ꝛ argumentorum. Partim etiā,quia ea que sunt necessaria talibus ad sciēdum, non tradūtur scđm ordinem discipline:sed secūdum q̧ requirebat librorum expositio, vel sm̄ q̧ se prebebat occasio disputandi. Partim quidem:quia eorundem frequens repetitio:ꝛ fastidium ꝛ confusionem generabat in animis auditorum. ¶Hec igitur ꝛ alia huiusmodi euitare studentes:tentabimus cum cōfidētia diuini auxilij, ea que ad sacram doctrinā pertinent, breuiter ac lucide prosequi,sm̄ qđ materia patietur.

¶De sacra doctrina,qualis sit:ꝛ ad que se extendat. Questio prima.

Et vt intētio nostra sub aliquibus certis limitibus comprehendatur:necessarium est primo inuestigare de ipsa sacra doctrina qualis sit,ꝛ ad que se extendat. ¶Circa quod querenda sunt decem. Primo de necessitate huius doctrine. Secundo vtrum sit,scientia. Tertio vtrum sit vna vel plures. Quarto,vtrum sit speculatiua:vel practica. Quinto,de cōparatione eius ad alias scientias. Sexto, vtrum sit sapientia. Septimo,quid sit subiectum eius. Octauo,vtrum sit argumentatiua. Nono,vtrum vti debeat metaphoricis locutionibus. Decimo,vtrum scriptura sacra huius doctrine,sit secūdum plures sensus exponenda.

a ¶Utrum sit necessarium preter physicas disciplinas, aliam doctrinam haberi.

¶Super questiōis prime Articulū primum.

In titulo huius primi articuli tres terminos nota. Primo ly necessarium:dupliciter enim sumitur quinto metaphysice:simpliciter ꝛ ad finem. hic sumitur secundo modo. P Secundo ly Physicas disciplinas. Dupliciter nanq̧ scientia potest dici physica seu naturalis/quod idem est. Obiectiue:ꝛ sic est vna pars scientie distincta/ sexto meta.contra mathematicam ꝛ metaphysicam. Et effectiue:quia secūdum se nata est esse a principio naturali scientiarum:id est lumine intellectus agentis:ꝛ sic distinguitur physicum contra supernaturale. Et hoc modo sumitur in proposito:vbi physice discipline appellantur/omnes notitie acquisibiles lumine intellectus. P Tertio ly aliam doctrinam. Non dicit scientiam opinionem aut fidem : quod bene notandum esse in dubitando apparebit.

Articulus primus.

Ad primum sic proceditur. Uidetur q̧ nō sit necessarium pter physicas disciplinas aliā doctrinā haberi. Ad ea em̄ q̄ supra rationem sunt:homo non debet conari:scđm illud eccl.3. Altiora te ne q̄sieris. Sed ea que rationi subduntur sufficienter traduntur in physicis disciplinis. Superfluum igitur videtur preter physicas disciplinas aliam doctrinam haberi. ¶ꝑ. Doctrina nō potest esse nisi de ente:nihil enim scitur nisi verum quod cum ente conuertit. Sed de omnibus entibꝰ tractatur in physicis disciplinis,ꝛ etiam de deo:vnde quedam pars phie dicitur theologia siue scientia diuina:vt patet per philosophum in.vj. meta. Non fuit igitur necessariū preter physicas disciplinas aliam doctrinam haberi.

Sed contra Est qđ dicit.ij.ad thimo.iij. Omnis scriptura diuinitus inspirata vtilis est ad docendum:ad arguendum : ad corripiendum:ad erudiēdum ad iustitiam. Scriptura autem diuinitus inspirata non pertinet ad physicas disciplinas que sunt sm̄ rationem humanam inuētę. Unde igitur est preter physicas disciplinas esse aliam scientiā diuinitus inspiratam.

Respondeo Dicēdū, qđ necessarium fuit ad humanam salutem esse doctrinam quandam sm̄ reuelationem diuinam preter physicas disciplinas que ratione humana inuestigatur. Primo quidem:quia homo ordinatur ad deum:sicut ad quedā finem:qui cōprehēsionem rationis excedit:sm̄ illud Isa.lxiiij. Oculus non vidit deus absq̧ te,que prepa rasti diligentibus te. Finem autem oportet esse precognitum hominibus:qui suas intētiones ꝛ actiones debent ordinare in finē. Unde necessarium fuit homini ad salutem, qđ ei nota fierent quedam per reuelationē diuinam:que rationem humanā excedunt. ¶Ad ea etiam que de deo ratione humana inuestigari possunt,necessarium fuit hominem instrui reuelatione diuina,quia veritas de deo per rationē inuestigata,a paucis ꝛ per longum tēpus,ꝛ cum admixtione multorum errorum homini proueniret. A cuius tamen veritatis cognitione dependet tota hominis salus:que in deo est. Necessarium igitur est vt salus hominibus ꝛ cōmunius ꝛ certius proueniat: q̧ de diuinis per diuinam reuelationem instruātur. Necessarium igitur fuit,preter physicas disciplinas,que per rationem inuestigātur sacram doctrinam per reuelationem haberi.

Ad primum Ergo dicēdum,qđ licet ea que sunt altiora hominis cognitione, non sint ab ho-

b ¶In corpe sunt due conclusiones respōsiue quesito affirmatiue. Prima est. Necessarium est ad humanam salutem esse doctrinam per reuelationem acceptam/de multis:que humanam rationem excedunt. Secunda est. Necessarium est ad humanam salutem esse doctrinam per reuelationē/de his que de deo etiam naturali ratione inuestigari possunt. 22ᵉ.q.2 ar.3.ꝛ.4 Et.1.pro lo.art.1. Et.1.ꝯ.c. 4.et 6. Et vi.q. 14.art. 11.

¶Anteq̧ probentur cōclusiones/ad euidentiā distinctionis ꝛ sufficientie conclusionum. Nota duas distinctiones. Prima est ex primo contra gentiles / cap.3. Duo sunt genera cognoscibilium de deo principaliter,quedam demonstrabilia:quedam non nisi per reuelationē cognoscibilia. Ista sunt trinitas personarum/beatitudo nobis promissa: incarnationis ꝛ redemptionis mysteria. Illa vero sunt deū esse vnū immortalem ꝛc. Ratiōe reuelabilium tantum/ posita est prima conclusio:ratione vero demonstrabilium posita est secūda. Altera distinctio est ex quinto metaphy. Necessarium est ad finē dupliciter:ad esse/ꝛ ad bene esse. In prima conclusione sumitur necessarium primo modo:in secunda secūdo modo. 58.

¶His prehabitis probatur prima conclusio ex litera. Ordinatum ad deum vt finē/ignotum ratione naturali/ consequendum tamen ꝓpria intētione ꝛ actione/eget supernaturali disciplina qua finem cognoscat/ ꝛ operationes in illum dirigat:homo est huiusmodi : ergo. Probat minor ex 64. capitulo Isaie.

¶Circa hanc conclusionem dubium statim occurrit quid intelligitur hic nomine sacre doctrine seu discipline. Aut intelligitur fides/aut theologia. Si fides/sequuntur duo inconuenientia/primum est/qđ idem bis quereretur. nam in scđa scđe,q.scđa artic.3ᵒ queritur an credere aliquid supernaturale/sit necessarium ad salutem. Secundum est qđ equiuoce sumitur sacra doctrina in hoc ꝛ in sequentibus articulis.nam constat qđ in eis non sumitur pro fide. Si theologia/sequeretur qđ fides absq̧ theologia non sufficeret ad salutem hominis:quod est falsum:sequela patet:quia in litera dicitur q̧ ista doctrina est necessaria ad salutem humanam. Falsitas vero consequentis:ꝛ ex se patet:et ex ratione in litera assignata conuincitur : quia scilicet homo potest intentiones ꝛ actiones suas per fidei cognitionem in

Universidad de Deusto Biblioteca

finem supernaturalem dirigere.
¶Ad hoc dicendum est/ꝙ sacra doctrina neq; sumitur pro fide vt distinguitur contra theologiam: neq; pro theologia vt distinguitur contra fidem: sed sumitur pro cognitione a deo reuelata siue formaliter siue virtualiter: vt habet rationem discipline ⁊ doctrine abstrahendo a ratione crediti ⁊ sciti. Cognitio enim qua egemus ad salutem/prout a deo docente in homine

mine per rationem inquirenda: sunt tamen a deo reuelata, suscipiēda per fidem. Unde ⁊ ibidem subditur, Plurima supra sensum hominum ostensa sunt tibi. Et in huiusmodi sacra doctrina consistit. ¶Ad secūdum dicendum, quod diuersa ratio cognoscibilis diuersitatem scientiarum inducit. Eandem enim conclusionem demonstrat astrologus ⁊ naturalis: puta ꝙ terra est rotunda. Sed astrologus per medium mathematicum, id est a materia abstractum. Naturalis autem per medium circa materiam consideratum. Unde nihil prohibet de eisdem rebus de quibus physice discipline tractant: secūdum ꝙ sunt cognoscibilia lumine naturalis rationis: ⁊ aliam scientiam

suscipitur/doctrina est ⁊ disciplina iuxta illud Joan.6. omnis qui audiuit a patre et didicit venit ad me: et de hac dicitur in conclusione hac/ꝙ est necessaria ad salutem. Et quoniam cognitio huiusmodi vt disciplina est reuelata abstrahit a rōne credendi ⁊ sciēdi: ⁊ a rōne reuelati formaliter: id est in seipso/⁊ virtualiter: id est in suis principiis: ideo hoc in loco vbi de doctrina reuelata preter physicas disciplinas queritur/ad nullū horum licet determinate descēdere. Et sic aliud formaliter queritur hic et aliud queritur inferius in secūda secunde: quia hic de doctrina/ibi de credere: ⁊ vniuoce sumitur hic sacra doctrina ⁊ in sequenti articulo. Nec sequitur ꝙ theologia vt distinguitur contra fidem sit necessaria: sed ꝙ theologia: vt abstrahit a fide ⁊ scientia/sit necessaria ad salutem: quod constat esse verum propter rationem in litera assignatam. Nec valet/fides sufficit: ergo theologia non requiritur. Tum quoniam in fide clauditur theologia (vt hic sumitur) sicut animal in homine. Tum quoniam scientia hec apud Augustinum.14. de trini. non solum nutrit/defendit/⁊ roborat fidem/sed gignit eandem. Et vere sic est ex parte credibilium: fides enim licet sit a deo infundente inclinationem ad credendum: est tamen ex auditu per verbum Christi/quo ad credibilia: vt ad Rom.10. habetur in litera: ⁊ a. S. Tho. ⁊ sic theologia clauditur in fide: vt gignens eam. Et si inferatur: ergo quilibet fidelis adultus explicite credens ⁊c. est theologus. dicendum est/ꝙ non simpliciter: sed particeps est theologie sm quid ⁊c. sc; sm principia ⁊c.

¶Circa hanc partem est aduertendum ꝙ Scotus in prima questione prologi primi sententiarum: nec a conclusione/nec a ratione discordat: sed a causa quare finis ille est nobis naturaliter occultus. Nos enim dicimus: ꝙ ideo finis ille est nobis naturaliter occultus: quia est supernaturalis finis anime nostre. Et propterea quantūcūq; perfecte nota esset nobis natura nostre anime quo ad naturalia nunq; cognosceretur sub ratione qua ordinatur in talem finem: quia extra naturalium latitudinem est tam finis q; illa anime ratio. Ipse vero tenet illum finem esse naturalem nostre anime: quamuis supernaturaliter adipiscendum: ⁊ tamen esse naturaliter incognitum/quia anima nostra non nobis naturaliter est nota saltem pro statu isto sub illa propria speciali ratione qua ordinatur ad illum finem.

¶Quod autem finis ille sit naturalis probat tripliciter. Primo authoritate Augustini in libro de predestinatione sanctorum. Proinde posse habere fidem sicut posse habere charitatem nature est hominum: habere autem gratie est fidelium. ¶Secundo ex appetitu. Homo naturaliter appetit illū finem quem dicis supernaturalem: ergo est ei naturalis. ¶Tertio ex ratione naturalitatis. Potentia comparata ad actum: aut est naturalis aut violenta/aut neutra: nec est ibi aliqua supernaturalitas: ergo intellectus seu anima naturaliter ordinatur ad visionem dei seu fruitionem. Antecedens quo ad partem affirmatiuam declaratur: quia potentia aut inclinatur ad talem actum: aut repugnat tali actui: aut neutraliter se habet: si primo modo est naturalis: si secundo violēta: si tertio neutra. Quo ad partem vero negatiuam declaratur differentia naturalitatis: a supernaturalitate attenditur penes comparationem potentie ad agēs naturaliter vel supernaturaliter impressiuum in talem potentiam. Igitur comparando potentiam ad actum nulla est supernaturalitas. Consequentia vero probatur/ex eo qd anima inclinatur in omnem suam ⁊ precipue summam perfectionem, qualis est actus fruitionis dei ⁊c.

¶Ad euidentiam huius difficultatis scito/ꝙ apud nos potentia/aut est naturalis/aut violenta/aut obedientialis: ⁊ hoc tam in comparatione ad actum q; ad agens: nec aliqua est in rerum natura potētia neutra/omissis artificialibus: vt in questione de potentia neutra iuxta hunc articulum dicetur. Uocatur autem potentia obedientialis aptitudo rei ad hoc: vt in ea fiat quicquid faciendum ordinauerit deus: ⁊ secundum talem potentiam/anima nostra dicitur in potentia ad beatitudinem pollicitam ⁊ finem supernaturalem ⁊ alia huiusmodi. ¶Unde ad primum Scoti dicitur ꝙ Augustinus non dixit ꝙ posse habere fidē sit naturale homini: sed ꝙ sit nature hominum. Aliud est enim potentiam esse nature: ⁊ aliud esse naturalem: primum enim significat subiectum potentie: secundum autem modum potentie. Et ideo primum est verum in proposito: secundum vero falsum. Potentia siquidem illa obedientialis ad fidem ⁊ charitatem/est in natura hominum: quia intellectiua est: non autem in natura leonina: quoniam sibi repugnat. Et hoc intendebat August. ¶Ad secūdum negatur antecedens. ¶Ad tertium vero negatur assumptum/⁊ quo ad tertium membrum partis affirmatiue/⁊ quo ad partem negatiuam: supernaturalitas siquidem attenditur etiam conferendo potentiam ad actum: quoniam sunt quidam actus qui ex genere suo sunt simpliciter supernaturales: vt gratia/gloria et alia huiusmodi: vt in alia questione patebit.

¶Secunda autem conclusio probatur: disciplina qua communius citius ⁊ tutius peruenitur ab hominibus ad cognitionem diuinorum demonstrabiliū est homini necessaria: disciplina reuelata est huiusmodi: ergo. Omnia patent in litera ⁊ diffusius in primo contra Gentiles: caplo.4.

tractare: secundum qd cognoscuntur lumine diuine reuelationis. Unde theologia que ad sacram scripturam pertinet, differt secūdum genus ab illa theologia que pars philosophie ponitur.

a ¶Utrum sacra doctrina sit scientia.

Articulus secundus.

AD secūdum sic proceditur. Uidetur ꝙ sacra doctrina nō sit sciētia. Omnis enim scientia procedit ex principiis per se notis. Sed sacra doctrina procedit ex articulis fidei: qui non sunt per se noti: cum non ab omnibus concedantur: nō enim omniū est fides: vt dicitur secūde

¶In responsione ad secūdum. Aduerte qd argumentum erat hoc: omne ens est scibile p physicas disciplinas: ergo nō restat aliquid scibile per doctrinam reuelatam: ⁊ cōsequenter non est necessaria. Consequentia prima probatur: quia nihil scitur nisi verum/quod cū ente conuertitur/antecedēs vero patet sexto meta. ⁊ inductiue. ¶Ad hoc autem dupliciter responderi potest: sm ꝙ antecedens dupl'r distingui pōt. Primo sic. Omne ens sm oia q sūt cognoscibilia/vel nō sm oia: s; abstrahibilia tm a sensibilibꝰ/est scibile p physicas disciplinas: in primo sensu est falsum: in secūdo verū. Scdo sic. Omne ens omni modo: vel non omni modo: sed inquantum illucescere potest per lumen intellectus agentis/est scibile per physicas disciplinas. In primo sensu est falsum: in secundo verum. Quāuis autem vtramq; responsionem argumentum recipiat, placuit tamen authori secundam responsionem adhibere non primam explicite: tum vt ex propriis huius articuli/lumine scilicet diuine reuelationis/oppositas difficultates solueret: tum quia prima responsio iam in corpore articuli in prima conclusione habebatur.

¶Ueruntamen Scotus in primo. questione prima prologi/in solutione primi argumenti/pro philosophis hanc responsionem reprehendit: eo quod secundum eam non saluatur necessitas theologie: quam argumentum infringere intendebat. Probat autem hoc sic. Ex hac responsione nihil aliud habetur nisi eadem per theologiam ⁊ alias scientias cognosci: quamuis alio modo: sicut per astrologiam ⁊ physicam scitur ꝙ terra est rotunda: ergo non saluatur necessitas: sed distinctio theologie ab aliis. Tenet consequentia ex proportionalitate a te assignata: quoniam ex quo illa conclusio: terra est rotunda: est scita per alteram scientiarum: reliqua non est necessaria respectu illius quo ad sciendam conclusionem/quāuis sit distincta.

¶Ad hoc respondetur/qd diuersitatem modi sciendi diuersitas obiecti formaliter sumpti seu rationis formalis obiecti comitatur: compatiendo tamen quandoq; idētitatem aliquo modo alicuius conclusionis/si adequata est ratio modo: aut saltem comitatur diuersitas multarum veritatum scibilium/si inadequata est: vt inferius articulo tertio patet. Unde eedem res sub diuersis rationibus cognoscendi accepte/diuersitatem cognoscibilium inducunt. Et propterea dicendo ꝙ est diuersa ratio cognoscibilis implicite insinuauit alienitatem quoq; cognoscibilium: quam iam in prima conclusione expresserat. Et propter hoc negatur antecedens: quoniā ex hac responsione quāuis explicite non habeatur nisi diuersitas modi cognoscendi/implicite tamen habetur etiam diuersitas cognoscibilium.

¶Ad exemplum autem de Astrologia: licet dici posset/ꝙ exemplorum non requiritur assimilatio in omnibus: Tamen exemplum sequendo dicitur/ꝙ sicut astrologia alio lumine q; physica in aliquam conclusionem coincidit/⁊ nō in omnes: sic theologia alio lumine ⁊ easdem veritates quas alie scientie ⁊ alias veritates de eisdem rebus considerat. Et sic quemadmodum Astrologia quāuis coincidat quo ad materiam in aliquam conclusionem Physicam: quia tamen alio lumine ⁊ consequenter alias veritates considerat est non solum diuersa sed necessaria sciētia: sic ⁊ theologia est ab aliis diuersa ⁊ necessaria.

a ¶Super Articulum secundum.

IN titulo huius secundi articuli: nota duos terminos. primo ly scientia. secundo ly sacra doctrina. Scientia enim sumitur hic proprie vt est intellectualis virtus (sexto ethico.) ⁊ habitus conclusionum per demonstrationem acquisibilis ex principiis: et quoniam talia sunt subiecta que ia permittuntur a predicatis: consequens est ꝙ ly sacra doctrina sumatur hic pro doctrina reuelata/vt est conclusionum. Neq; enim sumitur pro tota: quoniam stultum videtur querere an tota cognitio claudens in se principia ⁊ conclusiones sit scientia: cum constet principiorum non esse scientiam: sed pro ipsa absolute: vt in primo artic. adiuncto respectu ad conclusiones: ita ꝙ sensus questionis est: an sacra doctrina quam probauimus necessariam: quo ad conclusiones suas habeat rationem scientie an non: sed opinionis ⁊c. ⁊ sic idem omnino est subiectum questionis ⁊ conclusionis responsiue: ⁊ questiones equantur vere scitis iuxta doctrinam secundi posteriorum.

¶In corpore proposita conclusione responsiua: tria facit. Primo ponitur vnica distinctio. Secundo modificatur conclusio responsiua. Tertio deducitur corollarium. Distinctio est: scientia duplex: subalternans ⁊ subalternata ex primo posteriorum. Differentia inter has est: ꝙ subalternans procedit ex propositionibus per se notis: subalternata vero ex principiis notis non per se: sed lumine superioris scientie: vt patet in Arithmetica ⁊ Musica: Geometria ⁊ perspectiua.

¶Circa hanc distinctionē ac differentiā vide ꝙ ex propria ratione scientia absolute nascitur hec differentia assignata in litera: ⁊ propterea tanq; prima ⁊ essentialis differentia inter subalternantem ⁊ subalternatam suscipienda est. Et ex his oportet omnes difficultates solui si doctrina vera est. Scito igitur ꝙ de ratione scientie absolute vt distinguitur contra alios habitus seu virtutes intellectuales est habere cōclusiones visibiles in alio: id ē in

Thessal.3. Non igitur sacra doctrina est scientia.
¶Preterea. Scientia nō est singularium. Sed sacra doctrina tractat de singularibus: puta de gestis Abrahe, Isaac et Jacob ⁊ similibus. Ergo sacra doctrina non est scientia.

Sed contra Est quod Aug. dicit. xiiij. de trinita. Huic scientie attribuitur illud tātūmodo: quo fides saluberrima gignitur nutritur defenditur roboratur. Hoc autem ad nullam scientiam, pertinet nisi ad sacram doctrinam. Ergo sacra doctrina est scientia.

principiis: quoniam omis scientia ex principiis oritur necessario. Et ex hoc sequitur ꝙ nec scientia subalternans nec subalternata habet euidētiam conclusionū in seipsis: sed adiuta habitu principiorum: verum in hoc differunt: ꝙ subalternantis conclusiones visibiles sunt ex et in principiis immediate: id est absq; alio medio habitu. Subalternate vero cōclusiōes visibiles sunt ex ⁊ in principiis per se notis mediate: mediante sc; habitu scientifico subalternante. Et hec est essentialis ⁊ per se differentia inter subalternantem ⁊ subalternatam scientiam. Cetere autem conditiones sunt consequentes: aut sunt talis subalterne: non subalterne vt sic. Puta ꝙ vna dicat qr: ⁊ altera propter quid: aut ꝙ obiectum addat, differentiam accidentalem extraneam. Hec nanq; est conditio subalternationis quo ad obiectum: illa vero subalternationis quo ad principia: gratia materie: vt infra patebit. Essentiale ergo omni scientie proprie dicte: id est discursiue est habere conclusiones visibiles non in ⁊ ex se: sed in ⁊ ex alio. Et ex his deducuntur quinq;. Primo: ꝙ omnis scientia est scientia ex sua continuatione ad habitum superiorem: quoniam non nisi ex illa continuatione euidentiam habet conclusionum. Et vt dicitur primo posteriorum: Non sciet non habens demonstrationem demonstrabilium. Demonstratio enim est que continuat: nō curando modo actu vel potentia. Secundo ꝙ scientia subalternata est scientia ex cōtinuatione seu continuabilitate ad sciētiam superiorem eadem ratione. Tertio: ꝙ per se habitus principiorum proximorum subalternate est habitus scientificus subalternans. Quarto: ꝙ scientia subalternans ⁊ subalternata non necessario opponuntur ex parte obiecti nec ex parte subiecti: sed potius ex parte conditionum mediis: quia scilicet medium in subalternante immediate iungitur principiis per se notis: subalternate vero mediate: mediante scilicet habitu alterius speciei. Quinto: ꝙ subalternata ⁊ subalternans sunt compossibiles in eodem subiecto: quia non opponuntur ex parte subiecti. Et ex his deducitur sextum: ꝙ principia proxima subalternate possunt duplici habitu cognosci scilicet scientia superiori/⁊ fide: vt in litera expresse dicitur dum in corollario ponitur fides de principiis ⁊ in distinctione: ponitur lumen superioris scientie de eisdem. Sed scientia superior est eorum habitus per se: quia ex essentiali comparatione ex qua habet subalternata ꝙ sit scientia. Fides vero est eorum habitus per accidens: quia ratione subiecti in quo est: puta perspectiui non geometre. Est autem vnum hic aduertendum: ꝙ in prima ⁊ essentiali conditione subalternate scientie concurrunt duo. Primum est ineuidentia in se cū euidentia ex ⁊ in alio. Secundum est mediatio principiorum proximorum: que est causa illius ineuidentie in se: sed primum horum est formale: ⁊ consequenter omnino semper requisitum. Secundum autem est materiale. Si enim posset saluari illa ineuidentia cum visibilitate in alio absq; mediatione: nihil minus subalternaretur illi: quia vt iam patet ex dictis penes illum modum euidentie est essentialis ⁊ per se differentia inter subalternantem ⁊ subalternatam: ⁊ hinc sequitur ꝙ non oportet principia subalternata ex formali ratione subalternationis habere propter quid: sed sat est esse illo modo propositiones ineuidentes ⁊ visibiles. ¶Conclusio modificata est: sacra doctrina est scientia subalternata scientie dei ⁊ beatorum. Probatur. habitus acquisitus ex principiis notis lumine scientie dei et beatorum est scientia subalternata illi. Sacra doctrina est huiusmodi. ergo.

¶Corollarium est. sacra doctrīa credit principia reuelata sibi a deo. Probatur ex conditione subalterni artificis. Musica credit principia tradita sibi ab arithmetico. ergo ⁊c.

¶Circa hunc articulum aduerte conclusionem responsiuam habere duas partes scilicet ⁊ ꝙ theologia est scientia: ⁊ ꝙ est subalternata scientie dei. ¶Contra quidem primam partem multipliciter arguitur a Durando: Aureolo: ⁊ Gregorio de arimino: vt habes hic a Capreolo ex conditionibus ipsius scire: ⁊ demonstrationis assignatis primo posteriorum/⁊ sexto ethicorum. ¶Ex parte obiecti: quia scientia est de necessariis: ista est de contingentibus: puta incarnatione predestinatione glorificatione ⁊c. Ex parte principiorum: tum quia scientia est ex per se notis: tum quia habitus principiorum scientie est superior habitu conclusionis. Ex parte certitudinis: tum quia sciens scit se scire: tum quia scientia est virtus intellectualis. ¶Et si dicatur ꝙ theologus scit se scire ex suppositione: scilicet si articuli fidei sunt veri: ergo inquit Aureolus: ista est scientia consequentiarum ⁊ non consequentium: ⁊ necessitatis consequentie: et non consequentis: ⁊ breuiter illationum non rerum. ¶Ex parte modi. Sacra doctrina inquit Scotus in tertio sen. di. 24. q.1. non est tradita per discursum syllogisticum: sed omnibus eque assentimus: ita ꝙ nō vni propter aliud: ergo antecedens manifestatur: quia licet arguatur prime ad corin.15. ⁊ a doctoribus. Nulla tamen maior certitudo est probate q; probantis: aut probate ⁊ non probate: sed simpliciter proposite: qd in scientia non contingit. ¶Ex parte demum subiecti: fides ⁊ scientia apud te non stant simul: inquit Scotus ibidem: ⁊ questione.3. prologi primi. ergo.

b **Respondeo** Dicendū sacram doctrinā esse sciētiam. Sed sciendum est ꝙ duplex est scientiarum genus. Quedam enim sunt que procedunt ex principiis notis lumine naturali intellectus: sicut arithmetica geometria ⁊ huiusmodi. Quedam vero sunt que procedunt ex principiis notis lumine superioris scientie: sicut perspectiua procedit ex principiis notificatis per geometriam: et musica ex principiis per arithmeticam notis. Et hoc modo sacra doctrina est scientia: qr procedit ex principiis notis lumine superioris sciētie: que scilicet est

¶Contra secundam autem partem seu minorem allate rationis multipliciter arguitur impugnando duo. Primo diuersitatem theologie nostre a theologia dei ⁊ beatorum. Secundo. ꝙ distinctio illa que est inter eas qualiscunq; sit: non est distinctio cum requisitis conditionibus ad subalternātem ⁊ subalternatam. Scotus igitur in primo sen. q.3. prologi: dupliciter inuehit cōtra primum. Scientia dei non potest esse nisi vna formaliter: igitur nulla est subalternata: antecedens patet: quia deitas non est nisi vna ratio formalis. Preterea de eisdem veritatibus primo impossibile est esse subalternantem ⁊ subalternatam: quia vbi illa desinit hec incipit: iste sunt de eisdem: ergo. hec duo motiua simul ab Aureolo innuuntur sub alia forma: sic. subiectum subalternate addit ad subiectum subalternantis: sed subiectum theologie nostre non addit: ergo. Contra secundum autem Scotus ibidem ⁊ in 3°. vbi supra dupliciter arguit. Scientia subalternata dependet a subalternante vt a causa: ista non dependet sic a scientia beatorum: ergo. probatur minor. causa scientie non est nisi obiectum: potentia: subiectum: vel lumen: quorum nullum est scientia illorum. Preterea subalternata ⁊ subalternans sunt compossibiles in eodem subiecto: iste non sunt compossibiles. ergo. Probatur minor: quia sequeretur ꝙ idem esset simul comprehensor ⁊ viator. Demum contra idem arguit Durandus: subalternans dicit propter quid: ⁊ subalternata: quia iste non sic se habent: ergo. probatur minor: quia theologalia nō habent propter quid: ⁊ si habent: idem dicimus nos ⁊ beati. Puta propter quid christus est incarnatus. s. propter humanam salutem ⁊c.

¶Ad euidentiam huius difficultatis scito duo. Primum est: qd theologia nostra potest dupliciter considerari. Uno modo sm se. Alio modo vt in nobis viatoribus. Si consideretur sm se: sic proculdubio est scientia subalternata scientie beate quo ad euidentiam, cum ex eius continuabilitate scientie rationem induat: dum procedit ex principiis secundum se notis lumine beato: ⁊ contra hoc pauce aut nulle rationes militāt: quoniam prime rationes infringunt theologiam nostram in nobis non esse scientiam: secunde vero: non esse subalternatam totaliter non quo ad aliquid. Si autem consideretur vt in nobis viatoribus sic difficultates mote emergunt. Et putatur qd etiam apud S. Tho. sic accepta non sit sciētia nisi equiuoce: vt alibi ipse dicere videt: nec sit subalternata: nisi secūdum quid. s. quo ad euidentiam: ⁊ si hec considerentur facilis esset questionis solutio. Uerum mihi videtur aliter esse interpretandum S. Tho. quo ad secundum precipue punctum. Nam quo ad primum punctum: scilicet ꝙ Theologia nostra vt in nobis viatoribus non sit: aut sit scientia: vtraq; pars potest sane intellecta dici/et quod non est scientia: scilicet non habet scientie rationem perfectam: quia non vere scit qui non potest soluere in principia euidentia: ⁊ hoc intendit vbicunq; hoc innuit: ⁊ ꝙ est scientia imperfecta ratione status presentis: scientia enim imperfecta non est extra latitudinem scientie: ⁊ hoc affirmauit hic litera: ⁊ ne daretur occasio male intelligēdi: cum fuisset tantum quesitum vtrum esset scientia: responsum est affirmatiue cum aduersatiua subiuncta: vt completa responsio esset cum conditione specificante: ⁊ non absolute: non enim probauit ꝙ est scientia: sed ꝙ est sciētia subalternata: vt ex qualitate adiuncta intelligeres imperfectionem: quam in statu hoc habet. Quo ad secundum vero punctum de subalternatione: videtur mihi qd de subalternatione simpliciter intendat litera. Tum quoniam de tali distinxerat ante conclusionem. Tum quia vt patet ex dictis: subalternatio quo ad euidentiam oritur ex ratione scientie. Et propterea tenendum arbitror ꝙ theologia nostra secundum se/est vere scientia simpliciter subalterna: vt in nobis vero viatoribus/est scientia imperfecte: sed simpliciter subalterna. Tu autem nouitie cum disputas: caue ne fallaris pro eadem accipiens theologiam scdm se: ⁊ theologiam nostram scdm se: hec enim valde differunt: quoniam theologia secundum se est scientia: quam nata est parere deitas secundum se: ⁊ hec est theologia quam deus de seipso habet: sed theologia nostra distinguitur si ly nostra/demonstret humanam naturam simpliciter: in theologia beatorum ⁊ viatorum: non oportet autem distingui si ly nostra demonstret viatores: ⁊ sic accipitur in proposito: hec tamen potest accipi secundum se: ⁊ vt in nobis viatoribus. Habes autem distinctionem hanc vltimam ex litera: dum in corollario manifeste loquitur de theologia nostra vt in nobis viatoribus ⁊ quorum est credere principia. Et in conclusione responsiua locutus est de eadem secundum se: conuenit siquidem ei secundum se oriri ex principiis notis secundum se lumine superioris scientie ⁊c. Secundum est: quod quia omnia nostra translata in deum/seclusis imperfe-

ctionibus transferri intelliguntur. Consequens est ꝛ qd scientia ratione euidentie ꝛ certitudinis non quo ad discursus imperfectionem ꝛ qd sub alternare: nō quo ad discursus demōstratiui probationē principia subalternare: sed quo ad euidentiam illorum ꝛ causalitatem notitie eorum in alijs: transferatur in dei scientiam: ac per hoc non oportet ex subalternatione quod principia Theologie nostre sint conclusiones Theologie beatorum: sed sat est ꝙ sint propositiones euidentes theologie beatorum sicut si geometria absqꝫ discursu esset, haberet quā nunc habet euidentiam de principijs perspectiue, sed non eodē modo, ꝛ nihil minus subalternās esset. Quia igitur conclusiones theologales procedunt ex articulis fidei vt principijs non in se euidentibus, sed in scientia dei ꝛ beatorum: consequens est ꝙ habet essentialem conditionem cōstitutiuā sciētie subalternate, ꝛ ꝙ est sciētia ex cōtinuatione ad sciētiā dei ꝛ beatorum: ꝛ ꝙ habitꝰ per se principiorum eius est sciētia diuina, habitus vero per accidens eorum est fides, ꝛ ꝙ non opponitur scientie beate ex parte obiecti, nec subiecti: sed secundum euidentiam ꝛ ineuidentiam negatiue: ꝛ ꝙ sunt compossibiles in eodem subiecto simul. Nec est idem iudicium de scientia subalternata ꝛ fide: quoniam lumen diuinum absolute est per se ratio formalis huius notitie: inquantum sciētifica est. Lumen autē diuinum obumbratum est per se ratio assensus fidei, que per accidens est: vt dictum est: habitus principiorum horum: ꝛ ideo habitus principiorum non remanebit in patria, scientia autem acquisita ex eis remanebit, iuxta illud Hieronymi: Discamus in terris ꝛc. Unde ad rationes in oppositum cōtra primam partem inductas sigillatim propter nouitios respondendo dicitur.

scientia dei ꝛ beatorum. Unde sicut musica credit principia tradita sibi ab Arithmetico: ita doctrina sacra credit principia reuelata sibi a deo.

Ad primum Ergo dicendum ꝙ principia cuiuslibet scientie vel sunt nota per se: vel reducuntur ad notitiā superioris scientie. Et talia sunt principia sacre doctrine: vt dictum est c. ¶Ad secundum dicendum ꝙ singularia traduntur in sacra doctrina: non quia de eis principaliter tractetur: sed introducuntur, tum in exemplum vite sicut in scientijs moralibus: tum etiam ad declarandam auctoritatem virorum per quos ad nos reuelatio diuina processit: super quā fundatur sacra scriptura seu doctrina.

a ¶Utrum sacra doctrina sit vna scientia. Articulus tertius.

b ¶Et ad primum dicitur ꝙ incarnatio ꝛ alia huiusmodi secundum se contingentia: vt subsunt huic scientie sunt necessaria, quemadmodum vt scita a deo sunt necessaria: vt in questione. 14. patebit.

¶Ad secūdum vero iam patet, ꝙ ista scientia est ex per se notis: id est euidētibus mediate, ꝛ hoc sufficit iuxta illud primi Topicorum: demonstratio est ex per se notis, vel ex his que per illa fidem sumpserunt: habitus quoqꝫ per se principiorum huius scientie est altior ipsa, quicquid sit de habitu per accidens: id est fide: que dici potest altior sciētia quo ad adhesionem: licet non quo ad euidentiam.

¶Ad tertium autem dicitur: qd Theologus scit se scire non conditionaliter, sed subalterne: hoc autem non est scire illationes tantum: sed illata ex principijs euidentibus in superiori scientia. Nec plus potest inferri ex tali ineuidentia nisi ꝙ tale scire non est perfectum, nisi continuetur cum superiori scientia: quod non solum concedimus sed docemus. Et similiter dicimus ꝙ scientia subalterna vsqꝫ quo non continuatur subalternāti non est virtus intellectualis, sed inchoatio virtutis intellectualis: ꝛ ideo spectat ad eandem virtutis speciem: scilicet scientiam.

¶Ad quartum quod est Scoti, negatur antecedens: quoniam in sacra scriptura traduntur demonstrationes virtualiter, ꝛ generatur alius habitus a fide: ex deductione conclusionum ex articulis fidei. Nec est verū ꝙ omnibus assentiamus eque seu eodem modo: quoniā articulis assentimus non propter aliud. Conclusionibus autem: de quibus solis est hec scientia assentimus propter articulos. Et cum dicitur qd eque assentimus probatis ꝛ simpliciter propositis respondetur: si omnia simpliciter credenda proponerentur, theologia nostra in se quidem esset scientia: qꝛ conclusiones sue secundum se nate sunt deduci ex articulis fidei: sed quo ad nos non esset scientia: sed fides: ꝛ non solum eque sed eodem modo assentiremus omnibus: verum quia de facto articuli proponuntur nobis simpliciter credendi: cetera autem vt ex articulis deducenda: ideo non eodem modo assentimus principijs ꝛ cōclusionibus. Nec eque assentimus conclusionibus probatis ꝛ non probatis: propter quod circa non probatas tanta opinionum diuersitas in sacra doctrina toleratur: ꝛ propterea est scientia non solum in se sed quo ad nos: imperfecta tamen.

¶Ad vltimum autem iam patet, ꝙ non ponimus fidem ꝛ scientiam de eodem simul: quia fides est de articulis: scientia autē de cōclusionibus.

¶Ad argumenta vero contra secundam partem respondēdo dicitur qd scientia de deo adequata nō potest esse nisi vna: inadequata vero potest multiplicari: talis autem est theologia. Uel dicatur ꝛ melius: quamuis in idem redeat: ꝙ antecedens est simpliciter falsum: quoniam ad vnitatem scientie requiritur ꝛ vnitas rationis formalis obiecti vt res: ꝛ vnitas rationis formalis obiecti vt obiectum: vt in sequenti patebit articulo. in proposito autem quamuis deitas sit vna ratio formalis obiecti vtriusqꝫ theologie vt res est: alia tamen ꝛ alia est ratio formalis eiusdem obiecti vt obiectum est in vtraque Theologia: quoniam deus vt clare visus obijcitur beatis. Deus autem vt reuelatus abstrahendo a claritate ꝛ obumbratione: obijcitur theologie nostre absolute sumpte.

¶Ad secundum dicitur ꝙ theologia nostra ꝛ beatorum non sunt de eisdem veritatibus: prout manifeste patet de veritatibus articulorum fidei, de quibus est theologia beatorum non nostra. Et per hoc patet responsio ad formam argumenti Aureoli. Cōcedi siquidem potest: qd subiectum theologie nostre addit aliquo modo ad subiectū theologie beatorum accipiēdo subiectum nostre theologie pro toto aggregato ex subiecto vt re ꝛ vt obiecto: sic enim subiectum est deus reuelatus. Reuelationem autem constat addere differentiam accidentalem. At si pertinaciter ex parte obiecti vt res est additionē talem quis exigat i subiecto subalternate: negatur assumptum vniuersaliter: licet in quibusdā verificetur. Nec oppositum dicitur primo posteriorum. Sꝫ docetur ibidē qd vna scientia non descēdit in aliam nisi subiectū sit sub subiecto simpliciter: vel sic, quod concedimus, dum dicimus scientiam beatorum descendere in nostram: quia formale subiectum vt res, est omnino idem vtrobiqꝫ ꝛ vt obiectum huius est sub obiecto illius.

¶Ad reliqua vero obiecta contra secundum punctum dicitur ꝙ ista sciētia dependet a theologia beatorum vt a lumine: ꝛ ꝙ sunt compossibiles simul in eodem. Nec sequitur ꝙ idem sit simul viator ꝛ comprehēsor, sed sit simul comprehensor ꝛ habens scientiam quam acquisiuit in via. Alio modo non solum propter exclusionem discursus: sed propter perfectionē quam ex continuatione ad scientiam beatorum sortitur.

¶Ad vltimum Durandi negatur theologales conclusiones nō habere propter quid, quicquid sit de principijs. Et si idem propter quid nos et beati dicamus, non tamen eodem modo: quia illi euidenter: nos autem absqꝫ euidentia. At si principia dicatur oportere habere: propter quid: responsum est, qd sufficit ꝙ non sint euidentia in subalternata: sed in subalternante: ꝛ hoc loquendo de propter quid proprie. Nulla nāqꝫ est propositio pure theologalis, que nō habeat aliquo modo propter quid. Et sic patet responsio ad omnia obiecta.

Ad tertium Sic proceditur. Uidetur ꝙ sacra doctrina non sit vna scientia, quia secūdum philosophum in primo posteriorum, vna scientia est que est vnius generis subiecti. Creator autē ꝛ creatura de quibus in sacra doctrina tractatur: non continentur sub vno genere subiecti. Ergo sacra doctrina non est vna scientia. ¶Preterea. In sacra doctrina tractatur de angelis de creaturis corporalibus: de moribus hominum. Huiusmodi autem ad diuersas scientias physicas pertinēt. Igitur sacra doctrina non est vna scientia.

Sed contra Est qd sacra scriptura de ea loqꝫ sicut de vna sciētia. Dr enim sap. 10. Dedit illi sciam sctōꝝ.

Respondeo Dicēdum. sacram doctrinam vnam

¶Super articulum tertium.

In titulo nota duos terminos: scilicet subiectum et predicatum, ly enim sacra doctrina, sumitur pro tota scientia theologica: ly vna supponit pro vnitate specifica speciei specialissime. Et aduerte caute qd hic nō queritur vtrū sit vna simplex qualitas, sed vtrum sit vna sciētia secundum speciem, quicquid sit de modo vnitatis ipsius scientie in communi, an scilicet sit vna vnitate simplicitatis an vnitate ordinis ꝛc. Nihil enim refert ad propositū quid quisqꝫ sentiat. Sat est hic discutere an theologia sit scientia vna secundum speciem specialissimam: an non, sed sit diuisibilis in multas species: et vt mathematica diuiditur in Geometriam: Arithmeticam ꝛc. ita hec diuidatur in scientias plures: puta de Deo, de Christo, de moribus.

b ¶In corpore est vna conclusio responsiua quesito affirmatiue. Sacra doctrina est scientia vna. Probatur. vnitas potentie ꝛ habitus est secundum vnitatem rationis formalis obiecti: ergo sacra doctrina est scientia vna. Antecedens declaratur in potentia visiua ꝛ ratione formali sui obiecti. Consequentia vero probatur. Omnia considerata in sacra doctrina communicant in vna ratione formali obiecti huius scientie: scilicet lumine diuine reuelationis: ergo.

¶Ad euidentiam huius rationis nota duplicem esse rationem formalem obiecti in scientia: alteram obiecti vt res: alteram obiecti vt obiectum: vel alteram: vt que alteram vt sub qua. Ratio formalis obiecti vt res seu que est ratio rei obiecte que primo terminat actum illius habitus, ꝛ ex qua fluunt passiones illius subiecti, ꝛ que est medium in prima demonstratione, vt entitas in Metaphysica, quantitas in Mathematica, ꝛ mobilitas in naturali. Ratio autem formalis obiecti vt obiectū vel sub qua, est immaterialitas talis seu talis modus abstrahendi ꝛ diffiniēdi: puta sine omni materia in metaphysica, cum materia intelligibili tātum in mathematica, ꝛ cum materia sensibili: nō tamen hac in naturali. Necessitas autem qualitas ꝛ distinctio harum rationum sumēda est ex distinctione duorum generum in quibus oportet locare obiectum scientie. Oportet enim qd formaliter sit talis res taliter scibilis. Et ideo oportet ꝙ habeat et rationem formalem constituentem formaliter ipsam in tali esse reali: ꝛ rationem formalem constituentem formaliter ipsam in tali esse scibili: vt sic reponatur ꝛ in genere rerum ꝛ in genere scibilium: quemadmodum obiectum sensus est in duobus generibus: scilicet sub passibili qualitate ꝛ sub sensibili. Alie nanqꝫ sunt differētie ꝛ species passibilis qualitatis, ꝛ alie sensibilis. Illius enim sunt species: color: sonus: odor ꝛc. Istius vero species sunt visibile, audibile: odorabile. Illius differentie sunt cōstitutiue rerum obiectarum: istius differentie nihil ponunt in ipsis rebus obiectis. Ille rursus constituunt subiecta: iste passiones: iuxta illud secundi de anima: vbi visibile predicatum secundi modi per se seu passio ponitur coloris. Et quemadmodum sensus distinctio ꝛ multiplicatio non attenditur secundum quamcunqꝫ diuisionem sensibilis qualitatis: sed solum secundum illum in illa quinqꝫ ex quibus fluit diuisio per se sensibilis in eo ꝙ sensibile: per proprias scilicet differentias ipsius sensibilis: puta taliter immutatiuū esse sensus ꝛc. quoniā sensus dicitur diuidi secundum diuisionē sensibilis inquantū sensibile: ita obiectū scientie est in genere entis: ꝛ in genere speculabilis, ita ꝙ hec duo genera alijs et alijs differentijs proprijs diuiduntur in proprias species: entis enim differentie proprie sunt constitutiue entium in suis generibus realibus: sicut esse per se constituit substantiam et esse in alio accidens ꝛc. Speculabilis autem proprie differentie nihil ponunt in entibus. Unde ille intrinsece constituunt subiecta. Iste constituunt quasi passiones eorum: quandoquidem ꝛ speculabilitas entis passio est. Et propterea illa sola entis diuisio diuersificat habitus speculatiuos que infert propriam diuisionem speculabilis vt speculabile est, per proprias differentias ipsius speculabilis: que penes diuersitatem modi abstrahendi a materia sumuntur secto metaphysice. Ita ꝙ primo diuiditur ratio entis in entitatem simpliciter, quantitatem, ꝛ mobilitatem, ꝛ deitatem. Et ex hac fluit alia diuisio scibilis, in scibile per lumen metaphysicale: id est medium illustratum per abstractionem ab omni materia: ꝛ per lumen mathematicum: id est medium illustratum immaterialitate sensibili, obumbratū tamen materia intelligibili: ꝛ per lumen physicum obumbratum: id est medium obumbratum materia sensibili, illustratum autem ex separatione indiuidualium conditionum: ꝛ per lumen diuinum. i. medium diuino lumine fulgens: quod scibile theologicum constituit. Habet igitur obiectum scientie duplicem rationem formalem: alterā quidditatiuam sibi vt res est: alteram denominatiuam sui simpliciter. Quidditatiuam autem sibi vt est sub genere scibilis: quod est esse sub genere obiecti: quoniam scibile species est obiecti. Et ideo dictum est: ꝙ altera est obiecti vt obiectum est: ꝛ quoniam quemadmodum sensus distinguitur secundum distinctionem sensibilis vt sic: ita scientia diuiditur: secundum diuisionem scibilis vt sic: ita ꝙ vbi est vna species specialissima scibilis ibi oportet esse vnam tantum speciem scientie: quemadmodum etiam in sensu ꝛ sensibili accidit. Et vbi plures differentie scibilis vt sic reperiuntur: diuersas oportet scientie species ponere: ꝛ si his adiunxeris ꝙ differentie scibilis vt sic, sunt ipse rationes formales obiecti scibilis vt obiectum est, de necessitate sequitur ꝙ vnitas ꝛ diuersitas specifica scientiarum attenduntur penes vnitatem ꝛ diuersitatem rationum formalium obiectorum vt obiecta sunt: vel quod idē est rationum formalium sub quibus res sciuntur. Et hoc est quod in litera dicitur, dū ratio quare theologia sit vna scientia assignatur ex vnitate rationis formalis sub qua, seu obiecti vt obiectum: id est luminis diuine reuelationis. Omnia enim dicuntur considerari in theologia inquantum sunt diuinitus reuelabilia. Et sic patet vis ꝛ sensus rationis allate in litera.

scientiam esse. Est enim vnitas potentie et habitus consideranda secundum obiectū: non quidem materialiter: sed secundum rationem formalem obiecti c puta homo asinus ꝛ lapis conueniunt in vna formali ratione colorati: quod est obiectum visus. Quia igitur sacra scriptura considerat aliqua secundum ꝙ sunt diuinitus reuelata (secundum ꝙ dictum est c) omnia quecunqꝫ sunt diuinitus reuelabilia communicant in vna ratione formali obiecti huius scientie: ꝛ ideo comprehenduntur sub sacra doctrina, sicut sub scientia vna.

Ad primum Ergo dicendum: ꝙ sacra doctrina non determinat de deo ꝛ de creaturis ex equo. Sed de deo pricipaliter: ꝛ de creaturis secundum ꝙ referuntur ad deum vt ad principium vel finem. Unde vnitas scientie nō impeditur. ¶Ad secundum dicendum ꝙ nihil prohibet inferiores potentias vel habitus diuersificari circa illas materias que communiter cadunt sub vna potentia vel habitu superiori: quia superior potentia vel habitus respicit obiectum sub vniuersaliori ratione formali: sicut obiectum sensus communis est sensibile: quod comprehendit sub se visibile ꝛ audibile. Unde sensus cōmunis cum sit vna potentia extendit se ad omnia obiecta. 5. sensuum. Et similiter ea que in diuersis scientijs physicis tractantur potest sacra doctrina vna existens considerare sub vna ratione: inquantum. s. sunt diuinitus reuelabilia. Ut sic sacra doctrina sit velut quedā impressio diuine scientie: que est vna ꝛ simplex omnium.

¶Circa hanc rationem sic expositam occurrit triplex dubium. Primum circa ipsam rationem: secundum circa antecedens: tertium circa propositionem assumptam in probatione consequentie. Et sunt sigillatim absoluenda ordine proposito.

¶Circa rationem igitur litere dubium occurrit: qꝛ in equiuocationem cecidit: quoniam in antecedente loquitur de ratione formali obiecti vt res est (vt patet ex eius probatione in visu: assumitur nanqꝫ coloris ratio pro ratione formali visibilis: coloris autem ratio est ratio formalis visibilis in quantum res, vt patet). Probatio vero cōsequentie loquitur de ratione formali obiecti vt obiectum est: quoniā reuelabilitatem sumit esse rationem formalem obiecti theologie. Ergo manifeste committitur equiuocatio: sub ratiōe formali obiecti vt res subsumendo rationem formalem obiecti vt obiectum.

¶Ad hoc dicitur, negando assumptum: quoniam antecedens supponit indistincte pro ratione formali obiecti siue vt res siue vt obiectum: cꝫquis sit manifestatum quo ad rationem formalem obiecti vt res: tum quia notior est, tum quia conuertibiliter se consequuntur ille due rationes formales: vt subiectum ꝛ passio: vt dictum est: ꝛ propterea absqꝫ equiuocatione subsumi potuit de ratione formali obiecti vt obiectum est scilicet reuelabilitate. Et merito magis ratio obiecti vt obiectum subsumpta est quam ratio obiecti vt res: tum quia ratio obiecti theologici vt res adhuc non est assignata, sed in articulo septimo discutienda erat: alia vero est assignata ꝛ in primo ꝛ in secundo articulo. Tum quia ratio illius vt res, non infert speciem specialissimam obiecti vt sic: ꝛ consequenter nec speciem specialissimam scientie: vt nuncnunc patebit: et sic non habuisset intentum suum.

¶Sed contra responsionē insurgit maior difficultas: quoniam si verum est ꝙ ratio formalis obiecti vt res, ꝛ ratio eius vt obiectum, se habēt vt subiectum ꝛ passio conuertibiliter (vt prefata responsio sustinet: ꝛ prius est dictum) sequitur ꝙ theologia beatorum ꝛ nostra conueniant in vna ratione formali obiecti vt obiectum est: et consequenter sint vna scientia secundū speciē specialissimā et consequenter ruit tota subalternatio articuli precedentis vt ibi arguebat Scotꝰ: quia idem non subalternatur sibi. Probatur sequela sic. Iste theologie conueniūt in ratiōe formali obiecti vt res: quia deitas est ratio formalis vtrobiqꝫ: ergo in ratione formali obiecti vt obiectum: patet consequentia: qꝛ ille due rationes formales conuertibiliter se inferūt: vt subiectum ꝛ passio scdm dicta. Oportet enim conuenientia in vnitate subiecti, ꝙ cōueniant in vnitate passionis illiꝰ: quoniā inseparabilis est passio a subiecto. Ad hoc dicitur, ꝙ illa propositio. s. ratio formalis obiecti vt res, ꝛ ratio eius vt obiectū, sunt conuertibiles ꝛc. verissima est, sane intellecta. s. de rōne formali obiecti vt sic, adequata rationi formali rei. Secus autem est de ratione formali obiecti vt obiectū, inadequata rationi formali obiecti vt res, si contingit aliquod obiectum habere rationē inadequatam: quoniam inadequatā nō oportet conuerti cū ratione rei: sed inferre quidem illam, ꝛ non necessario inferri ab illa. Sic autem est in proposito: qꝛ deitati respondet vna tantū ratio formalis adequata obiecti vt obiectum est ꝛ hec est lumen diuinum. Sed illa ratio formalis nō est vna speciei sed in gnē: ꝛ diuiditur in lumē diuinum euidens, ꝛ lumen diuinū reuelans abstrahendo ab euidentia ꝛ ineuidentia: ꝛ lumen diuinū ineuidens: ꝛ primum est rō sub qua theologie beatorum: secundum nostre: tertium fidei. Et propterea cū vnitate rationis formalis obiecti vt res, stat diuersitas specifica rationum formalium obiecti illius vt obiectumꝰ: ꝛ consequenter diuersitas specifica habituum. Et ideo cꝫquis deitas conuertatur cum illa ratione adequata, ꝛ mutuo se inferant: non tamen conuertitur cum aliqua specie illius: ꝛ consequenter nullam earū determinate infert: sed infertur a singulis. valet enim deus sub ratione deitatis est obiectum talis scientie: ergo sub lumine diuino ꝛ econuerso. Sed non valet: ergo sub lumine euidēti: aut ergo sub lumine reuelationis ꝛc. ¶Et vt scias radicem responsionis huius, aduerte ꝙ licet due rationes formales sepius nominate se habeant conuertibiliter, vt subiectum ꝛ passio, non tamen conuertibiliter se habent in gradu vnitatis: ita ꝙ si altera vna est vnitate specifica specialissime, altera quoqꝫ sit sic vna: ꝛ si altera est vna gnē ꝙ reliqua quoqꝫ sit vna generice: imo totum oppositum, in pluribus apparet. Nam in obiecto metaphysice ratio entis est vna minus ꝙ genere: ꝛ tamen ratio sue speculabilitatis scilicet abstractio a materia sensibili ꝛ intelligibili, est vna scdm speciem specialissimam. Et idem apparet in geometria ꝛ arithmetica: quarū subiecta habent vnitatem genericam vt res: ꝛ speciei athome, vt obiecta. Et per oppositum quandoqꝫ ratio rei est vna secundum speciē athomam: ꝛ ratio obiecti vt sic est vna scdm genus: vt in proposito contingit de deitate ꝛ lumine diuino. Et merito opposito modo obiectum theologie se habet ad obiecta predictarum scientiarū: qꝛ obiectum formale vt res est, infinitū est. Consonat quippe rationi: vt rei species infinita excedat species obiecti finitas: cꝫquis adequet generi. Posset quoqꝫ dici ꝙ ratio formalis obiecti dupliciter assignat. s. ex parte obiecti: ꝛ hec conuertibiliter se habet ad rationem rei. Uel ex parte defectiue potentie: ꝛ hec non cōuertitur: sed infert rationem formalem rei, ꝛ non infertur ab illa. Sic autē est in proposito: qꝛ deitas ꝛ lumen diuinū conuertuntur: sed deitas ꝛ lumen diuinū sic non conuertuntur: sed tale lumen infert ꝛ claudit in se deitatem: non aūt econuerso. Et ideo licitum fuisset etiam sub ratione formali rei subsumere lumen reuelationis: quoniam in hoc clauditur illa. ¶Circa antecedens est dubium, habens campum valde magnum, de vnitate ꝛ diuersitate habitus ꝛ potentie ex obiecto: ꝛ propterea oporteret de hoc facere potius questionem specialem. Sat sit hic ꝙ antecedens illud ex secundo de anima habetur: vbi potentie per actus ꝛ actus per obiecta distingui dicuntur. Idem est enim de actu ꝛ habitu iudicium quo ad hoc.

¶Circa propositionem assumptam in probatione consequentie. s. omnia considerata in sacra doctrina conueniunt in vna ratione formali. i. reuelabilitate diuina, dupliciter dubitatur. Primo contra ipsam in se. Secundo contra ipsam vt applicatur ad inferendam vnitatem specificam theologie. Contra ipsam quidem in se arguit Albertus magnus in primo libro summe sue theologie reuelabilitas nihil ponit in reuelata: ergo non est ratio formalis. Tenet sequela: quia ratio formalis po-

Universidad de Deusto
Biblioteca

nit aliquid in obiecto/cuius est ratio. ¶Deinde arguit aureolus. Lumē diuinum se habet ad theologiam vt intellectus agens ad scientias acq̄sitas: ergo non est ratio formalis.

¶Preterea: deus se habet vt preceptor: ergo sua reuelatio non est ratio formalis. ¶Contra ipsam autem vt infert vnitatem scientie arguit Aureolus. Si deus reuelaret simul physiosophiam ⁊ geometriam/non propteres esset vna scientia: ergo ex vnitate reuelationis non sequitur vnitas scientie ⁊c.

¶Pro euidentia ⁊ responsionum ad has obiectiones/vltra predicta scito q̄ lumen diuine reuelationis dupliciter comparari potest ad aliquam scientiam. primo vt infundens ad infusum/seu causa efficiens ad effectum. Et sic non dat vnitatem scientie: quoniam potest omnes scientias quātūcūq; diuersas infundere. Alio modo vt ratio seu modo cognoscendi obiecti: sub quo seu qua attingatur res reuelata a cognoscēte. Et sic dat vnitatem scientie. Et quāuis ista duplex comparatio concurrat hic simul: non tamen oportet semper simul concurrere: si enim deus reuelaret mihi geometriam: non propterea reuelatio esset ratio sub qua obiecti geometrie mee: quoniam ego scirem geometricalia sub illamet ratione formali qua alij geometre scirent. Sed in theologia cōcurrit vtraq; comparatio: quoniam ⁊ hec scientia non nisi per infusionem habita est/⁊ res scite in ea omnes attinguntur a nobis assentitur vt subsunt diuino lumini: vt modo cognoscibilitatis earum. Et propterea vnitas theologie inferitur in litera ex vnitate diuini luminis/non vt infundens est: sed vt est ratio formalis sub qua/modo superius exposito.

¶Et ex his patet facile responsio ad obiecta. Nam ratio Alberti equinocat de ratione obiecti: ex cōditionibus rationis formalis obiecti vt res: excludendo rationem formalem obiecti vt obiectum ⁊c. Prima autem ratio Aureoli deficit: quia lumen diuinum se habet vt intellectus agens/sed non tantum: sed etiam vt ratio formalis obiecti vt obiectum est. Secunda vero eodem modo deficit: quia preceptoris illuminatio hic non solū est influio/sed ratio rei infuse sub qua. Et rursus falsum est: q̄ ab vno preceptore vt sic: possint plures scientie prouenire. Ad vltimum autem Aureoli iam patet q̄ consequentia nihil valet: quia lumen diuinum infundendo physicam simul ⁊ mathematicam/non cōcurrit vt ratio obiecti vt obiectum est: sed vt infundens tantum ⁊c.

¶Super articulum quartum.

IN titulo notādum est quid nominis scientie speculatiue ⁊ practice. Scientia speculatiua vocatur/cuius finis propius non est nisi scire. Scientia autem practica est cuius propius finis est operari: vel opere appetibus/vel potentie executiue: dicente Aristotele. ⁊ethi. huiusmodi sermonem suscipimus nō vt sciētes simus: sed vt operantes ⁊c.

¶In corpore due conclusiones/prima est. Theologia nec est pure practica nec pure speculatiua/sed altior/comprehendens in se eminentius rationem practici ⁊ speculatiui. Anteq̄ conclusio probetur ad euidentiam sensus conclusionis scito/q̄ practicum ⁊ speculatiuum/neq; sunt differētie essentiales: neq; quasi passiones consequentes differentias essentiales/primo dividentes scientiam in cōmuni: sicut nec visuum ⁊ auditiuū sunt differentie primo diuidentes sensum in communi. Sed quemadmodū sensus prius dividit in cōem ⁊ ppriū: deinde sensus ppius dividitur in visum/auditū/⁊c. ita scia pr⁹ dividit in sciam infinitā ⁊ finitā: ⁊ deinde sciētia finita dividit in speculatiuā ⁊ practicā. Et rō huius est: q̄ vna ratio formalis obiecti finita/non potest habere vtraq; conditionē/⁊ q̄ sit ex qua sumatur regula operandi: ⁊ q̄ sit in se scibilis: etiam si nulla posset ex ea regula operis sumi. Sed oportet has duas conditiones in duabus fundari rationibus formalibus finitis: vt patet inductiue. Sed si ratio formalis alicuius obiecti scibilis est infinita/iam ex sua infinitate vtraq; in se conditionem comprehendit altiori modo q̄m sint in rebus finitis: eo q̄ dispersa in inferioribus/vnite preinueniuntur in superiori. Et propterea sicut preter sensus propios datur sensus altioris ordinis: qui non est visus nec auditus ⁊c. ita preter scientias speculatiuas ⁊ practicas datur scientia altioris ordinis/non speculatiua nec practica: sed eminenter continens vtraq;. Et iuxta hunc sensum intelligitur conclusio. Unde in litera dicitur q̄ licet in scientijs physicis alia sit speculatiua ⁊ alia practica: id est practicum ⁊ speculatiuum faciant alietatem que est differentia substantialis: sacra tamen doctrina vna existens comprehendit vtrūq; vt pote scientia altioris ordinis. Probatur igitur conclusio in litera sic. Sacra doctrina vna existens extendit se ad ea que spectant ad scientias speculatiuas ⁊ practicas: ergo ipsa est altior: comprehēdens sub se vtrūq;. Antecedens probatur ex precedente articulo: sacra doctrina attendit vnam rationem communem speculabilibus ⁊ operabilibus: scilicet inquantum sunt diuinitus revelabilia: ergo. Consequentia probatur: quia huiusmodi scientia est sicut scientia dei: qui iscientia eadem scit se ⁊ opera sua: ergo.

¶Aduerte hic pro claritate litere tria. primum circa probationem consequentie ex antecedente probato: q̄ illa probatio est optima/⁊ a priori ⁊ non per locum a simili. Cum enim theologia nostra nihil aliud sit q̄m impressio ⁊ sigillum propium scientie diuine/quoniam vtraq; est de deo inquantum deus: ⁊ hec ab illa deriuatur sub illius luminis/propria quamuis parua participatione.) consequens est q̄ vnitas illius vnitatem isti⁹/⁊ altitudo illius qua ad vtrūq; genus extenditur altitudinem istius inferat. Et propterea ly sicut in litera pro probatione apositum/nō dicit puram similitudinem: sed assimilationē proprij exemplati ad proprium exemplar ⁊c.

¶Secundum est q̄ media in litera posita sic se habēt: q̄ hec doctrina ideo comprehendit sub se vtrūq;: scilicet speculatiuum ⁊ practicum: quia vna existens extēdit se ad omnia. Et hoc ideo: quia sub vna ratione formali omnia considerat: ⁊ hoc ideo: quia est imitatio propria scientie qua se ⁊c. deus scit ⁊c.

¶Tertium est circa ly/vnde licet in scientijs: potest enim elici alia ratio ad probandam eandem consequentiam. Intendit enim q̄ quia si affirmatio est causa affirmationis/negatio erit causa negationis ⁊ econuerso: vt dicitur in primo posteriorum. Cum ergo antecedēte habeatur vnitas rationis formalis in theologia cum diuersitate rationum formaliū physicarum scientiarum: ⁊ consitet q̄ diuersitas rationum formalium diuersificat physicas in speculatiuam ⁊ practicam/sequitur q̄ ex nō diuersitate seu vnitate rationis formalis theologie: ipsa erit vna simul continens speculatiuam ⁊ practicam.

¶Secunda conclusio est. Theologia est magis speculatiua q̄m practica. Probatur dupliciter. primo. Agit principalius de rebus diuinis q̄m de actibus humanis: ergo. Secundo sic. agit de actibus humanis propter dei speculationem: ergo. probatur antecedens: quia in speculatione consistit eterna beatitudo.

¶Circa predicta aduertenda sunt duo. Primum est q̄ hec interpretatio prime conclusionis non est ficta aut noua: sed in corpore articuli insinuata: vt patet diligenter ponderanti quid importat dicere q̄ vna existens extendit se ⁊c. ⁊ consideranti q̄ loquitur de vnitate specifica/quam constat per se vnum cōstituere. Per hoc enim manifeste excludit rudem interpretationem eorum qui intelligunt theologiam comprehēdere in se practicum ⁊ speculatiuū per modum aggregationis: iā esset nō esset vna nisi per aggregationem: ⁊ non sub vna ratione formali sed duabus. Et propie non comprehenderet sub se vtrūq; vt in litera dicitur: sed componeretur ex vtroq;. Et quotsum ratio de idēitate scientie dei adducta esset in litera? Et vt omnis hesitatio euacuetur fantasia/videant Sanctum Thomam 1ma 2de. q. 45. artic. 3. vbi expresse ponit sapientiam infusam esse altioris ordinis quam sit speculatiuum ⁊ practicum eadem ratione quam hic assumit: quia scilicet quanto est altior ratio tanto ad plura se extendit vna existens. Et affertur alia ratio: quia scilicet hoc pertinet ad dignitatem. Cum ergo ista sciētia sit dignissima vt patebit/⁊ habeat rationem vnam communem omnibus practicis ⁊ speculatiuis: ⁊ sit dius ordinis: tenebris involui opus est eum qui aliter interpretatur ea comprehendere vtrunq; quam vt scient⁹ altioris ordinis. Patet etiam idem ex calce precedentis articuli: vbi expresse hec doctrina ad alias scientias proportionem habere dicitur: sicut sensus communis ad sensus proprios: ⁊ ideo non diuersificari ex differentijs obiectorum earum/vt pote altioris ordinis. Et tangitur vtraq; ratio hic assignata: et ex parte vnius rationis formalis altioris: ⁊ ex parte imitationis diuine scientie: quia scilicet est impressio ⁊ sigillatio propria illius que est vna ⁊ simpler non per aggregationem omnium. Nec obstat comparatio subiuncta in secunda conclusione: quoniam cum hoc quod est eminēter vtrūq; stat q̄ sit formaliter vtrūq;: sicut sol est eminenter calefactiuus ⁊ ericeatiuus: ⁊ tamen formaliter. Et deus est eminenter intelligens et volens ⁊ exequens: et tamen formaliter. Nec intendit aliud per illam comparationem: nisi quod scientia speculatiua magis accedit ad naturam theologie quam practica: sicut si diceremus q̄ sensus communis magis habet de natura visus quam auditus/sensus esset quod conditiones visus ⁊ sensus communis magis conueniunt quam conditiones auditus et sensus communis. Nec secus est in proposito. Nec etiam obstat si alicubi Sanctus Thomas dicit q̄ est simpliciter speculatiua. Et secūdum quid practica: quoniam ratio dicti est: quia speculatiuum sonat differentiam perfectam scientie: practicum vero minus perfectam: ⁊ conditiones speculatiue magis conueniunt tam excellenti scientie q̄m conditiones practice. Dicitur ergo speculatiua simpliciter id est sine additione aliqua quia est formaliter speculatiua/eminenter tamen. Dicitur autem practica secundum quid ⁊ non absolute ne detur intelligi q̄ sit scientia imperfecta: quales sunt ille que absolute dicuntur practice. Nec refert ad propositum: an ponatur habitus theologie ⁊ vniuersaliter scientie vnius propter simplicitatez qualitatis: an vnius propter vnitatem ordinis specierum intelligibilium: vtroq; namq; modo oportet altioris gradus esse vel ordinem vel qualitatem/q̄m sit ordo aut qualitas constituens speculatiuam distinctam cōtra practicam et econuerso. Secundum est q̄ ex hac positione manifeste apparet q̄ nec ex eo q̄ conditiones scientie speculatiue nec ex eo q̄ conditiones scientie practice conueniunt huic scientie potest inferri: ergo theologia est speculatiua: aut ergo est practica/vt vna distinguit contra aliā: sed ergo est speculatiua/vel eminenter continens rationem speculatiue: ⁊ similiter ergo est affectiua vel, eminenter, continens rationem affectiue. Unde rationes Sco. in plo. q̄. 4. ex. diffinitione scientie practice ⁊ ex obiecto huius scientie: quia scilicet ex eo sumuntur principia regulantia praxim: ⁊ huiusmodi/non concludunt eam esse practicam. Sed sivalent concludunt (vt dictū est) eam esse vel practicam/vel eminenter continere rationem practice. Et propterea tu qui disputationib⁹ vacas/vtere ⁊ hac responsione/⁊ regula operis seu speculari ⁊c. quod enim est precise tale: est aut practicum aut speculatiuum: quod autem est tale sed non precise est quid altius: vt patet ex dictis. Iuxta hec remanet, questio specialis de praxi ⁊ practico seorsum habenda.

¶Super articulum quintum.

TItulus clarus.

¶In corpore vna cōclusio bimembris responsiua questito affirmative. Sacra doctrina est dignior secundum q̄ speculatiua omnibus speculatiuis/⁊ secundum q̄ practica omnibus practicis. Anteq̄ probetur conclusio/aduerte secundum q̄ speculatiua: secundū q̄ practica: non enim frustra hoc actum est q̄ est scientia altioris ordinis q̄m sint scientie physice. Secundū est/q̄ continet conditiones speculatiue ⁊ practice formaliter. Ratione primi non est dubium quin sit dignior ceteris: cū ponatur altioris ordinis. Sed quo ad 2m poterat dubitari: ⁊ propterea licet in titulo fuerit questum absolute/in responsione denentū est ad id quod poterat: sub dubio cadere. Et responsum est q̄ ipsa inquantum speculatiua: est dignior speculatiuis: ⁊ inquantum practica practicis: omisso illo liquido q̄ absolute est omnium dignissima: quia altioris ordinis. Probat ergo primo quo ad primam partem. inter speculatiuas dignior est vna altera propter certitudinem ⁊ dignitatem materie/ex primo de aia hic excellit quo ad vtrumq; ergo. Probatur minor: quo ad primam partem: hec est certa lumine diuino infallibili: alie lumine humano fallibili: ergo ista est certior. Intelligatur secundum se: non nobis: vt patet ex responsione ad primum. Quo ad secundam vero: hec est de excedentibus rationem humanam/alie debitis rationi humane: ergo iste est de dignissimis. Fundatur hec ratio super illud secundi meta. sicut oculus noctue ad lumen solis ⁊c. inde siquidem habetur q̄ excedentia vim intellectus nostri sunt manifestissima in se ac lucidissima: ac per hoc propie rationes subſtantiarum intellectualium que remanent occulte propter excellentiam earum/sunt dignissimes illis earundem conditionibus/quas ex sensibilibus abstrahere possum⁹ in metaphysica ⁊c. et ideo cuz de huiusmodi excedētibus sit ista scientia: sequitur quod sit de dignissimis: nō rebus quia nulla res deo est dignior: sed rerum conditionibus. Secunda autem conclusionis pars probatur. Practicarum illa⁹ dignior que ad vlteriorem finem non ordinatur: sed finis huius est finis vltimus sinium omnium aliarum: ergo. Probatur maior in ciuili/militari. Maior vero quia finis huius est beatitudo eterna. Aduerte hic/q̄ maior intelligitur non absolute vt iacet sed de practicis subordinatis: quoniam non est verum inter practicas disparatas dignissimem esse que ad vlteriorem finem non ordinatur. Dignius namq; est ministrare superioris ordinis arti: puta arrifici: q̄m principali ipsi arte inferioris ordinis: puta figulo: sed inter practicas: quarum vna subordinatur alteri: proculdubio maior est vera: ⁊ propterea in litera non subsumptum est absolute: q̄ theologie finis non subordinatur ad alterum: sed subsumpta sunt duo ⁊ q̄ omnes alie practice subordinantur isti: dicendo: q̄ fines aliarum scientiarum practicarum ordinantur ad finem vltimum sinium omnium aliarum: ergo. Probatur maior in ciuili

¶Super Articulum sextum.

In titulo nota ly sapientia: id est notitia ordinatiua/ꝛ iudicatiua de aliis vt caput: hoc enim sapientie nomen importat: vt patet sexto ethi. in communi loquendo.

b ¶In corpe vna cōclusio est respōsiua quesito affirmatiue. Sacra doctrina est maxime sapientia inter omnes sapientias humanas: non solum i ngenere sed simpliciter. Et aduerte ꝙ ly simpliciter: determinat sapientiam humanam: sicut etiam ly i genere: ita ꝙ sensus est: ꝙ sacra doctrina tam relata ad sapiētias in genere ꝙ̃ ad sapiētiam humanam simpliciter: est maxie sapiētia. Probatur. sacra doctrina determinat propriissime de deo secūdum ꝙ est altissima causa: ergo sacra doctrina est maxime sapiētia ꝛc. antecedens probatur. determiat de deo non solum vt cognoscibili per creaturas: sed secundum quod sibi soli naturaliter est notus: ergo propriissime ꝛc.

6
1.pl.ar.3 Et.2.p. lo.pn°. Et.2.q ca.4.fi.

2

¶Circa antecedens ꝛ eius probationē nota/ꝙ ea q̄ nobis naturaliter occulta sūt de deo quemadmodum magis propria sunt deo in cognoscendo/ita ꝛ in essendo: ꝛ propterea scientia determinans de deo secundum illa que soli deo sunt nota: est scientia de deo ex ꝓpriis dei: ꝛ ideo merito dicitur ꝙ propriissime determinat de deo: ꝛ quoniam secūdum hmōi ꝓpria habentur prima supremaꝗ fundamēta causalitatis diuine: idcirco dicitur qꝺ determinat propriissime de deo secūdum ꝙ est causa altissima. Uerumtamē hic cautus esto: quoniā ly secūdum qꝺ est altissima causa: dupliciter potest exponi. Uno modo vt ly secūdum determinet rationē formalem dei/ vt est subiectuꝫ sacre doctrine: ꝛ sic falsum est assumptum: quoniam vt in sequenti patet articulo: deus inquantum deus est subiectum eius: ꝛ nō inquantum causa altissima. Alio modo: vt ly secundum determinet quandam specialem rationem dei: clausam infra latitudinem conditionum pertinentium ad considerationem sacre doctrine: eo qꝺ consequitur deitatem: ꝛ sic est verum. Intēdit enim litera ꝙ sacra doctrina considerat de deo propriissime: ꝛ cōsequēter secūdum ꝙ etiam causa altissima: quod ad sapientiam spectat.

b 5

¶Consequentia autem probatur: iudiciū de inferioribus habetur per causam altiorem: ergo considerans causam altissimam generis alicuius est sapiens in illo genere: ergo considerans causam simpliciter altissimā totius vniuersi: id est deum: est maxime sapiens: ergo si qua considerat deum ꝓpriissime secūdum qꝺ est causa altissima/illa est maxime sapiētia inter omnes tam in genere ꝙ̃ simpliciter: quod erat consequentia ꝓbāda: assumptum est clarum: ꝛ prima consequentia probatur quidem: quia sapientis est indicare ꝛ ordinare. Manifestatur vero in genere edificii: ꝛ in genere totius humane vite: cum authoritatibus scripture adiūctis: vt patet in litera: secūda vero ex eodem ꝓbata relinquitur medio: subintellecta ꝓportionalitate cause altissime in genere: ad sapientiam in genere/ꝛ cause altissime simpliciter: ad sapiētiam simpliciter: ꝛ ex testimonio Augustini cōfirmatur. Uocatur autem in hac deductione sapientia simpliciter maxime sapientia: ad denotādum excessum eius super sapiētias in genere: tertia aūt cōsequentia p se nota relinquitur: qm̄ si cōsideras simpliciter altissimam causam: id est deum est simpliciter ꝛ maxime sapiēs ꝛ respectu sapientum in genere hoc aut illo: oportet ꝙ considerans eādem causam altissimam ex ꝓpriis non solum sit simpliciter: sed et maxime sapiens: ꝛ respectu sapientium in genere/ ꝛ respectu sapientis simplr: vtpote trāscēdēs ipsum in hoc: qꝺ propria altissime cause rimatur: cum illa sistat in cōmunibus/ ꝛ his que per cōmunia sciri possunt: oēs enim rationes quas de deo/Metaphysica habet aut sunt communes si sunt simplices: ꝛ vt ens verū bonum: aut sunt ex cōmunibus composite: si sunt proprie deo: vt actus purus: primuꝫ ens ꝛc.

c ¶In respōsione ad tertium inducit laus hierothei magistri Dionysii: ꝙ erat non solum discens secundum intellectum: sꝫ patiens secūdum affectum diuina: quoniam donum sapientie est in itellectu formaliter: in voluntate autem causaliter: et dicitur patiens a passione: eo modo quo vehementer affecti circa aliquid passionati dicuntur: in quo denotat maxima voluntatis inclinatio: vt iam habituata et connaturalis effecta ad diuina ꝛc.

a ¶Utrum hec doctrina sit sapientia.
Articulus sextus.

Ad sextum Sic proceditur. Uidetur ꝙ hec doctrina non sit sapiētia. Nulla enim doctrina que supponit sua principia aliunde, digna est nomine sapientie: quia sapientis est ordinare: ꝛ non ordinari. 1. metaphy. Sed hec doctrina supponit pricipia sua aliunde (vt ex dictis patet[c]). Ergo hec doctrina non est sapientia. ¶Preterea. Ad sapientiam pertinet probare principia aliarum scientiarum: vnde ꝛ caput dicitur scientiarum: vt. 6. ethi. patet[c]. Sed hec doctrina non probat principia aliarum scientiarum. Ergo non est sapientia. ¶Preterea. Hec doctrina per studium acquiritur: sapientia autem per infusionem habetur: vnde inter septem dona spiritussancti connumeratur: vt patet Isa. 2. Ergo hec doctrina non est sapientia.

Sed contra Est quod dicitur deut. 4. in prin. le. Hec est nostra sapientia ꝛ intellectus coram populis.

b **Respōdeo** Dicēdum ꝙ hec doctrina maxime sapientia est inter omnes sapientias humanas: non quidem in aliquo genere tantum: sed simpliciter. Cum enim sapientis sit ordinare ꝛ iudicare: iudicium autem per altiorē causaꝫ de inferioribus habeatur: ille sapiēs dicitur in vnoquoꝗ genere qui considerat causam altissimam illius generis: vt in genere edificii artifex qui disponit formam domus dicitur sapiens ꝛ architector respectu inferiorum artificum qui dolant ligna vel parāt lapides. Unde dicitur. 1. corin. 3. Ut sapiens architector fundamentum posui. Et rursus in genere toti⁹ humane vite prudens sapiens dicitur, inquantum ordinat humanos actus ad debitum finem. Unde dicitur ꝓuer. 10. Sapientia est viro prudentia. Ille igitur qui considerat simpliciter altissimam causam totius vniuersi que deus est maxime sapiens dicitur. Unde ꝛ sapientia dicitur esse diuinorum cognitio (vt patet per Aug. 12. de tri.) Sacra autem doctrina propriissime determinat de deo s̄m ꝙ est altissima causa: quia non solum quātum ad illud quod est per creaturas cognoscibile (qꝺ philosophi cognouerunt[c]: vt dicitur Rom. 1. Quod notum est dei, manifestū est illis.) Sed etiam quantum ad id quod notum est sibi soli de seipso, ꝛ aliis per reuelationem cōmunicatū. Unde sacra doctrina maxime dicitur sapientia.

a
181

Ad primum Ergo dicendum: ꝙ sacra doctrina non supponit sua principia ab aliqua sciētia humana: sed a sciētia diuina a qua sicut a summa sapiētia omnis nostra cognitio ordinat. ¶Ad secundum dicēdum, ꝙ aliarum sciētiarum principia vel sunt per se nota, ꝛ probari non possunt: vel per aliquam rationem naturalem probantur in aliqua alia scientia. Propria autem huius scientie cognitio est que est per reuelationem: non autem est per naturalem rationem. Et ideo non pertinet ad eam probare principia aliarū scientiarum: sed solum iudicare de eis. Quicqd enim in aliis scientiis inuenitur veritati huius scientie repugnans: totum condēnatur vt falsum. Unde dicitur. 2. corin. 10. Consilia destruentes ꝛ omnem altitudinem extollentem se aduersus scientiam dei.

c ¶Ad tertium dicendum, ꝙ cum iudiciū ad sapientem pertineat secūdum duplicē modum iudicandi dupliciter sapientia accipitur. Contingit enim aliquem iudicare vno modo per modum inclinationis: sicut qui habet habitum virtutis recte iudicat de his que sunt s̄m virtutem agenda inquātum ad illa inclinatur. Unde ꝛ in. 10. ethi. dicitur ꝙ virtuosus est mēsura ꝛ regula actuū humanorum. Alio modo per modum cognitionis: sicut aliquis instructus in scientia morali posset iudicare de actibus virtutis etiam si virtutem non haberet. Primus igitur modus iudicandi de rebus diuinis pertinet ad sapientiam que ponitur donum spiritussancti: s̄m illud corin. 2. Spiritualis homo iudicat omnia ꝛc. Et Dio. dicit. 1. ca. de di. no. Jerotheus doctus est non solum discens sed ꝛ patiēs diuina. Secūdus aūt modus iudicādi pertinet ad hāc doctrinā s̄m ꝙ per studium habetur: licet eius principia ex reuelatione habeantur.

¶Utrum deus sit subiectum hui⁹ scientie.
Articulus septimus.

Ad septimū Sic ꝓceditur. Uidetur ꝙ deus non sit subiectum huius scientie. In qualibet enim scientia oportet supponere de subiecto quid est secundum Philosophum in primo posteriorum. Sed hec scientia non supponit de deo, quid est: dicit enim Damascenus: In deo quid est, dicere impossibile est. ergo deus non est subiectū huius scientie. ¶Preterea, Omnia que

determinantur in aliqua sciētia comprehēduntur sub subiecto illius scientie: sed in sacra scriptura determinatur de multis aliis ꝙ̃ de deo, puta de creaturis ꝛ de moribus hominum: ergo deus non est subiectum huius scientie.

Sed contra. Illud est subiectū scientie de quo est sermo in scientia: sed in hac scientia fit sermo de deo: dicitur enim Theologia quasi sermo de deo. ergo deus est subiectum huius scientie.

137
3

b **Respondeo** Dicēdum, quod deus est subiectū huius scientie. Sic enim se habet subiectū ad sciētiam sicut obiectum ad potentiā vel habitum: proprie autem illud assignatur obiectum alicuius potentie vel habit⁹: sub cuius ratione omnia referuntur ad potentiam vel habitum. sicut homo ꝛ lapis referuntur ad visum inquantum sunt colorata: vnde coloratum est proprium obiectum visus: omnia autē pertractantur in sacra doctrina sub ratione dei: vel quia sunt ipē deus: vel quia habēt ordinem ad deum, vt ad principium ꝛ finem: vnde sequitur ꝙ deus vere sit subiectum huius scientie. Quod ēt manifestum fit ex principiis huius scientie: que sunt articuli fidei: que est de deo. Idem autem est subiectum principiorum ꝛ totius scientie, cum tota scientia virtute contineatur in principiis. Quidam vero

¶Super arti. 7.

In titulo. Nota terminū vtrū: ꝙ ly subiectū stat ꝓ subiecto formali: ꝛ ly deus: tenet formaliter. i. inquantum de⁹: ita ꝙ sensus est an de⁹ inq̄tū de⁹: sit subiectū formale hui⁹ sciētie. Et ad bonitatē doctrine: penetra quid importet in quātū de⁹: et declaratione Scoti in hac qōne: quēadmodū homo pōt quadruplr accipi. Primo vt animal rōnale: ꝛ sic intelligit quidditatiue inq̄tū homo. Scdo vt substātia: ꝛ sic cōcipitur in cōi. Tertio vt naturaliter māsuetū: ꝛ sic concipitur per accidens: quia esse māsuetum est accidens seu passio hominis. Quarto vt nobilissimū animaliū: ꝛ sic cōcipitur relatiue ad aliud. Ita in ꝓposito ordine retrogrado ꝓcedēdo: deus potest cōsiderari vt altissima causa ꝛ vniuersaliter secūdum quodcūꝗ predicatum respectiuum ad extra ꝛ sic cōsideratur relatiue ad extra. Potest etiam considerari vt sapiēs bonus/iustus/ꝛ vniuersaliter secūdum rationes attributales: ꝛ sic cōsideratur quasi per accidens: potest etiam cōsiderari vt ens vt actus ꝛc. ꝛ sic consideratur in communi: ꝛ ad hos tres modos quasi simplices reducūtur considerationes composite: puta vt actus purus: vt ens primum ꝛc. Consideratur nanꝗ in huiusmodi deus vt stat sub conceptu communi: ꝛ relatiuo aut negatiuo vt patet. Ante omnes autem hos modos potest considerari deus secundum suam propriam quidditatem: hec enim est prima secundum naturam cognitio omnium ꝛ fundamentum ceterarum: ꝛ hanc quidditatem circunloquimur deitatis nomine. Et sic querendo an deus sub ratione deitatis vt distinguitur contra rationem bonitatis ꝛc. sit subiectum huius scientie: est querere vtrū deus sub ratione sue proprie quidditatis sit subiectū formale huius scientie: ita quod quidditas dei sit ratio formalis huius subiecti vt res est ꝛc.

b ¶In corpore duo ponūtur. primo conclusio respōsiua quesito affirmatiue: secūdo referuntur aliorū dicta. Quo ad primū conclusio est: deus est subiectū huius scientie: probatur dupliciter: primo obiectum alicuius potentie vel habitus est id sub cuius ratione omnia referuntur ad potentiam vel habitum: ergo subiectum sciētie est sub cuius ratione omnia considerantur in scientia: ergo subiectum huius scientie est deus: antecedens manifestatur in obiecto visus. prima vero consequētia probatur: subiectum ad scientiam se habet sicut obiectum ad potentiam vel habitum: ergo si obiectum ꝛc. Secūda autem consequentia probatur: omnia considerantur in sacra doctrina sub ratione dei: ergo si subiectum ꝛc. Assumptum probatur: quia omnia: vel sunt deus: vel ad deū ordinantur: vt principium: aut finem ꝛc.

¶Circa probationem prime consequentie: aduerte ꝙ illa propositio assumpta sicut obiectum ad potentiam: ita subiectum ad sciētiam: non est opus qꝺ curat quo ad omnia: sed sat est proposito: quod teneat quo ad proportionem rationis formalis: ita ꝙ sicut ratio formalis obiecti potētie est ea qua omnia referuntur ad illam potentiam: ita ratio formalis subiecti scientie est illa ratione cuius omnia considerātur in illa sciētia. Utrum autem teneat similitudo quo ad alia: puta quo ad communitatem: vt sicut obiectum formale potentie est aliquid commune omnibus per se obiectis illius potentie: ita subiectum scientie debeat esse aliquid commune omnibus per se subiectis illius: non est presentis propositi: quamuis manifeste pateat hinc ꝙ non oportet hanc similitudinem saluare: quia ponitur subiectum huius scientie non aliquod commune: sed deus vt deus: quem vt sic constat esse singulare quoddam. Nec obstat ꝙ In primo sententiarum. arti. 4. prologi dixerit Sanc. Tho. ꝙ subiectum scientie habet hanc conditionem: scilicet ꝙ est commune per predicationem: quoniam illud est verum secundum communiter accidentia: ꝛ non necessario: videmus enim communiter in subiectis cōmuniter assignatis scientiis a doctoribus: illam conditionem inueniri: non tamen oportet vt patet quarto metaphysice: in scientia de sano. Posset quoꝗ saluari communitas per predicationem in omni subiecto: non in recto: sed in recto vel obliquo: sic enim etiam deus de omnibus theologalibus predicatur: quia sunt aut deus: aut dei: aut ad deum: aut a deo ꝛc. Prima tamen responsio est ad literam.

¶Circa propositionem assumptam in probatione secunde consequentie: scilicet omnia considerantur in hac scientia sub ratione dei: dubitatur simpliciter: ꝛ ad hominem. Simpliciter quidem: arguit Gregorius de Arimino: si deus sub ratione deitatis esset subiectum theologie: tam beatorum ꝙ̃ nostre: oporteret ꝙ omnia cognoscibilia de deo ratione deitatis caderent sub theologia: sed hoc est impossibile. Tum quia omnia simpliciter caderent sub theologia. Tum quia infinite veritates caderent sub eadem: per deitatem enim omnia cognoscibilia sunt: ꝛ infinita ꝛc. vt patet in scientia: quam deus habet de seipso per essentiam suaꝫ. Ad hominem vero quia ipsemet San. Tho. in prologo primi sententiarum. articu. 4. expresse dicit subiectum huius scientie esse ens diuinum per inspirationem cognoscibile: ꝛ non deum: nisi sicut subiectum principale: ergo ꝛc.

¶Ad primum horum neganda est consequentia propter duplicem rationem: prima est: quia theologia siue nostra siue beata est scientia inadequata subiecto: conditionalis autem illa est vera de scientia adequata subiecto: solus enim deus habet theologiam adequatam eius subiecto formali. Sed hec ratio nihil videtur valere. Quoniam ratio formalis subiecti ꝛ scientia oportet ꝙ adequate sibi respōdeant: alioquin scientie non distinguerentur per subiecta formalia: nec posset assignari ratio quare magis ista ꝙ̃ illa de tali subiecto cōsiderat. Unde assignatur alia ratio. negationis: ꝛ est qua in antecedente illius conditionalis non fit mentio de ratione formali sub qua. Cum tamen ex illa pendeat adequatio vel limitatio cognoscibilium de subiecto formali per rationem formalem illius vt res est. Deus enim etsi ex ratione deitatis sit infinite cognoscibilis. Tamen deus vt deus sub participato lumine glorie est cognoscibilis infra certum limitem. Respectu singulorum: ꝛ similiter sub participatione luminis gratie est cognoscibilis secundum certos fines ꝛc. et ideo ad verificandam illam conditionalem oportet addere: si deus inquantum deus sub lumine sibi adequato esset subiectum scientie alicuius: illa nosset omnia ꝛc. sed tunc patet falsitas subsumende propositionis: quia sola lux diuina in se/ipsa est tale lumen: nostre autem et beate Theologie deus inquantum deus quidem: sed sub lumine diminuto subiectum est: ꝛ ideo iuxta facultatem luminis est extensio scientie: non est ergo secundum extensionem rationis formalis vt res est absolute: sed vt stantis sub ratione formali obiecti vt obiectum est: mensuranda scientia.

¶Ad secundum dicitur quod Sanctus Thomas non asserendo sed opinando sequens communiter dictas conditiones subiecti ab aliis: illud dixit: vt patet ex modo loquendi: cum inchoando illaꝫ positionem dicit: Si volumus ponere aliquod subiectum: in quo saluentur omnes he conditiones: hic autem assertiue determinauit: quod etiam ex tunc inchoauerat: quoniā ꝛ ibi dicit: ꝙ omnia considerantur in hac sciētia sub ratione dei: quare hoc est simpliciter tenendum: illud vero tanꝙ̃ opinabile audiendum. ¶Secunda ratio ad conclusionem est hec: idem est subiectum principiorum ꝛ totius scientie. Deus est subiectum principiorum huius scientie: ergo deus est subiectum totius scientie. Maior probatur: qꝛ tota scientia virtualiter continetur in principiis. Minor vero qꝛ deus est subiectum articulorum fidei.

¶Circa propositionem assumptam ad probandum maiorem scilicet: tota scientia virtute continetur in principiis. Dubium occurrit: quoniā aduersari videtur doctrine Sancti Thome. Nam sequitur tota scientia virtualiter continetur in principiis: ergo in subiecto principiorum: ergo in subiecto scientie: ergo duarum specierum disparatarum: imo generis ꝛ speciei secundum propria singulis non potest esse scientia vna secundum speciem specialissimam: hoc est falsum apud Sanctū Thomā: quoniam scientia de triangulo ꝛ quadrato ꝛ figura ꝛc. non solum secundum communia: sed secundum propria singulis vnius est speciei: vt patet in prima secunde: ꝛ in primo posteriorum: ergo prima consequentia patet qꝛ principia conficiuntur ex subiecti ratione: secunda etiam patet: quia idem est subiectum principiorum ꝛ scientie: tertia autem: quia scientia vnius speciei omnino disparate: quo ad propria: nō continetur virtualiter in alia specie: nec in generis rōne vt sic: sicut nec passiones vnius speciei continentur virtualiter in alia: nec in ratione generis: vt patet.

¶Ad hanc obiectionem oportet respondere: non solum ad hominem sꝫ simpliciter: quoniam ista virtualis continentia ingerit dubium non solum quia posita est hic in litera: sed simpliciter. Unde Scotus in ꝓlogo: q. tertia tenens ꝙ virtualis continentia omnium veritatum pertinētiū ad aliquam scientiam est conditio constituens rationem subiecti formalis in scientia: obiectioni p̄fate consentit: concedens verum esse id: ad qꝺ rō deducit: quodꝗ reputamus falsuꝫ. Sciendū est igitur ꝙ duplex est de huiusmodi continentia opinio. Scotus nanꝗ putat subiectum scientie oportere continere primo virtualiter vt causam sufficientem omnes veritates pertinentes ad talem scientiam: ꝛ probat hoc duplr. Primo: qꝛ continet propositiones immediatas: que sunt principia virtualiter cōtinentia totam scientiam. patet hoc: qꝛ propositionis immediate p̄dicatū continetur in subiecto: subiectum aūt est subm scientie: ergo. Secūdo: qꝛ subiectū est adequata causa habitus: ergo continet primo virtualr totū ipsum: ergo omnes illius veritates. Et secundū hanc opinioneꝫ tot sunt scientie secundum speciem: quot sunt non solum species rerum omnino disparate: quod dico propter species subordinatas: puta subiectum ꝛ passionem: sed etiam ꝙ sunt rationes formales rerum: quarū vna non continetur virtualiter in alia: ꝛ sic alia est scientia de animali vt sic: ad quā spectat considerare proprias animalis passiones tantum: quoniam sole ipse v̄tualiter in animali clauduntur: ꝛ alia de boue inquātuꝫ bos ꝛ alia de leone inquātū leo ꝛc. Sanctus Thomas vero tenens scientias secari non secundū ꝙ secant res absolute: sed prout sunt scibiles: tenet ꝙ subiectū formale scientie exigit duas conditiones vt ex litera habetur: prima est ꝙ ratione ipsius oia attingantur ab illa scientia/secūda ꝙ virtualiter cōtineat totam sciam: non vt cā in seipso sufficiens vt Scotus voluit/sꝫ in seipso q̄dem sumptū sufficiens vt causa prima. i. in suo ordine: ꝛ non simplr. Sumptum autem ꝛ in se ꝛ participantibus ipm aut quomodolibet attributis ad ipsum sit sufficiens simplr. vocat autem cā simpliciter sufficiens illa que primo. i. adequate est causa alicuius vt subiectum ꝓprie passionis siue immediate: siue mediāte aliqua priore passiōe. Causa autem sufficiens in suo ordine: que lꝫ sola non sufficiat ad effectum: in suo tamen ordine cōpleta ꝛ totalis causa est: vt sol est cā sertis. Et h̄ modo principia prima alicuius scientie continent virtualr oēs veritates illius. s. vt prime propositiones: non. n. ex primis propositionib⁹ solis immediate: vt pꝫ neꝗ mediantibus tantū his que totaliter ex illis pēdēt

omnes veritates sciuntur: sed ex illis vt primis: ⁊ alijs vt secundis ac proximis causis conclusiones multe sciuntur. Et hoc clarius patet in ipsis passionibus que demõstrantur: in scientia enim de numero nõ oportet omnes passiones scibiles eadem scientia contineri virtualiter in numero primo idest adequate ⁊ sufficienter: loquendo de numero in seipso quoniam sic nec passiones binarij: nec trinarij scientur ibidem: vt patet: sed bene oportet numerum in se continere virtualiter oẽs passiones huiusmodi: vt primam radicẽ earum: vt distinctum autem ⁊ participatum in binario ⁊ trinario ⁊c. oportet omnium passionum subiectum esse primũ. i. adequatum. Ac per hoc principia talis scientie q̃ habent numerum ꝑ subiecto: cõtinẽt virtualiter omnes veritates vt prime cause. Nec oportet quod sufficiant ad inferẽdas omnes conclusiones nisi adiuncta propositionibus quarũ subiectum sit binarius aut trinarius ⁊c. vt causis proximis: quẽadmodum nec numerus in se causa est sufficiens ad passiones binarij: sed vt prima radix earum: ⁊ hoc in eo q scibiles idest in quantum sunt in tali specie scibilis: quicquid sit in esse nature. Et secundum hãc viã manifestum est/ quod eandem scientiam secundum speciem: contingit eẽ de genere et multis speciebus secundũ singulorum propria. Et si queratur: quis ergo erit limes scibiliũ in vna scientia? Jam patet responsio ex dictis: limitantur nãq scientie ẜm species scibilium vt sic: ⁊ non ẜm species rerum. Et ideo tot species ⁊ genera rerum sub vna possunt comprehendi scientia: quot ꝯprehendi contingit sub vna specie scibili. Et ideo illa ratio formalis rerum que primo fundat illam speciem scibilem id est cui prius conuenit ille modus abstractionis vel diffinitionis vel cognitionis qui constituit illam speciem scibilis/ est ratio formalis subiecti in illa scientia: ⁊ est prima radix omnium pertinentium ad illam scientiam vt sic. Qd autem continentia virtualis talis vt declarata est/ sufficiat ad subiectum ⁊ principia scientie: patet ex processibus scientiarum: tam in mathematicis quam in naturalibus. Utrobiq nãq multarum specierum passiones ꝑprie traduntur: puta trianguli ⁊ quadranguli: quas impossibile est adequate contineri in subiecto geometrie: vt patet. ¶ Ad primam ergo Scoti rationem iam dictum est. ¶ Ad secundam vero ex eodem fundamẽto dicitur quod subiectum habitus continere virtualiter totum habitum potest dupliciter intelligi: vno modo accipiendo subiectũ in seipso: alio modo vt inuẽtum in alijs per se participantibus quomodolibet ipsum. Et similiter continere virtualiter dupliciter scilicet adequate/ ⁊ vt primã causam. Subiectum in seipso continet virtualiter vt prima causa/ totum habitum/ ⁊ non partem: sicut sol continet virtualiter totum hominem ⁊ non partem: vt prima tamen sui superior causa. Subiectum autem in se ⁊ in participantibus: continet virtualiter ⁊ adequate vt tota causa totũ habitum. Et sic patet ad dubium ⁊ simpliciter ⁊ ad hominem.

¶ Quo ad secundum referuntur tres aliorum assignationes. Prima est magistri sen. secunda hugonis de S. Uictore. tertia est linconiensis. Sꝫ aduerte modestiam autoris: quoniã primo excusando illos deijcit/ quod attenderunt ad mãm: quasi diceret q non intẽdebãt assignare subm formale. 2° oia supradicta reducit ad subm formale a se assignatũ: dicẽs oia hec tractari in ordine ad deum. ¶ Super articulũ 8.

In titulo argumentatiua. i. probatiua eorꝫ que docet an non/ sed forte simpl'r proponit: vt Sco. dixit contra articulum scdm.

¶ In corpore. 3. ꝯclones. Prima est/ sacra doctrina non arguit ad principia: sed ad ꝯclones ex ꝑncipijs. Secunda est sacra doctrina disputat arguendo cõtra negantes ꝑncipia eius si aliquid eius concedũt. Tertia sacra doctrina disputat soluendo tantum contra negãtes principia. Et nihil eius omnino cõcedentes. Et est semper sermo de principijs completis cognitionis in hac scia idest articulis fidei: quicquid sit de principijs incõpletis: aut ipsius esse tm. Prima conclusio probatur/ nulla scientia probat sua principia: sed ex eis cõclusiones: ergo. Et confirmatur scda ps conclusionis autoritate apli prime ad corin. 15. Secũda ṽo et tertia ꝯclo: similiter probantur: sciẽtia suprema inter physicas disputat ꝯ negantes principia/ ⁊ defendit/ soluendo saltem: si nihil cõcedunt: ergo ⁊ hec doctrina habet vtrunq. Antecedens declaratur ex differẽtia inter scias inferiores ⁊ supremam. Cõsequentia ṽo probat: quia ista est scientia suprema. Deinde manifestantur sigillatim secũda quidẽ cũ ꝯ hereticos ex vno arti. ꝑbamus alium ⁊c. tertia vero qr cõtra veritatem infallibilẽ nulla potest demõratiua ratio esse: ergo oẽs rationes contra ea que sunt isti⁹ sciẽtie sunt rõnes solubiles. Tenet sequela: qr hic doctrina innititur infallibili veritati.

¶ Circa tertiã ꝯclonẽ aduerte q theologũ posse soluere ratiões phor cõtra ea q̃ sunt fidei contingit dupl'r. Unomodo ex creditis: vtputa si dicenti q ois vna res nuõ ẽ vna hypostatice / respondet nego/ qr de⁹ est trinus. Et sic theologalis solo nõ soluit nisi credendo. ¶ Alio modo ex propositionibus scitis simpl'r vel quo adhoc: vt puta si responderet: nego in re infinita: nõ qr sciat eius contradictoriã. s. res infinita est plꝫs hypostatice: sed quia sit negatiue nullum haberi efficax me^m ad illam probãdũ. Et dicitur scire negatiue/ qñ nullo me° cogitur intellectus. Et sic theologus soluit ex scitis quo ad hoc. Quãdoq ãt ex scitis simpl'r: vt si soluat rõnem ꝯ accñtia in sacramento altaris: qr accñtis esse non est inesse actual'r sed aptitudinaliter. Jn proposito literam hanc intelligo de solõne theologali secundo modo. Et si instetur qr hmõi solutio non est theologi vt theologus est: qr non ex principijs theologie: neget assumptum: qm̃ theo^a non solũ gaudet proprijs: sed etiam facit de extraneis ꝑpria dũ ad defensionẽ suam aliarum sciarũ ꝑpositionibus vtitur propter nos: vt in arti. 5. ad scdm tactũ est. Et q̃uis pura theologalia oporteat ex principijs manare theologalibus: theologalia tñ ministerial'r nõ opꝫ: sed sat est eis: seruire. Sic aũt theologales sunt hmõi solõnes. Uñ minus bñ vñr sentire: qui soluere theologice tribuunt/ nõ nisi ex aliq̃ ꝑpõne credita. Et decepti sunt: qr non discreuerũt inter solõnis ⁊ ꝑbõnis nãs. ꝑbõ nãq est ex euidentibus solo ãt est etiã ex his q̃ non appent eẽ falsa/ dato q non sciantur esse vera. Et propterea theologus potest semper soluere: nũq coacto intellectu ab aliqua ꝑpõne ꝯria his que sunt fidei: q̃uis eorũ falsitatem non videat.

¶ Circa ꝑbõnẽ tertie ꝯclonis: scito q aliud est scire oẽs rõnes ꝯ fidẽ esse solubiles ⁊ aliud est scire soluere eas. Primũ ꝑbaꝛ ꝑ lrã: ⁊ ꝑbõ assumit vnã ꝑpõnem creditã. s. hec doctrina innititur ṽitati infallibili: ⁊ ꝑpea cõclusio: hic non non nobis hic euidẽs est. Scdm ṽo in actu exercito ꝯsistit ⁊ liber ꝯ gẽ. his plen⁹ est. Et qm̃ solo (vt dctm̃ est ⁊ expimur) nõ reqrit euidentiã: sed nõ coactionẽ itell's: ⁊ hoc in ipso exercitio solõnis ꝯuincitur dum rõ cogens nõ adest: iõ scire soluere seu soluere ꝯria huius doctrine non est credere aut excredere nisi occasional'r: qm̃ ex hoc q credimus applicamus intellectũ ad inueniẽdũ defectus rõnũ ⁊ ꝑpõnum ꝯriarũ. Et hãc distõnẽ bñ nota: qr inaduertẽtia ꝯi⁹ forte q̃dã i hac lra errare pmisit.

¶ In responsiõe ad scdm nota. 4. enũerata. s. autoritates sacre scripture

attendentes ad ea que in ista scientia tractantur: ⁊ non ad rationem: ẜm quam considerantur: assignauerunt aliter subiectum huius scientie: vel res ⁊ signa: vel opera reparationis: vel totum xpm id est caput et membra: de omnibus enim istis tractatur in ista scientia: sed secũdum ordinẽ ad deũ.

Ad primum Ergo dicendum q tenet de deo nõ possimus scire quid est: vtimur tamen eius effectu in hac doctrina vel nature vel gratie: loco diffõnis ad ea que de deo in hac doctrina considerantur[c]: sicut ⁊ in aliquibus scientijs physicis demonstratur aliquid de causa per effectum: accipiendo effectum loco diffinitionis cause. ¶ Ad secũdum dicendum: quod omnia alia que determinantur in sacra doctrina cõprehẽdũtur sub deo: non vt partes vel species vel accidẽtia: sꝫ vt ordinata aliqualiter ad ipm.

b 12

¶ Utrũ hec doctria sit argumẽtatiua. ar. 8

8 1. pl. ar. 5. Et boe. trini. q. 5. ar. 7. Et 1. ꝯ ca. 3. ⁊ 8.

Ad octauũ Sic procedit. Uidetur q hec doctrina nõ sit argumentatiua: dicit enim amb. in lib. de sacramentis, Tolle argumenta vbi fides queritur. Sed in hac doctrina precipue fides queritur, vnde dicitur Jo. 20. hec scripta sunt vt credatis. Ergo sacra doctrina non est argumentatiua. ¶ Preterea. Si sit argumentatiua: aut argumẽtatur ex autoritate, aut ex ratione. Si ex autoritate non videtur hoc congruere eius dignitati (nam locus ab autoritate est infirmissimus secundum Boe.) Si etiã ex ratione hoc non congruit eius fini: quia secundum Grego. in omel. fides nõ habet meritum vbi humana ratio prebet experimentum. Ergo sacra doctrina non est argumentatiua.

Sed ꝯtra Est q dicitur ad ti. 1. de epo amplectente eum qui ẜm doctrinam est fidelẽ sermonẽ: vt potens sit exhortari in doctrina sana: ⁊ eos qui contradicunt arguere.

Rñdeo Dõm: q sicut alie sciẽtie nõ argumentant ad sua principia probanda, sed ex principijs argumentantur ad ostendendum alia in ipsis scientijs: ita hec doctrina non argumentatur ad sua principia probanda: que sunt articuli fidei: sed ex eis procedit ad aliquid ostendẽdum: sicut apostolus. 1. ad cor. 15. ex resurrectione christi argumentatur ad resurrectionem cõem probandam. ¶ Sed tamẽ considerandum est in scientijs physicis q inferiores scientie nec probant sua principia: nec contra negantem principia disputant: sed hoc relinquunt superiori scientie: suprema vero inter eas scilicet metaphysica disputat contra negantem sua principia si aduersarius aliq̃d concedit: si ãt nihil cõcedit, non põt cũ eo disputare, pot tñ soluere ratiões ipsius. Unde sacra scriptura cũ non habeat superiorem: disputat cum negante sua principia argumentando quidem si aduersarius aliquid concedat eorum que per diuinã reuelationẽ habent: sicut per autoritates sacre doctrine disputamus contra hereticos: ⁊ per vnum articulum contra negantes alium. Si vero aduersarius nihil credat eorum que diuinitus reuelantur: non remanet amplius via ad probandum articulos fidei per rõnem: sed ad soluendum rationes si quas inducit contra fidem. Cum enim fides infallibili veritati innitatur: impo'e autem sit de vero demonstrari contrarium: manifestum est probationes que contra fidem inducuntur: non esse demõrationes: sed solubilia argumenta.

Ad primum Ergo dõz: q lꝫ argumẽta rõnis humane nõ habeãt locũ ad probandũ q̃ fidei sunt: tamen ex articulis fidei hec doctrina ad alia argumentatur: vt dictũ est[c]. ¶ Ad

autoritates sanctorum doctorũ/ rationes humanas ⁊ autoritates philosophorum. Et ex primis quidem doctrina hec procedere dicitur vt ex proprijs ⁊ necessarijs: ex secundis autem vt ex proprijs sed probabilibus: ex quartis vero vt probabilibus/ sed extraneis. Et sic tertijs nullus assignatur locus. Et propterea sciendum est: q ratio humana de qua hic est sermo/ nihil aliud est q̃ argumentatio aliqua ex solo naturali lumine robur habens. Et est duplex. Quedam necessario concludẽs que vocatur demonstratio. Et quedam probabiliter: que magnam habet latitudinem. Utraq autem in aliqua certa scientia physica clauditur ⁊ consequenter extranea est a genere scibili theologico: ac per hoc theologia procedit ex ratione humana vt sic/ vt extraneis. Et quoniam nulla demonstratio physica potest afferri ad theologalia vt sic (quoniam theologalia vt sic sunt/ oportet resolui in principia euidentia non lumine naturali/ sed diuino) ideo absolute loquendo / ex ratione naturali ꝑcedit theologia vt ex extraneis ⁊ probabilib⁹: quẽadmodum ex autoritatibus philosophorũ. Et propterea sedes assignata autoritatibus philosophorum/ intelligenda est assignata etiam rationi naturali quã cognouerunt. Jn cuius signum simul tractabat vtrunq: ⁊ sic omnia enumerata sunt locata.

¶ Sed dubium hic occurrit non dissimulandum / si ex rationibus naturalibus theologia ꝑcedit vt ex extraneis ⁊ ꝑbabilibus/ cur tantus labor a doctoribus speculatiuis assumptus est? quorsum libri cõtra Gentiles rationibus naturalibus pleni ⁊c. aut enim hi nõ tradunt theologiam/ aut in extraneis nimis morati sunt. ¶ Ad hoc breuiter dicitur/ q demonstrationes metaphysice ⁊ naturales que afferuntur in sacra doctrina simpliciter quidem sunt extranee: sed vt ministre theologie ad destruendas positiones oppositas conclusionib⁹ aut principijs theologalibus/ aut ad soluendas rationes contra theologalia factas/ aut ad stabilienda: de quibus theologia secundario est/ vt deũ esse/ ⁊ vnum esse ⁊ immortalem ⁊c. non sunt extranee. Sed ex eis ꝑcedit theologia vt ex proprijs ⁊ quandoq necessarijs: ministerialiter tamen ⁊ non ratione sui/ sed propter nostri intellectus infirmitatem: vt in arti. 5. ad secundum dictum est. Et propterea sancti doctores qui speculatiuo ingenio prediti fuerunt/ intellectus humani defectui subuenire cupientes/ rationes philosophicas plurimas conati sunt afferre ad aliquod horum trium/ vt sic viri docti ea que fidei sunt rationi non contraria comperiẽtes/ facilius his que fidei sunt adherere possint/ aut saltem ea nõ spernere aut deridere. Suadetur autem huiusmodi rationes vt ministras proprias effici huius scientie propter nos/ ex litera in tertia conclusione ⁊ eius manifestatione: non enim aliter possunt solui obiectiones opposite sufficienti solutiõni nisi ex rationibus philosophicis. Si nanq ex creditis soluenda essent obiecta philosophorum / ridiculo philosophis theologi essent ⁊c.

¶ Circa hec diligenter aduerte/ q aliud est loqui de ratione humana/ ⁊ aliud loqui de ꝑpositionibus notis ratione humana. Jn litera vt declarauimus insinuatur q ex ratione humana absolute loquendo hec doctrina procedit vt ex extraneis: quoniam ꝑpositiones note naturali non diuino lumine vt sic/ sunt extranee. Sed tamẽ multe ꝑpositiones note naturali lumine ⁊ demonstratione ẜm seipsas sumpte/ sunt vere ⁊ proprie theologales/ sub alio tamen lumine: vt in primo art. in rñsione ad secũdum pꝫ/ vt patet de istis/ deus est: deus est vnus deus est bonus ⁊c. Uñ cum theologus arguit ex istis/ arguit ex proprijs q̃uis nõ ꝑprio tñmodo notis/ pro quanto sunt nõ solum reuelata: sed etiam scita.

¶ Super articulum nonum.

In titulo vti metaphoris est vti locutionibus que nõ verificãtur de his de quibus dicuntur ẜm propriã significationem/ ꝫ secundum aliquam similitudinem ad ꝑprie significata: vt cũ dicitur quod deus noster ignis consumens est/ vtimur metaphora: quia deus non est vere ignis / sed se habet ad modum ignis consumẽtis: ⁊ sic de alijs. Et occasionem sumit q̃stio hec ex. 2. posteriorum: vbi prohibentur metaphore in sciẽtiis.

¶ Jn corpore vna cõclusio responsiua que sito affirmatiue sacra doctrina cõgrue vtitur metaphoris corporaliũ ad diuina et spiritualia. Probatur dupliciter. Primo: deus omnibus prouidet prout congruit eorum nature: ergo conuenienter homini in sacra doctrina spiritualia sub corporalibus similitudinibus traduntur. Antecedens patet. Consequentia vero probatur: quia naturale est homini ad intelligibilia per sensibilia duci. Probatur: quia omnis nostra cognitio oritur a sensu. Et confirmatur hec ratio authoritate Diony. ⁊c. Secundo sacra doctrina proponitur omnibus hominibus cõmuniter: ergo congrue spiritualia sub similitudinibus corporalium tradũtur. Antecedens probatur: ad Rom. primo. consequentia autem probatur: quia plures non sunt idonei ad intelligibilia secundum se: qui vel sic ea capere possunt.

¶ Jn responsione ad primum dubium occurrit quomodo verificetur q hec doctrina vtatur metaphoris propter necessitatẽ ⁊ vtilitatem / vt dictũ est. Nulla siquidem necessitas est: aut in corpore ostensa est. Secũda nãq ratio vtilitatem tantum infert/ vt patet. prima vero cõueniẽtiam vt ipsa litera testatur. Et conuinci potest ex eo qd cõnaturalitas nostra ad sensibilia nõ infert necessitatem ad talia sensibilia. s. metaphoras. Et augetur dubium: quia nihil est metaphorice in scriptura traditum qd nõ possit ꝑprie doceri: nulla ergo est necessitas vtendi metaphoris in hac doctrina q̃uis cõueniẽter ⁊ vtiliter eis vtatur. ¶ Ad hoc dõm mihi videtur/ q vti metaphoris in hac doctrina est quodãmodo necessarium/ ⁊ quodãmodo non: ⁊ hoc respectu non horum aut illorum/ puta minus idoneorum/ sed respectu hominis viatoris. Est siquidem necessarium propter melius cõsequendum finem: scilicet cognitionem dei. Et hec necessitas ostenditur per primam rationem litere. Ex hoc nanq qd cõnaturale est homini intelligibilia per sensibilia tantum nosse/ oportet si spiritualia facile ⁊ suo modo cognoscere debet: vt per metaphoras cognoscat: quoniam metaphore supplent vices spiritualium specierum/ que de spiritualibus haberi deberent secũdum se. Non est autem necessarium simpliciter: quia etsi non absq fantasmatibus/ tamen absq metaphoris posset homo etiã in hoc statu capere que dicuntur: licet non ita facile. Et per hoc patet solutio ad obiecta: prima nãq ratio ostendit non solum cõuenientiam: sed ostendendo conuenientiam ex hoc ipso ostendit necessitatem: non simpliciter: sed propter melius. ¶ Et si contra hoc instetur authoritate Dio. in litera allata: impossibile est: dici potest/ q impossibile distinguitur sicut ⁊ necessarium: quoniam impossibile et necessarium non equipollent: et perinde est acsi diceretur/ necesse est non aliter lucere nobis ⁊c.

secundum dicendum, q argumẽtari ex autoritate est maxime proprium huius doctrine: eo q principia huius doctrine per reuelationem habentur. Et sic oportet q credatur autoritati eorum quibus reuelatio facta est. Nec hoc derogat dignitati huius doctrine: nam licet locus ab autoritate que fundatur super ratione humana sit infirmissimus: locus tamen ab autoritate que fundatur super reuelatione diuina: est efficacissimus. Utitur tamen sacra doctrina etiam ratione humana: non quidem ad probandam fidem (quia per hoc tolleretur meritum fidei) sed ad manifestandum aliqua alia que traduntur in hac doctrina. Cum igitur gratia non tollat naturam sed perficiat: oportet q naturalis ratio subseruiat fidei: sicut ⁊ naturalis inclinatio voluntatis obsequitur charitati. Unde ⁊ apostolus dicit prime ad corin. 10. in captiuitatem redigentes omnem intellectum in obsequium christi. Et inde est, q etiam autoritatibus philosophorum sacra doctrina vtitur, vbi per rationem naturalem veritatem cognoscere potuerunt: sicut paulus actuum. 17. inducit verbum Arati dicens, sicut ⁊ quidam poetarum vestrorum dixerunt, genus dei sumus. Sed tamen sacra doctrina huiusmodi autoritatibus vtitur quasi extraneis argumentis ⁊ probabilibus. Autoritatibus autem canonice scripture vtitur proprie ex necessitate argumentando. Autoritatibus autem aliorum doctorum ecclesie quasi arguendo ex proprijs: sed probabiliter. Innititur enim fides nostra reuelationi apostolis et prophetis facte: qui canonicos libros scripserunt. Non autem reuelationi si qua fuit alijs doctoribus facta. Unde dicit augu. in epistola ad hiero. Solis enim scripturarum libris qui canonici appellantur didici hunc honorem deferre: vt nullum autorem eorum in scribendo errasse aliquid firmissime credã. Alios autẽ ita lego: vt quãtalibet sanctitate doctrinaq ꝑpolleant: nõ ideo verum putem: q ipsi ita senserunt vel scripserunt.

¶ Utrum sacra scriptura debeat vti metaphoris. Articulus 9.

9 1. plog. ar. 5. Et dist. 34. q. 3. ar. 1. ⁊ 2. Et 3. ꝯ. ca. 110. Et tri. ar. 8. Et quol. 4. q. 1. Et opus. 60. c. 11. fi.

Ad nonũ Sic proceditur. Uidetur quod sacra scriptura non debeat vti metaphoris. Illud enim quod est proprium infime doctrine non videtur competere huic scientie que inter alias tenet locum supremum: vt iam dictum est[c]. Procedere autem per similitudines varias ⁊ representationes est proprium poetice: que est infima inter omnes doctrinas: ergo huiusmodi similitudinibus vti non est conueniens huic scientie. ¶ Preterea. Hec doctrina videtur esse ordinata ad veritatis manifestationẽ: vnde ⁊ manifestatoribus ei⁹ premiũ promittitur eccli. 24. Qui elucidant me vitam eternam habebunt. Sed per huiusmodi similitudines veritas occultatur. Non ergo competit huic doctrine diuina tradere sub similitudine corporalium rerum. ¶ Preterea. Quanto alique creature sunt sublimiores, tanto magis ad diuinam similitudinem accedunt. Si igitur alique ex creaturis transumerẽtur ad deũ: tunc oporteret talem transumptionem maxime fieri sublimioribus creaturis, et non ex infimis. Quod tamen in scripturis frequenter inuenitur.

Sed cõtra Est q dicitur Osee 12. Ego visionẽ multiplicaui eis, ⁊ in manibus prophetarum assimulatus sum. Tradere aũt aliquid sub similitudine, est metaphoricũ. Ergo ad sacrã doctrinam pertinet vti metaphoris.

Respondeo Dicendum q conueniens est sacre scripture diuina ⁊ spiritualia sub similitudine corporaliũ tradere. Deus enim omnibus prouidet scdm qd competit eorꝫ natu-

¶ Super Articulum decimum.

T Itulus clarus. In corpore due conclusiones. Prima respōdet quesito affirmatiue. Sacra doctrina sub vna litera habet plures sensus scilicet literalem et spiritualem: et hanc triplicem scilicet allegoricum: moralem et anagogicū. Probatur ex differentia inter hanc scientiam et alias: ex differētia inter autores deriuata. Autor huius doctrine est deus: ceterarū homo: ergo in ptāte huius autoris est accōmodatio et vocum et rerum ad significādum: et nō in potestate autoris aliarum: ergo in ceteris scientijs voces tantum significant: in hac vero et voces et res: ergo in hac est duplex sensus / scilicet literalis et spiritualis. Omnes consequentie patent. Et vltima declaratur qr iuxta significationem vocum attenditur sensus literalis: iuxta significationē autem rerum attenditur sensus mystic⁹. Quo ad secundam vero partem declaratur / distinguendo triplicem figurationem vt clare patet in litera.

232.

¶ Circa hanc partē. Nota / cum accomodare res ad significandum nihil aliud sit quam facere res esse non solū res sꝫ signa aliarum rerum: dupliciter itelligi potest res fieri signa. Uno modo in ipsa generatione rerum vt scilicet simul fiant ad hoc vt sint res et signa aliarum rerum. Alio modo aduentitie: vt res iam facte accipiantur vt signa. ¶ Si accommodatio rerū ad hoc vt sint signa sumatur hoc secundo modo / non est proprium dei nec excedit hominis facultatem accōmodare res ad significandū: nec est proprium huius scientie / qꝫ res significent: quoniā res geste narrate in alijs historijs possunt ab homine interpretari vt signa aliarum: nō solum per modum imitationis: vt gesta fortia antiquorum imitanda sunt a successoribus: sed per modū significationis: vt scilicet gesta illa vt signa habeantur gerēdorum. ¶ Si autem sumatur accōmodatio rerum ad significandum primo modo / dupliciter potest intelligi: scilicet vniuersaliter et particulariter. Si particulariter / sic non excedit hois ptātē / nā qlibet pt facere aliquos act⁹ vel aliqđ artificiale / et faciendo illa intendere p illa significare aliā rē: vt pꝫ. Sꝫ qꝫ oia q̄ narrant̄ gesta in tot historijs vt res ad doctrinā aliquā spectantes / vt sic sint ex sui cōstitutione signa aliarū rerum: hoc excedit humanam facultatem: hoc dicit est ppriū in hoc hec doctrina ceteras scientias excellit. ¶ Est igitur sensus litere / qꝫ accommodare res vniuersaliter spectantes ad doctrinam ad hoc vt signa sint cum fiunt / est proprium huius doctrine: qr hoc a solo autore huius doctrine fieri potest: non .n. ex adinuentione nr̄a petra de qua fluxit iudeis aqua in deserto facta est signum christi: sed ad hoc ex illa petra fluxit aqua vt et in veritate esset fons aque et esset signum xp̄i / qui fons est aque spiritalis: dicente apostolo: bibebant autē de spirituali consequente eos petra: petra autē erat xp̄s: et sic de alijs.

¶ Scđa conclusio est. Non inconuenit in vna litera scripture sꝫ sensum literalem esse plures sensus. Probatur dupl'r: primo rōne. Autor scripture sancte ē deus: omnia simul suo intellectu cōprehendens: ergo nō incōuenit etc. Probatur ꝯña: qr sensus literalis est quem autor scripture intēdit. Scđo autoritate Aug. 12. confessionum.

¶ Circa hanc ꝯclusionem occurrit dubiū qr si sensus lr̄alis potest multiplicari / nulla erit certitudo q̄s sensus sit intent⁹ ad lr̄am / quolibet preferente suam expositionem interpretationi alterius. Cum .n. de intentione dei non alr̄ constet oportebit oēs litere expositiones vt lr̄ales acceptare / aut nullam.

¶ Ad hoc breuiter dicitur / qꝫ lr̄a h̄ns multas expositiones dupliciter se potest habere ad illas. Primo cō patiens illas tam absolute quam in ordine ad reliqua que sūt fidei: et tunc multitudo expositionum literaliū ad exercitationem nostram cōfert / dignitatiqꝫ autoris attestatur: vt aug. ibidem vult. Secundo vt compatiens illas in se / nō tamen collata cū alijs literis sacre scripture. Et tunc ex tali collatione excludi possunt omnes ille interpretationes repugnantes: non repugnantes vero admitti: sicut .n. in responsione ad primū in lr̄a dicit nihil necessariū ad salutem ꝯtinet in sacra scriptura qđ nō p literalem sensū alicubi manifeste tradatur: ꝯñis in aliqua litera obscure habeat propter multitudinē expositionū. Et si deficeret collatio lr̄e obscure ad manifestādū nunquā tñ deest collatio ad sancte ecclesie autoritatem: a q̄ non solū certificari possumus de lr̄ali sēsu scripture: sꝫ certi facti sum⁹ de scriptura ipa. Euāgelio īquit augu. (in eplā ꝯ fundamētū) nō crederē nisi me autoritas ecclie admoneret.

re. Est autem naturale homini vt per sensibilia ad intelligibilia veniat: quia omnis nostra cognitio a sensu initium habet. Unde conuenienter in sacra scriptura traduntur nobis spiritualia sub metaphoris corporalium: et hoc est quod dicit Dionisius primo capitulo celestis hierarchie. Impossibile est nobis aliter lucere diuinum radiū nisi varietate sacrorum velaminum circūuelatum. Conuenit etiam sacre scripture: que communiter omnibus proponitur (secundum illud ad romanos primo, sapientibus et insipientibus debitor sum) vt spiritualia sub similitudinibus corporalium proponantur: vt saltem vel sic rudes eam capiant: qui ad intelligibilia secundum se capiēda non sunt idonei.

Ad primum Ergo dicēdum qꝫ poeta vtitur metaphoris propter representationem: representatio enim naturaliter homini delectabilis est. Sed sacra doctrina vtitur metaphoris propter necessitatem et vtilitatem: vt dictū est. ¶ Ad secundum dicendum: quod radius diuine reuelationis non destruitur propter figuras sensibiles quibus circumuelatur vt dicit Dionisius. Sed remanet in sua veritate: vt mentes quibus fit reuelatio: non permittat in similitudinibus permanere: sed eleuet eas ad cognitionem intelligibilium: et per eos quibus reuelatio facta est alij etiam circa hec instruantur. Unde ea que in vno loco scripture traduntur sub metaphoris: in alijs locis expressius exponuntur. Et ipsa etiam occultatio figurarum vtilis est ad exercitium studiosorum: et cōtra irrisiones infidelium: de quibus dicitur Matth. 7. nolite sanctum dare canibus. ¶ Ad tertium dicendum: quod sicut docet Dionisius capitulo secundo celestis hierarchie: magis est conueniens qꝫ diuina in scripturis tradantur sub figuris vilium corporum quam corporum nobiliū. Et hoc propter tria. Primo: quia per hoc magis liberatur humanus animus ab errore. Manifestum enim apparet quod hec secundum proprietatem non dicuntur de diuinis: quod posset esse dubium, si sub figuris nobilium corporum describerentur diuina maxime apud illos qui nihil aliud a corporibus nobilius excogitare nouerunt. Secundo: qr hic modus conuenientior est cognitioni quam de deo habemus in hac vita. Magis enim manifestatur nobis de ipso quid non est quam quid est. Et ideo similitudines illarum rerum que magis elongantur a deo veriorem nobis faciunt estimationem quod sit supra illud qđ de deo dicimus vel cogitamus. Tertio: qr per huiusmodi diuina magis occultantur indignis.

¶ Utrum sacra scriptura sub vna litera habeat plures sensus. Arti. 10.

A D decimū Sic proceditur. Uidetur, quod sacra Scriptura sub vna litera non habeat plures sensus: qui sunt historicus vel literalis allegoricus tropologicus siue moralis: et anagogicus: multiplicitas enim sensuum in vna scriptura parit confusionem et deceptionem: et tollit arguendi firmitatem: vnde ex multiplicibus propositionibus non procedit argumentatio: sed secundum hoc alique fallacie assignantur. Sacra autem scriptura debet esse efficax ad ostendendam veritatem absqꝫ omni fallacia. Ergo non debent in ea sub vna litera plures sensus tradi. ¶ Preterea Augu. dicit in libro de vtilitate credendi quod scriptura que testamentum vetus vocatur quadrifariam traditur scilicet secūdum historiam: secundū etymologiam: secundum analogiā: secūdū allegoriā. Que quidem quatuor a quatuor predictis vidētur esse aliena oino. Non igitur conueniēs videtur quod eadem litera sacre scripture secundum quatuor sensus predictos exponatur. ¶ P̄. Preter predictos sensus inuenitur sensus parabolicus. Qui inter illos sensus quatuor non continetur.

Sed cōtra Est quod dicit greg. 15. moral. Sacra scriptura omnes scientias ipso locutionis sue more transcendit: qr vno eodemqꝫ sermone dum narrat gestum prodit mysterium.

Rn̄deo Dicēdū: qꝫ autor sacre scripture est deus: in cuius potestate est: vt non solum voces ad significandum accommodet (quod etiam homo facere potest) sed etiam res ipsas. Et ideo cum in omnibus scientijs voces significent: hoc habet proprium ista scientia: qđ ipse res significate per voces: etiam significant aliquid. Illa ergo prima significatio qua voces significant res pertinet ad primum sensum: qui est sensus historicus vel literalis. Illa vero significatio qua res significate per voces: iterum res alias significant: dicitur sensus spiritualis: qui super literalem fundatur: et eum supponit. ¶ Hic autem sensus spiritualis trifariam diuiditur. Sicut enim dicit apostolus ad Hebreos septimo lex vetus figura est noue legis et ipsa noua lex vt dicit Dionisius in eccl. hierar. est figura future glorie. In noua etiam lege ea que in capite sunt gesta: sunt signa eorum que nos agere debemus. Secundum ergo quod ea que sunt veteris legis significant ea que sunt noue legis: est sensus allegoricus. Secūdum vero qꝫ ea que in christo sunt facta: vel in his que christum significant sunt signa eorum que nos agere debemus est sensus moralis: prout vero significant ea que sunt in eterna gloria est sensus anagogicus. Quia vero sen-

¶ Questio 2. Articulus 1.

I N titulo huius primi articuli ly per se non per aliū mediū m terminum: ly notum notitia euidenti: propositio enim per se nota dicitur que ex solis proprijs terminis est nota euidentia certa et infallibili: vt patet primo posteriorum: est ergo sensus tituli: vtrum hec propositio deus est sit per se nota.

¶ In corpore duo fiūt primo distinguitur propositio per se nota. Secundo respondetur q̄sito. Quo ad primum distinctio est propositionis per se note: alia secundum se tātū: alia scđm se et quo ad nos et hec aut quo ad nos omnes: aut quo ad sapientes tantū: et sic fiunt tria membra in litera. Declaratur distinctio cū suis mēbris ex vna radice propositionis per se note in communi. Propositio p se nota est: cuius predicatum clauditur in ratione subiecti / ergo propositio per se nota secundum se et quo ad nos est et cuius predicatum est in ratione subiecti: et nobis est nota ratio subiecti et predicati: vt quodlibet est aut non est etc. secundum se autem tantum cuius predicatum est in ratione subiecti / sed rationes terminorum nos latēt: ergo secundū se et quo ad sapiētes: cuius predicatū est in ratione subiecti: et rationes terminorum clarent apud sapientes: vt incorporalia non esse in loco. Et confirmatur hoc membrum autoritate Boetij.

¶ Circa hanc partē aduerte: qꝫ propositio per se nota: ideo dicitur per se idest non per alium medium terminū nota: quia excludit ly p se quēcūqꝫ alium medium terminum: et cōsequēter quācūqꝫ premissam ad notificādum eam: et cum propositio aliqua possit notificari a priori et a posteriori. Oportet qꝫ ly per se distinguatur: an excludat mediū terminum a priori tātum an a priori et posteriori simul. Si enim omnis ppositio p se nota est habens predicatum in ratione subiecti: oportet vt semper ly p se excludat mediū a priori. Sed quoniam cōtingit qꝫ inter ea inter q̄ nullum est secūdum se mediū: vt sunt cognita nobis sit mediū: ideo nō semper excludit mediū a posteriori: et ppterea in lr̄a distincta est ppositio per se nota ex differentia inter terminos notos et ignotos: id est ex differētia inter extrema propositionum: vt sunt nobis nota. Ille enim quarū extrema nō secundum se tantum: sed vt nota nobis sunt immediata sunt omnino p se note. Ille vero quarū extrema: licet secundum se: non tamen vt nota nobis: sunt immediata: sunt secundum se tantum per se note non nobis: et similiter quarum extrema vt nota sapiētibus sunt immediata sunt eis pe se note.

¶ Circa hanc partem sunt multa dubia et argumenta Sco. et Aure. et Grego. sed quoniam hec ad librum posteri. spectāt vbi in cap. 3. diffuse hanc materiam tractaui: idcirco absqꝫ eorum repetitione vidende sunt ibi solutiones argumentorum cum toto processu: id tantum hic notato qđ in litera non diffinitur propositio per se nota dicendo qꝫ est: cuius predicatum ponitur in ratione subiecti: sed ponitur causalis: scilicet qđ ex hoc quod predicatū ponitur in ratione subiecti fit ppositio per se nota: que est conuertens respectu illius: et hoc ideo dico: quia bn̄ verū est apud sanctum Tho. qꝫ omnis propositio cuius predicatum cadit in ratione subiecti est per se nota: sed non econuerso: quoniam cum vnum generalissimum negatur de alio: et cum prima passio predicatur de primo subiecto fiunt propositiones immediate secundum se: et consequenter secundum se per se note: si tamen alicubi sic diffinita reperit glosetur ly eē in ratione subiecti formaliter vl' virtualiter proxime: non tamen extendat̄ talis locutio: qr min⁹ propria est.

¶ Quo ad secundū conclusio responsiua est: hec propositio: deus est: est per se nota secundum se non nobis. probatur prima pars: qr predicatum est idem subiecto. secunda autem qr nos nescim⁹ quid subiecti: et ex hoc sequitur corollariū: ergo ista eget manifestari per medium quo ad nos i. a posteriori effectu. Patet sequela: quia nobis nō est euidēs: et a priori caret medio.

¶ In responsione ad secundū aduerte: qꝫ contra secundam responsionem ibi datā satis moleste quidaꝫ instant: quasi roborādo argumentum sic: excedens omne cogitabile non est per tuā responsionem: ergo non est excellens oē cogitabile quod est oppositum quid nominis ipsius dei. probatur consequentia: quia non excedit cogitabile existens: et si ipsum esset cogitaretur maius q̄ꝫ cogitatū non esset. Sed hec obiectio non est alia ab obiectiōe facta in litera: et ideo eadem respōsione soluitur distinguēdo consequens: qꝫ excedere omne cogitabile contingit dupliciter. Uno modo quod excellit in rerum natura. Alio modo secundum esse cogitatum: et intendo non quod esse in rerum natura: aut obiectiue sit ratio excessus: sꝫ vtimur eis in proposito vt conditione rerum cogitatarum. Uerbi gratia. conditiões perfecti oratoris cogitate possunt excedere omnem oratorem dupliciter,

sus literalis est quem autor intendit: autor autem sacre scripture deus est qui oīa simul suo intellectu comprehēdit: non est inconueniens vt dicit Aug. 12. confes. si etiā s̄m literalem sensum in vna litera scripture plures sint sensus.

Ad primum Ergo dicendū qđ multiplicitas horum sensuum non facit equiuocationem: aut aliam speciem multiplicitatis: quia sicut iam dictum est: sensus isti non multiplicāntur propter hoc quod vna vox multa significet. Sed quia ipse res significate per voces aliarum rerum possunt esse signa. ¶ Et ita etiam nulla confusio sequitur in sacra scriptura: cum omnes sensus fundentur super vnum scilicet literalem: ex quo solo potest trahi argumentum: non autem ex his que secundum allegoriam dicuntur: vt dicit Aug. in epistola contra Uincentium donatistam. ¶ Non tamen ex hoc aliquid deperit sacre scripture, quia nihil sub spirituali sensu continetur fidei necessarium quod scriptura per literalem sensum alicubi manifeste non tradat. ¶ Ad secundum dicendum quod illa tria: historia, etymologia, analogia, ad vnum literalem sensum pertinent: nam historia est vt ipse Aug. exponit cum simpliciter aliquid proponitur: etymologia vero cum causa dicti assignatur: sicut cum domin⁹ assignauit causaꝫ quare moyses permisit licentiam repudiandi vxores scilicet propter duritiam cordis ipsorum. Mat. 18. Analogia vero est: cum veritas vnius scripture ostenditur veritati alterius nō repugnare. Sola aūtē allegoria inter illa 4. pro tribus spiritualibus sensibus ponit̄ sicut et hug. de san. Uic. sub sensu allegorico etiam analogicū comprehendit ponens in 3. suarum sententiaruꝫ solum tres sensus. s. historicū allegoricū: et tropologicū. ¶ Ad tertium dicendum: qꝫ sensus parabolicus sub literali continetur: nam per voces significatur aliquid proprie et aliquid figuratiue: nec est literalis sensus ipsa figura: sed id qđ est figuratum. Non enim cum scriptura nominat dei brachium est literalis sensus qꝫ in deo sit membrum huiusmodi corporale: sed id quod per hoc mēbrum significatur: scilicet virtus operatiua: in quo patet qđ sensui literali sacre scripture nunqꝫ potest subesse falsum.

¶ De deo: an deus sit. Questio. ij.

Q Uia igitur Principalis intentio huius sacre doctrine est dei cognitionem tradere et nō solum secūdum qꝫ in se est: sed etiam secūdum qꝫ est principium rerū et finis earū: et specialiter rationalis creature: vt ex dictis est manifestum ad huius doctrine expositionem intēdentes. ¶ Primo tractabimus de deo. ¶ Secundo de motu rationalis creature in deum. ¶ Tertio de christo qui s̄m qꝫ homo via est nobis tendēdi in deum. ¶ Consideratio autem de deo tripertita erit. ¶ Primo nāqꝫ considerabimus ea que ad essentiam diuinam pertinēt. ¶ Secundo ea q̄ pertinent ad distinctionē personarum. ¶ Tertio ea que pertinēt ad processum creaturarum ab ipso. ¶ Circa essentiam vero diuinam. ¶ Primo considerandum est an deus sit. ¶ Secūdo quomodo sit: vel potius quō nō sit. ¶ Tertio considerandum erit de his que ad operationē ipsius pertinent. s. de scientia et de volūtate et potentia. ¶ Circa primum querūtur tria. ¶ Primo, vtrum deum esse sit per se notū. ¶ Secūdo, vtrū sit demonstrabile. ¶ Tertio an deus sit.

¶ Utrum deū esse sit per se notum.
Articulus primus.

II 1. dist. 3. q. 1. ā. 2. Et. 1. ꝯ ca. 10. et 11. Et sū. q. 10. ā. 12. Et po. q. 7. ā. 2. 11m.

A D primum Sic pcedit. Uidetur qꝫ deum esse sit per se notum. Illa enim nobis dicuntur per se nota: quorum cognitio nobis naturaliter inest: sicut pꝫ de primis principijs. Sed sicut dicit Damas. in prin. libri sui: omnibus cognitio existendi deum naturaliter est inserta: ergo deuꝫ esse est per se notum. ¶ P̄. Illa dicūtur esse per se nota q̄ statim cognitis terminis cognoscuntur, qđ philosophus attribuit primis demonstrationis principijs. in. 1. poste. Scito enim quid est totū et quid pars, statim scitur qꝫ omne totū maius est sua parte: sed intellecto quid significet hoc nomen deus: statim habetur qꝫ deus est. Signatur enim hoc nomine id quo maius signari non potest: maius aūt est qđ est in re et in itellectu: q̄ꝫ qđ est in intellectu tm̄: vnde cum intellecto hoc noīe deus statim sit in intellectu: sequitur etiam qꝫ sit in re: g̊ deum esse est per se notum. ¶ P̄. Ueritatem esse est p se notum: qr qui negat veritatem esse concedit veritatem esse: si enim veritas non est, verū est veritatē non esse. si aūt est aliquid verū: oportet qꝫ veritas sit. Deus aūt est ipsa veritas. Joā. 14. Ego sum via veritas et vita: ergo deum esse est per se notum.

Sed cōtra. Nullus pōt cogitare oppositum ei⁹ quod est per se notum: vt patet per philosophum in. 4. met. et in primo poste. circa prima demonstrationis principia: cogitari autem potest oppositum eius quod est deum esse secundum illud psal. Dixit insipiens in corde suo non est deus. ergo deum esse non est per se notum.

Rn̄deo Dicēdū: qꝫ ꝯtingit aliqd eē p se notuꝫ dupl'r. vno modo

Universidad de Deusto Biblioteca

Uno modo q ille excessus sit in rerum natura. Alio mō q sit in esse obiectiuo. Primo modo oporteret ponere oratorem perfectum existere. Scdo modo non: sed sufficit ipm habere esse obiectiuum: rōnem aūt excedendi attendi dicimus penes nobilitatem conditionum cogitatarū in se. In pposito ergo dāq ex illo antecedente: excedens oē cogitabile non est: optime sequitur: ergo non est excedens in rerum natura omne cogitabile: imo nō est sic excedēs formicam: aut quodcunq minimum existens: sed solum valet ergo non est excedēs in se secūdum esse obiectiuum omne cogitabile: imo sic excedit omne cogitabile. Et cum dicitur maius cogitabile eēt si esset in rerum natura: negatur hoc. Ista enim replica procedit aut ex ignorantia proprie vocis dum credunt isti quod respōsio data acceptans qd nominis assignatū dei intendat quod cū significatur hoc. s. maius omni cogitabili significet aliquid plenum omni perfectione abstrahēdo ab existentia: et ideo instant significetur plenū oī perfectiōe inclusa existentia in rerū natura et sic significabit maius: aut ex ignorātia inter actum signatum et exercitum. Conuenimus nanq in qd nominis et non dissentimus. Nihil excipimus in ratione excedendi: seu in actu signato: quamuis ab existere i actu exercito abstrahere op9 sit. Unde concedit qd significat et cogitat maius omni cogitabili cum omni perfectiōe etiā existētie in rerū natura: in actu tñ signato: sed a significari et cogitari/ad eē nō vz argm. Et ideo in lrā dr q h rō nihil cōcludit: qr ab aduersarijs non concedit maius oi cogitabili esse in natura rerū: lz concedatur q maius oi cogitabili significatur et cogitatur esse in rerū natura: non ergo significatur maius significatum vt exñs: sed etsi existeret nō esset maius: sed eēt quod nō est nisi in cogitatione. Exēplū simile in spāli habetur: si fingamus latere nos nobilissimum animalium esse: et vellemus probare illud esse ex terminis. s. nobilissimum animalium est: qr si non est: ergo non est nobilissimum animalium: hic enim manifestius liquet q rō excessus est nobilitas rei signate in se: cōdōnes vero excedētis sunt esse obiectiuum et esse in rerū nā: et qualr argumentum non valeat: vt pz exercenti. Logice aūt his molestijs vnico verbo silentiū impones: dicens q maius omni cogitabili importare existentiam in rerum natura contingit duplr. s. in actu exercito vel signato: et q secundo modo conceditur in proposito: primo modo non: et quod si primo modo acceptaretur sine dubio illa esset per se nota: maius omni cogitabili est: sicut ista quod est: est: ratio aūt quare non clauditur existere in actu exercito: sed vt conceptum tantum est: quia nominibus res significantur vt concepte: verbis āt vt exercite. Unde ista enunciatio: existentia nō est: nō implicat cōtradictoria: ista autē quod existit non est implicat contradictoria.

¶ In rñsione ad tertium aduertendum q dum lrā rñdendo ɔcedit vitatem esse: in cōi esse per se notum: ɔñam factam arguendo acceptare vr: illam. s. nulla veritas est: ergo verum est nullam veritatem esse. Scotus tñ in pmo di. pmo. q. 2. in rñsione ad tertium reprehendit hanc ɔñam dicēs eam peccare fallacia ɔsequentis a pluribus causis veritatis ad vnā illarū. Tum qr lz valeat nulla veritas est: ergo non est verū aliquā veritatē esse: nō tñ valet: ergo est verū nullam veritatē esse: illa. n. est negatiua/ista affirmatiua. Tū qr veritas aut sumitur fundamētalr: aut formalr: si nulla veritas est: neutro modo verū est illam esse: non fundamentalr: qr nulla res fundans remanet: nō formalr: qr nullus intellectus restare poneretur: ergo affirmatiua non sequitur: sed negatiua: vt dictum est.

secundum se et non quo ad nos. Alio mō secundum se et quoad nos. Ex hoc enim aliqua propositio est per se nota q predicatū includitur in ratione subiecti vt homo est animal: nam animal est de ratione hominis. Si igitur notū sit oib9 de predicato et de subiecto quid sit: propositio illa erit oibus per se nota: sicut pz in primis demrationum principijs: quorum termini sunt quedam communia que nullus ignorat: vt ens et nō ens: totū et pars: et similia. Si autē apud aliquos notum non sit de predicato et subiecto quid sit propositio quidem quantum in se est erit per se nota: non tamen apud illos qui predicatum et subiectum propositionis ignorant. Et ideo contingit vt dicit Boet. in lib. de hebdo. q quedam sunt cōes animi ɔceptiones: et per se note apud sapientes tantum: vt incorporalia in loco non esse. Dico ergo qd hec propō, deus est, quantum in se est per se nota est: qr predicatum est idē subiecto: De9 enim est suum esse vt infra patebit. Sed qr nos non scimus de deo quid est: non est nobis per se nota: sed indiget demonstrari per ea que sunt magis nota quo ad nos: et min9 nota quo ad naturam scilicet per effectus.

Ad primum Ergo dicdū q cognoscere deū eē in aliquo cōi sub quadā confusione est nobis naturaliter insertum: inquantū. s. de9 est hominis beatitudo. homo enim naturaliter desiderat beatitudinem: et qd nāliter desideratur ab homine naturaliter cognoscitur ab eodem. Sed hoc non est simpliciter cognoscere deum esse: sicut cognoscere veniētem non est cognoscere petrū: qūuis sit petrus veniens: multi. n. pfectum hoīs bonū qd est btītudo estimāt diuitias: qdā vero voluptates: qdā aūt aliquid aliud. ¶ Ad scdm dōm q forte ille qui audit hoc nomen deus non intelligit significari aliquid quo maius cogitari non possit: cū quidā crediderint deū esse corpus. Dato etiam q quilibet intelligat hoc noīe deus significari h qd dr. s. illud quo maius cogitari non potest: non tamen propter hoc sequitur quod intelligat id qd significatur per nomen esse in rerum natura: sed in apprehensione intellectus tantū. Nec potest argui quod sit in re nisi daretur quod sit in re aliquid quo maius cogitari non potest: quod non est datum a ponentibus deum non esse. ¶ Ad tertium dicendū quod veritatem esse in communi est per se notum: sed primam veritatem esse hoc non est per se notum quo ad nos.

¶ Utrum deum esse sit demōstrabile. Articulus 2.

Ad secundum Sic proceditur. Uidetur quod deum esse nō sit demonstrabile. Deū enim esse est articulus fidei: sz ea que sunt fidei non sunt demonstrabilia: quia demonstratio facit scire: fides autem de non apparentibus est: vt patet per apostolum ad Hebreos vndecimo: ergo deum esse non est demōstrabile. ¶ Preterea. Medium demonstrationis est quod quid est: sz de deo non possumus scire quid est: sed solum quid non est: vt dicit Dama. ergo non possumus demonstrare deum esse. ¶ Preterea. Si demonstraretur deum esse hoc nō esset nisi ex effectibus eius: sed effectus ei9 non sunt proportionati ei: cum ipse sit infinitus et effectus finiti autem ad infinitum non est proportio: cum ergo causa non possit demonstrari per effectum sibi non proportionatum: videtur quod deum esse non possit demonstrari.

Sed contra Est qd apostolus dicit ad Romanos primo: Inuisibilia dei per ea que facta sunt intellecta conspiciuntur. Sed hoc nō esset nisi per ea que facta sunt posset demonstrari deum esse: primum enim quod oportet intelligi de aliquo est an sit.

Rñdeo Dicēdū: q duplex est demōstratio. vna que est p causaz: et dicitur pper quid: et hec est p priora simpliciter alia est per effectū: et dicitur demonstratio quia: et hec est per ea que sunt priora quo ad nos: cum enim effectus aliquis nobis est manifestior qz sua causa: per effectū procedimus ad cognitionem cause. ex quolibet autem effectu potest demonstrari propriam causam eius esse: si tamen eius effectus sint magis noti quo ad nos: quia cum effectus depēdeant a causa: posito effectu necesse est causam preexistere. Unde deum esse sm q nō est per se notū quo ad nos demonstrabile est per effectus nobis notos.

Ad primū Ergo dōm q deū esse et alia huiusmodi q per rationem naturalē nota possunt esse de deo vt dicitur Ro. 1. nō sunt articuli fidei: sz preambula ad articulos. Sic enim fides presupponit cognitionem naturalem sicut gratia naturā: et vt perfectio perfectibile nihil tamen phibet illud qd sm se demōstrabile est et scibile ab aliquo accipi vt credibile q demonstrationem nō capit. ¶ Ad scdm dicendum, q cū demonstratur causa per effectum necesse est vti effectu loco diffinitionis cause ad probādum causam esse: et hoc maxime cōtingit in deo: quia ad pbādum aliquid esse, necesse est accipere pro medio quid significet nomen: non aūt qd quid est: quia questio quid est, sequit ad qōnem an est. Nomina aūt dei imponuntur ab effectibus vt postea ostēdetur: vnde demonstrādo deum esse per effectum accipere possumus pro medio quid significet hoc nomen deus. ¶ Ad tertiū dōm, q per effectus nō pportionatos cause nō pōt perfecta cognitio de causa haberi: sed tamen ex quocūq effectu potest manifeste nobis demonstrari causam esse: vt dictum est, et sic ex effectibus dei potest demonstrari deum esse: licet per eos non perfecte possimus eum cognoscere sm suam essentiam.

nulla veritas est: est qdā enunciatio: ergo significans verū vel falsum: ex primo peri erm. sed apud eos significat verū: ergo significat nullam veritatem esse/esse verum. Ad pmam ergo obōnē dr q nulla fallacia est: quia vtraq illarū sequitur determinate ex illa: et prius sequitur ista affirmatiua de modo: ergo verū est nullam veritatem esse: qz illa negatiua: ergo non est verū aliquam veritatem esse qm prima sequit immediate. scda āt mediante illa: qm pma ptinet ad ɔsistentiaz ipsi9 ppōnis in seipsa scda aūt ad destructionem sue ɔdictorie. s. aliqua veritas est. Et rursus: lz destructio ɔdictorie ipsaz stati sequeret: dicēdo nulla veritas est: ergo nō aliqua veritas ē. Destructio tñ ɔdictorie cū modo: de vero non sequit nisi in virtute regule dicte. s. q ppō vera de in esse equalet modali de vero: nō enim sequit: nulla veritas est: ergo non est verū aliquā veritatem esse: qr equiualet negationi illius ɔtradictorie. s. nō aliqua veritas est: et sic Sco. negando ɔñam ɔcessit illam nesciens: dum ɔcessit aliam: sup rationē illius fundatam. Ad scdam vero obiectionem dr: q veritas sumitur ad minus fundamētaliter: et cū dr q nullum fundamentum remanere negatur. Dico enim q ad remansionem veritatum negatiuarum fundamentaliter/non requiritur remansio rerum vnde veritas istius: nihil est nihil omni oino rex intellectu secluso remanet fundamentaliter: quia si intellectus esset/posset eis suā cōpositionē adequare obalr cōponendo hanc: nihil: et hic remansio sufficit: vnde nec ēt modo ista propositio: nihil est nihil habet fundamenti ex parte rei significate nisi modo dicto. Qd enim dicitur quod veritas fundamentaliter est entitas: verum est de veritate positiua: non autem negatiua: fundamentum enim negatiue veritatis est non esse: et non est esse: vt patet.

¶ Hunc articulum diffuse habes in. q. de ve. q. 10. arti. 12.

a
2
68
d
55
66
o
r
1. dist. 8. q. 1. ar. 1. Et. 1. 2 ca. 13. Et opus. 3. c. 3. Et vi. q. 1. art. 4. 7m. Et po. q. 7. art. 2. 7m.
Pmo ce. ɔo. 22.

Titulus clarus. In corpore duo. Primo distinguit demonstrationem in qa et propter quid etc. Secundo respondet questio affirmatiue vnica conclusione: deum esse est demonstrabile a posteriori seu per effectum/probatur: effectus dependent a ppria causa: ergo posito effectu necesse est cām preexistere: ergo ex quolibet effectu dummodo sit nobis notior potest demonstrari ppria causam eius esse: ergo deum esse est demonstrabile per effectus notiores nobis: omnia clara sunt: supponendo quod deus habet aliquos nobis notiores effectus: quod inferius patebit.

¶ In responsione ad primū: aduerte q nota de deo naturali lumine: dupliciter sumuntur. Uno modo secundum se. Alio modo vt nobis nota: et similiter articuli fidei sumuntur secundum se: et vt crediti: si sumantur vtraq sm se: sic non est verum q illa sint preambula ad propositiones q sunt articuli fidei: sed quedam precedunt vt deum esse: deum esse vnum bonum: et similia absoluta: quedam sequuntur: vt deum esse primā cām rerū: et cetera hmōi: nec pp hoc sequit q sint ppōnes in theologia priores pmis principijs: qūuis sequatur q sunt aliqua priores illis pncipijs q sunt articuli fidei: qm pcedentes sm se: sunt inter pncipia: iā. n. dictū est in scdo articulo/q articuli fidei sm se sunt p se pncipia theologie: vt crediti autem per accidens: si vero sumantur vtraq vt nota nobis: sicut oia huiusmodi naturaliter nota sunt preambula: propter rationem in litera positam: et hoc tantum litera intendit: quare esto cautus.

¶ In respōsione ad secūdum: aduerte q hec doctrina de probatione questionis an est/vera est quo ad nos: sm talem nanq ordinem questio quid est sequitur an est: sm se autem ecōuerso: vt in secūdo posteriorū docetur.

¶ Super arti. 3.

In titulo dubiū statim occurrit ex primo posteriorum: nulla sciencia pbat subiectum suū: et vt dicit Auer. i scdo phy. cōmen. 26. nec a priori nec a posteriori: sed supponit illud esse aut per se notū ad sensum vel intellectum: vel accipit aliunde: sed i hac sciētia subiectum est deus: vt in pria questione dictū est: ergo non debet hic probari deum esse: cōtra artem: ergo hic articulus mouetur. Ad hoc dicitur q nulla sciencia: per se loquendo probat subiectū suū esse: per accidens autem non inconuenit scientiam aliquā probare suum subiectuz esse: sic autem est in proposito: quoniam occurrit hic duplex accidens: propter qd sciētia hic pbat deū esse primum est imperfecta illius participatio i nobis: si em lumen diuinū plene participarem9 cōstāter statim deum esse. secūdum est conditio medij. s. q est quasi extraneum: licet em nulla scientia ex simpliciter pprijs pbet subiectum suum: ex extraneis tamen appropriatis pbare potest: si notiora nobis sunt extranea illa qz eē illi9 subiecti: sicāt contingit in proposito: quoniam theologia nō ex pprijs simpliciter: sed ex pprijs ministerialiter. s. notis naturali lumine: que absolute sunt extranea vt diximus: probat deum esse: vt patet in decursu questionis.

¶ Utrum deus sit. Articulus. 3.

Ad tertiū Sic proceditur. Uf q deus non sit. Quia si vnū contrariorum fuerit infinitum totaliter destruetur aliud. Sed hoc intelligitur i hoc nomine deus scilicet q sit quoddam bonum infinitum. Si ergo deus esset, nullū malum inueniretur. Inuenitur autem malū in mundo. ergo deus nō est. ¶ P. Quod potest cōpleri per pauciora pncipia non fit p plura. Sed videtur q oīa que apparent in mūdo possunt cōpleri per alia principia supposito q de9 non sit: qr ea que sunt naturalia reducuntur in pncipium qd est natura. Ea vero que sunt a pposito reducuntur in pncipiū quod est ratio humana vel voluntas. Nulla igitur necessitas est ponere deum esse.

Sed cōtra Est qd dicitur exo. iij. ex persona dei, Ego sum qui sum.

Rñdeo Dicendum q deū esse quinq vijs probari potest.

¶ Prima autē et manifestior via est que sumitur ex parte motus. Certum est enim et sensu cōstat aliqua moueri in hoc mundo: omne autem quod mouetur ab alio mouetur. Nihil enim mouetur nisi secundum qd est in potentia ad illud ad quod mouetur. Mouet autem aliquid secundum quod est actu. Mouere enim nihil aliud est qz educere aliquid de potentia in actum. De potentia autem non potest aliquid reduci in actū nisi per aliquod ens actu. sicut calidum in actu: vt ignis facit lignū quod est calm in potentia esse actu calm. et per hoc mouet: et alterat ipsum. Non autem est possibile vt idem sit simul in actu et potentia secundū idem: sed solum secundum diuersa: quod enim est calidum in actu non potest simul esse calidum in potentia: sed est simul frigidum in potentia. Impossibile est ergo qd secundum idem et eodem modo aliquid sit mouens et motum vel q moueat seipsum: omne ergo quod mouetur opz ab alio moueri. Si ergo id a quo mouet moueat opz et ipm ab alio moueri: et illd ab alio: hic āt nō est pcedere in infinitū: qr sic nō eēt aliqd pmū mouens: et p ɔñs nec aliquod aliud mouēs qr mouētia scda nō mouet nisi p hoc q sunt mota a primo mouente: sicut baculus non mouet nisi p h q est motus a manu: ergo necesse est deuenire ad aliquod primuz mouens quod a nullo mouetur: et hoc omnes intelligūt deū. ¶ Secūda via est ex 553

¶ In corpe est vna ɔclusio rñsiua quesito affirmatiue. s. de9 est: et pponit quinq vijs probanda: quas nō est opus formare: cum et h et in primo cōtra Genti. et in. q. de potentia. et in. q. de ve. et in pmo sen. habeantur.

¶ Circa has rōnes in cōi aduertendū est diligenter q possunt afferri ad duo. Primo ad concludēdum illudens incorporeum/immateriale/eternum/summum/immutabile/primū/pfectissimum etc. qd et quale deum tenemus esse: et sic iste rōnes habent plurimum disputationis: eo q prima via vt in primo contra Genti. cap. 22. dicitur non ducit ad motorem magis immobilem qz sit aia intellectiua. scda aūt/vt dicit Auer. nō ducit nisi ad corpus celeste: et eius motorē. Reliquarū quoq nulla magis sursum ducere videtur: et ad hoc intentum non afferuntur hoc in loco he ratiōes vt nūc nunc patebit. Alio mō afferri possunt ad concludēdum quedam pdicata inueniri in rerū natura: que sm veritatem sunt ppria dei: nō curado qūo vel qualr sint etc. Et ad hoc intētū hic afferunt: et sunt nihil fere difficultatis hūtes sm phiam. Et vt meli9 intelligat qd dicim9 sigillatim explanādo dr: q pme vie ex pte mot9 sat est q inferat: ergo dat pm mouēs immobile: nō curando: vtrū illud sit aia celi aut mūdi. hoc. n. quereretur in sequenti questione. Secūde quoq vie ex parte efficientis sat est q ducat ad pmum efficiens: non curando an illud sit corpus vel incorporeū: hoc enim quereretur in sequenti qstione. Tertie vo vie ex parte necessarij sat ē q ducat ad pm necessariū nō ex alio: nō curādo an sit vnū vel plura: hoc enim querer in. q. xj. Quarte quoq vie ex gradibus rerum sat est ducere ad maxime ens verum bonum nobile a quo sunt omnium participationes. Et similiter quinte vie ex gubernatione: sat est ducere ad primū gubernantem per intellectū quicunq sit ille: omnia enim hec predicata. s. mouens immobile/primū efficiens/necessariū nō ex alio/maxime ens/et pm gubernans intelligendo: sunt sm veritatē ppria deo: et ideo concludēdo hec inueniri in rerum natura/cōcludit directe quasi per accidens q deus est. i. de9 non vt de9: sed vt habens talem conditionem est: et consequenter ipsum substractū. s. de9 vt deus est. Ex his autē patet q nec rationes Auerrois cōtra Auicennam: nec Aureoli contra has rationes sunt contra intentum huius articuli nisi obiectio contra vltimam/et cōtra propositiones assumptas. Unde sciendum est scdo: q in prima ratione que sumpta est ex. 7. et 8. phy. sunt due propositiōes impugnate. Altera est: nihil mouet seipsum primo. Contra hanc enim Scotus in materia de grauib9 et leuibus et voluntate etc. arguit: et quoniā hoc esset exire nostros limites erit de h questio specialis. Altera est primū ē causa medij: hcenim assumitur tam in prima qz scda et tertia ratione ad pbandum q non proceditur in infinitum. Et cōtra eam: lz sit expresse Aristo. in scdo meta. et 8. phy. arguit sic in substantia. Media causa seu motor/si necessario depēdet a pma causa seu motore: aut hoc habet qr media: aut qr causa: aut qr causa media: sed nihil horū est: ergo non opz mediam cām dependere a pma. Assumptum patet ex sufficienti distinctione: destructio vo singulorum pbatur: et primo q non ex rōne medij: quoniā mediuz dicitur respectu duorū: hinc. s. ide quorum est mediuz: et nō necessario respectu primi et vltimi: vt patet in medijs partibus proportionalibus circuli. secundo q non ex ratione cause: qr causa vt causa respicit effectum et nō dependentiam ad prius aut primum vt patet. tertio q non ex ratione composita. s. cause medie/quoniam causa media vt sic nihil aliud exigit qz vt in causando mediet: sed h. s. in causando mediare sufficienter saluatur si inter aliquam priorem causam et effectum aliqua media causalitas sit: ergo media causa ex ratione qua media causa/non exigit dependentiaz a prima cā: sz a priore. Et confirmatur: qr scdm te ista conditionalis est vera: si procederent in infinitū cause/omnes cause essent cause medie: ergo ad rationem cause medie non requiritur dependentia a prima/sz a priore: respectu cuius et posterioris dicatur media.

¶ Ad hoc breuiter dicitur q causa media ex eo q cā media necessario depēdet a prima. Ad cuius euidentiam opz recolere q de ratione cāe est efficacia: nisi enim cā aliquid efficiat/cā in actu de qua est sermo dici non potest. Efficacia nanq cause in illius causalitate actuali consistit: et propterea: nisi cālitas compleat neq cā in actu neq efficacia seu efficiētia aliqua saluat: opz ergo ad hoc q cause rō saluet vt cālitas illi9 ɔpleatur: ac per hoc qcquid repugnat complemento cālitatis alicuius cāe repugnat cāe illi. Cum igitur causa media vere causa sit: opz ipsam habere ppriā causalitatem cōpletam. Tunc sic: complementū causalitatis cause medie nullatenus pōt eē sine depēdetia a pria cā: & cā media vt est cā

Universidad de Deusto Biblioteca

media dependet a prima:ergo optime dixit Aristo.vt habetur in litera: ꝙ primum est causa medij:consequẽtia nota:⁊ añs probatur:si tolleretur prima causa:sic ꝙ ante omnem causam esset alia causa:nunꝙ̃ perficeretur causalitas istarum causarum essentialiter dependentium:ergo complementum mediarum dependet a prima.conditionalis est clara:quia infinitas descensus vel ascensus repugnat complemento.Consequentia autem patet : quia constat ꝙ complementũ medie cause depẽdet ab aliq̃ antecedẽte ⁊ nõ a priore tãtum:vt patet ex cõditionali: ergo a prima.

¶Ad obiectionẽ aũt in oppoᵐ:cũ dr:causa media nihil exigit nisi ꝙ i causando medict/ꝯcedit̃:sꝫ cũ sub sumit̃:ꝙ hoc saluatur respectu põris cause: negat̃:qm̃ impoñe est mediã cãlitatem perfici nisi sustentet̃ in p̃ma:si eñ ab infinitꝫ p̃orib⁹ depẽdet nũꝙ̃ perfici poterit.Ad ꝯfirmationẽ vero negatur ꝙ illa conditionalis.s.si cause essentialiter ordinate eẽnt infinite oẽs eẽnt cãe medie:sic Aristo.aut nr̃a simplr̃:sed est ad hoiem ponẽtem infinitatem in causis huiusmodi : apud hos namꝙ sequit̃ optime ꝙ cum oẽs ponantur cause ⁊ nulla prima: igitur medie:sed ꝫm veritatẽ ex illo⁹ añte ꝓcedit̃ in infinitũ in causis:seq̃t̃ ergo nulla cã est:vt Ari.⁊ san. Tho.deducunt:qꝛ sequitur:ergo nõ est p̃ma:ergo nec media: qꝛ p̃ma est cã medie: vt probatum est.

¶Circa illã ꝓpõnem in quarta via assumptam.s.maxime tale in aliquo genere est causa omnium alioꝝ que sunt illius generis:qm̃ impugnatur ab Aureolo . Nota tres terminos . Primo ꝙ aliud est eẽ maxime tale i aliquo genere : ⁊ aliud est esse primam seu perfectissimã speciem alicui⁹ generis:vnde non assumitur hic ꝙ perfectissima species sit causa ceteraꝝ sed ꝙ maxime tale ⁊c. ¶Scd̃o ꝙ esse causam contingit in proposito dupliciter.s.effectiuam ꝓprie vel exemplarem:hoc in loco cõfuse assumitur esse causam:qm̃ ad propositũ nõ refert quali causalitate maxime ens bonum ⁊ verum sit causa esse bonitatis ⁊ veritatis ceterorum. Esse enim causam siue exemplarem omnium hoꝝ siue effectiuã ꝓprium est dei. ¶Tertio ꝙ cetera illius generis pñt accipi duplr̃.s.absolute.i.ꝫm totum id qd̃ sunt:⁊ possunt accipi ꝫ rõnem illius generis:in ꝓposito nõ sumunt̃ absolute: sed ꝫm ꝙ habent illius rationem:nõ eñ maxime calidum diximus cãm reliquoꝝ calidoꝝ ꝫm subam ⁊ totũ qd̃ sunt:sed solum inq̃tũ calida sunt: ita ꝙ sensus ꝓpõnis assumpte est:maxime hñs rõnẽ aliquã formalem est causa siue exemplaris siue effectiua reliquoꝝ habentium eandem rationem formalem vt sic. ¶Ex hoc pꝫ ꝙ instantia Aureoli de albedine respectu colorum nihil valet.Tum qꝛ albedo non est maxime color . Tum qꝛ si esset maxime color nõ oporteret ꝓpterea ipsam causare ceteras species coloris absolute:sed quãtum ad rõnem coloris tãtum. Tum quia dicere albedinem esse cãm exemplarem reliquorum colorum quatenus colores sunt nullum inconueniens est:cum perfectiora sint naturaliter exẽplaria imperfectiorum vt sic:⁊ colores omnes quãto magis accedunt ad albedinem tanto plus habent lucis:⁊ cõsequẽter perfectionis rõne coloris.

¶Circa quintã viã est instantia quoꝙ Aureoli:quã tñ prius excluserat sanctus Tho 3° cõtra genti.cap.63.s.ꝙ quidditates rerum naturalium sunt sufficientes cause effectuum qui naturaliter apparent ordinate ⁊c.in vniuerso:vide ibidem.⁊ in.q.de ve.q.5.arti.2.⁊ inuenies rationẽ insufficientie esse vnitatem ordinis/vtilitates mutuas/connexiones contrariorum ⁊c. preter eam que hic ponitur in responsione ad secundum:quia.s.

ratione cause efficientis.Inuenimus enim in istis sensibilibus esse ordinem causarum efficientiũ:nec tamen inuenitur nec est possibile ꝙ aliquid sit causa efficiẽs suiipsius: quia sic esset prius seipso:qd̃ est impossibile: nõ aũt est possibile ꝙ in causis efficiẽtibus procedatur in infinitũ:quia in oĩbus causis efficiẽtib⁹ ordinatis primũ est causa medij: ⁊ mediũ est causa vltimi:siue media sint plura siue vnũ tm̃:remota aũt causa , remouet̃ effectus.ergo si nõ fuerit primum in causis efficiẽtibus nõ erit vltimũ nec mediũ.Sed si ꝓcedatur in infinitũ in causis efficiẽtib⁹ nõ erit prima causa efficiẽs:⁊ sic nõ erit nec effectus vltimus:nec cause efficiẽtes medie:qd̃ patet esse falsum.ergo est necesse ponere aliquam causam efficientem primamᶜ. quã oẽs deum nominant. ¶Tertia via est sumpta ex possibili ⁊ necessario : que talis est.Inuenimus eñ in rebus quedã q̃ sunt possibilia esse ⁊ nõ esse:cũ quedã inueniãtur gñari ⁊ corrũpi:⁊ per ꝯñs possibilia esse et non esse. Impoñe est aũt oĩa que sunt talia semp esse:quia qd̃ poñe est nõ esse quãdoꝙ nõ est:si igitur oĩa sunt possibilia nõ esse aliquãdo nihil fuit in rebus.Sed si hoc est verum etiã nũc nihil esset:qꝛ qd̃ nõ est nõ incipit esse nisi per aliquid qd̃ est . Si igit̃ nihil fuit ens:impossibile fuit ꝙ aliquid inciperet esse:⁊ sic mõ nihil esset qd̃ pꝫ esse falsum.Nõ ergo omnia entia sunt possibilia:sed opꝫ aliquid esse necessarium in rebus. Omne aũt necessarium vel habet causam sue necessitatis aliũde:vel nõ hꝫ.nõ est aũt poñe ꝙ ꝓcedatur in infinitum in necessarijs que habẽt causam sue necessitatis:sicut nec in causis efficiẽtibus:vt probatum estᶜ.ergo necẽ.se est ponere aliquid qd̃ sit per se necessarium, nõ habẽs causam necessitatis aliunde: sed qd̃ est causa necessitatis alijs qd̃ oẽs dicunt deum. ¶Quarta via sumitur ex gradibus qui in rebus inueniuntur . Inuenitur enim in rebus aliquid magis ⁊ minus bonum ⁊ verum ⁊ nobile:⁊ sic de alijs hmõi.Sed magis ⁊ minus dicũtur de diuersis ꝫm qd̃ appropinquant diuersimode ad aliquid quod maxime est:sicut magis calidum est quod magis appropinquat maxime calido . Est igitur aliquid quod est verissimum ⁊ optimum ⁊ nobilissimum:⁊ per consequens maxime ens:nam que sunt maxime vera sunt maxime entia:vt dicitur.2.meta.Quod autem dicitur maxime tale in aliquo genere est causa omnium que sunt illius generis: sicut ignus qui est maxime calidus est causa omnium calidorum:vt in eodem libro dicitur.ergo est aliquid quod omnibus entibus est causa esse ⁊ bonitatis ⁊ cuiuslibet pfectionis:⁊ hoc dicimus deum. ¶Quinta via sumitur ex gubernatione rerum : videmus enim ꝙ aliqua que cognitione carent: scꝫ corpora naturalia operãtur ꝓpter finẽ: qd̃ apparet ex hoc qd̃ semper aut frequẽti⁹ eodem modo operant̃:vt cõsequãtur id qd̃ est optimũ.Unde patet ꝙ non a casu:sed ex intẽtione perueniunt ad finem . Ea autem que nõ habẽt cognitionẽ nõ tendunt in finẽ nisi directa ab aliquo cognoscente ⁊ intelligenteᶜ:sicut sagitta a sagittãte:ergo est aliquid intelligẽs a quo omnes res naturales ordinant̃ ad finem:ᶜ ⁊ hoc dicimus deum.

Ad primum Ergo dicẽdum, ꝙ sicut dicit Aug.in ench.Deus cũ sit summe bonus nullo modo sineret aliquid mali esse in operib⁹ suis nisi esset adeo omnipotẽs ⁊ bonus:vt bene faceret etiam de maloᶜ:hoc ergo ad infinitam dei bonitatem pertinet:vt esse permittat mala ⁊ ex eis eliciat bona. ¶Ad secundum dicẽdum ꝙ cum natura ꝓpter determinatum finem operetur ex directione alicuius superioris agentis ᶜ: necesse est ea q̃ a natura fiunt etiã in deum reducere sicut in primam causam.Similiter etiam que ex ꝓposito fiunt:oportet reducere in aliquam altiorem causam que nõ sit ratio ⁊ volũtas hũana:qꝛ hec mutabilia sunt ⁊ defectibilia: opꝫ aũt oĩa mobilia ⁊ deficere possibilia reduci in aliquod primũ principiũ immobile ⁊ per se necessarium:sicut ostensum est.

natura agit propter finem:ex secundo physico.ergo aut a se conceptum/ aut ab alio intendente directa ⁊c.

¶Circa solutionem primi argumenti. Aduerte ꝙ responsio litere consistit in negatione consequentie:quia tamen non assignatur causa in communi:sed particulari materia:de qua est sermo:ideo in communi loquẽdo scito primo ꝙ vnum oppositorum excludere reliquum potest dupliciter intelligi/scilicet formaliter ⁊ effectiue: formaliter quidem/ vnum oppositorum non excludit reliquũ nisi a suo receptiuo: vt patet:et sic in proposito : quia bonum diuinum infinitum est et omne malũ excludit formaliter a deo:nõ autem a creatura:quia non recipitur in creatura : sed in ipso tantum deo. Effectiue vero vnum oppositorũ excludit reliquum secundum quod efficit aliquid sibi simile : sicut vis solaris excludit frigus ab aere : secundum quod assimilat sibi aerem in esse calido:⁊ iuxta hanc oppositionem procedit argumentum : qd̃ si vnum oppositorũ est infinitum:reliquum non solum excluditur ab eo formaliter: sed etiam effectiue in quocunꝙ inuentum fuerit : ⁊ hoc propter infinitatem/sue efficacie/cui nihil resistere potest:nisi aliud oppositum etiam esset infinitum . Scito secundo ꝙ Sco.in primo senten . distin.secũda.q.prima.ad primum examinãs hãc conditionalem dicit ipsam veram non solum formaliter sed effectiue in oppositis naturaliter agẽtib⁹: non autem in agentibus volũtarie. Et soluit argumentum ad propositum:quia bonum infinitum agit voluntarie : in litera autem simpliciter negatur consequentia: ⁊ assignatur ratio:qꝛ scilicet ex infinita bonitate agentis sequitur esse aliqua mala ex quibus bonum resultet.Sed quoniam vt dictum est ista responsio immiscet modum causandi scilicet per voluntatem/attribuendo mala permissioni diuine/que ad voluntatem spectat:ideo particularis est:vniuersaliter aũt distinguendum videtur antecedens:quoniam oppositum infinitum contingit dupliciter.Uno modo communicabile alijs secũdum eandem rationem:sicut si ignis esset infinite calidꝰ.s.Calor enim est cõmunicabilis alijs secũdum eandem rationem qua est in igne.Alio modo incõmunicabile alijs ꝫm eandem rationem ꝙuis sit participabile per quãdã analogiam:sicut esse dei est infinitum:non tamen cõmunicabile alijs secundum eãdem rationem.Alioquin possent esse plures dij:ꝙuis sit participabile ab omnibus plus ⁊ minus.Dico igitur ꝙ si vnum oppositorum communicabile ꝫm eandem rationem est infinitum:reliquum non erit nec in eodem susceptibili/nec in alio quocunꝙ.Si autem vnum oppositorum incõmunicabile ꝫm eandem rationem:participabile tamen est infinitum: optime sequitur ꝙ reliquum formaliter excludet a se:sed non sequitur:ergo reliquum effectiue excludet a quolibet:etiam si ꝯnatur naturaliter agere.Et ratio est:quia agens infinitum finite participatum non excludit a participantibus totaliter suum oppositum:sed oppositum infinitum incommunicabile seu bonum infinitum est huiusmodi:ergo. maior patet:⁊ inductione:si enim sol esset infiniter calidus/⁊ calor non esset cõmunicabilis inferioribus ꝫm eãdem rationem:sed secundum quandam analogiam imitationem tantum:sol inquãtum calidus esset infinitum agens:finite tamen participatum:quia non secundum eandem rationẽ:⁊ ac per hoc non produceret in aliquo nisi caloris finitam participationẽ:⁊ quia consequenter non excluderet omne frigus a participãtibus ipsum:quia cum

cũ calore finite impsso stat aliq̃s gradus frigoris.patet ⁊ rõne:qꝛ quantecunꝙ ꝩtutis sit agens: nõ excludit effectiue oppoᵐ nisi inquãtum est incõpoñe effectui:sed exñte agente infinito in se:finite aũt participato:effectũ non opꝫ esse incompoñeꝫ:cuilibet gradui oppositi:qꝛ effectus finite hꝫ rationẽ vnius oppositi:ergo agens infinitũ finite tm̃ pticipatũ nõ tollit effectiue totalr̃ suũ oppoᵐ. ¶Et ꝓpterea deus gl'iosus q̃ est infinitũ bonũ : ẽt si nãliter ageret:nõ tolleret oẽ malum ab vniuerso:qm̃ finite tantum participatur a quocunꝙ : et ex bonitate sua prodiret vniuersitas bonitatũ ꝯstituentiũ gradus diuersos in vniuerso : ex quoꝝ nãis necesse ẽ oriri malum sicut ex nã lupi mors agni:⁊ ex nã elementoꝝ corruptio mistorũ/⁊c. ¶Et ideo eleuando rõnem in litera assignatam: merito negat̃ ꝯña:qꝛ ex infinita bonitate dei oritur mala eẽ:pp bonũ tñ vniuersi: ⁊ non oritur mala non esse. Et sic ad infinitã dei bonitatem spectat ꝙ malũ sit in effectib⁹ suis:non in seipso.

¶Sup qõnis.3.ar.1. In titlo aduerte ꝙ vt ex ꝯditionibus q̃s deo ꝯuenire dctm̃ est in p̃cedenti articulo probando ipm̃ esse : manifeste pateat ꝙ nõ pt cadere i mentẽ alicuius deum esse accñs: sed opꝫ ipm̃ esse substantiam:idcirco terminata qõne an ẽ ex qua scit̃ ens de deo:⁊ ex annexis liq̃do constante ꝙ est substãtia statim inquirit nunc an sit corpus.i. an sit substantia corporea : ita ꝙ ly corpus hic sumit̃ ꝓprie ꝓ corpore qd̃ est in p̃dicamento substantie/ siue illud sit res simplr̃:vt auerrois credit de corpore celesti:siue non inueniatur simplex:nõ est cure:hmõi autẽ suba trinam hꝫ dimensionem annexã ꝫm oẽs siue ipsa trina dimẽsio sit idem qd̃ ipsa siue non . Nullum eñ hoꝝ variat ꝓpositũ. ¶Substantia aũt corporea hoc modo sumpta non solum distinguitur contra incorpoream puta immãlem subam: sed etiam contra non corpus.i.formam etiaꝫ que est corporis actus:neutrum enim horum est suba corporea:vt ly corporea est differentia intrinseca ꝯstituens corpus:ꝙuis forme nãles dicant̃ substantie corporee denominatiue a corporibus:quaꝝ sunt forme:⁊ sic sumit̃ corpus ꝓprie:vt patet ex scd̃o de aia:in principio vbi Arist.querit an aia sit corpus:⁊ h̃ modo sumitur h̃:vt singulariter etiam cõtra ꝓteruos apparet ex 3ª ratiõe in corpore adducta. ¶Est ergo sensus tituli:an de⁹ sit corp⁹.i.suba que vere ⁊ ꝓprie est quanta seu extensa an non:sed vel inextensa oĩno: aut extẽse actus:aut quouis alio mõ ab ipsa corpulentia distinguatur.

¶In corpore vna ꝯclo rñsiua quesito negatiue.Deus nõ est corpus:pbatur triplr̃/p̃mo deus est p̃mum mouẽs imobile: ergo nõ est corpus.Añs p̃ ex ar. p̃cedente:ꝯña ꝓbatur:qꝛ nullum corpus est mouẽs imobile: qd̃ ꝓbat̃ inductiue.Circa illam ꝓpõnem/nullũ corpus monet nõ motũ/ aduerte ꝙ duplr̃ intelligi põt. Primo sumendo ly non motum actu vł potẽtia:⁊ sic est manifesta ⁊ vere pꝫ inductiue:⁊ sic ꝯsonat minori.s.de⁹ est mouens imobile:⁊ hr̃ intentũ.Scd̃o sumendo ly non motũ actu:⁊ sic ꝓpõ hꝫ difficultatẽ:nec apparet inductiue:sed eget rõne ⁊ limitatiõe: inductioni siquidẽ obstat:ꝙ magnes imotus trahit ferrũ:⁊ nix immota frigesacit:⁊ coloratuꝫ immutat visum ⁊c.vnde iudicio meo p̃mo modo sumit̃ hic.

14 Ʒc.26 Et li.2. ꝫ.pn°. Et li.4. c.9. Et op⁹. ꝫ.c.16.⁊ 17.

¶De simplicitate dei, Qõ.iij.

Cognito De aliquo an sit inquirendum restat qũo sit:vt sciatur de eo quid sit . Sed quia de deo scire non possumus quid sit:sed quid non sit:non possumus cõsiderare de deo qũo sit: sed potius quomodo non sit. Primo ergo considerandum est quomodo non sit . Secundo qũo a nobis cognoscat̃ . Tertio quomodo nominetur. ¶Potest autem ostendi de deo quomodo non sit remouendo ab eo ea que ei non cõueniunt vtpote compositionem, motum,et alia hmõi. Primo ergo inquiratur de simplicitate ipsius per quaꝫ remouetur ab eo compositio . Et quia simplicia in reb⁹ corporalibus sunt imperfecta ⁊ partes. Secũdo inquiretur de perfectione ipsius. Tertio de infinitate eius. Quarto de immutabilitate. Quinto de vnitate. ¶Circa primum queruntur octo. Primo vtrum de⁹ sit corpus quasi compositionem habens ex partibus quantitatiuis . Secundo vtrum sit in eo compositio materie ⁊ forme. Tertio vtrum sit in eo compositio quidditatis siue essentie vel nature ⁊ subiecti . Quarto vtrum sit in eo cõpositio que est ex eẽntia ⁊ esse. Quinto vtrum sit in eo compositio generis ⁊ drie. Sexto vtrũ sit in eo cõpositio subiecti ⁊ accñtis. Septimo vtrũ sit quocũꝙ modo compositus vel totaliter simplex. Octauo vtrum veniat in compositionem cum alijs.

¶Utrum deus sit corpus. Arti.j.

Ad primũ Sic procedit̃. Videt̃ ꝙ deus sit corpus. Corpus.n. est qd̃ hꝫ trinã dimẽsionẽ:sꝫ sacra scriptura attribuit deo trinam dimensionem:dr̃ eñ Job.ij. Excelsior celo est,⁊ quid facies? profundior inferno,⁊ vnde cognosces? longior terra mensura eius ⁊ latior mari : ergo deus est corpus. ¶P̃. Omne figuratũ est corp⁹ : cũ figura sit qualitas circa quãtitatem: sed deus videt̃ eẽ figuratus:cũ scriptũ sit geñ.j. Faciamus hominem ad imaginem ⁊ similitudinem nostram : figura enim imago dicitur: secundũ illud heb.j.Cum sit splendor glorie ⁊ figura substantie eius.i. imago.ergo deus est corpus. ¶P̃. Omne quod habet partes corporeas est corpus: sed scriptura attribuit deo partes corporeas:dr̃ eñ Job xlj.Si habes brachium vt deus : ⁊ in psal. Oculi domini super iustos : ⁊ dextera dñi fecit virtutem:ergo deus est corpus. ¶P̃. Situs nõ conuenit nisi corpori:sed ea que ad situm pertinẽt in scripturis dicuntur de deo:dr̃ enim Esa.vj. Uidi dominum sedẽtem Esa.iij.Stat ad iudicãdũ dominus : ergo deus est corpus. ¶P̃. Nihil potest esse terminus localis a quo vel ad quẽ,nisi sit corpus vel aliquod corporeũ:sed deus in scriptura dicit̃ esse terminus localis vt ad quẽ ꝫm illud ps.Acce.ad eũ ⁊ illu.⁊ vt a quo:ꝫm illud Hiere.xvij . Recedentes a te in terra scribentur:ergo deus est corpus.

Sed cõtra Est quod dicit̃ Joã. iiij.Spiritus est de⁹.

Rñdeo Dõm absolute deum non esse corpus: qd̃ triplr̃ oñdi potest. ¶Primo quidẽ,qꝛ nullũ corp⁹ mouet non motũ:vt patet inducendo per singula.Ostensum est aũt supra ᶜ: ꝙ deus est primum mouens immobile : vnde manifestum est quod deus non est corpus. ¶Secundo qꝛ necesse est id quod est primũ ens esse in actu,⁊ nullo mõ in potentia . Licet enim in vno ⁊ eodẽ qd̃ exit de potentia in actũ:prius sit potentia q̃ꝫ actus tpe: simpliciter tñ actus prior est potẽtia , qꝛ qd̃ est in potentia non reducit̃ in actũ nisi per ens actu . Oñsum est aũt supra ꝙ deus est primum ensᶜ. Impoñe est igitur ꝙ in deo sit aliqd in potẽtia:oẽ aũt corp⁹ est in potẽtia qꝛ ꝯtinuũ inquãtũ hmõi diuisibile est in infinitũ:impoñe est igit̃ deũ eẽ corp⁹ . ¶Tertio qꝛ de⁹ est id qd̃ est nobilissimũ in entib⁹ vt ex dictis pꝫᶜ. Impoñe est aũt aliqd̃ corp⁹ esse nobilissimũ in entibus:qꝛ corpus aut ẽ viuũ aut nõ viuũ.Corpus aũt viuũ manifestũ est ꝙ est nobilius corpe nõ viuo: corp⁹ ãt viuũ nõ viuit inquãtũ corp⁹ qꝛ sic oẽ corpus viueret:opꝫ igit̃ qd̃ viuat p aliqd aliud sicut corpus nr̃m viuit per aiam . Illud ãt per quod viuit corpus est nobilius q̃ꝫ corpus: impoñe est igitur deum esse corpus.

Ad primũ ergo dõm:ꝙ sic̃ supra dcm̃ estᶜ.sacra scriptura tra

ueritũ scd̃o ẽt mõ est vera loquendo de motione pure locali:⁊ rõ eius assignat̃ in p̃mo 3 Senti.cap.20.qꝛ mouẽs opꝫ simul esse cũ moto:ex hoc enim euidenter sequit̃ ꝙ corpus mouens non põt manere ⁊ corp⁹ motũ mutare locum:qm̃ si motum tantũ locum mutat desinit esse simul cum corpore mouẽte qd̃ manere supponit̃ in loco contiguo illi toto:vñ i mouẽte motum est,Et ex hoc apparet exclusio instantiaꝝ:quoniã non de motiõe pure locali erant ⁊ de ceteris quidem pꝫ.De magnete autẽ ⁊ similibus habes ab Auer.7.phy. cõmen. 10.ꝙ ipsa nõ mouet: sed alia mouent̃ ab ipsa: ꝙuis non vndecunꝙ ꝓpter priuationem dispositiõis quã ab eis per modum alteratiõis spiritualis acquirunt alicubi : sꝫ de his cum erit sermo de dependẽtia reliquoꝝ motuũ a motu celi : ampli⁹ dicet̃. Nũc hec sufficiãt hic vbi ex locali motu ꝓcedit̃. ¶Scd̃o deus est p̃mum ens : ergo act⁹ purus: ergo non est corpus : añs pꝫ ex precedenti arti.p̃ma consequẽtia ꝓbatur. Actus est simpliciter prior potentia:ergo p̃mum ens est actus 13 absꝙ potentia:qd̃ est esse actum puꝝ . Assumptum declaratur : ostendendo differentiam ordinis inter actum ⁊ potentiã simpliciter/⁊ respectu alicuius cui conuenit vtrunꝙ : qꝛ.s.in respectu ad hoc potẽtia est prior : sed simpliciter non in hoc vel in illo 13 actus est prior: quod probat̃ : qꝛ omne qd̃ est in potentia non reducitur ad actum nisi per aliqd̃ ens actu. scd̃a vero ꝯña probatur/omne corpus ẽ in potẽtia:ergo. Assumptum probatur:quia omne corpus est continuum:in cuius ratione 15 cadit potentia ad diuisionem:est eñ diuisibile in semp diuisibilia:vt dicitur in 6 phy. ¶Tertio. Deus est nobilissimum omnium entium: ergo nõ est corpus.Antecedẽs patet ex precedenti articulo:consequentia probatur :

qꝛ corpori repugnat esse nobilissimum:quod probatur . Corpus aut est viuum aut non viuum:sꝫ neutrum est nobilissimum: quia non viuo viuum prestat:⁊ viuo prestat:id quo viuit : quod esse aliud a corpore probatur:qꝛ corpus inquantum corpus non viuit : alioquin omne corpus viueret:omnia clara sunt. Ueruntamen propter instantiam quorundam illa propositio:viuens est nobilius non viuente : quibusdam non videtur vera:quia sequeretur quod formica esset nobilior celesti corpore : qd̃ communiter tenetur non viuere.

¶Ad hoc dr̃ ꝙ corpus celeste forte est viuum ꝫm veritatem:⁊ tamẽ si cõparetur ad formicam non inquantum viuit sed inquantum celeste corp⁹ facilis est responsio.Dicet̃.n.ꝙ formica vt viuens est nobilior corpe celesti seclusa vita:⁊ hoc est necessariũ:qꝛ hoc nihil aliud est q̃ꝫ dicere/ꝙ aia est nobilior quocunꝙ corpore.Totus nanꝙ ordo animaꝝ est supra totũ ordinem corporum:vt patet.Sed si ꝫm veritatẽ celum non est viuum:tũc difficilior est responsio:nõ enim potest dici ꝙ ista comparatio est vera formaliter/⁊ non simpliciter.i. ꝙ viuens vt sic ẽ nobilius nõ viuente vt sic. Tũ quia ista comparatio esset puerilis : cum lapis vt sic sit etiam nobilior nõ lapide vt sic:⁊ vniuersaliter omne positiuum sua negatione. Tũ qꝛ nõ haberet̃ intentũ in proposito/intendit enim destruere deũ eẽ in latitudine corporũ:qꝛ vita ẽ nobilior corporeitate:ꝯstat nãꝙ ꝙ grad⁹ vita-

lis in vniuerſo ſuperior eſt gradu nature:vt diſtinguit natura cōtra animam:⁊ ꝙ corporeitas ſm totam latitudinē ſuam clauditur infra ordinē vite.igit nō ſm quid:ſed ſimpliciter tota latitudo corporis eſt infra latitudinē vite:⁊ ꝓpterea ſi deus eſt nobiliſſimū ens/non poteſt eſſe corpus: quia datur ordo ſuperior.ſ.vitalis/in quo patet eſſe viuētia. Dicendum ergo eſt ꝙ viuētia ſunt ſimpliciter nobiliora nō viuētibꝰ:vt ratione adducta pʒ:⁊.16.de animalibus habetur.Et ꝙ ſi celum non eſt viuū:ꝙ formica eſt ſimpliciter nobilius ens ꝙ̄ celum:celum tamē eſt nobilius corpus ꝙ̄ formica:⁊ propter hanc nobilitatē in genere corporū multe nobilitates ſm quid reſpectu vite ſibi conueniūt:puta incorruptibilitas ⁊c. Ariſtoteles tamē.pⁱo ethi. dicit corpora celeſtia eſſe nobiliora etiam homine:q2 tenet illa viuentia: vt expreſſe in ſcđo celi ſupponendum eſſe dicit.

Super arti. 2.

In titlo aduerte/ꝙ lʒ apud Sanctuʒ Tho. doctrinam eſſe corpꝰ ⁊ eſſe compoſitum ex materia ⁊ forma conuertantur/⁊ idē ſint: Attamē q2 nō vt idē apud alios nec ꝯuertuntur.Auerrois eñ ponit corpus in celo: ⁊ tamen non compoſitū ex materia ⁊ forma. Auicebron autē ponit cōpoſitū ex materia ⁊ forma in ſubſtantijs ſpiritualibꝰ: ⁊ tamen non corpus: ideo vt omnifariam cōpleta ſit doctrina: preſens mouet queſtio:an deus ſit compoſitus ex materia ⁊ forma: et propterea omnes rationes in litera poſite vtūtur medijs abſtrahentibus a corpeitate ⁊ quātitate:quatenus excludaut etiam materiam ſpiritualem.

dit nobis ſpiritualia ⁊ diuina ſub ſimilitudinibus corporalium.vnde cum trinam dimenſionem deo attribuit ſub ſimilitudine quantitatis corporee, quantitatem virtualem ipſius deſignat:vtpote per profunditatem,virtutem ad cognoſcendum occulta:p altitudinem , excellentiam virtutis ſuper omnia: per longitudinem, durationem ſui eſſe:per latitudinem, affectū dilectionis ad omnia.Uel vt dicit Diony.9.ca.de diui.no. per profunditatem dei, intelligitur incomprehenſibilitas ipſius eſſentie:per longitudinem,proceſſus virtutis eius omnia penetrantis:per latitudinem vero,ſuperextenſio eius ad omnia:inquantum ſcilicet ſub eius protectione omnia continentur.

Ad ſecūdum dicēdum ꝙ homo dicitur eſſe ad imaginem dei,nō ſecūdum corpus: ſed ſecūdum id quo homo excellit alia animalia:vnde ſequitur Geñ.1. poſtquam dictum eſt,Faciamus hominem ad imaginē ⁊ ſimilitudinē noſtrā.vt preſit piſcibus maris ⁊c.excellit autem homo omnia animalia quantum ad rationem ⁊ intellectum:vnde ſecūdum intellectum ⁊ rationē que ſunt incorporea, homo eſt ad imaginem dei.

Ad tertium dicendum,ꝙ partes corporee attribuuntur deo in ſcripturis ratione ſuorum actuū ſm quādam ſimilitudinem[c]. ſicut actus oculi eſt videre:vnde oculus de deo dictus ſignificat virtutem eius ad videndum modo intelligibili non ſenſibili:⁊ ſimile eſt de alijs partibus . Ad quartū dicēdum ꝙ etiam ea que ad ſitum pertinēt non attribuuntur deo niſi ſm quādam ſimilitudinem ſicut dicitur ſedens propter ſuā immobilitatem ⁊ authoritatem:⁊ ſtans propter ſuam fortitudinem ad debellandam omne quod aduerſatur. Ad quintum dicēdum,ꝙ ad deum non acceditur paſſibus corporalibus:cum vbiq ſit: ſed affectibus

a x

In corpore vna concluſio reſponſiua queſito negatiue: impoſſibile eſt in deo eſſe materiā.probatur tripliciter. Primo deus eſt purus actus: ergo nō hʒ materiam.probat ſequela:q2 materia eſt in potentia. Scđo/ deus eſt ſm bonum ⁊ optimū:ergo bonum nō per participationem/ ſed per eſſentiam:ergo nō eſt compoſitus ex materia ⁊ forma. Antecedens ex precedētibus patet.prima ꝯña ꝓbat:bonum per eſſentiā prius eſt bono per participationem:ergo ſi deus eſt primū ⁊c.ſcđa vero/compoſitum eſt bonum per ſuam formam:ergo per participationē:ſm.ſ.qđ materia participat formā.ergo ſi ⁊c. Tertio.deus eſt prima cauſa efficiens:ergo eſt primum ⁊ per ſe agens:ergo eſt primo ⁊ per ſe forma:ergo nō eſt compoſitus ex materia ⁊ forma. Antecedens cum prima cōſequētia relinquitur pro conſtanti.ſcđa vero probatur:omne agens agit per ſuam formā:ergo vnūquodq ſic ſe habet ad eſſe agens/ ſicut ad eſſe formam ⁊ econuerſo: ergo ſi eſt primum ⁊ per ſe agens/eſt primo ⁊ per ſe forma ⁊c.

Circa primam cōſequētiam aduerte:ꝙ equiuoce quodāmodo ſumitur ly primum in antecedente ⁊ cōſequente. Nam in antecedente ſumitur:vt notat ordinem prioritatis reſpectu ceterorum efficiētium:in conſequente vero ſumitur:vt ſignificat ſm qđ ipſum:vt in primo poſteriorum diſtinguitur primo/contra per ſe ⁊ de omni:ita ꝙ ex hoc qđ deus eſt inter cauſas efficientes prima:infertur:ergo deus eſt per ſe primo.i.ſm qđ ipſum efficiens:⁊ tenet ſequela:quoniam non contingenter ſed neceſſario:⁊ ſm eſſentialem cauſalitatem ſuper alia efficientia:conuenit ei eſſe primam inter efficientes cauſas:vt de ſe patet/his enim cōſtantibus iam patet ꝙ ei conuenit eſſe agens non per aliud: ⁊ ꝙ quibuſcūq conuenit/conuenit per ipſum:igitur eſt primo agens iuxta doctrinam analeticam.

Circa ꝯñam aſſumptam/in ꝓbatione ſcđe conſequētie/illam.ſ.agens agit per ſuam formā ⁊c. Aduerte ꝙ ſi forma eſt ratio agendi:vt in antecedente aſſumitur:⁊ pluries ab Ariſt.dicitur:neceſſe eſt ꝙ vnūquodq ſicut ſe habet ad formam:ita ſe habeat ad rōnem agendi: ⁊ cōſequēter ad eſſe actiuum:a priori procedendo:⁊ ecōuerſo a poſteriori ꝓcedendo:ſicut aliquid ſe habet ad eſſe actiuum:ita ſe habeat oportet ad rationem agēdi:⁊ cōſequenter ad formam:ac per hoc valet ſcđa cōſequētia/ſi aliquid eſt primo actiuum:eſt primo ratio agendi ⁊ forma:⁊ ſic nō eſt cōpoſitū ex materia ⁊ forma. hanc autem cōuertibilitatem inſinuat litera:dum primo dicit ꝙ ſm quod aliquid ſe habet ad formā/ſic ſe habet ad hoc qđ ſit agēs: ⁊ deinde cōuertibilitatem ſubaudiēdam volens ſubdit/qđ igitur eſt p ſe pmo agēs/eſt primo ⁊ per ſe forma. Sed circa hec occurrit dubium: quoniam hic proceſſus videtur ſophiſticus: quoniam ſub hoc cōmuni ſcʒ ſe habere ad formam/ deſcenditur determinate ad hoc ſpeciale: ſcʒ eſſe formā: vnum quodq enim ita ſe habere ad formā vt ad eſſe agens veriſſimū eſt:ſed ex hoc non licet ſubſumere vnum qđq ita ſe habere ad eſſe formam ſicut ad eſſe agēs. Tum q2 eſt ſophiſma conſequentis. Tum q2 hoc falſum eſt:qm̄ ignis nō ita ſe hʒ ad eſſe calorem ſicut ſe hʒ ad eſſe calefactiuū: q2 ignis eſt primo calefactiuꝰ: nō tñ eſt primo calor: imo nō eſt calor: ſed habens illum per ſe primo: ⁊ tamen calor eſt forma illa que eſt ratio calefaciēdi: igitur ex hoc qđ aliqd eſt p ſe prio agēs/ nihil aliud inferri poteſt:niſi ꝙ per ſe pmo hʒ formam:que eſt ratio agendi: ⁊ non qđ ſit per ſe pmo forma: vt in litera fit ⁊c. Ad hoc dicitur:qđ oportet hic aduertere duo.pmo quid importet ly p ſe primo. ſcđo ꝙ ſermones interpretandi ſunt ſemper ſm ſubiectā materiam: ex his enim omnia erunt manifeſta. Per ſe primo tale vt dicitur.1.poſte. ſignificat qđ ſit tale nō per aliud ⁊ reliqua ſint talia per ipſum:ſed cum dicitur non per aliud: excluduntur nō ſolum extrinſeca:ſed etiam partes:vt dicitur.7.phy. Ita ꝙ illud quod eſt tale ratione partis nō eſt per ſe primo tale:ac p hoc/illud cui conuenit eſſe agens ratione partis.ſ.forme/nō eſt p ſe primo agēs: ſed neq per accidens:ſed per aliud:ſcilicet per partem. Et propterea nullum compoſitum ex materia ⁊ forma poteſt eſſe per ſe primo actiuum:quoniā omnia agunt non ſe totis:quia non ratione materie/repugnat enim ei eſſe rationem agendi:cum de ratione eius ſit potētia oppoſita actui:que eſt ratio agendi. Et hinc patet qualiter ex ſe habere ad eſſe agens non ſolum licet inferre ſe habere ad formam:ſed ſe habere ad eſſe formam:vt in litera factum eſt:⁊ econuerſo fieri poſſet a priori: nec vllum eſt ſophiſma. Ad inſtantiam autem de calore dicitur:ꝙ ſi ſermones ponderentur ſm materiam ſubiectam non fieret hec obiectio:eſſe enim actiuum in cōmuni nullam imperfectionem includit:conuenireq poteſt alicui rei ſubſiſtenti in natura per ſe primo propriiſſime vt loquimur:eſſe vero calefactiuum imperfectionem claudit:quoniam dicit eſſe actiuū ſic:id eſt materialiter:⁊ impoſſibile eſt qđ conueniat alicui primo ſimpliciter ⁊ abſolute loquendo:quia oportet ꝙ conueniat compoſito ex materia ⁊ forma: cui non poteſt cōuenire agere niſi ſm partem:ſed tamen huiuſmodi materiales actiuitates ſm ꝓprias rationes ſumpte dicitur cōuenire alicui primo:eo modo quo poſſibile eſt inueniri primo in talium cōuenientia: id eſt in genere materialium agentium:⁊ non ſimpliciter. Et propterea inſtantia non eſt cōtra propoſitum:quoniam licet de igne ⁊ calore ⁊ alijs materialibus rationibus actiuis/non appareat vis cōſequentie:hoc eſt quia in eis non inuenitur eſſe agens nec eſſe tale agens primo: ſed eſſe tale agēs primo in genere agentium materialium:vbi primitas non excludit partem:⁊ tamen conſtat partem excludi per primitatem ſimpliciter. Stat igitur vis ꝯñtie:ꝙ ſi deus eſt per ſe primo agēs:ergo eſt per ſe primo forma:quia per ſe primo agens eſt agens non per aliud:id eſt nec etiam per partem:ſed ſe toto:ac per hoc oportet totum eſſe formam:⁊ cōſequenter incompoſitum eſſe ex materia ⁊ forma.

mētis:⁊ eodem modo ab eo receditur: ⁊ ſic acceſſus ⁊ receſſus ſub ſimilitudine localis motus deſignant ſpiritualem affectum.

Utrum in deo ſit compoſitio forme et materie, Articulus.2.

Ad ſecūdum ſic procedit. Uidetur ꝙ in deo ſit compoſitio forme ⁊ materie. Omne enī quod habet animam eſt compoſitum ex materia ⁊ forma : quia anima eſt forma corporis:ſʒ ſciptura attribuit animam deo.introducitur enim ad Hebreos 2. ex perſona dei, Juſtus autem meus ex fide viuit:quod ſi ſubtraxerit ſe non placebit anime mee . ergo deus eſt compoſitus ex materia ⁊ forma.

Preterea.Ira gaudiū ⁊ huiuſmodi ſunt paſſiones coniuncti:vt dicitur.1. de anima: ſed huiuſmodi attribuuntur deo in ſcriptura.dicitur enim in pſal.Iratus furore dominus in populum ſuum:ergo deus ex materia ⁊ forma eſt compoſitus.

Preterea.Materia eſt principium indiuiduationis:ſed deus videtur eſſe indiuiduum:non enim de multis predicatur:ergo eſt compoſitus ex materia ⁊ forma.

Sed cōtra. Omne compoſitum ex materia et forma eſt corpus : quantitas enim dimenſiua eſt que primo inheret materie:ſed deus nō eſt corpus:vt oſtenſum eſt[c].ergo deus non eſt compoſitus ex materia ⁊ forma.

Reſpondeo Dicendum, ꝙ impoſſibile eſt in deo eſſe materiam. Primo quidem : quia materia eſt id quod eſt in potentia:oſtenſum eſt autem[c], ꝙ deus eſt purus actus non habens aliquid de potentialitate : vnde impoſſibile eſt quod deus ſit compoſitus ex materia ⁊ forma . Secundo quia omne compoſitum ex mā ⁊ forma eſt perfectuʒ ⁊ bonum per ſuam formā:vnde opʒ ꝙ ſit bonum per participationem ſm ꝙ materia participat formam. Primum autē quod eſt bonum ⁊ optimum:quod deus eſt non eſt bonum per participationem : q2 bonū per eſſentiam prius eſt bono per participationem:vnde impoſſe eſt ꝙ deus ſit compoſitꝰ ex materia ⁊ forma . Tertio q2 vnūquodq agens agit per ſuam formam:vnde ſm ꝙ aliquid ſe habet ad ſuam formam: ſic ſe habet ad hoc ꝙ ſit agens:quod igitur primū eſt ⁊ per ſe agens : opʒ ꝙ ſit primo ⁊ per ſe forma . Deus autem eſt primum agens cū ſit prima cauſa efficiens : vt oſtenſum eſt. Eſt igitur per eſſentiam ſuam forma,⁊ non compoſitus ex materia ⁊ forma.

Ad primū Ergo dđʒ:ꝙ anima attribuitur deo per ſimilitudinē actus:qđ enim volumꝰ:aliquid nobis ex anima noſtra eſt: vnde illud dicitur eſſe placitum anime dei quod eſt placitum voluntati ipſius. Ad ſecundum dicendum : quod ira ⁊ huiuſmodi attribuuntur deo ſm ſimilitudinem effectus : quia enim proprium eſt irati punire: eius ira punitio metaphorice vocatur. Ad tertium dicēdum quod forme que ſunt receptibiles in mā indiuiduant per mām:que non pōt eſſe in alio cum ſit primum ſubiectum ſubſtās. forma vero quantū eſt de ſe: niſi aliquid aliđ impediat : recipi pōt a pluribus . Sed illa forma que non eſt receptibilis in mā ſʒ eſt per ſe ſubſiſtens ex hoc ipſo indiuiduatur ꝙ nō pōt recipi in alia:⁊ hmōi forma eſt deus:vñ non ſequitur quod habeat materiā.

Utrum ſit idem deus quod ſua eſſentia vel natura. Arti.3.

In reſponſione ad tertium dubium naſcit ex durando ꝯ aſſignatā ſibi dē cām indiuiduationis.ſ. recipi in mā/vel non poſſe recipi in ea. Indiuiduū dr indiuiduū per negationē diuiſiōis qua ſupius diuidit in ſua inferiora:⁊ eſt indiuiduum per negationē eſſendi in alio ſicut in ſubiecto inferiori:⁊ non per negationē eſſendi in alio ſicut in ſubiecto informationis:ſʒ tā recipi in mā ꝙ̄ non poſſe recipi in illa/ſpectant ad eſſe ⁊ nō eſſe in alio / ſicut in ſubō informationis : ergo nihil horum ſpectat ad indiuiduationem ſed equiuocatio cōmiſſa eſt circa ly eſſe in alio:⁊ ly ſubm:maior pʒ: alioqn hoc albū nō eēt indiuiduū: cū ſit in alio ſicut in ſubō informatiōis .ſ. in hac ſuba. Minor vero eſt p ſe nota. Et ꝯfirmat:mā nō eſt primum ſubm ꝓdicationis.i.infimum ſubijcibile: ſed eſt primū ſubm informationis ergo ex hoc ꝙ eſt primum ſubm non eſt indiuiduans: 31 ꝯñtia nota:añs ꝓbat: q2 mā etſi ꝯueniat ex ſe negatio eſſendi in alio vt in ſubiecto informationis:non tñ ꝯuenit ei negatio eſſendi in alio vt in ſubiecto inferiori : qm̄ mā eſt qđdā vle: ⁊ predicat de hac ⁊ illa materia: vt vle ſuperiꝰ de ſuis inferioribus : vt pʒ: alioqn mā non eſſet ſcibilis: cum ſcia non ſit niſi vniuerſalium: d 117. male igit vr lrā aſſignaſſe rationeʒ indiuidui et materia.

Ad hoc eſt breuiter dđm:ꝯcedendo ꝙ alius eſt modus eſſendi in alio vt in ſubiecto inferiori : ⁊ alius in ſubiecto informationis:⁊ ſimilr ꝙ aliđ eſt eſſe ſubm ibi ⁊ hic ſed cum hoc ſtat : qđ naturam eſſe in alio vt ſuperius in inferiori:non quocunq ſed ſingulari ⁊ eam eſſe in alio per informationem: ſunt idem non formalr ſed cāliter ita ꝙ ad quidditatem aliquam eſſe in alio per informationem naturaliter ſequitur ipſam eſſe in alio vt inferiori ſingulari: ⁊ ad quidditatem non poſſe eſſe in alio per informationem:ſequit ipſam non poſſe eſſe in ſingulari vt inferiori: ſed ipſam eſſe per ſe ſingularem:⁊ hoc eſt qđ in litera dr.Aſſignat.n.eſſe vel non eſſe in alio per formationē pro radice indiuiduationis:⁊ non pro formali ꝯſtitutiuo indiuidui: vt obiectiones male interpretantur.Probare aūt ꝙ hec ſit radix indiuiduatiōis preſentis excedit limites negocij. Inferius potius : vbi de indiuiduatione ex propoſito agetur:tractabitur.Sat eſt hic pro notitia litere ſcire : ꝙ apud nos iſte modus eſſendi in alio per informationem:non eſt conſtitutiuus formaliter:ſed cauſaliter indiuidui.Unde ad obiectionem in oppoſituʒ dicitur:quod ex hoc:quod hoc album eſt indiuiduum ⁊ in alio per informationem: nihil aliud hr niſi quod eſſe in alio per informationem : nō eſt formale cōſtitutiuum indiuidui : ſed cum hoc ſtat:quod ſi albedinis natura non poſſet eſſe in alio per informationem/ nunquam album eſſet in hoc albo vt ſuperius in inferiori:⁊ rurſus hoc album non eſſet hoc p poſitionem differentie indiuidualis ſupra naturam:ſed per negationeʒ omnis differentie indiuidualis:quoniā non eſſet diuiſibilis in plura indiuidua:vt in litera dicitur de formis non receptibilibꝰ in materia . Ad confirmationem quoq negat conſequentia: q2 ex hoc ꝙ materia eſt primum ſubiectum informatiōis:ſequitur quod ſit prima radix indiuiduationis poſitiue vel negatiue. Negatur quoq antecedens:q2 materia eſt primum etiam ſubijcibile.i.infimum : non totale vt indiuiduum cōpletum/ſed partiale. Et cū inſtat contra : q2 eſt vle qđdam. Reſpondetur qđ materia ſm ſe non eſt vle nec ꝓdicabile:vt pʒ ex eo ꝙ ſm ſe non eſt intelligibilis:⁊ ꝯſequenter nec ſcibilis : ſed mā in analogia ad formā vlem: intelligit vniuerſalis:⁊ fit predicabile quoddam ⁊ ſcibile ⁊c. ⁊ ꝓpterea in lrā dr:ꝙ forma quantum eſt de ſe pōt eſſe in pluribꝰ : materia autē eſt primum ſubiectum:q2 ergo omnis vlitas eſt a forma/materia ſm ſe vniuerſalis non eſt:⁊ cum primum ſubiectum ſit omnium predicamentorū: ipſa eſt ⁊ infimū ſubijcibile/partiale tamen: ⁊ primū ſubm informatiōis ac per hoc vndiq indiuiduationis radix.Sed de his in cōmentarijs de ente ⁊ eſſentia:⁊ in.q.duabus ſatis dctm̄ eſt:⁊ inferius amplius dicetur.

Super Articulum tertium.

In titulo ſtatim occurrit ambiguitas : pro quo ſupponit deus in hoc queſito vtrū deus ſit idē qđ ſua eſſentia. ex ſecūdo nāq argumento ⁊ ex toto proceſſu corporis articuli inſinuatur:qđ ſupponit pro ſuppoſito diuino:quoniā nihil aliud h tractatur niſi an ſuppoſitum nāe diuine ⁊ ipſa nā ſint idem. Et rōne vo ſuppoſiti oſtenditur oppoſituʒ quoniam ad rationē ſuppoſiti requirunt quinq ꝯdōnes ſcilʒ ꝙ ſit ſuba/completa/ indiuidua/ſubſiſtēs/ incōicabilr ſuba propter accñā: completa pp partes:indiuidua ꝓpter ſpēʒ : ſubſiſtēs ꝓpter humanitatem 16 chriſti: incōicabilr pp eſſentiam diuinā:que 1.ʒ.12. ⁊ 45.1. eſt cōis tribus ſuppoſitis:⁊ ſic cū ſuppoſi- Et opuſ. 3.c.10. tū diuinū idē ſignificet qđ perſona diuina: 109. ⁊ in hoc articulo nulla fiat mentio de pſonarū ꝯſtitutiuis:ꝯñs eſt ꝙ ly deus nō ſtat pro ſuppoſito diuino: ⁊ ꝯfirmat hoc:q2 inferius queretur ex ꝓpoſito vtrum perſona ⁊ eſſentia i deo ſint idē. 118. ergo ⁊c. Ad hoc eſt dđm/ꝙ ly deus pōt triplr ſumi. Primo vt ſignat ꝯcretū ꝗſi ſpecificum nāe diuine.i.hñs deitatē:ſicut hō ſigt habens humanitatem. Scđo vt ſigt ꝯcretū indiuiduale nāe diuine.i.hunc hñtē deitatē ſeu hūc deū:ſicut hō pōt ſupponere pro hoc hoie. Tertio vt ſignificat ſuppoſituʒ nature diuine.i. hūc incōicabilr hñtē deitatē.i.hanc pſonā diuinā:ſicut hō pōt ſupponere p ſorte. c 170 Sed hoc intereſt inter deū ex vna parte:⁊ hoiem ceterarūq nārū ꝯcreta ex alia parte ꝙ in alijs non diſtinguitur indiuiduum nature in cōcreto a ſuppoſito:non enim diſtinguitur hic homo ab humano ſuppoſito:aut econuerſo. In deo aūt diſtinguitur indiuiduum nature in ꝯcreto.i.hic deus:a ſuppoſito diuino.i.patre ⁊ filio ⁊ ſpūſancto: ⁊ ratio eſt:quia hic deus eſt ſimul terminus ſingularis ⁊ cōis tribus ſuppoſitis:quod eſt impoſſe conuenire indiuiduo aliarū ſubarū. Triplr ergo cū accipi poſſit:dico ꝙ hic non ſumitur primo modo : q2 vt in corpore c 170. articuli pʒ:id ꝓ quo ſupponit ly deꝰ claudit in ſua rōne pñª indiuiduātia b 424 deum inꝙ̄tū indiuiduantia ſunt: que nō ſignificant claudi in ly deꝰ quaſi ſpecifice ſupponente. Neq etiā ſumit tertio mō:tū q2 nulla ſit hic mentio de perſonalibꝰ:tū q2 ſub hoc ſenſu multa ſupponit ꝓdeterminanda:⁊ ꝓpea inferius in hoc ſenſu ꝗret in tractatu de perſonis diuinis:ſed ſumit ſcđo modo. Ita ꝙ ſenſus eſt vtrū deꝰ.i. hic deus ſit idē qđ deitas. Sed aduerte ꝙ hic deus ſignās indiuiduū diuine nature:in cōcreto hʒ duas ꝯdōnes in re:alterā negatiuā.ſ.ꝙ non ſigt ſuppm nature diuine:⁊ hoc ſm veritatē loquēdo. Alterā affirmatiuā.ſ.ꝙ equalet ſuppoſito quo ad habitudinē idētitatis vel diſtinctionis a natura: qm̄ cōparat ad illā vt hñs ad habitū:vt qđ eſt ad quo eſt:vt ſubſiſtens ad nām in qua ⁊ qua ſubſiſtit ⁊c.⁊ tertiā ꝯdōnē hʒ in opinione phoꝝ:imo totius rationis humane ſm facultatē nāe.ſ.ꝙ ab oibus accipit vt ſuppm nāe diuine:q2 nulla deeſt ſibi conditio ſuppoſiti niſi incōicabilitas:quā nō conuenire ſibi: quia communis eſt tribus perſonis: non ratione ſed reuelatione fidei nouimus. Et ex hac ſequit ꝗrta conditio quo ad nos : ꝙ lʒ hic deus non ſignificet ſuppm diuinū ſimplr:tñ ſigt ſuppoſitū diuinū ſtādo infra limites tractatus de abſolutis:ꝗlis eſt pñs. Propter pmā ꝯdōnē caute loquitur lrā tā ꝗrendo ꝙ̄ concludendo ⁊ rñdendo: ſp.n. de deo in ſpāli ſermonem hñs noiat deū ⁊ deitatē:⁊ nunꝙ̄ ſuppm diuinum:pp alias vo tres ꝯdōnes vtit noie ſuppoſiti ⁊ nāe in cōi loquendo:⁊ ex communibꝰ regulis idētitatis aut diſtōnis ſuppoſiti a nā qōnē determinat: idē nāq eſt iudiciū de diſtinctione huiꝰ dei a deitate/⁊ ſuppoſiti a nā:qm̄ equiualet illud indiuiduū ſuppoſito quo ad hoc: diſtinguit.n.ſuppm a nā vt hñs ab habito:⁊ qđ eſt a quo eſt:⁊ ſubſiſtēs ab eo q̄ ſubſiſtit ⁊c. Nec ꝯgruebat doctrie ordini/vt tractatur de abſolutis immiſceret reſpectiua reuelata: ⁊ tā remota ab his pncipijs/tot intercedētibꝰ medijs qōnibꝰ decidēdis.

In corpore eſt vna ꝯcluſio rñſiua ꝗſito affirmatiue, Deꝰ eſt idem quod

Ad tertiū ſic proceditur. Uidetur quod nō ſit idem deꝰ quod ſua eſſentia vel nā. Nihil enim eſt in ſeipſo,ſed eſſentia vel natura dei que eſt deitas dicitur eſſe in deo: ergo videtur ꝙ deus non ſit idem quod ſua eſſentia vel natura. Pꝰ. Effectus aſſimilatur ſue cauſe: q2 omne agens agit ſibi ſimile[c]: ſed in rebus creatis non eſt idem ſuppoſitum quod ſua nā:non enim idē eſt homo quod ſua humanitas: ergo nec deꝰ eſt idem quod ſua deitas.

Contra. De deo dicitur quod eſt vita:⁊ nō ſolum quod eſt viuens:vt patet Joan.14. Ego ſum via veritas ⁊ vita:ſicut autem ſe habet vita ad viuentem:ita deitas ad deum: ergo deus eſt ipſa deitas.

Rñdeo Dicendū : ꝙ deus eſt idem quod ſua eſſentia vel natura. Ad cuius intellectum ſciendum eſt qđ in rebus compoſitis ex materia ⁊ forma neceſſe eſt quod differant natura vel eſſentia ⁊ ſuppoſitum:quia eſſentia vel natura comprehendit in ſe illa tantum que cadunt in diffinitiōe ſpeciei[c] : ſicut humanitas comprehendit in ſe ea que cadunt in diffinitione hominis:his enī homo eſt homo: ⁊ hoc ſignificat humanitas:hoc ſcilicet quo homo eſt hō. Sʒ materia indiuidualis cū accidentibus omnibus indiuiduantibꝰ ipſaʒ non cadit in diffinitione ſpeciei[c]: non enī cadunt in diffinitione hominis he carnes ⁊ hec oſſa:aut albedo vel nigredo vel aliquid huiuſmodi:vnde he carnes ⁊ hec oſſa ⁊ accidentia deſignātia hanc materiā non concluduntur in humanitate: ⁊ tamē in eo

Universidad de Deusto Biblioteca

quod est homo includuntur: vnde id quod est homo habet in se aliquid quod non habet humanitas: ꝛ propter hoc non est totaliter idem homo ꝛ humanitas. Sed humanitas significatur vt pars formalis hominis: quia principia diffinientia habent se formaliter respectu materie indiuiduãtis. In his igitur que non sunt composita ex materia ꝛ forma in quibus indiuiduatio nõ est per materiam indiuidualem: id est per hanc materiam: sed ipse forme per se indiuiduantur oportet quod ipse forme sint supposita subsistentia: vnde in eis non differt suppositum ꝛ natura. Et sic cum deus non sit compositus ex materia ꝛ forma: vt omne suũ est^c: oportet ꝙ deus sit sua deitas, sua vita, ꝛ quicquid aliud sic de deo predicatur.

Ad primum Ergo dicendum, ꝙ de rebus simplicibus loqui non possumus, nisi per modum compositorum: a quibus cognitionem accipimus: ꝛ ideo de deo loquentes vtimur nominibus cõcretis: vt significemus eius subsistentiam: quia apud nos non subsistunt nisi composita: ꝛ vtimur nominibus abstractis: vt significemus eius simplicitatem^c. Quod ergo dicitur deitas vel vita, vel aliquid huiusmodi esse in deo: referendum est ad diuersitatem que est in acceptione intellectus nostri ꝛ non ad aliquam diuersitatem rei.

sua essentia seu natura pbat. Ratio differentie inter naturam ꝛ suppositũ est distinctio nature a materia indiuiduali: ergo in formis simplicibus que per seipsas indiuiduãtur: non differt suppositum a natura: ergo de⁹ est sua deitas ꝛ sua vita ꝛc. Añs pbatur ex ratione distinctionis nature ꝛ suppositi in rebus materialibus notioribus nobis. Natura comprehendit in se ea tantum que cadunt in diffinitione speciei: ergo nõ comprehẽdit materiam indiuidualem: ergo ex hoc distinguitur a supposito. Assumptum pꝫ. Et prima ꝯña nunc facta pbatur dupl'r. Primo: quia materia indiuidualis nõ clauditur in diffinitione speciei: vt pꝫ de his carnibus respectu nature humane. Scdo: qꝛ principia diffinientia habẽt se formaliter respectu materie indiuiduantis in cuius signum humanitas significat / vt ps formalis hominis. Se-
15 cũda aũt pbat: quia in suppositi ratione si diffiniretur clauderetur materia indiui-
b dualis vt i forte: ꝯña
a aũt prima vt p se nota relinquit. scda aũt pbatur: qꝛ de⁹ nõ est cõposit⁹ ex materia ꝛ forma / vt ex precedẽti patet articulo.
¶ Circa terminos assumptos in añte: ꝛ cõ-
b sequẽter in tota hac
68 rõne. Distingue primo ly natura ꝛ ly suppositis. Possum⁹ eñ de eis loqui dupliciter vno mõ sm rẽ tñ. alio mõ sm modum sigñandi. Sumũtur natura ꝛ suppositũ sm rẽ tñ: qñ sumunt sm pprias rões rei quã sigñat natura: ꝛ rei quã sigñat suppositũ: abstrahẽdo a modis significandi: vbi gra / qñ sumit nã humana sm ei⁹ ppriã diffinitionẽ: ꝛ sortes sm ei⁹ rõnẽ ppriã: nõ curãdo an natura significet in abstracto vel cõcreto ꝛc. sumunt aũt sm modos significãdi cũ sumunt vt stãt sub noĩb⁹ prime intẽtionis: puta humanitas hõ sortes sorteitas ꝛc. Sermo pñs est de nã ꝛ supposito sm rem: ꝛ nõ sm modum significãdi: hoc eñ poti⁹ logici: illud metaphysici negocij est. Et iõ cessant oẽs argumẽtationes ꝛ rñsiones q̃ immiscent significari p modũ ptis: vel excludere a significatione: aut nec excludere nec includere: ꝛ similia q̃ ad differẽtiã inter hec ex modis significãdi nõ ex rebus spectãt. Nec obstat qd in corpore huius articuli inferat ꝙ hũanitas significat vt pars formalis hois: ad pbãdũ ꝙ natura nõ icludat materiã indiuidualẽ: qm hoc allatum est: vt signũ a posteriori noti⁹: ad manifestãdũ etiã ex modo sigñandi distinctionẽ sm rẽ nãe a mã idiuiduali. Distingue scdo ly differre seu differẽtia: est eñ duplex sm rõnẽ ꝛ sm rem. Et hec subdiuidit in dfiam realẽ inter rem ꝛ rem: ꝛ in differẽtiã realẽ inter rem includentẽ aliqd reale ꝛ nõ includẽtem illud. Includere aũt ꝛ nõ includere nũc dicimus nõ ex modo significãdi: sed ex rõne formali rei significate formal'r sumpte. Et hec rursus subdiuidit in differentiã realẽ penes inclusionẽ alicui⁹ realis intrinsece: sicut homo differt ab animali: qꝛ includit intrinsece rõnale: ꝛ penes inclusionẽ alicui⁹ realis extrinsece: sicut disciplinabile differt ab homine fingẽdo ꝙ disciplinabilitas sit eadem res qd nã hois: qꝛ includit extrinsece disciplinã vt actũ p quẽ diffinitur: quã nõ includit hõ in sua rõne. Quatuor igit cũ sint modi dfie: sm rõnẽ tñ: vt est inter hoiem ꝛ humanitatẽ: inter rẽ ꝛ rẽ: vt est inter sortem ꝛ platonẽ: inter rẽ includẽtẽ intrinsece aliqd reale ꝛ abstrahẽtẽ: ꝛ inter includẽtẽ extrinsece aliqd reale ꝛ abstrahẽtẽ ab illo. In añte assũpto: ꝛ tota hac rõne ac ꝯclõne: sermo tñ est de dfia tertio mõ. i. penes inclusionẽ intrinsecã. Non eñ est hic sermo de dfia sm rõnẽ tñ: qm supp^m ꝛ natura in oĩbus etiã in deo sic distinguunt. Deus eñ ꝛ deitas rõne modi significãdi distinguunt in tñ ꝙ ista est heretica: deitas gñat deitatẽ: ꝛ ista catholica: deus generat deũ: vt pꝫ in principio decretaliũ. Nec etiã est hic sermo de dfia reali: qualis est inter rem ꝛ rem. Cõstat eñ ꝙ natura substãtialis ꝛ suppositũ nõ possunt r̃aliter sic distingui: vt sint total'r due res diuerse. Nec etiã est hic sermo de differẽtia reali extrinseca: quoniam falsum esset añs: ꝛ falsum esset ꝙ in substãtijs immaterialibus nõ differt suppositũ et natura. In substantijs enim separatis suppositũ a natura differt extrinsece: qꝛ suppositũ vt sic includit subsistere qd est esse per se nõ intrinsece: sed quodãmodo quasi vt ppriũ actum ad quem quodãmodo deberet diffiniri si diffiniret: natura aũt nõ. Et ppterea S. Tho. in quolibe. scdo. q. scda, art. 2. de tali differentia loquens: dixit ꝙ in angelis differt suppositum a natura. Relinquitur igit ꝙ sit hic sermo de differẽtia penes inclusionem intrinsecam.

¶ Ad secundum dicendum, qd effectus dei imitantur ipsum non perfecte: sed secũdum ꝙ possunt: ꝛ hoc ad defectum imitationis pertinet: ꝙ id quod est simplex ꝛ vnũ non potest representari nisi per multa: ꝛ sic accidit in eis compositio ex qua prouenit quod in eis non est idem suppositum quod natura.

¶ Utrum in deo sit idem essentia et esse.
Articulus quartus.

Ad quartum Sic proceditur. Uidetur ꝙ in deo non sit idem essentia ꝛ esse. Si eñ hoc sit: tũc ad esse diuinũ nihil additur: sed esse cui nulla sit additio est esse commune quod de omnibus predicatur: sequitur ergo ꝙ deus sit ens cõmune predicabile de omnibus: hoc autem est falsum, secundum illud Sap. 14. Incommunicabile nomen lignis ꝛ lapidibus imposuerũt. ergo esse dei non est eius essentia.
¶ Preterea. De deo scire possumus an sit: vt supra dictum est^c: non autem possumus scire quid sit. ergo non est idem esse dei: et quod quid est eius siue quidditas vel natura.

Sed cõtra Est quod Hil. dicit in. 6. de trini. Esse nõ est accidens in deo: sed subsistens veritas. id ergo quod subsistit in deo est suum esse.

Tum quia ratio assumpta in litera manifeste sm talem differentiam distinguit suppositum a natura in rebus materialibus quia. s. suppositum includit materiam indiuidualem quam non includit natura. Constat enim hoc intelligi de intrinseca inclusione. Tum quia in separatis a materia tali differentia non distinguitur suppositum a natura: vt hic affirmatur: ex eo ꝙ indiuiduãtur per seipsa: id est quia idem est constituens naturam ꝛ indiuiduũ: ac per hoc nihil intrinsecum includit indiuiduum qd non claudat natura: ꝛ ecõuerso. Tum quia idem censetur iudicium in lra de idẽtitate suppositi ꝛ nature in substantijs separatis et dei cum deitate: hoc enim non est simpl'r verum nisi de differẽtia intrinseca loquendo: qm vt iam dictuꝫ est in quolibet: aliud protulit iudiciũ loquẽdo de differentia extrinseca. Est ergo sensus antecedẽtis ꝙ rõ differentie intrinsece inter naturam ꝛ suppositum sm rem seu rões formales sumpta est distinctio nature a materia indiuiduali: ꝛ simil'r sensus oim conclusionũ que implicite hic cõtinentur de supposito ꝛ natura in rebus materialibus ꝛ in separatis a materia ꝛc. eodem intellectu sumẽdus est. Et si p̄dicta diligẽter inspexeris / complecteris dispositionem omnium rerum quo ad idẽtitatem et distinctionem inter suppositum ꝛ naturam. Habes enim in primis ꝙ suppositum ꝛ natura nõ substantialiter cõstituens suppositum: siue sit natura accidentis vt sortes ꝛ eius cõplexio: siue sit substãtia quasi aduẽtitia: vt humanitas verbi dei: distinguũtur quadrupl'r. s. vt res ꝛ res: ꝛ intrinsece / ꝛ extrisece: ꝛ sm rõnem. Habes scdo ꝙ suppositũ ꝛ natura in substãtijs cõpositis distinguunt intrinsece ꝛ extrinsece: ꝛ sm rõnem. Habes tertio ꝙ in substantijs immãlib⁹ distinguunt suppositũ ꝛ natura nõ intrinsece: sed extrinsece sm rem: ꝛ sm rõnem. Habes quarto ꝙ in deo nullo modo distinguuntur sm rem deus ꝛ deitas: sed rõne tñ modi significãdi. Habes ꝛ cõcordiam dictorum S. Tho. ꝛ intellectũ eorum q̃ in diuersis locis de hac mã scripta sunt.
¶ Circa primã ꝯñam in lra factã: aduerte ꝙ ideo relicta est p cõstanti: qꝛ fundat sup illa regula posteriorystica satis trita: si affirmatio est causa affirmationis: negatio est causa negatiõis: ꝛ ecõuerso: ꝛ qm hec maxima nõ tenet nisi in causis pprijs: ideo in antecedente ly ratio / cũ dicitur ratio differentie ꝛc. supponit p ratione ppria. Ita ꝙ sensus est ppria ꝛ precisa ratio differẽtie intrinsece inter naturam ꝛ suppositum: ꝛ tũc manifeste pꝫ vis ꝯñtie ex negatione talis rõnis / negationem sui effectus inferens.

¶ Super articulum quartum.

In titulo ly essentia significat deitatem que per diffinitionẽ dei importaretur si diffiniretur: ly esse importat significatũ p ly est sm adiacens: cum dicimus deus est: ꝛ similiter homo est ꝛc. ly idẽ importat idẽtitatẽ realem. Ita ꝙ sensus est: vtrũ res significata per ly deus sit res significata per ly est: cũ dicitur de⁹ est. Et scito ꝙ ista questio est subtilissima / ꝛ ppria antiquis metaphysicis: a modernis autẽ valde aliena: quia tenet nõ solum in deo: sed in omni re essentiã idẽtificari existentie illius: sit ergo nostra hec questio. Ad alios autẽ erit questio specialis de distinctione esse ab essentia vniuersaliter.
¶ In corpore vna cõclusio. Deus est suum esse. pbat tripl'r. Primo / deus est primum efficiens: ergo habet esse nõ causatum ab extrinseco: ergo est suum esse. Antecedñs ex dictis pꝫ: ꝯña prima pꝫ ex terminis: secũda aũt pbat: omne cõueniens alicui distinctum ab essentia eius: aut causatur ab essentia tñ: aut ab extrinseco: ergo si esse distinguitur causat vel ab intra vel extra: sed ab intra tñ: est impossibile: qꝛ nihil est sibijpsi sufficiens causa vt sit: ergo si ab extrinseco nõ est causatum est idem: qd est ꝯña probãda. Scdo. Deus est actus purus: ergo essentia eius nõ se habet ad esse vt potentia ad actum: ergo est suum esse: antecedens patet: ꝛ prima consequentia est nota ex terminis. scda pbat: esse est actualitas omnis forme seu nature: ergo omnis natura distincta ab esse cõparat ad ipsum vt potẽtia ad actum: ergo si nõ comparat vt potentia: est ipsum esse. Assumptum probatur: quia nulla res significatur in actu nisi significetur vt est.
¶ Aduerte hic ꝙ ista rõ fundat sup hoc qd q̃cũq q̃dditas vel natura quãtũcũq sm rõnẽ q̃dditatiuã sit actualis: relata tñ ad esse hꝫ rõnẽ potẽtie /

Respondeo Dicendum: ꝙ deus non soluꝫ est sua essentia vt ostensuꝫ est^c: sed etiã suũ esse: quod quidẽ multipl'r ostẽdi põt. ¶ Primo quidẽ qꝛ quicquid est in aliquo qd est preter essentiam eius: opꝫ eẽ causatum vel a principijs essentie, sicut accidentia propria ꝯñtia speciem, vt risibile consequit hominem: ꝛ causatur ex principijs essentialibus speciei, vel ab aliquo exteriori sicut calor in aqua causatur ab igne si igitur ipsum esse rei sit aliud ab eius essentia: necesse est quod esse illius rei vel sit causatum ab aliquo exteriori vel a principijs essentialibus eiusdem rei. Impoẽ est autem quod esse sit causatum tantum ex principijs essentialibus rei: qꝛ nulla res sufficit ꝙ sit sibi causa essendi si habeat eẽ causatum. Opꝫ ergo ꝙ illud cuius esse est aliud ab essentia sua habeat esse causatũ ab alio. hoc aũt nõ põt dici de deo: qꝛ deum dicimus esse primã causam efficientẽ: ^c impoẽ est ergo ꝙ in deo sit aliud esse: ꝛ aliud eius essentia. ¶ Scdo: qꝛ eẽ est actualitas ois forme vel nature^c: non enim bonitas vl' humanitas significat in actu nisi prout significamus eam esse: opꝫ igit ꝙ ipsum esse cõparet ad essentiã que est aliud ab ipso sicut actus ad potentiam: cum igit in deo nihil sit potẽtiale vt ostensum est supra^c: sequit ꝙ non sit aliud in eo essentia q̃ suũ esse: sua igit essentia est suuꝫ esse. ¶ Tertio: qꝛ sicut illud quod habet ignẽ ꝛ nõ ẽ ignis est ignitum per participationẽ: ita illud qd habet esse ꝛ nõ est esse est ens per participationẽ: deus autẽ est sua essentia vt ostensum est: si igitur non sit suũ esse erit ens per participationem ꝛ nõ per essentiam: nõ ergo erit primum ens: ꝙ absurdũ est dicere. Est igit de⁹ suum esse: ꝛ non solum sua essentia.

Ad primũ Ergo dꝫ: qd aliqd cui nõ sit additio põt intelligi dupl'r: vno modo vt de rõne eius sit ꝙ non fiat ei additio: sicut de ratione animalis irrationalis ẽ, vt sit sine rõne. Alio modo intelligitur aliquid cui nõ fit additio: quia non est de ratione eius ꝙ sibi fiat additio, sicut animal commune est sine rõne: quia non est de ratione animalis cois vt habeat rõnem: sed nec de ratiõe eius est vt careat ratione. Primo igitur modo esse sine additione est eẽ diuinũ. Scdo modo eẽ sine additione est esse cõe. ¶ Ad secũduꝫ dicẽdũ: ꝙ esse dupl'r dicitur: vno mõ significat actuꝫ essendi: alio modo significat cõpositionem propositionis: quã anima adinuenit coniungens predicatũ subiecto. primo igitur modo accipiendo esse non possumus scire esse dei: sicut nec eius essentiã sꝫ solum secundo modo: scimus enim qd hec propositio quam formamus de deo: cum dicimus deus est vera est: ꝛ hoc scimus ex ei⁹ effectibus: vt supra dictum est^c.

¶ Utrum deus sit in genere aliquo, art. 5.

Ad quintũ Sic pceditur. Uidetur ꝙ deus sit in genere aliquo. Substantia enim est ens per se subsistens: hoc aũt maxime conuenit deo: ergo deus est in genere substantie. ¶ Preterea. Unumquodq mẽsuratur per aliquid sui generis: sicut longitudines, per longitudinem: ꝛ numeri per numerum: sed deus est mensura omnium substantiarum: vt patet per commentatorẽ 10. meta. ergo deus est in genere sube.

Sed cõtra. Genus est prius sm intellectuꝫ eo quod in genere cõtinetur: sed nihil est prius deo: nec sm rem: nec sm intellectum: ergo deus non est in aliquo genere.

Respondeo Dicẽdũ ꝙ aliquid est in genere dupl'r: vno modo sim-

Sapientia nanq ꝛ bonitas ꝛc. actuat per hoc qd dico est: ꝛ simil'r humanitas ꝛ equinitas ꝛc. ꝛ ppterea dx / ꝛ ꝙ esse est actualitas ois forme: ꝛ ꝙ nulla natura significat in actu vltimato nisi put significat eẽ in actu exercito. ¶ Tertio. Deus est pm ens: ergo est ens per essentiã: ergo est suũ esse. Antecedẽs cũ prima ꝯña pꝫ. scda vero pbat a destructione ꝯñtis dupl'r / primo ex quid nominis entis per essentiam sic: nõ est suũ esse: ergo hꝫ eẽ ꝛ nõ est ipsum esse: ergo est ens per parti-
16 cipationem: ergo nõ est ens per essentiam sicut si hꝫ ignẽ ꝛ non est ignis ꝛc. Scdo: Deus non est suũ esse et est sua essentia: ergo nõ est ens p essentiaꝫ sed p aliud additum omnia clara sunt.
¶ In rñsione ad secũdum dubiũ occurrit: quia vr implicare rñsio duo ꝯdictoria: si enim scimus ꝙ hec ppositio est vera: deus est: ergo cognoscim⁹ ita esse in re: ꝙ de⁹ est hoc aũt est cognoscere esse quod in ipso deo est: ergo. Ad hoc dubium quod in secundo posterio. ca. 1. diffuse tractauimus: ꝛ Sco. in pmo sentẽ. di. 3. q. 1. in pncipio as-
13 fert reprehẽdẽdo hãc rñsionem: breuiter dicitur: ꝙ hec responsio est optima ꝛ singula-
12 ris de deo: in hoc eñ differt esse dei a reliquorum entium esse: ꝙ esse dei est qd quid ẽ ipsius dei: vt hic determinat. Ita ꝙ hec propositio: deus est: ẽ in primo modo dicendi per se: esse autem ceterorum non sic se
15 habet: sed distingui-
14 tur a quidditatibus eorum. Et ex hoc nascitur quod esse dei se cundum se: ꝛ absolute est proprius termi-
16 nus q̃onis quid est ꝛ est terminus q̃onis an est sm q̃d. i. vt fundat veritatem ppositionis: esse vero aliorum non spectat ad questionem quid est: qꝛ nõ est predicatum primi modi: vt patet inductiue: homo est: celum est ꝛc. sed sm se ꝛ simpliciter spectat ad questionem an est. Et propterea cum de alijs scimus questionem an est: ꝛ dicimur scire esse quod significat veritatem propositionis: ꝛ esse ipsius rei: qꝛ scitur secundum proprium modum quo scibile est. Cum autem de deo scimus an est: dicimur scire esse quod significat veritatem ppositionis ꝛ nescire esse dei: non quod terminus vltimus cognitionis nostre sit esse propositionis: vt obiectio intellexit: quoniam terminus est esse dei non absolute: sed vt respondet veritati propositionis: sed quia p hanc cognitionem non cognoscitur esse dei propria questione qua est sm se cognoscibile: qꝛ non scitur per quid.

¶ Super Articulum quintum.

In titulo genus sumitur proprie pro genere logico: put distinguuntur decem genera rerum.
¶ In corpore duo. pmo distinguit. Scdo rñdet q̃sito duab⁹ conclusionib⁹ iuxta duo mẽbra distinctionis adiũcto pme cõclusioni vno corollario. ¶ Quo ad primũ distinctio est: esse in genere dupl'r: directe ꝛ reductiue: vt patet. Quo ad scdm prima ꝯclo rñsiua quesito negatiue est: deus non est directe in genere: probatur tripl'r. Primo deus est actus purus: ergo non est directe in genere: probatur sequela. genus sumitur a potentia respectu eius a quo sumitur differentia: ergo omne existens in genere habet actum admixtum potentie: ergo si est actus pur⁹ ꝛc. Añs declaratur in animali ꝛ rõnali: omnia clara sunt. Secundo si de⁹ esset in genere: genus aliquod predicaretur in quid de esse: ergo ens esset genus: sed hoc est impossibile. ergo. prima consequentia probatur. essentia dei est ipsum esse: ꝛ genus p̄dicatur in quid de eo cuius est genus: ergo si deus esset in genere ꝛc. secunda vero consequentia relinquitur pro constanti: quia ens aut solum aut maxime sigñat formaliter esse. Destructio vero vltimi ꝯñtis probatur ex. 3. meta. omne genus habet differentias extra se / ens non habet differẽtias extra se: ergo. probat minor: qꝛ extra ens nõ remanet nisi nõ ens: nõ entia ãt impoẽ ẽ esse entis dfias vt pꝫ. ¶ Circa hanc rõnẽ posset pmo dubitari de significatiõe entꝫ scdo de p̄dicatione eiusdẽ an. s. p̄dicet in quid vt in hac rõne opꝫ tenere aduersariũ dicentẽ deũ esse in gñe. tertio de cõitate eiusdẽ ad oẽs reales rõnes formales an. s. in oĩbus claudat intrinsece vt hic ex tertio meta. assumit. De his aũt oĩbus in cõmentarijs de ente ꝛ essentia scripsimus: nec censeo replicandũ: p̄cipue qꝛ siue ppter illã cõm hic adductam siue propter aliam destructio ꝯñtis ab omnib⁹ acceptatur: sensus autem rõnis hic adducte est: ꝙ dfias oportet esse extra genus: sic: ꝙ nec gen⁹ ponat intrinsece in forali significato differentie neq ecõuerso: q̃uis genus ponat in rõne dfie: extrinsece seu vt additũ sicut subm in rõne passionis: nulle aũt inueniunt rõnes reales distinguentes b ens: in quarum formali 253 bus significatis non claudatur intrinsece ens. ergo. Et scito ꝙ Sco. in pmo dist. 3. q. 3. tenet oppositũ huius minoris: putat nanq esse quasdam dfias. s. vltimas non includentes formal'r 12 ꝛ intrinsece ens: ꝛ rursus tenet passiones entis non includere 18 formal'r ac intrinsece 1. di. 8. ens. Sed de passioni q. 4. 2. bus in. qo. 5. dicetur: Et dist. de differentijs autem 19. q. 4. q̃uis dicẽdũ hic esset 2. qm tñ opꝫ nouos ter- Et 13 minos igerere: quia ca. 17. ꝛ Sco. de differentijs 25. sumptis nõ a formis: Et po. sed a realitatibus vl- q. 7. 3. timis loqtur: expedit Et opus. poti⁹ facere qõnẽ de 3. ca. 12. hoc spãlem ac diffu- Et opus. sam pter id qd intactum est de hoc in cõ- 42. c. 3. mẽtarijs de ente ꝛ es- ꝛ. 5. sentia. Tertio pbat: oĩa directe in genere cõicant in essentia et differunt in esse: ergo hñt essentiã distinctã ab esse: deus non est hmõi: ergo añs probatur: quia conueniunt in quid generis ꝛ distinguuntur penes aliud ꝛ aliud esse: vt pꝫ in hoie ꝛ equo: ꝯña aũt relinquit p ꝯstanti: destructio quoq ꝯñtis applicati ad deũ pꝫ ex precedenti articulo. ergo. ꝛc.
¶ Circa hanc rõnẽ dubiũ est. Tũ qꝛ equoce sumit ly esse: in añte nanq sermo est de esse specifico ad qd dfia distinguens genus ꝯducit: in ꝯñte aũt est sermo de esse actualis existentie: qd ab essentia distingui infert. Tũ qꝛ ex distinctione inter pn^m ꝯuenientie ꝛ pn^m dfie in añte assumpta non potest inferri maior distinctio q̃ formalis: essentia nanq generis in qua spẽs cõueniunt ꝛ esse specificũ: quo quelibet spẽs ab altera differt nõ realiter: sed formaliter tantum differunt: ꝛ tamen infertur in litera distinctio realis inter essentiam ꝛ esse: igitur processus iste malus videtur.
¶ Ad hanc obiõnẽ valde diffuse dictũ est in ca. 6. de ente ꝛ eẽntia vbi hãc rõnẽ. S. T. facit ꝛ ppea nunc breuiter dx: ꝙ in añte sumitur esse ꝛ pro esse specifico ꝛ actualis exñtie: qm de vtroq verificat: imo verificatio vnius infert verificationẽ alterius: quoniam ideo dfia dicitur conducere ad eẽ quia constituit proprium receptiuum ipsius esse actualis existentie: vt ibi declaratum est: ꝛ supra Porphyrium. Nulla ergo est equiuocatio. Et licet ex hoc quod alique due rationes formales sic distinguuntur ꝙ altera sit formale pncipium conuenientie ꝛ altera sit formale pn^m dfie: non possit simpl'r inferri distinctio realis inter eas. Alioquin omne gen⁹ realiter oporteret distingui a suis differentijs. Attamen gratia materie de qua est sermo scilicet essentie ꝛ esse: optime potest inferri distinctio realis esse ab essentia ex distinctione absolute inter genus ꝛ esse in quo distinguitur species. et ratio est: quia ista duo mutuo se consequuntur existentia distinguitur foraliter a quidditate ꝛ exñtia distinguitur real'r a quidditate: vt ibidẽ declarauimus: ideo vide ibi ꝛc.
¶ Corollariũ ãt annexũ prime ꝯclusioni est: dei neq est genus / nec dfia / nec diffinitio / nec demonstratio nisi per effectum. patet sequela: quia diffinitio ꝛc.
¶ Conclusio vero scda est etiã negatiua: deus nõ est in aliquo gñe reductiue. probatur. Deus est pncipiũ non alicuius gñis tñ: sed totius esse.

Universidad de Deusto Biblioteca

ergo non continetur reductiue in aliquo genere: antecedēs supponitur: cōsequētia ꝓbatur: omne qd est reductiue in aliquo genere est principiū tantum illius generis: vt pȝ.12.meta.de principijs predicamentorum.
¶Circa hanc conclusionem occurrit dubium ad hominem: quia in primo sen.dist.8.q.4.art.2.ad tertium.⁊ in.q.de potentia.q.7.art.3.ad vltimum: San. Tho. concedit deum esse in genere substantie reductiue quo modo hic determinatur oppositum.
¶Ad hoc breuiter dicitur, ꝙ vt manifeste apparet ex primo sent. nulla est repugnātia inter dicta hic ⁊ alibi distinguitur siquidē ibi ꝙ esse in genere: vt principiū stat dupliciter.
Primo mō vt principiū cōtētum in illo genere: ⁊ sic negatur deum esse in genere: vt principiū. Alio modo vt principiū continēs ipsum genus: ⁊ hoc mō deus est quodāmodo in oībus generibus ⁊ per appropriationem in genere substātie tāꝗ sibi magis appropinquāte: ⁊ hoc cōceditur in locis predictis. Aduertēdo ꝙ id qd in.q. de potentia tacuit in primo sen. suppleuit. Unde ꝯgrue dici pōt ꝙ deus est in genere vt principiū non qd reducitur ad genꝰ: sȝ ad qd ipm genus reducit. Et qd sit mens sci Tho. ex eo conijcere potes: ꝙ in lrã concludendo de deo dr: vnde nō cōtinetur in genere sicut pncipiū: dicēdo em̄ nō cōtinetur preseruauit se ab esse i genere, sicut pncipium cōtinens: ad qꝰ reducitur ordine quodā omne genus: ⁊ hoc idem insinuāt verba precedentia. s. pncipium qd reducit in aliquod genꝰ, non se extendit extra ⁊c.
¶In responsione ad scdm, dubium occurrit: quia rn̄sio nō satisfacit obiectiōi. Responsio siquidem tria dicit. primo ꝙ maior est vera de mensura homogenea. scdo qd minor est falsa. Deꝰ est mensura homogenea. tertio quasi glosando Auerroim dicitur: quo deꝰ dr mensura omnium: quia vnūquodqȝ tantum habet de esse quātum appropinquat sibi. Et his autem nō satisfit Auerrois authoritati inducte volenti ꝙ deus qui est prima substantia sit mensura substātiarum: sicut primus numerus aliorum numerorum ⁊c. ⁊ hoc ex proposito in eo loco vbi de mensuris homogeneis est sermo. s. 10. meta. Commen. 7.
¶Ad hoc breuiter dr ꝙ Sanc. Tho. ad rem nō verba attendens optime satisfacit etiam ꝓm mētem Auer. Nam genus pōt dupl'r sumi. vno modo ꝓprie: vt hic loquimur: ⁊ sic optime negatur: ꝙ deus sit mēsura homogenea generis substātie: imo Auer. nullam intelligētiam ponit sic homogeneam substantie: ⁊ hoc in hac litera dicitur. Alio modo large pro coordinatione: ⁊ hoc modo deus est mensura homogenea coordinationis substantiarum: magis ꝙ accidentium: quia ipse est substātia: nō est accidēs: ⁊ hoc voluit ibi Auer. qd tamen est esse mensuram extra genus substātie predicamētalis: ⁊ est esse mensuram omnium generum proprie extra ea: vt patet: ⁊ ideo dicitur in litera: ꝙ deus dicitur mensura omnium.
¶In ratione que ad oppositum in hoc articulo affertur habetur verbum notandum, ⁊ dubitandum. s. ꝙ deo nihil est prius: neqȝ ꝓm rem: neqȝ ꝓm intellectum: ⁊ propterea nō hȝ genus. Uidetur enim hoc esse falsum, quoniam predicata cōmunia deo ⁊ alijs: priora sunt ꝓm intellectū ipso deo: vt patet ex eo qd nō conuertitur consequentia. Sed hoc cito aperitur distinguendo prius ꝓm intellectum dupliciter, ex parte rei seu rationum formalium: vel quo ad nos: nulla siquidem res aut ratio formalis ex parte sui est prior deo ꝓm intellectum: in cuius signum nullum predicatum datur ꝓm se abstractius, simplicius, prius ipso. Quo ad nos vero prior est sapientia ꝙ sapientia diuina ꝓm intellectum: ⁊ propterea non conuertit cōsequentia: quo ad nos. In litera autem intendit author primo modo: sic em̄ genus prius est illo qd in genere reponitur.

b 571 17 17.3

pliciter ⁊ proprie sicut species ⁊ que sub genere continentur. Alio modo per reductionem: sicut principia ⁊ priuationes: sicut punctus ⁊ vnitas reducuntur ad genus quātitatis: sicut principia. cecitas autē ⁊ omnis priuatio reducitur ad genus sui habitus. ¶Neutro autem modo deus est in genere. ¶Qd enim nō possit esse species alicuius generis, tripliciter ostēdi potest. ¶Primo quidem: quia species cōstituitur ex genere ⁊ differentia: semper autem id a quo sumit differētia cōstituēs speciē, se habet ad illud vnde sumitur genus, sicut actus ad potentiam: animal enim sumitur a natura sensitiua per modum cōcretionis. hoc enim dicitur animal quod naturam sensitiuā habet: rationale vero sumitur a natura intellectiua, quia rationale est qd naturam intellectiuam habet[c]: intellectiuum autem comparatur ad sensitiuum sicut actus ad potētiā: ⁊ similiter manifestum est in alijs: vnde cū in deo non adiungatur potentia actui, impossibile est ꝙ sit in genere tanquā species. ¶Secūdo quia cum esse dei sit eius essentia: vt ostensum est[c]: si deus esset in aliquo genere: oporteret ꝙ genus eius esset ens: nam genus significat essentiam rei cum predicetur in eo qd quid est. ostendit autē phs in.3.meta. ꝙ ens nō potest esse genus alicuius: omne enim genus habet differentias: que sunt extra essentiam generis: nulla autem differentia posset inueniri que esset extra ens: quia non ens non potest esse differētia: vnde relinquitur ꝙ deꝰ nō sit in gñe. ¶Tertio quia omnia q̄ sunt in genere vno cōmunicant in quidditate vel essentia generis qd predicātur de eis in eo qd quid est. differūt autē ꝓm esse: nō enim idem est esse hominis ⁊ equi: nec huius hominis ⁊ illius hominis: ⁊ sic oportet ꝙ quecūqȝ sunt in genere differant in eis esse ⁊ qd quid est: id est essentia. in deo autem nō differt vt ostēsum est[c]: vnde manifestum est ꝙ deus non est in genere sicut species. ¶Et ex hoc patet qd nō habet genus: neqȝ differentias, neqȝ est diffinitio ipsius: neqȝ demonstratio nisi per effectum: quia diffinitio est ex genere ⁊ differentia: demonstrationis autem mediū est diffinitio. ¶Qd autem deus nō sit in genere per reductionem vt principium, manifestum est ex eo qd principium qd reducitur in aliquod genus non se extendit vltra genus illud: sicut punctum non est principiū, nisi quātitatis continue ⁊ vnitas quātitatis discrete. Deus autem est principium totius esse vt infra ostendetur[c]: vnde nō cōtinetur in aliquo genere sicut principium.

Ad primū Ergo dōm, qd substantie nomen non significat hoc solum qd est per se esse: qr hoc qd est esse non potest per se esse genus vt ostēsum est[c]: sed significat essentiam cui competit sic esse. i. per se esse: ꝙ tamen esse nō est ipsa eius essentia: ⁊ sic patet qd deus non est in genere substantie. ¶Ad scdm dōm, qd obiectio illa procedit de mensura proportionata: hanc enim oportet esse homogeneā mensurato: deus autem non est mēsura ꝓportionata alicuiꝰ: dicitur tamē mēsura omnium ex eo qd vnūquodqȝ tantum habet de esse quātum ei appropinquat.

¶Utrum in deo sint aliqua accidentia. Articulus. vj.

Ad sextum Sic pceditur. Uidetur, qd in deo sint aliqua accidētia. Substantia enim nulli est accidens, vt dicitur in. 1. phy. qd ergo i vno est accidēs nō potest in alio esse substantia: sicut probatur qd calor nō sit forma substātialis ignis: quia in alijs est accidēs: sed sapiētia virtus ⁊ huiusmodi que in nobis sunt accidētia deo attribuūtur: ergo ⁊ in deo sunt accidentia.
¶Preterea. In quolibet genere est vnum primum. multa autem sunt genera accidentium: si igitur prima illorum generum non sunt in deo erunt multa prima extra deum: quod est inconueniens.

Sed cōtra. Omne accidēs i subiecto est: deus autem nō potest esse subiectū: qr forma simplex nō pōt esse subiectū vt dicit Boe. in lib. de tri. ergo in deo nō potest esse accidens.

Respōdeo Dicēdum: ꝙ ꝓm premissa[c]: manifeste apparet ꝙ in deo accidens esse non potest. ¶Primo quidem quia subiectum comparatur ad accidens sicut potētia ad actum: subiectum enim ꝓm accidens est aliquo modo in actu. esse aūt in potētia omnino remouet a deo: vt ex predictis pȝ. ¶Scdo qr deꝰ

¶Super art. 6.
In titulo cōstat ꝙ querit de inesse formali, an scilicet aliqua accidētia sint formaliter in deo: ⁊ est sermo de accidentibus realibus ⁊ non de accidentibꝰ: id est accidentalibus predicatis vt accidēs est nomen secunde intentionis: ⁊ ponitur quintū predicabile.
¶In corpore vna cōclusio responsiua quesito negatiue: in deo non potest esse accidens. probatur tripliciter. primo deus est actus purus: ergo. secundo deus est ipsuȝ esse: ergo. tertio quia aut esset accidēs per accidens: aut per se. non primum, qr deꝰ est primum ens. nec secūdum: quia deus est prima causa.
¶Circa secūdam rationem: aduerte ꝙ sicut inter abstractum et concretum ꝓm intellectum: hec est differentia: ꝙ abstractū vt sic nihil compatit secum ꝓm intellectū: concretū autem multis permittit misceri. Album nāqȝ non inconuenit intelligere esse dulce ⁊c. sed albedo vt sic omne aliud a se excludit: nihil em̄ aliud est quo aliquid est album ꝙ albedo: sed qd est album: est etiam aliud quādoqȝ ꝙ album: puta primum dulce ⁊c. Ita inter abstractum ꝓm rē ⁊ compositum ꝓm rē: hec est differentia: ꝙ res ꝓm rē abstracta est ipsa tantum. Res vero composita aliquid compatitur secum quod non est ipsa: ⁊ propterea hec perfectio quam significat ly esse: si ponatur abstracta secūdū rem: ab omni eo in quo esse est receptibile: id est ab omni natura generica, est purum esse: ⁊ nihil preter se compatitur in se: ⁊ consequenter nullum accidens habere potest. Compositum autē ex esse ⁊ natura: quod vocatur quod est: aliquid preter se in seipso permittitur habere: et hoc est quod in litera dicitur: quod ipsum esse: quia est abstractum: ⁊ quod nihil habet adiunctum sicut calor. Id autem quod est, quia cōcretum, ⁊ quod potest habere aliquid extraneum: vt calidum est etiam album.
¶Circa tertiam rationem: aduerte qd ad vtrūqȝ mēbrum procedit ex prijs. Radix em̄ primi est: qr accñs per accñs naturaliter ꝑsupponit accidens per se: quoniam vl'r ꝓm quēcūqȝ rerū ordinem per se prius est eo, qd est per accidens: vt in. 2. ⁊. 8. phy. dr. Radix autem secundi est: qr vl'r primum alterans est omnino inalterabile: ⁊ primum mouens localiter est omnino imobile localiter: ⁊ ꝯr prima causa omnino incausata: nō esset autem omnino incausata si aliquid causatum in se haberet: vt patet ⁊c.
¶In responsione ad primum habes optimam glossam illius quod vere est: nulli accidit vniuoce sumptum: analogice autem sumptum aliquid in vno est substantia ⁊ in alio accidens: vt patet de sapientia.

72

est suū esse: vt boe. dicit in lib. de hebd. ⁊ lȝ id quod est aliquid aliud possit habere adiunctum: tamen ipsum esse nihil aliud adiunctum habere pōt: sicut quod est calidū pōt habere aliquid extraneū ꝙ calidum vt albedinē sed ipse calor nihil habet preter calorem. ¶Tertio qr omne quod est per se prius est eo quod est per accidens. Unde cum deus sit simpl'r primū ens:[c] in eo non potest esse aliquid per accidens. Sed nec accidentia per se in eo esse possunt sicut risibile est per se accidens hoīs: qr hmōi accidentia causantur ex principijs subiecti. In deo autem nihil potest esse causatū cū sit causa prima: vnde relinquitur ꝙ in deo nullum sit accidens.

Ad primū Ergo dicendū: ꝙ virtꝰ ⁊ sapientia nō vniuoce dicunt de deo ⁊ de nobis: vt infra patebit.[c] vnde non sequit ꝙ accidentia sint in deo sicut in nobis. ¶Ad secundum dōm: quod cum substantia sit prior accidentibus, principia accidentiū reducunt in principia substantie sicut in priora: quāuis deus non sit primum contentū in genere substantie: sed primū extra omne genus respectu totiꝰ eē.

¶Utrū deus sit oīno simplex. Art. 7.

20 J.1.di.8. q.4.ā.1. Et.1.ꝯ c.16.18. ⁊ 19. Et po. q.7.ar.1 Et opus. 3.ca.9.⁊ 22. Et cāis lec.21.

Ad septimū Sic pceditur. Uidet ꝙ deus non sit omnino simplex. Ea enim que sunt a deo imitantur ipsum: vnde a primo ente sunt omnia entia: et a primo bono sunt omnia bona: sed in rebus que sunt a deo nihil est omnino simplex: ergo deus non est omnino simplex. ¶Pˀ. Omne qd est melius deo attribuendum est: sed apud nos composita sunt meliora simplicibus: sicut corpora mixta elētis ⁊ aīalia plātis: ergo non est dōm ꝙ deus sit oīno simplex.

Sed cōtra Est ꝙ Aug. dicit. 6. de trini. ꝙ deus vere ⁊ summe simplex est.

Rn̄deo Dōm ꝙ deū oīno esse simplicem multipl'r pōt eē manifestum. Primo quidem per supradicta in questione. Cum enim in deo non sit cōpositio: neqȝ quantitatiuarum partium: qr corpus non est neqȝ compositio forme ⁊ materie: neqȝ in eo sit aliud natura ⁊ suppositū: neqȝ aliud essentia ⁊ esse: neqȝ in eo sit compositio generis ⁊ differentie: neqȝ subiecti ⁊ accidentis manifestum est quod deus nullo mō cōpositus est: sed est omnino simplex. ¶Secundo qr omne compositū est posterius suis componentibus ⁊ dependens ex eis: deus autem est primum ens, vt supra ostensum est[c]. ¶Tertio quia oē compositum causam habet: que enim secūdum se diuersa sunt non conueniunt in aliquod vnum nisi per aliquam causam adunantem ipsa[c]. deus autem non habet causam vt supra ostensum est[c]: cum sit prima causa efficiens. ¶Quarto qr in oī composito opȝ esse potētiam ⁊ actū qd in deo non est[c]: quia vel vna partiū est actus respectu alterius: vel saltem oēs partes sunt sicut in potētia respectu totiꝰ. ¶Quinto qr oē cōpositum est aliquid qd non conuenit alicui suarum partium: ⁊ quidem in totis dissimilium partium manifestum est. nulla em̄ partiū hominis est homo: neqȝ aliqua partium pedis est pes. In totis vero similium partium: licet aliquid quod dicitur de toto dicatur de parte sicut pars aeris est aer: et aque aqua: aliquid tamen dicitur de toto quod non conuenit alicui partium: nō em̄ si tota aqua est bicubita ⁊ pars eius. Sic igitur in omni composito est aliquid qd non est ipsum. hoc autem etsi possit dici de habente formam: quod scilicet habeat aliquid quod non est ipsum: puta in albo est aliquid quod non pertinet ad rationem albi: tamen in ipsa forma nihil est alienum vnde cū deus sit ipsa forma vel potiꝰ ipȝ esse[c] nullo modo cōpositus esse potest. Et hanc rationem tangit hil'. 7. de tri. dicens, Deus qui virtus est ex infirmis non continetur, neqȝ qui lux est ex obscuris occupatur. 19

Ad primum Dicendum: qd ea que sunt a deo imitantur deum sicut causata primā causam[c]. Est autem hoc de ratione causati: ꝙ sit aliquo modo compositum: quia ad minus eē eius est aliud quam quod quid est: vt infra patebit. ¶Ad secundum dicendum quod apud nos composita sunt meliora simplicibus: quia perfectio bonitatis creature nō inuenitur in vno simplici: sed in multis, sȝ perfectio diuine bonitatis inuenitur in vno simplici: vt infra ostendetur.

¶Utrum deus in compositionē aliorum veniat. Arti. 8.

a 24 252. c a 23. 32.

Ad octauū Sic procedit. Uidetur quod deus in compositionem aliorum veniat. Dicit enim dio. 4. cel. hierarc. Esse omnium est que super esse est deitas: sed esse omnium intrat compositionem vniuscuiusque. ergo deus in compositionē aliorū venit. ¶Preterea. Deus est forma. dicit enim Augustinus in lib. de ver. domini, quod verbum dei quod est deus est forma quedam non formata: sed forma est pars compositi: ergo deus est pars alicuius cōpositi. ¶Preterea. Quecunqȝ sunt ⁊ nullo modo differunt sunt idē. Sed deus et materia prima sunt: ⁊ nullo modo differunt: ergo penitus sunt idem. Sed materia prima intrat compositionem rerum: ergo et deus: probatio medie. Quecunque differunt: aliquibꝰ differētijs differunt: ⁊ ita opȝ ea esse cōposita: sed deus ⁊ materia prima sunt omnino simplicia: ergo nullo modo differunt.

21 J.1.di.8 q.1.ar.2 Et.1.ꝯ c.17.27 ⁊ 28. Et ꝟi.q. 21.ar.4 ⁊ po. q.6.ā.6 Et mal. q.16.ar. 12. Et opus. 3.ca.17. 18.211.⁊ 222.

Sed cōtra Est, quod dicit dio. 2. ca. de di. no. quod neqȝ tactus est eius scilicet dei: neqȝ alia quedam ad partes commiscendas communio. ¶Preterea. Dicit in lib. de causis quod causa prima regit omnes res preterquam commisceatur eis.

Rn̄deo Dicendū: qd circa hoc fuerunt. 3. errores. Quidā em̄ posuerunt qd deus esset anima mūdi: vt pȝ

¶Super Articulum septimum.
In titulo omnino simplex in seipso, omnē a seipso cōpositionē: non componibilitatem excludens: de componibilitate enim erit sequens articulus ⁊c.
¶In corpore vna conclusio respōsiua quesito affirmatiue. Deꝰ est omnino simplex. probat. 5. medijs. pmo ex sufficiēti numeratione modorum cōpositionis. scdo: qr pmū ens, tertio: qr prima cā. quarto: qr actꝰ purus. qnto: qr ipsum esse.
¶In rn̄sione ad primū aduerte ꝙ Sco. in primo: di. 8. in questione iuxta primam qōnem: refert hanc positionem: quod omne causatū est compositum: ⁊ reprehēdit ea ratione: qr si qdlibet causatum est ꝯpositū accipiant componentia aut sunt simplicia aut iterum composita: ⁊ sic aut procedetur in infinitum aut erit status ad res simplices componentes: ⁊ cum constet componentia esse causata sequitur ꝙ non omne causatum est compositum vt hic dicitur. ¶Ad hoc breuiter dicitur ꝙ obiectio pcedit ex malo itellectu lr̃e: cātū enim vl creatura: pōt sumi dupl'r: proprie scilicet ⁊ large: si sumitur ꝓprie sic cum tā causati ꝙ creature sit ꝓprie fieri ⁊ esse: sole res subsistentes dicuntur causata seu creature: cetera aūt dicunt concausata ⁊ cōcreata: vt partes forme accidētia ⁊c. Large aut oē aliud a deo in rerum natura existens quocunqȝ modo causatuȝ dici potest. In proposito igitur causatum sumitur proprie: vt distinguitur non solum cōtra causam: sȝ etiam contra cōcausatum: ⁊ ideo obiectio que de cōcausatis loquitur nihil obstat: vnde in lr̃a ꝓbat causati compositio ex cōstantia ex esse ⁊ quiditate, hic enim proprie causati sunt compositiua non componentium: ⁊ vt patet in primo sniaꝝ. di. 8. q. 5. ar. 1. S. Tho. fecerat illam rationem adductam a Scoto. 13
¶In responsiōe ad secundum esset videndum an simplicitas sit perfectio simpliciter: sed scripsi iam de hoc in commentarijs de ente ⁊ essentia. 17 333. 133
¶Super arti. 8.
In titulo venire in cōpositionem alicuiꝰ exigit quatuor conditiones. Prima est distinctio realis ab illo qr eiusdem ad seipm non est compositio. Scda est coniunctio realis cum illo: qr ex sola coniunctione ꝓm rationē non fit compositio. Tertia est: ꝙ coniunctio sit secundū suum esse: qr ex sola coniunctione reali ꝓm situm vel alium respectum extrinsecum non fit cōpositio. Quarta est: ꝙ alterum sit actus alterius, vel tertij actuati ab vtroqȝ: si sit compositio per accidens qualis est inter albū ⁊ dulce: si. n. aliqua duo iungant ēt ꝓm esse ⁊ non in ratione actus ⁊ potentie (vt diximus) nunꝙ est cōpositio vt pȝ: ⁊ de psonis diuinis, ⁊ de verbo diuino incarnato: deest enim in huiusmodi ratio actꝰ ⁊ poᵉ. Querere ergo vtrum deꝰ veniat in aliarum rerum compositionem, est querere an rei alteri possit coniungi secundum esse, ꝓm rationem actus vel potentie.
¶In corpore duo. primo referuntur errores. scdo respondetur quesito. Quo ad primum sunt tres errores. primus forte Zabiorꝰ: 12. metaphy. cō. 41. secundus Almarianorum. Tertiꝰ Dauid de dinando ⁊ patet. Quo ad secundum conclusio respō, siua quesito ac destructiua horum errorū est negatiua. Deus non potest venire in compositionem alicuius: probatur tripl'r. Primo deus est prima causa efficiens: ergo non potest esse forma aut materia alicuius compositi. antecedens patet: consequētia probatur quo ad formam. Agens ⁊ forma effectus non coincidunt in idē numero: ergo si ⁊c. quo ad materiā ꝓbo. Agēs ⁊ materia non coincidunt in idem spē qr illud actu: hec potentia: ergo si ⁊c.
¶Circa hāc rōnē occurrit duᵐ. pbō nāqȝ ꝯñe non vr ad ꝓpositum: ex hoc enim qd efficiens non coincidit cum forma: aut materia effectus: nihil aliud sequitur: nisi quod deus qr est efficiens: non est forma aut mā sui effectus sed non sequit ꝙ absolute non sit forma alicuius compositi. Ad hoc breuiter dicitur ꝙ qr esse cōpositū infert eē effectū: qr oē ꝯpositū est scdm vt in pcedenti pȝ arti. esse aūt effectū infert esse effectū pme cāe efficientis vt pȝ: ideo de primo ad vltimū esse compositū est esse effectum primi efficientis: ⁊ propterea hoc pro constanti supponens rō lr̃e, optie deducit ꝯñam: si deꝰ est pᵃ cā efficiens nō est forma aut mā alicuius cōpositi: qm̄ esset forᵃ vel mā sui effectꝰ qd est impossibile: qr agēs nō coincidit ⁊c.

¶Secūda ratio: deus est per se primo agens: ergo nō est pars alicuius. probatur consequentia: nullum componens est per se primo agens: ergo si ꝛc. Aduerte hic ꝙ litera hec caute interpretanda est: non enim affirmat compositum per se primo agere qđ superius in arti.2. negatum est: sed affirmat comparatiuam ꝙ agere per se primo magis conuenit composito ꝙ̃ componenti: quia illud est quod agit: hoc vero est quo: cum hoc tamen stat ꝙ absolute/ nec componens/ nec compositum potest esse p se primo agēs; vt predictum est.

¶Tertia ratio est. Deus est primū ens: ergo non potest esse pars etiā prima/puta materia aut forma: probatur consequentia quo ad materiam quidem: quia potentia est posterior actu: quo ad formam vero: q2 actus particip9 est posterior actu
12 per essentiam ꝛc.

¶Super.q.4.art.1.

Circa ordinem ꝛ titulū questionis aduerte/ qđ perfectio non significat aliquā perfectionē vt bonitas/ vita/ sapientia ꝛc. neqȝ significat omes perfectiōes in communi. Non enim querendo an aliquid sit perfectū/ queritur an habeat omnes pfectiones siue determinate
14 siue ideterminate: sȝ significat modū essendi optimum ꝑm quā cunqȝ rationem for-
15 malem: licet extenso iazab vsu vocabulo: perfectio supponat sepe pro re aut ratione formali actuante aliquid: vt patet cū dicimus: ꝙ sapientia est perfectio ꝛc. Proprie igitur loquēdo ly perfectio: licet a totali factione primo deriuatum sit: apđ philosophos modū essendi significat: non quēcūqȝ/sed optimū nō alicui9 certe rei/sed cuiuscūqȝ rei cui apponitur: siue sit substantia siue accidēs. Pōt enim res intelligi et esse sub modo essendi multiplici; quorū vnus est melior altero: sicut natura plantarum ꝛ animalium habet in semine quēdam modum essendi et alium essendi modū hȝ in indiuiduis genitis. Et rursus aliū in eisdem augmentatis ꝛc. ꝛ constat qđ primus est ꝛ dicitur imperfectus: q2 in potentia tantum est ibi natura specifica. secūdus autem aliqualiter perfectus. tertius vero simpliciter pfectus: vt patet. 4. metheo. Perfectum enī vnūquodqȝ ibi dicit cum potest facere alterū quale ipsum est.

per Aug. in lib.10. de ciui. dei: ꝛ ad hoc etiā reducitur, ꝙ quidam dixerunt deum esse animam primi celi. Alij autem dixerunt deum esse principium formale omnium rerum. ꝛ hec dicitur fuisse opinio Almarianorum. Sed tertius error fuit Dauid de dinādo: qui stultissime posuit deum esse materiā primam. Omnia enim hec manifestam continēt falsitatem: neqȝ est possibile deum aliquo modo in compositionem alicuius venire: nec sicut principium formale: nec sicut principium materiale. ¶Primo quidem quia supra diximus[c] deum esse primā causam efficientem. Causa autem efficiens cū forma rei facte nō incidit in idem numero: sed solum in idem specie. homo enim generat hominem: materia vero cum causa efficiente non incidit in idem numero: nec in idem specie: quia hoc est in potentia: illud vero in actu. Secundo, quia cum deus sit prima causa efficiens: eius est primo, ꝛ per se agere. quod autem venit in compositionem non est primo ꝛ per se agens, sed magis compositum: non enim manus agit: sed homo per manū: ꝛ ignis calefacit per calorem: vnde deus non potest esse pars alicuius compositi. ¶Tertio, quia nulla pars compositi potest esse simpliciter prima in entibus: neqȝ etiā materia ꝛ forma: que sunt prime partes compositorum: nam materia est in potentia: potētia autem est posterior actu simpliciter: vt ex dictis patet[c]. forma autem que est pars compositi est forma participata: sicut autem participans est posterius eo qđ est per essentiam: ita ꝛ ipsum participatū: sicut ignis in ignitis est posterior eo qđ est per essentiā. Ostēsum est autem[c], ꝙ deus est primum ens simpliciter.

Ad primum Ergo dđm, ꝙ deitas dicitur esse oīm effectiue ꝛ exemplr: non aūt per essentiam. ¶Ad scđm dđm, qđ verbum est forma exēplaris: non autem forma que est pars compositi. ¶Ad tertium dđm, qđ simplicia nō differunt aliquibus alijs differentijs: hoc enim cōpositorum est: homo enim ꝛ equus differunt rationali ꝛ irrationali differētijs: que quidem differentie non differunt amplius abinuicem alijs differentijs: vnde si fiat vis in verbo: non proprie dicuntur differre: sed diuersa esse. Unde ꝑm philosophū 10. meta. diuersum absolute dicit: sed omne differens aliquo differt: vnde si fiat vis in verbo: materia prima ꝛ deus non differunt, sed sunt diuersa seipsis: vnde non sequitur qđ sint idem.

¶De perfectione dei, Questio.iiij.

Post Considerationem diuine simplicitatis: de pfectione ipsius dei dicendum est. Et quia vnūquodqȝ ꝑm ꝙ perfectū est: sic dicitur bonū: primo agēdum est de perfectione diuina. ¶Secūdo, de eius bonitate. ¶Circa primum querūtur tria. ¶Primo, vtrum deus sit perfectus. ¶Secundo, vtrum sit vniuersaliter perfectus: id est omnium in se

Tunc enim habet naturam optimo modo. Unde sicut querere vtrū aliquid sit perfectum ꝑm talem vel talem rationem: puta scientiam vel naturam: nō est querere vtrum illud habeat aliquam aliam perfectionem: sed vtrum habeat aliam optimo modo. Ita querere absolute ꝛ sine specificatione vt in proposito sit/vtrū deus sit perfectus: non est querere vtrū deus habeat aliquam perfectionem: neqȝ vtrū habeat omnes/ cum hoc reseruetur.2.arti. sed est querere vtrū de9 id quod est sit optimo modo: hoc est enī esse perfectum. Testatur autem hūc esse manifestum sensum questionis causa responsionis assignata in corpe articuli. Dicitur enī ꝙ de9 est pfectus: q2 nō est in potētia: sed in actu. Cōstat enī ꝙ esse in actu vel in potētia ad modum essendi spectat. Et ppterea ista questio immediate post questionem de simplicitate nature diuine ordinata est: stabilita nāqȝ essentia querendum statim occurrit de modo essendi ipsius intrīseco: qualem ly perfectum significat. Non enim importat modum essendi rei in respectu ad aliquod circūstās aut quouis modo extrinsecum: sed in se ipsa. Unde ꝛ Aristot. in primo ce. de natura vniuersi tractans: primo an sit perfectū determinat: quoniā ꝛ questio an est: ꝛ an simplex/an compositum esset/ que priores erant: relinquebantur per se note.

¶In corpe duo. primo refert opinio Pythagoricorum: secundo respōdetur quesito. Quo ad primum duo. opinio ꝙ principio non ꝯuenit perfectio. Radix quia principium materiale tātum intellexerunt: ꝓbat consecutio: quia vt sic est in potentia: ergo.

¶Quo ad scđꝫ similiter duo. ꝯclusio responsiua quesito affirmatiue. Deus est maxime perfectus. Radix opposita prime: q2. s. est principiuꝫ actiuum. ꝓbatur. actiuum opȝ esse in actu: ergo primum actiuum maxime in actu: ergo maxime pfectum: oia patent: ꝛ vltima ꝯñtia declaratur ex qđ nominis perfecti. s. cui nihil deest de requisitis. Existēti enim in potentia deest id qđ in actu esse potest: existenti autem in actu vt sic nihil deest.

¶In responsione ad tertiū: Aduerte duo. Primo ꝙ Rñ9 stat in hac distōne cōmune dupliciter per modū actus: ꝛ p modū potētie. Cōitas p modū actus consistit in reci-

perfectiones habens. ¶Tertio, vtrum creature possint dici deo similes.

¶Utrum deus sit perfectus, Art.1.

Ad primū Sic pceditur. Uidet ꝙ esse perfectum non conueniat deo. Perfectum enim dicitur quasi totaliter factum: sed deo non conuenit esse factum: ergo nec esse perfectum. ¶Preterea. Deus est primum rerum principium: sed principia rerū videntur esse imperfecta. Semen enim est principium animalium ꝛ plantarum: ergo deus est impfectus. ¶Ꝑ. Ostēsum est.s[c]. ꝙ essentia dei est ipsum esse: sed ipsum esse videtur esse imperfectissimum: cum sit cōmunissimū ꝛ recipiens omnium additiones: ergo deus est imperfectus.

Sed cōtra Est qđ dicit matth.5. Estote perfecti sicut ꝛ pater vester celestis perfectus est.

Respondeo Dicendum, ꝙ sicut philosoph9 narrat in.11.meta. quidam antiqui phi scilicet pythagorici ꝛ leucippus nō attribuerūt optimū ꝛ perfectissimū primo principio. Cuius ratio est: quia philosophi antiqui cōsiderauerunt principium materiale tm: primū aūt principium materiale imperfectissimū est. Cum enī materia inquātū hmōi, sit in potētia: opȝ ꝙ primū principiū materiale sit maxime in potētia: ꝛ ita maxime imperfectum. Deus aūt ponit primū principiū: nō materiale: sed in gñe cause efficiētis[c]: ꝛ hoc opȝ esse pfectissimū: sicut enī mā inquātū hmōi est in potētia: ita agens inquātū hmōi est in actu: vnde primū principiū actiuū opȝ maxime esse in actu: ꝛ p ꝯñs maxie esse pfectū: ꝑm hoc enī dicit aliquid esse pfectū ꝑm qđ est actu: nā perfectū dicitur cui nihil deest ꝑm modum sue perfectionis.

Ad primum Ergo dicendum, ꝙ sicut dicit Grego. Balbutiendo vt possumus excelsa dei resonamus: quod enim factum nō est perfectū, proprie dici non potest. Sed quia in his q̄ fiunt, tunc dicitur esse aliquid perfectum cū de potentia educitur in actum: transumitur hoc nomen perfectum ad significandum omne illud cui non deest esse in actu: siue hoc habeat per modum perfectionis siue non. ¶Ad secūdum dicēdum: ꝙ principiū māle qđ apud nos impfectū inuenitur: non pōt esse simplr primū sed preceditur ab alio pfecto. Nam semen lȝ sit principiū aialis generati ex semine: tamē hȝ ante se animal vel plātam vnde deciditur. Opȝ enī ante id qđ est in potētia esse aliquid actu cū ens in potētia nō reducatur in actum: nisi per aliquod ens in actu.

¶Ad tertium dicendum, ꝙ ipsum esse est perfectissimum oīm: cōparatur enī ad oia vt actus: nihil enī hȝ actualitatē, nisi inquātū est: vñ ipm esse est actualitas oīm rerū ꝛ etiā ipsarū formarū[c]: vñ nō cōpaꝫ ad alia sicut recipiēs ad receptū: sȝ magis sicut receptū ad recipiēs: cū enī dico esse hois vel equi: vel cuiuscūqȝ alteri9 ipm esse ꝯsideraꝫ vt formale ꝛ receptū: nō aūt illud, cui competit esse. 17

pi cōmunitas per modum potentie consistit in recipere: esse aūt est cōissimū per modū actus: q2 ad omnia comparaꝫ vt receptū ad receptiua: vt patet. Scđo ꝙ hinc pȝ defectus Scoti in 4. sen. di. pma. q.1. contra hāc sancti Tho. positionem. s. ꝙ esse ꝑm suam formalē rōnem est pfectissima oīm pfectionū arguentis ex cōitate ipsi9. Mirū est. n. ꝙ hāc rōnē affert ad concludendum quam expresse sanctus Thomas soluerat tam clare.

¶Super articulū.2.

In titulo ly sint/ nō denotat aliquē spālē modū essendi sȝ absolute sumitur: ita qđ non queritur vtrum perfectiones sint in deo formaliter aut virtualiter sed absolute quouis modo sint ly perfectiones stat vliter pro oibus perfectionibus tam simpliciter ꝙ̃ non simpliciter: vt patet ex processu articuli.

22 5.dist.2 ar.2.23. Et 1.5. ca.2.8.2 31.2li.2. ca.2. Et opusc. 3.ca.21. 22.28. 4.33.

¶In corpore est vna conclusio responsiua quesito affirmatiue: in deo sunt perfectiones omnium rerum. probatur tripliciter. Primo ab autoritate Deus dicitur vlr perfectus. i. ꝑm nobilitates omnium generū: ergo. Antecedēs probaꝫ autoritate Auerro.5.meta. Scđo ratione sumpta ex Dionysio. Deus est pma causa effectiua rerūȝ: ergo omnium rerum perfectiones preexistunt in deo eminen-
24 tiori modo: antecedens supponitur: consequētia probaꝫ. quo ad primam partem effectus preexistit virtute in causa agente: ergo quicquid perfectionis est in effectu: opȝ in causa effectiua inuenire: ergo si deus ꝛc. omnium reruȝ perfectiones sunt in eo. Quo ad scđam vero partem: probatur: Agens inq̄tū agens est perfectum: ergo preexistere in virtute cause agētis non est preexistere imperfectiori sed perfectiori modo: ergo quicquid perfectionis est in effectu preexistit in causa effectiua: vel ꝑm eandem rationem vt in vniuoca/ vel ꝑm eminētiorem/vt in equiuoca: ergo si deus est prima causa omniū: oportet eminētiori modo omnium perfectiones habere. Assumptum patet ex precedenti arti. prima cōsequentia probatur ex opposito. s. quia materia est imperfecta. Preexistere in potentia cause materialis est esse in perfectiori modo. Reliqua relinquuntur per se nota.

¶Circa illam ꝓpositionē preexistere in virtute cause agētis nō est preexistere imperfectiori: sed perfectiori modo: dubium statim occurrit: quia ꝛ est falsa/ꝛ contradicit alteri dicto litere. Falsa quidem: quia effectus in causa efficiente quādoqȝ preexistit eque perfecto modo: vt patet: cum sortes generat platonem: cōtra literam vero: quia expresse dicitur ꝛ bene: ꝙ in causa vniuoca preexistit effectus ꝑm eandem rationem: igitur nō perfectiori modo. Non deest quoqȝ nouitijs occasio dubitandi: quia videmus effectus etiam imperfectiori modo preexistere in multis causis: que sunt cause vere effectiue: vt patet in seminibus: ex quibus effectiue producuntur animalia ꝛ plante.

¶Ad hoc breuiter dđm est: ꝙ ly pfectiori modo/potest exponi dupliciter. Primo comparatiue vt significat ex vi vocabuli: ꝛ tūc intelligitur nō necessario sed pmissiue: ita ꝙ particula negatiua nō imperfectiori modo intelligiꝫ necessario: particula vo affirmatiua sed perfectiori intelligiꝫ permissiue: ꝛ sic est verissima ꝓpositio: ꝛ significat ꝙ preexistere in causa efficiente necessario est preexistere nō imperfectiori modo ꝙ̃ sit modus essendi effectus: sed possibiliter est preexistere pfectiori modo. Scđo pōt exponi interpretādo cōparatiuum pro positiuo pfectiori modo. i. modo pfecto seu perfectionis. Prima tamen expositio litere intēto seruit: quoniam intendit probare ꝙ eminētiori modo in causa equiuoca/deoqȝ pfectiōes effectuum sunt. Ad nouitios autem respōdetur ex doctrina Alexādri vt refert Auer.12.meta.cōmen.24. ꝙ semina ꝛ alia huiusmodi quibus for-

¶Utrū in deo sint pfectiōes oīm rerū.ar.2.

Ad secundū Sic pceditur. Uidetur quod in deo non sint perfectiones oīum rerum: de9 enī simplex est vt ośsum est[c]: sed perfectiones rerum sunt multe ꝛ diuerse: ergo in deo non sunt omnes pfectiones rerum. ¶Ꝑ. Opposita non possunt esse in eodem: sed perfectiones rerum sunt opposite: vnaqueque enim species perficitur per suam differentiam specificam. differentie autem quibus diuiditur genus et constituuntur spēs sunt oppposite: cū ergo opposita non possint simul esse in eodem: videtur ꝙ non omnes rerum perfectiones sint in deo. ¶Preterea. Uiuens est perfectius quam ens: ꝛ sapiens ꝙ̃ viuens: ergo ꝛ viuere est perfectius quam esse: ꝛ sapere quam viuere: sed essentia dei est ipsum esse. ergo non habet in se perfectionem vite et sapientie ꝛ alias huiusmodi perfectiones.

Sed cōtra Est quod dicit Dio. v.c. de di.no. ꝙ deus in vna existentia omnia prehabet.

Rñdeo Dđm ꝙ in deo sunt pfectiones oīum rerum. Unde ꝛ dicitur vniuersaliter perfectus: q2 nō deest ei aliqua nobilitas que inueniatur in aliquo genere: vt dicit Commen. in.5.met. Et hoc quidem ex duobus considerari potest. Primo quidem per hoc quod quicquid perfectionis est in effectu opȝ inueniri in causa effectiua[c]: vel ꝑm eandem rationem: si sit agens vniuocum. vt homo generat hominem: vel eminentiori modo si sit agēs equiuocum: sicut in sole est similitudo eorū que generantur per virtutem solis. Manifestū est enim quod effectus preexistit virtute in causa agente: preexistere autē in virtute cāe agentis nō est preexistere imperfectiori modo: sed perfectiori: licet preexistere in potētia cause materialis sit preexistere imperfectiori modo: eo ꝙ materia inquantū huiusmodi est imperfecta. agens vero inquantum huiusmodi est perfectum. cum ergo deus sit prima causa effectiua rerū[c]: oportet oīm rerum perfectiones preexistere in deo ꝑm eminentiorem modum. Et hanc rationem tangit Dio.v.c.de di.no. dicēs de deo: ꝙ nō quidem hoc est: hoc autē non est: sed omnia est vt omniū causa. Secūdo vero ex hoc qđ supra ostensum est[c]: ꝙ deus est ipsum esse per se subsistens: ex quo oportet, ꝙ totā perfectionem essendi in se contineat[c]. Manifestum est enim qđ si aliquod calidum non habeat totam perfectionē calidi: hoc ideo est: quia calor non participatur ꝑm perfectam rationem: sed si calor esset per se subsistens: nō posset ei aliquid deesse de virtute caloris: vnde cum deus sit ipsum esse subsistens nihil de perfectione essendi potest ei deesse. Oīm autem perfectiones pertinent ad perfectionem essendi: secūdū hoc enim aliqua perfecta sunt ꝙ aliquomodo esse habent. vnde sequitur ꝙ nullius rei perfectio deo desit. Et hanc etiam rationem tangit Dio.5.ca. de diui.no. dicens ꝙ deus non quodammodo est existens: sed simpliciter ꝛ incircunscripte totum in seipso vniformiter esse preaccipit: ꝛ postea subdit: ꝙ ipe est esse subsistentibus.

Ad primū Ergo dicendū: ꝙ sicut sol: vt dicit Dio.5.ca.de di.no. sensibiliū substātias ꝛ q̄litates multas ꝛ differētes ipse vnus existens ꝛ vniformiter lucēdo in seipso vniformiter preaccipit: ita multo magis in causa oīuȝ necesse ē preexistere oīa secundum naturalem vnionē: ꝛ sic que sunt diuersa ꝛ opposita in seipsis: in deo preexistunt vt vnum absqȝ detrimento simplicitatis ipsius. ¶Et per hoc pȝ solutio ad secundum. ¶Ad tertium dicendū, ꝙ sicut in eodem ca. idem Diony.

¶Circa vltimam cōsequentiam. Aduerte quod fundatur super hoc quod prima causa effectiua reruȝ est causa equiuoca: quod pro cōstanti relictuȝ est. Tum quia ab omnibus admittitur. Tum quia manifeste patet ex terminis: si enim est effectiua rerum diuersarum rationum: nulli earum est vniuoca: ꝛ si alicui earū est vniuoca: ergo non est effectiua aliaruȝ: ergo non diuersarum. 13 234 17 19 35

¶Secunda ratio a Dionysio quoqȝ tacta est. Deus est ipm esse per se subsistens: ergo continet in se totam perfectionem essendi: ergo omnes pfectiones rerū oīuȝ. Añs supponiꝫ. prima ꝯña probaꝫ a destructione ꝯñtis/in terminis specialib9. s. caloris: ꝛ calidi perfectione sic: nō continet totā pfectionem essendi: ergo nō hȝ esse ꝑm pfectā rationem: ergo non est ipm esse p se subsistēs qđ est oppositum añtis: quēadmodum a. calidū non hȝ totam calidi perfectionem: ergo non hȝ calorem scđm pfectam rōnem: ergo nō est calor per se subsistens. scđa autē ꝯña probatur. Res dicuntur perfecte secundū ꝙ habent esse: ergo omnium perfectiōes pertinēt ad perfectionem essendi: ergo si continet totam perfectionem essendi ꝛc.

¶In responsione ad tertium aduerte. primo ꝙ vis argumenti fundatur super locum a coniugatis dum dr ens est imperfectius ꝙ̃ viuens: ergo esse ꝙ̃ vita: ꝛ veritas antecedentis cōsistit in hoc: quia ens non includit viuēs: sed econuerso. Aduerte secundo ꝙ in responsione innuit hanc distinctionem ex parte rei: esse potest comparari ad vitam triplr. Primo formaliter ꝛ precise vtrinqȝ: ita ꝙ esse sumiꝫ precise pro actu essendi: ꝛ vita precise ꝓ eo, qđ formaliter addit supra esse puta viuere vt sic. et sic significantur noibus abstractis: puta esse vita sapientia ꝛc. Et in lrā dicuntur cōparari prout distinguuntur ratione: ꝛ sic esse est perfectius ꝙ̃ viuere ꝛ cetere perfectiones: q2 est actualitas omnium vt predictum est. Secundo potest comparari esse ad vitā absqȝ precisione: ita ꝙ vita sumatur ꝑm. id quod includit: ꝛ non tm̄ pro eo qđ formaliter addit supra esse: ꝛ sic significanꝫ nominibus concretis in lrā. Et dicuntur ens viuens sapiens: ꝛ dicitur: ꝙ viuens est perfectius ꝙ̃ ens: quia includit ens: ꝛ aliquid perfectiōis vltra. Tertio modo potest comparari esse in sua pura subsistentia ad reliqua quomodolibet sumpta: ꝛ sic significatur in litera per ly ipsum esse: ꝛ dicitur ꝙ includit in se vitam sapientiam ꝛ omnem essendi perfectionem: vt in corpore ꝓbatum est: ꝛ consequenter est perfectissimum omnium. Ex his autem que ex lrā accepta sunt habemus: ꝛ ꝙ esse formaliter est perfectius ceteris formaliter: ꝛ ꝙ ipsum esse est simpliciter perfectius/ omnes perfectiones in se prehabens: vt ex primo sciamus ꝙ pdicatum illud quod soli deo quidditatiue cōuenit: vt est formaliter nobilius ceteris perfectionibus: ꝛ ex secundo: ꝙ ex hoc ꝙ deus est ipsum esse, habet oēs perfectiones. Habetur quoqȝ ex his responsio ad argumentum: qm̄ neganda insinuaꝫ ꝯña: qm̄ in antecedente sumitur viuens vt includit ens ꝛ aliquid vltra. In consequente vero sumitur scđm id tantum quod addit supra ens: ꝛ sic ostenditur ꝙ non arguitur per locum a coniugatis: qui tenet quando concreta precise formaliter tenentur sicut ꝛ abstracta: cuius oppositum hic accidit.

Universidad de Deusto Biblioteca

Universidad de Deusto Biblioteca

Super articulum tertium.

In titulo dubium occurrit quorsum iste articulus hoc in loco: hic enim arguitur de perfectione substantie diuine in se: ergo nō debet admisceri questio de creatura qualis est ista. Ad hoc dicitur q licet verbotenus hec questio sit de creatura: secundum sensum tamen est de perfectione nature diuine. Queritur enim hic an perfectio nature diuine sit tāta q nulla creatura possit ei esse similis an non: hoc siquidem inquirendum supererat: postq̄ determinatum fuerat et q est perfecta ⁊ q est vniuersaliter perfecta. Sz aduerte q non queritur vtrum perfectio diuina sit tanta q nulla res possit ei esse similis: sz q nulla creatura. Primum enim pertinet ad questionem de pluralitate deorum: et tractabitur in q. 11. Secundum autem spectat ad hunc locum.

24 1.d.3.q. 2.ar.1. Et.1.3 ca.29. Et li.2. c.2. Et vi.q. 2.ar.11. Et po. q.7.ā.7

In corpore duo. primo distinguitur similitudo. secundo respondetur quesito. Quo ad primum similitudo triplex. prima secundum formā eiusdem rationis et modi. secunda secundum formam eiusdē rationis sed nō modi. tertia sm formam sed nec eiusdem rōis nec modi. Probatur distinctio. Similitudo est conuenientia i forma: ergo multiplicatur iuxta modum communicandi in forma: ergo tripliciter ⁊c. omnia patēt in litera.

18

Quo ad scdm conclusio respōsiua quesito est. Creature sūt similes deo: non secundum eandē rationem specificā aut genericam: sed sm aliqualem analogiam. Conclusio hec habet quatuor partes / primam affirmatiuaz. s. q sunt similes deo. secundaz negatiuam scilicet non scdm speciem. tertiaz negatiuam. s. nec sm gen9. ⁊ quartam affirmatiuam scz sed scdm aliqualem analogiam. Et primo probatur q ad primam. omne agens agit per suam formam: ergo necesse est in effectu esse similitudinē forme agentis. Et tūc potes subiungere: ergo necesse est creaturam esse similē deo: consequentia probatur: q2 omne agens agit sibi simile inquantum est agens. i. secundum illud quod est ei ratio agendi. Deinde quo ad secundam ⁊ tertiam ⁊ quartam: quia deus non est agens contentum in specie aut genere sed principium vniuersale totius esse: omnia clara sunt in litera.

In responsione ad vltimum dubium occurrit circa autoritatem Dionysij: quoniam distinguit cōtra res vnius ordinis causam ⁊ causatum: ex hoc enim oportet q aut causa ⁊ causatū sint vniuersaliter diuersorum ordinum: quod patet esse falsum in causis vniuocis: aut q ambigue et male membrum hoc distinctionis sit positum. Ambigue quidem: quia incertum est de quali causa ⁊ quali causato sit sermo. Male autem: quia contra res vnius ordinis debēt distingui res diuersorum ordinum: siue causa sint ⁊ causatum siue non: hoc enim est per accidens.

Ad hoc dicitur q distinctio ista artificiosa / certa / et formalis est / si recte intelligitur. Est siquidem non falsum sed verissimum ⁊ necessarium q causa ⁊ causatum vniuersaliter ⁊ formaliter sunt diuersorum ordinuz: sed nomine cause et causati vtimur non pro relationibus seu causalitatibus: sed pro re que est ratio causandi: et similiter pro re seu forma quam causatum sortitur a causa: he em̄ res sunt fundamenta similitudinis inter causatum et causam vt in omnibus. Possunt igitur fundamenta similitudinis inter aliqua dupliciter se habere vt in litera dicitur. vno modo quod sint eiusdem ordinis: vt hic et illa albedo: et hoc ⁊ illud animal ⁊c. Et sic similitudo est relatio equiparantie ⁊ mutua. Alio modo q alterum eorum formaliter ex propria ratione sit causatum ab altero: vt imago sortis ⁊ sortes. Non enim accidit imagini sortis dependentia a sorte: et sic similitudo non est relatio equiparantie neq3 mutua: sed reducitur ad tertium genus relatiuorum positum. 5. metaphysi. de scientia et scibili ⁊c. Huiusmodi autem causam et causatum constat esse diuersorum ordinum: Impossibile nanque est eiusdem ordinis res sic se habere: q de ratione formali vnius sit dependentia ab altera: quoniam quicquid ē de ratione vnius est de ratione alterius: et econtra.

Unde patet respōsio ad instantiam de causis vniuocis: vbi enim est vniuocatio / ibi non est causa et causatum formaliter ⁊ per se: sed materialiter ⁊ per accidens: quoniam forma effectus formaliter non depēdet a forma cause: non enim humanitas que est in sorte formaliter sumpta dependet in esse aut in fieri ab humanitate Platonis patris: sed humanitas sortis: quia est hec: ideo dependet a patre: et consequenter humanitas que est fundamētum similitudinis inter patrem ⁊ filium non est de genere cause aut causati: nisi materialiter et per accidens: sed est de genere fundamentorum eiusdem ordinis. Quecūq3 igitur formaliter sumpta sunt causa ⁊ causatum: sunt diuersorum ordinum fundamenta similitudinis: vt subtiliter in litera adducitur: ⁊ consequenter est inter ea similitudo imitationis: ⁊ non pure similitudinis: ⁊ propterea non est mutua.

Et hoc bene nota: ⁊ proportionaliter applica ad materiam de relatiuis non mutuis.

dicit: licet ipsum esse sit perfectius q̄z vita: ⁊ ipsa vita q̄z ipsa sapientia: si cōsiderentur secundum q distinguuntur rōne: tamen viuens est perfectius q̄z ens tantum: quia viuens etiā est ens: ⁊ sapiens est ens ⁊ viuēs. Licet igitur ens non includat in se viuens ⁊ sapiens: q2 non oportet q illud quod participat esse participet ipsum secundū omnem modū essendi: tamen ipsum esse dei includit in se vitam ⁊ sapientiam: quia nulla de perfectionibus essendi potest deesse ei quod est ipsum esse subsistens.

Utrum aliqua creatura possit esse similis deo, Arti. 3.

Ad tertiū Sic proceditur. Videtur, q nulla creatura possit eē similis deo. Dicitur enim in psal. Nō est similis tui in dijs domine: sed inter omnes creaturas excellentiores sunt que dicuntur dij participatiue: multo ergo minus alie creature possunt dici deo similes. P̄. Similitudo est comparatio quedam: non est autem cōparatio eorum que sunt diuersoruz generum: ergo nec similitudo. Non. n. dicimus q dulcedo sit similis albedini: sed nulla creatura est eiusdez generis cum deo: cum deus nō sit in genere: vt supra ostensum est[c]. ergo nulla creatura est similis deo. P̄. Similia dicuntur q̄ conueniunt in forma: sed nihil conuenit cum deo in forma: nullius em̄ essentia rei est ipsum esse nisi soli9 dei: ergo nulla creatura pōt eē similis deo. P̄. In similibus est mutua similitudo, nam simile est simili simile. Si igitur aliqua creatura est similis deo: ⁊ de9 erit similis alicui creature: quod est contra id quod dicitur Isa. 40. Cui similem fecistis deum.

Sed cōtra Est qd dicitur Geñ. 1. Faciam9 hominem ad imagi. ⁊ si. no. ⁊ prime Joan. 3. Cum apparuerit, similes ei erimus.

Rñdeo Dicendum, q cum similitudo attendatur secundū conuenientiam vel communicationem in forma: multiplex est similitudo secundū multos modos communicandi in forma. Quedam enim dicuntur similia que communicant in eadem forma sm eandem rationem ⁊ secundū eundem modum: ⁊ hec non solū dicuntur similia: sed equalia in sua similitudine: sicut duo equaliter alba dicuntur similia in albedine ⁊ hec est perfectissima similitudo. Alio modo dicuntur similia que cōmunicant in forma secundum candē rationem: ⁊ nō secundum eundē modum: sed secundum magis ⁊ min9: vt minus album dicitur simile magis albo: ⁊ hec est similitudo imperfecta. Tertio modo dicunt aliqua similia q̄ cōicant in eadem forma: sed non sm eandem rōnem: vt patet in agentibus nō vniuocis. Cum enim omne agens agat sibi simile inq̄tū est agens: agit autez vnumqdq3 secundum suam formā: necesse est q in effectu sit similitudo forme agentis. Si ergo agens sit contētum in eadem specie cū suo effectu erit similitudo inter faciens ⁊ factum in forma secūdum eandem rationem spēi: sicut hō generat hominem. Si autem agens nō sit contentum in eadē specie erit similitudo: sed non scdm eandez rationem spēi: sicut ea que generantur ex virtute solis accedūt quidem ad aliquam similitudinem solis: nō tñ vt recipiant formam solis, sm similitudinez speciei: sed sm similitudinē generis. Si igitur sit aliquod agens qd non in genere contineatur effectus eius adhuc magis accedent remote ad similitudinē forme agentis: non tñ ita q participent similitudinem forme agentis secundum eandē rationem speciei aut generis: sed secundū aliqualem analogiam: sicut ipsum esse est commune omnibus. Et hoc modo illa que sunt a deo assimilantur ei inq̄tum sunt entia: vt primo ⁊ vniuersali principio totius esse.

Ad primū Ergo dōm: q sicut dicit Dio. 9. c. de di. no. cū sacra scriptura dicit aliquid nō esse simile deo, nō est contrarium assimilationi ad ipsum. Eadem enim sunt similia deo ⁊ dissimilia: similia quidē sm q imitantur ipsum prout cōuenit eum imitari: qui nō perfecte imitabilis est. Dissimilia vero scdm q deficiunt a sua causa: non solum secundū intensionē ⁊ remissionem: sicut minus albuz deficit a magis albo, sed quia non est conuenientia nec secūdū speciem nec secundum genus. Ad secundum dicendū: q deus non se habet ad creaturas sicut res diuersorum generum: sed sicut id quod est extra omne genus ⁊ principium omnium generum[c]. Ad tertiū dicendum: q nō dicitur esse similitudo creature ad deum propter cōicantiam in forma secundum eandez rationem generis ⁊ speciei: sed scdm analogiam tantum: prout. s. deus est ens per esse essentiam: ⁊ alia per participationem.

Ad quartum dicendum: q licet aliquo modo cōcedatur q creatura sit similis deo nullo tamen modo concedendum est: qd deus sit similis creature: quia vt dicit Dio. 9. c. de diui. no. In his que vnius ordinis sunt recipitur mutua similitudo: nō autem in causa ⁊ causato[c]. Dicimus enim q imago sit similis homini ⁊ non econuerso ⁊ similiter dici potest aliquo modo q creatura sit similis deo: non tamen q deus sit similis creature.

Super questionis. 5. Articulum. 1.

In titulo questionis statim occurrit dubiū circa ordinē ipsius cur hec questio de bono fiat. Bonum enim neq3 prius conuenit enti q̄z vnum verum ⁊c. neq3 prius cōuenit nature diuine bonitas q̄z vnitas aut veritas: vt patet. Neq3 hic ordinantur tractāda de deo sm rationem cause: vt ppterea bono debeatur primus locus: quia nominat rationē cause finalis. Nulla igitur ratio apparet: quare hoc in loco questio de bono ordinata sit.

Ad hoc dicitur qd questio de bono dupliciter ordinari potest. Uno modo sm se: ⁊ sic nō debetur sibi iste loc9 vt obijciēdo deductum est: sed questionem de perfectione statim questio de infinitate sequitur querēs de quātitate perfectionis diuine. Alio modo vt ē pars tractat9 de pfectiōe: ⁊ sic in caplo de pfectione ordināda est: ⁊ hoc mō in litera ordinatur. Et hoc insinuauit litera tam in principio qōnis q̄rte vbi tractatus de perfectione inchoatur / ⁊ dr. Et q2 vnūquodq3 sm qd pfectum est sic dr bonū. Primo agendum est de pfectione diuina. Secundo de eius bonitate: quasi diceret: q ppter perfectionem de bonitate tractādū est simul: qm̄ in principio questionis septime: vbi aperiens qd de bono per accidens. i. ratione pfectionis tractauit: dicit: post considerationē perfectionis diuine de infinitate ⁊c. Nulla facta mētiōe de bonitate: de qua fecerat duas questiōes. Quare autem de bonitate sub tractatu de perfectione queratur in promptu causa est in litera assignata: quia. s. esse perfectum est ratio q aliquid dicatur bonum.

25 a.dist.8. q.2.ar.3. Et vi.q. 21.art.1. c.⁊ arti. 8.0.

17 22 c

In corpore est vna conclusio responsiua q̄sito affirmatiue: bonum ⁊ ens sunt idez sm rem: sed differunt secundum rōnem tantum: anteq̄z probet conclusio. Aduerte nouitie terminos conclusionis differre: nanq3 secundū rationem tantum latitudinem habet. Nam ⁊ que differunt in modo tm̄ significandi vt homo ⁊ humanitas ratione sola differūt. Et multa que differunt rationibus diffinitiuis: vt lignum ⁊ dolabile sola rōne differunt. Propterea distingue: q differre rōne dupliciter scilicet ratione signifi[ca]ta seu concepta. Alio modo ratione concipiente seu signante. In proposito est sermo de differentia secundum rationem significatam: ita q sensus est q bonum et ens differunt secundum suas rationes formales significatas eorum nominibus. Probatur ergo conclusio: primo quo ad primam partem sic. Bonum habet rationem appetibilis: ergo perfecti: ergo entis in actu: ergo entis: ergo bonum ⁊ ens sunt idem secundum rem. Antecedens probatur ex primo eth. Prima consequentia probatur: quia omnia appetunt suam perfectionem. Secunda vero relinquitur vt nota. Tertio autem probatur: quia esse est actualitas omnis rei. Ultima autem patet. Deinde quo ad secundam partem. Bonum dicit rationem appetibilis quam non explicat ens: ergo differunt ratione.

Circa antecedēs dubitatur: quoniam illud quod dicitur de aliquo in secundo modo dicendi per se non clauditur in ratione illius subiecti: sed econuerso: vt patet primo posterior. Sed appetibile dicitur de bono in secundo modo dicēdi per se: ergo bonum non habet rationem appetibilis: sed econuerso. Minor probatur. Tum q2 ideo aliquid est appetibile: q2 bonum: ⁊ non econuerso. Tum q2 bonum est obiectum formale appetitus. Appetibile autez est denominatio extrinseca sumpta ab appetitu: ⁊ habent se sicut color ⁊ visibile. Constat autem q visibile dicitur de colore in secundo modo: ex secundo de anima.

Ad hoc potest dici dupliciter iuxta duos modos quibus accipitur aliquid habere rationē appetibilis scz formaliter ⁊ fundamentaliter. Si sumatur ly appetibile formaliter: Tunc bonum dicitur habere rationem eius non vt intrinsecam sed vt passionem. Si vero sumatur fundamentaliter: tunc bonum dicitur habere rationē appetibilis intrinsece: quoniam propria ratio boni est fundamentum ⁊ causa propria appetibilitatis: sicut color visibilitatis. Et lz vtraq3 glosa sit absolute vera: et prima ex principio cōmenti sancti Tho. super libros eth. habeatur. Scda tamen in proposito est directe intenta: quoniam de intrinseca boni ratione est questio. Sz aduerte hic quod q̄uis quodlibet horuz que in deductione rationis assumpta sunt scilicet bonum perfectum / ens in actu / et ens importet fundamentum ⁊ cām appetibilis: ⁊ ppterea cōcludit idētitas realis inter ea solum: tamē bonū importat proximum fundamentū appetibilis: q2 solum bonum significat rez illam que fundat appetibilitatem vt fundat ⁊ causat eā: ita q quanto aliquid ppius accedit ad boni rationem: tanto magis exprimit fundamentū appetibilis: vt pz discurrenti per predicta. Inter ens siquidem ⁊ bonum mediant ens in actu: ⁊ perfectum: ⁊ ɔstat q magis exprimitur ratio appetibilis per ens in actu q̄z per ens: quoniam vnūquodq3 appetit sm aliqd esse in actu preseus vel futurum: ⁊ adhuc magis per perfectum: quod importat complementum: quia ⁊ esse in actu appetitur ad complemētū: ⁊ vltimo per bonum: quia nec complementum ipsum appetitur: nisi q2 bonuz est aut apparet appetenti. Importat ergo bonū rōnē appetibilis. i. fundamentum ⁊ rationem proximam: quare aliquid sit appetibile: que quia eadem est perfectioni: et esse: idem est quod ens: sed quia vt sic nō exprimitur ab ente: sed absolute secundum se: ideo distinguitur ab ente ratione formali.

Super Articulum secundum.

In titulo prius sm rōnem. i. sm ordinem rationem formalium ipsorum: op3. n. ens ⁊ bonum cum rōnibus distinguant q sm eas ordinata sint. Non alio pculdubio ordine q̄z qui aptus natus est esse inter rōnes formales: qui vocat ordo rationis / ⁊ hz consequenter prius ⁊ posterius sm rationem. Et ɔsistit ordo iste in hoc q ratio. s. posterior presupponit aliaz sm se non econuerso. Ita q sensus est an boni ratio precedat merito sui rationcentis.

In corpore vna conclusio responsiua quesito. Ens est prius sm rationem quam bonum. Probat. vnumquodq3 est cognoscibile inquātum est in actu: ergo ens est proprium obiectum intellectus: ergo est primum intelligibile: ergo primo cadit in conceptione intellectus: ergo est prius secundū rōnē q̄z bonū: ɔñs pbatur ex. 9. meta. prima scda ⁊ tertia ɔña relin-

De bono in communi, Questio. v.

Deinde Queritur de bono. Et primo de bono in cōmuni. Scdo de bonitate dei. Circa primū queruntur sex. Primo vtrum bonū ⁊ ens sint idem sm rem. Scdo supposito q differant ratione tātū: quid sit prius sm rationē vtrum bonum vel ens. Tertio supposito q ens sit prius queritur vtrum omne ens sit bonum. Quarto, ad quam causam ratio boni reducatur. Quinto, vtrum ratio boni cōsistat in modo spē ⁊ ordine. Sexto, de diuisione boni in honestum, vtile, ⁊ delectabile.

Utrum bonum differat sm rem ab ente. Articulus primus.

Ad primum Sic proceditur. Videtur q bonum differat sm rem ab ente. Dicit enim Boe. in lib. de hebdo. Intueor in rebus aliud esse qd sunt bona: ⁊ aliud esse qd sunt: ergo bonum ⁊ ens differunt sm rem. P̄. Nihil informatur seipso: sed bonū dicitur per informationem entis: vt habetur in cōmen. libri de causis, ergo bonum differt sm rem ab ente. P̄. Bonum suscipit magis ⁊ minus: esse autem non suscipit magis et minus: ergo bonum differt secūdum rem ab ente.

Sed cōtra Est qd Aug. dicit in lib. de doctrina christiana: q inquātum sumus, boni sumus.

Rñdeo Dicēdum, qd bonum ⁊ ens sunt idem sm rem: sed differunt sm rōnem tm̄: qd sic patet. Ratio enim boni in hoc ɔsistit qd aliquid sit appetibile. vnde phs in. 1. ethic. dicit: qd bonum est qd omnia appetūt: manifestum est autē: q vnūquodq3 est appetibile sm qd est perfectum: nam omnia appetunt suam perfectionem. Intātum est autem perfectum vnūquodq3 inq̄tum est actu: vnde manifestū est q intantum est aliqd bonū inq̄tum est ens. esse enim est actualitas omnis rei: vt ex superioribus patet[c]. Unde manifestū est q bonū ⁊ ens sunt idem sm rem: sed bonū dicit rationem appetibilis quam non dicit ens.

Ad primū Ergo dōm: q lz bonuz et ens sint idē sm rem: quia tñ differunt sm rōnē: non eodē modo dicit aliquid ens simplr et bonum simplr. Nam cū ens dicat aliqd pprie esse in actu: actus autem pprie ordinē habeat ad potentiam: sm hoc simpliciter aliqd dicit ens secundum q primo discernit ab eo quod est in potentia tm̄: hoc autem est esse substantiale rei vniuscuiusq3. vnde per suū esse substantiale dicitur vnumqdq3 ens simplr: per actus autē superadditos dicit aliquid esse scdm quid: sicut esse albū significat esse secundū quid. Non em̄ esse album aufert esse in potentia simpliciter: cū adueniat rei iam preexistenti i actu. Sed bonū dicit rationē perfecti: qd est appetibile: et per ɔñs dicit rōnem vltimi. vnde id qd est vltimo pfectū dicitur bonū simpliciter: qd autē non habet vltimā perfectionem quam debet habere: quāuis habeat aliquam perfectionem inquantū est actu: nō tñ dicit perfectum simpliciter: nec bonū simpliciter: sed sm quid. Sic ergo sm primum eē quod est substantiale dicitur aliquid ens simpliciter ⁊ bonū sm quid. i. inquātum est ens: sm vero vltimum actum dicitur aliquid ens sm quid ⁊ bonum simpliciter. Sic ergo quod dicit Boe. q in rebus aliud est q sunt bona ⁊ aliud q sunt, referendum est ad esse bonum ⁊ ad esse simpliciter: q2 sm primum actum est aliquid ens simplr: ⁊ secundum vltimū bonum simplr: ⁊ tñ sm primum actum est quodammodo bonū: ⁊ sm vltimum actū est quodammodo ens. Ad scdm dōm q bonum dicitur per informationem: prout accipitur bonum simplr sm vltimum actū. Et similiter dicendum ad tertiū q bonū dicitur sm magis ⁊ minus sm actum superuenientem, puta sm sciam vel virtutē.

Utr. bonū sm rōnē sit pri9 q̄z ens. ar. 2.

26 1.di.18. q.1.ar.3. Et 3.5 ca.20. Et vi.q. 20.ar.3. Et dio. 3.co.1.

Ad secundū Sic proceditur. Videtur quod bonum sm rōnem sit prius quam ens. Ordo enim nominum est sm ordinem rerum significatarum per nomina: sz Dio. inter alia noīa dei, primo ponit bonuz q̄z ens: vt pz in. 3. c. de di. no. g bonū sm rationē est prius q̄z ens. P̄. Illud est prius

Universidad de Deusto Biblioteca

quuntur per se note. quarta aūt probatur: quia rō significata per nomē est id qđ concipitur de re ab intellectu: oīa clara sunt. Concludit.n. ratio hec nō solum ꝙ ens est prius ẜm rationem bono: sed omnibus alijs: vt patet. ¶Circa hanc rationē dubium occurrit: qꝛ aut intēditur inferre ꝙ ens sit prius ordine rationis ẜm se: aut quo ad nos. Si secundū se/hoc repugnat supradictis in.q.3.ar.1. ibi enim dictum est in lr̃a: ꝙ deo nihil est prius neqꝫ secūdū rem neqꝫ ẜm intellectum. Ex hoc autem sensu sequitur ꝙ ens sit prius deo secundū rationem: qm̄ si ens est primū intelligibile: sicut sonus primū audibile: oportet cetera esse posteriora intelligibilia: vt pꝫ ex pmo poste. qđ eñ p° ꝯuenit alicui ceterꝭ cōuenit ratione illi°. Si quo ad nos/tunc non est respondendo satisfactum quesito: vertitur nanqꝫ in dubium an ratio entis ẜm se sit prior ratiōe boni: ꝛ nō an quo ad nos sit prior.

¶Ad hoc potest dupliciter dici. Primo ꝙ ens potest comparari ad alia que sunt sui ordis.i. ad alias rationes formales: ꝛ potest comparari ad res ipsas subsistētes. b 52 Si entis ratio comparetur ad alias rationes accipiendo rationes rerum vt distinguunꝭ contra res ipsas: sic ens est primum itelligibile ẜm se: ꝛ cetera sunt posteriora scđm intellectū. Sed inter ly cetera non clauditur quod quid erat eē dei: quoniam non potest esse ita ratio quin sit res: qꝛ non potest abstrahere ab exñtia cum sit ipsum esse. 28 Sed si entis ratio comparetur ꝛ ad ratiōes ꝛ ad res. Tūc non est simpliciter primum intelligibile: sꝫ deitas est primū intelligibile. Ita ꝙ intelligibilitas prius inest deo ꝙ̄ enti: imo inest enti; quia inest deo. Non enim de° participatiue est intelligibilis. Et sic vterqꝫ textus saluatur: quoniam ibi deus absolute dicitur primū secundū intellectum: hic vero ens dicitur primum inter rationes formales. ⁋Secūdo potest dici ꝙ hic accidit amphibologia in ly quo ad nos: quoniā potest determinare vel ordinē vel intelligibilia. Si determinat ordinē: tūc distinguitur contra ordinem ẜm se: ꝛ sic procedit obiectio: ꝛ respōdendum est ꝙ intenditur de ordine ẜm se: quoniam vt pꝫ ex titulo: non est hic q̄stio de ordine cognitiōis quid.s. prius a nobis cognoscaꝭ: sed de ordine ratiōis: cuius.s. ratio formalis sit prior. Si determinat intelligibilia: tunc distinguit intelligibilia nostra a non intelligibilibus a nobis. Et iuxta hunc sensum dicēdum est ꝙ hic queritur de itelligibilibus quo ad nos.i. de intelligibilibus nostris seu a nobis: ita ꝙ sermo presens est de ordine ẜm se nostrorum intelligibilium: ꝛ ẜm hoc ens est primum ẜm se intelligibile inter intelligibilia a nobis. Deus autem est primum intelligibile simpliciter. Et hic sensus consonat superficiei litere loquenti de obiecto intellectus nostri. Dum significare per vocem admiscet. Quamuis hoc non cogat: quin sequentia de intellectu absolute inquantum intellectus est: cuius tantum obiectum proprium constat esse ens: interpretanda sint: om̄is nanqꝫ intellectus secundum naturam propriā sumptus/aliud sortitus est proprium obiectum. Diuinus siquidem deitatē: angelicus propriam substātiam: humanus quod quid est rei materialis ꝛc. vt suis locis patebit.

¶Super articulum tertium.

In corpore vna conclusio responsiua quesito affirmatiue/omne ens inquantum ens est bonū/ꝛ additur ly inquantum in conclusione ad ostendendum ꝙ non per accidens: sed per se cōuenit omni enti esse bonum. probatur sic: omne ens vt sic est actu ergo perfectum: ergo appetibile ꝛ bonum: omnia clara sunt. Prima cōsequentia probatur: quia omnis actus perfectio quedam est.

¶In responsione ad quartum aduerte: ꝙ litera duo dicit.

¶Primo nanqꝫ verificat assignando rationes quare mathematica non sunt bona. Secundo respondet argumento.

¶Primū quidē fundatur sup hoc ꝙ res sunt bone (vt infra patebit) aut qꝛ sunt: aut qꝛ talia sūt: aut quia ordinantur in bonū: mathematica autē vt sic abstrahunt ab his omnibus. Ab eē quidem: quia vt sic non sunt: ab esse autem tali: eadem ratione: quoniam esse tale supponit esse: ab ordine autem ad bonum: quia abstrahūt a fine. Probatur. finis habet rationem mouentis: hec autē abstrahunt a materia ꝛ motu.

¶Circa hāc partem occurrunt duo dubia. Primum est circa illam rationem: ꝙ ideo mathematica non sunt bona prima bonitate: quia non subsistunt separata: si enim hic ratio valet: sequitur ꝙ nulla res in vniuersali sumpta est bona: quoniam nulla res vniuersaliter sūpta subsistit ꝑ peripateticos consequens est falsum: ergo.

⁋Secundum dubiū est circa illam rationem ꝙ ideo mathematica abstrahunt a fine: quia abstrahunt a materia ꝛ motu: qꝛ finis habet rationem mouētis. duplicíter enim deficere videtur hic ratio. Primo: quia sequereꝭ ꝙ metaphysicalia abstraherent a fine: quia magis abstrahūt a materia ꝛ motu ꝙ̄ mathematica. ⁋Secundo: quia equiuocatur de motu: quoniam finis non habet rationem mouentis motu proprie dicto: a quo abstrahit mathematicus: sed motu metaphorice dicto: quamuis ergo conclusio sit vera: ratio tamen nulla est.

¶Ad primum dubiū dicitur: ꝙ mathematica possunt sumi dupliciter. Uno modo secundum id quod sunt absolute: ꝛ sic idem est iudicium de eis ꝛ naturalibus quo ad esse ꝛ bonitatem. Nō enim triangulus magis abstrahit ab esse ꝙ̄ albedo: ꝛ sic de eis non est hic sermo: sed dici de ipsis potest ꝙ sunt bona eo modo quo entia scilicet secūdū sua indiuidua in rerū natura existentia ꝛc. Alio modo considerantur vt mathematica sunt inquantū subsunt tali abstractionis modo: ꝛ sic negatur par esse iudicium de eis ꝛ de alijs rebus in vniuersali sumptis.

¶Ad cui° euidentiā scito: ꝙ lꝫ oīa vlia in hoc ꝯueniant ꝙ nō subsistunt in sua vlitate: inter vlia tñ physica mathematica ꝛ metaphysica magna est dñia: quo ad subsistere in suis abstractionib° ꝓpriis. Metaphysicalia nanqꝫ ẜm ꝓpriā abstractionē sumpta subsistunt: qm̄ hñt in reꝝ natura indiuidua abstrahentia ab oī mr̃ia sensibili ꝛ intelligibili: vt pꝫ de itelligētijs. Mathematica vero ẜm ꝓpriam abstractionē sumpta non existunt: qm̄ nullum habent in rerū natura indiuiduū abstrahēs a materia sensibili. Nō enim inueniꝭ hec linea: nisi in terminatione corporis sensibilis. Naturalia autē cum nullā habeant ꝓpriam abstractionē: sed eam tantū que cōis est oibus scibilibus.s. qua vlē abstrahit a particulari/manifeste pꝫ ꝙ subsistunt in rerū natura dum hñt indiuidua subsistentia cum mr̃ia sensibili/ꝛ ceteris cōditionibus in vlī scitis. Cum ergo 25 in lr̃a dr̃ ꝙ mathematica nō subsistunt: nō est interpretandum ꝙ vlia mathematica vlr̃ sumpta non subsistunt: hoc.n. esset ridiculū ꝓ rōne afferre: sed ꝙ mathematica: vt sic particulariter sūpta nō subsistūt seu qđ idē est: ꝙ mathematica vt sic non hñt aliqđ indiuiduū existens in rerū natura. Et ꝓpterea neqꝫ sunt in vlī neqꝫ i particulari: ac per hoc bona esse nō possunt: qđ de alijs rebus vlr̃ sumptis dici non potest. Et sic pꝫ nullitas ꝯñtie ad oppositū facte: ꝛ q̄re singulariter dicaꝭ de mathematicis ꝙ non hñt esse.

¶Ad 2m dubium rñdeꝭ: ꝙ qꝛ sermones semper interp̄tandi sunt ẜm subiectā materiā: iō q̄uis nō valeat ꝯñia abstrahit a materia ꝛ motu: ergo b 424 a fine: vt patet in.12. meta. tex.37. vbi ponitur finis in imobilibus/ 26 vꝫ tamē ꝯñtia hec: mathematica abstrahunt a materia ꝛ motu: ergo a fine: qꝛ mathematica non sunt nata habere finē nisi mr̃ie ꝛ motus: qm̄ secundū rem sunt entia nālia: si.n. abstrahunt a mr̃ia ꝛ motu: oportet ea abstrahere a fine mr̃ie ꝛ motus. Et si abstrahunt a tali fine: abstrahūt totaliter a fine: qꝛ nō sunt nata hr̃e alio modo finē. Et per hoc pꝫ ēt rñsio ad secundam obiectionē. Cum.n. dr̃: finis habet rōnem mouentis: ly mouentis pōt significare purā causalitatē finis: ꝛ sic eq̄uoce dr̃ mouēs a motu proprie dicto: sed sic non sumiꝭ hic. Pōt quoqꝫ significare ꝛ causalitatē finis ꝛ effectū eius: ꝛ tunc equalet huic qđ dico: causantis motū: ꝛ sic sumiꝭ in ꝓposito: nec est aliqua equocatio: sed sumiꝭ vtrobiqꝫ mot° ꝓprie. Et specificatur qualis finis est mathematicoꝝ: quasi diceret ꝙ qꝛ finis mathematicoꝝ hꝫ rōnē mouentis.i. causantis motū proprie dictū: sicut ꝛ finis naturalium: ꝯñs est ꝙ si mathematica abstrahant a materia ꝛ motu: qđ abstrahant a fine. Et sic ex eadem radice soluitur vtraqꝫ obiectio.

¶Secundo in eadē rñsione satisfacit argumento: ꝛ argumentum q̄dem est hoc: mathematica non sunt bona: mathematica sunt entia: ergo quedam entia non sunt bona: in scđo tertie figure: responsio autem cōsistit in negatiōe argumenti: quoniam sophisma est figure dictionis: vel a secundum quid ad simpliciter: ly nāqꝫ mathematica videtur significare entia: ꝛ tamē significat entia sic abstracta: ꝛ ꝓpea in lr̃a ꝛ negaꝭ ꝯclō illa.s. ꝙ q̄dam entia non sunt bona: ꝛ ꝯceditur cōclusio que deberet inferri scꝫ ꝙ q̄dam entia vt subsunt tali abstractioni non sunt bona. Nec hoc inconuenit vt in lr̃a dicitur: quia ratio entis etiā abstrahit a rōne boni: sicut qꝛ rō hoīs est prior risibilitat: pōt sumi hō in aliquo priori: qꝛ in pmo modo dicendi per se in quo conuenit sibi esse aīal rōnale: ꝛ non conuenit sibi esse risibilem. Nec potest tamen inferri: ergo aliquis homo nō est risibilis: sꝫ ergo aliqs homo in aliquo priori abstrahit a risibili: in quo non abstrahit ab hominis ratione.

¶Circa hanc partē occurrit dum: q̄ō stāt ista duo simul: mathematica formalr̃ loquēdo nō sunt nec in actu nec poa: vt dctm̄ est: ꝛ mathematica habent rōnem entis: cū ens non dicaꝭ nisi de eo qđ est in actu vl potētia.

¶Ad hoc breuiter dr̃ ꝙ hec duo sane intellecta stant simul. pma.n. non negat esse vlr̃: sed negat esse sic.s. in tali abstractionis modo. Triangulus eñ abstractus a materia sensibili nec est nec esse pōt.s. ẜm talem essendi modum in rerum natura. Et hoc est qđ in principio huius rñsionis dr̃. secunda autem affirmat in confuso aliquod esse. Constat aūt quod cū negatione vnius modi essendi stat affirmatio essendi in cōi de eodē subiecto: qꝛ potest verificari ẜm alium essendi modum mathematica: ergo ꝛ non sunt entia tali modo ꝛ sunt absolute entia.

¶Et si instet ad ꝓpom: ergo eodē mō: dōm est ꝙ non sunt bona tali mō: sed sunt absolute bona: ꝛ ꝯñr male dr̃ ꝙ mathematica nō sunt bona: negāda ē sequela: qm̄ ad hoc ꝙ aliqđ habeat formalr̃ rōnē entis: sufficit ꝙ in se sit tale ꝙ ei non repugnet esse in reꝝ natura: quocunqꝫ id mō eueniat: siue ẜm suam abstractionē siue non. Ad hoc autem ꝙ hēat formaliter rōnē boni vltra hoc exigiꝭ: ꝙ ipsum sumaꝭ in ordine ad esse vel ad finē ꝛc. Modo triangulus ꝛ cetera mathematica ẜm suas q̄dditates hoc possident ꝙ eis non repugnat existere/ꝛ ꝓpea entis rōnem formalr̃ retinent: sed qꝛ nō considerantur in ordine ad esse ꝛ finem in reꝝ natura: ideo abstrahūt a boni ratione formaliter: non fundamentaliter/ꝛ propterea in eis esse negatur. Cuius signum manifestum est quod nulla ibi conclusio demonstratur propter bonū aut melius esse. Nulla ibi demōstratio ꝑ cām finalē aut effectiuam que respiciūt eē in reꝝ natura: sed tm̄ per formalem: illa eñ est propria bono: hec enti.

¶Super art. quartū. 2 2.di.38. lit.3.

In titu. habere rōnē cāe finalis nō sumitur hic identice sed dupliciter.s. in actu signato/ꝛ in actu exercito. Et 1.3 c.40.fi. Et li.3. c.16.17. ꝛ 19. Et pri.q. 2.ar.1.c. 2.4. ⁋Si primo modo habere rōnem cāe finalis itelligaꝭ fundamentaliter fundamento primo. Non enim queritur vtrū bonū sit rō cause finalis: sed an sit ꝓpriū fundamētum illius. Quid autē sit ratio cause finalis ex scđo phy. ꝛ quinto meta. pꝫ.s. cuius gratia aliquid fit aut est. ⁋Unde sensus tituli est: an res eo qꝛ bona vendicet sibi hoc proprium qđ sit cui° gratia. Si vero secūdo modo intelligitur. Tunc habere rationem cause finalis sumitur formaliter: ita ꝙ sensus tituli est. Utrum bonum formaliter sit formaliter ipsa ratio finis in actu exercito.i. exerceat causalitatem finalem: verbi gratia. si dicatur ꝙ a sit aut est simpliciter aut tale: quia est bonum. An ex hoc ipso reddatur causa finalis. ⁋Et hic sensus est iudicio meo intentus: quia formalis est/ꝛ tanto dignius ingenio. Et respōsio ad hoc tendit.

¶Circa hāc determinationem aduerte breuiter veritatem quā hinc habes: de illa questione. vtrum res sit causa finalis in intētione: aut in executione ꝛc. Cum enim hic habeas: quod in secūdo quoqꝫ physicoꝝ habetur qđ bonum importat finis rōnem in actu exercito: qđ etiam inductiue probatur: dum omnis ratio ꝓpter bonum aut melius: finem affert. Oportet vt eadem rōne rem aliquam finem dicas/qua bonam eam asseris: ex supradictis autem patet qđ bonum formaliter vnūquodqꝫ dr̃ ꝛ est rōne esse: finis igitur rationem habet res ratione esse: ita ꝙ sicut forma est ratio causandi effectiue: existere autem est conditio forme efficiētis: ita esse est ratio causandi finaliter: esse autem in intentione est cōditio esse causantis finaliter: esse autem in executione nō est finis: sed terminus ꝛ effectus: tam finis ꝙ̄ efficiētis. ⁋Et hoc inductione/nō ratione eget: sanitas eñ sciētia balneum ꝛc. appetitur vt insit vt habeatur ꝛc. nō in intētione/sed ẜm esse naturale ipsius: ꝛ sic esse est ratio ꝙ appetatur res: qđ idem est qđ finalizare: sed nunq̄ aliquid hoꝝ finalizaret trahendo appetitum ad se nisi esset in intētione: vt patet/ex hoc autem experimur sequi executionem rei que vt finis mouet. Et hoc voluit Auer. 12. meta. com. 36. Et hoc bene penetratum soluit omnes difficultates apud intellectum abstrahētem rem: ab esse extra animam/ab esse in executione: ꝛ ab esse in intentione modo predicto.

¶In corpore duo. Primo rñdetur q̄sito. Scđo excluditur tacita obiectio. Quo ad primū est cōclusio respōsiua quesito affirmatiue. Bonum habet rationem cause finalis. Probatur. appetibile habet rationem finis: bonū est appetibile: ergo bonum habet rationem finis.

¶Quo ad scđm tacita obiectio est hec: superius iam determinatum est ꝙ bonum non habet rationem primi: sed vltimi potius. Modo autem dicitur: ꝙ habet rationem cause finalis/quam constat habere rationem primi: cum finis sit causa causarum: quomodo ergo stant hec simul: ꝙ bonū habeat rationem vltimi ꝛ primi: hanc obiectionem excludendo: primo ponit rñsionē: deinde ꝓbat ipsam. Rñ° est ꝙ bonum est vltimū in essendo primū aūt in causando: q̄uis in lr̃a prima pars rñsionis huius tm̄ ꝓponatur. Probatio etiā: primū in cāndo est vltimū in essendo: finis est pmū in causando: ergo finis est vltimū in essendo: sed bonū hꝫ rōnē finis: ergo. maior ꝓbatur ex testimonio sensibiliū: in quib° primū in causando est vl-

---

ẜm rōnem quod ad plura se extēdit: sed bonum ad plura se extendit ꝙ̄ ens: qꝛ vt dicit Dio. v. c. de di. no. bonū se extēdit ad exñtia ꝛ nō exñtia: ens vero ad exñtia tm̄. ergo bonum est prius ẜm rōnem ꝙ̄ ens. ¶P̄. Qđ est vlius est prius ẜm rōnem: sed bonū vr̃ vlius esse ꝙ̄ ens: qꝛ bonū hꝫ ratiōnē appetibilis: q̄busdā aūt appetibile est ipm non eē: dr̃.n. mat. 26. de iuda, Bonū erat ei si natus nō fuisset ꝛc. g̃ bonū est prius ꝙ̄ ens ẜm rōnem. ¶P̄. Nō solum esse est appetibile: sed ꝛ vita ꝛ sapientia ꝛ multa hmōi: ꝛ sic videtur ꝙ esse sit q̄dā particulare appetibile: ꝛ bonum vlē bonū. ergo simpliciter est prius secundū rationem ꝙ̄ ens.

Sed cōtra Est qđ dicitur in lib. de causis: ꝙ prima rerum creatarum est esse.

Rñdeo Dōm: ꝙ ens ẜm rōnem est prius ꝙ̄ bonū. Ratio.n. significata p nomē est id qđ cōcipit intellectus de re ꝛ significat illud p vocē: illud g̃ est prius ẜm rōnem qđ prius cadit i cōceptiōe intellect°. Primo aūt in conceptiōe itellectus cadit ens: qꝛ ẜm hoc vnūqđqꝫ cognoscibile est inq̄tū est actu: vt dr̃ in.9. meta. vñ ens est ꝓprium obiectū intellectus: ꝛ sic est pmum intelligibile, sicut sonus est pmum audibile: ita ergo scđm rationem prius est ens ꝙ̄ bonum.

Ad primū Ergo dōm: ꝙ Dio. determinat de di. no. ẜm ꝙ ipoꝛtant circa deū habitudinem cāe: nominamus eñ deū: vt ipse dicit, ex creaturis sicut cām ex effectib°: bonum aūt cum habeat rōnem appetibilis ipoꝛtat habitudinē cāe finalis: cuius cālitas pma est: qꝛ agens nō agit nisi pp finē: ꝛ ab agēte mr̃ia moueꝭ ad formā. vnde dr̃ ꝙ finis est cā causarū. Et sic in causando bonū est prius ꝙ̄ ens: sicut finis ꝙ̄ forma: ꝛ hac rōne inter noia significantia cālitatem diuinā prius poniꝭ bonū ꝙ̄ ens. Et iterū qꝛ ẜm platonicos: q̄ materiā a p̄uatione non distinguētes dicebāt mām esse nō ens: ad plura se extendit pticipatio bōi ꝙ̄ pticipatio entis: nā mā pma pticipat bonū cū appetat ipm: nihil aūt appetit nisi sile sibi: non aūt participat ens cum ponaꝭ nō ens. Et ideo dr̃ Dio. ꝙ bonū extēdiꝭ ad nō exñtia. ¶Unde pꝫ solutio ad scđm. Uel dōm ꝙ bonū extendiꝭ ad exñtia ꝛ non existētia: nō ẜm p̄dicationē: sed ẜm cālitatē vt per nō existētia intelligamus nō ea simpliciter q̄ penitus nō sunt: sed ea que sūt in potentia: ꝛ nō in actu: qꝛ bonū hꝫ rōnem finis: in quo nō solū quiescunt q̄ sunt in actu: sed ad ipm etiā ea mouenꝭ que in actu non sunt: sed in potētia tm̄: ens āt nō ipoꝛtat habitudinē cāe nisi formalis tm̄ vel inherentis: vel exēplaris: cuius cālitas non se extendit: nisi ad ea q̄ sunt in actu. ¶Ad tertiū dōm: ꝙ non esse scđm se non est appetibile, sed per accñs: inquātum.s. ablatio alicuius mali est appetibilis: qđ malum q̄dem auferꝭ per nō esse: ablatio vero mali nō est appetibilis nisi inquātum per malū priuatur q̄dam esse. Illud igitur qđ per se est appetibile est eē: nō esse vero per accñs tātum: inquātū.s. q̄dā esse appetiꝭ quo homo nō sustinet p̄uari: ꝛ sic etiam per accidens nō esse dicitur bonū. ¶Ad quartū dicendum: ꝙ vita ꝛ scientia, ꝛ alia huiusmodi sic appetuntur: vt sunt in actu. vnde in oñibus appetitur q̄dam esse: ꝛ sic nihil est appetibile nisi ens: ꝛ per ꝯñs nihil est bonū nisi ens.

¶Utrum omne ens sit bonum. Arti.3.

Ad tertiū Sic proceditur. Uidetur ꝙ nō omne ens sit bonum. Bonū enim addit supra ens: vt ex dictis pꝫ. Ea vero q̄ addunt aliqđ supra ens cōtrahūt ipsum: sicut substātia: q̄ntitas: q̄litas: ꝛ alia huiusmodi. ergo bonū contrahit ens: nō igitur omne ens est bonū. ¶P̄. Nullum malum est bonum. Isa. v. Ue qui dicitis malū bonum et bonū malum: sed aliqđ ens dicitur malum: ergo nō omne ens est bonum. ¶P̄. Bonū habet rōnem appetibilis: sed materia prima non hꝫ rationē appetibilis: sed appetētis tantum. ergo materia prima non habet rationem boni: nō igitur omne ens est bonū. ¶P̄. Philosophus dicit in.3. meta. ꝙ in mathematicis nō est bonum: sꝫ mathematica sunt quedam entia: alioquin de eis non esset scientia. ergo non omne ens est bonum.

Sed cōtra. Omne ens qđ nō est de° est dei creatura: sed omnis creatura dei est bona. vt diciꝭ.j. ad Thi.4. ca. De° vero est maxime bonus: ergo omne ens est bonum.

Rñdeo Dōm ꝙ oē ens inquātū est ens est bonū. ⁋Oē.n. ens in quantū est ens est in actu ꝛ quodammodo perfectum: quia omnis actus perfectio quedā est: perfectum vero hꝫ rōnē appetibilis ꝛ boni: vt ex dictis pꝫ: vnde sequitur omne ens inquantum huiusmodi bonum esse.

Ad primū Ergo dōm ꝙ suba: q̄titas: et q̄litas: et ea que sub eis ꝯtinentur ꝯtrahūt ens applicando ens ad aliquā quidditatē seu naturā: sic āt non addit aliquid bonū super ens: sed rōnē tm̄ appetibilis ꝛ pfectiōis. quod ꝯuenit ipsi esse in quacūqꝫ natura sit: vnde bonū nō cōtrahit ens. ¶Ad scđꝫ dōm: ꝙ nullum ens diciꝭ malum inquātū est ens: sed inquantū caret quodā esse: sicut homo dicitur mal° inquantū caret esse virtutis: ꝛ oculus dicitur malus inquātū caret acumine visus. ¶Ad tertium dōm: ꝙ materia prima sicut nō est ens nisi in potentia: ita nec bonū nisi in potētia. ¶Licet ẜm platonicos dici possit ꝙ materia prima est nō ens ꝓpter priuationē adiunctā: sꝫ tñ pticipat aliquid de bono.s. ipsum ordinē vel aptitudinem ad bonum: ꝛ ideo non conuenit sibi ꝙ sit appetibile: sed ꝙ appetat. ¶Ad quartum dōm: ꝙ mathematica nō subsistunt separata ẜm esse: quia si subsisterent: esset in eis bonum.s. ipsum eē ipsorum sunt autem mathematica separata scđm rationem tm̄ ꝓut abstrahūtur a motu ꝛ a materia. ꝛ sic abstrahūtur a rōne finis qui habet rōnem mouētis. Non est autem incōueniens ꝙ in aliquo ente ẜm rōnē nō sit bonū vel ratio boni: cum ratio entis sit prior ꝙ̄ ratio boni: sicut supra dictum est.

¶Utrū bonū hēat rōnē cāe finalis. Ar.4.

Ad quartū Sic ꝓceditur. Uꝫ quod bonum non habeat rōnem cause finalis sed magis aliaꝝ. Ut.n. dicit Dio. 4. ca. de di. no. Bonum laudatur vt pulchꝛū: sed pulchꝛum importat rōnem cause formalis: ergo bonum habet rationē cause formalis. ¶P̄. Bonum est diffusiuum sui esse: vt ex verbis Dio. accipitur: q̄bus dicit qđ bonū est quo oia subsistunt ꝛ sunt: sed esse diffusiuū importat rōnem cause efficiētis: g̃ bonū hꝫ rationē cause efficientis. ¶P̄. Dicit aug. in.j. de doc. xp̄i: qđ qꝛ deus bon° ē nos sumus: sed ex deo sumus sicut ex causa efficiēte: ergo bonū ipoꝛtat rōnē cāe efficiētis

Sed contra Est ꝙ phs dicit in 2. phy. ꝙ illud cui° causa est: est sicut finis ꝛ bonū alioꝝ: bonū ergo habet rationem cause finalis.

Rñdeo Dōm: ꝙ cum bonum sit qđ oia appetūt: hoc autē hꝫ rationē finis: manifestū est ꝙ bonū rōnem finis importat: sed tñ rō boni presupponit rōnem cause efficiētis: ꝛ rōnē cause formalis. Uidem° eñ ꝙ id qđ est primū in causando vltimū est in causato. ignis eñ primo calefacit ꝙ̄ formam ignis inducat: cum tamen calor in igne cōsequatur formam substātialem: in causando autem primum inuenitur bonum ꝛ finis qui mouet efficientem. scđo actio efficientis mouens ad formam. tertio

aduenit forma:vnde econuerso esse opꝫ in causato:ꝙ primum sit ipsa forma per quam est ens.secundo consideraꞇ in ea virt⁹ effectiua: ſm ꝙ est perfectum in esse: qꝛ vnum qđqꝫ tunc perfectum est: quando pōt sibi simile facere:vt dicit phs in.4.metheororum.tertio cōsequitur ratio boni:per quaꝫ in ente perfectio fundatur.

Ad primū Ergo dōm:ꝙ pulchrū ⁊ bonū in subiecto qđē sunt idem, qꝛ super eandem rem fundanꞇ.s. super formā:⁊ propter hoc bonuꝫ laudatur vt pulchrum:sꝫ ratione differunt: nam bonum ꝓprie respicit appetitum:est enim bonum qđ oīa appetunt:⁊ ideo habet rationem finis:nam appetitus est quasi quidam motus ad rem:pulchrum autē respicit vim cognoscitiuam: pulchra enim dicūtur que visa placent:vnde pulchrum in debita proportione cōsistit[c]: quia sensus delectatur i rebus debite proportionatis:sicut in sibi similibus:nam ⁊ sensus ratio quedam est:et oīs virtus cognoscitiua.⁊ qꝛ cognitio fit per assimilationem:similitudo autē respicit formā:pulchrum ꝓprie pertinet ad rationē cause formalis. ¶ Ad secūdum dōm ꝙ bonum dicitur diffusiuū sui esse eo modo quo finis dicitur mouere. ¶ Ad tertium dicendum ꝙ quilibet habēs voluntatem dicitur bonus:inquantum habet bonam voluntatem: qꝛ per voluntatem vtimur omnibus que in nobis sunt[c]:vnde nō dicitur bonus homo:qui habet bonū intellectū:sꝫ qui habet bonā volūtatem: voluntas aūt respicit finem vt obiectum:⁊ sic qđ dicitur:qꝛ deus est bonus summ⁹:referꞇ ad causam finalē.

¶ Utrum ratio boni cōsistat in modo specie ⁊ ordine. Articulus.5.

AD quintū Sic proceditur. Uidetur ꝙ ratio boni nō consistat in modo specie ⁊ ordine. Bonum enim et ens ratione differunt vt supra dictum est[c]: sed modus species ⁊ ordo pertinere ad rationē entis videntur:quia sicut dicitur sap.2.Omnia i numero pondere ⁊ mēsura disposuisti. Ad que tria reducuntur species modus ⁊ ordo[c]:qꝛ vt dicit aug.4.super geñ.ad literā, mensura omni rei modum prefigit:⁊ numerus omni rei specieꝫ prebet:⁊ pondus omnem rem ad quietem ⁊ stabilitatem trahit. ergo ratio boni non cōsistit in modo specie ⁊ ordine. ¶ P̄.Ipse modus species ⁊ ordo bona quedam sunt:si ergo ratio boni cōsistit in modo specie ⁊ ordine: oportet etiam ꝙ modus habeat modum speciem ⁊ ordinem:⁊ similiter species ⁊ ordo:ergo procederetur in infinitum. ¶ P̄.Malum est priuatio modi ⁊ speciei ⁊ ordinis: sed malum non tollit totaliter bonum. ergo ratio boni non cōsistit in modo specie ⁊ ordine. ¶ P̄. Illud in quo cōsistit ratio boni non pōt dici malum:sed dicitur malus modus:mala species:mal⁹ ordo:ergo ratio boni nō consistit in modo specie.⁊ ordine. ¶ P̄.Mod⁹ species ⁊ ordo ex pondere numero ⁊ mensura causanꞇ:vt ex autoritate Aug.inducta patet[c]:nō autem omnia bona habent pondus numerum mensuram. dicit enim amb. in Hexam. ꝙ lucis natura est:vt non in numero:non in pondere:non in mensura creata sit: non ergo ratio boni consistit in modo specie ⁊ ordine.

Sed cōtra Est qđ dicit Augu.in li.de natura bōi:Hec tria modus:species: ⁊ ordo tanq̄ generalia bona sunt in rebus a deo factis:⁊ ita hec tria vbi magna sunt:magna bona sunt:vbi parua:parua bona sunt:vbi nulla: nullum bonum est.quod non esset nisi ratio boni in eis consisteret.ergo ratio boni consistit in modo specie ⁊ ordine.

Rñdeo Dicēdū,ꝙ vnūqđqꝫ dicitur bonum inquātum est perfectum:sic enim est appetibile:vt supra dictū est[c]:perfectū aūt dicitur cui nihil deest ſm modū sue perfectiōis:cum aūt vnūqđqꝫ sit id quod est per suam formam: forma autē presupponit qđā ⁊ qdam ad ipsam ex necessitate cōsequuntur: ad hoc ꝙ aliquid sit perfectum ⁊ bonum.necesse est ꝙ formā habeat:⁊ ea que consequunꞇ ad ipsam. Preexigitur autem ad formam determinatio siue commensuratio principiorum seu mālium seu efficientium ipsam: ⁊ hoc significatur per modum: vnde dicitur quod mensura modum prefigit.Ipsa autē forma significatur per spēm[c]:qꝛ per formā vnūqđqꝫ in spē constituiꞇ:⁊ propter hoc dicꞇ ꝙ numerus speciē prebet:qꝛ diffōnes significātes spēm sunt sicut numeri ſm phm in 8.meta. Sicut enim vnitas addita vel subtracta variat spēm numeri:ita in diffōnibus dr̄ia apposita vel subtracta[c].Ad formam aūt cōsequitur inclinatio ad finē: aut ad actionem aut ad aliqđ hmōi:qꝛ vnūqđqꝫ inquātū est actu:agit ⁊ tendit in id qđ sibi conuenit ſꝫ suam formam: ⁊ hoc pertinet ad pondus ⁊ ordinem:vnde rō boni ſm ꝙ consistit in pfectione cōsistit etiā in modo spē ⁊ ordine.

Ad primū Ergo dōm: ꝙ ista tria non cōsequūtur ens: nisi inquātū est pfectū:⁊ ſm hoc est bonuꝫ. ¶ Ad scōm dōm:ꝙ modus spēs ⁊ ordo eo modo dr̄ bona:sicut ⁊ entia:nō qꝛ ipsa sint quasi subsistentia: sed qꝛ eis alia sunt ⁊ entia ⁊ bona: vnde non opꝫ ꝙ ipsa habeāt aliqua alia quibus sint bona:non enim sic dicuntur bona quasi formalr̄ alijs sint bona: sed qꝛ ipsis formalr̄ aliqua sunt bona[c]:sicut albedo nō dicitur ens:qꝛ ipa in aliquo sit:sꝫ qꝛ ipsa aliquid est secundum quid:vt albū. ¶ Ad tertiū dōm: ꝙ quodlibet esse est ſm formam aliquam vnde ſm qđlibet esse rei consequuntur ipsam modus:spēs: ⁊ ordo: sicut homo habet spēm modū ⁊ ordinē inquantum est homo: ⁊ simulr̄ inquātū est albus habet simulr̄ modū spēm ordinē: et inquātum est virtuosus ⁊ inquantū est sciēs ⁊ ſm omnia que de ipso dicuntur.Malū āt priuat quoddā esse:sicut cecitas priuat esse visus: vnde nō tollit oēm modū spēm ⁊ ordinē: sed solū modum spēm ⁊ ordinem que consequunꞇ esse visus. ¶ Ad quartū dōm: ꝙ sic dicit Aug. in libro de nā boni:ois modus inquantum modus bonus est:⁊ sic pōt dici de specie ⁊ ordine:sed malus modus: vel mala species: vel malus ordo,aut ideo dicuntur:quia minora sunt q̄ esse debuerūt aut quia non his rebus accommodantur quibus accommodanda sunt:⁊ ideo dicuntur mala: quia sunt aliena ⁊ incongrua. ¶ Ad quintum dicēdum:ꝙ natura lucis dicitur esse sine numero,⁊ pondere,⁊ mēsura: non simpliciter,sed per comparationem ad corporalia:quia virtus lucis ad omnia corporalia se extēdit inquātū est qualitas actiua primi corporis alterantis.s.celi.

¶ Utrum conueniēter diuidatur bonum per honestum ⁊ vtile ⁊c. Arti.vj.

AD sextum Sic procediꞇ. Uidetur ꝙ non conueniēter diuidatur bonū per honestū vtile ⁊ delectabile.Bonū enim sicut dicit philosophus in.1.ethico. diuiditur ꝑ decem predicamenta:honestum autē vtile ⁊ delectabile inueniri possunt in vno predicamento.ergo non conuenienter per hec diuiditur bonum. ¶ Preterea. Omnis diuisio fit per opposita:sed hec tria non videntur esse opposita:nam honesta sunt delectabilia:nullumqꝫ inhonestum est vtile,quod tamen oportet si diuisio fieret per opposita: vt opponerentur honestum ⁊ vtile:vt etiā dicit tullius in libro de offi. ergo predicta diuisio non est conueniens. ¶ Preterea. Ubi vnum propter alterum: ibi vnum tantum est: sed vtile nō est bonum nisi propter delectabile vel honestum. ergo non debet vtile diuidi cōtra delectabile ⁊ honestum.

Sed contra Est. ꝙ Ambro.in lib.de offic.vtitur ista diuisione boni.

Respondeo Dicēdum:ꝙ hec diuisio proprie videtur esse boni humani. Si tamen altius ⁊ cōmunius rationem boni consideremus:inuenitur hec diuisio proprie competere bono secūdum quod bonum est: nam bonum est aliquid inquantum est appetibile:⁊ terminus motus appetitus:cuius quidē motus terminatio considerari potest ex consideratione motus corporis naturalis.Terminaꞇ autē motus corporis naturalis simpliciter quidem ad vltimum: ſm quid autem etiam ad medium per quod itur ad vltimum qđ terminat motum: et dicꞇ aliquis terminus mot⁹ inquātum aliquam partem motus terminat. Id aūt quod est vltimus terminus motus potest accipi dupliciter[c], vel ipsa res i quam tenditur:vt pote locus: vel forma: vel quies in re illa. Sic ergo in motu appetitus id qđ est appetibile terminans motū appetitus ſm qđ vt mediū per qđ tendiꞇ in aliud vocaꞇ vtile.Id aūt quod appetiꞇ vt vltimū termināns totaliter motū appetit⁹:sicut qđā res in quā p se appetit⁹ tendit vocaꞇ honestū:qꝛ honestū dr̄:qđ per se desideraꞇ. Id aūt qđ terminat motū appetit⁹:vt qes in re desiderata ē delectatio.

Ad primū Ergo dōm ꝙ bonum i quātū est idē subiecto cum ente diuidiꞇ per decē predicamenta:sꝫ scōm propriam rōnem cōpetit sibi ista diuisio. ¶ Ad scōm dōm:ꝙ hec diuisio nō est p oppositas res:sꝫ per oppositas rationes. ¶ Dicunꞇ tñ illa ꝓprie delectabilia:q̄ nullam hñt aliā rōnem appetibilitatis nisi delectationē cum aliqñ sint ⁊ noxia ⁊ inhonesta. Utilia ꝟo dr̄ que non hñt in se vñ desiderenꞇ:sꝫ desideranꞇ solū,vt sunt ducētia in alterū:sicut sumptio medicine amare. ¶ Honesta ꝟo dicuntur que in seipsis hñt vnde desiderenꞇ. ¶ Ad tertium dōm:ꝙ bonum non diuidiꞇ in ista tria sicut vniuocum equaliter de his p̄dicatū:sed sicut analogum qđ p̄dicatur ſm p̄us ⁊ posterius:per prius enim p̄dicatur de honesto.⁊ secundario de delectabili.tertio de vtili.

¶ De bonitate dei, Qō.vj.

DEinde Queritur de bonitate dei. ¶ Et circa hoc queruꞇ quatuor. Primo vtrum esse bonum cōueniat deo. Secundo.vtrum deus sit summum bonum.Tertio, vtrum ipse solus sit bonum per suam essentiam.Quarto.vtrum omnia sint bona bonitate diuina.

¶ Utrū esse bonum deo cōueniat, Arti.1.

AD primū Sic pceditur. Uideꞇ ꝙ esse bonū non pueniat deo. Ratio enim boni consistit in modo specie ⁊ ordine: hec aūt 51 J.1.Ꝫ.ca.37. Et Ri.q.21.ar.1, 1m,

timum in causato:vt patet in igne ⁊ calore:ergo absolute primū in causando est vltimum inessendo.

¶ Circa maiorem aduerte terminos:ꝙ ly primum ⁊ vltimum denotant in proposito ordinem generationis:⁊ supponunt pro formis seu rationibus formalibus que sunt principia causandi ⁊ essendi: ly vero in causando sumitur vt distinguituꝛ in essendo:supponitur siquidem hic duplicem dari ordinem gñationis inter res. Alterum in causando.Alterum in essendo. Et ille quidem attenditur penes prius et post causare. Iste vero penes prius et post esse. Ita ꝙ illa res est prior in causando cuius causalitas non pendet a causalitate alterius, sed econuerso:⁊ similiter illa res est prior in essendo cuius esse non presupponit esse alterius sed econuerso. Est ergo sensus maioris ꝙ res prior ordine generationis quo ad causalitatem est posterior ordine generationis quo ad
209 esse.

¶ Circa probationez maioris aduerte:qđ ordo rerum in essendo potest considerari absolute: ⁊ sic sumitur in maiore: et pōt cōsiderari in tali genere puta causatorū: ⁊ sic sumitur in probatione maioris:ita ꝙ ab ordine in essendo inuento inter fundamēta prioris ⁊ po-
257 sterioris cause: puta caloris ⁊ forme ignis in causato:manuducere nos voluit ad ordinem i essendo simpliciter.Nō enim in-
118 c tēdebat maiorem ex vi probationis inferre : sed ostendere ꝙ
29 non oportet eundem
Ri.q.21 ar.6. ordinez esse inter res in essendo: qui est in causando: nec econuerso:quod sufficienter ex illa probatione
25 fit. Et rursus intendebat ad intelligibilia hic ex sensibiliuꝫ testimonio eleuare:quod satis hic fit.

¶ Circa huius maioris ⁊ totius rationis vim: dubium occurrit:qꝛ aut hic est sermo de ordine in causando ⁊ essendo absolute:aut respectu huius ⁊ in hoc. Si absolute maior est falsa. Tum quia vltimus finis omnium:puta deus est p̄mum in causando:⁊ tamen non est vltimum sꝫ primum quoqꝫ in essendo.Tum ēt in exemplo lr̄e. Forma ignis non solum est primū in essendo:sed etiā in causando:nam prius forma ignis causat formaliter ignē siue causantē siue causatū:q̄ calor effectiue calefaciat ⁊ simile est in oibus:semper.n.forma preuenit ⁊ in esse ⁊ causalitate formali.Si aūt respectu huius aut in hoc:ergo non hꝫ intentum.Intendit enim absolute ordinem boni ad alia assignare:⁊ non in hoc vel illo.

¶ Ad hoc dr̄ ꝙ hic sermo est de ordine ⁊ in causando ⁊ in essendo absolute,sed obiectio peccat. Tum qꝛ male interpretatur maiorem:non enim intendimus ꝙ primum in causando illud idem numero sit vltimum in essendo : respectu eoꝝ quorum est primū in causando : hec enim vlīs est impossibilis:nec eam somniauimus:sꝫ intendimus illud idem secundū rōnem formalem:siue eandē specie siue eandem genere siue eandem ſm analogiam sit vltimum in essendo in ordine eoꝝ quorum est primum in causando.Et hoc modo rō bonitatis diuine est prima in causando finaliter:⁊ ipsamet ſm analogiam est vltima in essendo in re qualibet:vt pꝫ ex articulo primo in respōsione ad primum. Tum quia testimonium ex sensibilibus in litera adductum peruertit:vt enim iam dictum est:sensibilia hic adducta sunt:vt ex ordine in causando hoc:⁊ in essendo in hoc causato:perciperemus ordinē in causando simpliciter:⁊ in essendo simpliciter:non esse eundē. Unde licet forma substantialis ignis sit prior in essendo ⁊ in causando simplr̄ q̄ calor:non tñ est prior in causando hoc.i. hunc ignem generandum. Prius enim ordine generationis est calefactio q̄ generatio forme ignis.Alteratio enim preuia est generationi:⁊ tamē primum qđ sortitur hic ignis genitus est forma ignis ⁊ calor consequiꞇ formam : sicut vniuersaliter propria accidentia consequuntur formam. At si in sensibilibus ordinem simpliciter cupis inspicere:aduerte ꝙ causalitas formalis pendet necessario ex effectiua:⁊ liquebit quesitum. Licet enim in hoc sensibili primum sit quod quid erat esse quod spectat ad causam formalem. Nulla tamen forma aut quidditas vere habet causalitatem formalem secundum rem : nisi ab aliqua causa sit effectiua: quā oportet propter finem agere:cū enim forma non sit causa formalis sui ipsius sed alterius:puta cōpositi : ⁊ omne compositum vt in.q.tertia dictū est: ⁊ Auer. in.12.meta.cōmen. 25.testatur, ab alio sit : oportet ante omnem causalitatē formalem esse effectiuā, ⁊ ante hanc finalem: 155 in essendo tamen primo inuenꞇ ⁊ in causa forma : ⁊ in effectu similitudo forme.secundo in causa vis actiua:⁊ in effectu ei⁹ participatio . tertio in causa bonitas et in effectu complementum:quod est participatio bonitatis.Et sic simpliciter preposterus ē ordo in essendo.et in causando. Pro notitia tamen litere in calce scito notitie:ꝙ duplicis perfectiōis meminit sanc. licet in esse : et absolute: et intendit per perfectum in eē:perfectum substantialiter:perfectionem vero absolute:quam dicit in ente fundari. per boni rationem: perfectionem rei simpliciter:seu totalem: hec enim secundum boni, simpliciter rationem attenditur: vt ex supra dictis patet: tunc enim nihil omnino deest.

¶ Super articulum quintum.

IN titulo nota terminos. Ratio boni nō vniuersaliter sed causati:vt pꝫ in articulo sequenti:in deo enim non hñt hec locum. Et rursus ratio boni nō quomodolibet sed boni vt qđ. Modus species ⁊ ordo. Trifariam inuenit S.T.vsum fuisse his terminis.Hic siquidem in corpore per modū intendit cōmensurationem principioꝝ efficientium seu materialium : per speciem formā:per ordinē inclinationem ad aliqđ.In p̄a vero secunde.q.85.arti.4.per spēm intēdit formam absolute:per modū mensurā ipsius forme. Spēs.n.rerum sunt mēsurate sicut numeri:per ordinē vero respectū ad aliud.In.q.autem de veritate.q.21.intēdit per spēm formam:per modū cōmensurationem ipsius esse ad essentiā:cum est. Ordinē vero penes respectū perfectiui finaliter in rōne boni clausum. Que tres expōnes q̄uis valde differre videantur quo ad vnū terminū.s.ly modus.Si tñ subtili⁹ perscrutemur in vnū coeunt : cōmensuratio nāqꝫ p̄ncipioꝝ mensura forme ⁊ cōmensuratio eē ad essentiā:mutuo se inferūt:ex tali.n.p̄ncipiorum harmonia tāte pfectionis forma est:⁊ ex tāta forma tm̄ esse ſm ordinē generationis:ergo vero pfectionis seu finis ordinē : si tāte pfectionis esse est ꝓducendū:ergo tāte pfectionis formā ac essentiā opꝫ supponi:⁊ ꝙ hanc:ergo talē precedentiū principioꝝ dispositionē. Cōsistat rōnem boni cōsistere in modo spē ⁊ ordine:dupliciter pōt intelligi. Uno mō vt in ptibus essentialibus: sicut rō hominis cōsistit in aiali ⁊ rōnali. Alio mō vt in ptibus integralibus nō rōnis sꝫ ꝓprie ei⁹ materie,sicut ratio hois cōsistit in carnibus ossib⁹ ⁊ neruis.Et hoc mō intelligo in ꝓposito rōnē boni cōsistere in modo spē ⁊ ordine.Est ergo sensus tituli an rō boni vt qđ causati cōsistat in forma añtibus ⁊ ꝯñtibus:tāqꝫ in partibus sue ꝓprie materie.

¶ In corpore vna conclusio responsiua quesito affirmatiue. Ratio boni consistit in modo specie ⁊ ordine. P̄ probatur: vnumquodqꝫ est id qđ est per suam formam exigentem quedam antecedentia et cōsequētia : ergo cui nihil deest scdm modum sue nature: habet speciem modum ⁊ ordinem : ergo pfectum habet hec:ergo bonum exigit hec:antecedens qđ ad vtrāqꝫ
244 partem patet. Prima vero consequentia pꝫ ex quid nominis speciei modi ⁊ ordinis. Secunda vero tenet per locum a diffinitione ad diffinitum. Tertia autem probatur qꝛ perfectio est ratio appetibilis.

¶ Circa hanc conclusionem occurrit dubitationem:quomodo potest saluari modus in bono substantiali angelorū: exponendo modum idest commensurationem principiorum efficientium seu materialium vt hic dicitur: cū in angelis non sint principia materialia:⁊ efficiens eorum sit solus deus cuius actio est sua substantia.

¶ Ad hoc breuiter dicitur: ꝙ iuxta compositionem in hoc loco positam saluatur modus boni angelici secundum substantiaꝫ quo ad principium
33.c. 51. a 241 efficiens sic. Deus enim agens potest dupliciter sumi. Uno modo absolute : ⁊ sic tam ipse quam sua actio est supra omnez modum. Alio modo vt agit secundū hāc vel illam ideam: ⁊ sic actio dei est commensurata:ita huic quod non alij: sicut ⁊ idea est ita propria idea huius qđ non alteri⁹:⁊ hoc modo actio ꝓductiua gabrielis est modificata:⁊ modificās esse ⁊ bonum substantiale gabrielis:⁊ hoc sufficit. Potest quoqꝫ secundum materiale principiū saluari modus in angelis:quoniam essentia est vt materia ipsius esse:⁊ est cōmensurata illi:sꝫ hoc magis ad alias expositiones spectat: quoniam modus hic an-
1.12e.q.99.art.5.c. Et.22e.q.45.arti.3. Et.2.d.21.qō.1.arti.2. Et pmo ethi.lec.5.co.2. tecedit formā:vt patet in litera.

¶ Super Articulum sextum.

TItulus clarus. ¶ In corpore due conclusiones: altera secundum cōmunem opinionem: altera propria. Prima est:hec diuisio dicitur proprie esse boni humani. Secunda est.hec diuisio ꝓprie est boni in eo quod bonum. Probatur vtraqꝫ sic. Termin⁹ corporalis motus cōuenienter diuiditur per ea que sunt proportionalia honesto vtili ⁊ delectabili:ergo terminus motus appetitiui bene diuiditur in honestū vtili ⁊ delectabile : ergo ⁊ bonum. Antecedēs declaratur ex diuisione termini motus in secūdum quid,⁊ simpliciter. Et rursus termini simpliciter in ipsam rem terminantem ⁊ quietem in ea. Consequentia vero prima probatur: quia terminus motus appetitiui ex terminatione mot⁹ corporalis innotescit. Secunda vero : quia bonum est id quod appetitur . Omnia b sunt clara.

¶ Sup.q.6. Arti.1. 158

TItul⁹ clarus. ¶ In corpore vnica conclusio responsiua quesito affirmatiue.Deus est bonus. Probatur ratione confirmata autoritate Dio.s. Deus est prima causa effectiua omnium ergo appetibilis:ergo bonus.antecedēs supponitur:prima vero consequentia probatur. vnumquodqꝫ appetit suaꝫ propriā perfectionem:ergo similitudinem sui efficientis: ergo a fortiori ipsa causa effectiua est appetibilis: ergo si est prima causa ⁊c. antecedens assumptum cum omnibus consequentijs ex se est notum. Prima quidem : quia propria perfectio rei est ipsa similitudo agentis. Secunda vero: quia oē agens agit sibi simile. Ac p hoc si eius similitudo est appetibilis mlto magis ipsuꝫ agens erit appetibile . Ceterꝗ sunt clara.

non videntur deo conuenire: cum de9 immensus sit et ad aliquid non ordinetur. ergo esse bonũ non conuenit deo. ¶ Pᵗ. Bonum est qd oia appetunt: sed deum non oia appetunt: quia non oia cognoscunt ipsum: nihil autem appetitur nisi notum. ergo esse bonum non conuenit deo.

Sed cõtra Est quod dr Treñ. iij. Bon9 est dñs sperantibus in eum anime querenti illum.

Rñdeo Dicendũ: q bonum esse precipue deo conuenit. Bonũ enim aliquid est fm q est appetibile: vnũquodq autem appetit suã perfectionem: perfectio autem et forma effectus est quedam similitudo agentis: cum omne agens agat sibi simile. vnde ipsum agens est appetibile et habet rõnem boni: hoc autem est quod de ipso appetitur vt eius similitudo participetur: cum ergo deus sit prima causa effectiua omnium. manifestum est q sibi competit ratio boni et appetibilis. Vnde Dio. in lib. de di. no. attribuit bonum deo: sicut prime cause efficiẽti dicens: q bonus dicitur deus: sicut ex quo omnia subsistunt.

Ad primũ Ergo dõm q habere modũ speciem et ordinẽ pertinet ad rationem boni causati: sed in deo est sicut in causa: vnde ad eum pertinet imponere alijs modum speciẽ et ordinem: vnde ista tria sunt in deo sicut in causa.

¶ Ad secundum dõm: q omnia appetendo pprias perfectiones appetunt ipsum deum in quãtum perfectiones omnium rerum sunt q̃dã similitudines diuini esse. vt ex dictis patet. Et sic eoꝝ que deum appetunt q̃dam cognoscunt ipsum scdm seipsum. qd est pprium creature rõnalis. Quedam vero cognoscũt aliquas participationes sue bonitatis qd etiam extenditur vsq ad cognitionem sensibilẽ. Quedã vero appetitum naturalem habent absq cognitiõe: vt pote inclinata ad suos fines ab alio superiori cognoscente.

¶ Vtrum deus sit summũ bonũ. Arti. 2.

AD secundũ Sic pceditur. Vr q deus non sit summũ bonum. Summũ enim bonũ addit aliq̃d supra bonum alioqn omni bono cõueniret: s3 omne qd se habet ex additiõe ad aliquid est cõpositum: ergo summum bonũ est cõpositum: sed deus est summe simplex: vt supra ostensum est. ergo deus non est summum bonum.

¶ Pᵗ. Bonũ est quod oia appetunt: vt dicit philosophus: s3 nihil aliud est qd oia appetunt: nisi solus de9 qui est finis oium: ergo nihil est aliud bonũ nisi deus. Qd etiam videtur p id qd dicitur mat. xix. Nemo bon9 nisi solus de9: sed summũ dicitur in cõparatione alioꝝ sicut summũ calidum in comparatione ad oia calida. ergo deus nõ pot dici summũ bonum. ¶ Pᵗ. Sũmum comparationẽ importat: s3 que nõ sunt vnius generis non sunt comparabilia: sicut dulcedo incõuenienter dicit maior vel minor q̃ linea. cum igitur deus non sit in eodẽ genere cum alijs bonis vt ex superioribus patet: videtur q deus non possit dici summum bonum respectu eorum.

Sed cõtra Est qd dicit Augu. i. de trin. q trinitas diuinarum personarum est summum bonũ quod purgatissimis mentibus cernitur.

Rñdeo Dicendum: q deus est summum bonũ simpliciter: et nõ solum in aliquo gñe vel ordine rerum. Sic enim bonũ deo attribuitur: vt dictum est: inquantum omnes pfectiones desiderate effluũt ab eo, sicut a prima causa: non autem effluunt ab eo: sicut ab agente vniuoco: vt ex superioribus pz: s3 sicut ab agente: quod non cõuenit cum suis effectibus: neq in ratiõe speciei: nec in rõne generis. Similitudo autem effectus in causa quidem vniuoca inuenitur vniformiter: in causa autem equiuoca inuenitur excellentius: sicut calor excellentiori modo est in sole q̃ in igne. Sic ergo opz q cum bonum sit in deo sicut in prima causa omnium non vniuoca: q sit in eo excellentissimo modo: et propter hoc dicitur summum bonum.

Ad primũ Ergo dicendũ: q summum bonum addit sup bonum: nõ rem aliquam absolutam sed relationem tñ: relatio autem qua aliquid de deo dicit relatiue ad creaturas non est realiter in deo: sed in creatura: i deo vero secũdum rationẽ. Sicut scibile relatiue dicitur ad scientiam: non quia ad ipsam referatur: sed quia scientia refertur ad ipsam. Et sic non opz q in summo bono sit aliqua compositio: sed solum q alia deficiant ab ipso.

¶ Ad secũdum dicendum: q cum dicitur bonum est quod oĩa appetunt: non sic intelligitur quasi vnumquodq bonũ ab omnibus appetatur: s3 quia quicq̃d appetitur rationẽ boni habet. Quod autem dicit, nemo bonus nisi solus deus: intelligitur de bono p essentiam: vt post dicetur. ¶ Ad tertium dõm: q ea que nõ sunt in eodem genere, siquidem sint in diuersis generibus contenta nullo modo comparabilia sunt: de deo aũt negatur esse in eodem gñe cũ alijs bonis nõ q ipsum sit in quodã alio genere: sed quia ipsum est extra genus et principiũ omnis generis. Et sic cõparat ad alia p excessum: et huiusmodi comparationem importat summum bonum.

¶ Vtrum esse bonũ per essentiam sit proprium dei. Articulus. 3.

AD tertiũ Sic pceditur. Videt q esse bonũ per essentiaz non sit pprium dei. Sicut enim vnum cõuertitur cũ ente, ita et bonũ: vt supra habitũ est. sed omne ens est vnum p suam essentiã: vt patet per philosophum in. iiij. meta. ergo oẽ ens est bonum p suam essentiam. ¶ Pᵗ. Si bonũ est qd omnia appetunt: cum ipm esse sit desideratũ ab omnibus. ipsum esse cuiuslibet rei est eius bonum. Sed q̃libet res est ens per suã essentiã. Ergo q̃libet res est bona p suam essentiam. ¶ Pᵗ. Ois res per suã bonitatem est bona. Si igit aliqua res est que nõ sit bona per suã essentiã oportebit q eius bonitas non sit sua essentia. Illa ergo bonitas cum sit ens quoddã: oportet q sit bona: et siquidem alia bonitate. iterũ de illa bonitate q̃retur: aut ergo erit pcedere in infinitũ aut venire ad aliã bonitatem: que nõ erit bona per aliã bonitatem. eadẽ ergo ratione standum est i primo: res igitur quelibet est bona per suam essentiam.

Sed cõtra Est quod dicit boe. i lib. de hebdo. q alia omnia a deo sunt bona per participationẽ: non igitur per essentiam.

¶ Super articulum secundum.

In titulo nihil est difficile: summum enim addit respectũ excessus supremi: ita q idem est vtrum sit summum bonum: et vtrum sit bonum excedens omnia alia bona tam actu q̃ potentia.

¶ In corpore articuli vnica conclusio responsiua quesito affirmatiue. Deus est summum bonũ simpliciter.
[234 Hec conclusio declaratur primo. deinde probatur. Declaratur quidem distinguendo implicite de summo bono simpliciter vel in genere. Et vocatur summum bonum in genere quod excedit cetera in illo ordine rerum: sicut summum bonum humanum felicitas excedens omnia humana bona: et sic de alijs. Simpliciter vero quod in tota
0 23 entium latitudine supremum tenet locũ: et propterea apponitur in conclusione ly simpliciter. Probatur autem sic. Bonum conuenit deo sicut prime cause effectiue omnium non vniuoce: ergo conuenit ei excellentissime: ergo est summum bonum simpliciter.
298 32 2.d.1.q. 2.ar.2. 4m. Et.1.C̃. cap.41. 74.95. 3m.2.10. fi. Et li.3. cap.17. Et po. q.7.art. 1.c. 20. Et mal. q.3.art. 3.c. Antecedens quo ad vtranq partem ex dictis patet. Prima vero consequentia probatur. ex differẽtia modi essendi effectus in causa vniuoca: et in causa equiuoca seu analoga: quia in vniuoca eodem modo: in equiuoca vero excellentiori. Aduerte tamen hic: q effectum esse in causa equiuoca excellentiori modo contingit dupliciter. Vno modo formaliter et virtualiter simul. Alio modo virtualiter tantum. Exemplum primi. lumen et diaphaneitas in corporibus celestibus respectu inferiorum. Exemplum secundi: calor in sole et in corporibus inferioribus.
24 18 In proposito est sermo de effectu preexistẽte in causa non solum virtualiter/ sed etiam formaliter: vnde et deus est bonus formaliter et virtualiter: efficacia rationis fundatur super hoc: q vterq effectus cause equiuoce excellentiori modo est in ipsa causa q̃ in effectu. Et ideo litera indistincte de modo essendi effectus in causa equiuoca loquitur: quoniam hoc sufficiebat intento scilicet q excellentissimo modo bonitas conueniret deo. Iam enim in precedenti articulo stabilitum erat q formaliter conuenit eidem.

¶ In responsione ad secundum aduerte: q responsio consistit in conuersione propositionis. Bonum est quod omnia appetunt: id est quod omnia appetunt est bonum.

¶ In responsione ad tertium aduerte: q res diuersorum generum dicuntur nullo modo comparabiles quando accipiuntur vt sic: id est inquantum sunt in diuersis generibus: si enim sumerentur secundũ aliquod predicatum in quo conuenirent/ possent comparari.

¶ Super Articulum tertium.

In titulo propositum vni distinguitur contra commune: ly per essentiam potest determinare subiectum et potest determinare predicatum: et si quidem determinat subiectum: tunc ly per essentiam distinguitur contra omne id quod est extra subiecti essentiam. Et est sensus: vtrum solus deus per essentiã: itaq non per aliquid extra suam essentiam sit sufficienter bonus formaliter. Si vero ly per essentiã determinat predicatum: tunc distinguitur contra esse tale p participationem. Et est sensus vtrum solus deus sit bonus per essentiam non id est sit bonus non participatiue. Vocatur autem participatiue tale quicq̃d habet aliquam rationem formalem non secundum totam plenitudinẽ perfectionis possibilis conuenientis illi rationi formali. Oportet enim quod huiusmodi est parte illius tãtũ haberet tantum

propterea participatiue tale dr. Et per oppositum tale per essentiam dicitur: qd ex ipso suo modo essendi oẽm plenitudinem illi rationi formali possibilem naturaliter claudit: vt calor si per se subsisteret. In proposito aũt quamuis gratia materie hi duo modi coincidant sequendo doctrinam S. Tho. q: quod est per essentiam primo modo bonum / est etiam bonum per essentiã secundo modo: et econuerso. Q: tamen formaliter et vniuersaliter hi duo modi non coincidũt/ quoniã Socrates est per suam essentiã homo: et tñ nõ est homo per essentiã/ sed participatiue. Solus.n. homo platonicus si inueniret esset homo per essentiam. Et presens q̃stio mota est de ipso bono p essentiã: et nõ directe de ipsa essentia diuina: qm in qõe tertia iam stabilita ẽ illius simplicitas. et q nihil conuenit sibi p aliquid additũ sue essentie. ideo ly p essentiam se tenet ex parte pdicati: et distinguitur cõtra per participationez. Et est sensus: vt supra diximus.
16 17 19 Et hoc quantũ est ex pte exponentis affirmatiue: nã ex pte negatiue ly per essentiã se tenet ex parte subiecti: et est sensus: vt supra diximus. Et huic sensui fauent oia argumenta litere. et rõ in corpore assignata. Vñ hic exclusiue pncipaliter disputatur propter negatiuã exponentem: quasi affirmatiua ex tertia q̃stione habita sit.

¶ In corpore vnica cõclusio responsiua q̃sito affirmatiue. Sol9 de9 est bonus p essentiam.
29 c pbatur hic exclusiua q̃ ad vtramq exponentẽ simul sic. triplex perfectio. s. fm q res in suo eẽ constituitur et c. soli deo cõuenit p suaz essentiã. ergo esse pfectum. ergo esse bonũ. ergo solus est bonus p essentiã. Antecedẽs declaratur distinguẽdo triplicem gradũ perfectionis rei: et ostẽdendo sigillatim soli deo cõuenire q̃dditatiue
29 b q: in pmo clauditur esse: in secũdo accidẽtia. in tertio finis vltim9. Prima cõseqũtia relinquitur per se nota ex sufficienti diuisione. Scda probatur: quia vnumquodq intantũ est bonum inquantum perfectum. Tertia relinquitur per se nota.

¶ Circa antecedens dubiũ primo est: q esse in omnibus citra deum sit aliud ab essentia. sed hoc est alibi tractandum. Dubium 2° esset: quomodo nulla essentia esset principium operationis: sed hoc inferius querer. Ad propositum tamen scito sufficere: q esse et principia operationis sint extra essentias omnium substantiarum formaliter. in dei autem substantia omnia claudantur formaliter. Intentio tamen litere est de inclusione et exclusione reali et non tantum formali.

¶ Circa primam consequentiam dubium occurrit: quia non vr efficax. Tum quia quelibet res est perfecta quidditatiue per suaz essentiam. vt patet: nec huius oppositum sequitur ex illo antecedente. Tum quia cõsequentia hec supponit: q esse sit de integritate prime perfectionis rei: vt patet: hoc autem non vr verum: quoniam esse est extra integritatem substantialem cuiusq rei citra deum: in cuius signum nulla diffinitio dicit esse. vt dicitur primo posteriorum.

¶ Ad hoc dicitur breuiter: q res potest dici perfecta dupliciter. s. simpliciter et secundum quid: et q q̃diu res non est in rerum natura quodcũq esse habeat siue obiectiuum siue quidditatiuum siue in causa nõ dicitur esse perfecta simpliciter sed fm quid. i. in tali esse. scdm autem esse in rerum natura dicitur perfecta simpliciter: quo ad perfectionem substantialem. Et propterea esse est de integritate prime perfectionis cuiusq rei non vt pars quidditatis sed vt actualitas eiusdem. Et per hec patet responsio ad obiecta. Et si contra hoc instet eo q res secundum suas essentias comparate graduantur simpliciter ex pfectionib9 essentialibus: ita q aqua est essentialiter pfectior q̃ terra: et aer q̃ aq: et ignis q̃ aer et c. 34 22.q.27 ar.3.c. et.1.C̃.c. 41. Et vi.q. 1.ar.4. et opus. 72.q.6 igitur esse perfectuz simplr cõuenit rei ex sua essentia. Ad hoc est dõm: q quum dicitur: nulla res alia a deo est per suã essentiam perfecta simpliciter. Intelligitur q ly p/ denotat causam formalem: non q̃lemcunq sed sufficientez omni alio preciso: licet enim ignis essentia sit q̃ formaliter ignis hz substãtialẽ perfectionẽ: non tamen est sufficiens rõ q ignis sit in sua substantiali perfectione: s3 opz q actuetur p ipsuz esse. Vnde ad instantiam dicit q res graduantur ex suis essentijs i perfectione simpliciter 336 nõ completiue: s3 radicaliter. Vel dicatur (et parum differt) q res graduantur ex suis essentijs in perfectione simpliciter 234 non precidẽdo ab earum esse: imo includẽdo ordines ad ipa quoniam (vt diffuse ostendimus in commentarijs de ente et essentia) differentia substãtialis sumitur ab ordine ad esse: vt etiã Porphyrius insinuauit in vltima ac intima differẽtie diffinitione dicens: q conducit ad esse: vt ibidem posuimus.

¶ Circa vltimã consequentiã aduerte: q 13 (vt diximus i titulo) 33 quia gratie materie hec duo mutuo se inferunt. a. est per suaz essentiam bonum. et a. est bonum p essentiam: ideo litera non discreuit iter hec. Et concluso q solus de9 per essentiam est bonus: conclusum esse voluit: q solus deus est bonus per essentiam.

¶ In responsione ad primum aduerte tu Thomista q hic expresse habes: q vnum non dicit rationem perfectionis: ac cõsequenter nec vnitas nec eius spẽs dicunt perfectionem simpliciter formaliter loquendo: sed abstrahunt a perfectione et imperfectione.

¶ Super articulum. 4.

In titulo aduerte nouitie q non queritur hic: vtrum omnia sint bona a bonitate diuina: sed vtrum omnia sint bona bonitate diuina: ita q sensus questionis nõ est: vtrum omnia habeant quod sint bona a diuina bonitate: sed sensus est: vtrum bonitas diuina sit qua res bone denominantur bone: sicut albedine denominantur alba: aut loco locata.

¶ In corpore quatuor facit. primo ponit duas distinctiões simul innuẽs in quo cõueniant et differant philosophi. secũdo ponit opinionem Platonis. tertio Aristotel. quarto respondet quesito. Prima distinctio est: nominum quedam important absolutuz et quedam relationem. Secũda est. denominatio est duplex. quedam intrinseca et quedã extrinseca. Vocatur

Rñdeo Dicendum: q solus de9 est bonus per suam essentiam. Vnumqdq enim dicitur bonum secũdum q est perfectũ. Perfectio autem alicuius rei triplex est. Prima quidem secundum q in suo esse cõstituitur. Secunda vero prout ei aliqua accidẽtia superadduntur ad suaz perfectam operationez necessaria. Tertia vero perfectio alicuius est p hoc q aliquid aliud attingit sicut finẽ. Vtpote prima pfectio ignis cõsistit in esse qd habet per suaz formã substantialẽ. Secunda vero eius perfectio cõsistit in caliditate: leuitate: et siccitate et hmõi. Tertia vero perfectio eius est fm q in loco suo qescit. Hec autem triplex perfectio nulli creato competit secundum suam essentiam sed soli deo: cuius solius essentia est suum esse: et cui non adueniunt aliqua accidentia: sed que de alijs dicũtur accidentaliter sibi conueniunt essentialiter vt esse potẽtem: sapientem et hmõi. sicut ex dictis pz. Ipse etiam ad nihil aliud ordinatur sicut ad finem: sed ipse est vltimus finis omnium rerum. Vnde manifestum est q solus deus habet omnimodam pfectionem fm suam essentiam: et ideo ipse solus ẽ bonus per suam essentiam.

Ad primũ Ergo dõm: q vnũ non importat rõnem perfectionis: seu indiuisionis tm: que vnicuiq rei cõpetit fm suam essentiam. Simpliciũ autẽ essentie sunt indiuise et actu et potẽtia. Compositorum vero essentie sunt indiuise scdm actum tantum: et ideo opz q quelibet res sit vna p suam essentiam: non autẽ bona: vt ostensum est. ¶ Ad secundum dõm: q l3 vnũquodq sit bonum inquantum hz esse: tamen essentia rei create non est ipsum esse: et ideo non sequitur q res creata sit bona per suã essentiam. ¶ Ad tertium dõm: q bonitas rei create non est ipsa eius essentia: sed aliq̃d superadditum: vel ipsum esse eius: vel aliqua perfectio superaddita: vel ordo ad finem. Ipsa tamen bonitas sic superaddita dicitur bona sicut et ens: hac autem ratione dicitur ens, quia ea est aliquid non quia ipsa aliquo alio sit. Vnde hac ratione dicitur bona, quia ea est aliquid bonum: non quia ipsa habeat aliquam aliam bonitatem qua sit bona.

¶ Vtrum omnia sint bona bonitate diuina. Articulus. 4.

AD quartũ Sic proceditur. Videt q omnia sint bona bonitate diuina. Dicit enim Augu. 8. de tri. Bonum hoc et bonum illud. tolle hoc et tolle illud. et vide ipsũ bonum si potes: ita deum videbis nõ alio bono bonum: sed bonum omnis boni. sed vnũquodq est bonũ suo bono. ergo vnũqdq est bonum ipso bono quod est deus.

¶ Pᵗ. Sicut dicit Boe. in li. de hebdo. omnia dicuntur bona inq̃tum ordinantur ad deum: et hoc ratione bonitatis diuine. ergo omnia sunt bona bonitate diuina.

Sed cõtra Est: q omnia sunt bona inq̃tum sunt: s3 nõ dicuntur omnia entia per esse diuinum: sed per esse proprium. ergo nõ omnia sunt bona bonitate diuina: sed bonitate propria.

Rñdeo Dicendũ: q nihil phibet in his que relationem importãt aliquid ab extrinseco denominari: sicut aliquid denominatur locatũ a loco et mensuratum a mensura. Circa vero ea que absolute dicuntur diuersa fuit opinio. Plato enim posuit omnium rerum species separatas: et q ab eis indiuidua denominantur quasi species separatas participando: vt puta q socrates dicitur homo secundum ideam hominis separatam. Et sicut ponebat ideam hominis et equi separatam: quaz vocabat per se hominem et per se equum: ita ponebat ideam entis: et ideam vnius separatam: quam dicebat per se ens et per se vnum: et eius participatione vnũquodq dicitur ens vel vnum: hoc autem quod est per se ens et per se vnum ponebat esse summum bonum: et q: bonum conuertitur cum ente sicut et vnũ: ipsum per se bonũ dicebat esse deum a quo omnia dicuntur bona per modũ participationis. Et quamuis hec opinio irrationabilis videatur: q̃tum ad hoc q ponebat spẽs rerum naturalium separatas p se subsistentes: vt Arist. multipliciter improbat: tamen hoc absolute verum est: q aliquid est primũ: quod per suaz essentiam est ens et bonum: quod dicimus deum: vt ex superioribus patet: huic etiaz sententie concordat Aristo. A primo igitur per suam essentiam ente et bono vnumquodq potest dici bonum et ens: in quantum participat ipsum p modum cuiusdam

denominatio intrinseca quando forma denominatiui est in eo quod denominatur: vt album quãtum ⁊c. Denominatio vero extrinseca quando forma denominatiui non est in denominato: vt locatum mensuratum et similia. Cõueniunt aũt omnes in hoc: qđ ꝯm nomina importãtia relationem potest fieri denominatio extrinseca: vt patet de locato ⁊ mensurato. Differentia vero est inter Platonem ⁊ Aristo. an ꝯm nomina importãtia absolutum possit fieri denominatio ab extrinseco. Et hoc ẽ ad
24 nostrũ propositum: quia bonũ est nomen absolutum: ⁊ bonitas diuina est extrinseca rebus alijs.

¶ Quo ad secundum ibi Plato ponit quatuor ppositiones platonis. prima est: species rerum sunt separate. scđa est: ꝙ particularia denominant ab illis. tertia est: qđ inuenitur idea entis vnius ⁊ boni: ita ꝙ illa est deꝰ. quarta ab illa omnia denominantur bona: ⁊ sic ꝯm Platonem respondet ad quesitum affirmatiue.

¶ Quo ad tertiũ ibi ⁊ quãuis positio Aristotelis i primis duabus ppositionibꝰ discordet. in tertia vero concordat. de quarta nihil dicitur.

¶ Circa hãc partem dubiũ occurrit: quo pacto verum sit Aristotelẽ ꝯsentire Platoni de idea boni: cũ expresse i primo ethicorum impugnet eã.

¶ Ad hoc breuiter dicitur cum Eustratio ⁊ s. Tho. in. 1. ethic. ꝙ inter Aristo. ⁊ Platonem nõ est hic differẽtia nisi ꝟbalis. Reprehẽdit enim Aris. hoc. s. bonũ per essentiam non debet poni per modũ speciei separate: sicut homo p essentiã ⁊c. Non autem quin detur primum bonum per essentiam qđ deus est: vt patet in. 12. metaphy. in fine.

35 1. di. 43. q. 1. ar. 1. ⁊. 1. ꝯ. c. 43. Et po. q. 1. art. 2. Et opus. 5. art. 18. 19. ⁊. 20

assimilationis: licet remote ⁊ deficienter: vt ex superioribus patetᶜ. Sic ergo vnumquodqꝫ dicitur bonum bonitate diuina: sicut primo principio exemplari effectiuo ⁊ finali totius bonitatis. Nihilominus tamẽ vnumquodqꝫ dicitur bonum similitudine diuine bonitatis sibi inherente que est formaliter sua bonitas denominãs ipsum. Et sic est bonitas vna omnium: ⁊ etiam multe bonitates. ¶ Et per hoc patet responsio ad obiecta.

¶ De infinitate dei. Questio. vij.

Post Considerationem diuine perfectiõis considerandum est de eius infinitate, ⁊ de existentia eiꝰ in rebus. attribuitur enim deo ꝙ sit vbiqꝫ ⁊ in omnibꝰ rebus inquantum est incircũscriptibilis ⁊ infinitus. ¶ Circa primum queruntur quatuor. Primo, vtrum deus sit infinitus. Secundo vtrum aliquid preter ipsum sit infinitum secũdum essentiam. Tertio, vtrum aliquid possit esse infinitum ꝯm magnitudinem. Quarto, vtrum possit esse infinitum in rebus ꝯm multitudinem.

¶ Utrum deus sit infinitus, Arti. j.

Ad primum sic proceditur. Uideẗ, ꝙ deus nõ sit infinitꝰ. Omne enim infinitũ est imperfectũ: quia habet rationem partis et materie: vt dicitur in. 3. physic. sed deus est perfectissimus. ergo non est infinitus. ¶ Preterea. Secundum philosophum in primo phys. finitum et infinitum conueniũt quãtitati: sed in deo non est quantitas: cum non sit corpus: vt supra ostensum estᶜ. ergo non cõpetit sibi esse infinitum. ¶ Preterea. Quod ita est hic quod nõ alibi est finitum ꝯm locum. ergo quod ita est hoc quod non est aliud est finitum ꝯm substãtiam: sed deꝰ est hoc ⁊ non est aliud. non enim est lapis nec lignum. ergo deus non est infinitus ꝯm substantiam.

Sed contra Est quod dicit Damas. ꝙ deus est infinitus: ⁊ eternus: ⁊ incircũscriptibilis.

Respondeo Dicendum, ꝙ oẽs antiqui philosophi attribuunt infinitum primo principio: vt dicitur in. 3. physico. Et hoc rationabiliter: cõsiderantes res effluere a primo principio in infinitum. Sed quia quidam errauerũt circa naturam primi principij: consequens fuit vt errarent circa infinitatem ipsius: quia enim ponebant primum principium materiam: consequenter attribuerunt primo principio infinitatem materialem: dicentes aliquod corpus infinitum esse primum principium rerum. ¶ Considerandum est igitur: quod infinitum dicitur aliquid ex eo quod non est finitum. finitur autem quodammodo ⁊ materia per formamᶜ: ⁊ forma per materiam: materia quidem per formam, inquãtum materia antequam recipiat formã est in potentia ad multas formas: sed cum recipit vnam terminatur per illam. Forma vero finitur per materiam inquãtum forma in se cõsiderata communis est ad multa. sed per hoc ꝙ recipiẗ in materia fit forma determinate huius rei. Materia autem perficitur per formam: per quam finitur. et ideo infinitum scđm ꝙ attribuitur materie habet rationem imperfecti. est enim quasi materia non habens formam. Forma autem non perficitur per materiam: sed magis per eam eius amplitudo contrahitur. vnde infinitum secũdum ꝙ se tenet ex parte forme non determinate per materiã habet rationem perfecti. Illud autem quod est maxime formale omnium est ipsum esse: vt ex superioribus patetᶜ: cum igitur esse diuinum non sit esse receptum in aliquo: sed ipse sit suum esse subsistens: vt supra ostensum estᶜ: manifestum est ꝙ ipse deus sit infinitus ⁊ perfectꝰ. ¶ Et per hoc patet responsio ad primum.

¶ Ad secundum dicendum: ꝙ terminus quantitatis est sicut forma ipsius: cuius signum est ꝙ figura que consistit in terminatione quantitatis est quedam forma circa quantitatem. Unde infinitum quod competit quantitati est infinitum quod se tenet ex parte materie: ⁊ tale infinitum non attribuitur deo, vt dictum estᶜ.

¶ Ad tertium dicendum: ꝙ ex hoc ipso ꝙ esse dei est per se subsistens non receptum in aliquo prout dicitur infinitum distinguitur ab omnibus alijs: ⁊ alia remouentur ab eo. Sicut si esset albedo subsistensᶜ. ex hoc ipso ꝙ nõ esset in alio differret ab omni albedine existente in subiecto.

¶ Quo ad quartum vnica est conclusio responsiua habens duas partes. omnia sunt bona bonitate diuina extrinsece ⁊ causaliter/ bonitatibus autem proprijs formaliter ⁊ intrinsece. Probatur. a primo per essentiam bono vnũquodqꝫ potest dici bonum per modum assimilationis. ergo vnũquodqꝫ dicitur bonum bonitate diuina effectiue ⁊ exẽplariter ⁊ finaliter. similitudine autem illius formaliter: ergo. Antecedens infertur ex premissis. cõsequẽtia autem notis terminis clara est ex se. Tres autem termini sunt notandi. Primus est ly per modum cuiusdam assimilationis. dupliciter enim contingit aliquid dici tale ab aliquo extrinseco. vno mõ: ita ꝙ ratio denominationis sit ipsa relatio ad extrinsecum: vt vrina dicitur sana sola relatione signi ad sanitatem. Alio modo: ita ꝙ ratio denominationis sit non relatio similitudinis aut queuis alia. sed forma que est fundamentum relationis similitudinis ad illud extrinsecum: vt aer dicitur lucidus luce solari ea ratione qua participat eam per formam luminis. Et quoniam vbi est denominatio primo modo ibi est denominatio ab extrinseco pura: vbi autem est denominatio secundo modo: ibi est denominatio ab extrinseco/ sed non sola: quoniam est etiã ab intrinseco: vt patet. Et in proposito sic est: ideo in litera dicitur ꝙ a primo per essentiam bono omnia dicuntur bona per modum assimilationis. Ex hoc enĩ statim sequitur: ⁊ ꝙ denominatione extrinseca ⁊ intrinseca possunt dici bona. Secundus est ly sicut. notanter non absolute in litera dicitur qđ vnumquodqꝫ potest dici bonum diuina bonitate extrinseca denominatione: sed apponitur ly sicut principio effectiuo ⁊c. Ut enim iam tactum est denominatio extrinseca est duplex: quedam pura ⁊ quedam causalis. Pura quidem est quando sola relatione ad denominantem formã denominatio fit. Causalis vero qñ participatio effectus extrinsece cause denominationẽ fundat. Unde in proposito qꝛ vnumqđqꝫ dr bonum diuina bonitate extrinsece: nõ quocũqꝫ sed causaliter. iõ dictũ est sicut principio. Et si hoc diligẽtius consideraueris inuenies ꝙ impossibile est in absolutis fieri denominationem extrinsecam purã: quamuis possit fieri causalis. Tertius est ly exẽplari. causa exemplaris distinguitur ab effectiua ⁊ coordinatur inter formales: qꝛ est velut extrinseca forma rei. Significaẗ ergo deum nõ solũ facere bonitatem alioꝝ: sed exẽplari illas ex sua: qđ non accidit sic: quum dicitur deũ facere bouem aut leonem, vt patet.

¶ Super questionis. 7. Arti. 1.

In titulo ly deus sumitur proprie/ vt est nomen nature: ita ꝙ de essentia non de potentia aut scientia dei est questio: ly infinitũ cum sit non est compositum: habet ly in negatiue nõ priuatiue. ly vero finitum/ terminos quãtitatis perfectionalis dicit: cum finiti ⁊ infiniti ratio quãtitati congruat ꝯm phylosophum primo physi. Et sicut duplex est q̃titas: scilicet molis ⁊ perfectionis: ita duplices sunt termini: et duplex est finitas ⁊ infinitas. hic autem cũ exclusa iaꝫ sit quãtitas molis a deo: oportet intelligi de infinitate pfectionis. Et diligenter aduerte ꝙ quia vt dicitur. 3. physicoꝝ: infinitum nõ est substantia sed accidens rebꝰ cõsequens est: vt ꝯm rei naturã infinitas aut finitas requiraẗ. Alius siquidẽ est modus infinitatis rei: alius potentie: alius scientie. Infinitas siquidem quiditatiua attenditur penes exclusionem terminoꝝ essentialiũ: puta differentiarũ ⁊ similium. ⁊ qꝛ in pposito q̃stio est de infinitate nature diuine: ideo de infinitate perfectionis subalis sermo ẽ. Ita ꝙ sensus est: vtrũ deꝰ ꝯm suã essentiam sit tãte pfectiõis ꝙ oẽs terminos seu limites essentiales excludat. ¶ In corpore tria facit. primo refert opinionem antiquoꝝ. 2° distinguit de finitate ⁊ infinitate. 3° respondet quesito.

¶ Quo ad primum duo facit. primũ est/ apud antiquos primum principium est infinitum: quia ex eo fiunt infinita. 2 Scđm quidam antiquorum errãtes infinitatẽ molis attribuerunt primo principio: quia posuerunt primum principium materiale: inde ⁊ cõsequẽs fuit ponere infinitatem quãtitatiuam: eo quod quantitas sequitur materiam. Et sic error circa genus principij causauit errorem circa modum infinitatis.

¶ Quo ad scđm: tã finitas q̃ infinitas perfectionis distinguiẗ: quia quedam se tenet ex parte materie: ⁊ quedã ex parte forme. Et differũt in hoc qđ finitas ex parte materie dicit perfectionem. infinitas vero imperfectionem: ex parte vero forme est econuerso. infinitas enim dicit perfectionẽ: finitas autem imperfectionem: vt satis clare dicitur in litera.

¶ Circa hãc partẽ anteqꝫ vltra pcedaẗ est dubiũ tã ꝯ finitatẽ q̃ ꝯ infinitatem forme. Cõtra finitatẽ quidẽ: quia forma bouis: imo apud S. Tho. etiã intellectiua pficiẗ ex cõiunctiõe ad materiã. igiẗ finitas forme nõ dicit imperfectionẽ sed pfectionẽ. Cõtra infinitatem ꝟo qꝛ negatio nullam perfectionẽ ponit: nec aliqua res ex sola separatione ab alia perfectionẽ acquirit. Igitur infinitas ex parte forme non dicit perfectionem.

¶ Ad primũ hoꝝ dr: ꝙ forma põt sumi dupl'r. s. absolute in eo qđ forma ⁊ ꝯm quid. i. in eo ꝙ talis puta informatiũa materie: forma talis perficitur ex vnione ad materiam: nõ aũt forma in eo qđ forma. Et qꝛ in pposito est sermo absolute ꝯm latitudinẽ forme: cuius deteriorem partẽ constat esse illam que est finibilis per materiã. Altera parte libera ac nullis materie terminis conclusibili remanente: ideo negãda est ꝯñtia obiecta.

¶ Ad scđm ꝟo dr: ꝙ lꝫ negatio seu separatio nõ dicat formaliter pfectionem dicit tñ fundamẽtaliter eam. Fundamẽtum enĩ negationis vnibilitatis ad materiã magnam perfectionem forme significat: ⁊ hoc sufficit.

¶ Quo ad tertiũ est vna cõclusio rñsiua quesito affirmatiue. deus est infinitus. Probatur. deꝰ est suũ esse subsistẽs. ergo suum esse nõ est receptum in aliquo. ergo est infinitus ⁊ perfectus. i. infinite pfectionis. s. infinitate tenente se ex parte forme. añs pꝫ ex qõne tertia. Prima vero ꝯña est per se nota. scđa aũt pbatur ex eo qđ esse est formalissimum omnium.

¶ Circa hunc processum dubium occurrit ex Scoto in. 1. sent. distin. 2. respondendo prime qõni, reprehendit siquidem radices ⁊ processum. Inquit in primis: ꝙ processus noster est talis. forma finitur per materiam: ergo forma que non est nata esse in materia est infinita. Cõtra antecedens arguit. Omnis forma prius natura q̃ recipiaẗ in materia est ꝯm se in tali gradu entiũ. igiẗ finita vel infinita. Nõ igiẗ primo finiẗ p respectũ ad negationem alicuius extrinseci: puta mẽie vel cuiuscũqꝫ alterius. Contra processum vero: tum qꝛ sequeretur ꝙ essentia angeli esset infinita: quia ẽ forma nõ receptibilis in materia. Nec valet inquit si dicaẗ ꝙ natura angeli finitur per suum esse: quoniam apud nos eẽ est posterius essentia. ⁊ sic natura in primo signo abstrahẽs ab esse cum sit infinita. ergo i scđo signo non est finibilis p esse. Tum qꝛ peccat ꝯm sophisma ꝯñtis: sicut illđ 3. phy. Corpus finitum ad aliud corpꝰ. ergo corpꝰ non finitum ad aliquid aliđ est infinitũ. Circa eundem processum dubiũ occurrit qꝛ concesso toto nõ videbiẗ nouitijs ꝙ sit rñsum q̃sito. Oportebat enim concludere deũ esse perfectionis tãte vt oẽs pfectiõis limites excedẽt. nũc autem probatũ est ꝙ deꝰ nullo est receptiuo coarctatus. qđ distãs valde vr̃ a pmo.

c 22 17 ¶ Ad euidentiã harum difficultatũ/ aduertẽduꝫ est ꝙ litera occulte subdistinguit infinitatẽ formalem in infinitatẽ forme ⁊ ĩfinitatẽ esse seu actꝰ qui est cõior forma. Sicut enim duplex ẽ actus. s. esse et forma ita duplex est potentia receptiua. s. essentia ⁊ materia: et ita duplex est receptio ⁊ irreceptio: ⁊ similiter duplex est finitas et infinitas: semper loquẽdo ex parte actꝰ. Et sicut esse est actus alterius rationis a forma: ⁊ essentia est alterius ordinis potentia a materia: vt differẽtia compõnis ex esse ⁊ essentia: ⁊ ex materia ⁊ forma ostẽdit: ita alterius rationis est receptio eẽ in essentia: ⁊ forme in materia: et similiter finitas esse per essentiam: ⁊ forme p materiam: ⁊ econuerso. finitas essentie p esse ⁊ materie per formã. Et vt sigillatim dicatur: esse secundum se perfectionem quandam dicit: sed non potest imaginari quantã perfectionem dicat: nisi alicui nature intelligatur applicatũ: puta sapientie aut gabrielis ⁊c. ⁊ ideo esse p hoc ꝙ recipitur in aliqua essentia limites perfectionis sortitur: ꝯm modum nature recipientis. Ac per hoc si nulli oino quidditati coniungi ponitur: sed in seipso naturaliter subsistere: nullum essentialẽ terminum habebit: forma autem etsi ꝯm se perfectionẽ dicat: limitata tamen ad tantam perfectionẽ intelligi potest: etiam si nulli materie sit vnibilis: vt de intelligentijs pꝫ. Unde manifeste colligitur q̃ differens sit finitio esse per essentiam: aut econuerso, ⁊ terminatio forme per materiam: vel econuerso. Penes illam nãqꝫ attenditur finitum vel infinitum simpliciter. penes istam vero finitum ⁊ infinitũ secundum quid tantum. Uerum quia esse ⁊ forma conueniunt in ratione actus ⁊ receptibilis in alio ideo ex finitate ⁊ infinitate forme ad infinitatem ⁊ finitatem esse procedi potest. Et propterea litera ad insinuandam idẽtitatem proportionalem inter vtriusqꝫ finitatẽ ⁊ infinitatem ex forma ad esse ascendit. ad insinuandam vero diuersam vtriusqꝫ rationem subsumpsit non ꝙ esse est prima forma sed ꝙ est formalissimum omnium. Et ex his patet facile rñsio ad obiecta Scoti. Dico enim primo ꝙ añs illud forma finitur per materiam/ non loquitur de finitate simpliciter: sed tali. s. penes terminos materiales. ⁊ propterea obiectio nihil obstat. Et similiter ruunt instãtie contra processum: qñ verum est naturam angeli esse infinitã secundum quid. Et si instetur quo ergo ex illo fundamento probat lr̃a infinitatem simpliciter ipsius dei. pꝫ responsio ex dictis. lr̃a enim ex infinitate forme que est ꝯm quid manuducit ad infinitatem formalissimi omnium. i. esse que est simpliciter ⁊ ex illa infert deũ infinitum simpliciter. Et quoniam eodem modo posset q̃s sequendo Scotum arguere de eẽ sicut arguit de forma: ideo dico 2° ꝙ infinitũ sicut ⁊ immateriale est predicatum negatiuum: fundamentaliter tñ positiuum. Et sicut positiuum clausum in ly immateriale optime probatur ex naturali negatione materie: tã actu q̃ in potẽtia. ita positiuũ clausum in significatiõe infiniti simpliciter optime demõstratur conuenire deo: ex negatione terminorum essentialiũ: vt in litera fit. Unde concedo ꝙ esse prius natura est in seipso tante perfectionis puta finite vel infinite q̃ sit receptibile aut irreceptibile i hoc vel illo: cũ hoc tamen dico ꝙ hec duo mutuo se consequunẗ: ita ꝙ si esse est omnino irreceptibile est infinitum simpliciter et econuerso. Et similiter si est finitum ẽ receptibile ⁊ eꝯ°. ⁊ propterea potest argui a destructione antecedentis ad destructionem cõsequentis absqꝫ sophismate: vt in conuertibilibus cõtingit. Et sic patet responsio ad Scđo. 21 G

¶ Ad id vero qđ nouitij obijciunt ex dictis iam patere põt. iam enim ostensum est: ꝙ oĩmoda negatio receptionis ipsiꝰ esse fundaẗ super infinita perfectiõe simpliciter. Et aduerte q̃ formalis ⁊ ex proprijs doctrina sit S. Tho. de essentie nãqꝫ infinitate agẽs essentiales terminos tantum lustrauit nec digressus est ad concomitantia penes q̃ attẽditur infinitas potentie: aut intellectꝰ aut volũtatis: vt alij minꝰ perspicaces faciunt.

234

36 J. q. 50. ã 2. 4ᵐ. ⁊. q. 86. 2. c. ⁊. 1. di. 43. q. 1. ar. 2. c. ⁊. 1. met. l. 10.

¶ Utrum aliquid aliud q̃ deus possit esse infinitum per essentiam. Arti. 2.

Ad secundũ sic proceditur. Uidetur, qđ aliquid aliud q̃ deꝰ possit esse infinitum per essentiam. Uirtus enim rei proportionatur essentie eius. Si enim essentia dei est infinita: oportet ꝙ eius virtus sit infinita. ergo potest producere effectum infinitum: cum q̃titas virtutis per effectum cognoscatur. ¶ Pr̃. Quicquid habet virtutem infinitam habet essentiam infinitam: sed intellectus creatus habet ꝟtutem infinitam: apprehendit enim vniuersale quod se potest extendere ad infinita singularia, ergo omnis substantia intellectualis creata est infinita.

¶ Pr̃. Materia prima aliud est a deo: vt supra ostensum estᶜ: sed materia prima est infinita. ergo aliquid aliud preter deum potest esse infinitum.

Sed cõtra Est ꝙ infinitum non potest esse ex principio aliquo vt dicitur in. 3. phy. Omne autem quod est preter deum est ex deo: sicut ex primo principio. ergo nihil quod est preter deum potest esse infinitum.

Respondeo Dicendum, ꝙ aliquid preter deum potest esse infinitũ secundum quid: sed non simpliciter. Si enim loquamur de infinito secundum ꝙ competit materie: manifestum est ꝙ omne existens in actu habet aliquam formam: ⁊ sic materia eius est determinata per formam. Sed quia materia secundum ꝙ est sub vna forma substantiali remanet in potẽtia ad multas formas accidentales quod est finitum simpliciter, potest esse infinitum ꝯm quid, vtpote lignum est finitum scđm suam formam: sed tamen est infinitum scđm quid. inq̃tum est in potentia ad figuras infinitas. Si autem loquamur de infinito ꝯm ꝙ conuenit forme: sic manifestum est, ꝙ illa quorum forme sunt in mr̃ia sunt simpliciter finita: ⁊ nullo modo ĩfinita. Si autem sint aliq̃ forme create non recepte in materia: sed per se subsistentes: vt quidã de angelis opinantur: erũt quidem infinite ꝯm quid: inq̃tũ hmõi forme nõ terminantur: neqꝫ cõtrahuntur per aliquã materiãᶜ: sed quia forma creata sic subsistens habet esse: ⁊ non est suum esse: necesse est ꝙ ipsum

¶ Super arti. 2.

In titulo aduerte ly infinituꝫ p essentiam: non significat idem quod res infinite perfectionis: qꝛ ly in infinitum nõ arctatur hic ad infinitum tenens se ex parte forme: quod dicit perfectionem: sed tenetur communiter: vt cõtinet etiam infinitũ ex parte materie: vt pꝫ ex processu in corpore articuli: ⁊ in argumẽto tertio. Unde infinitũ per essentiam idem significat quod res essentie indeterminate omnino. i. nec ad genus nec ad speciem aliquã ⁊ hoc siue per se siue reductiue. Et est questio de rebꝰ singularibus: quarum tantummodo est inueniri posse in rerum natura quod dico propter res in abstractiõe sumptas: quas contingit adeo abstrahere: vt ꝯm aliquam rationẽ ad nullũ sit genus arctare: tamen scđm rem et illa ratio in hac re existens ad aliquod est genus ⁊ speciẽ determinata. Ens enĩ in homine est in specie humana ⁊c. Ita ꝙ sensus questionis est/ an preter deum aliqua res in rerum natura existens actu vel potentia/ sit essentie indeterminate simpliciter. d 262

¶ In corpore vnica est conclusio responsiua quesito negatiue. Nulla res alia a deo est infinita simpliciter: quamuis possit esse infinita secundum quid. Hec conclusio habet duas partes. vt patet. ⁊ in litera quo ad vtranqꝫ probatur. verum quia infinitum est duplex scilicet ex parte actus: et ex parte potentie. Seorsum primo probat vtramqꝫ conclusionis partem in infinito materiali: deinde in formali. De illo/ quia materia semper finitur per formam aliquam: ac per hoc non est infinita simpliciter. ⁊ tamen quia remanet in potentia ad infinitas formas datur infinitum secundum quid. De hoc vero: quia forma creata/ aut est in materia/ ⁊ consequenter finita per eam: aut subsistens sine materia ⁊ recipiens esse et hec quia sine materia: ideo infinita secundum quid. i. secundum terminos materiales: qꝛ tamen habet esse receptum est finita simpliciter: esse enim coaptatum ita huic certe nature ꝙ non alij/ limitatum oportet esse simpliciter. Alioquin ois in se nature perfectionem contineret. ⁊ a partibus vniuersi sufficienter enumeratis cõclusio vniuersalis proposita probata est: ⁊ satis clare si precedentia recolantur.

¶ Aduerte nouitie/ ꝙ non dubitando sed philosophico more deferendo proprio tractatui de angelis inferius habendo: dixit quosdam opinari angelos esse subsistentes substantias.

Universidad de Deusto Biblioteca

¶Super Arti.3.

In titulo possit simpliciter/secundum potentiam logicam.
¶In corpore tria/primo assignat causam q̄onis: ꝙ nō est vana: sed necessaria. 2° distinguit corpus. 3° respōdet quesito.
¶Quo ad primum necessitas quesiti ostenditur extraneitate infinitatis fm magnitudinē ab infinitate essentie: quia .s. aliud est esse infinitum fm essentiā: et aliud fm quātitatē: et pbatur in naturalibus. Ubi aduerte qd 151. b inter istas ifinitates est duplex differētia. Una sepationis: qua vna nō est alia: et hec est manifesta: dum in deo reperitur infinitas essentie absq₃ q̄titate: et in istis inueniri forte pōt infinitas quātitatis absq₃ 242 infinitate essentie: vt 153 patet in conditionali 151. b posita in litera. Altera d consecutionis: 433 qua vna nō ifert aliā quia .s. nec infinitum fm essentiā/infert infinitū quātitatis: nec qd magis dubitari poterat/infinita magnitudo infert infinitam essentiā: vt in li- c 241 tera ostēditur: si esset ignis infinitus: et de hac differentia interpretanda est litera: quoniam est admodum ad propositum. ¶Circa hāc partem statim occurrit dubiū nouitiorū mentē turbans: eo ꝙ vt dicitur .8. phy. in magnitudine infinita oportet esse virtutem infi- 37 Ri.qō.2. nitam. ergo essentiā arti.2. infinitā. virtus enim et.9.qli. non excedit essentiā₃ artic.1. quare si esset ignis i- et.12.qli. finitus: esset ꝟtutis art.2. infinite: et consequenter essentie infinite. falsum est ergo qd in litera dicitur: ꝙ si eēt magnitudo infinita non haberet essentiā infinitam.
¶Ad hoc breuiter dicitur: ꝙ obiectio laborat in equiuoco. ly ei infinita essentia pōt intelligi dupliciter. Primo de infinitate propria essentie inq̄ntum essentia: que vt ex dictis patet: nihil aliud est q̄ indeterminatio .i. carētia terminorum essentialiū .s. generis et differētie.

eius esse sit receptum et contractum ad terminatā naturam. Unde non potest esse infinitum simpliciter[c].

Ad primū Ergo dōm, ꝙ hoc est contra rationem facti ꝙ essentia rei sit ipsum esse ei⁹: quia esse subsistens nō est esse creatum: vnde contra rationem facti est: ꝙ sit simpliciter infinitum. Sicut ergo deus licet habeat potētiam infinitam: nō tamen potest facere aliquid nō factum[c]: hoc em̄ esset cōtradictoria esse simul: ita nō potest facere aliquid infinitū simpliciter. ¶Ad secūdum dōm, ꝙ hoc ipsum qd virtus intellectus extendit se quodāmodo ad infinita: procedit ex hoc quod intellectus est forma nō in materia: sed vel totaliter separata, sicut sunt substantie angelorum: vel ad minus potētia intellectiua que non est actus alicuius organi in anima intellectiua corpori coniuncta. ¶Ad tertium dicendum, ꝙ materia prima non existit in rerum natura per seipsam: cum non sit ens in actu: sed potētia tātum. Unde magis est aliquid cōcreatum q̄ creatum[c]. Nihilominus tamen materia prima etiam fm potentiam non est infinita simpliciter: sed fm qd: quia eius potentia non se extendit: nisi ad formas naturales.

¶Utrum possit esse aliquid infinitum actu fm magnitudinem. Arti.3.

Ad tertiū Sic pceditur. Uidetur, qd possit esse aliquid infinitum actu fm magnitudinē. In sciētiis enim mathematicis non inuenitur falsum: quia abstrahentium non est mendacium: vt dicitur in .2. physic. sed scientie mathematice vtuntur infinito secūdum magnitudinem: dicit enim Geometra in suis demonstrationibus: sit linea talis infinita: ergo non est impossibile aliquid esse infinitum secundum magnitudinem.
¶Preterea. Id quod non est contra rationem alicuius non est impossibile cōuenire sibi: sed esse infinitum non est contra rationem magnitudinis: sed magis finitum et infinitum videntur esse passiones quantitatis: ergo non est impossibile aliquam magnitudinem esse infinitam. ¶Preterea. Magnitudo diuisibilis est in infinitum. Sic enim diffinitur continuum, quod est in infinitum diuisibile: vt patet in .3. physico. Sed contraria nata sunt fieri circa idem: cum ergo diuisioni opponatur additio: et diminutioni augmentum: videtur ꝙ magnitudo possit crescere in infinitum: ergo possibile est esse magnitudinem infinitam. ¶Preterea. Motus et tempus habent quātitatem et continuitatem a magnitudine: super quam transit motus: vt dicitur in quarto physic. sed non est contra rationem temporis et motus ꝙ sint infinita: cum vnumquodq₃ indiuisibile signatum in tempore et motu circulari sit principium et finis. ergo nec contra rationem magnitudinis erit qd sit infinita.

Sed contra. Omne corpus superficiem habet: sed omne corpus superficiem habens, est finitum: quia superficies est terminus corporis finiti: ergo omne corpus est finitum. Et similiter potest obijci de superficie et linea. nihil est ergo infinitum secundum magnitudinem.

Respondeo Dicēdum, ꝙ aliud est esse infinitū fm suam essentiam: et secundum magnitudinem. Dato enim ꝙ esset aliquod corpus infinitum fm magnitudinē, vtpote ignis vel aer: non tamen esset infinitum secundum essentiam: quia essentia sua esset terminata ad aliquam speciem per formam: et ad aliquod indiuiduum per materiam. Et ideo habito ex premissis: qd nulla creatura ē infinita secūdum essentiam[c]: adhuc restat inquirere: vtrum aliquid creatum sit infinitū fm magnitudinem. ¶Sciēdum est igitur ꝙ corpus quod est magnitudo completa, dupliciter sumitur: scilicet mathematice: fm qd consideratur in eo sola quantitas: et naturaliter fm qd consideratur in eo materia et forma. Et de corpore quidem naturali: ꝙ non possit esse infinitum in actu manifestū est. Nā omne corpus naturale aliquā formam habet determinatam: cum igitur ad formam substantialem consequātur accidentia: necesse est qd ad determinatam formam consequantur determinata accidentia: inter que est quantitas. Unde omne corpus naturale habet determinatam quātitatem: et in maius et in min⁹. Unde impossibile est aliquod corpus naturale infinitum esse

fm magnitudinē. probatur dupliciter/primo a priori. formam substātialem sequūtur accn̄tia: ergo determinatā formā determinata accn̄tia: ergo determinata q̄titas et in maius et in minus. g omne corpus nāle h₃ determinatā quātitatē/et in mai⁹ et in minus. g non pōt esse actu infinitū. 2ª ꝯña pbatur: qr quātitas est vnū de accidētibus sequētibus formā substantialem. 3ª vero pbatur: quia omne corpus naturale habet determinatam formam substātialem.
¶Circa primam consequentiam dubium occurrit quem sensū habeat. Aut enim ly determinata accidētia importat determinationem genericā/seu specificam: et tunc est sensus ꝙ talē formam in specie: puta ignis sequuntur talia accidentia fm speciem: puta calor lux talis figura leuitas etc. iuxta hūc sensum consequētia est optima/sed non infert propositum: ex tali enim sensu nō sequitur secūda ꝯña. ergo quātitas determinata et in maius et in min⁹. Quātitas enim maior et minor non sunt diuersarum specierū vt patet. Aut significat etiam determinationem gradualem/quo ad qualitates: et extensionis/quo ad quātitatem. et tūc est sensus ꝙ formam determinatam sequuntur nō solum ita hec accidentia fm speciē ꝙ non illa: sed ita accidentia in tali gradu seu extensione qd nō alio. Et fm hunc sensum proculdubio est hic intēta: sed pōt adhuc dupliciter intelligi. Primo ꝙ certam formam sequuntur determinata accidentia non solum in toto sed in omnibus et singulis partibus: puta ꝙ formā aque sequitur certa quātitas non solum in aliqua tota aqua/sed in quibuscūq₃ partibus integralib⁹: et hic sensus alienus est a veritate et proposito: quoniam non datur minima pars aque aut albi: vt dicitur in lib. de sensu et sensato: sed quacunq₃ parte data dat minor inexistens in homogeneis.

¶Scdo de infinitate cōiter sumpta: siue quātitatiua etc. In pposito obiectio pcedit de infinitate scdo modo. Litera autē loquit de infinitate primo mō. Et iō signāter in lra dr infinitum fm essentiā et nō dr infinita essentia. Melius em̄ explicat infinitas essentialis per ly fm essentiam: vt p₃.
¶Quo ad scdm distinctio est ista/corpus potest sumi dupliciter physice pro subiecto trine dimensionis: et mathematice pro ipsa trina dimēsione absolute: litera est satis clara.
¶Aduerte hic ꝙ famosa illa distinctio corpis positi a magno Alberto in primo phy. de corpe triplici .s. mathemathico physico et metaphysico: quāuis non habeatur explicite a S. Tho. doctrine tamen sue nō solum non aduersat sed congruit: qm̄ apud ipsum etiam compositum ex materia et forma substātiali vt preuenit aptitudinem suijpsius ad quātitatem et motum corpus est ad metaphysici cōsiderationem spectans. Sed quoniam respectu infinitatis fm magnitudinem/corpus physicum et metaphysicū non ponunt in numerū: ideo hic substractum trine dimēsioni compositū: sc₃ ex materia et forma vnicum tm̄ mēbrum cōstituit: et corpus physicum appellatur: quia fm formā naturalem speciem sortitur: vt p₃ inductiue.
¶Quo ad 3m rn̄detur q̄sito iuxta duo distōnis posite mēbra duabus conclusionibus negatiue. Pria est: nullū corpus naturale pōt esse infinitum

¶Secundo ꝙ certam formam sequuntur determinata accidentia in toto et partibus possibilibus sepsum existere. Et hic sensus est directe intentus: quoniam in partibus inexistentibus tantum non est proprie forma sed forme pars tam actu q̄ potentia. in litera autem dicitur quod formam determinatam sequuntur accidentia et quantitas determinata. Sed vnde in hoc sensu consequentia valeat/quodue sit illius fundamentum latet. Et ideo vertitur in dubium. Primo quo ad determinationem quantitatis in minus. Secundo quo ad determinationem eiusdem in maius.
¶Scotus in .2. sent. dist. 2ª. q. 9ª. nititur pbare oppositum/et sustinere ꝙ nō datur minimū in homogeneis substantijs/potens per se existere: sed quacūq₃ aqua data potest minor per se existere: et sic forma eius non determinat sibi certam quantitatem in minus: vt in litera dicitur. Arguit ergo ex rōne quāti 5°. meta. sic. Non magis essentiale est q̄to posse diuidi in ptes: q̄ ꝙ vtrūq₃ eorū in que diuiditur possit esse hoc aliquid. ergo singule ptes quātecūq₃ aque possunt per se existere. Antecedēs p₃ ex 8° meta. cōsequentia ṗo manifesta est ex se: et nihilominus cōsequens cōfirmatur 4r. Tum qr partes sunt eiusdem rationis cum toto quo ad materiam et formam. ergo per se existere quod nō repugnat toti nō repugnat

parti. Tum qr quelibet pars habet naturā vnde non repugnat sibi esse indiuiduum eiusdē speciei cū toto. ergo pōt esse indiuiduū: et cōsequenter per se existere. Tū quia partes naturaliter priores toto. g eis non repugnat esse prius tempore etc. Tum qr posita illa aqua minima circunscripto omni corruptiuo etiam continente si diuidatur aut post diuisionem que erat vna aqua in actu et multe in potentia/erūt aque plures in actu et habetur intentum: aut non: et si nō ergo annihilata est aqua absque corruptiuo. probat: qr sola diuisio non corrūpit. probatur: qr diuidit in partes homogeneas: ex quibus constat totum. g diuidit in aquas. aut aqua componitur ex nō aquis/vt partibus integralibus. Nec est inq̄tre pugnantia ex parte parue quātitatis: qr forma aque cū tā parua quantitate prefuit. ¶Contra determinationē vero q̄titatis in mai⁹: arguit ratiōe et authoritate. Ratione quidē. dato quocūq₃ igne si apponatur cōbustibile dispositū certum est ꝙ comburet. illud ergo crescit q̄tū est ex se in infinitū. Et cōfirmat authoritate Ari. scdo de aia ter. 41. ignis augeret in infinitū: si in infinitum apponeretur combustibile. non ergo datur maximus ignis.
¶Ad euidentiā huius difficultatis nota primo: ꝙ non intendimus hic tractare totaliter de maximo et minimo: qm̄ esset extra propositum: sed solū an detur maximum et minimum ex intrinseco. hoc enim exigit ratio assumpta in lra dolens: ꝙ ex intrinseco ex forma .s. substantiali vnaqueq₃ substantia naturalis vendicet sibi certā quantitatem: tam in maius q̄ in minus: et ideo has paucas rationes in hac disputatione adduximus. Fiet aūt deo dante specialis questio de maximo et minimo vlr. Nota 2° ꝙ duas rōnes ab Ari. habemus ad hoc. Alteram ṗmo phy. te. 36. .s. q̄titas totius consurgit ex q̄titatibus partiū etc. Sed ista ratio vt p₃ procedit ex suppositione. supponit .n. dari maximū et concludit dari minimū alioquin totū nō esset certe q̄titatis. Alterā in primo de anima. tex. 41. scilicet oium. natura constantiū determinata est ratio etc. Et hec ratio vt inquit Scotus loqtur de animatis: in qbus tantum h₃ locū augmentū proprie dictū: de quo ibi est sermo. Uerū quicqd sit de illo textu. S. Tho. vlr₃auit illam: et qd ibi de aia dicit: de oi forma substantiali assumpsit .s. ꝙ vendicat sibi certā q̄titatem: et probauit eam fm doctrinā₃ traditā. 5. meta. et. 2. phy .s. ꝙ cāe effectibus et ecōuerso cōparantur: et cōmensurant. Et hoc enim sequit ꝙ si formam substantialē naturaliter in cōi sequitur q̄titas: ergo determinatā formam determinata q̄titas: sed q̄titas non alio modo determinatꝗ₃ secundum terminos. non .n. corporeitas hois et aque differt spē: vt posset dici ꝙ determinatā formam sequitur determinata q̄titas fm spēm: igitur sequitur q̄titas determinata fz terminos. Quāuis etiā si quantitates differrent specie: adhuc tamen haberet fundamentum cōsequentie: ex eo ꝙ determinata forma est vis determinate. ac per hoc nihil consequens ad ipsam pōt esse infinitū. si enim haberet calorem raritatē quantitatē aut quodcunq₃ accidens infinitū: iam a forma finita esset vis infinita: qd non est intelligibile: qr ergo forme physicam in cōi sequuntur accidentia: ꝯñs est vt certam formam ac per hoc certe vis sequantur certa accidentia: non solum ita hec: quod non illa: s₃ etiam ita in tali gradu vel termino summo: imo vel medio: quod nō in maiori aut minori. et sic habetur vnde tenet cōsequentia litere. non solū de quantitate sed de omnibus accidentibus.
¶Ad rōnē ergo Scoti: cōcesso añte negat ꝯña. et rō est: qr vtrūq₃ .s. diuidi in partes: et illas posse esse hoc aliqd. si realr intelligat nō ꝯuenit q̄to per se positiue sed non repugnanter. vt p₃ de q̄titate celi. Quātū em̄ illud nec potest actuali diuisione diuidi: nec pōt aliqua pars eius seorsum existere: et tamen est vere quantum. Utraq₃ ergo conditio posita in ratione q̄ti potest impediri ne exerceatur a forma nāli cui coniuncta est q̄titas. Unde illa diffinitio conuenit quanto vt sic: et tamen alicui quāto repugnat. Et sic contra hoc afferat ratio illa Scoti: quandocunq₃ aliqua per se consequentia aliqua duo sunt incompossibilia: et illa duo sunt incōpossibilia: sed conditiones quāti et forme minimi sunt incompossibiles. ergo quātum et forma minimi sunt incompossibiles. Respōdetur primo applicando totum argumentum ad naturam celi: que non patitur diuisionem. Scdo qr multiplicare non est soluere: ꝙ illa maior est vera de per se consequentibus positiue: nō autem non repugnanter. vnde velocitabilitas in infinitum conuenit motui per se non repugnanter. vnde et demōstratur de eo: motui tamen naturali cuilibet repugnat: vt p₃ 2° celi ter. 39. et propterea motus et naturalitas nō sunt incōpossibiles. Posset tamē aliter dici: ꝙ ille conditiones non intelliguntur fm actualem diuisionē: sed fm designationem. et ꝙ sic omne q̄tum est diuisibile: et quelibet pars pōt esse hoc aliquid fm designationem: et tunc etiam nihil contra propositum nostrum sequitur.
¶Ad primam confirmationem negatur sequela: qr aliquam conditionē requirit forma aque in per se primo perfectibili quam non requirit in parte illius. Una autem harum conditionum est tanta quātitas: et simile est iudicium de tanto calore etc.
¶Ad secundam quoq₃ eodem modo dicitur: ꝙ non sufficit ad posse esse indiuiduum eiusdem speciei cōmunicare in natura: sed oportet adiungere conditiones requisitas ad per se existere. Quicqd enim habet naturā aque cum cōditionibus necessarijs ad per se existendum: potest esse aque indiuiduū et non aliter. ¶Ad tertiam negatur cōsequentia quo ad partes inexistentes tantum. ¶Ad vltimū dicitur ꝙ si poneretur min⁹ ignis tantummodo: et diuideretur ꝙ non solum corrumperetur s₃ annihilaretur: licet tam antecedens q̄ consequens sit impossibile. Nec op₃ querere b 35 aliud destructiuū q̄ diuisionem: quoniā etsi diuisio vt sic non sit corruptiua: diuisio tamen talis .s. minimi naturalis est vlr corruptiua: et in tali casu annihilatiua. Nec ignis minimus est vnus in actu et multi in potentia: nisi eo modo quo partes dicuntur esse in potentia in toto: qr .s. sunt per esse non proprium sed totius: sicut et partes celi sunt in toto in potentia.
¶Ad ea vero que cōtra maximum obijciuntur respondetur: ꝙ maximū ignem dari potest intelligi dupliciter. vno modo loquēdo de indiuiduo ignis per se vno alio modo de vno quasi per aggregationem. Et dico ꝙ datur ex intrinseco maximus et minimus ignis in per se vno indiuiduo: q̄uis non detur maxim⁹ vnus quasi per aggregationē: nisi ab extrinseco: qr .s. vniuersi natura non patitur ignem superare cetera elementa etc. Uocatur aūt ignis indiuiduum per se vnū: illud quod constat sic ex vna necessario actu tā forma q̄ materia: ꝙ per solam diuisionem nō possent fieri duo ignes. Nec hoc cōsistit in indiuisibili sed tota latitudo a q̄titate minima ignis/ad q̄titatem duorū minimorum exclusiue: constituit per se vnum numero ignē. Quantitas autē duorum minimorum et maior facit vnū quasi per aggregationem. Et idem est iudicium de aqua: et alijs elemētis et hmōi humidis. Nec ex his motus intelligas plantam non esse per se vnā que est vna et multe in potentia: quoniam ptes plante organice sunt. Et ad cōplemētum naturale indiuidui eius requiritur ꝙ habeat omnes partes etc. Non sic est in huiusmodi homogeneis: vt p₃. Apposito ergo cōbustibili cuicunq₃ igni etc. concedendum est ꝙ combureret et ꝙ cresceret in infinitū: sed non esset per se vnus numero ignis. Et sic p₃ responsio ad authoritatem Aristotelis.
¶Circa probationem 2e consequentie occurrit dubiū: quia falsum assumitur scilicet ꝙ q̄titas sit vnum accidentium sequentium formam substantialem cum constet q̄titatem esse accidens consequens materiam. Nec valet dicere ꝙ q̄titas consideratur dupliciter .s. absolute et vt terminata: et ꝙ licet absolute sit consequens materiam terminatio tamen eius sequitur formam: hec enim licet sint vera: non tamen ad propositum: qr litera ex hoc ꝙ q̄titas cōsequitur formam infert. ergo est terminata. vnde si assumptum esset ꝙ q̄titas quo ad terminationem sequitur formam esset petitio principij.
¶Ad hoc vr dōm quātitatē duplr sumi posse. vno modo fm id quod est in ea de actu: et sic sequitur formam alio modo fm id qd est in ea de potētia et sic sequitur materiam. Et qm̄ plurimum in ea est qd spectat ad materiam potentie: vt patet in definitione q̄ti. 5. meta. ideo absolute ponit accidens cōsequens compositum rōne materie. Et quoniam in proposito est sermo de quātitate in actu: quia de infinito in actu: ideo in proposito vtens litera quātitate ex parte actus attribuit ipsam forme. et ex hoc qd ipsa scdm ꝙ est actu sequitur formam. infert/ergo est terminata sicut cetera consequentia formam.
¶Scdo pbatur cōclusio ex ratione mobilitatis. Omne corpus naturale habet aliquem motum naturalem. ex primo celi. ter. 5. Nullum corpus infinitū est naturaliter mobile. ergo. Probatur minor vtēdo distinctione motus naturalis facta primo celi. Quia non potest moueri motu recto: eo qd omne tale potest extra locum suū saltem secundum partes esse. Nec motu circulari: eo ꝙ linee a centro circuli protracte quanto longius protrahuntur tanto inter se magis distant. ergo in corpore infinito distarēt inter se infinite. ergo nunquam vna perueniret ad locum alterius. ergo nunq₃ vna pars corporis infiniti circularis potest venire ad locum vbi est alia. ergo implicat ipsum moueri: et sumpta est hec ratio ex primo celi. ter. 31. ¶Secunda conclusio est. nullum corpus mathematicum potest esse infinitum in actu. probatur. si est corpus in actu. ergo habet formam. ergo figurā ergo terminum. ergo non est infinitū. pª ꝯña probatur. quia

Hoc etiam ex motu patet: qr omne corpus naturale h₃ aliquē motū naturalem, corp⁹ aūt infinitum non posset habere aliquē motum naturalem: nec rectum qr nihil mouetur naturaliter motu recto, nisi cū est extra suum locū: quod corpori infinito accidere non posset: occuparet enim omnia loca: et sic indifferenter quilibet locus esset locus eius. Et similiter etiam neq₃ fm motum circularem: qr in motu circulari oportet ꝙ vna pars corporis transferatur ad locū, in quo fuit alia pars: quod in corpore circulari si ponatur infinitū esse non posset: quia due linee protracte, a centro q̄to longius protrahuntur a centro, tāto longius distant ab inuicē. si g corpus esset infinitum: in infinitū linee distarent abinuicem: et sic vna nunq₃ posset peruenire ad locū alteri⁹. De corpore mathematico eadē ratio ē: qr si imaginemur corp⁹ mathematicū existēs actu oportet ꝙ imaginemur ipsu₃ sub aliqua forma: quia nihil est actu nisi per suam formam. Unde cum forma q̄ti in quantū huiusmodi sit figura: oportebit ꝙ habeat aliquam figuram: et sic erit finitum. est enim figura q̄ termino vel terminis comprehenditur.

Ad primū Ergo dicendū: ꝙ geometer non indiget sumere aliquam lineam esse infinitam actu: sed indiget accipere aliquam lineam finitam actu, a qua possit subtrahi q̄tū necesse est: et hanc nominat lineam infinitam. ¶Ad scdm dicendum: ꝙ licet infinitum non sit contra rationem magnitudinis in communi: est tamen contra rationem cuiuslibet speciei eius scilicet contra rationem magnitudinis bicubite: vel tricubite: siue circularis: vel triangularis: et similium. non autem est possibile in genere esse quod in nulla specie est: vnde non est possibile esse aliquam magnitudinem infinitam: cū nulla species magnitudinis sit infinita. ¶Ad tertium dicendum: ꝙ infinitum quod conuenit q̄titati. vt dictum est[c]: se tenet ex par-

nihil est actu nisi ꝑ formã suam. 2ª ꝟo: qꝛ forma corpis de genere quãtitatis vt sic est figura, 3ª autem ex diffinitione figure: ⁊ hec ratio sumpta est ex.3.phy.tex. 40.
¶In respõsione ad scdm aduerte: ꝙ si diligenter inspicitur negat infinitum esse passionem q̃titatis: q̃uis cõcedat ei nõ repugnare. Et si contra hoc afferaꝛ tex.15.primi phy.s.finiti ⁊ infiniti ratio quãtitati cõgruit, in pmptu est rñsio: qd hoc nõ iõ dr ꝙ quãtitas vẽdicet sibi infinitatẽ: sed ecõuerso: qꝛ infinitas vendicat sibi quãtitatẽ qm̃ nõ est intelligibile infinitum: iõ quãtũ: sicut etiã dr vacui ratio cõuenit loco. Intẽdunt em̃ per hoc phi: ꝙ si i sta inueniuntur opꝫ reperiri in quãtitate ⁊ loco ⁊c.
¶In rñsione ad tertiũ aduerte: ꝙ lꝫ responsio sumpta sit ex 3.phy. ex quo sumpte sunt etiã relique responsiones: ad primũ quidem ex tex.71, ad 4m aũt ex.74. Ad ꝟ ꝟo ex.66. Licet in q̃ ita sit: obstãt tamen huic respõsioni dicta San. Tho. in tertia pte.q.9.art.12.⁊ in 3. sent.di.13.q.1.ar.2.q. 3.ad primũ/imo etiã hic in articulo sequẽti: in respõsione ad secũdum: cõcedẽdo augmẽtum figurarum in infinitũ/in 3° quo ꝙ phy.expresse Arist. cõcedit tex.59.⁊ 60. magnitudinem augeri in infinitũ sicut ⁊ diuidi.

38 Di.qõ.2. art.10. Et.9.ql. art.1.

¶Ad hoc breuiter respõdetur cum Arist. ibidem: ꝙ magnitudinem augeri in infinitũ põt dupl'r intelligi. Primo ea ratione qꝛ semp potest fieri sibi additio ẽm partes proportionales: ⁊ sic ibidem dr ꝙ augeri põt in infinitũ: sed per tale augmẽtum nunquam excedetur certa magnitudo signata. Scdo qꝛ semper põt fieri additio simpliciter: ita ꝙ excedat oẽm certam quãtitatem. Et sic distinguẽdũ est: quia aut loquimur de magnitudine stãdo infra limites cõtinui: aut de ea vt induit rationẽ discreti. Primo mõ: nec augmẽto naturali: nec intellectuali ꝯtinuũ est augmẽtabile in ifinitũ: ⁊ cã assignaꝛ in litera. ¶Scdo mõ aũt augmẽtabile est in infinitũ sicut ⁊ numerꝰ/⁊ ad hoc ptinet augm figurarũ in infinitũ. Dixi aũt de cõtinuo vt sic ꝙ nec intelligibili augmẽto est augmentabile in infinitũ: non ꝙ intellectus nõ possit quacũq magnitudine data fingere maiorem: ⁊ sic in infinitũ: sed qm̃ in natura continui vt sic/nõ est potẽtia ad hmõi augm: in natura tñ numeri materialis est: ⁊ sil'r in natura cõtinui/est potentia ad diminutionem in infinitum: vt patet ex eius rõne. Et sic omnia consonãt/diuersis modis intellecta.
¶Circa rõnem assignatam in lr̃a dubiũ occurrit ex Scoto in.3.sent.dist. 13.q.prima: impugnat siquidẽ eã sic. Qnilibet numerus est vnus ẽm se formaliter.ex.8.meta.ergo in augmẽtatiõe numeri acceditur ad formã. ergo accessus ad formam non prohibet augmentum in infinitum.ergo male in litera dicitur ꝙ ideo magnitudo non augetur in infinitum: quia accidit ad totum ⁊ formam.
¶Ad hoc dr qd cũ numerus augmentabilis in infinitum nõ sit quilibet numerus: sed numerus ꝯtinuoꝝ: vt pꝫ 3.phy.tex.68. Augmẽtatio numeri nõ accedit ad numerũ simpliciter: sed talẽ, s. partiũ cõtinui ac ꝑ hoc manifeste acceditur nõ ad totũ sed ad partẽ: sicut ⁊ diuisio ꝯtinui ex qua causatur augmẽtatio aũt cõtinui ad totum simpliciter accedit. Negãda est ergo prima cõsequẽtia Scoti: qm̃ a numero ad numerum talẽ. i. materia arguit: qd nõ lꝫ in ꝓposito: qꝛ ly materialis minuit rõnẽ numeri quo ad formalitatẽ: qꝛ addit materialitatẽ forme ⁊ permiscet actũ potẽtie: vt pꝫ.
¶Super arti. 4.
IN titulo ẽm multitudinem: quãcũq siue de genere quãtitatis siue extra genus: ⁊ hinc patet: ꝙ ista questio est altior ⁊ vlior q̃ inquisitio que fit. 3.phy. qm̃ ibi de materiali tm̃ multitudine sequente diuisionem continui sermo est. hic autem de multitudine vniuersaliter/siue materiali/siue immateriali.
¶In corpore duo, primo refert opinionem Auicẽne ⁊ Algazelis. Scdo improbando eam respondet quesito.
¶Quo ad primũ duas ꝓpões refert: ac eas declarat. Altera est/impoße est esse in actu multitudinem infinitã ꝑ se. Altera/poße est esse in actu multitudinẽ ifinitã ꝑ accñs. Declaranꝛ ãbe/manifestatis illis termis: ifinita ꝑ se m'titudo ⁊ ifinita ꝑ accñs: pbãꝛ ꝟo: qꝛ nũq̃ cõpleretur opꝰ/si ex infinitis per se depẽderet: secus autem per accidens: vt patet in exemplo litere.

te materie. per diuisionẽ aũt totius accedit ad materiã: nã partes se habent in ratione materie: ꝑ additionẽ aũt accedit ad totum ẽm ꝙ se habet in ratione forme. ⁊ ideo non inuenitur infinitũ in additione magnitudinis: sed in diuisione tm̃. ¶Ad quartũ dicendũ, ꝙ motus ⁊ tẽpus nõ sunt ẽm totũ in actu: sed successiue. Unde hñt potẽtiam permixtam actui. Sed magnitudo est tota in actu. ⁊ iõ infinitum qd cõuenit quãtitati: ⁊ se tenet ex parte materie, repugnat totalitati magnitudinis: nõ aũt totalitati tpis vel motus: esse enim in potentia conuenit materie.

¶Utrum possit esse infinitum in rebus ẽm multitudinem. Arti. 4.

AD quartum sic pceditur. Uidetur, ꝙ possibile sit esse multitudinem infinitã ẽm actũ. Nõ em̃ est impossibile id qd est in potẽtia reduci ad actũ: sed numerus est in infinitũ multiplicabilis, ergo nõ est impoße esse multitudinẽ infinitã in actu.
¶2. Cuiuslibet spẽi poße est esse aliquod indiuiduũ in actu: sed spẽs figure sunt infinite. g̃ poße est esse infinitas figuras i actu.
¶3. Ea que nõ opponũtur adinuicem nõ impediũt seinuicem, sed posita aliqua multitudine rerũ, adhuc possunt fieri alia multa q̃ eis nõ opponũtur. g̃ nõ est impossibile aliqua iterũ simul esse cũ eis: ⁊ sic in infinitum. ergo possibile est esse infinita in actu.

¶Quo ad scdm sunt due cõclusiones respõsiue quesito ẽm diuersitatem actus a potẽtia. Prima est. impossibile est esse in actu infinitã multitudinem siue per se siue per accidens.
Secunda est possibile est esse multitudinem infinitam in potentia.
Prima ꝯclusio ꝓbatur dupliciter. Omnis multitudo actu exñs est in aliqua specie multitudinis. ergo est ẽm aliquã speciem numeri: ergo est finita. antecedẽs pꝫ. prima ꝟo cõsequẽtia ꝓbatur: quia species multitudinis sũt ẽm species numeroꝝ. 2ª quia numerꝰ est multitudo mẽsurata per vnum.
¶Circa primã ꝯhẽm ⁊ eiꝰ ꝓbatione dubitaꝛ: qꝛ multitudo est quid cõius q̃ numerus: ⁊ ꝯñr dꝫ hẽre spẽs plures q̃ numerus: alioquin cõmunioris rõnem non retineret. nõ g̃ spẽs multitudinis sunt ẽm spẽm numeri. Et confirmatur hoc: qꝛ dici pt ꝙ spẽs multitudinis finite sunt ẽm spẽs numeri: non aũt spẽs multitudinis absolute: et attestatur his Arist. 5.meta.cap.de quãto dicens: ꝙ pluralitas finita est numerꝰ: q̃si infinitam excipiat.
¶Ad hoc breuiter dicitur: ꝙ cum ignota ex notioribus naturaliter cognoscamus ⁊ exprimamur ois multitudinis species q̃s nominus ꝓportionales esse spẽbus numeri satis cõsonat arti/ vt possit vlis ꝓpositio formari: ꝙ ois species multitudinis ẽ ẽm aliquã spẽm numeri. Ad obiectionẽ aũt dr ꝙ aliud est oẽs spẽs multitudinis esse spẽs numeri: qd falsum est. ⁊ aliud oẽs spẽs multitudinis esse ẽm spẽs numeri. i. ꝓportionales illis: quod assumptum est ⁊ verum: vnde multitudo qꝛ vlius quid est: habet multoplures spẽs q̃ numerus: qꝛ hꝫ oẽs spẽs numeri/⁊ oẽs spẽs multitudinis imãlis q̃ ꝓprie nõ est numerus ⁊c. Et ꝑ hoc pꝫ ad ꝯfirmationẽ. ꝙ illud voluntarie nõ rõnabiliter diceret. Textus aũt Arist. nihil officit: q̃ siquidem nihil ex illo ad ꝓpositũ elici põt: nisi ꝙ pluralitas infinita non esset nũerus. sed hoc nõ obstat ꝓcessui huic: sed magis cõfirmat secundam ꝯñtiam vt pꝫ. Scdo ꝓbaꝛ eadem cõclusio. ois multitudo in reꝝ nã actu exñs est creata, ergo cõprehendiꝛ sub aliq̃ certa intẽtione creantis. ergo certo numero. ergo impossibile est ꝙ sit infinita. Añs patet: prima vero ꝯña ꝓbaꝛ. qꝛ non in vanum agens aliquid operatur. Relique relinquuntur vt euidentes.
¶Circa hãc rõnẽ dubitaꝛ. qm̃ aut assumit falsum aut nõ isert itẽtũ. Quõ n. assumiꝛ ꝙ oẽ creatũ sub aliq̃ certa intẽtiõe creantis ꝯprehẽdiꝛ: aut intelligiꝛ de intẽtiõe certa certitudine finis: aut certitudine medij per qd acq̃riꝛ finis. Si certitudine finis: tũc 2r exponi pt: aut ita ꝙ ipm̃ creatũ sit certus finis: aut ita ꝙ hẽat certũ finẽ. Si igiꝛ sensus est ꝙ oẽ creatum ꝯprehẽdit sub aliq̃ intẽtiõe creãtis vt certꝰ finis/ꝓpõ vr̃ manifeste falsa: qm̃ aliqd creatũ nec ẽ finis creãtis nec alicꝰ alterius creature: puta ifinita creatura. Si ꝟo ẽ sensus ꝙ oẽ creatũ cõprehẽdit sub aliq̃ creantis intentione vt ad certũ finẽ. ꝓpositio ẽ verissima: qꝛ deus ipse ⁊ participatio sue bonitatis est certus cuiusq creati finis intẽtus a creãte: sed tũc nihil infert ad ꝓpm: ex hoc em̃ nõ sequitur. ergo sub certo numero. Si aũt sensus est: ꝙ omne creatũ cõprehẽditur sub aliqua intẽtione creãtis: vt certum mediũ ꝑ qd acquiriꝛ finis ꝓpõ vr̃ falsa: ⁊ nõ ꝓbata. Falsa quidem: qꝛ põt alr cõprehẽdi sub intẽtione creantis q̃ hoc modo. põt em̃ intẽdi non vt certũ mediũ ad acquirẽdũ finẽ: sed vt cõcomitans seu ꝓueniẽs ex certo medio ꝑ qd acquiriꝛ finis: vt pꝫ ex Auer. 12. meta.cõ.37. vbi vult ꝙ intelligentie moueãt orbes vt assimilẽtur deo in faciẽdo entia. ⁊ ad hoc sequitur infinitas circulationes esse causatas ab eis ⁊ infinitos effectus ⁊ infinitas aias esse creatas apud Auicẽnã. Non ꝓbata aũt: qꝛ ex illo medio nullũ agẽs opatur aliqd in vanũ: nihil aliud põt inferri: nisi/ergo agit ꝓpter finẽ: q̃ ꝯcesso diceret ꝙ multitudo infinita est ꝓpter finẽ extrinsecũ. s. deũ ⁊ ꝯseruationẽ perpetue assimilatiõis cãntis ipsam ad deũ: vt phi dicunt.
¶Circa eãdẽ rursus rõnẽ dubiũ occurrit: qꝛ cõmitti in ea vr̃ sophisma a sensu diuiso ad cõpm: a q̃lꝫ creato ad multa imo infinita collectiue pcedẽdo. Quãuis em̃ qdlꝫ creatũ sit terminus alicuius certe intẽtionis ⁊ operationis ipsius creantis, multa tñ creata nõ opꝫ esse terminũ alicuius intentionis ⁊ opationis/sed multarũ intẽtionũ ⁊ creationũ: ⁊ ꝯñter infinita creata erũt termini infinitarũ intẽtionũ sicut ⁊ creationum.
¶Circa eãdẽ adhuc rõnẽ dubiũ est: qꝛ radix eiꝰ. s. oẽ creatũ cõphẽdit sub

Sed cõtra est qd dr sap. 11. Oia in pondere, numero ⁊ mensura disposuisti.

Respondeo dicẽdum, ꝙ circa hoc fuit duplex opinio. Quidã em̃ sicut Auic. ⁊ Algazel dixerũt, ꝙ impossibile est esse multitudinẽ actu infinitam ꝑ se: sed infinitã ꝑ accidens multitudinẽ esse nõ est impoße. Dr̃ n. multitudo esse infinita ꝑ se qñ requiriꝛ ad aliquid vt multitudo infinita sit: ⁊ hoc est impoße esse: quia sic oporteret ꝙ aliquid dependeret ex infinitis. vnde eius generatio nunquam cõpleretur: cum non sit infinita pertransire. Per accidens autem diciꝛ multitudo infinita, qñ nõ requiritur ad aliquid infinitas multitudinis: sed accidit ita esse. Et hoc sic manifestari põt in opatione fabri: ad quam quedã multitudo requiriꝛ ꝑ se. s. ꝙ sit ars in aia: ⁊ manus mouens, ⁊ martellus: ⁊ si hec in infinitũ multiplicarentur, nunq̃ opus fabrile compleretur: qꝛ dependeret ex infinitis causis. Sed multitudo martelloꝝ: q̃ accidit ex hoc qd vnum frangiꝛ ⁊ accipitur aliud: est multitudo ꝑ accidens. accidit. n. ꝙ multis martellis opetur: ⁊ nihil differt vtꝝ vno: vel duobus: vel pluribus opereꝛ: vel infinitis: si infinito tpe operareꝛ: ꝑ hũc igiꝛ modum posuerũt: ꝙ poße est esse actu multitudinẽ infinitã ꝑ accñs[c]. Sed hoc est impoße, qꝛ oẽm multitudinẽ opꝫ esse in aliqua spẽ multitudinis. Spẽs aũt multitudi-

aliqua certa intẽtione creantis: lꝫ sit vera in creatis ꝑ se. in creatis tamẽ per accñs negaretur ab Auic. Multitudo. n. ꝑ accñs infinita non est intenta nisi per accñs vt in litera dr. ⁊ ꝯñter non creatur nisi per accidens. Uocatur aũt creatum per accidẽs qd ad preparationem alterius opus est creari: vt contingit de aia intellectiua: que ꝑparato a natura corpore disposito semp creatur. Et qꝛ infinita corpora fuerũt iam preparata infinite anime sunt create: q̃bus vt sic accidit remansisse in actu: qꝛ incorruptibiles sunt ⁊ sic earum infinitas non poniꝛ per se intenta: sꝫ ꝯñs ad eternitatẽ generationis humane. ¶Ad euidentiã huius ꝓcessꝰ. Nota pmo ꝙ ly creatum põt sumi ꝓprie vt distinguitur cõtra causatum: ⁊ põt sumi cõiter: vt non referat dicere cãtũ aut creatum. Et ꝙ sumaꝛ cõiter vlis probatio lr̃e insinuat: dũ ad illius ꝓbationeꝫ assumpsit ꝙ nõ in vanũ agens operaꝛ. Quod aũt sumatur ꝓprie ipsa verbi formalis significatio ostendit: parũ aũt aut nihil refert vtro modo sumaꝛ. Si em̃ sumiꝛ ꝓprie ponderanda sunt ꝟba probationis quũ dr: aliqd operaꝛ. i. ꝓprium terminũ opatiõis attingit. Et ꝑ hoc excludũtur oĩa ꝯñtia ad ꝓpriũ ⁊ intentũ opus agẽtis: ⁊ de oĩ creato verificaꝛ ꝙ est prius terminus creationis. si vero sumiꝛ cõiter/causatũ restringendũ est ad proprie causatũ vt distinguiꝛ ꝯ causatum. Uerum vtroq modo restringiꝛ ad causata vel creata actu existẽtia: ita ꝙ collapsa excludũtur: ⁊ hoc insinuatur in litera: quum diciꝛ creãtis/qd enim creatum est ⁊ pseuerat cõtinue quodãmodo creatur: quia cõseruatur: pendet enim ⁊ in fieri/⁊ in esse a creante. Comprehenditur autem sub creantis intentione non solum quod actualiter cõprehẽditur: sed quod comprehẽsibile est: dato ꝙ actu nõ comprehendereꝛ. Ex hoc autem qd assumpta propositio nõ est nisi de actu existentibus que proprij termini actionis sunt: solutio omnium obiectorum habetur: omnia siquidem actu existẽtia põt creator ⁊ vt medium ad acquisitionẽ alicuius finis ordinare: ⁊ vt finem per aliquid aliud assequẽdum intẽdere: ex quo enim actu existere poniꝛ iam terminata eius ꝓductio poniꝛ: ⁊ cõsequẽter vt medium ad aliquid acquirẽdum dirigi põt. Et similiter potuit esse finis intẽtus ⁊ acquisitꝰ per aliquod medium: nec ratio finis/nec ratio medij ad finem repugnat ei ꝙ actu existat. Et ꝓpterea cũ intẽtio nõ sit ꝓprie nisi finis/⁊ medij ꝑ qd acquirẽdus est finis. Omne actu existens cõprehẽsibile est sub certa intẽtione creantis/tam vt finis q̃ vt medium: vt finis quidẽ. Tum qꝛ nulla est creatura adeo infinita q̃ nõ sit/aut esse possit finis alicuiꝰ alteriꝰ. Tũ quia saltẽ est certꝰ finis sue ꝓductiõis. Tũ qꝛ hoc intell'r q̃tũ ẽ ex se: nulli em̃ creato actu exñti repugnat q̃tũ ẽ ex se rõ finis: q̃uis forte aliqd nulliꝰ sit finis. Ut mediũ aũt: qꝛ post ipm restãt multe/aut multoꝝ ꝓductiões ⁊ nobilitates: ad q̃ꝝ aliquã põt ordinari vt/mediũ: qd iam est ens in actu. Nec obstat prima ꝯtra hoc membrum obiectio: qm̃ vt iam pꝫ ex dictis formal'r loquẽdo de creato: nõ põt esse ꝯñs proprium creationis terminum: sed opꝫ creatũ creationem terminare. tale aũt opꝫ esse intẽtũ vt finis aut mediũ ad finẽ. Nec est veꝝ ꝙ non sit ꝓbata: qm̃ ex illa assumpta ꝓpõne agens non opatur aliqd in vanũ: optime ex fine opatiõis exterioris concludiꝛ terminus interioris intentionis: ex eo enim quod nullius agentis operatio est in vanum: sed ad certũ terminum ꝓprium: oportet ꝙ intentio operantis sit etiã respectu certi termini: qm̃ intentio agentis statuit finem operationi: ⁊ sic pꝫ responsio ad primo obiecta.
¶Ad scdam ꝟo dubitationẽ dr: ꝙ qꝛ tota multitudo existẽtiũ in actu põt accipi vt vnũ creatũ: qm̃ non excedit vniuersum: qd vnius primo intenti creati rõnẽ hꝫ. ꝯñs est ꝙ non solũ singula creata sꝫ oia simul: mõ actu existant sunt cõprehensibilia sub aliqua vna certa intẽtiõe creãtis. Et ꝓpterea nullum sophisma in proposito cõmittitur: vbi ex propositione aduersarij quod actu existat infinita multitudo infertur. ergo est cõprehensibilis sub certa intẽtiõe creãtis. ergo non est infinita: qꝛ tam rõne medij ad consequẽdum finem: quam rõne finis repugnat infinitas multitudini.
¶Ad 3m ãt dubiũ dr: ꝙ creatũ ꝑ accñs põt dupl'r itelligi. Unoꝰ vt ꝑ accñs distinguitur ꝯ ꝑ se. Et ꝟ mõ negaꝛ dari creatũ ꝑ accidẽs: qm̃ oẽ creatum

37

nis sunt ẽm species numeroꝝ. Nulla autẽ species numeri est infinita: qꝛ quilibet numerus est multitudo facta ꝑ vnum. Unde impossibile est esse multitudinẽ infinitã actu: siue per se, siue per accidens. ¶Item multitudo in rerum natura existens est creata: ⁊ omne creatum sub aliqua certa intentione creantis comprehenditur. Non enim in vanum agens aliquod operatur. Unde necesse est ꝙ sub certo numero omnia creata comprehẽdantur. Impossibile est ergo eẽ multitudinem infinitam in actu etiam per accidens. Sed esse multitudinem infinitã in potentia possibile est: quia augmentum multitudinis consequitur diuisionem multitudinis. Quanto enim aliquid plus diuiditur: tanto plura ẽm numerum resultant. Unde sicut infinitum inuenitur in potentia in diuisione continui: quia proceditur ad materiam (vt supra ostensum est[c]) eadẽ ratione etiam infinitum inuenitur in potẽtia in additione multitudinis.

Ad primũ ergo dicendũ: ꝙ vnũquodq quod est in potentia reducitur in actum scdm modum sui esse: dies enim non reducitur in actum. vt sit tota simul: sed successiue: ⁊ similiter infinitum multitudinis non reducitur in actũ vt sit totum simul: sed successiue: quia post quãlibet multitudinẽ potest sumi alia multitudo in infinitum. ¶Ad scdm dicendum ꝙ species figurarum habent infinitatẽ ex infinitate numeri. Sunt enim species figurarum, vt trilaterum quadrilaterũ ⁊ sic inde. Unde sicut multitudo infinita numerabilis non reducitur in actum, ꝙ sit tota simul, ita nec multitudo figurarum. ¶Ad tertium dicendum: ꝙ lꝫ quibusdam positis alia poni non sit eis oppositum: tamen infinita poni opponitur cuilibet speciei multitudinis. Unde nõ est possibile esse aliquam multitudinem actu infinitam.

¶De existentia dei in rebus. Qõ. 8.

QUia vero ifinito cõuenire videꝛ, ꝙ vbiq ⁊ in omnibus sit: cõsiderandum est: vtrũ hoc deo conueniat. ¶Et circa hoc q̃runtur quatuor. Primo. vtrum deus sit in omnibus rebus. Secundo. vtrum deus sit vbiq. Tertio. vtrum deus sit vbiq ꝑ essentiam ⁊ potentiam ⁊ presentiam. Quarto. vtrum esse vbique sit proprium dei.

¶Utrũ deus sit in oibus rebus. Arti. 1.

AD primũ sic proceditur. Uidetur, ꝙ deus non sit i omnibus rebus. Quod enim est supra omnia non est in omnibus rebus, sed deus est supra omnia, secundum illud psal. Excelsus super omnes gentes dominus ⁊c. ergo deus non est in omnibus rebus.
¶2. Quod est in aliquo continetur ab eo, sed deus non continetur a rebus, sed magis continet res. ergo deus non est in rebus, sed magis res sunt in eo. Unde

est per seipsum intentũ a creatore: sicut etiã est ꝑ seipsum terminus creationis: alioquin nõ fieret ex nihilo. Alio modo vt per accñs distinguitur contra ꝑ se primo: ⁊ significat idem qd per aliud. Et hoc modo daꝛ creatum per accñs. i. per aliud: saltẽ occasionaliter. Et hoc modo anime intellectiue tã apud aduersariũ q̃ nos creantur ꝑ accñs: quamuis apud nos magis per accñs q̃ apd ipsum. Sed hoc nõ aufert quin sint per seipsas intente singule: sicut ⁊ per seipsas create: qm̃ q̃uis inter se habeant ordinẽ ꝑ accñs relate tñ ad creanteꝫ sunt ⁊ ꝑ se intẽte ⁊ ꝓducte: imo magis ꝑ se q̃ qdcũq corruptibile qm̃ res incorruptibiles ꝑfectiores ⁊ digniores sunt vniuersi ptes. ac per hoc magis intente. Cuiꝰ signum est qd in spa actiuoꝝ sole species sunt ꝑ se intẽte: qꝛ sole sunt perpetue. Et qm̃ non solũ singule sed infinite simul ponuntur in actu: ꝯñs ẽ (vt dcm̃ fuit) vt oẽs sunt per se intẽte ⁊ ꝓducte: vtpote sub aliqua vna certa intentione cõprehẽsibiles: imo ⁊ siꝛ ꝓducibiles q̃tũ est ex se in actu.
¶Aduerte hic ꝙ ex ꝟ loco hꝛ ꝙ. S. Tho. ademit sibi oẽm viã cõcordie cũ doctrina Arist. iuxta expõnem suã. Tenet nãq Aristotelẽ putasse aias intellectiuas imortales ⁊ nũeratas ẽm numerum corporuꝫ: ⁊ constat Ari. tenuisse generationẽ eternã. Ex his aũt manifeste sequiꝛ animas humanas eẽ actu infinitas qd hic decernitur impossibile. Et in 2° ꝯ gent. ca. 81. diciꝛ non repugnare doctrine aris. in 3° phy. ⁊ primo celi: quia vtrobiq de infinito materiali sermo fuit. ¶Circa hanc cõclusionem multa afferuntur a Capreolo argumẽta ex Gregorio ⁊ adam sedꝰ oia ad tria reducuntur. Primo ergo arguit sic. Dantur infinite partes ꝓportionales actu in cõtinuo ergo possunt dari separate. ergo. Probatur sequela. qꝛ oẽ absolutum exñs põt diuina potentia conseruari sine eo qd non est de essentia illius: sed cõtinuatio vnius cũ alia non est de essentia ptiũ. ergo. Secundo deus in q̃libet initio cuiusq ptis proportionalis vnius hore: põt creare angelũ. ergo in vna hora creare infinitos in actu. Et cõfirmatur. qꝛ quicquid põt deus successiue potest simul in rebus ꝑmanentibus. Tertio non minoris potentie est deus q̃ infinite aie si essent: ⁊ q̃ ignis inferni: sed ille possent infinita simul: ⁊ ignis infinitos cruciatus si essent ibi infinite anime. ergo.

59 1.di.37. q.1.ã.1. Et.3.ꝯ. ca.68.

¶Ad pma duo argumenta rñdetur breuiter: ꝙ ibi est sophisma a sensu diuiso ad cõpositũ. Quãuis. n. de ratione singularũ partiũ non sit continuitas cũ alia: est tñ de rõne omnium simul: qꝛ de rõne eaꝝ simul est esse in potẽtia cui repugnat singulaꝝ abinuicem separatio. Et sil'r implicat numerare initia oia partiũ proportionaliũ hore: qꝛ ponitur ea successiua numeratione cõpleta in fine hore: ⁊ tñ infinita: si. n. infinita nunq̃ numerabuntur: ⁊ si cõplebunꝛ nõ erunt infinita. põt g̃ deus in singulis initijs non aũt in oibus. Et ꝑ hoc ad cõfirmationem: qꝛ nec simul nec successiue põt producere infinita actu exñtia. ¶Ad 3m aũt concesso toto nihil habetur ꝯ intentũ: qm̃ non ex defectu diuine potẽtie: sed ex ipossibilitate rei factibilis cõsurgit ꝙ infinita in actu esse nequeunt. Cũ quo tñ stat ꝙ ille cõditionales sunt vere: sicut si homo est leo est rugibilis: nõ tamen sequitur. ergo deus põt facere hominẽ rugibilem. ¶Scda conclusio responsiua est. Infinitum ẽm multitudinẽ inuenitur in potẽtia. Probatur. infinitum inueniꝛ in potentia ẽm diuisionem continui. g̃ ẽm multitudinem. Probatur sequela: qꝛ augmentum multitudinis sequitur diuisionẽ magnitudinis. añs patet ⁊ probatur: quia proceditur ad materiam.
¶Super. q. 8. ar. 1.
IN titulo ly deus sumitur formaliter vt est nomen nature diuine. vt distinguiꝛ ꝯ potentiã: ita ꝙ non queritur de deo secundũ potentiam q̃cunq: sed ẽm substantiam. vt pꝫ ex introductiõe huius questionis: ⁊ ex titulo totius tractatus vsq ad 14am questionẽ. Qd vt melius intelligaꝛ: distingue ly deꝰ/dupliciter. vno mõ ẽm seipm. alio mõ ẽm eius diffusam ꝟtutẽ. Nõ est hic qõ an virtus dina diffusa sit in oia: sꝫ an ipse deus ẽm seipm sit in oibꝰ: ly sit i/non sumitur determinate ꝑ aliq̃ spãli mõ essendi in. sꝫ idistincte ⁊ in cõi. Et ꝟ bñ notã: qꝛ Scotꝰ in 2° di. 2ª. q. pª. ptis 2e illius distinctiõis: nõ intellexit hũc

tituli:sed differēda est ei⁹ rō vsq; ad examē p̄clonis vt melius p̄cipiatur.
¶In corpore articuli est vna p̄clusio rīsiua q̄rto affirmatiue: hīs duas ptes. Deus est in oib⁹ reb⁹ intime. Probat primo prima pars. de⁹ est ipm esse p essentiā. q̄ hz esse creatū. p. ppriū effectū: nō solū in fieri sed in cōseruari. q̄ est in oibus sicut agēs: z nō sicut accīs aut pars. ergo est in oibus reb⁹. Prima 2da declarat a fili: sicut ignire est ppriꝰ effect⁹ ignis. Et ly quo ad cōseruari/declarat: sicut lumē causat a sno q̄diu ē aer illuminat⁹. Scōa vero sq̄la. p̄bat: q. de agens op3 cōiungi ei in q̄ immediate agit q̄d p̄bat authoritate 7. phy. tex. 8. mouēs/ z motū op3 ē simul. Secūda aūt pars cōclusiōis. s. ly intime. p̄bat sic. esse est formale respectu oim q̄ in re sunt. ergo inest p̄fundius omnibus. ergo est intimius cuilibet. ergo deus p̄priꝰ actor essendi est in omnibus intime.
¶Circa hūc p̄cessum primo declarāda est forma. deinde termini. z post examinabūtur singula. Nota ergo q̄ in tertia prima 2da nō infert vtrūq: scilicet q̄ esse dependeat z in fieri: z in cōseruari sed tm̄ q̄ sit. ppriꝰ effectus. Vsum' est aūt ē iungere vtrūq: z in vno 2nte: q: in litera o ino scōm hoc. nō. p̄batur: sed declaratur tm̄ exēplo luminis. Et q: vere 2da valet: vt inferius quum dependentia z cōseruatione rerum erit sermo patebit. propterea etiam hic suppficie⁹ tenus manifestantur: quia inferius in loco p̄prio probabuntur.
¶Nota. f. 80 q̄ in 2nte 2ᵉ 2nte subintelligitur ly immediatum: vt em̄ p̄z ex probatione sermo est de agente p̄mo seu immediate agente: vt tic. nec est sermo de quacūq; immediatione sed suppositi. Agens enim p̄t dupliciter dici immediatum: vt docetur in 3° cōtra Sent. ca. 70. s. immediatione vtutis z immediatione suppositi. Est autem immediatio virtutis q̄m virtus agentis iungitur effectui nō mendicādo talem cōiunctionē ab aliqua alia vtute. Et ppterea quāto agēs est superius tāto immediatius agit immediatione vtutis: q̄m inferius agit vtute superioris: z non econuerso. Immediatio aūt suppositi est: quādo inter suppositum agens z effectum nullum mediat suppositū subordinatum coagens. Et ppterea quāto agens est inferius tāto est immediatius immediatione suppositi. Et q̄m hic est sermo de ipso deo p̄m seipsum: an sit in rebus: ideo immediatio suppositalis est ad ppositum: ita q̄ p̄z illud intendit: q̄ deus est in oibus vt agēs immediatum suppositaliter. i. primū z ppinquissimū suppositaliter: ita q̄ inter deū z q̄libet rē nullū mediat suppositū agēs illam. Patet aūt hūc esse sensum litere. Tum ex p̄batione ibidē inducta: quam cōstat nō nisi de sic primo agente: z moūente verificari. Tum q: ex sola immediatione vtutis nō infertur/ergo de⁹ p̄m seipsum est in oibus: sed p̄m eius diffusam z participatā vtutē/vt Aui. ponens primā intelligē tiam tm̄ deū p̄ seipsum. p duxisset cōcedere. Quo aūt verum sit. facile manifestabitur. ¶Nota 3° q̄ p̄z prime p̄ne. s. ergo habet esse p̄o. ppriꝰ effect⁹ p̄t dupliciter intelligi. q̄tum ad p̄sens spectat. Uno modo vt ly p. cēt p̄t dupliciter intelligi cōtra cōmune: z sic est sensus. esse est effect⁹ a solo deo ppriꝰ. distinguitur cōtra cōmune: z sic est sensus. esse est effect⁹ a solo deo promeniēs: excludendo omnem mediā causam effectiuā. Et hunc sensum accipit Sco. in. 4. dist. p̄ma. q. p̄ma. z male: sed de hoc in. q. 45. inferi⁹ disputabit. Alio⁹ vt ly. ppriꝰ distinguit ꝑ alienū. Alienū aūt in. ppōsito dr̄ omne q̄d p̄aliud inest/etiā si p̄ se insit: z sic. ppriū idē significat q̄d per se primo. Et hic est intētus z verus sensus. esse em̄ est p̄ se primo effectus

Universidad de Deusto Biblioteca

¶Sup Arti.2.

[T]Itul⁹ clar⁹. ¶In corpore duo primo distinguit. secundo respondet quesito vnica conclusione bimembri iuxta propositam distinctionē. Distinctio est ista. esse in loco dupliciter: vt in re ⁊ vt in loco/probatur quia locus est res: et locus. Conclusio vero responsiua ē. De⁹ est vtroqꝫ modo ꝑm aliquid vbiqꝫ. ꝓbaꝛ quo ad primum modum. Deus dat esse virtutem ⁊ operationem omnib⁹ rebus: ergo omnibus locis. Quo ad secundū vero. Deus dat eē omnibus replētibus loca. ergo est in omnibus locis quodāmō vt replens oīa loca.

375. ¶Circa hec aduerte q replere locū dupliciter dicitur. s. formaliter ⁊ effectiue. corp⁹ locatum replet locuꝫ formaliter deus effectiue. Et ex hoc sequitur differentia in lr̄a posita q corpus replens excludit alia: deus autem replens non: imo facit alia locari.

¶Et propterea in cōclusione nō absolute dicitur q de⁹ est in loco vt illoco absolute: sed ꝑm aliquid. id est quodāmodo: q. s. nō formaliter ſꝫ causalr.

¶Super arti.3.

[T]Itul⁹ ex qd nois i corpe clar⁹. ¶In corpore duo. primo distinguit, secundo respōdet quesito ibi sic ergo. Quo ad primum distinctio est ista. Deus est in aliquo dupliciter scilicet effectiue ⁊ obiectiue. Differunt quo ad propositum hi modi q primus est generalis eo q effectiue deus est i omnibus. Secundus specialis eo q obiectiue ē tantum i creatura rationali. Et vocatur hic modus esse per gratiam: eo q ex gratia habet creatura rationalis q cognoscat ac diligat deū actu vel habitu. Rursus modus generalis essendi in omnibus distinguitur in esse per essentiam: presentiā: et potentiam. vt pa=

326, 41 J.di,37. q.1.ā.2. ⁊ i expo. lit.

Glosa

diuisibile est duplex. Unū qđ est terminus continui: vt punctus in permanentibus. et momentū in successiuis. Et hmōi indiuisibile in permanentibus: q hꝫ determinatuꝫ situ, nō pōt esse in pluribus partibus loci, vel in pluribus locis: ⁊ silr idiuisibile actionis vel motus, q hꝫ determinatū ordinē in motu vel actione, non potest eē in plurib⁹ partibus tpis. Aliđ aūt indiuisibile est, qđ est extra totū genus cōtinui: ⁊ hoc mō substantie incorporee, vt deus, angelus, ⁊ aīa dñr esse indiuisibiles. Tale igiꝛ indiuisibile nō applicaꝛ ad ꝯtinuū, sic aliqđ eius: ſꝫ inquantum contingit illud sua virtute: vnde scđm qđ virtus sua se pōt extēdere ad vnū vel multa, ad paruum vel magnū: ꝑm hoc est in vno vel pluribus locis, ⁊ in loco paruo vel magno. ¶Ad tertium dōm, qđ totum dicitur respectu partium. Est autē duplex ps. s. ps essentie: vt forma ⁊ mā dñr partes compositi: ⁊ genus ⁊ dr̄ia partes speciei. Et ēt ps quantitatis: in quā. s. diuidiꝛ aliqua quantitas[c]. Qđ ergo est totū in aliquo loco totalitate quantitatis, nō pōt esse extra locū illū: quia quātitas locati commēsuraꝛ quātitati loci. Unū nō est totalitas quātitatis, si nō sit totalitas loci. Sed totalitas essentie non commensuratur totalitati loci. Unde non opꝫ qđ illud qđ est totū totalitate essentie in aliquo: nullo modo sit extra illud. Sicut apparet etiam in formis accidentalibus: que scđm accñs quantitatem hñt. albedo eñi est tota in qlibet parte superficiei, si accipiatur totalitas essentie: q ꝑm perfectam rōnē sue speciei iuenitur in qualibet parte superficiei. Si aūt accipiaꝛ totalitas scđm quantitatem quam habet per accidēs: sic nō est tota in qlꝫ parte superficiei: In substantijs autem incorporeis nō est totalitas, nec per se, nec per accidens, nisi ꝑꝫ perfectam rationem essentie. Et ideo sicut anima est tota in qualibet parte corporis[c]: ita deus totus est in omnibus ⁊ singulis.

¶Utrū deus sit vbiqꝫ per essentiam p̄esentiam, ⁊ potentiam. Arti. 3.

[A]D tertiū Sic ꝓceditur. Uideꝛ, q male assignentur modi existendi deum in rebus, cum dr, qđ deus est in omnibus rebus per essentiam, potentiam, ⁊ presentiam. Id enim per essentiaꝫ est in aliquo, quod essentialiter est in eo. Deus autem non est essentialiter in rebus: non enim est de essentia alicuius rei. Ergo non debet dici quod de⁹ sit in rebus per essentiam, presentiam, ⁊ potentiam. ¶Preterea. Hoc est esse presentem alicui rei: scilicet non deesse illi. Sed hoc est deum esse per essentiā in rebus: scilicet non deesse alicui rei. Ergo idem est eē deum in omnibus per essentiam ⁊ presentiam. Superfluum ergo fuit dicere quod deus sit in rebus per essentiam, pñtiam, et potentiam. ¶P̄. Sicut deus est principiū oīm rex p suā potētiā, ita p sciētiā ⁊ voluntatem. Sed non dr deus esse in rebus per sciam ⁊ voluntatem. Ergo nec per potētiā. ¶P̄. Sicut gr̄a est qdam pfectio superaddita substantie rei, ita multe sunt alie perfectiones superaddite. Si ergo deus dr esse spāli mō in quibusdam per gr̄am, vr q ꝑm qualibet perfectionem debeat accipi specialis modus essendi deum in rebus.

Sed cōtra Est, q grego. dic sup canti. cāti. q deus cōi modo est in omnibus rebus pñtia, potentia, ⁊ suba: tamen familiari modo dicitur eē in aliquibus per gratiam.

Rñdeo Dōm: q deus dr esse in re aliqua duplr. Uno modo p modum cause agētis: ⁊ sic est in omnibus rebus creatis ab ipso. Alio mō sic obiectū opationis est in operante: quod proprium est in opationibus anime: ꝑm q cognitum est in cognoscente, ⁊ desideratum in desiderante. Hoc igiꝛ secūdo modo deus spālr est in rōnali creatura: que cognoscit ⁊ diligit illum actu vel habitu. Et q hoc hꝫ rōnalis creatura per gratiā (vt infra patebit[c]) dicitur esse hoc modo in sanctis per gr̄am. In rebus vero alijs ab ipso creatis qūo sit considerandū est ex his, que in rebus hūanis dicunꝛ. Rex enim dr esse in toto regno scꝫ p suam potentiam: lꝫ non sit vbiqꝫ pñs. Per presentiam vero suam diciꝛ aliqđ esse in omnibus. que in ꝓspectu ipsius sunt: sicut oīa que sunt in aliqua domo, dñr eē presentia alicui: qui tñ nō est ꝑm substātiā suaꝫ in qualibet parte domus. Scđm ꝟo substātiam vel essentiam diciꝛ aliqđ esse in loco: in quo eius substātia habeꝛ. Fuerunt ergo aliqui. s. manichei: qui dixerunt diuine potestati subiecta spūalia esse ⁊ incorporalia[c], visibilia ꝟo ⁊ corporalia subiecta eē dicebant potestati principij ꝯtrarij. Contra hos ergo opꝫ dicere: q deus sit in oībus p potentiam suam. Fuerunt vero alij qui lꝫ crederent oīa esse subiecta diuine potētie: tamen prouidentiā diuinam vsqꝫ ad hec inferiora corpora nō extendebant: ex quoruꝫ persona dicit Job. 22. circa cardines celi perambulat, nec nostra considerat. Et contra hos oportuit dicere: q sit in omnibus p suam presentiam. Fuerunt ꝟo alij: qui licet dicerent omnia ad dei prouidentiā pertinere: tamen posuerunt omnia non immediate esse a deo creata: ſꝫ q immediate creauit pmas creaturas: ⁊ ille creauerūt alias.[c] Et contra hos oportet dicere q sit in omnibus per essentiam. Sic ergo est in omnib⁹ per potentiam, inquantum omnia eius potestati subdūtur. Est per presentiā in omnibus, inquantuꝫ omnia nuda sunt ⁊ aperta oculis eius. Est in oībus per essentiam inquantum adest omnibus vt causa essendi: sicut dictum est.[c]

Ad primum Ergo dicendū, qđ deus dicitur eē in omnibus per essentiam: non quidem reruꝫ quasi sit de essentia earum: sed per essentiā suam quia substantia sua adest omnibus, vt causa essendi: sicut dictum est.[c] ¶Ad secundum dicendum, q aliquid potest dici presens alicui inquantum subiacet eius cōspectui, quod tamen distat ab eo secunduꝫ suam substantiam vt dictum est.[c] Et ideo oportuit duos modos poni scilicet per essentiam ⁊ presentiam.

¶Ad tertium dicendum quod de ratione scientie ⁊ voluntatis est, qđ scitū est in sciente, ⁊ volitum in volente. Unde secundum scientiam ⁊ voluntatem magis res sunt in deo, quam deus in rebus. Sed de ratione potentie est quod sit principium agendi in aliud. vnde secundum potentiā agens comparatur ⁊ applicatur rei exteriori. ⁊ sic per potentiam potest dici agens esse in altero. ¶Ad quartū dōm, quod nulla alia perfectio superaddita substantie facit deū eē in aliquo sicut obiectum cognitum ⁊ amatum, nisi gratia. et ideo sola gratia facit singularem modum essendi deum in rebus. Est autem alius singularis modus essendi deū in homine per vnionē: de quo modo, suo loco ageꝛ[c], tertia parte questio. 2.

d 155 226. a 232

tet in rege respectu loci proprij: ⁊ loci in prospectu suo ⁊ regni sui. ⁊ inde applicando ad deum.

¶Aduerte hic pmo q quamuis litera in pricipio corporis ponat distinctionē modi essendi dei in reb⁹ scilicet effectiue vl obiectiue: postmodum tñ nō subdiuidit modum essendi in esse p essentiam: presentiā: ⁊ potentiam. quoniā falsa eēt subdiuisio. Sed itēdit subdistinguere modū gnālem quo deus est in omibus ⁊ accipit distinctionem ex reb⁹ humanis applicatqꝫ ad deum respectu omnium creatorum. 58. 228. 136.

¶Aduerte secūdo q in litera non solū applicanꝛ declarati modi ad deū: sed probatur quodāmodo rectā esse interpretationem eoꝛ: ex eo q singuli contra singulos excellentiuꝫ hominū errores ponunꝛ. Cōtra manicheos nāqꝫ esse per potentiā. i. eē in omnib⁹ immediate immediatiōe ꝟtutis. Ita q omia agūt quicquid agūt virtute dei. 241 Cōtra auer. vero esse p presentiam penetratiuam oium ⁊ singuloꝛū suo intuitu. Cōtra auicen. aūt esse per essentiā. i. immediate imediatiōe suppositi: q in qlibet est aliquid creatuꝫ a deo immediate.

¶Quo ad secundum respondet quesito affirmatiue. 59 De⁹ est in omnibus per presentiam essentiam ⁊ potentiam.

¶Circa singulos modos singula occurrūt dubia: ex aureolo vt refert capreolus/ in primo distin. 37. Circa illum quidē modum specialem: 39 dubium est. tū q deus est obiectiue in non sanctis: ⁊ in quibusdā sanctis: puta infantibus nō obiectiue tum quia augustinus dicit Deum esse i sanctis q intensi⁹. o ¶Ad h breuiter dr: q iste mod⁹: scꝫ per gratiā nō distinguiꝛ

contra modum essendi dei obiectiue: sed est pars eius a sacris doctoribus per gratiam nominatus: et importat deum esse obiectiue vt intellectum notitia parente charitatem quod paret solis sanctis conuenire: ⁊ etiam infantibus: quia habitum fidei ⁊ charitatis ex baptismo sortiuntur. augu. autem ⁊ magister modum hunc nō formaliter vt Sanc. Tho. sed causaliter descripserunt. Ex hoc enim quod de⁹ deiformes facit rationales creaturas quod est intensius ⁊ pleni⁹ operari cōsurgit deū cognosci ⁊ charū haberi ab eis.

42 17 18. J.1. di. 37. q.2. ar.2. Et.3.5. ca.68. Et li.4. ca.17. 16. Et ql. 11.q.1. ar.2. 8 17. 76.c 15. 21.

¶Cōtra modum per presentiaꝫ arguit: q cognitum est in cognoscente: ⁊ non econuerso. Ac per hoc secūdum cognitionem nō debet dici deus esse in rebus.

¶Ad hoc breuiter dicitur q in cognitiōe sunt duo. modus cognoscendi: ⁊ vis cognitionis. Sic attendatur modus/ optime procedit obiectio si vero vis cognitionis. Sic est econuerso quoniam vis cognitionis consistit in penetratiōe oīm vsqꝫ ad intima queqꝫ. vnde ad hebre. 4. diciꝛ de dei sermone/ queꝫ constat esse intellect⁹ signum/ qđ pertingit vsqꝫ ad diuisionē anime ⁊ spiritus, compagum quoqꝫ ac medullarum/ cognitionūqꝫ ⁊ intētionum cordis. Et ad hoc attendēs diuus Tho. dixit. deum esse per presentiā in omnibus. Quamuis etiā ⁊ dici possit q aliud est loqui de notitia absolute: et aliud de notitia ītuitiua: de qua hic ē sermo: hic enim ad res ex ꝓpria ratione qua intuitiua est tendit. ⁊ propterea modum essendi per presentiā optime ꝯstituit: quāuis ex ratiōe notitie in communi cognoscēs non tendat in cognitum. b 205

¶Contra modum p essentiā instat: quia coincidit cum modo per potentiam. Ad hoc dictum iam est: quia per potentiam ponit immediatiōnē virtutis: p essentiam vero immediationē suppositi. Illa est respectu omnium quo ad omnia. Ista est respectu oīum: sed non

¶Utrū esse vbiqꝫ sit ꝓpriū dei. Art.4.

[A]D quartū Sic proceditur. Ui q esse vbiqꝫ nō sit propriū dei. Uniuersale. n. ꝑm phm ē vbiqꝫ ⁊ semp mā ēt prima cū sit in oībus corporib⁹ est vbiqꝫ. Neutrū āt horum est deus: vt ex premissis pꝫ[c]. Ergo eē vbiqꝫ non est propriū dei. ¶P̄. Numer⁹ ē in numeratis. Sed totum vniuersum est constitutum in numero vt pꝫ sap. ij. Ergo aliquis numerus est, qui est in toto vniuerso. Et ita vbiqꝫ. ¶P̄. Totū vniuersum est quoddaꝫ totum corpus perfectum: vt dicitur in primo ce. ⁊ mun. Sed totū vniuersum est vbiqꝫ: q extra ipsum nullus locus est. Nō ergo solus deus est vbiqꝫ. ¶P̄. Si aliquod corpus esset infinitū, nullus locus esset extra ipsuꝫ. Ergo esset vbiqꝫ. Et sic esse vbiqꝫ non videtur proprium dei. ¶P̄. Anima vt dicit augu. in. 7. de tri. est tota in toto corpe ⁊ tota in qlibet eius parte. Si ergo nō esset in mūdo nisi vnum solū animal, anima ei⁹ esset vbiqꝫ. Et sic esse vbiqꝫ, nō est propriuꝫ dei. ¶P̄. Ut aug. dic in epl̄a ad volusianū, Anima vbi videt, ibi sentit: ⁊ vbi sentit, ibi viuit: et vbi viuit, ibi est. Sed anima videt quasi vbiqꝫ: quia successiue videt ēt totum celum. Ergo anima est vbiqꝫ.

Sed cōtra Est qđ amb. dic in li. de spūsctō. Quis audeat creaturā dicē spm sctm, q in oīb⁹ ⁊ vbiqꝫ ⁊ semp est. qđ vtiqꝫ diuinitatis ē ꝓpriū.

Rñdeo Dōm: q esse vbiqꝫ pmo ⁊ p se est ꝓpriū dei. Dico autem esse vbiqꝫ primo qđ ꝑm se totum est vbiqꝫ: si quid enim esset vbiqꝫ ꝑm diuersas partes in diuersis locis exñs, nō esset primo vbiqꝫ quia quod conuenit alicui ratione partis sue non conuenit ei primo: sicut si homo est albus dentem, albedo non conuenit primo homini: sed denti. Esse autem vbiqꝫ per se dico id cui non conuenit esse vbiqꝫ per accidēs propter aliquā suppositionē factā: q sic granum milij esset vbiqꝫ supposito q nullū aliud corpus eēt. Per se igiꝛ cōuenit esse vbiqꝫ alicui, qñ tale est q qlibet positione facta sequiꝛ illud esse vbiqꝫ. Et hoc proprie cōuenit deo: q quotcūqꝫ loca ponanꝛ: etiā si ponerenꝛ infinita pter ista que sunt: oporteret in oīb⁹ esse deū: q nihil pōt esse: nisi p ipm. Sic igitur esse vbiqꝫ pmo ⁊ p se cōuenit deo: ⁊ est ꝓprium eius: q quotcūqꝫ loca ponantur: opꝫ qđ in quolibet sit deus non ꝑm partem: sed ꝑm seipsum.

Ad primū Ergo dōm, qđ vle ⁊ materia prima sunt quidē vbiqꝫ: sed non ꝑm idē esse[c]. ¶Ad scđm dicendum, qđ numerus cum sit accñs nō est p se, sed p accñs in loco. Nec est tot⁹ in quolibet numeratoꝛ: sed ꝑm ptē: ⁊ sic nō sequiꝛ qđ sit pmo ⁊ p se vbiqꝫ. ¶Ad tertiū dōm: q totū corpus vniuersi est vbiqꝫ, sed nō pmo. q nō totū est in quolibet loco: sed ꝑm suas ptes. Nec iterum p se: quia si ponerētur aliqua alia loca: nō esset in eis. ¶Ad quartū dōm, qđ si esset corpus infinitū: esset vbiqꝫ. sed ꝑm suas partes. ¶Ad quintū dicēdū, qđ si esset vnū solū aial: aīa eius esset vbiqꝫ. nō pmo quidē, sed p accñs. ¶Ad sextum dōm, qđ cum dicitur anima alicubi videre, pōt intelligi duplr. Uno mō ꝑm qđ hoc aduerbiū alicubi determinat actum videndi ex pte obiecti. Et sic verum est qđ dum celū videt in celo videt: ⁊ eadem ratione in celo sentit: non tamen sequitur q in celo viuat: vel sit: quia viuere ⁊ esse non important actū transeuntem in exterius obiectū. Alio modo potest intelligi ꝑm qđ aduerbium determinat actum videntis ꝑm qđ exit a vidēte. Et sic verum est qđ anima vbi sentit ⁊ videt ibi est ⁊ viuit ꝑm istum modum loquendi: ⁊ ita non sequitur qđ sit vbiqꝫ.

¶De immutabilitate Dei. Questio. ix.

[C]Onsequēter cōsiderādū est de immutabilitate ⁊ eternitate diuina: que immutabilitatem consequitur. ¶Circa immutabilitatem ꝟo querūtur duo. Pmo vtrū deus sit omnino immutabilis. Scđo vtrū esse immutabile sit proprium dei.

¶Utrū deus sit omnino imutabile. Art. j.

[A]D primū Sic ꝓceditur. Uidetur qđ deus nō sit oīno immutabilis. Quicqđ enim mouet seipsum est aliquo modo mutabile. Sed sicut dr augu. 4. super geñ. ad literā, Spūs creator mouet se: nec per tpꝰ: nec p locū. ergo deus est aliquo mō mutabilis. ¶P̄. Sap. 7. dicitur de sapiētia q est mobilior oībus mobilib⁹. Sed deus est ipa sapiētia. ergo deus est mobilis. ¶P̄. Appropinquari ⁊ elongari, motū significant: hmōi autem dicunꝛ de deo in scriptura ia. 4. Appropinquate deo: ⁊ appropinquabit vobis. ergo deus est mutabilis.

Sed ꝯ Est, q dicitur mal. 3. Ego deus: ⁊ non mutor.

Rñdeo Dōm, q ex premissis[c] ostenditur deū esse oīno immutabilem. Pmo qdē: quia supra ostensuꝫ est[c] esse aliqđ primū ens qđ deum dicimus: et q hmōi primū ens oportet esse purum actū absqꝫ pmixtione alicuius potētie: eo q potentia simplr est posterior actu[c]. Omē aūt qđ quocūqꝫ mō mutaꝛ est aliquo mō in potentia. Ex quo pꝫ q ipoſe est deum aliquo mō mutari. Scđo: q omne qđ moueꝛ quātum ad aliqđ manet: ⁊ quātum ad aliquid trāsit: sicut qđ moueꝛ de albedine in nigredinē manet ꝑm subam: ⁊ sic in oī eo qđ mouetur attēditur aliq cōpositio. Ostēsum est aūt supra[c]: q in deo nulla est cōpositio: sed est oīno simplex. Unde manifestū est q de⁹ moueri nō pōt. Tertio: q omne qđ mouetur: motu suo aliqđ acquirit ⁊ pertingit ad illud ad qđ prius non pertingebat: de⁹ autem cū sit infinitus cōprehendens in se omnem plenitudinē pfectionis totius esse[c]: nō potest aliquid acqrere: nec extendere se in aliquid ad qđ prius non pertingebat. Unde nullo modo sibi cōpetit motus. Et inde est q quidā antiquorum: quasi ab ipsa veritate coacti posuerunt primum principium esse immobile[c].

Ad primū Ergo dōm, q aug. ibi loquitur scđm modum quo plato dicebat pmum mouens mouere seipm[c]: omnem opationem nominans motum: ꝑm q etiam ipm intelligere ⁊ velle et amare motus quidā dñr. Quia ģ deus intelligit ⁊ amat seipm: scđm hoc dixerunt q deus mouet seipsum: nō aūt secundū q motus ⁊ mutatio est existentis in potentia. vt

quo ad omnia: ſꝫ quo ad aliquid cuiusqꝫ vt patet ex dictis.

¶Cōtra modum potētie instat: quia rex non est vere in regno ꝑm potētiam: sed ꝑm apprehensionem excutorum.

¶Ad hoc breuiter dicitur q rex est in regno ꝑm potentiā modo cōuenienti sue potentie. Talis autem modus est media apprehensione ⁊c. De⁹ autem est in omnib⁹ ꝑm potentiam ꝓportionaliter: id est modo sue potentie congruo. Talis autē est participatio virtutis diuine ꝑm rem in oībus. Unde nihil obstat/ nisi ꝓportionales ꝓcessus a doctrina alienos quis putet: quod est erroneū in arte sciendi. 43 1. dist. 8. q.3. ar.1. Et opus. 3. c. 4.

¶Super arti. 4.

[T]Itul⁹ clarus. ¶In corpore vna conclusio responsiua qsito affirmatiue ⁊c. Esse vbiqꝫ per se ⁊ primo ē proprium deo: hac posita: declaratur termini: scilicet ly primo ⁊ ly p se. Deinde ꝓbatur conclusio. Deum oportet nō ꝑm partē esse in omnibus locis quotcūqꝫ ponuntur. 15 ergo eē vbiqꝫ primo ⁊ 13 per se est ꝓprium dei 14 antecedēs probatur: quo ad secundā partem. quia nihil pōt esse sine deo in eo. cōsequentia patet ex terminis. 20

¶Aduerte q ratione claritatis materie litera breuitati studēs nō fuit sollicita circa probationē exclusiue scilicet q soli deo conueniat: sed sola exponens affirmatiua explicite probata: negatiua relicta est vt nota ex eodem medio. 20 Nihil enim aliud a deo est qđ oporteat esse non ꝑm partē in quotcūqꝫ locis vt pꝫ. Et propterea hoc nō 23 solum conuenit deo: sed soli deo quod est esse ei proprium.

¶Sup. q. 9. arti. 1.

[T]Itul⁹ clarus. ¶In corpore vna ꝯclō rñsiua qsito affirmatiue. 55 De⁹ est oīno immutabilis. ꝓbatur tripli 111 ci ratione ⁊ authoritate. Primo sic. deus est pmum ens. ergo act⁹ purus. ergo omnino imutabilis. antecedēs ꝓbatū fuit i

Universidad de Deusto Biblioteca

q.scda. Prima 9ña probat: qr actus est nãliter prior potentia. scda vero qr in omni mutabili opz esse potentiã. P Scdo sic. Deus est oino simplex. ergo non potest mutari. Probatur sequela: qr omne qd mutatur est aliqualiter compositum qr quo ad aliquid manet scilicet subiectum: z quo ad aliquid non. P Tertio sic. Deus est infinitus: ergo non potest se extẽdere vl pertingere ad aliquid de nouo. ergo non potest moueri. Prima 9ñtia probatur: qr infinitũ cõprehendit in se totaz essendi perfectionez. secunda vero quia omne qd mutatr ptingit ad aliquid: ad qd prius nõ pertingebat. authoritasq; antiquorum philosophorum q quasi a veritate coacti pmũ principiũ immobile fecerunt.

¶Super arti. 2. In titulo propriũ sumitr vt distinguitr contra commune: immutabile sumitur negatiue vt negat omne mutabilitatis genus. ¶In corpe articuli vna est cõclusio rñsiua quesito affirmatiue. Solus deus ẽ oino immutabilis, h cõclusio cũ sit exclusiua hz exponentẽ affirmatiuã Deus est omnino immutabilis, pbatã in precedẽte articulo: z negatiuã nihil aliud a deo est omnino immu-
44 tabile: cui equiualet
J.q.14, vniuersalis affirma-
ar.15. tiua de predicato fini
2.q.19. to seu opposito, s. oẽ
ar.7. aliud a deo ẽ aliquo
2.1.di, modo mutabile. Et
8.q.3.ã. propterea i litera hec
1.2.2. vniuersalis affirma-
Et di. tiua probatur primo.
19.q.5, Deinde epilogando
ar.3. colligitr probatio to-
Et.1.5, tius exclusiue respon
c.13.14, siue quesito. Proba
2.15. tio autẽ illius vniuer-
2 opus, salis affirmatiue fit
3.ca.4. dupl'r. prio qd ad vnaz
16.17. cõmunẽ speciem mu-
124.et tationis. secũdo quo
a.2, ad singlas vniuersi partes secundũ diuersas mutatiões. Probat ergo pmo qd ois creatura ẽ mutabilis per potentiã in altero sic. omnis creatura ẽ mutabilis de nihilo in aliqd z rursus ex aliquo in nihil. ergo scilicet antecedẽs pz, cõsequẽtia pbatr; qr ex simplici volũtate dei pendet creatio et cõseruatio. Secundo q ois creatura est

nunc loquimur de mutatiõe z motu. ¶Ad secundũ dicendũ: q sapiẽtia dicitr mobilis esse similitudinarie: fm qd suam similitudinem diffundit vsq; ad vltima rerum: nihil enim esse põt, quod non procedat a diuina sapientia per quãdam imitationem, sicut a primo principio effectiuo z formali: prout etiam artificiata procedunt a sapientia artificis. Sic igitur inquãtũ similitudo diuine sapiẽtie gradatim pcedit a supremis: q magis participãt de eius similitudine vsq; ad infima rerum: que minus participant: dicitr esse quidam processus z motus diuine sapientie in res: sicut si dicamus solẽ procedere vsq; ad terram inquantum radius luminis eius vsq; ad terram pertingit. Et hoc mõ exponit dio. 1. c. ce. Hierar. dicens quod omnis processus diuine manifestationis venit ad nos a patre luminum moto. Ad tertium dicendum quod hmõi dicũtur de deo in scripturis metaphorice. Sicut enim dicitur sol intrare domum vel exire: inquantum radius eius pertingit ad domum: sic dicitur deus appropinquare ad nos vel recedere a nobis: inquantum percipimus influentiam bonitatis ipsius, vel ab eo deficimus.

¶Utrum esse immutabile sit dei proprium. Art. 2.

Ad secũdum Sic proceditur. Uidetur q esse imutabile non sit propriũ dei. Dicit eniz phs in. 2. meta. qd mã est in oi eo quod mouetur: sed substantie quedam create sicut angeli z anime non habẽt materiam: vt quibusdam videtur. Ergo eẽ immutabile non est propriũ dei. ¶P. Omne quod mouetur: mouetur propter aliquẽ finem: quod ergo iam peruenit ad vltimum finem non mouetur: sed quedam creature iam peruenerunt ad vltimum finem: sicut omnes beati. Ergo alique creature sunt immobiles. ¶P. Omne quod est mutabile est variabile: sz forme sunt inuariabiles: dicitur enim in lib. 6. principiorum qd forma est simplici z inuariabili essentia consistens. ergo non est solius dei proprium esse immutabile.

Sed cõtra Est, qd dicit augu. in lib. de nã boni, Solus deus immutabilis est: que autem fecit, qr ex nihilo sunt, mutabilia sunt.

Rñdeo Dicendũ q solus deus est omnino immutabilis. Ois autez creatura aliquo modo est mutabilis. Scie-

mutabilis per potentiam in se/vel fm esse subale z accñtale vel secundũ esse accidentale puta locum: vel secundum malum z bonum: z applicationem ad diuersa. Probatur. in omni creatura est aliquid potens stare cum priuatione esse subalis vel localis/vel boni z 9tactus vtutis huius ergo. añs patet distinguendo tres vniuersi partes. Spherã elementorũ cum mixtis: corpora celestia z substãtias spirituales. consequentia probatur: qr omnis mutatio secundum potentiam in se est ex possibili esse cũ vtroq; oppositorum successiue.

¶Circa ea que hic dicuntur aduerte primo q cũ in lra distinguitur potentia passiua in potentiam ad esse z ad consecutionem finis: non distinguitur consecutio finis contra esse in communi: ac si nullum poneret esse: sz contra esse absolute quod est esse subale: vt dicitur. 7. meta. vel 2 esse vt ẽ prius effectus actus primi. Cõsecutio nãq; finis in actu 2°. consistit. Ad-

uerte 2° q in lra ad pfectionẽ doctrine: nõ solũ ponunt ea q ad 9clonẽ spectãt directe: q. s. mutabilitatẽ ois creature pãdũt: sz et ea q ad imutabilitatẽ aliquã earũ spectãt. Et qm de his inferius e pposito erit sermo in locis ppriis cũ de angelis ac celestibus tractabit nũc ptrãseũdũ ẽ. De aliis autem mutabilitatem concernentibus modo tractandum est.

¶Circa pmũ mẽbrũ distõnis in lra applicatũ ad mutationẽ ex nihilo: z i nihil zc. occurrit turba multa inuehẽtiũ ex ignorãtia perhipathetice philosophie. Non pñt siquidem aut nolunt percipere qd aliquid creatũ sit fm se immutabile sbaliter z tñ mutabile per potentiã in alio. Mutabile dico mõ exposito. Et lz rationes ac verba eorum multiplicentur ac dilatentr Radix tamẽ duplex ẽ altera ratiõis: altera 39
auctoritatũ. Ratio est 508
qr accepto angelo qrĩtur aut est ens possibile/aut neciũ. si possibile hr intentũ. Nã pote esse z nõ eẽ: nõ est pdicatũ accñtale: aut extraneũ vt dicit 10. meta. sed est suba vel in suba. Si necessariũ z impossibile nõ esse: g per nullã potẽtiam põt nõ ẽe. Nulla nãq; poa põt ipossibile. Autoritas ẽ auer. primo celi. cõ. 124. et 12. meta. cõ. 41. alga zel quoq; dic possibile eẽ qd alio nõ existe nõ est. Repugnat etiã si dei ponere aliqd pter deũ eẽ neciũ. ergo ¶Ad hor euidẽtiaz tria notanda sunt ex qbus oia ad hãc mãm spectantia/a qbusdam q obiecta soluũt. Pmũ est q magna dria est inter neciũ et possibile vt sunt dñe entis realis: z vt sunt dñe entis vi. In quã tũ em sunt dñe entis veri sumuntur logice: z 9sistũt in sola habitudine terminorũ vt pz. Ut ãt sunt dñe entis p se: qd sigt s b stãtiã: quãtitatez. t dr. 5. et. 6. meta. sic sũt 9ditiones subales rerũ intrinsece ipsis re- 387
bus vt 10. meta. textu vltimo dr de corruptibili z incorruptibili. Aliud est ergo loqui de necessario z possibili vt sunt dñe reales: z aliud vt sunt dñe habitudinis terminorũ. Qm hoc modo abstrahũt a potentia in se vl in alio. imo ab omni potentia pro-

dum est enim qd mutabile põt aliqd dici dupl'r. Uno modo p potẽtiã: que in ipso est. Alio modo p potẽtiã que in altero est. oẽs enim creature antequam essent non erant possibiles esse per aliquã potentiã creataz: cum nullum creatũ sit eternũ: sed per solã potentiã diuinã inquãtũ deus poterat eas in esse pducere. Sicut aũt ex voluntate dei dependet quod res in esse produxit: ita ex voluntate eius dependet, quod res in esse conseruet: non enim aliter eas in esse conseruat q semper eis esse dando: vnde si suã actionem eis subtraheret omnia in nihilũ redigerentr. vt pz per aug. 4. sup gen. ad literã. Sicut igitr in potentia creatoris fuit: vt res essent anteq essent in seipsis: ita in potentia creatoris est postquã sunt in seipsis: vt non sint. Sic igitur p potentiam que est in altero. s. in deo sunt mutabiles inquãtũ ab ipso ex nihilo potuerũt produci in esse: z de esse possunt reduci in nõ esse. Si aũt dicatur aliquid mutabile p potentiã in ipso existẽtem: sic ẽt aliquo modo omnis creatura est mutabilis. Est enim in creatura duplex potentia. s. actiua z passiua. dico aũt potẽtiã passiuam fm quã aliquid assequi potest suam perfectionem: vel in essendo: vel in consequẽdo finem. Si igitur attendatur mutabilitas rei fm potẽtiã ad esse: sic non in oibus creaturis est mutabilitas: sed in illis solum in quibus illd qd est possibile in eis potest stare cum nõ esse. Unde in corporibus inferioribus est mutabilitas z secundum esse substantiale: qr materia eorum potest esse cum priuatione forme substantialis ipsorum: z quantũ ad esse accidentale si subiectum compatiatur secum priuationem accidentis: sicut hoc subiectũ homo compatitur secum nõ album, z ideo potest mutari de albo in non album. Si vero sit tale accidens quod consequatr principia essentialia subiecti: priuatio illius accidentis non potest stare cum subiecto. Unde subiectum non potest mutari secundum illud accidẽs: sicut nix non põt fieri nigra. In corporibus vero celestibus materia nõ cõpatitur secũ priuationẽ forme: qr forma perficit totam potentialitatẽ materie. z ideo nõ sunt mutabilia fm esse substantiale: sed fz eẽ locale: qr subiectuz compatitr secũ priuationem huius loci: vel illius. Substãtie vo incorporee qr sunt ipse forme subsistentes: que tamẽ se habent ad esse ipsarum sicut potentia ad actũ: nõ cõpatiunt secũ priuationẽ huius actus: qr esse 9sequit formã: z nihil corrumpitr nisi per hoc qd amittit formam.

prie dicta: qm inueniuntur in mathematicis fm nullam vere potentiã vt dicitur in 5. meta. cap. de potentia. et in conclusione eiusdem in principio. Illo vero modo attenditur secundum intrinseca rerum. Unde distinguatur tam necessarium quam possibile / in reale et logicum: ne fiat confusio. Secundum est quod potentia in re existẽs ad non esse: a qua res possibilis dicitur: non potest etiam si fingendi licentia detur aliter poni quam secundario: quia scilicet est in re potentia ad aliud esse incõpossibile huic esse. quoniam nulla potentia nullusque appetitus respicit primo non esse: vt dicitur primo ethicorum. vnde oportet vt res carens potentia ad aliud esse incompossibile huic careat etiam potentia ad non esse. Et cum constet quod potentia realis ad aliud esse remaneat et perficiatur in aduentu illius consequens necessario est vt omne in quo est potentia ad non esse: habeat vel sit aliquid potens remanes

re cum priuatione eius esse qd actu hz: z ideo in litera optime dr: q possibile per potẽtiam in se: opz esse istius modi: intendens de possibili reali. Et per oppositum necessariũ reale qd equiualet immutabili: est quod caret tali potẽtia. Et hinc sequitur q aliquid est possibile logicũ: quod tñ est necessariũ reale. Possibile quidẽ logice: qr neutra pars cõtradictiõis de secundo adiacente/implicat cõtradictionẽ: puta nec ista/celũ est: nec ista/celuz non est: necessarium vero reale: qr in eo non est potẽ-
265 tia ad aliud esse. Ac
367 per hoc nec ad priuationez esse qd habet. Et quoniam supponimus q quicquid non implicat cõtradictionem est possibile non solum logice: sed potẽtia reali omnipotẽtis dei. iõ possibile logicum vocari potest etiam possibile reale: extrinsece tamen qr per potentiã in alio. Et propterea
407 in litera vbi de deo
424 agitur z rebus: possibile per potentiam i alio dictum est. Tertium est q commune est omni rei diuerse a deo: habere nõ hanc cõditionem affirmatiuam proprie loquẽdo: scilicet ex se non
49 esse: sed habere hanc
333 negatiuam. s. non ex
a se esse: qr ab alio pendet/nõ solum in fieri sed in cõseruari: quẽadmodum aer non ex se est illuminatus. Et propter hanc conditionem dicitur: qd creature sunt ex se nihil z ex originis natura defectibiles sũt: z q possunt non esse/ z multa alia que omnia ad pdictum sensum sunt reducenda: quoniam dependentiam ab alio in fieri z conseruari tantum
b ponunt: nõ potentiã
29 in creatura ad oppositum. His igitur prelibatis iã patet rñsio ad omnia. Ponit em S. Tho. hic z in scdo contra gen. c. 30. z. 55. z in. q. de potentia. q. 5. articu. 3. z vbiq; angelos z corpora celestia entia necessaria realia possibilia tamen logice. et p potẽtiam in alio: z solum deum omnimodo necessarium. Nec hoc repugnat philosophie aut fidei. Nõ philosophie quidez: vt iã pz. Nec ẽt philosophis: quoniã equiuocãt de possibili z necessario: vt facile pz inducẽdo. Dicere aũt q repugnat fidei summe ẽ ignorantie: qualis moderno tpe regnare videtr apud quosdã parisienses: qui prefatũ. S. Tho. capm vt suspectum hñt: sed hos cum sua ignorãtia relinquamus. Nõ enim sunt digni de qbus verba fiant in re tam ardua. ¶Super. q. 10. ar. 1.

Titulus clarus. ¶In corpore quattuor primo. Modus inuestigãdi diuinam eternitatem. scdo psequitr illum quo ad particulas positas in diffinitiõe intrinsece. ibi (cum enim tertio q ad particulas positas in diffinitione vt additũ: ibi: itẽ ea dicuntur. quarto applicando ad propositum oia respondetur quesito affirmatiue ibi. sic igitur.

¶Quo ad primũ eternitas cognoscẽda est per tẽpus/ probatr: qr se hz ad ipsum vt simplex ad cõpositũ. Eternitas enim vt patebit est vnitas. Tẽpus vo numerus. Illa absq; successiõne: hoc prioris z posterioris zc. Cõstat aũt q numerus cõpositus est respectu vnitatis: z similiter prius z po-

Unde in ipsa forma nõ est potentia ad non essec: z ideo hmõi substantie sunt immutabiles z inuariabiles scdm esse: z hoc est qd dicit dio. 1°. ca. de di. no. q substantie intellectuales increate mũde sunt a generatione z ab omni variatione, sicut incorporales z immateriales: sz tamen remanet in eis duplex mutabilitas: vna secundũ q sunt in potentia ad finẽ z sic est in eis mutabilitas secũdum electionẽ de bono in malũ. vt dam. dicit. Alia secundũ locum: in quantum virtute sua finita possunt attingere quedã loca que prius non attingebant: qd de deo dici non põt: qui sua infinitate omnia loca replet: vt supra dictum estc. Sic igitr in omni creatura est potẽtia ad mutationem: vel secundum esse substantiale: sicut corpora corruptibilia: vel secundum esse locale tantũ: sicut corpa celestia: vel secundum ordinem ad finem z applicationem virtutis ad diuersa: sicut in angelisc: z vniuersaliter omnes creature cõiter sunt mutabiles secundũ potentiam creantis: in cuius potestate est esse z non esse earum. Unde cũ deus nullo istorũ modorum sit mutabilis: propium eius est omnino immutabilem esse.

Ad primũ Ergo dicẽdum, q obiectio illa procedit de eo quod ẽ mutabile secundum esse substantiale vel accidentale. De tali em motu philosophi tractauerũt. ¶Ad secundũ dõm: q angeli boni supra immutabilitatez essendi, que competit eis scdm naturam habent immutabilitatem electionis ex diuina virtute: tamen remanet in eis mutabilitas fm locum. ¶Ad tertium dõm: q forme dicuntur inuariabiles: qr non possunt esse subiectum variationis: subiiciuntur tamen variationi in quantum subiectum secũdum eas variatur. Unde pz q secundum q sunt sic variantur nõ enim dicũtur entia quasi sint subiectum essendi: sz quia eis aliquid estc. Et sic patet solutio ad obiecta.

¶De eternitate dei. Qõ. x.

Deinde Querit de eternitate. ¶Et circa hoc querũtur sex. Primo quid sit eternitas. Secũdo vtrũ deus sit eternus. Tertio vtrum esse eternum sit proprium dei. Quarto vtrum eternitas differat ab euo et tempore. Quinto de differentia eui et temporis. Sexto vtrum

sterius componunt respectu eius quod stat absq; his differentiis.
¶Quo ad scdm ratio eternitatis consistit in apprehensione vniformitatis eius qd est omnino extra motũ. Declarat. rõ tpis consistit in numeratione prioris z posterioris in motu. ergo. probat consequẽtia: qr pportionaliter se habent: sicut tempus ad successionem partis post partem in motu. Ita eternitas ad rem carentem his.

sit vnum euum tantum sicut est vnum tempus et vna eternitas.

¶Utrum conuenienter diffiniatur eternitas, qd est interminabilis vite tota simul z perfecta possessio. Articulus. 1.

Ad primum Sic proceditur Uidetur: quod non sit conueniẽs diffinitio eternitatis: quã boe. ponit. 5. de conso. dicens quod eternitas est interminabilis vite tota simul z perfecta possessio. Interminabile enim negatiue dicitur. Sed negatio nõ est de ratione, nisi eorum que sunt deficientia: quod eternitati non competit: ergo in diffinitione eternitatis non debet poni interminabile. ¶Preterea. Eternitas durationem quandam significat: duratio autem magis respicit esse quã vitam. Ergo non debuit poni in diffinitione eternitatis vita: sed magis esse. ¶P. Totum dicitur quod habet partes. Hoc autẽ eternitati non conuenit, cum sit simplex. Ergo inconuenienter dicitur tota. ¶Preterea. Plures dies non possunt esse simul, nec plura tempora. Sed in eternitate pluraliter dicuntur dies z tempora. dicitur em Michee. 5. Egressus eius ab initio a diebus eternitatis. z ad Rom. 16. cap. fm reuelationem mysterii temporibus eternis taciti: ergo eternitas non est tota simul. ¶Preterea. Totum z perfectum sunt idem. Posito igitur q sit tota: superflue additur quod sit perfecta. ¶Preterea. Possessio ad durationem non pertinet. eternitas autem quedam duratio est. Ergo eternitas nõ est possessio.

Respondeo Dicendum, q sicut in cognitionem simplicium oportet nos venire per composita: ita in cognitionem eternitatis oportet nos venire per tempus: quod nihil aliud est q numerus motus secundum prius z posterius. Cum enim in quolibet motu sit successio: z vna pars post alteram: ex hoc quod numeramus prius z posterius in motu apprehendimus tempus: quod nihil aliud est q numerus prioris z posterioris in motu. in eo autem quod caret motu z semper eodez modo se habet: non est accipere prius z posterius. Sicut igitur ratio temporis cõsistit in numeratione prioris z posterioris in motu: ita in apprehensione vniformitatis eius qd est oino extra motum, consistit rõ eter-

¶Aduerte hic q hec ppositio i litera posita. s. ratio eternitatis consistit in apprehensione vniformitatis potest dupliciter exponi quo ad ly in apprehensiõe. Uno modo qd significet illaz 54
consistere in apprehẽ 1.d.8.
di seu cognosci: ita q.2.ã.1.
quod eternitas sit cõ z di.19.
pletiue ab anima: si- q.2.ar.1
cut de tempore dici- z po.q.3
tur. Et sic iudicio ã.14.10
meo non intelligitur eo q vnitas vniformitatis perẽnis actu ẽ absq; actu aie: nõ minus q vnitas essentie diuine. Aliomõ q significet idem quod in 9ceptiõe obiectiua quã frequẽti vsu vocamus rationem: ac si dixisset ratio eternitatis cõsistit in apprehensione. i. in ratione vniformitatis. Et hic est sensus intẽtus. Sed tamen adhuc põt dupl'r exponi: quoniã põt interpretari formaliter vl materialr: formalr q dem: ita vt ratio eternitatis sit ipa vniformitas. Materialiter vo vt sit vnitas vniformitatis. Et qui quidaz materialiter hanc literã interpretandam putent propter vba san. Tho. in primo sniarum/ dist. 19. q. 2. art. 1. vbi dicit q sicut prius z posterius motus vt numerata cõstituũt tẽpus: ita permanẽtia actus vt vna vnitate vt habet rationẽ mẽsure/est eternitas: et ex hoc solutas putẽt omnes obiectiões aureoli recitatas in nona dis. primi a capreolo: quia procedunt cõtra hoc dictũ formaliter: z nõ materialiter intellectum. Ego tamen formaliter hunc textũ: sicut z ceteros intelligo. Motus ea ratiõe: qr nihil cogit ad materialem sensum semper enim formalis intellectus reliquis preponitur si saluari eque põt. Scito igitur qd cum vniformitas sit species vnitatis/dicit enim vnitatem cõtractam ad formam. Rem em vniformẽ sinonime dicimus rem vnius forme. Addere vnitatem ad vniformitatẽ est nugatio: sicut addere animal bonum: vnde in primo sentẽtiarum non dicitur q vniformitas actus vt vna: sed permanentia actus vt vna. Ac per hoc dicere eternitatem esse vniformitatem: z dicere esse vnitatem non differunt: nisi quia specialius perfectius atq; melius dicitur vniformitas: sicut vniuersaliter melius explicat naturam rei genus proximum q remotum. Et propterea merito in hac litera postremo edita melior declaratio posita est. Cõsistit igitur eternitatis ratio in ratione vniformitatis vt vniformitas rationem mẽsure habet. Patet autem hanc esse mentem litere: ex eo qd expresse apprehensio. i. ratio vniformitatis: proportionaliter apponitur contra numerationẽ prioris z posterioris motus. Rationes autem Aureoli facile soluunt. consistunt enim in his duobus punctis. P primũ est/vniformitas est ipsa immutabilitas: z cõsequẽter est q mensuratur eternitate. ergo nõ est formaliter eter-

Universidad de Deusto Biblioteca

nitas: tenet ꝯña: qꝛ aliud attributū est imutabilitas ⁊ aliud eternitas. Añs ꝓbat: qꝛ vniformitas opponit motui: quo ad eius varietatē. ergo. ¶ Scdm est tēpus nō est formalr difformitas motus. ergo eternitas non est formalr vniformitas eius qđ est extra motū: ⁊ tenet seqla ex ꝓgressu huius lre. Ad hec si qđ ē rñdet ostēdēdo qūo se hēat vniformitas ad imutabilitatē. res. n. vt i pmissa patuit qōne: dr ⁊ est imutabilis p negationem poᶜ quolz ad aliter se hr̄e: ⁊ ex hoc innascit i se negatio ois successiōis: ⁊ ꝯñr omnis numeri prioris ⁊ posterioris: hoc āt adiūcta ratiōe mēsure est esse vniforme. vniformitas enim nihil aliđ ꝙ̄ vnum cui primo rō mēsure cōuenit: vt dr 10. meta. in forā vniuersalissime accipiendo formā ponit. Et ꝓpterea vniformitatis nomine vtimur ēt in motu sicut ēt vnitas omnia circuit: ⁊ hinc ꝓuenit ꝙ vniformitas est multiplex iuxta res qbꝰ applicat: sicut ⁊ vnitas. Alia ē em̄ vniformitas motus: alia rei pmanentis: alia mensurati: alia mensure: ⁊ tamen arguens vtitur vniformitatis vocabulo ac si esset vniuocū cōtra aris. doctrinā q̄rto meta. Formaliter ergo ad rationes aureoli negatur qđ vniformitas sit formalr immutabilitas: imo est vt eiꝰ passio: ⁊ silr negatur ꝙ sit qđ mēsurat: imo est mēsura. Ad ꝓbationē vo dr ꝙ varietati motꝰ opponitur vniformitas nō absolute sz motus eo mō quo pᵐ motuz vniformē dicimꝰ sed nō de tali ē hic sermo sz de vniformitate vt mensura est immutabilitatis. Ad scđz vo negatur sequela: qm̄ difformitas motus ⁊ vniformitas immobilis: nō proportionaliter se habent ad rationē temporis ⁊ eternitatis: qꝛ ad rōnem eternitatis sat est vnitas forme immutabilis. Ad rōnē vo temporis non sat est diuersitas forme motꝰ sed exigitur qđ sit diuersitas talis forme. s. prioris a posteriori. vt sic: ⁊ iō cū difformitas motꝰ nō dicat nisi diuersam formam motus: nō ponit numerum talis forme motus fm prioritatem ⁊ posterioritatem: ⁊ ꝯñter non sufficit ad temporis rationem. vniformitas autem rei immobilis: qꝛ ponit vnitatem omnis forme. i. conditionis rei immutabilis omnia complectitur constituētia eternitatem formaliter.

d 52

III

nitatis. Itē ea dicunt tēpore mensurari, q̄ principiū ⁊ finē habēt in tēpore: vt dicit in 4. phy. ⁊ hoc ideo: qꝛ in omni eo qđ mouetur est accipere aliqđ principiū: ⁊ aliquem finē. Quod vo est oino imutabile: sicut nec successionē: ita nec principium: aut finē habere potest. Sic ergo ex duobus notificat eternitas. Primo ex hoc: qđ id qđ est in eternitate est interminabile idest principio ⁊ fine carens: vt terminus ad vtrūqz referat. Secundo per hoc ꝙ ipsa eternitas successiōe caret tota simul existens.

Ad primum Ergo dicendū: qđ simplicia consueuerunt per negationē diffiniri: sicut punctus est cuius pars non est: ᶜ qđ nō ideo est, qđ negatio sit de essentia eoꝝ: sed qꝛ intellectꝰ noster qui primo apprehendit composita in cognitionē simplicium peruenire nō potest nisi per remotionem compositionis. ¶ Ad secundum dicendum: quod illud quod est vere eternum non solum est ens, sed viuens: et ipsum viuere se extēdit quodāmodo ad operationē: nō aūt esseᶜ. protensio aūt durationis videt attendi fm operationē magis ꝙ̄ secūdum esse: vnde ⁊ tempus est numerus motus. ¶ Ad tertiū dōm: quod eternitas dicitur tota: non quia habet partes: sed inquantum nihil ei deest. ¶ Ad quartum dicendum: qđ sicut deꝰ cū sit incorporeus nominibus rerum corporalium metaphorice in scripturis nominatur sic eternitas tota simul existens nominibꝰ temporalibus successiuis. ¶ Ad quintum dōm: quod in tempore est duo considerare s. ipsum tēpus qđ est successiuū: ⁊ nunc temporis qđ est imperfectum. Dicit ergo tota simul ad remouendū tēpus: ⁊ perfecta ad excludendum nunc temporis. ¶ Ad sextū dicēdū: qđ illud qđ possidetur firmiter ⁊ q̄e

¶ Quo ad tertium. Res oio immutabilis caret principio ⁊ fine. probatur: quia caret successione. declaratur: quia mensuratum tempore habet principium ⁊ finem in tempore: ex eo quod omne moᵐ hz pñᵐ et finē. ¶ Aduerte hic breuiter: qꝛ hec ex 4ᵒ physi. sumpta sunt: ꝙ directe sermo presens est de pñᵒ ⁊ fine durationis: excepta vltima ꝓpositione: in q̄ probatur mensuratū tpe hēre terminos duratiōis: ex terminis subiecti motus. Non. n. loquit de terminis durationis subi: cū possit mobile puta celum poni eternum: sed de terminis magnitudinis subti. Et intēdit ꝙ qꝛ omne mobile: ab aliq̄ in se termino incipit moueri: ⁊ vsqz ad aliū in se terminū mouet: ideo omne mensuratū tpe: hz principiū ⁊ finē durationis. Et est optima ratio a pori: eo ꝙ prius ⁊ post i motu ⁊ tpe ex priori ⁊ posteriori magnitudinis mobilis ⁊ spatij sunt: vt pz in. 4. ⁊. 6. physico. Aliū āt dixi terminum a quo ⁊ ad quē siue formalr ⁊ mālr vt in motu recto siue fosalr tm̄ vt in motu circulari. Nec obstat si celum ponat semp ab eterno motum: qꝛ vt in secundo celi dicitur: sat est ꝙ inceperit virtualr. i. hz in se/ vnde si incepisset inchoatus esset eius motus: ꝓputa punctum arietis. ¶ Quo ad q̄rtū ꝯclo respōsiua elicitiue ponit ꝯffirmatiue. s. diffinitio illa est ꝯueniēs. ꝓbat: qꝛ notificat eternitatē ex duobus. s. ex proprio mēsurato in ly interminabilis vite: ⁊ ex ꝓpria quiditate: in ly tota simul existēs. ¶ Aduerte h ꝙ qꝛ diffinitio ꝓcessu ꝯpositiuo inuestigat ministrāte diuisione: idcirco in lr̄a distinxit: ex parte mēsure mensurā durationis in mēsurā p modū numeri successiui: ⁊ p modū vnitatis imobilis ⁊ exclusa pma: qꝛ tps est. scđaz intulit. ex pte vo mēsurati distinxit mēsuratū itermi-

natum principio ⁊ fine ⁊ in interminatū vtrinqz ⁊ excluso primo: qꝛ tēporale est: intulit secūdum. Cumqz hec in eternitatis diffinitione adducta ponantur: conueniens conclusa est. Nec officit ꝙ omissum est ly ꝓfecta. Tum quia implicite tactum est ponēdo vniformitatē immobilis omnino. Talis enim nō est vniformitas ipsius nunc temporis cum nō sit extra motum. Tum qꝛ in responsione ad quintum erat hoc explicandum.

te habetur. Ad designandam ergo immutabilitatem ⁊ indeficiētiā eternitatis: vsus est nomine possessionis.

¶ Utrum deus sit eternus. Ar. 2.

AD secūdum Sic procedit. Ur: qđ deus non sit eternus. Nihil. n. factū pōt dici de deo. Sz eternitas est aliquid factum. Dicit enim boe. quod nunc fluens facit tempus: nunc stans facit eternitatem: ⁊ aug. dicit in lib. 83. questionum: quod deꝰ est author eternitatis. Ergo deus non est eternus. ¶ Preterea. Quod est ante eternitatem ⁊ post eternitatem, non mensuratur eternitate. Sed deus est ante eternitatem (vt dicitur in lib. de causis.) et post eternitatem. dicitur enim Exod. 3. quod dominus regnabit in eternum ⁊ vltra. Ergo esse eternum non conuenit deo. ¶ Preterea. Eternitas mensura quedam est. Sed deo non conuenit esse mensuratum. Ergo non competit ei esse eternum. ¶ S̄. In eternitate non est presens preteritū vel futurum cum sit tota simul: vt dictum estᶜ. Sed de deo dicuntur in scripturis verba presentis temporis preteriti vel futuri. Ergo deꝰ nō est eternus.

Sed cōtra Est qđ dicit Athanasius. Eternus pater: eternus filius: eternus spiritussanctus.

a **Rñdeo** Dōm: ꝙ ratio eternitatis cōsequitur immutabilitatē: sicut rō tēporis ꝯsequit motū: vt ex dictis pzᶜ. Uñ cū deus sit maxime immutabilisᶜ: sibi maxime competit esse eternū. Nec solū est eternus: sed est sua eternitas: cū tñ nulla alia res sit sua duratio: qꝛ nō est suum esse: deus aūt est suum esse vniforme. Unde sicut est sua essentia: ita est sua eternitas.

¶ Super arti. 2. TItulꝰ clarus. ¶ In corpe duo. primo directe respondet quesito affirmatiue. Deus est maxime eternus, ꝓbat. Deus est maxime immutabilis. ergo ē maxime eternus: probat sequela: quia eternitas consequitur immutabilitatem: sicut tempus motum. Secundo assignatur modus quo est eternus: ponendo aliam ꝯclusionem scilicet deꝰ est sua eternitas hoc em̄ est dicere ꝙ nō ē eternus denominatiue sz essentialiter. Hanc autem conclusionē primo ostēdit claudere in se quādā singularē dei excellētiā. Secūdo ꝓbat. Tertio declarat. Cū em̄ eternitas spēs sit durationis: dicēdo ꝙ deꝰ est sua eternitas dicitur quoqz quod ē sua duratio. hoc autez idest rem esse suam durationem singulare est in deo: nulli siquidez alteri conuenire in litera dicit. Probatur deinde simul ⁊ ꝯclo ⁊ singularitas inclusa in ea. Deꝰ est suum eē vniforme: ⁊ nihil aliđ a deo est suum eē. ergo solus est sua duratio q̄ eternitas i eo ē. Declarat postremo a simili: quia sicut est sua essentia: ita ē sua eternitas.

46 2. di. q.1. ar. 1. ca. Et 1. ca. 15. Et po. q.3. ar. 17. ⁊ op. 3. ca. 6. 7.

45

45 45

¶ Circa vim ac sensum ꝓbationis secunde cōclusionis: Aduerte ꝙ res hic sumitur pro re subsistente: cuius tm̄ est esse ꝓprie loquendo. Ita ꝙ nō intendit lr̄a ꝙ omnis res alia a deo distinguatur a sua duratione: cū ipsa non distinguatur ab ipa: sz intēdit ꝙ nulla res que est qđ est: ⁊ qđ durat est sua duratio. Uis aūt rōnis ꝯsistit in hoc: ꝙ cū res esse ⁊ duratio ordine quodā se habeāt: qm̄ duratio non inest rei nisi mediāte esse. Non em̄ res durat nisi ratione sui esse: qꝛ nāqz retinet esse/ durat res ois ⁊ non ob aliud. cum inquam ita sit: consequens est quod si alterum extremorum non est idē medio: ꝙ nec sit idē reliquo extremo. Magis enim distant extrema inter se ꝙ̄ a medio. Res aūt durās alia a deo: que est vnum extremum: non est idem qđ suum esse: vt supponimus. ergo nec est idem qđ sua duratione: que extremum alterum est.

¶ Circa eandem ꝓbationē dubiū ex aureolo apud capreolū in 9ᵃ. distin. primi occurrit: impugnat siquidē id q̄d implicite dicitur: ꝙ eternitas dei sit formaliter duratio: qꝛ ois duratio alteri cōparata est maior minor aut equalis. eternitas non est hmōi: probatur: quia non potest intelligi maior secluso post vel ante plus durare: ergo omnis duratio maior hz ante vel post: quod repugnat eternitati.

¶ Ad hoc breuiter pōt duplr responderi. Primo negando minorē: ⁊ ad ꝓbationem dr: ꝙ durationē maiorē includere prius ⁊ post in se: contingit duplr. vno modo formalr. Alio modo virtualr ⁊ eminēter: sicut calor est in sole. et quod eternitas est maior ceteris. ⁊ verificat de ea durare prius vel post tempus aliquod: qꝛ in se illa prehabet eminenter. Scđo potest rñderi negādo maiorē ꝓprie loquendo: qm̄ cōparatio proprie non fit nisi in vnius rationis rebus. Eternitas autem est duratio alterius omnino rationis a tempore. Et hoc fm se loquendo: quāuis concepta vt coexistens tempori comparetur etiam a viris illustribus.

¶ In respōsione ad primū. Aduerte duo. Primū est ꝙ sicut punctū motū dicitur causare lineā: ⁊ tñ in nullo genere cāe causat illā in esse: ⁊ ꝓpterea nō est cā linee in esse reali: sz est cā eiꝰ in esse cognito: qꝛ facit cognitionē illius in nobis: ita nūc stans dicit causare eternitatem non in eē reali: sz in esse cognito: qꝛ causat rationē illius i nobis. Et queadmodū ipossibile

est punctum moueri: ⁊ tamen concipimus ⁊ dicimus punctum motū. i. si moueret/ causare lineā: ita dato ꝙ ipossibile sit nūc stare: attamē optime dicimus nunc stans facit eternitatem. i. si staret cōstitueret eternitatem. Secundum est: ꝙ hinc patet ꝙ̄ vanus contra nos fuerit labor rōnum aur. vbi supra ad ipugnādum hoc dictū Boe. ⁊ S. T. qꝛ nūc nō pōt concipi vt stans: ⁊ ad remouendum nunc a deo: equiuocat namqz de nunc: imo supponit nō dari nisi nunc temporis: cum tamē nūc eternitatis sit alterius rōnis a nunc temporis. Et rursus vt dictum est ipsum nunc temporis si staret/ eternitatem constitueret: sicut punctꝰ si moueretur lineam faceret: quare nō opꝰ esse cēsui obiectiōes suas adducere. Et his em̄ facillime soluuntur.

¶ Super arti. 3. IN titulo p priū distinguitur contra cōe. ¶ In corpore due cōclusiones. Prima est eternitas vere ⁊ proprie est in solo deo. Probat. Solus deꝰ ē oino imutabilis. ergo solus deus est vere ⁊ ꝓprie eternus: tenet sequela: qꝛ eternitas immutabilitatē consequitur. Secūda est. eternitas participatiue inuenitur in alijs ꝓbatur. Immutabilitas participat quadruplr ab alijs. ergo eternitas: tenet sequela: quia inquātum aliqua sunt immutabilia intantum sunt eterna. antecedens declaratur fm quatuor gradus immutabilitatis. Primus est scđm diuturnitatem: ⁊ in hoc sūt corruptibilia sed longeua valde: vt montes ⁊ colles. Secundus est secundū perpetuitatem secundū totum: ⁊ in hoc sunt elementa corruptibilia secundum partes ⁊ non secundum totum: quamuis in litera preposterо ordine numerent hi gradus. Tertius est secundum incorruptibilitatem substantialem simpliciter: et in hoc sunt celestia ⁊ angeli. Quartus est secundum immutabilitatē opationis eiusdē numero omino ⁊ i hoc sunt beati vt sic.

88

a

47 1. dist. 8. q.2. ā.2. ⁊ dis. 19. q.2. ar. 1. Et. 4. d. 49. q.1. ar.2. q.3. Et. 1. S̄. ca. 15. ⁊ cāis. l. 2. col. 1.

46 45 44

333 a

Ad primū Ergo dōm, ꝙ nūc stās dicitur facere eternitatem fm nostram apprehēsionem. Sicut em̄ causat in nobis apprehensio temporis, eo qđ apprehēdimus fluxum ipsius nunc: ita causatur in nobis apprehēsio eternitatis in quātū apprehēdimus nunc stans. Qđ aūt dicit Aug. ꝙ deus est autor eternitatis: intelligitur de eternitate participata. Eo em̄ modo cōicat deus suam eternitatē aliquibus: quo ⁊ suam immutabilitatem. ¶ Et per hoc patet solo ad scđm. Nam deus dicitur esse ante eternitatē ꝓut participat a substātijs imaterialibus. Uñ ⁊ ibidē dr ꝙ intelligētia parificat eternitati. Qđ aūt dr in exo. Dñs reg. in eter. ⁊ vltra: sciēdū ꝙ eternum accipit ibi p seculo: sicut hz alia trāslatio. Sic igit dr ꝙ regnabit vltra eternū: qꝛ durat vltra quodcūqz seculum. i. vltra quācūqz durationem datam. Nihil est enim aliud seculum ꝙ̄ periodus cuiuslibet rei: vt dicitur in libr. 1. de ce. Uel dicitur etiam vltra eternum regnare: quia si etiā aliquid aliud semper esset (vt motus celi fm quosdam philosophos) tamen deus vltra regnat: inquātū eius regnum est totum simul. ¶ Ad tertiū dicēdum, ꝙ eternitas non est aliud ꝙ̄ ipse deus. Unde nō dicitur deus eternus: quasi sit aliquo modo mensuratus: sed accipitur ibi ratio mensure secundum apprehensionē nostram tantum. ¶ Ad quartum dicendū, ꝙ verba diuersorum temporum attribuunt deo inquātum eius eternitas omnia tempora includitᶜ: nō ꝙ ipse varietur per presens preteritum ⁊ futurum.

a ¶ Utrū esse eternū sit ꝓprium dei. Art. 3.

AD tertiū Sic ꝓceditur. Uidet, ꝙ esse eternū nō sit soli deo ꝓprium. Dicit em̄ Daniel. 12. ꝙ qui ad iustitiam erudiunt plurimos: erūt quasi stelle in perpetuas eternitates. Nō aūt essent plures eternitates si solus deꝰ eēt eternꝰ: nō igit solꝰ deꝰ ē eternꝰ. ¶ S̄. mat. 26. dr, Ite maledicti i ignē eternū. Nō igit solꝰ deꝰ est eternꝰ. ¶ S̄. Oē necessarium est eternum. Sed multa sunt necessaria sicut omnia principia demonstrationis: ⁊ omnes propositiones demonstratiue. ergo non solus deus est eternus.

Sed contra Est ꝙ dicit augu. ad marcellā: deus solus est qui exordium non habet. quicqd autem exordiū habet nō est eternum. Solus ergo deus est eternus.

a **Rñdeo** Dicendū, ꝙ eternitas vere ⁊ proprie in solo deo est: qꝛ eternitas imutabilitatem consequit: vt ex dictis pzᶜ. Solus aūt deus est omnino immutabilis: vt est superius ostēsum. Scđm tamen ꝙ aliqua ab ipso imutabilitatē percipiunt: scđm hoc aliqua eius eternitatem participantᶜ. Quedā ergo quantum ad h immutabilitatē sortiuntur a deo: qđ nunqꝫ esse desinunt: ⁊ fm hoc dicitur eccl. primo de terra: ꝙ in eternum stat: et sic eternitas angelis attribui potest: secundū illud psal. Illuminans tu mirabiliter a montibꝰ eternis. Quedam etiam eterna in scripturis dicuntur propter diuturnitatem durationis: licet corruptibilia sint: sicut in psal. dicūtur montes eterni: ⁊ Deute. 33. etiam dicit, De pomis collium eternorum. Quedam autē amplius participant de ratione eternitatis in quantum; habent intransmutabilitatem: vel fm esse vel vlterius scđm operationem: sicut angeli ⁊ beati qui verbo fruunt: quia quātum ad illam visionem verbi non sunt in sanctis volubiles cogitationes: vt dicit aug. 15. de tri. Unde ⁊ videntes deum dicunt habere vitam eternā: fm illud ioan. 17. Hec est vita eterna: vt cognoscant ⁊c.

Ad primū Ergo dōm, ꝙ dicuntur multe eternitates scđz ꝙ sunt multi participantes eternitatem ex ipsa dei contēplatione. ¶ Ad secundū dicendum, ꝙ ignis inferni dicit eternus propter interminabilitatē tantum. Est tamen in penis eorum trāsmutatio secūdum illud iob. 24. Ad nimium calorem transibunt ab aquis niuium. Unde in inferno nō est vera eternitas: sed magis tempus: secundum illud psal. Erit tempus eorum in se.

¶ Ad tertium dōm, ꝙ necessarium significat quēdam modum veritatis. Uerū autē secundum phm. 6. metaph. est in intellectu. Scđm hoc igitur vo a ⁊ necessaria sunt eterna: qꝛ sunt in intellectu eterno qui est intellectus diuinus solus. Uñ non sequitur ꝙ aliquid extra deum sit eternum.

a ¶ Utrum eternitas differat ab euo et tempore. Arti. 4.

AD quartū Sic ꝓcedit. Uidetur ꝙ eternitas nō sit aliud a tempore. Impossibile est enim duas esse mensuras durationis simul: nisi vna sit ps alterius. Non em̄ sunt simul duo dies: vel due hore: sed dies ⁊ hora sunt simul: qꝛ hora est pars diei. Sed eternitas ⁊ tempus sunt simul: quorū vtrūqz mensuram quandam durationis importat. Cum igitur eternitas non sit pars temporis: qꝛ eternitas excedit tempus ⁊ includit ipsum: videtur quod tempus sit ps eternitatis: ⁊ non aliud ab eternitate. ¶ S̄. Secundum phm in 4. physi. nunc temporis manet idem in toto tempore. Sed hoc videtur constituere rationem eternitatis: quod sit idem indiuisibiliter se habens in toto decursu temporis. Ergo eternitas est nunc temporis. Sed nunc temporis nō est aliud secundum substantiā a tempore. Ergo eternitas non est aliud secundum substantiam a tempore. ¶ S̄. Sicut mensura primi motus est mensura omnium motuū: vt dicitur in 4. physi. ita videtur ꝙ mensura primi esse sit mensura omnis esse. Sed eternitas est mensura primi esse: quod est esse diuinum. Ergo eternitas est mensura omnis esse. Sed esse rerum corruptibilium mensuratur tempore. Ergo tempus vel est eternitas vel aliquid eternitatis.

Sed cōtra Est quod eternitas est tota simul. In tēpore autē est prius ⁊ posterius. Ergo tempus ⁊ eternitas non sunt idem.

b **Rñdeo** Dicendum: quod manifestum est tempus et eternitatem non esse idem. Sed huius diuersitatis rationem quidam assignauerūt ex hoc quod eternitas caret principio ⁊ fine. tempus autem habet principium ⁊ finem. Sed hec est differentia per accidens, et non per se: quia dato quod tempus semper fuerit, ⁊ semper futurum sit secundum positionem eorum qui motum celi ponunt sempiternum: adhuc remanebit differentia inter eternitatem ⁊ tempus: vt dicit Boetius in libro de cōsolatione Philos. ex

¶ In responsione ad tertium. si nescis nouitie qūo intelligat ꝙ necessariū significat quēdam veritatis modū: memento secundi libri periher menias vbi de modalibus agitur: ⁊ videbis necessariū in actu signato modū compositionis/ in qua sola est veritas addere supra propositionez. Et sic intelliges necessarium i actu exercito: cuius argumentū hoc meminit/ modum compositionis vere exercere: a quo necessaria dicuntur ⁊ principia et conclusiones demonstrationum. b

¶ Super arti. 4. IN titulo aliud realiter. ¶ In corpore quinqz. Primo ostendit ꝙ dubium in hoc quesito sit nō quesitū sed ratio quesiti. Secundo refert quandā opinionem circa dubium: scilicet rationē alietatis: inter hec: scilicet propter habere principium ⁊ finem ⁊ nō habere hec. ¶ Tertio improbatur: qꝛ hoc est per accidens. Probatur quia hac differentia sublata: remaneret alia a Boe. posita: scilicet p esse totum simul: et esse successiuum. Q̄rto saluatur improbata opinio: secundum duplicem sensum scilicet intelligendo illam differētiam quo ad mensurata: vel de principio ⁊ fine in potentia. ¶ Quinto respondetur quesito inquantum dubitabile est: vna cōclusione ꝯplectēte quodammodo omnia dicta ⁊ est 1ᵃ. Inter eternitatē ⁊ tēpus: p se primo dr̄ia est per esse totū simul ⁊ non eē hmōi. Ita ꝙ reliqua hanc consequuntur: ⁊ relinquitur ex dictis nota. ¶ Aduerte h ꝙ opinio recitata i lr̄a tres sensus hr̄e pt primo de hr̄e principiū ⁊ finē in seipsa mensura i actu tñ 2ᵒ i mēsuratis similr in actu. 3ᵒ i potētia in seipsa tñ mēsura. Et qꝛ cū aliq dr̄ia de aliq assignat intelligit ꝙ illa dr̄ia insit illi in seipso. Et rursus cum absolute dicimus principium aut finē/ intelligit in actu iō pmꝰ sensꝰ absolute iprobatꝰ ē. 2ꝰ vo ⁊ 3ꝰ q̄ pñt exponēdo sufferri: vide appositi vt vi sūt. Sz qm̄ nō

48 1. ar. 5. ⁊ 1. di. 10. q.2. ar. 1 ⁊ 2. di. 2 q.1 ar. 1. Et ql. 5. q.4. et ql. 10. q.2. ⁊ po. q.3 ar. 14. 15.

Universidad de Deusto Biblioteca

radicalem differentiā:sed secundariam tangebāt.ideo vltimo respōdendo radicem posuit:omnia in litera clare patent.
¶Circa illud dictū in scdo sensu.s.φ mot⁹ celi si esset eternus nō mēsuraret tēpore ꝑm totū sed ꝑm partes.Dubiū occurrit ex scoto in scdo.di.2ª.q.3ª.Sed qꝛ hoc spectat ad 4ᵐ physicoꝝ in textu.117º.iō hic vbi nō ex proposito tangitur omittatur.Et similr dubitatio circa identitatem nūc in toto tempore tactā in respōsiōe ad scdm: 45 quum tractetur in eo dē qrto a textu.103. vsqꝫ ad textū.108.ibi deindeo dante tractabitur.⁊ de his est questio specialis.

¶In responsione ad tertiū est dubiū circa illud dictū scilicet φ esse rerū gñabilium mēsuretur tempore. Arguit enim cōtra illud scotus in secūdo dis.secunda.q.4ª.volens φ absolute mensuretur euo.Sed qꝛ in sequenti articulo eui natura notificāda est ⁊ eodem vtitur sco.argumento contra hoc ⁊ ꝯtra mensurā opationis angelice:idcirco vsqꝫ in sequētē differatur articulum.

¶Super arti.5.

Titul⁹ clarus.¶In corpore articuli quattuor. primo respōdet q̄d i hoc quesito clarū quidue ambiguum, secundo tractat quādam opinionē, tertio aliā, qrto propriam respōdēdo quesito.
Quo ad primam clarum est euum mediū esse inter eternitatē ⁊ tempus: ambiguū quomodo est mediū propter multitudinē opinionum.
¶Quo ad secundū. primo ponit opinio dicens; mediationē attendi penes habere principiū ⁊ finem. Secundo improbatur: qꝛ mediatio hic est per accñs. vt pꝫ si euiterna producta essent ab eterno.
¶Quo ad tertium.
49 P Primo ponit secūda opinio dicens:mediationem attēdi penes carere innouatione ⁊ veteratione:⁊ tamen habere prius et posterius;quatenus in primo conueniat cum eternitate:⁊ in secundo cum tempore, P Secūdo improbatur duplr.iuxta duplicem intellectū quē habere pōt scꝫ vel referēdo vtrāqꝫ conditionem ad ipsum euum: vel referēdo secundam ad euum: et primam ad euiternū mensuratum euo.Cōtra primū sensum arguit sic. Prius ⁊ posterius secundum durationem non potest esse simul: ergo recedente priore de nouo aduenit posterius.ergo si in euo est prius ⁊ posterius erit innouatio ⁊ inueteratio.Cōtra scdm sic euiternū nec est innouabile nec inueterabile.ergo est intransmutabile.ergo mēsura eius caret piore ⁊ posteriore.Añs est tuū. pma ꝯña pꝫ ex se:⁊ pbat ex 4º physi.qꝛ trāsmutabilitas est ppria cā inueterationis.ergo intrāsmutabilitas nō inueterationis. iuxta illd si affirmatio est cā affirmatiōis ⁊c.2ª vo ꝯña pbat ex qrto phy. qꝛ trāsmutabilitas mēsurati ē cā poris ⁊ posterioris in mēsura.ergo trāsmutabilitas erit cā negatiōis poris ⁊ posterioris i eadē.iuxta eādē radicē.¶Circa has rōnes aduerte φ scot⁹ in 2º.di.2ª.q.2ª hāc opinionē nō sequitur: soluere tamen nitit has rōnes lre defendendo scdm sensum.Dās exēpluꝫ sic: si poneretur caro non hñs partē ⁊ ptes sub quātitate/tunc in mensura eēnt partes/⁊ non in eo cuius essent:⁊ sic in proposito eē angeli est absqꝫ innouatione: ⁊ tamē mēsura est successiua. Unde ad ratiōnē factam directe contrad respondet : negando in sententia φ transmutabilitas mensurati/sit precisa causa successionis in mensura . Sed ꝯ hec Respōdeo facile conuincitur falsa . Tum ad hominē . Tū simplr. Ad hominē qdem qꝛ si successio in mēsura stat cum mutatiōe et immutatione proprij subiecti seu mensurati.ergo arguere a successione mensure ad transmutationē subiecti non valet : ſꝫ est sophisma consequentis:ſꝫ ipse scotus ibidem fatetur: φ ille pcessus est bonus ⁊ ab effectu ad causam.ergo.Et cōfirmatur: qꝛ arif.vsus ē illo nec pcessus litere ē a li⁹ ab illo. si enīꝫ successio ē in mensura dicimus: ergo in mēsurato : qꝛ variatio mēsurati est causa successionis in mensura.Mirum valde est de hoc homine cum eandem met rōnē:qꝛ arist.approbat: q. s.Tho.improbat. Et propterea necesse est vt aut approbatione aut improbationē propriaꝫ neget. Simpliciter aūt qm̄ indiuisibile ipossibile est φ certificetur ex prop̄ijs p diuisibile: ergo ipossibile φ mēsuretur p illud:⁊ tꝫ seqretur la:qꝛ mēsura ē certificatio mensurati. Antecedēs vo pꝫ in exemplo suo. Nūqꝫ.n.sciretur quāta eēt caro indiuisibilis p quātitate diuisibilē:si ei⁹ eēt. Vñ ⁊ de facto p quantitatē spērū in eucharistia non mēsuratur corpus chri: qꝛ nō est sub ea diuisibiliter. Et idē est iudiciū in quātitate duratiōis: si enim ipsa est extēsa nūqꝫ mensurabit indiuisibile ⁊ inextensum secundum durationem. Quomodo enim scieť sic illi⁹ duratio naturalis : etiam fingi nō potest.opꝫ igitur mēsure extense rñdere mensuratum extensum: ⁊ indiuisibili indiuisibile:vt litera ex arif.deducit.
¶Quo ad 4ᵐ ꝯclo rñsiua qsito ē.Euū est mediū inter eternitatē ⁊ tps:qꝛ est immutabile est immutabile immutabilitati tamē coniūctum probat. Eternitas est ppria mēsura esse totalr pmanētis. ꝗ penes recessum a pmanētia attēdit elōgatio ab eternitate.ergo mutatio aut mutationis subꝫ maxie recedit ab ipso.ꝗ mediū est imutabile:mutationi tñ annexū ac vel po^a.pꝫ 2ª sequela:qꝛ mutatio pmanētie opponit directe:⁊ eternitas ipa nec mutatio ⁊ nec mutationeꝫ quouis mō secū cōpatit.vltima aūt cū ceteris clare pꝫ.

49 Locis ß,ar.4, notatis,

hoc qd eternitas est tota simul^c: qd tēpori non cōuenit:qꝛ eternitas est mensura eē pmanentis.tempus vero est mensura mot⁹. Si tamen predicta differentia attendatur quantū ad mensurata ⁊ nō quātū ad mensuras,sic habet aliā ratiōnē:qꝛ solum illd mēsuratur tempore qd habet principium et finem in tempore^c: vt dicitur in.4.physi. Unde si motus celi semper duraret temp⁹ non mensuraret ipsum secundum suā totā duratiōnē:cum infinitum non sit mensurabile:sed mensuraret quamlibet circulationem que habet principium ⁊ finem in tempore.Potest tamen ⁊ aliam rationem habere ex parte istarum mensuraꝝ si accipiatur finis ⁊ principiū in potentia:quia etiā dato φ tēpus semper duret: tñ poſſe est signare in tempore ⁊ principium ⁊ finē accipiendo aliquas partes ipsius:sicut dicimus principiū ⁊ finem diei vel anni: qd non contingit in eternitate.Sed tñ iste differentie consequuntur eam que est per se ⁊ primo differētiam,per hoc quod eternitas est tota simul non autem tempus.

Ad primum Ergo dōm:φ rō illa pcederet si tps ⁊ eternitas essent mensure vnius generis: qd pꝫ esse falsum ex his quorū est tempus ⁊ eternitas mensura.¶Ad scdm dōm:quod nunc temporis est idē subiecto in toto tempore:sed differens ratiōe.eo φ sicut tēpus respondet motui,ita nunc temporis respōdet mobili:mobile autem est idem subiecto in toto decursu temporis,sed differens rōne inquantum est hic ⁊ ibi:et ista alternatio est motus.Similr fluxus ipsius nūc secundū qd alternatr rōne est tps.Eternitas aūt manet eadem ⁊ subiecto ⁊ ratione.Vñ eternitas nō est idē qd nūc tēporis. ¶Ad tertiū dicendū φ sicut eternitas est propria mensura ipsius esse,ita tēpus est ppria mēsura motus.Unde ꝑm φ aliquod esse recedit a pmanentia essendi:⁊ subdit transmutationi:ꝑm hoc recedit ab eternitate: ⁊ subdit tempori.Esse ergo rerū corruptibiliū: qꝛ est transmutabile non mensuratur eternitate:sed tempore^c. tempus enim mensurat non solum que transmutantur in actu: sed que sunt transmutabilia. Unde non solum mensurat motum : sed etiam quietem: que est eius quod natum est moueri ⁊ non mouetur.

¶De differentia eui ⁊ temporis. Ar.5.

A D quintū Sic pceditur.Videtur qd euū nō sit aliud a tēpore. Dicit enim august.8.sup geñ.ad lit.qd de⁹ mouet creaturā spūalē p tēpus,sed euū dicitur esse mēsura spūalium substantiarum . Ergo tempus nō differt ab euo. ¶P.De ratione tēporis est qd habeat p⁹ ⁊ posteri⁹. de ratione vo eternitatis est qd sit tota simul:vt dictū est^c:sed euū nō est eternitas. Dicit eni eccl.1.φ sapiētia eterna est ante euū.Ergo nō est totū simul:sed hꝫ prius ⁊ posterius:⁊ ita est tps.¶P.Si in euo nō est prius ⁊ posterius:sequit φ in euiternis nō differat eē vel fuisse,vel futurū esse.Cū igit sit impoſſe euiterna non fuisse:sequit qd impoſſe sit ea non futura esse.Qd falsum est cū deus possit ea reducere in nihilū.¶P.Cū duratio euiternoꝝ sit infinita ex parte post: si euuꝫ sit totum simul: sequitur qd aliqd creatum sit infinitum in actu:qd est impossibile.Nō igitur euum differt a tempore.

Sed cōtra Est qd dicit boe.q̄ tēpus ab euo ire iubes.

Rñdeo Dicendum : qd euū differt a tēpore ⁊ ab eternitate sicut medium exñs inter illa. Sed hoꝝ differentiam aliqui sic assignant dicentes qd eternitas principio ⁊ fine caret.Euū habet principiū,sed nō finē: tps aūt hꝫ principiū ⁊ finē.Sed hec differentia est p accidēs:sicut supra dictum est^c:quia si ēt semper euiterna fuissent:⁊ semper futura essent:vt aliqui ponunt : vel etiā si qñqꝫ deficerent(qd deo poſſe esset)adhuc euū distingueret ab eternitate ⁊ tempore. Alij vero assignant differentiā inter hec tria per hoc quod eternitas nō hꝫ prius ⁊ posterius:tempus autē habet prius ⁊ posterius cum innouatione ⁊ veteratione:euum habet prius ⁊ posteri⁹ sine innouatione ⁊ veteratione. Sed hec positio implicat cōtradictoria . Quod quidem manifeste apparet:si innouatio ⁊ veteratio referantur ad ipsam mensurā. Cū.n. prius ⁊ posterius durationis non possit eē sil:si euum habet prius ⁊ posterius:opꝫ qd priore parte eui recedente posterior de nouo adueniat:⁊ sic erit innouatio in ipso euo sicut in tempore.Si vero referatur ad mēsurata : adhuc sequitur inconueniens. Ex hoc enim res temporalis inueteratur tpe: quod habet esse transmutabile:et ex transmutabilitate mensurati est prius ⁊ posterius in mensura:vt pꝫ ex.4.physi. Si igitur ipsum euiternum non sit inueterabile nec innouabile:hoc erit qꝛ esse eius est intrāsmutabile. Mensura ergo eius non habebit prius ⁊ posterius.Est ergo dicenduꝫ quod cum eternitas, sit mensura esse pmanentis : secundum quod aliquid recedit a permanentia essendi : secundū hoc recedit ab eternitate.Quedam autem sic recedunt a permanentia essendi:quod esse eoꝝ est subiectū transmutationis : vel in transmutatione consistit:⁊ hmōi mēsurantur tēpore: sicut ois motus : ⁊ etiā esse oium corruptibiliū.Quedā vo recedunt minus a pmanentia essendi: qꝛ esse eorum nec in trāsmutatione consistit:nec est subiectum trāsmutationis:tamen habent transmutationē adiunctam:vel in actu vel in potentia:sicut patet in corporibus celestibus : quorū esse substantiale est intransmutabile : tñ esse intrāsmutabile hꝫ cū transmutabilitate scdm locū.Et silr pꝫ de angelis φ si hñt eē transmutabile cū transmutabilitate ꝑm electionem:quantum ad eoꝝ nām pertinet:⁊ cum transmutabilitate intelligentiaꝝ ⁊ affectionum ⁊ locoꝝ suo mōᶜ. Et ideo hmōi mensurātur euo:qd est mediū inter eternitatē ⁊

¶In rñsiōe ad pmū.
Aduerte φ scotus arguit ꝯ qtuor ; pōnes. Prima ē affirmatiua opatiōes angeli mensurant tpe.Scda ē negatiua:virtualr inclusa in precedente.c.opatiōes angeli nō mēsurant euo.Tertia est affirmatiua: visio beata in angelis mensurat eternitate participata.Et he oēs hñtur in hac rñsione ad pmū.vt pꝫ in lra.Quarta vo ēt affirmatiua est.Esse rerū gñabiliū mēsurat tpe:hec.n.in rñsiōe ad vltimū articuli pcedētis ⁊ in corpe huius posita est . Cū dictū est: φ tā id qd in trāsmutatiōe ꝯsistit.i. motus ꝙ id qd mutationi subijcit: qd exprimur esse nostrū esse substātiale tpe mensurat.Arguit ergo pri⁹ in.2.sen.di.2.q.4.ꝯ secūdā ppōnē:pbādo illius ꝯdictoriā quā tꝫ vt verā.s.opationes angeli mensurant euo triplr.Primo sic.Esse ⁊ opatio angeli hñt vniformē modū manendi dum manent.ergo hñt mēsura eiusdē rōnis.Añs pꝫ:qꝛ vtrūqꝫ est indiuisibile ⁊ tñ defectibile.probatur:qꝛ mensure proportionant diuersis modis manendi ,vt pꝫ de successiuis ⁊ permanentib⁹. Secundo sic.Actus btificus mensurat euo:vt p augu.pꝫ de fide ad petrum.ca.18.ergo.Tertio.operatio angeli non mensuratur eternitate nec tempore:ergo euo .
¶Ad euidētiā huius difficultatis. Aduerte φ scotus ibidem tres mensuras duratiōis ponit:tps/euū/⁊ eternitatē:ita φ tps rē successiuā euum permanentem defectibilē tñ.eternitas autē rē omnino indefectibilē mensuret.Et ppea tenet esse subale reꝝ ad quas impossibile est esse motū : et operatiōes angelicas ⁊c. ꝑm se mensurari euo : ⁊ tota radix eius est illa maxima.Quecūqꝫ vniformē habent modū manendi dū manēt hñt mensurā eiusdem rōnis.In pñti aūt litera distinguunt mēsure duratiōis penes mutabilitatē ⁊ immutabilitatē rerum.Et vo sic est:qm̄ mēsura durationis est certificatiua naturalis durationis rei ꝑm se. Alioquin frustra esset.nālis aūt duratio rei ex mutabilitate aut immutabilitate nascitur loquor de mutabili vel immutabili pprie.i.ex intrinseco: qm̄ et tali mutabilitate tm̄ pēdet nālis duratio rei. Nihil.n. refert ad nālē durationē rei:an in alio sit po^a destructiua eius:an nō:ſꝫ solū an in ipsa sit vñ possit deficere an nō.Et in hoc errauit manifeste sco.dicēs:nec aliqñ nō esse.nec posse non esse per propriā potentiā variat mensurā rei. Et fundamētum eius est valde debile.s.qꝛ si angelus annihilandus esset:nihil min⁹ mensuraret euo.Liquet eīm φ nālr non fore aliqñ: ⁊ silr posse nālr nō eē variāt naturam rei:qꝛ corruptibile ⁊ incorruptibile . vt dꝛ.10.meta.sunt suba aut in suba.Uariant inqꝫ naturā generice:adeo vt nihil sit eis vniuocū.ergo nec propria mensura est eadem.Et ex hoc pueniit quod annihilandus angelus mensurat euo:qꝛ.s.annihilatio nō puenit ex nā eius sed ab extranco ipse.n.qꝫtū est de se semp esset.Dicimus ergo rē omnino immutabilem eternitate mensurari:imutabilē aūt simplr ⁊ mutabilem ꝑm quid euo. Mutabilem aūt simplr tpe.Et ppea cū angelus sit immutabilis subaliter:mutabilis tñ accidentalr euo mensurat. Operatiōes vo eius nāles:qꝛ nālr sunt mutabiles euo mēsurari nequeūt.Euo nāqꝫ mēsuratū euiternū est:euiternū aūt nālr ppetuū est:nullū aūt nālr mutabile est nālr perpetuū.Ad fundamentū aūt scoticū.Distinguēda primo est ppositio illa:qm̄ si sit in sensu composito est falsissima:qm̄ vt dꝛ in pmo perihermenias vnumqdqꝫ necesse est eē dū est.Et sic oia manētia dū manēt hñt vniformē modū essendi:qꝛ sunt necessario:⁊ tñ nō hñt eādē mensurā.Nec ad hunc sensum arguēs facit illā : sed absolute seu in sensu diuiso.Et tūc dꝛ φ modus manendi est multiplr distinguibilis.s.vel penes necessariū ⁊ poſſe:vel penes pmanens ⁊ successiuum:vel penes defectibile. ⁊ indefectibile:⁊ quocūqꝫ modo sumatur semper est falsa.Quoniā nec omne necessarium conuenit in mensura:sed alia est mēsura necessarij omnino vt dei/ ⁊ alia necessarij simpliciter : possibilis aūt secundū quid:vt sunt reliqua incorruptibilia.Et silr oia possibilia non mensurant vna mēsura: qm̄ quedā tpe continuo/⁊ quedā tpe discreto vt dicet.Similr nō oē permanens conuenit in mensura:vt pꝫ de superioribus ⁊ inferioribus. Nec omnia successiua:qm̄ alia est mēsura successiuoꝝ successione continua: et alia succedentium successione discreta vt dicet.De defectibili aūt ⁊ indefectibili iam patet defectibilitatem nō esse modū rei:vt ab eis sumit : ſꝫ dicere potētiā extraneā:⁊ ppea nō est ad ppositū:⁊ esset nihil minus falsa:ex eo φ nō oē defectibile vnica mensura certificat. Et his aūt simplicibus pꝫ rñsio ad modos ppositos:puta pmanens defectibile ⁊ siles. Ad formā ergo ppōnis dōm est φ hñe vniformē modū manendi intrinsecū rei ⁊ p se respiciētē naturalē duratiōnē rei :.est rō vniformis seu eiusdem mensure duratiōis:⁊ non absolute hñe vniformem modū manēdi : ⁊ ideo falsum est añs illius ꝯñie.Et iā exclusa est eius probatio.¶Ad secundū negatur añs vt pꝫ in lra:nec est verū φ Aug.dicat illud nisi in sensu inferius manifestādo accipiēdo scilicet euum p eternitate participata.
¶Ad tertium negatur antecedens pro secunda parte:quia operatio angeli mensuratur nisi temporis non continui sed discreti.
¶Cōtra primam ppōnem.s.oppositiōes angeli mēsurantur tpe. Arguit sco.ibidē : sed qm̄ argumēta sua militāt ꝯ tenentes eas mēsurari tpe discreto:qd sit species qntitatis:⁊ hic ppositio non est.s.tho.qm̄ apud nos tēpus discretū nihil aliud est ꝗ numerus prioris ⁊ posterioris in motu discreto:qui nihil aliud ē ꝗ successio operatiōis spūalis ad aliam operationem spūalem : quales sunt due intellectiones sine fantasmatū seruitio. Numerus aūt de predicato qntitatis sequitur diuisionem continui:opꝫ vt tempus hoc sit numerus trāscendens cōpositus ex vnitatibus trāscēdentibus: qꝛ inqꝫ sic est/vnum tantū et scoto motiuū afferēdū cēsui.s.qꝛ ponunt multa tpa sine necessitate/opꝫ ēt multiplicari tempora non solum in pluribus sed in eodē respectu actuum intellectus ⁊ volūtatis ⁊c. hec autem videntur inconuenientia.ergo.
¶Ad hoc breuiter dꝛ φ necessitas magna est multiplicādi tps in ꝯtinuū ⁊ discretū:pp spūales opatiōes subaꝝ spūaliū:carēt. n. aliꝝ pportionatis mensuris.Ille .n. cū sint imediate sibi inuicē succedētes ⁊ instātanee sꝫ se:qꝛ qlꝫ ē tota simul:eleuāt manifeste supra tps cōtinuū ⁊ ei⁹ instātia: ad 44
cui' āt excellētiā nō attingunt/qꝛ corruptibiles nālr sunt. Opꝫ ꝗ vt sine ppria mensura remaneant tā nobilia entia/aut tps discretū ponere:cui⁹ instantibus operationes ipse in se mensurent. Hec enim sunt ipse mot⁹ spūalis angeloꝝ : cuius numerus est tps/p qd dicit aug.mouere deum spūalem creaturam. Multiplicatio aūt tpis discreti in pluribus angelis aut in eodē/iudicio meo non est necessaria nisi mālr : queadmodū ēt tempus cōtinuū quo nostra mensurant/mālr multiplicat in oib⁹ mobilibus:⁊ euum in omnibus euiternis.Consonū nāqꝫ rōni videt/vt sicut omnia euiterna simplicissimo euo mensurant/qd solū est euū formaliter ita ois operatio hmōi simplicissima opatione seu simplicissimo nūc illi⁹ mensuretur:⁊ silr omnis successio operationum/simplicissima successiōe. Talis aūt opatio ⁊ successio est ea q̄ in primo opante tpalr inuenit: quē constat esse supremum angelum/in quo vt dicet est etiā euū. Et qꝛ opationes intellectus sunt nālr priores ⁊ simpliciores opationibus voluntatis/erit vnū tēpus oium hmōi tpaliū:qd est primo mensura opationum succedētium in intellectu primi angeli:⁊ ex ꝯñti ⁊ extrinsece mēsura ceteraꝝ opationū tā suarū ꝗ alioꝝ spūaliū.Cū his tñ(vt dictū est)stat φ qsi mālr multiplicet hmōi tps iuxta numerum mēsuratoꝝ opeꝝ:eo qd vnum ⁊ multa/que cōsequunt ens/multiplicant cū rebus ipsis. Dixi āt quasi mālr:qꝛ non opꝫ φ omnino vniuoce saluet pportio temporū nostrorum ad tēpus cuius subiectū est primus motus/⁊ pportio hoꝝ temporum ad simplicissimum tempus eorum:sed sat est si est quasi talis.
¶Contra tertiā vero ppōnē.s.opatio beata mensurat eternitate pticipata/arguit idem in.4.di.49.q.6.Opatio beata non est immutabilior euiterno:ꝗ nō mensurat eternitate/sed euo.Cōsequētia nota.Et antecedēs probatur.Tū qꝛ opatio beata est simplr minus nobilis quam suba angeli beati:qm̄ suba est nobilior accñte. Tum qꝛ perfectio ipsius operatiōis beate non est immutabilior suba eiusdem opatiōis:qm̄ id quod inest alicui per accidens/nō est immutabilius eo quod inest per se.Cōstat aūt φ suba operationis mensuratur euo:ergo.¶Preterea . Eternum vt distinguitur contra euiternum/non solum est totū simul/sed est indefectibile carens potētia ad non esse:sed nullum creatum est hmōi.ergo .
¶Ad euidentiā huius difficultatis scito φ quāuis euū nihil aliud sit quam eternitatis participatio:distinguit tñ a.S. Tho.hic et in.3.ꝯ gē. ca.16.⁊ in.4.sen.49.q.1.ar.2.q.3.eternitas participata ab euo:non sicut perfectum a minus perfecto in eadē specie: sed sicut perfectius a minus perfecto diuersorum ordinum.Eternitas quippe cū sit propria mensura diuini esse/ participata eternitas consequenter est propria mensura esse diuini ordinis.Esse aūt diuini ordinis dico/quod possibile est cōnāle eē cuicunqꝫ creature facte aut factibili : de quo in qō. 12. latior erit sermo. Euum autem est mēsura esse immutabilis quidē sed naturalis ordinis. Et hec est per se primo dña inter eternitatem participatam ⁊ euum.Ex hac enim ⁊ alie dñe fluunt/⁊ omnes difficultates soluuntur. Quia enim operatio beata diuini est ordinis:ideo eternitate dicit mensurari participatiue.Hinc etiā oritur vis cōclōnis impugnate a sco.s.Intellectus creatus non potest ex se in opationē beatā.ergo mēsurat eternitate . Ex prio siquidem añte sequitur/ergo diuini est,ordinis : ⁊ post. ergo mensuratur eternitate.
¶Unde ad primā rōnem sco.negatur añs:qm̄ opatio beata dato φ ipsa in se non esset immutabilior euiterno:est tamē immutabilioris ordinis: qꝛ diuini.⁊ propterea dꝛ ⁊ est immutabilior ꝑm suum genus.Dixi autem dato φ non sit ⁊c.qꝛ minor mutatio sufficit ad non esse operationis beate ꝗ substantie angeli qꝛ hec exigit annihilationem.illa nō.Est ⁊ rursus immutabilior:qꝛ plura mutabilia immutabilius continet.vna siquideꝫ visio beata absqꝫ omni mutatione continet visiones omniuꝫ spectantiū ad vniuersum eminenter. Nullum aūt euiternum ad hanc immutabilitatem ascendere potest . ¶Ad probationem aūt primam dicit/φ sicut actus est simpliciter nobilior potentia:⁊ tamen substantia est simplr nobilior accidente:⁊ ratione primi actus intelligendi est nobilior materia prima ratione secundi econtra . Ita in proposito: ⁊ hec est vera φ substātia est nobilior accidente.Et similiter hec:φ esse diuini ordinis est nobilius esse naturali:⁊ propterea vtrunqꝫ est verū in diuersis ordinibus . Substantia quippe angeli est nobilior secundum esse nature.operatio autem beata secundum excellentiaꝫ deitatis.Et si proprie loqui volumus equiuoce comparari videntur.¶Ad secundam autem probationem negatur quod substantia operationis beate mensuretur euo. substantia eīm operationis et eius perfectio vna res numero sunt ⁊ eadem mensurantur mensura.vnde non solum beatitudo operationis sed ipsa operatio beata mensuratur eternitate participata. Falsum quoqꝫ est φ perfectio non sit immutabilior substantia operationis:eo modo quo distinguunt:quoniam substantia operatiōis si sine perfectione beatitudinis eēt in instāti tpis discreti mensuraretur.Perfectio āt deitatis mensuram eternitatis adducit:non eo modo quo accidens superinducitur : sed eo potius mō quo differentia generi adueniens naturam affert specificā . Et ppterea nō valet pbatio in opposituꝫ de deo quod inest per accidens. constat eīm φ natura generica aut quasi generica:ꝑm se nō talis aut tante pfectiōis:

gr perfectiõe differẽtie aduenientis: que tñ generi accidere ꝯcedit ꝑfectio
nem tãtã ac talem assequit: ita ꝙ vnũ ens ꝑfectũ sit: ⁊ sic est in proposito.
¶ Ad secũdam aũt obiectionẽ principaliter dr: ꝙ ꝓprie loquẽdo beatus
vt sic/caret potẽtia ad nõ esse beatũ: sicut celũ caret potẽtia ad nõ esse ro-
tũdum. Quẽadmodũ em̃ materia prima si reciperet formã vnã equiualẽ-
tem oĩbus formis gñabiliũ ⁊ corruptibiliũ careret potẽtia ad nõ esse illi⁹
forme. Ita intellect⁹
habẽs actum beatũ
caret potẽtia ad non
esse illius actus. Act⁹
enim ille est omniũ
bonorũ nõ aggrega-
tione/sed eleuatione
perfect⁹: ⁊ ideo beat/
ac immutabilẽ beatũ
reddit. Extẽso autem
vocabulo vt arguẽs
b 108 vtitur vocãdo poten
tiam non esse: poten-
tiam logicam vel ob
iectiuam dicitur: qđ
eternum per essentiã
opz carere oĩno potẽ-
tia ad non esse: non
aũt ꝑ participatiõez:
sed sat est vt distin-
guatur cõtra euiter-
num diuersitate or-
dinis: q2 illud/scz est
ordinis eterni ꝑ essen
tiã: istud ꝟo nature.
¶ Contra quartam
ꝓpositionem arguit
Scotus in scđo vbi
supra non aliter q̃ ꝯ
primam. s. esse substã
tiale habet/eundem
manẽdi modum q̃-
diu est quem habet
158 euiternum: q2 succes-
sione caret ⁊c. ergo.
Sed ad hoc non opz
alr respondere q̃ su-
perius. Nõ enim pe-
nes habere esse mo-
do successiuo vel per
manenti distinguun
tur mensure: sed pe-
nes mutabile ⁊ im-
mutabile: vt dictum
est. Sed aduerte hic
ꝙ Scotus ibidem ni
50 titur soluere rõnem
g.d.2.q. San. Tho. ad hoc in
1.ar.2. respõsione ad tertiũ
Et.5.q̃l. in precedenti articu-
q.4. lo factam. s. quia mo-
tus est mensura non
tãtum mot⁹ sed etiã
quietis. Ait enim ꝙ
substantia bouis ab-
solute mẽsurat euo:

tempus. esse autem qđ mensurat eternitas:
nec est mutabile: nec mutabilitati adiũctũ.
Sic ergo tempus habet prius ⁊ posterius:
euum autem non habet in se prius ⁊ poste-
rius: sz ei cõiungi possunt. eternitas autem
nõ hz prius neq3 posteri⁹: neq3 ea cõpatit.
Ad primum Ergo dicẽdum, ꝙ creature spiritua-
les quãtum ad affectiones ⁊ intelligentias
in quibus est successio mensurantur tempo
re[c]. Unde ⁊ Augu. ibidem dicit: ꝙ per tem-
pus moueri, est ꝑ affectiões moueri. Quã-
tum vero ad eorum esse naturale mensurã-
tur euo. Sed quantum ad visionem glorie
participant eternitatem. ¶ Ad scđm dicẽ-
dum, ꝙ euum est totum simul nõ tamen est
eternitas. q2 compatitur secum prius ⁊ po-
sterius. ¶ Ad tertium dicendum: ꝙ in ipso
esse angeli in se considerato non est differẽ
tia preteriti ⁊ futuri: sed solum ẜm adiũctas
mutationes. Sed quod dicimus angelum
esse vel fuisse vel futurũ esse, differt ẜm acce
ptionẽ intellectus nostri, qui accipit esse an
geli per cõparationem ad diuersas partes
tpis. Et cũ dicit angelũ esse vel fuisse sup-
ponit aliquid cũ quo eius oppositũ nõ sub-
ditur diuine potentie[e]. Cũ vero dicit futu-
rum esse nondũ supponit aliquid. Unde cũ
esse ⁊ nõ esse angeli subsit diuine potentie,
absolute cõsiderãdo põt deus facere: qđ es-
se angeli non sit futurũ. tamen nõ potest fa
cere qđ nõ sit dũ est: vel qđ nõ fuerit postq̃
fuit. ¶ Ad quartum dicendum, qđ duratio
eui est infinita: quia non finitur tẽpore. Sic
autem esse aliquod creatũ infinitum: quod
non finiat quodã alio; nõ est incõueniens.
¶ Utrũ sit vnum euũ tantum. Arti. 6.
A D sextum Sic ꝓceditur. Uidetur ꝙ non sit tantum vnum
euum. Dicitur enim in apo-
chryphis esdre, Maiestas et
potestas euorum est apud te domine.
¶ Preterea. Diuersorum generum diuer-
se sunt mensure. Sed quedam euiterna sunt

quies autẽ eius tempore: nec aliud et illa sequit rõne. Sed hec respõsio
nõ est sufficiens euasio qm̃ tempus comprobatur in lr̃a mensurare nõ so-
lum quietẽ sed rem quiescentẽ: qm̃ omne quiescẽs est mobile: omne autẽ
mutabile ẜm qđ mutabile mensurat tẽpore. Constat aũt ꝙ ẜm substantiã
nos sumus mutabiles. ergo ẜm substantiam temporales. Et stat vis rõ-
nis in hoc. Motus ⁊ quies substantialiter accepti. i. mutatio substantia-
lis ⁊ quies sub esse substantiali non solum in actu sed in potentia men-
surantur tempore. ergo esse substantiale nostrum mẽsuratur tempore. an
tecedens patet ex eo ꝙ actus ⁊ potentia ad eiusdem ordinis mensuram
spectant: vt ex primo celi. ⁊ 4. physi. habetur: cõsequentia autem tenet: ex
eo ꝙ potentia talis: substantialis est vt. 10. metaphy. dicitur.
¶ In responsione ad scđm occurrit dubiũ circa illam propositionem euũ
est totum simul. Impugnatur siquidem ab illa opinione refutata in lite
ra sic. Euum continue fit a deo ac per hoc potest deficere ab esse: ⁊ conse-
quenter põt annihilari: ac deinde iterum creari. igit non est totũ simul.
Et habes in scoto ⁊ in capreolo in. 2. di. 2. q. 2.
¶ Ad hec facile pz responsio ex dictis. euum nim siue euiternum nõ cõ-
tinue fit proprie loquendo: sed conseruatur a deo. Nec põt deficere ab esse
ex intrinseco: sed deus põt ipsuz annihilare. Et propterea nõ sequit. ergo
non est totũ simul. Si enim posset ex intrinseco esse plus/aut minus/aut
precise tm̃ ẜm durationẽ: tunc nõ esset totum simul: sed ex eo qđ deus po-
test. non sequitur hoc in nã eui seu euiterni. Nã enim rei nõ est metiẽda
ẜm vires diuinas: sz ꝓprias. In casu autez annihilationis ⁊ recreatiõis
dicitur ꝙ esset successio instantium mensurantium creationem annihila
tionem: ⁊ recreationẽ: ⁊ nõ ipsius eui. Instantia enim illa nihil eui sunt:
sz sunt partes tẽporis discreti cuius iam meminim⁹. Idẽ enim esset tunc
iudiciuz de illo angelo sicut esset de duob⁹ angelis: quorũ vnus pri⁹ alte

ro crearetur. vtitur enim euo tunc ille vnus quasi duo.
¶ In respõsione ad 3m. Aduerte ꝙ ibi distinguitur esse angeli dupliciter.
ter. vno modo absolute. ⁊ sic non habet preteritum nec futurum: sed sub-
ditur diuine potentie: ⁊ potest non esse per potentiam in alio. Alio mo-
do vt coexistens differentijs temporis realis vel imaginarij: ⁊ habet pre
teritum ⁊ futurum: ⁊ sic dicimus ꝙ fuit ⁊ ꝙ erit. ⁊ sic ẜm futurum subdit

in genere corporaliũ. s. corpora celestia: que-
dam vero sunt spirituales substãtie: scilicet
angeli. Non ergo est vnum euum tantum.
¶ Preterea. Cum euum sit nomen dura-
tionis: quorum est vnum euum est vna du-
ratio. Sed non omnium euiternorũ est vna
duratio: quia quedam post alia esse incipiũt
vt maxime patet in animab⁹ humanis. Nõ
est ergo vnum euum tantum. ¶ Preterea.
Ea que non dependent abinuicem nõ vidẽ
tur habere vnam mensurã durationis. Pro
pter hoc enim omnium temporalium vide-
tur esse vnum tempus: quia omniũ motuũ
quodãmodo causa est primus motus: qui
prius tempore mensuratur. Sed euiterna
nõ dependẽt abinuicẽ: q2 vn⁹ angelus non
est causa alteri⁹. Nõ ergo est vnũ euum tm̃.
Sed contra. Euum est simplicius tempore ⁊ ꝓ-
pinquius se habens ad eternitatem. Sed
tẽpus est vnũ tm̃. Ergo multo magis euũ.
Rñdeo Dicẽduz: ꝙ circa hoc est duplex opinio. Quidam enim
dicũt, ꝙ est vnum euum tm̃: quidã ꝙ multa.
Qđ aũt horum veri⁹ sit: oportet ꝯsiderare
ex causa vnitatis temporis. In cognitionẽ
em̃ spiritualiũ per corporalia deuenimus[c].
Dicunt autem quidam esse vnum tempus
omnium temporalium propter hoc qđ est
vnus numerus omnium numeratorũ: cum
tempus sit numerus ẜm philosophũ. Sed
hoc non sufficit: quia tempus nõ est nume-
rus, vt abstractus extra numeratum: sed vt
in numerato existens. Alioquin non esset
continu⁹: quia. 10. vlne panni cõtinuitatem
habent nõ ex numero: sed ex numerato. Nu
merus autem in numerato existens non est
idem omnium: sed diuersus diuersorum.
Unde alij assignant causam vnitatis tempo
ris ex vnitate eternitatis: que est principiũ
omnis durationis. Et sic omnes duratio-
nes sunt vnum: si consideretur eorum prin-
cipium. Sunt vero multe, si cõsideretur di
uersitas eorum, que recipiũt durationem
ex influxu primi principij. Alij vero assi-

diuine potentie: non
ẜm preteritum. Quia
supponitur incõpossi
bile vt in litera dicit.
Et nota ꝙ autoritas
hierony. ad marcel-
lam/solus deus non
nouit preteritũ ⁊ fu/
turũ. ⁊ similiter Au-
gusti. presens si stat
est eternitas. ⁊ simi-
les intelliguntur ẜm
se: ⁊ oĩa q̃ in eis sunt.
Angelus enim ẜm af
fectiones habet pre-
teritum ⁊ futurum: si
militer euũ patet ad
iũcta nõ stat: vt in p̃-
cedẽti arti. dictũ est.
¶ Super arti. 6.
I N titulo v-
num nume
ro. ¶ In cor
pore. 4. pri
mo ponunt opiniões
diuerse de q̃sito. Se-
cundo ponitur via di
scutiendi q̃ opinio sit
verior ⁊ dicitur ꝙ ex
causa vnitatis tẽpo-
ris est procedẽdum:
⁊ ꝓbatur: quia in co-
gnitione spiritualiũ
ꝑ corporalia peruẽni
mus. Tertio ipsam
viam ingreditur vbi
4. opiniones de cau-
sa vnitatis tpis affe-
runtur. Prima ex vni
tate nũeri. 2a ex vni
tate principij. s. eter-
nitatis. 3a ex vnitate
primi subiecti. s. ma-
terie pme. 4a ex vni
tate primi motus. Et
prima quidem repro
batur sic. tempus nõ
est numerus absolu-
te: sed numeratus in
motu. s. cõtinuo. ergo
non ex vnitate nume
ri est vnus. Secunda
ꝟo ⁊ tertia simul sic.
Tempus est vnũ sim
pliciter. ergo non est
vnũ principio. ⁊ sub-

secto remoto tãtum tz sequela. q2 vnũ subiecto vel principio sunt vnũ ẜm
quid. Quarta aũt ꝓbatur sic. primus motus est simplicissimus. ergo mẽ
sura ceterorum. ergo comparatur ad tempus non solum, vt mensuratum
ad mensurã: sed vt subiectũ ad accidẽs. ergo ex eius vnitate est tempus
vnũ. cõsequentia prima ꝓbat ex. 10. metap. Alie vero relinquunt per se
note: qm̃ constat ꝙ quantitas primi mensurati est ipsius mẽsura coniun
cta: ceterorũ vero separata. Et propterea non multiplicat ad multiplica-
tionẽ ceterorũ: sed primi tm̃. sicut vlr accidẽs multiplicatur ad multipli
catur ad multiplicationẽ subiecti. cũ ergo primũ nõ multiplicatur: ergo
nec mensura vt in ꝓposito. Quarto principalr ex ista assignata via ad q̃-
siti rñsionẽ inducit: iuxta duas opiniones de angelis duas cõclusiones
ponẽs. Altera est. eua sunt multa. ꝓbat. prima euiterna sunt multa. ergo.
Altera est. euũ est vnũ tm̃. ꝓbat primũ euiternũ est vnũ tm̃. ergo. Añs fuit
ipse opiniões diuerse. ꝯñe fundant sup ꝓcessu facto de vnitate tpis: cui⁹
radix fuit mẽsura multiplicat ad multiplicationẽ pmi mẽsurati. ⁊ qm̃ ex
his nõ hr rñsio ad q̃situ certa: iõ subdit tenẽdã esse scđaz ꝯclõnẽ. Q2 ꝓba
bilior ẽ illi⁹ opinio vt inferi⁹ patebit. ⁊ sic ꝯclõ rñsiua est. Euũ est tm̃ vnũ.
¶ Aduerte h̃ ꝙ sicut dz motus hz ꝓpriũ prius ⁊ posteri⁹ in seipso: ita et
hz ꝓpriũ numerũ numeratũ illoꝝ: ⁊ ꝯñr ꝓpriũ tps: sz. ȷm̃ nõ cuiuslz mot⁹
numerus est certificatiuus oĩum motuum ex nã sua: sz tm̃ numer⁹ primi
motus ꝑ eius simplicitatẽ maximã. iõ solus primi motus numer⁹ tpis
ꝯplete rõnẽ hz. Et ppea tps est vnũ numero formalr cõpleteq3 sumptũ: et
sunt multa tpa q̃si mãlr seu incõplete. Et silr est iudiciũ de euo. Eodẽ em̃
mõ est vnũ ⁊ multa. Utrũ aũt euũ sit accñs: aut esse aut essentia euiterni
in qõne speciali querendum est. Metaphysici quippe negocij hoc est.
¶ Circa ea q̃ his definita sunt ꝯplur? sunt dubia. Prio nãq3 sco. i. 2. di. 2.
q. 3. reprehẽdit ꝙ pm euiternũ mẽsuret euo q̃uis ipsum pm sit extrinseca

sura alioꝝ. Unica rõne. Mẽsura ex nã rei est notior ex nã rei mẽsurat or: sz
nihil est in primo euiterno notius ipsa substãtia euiterni. & nihil est i eo
qđ habeat rõnẽ mẽsure substãtie ei⁹. Durãd⁹ ãt reprehẽdit mẽsurationẽ
extrinsecã vnius euiterni ꝑ aliud euiternũ triplr. Prio sic. Illud cui⁹ du-
ratio est certior ex ꝓpria rõne q̃ ex ꝯparatiõe ad intrinsecũ: nõ mẽsurat
ẜm durationẽ ꝑ extrinsecũ: sz euiternũ est hmõi. ꝓbat: q2 ꝓpria ei⁹ rõ ẽ eẽ
immutabile ẜm nãz.
Secũdo duratio infi-
nita non est mensura
bilis. ergo. Tertio nõ
q̃tũ non est mẽsura-
bile. ergo. tz sequela:
q2 euũ caret successio-
ne. hec ⁊ plura alia re
citantur a Capreolo
in 2°. dist. 2a cõsulto
tñ obmissis ceteris di
cemus: vnde omnia
soluentur.
¶ Ad euidentiã igit
huius scito ꝙ vt ex di
ctis patere iam põt
150 euiternum non mẽsu
264 ratur euo siue intrin-
sece siue extrinsece ꝑ
modũ q̃titatis cõti-
nue aut successiue aut
530 etiã discrete sed ꝑ mo
dũ vnitatis: qm̃ euuz
est indiuisibile totuz
simul ⁊c. Cum enim
euũ sit vnitas immu
tabilis vite mutabili
tati coniuncte: q̃to a
liquod mutabile mi-
nus est immutabili-
tati ꝯiunctũ tanto est
immutabili⁹ ⁊ min⁹
a b. compositũ. Ac ꝑ hoc
411 c d. simplicius: ⁊ ꝯñr ma-
gis vnũ: supponim⁹
autem nũc ꝙ euiter-
nũ q̃to inferius tãto
264 pluralitati maiori. cõ
250 iunctius est. vñ et hz
species min⁹ vniuer-
sales ⁊ opationes mi
nus ambientes loco
rũ aut corpoꝝ. Et ꝓ-
pterea supremũ eui-
ternũ tanq̃ maxime
immutabile inter im
mutabilia sic. i. muta
tioni iuncta: est maxi
me vnũ: ⁊ ꝯñr ex natu
ra sua hz: vnde per ac
cessum ⁊ recessum ab
eo: cetera euiterna vt
sic mensurantur ex-
trinsece. ¶ Ad scotuz
ergo negatur minor.
Dico nãq3 ꝙ euũ exi-

gnant cãm vnitatis tpis ex pte mãe prime
q̃ est primum subiectũ motus cuius mensu
ra est tempus. Sed neutra assignatio suffi
ciens videtur: q2 ea q̃ sunt vnũ principio vl
subiecto: ⁊ maxime remoto nõ sunt vnum
simplr: sed ẜm quid. Est ergo rõ vnitatis
temporis vnitas primi motus, ẜm quẽ: cum
sit simplicissimus: oẽs alij mensuranẗ: vt dr
in 10. metaph. Sic ergo tps ad illũ motum
comparatur non solum vt mensura ad mẽ
suratũ: sed etiã vt accidens ad subiectũ. Et
sic ab eo recipit vnitatem. Ad alios autem
motus cõparat solum: vt mensura ad men
suratum. Unde scđm eorũ multitudinem non
multiplicatur: q2 vna mẽsura sepata multa
mensurari possunt. Hoc igit habito sciẽdũ
ꝙ de substantijs spũalibus duplex fuit opi-
nio. Quidã enim dixerũt ꝙ oẽs processerũt
a deo in quadã equalitate: vt Orige. dixit[c]:
vel etiam multe earũ. vt q̃dã posuerunt[c].
Alij vero dixerunt ꝙ oẽs sube spũales pro
cesserunt a deo quodaz gradu ⁊ ordine. Et
hoc videtur sentire Dio. qui dicit. 10. cap.
ce. hierar. ꝙ inter subas spũales sunt pme,
medie, ⁊ vltime, etiã in vno ordine angelo-
rum[c]. Secundũ igitur primam opinionez
necesse est dicere ꝙ sunt plura eua scđm ꝙ
sunt plura euiterna prima equalia. Scđm
autem secundam opinionẽ oportet dicere
ꝙ sit vnum euũ tm̃: q2 cũ vnũquodq3 mẽsu-
retur simplicissimo sui generis: (vt dr in. 10.
metaph.) opz ꝙ esse omnium euiternorum
mensurenẗ esse primi euiterni: qđ tãto est sim
plicius q̃to prius. Et quia secunda opinio
verior est, (vt infra ostẽdetur[c]:) concedim⁹
ad presens vnum esse euum tantum.
Ad primum Ergo dđm: ꝙ euuz aliq̃n accipit ꝓ se-
culo: quod est periodus durationis alicu-
ius rei. Et sic dicũtur multa eua: sicut mul
ta secula. ¶ Ad secũdũ dđm, ꝙ lz corpa ce-
lestia ⁊ spũalia differãt in genere nature: ta
men conueniunt in hoc ꝙ habẽt esse intrãs
mutabile. Et sic mensuranẗ euo. ¶ Ad ter-
tiũ dđz ꝙ nec oĩa tpalia simul incipiũt, ⁊ tñ

stens in primo euiterno siue sit eius substantia aut existentia siue non:
est notius in ratione mensure ipsa euiterni substantia vt immutabilis.
quoniam euum nihil aliud est quam vnitas per modum mensure talis
immutabilitatis: ac per hoc ipsum euum est formaliter vnitas: cui pri-
mo debetur ratio mensure: vt pz. 4. ⁊. 10. meta. suba autem sic immuta-
bilis est denominatiue vna: ⁊ hanc denominationem importat ly euiter
num. Constat aũt vlr quod id quod est formaliter tale est certius et no-
tius ex natura rei eo quod est denominatiue tale. Quãuis igitur substã-
tia angeli sit simpliciter notissimũ omnium que in eo sunt: euum tñ in
genere seu in ratione mensure est notius illius substantia: sicut quãuis
suba corporea sit notior secundum se quantitate: in genere tamen men-
sure quantitas est notior secundum se.
¶ Ad durandum vero respõdendũ est negãdo maiorẽ: vt pz in perfectio
ne ⁊ mensura quiditatiua. Perfectio nãq3 quiditatiua melius cognosci-
tur ex intrinseco quam ex extrinseco. ⁊ tamen vnaqueq3 quiditas mensu
ratur prima quiditate sui generis: est ergo sophysma ẜm non causam vt
causam. non enim causa mensure extrinsece est melior certitudo ab extra
quam intra. Sed dependentia certitudinis intrinsece ab extrinseca: vt
a simpliciori vt dictum est. Ad secundum vero et tertium similiter dici-
tur quod nihil valent de mensurabili per vnitatem. Infinitum em̃ ⁊ nõ
quantum vniformitatis rationem non subterfugiũt. Re-
stat adhuc dubium qđ sit illud pm euiternũ: sed qm̃ ꝑ ac-
cidens esset huic proposito/ q2 tractatu de angelis dicitur.
¶ Super questionis. 11. Arti. 1.
C Irca ordinem questionis huius: ⁊ precedentium dubium
est: quoniam vnum prius conuenit enti quam simplicitas
et immutabilitas et reliqua tractata a questione tertia hucusq3. ergo in-

cõuenienter/vltimo loco tractatur de vnitate. añs ꝓbat. qm̃ oẽ ens est vnũ.
nõ ãt simplex nec immutabile. prius ãt est a quo nõ ꝯuertitur ꝯsequẽtia.
¶ Ad hoc dr ꝙ sicut tractat⁹ de aĩalis nã ẜm oĩa p̃dicata q̃ditatiua/ p̃ce
dit tractatũ de vnitate aĩalis: ita tractat⁹ de nã diuina p̃z oĩa p̃dicata q̃si
q̃ditatiua p̃cedit tractatũ de vnitate illi⁹. qm̃ vnitas est q̃si passio entis:
⁊ vnitas talis rei est q̃si passio illi⁹. Quatuor ãt de q̃bus tractatũ hacte-

oĩum est vnum tẽpus ꝑ primũ qđ mẽsuranẗ
tpe. Et sic oĩa euiterna hñt vnũ euũ ꝑ pri-
mum: etiam si nõ oĩa simul incipiãt. ¶ Ad
quartũ dđm ꝙ ad hoc ꝙ aliqua mensurenẗ
per aliquod vnũ: non reqriẗ ꝙ illud vnum
sit causa omnium eoꝝ: sed ꝙ sit simplicius.
¶ De vnitate diuina. Q̃o. xj.
P Ost Premissa considerãdum est de diuina
vnitate. ¶ Et circa hoc que-
runtur. iiij. ¶ Primo vtrum
vnum addat aliquid supra
ens. ¶ Secundo vtrum op
ponantur vnum ⁊ multa. Tertio vtrum de-
us sit vnus. ¶ Quarto vtrum sit maxime
vnus.
¶ Utrum vnum addat aliquid supra
ens. Arti. j.
A D primũ Sic ꝓceditur. Uĩ, qđ
vnũ addat aliquid supra ens.
Omne enim qđ est in aliquo
gñe determinato se hz ex ad-
ditione ad ens: qđ circuit oĩa gña. Sz vnũ
est in genere determinato: est em̃ principiũ
numeri: qui est speciei quãtitatis. ergo vnũ
addit aliquid supra ens. ¶ P̃. Quod diui-
dit aliquod cõe se hz ex additione ad illđ.
Sed ens diuidiẗ per vnum ⁊ multa. Ergo
vnum addit aliqđ supra ens. ¶ P̃. Si vnũ
non addit supra ens: idem esset dicere vnũ
⁊ ens. Sed nugatorie dr, ens ens. Ergo nu
gatio esset dicere ens vnum. Quod falsum
est. Addit igitur vnum supra ens.
Sed cõtra Est qđ dicit Dio. vl. c. de di. no. Nihil est
existium non participans vno. Qđ nõ esset
si vnum adderet supra ens: quod contrahe
ret ipsum. ergo vnum non habet se ex addi
tione ad ens.
Rñdeo Dđm: ꝙ vnũ nõ addit supra ens rẽ aliquã: sz tm̃ negatio
nẽ diuisiõis. Unum. n. nihil aliud sigñat q̃
ens indiuisuz. Et ex h̃ ipso appet ꝙ vnũ cõ
uertiẗ cũ ente. Nã oẽ ens, aut est simplex:

nus est: post questio-
nem an est de nã diui
na. s. simplicitas ⁊ ꝑfe
ctio: infinitas ⁊ imu-
tabilitas: in latitudi
ne quiditatiuorum
p̃dicatoꝝ clauduntur:
vt pz inductiue. ⁊ iõ
prius de illis pertra-
ctatũ est ⁊ ad eorũ cõ
plementũ inserte sũt
qões de bonitate de
existẽtia dei in reb⁹ de-
q3 eternitate. Et sic
quasi expedita quidi
tate ad passionem pri
mam: scilz vnitatem
deuenit. hanc autez
esse mẽtem authoris
ex introductione qõ-
nis tertie superi⁹ in
lr̃a posita cõijcere po
tes. ibi. n. hec quinq3
tractãda ꝓponũtur. 51.
Nec obstat obiectio j.q.30.
allata. negatur em̃ ꝙ art.3.c.
vnitas sit prior supra Et 1.d.
dictis. Et ad ꝓbatio- 24.3.c.
nẽ dr/ꝙ prius est a q̃ Et.3.
nõ cõuertiẗ ꝯña rõne met.li.
sui/ nõ aũt si rõne al- 12.⁊.13.
terius. U. g. esse colo- fi.
ratũ respectu hois ẽ
a quo nõ ꝯuertiẗ ꝯña
nõ tamẽ est prius ho-
mine: q̃uis sit cõius
predicatũ: ⁊ h̃ q2 colo
ratum nõ rõne sui: sz
ratione subiecti sui ẽ:
a quo non cõuertitur
ꝯña. rõne nãq3 subti
valet: est homo: ergo
est coloratum ⁊ nõ ecõ
uerso. Un̄ id a quo nõ
cõuertitur ꝯña ẽ pri⁹/
vel includit aliqđ pri⁹
us rõne cuius nõ con
uertitur ꝯña. ⁊ sic in
proposito. vnũ nõ est
formaliter prius: sed
includit ens/ratione
cuius non valet se-
quela. est vnum. ergo
immutabile. sed ecõ-
uerso.
¶ Titulus clarus.

¶ In corpore due conclusiones. Prima directe rñsiua quesito. vnum ad-
dit supra ens non rem aliquam: sed solam negationẽ diuisionis. ꝓba-
tur. vnum nihil aliud sigñat q̃ ens indiuisum. ergo. Secũda ꝟo cõclusio
est corollaria. vnum conuertitur cũ ente: ⁊ nihilominus ꝓbaẗ. Esse cuius-
libet rei consistit in indiuisione. ergo. antecedens probatur dupliciter.
primo inductiue in esse simpliciũ ⁊ cõpositoꝝ: scđo a signo: quo vnũqđq3
custodit suam vnitatem sicut entitatem: omnia patent clare in lr̃a.
¶ Circa primam cõclusionẽ occurrit dubiũ ex duplici capite. qm̃ ⁊ Aui.
tenet vnũ addere rẽ aliquã supra ens. ⁊ scotus tenet addere realitatem
quãdam. Sed q2 cõtra Aui. positionem in. 4. meta. ab Arẽt. ⁊ hic dispu-
tatur in lr̃a. Sco. opinio in. 4. me. tangenda est. Putãs ergo vnum signa
re passionem entis/dicit ipsum importare formaliter rem positiuã/ean-
dem realiter ipsi enti: sicut vniuersaliter tenet passionem identificari ꝑ
prio subo. Probareq3 nituntur sequaces eius intentum ibidem multipli
citer. Primo vnum formaliter. i. vt distinctum contra ens est idem rea-
liter quod ens. ergo est aliquid positiuũ. tenet seq̃la: q2 negatio nõ potest
idẽtificari enti reali. Scđo vnũ formalr est extra nihil vtpote entis pas-
sio. ergo est positiuum. Tertio vnũ formalr hz rõnẽ prime mensure et
principij numeri. ergo vt prius. Quarto vnũ dicit ꝑfectionẽ simplr. ergo.
probatur añs. tum q2 in vnoquoq3 est melius ipm q̃ non ipsum. Tũ q2
fit reductio ad summe vnum: sicut ad summe bonum ⁊ iustum ⁊c. hoc em̃
est proprium perfectionum simpliciter.
¶ Ad hec breuiter rñdeẗ. ⁊ pmo q̃dẽ distinguiẗ añs: q2 eẽ idẽ ꝯtingit du-
plr. s. positiue ⁊ negatiue. Unũ ãt formalr ẽ idẽ enti negatiue: q2 nõ aliaz
nãz sigñat: sz eãdẽ alio mõ/ vt dr. 4. met. ⁊ sic ꝯñtia nihil vz. ¶ Ad 2m ꝟo
dr ꝙ vnũ formalr nõ ẽ magis ex nihil q̃ alia ꝑuatiua seu negatiua i gñe.
est & extra nihil sic: ⁊ tũc negaẗ ꝯña. ¶ Ad 3m ãt negaẗ ꝯña. qm̃ mẽsurare

Universidad de Deusto Biblioteca

Universidad de Deusto Biblioteca

aut cõpositũ. Qđ aũt est simplex est indiuisum, et actu et potentia. Qđ aũt est cõpositũ non h3 esse quãdiu partes eius sunt diuise: sed postq̃ cõstituũt et cõponũt ipsum compositum. Unde manifestum est q esse cuiuslibet rei consistit in indiuisione. Et inde est q vnũquodq3 sicut custodit suum esse: ita custodit suam vnitatem.

Ad primum Igr dõm, q quidã putãtes idẽ eẽ vnũ qđ conuertit cũ ente, et quod est principium numeri: diuisi sunt in cõtrarias positiones. Pythagoras enim et plato videntes q vnũ qđ conuertit cũ ente, non addit aliquã rem supra ens: sed significat substantiam entis put est indiuisa. existimauerunt sic se habere de vno qđ est principium numeri. Et qr numerus componit ex vnitatibus: crediderunt q numeri essent sube oĩum rerũ. Ecõtrario aũt aui. considerãs q vnũ qđ est pncipiũ numeri addit aliquã rẽ supra subam entis. (alſ numerus ex vnitatibus cõpositus nõ eẽt spẽs quãtitatis.) credidit q vnũ qđ cõuertitur cum ente, addat rem aliquam sup subam entis: sicut album supra hominem. Sed hoc manifeste falsum est. qr quelibet res est vna per suam subam. Si enim p aliquid aliud esset vna q̃libet res: cum illud iterũ sit vnum: si esset iterum vnum per aliquid aliud esset abire in infinitũ. Unde standum est in pmo[c]. Sic igit dõm est q vnũ qđ cõuertitur cum ente: nõ addit aliquã rẽ supra ens[c]: sed vnum qđ est pncipium numeri addit aliquid supra ens, ad gen° quãtitatis pertinẽs. ¶Ad scđm dicendũ q nihil phibet id qđ est vno modo diuisum, esse alio modo indiuisum: sicut quod est diuisum numero est indiuisum fm spẽm. Et sic contingit aliquid esse vno modo vnum: alio modo multa. Sed tamẽ si sit indiuisum simpliciter: vel qr est indiuisum fm id qđ ptinet ad essentiam rei licet sit diuisum quãtum ad ea que sunt extra essentiam rei: sicut qđ est vnũ subiecto et multa fm accidentia: vel quia est indiuisum in actu, et diuisum in potentia. sicut qđ est vnũ toto et multa scđm partes: huiusmodi erit vnum simpliciter, et multa scđm quid. Si vero aliquid econuerso sit indiuisum fm quid et diuisum simpliciter: vtpote qr est diuisum fm essentiam: et indiuisum fm ratione: vel fm principium siue causa. inerunt multa simplr. et vnũ fm quid: vt que sunt multa numero: et vnum spẽ; vel vnũ pncipio. Sic igit ens diuiditur p vnum et multa[c]: q̃si p vnũ simplr: et multa fm quid.

Nã et ipsa multitudo non contineretur sub ente: nisi cõtineret aliquo mõ sub vno. Dicit. n. dio. vlt. c. de di. no. q nõ est multitudo nõ participans vno: sed q̃ sunt multa partibus sunt vnũ toto: et que sunt multa accidẽtibus sunt vnũ subo: et q̃ sunt multa numero sunt vnum spẽ: et que sunt spẽbus multa sunt vnum genere: et que sunt multa processibus sunt vnũ principio. ¶Ad tertiũ dõm q ideo nõ est nugatio cũ dicitur ens vnum. qr vnum addit scđm rationem supra ens.

¶Utrũ vnũ et multa opponant. Arti. 2.

Ad Scđm sic pcedit. Videt q vnũ et multa non opponantur. Nullum enim oppositum predicatur de suo opposito. Sed oĩs multitudo est quodãmõ vnum: vt ex pdictis patet[c]. ergo vnum non opponit multitudini. ¶P̃. Nullum oppositũ cõstituit ex suo opposito. S3 vnum constituit multitudinem. Ergo non opponitur multitudini. ¶P̃. Unum vnũ est oppositum. S3 multo opponitur paucum. Ergo non opponit ei vnum. ¶P̃. Si vnũ opponitur multitudini. opponitur ei sicut indiuisum diuiso: et sic opponetur ei vt priuatio habitui. Hoc autem videtur inconueniẽs. qr sequeretur q vnum sit posteri° multitudine. et diffiniatur per eã: cum tamẽ multitudo diffiniatur per vnum. Unde erit circulus in diffõne: qđ est inconueniens. Non ergo vnum et multa sunt opposita.

Sed contra. Quorũ rationes sunt opposite: ipsa sunt opposita. Sed ratio vnius 9sistit in indiuisibilitate. ratio vero multitudinis diuisionem cõtinet. Ergo vnum et multa sunt opposita.

Rñdeo Dõm. q vnũ opponit multis: s3 diuersimode. Nã vnũ qđ est principium numeri opponitur multitudini qui est numerus: vt mensura mensurato. Unũ. n. habet rationẽ pme mensure: et numerus est multitudo mensurata per vnũ: vt p3 ex. 10. metaphysice. Unũ vero qđ cõuertitur cu3 ente opponit multitudi per modum priuationis vt indiuisum diuise.

Ad primũ Ergo dõm, q nulla priuatio tollit totalr esse: qr puatio est negatio in subo fm phm[c]. S3 tñ oĩs puatio tollit aliqđ eẽ. Et iõ in ente rõne sue cõitatis accidit q puatio entis fundat in ente: qđ nõ accidit in puationib° formarũ spẽaliũ: vt vis° vel albedis: vel alicui° hmõi. Et sicut est de ente: ita est de vno et bo

de positiuis et negatiuis. nõ solũ. n. in generib° entiũ simplicissimũ mẽsurat reliqua: s3 et in generib° egritudinũ et pctõrũ: vt p3 in moralib°. Minimũ enim in vitijs gule mẽsura est reliquorũ: et minimũ absolute, i. vnũ mẽsurat multitudinẽ absolute. vtrũq3 tñ est negatiuũ. s. multitudo et vnũ: vt in lra huius q̃õnis dr. Idẽ aũt itelligo numerũ trãscẽdentẽ et multitudinẽ absolute: et pptere a 9ñs est negatiui numeri negatiuũ pũm eẽ. ¶Ad 4m negat aũs. Unũ n. non dicit perfectionem nisi diuisio priuata dicat imperfectionẽ. Unde sicut relatio formaliter non dicit perfectionẽ simpliciter: ita nec vnitas ei°: alioquin paternitas et filiatio diuine essent simul imperfecte: qr non vna. Et sicut esse substantiale dicit perfectionem ita et vnitas ei°. Abstrahit ergo vnum a perfectione, et imperfectiõe. ¶Ad pam vero probationem ex diffinitione Ansel. dr q deficit hic illa particula melior. Qm qđ nõ est bonum: nõ põt esse meli°. ¶Ad 2am vero dicit q reductio illa non est propria p fectiõib° simpliciter: sed communis etiam negatiuis generalibus. Unde fit reductio ad summe immutabile ad summe immateriale et c. Quãuis etiam posset congrue dici q quia vt dicitur. 4. et 7. meta. analogum absolute inuestigatum querit pmo: ac p h pmo vnũ qđ ẽ vnũ subale ẽ pfectio simplr: et reducit ad summe vnũ: s3 ex hoc nihil habetur cõtra intentũ nostrũ: qr rõne sube quã implicat pfectio ista inest. ¶In rñsione ad pm. Aduerte q scotiste inuehunt 9tra rationẽ Auer. in. 4. meta. cõmẽt. 3. cõtra aui. qua hyfus est. s. tho. Aiũt enim q est sophysma figure dictionis. qm mutat quo in qđ. Id nãq3 quo res est vna; est vnũ vt quo: non vt quod. et ideo nõ sequitur processus in infinitũ: sicut nec ab albo et albedine, S3 h reprehensio valde rudis est. Tũ quia cõstat in transcendentibus concretum vere predicari de abstracto. Entitas enim est ens: et vnitas vna: ac per hoc non mutatur quo in quod. Sed vtitur ratio ipso quo vtroq3 modo. s. vt quo et quod. Et ideo optime concludit: nec est simile de albo et albedine: quia non est alba. Tum quia si vnum addit naturam aliam supra ens, puta supra hõiem aut leonem qua ratione hic est. vera natura hominis est vna. Eadem erit vera natura vnitatis est vna. omnis enim natura vna est. Nec excusat hoc adiacentia nature. s. quia nature vnitatis semper inest alij: et propterea est quo. Commune namq3 est omni nature siue subsistenti siue inexistenti esse vnam, vt patet in accidentibus. ergo stat ratio in suo robore. De vno autem quod est principium numeri quale accidens sit, presentis non est negocij, sed erit questio specialis.

¶In responsione ad secundum nota diligenter: quoniam hoc argumentum fluctuare facit eruditos: quia non penetrant hanc responsionẽ. Scito q resp° litere stat in illis verbis. Ens diuiditur per vnum et multa quasi per vnum simpliciter: et multa secundum quid. Et ly simpliciter et secundum quid: non determinant ly vnum aut ly multa: sed determinãt ly diuiditur. Et est sensus: q ens diuiditur simpliciter per vnum, et fm q̃d per multa. i. vnum continetur simpliciter sub ente: multa autem scđm quid. vnde et statim hoc probatur in litera. Nam et ipsa inquit multa non cõtinentur sub ente, nisi vt participant vno. Et qm cõstat q nã talis diuisionis est: q mẽbrum simplr equatur diuiso absolute sumpto. Et meritorie qm mẽbrum fm quid non sapit diuisum nisi fm quid. Ideo stat respon° optime: et q vnũ conuertitur cum ente: et tamen est diuisionis membrum. Exemplũ hui° est. si distinguit homo in hominẽ in actu: et hominem in potẽtia. Et similiter domus in domum in actu et potẽtia et c. Reliqua in hac respõsione posita sunt ad perfectionem doctrine, et ad explanationem intẽti: quoniã et vnitas simpliciter q̃ fm quid: et multa tã simpliciter q̃ scđm quid vno participant.

¶Super arti. 2.

Titul° clarus. ¶In corpore vna conclusio respõsiua quesito affirmatiue. vnum opponitur multis. diuersimode probatur. vnum pncipium numeri opponitur numero vt mensura mẽsurato. vnum autem conuersum cu3 ente: opponitur vt indiuisum diuiso. ergo. Antecedens pro prima parte pbatur ex 10. meta. qr vni pmo conuenit mensura et numer° est multitudo mẽsurata. pro 2a p3. 9ña aũt est euidẽs qr alia ẽ oppositio relatiua. alia priuatiua. ¶Aduerte h q quãuis litera intẽdat de diuersis vnitatibus et multitudinibus loqui. Ex hac tamẽ doctrina optime deducere poteris: q eadẽ vnitas diuersimode sumpta: sc3 vt pnm numeri: et vt indiuisa opponit diuersimode eidem multitudini diuersimode sũpte: scilicet sub ratiõe numeri: et sub ratiõe diuisi. Et sic hic distinctio erit: quãq3 rerũ: quãdoq3 rõnum. et q̃ est rationum cõuenit vtriq3 vni et vtriq3 multitudini. qm et vnum conuersum cũ ente principium est numeri transcendentis: et vnũ in predicamento q̃titatis est indiuisum.

¶In responsione ad 2m dubiũ occurrit qũo verificat q multitudo 9ponitur ex vnitatibus, nõ fm id qđ habent de indiuisione, sed fm id qđ habent de entitate. hoc. n. in multitudine trãscendenti de q̃ litera loquitur manifeste est impossibile. Quoniam aut hic est sermo de multitudine vt multitudo est: aut de rebus multis. Non de rebus multis: vt patet ex vi argumenti: et respõsionis: cũ dicitur: q multitudo ẽ3 totum etherogeneum. De ipsa autẽ multitudine constat, q non componitur ex rebus vnis, sed ex vnitatibus. Alioquin multitudo transcendens vt multitudo est esset substantia, vtpote ex substantijs rerum composita.

¶Ad hoc dicitur q tam vnum q̃ multa trascendenter sumi possunt dupliciter. Uno modo substãtialiter. alio modo complectiue seu formaliter. Si sumantur primo modo: cõstat q multitudo componitur ex reb° vnis: et q est substituta seu ens reale: et sic videtur secũdum planum litere sensum textus i° interpretandus. Et si obijciũtur. ergo nõ loquitur de mul

b 29

a 35

e 175

no: quod conuertit cũ ente. Nã priuatio boni fundat in aliquo bono: et silr remotio vnitatis fundatur in aliquo vno. Et exinde cõtingit q multitudo est quoddã vnũ: et malum est quoddam bonum: et non ens est quoddã ens[c]. Non tamen oppositũ predicat de opposito: qr alterum horũ est simplr et alterum fm quid. Quod enim f3 quid est ens (vt in potentia) est non ens simplr. i. actu: vl quod est ens simplr in genere sube, est non ens fm quid quãtum ad aliquod esse accidentale. Similr ergo quod est bonum fm quid est malum simplr: vel econuerso: et similiter quod est vnum simplr est multa f3 quid, et econuerso. ¶Ad secundum dõm: qđ duplex est totũ. Quoddã hõgeneũ qđ componitur ex similibus ptibus: quoddam vero etherogeneũ, qđ componit ex dissimilibus ptib°. In quolibet aũt toto homogeneo totum constituit ex ptib° hñtib° formã toti°: sicut q̃l3 pars aque est aqua. Et talis est constitutio cõtinui ex suis partibus. In quol3 aũt toto etherogeneo quel3 ps caret forma totius. Nulla enim pars domus est domus: nec aliqua pars hominis est hõ. Et tale totum est multitudo. Inquantum ergo pars eius non habet formam multitudinis componit multitudo ex vnitatibus: sicut domus ex non domibus: nõ q vnitates constituant multitudinem fm id quod habent de ratione indiuisionis: prout opponũtur multitudini: sed fm hoc qđ hñt de entitate: sicut et partes domus constituũt domum per hoc quod sunt quedam corpora: non per hoc qđ sunt non domus. ¶Ad tertiũ dõ3: q multũ accipit dupl'r. Uno mõ absolute. et sic opponit vni. Alio mõ fm qđ importat excessum quendam. et sic opponit pauco: vñ primo mõ, duo sunt multa. non aũt secundo. ¶Ad quartũ dõm, q vnum opponitur priuatiue multis inquantũ in rõne multorũ est q sint diuisa. ¶Unũ op3 qđ diuisio sit prius vnitate: non simplr: sed fm rationem nostre apprehensionis[c]. Apprehendimus enim simplicia per composita. Unde diffinimus pũctũ cuius pars nõ est[c] vel pncipium linee. Sed multitudo ẽt f3 rõnem 9ñr se h3 ad vnũ: qr diuisa non intelligimus habere rõnem multitudinis: nisi p hoc q vtriq3 diuisorũ attribuimus vnitatẽ. Unde vnum ponitur in diffinitione multitudinis. non aũt multitudo in diffõne vni°. Sed diuisio cadit in intellectu ex ipsa negatione entis: ita quod primo cadit in intellectu ens[c]. Scđo quod hoc ens non est illud ens: et sic secũdo apprehẽdimus diuisionẽ. tertio vnum. quarto multitudinem.

¶Utrum deus sit vnus. Art. 3.

Ad tertiũ Sic procedit. Uf qđ deus nõ sit vnus. Dicit enĩ. 1. ad cor. 8. Siqdem sunt dij multi et dñi multi. ¶P̃. Unũ qđ ẽ pncipiũ nũeri nõ põt predicari de deo: cũ nulla quantitas de deo predicetur. similiter nec vnum quod conuertitur cum ente: qr importat priuationem. et omnis priuatio imperfectio est: que deo non competit. Nõ est igitur dicendum q deus sit vnus.

Sed cõtra Est quod dr deut. 6. Audi Israel, dominus deus tuus vnus est.

Rñdeo Dõm: q deũ esse vnũ ex tribus demonstrat. Primo q̃dem ex eius simplicitate. Manifestum est enim quod illud vnde aliquod singulare est hoc aliquid, nullo modo est multis cõicabile. Illud enim vnde sortes est hõ multis communicari potest: sed id vnde est hic homo nõ potest communicari nisi vni tñ[c]. Si ergo sor. per id esset homo per quod est hic homo: sicut non possunt esse plures sortes. ita non possent esse plures homines. Hoc aũt conuenit deo. Nam ipse deus est sua natura. vt supra ostensum est[c]. Secundum igitur idem est deus et hic deus. Impossibile est igit esse plures deos. ¶Secũdo vero ex infinitate eius perfectionis. Ostensum est enim supra[c]: quod deus comprehendit in se totam perfectionem essendi. Si ergo essent plures dij oporteret eos differre. Aliquid ergo conueniret vni quod non alteri. Et sic ille in quo esset priuatio non esset simpliciter perfectus. Si aũt hoc esset: perfectio alteri eorum deesset. Impossibile est ergo esse plures deos. Unde et antiqui philosophi quasi ab ipsa coacti veritate ponentes principium infinitum: posuerunt vnum tantum principium. ¶Tertio ab vnitate mundi. Omnia enim que sunt inueniuntur esse ordinata adinuicem: dum quedam quibusdam deseruiunt. Que autem diuersa sunt in vnum ordinem non cõuenirent nisi ab aliquo vno ordinarentur. Melius enim multa reducuntur in vnum ordinem per vnum: quam per multos[c]: qr per se vnius vnum est causa: et multa non sunt causa vnius nisi per accidens: inquantum scilicet sunt aliquo modo vnum. Cum igitur illud quod est primum sit perfectissimum et per se, non per accidens: oportet q primum reducens omnia in vnum ordinẽ sit vnum tantum. Et hoc est deus.

Ad primum Ergo dicendum, quod dicuntur dij multi secundum errorem quorundam: qui multos deos colebãt: existimantes planetas et alias stellas esse deos: vel etiã singulas partes mundi. Unde subdit, Nobis autem vnus deus et c. Ad secundum dicendum: quod vnum secundum quod est principium numeri non predicatur de deo: sed solum de his que habent esse in materia[c]. Unum enim quod est principium numeri est de genere mathematicorum: que habent esse in materia, sed sunt secundum rationem a materia abstracta. Unum vero quod conuertitur cum ente est quoddã metaphysicum: quod secundum esse nõ dependet a mã. Et licet in deo non sit aliqua

titudine formaliter: dicek q loquit de multitudine formalr quãtũ ad id qđ realr est. Alti° tñ atq3 formali° loquẽdo dicendũ mihi videtur: q h est sermo de vnitate et multitudie formalr et vlr: et q per illa vba vnitates h3 in quod habent de entitate: nõ intendit lra rem que est vna: sed intendit ipsam vnitatis nãm, put entis actũ exercet. Quod vt clarius pcipiat ab vno in genere quãtitatis incipiamus. Unitas de genere quãtitatis nũ pt dupl'r. Uno mõ vt est nõ numerus qđ est esse nõ diuisum in se: quẽadmodũ numerus est diuisus i pl'es vnitates. Et sic p3 qđ nõ componit numerũ sicut nec cum domus cõponit domũ. Alio mõ vt est in se talis entitas. puta accñs. et sic 9ponit nũerũ. Unitas quoq3 trãscẽdens dupl'r sumi pt. Prio vt est indiuisa qđ ẽ esse nõ multitudinẽ. Et sic impoie est cõponere multitudinẽ rõe dcã. Alio modo fm id qđ est i. fm ipsam negationem diuisionis: non inquãtũ exercet actũ priuationis: s3 inquãtũ h3 entis rõnẽ3. Et sic cõponit multitudinẽ formalr, et cõpletiue sumptã. Ita q hec dictõ 9cta ad vnum et multa trãscẽdẽter, nõ est dictõ priuationis a subo positiuo: sed est dictõ act° priuatiui ab actu positiuo. Ita qđ ipsa indiuisio vt exercet actũ puationis nõ 9ponit. Et ipsamet vt cuiusdã entitatis rationẽ h3 cõponit multitudinem: que fm vnitatem3 negatiuũ ens formalr est magis q̃ vnum. et q hec sit mẽs litere: nõ solũ ex formali sensu p3: sed ex respõsiõe ad 4m: vbi dicit q diuisa nõ hñt rõnẽ multitudinis nisi vtrunq3 diuisorum habeat rationẽ vni°. hic enim manifeste apparuit q multitudo formalr ex vnitatib° formalr consurgit. et 9ñr ex negationibus qm solã negationem formalr addere docuerat i pcedẽti art°. ¶In rñsione ad 4m dubium occurrit quomodo verificantur illa verba. Diuisio est prior vnitate nõ simpliciter sed fm nostre apprehensiõis rõnes. Uf enĩ q diuisio sit simpliciter prior vnitate. qm habitus nãliter est prior puatiõe. Diuisio aũt se h3 ad vnitatẽ vt habit° ad priuationẽ. g. Nec pt dici q diuisio non est hec habitus quo priuat vnitas fm se. S3 est habitus fm nrm modum intelligendi: qr oporteret assignari saltẽ circũlocutiue ds est ille habit° quo priuat secundum se vnitas. Nec facile esset hoc fingere: qr si illet habitus secundum se aut est quid positiuum aut negatiuum. Si positiuum. ergo aliquod positiuum vltra ens est ante vnitatem. quod est impossibile. Si negatiuum: ergo aliqua negatio est ante vnitatem. Et si hoc non inconuenit cur inconuenit diuisionem que negatio est esse ante vnitatem?

¶Ad hoc dr q labor est in equiuoco. Ambe siquidem ppõnes sunt vere. et q diuisio est prior vnitate simpl'r. i. fm se in esse intelligibili: in eo q diuisio negatio est: q̃ ens rõnis est. Et q diuisio est posterior vnitate simplr idest fm esse simplr: qđ est esse in rex nã. Esse. n. intelligibile est fm qd tm. Prima ppõ probatur ex dictis. Nõ enim intelligibile q affirmatio non supponat negatione. Esse autẽ vnũ est eẽ h: et nõ esse nõ hoc vbi p3 q in rõne vn includit negatio alteri° extremi cõtradictionis. Extrema igitur 9dictionis quorum est ipsa diuisio pcedũt nãlr vnitatem. Prio enĩ est hõ, et in eodẽ priori est nõ hõ in esse intelligibili. Et sic ẽ diuisio. Deinde homo est homo et nõ est nõ hõ. qđ ẽ eẽ vnũ. i. indiuisũ. Nõ enĩ est diuisum in se. Ita vt sit hõ et nõ hõ. ¶Penes priuationẽ enĩ hmõi diuisionis vnũq3q3 est et dicitur vnũ. Si vnũ priuatiuum nomen est scđm veritatem vt supponimus. Nullũ autem inconueniẽs est negationem diuisionis eẽ priorẽ negatione vnitatis. Quãuis impossibile sit põnẽ diuisionis in re eẽ ante põnẽ vnitatis. Scđa autem ppõ p3 ex se. Non enĩ op3 ad h q homo sit et intelligatur vnus, vt negatio hominis sit in aliq̃ nã: puta bouina aut celesti. Si. n. solus hõ esset: vnus nihilominus eẽt sicut ante mundi creatione deus erat vn°. Et deus in nulla erat re. Creatis autẽ al°s posita est diuisio dei a non deo in rerũ natura. De qua diuisione dicit litera qđ non est prior simpliciter: vt p3 ex calce responsionis: vbi dicit, scđo apprehendimus qđ hoc ens non est illud ens: et sic apprehendimus diuisionẽ. Quid clarius: hoc ens non est illud ens dicendo diuisionẽ in rerũ natura expressit. Et propter eandem diuisionẽ dixit: q simplicia ex compositis diffinimus. Diuisionem ergo tam realem q̃ positiuã postposuit vnitati formaliter. Non autem contradictoriam in esse intelligibili.

¶Super Arti. 3.

Titul° querit de vnitate numerali. ¶In corpore vna conclusio responsiua affirmatiue. Deus est vnus, probat tripl'r. Primo de° eodẽ formalr est deus et hic: ergo est vnus. aũs p3: ex q̃ 3a, qr idẽ est oino hic deus et nã diuina. 9ña pbat. Impossibile est plurif

354

a 45

4.1

26

53

1.q.103 ar.3. Et 1.d. 2.art.1. Et 2.d. 1.q.1.a. 1. Et 1.3. ca.42. Et po. q.3.ar.6 et opus. 3.ca.15. Et 12. meta. phy.si.

76

16

23

502

176

Universidad de Deusto Biblioteca

cari huc. ꝫ τ deū. 2°. Deus est vir pfect⁹: ꝫ vnus: probaꝭ ꝯña a destructiōe ꝯñtis ducendo ad oppositum añtis vt clare patet

54 i litera. Tertio. De⁹ oia q̄ in vniuerso sūt: per se reducit in vnū ordinē. ꝫ deus ē vn⁹.

1.q.28, ar.3.c.2 q.39.ar. 3.c. Et cāis 1.21. 52

CQuoad primā partē/añs ꝓbatur: qꝛ diuersa non conueniūt in vnū ordinem nisi ab aliquo. CQuo ad 2m vero sic: deus est pfectissimū et primū pn̄m ꝫ est per se τ nō per accñs pn̄m. ꝯñtia vero pbaꝭ dupl'r. Tū qꝛ melius per vnū disponunꝭ res q̄ꝫ p plura pn̄a. Tū qꝛ vnius nō ē cā p se nisi vnū. per accñs aūt plura.

CSup arti. quartū.

Tulius clar⁹ ex dictis. 53 a CIn corpore vna conclō rñsiua affirmatiue. De⁹ est maxime vnus. pbaꝭ. De⁹ est maxime ens τ maxime indiuisus. ꝫ añs probaꝭ. quo ad pmā partē. qꝛ est ipsū esse. quo ad scdam qꝛ oino simplex oi diuisibilitate caret, ꝯña aūt pbaꝭ ex rōne vnius

55 15 includētis ens et τ indiuisionē: omnia clara sunt in litera.

CIn rñsiōe ad pmū dubiū est/qño priuatio suscipit magis et minus:

20 pp diuisionē.

460 Ipsa enim diuisio negatio est de q̄ est eadē q̄stio quomō suscipit magis et minus. CAd hoc rñdeꝭ breuiter q' diuisio suscipit magis τ min⁹ rōne fundamēti. Magis enim rationale distat a lapide q̄ꝫ boue. Et ppea maior ē diuisio inter hoies τ lapidē: τ ppea minor est vnitas gñis i q̄ ꝯueniūt homo τ lapis: vt p'.

CSup.q.12. Arti.1.

IN titulo intellect⁹ creatus nō human⁹: τ hoc bene nota. possit: absolute siue p potētiā in alio: siue in se, videre per essentiam idest intelligere quiditatiue. Ita vt complete sciat terminare questionē quid est de deo. Cognoscere enim de aliquo quid est videre illud per essentiam. complete autem dico terminare q̄d est/ vt distinguitur contra incōplete: eo modo quo sciens com-

priuatio: tamen secundum modum apprehensionis nostre non cognoscitur a nobis nisi per modū priuationis τ remotionis. Et sic nihil ꝓhibet antiqua priuatiue dicta de deo predicari: sicut q' est incorporeus infinitus: τ similiter de deo dicitur q' sit vnus.

CUtrū deus sit maxime vnus. Arti.4.

AD quartū sic procedit. Uidetur q' deus non sit maxime vnus. Unum enim dicitur ꝫm priuationem diuisionis[c]. Sed priuatio non recipit magis τ minus. Ergo deus non dicitur magis vnus q̄ꝫ alia que sunt vnum. C P̄. Nihil videtur esse magis indiuisibile q̄ꝫ id quod est indiuisibile actu et potentia: cuiusmodi est punctus et vnitas. Sed in tantum dr aliquid magis vnū inquantū est indiuisibile. Ergo non est magis vnum q̄ꝫ vnitas τ pūctus. C P̄. Quod est per essentiaz bonum: est maxime bonū. Ergo quod est per essentiam suam vnū: est maxime vnum. Sed omne ens est vnū per suam essentiam[c]: vt patet per ph̄z in .4. meta. Ergo omne ens est maxime vnū. Deus igitur non est magis vnum q̄ꝫ alia essentia.

Sed contra Est q̄d dicit boe. q' inter omnia q̄ vnū dicūtur arcē tenet vnitas diuine trinitatis.

Respondeo Dicendum, q' cum vnum sit ens indiuisum: ad hoc q' aliquid sit maxime indiuisum. Utrunqꝫ autem competit deo. Est enim maxime ens inquantū est non habens aliquod esse determinatum per aliquam naturam cui adueniat: sed est ipsum esse subsistēs omnibus modis indeterminatū[c]. Est autem maxime indiuisum inquantum neqꝫ diuiditur actu neqꝫ potentia secundū quēcunqꝫ modum diuisionis: cum sit omnibus modis simplex: vt supra ostensum est[c]. Unde manifestū est q' deus est maxime vnus.

Ad primum Ergo dicēdum, q' licet priuatio secūdum se non recipiat magis τ minus: tamen secundum q' eius oppositū recipit magis τ minus: etiam ipsa priuatiua dicuntur ꝫm magis et minus[c]. Scdm igitur q̄d aliquid est magis diuisū vel diuisibile: vel minus, vel nullo modo: scdm hoc aliquid dicitur magis τ minus vel maxime vnum. CAd secundum dicendum q' punctus et vnitas que est principium numeri non sunt maxime entia: cum non habeant esse nisi in subo aliquo. Unde neutrum eorum est maxime vnum. Sicut enim subiectum non est maxime vnum propter diuersitatem accñtis et subiecti: ita nec accñs. CAd tertium dicendū q' licet omne ens sit vnum per suam substātiam: non tamen se habet equaliter subā cuiuslibet ad causandam vnitatem. quia subā quorundam est ex multis composita: quorundam vero non.

CQuō deus cognoscaꝭ a nobis. Qō.12.

QUia In superiorib⁹ cōsiderauimus qualiter deus sit secundū seipsum: restat considerādum qualiter sit in cognitione nostra: idest quomodo cognoscaꝭ a creaturis.

CEt circa hoc queruntur 13. Primo vtrū aliquis intellectus creatus possit videre essentiam dei. Secundo vtrum dei essentia videatur ab intellectu per aliquam speciem creatam. Tertio vtrum oculo corporeo dei essentia possit videri. Quarto vtruz aliqua substantia intellectualis creata ex suis naturalibus sufficiens sit videre dei essentiam. Quinto vtruz intellectus creatus ad vidēdam dei essentiam indigeat aliquo lumine creato. Sexto vtrum videntium essentiam dei vnus alio perfecti⁹ videat. Septimo vtrum aliquis intellectus creatus possit comprehendere dei essentiam. Octauo vtrum intellectus creatus vidēs dei essentiā omnia in ipsa cognoscat. Nono vtrū ea que ibi cognoscit per aliquas similitudines cognoscat. Decimo vtruz simul cognoscat omnia q̄ in deo videt. Undecimo vtruz in statu huius vite possit aliquis homo essentiam dei videre. Duodecimo vtrum per rationem naturalem deum in hac vita possimus cognoscere. Tertiodecimo vtrum supra cognitionem naturalis rationis sit in p̄senti vita aliqua cognitio dei per grāz.

CUtrū aliquis intellectus creatus possit deum videre per essentiam. Arti.1.

AD primum sic p̄cedit. Uidetur, q' nullus intellectus creatus possit deum per essentiam videre. Chriso. enim super Joan. exponens illud quod dicitur Joan.1. Deum nemo vidit vnquam: sic dicit, Ipsum quod est deus: non solum prophete: sed nec angeli viderunt, nec archangeli. Quod enim creabilis est nature qualiter videre poterit q̄d increabile est? Dio. etiam .1. c. de di. no. loquens de deo dicit, Neqꝫ sensus est eius: neqꝫ phantasia: neqꝫ opinio: nec ratio: nec sciētia. C P̄. Omne infinitum inquantum huiusmodi, est ignotum. Sed deus est infinitus: vt supra ostensum est[c]: ergo est secundum se ignotus. C P̄. Intellectus creatus non est cognoscitiuus nisi existentium. Primum enim quod cadit in apprehensione intellectus est ens[c]. Sed deus non est existens: sed supra existentia: vt dicit Dio. ergo non est intelligibilis: sed est supra omnem intellectum. C P̄. Cognoscentis ad cognitum oportet esse aliquam proportionem: cum cognitū sit perfectio cognoscentis. Sz nulla est proportio intellectus creati ad deuz: quia in infinitum distant. ergo intellectus creatus non potest videre essentiam dei.

Sed contra Est quod dicitur prime Joan.3. videbimus eum sicuti est.

Rñdeo Dicendū, q' cū vnūqđqꝫ sit cognoscibile ꝫm q' est in actu: deus qui est in actu purus absqꝫ omni permixtione potentie: quantū in se est maxime cognoscibilis est. Sed quod est maxime cognoscibile in se, alicui intellectui cognoscibile nō est propter excessum intelligibilis supra intellectum. Sicut sol qui est maxime visibilis videri nō potest a vespertilione ꝓpter excessuz luminis. Hoc igitur attendentes quidā posuerunt q' nullus intellectus creatus essentiam dei videre potest. Sed hoc inconuenienter dicitur. Cuz enim vltima hominis beatitudo in altissima eius operatione consistat, que est operatio intellectus[c]: si nunquā essentiam dei videre potest intellectus creatus: vel nunquā beatitudinē obtinebit: vel in alio eius beatitudo cōsistet, q̄ꝫ in deo. Quod est alienum a fide. In ipso enim est vltima perfe-

munia predicata essentialia alicuius incomplete scit. opz.n. scientem quid habere oia predicata quiditatiua vsqꝫ ad vltimam differentiaz inclusiue. Et non sumo cōplete. i. comprehensiue. imo scire q̄d est habz latitudinē quo ad modū sciendi. Diuiditur enim in comprehendere/ τ apprehēdere. Et rursus apprehendere hz multos gradus vt infra patebit. Est igiꝭ questio/an aliquis creatus intellectus possit scire de deo quid in. Et si dubitas de hac expositione vide primuz contra gent. cap.3. τ tertium eiusdem cap.4. τ.5.

CIn corpore .4. ponit cā dubitandi. secūdo recitatur opinio negatiua. tertio improbaꝭ. quarto respondetur quesito.

CQuo ad primū est vna ꝓpositio. Deus est in se maxime cognoscibilis: propter excessuz tamen eius respectu alterius est alicui incognoscibilis. prima pars ꝓbatur: quia deus est actus purus. scda vero declaratur exēplo solis τ visus.

CAduerte hic q' cuz ex .2. meta. habeatur q' difficultas cognoscēdi ex duobus oriri possit. s. ex obiecto vel potentia. τ hic est q̄d de hmōi difficultate seu possibilitate: consonū fuit vt nō pretermitteret hic q' cā dubij nō est ex parte obiecti: sz ex parte excellētie obiecti supra potentiaz: q̄d est esse ex parte potentie.

CQuo ad 2m opio quorūdā ē. intellect⁹ creat⁹ nō pōt videre dei essentiā: rō eorū est ipsa excellētia dei supra intellectū creatū vt in litera dr: ibi: ꝫ igiꝭ q̄dā attēdētes.

CAduerte hic q' hec opinio iudicio meo nō est aui. aut phorū. qm̄ saltē prima intelligētia creata cognoscit q̄d est deus apud aui. quoniā ipse est illius proximum principiū: sed hic opinio fuit aliquorum ipsa nouz/ vt puto. τ iō ꝯ eā ex his q̄ fidei sunt disputat vt patebit.

CQuo ad 3m reprobatur opinio prefata dupliciter. Primo si null⁹ intellect⁹ creatus pōt videre deuz: ergo vel nunq̄ suam beatitudinē obtinebit: vel btitudo ei⁹ alio ꝯsistet q̄ꝫ in deo.

ꝯña ꝓbaꝭ: qꝛ btitudo hois ꝯsistit in altissima ei⁹ opatiōe q̄ est intelligē. ꝯñs aūt ꝓ pª pte est manifeste ipose. ꝓ 2ª est alienū a fide. Et ne h̄ voluntarie dici videaꝭ/ ꝓbaꝭ. Deus est pn̄m essendi creature rōnali. ꝫ felicitas creature rōnalis ꝯsistit in cōiunctiōe ad deū. ꝯña ꝓbaꝭ: qꝛ vnūqđqꝫ intātū est pfectū inquātū suo cōiungiꝭ pn̄o: τ ē ꝓpō sumpta ex lib. de causis.

CCirca ꝓbōnē ꝯñtie: posset dubitari: qꝛ arguit a supiori ad inferi⁹ affirmatiue. i. ab altissia operatiōe que est intelligere: ad talē itellectionē. Sz facile rñdeꝭ: qꝛ altissime opationis noie nō intelligiꝭ ipsum genus operis, puta intelligere vt superficies lre presefert: sed summum illius generis. i. intellectio altissima τc. vnde nulla intercedit fallacia. Nec obstat: q' determinauerit genus operis. hoc enim propter hominē cui sunt alterius gñis opera: puta sensibilia fecit. Meminit autez hois in probatione: τ tn̄ illatio erat de intellectu creato in cōmuni: vt ex notiorib⁹ doctrinam traderet: et eandem eē rōnē quo ad hoc de intellectu creato omni inueret: imo τ a minori argumentum faceret si nā q' hois beatitudo in intellectione altissima cōsistit: a fortiori aliorum quoqꝫ intellectualiū felicitas altissia erit speculatio.

CCirca destructionē ꝯñtis: quo ad scdam partez. Aduerte q' volens anthor aduersarios cōuincere: q' illud sit contra fidem. Attulit ꝓpōnē quam opz expresse credere

57 ctio rōnalis creature: q̄d est ei pncipiū essendi. Intantū enim vnūqđqꝫ perfectū est inquantū ad suū pncipiū attingit. Sil'r ēt est preter rōnē. Inest.n. hominu nāle desideriū cognoscendi causam cū intueꝭ effectū: τ ex hoc admiratio in hoibus ꝯsurgit. Si igiꝭ intellectus rōnalis creature ptingere non possit ad primā cām rez, remanebit inane desideriū nāe[c]. Unde simpliciter cōcedendum est quod beati dei essentiam videant.

Ad primum Ergo dōm, q' vtraqꝫ authoritas loquitur de visione comprehensionis. Unde premittit Dyonisius immediate ante verba proposita dicens, Omnibus ipse est vir vl'r incōprehensibilis: τ nec sensus est τc. Et chriso. parū post verba p̄dicta subdit, Notionē hic dic certissimā pris ꝯsiderationem τ comprehensionē tantam, quātā pr̄ habet de filio. CAd secūdum dōm q' infinitū q̄d se tenet ex pte māe non pfecte per formā, ignotū est ꝫz se[c]: qꝛ ois cognitio est per formā. Sed infinitū q̄d se tenet ex parte forme nō limitate per materiā est ꝫm se maxime notum. Sic autem deus est infinit⁹ et non primo modo: vt ex superiorib⁹ patet[c]. CAd tertiū dōm: q' deus non sic dicitur non exñs quasi nullo modo sit exñs: sed qꝛ est supra oē exñs: inquātū est suum eē. Unde ex hoc non sequiꝭ q' nullo modo possit cognosci: sz q' oēm cognitionē excedat: q̄d est ipsuz nō cōprehendi. CAd quartū dōm q' proportio dr dupl'r. Uno mō certa habitudo vnius quātitatis ad alteram: ꝫm q' duplū: triplū: τ equale sunt spēs ꝓportiōis. Alio mō q̄libet habitudo vnius ad alterum ꝓportio dr. Et sic potest esse ꝓportio creature ad deum: inquātū se hz ad ipm vt effectus ad cām: τ vt potētia ad actū. Et ꝫm h̄ intellectus creatus ꝓportionatus eē pōt ad cognoscendum deum.

CUtrum essentia dei ab intellectu creato p aliquam similitudinē videatur. Ar.2.

AD scdm sic proceditur. Uꝭ q' essentia dei ab intellectu creato per aliquam similitudinem videatur. Dicitur enim .1. Joan.3. Scimus quoniā cum apparuerit, similes ei erimus: τ videbimus eū sicuti est. C P̄. Aug. dicit .9. de tri. Cum deum nouimus fit aliqua dei similitudo in nobis. C Preterea. Intellect⁹ in actu est intelligibile in actu: sicut sensus in actu est sensibile in actu. Hoc autem non est nisi inquantū informatur sensus similitudine rei sensibilis: τ intellectus similitudine rei intellecte. Ergo si deus ab intellectu creato videtur in actu: oportet quod per aliquam similitudinem videatur.

Sed cōtra Est quod dicit augu. 15. de tri. quod cum apostolus dicit videmus nunc per speculum τ in enigmate: speculi τ enigmatis nomine quecunque similitudines ab ipso significate intelligi possunt: que accommodate sunt ad intelligendum deum. Sz videre deum per essentiam non est visio enigmatica vl' speculatiua: sz cōtra eā diuidiꝭ. Ergo dina essentia non vr̄ p similitudines.

scilicet quod deus est creator omnis creature rōnalis. Et ex hac arguit: ergo in eo quiescit. vnde ista rō assumit añs vt creditum: τ ꝯñtiam ratione deducit: τ ideo optime concludit apud fideles. Et propterea errant q̄ contra aui. hanc rationem et Sancto Thoma referunt.

CScdo improbaꝭ opinio sic. si intellectus creatus nō pōt videre deū: ergo non potest ipsam rez cām videre: ergo desideriū nāe erit inane. prima ꝯña relinquiꝭ p se nota. scda āt ꝓbaꝭ: hoi inest nāle desideriū videndi causam visis effectibus: vt eius admiratio attestatur. ergo.

CCirca hanc rōnē dubiū duplex occurrit. Primū est simpl'r. τ ad holem. Non.n. vr̄ verū: q' intellectus creatus nāl'r desideret videre deū: qm̄ nā non largiꝭ inclinationē ad aliquid q̄d tota vis nāe pducere neqꝫt: cuius signum est: q' organa nā dedit cuilz po[c] quā int⁹ in aia posuit. Et in scdo celi dr q' si abstraherent vim progressiuam nā dedisset eis organa opportuna. Implicare igiꝭ vr̄ q' nā det desideriū visiōis diuine. Et q' non possit dare requisita ad visionē illā: puta lumē glorie τc. Apud. s. tho. q̄ꝫ doctrinā vt dictū est in primo articulo huius operis homo non nāliter sed obedientialiter ordinatur in felicitatem illam. ergo.

CScdm vero dubiū est: qꝛ concesso toto processu nō sequitur intentum: infert enim tm̄: ergo prima cā videri pōt: τ non: ergo deus. Dicā enim q' deus inquantū cā rez videri desideraꝭ: τ nō ꝫm subaz suā in se. Et sic sciatur non quid est absolute: sed qual' est vt creator vt gubernator τc. vt pz in nobis. Desideramus enim ex primo motu scire quid est illa subā vt primus motor: τ huius conditionibus vt sic notis: quiescit desiderium: vt patet in complemento scientiarum.

CAd euidētiā hoz: scito q' creatura rōnalis pōt dupl'r cōsiderari. vno° absolute aliomō vt ordinata est ad felicitatē. Si primo modo ꝯsideraꝭ: sic nāle eius desideriū non se extendit vltra nāe facultatē. Et sic ꝯcedo q' non nāl'r desiderat visionē dei in se absolute. Si vero 2° mō ꝯsideraꝭ: sic nāl'r desiderare visionē dei: qꝛ vt sic nouit quosdam effectus puta grē τ glie: quorū cā est deus vt deus est in se absolute: nō vt vl'e agens. Notis aūt effectibus nāle est cuilz intellectuali desiderare notitiā cāe. Et ꝓpterea desiderium visionis diuine etsi non sit nāle intellectui creato absolute: est tn̄ nāle ei supposita reuelatione talium effectuum. Et sic tā rō hic allata q̄ꝫ relique rōnes ad idē collecte: in cap. 50. tertij ꝯ gen. Concludunt inane fore desideriū intellectualis nāe create: si deū videre nō possit. Non oportuit aūt exprimi q' de creatura intellectuali non absolute sed vt ordinata ad felicitatē esset sermo. Qꝛ cōe est cuilibet scie q' semper intelligāꝭ termini formal'r: vt subsūt illi scie: vt pz de quātitate i physicis. Cōstat aūt ex 2° ꝯ Sen. cap.4. q' creature non sunt de consideratione theologica: nisi vt ordinanꝭ gubernanꝭ predestinanꝭ a deo in deū vt supremū omnium finē. Alioquin non in ordine ad altissimā cām τ ꝓpriā theologo theologica considerarentur: vt de se pz.

CQuo ad 3m ꝯclusio rñsiua est. beati vident dei essentiā. nec alr ꝓbaꝭ q̄ꝫ reprobatione ꝯdictorie. opz.n. alterā ꝯtradictionis partem esse veram.

CSuper Articulum secundum.

IN titulo aduerte q̄d aliud est q̄d queriꝭ: τ aliud est occasio querendi. queri- 56 tur eñ indefinite. An ad visionē diuinā cō- currat aliqua similitudo quomodocunqꝫ concurrat: sed querendi occasio est: qꝛ dubitatur. An deus possit videri p aliquā silitudinē ex parte rei vise idest que sit representatiua ipsius dei vt ratio videndi: sicut species visibilis representat corporali visui coloratum.

4.d.49 q.2. ā.1. τ ꝟi.q. 8.ar.1. Et q̄.7. ar.1. τ.3.ꝯ.c. 49. τ opus. 3.c.105.

CIn corpe tria. Primo naturā visionis quo ad hoc q̄d est requirere similitudinē declarat. Scdo respōdet quesito: ibi: manifestum est autē. Tertio epilogat expressius q̄dā manifestans.

CQuo ad pmū tria dñr ex quibus quartū oportunū insinuatur. C Primū est numerus requisitorum ad visionē: τ dr quod sunt duo. s. virtus visiua τ vnio rei vise cū vidente. Et ꝓbatur. visio non fit actu nisi res visa sit aliquo modo in vidente. ergo.

CSecundum est. Modus vnionis: τ dicitur quod est duplex scilicet per essentiam ipsius rei vise: τ per similitudinez eius: et manifestatur in corporalibus: quia lapis non est in occulto sed species lapidis, vterqꝫ eñ modus expressus est: quamuis alter negatus a corporalibus/ quasi per hoc innueret in spiritualibus non impossibile fore. CTertiū est modus similitudinis: τ dr q' est duplex. s. ex pte rei vise: τ ex pte ꝟtutis visiue: declaraturqꝫ 2m mēbrum ex vi illius ꝯditionalis vere: si ꝟtus visiua hz eē a re visa virtus visiua non solū esset ipsa: sed silitudo rei vise. vt pz: quia effectus est similis cause. Ex his aūt habes 4m. s. q' visio pōt tripliciter fieri. primo per essentiam rei vise. scdo per essentiam virtutis visiue. tertio per similitudinē mediā representantem rem visam visiue ꝟtuti: vt eñ pz ex dictis tot modis contingit vnionē rei vise cum vidente variari. Uerum vt litere consoni simus: nomine essentie virtutis visiue: nō intelligas tantum ipsam vim visiuā: sed quicquid se tz ex parte eius. s. q̄dcūqꝫ confortatiuum/aut eleuatiuum τc. ipsius vis visiue: siue illud sit lumen gratie vel glorie. Totum eñ hoc alio vocabulo dicꝭ similitudo ex parte videntis: vt patet in his que subiunguntur in litera.

CQuo ad 1m due ꝯclōnes rñsiue q̄sito ponunꝭ. Pria affirmatiua. Ad videndū deū exigiꝭ aliq̄ silitudo ex pte ꝟtutis visiue. Scda negatiua. ad videndū deū impoſle est cōcurrere aliquā silitudinē mediam ex parte rei vise. Prima ꝯclō ꝓbaꝭ. Deus est author intellectus creati potētis ipsum videre: ergo intellectus creatus est participata silitudo ipsius essentie diuine. ergo ad visionē dei τc. añs pz: cū pria ꝯña: que nihilominus confirmaꝭ p locū a diuisione: qꝛ nō est ipsa diuina subā. ꝯñs quoqꝫ confirmaꝭ a signo: quia intelligibilis vis lumen dicitur: τc. omnia clara sunt. Secūda autem conclusio probatur tripliciter. Primo sic, Res superior non videtur per similitudinem inferioris ordinis: ergo deus non videtur per aliquam creatam similitudinem. Antecedens probatur authoritate dioni. τ declaratur ex° corporee similitudinis. consequentia vero patet per locum a minori. Secundo nulla res creata est suum esse: ergo per nullaz rem creatam potest videri deus. Añs supponitur, ꝯñtia probatur: quia deus est suum esse. Tertio sic. ois res creata est determinata ad genus aliquod. ergo nulla est infinita. ergo p nullā pōt videri deus. vltima ꝯña probatur: qꝛ deus est infinitus ꝫm oēm modū essendi τ intelligendi.

CContra has rationes q̄uis aureolus apud capreolū in quarto di.49. q.5. multipliciter arguat: tota tn̄ vis rationum contra hoc consistit in h̄, q' oēs allate rationes peccant non distinguēdo: sed idē iudiciū faciendo de specie in essendo: τ in representando. Cum tamen cōstet valde magnā differentiā interesse. Unde species inquit inferioris ordinis in eēndo/ τ

Universidad de Deusto Biblioteca

habens esse distinctum ab essentia atq; finita in essendo/est in representando/⁊ supremi ordinis ⁊ habens esse idem cum essentia/atq; infinita. hec etenim insunt ei obiectiue illa formaliter: nec hoc incõuenit magis q̃ speciẽ lapidis esse accidens formaliter: ⁊ substantiã obiectiue ⁊c.
¶Ad euidentiam horum: scito q indistinctio inter per se ⁊ per accidens errandi occasionem prebet: species quidem rerum de quibus est sermo: per se quidem nõ habent q sint substantie: vel accidentia: sz hoc accidit eis verũ p se exigit talis species q sit representatiuum alteri⁹ nõ per modum signi: quoniam quodlibet potest significare quod cunq;: sed per modũ similitudinis. Unde philosophi vt primo de anima dicitur cõuenerunt in hoc q cognitio fit per assimilationem. Et sic cognitio debet esse qdditatiua: oportet speciẽ esse similem non solũ secundum genus sed speciẽ specialissimam formaliter vel eminenter. c Nunquã enĩ anima nostra domuz quiditatiue nouit: nisi apud se speciem domus que sit quod quid est dom⁹ habeat. 65 420 Oportet igitur speciem qua videnda est res: esse qđ quid est ipsi⁹ rei: non ẽm modũ essendi naturalem rei vise: sed in alio essẽdi modo: qui formaliter sumptus ⁊ abstrahit ab esse substantiali: ⁊ accidentali: vt de se patet. Et exigit q sit nobilior aut saltẽ eque nobilis q̃ sit nobilitas modi essendi rei vise: vt inductiue pz. Et ratione probatur: q cognoscẽs vt sic hz nobiliorẽ essendi modum cognito in seipso: vt cognitionem terminat. Ex his autem ad rationem litere descendendo dicitur/ q speciem esse inferioris ordinis potest dupliciter intelligi.s. per se vel per accidẽs: species inferioris ordinis per accidens/sumitur quũ consideratur q per accidens est in essendo. Per se vero quũ consideratur q est magis vel minus dearticulata aut eleuata: qualiter videmus species in sensibus proprijs esse inferioris ordinis respectu specierũ phantasie: ⁊ has respectu specierum intellectus nostri. Et constat q per species sensus non possunt imaginabilia: nec per imagines possunt intelligibilia videri. Et iuxta hunc sensum militat prima ratio vt patet in ex° litere. Deus enim adeo eleuate est nature: vt omnis quouis modo dearticulata species qualem oportet creatam quancunq; esse: inferioris sit ordinis per se inquantum scilicet species. Nec obstat distinctio: q in essendo vel in representando. Iam enim ostensum est: q loquendo de esse speciei formaliter ⁊ per se vt sic: nihil refert dicere in essendo ⁊ in representando: quoniam oportet speciem scdz propriuz esse: esse quod quid est rei vise: ⁊ cõr eiusdem ordinis cũ re. Et secundum modũ essendi per accidens se habere ad substãtiale/ aut accidentale esse: cũ in aliq sit suba/in aliquo accidẽs. Si species igitur est inferioris ordinis per se: impossibile est q sit similis quiditatiue rei superioris ordinis. Et nota q non dicitur q species inferior non possit visionem facere superioris. quoniam angelus inferior videt forte superiorem naturaliter: sed dicimus q species inferioris ordinis hoc non potest. Constat enim deum non solum superiorez omni creato intellectu: sed ordinis altioris esse etiam apud philosophos/vt patet in.12. metaphy. commẽ.44. Secunda quoq; ratio assumit ⁊ bene q quemadmodũ species domus in mente oportet q sit forma domus. Ita species dei cuius forma est ipsum esse: oportet q sit ipsum esse: et super hoc fundetur similitudo ad deum. Nec vult ista ratio q species dei sit ipsum esse in esse naturali: sicut est deus. Sed q sit ipsum esse in aliquo modo essendi. Alioquin similis non esset species quiditati diuine: sed repugnat aliquid esse scdz rem ipsuz esse: in quocũq; modo essendi creato/ aut creabili: qm quouis modo reali ponatur res esse: semper est ens per participationẽ in illo modo essendi. ergo. Tertia aũt ratio ex eadẽ pcedit radice: speciem nanq; dei quiditatiuã oportet esse non hoc vel illud sed infinitum ens: aut secundum esse naturale: aut secundum aliquod aliud esse reale. Alioquin realis similitudo et adequata qualem cognitio exigit non habetur. Sed impossibile est secundum quodcunque esse creatum dari vnum aliquid simile adequate infinitis perfectionibus/ergo. Unde patet q distinctio de esse et representari contracta ad representare per modum similitudinis: non est distinctio: nisi diuersarum conditionum essendi. Et propterea quod vniuersaliter negatur de esse rerum: sufficienter negari probatur de esse in representando per modum similitudinis. Et propterea diuinum san. tho. ingenium ad distinctionem descendere dedignatum est. puerile siquidem putauit que de esse creato liquido negando probauerat: ad talem ⁊ talem essendi conditionẽ creatã adaptare. Sz alij decepti sunt vt dctm est: pp non distinguere inter p se ⁊ per accidens.
¶Quo ad tertium duo epilogando cõcludit: ⁊ q exigitur similitudo rei ex parte potentie eleuande: ⁊ q nulla est similitudo ex parte dei.s. representatiua. Cõfirmaturq; primum authoritate scripture.

Rñdeo Dõm, q ad visionem tã sensibilẽ, q̃ intellectualem duo requirũtur.s. virtus visiua: ⁊ vnio rei vise cũ visu. Nõ.n. fit visio in actu nisi p hoc q res visa quodãmodo est in vidẽte. Et in rebus quidez corporalibus apparet q res visa nõ põt esse in vidente p suã essentiã: sed solum per suã similitudinẽ. Sicut silitudo lapidis est in oculo: p quã fit visio in actu: nõ aũt ipsa suba lapidis. Si aũt esset vna ⁊ eadez res q̃ esset pncipiũ visiue virtutis: ⁊ q̃ esset res visa: oporteret videntẽ ab illa re ⁊ virtutem visiuã habere, ⁊ formã per quã videret. Manifestũ est aũt q deus ⁊ est author intellectiue virtutis: ⁊ ab intellectu videri põt. Et cũ ipsa intellectiua virt⁹ creature nõ sit dei essentia: relinquit q sit aliqua participata silitudo ipsius, q̃ est pmus intellectus. Uñ ⁊ ṽtus intellectualis creature lumẽ quoddã intelligibile dr, quasi a pma luce deriuatũ: siue hoc intelligat de virtute naturali siue de aliqua pfectione superaddita gratie vel glorie. Requirit ergo ad videndũ deũ aliqua dei similitudo ex parte visiue potentie: qua.s. intellectus fit efficax ad vidẽdũ deũ. Sed ex parte vise rei: quam necesse est aliquo modo vniri videnti: per nullaz similitudinẽ creatã dei essẽtia videri potest. Primo quidem, quia sicut dicit dio.j. de di.no. per similitudines inferioris ordinis rerũ: nullo modo superiora possunt cognosci. Sicut p spẽm corporis nõ põt cognosci essentia rei incorporee. Multo igitur minus per speciẽ creatã quãcunq; potest essentia dei videri. Secũdo q essentia dei est ipsuz esse eius vt supra ostẽsum est: qđ nulli forme create cõpetere põt. Nõ põt igit aliqua forma creata esse silitudo representãs videnti dei essentiã. 17 Tertio: q diuina essentia est aliqđ incircũscriptũ cõtinẽs in se supereminẽter quicquid potest significari vel intelligi ab intellectu creato. Et hoc nullo modo per aliquã spẽm creatã representari põt: q ois forma creata est determinata ẽm aliquã rationẽ vel sapiẽtie: vel ṽtutis: vel ipsius esse vel alicui⁹ hmõi. 25 Uñ dicere deũ p silitudinẽ videri ẽ dicere diuinã essentiã nõ videri. Qđ est erroneũ. Dicẽdũ ergo q ad vidẽdũ dei essentiã reqrit aliqua silitudo ex pte visiue potẽtie.s. lumẽ diuine glorie cõfortãs intellectũ ad vidẽdũ deũ. De quo dr in ps. In lumine.s. videbimus lumẽ. Nõ aũt per aliquã similitudinẽ creatã dei essẽtia videri põt: q̃ ipsaz diuinã essentiã representet vt in se est.

Ad primũ Ergo dõm, q authoritas illa loquit de silitudine qui est per participationẽ luminis glorie.

¶Aduerte q licet superficietenus cõsiderãti appareat q similitudo ex parte vidẽtis per accidens concurrat ad dei visionẽ inquantum similitudo est. Quoniam nõ ponitur vt assimilet: sed vt confortet eleuetq; intellectuz. Interius tamẽ perscrutãti apparebit q per se requiritur inquantum similitudo non vt representãdi actũ habeat: sed constituẽdi in esse simili ipsi deo quasi eiusdez rationis. Oportet eniz videntem deum/esse deuz quodammodo diuineq; nature consortem. Constitutiuũ autẽ intellectus creati in esse diuino eiusq; sum glorie lumen: et propterea merito similitudo hec a sanctis exaltatur atque repetitur.
¶Aduerte hic q hic habetur q beati non possũt formare verbũ de deo clare viso vt sic: q̃uis possint formare verbũ de his que in deo videntur. Cũ eniz verbũ sit similitudo expressa: ⁊ clarius presentans rem conceptam q̃ species impressa, Si impossibile est inueniri speciem impressam creatam respectu alicuius: propter eminentiam rei cognite: multo magis impossibile est inueniri speciem expressam. Omnes enim rationes contra illam sunt contra istam: ⁊ omnem aliam speciem. Uidebunt ergo omnia in verbo dei quod in principio erat apud deum: ⁊ non in aliquo verbo creato: quia iam non viderent/vt in litera dicitur.
¶In responsione ad tertium. Aduerte q hic ponitur essentia diuina cõstituens intellectum beatum in actu vice speciei intelligibilis. Hoc autem qualiter possibile sit dupliciter exponi potest. Primo secundum communem cursum iudicantium de intellectu ⁊ specie intelligibili: sicut de duobus agentibus partialibus. Secundum enim hanc viam dicitur q species intelligibilis potest dupliciter sumi. primo vt est forma inherẽs. secũdo vt gerit vicem intelligibilis. Et q primũ per accidens concurrit ad intelligere. secũdum vero per se. Qm ex hoc hz cõprincipiare intellectionẽ. Et ppea si inuenitur obiectũ p se ipsuz potẽs cõprincipiare intellectionem: cum tali intellectu: ipsum per seipsum dicitur vniri intellectui: et facere ipsum in actu: absq; hoc q det esse formaliter ipsi intellectui. Et quãuis hanc viam quandoq; sectatus docuerim: et forte scripserim. Eleuatis tamen mentis oculis vilem nimis aspicere videor naturã cognoscitiuam si de ea quasi de naturalibus agẽtibus iudicatur. Si anima.n. supra naturam est: vt vegetatiua que est infima testatur: dũ ad oẽs positionis differentias simul mouet: quanto magis intellectus: Dicendũ est ergo: q quamuis intellectus ⁊ species intelligibilis: se habeant quasi duo partialia agentia: quorum alterum substantiam: alterum speciez intellectioni prebet: hec tamen proportio non est prima: sed ante ipsam est: q se habent sicut materia ⁊ forma: ⁊ hoc per se loquendo. Et propterea quamuis secunda proportio ex dictis saluetur: non tamen prima: presertim q ex intellectu ⁊ specie fit magis vnum q̃ ex materia ⁊ forma: vt Auerroys in tertio de anima recte docuit. Oportet igitur saluare q intellectus videns deum pñs natura sit deus: ⁊ tamen nulla intentio intellecta sit in eo: ⁊ post videat deum. Ut aũt in tertio contra Gen. cap. 51. dr essentia diuina etsi nullius forma esse possit in genere entium.i. in essendo: potest tamen esse forma intellectus creati in genere intelligibilium. Et ibi quidem redditur pro causa: quia est ipsa actualitas in genere intelligibiliũ: q est ipsa veritas que est propria forma intellectus in genere intelligibili: vt habes ibi diffuse. Hic vero assignatur pro causa: q est ipsum esse: ⁊ intendit iudicio meo: q ex hoc q natura aliqua non est suuz esse: habet q non sit omne suũ esse. Et per oppositũ: ex hoc q natura aliqua est ipsum esse habet q sit omne suũ esse: suũ autẽ dico.i. sui ordinis. Ex his.n. subiecta illa maxima declarata in litera.s. cognitio quiditatiua non fit nisi per esse eiusdem vel superioris ordinis respectu rei cognite: manifeste sequitur: q essentia diuina hz hoc singulare: q est illud esse intelligibile/qđ existimaretur dare intellectui si vniret illi per spẽz. Et p hoc ipsa ex hoc q est ipsum esse: habet ⁊ q sit: ⁊ q sit forma intelligibilis se ipsa respectu intellectus videntis ipsam. Sed adhuc mens nõ quiescit, oportet enim dicere qđ importat hoc lez essentia diuina facere formalr intellectum in actu in gñe intel. ¶Ad euidẽtiã hui⁹ scito: q i cõi loquẽdo: spẽz intelligibilẽ vniri pfecte intellectui: nõ ẽ ipsaz inherẽ intellectui: qm ista vnio cõstituit intellectũ non i actu sz in hitu: sz est ipz cõstituẽ i actu 2°. Ad h.n. ponit spẽs intelligibilis vt sic intelligẽs sit intellectũ in actu cõpleto. 57 4. dist. 49. q.2 arti.2. Ipsã aũt cõstituere in actu 2° est ipsam nõ esse actũ 2m: sz hẽre se ad actuz 2m vt forma ad esse. Quẽadmodũ.n. forma ẽ pn⁹ eẽndi mãe. Ita q idez ẽ esse mãe et forme diuersimode. vt pz de lumie in diaphano: ⁊ colore in aq ⁊c. Ita spẽs intelligibilis si actu ẽ i gñe itelligibili: ẽ itelligẽdi pn. Ita q itelligere est vt ipsi⁹ eẽ. Et ppea q̃uis aliq modo actiua sit spẽs intellectionis: melior tñ ⁊ potior est pportio ipsi⁹ formalr q̃ actiua. Speciẽ igit vniri actu intellectui: ⁊ cõstituere ipz i hoc qđ est esse actu intelligẽtẽ. Esse aũt actu itelligẽtẽ: nihil aliud est q̃ intellectũ esse pfecte ipsũ cognitũ. Cognoscere nãq; aliqđ vt infer⁹ patebit nihil aliđ est q̃ eẽ ẽt illđ i actu cõpleto. Ex his aũt ad diuina balbutiẽdo ascẽdẽtes dicim⁹ q diuinã essentiã vniri intellectui p seipsã: ⁊ cõstituere formaliter ipsuz in actu in gñe intelligibili: 58 575 est ipsam facere formaliter intellectũ 364 esse actu vltimo 381 ipsum deum intelligibiliter: 24 sublatis oibus que imperfectionis sunt. Hoc aũt sufficiẽter fit sba ipsa diuina concurrente ad visionem beatã immediate vt obm: et principium visionis formale. Dixi autez sublatis imperfectionibus: q visio beata non est actus ⁊ eẽ sbe diuine: q hoc imperfectionis esset: sicut esset speciei itelligibilis creare si poneret.

¶Ad secundum dicendum, q Aug. ibi loquitur de cognitione dei que habetur in via. ¶Ad tertium dicendum, q diuina essẽtia est ipsum esse. Unde sicut alie forme intelligibiles que non sunt suuz esse vniuntur intellectui secundum aliquod esse quo informant ipsum intellectum: ⁊ faciunt ipsum in actu: ita diuina essentia vnitur intellectui creato vt intellectum in actu, per seipsam faciens intellectum in actu.

¶Utrum essentia dei videri possit oculis corporalibus. Arti.3.

AD Tertiuz sic procedit. Uidetur q essentia dei videri possit oculo corporali. Dicit enim Job.19. In carne mea videbo deũ ⁊c. ⁊.42. Auditu auris audiui te, nunc autem oculus meus videt te. ¶p. Aug. dicit vlti. de ciui. dei, cap. 29. Uis itaque prepollentior oculorum erit illorum scilicet glorificatorum non vt acutius videant, q̃ quidam perhibentur videre serpentes vel aquile. Quantalibet enim acrimonia cernendi eadem animalia vigeant nihil aliud possunt videre q̃ corpora: sed vt videant et incorporalia. Quicunque autez potest videre incorporalia: potest eleuari ad videndum deum. ergo oculus glorificatus potest videre deum. ¶p. Deus potest videri ab homine visione imaginaria. Dicitur enim isa. 6. Uidi dominum sedentem super sol. ex. ⁊c. Sed visio imaginaria a sensu originem habet: phantasia enim est motus factus a sensu secundum actum: vt dicitur in tertio de anima: ergo deus sensibili visione videri potest.

Sed cõtra Est, q dicit aug. i lib. de videndo deum ad paulinã, Deũ nemo vidit vnquã: vel in hac vita sicut ipse est: vel in angelorũ vita sicut visibilia ista que corporali visione cernunt.

Respondeo Dicendũ, q impossibile est deuz videri sensu visus: vel quocunq; alio sensu, aut potentia sensitiue partis. Omnis enim potentia huiusmodi est actus corporalis organi: vt infra dicetur. Actus autem proportionatur ei cuius est actus. Unde nulla huiusmodi potentia potest se extẽdere vltra corporalia. Deus autẽ incorporeus est: vt supra ostensum est. Unde nec sensu: nec imaginatiõe videri põt: sed solo intellectu.

Ad primũ Ergo dicẽdum, q cum dicitur, In carne mea videbo deum sal m. nõ intelligitur q oculo carnis sit deum visurus: sed q in carne existens post resurrectionem visurus sit deuz. Similiter quod dicitur: nunc oculus meus videt te: intelligitur de oculo mentis: sicut ephe.1. dicit apostolus, Det vobis spiritum sapientie in agnitione eius: illuminatos oculos cordis vestri. ¶Ad secundum dicendum quod augu. loquitur inquirẽdo in verbis illis: ⁊. sub conditione: Quod patet ex hoc quod premittitur, longe itaq; potentie alterius erunt scilicet oculi glorificati: si per eos videbitur incorporea illa natura. Sed postmodum hoc determinat dicens, Ualde credibile est sic nos visuros mundana tunc corpora celi noui ⁊ terre noue: vt deuz vbiq; presentem, et vniuersa etiam corporalia gubernantem clarissima perspicuitate videamus non sicut nunc inuisibilia dei per ea que facta sunt intellecta conspiciuntur: sed sicut homines inter quos viuentes motusq; vitales exercentes viuimus: mox vt aspicimus non credimus videre: sed videmus. Ex quo patet: quod hoc modo intelligit oculos glorificatos deum visuros: sicut nunc oculi nostri vident alicuius vitã. Uita autem non videtur oculo corporali sicut per se visibile: sed sicut sensibile per accidens. Quod quidem a sensu non cognoscitur: sed statim cũ sensu ab aliqua alia virtute cognoscitiua. Quod autem statim visis corporibus diuina presentia ex eis cognoscatur per intellectum ex duobus contingit scilicet ex perspicuitate intellectus: ⁊ ex refulgentia diuine claritatis in corporibus innouatus. ¶Ad tertium dicendũ, q in visione imaginaria nõ videtur dei essentia: sed aliqua forma in imaginatiõe formatur representans deum ẽm aliquẽ modũ similitudinis: prout in scripturis diuinis diuina per res sensibiles metaphorice describuntur.

¶Super arti.3.

Titul⁹ clar⁹. ¶In corpore vna conclõ negatiue rñsiua q̃sito. Impõle ẽ deũ videri sensu visus ⁊ q̃cũq; alia vi sensitiue ptis. pbat. Pa sensitiua ẽ act⁹ corpis: q ẽ cõmẽsurata corpori. q non se extendit vltra corporalia. ergo non ad deũ. añs pz. cõña prima probat: q act⁹ pportionatur ei cuius est actus. 2a pz ex secũ. 3a: q deus est oino icorporeus: oia plana sunt.

¶Utrũ aliquis intellectus creatus p sua nãlia diuinã essentiã videre possit. Arti.4.

AD Quartũ sic pcedit. Uidet q aliquis intellect⁹ creatus per sua naturalia diuinam essentiã videre possit. Dicit enĩ Diony.4.ca. de di.no. q angelus est speculũ purũ clarissimũ suscipiens totã (si fas est dicere) pulchritudinẽ dei. Sed vnũquodq; vr dũ videt eius speculũ. Cũ igit angelus per sua naturalia intelligat seipm, videt q etiã per sua naturalia intelligat diuinã essentiã. ¶p. Illud qđ est maxime visibile. fit minus visibile nobis pter defectũ nři visus vel corporalis vel intellectualis. Sz intellect⁹ angeli non patit aliquẽ defectũ. Cũ ergo de⁹ ẽm se sit maxime itelligibilis, vr q ab angelo sit maxime intelligibilis. Si igitur alia intelligibilia per sua naturalia intelligere potest: multomagis deũ. ¶p. Sensus corpore⁹ nõ põt eleuari ad intelligẽdã substãtiã incorporeã: q est supra ei⁹ naturã. Si igit videre deũ p essentiã sit supra naturã cuiuslz intell's creati: vr q null⁹ intell's creat⁹ ad vidẽdũ dei eẽntiã ptingere possit. Qđ est erroneũ. vt ex supradictis pz. Ur g q intellectui creato sit nãle diuinã essentiã videre.

Sed cõtra Est id Ro.6. Gra dei vita eterna. Sz vita eterna cõsistit in visione diuine essentie: ẽm illud ioã.17. Hec est vita eterna: vt cog. te solum verũ deum ⁊c. Ergo videre dei essentiam: cõuenit intellectui creato per gratiã: ⁊ non per naturam.

Rñdeo Dõm, q impossibile ẽ q aliquis intellect⁹ creatus per sua naturalia essentiã dei videat. Cognitio n. ptingit ẽm q cognitũ est in cognoscẽte. Cognitũ aũt est in cognoscẽte ẽm modum cognoscẽtis. Unde cuiuslibet cognoscẽtis cognitio est ẽm modũ sue nature. Si igitur mod⁹ essendi alic⁹ rei cognite excedat modum nature cognoscentis: oportet q cognitio illi⁹ rei sit supra nãm illi⁹ cognoscẽtis. Est aũt multiplex modus essendi rez. Quedaz enim sunt quoz nã nõ hz esse nisi in hac mã īdiuiduali. Et hmõi sunt oia corpalia. Quedã ṽo sũt quoz nãe sunt p se subsistẽtes: nõ in mã aliq: q tñ nõ sunt suũ esse, sed sunt esse habẽtes. Et hmõi sunt sube incorpee: quas

¶Super arti.4.

In titulo nihil ẽ obscurum aduertentib⁹ quod ly per sua naturalia denotat causaz sufficientem.
¶In corpore est vnica conclusio rñsiua q̃sito negatiue. Impossibile est quod aliqs intellectus creatus p sua naturalia essentiã dei videat. Probat vnica rõne sic. Cognitio fit ẽz q cognitũ est in cognoscente 58 4.d.49 q.2.ã.6 ⁊ d.i.q.8, ar.3. Et.3.S. ca.50. ergo ẽm modũ cognoscẽtis. & ẽz modũ nãe ipsius cognoscẽtis. & si modus essendi alicuius rei cognite excedat moduz nature cognoscentis cognitio illius rei est.s. naturam illius cognoscẽtis. ergo cognoscere ipsuz esse subsistẽs est.s. facultatẽ naturalem cuiuscũq; intellectus creati: soliq; intellectui diuino cõnãle: & intellect⁹ creat⁹ nõ põt deũ p essentiã videre: nisi p gratiã. Prima cõña pbat: q cognitũ est in cognoscẽre. 2a vero relinquitur nota. 3a aũt manifeste sequit ex pcedẽtib⁹: ⁊ nihilomin⁹ in litera declarat: ⁊ a posteriori inductiue probat. Distinguẽdo modos essendi rerũ cognoscibiliũ vt sic in tres: ⁊ ostẽdendo eos pportionaliter rñdere trib⁹ modis essendi nãe cognoscitiue: vt clare pz i lra. 4a ãt cõña pbatur. q nulla creatura ẽ suũ esse sz hz esse participatũ. vltima aũt ẽ p se nota.
¶Circa declarationẽ ac pbationẽ 3e cõñe. Aduerte duo. 55. Primo q lz i lra ponant tres tãtũ modi essendi ex pte rei cognite.s. esse in hac mã: ⁊ esse sine mã: ⁊ esse ipm esse subsistẽs.i. sine oi potentia: q tñ pm⁹ mod⁹ distinguit nõ in plures modos essendi: et iõ tres tñ sũt: sz i duos modos: q̃rũ alter est rei/alter rõnis.s. esse i hac mã: ⁊ abstrahere ab illa: seu singulr: et vlr: ⁊ singularia vt sic ad nãm spectant cognoscitiuã cui⁹ ẽ esse actũ corpis q adsẽsitiuã: vniuersalia ṽo ad

naturam que quodāmodo est in corpore ⁊ quodāmodo nō: q̄r ad intellectiuā humanā: que partim est separata ⁊ partim coniuncta: vt dr̄ in 2° phy. tex. 16. Ideo ordines cognoscentiū multiplicari p̄nt f̄m modos essendi: magis q̄ ordines cognitorū. Et propterea in litera in homine in quo vtraq; iungitur nā ꝯponitur intellectus in altiori ordine q̄ sensus. Ex hoc tamen nihil deperit rationis efficacie. Tum q̄r sicut vniuersale ⁊ singulare ad vnū essendi modū spectāt. s. ad esse in mā: ita anima sensitiua ⁊ humana ad vnū modū essendi p̄tinēt. s. ad esse formā/ q̄ q̄d erat eē/ ⁊ p̄fectionē corporis physici. vt i 2° de aia ꝓbat. Tū q̄r ex his optime habet q̄ modus essendi nāe cognite: nunq̄ excedit modū nāe cognoscētis, q̄ ē intētū. Scđo aduerte: q̄ ex hoc p̄cessu lr̄e inducēdo ex singularibus ⁊ sensibilibus ⁊ inte^u humano: substātijs imaterialibus ⁊ itellectib⁹ separatis, optime infert: q̄ modus essendi nature cognite nō excedit modū nature cognoscētis: ⁊ ē signū q̄ ille excessus ē cā nō cognitionis vt in probatiōe ꝯseq̄ntie a priori est assumptum: ⁊ sic optime infertur, ergo cognitio ipsius eē p̄ se subsistētis soli intellectui diuino ē ꝯnaturalis: ac p̄ h̄ supra ceteros est.
¶Circa 3^am ꝯntiam dubiū occurrit. Scotus siquidē i 4°. dis. 49. q. 11. ⁊ i p°. dis. 3^a. q. 3^a. ⁊ i q̄l. q. 14. ar°. 2°. eā ipugnat: ad diuersa tn̄ ꝓposita. nā in p° quol. arguit eā q̄ ad itellectū nr̄m re^u sui nālis obi in 4° aūt respectu essentie diuine ⁊ intellectus creati. ¶Arguit ergo sic p°. cōditionalis illa nō sequit ex p̄missis. ergo an̄s ꝓbat: q̄r ex hoc q̄ cognitū ē in cognoscēte f̄m modū nāe cognoscentis: nihil aliud h̄r: nisi q̄ cognitio est p̄fectio ꝓportionata cognoscenti: ⁊ silr̄ obm̄ cognitiōis. Ex hoc aūt nō sequit equalitas intēta. s. q̄ cognoscentis nā d̄z equari obō vel excedere. Et cōfirmatur. Ex ꝓportione inter obm̄ ⁊ potentiā sequit magis dissimilitudo ⁊ inequalitas: sicut inter motiuū ⁊ mobile ⁊ materiā ⁊ formā. Talis siquidē est ꝓportio inter potentiā ⁊ obm̄. vnde oculus videt ⁊ celum ⁊ terrā: ⁊ tn̄ nō h̄z modū essendi similem celo ⁊ terre quum illud sit incorruptibile: ⁊ magis ad ꝓpositū: idea lapidis nō est similis lapidi in modo essendi. ¶Scđo q̄r si illa conditionalis esset vera: sequeretur q̄ angelus inferior nō cognosceret superiorem: q̄a modus essendi superioris excedit modū inferioris. ¶Tertio q̄r ex illa sequitur q̄ intellectus creatus etiā illustratus lumine glorie nō posset videre deū. ꝓbatur sequela: q̄r mod⁹ essendi dei excedit modū essendi totius huius. s. intellectus illustrati ⁊ habituati ⁊c. ¶Quarto. specialiter arguit ꝯ eam vt applicatur ad intellectū nostrum ⁊ obm̄ in lr̄a assigna^m: q̄r si ista cōditionalis est vera ex natura potentie cognoscitiue: sequit q̄ b̄ti nūq̄ videbūt deū. ꝓbat sequela: q̄r nulla potentia potest eleuari supra suū obm̄ adequatum. visus enim nō pōt eleuari ad videndū phantasma nec aliq̄s habitus aut vis superaddita potest eleuare potētiam supra suū objectuz: sed infra obiecti latitudinē: quoniam potentia prius respicit obiectum ex se q̄ habitus adueniat vt patet. ¶Ultimo addit: q̄ arguit litera ex ꝓpositionibus nō sillogisticis. ¶Ad euidentiā horum sci... q̄ vt in. q. 14^a. latius dicet: radicalr̄ initiū cognitionis est: ex eo q̄ nā aliqua est nō solum ipsa sed alia. Et q̄m esse alia nō contingit vno tantum modo: diuersi ordines cognoscētium surgunt ex diuersis modis essendi alia. Diuersi aūt modi essendi alia surgunt ex diuersis gradibus ipsarum naturarū. Que sunt non solum ipse sed alia. Et ꝓpterea f̄m diuersum ordinē ipsarū nārum cognoscentium oportet ponere diuersos modos q̄bus cognoscens est cognitū. Et ex hoc manifeste sequitur: q̄ esse cognitum modificatur f̄m modum nature cognoscentis: ⁊ nō econuerso. Et q̄r cognitio naturalis sequitur modū quo naturaliter cognoscens est cognitū: iccirco oportet q̄ mensura naturalis cognitiōis sit ipsa cognoscentis natura. ver. gr̄a. aia humana est substantia vltima inter intellectuales. Ac p̄ hoc naturaliter sortit q̄ sit infimo gr̄ō intellecta: ea q̄ cognoscēda sunt. Et hinc surgit: q̄ ipaz oz eē cognitaz dearticulate iuxta ipsorum nās: ⁊ hic surgit: q̄ ipsā oz h̄re cognita a phātasmatib⁹: ⁊ ꝯnter q̄ capacitas eius nālis nō extēdat se ad hoc q̄ sit illa cognoscibilia que sunt separata a materia. Angelus aūt q̄r eleuatioris est essentie: vt puta materiā nullo modo requirentis ad sui modi essendi p̄fectionē: ⁊ ipse est alia excellentiori modo q̄ aia nostra: vn̄ est hec māia ⁊ inferiora eminenter. superiora aūt participatiue. Et hec ē radix rōnis facte in lr̄a: q̄ fundat supra h̄ q̄ cognitū ē i cognoscente f̄m modū nature cognoscētis: ⁊ q̄ cognitio fit f̄m modum quo cognitum est in cognoscente. iā enim ex declarata radice p̄z: q̄ ex his seqtur q̄ si cognoscētis natura est inferioris ordinis q̄ sit natura cognita: q̄ non poterit ex proprijs virib⁹ ad visionē illius se extendere: eo q̄ nō ē illud nisi mō ꝓprio sibi: q̄d est non esse illud nisi diminuta q̄dam participatiōe: q̄ ad visionem nō sufficit. Ex hac eadē q̄q; radice oia obiecta facile soluuntur terminos litere prius notātibus. Est siquidez hic sermo non de cognitiōe vl'r: s̄z de visiōe: idest cognitiōe cōplete quiditatiua. Rursusq; sermo ē de huiusmodi cognitione: nō quocūq; modo possibili: s̄z ex ꝓpria natura cognoscentis sufficiēter. Mod⁹ aūt essendi cognoscētis ⁊ cogniti nō f̄m speciē: sed genus aut q̄si genus sumit. Et ex his sequit q̄ obiecta que assignantur potētijs nō sunt obiecta adequata extēsiue s̄z sūt obiecta adequata itēsiue ⁊ naturaliter: q̄r supra illa nō pōt nāliter potentia quiditatiue penetrare: sed infra. ¶Un̄ ad primā obiectionē dicitur: q̄ optime illa cōditionalis sequitur ex premissis subtiliter intellectis vt expositū est. Ex hoc enim q̄ cognitio nālis d̄z ꝓportionari nature cognoscēti: manifeste sequit q̄ natura cognoscēs nō pōt esse inferioris ordinis: q̄ sit naturaliter cognitū ab ea q̄ditatiue. Talis nāq; cognitio inferioris vires excedit. Nec est verū q̄. Scotus iponit lr̄e. s. q̄ velit equalitatem seu similitudinē inter cognitū ⁊ naturā cognoscitiuā f̄m se. hoc enim nec somniauimus. sed lr̄a hic docuit q̄ inter cognitū ⁊ naturā cognoscitiuam f̄m se exigitur nō excessus ex p̄te cogniti: ⁊ vt dictū est: sermo est de non excessu in modo essendi generico ⁊ cognito quiditatiue ac naturaliter. Un̄ nō oportet aliter ad opposita r̄ndere. Intellectus siq̄dez diuinus aut angelicus excedit hec oia ⁊ gn̄e ⁊ plus q̄ gn̄e: ⁊ tn̄ oia quiditatiue nouit. Q̄d aūt de oculo respectu celi affertur: puerile est: q̄m celum vt visibile nō h̄z aliū essendi modū q̄ mixtū. vtrūq; em̄ est singulare sub ⁊c. Corruptibile aūt ⁊ incorruptibile sunt dr̄e accidentales visibilis vt sic: queadmodum ⁊ cetere substantiales dr̄e accidūt visibili cū sub̄a sit p̄ acc̄ns visibilis, vn̄ visus nō videt aliquod visibile excedēs ip̄m in mō essendi: q̄d est intentū lr̄e. ¶Ad 2^am vo obōnē negat seq̄la: q̄r angeli nō differunt inter se in mō eēndi gn̄ice: sed oēs cōueniūt vt in lr̄a dr̄ in hoc q̄ sunt for^e nō in materia oino. ¶Ad 3^m silr̄ negatur sequela: q̄m excessus obiecti supra modū cognoscentis nō assignat in lr̄a p̄ cā visiōis obi quōcūq; s̄z ex ꝓprijs viribus cognoscētis. Arg^m aūt supponit esse causā nō visiōis absolute: ⁊ iō peccat f̄m nō cām vt cām. ¶Ad 4^am negat quoq; sequela: q̄m vt iam p̄z de obō nō quocūq; s̄ q̄ditatiue cognoscibili naturaliter est sermo. Cōcedo aūt q̄ intell's ex natura sua nō pōt quiditatiue cognoscere altius quid q̄ sit natura aie nostre: cū quo tn̄ stat q̄ pōt p̄ gratiam eleuari ad q̄ditatiue cognoscendū etiā deū. nō enim conuenit potentiam eleuari ad cognoscēdum aliquid q̄ditatiue: q̄d est extra obm̄ q̄ditatiue cognoscibile a se nālr. Sed obiectio p̄cedit ac si obm̄ hoc assignatū esset obm̄ adequatū extēsiue: vt sonus respectu auditus. ⁊ iō peccat. Jam em̄ dem̄ est/ q̄ hic est sermo de obō adequato intēsiue ex nā potentie f̄m ꝓprias vires: ⁊ nō de obō adequato extēsiue extra q̄d nullus habitus adducere quomōlibet pōt potētiā. Propositiōes aūt ex quibus lr̄a p̄cedit: etsi non sunt sillogistice formaliter: sunt tamen virtualiter: vt superius eas ordinauimus valde facile: absq; tanta mixtura quantam fecit Scotus.

angelos dicimus. Solius autem dei proprius modus essendi est vt sit suū esse subsistens. Ea igitur que nō habent esse nisi in materia indiuiduali cognoscere est nobis connaturale^c: eo quod anima nostra p̄ quā cognoscimus est forma alicuius materie. Que tn̄ h̄z duas virtutes cognoscitiuas. Unā que est actus alicuius corporei organi. Et huic cōnāle est cognoscere res f̄m q̄ sunt in materia indiuiduali. Unde sensus nō cognoscit nisi singularia. Alia vero virtus cognoscitiua eius est intellectus qui non est actus alicuius organi corporalis. Unde per intellectū connaturale est nobis cognoscere naturas, que quidē nō h̄nt esse nisi in materia idiuiduali: nō tn̄ f̄m q̄ sunt in materia indiuiduali: sed f̄m q̄ abstrahūtur ab ea p̄ cōsiderationē intellectus. Un̄ f̄m intellectū possumus cognoscere hmōi res invl̄r. Quod est supra facultatē sensus. Intellectui aūt angelico cōnaturale est cognoscere naturas nō in materia existētes^c. Quod est supra naturalē facultatē intellectus anime h̄uane: f̄m statum p̄ntis vite: q̄ corpori vnit. Relinquit ergo q̄ cognoscere ipsum esse subsistēs sit cōnaturale soli intellectui diuino: ⁊ q̄ sit supra facultatem naturalem cuiuslibet intellectus creati^c: q̄r nulla creatura est suū esse s̄z h̄z esse p̄ticipatū. Nō igitur pōt intellectus creatus deū per essentiam videre nisi inquantum deus per suam gratiam se intellectui creato cōiūgit, vt intelligibile ab ipso.

Ad primū Ergo dicendū, q̄ iste modus cognoscendi deum est angelo cōnaturalis: vt. s. cognoscat eum per similitudinem eius in ipso angelo refulgentem^c. Sed cognoscere deū per aliquam similitudinem creatam nō est cognoscere essentiam dei: vt supra ōnsum est^c. Unde nō sequitur quod angelus per sua naturalia possit cognoscere essentiam dei. ¶Ad secundum dicendum: quod intellectus angeli nō habet defectum: si defect⁹ accipiat p̄uatiue: vt scelicet careat eo q̄ habere debet. Si vero accipiatur negatiue: sic, quelibet creatura inuenitur deficiens deo comparata: dum nō habet illam excellentiam que inuenitur in deo. ¶Ad tertium dicendū: q̄ sensus visus: q̄r omnino materialis est: nullo modo eleuari pōt ad aliquid immateriale. Sed intellectus noster: vel angelicus: quia scd̄m naturam a materia aliqualiter eleuatus est, potest vltra suam naturā per gratiam ad aliquid altius eleuari. Et huius signum est; q̄r visus nullo modo potest in abstractione cognoscere id q̄d in concretione cognoscit. Nullo enim modo potest percipere naturā: nisi vt hāc. Sed intellectus noster p̄t in abstractiōe cōsiderare quod in concretiōe cognoscit. Etsi em̄ cognoscat res habētes formam in materia: tn̄ resoluit cōpositū in vtrūq;: ⁊ cōsiderat ipsam formā p̄ se. Et silr̄ intellectus angeli; l̄z cōnāle sit ei cognoscere esse cōcretū aliqua nā: tn̄ pōt ipsum esse secernere p̄ intellectū duz cognoscit quod aliud est ipse: ⁊ aliud est suum esse. Et ideo cū intellectus creatus per suā naturā nat⁹ sit apprehendere formam concreatā: ⁊ esse cōcretum in abstractione per modum resolutionis cuiusdam: potest per gratiam eleuari vt cognoscat substantiam separatam subsistentem: ⁊ esse separatum subsistens.

¶Super articulum quintum.

In titulo intellectus creatus actu vel potentia: indigeat/ nō p̄p melius sed simplr̄ ad consequendam visionem dei. ¶In corpe vnica ꝯclō responsiua q̄sito affirmatiue. Intellectus creatus eget lumine creato ad visionē diuinā. ꝓbatur. intellectus creatus videns deum h̄z essentiam diuinā p̄ forma intelligibili. s̄ eget dispōne supernāli eleuāte ad tantā sublimitatem. ergo augmento gratuito virtutis intellectiue. ergo lumine creato. antecedēs p̄z ex articulo 2°. ꝯña p̄ma ꝓbat ex illa maxima. oē q̄ eleuat ad aliquid excedēs suā nām op̄z disponi dispositione que sit supra suā nām. declaraturq; in nā aeris et ignis. 2ª aūt ꝯña ꝓbat: q̄r naturalis virtus itellectus creati nō sufficit ad videndam dei essentiam/ tertia vo pat: q̄r augmētatio intellectiue vis illuminatio vocat: q̄ declarat: q̄r ipsum intelligibile vt sic/ dicitur lumē vel lux. Et cōfirmat autoritate apocalipsis 21. Demū ponit effectus formalis talis luminis: ⁊ dr̄ q̄ est facere deiformes: probaturq; autoritate prime Joh. 3. Et sic declarauit an est ⁊ quid est ipsius luminis.

59 5.p.c. 51. 52.2.55 et opusc. 3.c.105. 4.dis. 49.q.2 ar 6.7^m ⁊ q̄l.q. 8.arti.3. 14^m.

¶Utrū itellectus creatus ad vidēdū dei eētiā aliquo creato lumine indigeat. ar. 5.

Ad Quintū sic p̄cedit. Uidet q̄ intellectus creatus ad videndū essentiā dei aliquo lumine creato non indigeat. Illud enim q̄ est per se lucidū in rebus sensibilibus alio lumine nō indiget vt videatur. Ergo nec in intelligibilibus. Sed deus est lux intelligibilis. Ergo nō videtur p̄ aliquod lumen creatum. ¶P̄. Cū deus videtur p̄ medium: nō v̄r p̄ suam essentiā. Sed cū videtur p̄ aliquod lumen creatum, v̄r per medium. Ergo non v̄r p̄ suā essentiā. ¶P̄. Illud quod est creatum nihil prohibet alicui creature esse naturale. Si ergo per aliquod lumen creatū dei essentia videtur poterit illud lumen esse naturale alicui creature. Et ita illa creatura non indigebit aliquo lumine ad videndum deum. Quod est impossibile. Non est ergo necessarium quod omnis creatura ad videndum dei essentiam lumē superadditum requirat.

Sed contra Est quod dicitur in psal. In lumine tuo videbimus lumen.

Respondeo Dicendū: q̄ omne q̄ eleuat ad aliquid q̄d excedit suam naturam: oportet q̄ disponatur aliqua dispositione: que sit supra suam nām^e. Sicut si aer debeat accipere formam ignis: oportet quod disponatur aliqua dispositiōe ad talem formam. Cum autem aliquis intellectus creatus videt deum per essentiam: ip̄a essentia dei fit forma intelligibilis intellectus. Unde op̄z q̄ aliqua dispō supernaturalis ei superaddatur ad hoc q̄ eleuet in tantam sublimitatem. Cum igit virtus nālis intellectus creati non sufficiat ad dei essentiam videndam (vt ōnsum est^c) op̄z q̄ ex diuina gratia superaccrescat ei virtus intelligendi. Et hoc augmentum virtutis intellectiue illuminationem intellect⁹ vocamus: sicut ⁊ ip̄m intelligibile vocat lumen vel lux. Et istud ē lumē de quo dr̄ apoc. 21. q̄ claritas dei illuminabit eam. s. societatē beatorum deum videntium. Et f̄m hoc lumē, efficiūtur deiformes, idest deo similes. f̄m illud prime ioan. 3. Cū apparuerit, siles ei erimus: ⁊ videbimus eum sicuti est.

Ad primū Ergo dicendum: q̄ lumen creatū est necessarium ad videndum dei essentiam: nō q̄ per

¶Circa illā maximā/ nota q̄ aliq̄d esse supra naturā alicuius contingit dupl'r. Uno mō dignitate: q̄. s. est supra gradū essentialē nāe alterius: vt ignis respectu aeris. Alio mō p̄tāte seu efficacia: q̄. s. est supra posse alterius: vt lumen respectu aeris: q̄uis aer sit sub̄a: ⁊ lumen sit acc̄ns. In ꝓposito sumit scđo modo. Et p̄pea supnāle simpl'r si prio mō sumit: de⁹ tn̄ est. 2° aūt mō charitas gr̄a/ lumē glorie/ ⁊ alia hmōi supnālia sunt: q̄r superāt facultatē ols nāe create ⁊ creabilis tā actiue q̄ passiue: actiue quidem: q̄r p̄nt in effectus quos nō pōt natura aliqua. passiue vo: q̄r nō possunt fieri aut pullulare a quacūq; nā: ⁊ sic sumit hic supnālis dispositio. ¶Circa prime ꝯñe probationē dubiū est. Primo q̄r si illa maxima est vera sequitur processus in infinitum in dispōnibus: ⁊ patet sequela: q̄r dispositio ipsa supernaturalis est quedā forma. ergo oportet ipsam antecedi ab alia dispōne supernaturali: ⁊ iterū illa ab alia eadē rōne: ⁊ sic deinceps. Scđo oꝛit dubiū: q̄r dato q̄ illa maxima sit vera: non t̄z tn̄ nisi in vere formis ⁊ materijs. Modo essentia diuina non est vere forma intellectus creati videntis ipsam: cum non det formaliter illi esse: vndiq; ergo ratio ruere videtur.
¶Ad primū horum breuiter dr̄ cum. s. Tho. alibi: q̄ illa ꝓpō est verissima de forma q̄ est vt terminus generationis: nō aūt de illa que est vt via ad terminū. videmus em̄ in nālibus q̄ est eadē rō vt mā disponat p̄ forma sub̄ali terminante generationē: ⁊ p̄ accidētalib⁹ preuijs ad illā: vt p̄z de aqua igne ⁊ calore ⁊ propterea nō sequitur p̄cessus in infinitum: sed est status in forma q̄ se h̄z vt dispō. dispōnis enim non op̄z esse dispōnem: sicut forme op̄z esse dispōnē. Ad scđ̄m aūt dr̄: per interemptionē: essentia nāq; diuina est vere forma intelligibilis ⁊ non nālis: ⁊ ideo non oportet quod det formaliter esse: sed quod det formalr̄ intelligere: speciei nanq; intelligibilis in actu perfecto esse est ip̄m intelligere. Nec solum essentia diuina est vere forma in esse intelligibili intellect⁹ creati videntis ipsaz: sed ēt est forma vt vltimus gn̄atiōis terminus. Non em̄ est vt forma intelligibilis in habitu: sed in actu cum qua intelligere non ponit in numerum: sicut nec esse ponit in numerum cum forma cuius est. Non. n. sunt duo termini generatiōis forma ⁊ eius esse: sed vnus eodem quippe cursu proportionaliter currit esse intelligibile.
¶Circa probationē scđe ꝯñtie. Aduerte: q̄ lr̄a simul duo facit: dū ⁊ ꝯñam ꝓbat: ⁊ q̄si aliud mediū ad ꝯclōnē innuit: ꝓbat q̄dā subintelligēs q̄ eēntiā diuinā eē formā intellectus: ⁊ videre deū idē sint. Ac p̄ hoc dispō eleuās ad diuinā eēntiā est id q̄d eleuat ad vidēdū. Et ꝯn̄r cū intellect⁹ creatus sit insufficiēs ex se illa dispō est ipsa eleuatio seu augmētatio v̄tutis intellectiue reddens ipsam sufficiētē ad videndū. Aliud quodāmō innuit mediū pro quāto augmētū hoc ad duo poni insinuat: ⁊ ad disponēdum intellectū: p̄ tā excelsa forma intelligibili: ⁊ ad vires p̄bēdū eidē vt possit elicere actū visiōis. hoc. n. 2^m tangit cū de insufficientia intellectus ad videndum ⁊ augmento virtutis intellectiue fit mentio.
¶Circa terminos ꝯñtis nota p̄rio ly augmētū ex. 3. ꝯ gen. ca. 53. q̄ dupl'r pōt v̄t⁹ agētis augeri. Uno mō p̄ simplicē itēsionē: ⁊ sic aq̄ calida fit calidior. Alio mō p̄ alteri⁹ forme appōnē: sicut v̄t⁹ aeris auget p̄ supadditū lumē. In ꝓposito est sermo de augmēto scđo mō: ⁊ nō p°. Q̄m p̄^a augmētatio nō dat nisi opationē eiusdē rōnis p̄fectiorē tn̄. Scđa aūt eleuat ad opationē alteri⁹ spēi ⁊ gn̄is ⁊ ordinis q̄nq; vt p̄z. Scđo ly gratuitū. Cū. n. q̄ sit de intellectu tā creato q̄ creabili: op̄z si augmēto op⁹ e augm^m ip̄m esse supra nām ols intellectus tā creati q̄ creabilis. Ac p̄ h̄ extra totū ordinē ꝯnāliū: ⁊ ꝯn̄r q̄ sit de ordine gratuitorum. nō ex mō ꝯsequēdi tn̄ vt vita resurgētiū: sed ex ipsa substātia seu q̄ditate sua vt charitas. ¶Contra hāc cōclonē multi arguūt. imp̄mis sco. in. 3. di. 14. q. prima: ⁊ in. 4. di. 49 q. 11. arguit q̄drupl'r. Primo. obm̄ ex se lux intelligibilis: sufficiēter potens mouere intellectum ad sui visionem: non eget lumine coagēte sibi ad causandam visionem. De⁹ est hmōi. ergo. Scđo si lumē glie ponitur vt forma qua intellectus fiat ⁊ sit sufficiens ad videndum deum. ergo per aliquam formā creatam pōt esset nālter videre deū. ꝓbat sequela: quia sicut cec⁹ miraculose illuminat⁹ naturaliter videt: ita beatus supernaturaliter illuminat⁹ naturaliter videt deum. Lumē enim glorie sicut quelibet perfectio posita in intellectu: perficit intellectum naturaliter q̄uis supernaturaliter ponatur. Tertio/ quia q̄cq̄d potest deus mediante causa effectiua secunda: potest sine illa. Sed lumen glorie ponitur vt efficiat visionem. ergo. Quarto quia magis videtur necessarium ponere speciem intelligibilē dei q̄ lumen glorie: sed illa non ponitur: ergo. ꝓbatur antecedens: quia illa esset propter perfectionē intellectus: vt memoria est: istud aūt perficit in actu secundo ad quod sufficit obiectū p̄esens in seipso: vt ex dictis patet.
¶Durandus deinde dupliciter arguit. Prio/ lumē glie ponit p̄p excellētiā obiecti sup intellectū creatū. vt p̄z in lr̄a hui⁹ articli. q̄ frustra. ꝓbatur ꝯña: q̄r obm̄ in infinitū excedit nō solū intellectū creatū f̄m se: s̄z ēt cū tali lumine. Et ꝯn̄r lumē tale nō reddit intellectū de iproportionato ꝓportionatū. Scđo, q̄r q̄cq̄d sit: frater thomas in. 4. di. 49. s̄z q̄ visio dei pōt cōicari hoi in solis dispōnibus vie. ergo non exigitur lumen glie q̄d est ꝓpa dispō p̄rie. Multa alia recitāt apud capreolū. di. 49. q. 4. argumēta: q̄ cōsulto omitto. aut enim supponūt intellectū pure passiue ꝯcurrere ad visionē dei: aut q̄r ex his facile soluūtur: vel a suis autoribus soluta sunt.
¶Ad p^m scoti breuiter pōt cōcedi totū: ⁊ dici q̄ indigētia nō est ex parte dei seu obi: sed ex parte itellect⁹ creati. vn̄ ꝯsiderat ⁊ vtrisq; negat maior. ¶Ad scđ̄z dr̄ q̄ hic est seruādū illud: sniam tene/ s̄z linguā cohibe: simpl'r q̄dē nullū incōueniēs est ꝯcedere: q̄ p̄ aliquā formā creatā nō tn̄ vt spēz/ intellectus creatus nālr̄ videt deū. Q̄m q̄l̄z habitus: ⁊ ols forma est ex ꝓpria nā principiū ꝓprij actus. h̄ns. n. charitatē vt sic nālr̄ diligit deū meritorie ⁊c. Nō. n. minus charitas inclinat ad actū ꝓpriū q̄ ceteri habit⁹: signū aūt naturalitatis est delectatio. Experimur. n. nos delectabiliter oia opari: q̄rū habitus habemus: siue naturales siue supnāles. Uerūtn̄ ne errandi occasio sumat: distinguendū est q̄ videre deū naturalr̄ p̄ aliquā formā creatā: pōt intelligi dupl'r. Uno mō p̄ formā creatā supernāle: ⁊ nō solū supnāliter. Et q̄ p̄mo mō ē ipolc acresutatū. 2° vo mō ē necessariū. Et tale est lumē glie: illuminat⁹ q̄dē illo/ nālissime videt deū: adeo vt ipoſle sit nō videre illū: stāte lumine. Un̄ p̄z: q̄ nō est silr̄ de ceco illuminato: ⁊ de itellectu illuminato: q̄r ibi vis data est nālis: l̄z supnālr̄ data: hic vo vis data est ⁊ supnālr̄ data ⁊ supnālis ¶Ad tertiū negat argum̄tū. est. n. sophisma figure dictionis. mutat siq̄dē q̄d in quale seu ad aliq̄d. Uisio. n. dei creata nō significat rē absolute: s̄z significat actū in ordine ad agens creatū. ⁊ sic est silr̄ sicut si argueret. De⁹ ꝑducit actū meritoriū mediāte volūtate ⁊ charitate petri. ergo pōt producere illū sine eis. ¶Ad quartū negat an̄s: nec ꝓbatio aliq̄d valet: q̄m memoria intellectiua impertinēs est felicitati: que cōsistit in actu ⁊ nō in habitu. Et bene aduerte q̄ scotus cū sequacibus non potest amplius in hac materia sustineri: quoniam in clemētina/ ad nostram. de here. expresse erroris damnātur dicentes: q̄ anima non indiget lumine glorie eleuante ipsam ad videndū deū. vbi cernis ecclesiā amplexā. s. thome doctrinā determinasse nō solum indigentiā luminis: sed cām. s. vt eleuet aia ad talē visionē: vt in litera dicitur.
¶Ad primum durandi: concesso antecedēte/ negatur sequela. Ad probationem dicitur: q̄ ex peruersa interpretatione procedit: poni enim ꝓpter excellētiā obi supra potētiā ꝯtingit vno mō vt adequet excessus augēdo potētiā. Et iuxta hunc sensum p̄cedit ꝓbatio: s̄z ꝯ nullū militat. Alio mō vt excessus non prohibeat attractionem po^e ad tam excellēs obm̄. Et ad

Universidad de Deusto Biblioteca

hūc sensum ponit lumen glie pp excellētiā obiecti supra potētiā. Cōtra aūt hunc sensum manifeste pʒ pbationē nō procedere. Qđ si fiat vis in hoc: q de nō proportionato fieri dicitur pportionatus. Iā habita est responsio in lra. in art. primo in rñsione ad vltimū declarando: quō intelligitur pportionis nomen in proposito.

¶ Ad 2m dr: q durādus noluit itelligere illa san. tho. verba. q. 2a. ar. 7.

In.4. di.49. Lumen siquidē gl'e pt dupl'r haberi. Uno mō p modū passiōis. alio mō p modū habitus. Prio mō nō ponit hoiem extra viā. 2o est pptia prie dispō: & iō quū in solis dispōnib9 vie dr. i. in dispositiōibus nō ponētibus hominē extra viā simpliciter intelligit. Et q hec sit mens vera. s. tho. ex eo liqt, q in. q. de ve. q. 10. artic. 11. ponit idem: qđ in 4o. & tñ in eisdē q. de ve. q. 13. arti. & q. 20. arti. 1. sic exponit, & silr in 2a 2e. q. 185. arti. 3. q̄re ionbie sic tenēdū e. ¶ In re pōt dici ad 3m q̄m subtilis valde doctrina tradit. Aduerte duo. Primo qđ est tam esse q̄ fieri connāle alicui. Scđo q̄ sit pportio iter lumē glorie & diuinā substantiā. Esse cōnaturale ē oīri seu pullulare ex intrinsecis alicui9 nature. vt ex 2. physi co. patet. & i motu celestorū apparet. Fieri vero cōnaturale est fieri q id q nō fluit ex principijs alicui9 fluat ex pricipijs ei9. Hoc aūt imaginari nullo modo potest: nisi natura transferatur in naturam: sic enim solummodo principia a quibus aliquid fluit: efficiuntur principia ei9 a quo non fluit. Proportio iter lumē glorie & diuinā essentiā non in esse nature: sʒ in esse itelligibili est proportio proprij cōnaturalis ad naturā a qua fluit. Quod sic ex dictis pbat. lumē glorie nihil aliud est q̄ vis vt ppria dispositio vnitiua diuine essentie vt forme itelligibilis atq factiua visiōis diuine. Ad h̄ eñ duo lumē glorie poni pʒ ex dictis. sed h̄re diuinā essentiaʒ vt formā intelligibilem & similiter videre deum: soli deo est cōnaturale, ergo lumē glorie soli diuine nature cōnaturale est. Et hinc sequitur diuinā essentiam & lumē glorie esse eiusdem ordinis eo modo quo dispositio vltima & forma sunt eiusdem ordinis. s. quo ad connaturalitatem: q. s. cuicunq naturale est vnum & reliquum: & cui non vnum neutrum: & propterea in litera dicitur q lumen glorie non pōt esse connaturale alicui nisi illa res transferatur in diuinā naturā. Ex his autem pʒ falsitas opinionis scoti in prima. q. pro. primi sen. volētis q naturale & supernāle nō distinguāt res sʒ habitudines ad causas actiuas. Lumē siquidem glorie & charitas & dona spiritussancti: & si qua sunt huiusmodi oia sunt supernaturalia entia. nō solū ex a solo agēte supnaturali causari possunt: sed q: nulli creature facte aut factibili cōnaturalia esse pñt. propter qđ dicūtur entia supernaturalis imo diuini ordinis. Et si cōtra hoc obijciat: de distātia infinita inter deū & lumē glorie: aut q aliud ē loqui de lumine glorie p essentiā: & aliud de eo per participationem. Et q lʒ lumen glorie per essentiam sit pprium deo: nō tñ per participationem. de quo tñ loquimur: facile respōderi potest: quod distantia infinita nihil aliud infert nisi q inter qđcūq lumē & glie creatum & deum sunt infiniti medij gradus. Inter dispōnem namq propriam & formam substantialem est maxima distantia: & longe maior q̄ inter duas substantias: & tamen ille sunt eiusdem ordinis: quo ad cōnaturalitatē: & iste nō: quāuis iste magis conueniant in natura: q: forte sunt eiusdē speciei. vt sortes & plato &c. Maior ergo vel minor distātia nihil facit ad propositum. igitur non infinita. Nec decipimur vt secunda obiectio ponit. Quoniā sicut tota latitudo visiōis diuine essentie soli deo est cōnaturalis: diuersimode tñ: q: in summo incōmunicabilis ad extra. Citra summū vero cōicabiliter plus & min9 in infinitū: sic tota latitudo luminis glorie & charitatis &c. similiter tota latitudo habendi diuinā essentiam vt formā intelligibilē soli deo ē cōnaturalis: sʒ in summo incōmunicabiliter: limitate aūt cōicat: nō tñ cōnaturale sit alijs: q: non vt fluat ab illis (sicut astra ponūtur extranee nāe a solis natura) sʒ vt sit eorum ex diffusione & luce solari.

hoc lumen dei essentia intelligibilis fiat, q̄ ſm se intelligibilis est: sed ad hoc quod intellectus fiat potens ad intelligendum p modū quo potentia fit potentior ad operādum per habitum. Sicut etiā & lumen corporale necessariū est in visu exteriori inquātum facit medium transparens in actu, vt possit moueri a colore. ¶ Ad scđm dicendum, q lumen istud nō requiritur ad videndū dei essentiā quasi similitudo in qua de9 videatur: sed quasi pfectio quedam intellectus confortans ipsum ad videndū deum. Et ideo potest dici q nō est mediū in quo deus videatur: sʒ sub quo videtur. Et hoc non tollit immediataʒ visionem dei. ¶ Ad tertium dicendum q dispositio ad formam ignis non potest esse naturalis nisi habenti formam ignis. Unde lumen glorie nō potest eē naturale creature, nisi creatura esset nature diuine. quod est ipossibile. Per hoc enim lumen fit creatura rationalis deiformis: vt dictum est[c].

¶ Utrum vidētium essentiā dei vnus alio perfectius videat. Arti. 6.

Ad sextū Sic pcedit. Videt, q videntium essentiam dei vnus alio perfectius nō videat. Dicit enim. 1. ioan. 3. Uidebimus deū sicuti est: sed ipse vno modo est. Ergo vno modo videbitur ab oibus. Non ergo perfectius & minus perfecte. ¶ Pr. Aug. dicit in lib. 83. q. q vnā rem nō pōt vnus alio plus intelligere. Sed oēs videntes deū p essentiā intelligunt dei essentiam. Intellectu enim videtur deus nō sensu: vt supra habitum est[c]. Ergo videntiū diuinā vnus alio non clarius videt. ¶ Pr. Qr aliquid altero perfectius videatur: ex duobus contingere potest: vel ex parte obiecti visibilis: vel ex parte potētie visiue vidētis. Ex parte autem obiecti: per hoc quod obiectum perfectius in vidente recipitur. s. ſm perfectiorem similitudinem, qđ in proposito locum non habet. Deus enim nō per aliquā similitudinem sed per eius essentiam presens est intellectui essentiam eius videnti. Relinquitur ergo quod si vnus alio perfectius eum videat: quod hoc sit ſm differentiam potentie intellectiue. Et ita sequitur quod cuius potentia intellectiua naturaliter est sublimior clarius eū videat. Quod est inconueniens: cuʒ hominibus pmittat in beatitudine equalitas angelorum.

0
60 4.d.49 q.2.a.4 &.3.Ʒ.c. 56,
57
55

Sed cōtra Est, quod vita eterna in visione dei consistit: secundum illud ioan. 17. Hec est vita eterna &c. Ergo si omnes equaliter dei essentiam vident: in vita eterna omnes erunt equales: cuius contrarium dicit apostolus. 1. cor. 15. Stella differt a stella in claritate.

Rñdeo Dicendum qđ videntium deum per essentiam vnus alio perfectius eum videbit. Quod quidē nō erit per aliquam dei similitudinem perfectiorem in vno q̄ in alio: cum illa visio nō sit futura per aliquam similitudinē, vt ostensum est[c]. Sed hoc erit per hoc quod intellectus vnus habebit maiorem virtutē seu facultatem ad videndum deū q̄ alterius. Facultas aūt videndi deum non competit intellectui creato ſm suā naturam: sed p lumen glorie: quod intellectū in quadaʒ deiformitate constituit: vt ex superioribus pʒ[c]. Unde intellectus plus participās de lumine glorie perfectius deū videbit. Plus aūt participabit de lumine glorie: qui plus hʒ de charitate: q: vbi est maior charitas: ibi est maius desiderium. Et desiderium quodammodo facit desiderantem aptum & paratum ad susceptionem desiderati. Unde q̄ plus habebit de charitate: perfectius deuʒ videbit & beatior erit.

Ad primū Ergo dōm. q cum dicitur, videbimus eum sicuti est: hoc aduerbium sicuti, determinat modum visionis ex parte rei vise: vt sit sensus: videbimus eum ita esse sicuti est: quia ipsum esse eius videbimus qđ est ei9 essentia. Non autē determinat modū visiōis ex parte videntis: vt sit sensus, q ita erit perfectus modus videndi: sicut est in deo perfectus modus essendi. ¶ Et p hoc etiā patet solutio ad scđm. Cū enim dicitur qđ rem vnā vnus alio melius nō intelligit: hoc hʒ veritatem si referatur ad modū rei intellecte: q: q̄cūq intelligit rem esse aliter q̄ sit: non vere intelligit, nō aūt si referat ad modum intelligēdi: q: intelligere vnius est pfectius q̄ intelligere alterius[c]. ¶ Ad tertium dicendū q diuersitas videndi nō erit ex parte obiecti: q: idem obiectum oībus presentabit. s. dei essentia: nec ex diuersa participatiōe obiecti p differētes similitudines: sed erit per diuersam facultatē intellectus: nō quidem naturalem: sʒ gloriosam: vt dictum est[c].

56
59

¶ Super arti. 6. Itul9 clar9. ¶ In corpore tria. pponitur cōclusio rñsiua q̄si to affirmatiue. s. videntium deū vnus pfectius videbit q̄ ali9. 2o excludit falsa huius causa. 3o pbatur ex vera causa. ¶ Quo ad scđm aduerte: q idē obm melius ab vno videri q̄ ab alio ex duob9 oriri pt. Primo q: p limpidiorē spēm ab vno vr q̄ ab alio: sicut experimur qđ per speciē in aere melius videmus q̄ per eā in aqua & p meliora oculoria similiter. Scđo ēt oīq̄ pōt ex acutiore visu. pʒ stāte nāq identitate visibilis cū equalitate speciei & visiue virtutis impōle est fingere vñ melior fiat visio. Distantia nāq & medium &c. omnia ad speciei qualitatem spectant. litera ergo primam cām excludit sufficienter: ex hoc q visio illa nō est futura per speciem. secundam autem amplectitur.

79
4 42 43
55

¶ Quo ad 3m pbatur cōclo sic. videntiū deuʒ vnus alio hʒ maiorē charitatē. & maius desideriū. & est magis aptus & paratus ad susceptionē dei. & hʒ maius lumē glie. & maiorē facultatē ad videndū eū. & pfecti9 videbit deū q̄ alius. Añs supponit. prima cōña nota ē ex terminis cū 2a & 3a. charitas. n. ipsa ē desideriū dei. Desideriū aūt cōstat preparationē magnam esse ad desiderati cōplexū: lumē vero glie nihil aliud esse q̄ dispōnē ad dei susceptionē iā dictū est. Et ppea desiderij q̄titati rñdere o3: sicut dispōnē aptitudini & pparatiōi. 4a aūt cōña probat: q: nō nature sed glie lumen cōstituit inte9m in quadā deiformitate. Et hoc nāq q diuine nature participes simus: possumus ipsum videre. Ultima autem patet.

61 ¶ Super arti. 7. Itulus in corpore declarat. ¶ In corpore vna cōclusio responsiua q̄si to negatiue. Impossibile est cuicūq intellectui creato cōprehendere deum. Probat. Impossibile est lumen glorie creatū in quocunq intellectu esse in finitū. ergo impossibile est cuicūq intellectui creato infinite cognoscere deū. ergo impossibile est cognoscere q̄tū cognoscibilis est. ergo impossibile est cognoscere perfecte. ergo impossibile est comprehendere deū. Antecedēs patet. prima cōsequentia probatur: ex eo q magis et minus videre deū attendit ſm maius et minus lumē glorie: et cōsequēter infinite videre ſm infinitum lumē glorie. 2a vero cōsequentia probat: q: deus est infinite cognoscibilis: q: est infinite entitatis et actualitatis. 3a autē probatur inductione in propositione scibili: q si opiniōe teneatur non perfecte cognoscit. 4a autē probatur ex diffōne ipsi9 cōprehēdere: quod. s. est perfecta cognitio.

4.d.49 q.1.ar.3. Et.3.Ʒ. ca.53. & vi.q.8 ar.2.

¶ Super arti. 8. In titulo ly oia, distribuit pro oībus rebus reruq rationibus absolutis: & respectiuis: realibus & rōnis nō solū q̄ sunt quocunq mō sed q̄ non implicant cōdictionē esse i. p oībus simplr: ly in deo intelligit obiectiue ita q in h obiecto q est de9: videāt oia inclusa i eo quolibet. ¶ In corpore vna cōclusio responsiua quesito negatiue. Nullus intellectus creatus videre potest in deo omnia: sed plura vel pauciora iuxta modū videndi deū. Probatur. quecunq videntur in deo videntur scđm qđ sunt in ipso: ergo videntur vt effectus virtualiter contenti in causa: ergo plura vel pauciora: ſm qđ perfectius vel min9 perfecte videtur deus. ergo non omnia nisi deus totaliter comprehendatur: ergo a nullo intellectu creato videri possunt omnia in deo. sed plura vel pauciora iuxta modū vidēdi ipsum.

60
35
60
4

¶ Utrū videntes deū per essentiam ipsum comprehendant. Arti. 7.

Ad Septimū sic pceditur. Uidetur, q videntes deum per essentiam ipsum cōprehendant. Dicit enim apostolus phyl. 3. Sequor aūt si quo modo cōprehendā. Non aūt frustra sequebatur. Dicit enim ipse. 1. cor. 9. Si curro nō quasi in incertum. Ergo ipse comprehendit: & eadem ratione alij quos ad hoc inuitat dicens, Sic currite vt comprehēdatis. ¶ Pr. Ut dicit aug. in libro de vidēdo deum ad paulinam: illud comprehenditur qđ ita totū videtur, vt nihil eius lateat videntem: sʒ si deus per essentiam videtur, totus videtur, & nihil eius latet vidētem: cum deus sit simplex: ergo a quocunq videtur per essentiam, comprehēditur. ¶ Si dicatur q videtur totus: sed non totaliter: contra. Totaliter vel dicit modum videntis: vel modū rei vise. Sed ille qui videt deum per essentiam videt eum totalr, si significetur modus rei vise: q: videt eū sicuti est: vt dictū est[c]. Similiter videt euʒ totalr, si significetur modus vidētis: q: tota virtute sua intellectus dei essentiā videbit. Quilibet ergo videns deū per essentiam: totaliter eum videbit. Ergo eum comprehendet.

Sed cōtra Est, qđ dicit hier. 32. Fortissime: magne: potens: dominus exercituum nomen tibi: magnus cōsilio: & incomprehensibilis cogitatu. Ergo comprehendi non potest.

Rñdeo Dōm: q cōprehendere deū impossibile est cuicunq intellectui creato: attingere vero mēte deum qualitercunq magna est beatitudo: vt dicit aug. Ad cuius euidētiam sciendum est, q illud comprehenditur quod perfecte cognoscitur: perfecte autem cognoscitur: qđ tantum cognoscitur: q̄tum est cognoscibile. Unde si id quod est cognoscibile per sciētiam demonstratiuam opinione teneatur, ex aliqua ratione probabili concepta: non comprehenditur: puta si hoc quod est triāgulum habere tres angulos equales duobus rectis aliquis sciat per demonstrationem comprehendit illud. Si vero aliquis eius opinionem accipiat probabiliter: per hoc q a sapiētibus vel plurib9 ita dr: nō cōprehēdet ipm: q: nō ptinget ad illū perfectum modū cognitionis, quo cognoscibilis est. Nullus aūt intellectus creatus pertingere potest ad illum perfectū modū cognitionis diuine essentie: quo cognoscibilis est. quod sic pʒ. Unūquodq eñ sic cognoscibile est ſm qđ est ens actu. Deus igitur cuius esse est infinitū: vt supra ostensum est[c], infinite cognoscibilis est. Nullus autē intellectus creatus potest deū infinite cognoscere. Intantū eñ intellectus creatus diuinaʒ essentiā perfectius vel minus perfecte cognoscit: inquantum maiori vel minori lumine glorie perfunditur[c]. Cum igit lumen glorie creatum in quocūq intellectu creato receptum non possit esse infinitum, impossibile est q aliqs intellect9 creatus deum infinite cognoscat. Unde impossibile est q deum comprehendat.

Ad primū Ergo dōm, q cōprehēsio dicitur dupliciter. Uno modo stricte & proprie ſm qđ aliquid includitur in comprehendente. Et sic nullo modo deus comprehenditur nec intellectu nec aliquo alio: quia cum sit infinitus nullo finito includi potest[c]: vt aliquid finitum eum infinite capiat: sicut ipse infinitus est. Et sic de comprehensione nunc queritur. Alio modo comprehensio largius sumitur ſm qđ comprehēsio insecutioni opponitur. Qui enim attingit aliquem quando iam tenet ipsum: comprehendere eum dicitur. Et sic deus comprehenditur a beatis. ſm illud Canti. 3. Tenui eum nec dimittaʒ. Et sic intelliguntur authoritates apostoli de cōprehensione. Et hoc modo comprehensio est vna de tribus dotibus anime, que respondet spei sicut visio fidei & fruitio charitati. Non eñ apud nos omne quod videtur iam tenetur vel habetur: quia videntur interdū distantia: vel que nō sunt in potestate nostra. Neq iterum omnibus que habemus fruimur: vel q: nō delectamur in eis: vel q: nō sunt vltimus finis desiderij nostri: vt desideriū nostrū impleant & quietent. Sed hec tria habent beati in deo: quia & vident ipsum: & videndo tenēt sibi presentem in potestate habētes semper eum videre: & tenētes fruūtur sicut vltimo fine desideriū implente. ¶ Ad secūdum dicendū, qđ nō pter hoc deus incomprehensibilis dicitur quasi aliquid eius sit qđ non videatur: sed q: nō ita perfecte videtur sicut visibilis est: sicut cum aliqua demonstrabilis propositio per aliquam probabilem rationem cognoscitur, nō est aliquid eius quod non cognoscatur nec subiectum nec predicatum nec cōpositio: sed tota nō ita perfecte cognoscitur, sicut cognoscibilis est. Unde Augu. diffiniendo comprehēsionem dicit, q totum cōprehenditur videndo: quod ita videtur vt nihil eius lateat videntem: aut cuius fines circumspici vel circūscribi possunt: tunc enim fines alicuius circunspiciuntur, quando ad finem in modo cognoscendi illam rem peruenitur. ¶ Ad tertium dicendū: q totaliter dicit modum obiecti: nō quidem ita q totus modus obiecti non cadat sub cognitione: sed q: modus obiecti non est modus cognoscentis[c]. Qui igitur videt deum per essentiam: videt hoc i eo quod infinite existit: & infinite cognoscibilis est. Sed hic infinitus modus non competit ei: vt. s. ipse infinite cognoscat. Sicut aliquis probabiliter scire potest aliquam propositionem esse demonstrabilem: licet ipse eam demonstratiue non cognoscat.

a 82
60 a
79 c
42 4
430
62 4.d.49 2.ar. Et vi.q. ar.4. &.3.Ʒ.c. 54.157

¶ Utrum vidētes deū per essentiā omnia in deo videāt. Ar. 8.

Ad octauū Sic procedit. Videt, q vidētes deum per essentiā oia in deo videāt. Dicit enim Greg. in. 4. dyal. Quid est quod non videant: qui vidētem oia vident? sʒ de9 est videns omnia. Ergo qui vident deum, oia videns. ¶ Item quicūq videt speculū: videt ea que in speculo resplendēt. Sed omnia quecunq fiunt vel fieri possunt: in deo resplendent sicut in quodā speculo: ipse. n. oia in seipso cognoscit. Ergo quicunq videt deū: videt oia q̄ sunt & que fieri pñt. ¶ Pr. Qui intelligit id quod est maius potest intelligere minima: vt dr. 3. de anima. Sed oia q̄ deus facit vel facere pōt sunt minus q̄ eius essentia. Ergo quicunq intelligit deum potest intelligere oia que deus facit vel facere potest. ¶ Pr. Rationalis creatura omnia naturaliter scire desiderat. Si igitur vidēdo deum non omnia sciat: non quietatur eius nāle desideriū. Et ita videndo deum non erit beata: quod est inconueniēs. Uidendo igitur deum omnia scit.

Sed cōtra Est: q angeli vident deū p essentiā: & tñ nō oia sciunt. Inferiores eñ angeli purgant a superioribus a nescia: vt dr dio. 7. c. ce. hierar[c]. Ipsi ēt nesciūt futura contingentia & cogitatiōes cordium. hoc. n. soli9 dei est[c]. Non ergo quicunq vident dei essentiam vident oia. a 521 288 289

Rñdeo Dōm: q intellectus creatus videndo diuinam essentiā non videt in ipsa oia q̄ facit deus vł facere potest. Manifestum est eñ q sic aliqua vñr in deo ſm qđ sunt in ipso. Omnia autem alia sunt in deo: sicut effectus sunt virtute in sua cā[c]. 84 Sic igitur vñr oia in deo sicut effect9 in sua causa. Sed manifestū est q q̄to aliqua cā pfectius vr: tanto plēs eius effectus in ipsa videri possunt. Qui. n. hʒ intellm eleuatū statim vno pn° demrātiuo pposito ex ipso multaʒ cōclusionum cognitionē accipit. Qđ non cōuenit ei q̄ debilioris intellect9 est: sʒ op3 q ei singula explanet. Ille igit intells pōt in cā cognoscere oēs cāe effect9: & oēs rōnes effectuū: q̄ cām totalr cōprehēdit. Null9 āt intellectus creatus totalr deū cōprehēdere pōt: vt ōnsuʒ est. Null9 igit intells creatus vidēdo deum pōt cognoscere oia que deus facit vel pōt facere. Hoc eñ eēt cōprehēdere ei9 virtutē. Sed horū que de9 facit vel facere po-

Universidad de Deusto Biblioteca

est: tanto aliquis intellectus plura cognoscit: quanto perfectius deum videt.

Ad primũ ergo dicendũ q Greg. loquit quãtũ ad sufficiẽtiam obiecti. s. dei. q quãtũ in se est sufficiẽter cõtinet oia ꝛ demõstrat. Nõ tñ sequit q vnusquisq; vidẽs deũ oia cognoscat: qꝛ nõ perfecte cõprehẽdit ipsum. ¶ Ad scõm dicendũ. q vidẽs speculũ nõ est necessariũ q oia ĩ speculo videat nisi speculũ visu suo cõprehendat. ¶ Ad tertiũ dicendum. q licet maius sit videre deũ q̃ oia alia: tñ maius est videre sic deũ. q oia in eo cognoscãtur: q̃ videre sic ipsum. q nõ oia sed pauciora vel plura cognoscãtur in eo. Iam em̃ ostẽsum est[c]. qđ multitudo cognitorum in deo, consequitur modũ videndi ipsum vel magis perfectum vel minus perfectum. ¶ Ad quartum dicẽdum. q naturale desiderium rationalis creature est ad sciendũ omnia illa que pertinent ad perfectionem intellectus: ꝛ hec sunt species ꝛ genera rerum ꝛ ratiões earũ: que in deo videbit quilibet videns essentiam diuinam. Cognoscere autem alia singularia et cogitata et facta eorum non est de perfectione intellectus creati: nec ad hoc eius naturale desiderium tendit: nec iterum cognoscere illa que nondum sunt: sed fieri a deo possunt. Si tamẽ solus deus videretur qui est fons et principium totius esse ꝛ veritatis: ita repleret naturale desiderium sciendi. q nihil aliud quereretur: et beatus esset. vnde dicit August. v. confes. Infelix homo qui scit omnia illa. scil3 creaturas: te autem nescit. Beatus autẽ qui te scit: etia3 si illa nesciat. Qui vero te ꝛ illa nouit: nõ ꝓpter illa beatior est: sed ꝓpter te solũ beatus.

¶ Utrũ ea q̃ vĩr in deo a vidẽtibus diuinã essentiã per aliquas similitudines videãt.

Añs pt3. ꝯñia prima ꝓbat: qꝛ oia sunt in deo vt in cã eminẽtissima. Scõa vo probat: qꝛ quãto aliqua cã perfectius cognoscit tãto plures in ea effectus vident. Et manifestat hoc ex differẽtia intellectuũ humanoꝝ circa ꝓpositũ aliqđ principiũ multaꝝ ꝯclusionũ. 3a ex 2a euidẽter sequit. 4a aũt ꝓbat: qꝛ nullus intellectus creatus põt deũ comprehendere.

¶ Circa primã cõsequẽtiã dubiũ occurrit ex Scoto: ꝛ ceteris ponentibus in deo esse res vt in speculo voluntario. Formaturq; ratio cõtra literam sic. Res sunt in deo nõ solum vt in causa: sed vt in speculo volũtario. ergo sophisma ꝯñtis cõmittitur: inferẽdo. ergo res in deo vident precise vt in cã. Constat em̃ q ly ꝓcise subintelligitur in litera. Alioquin nõ inferret intentũ: vt pt3. Añs ꝓbat. et authoritate Augu. in libro de videndo deũ. Deus est speculũ volũtarium: et si vult videtur: ꝛ si nõ vult non videt. et rõne. qꝛ deus representat oia distincte: vt speculum: et non indistincte tñ vt cã. et ppterea cũ tot⁹ litere ꝓcessus fundet super hoc q deus representet nõ nisi vt causa indistincte ruere videtur.

¶ Ad euidentiã huius scito ex. q. de ve. q. 12. arti. 6. q res sunt in deo ꝓprie vt in cã. Metaphorice aũt vt in speculo. Deus em̃ est vere ꝛ proprie cã. nõ ꝛ vere ꝛ ꝓprie speculũ sed metaphorice. Dicit em̃ speculũ qꝛ distincte representat. sed nõ est ꝓprie speculũ: qꝛ nõ repñtat impressa ab alio: vt speculi rõ h3: ꝓpter quã ꝯditionẽ verbo dei a patre ꝓcedẽti speculũ appropriat. Sapiẽ. 7. Candor est em̃ lucis eterne/ ꝛ speculũ sine macula: vtpote pr̃is expressa imago. Cõstat aũt ex Dyo. ꝛ Aug. theoam symbolicã nõ esse argumentatiuã. nihil igit ex hoc metaphorico noĩe efficax inferri põt. Ad authoritatẽ ergo Aug. dr q est locutio metaphorica: propter illã conditione3: qꝛ. s. distincte repñsentet. Volũtariũ aũt dr rõne volũtarie collationis luminis glie. ꝛ tanti luminis. Et hoc respectu visionis beate. respectu vero nonarũ reuelationũ deus nõ cõcurrit obiectiue sed causaliter. ꝛ ppterea oino est volũtariũ: ꝛ quasi speculũ exẽplare. ¶ Ad rõnem aũt in oppositũ dr q vere peccat ꝓm fallaciã ꝯñtis: ac si repñtare distincte vno modo ꝯtingat. s. sicut in speculo: Ubi scito q repñsentare distincte duplr ꝯtingit. Uno mõ q distinctio se teneat ex parte representãtis vt apparet in speculo in quo q̃libet species repñsentans. aliqđ remanet distincta a specie repñsentãte aliud in codẽ speculo. Alio mõ ita q distinctio se teneat ex parte repñsentatoꝝ: vt si dicam⁹. aĩa intellectiua repñsentat distincte formã corporeitatis: ꝛ formã mixti: ꝛ aĩam vegetatiuã/ ꝛ aĩam sensitiuã: hec em̃ nõ habẽt in natura intellectiue anime distincta fundamẽta similitudinũ illarũ ad eas: s3 per vnũ ꝛ idẽ nã aĩe itellectiue oib⁹ rñdet: vt similis nõ minus q̃ si singuloꝝ propriũ similitudinis fundamentũ hẽret: ita em̃ repñsentat ꝓprias cõditiones cuiusq;: ac si singuloꝝ adequata esset species. Et ratio est: qꝛ excedere nõ impedit ꝓfectionẽ representãdi: nihil em̃ minus species albi repñsentaret ipm/ si cũ hoc per idẽ repñsentaret etiã nigrũ. Peccat ergo rõ duplr. Primo: qꝛ ex sensu metaphorico arguit. Scõo qꝛ supponit q distincte repñtare nõ sit nisi distinctio ex parte repñtantis: qđ iã pt3 esse falsum: ꝛ in ꝓposito falsissimũ. Deus em̃ gloriosus nõ h3 in sua natura effectus suos distincte ex parte sui: s3 ex parte effectuũ: qꝛ ipse est actus ꝓfectissim⁹ oia vnitissime ꝓhabẽs: ꝛ ex perfectione tã eminẽte: h3 q ita est ꝓpriũ exẽplar hui⁹: ꝛ illius. i. ita ꝓpria huius ꝛ ꝓpria illius h3: ac si singuloꝝ distinctũ exẽplar esset. Uñ ꝯña lr̃e intelligit cũ ly ꝓcise: vt arguẽdo dr: ꝛ optima est: qꝛ in deo oia alia a se non sunt nisi indistincte ꝛ vnitissime: qđ est eẽ virtualr in cã. Hec em̃ est vere veritas ꝓm theoam ꝛ ph̃iam. vt in. q. 14. S. Tho. dicet. Et bñ nota/ qm̃ sine hoc fundamẽto semp errabis de deo: ꝛ alijs in eo existẽtibus aut visis loquẽs: ꝛ in pueriles vulgaresq; loquacitates incides.

¶ Circa ꝓbationẽ secũde cõsequẽtie dubiũ occurrit. Nã Scotus in. 3. dis. 14. q. 2. dicit q hec ꝓbatio cõtinet fallaciã consequentis. Quoniã dato qđ sit verũ quod in litera dicitur. s. qđ cognoscens perfectius causam plures effectus in ea videat: nõ propterea sequitur esse verum ecõuerso. s. q eum qui plura videt oporteat causam perfectius videre. Et tñ totus ꝓcessus fundatur super hac ꝓpositione subintellecta: ꝛ nõ super illa expresse posita in litera. Qđ aũt ista propositio cõuertens illa3 sit falsa. probat Scotus ibidẽ tripliciter in cõi. Primo. causa inquãtum causa nullã perfectionẽ accipit a causato: qꝛ est prior. ergo cognitio principij vt est causa non perficitur per cognitionem cõclusionum.

¶ Preterea. Accipio vnũ principiu3 cognitum in aliquo gradu. ꝛ quero: vtrum eius cognitione nõ aucta possit per ipsum cognosci aliqua conclusio aut non: si sic: habetur propositum: ꝛ si vna pari ratiõe possunt alie in eo clause sciri absq; ꝓfectiori notitia principij. si nõ: ergo in hoc gradu cognitum principium non est principium: quia nullius est principium.

¶ Preterea. Primo posterioꝝ quid est supponit: ꝛ qꝛ est passionis scit: sed cognitio qđ est nõ ꝓficit p notitiã posterioris. qꝛ ergo notitia pñcipij nõ sit perfectior ꝓpter hoc qđ facit scire principiatũ. ¶ Durandus quoq; et gottifre. contra eãdem instant probationem: pro quãto innititur manifestationi illi de principio ꝛ conclusionibus. Tum quia nõ simile est quo ad contineri. quoniã cõclusiones cõtinentur in principio in potentia et confuse. in causa aũt prima effectus cõtinentur in actu ꝛ distincte. Tum quia non est simile quo ad cognosci: quoniam in principio nõ cognoscũtur conclusiones in actu: nisi facta deductione sub sumptiõe applicatiõe ꝛc. in prima autem causa simpliciter effectus videntur. ¶ Ad horum euidẽtiam scito: qđ videri aliquid potest dupliciter. Uno modo in seipso obiectiue: sicut speculũ oppositũ visui videtur in seipso. Alio mõ in alio obiectiue: sicut res post tergum videntis site videntur in speculo. Uidentur enim non in se sed in sibi similibus speciebus in speculo relucentibus: et sicut est in corporalibus: ita in spiritualibus. In ꝓposito igitur non est sermo de omnium visione in seipsis: sed in alio obiecto. s. nõ tñ vt in speculo: sed vt in cã: vt ex dictis pt3. Uideri aũt aliquid in vel ex causa intelligimus non qualitercũq; se habente visa causa ad effectus visionem. sed si se habeat vt per se sufficiens causa illius. Alioquin non ex vi visionis cause videretur effectus sed aliunde. Hoc autẽ stante declaratur intẽtum sic. Idem manens idem semper quãtum est ex se facit idem. ergo causa cognita in aliquo gradu manens eadem omnino tam in esse q̃ in cognosci: semper faciet idem. ergo impossibile est q vt sic faciat cognosci aliquẽ effectum: quẽ a principio cognosci non fecit. ergo non ptest plurium effectuum: quem a principio cognosci non fecit. ergo non potest plurium effectuum notitiam parere: nisi mutata: sed non in esse. ergo in cognosci. ꝛ non in minus vt patet: ergo in magis cognosci. quod est intentum. Unde patet q plura videre in causa ꝛ perfectius videre causam: sunt conuertibiliter se consequentia. quoniam et si perfectius causam videt plura in ea videt: et si plura in ea videt perfectius ipsam videt. Alioquin plura in eo videre esset effectus sine causa. Si em̃ perfectior modus videndi causam: huiusmodi causa non est: aliqua alia cause noua dispositio huius effectus causa erit: nec facile erit fingere illam dispositionem esse vel in cognosci.

¶ Ex his autem iam patet responsio ad Scotũ. In conuertibilibus em̃ non cadit sophisma consequentis: sed vno posito reliquum poni intelligitur. ¶ Ad obiectiones autem quas contra veritatem manifestam que est vera in causa ꝛ effectibus/ ꝛ in principio: non solum in cognoscendo/ sed essendo. et conclusionibus facile respondetur dicendo: qđ Scotus aut fuit aut simulauit se cecum. Aliud est enim notitiam conclusionum in aut ex principio: vt causa sufficiente preexigere perfectiorem notitiam principij. Et aliud est facere ipsam perfectiorem. Hec enim distant plus q̃ celum ꝛ terra. In litera docetur primum: et non secundum. Et arguẽs in prima ꝛ tertia ratione impugnat secundum tantum. Unde breuiter concedatur gratis: qđ nec cognitio principij vt cause/ perficitur per notitiam conclusionis: nec. quod notitia quid est/ perficitur per notitiam quia est/ que est demonstrationis effectus: sed vtrobiq; ceteris paribus supponitur maior notitia principij ꝛ quicquid est: si ex vi cognitionis ipsoꝝ illa sciuntur modo ꝛ prius nõ. ¶ Ad scõam vero obiectionẽ q interrogat: vtraq; pars rñderi põt. Primo dicẽdo qđ principiũ in aliquo gradu cognitũ vt sic: nullius est principiũ in cognoscẽdo actu ꝓpter imperfectionẽ cognitionis: ꝛ nõ ex natura illi⁹ principij: hoc em̃ nullũ incõueniens est. Scõo dato qđ in quolibet gradu cognitũ sit pñcipiũ alicui⁹ cõclusionis etiã in cognoscẽdo/ negat sequela. ergo ipm nõ aucta ei⁹ cognitione erit principiũ cognoscendi vnã aliã: ꝛ si querat: quare est qđ ad aliquã ꝯclusionẽ sufficiat minima visio principij: ꝛ ad aliã nõ. Rñ. san. Tho. in qõnibus de ve. qõn. 8. arti. 4. ad 12m q visa causa/ in prõptu est vnde aliquas cõclusiones in aut ex ea percipiam⁹: qꝛ sunt manifestius in ea. non sic autem est de oibus: quia multi sunt latẽtiores effectus: vt experientia testatur.

¶ Ad primã autẽ alioꝝ obiectionẽ dicitur: qđ imo est similis continentia: quoniam principium demonstrationis inquantũ habet vim actiuã respectu cõclusionũ: continet eas in actu: ꝛ consequenter non confuse: sed distincte ex parte contentoꝝ: in suo tamen ordine. Commune est em̃ omni cause actiue continere effectus in actu formaliter vel eminenter.

¶ Ad scõa3 aũt dicit q licet multũ referat cognosci ex alio: ꝛ cognosci in alio: ꝛ per discursum ꝛ siue discursu ꝛc. Quo ad notitiã tamen pluralitatis effectuum: ꝓpter cãm notã: ita q ly propter denotet causam sufficientem: nihil refert. Par enim est iudicium ceteris paribus. Et propterea litera vtriusq; meminit ꝛ cognitionis in alio: quasi per totum: ꝛ cognitionis ex alio: in manifestatione adducta de principio demonstratiuo. Possit etiam dici q litera intendit de cognitione in alio tñ: ꝛ ꝯetiam conclusiones cognosci possunt in principio: ꝛ nõ solũ ex pñcipio: vt p3 in termino scie: vbi resolutis ꝯclonib⁹ in principijs videt oia. Et q si qs in principio viso: plures vidẽ icipit ꝯclones ille ꝓculdubio absq; oi discursu ꝓfectius pñm penetrat ꝛ angelice potius q̃ humane nãe ẽ: qm̃ illi⁹ ẽ 63
intelligẽ: nr̃m ẽ rõciari. Nec obstat q lr̃a nolet cognitionẽ ex pñº qm̃ declaratio ẽ a posteriori. Ex h. n. q exprimur: q cognoscere ex pñº plura: prouenit ex maiori cognitione principij: signũ habemus: q cognoscere plura in causa: nõ nisi ex maiori cause cognitione procedit: qꝛ si de quo min⁹ vr̃ inest. ergo de quo magis. non ergo adductũ ẽ principiũ demonstratiuũ: vt simile cause in cognitiõis modo respectu ꝯclusionũ ꝛc. sed vt signũ a posteriori: quare taceant mordaces. M. q. 8. ar. 3.

Articulus nonus.

Ad nonum sic proceditur. Uidetur q ea que vident in deo a videntib⁹ diuinã essentiã, per aliquas similitudines videãt. Ois enim cognitio est per assimilationẽ cognoscẽtis ad cognitũ: sic enim intellectus in actu fit intellm in actu. ꝛ visus in actu sensibile in actu, inquantum eius similitudie informat, vt pupillari similitudine coloris. Si igit intellectus videntis deum per essentiam intelligat in deo aliquas creaturas, op3 quod earum similitudinibus informetur. ¶ P̃. Ea que prius vidimus, memoriter tenemus. S3 paulus videns in raptu essentiam dei (vt dicit aug. 12. super gene. ad literam) postquam desijt essentiam dei videre, recordatus est multorum que in illo raptu viderat: vnde ipse dicit quod audiuit archana verba que nõ licet homini loqui. 2. cor. 12. Ergo op3 dicere: quod alique similitudines eorum que recordatus est in eius intellectu remãserint. Et eadem ratione quando pñtialiter videbat dei essentiam: eorum que in ipsa videbat aliquas similitudines vel spẽs habebat.

Sed cõtra est q per vnã speciẽ videt speculũ: ꝛ ea q̃ in speculo apparẽt, s3 oia sic vident in deo sicut in quodã speculo intelligibili. Ergo si ipse deus nõ videt p aliquam similitudinẽ sed per suã essentiã: nec ea que in ipso videt per aliquas similitudines siue species videt.

Rñdeo dicendũ q vidẽtes deũ per suã essentiã ea que in ipsa essentia dei vidẽt: nõ vident per aliquas species: sed p ipsam essentiã diuinã intellectui eoꝝ vnitã[c]. Sic em̃ cognoscit vnũquodq; ꝓm qđ similitudo ei⁹ est in cognoscẽte. Sed h cõtingit duplr. Cũ em̃ quecũq; vni ꝛ eidem sunt silia: sibijnuicẽ sint silia: virtus cognoscitiua duplr assimilari põt alicui cognoscibili[c]. Uno modo ꝓm se bñ directe ei⁹ similitudine informat. Et tunc cognoscit illud ꝓm se. Alio modo ꝓm qđ informat specie alicuius: qđ est ei sile. Et tunc nõ dr res cognosci in seipsa: sed in suo sili. Alia ẽm est cognitio qua cognoscitur aliquis homo ĩ seipso: et alia qua cognoscit in sua imagine[c]. Sic ergo cognoscẽtes res per earũ silitudines in cognoscẽte existẽtes est cognoscere eas in seipsis seu in proprijs naturis: sed cognoscere eas prout eaꝝ similitudines preexistũt in deo est videre eas in deo. Et he due cognitiones differunt. Unde ꝓm illam cognitionem qua res cognoscũtur a videntibus deum per essentiã: in ipso deo non videntur per aliquas similitudines alias: sed per solã essentiã diuinã intellectui presentẽ: per quam ꝛ deus videtur.

Ad primũ ergo dicendũ, q intellectus creat⁹ videt deũ

¶ Circa tertiã ꝯñtia3 dubiũ ex ꝓprijs ipsi⁹ diuie cognoscibilitatis occurrit. primo ex aureolo ꝛ gottifre. directe contra cõsequẽtiam sic. Cognoscere omnia in deo h3 latitudinem ergo non infert cõprehẽdere deũ qđ stat in indiuisibili ꝯsequẽtia nota. ꝛ añs probatur. cognoscere omnia in deo ꝯtingit dupliciter. ꝛ habẽdo cognitione3 infinitã extẽsiue: ꝛ habẽdo cognitionem infinitam intensiue: que sola est comprehensio: qꝛ ꝓfectio cognitionis pẽnes intensionem attenditur per se loquẽdo. ergo contingit cognoscere omnia in deo clare ꝛ magis clare ꝛ infinite clare quod est comprehendere habet igitur visio omniũ in deo latitudinem. Et confirmatur. omnia alia a deo si ponerentur: non adequarent in essendo: dei infinitum esse. ergo si omnia ponantur cognosci non adequant eius cognoscibilitatem. ergo non sequitur comprehensio ex cognitione omnium.

¶ Scotus quoq; vbi supra/ dupliciter contra hoc arguit. Primo sic. si a insunt b. ꝛ c. ordine quodam: ita quod b. sit tota ratio: quare inest c. si videns b. non comprehendit a. ergo multo minus videns c. comprehendit a. Exemplum de subiecto ꝛ de duabus passionibus: quarum vna inest mediante alia. si videns primam non comprehendit subm / ergo nec videns secundam. Sed deo inest infinitas intensiua: ꝛ in eo sunt omnia et infinitas intensiua est ratio quare in eo sunt omnia: et ad videre infinitatem intensiuam: non sequitur comprehensio dei: vt p3. ergo nec ad videre oia in deo: sequit dei cõprehensio. ¶ Scõo sic. Cognoscens vnum effectum in verbo non comprehendit illum effectũ: nec verbum vt est illius causa ergo quotcunq; effectus cognoscat: nõ comprehendet vllũ eorum: nec verbum vt est causa alicuius eorum. ergo cognoscens nõ comprehendit nec eos nec deum.

¶ Ad euidentiam hoꝝ scito: q videre oia est nõ solũ videre quot s3 q̃tũ potest diuina virtus: qm̃ ibi est non solum extẽsio ꝓm numeru3: sed intẽsio ꝓm perfectionẽ: qm̃ deus nõ solũ potest quocunq; facto facere aliud: sed quocũq; facto põt semper facere perfectius. vnde quamuis impossibile sit oia fieri: siue in esse: siue in cognosci: hec tamen conditionalis est vera: q si fierẽt: fieret adequatus effectus diuine potentie: ꝛ similiter si cognoscerentur: cognosceretur adequatus effectus eiusdẽ. Constat autẽ q cognito adequato effectu alicuius virtutis: ipsam virtutẽ comprehendere facile est. Qđ si sic accidit ex cognitione omniũ ꝗ in se: multo magis cognitio omnium in causa presupponit comprehensionem ipsius cause. Quoniam tãta presupponitur cognitio: quãta est vis cãndi: alioquin ex cause notitia: effectus adequatus. i. vniuersalitas possibiliũ nesciretur.

¶ His aũt prelibatis. Ad primũ negat añs. Probatio aũt assumit aut supponit vnũ falsum: q possit in deo sciri quot: absq; eo q sciatur quantum potest. hoc enim mõstratũ est esse falsu3. Uidere igit oia in deo: ꝛ deũ infinite: mutuo se cõsequunt. ¶ Ad confirmationẽ põt dici duplr. Primo negando ꝯñtiam vltimã: qꝛ l3 ex cognitione oium non sequatur comprehẽsio. sequit tñ ex cognitione oium in deo seu causa. Et de hac est sermo nõ de illa. Uidetur quoq; mihi q possit dici scõo: q oia adequare diuinũ esse aut cognosci, põt duplr intelligi. vno mõ q equalis sit entitas aut cognoscibilitas dei ꝛ illoꝝ. Et hoc mõ non adequarẽ. Alio modo q cognoscibilitas dei seu diuine ꝟtutis: vt sic: nõ esset maioris cognoscibilitatis q̃ ei⁹ quã representarent oia: sicut dicimus q intelligere est effectus adequat⁹ anime intellectiue: ꝛ nõ tñ est eq̃lis entitatis nec cognoscibilitatis: pmo modo/ sed secũdo: ꝛ hoc modo oia adequarẽt diuinũ esse/ ꝛ diuinã cognoscibilitatẽ. Uerũ vt dictũ est ꝯtradictionẽ implicat oia fieri siue ĩ esse siue in cognosci. semp enim quocunq; facto põt aliud atq; ꝓfectius facere: ꝛ q̃cũq; reuelato põt aliud reuelare. Inexhauribilis quippe ẽ diuina ꝟtus. ¶ Ad pm scoti dr q maior est vera seruato codẽ mõ essendi in. nõ aũt variato. In his. n. q̃ formalr alicui insunt ordine quodã ꝛc. ꝓpositio illa est vera. ꝛ ppterea t3 in exẽplo adducto. In his aũt quoꝝ pm inest formalr ꝛ causaliter ꝟa non est. Quoniã sicut a priori visio cause infert visionẽ formalr existẽtiũ in ea: nõ autem oium cõtentoꝛũ virtualr in illa: quoniã illa manifeste in ea apparent: hec autem latent in virtute: ita econuerso/ visio oiu3 ꝟtualr contẽtoꝛũ in cã/ infert a posteriori 56
cõprehensionẽ cãe/ visio autem formaliter inexistentiu3 infert 84 285
visionem tantum ipsius cause: quia illa sunt de ordine latentiũ. ista vero manifestoꝛũ in causa. Et ppea qñ b. inest formaliter a. cause: ꝛ c. inest ꝟtualiter stat q visio bñ inferat comprehensionem a. ꝛ tñ 296
visio. c. inferet illam. 297
Sic aũt est in proposito: qm̃ infinitas intensiua est in deo formaliter. oia aũt sunt in eo nõ formaliter: sed virtualr. Et ꝯñr illa patet viso deo: et ecõtra. Ista aũt qꝛ latẽter isunt: iuxta modũ visionis dei vñr. Et ꝓpterea visio istorũ oim in cã: vtpote de ordine occultoꝝ ꝓsupponit cõprehensionẽ ei⁹: nõ aũt visio finitatis. Variato igit mõ essendi in/ falsa est illa maior: hic aũt constat variari. ꝫ. ¶ Ad scõm einsdẽ dr: q cõprehẽdere aliquẽ effectu3/ põt intelligi duplr. Uno mõ q cognoscat ipsum ꝓm oia etiã possibilia per potẽtiã in eo existentẽ. Alio mõ q cognoscat ipm ꝓm oia etiã potia quõlibet: siue per potentiã in se siue in alio. Si primo mõ sumit cõprehendere: nego q vidẽs lapidẽ in verbo nõ cõprehẽdat ipsum. Dico em̃ q aĩa xp̃i videt in verbo oẽm creaturã. et quicqđ est in potẽtia eius. Et ꝯñr cõprehendit oẽ creatũ primo mõ. Et eadẽ rõne cõprehẽdit verbũ vt est illius vt sic cã. Cuius signum est q ad cõprehendendũ hoc nõ exigit q perfectius videat verbũ: nec hoc est cõprehendere deũ nisi ꝓm quid: qđ nõ incõuenit. Si aũt sumatur cõprehendere scõo mõ: sic negat vltima ꝯña: qm̃ aliqui/ ꝛ aliqui effectus quodcũq; nõ sunt adequatũ obm diuine potẽtie. oẽ aũt poꝛe est ei⁹ obm adequatũ: ꝛ effect⁹ adequat⁹. Et ppterea nõ est idẽ iudiciũ de vno aut aliq̃bus ꝛ oibus: sicut nec de inadeq̃to effectu. Peccat ergo argm ab inequali ad equale arguẽs. Cognoscere em̃ inequalẽ effectũ in cã: quãuis nõ preexigat cõprehensionẽ illi⁹. Cognoscere tñ eq̃lẽ ꝓexigit. Multa alia argumẽta in hac materia habes in capreolo in. 3º. d. 14a. q. 2a. Et in. 4º. d. 49. q. 6a. vide ibi: hec em̃ loco huic opportuna visa sunt.

¶ Super articu. 9.

Titulus clarus est. intendit em̃ per aliquas similitudines et species intelligibiles preter ipsam diuinam essentiam.

¶ In corpore. vna cõclusio respõsiua quesito negatiue. Uidẽtes deũ nõ vident in eo alia per species eoꝝ. Sed per ipsam diuinã essentiã intellectui eoꝝ vnitã. Probatur. vnũquodq; sic cognoscit/ ꝓm q silitudo eius est in cognoscẽte. ergo duplr contingit aliquid cognosci: sc3 per silitudinẽ sui/ ꝛ per silitudinẽ similis: ergo in se et in alio: ergo alia videri in deo est videri nõ per ꝓprias similitudines: sed ꝓm similitudines suas in deo: ergo visa in deo nõ per species sed per solã essentiã diuinã intellectui vnitã vr̃. Prima ꝯña probat ex eo: q quecũq; vni ꝛ eidẽ sunt silia sibi etiã inuicẽ sunt silia. Ex hoc em̃ manifeste sequitur alterũ mẽbrũ qđ poterat verti in dubiũ. Scõa vo ꝯña ꝓbat per locũ a cõuertibilibus: cognosci nãq; per sui speciẽ est in seipso vt obiecto cognosci/ ꝛ ecõuerso. ꝛ silr cognosci p alteri⁹ speciẽ est ĩ alio obo cognosci. 3a aũt ꝓbõne nõ eget. Cõstat nãq; q res videri in deo est videri ĩ alio cui res assimilant/ ꝛ p tãto dñr hr̃e suas silitudines in deo sicut dl3 effect⁹ h3 aliqđ ĩ cã cui assilat. Ultra aũt ꝯña q̃ ad 2am partẽ t3 ex ante determinatis: q essentia diuina nõ p speciẽ s3 p seipsam iungit itellectui. Et ppterea cũ in lr̃a ex vi pñtis discurs⁹ debuisset ꝯcludi. ꝫ. visa in deo nõ p ꝓprias spẽs/ sed p spẽm dei vñr. Illatũ tñ est/ sed p ipsam essentiã diuinã itellctui vnitã vñr. Tu nãq; ipa nõ solũ locũ obi in q̃ alia vñr: s3 supplet ẽt vices spẽi q̃ itellect⁹ assilat obo. Circa hec capol⁹ i. 3. d. 14a. q. 2a. ꝛ in. 4º. d. 49. q. 6a. q̃dã recitat argũ ex q̃dã hibnico ꝛ aureolo/ omissiõe digna hoc in loco: aut qꝛ etiã ex lr̃a pueri scirent soluere: aut qꝛ querunt distõnem cognitionis matutine a vespertina: de quibus vt sic inferius erit tractãdũ

Universidad de Deusto Biblioteca

❡Super articulum decimum.

Titulus clarus ex dictis.

❡In corpore vna conclusio responsiua quesito affirmatiue. Omnia que videntur in verbo non successiue sed simul videntur. Probatur. omnia visa in verbo videntur non per proprias species sed per solam essentiam diuinam. ergo simul.

64 1.3.c.58 & 59. Antecedens ex precedente arti. pz. consequentia ꝓbatur. Ratio quare nõ possum⁹ simul multa intelligere ẽ pluralitas specierum: ergo vbi non est pluralitas specierum: nihil prohibet multa simul intelligere. Assumptũ probatur dupliciter. s. ratione ⁊ experientia. Ratione quidem sic. intellectus non potest simul pluribus specieb⁹ ad intelligẽdum. i. in actu cõpleto formari: vt pz a simili in corpore respectu figurarum. ergo pluralitas specierũ impedit simul multa itelligere. Experiẽtia autez qm̃ experimur ꝙ itelligere multas ptes alicuius totius ꝑ proprias species nõ possumus simul: ⁊ tñ easdẽ ꝑ speciem totius simul intelligimus in toto. Cũ vnitate ergo speciei stat multa intelligere simul: non aũt cum pluralitate.

❡Aduerte hic pmo ꝙ sunt multa dubia. An. s. de omnib⁹ speciebus sit verũ ꝙ pluralitas impediat. An tm̃ de his q̃ sunt eiusdẽ ordinis. Et rursus: an de quacũq₃ pluralitate specierũ sit sermo. Andẽ aliqua q. s. non ordinet ad vnũ ⁊c. Uerum qꝛ hec ex proposito in tractatu de angelis exquirentur: ideo differantur. Aduerte secundo: ꝙ ex hac ratiõe non habetur ꝙ oporteat omnia per vnã speciem representata simul intelligi. Sed habetur ꝙ possibile est ſm naturam intellectus: et quo nullum adest impedimentum. Et qꝛ in visione verbi omne bonum possibile poni de facto debet: quoniam beatitudo est status omnium bonorum aggregatione perfectus. Et in bonis melior est actus potentia: vt dicitur nono Metaphy. ideo in litera declarata possibilitate. conclusum est ꝙ de facto omnia simul videntur.

❡Contra conclusionem huius litere Scotus in. 3. distinctio. 14. qõ. 2. tenens qd anima Christi non omnia simul in verbo: sed successiue ad quodcunq₃ se voluerit conuerti videat. Arguit dupliciter. Primo sic. Experimur ꝙ attentio circa plura obiecta simul est minus perfecta. ergo impossibile videtur potentiam finitam perfecta attentione videre infinita simul. Secundo sic. si actualiter videret infinita: ergo perfectio illius anime in infinitum excederet perfectionem alterius anime. quod videtur inconueniens.

❡Ad hec breuiter supponendo quod anima Christi videat in verbo infinita, vt etiam argumenta supponunt: et est verum. Facile respondetur quod attentio circa plura vt plura intelligibilia est minus perfecta simul: sed non circa plura vt vnum intellectum. Quecunq₃ autem vnica specie intelliguntur, vt vnum intelligibile obijciuntur. Una enim species vnum intelligibile per se est: nec est multa nisi vt vnum sunt. Et propterea videre siue plura siue infinita in vno non minuit attentionem circa singula in illo: quoniam non ponunt in numerum, nec inter se: nec cum illo: vt visa in eo. Et hoc bene nota. Unde vana est ista alia causa ficta a scoto ad impediendũ multa simul intelligere. Diminutio siquidem attentionis ex diuersitate specierũ causatur. cum vnitate enim speciei stat perfectissima attentio.

❡Ad secundum vero ⁊ potest negari consequentia. videre enim finita aut infinita in deo non specificat aut per se modificat: seu quantificat visionem dei. Sz eius causa. s. perfecti⁹ vel imperfectius videre deum. Nec vz. videt adeo pfecte vt videat infinita. ergo videt infinite: quoniam visis infinitis vnius ordinis: restãt infinita alteri⁹ ordinis: ⁊ visis illis restant alia. Et vt patuit nunquã omnia videri possunt. Et potest negari destructio cõsequentis. Anima quippe christi vt alibi videndum est excedit in infinitũ omnes alias animas ⁊ angelos: nõ sicut infinitũ excedit finitũ: qꝛ etiam anima christi finitũ habet glorie lumen sz sicut res superiorꝫ ordinis excedit omnia iferioris ordinis: quia scilicet si in infinitũ inferiora cresceret: nũq₃ adequarent rem superioris ordinis: vt patet inductiue. Christus eñ est caput super omnẽ ecclesiam triũphantem ⁊c.

❡Circa illã similitudinẽ in litera positã scilicet sicut corpus non potest simul formari diuersis figuris ⁊c. Dubiũ occurrit: Scotus nanq₃ in primo. distin. 3. q. prima tertie partis illius distinctionis. in respõsione ad tertiũ argumentũ. reprehẽdens algazelẽ authorem hui⁹ similitudinis dt: ꝙ nihil valet propter duo. Primo quia hic tollit id qd ibi est rõ impossibilitatis. probat: quia rationes oppositorꝫ nõ sunt opposite i intellectu: vt pꝫ nono metaphysice. Scdo quia species itelligibiles nõ sunt figure: sz forme simplices secundum cõmentatorem serto metaphysice.

❡Ad hec breuiter dicitur. cum. s. Tho. in prima scde. qõ. 54. arti. 1. Ad vltimũ. qd ratio similitudinis consistit in hoc quod est terminare. sicut enim figura est terminatio corporis: sic species intelligibilis non in habitu: sed in actu est terminatio intellectus: vt ex supradictis patet. Et propterea sicut impossibile est pluribus terminis idem corpus simul terminari: ita intellectum pluribus speciebus in actu. Unde ad obiectionem primam dicitur qd peccat secundum non causam vt causam. non enim causa impossibilitatis figurarum est oppositio proprie dicta: cum inter figuras non sit contrarietas: nec in re nec in intellectu. Et ideo illud ex nouo metaphysi. nõ est ad propositum.

❡Ad secundam autem dicitur: qd species intelligibiles in actu nõ sunt figure quo ad multa: puta extensionem limitationem ⁊c. sunt tamen vt figure quo ad hanc conditionem: scilicet terminare id cuius sunt: et hoc stat cum simplicitate forme: imo ex sua simplicitate habent: qd termini sint in tam excellenti esse quale est esse intellectiuum.

❡Super articulum vndecimum

In titulo possit absq₃ speciali miraculo quo ad hoc qd sit in hac vita: et non sumitur ly possit. id est non implicet contradictionem.

In corpore

---

assimilatur rebus que videntur in deo: inquantum vnitur essentie diuine: in qua rerum omnium similitudines preexistunt.

❡Ad secundum dicendum, ꝙ alique potentie cognoscitiue sunt que ex speciebus primo cõceptis alias formare possunt. Sicut imaginatio ex preconceptis speciebus montis ⁊ auri: format speciem montis aurei: ⁊ intellectus ex preconceptis speciebus generis, ⁊ differentie format rationem speciei: ⁊ similiter ex similitudine imaginis formare possumus in nobis similitudinem eius cuius est imago. Et sic paulus vel quicunq₃ alius videns deum, ex ipsa visione essentie diuine potest formare i se similitudines rerum que in essentia diuina videntur. Que remanserunt in paulo etiam postquã desijt dei essentiam videre. Ista tñ visio qua videntur res per hmõi spẽs sic cõceptas: est alia a visione qua videntur res in deo.

❡Utrum videntes Deum per essentiam: simul videant omnia que in ipso vident.

Articulus decimus.

Ad Decimũ sic ꝓcedit. Uidetur ꝙ videntes deum per essentiã nõ simul videant oĩa que in ipso vident. Quia ſm phm contingit multa scire intelligere vero vnum. Sz ea que videntur in deo intelliguntur. Intellectu enim videtur deus. Ergo non cõtingit a videntibus deum simul multa videri in deo.

❡Pꝛ. Aug. dicit. 8. super geñ. ad literam, ꝙ deus mouet creaturam spiritualẽ per tempus: hoc est per intelligentiam ⁊ affectionem. Sed creatura spiritualis est angelus qui deum videt. Ergo videntes deum successiue intelligunt ⁊ afficiũtur. tempus eñ successionem importat.

Sed cõtra Est qd aug. dicit vlti. de trini. Non erunt volubiles nostre cogitationes ab alijs in alia euntes atq₃ redeuntes: sed omnẽ scientiam nostrã vno simul ꝯspectu videbimus.

Respondeo Dicẽdũ: ꝙ ea que videntur in verbo, non successiue sed simul videntur. Ad cui⁹ euidentiam considerãdum est, ꝙ ideo nos simul non possumus multa intelligere: qꝛ multa per diuersas species intelligimus. diuersis autem speciebus non potest intellectus vnus simul actu informari ad intelligendum per eas[c]: sicut nec vnum corpus potest simul diuersis figuris figurari. Unde contingit ꝙ quando aliqua multa vna specie intelligi possunt simul intelligũtur[c]. Sicut diuerse partes alicuius totius: si singule proprijs speciebus intelligantur, successiue intelliguntur: et non simul. Si autẽ omnes intelligantur vna specie totius simul intelligentur. Ostensum est autem ꝙ ea que videntur in deo: non videntur singula per suas similitudines: sed omnia per vnam essentiam Dei[c]. Unde simul ⁊ nõ successiue videntur.

Ad primum Ergo dicẽdum: ꝙ sic vnum tantũ intelligimus: inquãtum vna specie intelligimus. Sed multa vna specie intellecta, simul intelliguntur. Sicut in specie hominis intelligimus animal ⁊ rationale: et in specie domus parietem ⁊ tectum. ❡Ad secũdum dicendum: ꝙ angeli quantum ad cognitionem naturalem qua cognoscunt res per species diuersas eis inditas non simul omnia cognoscunt. Et sic mouentur ſm intelligentiam per tempus: sed ſm qd vident res in Deo simul eas vident.

❡Utrum aliquis in hac vita possit videre Deum per essentiam. Articu. 11.

Ad vndecimum Sic proceditur. Uidetur ꝙ aliquis in hac vita possit deũ per essentiam videre. Dicit eñ Jacob. Geñ. 32. Uidi deum facie ad faciem. Sed videre facie ad faciem, est videre per essentiam: vt patet per illud quod dicitur 1. Corinth. 13. Uidemus nunc per speculuz et in enigmate: tunc autem facie ad faciez. Ergo deus in hac vita per essentiam videri potest. ❡Preterea. Numeri. 12. dicit dominus de Moyse, Ore ad os loquor ei. Sed qui ore ad os loquitur deo palam et non per enigmata et figuras videt deũ. Sed hoc videre est deum per essentiam videre. Ergo aliquis in statu huius vite potest deum per essentiam videre. ❡Preterea. Illud in quo alia omnia cognoscimus et per quod de alijs iudicamus est nobis ſm se notum. Sed omnia etiam nunc in deo cognoscimus. Dicit enim Augusti. 12.

❡In corpore vna conclusio responsiua quesito negatiue. Deus nõ potest videri per essentiam ab homine puro in hac vita mortali. Ubi no. duos terminos li. puro, propter chrm qui simul erat viator ⁊ comprehensor: ly mortali, propter statum hominum post resurrectionem: in quo corpus non impediet visionem dei per essentiam. Probatur autem cõclusio dupliciter. Primo a priori. modus cognitionis sequitur modum nature cognoscentis. ergo modum essendi anime nostre: quo est in corpore mortali: sequitur cognoscere formas in materia aut per eas. ergo nõ potest in statu tali videre deum per essentiã. Antecedens cum prima consequentia pz: qꝛ hoc cognoscere quidã modus cognoscẽdi est. precipue respectu superiorꝫ. Scdã autẽ probatur: qꝛ per nullã speciem aut naturã creatam potest videri deus. Scdo ꝓbatur a signo: quãto magis anima nr̃a a corporalibus abstrahitur: tanto intelligibilium abstractorꝫ fit capacior. ergo eleuatio ad supremũ intelligibiliũ qd est diuina essentia, exigit separationẽ ab hac vita mortali. Antecedẽs manifestat: qꝛ in somnijs ⁊ alienatiõibus a sensib⁹ corporis magis diuine reuelatiões pcipiunt ⁊ preuisiões futurorꝫ.

174 q 2a 2e

397.

❡Contra signũ allatum in litera inuehit Scotus in 4. d. 45. q. 2. cõtra somnium dupliciter. Primo: qꝛ tũc quãto somn⁹ esset ꝓfundior tanto magis talia viderẽtur. hoc est falsum. ergo. cõsequẽtia probat: qꝛ tũc est maior abstractio a sensib⁹. Scdo: qꝛ maius miraculũ vr: ꝙ in somno reuelatur veritas q̃ in vigilia intellectu nõ nimis circa sensibilia intẽto: qm̃ naturale est in vigilia hr̃e vsũ rõnis nõ aũt in somno. Contra alienationes vero inuehit: qꝛ hoc fundamẽtũ videtur sumptũ ex fictiõibus mahumeti, q̃ dr epilẽticus fuisse: ⁊ ad operiendam miseriã suam dicebat oportere se cadere ãgelo loquẽte sibi ⁊c. Inde auicẽna reueritus legẽ suã in metaphysica, docuit hec de alienationibus.

58. 424j 56 63 b 435

❡Ad euidẽtiã horꝫ scito pmo ex. S. tho. i q. de ve. q. 12. articulo. 9. ⁊ 2a 2e. q. 17. articulo pmo. Ad cognitionẽ duo ꝯcurrere. s. receptionẽ ⁊ iudiciũ. Quo ad receptionẽ cognoscibiliũ abstractio a sensibus cõfert: q̃ ad iudiciũ vo nõ: qm̃ ipressiões subtiles superiorum, quiescentes melius percipimus: sed iudicare perfecte nequimus: nisi facta resolutione, an cõsonent sensibilibus: vt dicitur tertio celi ⁊ 6o ethicorum. Unde litera semper vtitur nominibus pertinentibus ad receptionem scilicet capacem esse ⁊ percipere. Scito secundo quod cum sermones intelligendi sint infra genus de quo est sermo. Et sit sermo de nr̃o itellectu: ⁊ cõsequẽter de fantasia in actu: qꝛ oꝫ itelligẽte fantasmata speculari: manifeste seqtur vt hic non sit sermo de quali aut quanta cunq₃ abstractione a corporalibus, sed infra latitudinem intellectus in actu. Et ex his omnia soluuntur: quoniam pz qd prima sequela nihil valet: qꝛ somnus profundus abstrahit extra latitudinem intellectus in actu. Et similiter licet sit maius miraculum iudiciũ veritatis in somno: nõ tamẽ receptio. Et simile est in omnibus alienationibus iudicium: vndecũq₃ veniant: si enim infra latitudinem intellectus in actu abstrahunt quãto magis fantasia circa spiritualia occupat ministrando intellectui tanto intellectus intelligibilium superiorum est capacior: vt pote vicinior ⁊ minus turbata. Et inde prouenit: ꝙ melãcolicorum alij omnino expertes sunt superiorum: quia scilicet adeo turbatã habent fantasiam vt intellectus in actu haberi nequeat: sicut in pueris ex humido accidit. Alij superiorũ multa loquuntur, et predicunt vera: alij pauca: sz ꝙ plus aut minus impediũtur interiores vires. Et secundum ꝙ melius habent disposita fantasmata: ⁊ secundum altiora fantasmata in his q̃ in illis ⁊c. Nec sunt hec ex lege mahumeti: vt hic dicere nõ est veritus. s. sz ex philosophia naturali: ex experiẽtia: ex sacra scriptura ex sacris doctorib⁹. Et de philosophia ⁊ experiẽtia dictũ est: quãuis non desinit philosophorꝫ authoritates I de sõno ⁊ vigilia. Sacra aũt scriptura plena ẽ visiõibus i somnis: imo nũeri. 12. Deus locuturũ se prophetis in somnijs ꝑmittit. Et iohelis secũdo dr: Inter effect⁹ spũs scti, somnia somniabũt ⁊c. Augu. q̃q₃ 12. sup Genesim ad literã inqt: aie humane sz ꝙ a sensib⁹ abstrahit cõuenit futura ꝓuidere. greg. q̃q₃ in q̃to dial. hoc idez docet: imo dicit hoc

175. q 2a 2e 420 442 a

41

66 boe. trs. q. 1. ar. 2 Et. 1. dis. 3. q. 1. a. 1.

20

---

cõsel. Si ambo videmus verũ eẽ qd dicis: ⁊ ambo videm⁹ verũ esse qd dico: vbi queso illud videmus? Nec ego in te: nec tu in me: sed ambo in ipsa que supra mentes nostras est incommutabili veritate. Idem etiam in lib. de vera religione dicit: quod ſm veritatem diuinã de omnibus iudicamus. Et. 12. de tri. dicit: qd rõnis ẽ iudicare de istis corporalibus ſm rationes incorporales ⁊ sempiternas[c]. Que nisi supra mentem essent: incõmutabiles profecto nõ essent. Ergo ⁊ in hac vita ipsuz deũ videmus. ❡Pꝛ. Scdõ augu. 12. super geñ. ad literã, Uisione intellectuali videntur ea que sunt in aia per suam essentiã. Sed visio intellectualis est de rebus intelligibilibus nõ ꝑ aliquas similitudines sed per suas essentias: vt ipse ibidem dicit. Ergo cum deus sit per essentiam suã in aia nostra, per essentiam suam videtur a nobis.

Sed cõtra Est qd dicit exo. 32. Non videbit me homo ⁊ viuet. gl. Quãdiu hic mortalr viuitur: videri per quasdã imagines deus põt: sed per ipsam nãe sue speciem non potest.

Rñdeo Dicendũ, ꝙ ab homine puro deus videri ꝑ essentiã nõ põt nisi ab hac vita mortali separetur. Cuius ratio est: qꝛ sicut supra dictũ est: modus cognitiõis sequit modũ nature rei cognoscentis[c]. Anima autẽ nostra quãdiu in hac vita viuimus habet esse in materia corporali. Unde naturaliter nõ cognoscit aliqua nisi que habẽt formam in materia[c]: vel que per huiusmodi cognosci possunt. Manifestum est aũt ꝙ per naturas rerũ materialiũ diuina essentia cognosci nõ potest. Ostensum est enim supra[f]: quod cognitio dei per quãcũq₃ similitudinem creatam nõ est visio essentie ipsius. Unde impossibile est anime hominis ſm hanc vitam viuentis essentiam dei videre. Et huius signũ est ꝙ anima nostra quanto magis a corporalibus abstrahitur tãto intelligibilium abstractorum fit capacior[c]. Unde in somnijs ⁊ alienationibus a sensibus corporis magis diuine reuelationes pcipiunt: ⁊ preuisiones futurorꝫ. Dũ ergo aia eleuetur vsq₃ ad supremũ intelligibiliũ, qd est essentia diuina: esse non potest quandiu hac mortali vita vtitur.

Ad primũ Ergo dicenduz: ꝙ ſm Dionysiũ. 4. ca. cel. ie. sic in scripturis dicit aliqs deum vidisse inquãtum formate sunt alique figure vel sensibiles vel imaginarie secundum aliquam similitudinez aliquod diuinũ representãtes. Quod ergo dicit iacob, Uidi deuz facie ad faciem, referendũ est nõ ad ipsam diuinaz essentiam, sed ad figuram in qua representabatur deus. Et hoc ipsum ad quandam prophetie eminentiam pertinet: vt videatur persona dei loquentis: vel loquens deus: licet imaginaria visione: vt infra patebit[c]: cum de gradibus prophetie loquemur. Uel hoc dicit iacob ad designandaz quandam eminentiam intelligibilem contemplationis supra communem statum.

❡Ad scdm dicendum: quod sicut deus miraculose aliquid supernaturaliter in rebus corporeis operatur: ita etiam ⁊ supernaturaliter ⁊ preter communem ordinem mentes aliquorum in hac carne viuentiũ: sed non sensibus carnis vtẽtium vsq₃ ad visionem sue essentie eleuauit: vt dicit augustinus. 12. super geñ. ad literam. ⁊ in lib. de videndo deum: de Moyse, qui fuit magister Judeorum, ⁊ paulo qui fuit magister gentium. Et de hoc plenius tractabitur: cum de raptu eius agemus[c]. ❡Ad tertiũ dicendum: quod omnia dicimur in deo videre: ⁊ secundum ipsum de omnibus iudicare: inquantum per participationem sui luminis omnia cognoscimus ⁊ dijudicamus. Nam ⁊ ipsum lumen naturale rationis participatio quedam est diuini luminis[c]: sicut etiam omnia sensibilia dicimus videre ⁊ iudicare in sole. i. per lumen solis. Unde dicit augu. 1. soliloquiorum. Disciplinarum spectamina videri non possunt: nisi aliquo velut suo sole illustrentur: videlicet deo. Sicut ergo ad videndum aliquid sensibiliter non est necesse quod videatur substantia solis: ita ad videndum aliquid intelligibiliter non est necessarium quod videatur essentia dei. ❡Ad quartum dicendum: quod visio intellectualis est eorum que sunt in anima per suam essentiam: sicut intelligibilia in intellectu. Sic autem deus est in anima beatorum: non autem in anima nostra: sed per presentiam, essentiam, et potentiam[c].

❡Utrum per rationem naturalem deũ in hac vita cognoscere possimus. Arti. 12.

Ad duodecimũ Sic proceditur. Uidetur quod per naturalem rationem deuz in hac vita cognoscere non possimus. Dicit enim boe. in lib. de conso. quod ratio non capit simplicem formam. Deus autem maxime est simplex forma: vt supra ostensum est[c]. Ergo ad eius cognitionem ratio naturalis peruenire non potest. ❡Pꝛ. Ratione naturali sine fantasmate nihil intelligit anima: vt dicitur in tertio de anima. Sz dei, cum sit incorporeus, fantasma in nobis esse non potest. Ergo cognosci non potest a nobis cognitione naturali. ❡Preterea. Cognitio que est per rationem naturalem communis est bonis ⁊ malis: sicut natura eis communis est. Sed cognitio dei competit tantum bonis. Dicit enim augu. primo de trini. quod mentis humane acies in tam excellenti luce non figitur: nisi per iustitiam fidei emũdetur. Ergo deus per rationem naturalem cognosci non potest.

Sed cõtra Est quod dicitur ro. 1. Quod notũ est dei, manifestum est in illis. i. quod cognosci-

Universidad de Deusto Biblioteca

cōuenire anime/vel ex nature subtilitate/aut reuelatiōe superiorū. Taceat ergo psumptuosa hec vox Christianissima doctrina hec ē: z philosophica simul.

¶Super arti.12.

Nitiū lo cognoscē nō est videre: vt superius sz cognoscere.i.intelligere: quomodocūq3 id contingat.per rationem naturalez: id est naturali lumine acquisibilem.

¶In corpore vna cōclusio respōsiua quesito affirmatiue: cum corollario. Conclusio 422 est. Possumus in hac vita per ratione naturalem cognoscere deum secundum qd 23 est prima omniū causa excellētissima. Probatur. naturalis nostra cognitio oritur a sensu ergo tantū extēditur quantū sensibilia manuducūt. ergo extenditur nō ad visionem dei: sed ad cognitionem eius secundū quod prima omnium causa excellentissima. Antecedens cum prima cōsequentia patet. secūda vero quo ad primam partem probatur. sensibilia nō sūt adequatus effectus diuine virtutis. ergo ex eis non potest tota virtus diuina cognosci. ergo nec essentia eius videri. Quo ad secundam vero partem probatur. sensibilia sunt effectus dependentes a deo scilicet vt: prima causa. ergo ex eis 67 potest deus vt prima causa cognosci. Corollarium est: tria cognoscim⁹ ex sensibilib⁹ de deo. causalia: negatiua: z supeminētia. Ad causalitatē quidē pertinētia sūt sz triplex genus cause: non solū predicata causalitatē importantia: puta exēplar: factiuū: finis zc. Sed predicata absoluta q̄ ex causalitate a posteriori inferunť vt esse: viuere nosse zc. Et ad hec reducuntur omnia relatiua ad creaturas. Negatiua aūt que ex cōditionibus sūdictis ɔsequūť: vt ꝙ incorpore⁹: ꝙ infinit⁹: 422. ꝙ immutabilis. Ad supueniētiā aūt spectātia ex eisdē ɔsequūť: vt qd est sup oē esse: z itelligibile: z intellectū. hec enim o-

ſ.q.32. ar.1. Et.1.d. 3.q.1.ā. 4. Et veri. q.10.ar. vlti. Et boe. tri.q.1. arti.4.

bile est de deo per rationem naturalem.

Respondeo Dicēdum, ꝙ naturalis nostra cognitio a sensu principium sumit. Unde tantū se nostra naturalis cognitio extēdere potest, inquantum manuduci potest per sensibilia. Ex sensibilibus autem non potest vsq3 ad hoc intellectus noster pertingere: ꝙ diuinam essentiam videat: quia creature sensibiles sunt effectus dei virtutē cause non adequantes. Unde ex sensibilium cognitione nō potest tota dei virtus cognosci: z per cōsequens nec eius essentia videri. Sed quia sunt eius effectus a causa dependentes ex eis in hoc perduci possumus: vt cognoscamus de deo an est: et vt cognoscamus de ipso ea que necesse est ei conuenire: secundum ꝙ est prima omnium causa excedens omnia sua causata[c]. Unde cognoscimus de ipso habitudinem ipsius ad creaturas: ꝙ scilicet omnium est causa. et differentiam creaturarū ab ipso: ꝙ scilicet ipse non est aliquid eorum que ab eo causantur: et ꝙ hec non remouentur ab eo propter eius defectum: sed quia superexcedit[c].

Ad primum Ergo dicendum, ꝙ ratio ad formā simplicem pertingere non potest: vt sciat de ea quid est: potest tamen de ea cognoscere: vt sciat an est. ¶Ad secundum dicendum: ꝙ deus naturali cognitione cognoscitur per fantasmata effectus sui.

¶Ad tertium dicendum: ꝙ cognitio dei per essentiam: cum sit per gratiā non competit nisi bonis, sed cognitito que est per rationem naturalem potest competere bonis et malis. Unde dicit augu. in lib. retractationum. Non approbo ꝙ in oratione dixi: deus qui non nisi mundos verum scire voluisti: responderi eniz potest multos etiā non mundos multa scire vera: scilicet per rationem naturalem.

¶Utrum per gratiam habeatur altior cognitio dei q̄ ea que habetur per rationem naturalem. Arti. 13.

A D decimumtertium sic proceditur. Uidetur ꝙ per gratiam non habeatur altior cognitio dei q̄ ea que habetur per naturalem rationem. Dicit enim dio. j. lib. de mystica theologia: ꝙ ille qui melius vnitur deo in hac vita: vnitur ei sicut omnino ignoto. Quod etiam de Moyse dicit. Qui tamen excellentiam quandam obtinuit in gratie cognitione. Sed coniungi deo, ignorando de eo quid est: hoc contingit etiam per rationem naturalem. Ergo per gratiam non plenius cognoscitur a nobis deus q̄ per rationem naturalem. ¶ P̄. Per rationem naturalem in cognitionem diuinorum peruenire non possumus nisi per phantasmata[c]: sic etiam nec secundum cognitionem gratie. Dicit enim dio. primo cap. cele. hyerar. ꝙ impossibile est nobis aliter lucere diuinum radium: nisi varietate sacrorum velaminum circumuelatum. Ergo per gratiam non plenius cognoscimus deum, q̄ per rationem naturalem. ¶ Preterea: Intellectus noster per gratiam fidei deo adheret. Fides autem autem non videtur esse cognitio. Dicit enim grego. in homel. ꝙ ea que nō videntur fidem habent et non agnitionem. Ergo per gratiā non additur nobis aliqua excellentior cognitio de deo.

Sed cōtra Est quod dicit apostolus prime corin. 2. Nobis reuelauit deus per spiritum suum: illa: scilicet que nemo principum huius seculi nouit. i. philosophorum: vt exponit glo.

Respondeo Dicendum: ꝙ per gratiā perfectior cognitio de deo habetur a nobis q̄ per rationem naturalem. Quod sic patet. Cognitio enim quam per naturalem rationem habemus, duo requirit: scilicet phantasmata ex sensibilibus accepta: et lumen naturale intelligibile: cuius virtute intelligibiles conceptiones ab eis abstrahimus. ¶ Et quantum ad vtrunque iuuatur humana cognitio per reuelationem gratie. Nam et lumen naturale intellectus confortatur per infusionem luminis gratuiti: et interdum etiam phantasmata in imaginatione hominis formantur diuinitus magis exprimentia res diuinas: q̄ ea que naturaliter a sensibilibus accipimus: sicut apparet in visionibus prophetalibus. Et interdum etiam aliquae res sensibiles formantur diuinitus: aut etiam voces ad aliquid diuinum exprimendum: sicut in baptismo visus est spiritussanctus in specie colūbe: et vox patris audita est. hic est fi. me. di.

Ad primum Ergo dicendum, ꝙ licet per reuelationem gratie in hac vita non cognoscamus de deo quid est: et sic ei quasi ignoto coniungamur: tamen plenius ipsum cognoscimus inquantum plures et excellentiores effectus eius nobis demonstrantur: et inquantum ei aliqua attribuimus ex reuelatione diuina, ad que ratio naturalis non pertingit: vt deum esse trinum et vnum. ¶ Ad secundum dicendū, ꝙ ex phantasmatibus vel a sensu acceptis secundum naturalem ordinem: vel diuinitus in imaginatione formatis tanto excellentior cognitio intellectualis habetur, quanto lumen intelligibile in homine fortius fuerit. Et sic per reuelationem ex phantasmatibus plenior cognitio accipitur ex infusione diuini luminis.

¶ Ad tertium dicendum, ꝙ fides cognitio quedam est: inquantum intellectus determinatur per fidem ad aliquod cognoscibile. Sed hec determinatio ad vnum non procedit ex visione credentis: sed a visione eius cui creditur. Et sic inquantum deest visio deficit a ratione cognitionis: que est in scientia. Nam scientia determinat intellectum ad vnum per visionem et intellectum primorum principiorum.

¶Questio 13.

C Onsideratis his que ad diuinam perfectionem pertinent, procedendum est ad cōsiderationem diuinorum nominum. Unumquodque enim nominatur a nobis secūdū ꝙ ipsum cognoscimus.

mnia ex necessitate cōsequunť ex habitudine inter deuz z sensibilia. Reliqua autē obscura sunt naturaliter nob3 i hac vita.

¶Super arti.13.

T Itulus clar⁹. ¶ In corpore vna conclusio responsiua quesito affirmatiue. perfectior cognitio de deo habetur per gratiaz a nobis q̄ per rationem nature. Probatur. humana cognitio per gratiam iuuatur: et quo ad lumen intellectuale: et quo ad fantasmata. ergo perfectior est cognitio. consequentia probatur: quia cognitio nostra ex his duobus consurgit. Antecedens vero probatur quia per gratiam interdum formantur fantasmata melius exprimentia diuina: interdum res sensibiles: interdu3 voces. ergo. Exemplum primi in visionibus prophetarum. secundi in columba baptismi christi. tertij in voce ibidem audita. ¶Aduerte hic: ꝙ cognitio per gratiam in hac vita de deo preferť naturali non ex parte modi: quia sic naturalis est potior: cum sit per modum euidentie (vt in responsione ad tertium dicitur) sed ex parte obiecti extensiue et intensiue: vt in responsione ad primum dicitur: quia plura z occultiora ratiōi naturali: ac per hoc nobiliora et manifestiora secundum se per gratiam cognoscimus: vt ꝙ est trinus zc. hec eniz tāto alijs prestant q̄to eoꝝ cognoscibilitas tā alta est: vt soli deo sint naturaliter euidētia: vt in principio lib. ȝ Sent. aperitur.

¶Super. q.13. ar.1.

T Itulus clar⁹. ¶ In corpore vna conclusio responsiua quesito affirmatiue cum modificatione. cōclusio est. Deus potest a nobis nolari ex creaturis: nō aūt secūdū quod est secundū se. Probatur cōclō quo ad vtrāq3 partē simul. voces sunt signa intellectuū: z intellectus sunt similitudines rerum. ergo voces referuntur ad res significandas medijs intellectibus. ergo secundū quod aliquid a nobis intelligitur sic potest a nobis nominari. ergo deus potest nominari a nobis ex creaturis: z nō secundum quod est secundū se. Antecedēs est philosophi primo perihermenias. consequentia vero tam prima q̄ secunda relinquitur nota. Ultima autem probatur: quo ad primam consequentie partem: qz deus cognoscitur a nobis ex creaturis tripliciter: vt dictum est. Quo ad secundam vero: quia deus in hac vita non potest videri a nobis per essentiam. Et ad claritatem terminorum subditur in litera: declaratio exemplaris ab opposito: quomodo nomina nō significant deum sm ꝙ in se est. z intendit ꝙ significare rem sm qd est: est significare terminū nature illius: vt ly homo: qd impossibile est hic de deo haberi: quoniā omnia nomina significant terminos: aut rerum communium: aut negationum: vel respectuum zc. vel compositorum ex his: vt p3 inductiue.

68 1.dis.22 q.1.ā.1.

¶Circa hāc partem occurrit dubiū. scot⁹ siquidem in primo. dis.2. q. vnica. discutiens hanc ppositionem assumptā sicut res intelligitur/ita z nominať: distinguit eam: sc3 quo ad impositionem nominis vel quo ad vsum nominis impositi z tria dicit. Primo ꝙ quo ad impositionem videtur falsa: quod probat sic. Substantia non intelligitur a nobis distincte in propria natura: z tamen significatur. ergo imponere possumus nomina distinctius significātia q̄ itelligam⁹. cōsequētia vero/z antecedens p secunda parte probatur: qz cognitis verbi gratia accidētibus: z ppietatib⁹ lapidis/ imponimus nomē illi substātie lapidis: itēdētes illā significatū iri p nomē: z tñ nō cognoscimus distincte illā. Secundo ꝙ quo ad vsum est simpliciter falsa. Tertio ꝙ multis nobis pōt viatori exprimētibus diuinā essentiā sub ratiōe ipsius essentie diuine. Probanť hec duo: quia verisimile est esse in sacra scriptura huiusmodi nomina: vt iudei dicunt de nomine tetragrammaton zc. siue imposita fuerint hec nomina a deo siue ab angelo.

¶Ad hec pro quanto veritati non cōsonant dicendum est. Et ad primuz quidem: ꝙ nō est imaginabile imponi nomen distinctius significans q̄ concipiatur: z in litera redditur causa: qz voces significant res non nisi media conceptione intellectus: igitur significatio causatur ex conceptione: ergo distincta significatio supponit distinctam conceptionem. z cōfusa confusam: z maior maiorem: z minor minorem zc. Quare ab hac vniuersalissima regula de causa z cāto hec excipienda sunt. Probatio autez sua nihil valet. tum qz antecedens pro prima parte est falsum. Tū quia pro secunda parte male probatur. Dico enim z ita esse experimur: ꝙ cognitis accidentibus cognoscimus rem quandam sublatere z sm se esse z subsistere zc. z huiusmodi res nūquā magis significabitur q̄ cognoscetur. si em cognosceť cōfuse: vt in exemplo dato nunquā significabiť nisi confuse. ex tali siquidem nomine nūquā aliquis plus intelliget/q̄ perfectus impositor apprehenderit: quamuis ex meliori ingenio proprio cognito alicuius nominis significato inre: discurrendo alia cognoscat: sicut ex principijs conclusiōes deducimus sed hoc nō est ex vi significationis nominis. Unde z ipsemet scotus ibidem sub dubio primum dictum relinq̄re tandem videtur. De secundo vero bñ dicit scot⁹. experimur enim ꝙ multis nolibus vtimur confuse notis antequam ad notitiam distinctam illorum terminorum veniamus. De tertio autem: qz experiētia teste nullum tale nomē diuinū habem⁹. Et rursus qz frustra hominibus talia darentur nomina: quoniam nos non possumus deum sm se cognoscere. Et qz sine sufficienti anthoritate nouitas hec dicit. Et qz Dyo. in primo cele. hierar. dicit impossibile ē nobis aliter lucere diuinu3 radium nisi varietate sacrorum velaminu3 occultatum: videtur mihi simpliciter falsum dictum scoti. z dicendum vt in litera dicitur. ꝙ deus i hac vita nō ē a nobis nominabilis nisi ex creaturis: z h tā q̄ ad impositionē q̄ vsum.

¶In respōsiōe ad secundū dubitare Nouitius posset/q̄ pacto abstractu3 significat vt q̄/ z nō per modu3 subsistentis: cū sit nomen substātiuum. vt albedo. Substātiui aūt pprium est p modum substantie significare. Ad hoc breuiter dicit: ꝙ icidit hic sophisma cōsequentis/ a mō substantie: ad hūc modum determinate affirmando. Substātiuū quidē significat p modū substātie. i. p se stātis. i. solitarie: z nō p modū subsistentis. Et si instet ꝙ etiā simitas significat curuitatē in naso: z cōsequenter nō significat formā solitarie sed cum subiecto. Respondetur ꝙ hic non est questio de significatione z consequentibus ad ipsam: sed de modo significādi. abstractum autez z concretum in significatione cōueniūt: qz vtrunq3 puram formam significat. vt in predicamētis de albo dicitur. z ex natura significate forme op3 vtrunq3 copulate subiectū forme significare. Sed ex modo significandi differentie est; qz cōcretum importat subiectum: z compositum ex modo significandi: vt primū significatum in cuius signum dicimus ꝙ simū est nasus curuus: prius nasu3

¶Circa hoc ergo queruntur 12. Primo. vtrum deus sit nominabilis a nobis. Secundo. vtrum aliqua nomina dicta de deo predicentur de ipso substantialiter. Tertio vtrum aliqua nomina dicta de deo proprie dicantur de ipso: an omnia attribuantur ei metaphorice. Quarto. vtrum multa nomina dicta de deo sint synonima. Quito vtrū nomina aliqua dicantur de deo z creaturis, vniuoce vel equiuoce. Sexto. supposito quod dicantur analogice: vtrum dicātur de deo per prius vel de creaturis. Septimo. vtrum aliqua nomina dicantur de deo ex tempore. Octauo. vtrum hoc nomē deus sit nomen nature vel operatiōis. Nono. vtrum hoc nomen deus sit nomen communicabile. Decimo. vtrum accipiatur vniuoce vel equiuoce secundum quod significat deum per naturam: z per participationem z secundum opinionem. Undecimo. vtrum hoc nomen qui est, sit maxime proprium nomen dei. Duodecimo. vtrum propositiones affirmatiue possint formari de deo.

¶Utrū aliqd nomē deo cōueniat. Arti. 1.

A D primum Sic proceditur. Uidetur quod nullum nomen deo cōueniat. Dicit enim dio. primo ca. de diui no. quod neque nomen eius est neq3 opinio. Et puerb. 30. dicitur, Quod nomen eius z quod nomen filij eius si nosti. ¶ P̄. Omne nomen aut dicitur in abstracto aut in cōcreto: sed nomina significantia in concreto non competunt deo: cum simplex sit. neq3 nomina significantia in abstracto: quia non significant aliquid perfectum subsistens. Ergo nullum nomen potest dici de deo. ¶ P̄. Nomina significant substantiam cum qualitate: verba autem z participia significant cum tempore: pronomina autem cum demonstratione vel relatione. Quorum nihil competit deo: quia sine qualitate est z sine omni accidente: z sine tempore, z sentiri nō potest vt demonstrari possit, nec relatiue significari: cum relatiua sint aliquorum ante dictorum recordatiua vel nominum: vel participiorum: vel pronominum demōstratiuorum. Ergo deus nullo modo potest nominari a nobis.

Sed cōtra Est quod dicitur exo. 15. Quasi vir pugnator omnipotens nomen eius.

Rñdeo Dicendum: ꝙ scōm philosophum voces sunt signa intellectuum: z intellectus sunt rerum similitudines. Et sic patet quod voces referuntur ad res significandas mediante conceptione intellectus. Secundum igitur quod aliqd a nobis intellectu cognosci potest sic a nobis potest nominari: ostensum est autem supra[c]: quod deus in hac vita nō potest a nobis videri per suam essentiam: sed cognoscitur a nobis ex creaturis sm habitudinez principij: z per modū excellentie z remotionis[c]. Sic igitur potest nominari a nobis ex creaturis. Non tamen ita quod nomē significans ipsum exprimat diuinam essentiam scōm ꝙ est: sicut hoc nomē homo exprimit sua significatione essentiam hominis secūdum quod est: significat enim eius diffinitionem declarantem eius essentiam. Ratio enim quam significat nomen, est diffinitio. 65.

Ad primum Ergo dicēdum, qd ea ratione dicitur deus non habere nomen vel esse supra nominationem: quia essentia eius est supra id qd de deo intelligimus z voce significam⁹. 66. ¶ Ad secundum dicēdum: ꝙ quia ex creaturis in dei cognitionem venimus: z ex ipsis eum nominamus: nomina que deo attribuimus hoc modo significant, secundu3 quod cōpetit creaturis materialibus: quorum cognitio est nobis connaturalis, vt supra dictum est[c]. Et qz in huiusmodi creaturis ea que sunt perfecta z subsistentia sunt composita: forma autem in eis non est aliquid completu3 subsistens sed magis quo aliquid ēst: inde est qd omnia nomina a nobis imposita ad significandum aliquid cōpletum subsistens significant in concretione[c]: prout competit compositis. 582 Que autem imponuntur ad significandas formas simplices: significant aliquid non vt subsistens: sed vt quo aliquid est: sicut albedo significat vt quo aliquid est album. 18. Quia igitur z deus simplex est: et subsistens est: attribuimus ei nomina simplicia z nomina abstracta ad significandam simplicitatem eius: z nomina concreta ad significandam subsistentiam z perfectionem ipsius[c]: quamuis nomina deficiant a modo ipsius[c]: sicut intellectus noster non cognoscit eum vt est secundum hanc vitam. 16. 70. 72.

¶ Ad tertium dicendum: quod significare substantiam cum qualitate est significare suppositum cum natura vel forma determinata in qua subsistit. Unde sicut de deo dicuntur aliqua in concretione ad significandum subsistentiam et perfectionem ipsius: sicut iam dictum est[c]: ita dicuntur de deo nomina significantia substantiam cum qualitate. Uerba vero

Universidad de Deusto Biblioteca

ꝙ curuitatem exprimentes. Abstractum vero subiectum ex modo significandi/ aut non importat: sed ex natura rei significate: aut si importat/ non importat principaliter/ sed vltimo. Unde econuerso dicimus ꝙ simitas est curuitas nasi. Significat igitur abstractum per modum substantie: quo ad hoc quia significat illud per se: idest non cum alio/ ex modo significandi: et hoc aut simpliciter aut principaliter. Concretum autem ex modo significandi principaliter significat aliud cum re primo significata. Unde dictum Auicen. reprehensum ab auerroi quinto metaphy. cōmē. 14. si ratione modi significandi intelligitur/ verum fuit. Nec ratio auerrois cōcludit oppositum: quoniam non tenet nisi in formaliter significatis ex vi significationis.

et participia consignificantia tempus dicuntur de ipso, ex eo ꝙ eternitas includit omne tempus. Sicut enim simplicia subsistentia non possumus apprehendere et significare nisi per modum compositorum: ita simplicem eternitatem non possumus intelligere vel voce exprimere nisi per modum temporalium rerum: et hoc propter connaturalitatem intellectus nostri ad res compositas et temporales. Pronomina vero demonstratiua dicuntur de deo secundum ꝙ faciunt demonstrationem ad id quod intelligitur: non ad id quod sentitur. Secundum enim ꝙ a nobis intelligitur secundum hoc sub demonstratione cadit. Et sic secundum illum modum quo nomina et participia et pronomina demonstratiua de deo dicuntur: secundum hoc et pronominibus nominibus relatiuis significari potest.

Utrum aliquod nomen dicatur de deo substantialiter. Arti. 2.

Ad secundum sic proceditur. Uidetur, ꝙ nullum nomen dicatur de deo substantialiter. Dicit enim Dam. Oportet singulum eorum que de deo dicuntur, non quid est secundum substantiam significare: sed quid non est ostendere aut habitudinem quandam: aut aliquid eorum que assequuntur naturam vel operationem. ℞. Dicit Dio. primo capitulo de diui. no. Omnium sanctorum theologorum hymnum inuenies ad beatos thearchie processus manifestatiue et laudatiue dei nominationes diuidentem. Et est sensus: ꝙ nomina que in diuinam laudem sancti doctores assumunt secundum processus ipsius dei distinguuntur. Sed quod significat processum alicuius rei: nihil significat ad eius essentiam pertinens. Ergo nomina dicta de deo non dicuntur de ipso substantialiter. ℞. Secundum hoc nominatur aliquid a nobis secundum quod intelligitur. Sed non intelligitur deus a nobis in hac vita secundum suam substantiam. Ergo nec aliquod nomen impositum a nobis dicitur de deo secundum suam substantiam.

Sed contra est quod dicit Aug. 7. de trini. deo hoc est esse quod fortem esse vel sapientem esse: et si quid de illa simplicitate dixeris qua eius substantia significatur. Ergo omnia nomina huiusmodi significant diuinam substantiam.

Respondeo dicendū ꝙ de nominib⁹ que de deo dicuntur negatiue vel que relationem ipsius ad creaturam significant, manifestum est ꝙ substantiam eius nullo modo significantᶜ: sed remotionem alicuius ab ipso, vel relationem eius ad alium: vel potius alicuius ad ipsum. Sed de nomini-

Super arti. 2.

In titulo nomē dicatur: id est secundum suum formale significatum attribuatur: et nō secundum id quod copulat: aut pro quo supponit &c. substantialiter vt distinguitur cōtra accidentaliter: vocando accidēs omne quod est extra esse rei. sic. n. homo dicitur substātialiter de sorte. disciplinabile vero et albū dicuntur accidentaliter de eodem. Nec restringes questionem sed iuxta tituli amplitudinem siue substātialiter complete: vt vltima differētia: vel diffinitio: siue substātialiter incōplete: vt animal respectu hominis dicatur: totum sub quesito presenti concluditur. Quum querim⁹ an aliquod nomen substantialiter de deo dicatur.

69 po. q. 7. ar. 4. & 5. & 1. di. 2. ar. 3. Et. 1. S. ca. 51.

In corpore quinque. primo ponit in quibus nominibus habet locum hec questio. secūdo refert duas opiniones. tertio reprobat eas. quarto respondet quesito affirmatiue. quinto ostendit quis sit sensus quum huiusmodi nomina deo attribuuntur: et patet particularum distinctio in litera.

Quo ad primum duo dicit. Primo ꝙ sunt tria genera nominum de deo. Negatiua vt incorporeus immensus &c. Relatiua vt dominus: finis: efficiēs. Et positiua absoluta: vt ens sapiens: viuens &c. Secundo ꝙ questio non est de primo aut secundo genere: sed tertio tantum: quia constat ꝙ illa puram negationem aut re-

8 74

lationem significant: sicut album puram qualitatem.

Quo ad secundum due sunt opiniones. prima est ponentium nomina hec dici de deo negatiue. secunda relatiue: & pʒ.

Quo ad tertium contra vtranque opinionem simul: tripliciter arguitur clare: in secunda tamen ratione aduerte: ꝙ fundatur super illa maxima: omne nomen primum dicitur de eo de quo dicitur formaliter: ꝙ̄ de ceteris quomodolibet aliter dicatur.

bus que absolute et affirmatiue de deo dicuntur, sicut bonus sapiens et huiusmodi: multipliciter aliqui sunt opinati. Quidam enim dixerunt ꝙ hec omnia nomina: licet affirmatiue de deo dicantur: tamen magis inuenta sunt ad aliquid remouendum a deo ꝙ̄ ad aliquid ponendum in ipso. Unde dicunt ꝙ cum dicimus deum esse viuentem: significamus ꝙ deus non hoc modo est sicut res inanimate: et similiter accipiendum est in alijs. Et hoc posuit rabbi moy. Alij vero dicunt: ꝙ hec nomina imposita sunt ad significandum habitudinem eius ad creata: vt cum dicimus, deus est bonus: sit sensus: deus est causa bonitatis in rebus: et eadem ratio est in alijs. Sed vtrunque istorum videtur esse incōueniens propter tria. Primo quidem: quia secundum neutram harum positionum posset assignari ratio: quare quedam nomina magis de deo dicerentur ꝙ̄ alia. Sic enim est causa corporum sicut est causa bonorum. Unde si nihil aliud significatur: cum dicitur: deus est bonus nisi deus est causa bonorum: poterit similiter dici: ꝙ deus est corpus: quia est causa corporum. Item per hoc quod dicitur: ꝙ est corpus remouetur ꝙ non sit ens in potentia tantum sicut materia prima. Secundo: quia sequeretur ꝙ omnia nomina dicta de deo per posterius dicerentur de ipso. Sicut sanum per posterius dicitur de medicina: eo ꝙ significat hoc tantum ꝙ sit causa sanitatis in animali quod per prius dicitur sanum. Tertio: quia hoc est contra intentionem loquentium de deo. Aliud enim intendunt dicere cum dicunt deum viuentem: ꝙ̄ ꝙ sit causa vite nostre: vel ꝙ differat a corporibus inanimatis. Et ideo aliter dicendum est ꝙ huiusmodi quidem nomina significant substantiam diuinam et predicantur de deo substantialiter: sed deficiunt a representatione ipsius. quod sic patet. Significant enim sic nomina deum: secundum ꝙ intellectus noster cognoscit ipsum. Intellectus autem noster cum cognoscat deum ex creaturis: sic cognoscit ipsum secundum ꝙ creature ipsum representant. Ostensum est autem supraᶜ: ꝙ deus in se prehabet omnes perfectiones creaturarum, quasi simpliciter & vniuersaliter perfectus. Unde quelibet creatura intantum eum representat: et est ei similis: inquantum perfectionem aliquam habet. non tamen ita ꝙ representet eum sicut aliquid eiusdem speciei: vel generis: sed sicut excellens principium: a cuius forma effectus deficiunt: cuius tamen aliqualem similitudinem effectus consequuntur: sicut forme corporum inferiorum representant virtutem solarem. Et hoc supra expositum estᶜ: cum de perfectione diuina agebat. Sic igitur predicta nomina diuinam substantiam significant: imperfecte tamen: sicut & creature imperfecte eam representant. Cum igitur dicitur, deus est bonus: non est sensus: deus est causa bo-

Quo ad quartum conclusio responsiua quesito affirmatiue est. huiusmodi nomina dicūtur de deo substantialiter: imperfecte tamen. Probatur. nomina significant deum vt a nostro intellectu cognitum. ergo vt cognitum ex creaturis. ergo vt representatum ex creaturis. ergo vt assimilantur ei creature. ergo vt supereminens principium: cuius forma deficienter participant ab eis. ergo substantialiter. Antecedēs patet ex primo perihermenias cum prima et secunda consequentia. tertia autem est per se nota. quarta vero probatur ex quarta questione: quia non vt representatum similitudine specifica aut generica. igitur analoga vt principium &c. Ultima autem manifeste sequitur: si enim quod quid est cuiusque creature diminuta quedā similitudo est substantie diuine simplicissime. oportet vt ipsa diuina substantia participetur: representetur: cognoscatur: nominetur: & significetur &c.

Quo ad quintum sensus propositionū ex dictis aperitur: explicite dicēdo/ ꝙ quū dicimus/ deus est bonus: sensus est: id quod bonitatem in creaturis dicim⁹: est in deo: et hoc altiori modo. Aduerte hic duo. Primo ꝙ ly ē/ denotat habitudinem formalē: ita ꝙ intendit/ est in deo formaliter. Non sic potest exponi/ de⁹ est corpus &c. Secūdo ꝙ ly/ & hoc altiori modo: nō est accipiendū vt pars significati. Non enim quum dicimus/ deus est bonus significatur bonitas dei. & eminentia eius: sed bonitas tātū. Eminētia vero ex modo significādi innuitur: vt ex sequenti articulo patet: ita ꝙ dicendo: de⁹ est bonus: ex significato nō habetur: nisi ꝙ id quod bonū nomine formaliter importatur: est in deo formaliter. Et quū bonū nomē importat bonitatē in cōcretione:

que in deo non habet locum: quia est modus imperfectus: ideo insinuat ꝙ bonitas est in deo eminentiori modo ꝙ̄ significetur: quia significatur vt est in creaturis.

In responsione ad primū aduerte/ ꝙ apud excellentes doctores: non est idem significare quid est: & esse nomen substantiale: quoniā ad primū exigitur perfectio: ad secundum nō. vt in litera dicitur. Et radix est: quia loquūtur proprie de quid posterioristice/ & metaphorice: quod absque proprijs nō est: & non thopice: quod communibus contētatur.

In responsione ad secundū. Distinctio est sub alijs verbis. importare processus dupliciter. s. formaliter: vel originaliter.

nitatis: vel deus non est malus: sed est sensus: id quod bonitatem dicimus in creaturis, preexistit in deo: & hoc quidem secundum modum altiorem. Unde ex hoc non sequitur quod deo competat esse bonum inquantum causat bonitatem: sed potius econuerso: quia est bonus, bonitatem rebus diffundit. secundum illud augu. de doctrina christiana, Inquantum bonus, est sumus.

Ad primum ergo dicendum: quod damas. ideo dicit: quod hec nomina non significant quid est deus: quia a nullo istorum nominum exprimitur quid est deus perfecte: sed vnumquodque imperfecte eum significat: sicut et creature imperfecte eum representant. Ad secundum dicendum: quod in significatione nominum aliud est quandoque a quo imponitur nomen ad significandum: & id ad quod significandum nomen imponiturᶜ. Sicut hoc nomen lapis imponitur ab eo quod ledit pedem: non tamen imponitur ad hoc significandum quod significet ledens pedem: sed ad significandam quandam speciem corporum, alioquin omne ledens pedem esset lapis. Sic igitur dicendum est quod huiusmodi diuina nomina imponuntur quidem a processibus deitatis. Sicut enim secundum diuersi processus perfectionem creature deum representant licet imperfecte: ita intellectus noster secundum vnumquemque processum deum cognoscit & nominat: sed tamen hec nomina non imponit ad significādum ipsos processus: vt cum dicitur deus est viuens sit sensus: ab eo procedit vita: sed ad significandum ipsum rerum principium prout in eo preexistit vita licet eminentiori modo ꝙ̄ intelligatur vel significetur. Ad tertium dicendum, quod essentiam dei in hac vita cognoscere non possumus secundum quod in se est: sed cognoscimus eam secundum ꝙ representatur in perfectionibus creaturarum. Et sic nomina a nobis imposita eam significant.

Utrum aliquod nomen dicatur de deo proprie. Arti. 3.

Ad tertium sic proceditur. Uidetur, quod nullum nomen dicatur de deo proprie. Omnia enim nomina que de deo dicimus sunt a creaturis accepta: vt dictum estᶜ. Sed nomina creaturarum metaphorice dicuntur de deo. sicut cum dicitur, deus est lapis vel leo vel aliquid huiusmodi. Ergo nomina dicta de deo dicuntur metaphorice. ℞. Nullum nomen proprie dicitur de aliquo: a quo verius remouetur ꝙ̄ de eo predicetur. Sed omnia huiusmodi nomina bonus sapiens et similia verius remouentur a deo ꝙ̄ de eo predicentur: vt patet per Dio. 2. capitulo cel. hierar. Ergo nullum istorum nominum proprie dicitur de

Super arti. 3.

75. In titulo ly proprie pōt sumi dupliciter. Uno modo vt distinguitur cōtra communiter. Et sic animal non dicitur proprie de homine: quia dicitur de alijs. Alio modo vt distinguit contra metaphorice: & sic animal dicitur proprie de homine. Florere autem non. Proprie enim dici est significatum nominis inueniri in eo de quo dicitur secūdum se. Metaphorice autem est significatum nominis inueniri in eo de quo dicitur secūdum suam similitudinem tantum: hic sumitur proprie/ vt distinguitur contra metaphorice.

Circa ordinē horū articulorum dubium occurrit: quoniam preposterus videtur ordo seruatus in. 2. & 3. articulo: quia in ordine compositiuo communiora prius tractanda sunt. Cōmunius autem est nomen proprie dictum de aliquo ꝙ̄ substantialiter: quoniam accidētalia nomina et proprie dicuntur vt patet dicendo/ Sort. est albus.

70 po. q. 7. ar. 4. ad 6m. Et. 1. D. 8. q. 4. ar. 3. Et Di. 22. ar. 2. Et. 1. S. ca. 30. 68

Ad hoc breuiter dicitur quod ordo horum articulorum est optimus. non tamen attenditur penes cōmunitatem maiorem & minorem: sed intimiorē ac priorem rationem dubitandi. Prima namque questio cū sit questio an est: ideo prima querendi ratio est an deus sit nominabilis. secūdā vero questionem cōstat esse questionē quid est. & ideo secunda querendi ratio est: quid in deo est nominabile: substantia/ scili-

deo. ℞. Nomina corporum non dicuntur de deo nisi metaphorice: cum sit incorporeus. Sed omnia huiusmodi nomina implicant quasdam corporales conditiones. significant enim cum tempore & cum compositione & cum alijs huiusmodi que sunt conditiones corporum. Ergo omnia huiusmodi nomina dicuntur de deo metaphorice.

Sed contra est quod dicit Ambro. in lib. 2. de tri. Sunt quedam nomina que euidenter proprietatem diuinitatis ostendunt: & quedam que perspicuam diuine maiestatis exprimunt veritatem. alia vero sunt que translatiue per similitudinem de deo dicuntur. Non igitur omnia nomina dicuntur de deo metaphorice: sed aliqua dicuntur proprie.

Respondeo dicendum, quod sicut dictum estᶜ: deū cognoscimus ex perfectionibus procedentibus in creaturas ab ipso: que quidem perfectiones in deo sunt secundum eminentiorem modum ꝙ̄ in creaturis. Intellect⁹ autem noster eo modo apprehendit eas secundum quod sunt in creaturis: & secundū quod apprehendit ita significat per nomina. In nominibus igitur que deo attribuimus est duo considerare scilicet perfectiones ipsas significatas: vt bonitatem: vitam: & huiusmodi: & modum significandi. Quantum igitur ad id quod significant huiusmodi nomina proprie competunt deo & magis proprie ꝙ̄ ipsis creaturis: & per prius dicūtur de eo. Quantum vero ad modum significandi. Non proprie dicuntur de deo. Habent enim modum significandi qui creaturis competit.

Ad primum ergo dicendum, quod quedam nomina significant huiusmodi perfectiones a deo procedentes in res creatas: hoc modo quod ipse modus imperfectus quo a creatura participatur diuina perfectio in ipso nominis significato includitur: sicut lapis significat aliquid materialiter ens: & huiusmodi nomina non possunt attribui deo nisi metaphoriceᶜ. Quedam vero nomina significant ipsas perfectiōes absolute absque hoc quod aliquis modus participādi claudatur in eorum significatione: vt ens bonum viuens & huiusmodi: & talia proprie dicūtur de deo. Ad secundum dicendum ꝙ ideo huiusmodi nomina dicit Dio. negari a deo: quia id quod significatur per nomen non conuenit eo modo ei quo nomē significat: sed excellentiori modo. Unde ibidem dicit Dionys. Quia est super omnem substantiam & vitam. Ad tertium dicendum, quod ista nomina que proprie dicuntur de deo, important conditiones corporales non in ipso significato nominis: sed quantum ad modum significandi. Ea vero que metaphorice de deo dicuntur: important conditionem corporalem in ipso suo significato.

cet sua an relatio/ an negatio &c. tertia vero questio. quoniam est quia est, ideo tertio loco querendum est quomodo deus nominatur. & inter hos modos datur latitudo. Nam primus spectat ad ipsam nominis predicationem: scilicet proprie vel metaphorice. secundus ad vnitatem & multitudinem: scilicet sinonyme &c. Constat autem quod talis est ordo seruatus in litera. optimus igitur est. Nec est verum ꝙ dici proprie sit communi⁹ ꝙ̄ dici substātialiter. Sed habent se sicut excedentia et excessa: quoniam dici substantialiter cōtingit & proprie & metaphorice. Possum⁹ enim quod quid est rerum metaphorice significare vt antiqui fecerunt/ vnde post determinationem ꝙ dicuntur nomina de dei substantia merito dubitatū est an dicantur de deo proprie. 68 69

In corpore duo. primo distinguit. secundo respōdet quesito. Quo ad primum distinguit ea que sunt in nomine dicto de deo sic. In nominibus deo attributis sunt duo: scilicet perfectio significata/ et modus significandi. Probatur hec distinctio sic. perfectiones procedentes in creaturas a deo sunt eminētiori modo in deo ꝙ̄ in creaturis: ergo habent in se duo: scilicet ipsam perfectionem & modum essendi: ergo cōceptus nostri de deo habent in se duo proportionabiliter: scilicet rem conceptam & modum cōcipiendi: ergo nomina attributa deo habent in se duo: scilicet rem significatā & modum significādi. 215. 9. antecedens patet cū prima cōsequētia. secūda vero probatur quia deum ex his perfectionibus cognoscimus non quomodolibet: sed secundum modum quo sunt in creaturis: idest quod deum ex effectibus suis sic cognoscimus quod modus essendi effectuum redūdat in nostrum modum concipiendi proportionaliter. & sic conceptus de deo in duo distingui oportet: nō tanquam in diuersa concepta: sed in vnum vt rem conceptam. & alterum vt modū nō rei cōcepte: sed ipsius conceptus: qui tamē modus ipsius cōceptus a modo rei cōcepte deriuatur. tertia aūt sequela euidens est.

Quo ad secundum iuxta mēbra duo distinctionis facte rñdet q̄sito vnica cōclusiōe bimēbri. Est aūt cōclusio h. aliqua nomina dicta de deo/ proprie & ma-

Universidad de Deusto Biblioteca

gis primo dicuntur de deo quo ad rem significatam. Nulla autem quo admodum significandi. hec vltima pars probatur. quia habent modum significandi proprium creaturarum. Prima autem pars relinquitur per se nota ex dictis in q. 4.

71 po.q. 7. ar.6. Et.1.3̄. ca.5.

¶ In responsione ad primum. Aduerte ly in ipso nominis significato: ꝙ intelligitur de significato formali proprio, non autē de materiali ⁊ communi: sapientia enim nō significat qualitatem nisi gratia materie: ⁊ tanq̄ quid commune. ex formali enim ⁊ sibi proprio significato: nec q̄litas: nec habitus: nec aliquid aliud insinuatur: nisi ratio ordinādi: iudicandi: regendiq̄ ⁊c. quam contingit esse substantiā et accidēs habitum ⁊ actum ⁊c.

Super arti. 4.

IN titulo sinonyma. i. idem omino significatū habentia. Ita ꝙ idem sit dicere, Deus est sapiens. et deus est bonus ⁊c.

¶ In corpore respondet quesito vnica cōclusiōe negatiue sic. Nomina huiusmodi attributa deo nō sūt sinonyma. Probatur dupl'r. Prio ſm illas duas vias i articulo scdo ↄfutatas. Secūdo iuxta sententiam quam sequimur. Prima pbatio est. rationes horum nominum sunt diuerse ſꝫ diuersa negata aut causata apd illos: ergo nō sunt synonima. Secūda probatio est. Intellect9 noster cognoscit deum ex creaturis. ergo ↄceptiones nostre de deo sunt pportionate perfectionibus procedētibus a deo in creaturas: ergo sunt varie et multiplices atque vni omnino simplici correspondentes. ergo rationes huiusmodi nominum deo attributorum sunt diuerse. ergo nomina huiusmodi non sunt sinonyma. Antecedens cum prima consequentia patet. Secunda autem probatur ex vi proportionis. Quia sicut idem simpliciter omnino multis perfectionibus representatur in esse reali: ita in esse intentionali: quod est dicere ita multis conceptionibus. tertia vero probatur. quia conceptio ipsa est ratio nominis. vltima est per se nota.

¶ Circa illam propositionem assumptam ad probandum tertiam consequentiam scilicet ratio quam significat nomen est conceptio intellectus de re significata est dubiū. Tum quia quarto metaphysice textu. commenta. 28. dicitur ꝙ ratio quam sinificat nomen: est diffinitio. Constat autem ꝙ diffinitio non est conceptio cum identificetur diffinito. Tum quia ratio nomen est secunde intentionis. conceptus autem prime.

¶ Ad hoc breuiter dicitur ꝙ ratio apud philosophos et theologos in proposito dupliciter sumi potest scilicet formaliter vel denominatiue: sicut album sumitur pro albedine formaliter: et pro re que est alba denominatiue. Si sumitur formaliter sic est nomen intentionis secunde et significat relationem quandam. Si denominatiue: sic significat conceptionem ⁊ diffinitionem sed diuersimode. Conceptio enim mentalis ratio nominis dicitur quia est id quo refertur nomen significatum extra animam. Diffinitio autem: quia est id quo explicatur nominis significatum. In presenti autem litera constat rationem sumi denominatiue pro conceptione mentali. et dicta est significari per nomen: quia significatur proxime. Diffinitio autem est ratio significata per nomen vltimo. ⁊ sic patet solutio obiectorum.

¶ Aduerte hic ꝙ questio presentis litere non est de rebus: sed de nominibus. Et propterea quamuis presens questio potuisset forte decidi ex diuersitate rationum formalium obiectiuarum: vt scotiste faciunt immiscendo materiam de rebus scilicet de distinctiōe attributorum diuinorum. Diuinum tamen authoris ingenium quū didicit ex primo perihermenias: ꝙ nomina sunt signa earum que sunt in anima passionum: formalissime diuersitatem significationis in nominibus ostendit: ex diuersitate conceptionum anime significatarum absque mixtione aliarū difficultatum de rebus, Cum hac enim decisione stat vtraq̄ pars contradictionis in materia de attributis: propter quod ne tanta operis diuinitas fedetur non est hic tractandum de distinctione illa attributorum: sed sit questio specialis.

¶ In responsione ad secundum. Nota ꝙ in pluribus conceptibus clau
duntur duo scilicet assimilatio ad obiectum, et pluralitas eorum. Si 69
queratur ergo multis de rebus: puta deo conceptibus quid respon 68
det in re. respondendum est ꝙ ipsis conceptibus respondet res vna mltipliciter imitabilis seu representabilis. Pluralitati autem ipsorum conceptuum: non respōdet pluralitas in re obiecta: sed eminētia illius: ex qua habet ꝙ vnite contineat, quod diuisim ab
alio apprehenditur. 67
Unde arguere ex distinctione conceptuum, ad distinctionem obiecte rei: est arguere a distinctione effectuum ad distinctionem cause. Quod patet esse ridiculum. Quoniam cum multitudine effectuū stat vnitas cause: vt patet. et propterea in litera vtrunque tangitur dum dicitur ꝙ eis respondet vnum simpliciter multipliciter representatum.

¶ In responsione ad tertium. Aduerte ꝙ illa propositio: deus est vnus re, plures secundum rationem potest dupliciter percipi. Uno modo vt sit multiplex ratione, subiectiue id est ꝙ sit subiectum pluriū cōceptuum: ⁊ est falsa. quoniam vnicus est conceptus in intellectu diuino quo se, et omnia simul intelligit. Alio modo obiectiue idest ꝙ est obiectum plurium conceptuum, siue actualiter, siue virtualiter. et sic est vera, et ad propositum. Ita ꝙ deus dicitur multiplex secundum rationem id est obiectum verificans actu vel virtute plures conceptiones de eo.

¶ In eadem responsione aduerte radicem predicte propositionis ex parte dei: esse eminentem eius vnitatem. Ex parte vero intellectus nostri esse proportionem eius ad sensibilia. Et intendit ꝙ causa talis ac tante pluralitatis rationum de deo: que nominibus significantur, est tanta elongatio nostri intellectus ab illa summa vnitate: ꝙ adeo dearticulate intelligit: quemadmodum in rebus extra diuersificantur imitationes diuine. Sicut enim extra aliud est iustitia: aliud sapientia ⁊c. ita etiam in intellectu nostro. et hoc vt infra patebit: quia est finitus intellectus. Et nota ꝙ non dixit quia intellectus accipit a rebus: sed dixit, quia intellectus ita multipliciter apprehendit: sicut res multipliciter representant. vnde si intellectus noster non acciperet scientiam a rebus, vt contigit in adam: nihil minus idem sequitur: ex hoc ꝙ intellectus proportionalis est rebus: vt in litera dicitur. Ex hac autem radice tu qui alios respicis: habere facile potes radicem pluralitatis rationum de deo. Si enim tanta pluralitas oritur ex summa vnitate obiecti respectu intellectus tam remoti: minor pluralitas orietur ex eadem respectu intellectus ppinquioris. Nulla autem pluralitas erit respectu propinquissimi. Et cum constet ꝙ propinquissimus intellectus non sit qui ab intellecto aliquo modo distinguitur: solus diuinus intellectus restat respectu cuius ex illa summa vnitate nulla conceptuum pluralitas oritur. Radix ergo absolute et vniuersaliter loquendo: et non tantum respectu nostri: quare deus est multiplex ratione: est eius perfecta vnitas: et finitas intellectus creati. Quod ideo hic diximus quia ex hac litera deducitur non ꝙ ad hanc spectet questionem: que de nominibus est, ⁊ consequēter non nisi de dependentibus a nobis.

¶ Super articulum quintum.

IN titulo ly vniuoce sumitur vt in predicamentis diffiniuntur vniuoca. Nec oportet addere aut minuere vt etiam in fine huius articuli dicitur.

¶ In corpore. 4. primo respondet quesito negatiue, ꝙ nō vniuoce. 2° quod nec equiuoce pure. 3° affirmat quod analogice. 4° comparat analogiam ad duo predicta. Quo ad primum conclusio nega
68 tiua est. Nomina communia deo ⁊ creaturis non dicuntur de eis vniuoce. probatur sic. omnis effectus inadequatus recipit diuisim ⁊ multipliciter quod in causa est simpliciter ⁊ eodem modo: ergo recipit similitudinem agentis non secundum eandem rationem: ergo creature participant diuisim ⁊c. perfectiones que in deo vnite sunt: . ergo nomina communia perfectionem importantia quum de creaturis dicuntur significant aliquid distinctum ab alijs. De deo autem dicta non significāt aliquid vt distinctum. ergo huiusmodi nomina dicta de creaturis comprehendunt rem significatam. De deo autem relinquūt rem significatam vt excedentem nominis significationem: ergo huiusmodi nomina non dicuntur de deo ⁊ alijs secundum eādem rationē: ergo nō dicuntur vniuoce de deo ⁊ creaturis. Antecedens declaratur exemplo solis ⁊ inferiorum. Ita quod declaratio non est tam exemplaris q̄ꝫ pportionalis. Ex qua etiā proportionalitate prima ↄñtia manifesta relicta est cum secunda. tertia aūt cum reliquis in litera: vt p se note relinquitur: eo quod a significatis formalibus ad significātia. vt sic quo ad vnitatem ⁊ pluralitatem rōnis liquidum est processum esse optimum. Ipsum tamen ↄñs tertie cōsequētie ⁊ quarte declaratur exēplariter in ly sapiēs: quod est nomen cōmune deo ⁊ creaturis multis.

72 po.q'. 7. ar.7. et opus. 3.c.27. Et.1.3̄. c.32.33. ⁊.34.

¶ Circa primā ↄñam occurrit p nouitijs dubium: q: nō videt valere: eo qd multa sunt eiusdē rōnis genere vel saltē vniuoce vniuocatiōe logica: de qua ē sermo in corporibus inferioribus ⁊ celestibus: ⁊ tñ inferiora hec comparantur ad celestia corpora: vt causas ad vnite habentia: q̄ hic diuisim participant. Antecedens pꝫ. Corporeitas enim ⁊ diaphaneitas, ⁊ lumen ⁊c. sunt eiusdē rationis hic ⁊ ibi.

¶ Ad hoc breuiter dicit ꝙ illa maxima assumpta in antecedente: ex qua infertur diuersitas rōnis intelligitur formaliter. i. vt sic. ita qd semper: participatio diuisim: eius quod simpliciter ac vnite est in causa: excludit identitatem rationis etiā logicam: ab illa re participata: non autem ab alijs si qua alia sunt effectui ⁊ cause communia non ex vi talis participationis. Sic autem contingit in obiectionibus allatis. Nam diaphaneitas, ⁊ similia diuisim sunt in superioribus sicut ⁊ hic. Corporeitas autem si vnite ibi est. s. absq̄ compositione materie ⁊ forme: vt putat Auer. vniuoce nō dicitur de illis ⁊ istis. vnde ipse Auerro. negat super porphyrio: corpus esse genus predicamenti substantie. Et ponit corpus compositum ⁊c. si autem ex materia ⁊ forma resultat etiam ibi: iam pꝫ ꝙ diuisim etiā ibi habetur. Propterea dicito ꝙ corpora celestia inquantum habent aliquid vnite quod participatur hic diuisim vt vr̄ virtutibus actiuis quarū oēs aut multas in vnica lucis nā hñt: nihil hñt eiusdē rōnis cū istis.

¶ Utrum nomina dicta de deo sint nomina sinonyma. Arti. 4.

AD quartum sic proceditur. Uidetur, ꝙ ista nomina dicta de deo sint nomina sinonyma. Sinonyma enim nomina dicuntur que omnino idem significant. Sed ista nomina dicta de deo omnino idem significant in deo: quia bonitas dei est eius essentia: et similiter sapientia. Ergo ista nomina sunt omnino sinonyma. ¶ Si dicatur ꝙ ista nomina significant idem secundum rem sed secundum rationes diuersas. Contra. Ratio cui non respondet aliquid in re est vana. Si ergo iste rationes sunt multe et res est vna: videtur ꝙ rationes iste sint vane. ¶ P̄. Magis est vnum quod est vnum re et ratione q̄ꝫ quod est vnum re et multiplex ratiōe. Sed deus est maxime vnus. Ergo videtur ꝙ non sit vnus re et multiplex ratione. Et sic nomina dicta de deo non significant rationes diuersas. Et ita sunt sinonyma.

Sed contra. omnia Sinonyma sibijnuicem adiuncta nugationem adducunt: sicut si dicatur, vestis, indumentum. Si igitur omnia nomina dicta de deo sunt sinonyma non posset conuenienter dici deus bonus: vel aliquid huiusmodi: cum tamen scriptum sit Hiere. 32. Fortissime, magne, potens, dominus exercituum nomen tibi.

Respondeo Dicendum, ꝙ huiusmodi nomina dicta de deo non sunt sinonyma. Quod quidem facile esset videre si diceremus ꝙ huiusmodi nomina sunt inducta ad remouendam vel ad designandam habitudinē cause respectu creaturarū. Sic enim essent diuerse rationes horum nominum secundum diuersa negata vel secundum diuersos effectus connotatos. Sed ſm ꝙ dictū est[c], huiusmodi nomina substantiam diuinam significare licet imperfecte: etiam plane apparet ſm premissa[c]: ꝙ habent rationes diuersas. Ratio enim quam significat nomen est conceptio intellectus de re significata per nomen. Intellectus autem noster, cū cognoscat deum ex creaturis format ad intelligē dum deum conceptiones proportionatas perfectionibus procedētibus a deo in creaturas. Que quidem perfectiones in deo preexistunt vnite et simpliciter: in creaturis vero recipiuntur diuise et multipliciter. Sicut igitur diuersis perfectionibus creaturarum respondet vnum simplex principium representatum per diuersas perfectiones creaturarum varie et multipliciter: ita varijs et multiplicibus conceptibus intellectus nostri respondet vnum omnino simplex: ſm huiusmodi conceptiones[c]: imperfecte intellectum. Et ideo nomina deo attributa licet significent vnam rem: tamē quia significant eam sub rationibus multis ⁊ diuersis non sunt sinonyma. ¶ Et sic patet solutio ad primum: quia nomina sinonyma dicuntur que significāt vnum secundum vnā rationem. Que enim significāt rationes diuersas vnius rei, non primo ⁊ per se vnum significant: quia nomen non significat rem nisi mediante conceptione intellectus: vt dictum est[c]. ¶ Ad secundum dicendum, ꝙ rationes plures horum nominum non sunt casse ⁊ vane: quia omnibus eis respondet vnum quid simplex. per omnia huiusmodi multipliciter ⁊ imperfecte representatum. ¶ Ad tertium dicendum, quod hoc ipsum ad perfectam dei vnitatē pertinet: quod ea que sunt multipliciter et diuisim in alijs, in ipso sunt simpliciter ⁊ vnite. Et ex hoc contingit: quod est vnus re et plures secūdum rationem: quia intellectus noster ita multipliciter apprehendit eum sicut res multipliciter ipsum representant.

¶ Utrum ea que de deo dicuntur ⁊ creaturis vniuoce dicantur de ipsis. Arti. 5.

AD quintum Sic procedit. Uidetur quod ea que dicūtur de deo ⁊ creaturis, vniuoce de ipsis dicantur. Omne enim equiuocum reducitur ad vniuocum sicut multa ad vnum. Nam si hoc nomen canis equiuoce dicitur de latrabili ⁊ marino: oportet quod de aliquibus vniuoce dicatur scilicet de omnibus latrabilibus. Aliter enim esset procedere in infinitum. Inueniuntur autem quedam agentia vniuoca que conueniunt cum suis effectibus in nomine et diffinitione: vt homo generat hominem. quedam vero agentia equiuoca: sicut sol causat calidum: cum tamen ipse non sit calidus nisi equiuoce. Uidetur igitur quod primum agens ad quod omnia agentia reducuntur: sit agens vniuocum. Et ita que de deo ⁊ creaturis dicuntur: vniuoce predicantur. ¶ P̄. Secundum equiuoca non attēditur aliqua similitudo. Cum igitur creature ad deum sit aliqua similitudo: secundum illud gene. 1. Fa. ho. ad ima. ⁊ si. no. videt quod aliquid vniuoce de deo ⁊ creaturis dicatur. ¶ P̄. Mensura est homogenea mensurato vt dicitur in 10. metaph. Sed deus est prima mensura omnium entium: vt ibidem dicitur. Ergo deus est homogeneus creaturis. Et ita aliquid vniuoce de deo ⁊ creaturis dici potest.

Sed cōtra. Quicquid predicatur de aliquibus ſm idem nomen ⁊ non secundnm eandem rationem: predicatur de eis equiuoce. Sed nullum nomen conuenit deo secundum illam rationem secundum quam dicitur de creatura. Nā sapientia in creaturis est qualitas: non autem in deo. genus autem variatum mutat rationem: cum sit pars diffinitionis: ⁊ eadem ratio est in alijs. Quicquid ergo de deo ⁊ creaturis dicitur equiuoce dicitur. ¶ P̄. Deus plus distat a creaturis q̄ꝫ quecūq̄ creature ab inuicem. Sꝫ propter distantiam quarundam creaturarum contingit quod nihil vniuoce de eis predicari potest: sicut de his que non conueniunt in aliquo genere. Ergo multo minus de deo ⁊ creaturis aliquid vniuoce predicatur: sed omnia predicantur equiuoce.

Respondeo Dicendum: qd impossibile est aliqd predicari de deo ⁊ creaturis vniuoce. Quia omnis effectus non adequans virtutem cause agentis recipit similitudinem agentis non secundum eandem rationem sed deficienter: ita ⁊ quod diuisim ⁊ multipliciter est in effectibus: in causa est simpliciter et eodem modo[c]. sicut sol secundum vnam virtutem, multiformes ⁊ varias formas in istis inferioribus producit: eodem modo vt supra dictum est[c] omnes rerum perfectiones que sunt in rebus creatis diuisim et multipliciter, in deo preexistūt vnite. Sic igitur cum aliquod nomen ad perfectionem pertinens de creatura dicitur, significat illam perfectionem distinctam secundum rationem distinctionis ab alijs: puta cum hoc nomen sapiēs de homine dicitur: significamus aliq̄ꝫ perfectionem distinctam ab essentia hominis, ⁊ a potentia, ⁊ ab esse ipsius, ⁊ ab omnibus huiusmodi. Sed cum hoc nomen de deo dicimus non intendimus significare aliquid distinctum ab essentia vel potentia vel esse ipsius. Et sic cum hoc nomen sapiens de homine dicitur quodāmodo describit ⁊ comprehendit rem significatam: nō autem cum dicitur de deo: sed relinquit rem significatā vt incomprehensam ⁊ excedētem nominis significationem. Unde pꝫ ꝙ nō ſm eandem rationem hoc nomen sapiens de deo ⁊ de homine dicitur. Et eadem ratio est de alijs. Unde nullum nomē vniuoce de deo ⁊ creaturis predicatur. Sed nec etiā pure equiuoce: vt aliqui dixerunt. Quia ſm hoc ex creaturis nihil posset cognosci de deo nec demonstrari: sed semper incideret fallacia equiuocationis. Et hoc est tam contra phm qui multa demonstratiue de deo probat: q̄ꝫ etiam

¶ Circa tertiam consequentiā difficultas occurrit non parua: et duobus capitibus. Primo ꝙ consequentia nihil valet: quoniam procedit a rerum conditionibus ad nominum conditiones. Constat enim intellectum nostrum a quo dependēt nomina natum esse adunata diuidere: ⁊ ppterea posse intelligere ⁊ significare perfectionem: puta sapientiam absq̄ intellectiōe ⁊ significatione conditionū suarum: quas habet in re: puta qd sit idem cum alijs aut non idem. vnde consequentie iste nihil valent: sapientia est in creaturis res, distincta a iustitia ⁊c. ergo nomen sapiētie dictum de creaturis significat sapientiam cum distinctiōe eius a iustitia ⁊c. sicut nō valet, q̄titas in mixtis est res cōiuncta colori: ergo nomen quanti dictum de mixtis significat quantitatem coniunctam colori ⁊c. Secundo qr q̄cquid sit de ↄña: ipa tñ ppositio cōsequēs in qua sustentat presens positio est in se falsa. Et manifestat hoc rōne sic. Sapientie nomen absolute:
aut significat sapien 23 1
tiam finitam: aut in 24
finitam: aut vtranq̄ 71
aut neutro modo sꝫ abstrahit a finitate ⁊ infinitate. Nō primū qr sic ista esset falsa, Deus est sapiēs. Nō secundum: qr sic ista esset falsa, homo est sapiens. Nec tertium qr sic vtraq̄ p̄dicta p̄ esset falsa. ergo quartum: ⁊ si sic: ergo dicēdo homo est sapiēs: ⁊ deus est sapiēs: ly sapiēs nō magis significat quid distinctum in prima q̄ꝫ in scda qr simpliciter ⁊ absolute in vtraq̄ p̄dicatur absq̄ additione aliqua. Et cōfirmat: qr positionis huius author in hoc vr̄ deceptus: ꝙ nō distinxit inter formale significatum nominis ⁊ mãle suppositū eiusdem. Quāuis enī quū dico homo est sapiens: ly sapiēs gratia mãe sbte: p̄dicet rē distinctā ⁊c. qr. s. ipsa sapientia in hoīe est res distincta ab eius eē ⁊c. Et forāli tñ suo significato nō p̄dicat nisi sapientē esse: siue limitate: siue nō ibi sit ſm rem.

¶ Ad euidētiā horū tria facere opꝫ, prio declarare terminos assumptos. Secundo excludere falsum sensum huius processus. Tertio manifestare verum. Scito ꝙ significare aliquid vt distinctum seu in ratione distincti, contingit dupliciter. Uno modo formaliter: idest significare aliquid distinctionem illius ab alijs: ⁊ sic nō intelligitur in litera. Alio modo fundamentaliter seu causaliter: ⁊ hoc est significare aliquid vt fundans distinctionem sui ab alijs ⁊ sic sumitur in proposito. Intendit enim litera quod sapientia ⁊ alia huiusmodi significent in creaturis: non quod quid est sapientie ⁊ distinctionem eius a iustitia: sed quod quid est sapientie vt fundat diuersitatem sui a iustitia. Hoc autem vt infra patebit: non aliūde habet sapientia q̄ꝫ ex sua quiditate. Et ideo significare sapiētiam vt distinctam ab alijs, nihil aliud est q̄ꝫ significare sapientiam vt quiditatem. Quum autem audis ly ab alijs: non intelligas ab vniuersis ceteris. quoniam sic omne nomen etiam in deo significat aliquid distinctum. Nec est in hoc differentia aliqua inter nomina diuina ⁊ creaturarum. Sed intelligas ab alijs perfe

Universidad de Deusto Biblioteca

ctionibus simpliciter:vel ab alijs possibilib⁹ in eodē inueniri:vt lr̄a apte pre se fert. Pōt aūt ꝓcessus iste habere duos sensus. Primus est vt ex idētitate ⁊ distōne reali pfectionū:inferat differentia nominū quo ad significare perfectionem ⁊ distinctam ⁊ sigñare nō vt distinctam. ⁊ iuxta hunc sensum ꝓcedunt obōnes facte:sed hic sensus est falsus:vt obijciendo probatum est:nec est intētus in litera. Alter vero sensus est:vt ex idētitate ⁊ distinctione formali perfectionum inferatur predicta nominū differentia. ⁊ hic sensus est intentus ver⁹ formalis et cōcludēs intētum. Ad cui⁹ euidētiam scito ꝙ duas perfectiōes iungi ad ꝓpositū cōtingit dupliciter/scꝫ idētice et formalr̄. Idētice quidem vt significamus ꝙ sapiētia sor. ⁊ eius iustitia sint vnamet res. Formaliter autē potest imaginari dupliciter Primo si fingam⁹ ꝙ ꝓpria ratio formalis sapientie/⁊ ꝓpria rō iustitie sint vna ratio formalis.

77 contra apostolum dicentem Ro. i. Inuisibilia dei per ea que facta sunt, intellecta cōspiciuntur. Dicēdum est igitur, ꝙ huiusmodi nomina dicuntur de deo ⁊ creaturis ſm analogiam. i. proportionem. Quod quidē dupliciter cōtingit in nominibus:vel quia multa habent proportionem ad vnum, sicut sanum dicitur de medicina ⁊ vrina:inquātū vtrumqꝫ habet ordinem ⁊ proportionem ad sanitatem animalis[c]. cuius hoc quidem signum est, illud vero causa:vel ex eo quod vnū habet proportionem ad alterum: sicut sanum dicitur de medicina et animali inquantum medicina est causa sanitatis que est in animali. Et hoc modo aliqua dicuntur de deo et creaturis analogice et non equiuoce neqꝫ vniuoce. Non enim possumus nominare deum:nisi ex creaturis: vt supra dictum est[c]. Et sic quicquid dicitur de deo ⁊ creaturis dicitur ſm qꝺ est aliquis ordo creature ad deum: vt ad principium et causam:in qua preexistunt excellenter oēs rerum perfectiones. Et iste modus communitatis medius est inter puram equiuocationem ⁊ simplicem vniuocationē. Neqꝫ enim in his que analogice dicuntur, est vna ratio, sicut est in vniuocis: nec totaliter diuersa sicut in equiuocis: sed nomen quod sic multipliciter dicitur, significat diuersas proportiones ad aliquid vnum. Sicut sanum de vrina dictum significat signum sanitatis animalis:de medicina vero dictum

Ita ꝙ illa vna ratio non sit tertia ratio:sed sit tantum ꝓpria sapientie ⁊ iustitie ratio/⁊ hmōi idētitas est simpliciter impossibilis implicasqꝫ duo cōtradictoria. Si enim ille due nō sunt vna ratio tertia. ergo nō sunt vna ratio:qm̄ nulla ratio est idētitatis formalis vnius ad aliam. ex quo ſm se non sunt vna. ⁊ si sint vna rō:ꝗ sunt vna tripl'r ratio:eo qꝺ vna ſm se/nō est altera. Scꝺo pōt intelligi si fingamus rationem sapientie/⁊ rationem iustitie eminenter claudi in vna ratione formali superioris ordinis:⁊ idētificari formaliter. Et hec idētitas est non solum possibilis:sed de facto/ omnium perfectionum in deo. non est enim putandum rationem formalem propriam sapientie esse in deo:sed vt in litera habetur ratio sapiētie in deo:non sapientie propria est:sed est ꝓpria superioris:puta deitatis:⁊ cōmunis eminentia formali iustitie:bonitati:potētie ⁊c. Sicut eīn res q̄ est sapiētia:⁊ res que est iustitia in creaturis:eleuantur in vnam rem superioris ordinis. s. deitatem. Et ideo sunt vna res in deo. Ita ratio formalis sapientie:⁊ ratio formalis iustitie:eleuantur in vnam rationem formalem superioris ordinis. s. rationem propriam deitatis:⁊ sunt vna numero ratio formalis eminenter vtrāqꝫ rationem cōtinens:nō tātum virtualiter vt ratio lucis continet rationem caloris/sed formaliter:vt ratio lucis cōtinet rationem virtutis calefactiue. Unde subtilissime diuinum S. Tho. ingenium:ex hoc qꝺ ratio sapientie in deo est formaliter:non solum ipsa:sed etiam ratio iustitie:⁊ cōsequēter est ratio propria nō sapientie:sed alicuius tertij. In creaturis autem est formaliter ipsa propria ratio sapientie. Intulit. ergo alia est ratio sapientie in deo:⁊ alia sapientie in creaturis:ac per hoc nomen cōmune nō dicitur de eis ſm vnam rōnē. Qꝺ vt clarius percipiatur exempla subdamus. Si enim queratur quid est hō inquātū sapiens:respōdebitur ꝙ ordinatiu⁹ vel aliquid hmōi. Si vero queratur/quid est deus inquātum sapiens:respōdendum est/ꝙ aliquid eminenter prehabens in se esse ordinatiuum. Ubi manifeste patet/ ꝙ lꝫ ly sapiens sit nomen cōmune deo ⁊ homini:ratio tamen vtriusqꝫ ſm illud nomen:non est omnino eadem:propter hoc:quia ratio sapientie in homine est solum ipsa. in deo vero est ipsa ⁊ alie. imo nec ipsa nec alie. sed altior quedam ratio:⁊ hoc est quod in litera acute perspecta dicitur.

¶Ad obiectiones autem in oppositum dicitur. Et ad primā quidem dicitur ꝙ ꝓcessus iste nō arguit ex cōditionibus rerum ad cōditiones nominum absolute:sed ex diuersitate rationis formalis significate per nomen in hoc ⁊ in illo:ad destruēdam vniuocationē nominis:vt enim patet ex dictis/nō ex idētate:aut diuersitate reali:sed ex idētitate ⁊ diuersitate formali perfectionū inter se intellecta ꝓcedit litera. Nec licuisset etiā ex formali idētitate perfectionum inter se destruere vniuocationem nominis:nisi ex formali idētitate eorum que ſm se nō sunt idem/constaret sequi tertiam rationem altiorem omnibus huiusmodi diuersis. Ex hoc enim qꝺ non nisi tertia ratio est:proxime liquet formalis distinctio perfectionis eleuate ⁊ non eleuate:seu idētificate formaliter alijs:⁊ non idētificate formaliter alijs. ¶Ad scꝺam vero dicitur ꝙ argumētū supponit sapiētie nomen absolute:nō vt significat speciem qualitatis:sed transcendenter sumptum:significet aliquam rationem formalem vnam simpliciter. Qꝺ tamen hic queritur ⁊ disputatur ⁊ cōcluditur esse falsum:qꝛ significat rationem formalem vnam ſm analogiam:⁊ non simpliciter. Quomodo autem ratio vna ſm analogiam predicatur de pluribus diffuse tractatum a nobis est in tractatu de analogia nominum. Unde ad quesitū dicēdum esset:ꝙ importat vtrāqꝫ sapientiā:sed non per modum vniuoci. ⁊ ideo sequela nihil valet:que hoc supponit.

¶Ad cōfirmationem autem dicitur:ꝙ quum dico/deus est sapiens:ly sapiens ex formali suo significato importat sapiētiam eandem formaliter iustitie ⁊c. imo vt rectius loquar:significat nō sapientiā:sed aliquid eminenter prehabens rationem sapientie. Quum vero dico homo est sapiēs: ly sapiēs predicat ipsam sapiētie rationem:vt patet ex respōsionibus reddendis querētibus quid est deus vt sapiens:⁊ quid est homo vt sapiēs. Illud eīn formaliter nomen significat:qꝺ respōdetur querēti quid est a. inquātum hꝫ illud nomē. Nō est igitur deceptus author:sed rationē vniuocorum formalem formalissime est intuitus:iuxta Aristo. diffinitionē

¶Cōtra predictā ꝯclusionē Scot⁹ in p̄mo. di. 3. questionib⁹. p̄a ⁊. 3. ⁊. b. 8. q. 2. arguit multiplr̄. Tum qꝛ nomina hmōi hn̄t cōceptū certū in cōmuni stante dubitatione de cōceptibus dei ⁊ creature. Tum quia processus metaphysicales vtūtur vna ratione formali in hmōi:⁊ auferendo ab ea omnes cōditiones imperfectionis attribuūt eam deo. Tum quia aliter deus non esset naturaliter cognoscibilis aliquo simplici conceptu:eo qꝺ ille cōceptus nō clauderetur essentialiter nec virtualiter in aliquo relucente in fantasmate. Tum qꝛ oīs comparatio est in aliqualiter vniuoco ex 7. phys. Constat eīn deum esse perfectius ens ꝙ̄ creatura. Et quāuis diffuse hec in cōmentarijs de ente ⁊ eēntia tractata sint: nunc tamen breuiter respondeatur. ¶Ad primuꝫ quidē. Illud argumentum nihil aliud cōcludit: nisi alietatē ꝯceptus sapientie. Uerbi grā: in cōmuni sapientia dei ⁊ sapiētia creature:sed ex hoc inferre:ergo vniuocus cōceptus/est sophysma cōsequētis. Quoniam cōceptus analogus est etiam alius ab inferioribus:non tamē eo alietatis mō quo, est alius cōceptus vniuocus ab vniuocatis:qꝛ hic est alius vt ꝑcisus ab eis:ille ꝟo vt cōtinēs eos:vt diffuse scripsimus in tractatu de analogia nominum. ¶Ad scꝺm ꝟo dr̄ ꝙ metaphysicales processus vtūtur vna rōne simpliciter in principio inquisitionis:sed in termino vtūtur rōne vna nō simpliciter sed ſm analogiam. sic enim est vna ratio sapientie:quādo expoliata est ab imperfectionibus. Unde nō est par ratio vt Scotus obijcit:de lapide ⁊ sapiētia:quia ratio lapidis nec in principio/nec in termino inquisitionis:pōt remanere vna analogice saluata formaliter in deo ⁊ lapide:qꝛ semp lapidis ratio imperfectionē claudit. ¶Ad tertium autem dicitur:ꝙ deus est cognoscibilis conceptu simplici ꝯtēto in obiecto relucēte in fantasmate participatiue vel imitatiue. Nec opꝫ ꝙ cōtineat essentialiter aut virtualiter:datur enim tertius modus. ¶Ad quartum deinde dicitur:ꝙ comparatio fit etiam in analogo quod medium est inter vniuocum ⁊ equiuocū:⁊ ideo negatur assumptū. Quū enim dicitur deus est perfectius ens creatura:comparatio fit in ratione entis vna secūdum analogiam ⁊ sic communi vtriqꝫ:vt alibi docuimus.

68

¶Quo ad scꝺm cōclusio negatiua est:hmōi nomina non dicūtur de deo ⁊ alijs pure equiuoce. Probatur sic. si dicerentur equiuoce nihil posset ex creaturis cognosci aut demonstrari de deo. Sed hoc est cōtra philosophū ⁊ apostolum:ergo. Consequentia probatur:quia incideret fallacia equiuocationis. destructio vero consequentis patet.

¶Aduertenda sunt hic duo. Primum est:ly pure. non enim est in litera dicitur absolute ꝙ non equiuoca:sed cum limitatione dicitur:ꝙ nō sunt pure equiuoca. Addita est autem hec limitatio:quia secundum veritatem: analoga comprehendūtur sub equiuocis:que in predicamentis diffiniūtur. Equiuoca enim multipliciter inueniuntur. Quedam enim sunt quorum nomen est cōmune ⁊ ratio ſm illud nomen est diuersa totaliter:⁊ hec vocantur pure equiuoca. Et de hijs loquitur litera hec. Quedā vero sunt quorum nomen est cōmune ⁊ ratio ſm illud nomen est diuersa ſm aliqd: ⁊ hec multis modis inueniuntur:comprehenduntqꝫ sub se analoga:vt alibi ostendimus. Secundum est ly nihil in consequente positum:non supponit pro nihilo simpliciter:quoniam dato qꝺ omnia huiusmodi nomina equiuoca essent:adhuc possemus cognoscere ꝙ deus est creator et super omnia:⁊ ꝙ non est corpus ⁊c. sed supponit pro nihilo formaliter cōmuni deo ⁊ creaturis:puta esse ens:actum:bonum:sapientem ⁊c. Nihil enim horum posset sciri de deo:sed semper incideret fallacia equiuocationis vt patet.

¶Quo ad tertium conclusio responsiua affirmatiue hec est: quecūqꝫ nomina sunt cōmunia deo ⁊ creaturis dicūtur de eis ſm analogiam vnius ad alterum. i. creature ad deum. Declaratur. ly vnius ad alterum distinguendo analogiam nominum. s. quia vel est ratione proportionis aliquorum inter se:⁊ hec vocatur vnius ad alterum:vel ratione ꝓportionis aliquorum non inter se/sed ad tertium:⁊ hec vocatur duorū ad tertium/seu multorꝫ ad vnū. Exempla patēt in litera. Probatur deinde cōclusio:quo ad primam quidem partem per locum a diuisione/ꝓpter qꝺ in litera dicitur. dicendum est igitur ⁊c. Quo ad scꝺam vero sic. Deum non possum⁹ nominare nisi ex creaturis. ergo nomina cōmunia vtrisqꝫ dicūtur ſm ordinem vnius ad alterū. Quo ad tertiam vero:quia deus est causa in qua preexistunt omnium rerum perfectiones.

¶Memēto hic ꝙ exēpla ponimus nō ꝙ ita sit:sed vt discētes intelligāt. Nō eīn ens est analogū deo ⁊ creaturis ſm denominationē extrinsecam: vt sanū:sed in hoc tenet similitudo:ꝙ vtrobiqꝫ est analogia rōne ordinis duorum inter se:quāuis dissimiliter sit hic/⁊ ibi. Nam inter deum ⁊ creaturam est similitudo formalis imitatiua/que etiam in litera tāgitur:dū creaturas ordinari in deum dicitur/vt causam/in qua preexistunt perfectiones oēs. Inter animal vero sanum/⁊ vrinam/non est similitudo:sed relatio significationis:⁊ propterea ibi est analogica cōmunitas ſm predicationē formalem. hic autem ꝓprie est cōmunitas attributionis ad vnū ſm predicationem quācūqꝫ siue extrinsece siue intrinsece ⁊c.

¶Quo ad 4^m cōclo est. Iste modus ꝑdicatiōis medius est inter vniuoca ⁊ equiuoca. ꝓbatr̄ p locū a diffōne ad diffinitū. hic nō est vna rō simpliciter:nec diuersa totaliter. Sꝫ ſm qꝺ eadē:⁊ ſm qꝺ diuersa. significat. n. diuersas ꝓportiōes ad vnū:⁊ ꝑpea rōne diuersarꝫ ꝓportionū est diuersitas ſm qꝺ:rōne ꝟo vnius rei ad quā vel ſm quā ille diuerse ꝓportiones sūt:est ſm qꝺ vna:vt pꝫ in exēplo de sano ⁊c. ergo. Hāc māṁ si vis plene intelligere vide sepe dictum opusculuꝫ de analogia nominum.

significat causam eiusdem sanitatis.

Ad primū ergo dicēdū:ꝙ lꝫ in ꝑdicatiōibus oporteat equiuoca ad vniuocū reduci:tñ in actionibus agēs non vniuocū ex necessitate precedit agens vniuocū. Agens. n. nō vniuocū est cā vniuersalis toti⁹ speciei: vt sol est cā generatiōis oīum hominū. Agēs vero vniuocū nō est causa agēs vl'is totius speciei(alioqn esset causa suijpsius:cū sub specie contineat̄)sed est causa particularis respectu huius indiuidui:quod in participatione speciei cōstituit. Causa igitur vl'is totius speciei nō est agens vniuocꝫ. Causa aūt vl'is est prior ꝑticulari. Hoc autē agēs vniuersale lꝫ nō sit vniuocū:non tamen est omnino equiuocū:qꝛ sic nō faceret sibi sile. sed potest dici agens analogicum. Sicut in predicationibus omnia vniuoca reducūtur ad vnum primū nō vniuocū, sed analogicū: quod est ens. ¶Ad scꝺm dōm, ꝙ similitudo creature ad deum est imperfecta: qꝛ ēt nec idē ſm genus repr̄ntat:vt supra dictum est[c]. ¶Ad tertiū dōm, ꝙ deus nō est mensura proportionata mensuratis[c]. Unde non oportet ꝙ deus ⁊ creature sub vno genere contineantur. ¶Ea vero q̄ sunt in contrariū cōcludunt ꝙ non vniuoce hmōi noīa de deo ⁊ creaturis predicentur:nō aūt quod equiuoce.

¶In rñsione ad primū dubiū occurrit qꝛ finis responsionis cōtradicit principio eiusdem. In principio siquidem dicit ꝙ equiuoca reducunt i vniuocum in ꝑdicationibus. In calce aūt dicitur ꝙ in predicationibus vniuoca reducunt in nō vniuocꝫ. ¶Ad hoc dr̄ dupl'r. primo in hac rñsione facta est duplex cōparatio in ꝑdicatiōib⁹. p̄a est inter vniuoca: ⁊ pure equoca ⁊ hec facta est in pn̄º. 2ª ē iter vniuoca ⁊ nō vniuoca ⁊ hec facta ē in fine. ⁊ iō nulla est cōtradictio. Sꝫ hec rñsio difficultatē patit: eo ꝙ sic nō est satisfactū argumento. Uis eīn argumēti stat in hoc ꝙ vniuocū hꝫ se ad equocū vt vnū ad multa. Cōstat autēꝫ ꝙ hoc est veruꝫ nō solum de pure equocis sꝫ quocūqꝫ modo equocis:seu nō vniuocis. Qm̄ vnū nō solū est prius multis simpliciter sꝫ multis ſꝫ quid. Et sic vniuocuꝫ restat pri⁹ oībus non vniuocis vt pote aliquo mō multitudinē includentibus in se. Propterea respōdendum videt̄ secūdo qꝺ vtrobiqꝫ facta est cōparatio inter eadē. s. vniuoca ⁊ equoca in cōi seu nō vniuoca. Et tñ nulla ē ꝯdictio Qm̄ in principio est sermo de reductione resolutiua predicati in se. In fine aūt de reductiōe resolutiua diuersorū predicatorum. Aliud est eīn resoluere diuersa in vnū. Aliud aūt resoluere aliquid in seipso. Ibi enim vnum reducitur in aliud/ hic aūt vnū distinguitur in sua:vt pꝫ in naturalibus. Ad propositū igit qñ sermo fuit de ordine diuersorum predicatorū/dictū est quod non vniuocū est prius. Qꝛ ens est primū ad quod cetera reducuntur. Quum vero sermo fuit de resolōne predicati in se dctm̄ est ꝙ vniuocū precedit non vniuoca: sicut vnum multa. Eo ꝙ ens ip̄m quod analogice dr̄ de hoie ⁊ albo:resoluitur in seipsum vniuoce dctm̄ de hominibus ⁊ vniuoce quoqꝫ dctm̄ de albis: ⁊ hoc concludebat vis argumēti. Cōclude ergo ꝙ ꝯparādo diuersa predicata inter se analogum precedit/resoluendo aūt idem predicatū in se vniuocum precedit vt vnum multa. Reliqua que in hac rñsione de agentiū ordine dicuntur infra quum de actione dei ad extra tractabitur patebūt.

24 28 b

73 2,3,c,34

¶Utrū nomina per prius dicant̄ de creaturis ꝙ̄ de deo. Arti. 6.

Ad sextū sic ꝓcedit̄. Uidet̄ ꝙ nomina p prius dicātur de creaturis ꝙ̄ de deo. Scꝺm enim ꝙ cognoscimus aliquid ſm hoc illud nominamus:cū nomina ſm phm̄ sint signa intellectuum. Sed per prius cognoscimus creaturam ꝙ̄ deum. Ergo noīa a nobis imposita per prius conueniunt creaturis ꝙ̄ deo. ¶Pr. Scꝺm Dio. in libro de di. no. deū ex creaturis nominamus. Sed nomina a creaturis translata in deū p pri⁹ dr̄ de creaturis ꝙ̄ de deo:sicut leo lapis ⁊ hmōi. Ergo oīa noīa q̄ de deo ⁊ de creaturis dr̄ per prius de creaturis ꝙ̄ de deo dicunt̄. ¶Pr. Oīa noīa q̄ cōiter de deo ⁊ creaturis dicuntur, dr̄ de deo sicut de causa omnium, vt dicit Diony. Sed quod dicitur de aliquo per causam p posterius de illo dr̄, per prius eīn dr̄ aīal sanū ꝙ̄ medicina, q̄ est cā sanitatis. Ergo hmōi nomina per prius dicuntur de creaturis quam de deo.

Sed cōtra est qꝺ dr̄ Eph. 3. Flecto genua mea ad patrē d. n. Je. ex quo oīs p̄rnitas in celo et in terra noiat̄: ⁊ eadē rō vr̄ de noīb⁹ alijs q̄ de deo ⁊ creaturis dr̄. Ergo hmōi noīa p prius de deo ꝙ̄ creaturis dicuntur.

Respondeo dicendum, qꝺ in omnibus nominibus que de pluribus analogice dicuntur necesse est ꝙ omnia dicātur per respectum ad vnum. Et ideo illud vnum oportet ꝙ ponatur in diffinitione omnium[c]. Et quia ratio quam significat nomen est diffinitio vt dicitur in 4. metaphy. necesse est ꝙ illud nomen per prius dicatur de eo qꝺ ponitur in diffinitione aliorꝫ:⁊ p posterius de alijs ſm ordinē quo appropinquāt ad illud primum vel magis vel minus. Sicut sanum quod dicitur de animali cadit in diffinitione sani qꝺ dicitur de medicina:que dicitur sana inquātum causat sanitatem in animali:⁊ in diffinitione sani quod dicitur de vrina, que dicitur sana, inquātum est signum sanitatis animalis. Sic ergo oīa noīa q̄ metaphorice de deo dicūtur per prius de creaturis dicunt̄ ꝙ̄ de deo:qꝛ dicta de deo nihil aliud significant ꝙ̄ similitudines ad tales creaturas. Sicut enim ridere dictum de prato nihil aliud significat ꝙ̄ ꝙ pratum similiter se habet in decore cum floret:sicut homo cum ri=

¶Super Arti. 6.

Titulus vt iacet in sua amplitudine intelligit̄: vt ex rñsione patet. ¶In corpe quattuor. primo regula tradit̄ ad discernendum de quo per prius nomen dr̄:⁊ de quo posteri⁹. secundo respōdet̄ quesito quo ad nomina metaphorica tertio quo ad proprie dicta ſm opinionem in secundo articulo confutatam:quarto ſm veritatem.

¶Quo ad primū regula est. Analogū prius dr̄ de eo qꝺ ponitur in aliorum diffōne ꝙ̄ de alijs. Probat̄. In omni nomine analogo est vnum respectum a ceteris/ergo illud vnum ponitur in diffinitione aliorum:ergo illud vnum est prius ceteris ſm rōnem illius analogi. Declaraturqꝫ hoc exemplariter in hoc analogo quod est sanum. Antecedens cū prima consequentia non aliter probatur. secunda vero consequētia probatur:qꝛ rō quā significat nomē est diffinitio:ac p hoc prius ſm diffinitionē illi⁹ nois est prius ſm eius rationem:quod nihil aliud est ꝙ̄ analogū prius dici de illo quod diffinit cetera quam de alijs.

¶Circa añs ⁊ primā eius consequentiā dubiū nō dissimulandū occurrit Primo ad hominem: qꝛ ipsemet San. Tho. in. q. de ve. q. 2. artic. 11. dicit/non esse verum vl'r ꝙ primum analogatum poni debeat in rationib⁹ aliorum analogatorum. Secundo simpliciter. Tum qꝛ ex dictis patet: sapientiam analogice dici de deo ⁊ alijs/⁊ tamen creatura non dicit̄ sapiens in ordine ad deū:nec econuerso vt pꝫ. Sed vterqꝫ dicit̄ sapiēs absolute. Tū quia in ratione hois vt sapiens/non clauditur sapientia dei. Nec in rōne dei vt sapiēs est:claudit̄ sapiētia hominis. ergo. ¶Ad hoc breuiter dicit ꝙ analoga inueniuntur duobus modis. ¶Quedam enim significant ipsos respectus ad primū analogatum:vt pꝫ de sano. Quedam vero significant fundamēta tātum illorū respectuū: vt cōiter inuenitur in omnibus vere analogis ꝓprie ⁊ formalr̄ saluatis in oibus analogatis. Propositio ergo illa vniuersalis in antecedēte assumpta:itelligēda est vl'r in prio mō analogie. Ita ꝙ sensus est:ꝙ in oib⁹ nominib⁹ q̄ de plurib⁹ analogice. i. ſm diuersos respect⁹ dicūtur opꝫ poni vnū. In. q. aūt de veritate: de secūdo mō analogie dr̄ rit oppositū. Et hec rñsio est vniuersalior ea quā alibi assignauimus: ex. q. de ver. qꝛ ista rñsio hꝫ locuꝫ etiā in analogicis ſꝫ ꝓportionalitatē:metaphorice tñ dictis. in his eīn etiā vnum ponit̄ in ratione alterius ꝓpter predictā causam. Ad ea ꝟo q̄ secūdo loco obijciunt̄ in quarta parte hui⁹ articuli dicetur. 77

¶Quo ad scꝺm conclusio responsiua est. Nomina metaphorice dicta prius dicuntur de creaturis ꝙ̄ de deo. Probatur:ratio horum nominū:vt dicitur de deo:non potest intelligi absqꝫ ratione eorūdem vt dicūtur de creaturis:ergo. Antecedens patet exemplariter:in cōmuni quidem de ridere. In proposito autem de leone:consequentia vero tenet ex regula assignata.

¶Quo ad 3^m ꝯclusio hipothetica est. Si cōmunia nomina proprie dicta dicerentur de deo causaliter tātum:dicerentur per prius de creaturis ꝙ̄ de deo. Probatur. Eorum significatio vt de deo dicuntur non posset intelligi sine significatione eorūdem in creaturis:ergo. Antecedens patet in exemplo boni. cōsequētia vero tenet ex assignata regula.

¶Quo ad quartum/conclusio respōsiua est. huiusmodi nomina quo ad rem significatam prius de deo:quo ad impositionem nominis prius de creaturis dicuntur. Probatur hec conclusio quo ad primam partem. Hec nomina non solum significant deum esse talem causaliter/sed etiam essentialiter:⁊ a deo emanant aliorum perfectiones. ergo per prius de deo ꝙ̄ alijs quo ad rem. ¶Quo ad secūdam vero partem. Creaturas prius cognoscimus ⁊ nominamus:ergo. Probatur secūdo ex signo:habent modū significandi:quod conuenit creaturis:ergo.

¶Circa illud dictum in ꝓbatione prime partis cōclusionis. s. hmōi noia non solum significant ꝙ deus sit causa:sed ꝙ sit essentialiter talis:dubiū occurrit. Si enim quū dicitur deus est bonus:sensus est:deus est causaliter ⁊ formaliter bonus:sequitur primo:ꝙ ly bonus dictū de deo nō significet vnū cōtra Aristote. 4. metaphy. Sequit̄ 2º oppositū intēti:qm̄ esset sensus:Deus est causa bonitatis aliorū/⁊ in seipso bonitatem hn̄s: vbi manifeste patet aliorum bonitatem cadere in ratione dei/vt bonus est. ¶Ad hoc dicitur ꝙ verba illa possunt dupliciter sane intelligi. Primo vt intelligantur de possibili seorsum. i. ꝙ huiusmodi nomina possunt dici ⁊ verificari de deo vtroqꝫ modo. s. causaliter ⁊ formaliter, ⁊ seorsum tamen

Universidad de Deusto
Biblioteca

ita q ista. Deus est bonus: est vera causaliter sumpta: z est etiam vera formaliter sumpta: z non q simul importet vtrūq. Et sic nullam ambiguitatē ingerit obiectio opposita: quia de vtraq simul sigñatione loquitur.
187. P Scdo vt ei ponātur de vtroq sigñato simul: z sic ops dicere: q hmōi nomina dicūtur de deo formalr z causalr sed fundamentalr. verbi gra/ quū dr deus est bonus: non solum significat q deus est habens bonitatē: sed etiam q deus habet rationem bonitatis tales: qualis nata est fundare causalitatē bonitatis aliorum. Ita quod hr talē non modum aut rationē aliquā addit: supra bonitatem diuinam sed circumloquitur illam formalem rationem: secundū quā deus dicit bonꝰ. Jaz enim diffinitum est: q illa nōest eadē cum nostra: nisi fr analogiā. Illa aūt ratio ꝗs nuis causalitatē non importet: fundat tamen eam/proxime: z simile est de aliis. Et sic nulla remanet ambiguitas: quoniam fm hoc nomina huiusmodi significant vnum. Nec oportet cointelligi bonitatez creature: quoniā non important causalitatem formalr fz fundamentaliter tm. Utraq responsio est bona prima tn magis lra lis: eo q contra opinionē confutatam loquitur lra. Et constat q opinio illa loquebatur de significatione causalitatis: non fundamentalr fz formaliter vt patet.
69 69 70 a c d 70
P Circa eiusdē ptis probationem z ipaz primam partem. Ad uerte quod quum dicitur nomina huiusmodi communia prius dici de deo quantum ad rem significatam: nō intelligas hoc materialiter: sed formaliter. Ita quod hoc ꝓficari opz de re formalr significata. Et ratio assignata in litera cōplectit vtrum ꝗs necessariū ad h: scilicet z q nomen salvatur formalr: z qū illa rō formalis est prior fm rem ceteris: qū p batur: quia est cā ceterarū. Neutrū enim horum seorsum sufficeret ad concludēdū nomina prius dici de illo vt patet inducitue. Ratio esn sani in causa: licet sit prior secundum rem ratione sani in animali: quia tamen ratio sani non formaliter in causa est posterius de causa dicit. Ratio quoq boni licet sit formaliter in homine nō tamē prius br de eo ꝗs de alijs. Nec te cōturbet quispiā dicens: ergo non est eadem ratio de omnibus nominibus communibus deo z alijs. Eo q quedā sunt quoꝝ formales rationes z si salvāt in deo: non sunt causę q cetera sint talia: qm ille rones formales nulla z causalitatem habent. Memento authoritatis apostolice in litera posite ad Ephe. 3. Flecto genua mea ad. p. d. mei Jesu Christi: ex quo ois pnitas in celo z in terra nominatur. Si nāq paternitas divina que relatio est: atq p hoc a causalitate alioꝝ remotissima: cā est ceteraꝝ paternitatū a fortiori bonitas est causa omnis bonitatis: z scientia ois scientiæ: z sic de alijs. Et si queratur in quo genere cause nunqꝫ duo genera desinūt: scilicet finalis z formalis exemplaris: quicquid sit de efficientia.

74 j. q. 34. ar. 3. 2m z. q. 43. ar. 2. Et. l. d. 14. q. 1. ar. 1. 3m z di. 30. ar. 1. per totum z 2. cā. z di. 37. q. 2. ar. 3. c. 23m et di. 38 ar. 4. 1m Et. 3. d. 32. ar. 3.

P Circa eandē partē dubiū adhuc occurrit ad hominē. Tū q in articulo secūdo huius questiōis oppositū vt dictū: quū dictū est: q dicēdo deus est bonus: sensus est id qđ bonitatē in creaturis dicimus eminentius in deo preexistit. Ecce aperte vides in sigñatione boni in deo posita: claudi bonitatē creature: et ꝑter prius dici deberet de creaturis. Rursus in articulo ꝗnto dctm est: q hec nomina dr de creaturis in ordine ad deū: ergo in rone hoz noiz vt dr de creaturis claudit de: fr prius de deo: ita q de ponit in diffinitione aliorū cuius oppositum hic tenetur: z patet.

P Ad hoc breuiter br q fm veritatē hec nomina dr analogice idest ꝓportionaliter: q prius de deo ꝗs aliis: q cū in vtrisq dicantur formaliter: formalitas tn in deo prior est fm rem/formalitate illa in aliis. Nō tn est sic prior: vt s. diffinies ē prius diffinito: sed est prior vt cā exemplaris saltem: ē prior: exēplato. Et ꝓpterea sicut oia exemplata sunt talia in ordine ad exemplar/sic oēs creature dr tales: puta bone in ordine ad diuinā bonitatē. Et sicut non opz exemplata sigñificari cū ordine ad exēplar: quāuis illum hēant. Ita nō opz bonitatē creature significari cū ordine ad exēplar: quāuis illum hēant. Jta nō opz bonitatē creature: et ꝑter prius dici deberet de creaturis. Rursus in articulo ꝗnto dctm est: q hec nomina dr de creaturis in ordine ad deū: ergo in rone hoz noiz vt dr de creaturis claudit de: fr prius de deo: ita q de ponit in diffinitione aliorū cuius oppositum hic tenetur: z patet.

P Ad hoc breuiter br q fm veritatē hec nomina dr analogice idest ꝓportionaliter: q prius de deo ꝗs aliis: q cū in vtrisq dicantur formaliter: formalitas tn in deo prior est fm rem/formalitate illa in aliis. Nō tn est sic prior: vt s. diffinies ē prius diffinito: sed est prior vt cā exemplaris saltem: ē prior: exēplato. Et ꝓpterea sicut oia exemplata sunt talia in ordine ad exemplar/sic oēs creature dr tales: puta bone in ordine ad diuinā bonitatē. Et sicut non opz exemplata sigñificari cū ordine ad exēplar: quāuis illum hēant. Ita nō opz bonitatē creature significari cū ordine ad deūm: quāuis illum hēant. Et ꝓpterea nō ꝗs bonitatē creature significari cū ordine ad exēplar: quāuis illum hēant. Jta nō opz bonitatē creature: et ꝑter prius dici deberet de creaturis. Rursus in articulo ꝗnto dctm est: q hec nomina dr de creaturis in ordine ad deū: ergo in rone hoz noiz vt dr de creaturis claudit de: fr prius de deo: ita q de ponit in diffinitione aliorū cuius oppositum hic tenetur: z patet.

P Ad hoc breuiter br q fm veritatē hec nomina dr analogice idest ꝓportionaliter: q prius de deo ꝗs aliis: q cū in vtrisq dicantur formaliter: formalitas tn in deo prior est fm rem/formalitate illa in aliis. Nō tn est sic prior: vt s. diffinies ē prius diffinito: sed est prior vt cā exemplaris saltem: ē prior: exēplato. Et ꝓpterea sicut oia exemplata sunt talia in ordine ad exemplar/sic oēs creature dr tales: puta bone in ordine ad diuinā bonitatē. Et sicut non opz exemplata sigñificari cū ordine ad exēplar: quāuis illum hēant. Ita nō opz bonitatē creature significari cū ordine ad deūm: quāuis illum hēant.

P Preterea. Secundum relationem dicit aliquid relative: puta fm dominium dominus: sicut secundum albedinem albus. Si igitur relatio dominij non est in deo fm rē sed solum secundum rationem: sequitur q deus non sit realiter dominus: quod patet esse falsum. P ꝫ. In relatiuis que nō sunt simul natura: vnum potest esse altero non existente: sicut scibile non existente scientia vt dicitur in ꝓdicamentis. Sed relativa que dicuntur de deo z creaturis non sunt simul natura. Ergo potest aliquid dici relative de deo ad creaturam etiam creatura non existente. Et sic huiusmodi nomina do minus z creator: dicuntur de deo ab eterno z non ex tempore.

Sed cōtra Est quod dicit Aug. quinto de trini. quod hec relativa appellatio dominus, deo conuenit ex tempore.

Respondeo Dicendum, q quedaz nomina importantia relationem ad creaturam, ex tempore de deo dicuntur z non ab eterno. Ad cuius evidentiam sciendum est q quidam posuerunt relationem non esse rem nature sed rationis tn. Q̄ quidem apparet esse falsum: ex hoc q ipse res nālē ordinē z habitudinē habent ad inuicē. Verūtn sciendum est, q cū relatio reqrat duo extrema: tripliciter se hr ad hoc q sit res nature et rationis. Q̄nqs enim ex vtraq parte est res rationis tātum: qñ. s. ordo vel habitudo nō potest esse inter aliqua nisi fm apprehensionem rationis tn: vtpote cum dicimus idē eidem idem. Nam fm q ratio apprehendit bis aliquod vnum, statuit illud vt duo: et sic apprehendit quandam habitudinem ipsius ad seipsum. Et similiter est de omnibus relationibus que sunt inter ens z non ens: quas formatratio inquantum apprehendit non ens vt quoddam extremum. Et idem est de omnibus relationibus que consequuntur actum rationis: vt genus et species z huiusmodi. Quedam vero relationes sunt quantum ad vtrunq extremum res nature: quando scilicet est habitudo inter aliqua duo secundū aliquid realiter conueniens vtriq: sicut patet de omnibus relationibus que consequuntur quantitatē vt magnum z paruum: duplum et dimidiū z huiusmodi. Nam quantitas est in vtroq extremorum. Et simile est de relationibus que consequuntur actionem z passionem: vt motiuum et mobile: pater z filius z similia. Quandoq̄ vero relatio in vno extremorum est res nature: et in altero est res rationis tantum. Et hoc contingit quandocūq̄ duo extrema non sunt vnius ordinis: quā habere videtur: q nulla res nouapotest deo aduenire. Et ꝓpterea si hmōi noia nō ponūt rem aliquā realē in deo: nulla erit difficultas. Si aūt ponūt rē realē: secus esset. Et qm̄ litera intēdit probare conclusionem per hoc medio. s. quia non ponunt in deo nisi relōnē rationis. Jdcirco ampliſſima via q̄ ad ꝫ statim ducebat. s. nulla relatio est res nature: q erronea est statim excluſa: z hoc est primū. Recitat aūt hic error ab Auerroy 12. metaphy. cōmen. 19. Confutatur q hic sic. Res naturales habent ordinē habitudinēq̄s naturalē adinuicē. ergo. consequentia ꝑz: antecedens ꝑter euidentiā quā hz er. 12. metaphysice/cōmen. 52. vbi ordo vniuersi bonum eiusdem dicitur vt ꝑ se manifestum assumitur. Hic esset querendum an dentur relationes reales: sed quoniam egredere mur propositi limites fiat q̄tio ſpālis.

165 165

P Quo ad 3m via ꝓpria ad inuestigādū medium cōclusionis inferende: est videre: quādo relatio ē res nature: z quando nō. Et vnde habet q sit res nature: z vnde q non sit nisi rationis. Jhanc ergo viā ingrediēdo sic procedit ur. Relatio exigit duo extrema/ergo tripl̄r potest inueniri res nature aut rationis: scilz aut ex parte vtriuſq aut ex parte vtriuſq erit res nature aut rationis: aut ex parte vtriuſq erit res nature aut ex altero res nature z ex altero res rationis. antecedens patet. ꝫ tia vero ꝓbatur. Extrema tripliciter variantur. s. q inter aliqua non nisi per rationem est habitudo: aut in vtroq est res aliqua. vnde alterum respiciat aut vnum respicit alterum non eiusdem rationis. Assumptum quo ad primam partem declaratur ex contentis sub ea tribus modis relationum. scilicet respicientium idem z non entium: et iuxta secundas intentiones. Ubi nota quod in primo gradu intellectus facit extrema: nō entia: sed extrema: dum distinguit vnum in duo. Jn secundo vero intellectus facit vnum extremum z ens z extremum. Quo ad secundam vero partem declaratur ex duobus generibus relationum sub ea contentorum: scilz consequentiū quantitatem z actionem z passionem/vt ꝑz in ꝗnto metaphy. Quo ad tertiā vero declarat similiter: ex duobus. s. sensu seu scientia z. z dextro in columna. Authoritatez Aristotelis ꝓfirmat. hic multa dicuntur contra que objicitur ab aliis: puta q inter ens et non ens: nō est relatio realis. Et q inter motiuum z mobile est relatio realis. Et q sciētia habet relationem realem ad scibile: sed quoniam hec per accidens hic dicūtur: ideo fient de his speciales questiones. Verūtamē vnū valde arduum dubium dissimulandum non est: circa illa verba litere: in quibꝰ dicitur: q relationes rationis in altero extremo: puta scibili z sensibili sunt: inquantum intellectus apprehendit ea vt terminos relationū oppositarum: puta scientie z sensus. Est autem dubium duplex. primo circa ea sensum litere. Deinde circa rem. Circa sensum quidem/An intendat q cotrelatiuum exigatur ad hoc vt extremum intelligatur sub ratione termini ipsius relatini: verbi gratia. An relatio dominij exigatur ad hoc: vt deus intelligatur vt dominus est creature inquātum eius est seruus: vel potius intendat: q cotrelatiuum comitatur. i. intellectum alterius extremi sub ratione termini. Jta q relatio dominij concomitatur deum apprehensum vt terminum. Multū aūt refert an sic: aut sic intēdat. Quoniam in primo/cotrelatiuum ponitur de intrinseca ratione termini: imo ponitur terminus ipse. Jn secundo vero ponitur cotrelatiuum consequi rationem termini. Et consequenter in primo sensu ponitur: q terminus relatiui oportet esse relatiuum. Jn secūdo vero: qđ est absolutum ens. Et propterea nascitur ardua pe hoc questio. An terminus relatiui vt sic: sit ens absolutum vel rel̄ tiuum.

P Et quoniam hec queſtio necessaria est hic/z intacta/nisi a Scoto a quo videtur male definita: idcirco tractanda est. Scotus ergo in primo. dist. 30. q. prima motus/vt reor: ex verbis huius litere: vt more suo carperet: probat multipliciter: q terminus relatiui inquantum terminus: est res absoluta: ac per hoc nullū oportet ponere correlatiuū vt terminet alterum relatiuū: nec fm rem/nec fm rationē. Probatq̄ hoc quadrupliciter. Primo sic. Per se differentia inter relatiua tertij modi z alia/est: quia cetera sunt mutua. Jta autem que sunt tertij modi non sunt mutua. ergo in relatiuis tertij modi: terminus est res absoluta. Antecedens ꝑz: 5° metaphysice. cap. de aliquid: consequētia vero est per se nota: quia ex quo non est correlatiuum z est terminus. ergo res absoluta est que terminat. Secundo sic. Actus diffinit potentiā z nō ecōuerso: ergo actus ꝓt terminus: est res absoluta. Añs ꝑz. 9. metaphy. cōsequētia probatur. Actus diffinit potētiā vt terminat relationē potētie ad ipsum: z diffinit vt prior: est ꝫ potētia. ergo vt terminus est prior potētia. Sed vt correlatiuū nō est prior potētia: q̄, correlatiua mutua se diffinūnt vt dicit Porphyriꝰ: ꝫ vt correlatiuū nō est terminꝰ: ꝫ vt res absoluta. Tertio sic. Relatiuū vt sic/diffinit ꝑ terminū. ꝫ terminꝰ ē prior relatiuo. ꝫ terminꝰ nō ē ipm correlatiuū. Añs ꝑz. 5ª ño ꝓna tz ex 7° z 9° metaphysicē. ibi. n. ꝓritas subesse respectu accidentis: et hic actus respectu potentie habetur: ex hoc quod diffiniunt illa. 2ª ño ꝓna ꝑz: q alr darēt circulus in ꝓpria z posteriora fz diffinitionē: qđ est impossibile. Et 4° sic. Jn relatiuis tertij modi alterū extremū nālē relationē hz: nisi dū actu aliter cōsideratur. z terminat relationē relicta extremi ad se nullo intellectu ꝓsiderāte: imo et existe. ꝫ terminatrōne absoluti z nō rone relatiōis cointellecte. Hec sunt motiua Scoti satis subtilia: z putauit ea efficacia: ita vt contra cōclusionē verā asseraret. Ut aūt cognoscat ꝗtū a ño distet opinio hz ex tertia quinti metaphysice i q se sūdauit inchoandū est. Errauit siq̄dem dupliciter in illo tertio. Primo q ipse supponit tertū illū intelligi de extremis seu fundamentis/relatiuorum. Jta quod Aristote. voluerit dicere: quod quedā extrema sunt que dr ad aliquid ꝓpter relatiōes quas hnt adinuicē. Quedam vero ꝓp relationē que est in vno extremo tm. hoc. n. esse ꝫ sensum/imo verba Aristote. ꝑz sic. Aristoteles ibi explicite dicit se ponere/dr̄iam inter ea que fm se sunt ad aliquid. Sed constat q fundamenta relationū nō sunt ad aliquid nisi p accīs vt ibidē expresse br: ergo nō intelligit. textus ille de rebus que denoiant relatiue sed de ipsis ad aliquid. Nec pōt aliter saluari textus ille. P 2°. Errat in differentia assignata. Jn textu siqđē illo non dicitur: q quedā sunt mutua relatiua: z quedā nō sunt: vt Scotus somniauit: sed differentia assignatur in causa seu ratione essendi ad aliquid. Jta q textus affirmat etiam relatiua tertij modi vtrumq esse ad aliquid. Sed dr̄iam ponit in hoc: qđ in relatiuis primi z secūdi modi rō q sint ad aliquid: est vtrūq hoc ipsum qđ est ad aliud se hr̄e. Jn relatiuis vero tertij modi/ex ꝓte vnius extremi: rō q sit ad aliquid: nō est: hoc ipsum qđ est ad aliud se hr̄e: sed aliud se hr̄e ad ipm: vbi manifeste ꝑz q tota dr̄ia cōsistit in rone eēndi ad aliquid. Et nō in esse mutua vel nō mutua. Et qm̄ textus ille est fundamētū theologorū in materia huius articuli speculatiue scribētiū: iō ad maiorē claritatē discutiēdus est sic. Textus ille implicat duo ꝓtradictoria. ergo. añs manifestat. Textus loquit de his que fm se sunt ad aliquid: z negat de aliquo illorū: hoc ipm qđ ē esse ad aliud se hr̄e. ergo negat diffinitionē a diffinito: seu qđ equalet a ꝓte subiectiua per se diffiniti. Añs ꝑz: ꝓ vtraq parte. Jn illo textu dicit ens in scibile/et sensibile/z alia huiusmodi sunt ꝓ se ad aliquid: z q nō dicūtur ad aliquid: q ipsa ad aliud sint: sed q alia dicuntur ad ipsa: ꝓna ꝑz ex diffinitiōe ad aliquid: posita ab ipso Arist otele in ꝓdicamentis. Et cū hec cōtradictio sit manifesta: ꝺm vr ꝫ Aristo. loquitur de ad aliquid fm sua fundamēta. Quū dicit ipsa nō sunt ad aliud: sed alia ad ipsa. Et hic paralogisme (vt reor) mente retētus decepit oēs qui in hoc textu errauerūt. Ad cuius solutionem scito quod q̄ metaphysicus tractat de relatiuis vt sunt per se partes entis. i. vt sunt entia realia. Jccirco dr̄ia ista est intelligēda de relatiuis fm q ens entia realia sunt: z nō de eis ꝗmptis vt abstrahūt ab ente reali. i. fm qđ ꝺmportant/ad: non curando de esse eorū: quemadmodum in ꝓdicamentis diffinita sunt. Et ꝓpterea obmissa ibi dem est differentia ista. Jnter relatiua ergo ꝑ se differentia ponitur: quo ad esse reale: quod ponūt: nō quod ſupponunt. Jn hoc quod quedam relatiua sunt. Que ideo entia realia sunt: quia ipsa sunt in rerum natura talia entia: quod ad aliud se habent. Quedam vero non sunt entia realia: quia ipsa in rerum natura sint ad aliud. Sed hac sola ratione inter realia numerari possunt: quia alia realia dicuntur ad ipsa ita quod differentia consistit in hoc: ꝑ se relatiuorum quedam sunt relatiua realia ꝑ denomi-

physice. cap. de aliquid: consequētia vero est per se nota: quia ex quo non est correlatiuum z est terminus. ergo res absoluta est que terminat. Secundo sic. Actus diffinit potentiā z nō ecōuerso: ergo actus ꝓt terminus: est res absoluta. Añs ꝑz. 9. metaphy. cōsequētia probatur. Actus diffinit potētiā vt terminat relationē potētie ad ipsum: z diffinit vt prior: est ꝫ potētia. ergo vt terminus est prior potētia. Sed vt correlatiuū nō est prior potētia: q̄, correlatiua mutua se diffinūnt vt dicit Porphyriꝰ: ꝫ vt correlatiuū nō est terminꝰ: ꝫ vt res absoluta. Tertio sic. Relatiuū vt sic/diffinit ꝑ terminū. ꝫ terminꝰ ē prior relatiuo. ꝫ terminꝰ nō ē ipm correlatiuū. Añs ꝑz. 5ª ño ꝓna tz ex 7° z 9° metaphysicē. ibi. n. ꝓritas subesse respectu accidentis: et hic actus respectu potentie habetur: ex hoc quod diffiniunt illa. 2ª ño ꝓna ꝑz: q alr darēt circulus in ꝓpria z posteriora fz diffinitionē: qđ est impossibile. Et 4° sic. Jn relatiuis tertij modi alterū extremū nālē relationē hz: nisi dū actu aliter cōsideratur. z terminat relationē relicta extremi ad se nullo intellectu ꝓsiderāte: imo et existe. ꝫ terminatrōne absoluti z nō rone relatiōis cointellecte. Hec sunt motiua Scoti satis subtilia: z putauit ea efficacia: ita vt contra cōclusionē verā asseraret. Ut aūt cognoscat ꝗtū a ño distet opinio hz ex tertia quinti metaphysice i q se sūdauit inchoandū est. Errauit siq̄dem dupliciter in illo tertio. Primo q ipse supponit tertū illū intelligi de extremis seu fundamentis/relatiuorum. Jta quod Aristote. voluerit dicere: quod quedā extrema sunt que dr ad aliquid ꝓpter relatiōes quas hnt adinuicē. Quedam vero ꝓp relationē que est in vno extremo tm. hoc. n. esse ꝫ sensum/imo verba Aristote. ꝑz sic. Aristoteles ibi explicite dicit se ponere/dr̄iam inter ea que fm se sunt ad aliquid. Sed constat q fundamenta relationū nō sunt ad aliquid nisi p accīs vt ibidē expresse br: ergo nō intelligit. textus ille de rebus que denoiant relatiue sed de ipsis ad aliquid. Nec pōt aliter saluari textus ille. P 2°. Errat in differentia assignata. Jn textu siqđē illo non dicitur: q quedā sunt mutua relatiua: z quedā nō sunt: vt Scotus somniauit: sed differentia assignatur in causa seu ratione essendi ad aliquid. Jta q textus affirmat etiam relatiua tertij modi vtrumq esse ad aliquid. Sed dr̄iam ponit in hoc: qđ in relatiuis primi z secūdi modi rō q sint ad aliquid: est vtrūq hoc ipsum qđ est ad aliud se hr̄e. Jn relatiuis vero tertij modi/ex ꝓte vnius extremi: rō q sit ad aliquid: nō est: hoc ipsum qđ est ad aliud se hr̄e: sed aliud se hr̄e ad ipm: vbi manifeste ꝑz q tota dr̄ia cōsistit in rone eēndi ad aliquid. Et nō in esse mutua vel nō mutua. Et qm̄ textus ille est fundamētū theologorū in materia huius articuli speculatiue scribētiū: iō ad maiorē claritatē discutiēdus est sic. Textus ille implicat duo ꝓtradictoria. ergo. añs manifestat. Textus loquit de his que fm se sunt ad aliquid: z negat de aliquo illorū: hoc ipm qđ ē esse ad aliud se hr̄e. ergo negat diffinitionē a diffinito: seu qđ equalet a ꝓte subiectiua per se diffiniti. Añs ꝑz: ꝓ vtraq parte. Jn illo textu dicit ens in scibile/et sensibile/z alia huiusmodi sunt ꝓ se ad aliquid: z q nō dicūtur ad aliquid: q ipsa ad aliud sint: sed q alia dicuntur ad ipsa: ꝓna ꝑz ex diffinitiōe ad aliquid: posita ab ipso Arist otele in ꝓdicamentis. Et cū hec cōtradictio sit manifesta: ꝺm vr ꝫ Aristo. loquitur de ad aliquid fm sua fundamēta. Quū dicit ipsa nō sunt ad aliud: sed alia ad ipsa. Et hic paralogisme (vt reor) mente retētus decepit oēs qui in hoc textu errauerūt. Ad cuius solutionem scito quod q̄ metaphysicus tractat de relatiuis vt sunt per se partes entis. i. vt sunt entia realia. Jccirco dr̄ia ista est intelligēda de relatiuis fm q ens entia realia sunt: z nō de eis ꝗmptis vt abstrahūt ab ente reali. i. fm qđ ꝺmportant/ad: non curando de esse eorū: quemadmodum in ꝓdicamentis diffinita sunt. Et ꝓpterea obmissa ibi dem est differentia ista. Jnter relatiua ergo ꝑ se differentia ponitur: quo ad esse reale: quod ponūt: nō quod ſupponunt. Jn hoc quod quedam relatiua sunt. Que ideo entia realia sunt: quia ipsa sunt in rerum natura talia entia: quod ad aliud se habent. Quedam vero non sunt entia realia: quia ipsa in rerum natura sint ad aliud. Sed hac sola ratione inter realia numerari possunt: quia alia realia dicuntur ad ipsa ita quod differentia consistit in hoc: ꝑ se relatiuorum quedam sunt relatiua realia ꝑ denomi-

Ad primū Ergo dicēdum: q obiectio illa procedit quantum ad impositionem nominis.

P Ad secundum dicendum: quod non est eadez ratio de nominibus que metaphorice de deo dicuntur. z de alijs, vt dictum est.

P Ad tertium dicendum: q obiectio illa procederet, si huiusmodi nomina solum de deo causaliter dicerentur z non essentialiter: sicut sanum de medicina.

P Utrum nomina que important relationem ad creaturas dicantur de deo ex tempore. Artic. 7.

Ad septimū Sic ꝓcedit. Videtur quod nomina que important relationem ad creaturas non dicantur de deo ex tempore. Omnia enim huiusmodi nomina significant diuinam substantiam: vt communiter dicitur. Unde et Ambrosius dicit quod hoc nomē dominus, est nomē potestatis: que est diuina substantia: z creatio significat dei actionem que est eius essentia. Sed diuina substantia non est temporalis: sed eterna. Ergo huiusmodi nomina non dicūtur de deo ex tempore sed ab eterno.

P ꝫ. Cuicunq̄ conuenit aliquid ex tempore potest dici factum. Quod enim ex tempore est album fit album. Sed deo non conuenit esse factum. Ergo de deo nihil predicatur ex tempore.

P Preterea. Si aliqua nomina dicuntur de deo ex tempore propter hoc quod important relationem ad creaturas: eadem ratio videtur de omnibus que relationem ad creaturas important. Sed quedam nomina importantia relationem ad creaturas dicuntur de deo ab eterno. Ab eterno enim sciuit creaturam et dilexit: secundum illud Jere. xxxj. In charitate perpetua dilexi te. Ergo z alia nomina que important relationem ad creaturas: vt dominus z creator dicuntur de deo ab eterno.

P Preterea. Huiusmodi nomina relationem significant. Oportet igitur qđ relatio illa vel sit aliquid in deo vel in creatura tantum. Sed non potest esse quod sit in creatura tantum: quia sic deus denominaretur dominus a relatione opposita que est in creaturis, nihil autem denominatur a suo opposito. Relinquitur ergo quod relatio est aliquid in deo. Sed in deo nihil potest esse ex tempore: cum ipse sit supra tempus. Ergo videtur quod huiusmodi nomina non dicantur de deo ex tempore.

P Preterea. Secundum relationem dicit aliquid relative: puta fm dominium dominus: sicut secundum albedinem albus. Si igitur relatio dominij non est in deo fm rē sed solum secundum rationem: sequitur q deus non sit realiter dominus: quod patet esse falsum. P ꝫ. In relatiuis que nō sunt simul natura: vnum potest esse altero non existente: sicut scibile non existente scientia vt dicitur in ꝓdicamentis. Sed relativa que dicuntur de deo z creaturis non sunt simul natura. Ergo potest aliquid dici relative de deo ad creaturam etiam creatura non existente. Et sic huiusmodi nomina dominus z creator: dicuntur de deo ab eterno z non ex tempore.

Sed cōtra Est quod dicit Aug. quinto de trini. quod hec relativa appellatio dominus, deo conuenit ex tempore.

Respondeo Dicendum, q quedaz nomina importantia relationem ad creaturam, ex tempore de deo dicuntur z non ab eterno. Ad cuius evidentiam sciendum est q quidam posuerunt relationem non esse rem nature sed rationis tn. Q̄ quidem apparet esse falsum: ex hoc q ipse res nālē ordinē z habitudinē habent ad inuicē. Verūtn sciendum est, q cū relatio reqrat duo extrema: tripliciter se hr ad hoc q sit res nature et rationis. Q̄nqs enim ex vtraq parte est res rationis tātum: qñ. s. ordo vel habitudo nō potest esse inter aliqua nisi fm apprehensionem rationis tn: vtpote cum dicimus idē eidem idem. Nam fm q ratio apprehendit bis aliquod vnum, statuit illud vt duo: et sic apprehendit quandam habitudinem ipsius ad seipsum. Et similiter est de omnibus relationibus que sunt inter ens z non ens: quas formatratio inquantum apprehendit non ens vt quoddam extremum. Et idem est de omnibus relationibus que consequuntur actum rationis: vt genus et species z huiusmodi. Quedam vero relationes sunt quantum ad vtrunq extremum res nature: quando scilicet est habitudo inter aliqua duo secundū aliquid realiter conueniens vtriq: sicut patet de omnibus relationibus que consequuntur quantitatē vt magnum z paruum: duplum et dimidiū z huiusmodi. Nam quantitas est in vtroq extremorum. Et simile est de relationibus que consequuntur actionem z passionem: vt motiuum et mobile: pater z filius z similia. Quandoq̄ vero relatio in vno extremorum est res nature: et in altero est res rationis tantum. Et hoc contingit quandocūq̄ duo extrema non sunt vnius ordinis: quā habere videtur: q nulla res nouapotest deo aduenire. Et ꝓpterea si hmōi noia nō ponūt rem aliquā realē in deo: nulla erit difficultas. Si aūt ponūt rē realē: secus esset. Et qm̄ litera intēdit probare conclusionem per hoc medio. s. quia non ponunt in deo nisi relōnē rationis. Jdcirco ampliſſima via q̄ ad ꝫ statim ducebat. s. nulla relatio est res nature: q erronea est statim excluſa: z hoc est primū. Recitat aūt hic error ab Auerroy 12. metaphy. cōmen. 19. Confutatur q hic sic. Res naturales habent ordinē habitudinēq̄s naturalē adinuicē. ergo. consequentia ꝑz: antecedens ꝑter euidentiā quā hz er. 12. metaphysice/cōmen. 52. vbi ordo vniuersi bonum eiusdem dicitur vt ꝑ se manifestum assumitur. Hic esset querendum an dentur relationes reales: sed quoniam egredere mur propositi limites fiat q̄tio ſpālis.

165 165

P Quo ad 3m via ꝓpria ad inuestigādū medium cōclusionis inferende: est videre: quādo relatio ē res nature: z quando nō. Et vnde habet q sit res nature: z vnde q non sit nisi rationis. Jhanc ergo viā ingrediēdo sic procedit ur. Relatio exigit duo extrema/ergo tripl̄r potest inueniri res nature aut rationis: scilz aut ex parte vtriuſq aut ex parte vtriuſq erit res nature aut rationis: aut ex parte vtriuſq erit res nature aut ex altero res nature z ex altero res rationis. antecedens patet. ꝫ tia vero ꝓbatur. Extrema tripliciter variantur. s. q inter aliqua non nisi per rationem est habitudo: aut in vtroq est res aliqua. vnde alterum respiciat aut vnum respicit alterum non eiusdem rationis. Assumptum quo ad primam partem declaratur ex contentis sub ea tribus modis relationum. scilicet respicientium idem z non entium: et iuxta secundas intentiones. Ubi nota quod in primo gradu intellectus facit extrema: nō entia: sed extrema: dum distinguit vnum in duo. Jn secundo vero intellectus facit vnum extremum z ens z extremum. Quo ad secundam vero partem declaratur ex duobus generibus relationum sub ea contentorum: scilz consequentiū quantitatem z actionem z passionem/vt ꝑz in ꝗnto metaphy. Quo ad tertiā vero declarat similiter: ex duobus. s. sensu seu scientia z. z dextro in columna. Authoritatez Aristotelis ꝓfirmat. hic multa dicuntur contra que objicitur ab aliis: puta q inter ens et non ens: nō est relatio realis. Et q inter motiuum z mobile est relatio realis. Et q sciētia habet relationem realem ad scibile: sed quoniam hec per accidens hic dicūtur: ideo fient de his speciales questiones. Verūtamē vnū valde arduum dubium dissimulandum non est: circa illa verba litere: in quibꝰ dicitur: q relationes rationis in altero extremo: puta scibili z sensibili sunt: inquantum intellectus apprehendit ea vt terminos relationū oppositarum: puta scientie z sensus. Est autem dubium duplex. primo circa ea sensum litere. Deinde circa rem. Circa sensum quidem/An intendat q cotrelatiuum exigatur ad hoc vt extremum intelligatur sub ratione termini ipsius relatini: verbi gratia. An relatio dominij exigatur ad hoc: vt deus intelligatur vt dominus est creature inquātum eius est seruus: vel potius intendat: q cotrelatiuum comitatur. i. intellectum alterius extremi sub ratione termini. Jta q relatio dominij concomitatur deum apprehensum vt terminum. Multū aūt refert an sic: aut sic intēdat. Quoniam in primo/cotrelatiuum ponitur de intrinseca ratione termini: imo ponitur terminus ipse. Jn secundo vero ponitur cotrelatiuum consequi rationem termini. Et consequenter in primo sensu ponitur: q terminus relatiui oportet esse relatiuum. Jn secūdo vero: qđ est absolutum ens. Et propterea nascitur ardua pe hoc questio. An terminus relatiui vt sic: sit ens absolutum vel rel̄ tiuum.

P Et quoniam hec queſtio necessaria est hic/z intacta/nisi a Scoto a quo videtur male definita: idcirco tractanda est. Scotus ergo in primo. dist. 30. q. prima motus/vt reor: ex verbis huius litere: vt more suo carperet: probat multipliciter: q terminus relatiui inquantum terminus: est res absoluta: ac per hoc nullū oportet ponere correlatiuū vt terminet alterum relatiuū: nec fm rem/nec fm rationē. Probatq̄ hoc quadrupliciter. Primo sic. Per se differentia inter relatiua tertij modi z alia/est: quia cetera sunt mutua. Jta autem que sunt tertij modi non sunt mutua. ergo in relatiuis tertij modi: terminus est res absoluta. Antecedens ꝑz: 5° metaphysice. cap. de aliquid: consequētia vero est per se nota: quia ex quo non est correlatiuum z est terminus. ergo res absoluta est que terminat. Secundo sic. Actus diffinit potentiā z nō ecōuerso: ergo actus ꝓt terminus: est res absoluta. Añs ꝑz. 9. metaphy. cōsequētia probatur. Actus diffinit potētiā vt terminat relationē potētie ad ipsum: z diffinit vt prior: est ꝫ potētia. ergo vt terminus est prior potētia. Sed vt correlatiuū nō est prior potētia: q̄, correlatiua mutua se diffinūnt vt dicit Porphyriꝰ: ꝫ vt correlatiuū nō est terminꝰ: ꝫ vt res absoluta. Tertio sic. Relatiuū vt sic/diffinit ꝑ terminū. ꝫ terminꝰ ē prior relatiuo. ꝫ terminꝰ nō ē ipm correlatiuū. Añs ꝑz. 5ª ño ꝓna tz ex 7° z 9° metaphysicē. ibi. n. ꝓritas subesse respectu accidentis: et hic actus respectu potentie habetur: ex hoc quod diffiniunt illa. 2ª ño ꝓna ꝑz: q alr darēt circulus in ꝓpria z posteriora fz diffinitionē: qđ est impossibile. Et 4° sic. Jn relatiuis tertij modi alterū extremū nālē relationē hz: nisi dū actu aliter cōsideratur. z terminat relationē relicta extremi ad se nullo intellectu ꝓsiderāte: imo et existe. ꝫ terminatrōne absoluti z nō rone relatiōis cointellecte. Hec sunt motiua Scoti satis subtilia: z putauit ea efficacia: ita vt contra cōclusionē verā asseraret. Ut aūt cognoscat ꝗtū a ño distet opinio hz ex tertia quinti metaphysice i q se sūdauit inchoandū est. Errauit siq̄dem dupliciter in illo tertio. Primo q ipse supponit tertū illū intelligi de extremis seu fundamentis/relatiuorum. Jta quod Aristote. voluerit dicere: quod quedā extrema sunt que dr ad aliquid ꝓpter relatiōes quas hnt adinuicē. Quedam vero ꝓp relationē que est in vno extremo tm. hoc. n. esse ꝫ sensum/imo verba Aristote. ꝑz sic. Aristoteles ibi explicite dicit se ponere/dr̄iam inter ea que fm se sunt ad aliquid. Sed constat q fundamenta relationū nō sunt ad aliquid nisi p accīs vt ibidē expresse br: ergo nō intelligit. textus ille de rebus que denoiant relatiue sed de ipsis ad aliquid. Nec pōt aliter saluari textus ille. P 2°. Errat in differentia assignata. Jn textu siqđē illo non dicitur: q quedā sunt mutua relatiua: z quedā nō sunt: vt Scotus somniauit: sed differentia assignatur in causa seu ratione essendi ad aliquid. Jta q textus affirmat etiam relatiua tertij modi vtrumq esse ad aliquid. Sed dr̄iam ponit in hoc: qđ in relatiuis primi z secūdi modi rō q sint ad aliquid: est vtrūq hoc ipsum qđ est ad aliud se hr̄e. Jn relatiuis vero tertij modi/ex ꝓte vnius extremi: rō q sit ad aliquid: nō est: hoc ipsum qđ est ad aliud se hr̄e: sed aliud se hr

Universidad de Deusto Biblioteca

nationē seu p̄dicationē intrinsecā. Quedā vo p denoiationē extrinsecam. Ab alteri⁹.n.realitate relatiua ipsa quoqꝫ inter re alia relatiua cōnumerant. Et iuxta hūc sensum cōsonat dictū cōe.s. ꝙ ex hoc textu habet ꝙ oia relatiua nō sunt mutua quo ad realitatē. Nec obstat si obijciat ꝙ text⁹ nō meminit de esse reali: qm̄ supponit ꝙ de tali esse loquat: ex eo ꝙ metaphy. sic est tractare de rebus: vt sunt ptes entis realis: ꝛ ꝯr de relatiuis vt sunt ad aliquid in re ꝛ non vt intelligūtur ad aliqd. Et hinc patet ꝙ nulla est contradictio: qm̄ non negatur diffinitio de diffinito sed insinuatur ꝙ illa diffinitio conuenit ad aliquid siue sit ens reale siue sit ens rationis. Nec illa negat de ad aliqd sꝫ negat a qbusdā: poni esse in rerū nā qđ sit ad aliud: cū quo tn̄ stat ꝙ formalr̄ illamet: hoc ipm̄ qđ sunt ad aliđ vt sunt diffinitio eorum exigit. Laborat ergo argumentū in equiuoco. Singulare ergo ē in relatiuis tertij modi ꝙ alterū iđ tm̄ est in re ad aliquid: qꝛ reliquum est ad ipsum.

ne circa ipsaꝫ existēte: sed animali trāslato.

Ad primū Ergo dicendū, ꝙ relatiua quedā sunt imposita ad significandum ipsas habitudines relatiuas: vt dominus, seruus, pater et filius et huiusmodi. Et hec dicuntur relatiua secundum esse. Quedam vero sunt imposita ad significandas res quas consequuntur quedam habitudines, sicut mouens ꝛ motum: caput ꝛ capitatum ꝛ alia huiusmodi: que dicuntur relatiua secundum dici. Sic igitur ꝛ circa nomina diuina hec differentia est consideranda dupliciter. Nam quedam significant ipsam habitudinem ad creaturam: vt dominus. Et huiusmodi non significant substantiam diuinam directe: sed indirecte inquantum presupponunt ipsam: sicut dominium presupponit ptātē: q̄ est diuina substātia. Quedam vero significāt directe essentiam diuinā ꝛ ex consequenti ipoitāt habitudinē, sicut saluator creator ꝛ hmōi significāt actionem dei que est eius essentia. Utraqꝫ tn̄ nomina ex tempore de deo dicuntur q̄tū ad habitudinem quam important vel principaliter vel ꝯñter: non autem quātū ad hoc ꝙ significāt essentiā vel directe vel indirecte. ¶ Ad scđm dđꝫ: ꝙ sicut relationes que de deo dn̄r ex tpe non sunt in deo nisi ɓm rōnē ita nec fieri: nec factum esse đr de deo nisi ɓm rōnē nulla mutatione circa ipsuꝫ extūte: sic est id, Dn̄e refugium factus es nobis. ¶ Ad tertium dđꝫ: ꝙ opatio intellectus ꝛ voluntatis est in operāte. Et ideo nomina que sign̄ant relōnes consequentes actionē intellectus vel voluntatis dicuntur de deo ab eterno. Que vero consequuntur actiōes procedentes ɓm modum intelligēdi ad exteriores effectus dn̄r de deo ex tpe: vt saluator creator ꝛ hmōi. ¶ Ad quartū dđm:

¶ Ex his aūt facile pꝫ rn̄sio ad quesitū quo ad relatiua tertij modi. Sed vt v̄ris doctrina habeat: scito ꝙ nomine termini: in proposito intelligit id ad qđ relatiuū đr: ꝛ qđ in diffinitione relatiui opꝫ ponere/ hec eīm duo ipsemet Scotus concedit cōuenire termino. Tūc sic: si absolutū vt sic: eēt terminus relatiui sequeret primo ꝙ quū in diffinitione ad aliquid đr. Ad aliquid sunt quibus hoc ipsum quod sunt est ad aliud se habere: ly aliud supponeret pro re absoluta: et sic duplum hoc ipsum quod est non est ad aliud idest dimidium: nec seruus est ad dominum: nec pater ad filium ꝛc. hoc autem ex predicamentis ꝛ expositoribus constat esse falsum. omnes enim dicunt quod ly aliud supponit pro termino: ꝛ assignando illud: dant correlatiuum. Imo tertus expresse dicit: quod dominus non dicitur ad aliquid aliud in seruo existens nisi ad ipsum sub ratione serui. Et Auer. ibidē dicit: ꝙ semp id ad qđ đr relatiuū/ opꝫ esse in predicamento relationis. Sequeret scđo ꝙ in diffinitione alicuius creature necessario caderet deus sub propria rōne absoluta. Et quū hoc sit impolē sequeretur: ꝙ aliqua creatura nālis remaneret incognoscibilis nāliter: pꝫ sequela de creatione passiua: de relatione vniuersi ad deum vltimū finē ꝛc. Sequeretur tertio ꝙ relatiuū exigeret in diffinitione sua ex parte termini duo. s. correlatiuū ꝛ absolutū. Et quū ex predicamentis pꝫ ꝙ correlatiuum exigit vt id ad qđ đr. Illud absolutū quare exiget nulla est ratio. ¶ Sequeretur quarto ꝙ in diuinis psonis non possent saluari relatiões ad intra: nisi ponendo personas distingui realiter in absolutis: tenet sequela: qꝛ relatiuum reale exigit terminū realiter a se distinctū. Si ergo paternitatis diuine terminus est res absoluta. ergo aliqua res absoluta in diuinis distinguit a patre realiter. Dōm est ergo cum peripateticis ꝛ ceteris phis q̄tum vidisse me recolo ꝙ terminus relatiui ꝛ correlatiuū idem sunt: imo terminare relatiuū est in rōne correlatiui cuiusqꝫ.

¶ Et ad primā obiectionē Scoti iam pꝫ rn̄sio. Terminus eīm relatiui tertij modi est correlatiuū illius: ꝛ ex hoc ex illo textu. 5. metaphy. expresse đr: quū đr ibidē de termino: ꝙ est ad aliqđ ɓm se: ꝛ ꝙ ad ipsum đr aliud/ hoc eīm nō pōt nisi de correlatiuo verificari. ergo. Quō aūt de eodē verificetur etiā ꝙ ipm̄ nō đr ad aliud: iā declaratū est. ¶ Ad scđam aūt obiectionē đr: ꝙ falsum supponit. s. qđ de actu vt terminat relationem potentie ibi sit sermo. Ibi eīm tractatur de nā potentie ꝛ nā actus ɓm transcendentes relationes q̄bus essentialiter potentia respicit actum. Et actus talis respicit potētiā. Et vult Aristoteles ꝙ qꝛ potentia nō pōt absqꝫ actu intelligi: actus aūt potest ꝛ intelligi ꝛ esse absqꝫ potentia: vt pꝫ de actu puro: ideo actus est prior potentia. Ex malo ergo intellectu litere illius pcedit obiectio. Quāuis possit dici ꝙ hmōi relatiua: quorum vnum importat actum ꝛ reliquū potentiā: nō sunt bene assignata: ꝛ ideo nec sunt simul nā: nec se diffiniunt inuicē ꝛc. vt Auerroys in predicamētis dixit. ¶ Ad tertiā obiectionē pprie loquendo negandū est añs: qꝛ vt magnus docuit Albertus/ Relatiuū nō diffinit p terminū/ sed ad terminū: qꝛ non hꝫ esse p terminū in quocunqꝫ genere cāe: sed ad terminū. ꝯña autē oino est falsa. qꝛ stat diffiniēs esse simul nā ꝛ intellectu cū diffinito. ¶ Ad authoritates aūt Aristo. đr ꝙ tenent: qꝛ loquuntur in mā: in qua inter diffiniēs ꝛ diffinitū est ordo/ vbicūqꝫ eīm inter diffiniens ꝛ diffinitū opꝫ eē ordinē ibi valet ꝯña: ergo diffiniēs est prius/ vbi aūt null⁹ est ordo: nō pōt inferri prioritas. Inter correlatiua aūt nullus est ordo: sꝫ sunt oino simul vt pꝫ in postpredicamentis. ergo. Et aduerte ꝙ hic obiectio militat ꝯ authorē suum: arguendo sic. Quicquid sit de termino certū est in relatiuis mutuis vnum esse diffinitum alterius/ ꝛ econuerso: ergo prius ꝛ posterius ɓm diffinitionem ꝛc. consequentia nota. añs vero est Porphyrij hic allegati a Scoto p se. ergo. ¶ Ad vltimā que terret nouitios: pꝫ solutio ex verbis Aristo. Negatur siquidē añs: quoniā in relatiuis tertij modi vtrūqꝫ extremum simul hꝫ relationē: sed dissimiliter: qꝛ vnum est relatiuū pp relationē que est in ipso ad aliud. Reliquū vero est relatiuū pp relationē realē alterius ad ipsum relatiuū. Nec requirēda est alia existentia istius correlatiui: q̄ꝫ existētia sui cōparis: qm̄ abea extrinseca denominatione ēt ipsum đr esse. Hoc. n. est singulare in relatiuis tertij modi: ꝙ relatiuū reale đr ad terminū nō realem formaliter nisi denominatiōe extrinseca: q̄ tn̄ est realis fundamentaliter: seu quo ad substractū vel denominatū. Ex his autē pꝫ responsio ad dubitationē motam circa sensum litere huius. Ex quo nanqꝫ cōstat quod deus nō terminat seruitutem nisi vt dominus formalr: qꝛ ly dominus est ppri⁹ terminus serui: pꝫ ꝙ intentio lr̄e est: ꝙ correlatiuū opꝫ cointelligi in aliquo: si illud debet intelligi sub ratiōe termini. Nec obstant his v̄ba Sancti Tho. in. q. de potētia dei. q. 7. artic. 10. ad quartū: vbi dicit: qđ terminare ordinē seruitutis create: quod clauditur in rōne dominij conuenit deo. Et intendit quod cōuenit deo secundum rem: vt pꝫ ex argumēto ad qđ rn̄det. a 94 191 b Hoc inquā non obstat quoniā intelligit determinare fundamentaliter. Hoc enim conuenit deo ɓm rem / sicut potestas coercendi subditos. Et ꝙ hoc intendat ex eo manifestatur: qꝛ quo ad ordinē ad subditos negat conuenire deo: quoniam nec formaliter nec fundamentalr deus habet vnde ordinetur ad subditos.

¶ Quo ad 4m pbaꝛ ꝯclō intēta sic. Deus est extra totū ordinem vniuersi. Ita ꝙ creature ordinantur ad ipm̄: ꝛ nō ecōuerso. ergo creature realiter referuntur ad deum. In deo aūt non est ad creaturas relatio nisi rōnis. ergo nihil phibet quedā noia importātia relationē dici de deo ex tempore. Añs pꝫ. prima aūt ꝯñtia ex illa maxima in precedenti parte posita. s. q̄ñcunqꝫ extrema non sunt vnius ordinis ꝛ vnum respicit aliud in reliquo non est relatio nisi rationis: ergo si deus est extra ordinē ꝛc. scđa autem consequentia est per se nota.

¶ Contra rōnē adductā in litera pro hac ꝯclone/ Scotus duplr̄ instat in loco preallegato. Primo inquit. Ratio ista petit principiū: qꝛ quum deus manifeste sit prior creatura ac per hoc aliquē ordinē hꝫ vt prius ad posterius: assumendo quod in eo nō est ordo: nihil aliud est q̄ꝫ assumere quod deus non habet ordinem realem ad creaturā: hoc aūt erat pbandū. Secundo peccat vt dicit: ɓm sophisma ꝯñtis: qꝛ negatio ordinis non infert negationem relationis in communi: quoniam non negationem relationum equiparantie. Et tamen litera ex negatione ordinis: negat omnem realem relationem. ¶ Aureolus quoqꝫ vt habes in 30. dist. primi in Capreolo contra hanc rationem instat: sed quoniā assumit vel motiua soluta a Sancto Thoma expresse: vel assumit aliud ab hac ratione loco illius. ideo omittenda censui.

¶ Ad obiecta ergo Scoti đr: ꝙ in equiuoco laboramus: in litera eīm est sermo: non de ordine formaliter: qꝛ est relatio: sed de ordine fundamētaliter. Ita ꝙ esse eiusdem ordinis nihil aliud est q̄ꝫ esse eiusdem rationis quo ad causam relationis: ꝛ esse non eiusdē ordinis/ est esse alteri⁹ rationis. Ita ꝙ inter ea sola est relatio realis vtrinqꝫ: in quibus est eadē causa referendi vnum ad aliud. Sed hoc contingit multis modis: qꝛ in relatiuis primi modi. s. pertinentiū ad quātitatem est idētitas specifica in cā. In relatiuis aūt scđi modi. s. pertinentiū ad actionē ꝛ passionem est idētitas quasi specifica seu formalis: qꝛ vtrinqꝫ causa est perfectio propria: q̄uis in patiente vt habeatur: ꝛ in agente vt conseruetur: vt Auerro. de intelligentijs. 12. meta. commen. 36. docuit. In relatiuis aūt tertij modi scilicet spectantium ad mensuram ꝛ mensuratum: in altero extremo nulla causa est referibilitatis sue ad aliud. Et propterea alterius ordinis dicitur quo ad causam relationis. Unde patet ꝙ non petit principiū: nō est enim idem dicere: in deo nulla causa vt referatur ad creaturā: quāuis in creatura sit causa referendi ipsam ad deum. Et dicere in deo non est ordo realis ad creaturas: sed illud est causa huius. Et propterea processus iste est a causa ad effectum. Nec peccat ɓm consequens: qꝛ non loquitur de ordine formaliter: sed fundamentaliter: quem etiā in relatiuis equiparantie opꝫ esse. duo enim alba eiusdem rationis sunt: ꝛ simpliciter et quo ad hoc vt causent ad seinuicem respectus: hoc autem est esse eiusdem rationis.

¶ Quo ad 5m. Aduerte ꝙ intenta ꝯclusio ex duobus impediri posset. Primo ex ipso significato formali horum nominū. s. si significarēt in deo aliquā rē nāe: qꝛ in deo nulla res nāe pōt tēporaliter poni. Scđo ex fundamēto illi⁹ rationis. Dato eīm ꝙ domin⁹ non ponat supra deū nisi relationē rōnis: Et ex hoc non prohibeatur temporalitas: Si tn̄ ista relatio rōnis nō posset denomiare tēporalr: nisi pp mutationē aliqꝫ in ipso denominabili. oporteret dicere ꝙ nullum hmōi nomē pōt dici de deo ex tpe: quia in deo nulla possibilis est mutatio: sed est omnino immobilis vt in. q. 9. dictū est. Qꝛ igitur litera ista iam impedimentum ex formali significato

excluserat: vt confirmatam conclusionis probationem afferret: secundum impedimentum exclusiue: prefate obiectioni tacite respondendo: dum dixit: ꝙ deus dicitur ex tempore dominus. verbi gratia, non propter mutationē aliquam in ipso: sed in creatura: probatqꝫ hoc e simili. ¶ In responsione ad quartum perspicaciter aduerte ꝙ correlatiuum tertij modi vt scibile seu in proposito dominus: et similia: possunt indicari esse ɓm duo entis genera. Primo in genere entis simpliciter. Secundo in genere entis secundū quid: idest entis rationis. Si loquamur de eis secūdum esse simpliciter. Tunc ipsa non alia ratione sunt: nisi quia cōparia sūt que terminantur ad ipsa formaliter sunt in reruꝫ natura. Ita ꝙ ad eorum esse extra animaꝫ hoc sufficit. Sunt enim cōtenta hoc debilissimo essendi modo. Et sic esse dominum nihil ponit in deo seclusio omni intellectu nisi terminare formaliter relationem serui: quam deus secundum se terminat subiectiue: id est vt quasi subiectuꝫ termini formalis: sꝫ ponit vt supponit bene aliquid in creatura: scilicet relationeꝫ seruitutis ad deū vt subiectū ꝛc. nec ipsuꝫ terminare formaliter seruitutis relationem plus aliquid ponit: q̄ꝫ sit esse ipsi⁹ terminati: lꝫ alio modo illud ponat. Et secundū hoc. de⁹ est dominus de nouo: et sine omni intellectu sola seruitute creature: qꝛ esse dominum nullū esse in rerum natura ponit nisi esse sui oppositi. Nec est inconueniēs in materia relatiua vnum oppositoruꝫ esse quia aliud est vt Ari. docuit: ꝛ ratio est: quia opposita relatiua in hoc a ceteris oppositis differunt: quod, se simul ponunt: nec vnum in destitutione alterius constituitur: vt sanctus Thomas docuit. At si obieceris: quod in materia relatiua: nō fit denominatio ab extrinseco vt in secundo contra Gent. cap. 13. determinatur. Respondeo quod hoc est verum formaliter: non autē realiter. Non enim deus dicitur dominus a seruitute formaliter: sed a relatione dominij: que est velut ei inherēs: sed tamē deus dicitur dominus: ꝛ realiter dominus: a realitate seruitutis: qꝛ esse dominum nullum esse pon. nisi ꝙ terminus est realis seruitutis. Et sic ista denominatio est formaliter ab intrinseco: ꝛ realiter ab extrinseco. Si auteꝫ loquamur de eis ɓm esse rationis: sic esse dominum ponit in deo relationē rationis. Et sic dicitur ꝛ vere: ꝙ deus dicitur dominus a domino qđ est relatio rationis: non ꝙ hic sint due relationes dominij. Altera extra animā: ꝛ altera rationis. Sed qꝛ illa relatio dominij: que tam debili modo ens dicit: dupliciter iudicata est a doctoribus: quandoqꝫ ɓm esse proprium: ꝛ sic dicta est relatio ꝛ ens rationis tantum: quia nullum habet ppriū esse nisi per rationē. Quandoqꝫ ɓm esse alienum: scilicet oppositi: a quo entis nomē vtcunqꝫ meretur: ꝛ sic dicta est ens/ ꝛ inter entis ptes numerata. 5° metaphy. qꝛ alia dicitur ad ipsam. Et quia sic nullum esse ponit in denominato. Sed in terminato tantum. Ideo semper ꝛ simpliciter de istis dicitur/ ꝙ nullum esse ponunt in denominato: puta deo aut scibili: nisi ratiōis: qđ spectat ad esse proprium. Et bene nota: ꝙ non dicitur: ꝙ nullum esse ponunt: sed ꝙ nullum esse in denominato ponunt: qꝛ ponunt esse in terminato opposito: quod sufficit ad coruꝫ esse extra. Et si hanc distinctionem perspexeris: atqꝫ scieris applicare: diuersa doctorum dicta verificabis: puta quod iste relationes non sunt entia extra animam. hoc enim verū est ɓm esse proprium: ꝛ ꝙ ista sunt: qꝛ opposita sunt. hoc verum est secundū esse alienum. Uidebisqꝫ San. Tho. vtrūqꝫ tetigisse in hac responsione. Augustinum quoqꝫ in 5° de tri. capitulo vltio. Aduertes quoqꝫ quod nouitijs cōpatiēs author magis vsus est relatiuis istis ɓm esse rōnis: q̄ꝫ ɓm illaꝫ essendi diminutioneꝫ nō facile intelligibilem. Ex his quoqꝫ patet: quomodo nullo itellectu considerāte potest dici dominus deus formaliter: ꝛ quomodo non nisi fundamentaliter: ꝛc. distinguēdo de esse pprio vel alieno ipsius. Habesque hinc defectuꝫ Sco. i primo. di. 30. q. prima credentis: ꝙ deus dicitur dominus ex sola ratione q̄ est in creatura: ponit enim effectum formalem. s. esse dn̄m: absqꝫ causa formali: scilicet relatiōe dominij: qđ non est intelligibile. b 69. 112.

75. 1. dist. 2. in expo. lit. Et dist. 18. ar. 5. 6m. Et dist. 32. q. 2. ar. 2. 2m

ꝙ relationes significate per huiusmodi nomina que dicuntur de deo ex tempore, sunt in deo secundum rationem tantum: opposite autem relationes in creaturis sunt secundum rem. Nec est inconueniens ꝙ a relationibus realiter existentibus in re deus denominetur: tamen secundum ꝙ cointelliguntur per intellectum nostrum opposite relationes in deo: vt sic deus dicatur relatiue ad creaturam: quia creatura refertur ad ipsum: sicut philosophus dicit in quinto metaphysic. ꝙ scibile dicitur relatiue: quia scientia refertur ad ipsum. ¶ Ad quintum dicendum: ꝙ cum ea ratione referatur deus ad creaturam: qua creatura refertur ad ipsum: cum relatio subiectionis realiter sit in creatura: sequitur ꝙ deus non secundum rationem tantum sed realiter sit dominus. Eo enim modo dicitur dominus: quo creatura ei subiecta est. ¶ Ad sextum dicendum: ꝙ ad cognoscendum vtrum relatiua sint simul natura vel non: non oportet considerare ordinem rerum de quibus relatiua dicuntur: sed significationes ipsorum relatiuorum. Si enim vnum in sui intellectu claudat aliud et econuerso: tunc sunt simul natura: sicut duplum dimidium et pater et filius et similia. Si autem vnum in sui intellectu claudat aliud et non econuerso: tunc non sunt simul natura. Et hoc modo se habent scientia et scibile. Nam scibile dicitur secundum potentiam: scientia antem secundum habitum vel secundum actum. Unde scibile secundum modum sue significationis preexistit scientie. Sed si accipiatur scibile secundum actum: tunc est simul cum scientia secundum actum. Nam scitum non est aliquid nisi sit eius scientia. Licet igitur deus sit prior creaturis: quia tamen in significatione domini clauditur ꝙ habeat seruum ꝛ econuerso: ista duo relatiua, dominus et seruus, sunt simul natura. Unde deus non fuit dominus anteqꝫ haberet creaturam sibi subiectam.

¶ Utrum hoc nomen deus sit nomen nature. Arti. 8.

Ad octauum sic p̄ceditur. Uidetur. quod hoc nomen deus non sit nomen nature. Dicit enim Damas. in. j. lib. quod deus dicitur a theyn quod est curare ꝛ fouere vniuersa: vel ab ethyn idest ardere. Deus enim noster ignis consumens est: vel a theaste quod est considerare omnia. Hec autem omnia ad operationem pertinent. Ergo hoc nomen deus operationem significat ꝛ non naturam. ¶ P̄. Secundum hoc aliquid nominatur a nobis secūdum quod cognoscitur. Sed diuina natura est nobis ignota. Ergo hoc nomen deus non significat naturam diuinam.

Sed contra Est qđ dicit Ambro. in lib. de trinita. quod deus est nomen nature.

Respondeo Dicendum: ꝙ non est semper idem id a quo imponitur nomen ad significandum: ꝛ id ad quod significandum nomen imponitur. Sicut enim substantiam rei ex proprietatibus vel operationibus eius cognoscimus: ita substantiam rei denominamus quandoque ab aliqua eius operatione vel proprietate. Sicut substantiam lapidis denominamus ab aliqua actione eius: quia ledit pedem: non tamen hoc nomen impositum est ad significandū hanc actioneꝫ sꝫ substantiam lapidis. Si qua vero sunt que secundum se sunt nota nobis vt calor, frigus, albedo et huiusmodi non ab alijs denominantur. Unde in talibus idem est qđ nomen significat: et id a quo imponitur nomen ad significandum. Quia igitur deus non est notus nobis in sui natura: sed innotescit nobis ex operationibus vel effectibus eius: ex his possumus eum nominare: vt supra dictum est. Unde hoc nomen deus est nomen operationis quantum ad id a quo imponitur ad significandum. Imponitur enim hoc nomen ab vniuersali rerum prouidentia. Omnes enim loquentes de deo, hoc intendunt nominare deum, quod habet prouidentiam vniuersalem de rebus. Unde dicit Dionysius duodecimo capitulo de diuino nomine quod deitas est que omnia videt prouidentia et bonitate perfecta. Ex hac autem operatione hoc nomen deus assumptum impositum est ad significandum diuinam naturam.

Ad primū Ergo dicendum: ꝙ omnia que posuit Damas. pertinent ad prouidentiā a qua imponitur hoc nomē deus ad significādū. ¶ Ad

¶ Super arti. 8.
In titulo nomē nature: sumitur vt distinguitur contra nomen tam operationis: quam pfectionis: quasi supra dicte nature: per modum proprietatis. 68

¶ In corpore vna est conclusio responsiua quesito cū distinctione sic. Deus est nomē nature: quo ad id ad quod nomen impositum est. Operationis vero quo ad id a quo impositum est. Hec conclusio in litera probatur: quo ad duo: scilicet quo ad distinctionem quam in se claudit: ꝛ quo ad secundam partem. Prima autem pars vt nota relinquitur. Probatur ergo distinctio sic: nomina rerum per se cognitaruꝫ: habent id a quo ꝛ ad quod nomen imponitur idem. Rerum antem per alia tantum: puta effectus: operationes: aut proprietates cognitarū: habent id a quo: aliud ab eo ad quod nomen imponitur: sed nomina diuina sunt reꝝ secūdi ordinis: ergo in eis aliud est a quo: ꝛc. ergo ly de⁹ habet aliud a quo ꝛc. Maior probatur: quia sicut cognoscitur ita nominatur. Et manifestatur exemplo lapidis: quo ad secundam partem: ꝛ qualitatum sensibiliū: quo ad primā. Minor patet ex dictis in questione duodecima. Secunda aūt conclusionis pars probatur: ly deus est impositū ab vli. pudētia. ergo. Antecedēs pbaꝛ duplr̄. Primo ex cōivsu loquētium. Scđo authoritate Diony. Et ꝯfirmaꝛ in rn̄siōe: authoritate Damasceni.

¶Super Arti.9.

Titulus clarus.
¶In corpore quattuor. Primo distinguit ly cōicabile. Secūdo tradit regulas quasdā. Tertio rñdet q̄sito. Quarto perficit doctrinā de cōicabilitate diuinorum nominum. ¶Quo ad pᵐ. Cōicabilitas duplex ponit. s. pprie ꝛ metaphorice: ꝛ satis clara est litera: in qua ꝛ diffinit vtrūq; membrū: ꝛ exemplo in leonis nomine aperiuntur. ¶Quo ad 2ᵐ ponūtur quattuor regule: ad discernenda noia cōicabilia ab alijs: et q̄ differenter sint cōicabilia. Due regule ad sensibilia spectāt/ due aūt ad formas sepatas: ꝛ sic nihil vniuersi pretermissuz est. ¶Prima regula est: omne nomen significans naturam distinctam ab indiuiduo: est cōicabile proprie: sm rem vel sm rationem saltem. Probat a priori. ois forma in supposito indiuiduā te existens: est sm se predicto mō cōis: ergo. Añs quo ad cōitatem rei probatur in nā hois: quo ad cōitatē vo rōnis tantum pbatur ex nā solis. Sic: nā specifica intelligitur a nobis ab strahendo a singulari, ergo esse in vno vl pluribus singularibꝰ est pter intellectū nāe specifice: ḡ seruato intellectu nāe specifice: pōt ēt sol intelligi vt in pluribus existens. ¶Aduerte hic q cōicabilitas proprie sub diuisa insinuat i hac regula. s. in cōmunicabilitatē sm rē: ꝛ rōnez simul: ꝛ sm rōnē tm: ꝛ insinuatū ē simul: qđ fundamētū cōicabilitatis realis: est innētio illiꝰ nāe i multis. Que vt Auicē. dixit: trifariā inuenitur. s. Aut in actu simultaneo: vt pz in nā hūana cuius sunt simul actu pla singularia. Aut i actu successiuo vt dr de fenice: qđ vita sequētis mortē exigit prioris. Aut i potētia tantū: vt domꝰ mille angelorꝫ, si nūquā fiet. Fundamētū aūt cōicabilitatis sz rōnem tm: ex pte nri intellectus assignatū est: ꝛ dictū: q ē cognitio nāe absq; cognitione indiuiduantiū ꝛ hec pluribꝰ modis cōtingit vt. j. patebit. ¶Secūda regula est oē nomen significās singulare est incōmunicabile pprie tā sm rem quam rōnem: licet sit cōicabile metaphorice. Probatur a priori quo ad primā partē: q singulare vt sic est diuisuz ab oibꝰ alijs. Quo ad scđam vero: quia non potest in apprehensione intellectus cadere pluralitas huius indiuidui. Quo ad tertiam autem exemplo achilis. ¶Tertia regula ē: oē nomē signās formā nō indiuiduā p aliō suppᵐ: sz p se ipsaz: sz qđ i se est: est incōicabile proprie ꝛ re ꝛ rōne: cōiꝰ non metaphorice. pbat a priori q̄ ad primā pte: q sunt p seipsas subsistētes. Quo ad scđam vero: q sic intelligerent sm qđ sunt. Sz scito q hmōi noibꝰ caremus: q non possumus intelligere tales formas sm quod in se sunt. ¶Quarta regula est: oē nomē qđ habemꝰ significās hmōi formas p se subsistētes: est cōicabile pprie nō sm rē: sz sm rationez tm. pbat vltima ps a priori: hmōi forme intelligūtur a nobis non suo mō sz mō rerū ɔpositarꝫ. s. hñtiū formā i mā. Ḡ ɔtū ad rōnē noīuz: idē est iudiciū de noibꝰ significātibus formas: siue separate sint siue in alio. Añcedēs pbat: ex signo. Imponimꝰ illis formis noia concreta. ergo itelligimꝰ illas mō cōpositorū. Antecedēs pz: ꝛ consequentia probat. Cōcreta significant nāz in aliquo. ergo. ꝛc. ¶Aduerte hic latitudinē insinuatā: in cōicabilitate noium sm rōnem. Sol enim/ et gabriel. ꝑ. g. Nomina cōia sunt sm rōnē: sed dissimilr. Sol. n. iō cōmunicabilis dictus est: q nā sua abstrahit ab hoc: ꝛ ɔñr preter eius rōnē est vnitas aut pluralitas singulariū. Gabriel vero q intelligit per modum quo intelliguntur nāe cōpositorū. Que vt planiꝰ intelligas: scito q ly sz rōnē vtr ꝛ pprie loquēdo in pposito non sonat idē q sm diffōnes sz importat modū essendi in rōne nr̃a. Ita q sensus est q ois nā specifica vt obiecta ē intellectui nostro cōmunis est pluribꝰ: q obijcit nō vt hec: sed vt natura specifica: siue ipsa sm rē sit ex alio hic: vt nā solis: et sensibiliū oium: siue ex se sit hic: vt de deo pz: ꝛ de angelis pbabile est. Latitudo aūt manifeste hic habetur: q natura solis cū nō sit ex se hic: ꝛ ex pte sui ꝛ ex parte intellectus habet: qđ obijciatur intellectui nostro non vt hic: ꝛ consequēter cōmunitas eius sm rationē: hz vtrinq; fundamētū. Natura autem Gabrielis cū sit ex se hic: ex solo modo intelligendi nostro: sortitur q nobis obijciatur vt ipsa: et non vt hic. Et propterea cōmunicabilitas ista: ex nr̃a tātū pte hz fundamētū. Unde hinc habere potes: quomodo intelligēdū sit: q gabriel est vle: ꝛ pdicabile de multis ꝛ species ꝛc. Hec enim ꝛ similia sufficit verificari: non de eis absolute sed vt obiectis seu cognitis a nobis. Et quoniā diffuse de his in commentarijs de ente ꝛ essentia scripsimus: non est opus hic eadem replicare. ¶Quo ad tertiuz respōdet q̄sito vna conclusiōe trimēbri. hoc nomen deus est incōmunicabile sm rē. cōmunicabile autē sm opinionē: ꝛ sm similitudinē. Probatur prima pars natura diuina significata hoc nomine: est incōmutabilis sz rem. ergo. Secunda quoq; declaratur exemplo solis: et confirmatur authoritate glose ad Galatas quarto. tertia vero pars declaratur participantibus diuina adiūcta authoritate psalmi. ¶Aduerte hic q predicta conclusio cū sequēte: ex predictis regulis sequitur manifeste. ideo nō oportuit alias addere pbationes. ¶Quo ad quartum ponitur hec cōclusio. si esset aliqđ nomen diuinum significans naturā illam inquātum hanc/ illud esset omnino incommunicabile proprie ad extra. Manifestaturq; exemplo ficto in sole: inferturq; dubiū de nomine tetragrāmaton. Aduerte hic q hec conclusio non solū ad doctrine huius complementū posita est: sz et vera (vt reor) dubitatione que est de illo nomine quod apud hebreos in tanta fuit reuerentia. Nos enim nomen illud in actu exercito latet: quāuis in actu signato dicatur tetragrammaton. Et propterea litera dubitatiue loquitur.

scđm dōm: q secūdum q naturā alicuius rei ex eius ppritatibus ꝛ effectibꝰ cognoscere possumus, sic eā noie possumus significare. Unde q subām lapidis ex eius proprietate possumus cognoscere scđz seipsaz: sciēdo qđ est lapis: hoc nomē lapis ipsam lapidis naturā sm quod in se est, significat. Significat enim diffōnem lapidis per quā scimus quid est lapis. Rō enim quā signat nomen est diffinitio: vt dr in q̄rto metaphy. Sed ex effectibus diuinis diuinā naturā non possumus cognoscere secundū q in se est; vt sciamus de ea quid est: sed per modū eminentie ꝛ causalitatis ꝛ negationis, vt supra dictum estᶜ. Et sic hoc nomen deus significat naturā diuinā. Impositū est enim nomen hoc ad aliquid significandū supra omnia existens: quod est pncipiū oim ꝛ remotum ab omnibus. Hoc enim intendunt significare nominantes deum.

66

¶Utrum hoc nomen deus sit communicabile. Art.9.

76 j.q.39, ar.4, 1ᵐ Et.1.d. 4.q.1.ā 2.ᵐ, Et di, 21.q.2. ā.1.4ᵐ, Et po, q.7. ar, 3, 1ᵐ,

Ad nonū Sic proceditur. Ut, qđ hoc nomē deus sit communicabile. Cuicūq; em cōicatur res significata per nomē communicatur ꝛ nomen ipsum. Sed hoc nomē deꝰ (vt dictum estᶜ,) significat diuinam naturā que est communicabilis alijs: sm illud. 2. Pe. primo. Magna et pretiosa promissa nobis donauit: vt per hoc efficiamur diuine consortes nature. Ergo hoc nomen deꝰ est communicabile. ¶ P̄. Sola nomina propria nō sunt communicabilia. Sed hoc nomen deus non est nomen proprium: sed appellatiuum. Quod patet ex hoc quod hz plurale: secundum illud psal. Ego dixi dij estis. Ergo hoc nomen deus est communicabile. ¶ P̄. Hoc nomē deus imponit ab opatione: vt dctm estᶜ. Sed alia noia que imponuntur deo ab operationibus siue ab effectibus sunt communicabilia vt bonus sapiens et huiusmodi. Ergo hoc nomen deus est communicabile.

75

Sed cōtra Est qđ dr sapien. 14. Incōmunicabile nomen lignis ꝛ lapidibus imposuerūt: ꝛ loquitur de nomine deitatis. Ergo hoc nomen deus est nomen incommunicabile.

75

Rñdeo Dōm: q aliqđ nomē pōt eē communicabile duplr. Uno modo proprie. Alio mō per silitudinē. Proprie quidem cōicabile est, qđ sm totā significationem nois est cōicabile multis. Per similitudinem aūt cōicabile ē qđ est cōicabile sm aliquid eorum que includunt in nominis significatiōe. Hoc enim nomē leo pprie cōicatur oibus illis in quibꝰ inuenitur natura quā significat hoc nomē leo. Per similitudinē vero cōicabile est illis qui participant quid leoninū: vt puta audaciā vel fortitudinēᶜ: qui metaphorice leones dicūtur. Ad sciendum aūt que nomina proprie sunt cōicabilia considerandū est: q omnis forma in supposito singulari existens p qđ indiuiduat cois est multis: vel sm rem vel sm rōnem saltem. Sicut nā humana cōis est multis sm rē ꝛ rationē: natura aūt solis non est communis multis sm rem, sed sm rationem tātum. Potest enim natura solis intelligi vt in pluribus suppositis existens. Et hoc ideo: quia intellectus intelligit naturam cuiuslibet speciei per abstractionem a singulari. Unde esse in vno supposito singulari vel in pluribus est preter intellectū nature speciei. Unde seruato intellectu nature speciei potest intelligi vt in pluribus existēs. Sed singulare ex hoc ipso q est singulare est diuisum ab omnibus alijs. Unde omne nomen impositum ad significandum aliquod singulare est incommunicabile ꝛ re ꝛ ratione. Non enim potest in apprehensione cadere pluralitas huius indiuidui. Unde nullum nomen significans aliquod indiuiduuz est cōmunicabile multis proprie sed solum secundum similitudinem: sicut aliquis metaphorice potest dici achilles: inquantum habet aliquid de proprietatibus achillis. s. fortitudinem. Forme vero que non indiuiduantur per aliud suppositum: sed per seipsas: q. s. sunt forme subsistentes: si intelligerentur secūdum quod sunt in seipsis non possent communicari nec re neq; rōne: sed forte per similitudinē: sicut dictum est de indiuiduisᶜ. Sed quia formas simplices per se subsistentes nō possumus intelligere sm q sunt: sed intelligimus eas ad modum rerū compositarum habentium formas in materia: ideo vt dictum estᶜ: imponimus eis nomina concreta significantia naturam in aliquo suppositoᶜ. Unde quantum pertinet ad rationem nominum: eadem ratio est de nominibus que nobis imponuntur ad significandum naturas rerum compositarum: ꝛ de nominibus que a nobis imponuntur ad significandum naturas simplices subsistentes. Unde cum hoc nomē deus impositū sit ad significandam naturā diuinā: vt dictū est, natura autem diuina multiplicabilis non est: vt supra ostensum estᶜ: sequitur qđ hoc nomen deus incommunicabile quidem sit secundum rem: sed communicabile quidem sit secundum opinionem: quemadmodum hoc nomen Sol esset cōmunicabile secundum opinionē ponentium multos soles. Et secundū hoc dicitur Gal. 4. His qui natura non sunt dij seruiebatis. Glos. non sunt dij natura: sed opinione hominuz. Est nihilominus communicabile hoc nomen deus: non sm suam totam significationem: sed secundum aliquid eius per quandam similitudinem: vt dij dicantur qui participant aliquid diuinum per similitudinez. secundum illud, Ergo dixi dij estis. Si vero esset aliquod nomen impositum ad significandū deū non ex parte nāe: sed ex parte suppositi. scđm q consideratur vt hoc aliquid: illud nomē esset oibus modis incōicabile. sicut forte est nomē tetragrāmatō apud hebreos. Et est simile si quis imponeret nomē soli designans hoc indiuiduum.

73 68 75 55

Ad primū Ergo dicendū. q natura diuina non est communicabilis: nisi secundum similitudinis participationem. ¶Ad secundum dicendum: q hoc nomen deus, est nomen appellatiuum ꝛ non proprium: quia significat naturam diuinam vt in habente: licet ipse deus secundum rem non sit nec vniuersalis nec particularis. Nomina enim non sequuntur modum essendi qui est in rebus: sed modum essendi secundum q in cognitione nostra est. Et tamen secundum rei veritatem est incommunicabile secundum q dictum est de hoc nomine sol. ¶Ad tertium dicendum: q hec nomina bonus, sapiens, ꝛ huiusmodi similia, imposita quidem sunt a perfectionibus procedentibus a deo in creaturas: non tamen sunt imposita ad significandum diuinam naturam: sed ad significandam ipsas perfectiones absolute. Et ideo etiam secundum rei veritatem sunt communicabilia multis. Sed hoc nomen deus impositum est ab operatione propria deo: quam experimur continue ad significandam diuinam naturam.

77 3ā. 5. c ꝛ j. q. 29 ar. 4. ꝛ 1. pl. ar. 2, 2ᵐ ꝛ di. 35. ar. 4. ꝛ 1. ā. c. 32. 33. ꝛ 34. ꝛ di. q. 1. ar. 11. ꝛ po. q. 7 ar. 7. ꝛ opusc. 3 cap. 27.

¶Utrum hoc nomen deus vniuoce dicatur de deo per participationem secundum naturam ꝛ secundum opinionem. Arti. 10.

Ad decimum Sic proceditur. Uidetur q hoc nomē deus vniuoce dicatur de deo per naturam ꝛ per participationem ꝛ secundum opinionem. Ubi enim est diuersa significatio non est contradictio affirmantis ꝛ negantis: equiuocatio enim impedit contradictionez. Sed catholicus dicens idolum nō est deus contradicit pagano dicenti idolum est deus. Ergo deus vtrobiq; sumptum vniuoce dicitur. ¶ P̄. Sicut idolum est deus secundum opinionem et non secundum veritatem: ita fruitio carnalium delectationum dicitur felicitas secundum opinionem ꝛ non secundum veritatem. Sed hoc nomen beatitudo vniuoce dicitur de hac beatitudine opinata, ꝛ de hac beatitudine vera: ergo ꝛ hoc nomē deus vniuoce dicitur de deo sm veritatem ꝛ de deo sm opinionem. ¶ P̄. Uniuoca dicuntur quorum est ratio vna. Sed catholicus cum dicit vnū esse deuz, intelligit nomine dei rem omnipotentē: ꝛ super omnia venerandam: ꝛ hoc idem intelligit gentilis cum dicit idolum esse deum. Ergo hoc nomen vniuoce dicitur vtrobiq;.

Sed cōtra Illud qđ est in intellectu est similitudo eius qđ est in re: vt dicitur in primo piher. Sed aial dictum de aiali vero ꝛ de animali picto equiuoce dr. Ergo hoc nomen deus dictum de deo vero ꝛ de deo sm opinionem equiuoce dicitur. ¶ P̄. Nullus potest signare id quod non cognoscit. Sed gentilis non cognoscit nām diuinam. Ergo cum dicit idolum est deus: non signat verā deitatem. hanc aūt signat catholicus dicens vnum esse deum. Ergo hoc nomen deus non dicitur vniuoce sed equiuoce de deo vero. ꝛ de deo secundum opinionem.

¶Super Arti. 10.

In titulo. Aduerte qđ ly deus quandoq; verificat de his tribus suppositis: scilicet deo vero ꝛ deo participatiue ꝛ deo opinatiue: vt pz quū Moyses dictus ē deꝰ pharaōis/ ꝛ belzebub deus accaron. Quīq; autē de solo vero deo affirmatur: vt quū dicitur q vnus tantum est deus. Non vertit hic in dubium. An ly deus vt significat habentem veram deitatem sit vniuocuz. hoc enim est per se notū: esse non solum vniuocum, sed incommunicabile vt dictum est. Et ppterea de omnibus alijs predicatur. negatiue sz illā significationem. Sz quod dubitatur hic est/ an quum vere affirmat ly deus de his tribꝰ: cum scilicet dicit qđ dominus ipse est deꝰ ꝛ q Moyses est deus pharaōis. et Beelzebub est deus accarō: vniuoce sumatur an equiuoce/ vel analogice: idest vnam vel plures. Et si plures/ omnino aut secundum quid habeat significationes. Et sic patet titulus cum responsione ad primū. ¶In corpore vna cō clusio responsiua quesito. hoc nomen deus dicitur de his tribus non vniuoce nec equiuoce: sed analogice. Probatur ex rationibus terminorꝫ quo ad singulas partes. vniuoca eandē omnino. Equiuoca diuersam omnino. analoga primam in alijs clausam rationez habent: sed ly deus dictū de his non prio/ nec secundo: sed tertio modo se habet: ergo est analogū. Maior est ex se nota: quā optime notabis ad effugandam a te et alijs ignorantiā praue dispositionis in materia de analogia ꝛc. Minor autem probatur inducendo in singulis. Constat enim q participatiue deꝰ: ꝛ similiter opinatus deus: absq; veri dei ratione intelligi nequit sed bene econuerso. sicut depictus aut opinatꝰ leo absq; veri leonis cointellectione intelligi nō potest.

72 73

Rñdeo Dōm, q hoc nomen deꝰ in pmissis tribus significationibꝰ nō accipit neq; vniuoce, neq; equiuoce: sz analogice. Quod ex hoc pz. Quia vniuocorꝫ est oino eadē rō: equiuocorꝫ est oino rō diuersa. in analogicis vero, opz q nomē sz vnā significationē acceptum ponat in diffinitiōe eiusdē nominis sz alias significationes acceptiᶜ: sicut ens de suba dctm ponit in diffinitione entis sm q de accidēte dr: ꝛ sanū dctm de animali ponit in diffōne sani sm q dr de vrina ꝛ de medicina. Huiꝰ. n. sani qđ est in aiali. vrina est significatiua ꝛ medicina factiua. Sic accidit in pposito. Nā hoc nomen deus sm qđ pro deo vero sumitur in ratione dei sumitur sm quod dr deꝰ sm opinionem vel participationem. Cum enim aliquem nominamus deum sm participationem intelligimus nomine dei aliqd hñs similitudinem veri dei. Similiter cū idolum nominamus deū. hoc nomine deꝰ intelligimus significari aliquid de quo homines opinantur quod sit deus. Et sic manifestum est q alia ꝛ alia est sigñatio nominis: sed vna illarum significationum clauditur in significationibus alijs. Unde manifestum est q analogice dicitur.

Ad primū Ergo dicēdū q noim multiplicitas nō attendit sm nois pdicationē: sed sm significationē. Hoc. n. nomē hō de quocūq; pdicet siue vere siue false dr vno mō. Sz tūc multiplr diceret. si p hoc nomē hō intēderemus significare diuersa: puta si vnꝰ intēderet significare per hoc nomē hō id qđ vere ē hō: ꝛ alius intēderet significare eodem nomine lapidem vel aliquid aliud. Unde pz q catholicus dicens idolū nō esse deū. cōtradicit pagano hoc asserēti: q vterq; vtit hoc nomine deus ad significādū verū deū. Cū enim paganus dicit idolū esse deū. non vtit hoc noie sm q significat deū opinabilem. Sic enim verū diceret: cū etiā catholici interdum in tali significatiōe hoc noie vtantur: vt cū dr, oēs dij gentiū demonia. ¶Et similiter dicendū ad secundū ꝛ ad tertiū. Nam ille rationes procedunt sm diuersitatē predicationis nominis: ꝛ nō sm diuersaz significationem. ¶Ad quartum dicendū: q animal dictū de aiali vero ꝛ de picto nō dicitur pure equiuoce. Sed phs largo modo accipit equiuoca sm quod includunt in se analoga: q ꝛ ens quod analogice dicitur aliquū dr equiuoce pdicari de diuersis pdicamētis. ¶Ad q̄ntū dicendū: q ipsam naturam dei put in se ē neq; catholicꝰ neq; paganus cognoscit: sed vterq; cognoscit eaz sm aliquā rationē cālitatis, vel excellētie, vel remotiōis vt supra dictum estᶜ. Et sm hoc in eadem significatione accipere pōt gentilis hoc nomen deus (cum dicit idoluz est deus) in qua accipit ipsum catholicus dicens idolum nō est deus. Si vero aliqs esset qui secundū nullā rōnem deū cognosceret. nec ipsum nominaret: nisi forte sicut proferimus nomina quorum significatiōes ignoramus. 55 66

¶Super arti. 11.

In titulo: ppriū cū triplicit sumi possit: vt distinguitur cōtra commune:

78 1. d. 8. q. 1. ā. 1. ꝛ. 3 ꝛ po. q. ar. 1. c. ꝛ. q. 7. ā. 1. c. ā. ꝛ. 1 ꝛ. q. 10. ar. 1. 9ᵐ ꝛ dio. 5. li. 3. pꝰ.

¶Utrum hoc nomen: qui est, sit maxime nomen dei proprium. Arti. 11.

Ad vndecimum Sic pcedit. Ut q hoc nomen, qui est. nō sit maxie ppriū nomen dei. Hoc. n. nomē deus. ē nomen incōmunicabile: vt dictum estᶜ. Sed hoc nomen. qui est. non est nomen incōmunicabile. Ergo hoc nomen qui est non est maxime proprium nomen dei. ¶Preterea. Dionysius dicit. 3. cap. de diui. no. q boni nominatio excellēter est manifestatiua omniū dei pro-

et vt distinguit ɔtra metaphoricū: ⁊ vt distinguit cōtra extraneū. In ppo sito directe sumit tertio mō: ita ꝙ ppriū intimū/maxime autē proprium id est maxime intimū significat in proposito. Inter nomina siquidē non metaphorice dicta de aliquo: datur latitudo: dum vnius formalis ratio magis intrinseca est illi: ꝗ̄ alterius ⁊c. Ly maxime aūt cōparationē excessiuā dicit: respectu ceterorum diuinorū nominū siue cola sint: vt bonus sapiens ⁊c. siue ppria vt deus creator ⁊c. Utrū aūt hic comparatio extendat̄ et ad noia diuina cōposita non apparet: quoniā nulla fit in toto articulo de cōpositis mētio: sed solū de simplicibus: ppterea restabit adhuc sub dubio an ly qui est/sit magis ppriū nomē dei/ quam ly summum bonum: seu ly ens infinitum ⁊c.

¶In corpore vna est cōclusio rñsiua q̄sito affirmatiue. Sed aduerte ꝙ hec cōclusio potest dupl'r formari. Primo sic. hoc nomē qui est/est maxime ppriū nomē dei tripli- ci rōne. Ita ꝙ ly triplici rōne sit pars cō clusiōis: ⁊ sit determinatio ly maxime proprium: ⁊ sic sensus est 17 15 maxime ppriū quo ad tria. s. significationem modū significādi/⁊ cōsignificādi: vt in rñsione ad primū exprimit. Alio modo potest formari sine tali limitatione sic. hoc nomen qui est / est maxime proprium nomen dei. ⁊ sic ly triplici ratione / non est pars conclusionis: sed continuatio conclusionis cum probationibus. quasi diceret. ⁊ probatur tripliciter. P Primo sensui duo fauent. s. interpositio ly triplici rōne inter subiectum et predicatum conclusionis in litera. ⁊ explicatio in responsione ad primum facta. P Secundo quoqꝫ sensui fauent duo. P Primo quia in litera secundum singulas rationes sigillatim infert ɔclusio sine limitatione. P Secundo q: sine limitatione conclusio est simpl'r vera: ⁊ quoniam parui refert quo quis modo eam formet/age vt lubet. Probatur ergo in litera conclusio quo ad primum vel primo sic. Qui est/significat non formam aliquam: sed ipsum esse. ergo significat essentiam solius dei. ergo est maxime proprium dei. Prima consequētia probatur quia solius dei essentia/est esse. secunda autem quia vnumquodqꝫ denominatur a sua forma.

cessionum. Sed hoc maxime deo cōuenit ꝙ sit vniuersale rerum principium. Ergo hoc nomen bonum, est maxime proprium dei: ⁊ non hoc nomen qui est. ¶ Preterea. Omne nomē diuinū videtur importare relationem ad creaturas: cum deus non cognoscat̄ a nobis nisi per creaturas. Sed hoc nomē qui est, nullā importat habitudinem ad creaturas. Ergo hoc nomen q̄ est, non est maxime proprium nomen dei.

Sed cōtra Est qḋ dicitur Exo. di. 3. ꝙ moysi querenti, si dixerint mihi quod est nomen eius: quid dicam eis? et respondit eis dominus, sic dices eis: Qui est, misit me ad vos. Ergo hoc nomen qui est, est maxime propriū nomen dei.

Respōdeo Dicendum, ꝙ hoc nomē, qui est, triplici ratione est maxime proprium nomen dei. Primo quidem propter sui significationem. Non enim significat formam aliquam sed ipsum esse. Unde cum esse dei sit ipsa eius essentia: et hoc nulli alij conueniat: vt supra ostensum est[c]: manifestum est ꝙ inter alia nomina hoc maxime proprie nominat deum. Unumquodqꝫ enim denominatur a sua forma. Secūdo propter eius vniuersalitatem. Omnia enim alia nomina vel sunt minus communia: vel si conuertantur cum ipso: tamen addunt aliqua supra ipsum secundum rationem. Unde quodam modo informant et determinant ipsum. Intellectus autem noster non potest ipsam dei essentiam cognoscere in statu vie secundum quod in se est: sed quemcunque modum determinet circa id quod de deo intelligit: deficit a modo quo deus in se est. Et ideo quanto aliqua nomina sunt minus determinata ⁊ magis communia et absoluta: tanto magis proprie dicuntur de deo a nobis. Unde ⁊ Dama. dicit quod principalius omnibus que de deo dicuntur nominibus est qui est: totum enim in seipso comprehendens velut quoddam pelagus substantie infinitum ⁊ indeterminatum. Quolibet enim alio nomine determinatur aliquis modus substantie rei: sed hoc nomen qui est, nullum modum essendi determinat: sed se habet indeterminate ad omnes. Et ideo nominat ipsum pelagus substantie infinitum. Tertio vero ex eius significatione. Significat enim esse in presenti. Et hoc maxime proprie de deo dicitur;

¶Circa hanc rōnē dubitatur: q: non concludit intentum. secunda enim consequentia non infert ꝙ hoc nomen sit magis proprium ꝗ̄ alia nomina: sed quod hoc nomen conueniat magis deo quā alijs rebus: q: significatio eius in deo saluatur essentialiter: in alijs vero est extra essentiam ⁊ tamen cōcludendum erat vt etiam in litera infertur: quod hoc nomen est magis proprium quam alia nomina.

¶Ad hoc breuiter dicendum est ꝙ ratio litere concludit vtrūqꝫ: quoniaꝫ ex hoc quod significatum formale ly qui est: est ipsum esse: optime sequitur: ⁊ quod magis conueniat deo ꝗ̄ alijs q: illi essentialiter alijs non: et quod magis conueniat deo ꝗ̄ alia nomina: q: est essentiale prius ceteris: cum cetera posterius quid significent. hoc aūt implicite in litera insinuatum est: in ly esse: vel in ly/non formam aliquam. quasi diceret. non significat formam aliquam vt cetera nomina puta sapiens viuens ⁊c. De transcendentibus aūt constabat ea posteriora esse ipso esse: ⁊ propterea non oportuit solicitare Authorem circa hec.

¶Quo ad scdm vel secundo probatur conclusio sic. essentia dei non pōt a nobis pro statu vie intelligi modo quo in se est. ergo omne intellectum quocunqꝫ modo determinatum/deficit a modo quo deus in se est. ergo quanto aliqua nomina sunt minus determinata: tanto magis proprie dicuntur de deo a nobis. ergo qui est/est maxime propriū nomen dei. vltima consequentia probatur in litera: q: cetera nomina/aut sunt minus cōmunia: aut si conuertuntur addunt aliquid rōnis saltem supra ipsum. Et confirmatur authoritate Damasceni. Priores aūt consequentie in litera non probantur. Et prima quidem ratione non egebat. quoniam ex se satis liquet. Si enim modus dei est incognitus: sequitur quod omnis modus cognitus deficiat a modo dei. Secunda quoqꝫ plane inde deducitur: quoniam si omnis modus cognitus deficit a modo dei. ergo quanto determinatior modus: tanto magis deficit quoniam defectus iste ex eminentissima amplitudine modi essendi dei procedit. Ac per hoc quanto ratio significata p nomen est amplior/ aut absolutior: tanto min⁹ recedit ab illo interminato pelago diuine subē. ⁊ hoc est magis proprie dici. non enim aliquod nomen adequat modum dei: sed q: minus deficit/ magis propriū dr. Ita ꝙ minime inter alia recedere: ē maxime ppriē dici. Deficere autem in proposito communiter sumitur: quedam enim nomina vt transcendentia minus determinata deficiunt negatiue: plus tñ ⁊ minus vt dictum est: adeo vt quedaꝫ alia/scilicet determinata/deficiāt contrarie: vt corpus ⁊ cetera. Omnis ergo determinatio deficit: quāuis dissimiliter.

¶Aduerte hic: ꝙ ly est/dupliciter pōt determinari. s. ex parte predicati: ⁊ ex parte subiecti. Predicati quidē quū dicit̄ est sapiēs: vel bonus ⁊c. Sbi autē quū dicitur/homo vl' bos est ⁊c. hoc autem nomen qui est/ merito indeterminatissimū dicitur: q: vtrinque ly qui est/indeterminatum significat. Non enim significat q̄ est bonus: aut sapiens: aut substantia: sꝫ absolutissime qui est / absqꝫ quacunqꝫ determinatione. Et pte etiam ly qui: cū nulla significetur natura sed cum sit relatiuuꝫ substantie: cōmunissime importat substantiam: non vt est certū genus: sed vt omnis essentia: substantia dicitur. Et propterea Damascenus pelag⁹ infinitum substantie significare dixit: substantie quidem rōne ly qui. pelagus autem infinitū ratione ly est absqꝫ omni determinatione: pōt enim determinari infinitis determinationibus. hoc autem maxime manifestat. quoniam adeo eminens est: vt infinities infinitos essendi modos etiam cogitabiles eminentissime comprehendat.

¶Quo ad tertium vero vel tertio probatur conclusio. ex consignificatione qui est/significat esse in presenti. ergo maxime proprie conuenit deo. tenet sequela. presentialitas enim est maxime propria deo: vt patet per Augustinum.

¶Aduerte hic quod ly qui est/tripliciter potest considerari. Uno modo absolute et formaliter. et sic considerandum est hic: nec differt ly qui est/ ab ente formaliter: sed quo ad tres conditiones. Prima est: quia ens nō ita explicite explanat actum essendi. Secunda est, quia ens non consignificat tempus aliquod. Tertia est. quod relatiuum clausum in ly ens est neutri generis. vt patet exponendo ens idest quod est: vt expresse ab Aristote. exponitur pluries. Neutrum autem genus cum informe sit magis ex parte materie se tenet. Masculinum autem cum formatum sit actualitatem insinuat. Unde dicendo: qui est· actualitas magis insinuatur existentis quam dicendo quod est. propter quas conditiones adiunctas his que in litera dicte sunt: ly qui est. secundo modo consideratur vt merito appropriatum deo: ⁊ sic cum ratio appropriationis sit: quia ipse solus in rei veritate est. cetera autem sunt ⁊ non sunt: pro quanto deesse possunt: ⁊ dum sunt non sunt: nisi sic. idest tante ⁊ talis perfectionis: ⁊ nō absolute: ⁊ oportet/vt hoc nomen sic sumptum eminentiam summam in essendo insinuet/non ex significatione: sed ex appropriatione: sicut si hoc nomen cognoscens/inter homines alicui excellentissimi intellectus appropr[i]etur: quasi ceteri in comparatione ad ipsum non cognoscerent ⁊c. Tunc enim licet non variaretur nominis significatio: plus tamen insinuaret quam significaret formaliter: cum ex huiusmodi appropriatione ostenderetur excellentia illius. Unde in proposito/ licet qui est/formaliter sumptum de omni existente verificetur: nec pelagus substantie infinitum denotet: nisi eo modo quo ens: vt appropriatum tamen consideratur/esse quod est ipsa dei essentia/eminentissime in deo ponit: pelagusque illud infinitum in diuino esse ponit: ac per hoc infinitatem per indeterminationem: quam in communi importat: ad infinitatem per eminentiam trahit eternum esse illud innuendo: propter quod nullum nomen simpler: quo ad conceptum habemus: quod magis explicet diuinam naturam quiditatiue: quam ly qui est. Tertio modo consideratur/qui est/ vt est primum membrum huius analogi. scilicet. qui est. ⁊ sic ly. qui est/ non ex appropriatione/sed ex propria ratione est nomen proprium dei: et verificantur de eo omnia supradicta. Alia tamen ratione: quia non ex appropriatione: sed ex propria significatione: vt dictum est: ⁊ quoniam analogum simpliciter prolatum stat pro primo. idcirco ly qui est absolute pro primo sumitur: et est propriissimum deo: propter supradicta: et hec sequere. quoniam ⁊ vera ⁊ Authori consona sunt absolute ac formaliter loquenti.

¶In responsione ad primum dubium occurrit: q: distinctio facta ibidē non habet locum in proposito: quoniā in ly qui est: idem est: a quo nomē imponitur: ⁊ ad quod nomen imponitur: ergo si est magis proprium nomen quo ad vnum erit quo ad vtrunqꝫ: ⁊ tamen in litera dicitur: ꝙ est magis proprium quo ad id a quo: ⁊ non quo ad id ad quod: quomodo possunt hec simul stare.

¶Ad hoc breuiter dicitur/quod lꝫ idem sit: non tamen ad idem comparatur. In vtroqꝫ enim nomine: scꝫ ly qui est: ⁊ ly deus: sunt duo scilꝫ a quo ⁊ ad quod: ⁊ comparationem proportionaliter faciendo. s. comparando a quo vnius ad a quo alterius: ⁊ ad quod vnius ad ad quod alterius: facile patet sensus clarus litere: qḋ esse est magis ppriū deo: quam vniuersalis prouidentia: ⁊ ꝙ deitas est magis propria deo: ꝗ̄ esse: quoniam deitas importat illam naturā quasi ꝑm differentiā specificam: ly vero q̄ est/ importat eandē quasi ꝑm genus. Uerumtamen ꝙ quia conceptum: ly dei: quantū ad id ad quod imponitur non habemus nisi in alio. Conceptū 26 vero ly qui est: quantum ad vtrunqꝫ habemus. Idcirco licet deus secundum se magis proprium nomē ac intimi⁹ sit: quo ad nos: tamen magis explicatiuum est dei ly qui est: quā ly de⁹: propter rationem dictam. Et scito ꝙ ly q̄ est vt appropriatum: seu primum analogatum nomen est: vnicum tantum conceptum formalem importat. Ita ꝙ non cōponitur ex duobus 79 conceptibus: vt color albus: neqꝫ vt ens p se neqꝫ vt summū bonum: neqꝫ vt ens infinitum. Et cum tanta simplicitate explicat pelagus infinitū substantie/imo si recte ac perfecte concipiatur explicat quasi causaꝫ quare deus sit ens infinitum: non enim q: ens infinitū: ideo est qui est: sed q: est qui est. ideo esse infinite perfectionis est. Unde 20 non recte sensisse videtur scotus in. 1. dis. 3. q. 1. dicens/ qḋ simplicior ⁊ pfectior conceptus proprius deo: nobis possibilis sit conceptus huius nominis ens infinitum. Iam enim patet 20 quod conceptus ly: qui est simplicior/ pfectior ac prior est.

1. di. 4. q. 2. ar. 1 Et. 1. 5. ap. 36.

¶Sup articulū 12.

18 d Titul⁹ clarus est.

¶In corpore vnica est conclusio responsiua quesito affirmatiue/ propositiones affirmatiue vere possunt de deo formari. Probatur. omnis propositio. affirmatiua significat identitatē aliquam secundū reꝫ predicati ⁊ subiecti/ cum distinctione eorūdem secundum rationem: sed in deo inueniuntur hec duo: ergo. Maior probat̄ dupliciter. Primo inductiue in propositionibus accidentalib⁹ ⁊ essentialibus duplicibus. s. ⁊ in quibus predicatum ⁊ subiectum habent sꝫ se rationes diuersas et in quibus non. Secūdo ratione/propositio affirmatiua habet copulam predicatū et subiectum: ergo importat identitatem ratione copule: ⁊ distinctionem ratione pluralitatis extremorum. Minor vero probatur. Deus non cognoscitur a nobis: vt est in sua omnimoda vnitate: sed sub diuersis rationibus vnus ⁊ simplex: ergo.

¶Aduerte thomista ꝙ hinc habes ꝙ de⁹ apud Sanctū Thomam est vnius tantum rationis formalis eleuate comprehēdentis omnia ⁊c. hoc enim intendit quum dicit hic ꝙ est omnino vnus ⁊ simplex. Alioquin aduersatiua subiuncta cū eius causa non consonaret scilicet sed tamen intellectus noster ꝑm diuersas conceptiones ipsum cognoscit: q: non potest ipsum vt in se est videre. Si ergo posset ipsum vt est videre/nō distingueret deitatem a sapientia: nec sapientiam a bonitate ꝑm rationē: vt modo facit dicendo deus est sapiens ⁊ bonus ⁊c. vnica ergo est in deo formalis ratio tantum.

1. di. 22. ar. 2. 1m ⁊ di. 34. q. 3. art. 1. cor. et po. q. 7. art. 5. 2m. 70.

cuius esse non nouit preteritum vel futurū: vt dicit Augustinus in quinto de tri.

Ad primū Ergo dōm, ꝙ hoc nomen, qui est, est magis proprium nomen dei: ꝗ̄ hoc nomen de⁹ ꝗ̄tum ad id a quo imponitur. s. ab esse: ⁊ quātum ad modum significandi ⁊ consignificandi: vt dictum est.[c] Sed quantum ad id ad quod imponitur nomen ad significandum est magis proprium hoc nomen deus quod imponitur ad significandam naturā diuinam. Et adhuc magis proprium nomē est tetragrammaton: quod est impositum ad significandam ipsam dei substantiam incommunicabilem ⁊ (vt sic liceat loqui) singularem. ¶Ad secundum dicendum: quod hoc nomen bonum est principale nomen dei inquantum est causa, non tamen simpliciter. Nam esse absolute preintelligitur cause.[c] ¶Ad tertium dicendum, quod non est necessarium quod omnia nomina diuina importent habitudinem ad creaturas, sed sufficit quod imponantur ab aliquibus perfectionibus procedentibus a deo in creaturas: inter quas prima est ipm esse a qua sumitur hoc nomen, qui est.

¶Utrum propositiones affirmatiue possint formari de deo. Arti. 12.

AD duodecimū sic proceditur. Uidetur, quod propositiones affirmatiue nō possint formari de deo. Dicit enim Diony. 2. c. celestis hierar. quod negationes de deo sunt vere, affirmationes autem incompacte. ¶Preterea. Boetius dicit in lib. de tri. quod forma simplex subiectum esse non potest. Sed deus maxime est forma simplex: vt supra ostensum est[c]. Ergo non potest esse subiectum: sed omne illud de quo propositio affirmatiua formatur: accipitur vt subiectum. Ergo de deo propositio affirmatiua formari non potest. ¶Preterea. Omnis intellectus intelligens rem aliter quam sit, est falsus. Sed deus habet esse absqꝫ omni compositione: vt supra probatum est[c]. Cum igitur omnis intellectus affirmatiuus intelligat aliquid cum compositione: videtur quod propositio affirmatiua vere de deo formari non possit.

Sed cōtra Est, ꝙ fidei non subest falsum. Sed propositiones quedam affirmatiue subdunt̄ fidei: vtpote ꝙ deus est trinus ⁊ vnus: ⁊ ꝙ est omnipotens. Ergo propositiones affirmatiue possunt vere formari de deo.

Respōdeo Dicendum, ꝙ propositiones affirmatiue possunt vere formari de deo. Ad cuius euidentiam sciendum est, quod in qualibet propositione affirmatiua vera oportet ꝙ predicatum ⁊ subiectum significent idem ꝑm rē aliquo modo: ⁊ diuersum ꝑm rationem. Et hoc patet tam in propositionibus que sunt de predicato accidētali ꝗ̄ in illis que sunt de predicato substantiali. Manifestum est enim ꝙ homo ⁊ albus sunt idem subiecto: ⁊ differunt ratione. Alia enim est ratio hominis: ⁊ alia ratio albi. Et similiter cum dico, homo est animal. Illud enim ipsum qḋ est homo vere animal est. In eodem enim supposito est ⁊ natura sensibilis: a qua dicitur animal: ⁊ rationalis a qua dicitur homo[c]. Unde ⁊ hic etiam predicatum et subiectum sunt idem supposito: sed diuersa ratione. Sed in propositionibus in quibus idem predicatur de seipso: hoc aliquo modo inuenitur: inquantum intellectus id qḋ ponit ex parte subiecti trahit ad partem suppositi, quod vero ponit ex parte predicati: trahit ad naturam forme in supposito existentis: secundum ꝙ dicitur ꝙ predicata tenentur formaliter ⁊ subiecta materialiter. Huic vero diuersitati que est secundum rationem, respondet pluralitas predicati et subiecti: identitatem vero rei significat intellectus per ipsam compositionem. Deus autem in se consideratus est omnino vnus ⁊ simplex: sed tamen intellectus noster secundum diuersas conceptiones ipsum cognoscit: eo quod non potest ipsum vt in seipso est videre. Sed tamen quāuis intelligat ipsum sub diuersis conceptionibus: cognoscit tamen quod omnibus suis conceptionibus respondet vna et eadem res simpliciter[c]. Hanc ergo pluralitatem que est secundum rationem representat per pluralitatem predicati ⁊ subiecti, vnitatem vero representat intellectus per compositionem.

Ad primum Ergo dicendum, quod Diony. dicit affirmationes de deo esse incompactas vel inconuenientes secundum aliam translationem: inquantum nullum nomen deo cōpetit secundum modum significandi: vt supra dictum est[c]. ¶Ad secundum dicendū quod intellectus noster non potest formas simplices subsistentes secundum quod in seipsis sunt comprehendere: sed apprehendit eas secundum modum compositorum in quibus est aliquid quod subijcitur: et est aliquid quod inest. Et ideo apprehendit formam simplicem in ratione subiecti ⁊ attribuit ei aliquid. ¶Ad tertium dicenduꝫ, quod hec propositio, intellectus intelligēs rem aliter quam sit, est duplex: ex eo quod hoc aduerbium aliter, potest determinare hoc verbum, intelligit ex parte intellecti: vel ex parte intelligentis[c]. Si ex parte intellecti: sic propositio vera est. Et est sensus. Quicunque intellectus intelligit rem esse aliter quam sit, falsus est. Sed hoc non habet locum in proposito: quia intellectus noster formans propositionem de deo: nō dicit eum esse compositum: sed simplicem. Si vero ex parte intelligentis. sic propositio falsa est. Alius est enim modus intellectus in intelligendo, quam rei in essendo. Manifestum est enim quod intellectus noster res materiales infra se existentes intelligit materialiter: non quod intelligat eas esse immateriales: sed habet modum immaterialem in intelligendo. Et similiter cum intelligit simplicia que sunt supra se: intelligit ea secundum modum suum: scilicet composite: non tamen ita quod intelligat ea esse composita. Et sic intellectus noster nō est falsus formans compositionem de deo.

371 c 428 71 a b 60 a 424 430

De scientia dei, Questio.xiiij.

Post considerationem eorū que ad diuinā substātiam pertinent: restat considerandum de his que pertinent ad opatione ipsi'. Et quia operatio quedam est que manet in operante: quedam vero que procedit in exteriorem effectum. Primo agemus de scientia & voluntate, (nam intelligere in intelligēte est: & velle in volēte) & postmodum de potentia dei que consideratur vt principium operationis diuine in effectum exteriorem procedentis. Quia vero intelligere quoddam viuere est: post considerationem diuine scientie cōsiderādum est de vita diuina. Et quia scientia verorum est: erit etiam considerandum de veritate & falsitate. Rursum qr omne cognitum in cognoscente est: rationes aūt rerum ꝑm q sunt in deo cognoscente, idee vocanẗ: cum consideratione scientie erit etiā adiungēda consideratio de ideis. Circa scientiam vero queruntur sexdecim. Primo, vtrum in deo sit sciētia. Scd'o, vtruz deus intelligat seipsum. Tertio, vtrū comprehendat se. Quarto, vtrum suum intelligere sit sua substantia. Quinto, vtrum intelligat alia a se. Sexto, vtrum habeat de eis propriam cognitionem. Septimo, vtrū scientia dei sit discursiua. Octauo, vtrum scientia dei sit causa rerum. Nono, vtrū sciētia dei sit eorum que non sunt. Decimo, vtrū sit malorum. Undecimo, vtrum sit singularum. Duodecimo, vtrum sit infinitorum. Tertiodecimo, vtrum sit contingētium futurorum. Quartodecimo, vtrum sit enuntiabilium. Quintodecimo, vtrum scientia dei sit variabilis. Sextodecimo, vtrum de' de rebus habeat speculatiuam scientiam vel practicam.

Utrum in deo sit scientia. Arti.1.

Ad primū Sic pcedit. Uidetur, q in deo nō sit sciētia. Scientia enim habitus est, Qui deo nō cōpetit: cum sit medius inter potentiam & actum. Ergo scientia nō est in deo. Pr. Scientia (cuz sit conclusionum) est quedam cognitio ab alio causata. s. ex cognitione principiorum. Sed nihil causatuz est in deo. Ergo scientia non est in deo. Preterea. Omnis scientia vel vniuersalis vel particularis est. Sed in deo non est vniuersale & particulare: vt ex superioribus patet. Ergo in deo non est scientia.

Sed contra Est, q Apost. dicit Ro.ij. O altitudo diuitiarum sapientie & scientie dei.

Respondeo Dicendū, q in deo perfectissime ē sciētia. Ad cuius euidentiam considerandum est, q cognoscentia a non cognoscentibus in hoc distinguuntur: quia non cognoscentia nihil habent nisi formam suam tantum: sed cognoscens natum est habere formam etiam rei alterius: nam species cogniti est in cognoscēte. Unde manifestum est, q̄ natura rei non cognoscentis est magis coartata et limitata. Natura aūt rerū cognoscētium habet maiorem amplitudinē & extensionē. Propter quod dicit phs.3. de aīa, q anima est quodāmodo oia. Coartatio autē forme, est p materiā. Unde & supra diximus q forme ꝑm q sunt magis imāles: ꝑm hoc magis accedūt ad quandam infinitatem. Patet igitur, q immaterialitas alicui' rei est ratio q sit cognoscitiua: & secūdum modum immaterialitatis, est modus cognitionis. Unde in.ij. de anima dicitur, q plāte non cognoscūt propter suā materialitatē. Sensus autē cognoscitiuus est, qr receptiuus est specierum sine materia: et intellectus adhuc magis cognoscitiuus: qr magis separatus est a materia, & immixtus. vt dicitur in.iij. de anima. Unde cum deus sit in summo immaterialitatis, (vt ex superioribus patet) sequitur, quod ipse sit in summo cognitionis.

Ad primum Ergo dicēdum, q qr perfectiōes procedentes a deo in creaturas altiori mō sunt in deo (vt supra dictū est) oportet, q quācūq nomē sumptū a quacūq pfectione creature deo attribuitur, secludaẗ ab ei' significatiōe omne illud qd ptinet ad imperfectū modum, qui competit creature. Unde scientia nō est qualitas in deo, vel habitus: sed substantia, & actus purus. Ad scd'm dicendum: q ea que sunt diuisim & materialiter in creaturis in deo sunt simplr & vnite: vt supra dictum est. Homo aūt ꝑm diuersa cognita habet diuersas cognitiones. Nam ꝑm q cognoscit principia dicitur habere intelligentiam: scientiam vero ꝑm q cognoscit conclusiones: sapientiam secundum q cognoscit causam altissimā: consiliū vel prudentiam secundum q cognoscit agibilia. Sed hec omnia deus vna & simplici cognitione cognoscit: vt infra patebit. Unde simplex dei cognitio omnibus istis nominib' nominari potest: ita tamen quod ab vnoquoq eorum secundum q in diuinā predicationem venit secludatur quicquid imperfectionis est: & retineatur quicquid pfectionis est. Et ꝑm hoc dicit Job.12. Apud ipsum est sapientia & fortitudo ipse habet cōsiliuz & intelligentiam. Ad tertium dicendum quod scientia est secūdum modum cognoscentis. Scitum enim est in sciente secundum modum scientis. Et ideo cum modus diuine essentie sit altior q̄ modus quo creature sunt: scia diuina non habet modum create scie: vt. s. sit vniuersalis vel particularis vel in habitu vel in potentia: vel ꝑm aliquem talem modum disposita.

Utrum deus intelligat se. Arti.2.

Ad scd'm Sic proceditur. Uidetur q de' non intelligat se. Dicit enim in libro de causis, q ois sciens qui scit suā essentiā est rediens ad essentiam suam reditione completa. Sz deus non exit extra essentiam suam nec aliquo modo mouetur. Et sic non competit sibi redire ad essentiam suam. Ergo ipse nō est sciens essentiam suam. Pr. Intelligere est quoddam pati & moueri: vt dicitur in 3. de anima: scientia etiam est assimilatio ad rem scitam: & scitum etiam est perfectio sciētis. Sed nihil mouetur vel patitur vel perficitur a seipso, neq similitudo sibiipsi est: vt hilarius dicit. Ergo deus non est sciēs seipsum. Preterea. Precipue deo sumus similes secundum intellectum: qr secundum mentem sumus ad imaginem dei: vt dicit augu. Sed intellectus noster non intelligit se nisi sicut intelligit alia: vt dr in .3. de aia. Ergo deus non intelligit se nisi forte intelligendo alia.

Sed cōtra Est, q dicitur. 1. ad cor.2. Que sunt dei nemo nouit nisi spiritus dei.

Rńdeo Dōm, q deus se per seipsuz intelligit. Ad cuius euidentiā sciēdū est, q lz in operationib' q̄ trāseūt in exteriorem effectum: obiectum operationis quod significatur vt terminus: sit aliqd extra operantem: tamen in operationibus que sunt in operante, obiectū quod significatur vt terminus operationis est in ipso operante: & secundum quod est in eo sic est operatio in actu. Unde dicitur in lib. de aīa quod sensibile in actu est sensus in actu: et intelligibile in actu est intellectus in actu. Ex hoc enim aliquid in actu sentimus vel intelligimus, quod intellectus noster vel sensus informatur in actu per speciem sensibilis vel intelligibilis. Et secundum hoc tantum sensus vel intellectus aliud est a sensibili vel intelligibili: qr vtrūq est in potentia. Cum igitur deus nihil potentialitatis habeat sed sit actus purus: oportet quod in eo intellectus & intellectum sint idem omnibus modis, ita s. vt neq careat specie intelligibili: sicut intellectus noster cū intelligit in potentia neq species intelligibilis sit aliud a substantia intellectus diuini: sicut accidit in intellectu nostro cum est actu intelligens: sed ipsa species intelligibilis est ipse intellectus diuinus. Et sic seipsum per seipsum intelligit.

Ad primū Ergo dicendum, quod redire ad eēntiā suam, nihil aliud est q̄ rē subsistere in seipsa. Forma enim inquantum perficit materiā dando ei esse, quodammodo supra ipsam effunditur, inquantum vero in seipsa hz esse, in seipsam redit. Uirtutes igitur cognoscitiue que non sunt subsistētes: sed actus aliquorum organorum non cognoscunt seipsas: sicut patet in singulis sensibus. Sed virtutes cognoscitiue per se subsistentes cognoscunt seipsas. Et ppter hoc dicitur in lib. de causis: q sciens essentiam suam redit ad essentiam suam. Per se autem subsistere maxime cōuenit deo. Unde ꝑm hunc modum loquendi ipse est maxime rediens ad essentiam suā & cognoscens seipsum. Ad secundum dicendum: quod moueri & pati sumuntur equiuoce, secundū q intelligere dicitur esse quoddam moueri vel pati: vt dicitur in.3. de anima. Nō enim intelligere est motus qui est actus imperfecti: qui est ab alio in aliud: sed actus perfecti existens in ipso agente. Similiter etiam quod intellectus perficiatur ab intelligibili, vel assimiletur ei, hoc conuenit intellectui qui quandoq est in potentia: quia per hoc q est in potentia differt ab intelligibili, et assimilatur ei per speciem intelligibilem que est similitudo rei intellecte: et perficitur per ipsam, sicut potentia per actum. Sed intellectus diuinus qui nullo modo

---

Super questionis.14. Arti.1.

Titulus scientia. nomine scientie intelligimus cognitionem intellectiuam certam & euidentem.

In corpore vna conclusio responsiua quesito affirmatiue. In deo est scientia perfectissime. probatur. Immaterialitas est ratio q aliquid sit cognoscitiuum: & ꝑm modum immaterialitatis est modus cognitionis. Sed deus est in summo immaterialitatis: ergo deus est in summo cognitionis: qd est habere pfectissime sciētiam. Maior hz duas ptes & quo ad vtrāq pbatur. Quo ad primam partē dupl'r. Primo ratione sic. Esse cognoscens est ex habere formam suam & alterius: ergo ex amplitudine nature: ergo ex immaterialitate. Antecedens probaẗ: qr in hoc differt cognoscens a nō cognoscente. Prima vero cōsequētia ex se est euidens: qr qd est ipsum & alia: est magis amplum q̄ qd est ipsum tātum: & cōfirmaẗ authoritate tertij de anima. Anima est quodāmodo omnia. Secūda vero cōsequentia pbatur est dictis in q.7. q coartatio forme est ex materia: et infinitas formarū p recessum a materia. Secūdo pbaẗ maior authoritate Arist. 2. de anima: q plāte nō cognoscūt ppter suā materialitatē. Quo ad secūdaz vero partē. Probaẗ maior ex gradibus cognoscēdi in sensu & intellectu. Ille enim cognoscitiuus est: qr receptiuus specierum sine materia. Iste magis: qr separatus & immixtus vt dicitur. 3. de anima. Minor autem ex supradictis est nota.

80 Circa differētiam assignatam inter cognoscentia/ & non cognoscentia dubitaẗ. Aut quum dicitur q cognoscēs natum est esse etiam alia: intendis q ly esse intelligatur per idētitatem. Et sic falsum est: qm̄ anima intellectiua non est nata esse idem quod lapis: quod bos &c. Aut per informationem: & tunc aut per intentionalem: & sic est falsa differentia: quia aer non est cognoscens: & tamē recipit colores intētionaliter. Aut naturalem: & tūc est falsissima. Tum quia lapis non est in anima. Tum quia non cognoscentia hoc modo sunt alia. Similiter ly alia/ aut stat pro omnibus: & sic est falsum: quia sensus non est natus esse omnia/ sed quedam. Aut pro quibusdam: et sic differentia est nulla: qm̄ cōmune est omnibus que apud nos sunt: esse nō solum ipsa: sed quedam alia. aliquo modo. s. per informationem: quoniā omnia non solum sunt substātie in se: sed habent ad minus sua accidentia cōformia naturis pprijs. Ignis enim nō solum est ignis: sed leue/ rarum/ lucidum/ calidum. Et queadmodum hec habent sua accidentia: ita cognoscens habet sua propria accidentia: spēs intētionales. vnde in hoc nulla apparet differētia: inter cognoscentia et non cognoscentia.

(1.dis.15. artic.1. Et.1.5. ca.44. et po.q. 8.arti.1. & 1.2.q. 9.art.5. cor. Et ꝟi.q. 2.arti.1. Et opus. 3.ca.28. & .35. Et.12. me.l.6. co.5.et 6.)

Ad euidētiā huius difficilis ac ardui fundamēti magne ptis metaphisice ac phie naturalis: duo faciēda sunt. Primo formal'r dōm est ad obiectiōes. Scd'o radix oim pducēda est in lucē. Ad obiecta facile dr: q ly esse abstrahit a modis essendi: p idētitatē aut informationē: & simil'r ly alia/ abstrahit ab oibus aut quibusdā. Sicut etiā ly cognoscitiuū: abstrahit a tali & tali cognoscitiuo. Aliqd enim cognoscēs est: qd est oia per idētitatem: vt de'. Aliqd qd est aliqua per idētitatē: & aliqua per informationem: vt angeli. Aliqd qd est oia per informationem: vt aia nostra. Aliqd qd est: aliqua p informationē: vt aia pure sensitiua. Et ppea differētia in cōi posita: abstrahit ab oib' his modis: vt nullus excludaẗ: sz oēs in ōfuso ōtineanẗ. Radix aūt ista elucescit: si intuemur per se differētiā: inter modum quo cognoscēs est cognitū: & quo materia habet forma. Et similiter q̄ differēter fit vnum ex cognoscente & cognito: & materia & forma. Idem enim iudicium est de esse & de vno: cum eādem naturam significent: vt in.4. metaphy. dicitur. Sciēdum est ergo: q per se differētia in hoc est. Qd cognoscēs est ipsum cognitum actu vel potētia. Materia aūt nunq̄ est ipsa forma. Et ex hac differētia quo ad esse sequitur differentia quo ad vnitatem: q. s. cognoscens & cognitum: sunt magis vnum: q̄ materia et forma: vt egregie dixit Auer. in.3. de aia. cōmē.5. Et rōnez reddidit modo dictam: quia ex intellectu et intellecto non fit tertium: sicut ex materia & forma: assignādo enim p rōne maioris vnitatis exclusionem tertij: aperte docuit vnitatem consistere in hoc: qr vnum est aliud. Unde Aris. in.3. de aia: hoc idem predocuit dicens: qd anima est omnia sensibilia et intelligibilia. Ostēditur autem hanc esse veram per se differentiam: ex eo qd omnes cōmunes animi conceptiones & conclusiones ei cōsonant: scz q accidit cognoscitiuo & cognito diuersitas iter ea. & similiter cōpositio eorum. Et similiter q cognitum habeat esse intētionale in cognoscente: & q in nulla natura pūt adeo eleuari materia & forma: subiectum & accidens: vt vnum sit idē alteri saluis rationibus eorum: vt de cognoscente et cognito comperimus. Necessitas autem hoc ponendi/ ex duabus nascitur positionib'. Altera est. vnūquodq operatur ꝑm qd est actu.3. phy. Altera est. cognitum est principium specificatiuū cognitionis. et 12. Meta. Ex his seqtur q cum cognoscere debeat esse sufficiēs principiū sue proprie operatiōis: que est cognoscere: quia hoc oibus perfectis naturis cōmune est: opz q sit specificatiuū principium illius qd est esse cognitum. Et si his adiungas ex. 2. celi. t. cō.17. q vnūqdq est ppter suam operationem: sequetur q natura cognoscitiua est talis ꝑm se: vt sit actu vel potentia ipsum cognitum: quod est esse non solum ipsa/ sed alia: vt in litera dicitur. Et si hec cōparaueris ad reliqua entia: videbis differentiam inter cognoscentia/ & non cognoscentia manifestari ex hoc. Reliqua nāq entia: aut recipiunt formas propter ipsarum formarum operationes: aut ppter operationem tertij compositi ex recipiente & recepto. Exēplum primi in aqua calida/ & vniuersali in subiecto & accidentali forma. Calefactio enim non est propria operatio aque: sed caloris. Et idem est iudicium quo ad hoc de aqua frigida: licet enim frigiditas sit naturalis potentia aque: frigefacere tamen frigidi/ non aque: propria est operatio. Exemplum secūdi patet in formis substantialibus: materia enim non recipit formam propter operationem ipsius materie: sed compositi ex ipsa & forma. Cognoscens autem recipiētes cognitum: non recipit ipsum propter operationem alicuius compositi resultantis ex eis: neq propter operationem ipsius cogniti: sed propter specificationem proprie operationis ipsius cognoscentis. Uisus enim recipit visibile/ propter speciem visionis: quam constat esse visus propriam operationem. Nec obstat quod visibile vt receptum in visu sit accidēs: & visus materie sit subiectum: quoniam hoc est per accidens: id est ex necessitate materie & non est per se primum intentum/ forma enim/ intentio/ seu species visibilis/ non inquantum accidens: sed inquantū visibile & transiēs in visum specificat: sed qr hoc non patitur talis natura sensibilis/ nisi per intentionem esse/ ideo gratia materie concurrit accidens: nō tamē destruit p se intentum: sed in gradu minus perfecto constituit. Ut enim alibi discutiēdū est: & ab auerroi.12. meta.3. de anima habetur. Cognoscibile & cognitum/ non eadem intentione in omnibus sunt vnū: sed magis & minus diminute: adeo q in solo deo sunt omnino idē. Et hic patet sensus differētie assignate: & q̄ subtiliter naturā cognoscentiū tradidit hic diuus Thomas.

a 23
71 Quam in hoc consistere non solum ex
72 arist. & auer. vt pz ex dictis: sz etiā ex alberto ostenditur: in tractatu de intellectu et intelligibili. Et h diligentissime oportet pro fundamento habere: quotiēs de intellectu est sermo: quoniam ex eo multarū
86 questionum cōclusiones pendent: puta de concursu obiecti/ & intellectus ad intellectionē. Et similiter de cōcursu spēi intelligibilis &c. Et hinc apparebit: q̄ rudes fuerint qui de sensu & sensibili intellectu & intelligibili: deq intelligere &
66 sentire: tractātes tanq de alijs reb' iudicant. Et disces eleuare ingenium: aliūq rerum ordinez ingredi.

Super artic. 2m.

Titul' clarus est.

18 In corpore vna conclusio responsiua quesito affirmatiue. Deus intelligit se ipsum per seipsum: probatur. Deus est absq omnipotentialitate actus purus: ergo intellectus & intellectum sunt omnib' modis idem: ergo intelligit seipsum per seipsum. Añs pz. prima vero ōntia fundatur super duas ppōnes: Altera est obiectum intellectus opz esse actu in intelligēte ad hoc vt intelligat. Altera est: ois diuersitas intellectus ab obiecto: est ppter admixtam naturam potentie. Prima probatur ex dñia inter operationem transeuntē & immanentē: qr ista intus habet terminū. Scd'a ex lib. de anima sic: sensus in actu est idem cū sensibili in actu: & similiter intellectus in actu cum intelligi in actu. Non autem est hic eadem in potētia/ ergo idētitas horū sequiẗ actualitatē status eorū: diuersitas vero potētialitatē. Ex his enim manifeste pz seq̄la prima sic. Intelligibile opz eē in intelligēte & non est aliquo modo distinctum nisi per potentiam. ergo intellectuale illius in quo nulla est potentia: nullomodo distinguitur ab eo. Si ergo deus est absq potētia &c. ergo &c. Deinde in lra explanatur ōns: quo ad ly oibus modis: excludendo duos diuersitatis modos. s. inter actum & potentiaz: & inter substantiam & accidens secunda consequentia patet.

(ꝟi.q.2. art.2. et.1.5.c. 47.& 48. 1.l.4.c. 11.cor.3. Et.1.di. 25.ar.2. Et 12. me.l.8. co.4.)

Circa verba lre in 2a propōne fundāte ōntiam. Aduerte q hoc q dr. s. ꝑm hoc tm sensus vel intellectus aliud est a sensibili vel intelligibili: qr vtrūq est in potētia: dupl'r exponi pōt. Primo vt ly vtrūq referat potentiā & obiectū. Scd'o vt referat ambas potētias quas noiauerat. s. sensitiuā & intellectiuā. Et si iste secūd' sensus teneaẗ: nihil scabrositatis occurrit: & planus litere sensus seruaẗ. Si vero primus sensus intentus dicaẗ eget nitore: quoniā ex hoc habereẗ expresse: q ad distinctionē iter cognoscētē & cognitū: exigiẗ potētialitas: nō solum in cognoscente/ sed etiā in cognito: qd nō est vsquequaq verum. Potest enim hoc dupl'r intelligi. Primo qd exigaẗ potentialitas in vtroq ita q vtrūq sit ꝑm se potentiaz habens: & hec duplex potētia sit radix distōnis. Et hoc est falsuz vt patet quum deus b
videẗ ab aliquo intellectu 280
creato. Tūc enim obiectum est act' purus: & tamē distinctio est inter intellectum & obiectū. Scd'o quod exigatur potentialitas vtriusq respectu huius/ idest qd obm sit potentia intelligibile ab ipso itellectu: & intellectus sit in potentia aliqua ad intelligendū illud: et hoc est verum. Sed iudicio meo non est hic intentum. Tum quia vna potentialitas. s. potētia sufficit. Tū qr ista potentialitas obiecti nō in se sz respectu huius: nō est potētialitas imperfectionis de qua loq mur. Tū qr vtraque ista potentia resoluiẗ tandē q ad hūc effectum q ē distinctio inter obm & potētiā: inter potētialitatē ipsi' cognoscitiue virtutis. Tū qr plan' sensus lre primā exponē optime amplectiẗ & pposito satisfacit: & iō primum sequamur.

Circa e ponē ōsequētis: vbi ly omnib' modis idē e planaẗ p exclusionē duorū. s. stat' potētialitatis: & diuersitatis intell's a spe c
cie itelligibili: dubiū 285
occurrit. Qr exclusio 485
horū nō sufficiēter explanat oimodā iden c
titatē intellect' & itel 304
lecti: & hoc pbaẗ i angelo itelligēte seipm. Cōstat enim q nec est i potētia: neq spēs q̄ se intelligit est aliud a sub'a sua: & tñ intellectus & intellectū non sunt oib' modis idez etiā itelligēdo seipz. Tū qr h ē proprium dei. Tū quia conceptus quē format de seipso/ nō est substantia sua quād ille sit.

Ad hoc dupliciter dicitur. Primo quod ly ita. s. vt neq careat specie: neq species sit aliud &c. accipiatur limitatiue idest quod per hec duo limitetur id quod dixerat. s. omnibus modis idem: ac si dixisset sunt omnibus modis idem: quo ad hec duo: & sic dubium motum locum non habet. Et licet hic sensus litere consonet: pro quanto in articulo quarto querendum restat vtrum intelligere dei sit idem quod ipse deus. Considerantibus tamen quod hic est sermo de intellecti/ & intellectus identitate: et quod dubium restans de intelligere remanet pro quanto sunt alique difficultates: ex proprijs ipsius intelligere/ vt distinguitur contra intellectum dici aliter posse videtur: acceptando quod ly/ ita. s. vt neque careat specie &c. teneaẗ ex positiue. Et ad dubiū motū: Rńdeẗ q exclusio

Universidad de Deusto
Biblioteca

hoūm duorum adequat omnimodam idētitatem intellectus ⁊ intellecti. Sed nomine speciei non est intelligenda species impressa tantum: sed vniuerliter tam impressa ꝙ expressa, vbi enim intellectus ⁊ species vniuerliter non distinguitur: vbi intellectus ⁊ intellectum omnino est idē. Et hoc in doctrina san. Tho. est indubie verum: quoniam conceptus ipse est species expressa que in solo deo est substātia. Et sic in nullo alio saluatur integre exclusio horū duorum. Utrū autem hoc sufficiat ꝺm alios ūm philosophoū dogmata non est presentis negotij: sed in 3. de anima vel in 12. meta. dicetur. Cō autem sic vniuerliter in presenti ſra sumat species tertius ſinuat per illa verba: quum est actu intelligens. Si de specie impressa tantum intēderet: non opotuisset dicere quū est actu intelligens: cuz illa ētia insit quum intellectus noster nō est actu intelligēs ꝙ dormiēs. vnde ē: plānando speciē intelligibilē per statum intellectus in actu secūdo: insinuauit ꝙ vniuerliter de spē loqueretur cōcurrente ad actum secūdum: q̄ est intelligere. Constat autē ad illū cōcurrere vtrāq; speciē. De specie ergo vniuerliter est ſmo intellectus: vt vniuerliter sit sensus.

82 3.di.14. art.2.q. 1.ar. 2. Et 1.5. ca.3. Et veri. q.2. art. 2.5ᵐ. et q.20.ar. 4.ca. Et opuſ. 3.c.1-6. 223. et 264.co. 9. Et opuſ. 9.q.79.

436 2 570

¶Sup articulū 3m.

Tres ex cot pore. ¶In cot pore vna cōclusio respōsiua ꝺm to affirmatiue. Deus perfecte cōprehendit seipsum, Probatur. Deus ita perfecte cognoscit seipsum sicut perfecte cognoscibilis est. ergo perfecte comprehēdit seipsū. Antecedēs ꝑbat sic. vnūquodq; tantū est cognoscibile quātus est actu: ergo tāta est dei cognoscibilitas, quāta est actualitas. Rursus: deus est cognoscitiuus per hoc quod est actus ab omni materia et potentia separatus: ergo tanta est vis cognoscitiua quāta est actualitas, igit vtrū ex ꝓcludendo: sequitur tanta est cognoscibilitas quanta vis cognoscitiua: ⁊ econuerso. Assumptum primum patet ex nono meta. Assumptū vero secundum ex articulo primo ⁊ secundo. consequentia autem probatur ex ratione cōprehensionis sic. Cōprehēdere est ad finē cognitionis alicuiꝰ puenire: ergo est ita ꝓfecte cognoscere rē / sicut res est

61

80

est in potētia: nō perficitur per intelligibile neq; assimilatur ei: sed est sua ꝓfectio ⁊ suū intelligere. ¶Ad tertium dōm. ꝙ esse naturale nō est materie prime: que est in potētia: nisi ꝺm ꝙ est reducta in actum per formam. Intellectus autem noster possibilis se hz in ordine intelligibilium sicut materia prima in ordine rerū naturaliū: eo ꝙ est in potentia ad intelligibilia, sicut materia prima ad naturalia. Unde intellectus noster possibilis nō pōt habere intelligibilē operationē: nisi inquātum ꝓficitur ꝑ speciē intelligibilē alicuiꝰ. Et sic intelligit seipsum per speciem intelligibilem[c]: sicut ⁊ alia. Manifestum est aūt ꝙ ex eo qō cognoscit intelligibile. intelligit ipsum suum intelligere: et per actum cognoscit potentiā intellectiuā. Deus aūt est sicut actus purus: tam in ordine existētiū qꝫ in ordine intelligibilium. Et ideo per seipsum, seipsum intelligit.

¶Utrū deus cōprehēdat seipsum. Art. 3.

Videtur, ꝙ deus non cōprehēdat seipsum. Dicit enim Aug. in lib. 83. cōnum: ꝙ id qō comprehendit se, finitū est sibi. Sed deus est oiꝺ modis infinitus. Ergo non cōprehendit se.

¶Si dicatur ꝙ deus infinitus est nobis: sed sibi finitus. Cōtra. Finis est vnūquodq; ꝺm qō est apud deū: qꝫ ꝺm qō est apud nos. Si igitur deus sibi ꝑfect finitus nobis autem infinitus: veritas est deum esse finitum qꝫ infinitum. Quod est contra ꝓius determinata[c]. Non ergo deus comprehendit seipsum.

Sed contra Est. ꝙ Augu. dicit ibidem. Omne qō intelligit se, comprehendit se. Sed deus intelligit se. Ergo comprehendit se.

Respondeo Dicendum, ꝙ deus perfecte comprehēdit seipsum. Quod sic patet. Tunc enim dicitur aliquid comprehendi: quando peruenitur ad finem cognitionis ipsius. Et hoc est quando res cognoscitur ita ꝓfecte: sicut cognoscibilis est[c]. Sicut propositio demōstrabilis comprehenditur, quādo scitur per demonstrationem: nō autem quādo cognoscitur per aliquam rationem probabilē, manifestum est autem ꝙ deus ita perfecte cognoscit seipsum: sicut perfecte cognoscibilis est. Est em vnūquodq; cognoscibile ꝺm modum sui actus[c]. Non enim cognoscitur aliquid ꝺm ꝙ in potentia est, sed secūdum qō est in actu: vt dicitur in. 9. metaphy. Tanta est autem virtus dei in cognoscendo: quāta est actualitas eius in existendo: quia per hoc quod actu est: ⁊ ab omni materia ⁊ potētia separatus deꝰ cognoscitiuus est: vt ostēsum est[c]. Unde manifestum est quod tantum seipsum cognoscit quantum cognoscibilis est. Et ꝓpter hoc seipsum perfecte cōprehendit.

85, 61 55 81 80

Ad ꝓmū Ergo dōm. ꝙ cōprehēdere, si ꝓprie accipiaꝫ, significat aliqd habēs ⁊ includēs alterum. Et sic opz ꝙ omne cōprehēsum sit finitum

cognoscibilis, ergo si deus ita perfecte cognoscit: sequitur, ergo cōprehēdit: omnia sunt clara: ⁊ ſm in litera declaratur ratio comprehensionis exꝑplariter: in cognitione propositionis demōstrabilis ſmis enim cognitionis ipsius non habetur: quousq; demonstretur: quoniam semper manet plus cognoscibilis qꝫ cogmita esset.

¶Super articulum quartum.

Titulus clarus. 61

¶In corpore vno primo conclusio respōsiua ꝺm to affirmatiue. secundo epilogꝰ añdicto ꝙ.

¶Quo ad ꝓmum: conclusio est. Intelligere dei est eius substantia: probatur dupliciter. Primo ducēdo ad impossibile cū Aristo. si intelligere dei esset aliud a ꝺa: sequeretur ꝙ diuina substātia se haberet ad aliquid aliud / vt potentia ad actum ꝙ fectionem: hoc est impossibile. ergo: ꝓtia probatur: qꝫ intelligere est perfectio ⁊ actus intelligētis. Secūdo probatur ostensiue: substātia dei est suum esse: ⁊ sua species intelligibilis. ergo intelligere dei est sua substantia. Añs quo ad primam partem patet ex qōne tertia.

7 8 1.2.3. 4.5.6. 7 8 1.2.3. 4.5.6. 7 8 1.2.3. 4.5.6.

Nam omne qđ est in altero, est in eo ſm modum eius, in quo est. ¶ Ad sciēdum autem qualiter alia a se cognoscat: considerādum est, q dupliciter aliquid cognoscitur[c]. Uno modo, in seipso. Alio modo, in altero. In seipso quidem cognoscitur aliquid, qn̄ cognoscitur per speciē propriā adequatā ipsi cognoscibili. Sicut cum oculus videt hominē per speciē hominis. In alio aūt videē id qđ videē p spēm cōtinētis. Sicut cū pars videē in toto, p spēm toti9: vl cū homo videē in speculo, per spēm speculi: vel quocūq; alio mō cōtingat aliqd in alio videri. ¶ Sic igr dicēdū est, q deus seipm videt in seipso: qr seipsum videt p essentiā suam. Alia aūt a se videt: nō in ipsis: sed in seipso, inquātū essentia sua cōtinet similitudinem alioꝝ ab ipso.

Ad pmū Ergo dōm, q verbū Aug. dicentis q de9 nihil extra se intueē, nō est sic intelligēdū: quasi nihil quod sit extra se intueatur: sed qđ qđ est extra seipsum, non intuetur nisi in seipso: vt dictum est[c]. ¶ Ad scōm dōm: q intellectum est perfectio intelligentis: non quidem ſm suam substātiam: sed ſm suam speciem: ſm quam est in intellectu: vt forma et perfectio eius[c]. Lapis enim nō est in anima: sed species eius: vt dicitur in. 3. de anima. Ea vero que sunt alia a deo, intelliguntur a deo inq̄tum essentia dei continet species eorum: vt dictū est[c]. Unde nō sequitur, q aliqd aliud sit perfectio diuini intellectus q̄ ipsa essentia dei. ¶ Ad tertium dōm, q ipsum intelligere nō specificaē p id qđ in alio intelligiē: sed per principale intellectū in quo alia intelliguntur. Intantum em̄ ipsum intelligere specificaē p obm suum: inq̄tū forma intelligibilis est principiū intellectualis operationis. Nam omnis operatio specificatur per formā que est principiū operationis. Sicut calefactio per calorem. Unde per illam formam intelligibilem specificaē intellectualis operatio: que facit intellectum in actu. Et hec est species principalis intellecti. Que in deo nihil est aliud q̄ essentia sua: in qua omnes species rerum cōprehendunē[c]. Unde non oportet q ipsum intelligere diuinū: vel potius ipse deus specificetur per aliud q̄ per essentiam diuinam.

¶ Utrum deus cognoscat alia a se propria cognitione. Arti. 6.

AD sextum Sic proceditur. Uidetur q deus nō cognoscat alia a se ppria cognitione. Sic enim cognoscit alia a se: vt dictum est[c]: ſm q alia ab ipso in eo sunt. Sed alia ab eo sunt in ipso sicut in prima causa cōmuni et vniuersali. Ergo et alia cognoscuntur a deo sicut in causa prima et vniuersali. Hoc autē est cognoscere in vniuersali: et nō ſm ppriā cognitionē. Ergo de9 cognoscit alia a se in vniuersali: et nō ſm ppriā cognitionem. ¶ Preterea. Quātum distat essentia creature ab essentia diuina: tātum distat essentia diuina ab essentia creature. Sed p essentiam creature nō pōt cognosci essentia diuina: vt supra dictum est[c]. Ergo nec per essentiam diuinam potest cognosci essentia creature. Et sic cum deus nihil cognoscat, nisi per essentiā suam: sequitur q nō cognoscat creaturam ſm eius essentiā, vt cognoscat de ea quid est. Quod est propriam cognitionem de re habere. ¶ Preterea. Propria cognitio non habeē de re: nisi per propriam eius rationem. Sed cum deus cognoscat omnia per essentiam suā, non vr q vnumquodq; per propriā rōnez cognoscat. Idem enim non potest esse ppria ratio multorum et diuersorum. Non ergo habet propriam cognitionem deus de rebus: sed cōmunē. Nā cognoscere res non ſm propriā rōnē, est cognoscere res solum in cōmuni.

Sed cōtra. Habere ppriam cognitionē de reb9, est cognoscere res non solum in cōmuni: sz ſm quod sunt abinuicem distincte. Sic autem deus cognoscit res. Unde dicitur Heb. 4. quod pertingit vsq; ad diuisionem spūs et anime, compagum quoq; et medullarū: et discretor cogitationum et intētionum cordis, et non est vlla creatura inuisibilis in cōspectu eius.

Rn̄deo Dicendum, quod circa hoc quidam errauerunt, dicentes[c], qđ deus alia a se nō cognoscit nisi in communi scilicet inquantum sunt entia. Sicut enim ignis si cognosceret seipsum vt est principium caloris: cognosceret naturam caloris: et omnia alia inquantum sunt calida: ita deus inquantum cognoscit se vt principium essendi: cognoscit naturam entis et omnia alia inquantum sunt entia. Sed hoc non potest esse. Nā intelligere aliquid in communi et non in speciali est imperfecte aliqd cognoscere. Unde intellect9 noster, dum de potentia in actū reduciē pertingit prius ad cognitionē vniuersalē et cōfusam de rebus: q̄ ad propriam rerum cognitionē: sicut de imperfecto ad perfectū procedens[c]: vt patet in primo physicorum. Si igitur cognitio dei de rebus alijs a se esset in vniuersali tantum et non in speciali: sequererur quod eius intelligere non esset omnibus modis perfectum: et per consequens eius esse. Quod est contra ea que superius ostensa sunt[c]. Oportet igitur dicere quod alia a se cognoscat propria cognitione, non solum ſm quod cōmunicant in ratione entis: sed secundum quod vnum ab alio distinguitur. Et ad huius euidentiam considerandū est: q quidam volētes ostendere q deus p vnū cognoscit multa vtunē quibusdam exemplis: vt puta q si centrum cognosceret seipsum: cognosceret omnes lineas progredientes a centro. Uel lux si cognosceret seipsam cognosceret omnes colores. Sed hec exempla lz quantū ad aliqd similia sint. s. quantum ad vniuersalem causalitatem: tamen deficiunt quantū ad hoc quod multitudo et diuersitas non causanē ab illo vno principio vniuersali quantum ad id quod principium distinctionis est: sz solum quantum ad id in quo communicāt. Non enim diuersitas coloris causatur ex luce solum: sed ex diuersa dispōne diaphani recipientis. Et similiter diuersitas linearum ex diuerso situ. Et inde est quod huiusmodi diuersitas, et multitudo non potest cognosci in suo principio ſm propriam cognitionem: sed solū in cōmuni. Sed in deo nō sic est, supra enim ostensum est[c]: q qcqd

per illā spēm: vt pz. vnde pz ratio vtriusq; diffinitionis. optime enim diffinitur visū in seipso esse, qđ per adequatā sibi spēm vr. Et silr visum in alio esse quod per speciem continētis in quo. s. relucet videtur.

¶ Circa has diffinitiones occurrit simul dubium difficile: cum radice diuersitatis opinionum: de modo quo deus videt alia. ¶ Ad cuius euidentiam oportet prelibare: q species representatiua pluriū ad obm adequatum cōparaē vno modo. Ad obm vo inadequatū comparari pōt duobus modis. Nā obm adequatū nō nisi immediate immediatione obiua representare pōt: obm vo inadequatū pōt representare mediate: et immediate. Mediate quidē: representando ipsum put est in obo adequato: tunc em̄ representat ipsuz mediate obo adeqto. Immediate vo representādo ipsum ſm se: abstrahēdo a modo quo est i obo adeqto: tūc em̄ imediate immediatiōe obiua de qua sola est hic ſmo ipsum repn̄tat: et vt sic nō repn̄tat ipsum mediāte obo primo. Exemplū hui9 est: si ponaē aliqđ visibile puta lignū iuxta speculū: et in pspectu fortis vidētis: et ponam9 siue vere siue false: q non sit alia spēs in forte q̄ videt ipsum lignum in seipso: et qua videt lignū in speculo: vtroq; em̄ mō experimur nos simul idē videre. Apparet em̄ q spēs visibilis illa exn̄s in vidēte cōparaē ad lignū dupliciter. s. imediate inquātum est rō videndi illud in seipso. Et mediate inquātū est ratio vidēdi illud in speculo. Ex hac autem enucleatione ruit primo definitio prima. Nam hanc manifeste sequitur: q stat aliquid videri in seipso: et tamē nō per speciē adequatā sibi: vt pz in inadequato repn̄tato inquātū immediate referē ad speciem repn̄tātem. Ruit scđo tot9 pcessus lre circa modū quo alia a deo cognoscunē. Nā hic dr: q lz valeat 2n̄tia. a. vr p spēm cōtinētis: ergo vr in alio: nō tn̄ valet: ergo vr tm̄ in alio: seu qđ idē est: ergo nō vr in seipso: qr illa spēs 2tinētis pōt ad cōtētū dupliciter cōparari. Immediate. s. et mediate etc. et tn̄ in litera expresse vtrūq; infertur. Oritur 3°. hinc diuersa circa modū diuine cognitionis opinio. Nam opinātes q essentia diuina que sola est ei rō intelligendi seu species intelligibilis: respicit alia a deo dupliciter: immediate. s. et mediate: cōcedunt 2n̄ter: q deus cognoscit alia a se dupliciter. s. in seipso et in seipsis rebus cognitis per vnam tantum rōnem cognoscendi: essentiam. s. diuinam solam. Opinantes vero q essentia diuina vt ratio cognoscendi: non potest representare cognitum aliquod immediate: nisi obiectū adequatum: cōsequēter dicunt deum seipsum tantum in seipso. Alia vero in se deo et non in seipsis videre.

¶ Circa cōclusionē quoq; et definitionē visi in alio: occurrit dubiū ex Scoto in. 35. dist. primi. tenēte q de9 p essentiā suā vt rōnē cognoscēdi cognoscit alia a se in seipsis in esse obiuo seu cognito positis: p actū intelligēdi diuini intellectus. Ex cuius pōne pōt q̄ pdicta talis formari ratio: visum in alio: et visum per spēm cōtinētis, nō couertunē: igitur hec nō est diffinitio illius: 2n̄tia pz. et añs pbaē: lapis vr a deo p spēm cōtinētis: qr p essentiam dei q̄ est spēs sui et alioꝝ eminēter: et tn̄ vr in seipso obiue: ergo. Probatur hic scđa pars assumpti. Intellectus diuinus actuatus quodāmodo essentia sua vt specie intelligibili: est in actu primo sufficiēti ad pducendum in esse intelligibili quodcūq; intelligibile: ergo intellecto se: intelligēdo lapidē pducit lapidem in esse cognito. Ac p hoc intelligit lapidem in seipso. Argumēta vo Scoti que in eadem. q. facit: ad sequentem articulum magis spectant: vbi de cognitione distincta alioꝝ agetur.

¶ Ad euidētiam huius difficultatis. Duo notanda sunt. ⁋ Primo q lz in hoc omnes cōueniant: q essentia diuina siue vt ratio cognoscēdi: siue vt obiectum cognitionis (vtrūq; enim sibi cōuenit) eminēter cōtinet omnia intelligibilia. In hoc tn̄ est dissensio: quoniā rudiores putāt q in essentia diuina cōtineantur alia cum quadam distōne vt relucent res in speculo. Sapiētes vo docēt: q in essentia diuina cōtinenē oia indistincte et eleuate vt effectus in causis eminētib9. Sic tn̄ pfecte: ac si distincte cōtinerentur: Et qm̄ hoc pculdubio est verū vt nāe cārū ostēdūt. Ex hoc patere pōt: qđ essentia diuina vt spēs intelligibilis nō representat alia immediate: sed mediāte seipsa vt obto: hz em̄ se ad alia sicut spēs cāe ad effect9: ad quos causa illa se pōt extēdere. ⁋ Scđo notādū est: q esse cognitū seu obiuū etc. nō vniformiter ab oibus doctorib9 interpretaē. Scotus em̄ ibidem et in sequēti distōne putat: q esse cognitū repn̄tatū et quicqd aliud equiualet: est esse quoddā distinctū q̄ esse in rerū nā: nō tn̄ est apud eū esse essentie: sed poti9 esse ſm quid: et essentie et existētie rerū. Nec putat tale esse: esse relatiuū: sed absolutum: ſm qd tn̄: et fundans relōnē vt pz ibidē. Et quo ad hoc nō differre dicit respectu hui9 intellectus: puta humani: aut illi9, puta diuini: et in tali esse ponit oīa alia a deo produci p actū intellectus diuini: et sic intelligi illa in seipsis: et non solū in essentia diuina vt in causa. ⁋ S. Thomas aūt in q. de ve. q. 21. docuit chimericum hoc esse: qm̄ ens rōnis distinctū q̄ ens reale: sufficiēter euacuari dixit p negōnem et relationem. Cōstat em̄ q tale esse nō est reale: igitur rōnis: igiē negatiuum aut relatiuū. Et vere mirū est: qūo in mediū lumē offenderunt isti. Cōstat enim primo ex significatione noīm: q cognosci est denoiatio extrinseca: et q res dr visa aut cognita denoiatione extrinseca: et cōsequēter non p aliqđ esse cognitum qđ formaliter habeat. Constat 2° q esse repn̄tatum nō est aliqd in representato: sz sola extrinseca denoiatio. Alioquin imago alicuius chimere: haberet vim pductiuā chimere in tali esse: qđ est fatuū. Cōstat 3° q qr nō est pluralitas sine necessitate ponēda: et oīa optime saluanē ponēdo esse cognitum representatū etc. esse tm̄mō esse relatiuū: frustra excogitatum est tale esse: 2a pars assumpti pz inductiue: et ideo solo morari. Aduersaē quoq; hoc pprijs dictis Scoti: qm̄ sequiē ex hoc: q lapis prius habeat tale esse q̄ intelligaē a deo, pbaē: qr prius poniē in esse repn̄tato p essentiā diuinā vt spēm intelligibilē: q̄ in esse cognito p actū intellectionis: qr prior est repn̄tatio q̄ cognitio vt cā effectu. Non bene quoq; sonat apud fideles: dicere q deus naturali necessitate non libere pducit extra se alia a se in esse absoluto: q̄uis ſm quid. Cōtrariaē demū hoc phie explicite ac optime cōfitēti: q deus nihil intelligit extra se: nō solū formaliter sed obiue: qr quicqd intelligit: intelligit p essentiā ppriā vt formā intelligibilē: et in essentia ppria vt obiecto: nec alio pōt diuertere intuitum suum, vt isti fingunt.

¶ Ad obiones ergo in oppm: dr q ille definitiones formalr intellecte nullā hn̄t instātiā: sz sunt in cōi verissime: et quacūq; hypothesi facta. Uisum em̄ in se vt sic: nō p alteri9 spēm: sed p ppriā aut vt ppriā: qđ est idē qđ per ppriā formalr videri opz: apud spēs pcedētes: inter quos est sermo: et econuerso qđ p ppriā aut cōem vt ppriā vr in seipso vr. Et silr est de diffinitiōe visi in alio. Uisum em̄ in alio vt sic: p illius cōtinētis spēm vr: et econuerso: qđ p cōtinētis spēm vt sic vr, in alio vr. Uñ siue verū siue falsum sit: q eadem spēs possit mediate, et immediate representare inadequata: nihil refert i pposito. Qm̄ formaliter loquimur. Illa aūt distinctio materialiter spēm cōtinētis, seu adequatam considerat: vt patet ex dictis.

¶ Ad obionē aūt ex Scoto dr: q fundamētū illud Scoticū supponit hoc falsum. s. q esse cognitū sit quoddā esse absolutū etc. extra intellectū: qm̄ vt ex dictis pz: nihil aliud est q̄ esse relatiuū denoīatiōe extrinseca. Uñ ad rōnē formalr pcedaē: q deus p essentiā suā vt spēm est in actu primo sufficiēti ad pducēdū qđcūq; in esse cognito. Et cū inferē: ergo lapidē pcedaē. Sz cū vlteri9 inferē: ergo talia pducta hn̄t esse in seipsis negaē: qm̄ nihil aliud tali pductiōe fit: nisi denoiatio extrinseca. Ex hoc em̄ q de9 intuēdo suā essentiā intueē in ea lapidē: psequiē q lapis hz istā denoiationē extrinsecam q dr cognitus a deo: nec aliquid aliud opz acquirere vt patet: cū hoc sufficiat. ¶ Super articulum sextum.

TItulus ppria cognitione. Cognitio ppria de aliq̄ 2r intelligi pōt. Primo vt distinguiē q̄ cōem ex pte actus cognoscēdi. i. de ipso, alioꝝ sic de nulla re deus habet ppriam cognitionē: qr solam vnicā hz cognitionem: que nullius est solius: sed ita est huius q etiā omnium alioꝝ. ⁋ Scđo vt distinguitur cōtra cōem ex parte rei cognite. i. de pprijs ipsius. Et sic sumitur in pposito. Querimus enim an deus sic cognoscat alia a se: vt intueatur que sunt propria singulorum.

¶ In corpore tria. Primo respondet quesito affirmatiue. Scđo assignat modum verificatiōis eius. Tertio probat simul conclusionē responsiuā et modū ei9: duabus rationibus. ¶ Quo ad pmū tria. Primo poniē opinio auerro. ex. 12. met. cōmen. 5. Et de hac recitantur duo. s. ipsa opinio. s. q de9 cognoscit omnia ſm q cōicant in esse: et modus eius qr. s. cognoscendo se vt est primuz essendi pn̄m declaraturq; hz: exēplo ignis. Scđo reprehenditur: ducendo ad impossibile, si deus sciret alia tātū inquantū entia, ergo intelligeret entia in cōi tm̄, ergo in confuso et in potentia, ergo imperfecte: ergo intelligere dei non esset oibus modis perfectum: ergo nec esse dei: qđ est impoſe. ¶ Aduerte q cognitio attingēs aliquid ſm predicata cōia tm̄ pōt dici imperfecta, in po9, confusa in cōi vlis etc. dupliciter. Uno9 ex parte rei cognite: et hoc modo pculdubio veruz est: q cognitio talis hz has 2ditiones. Alio modo ex pte ipsius cognitiōis in se: et sic non semper est verū q cognitio talis. i. sistens in cōmunib9 habeat has cōditiones. Alioquin metaphysica que sistit in cōibus oium esset imperfecta ex parte actus etc. Unde tres prime 2n̄tie: ex parte rei cognite sumpte sunt ex se euidentes: et probantur in litera ex primo physico. vt pz. Nec euadit responsio auerrois dicens: q qr obm scientie dei non est ens quod est vle ad omnia entia in communi in po9 confuse et imperfecte omnia comprehendens. Sed essentia dei: q̄ nec est vlis nec particularis etc. ideo scientia dei non est vlis nec particularis nō cōis nec propria: sed equiuoce est a nostra scientia eleuata. Hoc enim licet sit verum: non tn̄ soluit obm: quia predicata cognita de rebus in essentia diuina: opz esse aut cōia, aut propria rebus, aut particularia, aut vlia: q̄uis pm obm neutrum sit: et ad predicata cognita referendo procedunt optime tres prime 2n̄tie: opz enim scientiā dei si terminatur ad cōia tantū rerum: q vt sic ex parte reꝝ cognitarum dicatur in confuso in po9 etc. qr iste sunt cōditiones predicatorum cognitorum.

¶ Circa quartā 2n̄tiā in qua ad pfectionē cognitionis in seipsa transiē. Aduerte q non inferē, ergo cognitio dei est impfecta priuatiue: qr negaret 2n̄tiā auerrois dicēs q cognitio dei est pfectissima: et tn̄ nō attingit res nisi vt sunt entia: qr nō est apta nata attingere plus de rebus. Sed inferē ergo non est oibus modis pfecta: qđ negari nō pōt a ponētib9 añs: qr de esse poniē hic modus perfectionis: quo. s. attingat ad ppria reꝝ. Hic em̄ modus aliquam perfectionem dicit: cum nulla admixta imperfectione: et 2n̄ter aptus natus est esse in illo intelligere: in quo sunt omnes nobilitates omnium intelligentium ab imperfectionibus precisibiles: q̄le est intelligere dei: sicut et esse eius hz oium entium nobilitates: vt in litera dr. ⁋ Tertio ex hac reprehensione infertur conclusio rn̄siua q̄sito affirmatiue. Deus cognoscit alia a se propria cognitione. Ex quo enim impoſe est quod sistat ist coibus. q̄ opz q veniat ad propria: et declaraē in litera: quid importet cognoscere propria cognitione. s. cognoscere res non soluz secundum conditiones in quibus communicant: sed secundum eas quibus adinuicem distinguuntur: hec enim sunt singulis propria.

¶ Quo ad 2m tria fiūt. Primo recitantur exēpla: qbus alij nituntur ostendere modum quo deus cognoscēdo se nouit alia: et sunt de luce et colore et pz. Scđo ostendunē hec exempla nō ostēdere intētū sic. Res in ea deo sunt ſm duo. s. ſm id in quo cōmunicant: et ppria qbus distinguuntur: hec exēpla non sunt similia quo ad ppria: sed q° ad id in quo cōmunicāt. q̄. huius rationis in litera pmo poniē et declaratur minor: in vtroq; exēplo de lineis respectu centri: et coloribus respectu lucis: et patet scđo maior sic. quicquid perfectionis est in rebus continetur in deo eminenter: sed non solū id in quo cōmunicāt, sed distinguens est perfectio, ergo totū est in et a deo: hec vltima minor declaratur inductiue: in viuentibus: in cognoscentibus in proprijs formis rerum. ⁋ Tertio affertur pportionatū exemplum ad declarandum intentum: et est: q deus se habet ad alia sicut act9 perfectus ad imperfectos: vt homo ad animal, probatur quo ad esse: qr essentia dei continet omnes rerum perfectiones excellenter. Deinde probatur quo ad cognosci: quia perfecte cognito actu perfecto, cognoscunē in eo omnes imperfecti: et quo ad communia: et quo ad propria: vt patet in exemplo adducto.

¶ Aduerte hic q essentia dei habet duas cōditiones in continentia alioꝝ: vna est excellentia: qr. s. est in infinitum perfectior ceteris: et sic eminenter res continet. Altera comprehensio: quia scilicet cōprehendit in seipsa omnem perfectionem positiuam reperibilem in quacunq;. Ita q nulla res comparata ad ipsam addit aliquid positiuum: quod non contineatur in essentia dei. Et hoc q: est ipsum esse: prehabēs in se omnem essendi modum. Ambas aūt has conditiones inueniri in aliqua re creata non videtur possibile: comparando tamen actū perfectum posteriorem ordine generatiōis ad actus iperfectos priores generatione: vt hominez ad animal. Animā intellectiuā ad alias. Tetragonum ad trigonū: senarium ad trinariū etc. aliquo modo hoc saluatur. Et idcirco in litera exempla hec afferuntur vt scilicet ostendatur et excellentia et comprehensio omnis positiui: vtrūq; enim hec exempla ostendunt: et ideo ostendunt intentum: q̄uis inepta sint exempla omnia ad tam eminentem continentiam. Et propterea in litera inducendo exempla dicitur vt si diceret homo ad animal: quasi diceret: si concessa licentia licet etc.

¶ Quo ad tertium, probatur conclusio simul cum delarato eius modo: dupliciter. Primo essentia dei habet in se quicquid perfectionis est in quocunque et amplius: ergo deus cognoscendo se cognoscit omnia propria cognitione. Antecedens patet ex dictis: consequentia vero probatur a destructione consequentis sic. Si deus cognoscendo se non nouit alia propria cognitione: ergo non nouit quomodocūq; est participabilis sua perfectio. Patet ista sequela ex illa propositione implicite contenta in antecedente: scilicet propria cuiusq; natura consistit in aliquo modo participandi diuinam perfectionem: ergo non perfecte nouit seipsum. Tenet ista: ex ipso antecedente: in quo dicitur quod ipse claudit in se omnē modum perfectionis.

¶ Sequitur igitur ex destructione consequentis: aut falsitas antecedentis: aut hoc impossibile quod deus non perfecte nouit seipsum: quod et redundat in falsitatem antecedentis: quia si sic esset: essentia diuina non esset infinite perfectionis: et consequenter non omnem modum perfectionis possibilem eminenter contineret.

¶ Secundo probatur sic. Si deus cognoscendo se non cognosceret alia ppria cognitione: ergo non perfecte cognosceret omnes modos essendi. ergo non perfecte cognosceret naturam essendi: omnes consequentie sunt euidentes formaliter seu vt sic accepte ex antedictis. Et aduerte quod hec ratio directe est contra opinionem in principio corporis recitatam: imo ex illius fundamento procedens contra ipsam: quia quum sit ipsuz esse cognoscendo perfecte se cognoscit naturam essendi: sicut homo separatus apud platonem cognoscendo se cognosceret perfecte humanitatis naturam, ergo omnem modum essendi, ergo omnem naturam. Quia omnia natura nihil aliud est quam aliquis modus essendi. ⁋ Nec falsaris in exemplo adducto: quia homo separatus non cognosceret humanitatem cum hoc modo quo est in materia sortis: et cū illo quo est in materia platonis: imo ex hoc consurgas ad intuendum propositū. Ideo em̄ homo separatus cognoscendo se non cognosceret hos modos particulares: quia isti modi aliunde sunt q̄ ex ipsius participatione: scilicet ex materia: sed si fingas preter id quod ex parte humanitatis se tenet: quod nihil aliud adsit: de necessitate sequetur q cognita humanitate cognoscentur oēs eius modi. Sic autem constat se habere esse ad omnia. Nihil

Universidad de Deusto
Biblioteca

euim est in quacūq; re: quin sit aliquod esse. Et ppterea esse quod est in re nō alīū de q̄ ab esse ipuenit. Et secuso eo quod est parte ipsius esse se te net: nihil restat: quo niaz z materia z ola: participationes que dam z modi quidam essendi sunt. Et ideo ppter ipsius esse vni uersalitatem ex quo modi essendi omnia cōstituūt sm q̄dāmodo positiuam rationem: sequitur: q̄ cognita natura essendi cognoscantur omnia sm p priaz cōditiones. Et quia hanc vniuersalitatem non vidit pīma opinio: ideo errauit: iudicans de esse sicut de alijs specialibus. s. viuere/intelligere z c. preter que z cetū modos sunt alia: cum tamen vt patet: preter esse z illius modos: nō reſiet nihil.

¶Aduerte hic: quod quū tota dissensio in hac questione verſet circa modum quo in vno obiecto cognito omnia cognosci possint: manifeste appareret: q̄ cōmunis animi conceptio sapientium fuit: q̄ deus nō aliter intelligit alia a se / nisi intelligēdo ea in se. Quare cauēdo quum nouaz legis adinuentiones.

¶In responſione ad primum aduerte: qđ quum dicitur/ lapis videtur in deo: ly in potest denotare modum obiecti: id est modū quo lapis obijcitur: z potest denotare modum rei cognite vt sic: id est modum cognitum: quia lapis non solum obijcitur in ipso deo: sed etiam modus ille essendi in deo cognoscitur. Sed inter hec est differentia: quoniam denotando modum obiecti verificatur ei dictio exclusiua: ita q̄ ista est vera. lapis videtur a deo in ipso deo tantum: q̄. ita non aliter obijcitur deo: q̄ in ipso deo contentus: vt ex dictis patet. Sed denotando modum cognitū: nō verificatur cū dictio exclusiua: ita q̄ lapis videtur a deo sm esse quod habet in ipso deo: sed non tantum: quia lapis etiam videtur a deo sm esse quod habet in hoc et illo lapide: z sm esse quod habet in cunctis aliis: nō materiali q̄ effectiua: et breuiter perfectionis est in quacūq; creatura: totum preexistit et continetur in deo sm modum excellentem. Non solum autem id in quo creature cōmunicāt: scilicet ipsum esse ad perfectionem pertinet: sed etiam ea per que creature adinuicem distinguuntur. Sicut viuere z intelligere: z huiusmodi: quibꝰ viuentia a non viuentibus: z intelligentia a non intelligentibus distinguuntur. Et ois forma p; quā quelibet res in; ppria specie cōstituitur perfectio quedam est. Et sic omnia in deo preexistunt: non solum quantum ad id quod cōmune est omnibus: sed etiā quātum ad ea sm que res distinguuntur. Et sic cum deus in se omnes perfectiones contineat: comparatur dei essentia ad omnes rerum essentias: nō sicut cōmune ad propria: vt vnitas ad numeros: vel cētrū ad lineas: sed sicut perfectus actus ad imperfectos: vt si dicerem: homo ad animal: vel senarius, qui est numerus perfectus: ad imperfectos sub ipso contentos. Manifestum est autem q̄ per actum perfectum cognosci possunt actus imperfecti: non solum in cōmuni: sed etiam propria cognitione. Sicut qui cognoscit hominem, cognoscit animal ppria cognitione: z qui cognoscit senarium, cognoscit trinarium propria cognitione. Sic igit cum essentia dei habeat in se quecunq; perfectionis habet essentia cuiuscūq; rei alterius: z adhuc amplius: deus in seipso pōt omnia propria cognitione cognoscere. Propria enim natura vniuscuiusq; consistit: sm q̄ per aliquam modum diuinā p fectionem participat. Non aūt deus perfecte seipsum cognoscerer: nisi cognoscerꝰ et quomodocūq; q̄ participabilis est ab alijs sua perfectio. Nec etiam ipsam naturam essendi perfecte scireꝰ: nisi cognoscerꝰ et omnes modos essendi. Unde manifestum est q̄ deus cognoscit omnes res ppria cognitione; sm quod ab alijs distinguuntur.

Ad primum Ergo dicēdum: qđ sic cognoscere aliquid sicut in cognoscente est: potest dupl' intelligi. Uno modo sm qđ hoc aduerbiū sic importat modum cognitionis ex parte rei cognite. Et sic falsum est. Non enim semper cognoscens cognoscit cognitum sm illud esse quod habet in cognoscente. Oculus enim nō cognoscit lapidem sm esse q̄ habet in oculo: sed per speciē lapidis quā habet in se: cognoscit lapidem secūdum esse quod habet extra oculum. Et si aliquis cognoscens cognoscat cognitum secundum esse quod habet in cognoscente: nihilominus cognoscit ipsum secundum esse quod habet extra cognoscentem. Sicut intellectus cognoscit lapidem secūdum esse intelligibile: quod habet in intellectu: inquantum cognoscit se intelligere: sed nihilominus cognoscit esse lapidem in propria natura. Si vero intelligatur secundum qđ hoc aduerbium sic importat modum ex parte cognoscentis: verum est qđ sic solum cognoscens cognoscit cognitum secundum quod est in cognoscente. Quia quanto perfectius est cognitum in cognoscente: tanto perfectior est modus cognitionis.

¶Sic igitur dicendum est: qđ deus non solum cognoscit res esse in seipso: sed per id quod in seipso continet res: cognoscit eas in propria natura: z tanto perfectius quanto perfectius est vnūquodq; in ipso.

¶Ad secundum dicēdum, q̄ essentia creature comparatur ad essentiam dei, vt act⁹ imperfectus ad perfectum. Et ideo essentia creature non sufficienter ducit in cognitionem essentie diuine: sed econuerso.

¶Ad tertium dicendum, quod idem non potest accipi vt ratio diuersoꝝ per modum adequationis[c]. Sed diuina essentia est aliquid excedēs omnes creaturas. Unde potest accipi vt propria ratio vnīuscuiusq; sm q̄ diuersimode est participabilis: vt imitabilis a diuersis creaturis.

¶Utrum sciēta dei sit discursiua. Art. 7.

Ad septimum sic proceditur. Uideꝰ, q̄ sciētia dei sit discursiua. Scientia enim dei non est secundum scire in habitu. Sed secundum philosophum in. 2. Topic. scire in habitu continigit multa simul: sed intelligere actu vnum tantum. Cum ergo deus multa cognoscat (quia et se et alia: vt ostensum est[c].) Uideꝰ q̄ nō simul omnia intelligat: sed de vno in aliud discurrat. ¶Preterea. Cognoscere effectum per causam est scire discursiuum. Sz deus cognoscit alia per seipsum sicut effectum per causam. Ergo cognitio sua est discursiua. ¶Preterea. Perfectius deus scit vnāquāq; creaturam q̄m nos sciamus. Sed nos in causis creatis cognoscimus earū effectus: et sic de causis ad causata discurrimus. Ergo videtur simpliter esse in deo.

Sed contra Est, q̄ aug. dicit in. 3. de tri. Quod deus nō particulatim vel sigillatim omnia videt: velut alternante conceptu hinc illuc inde huc: sed omnia videt simul.

Respondeo Dicendum, q̄ in scientia diuina nullus est discursus: quod sic patet. In scientia enim nostra duplex est discursus. Unus secundum successionem tantum. Sicut cū postq̄ intelligimus aliquid in actu conuertimus nos ad intelligendum aliud. Alius discursus est secundum causalitatem. Sicut eum per principia peruenimus in cognitionem conclusionum. Primus autem discursus deo conuenire nō potest. Multa enim quesuccessiue intelligimus si vnumquodq; eorum in seipso considereꝰ: omnia simul intelligimus: si in aliquo vno ea intelligamus[c]. Puta si partes intelligamus in toto: vel si diuersas res videamus in speculo. Deus aūt omnia videt in vno: qđ est ipe: vt habitū est[c]. Uñ simul er nō successiue omnia videt. Similiter etiam et secundus discursus deo competere non potest. Primo quidem: quia secundus discursus presupponit primum: procedētes enim a principijs ad cōclus. ones non simul vtrūq; considerant. Deinde quia discursus talis est procedentis de noto ad ignotum. Unde manifestum est: quod quando cognoscitur primum adhuc ignoratur secundum. Et sic secundum non cognoscitur in primo: sed exer primo. Terminus vero discursus est: quādo secundum videt in primo: resolutis effectibus in causas. Et tūc cessat discursus[c]. Uñ cū deus effectus suos in seipso videat sicut in cā: ei⁹ cognitio nō ē discursiua.

Ad primū Ergo dōm. q̄ hz sit vnū tm intelligere in seipso: tamen cōtingit multa intelligere in aliquo sm omnes modos essendi: non solum sibi cōuenientes: sed possibiles. Deus enim videndo in seipso tāsum lapidem / videt lapidem secundum modos essendi quos habet et habere potest: et hoc in litera aliqs verbis dicitur/ vt patet.

¶In responſione ad tertium: aduerte qđ hinc patet qđ apud sanctum Thomam ad hoc vt deus in essentia intellecta intelligat omnia secūdum propias rationes: sufficit eminens perfectio diuine essentie: qua omnes et singulas perfectiones omnium ipsam diuersimode imitantiū obijcit z amplꝰ. Nec exigi ponit ad hoc aliquas relationes: vt in secūda opinione recitata a Scoto in. 5. distin. primi dicitur. Propterea rationes quas contra illas relationes Scotus facit: non sunt cōtra sanctum Thomā in hac materia. Quātum autem valeant contra positionē sanctī Thome de ideis/ in sequēti questione videbitur.

¶Super articulum septimum.

Iulꝰ clarus est ipm cipio corpis

¶In corpe vna cōclusio responsiua questio negatiue. Scientia dei nullo modo ē discursiua. Probatur: sciētia dei non est discursus secūdū successionem: neq; secundum causalitatem. ergo nullo modo est discursus. consequentia probatur ex sufficienti distinctione discursus: que in nobis manifestatur clare. Antecedens autem quo ad primam partem probatur. discursus secundum successionem consistit in intelligendo vnum post aliud. Sed deus omnia videt in vno qđ est ipse. ergo non discurrit intelligendo vnum post aliud. Quo ad secūdum vero probatur dupliciter. Primo: quia discursus secundus in eūdit primū. Secūdo / quia secūdus est de noto ad ignotū. et ꝓsequenter est notitia

Reūdi er primo: z non in primo. sed deus cognoscit omnia in primo. ergo non discurrit. Sed sciētia sua est sicut sciētia in termino discursus. ea em resolutis iam effectibus in causas: videt effectꝰ in causis: sic ꝓpositionaliter: abūq; pe uia tamen resolutione: deus omnia in seipso omnium causa videt. Et memēto hic corrigere codicē si hoc modo se habet, Tertius vero discursus. debet enim legi. terminus vero discursus est.

¶Super arti. 8m.

25 Tꝛiulus. Aduerte/ q̄ hic arti culꝰ ē magni momēti: quoniā hic ichoat 293 ſtio de mō quo deꝰ 219 producit res extra se. Querere em an sciētia dei sit cā rerū: nihil aliud est q̄ q̄rere. vtrū deꝰ causet ꝓ intellectū. Uerū q̄ causalitas rez pōt dupliciter cōsiderari. Prio sm se. z sic de ea inseriꝰ erit spālis tractatus: vbi oia plene eraminabunt. Alio mō pt est qualitas sciētie diuine. Et sic hoc in loco q̄rit: vt complete ostēdat qualis sit sciētia dei/ an icia dei habeat hāc cōditionē. s. esse causam rerum.

¶In corpore vna cōclusio responsiua q̄sito affirmatiue. Scia dei est cā rerū: ergo causa quā cōclusione in hac tria fiunt. Prio ꝑbat. Secūdo ostēdit i cōi modo quo scia dei est causa in actu. Tertio ꝑbat efficaciter cū mō iā exꝑsso.

¶Quo ad primū scia dei se habz ad res vt sciētia artificis ad artificiata: sz scia artificis est cā artificialiū. ergo scia dei est causa rerū. Maio: nō ꝑbat vsq; ad tertiā partem corpis. Minor aūt ꝑbat. Artifex operatur per suū intellectum. ergo forma intellectꝰ est principium operationis: sicut calor est principium calefactionis. Sed cōsideādū est q̄ forma naturalis inqātū est forma manens in eo cui dat esse: nō nominat principiū actionis: sed sm q̄ hz inclinationē ad effectū. Et similiter forma intelligibilis nō nominat principiū actionis sm q̄ est tātū in intelligēte: nisi adūgatur ei inclinatio ad effectū que est q̄ volūtarē. Uñ enim forma intelligibilis ad appolita se habeat (cum sit eadem sciētia oppositoꝝ) nō produceret determinatum effectū: nisi determinaretur ad vnuz vno: vt dictum est. ¶Ad secundum dicendū, q̄ deus non cognoscit per causam quasi prius cognitam effectus cognitos: sed eos cognoscit in causa. Unde eius cognitio est sine discursu: vt dictū est[c]. ¶Ad tertium dicendum, q̄ effectus causarum creatarum videt quidem deus in ipsis causis, multo melius q̄m nos: nō tamē ita q̄ cognitio effectuum causetur in ipso, ex cognitione causarum creatarū sicut in nobis[c]. Unde eius sciētia non est discursiua.

¶Utrū sciētia dei sit causa rerum. Art. 8.

Ad octauum sic proceditur. Uideꝰ q̄ sciētia dei nō sit causa rerum. Dicit enim Dionysius Dionysius Dionysius

Universidad de Deusto
Biblioteca

ne. Secãdo assignat differentiam quandam inter scientiam diuersimode non entium.

¶ Quo ad primũ cõclusio est. Potest dici q deus habet scientiã non entium. Probatur. deus scit omnia que sunt quocunq modo. ergo omnia q possunt per potentiã suam ꝓ creaturis fieri cognitarī. z dici. ergo eorum q non sunt actu. ergo potest dici quod deus habet scientiam non entium. Prima consequentia probatur: distinguendo modos essendi. i. simpliciter z secũdum quid: z sub diuidẽdo ꝑm qd iuxta multiplicẽ diuersitatem potẽtie. f. creatoris vl creature acti ue vel passiue: realis vel opinatiue ꝛc.

92. ℙ Secunda vero cõsequentia est per se nota: q nõ sunt actu ñ omnia. Tertia quoq est cuidẽ: q ex q nõ sunt entia simpliciter: sed in potẽtia q

101.b. est cõditio diminnẽs optime de eis verificatur absolute negatio entis: z sic sunt nõ entia: sicut de homine in potẽtia vere ñ nõ homo: z de arca in potentia nõ arca. ¶ Quo ad secundũ differẽtia est nominalis: q q̃dã nõ entia dicit deus scire scientia visionis: quedam vero simplicis intelligentie. Et rõ nominũ est q visa apud nos habent duas cõditiones. Altera é q sunt ꝓsentialiter obiecta videnti. Altera q habent esse distinctum extra videntẽ. Et ꝓterea illa que quandoq sunt: visionis scientia intelligi dicitur: que vero nũ quã non videri: sed simplici intelligẽtia sciri dicuntur. Illa eñ habẽt has duas conditiones ꝓpter eternitatem scientie diuine ꝛc. ista neutram.

89. 1.di. 36. q.1.ar.2 Et ñi.q. 2.art.1 ℙ Et. 1. ℙ. ca.71. et.11. ql. q.2. art. vnico. 81. ¶ Circa hãc partẽ est dubitatinncula: quoniam ista differentia nõ spectat ad nõ entia vt sic: sed magis ad nõ entia inquãtũ sunt entia: z ꝓsequenter ꝓ accidẽs ptinet ad hunc articulũ: in quo de scientia nõ entiũ agitur. Assumptũ patet: q ea que q̃nq sunt ptinent ad scientiã visionis: ea ratiõe: q sunt entia inquantum q̃nq in actu: z nõ inquantum non entia. ergo.

scit omnia quecunq sunt quocũq modo. Nihil autem prohibet ea que non sunt simpliciter aliquo modo esse. Simpliciter eñ sunt que actu sunt. Ea vero que non sunt actu sunt in potẽtia: vel ipsius dei, vel creature: siue in potentia actiua: siue in passiua: siue in potentia opinandi: vel imaginandi: vel quocunq modo significandi. Quecunq igitur possunt per creaturam fieri: vel cogitari: vel dici: z etiam quecunq ipse facere potest, omnia cognoscit deus: etiaz si actu non sint. Et ꝓ tanto dici potest quod habet etiam non entium scientiam. Sz horum que actu non sunt, est attendenda quedam diuersitas. Quedam enim licet non sint nunc in actu: tamen vel fuerũt vel erũt. Et omnia ista dicitur deus scire scientia visionis. Quia cum intelligere dei: quod est eius esse: eternitate mẽsuretur: que sine successione existens totum tempus compreheñdit: presens intuitus dei fertur in totũ tempus eternum: z in omnia que sunt in quocunq tempore: sicut in subiecta sibi ꝓsentialiter. Quedam vero sunt que sunt in potentia dei: vel creature: que tamen nec sunt nec erunt: neq fuerunt. Et respectu horum nõ dicitur habere scientiam visionis: sed simplicis intelligentie. Quod ideo dicitur: q ea que videntur apud nos habent esse distinctum extra videntem.

Ad primũ Ergo dicendũ, qõd ꝑm q sunt in potentia: sic habent veritatẽ ea que nõ sunt actu. Uerũ est enim ea esse in potẽtia. Et sic scitur a deo. ¶ Ad secundum dicendum, qõd cum deus sit ipsum esse: intantum vnumquodq est: inquantum participat de dei similitudine: sicut vnumquodq intantum est calidum inquantum participat caloꝛẽ. Sic z ea que sunt in potentia: etiam si non sunt in actu: cognoscuntur a deo. ¶ Ad tertiũ dicendum, quod scientia est causa rerũ ꝑ voluntate adiuncta[c]. Unde non oportet quod quecunq scit deus sint vel fuerint: vel futura sint: sed solum ea que vult esse: vel ꝑmittit esse. Et iterum. Non est in scientia dei: vt illa sint sed quod esse possint.

¶ Utrum deus cognoscat mala. Arti. 10.

Ad decimũ Sic ꝓceditur. Uidetur quod deus non cognoscat mala. Dicit enim philosophus in.3. de anima, quod intellect⁹ qui non est in potentia non cognoscit ꝓtinationem. Sed malum est ꝓuatio boni: vt dicit Augustinus. Igitur cum intellect⁹ dei nũq sit in potentia: sed semper actu (vt ex dictis patet[c]) videtur quod deus nõ cognoscat mala. ¶ Preterea. Omnis scientia: vel est causa sciti vel causatur ab eo. Sz scientia dei non est causa mali: nec causatur a malo. Ergo scientia dei non est malorũ. ¶ Preterea. Omne quod cognoscitur: cognoscitur per suam similitudinem: vel per suum oppositum. Quicquid autem cognoscit deus: cognoscit per suam essentiam: vt ex dictis patet[c]. Diuina autem essentia neq est similitudo mali: neq ei malum opponitur. Diuine enim essentie nihil est contrarium: vt dicit Augustinus duodecimo de ciuitate dei. Ergo deus non cognoscit mala. ℙ. Quod cognoscitur non per seipsum: sed per aliud: imperfecte cognoscitur. Sed malum non cognoscitur a deo per seipsum: quia sic oporteret quod malum esset in deo. Oportet enim cognitum esse in cognoscente. Si ergo cognoscitur per aliud, scilicet per bonum: imperfecte cognoscetur ab ipso. Quod est impossibile: quia nulla cognitio dei est imperfecta[c]. Ergo scientia dei non est malorum.

Sed contra Est, q dicitur ꝓuerb. xv. Infern⁹ z perditio coram deo.

Rñdeo Dicendum: q quicunq perfecte cognoscit aliq̃d: oportet quod cognoscat omnia que possunt illi accidere. Sunt autem quedam bona quibus accidere potest, vt per mala corrumpãtur. Unde deus non perfecte cognosceret bona: nisi etiam cognosceret mala. Sic autem est cognoscibile vnumquodq secundum quod est. Unde cum hoc sit esse mali: quod est ꝓuatio boni: per hoc ipsum quod deus cognoscit bona cognoscit etiam mala: sicut per lucem cognoscuntur tenebre. Unde dicit Dionys. 7. capitu. De diui. no. Q deus per semetipsum tenebrarum accipit visionem: non aliunde videns, tenebras ꝑ a lumine.

Ad primũ Ergo dicendum quod verbum philosophi est sic intelligendum: quod intellectus qui nõ est in potentia: non cognoscit ꝓuationem per ꝓuationem in ipso existentem. Et hoc congruit cum eo quod supra dixerat: quod punctum z omne indiuisibile per ꝓuationem diuisionis cognoscitur[c]. Quod contingit ex hoc: quia forme simplices z indiuisibiles non sunt actu in intellectu nostro: sed in potentia tantum. Nam si essent actu in intellectu nostro: non per ꝓuationẽ cognoscerentur. Et sic cognoscuntur simplicia a substantijs separatis. Deus igitur nõ cognoscit malam per ꝓuationem in se existentem: sed per bonum oppositum.

¶ Ad secundum dicendum, quod scientia dei non est causa mali: sed est causa boni: q quod cognoscitur malum.

¶ Ad tertiũ dicendum, quod licet malum non opponatur essentie diuine: que non est corruptibilis per malum: opponitur tamen effectibus dei: quos per essentiam suam eo gnoscit. Et eos cognoscens mala opposita cognoscit.

¶ Ad quartũ dicendum, quod cognoscere aliquid per aliud tantum est imperfecte cognitiõis: si illud sit cognoscibile per se. Sz malum non est per se cognoscibile: quia de ratione mali est quod sit ꝓuatio boni. Et sic neq diffiniri neq cognosci potest, nisi ꝑ bonum.

¶ Utrum deus cognoscat singularia. Articulus ℂ 11.

Ad vndecimum Sic ꝓceditur. Uidetur, q deus non cognoscat singularia. Intellectus enim diuinus immaterialior est ꝙ intellectus humanus. Sed intellectus humanus ꝓpter suam immaterialitatem non cognoscit singularia: sed sicut dicitur in primo de anima, ratio est vniuersalium: sensus vero ꝓticularium. Ergo deus non cognoscit singularia.

ℙ. Illeſole virtutes in nobis sunt singularium cognoscitiue: que recipiunt speciꝛ non abstractas a materialibus conditionibus. Sed res in deo sunt maxime abstracte ac omni materialitate. Ergo deus non cognoscit singularia. ℙ. Omnis cognitio est per aliquam similitudinem. Sed similitudo singularium inquãtum sunt singularia nõ videtur esse in deo: q principiũ singularitatis est materia. Que cuz sit ens in potentia tantum, omnino est dissimilis deo: qui est actus purus. Non ergo deus potest cognoscere singularia.

Sed contra Est, q dicit puer. 16. Omnes vie hominum patent oculis eius.

Respondeo Dicendum q deus cognoscit singularia. Omnes enim perfectiones in creaturis inuente, in deo ꝓexistunt secundum alticrem modum: vt ex dictis patet[c]. Cognoscere autem singularia pertinet ad perfectionem nostram. Unde necesse est quod deus singularia cognoscat. Nam z ꝓbs propinconuenientis habet: quod aliquid cognoscatur a nobis quod non cognoscatur a deo. Unde contra emped. arguitur. i. de anima. z in. 3. meta. quod accideret deum esse insipientissimum: si discordiam ignoraret. Sed perfectiones que in inferioribus diuinuntur in deo simpliciter z vnite existunt[c]. Unde licet nos per aliam potentiã cognoscamus vlia z immaterialia: z per aliam singularia z materialia: deus tamen per suuz simplicem intellectum vtraq cognoscit. Sed qualiter hoc esse possit: quidam manifestare volentes dixerunt: quod deus cognoscit singularia ꝙ causas vniuersales[c]. Nam nihil est in aliquo singularium: quod non ex aliqua causa oriatur vniuersali. Et ponunt exemplum. Sicut si aliquis astrologus cognosceret omnes motus vles celi: posset prenunciare omnes eclypses futuras. Sed istud non sufficit: quia singularia ex causis vniuersalibus fortiuntur quasdaz formas z virtutes: que quantuncunq adinuicem coniungantur non inducunt: nisi per materiam individualem. Unde qui cognosceret socratem per hoc quod est albus: vel sofronisci filius: vel quicquid aliud sic dicatur: non cognosceret ipsum inquantum est hic homo. Unde secundum modum predictum deus non cognosceret singularia in sua singularitate. Alii vero dixerunt: quod deus cognoscit singularia applicando causas vniuersales ad particulares effectus. Sed hoc nihil est: quia nullus potest applicare aliquid ad aliquid: nisi illud ꝓcognoscat. Unde dicta applicatio non potest esse ratio cognoscendi particularia: sed cognitionem singularium ꝓsupponit. Et ideo aliter dicendum est: q cum deus sit causa rerum per suam scientiam: vt dictum est[c]: inantum se extendit scientia dei: inquantum se extendit eius causalitas[c]. Unde cum virtus actiua dei se extendat non solum ad formas quibus accipiuntur ratio vniuersalis: sed etiam vsque ad materiam (vt infra ostendetur[c]) necesse est quod scientia dei vsque ad singularia se extendat: que per materiam individuantur. Cum enim sciat alia a se per essentiam suã: inquantum est similitudo rerum: vel vt principium actiuum earum: necesse est q essentia sua sit principium sufficiens cognoscendi omnia: que per ipsum fiunt non solũ cies non abstractas a materialibus conditionibus. Sed res in deo sunt maxime abstracte ac omni materialitate. Ergo deus non cognoscit singularia. ℙ. Omnis cognitio est per aliquam similitudinem. Sed similitudo singularium inquãtum sunt singularia nõ videtur esse in deo: q principiũ singularitatis est materia. Que cuz sit ens in potentia tantum, omnino est dissimilis deo: qui est actus purus. Non ergo deus potest cognoscere singularia.

Sed contra Est, q dicit puer. 16. Omnes vie hominum patent oculis eius.

Respondeo Dicendum q deus cognoscit singularia. Omnes enim perfectiones in creaturis inuente, in deo ꝓexistunt secundum alticrem modum: vt ex dictis patet[c]. Cognoscere autem singularia pertinet ad perfectionem nostram. Unde necesse est quod deus singularia cognoscat. Nam z ꝓbs propinconuenientis habet: quod aliquid cognoscatur a nobis quod non cognoscatur a deo. Unde contra emped. arguitin. i. de anima. z in. 3. meta. quod accideret deum esse insipientissimum: si discordiam ignoraret. Sed perfectiones que in inferioribus diuinuntur in deo simpliciter z vnite existunt[c]. Unde licet nos per aliam potentiã cognoscamus vlia z immaterialia: z per aliam singularia z materialia: deus tamen per suuz simplicem intellectum vtraq cognoscit. Sed qualiter hoc esse possit: quidam manifestare volentes dixerunt: quod deus cognoscit singularia ꝙ causas vniuersales[c]. Nam nihil est in aliquo singularium: quod non ex aliqua causa oriatur vniuersali. Et ponunt exemplum. Sicut si aliquis astrologus cognosceret omnes motus vles celi: posset prenunciare omnes eclypses futuras. Sed istud non sufficit: quia singularia ex causis vniuersalibus fortiuntur quasdaz formas z virtutes: que quantuncunq adinuicem coniungantur non inducuntur: nisi per materiam individualem. Unde qui cognosceret socratem per hoc quod est albus: vel sofronisci filius: vel quicquid aliud sic dicatur: non cognosceret ipsum inquantum est hic homo. Unde secundum modum predictum deus non cognosceret singularia in sua singularitate. Alii vero dixerunt: quod deus cognoscit singularia applicando causas vniuersales ad particulares effectus. Sed hoc nihil est: quia nullus potest applicare aliquid ad aliquid: nisi illud ꝓcognoscat. Unde dicta applicatio non potest esse ratio cognoscendi particularia: sed cognitionem singularium ꝓsupponit. Et ideo aliter dicendum est: q cum deus sit causa rerum per suam scientiam: vt dictum est[c]: inantum se extendit scientia dei: inquantum se extendit eius causalitas[c]. Unde cum virtus actiua dei se extendat non solum ad formas quibus accipiuntur ratio vniuersalis: sed etiam vsque ad materiam (vt infra ostendetur[c]) necesse est quod scientia dei vsque ad singularia se extendat: que per materiam individuantur. Cum enim sciat alia a se per essentiam suã: inquantum est similitudo rerum: vel vt principium actiuum earum: necesse est q essentia sua sit principium sufficiens cognoscendi omnia: que per ipsum fiunt non solũ

in vniuersali: sed etiam in singulari. Et esset simile de scientia artificis si esset productiua totius rei: z non fome tantum.

Ad primum Ergo dicendum, quod intellect⁹ noster speciem intelligibilem abstrahit a principijs indiuiduantibus. Unde species intelligibilis nostri intellectus non potest esse similitudo principiorum indiuidualium[c]. Et propter hoc intellectus noster singularia non cognoscit[c]. Sed species intelligibilis diuini intellectus, que est dei essentia, non est immaterialis per abstractionem: sed per seipsam: principium existens omnium principiorum: que intrant rei compositionem: siue sint principia specifica siue principia indiuidui. Unde per eam deus cognoscit non solum vniuersalia: sed etiam singularia. ¶ Ad secundum dicendum, quod quamuis species intellectus diuini secundum esse suum non habeat conditiones materiales: sicut species recepte in imaginatione z sensu: tñ vrtute se extendit ad immãlia z mãlia, vt dictũ est[c]. ¶ Ad tertium dicendum, q materia licet recedat a dei similitudine ꝑm suam potẽtialitatem: tamen inquantum vel sic esse habet similitudinem quãdam retinet diuini esse.

¶ Utrum deus possit cognoscere infinita. Articulus duodecimus.

Ad duodecimũ Sic ꝓceditur. Uidetur q deus non possit cognoscere infinita. Infinitum enim secũdum qõd est infinitum est ignotum: quia infinitum est, cuius quãtitatem accipientibus semper est aliquid extra assumere. vt dicitur in tertio physico. Augustinus etiam dicit. 12. de ciuitate dei: qõd quicquid scientia comprehẽditur scientis comprehẽsione finitur. Sed infinita non possunt finiri. Ergo non possunt scientia dei comprehendi. ¶ Si dicatur quod ea que in se sunt infinita: scientie dei finita sunt. Contra. Ratio infiniti est: qõd sit imperträsibile: z finiti qõd sit pertrãsibile, vt dicitur in tertio physicorum. Sed infinitum non potest transiri: nec a finito nec ab infinito, vt probatur in sexto physicorum: Ergo infinitum non potest esse finitum finito: neq etiam infinito. Et ita infinita non sunt finita scientie dei: que est infinita. ¶ Preterea. Scientia dei est mensura scitorum. Sed contra rationem infiniti est qõd sit mensuratum. Ergo infinita non possunt sciri a deo.

Sed contra Est ꝙd dicit Augustinus duodecimo de ciuitate dei: Quamuis infinitorũ numerorum nullus sit numerus: non tamẽ incomprehensibilis ei: cuius scientie non est numerus.

Respondeo Dicendum quod (cum Deus sciat non solum ea que sunt actu: sed etiam ea que sunt in potentia: vel sua vel creature: vt ostensum est[c]: hec autem constat esse infinita necesse est dicere; q deus sciat infinita. Et licet scientia visionis: que est rãtum eoꝛ que sunt vel erũt, vel fuerũt: non sit infinitorum: vt quidam dicunt: cum nõ ponamus mũdum ab eterno fuisse: nec generationem et motum in eternum mensura: vt indiuidua[c] 424. 432. 91 3.q.1.ar. 3. Et 1.dis. 39.q.1.ã. Et ñi.q. 2.ar.9.q ar.5.4.m Et.1.ℙ.c. 69.271. Et opus. 3.c.135. 88

las: ergo non cognosceret singularia in sua singularitate: cuius oppositũ ꝓbatur ex ꝓbaꝫ. Totus aggregatum qõ ẽ in singulari ex causis vlibꝫ vt sic: nõ sufficit ad constituendũ singulare: ergo. Assumptũ ꝓbaꝫ z manifestatur. Probat: qz dẽptra mã signata seu ꝓ indiuiduatiõis qcdd illud sit: cũ vle nõ esse constet: nunq ꝓtinet singulare. Manifestatur vero in hoc homine exẽplariter.

¶ Scõa vero opinio stat in b. De⁹ cognoscit singularia applicando vlia ad ꝓticularia. Contra applicatio non est nisi ad precognitũ. g applicatio vlis ad particulare ꝓsupponit cognitionẽ singularis ñ fac

¶ Determinatio aũt est. Deus cognoscit singularia per essentiã suam. Probatur quo ad primã partẽ sic. Sciẽtia dei est cã rerum ergo se extendit ad omnia ad que se extẽdit eius causalitas. ergo ad singularia. Antecedens cũ primã ꝓa est notus. Scõa ꝓbatur. qz de⁹ est causa non solũ formarum sed materie indiuidatis. Quo ad secũdam partẽ sic. Deus scit alia a se per essentiam suam vt similitudo seu actiũ principium est eoꝛ. ergo essentia sua est sufficiens principium cognoscendi omnia q ꝓ ipsum fiunt etiam in singlari. ergo cognoscit singularia ꝙ sua essentia tã. Ans ꝓ ex dictis ꝓbatur. Primo ex terminis. z ꝓbone prime partis p3. Ultimo declarat tota rõ exẽplo scientie artificis si singam⁹ ꝙ sit cã forme z materie artificiati.

¶ Aduertẽdum: q tota de terminatio hui⁹ lre supponit deũ esse cãs primam materie ꝓme: de quo q⁹ inferi⁹ erit specialis q̃stio: suppenatur nũc. hoc em ꝓcesso reliqua clara sunt z indubitata.

¶ In rñionib⁹ ad argumẽta multa dicta sunt: sed nõ hic, sed inferius in locis propꝫs patebunt.

¶ Sup articulũ. 12. Iuxta clarus.

¶ In corpore tria. Primo re spondet q̃sito absolute. Scõo ꝓbatur de sciẽtia visionis. Tertio assignat causam virtutis coclusionis.

1.dis. 36. 3.q.1.ar. 3. 1.dis. 39.q.1.ã. 1.dis. 35.q.1. ar.1. 1.dis. 40.q.1. ar.1. 1.dis. 39.q.1. ar.1. 1.dis. 41.q.1. ar.1. 1.dis. 43.q.1. ar.1. 1.dis. 44.q.1. ar.1. 1.dis. 45.q.1. ar.1. 1.dis. 46.q.1. ar.1. 1.dis. 47.q.1. ar.1. 1.dis. 48.q.1. ar.1. 1.dis. 49.q.1. ar.1. 1.dis. 50.q.1. ar.1. 1.dis. 51.q.1. ar.1. 1.dis. 52.q.1. ar.1. 1.dis. 53.q.1. ar.1. 1.dis. 54.q.1. ar.1. 1.dis. 55.q.1. ar.1. 1.dis. 56.q.1. ar.1. 1.dis. 57.q.1. ar.1. 1.dis. 58.q.1. ar.1. 1.dis. 59.q.1. ar.1. 1.dis. 60.q.1. ar.1. 1.dis. 61.q.1. ar.1. 1.dis. 62.q.1. ar.1. 1.dis. 63.q.1. ar.1. 1.dis. 64.q.1. ar.1. 1.dis. 65.q.1. ar.1. 1.dis. 66.q.1. ar.1. 1.dis. 67.q.1. ar.1. 1.dis. 68.q.1. ar.1. 1.dis. 69.q.1. ar.1. 1.dis. 70.q.1. ar.1. 1.dis. 71.q.1. ar.1. 1.dis. 72.q.1. ar.1. 1.dis. 73.q.1. ar.1. 1.dis. 74.q.1. ar.1. 1.dis. 75.q.1. ar.1. 1.dis. 76.q.1. ar.1. 1.dis. 77.q.1. ar.1. 1.dis. 78.q.1. ar.1. 1.dis. 79.q.1. ar.1. 1.dis. 80.q.1. ar.1. 1.dis. 81.q.1. ar.1. 1.dis. 82.q.1. ar.1. 1.dis. 83.q.1. ar.1. 1.dis. 84.q.1. ar.1. 1.dis. 85.q.1. ar.1. 1.dis. 86.q.1. ar.1. 1.dis. 87.q.1. ar.1. 1.dis. 88.q.1. ar.1. 1.dis. 89.q.1. ar.1. 1.dis. 90.q.1. ar.1. 1.dis. 91.q.1. ar.1. 1.dis. 92.q.1. ar.1. 1.dis. 93.q.1. ar.1. 1.dis. 94.q.1. ar.1. 1.dis. 95.q.1. ar.1. 1.dis. 96.q.1. ar.1. 1.dis. 97.q.1. ar.1. 1.dis. 98.q.1. ar.1. 1.dis. 99.q.1. ar.1. 1.dis. 100.q.1. ar.1. 1.dis. 101.q.1. ar.1. 1.dis. 102.q.1. ar.1. 1.dis. 103.q.1. ar.1. 1.dis. 104.q.1. ar.1. 1.dis. 105.q.1. ar.1. 1.dis. 106.q.1. ar.1. 1.dis. 107.q.1. ar.1. 1.dis. 108.q.1. ar.1. 1.dis. 109.q.1. ar.1. 1.dis. 110.q.1. ar.1. 1.dis. 111.q.1. ar.1. 1.dis. 112.q.1. ar.1. 1.dis. 113.q.1. ar.1. 1.dis. 114.q.1. ar.1. 1.dis. 115.q.1. ar.1. 1.dis. 116.q.1. ar.1. 1.dis. 117.q.1. ar.1. 1.dis. 118.q.1. ar.1. 1.dis. 119.q.1. ar.1. 1.dis. 120.q.1. ar.1. 1.dis. 121.q.1. ar.1. 1.dis. 122.q.1. ar.1. 1.dis. 123.q.1. ar.1. 1.dis. 124.q.1. ar.1. 1.dis. 125.q.1. ar.1. 1.dis. 126.q.1. ar.1. 1.dis. 127.q.1. ar.1. 1.dis. 128.q.1. ar.1. 1.dis. 129.q.1. ar.1. 1.dis. 130.q.1. ar.1. 1.dis. 131.q.1. ar.1. 1.dis. 132.q.1. ar.1. 1.dis. 133.q.1. ar.1. 1.dis. 134.q.1. ar.1. 1.dis. 135.q.1. ar.1. 1.dis. 136.q.1. ar.1. 1.dis. 137.q.1. ar.1. 1.dis. 138.q.1. ar.1. 1.dis. 139.q.1. ar.1. 1.dis. 140.q.1. ar.1. 1.dis. 141.q.1. ar.1. 1.dis. 142.q.1. ar.1. 1.dis. 143.q.1. ar.1. 1.dis. 144.q.1. ar.1. 1.dis. 145.q.1. ar.1. 1.dis. 146.q.1. ar.1. 1.dis. 147.q.1. ar.1. 1.dis. 148.q.1. ar.1. 1.dis. 149.q.1. ar.1. 1.dis. 150.q.1. ar.1. 1.dis. 151.q.1. ar.1. 1.dis. 152.q.1. ar.1. 1.dis. 153.q.1. ar.1. 1.dis. 154.q.1. ar.1. 1.dis. 155.q.1. ar.1. 1.dis. 156.q.1. ar.1. 1.dis. 157.q.1. ar.1. 1.dis. 158.q.1. ar.1. 1.dis. 159.q.1. ar.1. 1.dis. 160.q.1. ar.1. 1.dis. 161.q.1. ar.1. 1.dis. 162.q.1. ar.1. 1.dis. 163.q.1. ar.1. 1.dis. 164.q.1. ar.1. 1.dis. 165.q.1. ar.1. 1.dis. 166.q.1. ar.1. 1.dis. 167.q.1. ar.1. 1.dis. 168.q.1. ar.1. 1.dis. 169.q.1. ar.1. 1.dis. 170.q.1. ar.1. 1.dis. 171.q.1. ar.1. 1.dis. 172.q.1. ar.1. 1.dis. 173.q.1. ar.1. 1.dis. 174.q.1. ar.1. 1.dis. 175.q.1. ar.1. 1.dis. 176.q.1. ar.1. 1.dis. 177.q.1. ar.1. 1.dis. 178.q.1. ar.1. 1.dis. 179.q.1. ar.1. 1.dis. 180.q.1. ar.1. 1.dis. 181.q.1. ar.1. 1.dis. 182.q.1. ar.1. 1.dis. 183.q.1. ar.1. 1.dis. 184.q.1. ar.1. 1.dis. 185.q.1. ar.1. 1.dis. 186.q.1. ar.1. 1.dis. 187.q.1. ar.1. 1.dis. 188.q.1. ar.1. 1.dis. 189.q.1. ar.1. 1.dis. 190.q.1. ar.1. 1.dis. 191.q.1. ar.1. 1.dis. 192.q.1. ar.1. 1.dis. 193.q.1. ar.1. 1.dis. 194.q.1. ar.1. 1.dis. 195.q.1. ar.1. 1.dis. 196.q.1. ar.1. 1.dis. 197.q.1. ar.1. 1.dis. 198.q.1. ar.1. 1.dis. 199.q.1. ar.1. 1.dis. 200.q.1. ar.1. 1.dis. 201.q.1. ar.1. 1.dis. 202.q.1. ar.1. 1.dis. 203.q.1. ar.1. 1.dis. 204.q.1. ar.1. 1.dis. 205.q.1. ar.1. 1.dis. 206.q.1. ar.1. 1.dis. 207.q.1. ar.1. 1.dis. 208.q.1. ar.1. 1.dis. 209.q.1. ar.1. 1.dis. 210.q.1. ar.1. 1.dis. 211.q.1. ar.1. 1.dis. 212.q.1. ar.1. 1.dis. 213.q.1. ar.1. 1.dis. 214.q.1. ar.1. 1.dis. 215.q.1. ar.1. 1.dis. 216.q.1. ar.1. 1.dis. 217.q.1. ar.1. 1.dis. 218.q.1. ar.1. 1.dis. 219.q.1. ar.1. 1.dis. 220.q.1. ar.1. 1.dis. 221.q.1. ar.1. 1.dis. 222.q.1. ar.1. 1.dis. 223.q.1. ar.1. 1.dis. 224.q.1. ar.1. 1.dis. 225.q.1. ar.1. 1.dis. 226.q.1. ar.1. 1.dis. 227.q.1. ar.1. 1.dis. 228.q.1. ar.1. 1.dis. 229.q.1. ar.1. 1.dis. 230.q.1. ar.1. 1.dis. 231.q.1. ar.1. 1.dis. 232.q.1. ar.1. 1.dis. 233.q.1. ar.1. 1.dis. 234.q.1. ar.1. 1.dis. 235.q.1. ar.1. 1.dis. 236.q.1. ar.1. 1.dis. 237.q.1. ar.1. 1.dis. 238.q.1. ar.1. 1.dis. 239.q.1. ar.1. 1.dis. 240.q.1. ar.1. 1.dis. 241.q.1. ar.1. 1.dis. 242.q.1. ar.1. 1.dis. 243.q.1. ar.1. 1.dis. 244.q.1. ar.1. 1.dis. 245.q.1. ar.1. 1.dis. 246.q.1. ar.1. 1.dis. 247.q.1. ar.1. 1.dis. 248.q.1. ar.1. 1.dis. 249.q.1. ar.1. 1.dis. 250.q.1. ar.1. 1.dis. 251.q.1. ar.1. 1.dis. 252.q.1. ar.1. 1.dis. 253.q.1. ar.1. 1.dis. 254.q.1. ar.1. 1.dis. 255.q.1. ar.1. 1.dis. 256.q.1. ar.1. 1.dis. 257.q.1. ar.1. 1.dis. 258.q.1. ar.1. 1.dis. 259.q.1. ar.1. 1.dis. 260.q.1. ar.1. 1.dis. 261.q.1. ar.1. 1.dis. 262.q.1. ar.1. 1.dis. 263.q.1. ar.1. 1.dis. 264.q.1. ar.1. 1.dis. 265.q.1. ar.1. 1.dis. 266.q.1. ar.1. 1.dis. 267.q.1. ar.1. 1.dis. 268.q.1. ar.1. 1.dis. 269.q.1. ar.1. 1.dis. 270.q.1. ar.1. 1.dis. 271.q.1. ar.1. 1.dis. 272.q.1. ar.1. 1.dis. 273.q.1. ar.1. 1.dis. 274.q.1. ar.1. 1.dis. 275.q.1. ar.1. 1.dis. 276.q.1. ar.1. 1.dis. 277.q.1. ar.1. 1.dis. 278.q.1. ar.1. 1.dis. 279.q.1. ar.1. 1.dis. 280.q.1. ar.1. 1.dis. 281.q.1. ar.1. 1.dis. 282.q.1. ar.1. 1.dis. 283.q.1. ar.1. 1.dis. 284.q.1. ar.1. 1.dis. 285.q.1. ar.1. 1.dis. 286.q.1. ar.1. 1.dis. 287.q.1. ar.1. 1.dis. 288.q.1. ar.1. 1.dis. 289.q.1. ar.1. 1.dis. 290.q.1. ar.1. 1.dis. 291.q.1. ar.1. 1.dis. 292.q.1. ar.1. 1.dis. 293.q.1. ar.1. 1.dis. 294.q.1. ar.1. 1.dis. 295.q.1. ar.1. 1.dis. 296.q.1. ar.1. 1.dis. 297.q.1. ar.1. 1.dis. 298.q.1. ar.1. 1.dis. 299.q.1. ar.1. 1.dis. 300.q.1. ar.1. 1.dis. 301.q.1. ar.1. 1.dis. 302.q.1. ar.1. 1.dis. 303.q.1. ar.1. 1.dis. 304.q.1. ar.1. 1.dis. 305.q.1. ar.1. 1.dis. 306.q.1. ar.1. 1.dis. 307.q.1. ar.1. 1.dis. 308.q.1. ar.1. 1.dis. 309.q.1. ar.1. 1.dis. 310.q.1. ar.1. 1.dis. 311.q.1. ar.1. 1.dis. 312.q.1. ar.1. 1.dis. 313.q.1. ar.1. 1.dis. 314.q.1. ar.1. 1.dis. 315.q.1. ar.1. 1.dis. 316.q.1. ar.1. 1.dis. 317.q.1. ar.1. 1.dis. 318.q.1. ar.1. 1.dis. 319.q.1. ar.1. 1.dis. 320.q.1. ar.1. 1.dis. 321.q.1. ar.1. 1.dis. 322.q.1. ar.1. 1.dis. 323.q.1. ar.1. 1.dis. 324.q.1. ar.1. 1.dis. 325.q.1. ar.1. 1.dis. 326.q.1. ar.1. 1.dis. 327.q.1. ar.1. 1.dis. 328.q.1. ar.1. 1.dis. 329.q.1. ar.1. 1.dis. 330.q.1. ar.1. 1.dis. 331.q.1. ar.1. 1.dis. 332.q.1. ar.1. 1.dis. 333.q.1. ar.1. 1.dis. 334.q.1. ar.1. 1.dis. 335.q.1. ar.1. 1.dis. 336.q.1. ar.1. 1.dis. 337.q.1. ar.1. 1.dis. 338.q.1. ar.1. 1.dis. 339.q.1. ar.1. 1.dis. 340.q.1. ar.1. 1.dis. 341.q.1. ar.1. 1.dis. 342.q.1. ar.1. 1.dis. 343.q.1. ar.1. 1.dis. 344.q.1. ar.1. 1.dis. 345.q.1. ar.1. 1.dis. 346.q.1. ar.1. 1.dis. 347.q.1. ar.1. 1.dis. 348.q.1. ar.1. 1.dis. 349.q.1. ar.1. 1.dis. 350.q.1. ar.1. 1.dis. 351.q.1. ar.1. 1.dis. 352.q.1. ar.1. 1.dis. 353.q.1. ar.1. 1.dis. 354.q.1. ar.1. 1.dis. 355.q.1. ar.1. 1.dis. 356.q.1. ar.1. 1.dis. 357.q.1. ar.1. 1.dis. 358.q.1. ar.1. 1.dis. 359.q.1. ar.1. 1.dis. 360.q.1. ar.1. 1.dis. 361.q.1. ar.1. 1.dis. 362.q.1. ar.1. 1.dis. 363.q.1. ar.1. 1.dis. 364.q.1. ar.1. 1.dis. 365.q.1. ar.1. 1.dis. 366.q.1. ar.1. 1.dis. 367.q.1. ar.1. 1.dis. 368.q.1. ar.1. 1.dis. 369.q.1. ar.1. 1.dis. 370.q.1. ar.1. 1.dis. 371.q.1. ar.1. 1.dis. 372.q.1. ar.1. 1.dis. 373.q.1. ar.1. 1.dis. 374.q.1. ar.1. 1.dis. 375.q.1. ar.1. 1.dis. 376.q.1. ar.1. 1.dis. 377.q.1. ar.1. 1.dis. 378.q.1. ar.1. 1.dis. 379.q.1. ar.1. 1.dis. 380.q.1. ar.1. 1.dis. 381.q.1. ar.1. 1.dis. 382.q.1. ar.1. 1.dis. 383.q.1. ar.1. 1.dis. 384.q.1. ar.1. 1.dis. 385.q.1. ar.1. 1.dis. 386.q.1. ar.1. 1.dis. 387.q.1. ar.1. 1.dis. 388.q.1. ar.1. 1.dis. 389.q.1. ar.1. 1.dis. 390.q.1. ar.1. 1.dis. 391.q.1. ar.1. 1.dis. 392.q.1. ar.1. 1.dis. 393.q.1. ar.1. 1.dis. 394.q.1. ar.1. 1.dis. 395.q.1. ar.1. 1.dis. 396.q.1. ar.1. 1.dis. 397.q.1. ar.1. 1.dis. 398.q.1. ar.1. 1.dis. 399.q.1. ar.1. 1.dis. 400.q.1. ar.1. 1.dis. 401.q.1. ar.1. 1.dis. 402.q.1. ar.1. 1.dis. 403.q.1. ar.1. 1.dis. 404.q.1. ar.1. 1.dis. 405.q.1. ar.1. 1.dis. 406.q.1. ar.1. 1.dis. 407.q.1. ar.1. 1.dis. 408.q.1. ar.1. 1.dis. 409.q.1. ar.1. 1.dis. 410.q.1. ar.1. 1.dis. 411.q.1. ar.1. 1.dis. 412.q.1. ar.1. 1.dis. 413.q.1. ar.1. 1.dis. 414.q.1. ar.1. 1.dis. 415.q.1. ar.1. 1.dis. 416.q.1. ar.1. 1.dis. 417.q.1. ar.1. 1.dis. 418.q.1. ar.1. 1.dis. 419.q.1. ar.1. 1.dis. 420.q.1. ar.1. 1.dis. 421.q.1. ar.1. 1.dis. 422.q.1. ar.1. 1.dis. 423.q.1. ar.1. 1.dis. 424.q.1. ar.1. 1.dis. 425.q.1. ar.1. 1.dis. 426.q.1. ar.1. 1.dis. 427.q.1. ar.1. 1.dis. 428.q.1. ar.1. 1.dis. 429.q.1. ar.1. 1.dis. 430.q.1. ar.1. 1.dis. 431.q.1. ar.1. 1.dis. 432.q.1. ar.1. 1.dis. 433.q.1. ar.1. 1.dis. 434.q.1. ar.1. 1.dis. 435.q.1. ar.1. 1.dis. 436.q.1. ar.1. 1.dis. 437.q.1. ar.1. 1.dis. 438.q.1. ar.1. 1.dis. 439.q.1. ar.1. 1.dis. 440.q.1. ar.1. 1.dis. 441.q.

¶Quo ad primum cõclusio respõsiua de scientia absolute est. Deus scit infinita. Probatur. deus scit omnia in actu: ⁊ omnia que sunt in potẽtia tam sua q̃ creature. ergo scit infinita. Patet sequela. omnia ista constat esse infinita.

¶Quo ad secundum. an scientia visionis sit infinitorum: duo dicit. Primo refertur opinio negatiua: cum eius motiuo: generatio nec est eterna a parte ante nec a parte post. ergo que sunt erunt ⁊ fuerunt sunt finita. ergo scientia visionis non est infinitorum. Secundo confutatur motiuũ: ⁊ probatur conclusio affirmatiua. Cogitationes ⁊ affectiones creature rõnalis multiplicabuntur eterno a parte post: ergo sciẽtia visionis est infinitorum. Et sic opinio prima non lustrauit omnem generationẽ sed eam tantum que ex celi motu pendet. ⁊ ideo errauit.

¶Quo ad tertium assignatur ppter qd deus nouit infinita absolute ⁊ scientia visionis sic. cognitio se extendit ẽm extensionem forme que est cognitionis principiũ.
90. ergo cognitio dei est ẽm extensionez essentie sue. ergo extendit se ad infinita etiã ẽm quod sunt abinuicez distincta. Et sic simul probatur quia/⁊ propter quid q̃siti. Antecedens probatur inductiue: inchoãdo a cognitione et specie sensibili ⁊ procedendo per intellectionez ⁊ speciẽ intelligibilez nostram. in sensu species se extendit ad vnum numero tantũ ⁊ sic sensatio. in intellectu nostro species ad vnum formaliter in quo communicãt infinita in potentia. ⁊ similiter intellectio nostra se extẽdit. Prima consequẽtia pro-
86. batur: quia essentia dei est forma p quaz intellectus diuinus intelligit. Secunda vero: q2 essentia dei extendit se in representando ad omnia que sunt ⁊ esse possunt: nõ solũ quo ad principia cõmunia: sed propria cuiusq3: vt iam dictum est.

dua in infinitum multiplicentur. Tamen si diligentius considerentur: necesse est dicere quod deus etiam scientia visionis sciat infinita. Quia deus scit etiam cogitatiões: ⁊ affectiones cordium: que in infinitũ multiplicabuntur creaturis rationalibus permanẽtibus absq3 fine. Hoc autem ideo est: quia cognitio cuiuslibet cognoscentis se extendit secũdum modum forme: que est principium cognitionis. Species enim sensibilis. que est in sensu: est similitudo solũ vnius indiuidui. Unde per eam solum indiuiduũ cognosci potest. Species autem intelligibilis intellectus nostri est similitudo rei quantum ad naturam speciei: que est participabilis a particularibus infinitis. Unde intellectus noster per speciem intelligibilẽ hominis cognoscit quodammodo homines etiam infinitos. sed tamen non inquantum distinguũtur abinuicem: sed secundũ quod cõmunicãt in natura speciei. propter hoc quod species intelligibilis intellectus nostri nõ est similitudo hominum quantuz ad principia indiuidualia: sed solum quantum ad principia speciei. Essentia autem diuina per quã intellectus diuinus intelligit: est similitudo sufficiens omnium que sunt vel esse possunt: nõ solum quãtum ad principia cõmunia, sed etiam quantum ad principia propria vniuscuiusq3. vt ostensum est[c]. Unde sequitur quod scientia dei se extẽdat ad infinita: etiam secũdum quod sunt abinuicem distincta.

Ad primũ Ergo dicendum, q2 infiniti ratio congruit q̃titati secundum philosophum in .i. physi. De ratione autem quantitatis est ordo partium. Cognoscere ergo infinitum secundũ modum infiniti. est cognoscere partez post partem. Et sic nullo modo cõtingit cognosci infinitum. Quia quantacunq3 quãtitas partiuz accipiatur semper remanet aliquid extra accipientem. Deus autem non sic cognoscit infinitum vel infinita: quasi enumerando partem post partem: cum cognoscat omnia simul, non successiue: vt supra dictuz est[c]. Unde nihil prohibet ipsum cognoscere infinita.

¶Ad secundum dicendum, quod trãsitio importat quandam successionem in partibus. Et inde est: quod infinitum trãsiri non potest: neq3 a finito, neq3 ab infinito. Sz ad rationem comprehensionis sufficit adequatio: quia id comprehendi dicitur: cuius nihil est extra comprehendentem. Unde non est contra rationem infiniti: quod comprehẽdatur ab infinito. Et sic quod in se est infinitum potest dici finitum scientie dei tanquam comprehensum: non tamen tanquaz pertransibile.

¶Ad tertium dicendum, quod sciẽtia dei est mensura rerum non quantitatiua: qua quidem mensura carent infinita: sed qua mensurat essentiam ⁊ veritatem rei. Unumquodq3 enim intantum habet de veritate sue nature: inquantum imitatur dei sciam: sicut artificiatum inquãtũ concordat arti. Dato autẽ quod essent aliqua infinita actu ẽm numerum: puta infiniti homines: vel secundũ quãtitatem cõtinuam: vt si esset aer infinitus (vt quidaz antiqui dixerunt) tamẽ manifestum est quod haberẽt esse determinatum ⁊ finitum[c]: q2 esse eorum esset limitatuz ad aliquas determinatas naturas. Unde mensurabilia essent ẽm scientiam dei. 37.

¶Utrum scientia dei sit futurorum contingentium. Arti. 13.

AD decimũ tertiuz sic procedit. Uidet q2 scia dei nõ sit futuroz contigentiũ. A cã. n. necessaria procedit effectus necessarius. Sed scia dei est cã scitorũ. vt supra dictum est.[c] Cum ergo ipsa sit necessaria sequit scita ei9 esse necessaria. Nõ ergo scia dei ẽ cõtingentiũ. ¶P. Ois cõditionalis vere cu9 ãns est necessaria absolute: cõns est necessarium absolute. Sic. n. se habet ãns ad cõns: sicut principia ad cõclusionẽ. Ex principijs autẽ necessarijs nõ sequitur cõclusio nisi necessaria. vt in. i. poste. probat. Sz hec est quedam cõditiõalis vera. si deus sciuit hoc futurũ esse, hoc erit: q2 scia dei nõ est nisi verorũ. Huius aũt cõditionalis ãns est necessarium absolute: tũ q2 est eternum: tuz q2 signatur vt p̃teritum. Ergo ⁊ cõns est necessariũ absolute. Igitur qcq̃d scitur a deo est necessarium. Et sic scia dei non est contingentium.

¶P. Omne scitum a deo necesse est esse: quia etiam oẽ scitũ a nobis necesse est esse: cũ tamẽ scia dei certior sit q̃ scia nostra. Sz nullũ contingens futurũ necesse est esse. Ergo nullum contingens futurum est scitum a deo.

Sed cõtra Est: q2 dr in ps. Qui finxit sigillatim cor. eorum, qui intelligit oia opera eorum. s. hominum. Sed opera hominũ sunt contingentia: vt pote ly. ar. sublata. Ergo de9 scit futura contingẽtia.

Respondeo Dicendum, q2 cum

¶Sup articulũ. 13

Titulus clarus tã quo ad ly futura q̃ quo ad ly contingentia.

¶In corpore quattuor. Primo respondet q2 sic. Secundo quomodo: ex parte cogniti ibi. Ad cuius euidentiam. Tertio quomodo: ⁊ quare ex parte cognoscẽtis ibi. Et licet. Quarto ponitur quoddam corre[m]. ibi. vnde manifestum est.

¶Quo ad primum conclusio respõsiua quesito affirmatiue est. Deus cognoscit futura contingentia. Probatur. Deus scit omnia non soluz que sunt actu: sed que sunt in potentia sua ⁊ creature. ergo scit futura contingentia. Antecedens patet ex dictis consequentia probatur: q2 quedaz horum sunt contingentia futura nobis. Aduerte q2 ista additio. s. nobis: nõ ponitur vt limitatio/aut conditio diminuens rationem futuri: sed vt declaratio. hec enim sunt futura simpliciter: quia sunt secundum seipsa futura: ⁊ non tantum quo ad nos. Sed declarantur futura simpliciter: per futura nobis: quia sunt futura ẽm illam mensuram duratiõis qua nos mensuramur: scilicet secundum tempus: ⁊ non ẽm eternitatem: vt infra patebit.

¶Quo ad secundum ponuntur duo modi/quibus contingentia futura subduntur diuine cognitioni differenter tamen. Et sic ponitur hec cõclusio. contingentia futura cognoscuntur a deo prout sunt actu in seipsis: et prout sunt in causis suis: sed primo modo certe. Secundo modo vero inquantũ cognoscibilia sũt. Probatur ⁊ declaratur. distinguendo cõtingentia futura secundum duplicez statum. s. in actu: ⁊ in potentia causarum. et ponendo differẽtias tres inter hos stat9. Prima est quo ad differentiam temporis: q2 vt in actu: habet rationem presentis: vt in potẽtia: futuri. Secunda quo ad cõtingentiam: quia vt in actu: habet rationem determinati ad vnum: vt in potẽtia: contingẽtis ad vtrãq3 partẽ. Tertia quo ad cognitionem: q2 vt in actu: potest subdi certe cognitiõi. vt patet. de visiõe corporali: vt in potẽtia nõ nisi coniecture ⁊c. Ex his enim manifeste sequitur intentum.

¶Aduerte hic: quod aliud est loqui de natura contingentie: et aliud est loqui de statu contingentie. Cuz enim contingẽtia sit differentia entiũ nõ accidentalis sed substantialis: quoniam vnumquodq3 secundum propriam naturam in seipso est ens contingens vel necessariũ ⁊c. ⁊ natura rei nõ varietur: sed sit eadẽ in actu ⁊ in potentia: oportet q2 res cõtingẽs siue: sit in actu ⁊ presens/siue in potentia ⁊ futura semp sit nature cõtingẽtis. Ac per hoc differẽtia posita in litera: inter cõtingens in actu et in potẽtia p̃sens ⁊ futurũ. nõ est differẽtia nature: quasi aliã naturam habeat sic et aliã sic: sed est differẽtia status eiusdẽ nature. Potest em̃ vna eadem natura: sua rõne salua: diuersos habere status in actu ⁊ in potentia: p̃sentis ⁊ futuri ⁊c. Stat9 em̃ actualitatis est status determinati ad alteraz partẽ cõtradictionis. status vero in causa ad vtrãlibet: est status indeterminationis. Constat autem quod cõtingentia se tz ex parte indeterminationis. Necessitas autem ex parte determinationis. Et ideo res contingens vt futura ⁊ in potentia dicitur habere rationem contingentis quo ad statum: vt presens autẽ in actu dicitur habere rationem necessarij quo ad statum. Rursus res quantũcunq3 cõtingens: ex statu presentie contrahit quendã necessitatis modum ex suppositiõe status: ad ipsam sub tali statu pertingentẽ: vt p3 ex primo perihermenias: q2 vnumquodq3 quod est quando est necessario est. Res autẽ vt futura seu in potentia: cum non sit talem necessitatis modum nõ cõtrahit: sed contingens ⁊ in statu cõtingente absq3 tali necessitate relinquit. Et propterea in litera dicit: q2 contingens vt presens põt subdi infallibiliter ⁊ certe scie. Et in calce r̃nsionis ad scõm dicitur: q2 vt sic est necessariũ.

supra ostensum sit[c]: quod deus sciat omnia non solum que actu sunt, sed etiam que sũt in potentia sua vel creature: horum autem quedam sunt contingentia nobis futura: sequitur quod deus contingentia futura cognoscat. ¶Ad cuius euidentiam considerandum est quod contingens aliquod dupliciter potest considerari[c]. Uno modo in seipso: secundum quod iam in actu est. Et sic non consideratur vt futurum sed vt presens: neque ad vtrumlibet contingens: sed vt determinatum ad vnum. Et propter hoc sic infallibiliter subdi potest certe cognitioni: vt pote sensui visus: sicut cum video sortem sedere. Alio modo potest considerari cõtingens, vt est in sua causa. Et sic consideratur: vt futurum ⁊ vt cõtingẽs: nõdum determinatum ad vnum: quia causa contingẽs se h3 ad opposita. Et sic cõtingẽs nõ subditur per certitudinẽ alicui cognitiõi. Unde quicũq3 cognoscit effectum cõtingẽtem in causa sua tãtum: nõ h3 de eo nisi coniecturalẽ cognitionẽ. De9 aũt cognoscit oia cõtingentia: non solum prout sunt in suis causis: sed etiã prout vnũquodq3 eorum est actu in seipso[c]. Et licet contingẽtia fiant in actu successiue: non tamen deus successiue cognoscit contingentia, prout

¶Quo ad tertiũ primo ponit modus/quo de9 hec nouit. s. simul. Et q̃m ex eadem radice pẽdet ratio quare deus hec cognoscat: iõ in lr̃a ꝓposito modo simultatis ex eius cã: propter ẽt quid quesite ꝯclusiõis ostendit. Propterea formato cõclusionem cõtinentem etiam modũ ⁊ causam/⁊ ponatur hec cõclusio/deus cognoscit omnia futura cõtingentia secũdũ statũ quo actu sunt/ab eterno simul. Probat/eternitas tota simul existens ambit totũ tempus: ⁊ dei cognitio mẽsuratur eternitate/ergo ⁊ simul q̃ successiue fiunt nouit: ⁊ oia que sunt in tẽpore sũt presentia deo ab eterno: non solum quia rationes eorũ h3 pre-
88. sentes apud se: sed q2 eius intuitus ab eterno fertur supra oia vt sunt in sua presentialitate/ergo contingẽ-
435. tia etiam inquantuz ẽm suam presentialitatem subduntur diuino conspectui infallibiliter cognoscũtur a deo. Antecedẽs quo ad secundam partem probatur: quia esse dei mensuratur eternitate.

¶Quo ad 4m. Corm est quod ex his patet/quod hec duo stant simul. s. quod aliquid sit futurum contingens: ⁊ quod certitudinaliter cognoscatur: quia secundum diuersos status hec insunt. Subdi enim certe cognitioni conuenit ei/secundum q2 est actu: sic enim terminat diuinum intuitum: esse vero contingens futurũ conuenit ei/secundum quod est in causis suis/vt iam patet ex dictis.

¶Circa dicta in hoc articulo aduertẽdũ est: quod hic sunt duo dicta dubitabilia. Primũ et precipuũ est rõ adducta ex pte eternitatis. 2m est rõ inclusa ex parte rõnum rerũ/quas deus apud se h3. Dicitur enim in lr̃a quod omnia sunt presentia deo ab eterno/ non solũ ppter rões rerum quas apud se deus presentes h3: sed q2 eius intuitus ab eterno fertur ⁊c. vbi manifeste due cause assignant: q2 res sint p̃ntes deo ab eterno. s. rões rerum/⁊ eternitas. Per rões quidẽ sunt p̃ntia oia in rõne cogniti. i. vt cognita cognoscẽti. Per eternitatẽ ãt vt coexistẽtia coexistẽti. Primo ergo examinabitur/⁊ cũ dei lumine ac diui Thome suffragijs defendetur principalis rõ de eternitate. Secundo rõ inclusa de rationibus rerum.

¶Circa rõnem de eternitate duo vertũtur in dubiũ. Primo illa ꝓpõ/oia que fiunt in tpe sunt presentia eternitati. P Secũdo applicatio huius ad conclusionem intentam scilz quod iõ deus cognoscit certe contingentia futura.

¶Contra ꝓpõnẽ ergo illã scotus in primo di. 39. arguit quadruplr̃. Primo quod non est: nulli põt coexistere: sed futura nõ sunt/ergo. maior probatur: q2 coexistere dicit relationem realem. P Secundo si omnia coexistunt eternitati/ergo omnia sunt simplr̃ in actu/ergo non possunt postmodum poni in actu. prima ꝯntia probatur: q2 q? h3 esse in actu in seipso respectu cause prime: est simplr̃ in actu: quod enim est tale respectu prime cause: est tale simpliciter. P Tertio: quia si sic est ergo sessio mea crastina bis produceretur a deo/ probatur consequentia: q2 iam est presens in seipsa eternitati/ergo producta: et adhuc non est/ ergo producenda ⁊c. P Quarto ⁊ est confirmatio primi ⁊ destructio exempli Sancti Thome in primo contra gent. cap. 67. ⁊ fundamenti eius. Coexistentia fluentiũ circa stans/exigit existentiam vtriusque extremi pro eadem mensura durationis: sed impossibile est: q2 duo instãtia temporis simul existant in eadem mensura durationis. ergo impossibile est q2 coexistãt simul alteri extremo. s. eternitati. Maior patet in centro ⁊ in circũferẽtie pũctis: si fingamus pũcta illa nõ stare sed fluere. Certum est enim q2 singula quãdo essent coexisterẽt centro: sed nũquã simul: nõ ex defectu centri: sed ipsorum: quia scilicet simul non sunt: ⁊ ita est de eternitate ⁊ tempore.

¶Contra applicationem rationis ad conclusionem: arguit idem Scot9 ibidem tripliciter. Primo sic. sessio mea futura vt futura est: aut scitur a deo certe: aut non: si sic. ergo nõ oportet ponere ipsam in actu existere ad hoc vt certe sciatur. si non. ergo aliter nouit deus facta q̃ fienda contra Augustinum quinto super Gene. ad literam. Probatur consequẽtia: quoniam cum facta erit dicta sessio: certe scietur a deo. Secũdo sic. sciẽtia dei non accipit certitudinem ab alio obiecto quã propria essentia. ergo non est certa ex hoc q? sessio est in actu sed aliũde. Antecedẽs probatur: quia alioquin intellectus diuinus vilesceret. Tertio sic. Cuũ angeli ẽm istos coexistit toti tempori. ergo angelus secũdum istam rationem poterit naturaliter cognoscere omnia futura contingentia.

¶Ad has obiectiones respondendo premitto/q2 iste locus ab aduersantibus iudicatur plenus cõtradictionis ⁊ erroris. a sequẽtibus autem doctrinam sancti Thome reputatur adeo obscurus: vt neminem hactenus viderim/siue scripto siue vbo assertiue tueri h̃ dictũ: ⁊ me iã annis forte quindecim fateor latuisse. Sed nudiustertius dum super cõmentatione huius articuli meditarer: illuxit (vt arbitror) diui Thome ope/veritas plena ⁊ in manifesto posita: ⁊ ideo paucissimis verbis pertransita. Sciendum est igitur primo ad euidentiam terminorum: q2 esse presens seu coexistere eternitati: formaliter loquendo: abstrahit a presentia cogniti ad cognoscentem. Quoniam si eternitas esset res non cognoscitiua: ⁊ lapis quãdoq3 esset: esset ibi vera presentia siue coexistentia absq3 cognitione aliqua. Patet quoq3 ex hoc: ⁊ ex litera q2 sermo est de esse rerum que fiunt in tempore: non obiectiuo: nec potentiali ⁊c. sed de esse in actu in rerũ natura secũdum seipsam extra causas suas: ita q2 sermo presens est de coexistentia reali contingentium in actu ad eternitatem. Et sic quum dicitur omnia esse presentia eternitati. Sensus est omnia secundum suum esse in actu in rerum natura: sunt presentia: id est coexistunt eternitati.

¶His prelibatis aduerte: q2 res tẽporales esse p̃ntes eternitati põt intelligi duplr̃. Uno modo sic: q? in quolibet nunc tpis sint p̃ntes eternitati: ita q2 coexistẽtia cuiuslibet rei ad eternitatem mensurat quolibet instanti tpis. Et hũc sensuz acceperũt quãtum videt mihi: aduersarij ex verbis sancti Thome. Sed errauerũt. hoc em̃ nũq̃ sõniauit thomas: imo mãifeste iplicat ꝯdictionẽ. Qm̃ coexistẽtia rei ad eternitatẽ: equat in duratiõe mẽsure eiusdẽ existẽtie: cum nõ coexistat: 288
nisi ẽm suã actualem existentiã: sed existentia instãtis: in q̃ cras sol orit: nõ mensurat 435
instãte aliquo p̃cedẽte aut sequẽte. ergo nec quolibet. ¶Preterea. Si instans semper. i. pro quolibet instãti temporis coexisteret eternitati. ergo coexisteret alijs instãtib9 tẽporis: tam p̃teritis q̃ futuris. Et sic illud instãs nõ esset labens. ⁊ omnia instantia essent vnũ instans in veritate: ⁊ plura instantia tẽporis eiusdem essent simul. ⁊ p̃teritum ⁊ futurũ esset presens ⁊c. que oia sunt manifeste impossibilia. Alio mõ põt intelligi q2 in quolibet nunc eternitatis sint p̃sentes eternitati: ita q2 coexĩtia cuiuslibet rei ad eternitatem saluetur in quolibet nunc eternitatis: ⁊ hic sensus est verus ⁊ intentus a diuo thoma. Uerus quidẽ: q2 cũ eternitas nõ habeat nisi vnũ nũc/q? equat ipsi eternitati: ⁊ excedit oẽ tp̃s: nec eẽ/ est q2 oẽ instãs nostri tpis ⁊ quicq̃d in illo est aut fit: saluet in nũc eternitatis: ⁊ mensuretur ab illo: nõ vt a mẽsura adequata sed excessiua. Uñ vt clarius euadas laqueos a rebus ad ꝓpositiones: ⁊ a ꝓpositionibus ad res p̃cedẽdo: iste ꝓpões oia q̃ fiũt in tpe sunt presentia eternitati: vel sunt p̃sentia deo ab eterno: vel sũt semp p̃sentia deo/⁊ silẽs: distiguẽde sunt. Quia ly sunt/aut ꝯsignificat nũc tpis: aut nũc eternitatis. Et silr̃ ly ab eterno: aut ly semper: aut teneẽ syncathegoreumatice. i. q2 distribuat p omni tẽporis dr̃ia: aut cathegoreumatice: i. q2 importet sempiternitatẽ perfectã: que importatur in eternitate ⁊ ipsius nunc. Et primo mõ sunt falsẽ: scõo autem vere. Uerũ quippe est ⁊ indubitatũ p̃m instans huius hore esse in nũc eternitatis. Et silr̃ verũ est/vltimum instãs istius hore: nõ in hoc nũc temporis q? est p̃m huius hore: sed in nunc eternitatis eodem esse pro alio tamen instanti tpis: vt de se patet. Et ꝓpterea nõ incõuenit duo contradictoria ẽm nũc temporis esse in eodem nũc eternitatis ⁊c. Q? autez hic sensus sit intentus in litera ex duobus patet. Primo ex eo q2 sic omnia dicta verificantur ⁊ consonant. Cum enim nũc siue tẽporis siue eternitatis nõ possit distingui in presens preteritum ⁊ futurũ. Sed presens tantum est demonstrando in actu signato nũc eternitatis: verũ est dicere: oia eternitati esse p̃sentia: vt patet dicendo omnia in nũc eternitatis/sunt p̃sentia eternitati. Et silr̃ ꝯsignificãdo in actu exercito nũc eternitatis. Uerissimũ est dicere/oia sunt p̃ntia eternitati. Sz fallit imaginatio dũ respicit ly sunt: ⁊ ex cõsuetudine nostra puta cõsignare oportere nunc tpis. Scõo ex eo q2 sic optime redditur rõ q̃siti ⁊ intenti in litera. Ex hoc nãq3 q2 oium existẽtie temporales ẽm nunc eternitatis sumpte sunt p̃ntes eternitati: optime ac directe sequitur: q2 illi visioni q̃ eternitate mẽsurat oia ẽm suas existẽtias simul simultate instantanea eternitatis sunt presentia. Ac p hoc visio illa q2 terminatur ad res p̃sentes certa ac infallibilis est: sicut ⁊ nostra.

¶Et confirmatur: q2 quemadmodũ ad hoc quod aliquid sit presens visioni nr̃e corporali: nihil aliud exigitur nisi q2 illud visibile sit: ⁊ adsit p mensura durationis qua mensuratur ⁊ est ipsa visio. Ita ad hoc q2 aliq̃d sit p̃ns ẽm se diuino cõspectui: exigitur q2 sit ⁊ adsit ẽm illã duratiõis mẽsurã qua mẽsurat visio diuina. hec aũt est eternitas. ergo sat est q2 sint ẽm eternitatem sumpta: p̃sentia ⁊ nõ p̃terita aut futura. q̃uis ẽm tp̃s sũpta sint futura. Uñ p3 r̃nsio ad oẽs obõnes: ꝯ illã ꝓpõnẽ. oia sũt p̃ntia deo ab eterno. Oẽs. n. laborãt in equiuoco accipiẽtes res vt sunt in tpe vl̃ instãtibus: cũ tñ hic sit ẽmo de tp̃alibus: ⁊ ipso tpe: ⁊ ei9 instãtibus: vt sunt seu vtunt eternitate. ¶Et p h̃ eadẽ p3 r̃nsio ad argumẽta q̃ afferunt a capreolo in. ꝯ6. d. primi/ex aureolo. ¶Ad obiectiões aũt scõo loco ꝯ applicationem rõnis ad ꝓpositũ. R̃ndet ⁊ ad primã: quũ dr/Sessio mea crastina vt futura aut scit certe aut nõ. r̃ndetur distinguẽdo: q2 q2 ista sessio futura vt futura nõ h3 esse nisi in suis causis. Ad cãs aũt suas põt 2r cõparari: Unomodo vt indeterminatas ad pducẽdã crastinã sessionẽ meã, vel ei9 negationẽ. Alio modo vt determinatas ad illi9 pductionẽ magis q̃ oppositi: vel cũ exclusione oppositi. Futura prio nõ sumuntur vt futura: sed vt futura penitus contingentia. Futura aũt scõo modo sumunt quidẽ vt futura: sed declinant a contingentia: ẽm q2 determinatio causaꝝ ad alterã ptẽ magis vl̃ min9: vel totaliter exigit. Futura igit ꝯtingẽtia vt futura ex causis indeterminatis nõ sunt scibilia: vt in lr̃a dr: nec a deo: nec a quocunq3: quia non sunt entia: nec in actu: nec in potentia: magis ipsa q̃ opposita. Ex causis aũt determinatis sunt cognoscibilia iuxta determinationẽ cãrũ. Et quũ dr: ergo deus aliter nouit facta q̃ fienda. simpliciter negat ꝯsequẽtia. q2 ly alr̃ l/aucte aug. dt modũ cognoscẽdi ex pte co-

Universidad de Deusto Biblioteca

gnoscentis: q̄ i deo nō variaꝛ. ¶Ad ꝓbationē aūt supfluū ē rn̄dere: adeo puerilis vr. dicit em̄. cognoscit aūt sessionē certitudinalr deus: quūz illa fuerit actu. qs. n. ignorat deo nullā accedere cognitionē: vn̄ dz dicere ⁊ tn̄ cognoscit illā certitudinalr sm̄ eius actualem exn̄tiam. sed hoc nō ꝓbat ꝯn̄am. Aliud ē. n. ꝙ alr se hēant res vt facte: ꝗ̄ vt fiēde ad dei cognitionē: ⁊ aliud ꝙ alr deus nouit fcā ꝗ̄ fiēda. Illud. n. ē veꝝ in mā ꝯtingēti loqndo. h aūt ē falsuz. Illud signat ꝙ res aliā dispōnē hz vt facta ⁊ aliā vt fiēda: q2 vt facta iducit necessitatē quādā: vt fiēda non. Et sic vt facta ē scibilis certe: vt fiēda nō. Et rursus vt facta ꝑt certū intuitū dei terminare: vt fiēda nō.

46. d 45. 48.

sunt in suo esse: sicut nos: sz simul: q2 sua cognitio mensuratur eternitate: sicut ēt suum esse. Eternitas autem tota simul existēs ambit totum tēpus: vt supra dictū est[c]. Unde omnia que sunt in tpe sunt deo ab eterno presentia: non solum ea rōne qua habet rationes rerum apud se p̄sentes: vt quidam dicūt: sed q2 eius intuitus fertur ab eterno

¶Ad scdāz dr: ꝙ aliud est sciam dei capere certitudinē ex sessione sortis: ⁊ aliud est sessionē sortis nō esse capacē vt sit terminus certe dei notitie nisi sm̄ quod est in se certa. Primū. n. incōuenit. 2m aūt ē necessariū. Primū nō hr ex lra sz 2m. quare concedit tota rō vtpote nihil ꝯ nos dicens: sed supponens falsuz. s. ꝙ ex hac pōne habeat ꝙ scia dei capiat certitudinem ab alio obiecto ꝗ̄ suba sua: deberet em̄ supponere qd exigit certitudinē ēt in alio obto seu termino scie sue: non solū in suba sua. hoc. n. hinc hr ⁊ non quod capit certitudinem ab alio.

¶Ad tertiā dr: ꝙ duplr deficit. Primo: q2 cognitio angeli qua cognoscit temporalia nō mēsuraꝛ euo. ⁊ iō rō nihil infert. Scdo: q2 repn̄tatio singularium tpaliū p principiū cognitionis angelice. s. spēi intelligibilis non mensuratur euo: sed de nouo aduenit. Et ideo impossibile est ꝙ futura contingentia naturaliter sciant angeli: vt inferius patebit.

¶Cōtra scdam aūt rōnē ꝯclusionis. s. q2 deus hz apud se rōnes oium rerum. Arguit scotus vbi supra interpretās p rōnes rerū ideas, carū quadruplr. Tū q2 rōnes extremoꝝ ꝗ̄tūcūꝗ perfecte: nō pariūt notitiā complonis corū cōtingentis. Tū q2 mere nālr an̄ oēm determinationē volūtatis diuine repsentant: qn̄ adhuc cōtingētia determinata nō sunt. Tū q2 ex eadē radice sequitur qd eodē mō sunt ꝯtingētiū futuroꝝ de facto ⁊ nō futuroꝝ. sed simplr poꝝiū. Tū q2 non magis representant hoc fore illo tpe ꝗ̄ alio ex eadem radice.

¶Ad huius difficultatis solōnē p̄mittēda sunt tria. Primo ꝙ lz idea ⁊ rō se hēant sicut supius ⁊ inferi9: qm̄ idea ē termin9 tm̄ itellis. Rō āt cōis est, ⁊ ad terminū, ⁊ ad p̄nm intellectiōis. Q2 tn̄ vt i qōne sequēte dr: p̄nm intelligēdi in deo nō plurificaꝛ: sz terminus in intelligēdo creaturas: et in lra pluralr dr rōnes rerū eē apud deū p̄ntes. Iccirco merito p ly rōnes rerū interp̄tamur ideas eaꝝ: qs ꝯstat ꝯparari ad intellectū diuinū vt qd intelligit: ⁊ nō vt quo: vt i sequēti qōne dr. Scdo p̄mitto ꝙ hec qō nō coincidit cū illa. an per eādē ideā deus cognoscat subm ⁊ accidētia: qm̄ aduersarij p has argumētationes intēdūt inferre: ꝙ nec per eādem nec p diuersas ideas: deus cognoscit cōplexionem ꝯtingentē. Hec dixerim: ne qs credat anticipari hic qōnem ibi tractandam. Sed disputatur hic: qd idee non se extendunt ad representandū complexionem contingentem: quod potius esset in sequēti qōne differendum. sed ꝑpter rationē. s. thome hic inclusam: ⁊ a scoto aureolo ⁊ Gregorio in hac materia impugnatam: hoc in loco tractanda visa est. Premitto tertio, ꝙ licet sm̄ viam tenētium quod idee nō sunt idē cū suba diuina: hoc sit difficile aut impossibile. Apud tenētes tn̄ ideas esse ipsam diuinā essentiā. Facillime patet ideas se extendere ad representandas veritates cōtingentes. Cū enim essentia diuina sit ⁊ rō intelligēdi omnia vt principiū: ⁊ rō intelligēdi oia vt obiectū: vt pz ex supradictis: ⁊ ipsa vt pricipiū seu spēs intelligibilis. sit ēt sm̄ scotum hic sufficiēs repsentatiuum oium: ēt veritatū contingētium: opz ꝙ ipsamet vt obiectū sit ēt sufficiens rō oium ēt veritatū cōtingentium. Alioqn ipsa vt obiectū nō adequaret seipsam vt speciem intelligibilem. quod est impossibile. Et sic cū idee sint ipsa essentia vt est obiectiua ratio rerum, consequens est quod se extendant etiam ad veritates contingentes.

¶His p̄libatis dicit ꝙ cum apud. s. thomam idee sint ipsa essentia dei vt est obiectiua rerū ratio: optime dictū est: ꝙ q2 rationes seu ideas rerū p̄sentes apud se hz deus. ideo nouit omnia futura contingētia certe. Un̄ ad primam obiectionē simplr negādum est assumptū. Pōt tn̄ pro claritate doctrine distingui: ꝙ idea alicuius quiditatis pōt dici duplr pfecta. Uno modo vt perfectio dicit modū intrinsecū rei cuius est: ⁊ sic verū est assumptum: q2 quātūcunꝗ perfecte representeꝛ homo sm̄ oēm. s. sue itrinsece entitatis modum: nunquā representaretur coniunctio eius cum sessione seu fortuita inuentione thesauri. Alio mō vt perfectio dicit totalitatem omnimodam rei. Et sic falsum est assumptū: qm̄ si homo representatur sm̄ omne esse suū: hoc enim est totaliter representari: q2 sm̄ oia sua esse necesse est ꝙ representetur sm̄ esse qd hz in tali ⁊ tali cōiunctione cōtingenti. Sic aūt perfecte representant idee diuine res. ⁊ ideo assumptū in proposito est falsum.

¶Ad scdam aūt ⁊ reliqua negaꝛ an̄s: quod est radix omniū. s. ꝙ idee mere nāliter repsentēt q̄cquid representāt. Dicimus nāꝗ: ꝙ aliquid repsentāt mere nāliter. puta quiditates rerū: ⁊ aliqd non mere nāliter: sed nāliter ex suppōne libera. s. exn̄tias rerū ⁊ coniunctiones cōtingentes. Illa. n. representant ante omnē actum volūtatis diuine. Ista aūt supposita libera determinatione diuine volūtatis ad alterā partē cōtradictōis: vt ipsemet scotus acceptat de repsentatiōe horū in essentia vt rōne intelligēdi. Et sic pz cetera ruere: qm̄ nō eodē9 se hn̄t ad futura ⁊ nō futura. ⁊ ad h tps ⁊ aliud. sz determinate sunt ex supposita volūtate diuina. ¶Et p hec pz responsio ad argumenta Gregorij contra idem in. 38. distin. primi.

¶In rn̄siōe ad pm aduerte: ꝙ duo ex ea hn̄tur ambigua. Primū ē: ꝙ scia dei q̄ ē pa cā ē necessaria. Scdm est: ꝙ scita deo sunt ꝯtingentia pp cās ꝓximas. necia aūt relata ad sciam dei. Et ꝗuis 2a ps huius dicti nō habeatur hic formalr: explicaꝛ tn̄ formalr in responsione ad 2m, ⁊ 3m.

¶Cōtra primū. n. dictū manifeste obstat libertas diuine scie reu creaturaꝝ vt factibiliū: ⁊ diuine cāūtatis. Deus n. libere fecit scibilē factionē creaturarū: q2 ipām voluit, si ipsam noluisset: nec a deo: nec ab alio sciretur. Et ex eadē radice pz ꝙ ē cā libera. Igit scia dei reu eoꝝ q̄ hūt vt sic nec ē necessaria quo ad scire: nec quo ad cāre: oīno igiꝛ falsum est, ꝙ sciētia dei que est prima cā est necessaria.

supra omnia[c]: prout sunt in sua p̄sentialitate. Unde manifestū est ꝙ cōtingentia ⁊ infallibiliter a deo cognoscuntur: inquātum subduntur diuino cōspectui sm̄ suam presentialitatem: ⁊ tamen sunt futura contingentia suis causis comparata.

Ad primū ergo dicendum, ꝙ lz cā suprema sit necessaria: tamē

¶Cōtra 2m aūt dcm obijciꝛ. aut intēdit ꝙ vnū ⁊ idē in se ē ꝯtingēs ⁊ necessariū simul. s. ꝙ ꝯtingētiā hēat a causis ꝓprijs. Necessitatē vo a cā pa. Et hoc est impoīe. q2 cōtingēs ⁊ necessariū sunt drīe subales entiū ⁊ opposite: vt pz. ergo impoīe est ꝙ idē sit ꝯtingēs ⁊ neciū sm̄ idē: ꝗtūcūꝗ ad diuersas cās cōpareꝛ. ⁊ tz seqla: q2 nā rei nō mutaꝛ in se pp diuersitatē habitudinū ad diuersas cās. Aut intēdit ꝙ res in se ꝯtingēs ad p̄mā cām, hz habitudinē neciam. Ad cās āt ꝓximas hz habitudinē ꝯtingētē, seu ecōuerso: ꝙ pa cā hz habitudinē neciam ad effectū i se ꝯtigētē. Cāe vo ꝓprie hn̄t, habitudinē cōtingētē ad eūdē. Et ꝯ hoc arguit scot9 i. 1. di. 2. q. 2. ⁊ di. 8. q. 4. ⁊ distin. 39. in hac qōne 4r. Primo sic. Cā q̄ mouet inquātū mota, si necessario moueꝛ necessario mouet: sz ois cā 2a mouet seu agit iquātū mota a pa. ergo. si necessario moueꝛ a pa, necio quoꝗ mouet ipsa: ⁊ sic nulla daꝛ cā ꝯtingens. ¶Preterea. Cā prior prius nāliter ⁊ simplr respicit effectū ꝗ̄ cā posterior. ergo in illo priori, cā pa dabit effectui necessitatem. Igitur in 2o istāti nāe cā ꝓria nō pōt eidē dare cōtingentiā. ¶Preterea. Ois effectus ꝯtingēs cāe 2e pōt ꝓduci a deo imediate: stante idētitate nāe illius effectus. ergo esset cōtingens sublatis causis scdis: a sola prima cā depēdens. ergo. ¶Preterea. Deus de facto multa cōtingentia imediate ꝓduxit: ergo res nō sunt contingentes ex ꝓximis causis: sed a prima cā principaliter. ¶Ad huius difficultatis euidētiā scito: ꝙ de radice vn̄ oriꝛ ꝯtingentia disputare directe nō spectat ad hūc locū in q̄ de cōtingētibus in eo ꝙ scitis, nō in eo ꝙ cātis est qō: sz spectat ptim ad. q. 19am. in q̄ de volūtate dei vt cā est rerū q̄riꝛ: qm̄ scia nō cāt nisi determinata a volūtate: ptim ad. q. 115. in qua de necessitatiōe inferioꝝ a supioribus corpibus disputaꝛ. Sz q2 in hoc prio argu9 lre agiꝛ de ꝯtingētibus in eo ꝙ cātis a scia dei: q2 illa scia est nō solū scia sz cā scitoꝝ. ⁊ in rn̄siōe dr nō solū ꝙ stat cām ꝓximā esse ꝯtingentē ⁊ remotam necessariā: sz ꝙ stat etiā cām simplr primā esse necessariā: ⁊ hoc isti reputant impoīe. iō duo agenda sunt. Prio ageꝛ de hoc in cōi an repugnēt ista. Scdo ondeꝛ qd de facto sit: quō. s. deus est cā necessaria: ⁊ quis sit sensus huius lre. ¶Quo ad pm ne simus in equoco. Necessariū duplr sumiꝛ ad ꝓpositū. prio mō, simplr: scz ꝙ oino ipossibile est aliter se hre. Alio mō, imutabilr: ꝙ. s. nō pt mutari de hoc i oppositū: quāuis absolute potuisset eē oppositū ⁊ nō hoc. In lra de vtraꝗ necessitate fit mētio rn̄dēdo ad primū. De necessitate qdē simplr: quū dr in cōi, ꝙ cā remota pōt esse necessaria ⁊ effectus contingens: ⁊ exēplificaꝛ de motu solis quē ꝯstat numerari a phis inter cās necessarias simpliciter. De necessitate aūt imutabilitatis: quū in spāli de scia dei dicitur: ꝙ est causa necessaria. Non enim est necessaria cā simpliciter: cū potuisset nō esse cā: sed est necessaria immutabilitatis necessitate: q2 ex quo determinata est vt causa sit: ⁊ ad tales effectus tm̄ producendos: non potest mutari. In proposito igitur dico ꝙ nō repugnat effectum esse contingentē ⁊ cām remotā: siue illa ponatur prima simplr siue nō esse simplr necessariam. Et hoc cōuinciꝛ in syllis: vbi ꝯclusio ꝯtingens sequiꝛ ex maiore necessaria ⁊ minore ꝯtingēte: ⁊ ex primis principijs necessarijs oēs ꝓpōnes pendēt. Cōuinciꝛ ēt rōne: q2 pluralitas ab vniformitate. motus ab imobili. difforme ab vniformi opz ꝙ procedat. Sed cōtingens habet rationē pluralitatis motus ⁊ difformitatis: q2 potest aliter se hre. Necessarium aūt vnius imobilis ⁊ vniformis: q2 impossibile est aliter se hre. ergo cōtingēs a necessario ⁊ nō ecōuerso procedit nālr: at p hoc nō repugnat sed cōsonat cōtingenti: ꝙ a simplr necessario ortū habeat. Cōuincitur ēt euidētia casualia q̄ apud nos accidūt: vt in lra dr: nisi qs neget verā ꝯtingētiā in istis inferioribus. Suadetur quoꝗ auctē Arist. ⁊ Auer. ⁊ pluriū phoꝝ. ¶Nec sustinēdus est scotus in. 1. di. 1. q. 3. dicens ꝙ phi cōcesserūt latenter duo cōtradictoria: dēo aliqd cōtingēter fieri ⁊ primā cāz necessario cāre. Nec rōnes eius hoc deducūt. Un̄ ad primā que est eius achilles: quā toties replicauit. Rn̄detur ex duplici capite. distinguitur. n. prio ly inq̄tū mota ab aia: aut ondit cām p̄cisam. aut cōcām. Si p̄cisam. sic illa ꝓpositio iplicat in adiecto. si. n. cā 2a est cā. ergo nō p̄cise mouet q2 mota: sed ēt ex se aliqd confert. Et si precise mouet q2 mota: nihil ex se cōfert: ⁊ sic nō est cā. Si vero concausam: principalē tn̄. negatur assumptum: qm̄ stat ꝙ necessario moueaꝛ ⁊ nō necessario moueat aliud: q2 motio cāe prioris modificaꝛ in cā secūda sm̄ modū ipsius cause scde. Et sic lz a prima cā moueaꝛ necessario scda: recepta tn̄ motio in 2a: si 2a cā imagineꝛ cōtingēs modificaꝛ cōtingentia recipiētis. Et qm̄ p̄us nā modificaꝛ ꝗ̄ ipellat ad mouēdū, motio illa iā modificata ad cām ꝯtigētē: mouebit scdaz ad mouēdū nō necessario: sz ꝯtigēter. Et si cā 2a ponaꝛ cā nālis poris tn̄ deficē: motio illa iā modificata ad nāz cāe 2e mouebit illā scdaz ad mouēdū nō necio: sz vt i plib9 iuxta modū ꝓpriū ipsius cāe scde: ⁊ nō prime. Et sic pz ruina totius scotici edificij ex vno ca-

pite. Rursus distinguiꝛ ly mota ab alia altera distōne. s. aut motione preuia proprie actioni: sicut aqua calefacit calefacta ab igne. Aut motione cooperante intrinsece ad ꝓpriā actionem. Primo modo dato ꝙ esset vera aut sustētabilis. 2o tn̄ modo sustineri nō pōt dicta ꝓpō: qm̄ causa cooperans intrinsece: cooperatur vnicuiꝗ sm̄ modū eius cui cooperatur. Talis est aūt cooperatio prime cause: de qua scriptum est: ꝙ attingit a fine vsꝗ ad finem fortiter ⁊ disponit omnia suauiter: iuxta. s. moduz cuiusꝗ: cooperās vnicuiꝗ. Ad secundā vo obōnē dr: ꝙ illa prioritas vlr nō est sz aliquā q̄si durationē nature: vt in vno instāti nāe effect9 attingaꝛ a p̄ma cā: ⁊ in alio a secūda: vt arguēs imaginaꝛ: sz est sm̄ independētiā ⁊ immediationē vtutis: q2 prior independēti9 ⁊ immediati9 immediatiōe vtutis attingit effectum ꝗ̄ scda. In eodē tn̄ instāti nāe effectus ab vtraꝗ attingiꝛ. Nec ꝑpterea seqtur. ergo simul suscipit necessitatē ⁊ contingentiā: quia nō attingitur a prima sm̄ se ⁊ seorsum: sed modificata in secūda: sed sequitur. ergo suscipit cōtingētiā a duabus causis simul necessaria ⁊ cōtingēte. Ad tertiam aūt ⁊ quartam obiectiones dr: ꝙ nō est cōtra hoc qd modo discutimus in cōmuni: sed descēdunt ad causalitatem cause prime de facto. Et propterea patebit nuncnunc quid dicendum.

88. 435

ja 136

effectus pōt esse cōtingēs ꝑpter cām ꝓximā ꝯtingentē. Sicut germinatio plante est cōtingēs pp cām ꝓximā cōtingētē: lz motus solis qui est cā prima sit necessarius. Et silr scita a deo sunt cōtingētia pp causas ꝓximas: lz scientia dei que est causa prima sit necessaria[c]. ¶Ad secūdum dicendum, ꝙ quidā dicūt ꝙ hoc an̄s, deus sciuit hoc cōtingens futurū, nō est necessariū, sed contingens: q2 licet sit preteritū, tamē importat respectum ad futurū. Sed hoc nō tollit ei necessitatē, quia id qd habuit respectum ad futurū: necesse est habuisse: lz etiā futurum nō sequaꝛ qn̄ꝗ. Alij vo dicūt hoc an̄s esse ꝯtingens: q2 est cōpositū ex necessario ⁊ ꝯtingēti, sicut istud dictū est ꝯtingēs: sorte esse hominem album. Sed hoc etiā nihil est: q2 cū dr, deus sciuit esse futurū hoc ꝯtingēs: cōtingēs nō ponitur ibi nisi vt mā verbi: ⁊ nō sicut p̄ncipalis pars ꝓpōnis. Unde cōtingētia eius vl necessitas nihil refert ad hoc, ꝙ ꝓpō sit necia vel cōtingens: vera vel falsa. Ita em̄ pōt esse verū, me dixisse hoiem esse asinuz: sicut me dixisse sortē currere vel deuz esse: ⁊ eadē rō est de necessario ⁊ cōtingēti. Unde dicendū ē, ꝙ an̄s est necessariū absolute. Nec tamē seqtur (vt q̄dam dicūt) ꝙ ꝯn̄s sit necessariū absolute: q2 an̄s est causa remota cōsequētis: qd pp cām ꝓximā ꝯtingēs est. Sz hoc nihil est. Esset. n. cōditionalis falsa: cuius an̄s esset cā remota necessaria: ⁊ ꝯn̄s effectus cōtingens. Utputa si dicerem, si sol mouetur herba germinabit. Et iō alr dicendum est, ꝙ qn̄ in antecedēte ponitur aliquid pertinens ad actum anime: ꝯn̄s est accipiendū non sm̄ esse qd in se est: sed sm̄ ꝙ est in

tingentiā: quia nō attingitur a prima sm̄ se ⁊ seorsum: sed modificata in secūda

¶Quo ad scdm igitur. s. quō prima causa de facto causet breuiter dr: ꝙ prima causa proprie loquēdo nec est causa necessaria simplr: neꝗ cōtingens: sed supior vtraꝗ. Nec habemus magis ꝓpriū vocabulū ꝗ̄ vt dicaꝛ ꝙ est causa libera. Necessitas em̄ simplr repugnat libertati. cōtingētia vo imperfectionē in libertate importat: q2 ponit mutabilitatē. Et iccirco diuus Thomas in po sen. dist. 38. preueniēs inepta modernoꝝ vocabula: negat deū causare cōtingēter. Cū em̄ regulare sit ꝙ superi9 prehabet in se vnite que in inferiorib9 sunt sparsa. ꝯn̄s est: vt cā pa supior necessarijs ⁊ cōtingētibus, prehabeat in se nō formaliter sed eminēter nām ⁊ modū causaꝝ necessariarū ⁊ cōtingētiū: ⁊ sit causa vtroꝝūꝗ: ⁊ cooperatur vtrisꝗ ad eaꝝ ꝓprios effect9: sm̄ modos carū. Et ꝑpterea nos quib9 ois causa vr necessaria aut cōtingēs: stupemus nō preualētes videre quō vna causa sit cōis necessarijs ⁊ cōtingētib9 immediate: sed si eleuemus mētis oculos in excellenti9 genus cāe: eminētioreꝗ causandi modū: cessat stupor: ⁊ oia cōsonant: ꝗuis remaneam9 in caligine: nō intuētes illū modū quo oibus intrinsece illabēs: cūctis iuxta suos modos cooperaꝛ. ⁊ hoc est valde attendēdum in hmōi materijs. Appellaꝛ tn̄ de9 vel eius sciētia causa necessaria: ꝑpter necessitatē nō simplr sed immutabilitatis: que in eo etiā inꝗtum cā formalr saluaꝛ. Un̄ cū q̄riꝛ vtrū prima radix ꝯtingentie sit diuina volūtas: an cause prime. Rn̄dēdū est cū duplici distōne circa sensuz q̄siti. Prima est: de ly diuina volūtas: pōt em̄ intelligi diuina volūtas. i. cōtingentia in diuina volūtate: vt moderni intelligūt: ⁊ sic rn̄dendū est negatiue. Tum q2 supponit falsum. s. velle diuinū esse cōtingēs: cū nō ꝯtingēs nec necessariū: sed liberū ⁊ necessarium immutabilitatis necessitate sit. Tum quia etiā si volūtas diuina necessario simpliciter causaret: adhuc saluari pōt cōtingētia: vt pz ex dictis: pp modificatā ꝯtingētiā ad effect9 vltimarū cārū defectibiliū: aut ad vtrūlibet. Pōt ēt intelligi diuina voluntas absolute. i. efficacia sui velle: ⁊ sic respōdetur cū diuo thoma affirmatiue: qm̄ diuina volūtas est cā adeo efficax: vt suo imperio efficiat: ⁊ necessaria: ⁊ cōtingētia. Scda aūt distō est de ly, prima radix. Pōt em̄ intelligi prima. i. propria. ⁊ dicendū est negatiue vt pz ex dictis. Pōt quoꝗ intelligi: prima. i. principalis ⁊ primaria: ⁊ sic pz: ꝙ respondēdū est affirmatiue. Et his aūt patet qd ad tertiā: ⁊ quartā obiectionē scoti dicendum est: concedēdo enim assumpta dr: ꝙ illa essent contingentia pp efficaciā prime cause: ⁊ pp supplementū supplēs vicē cause cōtingētis in tertia obiectione. Et ipse est cā prima in quarta obiectione, nō contingēs formalr, sed contingēs virtualiter: vt pz ex dictis. Sensus aūt verboꝝ lre: in rn̄sione ad secūdū ⁊ tertiū: quo ad hoc res scite relate ad scientiā dei sunt necessarie: nihil obstat proposito: qm̄ non est ibi sermo de rebus scitis relatis ad scientiā dei vt causam: sed vt scientiā. Si enim oia scita referanꝛ ad scientiā diuinā vt effectus ad causam: sic quedam sunt necessaria: et quedā cōtingētia. nec aliqd est simul necessariū ⁊ cōtingens: nec aliquid habet habitudinē necessariam ad talē causam ex parte cause: seu rectius loquendo: nec ad aliquid hz habitudinē necessariā talis cause: sed liberam ad omnia: ⁊ immutabilē: vt pz ex dictis. Si autem referantur ad diuinā sciētiā vt sciam: cū oē scitū vt sic sit ipossibile aliter se habere: vt pz prio posterioꝝ. sic omnia scita sunt necessaria: nō in se simpliciter: sed ex suppositiōe: sm̄ eā dispōnē: ex qua habēt ꝙ sint scita. i. termināntia diuinū intuitum: hoc est dictu: ꝙ lz cursus sortis sm̄ in se ⁊ simplr contingēs: tamē cursus sortis supposito ꝙ sit: necessarius est: dū est: vt pz primo perihermenias. Et si adiungas his: ꝙ cursus sortis nō est capax vt terminet itellectū certū: nisi vt presens dū est: ꝯn̄s erit: ꝙ cursus sortis relatus ad diuinā sciam vt sic: ē necius. i. i statu necitatis: ꝗuis i se sit ꝯtigēs: ⁊ relat9 ad cās ꝓrias sit ꝯtigēs. Et sic pz ⁊ rō ⁊ sensus oiuz ⁊ rn̄sio ad oba, bn̄dict9 ds.

¶In respōsione ad secūdū tria sunt ambigua. Primū est, ꝙ illud an̄s est absolute neciū. Scdz est: illa regula: qn̄ i an̄te poniꝛ aliqd ptinēs ad actū aie. ꝯn̄s ē accipiēdū nō sz eē ꝙ hz i se: sz i aia. 3m ē applicatio h9 ad ꝓpm. ¶Circa pm diligēter aduerte: ꝙ disceptātibus de hoc equocatio pabulū prebet. Adeoꝗ abducit vt thomiste q̄dā cecutiūt in medio lumine: glosantes lram cōtra eius intētionē. Scito igitur: ꝙ qō de necessitate scie vl p̄scie dei reu futuroꝝ pt quām ad ꝓpm spectat: duplr discuti. Prio absolute ⁊ sz rē. An scz de9 necessario sciat a. eē futurū. ⁊ h qō clara iā est: q2 non necio absolute: sz libere nouit a. eē futurū: cū q̄ tn̄ stat: ꝙ necessario necitate imutabilitatis: nouit a. esse futuꝝ: vt pz ex dictis. Et in h nescio doctorē aliquē discordare. Sz h ē ex ꝓpm p̄ntis argti: q vi ꝓpō nū discutit: nō reꝝ absolute. Alio9 pt discuti vt significaꝛ p tales ꝓpōnes. Et sic de ea in hoc argumēto est sermo. Un̄ lz prio mō i. sm̄ rē absolute: nulla sit differētia inter istam, deus scit a. futurum, ⁊ istam deus sciuit a. futurum: q2 scia dei in se: est eterna nec transit in preteritum ⁊c. Magna tn̄ differentia est inter eas scdo mō: q2 in prima significatur scire dei, vt p̄ns in scda vero vt preteritum. Et iō tanto est drīa inter eas quanta inter necessitatem ꝓpōnis de presenti ⁊ de preterito in mā contingēti: accipiēdo contingens: vt est drīa materie ꝓpōnum quum distinguiꝛ triplex mā ꝓpositionum. s. remota necessaria ⁊ ꝯtingens. Constat aūt ex cōibus: ꝙ inter propositionē de p̄nti ⁊ preterito verā in mā contingenti: puta sortes sedet: ⁊ sortes sedit hec est drīa: ꝙ illa de presenti non est necessaria absolute: quāuis sit necessaria cū appositione: dum sedet: vt dr in primo perihermenias. Ista vero de preterito est necessaria absolute: vt pz ex contradictorijs earum: huius em̄ contradictorium est simplr impossibile: ēt per diuinaz potentiā. s. sortes non sedit. Illius vero contradictorium absolute est possibile. s. sortes non sedet. Quia quāuis vere sedeat: non tn̄ necessario: sed qui iam sedit: non solum vere sedit: sed nece est ipsum sedisse. Qm̄ ipoīe est ipsum non sedisse. Hoc em̄ solo priuatur deus: ingenita facere que facta sunt dixit agaton 6o ethi. Cū igiꝛ ois ꝓpō vera de preterito sit necia consequens est: ꝙ lz ista sit contingens: deus vult a. fore: ista tn̄ est necia deus voluit a. fore. Et silr lz hec sit contingens, deus scit a. fore: ista tn̄ est necessaria, deus sciuit a. fore. Et sic pz ꝗ̄ optime ac subtilr diuus Thomas in lra dixerit: ꝙ istud an̄s, deus sciuit a. fore: est neciūm absolute. Et ꝙ non intendit ꝙ sit tantū necessariū. i. immutabile vt quidā glosant et male. nā frustra addidisset ly absolute: ⁊ laborasset alios reprehendēdo. Patet ēt ꝙ nihil officit necessitati absolute illius: transitus actus sciendi super futuro contingenti: quāuis multū hoc referat: loquēdo de scia dei absolute. Patet ēt ꝙ posteriores nō videntur intellexisse hunc locuz. Et ideo ventilantes hoc argumētū ad sciam dei in se absolute: ⁊ ꝓpōnes de presenti diuerterūt: ac si equalerēt illis de preterito. Hec de primo.

¶Quo ad 2m greg. de arimino in primo. di. 38. arguit hanc regulā falsitatis: q2 valet. Scio lapidē esse māle. ergo lapis est māle: ⁊ tn̄ cōstat: qd ꝯn̄s intelligiꝛ de lapide in seipso: ⁊ nō sm̄ esse qd hz in anima. Et silr possunt afferri mille instantie. Puta scio sortem currere. ergo sortes currit ⁊c.

¶Ad hoc dr, ꝙ ista regula formalr, ⁊ bene intellecta, est verissima. Formaliter quidē. Tū quia intelligenda est de ꝯn̄te quo ad id qd inferꝛ in eo ex vi actus anime positi in an̄cedente: ⁊ non ex aliquo alio assumpto in an̄te. Tū q2 intelligenda est de illo ex vi actus anime illato, vt sic: seu inquantum infertur ex tali actu ⁊ non absolute. Bene aūt: q2 esse in anima ⁊ ly esse in se: non sic interpretanda sunt vt prima facie apparet: put. s. eē in anima: distinguitur contra esse in rerum natura. Sz ly esse in anima sumiꝛ hic: vt est cōe ad illū modū essendi quo distinguuntur entia in aia ab entib9 extra aiam: ⁊ ad illud esse seu illā dispōnē: q̄ res terminat actū aie. Esse vero in se sumiꝛ hic stricte, p esse qd debeꝛ ei absolute vt sic. i. inquātū cōuenit ei absolute: siue tale esse cōueniat sibi sz predicata q̄dditatiua. Puta: hō est animal: siue sm̄ p̄dicata exn̄tie: vt sortes est aut currit. Ita ꝙ sensus regule est: ꝙ qn̄ in an̄te poniꝛ aliqd ptinēs ad actū aie: ꝯn̄s inquantū sequitur ex vi illius actus aie: est intelligēdū sz esse qd hz in aia. i. sz esse obiuū vel sm̄ ꝯdōnes in obo termināntes actū aie, ⁊ nō sz eē quod hz in se. i. ⁊ non est illud intelligēdū absolute ⁊ simplr vt sic. Qd āt regula sic intellecta sit verissima, ꝓbatur: q2 actus aie de qb9 est sermo sunt immanētes: nec sūt nisi cogscere ⁊ appetere. Tales āt actus vt sic: nihil ponūt in suis obis, ⁊ iō qd ex eoꝝ vi inferꝛ ꝯuenire obis vt sic: non cōuenit reb9 obis absolute. Dico āt vt sic: q2 gfa māe pp coincidētiā cōuenietiū absolute alicui: ⁊ illatoꝝ de eodē ex vi act9 aie: ꝯtingit id qd infertur ex actu aie ꝯuenire rei absolute ⁊ i se. sz h accidit illato icꝗm p̄det ex actu aie. Un̄ quū ista ꝯn̄a, scio sortē cursurū, g sortes curret, sit optia: q2 2a teneat ex vi actus sciendi: q2. s. est certus verus ⁊ infallibilis: ꝯn̄s nō est accipiēdū in se. i. tāꝗ vna ꝓpō vera certa ⁊ infallibilis per seipsam seorsum: sz vt ꝯn̄s ex tali an̄te. i. ergo sortes curret ea vtate certitudine ⁊ infallibilitate qua scit: cursurus. Et hoc ideo dctm̄ est: q2 act9 aie nō inferꝛ

sm eo aliã certitudinẽ veritatẽ ⁊ infallibilitatẽ. Ista vero ꝯña/scio hominem esse corruptibilẽ. ergo est corruptibilis/est bona: sicut ꝑcedẽ: ⁊ formaliter itellecta infert ꝯñs intelligẽdũ sicut ꝑcedẽs: sed gra mãe. ꝯñs ẽt seorsum sumptũ est certũ. Qꝺ aũt hec sit mẽs lr̃e: pꝫ ex eo: ꝙ in lr̃a sub ly esse in aĩa: duo subsumũtur. Alterũ ꝑtinẽs ad eẽ obiectiuũ in illo exemplo, intelligo lapidẽ. ergo lapis est imãlis. Alterũ spectãs ad cõditionẽ inherentẽ rei obiecte ꝗ res terminat actũ aĩe in illa ꝑpõne ꝗ ẽ ꝯñs ꝯditiõalis ꝑposite. s. a erit. exponendo
65 qꝺ oꝫ accipi: vt subest diuine sciẽtie. i. vt ẽ in sua pñtialitate. Constat. n. ꝙ de esse in actu pñtialit ipsiꝰ a. in rerũ nã loquit.
564 Illud eñ ẽ illa ꝯditio ẽm quã terminat diuinũ intuitũ: vt pꝫ ex dictis. ¶ Et si iũxeris simul: ꝙ eẽ in actu cõuenit a. in seipso. ⁊ ꝙ accipere a. vt terminat sciẽtiã dei. i. ẽm suã ꝑsentialitatem: nõ est accipere a. in seipso: ꝫ ẽm ꝙ est in anima: manifeste videbis ꝙ a. tunc tñ sumit ẽm esse i se: qñ sumitur ẽm id qꝺ conuenit ei absolute vt sic: ⁊ nõ vt infert ex actu anime: vt exposuimꝰ. ¶ Et sic pꝫ rñsio ad obta: qꝛ ma
435 liter militãt: non formaliter: ⁊ male iterpretant: ly eẽ in anima hec de scꝺo.
¶ Quo ad 3m s. applicationẽ regule ad ꝑposita. Ambiguitas surgit. ¶ Primo/ qꝛ in lr̃a cõmittit implicatio in adiecto: dꝺo ꝙ ꝯñs sumit vt subest scie dei. s. put ẽ in sua pñtialitate. Implicat eñ ꝙ aliqd si sumitur vt futurum vt sic sumat vt pñs. Cõstat ãt ꝙ i ꝯñte dicẽte a. erit a. sumit vt futurũ. ergo nõ stat ꝙ hoc ꝯñs significãs a. vt futurũ: sumat vt ꝑsens: ꝙuis stet: ꝙ res futura sumat vt ꝑsens. Aliud eñ est iudiciũ de ipsa re absolute: ⁊ de ipsa vt significata ꝑ orationẽ de futuro: vt pꝫ ex dictis. vñ nõ vr intelligibile ꝙ hoc ꝯñs a. erit: sumat vt pñs: qꝛ si sumit vt presens: iam nõ est ly a. erit: sed a. est. ⁊ si est: illa ꝑpositio a. erit/ iã nõ sumit vt presens. Scꝺo dubitatur: qꝛ incõpacta ⁊ dissona vr rñsio hec: qm̃ añs accipit sciam vt significatam in ꝑterito: ⁊ nõ vt eternitate mẽsuratã. Et ꝯñs accipiẽdũ dicit: vt presens. hec enim nõ cõgruũt adinuicem: eo ꝙ vt pꝫ ex dictis: res vt ꝑsens rñdet eternitati: ⁊ actui cognitionis: vt mẽsurat eternitate. Tertio dubitat: qꝛ ista rñsio dato ꝙ sit vera: nõ tamẽ est sufficiẽs: qꝛ tota rñsio recurrit tandem ad necessitatẽ rei in sua pñtialitate. Ex dictis aũt supius ꝯstat: ꝙ ẽt sublata illa rõne pñtialitatis rerũ ad eternitatẽ: adhuc deus hꝫ certã notitiã cõtingẽtiũ: ꝑp rõnes rerũ apud se pñtes. Igit cũ hoc argm militet simplr: ⁊ nõ ẽm illã rõnẽ tñ: oportebat rñdere simpliciter: ⁊ nõ iuxta illã rõnẽ tãtũ: vt in litera fit. ergo insufficiens.

¶ Ad euidẽtiã hoꝝ predeclarãdus est sensus lr̃e. Ad cuius pceptionem: nota: ꝙ istud ꝯñs verũ. s. a. erit; claudit duo. s. futuritionẽ ipsius a. ⁊ pñtialitatẽ qñꝗ ipsiꝰ a. Opꝫ. n. ad eius veritatẽ vtrũꝗ ꝯcurrere: ⁊ ꝙ sit futurũ: ⁊ ꝙ qñꝗ illa de 2o adiacẽte de pñti sibi corrñdẽs. s. a est sit vera. Quũ aũt vt ex dictis pꝫ. A. in sua tñ futuritiõe inspectũ: nõ sit certi ituitus capax: ꝑp sui defectũ: qꝛ. s. nõ hꝫ rõnẽ certi cognoscibilis. Opꝫ ꝙ a. vt pñs sumat ad hoc vt certi ituitus terminꝰ sit. Ac ꝑ hoc istud ꝯñs a. erit. quũ rõne futuritionis nõ sit terminus certi intuitus: ꝙ a. qñꝗ sit: relinquitur ꝙ rõ quare terminet certũ intuitũ: est inclusa in eo propositio de pñti sibi correspõdens. s. a. est, ita ꝙ istud ꝯñs a erit, non aliunde certo intuitu cognoscit verũ: nisi qꝛ vr ista sibi rñdens ⁊ inclusa in eo. s. a. est qñꝗ. Est igit sensus lr̃e: qꝺ ista ꝑpõ. s. a. erit. q̃ est ꝯñs in cõditionali ꝑposita: potest sumi dupliciť. prio absolute: ⁊ sic nõ ẽ necessaria: ⁊ põt sumi vt substat diuine scie. i. vt est terminus intuitus certi ⁊ infallibilis; ⁊ sic est necessaria illo necessitatis modo: quo ista est necessaria A. est dũ est: qꝛ ly a. erit. est terminus diuini intuitus inquantum includit in se illã de presenti. s. a. est: et ⁊ non inquantum est futurum.

¶ Ad pmã ergo obiectionẽ negat ꝙ hic sit iplicatio in adiecto: qm̃ hꝫ non

aĩa. Aliud. n. est esse rei in seipsa: ⁊ eẽ rei in aĩaᶜ. Ut puta si dicã. si aĩa intelligit aliqd: illud est imãle: intelligẽdũ est ꝙ illud est imateriale ẽm ꝙ est in intellectu: nõ ẽm ꝙ ẽ in seipso. Et silr si dicã: si deus sciuit aliqd illud eritᶜ. ꝯñs intelligẽdũ est ꝑut subest diuine scie. s. ꝑut est in sua ꝑsentialitate. Et sic necessariũ ẽ sicut ⁊ añs. Quia omne qꝺ est, qñ est, necesse est esse, vt dicit in. i. perihermenias. ¶ Ad 3m dꝺm, ꝙ ea que tẽporaliter i actũ reducunt: a nobis successiue cognoscuntur in tpeᶠ: sed a deo in eternitate: que est supra tp̃s. Unde nobis: qꝛ cognoscimus futura cõtingentia inquãtũ talia sunt certa esse nõ pñt: sed soli deo: cuius itelligere est in eternitate supra tẽpusᶠ. Sicut ille q̃ vadit per viã: nõ videt illos q̃ post eũ veniunt: sed ille qui ab aliqua altitudine totã viã intuetur: simul videt oẽs trãseuntes per viã. Et ideo illud qꝺ scitur a nobis: opꝫ esse necessariũ ẽm ꝙ in se est: qꝛ ea que in se sunt cõtingentia futura, a nobis sciri nõ possunt. Sed ea que sunt scita a deo: oportet esse necessaria ẽm modum quo subsunt diuine scie (vt dictum est) non autẽ absolute ẽm ꝙ in ꝑpriis causis cõsiderantur. Unde ⁊ hec ꝑpositio: omne scitum a deo necessariũ est esse: cõsueuit distingui; qꝛ põt esse de re vel de dicto. Si intelligat de re ẽ diuisa: ⁊ falsa. Et ẽ sensus: omnis res quã deus scit est necessaria. Uel põt intelligi de dicto. Et sic est cõposita ⁊ vera. Et est sensus, hoc dictũ scitũ a deo esse est necessariũ. Sed obstant quidam dicentes: ꝙ ista distinctio habet locum in formis separabilibus a subiecto. Ut si dicã: album poẽe est eẽ nigrũ. Que quidẽ de dicto est falsa: ⁊ de re est vera. Res eñ que ẽt alba potest esse nigra: sed hoc dictũ albũ esse nigrum nunꝗ põt esse verũ. In formis aũt inseparabilibus a subiecto: non hꝫ locũ predicta distinctio. Ut si dicã coruũ nigrũ possibile est esse album: qꝛ in vtroꝗ sensu est falsa. Esse aũt scitum a deo est inseparabile a re: qꝛ qꝺ est scitum a deo: non põt esse nõ scitum. Hec autẽ instãtia locũ haberet: si hoc qꝺ dico scitũ importaret aliquã dispõnem subiecto inherentẽ. Sꝫ cum importet actũ sciẽtis ipsi rei scite (lꝫ semꝑ sciatur) põt aliqd attribui ẽm se: qꝺ nõ attribuitur ei iquãtum stat sub actu sciẽdi. Sicut esse materiale attribuit lapidi ẽm se: qꝺ nõ attribuitur ei ẽm ꝙ est intelligibile.

¶ Utrũ deus cognoscat enũciabilia. Art. 14.

Ad decimũqrtũ sic ꝑceditur. Uidetur, ꝙ deꝰ nõ cognoscat enunciabilia. Cognoscere. n. enũciabilia cõuenit intellectui nostro ẽm ꝙ cõponit ⁊ diuidit. Sꝫ in intellectu diuino nulla est cõpositio. Ergo deꝰ nõ cognoscit enũciabilia. ¶ P̃. Ois cognitio fit ꝑ aliquã silitudinẽ. Sed in deo nulla est silitudo enũciabiliũ, cum sit oĩno simplex. Ergo deus nõ cognoscit enũciabilia.

Sꝫ cõtra est, ꝙ dicit in ps. Dominus scit cogitatiões hominũ. Sed enũciabilia cõtinent in cogitatiõibus hominũ. Ergo deus cognoscit enũciabilia.

Respõdeo dicẽduꝫ, ꝙ cũ formare enunciabilia sit in potestate intellectus nostri: deus autẽ scit quicquid est in potẽtia sua, vel creature: vt supra dictum estᵉ: necesse est, ꝙ deus sciat

¶ Ad scꝺam aũt obiectionem facile dꝛ: qꝺ actꝰ sciẽdi in deo per ꝟbũ ꝑteriti tpis non cõsignificat vt ꝑteritus: cõsignificaretur eñ falso. sꝫ cõsignificat vt coexñs ꝑterito. Nihil aũt obest eternitati actus: coexistentia ad preteritum: imo eam concomitatur.
¶ Ad tertiã aũt dicitur breuiter/ ꝙ obiectio procedit ex malo intellectu litere. Nõ enim rñsio ista fundatur super eternitate actus aut sup coexistẽtia rerũ ad eternitatem: vt obtio supponit. sꝫ fundat sup dispõne scꝺꝫ quã res est scibilis aut nõ scibilis. Res enim ꝯtingens futura vt sic: nõ est scibilis: sꝫ vt presens ẽ scibilis: vt pꝫ ex dictis: ⁊ hoc est verũ: siue sciat ꝑsentialitas rei ratiõe eternitatꝭ: siue rõne ideã in mente diuina representãtiũ res cũ ꝯditiõibꝰ existẽtie: siue rõne essentie diuine repñsentantis ꝑdicta in rõne spẽi intelligibilis: siue rõne spẽrũ ifusaꝝ in mẽte alicuiꝰ: puta alicuiꝰ ãgeli: vel aĩe chri. Nihil rñ refert in ꝑpposito: quo qꝫ modo ponat ꝑsentiam rei cognosci. Sat ẽ i ꝑpposito: ꝙ cõsequẽs nõ est cognoscibile: certe nisi rõne ꝑsentialitatis incluse correspõsure.

¶ In rñsione ad 3m: oia ex predictis patent. Illud tñ aduerte: ꝙ in principio responsionis vbi assignatur dr̃ia iter necessitatẽ sciti a nobis ⁊ a deo: qꝛ illud dupliciter opꝫ esse certum: scꝫ in se: ⁊ vt subest scientie: hoc aũt vt scitum tantum. Redditur ratio huius dr̃ie ex eternitate intuitus diuini. Et quidẽ ratio est bona sufficiensꝗ: sed nõ est sola. quare caue ne fallaris.

¶ Super articulum decimumquartum.

Titulus clarus.
¶ In corpore duo/ primo respondet quesito ꝙ sic. 2o. qꝺo. ¶ Quo ad pm cõclusio rñsiua q̃sito affirmatiue est. Deus scit enunciabilia: ꝑobat. Deus scit quicqd est in potentiã sua ꝙ creature. sed enunciabilia sunt in ptãte nostra. ergo deus scit omnia illa.
¶ Quo ad 2m oñditur modus: quo deus cognoscit enũciabilia vna ꝯclone. deus scit enũciabilia nõ cõponendo ⁊ diuidendo: sed ꝑ simplicem itelligentiam. i. nõ ꝑ modũ 2ᵉ operationis intellectus: sed prime. Probatur dupliciter. primo a silr. Deus scit mãlia inmaterialiter: cõposita simplr. ergo eunnciabilia nõ enunciãdo: sed intuẽdo. Et declaratur qũo hoc esse possit: exemplo ficto in intellectu nostro: si intelligendo qd hois: intelligeremus ipsum esse album ⁊c. ¶ Scꝺo rõne. Spẽs intellectus diuini. i. eius essentia: sufficit ad demonstrandũ oia: ergo deus intelligendo essentiam suã intelligit essentias oium ⁊ quecũꝗ eis accidere possunt. Añs pꝫ: ꝯña fundatur super hoc: quod ratio necessitans ad intelligendũ componendo ⁊ diuidendo est: qꝛ spẽs intelligibilis est limatata in repñtando: quod probat in litera sic. Spẽs intelligibilis repñtat sic vnũ ꝙ non aliud: ergo intelligendo ꝑ illã speciem vnũ: puta quid est homo: nõ intelliguntur alia que ei accidũt seu pñt accidere: ergo diuisim homo ⁊ accidentia intelliguntur. ergo oportet ea in vnũ redigere cõponendo: vt intelligamus vnũ inesse aliũ igitur de primo ad vltimũ: si spẽs representat sic vnum quod nõ aliud: intellectus cogitur componere. Et qꝛ si affirmatio est causa affirmationis negatio est causa negatiõis: in causis propriis: cõsequens est: qꝺ si species intelligibilis representat sic vnũ q̃ etiã alia: qꝺ nulla est cõponẽdi necessitas: sed simplici intuitu obiecti ꝑ illã speciem representati oia intelliguntur: vt ꝯsequentia assumpta dicebat. ¶ Aduerte

¶ Aduerte hꝫ ꝙ ista ꝟba lr̃e pñt duplr accipi. Primo vt limitatio speciei intelligibilis in repsentãdo: sit rõ cõponẽdi ⁊ diuidẽdi. Et hic sensus est falsus ⁊ ꝯ mentẽ sancti Thome. inferret e m̃ ꝙ angeli componendo intelligerẽt: qm̃ hñt spẽs limitatas. ¶ Secundo vt limitatio talis: idest respectu eoꝝ. q̃ nata sunt alicui conuenire: sit ratio cõponẽdi. Et hic sensus est verꝰ ⁊ intẽtus. Uerus qdẽ: qꝛ ex hꝫ ꝙ spẽs ita representat subiectum ꝙ nõ ꝑdicatũ: oritur cõpositio. Et nõ ex hoc ꝙ representat subm ⁊ nõ qꝺcũꝗ aliud oĩno ipertinẽs tali subto.
294 Intẽtus aũt: qꝛ ⁊ lr̃a bis hoc innuit. Primo in exemplo de hoie: quũ dꝛ: intelligeremus oia que de hoie predicari possunt. ¶ Secũdo quũ i rõne inferẽt sequẽdo idẽ exemplum. Nõ ex hoc ipso alia que ei insũt itelligimus. verũ de hac materia in tractatu de angelis: diffuse dicetur inferius.

¶ Super arti. 15.

914 Titulꝰ clarus. ¶ In corpore vna ꝯclusio, rñsiua quesito affirmatiue. Sciẽtia dei nõ est variabilis. probat: sub a dei est omnino imutabilis: ergo scientia dei est omnino inua-
1427 riabilis. Probat cõsequentia: quia sciẽtia est ipsa substãtia dei.
¶ In responsiõe ad tertiũ: circa illud dictum: scilicet hec nõ est vera: quicqd deꝰ sciuit scit: si ad enunciabilia referatur: dubium occurrit ex triplici capite. Primo sic. Sicut enunciabilia quãdoꝗ sunt vera: ⁊ quandoꝗ non. ⁊ ideo ꝑrius scita nesciuntur. Ita res quedam puta Sor. quãdoꝗ est ens: ⁊ qñꝗ non. ergo etiam res corruptibiles prius scite nesciuntur: ergo nulla est dr̃ia inter enunciabilia ⁊ res. ꝙ ad hoc: cuius oppositum ex litera habet. consequentia patet. ⁊ proportio probatur quia non magis fundat scibile verum ꝙ ens. Unũqꝺꝗ enim cognoscibile est ẽm ꝙ est ens. Et confirmat. quia sicut deus ab eterno intuetur natiuitatem christi pro tali tempore: ita hoc enunciabile christus nascit pro eodem tempore. Et sicut intuetur non esse natiuitatis Christi pro aliis tpibus: ita falsitatem ꝑdicti enũciabilis: ergo sicut nõ dꝛ nescire natiuitatem christi quã sciuit: sic nõ dꝫ cõcedi nescire illꝺ enũciabile ꝙ sciuit. ¶ Secundo sic. optime sequitur, deꝰ nescit aliquid eoꝝ que sciuit: ergo pauciora scit ꝙ sciuit. ꝯñs dꝛ nõ cõcedendũ in responsione ad 2m: qꝛ iplicat sensu cõpositũ. ꝯña aũt ꝑbat. qꝛ minutus est de facto numerus scitorũ. ¶ Tertio sic. deus sciuit aliqꝺ enũciabile ꝙ nescit: ergo scire suũ trãsiuit in nescire: ꝫ variatio est in scia dei. Nec vr sufficere rñsio posita in lr̃a: qꝛ nõ idem esse iudicium de enunciabili ⁊ de re litera sustinet.

94 I. q. 19. a. 7. cõ. Et. I. d. 3s. ar. 2. ⁊ arti. 5. cor. et d. 39. q. I. a. 3. 5m. Et veri. q. 2. a. 5.

omnia enunciabilia que formari possunt. Sed sicut scit materialia immaterialiter, et composita simpliciter: ita scit enunciabilia non per modum enũciabiliumᶜ: quod scilicet in intellectu eius sit compositio vel diuisio enunciabilium. Sed vnũquodꝗ cognoscit per simplicem intelligentiam intelligendo essentiã vniuscuiusꝗ. Sicut si nos in hoc ipso quod intelligimus quid est homo: intelligeremus omnia que de homine predicari possunt. Quod quidem in intellectu nostro nõ cõtingit: qui de vno in aliud discurrit: propter hoc ꝙ species intelligibilis sic representat vnum ꝙ non representat aliudᶜ. Unde intelligendo quid est homo: non ex hoc ipso alia que ei insunt intelligimus: sed diuisim ẽm quandam successionem. Et propter hoc ea que seorsum intelligimus, oportet nos in vnum redigere per modum compositionis vel diuisionis enũciationem formando. Sed species intellectus diuini. i. eius essentia sufficit ad demõstrandum oia. Unde intelligendo essentiã suã cognoscit essentias oium: ⁊ quecunꝗ eis accidere possuntᶜ.

Ad primũ ergo dꝺm, ꝙ rõ illa ꝑcederet, si deus cognosceret enunciabilia per modum enunciabilium. ¶ Ad scꝺm dicendum: ꝙ compositio enunciabilis significat aliquod esse rei. Et sic deus per suũ esse. quod est eius essentia est similitudo omnium eorum que per enũciabilia significantur.

¶ Utrũ scientia dei sit variabilis. Arti. 15.

Ad decimũ quintum sic proceditur. Uidetur, ꝙ scientia dei sit variabilis. Sciẽtia enim relatiuꝰ dicitur ad scibile. Sꝫ ea que important relationem ad creaturam, dicuntur de deo ex tempore. ⁊ variantur secundum variationem creaturarum: Ergo scientia dei est variabilis ẽm variationem creaturarum. ¶ P̃. Quicquid potest deus facere: potest scire. Sed deus potest plura facere ꝙ faciat. Ergo potest plura scire ꝙ sciat. Et sic scientia sua potest variari scꝺm augmentum ⁊ diminutionem. ¶ P̃. Deus sciuit christũ nasciturũ. Nunc autẽ nescit christũ nasciturũ: qꝛ christus nasciturus nõ est. Ergo non quicquid deus sciuit scit. Et ita scientia dei videtur esse variabilis.

Sed cõtra est ꝙ dꝛ Ja. primo ꝙ apud deũ nõ est trãsmutatio: neꝗ vicissitudinis obumbratio.

Rñdeo dicendum, ꝙ cuꝫ sciẽtia dei sit eius substantia: vt ex dictis patetᶜ: sicut substantia eius est omnino immutabilis: vt supra ostensum estᶜ: ita oportet scientiam eius omnino inuariabilem esse.

Ad primum ergo dicendum, quod dominus et creator et huiusmodi important relationes ad creaturas secundũ quod in seipsis sunt. Sed scientia dei importat relationem ad creaturas ẽm quod sunt in deo: qꝛ secundum hoc est vnumquodꝗ intellectum in actu ꝙ est in intelligente. Res autem create sunt in deo inuariabiliter: in seipsis autem variabiliter. Uel aliter dicendum est: ꝙ dominus et creator et huiusmodi important relationes: que consequuntur actus, qui intelliguntur terminari ad ipsas creaturas secundum ꝙ in seipsis sunt. Et ideo huiusmodi relationes variẽ de deo dicũtur secundum variationem creaturarum. Sed scientia ⁊ amor et huiusmodi important relatiões que ꝯsequuntur actus, qui intelligũtur in deo esseᶜ. Et ideo inuariabiliter predicantur de deo. ¶ Ad secundum dicendum ꝙ deus scit etiã ea que potest facere et nõ facit. Unde ex hoc ꝙ potest plura facere ꝙ facit non sequitur ꝙ possit plura scire ꝙ sciat nisi hoc referatur ad scientiam visionisᶜ: secundum quam dicitur scire ea que sunt in actu secundum aliquod tempus. Ex hoc tamen ꝙ scit ꝙ aliqua possunt esse que non sunt, vel etiam non esse que sunt: non sequitur quod scientia sua sit variabilis: sed ꝙ cognoscat rerum variabilitatem. Si tamẽ aliquid esset, quod prius deus nesciuisset et postea sciret: esset eius scientia variabilis. Sed hoc esse non potest: quia quicquid est, vel potest esse secundum aliquod tempus, deus in eterno suo scit. Et ideo ex hoc quod ponitur aliquid esse secundum quodcumꝗ tempus: oportet poni ꝙ ab eterno sit scitum a deo. Et ideo non debet cõcedi: quod deꝰ possit plura scire ꝙ sciat: quia hec propositio implicat quod ante nesciuerit: et postea sciat. ¶ Ad tertium dicendum, quod antiqui nominales dixerunt idem esse enunciabile christum nasci et esse nasciturum et esse natum: quia eadem res significatur per hec tria: scilicet natiuitas christi. Et secundum hoc sequitur, ꝙ deus quicquid sciuit sciat: quia modo scit christum natum quod significat idem ei, quod est christũ esse nasciturum. Sed hec opinio falsa est. Tum quia diuersitas partium orationis diuersitatem enũciabilium causat. Tum etiam quia sequeretur quod propositio que semel est vera esset semper vera. Quod est contra philosophum qui dicit: ꝙ hec oratio, Sor. sedet vera est eo sedente: et eadem falsa est eo surgente. Et ideo cõcedendum est ꝙ hec nõ est vera quicquid deus sciuit scit, si ad enunciabilia referatur. Sed ex hoc nõ sequitur quod sciẽtia dei sit variabilis. Sicut enim absꝗ variatione diuine scientie est ꝙ sciat vnam ⁊ eãdem rem quandoꝗ esse et quandoꝗ non esse: ita absꝗ variatione diuine scientie est ꝙ scit aliquod enunciabile quandoꝗ esse verum: et quandoꝗ esse falsum. Esset autem ex hoc scientia dei variabilis, si enunciabilia cognosceret per modum enunciabilium componendo et diuidendo sicut accidit in intellectu nostro. Unde cognitio nostra variatur, vel secundum veritatem et falsitatem: puta si mutata re eandem opinionem de re illa retineamus. Uel secundum diuersas opiniones: vt si primo opinemur aliquẽ sedere: ⁊ postea opinemur eum non sedere.

¶ Ad euidentiam huius materie notanda sunt duo. Primo ꝙ inter enũciabile ⁊ rẽ hec ẽ dr̃ia ad ꝑpositum ꝙ enũciatio eadem manẽs ⁊ perseuerans mutatur de vera in falsaꝫ: ⁊ consequẽter de scibili in nescibilẽ: ⁊ ecõuerso, vt patet. Res aũt si mutat de esse in non esse aut econuerso: nõ perseuerat: ⁊ propterea non potest demonstrari vna ⁊ eadem res manẽs modo scibilis ⁊ modo nescibilis: sicut vna enunciatio. Secundo aduertenduꝫ est. ꝙ de variatione scientie dei potest du- e
pliciter esse sermo. 174
Primo ex parte actꝰ 191
sciendi. Et sic omni- b
no est immutabilis: tam actu ꝙ potentia vt dicitur in respon-
sione ad secundum: 88
ꝙuis scientia visionis potuisset ad plura vel pauciora determinari: ab eterno absolute loquẽdo. Sꝫ semel determinata oĩno ex pte dei inuariabilis est. Alio mõ ex parte scitorum. Et sic nõ quo ad res: ꝫ quo ad enũciabilia nihil ꝑhibet ipsam mutari: qꝛ mutatio ista nullã mutationẽ ponit in deo: ꝫ in enunciabili scito: qꝛ scilicet mutat de scibili in nescibile: ⁊ ecõuerso. Et his aũt pꝫ Responsio ad obiecta. Ad primũ eñ iã assignata est differentia iter rem ⁊ enunciationeꝫ illius: quare non est eadeꝫ ratio ⁊c. Et ad confirmationem nihilominus addẽduꝫ est: ꝙ res: scilicet natiuitas christi: determinat sibi certuꝫ sui esse tempus. Enũciatio autẽ: scilicet Christus nascitur/ nulluꝫ certũ tempus consignificat: sed presens in communi seu vage secũdũ tẽpus quo format aut ꝑfert: ⁊ iõ mõ est veꝝ ⁊ mõ falsum: quia alicui pñti adequat ⁊ alicui nõ: ꝑseuerãs tñ idẽ oĩno qꝺ nõ põt dici de re q̃ certũ habet sui eẽ tẽpus presens.

2 80
43
44

¶ Ad 2m aũt conceditur referendo ad enũciabilia ex parte eorum: nec oppositum docuit litera in rñsione ad 2m: qm̃ ibi est sermo de augmento ⁊ diminutiõe sciẽtie diuine ex parte dei. ⁊ reputat incõueniens

augmētatio nō solum de facto:sed de pl'i. Et ppterea quātū est ex parte dei:negādū est plura scire q̄ sciat. Et q̄ hic sit mens lr̄e p3.q2 potētiā dei ad determinādam sciētiā visionis ptractat:inferēs nō debere cōcedi deū posse plura scire q̄ sciat.ppter sensum cōpositū inferētē mutabilitatē ex parte dei:q2 infert scientiam dei iam determinatam posse a deo mutari. ¶Ad tertiū vero negatur sequela:vt p3 ex dictis:quia hoc non est ppter variationē sciētie:s3 sciti. Et licet non sit idē iudicium de re ꝛ enūtiatione: quo ad qd idē se saluo mutetur de scibili in non scibile:vt dictū est:tn̄ quo ad hoc qd variatio vtriusq3 nō redundat in variationē diuine sciētie:idē est iudiciū. Et quo ad hoc adduciṫ in lr̄a declaratio a sili:ex rerum variatione sumpta: nō quo ad primum.

95 1.q.34. ar.3.co2. ꝛ.12.q̄ō. 5.art.5. 1m. ꝛ.1.sent. in plog. ꝛ dī.q.3. ar.3.co2.

¶Super arti. 16. Titul9 clar9. ¶In corpore duo primo in cōi distinguit sciētiam speculatiuam ꝛ practicam. 2° rn̄det quesito. ¶Quo ad primū distinctio est ista. Sciētia q̄dā est speculatiua tm̄:quedā practica tm̄: quedā ſm q̄d practica/ꝛ ſm q̄d speculatiua. Declaratur sic. scia dr̄ speculatiua 3r. s. ex obiecto: aut modo aut fine: ergo quedā est speculatiua tm̄ ꝛc. Antecedēs declaratur exempla riter. cōsequētia probatur:q2 speculatiua ex obiecto est speculatiua tātum. speculatiua vero ex modo tantum aut fine tātū est ſm quid practica/ꝛ secūdum q̄d speculatiua. que ꝟo nullo horum modorū speculatiua est relinquiṫ qd practica tantum sit.

Quorum neutrum potest esse in deo.

¶Utrum deus de rebus habeat scientiam speculatiuam. Arti.16.

Ad decimūsextū sic pceditur. Uidetur qd de9 de rebus non habeat scientiā speculatiuam. Scientia enim dei est causa rerum:vt supra ostensum est[c]. Sed scientia speculatiua non est causa rerū scitarum. Ergo scientia dei non est speculatiua. ¶Preterea. Scientia speculatiua est per abstractionē a rebus:quod diuine sciētie non competit. Ergo scientia dei non est speculatiua.

Sed contra. Omne qd est nobilius, deo est attribuendum. Sed scientia speculatiua est nobilior q̄ practica: vt patet per philosophum in principio metaphysi. Ergo deus habet de rebus scientiam speculatiuam.

Respondeo Dicendum, q̄ aliqua scientia est speculatiua tantum; aliqua practica tantum: aliqua vero secūdum aliquid speculatiua, ꝛ secūdum aliquid practica. Ad cuius euidentiam, sciendum est, q̄ aliqua scientia potest dici speculatiua tripliciter. ¶Primo ex parte rerum scitarum, que non sunt operabiles a sciente. sicut est sciētia hominis de rebus naturalibus vel diuinis. Secundo, quantum ad modum sciendi. Utputa si edificator consideret domum diffiniendo ꝛ diuidendo ꝛ considerādo vniuersalia predicata ipsius. Hoc siquidem est operabilia modo speculatiuo considerare: ꝛ non ſm q̄ operabilia sunt. Operabile enī est aliquid per applicationem forme ad materiam: non per resolutionem compositi in principia vniuersalia formalia. Tertio quantum ad finem. Nam intellectus practicus differt fine a speculatiuo: sicut dicitur in tertio de anima. Intellectus enim practicus ordinatur ad finem operationis: finis autem intellectus speculatiui est consideratio veritatis. Unde si ergo edificator consideret qualiter posset fieri aliqua domus: non ordinans ad finem operationis, sed ad cognoscendum tantum: erit quātum ad finem speculatiua consideratio: tamen de re operabili. Scientia igitur que est speculatiua ratione ipsius rei scite: est speculatiua tantum. Que vero speculatiua est ſm modum vel finem est ſm quid speculatiua et secundum quid practica. Cum ꝟo ordinatur ad finem operationis est simpliciter practica. Secundum hoc ergo dicendum est, q̄ de9 de seipso habet scientiam speculatiuam tantum. Ipse enim operabilis nō est. De omnibus vero alijs habet scientiam ꝛ speculatiuam ꝛ practicam. Speculatiuam quidem quantum ad modum. Quicquid enim in rebus nos speculatiue cognoscimus diffiniēdo ꝛ diuidendo hoc totum deus multo perfectius nouit. Sed de his que potest quidē facere: sed secūdum nullum tempus facit: non habet practicam scientiam secūdum q̄ practica scientia dicitur a fine. Sic autem habet practicam scientiam de his que ſm aliquod tempus facit. Mala vero licet ab eo non sint operabilia: tamen sub cognitione practica ipsius cadunt: sicut ꝛ bona: inquantum permittit vel impedit vel ordinat ea: sicut ꝛ egritudines cadunt sub practica scientia medici inquantum per artem suam curat eas.

Ad primū Ergo dicēdum, q̄ sciētia dei est causa: nō quidem suipsius: sed aliorum. Quorundam quidem actu: scilicet eorum que ſm aliquod tēpus fiūt. Quorūdā vero virtute. s. eoꝝ q̄ pōt facere, ꝛ tn̄ nūq3 fiūt. ¶Ad scdm dōm q̄ sciētiā esse acceptam a rebus scitis: nō p se conuenit scientie speculatiue: sed p accidens inquatū est humana. ¶Ad id vero quod in contrariū obijciṫ dicēdū: q̄ de operabilibus perfecta scientia nō habetur: nisi sciaṫ inquātum operabilia sunt. Et iō cuz scientia dei sit oibus modis pfecta, oportet qd sciat ea q̄ sunt a se operabilia inquātuz hmōi: ꝛ nō solum secundū q̄ sunt speculatiua. Sed tn̄ nō receditur a nobilitate speculatiue sciētie: q2 oia alia a se videt in seipso. Seipsum aūt speculatiue cognoscit. Et sic in speculatiua suipsius scientia habet cognitionem ꝛ speculatiuam ꝛ practicam omnium aliorum.

¶Aduerte hic q̄ de sciētia dei possum9 loqui dupl'r. Primo absolute ſm q̄ in se est: ꝛ sic cum sit vna ꝛ simplex prehabēs in se eminenter omnē sciētie perfectionem: neq3 est practica/neq3 speculatiua: sed altius quid eminenter cōtinēs vtrūq3: iuxta ea que in plogo dicta sunt. Alio mō in respectu talis sciti: ꝛ sic dr̄ hic de ea q̄ est speculatiua/aut practica. Respectu quidem huius sciti qd est essentia sua: nō vt essentia est adequatum obm̄ sciē: sic enī ptinet ad scientiā dei absolute: sed vt est quoddam speciale scitum distinctum cōtra alia scita: scilicet alia a deo: est speculatiua. Respectu vero aliorum est practica ꝛc. vt in litera dicitur. ¶Circa positas conclusiones dubium occurrit ex Scoto. ipse siquidem in prologo primi sententiarum tenet oppositum prime cōclusionis dum definit sciētiā dei de seipso esse simpl'r practicam: aut nihil sibi deesse quin sit practica: nisi q̄ volūtas dei nō est bona ex regula sed naturaliter ex se ipsa. ꝛ in.38. dist. primi: tenet oppositum scde ꝯclōnis: quo ad hoc: qd deus habet scientiam practicam de alijs a se: vult enī qd non habeat sciam practicam de alijs a se/sed speculatiuam. Ratio eius cōtra primam cōclusionem cōsistit in hoc scia de essentia dei est prior naturaliter amore illi9 essentie et rectificatiua illius: ergo est practica. Et ad rōnem p conclusione in lr̄a positam. s. q2 de9 nō est operabilis respōdet q̄ de9 est operabilis: id est attingibilis p operationem immanentem amoris. s. Ratio ꝟo cōtra secūdam consistit in hoc. Nulla notitia de reb9 an determinationem diuine volūtatis dictat res esse agendas: ergo nulla est ibi notitia practica de rebus. Antecedens patet: ꝛ cōsequētia pbatur: quia scientia practica est dictatiua ad operādum. In prologo autem fundat se super prioritate sic: nulla notitia de rebus ꝛc. est prior actu voluntatis diuine ꝛc. ergo non est practica.

¶Ad has aūt obiectiōes suppositis his q̄ in prologo dicta sunt ꝛ in questione speciali de praxi: nō est difficile respondere. Ad primam enī neganda est cōsequētia: quicquid sit de antecedente: plus enim exigitur ad notitiā practicam vt ibi patuit. Solutio rationis nostre a Scoto data valeret quidem: si deus aut operatio qua a se amatur: fieret vel etiam regularetur scientia practica. ¶Oportet nāq3 omnem causam esse causam vel operationis vel effectus scientia aūt practica causam sonat: vt patet ex nomine: ꝛ.9. meta. Et respectu quidem creaturarū factibilium causa in deo poniṫ: in ordine ad effectum: non in ordine ad factionem: quia illa est substantia dei. Respectu autem ipsius dei quo ad neutrum poni potest: quia nec ipse nec operatio fit aut pendet. Ridiculum ergo est audire deum esse operabilem scientia sua practica. ¶Ad obiectionem vero cōtra secūdam cōclusionem primo loco factam: negatur cōsequētia: falsum enim manifeste est: q̄ notitia practica debeat esse dictatiua ad operandum: satis est enī q̄ sit regulatiua. Ars enī domificatiua nō dictat domificādū esse: imo est idifferēs ad opposita: vt p3. 9. meta. ¶Et p hoc p3 rn̄sio ad obiectionē scdo loco adductā: falsum quippe est assumptū: qm̄ vt dr̄. 9. meta. potētia rōnalis quā cōstat esse notitiā practicā determinaṫ ab appetitu: ꝛ nō ecōuerso. Et iō p̄supponiṫ ab appetitu vt indifferēs. Un̄ mirū est de isto hoie: qūo p̄clarū ei9 ingeniū nō aduertit q̄ quēadmodū ars domificatiua absolute/p̄uenit actū volūtatis: ꝛ p̄uenit a volūtate vt determinatiua ipsi9 ad operādū: ꝛ p̄uenit executionē. s. ipsam domificationē. Ita rōnes oīum operū factibiliū a deo: naturalr̄ in essentia diuina relucēt/p̄ueniēdo oēm volūtatis actū: s3 p̄ueniri eas op3 a volūtate diuina vt determinenṫ ad opandū. Un̄ q̄dā rōnes sunt determinate ad operādū: ꝛ q̄dā nō: vt in lr̄a dr̄. Et ille et q̄ determinate sūt a diuina volūtate p̄ueniūt executionē. s. actionē ad ex. Nec refert ad ppositū vtrū po[a] executiua i deo sit ipsa volūtas/an 3[a] po[a]: qm̄ ipa volūtas vt determinās p̄cedit: ꝛ vt exequēs seq̄ṫ.

¶Circa hāc partem aduerte primo q̄ practicum et speculatiuū hic sumiteṙ nō solū vt sunt cōditiones sciētie ſm se: sed etiam ex parte sciētis. Et ppterea dicitur q̄ ars domificatiua nō intēdētis domificare est speculatiua ex fine: ꝛ practica ex modo ꝛ obo. glosandum est enī de fine ex parte sciētis: ꝛ nō ipsius scientie. Qm̄ si loq̄mur de fine ipsi9 sciētie: ipsa ē etiā practica ex fine. qm̄ finis ei9 est domificatio. Et hoc si aduerteris deludes irrisiones aduersarioꝝ. Aduerte 2°. q̄ sicut speculatiua est 2r ita practica. Prima ex obo modo ꝛ fine etiā scientis ꝛ hec est tm̄ practica. Scda ex obiecto mōꝝ fine sciētie nō sciētis ꝛ hec est vere practica. Sed in litera dr̄ ſm quid speculatiua ex parte finis sciētis. Tertia ex obiecto: sed nō modo neq3 fine sciētie: ꝛ hec est etiam ſm quid practica. s. ex parte obiecti. ꝛ ſm quid speculatiua. s. ex modo ꝛ fine sciētie: q2 se cōcomitantur. Quū enim aliquid practice scitur iā ex se ad opus ordinaṫ. ꝛ ecōuerso. Aduerte 3° q̄ per speculatiuū ex mō tm̄. i. de obiecto operabili mō speculatiuo/nō intelligiṫ sciētia de operabili in vl'i: qm̄ sciētia de opabili siue sit per principia prima operationis: siue per pncipia remota ꝛ vniuersalia operationis: sub eodem mēbro cadit. Sed intelligitur sciētia de operabili scrutans nō quomodo res fiat: sed quid est ꝛc. vt in litera dicit. Talis enim cognitio non spectat ad artifices: sed ad philosophos: qui cum sciant quid est cithara aut domus. scientiam tamen illa faciendi nō habent.

¶Quo ad 2m tria dicuntur/primo cōparaṫ sciētia dei ad ipsum deū. 2° ad alia a se. 3° rn̄deṫ cuidā tacite obiectioni. De primo ponit conclusio. Sciētia dei de seipso est speculatiua tm̄: pbaṫ: q2 ipse nō est opabilis. De 2° poniṫ cōclusio. Sciētia de alijs a se est speculatiua ꝛ practica: etiam diuersimode. pbaṫ primo. q̄ sit speculatiua: q2 oia nouit mō speculatiuo q̄d sunt ꝛc. Deinde q̄ sit practica: diuersimode: q2 de factibilib9 q̄ nūq3 fiunt. practicā h3 ꝟtute. i. ex obiecto ꝛ modo ꝛ fine sciētie: nō fine sciētis. De his ꝟo q̄ de facto qn̄q3 fiūt h3 practicā simpl'r ꝛ actu. Obiectio aūt cui respondetur: est/ q2 mala nō facit de9 neq3 sunt de numero factibiliū aut factorum a deo. quomodo ergo hec ad sciētiā practicā spectabūt. Respōdetur q̄ sicut medicina est nō solum sani: sed egri: ita scientia dei: non faciēdo: sed permittendo: ordinando: impediendo ꝛc.

¶Super. q. xv. Arti. 1.

In titulo nihil aliud notandum est: nisi q̄ quid nominis idee in corpore declaratur. ¶In corpore tria. primo pponit ꝯclusionē rn̄siuā q̄sito. 2° assignat q̄d nominis idee. 3° bat ꝯclusionē responsiuaz. ¶Quo ad p[m] ꝯclusio rn̄siua q̄sito affirmatiue est. Necesse est ponere ideas in mente diuina. Ubi aduerte q̄ esse in mēte sumiṫ formal'r. i. inquantuz mens est. hoc aūt est esse obiue: vt intellectum in intelligēte: ꝛ nō vt forma i eo cui9 est forma. Sēsus ḡ cōclusiōis est q̄/ necesse ē ponere ideas obiectiue i itellu̅ diuino. ¶Quo ad scdz idea significat formā alicui9 rei p̄ter rē ipsaz existentem: ꝛ declaraṫ ex idiomate greco. Si vis idee diffuse diffinitionē videre/lege q.3. de veri. arti. primo. ¶Quo ad 3m pbaṫ 2° pposita sic. Mundus ē fact9 a casu: s3 est fact9 a deo p itellectū agēte: ergo forma mūdi ē finis sue gn̄ationis: ḡ in mēte diuina ē forma ad silitudinē cui9 mūdus est fact9 ḡ in mēte diuina est idea. Rn̄s quo ad vtrāq3 ptē supponiṫ vt inferi9 mōstrādū in loco suo. Prima āt ꝯn̄a pbaṫ ex illa maxima in oib9 q̄ gn̄antur nō a casu forma ē finis gn̄atiōis. 2a vero ꝯn̄tia duo īfert. s. ꝛ q̄ forma ad cui9 silitudinē ꝛc. ē in deo: et q̄ est tali mō. s. in mēte diuina. i. obiectiue. Et quo ad vtrūq3 in lr̄a probatur. quo ad primū: q2 cōe est omni agenti prehabere silitudinem intēte forme. quoad s3 vero ex dr̄ia inter agens naturale ꝛ a proposito in modo habendi illam similitudinē: q2 illud ſm esse nāle vt p3 in igne. hoc ſm esse intelligibile: vt p3 in artifice. si ergo deus est agens per intellectum. ergo ꝛc. 3[a] deinde ꝯn̄a probatur. q2 in hoc consistit rō idee. probatur. Rō idee est vt sit forma preter rem: exemplar rei: ꝛ principium cognitionis ꝛc.

96 1.q.44. ar.3. Et.1. di. 39. q.2. ar.1. Et ꝟi.q. 3. ar.1.

84 8

¶De ideis. Qō.15.

Post Considerationem de scientia dei, restat considerare de ideis. ¶Et circa hoc queruntur tria. Primo an sint idee. Secundo: vtrū sint plures vel vna tantum. Tertio vtrum sint omnium que cognoscuntur a deo.

¶Utrū idee sint. Articulus. 1.

Ad primū Sic proceditur. Uidetur, quod idee non sint. Dicit enim Dio. vii. cap. de di. no. qd deus non cognoscit res secundum ideam. Sed idee non ponuntur ad aliud: nisi vt per eas cognoscantur res. Ergo idee non sunt. ¶Pr̄. Deus in seipso cognoscit oia, vt supra dictū est[c]: s3 seipsuz nō cognoscit p ideā. Ergo nec alia. ¶Preterea. Idea ponitur, vt principium cognoscendi ꝛ operandi. Sed essentia diuina est sufficiens principium cognoscendi ꝛ operādi oia. Nō ergo necesse est ponere ideas.

Sz cōtra Est, qd dicit Aug. i lib. lxxxiij. q. Tanta vis in ideis constituitur: vt nisi his intellectis, sapiens esse nemo possit.

Rn̄deo Dicēdum, quod necesse est ponere i mēte diuina ideas. 236 Idea enim grece latine forma dicitur. Unde per ideas intelliguntur forme aliarū rerū preter ipsas res existentes. Forma autē alicuius rei preter ipsam existens ad duo esse potest: vel, vt sit exēplar eius cuius dicitur forma[c]: vel vt sit principium cognitiōis ipsius ſm quod forme cognoscibiliū dicūtur esse in cognoscēte. Et quantū ad vtrūq3 est necesse ponere ideas. Quod sic patet. In oibus enim que nō a casu generantur, necesse est formam esse finem generationis cuiuscūq3. Agens autem nō ageret ppter formā nisi inquantum similitudo forme est in ipso[c]. b 236 Quod quidem cōtingit dupl'r. In quibusdam enim agentibus preexistit forma rei fiende ſm esse naturale: sicut in his qui agunt per naturā. Sicut homo generat hoiem: ꝛ ignis ignē. In quibusdā vero ſm esse intelligibile: vt in his q̄ agūt p intellectū. Sicut similitudo domus preexistit in mēte edificatoris. Et hec pōt dici idea, domus: q2 artifex intēdit domū assimilare forme quā mēte cōcepit. Quia igiṫ mūd9 nō est casu factus: s3 est factus a deo p intellectū agente (vt infra patebit[c]) necesse est qd in mente dina sit forma ad silitudinem cuius mundus est factus. 146 118 Et in hoc consistit ratio idee[c]. 97 236

Ad primū Ergo dōm, q̄ de9 non intelligit res ſm ideaz extra se existentē. Et sic ē Aristo. improbat opinionē Platonis de ideis: scdm q̄ ponebat eas per se existētes, nō in intellectu.

¶Aduerte hic diligenter q̄ in lr̄a caute dr̄ q̄ idea poniṫ vt exēplar ꝛ non dicitur vt pncipium essendi. Q2 pricipiū essendi sonaret formā qua agēs agit. Idea aūt nō signat talē formā: sed formā quā agēs cōcipit: ad cuius silitudinē operatur: ꝛ nō qua opaṫ: ꝛ hoc est ppie exēplar. Et ppea in exēplo de domificatore expresse subiūgitur: q̄ idea domus est forma quam mente cōcipit: ꝛ nō ars domificatiua. Sil'r quū lr̄a dixisset q̄ idea est pn̄cipiū cognitiōis statim addidit limitationē ſm q̄ forme cognoscibiliū dn̄r eē in cognoscente. quasi diceret. n. dico q̄ idea est principiū cognitionis: q2 hoc sonaret q̄ ipsa esset rō cognoscēdi: vt spēs intelligibilis: s3 qd ipsa est principiū cognitiōis eo mō quo forme cognoscibiliū obiectiue in cognoscente exn̄tes. principia cognitionis ipsaꝝ rerū cognoscibiliū dn̄r. Et qm̄ in penultimo ꝯn̄te totū hoc ꝯtinebaṫ. s. forma mūdi p̄ter mūdū exn̄s/ꝛ causalitas exemplaris/ꝛ modus essendi intelligibiliter seu obiectiue. ideo merito vltima ꝯn̄a ex his q̄ ad rōnem idee spectāt ꝛ iā posita erant: probata est pregnantib9 verbis. s. ꝛ in hoc consistit ratio idee.

¶In responsione ad tertium dubiū occurrit: q2 falsum ꝛ incōsonās vr̄ q̄ idea sit essentia diuina. Falsum quidē inq̄t Sco. in. 1. di. 35. q2 tota ratio idee saluatur in lapide habente esse obiectiuū in intellectu diuino: ergo idea in deo nō est essentia diuina. Rn̄s patet applicando totā idee rōnē. Et confirmari posset assumendo diffinitio positam in. q. de veri. q. 3. a. primo. ꝛ cā que ex hoc art. h̄r. s. q̄ est forma alicuius rei preter ipsam rem exemplar atq3 principiū sic cognitiōis eiusdē. ꝯn̄a aūt probatur. esse obiectiuū nō est esse reale: sed est esse diminutū. ergo nō est essentia diuina. Inconsonans aūt/q2 idea aut est essentia diuina vt est: aut essentia diuina vt est obiecta itellectui diuino. Si primo mō/vt i arti. sequēti inuiṫ: vbi dr̄ q̄ idea vt essentia diuina est sic immutabilis. hoc enī cōuenit essentie diuine ſm q̄ ens est. Male ergo rn̄sum est ad principale q̄sitū articuli. Et probatur seq̄la. q̄ōni/an est de re h̄nte eē in rerū nā ꝛ in intellectu/male rn̄deṫ affirmatiue: p esse qd h3 in intellectu/p̄termisso eē in reꝝ nā: sicut q̄renti an sperā ignis sit. male rn̄dereṫ q̄ ē in intellectu. Et rō est q2 eē in intellectu est esse ſm q̄d. Esse in reꝝ nā est esse simpl'r. Qō aūt an est q̄rit de esse simpl'r: ꝛ ppea si rn̄deaṫ de esse in mēte: insinuaṫ q̄ illa res nō h3 aliud eē s3 esse in mēte est eius esse simpl'r. Si igiṫ idea est essentia ſm esse reale, male rn̄sum est q̄sito. Nec ē est ponere ideas in mēte diuina. Si aūt idea est essentia vt oba est intellectui dino/maleḡ dcm̄ ē q̄ est ipsa essentia diuina: qm̄ essentia dina vt oba: nō h3 eē reale s3 obiectiuū. Et si p impolē essentia diuina non esset in reꝝ nā: ꝛ eēt oba itellectui: idee rō saluareṫ. Ideā ḡ esse idē q̄ essentia est per accn̄s: imo supfluū: q2 nā cuiusq3 rei est oba itellectui diuino scdario tn̄/et si nūq3 idētificareṫ essentie diuine vt obiecta est itellectui diuino: qm̄ ipsa cognosciṫ a deo nō solū vt est in poti obo: s3 s3 se. He rōnes nō sunt ex sco. formaliter: s3 vt ꝟitas elucescat: partim ex ipo primi ex lr̄a: eas formandas credidi.

¶Ad euidētiaz hoꝝ duo vidēda sunt. Ex qbus solo oium pendet. primo quō idea se hēat ad esse. scdo q̄d sit eē obiectiuum. ¶Quo ad primū sciendū q̄ vt ex allegatis locis p3/de rōne idee est eē exēplar rei. De rōne aūt exēplaris ē eē formatiuū rei mediāte agēte p intellectū. Un̄ ibidē dr̄/q̄ si oia agerēt de necessitate nāe: nō ponereṫ idee. De rōne aūt formatiui sic est esse in mēte. nūq3. n. exēplar aliqd est sic formatiuū: nisi potētia remota nisi sit in mēte: ꝛ si est in mente tm̄: formatiuum sic saluaṫ. Modus ergo essendi exēplari necessarius est esse in mēte. Ceteri aūt modi essendi sunt p accidēs absolute loq̄ndo. Et ppea in lr̄a/qōni an est; de ideis rn̄sum est q̄ sunt in mēte diuina. Essenāq3 in mente est simpl'r necessariā esse ideaꝝ: ꝛ formal'r ꝯuenit idee vt idea est. Nec curauit author de esse ideaꝝ in rerū natura vt platoni ascribiṫ. Qm̄ hic theologiam tradebat/ꝛ de diuino intellectu. Illa aūt discussio metaphysicalis ē: ꝛ ad tractatū de separatis substātijs spectās. Un̄ p3 q̄ idea in deo est formaliter loquendo eēntia diuina: et in mente est diuina. Nec oppositum in illis ꝟbis sequentis articuli dr̄. Qm̄ ly imutabile claudere intelligiṫ in se rōnē exēplaris: ac per hoc vt ex dictis p3. idea dr̄ eēntia diuina vt exēplar ē. i. vt formatiua est rei medio intellectu. hoc aūt p3 nō cōuenire essentie ſm qd est mere nāl'r: s3 ſm q̄ est oba diuine mēti, S3 q̄d est esse sic. s. obiue: qd 2° loco vidēdū erat. Sco. in. 1. di. 36. determinat qd esse cognitū nō est eē reale absolutū aut respectiuū. nec est esse relatiuum ſm rōnē: sed est esse diminutū rei: siue absolute siue relatiue: qd vocaṫ eē ſm q̄d. Ita q̄ res h̄ns talē modū eēndi: fundat relationē rōnis ad intellectū: putatq3 lapidē ꝛ cetera entia pducta esse ab eterno a deo p actū intellectus diuini in tali esse: ꝛ hmōi entia ſm q̄d esse/ꝛ vocari ideas: q2 eis cōueniūt oēs cōditiōes idearū: vt arguēdo fuit deductū. Ego aūt peripathetico lacte educatus: ac in aere vt aiūt loq̄ nesciēs: p̄ter latitudinē entis realis: solū ens rōis noui. 5. ꝛ. 6. meta. Ens aūt rōnis relōnē aut negationē didici a. S T. in. q. de ve. q. 21. arti. Un̄ cū esse obiuū nō sit mod9 eēndi ſm rē: neq3 sit negō: restat q̄ sit esse relatiuū ſm rōnē in cōi loq̄ndo. S3 qm̄ esse diuinū est/āte excellētie: vt oēs essendi modos siue extra aiaz: siue in aia eminenter prehēat op3 vt esse nāle ipsius diuine eēntie: sit nō solū ordinis intelligibilis ꝛ in actu purissimo: sed sit etiaz (ꝛ nō p accn̄s) esse obiuum eiusdem respectu intellectus sui. Alioq̄n nō oēs essendi modos vnico modo eminentissime cōtineret. Ac per hoc nec essentia diuina vt obiecta intellectui habet esse diminutum: nec aliqua res vt obiecta diuino intellectui habet esse diminutum. Et de essentia diuina quidem manifeste sequitur: quia eius esse obiectiuum est esse naturale ipsius dei pp eius eminētiā. De alijs vero sequiṫ ex eo q̄ alia non aliter pn̄t obijci deo q̄ in oba eēntia dina: nihil. n. de9 itelligit ex se: sed oia in se tm̄. Ita

Universidad de Deusto
Biblioteca

e in se cognoscit vt rūiz. s. lapidē in essentia oīa: z lapidē absolute: z lapidem hūc: z lapidē in alia mea ꝛc. oia essi hic nouit: sed modus quo hic obiūciūtur est vnꝰ. s. in essentia diuina. Et p hoc esse obiuū rerū respectu intellectus diuini: nō est esse realiū: sed absolutū realissimū. s. esse dei. Et quia idea in deo: de qua est sermo: significat res fm tale esse: ideo meritō dictū est qō est ipsa essentia diuina ꝛc. Ad primā ergo obiectionē in oppositū negatur sequela. Ad probationē aūt dr qō iz esse obiuū in cōi: nō sit realē: esse ista obiuū apud intellectū diuinum: est reale.

Ad idam aūt iam pz q idea in deo est essentia diuina vt ob tecta diuino intellectui ꝛc. Et cum argr: ergo male dictū est: q essentia sit: negat sequela. Tum quia nō est dictū: q est essentia incōtū hz esse naturale. Tū qr iā hz esse naturale. Tū qr iā hz sine reduplicatione fuisset dictū: verisica ref pp vnitatē vtriusq; q deo. Essentia est diuina hz vtrūq; modū essendi: eminēter: in suo vnico excellentissimo mō essendi. Et ppea affirmando identitatē idee cum essentia: nō sequit loꝛmaliter loquēdo more humano: ergo affirmatur identitas cū essentia: inquātū est in rerū nā. In ifa aūt nō affirmat hoc scōm se. primū. Et iō ille due ꝓtie q̄ obiūciēdo subtūcte sunt. s. ergo idea in deo esse idem cum essentia diuina est p accīs. Et ergo ē supstū nihil valent: qr idēitas cum essentia est per se: z necessaria. Et eo q nihil pōt obiici intellectui diuino nisi i essentia diuina. Ita q modus quo res obe obiciun tur: necessario est esse in oīa essentia. Aliōquin deus intelligeret aliquid ex tra se. Et vi le ceret eius intellect⁹: vt. 12. meta. p3. vnde falsum z impoſe est: q lapis obiciat deo in seipso lapide, obiue. Qō ramē argumentum assumit z supponit ex ignoꝛantia metaphy. Ad illam aūt hypotheticam deductionem: si essentia diuina non esset in rerum natura: et esset obiecta suo intellectui i saltem retur ratio idee: ergo idem trag idee cum essentia est per accidens. Admissa conditionali: negatur vltior⁹ sequela: imo sequitur oppositū: quia stante illa cōditionali: idea esset ipsa essentia vt obiecta. Et ti dicatur: ergo ideam esse essentiam diuinam fm se esse reale est accidens. negatur sequela. Cum esse obiuum essentie diuine apud intellectū dei non cst per accidēs reale: sed per se. ex eminentia ꝓpria ipsius. Sed falli multos contingit in hoc. ex eo qō cōsideratur esse obiectiuum absolute: z reale absolute: que cōstat non esse idem. Cum hic sit sermo de esse obiectiuo rali z tali reali: ex quibus oritur idēitas: babutiendi tamen accepta licentia.

¶ Super arti. 2.

Itulus clarus.

¶ In co: pote tria facit. Primo rādet quesito affirmative. Secundo ostendit q̄ hec pluralitas non repugnat diuine simplicitati. Tertio ostēdit quomodo hic pluralitas est.

¶ Quo ad primū cōcludo respōsiua est. Necesse est ponere ideas plures. pbaī. Ultimus finis in quolibet effectu est propie intētus a principali agēte: q̄ ordo vniuersi est ꝓpie intētus z p se fact⁹ a deo: q̄ ita mēte diuina est idea ordinis vniuersi: q̄ in ea sunt ꝓpie rōnes oim rerū: q̄ in ea sunt plures idee. Añs manifestāt in ordine exercitus z duce. Prima ꝟo ꝫña. pbaī: qr optimū i reb⁹ erūs est ordo: qō firmat ar. 11. meta. Et p firmat ñit: s ꝓbitis et destructione opinionis Auic. ꝛc. 2a aūt est p se nota. tertia ꝟo. pbaī: qr cō toti⁹ hñi nō pōt: nisi habeant rones oim: er q⁹ totū ꝓstituit: vt p3 in domo z rei⁹ ptib⁹. Cōfirmaturq; veritas ꝓbis authoritate Aug. vltima demum cōsequētia non eget pbatione.

¶ Aduerte q notāter in p⁹ añte nō: z vltim⁹ finis: q̄ hz vltim⁹ finis in q̄ libet effectu: qm hic est sermo de fine intrinseco effect⁹: z nō de fine q̄ est ex effectū: vt cm p3. 3. meta. ter. 52. Bonū vniuersi ē duplex. i. in ipso vniuerso manens z aliud extra ipsum. primū est ordo. scōm est deus: propter quē est etiā ipse ordo. Ordo ergo vniuersi: q̄ est optimū in toto vniuerso opz esse vtimum in hoc effectu: qui est vniuersum: z consequēter respondere principali agenti: quod supponimus esse deum. Et sic deus est actor per se: z fin. s. ipsius ordinis: quē admodum dux respectu ordinis exercitus.

¶ Aduerte scdo q̄ ifa vt ostēderet vim huius medij: ad inferēdam pluralitatem ideaꝝ in deo: inseruit opinionem aui. de mō quo pluralitas emanauit creaturaꝝ: de qua in feri⁹ erit sermo. si ēm distinctio creaturaꝝ nō per se intēta esset a deo: sed ex pte dei esset p accidens. s. pp successionē agētium: seu quouis alio modo nō habemus viā cōcludēdi in deo exēplaria multoꝝ: sed vnis tm. Nullus cīm opifex exigit ideā eorū q̄ sunt p accidens.

¶ Quo ad scōm ostēdit q̄ pluralitas idearum nō repugnat diuine simplicitati ex differētia que est inter q̄ z quo aliquis intelligit: vtiuꝝ ratione multiplicare q̄ nō repugnat simplicitati: sed multiplicare quo: s. idea est q̄ z nō quo. ergo multitudo idearum nō repugnat simplicitati diuine. maior pbatur: q multa intelligere nō ponit cōpositionē aut imperfectionē ꝛc. sed bene hoc ponit multos speciēs⁹ intelligere, minor pbatur ideutiue ex idea dom⁹ in mēte artificis ꝛc.

¶ Circa differētiam in litera assignatam inter q̄ z quo intelligitur: dubium occurrit. Primo aut est de modo pluralitatis realium aut rōnis: si realis: vtrūq; pluralitas predicat diuine simplicitati: si rōis vtrūq; pōt pāri rōne pluralificari. Cm ēntia diuina vt species comp: hēdit oēs species intelligibiles: quēadmodū ipsa vt obiecta cōpehēdit oia obiecta. Et sic equa est vtrūq; pluralitas fm rōnē. Scdo intellectū a deo nō pōt esse nisi vnum numero: vt p3. 12. meta. ergo repugnat multiplicare q̄ intelligitur a deo. falsum est: ergo q̄ pluralitas eiꝰ q̄ intelligit: nō prendicat. Tertio in deo est sapientia z ars z scientia: ergo quo intelligitur: multiplicatur in deo. pbaī. sequela: q̄ se habent vt quo deus intelligit: vt ētia ex pte ipse ꝛa dicit in respōsione ad secūdum.

¶ Ad euidētia hoꝝ scito: quātū ad 1ꝫ quo z q̄: q̄: hic est sermo de quo et q̄ in actu exercito. s. de illis rōn⁹ formaliꝫ seu rebus que exercēt actū ipsius quo: vel actum ipsius q̄: vt in oppōsito. Idea est q̄ intelligitur in actu exercito: qm̄ significat id q̄ s. hz ad intellectionē vt oīm vel terminus. Ars vero est quo in actu exercito: q̄ importat id q̄ se hz vt ꝓncipiū formale intellectionis. z sic de aliis. Quātū vero ad multitudinē seu pluralitatē scito: q̄ hic est sermo non de pluralitate realī: nec de pluralitate rōnis. formaliꝫ loquēdo. sed de pluralitate simplr q̄ aut quo. Ita q̄ intētio ifē est ponere diam in hoc q̄ rō formalis exercēs actū q̄: pōt multiplicari simplr: pōtē absolute dici multe. Rō ꝟo exercēs actū quo: nō pōt sic multiplicari vt possit absolute dici multe. Ad pmā ergo obiectionē in oppositū p3 rñsio. dicimus esse q̄ q̄ idea est q̄ intelligit: z ad pluralitatem cogniti sufficit eis distinctio rōnis. Nā aliud cognitū est ꝓcitū vt ꝓncipiū: z aliud vt finis. Iō ad pluralitatē ideaꝝ: sufficit distinctio illa realis tm: qua essentia vt sic imitabilis est vnū cognitū: z vt sic imitabilis est aliud cognitū ꝛc. Ad pluralitatē vero ꝓncipii intelligēdi: non sufficit q̄ distinctio rōnis: hz reqūrit distinctio fm ꝓpria z p se rōnē principii intelligēdi. Iō non est par rō multitudinis ipsius quo z ipsius q̄: qui ergo. de essentia diuina ita plura continet obiecta sicut rō concedit. sed negatur: q̄ sicut pluralitas illa q̄ intelligitur in ipsa obiecta sufficit ad pluralitatē simplr ipsius q̄: ita eadē pluralitas: q̄ intelligitur in eadem vt rō seu spēs intelligendi, sufficiat ad pluralitatē ipsi⁹ quo: pp rōnē ia dictā. Ad 2ām aūt oōnē p⁹ dupliciter. Primo q̄ intellectum a deo non est nisi vnū: vt distinguit p multa disparata: z nō vt sūt distinguit p multa. Ideo nō

sunt multa cognita disparata: nec inter se: nec ab essentia diuina. Cm iz est ipsa essentia. Cōtra simplicitatē nāg; intellectus est: si multa disparata cognita vt sic. i. esse cognito (formaliꝫ. n. loq̄mur) hfet: vt in nobis cōtingit: qm triāgulū z bouē ītelligimus. hfe aūt multa cognita nō disparata: imo in vno numero cōcantia nō ꝓdicat simplicitati. Scdo q̄ intellectū p se ꝓio a deo opz esse vnū. Idea aūt est intellectū p se scōo: et ideo cōpatit multitudinē. Nō. n. dictū est in litera q̄ oē q̄ pōt multiplicari: ñ quod multiplicare q̄ nō ꝓdicat simplicitati. Sat aūt hoc verificatur: si q̄ pōt se secū do plurificari pōt.

¶ Ad tertiam aūt dr q̄ laboꝛat in equivoco. Non enim intendit litera: q̄ deo nō possint poni plura di uersarū rōnum quo. Sed q̄ nullum eoꝝ potest multiplicari: nō enim sunt in deo multe sapientie: nec multe artes ꝛc. Sz sunt in deo multe idee.

¶ Quo ad tertium: ostēdit modus: quo predicta pluralitas obiectiua est in intellectu diuino: de⁹ perfecte intelligit essentiam: ergo cognoscit eā omni mō quo cognoscibilis est: ergo cognoscit eā nō soliꝫ fm se: ñ fm q̄ est quo cunq; modo participabilis a creatura: ergo cognoscit vt sic imitabilē a tali creatura: ergo vt ꝓpriaꝝ rōnē huius creature: ergo cognoscit plures rerū rones: quas vocam⁹ ideas. Añs pz cū prima ꝫña. scda aūt. pbatur. Qr deus vtroq; modo ē cognoscibilis. quarta aūt pbaī: qr species creaturaꝝ sunt: fm modos ꝓticipādi diuine essentie similitudinem. ꝫnta aūt pz: ex eo qr par ē de creatura hac z alijs iudicium.

¶ Ad rñsiōe ad ꝓmum aduerte diligēter: qō hic non est sermo de quacūq; similitudie: sed erēplari tm. Imitabile aūt erēplariter nō est: nisi oīm intellectus. Et ꝓptera lz essentia diuina absolute sit ꝓtius imitabilis q̄ sit obiecta: non tamen est ꝓtius imitabilis exemplariter q̄ sit obiecta: quia deus non esset intellectuale agens: essentia sua esset quidem imitabilis sed nō erēplariter: ac per hoc nō haberet rationem idee: z hoc insinuat litera dicens q̄ nō nominat essentiā: sed rationē intellectam ex ea.

¶ Ad rñsione ad 2ām z 3ām: pp clariorē intellectū nota simul tria. Primo q̄ idea significat essentiā diuinā imitabilē erēplariter. Et qui imitabilitas pōt sumi dupliciter. s. fundamentaliter. i. pro absoluto: z formaliter. i. p respectu. Tripliciter idee significatio imaginari pōt. Primo vt significet absolutum tm. 2° respectiuū tm. 3° vtrumq;. Et quidem q̄ nō tm fundamentum imitabilitatis significet: er eo probatur: q̄ cū illud sit oino vnuꝫ in omnibus ideis: q̄ est ipsa simplicissima essentia diuina: in qua nō potest distingui absolutū imitabile a lapide: ab absoluto imitabili a leone: non posset sustineri pluralitas idearum in deo. Plures enim ideas intellige re est impossibile: nisi significatum idee plurificatum intelligatur. Qō et nō tm respectum significet: er eo p3: q̄ essentiā diuinam significare dicit. Tū relinquit q̄ vtrūq; significet: nō eo mō quo hy vestis signaret hoiez al bū: si vtrūq; imponeret: qm̄ sic idea nō haꝛet ynā rōnē: sed eo mō quo nomina signant absolutum relative: vt saluator z creator ꝛc. Ac p hoc dr̄ ne idee in deo sunt z essentia z relo: nō vt partes cōponerēs vnā cōem rōnē: ñ vt res z modus: vt determinabile z determinatio: vt cōe z ꝓpium. Scdo nota: q̄ ideas tā in artificibus: q̄ in deo: cōtingit intelligi dupliciter. Primo vt alioū sunt idee. 2° vt in seipsis sunt. Erēplum vtriusq; mēbri hꝰ in ifa: in rñsione ad 2m. Quū artifex faciendā domū cōtemplat: ad ideaꝝ domus intellectio terminat: vt idea est domus. Quū aūt artifex i actu reflexo ipaz quam mēte concepit ideā considerat: ad ipsam intellectio terminatur. vt in seest. Sodē quoq; modo in deo cōtingit. Et hac aūt distinctiōe facile ꝓpere potes ideas cōstitui nō ꝓ intelligi ipsas vt in se: sed per intelligi ipsas vt ideas aliorū. Nec refert ad ꝓpositū: an illud ītelligi sit actualiter aut habitualiter. Et ꝓptera concedit q̄ in deo sunt plures idee: antequā sint idee intellecte ñ se. Et ꝓpter hoc in litera in ꝓncipio ꝛc ratio ñ soliꝫ

Universidad de Deusto Biblioteca

affirmatiuis: iuxta mēbra diuisionis pmisse. prima ē. idea ẽm qđ exēplar: est oim que a deo hʒ quodcūqȝ tpe fiunt. Scđa est, idea vt rō: est oim factibiliū ⁊ cognoscibiliū ẽm pprias rōnes: tā speculatiue ꝙ practice. Hec ppōnes nō aliter in litera pbant:
235 241 qm ex. q. 14. ex predictis patent. Illud tñ nō pretereas: ꝙ idea vt ratio sumitur p ratione obiectiua: vt in prio articulo ipsa litera exposuit: dicit igit idea rō obiectiua rei. Hoc etiā modo idea platonica rō cognoscendi esset.
¶ In rñsione ad tertium. Aduerte ꝙ hic S. Tho. retractat dicta in. q. de ve, q. 3. ar. 5. ⁊ in. 1. sen. di. 36. ar. vltimo: de idea materie prie. Nec opʒ fingere glosas: quoniā medius termin⁹ hic assumpt⁹. s. quia ẽm se nō ē cognoscibilis: expsse alibi dicta elidit: vt pʒ intuēti. Sʒ dubiū hic restat cui⁹
137 145 compositi idea: materie prime sit idea. Si tamen litera perspicaciter videat facile patebit: ꝙ idea vt rō respōdēs materie prime: ē idea corpis qđ est gen⁹ in pdicamēto subē: qm ẽm illius formā diffiniret si diffiniret. Idea em̄ vt ratio: est omnis cognoscibilis p ppriā rōnē: vt in lra dicit. Idea aūt ei⁹ vt exēplar: nō est alio mō quereda ꝙ idee generū: de qbus in lra dr: ꝙ nō habent aliā ideā a specie ⁊c.

99 1. di. 19. q. 5. art. 1. c. Et vi. q. 1. art. 1.

¶ Super. q. 16. Ar. 1.

T Itulus clarus. ¶ In corpore duo. primo respōdet quesito. 2° assignat rōnē plurium diffinitionū veritatis: ibi: Et ẽm hoc veritas. ¶ Quo ad primū: conclusio responsiua quesito est. veritas principaliter est in intellectu: secundario in rebus in ordine ad intellectum a quo depēdent. Hec conclusio habet tres partes: et quo ad primam quidem probatur verū est terminus intellectus. ergo est in intellectu. Antecedens declaratur: ex proportionali conuenientia inter verum ⁊ bonū: quia sicut bonum significat id in qđ tendit appetitus. Ita velit id ad quod tendit

secundū ꝙ idea est exēplar: neqȝ ẽm ꝙ est ratio. ¶ Ad scđm dōm: ꝙ eorū q neqȝ sunt: neqȝ erunt neqȝ fuerūt: de⁹ nō hʒ practicam cognitionem: nisi virtute tm̄. Vñ respectu eorū nō est idea in deo scđm ꝙ idea signat exemplar: sʒ solū ẽm ꝙ signat rōnē. ¶ Ad tertium dicendum. ꝙ Plato ẽm quosdam posuit mām nō creatā. Et ideo non posuit ideā esse mãe: sed mãe concausam. Sed qr nos ponim⁹ mām creatam a deo: nō tñ sine forma. habet qdem mā ideā in deo: non tñ aliam ab idea compositi. Nā mā ẽm se neqȝ esse hʒ: neqȝ cognoscibilis est. ¶ Ad quartum dōm: ꝙ gñia nō possunt hre ideam aliā ab idea spēi scđm ꝙ idea signat exemplar: qr nunqȝ genus fit nisi in aliqua spē. Sitr̄ et est de accñtibus que inseparabiliter concomitantur subiectum: quia hec simul fiunt cū subiecto. Accidētia aūt que supueniūt subiecto spālem ideam hñt. Artifex. n. per formam domus facit omnia accña que a principio cōcomitantur domū. Sed ea que superueniunt domui iam facte: vt picture vel aliquid aliud facit per aliquā aliā formā. Indiuidua vero ẽm platonē non hēbant aliam ideā ꝙ ideā spēi. Tū qr singularia indiuiduant p mām quā ponebat eē increatā (vt qdā dicūt) ⁊ cōcausam idee. Tū qr intentio nature consistit in spēbus: nec particularia pducit: nisi vt in eis spēs saluent. Sed prouidentia diuina non solū se extendit ad species: sed ad singularia: vt infra dicetur.

¶ De veritate. Questio. 16.

Q Uoniā Aūt scia verorum est: post cōsiderationē scientie dei: de veritate inquirēdum est. ¶ Circa quam querunt octo. Primo. vtrū veritas sit in re vel tātū in intelectu. Secundo. vtrum sit tm̄ in intellectu componente ⁊ diuidente. Tertio. de comparatione veri ad ens. Quarto. de cōparatione veri ad bonum. Quinto. vtrum deus sit veritas. Sexto. vtrum omnia sint vera veritate vna vel pluribus. Septimo. de eternitate veritatis. Octauo. de incommutabilitate ipsius.

¶ Utrū veritas sit tm̄ in intellectu. Arti. 1.

A D primū Sic pcedi tur. Uidetur quod veritas non sit tm̄ in intellectu: sed magis in rebus. Aug. enim in lib. sol. reprobat hāc notificationem veri. verum est id quod videtur: quia secundum hoc lapides, qui sunt in abditissimo terre sinu non essent veri lapides: quia non videntur. Reprobat et istam: verum est quod ita se habet vt videtur cognitori, si velit ⁊ possit cognoscere: quia secundum hoc sequeretur quod nihil esset verum si nullus posset cognoscere. Et diffinit sic verū. Uerū est id qđ est. Et sic vr ꝙ veritas sit in rebus ⁊ non in intellectu. ¶ Preterea. Quicqd est verū, veritate verū est. Si igit veritas est in intellectu solo: nihil erit verum nisi scđm ꝙ intelligit. Qđ est error antiquorū phorū: q dicebant omne qđ videtur esse verꝝ. Ad qđ sequit cōtradictoria simul esse vera: cū cōtradictoria simul a diuersis vera esse videantur. ¶ Preterea. Propter quod vnumquodqȝ et illud magis: vt pʒ primo posterioꝝ. Sʒ ex eo ꝙ res est vel nō est: est opinio vl oratio vera vel falsa scđm phm in pdicamētis. Ergo veritas magis est in rebus ꝙ in intellectu.

Sed contra Est, ꝙ philosoph⁹ dicit sexto metap. ꝙ verum ⁊ falsum non sunt in rebus: sed in intellectu.

Rñdeo Dōm, ꝙ sicut bonū noīat id in qđ tēdit appetitus: ita verū noīat id in qđ tēdit intellectus. Hoc aūt distat inter appetitum ⁊ intellectū: siue quācūque cognitionē. Quia cognitio est scđm ꝙ cognitum est in cognoscente. appetitus aūt est scđm ꝙ appetēs inclinatur in ipsam rē appetitam. Et sic terminus appetitus qđ est bonū: est in re appetibili. Sed terminus cognitionis (qđ est verū) est in ipso intellectu. Sicut aūt bonū est in re, inquantum habet ordinē ad appetitum: ⁊ propter hoc ratio bonitatis deriuatur a re appetibili in appetitū: secundum ꝙ appetitus dr bonus: put est boni: ita (cū verum sit in intellectu scđm ꝙ cōformat rei intellecte) necesse est ꝙ ratio veri ab intellectu ad rē intellectā deriuetur: vt res etiam intellecta vera dicatur: secundum ꝙ hʒ aliquē ordinē ad intellectum. Res aūt intellecta ad intellectū aliquē pōt habere ordinē: vel per se vel per accñs. Per se quidem hʒ ordinē ad intellectum a quo depēdet secūdum suum esse. per accñs aūt ad intellectum a quo cognoscibilis est. Sicut si dicam⁹ ꝙ domus cōparatur ad intellectū artificis per se. per accidens aūt cōparatur ad intellectum a quo nō dependet. Iudiciū aūt de re nō sumitur secundum id qđ inest ei per accñs: sʒ secundum id qđ inest ei per se. Unde vnaqueqȝ res dicitur vera absolute scđm ordinē ad intellectum a quo dependet. Et inde est ꝙ res artificiales dicunt vere per ordinem ad intellectum nostrum: dicitur enim domus vera que assequitur similitudinem forme que est in mente artificis. Et dicitur oratio vera inquantum est signum intellectus veri. Et similiter res naturales dicuntur esse vere secundum ꝙ assequuntur similitudinem specierum que sunt in mente diuina. Dicitur enim verus lapis qui assequitur ppriam lapidis naturam ẽm precōceptionem intellectus diuini. Sic ergo veritas principaliter est in intellectu. secūdario vero in rebus ẽm ꝙ comparantur ad intellectum vt ad principium. Et ẽm hoc veritas diuersimode notificatur. Nam aug. in libro de vera religio. dicit ꝙ veritas est qua ostenditur id quod est. Et Hilarius dicit, ꝙ verū est declaratiuū aut manifestatiuum esse. Et hoc pertinet ad veritatem ẽm ꝙ est in intellectu. Ad veritatem autem rei scđm ordinem ad intellectum pertinet diffinitio aug. in lib. de vera reli. talis, Ueritas est summa similitudo principij: que sine vlla dissimilitudine est. Et quedam diffinitio Anselmi talis, Ueritas est rectitudo sola mente perceptibilis. Nam rectum est quod principio concordat. Et quedam diffinitio auicē. talis, Ueritas vniuscuiusque rei est proprietas sui esse quod stabilitum est ei. Quod autem dicitur quod veritas est adequatio rei ⁊ intellectus: potest ad vtrunqȝ pertinere.

Ad primū Ergo dōm, ꝙ augu. loquitur de veritate rei: ⁊ excludit a ratione huius veritas comparationem ad intellectum nostrum. Nam id quod est per accidens ab vnaquaqȝ diffinitione excluditur. ¶ Ad secundum dicendum. qđ antiqui phi spēs rerum nãliuʒ nō dicebant pcedere ab aliquo intellectu sed eas prouenire a casu. Et qr considerabant quod verum importat comparationē ad intellectum, cogebantur veritatem rerum constituere in ordine ad intellectū nostrum. Ex quo inconuenientia sequebātur: que phs prosequitur in quarto metaphy. Que quidem inconuenientia nō accidūt, si ponamus veritatem rerum consistere in comparatione ad intellectum diuinum.
¶ Ad tertium dōm, quod licet veritas intellectus nostri a re causet: nō tñ opʒ ꝙ in re per prius inueniatur rō veritatis: sicut neqȝ in medicina per prius inuenitur ratio sanitatis ꝙ in aiali. Uirtus enim medicine non sanitas eius causat sanitatem: cum nō sit agens vniuocuʒ. Et similiter esse rei nō veritas eius causat veritatem intellectus. Unde phs dicit ꝙ opinio ⁊ oratio vera est ex eo quod res est: non ex eo quod res vera est.

intellectus. 2ña vero probatur ex differentia inter appetitum ⁊ cognitionē ex. 6. metaphysi. quia ille extra: hec intus pficit. ¶ Quo ad secundam vero partem. s. ꝙ secūdario in rebus probatur ibi (sicut autē bonum) verū est in intellectu ẽm ꝙ conformatur rei intellecte: ergo ratio veri ab intel
165 169 lectu ad rem intellectam deriuatur. ergo res intellecta vera dicitur ẽm ꝙ habet ordinem ad intellectū.
404 409 Antecedens manifestatur: ex proportionali conuenientia inter bonum ⁊ verum: quia sicut bonum est in re vt couenies est appetitui, ita verum in intellectu ⁊c. consequentia quoqȝ vtraqȝ ex eadem radice probatur: prima: quia ex bono in re: bonitas ad appetitū deriuatur. secūda quoqȝ: qr ex hoc appetitus bonus dicitur bonus. ¶ Quo ad tertiā aūt partem. s. a quo depē
107 131 dent. pbat ibi. (Res aūt intellecta) dupliciter, primo rōne. 2° ab effectibus. ¶ Rō est. Iudicium de vnaquaqȝ re nō fit ẽm ea que insunt per accidēs: sed per se: ergo vnaqueqȝ res dr vera absolute ẽm ordinem ad intellectū a quo depēdet. Añs pʒ: 2ña vo pbat ex differētia inter ordinē rei ad intellectū causatiuū vel cognoscitiuū tm̄: qr sʒ ad istum per accidens. Ad illum per se ordinem hʒ: qđ declarat exēplo domus respectu artificis ⁊ nō artificis. Effectus aūt testimonium prebētes his: sunt artificialia ⁊ naturalia. artificialia em̄ tā mechanica vt domus: ꝙ liberalia vt oratio: vera absolute sunt: si conformia sunt artib⁹. Naturalia quoqȝ vera absolute sunt: si cōsonāt opifici quē supponimus esse primum intellectum.
¶ Circa pdicta due ppōnes aduertēde sūt. pria est verꝝ ē id i qđ tēdit intellect⁹ sicut bonū ⁊c. hec em̄ iferi⁹ articulo. 3. ad 3m discutiet. Altera est: cognitio ē ẽʒ ꝙ cognitū est in cognoscēte. Appetit⁹ aūt ẽm iclinatione ad rē. Et hec in q. 82. art. 3. defendet: vbi cōparabitur intellectui volūtas. ¶ Quo ad scđm reddit rō sex diffonū veritatis: ꝙ tres ptinēt ad verū i re: due ad verꝝ i itellectu: ⁊ vna ad verꝝ vtrobiqȝ. oia clara sūt.

¶ Utrum veritas sit in intellectu componēte ⁊ diuidente. Arti. 2.

A D secundū Sic pcedit. Uidetur quod veritas non sit solum in intellectu componente ⁊ diuidente. Dicit enim phs in. 3. de anima, quod sicut sensus propriorū sensibilium semper veri sunt: ita ⁊ intellect⁹ eius ꝙ quid est. Sed cōpositio ⁊ diuisio non est neqȝ in sensu neqȝ in intellectu cognoscente quod quid est. Ergo veritas nō solum est in compositione ⁊ diuisione intellectus. ¶ Pr. Isaac dicit in libro de diffinitionibus, quod veritas est adequatio rei ⁊ intellectus. Sed sicut intellectus cōplexorum potest adequari rebus: ita intellect⁹ incomplexorum ⁊ etiam sensus sentiens rē vt est. Ergo veritas non est solum in cōpositione ⁊ diuisione intellectus.

Sed contra Est: qđ dicit phs in. 6. metaphy. qđ circa simplicia ⁊ quod quid est: non est veritas: nec in intellectu: neqȝ in rebus.

Respondeo Dicendum: quod verum (sicut dictū est) secundum sui primam rationem est in intellectu. Cum autem omnis res sit vera secundum quod habet propriam formam nature sue: necesse est quod intellectus inquantum est cognoscens sit verus inquantum habet similitudinem rei cognite que est forma eius inquantum est cognoscens. Et propter hoc per conformitatem intellectus ⁊ rei veritas diffinitur. Unde conformitatē istā cognoscere, est cognoscere veritatem. Hanc autem nullo modo sensus cognoscit. Licet enim visus habeat similitudinem visibilis: nō tamen cognoscit comparationem que est inter rem visam ⁊ id

¶ Super arti. 2.

T Itulus clarus apud rētinētes: ꝙ itellectus cōponēs ⁊ diuidēs: nō signat subam aut potētiā aliquā: sed opationē intellect⁹: vocatam compositio ⁊ diuisio in tertio de anima.
¶ In corpe est vnica 2clusio rñsiua qsito affirmatiue: veritas pprie loquendo est tm̄ in itellectu cōponēte ⁊ diuidēte. Hec cōclusio hʒ duas exponētes. s. veritas pprie loquēdo est in intellectu cōponēte ⁊ diuidēte: ⁊ ꝙ in nullo alio. Probanturqȝ ambe simul in lra sic ois res est vera sʒ qđ hʒ ppriā formā sue nãe: ꝙ intellectus vt cognoscēs ē verus sʒ ꝙ assimilat rei cognite. ergo veritas ē conformitas itellectus ⁊ rei: ergo cognoscere veritatē ē cognoscere cōformitatē cognitionis ad cognitū: ergo nec sensus nec itellectus ꝙ qđ est: sʒ itellectus iudicās ita esse sicut appħēdit cognoscit prio ⁊ dicit verūʒ
100 1. d. 19. q. 5. a. 1. 7m. a. 4. q. 1. ar. 3. ergo itellectus cōponēs ⁊ diuidēs cognoscit verūʒ: ergo in eo tm̄ est verū ẽm ppriū modū noīe veri ipotatū: ꝗ i eo tm̄ est verꝝ pprie loqndo. Prima 2ña pbat. qr similitudo rei cognite est ppria forma intellectus vt cognoscens, Scđa vo manifeste hʒ ex suo añte pbato. Adificta illa propōne in pn° corporis articuli posita. s. verūʒ ẽm sui primā rōnē est in intellectu. Si. n. sic est: ⁊ veritas intellectus attēditur ẽm similitudinē ad rē: 2ñs est: ꝙ veritas p cōformitatē intellect⁹ ⁊ rei definienda sit. Tertia aūt vt nota relinquit ⁊ vere nota est: qm si veritas cognitionis 2sistit in silitudine seu cōformitate intellectus ⁊ rei: opʒ vt cognoscere veritatē sit cognoscere cōformitatē hāc. s. intellectus ⁊ rei. ⁊ ecōuerso. Cognoscere hāc cōformitatē sit cognoscere veritatē. Quarta vero quo ad partes negatiuas declarat in visu ⁊ intellectu simplici. Quo ad affirmatiuam vero: nec pbatiōe: nec manifestatione eget. Quinta autem probatur: qr in oi propositione aliquā formā signatā per pdicatū applicat rei signate per subiectū vel remouet ab ea. Sexta vero ⁊ pbat: qr verū est perfectio intellectus vt cognitū. Et manifestatur ex dicta/ex supradictis 2ñte: inter cognoscentem esse verū: ⁊ cognoscentem cognoscere verū. Illud. n. est cognoscentem esse verū vt quandā rem. Et iō conuenit sensui ⁊ intellectui qđ qd est: ⁊ vocibus incōplexis hoc aūt est hre verū vt cognitum in cognoscente: ⁊ iō in intellectu cōponēte vocibusqȝ cōplexis vt signis ⁊c. Ultima demū consequentia per se nota est: vt patet.
¶ Ad euidētiā hoꝝ. Aduerte ꝙ planus sensus quem superficies huius litere prima fronte ostendit: vr: ꝙ qr cognitio sensus puta visus aut etiā simplicis intellectus: cōformis est rei. ideo vera dici pōt. Sed qr nō pōt illam conformitatē: que est inter ipsam, cognitionē simplicē ⁊ rē: cognoscere: ideo nō cognoscit verū. Et qr intellectus cōponēs illā cognoscit: ideo cognoscit verū. Sed hmōi sensus alienus est ab hac lra ẽm veritatē. Tū qr falsum est qđ intellectus simplex nō cognoscat illā conformitatē: qm cōformitas illa diffinibile quoddā est: ⁊ 2ñter simplici intellectu cognoscitur. Tū qr illa cōformitas nō cognoscitur nisi reflexe ab intellectu: verū aūt cognoscitur directe ⁊ nō reflexe tm̄. Tū qr melius terminus in litera adductus ad probandū ꝙ cōformitas in qua cōsistit veritas cognoscatur ab intellectu cōponēdo vel diuidēdo: nō esset ad propositū: vt patet applicanti. Ut igit pñs lra cū qlʒ sibi sint pateat: notato qtuor. Prio ꝙ aliud est loqui de intellectu etiā in actu scđo ⁊ aliud de intellectu inqnātum cognoscens. Et silr aliud est loqui de veritate illius: ⁊ aliud de veritate istius. Ad veritatē em̄ intellectus in actu scđo nō plus reqrit ꝙ ad veritatē sensus in actu scđo. vnde ⁊ intellectus ⁊ sensus in actu: verus dr vt quedam res vera: qm congnitio assimilatiōe ad cognitū informat. Ad veritatē aūt intellectus vt cognoscens est: exigit ꝙ veritas sit in eo vt ē cognoscens. hoc aūt nō est nisi sit in eo vt cognita. Et ppea litera inuestigās vbi pprie verū sit: a ppria forma intellectus non in actu prio aut 2° sed vt cognoscens est pcedit: ⁊ vult ꝙ ppria eius forma ac perfectio est silitudo cogniti: nō q est principiū cognitiōis: sed q est terminus: vel q̄si terminus seu pfectio ad quā attingēdo cognitio pficit. Pro quo nota 2° ꝙ similitudo rei cognite duplr sumit quātū ad ppom spectat. Primo p spē itelligibili siue sensibili simplici. i. p modū incōplexi repñtātis: qcqd sit illa spēs. Scđo p spē repñtatiua cogniti vt sic siue 2plexe siue incōplexe qcqd sit illa; siue spēs ipressa: siue ex pssa siue ipsa cognitio. h. n. nō variāt ppom. In pñti lra nō sumit silitudo cogniti prio mō vt supficialis expō intelligit. Sʒ 2° ita: ꝙ sensus lre ē: ꝙ silitudo attacta seu assequuta a cognitiōe ē ppria forma, ⁊ pfectio intellect⁹ vt cognoscēs ē ⁊ illa cognitio q suūpsius 2formitatē cū re cognoscit: illa cognoscit verū: ⁊ nulla alia: qūocūqȝ sit illa 2formitas. s. siue p modū cōplexi siue incōplexi. Tertio nota ꝙ cognoscere 2formitatē sui ad cognituʒ: contingit dupliciter s. in actu signato/⁊ in actu exercito. Cognoscere cōformitatē in actu signato: ē cognitionē terminari ad relationē cōformitatis. Cognoscere vero conformitatē in actu exercito: est cognoscere aliqd in se vt cōforme cognito: qđ vt clarius percipiat: manifestat in actu dicēdi: qm clarius apparet ppositū in ipso. 93 Dicit quispiā cōformitatē intellectus ⁊ rei in actu signato: quū hec verba seu significata eorū in cōi vel in spāli mā quā itellig. dicit: mētaliter vel vocaliter: dicit āt in actu exercito: qn̄ aliqd dicit vt 2forme rebus. 108 Nunqȝ aūt dicit aliqd vt cōforme vel difforme rei: quā diu incōplexū aliqđ dicit. dđo. n: hō aut cētaurus aut vacuū: nihil dico vt 2forme vel difforme rei alicui: sʒ cū prio dicit: homo est: aliquid dicit vt conforme vel difforme rei: qm dicit aliqd significās hoiem esse: ꝙ de se patet: ⁊ silr est de credere: ⁊ cognoscere. Cognoscere igitur cōformitatem sui ad rem: nihil aliud est ꝙ cognoscere aliqd in se vt cōforme rei: hoc aūt nihil aliud est ꝙ apprehendere cōplexū aliqđ. Apprehendendo. n. ly homo est: apprehendo aliqd vt conforme. In pposito nō sumitur cognoscere conformitatē primo modo: vt supficialis illa expō accepit: sed scđo. Et propterea in litera probat: ꝙ cognoscere sui cōformitatē ad rem: est ppriū intellectus cōponētis ⁊ diuidentis. Ex eo ꝙ enūciatio ois ponit vel remouet aliquid a subiecto. Si. n. cognoscere cōformitatem sui ad rē: est cognoscere aliquid in se vt cōforme rei. Et nunqȝ cognoscit aliquid in se vt cōforme nisi quū cognoscitur enunciatio: quā cōstat esse in enūciante: ⁊ conformitatē vel difformitatē ad rē importare: oportet ꝙ solus intellectus enunciās: cognoscat ac dicat conforme vel difforme vt sic. Et qr hoc solū est dicere ⁊ cognoscere verꝝ in actu exercito: nō solus intellectus 2ponens ⁊ diuidēs cognoscit ⁊ dicit verꝝ. Et verū in actu exercito est in solo intellectu cōponēte ⁊ diuidēte: vt cognitū ⁊ dictū in cognoscente ⁊ dicente. Ita. n. distinguendū est de cognitione veri in actu exercito ⁊ signato: sicut de pdictis. Quā distinctionē si nō capis: ex distinctiōe hac quo ad significationē pcipies et nouitius dicʒ. significare. n. verꝝ vt in logicalibus instructiōibus habet: duplr inuenit. s. in actu exercito ⁊ significato. Nā ly verū sigt verꝝ: sed nō exercet ipm: sed ly hō est bipes: sigt verꝝ qr exercet ipsam veritatē. Et ly hō est alatus: significat falsum in actu exercito ⁊c. Et ppea in prio perihermenias dr: ꝙ enūciatio ē oro sighans verū vel falsum. s. in actu exercito: quod est significare conforme rei vel difforme vt sic.
¶ Ex his aūt patet 4m qđ obscuritatē magnā in hac mā ponit. s. ꝙ veritas est cōformitas intellectus ⁊ rei. hoc. n. pōt intelligi de veritate rei: vel de veritate absolute. Et prio mō ē optie dictū: qm veritas qua ois res in suo gradu essendi dr vera: siue cognoscat siue nō: 2sistit in cōformitate horū duorū vt patet ex litera hac ⁊ precedēte. Scđo aūt modo vt prima frōte appet est bñ dcm: sed pticulariter itelligēdū: qr nō cōformitas cuiuscūqȝ intellectus: sʒ itellectus cōplexi tm̄/est veritas: vt pʒ ex dictis. Sʒ si altius diffonē hāc pscrutati fuerimus: inueniemus ꝙ vlr ⁊ pprie loquēdo hec diffo soli veritati absolute cōuenit: ⁊ nō veritati rei nisi extēsiue. Conformitas enim intellectus ad rem: duplr pōt in intellectu inueniri. Uno modo p accñs. Alio modo p se. Nulli. n. intellectui incōplexo: vt sic: cōuenit p se conformitas ad rem: qr incōplexū vt sic respectum nullum equalitatis aut inequalitatis ad alterū exercet quāuis forte adequatum alteri de facto sit: vt pʒ inductiue. Cōplexa aūt enunciatio mētalis ois: per se exercet i ppria rōne ꝙ sit equalis ⁊ inequalis enūciate rei: qm essentialr

Universidad de Deusto Biblioteca

est similitudo quod hoc insit vel nõ insit illi. Et si quidẽ inest qđ repñtat in esse, cõformis dr: si in aũt difformis. Cũ igitur aliqs intellect⁹ sit ex propria rõne cõformis aut difformis: ꝛ đ rõne veritatis absolute sit cõformitas itellect⁹ cõsentaneũ est: quod de intellectu cui p se cõuenit cõformitas, est sermo. Ita quod sensus est: veritas est cõformitas intellectus ꝛ rei. i. veritas est intellect⁹ p se cõformis rei vel cõformitas intellectus p se subi cõformitatis: vt sic i diffõne veritatis ponatur intellectus tãq̃ subm nõ paccñs sz p se. Talis aũt est intellectus cõponẽs vt dcm̃ est. Uñ Ari. 4. meta. tex. 27. diffiniuit verũ / ꝛ falsũ p enunciabile dicẽs: quod verũ est ens eẽ ꝛ nõ ens nõ eẽ. falsũ aũt ens nõ esse: ꝛ non ens esse. Itaq̃ enũciabile diffinit verũ: ꝛ verũ enũtiationem: vt ostẽdatur verũ pprie in huius cõpositiõe tm̃ inueniri: vt verũ exercite.

Super arti. 3.

In titulo li verũ in sue analogie communitate sumitur: vt ex rñsione ad pmũ hr.

In corpore vna cõclusio rñsiua quesito affirmatiue: verum ꝛ ens conuertuntur. Probatur ratione includente sibi vim medij ꝛ manifestationẽ ex pportionali similitudine veri ꝛ boni. Uis medij est: vnum qđq̃ inq̃tũ hz đ esse intm̃ est cognoscibile: ꝛ ens ꝛ verũ cõuertuntur. Añs manifestatur ex auctẽ. 3. de aĩa in q̃ dr: aĩa ẽ qđ̃ oĩa: qz ẽ oĩa cognoscibilia. h. n. ñ eẽt verũ: nisi cognoscibilitas adequaret esse: vt pz: cõña vero pbatur: qz verũ importat ordinẽ ad cognitionẽ. i. cognoscibile. Proportionalis aũt similitudo cõsistit in tribus. Pmo in hoc: sicut bonum signat appetibile, ita verum cognoscibile. Scđo quod sicut bonũ cõuertitur cum ente: ita verũ. Tertio sicut bonũ addit supra ens ordinẽ ad appetitũ: ita verum ordinem ad intellectum.

Circa hoc est vnũ dubiũ: qm̃vis mediũ cõsistit in hoc: quod verũ importet cognoscibile in cõi: vt pz ꝛ in verbis lr̃e: ꝛ ex auctẽ iducta ex. 3. de anima, hoc autẽ esse falsum lr̃a in calce dicit. Qm̃ dicit: quod importat ordinem ad intellectum: ac per hoc importat cognoscibile sic. i. per intellectum: ꝛ non cognoscibile in cõi: ꝛ vere sic est: qm̃ vt in primo articulo dictum est verum importat id in quod tendit intellectus.

Ad hoc breuiter dicitur negando: quod vis mediũ exigat quod verum signet cognoscibile in cõi: sufficit. n. qđ vel signet cognoscibile in cõi: vel signet tali modo; sic quod ille modus sit ita amplius quod se extendat ad omnia ad que se extẽdit cognoscibile in cõi: nihil. n. refert ad vim rationis: an verũ importet cognoscibile in cõi an aliquid illi equiualẽs: vtrobiq̃ n. sequtur cõuertibilitas veri cũ ente. Sic aũt est in pposito: qm̃ intelligibilitas ad oĩa se extẽdit: ad q̃ se extendit cognoscibilitas. oẽ. n. cognoscibile est intelligibile: ꝛ vnũqđq̃ quantum hz de esse tm̃ habet de intelligibilitate. Inchoauit aũt a cognoscibili lr̃a: ꝛ puenit ad intelligibile: vt a facilioribus tradẽt disciplinã: hoc qđ diximus subintelligẽdũ relinquẽs. Sicut ẽt dicẽs: vnũqđq̃ inq̃tũ hz de esse intm̃ est cognoscibile: relinquit: ꝛ ecõuerso: qđ tñ subintelligi opz: vt cõuertibiliter se cõsequãtur ens ꝛ verum.

In rñsione ad tertiũ dubiũ occurrit: qm̃ rñsio hec repugnare vr̃ supra ꝛ alibi dictis S. Tho. Dictũ est eñ in. 1. arti. quod verũ est in qđ tẽdit intellectus sicut bonũ est in qđ tẽdit appetit⁹. Et alibi dr: quod verũ est obm intellectus. Nõ aũt dr qđ veri rõ assequitur apprehẽsionẽ entis. obm eñ intellect⁹ nõ sequitur sz puenit poti⁹ intellectionẽ: vr̃ ẽt cõveritatẽ: qm̃ nõ iõ ens ẽ verũ quia apprehẽditur: sz ecõuerso qz est verũ: ideo apprehenditur siue actu siue potẽtia.

quod ipse apphendit de ea. Intellectus aũt conformitatem sui ad rem intelligibilem cognoscere potest. Sed tñ non apprehendit eam secũdum quod cognoscit de aliquo qđ quid est. Sed qñ iudicat rẽ ita se habere sicut est forma quam de re apprehendit: tunc primo cognoscit ꝛ dicit verum. Et hoc facit cõponendo ꝛ diuidendo. Nam in omni propositione, aliquam formam significatã per predicatum vel applicat alicui rei significate per subiectuz: vel remouet ab ea. Et ideo bene inuenitur quod sensus est verus de aliqua re vel intellectus cognoscendo quod quid est: sed non quod cognoscat aut dicat verum. Et similiter est de vocibus complexis aut incomplexis. Ueritas quidem igitur potest esse in sensu: vel in intellectu cognoscente quod quid est, vt in quadam re vera: nõ autem vt cognitum in cognoscente: quod importat nomen veri. Perfectio enim intellectus est verum vt cognitum. Et ideo proprie loquẽdo, veritas est in intellectu componente ꝛ vidente, non autem in sensu: neq̃ in intellectu cognoscente quod quid est. Et per hoc patet solutio ad obiecta.

Utrum verum ꝛ ens conuertantur. Arti. 3.

AD tertiũ Sic pceditur. Uidetur quod verum ꝛ ens nõ conuertantur. Uerum enim est proprie in intellectu (vt dicitũ est[c], ens autem proprie est in rebus. Ergo non conuertuntur. Preterea. Id quod se extendit ad ens et non ens non conuertitur cum ente. Sed verum se extendit ad ens et non ens. Nam verum est quod est esse. et quod non est non esse. Ergo verum et ens non conuertuntur. Preterea. Que se hñt secundum prius ꝛ posterius, non videntur conuerti. Sed verum videtur prius esse q̃ ens. Nam ens non intelligitur nisi sub ratione veri. Ergo videtur quod non sint conuertibilia.

Sed contra Est, quod dicit phs. 2. mataphy. quod eadẽ est dispositio rerum in esse ꝛ veritate.

Rñdeo Dicendum, quod sicut bonum habet rationẽ appetibilis: ita verum habet ordinem ad cognitionem. Unũquodque autem inquantum habet de esse: intm̃ est cognoscibile. Et propter hoc dicitur in. 3. de anima, quod anima est quodammodo omnia scđm sensum ꝛ intellectũ. Et ideo sicut bonũ conuertitur cum ente[c], ita ꝛ verũ. Sed tñ sicut bonum addit rationem appetibilis supra ens: ita et verum comparationem, ad intellectum.

Ad primum Ergo dicẽdum, quod verum est in rebus ꝛ in intellectu (vt dictum est[c].) Uerum autem quod est in rebus conuertitur cũ ente secundum substantiam. Sed verum, quod est in intellectu, conuertitur cum ente, vt manifestatiuum cum manifestato. Hoc enim est de ratione veri: vt dictum est[c]. Quanuis posset dici, quod etiam ens est in rebus ꝛ in intellectu: sicut et verum: licet verum principaliter in intellectu. ens vero principaliter in rebus. Et hoc accidit propter hoc, quod verum ꝛ ens differunt ratione. Ad secundum dicendum, quod non ens non habet in se vnde cognoscatur, sed cognoscitur, inquãtum intellectus facit illud cognoscibile. Unde verum fundatur in ente. inquantum nõ ens est quodam ens rationis, apprehensum. s. a ratiõe. Ad tertium dicendum, quod cum dicitur, quod ens non potest apprehendi sine ratione veri. hoc potest dupliciter intelligi. Uno modo ita quod non apprehendatur ens, nisi ratio, veri assequatur apprehensio entis. Et sic locutio habet veritatem. Alio modo posset sic intelligi, quod ens non posset apprehendi, nisi apphẽderetur rõ veri. Et hoc falsuz est. Sed verũ nõ põt apprehendi, nisi apprehẽdatur ratio entis: qz ens cadit in ratione veri. Et est simile: si comparem⁹ intelligibile ad ens. Nõ enim potest intelligi ens, quin ens sit intelligibile. Sed tamen potest intelligi ens ita quod non intelligatur eius intelligibilitas. Et similiter ens intellectum est verum: non tamen intelligendo ens, intelligitur verum.

Ad hoc dr, quod verũ dupliciter sumitur: vt pz ex dictis. s. p veritate rei ꝛ pprie: ꝛ quod pprie est terminus intrinsec⁹ intellectionis ꝛ obm intrinsecum ei⁹: imo ppria intelligẽtis perfectio obiectiua. Et sic verũ nõ consequitur nec precedit intellectionẽ sz simul est psiciens ipsam. Et de hoc nõ loquitur pñs lr̃a: sed lr̃a articuli pmi: q̃ infert verũ esse in intellectu. Uerũ autẽ rei est posterius quidẽ ente pus aũt cognitiõe / ꝛ est obũm intellect⁹ nõ formale: qm̃ illud est ens: sz ẽ cõditio pꝛiaobiecti formalis. Ens eñ lz fm oẽs cõditiones ꝛ modos et ratiões terminet itellectũ: dũ oĩa itelligũtur actu vel potentia: certã tñ exigit cõditionẽ generalẽ: q̃ exercet hoc quod ẽ pficere intellectũ obiectiue: et hãc addit verũ supra ens. Nõ. n. quolibz p ficit intellectũ: sicut nec quolibet perficit appetitũ: nec quolibet agit. Uñ iter verũ ꝛ bonũ: q̃uis cõueniãt in hoc quod vtrũq̃ ẽ obm et terminãs ꝛc. hoc interest: quod bonũ obm formale volũtatis. verũ aũt cõditionẽ obiecti formalis signare vr̃. Et ppea ois appetitio ẽ appetitio boni formaliter. ois aũt itellectio nõ est itellectio veri formaliter: vt i lr̃a dr: sz rei ve. Ita quod ly rei notat rẽ itellectã ꝛ ly vere cõditionẽ quã res itelligitur. pp quod rõnes Scoti in. 1. dis. 3. q. 4. vr̃. 5. q̃bus impugnat verũ esse pprium obm intellectus non opz soluere: qm̃ đ obo formali loquũtur: qđ in hac litera docetur non esse. Ad opposita igitur dcm̃ est: quod dicta S. Tho. nec inter se nec veritati aduersãtur: qm̃ non intendit hic litera: quod ratio veri consequatur appphẽsionem de veritate rei loquendo: sz quod ratio veri astat seu assistit apprehensioni. hoc. n. intẽdit p ly assequatur. asseq. n. pprie loquendo non est sequi sed potius pringere. Manifeste. n. litera ostendit quod nihil aliud intendit: nisi quod verum est qñ ens intelligitur: ꝛ tñ verum non intelligitur: vt etiam exemplum de intelligibilitate ostendit. Constat enim prius obiectum esse intelligibileq̃ apprehendatur. Nec propterea ponimus verum in re absq̃ ordine ad intellectu. Sed ponimus primo ens: deinde ens vt perfectiuũ intellect⁹. ꝛ 3° intelligibile: qm̃ itelligibile est qz verũ est: ꝛ non econtra. In hoc aũt qđ est esse pfectiuum intellectus manifeste patet ordo ad intellectum.

Utrum bonum fm rationem sit prius q̃ verum. Arti. 4.

AD quartũ Sic proceditur, Uidetur, quod bonum fm rõnem sit prius q̃ verum. Quod eniz est vniuersalius, secundum rationez prius est: vt patet ex primo phy. Sz bonum est vniuersalius quã verum. Nam verũ est quoddam bonum: scilicet intellectus. Ergo bonum prius est secundum rationem quam verum. Preterea. Bonum est in rebus: verum autem in compositione et diuisione intellectus: vt dictum est[c]. Sed ea que sunt in re sunt priora his que sunt in itellectu. Ergo prius est

Super arti. 4.

In titulo ly secundum rationem: proprie cadit supra ly bonum ꝛ verum: ꝛ non supra ly prius: quanuis in idem redeat vterque sensus: q̃ accipiatur prius veritas rõnis secundum se: vt ex rñsione ad primuz sumi põt nõ quo ad nos tantũ. Est ergo sensus vtrũ rõ boni sit prior ratiõe veri.

In corpore duo. Primo excluditur tacita obiectio cõtra ipsaz questionem. Secũdo respondetur quesito.

Quo ad primũ dicitur: quod lz vtrunq̃ horum conuertatur cũ ente supponẽter: distinguuntur tamen rõne. Dixit eñ hoc: quoniã cum ordo supponat distinctionem / ꝛ questio hec est de ordine boni ꝛ veri: opz istoꝝ distinctionem prehabere. Ex dictis autez hactenus habetur quod idem sunt bonum et verum / quod ens: et cõñter inter se. Quomodo ergo nũc queritur de ordine. hec eñ obiectio / p pauca illa vba in pncipio litere excluditur: qm̃ in eis declaratur quod idẽtitas ẽ in supposito / nõ in ratione formali horũ. Sz in hac distinguũtur.

Quo ad scđm: respõdetur quesito vnica cõclusione: veri rõ absolute est prior rõne boni. Probatur dupliciter. primo veruz sequitur esse simplr ꝛ immediate. Bonũ aũt cõsequitur esse fm quod est aliquo mõ pfectuz. i. fm quod hz aliquã mõ rõnẽ pfectionis: ergo verũ est propinquius enti q̃ bonũ: ergo est prius. Añs p scđa pte probatur: qz ens est sic appetibile. i. ens non habet rationẽ appetibilis nisi vt rationem perfectionis includit. Quod pz. Tũ qz ens non fm quãcũq̃ cõsiderationẽ comitatur boni rõ: vt patet in mathe. Tum quia omne appetens appetit perfectionem aliquã. scđa quoq̃ cõñtia pbatur: qz ens cõstat esse pri⁹ bono: imo primũ simpliciter. Scđo probatur cõclusio / verũ respicit cognitionez. bonuz aũt appetitũ: ergo verũ est pri⁹ bono: probatur sequela: qz cognitio naturalr precedit appetitionem.

Super articulũ. 5.

Titul⁹ clarus.

In corpore vna cõclo rñsiua q̃sito. In deo nõ solũ ẽ veritas sz ipse ẽ veritas pª ꝛ sũma. Cõclo hec claudit i se q̃tuor ptes. prima est: quod in deo est veritas: vt in re. secũda quod in deo est veritas obiectiue. tertia quod de⁹ est veritas. quarta quod est prima ꝛ summa. Et q̃ ad oẽs in lr̃a pbatur.

Quo ad primã quidẽ: esse dei est nõ solũ cõforme suo itellectui sed etiã ipsum intelligere: ergo est maxime verũ veritate rei: pbatur sequela: qz veritas in re est fm quod habet esse cõformabile intellectui.

Quo ad scđam vo. Intelligere dei ẽ mẽsura ois alteri⁹ eẽ ꝛ in tellect⁹ q̃ cognoscit verũ pbatur sequela: qz veritas in itellectu est fm qđ apprehẽdit rẽ vt est. Cõstat eñ itellectionẽ mensuratẽ oẽ esse oportere apphẽdere res esse vt sunt: ꝛ similiter mẽsuratẽ oẽm intellectũ et cõponẽtẽ ꝛ diuidẽtẽ oportere apprehendere quidq̃ quidq̃ cunq̃ apprehẽditur.

Quo ad tertiã autẽ. Deus est suũ esse ꝛ suũ itelligere: ergo est ipsa veritas. ꝛ pz sequela: et eo enim quod est suum esse. sequitur ergo est ipsa veritas rei. Et ex eo autem qđ est suuz intelligere: sequitur ergo est ipsa veritas in intellectu.

Quo ad q̃rtã autẽ particulã: pbatio nõ spãlitur affertur: sz ex iserṫis in pcedẽtib⁹ hr̃. Ex eo nãq̃ quod suũ esse ꝛ intelligere: hz rõnẽ prime mẽsure: ꝛ cause ois esse: ꝛ itellect⁹: manifeste sequitur quod q̃ illic est veritas summa ꝛ prima est.

Super arti. 6.

Titul⁹ clarus.

In corpore vna cõclusio rñsiua q̃sito. Ueritas q̃ oĩa sũt vera: q̃dãmõ est vna ꝛ q̃dãmõ nõ. Probatur hec cõclo. quo ad vtrãq̃ ptẽ simul hoc modo. Ueritas p prius est in itellectu ꝛ p posterius in reb⁹ in ordine ad intellectũ diuinũ: ergo veritas in itellectu exñs: fm ppriã rõnẽ multiplicatur ꝛ i diuersis itellectibus creatis: ꝛ in vno ꝛ eodẽ fz diuersa cognita. veritas ãt q̃ oẽs res vere dicũtur: ẽ vna ac pria. Añs pz ex dictis. cõña ãt q̃ ad vtriusq̃ ptis illationẽ pbatur. ex dr̃ia iter vniuocũ ꝛ analoguz in hoc: quod illud in q̃libet vniuocato saluatur fm propriã rationez. Istud aũt in prio tm̃ ponit propriã rõnez. In alijs aũt funda:

ro nõ boni. Probatur dupliciter ... fm rõnem bonũ q̃ verum. Preterea. Ueritas est quedã spẽs virtutis: vt pz in. 4. ethi. Sz virtus continetur sub bono. Est enim bona qualitas mentis: vt dicit aug. Ergo bonũ est prius quam verum.

Sed contra. Qđ est in plurib⁹ est prius fm rõnez. Sed verũ ẽ in q̃busdã in quib⁹ nõ est bonũ s. i mathematicis. Ergo verũ ẽ p⁹ q̃ bonũ.

Rñdeo Dõm, quod lz bonũ ꝛ verũ supposito cõuertantur cũ ente: tñ rõne differunt. Et fm hoc verũ absolute loquẽdo pri⁹ est q̃ bonũ. Qđ ex duobus apparet. Primo q̃dẽ ex hoc, quod verũ ppinqui⁹ se hz ad ens: qđ est prius q̃ bonũ. Nã veruz respicit ipsum esse simplr ꝛ immediate: ratio autem boni consequitur esse, fm quod est aliquo modo perfectum. Sic eñ appetibile est[c]. Scđo apparet ex hoc: quod cognitio naturaliter precedit appetitum. Uñ cum verũ respiciat cognitionẽ, bonum aũt appetitũ, prius erit verum q̃ bonum fm rationem.

Ad primũ Ergo dõm, quod volũtas ꝛ intellectus mutuo se includunt[c]. Nã intellectus intelligit voluntatem, ꝛ voluntas vult intellectum intelligere. Sic ergo inter illa que ordinantur ad obiectum volũtatis: cõtinentur ẽt ea que sunt intellus: ꝛ econuerso. Uñ in ordine appetibilium, bonum se habet vt vle: ꝛ verũ vt pticulare. In ordine aũt intelligibiliuz est ecõuerso. Ex hoc ergo quod verũ est quoddã bonum: sequitur quod bonum sit prius in ordine appetibiliũ: non aũt quod sit prius simpliciter. Ad scđm dõm: quod fm hoc est aliq̃d prius ratione, quod pri⁹ cadit in intellu[c]. Intellect⁹ ãt p pri⁹ apprehẽdit ipm ens, ꝛ scđario apprehendit se intelligere ens, ꝛ tertio apprehendit se appetere ens. Unde primo est rõ entis, secundo ratio veri, tertio ratio boni: licet bonum sit in rebus. Ad tertium dicẽdum, quod virtus que dicitur veritas, non est veritas cõis: sed quedam veritas fm quã homo in dictis ꝛ factis oñdit se vt est. Ueritas aũt vite dr particulariter: fm quod homo in vita sua implet illud, ad qđ ordinatur p intellectũ diuinũ[c]: sicut ẽt dictũ est veritatẽ esse in ceteris rebus. Ueritas aũt iustitie est fm quod hõ seruat id qđ debet alteri scđm ordinẽ legũ. Uñ ex his particularib⁹ veritatibus nõ est pcedendũ ad veritatẽ cõmunẽ.

Utrum deus sit veritas. Arti. 5.

AD quintũ Sic procedit. Uidetur, quod deus non sit veritas. Ueritas enim cõsistit in cõpositione ꝛ diuisione intellectus[c]. Sz in deo non est compositio ꝛ diuisio. Ergo non est ibi veritas. Preterea. Ueritas secundũ augu. in lib. de vera reli. est similitudo principij. Sed dei non est similitudo ad principium. Ergo in deo non est veritas. Preterea. Quicq̃d dr de deo, dr de eo vt de prima causa omnium. Sicut esse dei est causa omnis esse: ꝛ bonitas eius est causa ois boni. Si ergo in deo sit veritas. ergo oẽ verum erit ab ipso. Sed aliquem peccare est verũ. Ergo hoc erit a deo. Quod pz esse falsum.

Sed contra Est qđ dicit Ioannis. 14. Ego sum via veritas ꝛ vita.

Rñdeo Dõm, quod sicut dcm̃ est[c]: veritas inuenitur in itellectu. fz quod apprehendit rẽ vt est: ꝛ in re fm quod habet esse conformabile intellectui. Hoc autem maxime inuenitur in deo. Nam esse suum: non solum est conforme suo intellectui: sed etiã est ipm suũ intelligere[c]: ꝛ suum intelligere est mensura et causa omnis alterius esse: et omnis alterius intellectus[c]: et ipse est suum esse et intelligere. Unde sequitur, quod nõ solum in ipso sit veritas: sed quod ipse sit ipsa summa ꝛ prima veritas.

Ad primum Ergo dõm, quod licet in intellectu diuino non sit compositio ꝛ diuisio: tamen secũdum suam simplicem intelligentiam iudicat de omnibus, ꝛ cognoscit omnia complexa. Et sic in intellectu eius est veritas. Ad secundum dicendum: quod verum intellectus nostri est secundum quod conformatur suo principio: scz rebus a quibus cognitionem accipit. Ueritas ẽt rerum est fm quod conformãtur suo principio: scz intellectui diuino sed hoc proprie loquendo nõ potest dici in veritate diuina: nisi forte scđz quod veritas appropriatur filio, qui habet principium. Sed si de veritate essentialiter dicta loquamur: non potest intelligi: nisi resoluatur affirmatiua in negatiuã: sicut cum dicitur: pater est a se: qz non est ab alio. Et similiter dici potest similitudo principij veritas diuina, inquantum esse suũ nõ est suo intellectui dissimile. Ad tertium dicendũ: qđ nõ ens, ꝛ priuationes, non habent ex seipsis veritatẽ. Sed solum in apprehensione intellectus[c]. Omnis autem apprehensio intellectus a deo est. Unde quicquid est veritatis in hoc, qđ dico, istum fornicari est verum: totum est a deo. Sed si arguatur, ergo istum fornicari est a deo. est fallacia accidentis.

Utrum sit vna sola veritas fm quã omnia sunt vera. Arti. 6.

AD sextũ Sic pcedit. Uidetur, qđ vna sola sit veritas: secundum quã omnia sunt vera. Quia secundum aug. nihil est maius mente humana nisi deus. Sed veritas est maior mente humana: alioquin mens iudicaret de veritate. Nunc autem omnia iudicat fm veritatem ꝛ nõ fm seipsam. Ergo solus deus est veritas. Ergo nõ est alia veritas q̃ deus. Preterea. Ansl. dicit in lib. de veritate, quod sicut tempus se habet ad temporalia, ita veritas ad res veras. Sed vnum est tempus omnium temporalium. Ergo vna est veritas qua omnia vera sunt.

Sed cõtra Est: quod in ps. dicitur diminute sunt veri. a fi. ho.

Rñdeo Dicẽdũ: quod quodãmodo vna est veritas qua oĩa sunt vera: ꝛ quodãmodo nõ. Ad cuius euidentiã sciendum est: quod quando aliquid predicatur vniuoce de multis: illud in quolibet eorum secundum propriam rationẽ inuenitur: sicut animal in qualibet specie animalis. Sed quando aliquid dicitur analogice de multis illud inuenitur fm ppriã rõnẽ in vno eorũ tm̃: a quo alia denominantur. Sicut sanũ dicitur de animali: ꝛ vrina: ꝛ medicina: non quod sanitas sit nisi in animali tantum. Sed a sanitate animalis denominatur medicina sana: inquantum est illius sanitatis effectiua: et vrina inquantum est illius sanitatis significatiua. Et q̃uis sa

Marginal references: 101 veri.q.1. ar.2.1m. Et.1.dis. 19.q.5. a.1.7m. 99 — 27 — 25 — 93 — 95 — 102 Mi.q.11. ar.3. — 100 — 25 — 26 — 410 — 26 — 107 — 99 — 103 12.q.93. ar.7.co. 2.q.93. ar.1.3m. et.22.q. 27.ar.4. co. et.1.3.c. 59.2.60 61.92. Et lib.3. ca.51. Et opus. 3c.105. Et 308. 14.1.2. co.1.ft. 99 100 — 85 — 132 — b 255 — 104. 12.q.93 ar.1.3m. Et.1.d. 19.q.5. ar.2. et vi.q. 1.art.4. 2.8. Et post. 11.co.2.

Universidad de Deusto Biblioteca

tum ordinē ad primū. Exēpla habēt in lr̃a. Quo ad id ꝟo qd in scda pte cō sequētis implicite claudit. s. ꝙ oia respiciant veritatē intellectus diuini probat: q2 illi vnūquodqꝫ assimilat ẜm suam entitatem. Et confirmatur prima pars consequentis authoritate glose: vt pꝫ in litera.

¶ Circa partē primā ꝯñtis: dubium occurrit. Aut illa pars. s. veritas intellectus multiplicat: nō est in lr̃a ꝓbata nisi authoritate glose / aut veritas inuenit vniuoce i[n] o[m]ibus intellectibus saltē creatis / vtrūqꝫ aūt hoꝝ est incōueniens. ergo. Assumptū ꝓbat / in lr̃a nulla ꝓbatio est nisi ex dr̃ia inter vniuocū ⁊ analogum: ⁊ ex pte analogi (vt pꝫ in lr̃a) nō infertur multiplicatio. Sed ex parte vniuoci ergo aut non probat: aut ꝓbatur ex conditione vniuoci: quod multiplicat ad multiplicationē vniuocatorum: ⁊ sic supponitur veritatem vniuoce inueniri in omnibꝰ intellectibꝰ creatis. Qd aūt vtrūqꝫ hoꝝ sit inconueniēs manifestatur. Et primū quidem: quia in lr̃a post differētiam inter vniuocum ⁊ analogum ac applicationē eius ad materiā de qua ē sermo: statim cū nota illationis concludit / dicēdo / si ergo loquamur ⁊c. Secundū aūt q2 veritas in intellectu nostro est compositio ⁊ diuisio. In intellectu vero angelico ⁊ diuino est simplex intelligētia eminēter prehabēs quicquid ⁊ nostra simplex intelligētia ⁊ compositio et diuisio habet.

85 c

105 1. di. 19. q. 5. ā. 2. Et veri, q. 1. ā. 1.

¶ Circa candē quoqꝫ partem dubiū occurrit q2 videtur litera implicare. Quoniā si analogum in vno tātum ẜm propriā rōnē saluatur: et ex qō. 13. constat omnia nomina cōmunia deo ⁊ alijs eē analoga: ⁊ consequēter veritatē analogice inueniri in intellectu diuino ⁊ alijs intellectibus / sequit ꝙ in multis intellectibꝰ non sunt multe veritates: sed omnes intellectus sunt veri vna sola veritate scilꝫ intellectus diuini: ⁊ econuerso. Si veritas multiplicat ad multiplicationem intellectuum veroꝝ: ergo non per prius ⁊ posterius dicitur de eis: quia quod per prius ⁊ posterius dicitur in vno tantum formaliter inuenitur: vt litera sonat.

¶ Circa secundā quoqꝫ partē ꝯñtis dubiū occurrit. Q2 cū dr oia esse vera veritate diuina; loquendo de veritate rei: aut intelligit ẜm denominationem extrinsecam aut intrinsecam: nō intrinsecā: vt pꝫ: ergo extrinsecam: ⁊ si sic: ergo res aut non sunt vere formaliter; qd est incōueniēs: q2 vnaqueqꝫ res habet in se propriam veritatē rei qua dr vera: vt pꝫ de sensu respectu proprij sensibilis. Aut sunt vere vtroqꝫ mō: sicut in. q. de bono dictum est: quod omnia sunt bona bonitate diuina exemplariter: finaliter: ⁊ effectiue. Et tñ cū hoc sunt bonitatibus proprijs formaliter bone. Et si sic: ergo non sunt vere sola veritate diuina.

¶ Ad primā dubitationē dr: negādo disiunctiuā illā: qm̄ dat tertiꝰ modꝰ exponēdi lr̃am. Ad cuius euidētiā scito ꝙ in vniuoca predicatione duo claudūt. s. predicari formaliter de vniuocatis: ⁊ predicari de eis ẜm eandem omnino rationē formalē: vt pꝫ in animali respectu bouis ⁊ leonis. Multiplicatio aūt eius ad multiplicationē subtoꝝ: nō conuenit ei ex secundo / qm̄ ipsi soli conueniret quod constat esse falsum: ſꝫ cōuenit ei ex primo: in quo cōicat cum aliquibꝰ nō vniuocis. Unde cum in proposito sit sermo de vniuoco inquantū multiplicatur ad multiplicationem subiectoꝝ / ꝯñs est ꝙ propositio in cuius virtute tenet seqla / quo ad primam partē nō est ista / vniuocū multiplicat ad multiplicationē vniuocatoꝝ. Sꝫ ista cōmunior: ⁊ clausa in ṗdicta: ṗdicatū formalr multiplicat ad multiplicationē subtoꝝ. Et tūc ꝯcedo ꝙ subsumi intelligit ꝙ ꝟitas sit forma-

nitas non sit in medicina: neqꝫ in vrina: tamen in vtroqꝫ est aliquid per quod hoc quidem facit, illud autem significat sanitatē. Dictum est aūtᶜ: ꝙ veritas per prius est in intellectu: ⁊ per posterius in rebus: ẜm qd ordinantur ad intellectum diuinum. Si ergo loquamur de veritate: prout existit in intellectu secundum propriam rationē, sic in multis intellectibus creatis sunt multe veritates: ⁊ in vno ⁊ eodem intellectu: secūdū plura cognita. Unde dicit glo. super illud ps. Diminute sunt veritates a fi. ho. ⁊c. quod sicut ab vna facie hominis resultant plures similitudines in speculo: sic ab vna veritate diuina resultant plures veritates. Si vero loquamur de veritate secundum qd est in rebus: sic omnes sunt vere vna prima veritate: cui vnūquodqꝫ assimilatur ẜm suam entitatem. Et sic licet plures sint essentie vl forme rerum: tamen vna est veritas diuini intellectus: secūdum quam omnes res denominantur vere.

Ad primū Ergo dicendū, ꝙ anima nō ẜm quācūqꝫ veritatem iudicat de rebus omnibus: sed ẜm veritatem primamᶜ: inquātū resultat in ea sicut in speculo ẜm prima intelligibilia. Unde sequitur ꝙ veritas prima sit maior anima. Et tamen etiam veritas creata que est in intellectu nostro est maior anima: nō simpliciter: sed ẜm quid: inquantum est perfectio eius; sicut etiam scientia posset dici maior anima. Sed verū est ꝙ nihil subsistens est maius mente rationali: nisi deꝰ. ¶ Ad secundū dicendū, ꝙ dictū Aug. veritatem habet: ẜm ꝙ res dicuntur vere per comparationem ad intellectum diuinum.

¶ Utrū veritas creata sit eterna. Art. 7.

AD septimū Sic pceditur. Uidetur ꝙ veritas creata sit eterna. Dicit enim Augustinus in lib. de libe. arbi. quod nihil est magis eternum: quā ratio circuli, ⁊ duo ⁊ tria esse quinqꝫ. Sed horum veritas est veritas creata. Ergo veritas creata est eterna. ¶ P̄. Omne quod est semper est eternum. Sed vniuersalia sunt vbiqꝫ et semper. Ergo sunt eterna. Ergo ⁊ verum quod est maxime vniuersale. ¶ P̄. Jd qd est verum in presenti semper fuit verum eē futurū. Sed sicut veritas propositionis de presenti est veritas creata: ita veritas propositionis de futuro. Ergo aliqua veritas creata est eterna. ¶ P̄. Omne quod caret principio ⁊ fine est eternum. Sed veritas enunciabilium caret principio ⁊ fine. Quia si veritas incepit cum ante non esset: veruꝫ erat veritatem non esse: ⁊ vtiqꝫ aliqua veritate verum erat. Et sic veritas erat anteqꝫ inciperet. Et similiter si ponatur veritatem habere finem: sequitur quod sit postqꝫ defierit. Uerum enim erit veritatem non esse. Ergo veritas est eterna.

Sꝫ ꝯtra Est ꝙ solus deꝰ est eternus: vt supra habitū estᶜ. 46

Rñdeo Dicendū, ꝙ veritas enūciabiliū nō est aliud ꝙ̄ veritas intellectus. Enūciabile enim est in intellectu: ⁊ est in voce. Secundū aūt ꝙ est in intellectu habet per se veritatē: sed ẜm ꝙ est in voce dicit verū enūciabile ẜm ꝙ significat aliquam veritatē intellectus: non propter aliquā veritatē in enunciabili existentem: sicut in subiecto: sicut vrina dicitur sana nō a sanitate que in ipsa sit: sed a sanitate animalis quam significat. Similiter etiā supra dictum estᶜ: ꝙ res denominantur vere a veritate intellectus. Unde si nullus intellectus esset eternus nulla veritas esset eterna. Sed quia solus intellectus diuinus est eternus: in ipso solo veritas eternitatē habetᶜ. Nec propter hoc sequitur ꝙ aliquid aliud sit eternum ꝙ̄ deus: q2 veritas intellectus diuini est ipse deus: vt supra ostensum estᶜ.

Ad primū Ergo dōꝫ: ꝙ rō circuli ⁊ duo ⁊ tria esse quinqꝫ

liter predicatū respectu intellectus: ⁊ sic infert / ergo veritas multiplicat ad multiplicationē intellectuū imo intellectoꝝ: siue in vno siue in diuersis intellectibꝰ. Meminit aūt lr̃a potius vniuoci ꝙ̄ predicati formaliter: vt a notioribus traderetur disciplina.

¶ Ad secūdā vero dubitationē dr / ꝙ illa regula de analogo tradita in lr̃a nō est vlis de oi analogie mō: imo ꝓprie loquēdo: vt pꝫ primo ethi. nulli analogo ꝯuenit: ſꝫ cōuenit noibꝰ ad vnū vl i vno: aut ab vno que nos abusiue vocamꝰ analoga. Ueritas aūt si ꝯparet ad res ⁊ intellecꝰ ē nomē ab vno qm̄ in intellectu solo est ꝟitas: a qua res dr̄r vere. Si ꝟo cōparet ad intellecꝰ inter se: sic est nomē analogum. Nā proportionaliter saluat formaliter tñ in quolꝫ intellectu cognoscente verū. Esse ergo nomen aliqd ẜm propriā rōnē in vno tm̄: est cōditio nominū q̄ sunt ad vnum: aut ab vno ⁊c. Et non nominum ꝓportionaliter dictoꝝ. Ueritas aūt respectu intell's diuini ⁊ aliorū ꝓportionale nomē est. Et ideo nō sequit ꝙ in solo deo sit. Jam enim dictū est in solutione primi dubij: qd omni predicato formaliter de pluribus ꝯuenit plurificari ad plurificationē subiectorum: siue illud sit vniuocū vt aial: siue ꝓportionale vt ens ⁊c. P De huiusmodi antē dr̃ia nominū plene scriptū inuenies i tractatu de analogia nominum.

¶ Ad dubiū aūt ꝯ secundā ptē ꝯclusionis rñsio ex litera habet / vbi dr ꝙ lꝫ plures sint essentie vel forme rerū tñ vna est ꝟitas ⁊c. P Hec enim ꝟba post ꝓbatā ꝯclusionē adiūcta sunt: ad declarādā drīam inter bonitatē ⁊ veritatē / quo c ad hoc. Qm̄ res oēs 47 dicūt bone duplr / intrinsece ⁊ extrinsece: vt in. q. 6. dictū est: vere aūt dr̄r extrinseca tm̄ denominatione. Ita ꝙ nulla est in rebus formalr veritas: sed imitatiue seu adimpletiue respectu intellectus diuini: ⁊ causaliter respectu nostri intellectus speculatiui. Si em̄ nullus esset intell's: nulla res vera nullus sensus verus dici posset. nisi equiuoce. vt in. q. de ve. q. pᵃ ar. 4. Et quemadmodum si non esset sanitas aialis nulla medicina nullaqꝫ dieta sana dici posset. Et oium vna est rō: q2. s. in rōne veri in rebus cadit veritas intellectus: ⁊ sani in medicina ⁊ dieta cadit sanitas animalis: ⁊ sic de alijs. 103 sublata enim diffōne non remanet idem nomen nisi equiuoce.

¶ Super Articulum septimum.

TJtulus clarus.

¶ In corpore vna ꝯclusio respōsiua quesito negatiue / nulla veritas creata est eterna. Probat veritas enūciabiliū ⁊ rerum: nihil aliud est quam veritas intell's / ergo si nullus intellꝰ esset eternus nulla veritas creata est / ergo in solo intellectu diuino veritas eternitatem habet: ergo nulla veritas creata est eterna. Añs quo ad ṗmā ptē ꝓbat / enūciabile in voce est veꝝ significatiue tm̄ sicut vrina est sana. In mēte aūt ē p seipm̄. i. formalr veꝝ: ergo. Quo ad secundam vero ex dictis assumit prima: ꝯña relinqt nota p se: eo ꝙ nō dat alia veritas preter tres has. s. in re: i signo: ⁊ intellu. Scda ꝓbat: q2 solꝰ intellus diuinus est eternus. tertia aūt q2 veritas in intellectu diuino est ipse deus: vt in art. 5. dictū eᶜ. Creata aūt veritas est aliud a deo.

¶ Aduerte h duo. Prio ꝙ ꝯclo ṗncipalis ñ ponit formalr i lr̃a: ſꝫ ꝟtualr i illa vliore ꝓpōne nihil aliō ꝙ̄ deꝰ ē eternū: q2 ꝟitas deꝰ ē. P Scdo ꝙ ex h loco aptissime hēs ꝙ nullū scdario obꝫ diui intell's ponēdū ē qd sit aliō a deo qm̄ si ꝓpōnes cognite seu eaꝝ ꝟitas: qd idē ē i iteᵘ dino sūt deꝰ: ꝙ̄to magꝭ . . . pis ⁊ qcqd aliō icōplexe significat / ⁊ hꝫ ē bñ notādū: ad ꝯfirmādā notitiā ō itel

habent eternitatem in mente diuina. ¶ Ad secundum dicendum: ꝙ aliquid esse semper ⁊ vbiqꝫ potest intelligi dupliciter. Uno modo: quia habet in se vnde se extēdat ad omne tempus ⁊ ad omnem locum. sicut deo competit esse vbique ⁊ semper. Alio modo quia nō habet in se quo determinetur ad aliquem locum vel tempus: sicut materia prima dicitur esse vna: non quia habet vnam formam: sicut homo est vnus ab vnitate vnius forme: sed per remotionem omnium formarum distinguentium. Et per hunc modum quod licet vniuersale dicitur esse vbique ⁊ semper: inquantum vniuersalia abstrahuntur ab hic ⁊ nunc. Sed ex hoc nō sequitur ea esse eterna: nisi in intellectu si quis sit eternus. ¶ Ad tertium dicendum, ꝙ illud quod nūc est: ex eo futurum fuit anteqꝫ esset: quia in causa sua erat: vt fieret. Unde sublata causa non esset futurum illud fieri. Sola autem causa prima est eterna. Unde ex hoc non sequit ꝙ ea que sunt semper fuerit verum ea esse futura: nisi quatenus in causa sempiterna fuit: vt essent futura. Que qdē causa solus deꝰ est. ¶ Ad quartum dicendum ꝙ quia intellecꝰ noster nō est eternus: nec veritas enunciabiliuꝫ que a nobis formantur, est eterna: sed quandoque incepit. Et anteqꝫ veritas esset: non erat verum dicere veritatem talem non esse nisi ab intellectu diuino: in quo solum veritas est eterna. Sed nunc verum est dicere veritatem tunc non fuisse. Quod quidem non est verum nisi veritate que nunc est in intellectu nostro. nō aūt per aliquā veritatem ex parte rei: q2 ista est veritas de nō ente. Non ens aūt nō habet ex se vt sit verū: sed solummodo ex intellectu apprehēdēte ipsum. Unde intātū est verū dicere veritatē non fuisse, inquātum apprehendimus non esse ipsius vt precedens esse eius.

¶ Utrum veritas sit immutabilis. Articulus. 8.

106 1. dist. 19 4. 5. ā. 3. Et ꝟi. q. 1. ar. 6.

AD octauū Sic ꝓcedit. Uidet ꝙ veritas sit immutabilis. Dicit enim Aug. in lib. de lib. arb. ꝙ veritas non est equalis menti q2 esset mutabilis sicut ⁊ mēs. ¶ Preterea. Jd qd remanet post omnē mutationē est immutabile. Sicut prima materia est ingenita ⁊ incorruptibilis: q2 remanet post omnem generationem ⁊ corruptionem. Sed veritas remanet post omnem mutationem: quia post omnem mutationem verum est dicere esse vel non esse. Ergo veritas est immutabilis. ¶ Preterea. Si veritas enuntiationis mutatur: maxime mutatur ad mutationem rei. Sed sic non mutatur. Ueritas. n. secundum Ansel. est rectitudo quedam inquantum aliquid implet id qd est de ipso in mente diuina. Hec autem propositio, sor. sedet: accipit a mente diuina: vt significet sortē sedere. Quod significat etiā eo nō sedēte. Ergo veritas ꝓpositionis nullo modo mutat. ¶ Preterea. Ubi est eadē cā: ⁊ idē effectus. Sed eadeꝫ res est causa veritatis harū triū ꝓpositionū. sor. sedet: sedebit: ⁊ sedit. Ergo eadē est harū veritas. Sꝫ oportet ꝙ alterum horum sit verū. Ergo veritas harū ꝓpositionū immutabiliter manet. Et eadē rōne cuiuslꝫ alterꝰ ꝓpositiōis. 89

Sed cōtra est. quod dicitur in psal. Diminute sunt veri. a fi. ho.

Rñdeo Dicendū ꝙ (sicut supra dictum estᶜ) Ueritas ꝓprie est in solo intellectu. res autē dicūtur vere a veritate que est in aliquo intellectu. Unde mutabilitas veritatis consideranda est circa intellectum. Cuius quidē veritas in hoc consistit qd habeat conformitatem ad res intellectas. Que quidē cōformitas variari pōt duplr: sicut ⁊ qlibet alia similitudo ex mutatione alterius extremi. Uñ vno modo variat veritas ex parte intellectus ex eo qd de re eodē modo se habēte aliqs aliā opinionē accipit. Alio mō si opinione eadē manēte res mutet. Et vtroqꝫ mō fit mutatio de vero in falsum. Si ergo sit aliqs intellectus: in quo nō possit esse alternatio opinionū: vel cuius acceptionē nō pōt subterfugere res aliqua: in eo est imutabilis veritas. Talis aūt est intellectus diuinus: vt ex superioribus pꝫᶜ. Uñ veritas diuini intellectus est imutabilis. veritas aūt intell's nr̃i mutabilis ē. Nō ꝙ ipsa sit subiectū mutatiōisᶜ: ſꝫ inquātū itellectus noster mutat de veritate i falsitatē. Sic em̄ forme mutabiles dici pñt. Ueritas aūt intell's diuini ē ẜm quā res naturales dicūtur vere: q̄ est omnino imutabilis.

88 91 44 c.

Ad primū Ergo dōm, ꝙ aug̃. loquit de ꝟitate dina. ¶ Ad scōm dōm qd verū ⁊ ens sunt ꝯuertibilia. Uñ sicut ens nō generat: neqꝫ corrūpit p se: ſꝫ p accidēs inquātū hoc vel illud ens corrūpit vel generat: vt dr in. 1. phy. ita ꝟitas mutat: nō ꝙ nulla ꝟitas remaneat: ſꝫ q2 nō remanet illa veritas q̄ ꝑus erat. ¶ Ad 3ᵐ dōꝫ ꝙ ꝓpositio nō solū hꝫ veritatē: sicut res alie veritatē hñe dr̄r: inquātū iplēt id qd de eis ē ordinatū ab intellectu diuino: sed dr hr̄e veritatē quodā spāli mō: inquātū significat veritatē intellectus. Que qdē cōsistit in cōformitate intellectus ⁊ rei. Qua quidē subtracta mutat veritas opinionis: ⁊ p cōsequēs veritas ꝓpositionisᶜ. Sic igit hec ꝓpositio, sor. sedet: eo sedēte vera ē, ⁊ veritate rei inquātum est quedā vox significatiua: ⁊ veritate significatiōis: inquātū significat opinionem verā. Sorte vero surgente: remanet prima veritas: sed mutatur secūda.

¶ Ad quartū dicendū ꝙ sessio sortis q̄ est cā veritatis huius ꝓpositionis, Sortes sedet: non eodē modo se habet dū sor. sedet: ⁊ postqꝫ sederit: ⁊ anteqꝫ sederet. Uñ ⁊ veritas ab hoc causata diuersimode se hꝫ: ⁊ diuersimode significat ꝓpositionibus de p̄senti: preterito: ⁊ futuro. Uñ nō sequitur ꝙ lꝫ altera triū ꝓpositionū sit vera ꝙ eadē veritas inuariabilis maneat.

¶ De falsitate. Qō. 17.

DEinde Queritur de falsitate. ¶ Et circa hoc querūtur quattuor. Primo. vtrum falsitas sit in rebus. Secūdo vtrum sit in sensu. Tertio, vtrum sit in intellectu. Quarto de oppositione veri ⁊ falsi.

¶ Utrū falsitas sit in rebus. Arti. 1.

AD primū Sic ꝓceditur. Uidet, quod falsitas nō sit in rebus. Dicit enim aug. in libro solil. Si verum est id quod est, falsum non esse vspiam concludetur quouis repugnāte. ¶ P̄. Falsum dicitur a fallendo: sed res non fallunt: vt dicit aug. in libro de vera reli. quia non ostendunt aliud quā suam speciem. Ergo falsum in rebus non inuenitur. ¶ P̄. Uerum dicitur in rebus ꝑ comparationem ad intellectum diuinum: vt supra dictum estᶜ, sed q̄lꝫ res inquantum est imitatur deum. Ergo q̄lꝫ res vera est absqꝫ falsitate. Et sic nulla res est falsa.

Sed cōtra Est quod dicit aug. in lib. de vera reli. qd omne corpus est verum corpus: ⁊ falsa vnitas: quia imitatur vnitatem ⁊ non est vnitas. Sed quelibet res imitatur diuinam bonitatem: ⁊ ab ea deficit. Ergo in omnibꝰ rebus est falsitas.

Rñdeo Dicendum, quod (cum verū ⁊ falsum opponantur: opposita autem sunt circa idem) necesse est: vt ibi prius queratur falsitas: vbi primo veritas inuenitur hoc est in intellectuᶜ. In rebus autem neqꝫ veritas: neqꝫ falsitas est: nisi ꝑ ordinem ad intellectum. Et quia vnūquodqꝫ secundum id quod conuenit ei ꝑ se simpliciter nominat: ẜm aūt id quod cōuenit ei per accidēs non nominatur nisi ẜm qd: res quidem simpliciter falsa dici posset per cōparationem ad intellectum a quo dependet: cui comparatur per se, in ordine autem ad alium intellectum cui comparatur per accidens non posset dici falsa: nisi secūdum quid. Dependent autē ab intellectu diuino res nāles sic ab intellu humano res artificiales. Dicuntur igitur res artificiales false simpliciter ⁊ ẜm se: inquantū deficiunt a

ligere diuino tradita.

¶ Super arti. 8.

TJtulus clarus. ¶ In corpore vna ꝯclusio rñsiua qsito cū vno corollario. cōclusio ē. Ueritas intellectus diuini est imutabilis. nr̃i aūt intell's ē mutabil. Circa quā ꝯclusionē tria dicunt. Primo reddit rō: qre rñdet de veritate intellectꝰ: cū qsitū fuerit de veritate in cōi: ⁊ tr in pricipio corpis: qd hoc sit q2 ꝟitas in solo itellectu ē formaliter. ꝙ̄ ⁊ mutabilitas ⁊ imutabilitas eiꝰ. Cetere. n. cōditiōes sequūt eē. Scdo ꝓbat ꝯclo. Tertio declarat ille terminꝰ mutabil in ꝯclōne positꝰ. Pōt n. sumi 2ʳ. s. subiectiue ⁊ terminatiue: i ꝓposito sumi dr terminatiue ⁊ nō subiectiue: ⁊ rō ē q2 forē sic. s. terminatiue vocant mutabiles ñ subiectiue. Probat igit ꝯclo sic. Ueritas intellecꝰ est ꝯformitas intellecꝰ ad res: ꝙ̄ potest variari ex parte intell's ⁊ rei: ꝙ̄ si sit aliqs intell's absqꝫ alternatiōe opinionū: ⁊ cuiꝰ acceptionem nulla res sbterfugiat: eiꝰ ꝟitas ē immutabil: ꝙ̄ ꝟitas itellecꝰ diui ē imutabil. nr̃i ꝟo mutabil. añs pꝫ. pᵃ ꝯña ꝓbat: q2 ois silitudo pt ex pte extremoꝝ variari. 2ᵃ āt q2 ista variatio ex pte intell's ꝯsistit imutatiōe acceptionū: ex pte ꝟo rei i latēte mutatiōe rei. 3ᵃ āt relinquit euidēs. Coroll'm āt ē ꝟitas ẜm quā res nāles dr̄r ꝟe est oio immutabil. ꝓbat q2 est ꝟitas itellus dini.

c 94

107 3. q. 16. ar. 1. ⁊ 2. Et. 1. d. 9. qō. 5. ar. 1. Et. 1. 3. ca. 60. et ꝟi. q. 1. ar. 10. ⁊ periher. 13.

99

¶ Super. q. 17. ar. 1.

TJtulꝰ clarus. ¶ In corpe tria. Pᵒ declaratur quid signt falsitas simplr ⁊ ẜꝫ qd reꝝ. Deinde ponūt due ꝯclones rñsiue q̄sito. Prima ē falsitas simplr nō est in rebus dependētibus a deo: nisi forte in volūtarijs. Scda est / falsitas ẜm qd est in rebus duplr. ¶ Quo ad primū intēdit, ꝙ falsitas simplr rei ꝯsistit in difformitate rei ad intellectū a quo depēdet: falsitas aūt ẜꝫ qd in difformitate rei ad intellectū a quo non dependet. Utrū qꝫ autē hoꝝ sit ꝓbat sic verū ⁊ falsum opponūt: ergo vbi primo est veritas: ibi primo 99

falsitas: g falsitas est in intellectu z non in rebus: nisi in ordine ad intellectum: ergo falsitas simplr rerū ꝯsistit in difformitate ad intellm quē p se respicit: ergo ad intellectū a quo dependet: ergo falsitas bm qd rei ꝯsistit in difformitate ad intellm p accidens: ergo a quo nō dependet. prima ꝯñtia probaṫ: qꝛ opposita sunt circa idē. 2a quoqꝫ qꝛ veritas est in intellu z nō in rebus nisi in ordine ad
102. intellectum. tertia āt qꝛ vnūqdqꝫ nominaṫ simplr ab eo qd cōuenit p se. quarta ṽo qꝛ intellectus a quo dependet res p se respicit. quinta aūt cū 6a pbatur ex oppositis tertie z q̄rte: qꝛ. s. ab intellectu p accñs denominatur res bꝫ qd Et qꝛ intellect9 a quo res nō pendet est per accidens.

¶Quo ad 2m prima ꝯclusio rñsiua. s. falsitas simplr nō est in rebus depēdētib9 a deo nisi forte in voluntarijs. Probaṫ/ res nāles depēdēt ab itellu diuio sic artificiales ab intellectu hūano: ergo falsitas simplr nāliū ꝯsisteret in difformitate ad intellm diuinū: ergo in reb9 depēdētib9 a deo non est falsitas simplr nisi forte i volūtarijs. Antecedens supponiṫ cōsequētia pbaṫ: qꝛ res artificiales dñr false simplr inquātū deficiūt a forā art/ z manifestaṫ h ex vsu loqndi/ dꝛ. n. aliqs falsam grammaticā fecisse: qꝛ defecit ab arte grāmatice. Et sumiṫ hic deficere nō negatiue sꝫ ꝯrie/ qd idē ē/ qd eē difforme defect9. n. negatiue ꝯstituit opus imperfectū. Sed ꝯtrarie ꝯstituit fl̄m. Et iō vt clarior esset sensus vsus suꝫ in ꝯñtijs difformitatis noīe. Scda ṽo ꝯña pbaṫ qcqd in rebus accidit exceptꝫ his in quorū ptāte ē subducere se ab ordine diuini intellis ex ordinatione intellus diuini pcedit: g i rebus depēdentibus a deo zc. Et ꝯfirmaṫ exceptio authoritate scripture directe et ex opposito authoritate quoqꝫ scripture ꝯfirmato. s. ṽitate vita dcā de actu ṽtuoso. ¶Aduerte hic tria. Primum est/ quod litera: res naturales proponit dependere ab intellectu diuino: vt artificiales ab hu

forma artis. Unde dicitur aliquis artifex opus falsum facere quando deficit ab operatione artis. Sic autem in rebus dependentibus a deo: falsitas inueniri nō potest per comparationem ad intellectum diuinū cum quicquid in rebus accidit, ex ordinatione diuini intellectus procedat. Nisi forte in voluntarijs agentibus tantum: in quorū potestate est subducere se ab ordinatione diuini intellectus: in quo malum culpe cōsistit, secundum quod ipsa peccata falsitates z mendacia dicuntur in scripturis: secūdum illud ps. Ut quid diligitis vanitatem z queritis mendacium? Sicut per oppositū operatio virtuosa, veritas vite nominatur, inquantum subditur ordini diuini intellectus: sicut dicitur Jo. tertio, Qui facit veritatem venit ad lucem. Sed per ordinem ad intellectum nostrum ad quem comparantur res naturales per accidens, possunt dici false non simplr sed bm quid. Et hoc dupliciter. Uno modo secundum rationem significati: vt dicatur illud esse falsum in rebus: quod significatur vel representatur oratione vel intellectu falso. Secūdum quē modum quelibet res potest dici esse falsa quantum ad id quod ei non inest. Sicut si dicamus diametrum esse falsum commensurabile: vt dicit philosophus in quinto metaphysi. z sicut dicit aug. in libro soliloquiorum: quod tragedus est falsus hector. Sicut econtrario potest vnumquodqꝫ dici verum secundum id quod competit ei. Alio modo per modum cause. Et sic dicitur res esse falsa que nata est facere de se opinionē falsam. Et quia innatum est nobis per ea q̄ exterius apparent de rebus iudicare: eo qꝫ nostra cognitio a sensu ortum habet: qui primo z per se est exteriorum accidentium: iō ea que in exterioribus accidentibus habēt similitudinem aliarum rerum, dicuntur esse falsa secundum illas res: sicut fel est falsum mel: z stannum est falsum argentum. Et secundum hoc dicit augu. in libro soliloquiorū: qꝫ eas res esse falsas nominamus: que verisimilia apprehendimus. Et phus dicit in quinto metaphy. qꝫ falsa dicuntur quecunqꝫ apta nata sunt apparere aut qualia non sunt: aut que nō sunt. Et per hunc modum ēt dicitur homo falsus inquantuꝫ est amatiuus falsarum opinionum vel locutionum, non autem ex hoc quod potest eas confingere: quia sic etiam sapientes z scientes falsi dicerentur: vt dicitur in quinto metaphy.

Ad primum Ergo dicendū: qd res comparata ad intellectum secundum id quod est dicitur vera secundum id quod non est dicitur falsa. Unde verus tragedus est falsus hector: vt dicitur in quinto soliloquio. Sicut igitur in his que sunt inuenitur quoddam non eē ita in his que sunt inuenitur quedam ratio falsitatis. ¶Ad secundum dicendum, qd res per se non fallunt: sed per accidens. Dant enim occasionem falsitatis: eo quod similitudinem eorum gerunt, quorum non habent existentiam. ¶Ad tertium dicendum quod per comparationem ad intellectum diuinum non dicuntur res false, quod esset eas esse falsas simpliciter: sed per comparationem ad intellectum nostrum: quod est eas esse falsas bm quid. Ad quartum quod in oppositum obijcitur dicendum, qꝫ similitudo vel representatio deficiēs non inducit rationem falsitatis: nisi inquantum prestat occasionem false opinionis. Unde non vbicūqꝫ est similitudo diciṫ res falsa: sed vbicunqꝫ est talis silitudo que nata est facere opinionem falsam: non cuicunqꝫ sꝫ vt in pluribus.

¶Utrum in sensu sit falsitas. Art. 2.

Ad secūdum sic pceditur. Uꝫ, quod in sensu non sit falsitas. Dicit enim aug. in libro de vera religione: Si oēs corporis sensus ita nunciant vt afficiuntur: quid ab eis ampli9 exigere debemus ignoro. Et sic videtur quod ex sensibus non fallamur. Et sic falsitas in sensu non est. ¶P̄. Philosophus dicit in. 4. metaphy. qꝫ falsitas non est propria sensui sed fantasie. ¶P̄. In complexis non est verū nec falsuꝫ sed solum in complexis. Sed componere z diuidere non pertinet ad sensum. Ergo in sensu non est falsitas.

Sed contra Est quod dicit augu. in li. solilo. Apparet nos in omnibus sensibus silitudine lenocinante falli.

Rñdeo Dōm, qꝫ falsitas non est q̄renda in sensu: nisi sicuti ibi est veritas. Ueritas autem nō sic est in sensu, vt sensus cognoscat veritatē: sed inquātum veram apprehensionē habet de sensibilibus: vt supra dictū est. Quod quidē ꝯtingit eo qꝫ apprehēdit res vt sunt. Unde contingit falsitatem esse in sensu ex hoc qꝫ apprehendit vel iudicat res aliter q̄ sint. Sic aūt se habet ad cognoscendum res: inquātum similitudo rerum est in sensu. Similitudo autem alicuius rei est in sensu tripliciter. Uno modo primo z per se. Sicut in visu est similitudo colorum, z aliorum propriorum sensibilium. Et alio modo per se: sed non primo. Sicut in visu est similitudo figure vel magnitudinis z aliorum communium sensibilium omnium. Tertio modo nec primo nec per se: sed per accidens. Sicut in visu est similitudo hominis: non inquantum est homo: sed inquantum huic colorato accidit esse hominem. Et circa propria sensibilia sensus non habet falsam cognitionem: nisi per accidens: z in paucioribus: ex eo. s. qꝫ propter indispositioneꝫ organi: non conuenienter recipit formā sensibilem: sicut z alia passiua propter suam indispositionem deficienter recipiunt impressionem agentium. Et inde est: qꝫ pꝑter corruptionem lingue infirmis dulcia amara esse videntur. De sensibilibus vero communibus z per accidens potest esse falsum iudicium etiam in sensu recte disposito: qꝛ sensus non directe refertur ad illa: sed per accidens: vel ex consequenti: inquantum refertur ad alia.

Ad primū Ergo dōm: qꝫ sensum affici est ipsuꝫ eius sentire. Unde p hoc qꝫ sensus ita nunciant sicut afficiuntur: sequiṫ qꝫ non decipiamur in iudicio: quo iudicamus nos sentire aliqd sed ex eo qꝫ sensus aliter afficitur inter dū q̄ res sit: seqꝫ qꝫ nunciet nobis aliqn rē: aliter q̄ sit. Et ex hoc fallimur p sensum circa rem: non circa ipsum sentire. ¶Ad secundum dicendum, qꝫ falsitas diciṫ non eē propria sensui: quia nō decipitur circa pro-

mano: z tamē non infert: g in naturalib9: sed vlissime ergo i rebus depēdentibus a deo zc. fecit aūt hoc: qꝛ idē iudiciū est de omnibus z de nālib9 oīa enim quaten9 ab ipso pendent statutū in eo habent qd eis cōueniat: cui conformia opꝫ eē: exceptis voluntarijs. Secūdū est/ qꝫ oīa alia a deo/ pñt comparari ad intellectum diuinū dupliciter. Uno mō vt cognita ad cognoscētem. Alio modo vt mensurata ad mensuram seu regulata ad regulam. Si primo modo cōpareṫ nulla est dr̄ia inter alia et volūtaria quo ad subductionem ab ordine respectu intellect9 diuini/ quoniā omnia eque nuda z apta sūt coram eo. Sed si cōpareṫ scdo mō: sic est drīa posita in lrā: qm̄ in rebus alijs/ nihil accidit nisi ex aliquo ordine regulato a diuino intellu: lꝫ ille ordo non ꝯgruat huic: vt pꝫ in monstris. In voluntarijs autē accidit deformitas moralis: non ex ordine aliquo a deo statuto. Nullum enim rerū ordinē statuit: ex quo culpa fieret: nullaque regula in deo est cui culpa conformis fit. Sed et potētia peccādi liberi arbitrij: q̄ vt sic nec p se nec p accñs est a deo: vt alibi pꝫ. 264 Tertiū est qꝫ in litera dꝛ: nisi forte in voluntarijs. Nō qꝛ dubium ē sed qꝛ nō est necesse in voluntarijs inueniri huiusmodi falsitatē. Uel qꝛ adhuc de voluntarijs nō ē determinatū. Scdo vero conclusio. s. falsitas bꝫ qd est in rebus duplr declaratur/ res nāles relate ad intellm nrm/ sunt/ z significate/ et cause/ z significantur qñqꝫ bm id qd nō inest/ z nate sunt qdā facere de se falsam opinionem: ergo vtroqꝫ modo in eis pōt dici falsitas bm qd. Añs pꝫ quo ad oēs ptes inductiue ꝯña aūt pbaṫ ex rōne falsi/ et confirmatur vtrūqꝫ membrum authoritatib9 aug. z ari. vt pꝫ in lrā omnia clara sunt. 99.

108. veri. q. 1 ar. 11. Et periher. l. 3. — 100.

¶Super Artic. 2.

Titulus ex principio corporis ē clarus.

¶In corpore duo. primo declarat tituli sensum. secundo respōdet quesito ibi: sic autem.

¶Quo ad primū di-

cit qꝫ sensus questionis est/ vtrū sensus sit falsus. i. habens falsam apprehensionem. i. apprehēdat rem aliter q̄ est: z nō vtrū sit falsus. i. cognoscat vel dicat falsum probatqꝫ hoc ex veritate sensus: qꝛ eodem modo in eo inuenitur veritas, i. vt cōsistit in apprehēsione rei sicut est. Et sic ēt pꝫ quid significat falsitas sensus. s. apprehendere rem aliter q̄ est.

¶Quo ad scdm ꝯclusio respōsiua q̄sito est. Sensus respectu pprij obiecti non est falsus nisi p accidens: sed respectu sensibilis cōis z p accidens est falsus. Probaṫ. sensus sic cognoscit res vt assimilaṫ eis: ergo quedā p se primo: quedā p se nō primo: z quedam per accidēs cognoscit, ergo respectu sensibilis proprij/ nō nisi p accidēs falliṫ. Respectu vero aliorū falli potest. Antecedēs patet, consequētia autē primis pbatur. qꝛ tripliciter similitudo in sensu inueniṫ. scꝫ p se primo zc. secunda autem cōsequentia in litera nō pbaṫ, nisi ex hoc qꝫ ad per se primo sensibile directe sensus refertur. Ad alia vero ex consequenti vel per accidens. In articulo tamē sequēti ratio assignabitur. Quo ad exceptioneꝫ tamen. i. nisi per accidens manifestaṫ. et de quali accidēte intelligatur: qꝛ de indispositione organi. Et probatur. qꝛ hoc est commune omnibus passiuis. s. indispositionem eius impedire receptionē forme. Et confirmatur experientia in sensu gust9.
108. ¶In responsione ad primum nota distinctionem sensus ex. q. de ver. q. prima. arti. 2. Sensus dupliciter. Uno modo vt cognoscit res. secundo vt offert superiori potentie. z hoc dupliciter. s. vt res quedam/ z vt indicatiuus rerū. Primo modo sensus tractatus est hic z dictum est quod est verus respectu proprij sensibilis zc. Secundo autem modo. s. vt res offerens se in actu scdo superiori est semper simpliciter verus: sicut z cetere res iuxta determinationem in articulo precedenti. Et hoc modo accepit sensum aug. in authoritate inducta. Tertio autem modo. s. vt nuncius rerum: est falsus quandoque causaliter: qꝛ natus est pluries facere falsam extimationeꝫ de re. Semper ergo sensus facit verā estimationem de dispositione ppria: sed non de dispositione rerum sensatarum: z hoc intendit Responsio litere huius distinguens iudicium ex sensibus duplex scilicet de ipso sensu in actu: z de re sensata. Et quo ad primum nōn fallimur per sensuꝫ sed quo ad secundum.

priū obiectū. Unde in alia trāslatione planius dicitur qꝫ sensus proprij falsus nō est. Fantasie aūt attribuitur falsitas: quia representat similitudinē rei etiam absentis. Unde quādo aliqs cōuertitur ad similitudinem rei tanqꝫ ad rem ipsam, prouenit ex tali apprehēsione falsitas. Unde etiā phus in. 5. metaphy. dicit qꝫ vmbre z picture z sōnia dicuntur falsa inquantū nō subsunt res quarum habent similitudinem. ¶Ad tertium dicendū qd ratio illa procedit qꝫ falsitas non sit in sensu sicut in cognoscente verum z falsum.

¶Utrū falsitas sit in intellectu. Arti. 3.

109. 1 q. 1. ar. 12. et. 1. dis. 19. q. 5. ar. 1. 7m et 2. c. 108. §. 4

Ad tertiū sic pceditur. Uideṫ, quod falsitas nō sit in intellectu. Dicit enim Augu. in lib. 83. q. Omnis q̄ falliṫ, id in quo fallitur, non intelligit. Sed falsum dicitur esse in aliqua cognitione bm qꝫ per eam fallimur. Ergo in intellectu non est falsitas. ¶Preterea. Phs dicit in. 3. de anima: qꝫ intellectus semper est rectus. Non ergo in intellectu est falsitas.

Sed cōtra Est qꝫ dꝛ in. 3. de aīa: qꝫ vbi cōpositio intellectuū est, ibi verū z falsum est. Sꝫ cōpositio intellectuū est in intellectu. Ergo verū z falsum est in intellectu.

Rñdeo Dicendū qꝫ sicut res hꝫ esse per ppriā formā: ita virtus cognoscitiua habet cognoscere p similitudinem rei cognite. Unde sicut res naturalis nō deficit ab esse qd sibi cōpetit bm suā formā: pōt aūt deficere ab aliquibus accidentalibus vel cōsequentibus: sicut homo ab hoc qd est habere duos pedes: nō autem ab hoc qd esse hominē. ita virtus cognoscitiua non deficit in cognoscendo respectu illius rei cuius similitudine informatur. potest autem deficere circa aliquid cōsequēs ad ipsam vel accidens ei: sicut est dictum: quod visus non decipitur circa sensibile proprium: sed circa sensibilia communia que consequenter se habent ad ea z circa sensibilia per accidens. Sicut autem sensus informatur directe similitudine propriorum sensibilium: ita intellectus informatur similitudine quiditatis rei. Unde circa quod quid est intellectus non decipitur, sicut neque sensus circa sensibilia propria. In componendo vero vel diuidendo potest decipi dum attribuit rei cuius quiditatem intelligit, aliquid quod eam non consequitur: vel quod et opponitur. Sic enim se habet intellectus ad iudicandum de huiusmodi sicut sensus ad iudicandum de sensibilibus communibus: vel per accidens. ¶Hac tamen differentia seruata que supra circa veritatem dicta est: quod falsitas in intellectu esse potest: non solum quia cognitio intellectus falsa est: sed quia intellectus ea cognoscit sicut et veritatem. In sensu aūt falsitas non est vt cognita: vt dictum est. Quia vero falsitas intellectus per se soluꝫ circa compositionem intellect9 est, per accidens etiam in operatione intellectus qua cognoscit quod quid est potest esse falsitas: inquantum ibi compositio intellectus admiscetur. Quod potest esse dupliciter. Uno modo secundum quod intellectus diffinitionem vnius attribuit alteri. Ut si diffinitionem circuli attribuat homini. Unde diffinitio vnius rei est falsa de altera. Alio modo secundum qꝫ partes diffinitionis componit adinuicem: que simul sociari non possunt. Sic enim diffinitio nō est solum falsa respectu alicuius rei: sed est falsa in se. Ut si formet talem diffinitionem animal rationale quadrupes: falsus est intellectus sic diffiniendo: propterea qꝫ falsus est in formando hanc compositionem: aliquod animal rationale est quadrupes. Et propter hoc in cognoscēdo quiditates simplices nō potest esse intellectus falsus sed vel est verus, vel totaliter nihil intelligit.

Ad primū g dōm: qꝫ qꝛ qditas rei est ppriū obiectū itelle

¶Super Arti. 3.

Titulus clarus.

¶In corpore tria. Primo in quo intellectu est aut non est falsitas. Secundo ibi (hac tamen differentia) quomodo in illo intellectu in quo est inuenitur falsitas. Tertio ibi: (quia vero falsitas:) quomodo z quando ex illo deriuaṫ falsitas in intellectum: in quo non est. ¶Quo ad primum est hec conclusio/ falsitas non est in intellectu quod quid est: sed componente z diuidente. hec conclusio probatur ratione/ z manifestatur simul in se z in sua probatione: ex proportionali similitudine intellectus z sensus. Ratio igitur est hec. Res naturalis non deficit ab esse quod sibi conuenit bm suam formam: sed deficere pōt ab accidentibus vel consequentibus ergo virtus cognoscitiua non deficit a cognitione illius: cuius silitudine informaṫ: sed accidētiū eius vel consequētiū ergo intellectus circa qd qd est non decipiṫ: sed in componēdo vel diuidendo. Añs pbaṫ inductiue in hoīe/ ꝯña ṽo probaṫ/ sicut res se hꝫ ad esse per formā: ita virtus cognoscitiua ad cognoscere p similitudinē rei cognite: ergo si res nō pōt deficere zc. Scda ṽo ꝯña quo ad primā partē probaṫ: qꝛ intellectus informatur similitudine quiditatis/ quo ad scdam vero: qꝛ cōponēdo attribuitur quiditati aliquid: vel nō ꝯñs: vel oppositum. Similitudo aūt pportionalis est: sicut sensus visus se hꝫ ad sensibile ppriū: ita intellectus ad qd qd est. Et sicut ille informaṫ directe similitudine pprij sensibilis: ita hic similitudine quiditatis: z pptereā in neutro vt sic est falsitas. Sicut quoqꝫ ille se hꝫ ad sensibilia cōmunia et per accidens: ita hic ad iudicandū de consequentib9 vel accidētibus quiditati: qd fit componendo vel diuidēdo. Et ppea in vtroqꝫ pt eē falsitas. ¶Circa antecedens aduerte qꝫ pōt bene z male iterpretari. Male quidem si intelligatur quod esse rei naturalis non potest deficere. 429
hoc enim nō est verum nisi in reb9 incorruptibilib9. 295
Bene aūt si intelligaṫ qꝫ esse rei naturalis non pt deficē ipa re naturali salua. z sic intendit litera. 100
vnde nō dicit qꝫ nulla res naturalis potest deficere: 108
sed dicit qꝫ nō pōt deficere ab eē qd sibi cōpetit bm suā formaꝫ: 295
tanqꝫ si diceret qꝫ nulla res habēs aliquā formam duꝫ habet illā pōt deficere ab esse qd conuenit bm illā. 429
Et est propositio p se nota: qꝛ esse est rōne forme: vt pꝫ. 7. Meta. ¶Circa pbationē cōsequentie illam. s. proportionalē: sicut res habet esse per ppriā formā ita virtus cognoscitiua cognoscere p similitudinē rei cognite. Aduerte/ qd cognoscere est ipsum esse speciei cognoscibilis: qñ est vere actu in genere cognoscibili. sicut diximus. qꝫ intelligere ē ipsuꝫ esse spēi itelligibilis actu in genere itelligibili z nō medio mō existēs. Ita qꝫ g est cōe oi cognoscitiue virtuti: siue sensitiui siue intellectiui ordinis. s. qꝫ cognoscere est esse spēi qua cognoscit sumēdo illā spēm (qcqd illa sit) in actu in genere cognoscibili quicquid sit de esse eius actu in gñe entiū. Et hoc est valde notandum pro notitia partis sensitiue z intellectus.

¶Quo ad scdm est hic ꝯclusio. falsitas est in intellectu cōponēte duplr. s. formalr z obiue. probaṫ z manifestaṫ. probaṫ qdem: qꝛ veritas est in eodem intellectu eisdē modis. Manifestaṫ vero ex drīa ad sensum: vt pꝫ.

¶Quo ad 3m poniṫ conclo vna cū suo corolario. ꝯclo est, falsitas est in intellu qd qd est p accñs. probaṫ z manifestaṫ probaṫ quidē sic. falsitas per se est in compōne intellectuū tm: ergo in intelletu qd quid est habet locum rōne ꝯpōnis admixte: ergo inenitur in eo per accñs: oēs ꝯñe sunt note. prima. n. fundatur sup hoc qꝫ ex p° tali cetera opꝫ dici talia: in qꝫtū participāt illud. vt patet primo posteriorū. 2a super hoc qꝫ nō est de ratione qd qd est eē cōpositū: qd ēt patet. Manifestatur aūt cōclo distinguēdo duos modos quib9 ꝯpō admisceṫ intellectui circa quod quid est: primus cōsistit in cōiūctione diffōnis cū diffinito. secūdus in cōiūctione ptiū diffinitōis: vt pꝫ in litera. z differt in hoc hi modi qꝫ error in secūdo ꝯstituit qd quid est in se falsum. primus aūt falsum huic.

¶Corolarium est qꝫ in cognoscendo quiditates simplices intellectus nō potest esse falsus: sed aut verus aut nullus.

¶Circa pmū modū falsitatis z hoc corollarium occurrit dubiū. Tñ qꝛ cōiūctio diffōnis cū diffinito est ex intellectū qd qd est. Intellectus. n. qd qd est linee non dicit, linea est longitudo cuius extrema sunt duo puncta: sꝫ dicit tm̄ lōgitudo cuius extrema sunt duo pūcta. h. n. est diffō quā solā ꝯstat ad p̄am opōnē itellus spectare. illō aūt totū linea ē lōgitudo zc, ab itellu ꝯponēte dꝛ, sicē ēt dꝛ linea est curua vl recta: cur g magis falsitas

Universidad de Deusto Biblioteca

Alius cōiunctionis q̄uis ꝑm e imponit operationi. Tum q2 iste modus falsitatis: ita hꝫ locū in simplicibus sicut in cōpositis: pōt em̄ simplicissimus conceptus iungi cui nō cōuenit quiditatiue. Et sic in simplicib⁹ pōt etiam esse error per accn̄s: cuius oppositū litera sonat in corollario. ¶ Ad euidētiā hoꝝ scito ꝙ sicut res se hꝫ ad esse ita ad cognosci: ⁊ propterea quātū differt ꝯiunctio diffinitionis cū diffinito a ꝯiunctione cū ceteris tantū interest

vt exigat cognitio il
lius ꝯiunctionis ad
qd̄ qd est: ⁊ non coniū
ctionis cū alijs. Con
iunctio enim diffini-
tiōis cū diffinito: dat
diffōni ꝙ sit quod qd
est. Nulla enim ratio
est quiditas nisi iquā
tū est alicuius entis
422 quiditas. Et ꝓpterea
cognoscere qd̄ quid
est: nō ꝯtingit nisi co-
gnoscat ꝯiūctio diffi
nitiōis cū diffinito.
Si em̄ cognosceretur
diffinitio nesciēdo cu
ius rei sit: non sciret
quiditas aliqua: sed
quid significat nomē
sic eniꝫ se haberet hu
iusmodi diffinitionē
apprehendens: sicut
110 modo se hꝫ formans
22e.q. conceptū montis au
64.ar.3 rei vel cuiuscunq3 al-
2m. terius figmēti ex non
et.1.di. impossibilib⁹. nō sic
29.q.5. autem se hꝫ ad quod
ar.1. quid est/ꝯiunctio cū
8m ⁊ di. passionib⁹ ⁊ alijs: qm̄
q.1.ar. absq3 illis qd̄itat; ra
20.5m. tio saluatur. Qr ergo
qd̄ quid est essentiali
ter exigit in essendo
id cuius est: quāuis
nō hoc vel illud: opꝫ
vt et in cognosci illō
exigat. Ac ꝑ hoc illa
cōiunctio ad primaꝫ
spectat operationem
intellectus: sicut ⁊ cō
iūctio partium diffi-
nitionis: quamuis
hec vltima magis.

ctus⁹: propter hoc tunc ꝓprie dicimur aliquid intelligere quādo reducētes illud in quod quid est sic de eo iudicamus: sicut accidit in demonstrationibus in quibus non est falsitas. Et hoc modo intelligit verbuꝫ aug. quod omnis qui fallitur non intelligit id in quo fallitur: nō autem ita quod in nulla operatione intellectus aliquis fallatur. ¶ Ad secundum dicendū, quod intellect⁹ semper est rectus, secundum quod intellectus est principiorum: circa que non decipitur ex eadē causa qua non decipit circa qd̄ quid est. Nam principia per se nota sunt illa que statim intellectis terminis cognoscuntur, ex eo quod predicatum ponitur in diffinitione subiecti.

¶ Utrū verū ⁊ falsum sint contraria. Ar. 4.

Ad quartū Sic procedit. Uidetur, ꝙ verū ⁊ falsum nō sint contraria. Uerum enim ⁊ falsum opponuntur: sicut qd̄ est ⁊ quod non est. Nam verum est id qd̄ est: vt dicit Aug. Sed qd̄ est ⁊ qd̄ nō est, nō opponūtur vt cōtraria. Ergo verū ⁊ falsum, non sunt cōtraria. ¶ P̄. Unū cōtrariorū nō est in alio. Sed falsum est in vero. Quia sicut dicit augu. in lib. solil. Tragedus non esset falsus hector, si non esset verus tragedus. Ergo verum et falsum non sunt contraria. ¶ P̄. In deo non est contrarietas aliqua. Nihil enim diuine substantie est contrariū vt dicit aug. 14. de ciui. dei. Sed deo opponitur falsitas. Nam idolum in scriptura mēdacium nominatur, Iere. 8. Apprehenderunt mendacium, glo. idest idola. Ergo verum ⁊ falsum non sunt contraria.

Et quoniam coniunctio diffinitionis cum diffinito/si ꝑm se iudicet/ consurgit ex compositione diffiniti/nisi enim esset cōpositū/locū in eo nō haberet abstractio diffinitionis ab eo/quārū est ex se: cū nihil abstrahat sꝫ se ab oino seipso. Propterea si aliqua quiditas inuenit ita simplex: vt. s. sit rei simplicis quiditas: circa illā nullus ex parte sua error esse pōt/ sicut nulla est compositio. Et per hoc patet responsio ad obiecta.

¶ In responsione ad primum aduerte ꝙ ideo qd̄itas dr̄ propriū obm̄ intellectus: q2 intellectus in communi se hꝫ ad qd̄itatē sicut visus ad colorem: ita ꝙ per se primo cognoscit quod quid est/ ⁊ ab ipso tantum perficitur ⁊ mouetur per se primo. huius aūt ratio assignatur. Tum q2 species intelligibilis primo est quiditatis: vt in corpore articuli dicitur. Tum q2 in quod quid est clauditur cognitio omnis complexionis siue conuenientis siue disconuenientis: adeo quod si quis perfecte penetraret quiditates rerum perfecte intelligeret in eis omnes propositiones de earum accidentibus: vt inferius in tractatu de angelis patebit. Tum q2 quod qd est cognoscibile est ex se. Complexio autem non nisi ex quod quid est. In cuius signum principia cognoscimus inquantum terminos cognoscim⁹ vt dicitur primo poste. Et omnes dubitationes resoluēdo in quod quid est indicamus.

¶ Super Art. 4.

In titulo ly contraria sumitur proprie: vt cōtrarietas distinguitur contra alias oppositionum species.

¶ In corpore vna ꝯclusio responsiua q̄sito affirmatiue: verum ⁊ falsum sunt contraria. Probatur sic/falsum est dici vel videri ens nō esse: aut nō ens esse: ergo falsum significat acceptionē inadequatā rei: ergo falsum ponit aliquid ⁊ determinat sibi subiectum: ergo nec contradictorie nec priuatiue: sed contrarie opponitur vero. Antecedens probatur ex quarto metaphy. tex. 27. prima consequentia pꝫ: ⁊ ex significatione veri: q2. s. ponit acceptionē adequatā rei: confirmatur. secunda autem est ex se euidens: quia acceptio difformis est aliquid. vltima autem probatur ex differētia inter opposita contradictorie: priuatiue: ⁊ contrarie: quia scilicet in illa alterum est pura negatio absq3 subiecto. In secunda negatio in subiecto. In tertia positio in subiecto.

¶ Aduerte hic: ꝙ litera supponit verum ⁊ falsum opponi: tanq3 ꝑ se notū: ⁊ solū modū oppositionis venat ac determinat. Et ideo ꝯsequētia tertia nullā patit calūniā. Cōfirmatio quoq3 ꝑme ꝯsequētie: ex significatiōe veri valde efficax est. Si quarto metaphysi. credit: qm̄ ibidē: nulla disparitas quo ad significare positiuū ponitur: ⁊ tū vtrūq3 diffinitur/verū enim inquit ari. est ens esse ⁊ nō ens nō eē: falsum aūt ens nō eē: ⁊ nō ens esse/ vnde qua ratione verū significat positiuum. s. enunciationē enti ⁊ nō enti conformem eadem falsum significat enunciationē vtriq3 difformem: et nō significat negationē conformitatis vt illi in litera recitati putauerūt.

Sed contra Est qd̄ dicit ph̄us in. 2. periher. Ponit enim falsam opinionem vere cōtrariā.

Rn̄deo Dōm, ꝙ verum ⁊ falsum opponunt vt contraria ⁊ nō sicut affirmatio ⁊ negatio: vt quidā dixerunt. ¶ Ad cuius euidentiam sciendum est: qd̄ negatio neq3 ponit aliquid neq3 determinat sibi aliquod subiectum. Et propter hoc potest dici tam de ente quam de non ente. Sicut non videns ⁊ non sedens. Priuatio autem non ponit aliquid sed determinat sibi subiectum⁹. Est enim negatio in subiecto vt dicitur. 4. meta. Cecum enim non dicitur nisi de eo quod est natum videre. Cōtrarium vero ⁊ aliquid ponit ⁊ subiectum determinat. Nigrum enim est aliqua species coloris. Falsum autem aliquid ponit. Est enim falsuꝫ (vt dicit philosophus in. 4. meta.) ex eo quod dicitur vel videtur aliqd esse quod non est: vel non esse quod est. Sicut enim verum ponit acceptionē adequatam rei: ita falsum acceptionē rei non adequatam. Unde manifestum est quod verū ⁊ falsum sunt contraria.

Ad primum Ergo dicendū, qd̄ id qd̄ est in reb⁹ est veritas rei: sed id quod est vt apprehensum est verum intellectus in quo primo est veritas. Unde ⁊ falsum est id quod non est vt apprehensum. Apprehendere autem esse et non esse contrarietatem habet: sicut probat philosophus in secundo periher. quod huic opinioni bonum est bonum, contraria est, bonum non est bonum.

¶ Ad secundum dicendum, quod falsum nō fundatur in vero sibi cōtrario: sicut

¶ Circa primū ꝯ̄ho. s.
falsuꝫ ponit acceptio
nem inadequatā rei.
aduerte: ꝙ dupliciter
pōt itelligi. Uno mō
ꝙ falsum significat
formalr acceptionem
difformē: vt nigrū co-
lorem congregatiuū.
Alio modo ꝙ ponat
relationē difformita-
tis formalr: ⁊ acce-
ptionē fundamētalr
sicut dissimile signifi
cat relationē ⁊ ponit
qualitatē. Primo mo
do non pōt intelligi:
qm̄ sequeret ꝙ vnum
cōtrariorū formaliter
sumptū transiret in
reliquū: quod non est
intelligibile: non em̄
potest percipi ꝙ albe
do fiat nigredo: sꝫ qd̄
res que est alba mu- 52 a
tetur in nigram/pꝫ
aūt sequela: ex predi-
camētis: vbi dicitur
ꝙ eadem numero o-
ratio suscipit verū et
fl̄m: si. n. vnamet enū
ciatio mō est vā ⁊ mō
ē falsa: ⁊ tā vē: sꝫ ꝙ fal
sum formalr signifi-
cat enunciationē: opꝫ
ꝙ vnum ꝯtrarioꝝ for
malr recipiat alterū.
Uñ e hoc ipso: quod
vnamet numero ora-
tio est modo vera mo
do falsa: pꝫ ꝙ verum
⁊ falsum aliquid in
oratione significāt: et
non ipsam enuncia-
tionem. In cuius si- 61
gnum cum subsume- 107

dum esset in litera: quod falsum significat aliquod positiuum in certo sub̄o: nihil aliud subiunctum est nisi ꝙ falsum ponit acceptionem inadequatam: vt inadequationem significari in acceptiōe intelligeres. Et tamen circa hoc aduertendum: quod sicut simile ⁊ dissimile: contrarie opponuntur: ⁊ duplr contingit ea contrariari. s. ratione fundamenti/ sicut quum album simile alteri albo mutatur in nigrum quod est dissimile albo: ⁊ rōne termini/ si. s. terminus mutaretur in nigrum: ita verum contrarie quidem opponitur falso: ⁊ duplr potest contingere. Ex parte quidē termini: cum eadem oratio de vera fit falsa: pp mutationem rei significate vt patet in materia contingenti. Ex parte autem fundamenti: quum fundamenta ipsa sunt contraria: fundamentū aūt veritatis ⁊ falsitatis vt ex dictis pꝫ: est enunciatio seu acceptio intellectus. Enunciationū aūt vt in secundo perihermeñ. probatur: contrarietas inuenit primo inter affirmatiuā ⁊ negatiuam eiusdem de eodem ⁊c. quarum alteram opꝫ esse veram ⁊ alteram falsam. Igitur de primo ad vltimum: mutatur intellectus de vero in falsum ex parte fundamenti: dum de enunciatione vni⁹ partis contradictionis transit in alteram. Quoniam aūt mutatio ex parte termini in vero ⁊ falso: aut non est vere cōtrarietas: eo ꝙ sine sui mutatione de vno in aliud oratio transit: aut si ꝓ vera cōtrarietate: qualis inter relatiua esse pōt: acceptat: nō habet cōtrarietatis rationē/ ex mutatione termini: qm̄ mutatio termini ꝯtingit: ⁊ de ꝯtrario in contrariū: ⁊ de affirmatione in negationē: aut ecōuerso. Mutatio aūt de vero in falsuꝫ ex parte fundamēti: habet rationē cōtrarietatis: ex mutatiōe iter fundamēta: q2. s. mutatio intellectus de opinione affirmatiua in negatiuā/ aut ecōuerso est vere inter contraria. Et quod plus est ex ꝯtrarietate fundamētorū: innascitur cōtrarietas veri ⁊ falsi ꝑm terminū/ nā iō hec oratio: sor. sedet eo surgente: dicit suscipere aliud contrariū. s. falsum: q2 est contraria illi que est vera. s. sortes nō sedet: nisi em̄ esset inter ipsas orationes contrarietas: mutatio de vero in falsum: vere contrarietatis rationē nō haberet. Et ꝓpterea in lr̄a nō fit mentio: nisi de contrarietate ex pte fundamenti innata: ⁊ merito: q2 relationis naturā ꝑm fundamenti naturā maxime videmus: eo ꝙ aut est idem cū eo: aut naturalis eius quasi passio. ¶ In respōsione ad scd̄m: videto ꝙ large vtit ꝯtrarietat; vocabulo ibidē: put. s. et priuatiuā ꝯtinet oppositionē: vt pꝫ de bono ⁊ malo transcēdēter sumptis: ⁊ ex verbis subiunctis. s. sicut ois ꝑuatio fundat in sub̄to: ita oē malū ⁊c. Fecit āt h̄ author: nō incuria: sꝫ q2 q̄ ad vim argumēti idē est ius-

52 a nec malum in bono sibi contrario: sed in eo qd̄ sibi subijcitur⁹. Et hoc ideo in vtroq3 accidit: q2 veꝝ ⁊ bonum cōtraria sunt falso ⁊ malo, ⁊ conuertuntur cum ente. Unde sicut ois priuatio fundatur in subiecto quod est ens: ita omne malum fundat in aliquo bono: ⁊ omne falsum in aliquo vero. ¶ Ad tertiū dōm: ꝙ q2 contraria ⁊ opposita priuatiue nata sunt fieri circa idem, ideo deo prout in se consideratur, non est aliquid contrarium: neq3 rōne sue bonitatis, neq3 ratione sue veritatis: q2 in intellectu eius non potest esse falsitas aliqua. Sed in apprehensione nostra habet aliquid contrarium. Nam vere opinioni de ipso contrariatur falsa opinio. Et sic idola mendacia dicuntur opposita veritati diuine: inquantū falsa opinio de idolis contrariatur vere opinioni de vnitate dei.

¶ De vita Dei. Questio xviij.

Quoniam Aūt intelligere viuentiū est, post considerationem de scientia ⁊ intellectu diuino: considerandū est de vita ipsius. Et circa hoc queruntur quattuor. Primo quorum sit viuere. Secūdo quid sit vita. Tertio, vtrum vita deo conueniat. Quarto, vtrum omnia in deo sint vita.

¶ Utrum omnium naturalium rerum sit viuere. Arti. 1.

Ad primū Sic proceditur. Uidet ꝙ oīuꝫ rerum naturalium sit viuere. Dicit enim philosophus in octauo physicorum, quod motus est vt vita quedam natura existentibus omnibus. Sed omnes res naturales participant motum. Ergo omnes res naturales participant vitam.
111 1.ꝑ.97. ¶ P̄. Plante dicuntur viuere inquantum habent in seipsis principium motus augmenti ⁊ decrementi. Sed motus localis est perfectior ⁊ prior scd̄m naturam q3 motus augmenti et decrementi, vt probatur in octauo physicorum. Cum igitur omnia corpora naturalia habeant aliquod principium motus localis: videt quod omnia corpora naturalia viuāt. ¶ P̄. Inter corpora naturalia imperfectiora sunt elementa. Sed eis attribuitur vita. Dicuntur enim aque viue. Ergo multo magis alia corpora naturalia vitam habent.

Sed contra Est ꝙ dicit Diony. sexto cap. de di. nomi. ꝙ plante ꝑm vltimam resonantiaꝫ vite hn̄t viuere. Ex quo pt accipi: ꝙ vltimū gradū vite obtinet plāte. Sꝫ corpa inaiata sūt infra plātas. Ergo eoꝝ nō est viuere.

Rn̄deo Dicendū, ꝙ ex his que manifeste viuunt accipere possumus: quorum sit viuere: ⁊ quorum non sit viuere. Uiuere aūt manifeste animalibus conuenit. Dicitur enim in libro de vegetabilibus: quod vita in animalibus manifesta est. Unde secundum illud oportet distinguere viuentia a non viuentibus secundum quod animalia dicuntur viuere. Hoc aūt est in quo primo manifestat vita, ⁊ in quo vltimo remanet. ¶ Primo aūt dicimus aial viuere quando incipit ex se motū habere. Et tandiu iudicatur animal viuere quādiu talis motus in eo apparet. Quādo vero iā ex se nō hꝫ aliquē motū: sed mouet tm̄ ab alio: tunc dicit animal mortuū ꝑ defectū vite. Ex quo pꝫ ꝙ illa ꝓprie sunt viuētia: que seipsa ꝑm aliquam speciem motus mouēt: siue accipiatur motus ꝓprie: sicut motus dicitur actus imperfecti. i. existētis in potētia: siue motus acci-
113 a piat cōiter, ꝓut motus dr̄ actus perfecti: prout intelligere ⁊ sentire dicitur moueri⁹: vt dr̄ in tertio de anima: vt sic viuētia dicātur quecūq3 se agunt ad motū vel operationē aliquā. Ea vero in quoꝝ natura nō est vt se agant ad aliquē motum vel operationem: viuentia dici nō possunt nisi per aliquam similitudinē.

Ad primū Ergo dicēdum: ꝙ verbū illud philosophi pōt intelligi vel de motu primo. s. corporū celestiū: vel de motu cōmuniter. Et vtroq3 modo motus dicit quasi vita corporum naturalium per similitudinem ⁊ non per proprietatem. Nam motus celi est in vniuerso corporalium naturarū: sicut motus cordis in animali quo cōseruatur vita. Similiter etiam quicūq3 motus naturalis hoc modo se habet ad res naturales: vt quedā similitudo vitalis operationis. Unde si totum vniuersum corporale esset vnum animal, ita ꝙ iste motus esset a mouēte intrinseco: vt quidam posuerunt: sequeretur ꝙ motus esset vita omnium naturaliū corporum. ¶ Ad scd̄m dōm: ꝙ corporibus grauibus ⁊ leuibus nō cōpetit moueri nisi ꝑm ꝙ sunt extra dispositionem sue nature: vtpote cum sunt extra locum proprium. Cum enim sunt in loco proprio ⁊ naturali quiescunt. Sed plante ⁊ alie res viuentes mouētur motu vitali: ꝑm hoc qd̄ sunt in sua dispositione naturali: non autem in accedēdo ad eam vel in recedēdo ab ea. Imo ꝑm ꝙ recedunt a tali motu recedunt a naturali dispositione. Et preterea corpora grauia ⁊ leuia mouentur a motore extrinseco: vel generante qui dat formam⁹, vel remouente prohibens: vt dicitur in. 8. physi. Et ita non mouēt seipsa: sicut corpora viuētia⁹. ¶ Ad tertium dicendum: ꝙ aque viue dicuntur que habent continuum fluxum. Aque enim stantes que non cōtinuantur ad principiū continue fluens, dicuntur mortue: vt aque cisternarum ⁊ lacunarum. Et hoc dicitur ꝑ similitudinem. Inquantum enim videntur se mouere habent similitudinem vite. Sed tamen non est in eis vera ratio vite: q2 hunc motum non habent a seipsis: sed a causa generante eas: sicut accidit circa motum aliorum grauium ⁊ leuium.

¶ Utrum vita sit quedam operatio. Art. 2.

Ad secūdū Sic ꝓceditur. Uidetur ꝙ vita sit qdā operatio. Nihil enim diuiditur nisi ꝑ ea que sunt sui generis. Sed viuere diuiditur ꝑ operationes quasdā: vt pꝫ ꝑ ph̄m in. 2. lib. de aia: q̄ distinguit viuere per q̄tuor. s. alimēto vti: sentire: moueri scd̄m locū: ⁊ intelligere. Ergo vita ē operatio, quedā. ¶ P̄. Uita actiua dicit alia esse a contēplatiua. Sed contēplatiui ab actiuis nō diuersificantur nisi ꝑm operationes quasdaꝫ. ergo vita, est qdā operatio. ¶ P̄. Cognoscere deū est operatio qdā. Hec autē est vita: vt pꝫ ꝑ illud ioan. 17. Hec ē aūt vita eterna: vt cognoscāt te solum verū deū. Ergo vita est operatio.

Sed cōtra Est quod dicit ph̄s in. 2. de anima, Uiuere, viuentibus est esse.

Rn̄deo Dicendū: ꝙ (sicut ex dictis pꝫ⁹) intellectus noster q̄ proprie est cognoscitiu⁹ quiditatis rei vt ꝓprij obiecti, accipit a sensu⁹: cuius propria obiecta sunt accidentia exteriora. Et inde est quod ex his q̄ exterius apparent de re deuenimus ad cognoscendā essentiaꝫ rei. Et q2 sic nominamus aliq̄d sicut cognoscim⁹ illud (vt ex supradictis pꝫ⁹) inde est ꝙ plerūq3 a ꝓprietatibus exterioribus iponunt nomina ad significādas essentias rerū. Unde hmōi nomina quādoq3 accipiunt ꝓprie ꝓ ipsis essentijs rerū ad quas significandas principalr sunt imposita⁹: aliquādo aūt sumunt ꝓ ꝓprietatibus a qbus iponunt. Et hoc minus ꝓprie. Sicut pꝫ ꝙ hoc nomen corpus impositū est ad significādū qōdaꝫ genus substātiaruꝫ: ex eo ꝙ in eis inueniūtur tres dimēsiones. Et ideo aliquādo ponitur hoc nomen corpus ad significandas tres dimensiones: secundum quod corpus ponitur species quantitatis. Sic ergo dicendum est ⁊ de vita. Nam vite nomen sumitur ex quodam exterius apparenti circa rem, quod est mouere seipsum: non tamen est impositum hoc nomen ad hoc significandum: sed ad significandam substantiaꝫ cui conuenit secundum suaꝫ naturā mouere seipsam: vel agere se quocunq3 modo ad operationem. Et secundum hoc viuere nihil aliud est q3 esse in tali natura: et vita

diciū de ꝯtrarijs ⁊ priua
tiue oppositis: ilinua
re voluit/ꝙ rn̄sio pro
pria ēt dꝫ esse eadē: si
ue ꝯtrarie siue ꝑuati
ue opponātur. Et pro
pterea ꝯtrietatis no-
men extēdere docuit.
¶ Super. q. 18. art. 1.
Titul⁹ clarus. 513
¶ In corpore vna 385
cōclusio re
sponsiua quesito. Illa
ꝓprie sunt viuētia q̄
seipsa ꝑm aliquā spe-
ciem motus mouet.
Hec cōclusio primo
probatur/deinde ex-
planat. Probatio est.
differentia viuentiū
ā non viuentibus: ex
manifeste viuentib⁹
sumēda est: ꝫ ex vita
aialiū: ergo ex eo in
quo primo manifestat
vita: ⁊ in quo vltimo 112
remanet: ꝫ ex mouere 12.q.5.
seipsum: ergo illa pro ar.2.1m.
prie sunt viuentia q̄ et.q.56.
seipsa ꝑm spēm ali- ar.1.1m.
quā motus mouent. et.12.q.
prima ꝯn̄tia ꝓbatu 19.ar.7.
auctoritate: sub; i de cor.
vegetabilib⁹ aūt ꝓ- 2.1.met.
bat: q2 tādiu iudicat co.5.pn-
animal viuere quā- cipio.
diu ex eo mot⁹ appa
ret ⁊c. Explanat vero
quo ad terminos: di
cendo ꝙ ly motus cō
muniter sumit ⁊ ab
opposito: q2 q̄. non se
agūt/nō nisi similitu
dinarie viuere dicūt.
¶ In rn̄siōe ad scd̄m.
Aduerte ꝙ nō inten-
dit lr̄a limitare ꝯclu-
sionē iā ꝓbatā: quasi
addēda fuisset h̄ par 109
ticula. s. in sua nāli
dispositiōe. Sed intē
dit ꝙ ex ista dr̄ia. s. ꝙ 66
grauia ⁊ leuia nō mo 107
uēt se i. sua nāli dispo
sitiōe/ viuentia autē
sic. hr̄ ꝙ illis nō con-
uenit absolute moue 68
re se: sed viuentibus 75
tm̄: ꝓpea q2 hinc ma-
nifestatur ꝙ motus
illoꝝ ꝑ se spectat ad
accessum ad pfectio-
nē nālem: ⁊ ꝯr spe-
ctat ad cōplemētum
gn̄atiōis ipsoꝝ. Et q2
nihil generat se: sꝫ ab
eo a q̄ gn̄atur cōplet
sum gn̄ari. Iō mot⁹ b
grauiū ⁊ leuiū gene- 60
ranti attribuitur. In
motu aūt viuentiuꝫ
māifeste pꝫ nihil ho-
rū inueniri. Et ꝓpea
sola viuentia seipsa
mouent. Et hic sunt
valde notāda in mā
de motu grauium et
leuium: qm̄ subtilis-
sima ⁊ clarissima rō
eorū motus hinc ha
betur.
¶ Super arti. 2.
Titul⁹ clarus est.
¶ In corpore vna
conclusio

responsiua q̄sito: vita proprie est esse substātiale minus proprie vero est operatio. hec cōclusio: quo ad vtrāque partem simul p̄batur sic. Intellectus noster accipit a sensu ergo ex his que apparent exterius de re cognoscimus essentiaz, ergo plerunq ex proprietatibus exterioribus imponuntur nomina ad significandas essentias rerum ergo huiusmodi nomina quandoq accipiuntur proprie pro ipsis essentiis: τ minus proprie pro proprietatibus a quibus imponuntur: ergo vite nomen sumitur proprie pro substātia cuius nature conuenit mouere se: τ minus proprie pro operatione vitali: ergo viuere proprie nihil aliud est quam esse in tali natura: ergo vita significat hoc ipsum/ ergo viuum non est predicatum accidentale sz substantiale: ergo de primo ad vltimum vita proprie est eē substantiale: minus proprie est operatio. Prima consequentia: bina duo clausa in consequente: scilicet exteriora τ q̄ditas: ex duobus in antecedente clausis: scilicet intellectu τ sensu probatur.
113, 13.c.97 98.τ 99. Et li.4 c.13 fi. et 10.14 l.2.co.2 et.2.meta.l.6. 9.5.fi. primum est: qz intellectus est cognoscitiuus quiditatis rei. secundū vero est: qz accidentia exteriora sunt propria sensus. Secunda consequentia probatur: quia sicut cognoscimus sic nominamus.
111 Tertia declaratur in hoc
112 nomine corpus respectu substantie et quantitatis. Quarta probatur quia vite nomen sumitur ex exterius apparente: scilz mouere se τc. Quinta per se nota relinquitur. Sexta probatur: qz vita non differt a viuere nisi penes modum significādi. s. in abstracto: τ declaratur exemplo cursus. Septima est per se nota. Et confirmatur nihilominus secunda pars cōclusionis authoritate. 9. Ethico.

¶Super arti. 3.

In titulo: conueniat intelligit formaliter/ nam virtualiter deo vite perfectionem cōuenire in
111 questione. 4. probatū est.

¶In corpore vna cō-

significat hoc ipsum: sed in abstracto, sicut hoc nomen cursus significat ipsum currere in abstracto. Unde viuū non est predicatū accidentale: sed substantiale. Quandoq tamen vita sumitur minus proprie pro operationibus vite: a quibus nomen vite assumitur: sicut dicit philosophus. 9. Ethi. q viuere principaliter est sentire vel intelligere.

Ad primum Ergo dicendum: quod phs ibi accipit viuere pro operatione vite. Vel dicēdu est melius q sentire τ intelligere τ huiusmodi quandoq sumuntur pro quibusdam operationibus: quandoq autem pro ipso esse sic operantium. Dicitur enim 9 ethi. q viuere est sentire vel intelligere, idest habere naturā ad sentiendum: vel intelligendū. Et hoc modo distinguit phs viuere p illa 4. Nam in istis inferioribus quatuor sunt genera viuentium. Quorū quedā habent naturam solum ad vtendum alimento, τ ad consequentia que sunt augmentū τ generatio. Quedam vlterius ad sentiēdum: vt pz in animalibus immobilibus sicut sunt ostrea. Quedam vero cum his vlterius ad mouendum se secundum locum: sicut animalia perfecta: vt quadrupedia τ volatilia τ huiusmodi. Quedam vero vlterius ad intelligēdum sicut hoies. ¶Ad secundum dicendum q opera vite dicuntur, quorum principia sunt in operantibus vt seipsos inducāt in tales operationes. Contingit autem aliquorum operum inesse hoibus nō solum principia naturalia (vt sunt potētie naturales:) sed et quedam superaddita: vt sunt habitus inclinantes ad quedam, operationum genera quasi per modum nature τ facientes illas operationes esse delectabiles. Et ex hoc dicitur quasi per quandam similitudinem q illa operatio que est homini delectabilis: τ ad quam inclinatur, τ in qua conuersatur: τ ordinat vitam suam ad ipsam: dicitur vita hominis. Unde quidam dicuntur agere vitam luxuriosam: quidam vitam honestam. Et per hunc modum vita cōtemplatiua ab actiua distinguitur. Et per hunc etiā modū cognoscere deum dicitur vita eterna. Unde patet solutio ad tertium.

¶Utrum deo conueniat vita. Art. 3.

Ad tertium Sic p ceditur. Videtur q deo nō conueniat vita. Uiuere enim dicuntur aliqua fm q mouent seipsa: vt dictum est. Sed deo nō cōpetit moueri. Ergo neq viuere. ¶P. In omnibus que viuunt est accipere aliquod viuēdi principiū. Unde dr in. 2. de aia: q aia est viuētis corporis causa τ principiū. Sed deus nō hz aliqd principiū. Ergo sibi non cōpetit viuere. ¶P. Principiū vite in rebus viuentibus: que apud nos sunt est aia vegetabilis: que non est nisi in rebus corporalibus. Ergo rebus incorporalibus non competit viuere.

Sed contra Est quod dicit in psal. Cor meum et caro mea exul. in de. vi.

Rñdeo Dōz: q vita maxie pprie in deo est. ¶Ad cuius euidētiam considerandū est q cū viuere dicātur aliqua fm q operant ex seipsis, τ nō quasi ab alijs mota: quanto perfectius cōpetit hoc alicui tanto perfectius in eo inuenitur vita. In mouētibus autem τ motis tria per ordinem inueniuntur. Nam primo finis mouet agentem. Agens vero principale est qd per suam formam agit. Et hoc interdū agit per aliquod instrumentum quod non agit ex virtute sue forme: sed ex virtute principalis agentis. Cui instrumento competit sola executio actionis. Inueniuntur igitur quedam que mouent seipsa non habito respectu ad formam vel finem que inest eis a natura: sed solum quantū ad executionem motus: sed formā per quam agunt τ finis propter quem agunt: determinantur eis a nā. Et hmōi sunt plante: que fm formaz inditā eis a nā mouent seipsas fm augmentum τ decremētum. Quedam vero vlterius mouent seipsa non solum habito respectu ad executionem motus: sed etiam quantū ad formam que est principiū motus: quā per se acquirunt. Et hmōi sunt aialia: quorum motus principium est forma non a natura indita: sed per sensum accepta. Unde quanto perfectiorem sensum habent: tanto perfectius mouent seipsa. Nam ea que non habent nisi sensum tactus mouentur solū infra seipsa motu dilatationis τ constrictionis: vt ostrea parum excedentia motū plante. Que vero habent virtutem sensitiuam perfectam: non solum ad cognoscendū cōiuncta τ tangentia: sed etiam ad cognoscēdum distantia mouent seipsa in remotū motu processiuo. Sed quamuis hmōi animalia formam que est principium motus per sensum accipiant: non tamen per seipsa prestituunt sibi finem sue operationis vel sui motus: sed est eis inditus a natura: cuius instinctu ad aliquid agendum mouentur per formam sensu apprehensaz. Unde supra talia animalia sunt illa que mouent seipsa: etiam habito respectu ad finem quem sibi prestituunt. Quod quidem non fit nisi per rationem τ intellectum cuius est cognoscere proportionem finis τ eius quod est ad finem: τ vnum ordinare in alterum. Unde perfectior modus viuendi est eorū que habent intellectum. Hec enim perfectius mouent seipsa. Et huius est signum: q in vno τ eodem homine virtus intellectiua mouet potentias sensitiuas: τ potentie sensitiue p suum imperiū mouent organa: que exequūtur motum. Sicut etiam in artibus videmus: quod ars ad quā ptinet vsus nauis scilz ars gubernatoria precipit ei que inducit formam nauis: τ hec precipit illi que habet executionē tantum in disponendo materiam. Sed quāuis intellectus noster ad aliqua se agat: tñ aliqua sunt ei prestituta a natura: sicut sunt prima principia: circa que non potest aliter se habere: τ vltimus finis quem non potest nō velle. Unde licet quātum ad aliquid moueat se: tamen opz qd quātū ad aliqua ab alio moueatur. Illud igitur cuius sua natura est ipsum eius intelligere: τ cui id quod naturaliter habet non determinatur ab alio: hoc est quod obtinet summum gradum vite. Tale aūt est deus. Unde in deo maxime est vita. Unde philosophus in. 2. metaphy. ostenso q deus sit intelligens concludit: quod habeat vitam perfectissimam τ sempiternam: quia intellectus eius est perfectissimus τ semper in actu.

Ad primū Ergo dicendum: q sicut dicitur in. 9. metaphysi. duplex est actio. Una que transit in exteriorem

clusio responsiua que sito. Uita maxime pprie in deo est. Ubi antequam probetur: nota quod author aliud querit: τ aliud respondet. Querit enim simplicem questionem an est de vita dei. Respondet autez de eminentissimo modo viuendi/ fecit aūt hoc quoniā deum viuere ex supradictis 385
satis constabat cū de 369
claratum iam sit ipz esse intellectualis nature. Sed quomodo viuat ex proprijs ostendendum erat probatur ergo sic: viuere dicuntur aliqua in quantum operantur ex seipsis nō quasi ab alijs mota/ ergo quāto perfectius hoc conuenit alicui: tanto pfectius in eo inuenit vita: ergo mouentia se quo ad finem formam et executionez perfectius viuunt q̄ mouentia se quo ad formam τ executionē tantum: τ hec q̄ mouentia se tm quo ad executionē: q illud eius nā est ipsum eē τ intelligere: τ id quod nāliter hz nō determinatur sibi ab alio: obtinet summum vite gradum: ergo in deo maxime est vite.

¶Ad euidentiā sebe q̄tie: qz cōparatio intelligi nō pōt nisi gra- 3
dus comparatorū ostē- 500
dat: lra graduat mouentia se: τ ex ipa gradatione necessitate consequētie ostendit. Duo ergo facit. pmo ostendit ea ex quibus graduantur viuentia. scdo tres gradus viuentium ordinat. Tria autez sunt ex quibus mouētia se graduantur: scz finis forma τ executio. Et ppterea aliq̄ mouet se ad executionem tātuz. Aliqua ad executionem τ formam: et hec perfectius mouet se. Aliqua ad executionē τ formā τ finē: τ hec perfectissime. In 114
primo ordine sūt plā- 407
te: vt pz ex motu augmenti. In scdo sunt aialia: vt pz ex eo qd principiū motus eorū non est forma a nā indita sed per sensuz accepta: τ rōne latitudinis in ipsis animalibus inuente. s. q quāto perfectius sentiūt tanto perfectius mouent seipsa: qd manifestatur in differenti motione animalium perfectorum τ imperfectorū. In tertio sunt intellectum habētia: qd probatur: qz soli-

rationis ac intellectus est cognoscere pportionē finis τ eius qd est ad finē: vnum q in alterū ordinare: ergo τ prestituere sibi finē: τ declarat signo eminentia huius vite: ex eo q in vno τ eode hoie: pars intellectiua mouet potētias sensitiuas: τ p illas corpalia organa. Confirmaturq exēplo: in artificialib⁹. Pro ... aūt ōña ponit lra in supremo viuēdi gradu latitudinē: τ sic summū in eo declarat. Mouētiū ergo se ad executionē formā τ finē. Alia mouēt se quo ad quedā: quedā ṽo
425 ab alio sortiūt. Alia
276 mouent se quo ad o-
283 mnia. i. ita q nihil ab alio habent. In pmo ordine sunt intellūs creati. In scdo ṽo de⁹ ipse. Et primū probatur in intellū nostro. Quo ad intellectum quidem: qz prestituta sunt ei prima principia. Quo ad voluntatem vero: qz prestitutus est ei vltimus finis quē non potest non velle. Cetera sūt nota: τ confirmatur processus ex processu Aristo. 12. Meta.

¶Circa scdm viuēdi gradum dubium occurrit: quomodo verum sit: q animalia per seipsa acquirant formam qua se mouent. Sensus enim vt in secundo de anima dicitur: est potentia passiua a sensibili: et sentire in pati consi-
114 stit: ergo aialia ad ha-
4.3.ca. bendam formam sen-
13.fi. sibilem pure passiue
Et bi.q. cōcurrunt/ nō ergo ac-
4.ar.8. quirūt eam p seipsa.

¶Ad hoc breuiter/ vere tamen: qz nō est hic locus ppriꝰ huius materie: dicitur quod licet ad habendam formam sensibilem in genere entiuz seu medio mō inter potentiā τ actū: sensus exterior concurrat pure passiue. Ad habēdam tñ eā in genere cognoscibilium seu in actu simplr: sensus etiā exterior concurrit/ non solum passiue sed etiaz actiue. Et ratio est qz anima: vt in. 2. de anima dr est cā effectiua illius alterationis in qua consistit sentire seu τ in idem redit illius alterationis que est sentire. Constat aūt q sentire non est pati a sensibili: quoniā et diaphanū videret: sed est pati vitaliter a sensibili: hoc aūt est sensum esse actu ipsum sensibile vt sic: vt ex dictis in. q. 14. patet. Igitur aial habet formam sensibilē τ ab alio et facit eam in se. Et propterea optime in litera dicitur: quod mouet se quo ad formam: τ ac-
113 quirit eam per seipm τc. Et hic bene nota vt scias diuersa τ ari. τ San. Tho. dicta sane intelligere.

exteriorem materiam: vt calefacere τ secare. Alia que manet in agēte: vt intelligere sentire τ velle. Quarum hec est differentia. Quia prima actio nō est perfectio agētis quod mouet: sed ipsius moti: secunda aūt actio est perfectio agentis. Unde quia motus est actus mobilis. secunda actio in quantum est actus operantis dicitur motus ei⁹ ex hac similitudine: quod sicut motus est actus mobilis ita huiusmodi actio est actus agentis, licet motus sit actus imperfecti. s. existentis in potētia. hmōi autē actio est actus perfecti idest existentis in actu, vt dicitur in. 3. de anima. Hoc igitur modo quo intelligere est motus id quod se intelligit dicitur se mouere. Et per hunc modum etiam plato posuit quod de⁹ mouet seipsum: non eo modo quo motus est actus imperfecti. ¶Ad secundum dicendum, quod sicut deus est ipsum suum esse τ suum intelligere: ita τ suum viuere. Et propter hoc sic viuit: quod non habet viuendi principium. ¶Ad tertium dicendum. qd vita in istis inferioribus recipitur in natura corruptibili: que indiget τ generatione ad conseruationem speciei: τ alimento ad conseruationem indiuidui. Et propter hoc in istis inferioribus non inuenitur vita sine anima vegetabili. Sed hoc non habet locum in rebus incorruptibilibus.

¶Utrū omnia sint vita in deo. Ar. 4.

Ad quartū Sic proceditur. Uidetur quod non omnia sint vita in deo. Dicitur enī actuū 17. In ipso viui. mo. τ su. Sed non omnia in deo sunt motus. Ergo non omnia in ipso sunt vita. ¶Preterea. Omnia sunt in deo sicut in primo exemplari. Sed exemplata debent conformari exemplari. Cum igitur non omnia viuant in seipsis: videtur quod non omnia in deo sint vita. ¶Preterea. Sicut Augustinus dicit in lib. de vera reli. substātia viuens est melior qualibet substantia non viuente. Si igitur ea que in seipsis non viuunt in deo sunt vita: videtur quod verius sint res in deo quā in seipsis. Quod tamen videtur esse falsum cum in seipsis sint in actu: in deo vero in potentia. ¶Preterea. Sicut sciuntur a deo bona τ ea que fiunt secundum aliquod tempus: ita mala: et ea que deus potest facere: sed nunquam fiunt. Si ergo omnia sunt vita in deo inquantum sunt scita ab ipso: videtur quod etiam mala que nunquam fiūt: sunt vita in deo: inquātum sunt scita ab eo. Quod videtur inconueniens.

Sed contra Est, quod dicitur Ioā. primo, Quod factum est. in ipso vita erat. Sed omnia preter deum facta sunt. Ergo omnia in deo sunt vita.

Respondeo Dicēdum, q (sicut dictū est) viuere dei est eius intelligere. In deo autem est idem intellectus: τ quod intelligitur: τ ipm intelligere eius. Unde quicquid est in deo vt intellectum, est ipsum viuere vel vita ei⁹.

¶Super Articulum quartum.

Titulus clarus.

¶In corpe vna cōclusio rñsiua q̄sito affirmatiue. Oia ideo sunt vita diuina: pbat. In deo idem est intellectus intellectū τ intelligere/ q qcqd est in deo vt intellectū est dei vita: ergo oia in deo sunt vita diuina: prima ōña pbat: qz viuere dei est eius intelligere: scda ṽo: quia oia q̄ facta sūt: in ipso sunt vt intellecta.

Unde cum omnia que facta sunt a deo sint in ipso vt intellecta: sequitur quod omnia in ipso sunt ipsa vita diuina.

Ad primum Ergo dicēdum, qd creature in deo eē dicuntur dupliciter. Uno modo inquantū continentur τ conseruantur virtute diuina sicut dicimus ea esse in nobis que sunt in nostra potestate. Et sic creature dicuntur esse in deo etiam prout sunt in proprijs naturis. Et hoc modo intelligendum est verbum Apostoli dicentis. in ipso vi. mo. τ sumus: quia etiam nostrum viuere τ nostrum esse τ nostruz mouerī causantur a deo. Alio modo dicuntur res esse in deo sicut in cognoscente. Et sic sunt in deo per proprias rationes que non sunt aliud in deo ab essentia diuina. Unde res prout sic in deo sunt: sunt essentia diuina. Et quia essentia diuina est vita: non autem motus: inde est quod res hoc modo loquendi in deo non sunt motus, sed vita. ¶Ad secundum dicendum, quod exemplata oportet conformari exemplari secundum rationem forme, nō autem secundum modum essendi. Nam alterius modi esse habet forma quandoq in exemplari τ in exemplato. Sicut forma domus in mente artificis habet esse immateriale τ intelligibile: in domo autem que est extra animam. habet esse materiale τ sensibile. Unde τ rationes rerum que in seipsis non viuunt in mente diuina sunt vita: quia in mente diuina habēt esse diuinum. ¶Ad tertium dicendum. quod si de ratione rerū naturalium non esset materia: sed tantum forma omnib⁹ modis: veriori modo essent res naturales in mēte diuina p suas ideas quam in seipsis. Propter quod et plato posuit quod homo separatus erat verus homo: homo autem materialis est homo per participationem. Sed quia de ratione rerum naturalium est materia. dicendum q res naturales verius esse habent simpliciter in mente diuina quam in seipsis: quia in mente diuina, habent esse increatum: in seipsis autem esse creatum. Sed esse hoc vt pote homo vel equus verius habent in propria natura quam in mente diuina: quia ad veritatem hominis pertinet esse materiale: quod non habent in mente diuina. Sicut domus nobilius esse habet in mente artificis quam in materia: sed tamen verius dicitur domus que est in materia quam que est in mente: quia hec est domus in actu, illa autem domus in potentia. ¶Ad quartum dicendum: quod licet mala sint in dei scientia: inquantum sub dei scientia comprehenduntur: non tamen sunt in deo sicut creata a deo vel conseruata ab ipso: neq sicut habentia rationem in deo. Cognoscuntur enim a deo per rationes bonorū. Unde non potest dici quod mala sint vita in deo. Ea vero que secundum nullum tempus sunt, possunt dici esse vita in deo secundum quod viuere nominat intelligere tantum, inquantum intelliguntur a deo: non autem secundum quod viuere importat principium operationis.

¶Aduerte hic. primo q qz perfecta vite rō non saluatur nisi in rebus: que q̄nq fiūt: vt in responsione ad quartū patebit/ ideo litera quasi limitauit ly omnia: ad oia fctā 85
idest q̄ fz aliqd tēpus 103
facta sūt fiūt aut fiēt. Aduerte fm q vt ex rñsione ad quartū pz hec propō hic posita quicquid est in deo vt intellectum est vita eius: interpretanda est de intellecto p se: ad excludendū mala que sunt: intellecta p aliud. s. per bona.

¶In rñsione ad tertiū: si eleuare vis rñsionem ac rōnem hāc ad oia/ noie mēe intelligi omne qd se tz ex parte materie. i. potentiam. Idea eīn diuina in hoc excedit platonicam: q ista est immālis tñ: illa ṽo τ māea potētie e ps: actus purus ē. Et preterea gabriel de cuius rōne nō ē mā sed potētia: veri⁹ i seipo est gabriel q̄z in deo: sz lra meminit mā tm q̄z de nō viuētib⁹ argumētū lodt: que constat materialia eē τ manifestum impedimentū habere: ne sint verius ipa i deo.

¶In rñsiōe ad quartū: recolito q in arti. 365
2⁰/ dictū est: q viuere proprie signat ipsum esse viuētis/ qd est principiū operatiōis vitalis. Minus proprie vero opationem vitalem. Ex hoc autē sequit: q aliqd pōt dici viuere vl vita dupl'r. 98
Uno⁰ qz est ipa opatio vitalis: τ sic oia quorz i deo est rō seu silitudo viunt in ipo: qz sunt ei⁹ itelligere. Scdo: qz est pnm vitalis opationis: τ sic 97
sola bona q̄ q̄nq fiūt viuūt in deo: qm sola hec in deo mouēt seipsa ad esse extra deū sunt eīn in deo velut creatrices eētie. Reliqua autem factibilia non viuunt hoc modo quoniam nunquam mouent se ad hoc q sint in seipsis. Et intendit lra in calce huius responsiōis qd clarius expressum fuerat in. q. de ve. q. 4. art. vltimo.

¶Super. q. 19. Arti. 1.

IN titulo volūtas sumit dupliciter. Primo pro actu volēdi, scōo pro ipsa potētia elicitiua actus volēdi. Nec refert in proposito quo dictorum modo accipiat: quia vbi vnum, ibi reliquum: et conuertitur.

¶In corpore tria. Primo ponit 2dō responsiua questiōi cū suo medio tertio. 2o probat mediū manifestatur vis eius: deducitur q; conclusio quo ad primā ptē. Tertio dē probat quo ad scōaz ptē in calce.

¶Quo ad primū, cōclusio est. In deo est volūtas sic, q; suū velle est suum esse. Medium aūt est: volūtas sequitur intellectum, in deo autem est intellectus. ergo.

¶Aduerte hic duo. Primo q; ly scōa conclusionis pars nō expresse ponat in litera sed cōcludatur tantū in calce. Implicite tñ apposita intelligit in ly sicut quū ponit volūtatē esse in deo sicut intēm. Scōo, q; quiem est ppriū subm volūtatis. Intellectum em est p se primo volitum. Ib erit: probatur, intēm secē volumtas et pbare a priori volūtatē esse: rōd est volūtas: et pp dd est volūtas: cuius volūtatē esse in eōi phōne nō egeat: q; exprimur dā esse in nobis. Et p pterea valde notāda sunt ꝫ sequūt: vt pote ardnū arcanum indicatura.

¶Quo ad scām pce ditur sic. Intellectus intelligens actu est p suā formā intelligibilem: sicut res nālis ē p suā formā. ergo nā intellectualis bonus apprehēsum p formā intelligibilē: quū nō ꝫ̄ sit: quū ꝫ̄ quiescit in illo: ergo in illo bet hīte intēm est vo lūtas: ⁊ in deo est volumtas, prima 2da pbat: ex vi oppositionalis siltudinis iter formā nālē ⁊ intelligibilē in ante assumpte: q; libet res naturalis ꝫ̄ hic duo, primū est: habitudo talis ad formā seu pfectionē nālē vt inhabita quiescat: in nō habitā ꝫo inclinet. Scām est q; talis habitudo in carētib⁹ cognitione vocat appetitus nālis. 2a ꝫo pbat ex eadē radice: dupli p° q; vtrūq; illoz spectat ad volūtatē. 2° ex oppositionali: q; et eadē cū in quo ly hīte sēnsum est appetitus alialis. 3ª aūt 2da, pbat: q; in deo est intellect⁹. ¶Circa primā 2dam dubiū est: 1o ⁊ presse declinat oppositionalis siltudo a forma intelligibili ad bonū apprehēsum p illā. Erigebat em̄ pcessus iste: vt illatū esset: ergo nā intellectualis ita se ꝫ̄ ad formā intelligibilē: q; in habita quiescat ⁊ in nō habitam inclinat: q; forma intelligibilis est sicut forma nālis. Et tñ in ifa declinatū est ad bonū apprehēsum p formā intelligibilē. Malus g; vt ꝫ̄ pcessus: vt pote sine fundamēto. Et aūget dubitatio: q; forma intelligibilis est int⁹ bonū ꝫo apprehēsum est extra: vt p3. 6. meta. ¶Circa scdam ꝫ̄ pām: dubiū est. Quo ex tali pcessu: nihil ꝫ̄ nisi q; in nā itellectuali ⁊ appetit⁹ forme intelligibilis: vel et rei apprehēse: ꝫ nō ꝫ̄ ex ꝫ̄; q; ille appetit⁹ sit act⁹ intelligibilis: q; tñ, pbādū erat: pbatio sic dē illo⁹ ꝫ̄ntie, i. q; illud appetere spectat ad volūtatem: pretexponit volūtatem quam querimus.

¶Ad euidētia hoc p; premittenda est dria inter appetitū naturalē ⁊ animalem: put diuidit in rōnale ⁊ sensitiuū ⁊c. Differūt nāq; primo, q; ialis est ipāle genꝰ potēcie ale: vt p3 2° de aia: nālis ꝫo cōis ē oib⁹. Scōo q; nālis psequit rōnē formalē rei absolute. Rialis ꝫo seqtur nām inquātū apphē sina est. Tertio, q; nālis est actu ex sola nā. Rialis ꝫo nō pōt exire in actū nisi ex apprehēsione. Quarto q; appetere naturaliter nō est actus elicit⁹, sed ipsa inclinatio hui⁹ ad hoc. Appetere aūt animaliter: est opatio q; est scām scōa. Quinto, q; appetit⁹ nālis est ad vnum: animalis ꝫo ad multa; 2 in eo est intellectus. Volūtas enim intellectum consequitur. Sicut enim res naturalis habet esse in actu per suam formam: ita intellectus intelligens actu per suam formam intelligibilem. Quelibet autem res ad suam formam naturalem hāc habet habitudinem, vt quando non habet ipsam tendat in eam: ⁊ quando habet ipsam quiescat in ea. Et idem est de qualibet pfectione naturali quod est bonum nature. Et hec habitudo ad bonum in rebus carentibus cognitione vocatur appetitus naturalis. ¶Unde ⁊ natura intellectualis ad bonum apprehēsum per formā intelligibilem similem habitudinem habet: vt scilicet cum habet ipsūz quiescat in illo: cum vero non habet querat ipsum. Et vtrūq; pertinet ad voluntatem. Unde in quolibet habente intellectum est voluntas: sicut in quolibet habente sensum est appetit⁹ animalis. Et sic oportet in deo esse voluntatem: cum sit in eo intellectus. Et sicut suum intelligere est suum esse: ita suum velle.

Ad primum Ergo dicēdum, q; licet nihil aliud a deo sit finis dei: tamen ipsemet est finis respectu omniū que ab eo fiunt: ⁊ hoc per suā essentiam: cum per suam essentiam sit bon⁹: vt supra ostensum est. Finis enim habet rationem boni. ¶Ad secūdum dicendum, q; voluntas in nobis pertinet ad appetitiuam partem. Que licet ab appetendo nominet: non tamen hunc solum habet actum vt appetat que non habet: sed etiam vt amet; qō habet ⁊ delectetur in illo. Et quantū ad hoc volūtas in deo ponitur. Que semper habet bonum quod est eius obiectum: cum sit indifferēs ab eo ꝫm essentiam: vt dictum est.

¶Ad tertium dicendum, q; voluntas cui⁹ obiectum principale est bonum quod est extra volumtatem; oportet qō sit mota ab aliquo. Sed obiectum diuine voluntatis est bonitas sua: que est eius essentia. Unde cū voluntas dei sit eius essentia: non mouetur ab alio a se, sed a se tantum: eo modo loquēdi quo intelligere ⁊ velle dr motus⁶. Et ꝫm hoc Plato dixit, q; p⁹ⁱ moues mouet seipm.

Respondeo Dicendum, in deo volūtatez esse sicut

De voluntate Dei, Questio. 19.

Post cōsiderationem eoz̄ que ad diuinam scientiam pertinent: cōsiderādum est de his que pertinēt ad volūtatem diuinam: vt sit prima cōsideratio de ipsa dei volūtate. Secūda de his que ad volūtatem absolute pertinent. Tertia de his que ad intellectum in ordine ad voluntatem pertinent. ¶Circa ipsam aūt volūtatem quer̄itur duodecim. Primo, vtrū in deo sit volūtas. Scōo, vtrū deūs velit alia a se. Tertio, vtrū quicquid deus vult ex necessitate velit. Quarto, vtrū volūtas dei sit causa rerum. Quinto, vtrū volūtatis diuine sit assignare aliquam causam. Sexto, vtrum volūtas diuina semper impleatur. Septimo, vtrum volūtas dei sit mutabilis. Octauo, vtrum volūtas dei necessitatem rebus volitis imponat. Nono, vtrum in deo sit volūtas malorū. Decimo, vtrū deus habeat liberum arbitriū. Undecimo, vtrum sit distinguēda in deo volūtas signi. Duodecimo, vtrum conuenīter circa diuinam volūtatem ponātur quinq; signa.

Utrum in deo sit volūtas. Arti. 1.

Ad primum Sic procedit. Uideꝛ q; in deo non sit volūtas. Obiectum enim volūtatis est finis ⁊ bonum. Sed dei non est assignare aliquem finem. Ergo voluntas nō est in deo. ¶ℌ. Volūtas est appetitus quidam. Appetitus aūt cum sit rei nō habite imperfectionem designat q; deo non competit. Ergo volūtas nō est in deo. ¶ℌ. Scom phm in. 3. de anima: voluntas est mouēs motum. Sed deus est primum mouēs immobile: vt pbatur. 8. phy. Ergo in deo non est voluntas.

Sed contra Est, q; dicit Apostolus Rom. 12. Ut probetis que sit volūtas dei.

Respondeo Dicendum, in deo volūtatez esse sicut

115 5. q. 18. ar. 1. co. Et. 1. di. 45. ar. 1. Et. 1. ℌ. ca. 72. ⁊ 73. 5. 2. ⁊ li. 4. c. 19. co. 2. Et vi. q. 2. 3ar. 1. Et opus. 3. ca. 32. & 35.

¶Super Articulum secundum.

ITalus in corpore arrticuli duo. Primo respondet quesito: q; fit est. Secundo ostendit quo est: in calce: ibi: sed se vt finem. ¶Quo ad primū istio rōnis in calce: ibi: sed se vt finem. Res nāles inquātū pfecte sunt, nāliter inclinātur ad cōiscandū sui bonā aliis ergo ad rōnem volūtatis pertinet: vt bonū qō ꝺs ℌz aliis cōicet: ergo ℌ precipue ptiet ad voluntatē diuinā. Alius declarat 2 pbat. Declarat ꝺdē distinguendo duplicē inclinationē nāe. Sad bonū propriū ⁊ aliox̄ p bat ꝫo ad effectū: q; oē agēs pfectū agit sibi sile. Prima ꝫna, p bat ex ꝓportionali similitudie inter nālē inclinationē ⁊ rōnalē que est volūtas: Secunda aūt probat: q; a diuina volūtate deriuatur ois perfectio tanqz̄ illi sibi; vt domus in lignis est similis bonui volite ab artifice. Tertia āt probatione non eget. ¶Circa hunc pcessū dubiū est. Processus iste vt fundari in hoc q; ꝺcād pfectionis est in inferiori, ponēdū ē ꝓportionaliter in superiori. Sup hoc em̄ videt fundari tā prima ꝫ̄ secunda ꝫ̄nia. Prima quidē qm̄ ex quo inclinatio nāe inquātū pfectis tēdit i bonū alterius. Fareādū ē q; inclinatio apprehensiua tendat tēi bonuz alteri⁹. Secūda quoq; q; si hoc inueniꝛ in aliqua volūtate precipue in diuia. vt pote pfectissima: et q; magis facit sibi simile: ℌ quecunq; aliavo luntas: ⁊ qōcunq; agēs pfectū qm̄ ab ea omnis derivatur perfectio. In hoc autem processu sic fundato: latet hec propositio falsa. ſ. deū velle alia pfectio ꝺdā sue voluntatis ergo processus malus. Qō em̄ ista ꝓpositio in ℌ claudat ꝓcessu patet: q; si inclinatio in bonum alterius: perfectio non supponeretur: nō valeret processus, ergo ponenda est in volūtate: ⁊ ergo in diuina pretexponendum quod omnia q; deo ⁊ creaturis communia sunt: vt voluntas ⁊ intellect ⁊c. ad ipsum omni imperfectione sublata transferri intelligimus: quo ad id quod perfectionis est. Qō aūt illa ꝓpositio sit falsa: p3 q; ti deꝰ nullū alind a se vellet: cēt eque pfectus sicut modo est. Velle igitur alia nulla ex parte ponenda est in deo ⁊ creaturis communia sunt: vt voluntas ⁊ intellectus ⁊ pbare a priori volūtatē esse: rōd est volūtas: ⁊ pp dd est volūtas: cuius volūtatē esse in eōi phōne nō egeat: q; exprimur dā esse in nobis. Et p pterea valde notāda sunt ꝫ sequūt: vt pote ardnū arcanum indicatura.

¶Quo ad scām pce ditur sic. Intellectus intelligens actu est p suā formā intelligibilem: sicut res nālis ē p suā formā. ergo nā intellectualis bonus apprehēsum p formā intelligibilē: quū nō ꝫ̄ sit: quū ꝫ̄ quiescit in illo: ergo in illo bet hīte intēm est volūtas: ⁊ in deo est volumtas, prima 2da pbat: ex vi oppositionalis siltudinis iter formā nālē ⁊ intelligibilē in ante assumpte: q; libet res naturalis ꝫ̄ hic duo, primū est: habitudo talis ad formā seu pfectionē nālē vt inhabita quiescat: in nō habitā ꝫo inclinet. Scām est q; talis habitudo in carētib⁹ cognitione vocat appetitus nālis. 2a ꝫo pbat ex eadē radice: dupli p° q; vtrūq; illoz spectat ad volūtatē. 2° ex oppositionali: q; et eadē cū in quo ly hīte sēnsum est appetitus alialis. 3ª aūt 2da, pbat: q; in deo est intellect⁹. ¶Circa primā 2dam dubiū est: 1o ⁊ presse declinat oppositionalis siltudo a forma intelligibili ad bonū apprehēsum p illā. Erigebat em̄ pcessus iste: vt illatū esset: ergo nā intellectualis ita se ꝫ̄ ad formā intelligibilē: q; in habita quiescat ⁊ in nō habitam inclinat: q; forma intelligibilis est sicut forma nālis. Et tñ in ifa declinatū est ad bonū apprehēsum p formā intelligibilē. Malus g; vt ꝫ̄ pcessus: vt pote sine fundamēto. Et aūget dubitatio: q; forma itelligibilis est int⁹ bonū ꝫo apprehēsum est extra: vt p3. 6. meta. ¶Circa scdam ꝫ̄ pām: dubiū est. Quo ex tali pcessu nihil ꝫ̄ nisi q; in nā itellectuali ⁊ appetit⁹ forme intelligibilis: vel et rei apprehēse: ꝫ nō ꝫ̄ ex ꝫ̄; q; ille appetit⁹ sit act⁹ intelligibilis: q; tñ, pbādū erat: pbatio sic dē illo⁹ ꝫ̄ntie, i. q; illud appetere spectat ad volūtatem: pretexponit volūtatem quam querimus.

¶Ad euidētia hoc p; premittenda est dria inter appetitū naturalē ⁊ animalem: put diuidit in rōnale ⁊ sensitiuū ⁊c. Differūt nāq; primo, q; ialis est ipāle genꝰ potēcie ale: vt p3 2° de aia: nālis ꝫo cōis ē oib⁹. Scōo q; nālis psequit rōnē formalē rei absolute. Rialis ꝫo seqtur nām inquātū apphē sina est. Tertio, q; nālis est actu ex sola nā. Rialis ꝫo nō pōt exire in actū nisi ex apprehēsione. Quarto q; appetere naturaliter nō est actus elicit⁹, sed ipsa inclinatio hui⁹ ad hoc. Appetere aūt animaliter: est opatio q; est scām scōa. Quinto, q; appetit⁹ nālis est ad vnum: animalis ꝫo ad multa; 2 in eo est intellectus. Volūtas enim intellectum consequitur. Sicut enim res naturalis habet esse in actu per suam formam: ita intellectus intelligens actu per suam formam intelligibilem. Quelibet autem res ad suam formam naturalem hāc habet habitudinem, vt quando non habet ipsam tendat in eam: ⁊ quando habet ipsam quiescat in ea. Et idem est de qualibet pfectione naturali quod est bonum nature. Et hec habitudo ad bonum in rebus carentibus cognitione vocatur appetitus naturalis. ¶Unde ⁊ natura intellectualis ad bonum apprehēsum per formā intelligibilem similem habitudinem habet: vt scilicet cum habet ipsūz quiescat in illo: cum vero non habet querat ipsum. Et vtrūq; pertinet ad voluntatem. Unde in quolibet habente intellectum est voluntas: sicut in quolibet habente sensum est appetit⁹ animalis. Et sic oportet in deo esse voluntatem: cum sit in eo intellectus. Et sicut suum intelligere est suum esse: ita suum velle.

Ad primum Ergo dicēdum, q; licet nihil aliud a deo sit finis dei: tamen ipsemet est finis respectu omniū que ab eo fiunt: ⁊ hoc per suā essentiam: cum per suam essentiam sit bon⁹: vt supra ostensum est. Finis enim habet rationem boni. ¶Ad secūdum dicendum, q; voluntas in nobis pertinet ad appetitiuam partem. Que licet ab appetendo nominet: non tamen hunc solum habet actum vt appetat que non habet: sed etiam vt amet; qō habet ⁊ delectetur in illo. Et quantū ad hoc volūtas in deo ponitur. Que semper habet bonum quod est eius obiectum: cum sit indifferēs ab eo ꝫm essentiam: vt dictum est.

¶Ad tertium dicendum, q; voluntas cui⁹ obiectum principale est bonum quod est extra volumtatem; oportet qō sit mota ab aliquo. Sed obiectum diuine voluntatis est bonitas sua: que est eius essentia. Unde cū voluntas dei sit eius essentia: non mouetur ab alio a se, sed a se tantum: eo modo loquēdi quo intelligere ⁊ velle dr motus⁶. Et ꝫm hoc Plato dixit, q; p⁹ⁱ moues mouet seipm.

116 1. di. 45 art. 2. Et. 1. ℌ. ca. 74. 75. 84. et pl. 96. 23. ar. 4.

598

55

115

55

115

28 b

Utrum deus velit alia a se. Ar. 2.

Ad scām Sic procedit. Uidet q; deus non velit alia a se. Velle em̄ diuinum est eius esse. Sed deꝰ non est aliud a se. Ergo nō vult aliud a se. ¶ℌ. Uolitum mouet volentem sicut appetibile appetitū: vt dr in 3. de anima. Si igitur deus velit aliquid aliud a se mouebitur eius voluntas ab aliquo alio: quod est impoſe. ¶ℌ. Cuicunq; volūrati sufficit aliquod volitum nihil querit extra illud. Sed deo sufficit sua bonitas: ⁊ volūtas eius ex ea satiatur. Ergo deus nō vult aliquid aliud a se. ¶ℌ. Actus voluntatis multiplicatur secundum volita. Si igitur deus velit se ⁊ alia a se: sequitur q; actus voluntatis eius sit multipler: ⁊ per ꝫ̄ eius esse: quod est eius velle. Hoc autem est impossibile. Non ergo vult alia a se.

Sed cōtra Est, q; Apostolus dicit. 1. Thessa. 4. Hec est voluntas dei: sanctificatio vestra.

Rñdeo Dōm, q; deꝰ nō solū se vult: sed et alia a se. Qō apparet a simili; prius introducto⁶. Res em̄ naturalis non solum habet naturalem inclinationem respectu propriū boni: vt acquirat tm̄ cum non habet, vel vt quiescat in illo cum habet: sed etiam vt propium bonum in alia diffundat⁶: ſm q; possibile est. Unde videmus; q; oē agēs inquātū est actu ⁊ perfectū facit sibi sile. Añ ⁊ hoc ptinet ad rōnem volūtatis: vt bonū qō ꝺs ℌz aliis cōicet: ℌz q; possibile est. Et hoc precipue ptinet ad volūtatem diuinā: a qua p quādā silitudines deriuatur ois perfectio. Añ si res nāles inquantū perfecte sunt: suū bonū aliis cōicāt multo magis pertinet ad volūtatem diuinam: vt bonum suum aliis per silitudinē cōmunicet, ℌz q; possibile est. Sic igitur vult ⁊ se esse: ⁊ alia. Sed se vt finē: alia vero vt ad finem: inquantum condecet diuinam bonitatem: etiam alia ipsam participare.

Ad primū Ergo dōz, q; ly diuinū velle sit eius esse ℌz rē: potentia simplr. Nā hoc tantūdem est: ac si diceretur: ſm q; ipsa diuina voluntas vult.

¶Quo ad scām distinguitur dupler modus quo aliquid est volitum. ſ. vt finis ⁊ vt ad finē: ⁊ dicitur q; deus vult se vt finē, alia vt ad finē. Et p batur seu manifestatur quomodo vtrūq; horum sit quod inquātū condecet diuinam bonitatē etiam alia ipsam participare. Experimur siquidē in nobis: q; quū nosipsos perfecte amamus non solum volumus nos esse viuere ⁊c. sed et volumus nobis qō nos decet: ⁊ ex hoc volumus benefici esse: nō principaliter: vt aliis bona velimus: sed q; volumus qō nos decet seqtur aliorum bonū. Cum autem deceat diuinā bonitatem participari, deꝰ aliis vult bona: quia decet se seu bonitatē suam: ⁊ consequēter se vult vt finē: ⁊ alia a se vt ad finem: quia propter se modo dicto. Nec hoc est minuere liberalitatem aut amorem dei erga nos adeo commendarum: sed est aperire quam immense amabilitatis sit diuina bonitas: ostendere q; creaturam non esse talis modi amabilitatis capacē. Nihil enim minus ℌz: quod eo quo non potest modo amari: a deo non amatur: quinimo amor: liberalissimus versus nos manifestatur: quum videt qō diuinam bonitatem sic participari decet: q; opp⁹ nō dedecet: sic decet q; nihil sibi: sed nobis tm̄ confert. Hinc enim p3 q; deū velle libere hanc decentiā est nostrum eligere bonū: quia est velle sic suā bonitatē ⁊ vt etiam nos simus; poterat enim abisq; vllo damno suo velle etiā sic eam: quod nihil; eam participaret: vt in sequenti patet ar ticulo.

117 1. di. 45. q. 2. per totum. ⁊ di. 47 art. 1. Et. 1. ℌ. ca. 80. 81. 82. 83. ⁊. 89. ſi. Et li. 2. ca. 25. et 27. ſi. Et li. 3. ca. 97. co. 3. Et vi. q. 23. ar. 4 Et po. q. 3. ar. 15.

Utrum quicquid deus vult ex necessitate velit. Articulus. 3.

AD tertiū Sic procedit. Uidetur, q; quicquid deus vult ex necessitate velit. Omne enim eternū est necessariū. Sed quicquid deus vult ab eterno vult: alioꝛ, voluntas eiꝰ esset mutabilis. Ergo quicquid vult ex necessitate vult. ¶Preterea. Deus vult alia a se inquantum vult bonitatem suam. Sed deus bonitatē suam ex necessitate vult. Ergo alia a se ex necessitate vult. ¶ℌ.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶In corpore duo. primo declaratur ly necessario in titulo positum: quot modis sumit. 2 distinguit in necessariū absolute 2 ex suppositione: vt clare pz. Scdo ponitur cōclusio resp̄siua ei⁹ fisto. s. de⁹ necessitate absoluta vult aliquid: nō ola: nisi ex suppositiōe. Hec cōclusio hz tres partes. Et primo pbāt quo ad primā sic. Uolūtas sicut 2 quelibet potētia necessariā habet habitudinē ad ꝑpriū 2 principale eius ōbm. ḡ de⁹ ex necessitate vult bonitatē suā esse. ḡ de⁹ vult necessario aliq̄d. Añs pbāt dupliciter. s. inductione 2 rōne: inductio fit in voluntate nostra: 2 in visu. Rō assert: qz de rōne potentie est vt in illud: scz ꝑpriū 2 primū obiectū tēdat. 2 hāc aūt pbāt: qz bonitas diuina est ꝑpriū 2 adequatū obiectū voluntatis diuine. Deinde pbatur quo ad secundam partē sic. Ea que sunt ad finē nō ex necessitate volumus volentes finem: nisi sint talis fine quibus finis esse nō p̄t. Sed alia a se vult de⁹ in finem ordinātur ad diuinam bonitatē vt fineni 2 sine eis potest diuina bonitas esse. ergo alia a se de⁹ nō ex necessitate vult. nō ergo ola ex necessitate absoluta vult. Maior pbatur manifestatōs inductiue in trib⁹ exemplis: quorum prima duo spectant ad exceptionē: 2 tertiū directe ad p̄positū facerē. Minor ꝓ pbatur: qz bonitas dei ex se sola sic est perfecta 2 ex aliis nihil ei ꝑfectionis accrescit. Demum pbatur cōclusio quo ad tertiā partē sic. Uolūtas dei nō potest nūtari. ergo suppositō q̄ velit nō potest nō velle. ergo necessitate suppositiōis vult alia a se. q̄d erat pbandū. 2 sic pbata est tota conclusio proposita.

¶Circa pbationē ꝓme partis ꝓclusionis aduerte: q̄ illa maxima⁹ois potētia habet habitudinem necessariā ad ꝑpriū obiectū: nō intelligit quo ad exercitiū actꝰ sed quo ad specificatiōem ei⁹: id est non sonat q̄ omnis potētia necessario exercetur circa obiectum: cum experiamur potentias quandoq; otiosas esse. Sed quod sit exercetur oportet quod circa ꝑpriū obiectum exerceatur. hoc enim idem est ac si diceretur q̄ exercitus actus necessariam habet habitudinem ad ꝑpriū potentie obiectum: hoc autem est quod per illam maximam intenditur: 2 optime proposito deseruit: in quo non queritur de exercitio actus: sed de specificatione exerciti actus. Non enim est questium an deus velit: sed an quicquid vult necessario velit. Ubi manifeste patet: quod de exercito actu infinuato in ly quicquid vult specificationem querit. an scilicet necessariam aut non necessariam habitudinem ad volitum habeat.

De veritate autem inductionis: quo ad primum introductorium non est presentis speculationis: an scilicet visus sic se habeat ad colorem 2 voluntas nostra ad beatitudinem. Nihil enim ad propositum hoc refert: quoniam si sic non se habent ad ista habent se tamen sic ad propria obiecta quecumq; sint illa. Exempla enim ponimus vt discentes intelligant.

¶Circa ꝓbationē secūde partis dubiū occurrit. Falsum nāq; videtur q̄ nihil perfectionis accrescat diuine bonitati ex aliorum volitione. Nam 2 in articulo precedente 2 in primo cōtra gen. cap. 76. expressius habetur: q̄ et hoc q̄ deus vult suam perfectionem vult alia. Igitur ex volitione aliorum pendet perfecte esse volitam essentiam diuinam. Et si sic est: cum oporteat essentiam diuinam esse perfectissime volitam a deo/sequitur: ergo necessario alia sunt volita a deo: cuius oppositum hic 2 ibi determinatur, nec pōt dici ad hoc: q̄ ꝓsens litera nō dicit/q̄ ex volitione aliorū nil ꝑfectiōis diuine bōitati accrescit/sed ex ipsis aliis volitis nil ꝑfectionis ei accrescit. Ḥ enī puerile ē. Tū q̄ sic ꝓcessus litere de volitione inquirens alio rum nullus esset. Tū q̄ obiectio militat cōtra ipsam volitionē: etiā si nunquam esset hec litera. Nec potest rursus dici q̄ diuinā bonitatē ꝑfecte amari nō pender ex volitione aliorum: sed potius eōuerso. s. q̄ volitio aliorum pendet ex hoc q̄ diuina bonitas est ꝑfecte volita. Quoniaꝫ hz hoc sit verum: vt ibidem dicit nō euadit tā a difficultate obiecta ſtāte eni⁹ hoc adhuc sequit alia necessario esse volita a deo: q̄n diuina bonitas necessaria est ab eo nō solum volita: sed perfecte volita: hoc autem necessario cōcomitat aliquā volitiō: vt dictum est. ergo. ¶Ad hoc est dicēdū: q̄ modus quo res est volita est duplex: q̄dā intrinsecus: q̄dā extrinsecus. Et q̄ inter hos duos differt: q̄ primus gradatur ꝑfectionem amoris. Sed ex hoc nō sequit q̄ extrinsecus ꝑficiat primum. q̄ secūdus per tinet ad ꝑfectionem: intelligendū est de ꝑfectione extrinseca: 2 non simpliciter. Uñ in ꝓposito diuina bōitas necessario ē ꝑfectissime volita/a deo ꝑfectiōe intrinseca: q̄ē infinite amata: sicut est infinite amabilis: ſz nō necessario ē ꝑfecte volita ꝑfectiōe extrinseca: ſz libere. Amari aūt sic. s. ſz ꝑfectionis ad extrinseca: seu vt diffundatur principiē 2 multiplicet ſz suā similitudinē: nō ad ꝑfectionē intrinsecā ſz extrinsecā pertinet: 2 ꝑm nō cū necessario sed cum libere cōuenientibus deo: cōputandum est. Ut igitur diuina bonitas debeat esse sic perfecte volita a deo: ideo libere a ipsa vult: 2 nō econuerso. Et ideo ꝓpie loquēdo: nec er aliis: nec er aliqo volitione: aliquid perfectionis etiam extrinsece diuine bonitati accrescit: sed econuerso: er perfecta extensiue volitione sue bonitatis: deus esse 2 alias perfectiones vult aliis.

¶In rñsione ad quintam 2 quartū: nota diligentissime doctrinā in primo cōtra gen. ca. 83. de cōtingentia ad vtrūlibet dupliciter inuēta. s. quādoq; er parte causē: 2 quādoq; er parte eius ad quod dicitur. Et plene intelliges ea que hic dicuntur breuissime. Er his autem que hic dicuntur 2 ibi explanātur: habes q̄ rudis 2 nouus sermo sit Scoti in primo. dist. 39. 2 lūtatem diuinam primā causam contingentem appellātis. Eas quippe nō est in divina volūtate cōtingētiam dicere. Sed vt in litera dr: est in se necessaria: nō necessaria hñt habitudinem ad scīabio volita: si necessarium aut cōtingēs ei tribuēdū est. Magis ꝓprio cñi vocabulo liberā illā dicere debemus: vt alibi sanctus Thomas docet: q̄n libertas media est inter necessitatē 2 cōtingētiam. Illa enim impossibilitatem aliter se habēdi: hec possibilitatē aliter se habēdi successiue. s. mutabiliter ponit: libertas aūt absq; mutabilitate aliter se habere posit significat.

¶In rñsione ad 6m aduerte q̄ illa propositio/quecūq; de⁹ scit de necessitate scit/si intelligāt de scientia simplicis intelligētie: que. s. nāl̄r precedit actū volūtatis verissima est: nec est in ea dubiū. Et sic ꝑ intendere hīa: que de scientia aliorum vt distinguit contra voluntatē eoꝝ tractat in ħ argumēto/de his. n. verū est: q̄ habēt esse in deo ex necessitate. Siquis āt dictum hoc accipit de scitis a deo omnib⁹ qualitercūq; animaduertat q̄ cōplexiones ꝛtingentes/puta me nūc scribere: nō sunt vere necessario sed libere: et consequēter libere in deo habent esse: 2 nō ex necessitate. Ac per hoc predicta rñsio in his nō hz locum. Est tamen quidam necessitatis modus etiam in horum scientia apud deū qui non est in eoꝝ volitione: q̄n omne scibile ēp̄mus est scibile: op̄z scitum esse a deo: non autem omne volibile ēp̄mum est volibile opz esse a deo volitum: vt pz. Et rō diuersitatis est: q̄ omne verū opz esse in deo/ꝑ cognitū: q̄ cognitum ſm q̄ in cognoscente est/cognoscitur: omne aūt bonū non opz eē aut fore in seipso: 2 cō sequēter non opz esse volitū a deo. Et hoc aūt ꝓ differētia supradicta inter diuersa scita a deo: q̄ illa que ex se sunt scibilia absoluta necessitate cognoscuntur a deo. Illa vero que sortiūt veritatē 2 consequenter scibilitatē ex volitate diuina: suppositā eoꝝ veritate: necessario sciuntur: nihil autem aliud a deo: quātūcūq; supponatur bonū: necessario est ab eo volitū vt pz. Unde de scibilib⁹ et amabilibus formaliter loquēdo: pñt ꝓba ſre vniuersaliter intelligi: vt. s. oē scibile sit necessario scitū a deo nō aūt omne amabile est necessario volitū q̄ oē scibile hz necio esse i deo ēgnis quotūdā scibilis scibilitas nō sit necessaria ex suppositione. Non aūt omne amabile hz esse aut fore necio. Et hīc notato sanecs intelligito verba litere in redditiōe cause ꝓfate q̄ſn non intendit necessitatē simpliciter ab vniuerso excludere: quā in scdo cōtra gen. cap. 30. probat/sed necessitatem essendi: quo ſam nullam rē esse est simpliciter necessariū: nisi deū: 2 hoc insinuant illa verba ita q̄ sint per seipsa necessaria: 2 simpliciter intendit: quod necesse est omnia vel omnia/scibilia habere esse in deo.

¶Super Articulum quartum.

Titulus clarus.

¶In corpore duo. primo proponit conclusionem. secundo probat conclusionem tripliciter.

¶Quo ad primū tria dicit. Primo ꝓclusionē rñsiuā ſ̄ito affirmatiue. s. volūtas dei est cā rer. Scdo q̄d hoc importat. s. deū agere ꝑ volūtatē 2 nō ꝑ nature necitatē. Tertia quod quidam estimarunt deum agere per nature necessitatem. Ubi aduerte: quod agere per necessitatem nature dupliciter potest intelligi. Primo ꝓpter. xer. 49. 2. 9. met. ter. 3. 2 10. distinguuntur contra agentia a proposito ꝓpter defectum agentis: qm̄ si esse diuinū est infinitū opz ab ipso ꝓtecmanasse esse omniū illarū cārū cōcausantiū: qm̄ oēm essendi modū ab infinito eē opz pronenire: 2 sic est. ergo ꝓcedere opz q̄ deus aliquē effectū ꝑ seipsum solum integraliter ꝑducere potest. ergo nō per necessitatē nature: nisi dari

Universidad de Deusto Biblioteca

possit effectus infiniti esse: vt in litera dicitur: stat ergo ratio.
¶ Tertio probatur ex habitudine effectuū ad causam sic: effect⁹ preexistūt in causa ſm modum cause. ergo effectus preexistūt in deo ſm modum intelligibilē: ergo procedunt ab eo ſm modū intelligibilē: ergo per modū volūtatis. ergo volūtas dei est causa rerum. prima ɔña probat: q2 esse dei est eius intelligere. scđa probatur: q2 effectus procedūt a causa ſm modū quo preexistunt in causa: quod probatur: quia omne agēs agit sibi simile. 3a ɔñtia probat quia iclinatio ad agēdum: id qđ p intellectum cōceptū est volūtatis ē. Ultima est per se nota.
67 ¶ Circa propositionē assumptā in probatione scđe ɔñe dubiū occurrit. Quia aut est falsa / aut dissonat a sua probatione. vtrūq₃ est incōueniēs: ergo. ppō enim lre est ista. effectus procedūt a cā ſm q preexistūt i ea: ꝛ probatio ei⁹ subdit: q2 omne agens agit sibi sile. Tūc sic: aut ppositio itēdit de modo effectus pcedētis aut de mō pcedēdi. si intēdit q effect⁹ pcedēs a cā hꝫ modū essendi silē ꝫ mō quo preexistit in causa: pbatio quidem est consona: vt patet. sed ipsa est falsissima: qm domus procedens ab artifice non assimilat domui in mēte in modo essendi: nec sequit ex illa maxima: que intelligitur quātum ad formaꝫ: qua agit. Si aūt intēdit de modo procedēdi. s. q effectus a causa pcedit illo vel simili modo quo preexistit in ea. Tunc probatio non est ad propositum: q2 vt diximus intelligitur quo ad formam qua agens agit: ꝛ nō quo ad modum: quo forma est in eo: ꝛ nihilomin⁹ hꝫ multas instantias: qm dom⁹ habet esse intelligibile in agēte: procedit tñ ab eo sensibiliter: ꝛ calor hꝫ esse incorruptibile ꝛ vniuersale in luce solis: procedit tamē corruptibiliter ꝛ particulariter. Undiq₃ igitur ambiguitas est.

119 1. di. 4. r. ar. 3. co. Et, 1. ɔ. ca. 86, et li. 2. c. 28. ꝛ. 29 Et lib. 3. ca. 97,

118

alia: vt supra dictū est. ¶ Ad quartū dicēdum, q vnius ꝛ eiusdē effectus etiā in nobis est cā scia vt dirigēs, qua concipit forma operis: ꝛ volūtas vt imperās: q2 forma vt est in intellectu tm̄ nō determinatur ad hoc q sit vel nō sit in effectu nisi per voluntatem. Unde intellectus speculatiuus nihil dicit de operādo. Sꝫ potētia est cā vt exequens: q2 nominat immediatū principium operationis. Sed hec oīa in deo vnū sunt.

¶ Utrum voluntatis diuine sit assignare aliquam causam. Articulus. 5.

Ad quintū sic pceditur. Uidetur q volūtatis diuine etiam sit assignare aliquam causam. Dicit. n. aug. in lib. 83. q. Quis audeat dicere deū irrationabiliter oīa cōdidisse. Sed agenti volūtario: qđ est rō operandi est etiā cā volēdi. Ergo volūtas dei habet aliquā cām. ¶ Preterea. In his q̄ fiunt a volente qui ppter nullā cām aliqd vult: nō oportet aliā cām assignare nisi voluntatem volentis. Sed volūtas dei est cā omniū rerū: vt ostensum est. Si igitur voluntatis eius nō sit aliqua causa: nō oportebit in oībus rebus naturalibus aliā cām querere nisi solā voluntatem diuinā. Et sic oēs scientie essent superuacue: que cās aliquorū effectuū assignare nitunt: qđ videt inconueniens. Est igit assignare aliquam cām volūtatis diuine. ¶ Preterea. Qđ fit a volente nō propter aliquā cām depēdet ex simplici volūtate eius. Si igit voluntas dei non habeat aliquā cām sequitur q oīa que fiunt dependeant ex simplici eius voluntate ꝛ nō habeant aliquam cām aliam: quod est inconueniens.

Sed cōtra est, q dicit aug. i lib. 83. q. Ois cā efficiēs maior est eo: qđ efficitur: nihil tñ maius est volūtate dei. Nō ergo cā eius querēda est.

¶ Ad hoc dicitur q illa maxima: omne agens agit sibi simile: quamuis vlr nō verificetur: nisi quo ad formā: non tamen est arctanda ad formā: sed est intelligēda cū ly quantū potest. Uidemus eñ q si fuerit actiuum vniuocum vehemētis virtutis: q facit sibi simile: non solū quo ad formam: sed quo ad indiuiduales conditiones. Mas enim fortis generat marē: ꝛ iracūdus iracūdū: vt in 7° dicit ethi. In modo igit quo effectus procedit a cā considerāda sunt duo. Primo modus pcessionis tenēs se ex parte cause. Et secundo modus eiusdem tenens se ex parte effectus. Si enim attendimus ad modū procedēdi ex parte cause vniuersaliter verificatur: q pcessio est similis modo existendi in causa: q2 est illius modus prius effectus in genere cause efficientis: ita q sicut forma procedens est a forma in cā: ꝛ ppterea similis illi: ita modus procedēdi ex parte cause: est a modo preexistēdi in cā: ꝛ cōsequenter similis illi: q2 omne agēs agit sibi simile: ꝛ sic patet quō illa propositio assumpta ꝛ est vera: de mō procedendi: ꝛ optime probatur per illam maximam.
¶ Sed si attēdamus modū procedēdi ex parte effectus: sic ppositio assumpta: vt dictū est: non vlr verificatur: nec ad hoc est inducta sua probatio: nec ipsa: quoniā modus iste proprie loquēdo magis est modus participandi vel suscipiendi causam: q̄ procedendi ab ea: ꝛ ideo instantie illate nō militant contra intentū: qm de modo participandi loquunt ex parte effectus. Litera aūt loquitur de modo procedendi a causa ex parte ipsius cause. Domus enim procedit ab arte intelligibiliter quoniam a proheresi: vt dicit. 9. metaphy. quāuis in materia sensibiliter suscipiat: ac per organa fiat. Effectus quoq₃ corporum celestium ex parte eoꝝ procedunt incorruptibiliter / ꝛ vniuersaliter iuxta modū formarum quibus agunt: procedunt enim per actiones eorum eternas. Et commensuratas eis: quāuis participatio eoꝝ apud speram generabiliū ꝛc. sit corruptionis ꝛ dearticulationis plena: q2 passio non equatur actioni.

¶ Super articulum quintum.
Titulus intelligendus / vt sonat de vera causa.
¶ In corpore vna cōclusio rñsiua q̄sito negatiue. Uolūtatis diuine nulla est causa. hec cōclusio probatur / manifestatur / ꝛ saluatur simul: id quod difficultatē in hac re facit. s. deus vult alia ppter finem. Probatio est / volūtas eodem actu volēs finē: et ea que sunt ad finem: nō hꝫ volitionē causatam: ergo volūtas diuina non hꝫ cām: añs pbat: q2 idē non est cā suijpsi⁹: ꝛ manifestat ab opposito. s. qñ alio actu volum⁹ finē: ꝛ alio ea q̄ sūt ad finē. ɔña vero pbat. q2 voluntas diuina vno actu vult oīa in sua bonitate. 115 Manifestatio vero consistit in pportionali similitudine inter intellectum ꝛ volūtatē quo ad modū hñdi vl nō hñdi cām. hñdi qđē: q2 intellect⁹ alio actu intelligēs pricipia et ɔclones: habet sciam cātam. Nō habendi vo: q2 intellect⁹ eodē actu pn^a ꝛ ɔclusiōes intelligēs: nō hꝫ conclusionū sciam causatam ex principijs eadem rōne: q2 .s. idē nō est cā suijpsi⁹. 415 Id aūt qđ difficultatē ingerit. s. q deus vult alia ppter finem saluat: prio distinguendo: q aliđ est velle alia ppter finē: ꝛ aliđ est velle alia esse pp finē: et q hoc 2m est verū: nō aūt primū. 84 89 129 c Scđo aperiēdo hoc ex ichoata pportionalitate: 86 q2 intellectus intelligens vno actu cōclones et pricipia: 143 nō intelligit ɔclones ex pricipiis: tñ intelligit conclusiones esse ex principijs: ꝛ proportionaliter est in voluntate: causa aūt totius proportionalitatis hui⁹ in litera tangit: cum dicitur: quia voluntas sequitur intellectum.

Respondeo dicendum, q nullo modo voluntas dei causam habet. ¶ Ad cuius euidentiā considerandū est q cū volūtas consequat intellectū: eodē modo contingit esse cām alicuius volētis vt velit: ꝛ alicuius intelligētis vt intelligat. In intellectu aūt sic est q si seorsum intelligat principiū ꝛ seorsum conclusionē: intelligētia principij est causa scietie conclusionis. Sed si intellectus in ipso pricipio inspiceret cōclusionē. vno intuitu apprehendēs vtrūq₃ in eo scia cōclusionis nō causaret ab intellectu pricipioꝝ: q2 idē nō est cā suijpsius. Sed tñ intelligeret principia esse causas cōclusionis. Sic et ex parte volūtatis: circa quā sic se hꝫ finis ad ea q̄ sunt ad finē: sicut in intellectu principia ad cōclusiones. Unde si aliquis vno actu velit finē: ꝛ alio actu ea que sunt ad finē, velle finē erit ei cā volēdi ea q̄ sunt ad finē. Sed si vno actu velit finē ꝛ ea que sunt ad finē: hoc esse non poterit: q2 idē nō est causa suijpsius. Et tñ erit verum dicere q velit ordinare eā que sunt ad finem in finem. Deus aūt sicut vno actu oīa in essentia sua intelligit: ita vno actu vult oīa in sua bonitate. Unde sicut in deo intelligere cām non est cā intelligēdi effectus: sed ipse intelligit effectus in cā: ita velle finē non est ei causa volēdi ea que sunt ad finē. Sed tñ vult ea que sunt ad finem ordinari in finem. Uult ergo hoc esse propter hoc sed non propter hoc vult hoc.

Ad primum ergo dicendū, q volūtas dei rōnabilis est nō q aliquid sit deo cā volēdi: sed inquantū vult vnū esse ppter aliud. ¶ Ad secundum dicendū, q cum velit deus effectus sic esse vt ex causis certis proueniant ad hoc q seruetur ordo in rebus: non est superuacuum etiam cū volūtate dei alias causas querere. Esset tñ superuacuū si alie cause quererentur vt prime. ꝛ nō depēdentes a diuina voluntate. Et sic loquit Aug. in 3. de tri. Placuit vanitati phoꝝ etiā alijs causis effectus cōtingentes tribuere. cum oīno videre nō possent superiorē ceteris oībus causaꝫ. i. voluntatē dei. ¶ Ad tertiū dicendū, q cū deus velit effectus esse propter causas: quicūq₃ effectus psupponunt aliquē alium effectū non depēdent ex sola dei volūtate: sed ex aliquo alio. Sed primi effectus ex sola diuina volūtate depēdent: vtpote si dicamus q deus voluit hoiēꝫ habere manus vt deseruirēt intellectui operādo diuersa opera: ꝛ voluit eū habere intellectum ad hoc q esset hō: ꝛ voluit eum esse hominem vt frueretur ipso: vel ad complementum vniuersi. Que quidē non est reducere ad alios fines creatos vlteriores. Unde huiusmodi dependent ex simplici voluntate dei. alia vero ex ordine etiam aliarum causarum.

¶ Ad euidentiā eoꝝ que hic dicunt: ꝛ in rñsione ad 3m aduerte has quatuor ppositiones. Prima est: hoc est ppter hoc. Scđa deus vult hoc esse propter hoc. Tertia. hoc est volitū a deo ppter hoc aliud volitū ab eodē. Quarta deus vult hoc: q2 vult illud aliud. Inter has aūt manifesta est differētia: qm prima de rebus absolute loquit. Scđa aūt de eisdē vt volitis simplici volūtate a deo. Tertia aūt ꝛ quarta cālitatē vnius volitionis re alterius includere videntur. Et quantū ex hac litera apparet: negari vident iste due vltime. Cū exprresse dr: q deus nō ppter hoc vult hoc. Uerū si diligētius ɔsideremus intētionē authoris ꝛ rñsionē ad 3m cū doctrina tradita in. 1. ɔ gēti. c. 87. ꝛ. 88. Quo ad rē q2 idē dōm est: q act⁹ voluntatis diuine attingēs hoc volitū: puta vniuersum vel hoiem ex parte actus: caret cā non solū vt tale ens est: sed etiā vt attingēs tale volitū: ita q attingētia velle diuini re^u vniuersi ex parte actus nō cātur ex attingētia velle diuini respectu bonitatis sue. Et hoc intēdit cū dicit: q de⁹ non ppter hoc vult hoc. Idē tñ actus ex parte voliti hꝫ cām: ita q attingētia passiua vnius cātur ex attingētia passiua alterius. i. esse volitum vnius cātur ex esse volito alterius. Ita q non solū hoiem esse cātur in gñe cause finalis ex vniuersi perfectione: sed etiā hoiem esse volitum a deo causatur ex hoc qđ vniuersum est volitum a deo. Et si instetur passiua ad actiuam: volitū causat a volito. ergo velle cātur a velle. Negādus est processus. Uel distinguendū est: q processus talis tenet: qñ passiuū equatur actiuo. Qñ autem actio excedit passionē: ita q actio est vna: passiões sunt multe: stat passionē causari ex passione absq₃ hoc: q actio causet. ꝛ merito: q2 causare ꝛ causari diuersitatem exigunt. Et propterea vnitas actionis attingentis tot passa causalitatem a se excludit: multiplicatio autē passionū iuxta numerū passoꝝ causalitatem vnius ab altera non excludit. Quo ad ppositiones vero dicendū videtur: q non solum prime due sed etiam tertia bene sonat: quoniā non ponit dependētiam volitionis ex parte actus sed ex parte voliti: ꝛ exprresse in loco allegato dicit: q vnū volitum a deo est cā alteri: q cadat sub ordine volūtatis diuine. Quarta autem: quoniam dependentiam significat ex parte actus cōcedenda seu in vsum deducenda nō est: sed pie exponenda: et ex parte voliti interpretanda: si alicubi inueniatur. Hinc quoq₃ habes differentiam inter secundū argumētuꝫ ꝛ tertiū in litera. scđm enim loquitur de causis rerum volitarum absolute. Tertiū vero de causis rerum in ordine ad voluntatem diuinā: ex parte tñ voliti. verbi
134 gratia. primū intendit q non sit querendum quare homo hꝫ manus. scđm vero: q non sit querendum quare deus voluit hominem habere manus. et illud quidem
110 spectat ad primā ppositionē: hoc ad tertiam proprie loquendo: et sic intelliges responsiones.

Di. 47 arti. 1. et ar. 2. cō. Et di. q. 23. ar. 2. cō. et ql. 11. ar. 3. cō. et ql. 12. ar. 4. cō.

¶ Sup articulū 6m.
In titulo nota duo. Primo qđ volūtas sumitur hic nō pro velleitate: sed pro velle simpliciter. Secundo q aliud est querere: vtrum omne quod fit, deus velit. et aliud: vtrum omne qđ deus vult fiat: hic nō queritur primum sed secundum: quoniam hoc solum importat titulus. de primo autem in articulo nono erit sermo. ¶ In corpore vna cōclusio responsiua quesito affirmatiue. Necesse est volūtatē dei semper impleri. Probatur sic. in formis sic est: q a forma vniuersali nihil potest deficere: quāuis aliquid possit deficere ab aliqua forma particulari. ergo hoc idē oportet esse in causis agētibus: qđ extra ordinem agentis simpliciter vniuersalis: sub quo omes cause particulares comprehenduntur: nihil fieri potest: quamuis extra ordinem alicuius agentis particularis aliquid fiat. Ergo impossibile est q diuina voluntas suum effectum non consequatur. Oportet igitur ipsam semper impleri. antecedens declaratur in predicatis essentialiter ordinatis: quoniam ibi manifesta est vniuersalitas formarum. prima vero consequentia probatur: quia effectus conformatur agenti secundū suam formam. secunda vero ɔña probatur: q2 voluntas dei est vniuersalis causa omniū rerū. Preter has aūt probationes primuꝫ ɔñs quod est propriū fundamētum huius conclusionis confirmatur: ꝛ manifestatur. Cōfirmatur quidem ex ratione deficiendi ab intento effectu: quia. s. est concursus alterius cause non contente vt sic sub illa. Manifestat autem in effectibus stellarum ꝛ primi celi. Scđm quoq₃ consequens qđ est ipsa conclusio manifestat ex peccatore: in quo videtur non impleri diuinam volūtatem: et oia clara sunt in litera. ¶ Circa hūc pcessum nota quatuor. Primo q defectus de quo est sermo in litera: nō sumitur hic negatiue sed cōtrarie: qm in vtroq₃ genere cause potest defectus negatiue ab vniuersalissima causa inueniri. Cecitas eñ non est ens: nec tñ est enti cōtraria: sed tali enti: puta visui ꝛ pctōr peccando deficit a diuina volūtate negatiue: non enim agit qđ deus vult: nō tamen contrarie: vt patebit. Scđo q eadem rō est quo ad causas agentes et formales: quo ad hoc expressum. i. vniuersalē extēsionē: et nō opꝫ quo ad cetera: hoc eñ sequit ex illa maxima: effectus cōformatur agēti ſm formā: manifeste nāq₃ hinc sequit q extēsio forme et agentis pportionaliter se hꝫ. Tertio qđ notanter in litera dr: peccator recedere videtur a diuina voluntate: qm simpliciter non agit peccās cōtra volūtatem dei cōsequētē: vt pꝫ ex eo q deus vult permittere hūc nunc sic ꝛc. peccare: sed agit pro tanto cōtra diuinam volūtatem: q2 ɔ̄ antecedentem ei⁹ voluntatem agit: ꝛ quia nō volitum a deo volūtate ɔsequēte agit: ꝛ q2 cōtra precepta ac prohibitiones eius: 99
qđ dicit in litera: agere contra vnum ordinem voluntatis eius 117
facit: ꝛ q2 digna odio f
volūtatis diuine perpetrat. Quarto, q ea que hic dicuntur de impedimento causarum agentium intelligenda sunt formaliter: infra ordinē caus

¶ Utrū volūtas dei semp impleat. Ar. 6.

Ad sextū sic pcedit. Uidet q voluntas dei nō semper impleatur. Dicit enim aplus, prime ad Timo. 2. q deus vult oēs homines saluos fieri, ꝛ ad agnitionem veritatis venire. Sed hoc nō ita euenit. Ergo volūtas dei nō semper impletur. ¶ Pꝫ. Sicut se hꝫ scientia ad verū: ita volūtas ad bonū. Sed deus scit omne verū. Ergo vult omne bonum. sed nō omne bonū fit. Multa enim bona possent fieri que non fiunt. Non ergo voluntas dei semper impletur. ¶ Pꝫ. Volūtas dei cū sit causa prima nō excludit causas medias: vt dictū est. Sed effectus cause prime potest impediri per defectum cause scđe. Sicut effectus virtutis motiue impeditur ppter debilitatē tibie. Ergo ꝛ effectus diuine volūtatis potest impediri propter defectū secundarum causarum. Non ergo voluntas dei semper impletur.

Sed cōtra est, qđ dicitur in ps. Omnia quecūq₃ voluit deus fecit.

Rñdeo dicēdū. q necesse est volūtatem dei semper impleri. ¶ Ad cuius euidentiā cōsiderāduꝫ est, q cū effectus cōformetur agenti ſm suā formaꝫ: eadē ratio est in causis agētibus. que est in causis formalibus. In formis autem sic est: q licet aliqd possit deficere ab aliqua forma particulari: tñ a forma vniuersali nihil deficere pōt. Pōt eñ esse aliquid qđ nō est hō vel viuum: non aūt pōt esse aliqd qđ non sit ens. Unde hoc idē in causis agētibus cōtingere opꝫ. Potest eniꝫ aliquid fieri extra ordinē alicuius cause particularis agētis: non autem extra ordinē alicuius cause vniuersalis: sub qua oēs cause particulares cōprehēduntur: q2 si aliqua cā particularis deficiat a suo effectu: hoc est ppter aliquā aliā cām particularē impedientē: q̄ cōtinetur sub ordine cāe vlis. Unde effectus ordinē cause vniuersalis nullo mō pōt exire. Et hoc etiā pꝫ in corporalib⁹. Pōt eñ impediri q aliqua stella non inducat suum effectum. Sed tñ quicūq₃ effectus ex causa corporea impedicte in rebus corporalib⁹ consequatur: opꝫ q reducatur per aliquas causas medias in vniuersalem virtutem primi celi. Cum igitur voluntas dei sit vniuersalis causa omnium rerum: impossibile est q diuina voluntas suum effectum non consequatur. Unde quod recedere videtur a diuina voluntate ſm vnum ordinē relabitur in ipsam ſm aliū. Sicut peccator qui quantum est in se. recedit a diuina volūtate peccando: incidit in ordinem diuine voluntatis: dum per eius iustitiam punitur.

Ad primum ergo dicendū, qđ illud verbum apostoli: qđ deus vult oēs homines saluos fieri ꝛc. potest dupliciter intelligi. Uno modo vt sit accommoda distributio ſm hunc sensum, Deus vult saluos fieri omnes homines qui saluantur: non quia nullus homo sit quem saluum fieri non velit: sed quia nullus saluus sit quem non velit saluum fieri. vt dicit Aug. Secundo potest intelligi vt fiat distributio pro generibus singulorum: et non pro singulis generum: ſm hunc sensum. Deus vult de quolibet statu hominū saluos fieri mares ꝛ feminas: iudeos ꝛ gētiles: paruos ꝛ magnos: non tamen omnes de singulis statibus. Tertio scđm dam. intelligitur de voluntate antecedente: non de voluntate consequente. Que quidem distinctio non accipitur ex parte ipsius voluntatis diuine in qua nihil est prius vel posterius: sed ex parte volitorum. ¶ Ad cuius intellectum considerandum est: qđ vnumquodq₃ secundum qđ bonum est: sic est volitum a deo. Aliquid autem potest esse in prima sui consideratione: scđm qđ absolute consideratum bonum vel malum: quod tamen prout cum aliquo adiuncto consideratur que est consequens consideratio eius: econtrario se habet. Sicut hominem viuere est bonum: ꝛ hominem occidi est malum secundū absolutam considerationem. Sed si addatur circa aliquem hominem qđ sit homicida: vel viuens in periculum multitudinis: sic bonum est eum occidi: et malum est eum viuere. Unde potest dici qđ iudex iustus antecedenter vult omnem hominem viuere: sed consequenter vult homicidam suspendi. Similiter deus antecedenter vult oēm hominem saluari: sed consequenter vult quosdam damnari scđm exigentiam sue iustitie. Neq₃ tamen id qđ antecedenter volumus, simpliciter volumus: sed ſm quid: q2 voluntas cōparatur ad res ſm q in seipsis sunt. In seipsis autem sunt in particulari. Unde simpliciter volumus aliquid ſm qđ volumus illud consideratis omnibus circunstantijs particularib⁹: qđ est consequenter velle. Unde potest dici qđ iudex iustus simpliciter vult homicidā suspendi: sed ſm quid vellet eum viuere. s. inquantum est homo. Unde magis potest dici velleitas q̄ absoluta voluntas. Et sic patet: q quicquid deus simpliciter vult, fit: licet illud qđ antecedenter vult, non fiat. ¶ Ad scđm dicendum, q actus cognoscitiue virtutis est ſm qđ cognitum est in cognoscente: actus autem virtutis appetitiue est ordinat⁹ ad res ſm qđ in seipsis sunt. Quicquid autem potest habere rationem entis et veri totum est virtualiter in deo: sed non totum existit in rebus creatis. Et ideo deus cognoscit omne verum: non tamen vult omne bonū: nisi inquantum vult se in quo virtualiter omne bonum existit. ¶ Ad tertium dicendum, qđ causa prima tūc potest impediri a suo effectu per defectum cause scđe: quādo

sarum effectiuarum vt sic: quoniam si considerarentur impedimẽta materie vt sic: aliter forte diceretur. Sed de his inferi⁹ erit sermo diffusus: cum de gubernatione rerum loquemur. Nunc hec sat sunt: quoniam voluntas diuina adeo vniuersalis est causa: vt etiam omnis materie conditiones eidem subsint.

non est vniuersaliter prima sub se oẽs causas cõprehendens: q2 sic effectus nullo mõ posset suum ordinem euadere. Et sic est de voluntate dei: vt dictum est.

¶Utrũ voluntas dei sit mutabilis. Ar. 7.

AD septimũ sic pcedit. Videt q voluntas dei sit mutabilis. Dicit em̃ dñs ge. 6. Penitet me fecisse hominẽ. Sed quẽcunq3 penitet de eo qd fecit h3 mutabilem voluntatẽ. Ergo deus habet mutabilẽ voluntatẽ. ¶Preterea. Iere. 18. ex persona dñi dicitur. Loquar aduersus gentẽ 7 aduersus regnũ: vt eradicem 7 destruam 7 disperdam illud: sed si penitentiã egerit gẽs illa a malo suo: agã 7 ego penitentiã super malo qd cogitaui vt facerez ei. Ergo deus h3 mutabilẽ voluntatẽ. ¶Preterea. Quicquid deus facit: volũtarie facit. Sed deus non semper eadẽ facit. Nam qñq3 precepit legalia obseruari qñq3 prohibuit. Ergo h3 mutabilẽ voluntatẽ. ¶Preterea. Deus nõ ex necessitate vult qd vult: vt supra dictum est. Ergo potest velle 7 non velle idẽ. Sed omne qd h3 potentiã ad opposita est mutabile. Sicut qd põt esse 7 nõ esse est mutabile fm substantiam 7 qd põt esse hic 7 non esse hic, est mutabile fm locum. Ergo deus est mutabilis fm voluntatem.

Sed contra Est, q dicit nume. 23. Non est deus quasi homo: vt mẽtiatur: neq3 vt filius hominis vt mutetur.

Respondeo Dicendum, q volũtas dei est omnino immutabilis. Sed circa hoc cõsiderandũ est q aliud est mutare voluntatẽ 7 aliud est velle aliquarũ rerum mutationem. Potest enim aliquis eadẽ volũtate immobiliter pmanẽte velle q nũc fiat hoc: et postea fiat contrarium. Sed tũc voluntas mutaretur, si aliquis inciperet velle, qd prius nõ voluit vel desineret velle quod voluit. Quod quidem accidere nõ põt, nisi presupposita mutatione vel ex parte cognitionis, vel circa dispositionẽ substãtie ipsius volũtatis. Cũ em̃ volũtas sit boni, aliquis de nouo duplr̃ põt incipere aliquid velle. Uno modo sic, q de nouo incipiat sibi illud esse bonũ: qd nõ est absq3 mutatione eius. Sicut adueniẽte frigore, incipit esse bonũ, sedere ad ignem, qd prius non erat. Alio mõ sic: q de nouo cognoscat illud esse sibi bonũ, cũ prius hoc ignorasset. Ad hoc em̃ consiliamur, vt sciamus, quid nobis sit bonũ. Ostẽsum est aũt supra, q tam substãtia dei, q3 eius scientia est omnino immutabilis. Unde oportet voluntatem eius omnino esse immutabilem.

Ad primum Ergo dicẽdum, q illud verbũ dñi metaphorice intelligendũ est fm similitudinẽ nostrã. Cum em̃ nos penitet, destruimus qd fecimus: quãuis hoc eẽ possit absq3 mutatione volũtatis: cũ etiã aliquis hõ absq3 mutatione voluntatis interdũ velit aliquid facere: simul intendẽs postea illud destruere. Sic igitur deus penituisse dr̃ fm similitudinem operationis: inquantũ hominem quem fecerat, per diluuiũ a facie terre deleuit. ¶Ad secundũ dicendũ, q volũtas dei cum sit causa prima 7 vniuersalis nõ excludit causas medias: in quarũ virtute est vt aliqui effectus producant. Sed q2 omnes cause medie non adequant virtutem cause prime: multa sunt in virtute 7 sciẽtia 7 voluntate diuina: que nõ continentur sub ordine causarum inferiorum sicut resuscitatio lazari. Unde aliquis respiciens ad causas inferiores dicere poterat: lazarus non resurget: respiciens vero ad causam primã diuinam poterat dicere: lazarus resurget. Et vtrunq3 horum deus vult scilicet quod aliquid quandoq3 sit futurum fm causam inferiorem: quod tamen futurum non sit secundum causam superiorem: vel econuerso. Sic ergo dicendum est, q deus aliquando pronuntiat aliquid futurum fm q continetur in ordine causarum inferiorum: vt puta fm dispositionem nature vel meritorum: quod tamen non fit: q2 aliter est in causa superiori diuina. Sicut cũ predixit ezech. Dispone domui tue: q2 morieris 7 nõ viues (vt habetur esa. 38.) neq3 tamen ita euenit: q2 ab eterno aliter fuit in scientia 7 voluntate diuina que immutabilis est. Propter quod dicit Grego. q deus immutat sententiam: non tamen mutat consilium. s. voluntatis sue. Quod ergo dicit: penitentiam agam ego: intelligitur metaphorice dictũ. Nam homines quãdo nõ implent qd cominati sunt: penitere videntur. ¶Ad tertium dicendum, q ex ratione illa nõ potest concludi: q deus habeat mutabilem voluntatem: sed q mutationem velit. ¶Ad quartum dicendum, q licet deum velle aliquid non sit necessarium absolute: tamen necessarium est ex suppositiõe propter immutabilitatem diuine voluntatis: vt supra dictum est.

¶Utrum volũtas dei necessitatem rebus volitis imponat. Articulus. 8.

AD octauũ Sic pcedit. Videtur, q voluntas dei rebus volitis necessitatem imponat. Dicit enim aug. in ench. Nullus fit saluus nisi quem deus voluerit saluari. Et ideo rogandus est vt velit: q2 necesse est fieri si voluerit. ¶P. Omnis cã q̃ nõ põt impediri ex necessitate suũ effectuz producit: q2 7 natura sempidẽ opat nisi aliquid impediat: vt dr̃ in. 2. phys. Sed voluntas dei non põt impediri. dicit enim apo. ad ro. 9. Volũtati enim eius qs resistit? Ergo volũtas dei iponit rebus volitis necessitatẽ. ¶P. Illud qd h3 necessitatẽ ex priori est necessariũ absolute. Sicut, aial mori est necessarium: q2 est ex contrarijs compositum. Sed res create a deo cõparãtur ad voluntatem diuinã sicut ad aliquid prius: a quo habent necessitatẽ: cũ hec conditionalis sit vera: si aliquid deus vult, illud est. omnis autem cõditionalis vera est necessaria. sequitur ergo, q omne quod deus vult sit necessarium absolute.

Sed cõtra. Omnia bona q̃ fiũt de⁹ vult fieri. Si igit eius voluntas imponat rebus volitis necessitatem: sequitur q omnia bona ex necessitate eueniunt. Et sic perit lib. arbitriũ: et consilium: 7 omnia huiusmodi.

Rñdeo Dicẽdũ, q diuina voluntas q̃busdã volitis necessitatez imponit: nõ aũt omnibus. Cuius quidem rationem aliqui assignare voluerunt ex causis medijs: quia ea que pducit per causas necessarias sunt necessaria: ea vero q̃ producit per causas contingentes sunt contingentia. Sed hoc non videtur sufficienter dictũ propter duo. Primo quidem: quia effectus alicuius prime cause est cõtingens ppter causam scdam: ex eo qd impeditur effectus cause prime per defectũ cause secunde. Sicut virtus solis per defectũ plante impeditur. Nullus autem defectus cause secunde impedire potest quin voluntas dei effectum suũ producat. Scdo: quia si distinctio cõtingentiũ a necessarijs referat solũ in causas secũdas: sequit hoc esse preter intentionẽ 7 voluntatẽ diuinã: qd est inconueniens. Et ideo melius dicendũ est: q hoc contingit ppter efficaciã diuine voluntatis. Cum enim aliqua cã efficax fuerit ad agendũ: effectus consequit cãm: non tantũ fm id quod fit: sed etiã fm modũ fiendi vel essendi. Ex debilitate enim virtutis actiue in semine contingit q filius nascitur dissimilis patri in accidentibus: que pertinent ad modum essendi. Cum igitur voluntas diuina sit efficacissima: non solum sequitur q fiant ea que deus vult fieri: sed quod eo modo fiant quo deus ea fieri vult. Vult

¶Super articulum septimum.

TItul⁹ est clarus. ¶In corpore ẽ vnica conclusio responsiua quesito affirmatiue. Volũtas dei est oĩno immutabilis. Probat. volũtas est boni. ergo duplr tm̃ põt incipere velle. s. q2 icipit vel esse vel cognosci sibi bonum. ergo nõ põt icipere velle absq3 p̃supposita mutatione intellectus vel dispõnis subẽ ppřie. ergo non est mutabilis absq3 aliqua har mutationũ. ergo voluntas dei est immutabilis oĩno. Prima ɔñtia aliter nõ pbat: ipsum tñ consequẽs declarat q ad vtrãq3 partẽ/ ex caleñeri et cõsilio. Secũda est p se nota. Tertia autẽ ex differẽtia iter mutare voluntatem: et velle mutationẽ manifestat. Quarta demum probatur: q2 tã substãtia q3 scientia dei est omnino immutabilis.

121 1.d.39 q 1. arti. 1. cor. 7 ad 3m 7 4m. Et. 1. 2. ca. 82. Et li. 2. ca. 25. fi. Et li. 3. ca. 91. 7 98. fi. Et po. q. 5. ar. 15. 7m.

¶Circa has cõseq̃ntias duo nota. Prio q antecedens tanq3 vulgata ppositio est diminute scriptum: subintelligi em̃ op3 ly intellecti. Et tunc manifeste pt3 primã ɔñam nõ egere pbatione: qm̃ si velle est tm̃ respectu boni itellecti: op3 q noua volitio sit aut ex nouitate boni: aut ex nouitate itellectiõis. Scdo q 3ᵃ ɔña in litera nõ hr̃ in se: sed in sua tm̃ pbatione: sed ad claritatem maiorez expressimus illam.

¶Circa primã consequentiã dubiũ occurrit ppter ly sibi in cõsequẽte positum. Vr̃ enim q illa particula falsificet ɔñs: 7 nõ sequat ex antecedente. Falsum quidẽ reddat cõsequẽs: q2 põt aliquis incipere velle: q2 icipit esse vel cognosci bonum alteri: vt manifeste pz in amore amicitie. Qd non sequatur vero ex antecedẽte. Clare liquet: quoniam bonũ alterius sub bono clauditur intellecto.

43 94

¶Ad hoc dr̃ q vt pz. 8. ethic. Amabile quidem bonũ: vnicuiq3 aũt ppriũ: 7 ppterea volũtas pmo est boni pprij: scdo aũt est boni alieni. vñ 7 ibidẽ dr̃ q amicabilia que sunt ad alios: venerũt ex amicabilibus que sunt ad se. Propter qd ɔsequẽtia ista/ si de bono p se prio volito seu volibili itelligatur/ est optima formalr. Si aũt de bono vlr̃ intelligit/ vt añs sonat/ cõsequẽtia tz et formalr: 7 fundat super hoc/ q mutabilitas seu nouitas volitionis circa aliena/ oritur ex mutabilitate amoris pprij: 7 immutabilitas circa aliena ex immutabilitate circa propria: 7 hoc rõnabiliter: q2 amor aliorum oritur ex pprio. Et hoc em̃ patet q in ɔñte: alienus amor etsi nõ formaliter: virtualiter tñ est inclusus: 7 cõsequenter incipere velle: q2 incipit esse vel cognosci bonũ alteri: nõ est alia rõ: seu alius modus incipiẽdi velle ab his qui in cõsequẽte sunt expressi. Et sic cessat 7 obiectio falsitatis: q2 illi alij modi nõ ponunt in numerum cũ istis: nec excludunt: sed claudunt in his virtualiter. Et obiectio cõsequentie: q2 vt dictum est infert nouitas volitionis respectu boni vlr̃ ɔñuis differenter: q2 respectu pprij formalis respectu alieni virtualr. 25 Fecit aũt hoc author non tantũ breuitatis gratia/ sed ea potius rõne motus: q2 de volũtate diuina loquebatur: de qua perspicuũ ex dictis erat: q alia nõ vult nisi bonitatẽ ppriã volendo: ita q ipsa sola est eẽ volendi cã. Et sic in mã de qua est qõ satis fuit vniuersalr̃ maiorem de pprio bono assumere: verissima 7 formaliter. minor em̃ iam probata est. s. de⁹ quicquid vult: bonitatem propriam volendo vult. 66 72

¶In rñsione ad q̃rtũ diligẽter aduerte: q intẽtio ei⁹ est negare in dei volũtate potẽtiaz ad opposita: qm̃ in ea nulla oĩo est potentia: s3 est velle ei⁹ aut necessariũ simplr̃ vt velle se: aut necessariũ imutabiliter: vt velle alia: 7 hunc tendunt manifeste verba litere in rñsiõe et negatiõe necessarij absolute/ eligẽdo necessariũ imutabilr̃: q̃si dixisset: q ex negatiõe necessarij absolute: nõ sequit potentia seu possibile s3 aliq potentiã: s3 stat q ponat necessariũ imutabiliter. Non. n. cũ dr̃ deus põt velle h: aut oppositũ: ly põt/ denotat possibile s3 aliquam potẽtiã. s3 possibile ex habitudine terminorum: vt ex prefa se habes in prio ɔtra gentiles. capi. 8. Et ppterea imaginatio scotica in primo. dist. 39. qõ. j. de potentia priore naturalr actu absq3 mutabilitate quã in volũtate diuina fingit: voluntaria est: ois em̃ potẽtia ɔdictionis est cũ mutabilitate aliqua: vt 9. metaphy. habetur. et argumentum hoc in litera factum conuincit. 117

121 12. q. 10. 2 4. Et. 1. 5. ca. 85. Et li. 2. ca. 29. 7 li. 3. c. 73. vsq3 78. 179 fi. et vi. q. 2. ar. 5. Et. 1. pe. her. l. 14. co. 5

¶Super Articulum octauum.

IN titulo nota duo. Primo q hic est sermo de necessitate absoluta: qua quedã partes vniuersi dñr necessaria: vt corpora celestia: 7 intelligẽtie: q̃edã vero cõtingẽtia vt fortuita 7 casualia 7 libera. Scdo q aliud est querere vtrum, oĩa sint necessaria: 7 aliud est querere vtrum omnibus volitis a deo imponatur necessitas. primum enim non est presentis negocij quoniam non est hic consideratio de vniuerso aut partibus eius: sed de diuina voluntate. Secundum aũt importat an ex hoc: q aliqd est volitũ a deo: sequatur illud esse in se necessariũ absolute. Et hoc hic q̃ritur: nil enim aliud ad hũc spectat tractatũ: nisi qd ex diuina volitiõe res volite sortiunt. hic est g sensus tituli.

¶In corpore tria facit. Primo ponit cõclusionẽ responsiuam quesito. Secundo tractat circa rationem illius conclusionis quandam opinionem. Tertio assignat ipse veram rationem conclusionis.

¶Quo ad pm̃ cõclusio rñsiua clare pz in litera. Diuina voluntas quibusdam volitis a se necessitatem imponit: et quibusdam non.

120 ¶Quo ad 2m duo facit. Prio recitat opinionẽ. s. q q̃dã putarũt rõnẽ huius eẽ disparitatẽ mediorum agẽtiũ: q2. s. q̃dã agit p cãs medias necias 7 q̃dã p cãs ɔtingentes. Deinde reprehẽdit hãc opinionẽ duplr. Prio sic. Diuina volũtas ẽ cã pma nõ impedibilis ob defectũ cuiuscũq3 cãe scde: g diuina volũtas nõ h3 effectũ cõtingẽtẽ pp cãm secũdã. 7 pbatur ɔñtia: q2 effectus prime cãe ẽ cõtingẽs pp defectuz cãe scde: ex eo q ipedit effect⁹ prime cãe p defectuz scde. vt p3 de sole et plãta. respectu gñ ciẽ di fruct⁹. Scdo ducẽdo ad incõueniẽs sic. distinctio necessarij a ɔtingẽte refert tm̃ in causas secũdas. ergo est pter intentionem: 7 voluntatem diuinam. qd est inconueniens.

¶Circa primã rõnẽ dubiũ est: eo q pma ppositio supra quã tota fundat rõ: falsa vr̃. Nõ enim distinguit inter modificari 7 impediri. Effectus. n. cõtingẽs pp cõtingẽtiã scde cãe nõ puenit ex impeditione semper prime cause: sed qñq3 ex modificatione prime cause in secũda: 7 sic vr̃ intellexisse opinio illa: qd q2 diuina volũtas modificat in cã ɔtingẽte ideo h3 effectus cõtingentes.

¶Circa secũdã quoq3 rõnẽ duplex dubitãdi rõ occurrit. Tũ q2 añs recedit a q̃sito: vt in titulo declaratũ est. Loquit enim de distõne inter necessariũ 7 cõtingens absolute. Tum q2 ɔñtia nihil valet. Dato enim q contingẽtia esset ppter cãs scdas: stat contingẽtiã esse volitã a deo: qm̃ ab eo sunt volite ppter perfectionẽ vniuersi ipse cause contingentes: 7 consequenter effectus earũ: 7 sic vndiq3 ruere videntur rationes ambe.

¶Circa ipsaz opinionis reprehẽsionẽ et dubiũ occurrit: qm̃ irrõnabiliter reprehẽdi vr̃. Quia dato q sit aliq̃ alia altior cã cõtingẽtie: ipsa tñ natura cãrũ scdar defectibiliũ seu liberar: ppria ɔtingẽtie cã ẽ: ac p hoc reprehẽsioni nõ debuit eẽ locus: qm̃ effectui ppria ẽ reddita cã: q̃3 iis nõ ois.

¶Ad euidẽtiã hor sciẽdũ est: q q̃uis: vt i titulo dictũ ẽ: alia qõ formalr sit de cã ɔtingẽtie: 7 alia de cã ɔtingẽtie volite a deo: q2 tñ vt volũtas diuina vnũquodq3 vult esse pp suã eãnt in quocũq3 gñe cãe: coincidũt ambe qõnes quo ad mãm: 7 ppterea nõ extra ppositũ: imo ad h necessariũ est de cã cõtingẽtie disserere. Et reuera nihil aliud in dubᵐ vertit hic: nisi q̃ sit prima ppria radix ɔtingẽtie: 7 hoc in gñe cause efficiẽtis. ¶Nec descẽdit sermo pñs ad ɔtingẽtiã talẽ vel talẽ: sed ɔtingẽtie absolute ppriã ac primã radicẽ q̃rit: an. s. sit aliq̃ ɔditio causarũ scdarũ: an sit aliq̃ ɔditio ipsi⁹ diuine volũtatis: q̃ est prima oĩm cã. ¶Et opinio qd in lr̃a recitata ac reprehẽsa: credit radicẽ hmõi esse ɔditionẽ scde cause. i. defectibilitatẽ seu possibilitatẽ ɔdictionis in causis scdis inuentã. Qd vt melius intelligatur/ Sciẽdũ est q instrm defectiuũ duplr cõtingit concurrere ad artis opus. ¶Uno⁹ vt defectus nõ sit electus ab artifice: sed sit ɔñs instrm electũ ex necessitate materie. ¶Scdo mõ vt defectus ipse sit elect⁹ ab artifice. Verbi grã, scriptor duplr põt vti malo calamo. primo, q2 statuit se vti oi genere calami. scdo, q2 statuit se facturũ malas literas. In primo casu cũ scriptor vtens calamo lapideo: malas format literas/ aduertenda sunt duo. Primo q tã malitia calami: q̃3 malitia literarũ nõ cadit sub electiõe scriptoris: sed ɔsequit malitia ex necessitate materie. ¶Nõ enim ipse malum elegit calamũ: sed quia oẽ gen⁹ calami elegit: ex necessitate lapidee materie defectus in calamo resultauit: 7 ppterea deformitas literarũ reducitur vt in ppriã 7 primã radicẽ in ipsam ɔditionẽ calami: 7 nõ in scriptorem: q̃ si idoneo vteret calamo bonas literas faceret: 7 sic cõditio calami est impeditiua virtutis scriptoris modificate per calamũ. In scdo vero casu deformitas lrãrũ cum defectu calami sub electione cadit scriptoris: imo ex hoc ipõ malũ calamũ elegit: vt malas lras formet: q̃tenus instrm habeat cõforme malo effectui intẽto: 7 sic virtus scriptoris modificatur quidẽ in calamo malo: s3 nõ impedit: imo defectus ipse calami obsequitur eidẽ: qm̃ elect⁹ est ad modificationẽ virtutis sue: vt suauiter intẽtũ defectuosũ effectũ attingat. ¶Tenet igit ad ppositũ applicãdo recitata opinio: q deus gloriosus: q2 oĩ gñe causarũ scdarũ vti statuerit: 7 infra latitudinẽ causarũ scdarũ inueniunt q̃dã defectiue vel ad vtrũlibet: ppterea sequat ɔtingẽtia. Et sic intellecta opinio hec: optime reprehẽsa est: est em̃ reprehẽsibilis: vt in lr̃a dr̃: ob modestiã authoris: q2 insufficiẽter: cãm reddit cõtingentie: imo vt in fine corporis huius articuli tãgit et ex dictis iã patere potest: ppriã cãm cõtingẽtie non reddidit. Qm̃ dũ ɔditionẽ scde cãe ppriã radicẽ dixit prime cãe: in q̃ est v̄a radix locũ nõ reliqt: vt in exẽplo dato apparet. Et p h pz solutio tertie dubitationis. 92 ¶Reprehẽsa q̃q3 rõnabilr: vtroq3 ẽ medio: qm̃ v̄tutẽ prime cãe modificari i scda etsi cõtingat duplr. s. cũ impedimẽto et sine impedimẽto ei⁹: vt in exẽplo dato manifestũ est: vtrobiq3 em̃ virtus scriptoris malo modificata est calamo: semp tñ qm̃ defect⁹ in effectu reducit in ɔditionẽ cãe scde tanq3 in pmã radicẽ: op3 q conditio cãe scde sit ipediẽs: 7 nõ solum modificãs prime efficaciã. 120 Et q2 sic opinio illa tz: sõ pria rõ efficax ɔ ipsaz est: 7 sic pᵃ dubitatio clarificata ẽ. Ad ea ãt q̃ in secunda dubõne allata sunt: ex eodẽ fundamẽto p3 rñsio: non em̃ recessum est a pposito: q2 qõnes vt iã diximus: quo ad materiã coincidũt. ¶Neq3 sub directa volũtate diuina caderet ɔtingẽtia: s3 esset in vniuerso ex necẽitate materie. i. ex necẽitate naturar secũdar cãrũ: vt i exẽplo dato apparet: h aũt est valde icõueniẽs: qm̃ ɔtingẽtia est de pmis ptib⁹ ẽntis: 7 iuenit in nãis pure sensibiliũ: 7 i nãis pure itellectualiũ: 7 in nã media iter vtrãq3 puta hũana.

¶Quo ad 3m tria facit. ¶Primo reddit cãm verã pposite ɔclonis dicẽs: q est efficacia diue volũtatis. ¶Scdo. manifestat hoc sic. effectus cõsequit cãm efficacẽ nõ tm̃ fm id qd fit: sed etiã fm modũ essendi vel fiendi. ergo ea q̃ deus vult fieri sortiunt a voluntate sua: nõ solũ q fiãt: sed etiã modũ quo vult q sint 7 fiãt ergo q̃dã ab ea hñt q fiãt necessario: 7 q̃dã ɔtingenter. ergo ex hoc q̃busdã effectib⁹ adaptauit cãs necessarias: 7 q̃busdã cõtingẽtes: nõ iponit. ergo oĩbus volitis necessitatẽ diuina volũtas: q2 tãte efficacie est vt fiãt res et quo vult. Añs manifestat in litera in gñatione filij quo ad similitudinẽ accidẽtiũ. prima vero ɔñtia pbat: q2 volũtas dei est efficacissima cã. secũda aũt: q2 deus vult cõtingẽtiã 7 necessitatẽ: qd pbat ex cã finali: ppria. s. ex pfectione vniuersi. tertia aũt manifestat: q2 cõtingentia perigũt cãs ɔtingẽtes: 7 necia necias vt primas 7 ɔformes sibi cãs: aliter em̃ nõ essent oĩa disposita suauiter. Ultima aũt pz de primo ad vltimũ. ¶Tertio ex determinatione iã facta: redit ad reprehẽdẽdũ prerecitatã opinionẽ dicẽs: q est totũ oppositũ eius: qd illa dixerat: qm̃ ex hoc seqtur: q iõ deus voluit cãs ɔtingẽtes: q2 voluit ɔtingẽtia in vniuerso 7 nõ ecõuerso. q2 cause ɔtingẽtes sunt volite: ideo cõsecutiue volita est contingentia. Et hec q̃dẽ iã in exemplis suprapositis explanata sunt. Ad pleniorẽ tñ determinationis huius intelligẽtiã scire debent nouitij: q aliud est velle aliqd 7 aliud est facere illud: vt in nobis experimur: 7 ppterea in illa volũtate: que nõ solũ est volũtas sed efficax causa q̃uis respectu causabilis idẽ sit velle 7 facere: ex velle tñ discurri ɔcedit ad facere: 7 sic in litera: q2 deus vult res 7 modos essendi ac fiendi rerum: ad efficere proceditur: vt. s. q2 illud velle efficacissimũ est: 7 res 7 modi voliti fiunt.

¶Circa istã materiã qm̃ hic est pprius locus: iter sciendũ est: q post hec scripta diui thome noua surrexit opio de prima radice contingẽtie posita a scoto in primo sen. dist. 2ᵃ. q. 2ᵃ. 7 dist. 8ᵃ. q. 2ᵃ. 7 dist. 39ᵃ. q. Credit em̃ q prima radix cõtingẽtie sit quidẽ cõditio diuine volũtatis: 7 in hoc cõcordat nobiscũ: sed nos dicimus q illa ɔditio est summa efficacia illi⁹: ipse aũt dicit q est cõtingẽtia illi⁹. Et quãtũ ad ppositũ spectat: noie contingẽtie in diuina volũtate: intẽdit libertatẽ illius. ita q imaginatur: q q2 de⁹ libere vult res: iõ est cõtingẽtia in vniuerso: adeoq3 huic scientie inheret vt dicat nihil posse euenire cõtingẽter: si de⁹ oĩpotens libere nõ caret: dixitq3 arist. cũ ceteris philosophis ɔdictoria ɔcessisse: cũ aliqd contingẽter fieri asseruerũt: 7 tñ deũ agere de necẽitate putauerũt. Affert aũt cõplura tum ad pbõnẽ: tũ ad defensionẽ sue positionis. Uer q2 q̃dã spectãt ad ɔtingẽtiã taliũ. i. rer subditar corpib⁹ celestib⁹: 7 de his erit sermo pprius: cũ de gubernatiõe rer inferius agek, ideo illa tm̃ hic afferenda censui: que ɔtingẽtiã absolute respiciunt. Afferã ergo primo rationes

Universidad de Deusto Biblioteca

suas: deinde dicā qd mihi de hac opione vr̄. 3° rñdebit rōnib⁹ eius. ℣ Prima rō ⁊ potissima q̄ mouit scotū est hec. cā mouēs inquātū mota si necio mouet necio mouet. ȝ ois cā scđa ē mouēs iquātū mota a pma ḡ si necio mouet necio mouet: igit si pma cā nō cōtingēter causat: nihil i vniuerso ɔtingēter fit: ⁊ sic ɔtingētia in vniuerso est e. hoc q̄ deus ɔtigēter vult ⁊ causat. ⁊ pbat mino: q: nulla cā scđa agit aliqd nisi i virtute pme. ℣ Secūda rō ē. p^a cā prius nāl respicit effectū ⁊ ꝙ q̄cunq̄ alia cā. ḡ si necessario cāt: omnis effect⁹ i illo prior hȝ necessariā habitudinē ad ipsā. ḡ nullus effectus fit ɔtingēter.
138 ⁊ pbat scđa sequela: q: impossibile est q̄d idem effect⁹ habeat habitudinē ɔtingentis ⁊ necessarii: respectu tam eiusdē ꝙ diuersarum cāarum. Uı aūt mihi hāc opinionē ⁊ in se ⁊ i suis fundamētis esse falsam.
127 ℣ Pmo: q: e. ipsa sedtur hāc partē vniuersi nō esse a deo vt ab agēte a pposito. Qd est ɔ̄ Theologos et ɔtra phos: ⁊ pbat seqla sic: effect⁹ agēt a pposito vt sic: opȝ eē electū ab eo. vt pȝ 9. meta. vbi po^a rationalis a pheresi determinari ad agēdū dr: ȝ si ɔtingētia orit ex mō volēdi ipsius dei: ipsa nō ē electa: ȝ
123 ɔ̄ns modū eligēdi. ḡ
1.d.46. ipsa nō est effect⁹ dei
ar.4. vt agētis a pposito.
Et.1.5. Et sic ɔtingētia est in
ca.95. vniuerso pter itētio-
Et li.2. nem dei: vtpote ɔ̄ns
ca.25.si. modū volēdi ei⁹: nō
et po.q. volitionem ipsam.
1.ar.6. ℣ Scđo: q: dato q̄ di
et.5.q̄li. uina volūtas nō libe
q.3.ā.2. re/ȝ nāli necessitate vellet ⁊ cāret: salua tū efficacie sue ṽtute h vniuersum q̄. e nūc est: adhuc ɔtigētia alpareꝛ. Tū q: esset cāe defectibiles. Tū q: esient ag̃tia libera: puta homines. Et hoc euidētius apparet: si fingamus mundū nō esse a deo: sed quasi ex se: tūc enim manifeste apparet: q̄ ex hoc ipso: q̄ nō omnis effect⁹ hȝ p se causam: aliquid cōtingenter euenit: vt pȝ. 6. meta. ℭ Ad primā aūt rōnē scđi multipliciter rñderi pōt. ℣ Primo distiguēdo ly mota: seu ly mouetur. Dupl̄r enim cōtingit scđam cām moueri a prima. Uno⁹ motiōe puta pprie actioni: sicut baculus mouet lapidē motus a manu. Alio⁹ motione coopatiua intrinsece pprie actiōi. ⁊ q̄cq̄d sit de maiore in primo sensu: in scđo tñ est falsa: in quo tm̄ verificat minor: nō. n. oȝ cū aliq̄s vult aliqd: seu cū sol illuminat primā cām puta motione coopari: ȝ sufficit ⁊ e igit eā intrinsece coopari tali electiōi vl' illuminatiōi. ⁊ hoc q: coopatioi vnoquoq̄ ē ȝ nām vniuscuiusq̄: sic em̄ disponit oīa suauiter. Uñ siue necessario siue libere coopet de⁹: nihil min⁹ creata volūtas libere vtit illa coopatiōe. ℣ Scđo distiguēdo ly iquātū mota: q̄m pōt denotare cām pcisā: ⁊ pt denotare cōcausam. ℣ Et si q̄dē denotet cām pcisam: minor ē falsa: nō em̄ cā scđa mouet ob hoc pcise: q: mouet: ȝ ēt ex ṽtute ppria. Si aūt denotet cōcausam: maior ē falsa: q̄m stat cām secundā necessario moueri a prima ⁊ cū hoc ipsum moueri modificari ex nā cāe scđe: ⁊ sic mouere cause scđe puenit nō e moueri tm̄: ȝ ex moueri ⁊ modo proprio ipsius cāe s. de. Ex tali aūt modo cōsurgere pōt: q̄ nō necessario moueret: vt pȝ in causis defectibilibus. illa aūt ppositio adiuncta. s. causa scđa nihil agit nisi in ṽtute prime: nō iuuat: q̄m nō est sensus quod causa scđa nullam virtutē habeat nisi prime. sed quod ipsa scđa nullū effectū producit/nisi virtute prime concurrente: ⁊ coniungente virtutē secunde suo effectui: quoniam prima omnia attingit immediate immediatione virtutis: vt in questione 8. declaratum est. Ad secundam vero rationem dicitur: quod prima consequentia nihil valet: quoniam prima causa nō attingit effectum secūde cause in seipsa: sed modificata cooperatione, sua iuxta modum ipsius cause secunde: ⁊ propterea effectus secunde cause in nullo priori haberet necessariam habitudinem ad primam: sed solam ex sē contingenter fieri habitudinem haberet. Illa enim propositio assumpta non est sic intelligēda: quasi sit aliqua duratio naturale: in cuius primo instāti cā pma respiciat effectū: ⁊ in scđo cā scđa. ℣ Puerilis enim hic est sensus: ex quo tñ ɔ̄na pcessisse videt: sed est intelligēda quo ad indepēdentiā ⁊ intimitatem. attingit enim pma cā effectū scđe ⁊ independētis ⁊ intimi⁹ ꝙ secūda. vt pȝ in principio libri de causis. Et ppterea dicit respicere prius. Et hoc autem sensu nihil consequentiam valere patet.

aūt q̄dā fieri deus necessario. q̄dā cōtingēter: vt sit ordo in rebus ad cōplementū vniuersi. Et ideo quibusdā effectibus aptauit causas necessarias que deficere nō pñt: ex quibus effectus de necessitate proueniunt: q̄busdā aūt aptauit cās cōtingentes defectibiles: ex quib⁹ effectus cōtingenter eueniāt. Nō igit pptere effect⁹ voliti a deo eueniūt ɔtigēter, q: cāe pxime sunt ɔtingētes: ȝ ppterea q: de⁹ voluit eos ɔtingēter euenire, ɔtingētes cās ad eos preparauit.

Ad primū Ergo dōm q̄ per illud verbū aug. intelligēda est necessitas in rebus volitis a deo: nō absoluta ȝ ɔditionalis. Necesse ē si. n. hāc cōditionalē verā esse: si deus hoc vult, necesse est hoc esse. ℭ Ad 2^m dōm, q̄ ex hoc ipo q̄ nihil volūtati diuine resistit, sequit q̄ nō solū fiāt ea q̄ deus vult fieri: ȝ q̄ fiāt cōtingēter vel necessario: q̄ sic fieri vult. ℭ Ad tertiū dōm, q̄ posteriora hñt necessitatē a prioribus ſm modū por. vñ ⁊ ea q̄ fiūt a volūtate diuina talē necessitatē hñt q̄lē de⁹ vult ea habere. s. vel absolutā vel cōditioālē tm̄. Et sic nō oīa sūt necessaria absolute.

ℭ Utrū volūtas dei sit malorū. Arti. 9.

AD nonū Sic pcedit. Uı̄ q̄ voluntas dei sit malorū. Omne em̄ bonū qd fit deus vult: sed mala fieri bonū ē. Dicit em̄ aug. in ench. Quāuis ea q̄ mala sunt inquātū mala sunt nō sint bona: tñ vt nō solū sint bona sed ēt vt sint mala: bonū est fieri. Ergo de⁹ vult mala. ℭ P̄. Dicit dio. 3. c. de di. no. Erit malū ad ois. i. vniuersi pfectionē cōferens. Et aug. dicit in ench. Ex oibus ɔsistit vniuersitatis admirabilis pulchritudo. In qua ēt illud qd malū dr bene ordinatū: ⁊ loco suo positum: eminentius commendat bona: vt magis placeant: ⁊ laudabiliora sint, dum cōparātur malis. Sed deus vult omne illud qd pertinet ad pfectionē ⁊ decorem vniuersi: q: hoc est, qd deus maxime vult in creaturis. Ergo deus vult mala.

ℭ P̄. Mala fieri, ⁊ nō fieri, sunt cōtradictorie opposita: sed deus non vult mala non fieri: quia cū mala quedam fiant, non semper voluntas dei impleretur. Ergo deus vult mala fieri.

Sed cōtra Est, quod dicit Aug. in lib. 83. quest. Nullo sapiēte homine authore, fit homo deterior. Est aūt deus omni sapiente homine prestātior: multo igit minus deo authore, fit aliquis deterior: illo aūt authore, fit aliqd qd fit illo volēte. Nō ergo volēte deo, fit homo deterior. Cōstat aūt q̄ quolibet malo fit aliquis deterior. Ergo deus non vult mala.

Rñdeo Dicēdū, q̄ cū ratio boni sit ratio appetibilis (vt. s. dictū est) malū aūt opponat bono: impose est q̄ aliqd malū, inq̄ntum hmōi, appetat nec appetitu nāli, nec aiali, nec intellectuali, q̄ est volūtas. Tñ aliqd malū appetit p accñs: in quantū cōsequit ad aliqd bonū. Et hoc apparet in quolibȝ appetitu. Nō. n. agēs naturale intēdit priuationē vel corruptionē, ȝ formā, cui cōiūgitur priuatio alteri⁹ forme, et generatiōem vni⁹, q̄ est corruptio alteri⁹. Leo. n. occidēs ceruū, intēdit cibū, cui cōiūgit occisio aialis. Similiter fornicator intēdit delectationē, cui cōiūgit deformitas culpe. Malū aūt qd cōiūgit alicui bono, est priuatio alterius boni. Nūq̄ igit appeteretur malū, nec p accidēs: nisi bonū cui cōiungitur malū, magis appeteret. ꝙ bonū qd priuatur per malū. Nullū autē bonū deus magis vult, ꝙ suā bonitatē. Uult tñ aliqd bonū magis ꝙ aliud quoddā bonū. Unde malū culpe qd priuat ordinē ad bonū diuinū: deus nullo modo vult: sed malum naturalis defectus vel malum pene vult, volen-

ℭ Sup arti^m 9^m.
IN tituloaduerte duo. ℣ Primo q̄ voluntas hȝ non sumitur vt se extendit ad velle ⁊ non velle: eo modo quo videre se extendit ad videre ⁊ non videre: dum visu percipim⁹ tenebras. Cōstat: enī bonum ⁊ malum opponi ad voluntatē spectare per velle aut nō velle. Nec rursus sumit velle vt se extēdit ad velle ⁊ nolle: q̄m constat deū multa mala nolle: quecūq̄. s. non permittit suos electos incurrere. Sed sumitur velle proprie pro actu positiuo per modum acceptantis: nolle enī significat actum positiuū: sed per modum repellētis: ⁊ quod sic sumatur hic voluntas patet ex ratione que in litera ponitur ad probādā cōclusionem responsiuam: in hoc enim solo sensu probatur. ℣ Secundo q̄ malum est priuatio boni debiti: opȝ enim omnes has cōditiōes habere negationem: si malī rationē hȝ. Mali vero pene preter hoc includit rationē inuoluntarii culpe autem voluntarii. hic autem queritur de malo in cōi. respondebitur autē distincte. 97 25 16

ℭ In corpore vna est conclusio responsiua q̄sito: habens tamen plures partes: deus nullo modo vult malum culpe. Uult tamen per accidens malum naturalis defectus: ⁊ malum pene. ℣ Probatur. malum bono opponitur. ergo impossibile est malum appeti: nisi coniunctum bono magis appetito ꝙ alterum bonum priuatum per malum. ergo impossibile est malum culpe esse volitum a deo: possibile, tamen est malum tā naturalis defectus ꝙ pene esse a deo volitū. prima ɔ̄ntia probatur: q: ratio boni est ratio appetibilis. ⁊ quo ad primam partem declaratur: atq̄ manifestat. in oī genere appetitus. s. naturalis/ aialis/ ⁊ intellectualis: in actione naturali: ⁊ appetitu leonis: ⁊ volūtate fornicatoris. Quo ad scđam aūt partem probatur: q: omne malū coniunctum alicui bono est priuatio alterius. 2^a aūt ɔ̄ntia: quo ad primā partem probatur: q: nihil est magis volitum a deo ꝙ bonū suum: cum malū culpe opponitur: quo ad 2^am manifestatur: q: deus vult vnū bonū magis alio: ⁊ in penalibus quidē magis vult iustitiam ꝙ bonū pena priuatum: in naturalibus quoq̄ magis vult ordinem nature ꝙ vitam huius agni comesti a lupo.

ℭ Circa pbōnem scđe ɔ̄ntie aduerte: q̄ in litera nō dicit: q̄ malum culpe priuat bono diuino: sed qd priuat ordine ad ipsum. ℣ Et pp hoc dubium oꝛit: q: nihil videt valere illa ratio: omne enim malū priuat aliquo ordine ad bonitatem diuinam: q̄m omnis ordo ad eam est: sicut ad vltimum finem ⁊ primū fontem ⁊c. ergo ex hoc q̄ malum culpe priuat ordine ad bonū diuinum: non sequitur q̄ non possit esse volitum a deo per accidēs ⁊ si de ipso sequitur. ergo ⁊ de quolibet alio malo.

ℭ Ad hoc breuiter dr/q̄ malū culpe in hoc differt a ceteris malis: q̄ ipsum quātum est ex se est priuatiuū boni diuini ſm seipsū: si esset possibile quēadmodū amor amicitie erga deū est positiuū boni diuini ſm se si esset possibile: cetera aūt mala respiciūt bonitatē diuinā in aliquo particulari effectu. ℣ Et ppterea caute in lra vtrūq̄ isinuatū est. s. ⁊ q̄ priuaret bono diuino ſm se: in hoc qd dixit: q̄ deus nihil magis vult ꝙ bonitatē suā: ⁊ q̄ de facto nō priuat ipso: ȝ ordine ad ipm: qd intellige ſm seipm: vt hinc habeas differentiā a ceteris malis. Et per hoc pȝ respōsio ad dubium.
b
136 Non enim est eadem ratio de ordine ad diuinā bonitatē ſm seipsā: ⁊ de ordine ad eā ſm aliquam certam participationem ipsius.

do aliqd bonū cui cōiungit tale malū. Sicut volēdo iustitiā vult penā: ⁊ volēdo ordinē nāe seruari, vult q̄dā naturalr corrūpi.

Ad primū Ergo dōm, q̄ quidam dixerūt: q̄ lȝ deus non velit mala: vult tamen mala esse vel fieri: q: licet mala nō sint bona: bonū tamen est mala esse vel fieri. Quod ideo dicebant: quia ea que in se mala sunt ordinantur ad aliquod bonū. Quē quidem ordinē importari credebāt in hoc q̄ dicitur mala esse vel fieri. Sed hoc non recte dicitur: quia malū nō ordinatur ad bonū per se: sed per accidēs. Preter intētionem em̄ peccantis est qd ex hoc sequat aliqd bonum. Sicut preter intētionem tyrannorū fuit: q̄ ex eorū persecutionibus claresceret patientia martyrū. Et ideo nō pōt dici q̄ talis ordo ad bonū importetur, per hoc q̄ dr, q̄ malū esse vel fieri sit bonū: q: nihil iudicat ſm illud qd cōpetit ei per accñs: sed ſm illud qd cōpetit ei per se. ℭ Ad scđm dicendū, q̄ malum non operatur ad perfectionē ⁊ decorē vniuersi: nisi per accidens: vt dictū est. Uñ ⁊ hoc qd dicit diony. q̄ malū est ad vniuersi perfectionem cōferens, concludit inducendo quasi ad incōueniens. ℭ Ad tertiū dicendum, q̄ licet mala fieri ⁊ mala non fieri: cōtradictorie opponātur: tñ velle mala fieri, et velle mala non fieri: non opponūtur contradictorie: cū vtrūq̄ sit affirmatiuū. Deus igitur neq̄ vult mala fieri: neq̄ vult mala non fieri: sed vult permittere mala fieri. Et hoc est bonum.

ℭ Utrū de⁹ habeat liberū arbitriū. Ar. 10.

AD decimū Sic pcedit. Uidet, q̄ deus nō habeat liberū arbitrium. Dicit enim Hiero. in Homel. de filio pdigo, Solus deus est: in quem peccatum non cadit, nec cadere potest: cetera cum sint liberi arbitrii in vtranq̄ partē flecti possunt. ℭ Preterea ly arbitrium, est facultas rationis ⁊ voluntatis qua bonum ⁊ malum eligitur. Sed deus non vult malum: vt dictum est. Ergo ly arbitrium, non est in deo.

Sed ɔtrā Est, qd Ambr. dicit in lib. de tri. Spūs sanct⁹ diuidit singulis prout vult. i. libero voluntatis arbitrio: non necessitatis obsequio.

Respondeo Dicēdū, q̄ lib. ar. habem⁹ respectu eorū que nō necessario volumus: vel naturali instinctu. Non em̄ ad ly ar. pertinet q̄ volum⁹ esse felices: sed ad naturalē instinctum. Uñ ⁊ alia aīalia q̄ naturali instinctu mouent ad aliquid: nō dr̄ lib. ar. moueri. Cū igit deus ex necessitate suā bonitatem velit: alia vero non ex necessitate (vt supra ostensum est) respectu illorum que non ex necessitate vult, lib. ar. habet.

Ad primū Ergo dōȝ, q̄ hiero. vr̄ excludere a dō lib. ar. nō simplr: sed solū quātū ad hoc qd est deflecti in pctm̄. ℭ Ad 2^m dōȝ, q̄ cū malū culpe dicat per auersionē a bonitate diuina: per quā deus oīa vult (vt supra ostēsū est) manifestū est q̄ impose est eū malū culpe velle. Et tñ ad oppōsita se hȝ inquātū velle pōt hoc eē vel nō eē. Sicut ⁊ nos nō peccādo possum⁹ velle sedere: ⁊ nō velle sedere.

ℭ Utrum sit distinguenda in deo voluntas signi. Arti. 11.

ℭ In responsione ad primū aduerte duo. ℣ Primo qd in litera iudiciū de malo culpe ſm se sit ex intentione peccantis: propterea q: malum culpe nō est effectus reducibilis in causas superiores: sed p ppria causa hȝ ipsum peccantem vt sic. Iudicium autē de vnaquaq̄ re ſm propriā eius causam agendū est. ℣ Secundo q̄ authoritati Aug. arguē
a do adducte nihil in litera respondetur: et nisi sit defectus codicis omissa non videtur: q: ex dictis hic apparet glossa illorū verborū Augustini: scilicet q̄ intelligenda sunt per accidēs: mala enim esse est bonum fieri non per se: sed per accidens.

ℭ Super arti^m 10^m.
124 2.di.25 q.1.ar.1. Et 1.5. ca.88. Et ṽi.q. 24.ar.3 et mal. q.16.ā. 5.co.
TItulus in corpore et ex vsu clarus est: q̄ ad quid nois: qd hic sufficit.
ℭ In corppre vna cōclusio respōsiua. deus hȝ liberum arbitriū. Probatur. deus vult nō ex necessitate alia a se. ergo respectu illorum hȝ liberum ar
123 bitrium. probat consequētia: quia liberū arbitrium est eorū q̄ nō necessario vel naturali instinctu sunt volita: qd manifestat: ⁊ in nobis respectu felicitatis: ⁊ in aliis
412 animalib⁹/ respectu eorum que naturali instinctu appetunt.
113
412 ℭ Sup articulū 11^m.
117 TItulus in corpe declarabit: quo ad illius terminum volūtas signi. ly vero distinguēda/ signat nō participationem ipsius voluntatis signi i plures: sed distinctionē ipsi⁹ a volūtate beneplaci
116
117 ti: de qua hacten⁹ habitus est sermo. Ita q̄ sensus q̄onis est:
125 1.di.45. ar.vlti. et ṽi.q. 23.ar.3. vtrū distinguēda sit volūtas signi in deo a voluntate simpliciter: seu beneplaciti.
ℭ In corpe vna conclusio respōsiua q̄sito affirmatiue. i deo distiguit volūtas signi a voluntate simplr. ℣ Manifestat: in deo signū voluntatis dicitur voluntas. ergo voluntas dr in deo metaphorice. ergo distinguēda est volūtas signi a voluntate beneplaciti. Antecedens declarat authoritate math. 6. cōsequētia ṽo pria manifestatur ex proportionalitate signi alicuius passiōis ⁊ signi volitionis: vt pȝ in ira ⁊ punitione ⁊c. secunda aūt consequē-
tia manifestatur ex a c
differētia inter iram d e
⁊ voluntatē: in hoc q̄ 14
illa inuenit etiā pro- 70
prie i deo: ⁊ ex termi- 73
nis: q: volūtas signi 121
nihil aliud est ꝙ vo- a
luntas metaphorice 70
dicta: voluntas vero a c
bñplaciti/ est volūtas proprie dicta. Uñ pȝ q̄ distinctio voluntatis diuine in volūtatem beneplaciti et signi nō est distinctio rei: ȝ vocis in suas significationes.

AD vndecimum Sic pcedit. Uı̄, q̄ nō sit distinguenda in deo volūtas signi. Sicut em̄ volūtas dei est cā rerum: ita ⁊ scia. Sed nō assignant aliqua signa ex pte diuine scie. Ergo neq̄ debēt assignari aliq̄ signa ex pte diuine voluntatis. ℭ Preterea. Oē signū qd nō concordat ei cui⁹ est signū: est falsum. Si igit signa q̄ assignant circa volūtatē diuinā: nō ɔcordant diuine volūtati: sunt falsa. Si aūt cōcordāt, supfiue assignant. Non igit sunt aliq̄ signa circa voluntatem diuinam assignanda.

Sed contra Est, q̄ volūtas dei est vna: cū ipsa sit dei essentia: quādoq̄ autē pluraliter significatur: vt cū dr, Magna opera dñi exquisita in oēs volūtates ei⁹. Ergo opȝ: q̄ aliqñ signum volūtatis: pro voluntate accipiat.

Respondeo Dicendum, q̄ in deo quedam dīr proprie ⁊ quedā ſm metaphoram: vt ex supradictis patet. Cum autem alique passiones humane in diuinam predicationem metaphorice assumuntur, hoc fit secundum similitudinē effectus. vnde illd qd est signū talis passionis in nobis: in deo nomine illius passionis metaphorice significat. Sicut apud nos irati punire cōsueuerunt. Uñ ipsa punitio est, signum ire. Et propter hoc ipsa punitio nomine ire significatur: cum deo attribuitur. Silr id q̄ solet esse i nobis signū volūtatis: q̄nq̄ metaphorice in deo voluntas dicitur. Sicut cum aliquis precipit aliquid: signū est, q̄ velit illud fieri. Unde preceptum diuinum quādoq̄ metaphorice voluntas dei dicitur: secundum illud math. 6. Fiat voluntas tua: sicut in celo ⁊ in terra. Sed hoc distat inter voluntatē ⁊ irā: quia ira de deo nunq̄ pprie dr: cum in suo principali intellectu includat passionē. voluntas aūt pprie de deo dr. Et ideo in deo distinguit volūtas propria: ⁊ metaphorice dicta. Uoluntas enim pprie dicta vocatur volūtas beneplaciti. Uolūtas āt metaphorice dicta est voluntas signi: eo q̄ ipsum signum voluntatis voluntas dicitur.

Ad primū Ergo dicēdum, q̄ scientia non est causa eorum que fiunt: nisi per voluntatem. Non enim que scimus facimus: nisi velimus. Et ideo signum non attribuitur scientie: sicut attribuitur volūtati. ℭ Ad 2^m dicendū, q̄ signa voluntatis dicuntur voluntates diuine: nō quia sint signa q̄ deus velit: ȝ quia ea que in nobis solent esse signa volendi: in deo diuine volūtates dīr. Sicut punitio non est signum q̄ in deo sit ira: sed punitio ex eo ipso q̄ in nobis est signum ire: in deo dr ira.

ℭ Utrum conuenienter circa diuinam voluntatem ponantur quinq̄ signa. Arti. 12.

AD duodecimū Sic pceditur. Uidetur quod inconuenienter circa diuinā voluntatem ponantur quinq̄ signa. s. prohibitio, preceptum, consilium, operatio, et permissio. Nam eadem que nobis precipit deus: vel consulit: in nobis quandoque operatur: et eadem que phibet quandoque permittit. Ergo non debent ex opposito diuidi. ℭ Preterea. Nihil deus operatur, nisi volens: vt dr sapiētie. ij.

ℭ Sup articulū 12^m.
TItulus in primo argumento explanat: 84.
dum explicantur ipsa quinq̄ signa in hoc versu contēta: Precipit ac prohibet: permittit consulit implet.
ℭ In corpe vnica est cōclusio respōsiua affirmatiue. Ista quinq̄ signa cōuenienter ponunt circa diuinam voluntatē. ℣ Manifestatur primo ex parte volentis: ex eo q̄ his quinq̄ modis declaram⁹ nos aliqd velle Secūdo ex parte voli
ti/ ex eo q̄ distiguunt
penes p̄sens vel futu 126
rum malum ⁊ bonū 1.d.45.
necessarium ⁊ supera ar.4.
būdās/ interseriturq̄ et ṽi.q.
q̄ ita sit de facto: scili 23.ar.3.
cet q̄ hec quinq̄ dicātur diuine volūtates authoritate Mathei sexto/ et Augustini.

Universidad de Deusto Biblioteca

¶Super.q.20.Ar.1.

Titul⁹ clarus ē.querit eñ de inesse formaliter. Jam enim manifestū est omnia in deo esse virtualiter.

¶In corpore vnica ē cōclusio respōsiua qsito affirmatiue. In deo est amor. P Probat.motus voluntatis ꝛ cuiuslibet appetitiue virtutis tēdit in bonū p se. in malū aūt p aliud:ergo primus volūtatis mot⁹ ꝛ cuiuslibet appetitiue virtutis ē i bonū in cōi: ꝑ prim⁹ actus volūtatis ꝛ appetit⁹ est amor:ergo in quocūqꝫ est volūtas vel appetitus opꝫ esse amorē:ergo in deo necesse est ponere amorē. Antecedēs declarat.qꝛ malū nō cadit sub appetitu:nisi inquātū opponit bono. P Cōsequētia ꝟo prima ꝗ ad pmā ptē.s.ꝙ primus actus tendat in bonū. Probat ex eo ꝙ id qđ est p se:pri⁹ est eo ꝙ est p aliud. Quo ad secūdā vero.s.i cōi qꝛ cōmuni⁹ naturaliter est prius:cuius signū ad ppositū est ꝙ intellect⁹ prius respicit verū cōe ꝙ vera p ticularia. P Scđa aūt ꝯñtia pbat ex differētia obi amoris ad obiecta aliorū actuū volūtatis ꝛ appetit⁹:qꝛ amor est respectu bōi in cōi.desideriū aūt spes ꝛ delectatio respectu boni specialis puta presentis vel futuri. Et ꝯfirmatur ex hoc:qđ oēs alij mot⁹ appetitiui nascūtur ex amore:qđ manifestatur inductiue in actib⁹ desiderij gaudij/odij/tristitie ꝛc.

¶Tertia aūt consequentia probat.qꝛ remoto primo remouētur alia. P Quarta aūt probat.qꝛ in deo est voluntas.

¶Circa ꝑdicta duo occurrūt notanda.

P Primo ꝙ cum in litera dr ꝙ amor respicit bonū in cōi ly in cōmuni nō significat idē qđ vle:sed significat idē qđ absolute. Amor enim ois ē boni absqꝫ alia limitatione. delectatio autē est boni cōiūcti ꝛc. Diri autem hoc:qꝛ litera vsqꝫ ad vltimā consequētiam loquitur tam de amore ꝗ est in appetitu sensitiuo:quē cōstat non attingere bonū ꝑm sensum vniuersale:ꝙ

Sed voluntas signi distinguit a voluntate beneplaciti. Ergo opatio sub volūtate signi cōprehendi nō debet. ¶ ꝑ. Opatio et permissio cōiter ad oēs creaturas ptinent: qꝛ in oibus deus operatur: ꝛ in oibus aliquid fieri pmittit. Sed preceptū consiliū et prohibitio ptinent ad solā rōnalem creaturam. Ergo nō veniunt cōueniēter in vnam diuisionem:cū nō sint vnius ordinis. ¶ ꝑ. Malū pluribus modis contingit ꝙ bonū:qꝛ bonū contingit vno modo.sed malum omnifariā:vt patet per phm in.2.ethico.ꝛ per diony.in.4.ca.de di.no. Inconuenienter igitur respectu mali assignat vnum signum tm̄.s.prohibitio.respectu vero boni duo signa.s.consilium ꝛ preceptum.

Rñdeo Dicēdū, quod hmōi signa voluntatis dicuntur ea qbus cōsueuimus demōstrare nos aliquid velle. Pōt aūt aliqs declarare se velle aliquid vel per seipsum vel p aliū. Per seipsum quidē inquātum facit aliqđ vel directe vel indirecte ꝛ p accñs. Directe quidē cū per se aliquid operat. Et quantū ad hoc dr esse signū operatio. Indirecte aūt inquātum nō impedit operationē. Nam remouens phibens dr mouens p accidens:vt dr in.8.physi. Et quātū ad hoc dr signū permissio. Per alium aūt declarat se aliquis aliquid velle inquātū ordinat aliū ad aliqđ faciēdū: vel necessaria inductione,qđ fit pcipiendo, qđ quis vult ꝛ prohibēdo ꝯtrariū:vel aliqua psuasoria inductione:qđ ptinet ad cōsiliū. Quia igitur his modis declarat aliquē velle aliquid:pp hoc ista quinqꝫ noiant interdū nomine volūtatis diuine,tanqꝫ signa volūtatis. Quod enim pceptū cōsiliū ꝛ prohibitio dicantur dei voluntas:patet per id qđ dicitur math.6. Fiat voluntas tua sicut in celo ꝛ in terra. Qđ autē pmissio vel opatio dicātur dei volūtas:pꝫ p aug.qui dicit in enchi. Nihil fit nisi oipotēs fieri velit: vel sinendo vt fiat:vel faciendo. Uel potest dici ꝙ permissio ꝛ opatio referunt ad psens. Permissio quidem ad maluꝫ:operatio vero ad bonum. Ad futurū vero prohibitio respectu mali respectu ꝟo boni necessarij pceptū respectu vero superabundantis boni consiliū.

Ad primū Ergo dicendū,ꝙ nihil phibet circa eandē reꝫ aliquē diuersimode declarare se aliqđ velle. Sicut inueniunt multa noia idē significantia. Unde nihil prohibet,idem subiacere precepto ꝛ consilio ꝛ operatiōi ꝛ phibitioni vel permissioni. ¶ Ad 2ᵐ dicēdū, qđ sicut deus potest significari metaphorice velle id qđ nō vult volūtate ppie accepta: ita pōt metaphorice significari velle id qđ ppie vult. Unde nihil prohibet de eodeꝫ esse voluntatē beneplaciti ꝛ volūtatē signi. Sed operatio semper est eadem cum volūtate beneplaciti:nō aūt preceptū vel consilium. Cum qꝛ hec est de presenti illud de futuro. Cum quia hec per se est effectus voluntatis:illud aūt per alium,vt dictum est[c]. ¶ Ad tertium dicendū, ꝙ creatura rōnalis est domina sui act⁹. Et ideo circa ipsam specialia quedā signa diuine volūtatis assignantur: inquātum rōnalem creaturā de⁹ ordinat ad agēdum voluntarie ꝛ per se. Sꝫ alie creature nō agunt nisi mote ex opatione diuina. Et ideo circa alias nō habēt locum nisi operatio ꝛ pmissio. ¶ Ad 4ᵐ dicendum,quod omne malū culpe:licet multipliciter contingat: tamen in hoc conuenit quod discordat a voluntate diuina. Et ideo vnum signum respectu malorū assignatur.s.prohibitio. Sed diuersimode bona se habent ad bonitateꝫ diuinam:quia quedam sunt:sine quibus fruitionem diuine bonitatis consequi non possumus. Et respectu horū mest preceptum. Quedaꝫ vero sunt:quibus perfectius conseqmur. Et respectu horum est consilium. Uel dicendum ꝙ consiliū est nō solum de melioribus bonis assequendis:sed etiam de minoribus malis vitandis.

¶De amore dei. Questio.20.

Deinde Considerandum est de his que absolute ad voluntatem dei pertinent. In parte autem appetitiua inueniuntur in nobis,ꝛ passiones anime:vt gaudium. amor,ꝛ huiusmodi:ꝛ habitus moralium virtutū:vt iustitia,fortitudo,ꝛ huiusmodi. Unde primo considerabimus de amore dei. Secūdo de iustitia dei ꝛ misericordia eius. ¶ Circa primum queruntur quattuor. Primo.vtrum in deo sit amor. Secundo.vtrū amet omnia. Tertio.vtrum magis amet vnum ꝙ aliud. Quarto.vtrum meliora magis amet.

¶Utrum amor sit in deo. Arti.1. 127

Ad primū Sic pceditur. Uidetur,quod amor non sit in deo. Nulla eñ passio est in deo. Amor est passio. Ergo amor non est in deo. ¶ ꝑ. Amor ira tristitia et huiusmodi contra se diuiduntur. Sed tristitia ꝛ ira non dicūtur de deo nisi metaphorice. Ergo nec amor. ¶ Preterea. Dionysius dicit.4.capi.de diui.nomi. Amor est vis vnitiua ꝛ concretiua. Hoc autem in deo locum habere non potest:cum sit simplex. Ergo in deo non est amor.

1.q.82. ar.5.1ᵐ. Et.3.d. 32.ar.1. 1ᵐ. Et.1.ꝯ. c.89.90. 91.ꝛ.96 Et li.4. c.19.co. 2.

Sed contra Est, quod dicit primo Joā.4. Deus charitas est.

Rñdeo Dicēduum,quod necesse est ponere amorē in deo. Primus enim motus voluntatis:ꝛ cuiuslibet appetitiue virtutis est amor. Cum enim actus voluntatis:ꝛ cuiuslibet appetitiue virtutis tendat in bonum ꝛ malum sicut in propria obiecta.bonum aūt principalius ꝛ per se est obiectum voluntatis ꝛ appetitus.malum autē secundario ꝛ per aliud:inquantum.s.opponitur bono: oportet naturaliter esse priores actus voluntatis ꝛ appetitus qui respiciunt bonū his qui respiciunt malum:vt gaudium ꝙ tristitia:ꝛ amor ꝙ odiū. Semper enim qđ est per se: prius est eo qđ est per aliud. Rursus quod est cōmuni⁹ naturaliter est prius. Unde ꝛ intellect⁹ p prius hꝫ ordinē ad verum cōmune ꝙ ad particularia quedā vera. Sunt autē quidam actus volūtatis ꝛ appetitus respiciētes bonum sub aliqua speciali conditione. Sicut gaudium et delectatio est de bono presenti ꝛ habito. desiderium aūt ꝛ spes de bono nondum adepto. Amor autem respicit bonum in cōmuni siue sit habitum siue non habitum. Unde amor naturaliter est primus actus voluntatis ꝛ appetitus. Et propter hoc omnes alij motus appetitiui presupponunt amorem:quasi primam radicem. Nullus enim desiderat aliquid nisi bonū amatum:neqꝫ aliquis gaudet nisi de bono amato. Odium etiā non est nisi de eo quod contrariatur rei amate. Et similiter tristitiā ꝛ cetera huiusmodi, manifestum est in amorem referri sicut in primum principium. Unde in quocunqꝫ est voluntas vel appetitus:oportet esse amorē. Remoto enim primo remouent alia. Ostensum est autem[c] in deo esse voluntatem. Unde necesse est in eo ponere amorem.

Ad primū Ergo dicendum ꝙ vis cognitiua nō mouet nisi mediāte appetitiua. Et sicut in nobis rō vlis mouet mediāte ratiōe particulari:vt dicitur in.3.de anima.ita appetitus intellectiuus qui dr volūtas mouet in nobis mediāte appetitu sensitiuo. Uñ primū motiuū corporis in nobis est appetitus sensitiuus. Uñ semp actū appetitus sensitiui cōcomitat aliqua trāsmutatio corporis:ꝛ maxime circa cor qđ est pmū principiū motus in aiali. Sic igit actus appetitus sensitiui in quātū hñt trāsmutationē corporalē ānexā passiōes dicūtur:nō aūt actus volūtatis. Amor igit ꝛ gaudiū ꝛ delectatio ꝑm ꝙ significāt actus appetitus sensitiui,passiōes sunt[c].nō aūt ꝑm ꝙ significāt actus appetit⁹ itellectiui. Et sic ponūtur in deo. Uñ dicit phs in.7.ethic. ꝙ deus vna ꝛ simplici operatiōe gaudet. Et eadē rōne sine passione amat. ¶ Ad ꝑm dōm,qđ 115 b 101

absolute. Nec tamen efficacie illi⁹ probationis: qđ est cōius naturaliter est prius: per hoc aliquid admitur:qm̄ bonū absolute/ad bonum cum certa cōditione se habet pportionaliter/vt cōe/ad ppriū: seu vt cōius ad min⁹ cōe. P Scđo ꝙ cū in litera dr ꝙ amor est primus actus volūtatis ꝛ appetitus: nomine appetitus intelligit totam latitudinem appetitiue virtutis in qualibet nā ꝛ nō quālibet potētiā appetitiuā. Et p hoc excluditur instātia de primo actu irascibilis. Licꝫ eñ primus ei⁹ actus nō sit amor sed spes: prim⁹ tñ act⁹ totius appetit⁹ sensitiui distincti incōcupiscibilem ꝛ irascibilem est amor.

a b c 14 o 15 b

125 70 a 9

¶Sup articulū 2ᵐ.

Titulus est clarus.

¶In corpore vnica est conclusio. De⁹ amat oia existētia:nō tñ eo mō sicut nos. Hec ꝯclō ꝗ ad pmā ptē sic pbat. oia existētia inꝗtum sunt/bona sūt. ꝛ sic ꝙ hoc hñt iꝗtū sūt volita a deo:ꝑ cuilꝫ existēti de⁹ vult aliqđ bonū: ꝑ de⁹ oia ꝗ sūt/amat. Añs ꝗ ad pmā ptem pbat: qꝛ ipsum esse ꝛ qlibet rei pfectio bonitas ꝗdā est:ꝗ ad secūdā ꝟo: qꝛ volūtas dei ē cā rerū.ꝯña ꝟo pa pbōne nō eget. 2ª aūt pbatur ex eo:qđ amare nihil aliud est ꝙ velle alicui bonū. quo ad scđam autem partē manifestat conclusio:qꝛ amam⁹ moti a bonitate rei amate. deus autem amat creando ꝛ infundendo bonitatem quam amat.

33

128 12.q.110 ar.1.cor. Et.3.dis. 32.ar.1. 2.c.3. Et.1.ꝯ. ca.91. Et lib.3. ca.150. pncipio. Et veri. q.27.ar 1.1.cor. Et veri. q.2.art. 7.2m.

304 ¶Sup articulū 3ᵐ.

Titul⁹ ē clar⁹.

¶In corpore duo facit.

P Prio distinguit qđ inequaliter amare cōtingit duplr: ꝛ pbat distōnem ex eo:quod amare est velle bonū alicui. P Scđo rñdet quesito duabus conclonibus iuxta predicta mēbra distōnis. P Prima cōclo est. De⁹ ex parte actus amandi omnia equaliter amat. pbatur. amat vno simplici ꝛ semp eodem modo se habēte actu voluntatis: ergo equalr. Scđa cōclo est. deus ex parte

116 118

in passionibus sensitiui appetitus est considerare aliquid quasi materiale.s.corporalē transmutationem:ꝛ aliquid quasi formale, qđ est ex parte appetitus. Sicut in ira (vt dicitur in primo de anima) materiale est accensio sanguinis circa corꝫ, vel aliquid huiusmodi. formale vero appetitus vindicte. Sed rursus ex parte eius quod est formale in quibusdam horum designatur aliqua imperfectio. Sicut in desiderio quod est boni non habiti:ꝛ in tristitia que est mali habiti. Et eadem ratio est de ira que tristitiā supponit. Quedam ꝟo nullam imperfectionē designāt:vt amor ꝛ gaudiū. Cū igitur nihil horꝫ deo ꝯueniat ꝑm illud qđ est materiale in eis (vt dictū est) illa que imperfectionem importāt etiā formaliter deo conuenire non possunt:nisi metaphorice pter similitudinem effectus:vt supra dictū est[c]. Que autē imperfectionē nō importāt de deo ppie dicuntur: vt amor ꝛ gaudiū,tñ sine passione: vt dictum est[c]. ¶ Ad tertiū dōm: ꝙ actus amoris semp tendit in duo.s.in bonū qđ qs vult alicui: ꝛ in eum cui vult bonum. Hoc enim est proprie amare aliquem velle ei bonum. Unde in eo ꝙ aliquis amat se,vult bonum sibi. Et sic illud bonū querit sibi vnire inquātū pōt. Et pro tāto dr amor vis vnitiua etiā in deo:sed absqꝫ cōpositione: quia illud bonum qđ vult sibi nō est aliud ꝙ ipse qui est per suam essentiam bonus:vt supra ostensum est[c]. In hoc ꝟo qđ aliquis amat alium vult bonum illi. Et sic vtitur eo tāqꝫ seipso referens bonū ad illū,sicut ad seipm. Et p tāto dr amor vis concretiua:quia aliū aggregat sibi habēs se ad eū sicut ad seipꝫ. Et sic etiam amor diuinus est vis cōcretiua absqꝫ compositione que sit in deo,inquātum alijs bona vult.

¶Utrum deus omnia amet. Arti.2.

Ad secūdum Sic pcedit. Uidetur ꝙ deus nō oia amet. Quia ꝑm Dio.4.ca.de di.no. amor amātem extra se ponit:ꝛ eum quodāmodo in amatum transfert. Inconuenies autem est dicere:ꝙ deus extra se positus,in alia trāsferat. Ergo incōueniēs est dicere:ꝙ de⁹ alia a se amet. ¶ ꝑ. Amor dei eternus est. Sed ea ꝗ sunt alia a deo nō sunt ab eterno nisi in deo. Ergo deus non amat ea nisi in seipso. Sed ꝑm ꝙ sunt in eo nō sunt aliud ab eo. Ergo deus non amat alia a seipso. ¶ ꝑ. Duplex est amor.s.concupiscentie ꝛ amicitie[c]. Sed deus creaturas irrationales non amat amore cōcupiscentie:qꝛ nullius extra se eget. Nec etiam amore amicitie:qꝛ nō pōt ad res irrōnales haberi:vt patet per phm in.8.ethicorū. Ergo deus non omnia amat. ¶ ꝑ. In ps. dr, Odisti oēs qui operantur iniquitatem. Nihil autem simul odio habetur ꝛ amatur. Ergo deus non omnia amat.

Sed cōtra Est, ꝙ dicitur sap.2. Diligis oia ꝗ sunt:et nihil odisti eorum que fecisti.

Rñdeo Dicēdū,ꝙ deus oia existentia amat. Nā oia existētia in quātū sunt:bona sunt. Ipsum enim esse cuiuslibet rei qđdam bonuꝫ est: ꝛ similr que libet pfectio ipsius. Ostensum est autē supra[c]:qđ volūtas dei est causa omniū rerū. Et sic opꝫ qđ intātū habeat aliqđ esse: aut qđcunqꝫ bonū inquātū est volitum a deo. Cuilibet igit existēti, deus vult aliqđ bonum. Unde cū amare nil aliud sit,ꝙ velle bonū alicui[c]:manifestū est,ꝙ deus oia que sunt,amat. P Nō tñ eo mō,sicut nos. Qꝛ eñ volūtas nr̄a nō est cā bonitatis rerū:[c] sed ab ea mouet sicut ab obiecto: amor noster,ꝗ bonū alicui volum⁹,nō est cā bonitatis ipsi⁹:sed ecōuerso,bonitas ei⁹ vel vera vel estimata puocat amorē quo ei volumus ꝛ bonū cōuersari,qđ hꝫ:ꝛ addi,qđ nō hꝫ: ꝛ ad hoc operamur. Sed amor dei est infundēs ꝛ creans bonitatem in rebus. c 227 87 118 d 142

Ad primū Ergo dōm, ꝙ amās sic fit extra se in amatū trāslatū, inquātum vult amato bonū:et operatur per suā prouidētiā,sicut ꝛ sibi. Uñ dicit Dion.4.cap. de diui.no. Audēdum est aūt ꝛ hoc p veritate, dicere ꝙ ꝛ ipse omniū cā per abūdātiā amatiue bonitatis,extra seipsum fit ad omnia existētia prouidētijs. ¶ Ad 2ᵐ dōm, ꝙ licꝫ creature ab eterno,nō fuerint nisi in deo[c]:tñ p hoc qđ ab eterno in deo fuerūt,ab eterno de⁹ cognouit res in pprijs naturis. Et eadē rōne amauit. Sicut ꝛ nos per similitudines rerū,ꝗ in nobis sunt, cognoscimus res in seipsis existētes. ¶ Ad 3ᵐ dōm, ꝙ amicitia nō pōt haberi,nisi ad rōnales creaturas,in quibus contingit esse redamationē ꝛ cōmunicationē in operib⁹ vite: ꝛ quib⁹ cōtingit bene euenire,vel male:ꝑm fortunā ꝛ felicitatē: sicut et ad eas proprie beneuolētia est. Creature aūt irrationales non possunt ptingere ad amādum deū, neqꝫ ad cōmunicationē intellectualis et beate vite, qua deus viuit. Sic igitur,deus, proprie loquendo, non amat creaturas irrationales amore amicitie: sed amore concupiscentie inquantum ordinat eas ad rationales creaturas:ꝛ ēt ad seipsum nō quasi eis indigeat sed propter suam bonitatem ꝛ nostram vtilitatem. Concupiscimus enim aliquid ꝛ nobis ꝛ alijs. ¶ Ad 4ᵐ dōm,ꝙ nihil prohibet vnum ꝛ idem ꝑm aliquid amari:ꝛ secūdum aliquid odio haberi. Deus autem peccatores inquantum sunt nature quedam amat. Sic enim ꝛ sunt ꝛ ab ipso sunt. Inquantum vero peccatores sunt:non sunt,sed ab esse deficiunt. Et hoc in eis a deo non est. Unde secundum hoc ab ipso odio habentur. 84

¶Utrum deus equaliter diligat omnia. Arti.3.

Ad tertiū Sic procedit. Uꝫ ꝙ de⁹ equaliter diligat omnia. Dicitur eñ sap.6. Equaliter est ei cura de omnibus. Sꝫ prouidentia dei quam habet de rebus est ex amore: quo amat res. Ergo equaliter amat omnia. ¶ ꝑ. Amor dei est eius essentia. Sed essentia dei magis ꝛ minus non recipit. Ergo nec amor eius. Non igitur quedam alijs magis amat. ¶ ꝑ. Sicut amor dei se extendit ad res creatas: ita ꝛ scientia ꝛ voluntas. Sed deus non dicitur scire quedam magis quam alia: neqꝫ magis velle. Ergo nec magis quedam alijs diligit.

129 2.di.26 ar.1.2ᵐ Et.3.d. 19.ar.5. q.1.2.d. 32.ar.4 Et.1.ꝯ. c.91.co. 2.ꝛ.3.

Sed contra Est, ꝙ dicit Aug.super Joan. Oia diligit deus que fecit: ꝛ inter ea magis diligit creaturas rōnales: ꝛ illis eas amplius ꝗ sunt membra vnigeniti sui: ꝛ multo magis ipsum vnigenitum suum.

Rñdeo Dicendum, ꝙ cum amare sit velle bonum alicui duplici ratione pōt aliquid magis vel minus amari. Uno modo ex parte ipsius actus voluntatis qui est magis vel minus intensus. Et sic deus nō magis quedā alijs amat:quia omnia amat vno ꝛ simplici actu voluntatis[c]: ꝛ semper eodem modo se habente. Alio modo ex parte ipsius boni quod aliquis vult amato. Et sic dicimur aliquem magis alio amare:cui volumus maius bonum:quamuis non magis intensa voluntate. Et hoc modo necesse est dicere:ꝙ deus quedam alijs magis amat. Cum enim amor dei sit causa bonitatis rerum (vt dictum est[c]) non esset aliquid alio melius si deus non vellet vni maius bonum quam alteri. 119

Ad primum Ergo dicendū,quod dicitur deo equaliter esse cura de omnibus: non quia equalia bona sua cura omnibus dispenset: sed quia ex equali sapientia ꝛ bonitate omnia administrat. ¶ Ad secundum dicendum,quod ratio illa procedit de intensione amoris ex parte actus voluntatis qui est diuina essentia. Bonum autē quod deus creature vult non est diuina essentia. Unde nihil prohibet illud intendi vel remitti. ¶ Ad tertium dicendum,quod intelligere ꝛ velle significant solum actus:non autem in sua significatione includunt aliqua obiecta: ex quorum diuersitate possit dici deus magis vel minus scire aut velle: sicut circa amorem dictum est[c]. 128

boni voliti amato: q̃ dã amat magis alijs probatur. Si deus nõ veller viri maius bonũ q̃ alteri: nõ esset aliquid alio melius. hoc est manifeste falsum: ergo. cõsequentia probat: qr amor dei est causa bonitatis rerum.

¶Super articulũ 4.m. Iti⁹ clarus est.

¶In cotpoie vna conclusio responina questo affirmative. Deus magis diligit meliora. probatur. Voluntas dei est causa bonitatis in reb⁹: ergo deũ magis diligere aliq̃d nihil aliud est q̃ velle illi maius bonũ. ergo ex hoc aliqua sunt meliora q̃ deus magis bonũ vult q̃ meliora plꝰ amat.

¶Ju respõsione ad ẽ tum vndis ingerunt verba in calce posita. q. peccator predestinatus ẽ. sm aliq̃d tps non est nec bon⁹ nec malus. Videt enim sententia hec a falsa. cõtra authoris doctrinã: quoniã tã angelus q̃ homo ẽ. sm ip sum. fuit creat⁹ i gratia: et qui libet homo cõtrahit peccatũ originale. Et dato q nõ essent creati in gratia vno tantum instãti. nõ per aliquod tẽ pus fuissent. nec⁹ boni nec⁹ mali: omnino igit apparent hec vera falsa. Ad hoc triplicit̃ dicitur.

Primo q hec verba sunt vera de possibili: quicq̃d sit de facto. nomine tẽporis intelligit omnis mẽsura durationis. etiaz instantanea. Tã angelus enim q̃ homo quandoq. sm primo instanti potuit esse nec⁹ bonus nec⁹ malus moraliter.

Scõo q verificant̃ de bonitate. malitia morali per sonali. i. per propriũ actũ: insans enim quãtus sit malus peccato nature: ex proprio tame opere nec⁹ bonus nec⁹ malus est.

Tertio q ista sunt simpliciter vera. absolute intelligẽda abiq̃ restrictione aliqua. vlz peccatores predestinatus postq̃ habuit esse semp fuerit bon⁹ aut malus: q̃nz tñ. sm. per infinitum tẽpus quo nõ fuit nec⁹ bonus nec⁹ malus fuit.

¶Ad ẽ ergo positio magis formaliter ẽ. et proposito consona. et absq̃ q̃stione. Jnfra dist. n.

130 3 di. 32. ar. 5. q. 1 2. 3. 4. et di. 31. q. 2. ar. 3 q. 3.

¶In deo sy magis diligat melioza. ar. 4.

Ad quartũ

Sic procedit. Videt q̃ deus non semp magis diligat melioza. Manifestũ ẽ. n. q̃ christus ẽ melior toto gñe hũano cũ sit deus et homo. Sz deo magis dilexit genus hũanũ q̃ christũ: q. vt̃ ro. 8. Proprio filio suo nõ pepercit. sed p nobis oibus tradidit illũ. Ergo deus nõ semp magis diligit melioza.

¶Ad. Angelus est melior hoie. Cũ in psalmo dr de hoie. Minuisti eũ paulo minus ab angelis. Sz deus plus dilexit hoiem q̃ angelũ. Vt. n. hebr. 2. Nusq̃ angelos apprehendit. sed semẽ abrahe apprehendit. ergo de⁹ nõ semp magis diligit melioza.

¶Ad. Petr⁹ fuit melior Joãne: qr plꝰ christũ diligebat. Cũ dr scies hoc esse verum interrogauit petrũ dicẽs. Simõ Joãnis diligis me plus his. Sed tñ christus plus dilexit Joãnẽ q̃ petrũ. Ut. n. dicit aug. super illud Jo. 20. Simõ Joãnis diligis me. hoc ipso signo Joã ceteris discipulis discernit nõ q̃ solũ eũ: sz q̃ plꝰ eũ ceteris diligebat. Nõ ergo semp magis diligit melioza.

¶Ad. Melior est innocẽs penitẽte: cũ pnia sit scõa tabula post naufragiũ: vt dicit Hiero. Sed deus plus diligit penitẽtẽ q̃ innocentẽ: qr plus de eo gaudet. Mt. xi. Lu. 15. Dico vobis q̃ magis gaudiũ erit in celo sup vno pctõre pniam agẽte: q̃ sup nonagintanouem justis: q̃ non indigent. Ergo deus nõ semp magis diligit melioꝛ.

¶Ad. Melior est justus p̃sentes q̃ pctõr p̃destinatus. Sed deus plus diligit pctõrẽ p̃destinatum: qr vult ei maius bonũ. s. vitam eternam. Ergo deus nõ semper magis diligit meliora.

Sed cõtra

Unusq̃q̃ diligit sibi simile: vt ẽz per illud quod hꝫ eccl. 13. Omne animal diligit sibi sile. Sed in tantũ aliq̃d est melius inquantũ est deo similius. Ergo meliora magis diligunt̃ a deo.

Rñdeo

Dicẽdũ. q̃ necesse est dicere sm p̃dicta q̃ deus magis diligat melioza. Deus ẽ ens. q̃ deũ diligere magis aliq̃d nihil aliud ẽ q̃ ei mai⁹ bonũ velle. Voluntas. n. dei est cã bonitatis in rebus. Et sic ex hꝫ sũt alia meliora: q̃ deus eis maiꝰ bonũ vult. Cũ seq̃t q̃ melioza plus amet.

118 119 # Ad primũ

Ergo dõz. q̃ deus christũ diligit: nõ solũ plus q̃ totũ humanũ genus: ẽz et magis q̃ totã vniuersitatẽ creaturaꝝ: qr. s. ei manus bonũ voluit: qr dedit ei nomẽ q̃ est super oẽ nomẽ: vt verus deus eẽt. Nec ei⁹ excellentie deperiit ex hꝫ q̃ deus dedit eũ in morẽ p salute hũani gñis: q̃nimo ex hoc factus est victor gloriosus. Factus. n. est principat⁹ sup humerũ eius: vt dr esa. 9. ¶Ad 2ᵐ dõm. q̃ nãm humanã assumptã a dei ẽbo in psona christi (sm p̃dictaᶜ) deus plus amat q̃ oẽs angelos: et melioꝛ ẽ maxime rõne vnionis. Sz loquẽdo de hũana nã cõiter. eã angelicẽ cõparãdo sm ordinẽ ad gr̃am et gloriam equalitas inuenitᵉ: cũ eadẽ sit mẽsura hois et angeli. vt dr apoc. xx. ita tñ q̃ quidã angeli q̃busdã hoibus: et quidã hoies q̃busdam angelis q̃ntũ ad hoc potioꝛes inueniuntur. Sz q̃ntũ ad ꝺditionẽ nature angelus ẽ melioꝛ hoie. Nec ideo naturam hũanã assumpsit deus: qr hoiem absolute plus diligeret sed qr plus indigebat. Sicut bonus paterfamilias aliq̃d ptiosius dat seruo egrotanti q̃ nõ dat filio sano. ¶Ad tertiũ dõm. q̃ hec dubitatio de petro et joanne multipliciter soluit. aug. nãq; refert hoc ad misterium dicẽs: q̃ vita actiua q̃ signifat̃ p petrũ. plꝰ diligit deũ q̃ vita cõtemplatiua que significatur p joannẽ: qr magis sentit pfitis vite angustias: et festuãtius ab eis liberari desiderat: et ad deũ ire. Cõtemplatiua vero vitã de⁹ plꝰ diligit: qr magis eã cõseruat. Nõ. n. finitur simul cũ vita corpis: sicut vita actiua. ℣ Quidã vero dicũt q̃ petrus plus dilexit christũ in mẽbris. Et sic ẽt a christo plꝰ fuit dilect⁹. Cũ ei ecclesiã cõmẽdauit. Joannes vero plꝰ dilexit christũ in seipso. Et sic ẽt plus ab eo fuit dilectus. Unde ei cõmendauit matrem. Alij vero dicunt q̃ incertũ est q̃s horũ plus christum dilexerit amore charitatis. Et sit quẽ deus plus dilexerit in ordine ad maiorẽ gloriã vite eterne. Sed petrus dr plus dilexisse quãtũ ad quandã promptitudinem vel feruorẽ. Joannes vero plus dilectus quãtũ ad q̃dã familiaritatis indicia: que christus ei magis demonstrabat. pter eius iuuentutem et puritatem. Alij vero dicũt q̃ christus plus dilexit petrũ quãtũ ad excellentiã donũ charitatis. Joannẽ vero plus q̃tum ad donũ intellectus. Cũ simplr petrus fuit melioꝛ et magis dilectus: sed Joannes sm q̃d̃ presumptuosum tñ vt hoc dijudicare q̃ vt dicit̃ puer. 16. Spirituũ ponderator est dõs et nõ alius⁶. ¶Ad quartũ dõm q̃ penitentes et innocẽtes sẽ hñt sicut excedentia et excessa. Nã siue sint innocentes siue penitentes illi sunt meliores et magis dilecti: qui plus hñt de gr̃a. Ceteris tñ paribus innocentia dignioꝛ est et magis dilecta. Dr tñ deus plus gaudere de penitente q̃ de innocente: qr plurũq; penitentes cautiores: hũiliores et feruentiores resurgunt. Cũ gre. dicit ibidẽ: q̃d̃ dur in prelio eũ militẽ plus diligit: qui post fugã conuersus fortiter hostẽ premit q̃ q̃ nunq̃ fugit nec vnq̃ fortiter fecit. Vel alia rõne. Quia equale donũ gratie plus est cõparatum penitenti: qui meruit penã q̃ innocenti qui nõ meruit. Sicut centũ marche maius donũ ẽt denẽ paupi, q̃ si denẽ regi. ¶Ad quintũ dõm, q̃d cũ voluntas dei sit ẽt bonitatis in rebus, sm illud tps pensanda est bonitas eius q̃ amat a deo sm q̃d̃ dandũ est ei ex bonitate diuina aliq̃d bonũ. Scõm ergo illud tps quo predestinato pctõr vandũ est ex diuina voluntate maius bonũ melioꝛ est: licet scõm aliquod aliud tps sit peioꝛ: qr sm aliquod tẽpus non est nec bonus nec⁹ malus.

¶De iustitia et misericordia dei. Qõ. 21.

Post

Consideranter dixi amoris de iustitia et misericordia eius agendum est. ¶Et circa hoc queruntur quattuor. primo vtrum in deo sit iustitia. secundo vtrum iustitia eius veritas dici possit. tertio vtrum in deo sit misericordia. quarto vtrum in omni opere dei sit iustitia et misericordia.

¶Utrum in deo sit iustitia. Artí. 1.

Ad primum

Sic procedit. Videt q̃ in deo non sit iustitia. Justitia em̃ ẽ tẽperãtia diuidit. Tẽperãtia aũt nõ est i deo. Ergo nec iustitia. ¶ℳ. Quicũq; facit omnia pro libito sue voluntatis, nõ secũdum iustitia operatur. Sed sicut dicit Apost. ad Eph. 1. Deus operatur omnia secũdum cõsiliũ sue voluntatis. Non ergo ei iustitia debet attribui. ¶ℳ. Actus iustitie est reddere debitum: sed deus nulli est debitor: ergo deo non competit iustitia. ¶ℳ. Quicquid est in deo, est eius essentia: sed hoc non competit iustitie: dicit enim Boet. in lib. de hebd. q̃ bonum essentiam, iustum vero actum respicit. Ergo iustitia non competit deo.

115 117 8

Sed contra

Est. quod dicitur. in psal. Justus dominus, et iustitiam dilexit.

Rñdeo

Dicẽdum. q̃ duplex est species iustitie. Una. q̃ cõsistit in mutua datione et acceptione: prouenit q̃ cõsistit in emptione et vẽditione, et aliis hmõi cõmunicationibus, vel cõmutationibus. Et hec dicitur a Philosopho in. 5. Ethic. Justitia cõmutativa vel directiua cõmutationũ, siue cõmunicationum. Et hec non competit deo: quia vt dicit Apost. Ro. secũdo. Quis prior dedit illi, et retribuetur ei? Illa, que consistit in distribuendo. Et dr distributiua iustitia, sm q̃ aliq̃s gubernator vel dispẽsator dat vnicuiq; sm suã dignitatem. Sicut igitur ordo cõgruus familie, vel cuiuscũq; multitudinis gubernate demõstrat hmõi iustitia in gubernante: ita ordo vniuersi, qui apparet tam in rebus naturalibꝰ, q̃m in rebus volũtariis demõstrat dei iustitia. Unde dicit Dion. 8. cap. de diui. no. Oportet videre in hoc verã dei esse iustitiã: q̃ omnibus tribuit propria, sm vnius cuiusq; existentium dignitatem: et vniuscuiusq; naturam in proprio saluat ordine et virtute.

Ad primũ

Ergo dõm q̃ virtutis moralis q̃dã sunt circa passiones. Sicut tẽperãtia circa cõcupiscẽtias: fortitudo circa timores et audacias: mãsuetudo circa irãs. Et hmõi frutes deo attribui nõ pñt. nisi sm metaphorã: q̃ in deo nec⁹ passiones sunt (vt supra dictũ est⁶) nec⁹ appetꝰ sensitiuus, in quo sunt hmõi frutes sicut in subiecto: vt dicit pbs in quarto ethi. Quedã aũt frutes morales sunt circa opationes, vtputa circa datiões et sumptꝰ. vt iustitia et liberalitas et magnificẽtia: q̃ ẽt nõ sunt in parte sensitiua. sz in volũtate. Cũ nil phibet hmõi frutes in deo ponere: nõ tñ circa actiões similes, sed circa actiões deo cõuenientes. Ridiculũ est eim̃ sm frutes politicas. deũ laudare: vt dr pbs in. 10. eth. ¶Ad 2ᵐ dõm. q̃ cũ deo nũ intelligim̃ sit obm volũtatis: impossibile est deũ velle, nisi q̃d̃ sue sapiẽtie habet. Quecũq; ergo est sicut lex iustitie. sm quã eius voluntas recta et iusta est. Cũ q̃d̃ sm suã volũtatẽ facit. iuste facit: sicut et nos q̃d̃ sm legẽ facim⁹. iuste facim⁹. Sed nos q̃dã sm legẽ alicuꝰ superioris: deus aũt sibi ipsi lex est. ¶Ad 3ᵐ dõm. q̃ vniuersitas debet. q̃d̃ suũ est. Dicit aũt esse suũ alicuꝰ. quod ad ipm ordinat. Sicut seruus est dñi, et nõ ecõuerso. Nam liberũ est. q̃d̃ sui causa est. Jn nomine ergo debiti importat̃ q̃dã ordo exigẽtie vel necessitatis alicuꝰ ad q̃d ordinatur. Est aũt duplex ordo cõsiderãdus in rebus. Unus, quo aliq̃d creatũ ordinatur ad aliud creatum. Sicut partes ordinantur ad totum et accidentia ad sbãs: et magnaq̃ res ad suũ finẽ. Alius ordo quo omnia creata ordinant̃ in deũ. Sic igitur et debitum artem di potest dupl̃r in operatiõe diuina. Aut sm q̃ aliq̃d debetur deo. Aut sm q̃ aliq̃d debẽt rei create. Et vtroq; modo deꝰ debitũ reddit. Debitũ em̃ est deo: vt impleat in reb⁹ id q̃d eius sapientia et voluntas hz. et quod suã bonitatẽ manifestat. Et hz hoc iustitia dei respicit decẽtia et ꝺuplex sm quã reddit sibi quod sibi debet. Debitũ etiã est alicui rei create q̃ habeat id q̃d ad ipsam ordinat⁶. Sicut hominẽ q̃ habeat manus: et q̃ ei alia animalia seruiant. Et sic ẽt deꝰ. opat iustitiã: q̃n dat vnicuiq; q̃d et debet sm rõnẽ sue nãe et conditiõis. Sed hoc debitũ dependet ex primo: qr hoc vnicuiq; debet q̃d est ordinatũ ad ipsum sm ordinẽ diuine sapiẽtie. Et hz deus hoc mõ debitũ alicui dei

primo respōdet q̄sito. Secundo clarificat responsionem. Cōclusio responsiua est. misericordia est maxime in deo non ſm passionis affectum: sed ſm effectū. probatur. tristari de miseria aliena nō cōuenit deo: sed repellere eam. hoc maxime ei conuenit. ergo misericordia non quantum ad affectum: sed quantum ad effectum maxime deo conuenit. Antecedēs ꝛ explanatur. quo ad ly miseria: vt scilicet sonet defectum quemcunq̄ ꝛ ꝓbatur. quo ad secundā partem sic. defectus nō tolluntur nisi per alicuius bonitatis perfectionem: ergo hoc maxime pertinet ad deum: quia ipse est prima bonitatis origo. Consequētia autem probatur. quia affectus misericordie est tristitia. effectus vero est depulsio aliene miserie. Clarificatio autē cōsistit in differenti habitudine diffuse a deo perfectionis ad eius bonitatem iustitiam / liberalitatem / ꝛ misericordiam ꝛ satis clare est in litera. ¶ Sup articulū 4m.

34

32
4

116
131
c
128

Titulꝰ ē clarꝰ. ¶ In corpore vnica ē cōclusio responsiua q̄sito affirmatiue: scilicet in quolibet opere dei misericordiā ꝛ iustitiam oportet inueniri. ¶ Circa quam tria facit. Primo misericordie nomē extēdit: extendēdo nomē miserie ad omnē defectum: ꝛ rationem extensionis assignat: quia cum miseria opponatur felicitati in sola rationali creatura: q̄ felicitatis est capax: miseria ꝓprie inueniri potest. ¶ Secūdo probat conclusionem quo ad iustitiam sic: debitū ex diuina iustitia cōtingit dupliciter: scilicet deo vel creature: ꝛ neutrū pōt in aliquo opere dei pretermitti: ergo in omni opere dei oportet esse iustitiā. Antecedēs quo ad primā partem habetur ex dictis in primo articulo ad tertium: quo ad secundā vero manifestatur: quia nō pōt facere deus aliquid: quod non congruat sapientie ꝛ bonitati ipsius: ꝛ similiter quicquid in rebꝰ creatis facit: cōuenienti ordine ꝛ proportione disponit. Aduerte hic q̄ illa propositio in litera posita: neutrum potest in aliquo opere dei pretermitti / nō est intenta ab authore: prout sonat: quoniam in opere creationis proprie: nulla potest inueniri rō debiti respectu alicuiꝰ creature: sed solū respectu sapientie ꝛ voluntatis diuine: vt in respōsiōe ad quartum hic habes: sed est interpretāda quo ad opera prouidentie ꝛ gubernationis: ad quod insinuandū cum illa manifestatur in litera: notāter dicitur: quicquid in rebus creatis facit deus: quasi diceret: quod quicquid facit creatione supposita. ¶ Probatur deinde conclusio quo ad misericordiam sic: opus diuine iustitie semp ꝓsupponit opus misericordie: ꝛ in eo fundatur: ergo in quolibet opere dei apparet misericordia quātum ad primaz eius radicem. Antecedēs probatur: quia reducitur debitum in aliquid ex sola diuina bonitate collatū: qd probatur: quia aliter procederetur in infinitum et declaratur exemplariter. ¶ Tertio quia ex hac probatione videbatur quod misericordia concurreret ad opera dei quasi remota causa: ideo declarat: quod concurrit eminentius q̄ iustitia: ꝛ hoc dupliciter. ¶ Primo: quia causa primaria vehementius influit q̄ secunda: ꝛ sic vis misericordie ꝛ saluatur ꝛ vehementius operatur in omnibus cōsequentibus. ¶ Secūdo ab effectu: quia debita alicui creature largitus deus dispensat: q̄ proportio rei exigat: et hoc ex abūdantia bonitatis sue. patet autem sic esse: quia minus eo quod de facto diuina bonitas cōfert: ad conseruandum iustitie ordinē sufficeret. ¶ Super

134
4. d. 46 q. 2. art. 2. q. 2. Et. 2. ꝯ. ca. 28. et di. q. 28. ar. 1. 8m. et po. q. 5. art. 4. 6m. Et post. 24. co. 16 ꝛ ad ro. 15. co. 4.

miseriam quēcunq̄ defectū intelligamus. Defectus aūt non tollunt: nisi per alicuius bonitatis ꝑfectionē. Prima aūt origo bonitatis deus est: vt supra ostēsum est.[c] Sed cōsiderandum est quod elargiri perfectiōes rebus pertinet quidē ꝛ ad bonitatem diuinam: ꝛ ad iustitiam: ꝛ ad liberalitatē ꝛ misericordiam: tamen ſm aliam ꝛ aliam rōnem. Cōicatio enim ꝑfectionū absolute cōsiderata pertinet ad bonitatem: vt supra ostēsuz est[c]. Sed inquantum perfectiones rebus a deo dantur ſm earum proportionem, pertinet ad iustitiam: vt dictū est supra[c]. Inquātum vero non attribuit rebus perfectiōes propter vtilitatem suam: sed solum propter suam bonitatem:[c] pertinet ad liberalitatem. Inquantū vero perfectiones date rebus a deo oēm defectuz expellunt: pertinet ad misericordiam.

Ad primū Igiꝰ dōm q̄ obiectio illa ꝓcedit de misericordia quātum ad passiōis affectū. ¶ Ad 2m dicendū q̄ deus misericorditer agit: nō quidem cōtra iustitiā suam faciēdo: sed aliqd supra iustitiam operādo. Sicut si alicui cui debētur centū denarij, aliqs ducentos det de suo: tamē nō cōtra iustitiā facit: sed liberaliter vel misericorditer operatur. Et similiter si aliquis offensam in se cōmissam remittat. Qui enim aliquid remittit quodam modo donat illud. Unde apl's remissionem donationem vocat ephe. 5. Donate inuicē: sicut ꝛ christus vobis donauit. Ex quo patꝫ quod misericordia non tollit iustitiam: sed est quedaz iustitie plenitudo. Unde dicitur iacobi. 2. q̄ misericordia superexaltat iudicium.

¶ Utrum in omnibus operibus dei sit misericordia ꝛ iustitia. Arti. 4.

Ad quartū sic procedit. Uꝫ qd nō in oibus dei opibus sit misericordia ꝛ iustitia. Quedā enim opera dei attribuuntur misericordie: vt iustificatio impij. Quedam vero iustitie: vt dānatio impiorū. Unde dicitur Ja. 2. Judiciū sine misericordia fiet ei: qui non fecerit misericordiam. Nō ergo in omni ope dei apparet misericordia ꝛ iustitia. ¶ P. Apl's ad ro. 15. cōuersionē iudeorū attribuit iustitie ꝛ veritati: conuersionez aūt gentiū misericordie. Ergo nō in quolibet opere dei est iustitia ꝛ misericordia. ¶ P. Multi iusti in hoc mundo affligūtur. Hoc aūt est iniustū. Non ergo in oi opere dei est iustitia ꝛ misericordia. ¶ P. Justitie est reddere debitum: misericordie autem subleuare miseriam. Et sic tam iustitia q̄ misericordia aliquid ꝓsupponit in suo opere. Sed creatio nihil presupponit[c]. Ergo in creatione neq̄ misericordia est: neq̄ iustitia.

Sed cōtra Est, quod dicitur in ps. Omnes vie domini misericordia ꝛ veritas.

Rñdeo Dicēdū, q̄ necesse est q̄ in quolibet ope dei misericordia ꝛ veritas inueniant. si tñ misericordia ꝓ remotione cuiuscūq̄ defectus accipiatur: q̄uis non ois defectus proprie possit dici miseria: sed solum defectus rōnalis nature, quā contingit esse felicem. Nam miseria felicitati opponitur. Huius aūt necessitatis ratio est. Quia cum debitum quod ex diuina iustitia redditur: sit vel debitum deo vel debitum alicui creature: neutrum pōt in aliquo ope dei pretermitti. Non enim potest facere aliquid deus quod nō sit cōueniens sapientie ꝛ bonitati ipsius. Secundū quem modum diximus[c] aliquid esse debitum deo. Similiter etiam quicquid in rebus creatis facit secundum conuenientem ordinem ꝛ proportionem facit. In quo consistit ratio iustitie. Et sic oportet in omni opere dei esse iustitiam. Opus autem diuine iustitie semper presupponit opus misericordie ꝛ in eo fundatur. Creature enim nō debetur aliquid nisi propter aliquid in eo preexistens: vel preconsideratum. Et rursus si illud creature debetur: hoc erit propter aliquid prius. Et cum non sit procedere in infinituz oportet deuenire ad aliquid: quod ex sola bonitate diuine volūtatis dependeat: que est vltimus finis. Utpote si dicamus quod habere manus debitū est homini propter animam rationalem[c]. animā vero rationalem habere ad hoc quod sit homo: hominem vero esse propter diuinaz bonitatem. Et sic in quolibet opere dei apparet misericordia quantum ad primam radicem eius. Cuius virtus saluatur in omnibus consequentibus: ꝛ etiam vehementiꝰ in eis operatur: sicut causa primaria vehementius influit q̄ causa secūda. Et propter hoc etiam ea que alicui creature debentur deus ex abundantia sue bonitatis largius dispensat q̄ exigat proportio rei. Minus enim est quod sufficeret ad conseruanduz ordinem iustitie: q̄ quod diuina bonitas cōfert: que omnem proportionem creature excedit.

Ad primū Ergo dōm, q̄ quedaz opera attribuuntur iustitie: ꝛ quedā misericordie: quia in quibusdaz vehementius apparet iustitia: in q̄busdam misericordia. Et tñ in damnatione reproborum apparet misericordia: non quidē totaliter relaxans: sed aliqualiter alleuians dum punit citra condignū. Et in iustificatione impij apparet iustitia dum culpas relaxat propter dilectionem: quam tamen ipse misericorditer infundit. Sicut de magdalena legitur luce. 7. ca. Dimissa sunt ei peccata multa: quoniam dilexit multū. ¶ Ad 2m dōm, q̄ iustitia ꝛ misericordia dei apparet in cōuersione iudeorū ꝛ gentiū. Sed aliqua ratio iustitie apparet in ꝯuersione iudeorū: q̄ nō apparet in cōuersiōe gentiū: sicut q̄ saluati sunt ꝓp promissiōes patribus factas. ¶ Ad tertiū dōm: quod in hoc ēt q̄ iusti puniūtur in hoc mundo apparet iustitia ꝛ misericordia: inquātū p hmōi afflictiones aliqua leuia in eis purgantur ꝛ ab affectu terrenorū in deū magis eriguntur: ſm illud greg. Mala que in hoc mūdo nos premunt ad deū nos ire cōpellunt. ¶ Ad 4m dōꝫ q̄ lꝫ creationi nō ꝓsupponat aliqd in rerū natura: ꝓsupponitur tñ aliqd in dei cognitione. Et ſm hoc ēt saluat ibi rō iustitie: inquātū res in esse ꝓducit ſm q̄ ꝯuenit diuine sapientie ꝛ bonitati. Et saluat q̄dāmō rō mie, inquātū res de nō esse i esse mutat.

¶ Super

¶ Sup. q. 22. Artic. 1.

Titulꝰ clarus est. In corpore vnica est cōclusio responsiua q̄sito affirmatiue: necesse esse prouidentiā in deo. Et ꝓbat: omne bonū qd est in rebus est creatū a deo. ergo bonū ordinis rerū in finē et precipue vltimū: est creatum a deo. ergo ratio ordinis rerū in finē in mente diuina preexistit: ergo in eo est ꝓuidentia. Añs patet. prima vero ꝯña ꝓbatur: quia in rebus creatis non solū inuenit bonitas ſm subas rerum: sed ſm ordinē earū in finē: et ꝑcipue vltimū. Scda autē probat: quia deus est cā rerū per intellectum. Tertia aūt ꝓbat: ex ipsa diffinitiōe ꝓuidētie: quia est rō ordinis rerū in finē: ꝛ declarantur singule ꝑticule. Prio q̄ sit rō: quia est principalis pars prudētie. Scdo qd sit ordinis in finē: quia ꝓpriū prudētie est ordinare in finē. Tertio q̄ sit rerū ex dñia inter prudentiam monasticā ꝛ economicā vel politicam: quia illa est ratio ordinis propriorum actuum ad finē vite sue: ista vero est rō ordinis subditorū sibi in finē eorū. vt p; math. 24. Ex hac em distinctione sequit q̄ ꝓuidētia diuina non est pars prudētie monastice: quia ista impossibilis est deo: quia nihil hꝫ ordinabile in finē sed est pars prudētie q̄si politice: imo monarchice: ꝛ cōsequenter opꝫ q̄ sit ordinās res ipsi subtas in suos fines. Et cōfirmatur hec definitio autoritate boe. ꝛc. ꝛ ex differētia inter ꝓuidētiā et dispositionē. ¶ Circa diffinitionē ꝓuidētie dubiū difficile occurrit: an q̄a dicitur ordinis rerū in finem / intelligatur ꝛ ipse ordo in finem: et peruentio ad finem: an ordo tantum. Est autem ratio dubitandi: quia expresse in questionibꝰ de veritate. q. 6. arti. 1. dicitur q̄ prouidentia diuina est ratio ordinis in finē ꝛ non euentus. i. consecutionis ipsius finis: in sequentibꝰ aūt pluries habet oppositū: ꝛ i sequēti artꝰ in rñsione ad primū: et i arti. 4. apertissime: ꝛ in arti. 6. sequētis q̄onis ita vt non sit locus insinuationi. Ad hoc breuiter iudicio meo dicendū est: q̄ author mutauit sententiā in melius: ꝛ id de mēte sua tenēdū est: quod hinc ꝛ ex tertio cōtra gen. ca. 94. habet. s. q̄ ꝓuidētia est rō ordinis in finē quo ad vtrūq̄. s. ordinationis ꝛ cōsecutionis. Et hoc rōnabilius est: quoniam prouidētia ad volūtatem dei consequentē spectat: et ad oia q̄o ꝫ entia: vt in sequētibus patebit: se extēdit vt cā per se: cū his enim non stat prouidētiam ordinē tm respicere. sic enim multa ꝑter ipsa ꝛ euenirēt: sicut de facto ꝑter rerū ordinē eueniunt: sed nō ꝑter ordinem ꝛ euentum.

135
1. J. c. 94. co. 2. Et di. q. 3. arti. 1.
34
116
33
134
119
115 a
1. d. 39. q. 2. arti. 1. & 3 ꝯra
77
123

¶ De prouidentia dei. Questio. 22.

Consideratis aūt his q̄ ad volūtatē absolute ptinēt: ꝓcedēdū est ad ea q̄ respicit sil' intellm ꝛ volūtatē. Hmōi autē est ꝓuidētia q̄dē respectu oīum. ꝑdestinatio vero ꝛ reprobatio: ꝛ q̄ ad hec ꝯsequūtur: respectu hoīuz spāl'r in ordine ad eternā salutē. Nā et post morales virtutes in scia morali ꝯsiderat de prudētia ad quā ꝓuidētia ptinere videtur. ¶ Circa ꝓuidētiā aūt dei q̄runt quatuor. Prio vtrū deo ꝯueniat ꝓuidētia. Scdo vtrū oia diuine ꝓuidētie subsint. Tertio vtrū diuina prouidentia imediate sit de omnibus. Quarto vtrum prouidentia diuina imponat necessitatem rebus prouisis.

¶ Utrū ꝓuidentia deo conueniat. Arti. 1.

Ad primū sic ꝓceditur. Uꝫ q̄ ꝓuidētia deo nō cōueniat. Prouidētia em ſm tulliū est pars prudētie. Prudētia aūt (cū sit bene cōsiliatiua ſm philosophū in. 6. ethi.) deo cōpetere nō pōt: qui nullū dubiū hꝫ vñ eū cōsiliari oporteat. Ergo prouidētia deo nō ꝯpetit. ¶ P. Quicqd est in deo est eternū. Sed ꝓuidētia non est aliqd eternū. Est em circa existentia que non sunt eterna ſm Damas. Ergo prouidentia non est in deo. ¶ P. Nullum compositum est in deo. Sed prouidentia videt esse aliquid cōpositum: quia includit in se voluntatē ꝛ intellectum. Ergo prouidentia non est in deo.

Sed contra Est qd dicit sapiē. 14. Tu autē pater gubernas omnia prouidentia.

Rñdeo Dicēduz, q̄ necesse est ponere prouidētiā in deo. Omne em bonum qd est in rebus a deo creatum est: vt supra ostensum est[c]. In rebus autem inuenitur bonum non solū quātum ad substantiam rerū: sed etiā quantum ad ordinē earum in finē: ꝛ precipue in finem vltimum qui est bonitas diuina: vt supra habitū est.[c] Hoc igitur bonum ordinis in rebus creatis existēs a deo creatum est. Cū autē deus sit causa rerū per suū intellectum: et sic cuiuslibet sui effectus opꝫ rationē in ipso preexistere: (vt ex superioribus patet[c]) necesse est quod ratio ordinis rerū in finem in mente diuina preexistat. ratio aūt ordinandorum in finē proprie prouidentia est. Est em principalis pars prudentie ad quā alie due partes ordinant. s. memoria preteritorum: ꝛ intelligentia presentium: prout ex preteritis memoratis ꝛ presentibus intellectis cōiectamur de futuris prouidendis. Prudentie autem propriū est ſm phm in sexto ethico. ordinare alia in finem. siue respectu suiipsius: sicut dicitur homo prudens qui bene ordinat actus suos ad finem vite sue: siue respectu aliorum sibi subiectorū in familia: vel ciuitate vel regno. Scdm quē modū dicitur math. 24. fidelis seruus ꝛ prudens quem constituit dñs super famil. suam. Secundum quē modum prudentia vel prouidentia deo conuenire pōt. Naꝫ in ipso deo nihil est in finem ordinabile: cum ipse sit finis vltimus. Ipsa igit rō ordinis rerum in finem prouidentia in deo nominatur. Unde boe. 4. de consola. dicit: quod prouidentia est ipsa diuina ratio in summo omnium principe constituta que cuncta disponit. Dispositio autem potest dici tam ratio ordinis rerum in finē q̄ ratio ordinis partiuz in toto.

Ad primū Ergo dicendum, quod ſm phm in sexto ethi. Prudentia proprie est preceptiua eorum de quibus eubulia recte consiliatur: ꝛ sinesis recte iudicat. Unde licet consiliari nō competat deo scdm quod consilium est inquisitio de rebus dubijs: tamen precipere de ordinandis in finem quorum rectam rōnem habet cōpetit deo: ſm illud psal. Preceptuz posuit ꝛ non preteribit. Et ſm hoc cōpetit deo ratio prudentie ꝛ prouidentie. Quāuis etiam dici possit quod ipsa rō rerum agendarum consilium in deo dicitur: nō propter inquisitionem: sed ꝓp certitudinem cognitionis ad quam consiliantes inquirendo ꝑueniunt. Unde dicitur ephes. 1. Qui operatur omnia scdm consilium voluntatis sue. ¶ Ad scdm dicendum, qd ad curam duo pertinent[c]. s. ratio ordinis que dicitur prouidentia: ꝛ dispositio ꝛ executio ordinis que dicitur gubernatio. Quorum primum est eternum: scdm temporale. ¶ Ad tertium dicendum, quod prouidentia est in intellectu: sed presupponit voluntatem finis. Nullus enim precipit de agendis propter finem: nisi velit finem. Unde presupponit ꝛ prudentia virtutes morales: per quas appetitus se habet ad bonum: vt dicitur in. 6. ethi. Et tamen si prouidentia ex equali respiceret voluntatez ꝛ intellectu m diuinum: hoc esset absq̄ detrimento diuine simplicitatis: cum voluntas ꝛ intellectus in deo sint idem: vt supra dictum est[c].

¶ Utrum omnia sint subiecta diuine prouidentie. Arti. 2.

Ad scdm sic procedit. Uidetur, quod non omnia sint subiecta diuine prouidētie. Nullum. n. prouisum est fortuitum. Si ergo omnia sunt ꝓuisa a deo nihil erit fortuitū. Et sic perit casus et fortuna. Quod est contra cōem opinionez. ¶ P. Omnis sapiens prouisor excludit defectum ꝛ malum quantum pōt ab his quorū curam gerit. Uidemus autem multa mala in rebus esse. Aut igitur deus nō pōt ea impedire (ꝛ sic non est oīpotens) aut nō de oībus curam habet. ¶ P. Que ex necessitate eueniunt prouidentiam seu prudentiam nō requirunt. Unde ſm phm in. 6. ethi. Prudentia est recta rō contingentiū: de quibus est consiliū ꝛ electio. Cū igit multa in rebus ex necessitate eueniant: nō oia ꝓuidentie subduntur. ¶ P. Quicūq̄ dimittitur sibi non subest prouidentie alicuius gubernantis. Sed hoies sibijpsis dimittunt a deo: scdm illud eccl. 15. Deus ab initio cōstituit hominem ꝛ reliquit eum in manu consilij sui. Et spāl'r mali ſm illud. Dimisit illos ſm desideria cordis eorū. Non igitur oia diuine prouidentie subsunt. ¶ P. Apostolus. 1. cor. 9. dicit: quod non est deo cura de bobus. Et eadē rōne de alijs creaturis irrōnalibus. Nō igit oia subsunt diuine ꝓuidentie.

Sed cōtra Est, q̄ dr sapi. 8. de diuina sapia: q̄ attingit a fine vsq̄ ad finē fortiter ꝛ dispo. oia sua.

Rñdeo Dicēdū, q̄ q̄dā totalr ꝓuidētiā negauerūt: sicut dmocri-

¶ Super arti. 2. 137 505

Titulꝰ nulla eget expositione. q̄ em dicit omnia nihil excludit. ¶ In corpore duo facit. Primo refert tres opiniōes circa q̄situ. Prima est democriti et epicuri: dicētiū nihil esse subm diuine prouidētie. Scda est auerrois in. 12. metaphy. cōmē. 52. ꝛ. 5. dicētis res incorruptibiles solas subdi diuine ꝓuidētie. Tertia est rabi moysi dicētis nō solū incorruptibilia / ſꝫ ē singularia hūane tñ speciei tm diuine subta ꝓuidētie: rōnes aūt ex q̄bus emanarūt opiniōes i litera arguēdo adducunt. Scdo rñdet q̄sito ſm veritatē vnica ꝯclusiōe quā ꝯr ꝓbat. Est ergo cōclusio rñsiua oia diuine prouidētie subiacent nō tantū in vniuersali sed etiam in singulari: ꝛ probatur primo sic, omne agēs agit propter finē: ergo oia subta cālitati primi agētis sunt ēt subta ordinationi eius in finē. ergo oia q̄ habēt q̄cumq̄ mō esse sunt ordinata a deo in finē. ergo oia iquātū hñt q̄uolibet esse: intm diuine subijciūtur ꝓuidētie. Prima ꝯña manifestatur ab opposito. quia. s. ꝑpter ea i opibꝰ alicuiꝰ agētis aliqd interueniat nō subditū illiꝰ ordini: quia effectꝰ ille nō subijcit cālitati illiꝰ cause sed ex aliq̄ alia cā ꝑter intētionē ipsius ꝓuenit. Scda ꝓ-

1.5 b d
118
136
1. q. 103. arti. 5.
Et. 1. di. 39. q. 2. ar. 2.
et. 3. ꝯ. c. 1. 64. 94. et 111.
Et di. 4. 5. ar. 2. ꝛ 4.
et opus. 3. c. 124. 132. ꝛ 133.
et opus. 15. c. 3. 14. ꝛ. 15.

Universidad de Deusto Biblioteca

ɔñtis ꝓbaṫ ex eo ꝙ cãlitas dei extẽdit se vsq̃ ad oia etiã indiuidualia ⁊c. Et ɔfirmaṫ eius ɔñs anthoritate apostoli. Tertia aũt ɔña probaṫ ex ipsa diffinitione prouidentie: q2 .s. est rõ ordinis rerũ in finem. Circa hanc rõnem nota tria. Primũ est ꝙ pria ɔñtis ppterea ꝓbata est a posteriori: qm̃ per se ex vi antecedẽtis tenet: cũ em̃ dico oẽ agens agit ꝓpter finẽ: causa-
251 litatem agentis significo: in hoc qđ dico: agit. ordinationẽ vero effect⁹ in finem significat ly ꝓpter finem. Causalitas ergo amplior nõ est ordinatione: nisi agat nõ ꝓpter finez: ⁊ ppterea optime sequiṫ ⁊ fine alio me⁹ ꝙ si actio est pp finẽ: tm̃ se extendit ordinatio in finẽ: quantũ causalitas: q2 ly pp adequat ly agit. Secundũ est ꝙ cãlitatis nomẽ in litera positũ quo ad presens negocium ponderandum est: ⁊ satis pprie accipiendũ: qm̃ nõ sumiṫ p quocũq̃ modo aliquid facere: s3 pro facere aliqđ sic qđ per
90 ipsam actionẽ sr̃a fa-
287 ciat id qđ effectus dr
235 per seipm: ita ꝙ illđ
235 vere illam ɔditionẽ: q̃ facta est ab illa cãlitate habeat: in cuius signũ in lr̃a effect⁹ p
135 accñs alicuius cãe: dr esse per cãlitatẽ al-
85 terius cãe ⁊ nõ illius
88 cãe: cuius dr effectus per accñs sic aũt in-
90 tellecta cãlitas nihil
87 aliud est q̃3 cãlitas p
99 se. Nec tñ oportuit in
107 litera exprimi ly per se: qm̃ in sermonib⁹ sciẽtificis omnia interpretanda sunt per se. Tertiũ est ꝙ quũz dr hic: ꝙ cãlitas dei extendit se vsque ad oia ⁊c. intelligendu3 est prout dictũ ⁊ expositum fuit in questione .8.a .s. per essentiã ⁊ potentiam. alr̃s ꝓcessus iste nihil valeret: vt facile patere põt consideranti.
120 Scđa rõ ad conclusionem est: deus oia cognoscit etiã in particulari: vt artifex eorũ: ergo necesse est ꝙ oia supponanṫ suo ordini: ⁊ ꝓbatur sequela: q2 oia artificiata subdũṫ ordini artis. Aduerte hic: ꝙ nõ est intẽtio lr̃e ponere idẽtitatez artis ⁊ ꝓuidẽtie: qm̃ earũ differentia est manifesta: qu3 ars respicit ipa3 substantiam artificiatorum. prouidẽtia aũt ordinem in finem: sed intendit ꝓportionaliter se habere artem ⁊ prouidentiã: ⁊ ppterea ⁊c. In cuius signum litera in probatione cõsequentie vtitur ly sicut: qđ est nota non idẽtitatis sed similitudinis proculdubio proportionalis hic. In responsione ad primũ: aduerte ꝙ tam fortuitum q̃3 casuale relatiuũ est: ⁊ propterea nõ oportet qđ id qđ in se ⁊ simpliciter est fortuitũ esse fortuitũ respectu omnis agẽtis. Hec est em̃ differẽtia inter absoluta ⁊ respectiua: ꝙ quando est aliquid in se simpliciter tale ſm aliquod predicatũ absolutum / non desinit esse aut dici tale ex cõparatione ad quodcũq̃3: qñ vero aliquid est tale in se ⁊ simpliciter ſm aliquod predicatũ respectiuũ: nõ solũ nõ h3 tale predicatum in ordine ad quodcũq̃: sed ad correlatiuũ tm̃ verũ etiã oppositum predicatum respectiuũ in ordine tñ ad aliud correlatiuũ sortiri potest: vt patet de albo: qđ quũ absolute sit alteri albo sĩle: ad nigrũ tñ cõparatũ est dissimile. Sic igiṫ q2 res dicũṫ fortuite vel casuales in ordine ad naturã ⁊ intẽtionẽ creatã: nõ incõuenit ꝙ in ordine ad diuinã intẽtionẽ nõ fortuite:

sed per se intẽte sint ⁊ dicãṫ: ita tñ ꝙ ſm se sumpte simplr casuales seu fortuite ⁊ sint ⁊ dicanṫ: ea rõne: q2 vnaq̃q̃ res est ⁊ iudicaṫ ſm ꝓprias ⁊ primas causas. Et p hoc p3 nõ cõtradicere do. trinã hãc de ꝓuidẽtia diuina doctrine tradite in phia naturali. 2. 6. meta. qm̃ vtrobiq̃ res examinate iudicateq̃ sunt ſm ꝙ pẽdẽt ex primis vel saltẽ particularib⁹ causis: quales sunt oẽs cause create: quarũ nec intẽtionib⁹: nec causalitatib⁹ subest modus: quo effectus causatur. s. necessario vel contingenter. hoc enim propriũ est prime cause que respicit ens in eo ꝙ ens. In rñsiõe ad scđm dubiũ occurrit: quo pacto mala culpe sint permissa a deo ꝓpter perfectionẽ vniuersi. Tum q2 si de⁹ coope- 251
rat⁹ fuisset cũ gratia c
sua: tã angelis: q̃3 hoibus: q̃ lapsi sunt: ad perpetuã in bono ꝑseuerantiã: vt possibile fuit: vniuersum multo melius esset: eo ꝙ nihil ab ordine respiciente diuinam volũtatem ſm se: qui est suprem⁹ ordo in vni-
uerso: defecisset: qm̃ 151
in tali defectu malu3 culpe consistit: vt supra dictũ fuit. Tum q2 virtutes q̃ ex malo culpe occasionantur: vt patiẽtia martyrum: ⁊ penitẽtia ⁊c. nõ deessent vniuerso: qm̃ inuenirentur ſm preparationẽ animi. Ad hoc diciṫ ꝙ integritas vniuersi maius bonum est: q̃3 qđcunq̃ particulare bonum creatũ: vt patet gen. prio. exigit autẽ vniuersi integritas virtutes ⁊ siqua sunt alia ex malo occasionaliter prouenictia: non solũ in statu imperfecto: sed in statu perfecto: constat autẽ perfectũ virtutis statum cõsistere in actu 2°. ⁊ nõ in habitu: vt patet prio ethi. ⁊ 12. metaph. deessent ergo multe perfectiones vniuerso: puta iustitia punitiua: patientia martyrũ ⁊ similia imo qđ maxime põderandum est: deesset vniuerso hostia illa diuini suppositi: quã in cruce obtulit qđ adeo bonu3 fuit et est: vt excedat in bonitate oẽ malũ culpe nõ solũ hominũ sed demonũ. Vnde ⁊ ipse ordo in diuinam bonitatẽ ſm se quãpis ex malo culpe sit lesus: tantũ tñ boni ad eũdẽ ordinẽ spectãtis ex malo culpe deus effecit: vt feliciter actũ cũ vniuerso dicere possimus: quũ deus mala culpe ꝑmisit: iuxta illud gre. O felix culpa ⁊c. Subest ẽt nãlis rõ: cur malũ culpe ꝑmissum fuerit. s. suauis rerũ dispõ: potẽtia nãq̃ peccãdi ab vniuerso subtrahi non potuit sine illius maxima iactura: in amissione oium creaturarũ itellectualiũ: vt alibi p3: actus aũt peccati ab hmõi potẽtia progrediẽs quãuis ꝓhiberi i. nõ permitti potuisset: suauis tñ dispositio liberi arbitrij creati hoc nõ exigit: s3 magis vt sua vi seipsum agat: ⁊ qm̃ ad prouidẽtiã diuinã spectat disponere oia suauiter: sapientissime elegit deus permissionẽ malorum culpe. Nec fallaris cũ legis in litera: mala esse de intentione nature vniuersalis: ac perinde mala culpe esse de intẽtione primi ⁊ vniuersalissimi agentis. Hec em̃ non ita sunt intelligenda vt ipsa mala sint volita seu intenta siue per se siue per accidens: qm̃ hoc esse impossibile de malo culpe supra manifestatũ est: sed quod ipsa mala nõ sunt nolita seu exclusa per intentionem seu volitionem cause prime: ⁊ quod permissio malorum culpe est intenta propter integritatem ac perfectionem vniuersi: ⁊ secũdum permissionem hanc tenet similitudo proportionalis inter intentionem nature vniuersalis respectu malorum naturalium / et intentionem dei gloriosi respectu malorum culpe.

tus ⁊ epicurei ponẽtes mũdũ ſm eẽ casu[c]. Quidã vero posuerunt incorruptibilia tm̃ prouidẽtie subiacere. corruptibilia vero nõ ſm indiuidua: s3 solũ spẽs. Sic em̃ incorruptibilia sunt. Ex quoru3 persona dr iob. 22. ca. Nubes latibulũ eius: ⁊ circa cardines celi perãbulat: neq̃ nostra cõsiderat. A corruptibilium autem gñalitate excepit rabbi moyses hoies ꝓpter splendorẽ intellectus quo participãt. In alijs aũt idiuiduis corruptibilibus aliorum opinionẽ est secut⁹. S3 necesse est dicere oia diuine ꝓuidẽtie subiacere: nõ in vli tm̃: s3 etiã in singulari. Qđ sic p3. Cũ em̃ oẽ agẽs agat ꝓpter finem: tm̃ se extẽdit ordinatio effectuũ in finẽ quantũ se extẽdit cãlitas primi agẽtis. Ex hoc enim cõtingit in operib⁹ alicuius agentis aliqđ ꝓuenire, nõ ad finẽ ordinatũ: q2 effect⁹ ille consequiṫ ex aliqua alia cã[a] preter intentionem agẽtis. Causalitas aũt dei: qui est primum agẽs, se extẽdit vsq̃ ad oia entia non solũ quantũ ad principia spẽi, sed etiã quantum ad indiuidualia principia[c]: nõ solũ incorruptibiliũ: sed etiã corruptibiliũ. Vñ necesse est oia que habẽt quocũq̃ modo esse, ordinata esse a deo in finẽ: ſm illud apostoli ad ro. 13. Que a deo sunt ordinata sunt. Cum ergo nihil aliud sit dei ꝓuidentia q̃3 rõ ordinis rerũ in finẽ: vt dcm̃ est[c]: necesse est oia inquantũ participant esse intantum subdi diuine ꝓuidentie. Similiter etiã supra ostẽsum est[c]: ꝙ de⁹ oia cognoscit ⁊ vniuersalia ⁊ particularia. Et cũ cognitio eius compareṫ ad res sicut cognitio artis ad artificiata (vt supra dcm̃ est[c]) necesse est quod omnia supponanṫ suo ordini: sicut oia artificiata subduntur ordini artis.

Ad primum Ergo dicẽdum, ꝙ aliter est de cã vli ⁊ de cã particulari. Ordinẽ em̃ cause particularis aliquid põt exire: nõ autẽ ordinẽ cause vlis[c]. Non em̃ subduciṫ aliqđ ab ordine cãe particularis nisi per aliquã aliam cãm particularẽ impedientẽ. Sicut lignum impeditur a cõbustione per actionem aque. Unde cũ oẽs cause particulares ɔcludanṫ sub vniuersali cã: impoẽ est aliquẽ effectũ ordinẽ cause vniuersalis effugere. Inquantum igitur aliquis effectus ordinẽ alicu⁹ cause particularis effugit: dicitur esse casuale vel fortuitũ respectu cause particularis: sed respectu cause vniuersalis, a cuius ordine subtrahi non potest: dr esse ꝓuisum. Sicut ⁊ cõcursus duorum seruorum: l3 sit casualis inquantũ ad eos: est tñ prouisus a dño q̃ eos scienter sic ad vnũ locũ mittit vt vnus de alio nesciat. Ad scđm dicendũ, ꝙ aliter de eo est qui h3 curã alicuius particularis ⁊ de prouisore vniuersali: q2 ꝓuisor particularis excludit defectũ ab eo qđ eius curẽ subdiṫ quãtũ põt: sed ꝓuisor vniuersalis ꝑmittit aliquẽ defectũ in aliquo particulari accidere: ne impediaṫ bonũ totius[c]. Vñ corruptiones ⁊ defectus in reb⁹ naturalib⁹ dicunṫ esse cõtra naturã particularẽ: sed tñ sunt de intẽtione nature vniuersalis, inquãtũ defectus vnius cedit in bonũ alterius: vel etiã toti⁹ vniuersi. Nã corruptio vnius est gñatio alterius: p quã spẽs ɔseruaṫ. Cũ igiṫ deus sit vlis ꝓuisor toti⁹ entis: ad ipsi⁹ ꝓuidẽtiã pertinet: vt ꝑmittat quosdã defectus esse in aliquib⁹ particularibus rebus ne impediaṫ bonũ vniuersi ꝑfectũ[c]. Si em̃ oia mala impedirẽtur, multa bona deessent vniuerso. Nõ em̃ esset vita leonis si nõ esset occisio animaliũ: nec esset patientia martyrũ, si nõ esset persecutio tyrãnorũ. Vñ dicit aug. in enchi. Deus oipotẽs nullo modo sineret malũ aliqđ esse in operibus suis nisi vsq̃ adeo esset oipotẽs ⁊ bonus: vt bñ faceret etiã de malo. Ex duab⁹ aũt rõnib⁹: quas nũc soluimus vĩr moti fuisse q̃ diuine ꝓuidẽtie subtraxerũt corruptibilia: in quibus inueniunṫ casualia et mala. Ad tertiũ dicẽdũ, qđ homo nõ est institutor nature: sed vtiṫ in opibus artis ⁊ virtutis ad suũ vsum reb⁹ naturalib⁹. Vñ ꝓuidẽtia humana nõ se extendit ad necessaria q̃ ex natura ꝓueniunt. Ad q̃tũ se extẽdit ꝓuidẽtia dei: q̃ est actor nature. Et ex hac rõne vĩr moti fuisse, q̃ cursum rerũ naturaliũ subtraxerũt diuine ꝓuidẽtie attribuentes ipsu3 necessitati materie: vt democrit⁹ ⁊ alij naturales antiq. Ad quartũ dicẽdũ, ꝙ in hoc ꝙ diciṫ, deũ hoiem sibi reliquisse: nõ excludiṫ homo a diuina ꝓuidẽtia: s3 ostẽdiṫ ꝙ nõ p̃figitur ei virtus operatiua determinata ad vnũ sicut reb⁹ naturalib⁹[c]: q̃ agunṫ tm̃ q̃si ab altero directe in finẽ. nõ aũt seipsa agũt: quasi se dirigẽtia in finẽ: vt creature rõnales per liberũ arb. quo cõsiliantur ⁊ eligũt. Unde signãter diciṫ, In manu consilij sui. Sed q2 ipse actus libe. arb. reduciṫ in deũ sicut in causam: necesse est vt ea que ex lib. arb. fiũt diuine prouidẽtie subdanṫ. Prouidentia enim hois cõtinetur sub prouidẽtia dei: sicut cã particularis sub causa vniuersali. Hominum autem iustorum quodam

Super articulum tertium.

In titulo li immediate significat negationẽ mediũ ꝓuisoris ad prouidẽtie diuine complemẽtum ⁊ sensus est: vtru3 ad actũ prouidendi om-
224 nibus qui deo cõuenit reqratur aut etiã cõcurrat aliquis me-
126 dius prouisor: vt sic.
d In corpore tria fa-
420 cit. Primo distinguit actus prouidentie in duo: scilicet in ordinare: et executionem
b statuti ordinis: ⁊ pri-
504 mus ꝓprie diciṫ pro-
554 uidere: scđs vero gu-
o bernare. Secũdo re-
137 spondet q̃sito duab⁹
1. q. 103. cõclusionibus iuxta
ar. 6. hos duos actus. Pri-
Et. 3. ma est: deus imme-
ca. 76. diate prouidet omni-
77. 83. ⁊ bus quo ad rationez
94. co. 2 ordinis. Scđa vero est:
et opus. deus per aliqua me-
3. c. 154. dia ꝓuidet quãtum
et opus. ad executionem. Pro-
15. cap. batur prima: de⁹ ha-
14. bet in intellectu suo rationẽ omniũ etia3 minimorum: ⁊ dedit causis quas effectib⁹ prefecit virtutẽ ad illos effectus ꝑducendos: ergo i sua ratione prehabet ordine3 illorum effectuũ in finẽ. ergo deus per seipsum ꝓuidet omnib⁹ quo ad rõnem ordinis. Secũda vero ꝓbatur: quia deus gubernat inferiora per superiora: et exclu-
b ditur statim tacita ob-
235 iectio cõtra eã: qui dr ꝙ gubernare p me-
505 dia cõuenit deo non propter defectu3 virtutis ⁊c. vt patet i litera. Attẽde nouitie: ꝙ inter prouidere et gubernare hoc interest: ꝙ ꝓuidere est operatio immanens gubernare vero trãsiens. Et propterea ꝓuidere nõ per seipsum / ponit imperfectionẽ in ipso ꝓuidẽte: quoniã importat ipsum non statuere in mẽte sua totũ omniũ ordinem in omnẽ finẽ: sed partem tantũ: gubernare vero per media nõ ponit imperfectionẽ in gubernante: nisi ex eius defectu ꝓcedat: sed ponit actionẽ ei⁹ trãseuntẽ multis q̃si instrumẽtis expleri: quod nõ incõuenire deo p3. Tertio excluditur ex dictis opinio platonis satis clare de q̃ tñ si diffuse videre cupis q̃uo ipugneṫ. Lege 3m q̃ gen. cap. 76. ibi .n. aduertes ẽt: ꝙ nõ est intẽtiõis pñtis: excludere medios ꝓuisores: vt executores diuini ordinis ꝑtingentis vsq̃ ad minima: hoc em̃ esset ẽt tollere prudẽtiã humanã: sed excludere medios ꝓuisores vt ꝓuisores tm̃. i. ita ꝓuisores ꝙ nõ executores p̃fati ordinis sed alterius: in diuino actu alr nõ cõprehensi. Et si vis perspicere cõclusiões plenius hic positas: Lege 3m cõtra gen. cap. 94. vbi nunc facta distĩõ cum eisdẽ cõclusiõibus diffusius ponitur: ⁊ manifestatur in principio solutionis.

Super arti. 4.

Titulus ex dictis i q̃stione. 19. ar. 8. clar⁹ est. Est em̃ questio: vtru3 ex positione diuine prouidẽtie modo declarato / sequatur ꝙ oia prouisa sunt necessaria. o 112 119 b
In corpore duo facit. Prio ꝑponit conclusionẽ: nsiuã: anne ra recitatione opposite opinionis. Scđo ꝓbat cõclusionẽ ipsa3. Cõclusio est: diuina ꝓuidẽtia imponit necessitatẽ q̃busdã ⁊ nõ omnibus. Probaṫ sic ad ꝓuidẽtiã diuinã ꝑtinet ordinare resiñ: nẽ: g ad pfectionẽ vniuersi. g oẽs gradus entiũ ꝑducere: g quibusdam effectib⁹ preparare cãs necessarias: ⁊ q̃busdã cõtin- 138
gentes: nõ igiṫ ad cã S.q.19.
spectat omnibus ne- ar.
cessitatẽ iponere. Pri- et. 12. q.
ma ɔña ꝓbaṫ: q2 pfe- 10. ar. 4.
ctio vniuersi est prin- Et. 1. d.
cipale bonũ exñs in 39. q. 2.
ipso: bonitas .n. diui- ar. 2.
na est lõge maius bo- Et. 3. S.
nũ: sed separatum ab ca. 69.
vniuerso: ⁊ finis eius 70. 71.
separatus vt p3. 12. 93. ñ. ⁊
meta. 2a. autẽ ꝓba- 94.
tur: q2 pfectio vniuer et opus.
si nõ esset: si non oẽs 3. cap.
essendi gradus inue- 141. ⁊
nirentur in rebus. 3a 142.
vero q2 op3 ad hoc vt et opus.
necessario vel contin 15. cap.
genter eueniant effe- 15.
ctus: causas primas esse huiusmodi. hic nõ opus est amplius repetere disputationẽ de cõtingẽtia: sufficiũt siquidem supra dicta etiã huic loco. In responsione ad primũ dubitatio occurrit valde ardua: ⁊ forte ab humano intellectu insolubilis. Ad cuius euidẽtiam vt melius percipiaṫ: in quo cõsistit dubitatio / aduertendũ est ꝙ aliud est a. cõtingenter euenire ⁊ aliud ẽ a. necessario euenire / ⁊ aliud est a. infalli- a b
biliter / seu ineuitabi- 105
liter euenire: tam primũ enim q̃3 secundũ 143 e
importat ordinem effect⁹ ad cãm inactu positã. Illud q̃dẽ qđ sua cã h3 posm ad 122

excellentiori mõ deus h3 ꝓuidentiã q̃3 impiorũ inquãtũ nõ ꝑmittiṫ cõtra eos euenire aliqđ qđ finalr impediat salutẽ eorũ. Nã diligentibus deũ oia cooperanṫ in bonũ: vt dr ro. 8. Sed ex hoc ipso ꝙ ĩpios non retrahit a malo culpe, dr eos dimittere: nõ tñ ita ꝙ totalr ab eius ꝓuidentia excludanṫ, alioquin in nihilũ deciderent, nisi per eius ꝓuidentiã cõseruarẽtur. Et ex hac rõne vĩr motus fuisse tullius: qui res humanas, de quibus cõsiliamur diuine ꝓuidẽtie subtraxit. Ad quintũ dicẽdum, ꝙ q2 creatura rõnalis h3 per lib. arbi. dñiũ sui actus (vt dictũ est[c]) spãli quodãmodo subdiṫ diuine prouidentie: vt. s. ei imputeṫ aliqđ ad culpã vel ad meritũ: ⁊ reddaṫ ei aliquid vt pena vel premiũ[c]. Et quãtũ ad hoc curã dei apostolus a bobus remouit: non tñ ita ꝙ indiuidua irrõnaliũ creaturarũ ad dei prouidentiã nõ pertineant: vt rabbi moyses existimauit[c].

Utrũ de⁹ imediate oĩbus ꝓuideat. Ar. 3.

AD Tertiũ sic ꝓcediṫ. Vĩ, ꝙ deus nõ imediate oibus ꝓuideat. Quicqđ .n. est dignitatis, deo ẽ attribuẽdũ. S3 ad dignitate3 alicuius regis pertinet qđ habeat ministros: quibus mediãtibus subditis suis prouideat. Ergo multo magis de⁹ nõ immediate oibus prouidet. Pret. Ad prouidentiam pertinet res in finẽ ordinare. Finis aũt cuiuslibet rei est eius ꝑfectio ⁊ bonũ. Ad quãlibet autẽ cãm ꝑtinet effectũ suũ ꝑducere ad bonũ. Quelibet igiṫ cã agẽs est cã effectus prouidẽtie. Si igiṫ deus oibus imediate prouidet: subtrahunṫ oẽs cause secũde. Pret. Aug. dicit in ench. ꝙ melius est quedã nescire q̃3 scire: vt vilia. Et idẽ dicit phs in. 2. meta. S3 oẽ qđ est melius deo est attribuẽdũ. Ergo deus non h3 imediate prouidentiam quorundam viliu3 ⁊ minorum.

Sed cõtra Est, ꝙ dr iob. 34. quẽ ɔstituit aliũ sup terrã? aut quẽ posuit sup orbẽ quẽ fabricatus est? Super quo dicit greg. Mundum per seipsum regit: quem per seipsum condidit.

Rñdeo Dicendũ, ꝙ ad prouidẽtia3 duo ꝑtinent. s. ratio ordinis rerum prouisarum in finem, ⁊ executio huius ordinis que gubernatio dr[c]. Quãtũ igitur ad primũ horũ deus imediate oibus prouidet qui in suo intellectu h3 rationem omniũ etiam minimorũ[c]. Et quascunq̃ causas aliquibus effectib⁹ ꝑfecit dedit eis virtutẽ ad illos effectus ꝑducẽdos. Vñ op3 ꝙ ordinẽ illorũ effectuũ in sua rõne prehabuerit. Quantũ aũt ad secundũ sunt aliqua media diuine prouidentie: q2 inferiora gubernat p superiora: nõ pp defectũ sue virtutis: s3 pp abundantiã sue bonitatis: vt dignitatẽ causalitatis ẽt creaturis cõicet. Et ſm hoc excludiṫ opinio platonis (q̃3 narrat greg. Nicenus) triplicẽ ꝓuidẽtiã ponẽtis. Quarũ pria est summi dei: q̃ primo ⁊ principalr prouidet rebus spiritualibus: ⁊ ɔñr toti mundo quantũ ad gña, spẽs ⁊ cãs vles. Scđa vero ꝓuidẽtia ẽ q̃ ꝓuideṫ singularib⁹ gñabiliũ ⁊ corruptibiliũ. Et hanc attribuit dijs: q̃ circueũt celos. i. substãtijs separatis q̃ mouẽt corpa celestia circulariter. Tertia vero prouidentia est rerũ humanarum: quam attribuebat demonibus: quos platonici ponebant medios inter nos ⁊ deos: vt narrat aug. 7. de. ciu. dei.

Ad primũ Ergo dicẽdũ, ꝙ hr̃e ministros executores sue ꝓuidẽtie ꝑtinet ad dignitatem regis. Sed ꝙ nõ habeat rõnẽ eorũ q̃ per eos agẽda sunt: est ex defectu ipsius. Ois .n. scia opatiua tãto perfectior est quãto magis ꝑticularia cõsiderat in quib⁹ est actus. Ad scđm dicẽdũ ꝙ p hoc ꝙ deus h3 imediate ꝓuidentiã de rebus oibus nõ excludunṫ cãe scđe q̃ sunt executrices hui⁹ ordinis: vt ex supradictis patet[c]. Ad tertiũ dicẽdũ, ꝙ nobis melius est nõ cognoscere mala ⁊ vilia inquantum p ea impedimur a cõsideratione aliquorũ meliorũ: q̃ nõ possumus simul multa itelligere: ⁊ inq̃3tũ cogitatio malorũ peruertit interdu3 volũtatẽ in malũ. Sed hoc nõ h3 locum in deo qui simul omnia vno intuitu videt: ⁊ cuius volũtas ad malũ flecti non potest.

Utrum prouidẽtia rebus prouisis necessitatem imponat. Arti. 4.

AD Quartũ sic ꝓcediṫ. Vĩ, ꝙ diua ꝓuidẽtia necessitatem rebus ꝓuisis imponat. Ois .n. effect⁹ q̃ h3 aliquã cãm per se q̃ iã est vel fuit ad quã de necessitate sequitur prouenit ex necessitate: vt phs ꝓbat in sexto meta. Sed prouidentia dei (cũ sit eterna) ꝑexistit ⁊ ad eam sequitur effectus de necessitate. Nõ .n. põt diuina ꝓuidẽtia frustrari. Ergo ꝓuidẽtia diuia necessitatẽ rebus ꝓuisis imponit. Pret. Vnusquisq̃ ꝓuisor stabilit op⁹ suũ q̃3tũ põt ne deficiat. S3 deus ẽ summe potẽs. Ergo necessitatis firmitatẽ rebus a se prouisis tribuit. Pret. boe. dicit. 4. de cõ. ꝙ fatũ ab imobilibus prouidentie proficiscẽs exordijs actus fortunasq̃ hoium indissolubili cãrũ connexione astringit. Vĩ ergo ꝙ prouidentia necessitatem rebus ꝓuisis imponat.

Sed cõtra Est, qđ dicit dio. 4. cap. de diu. no. ꝙ corrũpere nãm nõ est diuine ꝓuidẽtie. Hoc autẽ h3 q̃rũdã rerũ nã ꝙ sint contingẽtia. Nõ igitur diuina ꝓuidẽtia necessitatem rebus imponit contingentiam excludens.

Rñdeo Dicẽdũ, ꝙ ꝓuidẽtia diuina q̃busdã rebus necessitatem ĩponit: nõ aũt oibus, vt quidã crediderunt. Ad ꝓuidẽtiã .n. ꝑtinet ordinare res in fine3. Post bonitatẽ aũt diuinã q̃ est finis a reb⁹ separatus[c]: ꝑncipale bonũ in ipsis rebus exñs est ꝑfectio vniuersi. Que qdẽ nõ esset si nõ oẽs gradus essendi inuenirenṫ in rebus[c]. Unde ad diuinã ꝓuidentiam ꝑtinet oẽs gradus entium ꝑducere. Et ideo q̃busdã effectibus ꝑparauit causas necessarias vt necessario euenirent: quibusdã vero causas contingentes vt euenirent contingenter scđm conditionem proximarum causarum[c].

Ad primũ Ergo dicẽdum, quod effectus diuine proui-

Universidad de Deusto Biblioteca

vtrūlibet.hoc vero q̄ sua nō pōt deficere ab ipsius cālitate: sed tertium cōius est vtroq̄z:qm̄ ꝛ ꝯtingētia/ꝛ necessaria sequunt̄ diuinā ꝓuidentiaꝫ positā in actu infallibiliter/seu ineuitabilr: ꝛ cū hoc illa sequunt̄ contingenter: ꝛ ista necessario. Ex his em̄ q̄uis quiescat intel'ls attēdēs ad rn̄sionē in lr̄a positā circa saluationē cōtingētie: fluctuat tn̄ circa cōnexionē predicte infallibilitatis cū libero arb. imo vt rectius loquar cum libero euentu ipsaꝝ operationū / quas liberas dicimus: ꝛ similiter cū ambiguo euentu contingentiū alioꝝ. Cum em̄ in operatione libera sit ꝯsiderare ipsam voluntatem illius cām: ꝛ euētum seu executionē ipsi' nunc ita q̄ nō opposite: q̄uis difficile non 32 a sit saluare naturā talis cāe.s. libere cū p̄dicta infallibilitate: eo q̄ hm̄oi infallibilitas nihil dat vł aufert cause ad vtrūlz: sed cū ipsa stat: q̄ cā habeat potētiā indifferentē ad illd infallibile: ꝛ ad eius oppositū: ꝛ pp hoc diuina ꝓuidētia nō adimit cōtingentiā a rebus: veꝝ saluare predictā infallibilitatē cū idifferentia seu libertate executiōis seu euēt'. hoc op' hic labor est. Si em̄ infallibile est me diluculo p̄rio futuro scribere: quāuis potentiā habeam ad vtrūlibet.i. ad scribēdum tūc: vel ad non scribendū tunc: attn̄ potētia ista atq̄ libertas nō exibit in actū negationis scribēdi sed affirmatiōis: sic q̄ ineuitabile est quin affirmatio eueniat: ꝛ si sic est cū iam ab eterno diuina prouidentia sit in actu determinata respectu omniū: ꝛ immutabilis ꝛ infallibilis ꝛc. sequit̄ q̄ de facto oia ineuitabiliter eueniāt: q̄uis quedā contingēter: ꝛ quedā necessario. Notanter aūt dixi de facto: q: de possibili absolute loquendo pōt deus nō determinare prouidentiā suā ad hoc vel illa futura. Sed cū iam determinata est: repugnat immutabilitati efficacie vniuersalitati atq̄ certitudini sue: euitabilitas euenientiū. Et si oia ineuitabiliter eueniūt de facto: vt quid cōsiliamur: ꝛ conamur ad hec magis q̄ illa prosequēda vel vitāda. Nihil em̄ minus videt̄ ex hoc destrui tota ps moralis: oisq̄z conatus ecclie: atq̄z exhortatio ad bonū: q̄ ex negōne cōtingentie. Quāuis em̄ negō euitabilitatis/ ꝛ negō ꝯtingētie nō equaleant: vt iā pꝫ ex dictis: q̄ ad ꝓposita tn̄ incōueniētia equalere vıˀr. Nullus em̄ cōsiliat̄ de ineuitabili: nec aliq̄s conat̄: aut hortat̄ aut orat circa ineuitabilia. Ad hāc dubitationē nihil scriptū reperi in.s.tho. qm̄ nullibi eū mouisse hāc recolo: sꝫ semp studuit ad saluādā ꝯtingētiā: in aliis q̄z doctoribus nihil hactenus ꝯperi ad qōnē istā: nisi q̄ cōiter dn̄r de sensu cōposito ꝛ diuiso/ de necessitate ꝯn̄tie ꝛ ꝯn̄tis: de libertate electiōis diuine in eternitate: deq̄z nā causaꝝ ad vtrūlibet in vniuerso inuentarū. Sꝫ hec oia vt ex dictis pꝫ intellectū nō quietāt: qm̄ vt iā dictū est: nō de deo ꝑm se cōsiderato: sꝫ ꝑm q̄ de facto est: ꝛ sil'r nō de ipsis naturis cāꝝ aut reꝝ: nec de necessitate aut cōtingentia: sed de cōpossibilitate ineuitabiliū euētuū: cū cōtingentia ꝛ libertate eoꝝdē est qō. Nō em̄ satisfit q̄sito: dōo q̄ act' eueniens est euitabilis ꝛ ineuitabilis. Euitabilis quidē ꝑm se: ineuitabilis vero ꝑm q̄ est ꝓuisus. lꝫ.n. hoc sit veꝝ: tn̄ nō soluit nodū: qm̄ act' eueniēs de facto est iā prouisus ab eterno: ꝛ esse ꝓuisum vincit cōditiones ipsius ꝑm se: ꝛ ꝯn̄ter actus eueniēs est simpl'r.i. oibus cōsideratis ineuitabilis: ꝛ ꝑm q̄d.i. solitarie sumpt' euitabilis: sicut ꝓiectio mercis tpe naufragii ꝛ ꝑm q̄d est nolita: q: ꝑm se est simpl'r volita: q: oibus ꝯsideratis est volita: ꝛ ꝑm q̄d est nolita: q: ꝑm se ꝓiectio ipsa displicet. Nihil quoq̄z ad ꝓpōm facit: dicere q̄ esse ꝓuisuꝫ nihil ponit in actu euenīēte: in hoc em̄ exēplo manifeste appet nihil ad rez referre: an ponat vel nō ponat: esse nāq̄z volitū nihil ponit in ꝓiecta merce: ꝛ tn̄ ꝛc. Nec etiā euadit̄ dōo q̄ q: actus eueniēs est ꝓuisus a deo: ꝛ ineuitabilitas ei' sequit̄ esse ꝓuisum: vt res respectiua ad deū: act' eueniēs est de facto ineuitabilis respectu dei: nō aūt respectu nostri. Hoc em̄ equiualet nihilo: qm̄ si de facto ineuitabilis est a deo ergo ꝛ de facto ineuitabilis est ꝛ simpl'r: ꝛ a nobis: qm̄ impossibile est a quocūq̄z vitari: q̄ a deo de facto vitari non pōt: propter ipsius summā efficaciā. Oportet igitur si qōnis huius veritas quietare debet intellectum nostrum alterū duoꝝ dicere aut q̄ esse prouisum non sequatur ineuitabilitas: aut q̄ ineuitabilitas euentus prouisi non derogat euitabilitati eoꝝdē euentuū. Et hoc secundum quidem propter rationē supra adductā non capio quomodo possit verificari. Liquet enim q̄ non nisi secundū quid euitabilitas saluari apparet. Primum aūt quāuis communiter a doctoribus destruat̄: dicentibus q̄ esse prouisum seu volitum seu predestinatum (pro eodē enim

dentie nō solū est aliquid euenire quocūq̄ mō: sed aliq̄d euenire vel cōtingēter vel necessario. Et iō euenit infallibil'r ꝛ necessario, q̄ diuina prouidētia disponit euenire infallibil'r ꝛ necessario: ꝛ euenit cōtingēter, q̄ diuine ꝓuidentie rō hꝫ vt contingenter eueniat. ¶ Ad scdm dōm, q̄ in hoc est immobilis ꝛ certus diuine ꝓuidētie ordo: q̄ ea q̄ ab ipso ꝓuident̄ cūcta eueniūt eo mō quo ipse ꝓuidet siue necessario siue contingenter. ¶ Ad tertiū dōꝫ, q̄ indissolubilitas illa ꝛ immutabilitas quā boe. tāgit pertinet ad certitudinem prouidētie q̄ non deficit a suo effectu neq̄z a modo euenīēdi quē prouidit non aūt pertinet ad necessitatem effectuum. Et considerandū est q̄ necessarium ꝛ contingens proprie cōsequuntur ens inquantum hm̄oi. Unde modus contingētie ꝛ necessitatis cadit sub prouisione dei q̄ est vniuersalis prouisor totius entis: non autē sub prouisione aliquorum particulariū prouisorum.

¶ De predestinatione. Questio.23.

Post cōsiderationem diuine prouidentie agendū est de predestinatione. ¶ Et circa predestinationem querunt̄.8. Primo vtrū deo cōueniat predestinatio. Scdo quid sit predestinatio: ꝛ vtrum ponat aliquid in predestinato. Tertio, vtrū deo cōpetat reprobatio aliquorū hominū. Quarto, de cōparatione predestinationis ad electionē, vtrū scꝫ predestinati eligant̄. Quinto, vtrū merita sint causa vel rō predestinationis vel reprobationis aut electionis. Sexto, de certitudine predestinationis, vtrū.s. p̄destinati infallibiliter saluent̄. Septimo, vtrū numerus predestinatoꝝ sit certus. Octauo, vtrū predestinatio possit iuuari p̄cibus sctōꝝ.

¶ Utrū homines p̄destinent̄ a deo. Art.1.

Ad primū sic ꝓceditur. Uidet̄ q̄ homines non predestinent̄ a deo. Dicit em̄ dam. in.2. lib. Oportet cognoscere q̄ omnia quidem precognoscit de': nō autem omnia predeterminat. Precognoscit enim ea que in nobis sunt: nō autem predeterminat ea: sed merita ꝛ demerita hūana sunt in nobis: inquātum sumus nostroꝝ actuum dn̄i per lib. arb. Ea ergo que pertinent ad meritum vel demeritū, nō p̄destinant̄ a deo. Et sic hominum predestinatio tollit̄. ¶ P̄. Omnes creature ordinant̄ ad suos fines p diuinā ꝓuidētiā: vt supra dictū est. Sꝫ alie creature nō dn̄r p̄destinari a deo. Ergo nec hoies.

quo ad hanc difficultatem omnia accipio) sequitur ineuitabilitas. Ego autem non vt opponam me contra torrentem: nec asserendo: sed stante semper captiuitate intellectus in obsequium christi: suspicor: q̄ quemadmodum esse prouisum/ nec contingentiam/ nec necessitatē ponit in euentu prouiso: vt in litera dicitur: eo q: deus est causa superexcedens: eminēter prehabens necessaria. ꝛ contingētia: per hoc enim euadit san. tho. ab illa ratione. 6. meta. hic allata. Intendit em̄ q̄ propositiones ari. verificant̄ in causis particularibus: quarum alie sunt necessarie: alie contingentes: alie per se: et alie per accidens nō aūt in cā vniuersalissima excedente necessarias ꝛ cōtingētes/ per se ꝛ per accñs: qm̄ ad eā spectat ꝓducere: vt effect' electos 139 non solū res sed oēs rerū ꝛ euentuuꝫ modos. Ita eleuādo altius mentis oculos: ipse de' et sua altiori q̄ cogitari possumus excellētia: sic rebus euentibusq̄ ꝓuideat/ vt esse prouisuꝫ ab eo/ sequat̄ aliquid altius q̄ euitabilitas vel ineuitabilitas: vt sic ex passiua prouisione euentus: neutrius cōbinationis alterū membruꝫ oporteat sequi. Et si sic est quiescet intellectus nō euidētia veritatis in specie sꝫ altitudine inaccessibili veritatis occulte. Et hoc igeniolo meo satis ratiōabile videtur. Tū ꝑpter rōnē predictā. Tum qm̄ vt ait greg. minus de deo sentit/ qui hoc tm̄ de illo credit: q̄ suo ingenio metiri pōt. Nec ꝑpterea negādū aliq̄d eoꝝ: q̄ ad diuinā immutabilitatē/ actualitatem/ certitudinē/ atq̄z vniuersalitatē/ ꝛ silia spectare scimus aut ex fide tenemus suspicor: sꝫ aliq̄d occultū latere: vel ex parte ordinis: q̄ est iter deū ꝛ euentū ꝓuisum: vel ex glutino inter ip̄m euētū/ ꝛ esse ꝓuisum arbitror: ꝛ sic intell'm aie nr̄e/ oculū noctue esse ꝯsiderās/ in ignorātia sola/ quietē illius inuenio. Meli' est em̄ tā fidei catholice/ q̄ philosophie fateri cecitatē nostrā/ q̄ asserē tāq̄ euidētia: q̄ intell'm nō quietāt: euidentia namq̄ quietatiua est. Nec ꝑpterea oēs doctores p̄sumptiōis accuso: qm̄ balbutiēdo vt potuerūt: imobilitatē ac efficaciā summā/ ꝛ eternā diuini intell's volūtatis ꝑtātisq̄ insinuare intenderūt oēs p infallibilitatē ordinis diuine electiōis ad euētus oēs: quoꝝ nihil p̄fate suspitiōi obstat: q̄ altius q̄d in eis latere credit. Et ve si hic p̄dicaret: nullus forte circa p̄destinationē erraret xp̄ianus sicut nō errat in mā trinitatis: q: dr: ꝛ scribit: ꝛ ita est: q̄ occulta est hūano intell'ui ꝛ sola fides sufficit. Optimū aūt atq̄ salubre cōsiliū est in hac re: ichoare ab his q̄ certe scimus ꝛ experimur in nobis. s. q̄ oia/ q̄ sub libero arb. nr̄o continent̄: euitabilia a nobis sunt: ꝛ ꝑpterea digni sumus pena vel p̄mio. Quomodo aūt hoc saluo: diuina saluet̄ prouidentia ac predestinatio ꝛc. Credere q̄ sancta mater ecclesia credit. Scriptum est enim/ altiora te ne quesieris. plurima enim sunt tibi supra sensus hominum reuelata. Et hoc est vnum de illis.

1.D.40. q.2.art. vnico. Et 3. ca. viii.

135 136

¶ Super questionis.23. Arti.1.

In titulo aduerte q̄ hic q̄rit̄ de diuina predestinatione: nō simpliciter ex mō querēdi: sꝫ re' hoim: vtrū q̄z tn̄ est intentum. Et ꝑpterea in corpore determinat qōnē an est simpl'r: in responsionibus vero argumentorum respectu hominum.

¶ In corpore ponit̄ vna cōclusio rn̄siua q̄sito affirmatiue: in deo est p̄destinatio: cū vno corollario in calce. Probat̄ cōclusio sic. vita eterna in diuina visione ꝯsistens est finis excedēs ꝓportionē ꝛ facultatē nature create. ergo rōnalis creatura illius capax perducit̄ in ipsam: quasi a deo trāsmissa: ergo huius trāsmissionis rō in deo preexistit: ergo in deo est predestinatio. Añs ꝛ declarat̄ distinguēdo duplicē finem: in quē a diuina ꝓuidētia creatura ordinat̄. s. ꝓportionatū ꝛ superexcedentē: ꝛ ꝓbat̄ ex supradictis in qōne.12. Prima ꝯn̄a probat̄: q: ad id q̄d non pōt aliq̄d sua virtute pertingere opꝫ ab alio trāsmitti: sicut sagitta a sagittante. 2a vero ꝓbat̄ sic. q: in eo est rō ordinis oim in finē que vocat̄ prouidētia. 2a aūt probat̄ sic. rō rei fiende in mente actoris preexistēs est quedā preexistētia. ergo ratio hm̄oi trāsmissionis fiende est preexis trāsmissio. ergo est predestinatio. ꝓbat̄ hoc vltimū: q: destinare est mittere: ꝛ predestinatio est rō hm̄oi trāsmissiōis in vitā eternā. Corr'm vero est: predestinatio q̄tū ad oba est pars ꝓuidētie. ꝛ ꝓbat̄. q: ꝓuidētie diuine subiacēt oia quo ad ordinē in finꝫ. Aduerte hic q̄ p̄destinatio ex pte actus nō ponit̄ ps ꝓuidētie: qm̄ actus diuinus nec partis nec toti' rōnē in se hꝫ: sꝫ q̄tū ad oba pars ponit̄ ꝓuidentie/ qm̄ q̄libet triū suboꝝ p̄destinatiōi/ pars est suboꝝ ꝓuidētie. re-

¶ P̄. Angeli sunt capaces beatitudinis sicut ꝛ hoies. Sed angelis nō competit predestinari (vt vr̄ cū in eis nunq̄ fuerit miseria. predestinatio aūt est propositū miserendi: vt dicit aug.) Ergo hoies nō predestinātur. ¶ P̄. Bñficia hoibus a deo collata p spiritūsanctū viris scis reuelantur: ꝑm illud apl̄i. 1. cor. 2. Nos aūt nō sp̄m huius accepimus mūdi: sed sp̄m q̄ ex deo est vt sciamus que a deo donata sunt nobis. Si ergo homines p̄destinarentur a deo (cū p̄destinatio sit dei bñficiū) esset p̄destinatis nota sua predestinatio. Quod patet esse falsum.

Sed contra Est quod dr ro. 8. Quos predestinauit, hos ꝛ vocauit.

136 138 **Rn̄deo** Dicēdū, q̄ deo cōueniēs ē hoies p̄destinare. Oia.n. diuine ꝓuidētie subiacēt: vt supra ońsuꝫ est. Ad ꝓuidētiā aūt ptinet res in finē ordinare: vt dictū est. Finis aūt ad quē res create ordinant̄ a deo est duplex. Unus qui excedit ꝓportionē nāe create ꝛ facultatē. Et hic finis est vita eterna: q̄ in diuina visione cōsistit: q̄ est supra nām cuiuslibet creature: vt supra habitū est. Alius aūt finis est nāe create ꝓportionatus: quē.s. res creata pōt attingere ꝑm virtutē sue nāe. Ad illud autē ad q̄d nō pōt aliq̄d virtute sue nāe puenire opꝫ q̄ ab alio trāsmittat̄: sicut sagitta a sagittante mittit̄ ad signū. Uñ ꝓprie loquendo rōnalis creatura: q̄ ē capax vite eterne: pducitur in ip̄am quasi a deo trāsmissa. Cuius quidem trāsmissionis rō in deo preexistit: sicut ꝛ in eo est rō ordinis oium in finem quā diximus esse ꝓuidētiā. Rō aūt alicui' fiendi in mente actoris exn̄s est q̄dā p̄exn̄tia rei fiēde in eo. Uñ rō p̄dicte trāsmissiōis creature rōnalis in finē vite eterne p̄destinatio noiatur. Nā destinare est mittere. Et sic pꝫ q̄ predestinatio quātū ad obiecta est quedā pars prouidentie.

Ad primū Ergo dōm, q̄ damascenus nominat p̄determinationē ipōnē necessitatis: sicut est in rebus nālibus: q̄ sunt p̄determinate ad vnuꝫ. Qd pꝫ ex eo q̄ subdit. nō.n. vult malitiā neq̄z cōpellit virtutē. Uñ p̄destinatio nō excluditur. ¶ Ad scdm dōm, q̄ creature irrōnales nō sunt capaces illius finis: q̄ facultatē humane nāe excedit. Uñ nō ꝓprie dicunt̄ p̄destinari. Et si aliqñ abusiue predestinatio nominet̄ respectu cuiuscūq̄z alterius finis.

¶ Ad tertiū dōm, q̄ predestinari cōuenit angelis: sicut ꝛ hoibus: lꝫ nunq̄ fuerint miseri. Nam motus non accipit sp̄em a termino a quo: sed a termino ad quē. Nihil.n. refert q̄tum ad rōnē dealbatiōis: vtrū ille q̄ dealbat̄ fuerit niger: aut pallidus: vel rubeus. Et sil'r nihil refert ad rōnem predestinationis: vtrū aliq̄s predestinetur in vitam eternam a statu miserie vel nō. Quāuis dici possit q̄ ois collatio boni supra debitum eius cui confertur ad miseriā pertineat: vt supra dictum est. ¶ Ad quartū dōm, q̄ ēt si aliquibus ex sp̄ali priuilegio sua predestinatio reueletur: nō tn̄ cōuenit vt reueletur oibus: q: sic illi qui nō sunt p̄destinati desperarent: ꝛ securitas in predestinatis negligētiam pareret.

¶ Utrū p̄destinatio aliq̄d ponat in predestinato. Arti.2.

Ad scdm sic ꝓcedit̄. Uꝫ q̄ predestinatio ponat aliquid in p̄destinato. Omnis enim actio ex se passionem infert. Si ergo predestinatio actio est in deo: oportet q̄ p̄destinatio passio sit in predestinatis. ¶ P̄. Ori. dicit sup illud Ro.1. Qui predestinatus est ꝛc. Predestinatio est eius qui nō est. sed destinatio eius est qui est. Et aug. dicit in lib. de predestinatione sanctoꝝ, Quid est predestinatio nisi destinatio alicuius existētis. Ergo predestinatio non est nisi alicuius existentis. ꝛ ita ponit aliquid in p̄destinato. ¶ P̄. Preparatio est aliquid in preparato. Sed predestinatio est preparatio bñficioꝝ dei: vt dicit aug. in lib. de predestinatiōe sctōꝝ. Ergo predestinatio est aliq̄d in predestinatis. ¶ P̄. Tpale non ponitur in diffōne eterni. Sed grā q̄ est aliq̄d tpale, ponitur in diffōne predestinationis. Nā predestinatio dicit̄ esse preparatio grē in p̄nti: ꝛ glorie in futuro. Ergo predestinatio nō est aliquid eternū. Et ita opꝫ q̄ nō sit in deo: sed in p̄destinatis. Nā q̄cq̄d est in deo, est eternum.

Sed cōtra Est, quod augu. dicit q̄ p̄destinatio ē p̄scia beneficioꝝ dei. Sed prescientia nō ē in prescitis: sed in presciente. Ergo nec predestinatio est in predestinatis, sed in p̄destināte.

Rn̄deo Dōm, q̄ predestinatio non est aliquid in predestinatis: sed in predestināte tm̄. Dictum est enim, quod predestinatio est quedam pars prouidentie. Prouidentia aūt non est in rebus prouisis, sed est quedam rō in intellectu prouisoris: vt supra dictū est. Sed executio ꝓuidentie que gubernatio dr passiue quidem est in gubernatis, actiue aūt est in gubernāte. Unde manifestū est q̄ predestinatio est quedā rō ordinis aliquoꝝ in salutem eternam in mente diuina existens. Executio autem huius ordinis est passiue quidē in predestinatis: actiue aūt est in deo. Est autem executio predestinationis vocatio ꝛ magnificatio: ꝑm illud apostoli ad ro. 8. Quos p̄destinauit hos ꝛ vo. ꝛ quos vocauit, hos ꝛ magnificauit.

Ad primū Ergo dōm: q̄ actiōes in exteriorē nām transeūtes inferunt ex se passionē: vt calefactio ꝛ secatio. nō aūt actiones in agēte manentes: vt sunt itelligere ꝛ velle: vt supra dictū est. Et talis actio est predestinatio. Unde predestinatio nō ponit aliquid in predestinato. Sed executio eius que trāsit in exteriores res, ponit in eis aliquē effectum. 275 113

¶ Ad scdm dicendum, q̄ destinatio aliqñ sumitur pro reali missione alicuius ad aliquem terminum. Et sic destinatio non est nisi eius quod est. Alio modo sumitur destinatio promissione quam aliquis mēte cōcipit: ꝑm q̄ dicimur destinare quod mente firmiter proponimus. Et hoc secundo modo dicitur. 2. macha. 6. cap. q̄ eleazarus destinauit non admittere illicita propter vite amorem. Et sic destinatio potest esse eius quod non est. Tñ predestinatio ratiōe antecessionis quā importat pōt esse eius q̄ non est: qualitercunq̄z eius destinatio sumatur. ¶ Ad tertium dicēdum, q̄ duplex est preparatio. Quedā patientis vt patiat̄. Et hec preparatio est in preparato. Quedam alia est agentis vt agat. Et hec est in agēte. Et talis preparatio est predestinatio: prout aliquod agens per intellectum dicitur se preparare ad agendum inquantum pre-

ē em̄ creatura rationalis: ordo vero trāsmissio: finis vita eterna. constat aūt quodlibet hoꝝ/ partem esse totius entis/ ordinis/ ꝛ finis creati/ prouidētie subiecti.

¶ Circa hanc partem nota differentiaꝫ inter. S. Tho. doctrinā ꝛ alios. de quoꝝ numero est Sco. in. 4o. distin. primi. Putant em̄ predestinationem proprie electionem ꝛ consequenter actum diuine voluntatis significare. Hic autem expresse dicit̄ q̄ actū intellectus importat sicut et prouidentia: quoniā pars est prouidētie. Ad cuius maiorem claritatem/ recolito q̄ diuinus intellect' / nostro more loquēdo. primo excogitauit ordinem eligendoꝝ ac mittēdoꝝ in vitā eternam euncq̄z sue voluntati ꝓposuit acceptandū: deinde libere sua voluntas illum ordinem exequendum elegit. ꝛ sic tertio ordo q̄ pri'/ idest ꝑm se rationem excogitati habebat modo habet rationē statuti. Diuersitas igit̄ opinionū in hoc cōsistit/ q̄ illi ipsā electionem: que ordinem illum excogitatum ac propositū statuit: predestinatiōis nomine intelligendā dicunt. Nos autem nō ordinem excogitatum: sꝫ ordinem statutum in ipso authoris mente predestinationis nomine significamus. Et qm̄ diuersitas hec de vocabulis est potius q̄ reb': eo q̄ hec omia requiri ad predestinationem null' ambigit: vnusquisq̄z in suo sensu abūdet: modo nominib' vtamur vt plures.

58 131 135 b 12380

¶ Super artic. II.

133 134 In titulo vtrum ponat aliq̄d idest cum dicitur/ sor. ē predestinat' vtrum lꝫ p̄destinatus p̄dicet aliquod ens in sor. substātiale aut accidentale vt cū dicitur/ sor. est animal: vel sor. est albus: aut nihil ponat in eo: sꝫ denominet tantum denominatione extrinseca: sicut cum dicitur/ albū videtur.

140 1.D.40. q.1.ar.1.

¶ In corpore vnica ē cōclusio respōsiua q̄sito negatiue. p̄destinatio non est aliquid in predestinato: s. i predestinante tātum. probatur ꝛ manifestatur conclusio. Probatur quidem sic. prouidētia nihil ponit in prouisis: sed i intellectu tantū prouisoris rōnem ordinis ꝛc. ergo p̄destinatio in mente tantum diuina ponit rationem ordinis electoꝝ ꝛc. Et probatur consequentia. q: predestinatio pars est ꝓuidentie. Manifestat̄ vero ex differētia inter ipsam predestinationem / ꝛ illius executionem: quoniam hec actiue sumpta ponit aliquid i exequēte ipso. s. deo: ꝛ aliq̄d in p̄destinatis. Et declaratur hoc ex differētia simili inter prouidētiam ꝛ gubernationē/ que actiue quidem in gubernante: passiue vero i gubernatis ponit aliquid. 139 Et quoniaꝫ executio p̄destinatiōis aliquo vno proprio caret nomine: 135 idcirco in litera duobus exprimitur dū subditur: q̄ est vocatio/ ꝛ magnificatio ex testimonio apostoli ꝛc.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶Super articulum.3.

In titulo/reprobare in cōmuni significat repulsionem alicuius tanq̄ indigni: in proposito autem: indignitas ista attenditur respectu vite eterne.
¶In corpore duo facit. Primo respōdet quesito affirmatiue determinādo questionem an est. Secūdo, ibi (sic igitur) determinat questionem quid est. Et quāuis hoc non fuerit directe quesitum: quia tamen propria causa an est: est quid est: vt in .2. poste. dicit merito vtrunq̄ simul determinatur. Quo ad primum est hec conclusio. Deus aliquos reprobat. Probatur ad prouidentiā pertinet permittere aliquem defectum in rebus illi subiectis: ergo ad prouidentiam diuinā pertinet permittere aliquos a vita eterna deficere. ergo aliquos reprobare. Antecedēs patet ex dictis. prima vero consequētia probat. q̄r ad diuinam prouidentiam pertinet ordinare homines i vitam eternā. Secūda aūt q̄r hoc nihil aliud est q̄ reprobare.

141 1.di.40. q.4.art. 1.et.2. Et.3.3. ca.vlti. Et ro.9. lec.2.fi.

¶Circa hanc rationem dubiū occurrit quoniā tota vis ei⁹ non infert intentum. Aut enim intēdit inferre q̄d reprobatio seu permissio defect⁹ a vita eterna recte infertur ex hoc q̄d prouisous est permittere. Aut intēdit q̄d ex hoc recte infertur q̄d pmissio si est pertinet ad prouidentiam. Et si quidem intendit hoc secundum nō respōdet q̄sito: q̄m ex hoc nō habetur q̄ de⁹ aliquos reprobat: sed q̄ si reprobat: reprobare ad ꝓuidētiā suam spectat. Si autem intendit primum tunc ratio nihil valet: imo cōmittitur sophisma cōsequētis. dum arguitur a ꝓuidētia in communi respectu finis in cōmuni ad prouidētiā respectu huius finis in vita eterna. Quāuis enim ad ꝓuidētiam vniuersi exigatur pmissio alicuius defectus ⁊ sic prouidētie i cōmuni nō repugnet permittere aliquos defect⁹: non tamē omnis ꝓuidentia hoc exigit vt patet de prouidentia necessariorum vt sic: ⁊ tamen litera infert/acsi illa ꝓpositio sc3 ad ꝓuidētiā pertinet permittere/esset vniuersalis. Ad hoc breuiter respondet q̄ primus sensus est directe de intentione litere: quoniam sic respondet quesito. Nec oportet propterea sophisma aliquod admittere: nec illa propositione vt simpliciter vniuersali vti: sed vniuersali in materia defectibili ſm se. Itaq̄ sensus est ad prouidentiam rerum ſm se defectibilium a fine spectat permittere ⁊c. ⁊ tūc optime sequitur. ergo prouidentia diuina habet hunc actum. s. permittere aliquos deficere a vita eterna: q̄m creature rationales sunt defectibiles ab hoc fine. Et si queras fundamentum illius premisse: scito q̄ est suauis dispositio rerum prouisarum. ex hoc enim q̄ prouidentia suauiter disponit/defectibilia suis viribus relinquit: ⁊ sic eueniūt defectus.

136

¶Quo ad secundum tria de reprobatione dicit. Primo q̄ est ps prouidentie: ⁊ ꝓbat hoc ex proportionalitate ad predestinationem. Secundo q̄ nō est tantum prescientia. ⁊ ꝓbat hoc ex suo toto. s. ex prouidētia que manifeste addit supra prescientiam. Tertio q̄ includit voluntatem permittendi casum ⁊ puniendi culpam ⁊ ꝓbat hoc rursus ex ꝓportionalitate ad predestinationem in hoc q̄d illa respicit/⁊ id q̄d est presentis seculi et quod futuri ⁊c. Ex his aūt facile colligitur quid est reprobatio: q̄. s. est prescientia cum volūtate permittendi culpam ⁊ dānandi propter culpam.

b 238 117 92 b 138 123 a

89 b

235 b

concipit rationē operis fiēdi. Et sic de⁹ ab eterno preparauit p̄destinādo cōcipiēs rōnē ordinis aliquoꝝ i salutē. ¶Ad 4ᵐ dōm q̄ gratia nō ponit in diffōne p̄destinatiōis quasi aliquid existēs de essentia eius: s3 inquantū p̄destinatio importat respectum ad gratiā. vt cause ad effectum: ⁊ actus ad obiectum. Unde non sequitur q̄d predestinatio sit aliquid temporale.

¶Utrum deus aliquem hominem reprobet. Articu.3.

Ad Tertiū sic procedit. Uidetur q̄ deus nullum hominem reprobet. Nullus enim reprobat quē diligit. Sed de⁹ omnes hoiem diligit, ſm illud sap. Diligis oīa que sunt ⁊ nihil odisti eorū q̄ fecisti. Ergo deus nullū hoiem reprobat. ¶Preterea. Si deus aliquē hominem reprobat: oportet q̄ sic se habeat reprobatio ad reprobatos sicut predestinatio ad predestinatos. S3 predestinatio est causa salutis predestinatoꝝ. Ergo reprobatio erit causa perditionis reproboꝝ. Hoc aūt est falsum. Dicit enī Osee.13. Perditio tua israel ex te est: tantūmodo ex me auxilium tuū. Nō ergo de⁹ aliquē reprobat. ¶Preterea. Nulli debet imputari q̄d vitare non potest. Sed si deus aliquē reprobat: nō pōt vitare q̄n ipse pereat. Dicit enī Eccl.7. Considera opera dei q̄ nemo possit corrigere quē ipse despexerit. Ergo nō esset hoibus imputandū q̄ pereunt. Hoc aūt est falsum. Nō ergo deus aliquem reprobat.

Sed contra Est quod dr̄ mala.1. Jacob dilexi, Esau autem odio habui.

Respondeo Dicendū: q̄ deus aliquos reprobat. Dictum enim est supra q̄ predestinatio est pars prouidētie. Ad prouidentiam autem pertinet permittere aliquē defectum in rebus que prouidentie subdūtur: vt supra dictum est. Unde cum per diuinam prouidētiam homines in vitam eternam ordinent, pertinet etiam ad diuinam prouidentiam vt permittat aliquos ab isto fine deficere. Et hoc dicit reprobare. Sic igit sicut predestinatio est pars prouidentie respectu eoꝝ qui diuinitus ordinātur in eternā salutem: ita reprobatio est pars prouidentie respectu illorum qui ab hoc fine decidunt. Unde reprobatio non nominat prescientiam tantum: sed aliquid addit ſm rationem: sicut ⁊ prouidentia: vt supra dictū est. Sicut enim predestinatio includit volūtatem conferendi gratiam ⁊ gloriam: ita reprobatio includit voluntatem permittēdi aliquem cadere in culpam ⁊ inferendi damnationis penam pro culpa.

Ad primū Ergo dōz: q̄ deus oēs homines diligit: ⁊ etiā omnes creaturas: inquantū omnibus vult aliquod bonum. Non tamē quodcūq̄ bonum vult omnibus. Inquantū igit quibusdam nō vult hoc bonum q̄d est vita eterna: dicit eos habere odio vl reprobare. ¶Ad secundum dicendum: q̄ aliter se habet reprobatio in causando q̄ predestinatio. Nā predestinatio est causa, et eius q̄d expectat in futura vita a predestinatis. s. glorie: ⁊ ei⁹ q̄d percipitur in presenti. s. gratie. Reprobatio vero nō est causa eius q̄d est in presenti. s. culpe: s3 est causa derelictionis a deo. Est tamē causa eius q̄d reddit in futuro. s. pene eterne. Sed culpa prouenit ex lib. arbi. ei⁹: qui reprobatur ⁊ a gratia deseritur. Et ſm hoc verificat dictū prophete. s. perditio tua Israel ex te. ¶Ad tertiū dōm: q̄ reprobatio dei nō subtrahit aliquid de potentia reprobati. Unde cum dr̄ q̄ reprobatus nō pōt gratiam adipisci: nō est hoc intelligendum ſm impossibilitatē absolutā: sed ſm impossibilitatē ꝯditionatā: sicut supra dictū est, q̄ predestinatū necesse est saluari necessitate conditionata: que nō tollit libertatē ar. Unde licet aliquis non possit gratiam adipisci qui reprobatur a deo: tamē q̄ in hoc peccatum vel illud labat ex eius lib. arbi. contingit. Uñ ⁊ merito sibi imputat in culpam.

¶Utrū p̄destinati eligant a deo. Arti.4.

Ad Quartū sic ꝓcedit. Uř q̄ p̄destinati non eligantur a deo. Dicit enī dio.4.ca. de di. no. q̄ sicut sol corporeus nō eligēdo oib⁹ corpib⁹ lumē immittit: ita ⁊ de⁹ suā bonitatē. Sed bonitas dīna cōicat p̄cipue aliquib⁹ ſm participationē gr̄e ⁊ gl̄ie. Ergo de⁹ absq̄ electione gr̄am ⁊ gl̄iam cōicat. Q̄d ad predestinationē pertinet. ¶Preterea. Electio est eoꝝ q̄ sunt. S3 p̄destinatio ab eterno est: etiam eoꝝ q̄ nō sunt. Ergo p̄destinant aliq̄ absq̄ electiōe. ¶Preterea. Electio quādā discretionē importat. S3 deus vult oēs hoies saluos fieri: vt dr̄.1.thim.2. Ergo p̄destinatio q̄ p̄ordinat hoies i salutē est absq̄ electiōe.

Sed contra Est, q̄ dicitur eph.1. Elegit nos i ipo ante mundi constitutionem.

Respondeo Dicendū, q̄ p̄destinatio ſm rōnē presupponit electionē: ⁊ electio dilectionē. Cuius rō est: q̄r p̄destinatio (vt dcm̄ est) est ps prouidētie. Prouidētia aūt sicut ⁊ prudentia est rō in intellectu exn̄s p̄ceptiua ordinatiōis aliquoꝝ i finē: vt supra dcm̄ est. Nō aūt p̄cipit aliq̄d ordinādū in finē nisi p̄exn̄te volūtate finis. Uñ p̄destinatio aliquoꝝ in salutē eternā p̄supponit ſm rōnē q̄ deus illoꝝ velit salutē. Ad q̄d pertinet electio ⁊ dilectio. Dilectio q̄dē inquātū vult eis hoc bonū salutis eterne. Nam diligere est velle alicui bonū: vt supra dcm̄ est. Electio aūt inquātū hoc bonū aliqb⁹ p̄ aliis vult cū quosdā reprobet: vt supra dcm̄ est. Electio tn̄ ⁊ dilectio alr̄ ordinant i nobis ⁊ i deo: eo q̄ i nobis volūtas diligēdo nō causat bonū: sed ex bono p̄exn̄te incitamur ad diligēdū. Et iō eligim⁹ aliquē: quē diligam⁹. Et sic electio dilectionē p̄cedit i nobis. In deo aūt ē ecōuerso. Nā volūtas ei⁹ q̄ vult bonū alicui diligēdo est cā q̄ illud bonū ab eo p̄ aliis habeat. Et sic p3 q̄ dilectio p̄supponit electioni ſm rōnē: ⁊ electio p̄destinationi. Uñ omnes predestinati sunt electi ⁊ dilecti.

¶Super arti. 4.

In titulo electionis vocabulum ꝓ prae sumit: pur sonat actum voluntatis quo optione ꝓposita vnū mauult altero.

141 1.q.14. ar.1.co. Et.1.di. 41.ar. 2.2. Et di.q. 6.art.1. co.2ᵐ Et ro.9. l.2.co.3.

¶In corpore vna est conclusio responsiua affirmatiue. omnes predestinati sunt electi ⁊ dilecti a deo. Probatur. prudentia est ratio in intellectu existens preceptiua ordinationis aliquoꝝ in finē. ergo ꝓuidentia est rō p̄ceptiua ⁊c. ergo p̄destinatio est rō p̄ceptiua ordinis aliquorū in vitā eternam. ergo predestinatio aliquoꝝ presupponit q̄ de⁹ illoꝝ velit salutē. ergo p̄destinatio p̄supponit electionē: ⁊ electio dilectionē. ergo oēs p̄destinati sūt electi ⁊ dilecti a deo. Prima cōsequētia ꝓbat. q̄r sicut est de prudētia ita de ꝓuidētia. Et aduerte q̄ ly sicut/poti⁹ explicat similitudinarie tenet. q̄m ꝓuidētia: vt superi⁹ dictū fuit: principalis prudētie pars est: imo est ipse p̄cipuus act⁹ prudētie polytice. Secūda pō in lr̄a explicite nō h̄r: s3 ob clariorē contextum apposita est et p3 ex eo q̄ predestinatio est ps ꝓuidentie. Tertia āt ꝓbat. q̄r nō

a arg⁹ 118 139 135 a 117 128 141 128

p̄cipit aliq̄d ordinādū in finē nisi p̄exn̄te volūtate finis. Et h̄ intellige de vere interiori p̄cepto: q̄d dico ꝓpter exterius p̄ceptū: q̄d signū diuine volūtatis in .q.19. positū ē illo.n.mō p̄ceptū sumēdo multa deus p̄cipit q̄ nō vult: vt p3 in pctōribus. Quarta aūt ꝓbat. q̄r ad tale velle diuinū ptinet electio ⁊ dilectio. Et q̄m in hac 4ᵃ ꝯña tria inferunt. s. electio ⁊ dilectio ⁊ ordo inter electionē ⁊ dilectionē diuinā. iō singula in lr̄a manifestant. Et primo q̄ ex tali velle sequatur dilectio: q̄r eis vult hoc bonū. diligere. n. est velle illi bonū. Secundo q̄ electio q̄r hoc bonū vult illis pre aliis quos reprobat. Tertio q̄d electio dilectionē presupponit: ⁊ h̄ ex dr̄ia inter ordinē horum actuū in nobis ⁊ in deo: quoniā in deo dilectio electionē precedit: in nobis vero eꝫ. ⁊ ratio est q̄r volūtas sua causat bonitatē rerū: nostra autē a bonitate rerum mouet. ¶Circa differentiaꝫ nūc assignatā/Aduerte q̄d predicta differētia est intelligēda respectu vnius ⁊ eiusdem obiecti: ⁊ rursus de prima rōne electionis. aliter nō appareret vera dr̄ia ista vl̄r intellecta. Cū.n. amor sit primus act⁹ voluntatis: nō possumus eligere nisi pamemus: sed tamē ex amore circūstātiarū eligimus hūc vt ipm amemus: vt p3 i electiōe vxoris: ⁊ sic respectu hui⁹ ⁊ nō simpliciter in nobis electio dilectionē precedit: manifeste q̄q̄ in dilectiōe nr̄a bn̄fica p3: q̄ quāuis bn̄facere p̄cedat electionem eiusdē cui bn̄faciat: dū oēs equo amore ꝯsequimur: fieri tn̄ nō pōt vt effectus in amato ex solo nostro amore ꝓueniens ad electionē eiusdē nos ducat: q̄m stāte paritate amoris seq non pōt electio: disparitas aūt si fiat i amādo ab obiecti circunstantiis magis amatis mouemur ad eligendū hūc pre aliis vt ametur. Et sic dilectio nr̄a nō pōt esse prima electiōis rō respectu eiusdē q̄uis possit esse scd̄aria: vt cū ex amore alicuius eligitur illemet. vt amet ad aliq̄d aliud bonū: vt quotidie fit. In deo aūt oportet dilectionē huius p̄cedere vt primā ⁊ totam cām ex parte amati electionis illius: q̄r electio disparitatem vnius ab altero supponit: ⁊ tota disparitatis rō in creatura est bonū illi a deo volitū: ⁊ sic dilectio electiōis est rō apud deum.

34 128

128

a 120

Titulus in corpore declaratur. ¶Super ar. quintū.

¶In corpe tria facit. primo declarat titulū. 2°. tractat tres opiniones circa q̄situ. 3° r̄ndet q̄sito. Quo ad p̄ᵐ distiguit q̄ p̄destinationē cāri ex p̄scitis meritis pōt itelligi 2r. primo ex pte actus: ⁊ sic nulla est q̄o. 2° ex pte effectus: ⁊ sic vertit in dubiū. Manifestatq̄ hāc distinctionē cū suis mēbris ex diuina volūtate: q̄m ipsa claudit in p̄destinatiōe: eadē siq̄dem distinctione vti op3 cū de cā/quare deus velit aliq̄d q̄d est: vt ex supradictis patet: ⁊ litera est clara.

¶Quo ad 2ᵐ p̄ᵃ opinio est Ori. dicētis preterita an̄ hāc vitā merita aīarū cām esse p̄destinatiōis. Et cōfutat auctē apli. cū nōdū boni aliq̄d egissent ⁊c. Scd̄a est pelagianoꝝ dicētiū q̄ merita p̄existētia in hac vita sūt rō p̄destinatiōis q̄r initiū bn̄faciēdi ex nobis ē. s3 hec cōfutat auctē apli. q̄ nō sumus sufficientes cogitare ⁊c. Constat.n. q̄ cogitatio est primū ex nobis initiū cooperādi bn̄. Tertia opinio est/q̄ merita futura in hac tm̄ vita sunt cā p̄destinatiōis. Et ad hāc opiniōnē reducit opinio retractata ab Aug. s. q̄ fides futura fuit rō p̄destinatiōis Jacob magis q̄ Esau. S3 hāc opinionē ꝯfutat Author in lr̄a sic. Si aliq̄d ex parte nr̄a esset cā predestinatiōis: illud nō clauderet sub p̄destinatiōis effectu: sed totū q̄ inuenitur in bono vsu gr̄e est effectus p̄destinatiōis. ergo nihil q̄d est in bono vsu gr̄e: est cā p̄destinandi. ꝓbat destructio ꝯn̄tis sic. nō est distinctū id q̄ est a cā scd̄a ⁊ a cā prima. ergo nō est distinctū q̄d est ex libero arbitrio et p̄destinatiōe. ergo id q̄ ē ꝑ liberū arbitriū est ex p̄destinatiōe. p̄ᵃ ꝯña nūc facta ꝓbat. q̄r diuina ꝓuidētia ꝓducit effectus ꝑ operatiōes cāꝝ scd̄aꝝ. Circa hāc pte aduerte q̄ henricus de gandauo q̄ᵗᵒ.4.ar.9. ⁊ q̄ᵗᵒ.5.ar.5. t3 opinionē satis ꝓpinquā huic modo confutare/dicēs/q̄d bonus vsus nō gratie vt precedēs dixit opinio: sed liberi arbitrii est causa predestinatiōis. Et quoniā rō facta in litera directe militat cōtra talē opinionē: idcirco conat soluere eā ⁊ ꝓbare suā opinionem. Et suam quidem ꝓbat authoritate Augustini: venit de occultissimis meritis ⁊c. vt habes a magistro.41. distin. deinde ratiōe tripliciter. Tū q̄r electio presupponit disparitatē eligēdi a reprobando. Tū q̄r iustitia semp est comes misericordie: et sic aliq̄ cōgruentiaꝫ ex parte predestinandi op3 inueniri ad misericordē predestinationem. Tum q̄r reprobationis est aliq̄ causa ex parte nostri ergo ⁊ predestinationis. Rōnem aūt p̄sentem arguit negādo q̄ ex indistinctiōe ei⁹ q̄d est ex libero arbitrio ⁊ diuina gratia/sequatur q̄ id q̄d est ex parte liberi arbitrii totalr̄ claudatur sub p̄destinatiōe seu eius effectu quoniaꝫ stat indistinctum esse bonū vsum liberi arbitrii q̄ est a gratia ⁊ libero arbitrio. ⁊ tn̄ ipsum esse quodāmodo a libero arbitrio quo nō est a gr̄a: ⁊ sic eo mō quo est nr̄ ⁊ nō gr̄e pōt esse causa predestinatiōis. Quod aūt bonus vsus liberi arbitrii aliquo mō sit ipsius quo nō est gratie: patet authoritate Aug. sup illud: adiuua nos deus salutaris noster: vbi vult nos cooperari gratie.

142

119

238 368

¶Ad hec: q̄m manifeste eiusdē est difficultatis hec opinio cū recitata in lr̄a breuiter nūc est dōm. Et ad authoritatē Augustini mag r̄ndet dicēs eā retractatā in sili: ⁊ bn̄ dicit: q̄m expresse ipse Aug. hanc retractationuꝫ suaꝝ regulā tradidit vt sn̄ia alicubi retractata vbiq̄ in opibus suis retractata censeat. Ad rōnes aūt dr̄ q̄ electio supponit dilectionē ex qua est disparitas: s3 dilectio nō est extra p̄destinationē: iustitia quoq̄ in primis effectibus nō in ordine ad creaturas ⁊ bonitatē: s3 sapiam diuinā comes est req̄renda. Nec est idē iudiciū de reprobatione ⁊ p̄destinatione: q̄m in reprobatione est aliq̄d extra totū reprobatiōis effectū. s. culpa: nō sic aūt est in predestinato: in quo totū ordinās ipsum in vitā eternā est p̄destinatiōis effectus. Et ex hoc apparet error solonis allate. vl̄.n. q̄ iste idē fecit iudiciū de gr̄a gratū faciente: de qua loquit Aug. ⁊ de qua verificat: q̄ bon⁹ vsus liberi arbitrii aliquo mō est a nobis quo non est a gr̄a. ⁊ de gr̄a p̄destinatiōis, i. gratuita predestinatiōe: cū tn̄ distēt plusq̄ celū ⁊ terra: q̄m sub ista cadunt nō solū actus charitatis: sed omnes eorū modi ⁊ gratuita auxilia. Et breuiter vt in litera dr̄ oē ordinās predestinatū in vitā eternā. Et sic cū bonus vsus liberi arbitrii prout est a nobis sit vnū de his quibus ordinamur in vitā eternā: q̄r ordinamur vt libere cooperando bn̄ illam consequantur. sequit q̄ nō solū ipse bonus vsus lib. arbi. sed ēt modus quo est a nobis cadat sub predestinatione: q̄uis nō cadat sub gratia gratum faciente. Et sic cum in litera dicitur non esse distinctum quod est a libe. arbi. ⁊ predestinatione intelligendum est non solum quo ad ipsum actum: sed etiam quo ad omnem modum eius: ac per hoc de omnimoda distinctione interpretandum est: ⁊ sic sit finis opinionum.

Ad primum Ergo dicendū, q̄d si consideretur cōicatio bonitatis diuine in cōi absq̄ electiōe bonitatē suā cōmunicat: inquātū. s. nihil est quod non participet aliquid de bonitate eius: vt supra dictum est. Sed si consideretur communicatio istius vel illius boni: nō absq̄ electiōe tribuit. q̄r quedam bona dat aliquibus, que nō dat aliis. Et sic i collatione gratie ⁊ gl̄ie attenditur electio. ¶Ad secundū dicendū, q̄ q̄n voluntas eligentis ꝓuocatur ad eligendum a bono in re p̄exn̄te tūc op3 q̄ electio sit eorū que sunt: sicut accidit electiōe nr̄a. S3 i deo ē alr̄: vt dcm̄ est. Et iō sicut dicit aug. Eligunt a deo q̄ n̄ sūt: neq̄ tn̄ errat q̄ eligit. ¶Ad 3ᵐ dōz, q̄ (sicut supra dictū est) deus vult oēs hoies saluos fieri antecedēter:) q̄d nō est simpliciter velle: sed ſm q̄d) non autem consequenter q̄d est simpliciter velle.

¶Utrum prescientia meritorum sit causa predestinationis. Arti.5.

143 1.di.41. ar.3. Et.3.3. ca.vlti. Et di.q. 6.ar.2. et 10.5. l.co.3. et ro.1. l3.co. et.c.8.l. 6.co.4. et.c.9.l. 3.co.2.2. 3. et ephe. 1.lect.1. co.3.2 lec.4. co.2.

Ad Quintū sic ꝓcedit. Uř q̄ p̄scia meritorū sit cā p̄destinationis. Dicit.n. apl's. ro.8. Quos p̄sciuit hos ⁊ predestinauit. Et gloss. ambrosii sup illud ro.9. Miserebor cui miserebor ⁊c. dicit, Misericordiam illi dabo quem prescio toto corde reuersurum ad me. Ergo videtur quod prescientia meritorū sit cā predestinationis. ¶P̄. Predestinatio diuina includit diuinā voluntatē: que irrōnabilis eē nō pōt cū predestinatio sit ꝓpositū miserēdi. vt aug. dicit. S3 nulla alia rō pōt esse predestinatiōis nisi prescia meritorū. Ergo p̄scia meritorū est cā vel rō predestinationis. ¶P̄. Nō est iniquitas apud deū: vt dr̄ ro.9. Iniquū aūt esse videt: vt equalib⁹ inequalia dent. Oēs aūt hoies sunt equales ⁊ ſm naturam ⁊ ſm peccatū originale. Attendit aūt in eis inequalitas ſm merita vel demerita ꝓpriorum actuum. Non igitur inequalia preparat deus hoibus predestinando ⁊ reprobando nisi ꝓpter differentium meritorum prescientiam.

Sed ꝯtra Est, q̄d dicit apostolus ad titū.3. Nō ex opib⁹ iustitie que fe. nos: sed ſm suā misericordiā sal. nos fecit. Sicut aūt saluos nos fecit: ita ⁊ predestinauit nos saluos fieri. Non ergo prescientia meritorū est causa vel ratio predestinationis.

Rn̄deo Dicendū, q̄ cū predestinatio includat voluntatē (vt supra dictū est) sic inquirenda est rō p̄destinationis sicut inquirit rō diuine volūtatis. Dictum est aūt supra: q̄ non est assignare cām diuine voluntatis ex pte actus volendi: sed potest assignari ratio ex parte volitorū: inquātū. s. deus vult esse aliq̄d ꝓp aliud. Nullus ergo fuit ita insane mentis: q̄ diceret merita esse causam diuine p̄destinationis ex parte actus predestinātis. Sed hoc sub q̄ōne vertitur. vtrū ex parte effectus p̄destinatio habeat aliquā cām. Et hoc est querere vtrum deus preordinauerit se daturū effectū predestinationis alicui ꝓpter merita aliqua. Fuerunt igitur quidā q̄ dixerunt q̄ effectus predestinationis preordinatur alicui propter merita preexistētia in alia vita. Et hec fuit positio orige. Qui posuit aīas humanas ab initio creatas: ⁊ scd̄3 diuersitatem suorū operum diuersos stat⁹ eas sortiri in hoc mundo corporibus vnitas. Sed hanc opinionē excludit apostol⁹ ro.9. dicens, Cū nondum nati fuissent: aut aliquid egissent boni vel mali: non ex operibus, sed ex vocante dictū est: q̄r maior seruiet minori. Fuerūt ergo alii qui dixerūt q̄ merita preexistentia in hac vita sunt ratio ⁊ cā effectus p̄destinationis. Posuerūt enim pelagiani q̄ initiū bn̄faciendi sit ex nobis: cōsūmatio aūt a deo. Et sic ex hoc cōtingit q̄ alicui dat p̄destinationis effectus, ⁊ non alteri: quia vnus initium dedit se preparādo ⁊ non alius. Sed contra hoc est, q̄ dicit apostolus.2.cor.3. q̄ non sumus sufficiētes cogitare aliq̄d a nobis quasi ex nobis. Nullū aūt anterius p̄ncipiū inueniri pōt q̄

Universidad de Deusto
Biblioteca

❡Quo ad 3ᵐ respōdet quesito cū distinctione tribus cōclusionibus.Distinctio est.effectus predestinatiōis pōt sumi duplr.s.in cōi vel in particulari.Et nō intēdit de cōitate ⁊ singularitate ſm predicationē:sed ſm totalitatē ⁊ partitionē:ita ꝙ p cōe intēdit predestinationis totū effectum:siue in oibus siue in aliquo vno predestinato:per pticulare vero intēdit ptem aliquā toti⁹ effect⁹ predestinatiōis in aliquo vno predestinato pticulari:siue etiā in oibus in cōi.hoc em̄ nihil refert ad ppositū.Pria ergo cōclusio est.effectus pticulares predestinatiōis nihil p̄hibet hr̄e cām.sic qð alter alteri⁹ sit causa.⁊ ecōuerso.Declarat.qꝛ posterior est finis prioris:⁊ prior velut materia posterioris:vt meritū premij ⁊c. Scda vo ꝯclo est:totus effectus p̄destinationis nullā hꝫ causam ex parte nostra.Probat qꝛ totū in nobis nos ordinans in vitā eternā est p̄destinationis effect⁹:qꝛ et ipsa p̄paratio:iuxta illud / Conuerte nos domine ad te ⁊ cōuertemur.Tertia aūt cōclusio est:tot⁹ effect⁹ predestinatiōis hꝫ p causa diuinā bonitatem.Probat.qꝛ ipsa ē ⁊ vltimus illi⁹ finis.⁊ eiusdē pria rō tanꝗ
b
119
137
138
122
primū mouens volūtatem diuinā ad predestinandum.
❡Rñsio ad tertium:qm̄ multa continet ⁊ singula fere vba impugnata sunt ab hērico ⁊ aureolo:distincte tractāda / ac examināda est.Tria igitur in hac respōsione facit.Primo cām reprobationis ⁊ predestinationis in cōi assignat.Scdo cām earundē in singulari ibi(Sed quare hos elegit) Tertio directe respondet argumento:ibi(Neqꝫ tamen ⁊c.)

cogitatio.Unde nō potest dici ꝙ aliquod in nobis initium existat qð sit ratio effect⁹ predestinationis.Unde fuerunt alij q̄ dixerūt ꝙ merita sequentia predestinatiōis effectū sunt ratio predestinationis:vt intelligatur ꝙ ideo deus dat gratiam alicui,⁊ preordinauit se ei daturū:quia presciuit eum bene vsurum gratia. Sicut si rex det alicui militi equū quem scit eo bene vsurum.Sed isti videntur distinxisse inter id qð est ex gratia:⁊ id qð est ex lib.arb.quasi nō possit esse idē ex vtroqꝫ.Manifestū est aūt ꝙ id qð est gratie est predestinationis effectus.Et hoc nō pōt poni vt ratio predestinationis.cū hoc sub predestinatione cōcludatur.Si igitur aliquid aliud ex parte nostra sit ratio predestinationis:hoc erit preter effectum predestinatiōis.Non est aūt distinctum qð est ex lib.arb.⁊ ex predestinatione:sicut nec est distinctum qð est ex causa scda ⁊ causa prima.Diuina em̄ ꝓuidentia ꝑducit effectus per operationes causarum scdarū:vt supra dictum est^c.Unde ⁊ id qð est per lib.arbi.est ex predestinatione.Dōm est ergo ꝙ effectū predestinationis cōsiderare possumus dupliciter.Uno modo in particulari.⁊ sic nihil prohibet aliquem effectum predestinatiōis esse causam ⁊ rationem alterius.Posteriorem quidem prioris ſm rationē cause finalis:priorem vero posterioris ſm rōnem cause meritorie.Que reducit ad dispositionem materie.Sicut si dicamus ꝙ deus preordinauit se daturū alicui gloriā ex meritis:⁊ ꝙ preordinauit se daturū alicui gratiā,vt mereret gl'iaꝫ.Alio mō pōt ꝯsiderari p̄destina-

❡Quo ad pᵐ intēdit hāc ꝯclonē.De⁹ hoies quosdā reprobat:⁊ quosdā p̄destinat/vt bonitas sua representet/⁊ p modū misericordie parcitiue/⁊ p modū iustitie punitiue.Probatqꝫ hāc duplr.p° rōne.2° auc̄te apl'i ad Ro.9.⁊ ad Timo.2.Rō sumit ex ꝓportiōali siītudine vniuersi ⁊ gñis humani in ordine ad vitā eternā:⁊ ꝯsistit i hoc/ꝙ queādmodū bonitas diuina ē cā finalis pfectiōis vniuersi.sic ex ea hr̄ rō diuersitatis graduū rex̄ ꝑꝫ summū ⁊ infimū/⁊ pmissiōis maloꝝ.Ita ex eadē hr̄ rō diuersoꝝ graduum in gñe humano ſm misericordiā parcēdo/⁊ ſm iustitiā puniendo:⁊ declarat assumptū:qꝛ bonitas diuina est finis oim vt representabilis per ea:⁊ cum sit vna ⁊ simplex nec aliq̄ creatura ad ei⁹ simplicitatē ptingere possit/opꝫ vt diuersis reb⁹ repn̄tet:⁊ ꝯñr si vniuersū pfecte infra latitudinē tm̄ creature dꝫ illā repn̄tare/opꝫ ex oibus ꝯstare gradibus ab imo vsqꝫ ad summū:⁊ si hec debēt ꝯseruari/mlta oꝫ mala pmittere:vt supi⁹ declaratū fuit.

❡Circa hāc rōnē.4.occurrūt impugnata.Primū est ꝓportio inter genus humanū ⁊ vniuersuꝫ,arguit.n.hoc henricus dicēs debuisse fieri ꝓportionē inter vniuersam creaturā rōnalē ⁊ vniuersuꝫ.saluat nāqꝫ representatio diuine bonitatis i iustitia punitiua respectu demonū:⁊ sic rō in hoib⁹ nihil valet.Scdm est ꝓportio inter gradus vniuersi ⁊ gradus hoim:non est inq̄t henricus par de eis rō:qm̄ oēs spēs vniuersi sunt de pfectiōe p se vniuersi.nō aūt oēs spēs actuū moraliū.qð pbat.qꝛ null⁹ defectus siue culpe siue pene pertinet ad per se perfectionē vniuersi.Cōstat aūt multos act⁹ morales vt mendacium furtum/⁊ his similia mali culpe esse species.

❡Tertium est applicatio iustitie ad reprobos.Saluatur enim iustitia inquit Aureolus in predestinatis.iuxta illud apostoli:quā reddet mihi dominus in illa die iustus iudex.

❡Quartum est causalitas finalis attributa iustitie punitiue respectu reprobatiōis in cōi.ꝯ hoc em̄ arguit vterqꝫ Henric⁹ q̄dē:qꝛ nō vr̄ rōnabile vt de⁹ fieri pctā pmittat vt ea postmodū puniat:imo in hoib⁹ videm⁹ ꝙ q̄ pmittit aliquē peccare si posset eū ꝓhibere vel impedire peccat:nō igit hoc attribuēdū est deo.Et ꝯfirmat hoc Aureol⁹:qꝛ nō sunt faciēda mala vt veniāt bona:ꝫ reprobatio absqꝫ oi demerito est mala:ḡ nō est adeo faciēda pp hoc solū vt appareat in sua iustita bonitas.Preterea inq̄t Aureo.iustitia punitiua nō ē p se intēta:ꝫ tm̄ ex suppōne culpe punibilis:ḡ ipsa nō est p̄ncipalis cā reprobatiōis:ꝫ pctm̄ pri⁹ ipsa:⁊ rursus.ḡ nulla necessitas ē vt aliq̄d fiat i vniuerso/ad hoc vt iustitia punitiua elucescat.

❡Ad pᵐ hoꝝ dōm ē:ꝙ lꝫ potuisset tota creatura rōnalis poni vt vniuersum:rōnabiliter tm̄ author genus humanū posuit:nō qꝛ duo vniuersa cōstituāt hoies ⁊ angeli:sed qm̄ de facto cōstat quosdam hoim reprobari ⁊ quosdam predestinari:tāqꝫ ipsum genus humanū cuiusdam vniuersi ex tot gradibus cōstātis rōnem habeat:⁊ ꝙ hic sit mens litere insinuāt illa vba.Si igitur cōsideremus totū genus humanū vt totā rerū vniuersitate:ex nota siquidē cōditionali innuit ꝙ nō tā ex vi rōnis/ꝗꝫ ex facto proportionalitatem hāc exercebat.❡Ad 2ᵐ dꝛ ꝙ arguēs forte sōniās hoc obiecit huic litere:nusqꝫ em̄ reperitur talis ꝓportio facta.❡Ad 3ᵐ vo dꝛ dupliciter. c 312
Primo ꝙ nō ex relucentia iustitie:sed iustitie talis reprobationē litera infert:talis aūt nō saluatur in predestinatis.Scdo dꝛ ꝙ etiam ex rōne iustitie potest iferri reprobatio:qm̄ iustitia proprie dicit opus/in quo marie ipsa relucet ⁊ minus misericordia:sicut econuerso misericordia absolute dicit vbi q̄si totū ipsius est paruū relinquēs locū iustitie:⁊ sic lꝫ in predestinatis aliq̄d iustitie saluetur:vt abūdātia tamen eius relūceat reprobatio fit. o p
❡Ad quartū vt bene intelligatur respōsio ⁊ sancti Tho.doctrina:prelibare opꝫ ꝙ in reprobatiōe sūt tria.permissio peccati:ipꝫ peccatū:⁊ eterna punitio:nec hec tria sūt effect⁹ reprobationis diuine:queādmodū omne ordinans in vitam eternā erat effectus predestinatiōis:propter qð nō possumus hic recte dicere totum effectū reprobationis vel parte vt distinximus de effectu predestinationis:sed debemus cautius loquendo dicere:totū quod est in reprobatione vel id quod est in ea ex virtute reprobantis. 249 250 138 b 136
Et tunc scito ꝙ apud diuū Thomā:vt pꝫ super.9.capitulo epistole ad Roma.diuersa est snia de cā predestinatiōis ⁊ reprobatiōis:qm̄ vltimus effectus reprobationis.s.punitio habet cām ex parte reprobati.s.culpā:cuius nullo mō deus est actor:predestinatiōis aūt vltimi effectus.s.beatitudinis/licet sit aliqua cā in nobis.s.meritū:id tamen totū est a predestinante.Et sic si de effectu toto vtriusqꝫ.s.reprobationis ⁊ predestinationis est sermo:nulla de pctō qō inferi debet:ꝫ de his tm̄ que a reprobante ⁊ predestinante sunt:que bona opꝫ esse:⁊ de his dꝛ ꝙ diuina bonitas eoꝝ cā est.Si aūt est sermo de toto eo qð in reprobo inuenit:sic aliq̄d est a deo atqꝫ diuina bonitate:aliq̄d vero nec a deo nec ꝑpter diuinam bonitatē:imo auersio est ab illa:vt pꝫ de pctō mortali.Et ideo licet prescientia meritoꝝ non concedat causa predestinatiōis:prescientia tm̄ demeritoꝝ causa quodā spāli mō est reprobatiōis:qꝛ ꝑpter demerita prescita nec a se preparata statuit deus a se quosdā perpetuo puniendos:vt sua bonitas etiā in tali iustitia participet.Atqꝫ sic modi illā participandi a sua sapiētia statuti impleant.Cum igit relucentia diuine bonitatis in iustitia punitiua finis ⁊ rō reprobationis in litera dꝛ:referendum est ad ipsos effect⁹ reprobationis.s.permissionē pctōꝝ:⁊ penas culpe p̄paratas vel redditas:⁊ nō quo ad pctm̄.Non em̄ finis eius est bonū aliqð:vt ex supradictis pꝫ.Nec ad ipsos effectus sic referendū est.vt alie cāe singuloꝝ excludant:vt aduersarij intellexisse vident.Et ideo decepti sunt:qm̄ vt in lr̄a expresse ⁊ permissiōis maloꝝ:cōseruatio diuersoꝝ est cā.Et ad mala culpe applicādo:suauis dispō creaturaꝝ rōnaliū ⁊ hoiuꝫ/manifeste est cā pmissionis peccatoꝝ:dū hoies quidā relinquunt in manu ꝑprij cōsilij:punitionis quoqꝫ culpa q̄ nullo mō est a deo est cā demeritoria.Un̄ oia argumēta tā Henrici ꝗꝫ Aureoli a falsa interpretatione hui⁹ litere procedunt:dum relucentiā diuine iustitie finem reprobationis effectuum excludendo alias causas:⁊ precipue culpam/intellexerūt a.S.T.poni:cuius oppositū iā manifestauim⁹.Sigillatim igit rn̄dendo ad pᵐ dꝛ ꝙ alius est ordo inter effect⁹ p̄destinatiōis ⁊ effectus reprobatiōis.non em̄ posterior est finis prioris:queādmodū ibi p̄miū est finis meriti.nō em̄ dicimus ꝙ iō de⁹ pmittit pctā vt puniat:sed dicimus ꝙ pmittit ⁊ punit pp relucētiā iustitie sue:⁊ qꝛ hoc est tot⁹ reprobatiōis effect⁹,idcirco reprobatiōis rō diuina iustitia merito dꝛ.Nec est verꝫ ꝙ quicūqꝫ potens impedire pctm̄ alterius peccat si permittit.hoc.n.nō hꝫ locū nisi in eo q̄ tenet ad ipediendū:vt in regimine ēt humano experiētia docet:multa.n.suauitas regiminis deperiret si permissio nō esset licita.Ad cōfirmationem vero Aureo.dꝛ:ꝙ reprobatio quo ad vltimū effectū.i.punitionē/dato quod esset mala sine omni demerito:quo ad primū tm̄.s.permissionē demeriti:etiam si nulla subesset causa nisi relucētia iustitie diuine mala nō est:qm̄ permissio ipsa nihil adimit cadenti de his que sibi debentur:sed tantum gratuitum negat amorem dei ad tenēdū ne cadat.Unde cum permissio ſm se non sit mala:⁊ relucentia diuine bonitatis in iustitia punitiua sit magnū bonum:si ad nihil aliud permissio ordinaret adhuc bona esset.Negandum est ergo ⁊ ꝙ reprobatio quo ad primum eius effectum seclusa omni alia causa esset mala:⁊ ꝙ reprobatio quo ad oēs eius effectus ponat a nobis sine omni alia causa:vt iam patet ex dictis.Ad vltimum dicitur negādo assumptum.s.iustitia punitiua non est per se intenta.non enim vno modo dicitur p se intentum aliquid.est enim per se primo intētum:⁊ aliquid p se non primo.id enim est per se primo intentum:quod bonum cū sit in se intentionem omniū ad ipsuꝫ/quomodolibet facientiū adequat.i.ꝙ tā ipsuꝫ ꝗꝫ omnia ad ipsum quomodolibet cōcurrentia intenduntur ab eo respectu cuius est per se primo intētum.Id autem dicitur per se non primo intentum:quod in se quidem bonū est/ac intentum:sed ex aliq̄ nullo modo intento occasionatur:⁊ de horum numero est iustitia punitiua que ex peccatis puniendis occasionē habet.Qð autem huiusmodi pfectiones malum culpe presupponentes p se intente sint ⁊ dicēde sint.relucentia diuine bonitatis i passione christi testatur.cōstat enim eam per se intētam esse a deo dum per ipsam intenta fuerit tota latitudo felicitatis oium pure hoium predestinatorū:⁊ gloria sui corporis cum ceteris:que sibi ⁊ alijs meruit:⁊ tamen ex malo culpe occidentium ipsum occasionari oportuit.Unde neutra ꝯña aliquid valet:⁊ de prima quidem satis pꝫ.De scda quoqꝫ sollicitari nō oportet:qm̄ manifeste liquet ꝙ propter hec bona ex malo culpe occasionata multa in vniuerso rationabiliter fieri expedit:vt patet in exemplis adductis.

❡Quo ad 2ᵐ intendit hanc cōclusionē cā quare deus istos predestinat illos reprobat.est sola dei voluntas.Et probat eā authoritate Aug.atqꝫ proportionali similitudine ad partes ac situs materie tam in naturalibus ꝗꝫ artificialibus:vt clare patet in litera.

❡Circa hanc partem tria occurrunt impugnata:primū est ipsa cōclusio.2ᵐ est exemplum naturale 3ᵐ exemplum artificiale.Contra exemplum quidem vtrunqꝫ obijcit henricus.primo qꝛ in partibus materie siue arti siue actori nature subiectis.equa est ratio.in hoibus autem istis ⁊ illis est dispar ratio,aliter disposito hoc ꝗꝫ illo.Aureolus deinde qꝛ hmōi partes materie carent sensu:ac experiētia boni ⁊ mali:hoies aūt isti ⁊ illi experiunt ⁊ bona ⁊ mala pene.⁊ ppea nō est par rō:qm̄ in exēplis sola volūtas sufficit:qꝛ nulli fit iniuria.in ꝓposito aūt nō sufficit:qꝛ fit iniuria patiētibus ⁊ afflictis.Cōtra cōclusionem quāuis arguat Aureolus ac henricus:qꝛ tm̄ nō alia tāgitur difficultas ꝗꝫ dudū discussa ac manifestata:pertransire expedit.Non enim hec conclusio aliud intendit nisi ꝙ stātibus supradictis.s.causis reprobationis ⁊ p̄destinationis in cōi.nulla est cā quare ille cāe cū suis effectibus magis applicent ad hūc hoiem ꝗꝫ ad illū nisi diuina volūtas:quare.n.hūc pmittat cadere:illū vero teneat ne cadat:ex sola ei⁹ volūtate depēdet:quare vero hūc puniat nō ex sola dei voluntate dependet:sed ex demerito huius:vt diximus de punitiōe reprobatorū in communi.Unde concludendo quare in hoc reprobationis effectus primus ⁊ non in illo.sola dei voluntas est causa.Non em̄ ex diuina bonitate:aut ex inequali dispositione(quoniam nulla est ante primū effectum:vt in corpore articuli probatum fuit cōtra Henrici positionem)ratio habetur:quare in hoc magis ꝗꝫ in illo hic ponatur effectus.Et his autem patet primo solutio obiectionum Aureoli:quoniaꝫ impugnat quod nunquam somniauimus.s.ꝙ deus ꝓ libito voluntatis sue magis hunc ꝗꝫ illum punit ⁊ affligit:putās hoc intendisse literā hāc ⁊ exempla adducta:cum tamen ad primos effectus.s.pmissionem ⁊ dilectiones omnia respiciāt.Patet quoqꝫ respōsio ad Henricum:quoniam ante primos effectus predictos eq̄ sunt dispositi isti ⁊ illi:sicut partes materie prime ⁊ lapides respectu domus ⁊c.

144 1.d.40. q.3.arti. vnico. et.5.q̄l. q.1.ā.2. et.xj.q̄l. ar.3. et.12.q̄l. ar.3. Et q̄d'l.q. 6.arti.3. ⁊.5. et ad hebre.127 4.co.4. fi.

❡Quo ad tertiuꝫ respōdetur argumēto:non esse iniquitatis equalibus inequalia preparare in gratuitis:sed in debitis.Et confirmatur authoritate patrisfamilias Matth.20.Aduerte hic ꝙ tam Henricus ꝗꝫ Aureolus hūc passum reprehendere conātur:qꝛ reprobatio nō est de numero gratuitorum:punire em̄ nō est gratie sed iustitie:in iustis autem locum non hꝫ verbum patrisfamilias. 139
Sed ad hoc facillima est responsio.reprobatio enim vt iam dictum fuit:quo ad vltimum effectum.i.punitē iustitie actum exercet:in qua vt expresse litera dicit:non lꝫ vnicuiqꝫ facere qð vult. a b c 133 92 122
Quo ad primum autem effectū.i.permissionem peccati ⁊c.negationē actus misericordie seu gratie exercet:⁊ qꝛ non solū gratuitum est dare maiorem vel minorem gratiam:sed simpliciter dare et non dare illam infra latitudinem gratuitorum comprehenduntur:idcirco reprobare et predestinare inter gratuita merito connumerantur:ꝗꝫuis diuersimode:vt patet ex dictis:et propterea optime ad ea sententia patrisfamilias est applicata.

tionis effect⁹ in cōi.Et sic impoſſe est ꝙ totus predestinationis effectus in cōmuni habeat aliquā causam ex parte nostra.Quia quicquid est in homine ordinās ipsum in salutem cōprehēditur totum sub effectu predestinationis:etiam ipsa preparatio ad gratiam.Neqꝫ em̄ hoc fit nisi per auxilium diuinum^c:ſm illud tre.vlt.Conuerte nos dñe ad te ⁊ conuer.Habet tamē hoc modo predestinatio ex parte effectus pro rōne diuinam volūtatem:ad quā totus effectus predestinatiōis ordinat vt in finē ⁊ ex qua ꝓcedit sicut ex principio primo mouente.

Ad primū Ergo dōm,ꝙ vsus gratie prescitus nō est ratio collationis gratie,nisi ſm rōnem cāe finalis:vt dictū est^c.❡Ad scdm dōm,ꝙ predestinatio hꝫ rōnem ex pte effectus in cōi ipsam diuinam bonitatē.In particulari aūt vnus effectus est ratio alteri⁹,vt dictū est^c.

❡Ad tertiū dōm,ꝙ ex ipsa bonitate diuina ratio sumi pōt predestinatiōis aliquoꝝ,⁊ reprobatiōis alioꝝ.Sic em̄ de⁹ dꝛ oia pp suā bonitatē fecisse:vt in rebus diuina bonitas representetur.Necesse est aūt ꝙ diuina bonitas(q̄ in se est vna ⁊ simplex)multiformiter representet in reb⁹^c ꝑpter hoc qð res create ad simplicitatē diuinā attingere nō possunt.Et inde est ꝙ ad completionē vniuersi requirunt diuersi gradus rerū:quarū quedā altū,⁊ quedā infimum locū teneant in vniuerso.Et vt multiformitas graduum cōseruetur in rebus,deus permittit aliqua mala fieri ne multa bona impediantur:vt supra dictum est^c.Sic igitur consideremus totum genus humanum:sicut totam rerum vniuersitatem.Uoluit igitur deus in hominibus quātum ad aliquos quos predestinat suam representare bonitatem per modū misericordie parcendo:⁊ quātum ad aliq̄s quos reprobat per modum iustitie puniendo.Et hec est ratio quare deus quosdā eligit et quosdam reprobat.Et hanc causam assignat Apost.ad Rom.9.dicens,Uolens deus ostendere iram.i.vindictam iustitie,⁊ notam facere potētiam suam,sustinuit.i.pmisit in multa patientia vasa ire apta in interitum vt ostenderet diuitias glorie sue in vasa misericordie que preparauit in gloriā.Et.2.timo.2.dicit,In magna domo nō solum sunt vasa aurea ⁊ argentea:sed etiam lignea ⁊ fictilia.Et quedam quidē in honorem:quedam in contumeliam.Sed quare hos elegit in gloriam,⁊ illos reprobauit:nō habet rationem nisi diuinā volūtatem.Unde Augustinus dicit sup Joañē,Quare hunc trahat ⁊ illū nō trahat:noli velle dijudicare si nō vis errare.Sicut etiam in rebus naturalibus potest assignari ratio(cū prima materia tota sit in se vniformis)quare vna ps ei⁹ est sub forma ignis,⁊ alia sub forma terre a deo in principio condita:vt sic sit diuersitas specierum in rebus naturalibus.Sed quare hec pars materie est sub ista forma,⁊ illa sub alia dependet ex simplici diuina voluntate,sicut ex simplici volūtate artificis depēdet ꝙ ille lapis est in ista pte parietis:⁊ ille in alia:ꝗuis ratio artis habeat ꝙ aliqui sint in hac,⁊ aliqui sint in illa.Neqꝫ tamen propter hoc est iniquitas apud deum:si inequalia nō inequalibus preparat.Hoc enim esset contra iustitie rationem:si predestinationis effectus ex debito redderetur:⁊ nō daretur ex gratia.In his enim que ex gratia dantur potest aliquis pro libito suo dare cui vult plus vel minus(dūmodo nulli subtrahat debitum)absqꝫ preiudicio iustitie.Et hoc est quod dicit paterfamilias Matth.xx.ca.Tolle qð tuū est ⁊ vade.An non licet mihi quod volo facere?

❡Utrū predestinatio sit certa. Arti.6.

AD Sextū sic ꝓcedit.Ur,ꝙ predestinatio nō sit certa.Quia sup illud apoc.3.ca.Tene qð habes ne alius accipiat coronam.t.dicit augu.qð alius nō est accepturus nisi iste ꝑdiderit.Potest ergo ⁊ acquiri ⁊ perdi corona que est predestinationis effectus.Non est igitur predestinatio certa.❡P̄.Posito possibili nullum sequitur impossibile.Possibile est aūt aliquē predestinatū(vt Petrū)peccare,⁊ tunc occidi.Hoc autē posito sequitur predestinationis effectū frustrari.Hoc igitur non est impossibile.Nō ergo est p̄destinatio certa.❡P̄.Quicquid deus potuit potest.Sed potuit nō predestinare quē predestinauit.Ergo nūc potest nō p̄destinare.Ergo predestinatio nō est certa.

Sed ꝯtra Est,ꝙ super illud Ro.8.Quos presciuit hos ⁊ p̄destinauit ⁊c.dicit glo.Predestinatio est presciētia ⁊ preparatio beneficioꝝ dei,qua certissime liberantur quicunqꝫ liberātur.

Rñdeo Dicendū,qð predestinatio certissime ⁊ infallibiliter cōsequitur suum effectuꝫ:nec tamen imponit necessitatē:vt.s.effectus eius ex necessitate ꝓueniat.Dictū est enim supra^c:ꝙ predestinatio est pars ꝓuidentie.Sed non omnia que ꝓuidentie subduntur necessaria sunt:sed quedā cōtingēter eueniunt ſm cōditionem causarū proximarū:quas ad tales effectus diuina prouidentia ordinauit.Et tm̄ prouidentie ordo est infallibilis:vt supra ostensum est^c.Sic igitur ⁊ ordo predestinationis est certus:⁊ tm̄ libertas arbitrij non tollitur:ex qua contingenter prouenit predestinationis effectus.❡Ad hoc etiā consideranda sunt:que supra dicta sunt^c de diuina scientia et de diuina voluntate:que contingentiam a rebus non tollunt:licet certissima et infallibilia sint.

Ad primū Ergo dicendum,quod corona dicitur esse ali-

❡Super articulum sextum.

IN titulo aduerte ex questionibus de veritate questione.6.articulo 3.qð ly certa potest dupliciter intelligi.s.certitudine cognitionis vel certitudine ordinis.Cum enim predestinatio duo in se claudat:scilicet precognitionem et precausalitatem:potest attendi certitudo eius et quo ad cognitionem:vt scilicet habeat certam cognitionem de predestinatis effectibus et euentibus:et potest rursus attendi eius certitudo quo ad causalitatem:vt scilicet habeat infallibilem ordinem in attingendo ac perducendo ad predestinatos effectus.Et quoniam prima certitudo non exit limites scientie diuine:de qua satis abunde tractatum est:certitudo vero ordinis proprias habet difficultates in hac materia:ppterea hic titulus de certitudine ordinis intelligendus est:ita qð sensus est an predestinatio inquātum causa/habeat infallibilem ordinem ad effectus intentos.

❡In corpore vna est conclusio responsiua habens tamen duas partes:predestinatio est certa:non tamen necessitatem imponit.Probatur quo ad vtranqꝫ partem simul dupliciter.primo ex parte prouidentie sic.prouidentie ordo est infallibilis:et tamen quedam prouidentie subiecta contingenter eueniunt secundum conditiones causarum proximarū.ergo ⁊ predestinationis ordo est certus:⁊ tamen predestinationis effectus contingenter eueniunt iuxta libertatem arbitrij.Antecedens pꝫ in que-

stione precedente, pria aũt probatur: q predestinatio est pars pudentie. Secundo manifestabilis dicitur conclusio er suppadictis similibus constitutionibus scientie z voluntatis diuine respectu contingentium.

¶ Aduerte hic q manifeste litera adequat certitudinē, puidētie certitudini ꝓdestinationis: imo ex certitudine ordinis illius, pbat a priori certū ordinē isti⁹. Ita q sicut oē ꝓdestinatū ita omne pusium infalibiliter euenit. Verba autem S. Tho. in qõnib⁹ de veritate. q. 6. arti. 3. quā ponitur differentia inter ꝓdestinationē z puidentiā in h: q puidentia nō est certa respectu euētus finis particularis in materia cōtingenti / predestinatio autem est certa: non sunt interpretanda vt sonant: vt ex hac litera et supradictis patet. Non em̄ intēdit q puidentie diuine non subiacent tales euētꝰ. nec q oppositz eueniat / nisi euētus: sed q̄ multi ordines hmōi causarū cōtingentiū ad aliqua futura: sub diuina puidētia cadunt: z tñ illa futura nunq̄ erūt vt prz de multis preparationibus hmōi causarum / quibus tñ non euenit intenta: sub ꝓdestinatiõe aũt nullus cadit ordo particularis alicuius ad aliqđ futuri: quin etiā sub eadem cadat euētus illius futuri. Et ma- 117
scitur hec differentia ex amplitudine ambitus puidentie: q s. sub ipsa omnis ordo claditur sine cū euētu futuri sive nō: sub predestinatione aũt nullus ꝓdestinatū ordo cadit. Et ma-
scitur hec differentia ex amplitudine ambitus puidentie: q s. sub ipsa omnis ordo claditur sine cū euētu futuri, sive nō: sub predestinatione aũt nullus cadit ordo particularis alicuius ad aliqđ futuri: quin etiā sub eadem cadat euētus illius futuri. Et nascitur hec differentia ex amplitudine ambitus puidentie: q s. sub ipsa omnis ordo claditur sine cū euētu futuri

Universidad de Deusto Biblioteca

etorum: et probatur: quia non sit sanctorum precibus q̃ aliquis preordinetur a deo in vitam eternã. Secunda est. predestinatio quo ad effectum iuuatur precibus sanctorum et aliis bonis operibus: et probatur prouidentia non subtrahit causas secundas sed eis vtitur sicut sine illis prouisi effectus non prouenirent: ergo predestinatio salutis alicuius cõtinet sub suo ordine quicquid illum promouet in salutem: quecunq; sint illa: ita q̃ sine eis salutem ille non consequeretur: ergo predestinationis effectus per huiusmodi orationes et opera certitudinaliter impletur

137 quod erat intentum. Antecedens patet ex dictis: et manifesta-

120 tur in naturalibus.

136 prima vero cõsequentia: que sola explicite habetur in litera / p̃batur: quia predestinatio est pars prouidentie: reliqua ex se patent: annectitur quoque corollarium in litera: imo inseritur per modum exhortationis: quia ad mores plurimum res hec prodest. Confirmaturq; authoritate Petri apostoli: vt satis clare patet in litera.

¶ Super questionis 24. articulum 1.

147 1.d.40. q.1.arti. 2.5m. Et.3.d. 31.q.1. ar.2.q. 2.per totũ.et.q. 5.1m. et ver.q. 7.ar.4. Et psal. 59.co.8. et phil. 4.co.1. fi.

In titulo aduerte q̃d non incipit a questione an est: sed a questione quid est: supponens ex authoritate scripture: librum vite esse: et propter affinitatem cum predestinatione querit quid sit / querendo an sit idem quod predestinatio / quatenus ex diuersitate illa / habeat quid est. ¶ In corpore duo facit. primo dicit quid nominis. scd̃o quid rei. Quo ad primum tria dicit. Primo q̃d liber vite non proprie sed metaphorice dicitur in deo. Secũdo q̃d significat scriptionem predestinatorum. Tertio originem huius metaphore: q̃ scilicet ex humanis libris in quibus scribuntur consiliarii

142 seu milites sumpta est. ¶ Quo ad secundum est hec cõclusio. liber vite in deo est

bus aliquis salutẽ nõ consequitur. Unũ p̃destinatis conandũ est ad bñ operãdũ et orãdũ: q̃r p hm̃oi p̃destinationis effectus certitudinaliter impletur. Propter q̃d d̃r. 2. pe. 1. Satagite, vt per bona opera certam vestrã vocationem et electionem faciatis.

Ad primũ Ergo dicendũ: q̃d rõ illa ostẽdit, q̃ p̃destinatio nõ iuuatur precib⁹ sanctorum quantũ ad ipsam preordinationẽ. ¶ Ad scd̃m dicendũ: q̃ aliquis d̃r adiuuari per aliũ dupl'r. Uno mõ inquantũ ab eo accipit virtutẽ. Et sic adiuuari, infirmi est: vñ deo nõ cõpetit. Et sic intelligit' illud, q̃s adiuuit sp̃m dñi? Alio mõ d̃r quis adiuuari per aliquẽ: p quẽ exequitur suã operationẽ: sicut dñs per ministrũ. Et hoc mõ deus adiuuatur per nos inquantũ exequimur suã ordinationẽ: ſm illud. 1. ad Cor. iij. Dei em̃ adiutores sumus. Neq; hoc est pp̃ter defectũ diuine virtutis: sed quia vtit' causis mediis vt ordinis pulchritudo seruetur in rebus: et vt etiã creaturis dignitatem causalitatis communicet. ¶ Ad tertiũ dicendũ: q̃ scd̃e cause nõ possunt egredi ordinẽ cause prime vniuersalis (vt supra dictum est) sed ipsum exequuntur. Et ideo p̃destinatio per creaturas potest adiuuari: sed non impediri.

¶ De libro vite. Questio. 24.

D Einde Cõsiderandum est de libro vite. ¶ Et circa hoc querũtur tria. Primo q̃d sit liber vite. Secundo. cuius vite sit liber. Tertio. vtrum aliquis possit deleri de libro vite.

¶ Utrum liber vite sit idem quod predestinatio. Articulus 1.

AD primũ sic p̃ceditur. Uidetur, q̃ liber vite nõ sit idẽ q̃d predestinatio. Dicitur em̃ Eccle. xxiiij. Hec om̃ia liber vite. Glos. j. Nouum et vetus testamentũ. Hoc autem nõ est predestinatio. Ergo liber vite non est idẽ q̃d predestinatio. ¶ P̃. Augu. in lib. xx. de ci. dei. ait, q̃ liber vite est quedam vis diuina qua fiet vt cuicũq; opera sua bona vel mala in memoriam reducantur. Sed vis diuina nõ videtur pertinere ad predestinationẽ: sed magis ad attributum potentie. Ergo liber vite non est idem q̃d p̃destinatio. ¶ P̃. Predestinationi opponitur reprobatio. Si igitur liber vite esset predestinatio: inueniretur liber mortis sicut liber vite.

Sed cõtra Est q̃d d̃r in glo. super illud ps. Deleant' de libro viuentium. Liber iste est notitia dei qua predestinauit ad vitam quos presciuit.

Rñdeo Dicẽdũ: q̃ liber vite in deo d̃r metaphorice ſm similitudinẽ a rebus humanis acceptam. Est enim consuetũ apud hoies q̃ illi qui ad aliquid eligũtur conscribũtur in libro: vtpote milites vel cõsiliarii qui olim dicebãtur patres conscripti. Patet autẽ ex premissis: q̃ oẽs predestinati eliguntur a deo ad habendam vitam eternã. Ipsa ergo predestinatorum cõscriptio d̃r liber vite. Dicitur aũt metaphorice aliquid cõscriptũ in intellectu alicui⁹: q̃d firmiter in memoria tenet: ſm illud Prouer. iij. Ne obliuiscaris legis mee: et precepta mea cor tuum custodiat. Et post pau-ca sequitur, Describe illa in tabulis cordis tui. Nã et in libris materialibus aliqd conscribitur ad succurrendũ memorie. Unũ ipa dei notitia qua firmiter retinet se aliquos predestinasse ad vitã eternam d̃r liber vite. Nam sicut scriptura libri est signũ eorum que fiẽda sunt: ita dei notitia est quoddã signum apud ipsum eorũ qui sunt perducẽdi ad vitam eternã: ſm illud. ij. Timo. 2. Firmũ fundamentum dei stat habens signaculũ hoc nouit dominus qui sunt eius.

Ad primũ Ergo dicendũ, q̃ liber vite potest dici dupliciter. Uno modo cõscriptio eorum qui sunt electi ad vitã. Et sic loquimur nũc de libro vite. Alio mõ potest dici liber vite cõscriptio eorũ que ducũt in vitã. Et hoc dupl'r: vel sicut agendorũ. Et sic nouũ et vetus testm̃ dicitur liber vite. Uel sicut iam factorum. Et sic illa vis diuina qua fiet vt cuilibet in memoriam reducantur facta sua d̃r liber vite. Sicut etiã liber militie põt dici: vel in quo scribũtur electi ad militiam: vel in quo tradit' ars militaris: vel in quo recitãtur facta militũ. Unde patet solutio ad scd̃m. ¶ Ad tertiũ dicendum: q̃ nõ est cõsuetum cõscribi eos qui repudiãtur: sed eos qui eligunt'. Unde reprobationi nõ respõdet liber mortis: sicut predestinationi liber vite. ¶ Ad quartum dicendum: q̃ scd̃m rationem differt liber vite a predestinatione. Importat enim notitiam predestinationis: sicut etiam ex glossa inducta apparet.

¶ Utrum liber vite sit solum respectu vite glorie predestinatorum. Arti. ij.

AD Scd̃m sic procedit'. Uidetur q̃ liber vite nõ sit solum respectu vite glorie predestinatorum. Liber enim vite est notitia vite. Sed deus per vitam suam cognoscit omnem aliam vitã. Ergo liber vite precipue d̃r respectu vite diuine et nõ solum respectu vite predestinatorum. ¶ P̃. Sicut vita glorie est a deo: ita vita nature. Si igitur notitia vite glorie d̃r liber vite, etiam notitia vite nature dicet' liber vite. ¶ P̃. Aliqui eliguntur ad gratiam qui nõ eligũtur ad vitã glorie: vt patet per id quod d̃r Joan. vj. Nõne duodecim vos elegi et vnus ex vobis diabolus est. Sed liber vite est cõscriptio electionis diuine: vt dictũ est. Ergo etiã est respectu vite gr̃e.

Sed cõtra Est, q̃d liber vite est notitia predestinationis, vt dictum est. Sed predestinatio non respicit vitam gratie: nisi ſm q̃ ordinatur ad gloriam. Nõ enim sunt predestinati qui habent gratiã et deficiũt a gloria. Liber igitur vite non dicitur nisi respectu glorie.

Rñdeo Dicendũ: q̃ liber vite (vt dictum est) importat conscriptionẽ quãdam siue notitiã electorũ ad vitam. Eligitur autẽ aliquis ad id q̃d non cõpetit sibi ſm suam naturam. Et iterũ id ad q̃d eligitur aliquis hʒ rationem finis. Non enim miles eligitur aut cõscribitur ad hoc q̃ armetur: sed ad hoc q̃ pugnet. Hoc em̃ est proprium officium ad quod militia ordinatur. Finis autem supra naturam existẽs est vita glorie. vt supra dictum est. Unde proprie liber vite respicit vitam glorie.

Ad primũ Ergo dicẽdũ: q̃d vita diuina etiam prout est vita gloriosa est deo naturalis. Unde respectu

notitia firma ac significatiua predestinatorũ: hic conclusio quo ad duas partes manifestat'. Primo quo ad ly firma authoritate Prouerb. 3. deinde ratione: quia conscriptio in libris materialibus fit ad succurrendum memorie. Secundo quo ad ly significatiua: et hoc ex ratione metaphore quia sicut scriptura libri est signum agendorum: ita notitia dei est signũ representãs ipsi perducendos in vitam eternã: et confirmatur secunde ad Thimo. secundo. Ex his autem facile patet quesitũ q̃d in respõsiõe ad quartum exprimitur: quoniã principaliter querebat' quid est liber vite: quod in corpore decisum est.

¶ Super arti. 2.

TItulus clarus est. ¶ In corpore est vna conclusio responsiua quesito affirmatiue. liber vite proprie respicit vitam glorie. Probatur sic: argu° contra liber vite est notitia electorum ad vitam: 148 ergo ad vitam supra veri.q. naturam et finalem: 7.ar.5. ergo proprie ad vitam 6.a.7. glorie. prima cõ- Et.3.d. sequentia probatur: 31.q.1. quia id ad quod ali- ã.1.q.3 qui eliguntur: habet duas conditiones: scilicet et q̃d non conueniat eis secundum suas naturas: et q̃d habeat rationem finis: et declaratur hoc secundum exẽplo militis. secũda vero consequentia probatur: quia vita glorie est finis supernaturalis. Aduerte hic q̃ litera a assignans primã con- 147 ditionem eius ad q̃d aliquid eligitur: non dixit q̃ est supra facul- 147 tatem nature: quia hoc falsum fuisset: cum pugnare ac consulere vires nature non excedant: sed dixit negatiuam scili- d cet non conuenit ex 14 natura: non enim ex natura sortitur aliquis / q̃ ad hanc rem pub. tutandã pugnet aut consulat: sed ex alio principio gubernante: scilicet rempu- 159 blicã et ex hac accommodatione extulit librum vite ad vitã nõ solum nõ ex natura: sed supra omnem facultatem cuiuscunq; nature create.

¶ Super articulum tertium.

TItulus clarus. ¶ In corpore duo facit. primo tractat quãdã opinionẽ. 2° rñdet q̃sito ſm ppriã sniam. Quo ad p̃m primo refert duas ppõnes quorũdã opinãtiũ. p̃a est: nullus delet' de lib. vite ſm rei veritatẽ. 2a est aliq̃ delent' de lib. vite ſm opinionẽ hoim: et declaratur 2e ppõnis consonantia cum sacra scriptura: q̃r apd̃ ipsam q̃nq; d̃r res fieri q̃n innotescit: et 9̃r deleri q̃n apparet deleri pp̃ter priuationẽ gratie. Deinde arguit primã ppõnẽ cũ summa modestia falsitatis: q̃r premiũ repromissũ sanctis ſm rem et nõ solum ſm opinionẽ intelligendum est etc. ¶ Quo ad secũdum duo facit. prio rñdet quesito sic: deleri vel non deleri de libro vite nõ solum ad opinionem hoim referẽdum est: sed etiã quãtum ad rẽ. Et probat'

149. 1.d.31.q 1.ar.2.q Et disti. 40.q.1. ar.2.5m 2.q.3.3m et phil. 4.co.1.fi Et heb. 12.1.4. co.4.fi.

hec cõcl'o quo ad p̃te vltimã quã intendit sic: liber vite est conscriptio ordinatorum i vitã eternã: ergo ordinatorum ex p̃destinatione et p̃nti gr̃a: ergo ordinatorum indefectibiliter et defectibiliter: ergo scriptorum ſmpliciter et ſm q̃d ergo indelebiliũ et delebiliũ ſʒ veritatẽ rei q̃d erat intentũ. prima 9̃tia probat': q̃r ad vitam eternam ex his duobus aliquis ordinat': et de predestinatione quidẽ pʒ. de p̃senti aũt gr̃a probat': q̃r quicũq; hʒ gratiã ex hoc ipso dign⁹ est vita eterna. Scd̃a autem probat': q̃r ordo gratie est defectibilis: predestinationis vero indefectibilis. Tertia vero q̃r idefectibiles sũt scripti ad vitã eternã i seipsa: defectibiles vero sunt scripti ad vitam eternã in sua causa. s. meritoria. Ultia autẽ patet ex terminis. scd̃o explanatur sensus: in quo intelligenda est dicta conclusio ibi (vt deletio nõ referatur etc.) potest em̃ dupliciter interpretari. Uno modo ex parte intellectus diuini. Scd̃o modo ex parte rei scripte. vt clare patet in litera.

¶ Circa antecedens super quo fundat' totus discursus dubiũ occurrit. Quia cũ diffinitum non se extendat vltra suam diffinitionem aut liber vite male diffinitus est in primo articulo dicẽdo q̃ est conscriptio predestinatorum: aut male extẽditur hic liber vite ad ordiatos in vitã eternã siue p̃destinatos siue nõ. Et auget' dubitatio: q̃r si liber vite extẽdit' ad oẽs ordinatos in vitã eternã: nõ solũ 9stituti in p̃nti gr̃a: sʒ oẽs xp̃iani: imo et oẽs hoies / scripti essent in libro vite: q̃m oẽs ordinati sunt in vitã eternã ex hoc ipo q̃ rationales sunt, iuxta illud augustini de predestinatione sanctorum. posse habere charitatem nature est hominũ. ¶ Ad hoc rñdet' q̃ diffinitio superius data fuit pfecta vtpote explicans subʒtia libri vite: cõscriptio em̃ p̃destinatorum ad subʒam ptinet libri vite: conscriptio aũt ordinatorum ſm presentem iustitiã hʒ se ad librum vite vt accñs: q̃r vt 9ñs substãtiale. Nõ em̃ ad librũ vite spectat talũ cõscriptio nisi ex hoc ipso q̃d est liber vite glorie ad quã soli p̃destinati 9scribũtur. Nã vt i rñsiõe ad tertiũ p̃cedẽtis articuli d̃r: cõstituti in p̃senti gr̃a p tãto ad cõscriptionem libri vite spectãt p quanto vitã illã glĩosam p nũc aliq̃ mõ participant: et hic d̃r et in idẽ redit: q̃ ppterea conscribũtur: q̃r vitã eternã in sua cã habituri sunt. Ex his. n. pʒ: q̃ ad librum vite pertinet conscriptio habentium presentẽ gr̃am ex consequenti: et sic talis conscriptio est extra substãtiam libri vite. Nec in diffinitiõe debuit exprimi: sed (vt in lr̃a fit) postmodũ deduci. Ad aliã aũt obiectionem tacite ex lr̃a respondetur: q̃ non quolibet ordinati in vitam eternam sʒ or- 135 dinati sic: q̃ sunt digni vita eterna cõscribuntur in libro vite. Et pp̃terea neq; oẽs christiani (si aliq̃s est q̃ nũquã fuit i gr̃a: q̃ posset accidere i ficte accedente ad baptismum) neq; oẽs hoies sũt aliq̃ mõ scripti in libro vite: quãuis po- 150 tentiam quandã valde remotam ad illam vitam habeant. 1.di.142 q.1.ã.1. Et.1.3. ca.16. et li.2.c. 7.8.9. 2.10. Et po.q. 1.ar.1.

eius non est electio. et per consequẽs neq; liber vite. Non em̃ dicim⁹ q̃ aliquis homo eligat' ad habendũ sensum vel aliqd eorum q̃ consequunt' naturã. Unũ per hoc etiã pʒ solũ ad 2m. Respectu em̃ vite naturalis nõ ẽ electio neq; liber vite. ¶ Ad 3m dm̃, q̃ vita gr̃e nõ habet rõnem finis: sed rõnem eius q̃d est ad finẽ. Unde ad vitam gratie nõ d̃r aliquis eligi: nisi inquantũ vita gratie ordinatur ad gloriã. Et pp̃ter hoc illi qui habẽt gratiam et excidunt a gloria non dicuntur esse electi simpl'r: sed ſm quid. Et similiter non dicunt' esse scripti simpl'r in libro vite: sed ſm quid: prout. s. de eis in ordinatione et notitia diuina existit q̃ sint habituri aliquẽ ordinem ad vitam eternam secũdum participationem gratie.

¶ Utrum aliquis deleat' de libro vite. Art. 3.

AD tertium Sic p̃ceditur Uidetur q̃ nullus deleat' de libro vite. Dicit em̃ aug. in. 20. de ciui. dei: q̃ prescientia dei q̃ non põt falli liber vite est. Sed a prescientia dei nõ põt aliquid subtrahi. Sil'r neq; a predestinatiõe. Ergo nec de libro vite põt aliquid deleri. ¶ Preterea. Quicquid est in aliquo: est in eo per modum eius in quo est. Sed liber vite est quid eternũ et immutabile. Ergo quicq̃d est in eo: est ibi nõ temporaliter sed immobiliter et indelebiliter. ¶ Preterea. Deletio scripture opponitur. Sed aliquis nõ põt de nouo scribi in libro vite. Ergo neq; inde deleri potest.

Sed contra Est quod dicit' in psal. Deleãtur de lib. viuentium.

Respondeo Dicendũ, q̃ quidam dicũt q̃ de libro vite nullus potest deleri ſm rei veritatẽ: põt tamen aliquis deleri ſm opinionẽ hoium. Est enim cõsuetum in scripturis vt aliquid dicatur fieri q̃n innotescit. Et ſm hoc aliqui dicunt' esse scripti in lib. vite: inquantũ homines opinantur eos ibi scriptos propter presentem iustitiam quã in eis vident. Sed q̃n apparet vel in hoc seculo vel in futuro q̃ ab hac iustitia exciderunt: dicuntur inde deleri. Et sic etiã exponit' in gl. deletio talis super illud psal. Deleãtur de lib. viuentium. Sed q̃r non deleri de libro vite ponit' inter premia iustorũ: ſm illud apoc. 3. Qui vicerit sic vestietur vestimẽtis albis: et non delebo nomen eius de lib. vite (q̃d autem sanctis repromittit' nõ est solum in hoim opinionẽ) põt dici q̃ deleri vel non deleri de lib. vite: nõ solũ ad opinionẽ hominum referendũ est: sed etiã quãtum ad rem. Est em̃ liber vite cõscriptio ordinatorum in vitam eternam. Ad quã ordinat' aliq̃s ex duob⁹. s. ex p̃destinatione diuina. Et hec ordinatio nunq̃ deficit. Et ex gr̃a. Quicũq; em̃ gr̃am hʒ ex hoc ipso est dign⁹ vita eterna. Et hec ordinatio deficit interdũ. q̃r aliqui ordinati sunt ex gratia habita ad habendũ vitã eternam: a qua tñ deficiunt per pctm̃ mortale. Illi igit' qui sunt ordinati ad habendũ vitã eternã ex predestinatione diuina sunt simpliciter scripti in libro vite: q̃r sunt ibi scripti vt habituri vitam eternam in seipsa. Et isti nunq̃ delentur de libro vite. Sed illi qui sunt ordinati ad habendum vitam eternam nõ ex predestinatione diuina: sed solum ex gratia dicũtur esse scripti in lib. vite: nõ simpliciter: sed ſm quid: q̃r sunt ibi scripti vt habituri vitã eternã nõ in seipsa: sed in sua cã. Et tales possunt deleri de lib. vite: vt deletio non referatur ad notitiam dei: quasi deus aliquid presciat et postea nesciat: sed ad rem scitam quia. s. deus scit aliquẽ prius ordinari in vitam eternam: et postea non ordinari cum deficit a gratia.

Ad primũ Ergo dicendũ, q̃ deletio (vt dictũ est) nõ refert' ad librũ vite ex parte prescientie quasi in deo sit aliqua mutabilitas: sʒ ex parte p̃scitorum q̃ sunt mutabilia. ¶ Ad scd̃m dicendum, quod licet res in deo sint immutabiliter: tamen in seipsis mutabiles sunt. Et ad hoc pertinet deletio libri vite. ¶ Ad tertiũ dm̃, quod eo modo quo aliquis dicitur deleri de libro vite: potest dici q̃d ibi scribatur de nouo vel ſm opinionẽ hoium: vel secundum q̃ de nouo incipit habere ordinem ad vitam eternam p gr̃am. Quod etiã sub diuina notitia cõprehendit': lʒ nõ de nouo.

¶ De diuina potentia. Questio. 25.

D Ost Consideratione diuine prescie et voluntatis et eorũ que ad hoc pertinent: restat cõsiderandum de diuina potẽtia. ¶ Et circa hoc querunt' sex. Primo. vtrũ in deo sit potẽtia. Scd̃o vtrũ ei⁹ potẽtia sit ifinita. Tertio. vtrũ sit oĩpotẽs. Quarto. vtrum possit facere q̃d ea q̃ sunt preterita non fuerint. Quinto. vtrũ deus possit facere que non facit vel p̃termittere que facit. Sexto. vtrũ q̃ facit possit facere meliora.

¶ Utrum in deo sit potentia. Arti. 1.

AD Primũ sic p̃cedit'. Uidetur, q̃ in deo nõ sit potẽtia. Sicut. n. p̃ria mã se hʒ ad potentiã: ita deus (q̃ est agens primũ) se hʒ ad actũ. Sed prima materia ſm se considerata est absq; omni actu. Ergo agens primũ (q̃d est deus) est absq; poa. ¶ P̃. Scd̃m phm̃ in. 9. meta. qualʒ poa melior est eius actus. Nã forma est melior q̃ materia. et actio q̃ potẽtia actiua. Est. n. finis eius. Sed nihil est melius eo quod est in deo: q̃r quicquid est in deo est deus: vt supra oñsum est. Ergo nulla potentia est in deo.

¶ P̃. Potentia est principiũ operationis. Sed operatio diuina est eius essentia: cum in deo nullũ sit accidẽs. Essentie aũt diuine nõ est aliq̃d p̃ncipiũ. Ergo nulla potentia est in deo. ¶ P̃. Supra oñsum est, q̃d scia dei et volũtas eius sunt cã rerũ. Causa aũt et principiũ idem sunt. Ergo non oportet in deo assignare potentiam: sed solũ sciẽtiam et voluntatem.

Sed cõtra Est, quod dicitur in psal. Potens es domine et veritas tua in circuitu tuo.

¶ Circa ea que in calce lr̃e posita sunt scito q̃d deleri ex parte deletorum nõ importat scripture cassationem sed mutationem de scriptis in non scriptos: qui enim heri fuit in gr̃a: et 9ñr iter scriptos: lapsus hodie mutatus est per 16 peccati maculã: desi- 20 itq; inter scriptos eẽ: et hoc vocatur deleri ex parte rei scite: vt patet in litera.

¶ Sup. q. 25. ar. p̃m.

IN titulo potentia: significat pri- 19 cipium 87 operationis ad ex- 128 tra seu transeũtis / ex- 22 tenso operatiõis nomine tam ad actionẽ q̃ ad passionem.

Universidad de Deusto Biblioteca

In corpore rñdet q̄sito vnica distōne ⁊ duab⁹ cōclusionib⁹ mixtis iuxta duo distōnis mēbra. Distinctio est/ po^a est duplex. actiua. s. ⁊ passiua. Cōclusio prima est/ potētia passiua nullo mō est in deo. scda est potētia actiua maxime est in deo. Probat hec scda: vnūqdq3 hȝ ꝙ est in actu ⁊ pfectū/ est pn^m actiuū: ergo deo maxime cōpetit esse pn^m actiuū. ergo in eo maxime est potētia actiua. Prima ɔña pbat ex eo ꝙ deus est actus purus ⁊ vniuersalr pfectus.

Scda vo qr rō principij actiui cōuenit potētie actiue: vt pȝ ex diffinitione ei⁹ q̄nto et nono meta. ⁊c. pria aūt eodē mō ex negatiōe oppositor. pbat vnūqdq3 patit ƀm qd est deficiēs ⁊ imperfectū 𝔤 deo nullo modo ɔuenit pati. ergo nec
14 potentia passiua. ɔña
17 eodē mō probatur: qr s. in deo nulla est imperfectio ⁊c. In rñsione ad scdm/ et tertium difficilia valde verba discutienda occurrūt. Tria nāq3 de actione vt distinguit cōtra effectuȝ dicunt. Primū est. ꝙ actio si est distincta a potētia actiua ē nobilior ipa potentia. Scdm est: qd actio in creaturis principiat a potētia. Tertiū est ꝙ actio sic se hȝ ad potentiā actiuā: ꝙ si transferat in deū opȝ actionē ipsā esse essentiā diuinā. Hec enim oia liquido habent in litera. Est aūt ratio ardue dubitationis hec: actio trāsiens puta mouere: vt distinguit contra effectū: aut solum dicit motum ab hoc/
ß aut aliqd aliud. Si
117 tantū significat motum ab hoc/ opȝ ea q̄ hic dicunt verificari/ aut de sola relatione ab h aut de solo mo-
23 tu/ aut de toto cōposito. s. motu ab hoc: sed de nullo horum verificātur primū ⁊ tertiū dictū: nihil enim horum est nobilius potentia actiua moto-
d ris saturni. Et quod
118 magis vrget nihil horum est qd oporteat idētificari diuie substantie: si ponamus deum sine omni medio mouere corpus aliquod; quod constat non esse impossibile: tunc enim manifeste videre quisq3 potest motum non oportere identificari substantie diuine. et similiter relationem non oportere identificari eidem: quāuis oporteret ipsam non esse realem ex parte dei: vt ex supradictis patet: ⁊ cōsequenter nec motum ab hoc/ identificari eidem diuine essentie oportere. Si vero significat aliquid aliud/ ruunt omnia in. 3. phy. tradita. Ruere quoq3 videtur opinio dicens actionem esse subiectiue in passo: que tñ ex Aristo. ibidem/ ⁊ in. 2. de anima sumpta videtur. Ad hoc dicendū mihi videtur ꝙ apud san. tho. actio transiens preter motū ⁊ relationē dicit aliquid subiectiue in agēte. Probatur hoc ⁊ manifestatur. Probatur quidē rōne vnica iam tacta conuincēte intellectum meū. Sustinēdo vtranq3 viam positam in rñsione ad quartū, actio transiens significat aliquid subiectiue existens in agente creato/ idētificatum autē realiter substātie in agente increato: sed motus ab hoc vt importat tantum motum ⁊ relationē/ non significat aliquid hmōi ergo motus ab hoc modo expositō non est totū actionis transeuntis. Maior habetur ⁊ in scdo contra gen. ca. 9. ratione vltima: ⁊ quo ad secūdam partē habetur in mille locis: vbi de creatione gubernatione ⁊ quibusuis alijs actionibus ⁊ potentijs diuinis ad extra est sermo: vt hic etiā patet. Minor autē patet resolutiue: cōstat enim ꝙ deo mouente vel angelo in neutro motus esset: relatio autem q̄uis in angelo esset/ in deo tñ nullo reali modo esset quia nec per inhesionē vt patet: nec per idētitatem: vt in. 2. cōtra gen. c. 2. in principio pbatur manifeste. Et si diceretur ad hanc rōnem: ꝙ maior est vera: nō ex vna sed ex diuersis radicibus: qr quo ad agētia creata est vera rōne relationis: quā opȝ subiectiue existere in agente: quo ad agēs vero increatū est vera rōne actionis immanētis/ quā solā in deo ponit actio trāsiens pter factū ⁊ relationē. Si sic inquā diceret precipue ppter authoritatē san. tho. in. 2. ɔ gen. ca. 23. rōne. 4. subtiliter quidē euaderet: nō tñ sufficiēter. Ad cuius euidētiā scito ꝙ vt in hoc articulo in rñsiōe ad quartū lra dicit: duobus modis sustinet potētia actiua in deo. Vno mō vt sit velut potentia executiua intellectus et volūtatis. Alio mō vt sit ipsa volūtas consulta ⁊c. vt efficax respectu effectuū. Et si hic secūdus modus: q̄ forte verior est: ponat: nulla in hac materia e actionis trāseuntis natura angustia esset: qm in rei veritate nulla i deo poneret tunc actio trāsiens: sed immanens tantū hñs efficaciam transeuntium: iuxta illud/ dixit et facta sunt. Et hanc viā secutus videt san. tho. in authoritate allegata. ⁊ in cap. 35. vbi expresse negat mediā actionē. Si autē primus modus teneat: tūc mota difficultas vim hȝ. Nec satisfit ex rñsione data: q̄ ad actiones immanētes iuxta alterū modum dicēdi recurrit. Opȝ enim si potētia quasi media in deo ponit: ꝙ actio transiens in eo quo ꝓ ponatur: et ɔñr identificata sube sue: vt hic pȝ: ⁊ expsse in. 12. cōtra gē. ca. 9. dr: duȝ eadē asseritur ratio de identificatione intellectualiū operationū ⁊ aliarū cum sub^a diuina. Et qm vt in lra pȝ. s. tho. vtrāq3 viam sustinet ɔñs est ꝙ non insufficiēter saluatur mens atq3 doctrina ei⁹ recurrēdo ad actiones immanētes. Et sic relinquitur ꝙ maior aꝑ sumpta ex vna ⁊ cadē radice in oi agēte: cui vere ɔuenit actio trāsiens sit vera: alioqn nō esset formalis. Et cum nec ratione relationis nec ratione motus verificetur vniuersaliter: relinquitur ꝙ aliquid aliud actio transiens significat in agēte. Verba aūt in oppositū adducta ex. 2. ca. ⁊ ex. 35. ⁊ silia possunt interpretari ꝙ pcedunt iuxta illā viā: nāq3 illud opus oibus vijs vti videtur ad intentū. Declarat aūt occultū hoc latuisse etiā in. 3. phy. et similibus locis ex suo cōpari. s. passione: de qua pportionaliter dr: ꝙ est motus in hoc sicut de actione ꝙ est motus ab hoc: queādmodum cū constat ꝙ in passione sint tria. s. motus relatio inherentie ipsius motus ad subm ⁊ fundamentū illi⁹ relatiōis/ qd est essentialiter passio: siue illud sit passiua actuatio subiecti: siue esse forme fluentis vt actuans subm: siue quodcunq3 aliud: ita ex parte actionis non solum motus ⁊ relatio significatur: sed ly ab/ significat prius ipsam essentiam actionis/ operationem. s. in agente propter perficiendum aliud. Sed qm proprijs vocabulis caremus/ nominibus relationū. s. prepōnibus ab/ ⁊ in/ vtimur ad occulta significanda: vt sepe contingit: et sic omnes textus cōsonant. Cum his enim stat actionis transeuntis/ ⁊ passionis eundem esse actum: quoniam actio huiusmodi: vt sic propter perficiendum passum est: ⁊ ppterea ratione illius actus perfectio passi ⁊ esse in passo ⁊c. Dicitur ipsa actio. Nec plura hic dicenda videntur: quoniam presenti proposito sat sunt.

Super articulum secundum.

In titulo ly infinita significat infinitatem intensiuam.

In corpe vnica est ɔclō rñsiua ad q̄sitū affirmatiue. potentia dei est infinita. Probat esse dei est infinitū ergo actiua potētia dei est infinita. Antecedens pȝ
35 ex qōne. 7. consequētia probatur: qr potētia actiua deo cōuenit ƀm ꝙ est in actu. i. fundat super eius actu: ⁊ quantitas potentie cōsequit quantitatē actus: qd probatur ex illa vniuersali: quanto aliquod agēs est perfecti⁹ in forma qua agit: tāto maior est potētia ei⁹: vt pȝ i calefactiuo ⁊c.
28 litera est clara.
In rñsione ad ter-
24 tium multa dicenda
36 eēnt de infinitate po-
8 tentie motiue: q̄ plura valde sunt: et in spāli: quā de hoc fecimus qōne: discussa sunt: quare pro nunc transeundum puto.

Super articulū 3.

In titulo ly oipotēs du-
515 pliciter distribui pōt.
6 i. pro omnipotentia/ ⁊ pro omni possibili: nō queritur hic vtrū sit omnipotens. idest habeat omnem potentiam. Quoniam iam in primo articulo determinatuȝ est: ꝙ in deo nulla est potentia passiua ʒ queritur vtrum sit omnipotens. idest possit omnia.

In corpore duo principaliter facit. primo quid hic certū ⁊ ambiguum sit dicit. Secundo ambiguitatem soluit ibi. Sed si quis ⁊c.

152 Quo ad primum duo dicit: pmo ꝙ ps affirmatiua questionis est ab oibus confessa. Scdo ꝙ diffinitio oipotentia: q̄ debere esse propriū medium ad inferēdam confessam conclusionem difficilis est: qr dubitatur pro quib⁹ distribuit ly omnia quum dicitur deum posse omnia.

3. q. 13. ā 1. cor. et. 1. 3. c. 22. 2. 15 et po. q. 7. art. 1. 15 b 42 45

Quo ad scdm tria dicit. primo ꝙ ly oia distribuit possibile absolute. Secūdo ꝙ ly possibile absolute denotat dcqd hȝ rōnē entis actu vel potētia. ibi. Est aūt cōsiderandū. Tertio excludit ab hmōi distributiōe ⁊ denolatione sola iplicātia ɔdictionem ibi. Nihil autem opponitur ⁊c.

Primū horum. s. ly oia/ distribuit possibile absolute. probat distinguēdo posse dupliciter. s. ƀm aliquam potentiam vel absolute ex quinto meta. Et destruendo qd nō pōt intelligi de posse pprio mō: qr nec respectu po^e create: qm diuina potētia excederet datū obm: nec re^u po^e increate: qm eēt circulus in hmōi explanatione: ⁊ infert p locū a diuisiōe: ꝙ intelligit de possibili 2°: explanans quid significat hmōi possibile: ꝙ. s. cōsistit in habitudine terminorū ⁊c. Scdm aūt. s. ꝙ possibile absolute denominat dcqd pōt esse pbat sic. oē agēs agit sibi sile ergo vnicuiq3 po^e actiue rñdet vt propriū obm possibile ƀm illū actum qui est rō agēdi. ergo potentie actiue dei respōdet pole ƀm rōnē entis: pria ɔñtia manifestat in potētia calefactiua ⁊ eius obo. 2ª aūt probat: qr esse dei qd est ei rō agēdi est eē prehabēs dcdeȝ in se toti⁹ esse pfectionē: non tñ esse tale vt tale ƀm qdcūq3 genus. Tertiū vero predicto. s. duo cl vdit. primū est: oia que ɔdictionē non implicant claudunt sub oipotentia. 2^m est: oia que ɔdictionē implicant: nō clauduntur sub oipotētia. Et prio probat vtrūq3 simul sic: nihil opponit rōni entis nisi nō ens. ergo nihil repugnat possibili absolute nisi implicās in se esse ⁊ nō esse simul. ergo sola implicantia ɔdictionē nō habēt rōnē possibiliū ergo ea q̄ implicant nō claudūtur: ⁊ ea q̄ non implicāt claudunt sub oipotentia. Deide docet modū loquēdi honestuȝ in exclusis ab oipotētia: ⁊ demum ostēdit hāc exclusionem nō esse ɔ angelicam authoritatē: vt clare pȝ in litera. 23

Circa predictā assignationem obti diuine potētie dubiū occurrit. Quia si oē possibile absolute/ oēq3 ens ac non implicās contradictionem sub oipotentia claudit: deus ipse continebit sub sua oipotentia: quoniam deum esse/ de numero horuȝ est vt patet.

Ad hoc et similia dōm est: ꝙ cuȝ sermo presens sit de oipotētia factiua: quū dicimus omne possibile/ omne ens/ omne nō implicās cōtradictionem semp subintelligitur causabile effectiue: sic enim excludunt ⁊ diuina/ ⁊ pctā

Respondeo Dicendū, ꝙ duplex est potētia. s. passiua (q̄ nullo mō est in deo) ⁊ actiua. Quā opȝ in deo summe ponere. Manifestū est enim ꝙ vnūquodq3 ƀm qd est actu ⁊ perfectū: scdm hoc est principium actiuū alicui⁹. Patit aūt vnūquodq3 ƀm ꝙ est deficiens ⁊ imperfectū. Ostēsum est aūt supra^c: ꝙ deus est purus actus ⁊ simpliciter ⁊ vniuersaliter pfectus: neq3 in eo aliqua imperfectio locū hȝ. Vñ sibi maxime cōpetit esse principiū actiuū ⁊ nullo mō pati. Rō aūt actiui principij ɔuenit potētie actiue. Nā potētia actiua est pncipiū agendi in aliud: potētia vo passiua est pn^m patiēdi ab alio: vt phs dicit. 5. meta. Relinquitur ergo ꝙ in deo maxime sit potentia actiua.

Ad primū Ergo dicendū, ꝙ potētia actiua nō diuidit ɔ actū sed fundat in eo. Nā vnūquodq3 agit ƀm ꝙ est actu: potentia vero passiua diuiditur ɔ actū. Nā vnūquodq3 patit ƀm ꝙ est in potentia. Vñ hec potētia excludit a deo nō aūt actiua. Ad scdm dicendū, ꝙ q̄ncūq3 actus est aliud a potentia: opȝ ꝙ actus sit nobilior potētia. Sed actio dei nō est aliud ab eius potētia: sed vtrūq3 est essentia diuina: qr nec esse eius est aliud ab eius essentia. Vñ nō opȝ ꝙ aliquid sit nobilius q̄ potentia dei. Ad tertiū dicendū, ꝙ potentia in rebus creatis nō solū est principiū actionis sed etiā effectus. Sic igit in deo saluat rō potētie quātū ad hoc ꝙ est principiū effectus: nō aūt quantū ad hoc ꝙ est principiū actionis^c, q̄ est diuina essentia: nisi forte scdm modū intelligēdi: prout diuina essentia (q̄ in se simplr prehabet qcqd pfectionis est in rebus creatis^c) potest intelligi et sub ratione actionis ⁊ sub rōne potētie sicut et intelligit ⁊ sub rōne suppositi habētis naturā: ⁊ sub rōne nature. Sic igit in deo saluat rō potētie quātū ad hoc ꝙ est principiū effectus. Ad quartū dōm, ꝙ potētia non ponit in deo. vt aliqd differēs a sciētia ⁊ volūtate ƀm rem sed solū ƀm rōnem: inquantū. s. potētia importat rōnē principij exequētis^c id qd volūtas imperat ⁊ ad qd sciētia dirigit. Que tria deo ƀm idē cōueniunt. Vel dicendū ꝙ ipsa sciētia vel volūtas diuina ƀm ꝙ est principiū effectiuū hȝ rōnē potentie. Unde cōsideratio sciētie ⁊ volūtatis precedit in deo considerationem potentie: sicut causa precedit operationem ⁊ effectum.

Utrum potentia dei sit infinita. Ar. 2.

Ad Scdm sic pcedit. Uidetur ꝙ potētia dei non sit infinita. Omne enim infinitū est imperfectum ƀm phm in. 3. physicor. Sed potētia dei nō est imperfecta. Ergo nō est infinita. Preterea. Ois potētia manifestat per effectus: als frustra esset. Si igitur potētia dei esset infinita posset facere effectū infinitū. Qd est impossibile. ꝑ. Phs pbat in. 8. phy. ꝙ si potētia alicuius corporis esset infinita moueret in instāti. Deus autem nō mouet in instāti: sed mouet creaturā spiritualē per tempus: creaturā vero corporalem per locum ⁊ tempus ƀm Augu. 8. super genesim ad literā. Non ergo est ei⁹ potētia infinita.

Sed ɔtra Est qd dicit Hila. 8. de tri. ꝙ de⁹ est immense virtutis viuēs potēs. Oē aūt immēsum est infinitum. Ergo virtus diuina est infinita.

Respondeo Dicendū, ꝙ (sicut iā dictū est^c) ƀm hoc potētia actiua inuenitur in deo ƀm qd ipse actum est. Esse autem eius est infinitum inquantum nō est limitatum per aliquid recipiens: vt patet per hec que supra dicta sunt^c: cum de infinitate diuine essentie ageretur. Unde necesse est qd actiua potentia dei sit infinita. In omnibus enim agentibus hoc inuenitur: qd quanto aliquod agens perfectius habet formam qua agit: tanto est maior eius potentia in agendo. Sicut quanto est aliquid magis calidum: tāto habet maiorem potentiam ad calefaciendum. Et haberet vtiq3 potētiam infinitam ad calefaciendū: si eius calor esset infinitus. Unde cum ipsa essentia diuina (per quā deus agit) sit infinita (sicut supra ostensum est^c) sequitur ꝙ eius potentia sit infinita.

15 1. di. 43 q. 1. ar. 1. Et. 4. ɔ. ca. 44. co. 2. et c. 65. 1^m et po. q. 1. ar. 2. et opu. 3. ca. 19. et opus. 9. q. 4. Et 12. meta. l. 6. fi. 150 35

Ad primū Ergo dicēdū, ꝙ Philosoph⁹ loquit de infinito quod est ex parte materie nō terminate per formam: cuiusmodi est infinitū qd congruit quantitati. Sic aūt non est infinita diuina essentia (vt supra ostensum est^c) ⁊ per consequens nec eius potentia. Unde non sequit ꝙ sit imperfecta. Ad scdm dicendum, ꝙ potentia agentis vniuoci tota manifestatur in suo effectu. Potentia eñ generatiua hominis nihil potest plus q̄ gñare hominem. Sed potētia agentis nō vniuoci non tota manifestat in sui effectus productione. Sicut potentia solis nō tota manifestatur in productione alicuius animalis ex putrefactione generati. Manifestū est aūt ꝙ deus non est agēs vniuocum. Nihil enim aliud potest cū eo cōuenire neq3 in specie neq3 in genere: vt supra ostensum est^c. Unde relinquitur ꝙ effectus eius semper est minor q̄ potentia eius^c. Non ergo opȝ ꝙ manifestet infinita potētia dei in hoc ꝙ producat effectum infinitū. Et tñ etiā si nullū effectū produceret: non esset dei potētia frustra: qr frustra est qd ordinat ad finem quē non attingit. Potentia aūt dei non ordinat ad effectum sicut ad finē: sed magis ipsa est finis sui effectus. Ad tertium dicendū, ꝙ philosophus in. 8. physi. probat ꝙ si aliqd corpus haberet potentiā infinitā ꝙ moueret in nō tēpore. Et tñ ostendit ꝙ potentia motoris celi est infinita: qr mouere pōt tēpore infinito^c. Relinquit ergo ƀm eius intentionem ꝙ potētia infinita corporis si esset, moueret in nō tēpore: nō aūt potētia incorporei motoris. Cui⁹ rō est qr corpus mouēs aliud corpus est agens vniuocū. Unde opȝ ꝙ tota potētia agentis manifestet in motu. Quia igit quanto mouentis corporis potentia est maior tanto velocius mouet: necesse est ꝙ si fuerit infinita moueat improportionabiliter citius: qd est mouere in nō tēpore. Sed mouens incorporeū est agens non vniuocū. Unde non opȝ ꝙ tota virtus eius manifestetur in motu ita ꝙ moueat in non tempore. Et presertim qr mouet ƀm dispositionem sue voluntatis.

Utrum deus sit omnipotens. Art. 3.

Ad tertium Sic pceditur. Uidet ꝙ deus nō sit oipotēs. Moueri eñ ⁊ pati aliqd oium est: sȝ hoc deus nō pōt. Est eñ immobilis: vt supra dictū est^c. Non igit est oipotēs. Preterea. Peccare aliqd agere est. Sed deus nō pōt peccare: neq3 seipsum negare. vt dr. 2. timo. 2. Ergo deus non est oipotens. Preterea. De deo dr ꝙ oipotētiam suam parcēdo maxime ⁊ miserēdo manifestat. Ultimū igit qd pōt diuina po^a est parcere ⁊ misereri. Aliqd aūt est multo magis q̄ parcere ⁊ misereri: sicut creare alium mundū: vel aliqd hmōi. Ergo deus non est oipotēs. Preterea. Super illud. 1. cor. 1. Stultā fecit deus sapiam hui⁹ mundi. dicit glo. Sapientiā huius mūdi fecit deus stultam ostendēdo posse: qd illa impose iudicabat. Vñ videt ꝙ nō sit aliquid iudicandum posse vel impose ƀm inferiores cās: put sapientia huius mūdi iudicat: sed ƀm potentiam diuinā. Si igit deus sit oipotens oia erunt posa. Nil ergo impose. Sublato aūt impose tollit necessariū. Nā qd necesse est esse, impose est nō esse. Nihil ergo erit necessariū in rebus si deus est oipotens. hoc aūt est impossibile. Ergo deus nō est oipotēs.

Sed contra Est, ꝙ dicit luce. 1. Nō erit impossibile apud deum omne verbum.

Respondeo Dicendum, ꝙ communiter confitent omnes deum esse omnipotentē. Sed rōnē omnipotentie assignare, videtur difficile. Dubium enim potest esse quid comprehendatur sub ista distributione cum dr omnia posse deum. Sed si quis recte consideret (cum potentia dicatur ad possibilia) cum deus omnia posse dicitur nihil rectius intelligit: q̄ ꝙ possit omnia possibilia: ⁊ ob hoc omnipotens dicatur. Possibile autem dicit dupliciter ƀm philosophū in. 5. metaphysi. Uno modo per respectum ad aliquam potentiam. Sicut quod subditur humane potentie dicitur esse possibile homini. Nō autem potest dici, ꝙ deus dicatur omnipotēs quia possit omnia que sunt possibilia nature create: quia diuina potentia in plura extenditur. Si autē dicatur ꝙ deus sit omnipotens qr potest omnia que sunt possibilia sue potentie: erit circulatio in manifestatione omnipotentie. Hoc enim non erit aliud q̄ dicere ꝙ deus est omnipotens: quia potest omnia que potest. Relinquitur igitur quod deus dicatur omnipotens: qr potest omnia possibilia absolute. Quod est alter modus dicendi possibile. Dicitur autē aliquid possibile vel impossibile absolute ex habitudine terminorum. Possibile quidem quia predicatum non repugnat subiecto: vt sortem sedere. Impossibile vero absolute: quia predicatum repugnat subiecto vt hominem esse asinum. Est autem considerandum: quod cum vnumquodq3 agens agat sibi simile, vnicuiq3 potentie actiue correspondet possibile vt obiectuȝ propriū ƀm rationem illius actus in quo fundatur potentia actiua. Sicut potentia calefactiua refertur vt ad proprium obiectum ad esse calefactibile. Esse autem diuinum: super quod ratio diuine potentie fundatur: est esse infinitum non limitatum ad aliqd genus entis: sed prehabens in se totius esse perfectionem^c. Unde quicquid potest habere rationem entis continetur sub possibilibus absolutis: respectu quorum deus dicitur omnipotens. Nihil autem opponitur rationi entis nisi non ens. Hoc igitur repugnat rationi possibilis absoluti: quod subditur diuine omnipotentie: quod implicat in se esse ⁊ non esse simul. Hoc enim omnipotentie non subditur non propter defectum diuine potentie: sed quia non potest habere rationē factibilis neq3 posis. Quecunq3 igitur contradictionem non implicāt sub illis possibilibus continentur respectu quorum dicitur deus omnipotens. Ea vero que contradictionem implicant sub diuina omnipotentia non continentur quia non possunt habere possibilium rationem. Unde conuenientius dicitur quod ea non possunt fieri: quam quod deus ea non possit facere. Neq3 hoc est contra verbum angeli dicentis, Non erit ipossibile apud deū omne verbum. Id enim quod cōtradictionem implicat verbū esse non potest: qr nullus intellectus potest illud concipere.

Ad primum Ergo dicendum, quod deus dicitur omnipotens secūdum potentiam actiuam, non ƀm potentiam passiuam: vt di-

Universidad de Deusto
Biblioteca

et quecunq; sunt potentiarum passinarum; z imperfectarum vt sic.
¶ Circa pbationem sciendū dubiū occurrit qm̄ non videtur sufficeter inferre intentum. C. hoc cm̄ q potentia actiua dei fundat sup̄ esse infinito et vniuersaliter perfecto debuisset inferri: ergo obiectus potentie actiue dei est possibile esse infinite z vniuersaliter perfectissicut de potentia calefactiua infertur qđ est calefactibile: quod in litera non fit sed inferitur ergo obiectum eius est possibile esse abiq; actu pbationem. ¶ Ad hoc dicitur qđ vt ex precedenti patet articulo: hec est differentia inter causam vniuocam; z equiuocam; qđ cause vniuoce respondet aliquod adequatum obiectum in esse tm; equiuoco vero non z propterea cum esse dei duas habeat conditiones ad ppositum. f. eleuationem supra gñā z vniuersalitatez perfectionis: nec possit singi aliqđ actabile cū his conditionibus in singulari. Consequens est vt sumatur in vniuersali. Tale autem est esse, qm̄ ad nullū determinatum est genus: et ad omnes species modos extendit: z propterea satis subtiliter in litera ppositionale obiectum sicut potētia vniuocis assignatur est quicqđ pōt entis rationem habere.
¶ Circa probationez tertij dicti dubiū occurrit: qm̄ preter ea que sunt videtur nō ens. Ex eo nanq; q nihil opponit enti nisi non ens: inferēdum erat ergo non ens opponi entia: inferēdum erat ergo non ens opponitur possibili absolute: q; opponitur enti: et non debebat tantū inferri: ergo q̄ecūq; implicat simul ens z nō ens repugnāt possibili. Hec pōt ad hoc dici q; implicite vtrū qđlibet est: qm̄ vt ps in litera illatū est qđ sola implicātia cōtradictionez repugnant possibili. Constat em̄ q; nō entia absq; implicatione ꝺdictionis inueniunt; vñ ambiguitas relinquit quo mō eo omisso saltz sit ad ens z nō ens simul. ¶ Ad hoc dr q; vt ps quinto meta. et scdo phy. eadez est cā actiua obiecti et sui oppositi: diuersimode tñ: q; faciēdo causat obm ppriū: nō faciēdo aūt oppositū: vt ps de nanta ibidē. Et sic in dubio nō erat: nō ens cadere sub actiuus potētia dei: cuius proprius obm assignatus est ens. opz em̄ illā faciendo ens: nō faciendo non ens respicere: z cū multa non entia absq; implicatione cōtradictionis sint non tera per actū exercitū declaratur actus signatus. Et si diligēter perspecta fuerit hec ratio: cessant oia argumenta ex Scogo, allata apud capicolum, quadragesimasecunda distinctio. primi. Et hac enim liquet ratio

quare deus non pōt exploiare adā a ꝓteritione. hoc em̄ esset exploiare ipm̄ a fuisse. Et cū alterū contradictoriū oporteat de quocūq; semp verificari. si adam exploiatus fuisse: vera esset hec: nec iustū est vt faciat q̄ non facit. Ergo deus nō pōt facere nisi q̄ facit. ¶ Ꝺ. Deus non potest facere nisi qđ bonū est: z conueniens rebus factis. Sed reb⁹ factis a deo non est bonū nec conueniens aliter esse q̄ sint. Ergo deus non pōt facere nisi q̄ facit.

Sed cōtra Est qđ ꝺr Matt. 26. An nō possum rogare patrē meum z exhibebit mihi mō plusq̄ duodecim legiones angelorum? Nec; autē ipe rogabat nec; pr̄ exhibebat ad repugnādum iudeis. q̄ deus pōt facere qđ nō facit.

Rñdeo Dicendū: qđ circa hoc quidā dupliciter errauerūt. Quidā em̄ posuerūt deum agere quasi ex necessitate nature: vt sicut ex actione rerū naturaliū nō possunt alia ꝓuenire: nisi q̄ eueniunt: vtpote ex semine hois homo: et semine oliue oliua: ita ex operatione diuina nō possint alie res vel alius ordo rerū effluere: nisi sicut nunc est. Sed supra ostendimus[c]. deum non agere quasi ex necessitate nature: sed voluntatem eius esse oīm rerum causam: nec; etiam ipsam voluntatem naturaliter: z ex necessitate determinari ad has res[c]. Ān nullo mō iste cursus rerū sit ex necessitate a deo, ꝓuenit q̄ alia ꝓuenire non possent. Alij vero dixerūt qđ potentia diuina determinatur ad hunc cursum rerū, ꝑpter ordinē sapientie z iustitie diuine sine quo deus nihil operatur. Cū autem potentia dei (que est eius essentia) nō sit aliud q̄ dei sapientia: cōuenienter quidē dici potest qđ nihil sit in dei potētia: quod nō sit in ordine diuine sapiētie. Nam diuina sapientia totum posse potētie comprehendit. Sed tñ ordo a diuina sapiētia reb⁹ inditus (in quo ratio iustitie consistit: vt supra dictum est[c]) non adequat diuinā sapientiā[c]: sic vt diuina sapientia limiteturad hūc ordinē. Manifestū est autē q; tota ratio ordinis quā sapiens reb⁹ a se factis imponit a fine sumit. Ān igitur finis est proportionatus rebus propter finem factis sapientia facientis limitatur ad aliquē determinatuz ordinem. Sed diuina bonitas est finis imꝓportionabiliter excedens res creatas. Unde diuina sapientia nō determinatur ad aliquē ordinē rerū: vt non possit alius cursus rerum effluere. Unde dicendum est simpliciter qđ deus potest alia facere q̄ q̄ facit.

Ad ꝓmū Ergo dicendū: q; in nobis quibus est aliud potentia et essentia a voluntate et intellectu: z ideo voluntas aliud a iustitia: potest esse aliquid in potentia: qđ non potest esse in voluntate iusta: vel in intellectu sapiente. Sed in deo est idem potentia z essentia: et voluntas et intellectus: z sapientia et iustitia. Unde nihil potest esse in potentia diuina: qđ non possit esse in voluntate iusta ipsius: z in intellectu sapiente eius. Tunc quia voluntas non determinatur ex necessitate ad hec vel illa: nisi forte ex suppositione: vt supra dictum est[c]: nec; sapientia dei z iustitia determinatur ad hunc ordinem (vt supra dictum est[c]) nihil prohibet esse aliquid in potentia diuina: quod non vult: z qđ non cōtinetur sub ordine quem statuit rebus. Et quia potentia intelligitur vt exequēs: voluntas autem vt imperans: z intellectus z sapiētia vt dirigens: qđ attribuitur potentie ꝑm se cōsiderate: ꝺr deus posse ꝑm potētiam absolutam. Et hmōi est omne illud in quo pōt fieri ratio entis: vt supra dictū est[c]. Qđ aūt attribuitur potētie diuine ꝑm q̄ exequitur imperium volūtatis iuste: hoc ꝺr de⁹ posse facere de potentia ordinata. Scōm hoc ergo dicenduz est q; deus pōt alia facere de potentia absoluta: q̄ q̄ prescīuit et preordinauit se facturū: non tñ potest esse q; aliqua faciat q̄ non prescīuerit z preordinauerit se facturū. qz ipsuz facere subiacet prescientie z preordinationi: nō aūt ipsum posse qđ est naturale. Ideo em̄ deus aliquid facit quia vult: nō tñ ideo pōt q; vult: nec; q; talis est in sua natura. ¶ Ad scōm dicendū: q; deus nō ꝺz aliquid aliquā nisi sibi. Ān cū ꝺr q; deus nō pōt facere nisi qđ ꝺz: nihil aliud significatur nisi q; deus nō pōt facere nisi qđ est ei cōueniēs z iustū. Sed hoc quod dico conueniens z iustū pōt intelligi dupl⁹. Uno mō sic: qđ hoc qđ dico cōueniens z iustū prius intelligatur z iungi cū hoc verbo est. ita q; restringat ad standū ꝓ ꝑsentib⁹: z sic referat ad potētiā. Et sic falsum est qđ ꝺr. Est em̄ sensus. Deus nō pōt facere nisi qđ modo cōueniens est z iustū. Si vero prius cōiungatur cū hoc verbo pōt (qđ hz vim ampliandi) et postmodū cū hoc verbo est: significabitur quoddā ꝑsens z cōsūmm: et erit locutio vera sub hoc sensu. Deus nō pōt facere nisi id qđ si faceret esset cōueniens z iustū. ¶ Ad tertiuz dicendū: q; licet iste cursus rerū sit determinatus istis rebus q̄ nunc sunt: non tñ ad hunc cursum limitatur divina sapientia z potās. Unde licet istis rebus que nunc fiūt: nullus alius cursus esset bonus z conueniens: tamen deus posset alias res facere: z alium eis imponere ordinem.

¶ Utrū deus possit meliora facere ea que facit. Arti. 6.

Ad sextū Sic ꝓcꝺitur. Uidet q; deus nō possit meliora facere ea que facit. Quicquid enim deus facit potentissime et sapientissime facit. Sed tanto fit aliquid melius quanto fit potentius z sapientius. Ergo deus nō potest aliquid facere melio⁹ q̄ facit. ¶ Ꝺ. Aug. cōtra maximū sic argumentatur. Si deus potuit z noluit gignere filiū sibi equalem: inuidus fuit. Eadem ratione si deus potuit res meliores facere q̄ fecerit z noluit inuidus fuit. Sed inuidia est omno relegata a deo. q̄ deus vñquodq; fecit optimū. Nō q̄ de⁹ pōt aliqđ facere melius q̄ fecit. ¶ Ꝺ. Id qđ est maxime z valde bonū nō pōt melio⁹ fieri: q; marīo nihil est maꝰ. Sz sicut aug. dicit in ench. bōa sūt singula q̄ de⁹ fecit: sz sil' vniuersa valde bona: q; ex oibus ꝑfisit vniuersitatis admirabilis pulchritudo. Ergo bonū vniuersi nō pōt melio⁹ fieri a deo. ¶ Ꝺ. Ihs ōps est plenus gr̄a et veritate, z spūs hz nō ad mēsuram. Et sicnō potest esse melior. Beatitudo etiam crea-

Universidad de Deusto
Biblioteca

deus possit facere alia meliora factis. Claudit̃r enim hec secūda in prima ratione primi facti quod est vniuersum: quoniā melioratio vniuersi ex alijs rebus pendet: vt in responsione ad tertium dicitur.

¶In corpe vtrūq; ḡsito rñdet duab⁹ distinctionib⁹ ꝛ trib⁹ cōclusionibus. Prima distinctio explicata est de bonitate, ſ. subali vel accidētali. Secūda est implicite de re eadē vel diuersa. Prima cōclusio est. res eadem nō pōt fieri melior substantialiter: ꝛ probatur: qꝛ differētia substantialis se hz vt vnitas in numeris ꝛc. Scōa est: res eadē pōt fieri melior accidētaliter. Tertia est. Deꝰ quilibet re a se facta pōt facere aliaz meliorē. Nec aliter hic ꝓbant hec cōclusiones: qm̃ er predictis sequunt. si em̃ obm diuine potētie est pole absolute: ꝛ hec sunt de numero possibiliū, q⁹ ex eo pci pi pōt q⁹ nulla apparet ꝛtradictio in his. Cōsequens est q⁹ hec possit deus facere.

¶Circa tertiā cōclusionē dubitat er Scoto ꝛ er Aureolo. Scotus siquidē implicite in 3° sñiaz., dist. 13. q. 1. tenet oppm tali ratiōe. Accepta aliqua determinata creatura ex parte inferioꝛ que sit. a. querit ascēdendo aut est status ad aliquā suprēmaz ꝛ habēt oppositū: aut nō: hz pōt ꝓcedi in infinitū. Et tūc ſ. quāto aliq̃ creatura magis excedit a. tāto est ꝑfectioꝛ ꝛ pōs creatura q̃ in infinitū excedit: est in infinitū ꝑfectioꝛ: ita erit i ſe intēſiue infinita: qd̄ est ipossibile. Aureolus vero apō capxeolum in 4.ᵘᵐ dist. 9. inſer medijs cōtra hāc cōclusionē inuehit valde p⁹lixis: quoꝝ vim tm̃ afferaz. Prio ergo arguit. Si procederetur in infinitum in perfectionib⁹ ſpecificis supioꝛ eēt qd̄ā totale ꝑfectionale respectu inferioꝛis: ꝛ p̄ esset ꝛ inēs perfectiones oim aliarum creaturaꝝ: ꝛ p̄ infinite ꝑfectionis: qd̄ est ipossibile. Pā ꝓbatur tenet: qꝛ supioꝛ ptinet ꝑfectionē inferioꝛis: ꝛ adhuc plus. Ultima aūt tenet: qꝛ hmōi perfectiones apud te sunt infinite. Scōo sic. ꝑcessus ad mēſurā est finitus. ergo ꝑcessus ad infinitū

toꝝ. s. dei ⁊ creaturarū beatarū. Prima ꝯclusio est. deus est beatitudo obiectiua oīm beatoꝝ: ⁊ ad hoc affert authoritas Aug. Scd'a est, deus non est beatitudo formalis creaturarum beatarum. Tertia est, deus est beatitudo formalis suipsius. Nec alia rōne ꝓbant, nisi qꝛ act⁹ itelligēdi creature est q̄d creatū: in deo aūt increat⁹. Circa scd'am ꝯclonē scito: ꝙ quidā apud capreolū in 2°. di. 3. q. 2. impugnāt illā moti. Tum ex perpetuitate ⁊ infinite visiōis beate. Tum ex impossibilitate naturali infinitarū intensissimaꝝ 30 specierū in eodem intellectu creato. Tum ex ipossibilitate part; affirmatiue. s. ꝙ ipsa itellectio diuina pōt esse eque p̄sens ⁊ intima cuilibet intellectui creato: sicut intellectio creata. Tū authoritate Aug. ⁊ philosophoꝝ: sed hec parū valēt. Uisio nanq; 259 1. H. ca. vlt. §. 7. beata sanctoꝝ, creatum q̄d est finite perfectionis simplr: infinite ṽo ꝺm q̄d. i. obiectiue: incorruptibilis quoq; est vndiq; ꝺm potētiā nālē loquēdo qm̄ ⁊ ex parte subti ⁊ obti: ⁊ coniunctionis vtriusq; nulla ad corruptionē potētia est. Nec ex hoc sequitur aiam nō tot posse recipere spēs intensas simul quin plures: visio in p̄mis beata nō ponit in numerū cuz alijs intellectionib⁹: qm̄ cōmissimi altiorisq; ordinis est. Dat deinde stat⁹: in speciebus ad quas est naturalis potētia ⁊ precipue simul i actu: vt in tractatu de āgelis clari⁹ patebit. Imple quoq; est opationem vitalē meā nō ab intrinseco meo esse: cuz in hoc ratio mee vite cōsistat: esset eñ vitalis ⁊ nō vitalis: ⁊ propterea cū btitudo sit opatio vitalis beatorū: implicat diuinaz essentiā esse illā: ⁊ aut antecedēs est falsuz: aut est sophisma figure dictiōis ab equali presentia ad moduz. Authoritates quoq; obiectiue intelligēde sunt: si vere adducuntur.

¶ Super Arti. 4.

In titlō ois beatitudo distribuit p omni specie felicitatis. Ly vero in eius beatitudine non significat substantialem seu primā simpliciter beatitudinem: de qua in precedentibus duobus articulis habitus est sermo: sed statum potius beatificum: de quo primo articu. tractatum est. Ita ꝙ sensus questiōis est vtrꝝ deus sit in tali statu beatitudinis: ꝙ oēm habeat felicitat; specie ac pfectionem.

¶ In corpe vnica est ꝯclō rñsiua quesito: in diuina btitudine eminētius p̄existit q̄cq̄d est desiderabile in quacūq; btitudine tā ṽa q̄ falsa. Et ꝓbat inductiue in triplici gñe felicitatis. s. cōtēplatiue, actiue, ⁊ terrene cōsistētis in quinq;: vt oia clare patēt in lrā. ¶ Circa cōtēplatiuā felicitatē aduerte: ꝙ q̄dā ex verbis Ari. 3° de aia dicētis: ꝙ intellect⁹ speculatiuus nihil dicit de fugiendo aut ꝓsequēdo resecāt a cōtēplatiua felicitate oēm delectationē ⁊ amorem: glosantes: vt potuerūt admirabiles delectatiōes decimi ethi. Sed re vera errasse videntur in cōi siquidē loquēdo contemplationē rerū excellentiū: sequit delectatio intellectualis p modū naturalis resultantie: qm̄ opatio nem optimā ꝯiungē tē naturalissimo obiecto necessario sequitur delectatio: vt pꝫ ex delectationis diffinitione. 2. rheto. Nec ꝯ hoc militat authoritas. 3. de aia: q̄ de psecutiōe aialiter non nāliter loquitur. i. de actu appetit⁹ tāq; eligibili: nō tāq; nāliter cōcomitāte: vt hic accidit. Ad ꝓpositū autem descēdendo ambiguitas hec non hꝫ locū, qm̄ visio beata nec practica nec speculatiua est sed altioris ordinis eminēter vtrāq; p̄habens. 160. 1. dist. 13. arti. 1. Et. 4. ꝯ. ca. 11. Et po. q. 10. ar. 1. 19 15

¶ Circa actiuā felicitatem aduerte hic: ꝙ quidā minus penetrātes pfectiones rerū: ac p hoc nō aduertētes ꝙ pfectio actiue ptis cōsistit in agere: dixerunt ꝙ felicitas practica ꝯsistit in actu volūtatis. Litera aūt ꝓpter dictā rationē ponit eā i actione executiua vniuersali tñ. s. gubernatiōe vniuersi: et merito: qm̄ finis practice est operari. 215

num: non simpliciter sed in genere bonoꝝ participabilium a creatura. ¶ Ad secūdū dōm quod finis est duplex. s. cuius et quo, vt philosophus dicit. s. ipsa res ⁊ vsus rei. Sicut auaro est finis pecunia et acquisitio pecunie. Creature igitur rationalis est quidē deus finis vltimus vt res beatitudo aūt creata vt vsus vel magis fruitio rei.

¶ Utrū in dei beatitudine omnis beatitudo includatur. Articul. 4.

Ad quartū sic pcedit. Uꝛ ꝙ beatitudo diuina non complectatur oēs beatitudines. Sūt enim quedā btitudines false. Sed in deo nihil potest esse falsum. Ergo diuina beatitudo nō cōplectitur oēm beatitudinem. ¶ P̄. quedā beatitudo ꝺm quosdam cōsistit i rebus corporalib⁹: sicut voluptatib⁹: diuitijs: ⁊ hmōi. Que q̄dem deo cōuenire nō pñt cū sit incorporeus. Ergo btitudo ei⁹ nō cōplectit oēm beatitudinē.

Sed cōtra est ꝙ btitudo est pfectio quedam diuina aūt pfectio cōplectit oēm perfectionem: vt supra ostensum est. Ergo diuina btitudo cōplectit omnem beatitudinem.

Rñdeo dōm ꝙ q̄cq̄d est desiderabile i quacūq; btitudine vel vera vel falsa: totū eminētius i diuina btitudine p̄existit. De cōtēplatiua enim felicitate hꝫ cōtinuā ⁊ certissimā contēplationē sui ⁊ oīum alioꝝ. De actiua vero, gubernationē totius vniuersi. De terrena vero felicitatē, que cōsistit in voluptate diuitijs potestate, dignitate, ⁊ fama: ꝺm Boet. in iij. de consol. habet gaudiū de se, ⁊ de oībus alijs pro delectatione. Pro diuitijs habet oīmodam sufficiētiam, quam diuitie promittunt. Pro ptāte, omnipotentiā. Pro dignitate, oīniū regimen. Pro fama vero, admirationem totius creature.

Ad primum ergo dicēdum, ꝙ beatitudo aliqua secūdū hoc est falsa, ꝺm q̄ꝺ deficit a ratione vere beatitudinis. Et sic non est in deo. Sed quicq̄d habet de similitudine quantūcunq; tenuis beatitudinis totū p̄existit in diuina beatitudine. ¶ Ad secūdum dicēdum, ꝙ bona que sunt in corporalibus corporaliter: in deo sunt spūaliter ꝺm modum suum. Et hec dicta sufficiāt de his que pertinent ad diuine essentie vnitatem.

¶ De pcessiōe diuinaꝝ psonaꝝ. Qō. 27.

Consideratis autē his, q̄ ad diuine essentie vnitatē ptinent, restat considerare de his, q̄ ptinēt ad trinitatē psonarū in diuinis. Et qꝛ psone diuine secūdum relationes originis distinguūtur: ꝺm ordinē doctrine, prius cōsiderādū est de origine siue de pcessiōe. Scd'o de relationibus originis. Tertio de personis. ¶ Circa pcessionē, q̄runt quiq;. Prīo, vtrū pcessio sit in diuinis. Scd'o, vtrū aliqua pcessio in diuinis gñatio dici possit. Tertio, vtrū p̄ter gñationē, aliqua alia processio possit esse in diuinis. Quarto, vtrū illa alia pcessio possit dici gñatio. Quinto, vtrū in diuinis sint plures pcessiones q̄ due.

¶ Utrum pcessio sit in diuinis. Arti. 1.

Ad primū sic pcedit. Uidet, ꝙ i deo nō possit esse aliqua pcessio. Processio enim significat motum ad extra. Sed in diuinis nihil est mobile neq; extraneum. Ergo neq; processio. ¶ P̄. Omne procedens est diuersum ab eo a quo procedit. Sed in deo non est aliqua diuersitas: sed summa simplicitas. ergo in deo non est processio. ¶ P̄. Procedere ab alio videtur rationi primi principij repugnare. Sed deus est primum principium: vt supra ostensum est. ergo in deo processio locum non habet.

Sed cōtra est, ꝙ dicit Do. Jo. 7. Ego ex deo processi.

Rñdeo dōm, ꝙ diuina scriptura in rebus diuinis nominib⁹ ad processionem pertinentibus vtitur. Hanc autem processionem diuersi diuersimode acceperūt. Quidam enim acceperunt hāc pcessionē ꝺm ꝙ effectus pcedit a causa. Et sic accepit Arrius: dicens filium pcedere a patre sicut primā eius creaturam: ⁊ spm̄ sanctū pcedere a patre ⁊ filio sicut creaturā vtriusq;. Et ꝺm hoc neq; filius neq; spiritussanctus esset verus deus. Quod est cōtra id q̄ꝺ dicitur de filio. 1. Jo. vlti. Ut sim⁹ in vero filio eius. Hic est verus de⁹. Et de spūsancto dr. 1. cor. 3. Nescitis, quia mēbra vestra templum sunt spūssancti. Templum autem habere solius dei est. Alij vero hanc processionem acceperunt ꝺm ꝙ causa dicit pcedere in effectum inquātum vel mouet ipsum vel similitudinez suam ipsi imprimit. Et sic accepit Sabellius dicēs ipsum deū patrem filium dici, ꝺm ꝙ carnem assumpsit ex virgine: ⁊ eūdem dicit spm̄sanctum ꝺm ꝙ creaturam rationalem sanctificat, ⁊ ad vitam mouet. Huic autem acceptioni repugnant verba dñi de se dicentis Joā. 5. Non potest facere a se filius quicquam. Et multa alia per que ostenditur: ꝙ nō est ipse pater qui filius. Si quis autem diligenter cōsideret vterq; accepit pcessionem ꝺm ꝙ est ad aliq̄d extra. Uñ neuter posuit pcessionē in ipso deo. Sꝫ cū ois pcessio sit ꝺm aliquā actionē: sicut ꝺm actionē que tendit in exteriorem materiā est aliqua pcessio ad extra: ita ꝺm actionē q̄ manet in ipso agēte attenditur pcessio q̄dā ad intra. Et hoc maxime pꝫ in intellectu: cui⁹ actio. s. intelligere manet in intelligēte. Quicūq; aūt intelligit ex hoc ipso q̄ꝺ intelligit: pcedit aliquid intra ipsum: q̄ꝺ est cōceptio rei intellecte ex vi intellectiua pueniēs: ⁊ ex ei⁹ notitia pcedēs. Quā quidē ꝯceptionē vox significat. Et dr vbū cordis significatū ṽbo vocis. Cū aūt deus sit sup oia, ea q̄ in deo dicūtur nō sunt intelligēda ꝺm modum infimarū creaturarū q̄ sunt corpa: sed ꝺm silitudinē supremaꝝ creaturarū q̄ sunt itellectuales sbe: a q̄b⁹ et silitudo accepta deficit a repñtatiōe diuinorū. Non ḡ accipiēda est pcessio ꝺm ꝙ est in corporalib⁹, vel p motū localē, vel p actionē alicui⁹ cause in exteriorē effectū: vt calor a calefaciēte in calefactū: sꝫ ꝺm emanationē intelligibilē: vtpote verbi intelligibilis a dicente q̄ꝺ manet in ipso. Et sic fides catholica processionem ponit in diuinis.

Ad primū ergo dicendū, ꝙ obiectio illa pcedit de processione q̄ est motus localis: vel que est ꝺm actionē tendentē in exteriorem materiam: vel in exteriorem effectū. Talis aūt pcessio non est in diuinis vt dictū est. ¶ Ad scdm dicendum: q̄ꝺ id q̄ꝺ procedit ꝺm processionem que est ad extra: opꝫ esse diuersum ab eo a quo pcedit. Sed id q̄ꝺ pcedit ad intra pcessu intelligibili, non opꝫ esse diuersum: imo quāto perfectius pcedit tāto magis est vnū cū eo a quo pcedit. Manifestum est eñ ꝙ quāto aliquid magis intelligitur: tanto cōceptio intellectualis est magis intima intelligēti, ⁊ magis vnū. Nā intellectus ꝺm hoc ꝙ actu intelligit: ꝺm hoc

¶ Sup questiōe. 27. Articu. 1. 8 215 215

Ordo presentis tractatus satis patet litera. Uñ ad articulū primum descēdēdo aduerte in titu. illius primo ꝙ ly pcessio sumitur cōiter nō descēdendo ad talem vel talē processionem. 2° ꝙ ly sit sumitur ꝓprie vt distinguit esse ꝯ intelligi. i. esse ꝺm rē ꝯ esse ꝺm rōnem. Tertio ꝙ ly in sumit ꝓprie: vt denotat modū essendi in aliquo formalr. Quarto ꝙ ly diuinis sumitur strictissime p his que sunt vere de⁹. Ita ꝙ sensus q̄stionis est. an in ipso deo formaliter inueniatur ꝺm rem processio aliqua.

¶ In corpe tria facit. Prīo rñdet q̄sito q̄ad id q̄ꝺ liqt. Scd'o duos errores circa id quod latet tractat. Tertio rñdet q̄sito determinādo ⁊ aperiēdo occultū. ¶ Quo ad primū vnū dicit de quo nō est dubiū. s. diuina scriptura vtit noib⁹ pcessionē significātibus quū de deo loquit: ex hoc eñ subintellecto ꝙ scriptura nō dicit falsum nec loquit in hac parte metaphorice: manifeste habet ꝙ opꝫ in diuinis aliquaꝫ processionē esse ac saluari: sed ambiguū restat qualis sit illa pcessio. Unde circa hoc ambiguū reliquū huius lre occupat. ¶ Quo ad scdm ponitur primo error arrij dicētis hāc pcessionē esse effect⁹ a causa: ⁊ reprehēdit authoritatib⁹ scripture. Ponit deinde errorē sabellij exponētis hanc processionē esse cause in effectum: et sic reprehenditur. Et quidē hic breuiter errores hi tāgunt qm̄ diffusi⁹ sunt alibi cōfutati et tractati: vt pꝫ in. 4. ꝯ gentiles.

¶ Quo ad tertiū tria dicit. Primo iter parās ad duo pcessionū gñā vtriusq; erroris cecitatem aperit: ex eo ꝙ diligēter intuenti dum vterq; studet saluare pcessionē in deo neuter in eo sed extra eū pcessionē ponit: ⁊ cā fuit: quia vterq; pcessionē ad extra tm̄ posuit. Scd'o duplex pcessionis genus inueniri dicit. s. ad extra ⁊ ad intra: manifestat hoc sic: sicut actio est duplex. s. trāsiens et immanēs: ita pcessio quedā est ꝺm actionē transeuntē ⁊ quedā immanētem: cū ois pcessio actionē sequat. ergo quedā est pcessio ꝺꝫ hāc actionē: q̄ est intelligere: ⁊ ꝓbatur hec sequela: qꝛ pcessio ad intra. i. ꝺm actionem immanentē maxime pꝫ in intellectu: q̄ꝺ ꝓbat: qꝛ in quocūq; intelligente ex hoc ipso ꝙ intelligit: pcedit cōceptio rei intellecte, ex vi intellectiua ⁊ ei⁹ notitia pueniēs: nuncupata verbū cordis ⁊ significata verbo vocali apud nos. Tertio ⁊ vltimo ponit cōclusionē rñsiuā. in deo est pcessio ꝺm emanationē intelligibilē: ⁊ ꝓbat sic. de⁹ est super oia. ḡ ea que in deo dñr sunt intelligēda ꝺm silitudinē nō corporū sed intellectualiū subarū. ergo pcessio nō est in eo ꝺm actionē in exteriorē effectū: sed ꝺm emanationē intelligibilē. Et cōfirmat. qꝛ sic fides catholica ponit pcessionē in diuinis. Prima ꝯña ꝓbatur ex eo ꝙ corpora sunt infime creature: intellectus vero supreme: q̄uis etiā ipse deficiāt a diuina silitudine. scd'a vero vt nota inductiue in motu locali ⁊ alteratione relinquit. ¶ Circa p̄dicta plura occurrūt dubia. primo circa illā ppōnē. ꝺm actionē immanētē est processio q̄dā ad intra: vt eñ apud capreolū. 27. di. primi. q. 2. pꝫ, arguūt ꝯ hoc scotus aureolus durādus petrus de palude ⁊ gerardus de carmelo. Et cōsistit vis arguēdi in hoc: inter actionē immanētē ⁊ trāseūtē hoc interest: ꝙ per istā est aliq̄d operatū: per illā nihil. ḡ ruit ppositio fundamētalis in materia de pcessione diuina. Añs pꝫ ex. 9. meta. ⁊. 1. ethicoꝝ. ꝯña vero est per se nota. Et cōfirmatur inquit durādus: qꝛ ex sentire ⁊ velle nihil pducit. ḡ nec ex intellectione. Et cōfirmat addit gerardus: qꝛ cuiuscūq; opationis est aliquid operatū illud est ea nobilius: actu aūt scd'o immanēte, nihil est nobilius. ergo. ¶ Circa eandē ppositionē aliud occurrit dubiū: an ipsa actio immanēs sit ipsa pductio actiua eius q̄ꝺ procedere dr ꝺm ipsam. Scotus siquidē in. 27. di. primi. q. 1. tenēs partē negatiuā arguit ꝯ hoc triplr. Primo ex rōne iā dicta: qꝛ opatio immanēs est act⁹ vltimus. Scd'o qꝛ si intellectio esset actio pductiua termini, incōpossibile esset intelligere eā esse ⁊ nō esse illi⁹ terminū: vt pꝫ de calefactiōe ⁊ calore: sed nō est impossibile intelligere intellectionē esse absq; termino. ḡ. Tertio qꝛ sic intelligētia gigneret verbū ⁊ nō memoria q̄ꝺ est cōtra augustinum.

¶ Circa illā ppositionē. s. quicūq; intelligit ex hoc ipso ꝙ intelligit pcedit aliq̄d intra ipm. Dubiū occurrit. Tū qꝛ beati vt sic intelligūt deū: et tñ nō formāt verbū de eo. ḡ falsa est dicta ppositio. Añs pꝫ: qꝛ aliter de⁹ vt obm beatitudinis posset aliqua specie creata representari: q̄ꝺ in. 12. q. reprehēsum est. Tum qꝛ seclusa fide scimus ꝙ deus intelligit: et tñ non possumus ex hoc pbare pcessionē esse in eo. ergo ista propositio est credita: ⁊ nō scita aut intellecta vel est falsa. ¶ Circa eādē ppositionē dubium occurrit an cōceptus intellectus sit aliud ab ipsa actuali intellectione: vt lrā vult, an sit idē q̄ꝺ ipsa. Scotus eñ in. 27. di. primi. oppositū tꝫ cū multis alijs a capreolo recitatis ibidē. q. 2. Quadrifariā aūt diuisi sunt impugnatores. Quidā nāq; ipsaꝫ distinctionē ab actu intelligēdi ipugnāt. Quidā ṽo cām distīonis verā. Alij aūt cām eiusdē nō verā: sꝫ impositā. s. ad perfectius representandū vel cognoscendū. Alij demū ducēdo ad impossibile. Et distinctionē ipsam q̄dē scotus ⁊ durādus conant infringere rōne ⁊ authoritate. Rō q̄dē scoti in. 27. di. primi. ꝑ viā diuisiōis infert verbū esse actualē intellectionē. Et qm̄ exclusio ꝑ te nre in scd'o dubio adducta fuit, nūc pertrāseamus. Durādus autē ibidē arguit sic: verbū seu cōceptus cōsistit in rōne manifestatiui sibi vel alteri. ergo ne det pcessus in infinitū: primū verbū q̄ꝺ est verbū cordis est ipsa manifestatio per essentiā: hec aūt est ipsa actualis intellectio. ḡ. Et ꝯfirmat: qꝛ tale p denolationē extrinsecā reducit ad tale intrinsece. ḡ quū rō manifestatiui nō cōueniat nisi extrinsece ṽbo exteriori: opꝫ fieri reductionē ad aliq̄d q̄ꝺ intrinsece p essentiā manifestet: hoc aūt est actualis intellectio. ḡ vt prius. Scd'o sic: q̄ñcūq; aliqua virtus eget duab⁹ formis ad operādum habita vna adhuc est i potētia essentiali qꝛ est in potētia nō solū ad opationē sꝫ formā. ergo si ponit verbū: intellect⁹ in actu p̄mo erit adhuc in potētia essentiali. Tertio arguit in. 6. di. primi. qꝛ due forme eiusdē speciei essent in eodē subiecto. Cetera aūt que ꝯ causam distinctionis aut ꝯ possibilitatem eius adducunt: vide si vis sigillatim in capreolo: ex dicendis nāq; omnium solutio facile exercitatis patebit. ¶ Circa aliā ppositionē. s. cōceptio rei intellecte ex vi intellectiua ⁊ eius notitia pcedit: dubiū est de quali notitia intelligat. s. habituali an actuali. Q̄ꝺ eñ nō verificet de habituali ꝓbat durādus in. 27. di. primi. qꝛ pfectius nō pcedit a min⁹ pfecto. intellectus aūt cū sola spē impfectior est ṽbo seu ꝯceptu. Nec valet si dicat. ꝙ lꝫ spēs sit impfectior ꝯceptu: tñ intellect⁹ cū spē est pfectior cōceptu: hoc inquā nihil est. Tū qꝛ sicut pducēs est intellect⁹ cū spē: ita pducū est intellectus cū ṽbo. Tū qꝛ de q̄si formali pn° ⁊ termino pcessionis est q̄ꝺ q̄d eoꝝ sit pfectius: ⁊ non de cōpositis: vt pꝫ inductiue in oib⁹: hic aūt cōstat terminū. i. ꝯceptū esse nobiliorē spē: igitur spēs non est illa notitia a qua pcedit. Q̄ꝺ autē non sit actualis notitia multiplr probat scotus in primo dist. 2. cuius argumēta omitto: qꝛ vt patebit non sunt ꝯ nos. 8 218

¶ Ad primū dubiuz dr: q̄ꝺ dr̄ia illa inter actionē immanētē ⁊ trāseuntem nō est sic ample intelligēda vt sonat: sed vel quo ad necessitatē: vel quo ad ordinē. Et iuxta primā glossam sensus est: opatio trāsiens hꝫ necessario operatū: immanēs aūt nō necessario infert aliq̄ꝺ operatū: ⁊ sic cessant obiectiones oēs: vt pꝫ. Et absq; dubio hec fuit mens phi ⁊ manifeste cōtinet veritatē: ex eo eñ ꝙ habitus ex frequētatis actibus immanētibus generant: manifeste pꝫ nō repugnare actioni immanēti hr̄e opus preter se. Juxta scd'am vero glossam sensus est: q̄ꝺ actio trāsiens hꝫ opus sic ꝙ ordinat ad ipsum opus. Actio ṽo immanēs nō hꝫ opus: qꝛ nō p se ordinat ad opus aliq̄ꝺ: sed si q̄ñ hꝫ opus illud ordinatur ad ipsam. Et vtrū ꝫ hoꝝ accidit in pposito: qꝛ nec intelligere necessario pducit cōceptū: nec q̄ñ format ipsum ordinat ad cōceptū: sed ecōuerso cōceptus ordinat potius ad perfectionē ipsius intelligere. Uñ patet rñsio ad oia obiecta. Et etiā ad additionē gerardi: qm̄ operatū est nobilius, q̄ñ operatio per se ordinat ad ipsum, nō aūt q̄ñ est potius ecōuerso: vt manifeste patet in actu ⁊ habitu. ¶ Ad scd'am dubitationē dicendum: ꝙ oēs videtur in hoc ꝯuenire: ꝙ pductio intellectualis verbi est dicere intellectualiter: excepto durādo in. 27. di. primi. Sed differētia opinionū est in hoc: an dicere in rōne sua claudat actū intelligēdi: an solā pductionē: siue illa sit aliq̄s alius actus scd's: siue relatio significata p modum actus scd'i. Scotus eñ vt pꝫ in. 1. di. 2. q. vlti. ⁊ di. 27. ⁊ in quolibetis. q. 1. distinguit in intellectu duplicē actū scd'm: alterū qui est operatio: ⁊ alterū qui est pductio. ⁊ vult ꝙ intelligere sit actus scd's qui est operatio: dicere vero sit actus scd's qui est pductio: ordinatq; istos duos act⁹ inter se respectu eiusdē principij. s. intellectus in actu primo. sic ꝙ intellectus prius naturaliter est operās q̄ pducens seu dicēs: ⁊ sic apud ipsuꝫ dicere seu pducere verbū nō est actus intelligēdi: q̄uis sit actus intellectus. Sed ꝙ hec positio nō sit ꝯueniēs vnica tantū ratione ad hominez suadetur sic. Causa habēs duos effectus inter se ordinatos: ita ꝙ neuter est alterius cā: sic se hꝫ ꝙ essentialior est cōparatio vtriusq; ad causam: q̄ inter se: ita ꝙ si p impossibile adimeret primus nō ꝓpter hoc negāda est habitudo scd'i ad cām: sed intellectus in actu primo est vt cā habēs hos duos effectus. s. intelligere ⁊ dicere, ordinatos inter se ita ꝙ neutrum est cā alterius: ḡ si p impossibile subtraheret intelligere non ꝓpter hoc sequit ꝙ subtrahat dicere: ⁊ sic ista ꝯditionalis est possibilis: si intellect⁹ nō intelligeret diceret: q̄ꝺ manifeste implicat ꝯdictionē: q̄d eñ diceret si nihil ꝯsideraret. Maior est ipsius scoti in. 2. d. 1. q. 1. ar. 3. minor aūt est eiusdez in locis p̄dictis. Impossibilitas aūt ꝯclusionis est euidēs. S. Tho. autez vbiq; tenet: ꝙ dicere est intelligere exprimēdo, vel exprimere intelligendo: ita ꝙ vtrūq; hoꝝ est de eius rōne. Et si diligētius verba hui⁹ articuli cōsiderent: intellectio ipsa est pductio ꝯceptus: non curādo p nunc an ois intellectio sit pductio verbi an nō. Dicit eñ expresse lrā: ꝙ p actionē immanētē q̄ est intelligere: cōceptus seu verbū pcedit: nulla ergo remanet apud ipm actio alia ab intelligere: q̄ sit actio seu pductio cōceptus. Si eñ tertiū actionis genus intēderet: pcessus hic totus rueret. Fiunt aūt ꝯ hāc positionē obiectiōes bifariā. Alie eñ intēdūt ꝙ intelligere nō est actio pductiua. Alie ṽo ꝙ dicere nō est intelligere: ⁊ prime q̄dē allate sunt mouēdo dubitationē. reliq̄ aūt qm̄ notionalia immiscent: in. q. 34. vbi de ṽbo specialr tractabit: soluent. Hic eñ in cōi est sermo. Et qm̄ principiū est, plurū esse decet ꝺm platonis p̄cepta: quatenus ex principijs bene discussis facilior sit ad reliqua aditus. ¶ Ad primā ḡ obiectionē scoti ex dictis iā pꝫ rñsio: qꝛ ideo opatio immanēs dr ⁊ est actus vltimus: ⁊ qꝛ nō necessario pducit opus: ⁊ qꝛ si pducit illud magis est ꝓpter ipsam q̄ ecōuerso. ¶ Ad scd'am ṽo dr ꝙ aliquā opationē esse actionē pductiuā termini ꝯtingit duplr. vno mō necessario. alio mō pmissiue: ⁊ ꝙ ꝯditionalis assumpta a scoto nō est vera in actione pductiua pmissiue: qualis est intellectio: vt in solutione primi dubii dictū est. ¶ Ad tertiū aūt dr ꝙ equiuocat: intelligētia eñ apud Aug. nō gignit verbuꝫ vt principiū formale seu actiuū vt quo: sꝫ memoria: cū hoc tñ stat ꝙ aliqua intelligētia sit ipsa gignitio ṽbi: vt nos dicim⁹. ¶ Ad tertiū dubiū dr: ꝙ ly quicūq; distribuit tm̄ p hoibus viatorib⁹: intēdit eñ ex his q̄ in nobis vidētur eleuare ad inuisibilia ⁊ incōprehēsibilia dei. Nos eñ intelligēdo semp conceptum aliquē formam⁹ adequatū vel inadequatū actui primo: pfectū vel impfectū ⁊c. Uñ ad obiectiōes nō est alr rñdēdū: sed ꝯcedēda est earū ꝯclusio. s. ꝙ nō opꝫ oēm intellectū in actu pferre ṽbū: ⁊ nō solū in deo ⁊ beatis: sꝫ etiā in intelligētijs quo ad intellectionē suipsius, hoc verū vr. Beatus eñ verbū partiale: nō aūt adequatū visioni pferre pōt: plus eñ videt q̄ dicere possit quocūq; creato verbo. Angelus aūt seipm p seipm etiā ob-

Universidad de Deusto Biblioteca

lectiue presentialiter hñs vane ꝟbũ formaret de se sibi. Uñ vlr de oi intellectu loquẽdo illa ꝓpositio: quicũqꝫ intelligitur ⁊c. credita est: non scita, ❡ Ad quartã dubitationẽ lꝫ multi cũ Scoto in .27. dist. primi respõdeãt affirmãdo idẽtitatẽ cõcept⁹ ⁊ actualis intellectiõis cuiusdã .i. genite ⁊c. S. Tho. tamẽ vt expresse habef inferius .q.34. arti.1. ad 2m tenet conceptum esse aliud ab actu intelligẽdi: vt terminũ ab eo cui⁹ est terminus.

81 ❡ Ad cui⁹ euidẽtiam sciẽdũ est ꝙ in parte intellectiua preterea
91 potẽtias actus ⁊ habit⁹: posuit terminũ actus ea necessitate: vt obm actus secũdi haberetur pñs ipsi actui obiectiue. Obm
388 em intellectus duplr potest esse pñs intellectui. Primo vt cum principiũ act⁹ intelligendi: ⁊ hoc fit ꝑ speciem intelligibilem. Scõm vt obiectũ obiectum em vt obiectũ nõ significat cãm vel principiũ actus: sed terminuꝫ act⁹: et hoc opꝫ fieri per cõceptũ: qui verbum speciesqꝫ expressa qñqꝫ dicitur. Alioquin obiectũ intellectus nõ esset in
161 4.3.c.10 et.11. Et opusc. 3.ca.52. tra actualiter actualitate actus secundi. Qꝺ em ad hoc officiũ non sufficiat species intelligibilis: ex eo patet: qꝛ hoc est officium termini: illi autem competit ratio principij. Qꝺ etiã nõ sufficiat ipse act⁹ intelligendi: ex eo probatur: ꝙ officium ob-
160 iecti nõ ẽ officiũ ipsi⁹ act⁹ scꝺi nisi itellectione reflexa. Uñ cõcept⁹ seu verbũ apud nos est res nõ intelligibilis: sed intellecta actu in esse intentionali: ⁊ ea necessitate ponit qua ponit obiectũ intellect⁹ in actu intus. hãc aũt esse mẽtẽ. S. Tho. siquis dubitat legat ipsum in pmo cõtra gen. ca°.53. ⁊ in 4° capitulo.xj. ⁊ in questionibꝫ de potẽtia .q.8. ar.1. ⁊ .q.9ª. arti.1. ⁊ 3°. vñ patet eos de quoꝝ numero videtur durãdus in .29. dist. primi: qui imponunt nobis verbum poni ꝑpter notitiam ꝑfectiorẽ aut expressiorẽ representationem minus bene dixisse. Aduerte tamen ⁊ diligẽter: ꝙ cõceptum seu verbũ esse obiectum ⁊ terminum actus intelligẽdi põt intelligi dupliciter. Uno modo inquãtũ imago alterius .i. ꝑm rem representatã .i. ꝙ ipsa res cõcepta terminat actũ intelligẽdi. Modus vero essendi sic spiritualiter intus est cõditio rei obiecte ⁊ intellecte. Alio modo inquãtum res talis est: puta qualitas spũalis ⁊c. primo quidẽ modo intẽdimus nos cõceptũ esse obiectũ intellectus in actu: ⁊ nõ scꝺo: nisi respectu actus reflexi. Uñ pꝫ ruina oim argumẽtoꝝ cõtra hanc viam procedentium ⁊ ex eo qꝺ res ipse: puta leo bos ⁊c. intelligunt actu recto ⁊ nõ species in anima/ ⁊ ex eo qꝺ idẽ quod quid est: obiectum est oium intellectuũ ⁊ ex alijs huiusmodi. Nõ discernere enim inter obiectũ vt rem ⁊ obiectum vt rei imaginem vt sic: causa erroris est. Discernẽtes aũt hec ⁊ attendentes duabus prefatis cõditionibus cõceptus .s. ꝙ est res ⁊ qꝺ est imago: vtẽdo illa ꝓpositione Aristo. in de memª ⁊ reminiª idem est motus in imaginem ⁊ rem cuius est imago: facile oia soluunt ⁊ interpretãtur: qua rõne dicitur ꝙ verbum est obiectum ⁊c. ⁊ qm actus intelligendi ⁊ cõceptus simul sunt ⁊ non sunt; simul quoqꝫ sunt ⁊ nõ sunt principium alicuius: ita ꝙ sicut contingit actum intelligendi esse causam alterius actus intelligendi vel volendi: ita ⁊ conceptum: pro vno enim cõputantur quo ad agere.

❡ Ad rõnem autem Scoti in oppositum non oportet aliter respondere: satisfactum est enim illi in secũdo dubio.

❡ Ad durãdũ aũt ꝺr: ꝙ prima ratio sua peccat quadruplr. Primo in fundamẽto: qꝛ esse manifestatiuũ quãuis sit de rõne ꝟbi: nõ tñ vt differẽtia ei⁹ cõstitutiua: cũ cõueniat etiã nõ ꝟbo: vt pꝫ si intelligamus deũ quo ad absoluta tm: vt ꝓhi faciũt: oia siquidẽ manifestari intelligeremus simplici intellectione absqꝫ cõceptu. Scꝺo qꝛ rõ manifestatiui quũ ad manifestatũ sit relationẽ tm rõnis dicit. Uñ inferius dicef ꝙ pater manifestat se ⁊ spũsctm̃ ⁊ oia suo ꝟbo. Tertio qꝛ esse manifestatiuũ nõ qualitercũqꝫ cõuenit ꝟbo: sed esse manifestatiuũ expressum ab alio vt inferi⁹ patebit. Uñ nõ opꝫ fieri reductionẽ ad manifestationẽ simpr ꝑ essentiam: sed ab alio expressam. Tale aũt nõ est intellectio: quã vt in 34.q. manifestaf: cõstat nõ includere esse ab alio. Quarto qꝛ nisi abutamur vocabulis si ꝟbũ est manifestatiuũ rei dicte. manifestatio ꝯñr nihil aliud est q̃ ipsa prolatio ꝟbi. Cõstat aũt ꝙ verbũ nõ debet reduci ad ꝓlationem eo ordine reducendi quo ꝓticipãs reducit ad ꝑ essentiã: de quo loquit arguẽs. Reducẽ-

sit magis vnũ cũ intellecto. Unde cũ diuinum intelligere sit in fine perfectionis (vt supra dictum est) necesse est ꝙ verbum diuinum sit perfecte vnũ cum eo a quo procedit absqꝫ omni diuersitate. ❡ Ad tertiũ dicendũ: ꝙ ꝓcedere a principio vt extraneũ ⁊ diuersum repugnat rationi primi principij: sed procedere vt intimũ ⁊ absqꝫ diuersitate per modum intelligibilẽ includitur in ratione primi principij. Cũ em dicimus edificatorem principiũ domus in ratione hui⁹ principij includitur cõceptio sue artis: ⁊ includeref in ratiõe primi principij, si edificator esset primũ principiũ. Deus aũt q̇ est primum principiũ rerum: cõparaf ad res creatas vt artifex ad artificiata.

❡ Utrum aliqua processio in diuinis generatio dici possit. Arti.2.

Ad secundũ sic procedif. Uidef, qꝺ processio que est in diuinis non possit dici generatio. Gñatio enim est mutatio de non esse in esse corruptioni opposita. Et vtriusqꝫ subiectum est materia. Sed nihil horum competit diuinis. Ergo non potest generatio esse in diuinis. ❡ Preterea. In deo est processio ꝑm modum intelligibilem vt dictũ est. Sed i nobis talis ꝓcessio nõ dicif gñatio. Ergo neqꝫ i deo. ❡ Preterea Omne genitũ accipit esse a generãte. Esse ergo cuiuslꝫ geniti est eẽ receptũ. Sꝫ nullũ esse receptũ est ꝑ se subsistẽs. Cũ igif esse diuinũ sit esse ꝑ se subsistens (vt supra ꝓbatũ est) sequif ꝙ nullius geniti esse sit esse diuinum. Non est ergo generatio in diuinis.

Sed cõtra Est qꝺ dicitur in ps. Ego hodie genui te.

Rñdeo Dicẽdum, ꝙ ꝓcessio verbi in diuinis, dicif generatio. ❡ Ad cuius euidẽtiã, sciendum est, ꝙ noie gñationis duplr vtimur. Uno mõ cõiter ad oia gñabilia ⁊ corruptibilia. Et sic gñatio nihil aliud est q̃ mutatio de non esse ad esse. Alio modo proprie in viuentibus. Et sic generatio significat originem alicuius viuẽtis a principio viuente coniuncto. Et hec ꝓprie dicif natiuitas. Non tñ omne huiusmodi dr̃ genitũ: sed ꝓprie quod ꝓcedit ꝑm rõnem silitudinis. Uñ pilus vel capillus non hꝫ rõnem geniti ⁊ filij. Sed solũ ꝙ procedit ꝑm rõnem silitudinis non cuiuscũqꝫ. Nam vermes q̇ generanf in animalib⁹ non hñt rõnem gñationis ⁊ filiationis: lꝫ sit similitudo ꝑm genus. Sed requirif ad rationem talis generatõis ꝙ procedat ꝑm rationẽ silitudinis in natura eiusdẽ speciei: sicut hõ ꝓcedit ab hoie: ⁊ equus ab equo. In viuentibus aũt que de potẽtia in actũ vite ꝓcedũt: sicut sunt hoies ⁊ aialia: gñatio vtrãqꝫ generationẽ includit. Si aũt sit aliqꝺ viuẽs: cui⁹ vita nõ exeat de potentia in actũ: ꝓcessio (si q̇ in tali viuẽte inuenif.) excludit oĩno primã rõnẽ generationis: sed

dum est igif verbũ extra ad interi⁹ tãqꝫ depẽdẽs ad id a quo dependet: ⁊ inter ipsa ꝟba cordis quodlibet creatũ reducif ad diuinũ qꝺ solũ est per essentiã: iuxta illud. Et de⁹ erat ꝟbũ. ❡ Ad scꝺam rñdef: ꝙ maioꝝ non est vera nisi vtraqꝫ forma sit preuia actui: cõceptus aũt est forma nõ preuia sed terminãs actũ: vt pꝫ ex dictis. ❡ Ad tertiã ꝟo ꝺr: ꝙ cõcept⁹/ ⁊ actus/ ⁊ spẽs nõ sunt forme eiusdẽ speciei in essendo: sed spẽs est cõpletiuũ subiecti: actus est esse: conceptus obm: lꝫ in representãdo seu attingẽdo .i. obiectiue oia sint eiusdẽ rõnis tã-
54 35 17 15 quã partialia cõcurrentia ad vnũ cõplentũ esse in actu tale ⁊c. ❡ Ad quintã dubitationẽ dõm est tres eẽ hic opiniones. Pria est: ꝙ notitia q̇ cõcurrit ad ꝓductionẽ cõceptus seu ꝟbi vt forma qua agẽs agit est act⁹ scꝺs .s. intelligere: ⁊ hãc viã vr̃ sequi Hẽricus. Scꝺa est: ꝙ talis notitia est velut act⁹ primus tm: hãc viã videf sequi Sco-
567 tus in primo di.2.q. 7. Tertia est: ꝙ necessario est notitia ꝑ modũ act⁹ primi: contingenter tñ est qñqꝫ actualis intellectio: ⁊ hec est via .s. Tho. ❡ Ad cui⁹ euidẽtiaꝫ scito ex .q. de ve .q.4. ar.2. ꝙ notitia a qua ꝓcedit cõcept⁹ potest esse triplex: iuxta tri-
464 plicẽ modũ quo causatur in nobis actualis notitia. Prima est quasi habitualis .i. ꝑ modũ act⁹ primi: fit em itelligere ex actu primo. Secũda est notitia cõplexa principioꝝ: fit enim ex ipsa-
tatio: fit enim ex ipsa scire. Tertia est simplex intelligentia prioris quiditatis: fit enim ex ipsa notitia posterioris. Et quoniam hi vltimi modi talem conceptum respiciunt: ⁊ non conceptum absolute. Ideo absolute loquendo ⁊ per se conceptus a notitia per modum primi actus procedit tantum: talis tamen cõceptus potest aliunde procedere. vnde nõ oportet hic multũ solicitũ esse.

❡ Ad rationem tamen durãdi dicendum est: ꝙ species seu habitus et act⁹ dupliciter cõparari possunt. Uno modo quo ad modũ essendi: ⁊ alio modo quo ad specificationẽ. Inuenitur em vtrũqꝫ hoꝝ in eoꝝ quolibet. Si cõparentur primo modo. sic actus est nobilior habitu seu specie: vt dicitur primo ethi. ⁊ ratio est: q̇ actus est simplr actus: illa vero habẽt esse mediũ inter actũ ⁊ potẽtiã: ⁊ hoc nihil aliud est q̃ dicere: ꝙ ⁊ res cognita nobiliori mõ adest aie quũ adest actu scꝺo q̃ quũ adest habitu seu actũ primo: ⁊ anima nobiliori modo se hꝫ quum actũ attingit res: q̃ quũ habitũ. Nec actus quo ad modum essendi ꝑdictuꝫ producitur a specie sed ab intellectu. Si autem comparentur scꝺo modo: sic respectu eiusdem obiecti loquendo paris nobilitatis sunt: et sic actus adequatus speciei manat ab ea quasi effectus a causa vniuoca: hꝫ enim actus qꝺ sit talis a principio formali qꝺ est species: vt accidit etiam in alijs. Et sic patet solutio rationis durandi: que non solum contra nos: sed ⁊ contra ipsum Aristo. milicabat,

❡ Circa secundam consequentiaꝫ ad conclusionem principalem dubiũ occurrit: eo qꝺ falsum est qꝺ processio scꝺm actionem ad extra sit propria infimis creaturis .s. corporalibus. Manifestum est enim qꝺ ipse intellectuales substantie ꝓcedunt a deo scꝺm actionẽ ad extra: ⁊ sic processus litere falso videtur inniti fundamento.

❡ Ad hanc dubitationẽ breuiter dicitur: qꝺ procedere ꝑm actionẽ ad extra cõputari videtur in litera inter processiones corporales: non ea rõne ꝙ ipsa in corporalibus tm inueniaf sed qꝛ est adeo cõis/ vt etiã in corporib⁹ inueniaf: ⁊ in ipsis corporalib⁹ manifestius relucet. Ualde em visum est opꝫ esse ꝓcessionẽ: q̇ rei oi quãtũcũqꝫ infime cõuenit ꝑpter qꝺ in ꝓposito vbi graduanf ꝓcessiones inter corporales tanqꝫ infimas merito cõputata est ⁊ exclusa a ꝓprio processionis modo inuento in substantijs intellectualibus: que supremum tenent locum in vniuerso.

❡ In respõsione ad tertiũ caue ne sis preceps colligẽdo ex ꝟbis istis in ratione primi principij claudi realẽ ꝓcessionẽ: quã ponit fides absolute: sed qũo hoc intelligatur inferius questione .45. arti.6. patebit.

❡ Super articulum .2.

Titulus de generatione formaliter intendit: et clarior erit in corpore.

❡ In corpore duo facit. Primo distinguit predicatum quesiti .i. generationem. Secundo respondet quesito affirmatiue.

❡ Quo ad primũ distinguit/ describit/ ⁊ cõparat gñationẽ. Distinctio est gñatio duplr .s. cõiter ⁊ ꝓpria viuẽtibus. Descriptio ꝟo mẽbroꝝ est. Generatio cõis oĩbus: est mutatio de nõ esse ad esse: vt pꝫ .5. phy. Gñatio ꝓpria viuẽtibus: q̇ natiuitas ꝓprie ꝺr: est origo viuẽtis a viuẽte coniuncto ꝑm silitudinẽ eiusdẽ nãe. Cõparatio demũ: est quo ad separabilitatẽ ⁊ cõiunctionẽ vtriusqꝫ: quũ em ꝯstet ꝙ ꝑma separaf a scꝺa: ⁊ rursus ꝙ in viuẽtib⁹ q̇ apud nos sunt vtraqꝫ simul ꝯcurrit: ea rõne qꝛ exeunt de potẽ-
380 b tia ad actũ: de necessitate sequif ꝙ si aliqꝺ viuẽs nascit absqꝫ exitu de potentia ad actũ: ꝙ ibi gñatio scꝺa separatur a prima.
85 ❡ Circa diffinitionẽ natiuitatis sola illa particula cõiũcto obscura aliqualr est: ei⁹ tñ expositionẽ prolixaꝫ habes in quarto contra gen. cap.xj.
390 ❡ Quo ad scꝺm ꝯclusio rñsiua est, ꝓcessio ꝟbi in diuinis hꝫ rõnẽ gñatiõis scꝺo mõ. Et ꝓbaf: sigillatim ꝑbando tali ꝓcessioni cõuenire q̇tuor conditiones integrãtes rõnem natiuitatis. Qꝺ em sit oꝑatio vitalis pꝫ ex actiõe intelligi-
85 bili. Qꝺ vero a pñ⁹ cõiuncto pꝫ ex articulo precedẽte: ⁊ ꝓcipue in rñsione ad scꝺm. Qꝺ aũt sit ꝑm rõnem silitudinis/ ꝓbaf: qꝛ ꝯceptio intellect⁹ silitudo est rei itellecte. Qꝺ demũ sit in eadẽ natura/ probaf: qꝛ in deo idẽ est intelligere ⁊ esse: ⁊ sic nõ soluꝫ
c d 106 infert ꝯclusio sed etiã ipsi⁹ corollariuꝫ .s. qꝺ verbũ ꝓcedẽs in diuinis est filius. ❡ Circa rõnẽ vltimi dicti in litera .s. ꝙ iõ verbũ diuinũ ꝓcedit vt res eius dẽ nature cũ deo: qꝛ ibi intelligere est eẽ. Aduerte ꝙ hec ratio pluries in hoc ope repetita in quarto contra gẽtiles .cap.xj. exponit: ⁊ dr ꝙ tenet ꝑ tãto: qꝛ in cõi loquendo esse conceptus seu verbi est intelligi: ⁊ ꝑpterea vbicũqꝫ intelli-
83 85 gere qꝺ idẽtificaf ipsi intelligi/ est accidẽs. ipsum quoqꝫ verbuꝫ est accidens. vbi autẽ intelligere est eẽ substantiale: ibi quoqꝫ verbum est substantia: ⁊ quia sic est in diuinis: ideo verbum diuinum est substantia diuina. Conceptus autem omnium creaturarum intellectualium sunt accidentia. Sed circa hanc rationem dubium occurrit ex duplici capite. Primo ex eo ꝙ intelligi nihil ponit in re intellecta: ⁊ ꝯñr nõ potest esse reale esse ipsius cõceptus. Scꝺo quia actus intelligendi distinguit realiter a cõceptu: ⁊ ꝑm hanc viam est ipsum esse intellectus in actu perfecto. igitur nõ potest esse ipsum esse conceptus.

❡ Ad euidẽtiam horum sciẽdum est ꝙ quia verbũ vt verbum est ipsum intellectum in actu interius: hꝫ tria. Ex eo enim ꝙ est intellectũ in actu: sequitur/ ergo esse eius vt sic est intelligi: vt patet inductiue de viso in actu: ⁊ reliquis. Ex eo vero qꝺ est interius intellectum .i. in quo res intellecta actu intelligẽdi exprimitur: sequitur/ ergo esse eius est sic intelligi: vt .s. interius in quo ⁊c. Sic autem intelligi est aliquod esse reale: qm̃ est esse expressam actu similitudinem obiecti. Ex eo vero qꝺ est sic obiectum in actu: hꝫ ꝙ sit vnum de cõcurrentibus ad perfectionẽ actus intelligendi. Et ꝯñr ꝙ intellectio que est ipsuꝫ esse intellectus in actu/ ac per hoc est esse omnium cõcurrentiũ ad perfectionẽ intellectus in actu / sit esse ipsi⁹ verbi. ❡ Unde ad primam obiectionẽ ꝺr: ꝙ licet intelligi nihil ponat in re intellecta: intelligi tñ sic .i. vt ꝓprium interius intellectum aliqꝺ reale ponit nõ in re intellecta vniuersaliter: sed in re intellecta sic .i. ꝑm esse qꝺ hꝫ interius in conceptu. ❡ Ad secũdam vero dicitur ꝙ intellectio est

potest habere rationem generationis: q̇ est propria viuentium. Sic igitur ꝓcessio verbi in diuinis hꝫ rationẽ generationis. Procedit enim per modũ intelligibilis actiõis: que est operatio vite. Et a principio cõiuncto (vt supra iam dictũ est.) Et ꝑm rationeꝫ similitudinis. Quia cõceptio intellect⁹ est similitudo rei intellecte. Et in eadem natura existens. Quia in deo idem est intelligere ⁊ esse: vt supra ostensum est. Unde processio verbi in diuinis dicitur generatio: et ipsum verbum procedens dicitur filius.

Ad primũ Ergo dicendũ, ꝙ obiectio illa ꝓcedit de generatione ꝑm rationẽ primaꝫ: prout importat exitum de potẽtia in actum. Et sic nõ inuenitur in diuinis: vt supra dictuꝫ est. ❡ Ad scꝺm dicendũ, ꝙ intelligere in nobis nõ est ipsa substãtia intellectus. Unde verbuꝫ qꝺ ꝑm intelligibilẽ operationem ꝓcedit, in nobis nõ est eiusdẽ nature cũ eo a quo procedit. Unde nõ proprie et cõplete cõpetit sibi ratio gñationis. Sed intelligere diuinũ est ipsa substãtia intelligẽtis: vt supra ostẽsum est. Unde verbũ ꝓcedens ꝓcedit vt eiusdem nature subsistẽs. Et ꝑpter hoc ꝓprie ꝺr genitũ ⁊ filius. Unde ⁊ his q̇ pertinẽt ad generationẽ viuentium vtitur scriptura ad significãdã ꝓcessionẽ diuine sapiẽtie .s. cõceptione ⁊ partu. Dicitur em ex persona diuine sapiẽtie Prouer.8. Nõduꝫ erãt abyssi: ⁊ ego iam concepta eram. Ante colles ego parturiebar. Sed in intellectu nostro vtimur noie cõceptionis: ꝑm qꝺ in verbo nostri intellectus inuenitur similitudo rei intellecte: licet non inueniatur nature identitas. ❡ Ad tertiũ dicendũ, ꝙ nõ omne acceptũ est receptũ in aliq̇ subiecto. Alioqn nõ posset dici ꝙ tota substãtia rei create sit accepta a deo: cum totius sube non sit aliqꝺ subm receptiuũ. Sic igif id qꝺ est genitũ in diuinis accipit esse a generãte: nõ tanqꝫ illud esse sit receptũ in aliq̇ materia vel subiecto: qꝺ repugnat subsistẽtie diuini esse. Sꝫ ꝑm hoc ꝺr esse acceptũ inquãtũ ꝓcedẽs ab alio hꝫ esse diuinũ: nõ quasi aliud ab esse diuino existẽs. In ipsa em perfectione diuini esse cõtinef ⁊ verbũ intelligibiliter ꝓcedẽs et principiũ verbi: sicut ⁊ quecũqꝫ ad eius perfectionem pertinẽt. vt supra dictũ est.

❡ Utrum sit in diuinis alia processio a generatione verbi. Arti.3.

Ad tertiũ Sic ꝓcedif. Uidef, ꝙ nõ sit in diuinis alia processio a generatione verbi. Eadẽ em ratione erit aliqua alia ꝓcessio ab illa alia processione. Et sic procedetur in infinitũ. Quod est inconueniens. Standũ est igif in prima vt sit vna tantũ ꝓcessio in diuinis. ❡ P̄. In omni natura inuenif tm̃ vnus modus cõicationis illi⁹ nature. Et hoc ideo est: qꝛ operationes ꝑm terminos habẽt vnitatẽ ⁊ diuersitatẽ. Sed ꝓcessio in diuinis nõ est nisi ꝑm cõicationem diuine nature. Cũ igif sit vna tm̃ natura diuina (vt supra ostẽsum est) relinquif ꝙ vna sit tm̃ ꝓcessio in diuinis. ❡ P̄. Si sit in diuinis alia ꝓcessio ab intelligibili processione verbi: non erit nisi ꝓcessio amoris: q̇ est ꝑm volũtatis operationẽ. Sed talis ꝓcessio nõ põt esse alia a processione intellectus intelligibili: qꝛ volũtas in deo nõ est aliud ab intellectu: vt supra ostẽsum est. Ergo in deo nõ est alia ꝓcessio ꝑter processionẽ verbi.

Sed cõtra Est, qꝺ spũssanctus ꝓcedit a patre: vt ꝺr Joan.15. Ipse aũt est alius a filio: ꝑm illud Joan.14. Rogabo patrẽ meum: ⁊ aliũ paraclytum dabit vobis. Ergo in diuinis est alia processio: preter processionem verbi.

Rñdeo Dicendũ, qꝺ in diuinis sunt due processiones .s. ꝓcessio verbi ⁊ quedam alia. ❡ Ad cuius euidentiam cõsiderandum est ꝙ in diuinis nõ est processio nisi scꝺm actionem que nõ tendit in aliquid extrinsecũ: sed manet in ipso agente. Huiusmõi autem actio in intellectuali natura est actio intellectus ⁊ actio voluntatis. Processio autem verbi attenditur ꝑm actionem intelligibilem. Scꝺm autem operationem volũtatis inuenitur in nobis quedam alia processio .s. processio amoris: ꝑm quã amatum est in amante: sicut per conceptionem verbi res dicta vel intellecta est in intelligente. Unde et preter processionem verbi ponitur alia processio in diuinis que est processio amoris.

Ad primũ Ergo dꝺꝫ, ꝙ nõ est necessariũ ꝓcedere in di-

esse/ ⁊ intellectus/ ⁊ speciei intelligibilis/ ⁊ verbi: diuersimode tñ: qꝛ intellectus ⁊ speciei est esse vt intelligere: verbi autẽ in intelligi / illoꝝ quasi principioꝝ/ istius vt termini: illoꝝ quasi vnius cõplentis subiecti istius vt obiecti. Uñ nullũ incõueniens sequif nisi qs puret eodẽ esse non posse distincta realiter existere: qꝺ falsum esse pꝫ in materia forma ⁊ composito.

❡ Circa rationem generationis applicate ad diuinã ꝓcessionẽ dubium occurrit ex aureolo apud capreolũ in .9. dis. primi. Arguit em sic: si diuina processio ꝑdicta ratione diceretur gñatio: sequeren- 162 1.di.15.
tur duo impossibilia. q.1.ã.2.
Primũ est ꝙ filius nõ esset eo verbũ quo fi- et.4.3.
lius: et ecõtra. contra ca.23.h.
Aug.7. de tri. ca. 4. et po.q. 10.ar.2.
et tenet seqla: qꝛ nec gñatio ꝟbi in nobis est generatio sube viue: nec generatio filij apud nos est gñatio verbi. Secundum est qꝺ ꝓcessio spũssancti esset gñatio. Et ꝓbaf sequela: qꝛ sibi cõpe- 163
tit tota illa definitio. c
Sꝫ ad hec facilis est rñsio negando vtrãqꝫ ꝯñam: nec ꝓbatio prime aliquid valet: qꝛ 15
in nobis filius proce 55
dit ꝑ actionẽ trãseun 54
tem/ ⁊ verbũ ꝑ operationem q̇ est accñs: in deo aũt nihil hoꝝ locuꝫ hꝫ. Quare aũt ꝓpietas illi e primaf etiã verbi nomine in 34.q. art.2. ad tertiũ 115
pꝫ. Probatio quoqꝫ 20
scꝺe ꝯñe falsum assumit: qm̃ vt in arti.4. ex ꝓposito tractabif: deficit illa cõditio: ꝑ modum similis.

❡ In rñsione ad tertiũ notato aurea verba in calce illius .s. in ipsa ꝑfectione diuini esse continef ⁊ verbũ ⁊c. Perspicue em apparet hic qꝺ nulla est distictio formalis actu inter essentiã diuinã/ ⁊ ꝓprietates psonales/ ⁊ attributa/ ⁊ reliqua q̇ in deo formaliter saluanf. ipsa em ꝑfectio diuini esse si ꝑm se vt sic liceat loqui diffiniretur/ hec oia in se cõcluderet: ⁊ ꝓpterea omnẽ hmõi distinctionem in deo nõ nisi virtualiter: in intellectu vero ꝑm rationem ponito.

❡ Super articulum .3.

In titulo ly alia significat verã alietatem/ ⁊ propter ly sit: oportet ꝙ significet alietatem realem. non enim est vera alietas processionum realium nisi sit realis. Ly in diuinis/ sumitur sicut in primo ar. declaratũ est: ⁊ eodem modo est intelligendum in singulis istius questionis articulis: ne oporteat idem pluries repetere.

❡ In corpore vna est conclusio responsiua quesito affirmatiue. In diuinis preter processionem verbi est alia processio que est processio amoris. Et probatur sic. in natura intellectuali apud nos/ preter processionẽ verbi ꝑm actionem intelligibilem est alia processio .s. amoris ꝑm operationem voluntatis. ergo in diuinis preter processionem verbi est alia ꝓcessio ⁊c. Antecedens probatur ex ꝓportionali: quia sicut per cõceptionem verbi intellectum est in intelligente: ita per processionem amoris amatũ est in amante. consequentia vero probatur. quia in diuinis non est ꝓcessio nisi ꝑm actionem immanentem nature intellectualis: quam constat esse hanc duplicem intellectus ⁊ voluntatis.

❡ Circa hoc occurrit primo dubium simile dubio moto circa processionẽ verbi: an .s. per actum voluntatis procedat aliquid in ea tanqꝫ terminus eiusdem. Et preter cõmunes rationes ex parte actionis immanẽtis sunt alie ex ꝓprijs volũtatis. Uidetur em primo ꝯdicere hoc ipsimet .S.T. in q. de ve .q.4. ar.2. ad septimũ. vbi ꝺr ꝙ i volũtate nihil ꝓcedit nisi ꝑ mo-

ñ opatiõis: ꝛ q sec̃ ẽ in intellectu. Scõ ꝫ ḥ arguũt tã Sco ꝫ alij tenẽtes amor̃ pductũ esse actu amãti vt spiritũ: quẽdmodũ ꝟbũ tenẽt esse actũ intelligẽti genitũ: magistꝰ authoritatibꝰ argũt ꝫ rõnibꝰ. Oꝫ sũt authoritates ꝛ rõnes huc rẽdũt ꝙ spũssanct̃ ẽ amor. amor sũt actꝰ ẽ amãti.

¶ Circa illa ꝟba/ſm quã amatũ est in amãte. dubiũ occurrit ex Aurreolo apud capꝛolũ. ꝛ. di. pimi. Is em̃ multis argumẽtis nitit̃ ho impugnare ꝛ simplr ꝛ ad holem.

Uerũtñ oia ei⁹ motꝰ q hoc ꝓsiſtũ amor seu impulsus volũtatis cõſiſtit intẽdẽtia ad rẽ amatã: ꝛ nõ i ſimilitudine illi⁹ ꝙ ꝓcessionẽ amoris nõ ſit amatũ i amãte: ꝫ ecõuerſo amãs trahi tur/trãſformat ꝛ ẽ in re amata: iuxta illud matth. 6. Ubi ẽ thesaur⁹ tuꝰ: ibiẽ cor tuũ.

¶ Ad eniḋtiã hoc ſciẽdũ ẽ ꝙ ea ꝙ ſũt volũtatis minꝰ nota minusq̃ noiata ſunt ex his ꝙ intellectu ap parẽt ꝓportionalr ea ꝙ i volũtate ſunt ano rhoꝫ definiuit. Its ꝙ quẽdmodũ intelligẽ do formam⁹ ꝓceptũ: ita amãdo inclinatiõẽ quãdã i amatũ facim⁹ itꝰ̃. q. nꝙ ſic ea ret amor ipulſus inclinatio affectioq̃ voca tur. Uerũ iter itellm ꝛ volũtatẽ nõ ſolũ diſ ferentia eſt in hoc qꝺ kmin⁹ illi⁹ ẽ ſiltudo iſti⁹ aũt affectio: ſꝫ ẽt in hoc ꝙ res q̃ i itellu eſt termin⁹ hꝫ modũ ꝛ nomen termini: vt ꝓz de ꝟbo ꝛ cõceptu.

Res ꝺ terminãs ḥ volũtate: ꝫ ſm rẽ ſit termin⁹: nec modũ tñ/nec nomẽ hꝫ termini: qm̃ ẽ eſt ꝛ ſignificat vt in aliud rẽdẽs. Conſtat aũt ꝙ in aliud rẽdere cõditio eſt nõ termini: ꝫ vie. Et ꝓp hanc rõnẽ ſcripta ſunt ꝟba illa in. q. de ve. vt ꝓz diligẽter totã rñſionẽ cõferẽs ac penetrãti. Uñ nihil eſſi cũſt. ꝓpoſito. Et ex eadẽ radice ꝓz reſpõſio ad reliqua obiecta in ꝛtimo du bio. penuꝛia ſiclr vocabulor̃ amoris nomen ad eius terminũ ẽ tendit.

¶ Ad ſcḋam aũt ḋubitationẽ ḋz ꝙ argumẽta in ḋuob⁹ peccat. Primo in hoc qꝺ nõ vidẽt ꝛm modũ eſſendi in ꝓter ꝓſentiã ꝛ ſimilitudine. i. principationẽ ſen affectionẽ/qũo eſſe deorſum eſt in grauia ꝛ eſſe ſurſum in leui: hic em̃ vt in. 4. ḋ ge. c. 19. explanat: tertiꝰ eſt modus: ꝛ iuxta hunc amatũ eſt in amãte vt deſe ꝓ. Scḋo in hoc ꝙ nõ libraḋo qꝺ ſit amatũ eſſe i amãte/putãt hãc ꝓſiam valere. Amatũ fit a volũtate i amãte ꝙ amatũ trahit ad amãtẽ: cũ tñ nihil valeat: ꝙ amatũ nõ aliter fit in amãte niſi ſm affectionẽ amãtis in amatũ. ꝛ ꝓñr ex hoc ipſo ꝙ ſic fit trahit. trãſformat. i. pellik amãs in amatũ obtine. Et ſic in eo eſt. Patere ꝙ facile poſerat hoc ex ipſa amati rõne. Amari em̃ nõ eſt trahi: ꝫ trahere amãtẽ: ꝛñr fieri vt amatũ nõ eſt fieri vt tractũ/ꝫ vt trahẽs: ac ꝓ hoc ſi aliqḋ fit ꝟ volũtate vt amatũ/nõ fit vt tractũ ad ipſam: ꝫ eẽtio vt trahẽs ipſam. Et hoc mõ fa temur ſiltuḋinẽ. ꝓportionalẽ ſe iter intellectũ ꝛ volũtatẽ currere. ſ. ḋ ad hoc. ꝙ ſicut ibi ſit res itella: ita ḥ res amata: ꝫ diuerſimode: vt ḋm eſt ꝛ ãpli⁹ ḋicẽt ſieri⁹. ¶ In rñſiõe aḋ ſcḋm aḋuerte ꝙ rñſio ꝓſtitur in ḥ ꝙ maior illa nõ ꝛ ẽ in natura infinita idẽtificante ſibi oia: quãuis inueniat̃ vera in aliꝭ: ꝙ finite ſunt: ꝛ ꝓptera ex eis aſſumpta eſt velut maxima. ¶ In reſpõſione aḋ ꝛm nota ḋuo. Primo eſt ꝙ ꝛm argum⁹ itẽḋebat ꝛcludere nõ eſſe maiorẽ ḋiſtinẽ iter has ꝓceſſiões/ꝙ ſit iter intellm ꝛ volũtatẽ: ꝛ ꝛñr ſicut inter intellectũ ꝛ volũtatẽ in deo nõ eſt ꝛa alietas/ita nec inter ꝓceſſiões Rñſio antẽ intẽḋit offendere ꝙ diſtinctio inter ꝓceſſiones eſt maior: imo ꝙ inter eas eſt alietas ſiãe idẽtitate intellect⁹ ꝛ voluntatis: hoc ꝓpter ordinẽ originis inter eas: ꝺ tñ ouĩ er rõnib⁹ principioꝝ. i. intellectus ꝛ volũtat̃: iter q̃ nõ ẽ talis ordo. Ita ꝙ eſt diſtõ in ꝓncipiat̃: ꝛ nõ i ꝓncipis et ex rõne ipſoꝝ ꝓncipioꝝ eſt ordo originis/nõ in ſeipſis/ſed in ꝓceſſionib⁹ ſm ipſa: ꝛ ſic alietas ꝓceſſionũ q̃ſita in corpe articuli: implicite tñ determinata: hic ex plicite manifeſtat ex ordine originis. ¶ Scõm aḋuertẽḋũ hic eſt: ꝙ in ſra ḋr: ꝙ de rõne amoris eſt ꝙ ꝓcedat a cõceptiõe intellectus: ꝛ ꝛñr in ḋiuinis ꝙ ꝓceſſio ſit a. ꝓceſſiõe. Eſt em̃ primo hic ḋubiũ an ſit de ratiõe ꝓceſſiõis amoris i pⁿ ḋicẽḋi ꝙ ſe an in ſcõ. Eſt ꝛ rurſus ḋu⁹ an de rõne amoris ſit ꝓcedere a ꝟbo inquãtum ꝟbũ an ſolum inquãtum ꝟbũ eſt res intella. Eſt ꝛ 3° ḋubiũ: an ꝑdat ordo originis ſit precise id ꝙ realr diſtinguunt ipſe ꝓceſſiões. Ita ꝙ ſecluſo ipſo-nõ eſſet realis inter eas diſtinctio. Sed qñ in q. 36. ar. 2. diſcutiẽḋa hic ſunt: vbi melꝰ quoꝫ intelligẽtur poſt tractatũ plonar. ḋuarũ ḋicirco hic prãſeam⁹. ¶ Quinq̃ tñ nullo pacto ꝑteretida cẽſui. Primum eſt: ꝙ cõſtat ꝙ accipiẽḋo cõceptum ꝓ re cõcepta ſeu cognita vt ſic/ꝓceſſionẽ amoris opz eſſe a cõceptu: incogni ta eñ nequaq̃ diligere poſſum⁹: ꝛ ꝓptera in ſra q̃ſi ꝙ ſenotũ ḋr ꝙ de ratione amoris ẽ oiri a ꝓceptu. Scõm eſt: ꝙ res cognita cã a motis in gñe

ſed im pellẽtis. 3° ex ḥ ꝓceſſio iſta nõ eſt gñatio: nec ꝓcedẽs eſt genit⁹ aut filiꝰ: ꝛ tũc ſubiũgit ꝙḋ ꝺcẽ ꝙ conis: q. ſ. ꝓcedat vt ſpũs ꝓ modum ſubſe quẽtis ꝙñe ſic. Spũs importat vitalẽ quãdã motionẽ cũ impulſu nõ qua lecũq; ſꝫ eã ẽ ex amore ḋicimur moueri vel impelli. ḡ ꝓcedẽs in volũtate ꝙ modũ impulſus ꝓcedit vt ſpũs: qꝺ erat intẽtũ. Et ſic vtraq; ꝺcluſio ſit eſt ꝟbata. Et ſundat̃ ꝓceſſus vis ſup illa ꝓticula poſita in diffone gñatio-nis. ſ. ſm ſiltuḋinẽ.

Ita ꝙ qꝺ ꝓceſſio aliq̃ ex ꝓpria rõne forma-li eſt vel nõ eſt ſm ſiltuḋinẽ eſt aut nõ eſt gñatio. Sane th intelligẽḋo quo aḋ cõſtru ctiũ: qꝺ intelligit cõ currẽtibꝰ ceteris ꝓti culis/ꝙ ſunt de rõne gñatiõis. ad deſtructiũ em̃ ſufficit ſiltꝰ in ꝓticule negatio: eo ꝙ rõnes formales ſunt ſicut numeri: vt ḋz. 8. meta. ¶ Circa ḋifferẽtiã ꝓmã inter intellectũ ꝛ volũtatẽ aſſignata ḋubium oc currit: de ḋ actu iter-pretãḋa ſit: an de ꝓ⁰ an de 2°. Et ſi ḋḋẽ in terpretat̃ de actu p⁰ falſa ẽ vt ꝑte volũta tis: qñ fictio vſ ꝙ ad hoc ꝙ volũtas velit aliqḋ herigak in ea aliq̃ iclinatio faciẽs ipſam formalr ꝛ actu ꝓtio: ſicut ſpẽs itelligibilis ſe ḥ ad itel-le ctũ ꝓportionalr. Si ſo itelligit de actu. 2° oꝛ aſſignare qũo otiatur hac ḋ⁹a ſecũda. cũ hac em̃ ſtat qꝺ vtrobiq; ſic ꝓceſſio ſꝫ ſiltuḋinẽ: vt patebit in ſequenti ḋubio.

¶ Circa ſcḋam ḋiaz ḋubiũ occurrit: qa fal ſa ꝫ vſ er ꝑte volũta tis: nec ſequit̃ ex ꝓia:

Et qꝫ in creaturis cõicatio nãe non eſt niſi per generationẽ: ꝓceſſio in ḋiuinis non hꝫ ꝓpriũ vel ſpãle nomen niſi generationis. Uñ ꝓceſſio q̃ non eſt generatio remãſit ſine ſpeciali nomine: ſed poteſt nominari ſpi ratio: quia eſt ꝓceſſio ſpiritus.

¶ Utrum ſint plures ꝓceſſiones in diuinis ꝙ ḋue.

Articulus. 5.

AD quintũ Sic ꝓce ḋik. Uñ ꝙ ſint plures ꝓceſſiones in diui nis ꝙ ḋue. Sicut em̃ ſciẽtia et volũtas attribuit deo: ita ꝛ po tẽtia. Si igit̃ ſm intellectũ ꝛ volũtatẽ acci ꝓiunk in deo ḋue ꝓceſſiones vſ. ꝙ tertia ſit accipiẽḋa ſm potẽtiã. ¶ Ꝫ. Bonitas mazi me vꝺ eſſe ꝓncipiũ ꝓceſſiõis: cũ bonũ ḋicat ḋiffuſiuũ ſui eſſe. Uiḋet̃ igit ꝙ ſm bonitatẽ aliqua ꝓceſſio in diuinis accipi ḋebeat. ¶ Ꝫ. Maior eſt fecũḋitatis virtus in deo ꝙ in nobis. Sed in nobis non eſt tãtũ vna ꝓceſſio verbi: ſed multe: q; ex vno verbo in nobis ꝓcedit aliuḋ verbum. ꝛ ſimiliter ex vno amore alius amor. Ergo et in deo ſunt plures ꝓceſſiones quã ḋue.

SZ cõtra est: ꝙ i deo nõ ſunt niſi ḋuo ꝓcedẽtes. ſ. filiꝰ et ſpũſanct⁹. Ergo ſũt ibi tm̃ ḋue ꝓceſſiões.

Rñḋeo ḋõm: ꝙ ꝓceſſiones in diui nis accipi non poſſunt niſi ſcõm actiones: q̃ in agẽte manent. Multiſ modi autem actiões in natura intellectua li ẽ diuina non ſunt niſi ḋue. ſ. intelligere et velle. Nam ſentire: quod etiã videtur eſſe ſufficis hoc: ꝫ exigit̃ ꝙ ſint ꝓio diuerſa: ita ꝙ diſtinguanꝝ nõ ꝙ aliuḋ diſti ctiũ. Scḋo ſcito ꝙ quẽdmodũ diuerſoꝝ ordinũ entia ſunt: ita ꝛ rõnes formales eoꝝ: ꝛ ꝑpea oꝛ grũḋa entiũ diffõnes ſcludere aliqḋ extra eſſen tiã diffinitam-nõ ꝓp melius: ꝫ ex neceſſitate abſoluta: vt ꝓz de relõnib⁹. aut nõ diſtingunk: aut aliqḋ aliuḋ hñt: attendere oꝛ ḋu⁹ põt ſtelligi. Uno⁹ vt ly ſeipſis oñḋat ꝓpias eſſentias. Alio⁹ vt oñḋat ꝓpias eſſen tias cũ ꝓciſione nõ ſolũ eoũ que ſunt in ſuis diffõnibus ꝙ additamẽtuz clauſa: ſed ẽ trãſcẽḋẽtis ordinis aḋ illa. Et ſi qḋẽ hoc ſcõ modo intelli gatur: vt ꝑlm ꝓpiæ vocis ignoratia ẽ: qm̃ huius eſſentie itrinſece clau ḋũt talẽ ordinẽ in ſeipſis: nec ab eo abſtrahi pñt primo aũt modo opti ma eſt interpretatio: qm̃ vnaq; res intrinſecum conſtitutiuum: ꝛ ꝓñr di ſtinctiuũ oꝛ ꝙ habeat: ꝛ qm̃ huiuſmodi intrinſeca ordinem quenḋã aḋ extrinſeca habent. ideo ꝛ a ꝓhis ꝛ a. S. T. frequenter ḋſr hic ꝙenitre p extrinſeca: puta terminũ ḋm ſubm ꝛc. Idem em̃ eſt ſenſus hoꝝ cũ ꝓio apud ſane intelligẽtes. Et hic oꝛ valde notare in materia de potẽtijs/ operationibus/motibus/ꝛ aliꝭ huiuſmodi. Ex his nãq; oim veritas facile apparet. his ꝑlibatis aḋ ḋubiũ ḋm eſt: ꝙ apud. S. Tho. ꝓceſſio nes iſte nõ diſtinguuntur ſeipſis ꝓtmo: imo exponẽ⁹ ly ſeipſis cũ ꝓciſio ne ordinis trãſcendẽtis aḋ ꝙcꝰ terminos ꝛ cetera hmõi: ḋicere ꝙ diſtin guank ſeipſis ꝓtmo/eſt nihil ḋicere: ꝛ hic duo intẽḋebat in loco aḋducto vt ibiḋem ꝓ: qm̃ ḋe vltⁱᵉ diſtinctionis loquit: ꝛ ꝙcꝰ terminoſq; exami nat. Sed diſtinguitur apud ipſum formaliter ꝑ illas ꝓticulas ſeu ḋfias in ea/ diffõnibus claſſas intrinſece. ſ. modũ ſiltꝰ ꝛ ꝙ modum ipulſus: vt expreſſe ꝓz in ſra. Et hũc ſenſum ſeruãḋo põt ꝓcedi: ꝙ diſtinguũt ſeip ſis: ſicut ẽt põt eqḋẽ nõ ꝓcedi de bone ꝛ hoie. nõ tñ cõſeq̃nimus hmõi ſer mone vt: niſi in vltⁱᵉ diſtinctiuis ꝛ diſtinctis: ꝫ nõ eſt qꝺ facilr ḋe ꝟbis. hinc aũt patet in hoc ſco. i. ar. 1. ḋ⁹a. ḋiſſentire a. S. T. qñ ſis iſtas ꝓceſ ſiones diſtingui ſeipſis ꝓmo: its q̃ in nullo cõueniũt: nec tñ aliqua hoc rõne ꝟbat. Et in ꝓptu erat: ꝛ eſt cõtra eũ obio: ꝙ iſte ꝓceſſiões ꝙenitur in multis ꝓdicatis qḋitatiuis: vt puta qꝺ ꝓceſſio ḋiuine ꝙſone ꝙ im materialis.

¶ Super arti. 5.

Itulus ex ꝓe ḋictis eſt clarus.

¶ In corꝓe vnica eſt cõcluſio reſponſiua q̃ſito. Nulla ꝓceſ ſio põt eſſe in ḋiuinis niſi verbi ꝛ amoris. Probat ſic. proceſ ſiones ḋiuine nõ pñt accipi niſi ſm actiões imanentes. ergo nõ niſi ꝫ itelligẽ ꝛ velle. ḡ nõ niſi ꝟbi ꝛ amoris ꝑa ꝓtia ꝓbat ḋup⁹ ꝓio. qꝺ in nã itellectuali nõ ẽ aliuḋ gen⁹ actiõis imanẽtis. ꝓtat. n. nõ eſt ḋino extra opatiões trãſeuntes: ꝙ quãto fit ab obiecto extrinſeco.

Universidad de Deusto Biblioteca

Universidad de Deusto Biblioteca

¶Circa antecedēs qđ est fundamētū dictoꝝ ⁊ dicendorum in materia ⁊ etrini Aduerte q dupliciter ipugnari potest a negātibus ꝓductiones in diuinis esse ipsas actiões imanētes. in hac. n. negatiua ꝯueniūt sco. ⁊ durādus: vt superi⁹ allegatū fuit ꝯtra sco. quidē argutū est recitata ei⁹ opinione. Unde nūc restat durādi dicta refeller. Ipse nāqꝫ in. x. di. primi nō annuēs huic rationi ad sextā distinctionē se remittit: in qua ⁊ hāc literam impugnauit ⁊ suā fundauit opinionem. Arguit ergo qđ pcessiones diuine nō attendunt penes intelligere ⁊ velle: qꝛ hec sunt essentialia cōia oibus psonis: et idem realiter. pductiones aūt sūt ꝯm oēs act⁹ notionales: nec oibus ꝯueniūt: ⁊ distinguuntur realr. Opinaꝛ aūt ipē pcessiões diuinas attēdi ꝯm act⁹ nāe: pcisis intellectu ⁊ volūtate ⁊ oibus actib⁹ eoꝝ: et in hoc ēt a sco. dissentit: ponēte eas attendi ꝯm actus itellect⁹ ⁊ volūtatis: qͣuis illos actus distinguat ab itelligere ⁊ velle. Fūdatqꝫ durād⁹ opinionē suā sic. Cōicatio nāe ꝑut ex fecūditate ipsius nāe. ergo nō ꝓuenit ex intellectu ⁊ volūtate. Seclusis igiꝛ his sicut remanet nā: ita remanet ⁊ fecūditas ⁊ act⁹ cōicatiuus nāe. ergo ⁊c. Añs ⁊ pꝫ iductiue ⁊ est p se notū: ⁊ firmatur authoritate hilarij oib⁹ creaturis substātiā volūtas attulit ⁊c. ꝯña vo pbaꝛ ex eo q ꝗlis ē ordo iter aliq: cū distigunꝛ realiter: similis est ordo inter illa cū distinguūtur rōne. pꝫ aūt q nā prior est intellectu et volūtate: ⁊ silr actus nāe actibus eoꝝ. Et ꝯfirmaꝛ. qꝛ si calor eēt intelligēs ⁊ volēs nō calefaceret inquātū intelligēs aut volēs: sꝫ ex nā nūc: sicut ꝑse,

84 86 219 116 d 479

operatio in sentiente est extra naturam intellectualem: neqꝫ totaliter est remotum a genere actionum que sunt ad extra. Nam sentire perficitur per actionem sensibilis in sensum. Relinquitur igitur quod nulla alia processio possit esse in deo nisi verbi et amoris.

Ad primū Ergo dōm. qđ potētia est principium agendi in aliud. Unde ꝯm potentiā accipitur actio ad extra. Et sic ꝯm attributum potentie nō accipitur processio diuine psone: sed solum processio creaturarum. ¶Ad scōm dōm. quod bonum (sicut dicit Boe. in lib. de hebdomadibus.) pertinet ad essentiā, ⁊ nō ad operationem: nisi forte sicut obiectum voluntatis. Unde cum processiones diuinas ꝯm aliquas actiones necesse sit accipere secundum bonitatem ⁊ hmōi alia attributa: nō accipiuntur alie processiones nisi verbi ⁊ amoris: ꝯm q deus suā essentiā veritatē ⁊ bonitatem intelligit ⁊ amat. ¶Ad tertium dōm, quod (sicut supra habitum estᶜ) deus vno simplici actu oīa intelligit: ⁊ similiter oīa vult. Unde in eo nō potest esse processio verbi ex verbo neqꝫ amoris ex amore sed est in eo solum vnum verbum perfectū ⁊ vnus amor perfectusᶜ. Et in hoc eius pfecta fecunditas manifestatur.

¶De relationibus diuinis. Qō. 28.

DEinde Considerandum est de relationibus diuinis. ¶Et circa hoc queruntur quatuor. Primo vtrū in deo sint alique relationes reales. Secūdo vtrū ille relationes sint ipsa essentia diuina vel sint extrinsecus affixe. Tertio vtrū possint esse in deo plures relationes realiter distincte abinuicem. Quarto de numero, harum relationum.

igiꝛ ⁊ prio cōicare nām est actus nature omni alio secluso: hec est vis positionis durādi. ¶Ad euidētiā hui⁹ difficultatis nota primo q nā nullum actū hꝛe pōt, nisi ille sit actio immanēs, aut trāsiens. impossibile nāqꝫ est tertiū genus operationis seu pductionis inuenire, etiā si fingēdi detur licentia: eo q opꝫ omnem actum ꝯm esse perfectiuū esse agentis aut acti, ⁊ inducēdo singulas vniuersi naturas sufficiens huic propositioni testimonium perhibetur: etiam si adducta ratio deesset.

¶Nota secūdo q fecūditas nō est cōditio ois nature: nō enim omnis natura pōt cōicare seipsam ꝯm eandem rationē seu vniuoce. sic enim mō loquimur. Cōstat nāqꝫ solē nō posse gñare aliū solē: ⁊ silr ꝑcul est ab intelligētijs act⁹ cōicatiuus ꝓprie nāe: cui⁹ rō reddiꝛ inferi⁹. q. 45. ar. 5. ad pᵐ.

¶Nota tertio. q in illa natura cui cōuenit fecūditas eo modo inuenitur cōicare se quo inueniꝛ agere ad cōicationē sui. Quū aūt in diffinitiōe nature. 2. phy. ponatur primū nō primū principiū. nō est in quacūqꝫ natura requirēdū q sit seclusa qualibet potētia ꝓximū ⁊ immediatū principiū operationis: sed sat est q sit primū illius principiū mediāte potētia eius naturali: vt in elemētis ⁊ aialibus pꝫ. Ex his autem inductiue manifestis, atqꝫ rōni cōsonis deducitur. primo, q si qua est natura scđa cōicabilis p suā actionē trāseūtem: illa nō inquātum intelligēs, volens aut sentiēs: sed seclusis omnibus his habet actū sui cōicatiuum per potētiā suā: qui est actio trāsiēs. Si qua aūt natura est fecunda cui repugnet cōicari per actionē trāseūtem: qualis est omnis natura pure intellectualis illa habet per potētiam vel potentias suas actū cōicatiuū sui de gñe actionum immanētiū: ⁊ cū hmōi actiones in nā intellectuali nō sint nisi act⁹ intellectus ⁊ volūtatis. sole nāqꝫ iste sunt nāles potētie ꝓprie nāe pure intellectualis. sequiꝛ q si qua nā pure intellectualis est fecūda: act⁹ cōicatiuus ipsius est actus intellectus, aut volūtatis vel vterqꝫ ⁊ hec est rō lr̄e huius inchoata iā a primo ar. hui⁹ qōnis ꝯ ꝯtriū ⁊c. ¶Ad obiectiões igiꝛ in oppositū dꝫ: ⁊ primo ad primā q ex oibus illis nihil aliud hꝛ nisi q pcessiones seu productiones non sunt actiones imanētes precise: quod nos dicemus tenentes q sunt intelligere exprimendo verbū: ⁊ silr velle spirando: ⁊ sic de alijs: vt inferius latius patebit. Ad radicē aūt opinionis cōcessa añcedēte ꝓpositiōe. negāda est sequela: qm̄ stat q actus cōicatiuus nāe sit ex fecūditate eius: ⁊ tñ nō preueniat quocūqꝫ ordine actū intellectus aut volūtatis: eo q nāe illi repugnat cōicari per aliū actū ꝙ intellectus aut volūtatis Ad ꝓbationē vero sequele cū dꝛ: qualis est ordo ⁊c. cōcessa maiore negaꝛ minor q ad id qđ iuponit. s. q nāe secūde debeaꝛ actus sui cōicatiuus seclusis ceteris. hoc eni est falsū: vt declarauimus. Et si insteꝛ: qꝛ itellectus psupponit naturā secūdā. ergo act⁹ itellectus psupponit actū nāe secūde. negāda ē cālis ⁊ sequela. qͣuis preiacēs illius cālis sit vera: ⁊ rō negationis ē: qm̄ hmōi argumentatiões nō tenēt insubordinatis: quorū eadē est operatio: ita q primū nō nisi ꝑ secūdū opari pōt: vt cōtingit in ꝓposito. Et si qraꝛ cā q̄re nā nō pt seclusa potētia opari: nulla ē alia rō nisi qꝛ ē nā. debeꝛ. n. sibi ex hoc eē primū, nō ꝓximū operis principiū. repugnat eni nāe cōicari ꝑ talem priorē actū vt dixim⁹. Falli aūt vr̄ imaginatio ex hoc q imaginatur qs nāꝫ ⁊ itellectū se hꝛe qsi duas nās: cū tñ ad ꝓpositū opoteat imaginari q intellectualitas sit dr̄ia cōstitutiua nāe i tali ordine, seu gñe rep. q aut sit ifecūda: aut fecunditas eius sit ꝑ actus itelligibiles: ⁊ sic est in rei veritate. Et ex hoc pꝫ nihil officere ꝓposito veritatē illius ꝯditionalis, de calore ⁊ silib⁹: qm̄ vere sunt de formis cōicabilib⁹ ꝑ actionē ad extra: ⁊ quas fingimus habere se vt sic ad intellectualitatem vt ꝓprietatem. ⁊ non vt determinatiuā differentiā ad modū cōmunicationis sui: vt in proposito accidit. Unde processiones diuine putandū est quod oium processionum in se perfectiões prehabeant eminēter. Et qꝛ sunt ex fecunditate nature ideo sunt ipsius cōicatiue. Et qꝛ sunt in natura pure intellectuali. iō sunt actus intellectus ⁊ voluntatis. Et qꝛ sunt pfecte simpliciter. ideo neutra multiplicatur ⁊c.

16 1. di. 26. q. 2. ā. 1. ⁊ di. 33. ar. 1. vo. ⁊. 4. 5. c. 14. co. 5. fi. et po. q. 2. art. 6. co. ⁊. 9. 8. ar. 1. et opu. 3. ca. 15. 166 ⁊ 214 ⁊

¶Utrū in deo sint aliq̄ relatiões reales. ar. 1.

AD primū Sic proceditur. Uidetur quod in deo nō sint aliq̄ relatiões reales. Dicit eni Boe. in lib. de trinita. quod cū quis predicamenta in diuinam vertit predicationem. cuncta mutantur in substantiam que predicari possuntᶠ: ad aliquid vero omnino non potest predicari. Sed quicquid est realiter in deo de ipso predicari potest Ergo relatio non est realiter in deo.

¶ꝑ. Dicit boe. in eodem lib. quod similis est relatio in trinitate patris ad filium et vtriusqꝫ ad spiritūsanctū: vt eius quod est idem ad id quod est idem. Sed hmōi relatio est rationis tātum: qꝛ omnis relatio realis exigit duo extrema realiterᶜ. Ergo relationes que ponuntur in diuinis non sunt reales relationes sed rationis tantum.

¶ꝑ. Relatio paternitatis est relatio principij. Sed cum dicitur: deus est principiū creaturarum nō importatur aliqua relatio realis. sed rationis tantū. Ergo nec paternitas in diuinis est relatio realis. Et eadē ratione nec alie relatiões que ponūtur ibi.

¶ꝑ. Generatio in diuinis est ꝯm itelligibilis verbi processionem. Sed relatiões q̄ consequūtur operationem intellectus sunt relationes rationis. Ergo paternitas ⁊ filiatio que dicuntur in diuinis ꝯm generationem, sunt relationes rationis tantum.

Sed contra Est, quod pater non dicitur nisi paternitate ⁊ filius filiatione. Si igitur paternitas ⁊ filiatio non sunt in deo realiter. sequitur quod deus non sit realiter pater aut filius: sed secundum rationem intelligentie tantum. Quod est heresis sabellianaᶜ. .168

Rñdeo Dōm. q relationes quedā sunt in diuinis realiter. Ad

¶Super questionis. 28. Arti. 1.

IN titulo ly reales. quid sigñet pꝫ: quare aūt addaꝛ in corpore: lr̄a dicet qꝛ. s. nō oēs relōnes sunt reales: ly sint in deo significat modū essendi in deo formaliter. Et qm̄ in numero plurali qritur: insinuaꝛ ⁊ q intendit an in deo sint plures relōnes reales: ⁊ qđ de relōnibus ad intra est qō. Relōnes eni ad extra ⁊ superius tractate sunt: ⁊ magis essent dei ad alia ꝙ in ipso deo secundum seipsum: quo modo de eo loquimur.

¶In corpore tria facit: primo ꝓponit conclusionem responsiuam. secundo tractat illum terminū reales. tertio probat conclusionem. Quo ad primum conclusio responsiua quesito affirmatiue est. Relationes quedam sunt in diuinis realiter. Quo ad scōm ⁊ redditur ratio quare apponaꝛ supra relōnem realitas: ⁊ quis sit respectus realis ⁊ quis rationis. Ratio primi est differentia inter ad aliquid ⁊ alia gña: qm̄ ceterorū generū oīa sunt ꝯm rem: ad aliquid vero aliqua sunt ꝯm rōnem tātum: ⁊ aliqua ꝯm rem. Et nascitur hec dr̄ia ex vna alia. s. q cetera ꝯm propriā rōnem significat aliquid alicui inherere: ad aliquid vero ꝯm ꝓpriā rōnem significat tantum respectum ad aliud.

¶Circa hec dicta multa sunt dubia. prio circa primā dr̄iam ex pte vtriusqꝫ extremi. Et pte qdē ad aliqđ sic. Ad aliqđ vt est vnū gen⁹ distinctū ꝯ alia genera ꝯm ꝓpriam rōnē suā formalē, est ens reale: qm̄ est pars, membrū, seu mod⁹ entis realis, diuisi in decem gña. ergo falsum ē, q hoc sit singulare in gñe ad aliqđ q aliqua ieniaꝛ ꝯm rōnē. Et si diceret q hic non est sermo de ad aliquid vt est vnū genus: sed vt est analogum quoddam ad omnia relatiua. Repellitur hic respōsio et litera distinguente ad aliquid cōtra alia genera. Constat eni distinctum contra genera, vnum ex generibus esse. Ex parte aūt reliquorum generū dubitatur. Quoniā in omnibus videtur inueniri aliquid ꝯm rem: ⁊ aliquid ꝯm rōnem. rosa. enim intellecta substātia est ꝯm rōnem: ⁊ similiter triangulus abstract⁹: ⁊ sic de alijs. ergo nō est proprium relatiōi habere aliqđ ꝯm rem: ⁊ aliquid ꝯm rōnem. In genere quoqꝫ quātitatis ieniunꝛ vtroqꝫ mō species: reales quidem vt corpus. rationis aūt formaliter: vt tempus saltē apđ sanctū Tho. ergo. ¶Circa scđam differētiam dubiū quoqꝫ vtrinqꝫ occurrit. Ex parte quidē ad aliqđ simile premisso: qm̄ genus ad aliqđ non significat ex ꝓpria ratione solū ad: sed ad reale. Alioquin pars entis realis nō esset formaliter. Ex parte vero alioꝝ generuꝫ: qm̄ actio ꝯm ꝓpriam rōnem non significat aliquid alicui inherens: vt etiā sanctus Tho. testatur alibi. s. in. q. de potētia. q. 8. art. 2. Nō ergo omne aliud genus accidētis ꝯm ꝓpriā rōnem significat aliqđ inherēs alicui.

cuius euidentiam considerandum est: q solum in his que dicuntur ad aliquid inueniūtur aliqua ꝯm rationem tantum, ⁊ non ꝯm rem. Quod non est in alijs generibus: quia alia genera (vt quantitas et qualitas) ꝯm propriam rationem significant aliquid alicui inherens. Ea vero que dicuntur ad aliquid significant secundum propriam rationem solum respectum ad aliud. Qui quidē respectus aliquando est in ipsa natura rerum: vtpote quando alique res secundum suam naturam adinuicem ordinate sunt, et inuicem inclinationem habentᵉ. Et huiusmodi relationes oportet esse reales. Sicut in corpore graui est inclinatio ⁊ ordo ad locum medium. Unde respectus quidam est in ipso graui respectu loci medij. Et similiter est de alijs huiusmodi. Aliquando vero respectu significatus per ea que dicūtur ad aliquid, est tantum in ipsa apprehensione rationis conferentis vnum alteri. Et tunc est relatio rationis tm̄. Sicut cū cōparat ratio hominē aiali, vt speciē ad genus.

74

¶Ad has dubitatiões ordine retrogrado respōdēdo: vt a radice inchoemus: dicēdum est q ad aliquid seu relatio secūdum ꝓpriam rōnem nihil aliud est ꝙ id qđ primo a ceteris diuersum est. hoc aūt neqꝫ est esse ens neqꝫ esse accidens seu inherens; neqꝫ esse quid reale: quoniam hec omnia cōmunia sunt. Sed est ad aliud se habere qđ dictione simplici optime significatur per ly ad. Et ꝓpterea quādocūqꝫ de ad aliquid seu relatione, ꝯm ꝓpriam rationem loquimur, de ad, est sermo. Et quoniam multe relationes sunt reales: multe rationis tantum: ⁊ quelibet habet suum ad. consequens est: q ad inquātum ad neqꝫ reale neqꝫ rationis ens necessario sit: sed vtrūqꝫ permissiue. Nec incōuenit aliquod sic abstrahens a reali: esse ꝯm quandam sui partem modificatum ad differentiam entis realis: ⁊ quoniam in illa parte includitur formaliter ly ad tanquam propriū distinctiuum, licet modificatum: idcirco etiam de relationibus realibus loquendo formaliter, ꝯm id qđ est eis ꝓprium, quo distinguuntur a reliquo rerum genere, intelligi potest de ad inquātum ad. Et sic pꝫ q non refert quādoqꝫ loqui de ad aliquid: ⁊ de ad aliquid reali cum. s. loquimur de eis ꝯm eam conditionem simplicem que est eis ꝓpria: quia interpretandum est vtrobiqꝫ de ad. hoc enim solum est inter simplicia propriū vt de se patet. Et per hec patet responsio tam ad primum, ꝙ ad secūdum dubium ex parte ad aliquid. Et patet ratio quare dicatur: q relationes ꝯm propriam ratiōem nihil ponunt in relato ⁊c. hec enim omnia quā tum est ex ratione ad: vt sic vera sunt: quāuis ex tali ad. puta reali falsa essent. Et propterea caute loqui oportet. nam aliter loquendum est de speciebus et vniuersaliter relationibus necessario realibus ex proprijs rationibus. vt paternitas et filiatio et alia huiusmodi: et aliter de relationibus absolute. iste enim significant tantum ad aliquid: ille vero ad aliquid reale. Ad obiectionem vero ex parte aliorum generum in secundo dubio dicitur quod litera non comparat ad aliquid ad cetera omnia genera in secunda differentia: sed ad genera absoluta: vt scilicet quantitatem et qualitatem: que tantum in litera exprimuntur. Et hanc esse. San. Tho. mentem testatur verba eiusdem in primo. distinctio. 26. questio. 2. articulo primo. expresse in hac differentia explicantis omnes alias formas absolutas. Et propterea si actio est forma absoluta: quicquid sit de modo significandi: de quo loquitur author. in questio. de potentia, ex parte rei et est et habet qđ significetur vt inherens. Si autem est forma respectiua: nihil obstaꝛ proposito. Posset tamen cōcessa extensione ad alia genera dici, qđ per ly inherens intelligitur nō hoc quod significat formaliter hoc vocabulum inherens: sed omnis modus essendi, ex sua ratione formali significans esse in rerum natura. Et hoc modo claudunꝛ omnia genera alia ab ad aliquid etiam substantia: imo et reliqua entia: siue in genere siue extra genus. Et hanc esse mentem litere sumi potest ex eo qđ nec propria ratio qualitatis nec quantitatis consistit in inesse: cum in esse commune sit omnibus generibus accidentis: sed consistit in quodammodo inessendi: tali tamen qđ ex proprio sibi soli formali ponit aliquid in rerum natura: cujus oppositum in relatione intendebat litera ostendere.

¶Ad primum vero dubium ex parte aliorum generum dicitur qđ procedit ex malo intellectu assignate differentie. Relatio enim est vt sic loquar essentia quedam: cuius quibusdam subiectiuis partibus repugnat esse in rerum natura: et vendicant sibi esse rationis tantum: quibusdam autem conuenit esse in rerum natura. Et rursus relatio est tale ens: cui additum esse in ratione non est conditio diminuens: sicut in alijs, rosa enim secundum rationem non est rosa: neqꝫ homerus in opinione est homerus. Relatio autem in ratione est vera relatio. Et iterum relatio non secundum aliquid non est ens nature: et secundum aliquid rationis: puta completiue: sed simpliciter quandoqꝫ est ens rationis. Et per hoc patet responsio ad obiecta. tempus enim et similia completiue tantum pendent a ratione. Nec rosa aut triangulus secūdum esse rationis est vera rosa: aut triangulus verus. Nec distinctio rose in esse nature et esse rationis est distinctio diuersarum quiditatum: quarum vna sit ens reale: et altera sit ens rationis: vt in relatione cōtingere diximus: sed est distinctio vnius ⁊ eiusdem ꝯm diuersos modos essendi. scilꝫ simpliciter vel ꝯm quid. ¶Quis autē sit respectus realis, et quis rationis explanatur distinguendo qđ respectus quandoqꝫ est in ipsis naturis rerum: quandoqꝫ in apprehensione rōnis tantum: ⁊ ille quidē est, cū due alique res inclinationē seu ordinē adinuicē habēt: vt pꝫ de graui ⁊ loco deorsū: iste aūt ē cū rō cōfert vnū alteri vt ostēditur: in specie ⁊ genere. 161 163 a

Cum autem aliquid procedit a principio eiusdem nature: necesse est q ambo. s. procedens ⁊ id a quo procedit in eodem ordine cōueniant. Et sic oportet q habeant reales respectus adinuicem. Cū igitur processiones in diuinis sint in identitate nature: (vt ostensum estᶜ) necesse est q relationes que ꝯm processiones diuinas accipiuntur sint relationes reales.

Ad primū Ergo dicendum, qđ ad aliqđ dicitur omnino nō predicari in deo ꝯm propriam rationem eius qđ dicitur ad aliquid: inquātum s. propria ratio eius qđ ad aliquid dicitur nō accipitur per comparationem ad illud cui inest relatio: sed per respectum ad alterum. Non autem per hoc excludere voluit: qđ relatio non esset in deo: sed qđ non predicaretur per modum inherentis ꝯm propriam relationis rationem, sed magis per modum ad aliud se habentisᵉ. ¶Ad ꝯm dicendum, quod relatio que importatur ꝑ hoc nomen idem est relatio rationis tātū.

¶Aduerte hic duo. primū est q litera interpretanda est de relationibus realibus mutuis: quoniam de his intendimus: ⁊ de ordine seu inclinatione fundamētali: vt. q. 13. expositum est. Secūdum est quod nomine rationis cōferentis: intelligendus est intellectus quouis modo intelligēs vnum in comparatione ad alterum vt vis sit doctrina. quot aūt modis hoc cōtingat in. s. sen. dis. 26. q. 2. ar. 1. ⁊ questio. de potentia. q. 7. arti. 11. habes. 166

¶Circa hanc partem dubium occurrit ex. 45. dist. primi ipsius sco. putātis q non ois relō rōnis sit ab intellectu: sed aliqua a volūtate ⁊ aliqua ab imaginatiua. probatqꝫ hoc tali ratione. omnis potentia potens habere actū circa obiectum existens nō vt existens ⁊ illud obiectum comparare ad aliud ad quod ex natura rei nō comparatur. potest in obiecto vt obiectum est causare relationē ipsius ad aliud: sed voluntas est huiusmodi quoddam potest vti deo ad creaturam ⁊ alijs similiter. ergo potest causare huiusmodi relationem. Tunc vltra talis relatio cōstat q nō est realis ergo rationis non per opus intellectus.

¶Ad hoc ex. 5. ⁊ 6. metaphysice: dicendū est qđ quum ens nō inueniaꝛ distinctum ac tractatum nisi in ens per se diuisum in decem genera: et ens per accidens discussum in. 6. metaphysice: ⁊ ens verum in. 5. inchoatum ⁊ in. 6. determinatum: fictio videtur ponere alium modum essendi: ipse nāqꝫ Aristoteles ens in anima sufficienter se determinasse putauit determinando de ente vero. Unde hmōi relationes nullum aliud habēt actuale esse: nisi qm̄ propositio de ipsis est vera. Distinguendū tñ est qđ relatio rationis potest considerari dupliciter. Uno modo ꝯm suum esse: ⁊ sic non habet esse nisi intelligi. Alio modo ꝯm suam quasi proximam causam seu fundamentum: ⁊ sic causatur ⁊ a voluntate ⁊ ab imaginatiua: imo etiam a visu exteriori: visus nāqꝫ attingendo colorem causat in eo relationem visi ad videntem. Et similiter dextrum animalis causat relationem dextreitatis in columna: ⁊ tamen he relationes non sunt actu nisi cum intelliguntur. Unde cum voluntas ex se distincta contra rationē: ⁊ silr quelibet alia potentia sic causent relationem in obiecto: qꝛ nō alio modo causant ꝙ si essent cause naturales in patiente disposito ⁊c. efficerent vt resultaret relatio realis. faciunt enim ⁊ hoc modo vt resultet relatio rationis: quando ens rationis esse potest. hoc autem quum consistat in intelligi nunqꝫ est actualiter nisi intelligatur: preexistentibus namqꝫ predictis fundamentis quasi habitualiter est. Unde maior scoti intellecta de causalitate ⁊ relatione rationis secundum esse actuale: falsa est: vera autem secundum esse fundamentale. Et propterea in litera dꝛ q huiusmodi respectus est in sola apprehensione rationis.

¶Quo ad tertium probatur proposita conclusio sic: quandocunqꝫ aliqđ procedit a principio eiusdem nature ambo sunt eiusdem ordinis: ⁊ consequenter habent reales respectus adinuicem: sed processiões in diuinis sunt in identitate nature. ergo relationes scđm pcessiones diuinas sunt reales: quod erat intentum: omnia ex dictis clara sunt.

¶In responsione ad primū nota nouitie q qꝛ predicari fundaꝛ super inesse: eadem ratione qua relatio ex propria ratione non inest: ⁊ tñ ꝯm rem qñqꝫ inest: dicitur etiā q non predicatur: ⁊ tamen predicatur sic. s. ꝑ modum ad aliud.

¶In responsione ad secundum habes quod relatio identitatis specifice seu generice est relatio realis mutua: ex illo verbo. Secus aūt est ⁊c. Quis etiam si hoc non diceretur posset ratione conuinci. Qꝛ nō minus due humanitates similes sunt in natura: quā due albedines: sed rela-

Universidad de Deusto Biblioteca

tio silitudinis specifice inter duo alba ē realis:ergo ꝛ iter duos hoies ꝛc. Et est hoc valde notādū ꝛ aduertēdū:quū tractat̄ de fundamēto relōnis aut de distinctione relatiōis a fundamēto.habes.n.hinc ꝛ ꝙ relō imediate fundat̄ in sba:ꝛ ꝙ distinguit̄ realiter a fundamēto:qm̄ ꝯstat apud. S.Tho.hmōi relōnes esse accñtia in pdicamēto relōnis posita.Nec obstat prio dcō ꝙ alibi dicat̄ relōnē oportere fundari in sba mediātib⁹ alijs q̄ūibus pp sui debilitatē.hoc.n. intelligit̄ nō realr̄ sȝ formalit̄. Siitudo.n. ē relō:q̄ dr̄ fundari supra quātitatē:qꝛ vnū fundat illā:vt pȝ.5.metaph. ꝛ tñ cōstat ꝙ ꝑm rē q̄litates et vlr̄ forme eiusdē rōnis fundāt illā:sub rōne tñ vni⁹ put vnū in sba facit idē in quātitate eq̄le in qualitate simile.
74 Scdo aūt dicto [quo reliqua cōsonēt posterius pscrutandū est.

¶ Super arti.2.

117 118 122 Titulus in corpore artic.clarificatur.

¶ In corpore tria facit. Prio refert errorē quedā. Scdo tractat radicē recitati erroris ꝛ eliciēde veritatis. Tertio ibi.(q̄cq̄d aūt.)rñdet quesito ꝑm veritatē.
168 8 Quo ad primū tria dicit⁹. Primū errorē circa q̄sitū.s.relatiōes in diuinis sunt assistentes seu extrinsecus affixe. Secundū est ꝙ hic error dr̄ ꝙ fuit Silberti porretani. Tertiū est ꝙ dr̄ errorem suū postmodū reuocasse.

¶ Quo ad scdm tria dicunt̄. Prio distigui
166 1,di.33. §.1. Et,4.ȝ. cap.14. co.2.ꝛ3. Et po.q. 8.ar.2.ꝛ quol.6. art.1.et opus.3. ca.54. 55.ꝛ57. et opus. 9.q.6. ꝛ10.16. l.4.fi.
tur tā relō ꝗ q̄dcūq̄ aliud genus accidentis in duas rōnes formales: quarū altera cōis est oibus hmōi generibus: ꝙ hic est rō accidentis.i.inesse subiecto: qm̄ accñtis esse est inesse. Altera est ppria rō vniuscuiusque eorū; ꝛ penes hāc relationis gen⁹ differt ab alijs absolutis:ꝙ aliorū pprie rōnes significant rē in ordine ad subiectū. relationis aūt nō in ordine ad subiectū sed terminū.i. dr̄nt q̄ ad affirmationē ꝛ negationē huius cālis a.ex propria rōne ponit aliquid in subto. Affirmatiua. m. ē ꝟa in alijs generibus.
7 23 Negatiua aūt in relatione:vt ex supradictis patet. Scdo ꝙ relationes ēt in rebus creatis si sumant̄ ꝑm id qd̄ hñt ex ppria rōne relōnis tm̄:sic sūt assistentes. Si āt ꝑm id qd̄ hñt inquantū sunt accñtia sic sunt inherentes. Tertio ꝙ ratio erroris Silberti fuit:qꝛ ꝯsiderauit relationē ꝑm id tm̄ qd̄ ex propria rōne hñt: ppea enim dixit eas extrinsecus affixas. Si enim inhesionem cōsiderasset: vt litera subsequenter facit:aliter dixisset.

si accipiat̄ simplr̄ idem: qꝛ hmōi relatio nō potest cōsistere nisi in quodā ordine quem ratio adinuenit alicuius ad seipsum ꝑm aliquas eius duas cōsideratiōes. Secus aūt est cū dnr̄ aliqua eadē esse, nō in numero sȝ in natura generis sue speciei. Boe. igitur relationes que sunt in diuinis assimilat relationi identitatis, non quantū ad oia: sed quātū ad hoc solū qd̄ per hmōi relationes nō diuersificatur sba: sicut nec per relationem identitatis. ¶ Ad 3m dōm ꝙ cū creatura procedat a deo in diuersitate nature, deus est extra ordinē totius creature[c]: nec ex eius natura est eius habitudo ad creaturas. Non.n. pducit creaturas ex necessitate sue nature[c]: sed per intellm̄ ꝛ p voluntatē vt supra dictū ē[c]. Et iō in deo nō est realis relō ad creaturas: sed in creaturis est realis relatio ad deū: qꝛ creature cōtinent̄ sub ordine diuino: ꝛ in earū natura est ꝙ dependeant a deo. Sed processiones diuine sunt in eadē nā. Uñ non est similis ratio. ¶ Ad quartū dōm ꝙ relatiōes q̄ cōsequunt̄ solaȝ operationē intellectus, in ipsis rebus intellectis sunt relationes rōnis tm̄: qꝛ.s. eas rō adinuenit inter duas res intellectas. Sed relationes q̄ cōsequunt̄ operationē intellectus q̄ sunt inter verbū intellectualiter procedens ꝛ illud a quo procedit nō sunt relationes rōnis tm̄ sȝ rei[c]: qꝛ ꝛ ipse intellectus ꝛ rō est quedā res: ꝛ cōparat̄ realiter ad id qd̄ procedit intelligibiliter: sicut res corporalis ad id qd̄ procedit corporaliter. Et sic paternitas ꝛ filiatio sunt relationes reales in diuinis.

¶ Utrꝝ relō i deo sit idē ꝙ sua eēntia. art.2.

Ad secundū sic procedit. Uidet̄ ꝙ relatio in deo nō sit idē qd̄ sua essentia. Dicit enim Aug.in.5.de trini. ꝙ nō oē qd̄ dicitur in deo dr̄ ꝑm subam. Dicitur em̄ ad aliquid sicut pater ad filiū. Sed hec nō ꝑm sbam dicunt̄. Ergo relatio nō est diuina essentia. ¶ ꝓ. Aug. dicit.7.de tri. Ois res q̄ relatiue dicitur, est ēt aliquid excepto relatiuo: sicut homo dñs ꝛ homo seru⁹. Si igit̄ relatiōes alique sunt in deo oportet esse in deo aliquid aliud preter relationes. Sed hoc aliud nō potest esse nisi essentia. Ergo essentia est aliud a relatiōibus. ¶ ꝓ. Esse relatiui est ad aliud se habere. vt dr̄ in predicamentis. Si igitur relatio sit ipsa diuina essentia: sequit̄ ꝙ esse diuine essentie sit ad aliud se habere. Quod repugnat pfectiōi diuini esse: qd̄ est maxime absolutū et p se subsistens: vt supra ostensum est[c]. Non igitur relatio est ipsa essentia diuina.

Sed cōtra. Ois res que nō est diuina essentia ē creatura. Sed relatio realiter cōpetit deo. Si ergo nō est diuina essentia erit creatura. Et ita ei nō erit adoratio latrie exhibēda. Cōtra quod in prefatione cātatur. Ut in personis ppietas, ꝛ in maiestate adoretur equalitas.

¶ Quo ad 3m ȝ vnica ponit̄ ꝯclusio rñsiua cū vno correlario. Cōclō ē. Relatio realiter exñs in deo est idē essentie ꝑm rē: ꝛ nō differt nisi ꝑm rōnē. Et pbat̄ quo ad primā partē sic: q̄cq̄d in rebus creatis hȝ eē accñtale trāslatū in deū hȝ esse sbale: ȝ relō in deo exñs hȝ esse essentie. Añs pbat̄: qꝛ in deo nihil est vt accñs in subto: sȝ q̄cq̄d est: est eius suba: ꝯña ꝟo: qꝛ relō in creaturis ex parte in. hȝ esse accñtale. Quo ad scdam aūt partē sic: q̄ relatione ipoztat̄ respectus ad suū oppositū in essentie vero noie non: ergo ꝛc.
¶ Correlariū est: esse relationis ꝛ esse essentie in deo ē oino vnū ꝛ idē. Ubi diligenter aduerte ꝙ qꝛ eē in significat esse actualis existētie accñtis in pposito. Actualis aūt existentia ēt relōnis nō ē ad aliq̄d: vt expse docet. S.T. in prio dist.33.q.1. art.1. ad primū. Iō actualis exñtia relōnis diuine ē oino idem cū actuali exñtia ipsi⁹ diuine eēntie: qꝛ nō differt ab illa ēt rōne sicut qd̄ ꝙ ē relōnis itelligit̄ differre a qd̄ q̄d est eēntie: vt respectiuū ab absoluto. Et hoc ē qd̄ aug. dixit: ꝙ idē est q̄ pr̄ est deus ꝛ quo est: nō aūt eo pr̄ quo de⁹ ꝛ sic habem⁹ nō soluȝ realē identitatē relōnis cū eēntia: sȝ oimodā identitatē exñtie vtriusq̄. Et ppea vna ē actualis exñtia oiuȝ diuinaꝝ relationū: quāuis iter se distinguant̄ realr̄ ipse relōnes. 210
¶ In rñsione ad 2m circa illa ꝟba (id qd̄ inuenitur in creatura. pter id qd̄ ꝯtinet̄ sub signōne nois relatiui ē alia res in deo aūt nō ē alia res ꝛc.) Dubiū magnū ē de relōnis distōne a fundamēto ꝛ simplr̄ ꝛ doctrina. S.T. Quidaȝ em̄ ēt Tho. tenēt relationē eē eādē rē cū fūdamēto. Quidā āt tenēt ꝙ distiguit̄ realiter a fundamento. Alij aūt tenēt q̄sdam relōnes idētificari fūdamētis: q̄sdā ꝟo distingui realr̄ ab eis. Quid aūt hoꝝ ꝟi⁹ sit aut ꝑm mētē.s.T. ex rōnibus ꝛ ppōnibus suis, discutere oꝫ. Opio ȝ pria ꝯsonat vr̄.s.tho. ex q̄tuor ppositiōibus ei⁹. Pria est cōis omnibus scientiis licet esse ppriū vniuscuiusque forme simplicis incipit ꝛ desinit cum illa. Secūda etiā cōis est 5o phy. relō generatur in aliquo nulla mutatiōe in eo facta. 3a ppria scilicet tho. inesse cuiusq̄ forme antecedētis distinguit̄ realr̄ essentia accedētis et ab exñte subi. Quarta etiam propria sancti. Tho. inesse relōnis nō est ad aliud se habere. Et his enim fer ꝙ forte solo exñte albo similitudo coalboꝝ nō est: genito āt ꝑone albo in for. ē silr̄: ꝛ nullū abso[m] de nouo acq̄siuit. Aliodn ꝟe muta-

litas.

Rñdeo Dicēdū, qd̄ circa hoc dicit̄ Silbertus poretanus errasse: sed errorē suū postmodum in remēsi cōsilio reuocasse. Dixit enim qd̄ relationes in diuinis sunt assistentes siue extrinsec⁹ affixe[c]. ¶ Ad cuius euidentiam cōsiderandū est quod in quolibet.9. generum accidētis est duo considerare. Quorū vnū est esse ꝙ competit vnicuiq̄ ipsorum ꝑm qd̄ est accidens. Et hoc cōmuniter in oibus est inesse subiecto. Accidentis enim esse est inesse. Aliud qd̄ potest ꝯsiderari in vnoquoq̄ est propria rō vniuscuiusq̄ illorū generum. Et in alijs quidem generib⁹ a relatione, vt po te quantitate ꝛ qualitate, etiā ppria rō generis accipitur ꝑm cōparationē ad subm. Natura quātitas dicitur mēsura sube: qualitas vero dispositio substantie. Sed ratio propria relationis nō accipitur ꝑm cōparationē ad illud in quo est: sed ꝑm cōparationē ad aliq̄d extra. Si igit̄ ꝯsideremus ēt in rebus creatis relatiōes ꝑm id qd̄ relatiōes sunt, sic inueniunt̄ esse assistētes nō intrinsecus affixe: quasi significātes respectū quodāmō contingentē ipsam rē relatā put ab ea tēdit in alterū. Si vero consideret̄ relatio ꝑm qd̄ est accidēs. sic est inherēs subto: ꝛ habens esse accidētale in ipso. Sȝ gilbertus poretanus considerauit relationem primo modo tātū. Quicquid aūt in reb⁹ creatis habet esse accidentale: ꝑm qd̄ trāsfert̄ in deū hȝ esse substantiale. Nihil em̄ est in deo vt accidens in subiecto. Sed q̄cq̄d ē i deo est eius essentia. Sic igit̄ ex ea pte qua relatio in rebus creatis habet esse accidentale in subiecto: relatio realiter exñs in deo habet esse essentie diuine idem omnino ei existens. In hoc vero quod ad aliquid dicit̄ nō significatur aliqua habitudo ad essentiam: sed magis ad suuȝ oppositum. Et sic manifestum est quod relatio realiter exñs in deo est idem essentie ꝑm rem: ꝛ nō differt nisi ꝑm intelligentie rōnem: prout in relatione importatur respectus ad suū oppositū, qui nō importatur in nomine essentie. Patet ergo quod in deo nō est aliud esse relationis ꝛ esse essentie: sed vnum ꝛ idem.

Ad primū Ergo dicēdū: qd̄ verba illa aug. non pertinent ad hoc quod paternitas vel alia relatio q̄ est in deo ꝑm esse suum nō sit idem qd̄ diuina essentia: sed quod nō predicatur ꝑm modū substantie: vt existens in eo de quo dicit̄: sed vt ad alterū se habens. Et propter hoc dicuntur duo tm̄ esse predicamenta in diuinis: qꝛ alia predicamenta importāt habitudinem ad id de quo dicuntur iam ꝑm suū esse ꝗ ꝑm proprij generis rationem. Nihil autem quod est in deo potest habere habitudinem ad id in quo est vel de quo dicit̄: nisi habitudinem identitatis propter summam dei simplicitatem. ¶ Ad secūdū dicēdū: ꝙ sicut in rebus creatis in illo quod dicitur relatiue: nō solum est inuenire respe-

tus esset. ȝ aūt inesse silitudinis est idē qd̄ inesse albedinis: ꝛ ꝯñr silitudo est idē qd̄ albedo ꝑm rem aut perat inesse silitudinis absq̄ silitudine: qd̄ est ꝯ prima ppōnē. Simplr̄ aūt ꝛ ad hoiem fundat̄ hec opinio: super tacto fundamēto.i. gñationis absq̄ mutatiōe. Sup cōpōne: qꝛ.s. nō est cōpositi⁹ albū ille ꝗ albū ꝛ ex pse in.q.7.de potētia dei.art.8. dr̄ ꝙ relō nō cōponit cū eo cui⁹ est. Et sup minima sua entitate inter cetera pdicamēta: vt dicit Auer.in.12.meta.cōme.19 p hoc em̄ opȝ ꝙ sit minoris entitatis ꝗ tēpus: qd̄ est vt cūq̄ ens sine aia, vt dr̄.4.phy. Opinio ꝟo distingues quasdam relatiōes a fundamētis ꝛ quasdā non: est
b d 211 218 Scoti in 2o.dist.1.q.5.ꝛ in 3o di.8.ꝛ [quo
69 79 libetis.q.3. tenentis has duas vles. Relō cui⁹ fundamētū pōt remanere sine termino, distinguit̄ realr̄ a fundamēto. Altera ē. Relatio cuius fundamētum nō pōt esse sine termino, est eadē realiter fundamēto. Probatq̄ vtraq̄ ppōnem ex eadē radice. Primā q̄dē qꝛ ex quo nō implicat ꝯdictiōnē fundamētū remanere absq̄ relōne: seq̄tur ꝙ sunt due res: implicat em̄ vnā ꝛ eādē rem simul esse ꝛ nō esse. Scdam ꝟo ex opposito: qꝛ ex quo implicat ꝯdictionē fundamētū esse sine relōne:
23 sequit̄ ꝙ sunt vna res. Opinio vero dicens relōnē oēm realem distingui realiter a fundamento, est sine dubio. S.Tho. quāuis multi thomiste ipsum nō intellexerint: habeturq̄ manifeste ꝛ ex authoritatibus eius: ꝛ sequit̄ ex ppositionibus suis. Manifeste siquidem in hac lr̄a ponit differētiam inter relōnem in creaturis ꝛ in diuinis: quo ad hoc: qd̄ in creaturis id qd̄ inuenit̄ preter cōtētum sub significatione nominis relatiui: est alia res: in diuinis aūt est eadē: cōstat aūt qd̄ fundamētū nō cōtinet̄ sub significatione nois relatiui. Habent̄ quoq̄ ppōnes indubitate apud eū tres. Pria est ꝙ nulla substātia in gñe pōt idē esse realr̄ qd̄ relō: vt pȝ in.q.de potētia.q.8.ar.2.ad primū. Scda est: aliqua relō realis fundatur immediate in re q̄ est sba: vt pȝ in arti. pcedēte de relationib⁹ silitudinis seu identitatis specifice: ita ꝙ inficiari nō pōt: pȝ quoq̄ ex relōne creatiōis passiue: de q̄ in suo loco erit ꝑmo. ꝯstat.n. eā supra sbaȝ fundari. Tertia aūt q̄ ex istis manifeste sequit̄: ꝙ in realib⁹ relōnib⁹ creaturarū relōnes insunt substātijs: ꝛ cōpōnē faciūt accidētis ad subm: vt pȝ in pmo sniaꝝ. di.33.q.1. art.1. in calce corpis. Ex his em̄ manifeste sequitur ꝙ ois relō realis fundata immediate in sba distinguitur realiter a fundamēto apud S.Tho. Ex his autē ꝛ radice prime ppositionis deducit̄ alia vniuersalis simplr̄.s. ꝙ ois relatio realis in creaturis distinguit̄ realiter a fundamēto. Habet̄ em̄ ex his ꝙ relatio realis fundata in suba hȝ pprium esse in. ꝛ ppriū esse ad. ꝛ quū cōstet ꝙ esse in est eius actualis existētia: sequit̄ ꝙ genus gñalissimū relationis est forma habēs ppriā existentiā: et cū nō per accñs sit res cui debeat̄ inesse: qm̄ ly accñs essentialiter pdicat̄ de eo: ꝯñs est ꝙ cuilibet suo inferiori hoc couenit. Et ꝯfirmat̄: qꝛ alioq̄n nō pdicaret̄ accñs in primo modo dicēdi per se de qualibet relatione cōtēta sub gñe ad aliq̄d: ꝛ tenet sequela: qꝛ nō ex seipa formaliter esset res: ex qua flueret inesse: sed ex forma fundamēti tm̄. Radix aūt prime ppositionis est: qꝛ est diffinita ad vnum genus: ꝛ per ꝯñs excludit ab alio gñe: vt ibi dr̄: hec em̄ ratio: si bona est: ac sufficiens: infert distinctionē quoq̄ realem relationis a quātitate: ꝛ qualitate: opȝ enim maiorē seu añs sic formare: res diffinita ad vnū genus realiter excluditur ab alio genere: sed suba creata ꝛc. ꝛ silr̄ eque vera est subsumptio sed quātitas sed qualitas est diffinita ad vnū genus: ergo. est igit̄ mens San. Tho. qd̄ ois relatio realis pdicamenti ad aliquid distinguitur realiter a fundamēto. Quod aūt positio hec magis cōsonet veritati ex doctrina Arist. 12.meta. ponentis alia esse principia relationis ꝛ alia qualitatis ꝛ alioꝝ generū percipi pōt: ꝛ ex ratione adducta.s. ꝙ relatio est essentialiter accidens: ꝛ ꝯñr hȝ propriū in. vtpote scdm propriā essentiam: ꝛ ex solutione obiectionuȝ ad oppositū. Ad rationē igit̄ sco. dr̄ ꝙ falso innititur fundamēto: multa em̄ sunt distincta realiter: quorū vnū implicat ꝯdictionem esse sine altero: vt patet apud ipsum de partibus essentialib⁹ simul sumptis: et tertia entitate: ꝛ vniuersaliter de illis inter q̄ est essentialis depēdentia. Nec pdest dicere ꝙ ipsemet sco. fecit hanc exceptionē: satis est enim pposito: ꝙ non posse esse sine altero: nō infert indistinctionē realem. Et sicut tu de essentiali depēdentia excipis: ita ꝛ alijs licebit excipere de necessaria ꝯnexione ꝛc. Nec ēt est verū vniuersalr̄: ꝙ remanēs distinguat̄ realr̄ a corrupto: vt manifeste pȝ in calore remisso: nō em̄ distinguit̄ realr̄ a seipso pri⁹ in-

ctū ad alterū: sed etiā aliquid absolutū: ita et in deo. Sed tñ aliter, ꝛ aliter. Nam id qd̄ inuenit̄ in creatura, preter id qd̄ cōtinet̄ sub significatione nominis relatiui est alia res. In deo aūt nō est alia res: sed vna ꝛ eadē[c]: que nō perfecte exprimit̄ relationis noie: quasi sub significatiōe talis nominis comprehēsa. Dictū est em̄ supra[c], cū de diuinis nominibus agebat̄: ꝙ plus cōtinet̄ in perfectiōe diuine essentie, ꝗ aliquo noie significari possit. Unde, nō sequit̄, ꝙ in deo, pter relationē, sit aliq̄d aliud ꝑm rem, sed solū cōsiderata nominū rōne. ¶ Ad tertiū dicēdū ꝙ si in pfectiōe diuina nihil plus cōtineret̄, ꝗ qd̄ significat nomē relatiuū: sequeret̄, ꝙ esse ei⁹, esset impfectū: vtpote ad aliq̄d aliud se habens: sicut si nō cōtineret̄ ibi plus, ꝗ qd̄ nomine sapiētie significat̄: non esset aliquid subsistens. Sed qꝛ diuine essentie perfectio est maior, ꝗ qd̄ significatiōe alicuius nominis cōprehēdi possit: nō sequit̄, si nomen relatiuū, vel quodcūq̄ aliud nomē dictum de deo, non significat aliquid pfectū, quod diuina essentia habeat esse imperfectum: quia diuina essentia comprehendit in se omnium generum perfectionem: vt supra dictum est[c].

¶ Utrum relationes que sunt in deo realiter adinuicem distinguantur. Arti.3.

Ad tertiū Sic pcedi tur. Uidet̄, ꝙ relationes q̄ sunt in deo. realiter abinuicem nō distinguantur. Quecūq̄ em̄ vni ꝛ eidem sunt eadē: sibiinuicem sunt eadeȝ. Sed ois relatio in deo existēs est idē ꝑm rem cū diuina essentia. Ergo relationes ꝑm rem abinuicem nō distinguūtur. ¶ ꝓ. Sicut paternitas ꝛ filiatio ꝑm nois rationē distinguūt̄ ab essentia diuina: ita ꝛ bonitas et potētia. Sed pter hmōi rōnis distinctionē nō est aliqua realis distinctio bonitatis ꝛ potentie diuine. Ergo neq̄ paternitatis et filiationis. ¶ ꝓ. In diuinis non est distinctio realis nisi ꝑm originē. Sed vna relatio nō videtur oriri ex alia. Ergo relationes non distinguuntur realiter abinuicem.

Sed ꝯtra Est, quod dicit Boe. in li. de tri. qd̄ substātia in diuinis cōtinet vnitatem: relatio multiplicat trinitatem. Si ergo relationes non distinguntur abinuicem realiter, nō erit in diuinis trinitas realis: sed rōnis tm̄. Quod est sabelliani erroris[c].

Rñdeo Dicendum, ꝙ ex eo qd̄ aliquid alicui attribuitur: opȝ

tēso, Uñ radix illa sic ab[te]: idistōnē realē nō pbat vlr̄: ꝗuis suadeat. Quo aūt vtat̄ illa Ari. in thopi. ꝛ vti illa possum⁹, alteri⁹ est negotij. H̄ em̄ sufficiūt ppo[to]. Ad rōnes ꝟo pme opiniōis dr̄: ꝛ primo ad primā: q̄ maximā vim hȝ: ꝙ inesse silitudis iorte tm̄ exñte albo: neq̄ oino ē: neq̄ oino nō est: sȝ q̄dāmō ē: ꝛ q̄dāmō nō est: est em̄ icōplete: nō est aūt cōplete: ꝛ qm̄ esse actualr̄ sonat eē cōplete: iō ista negatiua ē ꝟa: inesse relōnis nō est: cū q̄ tñ stat veritas affirmatiue cū ꝯdōne ꝑm q̄d.s. inesse relōnis ē q̄dāmō.i. icōplete: ꝛ pp debilitatē sui eē ex sola appōne termini complet̄: resultāte siq̄deȝ ad resultat ꝛ ꝯplemētū ipsi⁹ i. qm̄ nō ex defectu fūdamēti silitudo incōpletū esse hēbat: sȝ ex defectu terminū: ꝛ ppea ꝯñs est qd̄ posito termino q̄ deficiebat: cōpleta fundamētū q̄si plē aut fructū seu effcm̄ suū. Cuius exēm silē ꝛ ad h̄ ppositū affert. S.T. in q.7. de po[a] dei. ar.9. ad 7m de eē actiōis: subtracto nāq̄ calefactibili si eēt calor calefactiu⁹: calefactio actiua nō esset actualr̄ nec in esset agenti: vt accñs in subo: ꝛ tñ apposito calefactibili statim esset: ꝛ inesset actio in agēte: pp eādē cām: qꝛ.s. tā relō ꝗ actio tollit̄ actu: subtracto extrinseco termio vel passo ꝛ remanet radicalr̄ seu cālr̄. Et ex hoc vt ibidē dr̄: soluit̄ rō d̄ mutatiōe: qd̄.n. sic remanet nō opȝ noua mutatiōe gñari: qm̄ ex pte cārū sufficientia iā est in actu: sȝ q̄si impediunt̄ ex subtractiōe extrinseci. Et silr̄ in corruptiōe nō pprie ē mutatio: ex q̄ remanet actu illa cārū sufficientia: mutatio.n. ppe dicta termin⁹ est alteratiōis: hic aūt iteruenit tm̄ nālis q̄dā resolō aut illi⁹ desitio. Cōponē aūt relōnē cū fundamēto cōpositiuȝ q̄ eē albū silē: ꝗ albū: nō solū nō incōuenit: imo est neciuȝ: qꝛ silitudo realis est eēntialr̄ accñs: sȝ fallit̄ imagiatio q̄nq̄: qm̄ relōnū noia nō explicite offerūt sua signōne ineē. Nec obstāt authoris ꝟba i loco obo: qm̄ cā ibidē oñdit ꝙ de relōne formalr̄.i. de ad lo[r]: dū dicit: qꝛ nō signat aliq̄d in subo ꝛc. vt expsse in sequēti ar. ad 7m apuit. Minime demū entitatis relatio iter cetera pñtia ꝛ est ꝛ dr̄: qꝛ ex pprio sibi.i. ad nō hȝ ꝙ sit reale: imo quātū est ex hoc: pōt in rōne solū inuenire: ꝛ iō q̄dā putauerūt eē de scdis intellectis. Tps aūt ꝛ reliq̄ opȝ vt dcm̄ ē esse entia realia aliq̄ mō. ¶ Circa predicta Aduerte, ꝙ lȝ q̄busdā relōnib⁹ assentiat sco. S.T. ꝙ distiguātur realr̄ a fundamētis: vt pȝ ex dictis: nō tñ ꝯueniūt in hoc: ꝙ in eē relōnis distinguat̄ realr̄ ab eius essentia: sicut nec vlr̄ ꝙ eē ꝛ essentia distiguātur in creaturis realiter. Nec tñ intelligas inesse relōnis distigui ab ipa sicut alia relō. aut sicut res oino absoluta: vtrūq̄.n. hoꝝ ē falsum: eē nāq̄ relōnis in gñe est relōnis: reductiue tñ: vt ei⁹ actualitas: sicut esse sbe in gñe sbe: sȝ eē qualitatis in gñe qualitatis ꝛc. sco. aūt nō pōt vitare vnuȝ impole.s. ꝙ idē relatiuū dicat̄ bis.i. ad terminos ex duab⁹ partibus. Si n.ꝟ.g. silitudo realiter refert̄ ad terminū ꝛ fundamētū seipsa: manifestū est ꝙ silē bis dr̄: sȝ actualis inherētia silitudinis in fundamēto apd̄ sco. est ipsa relō silitudinis: qꝛ ipsa relō silitudinis q̄si fundās relōnē ihesionis nō pōt absq̄ ꝯdictiōe esse sine fundamēto vt ipsemet dicit: ergo similitudo bis dr̄. ¶ In rñsiōe ad 3m du[m] occurrit circa illa ꝟba: seq̄ret̄ ꝙ ei⁹ esse eēt ipfectū: vt pote ad aliq̄d aliō se hñs. Ex hoc.n. vr̄ ꝙ relō dicat imperfectionē: ꝙ tñ cōstat esse falsum: qꝛ nec pfectionē dicit: alioq̄n vel iperfectio esset in deo: vel vna psona haberet aliquā pfectionē quā nō hēret alia. Qd̄ aūt hoc sequat̄ ex his ꝟbis manifestat̄ sic. Si eē ad aliq̄d nō diceret iperfectionē: ex hoc ꝙ alicui⁹ esse eēt ad aliud se hr̄e: nō sequeret̄ qd̄ esset impfectū: vt pȝ: sȝ ꝑm lr̄am sequit̄ illud esse esse iperfectū: ergo esse ad aliquid dicit imperfectionē. Ad hoc dr̄ qd̄ litera nō assumpsit pro antecedente esse aliquid: sed esse solum ad aliquid: excludendo omne absolutū nō tantū formaliter sed realiter: vt patet ex illo verbo: in perfectione diuina: nō solum in abstractione conceptus sed in rerū natura: vt pȝ in litera. Ex hoc aūt antecedente liquido sequit̄ ergo esset imperfectū: qꝛ omne qd̄ nihil aliud est ꝑm rem in rerū ordine ꝗ relō: aut est ens rōnis aut accñs quorū vtrumq̄ est imperfectū. Non obstāt ergo verba lr̄e veritati illi: ꝙ relatio formaliter nec imperfectionem nec pfectionem dicit.

167 l.q.30. ar.1.cō. ar.2.cō. Et po. q.1.ā.5. et 6.co.

160

¶ Super Articulum.4.

In titulo ly relationes: indefinite: nō vlr̄ tenet̄: qm̄ nō est presentis intentionis discutere: an oēs relationes diuine distinguantur realr̄ abinuicē, vt pȝ de pr̄nitate ꝛ spiratiōe actiua: sȝ an sint alique in deo relōnes reales q̄ distinguant̄ realr̄ abinuicem.
¶ In corpore vna est conclusio responsiua quesito affirmatiue: in deo

Universidad de Deusto Biblioteca

est realis distinctio fm rē nõ absolutā sed relatiuā. Probat sic. In deo est realiter relatio. ĝ in eo est respectus relatiue opposit⁹ alteri. ergo relatiua oppositio: ergo realis distinctio: ergo nõ fm rē absolutā: qꝛ in ea est sũma vnitas ꝛ simplicitas: ergo fm rē relatiuā. Pria ꝯña cũ ceteris pbat: ex illa maxima qñ aliqd attribuit alicui: opꝫ attribui etiā oia q̄ sunt de rõne illius: hec em̄ pꝫ iductiue: i hoie ꝛ reliqs: subsumẽdo sub ista: q respectus opposit⁹ est de rõne relatiõis: ꝛ oppositio de rõne respectus hmõi: ꝛ distinctio de rõne oppõnis ꝛc. vt clare pꝫ in lfa.

165 ¶ Circa pdicta duplex occurrere pt nouitio dubiũ. Primo circa illā maximā: qꝛ nõ vr̄ vera. qm̄ multa attribuuntur deo absqꝫ his q̄ sunt de diffinitiõe eoꝝ: vt pꝫ de sapiētia ꝛ iustitia ꝛ aliis hmõi. Scdo circa illā ꝯñam: ĝ in eo est oppõ relatiua: qm̄ nõ valet, in sorte albo est respectus realis similitudinis relatiue oppositus: ergo in eo est oppõ relatiua: sꝫ ergo in eo est alterũ extremũ oppositiõis relatiue. ꝛ ꝯñr nõ valet vlterior illatio lr̄e: ergo in eo est distinctio relatiua: sꝫ ergo in eo est vnũ extremũ distinctiõis relatiue: ꝛ sic ruit tot⁹ processus litere.

e 168 214 b b c 224 273 c

¶ Ad primũ horum facillime ex supradictis pꝫ responsio: q. s. illa maxima itelligit de ratiõe formali q̄ ad id qꝺ ē illi pprium: non excludendo cõia trāscendētia: quicqd enim claudit i hmõi rõne formali rei attribute deo saluatur in deo. Obiectiões aũt in oppositũ semp assumũt falsum: puta q de tali rõne iustitie seu sapientie sit qualitas aut habitus ꝛc.

168 f. q. 30. 1 ā. 1. cor. Et ā. 2. cõ. ꝛ. 1m

¶ Ad scdm vero dr̄ q in primo añte ex supradictis ac manifestatis includit ly ad intra. Ita q añcedēs totũ est: in deo est realiter relatio ad itra: ꝛ tũc optie valēt ꝯñtie: qm̄ seqt vtrũqꝫ extremũ oportere eē i ipso deo: ꝛ per hoc cessant obiectiões ad appositũ facte: qm̄ pcedũt de relatiuis ad ex.

97

q attribuantur ei omnia que sunt de ratione illius. Sicut cuicunqꝫ attribuit homo: oportet q attribuatur ei esse rationale. De ratione autem relationis est respectus vni⁹ ad alterum, secundum quem aliquid alteri opponitur relatiue. Cum igitur in deo realiter sit relatio (vt dictum estᶜ) oportet quod realiter sit ibi oppositio. Relatiua autem oppositio in sui ratione includit distinctionē. Unde oportet quod in deo sit realis distinctio. non quidem secundum rem absolutā: que est essentia: in qua est summa vnitas ꝛ simplicitas: sed fm rem relatiuam.

Ad primũ Ergo dꝺm: q secundũ phm in. 3. phy. argumētum illud tenet q quecunqꝫ vni ꝛ eidem sũt eadem: sibiinuicem sunt eadem. in his que sunt idem re ꝛ rõne. sicut tunica ꝛ indumentũ: nõ āt i his q̄ differũt rõne. Un̄ ibidē dicit q lꝫ actio sit idem motui: similiter ꝛ passio nõ tamen sequitur quod actio ꝛ passio sint idē: quia in actione importatur respectus vt a quo est motus in mobiliᶜ. in passione vero vt qui est ab alio. Et similiter lꝫ paternitas sit idē fm reꝫ cũ essentia diuina, ꝛ similiter filiatio: tamen hec duo in suis propriis rõnibus important oppositos respectus. Unde distinguuntur abinuicemᶜ. ¶ Ad scdm dꝺm q̄ potētia ꝛ bonitas nõ importāt in suis rationibus aliquam oppositionē. Un̄ nõ ē silis rõ. ¶ Ad tertiũ dꝺm, qꝺ quāuis relationes pprie loquendo nõ oriātur vel procedant abinuicem: tamen accipiuntur per oppositum fm processionem alicuius ab alio.

¶ Utrum in deo sint tantum quatuor relationes reales. s. paternitas: filiatio: spiratio ꝛ processio. Arti. 4.

Ad quartũ Sic proceditur. Uidetur, quod in deo non sint tantum quatuor relatiões reales scilicet paternitas: filiatio: spiratio: ꝛ processio. Est enim considerare in deo relationes intelligentis ad intellectum ꝛ volētis ad volitum. Que vr̄ esse relationes reales: neqꝫ sub predictis continentur. Non ergo sunt solũ quatuor relationes reales in deo. ¶ P. Relatiões reales accipiuntur in deo fm processionē intelligibilem verbi. Sed relationes intelligibiles multiplicant in infinitũ: vt Aui. dicit. Ergo in deo sunt infinite relationes reales. ¶ P. Ideo sunt in deo ab eterno, vt. s.

autem oportet eadem medio identificari inter se: secũdum id in quo non identificantur medio idest quod nõ est ratio identificatiõis ipsi medio. Et ppter hoc multa accidũt sophismata in his q̄ aliquo modo vniuntur: ꝛ aliquo modo nõ: ꝛ sic est in proposito vt ex precedenti patet articulo. ¶ Super arti. 4. Titulus clarus.

dictum estᶜ: nõ aũt distinguunt abinuiceꝫ nisi fm respectũ ad res: vt supra dictũ estᶜ. Ergo in deo sunt multo plures relationes eterne. ¶ P. Equalitas ꝛ similitudo ꝛ identitas sunt relatiões quedā. ꝛ sunt in deo ab eterno. Ergo plures relatiões sunt ab eterno in deo q̄ que dicte sunt.

Sed contra Ur. q sint pauciores: qꝛ fm phm in 3. physi. eadē via est de athenis ad thebas: ꝛ de thebis ad athenas. Ergo vr̄ q pari rõne eadem sit relatio de patre ad filiũ, que dicitur paternitas: ꝛ de filio ad patreꝫ que dicitur filiatio. Et sic non sunt quatuor relationes in deo.

Rñdeo Dicēdũ, q fm phm in. 5. metaphy. relatio ois fundatur vel supra quantitatē, vt duplum ꝛ dimidiũ: vel supra actionem ꝛ passionem vt faciens ꝛ factum, pater ꝛ filius, dominus ꝛ seruus ꝛ hmõi. Cum autem quantitas non sit in deo, est enim sine quantitate magnus: vt dicit Augu. Relinquitur ergo q realis relatio in deo esse non possit nisi super actionē fundata: nõ autem super actiones fꝫ quas pcedit aliquid extrinsecũ a deo: qꝛ relationes dei ad creaturas non sunt realiter in ipso: vt supra dictum estᶜ. Unde relinquitur q relationes reales in deo non possunt accipi nisi fm actiones fm quas est processio in deo intra: sed non extra. Huiusmodi autem pcessiones sunt due tm̄: vt supra dictũ estᶜ. Quarum vna accipitur fm actionem intellectus que est pcessio verbi: alia fm actionem volũtatis que est processio amoris. Secundum quālibet autem pcessionē opꝫ duas accipere relationes oppositas: quarũ vna sit pcedentis a principio: ꝛ alia ipsi⁹ principii. Processio aũt verbi dicitur generatio fm propriam rationem qua competit rebus viuentibus. Relatio autem principii generationis in viuentibus perfectis: dicitur paternitas. Relatio vero procedētis a principio dicit filiatio. Processio vero amoris nõ habet nomen proprium: vt supra dictum estᶜ. Un̄ neqꝫ relatiões que fm ipam accipiuntur. Sed vocatur relatio principii huius processionis spiratio. relatio autē pcedentis processio: quāuis hec duo nomina ad ipsas processiones vel origines pertineant ꝛ non ad relationes.

Ad primũ Ergo dꝺm, q in his in qbus dr̄t intellect⁹ ꝛ intellectũ: volēs ꝛ volitum, potest esse realis

97 c

¶ In corpore vnica cõclusio rñsiua q̄sito affirmatiue. In deo sunt tm̄ quattuor resolutiões reales. s. pr̄nitas / filiatio / spiratio / ꝛ processio. Probatur sic. in deo sunt relationes. reales et nõ ꝯñtes quantitatē nec actionē ad extra: ergo sũt ꝯñtes actiones ad itra: ĝ ieo sũt tm̄ relationes ꝯñtes duas pcessiões ad intra: ĝ sunt q̄tuor tm̄ relatiões reales ĝ sũt iste: pr̄nitas filiatio spiratio ꝛ pcessio. añs quo ad quātitatē pbat: qꝛ in eo nõ ē quātitas vt pꝫ ex aug. q̄ ad actionē ad extra pbat ex supradictis in. q. 13. Prima vero ꝯña pbatur 5ᵒ meta. qꝛ. s. resolo ois fundatur sup quātitatē aut actionē ꝛ passionem. Scda aũt pbat ex dictis: qꝛ. s. fm actiões imanētes due tm̄ sũt pcessiões. Altera fm intellectũ ꝛ altera fꝫ volũtatē. illa verbi / hic amoris. Tertia aũt: qꝛ fm quālibꝫ pcessionē oꝫ duas oppositas relõnes eē pcedentis. ꝛ a quo procedit. Quarta demũ pbat: quo ad noia pmaruꝫ duarũ sic: pcessio verbi dr̄ gño fm ppriā rõnē natiuitatis viuentiũ: ꝛ relõ pricipii huius natiuitatis dr̄ pr̄nitas: nati vo dr̄ filiatio: ergo. q̄ ad duas vo reliqs manifestat sic: pcessio amoris caret noie pprio: ĝ ꝛ relatiões fm ipsaꝫ. Et rursus vocat pcessio seu spiratio: iõ cõueniēter relõ pricipii h̄ vocat spiratio. Relõ vero spirati vocatur vsurpato noie pcessio. ꝛ sic pꝫ totum. ¶ Circa pponē illaꝫ ex. 5. met. iterꝫ aduerte ex. q. de po. dei. q. 7. ar. 9. q intellr̄ fm modũ nõ fꝫ rē. i. ois relõ realis fundat sup quātitatē ꝛc. i. sup re q̄ est quātitas

74 165 c 94 a 161 164

¶ In rñsiõe ad pmũ: aduerte Aureoli obiectionē apꝺ Capreolum in primo: dist. 2ᵃ. q. 3ᵃ arti. primo talis est identitas extremorum inter se, qualis est eorum in tertio: sed ista in proposito est realis: ergo ꝛ illa: maior probatur: qꝛ aliter rueret fundamētum sillogismorum: ex vnitate medii inferens extrema coniuncta: vel diuisa. Ad hoc breuiter negatur simpliciter maior: nec super illa fundantur sillogismi in primo priorum: sed super ista. eadem medio sunt eadem inter se: aliud est enim loqui de identitate: ꝛ aliud de qualitate identitatis. Hec autem propositio dupliciter quantum ad propositum spectat glossatur. Primo vt litera dicit: quod est absolute vera quando sunt omnino eadem tertio. i. realiter ꝛ formaliter: alioquin sophisma accidentis non committeretur in sillogismis ex huiusmodi variatione. Secundo quod est vera quo ad id secundum quod identificantur medio: seu quo ad rationem identificationis in medio: secundum id enim eadem medio: sunt etiam eadem inter se. Et hoc est directe mens Aristo. (vt puto) ꝛ cõprehendit sub se primam glosam: et sic vniuersaliter videtur vera. Nõ

aut alia re q̄ induit rõnem quātitatis. vñ vnũ in suba facit idē: ꝛ vnũ in qualitate facit simile: vnũ enim ad quātitatē pertinet modaliter. Sed tunc duplex occurrit hic dubiũ. primo quantũ valeat ratio litere procedens ex eo: q in deo non est quātitas fm rē: vt pꝫ ex inducta authoritate aug. 2ᵒ qꝛ falso adduci videtur autoritas ex 5ᵒ metaph. qm̄ ibi ponitur terti⁹ modus relatiuorũ: vt ēt ibi. S. T. exponit. s. mensure ꝛ mensurabilis non quantitatiue.

¶ Ad primũ horũ dr̄: q qꝛ scdm veritatē author tꝫ nullā relationē realem in deo cõsequi quantitatē iam fm rē q̄ fm modũ: ꝛ inferius tractaturus se promittit in rñsione ad quartum de hmõi relationibus ꝯñtibus quantitatem scdm modum: puta equalitate ꝛ similitudine: ideo hic summarie pertransiuit contentus ratione de quantitate fm rem. Et si inferes. ergo et hoc arti. nõ sufficienter cõcluditur intentum: rñdet q sufficienter quātũ pñtis loci erat: qm̄ ab hoc loco ille relõnes relegant inferius tractāde: q̄uis ñ sufficiet absolute: si oia h̄ fuisset plustrāda: pp qꝺ ne limita

ius hic tractatus errādi occasio alicui foret: ptestatur in rñsione ad quartum se inferius hoc cõpleturũ in loco pprio: vbi de cõibus relationibus diuinis psonis agel sic em̄ institut⁹ ordo exigebat. ¶ Ad scdm vere dubiũ dr̄: q qꝛ hic est sermo de realib⁹ relationib⁹ inter res eiusdē ordinis: imo eiusdē nature: seu saltē mutuis. Relatiua aũt tertii modi vt ibidē pꝫ: in h̄ differũt ab aliis: qꝛ nõ sunt mutua: iõ nulla cõmissa ē allegādo falsitas. est em̄ vera illa vlis in realibus relationibus mutuis de qui est sermo.

¶ Sup qõ. 29. Art. 1. In titlo aduerte q cũ vnaqueqꝫ ars terminis vtatur prout in illa arte cõsueuerũt accipi: q ex eo lꝫ quia significatio nominum est ad placitũ: ꝛ tanto magis translatio ex vna significatione in aliā: cũ inquā sic sit: rõnabile ē vt pnceps oim sciētiarũ sa. theologia: ppriis quoqꝫ gaudeat vocabulis. Et ppterea nõ querit hic de psone noie vtcũqꝫ: sed vt est in vsu theologoꝝ. cõstat em̄ aliter psonam accipi apud canonistas: et alr̄ apud alios. Et ppterea Laurēti⁹ valla inerudite Boetiũ arguit: male diffõnis psone. est em̄ ea optima vti h̄ patebit ar. ti. si de psona hoc mõ intelligat: vt etiā ipe intendebat.

b 165 b 438 d 97 220 e 197 a c

¶ In corpe tria facit. primo ostēdit dignitas indiuidui sube. 2ᵒ dignitas indiuidui rõnalis nãe. 3ᵒ rñdet quesito. Quo ad primũ intēdit qꝺ indiuiduũ sube cõuenit qdē cũ idiuiduis oim generũ i hoc: qꝺ vnũqꝺqꝫ est pticulare seu indiuiduũ: differt tñ ab aliis q̄ ad duo. s. q̄ ad cãm idiuiduatiõis: ꝛ q̄ ad nois spãlitatē. Suba em̄ idiuiduat p seipsam. Accñs aũt p subm qꝺ est suba: qꝺ manifestat in hac albedine. Et ppterea idiuiduũ sube spãle sortitũ est nomē: ꝛ vocat hypostasis seu pria suba: qꝺ nõ inuenit in gñibus accidētiũ. ¶ Circa h̄ dicta multiplex occurrit dubiũ. Prio ex parte sube: qũo sit verũ in doctrina S. Tho. q suba indiuiduatur p seipsa: cũ apud ipm distinctio numeralis primo ꝯueniat quātitati: ꝛ p illā substātiis materialib⁹ ac ceteris: ꝛ sic de rõne indiuidui sube cum sit distinctio ab aliis: sequitur q suba indiuiduet quo ad intrinsecũ distinctiuum per quantitatem ꝛ non per seipsam: vt in litera dicitur. ¶ Scdo dubiũ est ex pte accñtiũ: qm̄ q̄ntitas p seipsaꝫ idiuiduat: vt pꝫ ex diffinitiõe 5. meta. q̄ntũ est qꝺ diuidit i ea q̄ isunt qrũ singulũ natũ est eē h̄: ꝛ in math. abstractiõib⁹ manifeste pꝫ dari hāc lineā ꝛc. nullo imagiato subo. Dubiũ q̄ꝫ nonnullũ parit lr̄a in eo qꝺ exprĩmit subm indiuiduans accñs esse subam: cũ manifeste pateat hāc ꝯditionalē esse verā: si albedo esset in hac quātitate sine suba, esset hec, ꝛ ꝯñr illa cathegorica est falsa. ¶ Tertio dubiũ est ex pte q̄ꝫ accñtis: qũo intell. qꝛ idiuiduat p subm: an s. intrinsece an extrinsece. i. an quũ dr̄ hec albedo: in ly hec claudat itrinsece subm an extrinsece: eo mõ quo nasus cadit in signatione simitatis vel simi. Si em̄ claudit extrinsece tm̄: seqt q accñs idiuiduat p seipm intrinsece. Si āt claudit itrisece: seqt q hec albedo nõ ē ens, nec vnũ p se: ꝛ ꝯñr in nullo gñe: ac p h̄ male dr̄ in lr̄a, q in quolꝫ gñe inuenit vle ꝛ particulare.

relatio: ꝛ scientie ad rem scitā ꝛ volētis ad rem volitam. Sed in deo est idem oino intellectus ꝛ intellectũᶜ, quia intelligendo se intelligit omnia alia. Et eadem rõne voluntas ꝛ volitũ. Unde in deo hmõi relationes non sunt reales: sicut neqꝫ relatio eiusdem ad idē. Sed tñ relatio ad verbũ est realisᶜ: quia verbũ intelligitur vt pcedens p actionem intelligibilem: non autem vt res intellecta. Cum em̄ intelligimus lapidem: id qꝺ ex re intellecta concipit intellectus, vocat verbum. ¶ Ad scdm dꝺm, q in nobis relationes intelligibiles in infinitum multiplicantur: quia alio actu intelligit homo lapidem, ꝛ alio actu intelligit se intelligere lapidē: ꝛ alio etiā intelligit hoc itelligere, ꝛ sic in infinitũ multiplicant actus intelligēdiᶜ: ꝛ per ꝯñs relationes intellecte. Sed hoc in deo nõ hꝫ locum: qꝛ vno actu tm̄ oia intelligit. ¶ Ad tertium dꝺm, q respectus ideales sunt intellecti a deoᶜ. Unde ex eorũ pluralitate nõ sequit q sunt plures relatiões in deo: sed q deus cognoscat plures relationes. ¶ Ad quartum dꝺm, q equalitas ꝛ similitudo in deo non sunt relationes reales, sed rationis tm̄: vt infra patebitᶜ. ¶ Ad quintum dꝺm, q via est eadem ab vno termino ad alterum, ꝛ ecõuerso: sed tñ respect⁹ sunt diuersiᶜ. Unde ex hoc nõ põt cõcludi q eadem sit relatio patris ad filium ꝛ econuerso. Sed posset hoc concludi de aliquo absoluto si esset medium inter ea.

¶ De personis, Questio. 29.

Premissis Autē his q̄ de processionibus ꝛ relationibus precognoscēda videbantur, necessariũ est aggredi de personis. ¶ Et primo fm cõsiderationem absolutam: ꝛ deinde fm comparatiuam cõsiderationem. Oportet autem absolute de personis, primo quidem in communi considerare: deinde de singulis personis. ¶ Ad cõmunem autem cõsiderationem personarum quatuor pertinere videntur. Primo quidem significatio huius nois persona. Scdo vero numerus personarũ. Tertio ea que cõsequuntur numerũ personarum, vel ei opponũtur: vt diuersitas ꝛ similitudo ꝛ huiusmodi. Quarto vero ea que pertinent ad notitiam personarũ. ¶ Circa primũ querũtur quatuor. Primo de diffinitione persone. Scdo de cõparatione persone ad essentiā: subsistentiam: ꝛ hypostasim. Tertio vtrum nomen persone competat in diuinis. Quarto quid ibi significet.

¶ De diffinitione persone. Arti. 1.

Ad primũ Sic proceditur. Ur q incõpetens sit diffinitio persone: quam Boetius assignat in libro de duab⁹ natu. que talis est, Persona est rõnalis nature indiuidua substātia. Nullum em̄ singulare diffinitur. Sed persona significat quoddā singulare. Ergo persona incõuenienter diffinitur. ¶ P. Substantia (prout ponitur in diffinitione persone:) aut sumitur p substantia prima: aut pro substātia secũda. Si pro substātia prima superflue addit indiuidua: qꝛ substātia prima est substātia indiuidua. Si vero stat pro substātia scda falso addit: ꝛ est oppositio in adiecto. Nam secũde substantie dicuntur genera vel species. Ergo diffinitio est male assignata. ¶ P. Nomen intentionis non debet poni in diffinitione rei. Nõ. n. esset bona assignatio si quis diceret homo est species animalis. Homo em̄ est nomen rei: ꝛ species est nomen intentionis. cum igitur persona sit nomen rei, significat enim substantiam quandam rationalis nature. Ergo incõuenienter indiuiduũ (quod est nomen intentionis) in eius diffinitione ponitur. ¶ P. Natura est principiũ motus ꝛ quietis in eo in quo est per se, ꝛ nõ per accidēs: vt dicitur in scdo phy. Sꝫ persona est in rebus immobilibus: sicut in deo ꝛ in angelis. Non ergo in diffinitione persone debuit poni natura: sꝫ magis essentia. ¶ P. Anima separata est rationalis nature indiuidua substantia: non autem est persona. Inconuenienter ergo persona sic diffinitur.

Respondeo Dicendum, qꝺ licet vniuersale ꝛ particulare inueniātur in omnibus generibus: tamen speciali quodam modo indiuiduum inuenitur in genere substantie. Substantia enim indiuiduatur per seipsam: sed accidētia indiuiduantur per subiectum quod est substantiaᶜ. Dicitur enim hec albedo inquantum est in hoc subiecto. Unde etiam conuenienter indiuidua substantie habent aliqꝺ spāle nomen pre aliis. Dicũtur enim hypostases vel prime substantie. Sed adhuc quodam specialiori modo inuenitur particulare et indiuiduum in substantiis

¶ Ad primũ hoꝝ quantũ spectat ad hāc literā facile dici põt: q hic nõ est sermo de substātia tali: puta materiali: sꝫ de suba absolute: ac p h̄ de vniuersis sube indiuiduis: nõ quaten⁹ indiuidua sunt talis vel talis sube: sed quatenus indiuidua sunt substātie. Tũ qꝛ sic tm̄ est sermo formalis. Tũ qꝛ sic pprie interpretat intēta dr̄ia inter indiuiduũ sube ꝛ indiuiduũ accñtis. hec em̄ differũt. prio inquātũ indiuiduũ sube ꝛ inquantũ indiuiduũ accñtis: p cõia oibus sube indiuiduis ex vna pte: ꝛ p cõia oibus accñtib⁹ indiuiduis ex alia pte. Talia em̄ sunt q̄ ꝯueniũt his inquātum hmõi sunt indiuidua. Et p h̄ pꝫ rñsio ad reliqua dubia: qm̄ instātias afferũt de indiuiduis accñtiũ: nõ quatenus accñtiuꝫ sunt indiuidua: sed q̄tenus sunt taliũ accñtiũ indiuidua puta quātitatis vel q̄litatis mediate afficientis subam: vt albedo est: q̄ exēpli cā in lr̄a est adducta: vt addiscētes itelligāt. stat ĝ lr̄e vitas inconcussa q idiuiduũ sbe vt sic per seipsum est indiuiduũ: qm̄ constat vt sic: nullā hr̄e dependentiā ab accidente: ꝛ q idiuiduꝫ accñtis vt sic, qm̄ a nullo alio opꝫ dependere subo nisi substātia p subam subiectā indiuiduetur. ¶ Ad vltimũ aũt dubiũ dꝺm est: pp rõnē in obiiciēdo tactā qꝺ hoc accñs nõ icludit subum intrinsece: sꝫ per additamētũ: ita q sicut in diffõne accñtis claudit subm: non vt essentie itrinsecũ: sꝫ p additamentũ: ita in diffõne hui⁹ accidētis: si diffiniretur clauderet h̄ subiectũ p additamētũ ꝛ nõ intrinsece. Nec hoc repugnat lr̄e in dr̄ia assignata: qm̄ sic accñs nõ põt intelligi absqꝫ dependentia a sbo ita nec h̄ absqꝫ dependētia ab h̄ subo. hoc aũt sba vt sic nullā includit dependētiā ad aliqd extrinsecum: ꝛ ideo p seipsaꝫ substātia indiuiduatur: accidens autē p substantiam. ¶ De sba aũt mãli et de talibus accñtibus quo indiuiduent alterius negotii ē. erit qꝫ de hoc qꝺ spãlis. Nũc aũt scito q apꝺ

169 3. q. 2. ā. 2. cor. Et 1. di. 25. ar. 1. Et po. q. 9. ar. 2. Et de vnio. ar. 1. 139 a b c 153 92 122 204

me sba mãlis indiuiduat p mām sub certis dimēsionibus tanqꝫ p ppriũ ꝛ intrinsecum non solum constitutiuũ sed distinctiuum: chimericum est enim hos actus separare scdm rem. Per materiam aũt sub certis dimensionibus non intelligo vt olim exposui in cõmentariis de ente ꝛ essentia materiā cum potentia ad quātitatē: quoniam potentia illa (vt pꝫ in. 12. meta. in tractatu de principiis predicamentoꝝ) est in genere quātitatis ꝛ sic sortes nõ esset vnũ per se. Sed intelligo materiā distinctā numero, nõ vt subiectũ quantitatis: sed vt prius natura ipsius fundamētũ radix ꝛ causa: ita q ipsa materia in se est prius sic distincta q̄ quanta: vt sic effectus proportionetur cause. Distinctio enim numeralis qua sor. distinguitur a Platone inquantum sunt isti homines: non est distinctio quātitatiua: sed fundamentum quantitatiue distinctionis. Et similiter principium distinctiuum huius hominis ab illo vt sic est radix ꝛ fundamentum quantitatis. ꝛ consequenter distinctionis sequentis ipsam. Hoc autem est mã que est altera pars compositi primo terminātis generationē substantialē in rerum nã in primo instanti nature añ adhesionē accñtiũ.

Universidad de Deusto Biblioteca

opz.n.p tunc esse sin= gulare distinctuz ab vli:z p se ens:ac vnū: quod absq3 cōstituti= uo in eē hoc intelligi nequit:p idē aūt vnū qōq3 ē hoc/za ceteris distinguit. Nec ppea nego illā maximā ex sentib9 art.ac. S.T. habitā.s.q distinctio numeralis materia= lis prio cōuenit quā= titati:z 9ñr p illā cete ris fm doctrinā po sterio:um: qm parti= cipare naturaz eius cui prio conuenit ali quid/ pluribus mo= dis cōtingit. Neco3 illā formaliter salua ri in oibus ipsam pti cipātibus: vt in prio posteriorum ostendi= mus. Materia aūt q radix fundamentūq3 est quantitatis: nō ē ēt in illo priori extra pticipātia quantita= tis rām:imo vt me= lius loquamur:ē qua si pphabēs quātitatis naturā. Et qm ma= gis ē pphabere q3 pti= cipare:si pticipantia nām aliquā quoquo modo pūt in effectuz illius (quāto magis pphātia nām illā hoc poterūt: opz em oēm effectuz primo alicui cōuenientē:ab illo in se vel suis pticipanti bus aut a pphabētib9 fieri:vt in actiue.pz etiā i effectib9 forma libus in vegetatiuo z sensitiuo z similib9 quānis distinctio de qua loqmur nō sit for malis effect9 quātita tis: nec mā hmōi sic cōtineat quātitatez. Sed hec dicta sunt: vt legētes itelligāt. reliqua autez huius materie ibidem tra= ctata sunt.

¶Quo ad 2m. osten dit dignitas indiui= duorū rationalis na ture inter oia indiui dua substantie: silr q ad duo.,primo q ad modū essendi princi
564 piū operationū: qz.s. indiuiduū rationa= lis nature solū habet dominiū sui actus:et q hoc specter ad di= gnitatē indiuidui.p bat litera ex hoc: q actiones sunt singu= larū. prio Metaph. Scdo quo adsp ecia= litatē nois:qz reliqua vt indiuidua sunt ra lis nāe: puta irrōna= lis: nomē ppriū non meruerūt:h aūt sorti tū est speciale nomē: qd est psona: pp pdi= ctā dignitatē. Et sic habemus, z proposi= tas dignitates z qd
b nominis persone: in
365 hoc qd dr: qd est no= mē idiuidui rōnalis nāe: restat g tertiū.

rationalibus, que habent dominium sui ac= tus:z non solum agūtur sicut alia: sed per se agūt. Actiōes aūt in singularibus sunt. Et ideo etiā inter ceteras substantias, etiā quoddam spāle nomē hnt singularia rōna lis nature:z hoc nomē, est persona. Et ideo in predicta diffinitione persone, ponit sub= stantia indiuidua, inquātū significat singu= lare in genere substantie:additur autem rō nalis nature, inquantum sigñat singulare in rōnalibus substantijs.

Ad primū Ergo dicēdū, q lz hoc singulare vel illud diffi niri nō possit:tñ id qd pertinet ad cōem rō nem singularitatis diffiniri pōt. Et sic phi= losophus diffinit substātiam primā. Et hoc modo diffinit Boeti9 personā. ¶Ad scdm dōm q fm quosdā substātia in diffinitione persone ponitur p substātia prima q est hy= postasis:neq3 tamē supflue addit idiuidua: qz nomine hypostasis vel substātie prime excluditur rō vniuersalis z partis. Nō eni dicimus q homo cōis sit hypostasis: neq3 etiā manus cum sit pars. Sed per hoc qd additur indiuiduū excluditur a persona ra tio assumptibilis. Humana enim natura in Christo nō est persona: qz est assumpta a di gniori.s.a verbo dei. Sed melius dicenduz est q substātia accipit cōiter prout diuidit per primā z scdam. Et per hoc qd addit in diuidua trahit ad stādū pro substātia pria. ¶Ad tertiū dōm q qz substantiales diffe= rentie nō sunt nobis note, vel ēt noiate non sunt:opz interdū vti differentijs accidenta= libus loco substantialiuz:puta si quis dice ret:ignis est corpus simplex calidū,z siccū. Accidētia enim propria sunt effect9 forma rū substātialiū:z manifestant eas. Et silr no mina intentionū possunt accipi ad diffiniē= dū res fm q accipiūtur p aliquibus nomi nibus rerū: que non sunt posita. Et sic hoc nomen indiuiduum ponitur in diffinitione persone ad designādū modū subsistendi q cōpetit substantijs particularibus. ¶Ad quartum dōm quod fm phm in.5.meta.no men nature prio impositū est ad significan dam generationē viuentium que dicit nati uitas[c]. Et qz hmōi generatio est a princi= pio intrinseco: extensum est hoc nomen ad significandum principium intrinsecū cuius cunq3 motus Et sic diffinitur natura in.2. phy. Et qz hmōi principiuz est formale vel materiale, cōmuniter taz materia q3 forma dicitur natura. Et qz per formam comple= tur essentia vniuscuiusq3 rei, cōiter essentia vniuscuiusq3 rei (quam significat eius diffi= nitio) vocatur natura. Et sic accipitur hic natura. Unde Boe. in eodem libro dicit, qd natura est vnūqdq3 informans specifica dif ferentia. Specifica enim dfia est q cōplet diffinitionē: z sumit a ppria forma rei. Et ideo conuenientius fuit q in diffōne perso ne qui est singulare alicuius generis deter minati: vteretur nomine nature q3 essentie: que sumitur ab esse quod est cōmunissimū. ¶Ad quintū dicendū q aia est pars huma ne speciei. Et ideo licet sit separata: qz tñ re tinet naturam vnibilitatis, non potest dici substantia indiuidua: que est hypostasis: vel substantia prima: sicut nec manus nec quecūq3 alia partium hominis[c]. Et sic non cōpetit ei neq3 diffinitio psone neq3 nomē.

¶Utrum persona sit idem quod hyposta= sis subsistentia z essentia. Arti.2.

Ad scdm Sic pcedit. Uz, qd perso na sit idē qd hypostasis: subsi stentia: z essentia. Dicit enim Boe. in lib. de duabus natu= ris: quod greci nature rōnalis indiuiduaz substātiā hypostaseos nomine vocauerūt. Sz hoc etiā apud nos significat nomē pso ne[c]. Ergo persona oino idē est qd hyposta sis. ¶P. Sicut in diuinis dicimus tres p= sonas: ita in diuinis dicimus tres subsisten tias. Quod non esset nisi psona z subsisten= tia idem significarent. Ergo idē significāt psona z subsistentia. ¶P. Boe. dicit in cō. pdicamentorū, q vsya (qd est idē qd essen= tia) significat cōpositum ex materia z for= ma. Id aūt qd est cōpositū ex materia z for ma est indiuiduū substātie: qd z hypostasis z persona dr. Ergo oia predicta noia idem significare videntur.

Sed cōtra Est, q Boe. dicit in lib. de duabus natu= ris, q genera z spēs subsistunt tm: indiui= dua vero non subsistūt tm: verū ēt substant. Sed a subsistendo dnr subsistentie: sicut a substando sube vel hypostases. Cū igitur esse hypostases vel personas non cōueniat generibus vel spēbus hypostases vel pso= ne nō sunt idem qd subsistentie. ¶P. Boe. dicit in cō. predicamentorū, quod hyposta sis dr materia. vsyosis aūt. i. subsistentia dr forma. Sed neq3 forma neq3 mā pōt dici p= sona. Ergo persona differt a predictis.

Rūdeo Dicendum, q fm phm in.5. meta. substātia dr dupliciter. Uno modo dicit substātia quiditas rei quā sigñat diffō: fm qd dicimus q diffō sigñat substantiā rei. Quā quidem substantiā gre ci vsyam vocāt: qd nos essentiā dicere pos= sumus. Alio modo dr substantia subiectuz vel suppositū: qd subsistit in genere substan tie. Et hoc quidem cōiter accipiendo noia ri potest, z noie significante intentionē. Et sic dicitur suppositū. Noiatur ēt tribus noi bus sigñantibus rem. Que qdez sunt, res nature, subsistentia, z hypostasis fm tripli= cem considerationem substantie sic dicte. Scdm.n. q per se existit: z nō in alio vocat subsistentia. Illa.n. subsistere dicimus que nō in alio: sed in se existunt. Scdm vero qd supponit alicui nāe cōi, sic dr res nāe: sicut hoc hō est res nāe humane. Scdm vero q supponitur accidētibus dr hypostasis vl sub stātia. Qd aūt hec tria noia sigñant cōiter in toto genere substantiarū: hoc nomē per= sona sigñat in genere rōnalium substātiaz.

Ad primū Ergo dōm, q hyposta sis apd grecos ex pro= pria sigñatiōe nois hz q significet qdcūq3 indiuiduū substātie: sz ex vsu loquēdi hz qd sumat p idiuiduo rōnalis nāe rōne sue ex= cellētie. ¶Ad fm dōm q sicut nos dicim9 in diuinis pluralr tres psonas z tres subsi= stērias ita greci dicūt tres hypostases[c]. Sz qz nomē substātie q fm ppūetatē significa tiōis rñdet hypostasi: equocat apd nos: cū qñq3 significet essentiā: qñq3 hypostasim: ne possit eē erroris occasio: maluerūt p hypo stasi trāsferre subsistētiā q3 substātiā. ¶Ad 3m dōm, q essentia pprie ē id q sigñat p dif= finitionē. Diffō āt 9plectit pricipia spēi non aūt principia indiuidualia. Uñ in reb9 cō= positis ex materia z forma essentia sigñat nō solū formā: nec solum materiam: sed cō=

¶Quo ad tertium igitur rñdetur questi to vnica conclusione rñsiua affirmatiue: 170
implicite tamen diffi 1.di.23.
nitio psone est com= ā.3.
petens: z manifestat Et po.q.
sic: prefata diffinitio 9.ar.1.
explanat ambas pro prietates indiuidui rationalis nature: er go est competens. 169
Ans declaratur: qz eam que conuenit sibi inquantum est singulare sbe expla= nat per ly substātia indiuidua. Eaz vero que conuenit sibi in= quantum singulare rationalis nature ex planat per ly rōnalis nature: cum enim indiuiduum in fe= rioris/sit etiam indi uiduum superioris: vtriusq3 conditiōes habere oportet. Et rursus/cum indiui= duo duo attribuan= tur. s. esse z operari: vniuersalia. n. neu= trum habent: p vtrū= q3 primo. s. per esse. se cundo p operari: idi uidua significauit. ¶In rñsione ad pri= mum z 3m: habes qd aliquid reale. s. mo= dus subsistēdi vltra naturam specificam conuenit indiuiduis sibe: vt latius decla= rauimus in pdicamē tis. Ex responsiōe ve ro ad 2m habes qd substātia indiuidua non sumitur hic vt distinguitur contra substantiam vniuer= salem: sed vt distin= guitur cōtra essentiā substātie tā vlem q3 pticularem. Hec em tm vocatur substātia prima suppositū/ipso na/zc. Quid aūt ad= dat supra hāc huma nitatē substantia pri ma seu suppositū: cū tractabitur de vniōe verbi cū natura hu= mana/discutietur. ¶Ad propositum au tem sufficit scire: qd addit oim odā incōi= cabilitatē: ita q nec cōis esse potest: nec as sumi: rōne. n. primi deitas: ratione vero secūdi hec humani= tas: suppositū nō est.
¶In responsione ad 73
5m: aduerte: q hinc a
habes q ex hac Boe tij diffinitiōe: nō seq= tur animā esse perso nā: vt Sco. i prio: di. 23. voluit: nō penes trās qd iportat subs stātia pma q hic dici tur indiuidua.

¶Super arti. 2. In titulo ly sit/ ostēdit q de vera idētitate ē qō. ¶In corpe vna ē conclusio

conclusio respōsiua. Persona significat i gñe rationaliū sub= stātiarum quod hec tria nomina. s. subsi= stētia: res nature: et substātia seu hypo= stasis significant cō= muniter in toto ge= nere substantiarum.
16 Et manifestat duab9 distictionib9. Prima est substātie in essen= tiam z substātiā pri= mā. Secūda est ipsi9 prime substātie i no= mina tria quidē rei: z vnū intētionis: vt clare ptz in litera. Ex his nāq3 manifestat:
34 z qūo persona nō est idem quod essentia: z qūo est idem qd hy postasis z subsistētia.

¶Super arti.3. In titulo q ritur vtrū sit forma= liter. In corpore vnica est cō= clusio habens duas partes. Persona de deo dicitur excellen= tiori modo q3 de crea turis. Probatur quo ad primam partem essentia dei continet
171 in se omnem perfe= ctionem. ergo omne
1.di.23, quod est perfectiōis
ar.2, et est deo attribuendū.
po.q. 9. ergo id quod est per
ar.3. fectissimum in tota natura. ergo perso= na. Et declarat hec vltima consequētia: quia significat sub= sistens in rationali natura. Quo ad secū dam vero partem: qz alia nomina cōmu= nia deo et creaturis excellētiori modo di= cuntur: vt patet ex supradictis. ¶Circa hūc proces= sum dubium est quo modo sit verum, q persona significet p= fectissimum in tota natura. Tum qz na= tura specifica perfe= ctior videtur indiui= duo. Tum quia se= queretur q in diui= nis esset distinctio imperfectissima. ¶Ad horum euiden tiam sciendum est q persona in communi loquendo significat perfectissimum in to ta natura: non quia personalitas sit per= fectissimum omniū: sed quia natura in= tellectualis que est omnium perfectissi= ma in suo completo esse/est ens perfectis= simum omnium. con= stat autem q nisi per seipsam in rerum na
a tura subsistat: quōcū
argu. q hoc sit: perfecte nō
169 est. Et propterea qz
86 persona significat di gnitatē talis nature subsistentis, ideo per

positum ex materia et forma cōmuni: pro= ut sunt principia spēi. Sed cōpositū ex hac mā z ex hac forma hz rōnē hypostasis z p= sone. Animā.n. z caro z os sunt de ratione hois. Sed hec aia, z hec caro, z hoc os: sunt de rōne hui9 hois. Et id hypostasis z psona addūt supra rationē eētie principia indiuidualia: neq3 sunt idē cum essentia in compositis ex mā z forma: vt supra dcm ē[c], cum de simplicitate diuina ageret. ¶Ad quartū dōm, q Boe. dicit genera z spēs subsistere in quātū indiuiduis aliquibus competit subsistere, ex eo qd sunt sub gene ribus z speciebus in predicamēto substan= tie cōprehensis: nō q ipse spēs vel genera subsistāt: nisi fm opinionē Platonis[c]: qui posuit spēs rerū separatim subsistere a sin= gularibus. Substare vo cōpetit eisdē indi uiduis in ordine ad accidētia: que sunt pre= ter rationē generū z specierū. ¶Ad qntuz dōm, q indiuiduū cōpositū ex materia z for ma habet q substet accidenti ex proprieta= te materie. Uñ z Boe. dicit in libro de tri. Forma simplex subiectū esse nō potest. Sz quod per se subsistat hz ex proprietate sue forme: que non aduenit rei subsistenti: sz dat esse actuale materie: vt sic indiuiduū subsi= stere possit. Propter hoc ergo hypostasim attribuit materie: z vsyosim siue subsistētiā forme: qz materia est principium substandi: z forma est principium subsistendi.

¶Utrum nomen persone sit ponendum in diuinis. Arti.3.

Ad tertiū Sic pcedi tur. Uidet, q nomen persone nō sit ponē= dum in diuinis. Dicit em Dio. in principio de di. no. Uniuersa liter nō est audēdum aliquid dicere nec co= gitare de supersubali occulta diuinitate pre ter ea que diuinitus nobis ex sanctis elo= quijs sunt expressa. Sed nomē psone nō ex primitur nobis in sacra scriptura noui vel veteris testamenti. Ergo nō est nomine per sone vtendum in diuinis. ¶P. Boetius di cit in lib. de dū. na. Nomen persone videtur traductuz ex his personis: que in comedijs tragedijsq3 hoies representabant. Persona enim dicta est a personando: qz cōcauitate ipsa maior necesse est vt voluatur sonus. Greci vero has personas prosopa vocant ab eo qd ponātur in facie: atq3 ante oculos obtegant vultum. Sed hoc nō potest cōpe tere in diuinis: nisi forte fm metaphorā. Er go nomē persone nō dicitur de deo nisi me= taphorice. ¶P. Omnis psona est hyposta sis. Sed nomē hypostasis nō videtur deo cōpetere: cū fm Boe. significet id qd subij= citur accidētib9. Que in deo nō sunt. Hie= ro. etiā dicit: q in hoc noie hypostasis vene num latet sub melle. Ergo hoc nomē pso= na nō est dicendū de deo. ¶P. A quocūq3 remouet diffinitio z diffinitū. Sed diffini= tio psone supra posita[c] nō videt deo cōpe= tere. Tum qz ratio importat discursiuā co= gnitionē. Que nō cōpetit deo: vt supra ostē sum est[c]. Et sic deus nō potest dici rationa lis nature. Tum etiā qz deus dici non pōt indiuidua substātia: cum principiū indiui= duationis sit materia: deus autē immate= rialis est[c]. Neq3 etiā accidētibus substat[c]: vt substantia dici possit. Nomen ergo per= sone deo attribui non debet.

Sed cōtra. Est, q dr in symbo= lo Athanasij. Alia persona patris: alia filij: alia spiritussancti.

Rūdeo Dicēdū, q psona significat id qd est pfectissimū in tota natura. s. subsistens in rationali natura. Uñ cum omne illud qd est perfectionis deo sit attribuendum: eo q eius essentia continet in se omnem perfectionem[c]: conueniēs est vt hoc nomē persona de deo dicat. Non ta= men eodē modo q dicit de creaturis: sz ex= cellentiori modo: sicut z alia nomina que creaturis a nobis imposita deo attribuū tur: sicut supra ostensum est[c], cum de diui= nis nominibus ageretur.

Ad primū Ergo dicendum, q li= cet nomen persone in scriptura veteris vel noui testamenti non inueniatur dictum de deo: tamen id quod nomen significat multipliciter in sacra scri= ptura inuenitur assertum de deo. s. q est ma xime per se ens[c]: z pfectissime intelligēs[c]. Si autem oporteret de deo dici solum illa fm vocem que sacra scriptura de deo tra= dit: sequeretur q nūq3 in alia lingua posset aliquis loqui de deo nisi in illa in qua pri= mo tradita est scriptura veteris: vel noui testamenti. Ad inueniendum autem noua nomina antiq3 fidem de deo significantia, coegit necessitas disputādi cum hereticis. Nec hec nouitas vitanda est: cum non sit prophana: vtpote a scripturarum sensu nō discordans[c]. Docet autem apostolus pro= phanas vocum vanitates vitare. i. ad Ti= mo. vltimo. ¶Ad scdm dicendum q quā= uis hoc nomen persona non conueniat deo quantum ad id a quo impositum est no= men: tū quantū ad id ad qd significandum imponitur maxime deo conuenit. Quia em in comedijs z tragedijs representabantur aliqui homines famosi: impositum est hoc nomen persona ad significandum aliquos dignitatem habentes. Unde consueuerunt dici persone in ecclesijs que habent aliquā dignitatē. Propter qd quidā diffiniunt per= sonam: dicentes q persona est hypostasis ppūetate distincta ad dignitatē ptinēte[c]. Et qz magne dignitatis est in rationali na= tura subsistere: ideo omne indiuiduū rōna= lis nature dicitur persona: vt dictum est[c]. Sed dignitas diuine nature excedit omnē dignitatē Et fm hoc maxime competit deo nomen persone. ¶Ad tertiū dōm qd nomē hypostasis non cōpetit deo quātum ad id a quo est impositū nomē: cū nō subset accidē tibus. competit aūt ei quantū ad id ad qd ē: impositū est em ad significādū rem subsistē tem. Hiero. aūt dicit sub hoc noie venenū la tere: quia anteq3 significatio huius nois eēt plene nota apud latinos: heretici p hoc no= men simplices decipiebant: vt cōfiterentur plures eēntias: sicut cōfitent plures hypo= stases: pp hoc q nomē substantie (cui rñdet in greco nomē hypostasis) cōiter accipitur apud nos p eēntia. ¶Ad quartū dōm/ qd deus potest dici rōnalis nature fm q rō nō importat discursum: sed cōmuniter intelligi bilem naturā. Indiuiduum aūt deo cōpete= re nō pōt quantū ad hoc q indiuiduationis principiū est materia: sed solū fm q impor= tat incōicabilitatē[c]. Substātia vero 9uenit deo fm q sigñat existere p se[c]. Quidā tñ di cunt q diffō superius a Boe. data: non est diffō psone fm q psonas in deo dicimus.

fectissimum in tota natura merito signi= ficat. Unde non ob= 15
stat si indiuidua ma 19
terialia sint propter naturam. Tum quia non sit hic compara= tio persone ad natu= rā: imo natura clau= ditur in persona. Tū qz sermo presens de
persona in communi 23
z non in naturis ma terialibus est. Secū=
da vero obiectio sol= 70
uitur per hoc q in ra 72
tione persone in com muni/z si claudatur aliquid perfectissi= mum i tota natura: clauditur tamen ali= quid abstrahēs a per fectione et imperfe= ctione. significat em rem nature intelle=
ctualis subsistentem 54
incommunicabiliter 80
incōicabilitas enim nec perfectionē nec imperfectionē dicit. Et quo ad hoc distin guuntur persone di= uine. nō autē quo ad ea que perfectionis sunt. Et sic neganda est sequela vel distin guendum vt dixim9.
Sed adhuc restat du 8
bium: qm si persona 182
quo ad aliquid ab= 195
strahit a pfectione: a
sequeret q ex vi pro= cessus facti/ in litera integra ratio psone non cōcluderetur in deo: quoniam ex per fectione essentie diui ne litera infert ratio nem persone tanquā rem perfectissimam in deo reperiri. ¶Ad hoc dicitur q ex perfectiōe diuine
essentie prouenit: nō 212
solum q sit omnis p= a
fectio: sed quicquid necessario inest his
que perfectionem di 169
cunt: de quorū nume ro est incōmunicabi= litas z ppterea ex p= fectione essentie di= uine est: q sit psona quo ad oia q claudū= tur in ratione perso= ne: imo vt a superi9 habitum est de ratio ne perfectionis diui ne est q deus ipse sit trinus secundum hu iusmodi res incom= municabiles quas p sonas dicimus.

a
15
170
b

Universidad de Deusto Biblioteca

¶Super arti.4.

T Itul9 clarus est et i corpe manifeste explanabit.
1.di.23. ar.3. & di.26. q.1.ar.1. & po.q.9 ar.4. ¶In corpe quatuor facit. pº rōne difficultatis isinuat. secūdo refert q̄dā opiniones. tertio rn̄det q̄sito. quarto ex determinatione p̄missa saluat q̄dā p̄recitatas opiniões. ¶Quo ad pm duas oditiões oppositas i hoc noie iuētas/cās assignat difficultatꝫ. Nō significat em̄ ad aliqd: et pluraliter tn̄ in diuinis ponit. hec em̄ est oditio relatiuoꝝ/repugnās absolutis. Illa ad absoluta spectat. ¶Quo ad scōm tres affert opiniões. pma psone nomen equiuocat: et vr̄ magistri.25.dis.pmi. Sed hec refellit quo ad cām et rē: qꝛ maior data fuisset occasio calūnie zc. Scda essentiā in recto resolutionē vo in obliquo. tertia vo ecōuerso/psonaꝫ significare dicit. vt satis clare hr̄ i lr̄a. ¶Quo ad tertiū cōclusio rn̄siua q̄sito est.
169 arg.2. psona diuina significat resolutionē p modū sube.i.hypostasis in nā diuina. hec cōclusio ex pte subiecti includit duos terminos.i. persona diuina: ex parte vero predicati includit tres terminos .s. ly relōnē: ly p modū hypostasis: et ly in nā diuina. et quo ad singulos declarat in lr̄a. Quo ad subiectū quidē dicit
xii. primo. ꝙ aliud est q̄rere et loqui de significatiōe psone: et aliud de significatōe psone diuine. Scdo ꝙ psona et psona diua se hn̄t sic aial et homo. Et ex h sequit tertiū ꝙ ly psona diuina ponit ad circūloquēdū incomplexum nomē: sicut si aial rōnale ponerem9 loco hois. Et sic titulus qōnis clarior apparet: qm̄ qō est de significatione nō ly psone cū predicatur de deo: qm̄ sic discussa ē ei9 distō. predicat em̄ persona cōiter dicta: sed psone diuine an scꝫ totum hoc significet rōnem aut essentiam. Ex parte autē predicati sigillatim manifestatur oclusio et primo quidē ꝙ significet relonem sic. persona in cōi significat substantiam indiuidua et rationalis nature. ergo persona dīis nature signi-

Propter quod Ric. de sancto victo. corrigere volens hanc distinctionem, dixit: ꝙ persona fm ꝙ de deo dicitur est diuine nature incōmunicabilis existentia.

¶Utrum hoc nomen persona significet relationem. Arti.4.

A D quartum sic proceditur. Uidetur qꝺ hoc nomē persona non significet relationem: sed substantiam in diuinis. Dicit enim August. in.7. de trininate. Cum dicimus personam patris: non aliud dicimus q̄ substantiam patris. Ad se quippe dicitur persona non ad filium. ¶Preterea. Quid querit de essentia. Sed sicut dicit Augustinus in eodem loco cū dicitur, tres sunt qui testimoniū dant in celo, pater, verbum, et spiritussanct9. et queritur: quid tres? respondetur tres persone. Ergo hoc nomē persona significat substantiam. ¶Preterea. Secūdum philosophum in.4.meta. Id quod significatur per nomen est eius diffinitio. Sed diffinitio persone est rationalis nature indiuidua substātia, vt dictum est[c]. Ergo hoc nomen persona significat substātiam. ¶P̄. Persona in hominibus et angelis non significat relationē: sed aliquid absolutum. Si igitur in deo significaret relationem diceretur equiuoce de deo et hominibus et angelis.

Sed cōtra Est, qꝺ dicit Boe. in lib. de tri. ꝙ omne nomen ad psonas pertinens relationem significat. Sed nullū nomen magis ptinet ad psonā q̄ hoc nomen persona. Ergo hoc nomen persona relationem significat.

Rn̄deo Dīcm, ꝙ circa significationē huius nois psona in diuinis difficultatē ingerit ꝙ pluraliter de tribus predicatur preter naturam essentialium nominum: neq etiam ad aliquid dicitur, sicut nomina que relationem significant. Unde quibusdam visum est, qꝺ hoc nomen persona simpliciter ex virtute vocabuli essentiā significet in diuinis: sicut hoc nomen deus: et hoc nomen sapiens: sed propter instantiā hereticoꝝ est accommodatum ex ordinatione concilij vt possit poni pro relatiuis: et precipue in plurali: vel cum nomine partitiuo: vt cum dicimus tres personas: vel alia est persona patris: alia filij. In singulari vero potest sumi pro absoluto et pro relatiuo. Sꝫ hec non videtur sufficiēs ratio. Quia si hoc nomen persona: ex vi sue significationis nō habet quod significet nisi essentiam in diuinis ex hoc qꝺ dictum est tres personas nō fuisset hereticorum quietata calūnia sꝫ maioris calūnie data esset eis occasio. Et ideo alij dixerūt ꝙ hoc nomen persona in diuinis significat simul essentiam et relationem. Quorum quidam dixerunt qꝺ significat essentiam in recto: et relationem in obliquo: qꝛ psona dicitur quasi per se vna. Unitas autem pertinet ad essentiam. Quod autem dicitur per se implicat relationē oblique. Intelligitur enim pater per se esse quasi relatione distinctus a filio. Quidam vero dixerunt econuerso: ꝙ significat relationem in recto: et essentiam in obliquo, quia in diffinitione persone natura ponitur in obliquo. Et isti propinquius ad veritatem accesserunt. ¶Ad euidentiam igitur huius questionis considerādum est qꝺ aliquid est de significatione minus communis: quod tamen non est de significatione magis communis. Rationale enim includitur in significatione hominis: quod tamen non est de significatione animalis. Unde aliud est querere de significatione animalis. et aliud est querere de significatione animalis qꝺ est homo. Similiter aliud est querere de significatione huius nominis persona in cōmuni: et aliud de significatione persone diuine. Persona enim in cōmuni significat substātiam indiuiduā rationalis nature: vt dictū est[c]. Indiuiduum autem est qꝺ in se indistinctum. ab alijs vero distinctum. Persona igitur in quacūq natura significat id quod est distinctum in natura illa. Sicut in humana natura significat has carnes: et hec ossa et hanc animam: que sunt principia indiuiduātia hominem. Que quidem licet nō sint de significatione persone: sunt tamen de significatione persone humane. Distinctio autē in diuinis non fit nisi per relationes originis: vt dictum est supra[c]. Relatio autem in diuinis non est sicut accidens inherens subiecto: sed est ipsa diuina essentia[c]. Unde est subsistens: sicut essentia diuina subsistit. Sicut ergo deitas est deus: ita paternitas diuina est deus pater: qui est persona diuina. Persona igitur diuina significat relationem vt subsistentem. Et hoc est significare relationem per modum substantie: que est hypostasis subsistens in natura diuina[c]: lꝫ subsistens in natura diuina non sit aliud q̄ natura diuina. Et fm hoc verum est: qꝺ hoc nomen persona significat relationem in recto et essentiā in obliquo: non tamen relationem inquātum est relatio: sed inquātū significatur per modum hypostasis. Similiter etiam significat essentiam in recto et relationem in obliquo inquantum essentia idem est qꝺ hypostasis. Hypostasis autē significatur in diuinis vt relatione distincta. Et similiter relatio per modum relationis significata cadit in ratione persone in obliquo. Et fm hoc etiam dici potest ꝙ hec significatio huius nominis persona non erat percepta ante hereticorum calūniam. Unde non erat, in vsu hoc nomen persona: nisi sicut vnum aliorum absolutorum. Sed post modum accommodatum est hoc nomē persona ad standum pro relatiuo ex cōgruentia sue significationis: vt.s. hoc ꝙ stat pro relatiuo: non solum habeat ex vsu (vt prima opinio dicebat:) sed etiam significatione sua.

Ad primū Ergo dīcm, ꝙ hoc nomē psona dr ad se non ad alterū: qꝛ signat relationē nō p modū relationis: sed per modum substantie que est hypostasis. Et fm hoc Augu. dicit ꝙ significat essentiam: put in deo essentia est idē cū hypostasi[c]: quia in deo nō differt qꝺ est et quo est. ¶Ad scūndum dicendum, qꝺ quid quandoq querit de natura quam significat diffinitio: vt cum queritur quid est homo. et respōdetur animal rationale mortale[c]. Quandoque vero querit suppositū: vt cum queritur: quid natat in mari: et respōdetur piscis. Et sic querentibus quid tres: responsum est tres persone.

¶Ad tertium dicendum, quod in intellectu substantie indiuidue: idest distincte vel incommunicabilis intelligitur in diuinis relatio: vt dictum est[c]. ¶Ad quartum dicendum ꝙ diuersa ratio minus cō-

cat distinctum in illa natura. ergo persona diuina significat relationem originis. Prima consequentia probatur: quia de ratione idiuidui est indistinctio in se et distinctio ab alijs: et explanatur in persona humana. 169 Scda autē oña pbatur: quia distinctio i diuinis nō est nisi p relationes originis. Deinde probatur ꝙ per modum sube.i. hypostasis sic. relatio in diuinis nō est accidens: sed diuina essentia. ergo est subsistens sicut illa. ergo paternitas diuina est deus pater: sicut deitas est deus. 167 166 Et persona diuina significat resolutionē subsistentem. ergo p modum hypostasis. Demum quo ad ly in natura diuina declarat: concludendo tacitam obiectionem de identitate nature et hypostasis in diuinis: et intendit qꝺ licet subsistens in diuina natura sit idem ꝙ ipsa: cum hoc tamen stat ꝙ persona significat rem subsistentem: nō per modum nature: sed per modum sube que est hypostasis in illa natura: qꝛ rōne distinguuntur. ¶Circa illā pticulā relationē aduerte qꝺ vt S. Tho. in qōne de potētia.q.9.ar.4. expōnit/ psonā diuinā significare resolutionē pōt intelligi dupliciter. Uno mō formaliter. Alio mō materialiter. et vult ibidē ꝙ materialiter tm̄ significet resolutionē originis. formaliter vo hypostasim diuine nature. Et p hāc distinctionem multe soluūtur obiectiões. Ut tn̄ mihi ꝙ hoc in loco altius pscrutat9 ppriā rōnē subti.i. psone diuine: intēdat ꝙ nō solum mātr.i. tāq id in quo necessario saluat sed etiā formalr relationē diuina psona includat: nō tn̄ determinate pn̄itatē aut filiationē. De rōne em̄ formali diuine hypostasis fm veritatē est relo originis: 16 17 q̄uis nō ista vel illa. In cui9 signū nihil hic soluit ex illa distōne: sꝫ oim difficultatū rō reddit diuersitas inter modū significādi et rem significatā: qꝛ.s. res significata ē relatiua. significat āt absolute p modū hypostasis. ¶Circa pbōnē illi9 pticle p modū hypostasis, aduerte ꝙ lꝫ h9

munium non facit equiuocationem in magis communi. Licet enim sit alia propria diffinitio equi et asini: tamen vniuocantur in nomine animalis: quia communis diffinitio animalis conuenit vtriq. Unde non sequitur quod licet in significatione persone diuine contineatur relatio. nō autem in significatione angelice persone vel humane quod nomen persone equiuoce dicatur. Licet nec etiam dicatur vniuoce: cū nihil vniuoce de deo dici possit et de creaturis: vt supra ostēsum est[c].

¶De pluralitate psonarū in diuinis. Q̄ō.30.

D Einde Queritur de pluralitate personarum. ¶Et circa hoc queruntur quatuor. Primo vtrum sint plures persone in diuinis. Secūdo. quot sunt. Tertio. quid significent termini numerales in diuinis. Quarto. de communitate huius nominis persona.

¶Utrū sit pōere plures psonas i diuinis. ar.1.

A D primū Sic proceditur. Uidetur, qꝺ non sit ponere plures personas in diuinis. Persona.n. est rōnalis nature indiuidua substantia. Si ergo sunt plures persone in diuinis: sequitur quod sint plures substantie. Quod videtur hereticum. ¶P̄. Pluralitas ppietatū absolutarū nō facit distinctionē psonarū neq in deo neq in nobis. Multo igitur minus pluralitas relationum. Sed in deo nō est alia pluralitas nisi relationum: vt supra dictum est[c]. Ergo nō pōt dici qꝺ in deo sint plures persone. ¶P̄. Boe. dicit de deo loquens ꝙ h vere vnum est in quo nullus est numerus. Sed pluralitas importat numerum. Ergo non sunt plures persone in diuinis. ¶P̄. Ubicunq est numerus, ibi est totum et ps. Si igit in deo sit numerus personaruꝫ: erit in deo ponere totū et partē. Quod simplicitati diuine repugnat[c].

Sed cōtra Est. qꝺ dicit Athanasius. Alia ē psona patris alia filij: alia spūsscti. Ergo pater et fili9 et spiritussanctus sunt plures persone.

Respondeo Dīcm, quod plures esse personas in diuinis: sequitur ex premissis. Ostensum est enim supra[c], quod hoc nomē persona significat in diuinis relationem vt rem subsistentem in natura diuina. Supra autem habitum est[c]: quod sunt plures relationes reales in diuinis. Unde sequit qꝺ sint plures res subsistētes in diuina nā. Et hoc est esse plures personas in diuinis.

Ad primū Ergo dīcm, qꝺ suba nō ponit in diffōne persone fm qꝺ significat essentiā: sed fm quod significat suppositum. Quod patet ex hoc quod additur indiuidua. Ad significandū aūt substantiam sic dictam habēt greci nomen hypostasis. Unde sicut nos dicimus tres personas: ita ipsi dicunt tres hypostases. Nos autē nō consueuimus dicere tres subiectas ne intelligerentur tres essentie. propter nominis equiuocationem. ¶Ad scōm dicēdum, quod proprietates absolute in diuinis (vt bonitas et sapientia) nō opponuntur adinuicem. Unde neq realiter distinguuntur. Quamuis ergo eis conueniat conueniat subsistere, nō tamen sunt plures res subsistentes: quod est esse plures personas. Proprietas autem absolute in reb9 creatis nō subsistunt: licet realiter abinuicē distinguantur: vt albedo et dulcedo. Sed proprietates relatiue in deo et subsistunt, et realiter abinuicem distinguuntur: vt supra dictum est[c]. Unde pluralitas talium ppietatum sufficit ad pluralitatem personaruꝫ in diuinis. ¶Ad tertium dicēdum, quod a deo propter summam vnitatem et simplicitatem excluditur omnis pluralitas absolute dictorum: nō autem pluralitas relationū que relationes predicantur de aliquo vt ad alterum[c]. Et sic compositionem ipso de quo dicūtur nō important: vt Boe. in eodē libro docet. ¶Ad quartum dicēdum, quod numerus est duplex.s. numerus simplex vel absolutus: vt duo et tria et quatuor. Et ē numerus qui est in rebus numeratis: vt duo homines et duo equi. Si igitur in diuinis accipiatur numerus absolute siue abstracte: nihil prohibet in eo esse totum et partē. Et sic nō est nisi in acceptione intellectus nr̄i. Non enim numerus absolutus a rebus numeratis est: nisi in intellectu. Si aūt accipiamus numerum, prout est in rebus numeratis: sic in rebus quidē creatis vnū est pars duorum: et duo triū: vt vnus hō duoꝝ: duo triū. Et sic nō est in deo: qꝛ tantus est pater quāta tota trinitas: vt infra patebit[c].

¶Utrum i deo sint plures psone q̄ tres. Art.2.

A D scōm Sic proceditur. Uidetur, quod in deo sint plures persone q̄ tres. Pluralitas em̄ psonarū in diuinis est fm pluralitatem proprietatū relatiuarū: vt dictū est[c]. Sed quatuor sunt relōnes in diuinis: (vt supra dictū est[c]).s. paternitas filiatio communis spiratio et processio. Ergo quatuor persone sunt in diuinis. ¶P̄. Non plus differt natura a voluntate in deo q̄ natura ab intellectu. Sed in diuinis est alia persona que procedit p modum volūtatis vt amor: et alia q̄ pcedit p moduꝫ

leat.a. significat relationē subsistētē ergo significat eā vt subsistētē: vt in lr̄a fieri vr̄: valeret .n. si a.ex ppria rōne significaret p modū subsistentis id qꝺ significat: et qm̄ psona manifeste significat p modum subsistētis ad pbandū ꝙ significaret relationē p modū subsistētis/nō erat opus nisi pbare ꝙ significaret relatio et ꝙ ipsa subsisteret: et hoc fit pspicue in litera. ¶Circa pdicta simul occurrūt obiectiões sco. et pmo di.23.q.1.2. arg. em̄ ꝙ nec relo/nec substātia pm aut 2a: nec aliqd positiuū qditatiuū diuinis psonis: significat noie psone in diuinis. Et ꝙ non relo qdē pbat qꝛ ad qꝺcūq dr relatiuū in fert9 ad idē dr relatiuū superi9: lꝫ nō prio. ergo si psona dr relōnē. sicut pr̄ est pr̄ filij pmo ita eēt psona fi-
72. lij nō pmo. qꝺ est falsum. Qꝺ vo nihil positiuū qditatiuū psonis. pbat. qꝛ ab vltimis distinctiuis et cōstitutiuis psonaꝝ: nihil pōt abstrahi cōe dictū de eis in qd: qꝛ sunt pmo diuersa: aliōqn posset de eis q̄ri in q̄ oueniūt et in q̄ differūt. Qꝺ autē nec substātia pma. pbat. qꝛ subsistēs idifferēs est ad absolutū et relatiuū. ¶Ad has obiectiões loqndo de psona diuina: de q̄ vr̄ ēt sco. loq: vt pꝫ ex scdo
173 1.d.2.3. 4.2.5. Et.4.3. ca.5.et. 2.4.po. q.9.ar. 5.topus. 3.ca.30. et quol. 7.q6.3. arti.1. motiuo adducto. breuiter dīcm est. pp rōnē adductā in lr̄a ꝙ ipsa significat relōnē originis in cōi: nō p modū relōnis: sꝫ hypostasis. Et qꝛ resolutio originis ostitutiua diuine psone: non solū ipāli vt paternitas: sꝫ ēt fm rōnē relōnis hypostatice: claudit qditatiue in rōne diuine persone: puta
167 pris eo mō q̄ superi9 claudit in rōne inferioris: et ipsa eadē relatio est substātia pma/seu hypostasis diuine nāe. Idcirco oppositū oim triū illaꝝ a sco. tenem9. Et ad primā obiectionē pꝫ rn̄sio ex lr̄a: qm̄ illa maior nō est vera: qn̄ relatiuū significatur p modū absoluti:
20 vt otingit i pposito: et iccirco seqla est nulla. Ad scdaꝫ vo obiectionē dr ꝙ aliud est loq de reb9/et aliud de oceptib9: quāuis .n. a reb9 sub oceptib9 vltimate distinctiuis nō possit abstrahi cōe aliqd dictū i qd de il-
172 lis oceptib9: pter trāscēdētia: a reb9 tamē
165 167 168 ipsis absolute q̄tūcūq simplicib9: pōt abstrahi pdicatū aliqꝺ cōe vniuocum q̄si gn̄is vel speciei: et nō solū quasi ppriū: imo nulla cā est in pposito ꝙ si psona diuina significat aliqꝺ cōe pdicatū in qꝺ de diuinis psonis ꝙ illꝺ oꝫ eē cōe cōstitutiuis psonaꝝ. quo ad vltimos suos cōceptus abstracte et precise sūptis. hāc em̄ cōdōnalē supponit illud motiuū: quā nō opꝫ eē verā. nec ab ipso ē pbata. Ad 3m āt obōnē negat ꝙ rō subsistētis: accipiēdo subsistēs p modū hypostasis: vt tā in diffōne Boe. q̄ in diffōne Ric. exprimitur: applicādo ad diuina: abstrahat ab absoluto et respectiuo: imo est respectiua: quāuis possit a nobis absolute concipi: vt de facto signatur persone diuine nomine. Et quoniam nihil aliud est prima suba in diuinis q̄ hmōi res respectiua subsistens zc. Ideo persona diuina signādo rem respectiuā hmōi signat substantiā primā diuine nāe: et significando substantiā primā diuine nature: significat relationem originis subsistentem zc. ¶Quo ad 4m redit ad opiniones p̄recitatas. Et prio ad tertiā de relone in recto: et nā in obliquo: dicitq hoc verificari de resolutione nō vt relo: sꝫ vt subsistēs. Relo.n. dupliciter sumi pōt.s. vt relo. puta pn̄itas: seu qua aliqd ad aliud referꝫ: et vt hypostasis seu qꝺ quasi denoiari intelligit relatiuū: vt ly pr̄ substātiue sumptum. Deinde ad scdaꝫ opinionē de essentia i recto: et relone i obliq. et dicit. h verificari de essentia nō formaliter: sꝫ idētice.i. vt idētificat hypostasi: et de relatiōe vt relo est. Demū ad primā opinionē de equocatiōe et accōmodatiōe/et dicit tria. prio significatione fuisse olim occultaꝫ. scdo affirmat accōmodationē. tertio ꝙ cā accōmodatiōis nō ē vsus: vt prima dicebat opinio: sꝫ ipa vo et ppria significatio nois et sic pꝫ solo nodi ppositi in pricipio corporis nā psone nomē rōne rei significate plurificatur realiter in diuinis: rōne vero modi significandi nō dicit ad aliqd. 170 172 166 167 a 165 e 166 a

¶Super q̄stiōis.30. Articulum.1.

T Itul9 manifeste q̄rit de reali pluralitate. In corpore vnica est conclusio respōsiua quesito affirmatiue. In diuinis sunt plures psone. et pbat sic ex dictis. In diuinis sunt plures relōnes reales. ergo sunt plures res subsistentes i diuina nā. ergo plures psone. et tꝫ seqla: qꝛ psona diuina significat relonē vt rē subsistentem. ¶In rn̄siōe ad scōm vbi ex eo ꝙ nō opponunt i diuinis sapia et bonitas infert ꝙ nō distinguunt realr: nō opꝫ aliud huius oñe fundamētū iacere q̄ ꝙ sola oppositio relatiua res diuinas distinguit. Nō em̄ absolute intulit ex negatione oppositiōis negationem distinctionis: sed explicite apposuit ly in diuinis. Et propterea hoc sufficit ad propositum.
e 174 220 z a b e 2.3 174 j.q.31. ar.1.z.q. 41.ar.6 et.1.di. 10.ar.5. Et.4.3. ca.12. vel.13.et ca.15. vel.26. Et po. q.9.a.9 et opus. 3.ca.56. z.60. 173. 168.

¶Super arti.2.

I N titulo aduerte ꝙ intentio litere est nō solū discutere an sint plures psone q̄ tres: sed ēt an sint pauciores. puta due tantum. Et hoc patet tū ex ppōne q̄sitorū in principio huius questionis

dicit enim lra ibi: ꝙ 2° q̄rēdū est quot sunt. Tū ex cōclusione rn̄siua in corpore articuli ꝑposita ⁊ illata: est enim vna exclusiua .s. psone diuine sunt tm̄ tres: ad cui⁹ veritatē p3 oportere verificari ꝙ nec sūt plures nec pauciores. ¶ In corpe vnica cōclusiōe cōclusiua rn̄det q̄sito. Necesse est ponere psonas in diuinis tres tm̄. Et pbatur sic quo ad vtrāq3 exponētē sic. Plures psone diuine sunt plures relationes subsistētes abinuicē realiter distincte sola oppositione relatiua. ergo oēs relationes opposite ad distinctas psonas: nō opposite ad eādem ptinēt. ergo paternitas ⁊ filiatio ad duas specāt personas. Sicq3 paternitas est persona patris ⁊ filiatio est psona filij. Tūc vltra. ergo alie due relationes: sc3 spiratio ⁊ processio: neutri premissarum: sed sibijnuicem opposite: ad vnā personam non spectant: abe ergo vel vna earum cōuenit vtriq3 dictarū personarū: vel vna vni: ⁊ alia alij: sc3 processio non potest cōuenire vtriq3 quia pcessio intellectus pdiret ex pcessiōe amoris. ergo spiratio conuenit vtriq3: vtpote nulli earum opposita. ergo pcessio cōuenit alij persone. ergo sunt tantum tres psone: sc3 pater ⁊ filius ⁊ spiritussanctus. ¶ Circa hūc pcessum du^m occurrit nō parnum de modo pcedēdi: diuinit⁹ enim manifeste videtur ⁊ trūc⁹. Tum qr pponit disiunctiuā: sc3 ꝙ spiratio ⁊ pcessio sic se habent: ꝙ vel vna earū cōuenit patri ⁊ filio: vel vna patri ⁊ alia filio: ⁊ tamen nō discutit secūdam partem disiunctiue et cuius discussione pēdet an personē sint pauciores q3 tres. Tū qr pponit etiam negatiuam habētem duas partes .s. pcessio non conuenit patri ⁊ filio vel alteri eoꝝ. Et tm̄ nō pbat eā nisi q̄ ad primā partē: vt manifeste ꝯuincit rō litere ⁊ subiūcta vba testātur: sc3 si psona generans ⁊ genita pcederent a spirante. ¶ Circa eūdē quoq3 processum dubiū est. quoniam implicare videtur contradictoria. Ex vna enim parte dicitur ꝙ sola relatiua oppositio distinguit realiter in diuinis: ⁊ ꝙ relatiōes 2^e combinationis: scilicet spiratio ⁊ processio non opponuntur relationibus prime: scilicet paternitati et filiatiōi: ⁊ ex alia pte probatur realis distinctio processionis a paternitate ⁊ filiatione. Ex his enim arguo sic: ex primo dicto sola oppositio relatiua distinguit realiter: sed pcessio nō opponitur relatiue paternitati aut filiationi ex 2° dicto. ergo nō distinguitur realiter. Et ecōuerso: pcessio distinguitur realiter a paternitate ⁊ filiatione: ergo opponitur illi relatiue vel

172 175 165 162 6

nature vt filius. Ergo est etiā alia que procedit per modum intellectus vt verbum: et alia que procedit per modum nature vt filius. Et sic iterum sequitur qd non sunt tantum tres persone in diuinis. ¶ Preterea. In rebus creatis quod excellentius est plures habet operationes intrinsecas. Sicut homo supra alia animalia habet intelligere ⁊ velle. Sed deus in infinitum excedit oēm creaturam. Ergo non solum est ibi persona procedens per modum volūtatis ⁊ per modum intellectus: sed infinitis alijs modis. Ergo sunt infinite persone in diuinis. ¶ Preterea. Ex infinita bonitate patris est ꝙ infinite seipsum cōmunicet producendo personam diuinā. Sed etiam in spiritusancto est infinita bonitas. Ergo spiritussanct⁹ producit diuinam personam ⁊ illa aliā: ⁊ sic in infinitum. ¶ Preterea. Omne qd cōtinetur sub determinato numero est mensuratum. Numerus enim mensura quedam est. Sed persone diuine sunt immense: vt patet per Athana. Immensus pater: immensus filius: immensus spiritussanctus. Non ergo sub numero ternario continentur.

Sed cōtra Est, ꝙ dicitur .1. Ioā. vltimo. Tres sunt q testimoniū dant in celo, pater, verbū, et spiritussanctus. Querētibus autē quid tres? respōdetur. Tres persone: vt Augu. dicit. vij de trini. Sunt igitur tres persone tantū in diuinis.

Rn̄deo Dōm, ꝙ fm pmissa^c necesse est ponere tātum tres personas in diuinis. Ostēsum est enim ꝙ plures persone sunt plures relationes subsistētes abinuicem realiter distincte. Realis autem distinctio inter relatiōes diuinas nō est nisi ratione oppositionis relatiue. Ergo oportet duas relationes oppositas ad duas personas pertinere. Si que autem relationes opposite non sunt ad eādem personam necesse est eas pertinere. Paternitas ergo ⁊ filiatio (cū sint opposite relationes) ad duas personas ex necessitate pertinent. Paternitas igitur subsistens est persona patris: et filiatio subsistens est persona filij. Alie aūt due relationes ad neutrum harum oppositionem habent: sed sibijnuicem opponuntur. Impossibile est igitur ꝙ ambe vni persone conueniant. Oportet ergo ꝙ vel vna earū conueniat vtriq3 dictarum personarū: aut ꝙ vna vni, ⁊ alia alij. non autem potest esse ꝙ processio conueniat patri ⁊ filio, vel alteri eorum, quia sic sequeretur ꝙ processio intellectus que est generatio in diuinis: fm quam accipitur paternitas ⁊ filiatio: prodiret ex processione amoris: fm quam accipitur spiratio ⁊ processio: si persona generans et genita procederent a spirante. Quod est cōtra premissa^c. Relinquitur ergo ꝙ spiratio conueniat et persone patris, ⁊ persone filij, vtpote nullam habens oppositionem relatiuam, nec ad paternitatem, nec ad filiationem. Et per consequens oportet quod conueniat processio alteri persone: que dicitur persona spiritussancti, que per modū amoris procedit: vt supra habitum est^c. Relinquitur ergo tātum tres personas esse in diuinis, scilicet patrem, ⁊ filium, ⁊ spiritūsanctum^c.

Ad primum Ergo dicendum, ꝙ licet sint quatuor relationes in diuinis: tamen vna earum: sc3 spiratio non separatur a persona patris et filij: sed conuenit vtriq3. Et sic licet sit relatio: non tamen dicitur proprietas. Quia nō conuenit vni tantum persone: neq3 relatio personalis: id est constituens persona^c. Sz he tres relōnes: paternitas, filiatio, ⁊ processio dicūtur proprietates psonales quasi personas cōstituētes. Nam paternitas est persona patris: filiatio persona filij: processio persona spiritussancti procedentis. ¶ Ad scōm dicēdum, ꝙ id quod procedit per modum intellectus vt verbum procedit scōm rationem similitudinis: sicut etiā id quod procedit per modum nature. Et iō supra dictum est: quod processio verbi diuini est ipsa generatio per modum nature. Amor autem inquātum huiusmodi nō pcedit vt similitudo illius a quo procedit: licet in diuinis amor sit coessentialis inquantum est diuinus. Et ideo processio amoris non dicitur generatio in diuinis^c. ¶ Ad tertium dicendum, ꝙ homo (cum sit perfectior alijs animalibus) habet plures operationes intrinsecas q̄3 alia animalia, quia eius perfectio est per modum compositionis. Unde in angelis qui sunt perfectiores ⁊ simpliciores sunt pauciores operationes intrinsece quā in homine^c: quia in eis nō est imaginari sentire ⁊ huiusmodi. Sed in deo fm rem non est nisi vna operatio: que est sua essentia. Sed q̄uo due sunt pcessiones supra ostensum est^c. ¶ Ad quartum dicendum, qd ratio illa procederet si spiritussanctus haberet aliam numero bonitatem a bonitate patris. Oporteret enim ꝙ sicut pater per suam bonitatem producit personaz diuinam: ita ⁊ spiritussanctus. Sed vna et eadem bonitas patris est et spiritussancti. Neq3 etiā est distinctio: nisi per relationes personarum^c. Unde bonitas cōuenit spiritusancto: quasi habita ab alio, patri autem sicut a quo cōmunicatur alteri. Oppositio autem relationis nō pmittit vt cum relatione spiri. san. sit relatio principij respectu diuine persone: quia ipse pcedit ab alijs personis que in diuinis esse possunt. ¶ Ad quintū dicendū, ꝙ numerus determinatus (si accipiatur numerus simplex qui est tm̄ in acceptione intellectus:) per vnum mensuratur. Si vero accipiatur numerus rerū in diuinis personis. sic non competit ibi ratio mensurati: quia eadem est magnitudo trium personarum^c: vt infra patebit^c. Idez autem non mensuratur per idem.

ergo non sola oppositio relatiua distinguit realiter in diuinis: omnia sunt contra literam: ergo. ¶ Ad primam dubitationem dōm est: ꝙ decuit omnia mēbra discutiēda proponere explicite ne aliquod eorum videretur obliuioni traditum: ⁊ vt ostēderetur ex cōclusione pcessus: pposita omnia implicite fuisse discussa. Modus autem quo absq3 defectu omnia discussa intelliguntur in hac breui litera est hic: illato in communi ꝙ altera earum: scilicet spirationis ⁊ processionis inest vtriq3: sc3 patri ⁊ filio: aut vna vni ⁊ altera alteri. Et subsūcto in speciali ꝙ pcessio nec vtriq3 nec alteri inest: incepit pseq primam partem tam (162) prime q̄3 secūde ppositiōis: an .s. vna vtriq3: id est patri ⁊ filio insit: (259) ⁊ hoc examinādo inchoauit a pcessione intulitq3 ptem negatiuā .s. ꝙ ipsa nō cōuenit vtriq3. Et eadem via gradiēdo cōsequēter reliquā: sc3 spirationē cōclusit cōuenire vtriq3. Et sic absoluto prius (183) membro pri⁹ pposito vt rectus ordo poscebat. Reliqua mēbra pposita nō fuit opus amplius (161) discutere: quia ex affirmatione primi ⁊ premissis hui⁹ pcessus manifeste inueniū tur exclusa: dictum est enim ꝙ spiratio ⁊ pcessio ad eādem nō possunt pertinere psonā ⁊ nūc illatū est: ꝙ spiratio cōuenit patri ⁊ filio: ergo manifeste sequitur ꝙ pcessio nec (6) vtriq3 nec alteri conuenit: (163) ⁊ qd nō pōt eē ꝙ vna vni: ⁊ altera alteri cōueniat: que pposita fuerāt. Nec obstat pcessui huic sic expolito: ꝙ cū nota illatiōis lra inferat (178) dicens: relinquitur ergo: ꝙ spiratio: illatio enim illa nō respicit oia antedicta: (161) sed cōmunes canones hic pmissos ⁊ vim dualitatis relationū: sc3 pcessiōis ⁊ spirationis: ⁊ intēdebat: ꝙ qr si nō obuiat oppositio altera harū idētificatur vtriq3: sc3 patri ⁊ filio: ⁊ pcessio nō pōt idētificari vtriq3 relinquitur ꝙ spiratio idētificetur vtriq3: vtpote nullā habēs ad vtrāq3 oppositionem: sic enim infert litera: et non absolute sine additione prefati medij: vt patet intuēti. ¶ Ad secūdam vero dubitationem: breuiter dicitur: quod cum oppositio relatiua sit distinguens diuina secundum ordinem originis. dupliciter (175) possunt dici aliqua ibidem relatiue opposita .s. ratione relationis vel ratione originis. opposita ratione relationis sunt tātum correlatiua: vt pater ⁊ filius abinuicem: ⁊ spirans ⁊ procedens abinuicem. ratione autem originis opposita sunt: quecūq3 sic se habent ꝙ vnū oportet esse ab alio ⁊ non econtra. Dico ergo primo ꝙ secūda

cōbinatio nō opponit primo rōne relationis: ⁊ hoc intendit litera dicens neutram harum oppositionem hr̄e ad aliquā illarum. Scdo. ꝙ processio opponit vtriq3 rōne originis: qr origo amoris est ab intellectu ⁊ non ecōtra. Et hoc intendebat litera excludens processionē a patre ⁊ filio est enim oppositio hic oppositio relatiua originis: spiratio autē nec ratione relationis nec rōne ordinis originis aliquā h3 ad paternitatē ⁊ filiationem oppositionem: ⁊ propterea merito concidit cū vtraq3. Et sic diuersis rōnibus interpretādo oppositionē relatiuam: nulla est implicatio in hoc pcessu, vt p3 ex dictis: ⁊ efficaciter probatū est persona diuinas esse tres tantum. (175; 2. di. 4. q. 1. ā. 3. et po. q. 9. ar. 7. et q̄l. 10. q. 1. ā. 1.) ¶ In rn̄sione ad scdū aduerte si vis cōplete videre: quare pcessio intellectus et nature coincidit, nō aūt voluntatis: tres dr̄ias positas in q̄onestionibus de potētia. q. 10. ar. 2. ad xi^m. ¶ Sup artic. 3. In titulo termini numerales (70) sunt vnus duo tres ⁊c. ponere aliquid: est significare aliquid positiue: ita ꝙ sensus est: cū dicimus ꝙ pr̄ ⁊ filius sunt duo: an ly duo predicet aliquid positiue: vt sapiens: aut pater: an solam negationem: vt ly incorporeus. ¶ In corpore: q̄tuor facit. Primo refert duas extremas opiniones: alterā magistri in. 24. di. 1. tenētis solā negationē his terminis significari: alterā oppositā. Secundo ponit quādā distinctionē de pluralitate (250) pfundamento tā veritatis inueniēde q̄3 erroris vitandi. Tertio pretercitatarū opinionū radices ostendit. Quarto respōdet determinando. ¶ Quo ad scdm: quia primū patet: distinctio est ista: pluralitas est duplex: sc3 materialis ⁊ transcendēs. Et probatur sic: diuisio est duplex .s. cōtinui ⁊ oppositarū vel diuersarū formarū: ergo et pluralitas: quoniam diuisionem sequitur. Et manifestātur mēbra distinctionis ex (70) duabus alijs differentijs preter predictas radicalem: quia scilicet materialis est species quantitatis: trāscendens autem in nullo est genere. Et rursus: illa non est nisi in quantis: ista est in separatis a mā. ¶ Quo ad tertium vtraq3 opinio solam materialem multitudinem que numerus vocatur inspexit: sed alio calle incessit: dum imperfectionem altera. Altera vero vltimam differentiam quasi absq3 imperfectione considerauit: Et sic illa ad remouendum: ista ad ponendum: terminos numerales assumptos dixit. ¶ Quo ad quartū: cōclusio respōsiua q̄sito est: termini numerales in diuinis significāt illa de quibus dicūtur: solā negationē addēdo. Et probatur ac declaratur. pbatur q̄dem sic. Termini numerales in diuinis nō sumūtur a numero q̄ est spēs q̄ntitatis: sed a multitudine trāscendente: ergo significant illa de q̄bus dr̄ sola negatiōe addita. Añs quo ad partē negatiuā: q̄ directe est ꝯ radicē vtriusq3 opiniones pmisse pbatur: qr aliter sequeretur: ꝙ nō dicerentur de deo nisi metaphorice: ⁊ pbatur sequela: qr pprietates corporales nō nisi metaphorice de deo dicūtur: vt p3 de latitudine ⁊ longitudine ⁊c. Quo ad ptē vero affirmatiuā: l3 explicite nō pbetur: sequitur tamē ex differentia inter vtrāq3 multitudinē: ⁊ precipue ex illa q̄ se t3 ex parte subiecti: cōstat enim diuina eē de ordine imaterialiū. Cōsequētia vero pbatur: q̄ dr̄ia inter vtraq3 multitudinē: ac vtriusq3 principiū vnitatez: quo ad significandū aliquid (51) positū vel negatiuū sic: vnū trāscendēter significat rē q̄ vna dicitur/addita tātū negatiōe diuisionis: ergo multa trāscendenter significat res que plures dicūtur addita tātum negatione diuisionis circa vnā quāq3 multitudo enim ex vnitatibus cōstat. vnū vero quod est principium numeri: ⁊ ipse numerus: certum accidens positiuumq3 significat: alioquin quantitatis species nō esset ⁊c. ergo si termini numerales in diuinis sumpti sunt a multitudine transcendenti significant res illas quibus adduntur sola negatione addita: quod erat probandū: manifestatur autem applicando ad essentiam ⁊ psonas: vt clare p3 in litera. ¶ Circa predicta aduerte primo: ꝙ ex litera habes: quod opinio authoris differt (52) quo ad radicem ab vtraq3 opinione premissa. Quo ad cōclusionem vero simpliciter differt a secunda. quā tamen absq3 ratiōe aliqua approbare videtur / scotus in quolib. q. 14. circa principium artic. primi. Dum trini nomen de deo dictū a specie quantitatis discrete abstrahit. Ad primā vero differt scdm aliquid: qr: scilicet non pure negatiue significare dicit: quāuis et negationez importare cōcedat cū ipso magistro. ¶ Aduerte secūdo: ꝙ sunt hic multe propositiones disputabiles (52) .s. quod numerus est vna certa species quantitatis. Et qd nō inuenitur nisi in rebus quantitatis. Et ꝙ vnum principium numeri est aliquod accidens positiuum materiale. Sed quoniam presentis negocij non sunt: erit: si tempus dabitur: de his questio specialis. ¶ Aduerte tertio quod cum in litera dicitur ꝙ multitudo nihil addit supra res nisi indiuisionē circa vnāquāq3 dupliciter intelligi pōt. Primo ꝙ ly nihil supra

¶ Utrum termini numerales ponāt aliq̄d in diuinis. Arti. 3.

Ad tertium Sic proceditur. Uidetur quod termini numerales ponant aliquid in diuinis. Unitas enim diuina est ei⁹ essentia. Sed omnis numerus est vnitas repetita. Ergo omnis terminus numeralis in diuinis significat essentiam. Ergo ponit aliquid in deo. ¶ Preterea Quicquid dicitur de deo e creaturis, eminentius conuenit deo q̄3 creaturis^c. Sed termini numerales in creaturis aliquid ponunt. Ergo multo magis in deo. ¶ Preterea Si termini numerales nō ponunt aliquid in diuinis: sed inducuntur ad remouendum tantum. vt per pluralitatem remoueatur vnitas: ⁊ per vnitatem pluralitas: sequitur quod sit circulatio in ratione confundens intellectum: ⁊ nihil certificās. Quod est inconueniens. Relinquitur ergo quod termini numerales aliquid ponūt in diuinis.

Sed contra Est, quod Hila. dicit in. 4. de tri. Sustulit singularitatis ac solitudinis intelligētiam professio consortij: quod est professio pluralitatis. Et Amb. dicit in lib. de tri. Cū vnum deum dicimus vnitas pluralitatem excludit deorum: non quantitatem in deo ponimus. Ex quibus videtur quod huiusmodi nomina sunt inducta in diuinis ad remouendum: non ad ponendum aliquid.

Rn̄deo Dicendū, ꝙ magister in sententijs ponit ꝙ termini numerales non ponunt aliquid in diuinis: sed remouent tantum. Alij vero dicunt contrarium. ¶ Ad euidentiam igitur huius considerandum est quod omnis pluralitas cōsequitur aliquam diuisionem. Est autem duplex diuisio^c. Una materialis que fit fm diuisionem continui. Et hanc cōsequitur numerus q̄ est species quātitatis. Unde talis numerus nō est nisi in rebus materialibus habentibus quātitatē. Alia est diuisio formalis: que fit per oppositas vel diuersas formas. Et hanc diuisionem sequitur multitudo que non est in aliquo genere: sed est de transcendentibus. secundum ꝙ ens diuiditur per vnum ⁊ multa. Et talem multitudinem solam contingit esse in rebus immaterialibus. Quidam igitur non cōsiderantes nisi multitudinem solam q̄ est spēs quantitatis discrete: quia videbant quod quātitas discrete nō habet locum in diuinis: posuerunt quod termini numerales nō ponūt aliquid in deo sed remouent tantum. Alij vero eandem multitudinem cōsiderantes dixerunt quod sicut scientia ponitur in deo secūdum rōnem propriam scientie: non autem fm rōnem sui generis^c: quia in deo nulla est qualitas: ita numerus in deo ponitur fm propriam rationem numeri: non autem fm rōnem sui generis quod est quātitas. Nos aūt dicimus quod termini numerales fm ꝙ veniunt in predicationē diuinam non sumuntur a numero qui est species quantitatis: qr sic de deo non dicerentur nisi metaphorice: sicut ⁊ alie proprietates corporaliū. Sicut latitudo longitudo ⁊ similia. Sed sumuntur a multitudine fm ꝙ est trāscendēs. Multitudo autem sic accepta hoc modo se habet ad multa de quibus predicatur: sicut vnum quod conuertitur cum ente ad ens. Huiusmodi aūt vnum (sicut supra dictum est^c cum de dei vnitate ageretur) non addit aliq̄d supra ens nisi negationem diuisionis tm̄. Unum enim significat ens indiuisum. Et ideo de quocunq3 dicatur vnum: significatur illa res indiuisa. Sicut vnum dictum de hoīe significat naturam vel substantiam hominis non diuisam. Et eadem ratione cū dicuntur res multe multitudo sic accepta significat res illas cum indiuisione circa vnā quāq3 earum. Numerus autem qui est species quantitatis ponit quoddā accidens additum supra res. Et similiter vnū quod est principium numeri. Termini ergo numerales significant in diuinis, illa de quibus dicuntur, ⁊ super hoc nihil addunt nisi negationem: vt dictum est^c. Et quantū ad hoc veritatē dixit magister in sententijs. Ut cū dicimus essentia est vna: vnum significat essentiā indiuisam. Cum dicimus persona est vna significat personam indiuisā. Cum dicimus persone sunt plures: significantur ille persone ⁊ indiuisio circa vnamquāq3 earum: quia de ratiōe multitudinis est, quod ex vnitatibus constet.

Ad primum Ergo dicendum, ꝙ vnum (cum sit de transcendentibus) est communi⁹ q̄3 substātia: ⁊ q̄3 relatio. Et similiter multitudo. Unde potest stare in diuinis ⁊ pro substantia ⁊ pro relatione secūdum quod competit his quibus adiungitur. Et tamen per huiusmodi nomina supra essentiam: vel relationem: additur ex eorum significatione propria negatio quedam diuisionis vt dictum est^c. ¶ Ad secundum dicendum, quod multitudo que ponit aliquid in rebus creatis est species quantitatis que non transsumitur in diuinam predicationem: sed tantum multitudo transcendens que non addit supra ea de quibus dicitur nisi indiuisionem circa singula. Et talis multitudo dr̄ de deo. ¶ Ad tertium dicendum, quod vnum nō est remotiuum multitudinis sed diuisionis que est prior secundum rationem q̄3 vnum vel multitudo. Multitudo autem non remouet vnitatem: sed remouet diuisionem circa vnumquodq3 eorum ex quibus constat multitudo. Et hec supra exposita sunt^c.

ponat pro positiuo: presens enim discussio ad hoc fit: vt sciatur an positiuum aliquid addat/ aut solam negationem: non curando vtrum vnã vel plures: certum est enim multitudinem includere plures negationes: scilicet eam quam claudit vnitas que est indiuisio in se: ⁊ eam quam addit multitudo: que est distinctio vnius vnitatis ab alia. Secũdo ꝙ ponderetur ly res illas in numero plurali: significat enim in actu exercito diuisionem vnius ab alia: ⁊ sic supra res diuisas multitudo non addit nisi negationẽ diuisionis: circa vnã quãq;: ⁊ hoc modo ly
25 b nihil stat tam pro positiuo quam pro negatiuo.

cum de diuina vnitate ageretur. Sciẽdum tamen est ꝙ authoritates in oppositum inducte non probant sufficienter propositũ: licet enim pluralitate excludatur solitudo: et vnitate deorum pluralitas: non tamen sequitur ꝙ his nominibus hoc solum significetur. Albedine enim excluditur nigredo: non tamen nomine albedinis significatur sola nigredinis exclusio.

¶Super arti.4.

176 dist. 25. art.3. Et po.q. 8.arti.3. 11m. Et.q.9. §.4.4m Titulꝰ clarus est. ¶ In corpe tria facit. Primo ostẽdit qd clarum ⁊ quid ambiguum hic sit. Secundo refert aliorũ opiniões: circa illud ambiguum. Tertio re-
172 spõdet quesito determinãdo. Quo ad primum tria dicit. Primo de cõmunitate huiꝰ nominis qd est manifesta: ⁊ probat ex ipso
171 b modo loquẽdi: dicimus enim tres personas. Secũdo de modo cõmunitatis: qd est etiam manifestus negatiue: quo ad modum illum quo essentia diuina est cõmunis: quia non est vna persona cõmunis tribus psonis. Tertio de modo communitatis/ qd restat ambiguus: quomodo.s. persona sit communis tribus.
¶Quo ad secũdum due referuntur opi-
18 niones. Altera quod est communitas negationis. Altera qd est communitas intentionis. illa super diffinitione Ricardi: ista super diffinitiõe Boetij fundata est: vtraq; tamen reprehenditur, ex predeterminatis in precedenti questione: de significatione persone: qd est nomen significãs in diuinis relationẽ per modum hypostasis: ⁊ in cõmuni substantiam primam rationalis nature: ac per hoc nec intentionis nec negatiõis est nomen. Et cum commu-
170 nitas attendatur penes significatum: sequitur quod non sit communitas intentionis aut negatiõis sed rei significate.
¶Quo ad tertium: 9clusio respõsiua qsito est: nomen persone est commune tribus personis diuinis secũdum rationem: nõ sicut genus: vel spe-

¶Utrum hoc nomen persona possit esse commune tribus personis. Artic.4.

AD quartum Sic proceditur. Videtur ꝙ hoc nomẽ persona nõ possit esse commune tribꝰ personis. Nihil enim est commune tribus personis nisi essentia. Sed hoc nomẽ persona nõ significat essentiam in recto[c]. Ergo non est commune tribus. ¶Preterea. Commune opponit incommunicabili. Sed de ratiõe persone est ꝙ sit incõmunicabilis; vt patet ex diffinitione Ricar. de sancto victo. supra posita[c]. Ergo hoc nomen persona non est cõmune tribus. ¶Preterea. Si est commune tribus aut ista cõmunitas attenditur ẽm rem: aut ẽm rationẽ. Sed nõ ẽm rem: q2 sic tres persone essent vna persona. Nec iterum ẽm rationem tantum: q2 sic persona esset vniuersale. In diuinis autem non est vniuersale: nec etiam particulare: neq; genus neq; species: vt supra ostensum est[c]. Non ergo hoc nomen persona est commune tribus.

Sed contra Est, ꝙ dicit Aug. 8. de tri. ꝙ cũ quereretur quid tres, responsum est tres persone: q2 cõmune est eis id quod est persona.

Respondeo Dicendum, ꝙ ipse modus loquendi ostendit hoc nomen persona tribus esse cõmune cũ dicimus tres personas: sicut cum dicimus tres homines: ostendimus hominem esse commune tribus. Manifestum est autem ꝙ non est communitas rei: sicut vna essentia communis est tribus: q2 sic sequeretur vnam esse personam trium: sicut essentia est vna. Qualis autem sit communitas: inuestigãtes diuersimode locuti sunt. Quidam enim dixerunt ꝙ est communitas negationis propter hoc ꝙ in diffinitione persone ponit incommunicabile. Quidam autem dixerunt ꝙ est cõmunitas intentionis: eo ꝙ in diffinitione persone ponitur indiuiduum. Sicut si dicatur ꝙ esse speciem est commune equo ⁊ boui. Et vtrunq; horũ excluditur per hoc ꝙ hoc nomen persona nõ est nomen negationis: neq; intentionis: sed est nomen rei[c]. Et ideo dicendũ est ꝙ etiaz in rebus humanis hoc nomen persona est commune communitate rationis: non sicut genus vel species: sed sicut indiuiduũ vagum. Nomina enim generũ vel specierum. vt homo vel animal sunt imposita ad significandum ipsas naturas communes. non autem intentiones naturarũ communium que significãtur his nominibus genus vel species. Sed indiuiduũ vagum (vt aliquis homo) significat naturam communem cuz

cies: sed sicut indiuiduum vagum. Hec conclusio primo declaratur. secũdo probatur. Declaratur quidem: ex differentia inter significationes nominum generici seu specifici: indiuidui vagi ⁊ singularis: et rursus ex differentia diuersorum nominum indiuidui vagi: quia scilicet homo seu animal significat ipsam naturam: aliquis homo seu persona humana significat naturam cum determinato modo essendi. Sortes vero significat hoc subsistens in natura. Sed ⁊ aliqs homo/ ⁊ persona non eodem modo idem significant: quoniam persona ex parte modi: scilicet subsistẽtie. Aliquis vero homo ex parte nature particularizationis adiũcto modo significat. Probatur autem sic. Esse subsistens distinctum ab alijs: cõmune est tribus personis diuinis: ergo persone nomen est eis sic commune: et si antecedenti adiungas: quod ipsum nõ se habet ad personas diuinas vt species: aut genus: sed vt indiuiduũ vagum: inferetur tota conclusio vt proposita est. ¶Circa predicta aduerte quod quum in diuinis dicimus pater est deus: et rursus: pater est persona diuina: licet predicatum secunde respectu predicati prime dicat modum illius ac propterea dicatur commune vt indiuiduum vagum. Respectu tamen subiecti: est predicatum essentiale. Tum ex ratione communi: quia modus subsistendi essentialis est singularibus substantie. Tum ex ratione speciali: quia persona diuina relationem significat quam constat essentialiter predicari de paternitate vel filiatione. Et esset simile de colore respectu albedinis et nigredinis. si albedo et nigredo constituerent singulari substantie. Unde patet: quod Scotus de significatione: et communitate persone in supradictis tractans locis: ⁊ ponens communitatem negationis aut positiui pro modo proprij. Et a presenti deuiauit doctrina: ⁊ nihil probauit oppositum.

determinato modo essendi qui competit singularibus: vt. s. sit per se subsistens distinctum ab alijs. Sed in nomine singularis designati significatur determinatũ distinguens. Sicut in nomine sor. hec caro: ⁊ hoc os. Hoc tamen interest ꝙ aliquis homo significat naturam vel indiuiduum ex parte nature cum modo existendi qui cõpetit singularibus. Hoc autem nomẽ persona non est impositũ ad significandum indiuiduum ex parte nature. sed ad significandum rem subsistentem in tali natura. Hoc autem est commune ẽm rationez omnibus personis diuinis: vt vnaqueq; earum subsistat in natura diuina distincta ab alijs. Et sic hoc nomen persona ẽm rationem est cõmune tribus personis diuinis.

Ad primum Ergo dicẽdum, ꝙ ratio illa procedit de communitate rei. ¶Ad scdm dicẽdum, ꝙ licet persona sit incommunicabilis: tamẽ ipse modus existendi incommunicabiliter potest esse pluribus communis[c]. ¶Ad tertium dicendum, ꝙ licet sit communitas rationis ⁊ non rei: tamẽ non sequitur ꝙ in diuinis sit vniuersale vel particulare vel genus vel species[c]: tum q2 neq; in rebus humanis communitas persone est communitas generis vel speciei tum q2 persone diuine habent vnũ esse: genus autem ⁊ species ⁊ quodlibet vniuersale predicatur de pluribus ẽm esse differentibus. 9 16 89 1 223 6

¶De his que ad vnitatem vel pluralitatez pertinent in diuinis. Questio.31.

POst Hec considerandum est de his que ad vnitatem vel pluralitatem pertinent in diuinis. ¶Et circa hoc queruntur quatuor. Primo de ipso nomine trinitatis. Secundo vtrum possit dici filius est alius a patre. Tertio vtrum dictio exclusiua que videtur alietatem excludere possit adiungi nomini essentiali in diuinis. Quarto vtrum possit adiungi termino personali.

¶Utrũ sit trinitas in diuinis. Arti.1.

AD primum Sic procedit. Videtur, quod non sit trinitas in diuinis. Omne enim nomẽ in diuinis vel significat substãtiam vel relationem. Sed hoc nomen trinitas non significat substantiam. Predicatur enim de singulis personis. Neq; significat relationem: q2 non dicitur ẽm nomẽ ad aliud. Ergo noie trinitatis non est vtẽdum in diuinis. ¶Preterea. Hoc nomen trinitas: videt esse nomẽ collectiuum cũ significet multitudinem. Tale aũt nomen nõ conuenit in diuinis. Cuz vnitas importata per nomen collectiuum sit minima vnitas. In diuinis autẽ est maxima vnitas. Ergo hoc nomen trinitas non conuenit in diuinis. ¶Preterea. Omne trinum est triplex. Sed in deo non est cum triplicitas: cum triplicitas sit spẽs inequalitatis. Ergo nec trinitas. ¶Preterea. Quicquid est in deo est in

¶Super questio. 31. Arti.1.

177 1.di.24 q.3.ã.1. et.2.dis. 1.q.1.ar. 5.co2. Et opu. 3.ca.30. 5.0.5. 52.

IN titulo trinitas secundũ propriam significationem vocabuli sumitur.

vnitate essentie diuine: q2 deꝰ est sua essentia. Si igit trinitas est in deo erit in vnitate essentie diuine. Et sic in deo erũt tres essentiales vnitates. Qd est hereticũ. ¶ ꝓ. In oibus q̃ dñr de deo cõcretum pdicat de abstracto, Deitas. n. est deus: ⁊ paternitas est pater. Sz trinitas nõ põt dici trina: q2 sic essent nouem res in diuinis. Quod est erroneũ. Ergo noie trinitatis non est vtendum in diuinis.

Sed cõtra Est, ꝙ Athanasius dicit: ꝙ vnitas in trinitate ⁊ trinitas in vnitate veneranda sit.

Rñdeo Dõm, ꝙ nomẽ trinitatis in diuinis significat determinatũ numerũ personarũ. Sicut igit ponit pluralitas psonaꝝ i diuinis: ita vtẽdũ ẽ noie trinitatis: q2 h idẽ ꝙ signat pluralitas idetermiate: signat h nomẽ trinitas dteriate.

Ad primũ Ergo dõm, ꝙ hoc nomẽ trinitas ẽm etymologiã vocabuli vr significare vnã essentiã triũ personarũ, ẽm ꝙ dr trinitas quasi triũ vnitas. Sed ẽm ꝓprietatẽ vocabuli signat magis numerũ psonaꝝ vnius essentie. Et pp hoc nõ possumus dicere ꝙ pater sit trinitas: q2 nõ est tres psone. Non aũt significat ipsas relõnes psonaꝝ: sz magis numerũ psonarũ adinuicẽ relatarũ. Et inde est ꝙ ẽm nomẽ ad aliud nõ refert. ¶Ad scdm dõm, ꝙ nomẽ collectiuũ duo ipoꝛtat. s. pluralitatẽ suppositoꝝ ⁊ vnitatẽ quãdã. s. ordinis alicuꝰ. Ppls. n. est multitudo hominũ sub aliquo ordine cõprehẽsoꝝ. Quãtũ ergo ad pmũ, hoc nomẽ trinitas ꝯuenit cũ noibus collectiuis: sed quãtũ ad scdm differt: q2 in diuina trinitate nõ solũ est vnitas ordinis: sz cũ hoc est ẽt vnitas essentie. ¶Ad tertiũ dõm, ꝙ trinitas absolute dr. Signat. n. numerũ ternariũ psonaꝝ. Sz triplicitas signat ꝓportionẽ inequalitatis. Est em spẽs ꝓportiõis inequalis: sicut pz p Boe. in arithmetica. Et iõ nõ ẽ in deo triplicitas. sz trinitas. ¶Ad qrtũ dõm, ꝙ in trinitate diuina itelligit ⁊ numerꝰ, ⁊ psone numerate. Cũ ergo dicimꝰ trinitatẽ in vnitate, nõ ponimus numerũ in vnitate essentie q̃si sit ter vna: sz psonas numeratas ponimus in vnitate nature: sicut supposita alicuꝰ nãe dñr esse in nã illa. E cõuerso ãt dicimꝰ vnitatẽ in trinitate: sicut nã dr eẽ i suis suppositis. ¶Ad qntũ dõm, ꝙ cũ dicimꝰ, trinitas ẽ trina rõne numeri iportati signat multiplicatio eiusdẽ nũeri in seipsuz: cũ hoc ꝙ dico trinũ ipoꝛtet distõnẽ i suppositis illiꝰ de quo dr. Et iõ nõ põt dici ꝙ trinitas sit trina: q2 seqret si trinitas eẽt trina, ꝙ tria eẽnt supposita trinitatꝫ: sicut cũ dr deꝰ ẽ trinꝰ: seqt ꝙ sũt tria supposita ditatis.

¶Utrum filius sit alius a patre. Arti.2.

178 1.dist.5. ar.1. et di.24 q.2.ã.1. AD scdm Sic pcedit. Ur, ꝙ filiꝰ nõ sit aliꝰ a patre. Alius. n. ẽ relatiuũ diuersitatis subẽ. Si igit filiꝰ est alius a patre, vr ꝙ sit a pre diuersus. Qd est cõtra aug. 7. de tri. vbi dicit: ꝙ cũ dicimus tres psonas: nõ diuersitatẽ itelligere volumus. ¶ ꝓ. Quicũq; sunt alij abinuicem aliquo mõ abinuicem differũt. Si igit filius est alius a pre: seqtur ꝙ sit differens a pre. Qd est ꝯ Amb, in. 1. de tri, vbi ait, pr ⁊ filius deitate vnũ sunt: nec est ibi subẽ dfia neq; vlla diuersitas. ¶ ꝓ. Alienũ ab alio dr. Sz pr nõ est alienus a filio. Dicit ẽm Hil. in. 7. de tri. ꝙ in diuinis psonis nihil est diuersum: nihil alienũ: nihil separabile. Ergo filius nõ est alius a pre. ¶ ꝓ. Alius ⁊ aliud idẽ significant: sz sola gñis cõsignificatiõe differũt. Si ergo filiꝰ est alius a patre: vr sequi ꝙ illius sit alius a patre.

Sz cõtra Est, ꝙ aug. dicit in li. de fide ad pe. Una ẽ n. eẽntia pris ⁊ filij ⁊ spi. san. i q̃ nõ ẽ aliud pr aliud fi. aliud. s. s. Quis psonalr sit aliꝰ pr aliꝰ filius alius spũscũs.

Rñdeo Dõm, ꝙ q2 ex vbis inordinate platis icurrit heresis (vt Hie. dicit) iõ cũ de trinitate loqmur, cũ cautela ⁊ modestia ẽ agẽdũ: q2 vt aug. dt in. 1. de tri. Nec piculo sius alicubi errat: nec laboriosiꝰ aliqd q̃rit: nec fructuosiꝰ aliquid inuenitur. Opz aũt in his q̃ de trinitate loqmur: duos errores oppositos cauere tpate inter vtrũq; pcedẽtes. s. erroꝛez
160 Arrij[c]: q̃ posuit cũ trinitate psonarũ trinitatẽ subarũ: ⁊ erroꝛez Sabellij q̃ posuit cũ vnitate essentie vnitatẽ psone. ¶Ad euitandũ igitur erroꝛẽ Arrij vitare debemus in diuinis nomẽ diuersitatis ⁊ dñe: ne tollatur vnitas essentie. Possumus aũt vti noie distõnis pp oppositionẽ relatiuã. Ũñ sicubi in aliqua scriptura autentica diuersitas vel dña personarũ inuenitur: sumit diuersitas vel dña pro distõne. Ne aũt tollatur simplicitas diuine essentie: vitãdũ est nomẽ separationis ⁊ diuisiõis q̃ est totius in ptes. Ne aũt tollat equalitas: vitãdũ est nomẽ disparitatis. Ne vero tollat similitudo: vitãdũ est nomẽ alieni ⁊ discrepãtis. Dicit enim Ambr. in lib. de tri. ꝙ in patre et filio nõ est discrepãs: sed vna diuinitas. Et ẽm Hila. (vt dictũ est[c]) in diuinis nihil est separabile. Ad vitãdũ vero erroꝛẽ Sabellij vitare debemꝰ singularitatẽ: ne tollatur cõicabilitas essentie diuine. Unde Hila. dicit. 7 de tri. Patrẽ ⁊ filiũ singularẽ deũ predicare sacrilegũ est. Debemꝰ etiã vitare nomẽ vnici ne tollat numerꝰ psonarũ. Unde Hila. in eodẽ li. dicit: ꝙ a deo excludit singularitas atq; vnici intelligẽtia. Dicimus tamẽ vnicũ filiũ: q2 non sunt plures filij in diuinis. Neq; tamẽ dicimꝰ vnicũ deũ: q2 pluribꝰ deitas est cõmunis. Uitamꝰ etiã nomẽ cõfusi: ne tollat ordo nature a psonis. Unde Amb. dicit. j. de tri. Neq; cõfusum est qd vnũ est: neq; multiplex esse potest, q2 indifferẽs est. Uitãdũ est etiã nomẽ solitarij: ne tollat ꝯsoꝛtiũ triũ personarum. Dicit. n. Hila. in. 4. de trini. Nobis neq; solitarius neq; diuersus deus est confitendꝰ. Hoc aũt nomẽ alius, masculine sumptum nõ importat nisi distictionẽ suppositi. Unde cõuenieter dicere possumꝰ ꝙ filiꝰ est alius a patre: q2. s. est aliud suppositũ diuine nature: sicut ẽ alia psona ⁊ alia hypostasis.

Ad primũ Ergo dõm, ꝙ alius q2 est sicut quoddã articulare nomẽ sed se ex pte suppositi: Ũñ ad eiꝰ rõnẽ sufficit distõ sbe q̃ ẽ hypostasis vel psona. Sed diuersitas reqrit distõnẽ subẽ q̃ est essentia. Et iõ nõ possumus dicere ꝙ filius sit diuersus a pre: licet sit alius. ¶Ad scdm dõm, ꝙ dña ipoꝛtat distõnẽ forme. Est aũt tm vna forma in diuinis: vt pz per id qd dicit Phil. 2. q̃ cũ in forma dei esset. Et ideo nomen dñtis nõ proprie cõpetit in diuinis vt pz p authoritatẽ inductã[c]. Utitur tamen Dam. noie dñe in diuinis psonis ẽm ꝙ proprietas relatiua signatur p modum forme. Ũñ dicit qd nõ dñt abinuicẽ hypostases ẽm subam: sed ẽm determinatas proprietates. Sed dña sumitur p distõne: vt dictum est[c]. ¶Ad tertium dicendũ, qd alienũ est qd est extraneũ ⁊ dissimile. Sed hoc nõ importatur cũ dr alius. Et ideo dicimus filiũ alium a pre: lz nõ dicamus alienum. ¶Ad quartũ dõm: qd neutrũ genꝰ est iforme. masculinũ aũt est formatũ: ⁊ distinctuz. Et silr femininum. Et iõ cõuenienter p neutrũ genus signatur essentia cõis: per masculinuz aũt ⁊ femininũ aliqd suppositũ determinatum in cõi natura. Unde etiã in rebus humanis, si qratur q̃s est iste: rñdetur sor. Qd nomẽ est suppositi. Si aũt qrat q̃d est iste: rñdetur animal rõnale ⁊ moꝛtale[c]. Et ideo q2 in diuinis distõ ẽ ẽm psonas nõ aũt ẽm eẽntiã: dicimus ꝙ pr est alius a filio: sz non aliud. Et econuerso dicimꝰ ꝙ sunt vnũ sed non vnus.

¶Utrũ dictio exclusiua solus sit addenda termino essentiali in diuinis. Ar.3.

AD tertiũ Sic pcedit. Ur ꝙ dictio exclusiua: solus nõ sit addẽda termino essentiali in diuinis: q2 ẽm phm. 2. elenc. Solus est qui cũ alio nõ est. Sed deus est cũ angelis ⁊ sctis aiabus. Ergo non possumus dicere deũ solũ. ¶ ꝓ. Quicquid adiũgitur termino essentiali i diuinis põt predicari de qualibet psona per se ⁊ de oibus simul. Q2 em cõuenienter dr sapiẽs deus possumus dicere pater est sapiens deus: ⁊ trinitas est sapiens deus. Sed Aug. in. vij. de trini. dicit,

¶In corpore vnica est conclusio affirmatiue respondens. trinitatis nomine in diuinis est vtendũ. Et probatur sic. in diuinis ponitur pluralitas personarum: ergo ponenda est etiaz trinitas earundẽ: pbatur consequẽtia: q2 quod significat pluralitas indeterminate: significat trinitas determinate, importat enim determinatum numerũ. s. trinarium. Et pcedit hec ratio supposita veritate fidei. s. ꝙ in diuinis sunt vere tres psone. c argum.

¶Super arti.2.

IN titulo hoc ꝯsequẽtibus huius qstionis: questio ẽ de his terminis ẽm pprias suas significationes ita ꝙ veras ac sanas reddant propositiones: puta filius ẽ aliꝰ a patre ⁊c.
¶ In corpore q̃tuor facit. Primo ostendit modum seruandũ in sermone de trinitate s. caute ⁊ modeste: et declarat hoc dupliciter. Primo in cõmuni authoritatibꝰ Hieronimi ⁊ Augustini. Secundo in speciali: propter extremos errores arrij/ ⁊ sabellij. Secundo dicit quatuor cauenda nomina propter arrium. s. diuersitatis/ diuisionis/ disparitatis/ et alieni. Tertio quatuor similiter cauẽda propter Sabellium s. singularis/ vnici/ confusi/ ⁊ solitarij. Quarto respondet q̃sito affirmatiue: s. filius est alius a patre probatq; hoc sic. Aliꝰ masculin sumptum non importat nisi distinctionem suppositi: ergo: probatur consequentia: quia filiꝰ est aliud suppositum diuine nature: quod patet ex equiualenti quia scilicet est alia persona: ⁊ alia hypostasis. Qd autem distinctio locum habeat in diuinis: vt deductio supponit: in corpore articuli pbatur ex natura oppositionis relatiue. b arga. c b 17 179 1.di.21. q.1.ar.1.

¶Super arti.3.

Titulꝰ intelligẽtibꝰ terminos satis clarus est.

Universidad de Deusto Biblioteca

¶In corpe tria dicū=tur. primo distinguitur q̄ ly solus/pōt accipi 2r. s. vt dictio cathegorematica ⁊ sincathegorematica: et satis clare explanant membra in lra. Deinde ponitur vna 2o respō siua q̄sito negatiue. s. solus cathegorematice nō pōt addi termino essentiali in diuinis: pbat q2 seq̄retur deū esse solitariū. Deinde ponit altera 2o affirmatiue. solus sincathegorematice pōt addi termino essentiali in diuinis: ⁊ pbat q2 pōt excludi cetera a cōsortio p̄dicati: vt pz dicēdo solus deus est eternus.

¶Super arti. 4.

TItulus limitat⁹ est: nō est em̄ q̄stio vtrū possit addi dictio exclusiua termino psonali: puta pri absolute: s3 respectu p̄dicati cōis: puta viuere intelligere esse ⁊c.

178 ¶In corpe rūdet q̄sito quatuor cōclusionibus ⁊ corollario: posuit aūt eas tali arte. Accepit primo vnam ppōnē in qua dictio exclusiua additur termino psonali respectu predicati cōis: vt vt in ipsa clare cetere inspiciant. s. solus pr̄ est de⁹. Deinde distinxit q̄tuor sensus eiusdem: distinguēdo ly sol⁹ multiplr: ⁊ iuxta singulos sensus posuit singulas 2clusiones. Distinctio est ly solus dupl'r: cathegorematice ⁊ sic ē falsa: q2 ponit patrē solitariū. sincathegorematice. Et tūc dupl'r: vel excludit a fo'a subi: ⁊ sic vera ⁊ impropria: vera quidē authoritate Aug. Impropria autē: q2 nō nisi cū implicito subintellecto: vel a 2sortio p̄dicati. Et hoc dupl'r. s. vl' masculine/⁊ sic falsa ⁊ ppria: vel neutraliter: ⁊ sic vera ⁊ impropria. Et pbātur ambe: quo ad pprie ⁊ improprie q2 solus pprie respicit subm̄: magisq3 excludit aliū q̄3 aliud. Quo ad veritatē ṽo ⁊ falsitatem: q2 filius ⁊ sitr. s. s. est alius a patre: ⁊ nō aliud: creatū em̄ opz esse qd ē aliud. Corollariū aūt est: q hmōi ppōnes improprie nō sūt extēdēde/ sed pie exponende.

182 ¶Sup. q. 32. art. 1. TItulus satis patet.

Cōsiderāda est illa snīa q̄ dr̄: nō esse patrē verū deū solū. Ergo nō potest dici solus de⁹. ¶ P̄. Si hec dictio solus adiūgit termino essentiali: aut hoc erit respectu p̄dicati psonalis: aut re⁹ p̄dicati essentialis. S3 nō re⁹ p̄dicati psonalis. Q2 hec est falsa: solus de⁹ pr̄: cū etiā hō sit pr̄. Neq3 ēt re⁹ p̄dicati essentialis: q2 si hec esset vera: solus de⁹ creat: vr̄ sequi q hec esset vera, solus pr̄ creat. Quia quicqd dr̄ de deo potest dici de patre. Hec aūt est falsa: quia etiā filius est creator. Nō ergo hec dictio solus potest in diuinis adiūgi termino essentiali.

Sed cōtra Est, q dr̄. 1. ad Thi. p̄. Regi se. immortali inuisibili soli deo.

R̄ndeo Dōm, q hec dictio sol⁹, pōt accipi vt cathegorematica: vel sincathegorematica. Dicit aūt dictio cathegorematica: q̄ absolute ponit rē signatā circa aliqd supp: vt albus circa hoiē3 cū dr̄ hō alb⁹. Si g̃ sic accipiat hec dictio sol⁹: nullo mō pōt adiūgi alicui termino in diuinis: q2 poneret solitudinē circa terminū cui adiūgeret. Et sic seq̄ret deū esse solitarium. Qd est 3 p̄dicta. Dictio ṽo sincathegorematica dr̄ q̄ iportat ordinē p̄dicati ad subm: sicut hec dictio ois vel nullus. Et sitr hec dictio solus: q2 excludit oē aliud supp a consortio p̄dicati. Sicut cū dr̄ sol⁹ sortes scribit nō dat itelligi q sor. sit solitari⁹: s3 q nullus sit ei 2sors in scribēdo. q̄uis cum eo multis existib⁹. Et p hūc modū nihil phibet hāc dictionē solus adiūgere alicui essentiali termino in diuinis inq̄tū includunt oia ⁊ lia a deo a 2sortio p̄dicati. Ut si dicamus solus de⁹ est eternus: q2 nihil pter deū est eternū.

Ad primū Ergo dōm, q l3 angeli ⁊ aie scte semp sint cum deo: tñ si nō esset pluralitas psonarū in diuinis sequeret q deus eēt solus vel solitari⁹. Nō enim tollitur solitudo p associationem alicuius qd est extranee nature. Dicit r em̄ aliquis solus esse in horto: quamuis sint ibi multe plante: ⁊ animalia. Et sitr diceretur deus esse solus vel solitarius, angelis ⁊ hominibus cū eo existētibus si nō essent in diuinis persone plures. Consociatio igit angelo⁊ ⁊ anima⁊ nō excludit solitudinē absolutā a diuinis: multo minus solitudinem respectiuā: ⁊ p cōparationē ad aliquod predicatum. ¶ Ad scdm dōm, q hec dictio solus pprie loquēdo nō ponit ex parte predicatum qd sumitur formal'r. Respicit enim suppositū inq̄tū excludit aliud suppositum ab eo cui adiūgitur. Sed hoc aduerbiū tm̄ (cum sit exclusiuum) pōt poni ex pte subiecti ⁊ ex parte predicati. Possumus em̄ dicere tm̄ sortes currit. i. nullus alius. Et sortes currit tm̄. i. nihil aliud facit. Uñ nō pprie dici potest, pater est solus de⁹: vel trinitas est solus deus: nisi forte ex parte predicati intelligatur aliqua implicatio: vt dicat trinitas est deus qui est solus deus. Et fm hoc etiā posset esse vera ista, pr̄ est deus q̄ est solus de⁹: si relatiuū referret p̄dicatū ⁊ nō supp. Aug. aūt cū dicit patrē nō esse solū deū: sed trinitatē esse solū deū: loq̄t expositiue: ac si diceret. Cū dr̄ regi seculo⁊ inuisibili soli deo nō esse exponēdū de psona pr̄is, sed de sola trinitate. ¶ Ad tertium dōm, q vtroq3 mō pōt h dictio sol⁹ adiūgi termino essentiali. Hec. n. ppō, sol⁹ de⁹ ē pr̄, ē duplex: q2 ly pr̄ pōt p̄dicare psonā pr̄is. Et sic ē ṽa. Nō em̄ homo est illa psona. Uel pōt predicare relonem tm̄. Et sic est falsa. Quia relo paternitatis etiā3 in aliis inuenitur: l3 nō vniuoce. Similiter hec est vera, solus de⁹ creat. 187
Nec tamē sequitur: ergo solus pater. Quia vt sophiste dicunt: dictio exclusiua immobilitat terminum cui adiungitur: vt non possit fieri sub eo descensus pro aliquo supposito⁊. Non enim sequit, solus homo est animal rōnale mortale: ergo sol⁹ sortes.

180. 1. di. 21. q. 1. ar. 2. Et. 4. 3. ca. 25. et po. q. 10 a. 4. 12m.

¶ Utrū dictio exclusiua possit adiūgi termino psonali. Art. 4.

AD quartū Sic pcedit. Uidetur, q dictio exclusiua possit adiungi termino personali: etiam si predicatum sit commune. Dicit enim dn̄s ad patrem loquēs, Joan. xvij. Ut cognoscāt te solum deū verum. Ergo solus pater est verus deus. ¶ P̄. Matth. 2. dicitur, Nemo nouit filium: nisi pater. Qd idem significat ac si diceret: solus pr̄ nouit filiū. Sed nosse filiū est cōe. Ergo idem qd pr̄. ¶ P̄. Dictio exclusiua nō excludit illud qd est de intellectu termini cui adiūgit. Unde nō excludit partē neq3 vl'e. Nō em̄ sequit, sol⁹ sortes est albus, ergo manus ei⁹ nō est alba: vel ergo homo nō est alb⁹. Sed vna psona est in intellectu alteri⁹: sicut pater in intellectu filij: ⁊ ecōuerso. Nō ergo p hoc qd dicitur solus pater est deus: excludit filius vel spūssanctus. Et sic videt hec locutio esse vera. ¶ P̄. Ab ecclesia cantat. Tu solus altissimus Jesu christe.

Sed cōtra. Hec locutio: sol⁹ pater est de⁹: h3 duas expositiuas. s. pater est de⁹: ⁊ nullus ali⁹ a pr̄e est deus. Sed hec scda est falsa: quia fili⁹ ali⁹ est a patre q̄ est de⁹. Ergo hec est falsa: solus pater est de⁹. Et sic de sitibus.

R̄ndeo Dōm, q cum dicimus solus pater est deus: hec ppositio pōt habere multiplicē intellectum. Si enim solus ponat solitudinem circa patrem, sic est falsa fm qd sumitur cathegorematice. Scdm ṽo q sumitur sincathegorematice, sic iterū pōt intelligi multipliciter. Quia si excludat a forma subiecti, sic est vera: vt sit sensus: solus pater est deus. id est ille cū quo nullus alius est pater: est deus. Et hoc mō exponit Augu. in. 6. de trini. cum dicit, Solū patrē dicimus nō quia separatur a filio: vel spiritusancto. Sed hoc dicētes significamus q illi simul cū eo nō sunt pater. Sed hic sensus nō habet 128
ex cōsueto mō loquēdi nisi intellecta alia implicatione: vt si dicatur ille qui solus dicitur pater est deus. Secūdum vero proprium sensum excludit a cōsortio predicati. Et sic hec ppositio est falsa si excludit aliū masculine. Est aūt vera si excludit aliud neutraliter tātum. Quia filius est alt⁹ a patre: nō tamē aliud. Similiter ⁊ spi. san. Sed quia hec dictio solus respicit proprie subiectum: (vt dictū est) magis se habet ad excludēdum aliū q̄3 aliud. Uñ nō est extēdenda talis locutio: sed pie exponenda sicubi inueniatur in autentica scriptura.

Ad primum Ergo dōm, q cū dicimus te solū deū verū. nō intelligit de psona patris: sed de tota trinitate: vt August. exponit. Uel si intelligatur de psona patris nō excludūtur alie psone, pter essentie vnitatē: pūt ly solus excludit tātum aliud: vt dictum est. ¶ Et similiter dicendum est ad scdm. Cū em̄ aliqd essentiale dr̄ de patre nō excluditur filius vel. s. s. ppter essentie vnitatē. ¶ Tñ sciēdum est q ita authoritate predicta hec dictio nemo non, idē est qd nullus homo: qd vr̄ signare vocabulū. Nō em̄ posset excipi psona pr̄is. S3 sumit fm vsum loquēdi distributiue p q̄cūq rōnali natura. ¶ Ad tertiū dōm, q dictio exclusiua nō excludit illa que sunt de intellectu termini cui adiūgit: si nō differūt fm supp: vt ps ⁊ vl'e. Sed filius differt supposito a pr̄e. Et io nō est silis ratio. ¶ Ad quartū dōm: q nō dicim⁹ absolute: q solus fili⁹ sit altissimus: sed q solus sit altissimus cū spi. san. in gloria dei patris. 181

¶ De cognitione diuinarum personarum. Questio. 32.

1. q. 39. ar. 7. et 1. di. 5. q. 4. ar. 4. Et. 4. 3. ca. 14. et 31. q. 10. a. 15. et po. q. 9. ar. 5. 7 co. Et boe. tri. q. 1. ar. 4. Et ra. 1. 6. b.

COnsequenter Inquirēdū est de cognitione diuinarum psonarū. Et circa hoc querūtur quatuor. Primo, vtrū p rōnē nālē possint cognosci diuine persone. Scdo, vtrū sint alique notiones diuinis personis attribuende. Tertio, de numero notionū. Quarto, vtrum liceat diuersimode circa notiones opinari.

¶ Utrum trinitas diuinarum personarum possit per naturalem rationem cognosci. Artic. 1.

AD primū Sic pcedit. Uidet, q trinitas diuinarū psona⁊ possit p naturalē rōnem cognosci. Phi em̄ nō deuenerūt in dei cognitionem nisi per rationem naturalem. Inuenunt aūt a phis multa dicta de trinitate psona⁊. Dicit em̄ ari. in. 1. de ce. ⁊ mū. Per hūc numerū. s. ternariū adhibuimus nosipsos magnificare deū vnū eminētē ppietatib⁹ eo⁊ q̄ sunt creata. Aug. ēt dicit. 7. 2fes. Ibi legi. s. in libris politico⁊. nō q̄dē his ṽbis: sed hoc idē oino multis ⁊ multiplicib⁹ suaderi rōnib⁹ q in pn̄o erat ṽbū ⁊ ṽbū erat apud deū: ⁊ de⁹ erat ṽbū: ⁊ hmōi q̄ ibi sequuntur. In quib⁹ ṽbis distinctio diuinarū personarum tradit. Dicit etiā in gl. Ro. 1. et exodi. 7. q magi Pharaonis defecerūt in tertio signo. i. in notitia tertie psone. s. spūssancti. Et sic ad min⁹ duas cognouerūt. Trimegistus etiā dixit. Monas genuit monadē ⁊ in se suū reflexit ardorē. Per qd vr̄ gñatio filij ⁊ spi. sanc. pcessio intimari. Cognitio ergo diuina⁊ psona⁊ pōt p rōnē naturalē haberi. ¶ P̄. Ric. de sctō vic. dicit in lib. de tri. Credo sine dubio q ad quācūq explanationē veritatis nō modo pbabilia: imo etiā necessaria argumēta nō desunt. Unde etiā ad pbādū trinitatē psonarū aliqui induxerūt rōnem ex infinitate bonitatis diuine: q̄ seipsam infinite cōicat in pcessione diuinarū psonarū. Quidam ṽo p hoc qd nulli⁹ boni sine cōsortio pōt esse iucūda possessio. Aug. ṽo pcedit ad manifestādum tri-
180 nitātem psonarū ex pcessione verbi ⁊ amoris in mēte nostra.
162 Quam viam supra secuti sumus. ergo per rōnem naturalem pōt cognosci trinitas personarum. ¶ P̄. Supfluum videt hoi tradere qd humana rōne cognosci nō pōt. Sed nō est dōm, q traditio diuina de cognitiōe trinitatis sit supflua. Ergo trinitas personarum ratione humana cognosci potest.

Sed cōtra Est, q Hilarius dicit in lib. de tri. Nō putet homo sua intelligētia gñatiōis sacrm̄ posse 2sequi. Amb. etiam dicit, Impossibile est gñationis scire secretum. Mēs deficit: vox silet. Sed per originem gñationis ⁊ processionis distinguitur trinitas in personis diuinis: vt ex su-
162 pra dictis patet. Cum ergo illud homo nō possit scire ⁊ intelli-
164 gentia cōsequi: ad quod ratio necessaria haberi nō pōt: sequit q trinitas personarum per rationem cognosci nō possit.

R̄ndeo Dōm, q impossibile est p rōnem naturalē ad cognitionem trinitatis diuina⁊ psona⁊ puenire.
58 Ostēsum est em̄ supra: q hō p rōnē naturalē in cognitionē dei
66 peruenire nō pōt, nisi ex creaturis. Creature aūt ducunt in dei cognitionē sicut effect⁹ in cām. Hoc igit solū rōne nāli de deo cognosci pōt: qd cōpetere ei necesse est fm qd est oium entium
66 pncipiū. Et hoc fundamēto vsi sumus supra: in cōsideratione
243 dei. Uirt⁹ aūt creatiua dei est cōis toti trinitati. Uñ ptinet ad vnitatē essentie, nō ad distinctionē psona⁊. Per rōnē igit naturalē cognosci pōt de deo ea q̄ ptinēt ad vnitatē essentie: nō aūt ea q̄ ptinēt ad distinctionē psona⁊. Qui aūt pbare nitit trinitatem psona⁊ naturali rōne: fidei dupl'r derogat. Primo quidem quātum ad dignitatē ipsius fidei: que est vt sit de rebus inuisibilibus: q̄ rōnē humanā excedūt. Uñ apl's dicit ad heb. 2. q fides est de nō apparētibus. Et apl's dicit. 1. co⁊. 2. ca. Sapiētiam loquimur inter perfectos. Sapiētiam ṽo nō huius seculi neq3 pncipū huius seculi. Sed loquimur dei sapiētiam in mysterio q̄ est abscōdita. Scdo quantū ad vtilitatē trahēdi alios ad fidem. Cū enim aliqs ad pbandā fidē inducit rōnes q̄ nō sunt cogētes cedit in irrisionē infideliū. Credūt em̄ q hmōi rōnib⁹
8 innitamur ⁊ ppter eas credamus. Que igit fidei sunt nō sunt tentāda pbare nisi per authoritates: his qui authoritates suscipiūt. Apud alios vero sufficit defendere nō esse impossibile qd p̄dicat fides. Uñ dio. dicit. ij. ca. de di. nomi. Si aliqs est qui totaliter eloquijs resistit lōge erit a nr̄a phia. Si aūt ad veritatem eloquio⁊ sc3 sacro⁊ respicit hoc ⁊ nos canone vtimur.

Ad primū Ergo dōm, q phi non cognouerūt mysteriū trinitatis diuinarū psonarū p ppria: q̄ sunt paternitas: filiatio: ⁊ pcessio: fm illud, ap'li. 1. ad co⁊. 2. Loquimur dei sapiētiā: quā nemo pncipū hui⁹ seculi cognouit. i. pho⁊ fm gl. Cognouerūt tñ quedā essentialia attributa que appropriant personis: sicut potētia patri sapiētia filio: bonitas
209 spūsctō: vt infra patebit. Qd ergo ari. dicit per hūc numeru3 adhibuim⁹ nosipsos ⁊c. nō est sic intelligēdū q ipse poneret ternariū numerū in diuinis. Sed vult dicere q antiq vtebant ternario numero in sacrificijs ⁊ orōnib⁹ ppter quādā ternarij numeri pfectionē. In libro etiā platonico⁊ inuenit. In pn̄o erat verbū. nō fm q verbū sigt personā genitā in diuinis: sed fm qd per verbū intelligit rō idealis: p quā deus oia cōdidit. Que filio appropriat. Et l3 appropriata trib⁹ psonis cognoscerēt: dicunt tñ i tertio signo defecisse. i. cognitiōe tertie psone: q2 a bōitate q̄ spiritui sctō appropriat deuiauerūt: dū cognoscētes deū non sicut deū glorificauerūt vt dr̄ ro. 1. Uel q2 ponebāt platonici vnū primū ens: qd etiā dicebāt esse patrē totius vniuersitatis rerū. 2sñr ponebāt aliā subam sub eo quā vocabāt mētem vel paternū intellectū. In qua erāt rōnes oim reru3: sicut macrobius recitat sup somniū scipionis. Nō aūt ponebāt aliquā subam tertiā separatā: q̄ videret spūisctō rñdere. Sic aūt nos nō ponim⁹ patrē ⁊ filiu3 fm subam differētes: sed fuit error origenis ⁊ arrij: sequentiū platonicos. Qd vero trimegistus dixit: monas monadē genuit: et in se su. reflexit ardorē. nō est referēdum ad gñationē filij, vel pcessionē spūsscti: s3 ad pductionē mūdi. Nā vnus deus pduxit vnū mūdū ppter suijpsius amorē. ¶ Ad scdm dōm: q ad aliquā rē dupl'r inducit rō. Uno mō ad pbādū sufficiēter aliquā radicē. Sicut in sciētia naturali inducit rō sufficiens ad pbandū q motus celi semper sit vniformis velocitatis. Alio mō inducit rō non q̄ sufficiēter pbet radicē: s3 q̄ radici iam posite ostēdat cōgruere 2ñtes effectus. Sicut in astrologia ponit rō ecentricorum ⁊ epiciclorū ex hoc q hac positione facta pñt saluari apparētia sensibilia circa motus celestes: nō tñ ratio hec est sufficiēter probans: q2 etiā forte alia pōne facta saluari possent. Primo ergo modo pōt induci rō ad probandū deū esse vnū ⁊ similia. Sed scdo mō se habet rō que inducitur ad manifestationē3 trinitatis. q2. s. trinitate posita cōgruūt huiusmodi rōnes: nō tñ ita q p has rōnes sufficienter probet trinitas psonarum. Et hoc pz p singula. Bonitas em̄ infinita dei manifestat ēt in productione creature: q2 infinite virtutis est ex nihilo pducere. Non em̄ opz si infinita bonitate se cōicat: qd aliquid infinitū a deo procedat: sed fm modu3 suum recipiat diuinā bonitatē. Similiter et qd dr̄ qd sine cōsortio non pōt esse iucunda possessio alicuius boni: locū h3 qñ in vna psona nō inuenitur perfecta bonitas. Uñ idiget ad plenā iocūditatis bonitatē bono alicuius alterius cōsociati sibi. Silitudo autē intellectus nr̄i nō sufficiēter pbat aliqd de deo: pp hoc qd intellectus nō vniuoce inuenitur in deo ⁊ in nobis. Et inde est qd aug. super ioā. dicit: qd p fidē venit ad cognitionē ⁊ nō econuerso. ¶ Ad tertiū dōm, q cognitio diuinarū psonarū fuit necessaria nobis dupliciter. Uno⁹ ad recte sentiendū de creatiōe re⁊. Per h em̄ q dicimus deū oia fecisse ṽbo suo: excludit error ponētiū deū pduxisse res ex necessitate nāe. Per h āt qd ponim⁹ in eo pcessionē amoris: oñditur qd deus nō pp aliq̄ indigētiā creaturas pduxit: neq3 pp aliq̄ aliā cām extrinsecā: s3 pp amorē sue bonitatis. Uñ ⁊ moy. postq̄ dixerat. In principio creauit de⁹ celū ⁊ terram: subdit, dixit de⁹ fiat lux. ad manifestatione3 diuini ṽbi. Et postea dixit vidit de⁹ lucē qd eēt bō a. ad oñdēdū pbōnē diui amoris. Et sitr in alijs opib⁹. Alio modo ⁊ pncipalius ad recte sentiendū de salute generis humani que perficit per filiū incarnatū ⁊ per donum spiritussancti.

¶ Utp sint ponēde notiōes i diuis. Arti. 2.

AD scdm Sic pcedit. Uidetur, qd non sint ponende notiones in diuinis. Dicit enim dio. in primo capitulo de di. no. quod non est audendum dicere aliquid de deo pter ea que nobis ex sanctis eloquijs sunt

¶ In corpore tria facit. Primo rūdet q̄sito vnica 2clusione negatiua. s. impossibile est p rōnē naturalem ad cognitionē trinitatis diuinarū personarū puenire. Et probat sic. hō p rōnē naturalē cognoscit deū tm̄ ex creaturis. g̃ cognoscit ipsum fm id tm̄ qd est pncipiū entiū. ergo fm id tm̄ qd ptinet ad vnitatē essentie. g̃ nō cognoscit ea q̄ ptinet ad distinctionē psonarū. Pria 2ña pbat q2 creature ducunt tm̄ in dei cognitionē sicut effect⁹ in cām. Scda vero q2 virtus creatiua cōis est toti trinitati: ⁊ ola sunt manifesta. Scdo declarat: q afferre rationes naturales ad trinitatē3 personarū nocet dupl'r. Primo ratione dignitatis fidei. Secundo vtilitatis hominum: q̄ clare habentur in lr̄a. Tertio infert q̄o ea que sunt fidei tractāda sunt tam cum fidelibus q̄3 cum infidelibus: adiūcta authoritate dionysij: q̄ ex supradictis i qōne prima clara sunt. a 189

¶ Super arti. 2.

IN titulo aduertendū quoniā qd est de q̄stiōe an ē an. s. sint notiones in diuinis. Primo quid nois ipsius notiōis. Notio nāq3 in cōmuni notificationē3 seu manifestationem importat pprie loquendo passiue seu formaliter: sicut lectio ⁊ auditio ⁊ similia. Ad diuina autē applicata sumitur pro proprietate vnius vel duarū personarum. Et vr̄ q beatus augu. primo introduxerit in hanc materiā notionis vocabulu3: dū. 5. de tri. capi. ait, q alia est notio qua intelligit ingenitus: ⁊ alia q̄ genitor. Scdo ad perfectionem doctrine scito qd notio vt sumit a theologis in lr̄a sequētis articuli diffinit sic: notio ē ppria rō cognoscēdi diuinā psonam. Ubi nota qd ly rō cognoscēdi: insinuat qd sit formale principiū cognoscendi: ⁊ ex hoc sequitur stricte loquēdo q significetur in abstracto: sicut enim forma le principium essendi oportet esse formā ita formale pncipiu3 cognoscendi vt sic:

c 24. 335. c

182 1. q. 40. ar. 1. cō. et. 1. di. 26. q. 2. ar. 1. et. d. 33. ar. 2. cō.

op3 cōcipi ac significari vt formā: hoc aūt est vt quo aliqd est: hoc aūt importat abstractū. Et ppterea in p̄senti articulo disputatio cū p̄positiuo circa abstractū ⁊ cōcretū versat: nō em̄ est hic qō de reb⁹ absolute: sed vt significatis ac innotescētib⁹ p noīa: ly vero ꝓpria insinuat qd̄ sigt̄ aliquid sp̄ale: alr̄ nō esset ꝓpria cognoscendi rō. ⁊ ꝓpter hoc (vt dicet̄) esse ab alio: nō est notio. Ly p̄o diuinā p̄sonā insinuat tria. Primo q̄ sigt̄ aliqd̄ pertinēs ad origine: q̄r ordine originis distinguunt̄ diuine p̄sone. Scd̄o q̄ illud p̄tineat ad dignitatē nō essentialē sed personalem: quia p̄sona dignitatis nomē est. Tertio q̄ sit vni⁹ in eo q̄ vnū s. q̄ si significet aliqd̄ conueniens plurib⁹/ vt de spiratione p3. cōueniat illis inquātū vnū. Et sic p3 titulus. ¶In corpe duo principalr̄ facit. p̄mo ponit opinionē p̄positiui. Scd̄o cōfutando illā respondet q̄sito. ¶Quo ad p̄mū tria prepositiuus dicit. s. opinionē: q̄. s. nō sunt ponēde ꝓprietates in abstracto seu notiones in diuinis. Et radicem opinionu3: sc3 ꝓpter simplicitatem personarū diuinarū. Et expositionē sacrorū eloquiox quo ad hoc. s. q̄ abstractū exponēdū est p ꝯcretū. ¶Quo ad scd̄m duo ex opposito fiunt. primo destruit̄ radix opinionis p̄dicte. Scd̄o pbatur opposita opinio. Primum sit sic: b̄m q̄ intelligim⁹ sic nominam⁹. ergo nominamus diuina mō nō suo sed sensibiliū. ergo nominamus ea ratione simplicitatis noībus abstractis: ratione vero subsistētie nominibus cōcretis. ergo non preiudicat diuie simplicitati vti in diuinis abstractis ⁊ cōcretis. prima ꝯña pbat̄: q̄r intellectus noster non pertingit ad cognoscēdū deum b̄m q̄ in se est; sed cognoscit eū more sensibiliū. Scd̄a vero pbatur: q̄r in sensibilibus abstracti nomē ex simplicitate: concreti vero ex cōplemēto standi sumptum est: reliqua per se patent.

a argu. 171 195 argu. a

expressa^c. Sed de notionibus nulla fit mentio in eloquijs sacre scripture. Ergo nō sūt ponēde notiones in diuinis. ¶P̄. Quicqd ponitur in diuinis aut pertinet ad vnitatem essentie: aut ad trinitatē personarū. S3 notiones nō pertinent ad vnitatē essentie: nec ad trinitatē personarū. De notionibus em̄ neq3 p̄dicātur ea que sunt essentie. Non em̄ dicimus q̄ paternitas sit sapiēs vel creet. Neq3 etiā ea q̄ sunt persone. Nō enim dicimus q̄ paternitas generet: ⁊ filiatio generetur. Ergo nō sunt ponēde notiones in diuinis. ¶P̄. In simplicibus nō sunt ponenda aliqua abstracta q̄ sint principia cognoscēdi: quia cognoscūtur seipsis. Sed diuine persone sunt simplicissime. Ergo nō sunt ponende in diuinis personis notiones.

Sed ꝯtra Est, qd̄ dicit Jo. dam. Differētiam hypostaseon. i. personarū in tribus proprietatibus. i. paternali ⁊ filiali ⁊ processionali recognoscimus. Sunt ergo ponende proprietates et notiones in diuinis.

R̄ndeo Dicendū q̄ p̄positiuus attēdens simplicitatē p̄sonarū, dixit nō esse ponēdas ꝓprietates et notiones in diuinis. Et sicubi inueniantur exponit abstractū pro cōcreto. Sicut enim consueuimus dicere rogo benignitatē tuā. i. te benignum: ita cu3 dr̄ in diuinis paternitas intelligitur deus pater. Sed sicut ostēsum est supra^c: diuine simplicitati nō preiudicat q̄ in diuinis vtamur noībus cōcretis ⁊ abstractis. Quia b̄m q̄ intelligimus sic nominamus. Intellectus aūt noster nō pōt pertingere ad ipsam simplicitatē diuinā b̄m q̄ in se est consideranda. Et ideo b̄m modum suū diuina apprehendit ⁊ nominat. i. b̄m q̄ inuenitur in reb⁹ sensibilib⁹: a quib⁹ cognitionē accipit. In quib⁹ ad significandū simplices formas noīb⁹ abstractis vtimur: ad significandū vero res subsistentes vtimur noībus ꝯcretis. Vn̄ ⁊ diuina (sicut supra dictū est^c) rōne simplicitatis per noīa abstracta significamus. rōne vero subsistētie ⁊ cōplemēti per noīa cōcreta. Op3 aūt nō solū noīa essentialia in abstracto ⁊ in cōcreto significare (vt cū dicim⁹ deitatē ⁊ deū vel sapiētiā ⁊ sapientē) sed etiā personalia. vt dicamus paternitatem ⁊ patrem. Ad qd̄ duo precipue nos cogunt. Primo quidē hereticorum instātia. Cū enim cōfiteamur patre3 et filiū ⁊ spiritūsanctum esse vnū deū ⁊ tres personas, querētibus quo sunt vnus deus, et quo sunt tres: sicut r̄ndetur q̄ sunt essentia vel deitate vnū; ita oportuit esse aliqua noīa abstracta quibus r̄nderi possit personas distingui. Et hm̄oi sunt ꝓprietates vel notiones in abstracto significantes: vt paternitas ⁊ filiatio. Et ideo essentia significatur in diuinis vt qd: persona vero vt quis: ꝓprietas aūt vt quo. Scd̄o: quia vna persona inuenit̄ in diuinis referri ad duas personas. s. persona patris ad personā filij: ⁊ personam spūssancti. Nō aūt vna relatione: q̄r sic sequeret̄ q̄ etiā filius ⁊ spūssanctus vna et eadem relatione referrētur ad patrem^c. Et sic cū sola relatio in diuinis multiplicet trinitatem: sequeret̄ q̄ filius ⁊ spūssanctus non essent due persone. Neq3 tñ potest dici (vt prepositiuus dicebat) q̄ sicut deus vno modo se h3 ad creaturas. cum tñ creature diuersimode se habeāt ad ipsum: sic pater vna relatione refertur ad filium et ad spiritumsanctū: cū tñ illi duo duabus relationibus referātur ad patrē. Quia cū ratio specifica relatiui consistat in hoc q̄ ad aliud se h3: necesse est dicere q̄ due relationes non sunt diuerse b̄m speciē: si ex opposito vna relatio eis corespōdeat. Op3 em̄ aliā speciē relationis esse dn̄i ⁊ patris b̄m diuersitatē filiationis ⁊ seruitutis. Omnes aūt creature sub vna specie relationis referuntur ad deum: vt sunt creature ipsius. Filius aūt et spūssanctus nō b̄m relationes vnius rationis referūtur ad patrem. Unde nō est simile. Et iterum in deo non requiritur relatio realis ad creaturā (vt supra dictū est^c.) Relationes autē rationis in deo multiplicare nō est inconueniens. Sed in patre op3 esse relationē realem qua refertur ad filiū ⁊ spiritūsanctū. Unde b̄m duas relationes filij et spūssancti quibus referuntur ad patrem op3 intelligi duas relationes in patre: quibus referat̄ ad filium ⁊ spiritūsanctum. Vn̄ cum nō sit nisi vna patris persona: necesse fuit seorsum significari relationes in abstracto que dicuntur proprietates et notiones.

Et ꝓbat̄ cōclusio duabus rōnibus: quarū prima extēdit se ad essentialia et p̄sonalia. Scd̄a aūt ad p̄sonalia tm̄. Est ḡ p̄ria rō: vt hereticox instātie habeam⁹ ꝓpria r̄nsiua: ⁊ format̄ sic rō a ꝯfitētibus patrē ⁊ filiū ⁊ sp̄msctm̄ esse vnū deū ⁊ tres p̄sonas: op3 r̄nderi interrogātib⁹: quo sunt vnus de⁹: ⁊ quo vel quib⁹ sunt tres p̄sone. ḡ. op3 dicere q̄ deitate sunt vnū: ꝓprietatib⁹ aūt. s. paternitate filiatione ⁊c. sunt plures. sic em̄ ⁊ nō aliter trib⁹ interrogatiuis. s. qd q̄s ⁊ quo: reddimus tria propria responsiua. ¶Cōtra hanc rōnem gregorius de arimino in. 26. dist. primi instat: intēdens eam soluere dicēs: q̄ propter hereticox instātiā nō op3 ꝓprietates has distinguere. Q̄r Augu. docuit r̄ndere in sermone de fide et symbolo: credim⁹ trinitatē p̄sonis distinctam sub a vnitam. Et hiero. in expositiōe fidei catholice: sub a vnū sunt: s3 p̄sonis ac noīb⁹ distinguunt̄. ḡ absq3 ꝓprietatib⁹ habemus r̄nsiuam quo sunt vnū ⁊ quo p̄les. ¶Ad hoc tripl̄r dr̄. Primo q̄ gregorius male immiscere videtur hāc l̄re hui⁹ rōnē tractatui de reb⁹ absolute: quē videtur ipse ibidē intēdere. vt em̄ p3 ex titulo toti⁹ questionis. hic tractat̄ de cognitione diuinarū personarum: et nō de esse earundem. Scd̄o dr̄ qd̄ male ponderauit verba litere dicētis: qd̄ op3 habere responsiuū ad interrogatiuum quo. nō respectu hui⁹ termini qui est trinitas: s3 respectu etiā huius termini persona: qd̄ constat ex neutra illarū authoritatu3 haberi. Tertio q̄ litera iuxta morē suū loquit̄ formaliter: ⁊ cōsistit vis eius in hoc q̄ interrogatiuo quo: op3 reddi r̄nsiuum: qd̄ ex p̄prio modo significandi significat vt quo. alioquin nō quiesceret instātia querentium. Cōstat aūt q̄ persona nō significat vt quo: cum sit cōcretum nomen. Op3 igit̄ vt habeamus ꝓprium responsiuum quo. non respectu huius aut illius termini: sed simpliciter respectu concretorum diuinorum: ꝓprietates in abstracto admittere in diuinis: ⁊ hoc directe intendit litera. 195

165 c 74

¶Contra hanc rationem aureolus apud capreolum in. 29. di. primi. arguit: volens probare q̄ notio in diuinis distinguitur ab eo cuius est notio: puta paternitas a patre. Non solum ex modo intelligendi ex sensibilibus orto: vt litera dicit: sed etiam ex parte rei. Et arguit sic. vbicunq3 abstractū differt a concreto solo modo significādi: q̄cquid reale dr̄ de vno dicit̄ de reliquo: vt patet de deitate ⁊ deo: sed paternitas ⁊ pater nō sic se habent: q̄m̄ paternitas se tota distinguitur a filio: non autē pater. ergo. ¶Ad hoc breuiter dicitur: qd̄ distinctionem inter abstractum ⁊ cōcretum in diuinis ex diuina re oriri: potest dupliciter intelligi. Uno modo qd̄ in deo est aliquid. vnde verificat abstractum ⁊ cōcretum: ⁊ hoc pculdubio est verum: q̄m̄ simplicitate abstractum subsistentia concretum fundat. Alio modo q̄ in diuinis sit aliqua distinctio: ex qua oritur distinctio inter abstractum ⁊ concretum: ⁊ hoc est chimericum. Unde ad rationem in oppositum neganda est maior: eiusq3 probatio falsa est: quoniam generare predicatur de deo: non autem de deitate. Ad veritatem nanq3 locutionum exigitur quod predicatum conueniat rei significate per subiectum sub illo modo quo significatur: vt patet extra de trinitate et fide catholica.

¶Scd̄o proponit oppositam opinionem: ⁊ est cōclusio respōsiua quesito affirmatiue: oportet in diuinis significare in abstracto ⁊ cōcreto: non solum nomina essentialia: sed etiam personalia. s. paternitatē ⁊ patrem ⁊c.

¶Scd̄a vero ratio primo ponitur: deinde a prepositiuo soluatur. Tertio excluditur solutio dupliciter. Est ergo scd̄a ratio. persona patris vna refertur ad duas personas. s. filij ⁊ spiritussancti nō vna relatione. ergo op3 in patre distinguere notiones. Ans quo ad scd̄am partē ꝓbatur ducēdo ad impossibile sic. Si pater vna relatione respiceret filiū ⁊ sp̄msctm̄: filius et spūssctūs vna quoq3 relatione respiceret patrē. ⁊ si sic. ergo filius et spiritussanctus nō essent due persone. ⁊ ꝓbatur hec vltima sequela: quia sola relatio multiplicat trinitatē. Prepositiuus aūt scd̄am partem antecedentis negans: ꝯñam quoq3 primā ducētem ad impossibile negabat: afferebatq3 instātiam. Et eo q̄ deus vnica relatione se habet ad creaturas: et tñ creature pluribus relationibus referuntur ad ipsum: sicq3 proportionaliter censebat de filio ⁊ spiritu sancto ad patrem. ¶Cōtra hanc autem r̄nsionē dupliciter in litera arguitur. Primo sic. ratio specifica relatiui cōsistit in hoc qd̄ est ad aliud se habere. ergo vni relationi b̄m speciem non possunt ex opposito correspondere due diuerse b̄m speciem. ergo relationibus filij et spiritussancti non potest respondere vna relatio patris: quāuis oīb⁹ relationib⁹ creaturarū possit r̄ndere vna relatio ex parte dei. Prima ꝯña declaratur in patre ⁊ dn̄o respectu filij et serui. Scd̄a autē q̄r relationes spūssancti ⁊ filij sunt diuersarū rōnū: creaturarū aūt ad deū vnius sunt rōnis.

Scd̄o peccat instātia: q̄r sermo p̄ns est de relationibus realibus vtrinq3. Relatio aūt dei ad creaturam nō est realis: ⁊ ppterea nō op3 q̄ sit vna. Nullum em̄ incōueniens est: multiplicare relōnes rationis in deo. ¶Circa añs assumptū. s. rō specifica relatiui cōsistit in esse ad aliud. Aduerte q̄ nō intēdit per hoc: q̄ ratio specifica relatiui sumatur ex correlatiuo ad qd̄ est: quem tñ sensum superficies deductionis p̄ se fert: q̄si arguere velit: q̄ quia sp̄es relatiui sumitur ex termino: impossibile est relōni vnius sp̄ei corr̄ndere terminos diuersarū sp̄erū: hoc em̄ est falsu3: q̄m̄ apud ipsum ex causa seu fundamēto consurgit relationis species. Sed intēdit qd̄ specifica rō relatiui cōsistit in esse ad aliū ꝓportionale sibi quē admodū em̄ relatiuū in cōi consistit in esse ad aliud in cōi: ita relatiui species cōsistit in ordine ad aliud b3 speciē: ac per hoc vnicum specie relatiuu3 cōsistit in esse ad aliū vnicum sp̄ē correlatiuum. Sic em̄ per se descendit ad aliquid in suas species. ¶Circa predicta occurrit multiplex dubium. Dubitatur em̄ primo de illa ꝓpositione. Pater refertur ad filium ⁊ sp̄msctm̄: nō vna sed duab⁹ relationibus. Aut em̄ ē sensus q̄ ibi sunt relōnes due b̄m rem. Et hoc est falsissimū: q̄m̄ spiratio ⁊ paternitas in patre sunt vna res numero. Aut est sensus q̄ sunt due b̄m rationem. Et hoc l3 sit verum nō est tamen ad ꝓpositum. Tum q̄r de rebus in hac rōne est sermo: que ex natura relationū ꝓcedit. Tum q̄r ex premissis p̄dicte rōnis manifeste sequit̄: si est valida: q̄ diuersis sp̄ē relationib⁹ op3 diuersas sp̄ē relationes correspōdere. Cōstat aūt q̄ ad diuersitatē specificā i rerū nā nō sufficit distinctio rōnis. ¶Dubiū scd̄o est circa ꝓpōnē illā assumptā ꝯ p̄positiuū. s. vni relōni b̄m sp̄ēm nō p̄nt corr̄ndere due b̄m sp̄ēm. Manifeste. n. tenemus oppositū: q̄m̄ vni filiationi fortis r̄ndent diuersarū sp̄ēx relationes. s. paternitas et maternitas parentum ipsius: vt in. 3. parte. q. 35. arti. 5. expresse habetur.

b 183 165

210 c

o 183 2.di.26. q.2.ar.3. 1.di.27. q.1.ar.1. cor. 1.di.28. q.1. et po.q. 9.art.9. 2.q.27 2.q.10. art.5.12 Et opus. 3.ca.57. 58.59. 60.61.

¶Ad primū dubiū dicendū est: q̄ hic sunt duo. s. pluralitas relationis: ⁊ modus pluralitatis. De pluralitate quidē asserit litera partē affirmatiuam: volēs q̄ paternitas ⁊ spiratio sunt due relationes reales: q̄r distinguūtur differētijs relationis. De modo aūt quo sunt due: superi⁹ negata fuit distinctio realis: q̄r non opponūtur adinuicem relatiue: ⁊ sic nō sunt due realiter: q̄r nō distinguūtur differētijs rei. Affirmare vero q̄ sunt due formalr̄ b̄m rōnē tm̄: nō q̄etat multox intellectū: q̄r esse duo b̄m rōnē/ nō esse duo sed intelligi duo: sicut esse quātum b̄m rōnē nō est esse quātū sed intelligi quātū. Vn̄ cū nulla sit actualis distinctio p̄ter reale3 aut rōnis: restat q̄ sint due virtualiter. i. perinde se habēt ac si essent due: ⁊ hoc cōsonat excellētie diuine rei. Et est in rerū natura absq3 oī opere intellectus: sufficitq3 ꝓposito: reliquisq3 difficultatib⁹ soluēdis. Nam specifica diuersitas duarū relationū: infert specificam diuersitatem relationū sibi correspondentiū formaliter vel virtualiter. i. q̄ ille relationes correspōdentes habeāt specificā distinctionē in rerū natura actualiter/ vel perinde se habeant ac si haberēt illa3 distinctionē actualiter. Et sic q̄m̄ persona patris h3 relationes duas: sic q̄ vnaquēq3 vēdicat sibi ꝓpria: ac si essent seorsu3 actualiter due in re. ideo op3 duas relatiōes in abstracto tanq3 duas patris notiones ponere. Alioquin responderi nō posset: querēti quo pater ⁊ quo spirator: cum cōstet patrem ad filium. spiratorem vero ad spiritūsanctum esse. Uerūtamen ꝓposito sufficere videtur affirmare: q̄ distinguuntur formaliter: quoniam tractatus iste non est de rebus absolute: sed vt intellectis ⁊ significatis: vt patet ex litera. ¶Ad scd̄m vero dubium dr̄: q̄ quintradix ꝓpositionis. S. Thome sit illa ꝓpositio Arist. 5. meta. cap. de ad aliquid. s. nullū relatiuum dr̄ bis ꝓpter eandē rationē: quia ad aliquid hoc ipsum qd̄ est/ sui primo termini est: quē patet esse vnum: iuxta limitationē illius fundamenti limitanda sunt cōsequentia. Relatiuū igitur nō dici bis: potest dupliciter intelligi. Primo non dr̄ bis. i. ad duo correlatiua solo numero distincta. Et sic credimus hoc esse falsum: quia fortes albus eadem similitudine similis est omnibus albis. Scd̄o non dicitur bis. i. ad duo correlatiua diuersarū rationū. Et sic potest intelligi dupl̄r. s. vel diuersarū rationū partialium. Et sic etiā nō est verum: vt ex illo articulo tertie partis patet. Uel nō partialium: ⁊ sic est verū. Vn̄ notāter. S. Tho. ibidē in vltimo argumēto ex hoc eodē fundamēto nō infert. ergo impossibile est vnū relatiuū dici ad duo: sed ergo impossibile est q̄ vna relatio terminet̄ ad extrema omnino diuersa: per ly omnino: nō partialia innuēs. Uoco autē3 relatiua partialia in ꝓposito: illa quorū fundamēta partialiter concurrunt ad vnum numero effectum: vt p3 de patre et matre respectu filij cōsona autem veritati glossa hec ostenditur: ex eo q̄ ꝓprie loquendo/ relatiuum non dr̄ bis: q̄n plura ex eade3 parte respicit: quasi partes adequati extremi: s3 q̄n vnum ex vna: et alterū ex altera parte respiceret bis diceretur: vt species ad genus/ ⁊ ad indiuiduū. et scientia diceretur ad scibile ⁊ scientem ⁊c. Sancti Tho. ergo hic ꝯtra prepositiuū intendit impossibile esse: quod vna relatio b̄m speciem habeat extrema diuersarum rationum nō partialium: processio namq3 ⁊ filiatio non habent partialia fūdamenta sed diuersarum omnino rationum b̄m se perfectarum: quoniam filius perfecte terminat pcessum intellectus: et similiter spiritussanctus perfectus est terminus processionis volūtatis. In tertia autē3 parte extrema diuersarum rationū partialia/ reddidit filiationi: vt patet.

Ad primū Ergo dōm, q̄ licet de notionibus nō fiat mētio in sacra scripura. fit tamen mentio de p̄sonis in quibus intelligūtur notiones sicut abstractum in cōcreto. ¶Ad scd̄m dōm, q̄ notiones significātur in diuinis, nō vt res, sed vt rationes quedam quibus cognoscuntur p̄sone^c: licet ipse notiones vel relatiōes realiter sint in deo: vt supra dictum est^c. Et ideo ea que habent ordinem aliquē ad actū aliquem essentialem vel personalem nō possunt dici de notionibus: quia hoc repugnat modo significādi ipsarum^c. Unde nō possumus dicere q̄ paternitas generet, vel creet sicut sapiētia vel intellectus. Essentialia p̄o que nō habēt ordinē ad aliquē actū: sed remouēt cōditiones creature a deo, possunt predicari de notionibus. Possumus enim dicere q̄ paternitas est eterna, vel immēsa: vel quodcūq3 hm̄oi. Et sil̄r ꝓpter idētitatē rei p̄nt substātiua p̄sonalia, ⁊ essentialia predicari de notionibus: possumus em̄ dicere q̄ paternitas est de⁹: ⁊ paternitas est pater. ¶Ad tertiū dōm, q̄ l3 persone sint simplices: tamen absq3 preiudicio simplicitatis possunt ꝓprie rationes personarum in abstracto significari, vt dictum est^c.

¶Utrum sint quinq3 notiones. Art. 3.

AD tertiū Sic ꝓceditur. Videt̄, q̄ nō sint quinq3 notiōes. Proprie em̄ notiones personarum sunt relationes quibus distinguuntur. Sed relatiōes in diuinis nō sunt nisi quatuor: vt supra dictum est^c. Ergo et notiones sunt tātum quatuor. ¶Preterea. Propter hoc qd̄ in diuinis est vna essentia dr̄ deus vnus. propter hoc aūt q̄ sunt tres persone dr̄ deus trinus. Si ergo in diuinis sunt quinq3 notiones dicet̄ quinus. Qd̄ est incōueniens. ¶P̄. Si trib⁹ personis existētibus in diuinis sunt quinq3 notiones. op3 q̄ in aliqua personarū sint alique notiones due vel plures: sicut in persona patris ponitur innascibilitas: ⁊ paternitas ⁊ cōis spiratio. Aut igitur iste tres notiones differunt re aut nō. Si differūt re sequitur q̄ persona patris sit cōposita ex plurib⁹ rebus. Si autem differunt ratione tantum: sequitur qd̄ vna earum possit de alia predicari: vt dicamus q̄ sicut bonitas diuina est eius sapientia propter indifferētiam rei: ita communis spiratio sit paternitas. Quod non conceditur. Igitur non sunt quinq3 notiones.

Sed cōtra. Videt̄ q̄ sint plures. Quia sicut p̄r a nullo est: ⁊ scd̄m hoc accipitur notio que dr̄ innascibilitas: ita a spūsancto non est alia persona. Et b̄m hoc oportebit accipere sex notiones. ¶P̄. Sicut patri ⁊ filio cōe est qd̄ ab eis procedat spūssanctus: ita commune est filio ⁊ spūsancto qd̄ procedant a p̄re. Ergo sicut vna notio ponitur cōis patri ⁊ filio: ita debet poni vna notio cōis filio ⁊ spiritusancto.

R̄ndeo Dicēdū q̄ notio dr̄ id qd̄ est ꝓpria rō cognoscēdi diuinā personam. Diuine autem persone multiplicantur b̄m originem. Ad originem autem pertinet a quo alius: ⁊ q̄ ab alio. Et b̄m hos duos modos pōt innotescere p̄sona. Igit̄ persona patris non potest innotescere per

¶In responsione ad secundum dubium occurrit: quid sit significari vt res: ⁊ quid significari vt ratio. Si enim hoc idem est: quod significari in concreto ⁊ in abstracto: litera contradicit sibi: q̄r sapiētia abstractum nomen est: ⁊ tamen de eo dicitur quod disponit omnia suauiter ⁊c. Non obstante sibi tali modo significandi. Si autem intenditur differentia inter rem realem ⁊ rationis manifeste falsum dicitur: quoniā paternitas rem realem significat sicut ⁊ sapientia.

¶Ad hoc dicitur quod quia ly vt. aliquam conditionem importat: ⁊ conditio rei est existere vel subsistere: nulla siquidem res vt res est nisi sit: ⁊ similiter nulla res vt res significatur nisi vt ens seu existēs significetur. Ratio autem q̄r innotescēdi gr̄a. 6. thopico. dicitur inuenta: principiūq3 notitie sit actus ⁊ forma. ex gr̄a nono meta. conditio ratiōis est: vt sit formaliter notificatiua: ⁊ proportionaliter vt significetur vt formale principium in cognoscendo: sic enim modus significandi correspondet cōditioni rationis vt ratio est. Et quia hec exercent abstractum ⁊ concretū: ideo conceditur quod significari vt res, coincidit cum concreto: ⁊ vt ratio cum abstracto. ¶Et ad obiectionem in oppositum dicitur: quod licet omnibus abstractis ex modo significandi commune sit non congruere operationibus: inter abstracta tamen est magna latitudo: ex parte ipsius rationis formalis significate. Quorundam enim ratio formalis b̄m se nullum habet ordinem ad opus: vt patet in relationibus. quorūdā autem b̄m se habet ordinem ad opus: vt sapientia ad ordinare: iustitia ad reddere vnicuiq3 ius ⁊c. illa abstracta que ex re formaliter significata opus respiciunt: congruam propositionem admittunt: vt in litera de sapientia ⁊ intellectu dicitur. Reliqua autem vt paternitatis ⁊ relique notiōes quia nec ex modo significādi: nec ex propria ratione formali operis principia sunt: congruas enunciationes habere non possunt circa operationes vt in litera dicitur. vnde nulla est contradictio.

¶Super articulum tertium.

TItulus intendit de numero quinario adequate: ita quod neque plures neque pauciores sint notiones q̄ quinque.

¶In corpore duo facit. Primo respondet quesito. Secūdo ponit differentiam inter notiones, relationes proprietates ⁊ notiones personales: quo ad numerum.

Universidad de Deusto Biblioteca

¶Quo ad primū ɔclusio rñsiua q̄sito affirmatiue est.notiones sunt quinq̄ .s.innascibilitas paternitas cōis spiratio filiatio ꝛ ꝓcessio.Et ꝓbat̄ sic.no tio est ꝓpria rō cognoscēdi diuinā ꝑsonā. ergo attendit̄ ſm originē. ergo ſm hec duo.s.a quo alius ꝛ q̄ ab alio:ergo sunt quinq̄. Añs est descriptio notionis superi⁹ exposita. Pria ɔña ꝓbat̄:qꝛ diuine ꝑsone multiplicātur ſm originē.Scđa aūt qꝛ hec duo spectāt ad originē ꝛ ſm ea innotescūt di uine ꝑsone.Tertia vero manifestat̄ sigillatim ad singulas applicādo ꝑsonas vtrūq̄ modum originis.

188 Et quo ad ꝑsonā q̄dē patris:ex illo mō qui ab alio nō positiue ſʒ negatiue h̄r innascibilitas.Ex illo vero a quo ali⁹: paternitas ꝛ spiratio.quo ad ꝑsonam vero filij:ex ly q̄ ab alio. h̄r filiatio. ex ly vero a quo alius. habet̄ eadē spiratio. Quoad personā vero spūssancti : ex ly q̄ ab alio.habet̄ processio. Ex ly vo a quo alius: nec positiue nec negatiue aliqua ponit̄: ꝓpter rationem subiunctam in responsio ne ad quartum.

188 c

¶Quo ad scđʒ determinatur ꝛ numerus simul cū ipsis rebus numeratis illoꝝ quatuor.s. notionis relationis ꝓprietatis et personalitatis:vt formalr possit locutio interpretari:nec vnū ɔſn se ꝓ alio accipiat̄. Et in lr̄a satis clare patet. Si qua vero circa hec sunt dubia cōstitutiua:aut circa innascibilitatē : inferi⁹ ꝓprijs locis patebunt. ¶Circa discussionez tactā in litera post rñsiones ad argumēta:

a 174 · 210 a · 198 80

hoc ꝙ sit ab alio : sed per hoc ꝙ a nullo est. Et sic ex hac parte eius notio est innascibilitas[c]. Sed inquātum aliq̄s est ab eo innotescit dupl̄r. Quia inquātū filius est ab eo innotescit notione paternitatis. Inquantū aūt spūssctūs est ab eo innotescit notionem cōis spirationis. Fili⁹ autē pōt innotescere per hoc ꝙ est ab alio nascēdo. Et sic innotescit ꝑ filiationē. Et per hoc ꝙ est ali⁹ ab eo .s. spūssctūs. Et ꝑ hoc innotescit eodē modo sicut ꝛ pater.s. cōi spiratione. Spūssanctus aūt innotescere pōt ꝑ hoc ꝙ est ab alio vel ab alijs. Et sic innotescit ꝓcessione. Nō autem per hoc ꝙ alius sit ab eo : qꝛ nulla diuina persona ꝓcedit ab eo. Sunt igit̄ quinq̄ notiones in diuinis.s.innascibilitas:paternitas:filiatio:cōmunis spiratio : ꝛ ꝓcessio. Harū autē tātum quatuor sunt relationes. Nā innascibilitas nō est relatio nisi per reductionē:vt infra dicetur[c]. Quatuor autēʒ tantū ꝓprietates sunt. Nā cōis spiratio nō est ꝓprietas:quia cōuenit duabus ꝑsonis. Tres aūt sunt notiones personales.i.cōstituentes personas.s.paternitas : filiatio : et processio[c]. Nam cōis spiratio ꝛ innascibilitas dicūtur notiones personarū:nō autem personales:vt infra magis patebit[c].

Ad primū Ergo dicendū. ꝙ ꝓter quatuor relatiōes opꝫ ponere aliam notionē : vt dictū est[c]. ¶Ad secundum dicendum:ꝙ essentia in diuinis significatur vt res quedā.et simil̄r persone significātur vt res quedam. Sed notiones significantur vt rationes notificantes personas. Et ideo lʒ dicatur deus vnus ꝓpter

occurrit dubiū motū a scoto in.28.di.prima.q.prima.argumēto.3. et hic intactū. Quare.s.nō est ponēda sexta notio.s.inspirabilitas cōis pātri et filio: sicut em̄ pater innotescit positiue dupliciter et negatiue negatione vtriusq̄ originis vel prime earū:ita filius cū sibi cōueniat negatio vnius earū:dʒ illa innotescere.¶Ad hoc dubiū nihil inuenio a.S.T. dictū in spāli respectu persone filij. Inferi⁹ nanq̄.q.33.articu.4. Et in primo sen. di.28.q.1.ar.1.solutionē huius dubij dedit inquantū tangit personā patris dicēs:ꝙ innascibilitas iportat negationē vtriusq̄ originis . Ex hoc em̄ manifeste patet ꝙ in patre nō est opus inspirabilitate. Sed p̄sens dubium est de persona filij. Ea quoq̄ q̄ de sufficiētia notionū.:6.dis. primi. dicit male possent ad hoc applicari. Tū qꝛ etiam inspirabilitas dicit aliquid speciale.est em̄ negatio in gn̄e ꝛc. Tum qꝛ etiā innascibilitas conceditur a.S.Tho.notio vt est negatio natiuitatis:vt patet infra. Scotus aūt vbi supra quasi vellet introducere sextā notionē:nō audet tñ se ɔ̄ torrentem opponere doctorū quinq̄ tantū notiones approbātium. Uñ nisi inquit assignet̄ aliqua rō de hoc.6.erit cōcedenda notio. Uidet̄ aūt mihi ꝙ sufficiens habet̄ ratio quare inspirabilitas nō est ponēda inter notiones. ¶Ad cuius euidētiā scito:ꝙ cū notio innotescēdi gratia ponēda sit: vt eius nomē ostēdit.ꝛ priuatio per habitū: negatioq̄ per affirmationez naturaliter cognoscat̄:ꝛ nō ecōuerso.ɔ̄ñs est ꝙ negationes modoꝝ originis inter notiones cōputari regulariter nō debeāt:in cuius signū ꝑsona spūssancti vnā tantū notionē hʒ:ꝛ tñ sibi cōuenit negatio natiuitatis filio cōuenietis. Et qm̄ inspirabilitas negatio q̄dā est:ideo inter notiones locū hr̄e nō dʒ. Qđ aūt innascibilitas notio posita sit negatiua:ꝓter regulariter est:ꝓpter tres singulares rōnes locū non habentes in alijs negationib⁹. Prima est:qꝛ persona patris sola se hʒ in trinitate in rōne primi principij.solus enim pater ibi est principiū non de principio. Et ꝓpterea tum qꝛ ratio primi optime per negationē notificat̄. Tū ad cōmendandā hanc tantā patris authoritatem:ꝓpter quā ſm hilarium maior dr̄ filio: et filius in euāgelio solitus est oia referre ad patrem : ꝛ ecclesia oēs fere orationes ad patrē dirigit:merito hm̄ōi negatio notio posita est. Et hec ratio tāgitur in litera in rñsione ad quartū in calce:ꝛ in primo sentētiaꝝ vbi supra. Scđa ratio est ꝓpter variam cōnexionē istoꝝ terminoꝝ in cōi. .s.pater ꝛ ingenitus.hec em̄ duo separata inueniūtur apud nos:ois enim pater est genitus.i.ab alio vel etiā genitus ꝓprie excepto adam qui fuit pater ꝛ ingenitus. Ex ꝓprijs tñ rationibus coniungi possunt: ꝛ in paterna persona iuncta sunt:nō sic autem est de filio ꝛ inspirabili:hec em̄ vbiq̄ cōnexa sunt:et ideo merito negatio illa inter notiones numerata est . Et sumitur hec ratio ex Aug.5.de tri.cap.8. Tertia ratio ex hilario in libro

de sinodis:ad cōmendandam vnitatē diuine nature:ponēdo siquidē innascibilē vnā personam:ponitur vnū principiū ꝛ caput in natura diuina. Inde em̄ hilari⁹:ꝙ ponere duos innascibiles:est ponere plēs deos:ꝛ plēs nās diuinas:ac per hoc ponere vnū innascibilem cōmendat vnitatem diuine nature:ꝓpter qđ sacri doctores non qualitercūq̄ ponūt innascibilitatem esse notionē:sed vt ꝓpria est patri:ita ꝙ nec essentie nec spiritui sancto conuenit. Accessit forte ad hec:ꝙ noib⁹ ꝓprijs ꝓcessionis spiritussancti caremus. Quia igit̄ rōnē habemus quare singulari priuilegio innascibilitas est notio : et regulariter negatiōes a notionib⁹[c] cludūt: rōnabiliter a sacris doctorib⁹ inspirabilitas obmissa est.

vnitatem essentie: ꝛ trinus propter trinitatē personarum : nō tñ dicitur quinus propter quinq̄ notiones. ¶Ad tertiū dicendū : qđ cū sola oppositio relatiua faciat pluralitatē realem in diuinis:plures ꝓprietates vnius persone cum nō opponantur adinuicē relatiue non differunt realiter. Nec tamen de inuicem predicātur:quia significātur vt diuerse rationes personarum . Sicut etiam. non dicimus qđ attributum potentie sit attributum scientie:licet dicamus qđ scientia sit potentia[c]. ¶Ad quartum dicendum, qđ cum persona importet dignitatem (vt supra dictum est[c]) non potest accipi notio aliqua spiritussancti:ex hoc qđ nulla persona est ab ipso. Hoc enim non pertinet ad dignitatem ipsius : sicut pertinet ad authoritatem patris qđ sit a nullo . ¶Ad quintum dicendum.qđ filius et spiritussanctus non conueniunt in vno speciali modo existendi a patre : sicut pater et filius conueniunt in vno speciali modo producendi spiritumsanctum. Id autem quod est principium innotescendi oportet esse aliquid speciale. Et ideo non est simile.

¶In rñsione ad scđʒ aduerte:ꝙ significari vt res q̄dā: est significari vt res singlaris in rerū natura: et qm̄ noib⁹ ꝑsonarū i actu exercito vt pr̄ ꝛ fili⁹ ꝛ spūssctūs : et noie sūr essentie:vt de⁹:significatur persone ꝛ natura in diuinis vt res singulares : notionū aūt ꝓprietatū ꝛ relationū vt sic noibus.i. abstractis rōnes potius rerū significant:iō ex horum numero non dr̄ deus quinus vel quatrinus ꝛc. 71 271 b

¶Utrum liceat contrarie opinari de notionibus. Arti.4.

¶In rñsione ad tertiū dubiūʒ est : ꝓpter obiectionem scoti in quo li.5. in calce articuli scđi. Si distinctio inquit rōnis inter paternitatē ꝛ spirationē sufficeret ad impediendam predicationē in abstracto: impediret etiā ista:sapientia est bonitas : qm̄ distinguuntur formaliter. 184 1.dis.4 ar.5.

A D quartū Sic procedītur. Uidetur qđ non liceat cōtrarie opinari de notionibus. Dicit enim Augu.in.1.de trinita. qđ non erratur alicubi periculosius quam in materia trinitatis. Ad quam certum est notiones pertinere. Sed contrarie opinio

gunntur formaliter. Consequens autē est falsum apud te hic.ergo. Exemplum quoq̄ qđ de attributo adducitur nō est ad ꝓpositū / sed potius ad oppositū. Extra ꝓpositū quidē:qꝛ attributū est nomē intētionis:qđ autē est de noibus prime intētionis. Ad oppositū vero:quia ex illo exēplo habetur:ꝙ sicut attributum potentie nō est attributum scientie:ꝛ tñ potentia est scientia:ita notio paternitatis non est notio spirationis:et tñ paternitas est spiratio:qđ est oppositum intente conclusionis.

¶Ad hoc dr̄ ꝙ obiectio ꝓcedit ex malo intellectu litere:imo ex diminuta inspectione eius. Non enim dr̄ in litera:ꝙ ideo nō p̄dicātur de inuicē/ quia distinguūtur rōne:sed qꝛ significāturvt diuerse rōnes personarū.i. vt diuerse rōnes relatiue. Persone em̄ diuine relatiōes sunt subsistētes: vt p̄dictū fuit. Et intendit de diuersitate in actu exercito.nō sub notiōis vocabulo:sed sub relationis rōne. Fundat̄ur em̄ rñsio hec super doctrina in.5.meta.cap.de vno.s.ꝙ sub illo aliqua ꝓprie multiplicātur: cui⁹ differētijs distinguūtur:ita ꝙ intēdit ꝙ qꝛ paternitas ꝛ spiratio sub diuersis differētijs diuine relationis sunt.illa em̄ est ad filium hec ad spiritūsanctum:ideo ꝛ due relationes reales diuine sunt. Et qꝛ hāc distinctionē importāt in actu exercito:paternitas ꝛ spiratio:ex hoc ꝙ significātur vt diuerse rōnes personarū.i.relatiuoꝝ personaliū:ideo nō p̄dicant̄ de se inuicem. Uñ ad obiectionē negandu; ēst añs. Et de exēplo dicendū est / qđ est valde ad ꝓpositū si sane intelligat̄:nō em̄ adductū est nisi ad manifestandum fundamētū illi⁹. ex.5.meta.s.ꝙ sub illo retinēt aliquā pluralitatē: sub cuius plurib⁹ differētijs cōprehendūtur. Et quia sub attributi intentione ꝛ nō rei:sciētia ꝛ potētia dei distinguūtur:ideo plura attributa dicūtur:nec vnū dr̄ aliud:licet vna sit alia:qꝛ nō distinguūtur rei differentia. Ita quoq̄ dr̄ in ꝓposito:nō solū respectu intētionis importate per ly notio:sed etiā respectu rōnis formalis substracte.i.relationis diuine:sicut em̄ attributū numeratur in potētia ꝛ sciētia:ita relationis ratio ꝛ nō solum notionis intētio:numeratur in paternitate ꝛ spiratione. Et ꝓpterea sicut hoc attributum non est illud:ita ꝛ hec notio non est illa qđ in litera tacetur:ꝛ paternitas non est spiratio sunt enim relationis nomina. Et qđ hec sit.San.Tho.intentio percipi potest ex primo sen.dist.27.q.prima.articulo. 1.in corpore ꝛ ad tertium.

¶Cōtra hāc quoq̄ rñsionem inquātū dicit ꝙ paternitas ꝛ spiratio sunt idem realiter argumenta extant durandi apud capreolū 3.13. dist.primi,arti.2.contra primam conclusionem. Sed nō sunt mihi visa recitatione digna.

¶Super articulum.4.

Titulus clarus est.

¶In corpore duo facit : primo docet in cōmuni in qua fidei materia liceat vel non liceat contrarie opinari. Secundo respondet quesito.

¶Quo ad primū duplex ponit genus ptinētiū ad fidē.s.directe ꝛ indirecte. De primo genere dicit:ꝙ opinari falsum est heresis ꝛ maxime adiuncta ptinacia. De scđo vo dicit duo.primo:ꝙ anteq̄ cōsideretur seu determinatum sit consequi aliquid cōtrarium fidei:opinari falsum nō est heresis maxime sine ptinacia. Secūdum est: ꝙ error huiusmodi post manifestationez aut ecclesie determinationez est heresis. Et ex his deducitur correlarie: ꝙ multa hodie reputantur heretica ꝛc. 183

¶Aduerte hic:ꝙ ad rationem heresis in se sufficit ꝙ sit error in his q̄ sunt fidei. Sed ad rōnem heretici formaliter requirit̄ vltra hec pertinacia:ꝛ propterea in lr̄a ꝑ modū additionis adiungitur si adsit aut absit pertinacia. Rursus in scđo genere qñ deest determinatio ecclesie nō vocat̄ manifestuʒ cōsequi aliquid contrarium fidei ex aliq̄ positiōe:ex hoc quod multi doctores credunt sic:alijs opposi tum sentiētibus. Uñ in hm̄ōi falsum opinātes nō solū ab heresi sed etiā a peccato excusant̄: q̄ iuxta gradū suum quātum cognoscūt rōnabiliorem viam arbitrant̄ se sequi:salua ecclesie reuerentia.

¶Quo ad scđm conclusio responsiua est: ꝙ lʒ cōtrarie opinari de notionib⁹ si nihil est aut cōsiderat̄ cōsequēs cōtrariū fidei.ꝛ ꝓbat̄ : qꝛ notiōes sūt in secundo genere.

nes nō possunt esse absq̄ errore. Ergo contrarie opinari circa notiones non licet. ¶P̄. Per notiones cognoscuntur persone vt dictū est[c]. Sed circa personas nō lʒ ɔ̄rie opinari. Ergo nec circa notiones.

Sed cōtra Articuli fidei nō sunt de notionibus. Ergo circa notiones lʒ sic vel aliter opinari.

Rñdeo Dōm. ꝙ ad fidē ptinet aliq̄d dupl̄r. Uno modo directe. Sicut ea que nobis sunt principaliter diuinitus tradita:vt deum esse trinum ꝛ vnum. filiū dei esse incarnatū.ꝛ hm̄ōi. Et circa hec opinari falsum hoc ipso inducit heresim:maxime si ptinacia adiungatur . Indirecte vo ad fidem pertinent ea : ex quibus cōsequit̄ aliq̄d cōtrariū fidei . Sicut si quis diceret, Samuelē non fuisse filiū Helcane . Ex hoc em̄ sequitur scripturā diuinam esse falsam. ¶Circa hm̄ōi ergo absq̄ periculo heresis aliquis falsum potest opinari anteq̄ cōsideretur vel determinatū sit ꝙ ex hoc sequitur aliq̄d cōtrariū fidei:ꝛ maxime si nō ptinaciter adhereat. Sed postq̄ manifestum est et precipue si sit per ecclesiam determinatū:ꝙ ex hoc sequitur aliq̄d cōtrariū fidei : in hoc errare nō esset absq̄ heresi. Et propter hoc multa nunc reputantur heretica:que prius non reputabant̄ propter hoc qđ nūc est magis manifestum quid ex eis sequatur . Sic igit̄ dōm est,ꝙ circa notiones aliqui absq̄ periculo heresis ɔtrarie sunt opinati,nō intendentes sustinere aliquid cōtrariū fidei. Sed si quis falsum opinaretur circa notiones considerans ꝙ ex hoc sequatur aliq̄d contrarium fidei:in heresim laberetur . Et per hoc patet responsio ad obiecta.

¶De personis in speciali. Et primo circa personam patris. Questio.33.

¶Super.q.33.art.1. Titul⁹ clarus.

¶In corpore vna conclusio. Pater est principiuʒ. Probatur.principiuʒ est a quo aliq̄d procedit:ꝛ ecōuerso. Pater est a quo ꝓcedit ali⁹. .s.filius:ꝛ spiritussanctus / ergo pater est principium.

¶In rñsione ad primum aduerte: qđ aureolus apud capreolum in primo distin. 29.duo dicta hui⁹ litere impugnat. Primum est differentia inter grecos ꝛ latinos doctores. affert enim contra hoc hilarium in quarto de trinitate patri authoris nomen tribuētem ꝛ Augustinum in septimo de trinitate capitulo quarto dicentē de patre . illud quod est ei causa vt sit:est ei causa vt sapiens sit. Secundum est qđ ideo noie principij et non cause vtimur in diui

185 l.q.36. ar.4. et.1.dis. 29.ar.2 et opus. 1.ca.2. et po.q. 10.ar.1. 8.r.10.

C Onsequenter cōsiderandum est de personis in speciali. Et primo circa personam patris. ¶Circa quā queruntur quatuor. Primo vtrum patri cōpetat esse principiū. Scđo vtrū persona patris ꝓprie significet̄ hoc noie pater. Tertio vtrū per prius dicatur in diuinis pater ſm ꝙ sumitur personaliter:q̄ ſm qđ sumitur essentialiter. Quarto vtrum sit proprium patri esse ingenitum.

¶Utrū cōpetat patri esse principiū. Ar.1.

A D primū Sic ꝓcedi tur. Uidet ꝙ pater non possit dici principium filij vel spūssancti. Principiū enim ꝛ causa idē sunt ſm phī. Sed non dicimus patrē esse causam filij. Ergo non dʒ dici ꝙ sit eius principium. ¶P̄. Principium dr̄ respectu principiati. Si igitur pater est principiū filij : sequit̄ filium esse principiatū: ꝛ per consequens esse creatū. Quod videtur esse erroneuʒ. ¶P̄. Nomen principij a p̄oritate sumitur. Sed in diuinis nō est prius ꝛ posterius. vt atha. dicit. Ergo in diuinis non debemus vti nomine principij.

nis quia est cōmunius:qm̄ extendit se ꝛc. Contra hoc instat.nomen rōne cōmunitatis cōueniens deo hoc hʒ:quia rō minus cōmunis non conueniret ei:sed principiū nō est hm̄ōi ſm dicta tua : qm̄ nulla ratio principij posita.in.5.meta,conuenit patri respectu filij:vt patet discurrenti.

¶Ad primū horum dr̄ dupl̄r.primo ꝙ satis est lr̄e ꝙ latine doctores non habuerunt cause vocabulum in vsu : dato ꝙ aliq̄n inueniretur. Scđo dr̄ ad illud hylarij cum scto Tho . in primo sen.dist.29.q.prima. articulo primo.ꝙ author nō importat causalitatem: sed principiū nō ab alio. ꝛ ideo patri attribuitur. Illud vero Aug. nō est ad propositum:de essentialibus enim loquitur in quibus cōstat non esse causam nisi ſm rationem.

¶Ad scđm vero dr̄: ꝙ falsum est nullā rationez principij ex.5. meta. in patre saluari. expresse nanq̄ ibidem dr̄: communissimam rationem principij esse primum ex quo est aut cognoscitur aliquid . Constat autem patrem esse primum ex quo est filius . iuxta illud ꝛ ex patre natū ante omnia secula . In litera autem manifestatur ista maior cōitas ex notioribus nobis.s. pūcto ꝛc.nō ꝙ iste acceptiōes locū habeāt i diuinis:ſʒ vt ex his tanquā ex notiorib⁹ notificet̄ maior abstractio principij q̄ cause. 78

Sed ɔtra Est. qđ dicit Augu. in 4.de trinita. Pater est principium totius deitatis.

Rñdeo Dicēdū:ꝙ hoc nomē principiū nihil aliud siḡt q̄ id a quo aliq̄d ꝓcedit. Oē em̄ a quo aliq̄d ꝓcedit quocūq̄ mō dicimus esse principium et ecōuerso. Cū ergo pater sit a quo procedit alius:sequitur ꝙ pater est principium.

Ad primū Ergo dicendū: ꝙ greci vtūtur in diuinis indifferēter noie cause sicut ꝛ noie principij. Sed latini doctores nō vtūtur noie cause: sed solum noie principij . Cuius ratio est: qꝛ principiū cōmunius est q̄ causa:sicut causa cōmunius q̄ elemētum. Primus em̄ terminus vel etiā prima pars rei dr̄ principiū: sed nō cā. Quāto aūt aliqđ nomē est cōmunius tanto cōuenientius assumitur in diuinis:vt supra dictū est[c] . Qꝛ noia quāto magis spālia sunt tanto magis determinant modum cōuenientem creature. Unde hoc nomen causa videtur importare diuersitatem sub̄e:ꝛ depēdentiam alicuius ab altero quam nō importat nomē principij . In omnibus enim cause generibus semper inuenitur distantia inter cām ꝛ id cuius est causa ſm aliquam perfectionem aut virtutem. Sed nomine principij vtimur etiam in his que nullā hm̄ōi dr̄iam habēt:sed solum ſm quēdam ordinem . Sicut cū dicimus punctum esse principium linee:vel etiā cū dicimus frontem linee esse principium linee. ¶Ad scđm dōm:qđ apud grecos inuenit̄ de filio vel spiritusancto dici qđ principientur. Sed hoc nō est in vsu doctorū nr̄orum. Qꝛ licet attribuamus patri aliq̄d autoritatis rōne pricipij:nihil tñ ad subiectionē vel minoratione quocūq̄ mō ptinēs attribuimus filio vel spūsancto:vt vitetur ois erroris occasio. Scđm quē modum hila. dicit. 8.de tri. Donantis authoritate pater maior est:sed minor nō est filius cui vnum esse donatur[c]. ¶Ad tertium dōm:quod licet hoc nomen principium quātum ad id a quo imponit̄ ad significādum: videatur a prioritate sumptū:nō tñ signat p̄oritatē sʒ originez. Nō em̄ idē est qđ significat nomē : ꝛ a quo nomen imponitur:vt supra dictum est[c].

¶Super arti.2.

In titulo ly pater vt in solutione dubij patebit : sumitur prout in diuina trinitate admittitur. Ly proprie. sumitur:ꝛ vt distinguitur contra metaphorice: ꝛ vt distinguitur cōtra commune:ꝛ vt distinguitur contra extrance/Extraneū aūt dico quomodolibet adiacens : quemadmodū dicim⁹ de aliquo q̄ sortes est nomē proprium eius.si lius vero platonis primogeniti non esse eius nomen propriū quia significat accidens adiacens sorti: ꝛ non eius substātiā. Et hoc tertio modo principaliter ꝛ directe sumitur in hoc titulo:vtroq̄ autē alio modo concomitant̄. Ita ꝙ intentio q̄stionis ē:an pater sit nomē significās ꝓpriā substantiam seu proprium subale alicui⁹ diuine ꝑsone:an significet aliquid adiacens illi . Unde ly diuine persone supponit ꝓ ipsa hypostasi vt sit.

a 223 · 75. 69. b 186. l.q.40. ar.2.cō. Et.3.q. 60.arti. 7.2m.a et.4.di. 3.q̄.2.q. 1.5m. · 78. 185. a.

¶Utrum hoc nomen pater sit nomen proprie diuine persone. Arti.2.

A D scđm Sic ꝓcedit̄. Uidet̄ ꝙ hoc nome pater nō sit ꝓprie nomē diuine persone. Hoc enim nomen pr̄ signat relationez. Persona autē est sub̄a indiuidua. Nō ergo hoc nomē pater est proprie nomē significatiuū ꝑsone. ¶P̄. Generās cōmunius est q̄ pater. Nam ois pater est gn̄erans:sed nō ecōuerso. Sed nomē cōius magis proprie dicitur in diuinis:vt dictū est[c]. Ergo magis ꝓprium nomē est ꝑsone diuine gn̄ans ꝛ genitor q̄ pater. ¶P̄. Nihil quod ſm metaphoram dicitur potest esse nomē proprium alicuius. Sed verbū metaphorice apud nos dr̄ genitū vel ꝓles;. Et ꝑ ɔ̄ñs ille cui⁹ ē verbū metaphorice dr̄ pr̄. Nō ergo pn̄m ꝓbi in

¶ In corpore vnica est conclusio rn̄siua q̄sito affirmatiue. Pater est nomen ꝓpriū ꝑsone pr̄is. Et ꝓbaꝛ sic. significans id ꝑ qđ ꝑsona q̄cūq; distinguitur ab oībus alijs est nomē ꝓpriū illi⁹: sȝ pr̄ signat paternitatē: ꝑ quā persona pr̄is distinguiꝛ ab oīb⁹ alijs. ergo est nomē ꝓpriū ꝑsone pr̄is. Maior ꝓbaꝛ in litera virtualiter sic. Nomē ꝓpriū huius hoīs signat hāc animā ⁊ hoc corpus. ergo signat id ꝑ qđ distinguiꝛ ab oīb⁹ alijs: par autē rō est de ceteris. igitur. Aīs manifestaꝛ: ⁊ rō: ne: q2 sicut de intellectu hoīs sunt carnes ⁊ ossa: ita ⁊c. ⁊ auctoritate. 7. metaphy.

¶ Circa hāc rōnē dubiū occurrit: quō medius termin⁹. s. significare id quo persona hec distinguit a ceteris; aut importat significare formalr̄ et in actu ipm̄ distinctiuum psone: aut materialr̄ ⁊ in potentia: eo mō quo superi⁹ dr̄ significare cōtenta sub eo. Si sumiꝛ ꝑ significatiōe formali: sic falsa est minor: pr̄ em̄ nō signat psonale distinctiuū diuine psone. Quō signat formalr̄ id quo pr̄ cōuenit cū ceteris patribus; cōuenientia saltē analoga. Nō est aūt idē distinctiuum alicui⁹ ⁊ quo cū alijs cōuenit: q2 hoc est cōe illud ꝓpriū. Si vero sumit de significatione in potētia: vana est maior: vanitas est totus ꝓcessus corporis: quō expresse loquunꝛ de significare actualiter: alioquin hō esset nomē ꝓprium huius
166 hois: nec opportuit ser hec adducere.

¶ Ad hoc breuiter dr̄: q hic est sermo de si:
172 gnificare actualr̄. Et ad obiectionē ad oppositū rn̄det: q ly pr̄ dupl'r sumi pōt. Primo vt est nomē analogū ad oēm quōlibet patrem: ⁊ sic procul dubio falsa esset minor: sic em̄ signat cōe qđ ꝓportionaliter omī patri. Alio mō vt est primū ⁊ caput huius analo:
161 b gie. ⁊ sic signat cōstitutiuū distinctiuūq; psonalē prime psone trinitatis diuine: vt em̄ q. 13. declaratum est. Alia est formalis rō reddēda q̄rēti qđ est
73 70 prima psona diuina quatenus pr̄: ⁊ qđ est sortes q̄tenus pr̄: sicut in alijs analogis cōib⁹ deo ⁊ creature. Ipsa autē alietas rōnis cōsurgit ex eleuatione resolutiōis pr̄nitatis ad subsistētiā psonalitatē ⁊c. Et ppterea ly pr̄ sic sumptū ex ꝓpria sua rōne significat illi⁹ psonalitatem ꝓpter quod absq; additione tradidit dn̄s baptizandum esse in noie pa:
161 a b c tris ⁊c. Dubiū aūt remanēs circa minorē: an: scȝ paternitas sit personale distinctiuū patris. in. q. 40. articulo scđo. tractabitur. ¶ In responsione ad quartū nota: q de ratione generationis sunt duo. s. distinctio suppositorum: ⁊ vnitas forme: que communicatur. Et quō generans vt sic assimilat sibi genitum: similitudo autem species est vnitatis: quanto stante distinctione suppositali maior est vnitas forme: tanto generatio est perfectior.

¶ Super articulum tertium.

IN titlo aduerte tria. Primo ly pater sm̄ q personaliter. Pater em̄ dupliciter de deo dicitur: scilicet personaliter: quū dicit pater domini nostri Jesu Christi. ⁊ essentialiter: quum dicitur: pater misericordiarum. Et ideo nō immerito additur ly sm̄ q personaliter. Scđo ly dicaꝛ. non: em̄ queritur an in diuinis prius sit esse patrem ad intra. an esse patrē ad extra. Sed an rō formalis patris nomine significata: per prius dicatur de deo vt est pater intra: q̄ de eo vt est pater extra. Tertio ly prius: Quis enim ex ratione in opposită facta in litera prioritatem indistincte significare videatur: directe tñ in ꝓposito stat pro prioritate sm̄ nature ordinē: qui inter intentiones vnius nominis inueniri est solitus: vt pȝ in toto quinto metaph. Ita q sensus est: an rō patris noie significata: personaliter dicta: sit nature ordine prior intentio talis nominis: q̄ ratio eiusdem essentialiter dicta. 187 1. di. 2.

¶ In corpore vnica est conclusio rn̄siua quesito affirmatiue. Pater per prius dr̄ in diuinis personaliter q̄ essentialiter. Probatur sic. omnia imperfecta sumūtur a perfectis. ergo omne nomen prius dicitur de illo in quo saluaꝛ tota eius ratio perfecte quā de illo in quo saluatur scđm aliquid. ergo paternitas pri⁹ dicitur in diuinis secūdum qđ importat respectum ad personam: q̄ sm̄ qđ dicit respectum dei ad creaturas. ergo. 161 d 185 prima consequentia pbatur. primo: quia de eo de quo nomen dicitur scđm aliquid: dicitur quasi per similitudinem ad id in quo perfecte saluatur. manifestatur deinde in leonis nomine. Secunda autem probatur: quia in deo patre et deo filio inuenitur perfecta ratio paternitatis et filiationis: in deo autem et creatura non: sed secundum aliqualem similitudinem. Et probatur prima pars hui⁹ assumpti: quia diuinarū psonarū vna est natura ac gloria. Secūda vero pars quo ad negationē: quia creatura nō eiusdē nature est cū deo. Quo ad affirmationem vero manifestatur graduādo latitudinē filialis assimilatiōis creature ad deū iuxta q̄tuor modos similitudinis. s. vestigij imaginis grē ⁊ glorie. Confirmantur q3 oia authoritatib⁹ satis clare in litera.

¶ In responsione ad primū diligenter notato tria. s. distinctionem comparationes ⁊ rationes earū. Distinctio est hec: cōmunium. i. essentialium: quedam dicūtur absolute: vt bonus sapiens ⁊c. quedā respectiue ad extra: vt dominus ⁊c. Cōparationes sunt due: prima est: cōmunia absoluta sunt priora sm̄ intellectum personalibus. Altera est: cōmunia respectiua ad extra: sunt posteriora psonalib⁹. Ratio pme cōparationis est: quō communia absoluta clauduntur in personalib⁹: ⁊ nō ecōuerso. priora enim cōstat esse a quibus nō conuertitur ɔsequentia. Ratio vero secūde cōparationis est: quoniam processio diuinarum personarum est principium processionis creaturarum:
188 1. dist. 13. ar. 4. Et. 26 q. 1. ar. 1. Et opus. 1. ca. 9. ac per hoc personalia presupponuntur a respectibus ad extra. Et aduerte diligēter hāc secūde cōparationis rationem: q non loquitur nisi de respectibus ad extra consequentibus actiones transeuntes. hi enim tantū spectant ad ꝓcessionem creaturarū. Et propterea ex hoc loco nō habemus mētē authoris: circa cōia respectiua ad creaturas spectantia ad actiones immanētes: an scȝ posteriora sint personalib⁹: puta an sm̄ ordinem intellectus prius sit deū intelligere creaturas: q̄ ꝓducere filiū: aut ecōuerso. Et est dubitatio de simplici intelligētia q̄ inest deo naturaliter: non aut de scientia visionis q̄ inest ei libere. Et quō impertinens est difficultas hec ꝓposito: quoniā sm̄ huiusmodi non dicitur deus pater: erit de hoc specialis questio iuxta hunc articulum. Alia autē difficultas: an s. ꝓcessio personarum sit principium processionis creature inferius. q. 45. ar. 6. ex ꝓposito tractabitur.

¶ Super arti. 4.

IN titulo ꝓprium distinguitur contra cōmune. Et excludit vt in responsione ad secundum habetur: nō solū alias personas diuinas: sed etiā naturam ipsam.

¶ In corpore vnica est conclusio non nisi implicite responsiua quesito ac posita: ingenitum esse est proprium patris. Probatur sic. pater et filius in diuinis sunt principium nō de principio ⁊ principium de principio / quēadmodum in creaturis hec est principiū primū illa principiū scđm. 185 ergo pater dupliciter innotescit. s. inquātū principiū paternitate ⁊ cōi spiratione: et inq̄tū nō de principio ꝑ nō esse ab alio. ergo ꝑ esse ingenitū. Et si sub itellexeris: q esse principium nō de principio seu non esse ab alio: est propriū patri: cōcludens non solū q ingenitū conuenit patri: quod in litera explicatur: sed etiam q est proprium patri: qđ quesitum erat. Et qđ determinare intēdebat litera. Antecedēs declaratur: q2 in personis diuinis non est pri⁹ ⁊ posteri⁹: vt inferius patebit. Consequētia vero prima ꝓ
a batur: q2 principium
45 primū in creaturis
52 dupliciter inotescit:
d scȝ relatione ad ea q̄
438 sunt a se ⁊ negatione sui ab alio. Secunda vero consequētia ꝓbatur: q2 non esse ab alio spectat ad innascibilitatē significatam ingeniti nomine.

¶ In rn̄sione ad secundū aduerte: q ingenitū cū ɔstet ex in. ⁊ genitū vtrunq; est multiplex. Nā ly in. dupliciter. sumiꝛ. scȝ pure negatiue aut ꝑuatiue: ⁊ hoc multipliciter. aut in certe ente aut in gn̄e aut i seipso: ⁊ hoc solo mō dicit imperfectionē. Hic aūt sumiꝛ ꝑuatiue in gn̄e aut principij psonalr. aut diuine rei. Genitū quoq; dupliciter sumiꝛ. scȝ ꝓprie. i. ab alio ꝑ generationem. ⁊ cōmuniter. i. quoniꝰ modo ab alio. Un̄ in lr̄a

---

diuinis potest ꝓprie dici pater. ¶ Ꝑ. Omne qđ dicitur in diuinis per prius dr̄ de deo q̄ de creaturis. Sed generatio per prius videtur dici de creaturis q̄ de deo. Verior enim ibi videtur esse generatio vbi aliquid procedit ab alio distinctum: non sm̄ relationē tantū: sed etiam sm̄ essentiam. Ergo nomē patris qđ a generatione sumiꝛ nō videtur esse proprium alicuius diuine persone.

Sed ɔtra Est. qđ dicitur in psal. Ipse inuocabit me: pater meus es tu.

Rn̄deo Dicendū. q nomē ꝓpriū cuiuslibet psone significat id per qđ illa psona distinguiꝛ ab oībus alijs. Sicuti em̄ de ratione hois est anima ⁊ corpus: ita de intellectu huius hois est hec anima ⁊ hoc corpus: vt dr̄ in. 7. meta. His autē hic homo ab omnibus alijs distinguitur. Id aūt per qđ distinguitur persona patris ab omnibus alijs est paternitas. Vn̄ proprium nomen persone patris est hoc nomē pater quod significat paternitatem.

Ad primū Ergo dicēdū. q apud nos relatio nō est subsistens persona. Et ideo hoc nomē pr̄ apud nos nō significat personam sed relationem persone: nō autem est ita in diuinis: vt quidam falso opinati sunt. Nam relatio quam significat hoc nomē pater. est subsistēs persona. Unde supra dictū est: q hoc nomen persona in diuinis significat relationem vt subsistentem in diuina natura. ¶ Ad secundum dicendum: qđ sm̄ ph̄m in. 2. de anima. denominatio rei maxime debet fieri a perfectione ⁊ fine. Generatio autem significat vt in fieri. Sed paternitas significaꝛ complementum generationis. Et ideo potius est nomē diuine persone pater q̄ generans vel genitor. ¶ Ad tertium dicendū: qđ verbum non est quid subsistens in natura humana. Unde non ꝓprie potest dici genitum vel filius. Sed verbum diuinū est aliquid subsistens in natura diuina. Unde proprie et nō metaphorice dicitur filius ⁊ ei⁹ principium pater. ¶ Ad quartū dicendum: qđ nomen generationis ⁊ paternitatis: sicut ⁊ alia nomina que proprie dicūtur in diuinis per prius dicuntur de deo q̄ de creaturis quantum ad rem significatā: licet nō quantum ad modum significandi. Unde ⁊ apl's dicit ad Ephe. 3. Flecto genua mea ad patrem domini mei Jesu Christi: ex quo omīs paternitas in celo et in terra nominatur. Quod sic apparet. Manifestū est enim qđ generatio accipit speciem a termino qui est forma generati. Et quanto hic fuerit ꝓpinquior forme generātis tanto verior ⁊ perfectior est generatio. Sicut generatio vniuoca est perfectior q̄ non vniuoca. Nam de ratione generantis est qđ generet sibi simile sm̄ formam. Unde hoc ipsum q in generatione diuina est eadem numero forma generantis et geniti: in rebus autem creatis non est eadem numero sed specie tantum: ostendit qđ generatio ⁊ per ɔn̄s paternitas per prius sit in deo q̄ in creaturis. Vn̄ hoc ipso qđ in diuinis est distinctio geniti a generante sm̄ relationē tantū ad veritatē diuine generationis ⁊ paternitatis pertinet.

¶ Utrū hoc nomē pater dicaꝛ in diuinis ꝑ prius sm̄ q personaliter sumiꝛ. Arti. 3.

AD tertiū Sic procediꝛ. Videꝛ, qđ hoc nomen pater nō dicatur in diuinis per prius, sm̄ q personaliter sumitur. Cōmune enim sm̄ intellectum est prius proprio. Sed hoc nomē pater sm̄ q personaliter sumitur est ꝓprium persone patris: sm̄ vero q sumitur essentialiter est cōmune toti trinitati. Nam toti trinitati dicimus pater noster. Ergo per prius dr̄ pater essentialiter sumptum q̄ personaliter. ¶ Ꝑ. In his que sunt eiusdē rationis non est predicatio per prius ⁊ posterius. Sed paternitas ⁊ filiatio scđm vnam rationem videntur dici sm̄ qđ persona diuina est pater filij: ⁊ scđm q tota trinitas est pater noster vel creature: cum sm̄ basilium accipere sit cōmune creature et filio. Ergo nō per prius dr̄ pater in diuinis sm̄ qđ sumitur essentialiter q̄ scđm qđ sumitur personaliter. ¶ Ꝑ. Inter ea q̄ non dicūtur sm̄ rationē vnam nō potest esse cōparatio. Sed filius cōparatur creature in ratione filiationis vel generationis: sm̄ illud col. 1. Qui est imago dei inuisibilis primogenitus omnis creature. Ergo non per prius dicitur in diuinis paternitas personaliter sumpta q̄ essentialiter: sed secundū rationem eandem.

Sed ɔtra Est. qđ eternū pri⁹ est tēporali. Ab eterno autem deus est pater filij ex tpe autem pater est creature. Ergo per prius dr̄ paternitas in deo respectu filij q̄ respectu creature.

Rn̄deo Dicendū. qđ per prius dr̄ nomen de illo in quo saluatur tota ratio nois perfecte q̄ de illo in quo saluatur sm̄ aliquid. De hoc enim dr̄ quasi per similitudinem ad id in quo perfecte saluaꝛ: quia oīa imperfecta sumuntur a perfectis. Et inde est q hoc nomē leo per prius dr̄ de animali in quo tota ratio leonis saluaꝛ, qđ proprie dr̄ leo, q̄ de aliquo hoīe in quo inuenitur aliquid de ratione leonis: vtputa audacia vel fortitudo vel aliquid hmōi. De hoc enim per similitudinem dr̄. Manifestū est autē ex premissis: q perfecta ratio paternitatis ⁊ filiationis inuenitur in deo patre ⁊ deo filio: quia patris ⁊ filij vna est natura et gloria. Sed in creatura filiatio inuenitur respectu dei: non sm̄ perfectam rationem: cum nō sit vna natura creatoris et creature: sed sm̄ aliqualem similitudinem. Que quāto perfectior fuerit tāto ꝓpinqui⁹ acceditur ad verā filiationis rationē. Dicitur em̄ deus alicuius creature pater ꝓpter similitudinē vestigij tantū: vtpote irrationalium creaturarū: sm̄ illud Job. 38. Quis est pluuie pater? aut quis genuit stillas roris? Alicuius vero creature. s. rōnalis sm̄ similitudinem imaginis. sm̄ illud Deutero. 32. Nōne est ipse pater tuus qui possedit et fecit ⁊ creauit te? Aliquorū vero est pater sm̄ similitudinē grē. Qui etiā dicūtur filij adoptiui: sm̄ q ordināꝛ ad hereditatē eterne glorie per munus gratie acceptū: sm̄ illud Ro. 8. Ipse spiritus reddit testimonium spiritui nostro: q sumus filij dei. Si autem filij ⁊ heredes. Aliquorū vero sm̄ similitudinē glorie: prout iā glorie hereditatē possident: sm̄ illud Ro. v. Gloriamur in spe glorie filiorum dei. Sic igitur patet q per prius paternitas dicitur in diuinis sm̄ qđ importaꝛ respectus persone ad personam: q̄ sm̄ q importatur respectus dei ad creaturam.

Ad primū Ergo dicēdū. q cōmunia absolute dicta sm̄ ordinem intellectus nostri sunt priora q̄ ꝓpria: quia includuntur in intellectu ꝓpriorū: sed non econuerso. In intellectu enim persone patris intelligitur deus: sed non conuertitur. Sed communia que important respectum ad creaturam per posterius dicuntur q̄ propria que importāt respectus personales: quia persona procedens in diuinis, procedit vt principium productionis creaturarum. Sicut enim verbum conceptum in mente artificis per prius intelligitur procedere ab artifice quam artificiatum quod producitur ad similitudinem verbi concepti in mente: ita per prius procedit filius a patre q̄ creatura: de qua nomen filiationis dicitur sm̄ qđ aliquid participat de similitudine filij vel patris: vt patet per illud qđ dicitur. Rom. 8. Quos prescivit ⁊ predestinauit fieri conformes imaginis filij eius. ¶ Ad scđm dicēdum. q accipere dicit esse cōmune creature ⁊ filio: nō sm̄ vniuocationem: sed sm̄ similitudinem quādam remotam: ratione cuius dicit primogenitus creature. Unde in authoritate inducta subdiꝛ. Ut sit ipse primogenitus in multis fratrib⁹: postq̄ dixerat conformes fieri aliquos imaginis filij dei. Sed filius dei naturaliter hȝ quoddam singulare pre alijs. s. habere per naturā id qđ accipit: vt idē Basili⁹ dicit. Et sm̄ hoc dr̄ vnigenitus: vt pȝ Jo. 1. Unigenitus qui est in sinu patris, ipse nobis enarrauit. ¶ Et ꝑ hoc pȝ solutio ad tertium.

¶ Utrum esse ingenitum sit patri propriū. Articulus quartus.

AD quartum Sic ꝓceditur. Videtur q esse ingenitū non sit patri propriū. Omnis enim ꝓprietas ponit aliquid in eo cuius est proprietas. Sed ingenitus nihil ponit in patre: sed remouet tantū. Ergo nō significat ꝓprietatem patris. ¶ Ꝑ. Ingenitum aut diciꝛ priuatiue: aut negatiue. Si negatiue: tūc quicquid nō est genitum potest dici ingenitū. Sed spūssanctus non est genitus: neq; etiā essentia diuina. Ergo ingenitum etiam eis conuenit. Et sic nō est proprium patri. Si autē priuatiue sumatur cum omnis priuatio significet imperfectionem in priuato: sequitur q persona patris sit imperfecta. Qđ est impossibile. ¶ Ꝑ. Ingenitus in diuinis nō significat relationem. quia nō dicitur relatiue. Significat ergo substātiam. Ingenitus igitur ⁊ genitus sm̄ substām differunt. Filius autem qui est genitus non differt a patre sm̄ substantiā. Pater ergo nō debet dici ingenitus. ¶ Ꝑ. Proprium est qđ vni soli conuenit. Sed cū sint plures ab alio procedentes in diuinis nihil videtur prohibere quinetiam sint plures ab alio non existentes. Non igitur est proprium patri esse ingenitum. ¶ Ꝑ. Sicut pater est principiū persone genite: ita et persone ꝓcedentis. Si ergo ꝓpter oppositionē quā hȝ ad personā genitā propriū patris ponitur esse q sit ingenitus: etiam proprium eius dȝ poni q sit improcessibilis.

Sed cōtra Est qđ dicit hila. 4. de trini. Est vnus ab vno. s. ab ingenito genitus: proprietate vcȝ in vnoquoq; ⁊ innascibilitatis ⁊ originis.

Rn̄deo Dicendū: q sicut in creaturis inuenitur principiū primum: ⁊ principium scđm: ita in personis diuinis in quibus nō est prius ⁊ posterius inuenitur principiū nō de principio qđ est pater: ⁊ principiū a principio qđ est filius. In rebus aūt creatis aliqđ principiū primū innotescit dupliciter. Uno quidē mō inquātū est principiū primū: per hoc q pȝ relationē ad ea q̄ ab ipso sunt. Alio mō inquātum est primū principiū: per hoc q non est ab alio. Sic igiꝛ ⁊ pater innotescit quidē paternitate ⁊ cōi spiratione per respectuȝ ad psonas ab eo ꝓcedentes. Inquātum autē est principium nō de principio innotescit per hoc q non est ab alio. Quod pertinet ad proprietatem innascibilitatis: quam significat hoc nomen ingenitus.

Ad primū Ergo dicēdū: q quidā dicūt q innascibilitas quam significat hoc nomen ingenitus sm̄ q est proprietas patris: nō dr̄ tm̄ negatiue: sed importat vel vtrunq; simul. s. q pater a nullo est: ⁊ q est principiū aliorū: vel importat vniuersalē authoritatē: vel etiā fontalē plenitudinem. Sed hoc non videtur verū: q2 sic innascibilitas nō esset alia proprietas a paternitate et spiratione: sed includeret eas sicut includitur proprium in cōmuni. Nam fontalitas ⁊ auctoritas nihil aliud significāt in diuinis q̄ principium originis. Et ideo dicendū est sm̄ augu. in. 5. de tri. q ingenitus negationē generationis passiue importat. Dicit enim q tm̄ valet qđ dicitur ingenitus: q̄tū valet qđ diciꝛ non fili⁹: nec propter hoc sequiꝛ q ingenitus nō debeat poni propria notio patris: q2 prima et simplicia ꝑ negationes notificanꝛ. Sicut dicimus punctū esse cuius pars nō est. ¶ Ad scđm dicendū: q ingenitū q̄nq; sumitur negatiue tm̄. Et sm̄ hoc Hiero. dicit spiritūsanctū esse ingenitū. i. nō genitū. Alio mō pōt dici ingenitū aliquo mō priuatiue. Non tm̄ aliquā imperfectionē importat. Multipliciter em̄ dr̄ priuatio. Uno mō quō aliqđ nō hȝ qđ natū est haberi ab alio, etiā si ipsum non sit natū habere illud: sicut si lapis dicatur res mortua: q2 caret vita quā quedā res nate sunt habere. Alio mō dr̄ priuatio quō aliquid nō hȝ qđ natū est haberi ab aliquo sui gn̄is, sicut si talpa dicaꝛ ceca. Tertio mō quō ipsum nō hȝ qđ natū est habere. Et hoc modo priuatio imperfectionē importat. Sic autē ingenitū nō dr̄ priuatiue de patre: sed scđo mō: put. s. aliqđ suppositū diuine nature nō est genitum: cuius tm̄ nature aliqđ suppositū est genitū. Sed sm̄ hāc rōnē etiā de spiritusancto pōt dici igenitū. Unde ad hoc q sit proprium soli patri opȝ vlteri⁹ in nomine ingeniti intelligere q cōueniat alicui persone diuine: que sit principium alterius persone: vt sic intelligatur importare negationē in genere principij personaliter dicti in diuinis. Uel vt intelligatur in

Universidad de Deusto
Biblioteca

quinqz dicunt. P̄rio ꝙ ingenitū pure negatiue non est ꝓpriū patri. Scđo ꝙ ingenitū priuatiue in seipso nō ꝯuenit pr̄i. Tertio ꝙ ingenitū priuatiue in gñe diuini suppositi nō est ꝓpriū patri: qꝛ ꝯuenit spirituisctō. Quarto ꝙ ingenitū in gñe principij psonalr̄ dicti: est ꝓpriū patri. Et in his q̄tuor acceptionibꝰ ly genitū sumit ꝓprie. Quinto ꝙ in genere rei diuine sumēdo ly genitū cōiter: ingenitū est ꝓpriū pr̄i: q̄m solus nullo mō est ab alio.

Essentia nāqz ꝛ si non simplr̄: tñ yt in filio ꝛ spūsctō est a patre.

¶ In rñsiōe ad quartū aduerte: ꝙ litera duas assignat rōnes quare non pñt esse in diuinis due psone ingenite. iuxta illud hilarij: cū vnus deꝰ sit: duo innascibiles esse nō possunt: vnitatem diuine nature assignātis ꝓ causa vnitatis persone innascibilis.
28 Et prima quidē deductio litere est: quia in omni natura opꝫ ponere vnum primum; ac per hoc si plura prima sunt plures nature erunt. Scđa est: qꝛ si essent duo innascibiles distinguerētur diuersitate naturaꝝ: qꝛ non relationibus originis oppositis: neuter eñ esset ab altero aut alio. Uerūtñ scotus in primo. d. 2. q. 5. hāc scđam rationem reprehēdit: eo ꝙ mediū nō est notius cōclusione: q eñ plures personas ingenitas poneret: non cōcederet eas relationibꝰ originis distingui. et hilarius quidem inquit hoc dicit sed nō probat. Sed reuera tam hilariū ratio q̄
163 illius in litera deductio
c nō solū rationa-
168 bilis sꝫ necessaria est:
162 q̄m aut in diuinis nō
c est personarū distinctio; vt dicūt pħi: ꝛ sic vna tñ psona est ingenita: aut sunt tres psone vt fides catholica docet: ꝛ sic cū distinctio ꝑ absoluta nō sit intelligibilis: restat ꝙ per ordinē tñ originis esse possit. Uñ mediū notius est conclusione: sicut notius est non posse esse distinctionē realem personarū in absolutis absqz diuersitate pfectionis. Sed scotꝰ actus cōcepta passione quaꝫ expressurus erat in. 26. di. eiusdē: hec dixisse videt: qua de re inferius erit sermo.

¶ Super qōnis. 34. Articulum. 1.
189 / 12. q. 93. ar. 1. 2. / Et veri. q. 4. ar. 2. et. 4. 4. / et opus. 3. ca. 11.
Titulus satis clarus est ex cōi vsu vocabulorū in materia trinitatis. Et ly sit; denotat qđ est qō. an ex ꝓpria sui significati rōne sit nomē psonale. An non. Nō eñ querit vtrum possit supponere pro

noie ingeniti: ꝙ omnino nō sit ab alio: ꝛ nō solum ꝙ nō sit ab alio per generationem. Sic enim nec spirituisancto cōuenit esse ingenitū: qui est ab alio per ꝓcessionē vt persona subsistens: nec etiā diuine essentie: de qua potest dici ꝙ est in filio vel in spiritusancto ab alio. s. a patre. ¶ Ad tertiū dicendum: ꝙ sm̄ dam̄. Ingenitū vno modo significat idem qđ increatum. Et sic sm̄ subam dicitur. Per hoc eñ differt suba creata ab increata. Alio modo significat id qđ nō est genitū. Et sic relatiue dr̄ eo modo quo negatio reducit ad genus affirmationis[c]: sicut nō homo ad genus substātie: ꝛ non album ad genus qualitatis. Unde cū genitū in diuinis relationē importet: ingenitū etiā ad relationē pertinet. Et sic nō sequitur qđ pater ingenitꝰ distinguat a filio genito sm̄ subam: sed solū sm̄ relationē: inquantū. s. relatio filij negatur de patre. ¶ Ad quartū dicendū: ꝙ sicut in quolibet genere. opꝫ ponere vnū primū: ita in diuina natura opꝫ ponere principiū. qđ nō sit ab alio: qđ ingenitum dr̄. Ponere igit duos innascibiles est ponere duos deos et duas naturas diuinas. Uñ hila. dicit in li. de synodis. Cū vnꝰ deus sit: duo innascibiles esse non possunt. Et hoc ꝑcipue; quia si essent duo innascibiles vnus eoꝝ non esset ab alio. Et sic nō distinguerētur oppositione relatiua. Oporteret igitur ꝙ distinguerētur diuersitate nature. ¶ Ad quintū dicendū: ꝙ ꝓprietas patris; prout non est ab alio potius significat per remotionem natiuitatis filij q̄ per remotionem ꝓcessionis spūssancti. Tū quia ꝓcessio spūssancti nō hꝫ nomen speciale: vt supra dictū est[c]. Tum quia etiā ordine nature ꝓsupponit generationē filij[c]. Uñ remoto a patre ꝙ nō sit genitus: cum tñ sit principium generationis; sequitur ꝯñr ꝙ non sit procedens processione spiritussancti; quia spiritussanctus non est generationis principium: sed a genito procedens.

¶ De persona filij. Questio. 34.

DEinde Considerandū est de persona filij. Attribuūtur autem tria nomina filio. s. filius verbū: ꝛ imago. Sed ratio filij ex ratione patris cōsideratur. Unde restat cōsiderandum de verbo ꝛ imagine. ¶ Circa verbum querūtur tria. Primo. vtrum verbum dicatur essentialiter in diuinis vel personaliter. Scđo vtrū sit ꝓprium nomen filij. Tertio. vtrum in nomine verbi importetur respectus ad creaturas.

¶ Utrum verbum in diuinis sit nomē personale. Articulus. 1.

AD primū Sic ꝓceditur. Uidetur ꝙ verbū in diuinis non sit nomen personale. Nomina enim personalia proprie dicūtur in diuinis: vt pater ꝛ filius. Sed verbū metaphorice dicitur in diuinis: vt orige. dicit super Ioan. Ergo verbum nō est personale in diuinis. ¶ P̄. Scđm Augu. in lib. de tri. Uerbum est notitia cū amore. Et sm̄ ansel. in monol. dicere summo spiritui nihil aliud est q̄ cogitando intueri. Sed notitia et cogitatio ꝛ intuitus in diuinis essentialiter dicūtur. Ergo verbum nō dicitur personaliter in diuinis. ¶ P̄. De ratiōe verbi est ꝙ dicatur. Sed sm̄ ansel. sicut pater est intelligens: ꝛ filius est intelligens: ꝛ spiritussanctus est intelligens: ita pater est dicēs: filius est dicēs: ꝛ spūssanctus est dicēs. ꝛ similiter quilibet eoꝝ dr̄. Ergo nomen verbi essentialiter dr̄ in diuinis. ꝛ nō personaliter. ¶ P̄. Nulla persona diuina est facta. Sed verbum dei est aliquid factū. Dicitur enim in psal. Ignis grando nix glacies spiritus procellarum que faciunt verbum eius. Ergo verbū non est nomē psonale in diuinis.

Sed ꝯtra Est. qđ dicit Augu. in 7. de trini. Sicut filius refertur ad patrem: ita ꝛ verbū ad eum cuius est verbum. Sed filius est nomē personale: quia relatiue dicitur. Ergo ꝛ verbum.

Rñdeo Dicendū: qđ nomē verbi in diuinis si proprie sumatur est nomen personale ꝛ nullo modo essentiale. ¶ Ad cuius euidentiam sciēdum est: ꝙ verbum tripliciter quidem in nobis ꝓprie dicitur. Quarto autē modo dicitur improprie siue figuratiue. Manifestius autem et cōmunius in nobis dicitur verbū qđ voce profertur: qđ quidem ab interiori procedit quātum ad duo que in verbo exteriori inueniūtur. s. vox ipsa ꝛ significatio vocis. Uox enim significat intellectus conceptum sm̄ pħm in li. primo perihermenias. Et iterū vox ex significatione vel imaginatione procedit: vt in li. de anima dicitur. Uox autem que non est significatiua verbum dici nō potest. Ex hoc ergo dicitur verbū vox exterior: quia significat interiorem mentis conceptum. Sic igit primo ꝛ principaliter interior mētis conceptus verbum dicitur. Secūdario vero ipsa vox interioris conceptus significatiua. Tertio vero ipsa imaginatio vocis verbum dicitur. Et hos tres modos verbi ponit. Dama. in. j. lib. ca. xvij. dicens: qđ verbum dicitur naturalis intellectus motus sm̄ quem mouetur: et intelligit et cogitat: velut lux ꝛ splendor quantum ad primum. Rursus verbum est qđ non verbo profertur sed in corde pronunciatur quantum ad tertium. Rursus etiam verbum est angelus; id est nuntius intelligentie quantum ad secundum. Dicitur autem figuratiue quarto modo verbum id quod verbo significatur vel efficitur: sicut consueuimus dicere: hoc est verbum quod dixi tibi: vel qđ mandauit rex: demonstrato aliquo facto: quod verbo significatum est vel simpliciter enuntiantis: vel etiam imperantis. Dicitur autem ꝓprie verbū in deo sm̄ ꝙ verbū significat cōceptum intellectus. Uñ Aug. dicit in. 15. de trini. Quisquis potest intelligere verbū: nō solum anteq̄ sonet: verūetiam anteq̄ sonorum eius imagines cogitatione inuoluantur. iam potest videre aliquam verbi illius similitudinem: de quo dictum est. In principio erat verbum. Ipse autem cōceptus cordis de ratione sua habet

Primo proponit cōclusionem responsiuam quesito. i. verbi nomē proprie sumptū in diuinis est personale: ꝛ nullo modo essentiale. Scđo statiꝫ declarat illos terminos conclusionis proprie sumptum in diuinis. Tertio probat conclusionem: ibi ipse autem conceptus cordis.

persona: vel an ex accommodatione sit personale nomen: sed simpliciter in diuinis tamen: id est cum de deo predicatur. ¶ In corpore tria facit.

¶ Quo ad scđm: ad declarandum ly proprie sumptum: distinguit verbi nomē: ꝛ ordinat eiꝰ modos. Distinguit quidē qđ sumitur dupliciter. s. ꝓprie ꝛ metaphorice. Et rursus ꝓprie sumitur tripliciter: ꝛ sic adunando oēs modos quadrupliciter dr̄: tribus quidē primis modis ꝓprie: ꝛ quarto similitudinarie. Primo igitur ꝓ verbo in voce. Scđo in cogitatiua. Tertio in intellectu. Quarto aūt ꝓ aliquo facto: qđ verbo significatuꝫ in. peractū vel effectum est. Ordinat aūt primo verbū cordis. scđo oris. tertio cogitatiue locās: ꝓbansqz primoꝝ ordinem: et hoc ꝙ vox exterior verbi rationeꝫ nō hꝫ: nisi quia significat interiorem mentis conceptū. Ad declarandum vero ly in diuinis: dicit ꝙ verbum in deo sumitur pro verbo intellectꝰ: ꝯfirmatqz hoc authoritate Augu. De his modis accipiēdi verbum: diffuse ac clare scriptum inuenies in q. de ve. q. 4. arti. primo ꝛ scđo. Et in p̄mo sen. dist. 27. q. 2. arti. primo scđo. quare vide ibi.

¶ Circa ordinē inter verba positū in litera dubiū est: qualis sit: an quo ad nos: an sꝫ quo ad se. Qđ eñ nō sit quo ad nos: ex eo ptꝫ: qđ iuxta hūc ordinē non verbū cordis sed verbum vocis: locū primum habere dꝫ: vt etiam in litere principio insinuat. Qđ vero nō sit sm̄ naturā: et eo apparet: quia verbū cogitatiue scđm in hoc ordine locū sibi vēdicat: q̄m cōstat vocale verbum et imaginatione depēdere. Et sic quouis ordine vocat male verbū oris scđo loco positū: vt debet eñ sibi nature ordine vltimus: quo ad nos primꝰ. ¶ Ad hoc dr̄ ꝙ assignatus ordo est nature ordo inter intētiōes verbi noie significatas. Ad cuius euidentiā scito duos esse canōes in hmōi. Primus est: oē nomē ꝑ prius dr̄ formaliter q̄ sm̄ denolationē extraneam vt ptꝫ inductiue. Alter est. oē nomē formaliter dictuꝫ de pluribus: prius dr̄ de eo

a quo aliud depēdet q̄ de depēdēte ab illo: ꝛ h̄ ēt pꝫ inductiue. Uerbū igit qꝛ formalr̄ saluat in v̄bo cordis ꝛ oris tm̄: in cogitatiua aūt causaliter. iō iuxta ꝑmā regulā vltimo dr̄: de verbo cogitatiue. Et ad h̄ insinuādum lr̄a dixit imaginatio verbuꝫ dr̄: innuens ꝙ in cogitatiua ea rōne dr̄ verbū: qꝛ est verbi imaginatio causalis tm̄. P̄ Qꝛ aūt verbi rō formalis in intellectu sine depēdentia a verbo vocis. In voce aūt cū depēdentia est a v̄bo cordis: ideo priꝰ de verbo cordis q̄ de verbo vocis dicit: formaliter tñ vt dictum est: et nō sꝫ extrinsecā denoiationē: vt durādus putauit.
165 P̄ Qđ ex eo pꝫ: ꝙ vox priꝰ v̄bi
162 nomē habuit: q̄ men
c tis conceptus: in illo eñ priori vox verbuꝫ erat: ꝛ rō v̄bi in cōceptu ignota erat. ergo
163 vox v̄bi appellationē nō sumpsit a v̄bo cordis. ¶ Preterea. Uox est signū expressiuum nō denoiatiōe extrinseca sed formalr̄: sicut fortes est albus: sꝫ rō verbi in voce est esse expressiuū seu manifestatiuū signū conceptus mētis alteri: vt in litera dr̄: sicut etiā rō verbi in ꝯceptu est esse expressiuū signuꝫ habitualis notitie sicut in q. de veri. dr̄. Igitur significatiua vox formalr̄ est verbū sicut formaliter est expressiua. ¶ Ad obiectionē aūt in oppositū dr̄: ꝙ ordo nature inter intētiones nois multiplicis: nec attēditur sm̄ ordinē rerū in quibꝰ intentiones saluant: nec sm̄ ordinē illarū intētionū in esse nature. Sol enim q̄uis sit prior calefacto a se: et causalitas solis prior sit naturaliter q̄ calor causatꝰ ꝑ illā: nō tñ prius dr̄ calidū de eo q̄ de calefacto: sed ecōtra: sꝫ attēdit sm̄ habitudinē ipsarū intentionū in hoc: qđ est includi in alia et non ecōtra. Sic aūt se habēt intētio formalis ꝛ sm̄ denominationem extrinsecam. Et propterea licet causalitas cogitatiue qua in ea dicitur verbum: sit prior vocali verbo: posterius tamen predicationem eius recipit.

¶ Quo ad tertiū ꝓbatur cōclusio sic. verbū in diuinis significat cōceptū intellectus. ergo significat aliquid ab alio ꝓcedens. ergo aliquid personale. ergo non sumitur essentialiter: sed personaliter tantū. P̄ Prima cōsequentia ꝓbatur: quia de ratione ipsius conceptus cordis est ꝙ procedat ab alio. s. a notitia concipientis. Scđa vero probatur: quia persone diuine distinguuntur sm̄ originem. Tertia est per se nota.

¶ Circa hanc rationē ac conclusionē dubiū occurrit ꝓpter tria. Primo qꝛ ꝓcedere abstrahit a ꝓcessu reali ꝛ ꝓcessu sm̄ rationem. Et similiter ly ab alio: potest vtroqz modo intelligi. s. alio sm̄ rem vel sm̄ rationem: ꝛ tñ litera infert ꝛ ꝓcessum ꝛ alietatem realem. Scđo ꝛ est cōfirmatio precedentis: ꝓpter multas instantias: intelligere enim amare et quodcūqz aliud simile: significat aliquid procedens ab alio. puta intellectu vel voluntate ꝛc. ꝛ tñ non sequitur / ergo huiusmodi sunt nomina personalia in diuinis. Tertio ꝛ est augmentatio precedentium: propter ipsummet authorem. qui ꝛ in. q. de ve. ꝛ in primo sentētiarum / vbi supra: propter hec que adduximus: hanc rationem in litera adductam tenet non concludere: sustinetqz oppositum cōclusionis hic ꝓbate: dicens verbum qñqz personale qñqz essentiale nomen esse. ¶ Ad euidētiam huius dubitationis. Primo de re ipsa: deinde de authore dicēdum est. Quo ad rem scito duo. primo quia ly sm̄ rationē: est cōditio diminuens: sicut pictum vel mortuū: moueri enim sm̄ rationem nō est moueri: ideo ꝓcedere sm̄ rationem nō est procedere: sed est intelligi ꝙ ꝓcedat. i. per modum ꝓcessus. Et propterea cum de processu est sermo de reali opꝫ intelligi: sicut cum de motu alijsqz que per rationem diminuūtur loquimur: alioquin incerta essent oīa. Scito scđo: ꝙ aliud est significare aliquid ꝓcedens ab alio: ꝛ aliud significare aliquid per modū ꝓcedentis ab alio. In primo eñ dr̄ ꝙ res significata ꝓcedit ab alio. In scđo vero: ꝙ res significata intelligit et significat vt ꝓcedēs seu ꝑ modū ꝓcedētis ab alio. ¶ Inter hec aute duo maior est distātia q̄ inter celū ꝛ terrā: q̄m tāta est quāta est inter esse et significari. ¶ In primo eñ res sigta est ab alio: in scđo vero significat vt ab alio. His aūt stantibꝰ rñdet: ꝙ ꝓpōnes in lr̄a assumpte nō sunt distinguēde: q̄m expresse significāt ꝓcessionē cadere supra rē significatā. stat ergo rō in hoc: v̄bi nomē ꝓprie sumptū in intellectu: significat cōceptū ꝓcedentē ab alio: ita ꝙ ꝓcessio determinat ly cōceptū sm̄ rē: q̄m alr̄ ꝓcessio nō est. Et proprie dr̄ in diuinis. ergo saluatur ibi quo ad vtrūqz: alr̄ nō proprie diceret / ergo est nomen personale: qꝛ ibi nihil est ab alio nisi psona: q̄uis multa intelligātur vt ab alio. Et ꝑ hoc ptꝫ rñsio ad istātias. Amare eñ nō sigt aliqđ ꝓcedēs ab alio: sꝫ sigt aliqđ ꝑ modū ꝓcedētis ab alio. Et eadem rō est de ceteris hmōi. Quo ad authorē vero dr̄: ꝙ vt apparet diligēter intuēti eiꝰ libros: paulatiꝫ in hac dubitatione ad veritatis pfectionē peruenit. Nā in primo sen. secutus est illoꝝ opinionē qui verbi nomē sicut amoris nomen cōsiderātes: qñqz essentiale: qñqz psonale dixerūt. postmodū in q. de ve. declinauit in alteraꝫ partē. s. qđ dr̄ personaliter: nō tamē absqz formidine alterius: vt pꝫ e eo ꝙ rñdet rōnibꝰ ad vtrāqz partē: altera vt rōnabiliori ꝯplexa. P̄ Postremo hoc in loco alterā partē. s. ꝙ psonaliter dr̄ asseruit cū expressa destructione alteriꝰ. s. ꝙ nullo mō essentialiter. P̄ Et hoc qꝛ vidit oīa illa q̄ dubiū fecerāt aliqñ hac vna rōne cessare. s. qđ v̄bi nomē sigt aliqđ ꝓcedēs ab alio: ꝑ hoc secernens ipsum ab his que significant per modū ꝓcedentis. Cōtra hoc enim nulla instātia militat: in hoc nulla distinctio hꝫ locū: vt patet ex dictis. Neqz assumpsit hoc absqz ꝓbatione: sed ꝓbauit hoc ex ipsa rōne rei significate: ipse inquit cōceptus cordis de ratione sua hꝫ ꝙ ab alio procedat. ¶ Nō ergo est aliquid essentiale: q̄m in nullius essentialis rōne clauditur siue intrinsece siue vt necessario cōcomitans: ꝙ ꝓcedat ab alio. Nec derogat hoc dignitati doctoris: q̄m naturale est intellectui humano perfici in ꝓcessu tēporis. P̄ Retractauit ergo antedicta non commemorando seipsum aliter sensisse: sed repellendo opinionem quam sustinuerat.

524

Hic locus Aquit. depravatus est a typographis.

qđ ab alio ꝓcedat. s. a notitia concipientis. Unde verbū sm̄ ꝙ ꝓprie dicitur in diuinis significat aliquid ab alio ꝓcedens. Quod pertinet ad rationē nominū personaliuꝫ in diuinis: eo qđ persone diuine distinguūtur sm̄ originem: vt dictū est[c]. Unde opꝫ qđ nomē verbi sm̄ ꝙ ꝓprie in diuinis accipit nō sumatur essentialiter sed personaliter tm̄.

Ad primū Ergo dicendū. ꝙ arriani: quoꝝ fons origenes inuenitur: posuerunt filiū a patre esse in diuersitate substātie[c]. Unde conati sunt, quia filius dei verbū dr̄. astruere nō esse proprie dictū: ne sub ratione verbi ꝓcedentis cogerētur fateri filium dei non esse extra subam patris. Nam verbū interius sic a dicēte ꝓcedit: ꝙ in ipso manet. Sed necesse est si ponitur verbū dei metaphorice dictū: ꝙ ponatur verbū dei ꝓprie dictū. Non eñ pōt aliquid metaphorice verbū dici: nisi rōne manifestationis. Quia vel manifestat sicut verbum: vel est verbo manifestatum. Si autē est manifestatū verbo: opꝫ ponere verbum quo manifestetur. Si aūt dr̄ verbum quia exterius manifestat. ea q̄ exterius manifestant. nō dicūtur verba nisi inquantū significant interiorem mentis cōceptum: quem aliquis etiā per exteriora signa manifestat. Et si ergo verbū aliqñ dicatur metaphorice in diuinis: tñ opꝫ ponere verbū proprie dictū: qđ personaliter dicat. ¶ Ad scđm dicendū. ꝙ nihil eoꝝ que ad intellectū pertinent personaliter dr̄ in diuinis: nisi solū verbum. Solū enim verbū significat aliqđ ab alio emanans. Id eñ qđ intellectus in concipiēdo format est verbū. Intellectus autē ipse sm̄ ꝙ est per speciem intelligibilem in actu cōsiderat absolute. Et similiter intelligere qđ ita se hꝫ ad intellectū in actu: sicut esse ad ens in actu. Non eñ intelligere sigt actionē ab intelligēte exeuntē: sed in intelligente manētem. Cū ergo dr̄ ꝙ verbū est notitia non accipit notitia ꝓ actu intellectus cognoscētis: vel pro aliquo eiꝰ habitu: sed pro eo ꝙ intellectus cōcipit cognoscēdo[c]. Uñ ꝛ Aug. dicit qđ verbū est sapiētia genita. Qđ nihil aliud est q̄ ipsa cōceptio sapiētis. Que etiā pari modo notitia genita dici pōt. Et ꝑ eundē modū pōt intelligi: qđ dicere deo sit cogitādo intueri: inquātū. s. intuitu cogitationis diuine concipit verbū dei. Cogitationis tñ nomen dei verbo ꝓprie nō cōuenit. Dicit enim Aug. 15. de tri. Ita dr̄ illud verbum dei: vt cogitatio nō dicatur ne aliqđ esse quasi volubile credat in deo qđ nō accipiat formā vt verbū sit: eāqz dimittere possit: atqz informiter quodāmodo voluntari. Cogitatio enim ꝓprie in inquisitione veritatis cōsistit. Que in deo locū non hꝫ. Cū vero intellectus iam ad formā veritatis pertingit nō cogitat: sed perfecte veritatē contēplatur. Uñ anselmus improprie accipit cogitationē pro cōtemplatione. ¶ Ad tertiū dicendū. qđ sicut ꝓprie loquēdo verbum dr̄ personaliter in diuinis ꝛ nō essentialiter: ita ꝛ dicere. Uñ sicut verbū nō est cōe patri ꝛ filio ꝛ spiritulsancto: ita nō est verū qđ pater ꝛ filius ꝛ spiritussanctus sint vnus dicens. Unde Aug. dicit. 7. de tri. Illo coeterno verbo nō singulus intelligitur in diuinis. Sed dici conuenit cuilibet persone. Dicitur enim nō solum verbuꝫ: sed res que verbo intelligitur vel significatur. Sic ergo vni soli persone in diuinis conuenit dici eo modo quo dr̄ verbum. Eo vero mō quo dicitur res in verbo intellecta cuilibet persone conuenit dici. Pater enim intelligēdo se: ꝛ filium et spiritūsanctum: ꝛ oīa alia que eius scientia continentur concipit verbuꝫ: vt sic tota trinitas verbo dicatur: et etiam omnis creatura. Sicut intellectꝰ hois verbo qđ concipit intelligendo lapidem dicit. Ansel. vero improprie accepit dicere pro intelligere. Que tamen differunt. Nam intelligere importat solam habitudinē intelligentis ad rem intellectam. In qua nulla

¶ In responsione ad primū aduerte ꝙ cōditionalis illa si ponitur verbū dei metaphorice dictū oportet poni verbum dei proprie dictum: non tenet gratia forme: sed gratia materie. P̄ Quī vt in litera dicitur: si ponitur verbum dei metaphorice / ponitur aut manifestatum verbo dei: aut manifestans verbum dei. his enim duobus modis dicit metaphorice: vtrobiqz autem clauditur verbum proprie dictum: ꝛ consequenter personaliter: vt deductum est in litera: nihil enim est in ratione verbi quod imperfectionem importet: sed tantum esse ab alio ꝛc.

¶ In responsione ad secundum aduerte / ꝙ cum dicitur in litera: ꝙ intelligere ita se hꝫ ad intellectū in actu sicut esse ad ens in actu: est locutio nō similitudinaria: sed potius expressiua: ac si diceret qđ sicut esse in cōi ad ens in actu in cōi: ita tale esse. i. intelligere ad tale ens in actu. i. itellectū in actu. Declaratū est eñ superius: ꝙ cognoscere aliquid est esse illud: et ꝙ in cognoscētibus in potētia / cognoscitiuū est primo in potentia ipsum cognitū: deinde medio modo inter potētiam ꝛ actum: ꝛ demū est ipsum: et tunc tantū dr̄ actu cognoscens. Nec obstat ꝙ intelligere dicatur actio: tum quia est immanens: vt in litera dicitur: tum quia sm̄ veritatem magis hꝫ de significari q̄ esse actionis. ¶ In responsione ad tertium dubiū est: an verbū diuinū procedat ex omnibus que sunt in sciētia patris. s. patre filio ꝛ spiritusancto ꝛ omnibꝰ creaturis. P̄ Sed quoniā hoc in articu-

lo tertio huius questionis tractatur magis ex ꝓposito: ibidē diffinietur.

¶Super artim 2m.

[I]N titulo ly ꝓprium di- 81 82 stinguitur, et cōtra commune et contra extraneum: id est adiacēs: vt de patris nomine dictum fuit. Ita q sensus questiōis est: vtrum verbi nomen i diuinis: soli filio cōueniat: vt eius personalis ꝓprietas: vt patet ex argumentis.

¶In corpore vnica est cōclusio respōsiua quesito affirmatiue. verbi nomen proprie 190 dictum in diuinis est 1.di.27. ꝓpriū nomen psone q.2.art. filij. Et pbat sic. 2.q.2. verbum significat emanationem intellectꝰ: Et in i.q. 4.art.3. id est pcedēs sm emanationem intellectꝰ. Et opusc. 3.ca.11. ergo significat filium. ergo solus filius proprie est verbū. Probatur prima cōsequētia quia et persona procedens sm talem emanationem est filius et huiusmodi processio est generatio.

¶Aduerte hic qd si vis huius pbatiōis perspicue inspiciatur secūda consequentia ab illa probatione merito posita e. Ex eo nāq q persona pro- 183 cedens sm emanationem intellectus est filius. sequitur q vbi nomen cōueniat filio. Ex eo vero q talis pcessio est ipsa generatio: quā cōstat terminari ad filium. sequitur q idem sit esse filium et esse verbum. Ac per hoc esse verbū est ꝓprium ipsi filio: quēadmodum esse filium: et sic soli ꝓprie conuenit.

¶Super articulum tertium.

[I]N titulo nota q ly in nomine verbi: nō enim 161 queritur vtrum res que est verbum respiciat creaturas: sz vtrum res illa diuina vt verbi nomine significat: claudat respectū ali- 87 quem ad creaturas.

¶In corpore tria facit. Primo ꝓponit conclusio directe responsiua quesito affirmatiue: simul cum medio: ac per hoc respōdet quo ad respectum in cōi. Scdo determinādo qualis est ille respectus, respondet de tali respectu: cōi tñ patri et creaturis. Tertio distinguendo: respōdet de respectu quo tantum

ratio originis importatur: sed solum informatio quedā in intellectu nostro: prout intellectus noster fit in actu p formā rei intellecte. In deo aūt importat oīmodā idētitatem: qr in deo est oīno idem intellectus et intellectum: vt supra ostensum est[c]. Sed dicere importat pncipaliter habitudinē ad verbum conceptum. Nihil em̄ est aliud dicere q̄ pferre vbum. Sed mediāte vbo importat habitudinē ad rem intellectā que in verbo plato manifestatur intelligēti. Et sic sola psona que pfert vbū est dicēs in diuinis: cum tñ singula psonarū sit intelligens et intellecta: et per cōsequens vbo dicta. ¶Ad quartum dōm, q verbum sumitur ibi figuratiue, prout significatum vel effectus vbi dicit vbum. Sic enim creature dicūtur facere verbum dei inquātum exequūtur effectum aliquem ad quem ordinantur ex vbo cōcepto diuine sapiētie: sicut aliquis dicit facere verbū regis, dum facit opus ad qd ex verbo regis instigatur.

¶Utrum verbum sit proprium nomē filij. Articulus secūdus.

[A]D scdm Sic pcedit. Uidet q vbū nō sit ꝓpriū nomē filij. Filiꝰ em̄ est psona subsistens in diuinis. Sed vbū nō significat rē subsistentē: vt in nobis pz. Ergo vbū nō pōt esse ꝓpriū nomē psone filij. ¶Pre. Uerbum prolatione quadam pcedit a dicente. Si ergo filius est ꝓprie vbū, nō pcedit a patre, nisi p modū plationis. Qd est heresis valētini: vt patet per August. in libr. de heresibus.

¶Pre. Omne nomen ꝓpriū alicuius psone, significat ꝓprietatē aliquā eius. Si igitur verbū sit ꝓpriū nomen filij: significabit aliquam ꝓprietatē eius. Et sic erūt plures ꝓprietates i diuinis q̄ supra enumerate sūt[c]. ¶Pre. Quicūq intelligit, intelligēdo ↄcipit vbum. Sed filius intelligit. Ergo filij est aliqd verbum. Et sic non est ꝓpriū filij esse verbum. ¶Pre. Hebre. j. dr de filio, Portans omnia verbo virtutis sue. Ex quo Basiliꝰ accipit q spūssanctus sit verbum filij. Non est ergo proprium filij esse verbum.

Sed contra Est, q August. dicit. 6. de tri. Uerbū solus filius accipitur.

Rñdeo Dōm, q vbum ꝓprie dictū in diuinis psonaliter accipit et est ꝓpriū nomē psone filij. Significat em̄ quādam emanationē intellectus. Persona autem que procedit in diuinis sm emanationem intellectus dicitur filius, et hmōi pcessio dr generatio: vt supra ostensum est[c]. Unde relinquitur qd solus filius proprie dicatur verbum in diuinis.

Ad primū Ergo dōm, q in nobis nō est idem esse et intelligere. Unde illud qd habet in nobis esse intelligibile non pertinet ad naturā nostram. Sed esse dei est ipsū eius intelligere[c]. Unde verbum dei nō est aliquod accidēs in ipso: vel aliquis effectus eius: sed ptinet ad ipam naturā eius. Et ideo opz q sit aliqd subsistēs. Quia quicquid est in natura dei subsistit. Et ideo Damas. dicit: q verbum dei est substātiale: et in hypostasi ens. Reliqua vo verba. s. nostra virtutes sunt anime. ¶Ad scdm dōm: q nō ppter hoc error Ualētini est dānatus, quia filiū dixit platione natū: vt Arriani calūniabātur: sicut Hyla. refert 6. de tri. sed ppter variū modum plationis quem posuit: sicut patet per Augu. in lib. de heresibus. ¶Ad tertium dōm, q in nomine vbi eadem ꝓprietas importatur que in nomine filij. Unde dicit Aug. Eo dr verbū quo filius. Ipsa enim natiuitas filij que est ꝓprietas psonalis eius diuersis nominibꝰ significatur, que filio attribuuntur ad exprimēdum diuersimode pfectionē eius. Nam vt ostendatur cōnaturalis patri dr filius. Ut ostēdatur coeternus dr splēdor. Ut ostēdatur oīno silis dr imago. Ut ostēdatur immaterialiter genitus dr vbū. Nō aūt potuit vnū nomen inueniri: p qd oīa ista designarētur. ¶Ad quartū dōm, q eo modo cōuenit filio esse intelligētem quo cōuenit ei esse deum[c]: cum intelligere essentialiter dicat in diuinis: vt dictum est[c]. Est aūt filius deꝰ genitus non autem generans deus. Unde est quidē intelligēs: nō vt pducens verbū: sed vt verbum pcedens: prout. s. in deo verbum pcedens sm rem nō differt ab intellectu diuino: sed rōne sola distinguit a pnº verbi. ¶Ad quintum dōm, q cum de filio dr, portās oīa vbo vtutis sue: vbum figuratē accipit p effectu vbi. Unde glo. ibi dicit, q vbum sumitur pro imperio: inquātū. s. ex effectu virtutis vbi est, q res cōseruētur in esse: sicut ex effectu vtutis vbi est: q res pducantur in esse. Qd vo Basilius interpretatur vbum p spūsan. improprie et figurate locutus est: put verbum alicuius dici pōt: omne illud qd est manifestatiuū eius: vt sic ea ratione dicatur spiritussanctus verbum filij: quia manifestat filium.

¶Utrū in nomine verbi importetur respectus ad creaturam. Arti. 3.

[A]D tertiū Sic pcedit. Uf, q in nomine verbi nō importet respectus ad creaturā. Omne enim nomen cōnotans effectum in creatura essentialiter in diuinis dicitur. Sz verbum nō dicitur essentialiter: sed psonalr: vt dictum est[c]. Ergo verbum nō importat respectum ad creaturam. ¶Pre. Que important respectū ad creaturas dicūtur de deo ex tpe: vt dñs et creator. Sed vbum dicitur de deo ab eterno. Ergo nō importat respēctum ad creaturā. ¶Pre. Uerbū importat respectum ad id a quo pcedit. Si ergo importat respectum ad creaturā, sequit q pcedat a creatura. ¶Pre. Idee sunt plures sm diuersos respectus ad creaturas. Si igitur vbū importat respectū ad creaturas: sequitur q in deo non sit vnum verbum tm̄: sed plura. ¶Pre. Si vbum importat respectū ad creaturam: hoc non est nisi inquātum creature cognoscūtur a deo. Sed deꝰ nō solum cognoscit entia: sed etiam non entia. Ergo in verbo importabitur respectus ad nō entia. Quod videtur falsum.

Sed cōtra Est, q dicit Augu. in lib. 83. qōnū, q in nomine vbi significatur: nō solum respectus ad patrem: sed etiam ad illa que per vbum facta sunt operatiua potentia.

Rñdeo Dōm, q in verbo importat respectus ad creaturā. Deꝰ enim cognoscendo se cognoscit omnē creaturam. Uerbum igitur in mente cōceptum est repñtatiuū oīs eiꝰ qd actu intelligitur. Unde in nobis sunt diuersa verba sm diuersa que intelligimus. Sed qr deus vno actu et se et oīa intelligit: vnicū verbum eius est expressiuū: nō solū patris: sed etiā creaturarū.

respicit creaturas.

¶Quo ad primū cōclusio est de respectu in cōmuni, sicut in cōmuni quoq quesitum fuit: et est ista. in verbo dei importatur respectꝰ ad creaturas. Et subiūgitur statim medium: quia deus cognoscēdo se cognoscit creaturas.

¶Quo ad scdm autē propositum medium explicatur magis ap- b plicādo ipsum ad cō- 174 clusionem contractā 189 ad respectum talem: b c scilicet verbum dei est 198 expressiuum patris et creaturarum. Probatur enim sic. verbum est representatiuum omnis eius qd actu intelligitur. ergo verbum dei est expressiuum: non solum pris sed etiam creaturarum. Antecedens pbatur. in nobis apud quos sunt diuersa vba sm diuersa intellecta in actu. cōsequētia vero probatur: qr deus vnico actu se et omnia intelligit.

¶Quo ad tertiū est hec cōclusio. Uerbum dei eiꝰ qd est in deo patre est expressiuum tātum: 191 1.di.27. q.1.ar.2. Et qlib.q. 4.art.5. et quol. 4.q.4. ar.1.lit. creaturarum vero est expressiuum et operatiuum. Probatur. sciētia dei est dei quid est cognoscitiua tātum. creaturarum autem cognoscitiua et factiua. ergo verbum dei etc. Et confirmat autoritate scripture: dixit et facta sunt. 189

¶Circa predicta vniuersamq hanc materiam. Aduerte hic cē 4. Primo res dicta verbo. Secūdo relō inter verbum et rem dictā. Tertius modus quo verbum refertur ad res dictas. Quarto, ratio quare sic refertur. Et quo ad res dictas quidē in primo articulo huius questionis in respōsione ad tertiū habuimus q sunt hec tria. s. essentia diuina: et ois persone diuine: et ois creatura. Pater em̄ dicit hec omnia verbo. Relō vero verbi ad res dictas vt sic: est relo rationis: et est relo expressiui ad expressum: vt in litera dicitur: et in his duobus conueniunt alij nobiscum coacti forte authoritate Aug. In reliquis autē duobus, s. in modo et causa: diuersitas est opinionū. Scotꝰ em̄ in 1. di. 1. q. 1. ar. 2. et in qlibetis. q. 14. ar. 2. tz q c vbum dei ex vi pdu- 199 ctionis sue nō pcedit ex scientia creatura-

rū: sed diuine eētie. Et rursus vt ex di. 32. 1. q. 1. ad vltimū eiusdē sumit, lz q verbū sic pcedit de scia solius essentie, q nō pcedit vi vbū psonenisi cōcomitāter. Ita q imaginat prez ex h q itelligit diuinā eētiā vbū pducere: qd qdē ex vi pductionis sue exprimit eētia. psonas aūt diuinas ↄcomitāter tāq res nectio iunctas essentie: creaturas vero hz q repñtet cōpletā iā pductione ipsiꝰ verbi. Est aūt fundamētū positiōis sue: qr ponit in 35. di. pmi creaturas pduci a deo in esse co- 95 gnito. Et propterea imaginat: q essentia diuia prio qsi mouet intellectū paternū ad pductionem termini infiniti. i. vbi: et deinde ad terminū finitū, s. creaturam in esse co- 172 gnito. Et sic verbū nō pōt pduci de scientia creaturarū que est in scdo instanti nature. Arguit qz ad hoc in scdo vbi supra tripl. Primo si verbū procederet vt verbū diuine essentie et ois intelligibilis: pari ratiōe spūssctus spiraret vt amor diuine essentie et ois amabilis intelecti: sed hoc est falsum: q pbat falsitas: qr tūc vel deꝰ nectio amaret creaturas: vel spūssan. nō necessario pduceret: quorum vtrū q est impossibile. Se- 74 c cūdo. si verbū pcederet ex oibꝰ etc. q pcederet de seipso verbo vt noto patri: qd est incōueniēs: et tenet seqla: 94 a qr vnū de intellectis formalr a pre est verbū. Tertio nulla relatiō realis alicuiꝰ psone diuine est ad creaturā sed geniti ad id de quo gignit. si est distinctū realr est relatio realis. q verbū nō est genitū de lapi- 97 b de vt noto pri. Ps. Tho. aūt vt hic pz tz verbū dei natū esse ex oibꝰ q sunt in sciētia patris. s. essentia psonis et oi alio intelligibili simplici: qd dico ppter scita a deo sciētia visionis. Imaginat em̄ vt expsse in. 1. 98 arti. dixit, q pr intelligendo se et filiū et spm s. et omnē creaturam (subaudi tu simplici intelligētia) concipit vbū ita q priꝰ sm rōnem deus pr intelligit quicquid naturaliter relucet in diuina essentia q̄ pducat filiū. Uerū tamen est: q verbū principaliter exprimit essentiā et secūdario creaturas: sicut et deus pater principaliter intelligit essentiā suā et secūdario creaturas: ita qd ly principaliter et ly secūdario nihil aliud significant nisi in se et in alio. Creatura em̄ in essentia diuina: ipsa aūt essentia in se intelligitur et exprimitur. ¶Ad imaginationes autem scoticas facile est rñdere. Primarium enim fundamētum nihil valere ex eo patet: qd pductio illa creaturarū chimerica est: et periculosam ingerens doctrinam. sequit em̄ deum gloriosum nō posse esse absq hoc q sint creature in esse diminuto: qd in phia ridiculum. in fide autem scandalum videtur. sed de his als. Nos enim essentiam diuinā et formaliter et obiectiue omne intelligibile cōprehendere tenentes ex superius determinatis dicimus q quia verbū procedit nō ex qualicunq cognitione essentie diuine: sed ex cōprehensione eiusdem: opz vt procedat ex notitia omnium que sciuntur cōprehendendo diuinā essentiam: sed hec sunt oia supradicta vt patet ex. q. 14. ergo. Et hoc pcul du bio fuit fundamentū. S. Tho. Et quo ad primā obiectionem scoti dr breuiter: q vniformiter loquendo. s. de creatura intellecta in deo: et sic amata in deo: par ratio est de verbo et spiritusancto: nec aliquod sequitur incōueniens. Posset tñ simpliciter negari sequela: et paritas rationis: quia amor respicit res amabiles in seipsis: verbū aūt res in intellectu. Ad secūdam vero dr: q nullum incōueniens est: verbū procedere ex seipso et spūs. tō vt notis patri. i. ex notitia quā hz pr de eis: imo hoc est necessariū ppter allatā rōnē. Quin potiꝰ quā ipse scō. expresse in 6. di. primi teneat q pr priꝰ intelligit filiū q̄ pducat ipm: volūtarie reputat hoc incōueniēs. Tertia aūt obiectio rñsione nō est digna: qm verbū nō distinguit realr ab his a qbꝰ pcedit vt cognitio: sed a quo pcedit vt dicēte: vt de se pz. Esto tñ in hac materia cautus: ppter veritatē cōditionalē. s. si deꝰ nihil intelligeret in sua essentia nisi ipsaz solā: adhuc haberet pductio verbi. Ex hac em̄ seq vr: q pductio verbi non est posterior intellectione creaturarū in 193 deo. Habes nāq aliā 1.q.93. cōditionalē si deꝰ nō art.5.4. esset productiuus ad Et.1.di. intra intelligendo se 18.q.2. intelligeret nihilominus ar.2. oē intelligibile. Ex hac em̄ sequit: qd deū intelligere creaturas in se: nō est posteriꝰ pductiōe ad intra. Quare ne ex his fallaris: qd naturalr de facto sit sequendo dicito vt supra. Dixi aūt naturalr: qm ea q deus de facto libere nouit: cū naturale p̄cedat liberū: pcul ab ista disputatiōe sunt. Et qm in cōprehēsiōe naturalis vis sciētie diuine clauditur ars creature factiua: cōnis nō cōcludat volitio earū: idcirco vbū dei adequās naturale eiꝰ sciētiā: hz respectū ad creaturā nō solū expressiui sed etiaz operatiui: vt in litera ex Augu. dr. 193 c ¶In rñsione ad primū. Nota q q̄ eā sunt argumēta aureoli: apd capreolū in. 27. di. 1. q. in ↄclusiōe qnta ad 3 badū q verbū e psonali ꝓprietate hz q referat ad creaturas: oia em̄ ex hoc ruunt: q supponūt q idē sit dicere verbū sm pro- 463 priā rōnem referē ad creaturas et dicere verbū e ꝓprietate psonali hz qd referat ad creaturas: cum tñ hec multū distent: et primū cōcedi possit, scdm aūt nō. Et huiꝰ rō est: qm verbū claudit in ꝓpria rōne notitiā: q est de numero essentialium: propter quam (vt in litera dicitur) refertur ad dicta nota et facienda.

Et sicut dei sciētia, dei quidē est cognoscitiua tantū: creaturarū aūt cognoscitiua et factiua[c]: ita verbū dei eiꝰ qd in deo pre est, est expressiuum tantū: creaturarū vero est expressiuū et operatiuū. Et ppter hoc dr in ps. Dixit et facta sunt: quia importatur in verbo ratio factiua eorum que deus facit.

Ad primū Ergo dōm, q in noie psone includit etiā naturā oblique[c]. Nā persona est rōnalis nature indiuidua suba. In noie igit persone diuine quātū ad relationē psonalē nō importat respectꝰ ad creaturā: sz importat in eo q ptinet ad naturā. Nihil tñ phibet inquātū includit in significatiōe eiꝰ essentia q importet respectus ad creaturā. Sicuti em̄ ꝓpriū est filio q sit filiꝰ: ita ꝓpriū est ei q sit genitus deus: vel genitus creator. Et p hūc modū importat relatio ad creaturā in noie verbi. ¶Ad scdm dōm, q cū relationes consequātur actiones: qdā noia importāt relationē dei ad creaturā, q ↄsequit actionē dei in exteriorē effectū transeuntē: sicut creare et gubernare. Et talia dicunt de deo ex tpe[c]. Quedā vo relatio est q ↄsequit actionē nō trāseuntē in exteriorē effectū: sed manētē in agēte: vt scire et velle. Et talia nō dicunt de deo ex tpe[c]. Et hmōi relatio ad creaturam importat in noie verbi. Nec est verū q noia importātia relationez dei ad creaturas oia dicātur ex tpe. Sed sola illa noie q importāt relationē ↄñtē actionē dei in exteriorez effectū trāseūtē ex tpe dñr[c]. ¶Ad tertiū dicendū q creature non cognoscunt a deo p sciētiā a creaturis acceptā, sed p essentiam suā. Unde nō opz q a creaturis pcedat vbū: lz vbū sit expressiuū creaturarum. ¶Ad quartū dōm, q nomē idee principaliter est impositū ad significādū respectū ad creaturam. Et ideo pluralr dr in diuinis[c]: neq est psonale. Sed nomē vbi principaliter impositū est ad significādā relationē ad dicētē: et ex ↄñti ad creaturas: inquātū deꝰ intelligēdo se intelligit oēm creaturā. Et ppter hoc in diuinis est vnicū tm̄ vbū et psonaliter dictū. ¶Ad quintū dicendum, q eo mō quo sciētia dei est non entiū, et verbū dei est non entiū: qr nō est aliqd minus in vbo dei q̄ in sciētia dei: vt Augu. dicit. Sed tñ verbū est entium vt expressiuū et factiuū. non entium autem vt expressiuum et manifestatiuum[c].

¶De imagine. Questio. 35.

[D]Einde Querit de imagine. ¶Et circa hoc queruntur duo. Primo. vtrū imago in diuinis dicatur personaliter. Secūdo, vtrum sit proprium filij.

¶Utrum imago in diuinis dicatur personaliter. Articulus. 1.

[A]D primū Sic pcedi tur. Uf, qd imago non dicat psonaliter in diuinis. Dicit em̄ Aug. in lib. de fide ad pe. Una est scte trinitatis diuinitas et imago: ad quā factꝰ est hō. Igitur imago dr essentialiter et nō personaliter. ¶Pre. Hila. dicit in lib. de syno. q imago est eius rei ad quā imaginatur: species indifferēs. Sed species siue forma in diuinis dr essentialr. Ergo et imago. ¶Pre. Imago ab imitādo dr. In quo importatur prius et posterius. Sed in diuinis personis nihil est prius et posterius. Ergo imago nō potest esse nomen personale in diuinis.

Sed ↄtra Est, q dicit aug. Quid est absurdiꝰ q̄ imaginem ad se dici? Ergo imago in diuinis relatiue dicitur. Et sic est nomen personale.

Rñdeo Dicendū, qd de rōne imaginis est silitudo. Nō tñ qcūq silitudo sufficit ad rationē imaginis: sed silitudo q est in specie rei[c]: vel saltez in aliquo signo speciei. Signū aūt speciei in rebus corporeis maxime videtur esse figura. Uidemus em̄ q diuersorum animaliū sm speciem sunt diuerse figure: nō autē diuersi colores. Unde si depingatur color alicuiꝰ rei in pariete: nō dr esse imago nisi depingat figura. Sed neq ipsa silitudo speciei sufficit vel figure: sed requirit ad rationē imaginis origo. Qr vt aug. dicit in lib. 83. qōnum, vnum ouum nō est imago alterius: qr nō est de illo expressum[c]. Ad hoc ergo q vere aliqd sit imago: requiritur q ex alio pcedat sile ei in specie, vel saltē in signo speciei. Ea vero q pcessionē siue originē importāt in diuinis sunt personalia. Unde hoc nomen imago est nomen personale.

Ad primū Ergo dōz, q imago p-

¶In responsione ad quartum. Aduerte qd in illis verbis: nomen verbi principaliter impositum est ad significandam relationem ad dicentem. Judicio meo retractat. S. Tho. id qd in. q. de ve. q. 4. ar. 5. dixerat. s. qd verbi nomē principaliter significat absolutū. Et sequitur hic retractatio determinationē quam in. 1. arti. hic fecerat. s. q verbū sit nomē personale tantum ita q verbū significat primo ꝓprietatem personalem ipsius filij in concreto: et qm quasi substractuz est notitia connotata, ideo refertur etiam ad dicta etc. Et hoc cōsonat responsioni ad primū et verbis precedētis articuli. s. verbum significat quandam emanationē intellectus. Constat enim q emanatio illa proprietas personalis est filij. Nisi enim hoc esset primo eius significatum: ex propria eius significatione non significaret proprietatem personalem filij in diuinis: sed ex connotato tantum cuius oppositum ibidem dicitur.

¶Super questionis. 35. Arti. 1.

[T]Itulus ex supradictis clarus est.

¶In corpore duo facit. Primo ponit tres conditiones requisitas ad imaginem. Secundo respondet quesito.

¶Quo ad primū cōditiones sunt similitudo, specifica seu sm specificū signū. puta figurā orta ex illo cuius dr imago. Et prima quidem conditio. s. similitudo per se nota relinquitur. Scda aūt quo-

Universidad de Deusto Biblioteca

ā figurā declarāt in similibus ꝙ picturis. ℙ Tertia aūt ꝓbat auctoritate Aug. afferēdo instātiā de ouis. ℙ Et adueniet diligēter ꝙ h tertia cōditio intelligit ꝙ le. i. ꝙ ponit⁹ terminꝰ ad ipsam inquātū filiū⁊ deus est. ad hoc ꝯ sit filius deus: nō pacēs res illa sit filius. ℙ Et hoc bene notā: qm̄ super hoc fundatur ꝓcessus sequēs⁹ articul⁹: nisi em̄ sic intelligeretur: nec imaginis ꝓdōes cōuenirent ꝑsonis diuinis. Cōtra hāc tamen tertiam imaginis ꝓdōnē arguit

Aur. co. qr sequerēt ꝙ soli artifices imaginū haberēt imagines. ℙ Sed hic obviat ꝙd intellectu ꝓcedit: qm̄ esse vērū sit imaginē semp̄ oriri a representāte: memorem in opꝰ esse ꝙ hoc non cōtingit vno tm̄ mō: qm̄ quīq; oritur a repentāte sm̄ esse nāturale ꝓncipiāte: sm̄ intellectum oritur a patre qnq; sm̄ esse intellectuale seu cogitabile, vt statua Celaris oritur a cesare cogitato in mente artificis: vñ ꝑz ꝙ tertiā nihil valere.

195 1. dist. 13. q. 2. ar. 3. et dist. 31. q. 3. ar. 1. cor. Et. heb. 2. l. 2. co. 8. ſ. ii.

¶ Vltimo ad scōm̄ conclusio rñsiua ꝙsti⁹ affirmative est imago in diuinis est nomen ꝑsonale. ℙ Probatio: nota importātia ordinē in diuinis sunt ꝑsonalit⁹: ergo imago est nomen ꝑsonale. Añs ꝑz. ꝓba ꝫo tenet ex rōne imaginis alii gnata.

¶ Super artīm̄. Imꝰ claꝝ rus est.

¶ In corpore tria facit. Primo dicit ꝙd vñs de hoc quesito habeat. Scdo tractat duas opiniones. tertio determinat.

¶ Quo ad primū tria dicit. primoviū gregoriū. scdo latinoꝝ. tertio sacre scripture. que oia clare patent in litera.

¶ Quo ad scōm̄ qrvñs latinoꝝ sacre scripture sacre cōfirmatus est: circa eius rōnem diuerse asserūtur opiniones: quare. ſ. solus filius imago dr. ℙ Et prima ꝙdē opinio ꝙ pp conuenientiā in notione cū patre excludit: qr sm̄ notionalia nō attēditur equalitas. ℙ nec similitudo. ℙ nec imago. ℙ Scda aūt discurrēs ꝙ singula: nec inueniens cuius pōsit dici spiritus sanctus imago. ℙ erudit: qr posset dici patris. ℙ filij inquātū sunt vnum. ℙ Et cōfirmatur quia homo est vna imago totius trinitatis.

¶ Quo ad tertiū reddit prędicti vñs latinoꝝ. i. scripture rō: qr vt dr in 2. post. idē est scire cām cōclusionis. i. ipsam: simul rīdet quesito affirmatiua cōclusione. i. imago est nomen ꝓpriū filij. ℙ eius ꝓbatio. nihil aliud est ꝙ rō quare spūsanctus nō dicatur imago: filius aūt sic. Et ꝓsistit rō in hoc: filij ꝓcedit vt verbū: de cuius rōne est similitudo specifica ad id a quo ꝓcedit. Spiritus ꝫo sanctus ꝓcedit vt amor: de cuius rōne nō est talis similitudo. ergo nec filius solus est imago. Añs ex. q. 27. quo ad vltrāq; ꝑtē ꝓz. Cōsequētia aūt tenet ex rōne imaginis. Et manifestatur ac ꝫsumak vis rōnis huius assignātis ꝓ causa modū ꝓcedēdi: er simili differētia ꝓpter similem causam tbi inuētam: inter filiū⁊ spiritūsanctū: in hoc ꝙ est esse natum: cuius est vtere sua ꝓcessiōe patris accipiat naturam: solus tamē filius dr natus: ꝓpter modum ꝓcedendi differētem vtrūq; vt supra manifestatū est: qr. ſ. ꝓcedit vt similis ⁊c. Et ne aliquis solicitus resta: et vnde habet spiritusan. ꝙ sit similis patri⁊ filio: aut ex deret hoc ex modo ꝓcedendi habere/ subditur: qr similitudo conuenit spiritusancto nō inquātum amor: sed inquātum amor diuinus.

¶ Circa hec dubiū occurrit ex Aureo. apud capreolū in. 2. 7. dist. primi. q. 2. conclusione 6. Et est dubiū ex ꝓsenti litera ortum habens: tādēs infringēs sic. spiritusanctus ꝓcedit vt amor diuinus: ergo vt similis. ergo ex isto addūcta nihil valet. prima ꝑs tenet ex litera dicēte ꝙ spūsanctus inquātum amor diuinus hꝫ ꝙ sit similis. scda aūt ⁊ añs per se patent.

¶ Ad euidētiam huius difficultatis distinguēdi sunt termini in antecēdēte positi. ſ. ly amor: diuinus⁊ ly ꝓcedit vt. Quo ad primū scito ꝙ forma cōis pōt dupl̄r. Vno modo ꝓ forma cōis pōt dupl̄r. Vno modo ꝓ forma cōis pōt dupl̄r. Vno modo ꝓ

titulo ꝯtinebaṫ. ¶ Nec oportuit in duos articulos diuidere q̄situ͂ ꝛ quesiti rōnē: alioquin oporteret oēm articulū diuidere in duos. ¶ Scdo dr ꝙ qꝛ in omni q̄sito scibili subintelligiṫ ꝑ se/ꝛ inquātū tale: nō est p̄ntis intētiōis discutere ꝓcessionē spūssancti qualitercūqꝫ: sed ꝑ se: ita ꝙ intētū est/vtrum spūssanctus ꝓcedat a filio. i. vtrū de rōne ꝓpria ꝑsone spūssancti sit ꝓcedere a filio: qđ em̄ cōuenit alicui ꝑ se cōuenit ei ex ꝓpria rōne. ¶ Ad hoc aūt quesitū affirmatiue rn̄dēdo opꝫ nō solum ostēdere spm̄sanctum ꝓcedere a filio: sꝫ ipꝫ vendicare hoc sibi ex sua ꝑsonali ꝓprietate siue forma: aliter nō ostenderet hoc cōuenire ei inquātum huiusmodi.

162 ¶ Ad cuius euiden-
c tiam pleniorem scito
174 ꝙ alicui ꝓducto pōt
dupl'r ꝯuenire ꝓduci necessario a plurib9 ꝑsonis dinis. ¶ Uno modo ex ꝑte ꝓducentis. alio modo ex ꝑte ꝓducti. ¶ Exemplum primi habeṫ in ꝓductione creature a deo: necessario em̄ est a tribus ꝑsonis: qꝛ indiuisa sunt opera trinitatis ad extra: ꝛ nō rōne ꝓducti: quia creatura posset produci et esse sicut est: etiā si a solo patre produceretur. ¶ Exēplū scdi habereṫ si creatura suo formali constituto priuareṫ. si nō esset a pluribus personis. ¶ Ad ꝓpositū spūssanctus ꝓcedit a patre ꝛ filio necessario: ex parte ꝓducētis fm̄ oēs: qꝛ oia patris nō repugnātia filio sunt necessario cōia ipsi filio. An autem ex parte ꝓducti ꝓcedat necessario a filio in dubiū vertiṫ. Quia vero cōueniētia ꝓducto ꝑ se cōueniūt ei ex parte sua: cetera em̄ cōueniunt per accñs: aut quasi per accidēs. ideo ꝑ se loquēdo: queriṫ vtrū spūssanctus ex proprio constitutiuo ac distinctiuo habeat qđ procedat a filio.

Sed cōtra Est, quod dicit Athanasius, Spiritussanctus a patre et filio nō factus, nec creatus, nec genitus, sed procedens.

Rn̄deo Dōm, ꝙ necesse est dicere spm̄sctm̄ a filio eē. Si enim nō esset ab eo, nullo modo posset ab eo personal'r distingui. Qđ ex supradictis patet. Non em̄ est possibile dicere, ꝙ fm̄ aliquid absolutū diuine ꝑsone abinuicē distinguātur: qꝛ sequereṫ, ꝙ nō esset trium vna essentia. Quicqđ enim in diuinis absolute dr ad vnitatē essentie ꝑtinet. Relinquiṫ ergo ꝙ solū relōnibus diuine ꝑsone abinuicē distinguantur. Relationes autem personas distinguere nō possunt: nisi fm̄ ꝙ sunt opposite. Qđ ex hoc pꝫ: Quia pater habet duas relationes: quarum vna refertur ad filium, ꝛ alia ad spm̄sanctū: que tamē quia nō sunt opposite, nō ꝯstituunt duas ꝑsonas: sed ad vnā ꝑsonā patris tātum pertinēt. Si ergo in filio ꝛ in spiritusancto nō esset īuenire nisi duas relōnes quib9 vterqꝫ refertur ad patrem: ille relōnes nō essent adinuicem opposite: sicut neqꝫ due relōnes quibus pater referṫ ad illos. Uñ sicut ꝑsona pr̄is est vna: ita sequereṫ ꝙ ꝑsona filij ꝛ spiritussc̄ti esset vna habēs duas relatiōes oppositas dua-

¶ In corpore duo facit. Primo rn̄det quesito. Secūdo arguit Grecos.
¶ Quo ad pm̄ poniṫ vna cōclusio rn̄siua quesito affirmatiue. s. spūssanct9 necessario ꝓcedit a filio. Et ꝓbaṫ trib9 rōnibus. Prima est/si spūssanctus nō esset a filio nō posset ab eo ꝑsonal'r distingui, ergo. Et ꝓbaṫ sequela sic. Persone diuine nō distinguūt abinuicē ꝑ aliqđ absolutū: sed solū relōnibus oppositis originis fm̄ esse p̄n̄m ꝛ a p̄n̄o. ergo si spūssanctus nō habet hm̄oi relationē originis a filio nō distingueret ab eo ꝑsonal'r. Assumptū quo ad oēs sui ꝑtes sigillatim ꝓbaṫ. Prima quidē. s. nō ꝑ aliqđ absolutū: quia deesset vnitas essentie eo qđ omne absolutum est essentiale. Scda vo. s. ꝙ solis relōnibus ex prima sequitur manifeste. Tertia aūt. s. oppositis manifestaṫ ex eo qđ in pr̄is vnica ꝑsona sunt due relōnes nō distinguentes ipsam: qꝛ nō sunt opposite relatiue. Quarta aūt. s. originis: qꝛ in diuinis nō pn̄t esse alie relōnes opposite: nisi originis/qđ est intelligēdū de relōnib9 ꝓprijs. Quinta demū. s. fm̄ p̄n̄m ꝛ a p̄n̄o/ex precedētib9 manifeste sequiṫ. cōsequētia vo probaṫ sic/stāte assumpto: aut fili9 ꝓcedit a spūsctō/aut ecōtra. sꝫ pm̄ū nullus dicit. ergo necesse est spiritū esse a filio.
¶ Circa cōditionalē assumptā ꝛ eius ꝓbōnē/dubiū occurrit ex Sco. in primo di. 11. q. tenēte oppositū. ¶ Arguitqꝫ ꝯ fundamētū pōnis. s. sola oppositio relatiua distinguit realiter in diuinis: ex quatuor capitibus. ¶ Primo disparatio rōnū formaliū realiū incōpossibiliū in eodem supposito distinguit realiter vbicūqꝫ inuenitur: sed duo modi totales accipiēdi naturam eādem. s. ꝑ modū natiuitatis ꝛ ꝓcessionis sunt disparati: ꝛ in diuinis mō ꝓdicto. ergo nō sola oppositio relatiua distinguit real'r diuinas ꝑsonas. ¶ Iuxta hoc motiuū soluit ꝓbōnē adductā in lr̄a de duabus relōnibus in patre/dicens: ꝙ nō est eadem rō de actiuis ꝛ passiuis ꝓductionibus. vnū em̄ pōt dare esse pluribus: nō tn̄ pōt accipere esse pluries/nisi forte desierit esse. Et cōfirmaṫ motiuum hoc ex parte ꝓductionū argumētis aureoli in. 11. di. primi. q. 1. art. 1. cōsistentibus in hoc. ¶ Generari ꝛ spirari sunt incōpossibilia in eodē supposito secluso ꝙ ipsi gn̄ari cōiūctū sit spirare. ergo seipsis real'r distinguunṫ. ꝯn̄a plana est: ꝛ an̄s quo ad primā partem est euidēs. Quo ad scdam vo ꝓbaṫ tripl'r. Primo/quia quicquid in diuinis conuenit alicui rei/cōuenit ei formaliter ꝛ ex se. ergo etiā incōpossibilitas istorꝫ cōuenit ex se. Et cōfirmaṫ: quia incōpossibilitas ista oritur ex ordine quo vna ꝓcessio presupponit aliam. Ordo autem oritur ex rōnibus formalib9. ergo ex seipsis primo sunt incōpossibiles. ¶ Scdo si incōpossibilitas ista est ex eo qđ gn̄ari cōiungitur spirare: in quo gn̄e cause/spirare dat hanc incōpossibilitatē ipsi gn̄ari: nō effectiue: aut finaliter: vt pꝫ: nec formaliter: qꝛ tūc sequeretur: ꝙ gn̄ari ꝛ spirari essent idem formaliter. ¶ Tertiō quia si hinc est incōpossibilitas ista: aut hoc est: qꝛ gn̄ari ꝛ spirare sunt idem re: aut quia simul cōueniunt in filio: aut qꝛ vnum est preuiū alteri: sed nihil horꝫ pōt dici: quia hec omnia conueniunt ipsi spirare respectu essentie: cui constat non dare incompossibilitatem ad spirari.
¶ Secūdum caput/vnde mouetur Sco. est: si in patre per impossibile non esset actiua spiratio: sed in solo filio: adhuc esset trinitas personarū: ergo non requiritur oppositio relatiua: inter spiritūsanctum ꝛ personā a qua distinguitur: ꝛ sic ruit totus processus.
¶ Tertiū caput ex ꝑte ꝯstitutiui ipsi9 filij est: fili9 ꝯstituiṫ in esse ꝑsonali filiatiōe: ꝗ de facto distinguiṫ ꝑsonal'r a spūsctō filiatiōe: ꝗ seclusa a filio ꝑ intellectū spiratione actiua: adhuc remanet quo fili9 ꝑsonal'r distinguiṫ a spūsancto: ergo ꝛc. prima ꝯn̄a ꝓbaṫ ex illa maxima: idem est p̄n̄m cōstitutiuum ꝛ distinctiuum ab alijs: vt pꝫ per Porphyrium ꝛ inductiue.
¶ Quartū āt caput ecōuerso sumiṫ ex ꝑsonali distīctiuo ad ꝯstitutiuū sic: filius distiguiṫ ꝑsonal'r a spūsctō: ꝗ ꝑ aliqđ qđ est de rōne ꝑsonali ipsi9 filij: ꝗ

nō ꝑ spirationē actiuā: ꝗ seclusa illa adhuc remaneret ꝑsonalis distinctio inter filiū ꝛ spm̄sanctū. ¶ Prima ꝯn̄a ꝓbaṫ inductione ꝛ rōne. ¶ Inductione quidem: qm̄ valet: a distinguit b. real'r, ꝗ est de eius rōne reali: distinguit essential'r: ergo est de rōne essentiali: distinguit supposital'r: ꝗ est de rōne suppositali: distinguit relatiue: ꝗ est de rōne relatiua ꝛc. Rōne aūt: qꝛ si distinctio ꝑsonalis posset fieri ꝑ aliqđ qđ nō est de rōne ꝑsonali: nō poterit

guantur. Relationes autem personas distinguere nō possunt: nisi fm̄ ꝙ sunt opposite. Qđ ex hoc pꝫ: Quia pater habet duas relationes: quarum vna refertur ad filium, ꝛ alia ad spm̄sanctū: que tamē quia nō sunt opposite, nō ꝯstituunt duas ꝑsonas: sed ad vnā ꝑsonā patris tātum pertinēt. Si ergo in filio ꝛ in spiritusancto nō esset īuenire nisi duas relōnes quib9 vterqꝫ refertur ad patrem: ille relōnes nō essent adinuicem opposite: sicut neqꝫ due relōnes quibus pater referṫ ad illos. Uñ sicut ꝑsona pr̄is est vna: ita sequereṫ ꝙ ꝑsona filij ꝛ spiritussc̄ti esset vna habēs duas relatiōes oppositas dua-

sustineri humanitatem christi nō distingui ꝑsonal'r a vbo: dicam em̄ ꝙ distinguiṫ ꝑsonal'r ꝑ aliqđ: qđ tn̄ nō ꝯstituit ꝑsonā. Et cōfirmaṫ hoc motiuū ex ꝑte distinctiui ꝑsonalis: ab aureolo vbi supra articulo 2° sic. Si spiratio distingueret ꝑsonal'r filiū a spiritusancto: pr̄ ꝛ filius essent vna ꝑsona: sed hoc est falsum. ergo. ꝯn̄tia ꝓbaṫ: spiratio distinguit patrē ꝛ filiū a spūsctō vt sunt vnus spirator. Et per te distinguit ꝑsonal'r: ergo esse vnum spiratorem est esse vnam personam: ꝛ si non est esse vnam personā: ergo nō distinguit ꝑsonaliter. Et fundaṫ ꝓcessus sup illa maxima: omne vnū formale distinctiuū pluriū ex vna ꝑte ab aliquo ponit in illis plurib9 aliqđ vnū fundamentum illius distinctionis proportionale illi.
¶ Ad euidētiam hui9 difficultatis: q̄uis tractare de cōstitutiuis ꝑsonarꝫ spectet ad 40am q̄ōnē: ꝓpter tn̄ discussam ex ꝯsuetudine h mām: scito/qđ cū in diuinis: nō sit formaliter nisi subā ꝛ relō: ꝛ suba vtpote cōis/nec constituat nec distinguat hypostases: opꝫ ꝙ vtrūqꝫ relōni tribuatur. Relōni aūt cū possit aliquid cōuenire dupl'r. s. fm̄ ꝓpria relōnis: ꝛ fm̄ cōia sibi et absolutis/quecūqꝫ attribuunṫ diuinis relōnibus: necesse est cōuenire eis inquantum relōnes sunt. Et sic cōstituere ac distinguere relōni diuine/ꝓut relatiua res est cōuenit. Inter rē aūt relatiuā ꝛ absolutā: hoc interest: ꝙ res absoluta cōstituit rem in se: relō vo cōstituit rē ad aliā. Et quoniam vnūquodqꝫ sicut est ens/ita vnū ꝛ distinctum: cōstitutiuū absolutū sicut cōstituit ens in se: ita distinguit illud fm̄ se. Et ꝯn̄r ab vniuersis alijs. Cōstitutiuū vo in esse relatiuo: quia cōstituit ens ad aliud vnū correlatiuū scꝫ ita distinguit illud ab illo vno tm̄. Alioquin diuersitas seu distinctio nō esset ꝓportionata passio entis. plus em̄ faceret cōstitutiuū aliquid distinguēdo q̄ cōstituēdo: qđ nō videṫ intelligibile. ¶ Si igiṫ in diuinis sola relatio multiplicat trinitatē: ꝛ hoc nō cōuenit relōni ꝑ accñs: sed quatenus res relatiua est. Et res relatiua vt sic: cōstituit ꝛ distinguit relatiue tm̄: quācūqꝫ em̄ aliam distinctionē hꝫ: nō facit inquātū res relatiua: sed haberet eā ex cōibus sibi ꝛ absolutis: vt pꝫ de disparatiōe: hec em̄ non est ꝓpria relatiuis: ꝛ sic nō pōt causari a relatiōe fm̄ rōnē relōnis. Cōsequēs est: ꝙ in diuinis nulla sit distinctio realis nisi relatiua. Ita ꝙ nō solū res distincte sunt relatiue: sed distinctio ipsa est relatiua. Et cū cōstet distōnē relatiuā nō esse sine relatiua oppōne: ꝛ esse respectu correlatiui tm̄: manifeste sequiṫ ꝙ sola oppositio relatiua distinguit realiter diuinas ꝑsonas. Et hec nō aduertere aut penetrare: fuit causa dissensiōis in hac materia. ¶ Si em̄ aduertissent ꝙ eccl̄ia tradēdo vnitatē sube ꝛ trinitatē rerū relatarū ex formali locutiōe insinuat ꝙ hoc formal'r intelligēdū ē: vidissent perfecto ex hoc ipso: ꝙ distinctiō nō tradiṫ nisi relatiuorꝫ: ꝙ etiā distictio ipsa ꝓpria relatiuis/quatenus relatiua sunt esse dꝫ: qđ saluare nō pn̄t: dū dicunt res quidē distinctas esse relatiuas: distingui tn̄ absqꝫ oppōne relatiua: qꝛ sunt disparate ꝛ incōpoles ꝛc. hec em̄ cōia sunt nō ꝓpria relatiuis: vt iā diximus. Ex his aūt hꝫ rn̄sio ad obiectiones ex ꝑte cōstitutiui ipsi9 filij. Quū em̄ dr ꝙ idē est ꝯstitutiuū ꝛ distinctiuū alicui9 ab oi alio distinguēdum est: de duplici ꝯstitutiuo. s. absoluto vel respectiuo: ꝛ ꝙ in absolutis verū est. In relatiuis vo subdistinguēdū est: de duplici distōne. s. relatiua vel q̄cūqꝫ alia: puta disparata seu ꝯria seu ꝯdictoria seu etiā priuatiua.
¶ Et dōm/ꝙ de distōne relatiua loquēdo: falsissimū est assumptū: qm̄ constitutiuū alicui9 in esse relatiuo: nō est distinctiuū illi9 distōne relatiua: nisi a correlatiuo: ꝑ ipsam relōnis nām: a ceteris aūt distinguit quouis alio m̄. Duplū em̄ vt sic: qꝛ nō est nisi ad dimidiū: nō distinguiṫ ōrelatiue nisi a dimidio: a triplo aūt ꝛ quadruplo ꝛ reliqs entib9: distinguiṫ qdē dupleitate inquātū est hoc ens non relatiue: vt de se pꝫ. Et qꝛ in diuinis: ꝑsona est formal'r relō: nō est distinctio ꝑsonalis neqꝫ realis nisi sit relatiua. Et ꝑpea de facto ista est falsa: fili9 distiguiṫ real'r siue ꝑsonal'r a spūsctō: filiatiōe: qꝛ ista est falsa: filius filiatiōe distinguiṫ relatiue a spūsctō: q̄uis ista sit vera: fili9 distinguiṫ filiatiōe a spūsctō: sed talis distō nō sufficit ad realē distōnē: imo est sophisma ꝯn̄tis: arguere a distōne ad distōnē relatiuam. Et bn̄ hoc aduerte: qꝛ ex hoc oim pēdet solō. ¶ Pꝫ q̄ꝫ ex his ꝙ signū9 lr̄e: de duab9 relōnib9 in pr̄e: stat in suo robore. Est em̄ signū/ꝙ sola relatiua distinctio ꝛ oppō est ibi realis. Solō aūt Scoti nō est ad ꝓpm̄: qꝛ diuertit a relōnib9 ad ꝓcessiones: de relōnib9 em̄ lr̄a loquiṫ nō de emanationibus quare. Sed ꝯ hec. s. Tho. vba vehemētius quidā arguunt: de ipsis relōnib9 loquēdo dicētes: ꝙ peccanṫ fm̄ nō cām vt cām. Causa em̄ quare due relōnes nō opposite nō ꝯstituūt duas ꝑsonas: nō ē negatio oppōnis. Tū qꝛ cōstat ꝙ de facto ꝓcessio ꝛ paternitas: ꝛ sil'r filiatio/cōstituunt plures personas: ꝛ tn̄ ꝓcessio nulli earū opponiṫ relatiue. Tum qꝛ si negatio opposite esset causa negationis: affirmatio esset causa affirmationis. s. ꝙ opposite relōnes ꝯstituerēt duas ꝑsonas: hoc aūt ꝯstat esse falsum: qꝛ cōis spiratio ꝛ ꝓcessio sunt relōnes opposite: ꝛ tamen spiratio nullam ꝑsonā constituit.

¶ Ad hec breuiter dr: qđ ꝓcedunt ex mala interꝑtatione lr̄e. Quū em̄ dr ꝙ qꝛ nō sunt opposite. nō cōstituūt duas ꝑsonas/ly ꝯstituūt: determinat ly duas: ꝛ nō determinat ly ꝑsonas/nisi inq̄tū duas fm̄ rē: ita qđ sensus est: ꝙ qꝛ nō sunt opposite: nō ꝯstituūt duas ꝑsonas. i. nō faciūt distinctiōeꝫ realē ꝑsonarū: ꝯstituere em̄ duo vt sic: nihil aliud est q̄ distinguere ꝛc. Et sic assignaṫ vera ꝛ ꝓcisa cā. Spūs em̄ sctūs nō ꝯstituiṫ in eē distincto a filio ꝛ pr̄e: nisi vt spirātib9: ita ꝙ spiratio cōstituit patrē ꝛ filiū in hoc ꝙ sint distincte ꝑsone a spūsctō: q̄uis inter se distinguātur
188 p̄nitate ꝛ filiatione.
183 ¶ Radix aūt horꝫ est: qꝛ sunt res relatiue ꝛc. nō em̄ salua vnitate sube: pōt aliter distinctio ꝑsonarꝫ salua-
160 ri: nisi ꝑ relatiōes ori-
162 ginis: de quarū rōne
168 sit distinctio realis ꝑ-
161 pria relationib9 originis.
c hāc aūt cōstat ex oppositiōe fieri: vt pꝫ ex dictis. ¶ Uñ pꝫ rn̄sio ad obiecta: equocant em̄ dū cōstituere in esse distincto non aduertūt in sermone versari: ꝛ hoc in materia relatiua hr̄e singularē cōstituēdi distinguēdiqꝫ modū ꝛc. Obiecta aūt ex parte distinctiui: difficultatem ex vi verborꝫ magis q̄ rei facere vidētur. ¶ Scdm̄ rē qdem dōm est: ꝙ spiratio distinguit real'r relatiue ꝑsonam filij a spūsctō. Et ꝓpter hoc dr

bus relationib9 patris. Hoc aūt est hereticum cū tollat fideꝫ trinitatis. Opꝫ ergo qđ filius ꝛ spūssanctus abinuicē referātur oppositis relationib9. Non aūt possunt esse in diuinis alie relatiōes opposite nisi relationes originis: vt supra ꝓbatū est. Opposite aūt relatiōes originis accipiunṫ fm̄ principiū ꝛ fm̄ qđ est a principio. Relinquiṫ ergo qđ necesse est dicere: vel filiū esse a spūsctō (qđ nullus dicit) vel spiritūsanctū esse a filio: qđ nos cōfitemur. Et huic quidē cōsonat rō ꝓcessionis vtriusqꝫ. Dictū em̄ est supra: ꝙ filius ꝓcedit per modū intellectus vt verbū: spūssctūs aūt per modū volūtatis vt amor. Necesse est aūt ꝙ amor a verbo ꝓcedat. Nō em̄ aliquid amamus nisi fm̄ qđ cōceptione mentis apprehēdimus. Uñ et fm̄ hoc manifestū est qđ spūssctūs ꝓcedit a filio. Ipse etiā ordo rerū hoc docet. Nusqꝫ enim hoc inuenimus ꝙ ab vno procedant plura absqꝫ ordine nisi in illis solū que materialiter differūt. Sicut vnus faber producit multos cultellos materialiter abinuicē distinctos nullum ordinē habētes adinuicem. Sed in reb9 in quib9 nō est sola materialis distinctio semper inuenitur in multitudine ꝓductorū aliquis ordo. Uñ etiaꝫ in ordine creaturarū ꝓductarū, decor diuine

distinguere personaliter: patet aūt ꝙ non opꝫ qđ relatiue distinguit personam esse personalitatē: aut de intrinseca ratione personalitatis. ¶ Facientibus aūt vim in verbis: ꝛ querentib9 quo filius distinguitur personaliter a spiritusancto: dicendū est: ꝙ distinguere ꝑsonaliter cū sit facere formaliter personā distinctā ab alia ꝑsona: cōtingit dupl'r. Uno modo ꝙ faciat vtrūqꝫ. s. personā ꝛ distinctionē alio modo ꝙ faciat alterū. s. distinctionē in persona. ¶ Sicut dicimus ꝙ dupl'r cōtingit facere domū albam. s. vel faciēdo vtrūqꝫ: vel iungendo vnū alteri: nec refert ad ꝓpositū facere effectiue vel formaliter. Qđ igitur distinguit personaliter faciēdo totū ꝛ singulas partes: opꝫ esse de rōne personali. Tale aūt nō est spiratio. Qđ aūt distinguit personaliter faciēdo totū rōne vnius partis in alia: non opꝫ esse de rōne personali: sed satis est ꝙ sit notio persone relatiua ꝛc. Et sic esse vnū spiratorem nō est esse vnā personā: qꝛ spiratio nō est cōstitutiua persone. Et tn̄ spiratio distinguit personā ꝛ filij ꝛ patris personaliter: faciēdo distinctionē nō personalitatē a spiritusctō. Ad obiecta aūt ex parte emanationū: rn̄sio habeṫ in litera ad septimū: ꝛ cōsistit in hoc: qđ emanatiōes filij ꝛ spūssancti possunt sumi dupliciter. Uno modo fm̄ suas integras rōnes: ꝛ sic includunt ordinē originis vnius ab alia: ꝛ ꝯn̄r filiū et spiritūsanctū distingui ex suis ꝓductionib9/ꝛ distingui oppositione relatiua originis: ideꝫ est. Alio modo pn̄t sumi secluso ordine originis inter eas: vt arguentes accipiūt. Et sic dicimus. Primo ꝙ accipiūtur fm̄ suas rationes incōpletas: ꝛ ꝓpterea non est mirū: si fallunt vtentes eis tanq̄ cōpletis. Scdo ꝙ nō sunt due totales acceptiones eiusdē nature. Sed prima est acceptio nature simpl'r. Scda aūt fm̄ quid. Si enim secluderet ordo originis inter eas: filius per generationē acciperet naturam simpl'r: ꝛ ipsemet per ꝓcessionem acciperet eam fm̄ quid. Et sic argumēta que supponunt vel assumunt has emanatiōes esse totales ꝛ incōpossibiles: secluso ordine originis inter eas ruunt: incōpossibilitas enim totalitas et alia hm̄oi conueniunt eis integraliter: ꝛ nō imperfecte sumptis. Ad obiectiones autem aureoli iuxta hoc motiuū: ex parte ꝓductionū: sigillatim respondetur. Et ad primū quidem ex dictis patet qđ sumendo generari et spirari secluso ordine originis inter se: non sunt incōpossibilia. Nec est verū: ꝙ incōpossibilitas eorum oriatur ex illo ordine: quo vna preexigit aliam: sed ex ordine originis: quo vna est ab alia: cōstituitur. Ad scdm̄ autem quum queritur de genere causalitatis: dr ꝙ spirare dat genito incōpossibilitatem hanc formaliter: sicut albedo dr dare formaliter subiecto incōpossibilitatem nigredinis. Nec valet cōsequētia: ergo generari esset spirari: qđ est correlatiuū ipsius spirare: sicut nō valet: ergo subiectū albedinis est nigredo: que est cōtraria albedini. Ad tertium aūt dr: qđ ꝓpter nullum illorum trium est ista incompossibilitas: sed ꝓpter hoc: quia spiratio est notio persone relatiua ad ipsum spiritumsanctum.
¶ Ad vnicum vero motiuum ex parte patris: dr ꝙ si spiritussanctus ꝓcederet a solo filio: adhuc distingueretur a patre: ordine originis: et si non immediate: tn̄ mediate. ¶ Et eodem modo esset inter eos relatiua oppositio: dum ista esset vera: pater spirat mediate spiritūsanctum. Sic enim pater sub altero oppositorum clauderet. ¶ Non esset tamen consubstantialitas trium personarum. Exclusio nanqꝫ patris ab immediata spira-

tione in substantie inequalitatem redundaret.
¶ Secunda ratio in litera posita ad probandam principalem conclusionem/est: nihil amamus nisi quod conceptione mentis apprehendimus: ergo amor procedit a verbo: ergo spiritussanct9 a filio: quia ille vt amor: iste vt verbum procedit.
¶ Circa hāc rōnē aduerte/ꝙ in lr̄a adduciṫ magis vt rōnabilis: q̄ vt ne-

sapiētie manifestaṫ. Si ergo ab vna persona patris ꝓcedunt due persone. s. filius, et spūssanctus: opꝫ esse aliqueꝫ ordinē eorum adinuicē. Nec pōt aliqs ordo alius assignari, nisi ordo nature quo alius est ex alio. Nō est igiṫ possibile dicere ꝙ filius et spūssctūs sic ꝓcedant a patre: ꝙ neuter eorū ꝓcedat ab alio: nisi qs poneret in eis materialē distinctionē. Qđ est impossibile. Uñ etiā ipsi greci ꝓcessionē spūssancti aliquē ordinem habere ad filiū intelligunt. Concedunt em̄ spiritūsanctū esse spiritū filij ꝛ esse a patre ꝑ filiū. Et quidā eorꝫ dicūtur cōcedere qđ sit a filio vel profluat ab eo: non tn̄ ꝙ ꝓcedat. Quod videtur vel ex ignorātia vel ex proteruia esse. Quia si qs recte cōsideret inueniet ꝓcessionis verbū inter oia que ad originem qualēcunqꝫ pertinent cōmunissimū esse. Utimur enim eo ad designandū qualēcunqꝫ originem. Sicut qđ linea procedit a puncto: radius a sole: riuus a fonte. Et similiter in quibuscunqꝫ alijs. Unde ex quocunqꝫ alio ad originē pertinēte pōt cōcludi ꝙ spiritussanctus procedit a filio.

Ad primum Ergo dicēdum, qđ de deo dicere non debemus: quod in sacra scriptura non inuenitur vel per verba vel per sensum. Li-

cessaria: vt illa verba ostēdūt. s. huic ꝯsonat rō ꝓcessiōis vtriusqꝫ. Dico autē hoc: qꝛ rō ista fundaṫ sup hoc: ꝙ amor est ab amāte ꝛ amabili vt cōcepto: qꝛ incognita diligere nō possum9: hoc autē fundamētū de amore et ꝯceptiōe essential'r: in oi natura intellectuali verū est: q̄uis (vt dicetur) de amore notional'r: ꝛ sil'r de cōceptu notional'r euidētē necessitatem nō ostēdat. Dicere enim quispiā posset: qđ pr̄ ꝓducit amorē sui notionalē cognoscēdo se essential'r. ¶ Uerūtn̄ satis rōnabile est: vt qualis sit ordo inter essentialia intellect9 ꝛ volūtatis. talis etiā sit ordo īter notionalia vtriusqꝫ: ac ꝑ hoc amor notional'r: q̄ est spūssctūs: sit ex conceptu notional'r qđ verbuꝫ est: sicut amor essentialis oriṫ fm̄ rōnē ex cōceptu essentiali: quo formal'r pr̄ oia nouit. Quidā tamen consequentiam huius rationis labefactare conati: arguunt ꝯ eam dupliciter. Primo pōt fieri apprehensio intellectus absqꝫ cōceptu: ergo pōt fieri etiā amor. igitur an̄s. est falsum. Assumptum ꝓbatur. Tum in visione beata. Tum in actu credendi. Tum qꝛ verbū est aliud apud te ꝛ ab actu intelligēdi. Scdo: quia nō valet: nō possumus intelligere sine sensu: ergo intellectio est a sensu vt a principio ꝓductiuo: igitur. ꝯn̄a nihil valet ꝛc. Ad hec dr/ꝙ an̄s est verū: de intellectione naturali. vñ nihil obstat beata visio. Per actū aūt credēdi formatur fidei verbū. Et licet verbū sit aliud ab intellectione: inseparabile tn̄ est ab ipsa: nec potest ab ipsa secludi in naturalibus. Scda vero obiectio puerilis valde est: credit enim latuisse diuum thomā ꝙ ex cōcurrentia alicuius nō sequatur cōcursus illius vt principij ꝓductiui: qđ infantes sciunt: litera em̄ supponit cōia. s. qđ bonū cognitū sit principiū ꝓductiuum amoris: vt patet. 3. de anima: ꝛ. 12. metaphy. ꝛ assumit ꝙ esse cognitum est esse conceptum mente: qđ in. q. 27. stabilitum est: ꝛ sic infert intentum. vnde instantia allata contra rudem illum sensum: non contra verum ꝛ intentum militat.
¶ Tertia ratio est/ex rerū ordine talis ab vno nunqꝫ ꝓcedūt plura absqꝫ ordine inter se: nisi immaterialiter tm̄ differētib9: ergo ab vno patre non ꝓcedunt filius ꝛ spūssan. absqꝫ ordine inter se: ergo inter eos opꝫ esse ordinē originis. An̄s manifestaṫ: quo ad primā partem in creaturis: quia in hoc manifestatur decor diuine sapiētie. Quo ad scdam vero in artificialibus: puta duob9 martellis. Ultima aūt ꝯn̄a ꝓbatur ex eo ꝙ persone diuine nec distinguūtur materialiter: nec quecunqꝫ ordinē: nisi originis cōpatiūtur. ceteris nāqꝫ imperfectionē aliquam claudunt. ¶ Et hanc rationem si cōfirmare noueris: efficacē inuenies: vbi em̄ est pluralitas realis sine reali ordine: ibi est cōfusio. Contra hanc tn̄ rationem quidam arguunt. Primo quia an̄s falsum est. Tum qꝛ si deus ꝓduceret plures gabrieles: esset pluralitas immaterialis sine ordine. Tum qꝛ deus potest immediate per se oia ꝓducere. Scdo quia litera obstat sibijpsi: dum subdit: ꝙ greci concedunt ordinem importatum per ly/per. ꝛ absqꝫ probatione assumit ꝙ non potest esse ibi ordo nisi importatus per ly a/vt ab.
¶ Ad hec dr/ꝙ pluralitatis materialis noie: hic intelligiṫ pluralitas materialis vt distinguitur ꝯ specificam: qualis de facto est inter duas intellectiones eiusdē speciei: ꝛ esset inter gabrieles. Plura quoqꝫ seu oia a deo nō ꝓducūtur specifice distātia: siue ordine inter se: q̄uis a deo immediate. Nec alium ordinem greci mentetenus intellexerūt/per ly per/ q̄ nos intelligamus per ly a. qm̄ vt in articulo sequēti patet: ly per/causalitatē denotat: ꝛ resoluēdo facillime patet ꝙ ad efficientis genus in proposito reduci opꝫ. Et ꝓpterea patet ꝙ nō absqꝫ subintellecta probatione assumpsit litera qđ ibi non potest esse ordo realis: nisi a quo alius et qui ab alio: ceteros enim constat imperfectionem claudere.
¶ Quo ad secundam partem huius articuli: grecos arguit: tria eorum dicta recitando. s. ꝙ communiter concedunt ordinem inter filium ꝛ spiritumsanctum. Scdo ꝙ aliqui concedunt ꝙ sit vel profluat a filio. Tertio ꝙ negatur: ꝙ procedit a filio. Ex quibus arguit eos ignorantie vel proteruie: qm̄ tertium cōtradicit primo ꝛ scdo: qđ probat sic: procedere est cōmunissimum inter oīa spectantia ad originem: ergo ex quocunqꝫ con-

Universidad de Deusto Biblioteca

cesso ptinente ad originem: puta ordine seu esse a.seu profluere:sequitur affirmatio pcessus.⁊ sic priores affirmationes repugnāt negationi processionis. Añs probatur:q2 vtimur processione in omnibus:vt patet inductiue.

¶In responsione ad tertium/scito ꝙ quidam inuehunt cōtra hec ̄vba:quia ex his sequitur dama.fuisse hereticū:quod ⁊ simpliciter est icōueniēs: ⁊ in illo special'r opere:quia illud recipit papa Eugenius. Ad hoc dicitur ꝙ nō sequitur illum fuisse hereticum: quoniā vt in q.2.arti.vltimo dictum est/ Antequam consideretur aut determinetur per ecclesiam absq3 heresis vitio opinatur quis falsum:quod postmodū si pertinaciter sustineret esset heretic⁹. Dicitur autem Damascenum illo fuisse tēpore quo decisū hoc non erat:quare ⁊c.

180 b

¶In responsione ad septimum / Aduerte ꝙ ex istis verbis videtur elicitū:ꝙ apud sanctum Thomam/ emanationes diuine distinguūtur per hoc ꝙ vna est ab vno/altera vero a duobus: vt in.13.di.1. Scotus attulit. Sed reuera ista dicta distāt sicut celum ⁊ terra: dicere ꝙ differentia sit:quia vna est ab vno/⁊ alia a duob⁹ suppositis:⁊ dicere ꝙ differentia est/quia vna est a patre solum:alia vero a patre ⁊ filio. Ibi em̄ sola differentia inter vnitatem ⁊ pluralitatem suppositorum ꝑtem causa redditur:quod est ridiculum:contra quod ⁊ laborauit Scotus.hic aūt ordo originis inter eas pro causa redditur. hoc enim verba illa important. Non enim potest aliter originis ordo saluari:nisi altera sit a patre ⁊ filio. Hunc autem ordinē originis: q2 ad integritatem rationum formalium ipsarum originū / vt distincte realiter sunt:spectare iam ostēsum est:ideo hoc sano sensu intelligendo:nihil nocet cōcedere personam spiritussancti ex sua origine distigui a filio.

¶Super arti^m 3^m.

In titulo nihil est ambiguū accipiēdo ipm

cet autem per verba non inueniatur in sacra scriptura, ꝙ Spiritussanctus procedit a filio, inuenit tñ quātum ad sensum: ⁊ precipue vbi dicit filius, Jo.16. de spūsancto loquēs, Ille me clarificabit: q2 de meo accipiet. Regulariter ēt in sacra scriptura tenēdum est, ꝙ id qđ de pr̄e dicit, opz de filio intelligi: ēt si dictio exclusiua addat: nisi solum in illis, in qbus pater ⁊ filius ſm oppositas relones distiguūtur. Cū em̄ dñs mat. 11. dicit, Nemo nouit filiū, nisi pater: nō excluditur, quin filius seipm̄ cognoscat^c. Sic igit cū dicit, ꝙ spūssanctus a pr̄e ꝓcedit, ēt si addereŧ, ꝙ a solo patre procedit: nō excluderet inde filius: q2 quātum ad hoc qđ est esse principiū spūssancti, nō opponūtur pater ⁊ filius: sed solū quātum ad hoc, ꝙ hic est pater, ⁊ ille filius. ¶Ad scđm dđm, ꝙ in quolibet cōcilio, institutū fuit symbolū aliquod ꝑpter errorē aliquē, q̄ in cōcilio dānabat. Vñ sequēs cōciliū nō faciebat aliud symbolū q̄ primū: sed id qđ implicite cōtinebat in primo symbolo, per aliqua addita explanabat contra hereses insurgētes. Vñ in determinatione Calcedoneñ. synodi dr, ꝙ illi qui fuerūt cōgregati in cōcilio Constātinopolitano, doctrinā de spūsancto tradiderūt: nō ꝙ minus esset in precedētibus qui apud Niceā cōgregati sunt, inferētes: sed intellectū eorū aduersus hereticos declarātes. Quia igit in tēpore antiquorū cōciliorū, nōdum exortus fuerat error dicētū spiritūsanctū non procedere a filio: nō fuit necessarium, ꝙ hoc explicite poneret. Sed postea insurgēte errore quorūdam, in quodam concilio in Occidētalibus partibus cōgregato, expressum fuit authoritate Romani pontificis: cuius authoritate, ēt antiqua cōcilia cōgregabātur ⁊ cōfirmabātur. Continebatur tamē implicite in hoc ipso, ꝙ dicebatur spūssanctus a patre procedere. ¶Ad tertiū dicēdum, ꝙ spmsanctū nō procedere a filio, primo fuit a Nestorianis introductū: vt ptz in quodā symbolo Nestorianorū damnato in Ephesina synodo. Et hūc errorē sequutus fuit Theodericus nestorianus, ⁊ plures post ipsum. Inter quos fuit ēt Damasc. Vñ in hoc, eius snīe non est stādum. Quis a quibusdā dicat, ꝙ Dam. sicut nō cōsitet spmsctm̄ eē a filio: ita ēt non negat ex vi illorū ̄vborū. ¶Ad 4^m dicēdū, ꝙ per hoc, ꝙ spūssanctus dr quiescere vel manere in filio: nō excludit, quin ab eo ꝓcedat: q2 et filius in pr̄e manere dr, cū tamē a patre ꝓcedat. Dicit etiā spūssanctus in filio quiescere: vel sicut amor amātis quiescit in amato. Vel quantum ad humanā naturam Christi, ꝑpter id quod scriptū est Joann. 1. Sup quē videris spiritū descēdētem ⁊ manētem super eū: hic est, qui baptizat. ¶Ad quintū dđm, ꝙ verbū in diuinis nō accipit ſm similitudinē verbi vocalis, a quo nō procedit spiritus: q2 sic tantū metaphorice diceretur: sed ſm similitudinē verbi mētalis a quo amor ꝓcedit. ¶Ad sextū dicēdum, ꝙ per hoc, ꝙ spūssanctus pfecte ꝓcedit a patre: nō solū nō supfluū est dicere, ꝙ spūs sanctus ꝓcedat a filio, sed omnino necessarium: quia vna virtus est patris, et filij. Et quicqd est a patre, necesse est esse a filio: nisi proprietati filiationis repugnet. Non enim filius est a seipso, licet sit a patre. ¶Ad septimum dicēdum, ꝙ spūssanctus distinguitur psonaliter a filio: in hoc, ꝙ origo vnius distinguitur ab origine alterius. Sed ipsa differētia originis, est propter hoc, ꝙ filius est solum a patre: spiritussanctus vero a patre et filio. Non enim aliter processiones distinguerentur: sicut supra ostensum est^c.

¶Utrum spiritussanctus procedat a patre per filium, Articulus tertius.

AD tertium Sic proceditur. Uidetur, ꝙ spūssanctus nō procedat a patre, per filiū. Quod enim ꝓcedit ab aliquo per aliquem, nō procedit ab eo immediate. Si igitur spūssanctus ꝓcedit a patre per filium, non ꝓcedit a patre immediate. Quod videtur incōueniens. ¶P̄. Si spūssanctus procedit a patre per filiū nō ꝓcedit a filio, nisi propter patrem. Sed ꝑpter qđ vnūquodq3 ⁊ illud magis. Ergo magis ꝓcedit a patre, q̄ a filio. ¶P̄. Filius habet esse per generationē. Si igit spūssanctus est a patre per filium: sequitur, ꝙ prius genereŧ filius, et postea procedat spūssanctus. Et sic processio spūssancti non est eterna. Quod est hereticum. ¶P̄. Cum aliquis dr per aliquē operari, pōt ecōuerso dici. Sicut em̄ dicimus ꝙ Rex operatur per Balliuum, ita pōt dici, ꝙ Balliuus operatur per Regem. Sed nullo modo dicimus, ꝙ filius spiret spiritūsanctū per patrem. Ergo nullo modo potest dici, ꝙ pater spiret spiritumsanctum per filium.

Sed contra Est, qđ Hila. dicit in lib. de tri. Cōserua hanc, oro, fidei mee religionē: vt semper obtineā patrem. s. te: et filiū tuū vna tecum adorem: ⁊ spiritūsanctum tuum, qui est per vnigenitum tuum promerear.

Respondeo Dicendum, ꝙ in omnibus loquutionibus, in quibus dicitur aliquis per aliquē operari: hec prepositio per, designat in casuali aliquam causam seu principium illius actus. Sed cū actio sit media inter faciēs ⁊ factū: qñq3 illđ casuale, cui adiūgit hec prepositio per, est cā actionis, ſm qđ exit ab agēte. Et tūc est causa agēti ꝙ agat: siue sit causa finalis, siue formalis, siue effectiua, siue motiua. Finalis quidē: vt si dicamus, ꝙ artifex operatur p cupiditatē lucri. Formalis vero: vt si dicamus, ꝙ operatur p artem suam. Motiua vero: si dicamus, ꝙ operatur per imperiū alterius. Quādoq3 vero dictio casualis, cui adiūgitur hec prepositio per, est causa actiōis, ſm qđ determinatur ad factum: vt cum dicimus, artifex operatur per martellū. Non enim significatur, ꝙ martellus sit causa artifici, ꝙ agat: sed ꝙ sit causa artificiato, vt ab artifice procedat: et hoc ipsum habeat ab artifice. Et hoc est, quod quidam dicūt, ꝙ hec prepositio per, quandoq3 notat authoritatem in recto: vt cū dicitur, Rex operatur per Balliuū. Quādoq3 autē in obliquo: vt cum dicitur, Balliuus operatur p Regem. Quia igitur filius habet a pr̄e, ꝙ ab eo ꝓcedat spūssanctus, pōt dici, ꝙ pr̄ p filiū spirat spmsctm̄: vel ꝙ spūssanct⁹ ꝓcedat a pr̄e per filiū. Qđ idem est.

Ad primū Ergo dđm, ꝙ in qualz actione est duo considerare, scz suppositum agens ⁊ virtutem, qua agit. Sicut ignis calefacit calore. Si igitur in pr̄e et filio cōsideretur virtus, qua spirāt spiritūsanctū, non cadit ibi aliqđ medium: q2 hec virtus est vna ⁊ eadē. Si aūt cōsiderē

sic communiter vt sonat: absq3 scz dictione exclusiua ⁊c.

¶In corpore duo facit. Primo ostendit quot modis sumitur ly per/in huiusmodi propositionibus. Secundo respōdet quesito in calce articuli.

¶Quo ad primum quatuor dicūtur. Primum est/ꝙ ly per/denotat aliquam causalitatem in accusatiuo casu super quem cadit. 164 c 165 a Secūdum est/qđ illa causalitas quandoq3 ē respectu actionis ſm ꝙ exit ab agente: 196 1.dist.12. art.3. Et opusc. 1 ca.41. Et opusc. 9.q.27. ⁊ declaratur hoc in triplici genere cause. Tertium est / qđ illa causalitas quādoq3 est respectu actionis ſm ꝙ determinatur ad factū: vt patet in artificialibus instrumentis. Quartū est/ ꝙ hec distinctio coincidit cum illa aliorū: scilicet ꝙ quādoq3 denotat authoritatem in recto: ⁊ quādoq3 in obliquo.

¶Quo ad secūdum/ conclusio responsiua quesito affirmatiue est: spiritussanctus ꝓcedit a patre p filiū. Et probatur: fili⁹ habet a patre ꝙ ab eo ꝓcedat spiritussanct⁹: ergo potest dici ꝙ pater spirat per filium spiritūsanctum ⁊c. Consequentia tenet ex exposita significatione ly per/quando denotat medium ex parte producti: scz qđ denotat ꝙ sit medius habens a principali ꝙ producat: sic enim sumitur in ꝓposito: ⁊ non primo modo: filius enim non est medius ex parte patris: nō enim est ratio spirationis vt erit a patre: sed potius vt terminetur ad spiritum sanctum. Et hoc considerando spiritum sanctum vt est a patre mediate: sec⁹ em̄ dicēdum est loquēdo de ipso vt est immediate a patre. Et ideo litera dicit: ꝙ potest dici patrem spirare per filium spiritūsanctum: ⁊ non dicit ꝙ oportet omnino sic dici: ſm vnam enim acceptionem tātum verificatur.

¶Super articulum quartum.

In titulo: scito ꝙ hic est questio/⁊ de re an ita sit: scilicet ꝙ pater ⁊ filius sint vnum numero principium spiritussancti. Et de propositione ista an sit proprie sumpta vera.

¶In corpore duo facit. Primo respondet quesito quo ad rem. Secundo quo ad proprietatem propositionis.

¶Quo ad primū est hec conclusio: pater ⁊ filius sunt vnum principiū spiritussancti. Et probatur. Pater et filius sunt vnum in omnibus in quibus non distinguūtur relatiua oppositiōe: ergo sunt vnum principium spiritussancti: ⁊ tenet sequela: quia in hoc qđ est esse principiū spūsscti: nō opponūt relatiue adiuicē.

¶Quo ad secundum tria facit. Primo refert quādam opinionem tenentem hanc propositionē esse impropriam: tali ratione: ly principiū significat proprietatem: ergo tenet adiectiue: ergo nō potest addi alteri adiectiuo: ⁊ sic ly vnum nō tenetur nominaliter: ergo vt sit vera tenetur ly vnu3 aduerbialiter: ⁊ consequenter est impropria. Secūdo arguit opinionem: et vtrūq3 eius fundamentum ordine retrogrado. Et primo quidem ꝙ ly vnum nō sit sumēdum aduerbialiter: quia sic posset dici pater non vnum principium filij et spiritussancti: quia pluribus modis est illorū principium. Secundo qđ nō valet sequela: principium significat proprietatem: ergo tenetur adiectiue: quoniā significat proprietatem substātiue: sicut patet etiam in creaturis/in nominibus patris et filij. Et sic tertio infert oppositum prefate opinionis. Ratione ⁊ exemplo ipsum cōfirmās. Ratio est: principium est nomen substantiuum: ergo accipit numerum iuxta numerum forme significate per ipsum: sed forma significata: id est proprietas est vna numero in patre ⁊ filio: 197 1.li.19. ar.4. et.4.5. c.25.fi. et opusc. 1.c.1.fi. et opusc. 9.q.25. et 30.8. 13.co.3. et.1.15. lec.3. ergo conuenientissime dicitur pater ⁊ filius sunt vnum principiu3 spiritussancti. Exemplum vero est: quia ista eadem ratione dicitur: pater ⁊ filius et spiritussanctus sunt vnus deus: quia scilicet deitas est vna nūero in eis.

¶In responsione ad primum: circa illa verba spiritussanctus procedit a patre et filio vt sunt plures. Dubiū occurrit: an principium spiratiuum qđ: exigat vt sic: pluralitatem suppositorum. Dico autem vt sic: ad excludendum concursum pluralitatis per accidens: vt contingit in principio creatiuo. Accidit enim creationi: qđ a tribus sit personis: nihil enim minus deus crearet si non esset trinus. Est igitur hic dubium: an ipsa spiratio per se sit a duobus an non: sed quasi per accidens: vt creatio est a tribus. Scotus enim in primo. distinctio. 12. tenēs pluralitatem non eri si / fundat se super omnimoda perfectione principij spiratiui in vno supposito. Sanctus Thomas autē in primo senten. distin.11.ar.vltimo ad secūdum/ponens differentiam inter creationem ⁊ spirationem quo ad hoc: sentire videtur oppositum: iuxta determinationem a se factam in secundo articulo eiusdem distinctionis: quod ⁊ in hac litera confirmare videtur. Est autem ratio dubitandi in hac re: quoniam nulla apparet ratio conuincens alteram partem. perfectio nāq3 principij quod et quo in solo vnico supposito saluari ex eo videtur: quia aliter pater solus imperfectum esset principiū spiritussancti: stante autem omnimoda perfectione vtriusq3 principij in vno supposito: sequitur veritas istius conditionalis: quod si illud solum esse posset pfecte spirare spiritumsanctū: ⁊ sic non per se requiritur pluralitas in principio quod spirationis. Modus autē procedendi vt nexus communio atq3 mutuus amor vnitiuus qui conuenire dicitur spirituisancto: intelligi non potest nisi sit a duobus ad minus: ac per hoc oportet per se pluralitatem inuenire in spiratiuo principio quod. Neutra tamen harū viarum ducit necessario ad intentum. prima quidem deficit: quoniam non ratione imperfectionis: sed ratione nō habite nec possibilis haberi cōditiōis in vnico supposito: solus pr̄ aut solus filius non posset spirare spiritū sanctū consubstantialem: ⁊ personaliter distinctum ⁊c. Secunda autem deficit: q2 connectere vnire ⁊ similia: nō conueniunt spirituisancto ex proprietate personali: sz ex essentiali incluso: scilicet amore: vt in q̄stione sequenti articulo p̄io ad secundū l̄ra dicit: ⁊ ibidē clari⁹ patebit. Et quamuis huiusmodi non cogant: q2 tamen. s. tho. expresse supius dixit

tur ipse persone spirantes sic cum spūssanctus cōiter ꝓcedat a patre ⁊ filio inuenitur spūs.s.immediate a patre ꝓcedere: inquantum est ab eo: ⁊ mediate inquātū est a filio. Et sic dicitur ꝓcedere a patre p filiū. Sicut etiā Abel ꝓcessit immediate ab Adam: inquātum Adā fuit pater ei⁹: ⁊ mediate inq̄tum Eua fuit mr̄ ei⁹ q̄ ꝓcessit ab Adam. Lz hoc exēplū m̄lis ꝓcessionis ineptū videaŧ ad significādā immaterialē ꝓcessionē diuinarū psonarū. ¶Ad scđm dđm, ꝙ si filius acciperet a pr̄e aliā ̄vtutē numero ad spirādū spmsctm̄: sequereŧ, ꝙ esset sicut cā scđa, et instrumētalis. Et sic magis ꝓcederet a patre, q̄ a filio. Sz vna ⁊ eadē nūero virtus spiratiua est in pr̄e ⁊ filio. Et iō equalr̄ ꝓcedit ab vtroq3. Licet aliqñ dicat pncipaliter vel ꝑprie ꝓcedere de patre, ꝑpter hoc ꝙ filius habet hāc virtutē a patre. ¶Ad tertiū dđm, ꝙ sicut generatio filij est coeterna generāti (vnde nō prius fuit pater, q̄ gigneret filium) ita processio spūsancti est coeterna suo principio. Unde non fuit prius filius genitus, q̄ spūssanctus ꝓcederet: sz vtrūq3 eternū est. ¶Ad quartū dđm, ꝙ cum aliqs dr per aliqđ operari, nō semp recipitur cōuersio. Non em̄ dicimus, ꝙ martellus opeŧ per fabrū: dicimus autē ꝙ Balliuus opaŧ per Regē. Quia Balliui est agere, cū sit dominus sui actus: martelli autē nō est agere sed solū agi. Unde nō designatur nisi vt instrumētum. Dicitur autē Balliuus operari per Regē: q̄uis hec prepositio per, denotet mediū: q2 quāto suppositū est prius in agēdo: tāto virtus eius est immediatior effectui: q2 virtus cause prime, cōiungit causam secūdam suo effectui. Unde ⁊ prima pncipia dicūtur immediata in demōstratiuis scientijs. Sic igit inquātum Balliuus est medi⁹ secūdum ordinē suppositorū agētium, dicit Rex operari per Balliuū: secūdum ordinē vero virtutū, dicit Balliuus opari per Regem: q2 virtus Regis facit, ꝙ actio Balliui cōsequatur effectum. Ordo aūt nō attenditur inter patrē ⁊ filiū quātū ad virtutē: sed solū quātum ad supposita. Et ideo dr ꝙ pater spirat per filium: ⁊ non econuerso.

¶Utrum pater ⁊ filius sint vnū principiu3 spiritussancti. Arti.4.

AD quartū Sic ꝓceditur. Uidetur, ꝙ pater et filius nō sint vnū principium spūssancti. Quia spūssanctus nō videŧ a patre ⁊ filio ꝓcedere inquantū sunt vnū: neq3 in natura: q2 spūssctūs sic etiā ꝓcederet a seipso qui est vnū cum eis in natura. Neq3 etiā inquantū sunt vnū in aliqua ꝓprietate: q2 vna ꝓprietas nō pōt esse duorū suppositorū vt videŧ. Ergo spūssctūs ꝓcedit a pr̄e ⁊ filio: vt sunt plures. Nō ergo pater ⁊ filius sunt vnū principiū spūssancti. ¶P̄. Cū dr pater ⁊ filius sunt vnū principiū spūssancti, nō pōt ibi designari vnitas psonalis: q2 sic pr̄ et filius essent vna psona. Neq3 etiā vnitas ꝓprietatis. Quia si ꝑpter vnā ꝓprietatē pr̄ ⁊ fili⁹ sunt vnū principiū spūssancti: pari ratione ꝑpter duas ꝓprietates pater videŧ esse duo principia filij et spiritussancti. Qđ est inconueniens. Non ergo pater ⁊ filius sunt vnum principium spiritussancti. ¶P̄. Filius non magis cōuenit cum patre q̄ spiritussanctus. Sed spiritussanctus et pater non sunt vnū principium respectu alicuius diuine persone. Ergo neq3 pater et filius. ¶P̄. Si pater ⁊ filius sunt vnum principiū spiritussancti: aut vnum quod est pater: aut vnum quod nō est pater. Sed neutrum est dare. Quia si vnum qđ est pater: sequitur ꝙ filius sit pater. Si vnū ꝙ nō est pr̄, seqtur ꝙ pr̄ nō est pater. Non ergo dicendū est qđ pater ⁊ filius sint vnū principiū spiritussancti. ¶P̄. Si pater ⁊ filius sunt vnū principium spiritussan. videtur ecōuerso dicēdū, ꝙ vnū principiū spiritussancti sit pater ⁊ filius. Sed hec videtur esse falsa^c. Quia hoc quod dico principium, opz ꝙ supponat vel pro persona patris vel pro persona filij. Et vtroq3 modo est falsa. Ergo etiā hec est falsa, pater ⁊ filius sunt vnum principium spūssancti. ¶P̄. Unū in substantia facit idē. Si igitur pater ⁊ filius sunt vnū principiū spiritussancti, sequitur qđ sint idem principium. Sed hoc a multis negatur. Ergo nō est cōcedendum qđ pater ⁊ filius sint vnum principiū spiri.sancti. ¶P̄. Pater ⁊ filius ⁊ spi. san. quia sunt vnum principiū creature: dicuntur esse vnus creator. Sed pater ⁊ fili⁹ non sunt vnus spirator: sed duo spiratores: vt a multis dicitur. Quod etiam cōsonat dictis hila. q̄ dicit in scđo de tri. qđ spi.sanct. a patre ⁊ filio authoribus cōfitendus est. Ergo pater ⁊ filius non sunt vnum principiu3 spiritussancti.

Sed contra Est, qđ augu. dicit in septimo de tri. qđ pater ⁊ filius nō sunt duo principia: sed vnū principium spiritussancti.

Respondeo Dicēdum, qđ pater ⁊ filius in omnibus vnū sunt: in quibus nō distinguit inter eos relationis oppositio. Vñ cū in hoc qđ est esse principium spi.san. non opponanŧ relatiue: sequitur qđ pater ⁊ filius sunt vnū principiū spiri. sanc. Quidam tñ dicunt hāc esse ipropriā, pr̄ ⁊ filius sunt vnū principiū spūssancti. Quia cū hoc nomē principiū singulariter acceptum nō significet psonā sed ꝓprietatē: dicūt qđ sumitur adiectiue. Et q2 adiectiuum nō determinatur per adiectiuum, non potest conuenienter dici, quod pater ⁊ filius sint vnu3 principium spiritussancti: nisi vnum intelligatur quasi aduerbialiter positū: vt sit sensus, sunt vnum principium. i. vno modo. Sz simili ratione posset dici pater duo principia filij ⁊ spiritussancti. i. duobus modis. Dicendum est ergo quod licet hoc nomen principium significet proprietatem: tamen significat eam per modum substātiui: sicut hoc nomen pater ⁊ filius etiam in reb⁹ creatis. Unde numerum accipit a forma significata: sicut ⁊ alia substantiua. Sicut igitur pater ⁊ filius sunt vnus deus propter vnitatem forme signate per hoc nomen deus^c: ita sunt vnū principiū spūs.s. pp vnitatem ꝓprietatis significate in hoc noie principiū.

Ad primū Ergo dđm, ꝙ si attēdat virt⁹ spiratiua spiritus

Universidad de Deusto Biblioteca

In hac eadem questione: q de ratiõe spiritussancti est q sit a patre z filio: z hic apponit notã reduplicationis dicẽs: q pcedit a patre z filio vt sunt plures personaliter. Cõmuneq sanctorum dictũ sit: spiritumsanctũ mutuã esse charitatẽ patris z filij: tenendum esse arbitror: q principium spiratiuũ vt qd: inquãtũ hmõi: exigit pluralitatem: ita q dualitas est cõditio spiratoris: nullam addens perfectionem supra vnitatem suppositi: sed secunda persona addit solam conditionẽ requisitam ad principiũ qd. Ob huius defectũ (negatiue sumẽdo defectũ)
8 210 211 385 vna sola persona non spiraret sicut ob eius abstractionẽ a perfectione z imperfectiõe nulla imperfecte: sed singula queq pfecte spirat. Nec hoc absq ratione credim9. Si enim pcessio spiritussancti necessario est a patre z filio: vt superius pbatũ est: necessario sequit q sit ab
893 225 b eis inquãtum tales: ergo inquantũ plures: nõ enim sunt intelligibiles vt sic: nisi vt plures. Rõ quoq assumpta ex litera: q s. pcedit vt amor vnitiuus manifestat intẽtum: si animaduertimus qd in hac re etiam vocabulis caremus: z sic ex appropriatis ppria insinuare opz. Accedit ad hoc rõ in primo sen. di. 29. ar. vlti. a san. tho. assignata: q s. spirare est actio personalis. Nec ppterea ex his oblitũ me credas supradictorum. Stant em hec simul. s. q spũssanctus pcedit a patre z filio inquantũ duo sic. i. inquãtuz habent talẽ pluralitatem seu dualitatẽ: z q processio spũssancti nõ differt a generatione sufficiẽter: ex hoc q ẽ a duobus: et ista ab vno quoniam dualitas suppositalis absolute ad hoc non sufficit vt supra diximus. Argumẽta autem scoti nõ opz afferre: quia nõ militãt cõtra põnem nostrã: dualitatem suppositorũ ex parte principij quod tantum dicentem: nisi id quod adduximus de perfectione: sed contra henricum ponentem concordiam zc.

sanctus pcedit a patre z filio inquãtũ sunt vnũ in virtute spiratiua: que quodammodo significat naturã cũ pprietate: vt ifra dicet. Neq ẽ incõueniẽs vnã pprietatem esse in duob9 suppositis; quox est vna nã. Si vo cõsiderent supposita spirationis: sic spũssanctus pcedit a pre z filio: vt sunt plures. Procedit em ab eis: vt amor vnitiu9 duox. Ad 2m dõm, q cum dr pater z filius sunt vnũ pnm spũs.s. designat vna pprietas q est forma signata p nomẽ. Non tñ seqtur q pp plures pprietates possit dici pr plura principia: q implicaret pluralitas suppositorũ. Ad 3m dõm, q sm relatiuas pprietates nõ attẽdit in diuinis siltudo vel dissimilitudo: sed sm essentiã. Vñ sicut pr non est silior sibi q filio: ita neq fili9 silior patri q spũs.s. Ad quartũ dõm, q hec duo, s. pr z filius sunt vnum principiũ qd est pater: aut vnũ pncipiũ qd nõ est pr: nõ sunt cõtradictorie opposita. Vñ nõ est necesse alterũ eorum dare. Cũ enim dicimus pr z fili9 sunt vnum principiũ: hoc qd dico pncipium nõ hz determinatã suppõnẽ; imo cõfusam pro duabus psonis simul. Vñ in pcessu est fallacia figure dictionis a cõfusa suppõne ad determinatam. Ad 5m dõm, q hec etiã est vera, vnum pnm spũssancti est pr z filius; quia hoc qd dico pnm nõ supponit p vna psona tantũ sed indistincte pro duabus: vt dictum est. Ad sextũ dõm, q cõueniẽter põt dici: qd pr z fili9 sunt idẽ pricipiũ sm qd ly pricipiũ supponit cõfuse z indistincte p duab9 psonis simul. Ad septimũ dõm, q qdã dicũt q pr z fili9, lz sint vnũ pncipiũ spũssancti: sũt tñ duo spiratores pp distõnẽ suppositox: sicut ẽt duo spirãtes: q act9 referunt ad supposita. Nec ẽ eadẽ rõ de h noie creator: q spũssanct9 pcedit a pre z filio vt sunt due psone distincte (vt dcm est) nõ aũt creatura procedit a trib9 psonis vt sunt psone distincte; sz vt sunt vnũ in essentia. Sz vr melius dõm, qd q spirãs adiectiuũ est: spirator vero substãtiuũ: possumus dicere q pr z filius sunt duo spirantes: pp pluralitatem suppositorũ: nõ aũt duo spiratores propter vnã spirationem. Nam adiectiua nomina habent numerum secundum supposita: substantiua vero a seipsis sm formam significatam. Quod vero hila. dicit quod spũssanctus est a patre z filio authoribus: exponẽdum est quod ponitur substantiuum pro adiectiuo.

In respõsione ad secundũ: dubiũ est: circa illa verba: pater nõ potest dici plura principia: q implicaret pluralitas suppositorũ. Quia si regula de plurificatione nois substãtiui: penes pluralitatem forme sigñate: vera est: voluntarium appareret excipere plurificationẽ principij in patre. Constat enim formas significatas esse plures; puta paternitatẽ z spirationem. Nec potest dici recte (vt quidam credunt) quod illa regula est vera tantum: qñ est pluralitas realis forme sigñate. Nam constat artem sutoriam distingui realiter a frenefactiua: z tamen sortes habẽs vtrãq nõ est duo artifices.

Ad hoc dicitur: q aliud est loqui de nomine substãtiuo z aliud de substantiuo cõcreto: substãtiuũ enim vt sic: penes pluralitatẽ forme significate plurificatur: sufficiẽter quidẽ: si est abstractum. Exactiue aũt absolute. i. q ad sui pluralitatẽ exigit pluralitatẽ forme significate siue hoc sufficiat siue nõ. Substãtiuũ autem cõcretum: q substantiuum: exigit pluralitatem forme q vero concretum exigit pluralitatẽ suppositorũ. Et sic cuz principium sit substãtiuũ cõcretum: optime in litera dicitur: q implicaretur pluralitas suppositorum dicendo pater est plura principia. Nec discedit a regula de substantiuo sane intellecta vt exposuimus.

In respõsione ad quartum z quintum. Dubiũ est logicale: motũ a gregorio in. 12. distin. pmi tractatũq a capreolo in fine: quomodo. s. ly pncipium supponat ɔfuse. Tum q nullũ est confusiuum. Tum q si staret cõfuse: liceret descendere sub predicato ad eius singularia per ppositionẽ de disiuncto extremo: quod hic non licet.

Ad horum primum dicitur dupliciter. Primo q non opz querere confusiuum: respectu termini communis concreti substantiui: quia hoc habet ex naturali sua suppõne vt sanctus tho. dicit in tertio sniarũ. di. pri. q. 2. arti. 4. sed oporteret querere discreti nũ quãdo supponeret determinate. Secũdo dicitur q cõfunditur a ly z quãdo est predicatum. 8

Ad secundum vero motiuum/similiter dupliciter respondetur. Primo qd illa regula non habet locum vbi sub predicato non sunt plura singularia vt contingit in proposito: singulare enim principij nõ est pater aut filius: sed hoc principium: cum autem ibi non sint plura numero principia: sed pater z filius sunt vnum numero principium spiritussancti: nõ restat descensus ad singularia principij: sed si ad patrẽ vel filium veniretur: iam extra regulã sumus. Et est sophisma figure dictionis. Secundo dicitur ab alijs concedendo cõsequentiam: z negando falsitatem consequẽtis: vt videre potes in capreolo. 204

In responsione ad sextũ. Aduerte q hoc in loco author determinauit: q indecise dimisit in primo sententiaruz. distin. 29. ad vltimum. 298 1. di. 19. ar. 4. dist. 27. q. 2. a. 2. q. 2. col. Et veri. q. 4. art. 2. 7m.

In responsione ad septimum/aduerte q hoc in loco author arguit opinionem quã ipse sequutus fuit in primo sententiarũ distinctione. 11. z. 29. articulis vltimis. Ratio autem in litera adducta examinabitur in tertio articulo. 39. questiõis: vbi ex proposito tractabitur de adiectiuis et substantiuis. 195

De noĩe spũssãncti q est amor. Qõ. 37.

DEinde Queritur de noĩe amoris. Et circa hoc querũtur duo. Primo vtrum sit proprium nomen spiritussancti. Secundo vtrum pater z filius diligãt se spũsctõ.

Utrũ amor sit propriu nomẽ s.s. Arti. 1.

AD primũ Sic proceditur. Uidetur, quod amor non sit ppriuz nomen spũssancti. Dicit enim aug. 15. de tri. Nescio cur sicut sapientia dicitur z pater z filius z spi.s. z simul omnes nõ tres, sed vna sapientia, non ita z charitas dicatur pater z filius z spi. san. z simul omnes vna charitas. Sed nullum nomen quod de singulis personis predicatur z de omnibus in cõmuni singulariter est nomẽ proprium alicuius persone. Ergo hoc nomen amor nõ est proprium spiritussancti.

Pr. Spũssan. est persona subsistens. Sed amor nõ significat vt persona subsistẽs: sed vt actio quedã ab amãte transiẽs in amatũ. Ergo amor nõ est proprium nomen spi. san.

Pr. Amor est nexus amãtiũ: q sm dio. 4. ca. de diui. no. est quedã vis vnitiua: sed nexus est mediũ inter ea q connectit: non aũt aliquid ab eis procedens. Cũ igit spũssanctus pcedat a pre z filio (sicut ostensũ est) videt q nõ sit amor aut nexus patris z filij.

Pr. Cuiuslibet amantis est aliqs amor. Sed spiritussanctus est amãs. Ergo eius est aliquis amor. Si igitur spũssanctus est amor: erit amor amoris z spiritus a spiritu. Quod est inconueniens.

Sed cõtra Est, q grego. dicit in homel. pentecostes, Ipse spiritussanctus est amor.

Rñdeo Dicẽdũ, q nomẽ amoris in diuinis sumi põt essentialr z psonalr. Et sm q personalr sumit, est propriũ nomẽ spũ.s. sicut verbum est proprium nomen filij. Ad cuius euidẽtiam sciendũ est q cum in diuinis (vt supra ostẽsum est) sint due pcessiones: vna per modum intellectus que est pcessio verbi: alia per modũ voluntatis que est processio amoris: quia prima est nobis magis nota ad singula significanda que in ea considerari possunt, z sunt magis ppria noia adinuẽta: nõ autẽ in processione volũtatis. Unde z quibusdã circũlocutionibus vtimur ad significandã personã pcedentem: z relões etiam que accipiũtur sm hanc processionem z processionis z spirationis nominibus nominant (vt supra dictum est) que tñ sunt magis nomina originis q relonis sm pprietatẽ vocabuli. Et tñ silr sm vtrãq pcessionem cõsiderari opz. Sicut em ex hoc qd aliquis rẽ aliquã intelligit, prouenit quedam intellectualis cõceptio rei intellecte in intelligẽte que dr verbũ: ita ex hoc qd aliquis rem aliquam amat puenit quedã impressio (vt ita loquar) rei amate in affectu amãtis: sm quã amatum dicitur esse in amante: sicut z intellectum in intelligente: ita q cũ aliqs seipm intelligit z amat est in seipso: nõ solum per identitatẽ rei: sed etiã vt intellectũ in intelligente, z amatum in amante. Sed ex parte intellectus sunt vocabula adinuenta ad significandũ respectũ intelligentis ad rem intellectam: vt patet in hoc qd dico intelligere. Et sunt etiã alia vocabula adinuẽta ad significandũ processum intellectualis cõceptionis. s. ipsum dicere z verbũ. Unde in diuinis intelligere solum essentialiter dr: quia non importat habitudinem ad verbũ procedens. Sed verbum psonaliter dr: q significat id qd pcedit. Ipsum vo dicere dr notionaliter: q importat habitudinem principij verbi ad verbũ ipm. Ex parte aũt voluntatis preter diligere z amare que important hitudinẽ amãtis ad rẽ amatã: non sunt aliqua vocabula iposita q importẽt habitudinẽ ipsius impressionis vel affectiõis rei amate: que prouenit in amãte ex hoc qd amat: ad suũ pnm aut econuerso. Et iõ propter vocabulorũ inopiã hmõi habitudines significamus vocabulis amoris z dilectionis: sicut si verbũ noiaremus intelligentiã conceptã vel sapiẽtiã genitam. Sic igit inquãtum in amore vel dilectione nõ importatur nisi habitudo amãtis ad rẽ amatam: amor z diligere essentialiter dicuntur: sicut intelligentia z intelligere. Inquãtum vero his vocabulis vtimur ad exprimẽdam habitudinem eius rei que pcedit per modum amoris ad suũ principium z ecõuerso: ita q per amorem intelligatur amor pcedens: z per diligere intelligatur spirare amorẽ pcedentem: sic amor est nomen persone: z diligere vel amare est verbum notionale: sicut dicere vel generare.

Super questiõis 37. articulum. 1.

TItulus clarus ex dicẽdis in corpore/z supius discussis: de nomine patris z verbi.

In corpore vna est distinctio cum vna conclusione. Distinctio est: amor põt sumi essentialiter z personaliter. Cõclusio autem est: amor personaliter est nomen propriũ spiritussancti. Manifestaturq simul quatuor faciendo: tali ordine. Primo ponitur in communi differentia inter processiones diuinas: quo ad notitiam z nominationem spectantium ad ipsas. Secundo ibi. (Et tamen similiter) ponitur conueniẽtia inter eas quo ad duo. s. modum producendi: q sicut intelligendo se producit verbum quod est conceptus rei intellecte in intelligente/ita amando se producit impressionẽ seu affectionem rei amate in amante: z numerum habitudinum: q sicut ibi tres sunt habitudines. s. ad rem intellectam: z ad verbum: z econuerso. s. verbi ad eius principium: ita hic tres sunt. s. ad rem amatã: ad affectionem z istius ad eius principium. Tertio ibi: sed ex parte: in speciali ostendit differentiam inter has processiones quo ad nominationem habitudinum predictarum: q s. in intellectu omnes sunt noiate. In volũtate aũt sola prima. ceteris enim prime noia accommodantur. Quarto ibi. sic igitur: infert ex dictis distinctionem prius: z conclusionem deinde: vt clare patet in litera.

Aduerte h q illa distõ amoris: i eẽntialẽ z psonalẽ: vt clare ex h arti° hr nõ ẽ distõ rei: sz vocis in suas sigtiões. Tota. n. ratio distõnis: ẽ accõmodatio vocabuli ad aliã significationẽ: sicut si notitie nomẽ accõmodaret vbo. Vñ
164 162 nõ sunt duo amores i diuinis: vnus essentialis z alter psonal. Sz ly amor: pp penuriã vocabulox: qñq signat diuinũ amorẽ: qui pculdubio essentiale quoddã est. Qñ q vo tertiã psonã pcedentẽ p modũ volũtatis z amoris. Vñ vanus est labor argumẽtorũ aureo. in. 32. di. z apud capreo. ɔ hãc
t 163 168 distinctionẽ: inquãtũ est sancti Tho. qm sic itelligit. Reliqua ad hunc articulũ spectãtia superi9 in. 27. qõne discussa sunt.

Ad primũ Ergo dicẽdũ, q aug. loquitur de charitate sm q essentialiter sumitur in diuinis: vt dictum est. Ad scdm dicendũ, q intelligere z velle z amare licet significẽtur per modum actionũ trãseuntium in obiecta: sunt tñ actiones manẽtes in agẽtibus (vt supra dictum est) ita tñ q in ipso agente important habitudinẽ quãdam ad obiectuz. Vñ amor etiã in nobis est aliqd manẽs in amãte: z verbũ cordis manẽs in dicẽte: tñ cũ habitudine ad rem verbo expressam vel amatam. Sed in deo in quo nullum est accidẽs plus hz: quia tam verbum q amor est subsistens. Cum ergo dicitur q spiritussctũs est amor patris in filiũ vel in quicq aliud: non significatur aliquid transiens in alium: sed solum habitudo amoris ad rem amatã: sicut z in verbo importatur habitudo verbi ad rem verbo expressam. Ad tertiũ dicẽdum, q spũssanctus dr esse nexus patris et filij inquãtum est amor: q cum pater amet vnica dilectione se z filiũ z ecõuerso: importatur in spũsancto (prout est amor) habitudo patris ad filiũ: z econuerso: vt amantis ad amatũ. Sed ex hoc ipso q pater et fili9 se mutuo amãt: opz q mutuus amor qui est spiritussanctus ab vtroq pcedat. Secundum igitur originẽ spiritussanctus non est medius sed tertia in trinitate psona. Scdm vero predictam habitudinẽ est medius nexus duorum ab vtroq procedens. Ad quartũ dicẽdum, qd sicut filio licet intelligat: nõ tñ sibi cõpetit producere verbũ: q intelligere cõuenit ei vt verbo pcedenti: ita licet spiritussanctus amet essentialiter accipiendo: non tamen cõuenit ei q spiret amorem: qd est diligere notionaliter sumptum: quia sic diligit essentialiter vt amor procedens: non vt a quo procedit amor.

Utrũ pater z filius diligãt se. s. s. Ar. 2.

AD scdm Sic pcedit. Uidet, qd pater z filius non diligant se spũsctõ. Augu. n. in. 7. de tri. pbat qd pr nõ est sapiẽs sapia genita. Sed sicut filius est sapiens sapientia genita: ita spũssctũs est amor procedens vt dictum est. Ergo pater z filius nõ diligũt se amore procedente qui est s.s. Pr. Cum dicitur, pater z filius diligunt se spiritusancto, hoc verbum diligere aut sumitur essentialiter: aut notionaliter. Sed non põt esse vera sm quod sumitur essentialiter: q pari rõne posset dici quod pater intelligit filio. Neq etiam sm qd sumitur notionaliter: q pari rõne posset dici quod pater z filius spirant spũsancto: vel qd pater generat filio. Ergo nullo modo hec est vera, pater z fili9 diligũt se spiritusancto. Pr. Eodem amore pater diligit filiũ z se z nos. Sed pater nõ diligit se spũsancto: q nullus actus notionalis reflectitur super principiũ actus. Non enim potest dici quod pater gñat se: vel spirat se. Ergo etiam non potest dici qd diligat se spũsancto sm quod diligere sumitur notiõaliter. Item amor quo diligit nos non videtur esse spiritussanctus: q importatur respectus ad creaturam: z ita ad essentiam pertinet. Ergo z hec est falsa: pater diligit filium spiritusancto.

Sed contra Est, quod augustinus dicit. 6. de tri. quod spiritussanctus est quo genitus a generante diligitur: genitoremq sunt diligit.

Respondeo Dicendũ, quod circa hanc questionez difficultatem affert qd cũ dicitur: pater diligit filium spiritusancto: cum ablatiuus construatur in habitudine alicuius cause, videtur quod spiritussanctus sit principium diligendi z patri z filio. Quod est omnino impossibile. Et ideo quidam dixerunt hanc esse falsam. pater z filius diligunt se spiritusancto. Et dicunt hanc esse retractatam ab augusti. in suo simili: cum scilicet retractauit istã, pr ẽ sapiẽs sapia genita. Quidã vo dicũt q est ppõ ipropria: z ẽ sic exponẽda,

Super artic. 2m.

TItulo aduerte qd lz qõ pponat de re/dbo/ vtrum pater z filius zc. difficultas tñ circa veritatem ppõnis versat. An. s. ppositio ista sit vera/pater z filius diligunt se spũsancto. De re em siue diligere sumat notionaliter/siue essentialiter: cõstat quo se habeant pr z filius z spiritussanctus.

In corpe tria facit. Primo ostendit cãm difficultatis. Scdo refert. 5. opiniones. tertio rñdet quesito.

Quo ad primũ rõ difficultatis est circa ppõnem: q ille ablatiuus spũsctõ vr importare habitudinez principij respectu dilectionis in pre z filio qd tñ est impossibile.

Quo ad scdm opiniões satis clare sunt in litera.

Quo ad tertiũ ponit duas cõclusiones iuxta membra distinctionis pmisse. s. diligere sumit duplr. essentialiter z notionaliter. Prima cõclusio est/ q sumendo diligere essentialiter: pr z filius nõ diligũt se spũ s. Scda est q sumẽdo diligere notionalr pr et filius diligũt se spiritu. s. Declarat eas ac pbat trahẽdo quintam opinionẽ ad bonum sensum ex duobus fundamentis: alterum est de ly formalis: alterum de modo
81 113 8 denoiandi. Primum igit est/ oẽe denominãs vt sic hz rationẽ formalis. Et declarat duplr. primo q res cõiter a formis denominãtur. scdo exẽplo de vestimẽto. Scdm vero est/ pducens denominari põt ab eo qd ab ipso pcedit: nõ solũ vt actio: sed etiã vt effectus: sz hoc qñ ipse effectus in intellectu actiõis claudit. Prima pars hui9 declarat in igne z calefactione. Scda autẽ in arbore et floribus. ex his cũ subiũcto intellectu ipsi9 diligere notionaliter p s. da conclusione talis est formãda rõ. qñcũq in intellectu actiõis claudit effect9 agens põt denoiari ab actiõe et effectu: sz diligere notionalr sumptum est actio hmõi. ergo pr z filius pñt denoiari a dilectiõe z spũ s. Minor declaratur duplr. primo exponendo ly diligere notiõaliter. scdo ex siti illi dicere. Prima aũt ɔclusio augu. authoritate pbata relinquit: vtpote euidens. Circa hec dicta p scda ɔclusiõe dubiũ est multiplex. d 190

Scotus em in. 1. dist. 32. q. 1. arguit qdrupliciter. Prio ɔ fũdamẽtũ põnis. edificat importat edificiũ cũ sit edem facere: z tñ nõ dicitur edificator edificat edẽ z in proposito spirare importat spm. Est em emittere spm: z tamẽ cõcedit qd spirent spũ s. ergo fundamentuz nullum. Scdo dato qd talis positio qñq cõcederet nõ tñ esset cõuersiua sup agens: qd tamẽ in proposito accidit cum dicitur diligũt se. Tertio in constructione trãsitiua: nunq effectus vt effectus construit in ablatiuo diligere autem est verbũ transitiuũ. ergo. Quarto. arguit cõtra exẽpluz de florere dupliciter. primo q florere nõ ẽ florẽ pducere. Tũ q est verbũ neutruz qd signat idẽ quod suuz adiectiuũ si eẽt impositũ: sicut calere est eẽ calĩn. Tum q addit aut. si deus arbori flores iprimeret: nihil minus arbor diceret florere. Tũ q exẽplũ nõ est silẽ. q ablatiu9 in verbo neutro qle ẽ florere: nõ cõstruit vt termin9 actionis. in pposito ãt est sermo de termino actionis in ablatiuo: re⁹ verbi actiui qle ẽ diligere. 179 1. di. 14. q. 1. ar. 1. cor. et di. 32. q. 1. ar. 1. Et. 4. ɔ. c. 23. n. z po. q. 2. art. 13. xim. et. q 9. art. 9 13m. b 189 1624 198

Ad euidẽtiã hui9 ambiguitatis nota duo. Prio q cũ i fũdamẽto põnis dr: qñ in intellectu actiõis zc. duplr itelligi pt/ prio de itellu actiõis absolute. scdo d int⁹ actionis sic sigte. In pposito ñ itelligit prio: sz scdo. Act9. n. notiõalis q pr z filius pducunt spmscm: vnius tãtũ ratiõis est abso-

Inte. Alterius tñ est significatus noie spirare ⁊ noie diligere. pro quanto aliquid in rõne sua. vt significat dilectiois noie: qd nõ claudit. vt signi sicat spirationis vocabulo: vt in lra hr in responsiõe ad scdm. Scdo aduer te q in intellectu actus sic significati claudi effectũ contingit dupli. Uno modo vt specificantẽ seu determinatẽm qualitatẽ actionis: sicut in deal bare claudit albedo: ⁊ in calefacere claudit calor: ⁊ sic de alijs: vt .n. osten datur qd nõ quodcũ q̄ facere sȝ tale signi ficetur: calefacere et dealbare ⁊ edificare dicimus. Scdo mo do clauditur effect⁹ vt cõiũctus illi actio ni vt pductũ sue pro ductioni: vt in ly di co vocaliter sumpto: clauditur verbuȝ vo cale/est eñ dicere xbũ proferre. Et hoc modo sumit in ppo sito: ita quod sensus illius fundamẽti est qñcunqȝ in intellectu actionis tali termi no significate/claudi tur effectus vt effect⁹ cõiunctus sue produ ctiõi: tunc producẽs denominari põt ab il lo effectu in ablatiuo ⁊c. Et si queratur cã: quare quidã termini sic significant ⁊ qdaȝ non: nõ est alia rõ: ni si q: hi sunt impositi ad sic significãdũ: hi ãt nõ. Discernunt ta men hi ab illis i hoc quod verba sic inclu dentia effectũ: si con strũtur cum aliquo alio transitiue: nõ si gnificant hrẽ habitu dinem ad illud pro ducentis ad produ ductũ: vt patet quũ sortes dicit hystoriaȝ troie. Illa vero sic: vt patet dicẽdo: sortes edificat celsũ. Et hoc ex prima ouẽ dria: q̄ s. illa claudunt in se ppriuȝ effectum: ista non. Et sic habitudo ad effectũ manet in illis immutata quo ad terminuȝ: in istis aũt determinat scdm adiũctũ. His aũt stã tib⁹: ad primũ pȝ re sponsio: negando as sumptum: quoniam edificare spirare et alia hmõi: nõ impor tant effectum nisi spe cificatiue. Ad scdm aũt dicit: q põt fieri cõstructio cõuersiua sup se: quãdo obiectũ actus potest esse ipm agens: vt accidit in pposito: ⁊ in simili bus. potest enim sor tes dicere seipsuȝ nõ minus q̄ troie hysto riã. Ad tertiũ autẽ negatur quoqȝ assũ ptũ in verbis claudẽ tibus in se effectũ/ et transeuntibus super obiectũ: qualia sunt diligere dicere ⁊c. cõ struuntur eñ cũ obie cto trãsitiue vt termi no trãsitiuo in accusa tiuo: ⁊ cũ effectu vt de noinante: vt pȝ dbo/ Sortes dt xbo hysto riã. Ad ea vero: que

pr diligit filiũ spũ. s. i. amore eẽtiali: q̄ ap propriat spũ. s. Quidã xo dixerũt q ablati uus iste ↄstruitur in habitudine signi: vt sit sensus. s. est signũ q pr diligat filiũ, inquã tũ pcedit ab eis. s. s. vt amor. Quidã xo di xerunt q ablatiuus iste ↄstruit in hitudine cãe formalis: q: s. s. est amor: quo formaliter pater ⁊ filius se inuicẽ diligunt. Quidã xo dixerũt q construit in habitudine effectus formalis. Et isti ppinqus ad veritatẽ acces serunt. Unde ad huius euidentiã sciẽdũ est q cum res cõiter denoientur a suis formis sicut albũ ab albedine: ⁊ hõ ab humanita te. oẽ illud a quo aliquid denoiatur: quan tum ad hoc hȝ habitudinẽ forme. Et si di cam: iste est indutus vestimento, iste ablati uus cõstruitur in habitudine cãe formalis: quãuis nõ sit forma. Cõtingit aũt aliqd de noiari p id qd ab ipso pcedit: non solũ sicut agens actione: sed etiam sicut ipso termino actionis. q̄ est effectus: qñ ipse effectus in intellectu actionis includit. Dicim⁹ enim q ignis est calefaciẽs calefactione: quãuis calefactio nõ sit calor q̄ est forma ignis: sed actio ab igne procedẽs. Et dicimus q ar bor est florẽs floribus: quãuis flores nõ sint forma arboris: sed qdã effect⁹ ab ipsa pce dentes. Secundum hoc ergo dõm: q cum diligere in diuis duplr sumat: eẽntialiter. s. ⁊ notionalr. Fm q eẽntialiter sumitur: sic pater ⁊ filius non diligunt se spũ. s. sȝ essen tia sua. Unde aug. in. 2. de trinitate. Quis audet dicere patrem nec se nec filiũ nec spi. san. diligere nisi per spm̃scm̃. Et secundum hoc pcedũt prime opiniones. Scdm xo q notionalr sumit: sic diligere nihil est aliud q̄ spirare amorẽ. sic dicere est pducẽ xbũ. ⁊ florẽ est pducẽ flores. Sicut ergo dr arbor florẽs floribus: ita dr pr dicẽs verbo vel fi lio se ⁊ creaturam. Et pr ⁊ filius dicunt dili gẽtes spi. san. vel amore pcedẽte ⁊ se ⁊ nos.

Ad primũ Ergo dõm q esse sapiẽ tem vel intelligentẽ in diuinis non sumitur nisi essentialiter[c]. Et iõ nõ potest dici q pater sit sapiẽs vel intel ligens filio. Sȝ diligere sumitur nõ solum essentialiter: sȝ etiã notionaliter. Et fm hoc possumus dicere q pater ⁊ filius diligũt se spũsan. vt dictũ est[c]. Ad 2[m] dõm, q qñ in intellectu alicuius actiõis importatur de terminatus effectus: põt denominari pn[m] actiõis ab actiõe ⁊ ab effectu: sicut possum⁹ dicere q arbor est florẽs floritione ⁊ florib⁹. Sed qñ in actione non includit determiatus effectus: tũc non põt pn[m] actionis denoiari ab effectu: sȝ solũ ab actione. Nõ. n. dicim⁹ q arbor pducit florẽ flore: sȝ pductione flo ris. In hoc igitur quod dico spirat vel ge nerat importatur actus notionalis tantuȝ. Unde non possumus dicere quod pater spi ret spiritusancto vel generet filio. Possum⁹ autem dicere qd pater dicit verbo tanq̄ per sona procedente: ⁊ dicit dictione tanq̄ actu notionali: q: dicere importat determinataȝ psonã pcedentem: cũ dicere sit producere verbũ. Et silr diligere: put notionalr sumit est pducere amorẽ. Et iõ põt dici q pater diligit filiũ spiritusancto tanq̄ persona pro

198

quarto loco contra exemplum de florere adducuntur: facile dici potest; q exempla ponimus non vt ita sit ⁊c. Uerũtamen sustinendo exẽpluȝ dicimus: q florere vere significat flores emittere: vt patet ex vsu loquen tium. Nec huic repugnat neutralitas verbi: quoniam hec ad modum si gnificãdi spectat: non ad significatum. Si autem deus flores ipimeret quamuis vere diceretur arbor florida: nõ tamen q floruit. esset enim ista

cedente: ⁊ i p sa dilectione tanq̄ actu notio nali. Ad tertium dicendum, q pater non solum filiũ: sed etiam se ⁊ nos diligit spũscõ: quia (vt dictum est[c]) diligere prout notiona liter sumitur: nõ solum importat productio nem diuine persone: sȝ etiã personã produ ctam p modum amoris: q hȝ habitudinẽ ad rem dilectã. Unde sicut pater dicit se ⁊ oẽm creaturã verbo qd genuit, inquantũ verbũ genitum sufficienter representat patrem ⁊ omnem creaturam: ita diligit se ⁊ omnem creaturam spiritusancto inquantũ spũssan ctus procedit vt amor bonitatis prime: fm quam pater amat se ⁊ omnẽ creaturam. Et sic etiam pȝ q respectus importat ad crea turam, ⁊ in verbo[c] ⁊ in amore pcedente. q. scdario: inquãtũ. s. bonitas ⁊ veritas diuina est pn[m] intelligẽdi ⁊ amãdi oẽm creaturã.

De noie spũ. s. qd est donum. Mõ. 38.

Consequenter Queritur de dono. Et cir ca hoc queruntur duo. Pri mo: vtrum donum possit esse nomen personale. Secundo vtrum sit proprium spiritus sancti.

Utrũ donũ sit nomen psonale. Arti. 1.

Ad primũ Sic pcedi tur. Uidet qd donũ nõ sit nomẽ psonale. Oẽ enim nomen personale im portat aliquam distõnẽ in diui nis. Sed nomẽ doni nõ importat aliquam distõnẽ in diuinis. Dicit eñ aug. 15. de tri. quod. s. s. ita datur sicut dei donũ: vt etiã se ipsum det sicut deus. Ergo donũ nõ est no men personale. Pr. Nullum nomen per sonale cõuenit essentie diuine. Sed essentia diuina est donũ quod pater dat filio: vt pa tet p hila. 8. de tri. Ergo donũ nõ est nomen personale.

Pr. Scdm dama. nihil est subm aut serui ens in diuinis psonis. Sȝ donũ iportat quã dã subiectionẽ: ⁊ ad eũ cui dat: ⁊ ad eum a quo dat. Ergo donũ nõ est nomẽ psonale.

Pr. Donum importat respectũ ad creatu rã. Et ita vr de deo dici ex tpe. Sed noia p sonalia dicunt de deo ab eterno: vt pater, ⁊ filius. Ergo donũ nõ est nomen psonale.

Sed cõtra Est, q aug. dicit. 16. de tri. Sicut corpus carnis nihil aliud est q̄ caro: sic donũ. s. s. ni hil aliud est q̄. s. s. Sed. s. s. est nomen psona le. Ergo ⁊ donum.

Rñdeo Dõm, q in noie doni iporta tur aptitudo ad hoc q done tur. Quod aũt donat hȝ aptitudinẽ vel ha bitudinem: ⁊ ad id a quo datur: ⁊ ad id cui datur. Nõ enim daretur ab aliquo nisi esset eius. Et ad hoc alicui datur: vt eius sit. Per sona aũt diua dr eẽ alicuius vl fm originẽ: sicut fili⁹ est pris: vl inq̄tũ ab aliq̄ hr. Hr ãt dicimur id q̄ libe possum⁹ vti vl frui[c] vt volum⁹. Et p hũc modũ diuina psona nõ põt hri nisi a rõnali creatura deo ↄiuncta. Alie ãt creature moueri qd pñt a diua psona: nõ tñ sic: q in ptãte earũ sit frui diuina perso na, ⁊ vti effectu eius. Ad quod qñq̄ pertin

vera: arbor que non floruit est florida. Ul timũ quoqȝ assum ptũ falsum eẽ in hoc exẽplo apparet: nec oppositum ab eis est probatum. Et aduer te: q in hac materia satis iudicio meo est rationabilius afferre ratione materie: scil cet vocabulorũ. Hec enim omnia ex termi nis sic significantib⁹ accidunt. Unde ⁊ in responsione ad secun dum patet: q ⁊ si con uenienter dicat/ Sor tes dicit verbo hysto riam: inconuenieter tamen poneretur/ lo co dicit. totum eius significatuȝ/ dicẽdo/ Sortes profert xbũ xbo hystoria troie. Hoc enim ex diuersi habilitate terminorum ad constructio nem accidit: quia sci licet ly proferre non potest cõstrui cum il lo effectu denominã te. ly autẽ dicit sic. Et simile est de spirare ⁊ diligere respectu spi ritussancti: generare ⁊ dicere, respectu ver bi: vt patet in litte ra. 191

Super questionis 38. articulum. 1. 200 3. di. 18. ar. 4

In titulo aduerte q vt patet ex itroductio ne huius questionis in littera: presentis in tentionis est querere an donum sit nomẽ personale: non neces sario: sed possibiliter idest an secundum aliquam eius signifi cationem sit nomen personale: cum eo vti mur in diuinis.

In corpore vnica est conclusio responsi ua quesito affirmati ue. Diuine persone competit donum esse ⁊ dari. Probatur sic. 228 Diuine persone cõ uenit esse alicuius p originem et haberi a creatura rationa li sola: non ex pro pria virtute/ ergo cõ uenit sibi donũ esse ⁊ dari. Antecedens quo ad primam par tem patet: quia filius est patris per origi nem. Quo ad secun dam vero: quia crea tura rationalis libe re potest frui perso na diuina ⁊ vti eius effectu. Quo ad ter tiã autẽ: q: nulla alia creatura põt adduci

in potestatẽ fruẽdi diuina psona. Quarta demũ p se pȝ. Cõsequentia autẽ pbat ex tribus cõditionibus doni. s. q sit alicui⁹ vt donatoris: ⁊ possit ha beri ab eo cui est donabile: q sit vpria vires illius. i. nõ debi ti illi. Et pri me quidẽ ↄditiones ponunt in pri l'ra: q probãtur et hoc qd donũ im portat aptitudinẽ vt donet. Tertia aũt ponit in calce lre. Et si vis potes vertere hãc rationem: ⁊ conditiones doni assumere pro antecedente.

Et lre testimonio ↄuincit in rñsione ad quartũ primi arti. vbi expresse do cemur: q sicut in diffinitiõe psone claudit aliqd essentiale: ita in rõne do ni: ⁊ q rõne illius essentialis importat respectus ad creaturã. Et rõne no tionalis est nomẽ psonale. Qd aũt amor essentialis claudatur in doni no mine: ex codẽ pȝ fundamẽto: q. s. respect⁹ ad creaturã exigit aliqd essen tiale claudi in significãte ipsum. Uñ fm rẽ ⁊ fm nomẽ excepto ordine si

Super arti. 2[m].

Titulus ex predictis est clar⁹.

In cor pore ẽ vna conclusio responsiua q̄ sito affirmatiue. Do num psonalr sumptũ in diuinis est ppriuȝ nomen spũssancti. Et pbat. Donũ est datio irreddibilis ergo clau dit in se rõnem gra tuite donationis. ergo amorẽ. ergo amor est pm donũ. ergo spi ritussanctus pcedit vt primũ donũ: ⁊ sic donũ est eius ppe ũ nomẽ. Añs pȝ autho ritate phi. Prima xo ↄña ex p anatur: q: irreddibius datio est gratuita donatio. Se cũda aũt q: ideo gra tis damus alicui: q: bonuȝ illi volumus. Tertia aũt q: amor cum hoc qd est ratio dãdi: est etiã datum. Quarta aũt q: solus spiritussanctus pce dit vt amor. Et cõfir matur ↄclusio autho ritate Augu.

Circa pdicta occur rit primo cõe dubiuȝ/ an donum significet primo ppietatẽ per sonalẽ spiritussancti: vel respectũ aptitudi nalem ad creaturas rõnales vel aliquid aliud.

Occurrit quoqȝ du bium ex aureo. apud capreolũ in. 18. disti. primi. multipliciter. Tũ quia hec litera cõtra dicit questioni prece denti/ Ibi s. quidem dictum est/ q spiritus sanctus pcedit vt im pressio. hic aũt q pce dit vt amor. Tũ q: hoc dictũ est falsum.

git rationalis creatura: vtputa cũ sic fit par ticeps diuini verbi ⁊ procedentis amoris, vt possit libere deũ vere cognoscere ⁊ recte amare. Unde sola creatura rationalis põt habere diuinã personã. Sed ad hoc qd sic eam habeat nõ põt ppria virtute puenire. Unde opȝ q hoc ei desuper detur. Hoc eñ dari nobis dr, qd aliũde habemus. Et sic di uine persone cõpetit dari ⁊ esse donum.

Ad primum Ergo dõm, q no men doni importat distinctionem personalem fm quod donum dicitur esse alicuius per originem. Et tamẽ spiritussanctus dat seipsum inquãtum est suipsius: vt potẽs se vti: vel poti⁹ frui: sicut ⁊ homo liber dicitur esse suipsius. Et hoc est qd Aug. dicit super Ioã. Quid tam tuũ est q̄ tu? Uel dõm, ⁊ melius q donum opȝ esse aliquo mõ dantis. Sed hoc esse huius dicitur multipliciter. Uno modo per modũ identitatis: sicut dicit August. super Ioã. Et sic donũ non distinguitur a dãte: sed ab eo cui datur. Et sic dicitur qd spiritussan ctus dat se. Alio modo dicit aliqd esse ali cuius: vt possessio vel seruus. Et sic opȝ q donũ eẽntialr distinguatur a dante. Et sic donũ dei est aliquid creatũ. Tertio modo dicit hoc esse huius p originẽ tm̃. Et sic fi lius est pris: ⁊ spũssanctus vtriusqȝ. Inquã tum ergo donum hoc modo dicit esse dan tis: sic distinguitur a dãte personaliter: ⁊ est nomen personale. Ad scdm dõm: q es sentia dicitur esse donum patris primo mo do[c]: q: essentia est patris per modum iden titatis. Ad 3[m] dicendũ, q donum fm q est nomẽ personale: nõ importat subiectio nem: sed originem tãtum in comparatione ad dantem. In cõparatione vero ad eũ cui dat importat liberũ vsum vel fruitionem: vt dictum est[c]. Ad 4[m] dicendum, q donũ non dicitur ex eo q actu datur: sed inquã tum hȝ aptitudinem vt possit dari. Unde ab eterno diuina persona dicitur donum: lȝ ex tẽpore detur. Nec tñ p hoc q importatur re spectus ad creaturã opȝ q sit eẽntiale: sȝ q aliquid eẽntiale in suo itellũ includat: sicut

essentia includitur in intellectu persone: vt supra dictum est[c].

Utrũ donũ sit ppriũ nomẽ spũs. s. Arti. 2.

Ad scdm Sic pcedit. Ur, q donũ nõ sit ppriũ nomẽ spũssancti. Donum eñ dr ex eo qd datur. Sed sicut dr Isa. 9. Filius da tus est nobis. Ergo esse donum cõuenit fi lio: sicut spiritussancto. Pr. Omne nomẽ ppriũ alicuius psone significat aliquã eius proprietatem. Sed hoc nomẽ donum non significat ppietatẽ aliquã spũssancti. Ergo donũ non est ppriũ nomẽ. s. s. Pr. Spũs s. põt dici spũs alicuius hois. Sed nõ põt di ci donũ alicuius hois: sȝ solũ donũ dei. Er go donũ nõ est ppriũ nomẽ spiritussancti.

Sed cõtra Est, q Aug. dicit in. 4. de tri. Sicut natũ eẽ est filio a patre esse: ita spiritũsanctũ donũ dei esse est a patre ⁊ filio pcedere. Sȝ. s. s. sortit pro prium nomẽ inquãtũ pcedit a pre ⁊ filio. Er go ⁊ donũ est ppriũ nomen spi. san.

Rñdeo Dõm, q donũ fm q psonalr sumit in diuinis est ppriũ nomẽ. s. s. Ad cuius euidẽtiã sciendũ est q donũ pprie ẽ datio irreddibilis fm phm. i. qd nõ dat intẽtione retributiõis. Et sic im portat gratuitaȝ donationẽ. Rõ aũt gratui te donationis est amor. Iõ. n. dam⁹ gratis alicui aliqd: q: volumus ei bonũ. Primũ er go qd damus ei est amor quo volumus ei bonũ. Uñ manifestũ ẽ: q amor hȝ rõnẽ pmi doni p qd oia dona gratuita donant. Uñ cũ s. s. procedat vt amor (sicut iã dictũ est[c]) pce dit in rõne doni primi. Uñ dicit aug. 15. de tri. q p donũ quod est spi. san. multa ppria dona diuiduntur membris christi.

Ad primũ Ergo dõm: q sicut fili⁹ q: procedit per moduȝ verbi q de rõne sua habet q sit silitudo sui principij dicitur proprie imago: licet etiam spiritussanctus sit similis patri. ita etiã spi ritussanctus q: a patre pcedit vt amor dici tur ppie donũ: lȝ ẽt filius detur. Hoc enim ipsum q filius dat est ex pris amore: fm il

gnificãdi/ donũ se hȝ vt xbũ. Sicut eñ ver bũ tria dicit. s. respe ctũ originis: notitiã: et respectũ ad res di ctas ⁊ ẽt faciẽdas: ita 201 donũ dicit respectum 1. di. 18. originis: amorẽ respe ar. ctũ ad amata ⁊ susce Et veri. ptiua doni. Et sicut q. 7. art. ibidẽ argumẽtũ a re 5. 5. bus ad noia/ et econ uerso/ nõ tȝ: qm̃ nõ va let. verbũ inq̃tũ xbũ dicit respectũ ad res dictas. ergo ppietas filij dicit talem respe ctũ. nec ecõuerso. pro prietas filij non dicit respectũ talẽ. ergo nec verbũ inquãtũ xbũ: qm̃ plus iportat ver bi nomẽ q̄ ppietas illa: ita ↄ portionali ter de dono censendũ est. Nõ. n. valet a do ni nomine arguere/ ad proprietateȝ spũs sancti: aut econuer so. qm̃ plus includit doni nomẽ: vt pȝ ex dictis. Esto igit cau tus intuẽdo an de rebus pure sit sermo an digrediat ad res sub noibus. Si. n. de rebus pure est sermo nulla psona pcedens ex vi processiõis sue haber aliquã rẽ realẽ aut rõnis ppriã: nisi relationẽ originis q̄ est idem q ipsa Et sic neqȝ psone vbi conue nit noti[a] seu respect⁹ ad res dictas/ neqȝ p sone spũssancti amor 198 seu relatio vt donet. 168 Sȝ si de eisdẽ psonis vt significantur his terminis. s. xbo ⁊ do no est sermo: tũc dici mus xbi psone eẽ p p riũ respectu ad res dictas: ⁊ doni psone respectũ ad res doni capaces ⁊c. Et p hec

172 191 8

Si enim. s. s. procedit vt amor: igitur quo spirit⁹ eo amor: igitur eo deus bonus ⁊ sapiens ⁊c. Qm̃ amor essentiale quid est. Tum quia cum dicit s. s. procedit vt amor aut ly amor sumitur essentialiter/ aut personaliter. Si essentialiter non est ad propositum. Et etiam sequeretur qd spiritus sanctus ex vi processionis sue specialem clauderet causalitatẽ respectu creature: illam. s. quam claudit amor essentialiter dictus. Si personali ter consequentia nihil valet. ergo procedit vt donum primum: quoniam ratio primi doni p obata est de amore essentialiter dicto: is enim est ra tio omnis gratuite collationis.

Ad horum euidẽtiam sciẽdum est/ q donum in cõmuni tria manifeste importat. s. rem donabilẽ: respectũ donabilitatis: ⁊ respectũ quasi posses sionis. i. q est illius qui põt illud donare. Sed rem donabilem importat denominatiue: q: denominat illã: respectũ vero donabilitatis. i. vt aptũ sit alteri donari significat primo: vt ex litera sumit vtriusqȝ articuli. Ex hac enim parte in vtroqȝ pcessit articulo: vt patet intuenti. Respectũ ve ro ad donatorem cũ significat magis iudicio meo q̄ significet. Uel dica tur q significat illum secũdario. Donum autẽ in diuinis personaliter: q primũ donũ denominat amorẽ vt rem donabilẽ quia donãtis per origi nem est: relationẽ pcessionis cõstitutiue spũssancti significat: q: vero do nabile creaturis tantũ rõnalibus: respectũ rõnis ad eas significat. Eodẽ iudicio meo ordine quẽ dixim⁹ in dono in cõi. Uerũtñ nõ est idẽ ordo in re qui est in significari. Spiritui nãqȝ sancto primo cõuenit sua ppietas personalis: rõne cuius est patris ⁊ filij donãtium. scdo amor: rõne cuius dr primo donabilis. ⁊ tertio respectus donabilitatis. Qd eñ respect⁹ do nabilitatis cõueniat spiritui sancto ratione amoris essentialis inclusi. et rõne pbatur. quia. s. nullũ psonale vt sic includit respectũ ad creaturas.

pȝ solutio argumẽtorũ multorũ apud capreolũ. vbi supra ⁊ oĩtũ qd re spectus donabilitatis nõ est proprius alicui persone. Hoc enim est veruȝ ratione proprietatis personalis simpliciter considerate. falsum aũt rõne absoluti inclusi non extranee: sȝ vt in obliquo cadẽtis in ei⁹ rõne: sicut in diffõne psone ponitur rõnalis natura. ⁊ si diffiniretur psona diuina cade ret in ei⁹ rõne natura diuina: ⁊ silr si diffiniret verbũ diuinũ diffiniret per notitiam diuinam ⁊ similiter donum per amorẽ diuinũ ⁊c. Ad argu menta ergo aureo. veniendo dicitur / quod ex inopia vocabulorũ modo dicitur/ q spiritussanctus procedit vt impressio: modo vt impulsus: mo do vt amor ⁊c. vt vel tot noibus rem obscuram atqȝ innominatã signare possimus. Qd aũt additur falsum esse q spũs scũs pcedit vt amor/ negat. quoniam hoc cõmune dictum sctorũ esse videtur. Et ad primam in oppo situm probationem neganda est sequela de amore essentiali loquendo. qm̃ non eo. s. s. quo amor: q̄uis eadem processione sit. s. s. ⁊ deus: ⁊ amor: ⁊ beatus: ⁊c. vt pȝ per aug. ⁊ hila. in. 18. di. primi. Ad scdam vero dicitur qd ly amor sumitur personaliter: ⁊ qd valet cõsequẽtia. s. s. pcedit vt amor. s. vt impressio amãdo pcedẽs. ergo procedit vt primũ donũ: q: amor essen tialiter sumptus ex modo procedenti clauditur in rõne illius impressio nis in obliquo: sicut diximus de verbo respectu notitie: ⁊ persone respe ctu nature. Et sic nihil obstat q de amore essentiali probatũ sit esse donũ ⁊ tamen hoc conueniat amori personaliter sumpto ratione illius inclusi. Quamuis dici possit ⁊ vere/ quod esse primum donum probatur de im pressione illa in communi. ⁊ deinde ascendendo ad diuina infertur cõue nire spiritui sancto: q̄ est illa impressio. Sed quoniã est res relatiua: ⁊ iste respectus doni inuenitur cõuenire impressioni in cõi rõne absoluti. ideo subintelligimus qd spũisancto conueniat hoc rõne absoluti: vt clausi in

Universidad de Deusto Biblioteca

rõne respectiui. Posset etiam tertio dici q cũ spũssanct⁹ ꝓcedit vt amor: ly vt/ notat modũ amoris essentialis: qm reuera ad modũ illius ꝓcedit. Et sic ex mõ ꝓcedēdi magis q̃ ex ꝓprietate ꝓcedētis: ꝓbat donũ q̃ ad respectũ rõnis ad illi⁹ susceptiua esse ꝓpriũ nomē spũssancti: cointellecta relõne originis. Et ne fallaris in hmõi noibus plã iportãtibus iudica de eis sicut de ꝯplexis ex notionali ⁊ essentiali. puta sapia genita: amor ꝓduct⁹ ⁊ filib⁹. Qðlꝫ. n. hoꝝ ꝓpriũ nomē ē alicui⁹ ꝑsone: rõne toti⁹ ꝯiũcti sit: vt ly na ps rõne alteri⁹ inter ꝓpria cõputat. sic. n. accidit d dono ⁊ filibus: vt de se pꝫ resoluēdo clausã ⁊ eoꝝ significatiõib⁹.

¶ Sup. q. 39. arti. 1.

IN titulo ly idem significat identitatem realem. ¶ In corpore q̃tuor facit. primo reddit rõnem quesiti. 2° refert opinionē quãdã. ibi/ ⁊ qr boe. 3° improbat eã. ibi sꝫ sicut supra ostensum ē. 4° rñdet q̃sito ibi. ex q̃ sequitur.

200 b d

¶ Quo ad p^m aduerte q potuisset obijci authori superfluitas hui⁹ articuli. Qm superi⁹ in. q. 3. de diuina simplicitate q̃situ̅ et determinatũ fuit in deo esse idē oino suppositũ cũ essentia. Et ꝓpterea in principio hui⁹ articuli rõnē necessitatis ei⁹ assignauit: intēdēs q q̃stũ ē ex pte simplicitatis. q̃stio ista manifesta erat/ nec iterãda: ſꝫ ex pte trinitatis suppositoꝝ seu ꝑsonaꝝ oñ se postmodũ in vnitate essentie difficilis emersit qo. Et ꝓpea de nouo discutiēda: tũc em̃ nõ erat locus huic tractatui.

202 S. q. 3. ar. 3. Et. 1. d. 54. q. 1. ar. 1. 8.

¶ Quo ad 2^m opinio vt vr porretanorũ refert qd persona nõ est idem qd essentia: qr relatio est tãtũ assistens. ⁊ ꝑñr nõ trãsit in essentiam. ergo nec ꝑsona cum sit ipa relatio.

¶ Quo ad 3^m reprehēditur hec opinio qd falsum aña assumat: qr relatio i reb⁹ creatis nõ solũ assistit. ſꝫ inest: ergo in deo nõ solũ adest: sed subale esse habet: vt latius in. 24. q. dictum est.

53 174 ¶ Quo ad. 4^m. 2° rñsiua ē. Persona ē idē realr qð eẽntia: ipse tñ persone inter se distinguũtur realr. Et ꝓbat quo ad vtrãq̃ ptē. ꝑsona est relatio subsistēs in diuina natura. ergo est idē realr qð essentia ⁊ disticta realiter ab altera ꝑsona relatiue illi opposita. Et probatur sequela qr relatio in deo comparata ad essentiam nõ differt re/ sed rõne tantũ. Cõparata autem ad oppositam relationem habet distinctionē realem: ⁊ hoc vi oppositionis relatiue realis.

¶ Circa illam propositionem relatio seu persona nõ differt re ſꝫ rõne tãtũ ab essentia diuina: occurrunt obiectiones Sco. in ꝑmo. dis. 2. q. 4. vult enim q persona et essentia distinguantur sine omni actu intellectus. Arguit ergo ratiõibus ⁊ authoritatibus. Prima ratio est/ pater secluso actu intellectus habet in re entitatem communicabilem et entitatem incommunicabilem. ergo habet in se rem diuersarum rationum formalium: probatur sequela: quia si esset res vnius rationis in se: vel esset tantum communicabilis: vel tantum incommunicabilis. quoꝝum vtrumq̃ est hereticũ. Scða rõ ē. pr̃ itelligēs in ꝑmo signo originis se: aut intelligit essentiã ⁊ ꝑnitatē vt duo obta formalr disticta aut nõ. Si sic/ habet intẽtũ: qr cognitio ituitiua ē rei ₽m eẽ pñs in se. Si nõ: q̃ distinguũt tm̃ i mõ cõcipiēdi: ergo ex distõne iter ea nõ est hoc cõicabile/ ⁊ hoc incõicabile. ⁊ tꝫ seqla: qr distõ ₽ꝫ modũ ꝯcipiēdi nil fac in re. Autēs aũt sũt aug. 7. de tri.

lud ioã. 3. Sic deus dilexit mũdum vt filiũ suum vnigenitum daret. ¶ Ad scðm dðm, q in nomine doni importatur qð sit dãtis ꝑ originem. Et sic importatur proprietas originis spũssancti que est ꝓcessio. ¶ Ad tertiũ dðm, q donũ anteq̃ detur est tm̃ dãtis: sed postq̃ datur est eius cui datur. Quia igitur donũ non importat dationem actu non potest dici quod sit donum hominis: sed donum dei dantis^c. Cum aũt iam datuꝫ est: tunc hominis est vel spiritus vel datũ.

¶ De personis in comparatione ad essentiam. Questio. 39.

POst Ea que de ꝑsonis diuinis absolute tractata sunt. Considerandum restat de personis in comparatione ad essentiam: ⁊ ad proprietates: ⁊ ad actus notionales: ⁊ de comparatiõe ipsarum adinuicem. ¶ Quantũ igit ad primũ hoꝝum octo querunt. Primo, vtrũ essentia in diuinis sit idē qð persona. Scðo, vtrũ dðm sit qð tres persone sunt vnius essentie. Tertio, vtrum noia essentialia ꝑdicēda sint de ꝑsonis in plurali vel in singulari. Quarto, vtrũ adiectiua notionalia aut verba vel participia predicari possint de noibus essentialibus concretiue acceptis. Quinto, vtrũ ꝑdicari possint de noibus essentialibus in abstracto acceptis. Sexto, vtrum noia ꝑsonarũ predicari possint de noibus essentialibus cõcretis. Septimo, vtrũ essentialia attributa sint appropriãda personis. Octauo, quod attributum cuiq̃ persone debeat appropriari.

¶ Utrũ i diuinis eẽntia sit idē q ꝑsona. art. 1.

AD primũ Sic ꝓceditur. Uꝛ, qð in diuinis, essentia nõ sit idē q persona. In q̃buscũq̃ em̃ essentia est idē quod ꝑsona seu suppositum oportet quod sit tantum vnum suppositũ vnius nature: vt patet in omnibus substantijs separatis. Eoꝝ em̃ que sunt idē re vnum multiplicari nõ potest quin multiplicetur ⁊ reliquum. Sed in diuinis est vna essentia^c ⁊ tres persone: vt ex supradictis patet^c. Ergo essentia non est idem quod persona. ¶ P. Affirmatio ⁊ negatio, simul ⁊ semel non verificantur de eodem. Sed affirmatio ⁊ negatio verificantur de essentia et persona. Nam persona est distincta: essentia vero non est distincta. Ergo persona ⁊ essentia non sunt idem. ¶ P. Nihil subijcitur sibijpsi. Sed persona subijcitur essentie. Unde suppositum vel hypostasis nominatur. Ergo persona non est idem quod essentia.

Sed contra Est, quod augu. dicit. 7. de tri. Cum dicimus personam patris non aliud dicimus q̃ substantiam patris.

Respondeo Dicēdum, quod cõsiderantibus diuinam simplicitatem questio ista in manifesto habet veritatem. Ostensum est enim supra^c, quod diuina simplicitas hoc requirit quod in deo sit idem essentia ⁊ suppositum: quod in substãtijs intellectualibus nihil est aliud q̃ persona. Sed difficultatē videtur ingerere: qr multiplicatis personis diuinis essentia retinet vnitatē. Et qr vt boe. dicit, Relatio multiplicat personarũ trinitatem: posuerunt aliqui hoc modo in diuinis differre essentiam ⁊ personam quo ⁊ relões dicebant esse assistentes: cõsiderantes in relationibus solum qð ad alterum sunt: ⁊ non quod res sunt. Sꝫ (sicut supra ostensum ē^c) sicut relões in rebus creatis accñtaliter insunt: ita in deo sunt ipsa essentia diuina. Ex quo seqtur q in deo nõ sit aliud eẽntia q̃ ꝑsona ₽m rem: ⁊ tñ q ꝑsone realiter abinuicem distinguanr. Persona em̃ (vt dictum est supra^c) signat relationē: prout est subsistēs in natura diuina. Relatio aũt ad essentiam cõparata nõ differt re: ſꝫ ratione tm̃^c. Cõparata aũt ad oppositã relationē habet virtute oppõnis realem distinctionem. Et sic remanet vna essentia ⁊ tres persone.

Ad primũ Ergo dðm, q in creaturis non põt esse distinctio suppositoꝝ per relões: sed opꝫ q sit per essentialia ꝑncipia: qr relões nõ sũt subsistētes in creaturis. In diuinis aũt relationes sunt subsistētes. Ideo ₽m q habent oppositionem adinuicem possunt distinguere supposita neq̃ tamen distinguitur essentia: qr relationes ipse non distinguuntur abinuicem ₽m q sunt realiter idem cum eẽntia. ¶ Ad scðm dicendũ, qð inquãtũ essentia ⁊

multaꝝ reꝝ respectiuaꝝ: ⁊ q est absoluti. Ita in ordine formali seu rõnũ formaliũ ₽m se: nõ quo ad nos loquēdo: est i deo vnica rõ formal' nõ pure absoluta: nec pure respectiua: nõ pure cõicabilis: nec pure incõmunicabilis: ſꝫ eminētissime ac formaliter cõtinēs: ⁊ q̃cqd absolute pfectiõis est: ⁊ q̃cqd trinitas respectiua exigit. Oꝫ ãt sic esse: qr opꝫ cuilꝫ simplicissime rei ₽m se maxime vni: rñdere vnã adequatã rõnē formalē. 16 Alioqn non esset p se primo vnuꝫ itelligibile a q̃uis intellectu. Et ꝯfirmat, qr verbũ dei vnicum tantum est. Constat em̃ vbũ si pfectuꝫ est adequare id cui⁹ est. Fallimur aũt ab absolutis ⁊ respectiuis ad deũ ꝓcedēdo: eo qð distinctionē inter absolutũ ⁊ respectiuũ 166 quasi priorē re diuina imaginamur: et ꝯñr illam sub altero mēbro oportere poni credim⁹: ⁊ tñ est totũ oppositũ. Qm̃ res diuina prior est ente et oibus differētijs ei⁹. Est em̃ super ēs ⁊ sup vnũ ⁊c. 171 Et propterea queadmodũ virtutes inferiores nõ vt dearticulate ac distincte 166 in terse ad vnã soli⁹ virtutē etiã formaliter eleuant: multo magis absolm ⁊ respectiuũ ad vnã rē ⁊ rõnē formalē diuinã eleuatur. Uñ ad pmũ scoti negat ꝯa. Et ad pbõnē ci⁹ negat assũpta cõdõnalis: et hoc em̃ q ē vni⁹ rõnis in se: nõ seqtur/ q̃ tm̃ cõicabilis/ vel tãtũ icõicabilis: ſꝫ stat q sit ⁊ cõicabilis ⁊ incõicabilis ⁊ hoc pp ifinitatē illi⁹ rõnis formalis. Nec

est mirabili⁹ vnicã rõnē formalē ĩ̃fe vtrũq̃ q̃ vnicã rē. imo illud ſꝫ rectã phiam sequitur ex hoc posito per fidem. Poteris quoq̃ nouitijs distinguere illam conditiõnalem dicendo quod est vera de vna ratione formali limitata. non autem de illimitata: vt in proposito contingit.

¶ Ad secũdam vero dr q pater nõ intelligit essentiam ⁊ paternitatem vt duo obta formalia ₽m se. Sed vt vnũ formalr ⁊ multa virtualr: vt patet ex dictis. Nõ ita q in illa summa re atq̃ rõne formali paternitas ⁊ eẽntia sint virtualr: ſꝫ ita q sint formalr ⁊ realr: sed distõ earũ est virtualr: qr ita ibi sunt ac si essent distincte: ⁊ rursus qr ita exercet propria vtriusq̃ ac si essent distincte. Uñ sco. errauit dimittendo hũc modũ loquendi: ⁊ introducendo vt proprijssimũ aliũ de distõne formali ex natura rei. Nonus sic quidem hic modus alienus valde est a diuinitatis eminentia formali. Dearticulat enim eã formalr. Js ãt quē nos secuti sum⁹ tãte rei vtcũq̃ cõsonat. ¶ Ad auctes aũt dr q qr balbutiēdo vt possum⁹ excelsa dei resonam⁹. iõ aug. ⁊ doctores de essentia ⁊ relõne vt de distinctis formalr loquunt. hoc. n. ex pte rei sit q̃ dat super h: qr sunt formalr distincta virtualiter q̃uis nõ actualr. Ex pte aũt nr̃i qr rõne obiectiua apud nos distinguuntur actualr: ſꝫ h nihil in deo ponit nisi relatiuã denoiationē entis rõnis.

¶ In rñsione ad primum. Aduerte q summa rñsionis cõsistit in hoc qd illa maxima nõ tenet vbi natura est absoluta ⁊ suppositũ respectiuum: ⁊ hoc propter oppositionem relatiuam: vt patet ex supradictis.

¶ In responsione ad secũdum. Aduerte q argu^m confirmat ab Aureolo cõtra hãc responsionē apud capreolum in. 2. dist. primi. q̃. 3. sic. Effectus in actu habet causaꝫ in actu: sed nõ cõtradicere: communicabile ⁊ incõmunicabile: distingui ⁊ nõ distigui 68 70 est effectus in actu: ante oẽm actũ itellectus: ergo habet causam in actu: sed causa eius est distinctio. ergo est ibi distinctio ante omnem actum intellectus. Nec suffi 203 1. di. 34. q. 1. ar. 2. cit respondere q ibi est distinctio fundamẽtaliter. sic em̃ causa nõ esset in actu: ⁊ tamen effectus esset in actu contra philosophum. metaphy. et secundo physicoꝝum. ¶ Ad hoc a quibusdam respondetur negando minorē: quoniam negatio que est alterum extremũ contradictionis non est actu ante opus intellectus: quoniam non est nisi ens rõnis. Sꝫ hec respõsio nihil valet. errat em̃ nõ discernendo inter non esse qð negatio significat in actu exercito: ⁊ inter illud met non esse inquãtum induit rationem entis rõnis. Hominē em̃ non esse bouem: nec ens reale nec ens rõnis significat: sed nõ esse bouē. Et q̃uis nullo intellectu considerante ista ꝓpositio nõ esset: ⁊ illud nõ esse nõ haberet rõnem entis: significatum tamē propositionis ab intellectu nõ pēdet. Uerum argumentum potest quasi forti⁹ fieri: effectus in actu habet causam in actu: sed affirmationes includentes in se contradictoria: scilicet commune ⁊ ꝓprium sunt effectus in actu ⁊c. Unica tamen responsione ad hec omnia ⁊ similia dicitur negãdo 68 69 78 vniuersaliter illam propositionem: scilicet qð sola distinctio est causa huius effectus. nam iste effectus potest oriri a distinctione vt a causa quasi vniuoca: et a virtualiter continente distinctionem: vt a causa equiuoca: modo constat/ quod quando effectus potest oriri a causa vniuoca sola: et a causa equiuoca sola: ad positionem effectus in actu/ non sequitur determinate altera causarum: sed sub disiunctione: et quia sic est in proposito: concedo quod effectus in actu habet causam in actu: sed illa est vel distinctio in actu: vel continens virtualiter distinctionem: et hoc secundum membruꝫ est verum in proposito: nec aliquid obiectorum contra hoc militat. Et bene hoc nota: in omnib⁹ materijs vbi de causa distinctionis secũdum rationeꝫ ex parte rei: a scotistis ⁊ alijs molestaberis. hoc enim vno omnium ora abstrues.

persona in diuinis differunt ₽m intelligentie rationem: sequitur q aliquid possit affirmari de vno quod negatur de altero: ⁊ per consequens q supposito vno nõ supponatur alterum. ¶ Ad tertium dðm, q rebus diuinis nomina imponimus ₽m modum rerum creatarum: vt supra dictũ est^c. Et qr nature rerum creatarũ indiuiduant per materiam que subijcitur nature speciei: inde est q indiuidua dñr subiecta vel supposita vel hypostases. Et ꝓpter hoc etiã diuine ꝑsone supposita vel hypostases nominãtur: nõ q ibi sit aliqua suppositio vel subiectio ₽m rem.

¶ Utrum sit dicendum tres personas esse vnius essentie. Articulus. 2.

AD scðm Sic ꝓcedit. Uidetur q nõ sit dicēdum, tres personas esse vnius essentie. Dicit enim Hylarius in lib. de synodis: q pater ⁊ filius ⁊ spiritussanctus sunt quidē per substãtiam tria: per ꝯsonãtiam vero vnum. Sed substantia dei est eius essentia. Ergo tres persone non sunt vnius essentie. ¶ P. Nõ est affirmãdũ aliquid de diuinis qð auctoritate scripture sacre nõ est expressum: vt pꝫ p Dio. 1. ca. de di. no. Sed nũquam in scriptura sacra exprimit: qð pater ⁊ filius ⁊ spũssanctus sunt vnius essentie. Ergo hoc non est asserēdum. ¶ P. Natura diuina est idem qð essentia. Sufficeret ergo dicere q tres persone sunt vnius nature. ¶ P. Non cõsueuit dici q ꝑsona sit essentie: sed magis q essentia sit ꝑsone. Ergo neq̃ cõuenienter videtur dici q tres persone sunt vni⁹ essentie. ¶ P. Aug. dicit q nõ dicimus tres ꝑsonas esse ex vna essentia ne intelligatur in diuinis aliud esse essentia ⁊ ꝑsona. Sed sicut propõnes sunt trãsitiue: ita ⁊ obliqui. Ergo pari rõne non est dðm: q tres persone sunt vnius essentie. ¶ P. Id qð põt esse erroris occasio nõ est in diuinis dðm. Sed cum dicũtur tres ꝑsone vni⁹ essentie vel substãtie datur erroris occasio. Quia vt Hyl. dicit in lib. de syno. vna substãtia pr̃is ⁊ filij ꝑdicata: aut vnũ qui duas nũcupationes habet subsistētē significat: aut diuisam vnã substãtiam duas imperfectas fecisse substantias: aut tertiã priorem substãtiã que a duobus ⁊ vsurpata sit ⁊ assumpta. Nõ est ergo dðm: tres personas esse vnius substantie.

Sed ꝯtra Est, q aug. dicit in lib. 2. contra maximinum, Qð hoc nomē omousyon qð in cõcilio niceno aduersus arrianos firmatũ est: idē significat qð tres ꝑsonas esse vnius essentie.

Rñdeo Dicendum, qð (sicut supra dictum est^c) intellectus noster res diuinas nominat: non ₽m modum earum: quia sic eas cognoscere non potest: sed ₽m modum in rebus creatis inuētum. Et quia in reb⁹ sensibilibus a quib⁹ intellectus noster scientiaꝫ capit: natura alicuius speciei per materiam indiuiduatur: ⁊ sic natura se hꝫ vt forma. indiuiduum autē vt suppositum forme. ꝓpter hoc etiam in diuinis quãtum ad modum significãdi essentia significatur vt forma trium personarũ. Dicimus autē in rebus creatis formã quãcũq̃ esse eius cuius est forma; sicut sanitatē vel pulchritudinē hominis alicuius. Rem autem habentem formam non dicimus esse forme nisi cum adiectione alicuius adiectiui quod designat illam formam. Ut cum dicimus, ista mulier est egregie forme. iste homo est perfecte virtutis. Et similiter quia in diuinis multiplicatis personis non multiplicatur essentia: dicimus vnam essentiaꝫ esse trium personaruꝫ: ⁊ tres ꝑsonas vnius essentie. vt intelligantur isti genitiui construi in designatione forme.

Ad primũ Ergo dicendũ, q substantia sumitur pro hypostasi ⁊ non pro essentia. ¶ Ad secundum dicēdum, qð licet tres personas esse vnius essentie non inueniat in sacra scriptura per hec verba: inuenitur tamen quantum ad hunc sensum. Sicut ibi, Ego ⁊ pater vnum sumus. Et ego in patre, et pater in me est. Et per multa alia haberi potest idē. ¶ Ad tertium dicēdum, qð quia natura designat principium actus: essentia vero ab essendo dicitur: possunt dici aliqua vnius nature: q̃ conueniunt in aliquo actu: sicut omnia calefacientia. Sed vnius essentie dici nõ possunt nisi quoꝝum est vnum esse. Et ideo magis exprimitur vnitas diuina per hoc q dicitur qð tres persone sunt vnius essentie q̃ si diceret qð sunt vnius nature. ¶ Ad quartum dicendum, qð forma absolute accepta consueuit significari, vt eius cuius est forma. vt virtus petri. E conuerso aũt res habens formã aliquam nõ consueuit signari vt eius nisi cum volumus determinare siue designare formam. Et tunc requiruntur duo genitiui: quoꝝum vnus significet formam: ⁊ alius determinationem forme: vt si dicatur petrus est magne virtutis. Uel etiam requiritur vnus genitiuus habens vim duorum genitiuorũ: vt cum dicit vir sanguinum est iste. i. effusor multi sanguinis. Qr igitur essentia diuina significatur vt forma respectu persone conuenienter essentia persone dicit: nõ aũt ecõuerso nisi aliquid addatur ad designationem essentie: vt si dicat qð pater est persona diuine essentie vel qð tres persone sunt vni⁹ essentie^c. ¶ Ad q̃ntũ dðm, q hec prepositio ex vel de nõ designat habitudinem cause formalis: sed magis habitudinē cause efficientis vel materialis. Que quidem cause in oibus distinguuntur ab his quoꝝ sunt cause. Nihil enim est sua materia: neq̃ aliquid est suum principium actiuum. Aliquid tamē est sua forma: vt patet in oibus reb⁹ immaterialibus. Et ideo per hoc quod, dicimus tres personas vnius essentie significando essentiam in habitudine forme non ostenditur aliud esse essentia q̃ persona. Quod ostenderetur si diceremus tres personas ex eadem essentia. ¶ Ad sextum dðm. qð sicut hila. dicit in li. de syno. male sanctis rebus preiudicatur: si qr non sancte a quibusdam habentur, esse non debeant. Sic si male intelligitur omousyon. quid ad me bene intelligentem? Sic ergo vna substantia ex vna geniti proprietate: nõ sic autem ex proportione aut ex vnione aut ex communione.

¶ Utrum nomina essentialia predicentur singulariter de tribus personis. Arti. 3.

AD tertiũ Sic ꝓceditur. Uꝛ, qð noia essentialia (vt hoc nomen de⁹) nõ ꝑdicentur singulariter de tribus personis: sed pluraliter. Sicut enim homo significatur vt habens humanitatē. ita deus significatur vt hñs deitatem. Sed tres persone sunt tres habētes deitatem. Ergo tres persone sunt tres dij. ¶ Preterea. Bene. primo. vbi

¶ Super articulum secundum.

IN titulo id solum aduertendũ est qð de propositione est questio. An sit vera ⁊ congrua.

¶ In corpore vnica est conclusio responsiua quesito affirmatiue scilicet dicimus vnam essentiam triũ personarum: ⁊ tres ꝑsonas vnius essentie. Probatur: diuina nominantur a nobis secundum modũ nostrum: sed in rebus creatis inuentum. ergo essentia in diuinis significatur vt forma trium personarum: ergo dicimus vnam essentiam triũ ⁊ tres vnius. Antecedens probatur: quia sic diuina cognoscimus: consequentia autem: quia in sensibilibus natura per materiaꝫ indiuiduatur/ ⁊ se habet vt forma: ⁊ indiuiduũ vt suppositum illius. Secunda vero probatur: quia in istis forma dicitur eẽ suppositi/ ⁊ suppositum forme: si adiectiuum appositum sit determinans formam: vt patet exemplariter. omnia em̃ clara sunt in litera.

¶ Super articulum tertium.

IN titulo notanter dicit/ vt hoc nomē deus: ad insinuandum quod presens questio est de nominibus essentialibus in concreto siue adiectiua siue substantiua sunt. 204 1. di. 42. ar. 2. 5^m Et boe. trini. q. 1. arti. 4.

¶ In corpe duo facit. Primo distinguit subm qonis. propones iuxta distonis mebra: duas pclusiones i nsiuas qsito. Scdo probat eas simul.
¶ Quo ad primu: distinctio est: noium diuinoz essentialiu; queda sunt substantiua z queda adiectiua. Prima coclusio est: substatiua pdicant de tribus personis singulariter tantu: ita q no pluraliter. Secuda est: adiectiua predicantur de tribus personis in numero plurali.
¶ Quo ad secudum: pbat vtraq3 conclusio tali ordine. Prio ponitur maior in comuni. Secundo añs subsumatur minor in diuinis: explanatur in creaturis ipsa maior ibi i creaturis aute. Tertio subsumit minor: z infert vtraq3 conclusio: explanando etiam athanasij verba. Est ergo ratio ex differentia inter substatiua z adiectiua in modo significadi supra: substantiua significant per modu substatie. Adiectiua vero per modu accidentis: ergo singularitas vel pluralitas substantiui attendit penes forma significatam: adiectiui aut penes supposita: z tenet sequela, quo ad primam partem: quoniam substatia sicut esse habet ex se: ita vnitatem z pluralitatem: accidens vero sicut esse no habet nisi in subiecto ita vnitate z multitudinem ex ipso suscipit.
¶ Circa hac partem dubium occurrit. primo: de regula, secundo de efficacia rationis adducte.
197 Circa regulam quide; dubium est.
169 Tum qz vt in questione. 36. tactum fuit: sortes habes plures artes no dicitur plures artifices. Tum qz sanctus Thomas expresse in ferits in tertia parte q. tertia articu. 7. ad secundum: dicit: q si verbum dei assumeret duas naturas humanas non diceret duo homines: z tn forma significata hominis nomine pluri ficaretur.
18 105 29 24 ¶ Circa ronem vero: qm scotus in primo distin. 12. putat hanc rationem insufficientem: argues cotra ea sic. Terminus numeralis ponit significatum suu circa significatum sui determinabilis: sz signatum adiectiui z substantiui est idem: qm vtruq3 significat forma: ergo vtrobiq3 determinat forma: nec hoc ei auferre potest mod9 significandi: igitur ratio nihil valet.
¶ Ad primu dubium dom est q dria inter adiectiuu z substatiuu: psistit i hoc: q pluralitas substatiui exigit pluralitate forme: z plitate suppositi. Ad adiectiui vero plitate sufficit plitas suppositoz. Nec diminuta e ppea authoris doctrina: qm no oportuit hic exprimere nisi id i q differt substatiuu ab adiectiuo. Coparati.n.ea facile apparet: q pueniut i plitate suppositoz: z dnt q ad vnitate z pluralitate forme. Utriusq3.n. pluralitas reqrit plra supposita: sed adiectiui plalitas no reqrit pluralitate forme: substatiui aut sic. Sat ergo fuit hoc in loco: hace pssisse dria: de substatiuis pcretis loquedo, vt differut ab adiectiuis. Nec tn reticuit reliq3 pditione: qm supius in. q. 36. ei9 meminit i destructioe illi9 ppōnis pr est plura pncipia z clarissime eade docuit in loco proprio. vbi. s. opus erat. s. in tertia p̃e loco allegato: vbi z reprehendit opposita opinionem qua ipsemet sequut9 fuerat in tertio sen. dist. prima. q. 2. ar. 3. qcqd alij dixerint pretermittendo.
¶ Ad scdam vero dubitatione dr: q maior est oino falsa: qm p se prio terminus numeralis ponit significatu suu circa supp n determinabilis: z hoc ta in substantiuis q adiectiuis: vt pz ex dictis: sz in concretis substatiuis: qz substatiua sunt: ponit etiaz signatu suu circa signatu i li9. Et sic nec obiectio aliqd vz: nec modus significandi exclusus est qn opet q substatiua et q ad formam numeretur: seu termino numerali determinentur.
¶ Stabilita igit regula vti loco maioris ex rone manifestat ea author i creaturis vbi z duo docet. Primu e: q iter vnitatez forme in plibus suppositis diuinis: z in suppositis creatis itereest: q i pl. b9 suppositis creatis: no inuenit forma vna nisi ro: nisi vnitate ordinis at sup nis: in diuinis at sup positis inuenit vna numero eentialr z idiuisibilr. Scdz e: q et in ista minima vnitate attestant res create p fate rele: vt pz i collegiatis. Demu subsumpta minore: q essentia dina e simplex et maxie vna i trib9 psonis. pcludit pma coclone. s. d substatiuis z applicat ea ad dria iter tria idiuidua hominis: z tria supposita dina. Dei de ifert pclone scdaz: d adiectiuis adiectiue suptis pp athanasiu q substatiue vsus e adiectiuis in symbolo: nec opus est amplioi declaratione.

... dr, in principio creauit deus celu z terra. hebraica veritas habet heloym: qd pot interpretari dij siue iudices. Et hoc dr propter pluralitatem personaru. Ergo tres persone sunt plures dij, z no vnus deus. ¶ P. Hoc nome res (cu absolute dicatur) vr ad subam pertinere. Sed hoc nomen pluralr pdicat de tribus personis. Dicit em aug. in li. de doc. christiana, Res quibus fruendu e sunt pater z filius z spussan. Ergo z alia noia essentialia pluralr predicari pnt de tribus psonis. ¶ P. Sicut hoc nome deus significat hntem deitate: ita hoc nome persona, significat subsistentem in natura aliqua itellectuali. Sed dicimus tres psonas. Ergo eadem rone dicere possumus tres deos.

Sed cotra Est, qd dicit deute. 6. Audi israel, domin9 deus tuus deus vnus est.

Respondeo Dom, q noiuz essentialu qdaz signant essentia substatiue: qda i vero adiectiue. Ea qde que substatiue eenti i significat pdicantur de tribus psonis singulariter tm: z non pluralr. Que vo adiectiue eentia significat predicant de tribus psonis in plurali. Cui9 ro est: qz noia substatiua signant aliqd per modu sube: noia vo adiectiua signant aliqd p modu accntis: qd inheret subo. Substantia aut sicut p se hz esse: ita per se hz vnitatem vel multitudine. Un z singularitas vl pluralitas nois substatiui attenditur sz forma significata p nome. Accidetia at sicut esse hnt in subiecto: ita ex subo suscipiut vnitate vel multitudine. Et io in adiectiuis attendit singularitas z pluralitas sm supposita. In creaturis aut no inuenit vna forma in pluribus suppositis nisi vnitate ordinis: vt forma multitudinis ordinate. Un noia significatia tale forma si sint substatiua predicant de plurib9 in singulari: no at si sint adiectiua. Dicim9.n. q multi hoies sunt collegiu vel exercitus aut ppls. dicim9 tn qd plures hoies sut collegiati. In diuinis at essentia diuina significat per modu forme: vt dictu est. Que qde simplex est maxie vna: vt supra osum est. Un noia significatia diuina essentia substatiue: singulariter z no pluraliter de tribus psonis pdicatur. Hec igitur est ro quare sorte z platone z ciceronem dicimus tres hoies: patre aut z filiu z spiritusanctu no dicim9 tres deos sed vnu deu: qz in tribus suppositis huane nature sunt tres humanitates, in tribus aut personis est vna diuina eentia. Ea vo que significat essentiam, adiectiue predicantur pluraliter de tribus propter pluralitatem suppositorum. Dicimus enim tres existetes vel tres sapientes aut tres eternos z increatos z immensos. si adiectiue sumantur. Si vero substatiue sumatur: dicimus vnu increatu immensum z eternu: vt athana. dicit.

Ad primu Ergo dom, q lz deus significet hnte deitate est tame alius modus significadi. Na de9 dicitur substatiue: sz hns deitate dr adiectiue. Unde licet sint tres habentes deitatem non tamen sequitur qd sint tres dij. ¶ Ad secundum dicendu, qd diuerse lingue hnt diuersum modum loquedi. Unde sicut pp pluralitatem suppositoru greci dicunt tres hypostases: ita z in hebreo dr pluraliter heloym. Nos aut no dicimus pluraliter neq3 deos neq3 subas: ne pluralitas ad subam referatur. ¶ Ad tertiu dom, q hoc nome res est de transcedetibus. Un sm qd pertinet ad relationem pluraliter predicatur in diuinis. sm vero qd pertinet ad subam singulariter predicatur. Unde aug. dicit ibide: q eadem trinitas quedam summa res est.
¶ Ad quartu dom, quod forma significata per hoc nomen persona non est essentia vel natura: sed personalitas. Unde cu sint tres personalitates. i. tres personales proprietates in patre z filio z spiritusancto: no singulariter sed pluraliter predicatur de tribus.

¶ Utru noia essentialia cocreta possint supponere pro persona. Arti. 4.

Ad quartu Sic pcedit. Ur. q nomina essentialia concretiua no pnt supponere pro persona ita quod hec sit vera, deus genuit deu. Quia (vt sophiste dicunt) terminus singularis idem significat z supponit. Sed hoc nomen deus videtur esse termin9 singularis cu pluraliter predicari no possit: vt dictum est. Ergo cu significet essentia: videtur quod supponat pro essentia z no p persona. ¶ P. Terminus in subo positus no restringitur per terminum positu in predicato ratione significatiois: sed solu rone tempous cosignificati. Sed cum dico, de9 creat: hoc nome deus supponit pro eentia. Ergo cu dr, deus genuit: no potest iste terminus deus rone predicati notionalis supponere pro persona. ¶ P. Si hec est vera: de9 genuit, qz pater gnat: pari rone hec erit vera, deus no generat, qz filius no generat. Ergo est deus gnans z deus non gnans. Et ita videt sequi q sint duo dij. ¶ P. Si deus genuit deum: aut se deum aut alium deum. Sed no se deum: qz vt aug. dicit in. i. de tri. Nulla res generat seipsaz. Neq3 aliu deum: quia non est nisi vnus deus. Ergo hec est falsa: deus genuit deum.
¶ Preterea. Si deus genuit deum: aut deu qui est deus pater: aut deum qui no est de9 pater. Si deu qui est deus pater. Ergo de9 pater est genitus. Si deum qui no est deus pater, Ergo deus est qui no est de9 pater. Quod est falsum. Non ergo potest dici qd deus genuit deum.

Sed cotra Est, q in symbolo dr, Deum de deo.

Rndeo Dom, q quida dixerunt: qd hoc nome deus z silia, pprie sm sua natura supponut pro essentia: sed ex adiuncto notionali trahunt ad supponedu p persona. Et hec opinio pcessisse videtur ex consideratione diuine simplicitatis: que requirit q in deo idem sit habens z qd habet. Et sic habens deitate quod significat hoc nomen deus: est idem qd deitas. Sed in proprietatibus locutionum: non tantum attendeda est res significata: sz etia mod9 significandi. Et ideo quia hoc nome deus significat diuinam essentiam vt in habente ipsam: sicut hoc nome homo humanitatem significat in supposito: alij melius dixerunt q hoc nome deus ex modo significandi hz vt pprie possit supponere pro persona: sicut z hoc nomen homo. Qnq3 ergo hoc nome deus supponit pro essentia: vt cum dicitur deus creat: qz hoc predicatu copetit subto rone forme significate que e deitas: Qnq3 vero supponit psona vel vnam tm: vt cu dicitur, deus generat: vel duas, vt cum dr, deus spirat: vel tres, vt cu dicitur, regi seculoru immortali inuisibili soli deo zc. 1. Thim. 1.

Ad primu Ergo doz, q hoc nome deus: lz conueniat cum terminis singularibus: in hoc quod forma significata non multiplicat: conuenit tame cum terminis communibus in hoc q forma significata inuenitur in pluribus suppositis. Unde non opz q semper supponat pro essentia quam significat. ¶ Ad scdm dom, quod obiectio illa pcedit cotra illos: qui dicebant quod hoc nomen deus non hz nalem suppositione p psona. ¶ Ad tertiu dom, q alr se hz hoc nome deus ad supponedu p psona: z hoc nome homo. Quia enz forma significata p hoc nome ho. i. humanitas realr diuidit in diuersis suppositis: p se supponit p persona: etia si nihil addatur q determinet ipsum ad psona q est suppositum distinctu. Unitas autem siue comunitas humane nature no est sm rem sed solu sm cosiderationem. Unde iste terminus homo non supponit p natura communi: nisi pper exigentia alicuius additi: vt cu dicit ho est spes. Sed forma significata per hoc nome deus. s. essentia diuina est vna z communis sm rem. Un per se supponit p natura comuni: sz ex adiuncto determinatur eius suppo ad psona. Un cu dr deus generat: ratione act9 notionalis supponit hoc nomen deus pro persona patris. Sed cu dicimus deus non generat: nihil addit quod determinet hoc nomen ad persona filij. Unde datur intelligi q gnatio repugnet diuine nature. Sed si addat aliqd pertines ad psona filij, vera erit locutio: vt si dicat deus genitus no gnat. Un etia non sequit est deus gnans z de9 no gnans nisi ponat aliqd ptines ad personas: vtputa si dicamus pater est deus generans: z filius est deus no generas. Et ita no sequit q sint plures dij: qz pater z filius sunt vnus deus: vt dictum est. ¶ Ad quartum dom, q hec e falsa: pater genuit se deu: qz ly se (cu sit reciprocu) refert ide suppositu. Neq3 est cotra riu qd aug. dicit ad maximinu q deus pater genuit alteru se. Quia ly se vl est casus ablatiui vt sit sensus genuit alterum a se. Uel facit relationem simplicem. Et sic refert identitatem nature: sed est impropria vel emphatica locutio: vt sit sensus, genuit alterum simillimu sibi. Similiter z hec est falsa: genuit alium deuz: quia licet filius sit alius a patre (vt supra dictum est) non tm

205 1. dist. 4. q. 1. a. 4.
204

¶ Super arti. 4m.
T In9 clarus e ex pcedetib9.
¶ In corpe duo facit. Prio refert opinione qdda. Scdo improbat ea. simulqz rndet qsito. ¶ Quo ad primu: opio qda fuit: q noia eentialia ex se supponut pprie p ecna. Sz ex adiucto notioali trahunt ad stadu p psona. Et e hui9 fundametu, dina simplicitas: q sit q ecna p q supponit abstracti: est idem

¶ Quo ad scdm, improbat prio pfata opinio: qz in pprietate loquutiois attededa sunt ambo. s. significatio z modus significandi. Predicta at opinio significatione tantu inspexit ad qua spectat ide esse hntez z re habita. Ponit deinde altera opinio rnsiua qsito. s. noia essentialia i pcreto pnt pprie supponere p psonis. Et pbat ex eode fundameto: ex mo significandi de9 z similia signant nam in habete: q pnt supponere p psonis. Antecedens manifestat inductiue: in ly hoc. Tertio explanat quo de facto ly deus quadoq3 p persona vna vel duabus vel tribus supponit.
¶ Circa dicta h tria occurrunt dubia: iuxta tria dicta ipugnata ab aureolo apud capreolu in prio dist. quarto qone prima arti. tertio. Primu est q ly deus qnq3 p essentia: z quandoq3 p psona supponit. De9 semper supponit pro habete deitate: ergo semp p psona. Et confirmatur: qz ista est ro lre fundans respo suam coclusionem.
181 243 ¶ Secundu est: q in ista, de9 creat: ly de9 supponit p essentia. Actiones sunt suppositorum: ergo. Preter ea creatio no abstrahita suppositis: sicut nec clare videri ecntiam: ergo.
¶ Tertiu est: q in ly regi seculorum zc. ly deo supponit p trib9. hoc em repugnat precedeti dicto. illi enim soli q creat debet honor z gloria: sz ille p te no demonstrat aliqd suppositum: ergo nec hic: si hic ostedit tria supposita: ergo z ibi.
¶ Preter hec aut tria dubia: adhuc tria alia dubia sunt: circa tria dicta in rnsioe ad tertiu: que oportet simul cum istis tractare: vt facilior ac breuior sit disciplina connexoru. Dicitur ergo primo in responsione ad tertium: qd differentia est inter ly deus z ly homo: in supponendo zc. vbi duplex est ratio dubij. Prima est: aut ista differentia atteditur penes suppositione p persona determinata: aut pro persona indistincte. Si primo modo nulla est differentia: qz nec deus stat pro patre aut filio: sine addito: nec homo pro forte aut platone sine aliquo contractiuo. Si scdo modo: nulla quoq3 est differentia: qz sicut homo naturaliter supponit pro habete natura humana indefinite. Ita deus pro habete naturam diuinam indistincte: vt etia sanctus Thomas in primo, distinctione quarta dicit. Secunda vero ratio est: qz videtur differentia hec cotradicere his, que dicta sunt in corpore. Dum ibi dictu est: qd deus ex se ratione modi significandi stat p persona: reprehensaq3 est altera opinio dicens: q supponere p persona hz ex adiuncto notionali. hic aut in reprehensam incidit opinionem: du dicit: quod in hoc differunt ly deus z ly homo: quod ly deus ex se pro natura: ex adiuncto per persona: ly homo vero econtra supponit: manifeste naq3 hec vnr contrariari.
¶ Scdm aut dubiu est: q ibi dicit hac esse falsaz: deus no generat. Cotra hoc em multa habes argumeta apud capreolu in primo distone quarta qone prima articulo scdo: que opz soluere. Aureolus ergo arguit prio sic. In ista, deus no gnat: ly deus stat p natura vt tu dicis: ergo est vera: probatur sequela: qz natura no generat: vt pz extra de summa trinitate. Preterea. No gnare est notionale: ergo cotrahet ly deus ad standu p persona. Ans pbat: qz affirmatio z negatio sunt eiusde generis. Preterea. De9 no generat: z ois deus generat sunt cotradictorie: ergo supponut p eisde sed in scda supponit p psona: ergo z in prima. Deinde arguit durādus z gregorius de arimino: q de virtute sermonis vera est hec ppo: quauis pp erroris piculu a magistris no acceptet. Durādus qde igit sic: de deo predicantur omnia que de personis diuinis verificantur: sed no generare verificatur de duabus personis. ergo. Preterea. Deus sm naturam est singularis: sm vero supposita plurificatur: ergo respectu predicatorum essentialium hz vim termini singularis: respectu vero psonaliu hz vim termini communis indefiniti: vt pz: qz dicimus: deus est generas: deus est genit9: z verificat p distinctis suppositis: ergo z gnat seu pcomitatia. s. gnat z no generat silr verificari opz. Gregori9 at sic: ista est idefinita: z hz duas singulares veras: sic z ista: psona dina no gnat: qua costat ee simul verā cu altera indefinita. s. psona diuina generat: ergo non est falsa.
¶ Tertiu dubiu e circa rone lre. s. q cu dr, de9 no generat: dat intelligi qd gnatio repugnat diuine nae. Hoc. n. inqt aureolus: no est veru: qm ex negatione alicuius ab aliqua na: no sequit repugnatia: stat em q abstrahat.
¶ Ad euidetia hoz notadu est diligetissime q inter deu z ceteras subas hoc interest: q in reliqs hec duo. s. nam z hns nam opz sic se here: vt hns na sit suppositu. Na vero sit ipsa essentia: in deo aut hns nam dupliciter inuenit. s. suppositu vt pr vl fili9 z singulare. s. hic de9. Itaq3 in diuis eside rada sunt tria. s. essentia: hic deus z supposita diuina. s. pr z fili9 z spusscus. In reliqs at duo tm iueniunt. Puta humanitas et sor, no em hic homo e aliud q sortes. hic tn deus est pr z fili9 z spiritussanctus: z generat z genitus e zc. de quo scriptu e exo. 15 iste deus meus et glorificabo eu, vt in calce vltimi articuli hui9 qonis. S. Tho. exponit. Est at ro diuersitatis: qz na diuina ex seipsa subsistit: nec mendicat subsistetiam a suppositis: imo pfert ea illis. Reliq aut nae no subsistut nisi in supposito. Cu at nalissimum sit cuiq3 termino concreto supponere pro hnte signata formaz pns est q deus prio supponat p hoc deo. Et qz hic de9 signat singulare nae diuine io dicit q p na in concreto. Et qz hoc singulare est coe trib9 suppositis: io qnq3 dicit q stat p psonis indistincte. Et qz est idem cuilibet supposito: et concrete signat. ideo potest stare p singulis psonis. Ex hoc aut fundameto sigillatim rndedo z inchoando a prio dubio, in rnsione ad tertiu: ppter ordine doctrine: dr q inter deu z homine in supponedo dria attendit: quo ad suppositionez p psona indeterminate. Et stat dria in hoc: q deus sine aliquo adiuncto reddit propone singulare: qm supponit p hoc deo coi sm rem tribus personis. homo vero sine aliquo adiuncto costituit ppōnem indefinita: qm supponit personalr quauis ideterminate. Et ecotra: homo ex adiucto costituit ppone singulare: quu hz suppone simplice: vt puta: homo est spes. Deus vero ex adiucto costituit propone indefinita supponedo psonalr. Et oritur hoc vt in litera dr: ex hoc: q inuenit hic deus in reru na tribus psonis cois: no aut hic homo. Nec repugnant hec dictis in corpe: vt scda ro obijciebat: qm in corpe articuli de potetia ad supponedu psonalr: fuit sermo. Et dem est: q pot ex modo significadi supponere p psona: sicut et homo. In rnsione aut ad tertiu est sermo de modo reductiois potetie ad actu. Et dicitur: q ly deus, quum possit ex se supponere pro essentia. i. pro hoc deo z pro psona. i. pro pre z filio z spusancto: ad supponendu actualr pro hoc deo no eget reducete: ad suppone du vero pro psonis reducit per aliqd additu. In hoie vo: in cuius significato no inuenit vnu coe: nisi vt subest itellectui: ecotra accidit reductio. vn nulla e repugnatia iter dicta.
¶ Ad primu aut dubiu in corpe articuli motu: breuiter ex dictis pz rnsio negada est in sequela: supponit p hnte deitate: ergo p psona: stat em qd supponat pro hoc deo. Nec approbo qd alij sentire vnr de mente sancti Thome esse: q deus semper stat pro psona distincte vel indistincte. Tu qz in pnti litera expresse distinguitur: qn deus stat pro personis etia omnibus: z qn stat pro essentia. Tu qz alr no saluat differentia posita in lra in responsione ad tertiu. Tu qz in ista, deus no generat: si ly deus staret pro personis indistincte: esset vera: vtpote indefinita. Tu qz in ista, deus est pater z filius z spiritussanctus: seu trinitas: ly deus no stat p supposito: vt in articulo, 6. litera contra porrectanum dicet: sed pro vna numero re coi. Nec obstat si quandoq3 supponendo pro natura dicatur etia supponere pro personis indistincte. Hoc enim cocomitanter intelligedu est. primo enim p natura in concreto supponit. Et qz etiam verificat pro personis aliquado predicatum: ideo supponere pro personis indistincte tuc secundario tamen: acceptari potest.
¶ Ad 2m aut dubiu in corpe motu ia pz: q argues decept9 est: itelliges p eentia eentia in abstracto: cu tn author itelligat de eentia i pcreto: quu dr

8 207
204
178

Universidad de Deusto Biblioteca

ꝙ in ista de⁹ creat: ly de⁹ supponit p nã. stat em̃ ꝑm ꝟitatẽ p hoc deo vnico singulari cõi trib⁹ suppositis. Et ppea creatiõis actio rõne illi⁹ oĩbus suppositis cõuenit. Nec est verũ: ꝙ actiões sint suppositoꝝ vl'r: sed singulariũ subsistẽtiũ: quale est hic de⁹: ⁊ nihil refert nõ abstrahere a suppositꝭ hmõi actiões: vt de se pꝫ. ¶ Ad 3ᵐ aũt dubiũ ibidẽ motũ dr̃: ꝙ vt iã ex dictis pꝫ: nõ repugnat: imo q̃nq; vnũ sequit̃ ad alterũ: deũ supponere p nã ⁊ p oĩbus psonis: q̃uis difformiter vt dictũ est. Vñ lꝫ in vtraq; istarũ. s. de⁹ creat et soli deo honor ⁊ gloria: de⁹ verificet̃ ⁊ pro hoc deo: ⁊ p trinitate qꝛ tñ aug. de tota trinitate exclusiuã exponit: vt in. q. 31. habitũ est: ideo hãc i exẽplũ allatam puto. Oportuit aũt distigui hoc mẽbrũ 3ᵒ pᵐ: qꝛ prim⁹ separat̃ ab eo: stat em̃ de⁹ q̃nq; p natura: et nõ p aliquo supposito: vt dictum est.

¶ Ad 2ᵐ aũt dubiũ motum in rñsione ad 3ᵐ: circa ꝟitatẽ isti⁹: deus nõ gñat. ex fundamẽto iã dicto rñdetur. Et ad pᵐ q̃dem aureo. iã pꝫ ꝙ equiuocat de nã: q̃m nos dicimus ꝙ stat p nã in cõcreto. i. p hoc deo: de quo falsum est dicere nõ gñat: q̃uis verificetur de deitate.

¶ Ad 2ᵐ ꝟo negat̃: ꝙ nõ gñare sit notionale: quoniã ad esse notionale requirit̃ ꝙ sit aliq̃d spãle: nõ generare aũt est cõe: cũ cõueniat ẽt nãe. Nec ex hoc ꝙ negatio ⁊ affirmatio sunt eiusdẽ gñis: sequit̃ ꝙ nõ generare sit notionale:
206 1. dist. 5. q. 1. ar. 1. q̃m illud itelligit̃ de gñe rei: nõ aũt in gñe pncipij cognoscendi. Nõ em̃ si affirmatio est ppria rõ cognoscẽdi aliq̃d: sequit̃ ꝙ negatio sit ppria rõ cognoscẽdi aliq̃d aliud speciale quũ negatio verificet̃ tam de ente q̃ de nõ ente. Notionale aũt ppriã rõnez cognoscẽdi sonare patet ex dictis.

¶ Ad tertiũ ꝟo dr̃: qd̃ q̃uis nefas sit dicere/omnis deus: q̃m vnus numero tãtum est: respõdẽdo tamen negatur ꝙ in ly oĩs deus: ly deus stet pro suppositis: q̃m nõ potest distribuere nisi p indiuiduis deitatis: qd̃ constat esse vnum tm̃. Et si tu accipis
87 16 20 205 ea p suppositis: non sunt cõtradictoria.

¶ Ad argumẽta aũt durãdi ⁊ gregorij breuiter dr̃: ꝙ cõueniẽtia psonis sũt duplicia: quedã ppria suppositis: vt generare ⁊ generari ⁊ similia. Et q̃dam cõia suppositis ⁊ naturis: vt distigui nõ gñare ⁊ silia. Inter q̃ tm̃ differt: ꝙ ppria
205 trahũt terminos ad standũ suppositaliter

est dicẽdũ, ꝙ sit alius deus: qꝛ intelligeret̃, ꝙ h adiectiuũ ali⁹, poneret rẽ suã circa substantiuũ, qd̃ est de⁹. Et sic sigñaret̃ distõ deitatis. Quidã tñ ɔcedũt istã, genuit aliũ deũ ita ꝙ ly ali⁹, sit substãtiuũ: ⁊ ly de⁹, appositiue ɔstruat̃ cũ eo. Sꝫ hic ẽ ipropri⁹ mod⁹ loquẽdi, ⁊ euitãd⁹: ne det̃ occasio erroris. ¶ Ad 5ᵐ. dõm, ꝙ hec est falsa, de⁹ genuit deũ, q̃ est de⁹ pater. Qꝛ cũ ly pater, appositiue ɔstruat̃ cũ ly de⁹, restringit ipm ad stãdũ p psona pr̃is: vt sit sensus, genuit deũ, q̃ est ipe pater. Et sic pr̃ eẽt genit⁹. Qd̃ est falsum. Vñ negatiua est vera, genuit deũ, q̃ nõ est de⁹ pater. Si tñ intelligeret̃ ɔstructio nõ eẽ appositiua, sed aliq̃d eẽ interponẽdũ: tũc ecõuerso affirmatiua eẽt ꝟa, ⁊ negatiua falsa: vt sit sens⁹, genuit deũ, q̃ est deus q̃ est pr̃. Sꝫ hec est extorta expõ. Vñ melt⁹ est, ꝙ simplr̃ affirmatiua neget̃, ⁊ negatiua cõcedat̃. Prepositiũ tñ dixit, ꝙ tã negatiua, q̃ affirmatiua est falsa: qꝛ h relm qui, in affirmatiua põt referre suppositũ: sꝫ in negatiua refert ⁊ sigñatũ ⁊ suppositũ. Vñ sens⁹ affirmatiue est, ꝙ eẽ deũ patrẽ, ɔueniat psone filij. Negatiue ꝟo sens⁹ est, ꝙ eẽ deũ patrẽ, nõ tm̃ remoueat̃ a psõa filij. sꝫ ẽt a diuinitate ei⁹. Sꝫ hoc irrõnabile vr̃: cũ ꝑm phm de eodẽ, de q̃ est affirmatio, possit etiam esse negatio.

¶ Utrũ noĩa essẽtialia in abstracto sigñata possint supponere p persona, Art. 5.

Ad quintũ Sic pcedit̃. Vr̃, ꝙ noĩa eẽntialia i abstracto sigñata possint supponere p psona: ita ꝙ hec sit ꝟa, essentia gñat essentiã. Dicit em̃ aug. 7. de tri. Pater ⁊ fili⁹ sunt vna sapia, qꝛ vna eẽntia: ⁊ sigillatim sapiẽtia de sapia, sicut eẽntia de eẽntia. ¶ P̃. Gñatis nobis vel corruptis gñant̃ vel corrũpunt̃ ea q̃ in nobis sũt. Sed fili⁹ gñat̃. Ergo cũ eẽntia dĩna sit i filio: vr̃ ꝙ eẽntia diuina gñet̃. ¶ P̃. Idẽ est de⁹ ⁊ essentia dĩna: vt ex supra dictis pꝫ. Sꝫ hec est ꝟa, de⁹ gñat deũ: sicut dcm̃ est. Ergo hec est ꝟa. eẽntia gñat essentiã. ¶ P̃. De q̃cũq; p̃dicat̃ aliq̃d põt supponere p illo. Sꝫ essentia diuina est pater. Ergo essentia põt supponere p psona pr̃is. Et sic essentia gñat. ¶ P̃. Essentia est res gñans, qꝛ est pr̃ q̃ est gñans. Si igit̃ essentia nõ sit gñans erit essentia res gñans ⁊ nõ gñans. Qd̃ est impoꝫ. ¶ P̃. Aug. dicit in. 4. de tri. Pater est pñᵐ toti⁹ deitatis. Sed nõ est pñᵐ nisi gñando vel spirando. Ergo pater generat vel spirat deitatem.

Sed ɔ̃ Est, ꝙ Augu. dicit in. 1. de tri. ꝙ nulla res gñat seipsaꝫ. Sed si essentia gñat essentiã nõ gñat nisi seipsam cum nihil sit in deo qd̃ distinguat̃ a diuina essentia. Ergo essentia nõ gñat essentiam.

Rñdeo Dĩc, ꝙ circa hoc errauit abbas ioachĩ: asserẽs ꝙ sicut dr̃, De⁹ genuit deũ: ita põt dici ꝙ essentia genuit essentiã, ɔsiderãs qd̃ pp diuinã simplicitatẽ nõ est aliud de⁹ q̃ diuina essentia. Sed in hoc decept⁹ fuit. Qꝛ ad ꝟitatẽ locutionũ nõ solũ opꝫ cõsiderare res sigñatas: sed etiã modũ significãdi: vt dictũ est. Lꝫ aũt ꝑm rẽ sit idẽ de⁹ qd̃ deitas: nõ tñ est idẽ modus significãdi vtrobiq;. Nam hoc nomen de⁹: qꝛ significat diuinã essentiam vt in habẽte, ex modo sue significationis naturaliter hꝫ qd̃ possit supponere p psona. Et sic ea q̃ sunt ppria psonaꝝ possunt p̃dicari de hoc nomine deus: vt dicat̃ qd̃ de⁹ est genitus vel generãs: sicut dictũ est. Sꝫ hoc nomen essentia nõ hꝫ ex mõ sue significatiõis qd̃ supponat p psona: qꝛ sigñat eẽntiã vt formã abstractã. Et iõ ea q̃ sunt ppria psonaꝝ quib⁹ abinuicẽ distinguunt̃: nõ pñt essentie attribui. Significaret̃ em̃ qd̃ esset distõ in essentia dĩna: sicut est distõ in suppositis.

Ad primũ Ergo dõm, qd̃ ad exprimẽdã vnitatẽ essentie ⁊ psone: sancti doctores aliq̃n expressius loquuti sunt q̃ pprietas locutionis patiatur. Unde hmõi locutiones nõ sunt extẽdẽde, sed exponẽde: vt. s. noĩa abstracta exponant̃ p cõcreta, vel etiã p noĩa psonalia: vt cũ dr̃ essentia de essentia, vel sapiẽtia de sapiẽtia: sit sensus: filius qui est essentia ⁊ sapiẽtia est de patre, q̃ est eẽntia ⁊ sapientia. In his tñ noĩbus abstractis est q̃dã ordo attẽdẽdus: quia ea q̃ ptinẽt ad actũ magis ppinque se hñt ad psonas: qꝛ act⁹ sunt suppositoꝝ. Vñ minus impropria est ista, nã de nã vel sapia de sapia: q̃ essentia de essentia. ¶ Ad scdm dõm, qd̃ in creaturis gñatũ nõ accipit nãm eãdẽ numero quã gñans hꝫ, sed aliã numero: q̃ incipit in eo esse p gñationẽ de nouo: ⁊ desinit esse p corruptionẽ. Et iõ gñat̃ ⁊ corrumpit̃ p accñs. Sed de⁹ genit⁹ eãdẽ nãm numero accipit quã gñans hꝫ. Et iõ natura dĩna in filio nõ gñat̃ neq; p se neq; p accñs. ¶ Ad 3ᵐ dõm, qd̃ lꝫ deus ⁊ diuina essentia sint idẽ ꝑm rẽ: tñ rõne alteri⁹ modi significãdi, opꝫ loqui diuersimode de vtroq;. ¶ Ad quartũ dõm, qd̃ essentia diuina predicat̃ de patre p modũ idẽtitatis pp diuinã simplicitatẽ: nec tñ sequit̃ qd̃ possit supponere p patre pp diuersum modũ significãdi. Nõ autẽ pcederet in illis quoꝝ vnũ p̃dicat̃ de altero sicut vle de pticulari. ¶ Ad quintũ dõꝫ, qd̃ hec est dr̃ia inter noĩa substãtiua ⁊ adiectiua: qꝛ noĩa substãtia ferũt suũ suppᵐ, adiectiua ꝟo nõ: sed rem significatã popũt circa substãtiuũ. Vñ sophiste dicunt qd̃ noĩa substantiua supponũt, adiectiua ꝟo nõ supponunt, sed copulãt. Noĩa igit̃ psonalia substãtiua pñt de essentia p̃dicari pp idẽtitatẽ rei. Neq; sequit̃ qd̃ pprietas psonalis distinctã determinet essentiã. Sꝫ ponit̃ circa suppᵐ importatũ p nomẽ substãtiuũ. Sed notionalia ⁊ psonalia adiectiua nõ pñt predicari de essentia, nisi aliquo substãtiuo adiuncto. Vñ nõ possum⁹ dicere qd̃ essentia est generãs. Possumus tñ dicere qd̃ essentia est res generans, vel deus gñans: si res ⁊ deus supponãt p psona: nõ aũt si supponant p essentia. Vñ nõ est ɔ̃dictio si dicatur qd̃ essentia est res gñans ⁊ res nõ gñans: qꝛ primo res tenet̃ p psona: scdo p essentia. ¶ Ad sextũ dõm, qd̃ deitas inq̃tũ est vna i plurib⁹ suppositis hꝫ quãdã ɔuenĩetiã cũ forma noĩs collectiui. Vñ cũ dr̃, pr̃ est pñᵐ totius deitatis, potest sumi p vniuersitate psonaꝝ: inq̃tum. s. in oĩbus psonis diuinis ipse est pñᵐ. Nec opꝫ qd̃ sit pñᵐ suijpsius: sicut aliquis de populo dicitur rector toti⁹ populi, nõ tñ

co qꝛ ppria sũt positis sunt. Cõia aũt qꝛ cõia sunt: nõ ɔ̃hũt. Et ex hoc seq̃t̃ alia dr̃ia. s. ꝙ ppria p̃dicata de psonis p̃dicat̃ ẽt de ɔcretis subalib⁹. Ex eo em̃ ꝙ trahũt illa ad supponẽdũ psonalr̃: ly sigñant psonale determinare essentiã sꝫ tm̃ supposita. Cõia ꝟo: q̃uis ꝟificata de psonis: nõ p̃dicant̃ de ɔcretis subalib⁹. ex eo em̃ ꝙ nõ ɔ̃hũt ipsa: sigñaret̃ psonalia ɔuenire essentie. Et ppea q̃uis ɔcedat̃ pr̃ distinguit realr̃ a filio: nõ tñ ista: deus distinguitur realr̃ a deo. Et ex hoc pꝫ ad argumẽta: tã Durãdi q̃ Gregorij: q̃m vterq; fundat̃ sup hoc: qd̃ q̃cq̃d p̃dicat̃ de aliq̃ psona põt predicari de deo. Quãuis etiã sit aliud pctm̃ vtriusq;: i h qd̃ putãt ꝙ ista de⁹ non gñat: sit indefinita cũ tñ sit singularis: q̃m supponit p hoc deo. ¶ Ad vltimũ demuꝫ duᵐ dr̃: ꝙ q̃uis ex negatiõe nõ sequat̃ repugnãtia vlr̃: sequit̃ tñ in mã necessaria: opꝫ em̃ vel cõuenire vel repugnare q̃cq̃d necessario attribuit̃. c 2 f Cõstat ãt, ꝙ gñare et nõ gñare deo nõ nisi necẽrio attribui põt: cũ hec nõ ɔueniant p actum volũtatis.

¶ Super articulum quintum.

Titul⁹ clarus est. ¶ In corpore duo facit. Prio refert errorẽ abbatis ioachim. Scdo rñdet q̃sito. ¶ Quo ad pᵐ abbas ioachĩm: vt pꝫ in pñ° decretaliũ: tenuit ptẽ affirmatiuã: ⁊ fundamẽtũ ei⁹ erat diuina simplicitas: cũ authoritate Aug. male intellecta. b 208 216 b ¶ Quo ad 2ᵐ ɔclusio rñsiua est negatiua. s. ꝙ hmõi noĩa abstracta non pñt supponere p psonis. Et pbat̃: ad ꝟitatẽ ppositionũ opꝫ seruare ⁊ rẽ significatã ⁊ modũ significãdi: sed de⁹ et deitas hñt diuersos modos significandi: ꝑ ⁊c. lr̃a em̃ plana est. Et addit̃ cõfirmatio ducẽs ad incõueniẽs qꝛ si de hmõi abstractis dicerẽtur psonalia: significaretur distinctio in ipsis. ¶ In responsione ad quintum. Aduerte ꝙ in illis verbis (Possumus dicere ꝙ essentia est res vel de⁹ generans: si res ⁊ deus supponũt p psona: nõ aũt si supponãt p essentia) ly supponere pro essentia sumitur iuxta ppositũ presentis articuli. s. p essentia in abstracto: ⁊ nõ sumitur p essentia in cõcreto: iuxta propositum p̃cedẽtis articuli. Et rõ conuincẽs ad hanc expositionẽ est: quia de quolibet de quo contingit negare: potest affirmari ɔtradictorie: ⁊ ɔsequẽter cum de essentia in 210 b

cõcreto falsa sit negatiua. s. deus nõ gñat/ verã opꝫ esse affirmatiuã ɔ̃dictoriã. s. de⁹ generat ⁊ sic hec affirmatiua est vera: non solũ accipiẽdo ly de⁹ p pr̃e: sꝫ etiã p essentia in cõcreto: sumit̃
208 1. di. 4. q. 2. ar. 2 ad 5ᵐ. ergo in hac lr̃a essentia pro essentia in abstracto.

¶ Super arti. 6.

Titul⁹ clarus. ¶ In corpore est vna cõclusio habẽs duas ptes: ⁊ est hec: nomina tã personalis q̃ notiõalia si sũt adiectiua nõ p̃dicantur de essentia: si vero substãtiua p̃dicantur de ea. Et quo ad primã quidem partẽ satis probata relinq̃tur ex precedenti articulo.
206 c Quo ad secundam vero manifestatur ex reali identitate inter essentiã ⁊ personas singulas ⁊ oẽs ⁊ hoc respectu essentie tã in abstracto q̃ in cõcreto. Ita ꝙ vtraq; ẽ vera: essentia est tres psone: ⁊ deus est tres persone: vt clare pꝫ in litera. Et aduerte: ꝙ id qd̃ dicitur de substantiuis: lꝫ verifi
205 ⁊ c cetur respectu essentie tã in abstracto q̃ in cõcreto: qd̃ tamen dictũ est de adiectiuis in prima pte conclusiõis: respectu essẽtie in abstracto tãtuꝫ
105 c intelligas: eo ꝙ idẽ ẽ iudiciũ ð adiectiuis ⁊ verbis: ac p hoc de quo verificat̃ ꝙ generat/verificatur ẽt qd̃ est generãs: ⁊ de quo negatur vnũ/negat̃ aliud. Etiã pꝫ ex dictis: quantũ hec differant: respectu ɔcreti ⁊ abstracti substantialis.

¶ In respõsiõe ad secũdum dubiũ occurrit: quoniam expresse in questione. 8. de po
18 tẽtia dei/ articlo scdo ad 6ᵐ author dt̃ nõ eẽ p̃dicationem p se: quũ pr̃nitas p̃dicat̃ de eẽntia: imo ibi icidere sophisma accidẽ
208 di. 31. q. 1. a. 2. tis. hic aũt dicit ꝙ h est p se ⁊ nullo° p accidẽs: pr̃ est deus. Et posset augeri dubitatio simpliciter: sꝫ q̃m vnico verbo difficultas euacuat̃: ptrãseo distinguẽdo: ꝙ predicatio per se ẽ duplex: quedam idẽtica ⁊ q̃dam formalis. Inter quas tantum distat: quod identica per se nõ vocatur absolute per se/sed cum determinatione. s. per se identica. illa aũt simpliciter vocat̃ per se:

suijpsius. Vel põt dici ꝙ ẽ principiũ totius deitatis: nõ qꝛ eã generet ⁊ spiret: sed quia eam generando ⁊ spirando communicat.

¶ Utrum persone possint predicari de nominibus essentialibus. Arti. 6.

Ad sextũ Sic pcedit̃. Uidetur, ꝙ persone non possint predicari de nominibus essentialibus concretis: vt dicat̃, deus est tres persone vel est trinitas. Hec enim est falsa, hõ est omnis homo: qꝛ p nullo suppositorũ verificari potest. Neq; enim sor. est omnis homo: neq; plato: neq; aliquis alius. Sed similiter ista, deus est trinitas, p nullo suppositorum nature diuine verificari potest. Neq; enim pater est trinitas: neq; fili⁹ neq; spũssanctus. Ergo hec est falsa, de⁹ est trinitas. ¶ P̃. Inferiora nõ predicant̃ de suis superioribus nisi accidentali p̃dicatiõe: vt cũ dico, aĩal est hõ. Accidit em̃ aĩali eẽ hoiem. Sed hoc nomẽ deus se hꝫ ad tres psonas, sicut cõe ad inferiora: vt dam̃. dicit. Ergo vr̃, ꝙ noĩa psonaꝝ non possint predicari de hoc nomine deus, nisi accidentaliter.

Sed cõtra Est, ꝙ aug. dicit i lib. de fide ad petrũ, Credimus vnũ deũ vnã esse dĩni noĩs trinitatẽ.

Rñdeo Dõm, ꝙ (sicut iã dictũ est) lꝫ nomina personalia vel notionalia adiectiua nõ possint p̃dicari de essentia: tñ substantiua possunt pp realẽ idẽtitatem essentie ⁊ persone. Essentia aũt dĩna non solũ idem est realiter cũ vna persona: sed cũ tribus. Unde ⁊ vna persona ⁊ due ⁊ tres possunt de essentia predicari: vt si dicamus, eẽntia est pr̃ ⁊ filius ⁊ spũssan. Et quia hoc nomẽ de⁹ p se hꝫ ꝙ supponat p essentia (vt dcm̃ est) iõ sicut hec est vera essentia est tres psone: ita hec est ꝟa, de⁹ est tres psone.

Ad primũ Ergo dõm, quod (sicut supra dictum est) hoc nomẽ homo p se hꝫ supponere p persona, sed ex adiuncto hꝫ ꝙ stet pro natura communi. Et ideo hec est falsa, hõ est oĩs hõ: qꝛ p nullo supposito verificari põt. Sed hoc nomen deus p se hꝫ ꝙ stet pro essentia. Vñ lꝫ p nullo suppositoꝝ diuine nãe hec sit vera, de⁹ est trinitas: est tñ vera p eẽntia. Qd̃ nõ attẽdẽs porretan⁹ eã negauit. ¶ Ad secundũ dõm, ꝙ cũ dr̃, deus vel diuina eẽntia est pr̃: ẽ p̃dicatio p idẽtitatẽ. nõ aũt sicut inferioris de superiori: qꝛ in diuinis non est vniuersale ⁊ singulare. Vñ sic est p se ista, pr̃ ẽ de⁹: ita ⁊ ista de⁹ est pr̃: ⁊ nullo mõ p accñs.

¶ Utrum nomina essentialia sint approprianda personis. Arti. 7.

Ad septimũ Sic procedit̃. Uidetur, ꝙ noĩa eẽntialia non sint appropriãda personis. Quod enim põt vergere in errorem fidei vitandũ est in diuinis: quia vt Hieronimus dicit, ex verbis inordinate platis incurritur heresis. Sed ea que sunt communia trib⁹ personis appropriare alicui potest vergere in errorẽ fidei: quia põt intelligi qd̃ vel illi tantum psone ɔueniant cui appropriantur: vel ꝙ magis conueniãt ei q̃ alijs. Ergo essentialia attributa non sunt appropriãda personis. ¶ P̃. Essentialia attributa in abstracto sigñata significant p modũ forme. Sed vna psona non se hꝫ ad aliã vt forma: cũ ab eo cuius est forma supposito nõ distinguatur. Ergo essentialia attributa maxime in abstracto significata non debent appropriari personis. ¶ P̃. Propriũ prius est appropriato. Proprium em̃ est de ratione appropriati. Sed essentialia attributa ꝑm modũ intelligendi sunt priora psonis: sicut cõmune est prius proprio: ergo essentialia attributa non debent esse appropriata.

Sꝫ ɔ̃ Est, ꝙ apl's dicit. 1. cor. 1. christũ dei virtutem ⁊ dei sapientiam.

Rñdeo Dõm, ꝙ ad manifestationẽ fidei cõueniens fuit essentialia attributa psonis appropriari. Licet enim trinitas psonarum demonstratione pbari non possit (vt supra dictum est) conuenit tñ vt per aliqua magis manifesta declaret̃. Essentialia vero attributa sunt nobis magis manifesta ꝑꝫ rõnem q̃ propria psonaꝝ: qꝛ ex creaturis ex quib⁹ cognitionem accipimus: possumus per certitudinẽ deuenire in cognitionem essentialium attributoꝝ: nõ aũt in cognitionem psonaliũ pprietatum: vt supra dcm̃ est. Sicut igitur silitudine vestigij vel imaginis in creaturis inuenta vtimur ad manifestationem dĩnaꝝ personaꝝ: ita ⁊ essentialibus attributis. Et hec manifestatio personaꝝ p essentialia attributa appropriatio nominat̃. Possunt aũt manifestari psone diuine p essentialia attributa dupliciter. Uno mõ per viã silitudinis: sicut ea q̃ pertinẽt ad intellectũ appropriantur filio qui procedit per modũ intellectus vt verbũ. Alio mõ p modũ dissimilitudinis: sicut potẽtia appropriatur pr̃i (vt aug. dicit) qꝛ apd̃ nos pr̃es solẽt eẽ pp senectutẽ ifirmi: ne tale aliq̃d suspicemur i deo.

Ad primũ Ergo dõm, ꝙ essentialia attributa nõ sic appropriãtur psonis: vt eis esse ppria asserãtur: sꝫ ad manifestandũ psonas p viam silitudinis vel dissimilitudinis: vt dcm̃ est. Unde nullus error fidei sequitur: sꝫ magis manifestatio veritatis. ¶ Ad scdm dõm, ꝙ si sic appropriarentur essentialia attributa personis: qd̃ essent eis ppria: sequeretur ꝙ vna psona se haberet ad aliã in habitudine forme. Quod excludit aug. in. 6. de tri. oñdens ꝙ pater nõ ẽ sapia quã genuit, q̃si solus filius sit sapia, vt sic pr̃ ⁊ filius simul tm̃ possint dici sapia: nõ aũt pater sine filio. Sed filius dicit̃ sapia pr̃is: qꝛ est sapientia de pr̃e sapia. Uterq; enim p se est sapientia ⁊ simul ambo vna sapia. Unde pater nõ est sapiens sapia quã genuit: sed sapia que est sua essentia. ¶ Ad tertiũ dõm, ꝙ licet essentiale attributũ ꝑm rõnẽ ppriam sit prius q̃ psona ꝑm modũ intelligẽdi: tñ inq̃tũ hꝫ rõnem appropriati, nihil phibet pprium psone esse prius q̃ appropriatũ. Sicut color posterior est corpe inquãtũ ẽ corp⁹: prius tñ est nãlr̃ corpe albo: inquãtũ est album.

¶ Utrũ ɔuenienter a sacris doctorib⁹ sint essentialia personis attributa. Arti. 8.

Ad octauũ Sic pcedit̃. Uidetur, qd̃ incõuenienter a sacris doctoribus sint essentialia personis attributa. Dicit enim hila. in. 2. de trini. Eternitas est in patre: spẽs in imagine: vsus in munere. In quibus verbis ponit tria nomina propria personarum scilicet nomen patris: ⁊ nomen imaginis: quod est proprium filio (vt supra di-

quum autem vtrobiq; dicãtur huiusmodi propõnes idẽtice: salua veritate potuit ibi dici ꝙ nõ sunt per se: qꝛ nõ formales vt ibi exponit̃. Et hic ꝙ sunt p se i latitudine idẽticaꝝ vt h inuit̃: ⁊ in pñ° rñsiõis: ⁊ in intẽto: itẽdit nãq;: qd̃ nõ accidit deo eẽ pr̃eꝫ cum tñ accidat aĩali idẽtificari hoi. Est q̃ nullo mõ per accñs: q̃ ad idẽtitatẽ. Et tñ interuenit fallacia accidẽtis: q̃ ad formalitatẽ. Et sic oĩa ɔsonãt: ⁊ euacuant̃ argumẽta .81 de p̃dicatiõib⁹ formalibus ⁊ directis ⁊ p se iuxta modos positos in libris posterioꝝ: nihil em̃ hoꝝ idẽticã p̃dicationẽ molestat: pprie loquendo.

¶ Super arti. 7.

In titulo appropriari nõ significat pprium fieri: a 181 quoniã essentialia nulli psone pñt fieri ppria: sꝫ sigñat accõmodari ⁊ adaptari vt ɔsueuerũt doctores facere attribuentes sapiẽtiã filio qꝛ ẽ verbum ⁊c. ¶ In corpore duo facit. prio rñdet q̃sito affirmatiue vnica ɔclusiõe cõueniẽs fuit ad manifestationẽ fidei eẽntialia appropriari psonis. Et pbatur breuiter sic. trinitas q̃uis idemõstrabilis ẽ tñ notificabilis per magis manifesta nobis. q̃ ɔuenit ipsã manifestari p eẽntialia ergo eẽntialia cõuenit appropriare psonis. Prima ɔña pbat̃ 2ᵃ. prio qꝛ essentialia pñt rõne nãli cognosci: psonales aũt proprietates nõ. Scdo ex simili: sicut psona manifestat̃ p silitudinẽ vestigij vl' imaginis ita per eẽntialia. Secunda autẽ sequela declaratur: qꝛ appropriatio in proposito nihil aliud est q̃ manifestatio personarũ p essentialia attributa. Scdo ponit duos gñales modos appropriandi: scilicet p similitudinẽ ad propria personarum: aut per dissimilitudinez ad imperfectiões inuentas apud nos in psonis eorũdũ nominum: puta patribus aut filijs ⁊c. vt in se-
209 1. dist. 3. q. 1. arti. vnico. quẽti arti° clare pꝫ.

¶ Super arti. 8. Et ibidẽ q. 3. ar. 1. et di. 34 q. 2. art. vnico.

Titul⁹ valde ampl⁹ est. cõprehẽdit em̃ q̃stiões ð tot appropriatis/q̃t

Universidad de Deusto Biblioteca

arguendo tãguntur: que omnia in scriptura tradita contineri videntur. 193 201
¶ In corpe nihil addendum puto: qm̃ distinctus: ordinatus: formatus: facileq̃ intelligibilis ex se est. Uñ lectione potius q̃ expositione eget.

ctum est^c) ⁊ nomẽ muneris siue donũ: qd est ꝓpriũ spiritussancti (vt supra habitum est^c). Ponit etiã tria appropriata. Nã eternitatẽ appropriat prĩ: spẽm filio: vsum spiritui sancto. Et videt̃ ꝙ irrationabiliter. Nã eternitas importat duratiõẽ essendi: species ꝟo est essendi pn̄cipiũ: vsus vero ad opatiõẽ ptinere vr̃. Sed essentia ⁊ opatio nulli persone appropriari inueniunt̃. Ergo incõuenieñter videnẗ ista appropriata psonis. ¶ S̃p. Aug. in .1. de doc. christiana sic dicit, In prẽ est vnitas, in filio equalitas, in spũsctõ eq̃litatis vnitatisq̃ ꝯcordia. Et vr̃ ꝙ incõueniẽter: q2 vna psona nõ denoiat̃ formalr̃ per id qd appropriat̃ alteri. Nõ eñ est sapiẽs pr̃ sapia genita: vt dictũ est^c. Sz sicut ibidẽ subdit̃: tria hec vnũ oĩa sunt pp prẽm: eq̃lia oĩa pp filiũ: cõnexa oĩa pp spm̃sctm̃. Nõ g̃ ꝯueniẽter appropriãtur psonis. Itẽ ꝑm aug. prĩ attribuit̃ potẽtia: filio sapia: spiritui sctõ bonitas. Et vr̃ hoc esse incõueniẽs. Nã ꝟtus ad potẽtiã ptinet. Uirt⁹ aũt inuenit̃ appropriari filio: ꝑm illud .j. ad cor. j. Christũ dei ꝟtutẽ. Et ẽt spũisctõ: ꝑm illud Luc. 6. Uirt⁹ de illo exibat, ⁊ sanabat oẽs. Nõ g̃ potẽtia prĩ est appropriãda. ¶ Itẽ Aug. in lib. de tri. dicit, Nõ ꝯfuse accipiẽdũ est, qd ait apl's. Ex ipso, ⁊ p ipsum, ⁊ in ipso. Ex ipso dicẽs pp prẽm, p ipsum ꝓpter filiũ, in ipso pp spm̃sctm̃. Sz vr̃ ꝙ incõueniẽter: q2 p hoc qd dicit in ipso, vr̃ importari habitudo cause finalis, q̃ est pria causarum. Ergo ista habitudo cause deberet appropriari prĩ: q̃ ẽ pn̄cipiũ nõ de pn̄cipio. ¶ Itẽ inuenit̃ veritas appropriari filio: ꝑm illud Joã. 14. Ego sum via, ꝟitas, ⁊ vita. Et silr̃ liber vite: ꝑm illd ps. In capite libri scriptum est de me, glo. i. apud patrẽ q̃ est caput meũ. Et silr̃ hoc qd dico q̃ est. Quia sup illud Isa. 63. Ecce ego ad gẽtes, dicit glo. Fili⁹ loquit̃: q̃ dixit Moysi. Ego sum q̃ sum. Sz vr̃ ꝙ ꝓpria sint filij ⁊ nõ appropriata. Nã ꝟitas ꝑm Aug. in libro de vera religione, est summa silitudo pn̄cipij absq̃ oĩ dissimilitudine. Et sic vr̃ ꝙ ꝓprie ꝯueniat filio q̃ hz pn̄m. Liber etiã vite vr̃ ꝓpriũ aliq̃d esse. Quia sigñat ens ab alio. Oĩs eñ liber ab aliquo scribit̃. Hoc ẽt ipm q̃ ẽ, vr̃ esse ꝓpriũ filio. Quia si cũ Moysi dr̃ ego sum q̃ sum, loquit̃ trinitas. Ergo Moyses poterat dicere: ille q̃ est pr̃, ⁊ fili⁹, ⁊ spũsctũs misit me ad vos. Ergo ⁊ vlteri⁹ dicere poterat ille, q̃ ẽ pr̃ ⁊ fili⁹ ⁊ spũsctũs misit me ad vos: demõstrãdo certã psonã. Hoc aũt ẽ falsum. Q2 nulla psõa est pr̃ ⁊ fili⁹ ⁊ spũsctũs. Nõ g̃ põt eẽ cõe trinitati: sz ẽ ꝓpriũ filij.

b 208 199

Rñdeo Dõm, ꝙ intellectus noster q̃ ex creaturis in dei cognitionẽ manu ducitur: opz ꝙ deũ cõsideret ꝑm modũ quẽ ex creaturis assumit. In cõsideratiõe aũt alicui⁹ creature quatuor p ordinẽ nobis occurrunt. Nã pmo cõsideratur res ipsa absolute: inquãtum est ens quoddã. Scdã aũt cõsideratio rei est inquãtum est vna. Tertia cõsideratio rei est ꝑm qd inest ei ꝟtus ad operãdum, ⁊ ad causandum. Quarta autẽ cõsideratio rei est ꝑm habitudinem quã hz ad causata. Uñ hec etiã quadruplex cõsideratio circa deũ nobis occurrit. Scdm igitur pmã cõsideratiõẽ qua cõsiderat̃ absolute de⁹ ꝑm esse suum: sic sumitur appropriatio Hila. ꝑm quam eternitas appropriatur patri: species filio: vsus spũisancto. Eternitas enim inquãtum significat esse nõ pn̄cipiatũ, similitudinẽ hz cũ ꝓprio patris qui est pn̄cipiũ nõ de pn̄cipio. Spẽs autem siue pulchritudo hz similitudinẽ cũ ꝓprijs filij. Nã ad pulchritudinem tria requirunt̃. Primo quidem integritas siue pfectio. Que enim diminuta sunt hoc ipso turpia sunt. Et debita ꝓportio siue consonãtia. Et iterũ claritas. Unde q̃ hñt colorẽ nitidum pulchra esse dicũtur. ¶ Quãtum igitur ad pmũ, similitudinẽ hz cũ proprio filij: inquãtũ est filius habens in se vere ⁊ pfecte naturam patris. Unde ad hoc innuẽdum Aug. in sua expositione dicit, Ubi. s. in filio summa et perfecta vita est ⁊c. ¶ Quantum vero ad secundum conuenit cum proprio filij: inquantum est imago expressa patris. Unde videmus ꝙ aliqua imago dicit̃ esse pulchra, si perfecte representat rem, q̃uis turpem. Et hoc tetigit Aug. cũ dicit, Ubi est tanta conueniẽtia, ⁊ prima equalitas ⁊c. ¶ Quãtũ vero ad tertiũ, cõuenit cũ ꝓprio filij, inquãtũ est verbũ: quod quidẽ lux est, ⁊ splẽdor intellect⁹: vt Damas. dicit. Et hoc tãgit Aug. cũ dicit. Tãq̃ ꝟbũ pfectũ, cui nõ desit aliq̃d: et ars q̃dã omnipotẽtis dei ⁊c. Usus aũt hz silitudinẽ cũ ꝓprijs spũsscti, largo mõ acciplẽdo vsum: ꝑm qd vti cõprehẽdit sub se etiã frui: prout vti est assumere aliq̃d in facultatẽ voluntatis: et frui, est cũ gaudio vti: vt Aug. 10. de trin. dicit. Usus ergo quo pater ⁊ filius se inuicem fruũtur: cõuenit cum ꝓprio spũsancti inquãtum est amor. Et hoc est, qd Aug. dicit, illa dilectio, delectatio, felicitas, vel btitudo: vsus ab illo appellatus est. Usus vero quo nos fruimur, similitudinẽ habet cũ ꝓprio spũsancti: inquãtum est donum. Et hoc ostẽdit Aug. cũ dicit, Est in trinitate spũssanctus genitoris, genitiq̃ suauitas: ingenti largitate atq̃ vbertate nos vel creaturas perfundẽs. Et sic patet, quare eternitas, spẽs, ⁊ vsus personis attribuãtur, vel appropriẽtur. non aũt essentia vel operatio: q2 in ratione horũ, ꝓpter sui communitatẽ, nõ inuenit̃ aliq̃d similitudinẽ habẽs cũ ꝓprijs personarũ. ¶ Scdã vero cõsideratio dei est, inquãtum consideratur vt vnus. Et sic Aug. patri appropriat vnitatẽ, filio equalitatẽ, spũi sancto cõcordiã siue cõnexionẽ. Que quidẽ tria vnitatem importare manifestũ est: sed differenter. Nam vnitas dr̃ absolute: nõ psupponẽs aliq̃d aliud. Et iõ appropriatur patri: qui nõ presupponit aliquã psonã: cũ sit principiũ nõ de principio. Equalitas aũt importat vnitatẽ in respectu ad alterũ. Nam equale est qd hz vnã quãtitatẽ cũ alio. Et iõ equalitas appropriat̃ filio: q̃ est principiũ de principio. Cõnexio aũt importat vnitatem aliquorũ duorũ. Uñ appropriat̃ spiritui sctõ inquãtum est a duob⁹. Ex quo sensu etiã intelligi põt qd dicit Aug. tria esse vnum propter patrẽ: equalia pp filiũ: cõnexa pp spm̃scm̃. Manifestum est eñ ꝙ illi attribuit̃ vnũq̃dq̃ in quo primo inuenit̃: sicut oĩa inferiora dicũtur viuere pp animã vegetabilẽ in qua primo inuenit̃ rõ vite in istis inferiorib⁹. Unitas aũt statim inuenit̃ in psona patris: etiã p impossibile remotis alijs psonis. Et iõ alie psone a prẽ hñt vnitatẽ. Sed remotis alijs psonis nõ inuenit̃ equalitas in prẽ. Sed statim posito filio inuenit̃ equalitas. Et iõ dicũtur oĩa equalia ꝓpter filiũ: nõ ꝙ fili⁹ sit principium equalitatis prĩ: sed q2 nisi esset prĩ equalis filius, pater equalis nõ posset dici. Equalitas eñ ei⁹ primo cõsiderat̃ ad filiũ. Hoc eñ ipsuz qd spũsctũs prĩ equalis est a filio hz. Silr̃ excluso spũsctõ qui est duorũ nexus nõ posset intelligi vnitas ꝯnexionis inter patrem ⁊ filiũ. Et iõ dicunt̃ oĩa esse cõnexa pp spm̃sctm̃. Quia posito spiritusancto inuenit̃ rõ ꝯnexionis in diuinis psonis. Uñ pr̃ ⁊ fili⁹ pñt dici ꝯnexi. 208
¶ Scdm ꝟo tertiã cõsideratiõnẽ qua in deo sufficiẽs ꝟtus ꝯsiderat̃ ad causandum, dr̃ sumi tertia appropriatio. s. potẽtie, sapie, ⁊ bonitatis. Que q̃dẽ appropriatio fit ⁊ scdz rõnẽ silitudinis: si ꝯsideret̃ qd in diuinis psonis est. ¶ Et ꝑm rõnẽ dissilitudinis si cõsideret̃ qd in creaturis est. Potentia eñ hz rõnẽ pn̄cipij. Uñ hz silitudinẽ cũ prẽ celesti^c, q̃ est pn̄cipium toti⁹ diuinitatis. Deficit aũt interdũ prĩ terreno pp senectutẽ. Sapia ꝟo silitudinẽ hz cũ filio celesti inquãtum est verbũ: qd nihil aliud est q̃ ꝯcept⁹ sapie. Deficit aũt interdũ filio terreno pp tpis paucitatẽ. Bonitas aũt cũ sit rõ ⁊ obm amoris hz silitudinẽ cũ spũ diuino: q̃ est amor, sz repugnãtiã hr̃e vr̃ ad spm̃ terrenũ ꝑm ꝙ importat violẽtiã quãdã ⁊ impulsionẽ: put dr̃ Isa. 26. Spũs robustorũ quasi turbo impellẽs parietẽ. Uirtus autẽ appropriat̃ filio ⁊ spũisctõ: nõ ꝑm ꝙ ꝟtus dr̃ ipsa potẽtia rei: sed ꝑm ꝙ interdũ ꝟtus dr̃ id qd a potẽtia rei ꝓcedit, put dicimus aliqd ꝟtuosum factũ esse ꝟtutẽ alicui⁹ agẽtis. Scdm ꝟo q̃rtã ꝯsideratiõnẽ, put ꝯsiderat̃ de⁹ in habitudine ad suos effectus, sumit̃ illa appropriatio ex quo p quẽ ⁊ in quo. Hec eñ ppositio ex, importat habitudinẽ quãdã cãe mãlis: q̃ locũ nõ hz in diuinis. Aliqñ ꝟo habitudinẽ cãe efficiẽtis. Que q̃dẽ cõpetit deo rõne sue potẽtie actiue. 196 b 243
Unde ⁊ appropriat̃ prĩ: sicut ⁊ potẽtia. Hec ꝟo ppõ p, designat q̃dẽ q̃nq̃ cãm mediã sicut dicimus ꝙ faber opat̃ p martellũ. Et sic hr̃ p, q̃nq̃ nõ est appropriatũ, sz ꝓpriũ filij^c: ꝑm illud Joã. j. Oĩa p ipm facta sunt: nõ q2 fili⁹ sit instrumẽtũ, sed q2 ip̃e est pn̄cipiũ de pn̄cipio. Aliq̃n ꝟo designat habitudinẽ forme p quã agẽs opat̃, sicut dicim⁹ ꝙ artifex operatur p artẽ. Uñ sicut sapia ⁊ ars appropriat̃ filio: ita ⁊ ly p quẽ. Hec ꝟo prepõ in, denotat ꝓprie habitudinẽ cõtinẽtis. Cõtinet aũt de⁹ res duplr̃. Uno modo ꝑm suas silitudines: put. s. res dicũtur esse in deo inq̃tũ sunt in ei⁹ scia. Et sic hoc qd dico in ipo esset appropriatũ filio. Alio ꝟo mõ cõtinent̃ res a deo: inq̃tum deus sua bonitate eas ꝯseruat ⁊ gubernat ad finẽ ꝯuenientem adducẽdo. Et sic ly in quo appropriat̃ spũisctõ sicut ⁊ bonitas. Nec opz ꝙ habitudo cãe finalis (q̃uis sit pria cãrũ) appropriet̃ prĩ: q̃ est pn̄m non de pn̄o: q2 psone diuine: quarũ pr̃ est pn̄m, nõ ꝓcedũt vt ad finẽ (cũ q̃libet illarũ sit vltimus finis) sed nãli ꝓcessiõe q̃ magis ad rõnẽ nãlis potẽtie ptinere vr̃. ¶ Ad illud ꝟo qd de alijs querit̃ dõm, ꝙ cũ veritas ptineat ad itellectũ (vt supra dictũ est^c) appropriat̃ filio: nõ tñ est ꝓpriũ ei⁹. Quia veri- 93

93 ¶ Sup. q. 40. arti. 1. Titul⁹ clarus est.
¶ In corpore tria facit. primo tractat opinionẽ porretani. scdo ꝓpositiui. tertio rñdet quesito. 247 Anq̃ã vltra ꝓcedat̃ aduerte: ꝙ q̃tuor modis pñt variari opiniones in proposito. Primo tenẽdo ꝓprietates neq̃ eẽ psonas neq̃ in psonis. Scdo eẽ psonas sz nõ in psonis. Tertio eẽ in psonis sz nõ esse psonas. Quarto esse psonas ⁊ in psonis: nõ pt eñ quintus modus imaginari. Et significãt diuersas habitudines, ly esse, ⁊ ly in. Nã ly esse idẽtitatez ly vero in formalẽ denotationẽ significãt. Uñ oẽs hi modi excepto tertio sortiti sunt opinãtes: vt i articulo p̃. Primũ eñ. s. proprietates neq̃ eẽ psonas neq̃ in psonis. Porretani: ea rõne dicebant: q2 relões vt assistẽtes ꝯsiderabãt in ordine ad aliud. Sz hoc in lra rephendit: rõne pluries dicta: q2. s. relatio ẽ idez qd essentia diuina.
¶ Circa hãc ptem dubiũ occurrit: q2 male adduci vr̃ opinio. Porretani: qm̃ vt in qstiõe precedẽ: e allegatũ est: ponebat ipe relationẽ esse psonã, psonã aũt nõ eẽ essentiã: male ergo hic sibi attribuit̃: relationẽ nõ esse personam. ¶ Ad hoc breuiter dicitur: ꝙ in hoc loco supponit author psonã identificari essentie: qd nõ supposuit: sed querebat in pmo articulo qõnis pcedẽtis. Et propterea hic ⁊ ibi veruz recitauit. Nã loquendo de persona diuina: nõ curãdo vtrum sit eadem essentie. Dicebat porretanus ipsam relationem assistentẽ esse psonã. Supposito aũtẽ ꝙ psona sit idẽ qd essentia: sequebat̃ ex porretano: ꝙ relatio nõ ẽ psona: q2 relatio assistit ⁊ nõ identificat̃ essentie: sic aũt pz in hoc articulo sermonẽ haberi de psona. quare nullus error est.
2.0 1.di.6. q.1.ã.1. Et dif. 33.ar.2. et opus. 3.ca. 8. 66.2 67.
¶ Quo ad scdm ꝓpositiuus dicebat ꝓprietates esse psonas ⁊ nõ in psonis: ea rõne qua in qõne 32. negauit notiões. Exponẽdo semp abstracta p concreto. Uñ et in lra reprehenditur q2 necesse est ponere ꝓprietates in abstracto, vt formalia principia personarum: vt ibidem probatum fuit.
¶ Quo ad tertiũ conclusio respõsiua ãplectit̃ quartũ modũ, et est: ꝓprietates sunt psone ⁊ in personis, ⁊ manifestatur duplr̃. Primo rõne sic. de rõne forme est esse i eo cuius est forma, ergo ꝓprietatẽ opz esse in psona. Et ꝓbatur sequela: q2 est forma psone. Secũdo quo ad vtrãq̃ partẽ simul ex simili: deitas est in deo ⁊ est deus, ergo.
¶ Aduerte hic: ꝙ proprietates esse in psonis põt itelligi: ⁊ trãsitiue: ⁊ intransitiue. 16 202 Et si quidẽ intrãsitiue intelligatur: redit opinio ꝓpositiui: qm̃ nihil aliud significatur nisi ꝓprietates eẽ psonas. Si aũt trãsitiue duplr̃ intelligi põt. 182 Primo vt ly in, denotet transitionẽ ꝑm rẽ: ⁊ sic est falsuz. 182 Alio mõ vt denotet trãsitionem ꝑm rõnẽ: 68 b non qualẽcunq̃ sed velut forme in supposito: ⁊ sic sumitur in ꝓposito. Est autez rõ necessitans ad vtranq̃ affirmationẽ. s. esse psonã ⁊ in persona: q2 si sola idẽtitas poneret̃ cũ ꝓprietas sit ẽt eadem essentie: nõ pluribus modis esset ꝓprietas in persona q̃ in essentia. Et sic idez esset indiciũ de hac: paternitas est in prẽ ⁊ pr̃nitas est in essentia: cum tamẽ ista sit idẽtica tm̃: prima aũt sit identica ⁊ formalis. Et scito ꝙ fundamentũ idẽtitatis est indistinctio realis: fundamẽtũ aũt denominatiõis formalis exigit aliq̃d ꝑm rõnẽ. s. distiõnẽ inter qd et quo. Et ex his facile rñdere potes ad argumẽta Gregorij de arimino in. 26. ⁊. 27. dis. primi negantis 174 dari ꝓprietates in psonis, 197 oĩa eñ soluuntur aduertẽdo: ꝙ nõ denotat̃ trãsitio formalis: nisi ꝑm rõnez. Uñ ⁊ rõ facta in lra ex hoc eodẽ fũdamẽto tenet. s. ꝙ sicut de rõne forme inherẽtis ꝑm rẽ supposito est ꝙ realiter insit illi: ita de rõne forme seu pn̄cipij formalis in cognoscẽdo: est ꝙ scdm rõnẽ insit: b 181 ita ꝙ sola distiõ importata ply inest: est ꝑm rõnẽ. cõiũctio. n, ꝓprietatis in supposito est ꝑm rem sicut forme in supposito.

tas (vt supra dictũ est^c) considerari põt, put est in intellectu: vel prout est in re. sicut igit̃ intellectus ⁊ res essentialr̃ sumpta sunt eẽntialia ⁊ nõ personalia: ita ⁊ veritas. Diffinitio aũt aug. inducta dat̃ de veritate ꝑm qd appropriatur filio. Liber aũt vite in recto q̃dẽ importat notitiã sed in obliquo vitã. Est eñ (vt supra dictũ est^c) notitia dei de his q̃ habituri sunt vitam eternam. Unde appropriat̃ filio: lz vita appropriet̃ spiritui sancto inquantum importat quendã interiorẽ motũ. Et sic conuenit cũ proprio spiritussancti inquantum est amor. Esse aũt scriptum ab alio, non est de rõne libri inquãtũ est liber: sed inquantum est quoddã artificiatũ. Unde nõ importat originem neq̃ est psonale: sed appropriatur persone. Ipsum aũt nomẽ qui est: appropriatur persone filij nõ ꝑm propriam rõnẽ sed ratione adiuncti: inquãtũ. s. in locutione dei ad moysen prefigurabatur liberatio humani generis: que facta est per filium. Sed tñ ꝑm ꝙ ly q̃, sumitur relatiue: posset referri interdũ ad personam filij. Et sic sumeret̃ personaliter: vt puta si dicat filius est genit⁹ qui est, sicut ⁊ deus genitus personale est. Sed infinite sumptũ est essentiale. Et licet hoc pronomen iste, grãmatice loquendo ad aliquã certam personã videatur pertinere: tamen quelibet res demõstrabilis grãmatice loquẽdo persona dici põt: licet ꝑm rei naturã nõ sit psona. Dicim⁹ eñ iste lapis ⁊ iste asinus. Unde ⁊ grãmatice loquẽdo essentia diuina ꝑm qd significatur et supponitur per hoc nomen deus: potest demonstrari hoc ꝓnomine iste: ꝑm illud Exo. 15. Iste deus meus: ⁊ glorificabo eum.

¶ De personis in comparatiõe ad relationes siue proprietates. Qõ. 40.

Deinde Querit̃ de psonis in comparatione ad relationes siue proprietates. Et queruntur quatuor. Primo vtrum relatio sit idem qd persona. Scdo vtrum relationes distinguant ⁊ constituãt personas. Tertio vtrum abstractis per intellectũ relationibus a personis remaneant hypostases distincte. Quarto vtrũ relationes scdm intellectum presupponant actus personarũ vel econuerso.

¶ Utrũ relatio sit idem qd psona. Art. 1.

Ad primũ Sic pceditur. Uidet̃ ꝙ in diuinis non sit idẽ relatio quod psona. Quecũq̃ eñ sunt idem multiplicato vno eorum multiplicatur ⁊ aliud. Sed cõtingit in vna persona esse plures relationes: sicut in persona patris est paternitas ⁊ cõis spiratio. Et iterum vnam relationẽ in duabus psonis esse: sicut cõis spiratio ẽ in patre ⁊ filio. Ergo relatio nõ est idem qd persona.
¶ S̃p. Nihil est in seipso ꝑm phm in. 4. phi. Sed relatio est in persona. Nec potest dici ꝙ ratione identitatis: q2 sic esset etiã in eẽntia. ergo relatio siue proprietas ⁊ psona nõ sunt idem in diuinis. ¶ S̃p. Quecũq̃ sunt idem ita se habẽt ꝙ q̃cq̃d predicat̃ de vno: predicat̃ ⁊ de alio. Nõ aũt quicquid pdicatur de persona: predicatur de proprietate. Dicimus enim, pater generat: sed non dicimus quod paternitas sit generans. Ergo proprietas non est idem quod persona in diuinis.

Sed contra. In diuinis nõ differt qd est ⁊ quo est: vt habet̃ a boe. in lib. de hebdo. Sz pater paternitate est pater. Ergo pater idẽ est quod paternitas. Et eadem ratiõe alie proprietates idem sunt cum personis.

Respondeo Dicendum, quod circa hoc aliqui diuersimode opinati sunt. Quidam enim dixerũt proprietates neq̃ esse personas neq̃ in personis. Qui fuerunt moti ex modo significandi relationum: que quidem non significant vt in aliquo: sed magis vt ad aliquid. Unde dixerunt relationes esse assistẽtes: sicut supra expositum est^c. Sed q2 relatio secundum quod est quedam res in diuinis est ipsa essentia: essentia autem idem est quod persona (vt ex dictis patet^c) oportet quod tunc relatio sit idem quod persona. Hanc igitur identitatem alij considerãtes dixerunt proprietates quidem esse psonas: non autem in personis: q2 nõ ponebant proprietates in diuinis: nisi ꝑm modũ loquendi: vt supra dictum est^c. Necesse est aũt ponere proprietates in diuinis: vt supra ostendimus^c. Que quidem significantur in abstracto: vt quedam forme personarũ^c. Unde cum de ratione forme sit quod sit in eo cuius est forma: oportet dicere ꝓprietates esse in personis: ⁊ eas tamen esse personas: sicut essentiam esse in deo dicimus: que tamen est deus.

Ad primũ Ergo dicendum, quod persona ⁊ ꝓprietas sũt idem re: differunt tamen secundum rõnem. Unde non oportet quod multiplicato vno multiplicetur reliquum. Considerandũ tamen est quod propter diuinã simplicitatez consideratur duplex realis idẽtitas in diuinis eorum que differunt in rebus creatis. Q2 enim diuina simplicitas excludit compositionem forme ⁊ materie: sequitur quod in diuinis idem est abstractum ⁊ concretũ: vt deitas ⁊ deus. Quia vero diuina simplicitas excludit compositionem subiecti ⁊ accidentis: sequitur quod quicquid attribuit̃ deo est eius essentia. Et propter hoc sapientia ⁊ virtus idem sunt in deo: q2 ambo sunt diuina essentia. Et ꝑm hanc duplicẽ rõnem identitatis, ꝓprietas in diuinis est idẽ cum persona. Nã ꝓprietates psonales sunt idez cum personis: ea rõne qua abstractum est idem cum concreto. Sunt enim ipse persone subsistentes: vt paternitas est ipse pater: ⁊ filiatio filius: ⁊ processio spũsscũs. Proprietates aũt nõ personales sunt idẽ cũ psonis ꝑm aliã rõnẽ idẽtitatis: qua omne illud qd attribuitur deo est eius essentia. Sic igitur communis spiratio est idem cũ persona patris ⁊ cum persona filij: nõ quod sit vna persona per se subsistens: sed sicut vna essentia est in duabus personis: ita ⁊ vna ꝓprietas: vt supra dictum est^c. ¶ Ad secundum dicẽdum, qd proprietates dicuntur esse in essentia p modũ identitatis tm̃: in personis autẽ dicuntur esse per modũ identitatis. nõ quidẽ ꝑm rem tm̃: sed quantũ ad modũ sigñandi, sicut forma in supposito. Et ideo proprietates determinãt et distinguũt psonas: nõ aũt essentiaz. ¶ Ad tertiũ dõm, ꝙ participia ⁊ ꝟba notiõalia sigñant act⁹ notiõales. Act⁹ aũt suppositorũ sunt. Proprietates ãt nõ sigñant vt supposita, sz vt forme suppositorũ^c. Et iõ mod⁹ sigñandi repugnat vt participia ⁊ ꝟba notiõalia d ꝓprietatib⁹ pdicet̃.

¶Super articulum.2.

In titulo queritur non de quocunq3:sed de primo distinctiuo: an.s.relationes distinguant primo personas.

¶In corpe quatuor facit.prio pmittit qdā necessaria.Scdo refert quādā opinionē.Tertio improbat eā.Et qrto rndet qsito.

211 z.di.26 q.2.art. Et po. q.8.art. 5.et.q.9 ar.5.ad 18m.

¶Quo ad primū tria pmittit.s.necessitatē qsiti;qr sunt ibi plura cōicantia in vno.Et limites qonis:qr nō est vagādū in querēdo distinctiua: sed standū ifra hec duo.s.relationē & originē: quia sm hec duo psone differunt. Et differētiā iter hec duo atq3 coueniētiā: qm sūt vna res & differūt in modo significandi. Nam relatio significatur per modum forme:origo vero per modū actus.

¶Circa limites quesiti aduerte primo q scotus in.26.di. primi/nisi timeret ecclesie 3dicere: ostēdit se velle libenter tenere: q in psona diuina pter essentiā cōem tribus:& relationem ac originē cuiq3 persone ppriā sit quedā entitas absoluta incōicabilis:q est 3stitutiua diuine psone. Inchoatq3 positionem hāc a dicto quodā Bonauenture in.25.di.primi. Fundatq3 se sup authoritate scripture puer. 30.qd nomē eius & qd nomen filij eius si nosti. Arguēs sic. Questio qrit dubiū:& supponit aliqd certum:ista supponit filij nomē:et querit nomē ppriū eius:ergo filiatio nō est ei9 nomē ppriū & cōstitutiuū. Affert quoq3 multas rōnes & auctes: qbus qr ipsemet rndet/dimissis:pdicta duo declarāda sunt. S.bonauētura in primis nō est talis opinionis:q psone diuine sint absolute:vt expresse p3 in. 26.di.pmi sui.vbi ponit pprietates vt origines distinguere psonas:ita q eis abstractis nō remanēt hypostases. Ponitq3 oēs pprietates esse relones seu origines/excepta innascibilitate q est negatiua. Illa vo verba q scotus adducit sunt qdē bonauēture:sed ad aliud ppositū:ipse em in.25.di.pmi.arti.primo/qrēs de signatiōe huius nois psona:tenet q psona de gnali & primo signato importat substantiā.de spāli vo & vltimo significato importat relonē:qr in diuinis pprietas psonalis est relatio. Et arguit 3 se:qr dici sm substantiā & sm relationē distinguuntur in diuinis ex opposito.ergo nō pōt psona simul dici sm substātiā ex generali & primo.et sm relationē ex spāli & vltimo. Et rndet:q dici sm substātiā inuenit dupliciter.pmo sm substātialē eēntiam.scdo sm hypostasim. Et q dici sm substātiā prio mō distinguit 3 dici sm relationē:non aūt scdo mō:qr substātia.i.hypostasis ad diuina cōtrahit p relationē. Ex hoc aūt dicto liquet etiā cecis:q nō ponit a bonauētura duplex res absoluta. Altera eēntialis & altera hypostatica:vt scotus fingere vellet.sed habet tm/q substātia dupliciter sumit:& pro eēntia et p hypostasi:qd etiā ht 5°meta.& q substātia scdo mō.i.hypostasis dr formaliter de psona diuina:& q simul & semel psona diuina est hypostasis & tamē relatio &c. hec em oia cōia sunt oibus theologis. Ualde aūt mirū est hoc imponi bonauēture: cū in calce illius articuli expsse dicat:q psona pris nō pōt abstrahi a paternitate:salua sua psonalitate:qd clarius &c. Ad id vero salomonis:qd scotus tāti facit:facillime rndet q est equocatio de noie filij dei. Dupliciter em pōt noiari:sicut & concipi. Uno mō sm suū vt ita dicā qd qd est. Alio mō sm cōceptus & noia ex creaturis abstrahibilia. Et prio qdē mō nullū nomē nō solū filij sed nec dei habem9. scriptū est em Isaie.54. gnationē eius qs enarrabit:& sic filius est nomē propriū scde persone diuine inter nomina parientia nobis cognitionē qr est. Et cū hoc nomen pprium pertinens ad cognitionē quid est:est ineffabile. Sicut etiā deus est nomen proprium ipsius dei:& tn nomen significans qd est deus/ineffabile est.

¶Circa eosdē limites qsiti aduerte scdo:quod relatiōis noie author intelligit ipsam relationem indistincte.i.nō curādo ipsam distinguere in seipsam vt habet actum relationis:& in seipsam vt habet actū pprietatis. Et ppterea pluries in hac litera simul dicit pprietatē vel relationē. Dico aūt hoc:qm vt inferius patebit in psona diuina est vna res respectiua signata vt origo:& vt relatio inq̄tū relatio:& vt pprietas idiuidualis seu psonalis. Litera tn vltimos modos sub vno hic cōprehēdit tripliciter vt reor rōne. Prio qr nō habem9 noia pmarū itētionū ptinētia ad pprietates nisi relonis vel originis vt p3 discurrēdo. Scdo qr alterū mēbrū.s. relo salua sua rōne poterat subdistingui: vt de facto subdistinctū est in ista qrti articuli huius qōnis. Tertio qr cum psonalitas sm veritatē sit relatio/personāq3 reponat in genere ad aliquid:generis nomine large accepto.consequens est vt relationi daretur hic actus.

¶Circa dr̄iam assignatā inter relationē & originē dubiū occurrit:qm falsum vr q differāt in modo significādi. Ambe em signant:et in abstracto & in cōcreto:& adiectiue:& substātiue:& ceteris modis significādi.ergo in hoc nō differūt. Est & aliud maius dubiū circa subiunctā dr̄iam.s.q relatio significat p modum forme.origo vero p modū act9. Aut em p signari p modū forme:intendit significari p modū principij formalis in denominādo.i.vt quo aliqd est tale. Et sic dr̄ia nulla est:qm sicut pr̄nitas est qua aliqs est & dr pater: ita gnō est qua aliqd est et dr generās. Aut intēdit significari vt rē inherētē. Et sic falsum est q relatio significet p modū forme: qm vt ipsemet. S.Tho.i.q. de po^a.q.8.arti.2. docuit:relatio l3 isit: nō tn significatur vt inherens. Imo dr̄ia nulla esset:qm vt ibidem dicit:eadē est de actione et relatione quo ad hoc ratio. 212

¶Ad hec simul dicitur:q non est hic sermo de modis signandi grāmatice seu ex pte nois signantis: sed po:i9 metace seu ex parte rei signate: plures vnius rei rōnes/appellādo plures illi9 modos. Ita q intētio litere est:q illa vna res:alio modo.i.alia rōne signatur noie originis et noie relatiōis:siue in abstracto siue i cōcreto:siue quouis alio mō grāmaticali. Et ex hoc 3nter rndet ad scdam ambiguitatē:q qr forma est q dat esse rei formaliter:signari p modū forme:est in pposito significari p modū dātis esse formaliter. Et qm hoc cōtingit dupliciter.s.ex pte nois:& ex pte rōnis signate:& iā dictū est:q hic nō est sermo de mō significādi ex parte nois. Ideo concedit scdm mēbrū. Et ad obiectionē in oppo^m dr:vt iā tactū est:q aliud est loqui de relatiōe:vt relatio:& aliud est loqui de reali relatiōe simpliciter. Relatio em vt relatio nō est aliqd inherens:de rōne tn relationis realis est vt insit. Itaq3 inter realē actionē & realē relationē hoc interest:q actio tā vt actio q vt realis actio non h3 rōnē egrediētis:qūis forte insit. Relatio aūt realis & si vt relatio non habeat rōnē nisi assistētis:tn vt relatio realis h3 rōnē assistentis & inherētis:& ppterea ex pte rōnis significate signatur p modū forme. Et in hoc differt ab origine. Et hec est rō quare inferius relationi attribuit distinguere ac cōstituere psonā & nō origini.vt plenius patebit in.4.articulo.

¶Quo ad scdm recitat opinio quā sequit bonauētura:tria dicēs.primo q relatio nō distinguit hypostases:qr cōsequitur actū. Scdo q origo distinguit eadē ratione:qr.s.est prior relatiōne. Tertio q relatiōes manifestant distinctionem:sicut in creaturis proprietates indiuiduales.

¶Quo ad 3m due rōnes cōtra pfatā opinionē adducunt. Prima est.distinctiuum op3 esse intrinsecū & ppriū:ergo nec origo nec essentia distinguit.ergo relatio. Añs pbat in creaturis:in qbus distinctio aut est per māam aut p formā.p^a vo 3ntia quo ad primā ptē pbat:qr origo vt sic/h3 rōnē vie a re vel ad rē & sic nō est intrinseca.quo ad scdam vo: qr essentia est cōis:& sic nō est ppria.scda vero 3na pbat p locū a diuisiōe:qm in persona preter essentiā & originē/sola relatio restat. Scda aūt rō est:distinctiuū psonale in diuinis est constitutiuū psone:sed origini repugnat esse cōstitutiuū psone non aūt relationi.ergo nō origo sed relatio distinguit. Añs declarat innuēdo duplicē modū distinguēdi.s.cōstituēdo distinctū: vel distinguēdo tm:iuxta duplicē modū se habēdi ad distinctū:cōtingit em rē preexistētem distinguere:vt p3 in diuisione aque:& tūc sola distōne opus est:cōtingit etiā rē nō pexistentē distinguere & tūc cōstōne & distōne simul opus est. Essentia igit diuina qūis pexistere itelligat rōnibus distinctiuis:nō tn partit seu distinguit p relones:qm semp indiuisa restat. Et ppea distictiua op3 & distiguere & 3stituere psonas vtpote nō pexistētes: vt in añte assūptū est. Minor aūt q ad pmā ptē pbat.qr origo actiue presupponit psonā. Passiue aūt est via in eā. Quo ad scdam aūt qr relones sunt ipse psone subsistētes:eo quod nō differūt ibi abstractū & cōcretum.

¶Circa hāc rōnem dubiū est de hac vltima pbatione/quo ad duo. Primo quid sibi velint illa verba: relationes cōstituunt personas inquantum sunt ipse persone. Secūdo quā vim habeāt:cū illa adiūcta ppositione:abstractū & cōcretū ibi nō differūt. Est aūt rō dubitādi:qm si est verū: omni ei qd est ipa pso^a cōuenit cōstituere psona:vt p3 ex illatiōe reduplicatiua.& sic origo inq̄tū est ipa psona cōstituit eā.& similiter essentia &c. Nihil etiā vr dictu:q hoc 3stituit illud inquātū est ipsum:nisi q idē 3stituat se:qd nō est ad ppositū. Extra ppositū quoq3 subiūcta videnk verba illa:de abstracto & cōcreto. De efficacia aūt nulla apparētia est:dato q sint vera: qm & esse psonas:& abstractū nō differre a 3creto verificat de originibus.

¶Ad hec dr q p esse psonas nō intelligit author tmmō idētitatē: s3 idētitatē ex rōne ipsius pprietatis seu relonis. In hoc em vt supra dcm ē/differt ab origine:q ipa ex sua rōne inest/loco cui9 in diuinis ē idē illi cui9 est:origo aūt sm ppriā rōnē nō inest:& 3nter nō idētificat ei cui attribuit. Ly aūt in quātū/nō tenet reduplicatiue s3 specificatiue.determinat.n.3ditionē s3 quā 3uenit relationi 3stituere:& nō origini sicut cū dr hō ē crisp9 inq̄tū capillat9:cōuenit em reloni sm q ē aliqd significat in diuina psona 3stituere ipsam. Et qr nō cōstituit ipsam vt ps: nec distinguit vt aduētitium ideo dixit q cōstituit ipsa3 inquātū est ipsa. Itaq3 sensus est:q qr relatio est ex propria rōne nō pars nec aduenies aliqd/s3 ipsa psona:iō & 3stituit & distiguit:/subtelligēdo sp sermonē de pprijs psonarum: Et ad manifestandū q relatio sit ipsa psona:& nō pars vel aliqd:adductū est q ibi abstractū est: idē qd cōcretū/hoc em nō ē verū:in his q se hñt vt totū & pars. Un p3 respōsio ad obta oia: latens em snia: occasio fuit obiectionu3. hec aūt itelligas de his inquātū huic rōni deseruiūt: sed qūo absolute vera sit apd authorē hec ppō/relatio cōstituit inquātū est psona ipsa/in articulo sequenti dicetur.

¶Circa dicta in his rationibus aduerte duo. Primū est in prima rōne: q ois distō op3 q sit p aliqd intrinsecū: formā.s.vel māam/ hoc enim op3 habere pro fundamento:in materia de principio indiuiduationis:vt nō ponat quātitas intrinsecū distinctiuū sortis a platone. Scdm ē in 2a rōne:q distinguere et psonā cōtingit cōstituēdo & nō cōstituēdo. Et hoc op3 hre pre oculis in questione de distinctione filij a spiritusancto:vt in questione.36.diffuse dixim9.

¶Quo ad 4m 3clusio rnsiua ē.hypostases dine melius dr q distinguant relationib9/q p originē. Et qm melius supponit vtrūq3 bonū:declarādo 3clonē/prio dicit q vtrūq3 ē verū. Scdo q hoc est melius:qr sm modū intelligēdi prius & principalius distinguuntur p relones. Et demū deducit corollariū consistēs in dr̄ia inter pris & genitoris nomē:qr pr est nō solu3 proprietatis sed persone nomē:genitor aūt proprietatis tm. Et p3 sequela:qr relo cōstituit:origo aūt nō. Ad fundamētū aūt alteri9 opinionis.s. origo est prior relone: vtpote cōsequēte ipsam respondebit in quarto articulo:vbi distinguitur relatio.

¶In rnsiōe ad primū aduerte:q de psonis dinis possumus loq dupliciter.s. sm se:& sic verū est q distinguunt seipsis:vt ppositiu9 & gregorius de arimino tenēt. Et hoc expsse cōcedit. S.Thomas in prio sniarū.di.26.q.2a articulo primo ad 5m. Si autem considerent vt note & signate nobis: sic quū nō distinguantur a relationibus nisi in modo significandi.cōstituūtur & distinguuntur relationibus:sicut deus constituitur & distinguitur deitate a reliquis.

¶In responsione ad tertium aduerte: quod distinctio relatiua ponitur prima inter distinctiōes reales. Tum quia secundum veritatem ipsa sola est simpliciter & omnino necessaria:reliquas enim non implicat cōtradictionē nō esse:quoniā extra deum sunt. Tum qr nihil imperfectionis ponit aut psupponit. Et ppterea ordine pfectionis est prima: & hoc intellige ordinando distinctiones in ordine entiū simpliciter:secus em esset in ordine distinctionum vt sic:vt in postpredicamentis diffuse diximus.

¶In rnsione ad quartū habes tria. Primo q relatio subsistens facit distinctionē suppositalē:& de hoc inferius erit sermo. Scdo q ly aliud positū in diffinitiōe ad aliqd seu relatiui:stat p correlatiuo. Et ex hoc habes q cōformiter dixerimus in qōne 13a. de termino relatiui. Tertio q ly aliud nō presupponit a relatiuo s3 est simul cū eo. Et hinc habes q bñ qq3 dictum sit:q vnū relatiuum diffinit reliquum/non vt prius sed vt simul natura & intellectu.

¶Utrum persone distinguantur per relationes. Arti.2.

AD scdm sic pcedit. Videt q psone nō distinguant per relationes. Simplicia em seipsis distinguuntur. Sed psone sunt maxime simplices. Ergo distinguunt seipsis & nō relationib9. ¶P̄. Nulla forma distinguitur nisi sm suū genus. Non em album a nigro distinguit nisi sm qualitatē. Sed hypostasis signat indiuiduū in genere substātie. Non ergo relationibus hypostases distingui possunt. ¶P̄. Absolutū est prius q relatiuū. Sz prima distinctio est distinctio diuinarū psonarū. Ergo diuine psone nō distinguunt relationib9. ¶P̄. Id qd psupponit distinctionē:nō pōt eē pmū distinctiōis pricipiū. Sed relatio psupponit distōnē:cū in ei9 diffinitiōe ponat. Esse em relatiui est ad aliud se habere. Ergo primū pricipiū distinctiuum in diuinis nō potest esse relatio.

Sed cōtra Est,qd boe. dicit i li. de tri.q sola relatio multiplicat trinitatē diuinarū personarū.

Rndeo Dicēdū, q i qbuscūq3 pluribus inuenit aliqd cōe: op3 qrere aliqd distinctiuū. Unde cū tres psone cōueniāt sm essentie vnitatē:necesse est qrere aliqd quo distinguant ad hoc q plures sint. Inueniuntur aūt in diuinis psonis duo:sm que differūt.s.orig3o & relatio. Que quidē qūis re non differāt:differūt tn sm modū signādi. Nā origo significat p modū actus vt generatio^c:relatio vero p modum forme vt paternitas. Quidā igit attēdētes q relatio cōsequitur actū, dixerūt q hypostases i diuinis nō distinguunt p originē:vt dicamus q pr distinguit a filio:inquantū ille gnat,& hic est genitus. Relationes aūt siue pprietates manifestant cōsequēter hypostasum siue psonarū distinctiones:sicut & in creaturis pprietates manifestāt distinctiōes indiuiduorū:que fiūt per materialia pricipia. S3 hoc nō pōt stare pp duo. Primo qdē qr ad hoc q aliqua duo distincta intelligātur, necesse est eorū distinctionē intelligi p aliqd intrinsecū vtriq3:sicut in rebus creatis:vel p materiā:vel per formā. Origo autē alicui9 rei nō significat vt aliqd intrinsecū:sed vt via qdā a re vel ad rem. Sicut generatio significat vt via qdam ad rem genitā:& vt progrediens a generāte. Unde nō pōt esse q res genita & generās distinguant sola gnatiōe:sed op3 intelligere tā in generāte q in genito ea quibus abinuicē distinguunt. In psona aūt diuina nō est aliud intelligere nisi essentiā et relationē siue pprietatē. Unde cū in essentia conueniant:relinquit q per relationes persone abinuicē distinguantur. Secūdo, qr distinctio in diuinis personis non est sic intelligēda quasi aliqd cōe diuidat:qr eēntia cōis remanet indiuisa:sed op3 q ipsa distinguētia cōstituāt res distinctas. Sic autem relationes vel pprietates distinguunt vel constituunt hypostases vel psonas inquantum sunt ipse psone subsistentes, sicut pr̄nitas est pater:& filiatio est filius:eo q in diuinis nō differunt abstractum & 3cretū^e.

a 219

Sed cōtra rōnē originis est q 3stituat hypostasim vel psonā. Qr origo actiue significata signat vt pgrediēs a psona subsistente. Un psupponit eā. Origo aūt passiue significata (vt natiuitas) significat vt via ad psonā subsistētē:& nōdū vt eā cōstituēs. Un melius dr q psone seu hypostases distinguant relationib9 q p originē. L3 em distinguant vtroq3 modo^c:tn prius & principaliter per relationes sm modū intelligendi. Un hoc nomē pater nō solū significat pprietatem:sed etiā hypostasim. S3 hoc nomē genitor vel generans significat tm proprietatem. Quia hoc nomē pater significat relationem que est distinctiua & cōstitutiua hypostasis^c. Hoc aūt nomē generans vel genitus signat originē, que nō est distinctiua & constitutiua hypostasis.

b 195

Ad primū Ergo dcm, q persone sunt ipse relatiōes subsistentes. Unde nō repugnat simplicitati diuinarū personarū q relatiōibus distinguantur. ¶Ad scdm dcm, q persone diuine nō distinguuntur in esse in quo subsistunt, neq3 in aliquo absoluto:sed solū sm id qd ad aliquid dicuntur. Unde ad earu3 distinctionē sufficit relatio. ¶Ad tertiū dcm, q quanto distinctio prior est:tāto ppinquior est vnitati. Et ideo debet esse minima. Et ideo distinctio personarum nō debet esse nisi per id q minimū distinguit.s.per relationem. ¶Ad quartū dcm, q relatio presupponit distinctionem suppositorū quando est accidēs^e. Sed si relatio sit subsistēs nō presupponit sed secum fert distinctionē. Cū enim dr q relatiui esse, est ad aliud se hre:p ly aliud intelligitur correlatiuū. Quod non est prius, sed simul natura.

t b 186

b 166

¶Utrum abstractis per intellectū relationibus a personis, adhuc remaneant hypostases. Arti.3.

AD tertiū sic procedit. Videt, quod abstractis per intellectū proprietatibus seu relationib9 a personis adhuc remaneant hypostases. Id enim ad quod aliquid se h3 ex additione potest intelligi remoto eo qd sibi additur. Sicut homo se h3 ad animal ex additione:& potest intelligi animal remoto rōnali. Sed psona se habet ex additione ad hypostasim. Est enim psona hypostasis proprietate distincta ad dignitatem pertinente^e. Ergo remota pprietate psonali a persona intelligitur hypostasis. ¶P̄. Pater non ab eodem habet q sit pr & q sit aliquis. Cū enim paternitate sit pr:si pr̄nitate esset aliqs, sequeret q filius i quo nō est pr̄nitas nō esset aliqs. Remota ergo p intellectū paternitate a pre:adhuc remanet q sit aliquis qd est esse hypostasis. Ergo remota pprietate a psona remanet hypostasis. ¶P̄. Aug. dicit.5.de tri. Nō hoc est dicere ingenitū qd est dicere prem. Qr si filiū nō genuisset, nihil prohiberet eum dicere ingenitum:sed si filium nō genuisset, non inesset ei paternitas. Ergo remota paternitate, adhuc remanet hypostasis pris vt ingenita.

211 1.di.26, q.1.ā.2, et po.q. 8.ar.4. et opus. 3.ca.61. 2.62.

Sed cōtra Est, q hilar. dicit.4. de tri. Nihil h3 filius nisi natum. Natiuitate aūt est filius. Ergo remota filiatione nō remanet hypostasis filij. Et eadem ratio est de alijs personis.

Rndeo Dcm, q duplex fit abstractio p intellectu3. Una quidem sm q vniuersale abstrahitur a particulari:vt animal ab homine. Alia vero secundum quod forma abstrahitur a materia. Sicut forma circuli abstrahitur per intellectum ab omni materia sensibili.

¶Inter has autem abstractiones hec est dr̄ia quod in abstractione que fit secundum vniuersale & particulare non remanet id a

¶Super arti.3.

In titulo ly abstractis q distinguendū erat: in principio corporis distinguit/per proprietates aūt intelligit notiōes siue psonales siue nō.

¶In corpore tria facit. Primo distinguit abstractionē in titulo positam. Secundo respōdet qsito. Tertio tractat qdam oppositā opinionem. b 171

¶Quo ad primū distinguit abstractiōnē:& applicat ea3 ad diuina. Distinguit qdē in abstractionē totalē & formalē.i.qua totū vle abstrahit a ptibus subiectiuis:& qua forma abstrahit a materia:ponitq3 inter eas vnicā dr̄iam s.q i totali: abstracti tm cōcept9 remanet: in formali vo vtriusq3.s.abstracti & eius a quo abstrahit:vt p3 in exemplis lre. Et si vis diffuse has abstractiōes videre lege cōmētaria nostra in de ente & essentia: in prima qōne: applicat vo ad diuina nō scdm rē s3 scdm modū significādi authoritate vtēs damascē.

¶Quo ad scdm rndet quesito tribus cōclonibus. Prima iuxta abstractionē totalē: abstractis proprietatibus nō remanent psone sed sola essentia. Et probatur:qr psone se habent vt particularia/essentia vt vle.i.remanet deus: & nō remanet pr & filius & spūsscūs:h3 enim se deus ad psonas vt vle ad pticularia:vt damascenus dixit. Scda cōclo:iuxta abstractionē formalem est:abstractis proprietatibus non psonalibus:remanent psone & declaratur in ambabus.s.innascibilitate & spiratione.

¶Circa hanc 3clonē dubiū occurrit. Qm cōtradicere vr doctrine tradite in qōne 36a. vbi dictū est:qd abstracta spiratione a filio:nō distingueret psonaliter a spūscto:si enim abstracta spiratiōe filius remanet psona; vt hic dicitur ergo remanet hypostasis distincta a psonis q esse pnt in natura diuina:& 3nter nō distinguit psonaliter a spūscō p spirare. Et ecōuerso:si distinguit psonaliter per spirare.ergo nō remanet hypostasis distincta abstracta spiratione:cuius oppositum hic dicitur.

¶Ad hoc breuiter ex fundamento supra posito dicit:q vtrūq3 sane intellectum est verum/abstracta siquidē spiratiōe remanet hypostasis filij vt hic dicitur:& tn abstracta spiratione nō remanet distō illius hypostasis a spiritu sancto/vt ibi dicitur. Hec aūt nō contradicunt.& ratio est qr hypostasis illa est relatiua:& cui nō remaneret/relatiua ab illa non remaneret distincta. Falsum enim est:quod persona diuina & vniuersaliter res relatiua per vnū & idem constituat & distinguatur relatiue a ceteris:etiā in eadem natura:vt supra ostensum est.

¶Tertia vo 3clo ē iuxta eādē abstractionē formalē:abstractis ppetatib9 psonalib9:nō remanēt hypostases. Et pbat ex vtroq3 actu ppetatis psonalis.s. 3stituēdi & distiguēdi. Ex 3stituē qdē ppetates psonales n aduenīūt pexistib9

hypostasib⁹: sed ferūt secū sua supposita inquātū sunt ipsa. ergo ipsis abstractis nō remanēt supposita. Ex distinguere vero/hypostasis est substātia indiuidua. ergo est aliqd distinctū i diuinis. ergo remota relatiōe psona li nō remanet hypostasis: ꝛ tꝫ hec vltima seqla: q: sola relō ibi distiguit.
¶ Circa hāc partē aduerte: q illa ꝓpositio pluries repetita. s. ꝓprietates constituunt personas seu ferunt secū supposita inquantum sunt ipse persone: non est singularis: sꝫ in omnib⁹ puris ꝛ simplicibus cōmunis. Deitas enim cōstituit deū inquātum est ipse deus: et gabrielitas gabrielem inquātū est gabriel: si sunt omnino idē. Et significant he propositiones specialem modū cōstituendi: dupliciter ēm cū cōtingat constituere: primo sicut forma cōstituit cōpositum. secundo sicut simplex constituit simplex: cū de primo modo constituēdi loqmur: qm̄ realis est constitutio; simpliciter dicimus qd anima rationalis constituit hominē ꝛc. Et sic constituens nō est cōstitutū. Quum autem de secūdo cōstituēdi modo est sermo: ad differentiam primi dicitur cū additione: q constituit inquātum est ipsum cōstitutū: nihil aliud intendendo per hoc nisi q constitutiuum pro tāto dicitur cōstituere: 211 pro quāto ponit se: 211 ponendo ēm se ꝯstituit q: ly se monstrat constitutum: et hoc significat ly inquantum est ipsum. Itaqꝫ paternitas ponendo se cōstituit patrem: quia ipa est pater. Et sic ly inquantum/tenetur reduplicatiue: modūqꝫ constituendi reduplicat in simplicib⁹. Unde ex hoc habes facilē viā respondēdi obijcientibus contra huiusmodi ꝓpositiōes. 211 ¶ Quo ad tertiū: refert et confutat opinionem quādam dicentem: 169 arg. a q abstractis relationibus remanent hypostases: sed non persone. Et ratio primi est quia remanent origines distinguentes. Ratio vero secundi: q: relatiōes pertinent ad dignitatem: que est de ratione persone: nō autem hypostasis. Cōfutatur autem dupliciter. Primo ratio primi dicti: q: relatiōes ꝓbatū est esse prima distinctiua. Scdo ratio secūdi dicti: quia dignitas qua differt persona ab hypostasi tenet se ex pte nature. Persona ēm addit supra hypostasim ex pte nature intellectualitatē. Ex parte autem ipsius indiuidui nihil penitus addit: vt patet ex diffinitione boetij. Unde quia relationes se tenent ex parte indiuiduationis: falsum est q relationes sint proprietates persone et nō hypostasis: sunt ēm eque abstracta persona ꝛ hypostasis ex parte indiuiduationis: quāuis ex parte nature dignioris/persona sit quid magis determinatum.
¶ In responsione ad secūdum aduerte: q vt dicitur 5° meta. nō incōuenit quedā dici ad aliqd ẜm nomina specifica: que non dicūtur ad illud ẜm noia generica. Et propterea nō incōuenit similiter accidere in ꝓposito: scilꝫ q pater: patris noie ꝛ re referatur ad filiū/persone aūt re quidē sed non noie/referat ad eundem. 188 Accidit ēm hoc q: vt in litera dicit: paternitate pater est ꝛ pater: et persona: sꝫ ꝑsona significat esse illā per modum absoluti. Dixi autē hec propter argumenta aureoli ꝛ scoti: q tacēda censui. Ex hoc ēm facile soluuntur. 213 1.di.17. q.1.ā.2. Et po. q.10.ar 11.3.

quo fit abstractio. Remota ēm ab hoīe differētia rōnali nō remanet in intellectu homo: sed solū animal. ¶ In abstractiōe vero que attenditur ẜm formā a materia: vtrūqꝫ manet in intellectu. Abstrahēdo ēm formā circuli ab ere: remanet seorsū in intellectu nro ꝛ intellectus circuli ꝛ intellectus eris. Quāuis autē in diuinis non sit vniuersale neqꝫ ꝑticulare: nec forma et materia ẜm rē: tñ ẜm modū significādi inuenit aliq similitudo horū in diuinis. ẜm quē modū Dam. dicit: q cōe ē substātia: ꝑticulare vero hypostasis. Si igit loquamur de abstractione q fit ẜm vniuersale ꝛ ꝑticulare remotis ꝓprietatibus remanet in intellectu eēntia cōis: nō aūt hypostasis pris: q est quasi particulare. Si vero loquamur ẜm modū abstractionis forme a materia: remotis ꝓprietatibus nō ꝑsonalib⁹ remanet intellectus hypostasum ꝛ ꝑsonarū. Sicut remoto ꝑ intellectū a patre q sit ingenit⁹ vel spirās: remanet hypostasis vel ꝑsona pris. Sꝫ remota ꝓprietate ꝑsonaliter ꝑ intellectū tollit itellectus hypostasis. Nō ēm ꝓprietates personales sic intelligunt aduenire hypostasib⁹ diuinis sicut forma subiecto ꝑexistēti: sed ferūt secū sua supposita inquantū sunt ipse ꝑsone subsistētes. Sicut pr̄nitas est ipe pr̄. Hypostasis ēm significat aliqd distinctū in diuinis: cū hypostasis sit substātia indiuidua. Cū igit relatio sit q distinguit hypostases ꝛ cōstituit (vt dictū est[c]) relinquit q relationibus ꝑsonalibus remotis ꝑ intellectū nō remaneāt hypostases. Sꝫ (sicut dictū est[c]) aliq dicunt q hypostases in diuinis nō distinguuntur ꝑ relatiōes: sed ꝑ solā originē vt intelligat pater esse hypostasis quedā ꝑ hoc q non est ab alio: filius aūt per hoc qd est ab alio per generationē. Sed relatiōes aduenientes quasi ꝓprietates ad dignitatem pertinētes cōstituunt rōnem persone. Unde ꝛ personales dicūtur. Unde remotis huiusmodi relationib⁹ per intellectum, remanent quidē hypostases: sed non persone. Sed hoc nō potest esse ꝓpter duo. Primo q: relationes distinguunt ꝛ constituunt hypostases: vt ostensum est[c]. Scdo: q: omnis hypostasis nature rōnalis est ꝑsona: vt patet per diffinitionē Boe. dicētis qd persona est rōnalis nature indiuidua substantia[c]. Unde ad hoc q esset hypostasis ꝛ non ꝑsona: oporteret abstrahi ex parte nature rōnalitatē: nō aūt ex parte ꝑsone ꝓprietatē.

Ad primū Ergo dicēdū, q ꝑsona non addit supra hypostasim ꝓprietatē distinguentē absolute: sed ꝓprietatē distinguentem ad dignitatē pertinentē. Totū ēm hoc est accipiendū loco vnius drie. Ad dignitatē aūt pertinet proprietas distinguens: ẜm q intelligit subsistens in natura rōnali. Unde remota ꝓprietate distinguente a ꝑsona nō remanet hypostasis. Sed remaneret si tolleret rationalitas nature. Tam ēm persona qꝫ hypostasis est substātia indiuidua. Unde in diuinis de rōne vtriusqꝫ est relatio distinguēs. ¶ Ad scdm dicēdū, q paternitate pater nō solū est pater: sed est persona: ꝛ est quis siue hypostasis. Nec tñ sequit q filius nō sit qs siue hypostasis: sicut nō sequit q non sit ꝑsona. ¶ Ad tertiū dicēdū, q intētio Augu. non fuit dicere q hypostasis patris remaneat ingenita remota paternitate: quasi innascibilitas constituat et distinguat hypostasim patris. Hoc ēm esse nō pōt: cū ingenitū nihil ponat sed negatiue dicatur[c]. vt ipsemet dicit. Sꝫ loquit in cōi: q: nō omne ingenitū est pater. Remota ergo pr̄nitate nō remanet in diuinis hypostasis patris. vt distinguit ab alijs personis: sed vt distinguitur a creaturis: sicut iudei intelligunt.

¶ Utrū actus notionales preintelligātur proprietatibus. Arti. 4.

Ad quartū sic pcedit. Uidetur q actus notionales preintelligantur ꝓprietatibus. Dicit ēm magister. 27. di. 1. snīarum qd pater semper est: q: genuit filiū. Et ita videt q generatio ẜm intellectū precedat paternitatē. ¶ P̄. Omnis relatio presupponit in intellectu id supra quod fundatur. Sicut equalitas quātitatē. Sed paternitas est relatio fundata sup actiōe que est gñatio. Ergo paternitas psupponit gñationem. ¶ P̄. Sicut se hꝫ generatio actiua ad paternitatē: ita se hꝫ natiuitas ad filiationem. Sed filiatio presupponit natiuitatē. Ideo enim filius est: q: natus est. Ergo et paternitas presupponit generationem.

Sed ꝯtra. Generatio est opatio ꝑsone patris. Sꝫ paternitas cōstituit ꝑsonā patris. Ergo prius est ẜm intellectū paternitas qꝫ generatio.

Rn̄deo Dicēdū, q ẜm illos q dicūt q ꝓprietates nō distinguūt ꝛ constituunt hypostases[c]: sed manifestant hypostases distinctas ꝛ cōstitutas: absolute dicēdū est q relationes ẜm modū intelligendi consequuntur actus notionales: vt dici possit simplr q q: generat est pater. Sꝫ supponēdo q relationes distinguant ꝛ cōstituant hypostases in diuinis[c]: opꝫ distinctione vti. Quia origo significat in diuinis actiue, ꝛ passiue. Actiue qdē: sicut gñō attribuitur patri. Et spiratio sumpta ꝓ actu notiōali attribuit pri ꝛ filio. Passiue aūt: sicut natiuitas attribuit filio et ꝓcessio spūiscō. Origines ēm passiue significate simplr precedūt ẜm intellectū ꝓprietates ꝑsonarū pcedētiū etiā ꝑsonales. Q: origo passiue significata significat vt via ad ꝑsonā ꝓprietate cōstitutā. Silr ꝛ origo actiue significata prior est ẜm itellectū qꝫ relatio ꝑsone originātis q nō est ꝑsonalis. Sicut act⁹ notionalis spiratiōis: ẜm itellectū pcedit ꝓprietatē relatiuā innoīatā: cōem pri et filio. Sꝫ ꝓprietas ꝑsonalis patris pōt considerari duplr. Uno modo vt est relatio. Et sic iterū ẜm itellectū psupponit actū notionalē. Q: relatio iquātū hmōi fundat sup actū. Alio modo ẜm q est ꝯstitutiua ꝑsone. Et sic opꝫ qd preintelligat relatio actui notionali: sicut persona agens preintelligitur actioni.

Ad p̄mū Ergo dōm, q cū magister dicit: q q: gñat est pr̄: accipitur nomē patris ẜm qd designat relationem tantū: nō autē ẜm q significat personā subsistentē. Sic ēm oporteret ecōuerso dicere: q q: pater est, generat. ¶ Ad scdm dicendū, q obiectio illa pcedit de paternitate ẜm q est relatio: ꝛ non ẜm q est constitutiua persone. ¶ Ad tertiū dicendum, quod natiuitas est via ad personam filij. Et ideo ẜm intellectū precedit filiationē: etiam ẜm quod est constitutiua persone filij. Sed generatio actiua significatur vt progrediens a persona patris. Et ideo presupponit proprietatem personalem patris[c].

¶ Super arti. 4.

Titul⁹ satis ex pcedētib⁹ est clarus. et opus. 3. ca. 64.

¶ In corpore duo facit. prio rndet ẜm opinionem superius minus probatā. Secūdo rndet iuxta viā quā sequit. ¶ Quo ad primū: cōclusio ẜm illos est vnica: relationes consequuntur actus notionales. et manifestat: quia apud eos nō distinguunt nec constituunt hypostases ꝛc. ¶ Quo ad scdm primo distinguit originē in actiuam ꝛ passiuam manifestando eas exēplariter. 214 Secūdo ponit cōclusionem vnā/de origine passiua. Origo passiue pcedit ꝓprietates personarū pcedētius etiā ꝑsonales. Probatur: q: significatur vt via ad ꝑsonā ꝓprietate cōstitutam. Tertio ponit secūdā conclusionem de origine actiue. Origo actiue precedit relationem originantis non ꝑsonalem. Et manifestatur in cōi spiratione: vt est actus: et vt est relatio. Quarto distinguit ꝑsonalē proprietatē patris q sola restabat: qd pōt dupliciter cōsiderari. s. vt relatio: ꝛ vt constitutiua ꝑsone. Et ponit hanc conclusionē: q paternitas vt relatio/sequit generationem: vt vero cōstitutiua persone: pcedit generationē. Et declarat primā partē: q: relatio fundatur super actū. Scdm vero: q: actio psupponit personā agētem.

¶ Circa vltima dicta dubiū occurrit. Primo q: videt hec ꝯtrari supradictis in arti. 2. Q: aut loqmur de origine ꝛ relatiōe ẜm rē: ꝛ sic nō differūt. Aut ẜm rōnē. Et sic cū vtraqꝫ eaꝝ sit multiplex: qm̄ pōt sumi origo vt origo ꝛ vt ꝯstitutiua ꝑsone: sicut ꝛ relatio. Et nec relatio vt relatio nec origo vt origo ꝯstituit: aut distinguēdū erat de origine sicut de relatiōe distinctū est: aut affirmādū nō erat/q relō magis qꝫ origo cōstituit ꝛ distiguit.
¶ Circa eandē quoqꝫ partē dubiū occurrit maius. Quoniā paternitas verbi gratia aut est forma cōstitutiua sub expssa ratione paternitatis aut sub alia rōne. Si sub rōne paternitatis. ergo inquātū relatio: ꝛ sic distō nulla. Si sub alia ratione ruunt supradicta: qbus conatus est author ostendere: q cōstituere et distinguere ꝑsonā sit actus relatiōis vt distinguitur contra essentiā et ꝯtra originē. vt pꝫ in articulo secūdo ꝛ tertio. Et cōfirmat atqꝫ augetur dubiū: qm̄ S. Tho. quatuor pdicata habem⁹ realia: rōne quoꝝ attribuitur relationi cōstituere ꝑsonā. Primū est: essentia diuina loquit ēm in qōnib⁹ de potentia. q. 8. arti. 3. in responsione ad septimū. q relationes constituunt hypostases iquātū sunt essentia diuina. Scdm est ly diuina. inquit ēm in. 1. snīarū. di. 26. ar. 2. ad primum: q relatio inquantū diuina distinguit hypostasim. Tertium est ly subsistēs. dixit ēm in. 2. arti. hui⁹ qōnis in rn̄sione ad quartū: q relatio si sit subsistens fert secū distinctionē suppositalē. Quartū est: ly ipsa persona dixit ēm in pdicto articulo: q relationes cōstituunt ꝛ distinguunt hypostases inquantū sunt ipse persone subsistētes. Ex qbus oibus cōflatur ambiguitas: an de mente. S. Tho. relatio sit cōstitutiua ꝑsone stādo infra latitudinē relationis ꝛ cōditionū eius: an vt includit essentiā seu aliqd essentiale. Undiqꝫ ēm angustie sunt. Si ēm infra latitudinē relatiuā constituit: ruunt allegata ex locis predictis. Si aūt vt est idē alicui absoluto cōstituit sequit qd ꝑsonalitas in diuinis est formaliter absoluta: cuius oppositū confessi sumus. Accedunt quoqꝫ argumenta Aureoli: apud Capreolū in. 16. dist. primi. Specialiter cōtra illud dictū sumptū ex questionibus de potentia dei. Et rursus cōtra tertiū dictum sumptū ex scdo articulo hui⁹ questionis. s. relatio vt subsistens constituit: querēdo quid importat ly vt subsistens: ꝛ breuiter inferendo: q hoc nihil aliud est nisi quod idem constituat se: vel q constituens vt constitutum constituat.
¶ Ad euidētiā horū scito: q licet nō desint thomiste tenētes oppositū ꝓpter illa adducta ex qōnibus disputatis ꝛ illis alludētia in primo sententiarū: mihi tñ videt de mēte S. Tho. q relationes ille quas dicim⁹ personales. s. prime ꝛ incōicabiles: infra latitudinē relatiuā suā: tñ cōstituūt personas. Moneor aūt ex doctrina hui⁹ qōnis: expresse ēm in pmis: actus cōstituēdi ꝑsonaliter in scdo articulo attribut⁹ est relationi vt distinguit ꝯ essentiā: ꝛ etiā originē. & nō inquātū est essentia cōstituit personā. Deinde in arti. tertio expresse dictū est q relationes ꝑsonales ferūt secum sua supposita: si & secū ferūt: nō inquātū sunt essentia suppositāt: qm̄ ꝯstat q nō ferūt secū essentiā. Postmodū ēt ibidē in rn̄sione ad scdm explicite dictū est: q pr̄ est pr̄nitate nō solū pr̄: sed qs ꝛ hypostasis. Constat aūt qd id q cōuenit ꝑsone pr̄nitate formaliter nō ꝯuenit ei inquātū ē eadē essentie sed poti⁹ vt distinguit ab ea. Ut tñ oia ꝯsonent: ꝛ meli⁹ percipiat intētū. Scito q aliud est relationē hr̄e aliqd q: est eadē essentie: et aliud est relationē hr̄e aliqd vt est essentia. Primū ēm sigt relationē hr̄e illud ab essentia radicaliter. scdm autē formaliter. Exēplū primi. relatio est res realis. Exēplū scdi. relatio est creatrix. Uñ in ꝓposito imaginor q quēadmodum relatio illa nō ex hoc q relatio: sꝫ ex esse qd de numero essentialiū est: est realis: vt supra dictū est ꝯ potretanos: ꝛ tñ realitas ꝯuenit relationi illi ꝑ seipsaꝫ formaliter/ꝑ essentiā aūt radicalr. Ita esse subsistētis nature subsistētia hypostatica ꝯuenit illi relationi puta pr̄nitati ꝑ seipsam formaliter: ꝑ essentiā aūt radicalr. Et sic relatio illa: nō inquātū relatio: q: sic ꝯueniret oi relationi: sꝫ inqꝫtū illa. i. inquātū res relatiua hypostatica et prima ꝯstituit ꝑsonā. Itaqꝫ esse ꝯstitutiuū hypostasis seu esse hypostaticum nō rōne alicuius absoluti formaliter illi ꝯuenit: sed rōne sui. Nec oppositum volūt loca allegata: qm̄ in qōnib⁹ disputatis intēdit: q ꝯstituere hr̄t ab essentia radicalr: vt pꝫ ex qōne. 9. arti. 5. ad 13. vbi idē iudiciū de hoc cēset: ꝛ de rōne quare pr̄ est pr̄nitas. s. ꝓpter idētitatē cū essentia: qd ꝯstat radicaliter intelligi. Relatio quoqꝫ pōt duplr dici diuina. vno mō idētice: q: s. est eadē deitati. Alio mō formalr: q: s. est in gn̄e diuinoꝝ. In ꝓposito hoc scdo mō relatio est diuina. Est ēm pr̄nitas illa increati ꝛ supremi ac ꝑ hoc diuini ordinis seipsa formalr qꝫuis ab essentia hoc habeat radicaliter: cui est eadē. Et qm̄ res ex hoc q diuina formalr/subsistēs seu substātifica est: nihil ēm diuinū accñtis naturā hr̄e pōt idcirco in idē redit: dicere relatio vt diuina: ꝛ vt subsistēs: ita q relatio/puta pr̄nitas vt substātifica relatiua res est: ꝑsonā pr̄is ꝯstituit: subintellectis alijs ꝯditiōib⁹ scꝫ incōicabilitate ꝛ primitate ad differentiā spiratiōis: q ēt si soli pr̄i ꝯueniret: q: nō est pa: nō ꝯstitueret ꝑsonā. Uñ pꝫ qd ē dictū relatio vt subsistēs. s. vt substātifice nāe ẜm se formalr est. Ex hoc enīꝫ hꝫ q ꝯstituat hypostasim/ꝛ q nō icludit essentiā itrinsece sꝫ cōnotatā vt radicē. 214 opus. 3. ca. 65. Et qm̄ ẜm veritatē h nō est distinctio iter ꝯstituēs ꝛ ꝯstitutū: nisi in mō significādi: idcirco ad h īsinuādū dcm̄ est: q relatio cōstituit inquātū est ipsa ꝑsona. i. relatio cōstituit ꝑsonā h solo mō. s. ponēdo seipāꝫ: q: est ipa ꝑsona. 166 Et ꝓpterea ꝯstituēs ꝛ ꝯstitutū sūt oino idē realr ꝛ formaliter: soloqꝫ mō significādi disticta. Colligēdo igit oia: quū dicitū ē: relō ꝯstituit ꝑsonaꝫ q: ē diua eēntia q: diuina q: subsistēs: q: ipa ꝑsona: eēntia radicē: diuina denoīatio cōdōnē forālē in cōi subsistētia eādē in spāli: ꝛ ipsa ꝑsona: modū ꝯstituēdi ꝑsonā exp̄mit. Tāte. n. celsitudinis ꝯstō plib⁹ debuit q ad plures ꝯditiōes noibus explicari. Uñ Aureoli rōnes oēs cessāt. Aduertētes nāqꝫ qm̄ de radice: qm̄ de cōdōne forali: ꝛ qm̄ de mō cōstituēdi ē ẜmo: nec miscētes vnū alteri: aiaduertēt pariter: aut i equoco laborare: aut ñ esse incōueniēs qd incōueniēs appet: puta q ꝯstituēs cōstituat inqꝫtū ē ipm̄ ꝯstitutū: si ly inqꝫtū specificet modū ꝯstituēdi ꝛc. Expedita igit vltia difficultate retrogradū ꝑsequēdo ordinē: ad reliqꝫ dōm ē. Et ad scdam qdē dr̄/q sicut apud logicos relatio dupliciter signat. s. vt ꝯcepta: ꝛ vt exercita: ꝛ tñ vna met relō ē: ita i proposito pr̄nitas vt exercita ꝯseqt actū gñatiōis: ꝛ ipsamet sub expssa rōne pr̄nitatis vt ꝯcepta: pcedit gñationē ꝛ cōstituit hypostasim. vñ nō coincidūt mēbra. Nec seqt: ergo pr̄nitas pcedit inqꝫtū relō: cōicādo in vocabulis cū lr̄a: qm̄ in lr̄a pr̄nitas vt relō: signat pr̄nitatē vt exercet actū relōnis vt relō ē: pr̄nitas vero vt ꝯstitutiua ꝑsone signat paternitatē eandē vt exercet actū hypostatice forme. Et lꝫ vtrūqꝫ ifra relatiuā illi⁹ latitudinē cōprehēdat. Simul tñ nō sūt sꝫ rōnis ordinē: sꝫ pr̄nitas vt pcedit gñationē: ꝯstituit ꝛ distinguit relatiuā ꝑsonā pr̄is: i eē hypostatico relatiuo realr ꝛ formalr: sꝫ nō relatiue exercito/ꝛ iō vocat pr̄nitas: nō vt relō sꝫ vt ꝯstitutiua. Ut ꝯsequit āt gñationē ꝯstituit ꝛ distinguit eādē ꝑsonā nō eē i hypostatico/sꝫ in eē relatiue exercito: ꝛ iō vocat pr̄nitas vt relatio: ita q nō sūt duo eē relatiua in pr̄e. Sꝫ vnū tñ datū a pr̄nitate foralr añ gñōnē vt hypostaticū: ꝛ post vt exercitū. Et silr vnica est distō relatiua pr̄is a filio: sed data pus vt hypostatica/ꝛ post vt exercita: ꝛ sic de silib⁹. Et h si pspicies oia ꝯsonabūt: ꝛ videbis quō sco. rō in. 1. dist. 28. q. vlti. ꝯ hāc distōnē litere nihil vꝫ: q: laborat in equoco: nō pcipiēs q ly vt relō/hic signat nō nāꝫ sꝫ actū seu offm̄ relōnis: vt expositū iā est. Percipies qꝫ qꝫ van⁹ fuerit tātus eiusdē labor in qli. q. 4. eodē pollut⁹ peccato: pr̄nitas. n. vt ꝯstitutiua ꝛ vt relō nō duas nās: sꝫ vnā: ꝛ illā athomā. s. pr̄nitatē iportat: signādo distinctas eiusdē relōnis rōnes: ẜm quarū vnā pcedit gñōnē ꝛ ẜm alterā sequit: sed relōnis vocabulū eū decepit: ꝛ motiuū de quo in. q. 42. arti. 3. erit ẜmo: vbi reliqua soluentur.
¶ Ad prima vero dicitur: quodꝫ relatio distingui, ꝛ affirmari debuit ꝛ nō origo. Primo q: opinantes oppositum: nō distinguunt de origine: sꝫ vt originē ipsam ꝯstituētem faciūt: nō curātes de mō signandi. Scdo q: relō realis vt dcm̄ est ẜm ꝓpriā rōnē: nō solū adest sꝫ est: vt dcm̄ est ꝯ potretanos. origo autem vt sic vie tantum rōnem habet. Tertio ꝛ potissime: quia in diuinis duo tantum genera saluātur secundum Boetium. s. substantia ꝛ ad aliquid/persona autem diuina est formaliter ad aliquid vt supponimus: ꝛ consequenter oportet constitutiuū persone esse ad aliqd. Et propterea oportuit relationem affirmare: ꝛ deinde distinguere in duplicem eius actum scilicet relationis: ꝛ talis: vt expositum est. Si communis autem doctrina sanctorum in diuinis genera originis puta actionis ꝛ passionis posuisset: ꝛ non relationis: proculdubio origo affirmaretur constituens: ꝛ distingueretur. Quia igitur oppositum de facto est: iccirco optime relatio ꝑ reaffirmata ac distincta est.

¶ Super. q. 41. Articulum. 1.

Titulus ex predictis patet/sunt enim actus notionales generare spirare dicere ꝛc.

¶ De personis in comparatione ad actus notionales. Questio. 41.

Deinde Considerandū est de personis in cōparatione ad actus notionales. ¶ Et circa hoc qrūtur sex. Primo: vtrū actus notionales sint attribuendi personis. Secūdo: vtrum huiusmodi actus sint necessarij vel voluntarij. Tertio: vtrum ẜm hmōi actus persona ꝓcedat de nihilo vel de aliquo. Quarto: vtrum in diuinis sit ponere potentiam, respectu actuum notionalium. Quinto: quid significet hmōi potentia. Sexto: vtrū act⁹ notionales ad plures personas terminari possint.

¶ Utrum actus notionales sint attribuendi personis. Articulus. 1.

Ad primū sic pceditur. Uidet qd actus notionales non sint personis attribuēdi. Dicit ēm Boe. in lib. de tri. q oia genera cum quis in diuinā vertit pdicationem: in diuinam mutātur substantiam: exceptis relatiuis[c]. Sed actio est vnū de decem generibus. Si igitur actio aliqua deo attribuitur: ad eius essentiā pertinebit: ꝛ non ad notionem. ¶ P̄. Aug. dicit. 5. de trini. q omne qd de deo dr: aut dicitur ẜm substantiā aut ẜm relationem. Sed ea que ad substātiam pertinēt significātur per essentialia attributa: que vero ad relationē per nomina personarum: ꝛ per nomina proprietatū. Nō sunt ergo preter hec attribuēdi personis notionales actus. ¶ P̄. Propriū actionis est ex se passionem inferre. Sꝫ in diuinis nō ponimus passiones. Ergo neqꝫ actus notionales ibi ponendi sunt.

Sed cōtra Est, q aug. dicit i lib. de fi. ad pe. Propriuꝫ

Universidad de Deusto Biblioteca

¶In corpe vnica est cõclusio rñsiua q̃sito affirmatiue. Actus notionales attribuēdi sunt psonis. Et pbat sic. in diuinis psonis est distinctio fm ordinē originis. g necesse fuit actus notionales attribuere psonis. et pbat sequela qz hmōi ordo nō pōt cõuenienter designari nisi cū his actibus. ¶In rñsione ad scōm aduerte: q duo dicit. s. q actiões iste sunt idē realr qd relones: z q differūt rõne ab eis. Et pmū pbat; qz actio subtracto motu non est nisi relatio zc. Scōm vo qz de diuinis sensibiliū more intelligim9 z loqmur zc. Et hic est loc9 quo vtūtur dicētes actionez esse subiectiue in passo. Sz facile ad h rñdet q hic est sermo de actiõe vt actio est: et nō vt accñs est vel suba. z iō nihil iuuat.

211

¶Super arti. 2.

Titul9 intelligēd9 est ita ample: vt sonat: in corpore nãq distinguet. ¶In corpore vnica ē distinctio bimēbris: cū singulis ɔclusionibus iuxta ipsa membra. Distinctio est: alid esse vel fieri volūtate: cõtingit dupl'r. s. ɔcomitāter vel causaliter seu pncipiatiue. Exēplū primi. sortes est hō sua voluntate.

383 Exēplū scdi sortes edificat domū sua voluntate.

211 Cõclusio prima iuxta pmū mēbrū. pr genuit filiū volūtate cõcomitāte. Et manifestat: qz ēt pr est de9 volūtate ɔcomitāte. g a fortiori zc. Scda vero ɔclo iuxta scdm mēbrū est. Pr genuit filiū natura nō volūtate principiāte sz sic pduxit creaturā. hec ɔclusio quo ad oēs sui ptes primo pbat auctoritate hilarij. Scdo ratiõe. Tertio ab opposita heresi arriana.

b 239 a 167

Et authoritas quidē hylarij plana est in litera. Rō vo sumit ex q̃druplici differentia nature z volūtatis in causando sic. Unius rei vna tm̃ est forma

quidem patris est q filiū genuit. Sed generatio actus quidam est. Ergo actus notionales ponendi sunt in diuinis.

Rñdeo Dicēdum, q in diuinis personis attenditur distinctio fm originem. Origo autem conuenienter designari nō potest nisi per aliquos act9. Ad significandum igitur originis ordinem in diuinis personis: necessarium fuit attribuere personis actus notionales.

Ad primū Ergo dicendū, qd ois origo designat per aliquē actum. Duplex autē ordo originis attribui deo potest. Unus quidē fm q creatura ab eo progreditur. Et hoc cõe est tribus personis. Et ideo actiones que attribuunt deo ad designādum pcessum creaturarum ab ipso ad essentiā pertinent. Alius aūt ordo originis in diuinis attenditur fm pcessionem persone a persona. Uñ actus designātes huius originis ordinez notionales dicūtur: qz notiones personarū sunt personaruz habitudines adinuicem: vt ex dictis ptz. ¶Ad scdm dicendū, qd actus notionales fm modū significādi tantū differūt a relationib9 personarū: sed re sunt omnino idem. Unde magister dicit in primo sentētiarū. 26. dist. q generatio z natiuitas alijs noibus dicūtur paternitas z filiatio. ¶Ad cuius euidētiam attendēdum est: qd primo opz cognoscere originē alicuius ab alio ex motu. Qd enim aliqua res a sua dispositione remoueretur per motum manifestū fuit hoc ab aliqua causa accidere. Et iō actio fm primam nois impositionē importat originem motus. Sicut eniz motus prout est in mobili ab aliquo dr passio ita origo ipsi9 motus fm q incipit ab alio, z terminatur in id qd mouetur, vocatur actio. Remoto igitur motu actio nihil aliud importat q̃ ordinez originis fm q a cā aliqua vel principio pcedit in id qd est a principio. Uñ cū in diuinis nō sit motus, actio personalis pducētis personā nihil aliud est q̃ habitudo principij ad personam que est a principio. Que

naturalis qua est: volūtatis aūt nō vna est forma per quā agit sz plures fm q sunt plures rõnes intellecte. ergo natura est determinata ad vnū: volūtas vero nō. ergo naturale agēs quale ipm est tale agit: volūtarium aūt quale vult z intelligit z nō quale ipm est agit. ergo natura est principium eoz q̃ nō possunt nisi sic esse: volūtas autē eoz que pñt sic vel aliter esse. g natura nō volūtas est principiū diuine psone: creature aūt volūtas. Prima ɔña manifestat in litera: qz effect9 assimilat forme agētis p quam agit. Ultima aūt: qz persona diuina vtpote diuine nature pcul est a sic et aliter se hre: qz deus est per se necesse esse: quo ad creaturā vero: qz est ex nihilo. Reliqua vt nota relinquunt. Testimoniū autē ab arrij errore affertur: qd satis patet in litera: cū ipsius cõfutatione ex hylarij authoritate vulgata. ¶Circa hec dicta aduerte: q cõia sunt pductione filij z spiritussancti vt ptz: z ex titulo de actibus notionalib9 vniuersaliter querente: z ex tertio argumēto. Expressit aūt in cõclusionib9 author gñationem filij tanq̃ priorē fm intellectū: vt in actu exercito / actus notionales sub illius noie patefaceret: quō se habeant ad voluntatē. ¶Circa primā conclusionē z distinctionē simul: aduerte q volūtas cõcomitans vocat voluntas cõparata ad illud vt ad obiectū pcise. Uolūtas aūt principiās vocat volūtas cõparata ad illud vt causa seu principiuz ad effectū. Et ppterea volūtas cõcomitans pōt inueniri dupl'r. s. antecedenter: sicut cū desidero pluuiam futurā z ɔñr / sicut cū plz pluuia q̃ est aut fuit. Utrū aūt cõclusio prima verificet de volūtate cõcomitāte z prius z post fm intellectum an nō: in litera nō exprimit. sco. tñ in. 1. di. 6. tenuit partē affirmatiuā: quā credo cõsonā Sācto Tho. Tñ qm̃ apud ipm superi9 in qõne. 33. ar. 3. ad primum docuit q absoluta cõia toti trinitati sunt priora notionalib9: ɔstat aūt q velle generationē filij sicut ēt velle essentiā diuinā est absolutum cõeq̃ toti trinitati. ergo prius pr vult gñationē filij q̃ generet. Tum qm̃

par videt rō de pcessione spūsancti: quā ɔstat pri9 amari fm rõnē q̃ ori.: qm̃ pr amādo se z filiū z spm sctm: z eadē rõne spirationē ipsam; spirat spm sctm. Nec obstant dicta in. q. de potētia dei. q. 2. arti. 3. qm̃ ibi p volūtatē pcedētē z volūtatē priorē tpe natura siue intellectu intelligit volūtatem vt principiū: vt ptz diligēter ɔsiderāti. ¶Circa rõnem adductaz pro scda cõclusione aduerte: q tres ibi differētie inter volūtatem z naturā in causando ponunt. Et q̃rta in essendo. Alio tñ ordine eas nūerāuim9 q̃ in lra ponat. vt vis illatiōis a poi fieret. Dria g i eēndo in añte assumpta est; reliq aūt tres in trib9 ɔñtib9 successiue ponunt. Est autē sensus prime drie: q vni9 rei naturalis in actu vnica est forma. Et q̃tuz ad ppositū spectat nihil refert: vtrum vna res naturalis habeat plures formas subordinatas vt putāt tenētes pluralitatē formarū in eodē: an sit solū vna forma subālis. Tū qz oēs quo ad ppositū sumunt vt hñt vim vni9. Tū qz q̃libet vna tm̃ est. Uolūtas aūt vna z eadez plres vt plres. i. nō vni9 viz hñtis formas sortitur: vt pz quū oino disparata vult et nulla sua forma dat vnū velle: sz opposita: qm̃ vt dr. 9. meta. potētia rōnalis oppositoz est. Differt igit volūtas a natura: qz natura ɔstituit in esse p vnicā formā: volūtas autē ɔstituit in suo eē qd est velle: p multas formas. i. obiecta volita. Tū volēdo multa p multa. Tū volēdo opposita p vnū. Ultima aūt dria ex pte pductoz se tenēs: itelligēda est non absolute: sz vt stāt sub talib9 causis. hoc siqdē dupliciter mō intelligi pōt. s. simplr: et sic falsum est, q effect9 nāe non possint aliter se hre vt manifeste ptz. Et vt stāt sub tali cā: z sic est verū z intētū: qm̃ effe-

118

215 1. dist. 6. arti. 1. 2. et. 5. et po. q. 2. ar. 3.

quidē habitudines sunt ipse relationes vel notiones. Quia tñ de diuinis z intelligibilib9 rebus loqui nō possumus, nisi fm modum rerū sensibiliū: a quib9 cognitionē accipim9: z in quib9 actiones z passiones inquantū motū implicāt: aliud sunt a relationib9 q̃ ex actionib9 z passionib9 cõsequunt: oportuit seorsuz significari habitudines psonarū p modū actus: z seorsum p modū relationū. Et sic p:z q sunt idē fm rē: sed differūt solū fm modū significādi. ¶Ad tertiū dōm, q actio fm q importat originē motus infert ex se passionē. Sic autē nō ponit actio in diuinis personis. Unde nō ponuntur ibi passiones, nisi grāmatice loquendo quantū ad modum significādi: sicut patri attribuimus generare z filio generari.

¶Utrū act9 notiōales sint volūtarij. Ar. 2.

Ad scdm Sic pcedit. Uidetur, qd actus notionales sint volūtarij. Dicit eñ Hila. 1. lib. de Syno. Nō naturali necessitate ductus pater genuit filiū. ¶Itē. Apoca. col. 1. Trāstulit nos in regnū filij dilectiōis sue. Dilectio aūt volūtatis est. Ergo filius genitus est a pre voluntate. ¶Itē. Nihil magis est volūtariū q̃ amor. Sed spūsctūs procedit a patre z filio vt amor. Ergo pcedit volūtarie. ¶Itē. Filius pcedit per modū intellectus vt verbū, sed omne verbū pcedit a dicēte per voluntatē. Ergo filius pcedit a patre per volūtatem: z nō per naturā. ¶Itē. Quod non est voluntarium est necessariū. Si igitur pater genuit filium non voluntate: videt sequi qd necessitate genuerit. Qd est contra Augu. in lib. ad Orosium.

Sed ɔtra Est, qd aug. dicit in eodem lib. qd neq3 voluntate genuit pater filium: neq3 necessitate.

Rñdeo Dōm, q cū dr aliqd esse vel fieri volūtate: dupl'r pōt intelligi. Uno mō vt ablatiuus designet concomitantiam tantum. Sicut possum dicere qd ego sum homo mea voluntate: quia scz

ctus naturalis deductis impedimētis: opz q sit talis quale est agēs: nec potest aut potuit secus ab illo agēte fieri: effectus vero volūtarius potest aut potuit sic z aliter fieri ex quo voluntarius est. ¶Circa pbationē prime ɔñtie: qua deducit scda differētia z tertia ex prima. Et ista ppositio effect9 assimilat forme agentis p quā agit / dubiū occurrit. Aut ista ppositio est vera de assimilatiõe ad formā z modū essendi illi9 forme. Aut de assimilatiõe ad formā tm̃. Si quo ad formā tm̃. g vane affert in lra ad pbādū naturā determinari ad vnū: q̃le est naturale agēs / tale agere. ex hoc q vni9 rei naturalis est vna forma: p quā res ɔstituit in suo eē naturali: qz effect9 assimilat forme agētis. Et manifestat seqla ex dria inter scdam z tertiā differētiā. nā scda. s. naturā determinari ad causandū vnū: spectat ad assimilationē ad formā: nā si agēs vnicā hz formā z pducit sile: opz q pducat sile vni forme: z ɔñr vnū tm̃. Tertia aūt fm agere tale q̃le ipm in se est: ptinet ad assimilationē ad formā z modū essendi illi9: vt pz z est hic principalr intēta: qm̃ ex hac sequit quarta: q̃ pmū mediū est ɔclusiõis. Si igit ppositio illa nō tenet quo ad assimilationē ad modū essendi: nō pbat intentū. Si aūt dicat q est vera quo ad similationē vtriusq3. s. forme z modi: sequitur ɔ alterum mēbrum. nā sequitur / ergo effectus voluntatis assimilatur forme in mente in modo essendi: qd patet esse falsum: nā res domus in mente est sine materia. ¶Ad hoc dubium q̃uis ad pauca respicientes: distinguerent de agente naturali z voluntario: si tamen attendimus q hac propositione litera cõmuniter vtitur ad naturale z voluntarium: z infert ex ea q illud agit quale ipsum est: hoc autem quale vult: nō quale est: aliter opz dicere. Dicito ergo ppositionē illam esse verā quo ad formam z modū per se illius inquantū est ratio agendi. Omne nanq3 agens siue naturale siue voluntarium quātum potest facit simile sibi secundum formam z per se conditiones seu modum eius. Uocatur autem

z est modus p se alicui9: q modificat eā infra ppriā latitudinē. Modus eñ per se docēdi infra doctrine latitudinē est: z sic de alijs. Inter nāle aūt et volūtariū agēs hoc interest: qd nāle agit qz est. volūtariū vo qz vult: ac p hoc forma nālis est rō agēdi qz est forma vo volūtaria est rō agēdi qz volita. Et ppterea modus p se forme nālis: est sic vel sic esse. nā sic esse: ad latitudinē essendi spectat. Modus vo p se forme volūtarie: est sic vel sic volitū: z nō sic esse. nā sic volitū spectat ad latitudinē voliti: sic autē esse distinguit contra illud. Ex his aūt vlterius sequuntur duo. Prio q forma voluntaria hz duplicē essendi modū: vnū inq̃tū est vnū entiū in mundo: z hic ē esse immaterial'r in mēte. Et alterū inq̃tū est rō agēdi z hic est esse sic vel sic volitū. Forma aūt nālis eūdum essendi modū hz inquātū est ens z inquātū est rō agēdi: z rō est quā diximus: qz ista agit qz est: illa qz volita. velle eñ est aliud ab esse. Scdo q agēs nāle assimilat sibi in forma

372 z mō forme quātū potest effectū absq3 distinctiõe aliqua: z ppea filius assimilat pri / etiā i indiuidualib9 conditionib9: si vtus gñatiua sit fortis. Et inde puenit ēt q tm̃ ibe cõposite pñt imediate pducere substantias nāles apud ps pathetic os. Agēs vo volūtarium assimilat esse ctū forme qua agit et mō ei9 inquātum rō agēdi: nō aūt mō ei9

volo me esse hominē. Et hoc modo potest dici qd pater genuit filium volūtate, sicut z est voluntate deus: quia vult se esse deum: z vult se generare filiū. Alio modo sic: q ablatiuus importet habitudinē principij. Sicut dicitur q artifex operatur volūtate, quia voluntas est principiū operis. Et fm hūc modum dōm est, q deus pater nō genuit filiū volūtate: sed voluntate pduxit creaturam. Unde in lib. de Syno. dicitur: qd si quis voluntate dei tāq̃ vnum aliquid de creaturis filium factuz dicat, anathema sit. Et huius ratio est: quia voluntas z natura fm hoc differunt in causando: quia natura determinata est ad vnum. sed volūtas nō est determinata ad vnum. Cuius ratio est: qz effectus assimilatur forme agētis per quā agit. Manifestum est autē: q vnius rei nō est nisi vna forma naturalis, per quam res habet esse. Unde quale ipsum est tale facit. Sed forma per quam volūtas agit non est vna tm̃, sed sunt plures: fm q sunt plures rationes itellecte. Unde qd volūtate agitur non est tale quale est agens, sed quale vult z illud intelligit esse agens. Eorum igitur volūtas principium est que possunt sic vel aliter esse. Eorum autem que non possunt nisi sic esse pñcipium natura est. Qd autē potest sic vel aliter esse, longe est a natura diuina: sed hoc pertinet ad rationem creature: quia deus est per se necesse esse, creatura autē est facta

inq̃tū ens. Et hinc pz solutio ad oba: qz. s. male subsumit q modus essendi forme volūtarie / sit modus forme de quo est sermo in illa maxima: nā in ea est sermo de modo p se forme inquātū est ratio agēdi: z est vlr vera. Agens enim volūtarium conatur quātum pōt vt faciat quod vult: sicut qñ: vbi z quō vult: vt pz. Et sic vides q̃ perspicue ex illa maxima Author tertiā differētiā intulerit: qd. s. naturale agit quale ipsum est: volūtariū vero quale vult nō quale est: z hec bene notato z applicato qñ oportet. ¶Circa has differentias aliud occurit dubium ex parte volūtatis: an. s. verificentur de ea vt productiua ad extra tm̃: an etiā vt pductiua ad intra. Nā si ad extra tm̃: vanus est hic labor vbi de pductionib9 ad intra est qō. Si vo etiā ad intra / sequit q nihil erit pductū a voluntate intus / nisi in actu reflexo: z tz sequela: qz ex pdictis omne volūtarie pductū est / pductum vt volitum. nihil est eñ in volūtate volitum nisi reflexe zc.

¶Ad hoc breuiter dr / q aliquid esse in volūtate volitum cõtingit dupliciter. Uno modo vt rem quādā: z sic reflexe est volitū. Alio modo vt tendentiā in obiectū amatū z sic est directe volitū: eadē volitiõe qua volitū. Pōt quoq3 z aliter volitū distingui in volitū vt rationē volēdi: z vt obiectum volitū. Et iuxta vtrāq3 distinctionē intus z extra saluatur id qd de volūtate hic dr. Est eñ intus pductum qz volitū actu recto: vel vt rō volendi: vel vt tendētia in aliud. Et hoc sufficit: sic enim volūtariū est ipsum velle: z liber ipse amor. ¶In rñsione ad tertiū nota distinctionē et rñsionem. Distinctio est de volūtate in cõi q potest cõsiderari dupl'r. s. vt natura quedā: z vt se hz ad vtrūq3: z qd primo mō naturaliter vult. Scdo autē modo libere. Et declarat primus modus: in volūtate dei respectu sui et nostra respectu beatitudinis. Scds vero in voluntate dei respectu alioz a se. Rñsio autem consistit in applicatione primi membri: q. s. spiritussanctus pcedit naturaliter per modum tm̃ volūtatis. ¶Circa distinctionez volūtatis dubiū occurrit. sco. eñ in primo / di. 2. in qõne de numero pductionū diuinarū: z in di. 10. eiusdē: z in quolibetis. q. 16. tenēs spiritum sanctum pcedere libere / conatur infringere hāc distinctionē: z ostendere qd volūtas nullū actum hz mere naturaliter. Arguit ergo primo sic. volūtas z natura habēt oppositos modos principiādi: ita q nec ambo reducūtur in tertiū: nec alter in alterū: z neuter dicit imperfectionē. ergo voluntas nō pōt naturalr opari: nec natura libere. Añs quo ad primā partem manifestat: qz natura est de se determinata ad agēdū / volūtas aūt nō ex se naturalr inclinat: sed seipsam determinat ad exercitiū opis. Quo ad illam vo partē: q vnus nō reducit in alterū: pbatur / qz tūc alterū fm totū genus suū esset imperfectū. Quo ad reliqua breuitatis grā pertrāseo. Et cõfirmat: qz oppositi modi agēdi primo distinguētes potētiā actiuā: non sunt eiusdē potētie actiue: sed libere. naturalr opari sunt hmōi. g z pbat minor ex Arist. z in physica z in metaphy. ponēte primas differētias actiui principij / naturale z liberū sub diuersis tñ noib9. Nā in. 2. physi. vocatur a pposito z in. 9. metaphy. vocat potētia rõnalis zc. Et confirmat / qz

volūtas tēdit in ea: q̃ sunt ad finē vt potētia libera. ergo sub rõne etiā potētie libere vult ipm finē. Et tenet seqla: qz eadē est potētia circa vtrunq3. ¶Preterea. Cõditio intrinseca potētie absolute vel in ordine ad actū pfectū: nō repugnat pfectioni in operādo: sz libertas est hmōi. g pōt stare cū ɔditiõe pfecta possibili i operādo. Talis ɔditio est necessitas. g libertas stat cū necessitate. Et ɔfirmat. firmitas opatiõis pficit: sz necessitas importat firmitatē. g pficit opatione liberam. Et ɔfirmat vltio: qz nō ē cadez diuisio in pn̄m actiuū necessariū z cõtingēs: z i nāle z liberū: sicut igit aliqd nāle pt ɔtingēter agere: qz pōt ipediri: ita aliqd liberū pōt necessario agere. Afficit q̃q3 ad h authoritatē Augu. aut volūtas nō ē / aut libera dicēda est: qua bti sic eē volum9 vt esse miseri / nō solū nō velim9: sz nequaq̃ velle possim9. Ex qb9 oib9 duo intēdit. s. qd ois act9 volūtatis est liber: z q cū libertate actus stat necessitas simplr eiusdē: et dicit spm pcedere libere z necessario.

¶Circa candē distōnē applicatā ad spiritūscm dubiū occurrit ad hoiem. Spūscūs est a volūtate vt principio / ergo spūscūs potest sic z alr se hre. Añs pbat: qz voluntas prna est pncipiuz spūsscti: sicut itellect9 prnus ē pricipiū vbi / ɔña aūt tz ex dictis in corpe hui9 arti. vbi dcm est: qd est a volūtate vt principio: pōt alr se hre. Et si dicat

ex nihilo. Et ideo Arriani volētes ad hoc deducere q fili9 sit creatura: dixerūt q pater genuit filium voluntate fm qd volūtas designat principiū. Nobis autem dicendū est q pater genuit filiū nō voluntate sed natura. Unde Hyla. dicit in libro de syno. Omnibus creaturis substantiā dei voluntas attulit sed naturam dedit filio ex impassibili. ac non data substantia perfecta natiuitas. Talia enim cuncta creata sunt qualia de9 esse voluit, filius autem natus ex deo: talis subsistit qualis z deus est.

Ad primū Ergo dicendum, q authoritas illa inducitur contra illos, qui a generatione filij etiam concomitantiam paterne voluntatis remouebant dicentes: sic eum natura genuisse filium, vt tñ voluntas generandi ei nō adesset, sicut z nos multa naturali necessitate cõtra voluntatē patimur: vt mortem: senectutem: z huiusmodi defectus. Et hoc patet p precedentia z subsequentia. Sic enim ibi dicitur, Non enim nolente patre vel coact9 pater, vel naturali necessitate inductus genuit filium. ¶Ad secundum dicendū, qd apo. nominat chrm filiū dilectionis dei: inquantū est a deo supabundanter dilectus, non q dilectio sit principium generationis filij. ¶Ad tertium dicendum, q etiam voluntas inquātuz est natura quedā aliqd naturaliter vult: sicut volūtas hois nāliter tē-

qd esse a volūtate vt principio distincto ɔ nām: dat sic z alr se hre: esse aūt a volūtate vt natura nō. Cõtra. spūscūs est a volūtate vt volūtas est distincta ɔ nām ergo. añs probat triplr: qz alr nūerus processionū diuinaz male fuisset probatus supius in. q. 27. arti. 5. ex hoc qd in nā intellectuali nō ē nisi intelligere z velle. Scdo qz volūtas in productiõe spūscti cõcurrit vt po9 distincta fm rõnē ab eētia seu nā: z ab itellectu. Tertio: qz vt in hac rñsione dicitur spūssanctus pcedit per modum voluntatis.

¶Ad euidentiā huius difficultatis distōnis ac pprie locutiōis aduerte prio: q queadmodū intell's trifariā cõsiderat. Prio absolute vt po9 itellectiua: z sic vocat intell's. Scdo put ē cognoscitiu9 absq3 discursu: z sic q̃q3 vocat intellect9. Tertio put ē discursiu9 z sic vocat rō: ita ppotionalr: nō eodē tñ ordine: volūtas trifariā sumi pt / prio p po9 volitiua: z sic vocat volūtas. Scdo p eadē potētia inquātū ē nālr determinata ad aliqd obm seu opus: z sic vocat volūtas vt nā. Tertio p eadē potētia vt est idetermināta ad vtrū libet: z sic vocat q̃q3 liberū arbitriū / q̃q3 volūtas. Et qz cõtingit volūtatē determinari ex se dupl'r. Uno modo quo ad specificationē actus. i. q si operat circa tale obm oportet exire in actū talē ita qd nō opp9: sicut voluntas nostra determinata est ad btitudinē. Alio mō quo ad specificationē z exercitium actus: sicut volūtas videntis deū determinatur ad amandū ipsum: ita q nō solū nō pōt hre actū odij erga ipm: sed etiam nō pōt suspēdere actū amandi eūdē. Ita duplr volūtas hz rõnem nāe. Prio vt determinata est ex se respectu alicui9 obti ad velle / ita q nō pōt nolle illud: vel ecõuerso ad nolle aliqd / ita q nō pōt velle illud. Et sic cõcorditer dicimus: q volūtas hz rõnē nāe respectu beatitudinis z miserie: sed cum hac nālitate stat libertas quo ad exercitiū actus. i. velle / aut nō velle: z silr nolle aut nō nolle. Scdo vt determinata est ex ppria natura respectu alicuius obti ad velle nō solū vt distinguit ɔ nolle / sed etiam vt distinguitur cõtra nō velle. s. q opz ipsam ex se p̃sentatū tale obiectum velle absq3 libertate suspendendi actū. Et in hoc dissentire intendit scot9 ita q ratio nature in voluntate respectu exercitij actus: est in qua dissentimus / z que impugnatur.

¶Aduerte secundo / quod qz potētie distinguunt p actus z actus p obiecta: ɔñs est: quod si actus plures habent distōnes ac drias: opz distinguēdo considerare: quod drie actuū que attenduntur penes per se prio drias oboz formaliū: sunt distinctiue potētiarū. Relique aūt drie actuū nō distinguūt potētias: quātuncūq3 inter se sint diuerse. Et ppterea si naturale z liberum: nō sunt drie actuum penes per se primo obiecta distinctiua potentiarum: non inferrent ex hac parte distōnē potentiarum. Uidentur autem naturale z liberum esse differētie modi agendi: queadmodū discurrere z simplr intueri sunt modi intelligendi. Et queadmodū itelligere per discursum z simplr: sunt quidem oppositi modi cognoscendi z p se prio nō diuersificāt po9s: sz modū opandi: psuppositiue tñ pñt dici diuersificare potētiā: p q̃to. s. psupponūt diuersas po9s, vnā ita itellectualē q

dit ad btitudinē[c]. Et silr̄ deus naturaliter vult ⁊ amat seipm̄. Sed circa alia a se volūtas dei se h̄ꝫ ad vtrūqꝫ quodāmō: vt dictuꝫ est[c]. Spūs aūt scūs pcedit vt amor inquātum deus amat seipm̄. Vñ naturaliter pcedit: q̄uis p modū volūtatis pcedat. ¶ Ad quartū dōm, q̄ etiā in cōceptionib⁹ intellectualib⁹ fit reductio ad pma, q̄ naturaliter intelligūtur. Deus aūt naturalr̄ intelligit seipm̄. Et ꝑm hoc cōceptio verbi diuini est naturalis. ¶ Ad quintū dōm, q̄ necessariū dr̄ aliqd p se: ⁊ p aliud. Per aliud quidē duplr̄[c]. Vno mō sicut p causam agētē ⁊ cogentē. Et sic necessariū dr̄, qd̄ est violētum. Alio mō sicut p causaꝫ finalē. Sicut dr̄ aliquid esse necessariū in his q̄ sunt ad finem: inquātū sine hoc nō pōt esse finis, vel bene esse. Et neutro istoꝝ modoꝝ diuina generatio est necessaria. Quia deus nō est ppter finē: neqꝫ coactio cadit in ipsum. Per se aūt dr̄ aliquid necessariū: qd̄ nō potest nō esse. Et sic deū esse est necessarium. Et hoc modo patrē generare filium est necessarium.

¶ Utrū act⁹ notiōales sint de aliquo. ar. 3.

A D tertiū Sic pcedi tur. Videt̄, q̄ actus notionales nō sint de aliquo. Qr̄ si pr̄ gñat filium de aliquo aut de seipso: aut de aliquo alio. Si de aliquo alio: cū id de quo aliquid generat̄ sit in eo qd̄ generat̄: sequitur q̄ aliqd alienū a patre sit in filio. Qd̄ est cōtra Hila. 7. de tri. vbi dicit, Nihil in his diuersum est vel alienū. Si autē filium generat pater de seipso: id aūt de quo aliqd generat̄: si sit permanēs: recipit eius p̄dicationem qd̄ generatur: sicut dicimus qd̄ homo est albus: quia homo permanet, cū de non albo fit albus. Sequit̄ igit̄ q̄ pater vel non permaneat genito filio: vel q̄ pater sit fili⁹. Qd̄ est falsum. Non ergo pater generat filium de aliquo: sed de nihilo. ¶ P̄. Id de quo aliqd generat̄ est principiū eius qd̄ generat̄. Si ergo pater generat filiū de essentia vel natura sua: sequit̄ q̄ essentia vel natura patris sit principiū filij. Sꝫ nō p̄ncipiū materiale: q̄ materia locū in diuinis nō h̄ꝫ. Ergo est principiū quasi actiuū: sicut generās est principiū geniti. Et ita sequit̄ q̄ eēntia generet. Quod supra improbatum est[c]. ¶ P̄. Aug. dicit q̄ tres persone nō sunt ex eadem essentia: quia nō est aliud essentia et persona. Sed psona filij nō est aliud ab essentia. Ergo filius nō est de essentia patris. ¶ P̄. Ois creatura est ex nihilo. Sed fili⁹ in scripturis dr̄ creatura. Dicitur eniꝫ eccl'. 24. ex ore sapiētie genite. Ego ex ore altissimi prodij primogenita ante oēm creaturā. Et postea ex ore eiusdē sapiētie dr̄, Ab initio ⁊ ante secula creata sum. Ergo fili⁹ non est genitus ex aliquo: sed ex nihilo. Et silr̄ pōt obijci de spūsctō: ppter hoc qd̄ dr̄ Zacha. 12. Dixit dñs extendens celum et fundans terram: ⁊ creans spiritum hois in eo. Et Amos 4. ꝑm aliam literam, Ego formans montes: et creans spiritum.

Sed cōtra Est. qd̄ Aug. dicit in li. de fi. ad pe. Pater deus solus de sua natura sine initio genuit filium sibi equalem.

Rñdeo Dicēdum, qd̄ filius non est genit⁹ de nihilo: sed de substātia patris. Ostensum est eñ supra[c], q̄ paternitas: ⁊ filiatio: ⁊ natiuitas: vere ⁊ pprie est in diuinis. Hoc autē interest inter generationē veram: per quam aliquis procedit vt filius: ⁊ factionem: q̄ faciens facit aliqd de exteriori materia: sicut scannū facit artifex de ligno: homo autem generat filium de seipso. Sicut autē artifex creatus facit aliquid ex materia: ita deus facit ex nihilo (vt infra ostēdetur[c]) non qd̄ nihilum cedat in substātiam rei: sed quia ab ipso tota substātia rei pducitur: nullo alio p̄supposito. Si ergo filius procederet a patre, vt de nihilo existens: hoc modo se haberet ad patrē: vt artificiatum ad artificem: qd̄ manifestū est nomen filiationis proprie habere non posse: sed solum ꝑm aliquam similitudinē. Unde relinquitur qd̄ si filius dei procederet a patre: quasi existens ex nihilo: non esset vere ⁊ proprie filius. Cuius contrarium dicitur. 1. Joan. vlti. Ut simus in vero filio eius Jesu Christo. Filius igitur dei verus: non est ex nihilo: nec factus: sed tantum genitus. Si qui autem ex nihilo a deo facti filij dei dicantur: hoc erit metaphorice secundum aliqualem assimilationem ad eum

nō rōnalē, Alterā vo ita rōnalē q̄ ēt itellectualē: nō eñ pōt eē rōnalis absqꝫ intellectu: q̄ posteri⁹ nō pōt absolui a pticipatiōe prioris. Ita nāle ⁊ liberū/ p se prio diuersificāt non potētiā s̄ modū operādi: p̄supponūt tñ diuersitatē potētiaꝝ nālis ⁊ libere: non ita q̄ sicut dat̄ potētia mere nālis: ita dat̄ potētia mere libera: q̄ h̄ est ipoīe: qm̄ in posteriori opꝫ saluari rōnē prioris: ⁊ infimū inferioris pticipare superi⁹: ꝯstat eñ q̄ nā prior est volūtate/ s̄ dat̄ potētia vere libera: q̄ ꝑm sui sūpmūꝫ h̄ꝫ rōnē nāe: ꝑm vo reliquū est mere libera. [117] His igit̄ ꝑlibatis: ad rōnē scd̄o. negat̄: q̄ neuter istoꝝ [0] modoꝝ agēdi reducat̄ in alteꝝ: qm̄ liberū reducit̄ ad nāle. h̄ꝫ eñ se liberū ad nāle vt multa ad vnuꝫ: vt mot⁹ ad imobile: vt varium ad vniforme. Et ppea opꝫ qd̄ oriat̄ ab ipo. et fūdet̄ i ipo: sitꝫ ipsi⁹ effect⁹: vt infer⁹ in q̄one. 60. art. 2. ⁊ 82. arti. 1. manifestat̄. [407] Et cū pbat̄ oppositū: q̄ sequeret̄ qd̄ liberū ꝑm totū gen⁹ suuꝫ esset imperfectū: accipiēdo impfectū priuatiue ⁊ pprie negatur ꝯña loquēdo de nāli ⁊ libero ex pte pducētis. Si aūt est sermo ex pte ēt pducti: dico q̄ pductio libera dicit impfectionē i realiter producto libere: qm̄ dicit illud in se posse sic ⁊ alr̄ se h̄re: vt in corpe arti. deductū est. [216] [3. dist. 5. q. 2. ar. 1 et. 2. Et. 3. di. 11. ar. 1. ad pm.] Dixi aūt realr̄ pducto: ppter liberam volitionē/ q̄ de⁹ vult bonū creaturis: ipsa eñ nō est pducta realiter: ⁊ ppterea nō ꝑt i se sic ⁊ alr̄ se h̄re aut habuisse: q̄uis possit alr̄ habuisse habitudinē rōnis ad creaturas: ppter impfectionē termini. Et sic ruit fundamētū scd̄o. ex h̄ arti. ex hac ppositione: pductio libera vt distinguit̄ ꝯ naturalē/ dicit impfectioneꝫ in realr̄ pducto. et ppterea poni nō pōt in diuinis ad intra. Et hic est ali⁹ defect⁹ sui fundamēti. Vñ ad cōfirmationē primā dr̄: q̄ q̄ differentie posteriores nō variāt suuꝫ pri⁹: ⁊ naturale ⁊ liberum sunt differētie modi agendi: ideo non variant differētias actionuꝫ: quibus distinguūt potentias. Concedo ergo q̄ naturale ⁊ liberū sunt distincti modi agēdi: nō tñ q̄ sint oppositi modi distinctiui potētiarum: sed pprie loquēdo: sunt distinctiui modoꝝ possendi. Et hoc intēdit Arist. in locis adductis: nō eñ intēdit excludere a pposito ⁊ rationali naturā idētice ⁊ causaliter: sed vt sic formaliter: vt etiā author in hoc articu. distinxit volūtatem ꝯ naturā. Et tñ nō sequit̄/ ergo est alia potētia. sed ergo est alia potētia vel alia ratio eiusdem potētie. Posset tñ hec materia vnico verbo absolui dicēdo/ q̄ volūtas distinguitur ꝯ naturā precise: ⁊ nō ꝯ naturam intraneam volūtati: q̄ est simul natura ⁊ volūtas. Ad aliam vero cōfirmationē dr̄: q̄ eadem quidē est potētia attingēs finē ⁊ referens in finem: sed nō eodē modo. Sicut etiā idē est intellectus principioꝝ ⁊ cōclusionū: nō tñ eodē modo. Ita eñ se habēt liberū ⁊ naturale in volūtate: sicut discurrere ⁊ naturalis notitia in intellectu. Ad aliā vero rationem distinguēdum est de necessitate aut simpliciter aut immutabilitatis: et dicēdum: q̄ actui libero vt sic: repugnat necessitas simplr̄: de qua est sermo: qua spiritussanctus necessario pcedit: ita q̄ eius oppositū implicat contradictionē ꝑm se. Necessitas autē immutabilitatis: est firmitas que stat cum libertate: ⁊ perficit operationē liberam. Et per hoc patet rñsio ad cōfirmationes: supponūt enim libertatē esse cōpossibilem necessitati simpliciter alicuius actus vt sic: qd̄ vt ex nono metaphy. patet: falsum est. oportet enim libertatem esse respectu alicuius oppositionis.

¶ Ad secundam dubitationē que est ad hominem dr̄ q̄ labor est in equiuoco: nam spiritussanctus pcedit a voluntate vt principio: ⁊ a voluntate vt voluntas: sumendo voluntatis nomen p potentia volitiua: et hoc concludunt omnes obiectiones. Sic enim voluntatem accipiendo verū est: q̄ productio spiritussancti est a voluntate vt principio: ⁊ vt distincta contra naturam. i. substantiā volentis: non autem contra naturam. i. rationē nature in se quasi participatam. i. ꝯtra moduꝫ operādi nature: [206] [2 e] [203 c] ⁊ q̄ penes intellectuꝫ ⁊ voluntatē sumit̄ numerus pcessionū diuinarū: et q̄ spūssanctus pcedit per modum voluntatis. Et hoc eñ q̄ pcedit per operationeꝫ volitiue potētie: h̄ꝫ illas tres conditiones in quib⁹ differt modus voluntatis a modo nature: quas vide in q̄onib⁹ disputatis de potētia dei. q. 10. ar. 2. ad. 11. Cū his oībus tñ stat q̄ cōueniūt in hoc vniuoco mō. s. naturaliter: vt i litera habes. Accipiēdo aūt volūtatis nomē p rōne volūtatis inquātum est libera: sic negat̄ q̄ pcessio spūssancti sit a voluntate. ⁊ dr̄: q̄ est a volūtate non inquātū voluntas sed inquātuꝫ natura: ⁊ similia. [16] [186] [d] [187] Unde hic oportet aduertere quomodo vtatur quis vocabulis. ¶ Restat vnū dubiū: an volūtas equinoce sumat̄ in prima ⁊ scd̄a cōclusione: que tñ sunt cōes oib⁹ theologis: ⁊ determinate in primo sentētiaꝝ. di. 6. [232] [24] Si eñ sumit̄ vniuoce/ sequit̄ q̄ p volūtate concomitāte ad vtrūlibet velit generationem filij: de hac eñ est sermo in scd̄a. Si autē equiuoce/ satis leuis videt̄ disputatio ⁊ differentia. ¶ Ad hoc breuiter dr̄ qd̄ sumitur vniuoce vtrobiqꝫ. s. p potētia volitiua seu actu volēdi absolute et indistincte. Et in pria ostēditur: q̄ actus volēdi nō curādo qualis respicit generationē filij siue processionē spiritussancti: vt obiectum. In secunda vero determinatur: qd̄ velle etiam non curando quale: non habet rationem principij ad vtrumlibet respectu actuum notionalium. Uerum habere rationem principij ad vtrumlibet significatur per actum procedendi et ablatiuum voluntatis: vtputa genuit voluntate: et sic non est equiuocatio.

¶ Super articulum. 3.

T Itulus querit de actibus notionalibus ⁊c. in actu exercito: an scilicet pater generet filium de sua substantia: an de nihilo. ¶ In corpore vnica est conclusio responsiua quesito: filius est genitus: non de nihilo: sed de substantia patris. Probatur primo quo ad partem negatiuam ducendo ad impossibile: si filius produceretur de nihilo. ergo esset factus: ergo non esset vere et proprie filius. Prima consequentia probatur: ex proportione materie ad artificem: et nihil ad deum. Secunda autem ex differentia inter factioneꝫ et natiuitatem: destructio autem consequentis manifestatur authoritate Joan. apostoli. Deinde respondet obiectioni tacite: scilicet qd̄ in scriptura filius dei verificatur de aliquo qui est ex nihilo: dicens qd̄ hoc nō verificatur de vero filio: sed de filio per assimilationem: allatis ad hec authoritatibus. Infertur postmodum secūda pars conclusionis per locum a diuisione: et subiungitur: quā differenter intelligatur hec secūda pars: de substantia patris humani et de substantia patris diuini: quia ibi de parte/ hic de tota.

qui vere filius est. Unde inquātum solus est verus ⁊ naturalis dei filius: dr̄ vnigenitus, ꝑm illud Joā. 1. Unigenit⁹ qui est in sinu patris ipse enarrauit. inquātum vo p assimilationem ad ipsum alij dicūtur filij adoptiui, quasi metaphorice dicitur esse primogenit⁹ ꝑm illud Rom. 8. Quos presciuit: ⁊ predestinauit fieri cōformes imaginis filij sui: vt sit ipse primogenitus in multis fratribus. Relinquitur ergo qd̄ dei filius sit genitus de substātia patris: aliter tamē q̄ filius hois. Pars eñ substātie hois generātis trāsit in substātiā geniti. Sed diuina natura impartibilis est. Vñ necesse est q̄ pater generādo filiū, nō partē nāe in ipsum trāsfuderit: sꝫ totam nām ei cōicauerit: remanēte distinctione solum ꝑm originem, vt ex dictis patet[c].

Ad primū Ergo dōm, qd̄ cū fili⁹ dr̄ natus de patre: hec prepositio de, significat principiū generās cōsubstātiale: nō autem p̄ncipiū materiale. Qd̄ eñ pducitur de materia fit p trāsmutationem illius de quo pducitur in aliquam formam. Diuina aūt essentia, nō est transmutabilis: neqꝫ alterius forme susceptiua[c]. ¶ Ad scd̄m dōm, q̄ cum dr̄ filius genitus de essentia patris: ꝑm expositionem magistri. 5. dist. 1. sniarū designat habitudinē p̄ncipij quasi actiui. Ubi sic exponit. Filius est genitus de essentia patris. i. de patre essentia: ppter hoc qd̄ Aug. 15. lib. de trini. dicit, Tale est qd̄ dico de patre essentia, ac si expressius dicerem de patris essentia. Sꝫ hoc nō videtur sufficere ad sensum huiusmodi locutionis. Possumus enim dicere q̄ creatura est ex deo essentia: nō tñ qd̄ sit ex essentia dei. Unde aliter dici potest q̄ hec prepositio de, semper denotat consubstātialitatē. Unde nō dicimus qd̄ domus sit de edificatore: cū nō sit causa cōsubstātialis. Possum⁹ autem dicere qd̄ aliquid sit de aliquo, quocūqꝫ mō illud significet vt p̄ncipiū cōsubstātiale, siue illud sit p̄ncipiū actiuū: sicut filius dr̄ eē de p̄re: siue sit p̄ncipiū m̄ale, sicut cultellus dr̄ esse de ferro: siue sit principiuꝫ formale in his dūtaxat in quib⁹ ipse forme sunt subsistentes, ⁊ non aduenientes alteri. Possumus eñ dicere q̄ angelus aliqs est de natura intellectuali. Et per hūc modum dicimus q̄ filius est genitus de essentia patris inquātum essentia patris filio per generationē cōicata: in eo subsistit. ¶ Ad tertiū dicendū, q̄ cū dr̄ filius est genitus de essentia patris: additur aliquid, respectu cui⁹ potest saluari distinctio. Sed cū dr̄ q̄ tres persone sunt de essentia diuina: nō ponitur aliquid, respectu cuius possit importari distinctio per prepositionem significata. Et ideo non est simile. ¶ Ad quartū dicendū, q̄ cū dr̄ sapientia est creata: pōt[c] intelligi: non de sapientia que est filius dei: sed de sapientia creata quā deus indidit creaturis. Dicitur enim eccle. 1. Ipse creauit eam. s. sapientiaꝫ spiritusancto ⁊ effudit illam super oia opera sua. Neqꝫ est incōueniens qd̄ in vno contextu locutionis loquatur scriptura de sapientia genita ⁊ creata: quia sapientia creata est participatio quedam sapiētie increate. Uel potest referri ad naturā creatam assumptam a filio: vt sit sensus, Ab initio ⁊ ante secula creata sum, i. preuisa sum creature vniri. Uel per hoc qd̄ sapientia creata ⁊ genita nuncupatur: modus diuine generationis nobis insinuatur. In generatione eniꝫ qd̄ generatur accipit naturam generantis quod perfectionis est. In creatione vero creans non mutatur: sed creatum nō recipit naturam creantis. Dicitur ergo filius simul creatus ⁊ genitus: vt ex creatione accipiatur immutabilitas patris: ⁊ ex generatiōe vnitas nature in patre ⁊ filio. Et sic exponitur intellectus huius scripture ab Hila. lib. de syno. Authoritates autem inducte non loquuntur de spiritusancto sed de spiritu creato: qui quandoqꝫ dicitur ventus: quandoqꝫ aer: quandoqꝫ flatus hominis: quandoqꝫ etiam anima: vel quecunqꝫ substantia inuisibilis.

¶ Utrum in diuinis sit potentia respectu actuum notionalium. Arti. 4.

A D quartū Sic procedit̄. Uidetur q̄ in diuinis non sit potentia respectu actuum notionalium. Omnis enim potentia est vel actiua vel passiua. Sed neutra hic cōpetere potest. Potentia enim passiua in deo non est: vt supra ostensum est[c]. Potentia vero actiua nō competit vni persone respectu alterius: cum persone diuine nō sint facte: vt ostensum est[c]. Ergo in diuinis nō est potentia ad actus notionales.

¶ P̄. Potentia dicitur ad possibile. Sed diuine persone non sunt de numero possibilium: sed de numero necessariorum. Ergo respectu actuum notionalium: quibus diuine persone procedunt, non debet poni potētia in diuinis.

¶ P̄. Filius procedit vt verbum: quod est conceptio intellectus: spiritus autem sanctus procedit vt amor qui pertinet ad volūtatem. Sed potentia in deo dicitur per cōparationē ad effectus: non autem per comparationē ad intelligere ⁊ velle: vt supra habitum est[c]. Ergo in diuinis non debet dici potentia per comparationem ad actus notionales.

Sed cōtra Est, quod dicit Aug. contra Maxi. hereticum, Si deus pater non potuit generare filium sibi equalem: vbi est omnipotentia dei patris? Est ergo in diuinis potentia respectu actuum notionalium.

Rñdeo Dicendum, quod sicut ponuntur actus notionales in diuinis: ita necesse est ibi ponere potentiaꝫ respectu huiusmodi actuum: cum potentia nihil aliud significet q̄ principium alicui⁹ actus. Unde cum patrem intelligamus vt principium generationis: ⁊ patrem ⁊ filium vt principium spirationis: necesse est quod patri attribuamus potentiam generandi: ⁊ patri et filio potentiā spirādi. Quia potentia generandi significat id quo generās generat. Omne aūt generās generat aliquo. Vñ in omni generāte opꝫ ponere potētiam

¶ In respōsione ad primum in quo negatur essentia diuina habere rōnē materie: ⁊ secūdum/ in quo dicit̄/ qd̄ habet rōnem forme subsistentis: argumēta occurrūt Henrici ⁊ Durādi/ apud capreolum in. 5. dist. primi. ad pbādum q̄ filius est genitus de substātia patris vt materia: quo ad conditiones materie nō importātes imperfectionem. Afferūtur autem quatuor cōditiones sic: esse intrinsecum genito nō accipiens esse: ⁊ preexistere ac inexistere: ⁊ manere idem: in tota generatione: ⁊ esse de quo genitum generatur: vt lȝ de quo distinguitur contra de nihilo cōueniunt essentie diuine respectu generationis filij: ⁊ sunt proprie conditiones materie. ergo de essentia vt materia vel quasi materia generatur filius. Assumptū quo ad omnia manifestatur iductiue. Et quo ad vltimum probat̄. ex differētia iter creationem ⁊ generationem q̄ illa de nullo subiecto/ hec de preexistenti subiecto est. Adducūtur ⁊ ꝯfirmatiōes si pater de parte aut de aliena suba generaret filium/ [191] [b] [206] [211] [263] pculdubio suba illa haberet rationē materie. ergo si de tota ⁊ ppria generat: eandē habet rōnem. Totū enim ⁊ pars: propriū ⁊ alienum nō variāt propositum. Et confirmatum rursus: q̄ essentia recipit pprietatem constitutiuam geniti: ⁊ est quasi potentia passiua in generatione: alioquin [43] nō omni potētie actiue naturali respōderet passiua. ergo habet rōnem materie. ¶ Ad hec breuiter dicitur: q̄ quāuis ꝑm quid tolerari possit diuinā essentiam habere aliquam conditionē materie in generatione: vt in dist. 5. primi. q. 2. arti. 1. sustinuit author: simpliciter tñ: cuꝫ litera huius articuli negandum est filiū genituꝫ de patris suba vt materia: ⁊ affirmandū vt forma. Nec aliqua ppria cōditio materie saluat̄ in diuina essentia. Esse eñ de quo: vt distinguitur cōtra de nihilo nō est ppriū materie sed preexistētis intrinseci: qd̄ est cōmune forme ⁊ materie: vt pꝫ si fingamus ex preexistente sortis anima/ et nunc noua materia fieri a deo sortem: tūc enim nō crearetur: quia ex preexistēte aliquo fieret: ⁊ tñ non fieret ex aliquo subiecto. Sed error in hac ⁊ in alijs conditionib⁹ accidit: quia vt plurimū ista ꝯsueuimus per subiectum seu materiā declarare, vt etiā in hoc articulo fit: vbi de nihilo: per proportionem ad de subiecto artificialium declaratur: cum tamen opponatur ad de aliquo siue vt subiecto siue vt forma preexistente. Et similiter relique tres conditiones communes sunt preexistenti intrinseco. Ad confirmationem autem de parte et alieno/ negandum est assumptum: et quo ad alienum quidem patet in natura angelica: quo ad partem vero in fictione propositi exempli de sorte. Ad ea autem que in vltima confirmatiōe adducūtur negandū est essentiā recipere proprietatem: quoniam comparantur vt idē: et non vt recipiens ⁊ receptum. Potentia quoqꝫ passiua: procul est a productione omnino simpliciuꝫ: de quorum numero constat esse diuinaꝫ personam. Nec aliquod inconueniens est/ huiusmodi potentijs actiuis non respondere passiuas: sufficit enim respondere terminos: vt potentia creatiua (que tamen inferior est) testatur.

¶ Super articulū. 4.

I N titulo: potentia vt pꝫ quinto ⁊ 9. meta. dupliciter sumitur. [217] [2. d. 7. q 1. ar. 1. et po. q. 2. ar. 1.] Primo p potētia logica: que consistit in nō repugnantia terminorum: ⁊ de hac nō est sermo. Secundo/ pro principio operationis ⁊ sic sumitur hic. vnde in diuinis esse potentiam significat esse potētie rationem formalē respectu notionaliū: sicut etiam cum queritur/ vtrū i deo sit sciētia: [150] nil aliud q̄ritur/ nisi an scientia dicat̄ de deo formaliter. [210] ¶ In corpore vnica est conclusio responsiua q̄sito affirmatiue necesse est ponere in diuinis potentiā respectu actuū notionaliū. Hec conclusio primo in litera pbatur sic: in diuinis ponuntur actus notionales ergo necesse ē ibi ponere potentiam horum. Et probatur sequela: quia potentia nihil aliud significat q̄ principium actus. [c d] [150] [164] Secūdo explanatur vis ratiōis huius in speciali sic. Omne generās generat aliq. ergo in omni generāte oportet ponere potentiā generādi. ergo necesse est patri attribuere potentiam generādi. Prima cōsequentia probatur. q̄ potētia generādi significat id quo generās generat. Scd̄a vero pbat̄: q̄ pater ē generatiōis pricipiū. Et similiter potes formare rationem de spirante ⁊ potentia spiratiua: idem enim est iudicium.

Universidad de Deusto Biblioteca

¶ Circa hec aduerte/ q quis multiplr aureolus apud Capreolū in. 7. di. primi. ꝯ rōnē ꝛ ꝯclōnē arguat: duo tñ afferēda cēsui. Alterꝝ ꝯ rōnē ꝛ ꝯclōnē sil'. Alterꝝ ꝯ ꝯclōnē. Arguit ꝯ pº sic. aut potētia ponit i deo respectu actuū notionaliū ꝫ rē. Et h̄ nō: q2 nō est ꝫ rē p̄nm elicitiuū act9 notionalis: vt pꝫ: qm̄ actus est idē cū ipsa potētia. Aut ꝫ rōnē tm̄. Et hoc nō/ q2 sic etiā intellectus h̄ret rōnē potētie: qm̄ ꝫ rōnē est p̄nm intelligēdi. nullo igit mō valet rō lr̄e fundata sup hoc: q potētia est p̄ncipiū act9. Scd̄o arguit sic. ex opposito. Negatio potentie generādi nō est negatio potētie/ ꝯ affirmatio potētie generādi nō est affirmatio potētie. Aūs est Aug. ꝯña vero pꝫ ex primo perihermenias: affirmatio ꝛ negatio de eodē sunt. ¶ Ad p̄mū hoꝝ dr/ q potētia ponit in diuis respectu actuū notionaliū ꝫ rē. Sꝫ aduertēdū est q aliq̄s act9 pōt inferre potētiā sui principiū: ex duplici ꝯditiōe. Pria est esse elicitū. Scd̄a est termin9 ei9 realr p ipm̄ p̄ductus. Ita q quodlibet horū per seipm̄ sepatim infert potentiā ꝫ rē. Uerū qn̄ act9 est elicit9: infert potētiā p̄ncipiū illi9 ꝫ se. Qn̄ v̄o act9 nō est elicit9: sꝫ tm̄ effect9 seu termin9 realiter p̄ductus: infert potētiā p̄ncipiū illi9 nō ꝫ se: sed ꝫ suū effectū seu terminū. Et qm̄ gn̄atio non est actus elicit9 a p̄re/ sed ipse p̄r: hꝫ tm̄ q̄si effectū filiū realr distinctū. iō in p̄re est potētia generādi: q̄ est p̄ncipiū ꝫ rē gn̄atiōis nō ꝫ se: sꝫ ꝫ qd̄ ponit genitū. Uñ rō lr̄e ex actu sumpta valida est: cū distinctione tñ p̄dicta intelligēda. s. de actu vel ꝫ se vel ꝫ suū terminū realr emanante. Et ad hoc insinuādū in lr̄a exp̄sse dr: q sicut ponūtur ibi actus ita potentie: significādo per ly sicut et ly ita/ q iuxta modū actus est modus potentie. Et hoc quia plurib9 modis actus vēdicare potest sibi potentiam: vt diximus: ꝛ in litera rn̄dendo ad tertiū exprimitur. Ad scdm̄ vero cōceditur totū: qm̄ potētia generādi nō affirmat potētiam sed potētiam sic. i. potētiam respectu talis actus. s. notionalis: nihil enim aliud in hoc articulo cōcluditur. Unde ꝛ Aug. optime dixit. q filius non genuit non quia non potuit. hoc enim esset negatio potentie absolute: quam constat cōem esse toti trinitati. Cum quo tñ stat: q in solo patre vt infra dicetur: est potentia generandi.

130 c — 189 b

generandi: ꝛ inspirante potētiam spirandi.

Ad primū Ergo dōm, q sicut ꝫ actus notionales non p̄cedit aliqua persona vt facta: ita neq̄ potētia ad actus notionales dr in diuinis per respectū ad aliquā personā factā: sed soluꝫ per respectū ad p̄cedētē p̄sonā. ¶ Ad scdꝫ dicēdū, q possibile ꝫ qd̄ necessario opponit, sequit potentiā passiuā: q̄ nō est in diuinis. Uñ neq̄ in diuinis est aliqd possibile p modū istū: sed solū ꝫ qd̄ possibile cōtinet sub necessario. Sic aūt dici pōt, q sicut deū esse est possibile, sic filiū gn̄ari est possibile. ¶ Ad tertiū dōm, q potētia significat principiū. Principiū aūt distinctionē importat ab eo cuius est principiū. Cōsideratur aūt duplex distinctio in his q̄ dicuntur de deo. Una ꝫ rē. Alia ꝫ rōnē tm̄. Scd̄m rē quidem deus distinguit p essentiā a reb9 quarum est per creationeꝫ principiū: sicut vna persona distinguitur ab alia, cuius est principiū ꝫ actū notionalē. Sed actio ab agēte non distinguitur in deo nisi ꝫ rationem tantū. Alioquin actio esset accidēs in deo. Et ideo respectu illarū actionuꝫ: ꝫ quas alique res p̄cedūt distincte a deo: vel essentialiter, vel personaliter: potest deo attribui potentia ꝫ p̄priam rationem principij. Et ideo sicut potentiam ponimus creandi in deo: ita possumus ponere potentiam generandi vel spirandi. Sed intelligere et velle non sunt tales actus: qui designent processioneꝫ alicuius rei a deo distincte: vel essentialiter vel personaliter. Uñ respectu horū actuum nō potest saluari rō potētie in deo nisi ꝫ modum intelligendi ꝛ significandi tantum: prout diuersimode significatur in deo intellectus et intelligere: cum tamen ipsum intelligere dei, sit eius essentia nō habens principium.

¶ Utrum potentia generandi significet relationem ꝛ non essentiam. Arti. 5.

¶ Super articulum. 5.

Titulus clarus est ex precedētibus. Tantū hoc aduertat nouitius/ q potētia sumitur hic/ nō pro respectu principij: sed p re cui cōuenit ille respectus. vtrūq̄ nanq̄ clauditur in rōne potētie. sed de illa re dubitatur hic/ an sit essentia/ vel p̄rnitas ꝛc.

¶ In corpore quatuor facit. Primo refert opinionē quādam. Scd̄o rep̄hendit illam. Tertio reprehendit quandam aliam opinionē: ibi/ nec etiam essentiam ꝛc. Quarto respondet quesito.

¶ Quo ad primū: recitata opinio est q potētia generādi significat relationē tantū. Quo ad scdm̄ reprehēditur hec opinio: ostendendo q significat diuinā essentiā principaliter sic: potētia in vno quoq̄ agēte/ est id quo agēs agit. ergo est forma cui fit assimilatio. ergo potētia generatiua est in quo genitū assimilat generāti: ergo natura diuina in patre est potentia generādi: ergo potētia generādi principaliter significat diuinā essentiam: ꝛ nō relationē tantū. Prima ꝯña p̄batur: q2 omne p̄ducens p̄ducit sibi simile quātum ad formā qua agit: qd̄ manifestat in gn̄atione hois. Tertia aūt p̄batur: q2 filius dei assimilat patri in natura diuina. Et confirmatur authoritate Hilarij. Quarte vero ꝯñs quo ad primā partē confirmatur authoritate magistri in. 7. di. primi. ¶ Quo ad tertiū: reprehendenda opinio est: q potētia generādi significat essentiam inquātum est idem relationi: ita q ex equo significat vtrūq̄: reprehenditur autem sic: Forma indiuidualis in rebus creatis cōstituit personā generātem ꝛ nō est quo generās generat: ergo in diuinis paternitas est cōstituens personam patris generātis. ꝛ nō est quo p̄r gn̄at. Añs p̄batur. Quo ad scdam partē: q2 alioquin sortes generaret sortē. Consequētia vero p̄batur: q2 paternitas licet sit forma: est tñ forma indiuidualis: ꝛ applicatur probatio scde partis antecedentis secunde parti consequentis ducēdo ad impossibile. s. q pater generaret patrem: sicut ibi sortes sortem gigneret.

Ad quintū Sic p̄cedit. Uidetur, q potētia generādi vel spirandi significet relationem, et nō essentiam. Potentia em̄ significat principium: vt ex eius diffinitione patet. Dicitur em̄ potentia actiua esse principiū agēdi: vt pꝫ in. v. metaph. Sed principium in diuinis respectu persone dr notionaliter. Ergo potentia in diuinis nō significat essentiam sed relationē. ¶ p̄. In diuinis non differt posse, ꝛ agere. Sed generatio in diuinis significat relationem. Ergo ꝛ potentia generandi. ¶ p̄. Ea que significant essentiam in diuinis, cōmunia sunt tribus personis. Sed potētia generādi nō est communis tribus personis, sed propria patri: ergo non significat essentiam.

Sed ꝯtra Est, q sicut de9 potest generare filium: ita et vult. Sed volūtas generādi significat essentiam. Ergo ꝛ potentia generandi.

Rn̄deo Dicendū, qd̄ quidam dixerunt q potētia generādi significat relationem in diuinis. Sed hoc esse non potest. Nam illud proprie dicitur potentia in quocunq̄ agente: quo agēs agit. Omne autem p̄ducens aliquid per suam actionem: producit sibi simile quantum ad formam qua agit. Sicut homo genitus est similis generanti in natura humana: cuius virtute pater potest generare hominē. Illud ergo est potentia generatiua in aliquo generante in quo genitum similatur generanti. Filius autem dei similatur patri gignenti in natura diuina. Unde natura diuina in patre, est potentia generandi in ipso. Unde Hila. dicit in. 2. de tri. Natiuitas dei non potest eam, ex qua perfecta est, non tenere naturam. Nec enim aliud quam deus subsistit: quod non aliunde quam de deo subsistit. ¶ Sic igitur dicendum est, quod

218 1. d. 7. q. 1. ar. 2. et po. q. 2. ar. 3.

¶ Quo ad q̄rtū ꝯclo rn̄siua q̄sito est: potentia generandi sigt diuinā naturā in recto/ ꝛ p̄rnitatē in obliquo. Et infert ex supradictis sic quo p̄r gn̄at ē diuina natura: q2 in ea sibi assimilat fili9: ꝛ gn̄atio apud Dam. op9 est nature: non vt qd̄: sed vt quo: ergo. ¶ Et aduerte qd̄ pro ꝯstāti cū ceteris theologis supponit authoꝛ potētiā generandi claudere in se relationē: ꝛ iō nō fuit sollicit9 vt p̄baret ipsam includi: sꝫ sat fuit p̄bare q nō sola: et qd̄ nō sic. s. ex equo includitur. Et scito q scd̄a opinio reprehensa in lr̄a est ea quā authoꝛ sequut9 fuerat in. 7. di. primi. q. 1. ar. 2. ac p hocē h̄ retractata. ¶ Circa primū assumptū. s. potentia in vno quoq̄ agēte: est id q̄ agens agit/ dubiū occurrit: an hoc sit verū de oi quo agēs agit: aut solum de quo primo: aut soluꝫ de quo prime. Nō pōt dici: q oē quo agēs agit sit potētia: q2 tūc sequeretur q in sorte essent plures potētie gn̄atiue: qm̄ gn̄at humanitate: ꝛ gn̄at potentia gn̄atiua: q̄ est vis partis vegetatiue. Nec pōt dici q verificatur solū de quo p̄io: qm̄ sequeretur q calor in igne nō esset potētia calefactiua sed eius sub̄a: q̄ est primū principiuꝫ calefactionis.

Nec pōt dici q verificatur tantū de quo prime: quia sic falsum dictum esset in litera: q natura humana est potentia generatiua hois. Et similiter male inferretur cōclusio principalis: qm̄ natura diuina non nisi mediante intellectu ꝛ voluntate est principiū generationis ꝛ spirationis: vt ex supra dictis pꝫ. ¶ Ad hoc dr/ q assumptū est verū de omni quo agēs agit: duabus conditionib9 seruatis. s. q illud sit aliqua forma agētis: et hoc ad differētiam instrumētorum ꝛ q sit per se principiū illius actionis siue elicitiuum siue principale: ꝛ hoc ad differētiam concomitantiū. Nec p̄pterea sequitur esse plures potētias eiusdē rationis in eodeꝫ: quia ꝫ prius potētie in eodem sunt diuersoꝝ ordinū/ dum altera prima, altera prima est. vt patet de natura humana ꝛ potētia generatiua: in ordine vero ad actum vnitatē habent: sunt em̄ vnius ꝛ eiusdē generatiōis principiū: et ideo vt sic/ cōputantur quasi vnū principiū ꝛ vna potētia: constans ex primo ꝛ primo cōcurrētibus. ¶ Circa positionē quatenus affirmat potētiam generatiuā esse diuinā naturā: ex duplici capite dubiū occurrit. Primo ex diuina natura: vt distinguit ꝯ perfectiones attributales: puta intellectū ꝛ volūtatem: ꝛ ꝯ hoc afferūtur argumēta a sco. Scd̄o ex eadē: vt distinguitur ꝯ relationē. Et ꝯ hoc afferūtur argumēta Bonauēture Garronis Enrici ꝛ Durādi. Uerū quia authoꝛ non sumit hic diuinam naturam vt distinguitur cōtra intellectū ꝛ volūtatem: nisi forte ꝫ quid: qm̄ apud ipsum etsi natura diuina sit primū principium quo generationis: non tñ sola: sed ipsa est vt primum quo: intellectus autem est vt primuꝫ quo: vt ex tractatis de processione filij et spiritussancti manifeste patet. Unde diuina natura hic sumitur non solum vt ipsa: sed comprehendens quodcunq̄ absolutum vt principium quo concurrens ad huiusmodi actus notionales. Et propterea nihil refert quantum ad propositum spectat: loqui de diuina natura/ et de quocunq̄ alio absoluto essentiali. Propter quod Scotica argumenta emittenda sunt. Aliorum vero qui essentiam vt distinguitur contra relationem impugnant rationes: ex essentie ratione: ex forma personali: ex actu notionali: atq̄ authoritate procedunt. Ex essentia quidem primo sic. forme que est formalis

rō alicui9 actiōis: debet illa actio/ et si sit sepata a subto: vt pꝫ de albedine sepata re9 disgregatiōis: sꝫ deitati vt intelligit sepata a p̄re/ nō debet ista actio: puta gn̄are. ꝯ ipsa nō est rō gn̄andi. Preterea deitas est vni9 simplicissime rōnis. ꝯ nō est rō duaꝝ tm̄ actionū. s. gn̄atiōis ꝛ spirationis: sꝫ aut vni9: aut infinitaꝝ. Preterea. deitas est cōis trib9 p̄sonis. ꝯ nō est p̄pria rō act9 p̄prij vni p̄sone. Ex forma v̄o cōstitutiua p̄ris p̄rnitate: q2 idē est p̄nm essendi ꝛ operādi. imperfectiōis em̄ est vt forma det actū p̄m ꝛ non scdm̄. Ex actu v̄o/ q2 sicut act9 essentialis a forma essentiali: ita p̄sonalis a p̄sonali. Authoritas autē est Aug. 5. de tri. c. 6. Eo p̄r q̄ est ei fili9. ꝯ nō diuinitate: sꝫ p̄rnitate ē ei fili9. ꝛ tꝫ seq̄la: quia paternitate est pater. ¶ Ad euidētiā horū scito: q in hoc vident opponētes decipi: q2 nō discernunt q̄tum intersit inter diuinaꝫ naturā/ ꝛ diuinā naturā i hoc putāt a patre. Nō itēdit authoꝛ q diuina nā sit potētia gn̄atiua: sed q nā diua i p̄nº nō de p̄nº est potētia gn̄atiua. Et ad hoc insinuādū: in lr̄a immediate añ authoritatē Hylarij dr: inde diuina nā in patre est potētia gn̄atiua in ipso, vbi bis p sonā noluit semel ex parte nāe: ꝛ semel ex parte potētie generādi: vt ostēderet q neutrum sumit pure absolute. Diuina siquidē nā cōis est tribus: cū oibus suis p̄prietatib9. Diuina āt nā nō solū vt p̄r sed vt in p̄re: soli9 est p̄ris: ipsa em̄ vt sic. i. vt i patre/ seu vt p̄ris: potentia est gn̄andi. Et p̄pea in lr̄a dr: q potētia generādi includit p̄rnitatem: nō in recto sed in obliquo. Deitas enim non vt p̄rnitas sed vt patris: potētia est generādi: ꝛ p̄ri propria. Et p hoc facile rn̄detur obiectionibus. vñ prime rōnis lꝫ posset negari maioꝛ: qm̄ albedo separata a quātitate nō disgregaret. Distinguat tñ: q ac... attribuit duplr alicui forme. Uno mō absolute: ac p se positiue. Et sic dato q maioꝛ esset vera: minoꝛ est falsa. qm̄ gn̄atio nō attribuitur diuine nature absolute/ nec per se positiue: qm̄ cōueniret ei in quocūq̄ inuenit. sed quasi permissiue. eo mō quo particularia cōueniūt vniuersalib9. sic em̄ cōparātur p̄sone ad essentiam vt in. q. 40. dictū est. Alio mō attribuit actus forme vt in hoc: et sic maioꝛ est falsa: ꝛ minoꝛ vera. Et p hoc pꝫ rn̄sio ad tertiū. Cōe em̄ vt cōe/ nō est p̄pria rō p̄prij: sed bene cōe vt p̄prij. i. p̄sone: est p̄pria rō act9 p̄prij ipsi p̄sone. ¶ Ad scd̄am vero pōt per idē rn̄deri: q lꝫ deitas ꝫ se non magis respiceret duo q̄ mille: tñ vt in hoc. i. vt in principio nō de principio ꝛ vt in eo ꝛ principio de principio simul/ duos tm̄ inchoat actus. Potest tñ ratio hec plurib9 alijs modis solui. s. q̄ deitas cū intellectu/ vnius: ꝛ cū volūtate/ alterius est principiū. Nec pluriū: q2 p̄ter actū intellectus: ꝛ volūtatis: nō datur tertius in natura intellectuali. Et parte quoq̄ certi ordinis ipsarū p̄ductionū inter se: dici pōt: q nō incōuenit ab vno ordinate oriri. Ad rationē vero ex parte forme/ falsum est assumptum. ꝫ cōem philie viā: tenētem nō omnē formā esse actiuā: ꝛ spāliter relationē. Posset tñ dici: q quodāmodo paternitas ꝯstituēdo patrē dat generare. p quāto dat ei concurrere actiue ad generationē vt qd̄: nec plus sibi debet. Ad illud vero de actu negāda est p̄poꝛtionalis similitudo: qm̄ actus essentialis infra latitudinē pure essentialiū inuenit qd̄ ꝛ quo: actus vero p̄sonalis infra latitudinē pure personaliū repugnat q inueniat quo: quia personalitas non potest esse ratio faciēdi sibi simile: nisi idē posset generare se: qd̄ non est intelligibile. Ad authoritatem demum Aug. dicendum est/ q laboꝛ est in equiuoco: qm̄ loquitur de quo formaliter. Deitas autē patris est quo causaliter pater generat. ꝛ ei est filius. ¶ In rn̄sione ad primum. Aduerte qd̄ inter generās ꝛ genitū inueniūtur duo. s. cōuenientia et distinctio. Et distinctio quidē cōditio est. Assimilatio autē ratio est. generās em̄ non generat vt distinguat: sed vt assimilet distinctū. Et p̄pter ea quāto maioꝛ est conuenietia tāto perfectioꝛ est generatio: salua distinctione hypostatica. Et quāto minoꝛ est hmōi suppositalis distinctio: tāto perfectioꝛ est generatio. Uñ in diuinis distinctio est minima: q2 relatiua. ꝛ cōueniētia est summa: q2 sunt eadē res numero simplicissima ꝛ oino indiuisa ꝛc.

160 b 161 b 186 d

potentia generandi principaliter significat diuinam essentiā: vt magister dicit. 7. di. pri. sen. Non aūt tm̄ relationē. Nec etiā essentiā inquātū est idē relationi: vt signet ex equo vtrūq̄. Lꝫ em̄ p̄rnitas vt forma p̄ris signifcetur: est tñ p̄prietas p̄sonalis h̄ns se ad personam p̄ris vt forma indiuidualis ad aliqd indiuiduū creatū. Forma aūt indiuidualis in rebus creatis ꝯstituit p̄sonā generātem: nō aūt est quo generans generat. Alioquin sortes generaret sortē. Unde neq̄ paternitas potest intelligi, vt quo pater generat: sꝫ vt cōstituens p̄sonam generātis. Alioquin pater generaret patrem. Sed id quo pater generat est natura diuina: in qua sibi filius assimilatur. Et ꝫ hoc Dam. dicit q generatio est opus nature nō sicut generantis, sed sicut eius quo generans generat. Et iō potētia gn̄andi signat in recto naturam diuinam: sed in obliquo relationem.

Ad primū Ergo dōm, q potentia non significat ipsam relationem principij. Alioquin esset in genere relōnis. Sed significat id quod est principium: non quidem sicut agens dicitur principium, sed sicut id quo agit dicitur principium. Agens autem distinguitur a facto, ꝛ generans a generato. Sed id quo generās generat est cōmune genito ꝛ generanti: et tanto perfectius quāto p̄fectioꝛ fuerit generatio. Unde cum diuina generatio sit perfectissima: id quo generans generat est commune genito ꝛ generanti: ꝛ idem numero nō solum specie: sicut in rebus creatis. Per hoc ergo quod dicimus q essentia diuina est principium quo generans generat: non sequit q essentia diuina distinguat: sicut sequeretur si diceret q essentia diuina generat. ¶ Ad scdm̄ dōm q sicut est idem in diuinis potētia generādi cum generatione: ita essentia diuina cū generatiōe ꝛ p̄rnitate est idē re: sed nō rōne. ¶ Ad tertiū dōm. qd̄ cū dico potētiā generādi potētia significat in recto, ꝛ generatio in obliquo: sicut si dicerem essentiā p̄ris. Unde quātū ad essentiaꝫ que significat: potētia generādi cōis est tribus p̄sonis. Quantū autē ad notionē que connotatur: propria est persone patris.

¶ Utrum actus notionalis ad plures personas terminari possit, Arti. 6.

Ad sextū Sic p̄cedit. Uidetur, qd̄ actus notionalis ad plures personas terminari possit: ita qd̄ sint plures persone genite vel spirate in diuinis. Cuicūq̄ enim inest potētia generādi: pōt generare. Sed filio inest potentia generandi. Ergo potest generare. Non auteꝫ seipsum. Ergo alium filium. Ergo possunt esse pl'es filij in diuinis.

¶ p̄. Aug. dicit contra maxi. Filius nō genuit creatorem. Neq̄ enim non potuit: sed non oportuit. ¶ p̄. Deus pater est potentioꝛ ad generandum q̄ pater creatus. Sed vnus homo potest generare plures filios. Ergo ꝛ deus: precipue cum potentia p̄ris vno filio generato non diminuatur.

Sed cōtra Est, quod in diuinis non differt esse ꝛ posse. Si igitur in diuinis possent esse plures filij: essent plures filij. Et ita essent plures persone q̄ tres in diuinis. Quod est hereticum.

Rn̄deo Dicendū, quod sicut atha. dicit in diuinis est tantū vn9 pater, vnus filius, vnus spiritussan. Cuius quidem ratio quadruplex assignari potest. Prima quidem ex parte relationum: quibus solum p̄sone distinguuntur. Cū enim persone diuine sint ipse relationes subsi-

¶ Super articulū sextum.

In titulo aduerte q nō q̄rit hic/ an p̄sone diuine possint eē plures trib9. h̄ em̄ in. q. 30. discussum est. Sꝫ h̄ tm̄ q̄rit/ an rō formalis athoma alicui9 p̄sone/ possit plurificari: ita. s. q nō sit tm̄ vn9 filius: aut vn9 sp̄ussctūs vt sic ista qd̄ differat ab illa: q ibi de pluralitate p̄sonaꝝ simplr h̄ autē de pluralitate p̄sonaꝝ eiusdē rōnis formalis qd̄ ē. Duplr aūt imaginari possumus talē pluralitatē. Prio vt sint plures filij: quoꝝ neuter sit p̄r aut spiritus. Scd̄o vt sint plures filij: vt ēt sp̄ussctūs sit fili9 alia filiatiōe. Et silr pōt distingui de duob9 sp̄iritib9 sanctis. s. aut vt neuter sit fili9: aut vt ēt fili9 sit sp̄ussctūs alia numero spiratiōe passiua. Utroq̄ enim mō eēnt plures filij ꝛ pl'es sp̄ussancti. ꝛ vno mō essent pl'es p̄sone q̄ tres. Alio v̄o modo non. Propter q si subtilr consideret qd̄ ista stat cū trinitate p̄sonarū. ꝛ iō posita ē post determinatū numerū p̄sonaruꝫ. Nec ad eā spectat discutere nisi pluralitatē pure numeralē seu indiuidualē. ¶ In corpe vnica ē cōclo ex Athanasij simbolo: in diuinis est tm̄ vn9 p̄r vn9 filius vnus sp̄ussctūs. Et p̄bat quadruplr: ꝛ rōnes qdē in lr̄a satis formate sunt: q2 tñ ipugnant sigillatim examinabuntur. Pria ergo rō fūdata sup hoc q forma vni9 sp̄ei nō multiplicatur nisi ꝫ materiā: multos hꝫ aduersarios sco. Aureolū Adā ꝛc.

219 1. dis. 7. q. 2. ar. 2 et in lit. et po. q. 2. ar. 1. ad. 10. et ar. 4.

Quorū instātie ꝯsistūt in hoc: q inuenit multiplicatio forme accñtalis in eadē mā: ꝛ afferūt lumē: speciē in me9 seu oclo: ꝛ relōnē. In eadē siqdē p̄te diaphani videmus multa lūina ꝫ mltidines illuminātiū: vt opposita multitudo vmbrarū ꝛ illuminationū testat. In eodē quoq̄ medio spēs est vtriusq̄ parietis eiusdē quātitatis ꝛ coloris: figure ꝛc. Ita vt nō sit aliqua rō diuersitatis specifice. Unū quoq̄ album multas hꝫ silitudines ad reliqua alba. Et silr vnus p̄r plurib9 paternitatibus refert ad plures filios. Alioqn relō remaneret corrupto termino. Afferūt ꝛ alia cōtra hāc rōnē: q̄ vide si vis apd̄ capolū in 7ª di. primi. ex dicēdis qdē soluetur ois ambiguitas. Arguit q̄q̄ sco. in quol. q. 2ª directe multiplr: q imālitas forme nō est rō q ipsa sit ex se hec: seu imultiplicabilis numero. Prio sic. quo primo aliqd est in actu extra cām ꝛ intellectū: eo est hoc primo. sꝫ quilibet entitas absoluta seipsa primo est extra cām ꝛ intellm̄ ergo. probatur maioꝛ: q2 esse extra cām ꝛ intellectū: nō ꝯuenit nisi huic. Et ꝯfirmatur. res nō ē hoc p illud qd̄ nō est p se cā eius sꝫ materia nō est cā forme. ꝫ Auicennā. ꝯ forma nō est hec p mām. Preterea seq̄ret q Gabriel esset ex se hic: ꝛ ꝯñr absq̄ ꝯdictione nō pōt poni vl'is/ predicabilis de pluribus ꝛc. Preterea ꝯ hāc p̄pōnē sunt articuli parisius dānati/ si forme non recipiunt diuisionē nisi ꝫ mām: erroꝛ ꝛc. Et tandē infert: nō esse sanam doctrinā/ cōclusionē adeo certam ꝛ necessariam tenere per propositiones generales nimis/ ꝛ cum tot instantijs. ¶ Ad horū euidentiā nota prio/ q materie hoc in loco itelligitur oē receptiuū. Nā cōstat: q charitas forma est vni9 sp̄ei multiplicata ad multitudinē beatorū angelorū ꝛ hominū/ ꝛ tñ nulla est in voluntate materia que est pars cōpositi: sed receptiua tātū potentia. Unde sensus propōnis est: q forma specifica nō multiplicat nisi ꝫ receptiuū ꝛ intēdit q si est forma receptibilis plurificat ad plurificationē receptiuorū actu vel potētia. quod dico propter animas intellectiuas/ si aūt est irreceptibilis eo ipso est implurificabilis. Aduerte scd̄o q vt pꝫ qnito metaphy. vbi fundamēta omnis scie tradunt dū omnium seminū rōnes habem9/ vnū nūero sunt quoꝝ materia est vna. Idētitas igit nūeralis penes vnitatē attēdit māe: nec cū vnitate māe stat plitas numeralis forme eiusdē speciei. Et p̄pea Aristotelem sequentes/ negamus oia in istātijs assumpta. Qm̄ stat formā eē vnā in eēndo: ꝛ multipli-

cem in depēdēdo/ vel repñdo/vel respiciēdo vel alijs hmōi. Et sic silitudo albi ad ola alba/ vna est relo in essendo: z multiplex in respiciēdo. De defectu aut ē ad defectū terminī: distingue: q dr̄cit ad defectū terminī adequati: nō aūt inadequati: cuiusmodi sunt singula respecta abyno, singulū eñ in a dequak erēlinę. Et ad alterū remanet: nō sufficit ad hyt de-fit relo: q erat ad ipm: z ad h q definat ipm respicere. Spēs q̄z in me et rē obtrū intenti et remissi vnica est sm eē, multiplex aūt i respitādo: et depēdēdo. Et ppes vt in rētio est hm⁹ dicit ad h et vt ius⁹ ad illud. Et sile ē de lumine: est em vnū lumē sm esse z multiplex in depēdētijs. Et ppterea pcedit multe illuminatiōes. z cōcedit q est multiplex sm vias seu tēdēnas z obstacula. Et ppter ea apparēt multe vie bne. Stat igit i suo ro bone assumpta ppō. i tractatu de āgelis ta bilibēda. Ad pmā aūt scoti rōnē bi: p⁹ q ipe nō intellexit: ponēm tāto studio a se impugnatā, nō em imaterialitas. i. carētia materie: q est alterapars cōpositi: sed imalitas i. carētia māe. i. potētie receptiue: est de q̄ aut hoc loquūt vt manifestantimus z ēt ita sūmat hic in explo de albedine. si subsisteret. Et ppteres vna ne articulos parisien ses q de mā vt mā lo quunt: affert: cū q̄z ve rita ē mā vt potētia receptiua formaīt lo quēdo in hac ppone stelligat. Uerū ne ea de argumēta fierēt q̄ in receptibilitatē: rñ dēt ad singla. Ad pri mū q̄dē: falsa est ma ior. q. vnūquodq; est p⁹ ex eām z intellectū esse: sigro p̄cō; adia

1173 1174

234

c 164 215 c c 318

cēs. et tñ nō est illo hoc. Probatio vero nihil valet. etiā sm apparētias. Ex hoc q nō nisi singulari aliqua duo. f. esse extra intellectū z causam: et esse hoc: cōuenunt inferēs idētitatem formalem: vt in ly q̄z quo. Ad scām ve-rō: q nec somniauimus q forma in materia existens/ sit hec per materiā intrinsece seu formaliter: sed causaliter. Et ly materia sm auicennā nō fit cā materialis formę sed cōpositi: qa cā materialis noiat causam intrinsecam: est tñ materia cā forme in gñe cause materialis. educit eñ de ea/ vt materia: z hoc sufficit. Ad ea vero q̄. de angelis tāgunt: suo loco dicet: z dicētū est in cōmētarijs de enter essentia. Ubi ēt articulos parisienses glossa-rium⁹. Et aduerte q hec doctrina nō tradita: nōest noua: sed forte ascen-dēs ad altitudinē intēti divi Thome. Notanter aūt irreceptibilitatē im-materialitatē. Tū q̄z in subsistētijs separatis: irreceptibilitas nō nisi im-materialitatē subsistētē in spē sigt. Tū q̄z potētia receptiua ex parte ma-terie se tenet: z facile ppterea erat ex hac illā intelligere. Et sic p̄z prima rō sumpta ex cōibus oibus qui no immaterialib⁹ formis subsistētib⁹. Nec inconuenit eā ad duriſſe ad ppietates p̄sonales: imo necesse fuit: qm ipse de talū numero sunt: z nō cognoscimus eas sm seipsas: sed ex creaturis vt possumus ad eas accēdimus: vt teneamus cōclusionē certā z necessa-riā: ex ppositione certissima cōi oibus phis: imo cōi animi cōceptione sa pientum. Scda rō sumit ex mō specificāte. pcessiones. f. per modū verbi et amoris. Et fundatur super vnitate actus intelligēdi ac vnitate actus amādi in diuinis. Cōtra quā rōnē instāt q̄dā sic. Si vnitas actus intelli gēdi infert vnitatē filij. Aut intēdis de vnitate reali aut sm rōnē. Si rea-li: q vnitas realis actus intellectus z volūtatis in deo inferret vnitatem persone. pducte. Si sm rōnē: ergo distinctio sm rōnē inferret distinctionē personarū: sicut em vnitas ad vnitatē: sic distinctio ad distinctionē se h̄z: scotus aūt in quolibetis vbi. s. h̄z hāc rōnē dicit q nō est valida: q̄z fundat super hac ppositione. Ubi nō pōt esse nisi vnicus actus intelligēdi: non pōt esse nisi vnicū dicere: z vnicū verbū: hec aūt ppositio est vera in nobis gra materię: qt in nobis oē intelligere est expressum p actū dicēdi: nō sic gūt est in diuinis z c. Et breuiter in ēt ex vnitate forme ab vnitate eius dem rōnis: nō pōt inferri vnitas pductionis z termini vniuersaliter: et in oi materia: ergo ex vnitate intellectionis nō sequit: gratia forme: vnitas di etionis z verbi. Ad hoc breuiter dr̄: p hic est sermo de vnitate numerali q̄ supponit vnitatē formalē: vt p̄z. 5. meta. c. de vno: qm de multiplica-

stentes⁹. nō possent esse plures p̄ses vel plu res filij in diuinis: nisi essent p̄ses p̄sonitates z p̄les filiationes. Q̄d q̄dē esse nō posset: nisi sm materialē rerū distinctionē. Forme eñ vni⁹ speciei nō multiplicanť nisi sm mate-riā. Que in diuinis nō est. Ubi in diuinis nō pōt esse nisi vna tm filiatio subsistēs: sicut z albedo subsistēs non posset esse nisi vna⁹. Scōa vero ex mō processionū: q deus oia intelligit z vult vno et simplici actu. Ubi nō pōt esse nisi vna p̄sona. pcedēs p modū verbi: q̄ est filius: z vna tm per modū amoris: qui est spūssanť. Tertia vero sumitur ex mō pcedēdi: q p̄sone ipse pcedūt naturaliť: vt dictū est⁶. Natura aūt determinat ad vnū⁶. Quarta ex ppectione diuinarū p̄sonarum. Ex hoc em est perfectus filius: q tota filia-tio diuina in eo cōtinet: z q̄ est tantū vnus filius. Et sili dicendū est de alijs personis.

Ad primū Ergo dicēdū, q̄ ēius potētia quā h̄z p̄ habeat filius: nō tñ cōce dendū est q filⁱ habeat potētia generādi: si generādi sit gerundiuū verbi actiui: vt sit sensus q filⁱ habeat potētiā ad generādū. Sicut h̄z idē esse sit patris z filij: nō tñ cōue nit filio esse patrē, ppter notionale adiūctū. Si tñ hoc q̄ dico generādi sit gerundiuus verbi passiui: potētia generādi est in filio. i. vt generet. Et sili si sit gerūdiuū vbi impso nalis: vt sit sensus, potentia generādi. i. qua ab aliqua p̄sona generat. Ad scām dicē-dū, q̄ Aug. in p̄bis illis nō intēdit dicere q filⁱ posset generare filiū: sed q hoc non est ex impotētia filij q non generet: vt infra pa tebit⁷. Ad tertiū dōm. q immaterialitas z pfectio diuina requirit vt nō possint esse plu res filij in diuinis: sicut dictū est⁶. Ad q̄ dō

tione numerali tantū personarū est q̄. Ita q̄ ratio cōstitit in hoc: intelle-ctio dei est vna numero: q verbū est vnū numero. z si essent intellectiones dei plures sm numerū: essent plura p̄ba sm numerū. Ad argumētū ergo dr̄: intēdit de vnitate numerali formali. i. q̄ infert vnitatē formalē: non aūt de vnitate numerali identica: qualis est inter actū intellectus z volū tatis diuine: et propterea negatur sequela. Quomodo autem ex distinctione formali ſcōm rōnē infert intellectū z volūtatē inferē dis tinctio p̄sonaꝝ. in. q. 27. declarat⁹ fuit: et dictū q hoc nō sequit immediate ex media te ordine origis. Ad objectionē p̄o scoti: dr̄ q rō hic nō fundat sup illā. p̄positiōe: sed sup hoc: q vbi est vnū tm intelligere z dicere re adequata: filius ibi nō est nisi vnū dicere q vnū p̄p̄ū: q̄ p̄z ex p̄cedēti. Et sili ex vnitate formę absolu te: optime infert vnitas formę respectiue seu actiōis adequate. Et ad hāc. a. equatio nē insinuādā dr̄ i. q. 37. q. 2. q. 1. ad. 3. q. 2. q. 3. q. 4. q. 5. q. 6. q. 7. q. 8. q. 9. q. 10. q. 11. q. 12. q. 13. q. 14. q. 15. q. 16. q. 17. q. 18. q. 19. q. 20. q. 21. q.

Universidad de Deusto Biblioteca

oppositionis opponunt adinuicē:sed sunt illamet correlatiua.seipsa eñ paternitas opponit relatiue filiatiōi.Et ppea si pª ꝯditio nō ōficeret eq̄litas filij ad patrē esset ipsa filiatio ⁊ patris ad filiū esset paternitas. Uñ ad rōnem primā d̄r: ꝙ añs est sane intelligēdum. Pōt eñ dupl'r intelligi. Primo:vt sonāt v̄ba.s.ꝙ vnitas quātitatis faciat equale.Alio mō ꝙ vnitas.i.indistīcta quātitatis ab alia ꝫm mag; ⁊ minꝰ faciat eq̄le.Rursus eq̄le pōt dupl'r sumi. Uno mō vt significat relōnez eq̄litatis real.s. Alioº vt signāt eq̄litatē indistincte siue ꝫm rē siue non:si prio mō sumat añs verū est de eq̄li 2º.i.ꝯfuse sumpto:⁊ nō de eq̄litate.i. reali relōne: ⁊ iō rō nihil valet.Si 2º mō:añs verū ē de eq̄litate reali ⁊ est radix pōnis nr̄e . Et ex his pꝫ:ꝙ scđa rō male interp̄tat ꝯditiōes relōnū realiū : debēt eñ extrema real'r distingui ꝫm fundamēta/si relōnes sunt preexigētes fundamēta. Ad tertiā aūt d̄r: dupl'r:primo ꝙ relōnes originis fundant sup actibꝰ notionalibus. Et cū d̄r/illi sunt res respectiue. Rñdet qđ ex hoc bñ sequit ergo relōnes originis nō sunt alie relōnes ab illis:⁊ nō seq̄tur/ꝙ nō sunt relōnes reales. Scđo d̄r ⁊ meliꝰ:ꝙ illa cōditio intelligit de relationibꝰ inexigētibus fundamētū. Sunt eñ relōnes duplicis ordinis. Quedā ferūt secū nō solū fundamēta : sed etiā supposita.Et he sunt relationes originis: quas diximus cōstituere hypostases ⁊c. Quedā v̄o nō ferunt sed supponūt fundamenta ⁊ hypostases: ⁊ tales sunt eq̄litas ⁊ silitudo:⁊ iō ille reales:iste non.Et p hoc pꝫ solutio rōnū scoti in quoli.pcedūt.n.ex hoc:ꝙ essentia ē fundamētū relōnū originis: qđ nō ē veꝝ ppe loquēdo.Ad ꝯfirmationē v̄o de albedie: negat ꝙ ibi esset silitudo p relatione reali:nisi forte rōe diuersarū ptiū ipsius albedinis extēse:qđ est extra propositum.

[221 4.ꝯ.c.11 Et po.q. 2.arti.3. cor.⁊.q. 3.art.13. Et opus. ꝫ.c.41.]

¶Ad ea v̄o q̄ pº ꝫ cōclōnē obijciūt : vnica est rñsio:ꝙ filiꝰ ē secluso oi itell'u v̄e ⁊ real'r eq̄lis pr̄i:quo ad vnitatē essentie:⁊ distīōnē psonaꝝ:⁊ q̄ ad relatiuā appellationē fundamētal'r:hec eñ hꝫ ex vi gñonis . Et sic ē pria eq̄litas:⁊ nō per realitate; addite relatiōis. Sicut ēt filiꝰ est idē sibiipsi realissīme secluso oi itell'u:et hoc hꝫ a pr̄e ⁊c.tñ nō sequit:ꝙ relō idētitatis sibi est realis : est eñ idē sibi idētitate fundamētal'r/⁊ ita si-

propterea magister dicit in.31.dist.1.sen.qđ in his appellatio tantum est relatiua.

¶Utrū persona pcedens sit coeterna suo principio:vt filius patri. Arti.2.

AD scđm Sic pcedit. Uidet ꝙ psona pcedēs nō sit coeterna suo principio:vt filius pr̄i.Arrius eñ.12.modos generatiōis assignat.¶Primꝰ modus est iuxta fluxū linee a pūcto.Ubi deest equalitas simplicitatis.¶Scđs modus est.iuxta emissionē radiorū a sole.Ubi deest eq̄litas nature.¶Tertius modus est iuxta caracterē seu imp̄ssionem a sigillo.Ubi deest cōsubstātialitas:et potētie efficientia.¶Quartus modus est, iuxta immissionē beneuolūtatis a deo.Ubi etiā deest consubstantialitas. ¶Quintus modus est iuxta exitum accidentis a substantia . Sed accidenti deest subsistentia. ¶Sextus modus est,iuxta abstractionem spēi a materia:sicut sensus accipit spēm a re sensibili.Ubi deest equalitas simplicitatis spūalis.¶Septimus modus est,iuxta excitationē volūtatis a cogitatiōe. Que q̄dē excitatio tpalis est.¶Octauus modꝰ est, iuxta transfigurationē: vt ex ere fit imago. Que materialis est.¶Nonus modus est motus a mouēte.Et hic etiā ponit effectus ⁊ causa.¶Decimus modus est,iuxta eductionē specierum a gñe.Qui non cōpetit in diuinis:qꝛ pater nō predicatur de filio sicut genus de specie.¶Undecimꝰ modus est, iuxta ideationē: vt archa exterior ab ea que est in mēte.¶Duodecimꝰ modus est,iuxta nascētia:vt homo est a pr̄e,Ubi est prius et posterius ꝫm tp̄s.Patet ergo ꝙ in oī modo quo aliq̄d est ex altero:deest eq̄litas nature:aut eq̄litas durationis.Si igit filius est a pr̄e:opꝫ dicere,vel eum esse minorē pr̄e:aut posteriorē,aut vtrūq;.¶P̄.Omne ꝙ est ex altero,hꝫ principiū.Sed nullū eternum hꝫ principium.Ergo filius nō est eternus neq; spiritussanctus.¶P̄.Omne qđ corrūpitur desinit esse.Ergo omne qđ generatur incipit esse.Ad hoc eñ generatur,vt sit.Sꝫ filius est genitus a patre.Ergo incipit esse: ⁊ nō est coeternus patri.¶P̄.Si filius genitus est a patre:aut semp generat: aut est dare aliq̄d instans sue gñatiōis.Si semper gñatur(dū aūt aliq̄d est in gñari est imperfectū:sicut patet in successiuis:q̄ sunt semp in fieri:vt tp̄s ⁊ motus)sequit ꝙ filius semper sit imperfectus .Qđ est inconueniens. Est ergo dare aliq̄d instans gñationis filij. Ante illud ergo instans filius non erat.

Sed cōtra Est, qđ Athanasius dicit,ꝙ tote tres psone coeterne sibi sunt.

Rñdeo Dicēdū, ꝙ necesse ē dicere filiū esse coeternum patri. ¶Ad cuiꝰ euidētiā cōsiderandū est:ꝙ aliq̄d ex pricipio existēs posterius esse suo pn̄cipio pōt contingere ex duobꝰ.Uno modo ex parte agētis.Alio modo ex parte actionis.Ex parte agētis quidē,aliter in agentibus volūtarijs:aliter in agētibꝰ naturalibꝰ. In agentibus quidē volūtarijs,ppter electionem tp̄is.Sicut eñ in agētis volūtarij potestate est eligere formā quā effectui cōferat:vt supra dictū estᶜ:ita in eius potestate est eligere tēpus in quo effectum producatᶜ.In agētibus aūt naturalibꝰ hoc cōtingit:qꝛ agēs aliqđ nō a pn̄cipio hꝫ perfectionē virtutis nālis ad agendū:sed ei aduenit post aliqđ tp̄s:sicut hō nō a pn̄cipio gñare pōt.Ex pte aūt actiōis impeditur ne id qđ est a pn̄cipio simul sit cū suo principio:propter hoc ꝙ actio est successiua.Uñ dato qđ aliqđ agens tali actiōe agere inciperet statim cū est:nō statim eodē instanti esset effectus:sed in instāti ad qđ terminatur actio. Manifestū est aūt ꝫm premissaᶜ:ꝙ pater nō generat filiū volūtate:sed natura.Et iterū ꝙ natura patris ab eterno pfecta fuitᶜ.Et iterū ꝙ actio qua pater pducit filiū non est successiuaᶜ:qꝛ sic filius dei successiue generatus esset:et eius gñatio nālis ⁊ cū motu esset.Qđ est impossibile.Relinquit ergo ꝙ filius fuit q̄ñcūq; fuit pater.Et sic filius est coeternus patri.Et similiter spūs.s.vtriq;.

Ad primū Ergo dicēdum.ꝙ sicut aug.dicit in lib.de verbis dn̄i,nullus modus pcessiōis alicuius creature pfecte representat diuinā generationē.Unde opꝫ ex multis modis colligere similitudinē:vt qđ deest ex vno.aliqualiter suppleatur ex altero.Et ppter hoc dicit in synodo ephesina,Coexistere semp coeternū patri filiū splēdor tibi denūciet.Impassibilitatē natiuitatis ostēdat verbū:cōsubstātialitatē filij nomē insinuet.Inter omnia tñ exp̄ssius representat pcessio verbi ab intellectu.Qđ quidē nō est posterius eo a quo pcedit:nisi sit talis intellectus qui exeat de potentia in actum.Qđ in deo dici non pōt. ¶Ad scđm dicendū,ꝙ eternitas excludit principiū durationis:sed nō principiū originis.¶Ad tertiū dicēdum,ꝙ oīs corruptio est mutatio quedā.Et ideo omne qđ corrūpitur incipit nō esse,⁊ desinit esse.Sed gñatio diuina nō est trāsmutatio vt dictū est supraᶜ.Unde filiꝰ semp generat.⁊ pater semp generat.¶Ad quartū dicēdū,qđ in tēpore aliud est qđ est indiuisibile.s.instans:⁊ aliud est ꝙ est durās.s.tp̄s.Sed in eternitate ipm nūc indiuisibile est,⁊ semp stans:vt supra dictum estᶜ.Generatio vero filij nō est in nūc temporis:aut in tēpore:sed in eternitate.Et ideo ad significandā presentialitatē et permanentiam eternitatis pōt dici ꝙ semp nascitur:vt origenes dixit.Sꝫ (vt greg.⁊ aug. dicūt)melius est qđ dicat semper natus:vt ly semper,designet permanentiam eternitatis:et ly natus perfectionē geniti.Sic ergo filius nec imperfectus est,neq; erat quādo non erat:vt arrianus dixit.

¶Utrum in diuinis personis sit ordo nature. Arti.3.

AD tertium Sic proceditur. Uidetur qđ in diuinis personis non sit ordo nāe.Quicq̄d eñ in diuinis est,vel est eēntia vel psona,vel notio.Sed ordo nāe nō significat essentiā, neq; est aliq̄ psonarū, aut no-

fus equalis eq̄litate fundamētal'r sumpta . hec eñ instātia manifestat vitium obiectionū.Nec est verū:ꝙ equalitas formal'r sumpta sit pfectio simpl'r.Nec Aug.hoc dicit:q̄uis dicat ꝙ eq̄litatē ieq̄litati iure ꝓponis. Albū eñ nigro iure ꝓpones:⁊ tñ neutrū est pfectio simpl'r.Scito tñ v̄itate/ꝙ eq̄le nō quo ad relōnē:ꝫ quo ad fundamētū preponit ineq̄li: qꝛ vnū ꝓponit multo:⁊ sicut vnū ꝓponit multo:vnū āt pfectionē simpl'r nō dicit/ nisi ens denolatum vnū sit pfectio simpliciter:⁊ ppea equale a gñe pfectionū simpl'r est valde remotum. Nec realitas ineq̄litatis:si eēt i diuinis: infert realitatē eq̄litatis : qm̄ illa hꝫ duas quātitates nūero distinctas : maiorē.s.et minorē . hec aūt vnā tm̄ de fctō hꝫ. De pfectiōe aūt eq̄litatis dupliciter ꝯtigit loqui. s.absolute ⁊ vt realis relō. Et vtroq; modo ꝯcedo ꝙ inuenit in re pfecta eq̄litas:ꝫ prio modo sumpta in diuinis.scđo aūt mō in alijs rebꝰ.Falsum est eñ imo impoīe ꝙ 2º mō inueniat in diuinis:qm̄ est forma impfectionē coerigens. s.distinctionē nūmeralē absolutoꝝ.Et bñ in re hac aduertas:⁊ ꝯcedas in diuinis verā eq̄litatē/⁊ pfectā/⁊ primā summā ⁊c.vt in corpe articuli pbatum est:sed nō ineq̄tū est relatio realis:vt in rñsione ad quartū d̄r. Nec fallaris digrediēdo ab eq̄litate vno modo ad eā alio modo.

[215 246 215 35 46 160 161]

¶Super arti.2.

TItulꝰ clarus est. ¶In corpore vnica est conclusio rñsiua q̄sito affirmatiue:necesse est filiū eē coeternū patri. Probat sic:oē ex pn̄o ex̄ns posteriꝰ illo/aut pcedit ab illo volūtarie:aut a nā paulatim pfecta aut actiōe successiua:ꝫ pr̄ nō gñat filiū volūtate/sed nā ab eterno perfecta/⁊ absq; actione successiua:ꝫ hꝫ filium coeternū. Et sil'r est de spū sancto.Maior declarat distinguēdo cām posterioritatis ex pte agētis vel actiōis ⁊c. Minor vt pꝫ in lra. Minor v̄o q̄ ad vltimā ptem declarat,ducēdo ad ipole:⁊.s.ꝙ filiꝰ eēt successiue natus ⁊ cū mō ⁊ motu . Nec fundat hic illatio māe sup ꝙ ꝙ vbicūq; est successio/ibi sit mā:ꝫ ꝙ vbicūq; est gñatio successiua sube:ibi est mā.

[48 b 46 a 161]

¶Super arti.3.

TItulo ly nature/ nō est obliquꝰ determinatiuꝰ p ly ordo:sed eꝫ determināns ip̄z ordinem. Ita ꝙ nō est sen-

[222 1.di.12. ā.1.⁊ di. 2.q.ar.3. Et po.q. 10.arti.3. cor.]

sus:vtrum sit ordo nature tanq̄ rei ordinate:sed vtrum sit ordo nature/ id est naturalis:vt naturale distinguitur contra voluntarium.
¶In corpe vna est cōclō:in psonis diuis est ordo nāe. Probat ordo spēs per cōparationē ad aliqđ pn̄m:ꝙ est multiplex iuxta multiplicitatē pn̄cipij.ꝙ est in diuinis ꝫm originē absq; prioritate:ꝙ est ordo nāe. Prīa ꝯña explanat in situ intell'u ⁊ singulis causis.Scđa aūt pbat;qꝛ pn̄m i diuis est ꝫm origine absq; prioritat.e.ex.q.33. arti.1. Tertia aūt manifestat authoritate Augu. q̄ ⁊ hoc vocabulū induxit. ¶Circa hāc partē:p quāto ponit ordo absq; prioritate: dubiū insurgit apud multos putantes de ratione ordinis esse prioritatē ⁊ posterioritatē:et sicut ibi ponit ordo originis: ponendū est ꝙ ibi sit prioritas ⁊ posterioritas originis. Uerū qꝛ non est Theologoꝝ cōtētionibꝰ deseruire:⁊ in re hac nulla dissensio est:nisi in v̄bis: ideirco breuiter scito:ꝙ cū ordo originis nihil aliud sit nisi hoc esse ab hoc:⁊ in eo ꝫm rez inuenit a quo aliꝰ/et q̄ ab alio:et rursus a quo alius est q̄ñq; a se pducens:vt pꝫ de primo pducēte : et in his nulla sit discordia:ꝯñs est : qđ inter nos et Scotū his oībus ꝯsentientē : in.1. di.28.q.vl. ⁊ quolibetis.q.4.non sit ꝯtrouersia ꝫm rez : sed tm̄ differētia est in vocabulis.Qm̄ ipsi vocāt priꝰ origine a quo alius:⁊ ēt a se pducēs: posteriꝰ v̄o origine:q ab alio:ita qđ prioritas originis est ly a quo /seu a se:posterioritas v̄o ly ab alio:vt pꝫ ab ipsomet: in.1. di.12.q.2.⁊ alibi.Uñ in hmōi ppter sctōꝝ Doctoꝝ reuerētiā q his vocabulis vsi nō sunt ⁊ ad tollēdas erroris occasiones:sententiā teneāt sed linguā cohibeāt.Pariūt quoq; hmōi loquutiones obscuritatē in rebus manifestis:vt pꝫ quū sit qđ de idētitate vel diuersitate signi originis quo vel qđ pr̄ ⁊ filiꝰ spirant: cū in res clara sit: qđ pr̄ a se:⁊ filiꝰ a patre: vnico simul actu spirant:vt vnicū principium : vt dictum est. ¶In rñsiōe ad scđm dubium occurrit: nō pterītū a Sco.in.28. di.primi.q.vlt. ꝙ hoc dcm̄ repugnat dictis in.q.40.arti.vlt. hic nāq; d̄r:paternitas significat ne pater nullo mō est prior filio : ita qđ nec ꝫm naturā/nec ꝫm intellectū:ibi aūt exp̄sse dictū est ꝙ hypostasis patris est prior secundū intellectū actu notionali:qꝛ ī est gñatio actiua:⁊ cōsequen-

[e 185 221; e 219; 223 1.dist. 9. q.1.ar.2 E.4.ꝯ. c.7.rōe ri.et ca. 21.co.7 Et po.q. 2.art.3. cor.fi.et q.10.ar. 4. cor. 10.1. Et boe. ti.dtri. q.3.arti. 4.]

tionum.ergo ordo nature nō est in diuinis. ¶P̄.In quibuscunq; est ordo nature,vnū est prius altero saltem ꝫm naturam et intellectum. Sed in diuinis personis nihil est prius ⁊ posterius:vt athana.dicit. Ergo in diuinis personis non est ordo nature. ¶P̄.Quicquid ordinatur , distinguit. Sꝫ natura in diuinis non distinguitur. Ergo non ordinatur.Ergo non est ibi ordo nature. ¶P̄. Natura diuina est eius essentia: Sed non dicitur in diuinis,ordo essentie. Ergo neq; ordo nature.

Sed cōtra. Ubicūq; est pluralitas sine ordineᶜ ibi est cōfusio.Sed in diuinis personis non est cōfusio:vt atha.dicit.Ergo est ibi ordo.

Rñdeo Dicēdum, qđ ordo semper dicitur per comparationez ad aliquod principium. Unde sicut dicitur principium multipliciter:scilicet ꝫm situm, vt punctus : ꝫm intellectum, vt principium demonstrationis.⁊ ꝫm causas singulas ita etiam dicitur ordo. In diuinis aūt dicitur principium ꝫm originez absq; prioritate:vt supra dictum est.Unde oportet ibi esse ordinem ꝫm originem absq; prioritateᶜ. Et hic vocatur ordo nature ꝫm Aug. nō quo alter sit prius altero:sed quo alter est ex altero.

Ad primū Ergo dicendum: qđ ordo nature significat notionem originis in cōmuni: non autē in specialiᶜ. ¶Ad scđm dicendū,ꝙ in rebꝰ creatis etiam cum id qđ est a principio, sit suo principio coeuum ꝫm durationem:tñ principium est prius ꝫm naturam,⁊ intellectuꝫ, si cōsideretur id qđ est principiū.Sed si cōsiderentur ipse relationes cause ⁊ causati, et principij ⁊ principiati:manifestū est ꝙ relatiua sunt simul natura, ⁊ intellectu:inquantum vnum est in diffinitione alterius. Sed in diuinis ipse relationes sunt subsistentes persone in vna natura. Unde neq; ex parte nature:neq; ex parte relationum:vna persona potest esse prior alia:neq; etiam ꝫm naturam ⁊ intellectum. ¶Ad tertium dicēdū, ꝙ ordo nature dicitur non ꝙ ipsa natura ordinetur:sed qđ ordo in diuinis personis attenditur ꝫm naturalem originem . ¶Ad quartum dicendum, qđ natura quodāmodo importat rationem principij:non autem essentieᶜ.Et ideo ordo originis meliꝰ nominatur ordo nature,q̄ ordo essentie.

¶Utrū filius sit equalis patri ꝫm magnitudinem. Articulus.4.

AD quartū Sic pcedit.Uidetur ꝙ filius non sit equalis patri in magnitudine. Dicit eniꝫ ipse,Joā.14. Pater maior me est. Et apo.1.cor.15. Ipse filius subiectus erit illi qui sibi subiecit omīa. ¶P̄. Paternitas pertinet ad dignitatē patris.Sed paternitas nō conuenit filio.Ergo nō quicq̄d dignitatis hꝫ pater:hꝫ filius. Ergo non est equalis patri in magnitudine.¶P̄.Ubicūq; est totū ⁊ pars,plures partes sunt aliq̄d maius q̄ vna tātū vel pauciores:sicut tres hoīes sunt aliquid maius q̄ duo vel vnus. Sed in diuinis videt esse totū vniuersale ⁊ pars.Nam sub relatiōe vel notione plures notiones cōtinentur.cū igitur in patre sint tres notiones : in filio autem tantum due: videtur qđ filius non sit equalis patri.

Sed ꝯtra Est,ꝙ dicitur philip.2. Non rapinam arbitratus est esse se equalem deo.

Rñdeo Dicendū, qđ necesse est dicere filium esse equalem patri in magnitudine. Magnitudo enim dei nō est aliud q̄ perfectio nature ipsiꝰ. Hoc autem est de ratione paternitatis ⁊ filiationis:ꝙ filius per gñationē pertingat ad habēdam perfectionē nature q̄ est in patre : sicut ⁊ pater.Sed quia in hoibus gñatio est transmutatio quedā exeūtis de potētia in actū:nō statim a principio hō filꝰ est equalis patri generāti:sed per debitū incrementum ad equalitatē perducit:nisi aliter eueniat ppter effectū principij gñationis.Manifestū est aūt ex dictisᶜ:ꝙ in diuinis est proprie ⁊ vere paternitas ⁊ filiatio.Nec pōt dici ꝙ virtus dei patris fuerit defectiua in generādo:neq; ꝙ dei filꝰ successiue ⁊ p transmutationē ad perfectionez peruenireᶜ. Uñ necesse est dicere qđ ab eterno fuerit patri equalis in magnitudine.Unde ⁊ Hila.dicit in lib.de synodis,Tolle corporū infirmitates:tolle cōceptus initium: tolle dolores ⁊ omnem humanā necessitatez:omnis filius ꝫm naturalem natiuitatē equalitas patris est:quia est ⁊ similitudo nature.

Ad primū Ergo dicendū, qđ verba illa intelliguntur dicta de Christo ꝫm humanā naturaꝫ:in qua minor est patre:⁊ ei subiectus.Sed ꝫm naturam diuinā equalis est patri . Et hoc est qđ Atha.dicit,Equalis patri ꝫm diuinitatem:minor patre ꝫm humanitatē. Sed ꝫm Hil.in.18.lib.de tri.donātis authoritate pater maior est:sed minor nō est cui vnum esse donaturᶜ.Et in libro de Syno.dicit,ꝙ subiectio filij nature pietas est : idest recognitio authoritatis paterne.Subiectio aūt ceterorū:creationis infirmitas . ¶Ad scđm dicendū:ꝙ equalitas attēditur ꝫm magnitudinē.Magnitudo autem in diuinis significat perfectionem nature (vt dictū estᶜ) et ad essentiam pertinet.Et ideo equalitas in diuinis ⁊ similitudo ꝫm essentialia attēditur:nec potest scđm distinctionem relationum inequalitas vel dissimilitudo dici. Unde Aug.dicit contra Maximinū,Originis questio est quid de quo sit: equalitatis aūt qualis aut quantus sit. Paternitas igitur est dignitas patris:sicut et essentia patris. Nam dignitas est absoluta: ⁊ ad essentiam pertinet. Scut igitur eadez essentia que in patre est paternitas in filio est filiatioᶜ : ita eadem dignitas que in patre est paternitas in filio est filiatio.Uere ergo d̄r: qđ quicq̄d dignitatis habet pater:habet filius:nec sequitur:paternitatem habet pater,ergo paternitatem habet filius.Mutatur eñ quid in ad aliquid . Eadem enim est essentia et dignitas patris ⁊ filij.Sed in patre est secundum relationem dantis:in filio ꝫm relationem accipientis. ¶Ad tertium dicendum, qđ relatio in diuinis non est totum

ter prior filio qui sequitur generationem passiuam vt ibidem d̄r:nō ergo stant hec duo simul.¶Ad euidentiam huius difficultatis ⁊ simpl'r et ad hominē:scito ꝙ de patre ⁊ filio in diuinis contigit loqui dupliciter.Uno modo ꝫm rem pure:⁊ sic loquit hic author negans omnē prioritatē ⁊ posterioritatē:⁊ pbat hoc efficacissima ratione.s.qđ in eis nō est nisi relatio et essentia in essentia nulla est prioritas cuꝫ sit vna:relationes sunt simul natura et intellectu: ergo.Alio mō contingit loq̄ de eis sub aliquo partiali cōceptu seu mō ꝯcipiēdi: ⁊ sic loquutꝰ est superius. Et merito: qꝛ titulus articuli erat de preintellectione ppꝛietatū respectu actuū ⁊ econuerso.Et sic pr̄ sil'r et pr̄nitas:ꝯceptꝰ vt hypostasis:precedat ꝫm intellectū gñationē ⁊ filiuꝫ : vñ nulla est in dictis ꝯdictio . Imo et hoc loco manifeste apparet:ꝙ Sco.tā in loco allegato quā in quolibetis.q.4 . imposuit S.Tho. motiuū ad faciēdā illā distinctionē de pr̄nitate vt cōstitutiua ⁊ vt relatio : vt saluaret patrē esse priorē filio : neq; eñ hoc somniauit author vnq̄:sed hic docuit oppositū dicens ipsas relatiōes subsistētes q̄ sunt pr̄ et filius:oportere esse oīno simul ēt itellectu: et hoc ex meritis rerum.Rō eñ q̄ mouit authorē ad illā distinctionē/fuit:qꝛ relatio vnica hꝫ duos actꝰ.s. ꝯstituere hypostasiꝫ: et referre : vt ibi patuit.Et scito ꝙ cū hac vnica distinctiōe premissa.s.de rebꝰ ꝫm se: aut de eis ꝫm aliquē specialem cōceptum seu ꝯcipiendi modū: solues obiectiōes eorum:qui oīno prioritatem in diuinis pbare volunt:vel ex eo qđ Augu.dicit : qđ nihil gñat se:eo ꝙ esset anteq; esset:⁊ sic de rōne generātis est esse añ genitū:vel ex eis similibus. hec eñ oīa non ꝯcludūt rē seu psonā generātē ⁊c. eē priorē etiā ꝫm intellectū sꝫ rē illā sic cōceptā/esse priorē ꝫm rōnē . Constat aūt non valere argumētum a re sic concepta ad eādem simpliciter. Est enim sophisma et secundum quid ad simpliciter.

[d 186 187 221 b 185 1 220 o]

¶Super arti.4.

TItulꝰ clarus ē. In corpe vnica est ꝯclusio:necesse est filiū esse equalem patri in magnitudine ab eterno . Et probatur. primo quo ad primam partē sic. De ratione paternitatis ⁊ filiationis est: ꝙ filius accipiat pfectionē nature sicut pater. ergo filiꝰ in diuis hꝫ

[c 225]

perfectionē nāe p̄rne: ergo est equalis p̄ri in magnitudine. Añs declarat in creaturis. Prima p̄o 2ña p̄bat: qꝛ i diuinis est p̄e ⁊ p̄prie p̄rnitas ⁊ filiatio. Scḋa aūt: qꝛ magnitudo nihil aliud sigt q̄ p̄fectionē nāe. Quo ad scḋam p̄o p̄tē. s. ab eterno p̄bat. Uirtꝰ dei p̄ris nō ē defectiua: neq̄ filiꝰ dei successiue p̄ficit: ḡ ab eterno: ⁊ declarat sequela: qꝛ ex hoꝝ opposit accidit in hūanis, ꝙ filiꝰ nō statim equat p̄ri. Et 2firmat totū authoritate hilarij.

¶ Super arti. 5m.

c 176

Titulꝰ clarus est. P3 In corpore vnica est 2clusio hñs tres p̄tes: p̄r est in filio ⁊ ecōuerso ṡm cēntiā ⁊ relōnē ⁊ originē. Quo ad p̄mā p̄tē p̄bat sic: essentia p̄ris est in filio: ergo p̄r est in filio. añs manifestat: qꝛ p̄r cōicat essentiā filio absq̄ aliqua transmutatione: 2ña p̄o p̄bat: qꝛ p̄r ē sua essentia: ⁊ sił ecōuerso: essentia filij est in p̄re: ergo filiꝰ est in p̄re: qꝛ filius est sua essentia. Et cōfirmatur authoritate hilarij. ¶ Circa hāc p̄tē aduerte duo. Primū est ꝙ patrem esse in filio rōne essentie: pōt intelligi dupłr. Uno mō ꝙ ipsa essentia ṡm se: sit rō essendi in filio: quēadmodū dicimꝰ ꝙ p̄r itelligit rōne essentie. Et hic sensus alienus est a mēte authoris: sic eīm optime seqret: ḡ filius est in filio: sicut sequit: ḡ filius intelligit. Alioꝰ ꝙ essentia vt vna in pluribus sit rō vni ꝙ sit alio: quēdmodū ēt dicimꝰ ꝙ essentia vt in p̄nꝰ est rō gñandi. Et sic verificat in p̄posito. Esse eīm i alio: quū duo exigat: cōiūctionē et distinctionē extremoꝝ: duplr 2tingit: vel ṡm rōnē quo ad distictionē: vt deitas i deo: ⁊ vlr forma in supposito a quo nō distinguit realr vł p3 rem in p̄posito intelligitur ṡm rem: ita ꝙ ad esse in inuicē diuinarū p̄sonaꝝ 2currit: ⁊ realis alietas: ⁊ realis 2iūctio. Est eīm p̄r in filio: vt cōsubstantialis in alio cōsubstātiali: rōne vniꝰ essentie in vtroq̄. Et hoc aūt scito secūdo: ꝙ esse in p̄sona: vt mō loquimur: est de nūero notionaliū mixtoꝝ: sicut potētia gñandi: qm̄ claudit in se distōnē p̄sonaꝝ ⁊ vnitatē essentie. Et p̄pea sicut in alijs hmōi medijs iter essentialia ⁊ notionalia: nō v3 argm̄ ad essentialia pure sumpta: ita nec hic. Un̄ sicut essentia non gñat: ⁊ tñ in p̄re est rō gñandi: ita ipsa nō est in aliq̄ p̄sona: eo mō quo p̄sona vna est in alia: ⁊ ip̄a tñ i pluribꝰ: ē rō essendi i inuicē. Et ex his p3 prio efficacia rōnis lře: q̄ non ex idētitate p̄ris aut filij cū essentia: vt qdā intellexisse vr̄: s3 ex vnitate ecn̄tie vtriusq̄ p̄cedit. Et optime hic isinuat in ipsis p̄ris ⁊ filij ac essentie noibus. P3 scḋo solo rōnū allatarū in. 19. dist. p̄mi apud capolū: ambe nāq̄ 2dōnes simul iūcte reddunt p̄cessum validum. Unū tñ restat dubiū: an ista rō valeat ex vnitate essentie vtriusq̄: ita ꝙ par fuerit dixisse: ecn̄tia p̄ris e in filio: ḡ ⁊c. ⁊ ecn̄tia p̄ris est filiꝰ: ḡ ⁊c. i. an ad vim p̄cessus exigat ille modꝰ in, vt iacet i lřa. s. ecn̄tia p̄ris ē i filio ḡ ⁊c. Et rō dubij ē, qꝛ ly in, nō nisi relōnē rōis dr̄: P̄r āt ē i filio ṡm rē. Et rursus ecn̄tia alioꝰ ē i filio q̄ p̄r i filio: qꝛ illa vt forma i suppt°: hic vt suppt° ibale i alio supposito. ¶ Ad hoc dr̄: ꝙ quia ad veritatē p̄pōnum modus significādi tm̄ spectat: qḋ qñq̄ variat v̄itatē: iccirco l3 p̄cessus iste quo ad rē sup vnitate essentie pluribus fundet. hic eīm cōsubstātiales p̄sonas reddit: ⁊ vnā substātialr in alia ponit ṡm rem: tamen quo ad manifestandum ꝙ p̄prie verificatur hec loquutio, p̄r ē in filio, ⁊ ecōuerso: fundat etiā supra ly in. Et hoc eīm qḋ vna essentia pluriū 2grue admittit ly in respectu singularū p̄sonarū: optime sequit: ergo quelibet p̄sona rōne illius essentie pōt quoq̄ dici esse in alia. Nec obstat diuersitas modi: imo de necessitate op3 diuersū esse modum rōnis essendi ⁊ entis: vt p3 inductiue: nec officit ꝙ relōnē significat rōnis: qm̄ rōnis quoq̄ relō est: quū dr̄ p̄r est in filio: sicut quū dr̄ equalis filio: nulla siquidem in diuinis est realis rło p̄eter illas quatuor rłones originis. Un̄ sicut de equalitate ⁊ silitudine p̄sonarū distinctū est: quo ad fundamētū et extrema ⁊c. ita de esse in inuicē p̄portionaliter dōm est: includit eīm vnitatem essentie, ⁊ distinctionem p̄sonarū sicut ille: vt ex dictis patet. ¶ Quo ad scḋam p̄o p̄tē p̄bat: vnū correlatiuū est i alio ṡm intellectū: ḡ vna p̄sona diuina est in alia ṡm relationem. ¶ Cōtra hāc rōnē arguūt Aureolus ⁊ Durandus apud Capo. vbi supra. 160 Primo qꝛ vnū relatiuū nō est in alio: sed ad aliud et distinguit ac opponitur. Scḋo quia sic. s. s. nō esset in p̄re ⁊ filio: qꝛ nō refert ad eos, s3 in spiratore: ad quem refert. Sed hec ⁊ silia facillime apparet nihil obstare: in solisq̄ v̄bis differentiā esse. Neq̄ eīm vult author patrē esse in filio ṡm rē quo ad relōnē: qm̄ liqt p̄rem vt sic ad filium esse: nō in filio: sed ṡm intellectū seu diffinitiuā rōnē: frequētissimo nāq̄ vsu dicimus vnū correlatiuū in rōne alteriꝰ esse: vt Porphy. in p̄dicabilibus dicit. Et cū in lřa explicite ponatur ly ṡm intellm̄: mirū est: quo isti arguant 2 hoc. Rursus quū vnicuiq̄ mō sit sit p̄pria p̄re. s. suam rōnē formalē nullū incōueniēs est 2cedere: ꝙ sp̄ūsctūs nō est ṡm intellectū q̄ ad relationē in p̄re ⁊ filio: nisi vt sūt spirātes ip3. Non eīm a quolz mō exigēdū ē quicq̄ et oibꝰ simul modis sz: vt arguens somniat fuisse de intētiōe authoris. Un̄ si ex hoc iferret. s. s. nō est i patre ⁊ filio: vel, ergo nō est i p̄re ⁊ filio, nisi vt spirātibꝰ: sophisma ē a ṡm quid ad simplr. Est nāq̄ in eis sic: ⁊ est in eis rōne essentie vt cōsubstātialis: vt in p̄io mō dictū est: ⁊ etiā ṡm originē: vt dicet. Nō v3 igitur argumētū, sp̄ūsctūs ṡm relōnem non est in patre ⁊ filio nisi sic: ergo sp̄ūssanctus nō est in eis nisi sic: ly enim ṡm relationē: se h3 vt ṡm quid. ¶ Quo ad tertiā aūt partem: p̄batur. verbū nō p̄cedit extra dicentem: ⁊ quod verbo dicitur in verbo continetur: ergo vna persona diuina est in alia ṡm originem. ¶ Cōtra hāc rōnem arguit Aureo. ḡ. dupłr. Primo, qꝛ modus essendi in alio sicut p̄nꝰ: est imperfectior: vt cōmētator vult. 4. phyſi. cō. 24. ⁊ nō est reciprocus. Modus aūt quo vna p̄sona diuina est in alia: est perfectissimꝰ ⁊ reciprocus: ḡ. 2°: qꝛ ṡm hāc rōnē: p̄r esset in v̄bo: sicut totꝰ mūdus est in v̄bo. p̄bat sequela: qꝛ esset vt res dcā: ⁊ 2stat totū mūdū v̄bo dei dictū eē. ¶ Ad hec dr̄: qḋ esse in p̄nꝰ actiuo 2tingit 2r. s. extraneo ⁊ itraneo. i. ṡm opōnē trāseūtē ⁊ imanētē. Et ꝙ l3 eē in p̄nꝰ actiuo extraneo sit impfectiōis: sicut eē cātū: eē tñ in p̄nꝰ itraneo nulliꝰ impfectiōis est. vt̄ in lřa: p̄batio sumpta est: qꝛ v̄bū nō p̄cedit eē dicētē. Reciprocatio aūt ēt in extraneis admittit: dū cām in effectibꝰ esse p imitationē seu rep̄ntationē cōcedimꝰ. Ad scḋm p̄o dōm: ꝙ res dcā nō est vnoꝰ. Quedā eīm est res essentialr dcā: qdam v̄o rep̄ntatiue. P̄r igit est in filio vt res essentialr dcā v̄bo. Creature aūt oēs dn̄r rep̄ntatiue in q̄tū. s. rep̄ntāt i deo cuiꝰ ecn̄tialr est v̄bū: vt dicti ⁊ dicentis.

¶ Super arti. 6.

Titulus clarus. ¶ In corpe vna 2° rñsiua affirmatiue. Filiꝰ ē eqlis p̄ri i p̄tāte ⁊ ip̄e p̄bat. rō p̄rnitat ⁊ filiatiōis exigit eq̄litatē i magnitudie ⁊ gl'e

vniuersale quamuis de similibus relationibus predicetur qꝛ oēs relationes sunt vnū ṡm essentiā ⁊ esse. Qḋ repugnat rationi vniuersalis: cuiꝰ partes ṡm esse distinguuntur. Et similiter persona (vt supra dictum estᶜ) non est vniuersale in diuinis. Unū neq̄ omnes relationes sunt maius aliquid, q̄ vna tantum: nec omnes persone maius aliquid q̄ vna tantum: qꝛ tota perfectio diuine nature est in qualibet personarum.

¶ Utrū filiꝰ sit in p̄re, ⁊ ecōuerso. Arti. 5.

224 1.di.19. q.3.ar.2 Et.4.ḡ ca.9.ii.⁊ 65. Et Jo. 10.l.6. co.2.ſt. ⁊ ca.16. le.7.co. 3.

AD quintū Sic p̄ceditur. Uidetur, ꝙ filius nō sit in patre: ⁊ ecōuerso. Philosophus eīm in 4. phy. pōit octo modos essendi aliqd in aliquo: ⁊ ṡm nullū hoꝝ filius est in p̄re aut ecōuerso: vt patet discurrēti p singulos modos. Ergo filius nō est in p̄re nec econuerso. ¶ 2. Nihil qḋ exiuit ab aliquo est in eo. Sed filiꝰ ab eterno exiuit a patre ṡm illud Mich. 5. Egressus eius ab initio a diebꝰ eternitatis. Ergo filius nō est in patre. ¶ 3. Unū oppositoꝝ non est in altero. Sed filius ⁊ pater opponuntur relatiue. Ergo vnus non potest esse in alio.

Sed contra Est, quod dicitur Joan. 14. Ego in patre: ⁊ pater in me est.

Rn̄deo Dicēdum, qḋ in patre ⁊ filio tria est cōsiderare. s. essentiā, et relationē: ⁊ originē ⁊ ṡm qḋlibet istoꝝ filius est in patre, et ecōuerso. Scḋm essentiā eīm pater est in filio: qꝛ p̄r est sua essentia: et cōicat suā essentiā filio: nō per aliquā suam trāsmutationē. Unū sequit qḋ cū essentia patris sit in filio ꝙ in filio sit p̄r. Et similiter cū filius sit sua essentia: sequit qḋ sit in patre, in quo est eius essentia. Et hoc est qḋ hil. dicit. 5. de tri. Naturā suam vt ita dicā sequit immutabilis deus immutabilem gignens deū subsistētē. Ergo in eo dei naturā itelligimus: cū in deo deus insit. Scḋm etiā relatiōes manifestū est, ꝙ vnū oppositoꝝ relatiue est in altero ṡm intellectū. Scḋm originē etiā manifestū est ꝙ p̄cessio v̄bi intelligibilis nō est aliquid extra: sed manet in dicēte. Id etiam quod verbo dicit in verbo cōtinetur. Et eadē ratio est de spiritu sancto.

Ad primū Ergo dicēdū, ꝙ ea q̄ in creaturis sunt non sufficienter representant ea q̄ dei sunt. Et ideo ṡm nullū eoꝝ modoꝝ quos philosophus enumerat filiꝰ est in p̄re, aut ecōuerso. Accedit tñ magis ad hoc modus ille: ṡm quē aliquid dr̄ esse in p̄ncipio origināte: nisi ꝙ deest vnitas essentie in rebꝰ creatis inter principiū ⁊ id qḋ est a principio. ¶ Ad scḋm dicendū, ꝙ exitus filij a patre est ṡm modū p̄cessionis interioris: put verbū exit a corde ⁊ manet in eoᶜ. Unde exitus iste in diuinis est ṡm solā distinctionē relationū: nō ṡm essentialē aliquā distantiā. ¶ Ad tertiū dicendū, ꝙ pater ⁊ filius opponuntur ṡm relationes non aūt ṡm essentiam, ⁊ tñ oppositoꝝ relatione vnum est in altero: vt dictum estᶜ.

¶ Utrum filius sit equalis patri secundum potentiam. Arti. 6.

225 1.di.24 arti.3

AD sextū Sic proceditur. Uidet qḋ filius nō sit equalis p̄ri ṡm potentiā. Dicit eīm Jo. 5. Nō potest filiꝰ a se facere quicq̄: nisi qḋ viderit patrē faciētē. Pater aūt a se pōt facere. Ergo pater maior est filio ṡm potētiam. ¶ 2. Maior est potētia eius qui p̄cipit ⁊ docet q̄ eius qui obedit ⁊ audit. Sed pater mandat filio: ṡm illud Joā. 14. Sicut mandatū dedit mihi pater: sic facio. Pater etiā docet filiū: ṡm illud Jo. 5. ca. Pater diligit filium: ⁊ oīa demonstrat ei que ipse facit. Similiter ⁊ filius audit: ṡm illud Jo. 5. Sicut audio, iudico. Ergo p̄r est maioris potētie q̄ filius. ¶ 3. Ad omnipotētiam patris pertinet ꝙ possit filiū generare sibi equalē. Dicit eīm Aug. in lib. contra Maximinū, Si non potuit generare sibi eqlē: vbi est omnipotētia dei p̄ris. Sed filius nō pōt generare filiū: vt supra ostēsum estᶜ. Nō ergo qcq̄d pertinet ad omnipotentiam patris pōt filius. Et ita nō est ei in potestate equalis. 0 29° 219

Sed contra Est quod dicitur Joā. 5. Quecunq̄ pater facit, hec ⁊ filius similiter facit.

Rn̄deo Dicēdū, ꝙ necesse eē dicere ꝙ filiꝰ est eqlis p̄ri in p̄tāte.

a 82, 225

tione nature. ergo equalitatē in potestate. Antecedens p3 ex articulo. 4. consequētia vero probatur, qꝛ potētia actiua sequitur perfectionem nature. quod probatur: qꝛ in creaturis quanto aliquid est perfectioris nature: tanto est maioris virtutis in agendo: vt patet inductiue: ⁊ in eadē specie in genere corporum: ⁊ vniuersaliter substantiarum.

¶ Super. q. 43. Ar. 1.

Titulus ex consuetudine scripture clarus est.

a 219

¶ In corpe vnica est conclusio rñsiua affirmatiue. Alicui persone diuine potest conuenire mitti. Probat sic. missio icludit duo scilicet habitudinem processionis a mittente, vel ṡm imperium, vel ṡm consilium, vel ṡm originem: ⁊ habitudinem ad id quo mittitur inceptionis essendi simplr, vel nouo modo. ergo persone diuine potest competere missio: vt importat habitudinem p̄cessionis ṡm originem et habitudinem inceptionis noui modi essendi in alio. Et confirmatur 2ñs: qꝛ de facto filius est missus a patre: vt nouo modo esset in mūdo: scił3 per assumptam carnem.

¶ Aduerte hic qḋ simul litera tradidit ⁊ quid sit missio, ⁊ quot includat, ⁊ quotupliciter dicatur, et absq̄ alio medio intulit cōclusionem: quoniam cōstat alicui persone diuine conuenire p̄cessionē ṡm originē: ⁊ nouum modū essendi in aliquo: vt de filio explanat. Dubiū autem quod circa rationē missionis est, in vltimo huius questionis articulo tractabitur: quoniā ibi ex proposito accidit.

226 1.dist.15. q.1.arti. 1. Et.4.ḡ. ca.24. co.2.et ca.24. rōne.2.

¶ Super arti. 2.

In titulo ly tantum positu est propter processiones que distinguitur in eternam ⁊ temporalem in. 14. dist. primi sententiarum. Ita qḋ questio est an missio diuine persone distinguenda sit in eternam et temporalem, an inueniat tantum missio temporalis: ⁊ nulla sit missio eterna.

¶ In corpore ponitur vna distinctio trimēbris cum tribus conclusionibꝰ iuxta singula mēbra. Distinctio est, nominum significātium origines diuinarum personarum: quedam significant solum habitudinem ad principiū: vt p̄cessio. Quedam cū habitudine ad principium p̄cessionis terminū eternū: vt generatio ⁊ spiratio. Quedam cū habitudine ad principiū p̄cessionis terminum tēporalem: vt missio ⁊ datio. Quod probatur. quia mittitur aliqd ad hoc ꝙ in aliquo sit simpliciter vel nouo modo. Datur vero ad hoc vt habeat, vtrūq̄ autem hoꝝ est temporale. Conclusiones autem sunt: qḋ nomina tertij ordinis dicūtur temporaliter tantum. Scḋi vero eternaliter tantū. primi autem vtroq̄ modo. Et sic patet responsio satis clara. ¶ In responsione ad tertium Aduerte diligenter qḋ due respōsiones ibi date non differunt in numero significatoꝝ qm̄ ṡm vtranq̄ missio importat p̄cessionem a principio: et terminū sed effectū temporalem sed in qualitate seu specie p̄cessionis. Nā prima respōsio intendit qḋ missio importat p̄cessionem in cōmuni in terminū tēporalem. Scḋa autē intendit ꝙ missio includit p̄cessionē eternam ⁊ effectum tēporalem. Et hanc rñsionem secūdam prefert author prime ex hoc: quia habitudo diuine persone ad suum principiū est vna tantum: illa scz qua eternaliter p̄cedit ab ea: ṡm autem primā responsionem persona missa puta filius: preter generationis respectum refertur ad patrem vt mittentē ipsum in terminum temporalem, puta assumptam carnem. Et ad hoc confirmandū exponitur distinctio que fit de gemina p̄cessione: temporali. s. et eterna; qḋ ibi non geminatur respectus ad principiū: sed ad terminum; quoniam alter est eternus: alter tēporalis. Et hāc secundam responsionem sectatur author communiter.

Potentia eīm agēdi cōsequit perfectionē nature. Uidemus eīm in creaturis qḋ quanto aliqs h3 p̄fectionē naturalē: tāto est maioris virtutis in agendo. Ostēsum est autē supraᶜ ꝙ ipsa rō diuine paternitatis ⁊ filiationis exigit ꝙ filiꝰ sit equalis patri in magnitudine. i. in perfectione nature. Un̄ relinquitur ꝙ filius sit equalis patri in potestate. Et eadē ratio est de. s. s. respectu vtriusq̄.

Ad primū Ergo dicēdū, ꝙ in hoc qḋ dr̄ filius nō pōt a se facere quicq̄: nō subtrahit filio aliqua potestas quā habeat p̄r: cū statī subdat ꝙ quocūq̄ p̄r facit, filius silr facit: sed ostendit qḋ filius h3 potestatem a patre: a quo h3 naturam. Unde dicit hila. 9. de tri. Nature diuine hec vnitas est: vt ita per se agat filius ꝙ non a se agat. ¶ Ad scḋm dicendum, qḋ in demōstratione patris ⁊ auditione filij non intelligit: nisi ꝙ pater cōicat scientiā filio: sicut ⁊ essentiā. Et ad idem pōt referri mandatum patris: per hoc ꝙ ab eterno dedit ei scientiam ⁊ volūtatem agendoꝝ eū generādo. Uel potius referēdum ad Christū ṡm humanā naturā. ¶ Ad tertiū dicēdum, qḋ sicut eadē essentia que in patre est paternitas. in filio est filiatio: ita eadem est potētia qua pater generat: et qua filius generatᶜ. Un̄ manifestū est ꝙ quicquid pōt pater, pōt filius: nō tñ sequitur qḋ possit generare: sed mutatur quid in ad aliquid. Nam generatio significat relationē in diuinis. Habet ergo filius eandem potentiam quā pater: sed cum alia relatione. Quia pater h3 eam, vt dans. Et hoc significatur cū dicitur qḋ potest generare. Filius autem habet eam, vt accipiens. Et hoc significatur cum dicitur qḋ potest generari.

¶ De missione diuinarū p̄sonarū. Qō. 43.

DEinde Considerandū de missione diuinarū personarū. ¶ Et circa hoc queruntur octo. Primo, vtrum alicui diuine persone conueniat mitti. Scḋo, vtrum missio sit eterna: vel temporalis tantum. Tertio, ṡm quid diuina persona inuisibiliter mittatur. Quarto, vtrū cuilibet persone cōueniat mitti. Quinto, vtrū inuisibiliter mittatur tam filius q̄ spiritussanctus. Sexto, ad quos fiat missio inuisibilis. Septimo, de missione visibili. Octauo, vtrum aliqua p̄sona mittat seipsam visibiliter aut inuisibiliter.

¶ Utrum alicui persone diuine conueniat mitti. Articulus primus.

AD primū Sic p̄ceditur. Uidet, qḋ persone diuine non conueniat mitti. Missus enim minor est mittente. Sed vna persona diuina non est minor alia. Ergo vna persona nō mittitur ab alia. ¶ 2. Omne qḋ mittitur separatur a mittente. Un̄ Hiero. dicit super Ezech. Qḋ cōiunctum est ⁊ in corpore vno copulatū mitti non potest. Sed in diuinis personis nihil est separabile: vt Hila. dicit. Ergo vna persona non mittit ab alia. ¶ 3. Quicunq̄ mittit ab aliquo loco discedit: et ad aliquem locum de nouo vadit. Hoc autem diuine persone non conuenit: cum vbiq̄ sit. Ergo diuine persone nō conuenit mitti.

Sed 2tra Est qḋ dicitur, Joā. 8. Nō sum ego solus: sed ego ⁊ qui misit me pater.

Rn̄deo Dōm, qḋ in rōne missionis duo importat. Quoꝝ vnū est habitudo missi ad eū a quo mittit. Aliḋ est habitudo missi ad terminū ad quē mittitur. Per hoc aūt ꝙ aliqs mittit ośdit p̄cessio quedā missi a mittēte: vel ṡm imperiū sicut dn̄s mittit seruū: vel ṡm cōsiliū: vt si cōsiliarius mittere dicat regē ad bellādū: vel ṡm originē: vt si dicat ꝙ flos emittit ab arbore. Ostendit ēt habitudo ad terminū ad quē mittit: vt aliquo mō ibi esse incipiat: vel qꝛ prius ibi oīno non erat quo mittit: vel qꝛ incipit ibi aliquo mō esse quo priꝰ nō eratᶜ. Missio igitur diuine persone cōuenire pōt ṡm qḋ importat ex vna parte processionem originis a mittēte: ⁊ ṡm qḋ importat ex alia parte nouum modū existēdi in alio. Sicut filius dr̄ esse missus a p̄re in mundū: ṡm qḋ incepit in mundo esse p carnē assumptā: et tñ ante in mundo erat: vt dicitur Joan. 1. 549

Ad primū Ergo dōm, qḋ missio importat minoratione in eo q̄ mittit ṡm ꝙ iportat p̄cessionē a p̄ncipio mittēte: aut ṡm imperiū aut ṡm cōsiliū: qꝛ imperās est maior: ⁊ 2siliās est sapiētior. S3 in diuinis nō iportat nisi p̄cessionē originis: q̄ est ṡm equalitatē: vt supra dictū estᶜ. 0 225 225 ¶ Ad scḋm dōm, qḋ illud qḋ sic mittit vt incipiat esse vbi priꝰ nullo mō erat: sua missione localr mouet. Un̄ op3 qḋ loco separet a mittēte. Sed h̄ nō accidit in missiōe diuie p̄sone: qꝛ p̄sona diuina missa: sicut nō icipit esse vbi priꝰ nō fuerat: ita nec desinit eē vbi fuerat. Un̄ talis missio est sine separatiōe s3 h3 solā distōnē originis. ¶ Ad scḋm dōm, qḋ obiectio illa p̄cedit de missione q̄ fit ṡm motum localē: q̄ nō h3 locum in diuinis.

¶ Utrum missio sit eterna: vel temporalis tantum. Articulus secundus.

22 1.dis.15. q.1.art. 2.

AD scḋm Sic p̄cedit. Uidetur, qḋ missio possit esse eterna. Dicit eīm Greg. eo mittit filius quo gñatur. S3 gñatio filij est eterna. Ergo ⁊ missio. ¶ 2. Cuicunq̄ cōuenit aliqd t̄paliter illud mutat. Sed persona diuina nō mutat. Ergo missio diuine persone nō est t̄palis: sed eterna. ¶ 3. Missio processionem importat. Sed p̄cessio diuinarū personarum est eterna. Ergo ⁊ missio.

Sed cōtra Est, qḋ dr̄ Galat. 4. Cū venit plenitudo temporis: misit deus filium suum.

Rn̄deo Dōm, qḋ in his q̄ importāt originē diuinarū personaꝝ est q̄dā differētia attēdēda. Quedā eīm in sui significatione importāt solā habitudinē ad principiū: vt p̄cessio ⁊ exitꝰ. Quedā v̄o cū habitudine ad p̄ncipiū determināt p̄cessionis terminū. Quoꝝ q̄dā determināt terminū eternū: sicut gñatio ⁊ spiratio. Nā gñatio est p̄cessio diuine p̄sone in naturā diuinā. Et spiratio passiue accepta importat p̄cessionē amoris subsistētis. Quedā v̄o cū habitudine ad principiū importāt terminū t̄palem: sicut missio et datio. Mittit eīm aliquid ad hoc vt sit in aliquo. Et dat ad hoc qḋ habeat. Personā aūt diuinā haberi ab aliqua creatura: vel esse nouo mō existendi in ea, est q̄ddā t̄pale. Un̄ missio ⁊ datio in diuinis dicūtur t̄poraliter tantū. Gñatio autem et spiratio solum ab eterno. Processio autem ⁊ exitus dicūtur in diuinis ⁊ eternaliter et temporaliter. Nam filius ab eterno

¶Super articulum tertium.

In titulo missio inuisibilis dr̃: qm̄ vt ab Augu.4.de tri.⁊ in.15. dist. primi tractaṫ missio distinguiṫ in missionē visibilē: ⁊ i missionē inuisibilē. Et dr̃ visibilis illa q̄ fit cū aliquo signo sensibili: sicut spūssanct⁹ missus est in forma ignis ⁊ colūbe. Et filius in carne humana. Inuisibilis aūt cū fit intus in aīa absq̧ exteriorib⁹ signis vt cū infundiṫ grā cōmuniter. De hac ergo inuisibili missione diuine persone ad animam est nūc q̄ō. vtrū attendaṫ tm̄ ſm grām gratū facientē: q̄ filios dei constituit. an etiā ſm alia dona cōia bonis ⁊ malis: puta ſm sciētiā, fidē, pphetiā ⁊c. Et dr̃ grā gratū faciēs ad differētiā grē grat̃ date: vt sunt ille de quib⁹ Apostolus ad cor.

74 ¶In corpe tria intēdit pbare. Primū est ꝙ psona diuina mittiṫ inuisibilr ſm solā grām gratū faciētē. ⁊ hec est ɔclo directe rñsiua q̄sito. Scđz est ꝙ psona diuina daṫ etiā ſm solā gratiaz. Tertiū ē: ꝙ psona diuina in ipo grē dono simul daṫ ⁊ mittitur ibi, sʒ tñ in ipo dono. Probat aūt hec adducendo duo pª sic. diuine psone missio qđē exigit cē ñtiam nouo mō in aliq̄: datio aūt exigit ꝙ hēaṫ ab aliq̄ ꝗ vtrūq̧ exigit grāz gratū faciētē. Et pbatur seq̄la: q̄r neutrum hoꝝ est nisi ſm pfectā grām: q̄ō in lr̄a singillatim pbaṫ. ⁊ pº ꝗ nouo mō exñdi sic. Modi exñdi dei in creaturis sunt duo: cōis. s. ⁊ spālis. Primus attēdiṫ ſm participatiōnē cāe ab effectibus. Et distinguiṫ p essentiā, pñtiā, ⁊ potētiā: de quib⁹ in.q.8. diffuse tractatū est. Scđs ꝟo spālis attēdiṫ ſm esse obiñū respectu soli⁹ creature rōnalis. Et q̄r ſm hūcmodū de⁹ ipse attingiṫ vt amat⁹ ⁊ cognit⁹. iō sic existit nouo mō in creatura rationali vt i tēplo suo. ⁊ hr̄ ſm solā gratiā nouo modo existit.

¶Circa hanc deductionē dubium occurrit: ⁊ de intēto ⁊ de processus. De intēto q̄dē an intendat nouū modū existēdi tāq̧ disparatū ab illis quatuor enumeratis. s. p essentiaz, pñtiā, potētiam, ⁊ vt cognitum ac amatum: ita ꝙ detur quintus modus ppri⁹ grē: ſm quem psona diuina existat cū mittitur. Aut intēdit nouum modū existēdi tāq̧ nouā spēm alicui⁹ istoꝝ quatuor modoꝝ. Si primum intēdit: ergo falsum dicit: q̄ō ſm illū modū quo amatū est in amante de⁹ habitat in creatura rōnali: vt in templo. Si ꝟo intēdit scđm, pari ⁊ forte meliori rōne: nouus hic modus potest poni noua alicuius illoꝝ trium priorum modorum species: puta esse per essentiā: quoniam gratia est in essentia anime a deo immediatione virtutis ⁊ suppositi.

¶De pº aūt pcessu dubiū est pmo, q̄m cā reddita in lr̄a nō est cā. In lr̄a em̄ dr̃: q̄r cognoscēdo ⁊ amādo creatura rōnalis attingit operatione sua ad ipsum deum: ideo ſm istum modū de⁹ habitat in ea: vt in templo. Q̄ō em̄ hoc nō sit causa: manifeste pbatur: q̄r cū posita causa ponatur effect⁹: sequereṫ ꝙ in oī creatura rōnali cognoscēte ⁊ amante deū habitaret vt in templo suo: quod patet esse falsum in gentilibus philosophis ⁊c.

¶Dubiū est 2º. q̄r ɔcessō ꝙ assignata cā sit efficax: ābiguū tñ restat vñ sequatur exclusiua. s. ꝙ ſm solā gratiā sit nouus modus. Quāuis em̄ deus vt cognitus ⁊ amat⁹ nouo mō: fit p gratiā: nō tñ p solā: q̄r p fidē ⁊ pphetiā etiā est vt cognit⁹ ⁊ amat⁹ nouo mō: vt pʒ in xp̄ianis existibus in mortali pctō: ⁊ multa opa bona amore dei faciētibus. Et quicq̄d sit de re: dato ꝙ sit verū ꝙ p solā gratiā sit nouus modus. Un̄ hoc pbaṫ in lr̄a. ⁊ tñ cum nota illationis subdiṫ: sic igiṫ nullus alius effectus pōt esse rō ꝙ diuina psona existat nisi grā gratū faciēs ⁊c. Nulla em̄ alia cā hui⁹ illationis in lr̄a apparet, nisi supradicta q̄ aut solā exponēt affirmatiuā, aut nullā infert. volūtarie igiṫ exclusiua illata est. ¶Ad pm̄ dubiū dr̃: ꝙ intēdit nō de disparato mō: sed de spē noua quarti modi: ⁊ ꝙ q̄rtus modus sit magis habilis ad hoc in lr̄a duplex rō insinuaṫ sʒ duas differētias iter ipm ⁊ alios positas. Pria ē: ꝙ iste ē spālis i. ppri⁹ rōnali creature: reliqui ꝟo cōes sūt oīb⁹. 41 Scđa est, ꝙ per illū de⁹ ipse attingiṫ a creatura, p illos effectus eius tm̄. Op; em̄ cā excellentē missionē vtpote diuine psone ad rōnalia attēdi ſm ppriū ⁊ supmū rōnalis creature. Hoc aūt ɔstat nō esse actū aliquē pm: q̄m est sicut dormiēs: nec quēlibet actū scđm: ʒ eū q̄ cognosciṫ ac amaṫ ipe de⁹ optim⁹: vnde deus vt p grē habitū in aīa exñs, ignobilio ri mō existit, q̄ ipse in eadē p grē act⁹. s. cognitionē ⁊ amorē: q̄to act⁹ pstat hitui: ⁊ tāgere ſm se pstat tactui palind: solus igiṫ q̄rtus modus est ſm quē nou⁹ indrēd⁹ est modus exñdi dei in creatura rōnali. 220 ¶Ad 2m ꝟo ⁊ 3m dr̃ ꝙ sit dr̃: ꝙ lr̄a pt dupli exponi. Prio vt reddat cām q̄si ppriū generis. Scđo vt reddat cām q̄si pprie formē. Pōt siquidē intelligi de amore ⁊ cognitione dei absolute: et pōt intelligi de amore ⁊ cognitiōe dei in re: vt ē ex charitate diligēdus. Si de amore dei absolute intelligamus: sic reddit rō ppriū ⁊ p se gñis illius noui modi q̄ q̄rtus. Et eo em̄ ꝙ iste modus quartus est spālis creature rōnali: ⁊ ſm eum deus ipse attingitur opatione creature: ⁊ sequiṫ ꝙ excellens ille modus quesit⁹ infra latitudinē isti⁹ cōtineatur: ⁊ hic sensus apte ptēdiṫ in lr̄a. Et sic pʒ nihil obstare obiōnē scđi dubij: q̄m stat, ꝙ sit vera cā assignās ppriū genus. Et tñ non vʒ, ꝗ vbi est illa cā: ibi est illa spēs: sed ergo ibi est illud gen⁹: lʒ em̄ aīal sit ppriū leonis genus: nō dif inueniṫ tñ extra leonē. Et q̄m ois spēs cōstituiṫ drīa p se sui gñis: ⁊ nō differētia p accñs: vt pʒ.7. meta. ideo ex hoc q̄ō q̄rtus ille modus est ppriū genus istius noui: op; ꝙ iste nouus modus consistat in differētia dei vt amati ⁊ cogniti. Et qñ de⁹ vt amatus ⁊ cognitus: pter cōem modū nō sit nisi vno mō simplr̃ loqnēdo. s. p charitatē seu gratiā sctificātē tēplū suū ɔñs est: ꝙ ex illa cā habeat exclusiua: de qua est tertiū dubiū. At si obijcis ꝙ in lr̄a nō hr̄ ꝙ de⁹ nō est pter cōem modū amatus: nisi ab his quos inhabitat ⁊c. fateor. Sed memento ꝙ author hic supponit pprietates grē ⁊ charitatis. Et pptera tacitis his: cucurrit ad ɔclonē. Ipsa quoq̧ exercitatio ecclesiastica nobis hic insinuat. deū em̄ a nullo amari (nisi cōiter) concedimus existi in pctō mortali seu extra gratiam: quare hoc quasi in

processit vt sit deus, tpaliter autē vt etiā sit homo ſm missionem visibilem: vel etiam vt sit in homine ſm inuisibilem missionem.

Ad primū Ergo dicēdū, ꝙ Greg. loquiṫ de gñatiōe tpali filij: nō a patre, sed a matre. Uel q̄r ex hoc ipso filius hʒ q̄ō possit mitti ꝙ est ab eterno genitus. ¶Ad scđm dicēdū, ꝙ diuinā psonā esse nouo mō in aliquo vel ab aliquo hr̄i tpaliter: nō est ppter mutationē diuine psone: sed ppter mutationē creature: sicut et deus tpalr̃ dr̃ dñs ppter mutationē creature. ¶Ad tertiū dicēdū, ꝙ missio nō solū importat pcessionē a pñcipio: sʒ determinat pcessiōis terminū tpalem. Un̄ missio solū est tpalis. Uel missio includit pcessionē eternā: ⁊ aliq̄d addit. s. tpalē effectū. Habitudo em̄ diuine psone ad suū principiū nō est nisi ab eterno. Un̄ gemina dr̃ pcessio eterna. s. ⁊ tpalis: nō ppter hoc quod habitudo ad principium geminetur: sed geminatio est ex parte termini tēporalis ⁊ eterni.

¶Utrum missio inuisibilis diuine psone sit solū ſm donū gratie gratū faciētis. Arti.3.

228 1.di.14. q.2.art. 2. **Ad tertium** sic proceditur. Videṫ ꝙ missio inuisibilis diuine psone nō sit solū ſm donum gratie gratū facientis. Diuinā em̄ personam mitti est ipsam donari. Si igiṫ diuina psona mittitur solū ſm dona gratie gratū facientis: nō donabitur ipsa psona diuina: sed solū dona eius. Q̄ō est error dicētium spiritūsanctū non dari: sed eius dona. ¶P̄. Hec prepositio ſm, denotat habitudinē alicui⁹ cause. Sed psona diuina est cā ꝙ habeatur donū gratie gratū facientis: ⁊ nō ecōuerso: ſm illud Ro.5. Charitas dei diffusa est in cordib⁹ nostris p spiritūsanctū qui datus est nobis. Ergo incōuenienter dr̃ q̄ō psona diuina ſm dona gratie gratū facientis mittatur. ¶P̄. Aug. dicit.4. de tri. ꝙ filius cū ex tpe mente percipiṫ: mitti dr̃. Sed filius cognosciṫ, non solū per gratiā gratū facientē: sed etiā per gratiā gratis datā: sicut per fidē ⁊ per scientiam. Nō ergo psona diuina mittitur ſm solā gratiā gratū facientem. ¶P̄. Rabanus dicit ꝙ spiritussanctus datus est apl̄is ad operationē miraculorū. Hoc autē non est donū gratie gratū facientis: sed gratie gratis date. Ergo psona diuina nō solū datur ſm gratiā gratū faciētem.

Sed cōtra Est, q̄ō Augu. dicit.3. de tri. q̄ō spiritussanctus pcedit tpaliter ad sanctificādā creaturā. Missio aūt est tpalis pcessio. Cū igiṫ sanctificatio creature nō sit nisi p gratiā gratū facientem: sequiṫ ꝙ missio diuine persone nō sit nisi per gratiam gratum facientem.

Rñdeo Dicēdū, ꝙ diuine psone cōuenit mitti ſm q̄ō nouo modo existit in aliquo: dari aūt ſm ꝙ habeṫ ab aliquo. Neutrū autē hoꝝ est nisi ſm gratiā gratū faciētem. Est enim cōis modus, quo deus est in omnibus rebus per essentiā, potentiā, ⁊ presentiā: sicut cā in effectibus participātibus bonitatē ipsius. Super istū modū aūt cōem est vnus spālis: q̄ conuenit nature rōnali: in qua deus dr̃ esse sicut cognitum in cognoscēte, et amatū in amāte. Et q̄r cognoscēdo ⁊ amādo creatura rationalis sua operatione attingit ad ipsum deum ſm istum spālem modū deus nō solum diciṫ esse in creatura rōnali, sed etiā habitare in ea sicut in tēplo suo. Sic igitur nullus ali⁹ effect⁹ pōt esse rō: ꝙ diuina psona sit nouo modo in rōnali creatura nisi gratia gratū faciens. Unde ſm solā gratiā gratū faciētē mittiṫ ⁊ pcedit tpaliter psona diuina. Silr̃ illud solū habere dicimur: quo libere possumus vti vel frui. Habere aūt potestatem fruēdi diuina psona est solum ſm gratiam gratū faciētē. Sed tñ in ipso dono grē gratum faciētis spūsctūs hr̄ ⁊ inhabitat hoīez. Un̄ ipsemet spūssanctus datur ⁊ mittitur.

Ad primū Ergo dōm, ꝙ p donum gratie gratum faciētis pficitur creatura rōnalis: ad hoc q̄ō libere non solū ipso dono creato vtatur, sed vt ipsa diuina psona fruatur. Et iō missio iuisibilis fit ſm donū grē gratū faciētis: ⁊ tamen ipsa psona dina daṫ. ¶Ad scđm dōm, ꝙ gratia gratū faciēs disponit animā ad habendam diuinā personā. Et significatur hoc cum dr̃ ꝙ spūssanctus datur scđm donū gratie. Sʒ tñ ipm donū gratie est a spūsctō. Et hoc significatur cū dr̃ ꝙ charitas dei diffunditur in cordibus nostris per spmsctm̄. ¶Ad tertium dōm, ꝙ lʒ p aliquos effectus filius cognosci possit a nobis: nō tñ per aliquos effectus nos inhabitat, vel etiā habeṫ a nobis. ¶Ad 4m dōm, ꝙ opatio miraculoꝝ ē manifestatiua grē gratū faciētis: sicut ⁊ donū pphetie: ⁊ q̄libet grā gratis data. Un̄.1.cor.12. Gratia gratis data nominatur manifestatio spūs. Sic igitur Apl̄is dr̃ datus spiritussanctus ad opatione miraculoꝝ: q̄r data est eis gratia gratum faciēs cum signo manifestante. Si autem daretur solum signū gratie gratū facientis sine gratia, non diceretur dari simplr̃ spiritussanctus: nisi forte cum aliqua determinatione: ſm q̄ō dr̃ q̄ō alicui datur spiritus pphetica vel miraculorum: inquantum a spiritusancto habet virtutem prophetandi, vel miracula faciendi.

229 1.dis.15. q.2.art. vnico. ¶Utrum patri conueniat mitti. Arti.4.

Ad quartū sic pceditur. Videtur, ꝙ patri etiā cōueniat mitti. Mitti em̄ diuinā personā est ipsam dari. Sed pater dat seipsum (cū haberi non possit nisi seipso donāte) ergo pōt dici q̄ō pater mittat seipsum. ¶P̄. Persona diuina mittitur ſm inhabitationē gratie. Sed per gratiā tota trinitas inhabitat in nobis: ſm illud Jo.14. Ad euz veniemus: ⁊ man. a. e. fa. Ergo quelibet diuinarū personarū mittiṫ. ¶P̄. Quicquid cōuenit alicui persone cōuenit oībus pter notiones ⁊ personas. Sed missio nō significat aliquā psonā: neq̧ etiam notionē cum sint tantum quinq̧ notiones vt supra dictū est. 183 Ergo cuilibet persone diuine conuenit mitti.

Sed ɔtra Est, q̄ō Aug. dicit in.2. lib. de trini. ꝙ solus pater nunquam legitur missus.

Rñdeo Dicendū, ꝙ missio in sui rōne importat pcessionem ab alio: ⁊ in diuinis ſm originē: vt supra dictū est. 226 Un̄ cū pater nō sit ab alio: nullo modo cōuenit sibi mitti: sed solum filio ⁊ spirituisancto: quib⁹ conuenit esse ab alio.

Ad primū Ergo dicendū, q̄ō si dare importet liberalem cōicationem alicuius: sic pr̄ dat seipm inquantū se liberaliter cōicat creature ad fruēdum. Si ꝟo importet authoritatem dantis respectu eius q̄ō datur: sic nō conuenit dari in diuinis: nisi persone: q̄ est ab alio: sicut nec mitti. ¶Ad scđm dicendū ꝙ licet effectus gratie sit etiā a patre: qui inhabitat per gratiā sicut ⁊ filius ⁊ spūssanctus: quia tñ nō est ab alio nō dr̃ mitti. Et hoc est q̄ō dicit Augu.4. de tri. q̄ō pater cū in tpe a quoq̧ cognoscitur nō dr̃ missus. Non em̄ hʒ de quo sit: aut ex quo pcedat. ¶Ad tertiū dicendū, q̄ō missio inquantum importat pcessionē a mittente: includit in sui significatione notionem nō quidem in speciali: sed in generali: prout esse ab alio est commune duabus notionibus.

8 222 230 1.dis.15. q.4.a.1. Et.4.5 c.8.col. 9.⁊.c.23 co.2. ¶Utrum filio conueniat inuisibiliter mitti. Arti.5.

Ad quintū sic pceditur. Videṫ, q̄ō filio nō cōueniat inuisibilr̃ mitti. Missio em̄ inuisibilis diuine persone attendiṫ: ſm dona gratie. Sed oīa dona gratie pertinēt ad spiritūsanctū ſm illud.1. ad cor.12. Oīa operaṫ vnus atq̧ idē spūs. ergo inuisibiliter nō mittiṫ nisi spūsctūs. ¶P̄. Missio diuine persone fit ſm gratiā gratū faciētez. Sed dona que pertinēt ad perfectionē intellect⁹ nō sunt dona gratie gratum faciētis: cū sine charitate possint haberi: ſm illud.1. ad corin.13. Si habuero pphetiā: ⁊ no. mist. o. ⁊ omnē sciētiaz: ⁊ si habuero omnē fi. ita vt mō. trās. charitatem aūt nō habeam nihil sum. Cū ergo fili⁹ pcedat vt verbū intellectus: videṫ q̄ō nō cōueniat sibi inuisibilr̃ mitti. 116 229 ¶P̄. Missio diuine psone est quedā pcessio: vt dictū est. Sed alia est pcessio filij: alia spūssancti. Ergo ⁊ alia missio: si vterq̧ mittitur. Et sic altera earū superflueret: cum vna sit sufficiens ad sanctificandam creaturam.

Sed cōtra Est, q̄ō sapien.9. dicitur de di. sapientia, Mitte illam de celis sanctis tuis: ⁊ a sede magnitudinis tue.

Rñdeo Dicendū, q̄ō per gratiā gratū facientē tota trinitas inhabitat mentē. ſm illud Jo.14. Ad eū veniem⁹: ⁊ māsionē apud eū fa. Mitti aūt personā diuinam ad aliquem per inuisibilē gratiā significat nouū modū inhabitandi illius persone, ⁊ originē eius ab alia. Un̄ cum tam filio q̧ spiritusctō cōueniat: ⁊ inhabitare per gratiā: ⁊ ab alio esse: vtriq̧ cōuenit inuisibiliter mitti. b 229 Patri aūt licet cōueniat inhabitare per gratiā: nō tñ sibi conuenit ab alio esse: ⁊ per ɔñs nec mitti.

201 **Ad primū** Ergo dicendū, ꝙ licet oīa dona inquantū dona sunt attribuanṫ spirituisctō: q̄r hʒ rōnem primi doni ſm ꝙ est amor: vt supra dictū est: aliqua tñ dona ſm pprias rōnes attribuūtur per quādā appropriationē filio. s. illa q̄ pertinēt ad intellectū. Et ſm illa dona attēdiṫ missio filij. Un̄ Aug. dicit.4. de tri. ꝙ tūc inuisibiliter fili⁹ cuiq̧ mittiṫ: cū a quoq̧ cognosciṫ atq̧ percipiṫ. ¶Ad scđm dicendū, ꝙ anima per gratiā cōformatur deo. Un̄ ad hoc ꝙ aliqua psona diuina mittatur ad aliquē per gratiā: op; q̄ō fiat assimilatio illi⁹ ad diuinā personā que mittitur per aliquod gratie donum. Et quia spiritussanctus est amor: per donū charitatis anima spirituisancto assimilaṫ. Un̄ ſm modū charitatis attēditur missio spiritussancti. Filius autem est verbū: non qualecūq̧: sed spirās amorem. Un̄ Augu. dicit in.9. lib. de tri. Uerbū autē q̄ō insinuare intendimus, cū amore notitia est. Nō igitur ſm quālibet perfectionem intellectus mittitur filius: sed ſm talem institutionē vel instructionē intellectus: qua prorūpat in affectū amoris vt dr̃ Joan.6. Ois qui audiuit a patre ⁊ didicit: venit ad me. Et in ps. In medi. mea exardescet ignis. Et ideo signāter dicit Aug. ꝙ fili⁹ mittitur cū a quoq̧ cognosciṫ atq̧ percipitur. Perceptio aūt experimētalem quādā notitiā sigt̄. Et hec pprie dr̃ sapiētia quasi sapida sciētia: sʒ illud eccl̄.6. Sapiētia doctrine ſm nomē ei⁹ est. ¶Ad tertiū dicendū, ꝙ cū missio importet originē persone misse: ⁊ inhabitationez per gratiā (vt supra dictuz est) si loquamur de missione quātū ad originē: sic missio filij distinguitur a missione spiri. san. sicut ⁊ generatio a pcessione. Si autem quātum ad effectum gratie: sic cōicant due missiones in radice gratie: sed distinguūtur in effectib⁹ gratie: qui sunt illuminatio intellectus ⁊ inflammatio affectus. Et sic manifestum est q̄ō vna non potest esse sine alia: quia neutra est sine gratia gratum faciēte: nec vna persona separatur ab alia.

¶Utrum missio inuisibilis fiat ad omnes qui sunt participes gratie. Arti.6.

Ad sextū sic pcediṫ. Uṫ, ꝙ missio inuisibilis nō fiat ad oēs qui sunt participes gratie. Patres em̄ veteris testamēti grē participes fuerūt. Sed ad illos nō videtur fuisse facta missio inuisibilis. Dicitur em̄ Joā.7. Nondum erat spiritus datus: quia nondum erat Jesus glorificatus. Ergo missio inuisibilis nō fit ad omnes qui sunt participes gratie. ¶P̄. Profectus in virtute nō est nisi per gratiam. Sed missio inuisibilis non videtur attendi ſm profectū virtutis: quia profectus virtutis videtur esse continuus (cū charitas semper aut proficiat aut deficiat.) Et sic missio esset continua. Ergo missio inuisibilis non fit ad omnes participes gratie. ¶P̄. Christus ⁊ beati plenissime habent gratiam. Sed ad eos nō videtur fieri missio. Quia missio fit ad aliquid distans. Christus autem ſm ꝙ homo ⁊ oēs beati perfecte sunt vniti deo. Non ergo ad omnes participes gratie fit missio inuisibilis. ¶P̄. Sacramēta noue legis cōtinent gratiam: nec tamen ad ea dicitur fieri missio inuisibilis. Non ergo ad omnia que habent gratiam fit missio inuisibilis.

Sed ɔtra Est, q̄ō ſm Aug. missio inuisibilis fit ad sanctificandam creaturam. Omnis aūt creatura habens gratiā sanctificaṫ. Ergo ad omnez creaturam hmōi fit missio inuisibilis.

Rñdeo Dicendum, ꝙ (sicut supra dictum est) missio de sui rōne importat q̄ō ille qui mittitur vel incipiat esse vbi prius nō fuit: (sicut accidit in rebus creatis) vel incipiat esse vbi prius fuit: sed quodammodo nouo ſm ꝙ missio attribuiṫ diuinis personis. Sic ergo in eo ad quem fit missio oportet duo considerare. s. inhabitationem gratie ⁊ innouationem quādam per gratiam. Ad omnes ergo fit missio in

pmptu esset ex practica subintellectuz est. Si vero de amore dei quo ex charitate diligit interpretemur breuior est via. Et eo nā q̧ ꝙ amādo ⁊ cognoscēdo creatura rōnalis ad tantā celsitudinē ɔscēdit: ꝙ deū ipm. i. ſm ꝙ in se est ex charitate diligēdus attigit. 329 sequiṫ statim: ⁊ ꝙ sʒ hūc quartū modū in hac sui celsitudine tm̄ diuina psona non solū existat: sʒ inhabitet vt in tēplo, q̄ actibus cognitiōis ⁊ amoris colıṫ: qm̄ ex hanc celsitudinē non attingiṫ ipse ſm ꝙ in se ē, put ex charitate diligiṫ. Et qm̄ hec celsitudo ⁊ hʒ tēplū sola grā fit: iō optime inferṫ, ꝗ sola grā gratū faciēs est rō vt de⁹ nouo mō sit in creatura rōnali. 226 Et sic patet solutio vtriusq̧ dubij. ɔ228 o ¶Deinde pbaṫ in lr̄a assūptū de hr̄i psonā diuinā ab aliquo. hr̄ solū quo libere q̄s pōt vti vel frui. ꝗ psona diuina sola grā habeṫ. pbaṫ sequela: q̄r p solā grāz pōt q̄s psona diuina frui. Tertiū aūt s. ꝙ ipa psona diuina 231 simul daṫ ⁊ mittiṫ pbaṫ: q̄r ipso grē dono 1.dis.15. q.5.ar.1. s. s. habitat creaturā. q.1.2.3. et.4.

¶Super arti.4.

Titul⁹ clarus. ¶In corpe vna ɔclusio rñsiua q̄sito. Pr̄i nō ɔuenit mitti, sed filio ⁊ spūisancto. Probaṫ missio importat pcessionē ab alio: ⁊ in diuis sʒ originē: ꝗ nō pr̄i: sʒ fi. ⁊. s. s. conuenit mitti. ɔñs pbatur: q̄r pr̄ nullo mō est ab alio: sed fili⁹ ⁊. s. s.

¶Super arti.5.

Titul⁹ ex p̄cedentib⁹ patʒ. ¶In corpe vna conclusio. Taz filio q̧ spūisancto cōuenit inuisibiliter mitti. Probaṫ. mitti inuisibiliter psonā diuinā significat originē ei⁹ ab alia et inhabitationē illi⁹ per gratiā: sed vtriq̧ conuenit vtrunq̧ horuz. ꝗ vtriq̧ cōuenit mitti. Maior manifestatur ab opposito et ex tota trinitate ⁊ ex patre: quoniam eis conuenit alterū tantum, 226 scilicet inhabitare p gratiam.

¶Super arti.6.

Titul⁹ clarus est. ¶In corpore vna est conclusio implicite rñsiua

Universidad de Deusto Biblioteca

questio affirmatiue. Missio inuisibilis fit ad oēs pticipes gřē. Probať missio impoꝛtat inceptionē essendi vel simplr vel nouo modo. ergo in eo ad quē fit missio inuisibilis oportet ponere gratiā ⁊ ei⁹ nouitatem. ergo missio inuisibilis fit ad oēs in q̄bus sunt hec duo. ḡ ad oēs pticipes gřē. ¶ Aduerte hic ꝙ nouitas gřē nō ē a gřa distincta tāq̄ gratia possit esse nō noua: ſ ad ostēdēdum tēpus q̄n fit inuisibilis missio. ¶ Ad hoc em̄ non sufficit sola inhabitatio gřē: vt pꝫ in his q̄ sunt in gratia p illo tempoꝛe quo eoꝛum gřa nō augeť. Est siq̄dem tūc inhabitans gřa: ſ q2 deest innouatio aliqua. iō tunc eis non fit missio. Et ppterea puto authorem subiecisse conclusionē vltio illatā quasi itulisset ꝙ missio inuisibilis fit ad
232 oēs pticipes gratie cum aliqua nouitate nō ad excludendum quosdā pticipes: sed quoddā tēpus vt dictum est: ⁊ diffuse pꝫ in rňsionibus argumētoꝛum: in quibus ea q̄ dňr de sacramētis ⁊ xpo loco ꝓprio discutiēda sunt.

¶ Super arti. 7.

Titul⁹ ex precedētibus ē notus ⁊ de solo q̄rit spirituisancto: q̄m de filio cōstat: ꝙ missiōe visibili missus est: cū verbū caro factum est:
2:2 locis. s. ar. 6. inductis.

¶ In coꝛpe duo facit. Pꝛio rňdet q̄sito vniuersali⁹ q̄ q̄situ fuerit. i. nō solū de. s. s. ſ filio. Scđo ponit differētiā inter modum vtriusq̄ missionis.

¶ Quo ad pm̄ ꝯclusio est. Conueniens fuit filiū ⁊ spm̄sctm̄ visibiliter mitti. Pꝛobatur sic. Modus cōnaturalis hoīs est: vt p visibilia ad inuisibilia manu ducať. ergo inuisibilia dei oportuit hoī p visibilia māifestari. ḡ sicut seipm̄ ⁊ eternas ꝓcessiones p visibilia de⁹ hoīb⁹ q̄dāmō demōstrauit: ita ꝯueniens fuit: vt inuisibiles missiones psonaꝝ: ſ aliq̄s visibiles creaturas māifestaret. ſ āt ē ipsa s visibilr mitti. pa ꝯňa pbať: q2 de⁹ puidet oīb⁹ ſ vniuscuiusq̄ modū: reliq̄ sunt satis rōnabilia.

¶ Quo ad 2m dňaē q2 fili⁹ est missus visi

uisibilis in quibus hec duo inueniuntur.

Ad primū Ergo dm̄, ꝙ missio inuisibilis est facta ad patres veteris testamēti. Unde dicit Aug. 4. de trini. ꝙ sm̄ ꝙ filius mittitur inuisibiliter, fit in hoībus aut cū hoībus. Hoc aūt antea factū est in patribus ⁊ pphetis. Cū ergo dr̄ nōdum erat datus spūs: intelligimus de illa datione cū signo visibili: q̄ facta est in die penthecostes. ¶ Ad scđm dm̄, ꝙ etiam sm̄ pfectum virtutis aut augmētum gratie fit missio inuisibilis. Unde Aug. dicit. 4. de trinitate. Mō tūc cuiq̄ mittit filius cū a quoq̄ cognoscit atq̄ pcipit quantum cognosci et percipi pōt p captu, vel pficiētis anime in deū vel pfecte anime rōnalis in deo. Sed tñ illud sm̄ augmētum gřē precipue missio inuisibilis attēdit, q̄n aliqs pficit in aliquē nouū actū vel nouū statū gřē: vtputa cum aliquis pficit in gratiā miraculoꝝ aut prophetie: vel in hoc qđ ex feruoꝛe charitatis exponit se martyrio aut abrenūtiat his que possidet: aut qđcūq̄ opus arduū aggrediť. ¶ Ad tertium dm̄, ꝙ ad beatos est facta missio inuisibilis in ipso pn° beatitudinis. Postmodū aūt ad eos fit missio inuisibilis, nō sm̄ intētionē gřē: ſ sm̄ ꝙ aliqua mysteria eis reuelanť de nouo. Mō est vsq̄ ad diē iudicij. Mō q̄dē attēdiť sm̄ extēsionem gřē ad plura se extēdentis. Ad xpm̄ aūt fuit facta inuisibilis missio in pn° sue ꝯceptiōis. nō autē postea: cum a pn° sue cōceptionis fuerit plen⁹ oī sapiā ⁊ gřa. ¶ Ad 4m dm̄, ꝙ gřa est in sacris noue legis instrumētalr, sicut forma artificiati est in instris artis sm̄ quēdam discursum ab agēte in patiēs. Missio aūt nō dr̄ fieri nisi respectu termini. Unde missio diuine psone nō fit ad sacra: ſ ad eos qui per sacramēta gratiam suscipiunt.

¶ Utrum spirituisancto conueniat visibiliter mitti. Articulus. 7.

AD septimum Sic procedit. Uř ꝙ spirituisancto non cōueniat visibiliter mitti. Fili⁹ em̄ sm̄ ꝙ visibiliter missus est in mūdo dicitur esse minoꝛ patre. Sed nūq̄ legitur spiritūsan. minoꝛ patre. Ergo spirituisancto nō cōuenit visibiliter mitti. ¶ P̄. Missio visibilis attēditur sm̄ aliquā creaturam visibilē assumptam: sicut missio filij sm̄ carnem. Sed spūssanctus nō assumpsit aliquam creaturā visibilē. Unde nō pōt dici ꝙ in aliquibus creaturis visibilibus sit alio mō q̄ in alijs: nisi forte sicut i signo: sicut est ēt in sacramētis ⁊ in oībus figuris legalibus. Nō ḡ spūssan. visibiliter mittitur: vel opꝫ dicere ꝙ sm̄ oīa hmōi ei⁹ missio visibilis attēditur. ¶ P̄. Quelibet creatura visibilis est effectus demōstrās totā trinitatē. Nō ergo p illas creaturas visibiles magis mittitur spūssanct⁹ q̄ alia psona. ¶ P̄. Fili⁹ visibilr est missus sm̄ dignissimā visibiliū creaturarū. s. sm̄ nām humanā. Si igiť spūssanct⁹ visibiliter mittiť: debuit mitti sm̄ aliqs creaturas rōnales. ¶ P̄. Que visibilr fiūt diuinitus, dispēsanť p ministeriū āgeloꝝ: vt aug. dicit. 3. de tri. Si ḡ aliq̄ spēs visibiles apparuerunt, hoc factū fuit p angelos. Et sic ipsi angeli mittunť: ⁊ nō spūsctūs. ¶ P̄. Si spiritussanct⁹ visibilr mittať: h nō ē nisi ad manifestādū inuisibilē missionē: q2 inuisibilia p visibilia manifestanť. Ergo ad quem missio inuisibilis facta nō fuit: nec missio visibilis fieri debuit: ⁊ ad oēs ad quos fit missio inuisibilis, siue in nouo, siue in veteri testamento missio visibilis fieri debet. Mō pꝫ esse falsum. Non ergo spūssanctus visibiliter mittitur.

Sed ꝯtra Est, ꝙ dr̄ Matth. 3. ꝙ spūssanctus descēdit super dominum baptizatum in spē colūbe.

Rñdeo Dm̄, ꝙ deus puidet omnib⁹ sm̄ vniuscuiusq̄ modum. Est aūt modus cōnaturalis hoīs: vt p 9 69
visibilia ad inuisibilia manu ducať (vt ex supradictis pꝫc.) Et ideo inuisibilia dei oportuit hoī p visibilia manifestari. Sicut igitur seipsum deus ⁊ pcessiones eternas psonarū per creaturas visibiles sm̄ aliqua indicia hominibus quodāmō demonstrauit: ita ꝯueniēs fuit vt etiā inuisibiles missiōes diuinarū psonaꝝ sm̄ aliquas visibiles creaturas manifestarētur. Aliter tñ fili⁹ ⁊ s. s. Nā spūssan. inquātū pcedit vt amoꝛ cōpetit esse sanctificatiōis donū. filio aūt inquātū est spi. s. pn̄m cōpetit esse sanctificationis hui⁹ authoꝛē. Et iō fili⁹ visibiliter missus est tāq̄ sanctificatiōis authoꝛ: sed. s. s. tāq̄ sanctificationis indicium.

Ad primū Ergo dm̄, ꝙ filius creaturā visibilē in q̄ apparuit in vnitatē psone assumpsit: sic vt qđ de illa creatura dr̄, de filio dei dici possit. Et sic rōne nature assumpte filius dr̄ minoꝛ patre. Sed spi. san. nō assumpsit creaturā visibilē in qua apparuit in vnitatē psone: vt qđ illi cōuenit de illo pdicetur. Unde nō pōt dici minoꝛ přē pp visibilē creaturam. ¶ Ad 2m dm̄, ꝙ missio visibilis spūssancti nō attēdiť sm̄ visionē imaginariā, q̄ est visio pphetica: q2 vt Augu. dicit. 2. de tri. visio pphetica non est exhibita coꝛporeis oculis p foꝛmas coꝛpeas: sed i spū p spūales coꝛpoꝝ imagines. Colūbā xo illā ⁊ ignē oculis viderūt q̄cūq̄ viderūt. Neq̄ iterum sic se habuit spūssctūs ad hmōi spēs sicut fili⁹ ad petrā: q2 dr̄ petra erat xpē. Illa em̄ petra iā erat in creatura: ⁊ p actiōis modū nuncupata est noie xpi, quā significabat. Sꝫ illa colūba ⁊ ignis ad hec tm̄ significāda repēte extiterūt. Sed videť esse silia flamme illi que in rubo apparuit Moysi ⁊ illi colūbe: quā ppřs in heremo seq̄batur: ⁊ fulgurib⁹ ac tonitruis: que fiebāt cū lex dareť in mōte. Ad hoc em̄ rerū illarū coꝛpalis extit spēs, vt aliq̄d significaret atq̄ pdicare. Sic igiť apparet ꝙ missio visibilis: neq̄ attēditur sm̄ visiōes ppheticas: q̄ fuerūt imaginarie ⁊ nō coꝛpales: neq̄ sm̄ signa sacralia ve: ⁊ noui test. in qb⁹ quedā res pexñtes assumunť ad aliq̄d significādū. Sꝫ s. s. visibiliter dr̄ esse missus inq̄tum fuit monstrat⁹ in q̄busdā creaturis, sicut in signis ad hoc spālr factis. ¶ Ad 3m dm̄, ꝙ licꝫ illas creaturas visibiles tota trinitas opata sit: tñ facte sunt ad demōstrādū spālr hāc vel illā psonā. Sicut em̄ diuersis noībus signať pater ⁊ fili⁹ ⁊ s. s. ita et diuersis reb⁹ significari potuerūt: q̄uis inter eos nulla sit sepatio aut diuersitas. ¶ Ad 4m dm̄, ꝙ psonā filij declarari opoꝛtuit, vt sanctificationis authoꝛē (vt dictū estc.) Et iō opoꝛtuit ꝙ 232
missio visibilis filij fieret sm̄ nām rōnalē cui⁹ est agere: ⁊ cui potest cōpetere sanctificari. Indiciū aūt sanctificationis esse potuit quecūq̄ alia creatura. Neq̄ opoꝛtut ꝙ creatura visibilis ad hoc foꝛmata esset assumpta a. s. s. in vnitatē psone cū nō assumereť ad aliq̄d agēdū: sed ad indicādū tm̄. Et ppter hoc etiā nō opoꝛtuit ꝙ duraret, nisi q̄diu perageret officiū suū. ¶ Ad 5m dm̄, ꝙ ille creature visibiles foꝛmate sunt ministerio angeloꝝ nō tñ ad sigñandū psonā angeli: sed ad sigñandā psonā s. s. Quia igiť s. s. erat in illis creaturis visibilibus, sicut signatum in signo: pp hoc sm̄ eas spūssctūs visibiliter mitti dr̄ ⁊ nō āgel⁹. ¶ Ad 6m dm̄: ꝙ nō est de necessitate inuisibilis missionis: vt semp manifesteť p aliquod signū visibile exterius: sed sicut dr̄ 1. Coꝛin. 12. manifestatio spūs datur alicui ad vtilitatē. s. ecclesie Que quidem vtilitas est: vt per hmōi visibilia signa fides confirmetur ⁊ ppagetur. Mō quidē pincipaliter factum est p xpm̄ ⁊ per apl'os: sm̄ illud heb. 2. Cū initiū accepisti enarrari p dnm̄ ab eis qui audierūt in nos ꝯfirmata est. Et ideo spālr debuit 23
fieri missio visibilis spirituissancti ad xpm̄ ⁊ ad apl'os, ⁊ ad aliqs prius sanctos in quibus quodāmodo ecclesia fundabatur: ita tñ ꝙ visibilis missio facta ad xpm̄ demonstraret missionem inuisibilē: nō tūc sed in pncipio sue cōceptionis ad eum factāc. Facta aūt est misio visibilis ad xpm̄: i baptismo q̄dē sub specie colūbe, qđ est animal fecūdū: ad ostēdēdū in xpo authoꝛitatē donādi gratiā p spūalem regenerationē: (vnde vox pris intonuit, hic est fili⁹ me⁹ dilectus.) vt ad similitudinē vnigeniti alij regenerarenť. In trāsfiguratiōe xo sub specie nubis lucide ad ostēdendam exuberantiam doctrine. Unde dictum est. Ipsum audite. Ad apl'os aūt sub specie flatus, ad ostēdendam potestatē

biliter tāq̄ sanctificationis actoꝛ: vt pꝫ in pcessu sacre scripture. Spūs autē sctūs tāq̄ sctificatiōis indiciū: vt i baptismo xpi appet. Nō aūt huius dñe satis accōmoda reddiť ex ꝯdōnib⁹ notionalib⁹: q2 lꝫ fili⁹ ē pn̄m s. s. ipe aūt s. s. est donū: inq̄tum pcedit vt amoꝛ: vt ex supradictis pꝫ.

¶ Super arti. 8.

Titul⁹ clarus est.

¶ In coꝛpore tria facit. pꝛio refert duas opiniones. 2do saluat vtrāq̄. tertio excludit obiectionē ibi. nō aūt ppter hoc homo: ⁊ q̄m oīa ordinate sunt in lřa ac clare nō op⁹ est moꝛa. Ad euidētiam tñ hui⁹ q̄ōis: scito ꝙ optima via oēs difficultates soluendi est dicere ꝙ missio est nomen multiplex: hñs multas intentiones quēadmodum nomina tractata in 5° meta. ⁊ q̄ intētiōes eius sunt he q̄ narrātur in lřa. s. pcessio missi a mittēte sm̄ se: ⁊ sm̄ nouum modū essendi. Et rursus pcessio missi sm̄ se ab aliquo: et sm̄ nouū modū essendi a mittēte. ⁊ scđa in tertio reduciť ad pmā tāq̄ ad potioꝛē. Et ppterea in pmo artic. hui⁹ q̄ōnis authoꝛ dixit: ꝙ de rōne missionis est pcessio missi a mittēte: loquebať em̄ de primaria intētione missionis hic aūt nō oblitus distinguit: vt secūdā intentionē eiusdē adijceret: presertim ob reuerētiā Aug. sanctoꝝ ⁊ magistri in. 15. di. 1. vbi. q. 3. ar. 1. diffuse ratione scđe intētionis inuenies.

233 1. dis. 15. q. 3. Et po. q. 10. ar. 4. ad 4m.

¶ Sup. q. 44. art. 1.

In titulo: ly oē ens nō stat pro oī re alias a deo: alioquin superflueret seq̄ns articulus: sed stat p omni re que pp̄ie dr̄ ens/ vt sunt apud nos cōposita: ⁊ in superioꝛibus: q̄ subsistunt. Ly creatū nō pp̄ie sumitur: q̄m in toto decursu hui⁹ articuli: nulla sit difficultas de causalitat⁹ mō significato per creationē: sed significat ly creatū in ꝓposito causatū effectiue. hoc eni intēdit discutere. Un̄ hic idē titulus in distinctione articuloꝝ huius q̄ōnis ꝓponiť in lřa pꝛimo sic: vtrū
27

ministerij in dispensatione sacramentoꝛum. Unde dictum est eis. Quoꝛum remiseritis peccata remittuntur eis. Sed sub linguis igneis ad ostendendum officium doctrine. Unde dicitur ꝙ ceperunt loqui varijs linguis. ¶ Ad patres autem veteris testamēti missio visibilis spiritussancti fieri non debuit. quia prius debuit perfici missio visibilis filij q̄ spiritussancti: cum spiritussanctus manifestet filium, sicut filius patrem. Fuerunt autem facte visibiles apparitiones diuinarum personarum patribus veteris testamenti. Que quidem missiones visibiles dici non possunt: quia non fuerūt facte (sm̄ Aug.) ad designādum inhabitationem diuine persone per gratiam: sed ad aliquid aliud manifestandum.

¶ Utrum aliqua persona diuina mittatur, nisi ab ea a qua pcedit eternaliter. Arti. 8.

AD octauum Sic pcedit. Uidetur ꝙ nulla persona diuina mittatur, nisi ab ea a qua pcedit eternaliter. Quia sicut dicit Augustinus. 4. de trinita. Pater a nullo mittitur: quia a nullo est. Si ergo aliqua persona diuina mittitur ab alia, opoꝛtet ꝙ sit ab illa. ¶ Preterea. Mittens habet authoꝛitatem respectu missi: sed respectu diuine persone non potest haberi authoꝛitas nisi sm̄ oꝛiginem. Ergo opoꝛtet ꝙ diuina persona que mittitur sit a persona mittēte. ¶ Preterea. Si persona diuina potest mitti ab eo a quo non est: nihil phibebit dicere ꝙ spiritussanctus detur ab homine, q̄uis non sit ab eo. Quod est contra August. 3. de trinitate. Ergo diuina persona non mittitur nisi ab ea a qua est.

Sed contra Est, ꝙ filius mittitur a spiritusancto sm̄ illud Isa. 48. Nunc misit me dominus deus ⁊ spiritus eius. Filius autem non est a spiritusancto. Ergo persona diuina mittiť ab ea a qua non est.

Respondeo Dicēdum, ꝙ circa hoc inueniunť aliq̄ diuersimode locuti esse. Scđm quosdā em̄ persona diuina nō mittitur: nisi ab eo a quo est eternaliter. Et sm̄ hoc cum dr̄ filius dei missus a spiritusancto referendum est hoc ad humanā naturam: sm̄ quam missus est ad predicādum a spiritusancto. Aug. autē dicit. 2. de trini. qđ filius mittitur ⁊ a se et a spiritusancto: ⁊ spiritussanctus etiam mittitur ⁊ a se ⁊ a filio: vt sic mitti in diuinis non conueniat cuilibet persone, sed solum persone ab alio existenti: mittere autem conueniat cuilibet persone. Utrūq̄ autem hꝫ aliquo modo veritatem. Quia cum dicitur aliqua persona mitti designatur ⁊ ipsa persona ab alio existens: et effectus visibilis aut inuisibilis, sm̄ quem missio diuine persone attenditur. Si igitur mittens designetur vt pincipiū persone que mittitur: sic nō quelibet persona mittit: sed solum illa cui conuenit esse pincipiuꝫ illius persone. Et sic filius mittitur tātum a patre: spiritussanctus autem a patre ⁊ filio. Si vero persona mittens intelligatur esse pincipium effectus sm̄ quem attenditur missio: sic tota trinitas mittit personam missam. Non autem propter hoc homo dat spiritumsanctuꝫ: q2 nec effectum gratie potest causare. ¶ Et p hoc patet solutio ad obiecta.

¶ De pꝛima causa oīm entiū ⁊ de pcessione creaturarum a deo. Q̄ō. 44.

POst Considerationē diuinaruꝫ personarum considerandū restat de processione creaturarum a deo. Erit autem hec consideratio tripartita vt pꝛimo consideretur de productione creaturarum. Secundo de earum distinctione. Tertio de conseruatione et gubernatione. ¶ Circa pꝛimuꝫ tria sunt consideranda. Pꝛimo quidē que sit pꝛima causa entium. Secundo de modo procedendi creaturarum a pꝛima causa. Tertio vero de pꝛincipio durationis rerum. ¶ Circa pꝛimum querūtur quatuoꝛ. Pꝛimo vtrum deus sit causa efficiens omnium entium. Secundo vtrum materia pꝛima sit creata a deo: vel sit pꝛincipium ex equo coordinatum ei. Tertio vtrum deus sit causa exemplaris rerū, vel sint alia exēplaria preter ipsum. Quarto vtrum ipse sit causa finalis rerum.

¶ Utrum sit necessarium oē ens esse creatum a deo. Arti. 1.

AD pꝛimū Sic pceditur. Uideť ꝙ nō sit necessariū oē eius esse creatum a deo. Nihil em̄ phibet inueniri rē sine eo qđ non est de ratione rei: sicut hominem sine albedine. Sed habitudo causati ad causam nō videtur esse de rōne entiū: q2 sine hac possunt aliqua entia itelligi. Ergo sine hac possunt esse. Ergo nihil pꝛohibet esse aliqua entia non creata a deo. ¶ P̄. Ad hoc aliquid indiget causa efficiente vt sit. Ergo qđ nō pōt nō eē nō indiget causa efficiente. Sed nullum necessarium potest nō esse: q2 qđ necesse est esse nō potest nō esse. Cum igitur multa sint necessaria in rebus, videtur ꝙ nō oīa entia sint a deo. ¶ P̄. Quoꝛūcūq̄ ē aliqua causa in his potest fieri demonstratio per causam illam. Sed in mathematicis nō fit demonstratio per causam agentem: vt per philosophum patet in. 3. metaph. Non igiť omnia entia sunt a deo: sicut a causa agēte.

Sed cōtra Est. qđ dr̄ ro. 11. c. Ex ipso ⁊ per ipsum et in ipso sunt omnia.

Respondeo Dm̄, ꝙ necesse est dicere oē qđ quocūq̄ modo est, a deo esse. Si enim aliquid inuenitur in aliquo per participationem, necesse est qđ causetur in ipso ab eo: cui essentialiter conuenit: sicut ferrum fit ignitū ab igne. Ostensum est autem supra c, cū de diuina simplicitate ageret ꝙ deus est ipsum esse per se subsistens. Et iterum ostensuꝫ est quod esse subsistens nō pōt esse nisi vnuꝫ c. Sicut si albedo esset subsistens non posset esse nisi vna: cum albedines multiplicētur secundum recipientia. Relinquitur ergo quod omnia alia a deo non sint suum esse: sed participant esse. Necesse est igitur quod omnia que diuersificantur secundum diuersam participationem essendi, vt sint perfectius, vel minus perfecte, causari ab vno pꝛimo ente quod perfectissime est c. Unde ⁊ Plato dixit: quod necesse est ante omnem multitudinem ponere vnitatem. Et Aristoteles dicit in. 2. metaphysi. quod id qđ est maxime ens ⁊ maxime verum, est causa omnis entis ⁊ omnis veri: sicut id quod est maxime calidum est causa omnis caliditatis.

de⁹ sit causa efficiēs omnium entium vbi manifeste pꝫ qđ diximus: ⁊ idē etiā ostēdit litera in cōclusione rňsiua. Usus est aūt authoꝛ non casu. ly cā efficiens: et ly creatuꝫ: sed ca rōne/ vt ostenderet qđ gratia materie hic duo coincidūt. Oē ens est creatū: ⁊ oē ens est factum a deo ⁊c.

¶ In coꝛpe vnica est cōclusio rňsiua q̄sito affirmatiue. Necesse est oē qđ quocūq̄ mō est a deo esse. et pbať sic: omne inuētum in aliquo per participationē causatur ab eo cui inest per essentiā. Sed esse inueniť in oīb⁹ alijs a deo p participationē et in deo per essentiā: ergo oīa alia entia causata sūt ab ipso deo. Maioꝛ manifestať in ferro ignito ⁊ igne: Minoꝛ vero quo ad deum, pbať ex. q. tertia: in qua pꝛobatū est: qđ deus est ipm̄ eē subsistens: quo ad alia xo a deo sic: esse subsistens nō est nisi vnū. ergo oīa alia a deo nō sūt suum esse. ergo participant esse. Añs ⁊ pꝛobatum dicitur. q̄ōne 7a articulo pꝛimo. ad tertiū ⁊ ⁊ clarius articulo secūdo eiusdē questionis: ⁊ manifestať exēplo: sicut si albedo esset subsistens ⁊c. et addiť ratio: q2 multiplicatio est sm̄ recipientia. Et cōfirmať tota ratio: authoꝛitatibus Platonis et Aristo.

234 2. dis. 1. q. 1. ā. 2. ⁊ 3. ⁊ d. 17. q. 1. ar. 2. Et. 2. ġ. ca. 6. 15. ⁊ 16. et opus. 3. ca. 68 ⁊ 69. et opus. 15. ca. 9.

¶ Circa hanc rationem multa sunt aduertenda: ⁊ circa literam ⁊ circa rem. Circa literam quidē. Aduerte pꝛimo: ꝙ quãz in conclusione dicit: omne qđ quocunq̄ modo est, significať omnis modus entis cōstitutiuus cuiuscūq̄ generis: ⁊ nō communis seu transcendēs modus: quo ens distinguitur p actuꝫ ⁊ potentiam: ita qđ sensus est, omne qđ est quid quale vel quantū ⁊c. ⁊ non est sensus/ omne quod est actu vel potentia. Dico autem hoc propter materiā pꝛimaꝫ que sequenti reseruatur articulo. ⁊ ppter ipsum actū essendi: de quo verificari nō potest/ ꝙ nō est suū eē ꝙ tamen in minoꝛe subsumitur: de omni alio a deo. Aduerte scđo: ꝙ p eodē reputat lřa: ꝙ oīa alia a deo n̄ sūt suū eē: ⁊ pticipāt eē. Quo ad reꝫ

17 25 33 ⁊c 54 264 219

34 333

Universidad de Deusto Biblioteca

Ad primū Ergo dōm. q lz habitudo ad cām nō intret diffinitionē entis qđ est cātū: tñ sequit ad ea q sūt de eius rōne: qꝛ ex hoc qđ aliqđ p pticipationē est ens, seqt qđ sit cātum ab alio. Uñ hmōi ens nō pōt esse quin sit cātū: sicut nec homo qn sit risibile. Sz qꝛ esse cātum nō est de rōne entis simplr: pp hoc inuenit aliqđ ens nō cātū. ¶Ad scđm dōm. qđ ex hac rōne quidā moti fuerūt ad ponēdū qđ id qđ est necessariū nō habeat cām: vt dꝛ in 8.phy. Sed hoc manifeste falsū apparet in scientijs demonstratiuis in quibus principia necessaria sunt cāe ꝯclōnū necessariaꝝ. Et iō dicit arist. in.5.meta. qđ sunt quedā necessaria que hñt cām sue necessitatis. Non ḡ pp hoc solū reqrit cā agens: qꝛ effect⁹ pōt nō esse: sed qꝛ effectus nō esset si cā nō esset. Hec em cōditionalis ē vera, siue añs ꝛ ꝯñs sint possibilia siue impossibilia. ¶Ad tertiū dōm, q mathematica accipiunt, vt abstracta ꝑm rōnēᵉ: cū tñ nō sint abstracta ꝑz esse. Unicuiq aūt cōpetit hre cām agentē ꝑm q hz esse. Lz igit ea q sunt mathematica hēant cām agentē: nō tñ ꝑm habitudinē quā hñt ad cām agentē cadūt sub ꝯsideratione mathematici. Et ideo in sciētijs mathematicis nō demonstratur aliquid p cau sam agentem.

¶Utrū mā prima sit creata a deo. Arti.2.

A D secūdū Sic procedītur. Uidetur q mā pma nō sit creata a deo. Oē em qđ fit cōponit ex subiecto ꝛ ex aliquo alio: vt dꝛ in.1.physi. Sed mā prime nō est aliquod subm. Ergo materia prima nō pōt esse facta a deo. ¶ꝑ. Actio ꝛ passio diuidunt cōtra seinuicem. Sed sicut primū principiū actiuum est deus: ita primū principiū passiuum est mā. Ergo deus ꝛ mā pma sunt duo pncipia ꝯtra seinuicem diuisa: quoꝝ neutruz est ab alio. ¶ꝑ. Omne agens agit sibi simile. Et sic cū oē agens agat inquantū ē actu: sequitur quod omne factū aliquo modo sit in actu. Sed materia prima est tm in potentia inquantum hmōi. Ergo cōtra rōnem materie prime est quod sit facta.

Sed cōtra Est qđ dicit Aug.11. cōfes. Duo fecisti dñe vnum prope te.s. angelum: aliud prope nihil.s. materiam primam.

Rñdeo Dōm, qđ átiqui phi paulatim ꝛ quasi pedetentim intrauerunt in cognitionem veritatis. A principio enim quasi grossiores existentes non existimabant esse entia nisi corpora sensibiliaᶜ. Quorum qui ponebant in eis motum nō considerabant motum nisi secūdum aliqua accñtia: vtputa ꝑm raritatem ꝛ densitatem per cōgregationē ꝛ segregationem. Et supponētes ipsaz subam corporū increatā, assignabant aliquas cās hmōi accidētaliū transmutationū. vtputa amicitiā litē intellectum aut aliquid hmōi. Ulterius vero pcedētes distinxerūt p intellectū inter formam substantialē ꝛ mām quā ponebāt, increatā: ꝛ perceperunt trāsmutationē fieri in corporibus ꝑm formas essentiales. Quarū transmutationū quasdā causas vniuersaliores ponebant vt obliquū circulū ꝑm Arist. vel ideas ꝑm Platonē. ¶Sed cōsiderandum est q materia per formā contrahitur ad determinatā spēmᶜ: sicut substātia alicui⁹ spēi p accñs ei adueniēs ꝯtrahit ad determinatū modū essendi: vt hō ꝯtrahitur p album. Utriq igitur ꝯsiderauerūt ens particulari quadā cōsideratione: vel inquantū est hoc ens: vel inqntū ē tale ens. Et sic reb⁹ causas agentes particulares assignauerūt. Et vlterius aliqui erexerūt se ad cōsiderandū ens inquantū est ens: ꝛ cōsiderauerunt causam rerū nō solum ꝑm q sunt hec vel talia: sed ꝑm q sunt entia. Hoc igit qđ est causa rerū inqntū sunt entia oportet esse cām rerū: non solum ꝑm qđ sunt talia per formas accidentales nec ꝑm qđ sunt hec per formas substātiales: sed etiam ꝑm omne illud qđ pertinet ad esse illoꝝ quocūq mōᶜ. Et sic opz ponere ēt mām primā creatā ab vli causa entiū.

ho scito: q illa rō in terminis cōib⁹ cōis est sapiētib⁹ fere oib⁹. dissensio āt est in expōne terminoꝝ ꝛ pbationib⁹. Ad euidētiā igit maioris: scito q illa cōis est platonicis ꝛ pipateticis: si illud p eēntiā iuenit: ꝛ est ppō ꝑm se imediata: quo ad nos aūt manifestat: qꝛ iperfecta a pfectis: ꝛ p aliud a p se nālr deriuant. Uocat aūt res p eēntiā: qñ hz tres ꝯditiões. Pͥo q est ipsa nā: puta bonitas vel albedo. Scđo q ē nō ꝯcta quouis mōᵒ: qđ dico pp animā itellectiuā ꝛ imaginarias pōnes/si albedo vt quatuor separaret/ꝛ sic cōseruaret absq etiā quātitate. Tertio q est in seipsa nālr subsistēs: qđ dico pp modū significādi nois abstracti: res em albedinis noie significata: nō est albedo p eēntiam nisi ꝑm modū significādi. Res aūt p participationē ꝯstituit ex ꝯctiōe latitudinis alicuius rōnis formalis quouis mō cōtingat siue substiue/siue gradualr/siue quis alio modo. ¶Circa minorē nota q oēs ꝯcedūt solum deū eē ens p eēntiā ꝛ diuersimode tñ exponūt. Scotus em in.1. di.2.q.3.ad 3ᵐ pncipale: ꝛ di.8.ad 2ᵐ. iuxta primā qōnē exponit. iō deū dici ens p eēntiā: qꝛ eē ei⁹ ē pfectissimū ꝛ īfinitū ꝛ iō creaturā dici ens p pticipationē: qꝛ eē eius est ps.i.min⁹ respectu ipsi⁹ eē qđ natū est eē infinitū: ꝛ iō reduci ad infinitū vt ipfectū ad pfectū. A sancto Thoma autē Auic. Boe. Alpharabio ꝛ Algazele exponit: qꝛ eē est ipsa qđditas dei: in creaturis ho eē est actualitas qdditatis ꝯcta p illam. Et ppterea in lra ex subsistētia ipsius esse manifestat qđ est per essentiam. ¶Circa pbationem vtriusq ptis minoris. Aduerte diligenter q subsistere solū: nō facit rē subsistētē eē talē p eēntiā: vt pz de substātijs separatis: ꝛ etiam cōpositis materialibus. Sz subsistere actus receptibilis ꝑm suum ordinē: constituit talem actū per essentiā: ꝛ negatio subsistentie constituit eundē p participationē. Unde qꝛ esse ꝑm suū ordinē est receptibile in alio: ꝛ silr sapientia bonitas ꝛc. Et apud Platonē qdditates sensibiles receptibiles erāt in materia. Iō quodcūq horū si subsistat est tale p essentiā ꝛ si nō subsistat p pticipationē. Et ppea in litera dat exēplū de albedine: quā cōstat esse formā receptibilē in alio. Et qm naturalr subsistere includit irreceptibilitatem: ꝛ nō subsistere/receptionē in alio: ppterea in litera a subsistentia ad recipi declinatur: dū dꝛ q albedo nō multiplicatur nisi ꝑm recipiētia. Restant tñ hic duo dubia. Alterū superius ptactū: ꝛ infra discutiendū.s. an multiplicatio indiuiduorū eiusdem rōnis sit solū penes recipientia. Alterū an verū sit: qđ oia alia a deo nō sunt suū esse: qđ in cōmētarijs de ente ꝛ eēntia.c.5. redre: ibidē quoq multa ptinentia ad vnitatē ipsi⁹ esse p essentiā ex eius irreceptiōe reperies: vnde ꝛ hic pertrāseo. ¶Circa vim huius rōnis. Aduerte duo. Primo q licet nō cōcludat explicite: nisi ergo omne ens est a deo: omittendo q effectiue: pro cōstanti tamen relictum est: qđ effectiue: qm cū naturalissimū sit vnicuiq agere sibi simile: ꝛ impossibile sit aliquid aliud pfectius suā similitudinē efficere qꝫ id qđ est tale per essentiam: ꝯñs est necessario: q ipsum sit pmū faciēs talia per pticipationem: nisi forte inueniretur aliquid eminētius phabens illud: qđ in pposito nō habet locū: cū nihil possit ēt cogitari eminentius ipso esse p eēntiā. Scđo q author tractans de creatiōe hic/subtilissima arte vsus est: pcessit nāq ex vere proprijs: creare em cū nihil aliud sit qꝫ facere q res sint, ꝛ nō includat q sint tales vel tales: idem est querere creatorem entium oium/ꝛ cām effectiuā oium inquātū entia: vt etiā inferi⁹ clarius patebit. Nō pōt aūt magis ppria cā entiuz inquantū entia sunt assignari/qꝫ eē p eēntiā vt sic: sicut viuētiū inqntū viuētia vita p eēntiā: et veroꝝ inqntū ha vitas p eēntiā: iuxta authoritatē scđi meta. ꝛ ppōnē.18. libri de causis: subintellecta ppꝛietate cāe effectiue: q ē facere sibi simile.
¶In rñsione ad pmū: esset dubiū an relatio creatiōis passiue distinguat realiter a re creata: sed de hoc erit sermo. arti.3. qō nis.45ᶜ.
¶In responsione ad scđm. Aduerte q responsio formalis ꝯsistit in negatiōe illius maioris/ qđ nō pōt nō esse. nō indiget cā efficiente seu nō indiget cā dāte sibi q sit: ꝛ rō assignat in lra: qꝛ est fallacia ꝯñtis: a pluribꝰ causis veritatis ꝛc. Indigere em cā efficiēte cōtingit ex duobus: vel ex eo pōt eē ꝛ nō esse: vel ex eo qđ nō esset si cā inquātū cā nō eēt.i. si ab alio nō haberet illud eē: hūc em sensum cause nomē īsinuat. Et hāc interptationē diligēter notato: p eā enim soluit dubitatio minus penetrantiū hāc lram: ꝛ instantiū: qđ nō valet: hoc nō esset si illud nō esset: ergo illud est cā huius: vt pz in correlatiuis: et etiā in hoie ꝛ risibili hō em nō esset/si risibile nō eēt: ꝛ tñ risibile nō est cā hominis. Cessant em hec oia: si pspectū fuerit q lra de cā inquantū cā: ꝛ nō de re que ē cā absolute loquit. Ualet em.a. nō eēt/si cā illi⁹ nō eēt.i. si nō caret.ꝑ a. eget cā. illi āt interpretabantur de re q est cā materialiter. ¶Circa eādē rñsionē: diligenter aduerte q author explicite concedit plura entia necia: qđ ēt pbat in 2ᵒ ꝯ gē. cap.30. Et scito q ꝑm rē nulla forte est dissensio scoti ab authore: sz tmmō in vocabulis: quoniā Scotus ꝛ alij sequaces ei⁹: noie necessarij simplr intelligūt id qđ nulla potentia pōt nō esse: ꝛ sic solū deū dicūt neciūz simpliciter. s. Tho. autē peripateticis sermonibus assuetus: iuxta intētiōes qntī metaphy. necessariū simplr vocat id qđ nō pōt nō esse/p potentiā in se. Et ppea concedit ꝛ probat: multa entia necia simplr. Et reuera: qꝛ iudiciū de rebus dꝫ pari ꝛ dici ꝑm ppria ipsarū rerum: ꝛ nō ꝑm extranea: rōnabilior est nominatio authoris: qm multa entia sunt que in se nullā habent potentiā ad nō esse ꝛ sic verū est simplr/q nō possunt nō esse: ꝛ consequēter q sunt entia necessaria: qbuis ꝑm potentiā logicā ꝛ potentiā in alio.s. deo: oia alia a deo possint nō esse. Et hinc hꝫ bes qꝫ pueriliter ne dicā ignorāter: psumpserit qdā dicere q verba scti Tho. in hac mā male sonāt. Attēdāt naturis reꝝ: sermoni formali ac pprio: ꝛ intētionibus metaphysicis: ꝛ deprehendent cecitatem propriam.
¶Circa eādem rñsionē nota: q qdā authoritates allatas in lra ex 5ᵒ metha. ter.6. et.8 physi. ter.15. dicūt nō eē ad ppositū: qꝛ Arist. loqt de cōplexis ꝛ nō de incōplexis. Sz iudis valde interptatio hec est. Tū qꝛ.8.physi. hoc dicit tractādo de pncipio motus eterni cōtra Democritū: volēs q rei eterne quereda sit cā: ꝛ ad hoc manifestādū inducit de triangulo hñte tres angulos. Tū qꝛ.5. metaphy. postq de cōplexis tractauit: subdit duplex esse necessariū.s. ex se ꝛ ab alio: ꝛ vult q necessariū ex se sit o nō simplex: ꝛ loqtur de deo. Tū qꝛ cā cōpleroꝝ in eēndo/est cā in reꝝ nā illius esse qđ sub affirmatiōe vel negatiōe subiacet: qđ cōstat esse incōplexum: ois nāq cōplexio in sola est aīma.

¶Super arti.2.

I N titulo creatū nō accipit pprie: vt distinguit contra cōcreatū sed vt distinguitur cōtra increatum.i. incausatum effectiue. ¶In corpe duo facit. Pͥo ponit tres ordines cāꝝ efficiētiū paulatim a phis innētos. Scđo ibi: hoc igit. rñdet quesito.

27 p
235 S.q.14. arti.1. cor. Et.1.d. 36.q.1. ar.1. Et veri. q.3.ar.5 cor. Et po. q.3.ā.5. ꝛ.q.4. opus.3. ca.69. 98.22. 9.30. Et ro.11 l.5.co.3 Et phy. sic.8.l.2 10.3.
261
35
118

Ad primū Ergo dicendū. q phus in.1.phy. loquit de fieri pticulari: qđ est de forma in formā siue accidentalē siue subalē: nūc aūt loqmur de reb⁹ ꝑm emanationē earū ab vli pncipio eēndi. A qua qdē emanatiōe nec materia excluditur: lz a pmo mō factiōis excludat. ¶Ad scđm dicendū. q passio est effectus actiōis. Uñ ꝛ rōnabile est qđ primū pncipiū passiuū sit effect⁹ primi pncipij actiui. Nā omne imperfectū causat a pfecto. Opz em pmū pncipiū esse pfectissimū vt dicit Ari. in.11.met. ¶Ad tertiū dōm. q rō 1ᵃ nō oñdit q mā nō sit creata: sz qđ nō sit creata sine forᵃ. Lz em oē creatū sit i actu, nō tñ est act⁹ purus. Uñ opz qđ etiā illud qđ se hz ex pte poᶜ sit creatū si totū qđ ad esse ipius ptinet creatū est.

¶Utrū causa exemplaris sit aliquid preter deum. Articulus.3.

A D tertiū Sic pcedītur. Uidet, q cā exēplaris sit aliqd preter deū. Exēplatū em hz similitudinē exēplaris. Sed creature longe sunt a diuina similitudine. Nō ergo deus est causa exēplaris earū. ¶ꝑ. Oē qđ est p participationē reducit ad aliqd per se existēs: vt ignitū ad ignē: sicut iā dictū estᶜ. Sed qcūq sunt in sensibilib⁹ reb⁹, sunt solū p participationē alicui⁹ spēi. Qđ ex hoc pz: q in nullo sensibiliuz inuenit solū id qđ ad rōnez spēi ptinet: sed adiungunt principijs spēi principia indiuiduātia. Opz ḡ ponere ipsas spēs p se existētesᶜ: vt p se hoiem et p se equū ꝛ hmōi. Et hec dñr exēplaria. Sūt igitur exēplaria res quedam extra deum. ¶ꝑ. Sciētie et diffinitiones sunt de ipsis specieb⁹: nō ꝑm q sunt in particularib⁹: qꝛ particulariū nō est sciētia nec diffinitio. Ergo sunt quedā entia q sunt entia vel species non in singularibus. Et hec dicūtur exemplaria. Ergo idez qđ prius. ¶ꝑ. Hoc idē videtur per dio. qui dicit.5.ca. de di.no. qđ ipsum ꝑm se esse prius est eo qđ est per se vitam esse: ꝛ eo qđ est p se sapientiam esse.

Sed cōtra Est. q exēplar est idē quod idea. Sz idee (ꝑm q Aug. lib.83.q. dicit) sunt forme principales que diuina intelligentia continent. Ergo exēplaria rerū nō sunt extra deum.

¶Quo ad pᵐ: qtuor dicit. Pͥo pᵐ ordinē cāꝝ trāsmutationū accñtaliū. Scđo scđm ordinē cāꝝ trāsmutationū subaliū. Tertio ibi: lz ꝯsiderādū ē. ꝯueniētiā iter hos ordies iter se: ꝛ ꝯsistit in hoc: qđ vtrobiq phi cās agētes pticlares reb⁹ assignauerūt: qđ pbat: qꝛ vtroq mō ꝯsideranerūt ens pticulare/pticulr.s. inqntū est tale ens: vel inqntū est hoc ens: qđ pbat: qꝛ sicut subm p formā accñtalē ꝯhit ad determinatū modū essendi: ita mā prima p formā subalē ad determinatā spēz. Quarto/3ᵐ ordinem pōit cāꝝ: ꝛ in eo est cā entiū inqntū sunt entia: ꝛ iuestigata dꝛ hec cā ex ꝯsideratiōe entiū: nō solū ꝑm q sunt hec vel illa vt in prioribꝰ: sz ꝑz q sūt entia. ¶Circa hos cāꝝ ordines. Aduerte prio qūo sumat ens seu eē hoc in loco. Tres em hic ponunt reꝝ ꝯdōnes.s. eē accñtale: esse subale: ꝛ esse absolute q inter se non vniformiter distinguūt. Nā iter esse subale ꝛ accñtale māifesta ē dispatio. Esse aūt absolute nō est 3ᵃ res: sed se hz ad illa: qsi sicut aial ad tale ꝛ tale aial. Et ppterea qbuis semper quū sit aliqđ esse siue subale siue accñtale fiat eē: sicut quū fit hō: fit aial: ꝛ quum albū fit coloratū. Nō tñ semp eē fit p se: sz qñq p accñs: ꝛ qñq p se. Et quū qdē fit esse p accñs: ab oi cā fit: ꝛ extra pse ens est ppositū: quū aūt fit p se: a sola cā entis inqntū ens fit. Et hoc mō phs lra de ipso esse seu ente loquit: ꝛ hoc insinuat illa specificatiōis nota inqntum entia. Et ppea in lra dꝛ: q ꝯsiderātes cās trāsmutationū tā substantialiū qꝫ accñtaliū: ꝯsiderauerunt res sub quadā particulari cōsideratiōe.i. ꝑm quādā rōnē spālem: ꝛ nō ꝑm rōnē vlissimā.i. ꝯsiderauerūt inqntū sūt hec: puta hō bos aial ꝛc. vel talia puta graue/rarū/albū/dulce ꝛc. ꝛ nō inquātū sunt. ¶Circa ꝯueniētiā inter primos ordines: ꝛ differētiā eoꝝ a 3ᵒ. Dubiū occurrit qꝫtū valeat rō reddita in lra: dū dꝛ: q qꝛ mā ꝯhit per formā sicut suba ꝛc. iō vtrobiq ꝯsiderate sunt rōnes ꝛ cāe pticulares: ꝛ ppterea restat ꝯsiderādū ens ꝑm q ens: ꝛ cā pma ac vlissima. Hec satis ambigua sunt: ꝛ pp authoritatē ꝛ pp rōnē. Propter authoritatē qdē: qꝛ vt pz 12. meta. tex.28. cāe entis inqntū ens sunt cause faciētes subam ex pura poᵃ. Et.1.5.phy. tex.9. dꝛ: q i gñatiōe sbali fit ens simplr ex nō ente simplr: ꝑ fit ens ꝑm q ens: ꝛ idē millies hꝫ i phia Arist. Propt rōnē āt qꝛ fieri ens inqntū ens/ꝛ inqntum ens actu idem est: qm potētia est ꝯdō dim nuēs: vt dꝛ.4. met. cō.15. sed ens in actu fit p se ex ente in potentia pura: ergo per trāsmutationē substātialē fit ens inqntū ens. Ē sic dñia assignata i lra nulla est: ꝛ rō eius ruit: qꝛ materia etsi ꝯhat: nō tñ ꝯhit qsi ꝑm se sit: sed qꝛ ex cōtractione accipit esse in actu simpliciter: qm ꝑm se neq quid: neq qle: neq aliquid est aliorum generum: vt dicitur.7. metaphysice. tex.8. ¶Circa ipm tertiū ordinē: dubiū occurrit: falsuz supponit: qđ ens inqntū ens hēat cām effectiuā. Si em ens inqntū ens hret cām effectiuā: oē ens hret cām effectiuā ꝑm q est ens: ꝛ sic de⁹ vt ens esset causat⁹ ꝛc. ꝛ vz seqla: etiā si ly inqntū teneat speculatiue: vt pz quū dꝛ: ens inqntū ens est subm metaphysice: ḡ oē ens: ꝑm q ens est subm met. ¶Anteq ad hoc rñdeat. Scđa pars corporis articuli tractāda est: vt simul oia pateāt: qm cōnexa sunt. Rñdet igit author qsito affirmatiue.s. opz mām primā esse creatam ab vli entiū cā q de⁹ est. Probat: cā entiū inqntū entia est cā entiū ꝑm oē illud qđ ptinet ad esse ipsoꝝ quocūq mō: ḡ opz materiā primā esse ab vli entiū cā: ꝯña pz: ꝛ añs infert in lra: ex pmissa dña inter cām entiū inqntū entia: ꝛ causas trāsmutationū.s. q iste sunt cause entium inquātū hec vel talia: illa inquantū sunt entia. ¶Circa añs huius rōnis dubiū occurrit: quātū valeat.a. est cā entium inqntū entia: ḡ est cā ois eius qđ ptinet ad esse eoꝝ. Quū nō valeat.a. est cā hois inqntum hō: ḡ est cā ois eius: qđ ptinet ad esse hois: ꝛ silr de cā bouis: ꝛ ceteroꝝ. Et q nō valeat: pꝫ: si fingamus ideas platonicas esse p se causas sensibiliū: cōstat em q idea hois esset cā hoim: vt sic: ꝛ tñ nō causaret materiā: q tñ est pars hois: ꝛ idē iudiciū de quocūq trāsmutāte est. ¶Ad euidentiā harū difficultatū: prelibādū est qñ ens fit p se. Iuxta doctrinā igit primi phy. tex.76. duplr in cōi loquēdo ꝯtingit fieri aliqđ.s. p se et p accñs. Et vt ibi dꝛ: illud fit p se: cui⁹ rō immediate ante hoc nō fuit. Illud ho fit p accñs: cui⁹ rō anteq fieret erat. Exēplū primi: qñ coloratū fit ex nō colorato. Exēplū scđi: qñ ex nigro fit coloratū qꝛ fit albū. In nigro em pcecrat coloratū: ꝛ rō hui⁹ differētie assignat ibidē optima.s. qꝛ nullū agēs p se intēdit facere id qđ est: sed qđ nō est vt fit. Et sumit ly ex/in pposito: nō vt ꝯnotat habitudinē subiecti: sed ordinē durationis ad terminū a quo: ita q sigt idē qđ post vt pz ibidem. Ens igit duplr cōtingit fieri.s. per accñs ꝛ p se. Per accñs quidē fit: qñ factio inuenit ens/seu qñ fit ex ente: sicut qñ coloratū fit ex nigro. Per se aūt qñ fit ex nō ente: sicut quum coloratū fit ex nō colorato ppter eandem causam. Et qm oē trāsmutās aliqđ ens in actu inuenit: ex quo facit aliud ens in actu: ideo nullū trāsmutās facit p se ens: sed p accñs tm. Ex quo em inuenit ens: lz nō illud qđ intēdit gñare: non ideo agit p se vt faciat ens: sz accidit vt intēdēdo facere tale ens: faciat etiā ens: vñ si nō intēderet facere nisi ens: nō ageret: qꝛ iam ante actionē suā est. Si itaq peripatetica hec doctrina/ꝛ optime fundata sup cōtinua experiētia ꝛ rōne: vera est: opz dicere: q sicut ad hoc q coloratū fiat p se: opz q nō prefuerit coloratū: ita ad h qđ ens fiat p se: opz q nō pfuerit ens: hoc autē est nihil pesse et totū fieri nō ex aliq. Et sic opz: q si ens fit p se q fiat post nihil ipsi⁹ entis. Et ex his pz rō dictoꝝ i lra: ex eo nāq q trāsmutās oē inuē tū subm determinat: manifeste pz seq: qđ nō facit p se ens: sz determinat ad h vel illud. Mā em pma ꝛ si ꝑm se nō sit qđ vl qle: est tñ tali pa to ens: qđ vnūqđq ex se pducibile seipsa ponit ex nihil. Est em aliquid oim. Et ppterea merito impedit causatiōnē entis in eo q ens: ꝛ ab agēte per se ens: opz produci effectuz totum sincathegorematice: vt in lra dꝛ. ¶Ad pᵐ ḡ dubiū dꝛ q de cāis intrinsecis loqndo: eedem qbuis nō eodē mō sunt cāe entiū in eo q entia: ꝛ trāsmutabiliū vt sic.s. mā ꝛ forma: vt patet prio phy.ꝛ.7.meta. Trāsmutabilia em ēt inqntū entia: ex mā ꝛ forma cōstat: separata aūt a mā e sola forma. De principijs quoq extrinsecis loqndo pncipia trāsmutabilium ꝛ entiū vt sic mālr coincidūt: qm deus gliosus ē ꝛ pm⁹ motor ꝛ suprem⁹ finis: ꝛ pmū eēndi pncipiū: ꝛ ppea indistincte qñq iuenit de cāis entium in eo q entia: ꝛ cāis trāsmutationū. Opz tñ diligenter lectorē discernere: qñ formalr ꝛ qñ mālr sermo verificat. Nos em hic qꝛ formalr loqmur: iō cās entiū in eo q entia a cāis trāsmutatiōis sepam⁹. Id ho qđ addit ex 5.phy. ꝛ sili̇b⁹: nō obstat: qm aliud est fieri ens simplr ꝛ aliud est fieri ens ꝑm q ens: illud em iportat fieri ens ex pura potentia vt sbo: hoc aūt fieri ens post nō ens simplr. Ad rōnē aūt ꝯcesso idē fit fieri p se ens ꝛ ens i actu negādū est q ens in actu fit p se: qñ fit ex pura potentia: nūq em p se fit: nisi qñ fit post nō ens in actu: hoc aūt nūq pōt p trāsmutationē cōtingere: vt pz ex dcis. Et caue ne fallaris: nesciens discernere inter has propōnes: ens in actu fit ex ente in potentia p se: ꝛ ens in actu fit p se. In prima em notat hitudo termini ad subm: ꝛ est ha: qꝛ si ens in actu hz subm: eius subz p se ē ens i poᵃ: ꝛ i hoc sensu pōit i.1 .meta. ter.8 In 2ᵃ āt notat hitudo termi ad suū fieri absolute: ꝛ ppea nūq hificat: qñ rō termini perat. ¶Ad 2ᵐ duᵐ dꝛ: q a specificatiua ad vlem nec vz ꝯña simplr nec cū nota specificatiōis formalr loqndo. Nō em vz/sortes est crispus ꝑm q capillatus: ergo ois capillatus vt sic: est crispus ꝛc. vñ cū in ista/ens inqntū ens hz cās: teneatur ly inqntū specificatiue: qm sensus est: q ens hz cās nō solū ꝑm spāles rōnes essendi: puta humanū equū ꝛc. sed ēt ꝑm ipsam entis rōnē: qbuis nō in qlibet: qꝛ nō in deo. nō solū em sortes depēdet: qꝛ ē hō: vel aial: sz ēt qꝛ est ꝛc. De instātia ho allata: nihil nocet: qꝛ tꝛ gratia materie. ¶Ad tertiū vero dubium dꝛ: q formalr loquēdo: in oi mā vz.a. est cā effectiua p se.b. inqntum.b. ergo causa est ois eius qđ ptinet ad esse.b. vt sic, alioquin nō esset sufficiens ꝛ per se ppria cā.b. Et sic propria cā hois inqntū homo: est cā ois eius qđ pertinet ad hois esse vt sic: ꝛ silr cā entis inqntum ens: est cā ois eius qđ ptinet ad ens vt sic: ꝛ in hoc nō est dña. Sz disparitas est in vlteriori ꝯña: gratia materie. Quū em inter ens: ꝛ reliqua specialia: puta hominem aial ꝛc. tantum distet: q in alijs aliud est materia absolute: ꝛ aliud materia vt est ens: qm materia absolute: est ingñabilis ꝛ icorruptibilis: vt aūt est ppria hominis est ab agente hoiem. In ente vero: idem est materia ꝛ materia vt entia: qm materia absolute non nisi entis esse potest: ideo in terminis specialibus nō vz sequela.a. est causa per se hominis: ergo est causa omnis eius quod pertinet ad hominem sed oportet addere vt sic: ꝛ postmoduz nō vz vlterior sequela: ergo est causa omnis eius quod pertinet ad esse hominis: ꝛ ergo est causa materie que est pars hois: sed in termino vniuersalissimo.s. ens: valet primo.a. est causa entis vt ens: ergo ē cā omnis eius qđ pertinet ad ens/vt sic: ꝛ vz vlterius: ergo est cā ois eius quod pertinet ad ens: ꝛ ergo est causa materie: que est pars entis vt in litera infertur.

¶Super articulum tertium.

I N titulo causa exemplaris: non est quintū genus cāe: sed coordinat in quinto meta. inter causas formales: est enim causa formalis rei separata tñ. Nec vocat exēplar ars factiua rei lz id ad cuius imitationē ars facit effectū: siue illud sit res extra aiam siue intus: siue sit idē qđ ipsa ars siue nō: formalr em loqmur. Preter deū autem dꝛ directe ꝯ pōnem Platoni attributam: de exemplaribus sensibilium ꝛc.

235 Po.q.7. art.1. ad 5ᵐ. Et.1.co. 11.l.1. in pͥo.
234
336

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶In corpore est vna pclo rñsiua q̃sito. Deus ꝙ est p̃m exẽplar oium rer: ꝛ pclo p̃. ꝓbat. 2o ibi: pñt ẽt rebꝰ creatis: manifestat illã ꝓpositã p̃m. ꝓbat. Determinatio fotme effec: est a cã exẽplaris: ꝛ nãlis determinatas formas ꝙsequit: ꝙ determiatio fotaꝝ nãlũ reducit: sicut in p̃m p̃m in vinã sapiaz q̃ ordinẽ vniuersi excogitauit: q̃ in diuina sapia sũt exẽplares fotẽ oium rer. q̃ ipe deꝰ est p̃m exẽplar oium rer. Añs p p̃as ꝓpte declarat in artificialib⁹: deerẽplari tã in⁹ q̃ extra.

Quo ad scdaꝫ 2o ꝓpo mam⁹ q̃ dna 2o ꝓbatur: q̃ ordo vniuersi rerũ distõne cõsistit. Cõsequẽtia ãt 3ã ꝓbat: excludẽdo simul obiõnẽ q̃dã. Probatio ẽ: q̃ ille exẽplares rones nõ sunt aliud realr a diuina sapia. Obiõ 2o ẽ: q̃ hmõi forme sũt multe: sũ sapia 2o dei vna. Exclusio ãt obiõnis ẽ: q̃ multiplicat diuinã rẽ fm respectum ad creatas seu creabiles res: vt 1 3. q. 4. parũ. Deinde declarat: cur dixerit i scõne 1ª p̃ dicẽs: q̃ pñt dari scdaria exẽplaria: pfectiora: siue alia cã exẽplaria dici pñt inferiorum: vt philosophi dicũt.

¶Circa necessitatem exẽplaris cãe scito ꝙ determinatiõne forme effectꝰ esse ꝓprii effectꝰ cãe exẽplaris vt ifra dr: inductiua experiẽtia manifestat. Videm⁹ enim artifices formas artificialiꝫ determinare: fm q̃ ꝓpriũ perfectes hmõi artificialia: ipsum aũt ꝓpriũ esse/ q̃ tale dr fit tm ex. 2o lo: est exẽplar dare: er h certa dat fotã effec⁹. Ex. tm ẽ q̃ hmõi opõne nõ hz exẽplar. scipm: illed pagena: diuersimode tamen: q̃ p agẽs a ꝓposito immediate: p agẽs ꝓ nãle mediate: media te. s. datore q̃ãe. Et sic p q̃sito op⁹ nãe ẽ op⁹ intelligẽtie: exẽplaris cã ad determinãduz oib⁹ effectibus fotaꝝ nẽciaꝝ ẽ. Et exẽplaris cã sũ. ideẽtia agẽtis sine nãlis sine a ꝓposito nõ tollit. Nec ipsa sup̃fluit: q̃ in suo ordine idẽ facit q̃ agens alĩe causandi genere facit.

¶Circa radicẽ 2o: nis rurs⁹ aduerte: q̃ 2o q̃ antho. 8. determinatiõe fotaꝝ nãliuz quã manifeste videmus fundat ꝓcessus suũ ad ponẽdũ deũ eẽ cãm exẽplarẽ: ꝛ Arĩ. 7 ſ. tut ꝓba. credẽtẽ exẽplaria eẽ ꝑter ꝓticularia agentia: vt res certaꝝ fotaꝝ sortiant. Nec creare h̃ ꝓtigat: duplr ꝑter deteriatiõe fotaꝝ ifert/ q̃ sũt exẽplaria. Uno⁹ sic: q̃ ex deteriatis fotis ꝙcudam⁹ deterista exẽplaria tãq̃ ꝓrias rep. cão. Et sic falsus ẽ q̃m ꝓiret ꝓncipalis actio agẽtis q̃ sunt apd nos: bos. n. nõ gñaret bouẽ. Alio⁹ sic vt ex determinatis fotis iq̃n ex eis ꝙsurgat ordo vniuersi ꝙcudam⁹ ex exẽplaria cã q̃ ordinẽ excogitauit vniuersi/ tãq̃ ꝓtes idee iosi⁹ ordis. Et h̃ est rõabile: eo q̃ exẽplar aũ⁹ roti⁹ ꝓferte nõ h̃: nisi ꝓa ꝓtiũ exẽplaria hẽnt ẽ sic mãifeste h̃ ꝓcedit: vñ nõ auferẽ cãlitas ꝓrior cãy: is cũ op⁹ nãe sit op⁹ intelligẽtie. ꝑme rones nãliũ opeꝝ assignant. Et sic habes vim ꝓne cõ sequẽtie. ¶In rñsiõe ad 2m: hẽs glossã illi⁹ ꝓponis: oẽ tale ꝙticipatiõnẽ reducit ad tale q̃ẽntiã: glossat. n. vel ad aliq̃d eminẽtius ordinem illud.

¶Super arti. 4.

An titulo ly oium: ostribuit ꝓ oibus rebus alijs a deo: q̃m tractatus iste de causalitate dei ad extra est.

¶In corpe vnica ẽ 2clo: dina bonitas est finis rer. oium. ꝓbatur sic. p̃m agẽs inrẽdit solũ cõicare suã bõitatẽ: ꝛ vna quecp̃ creatura intẽdit: ꝙsequi illã similitudinẽ: ergo dina bõitas est finis oium rerũ. Añs q̃ad primã p̃ declarat: er dria inter p̃mũ agẽs ꝛ relĩa agẽtia ipfecta. s. q̃ illa ẽt agẽdo intẽdũt aliq̃d acq̃rere: q̃ simul agunt ꝛ patiunt. hoc ꝙ nõ pp acq̃sitionẽ: ſ pp coicationẽ rãrũ finis: agit. Quo ad scdam 2o ꝓt ꝓbat. q̃: idẽ est finis agentis ꝛ patientis: vt sic q̃dus diuersimode. Cõsequẽtia 2o ꝓbat. quo ad primũ agens ex duabus ꝓpõib⁹. puma ẽ: q̃ oẽ agẽs agit pp finẽ: q̃ ꝓbat: q̃ alioq̃n ex actiõe agẽtis nõ magis sequẽtur hoc q̃dus illud: nisi casu/ ꝛcõa est: idẽ est finis agentis ꝛ patientis. Quo ad creaturas 3o ex ante dicta ꝓpõne. ſ. idẽ est finis agentis ꝛ patientis.

¶Circa predicta ꝓpo quãto ponit ꝙ oium rerũ. ꝛcõp: rehẽdo ẽt primũ agẽs: dinina bonitas est finis. Ad uerte ꝙ deus ꝓt duplr sumi. ꝓmo mõ absolute: ꝛ sic eius nullus est finis. Alio mõ vt ꝑm agẽs: ꝛ sic dus plr. vno mõ ꝙtuz ad rẽ q̃ue est actio: q̃a 2o agẽs. Et sic nullus hz finẽ: q̃ actio dei ẽ ei⁹ subz: ſ sic cõsueuit dici q̃ deꝰ agit ꝓpter finẽ. Ad 2m dr. q̃ ſ. alios rũ: vt in. q. 19. arti. 1. Alio modo formaliter fm rõnẽ actiõis: ꝛ sic hz suã bonitatẽ finẽ sue actionis: q̃ oẽ agẽs: vt in hac tr: agit pp finẽ. Et cõfirmat: q̃ finis est cã cãrũ. i. cãlitatis ceteraꝝ cãrũ: ergo ẽ cã cãlitatis sue actiõis: si igit finis ꝓprius diuersimode. Cõsequẽtia 2o ꝓbat. quo ad ꝓmiũ agens ex ꝓpõib⁹. puma ẽ: q̃ oẽ agẽs agit pp finẽ. Et cõfirmat: q̃ finis est cã cãrũ. i. cãlitatis ceteraꝝ cãrũ: ergo ẽ cã cãlitatis sue actiõis: si igit finis ꝓprius diuersimode. Cõsequẽtia 2o ꝓbat. quo ad ꝓmiũ agens ex duabus ꝓpõib⁹. puma ẽ: q̃ oẽ agẽs agit pp finẽ: q̃ ꝓbat: q̃ alioq̃n ex actiõe agẽtis nõ magis sequẽtur hoc q̃dus illud: nisi casu/ ꝛcõa est: idẽ est finis agentis ꝛ patientis. Quo ad creaturas 3o ex ante dicta ꝓpõne. ſ. idẽ est finis agentis ꝛ patientis.

¶Circa predicta ꝓpo quãto ponit ꝙ oium rerũ. ꝛcõp: rehẽdo ẽt primũ agẽs: dinina bonitas est finis. Ad uerte ꝙ deus ꝓt duplr sumi. ꝓmo mõ absolute: ꝛ sic eius nullus est finis. Alio mõ vt ꝑm agẽs: ꝛ sic dus plr. vno mõ ꝙtuz ad rẽ q̃ue est actio: q̃a 2o agẽs. Et sicut finis nullũ hz finẽ: q̃ actio dei ẽ ei⁹ subz: ſ sic cõsueuit dici q̃ deꝰ agit ꝓpter finẽ. Ad 2m dr. q̃ ſ. alios rũ: vt in. q. 19. arti. 1. Alio modo formaliter fm rõnẽ actiõis: ꝛ sic hz suã bonitatẽ finẽ sue actionis: q̃ oẽ agẽs: vt in hac tr:

fo. Nō solum est possibile sed etiā necessariū: omnia esse creata a deo. Et probatur sic: si deus nō ageret nisi ex aliquo p̄suppo sito: sequeretur ꝙ illud presuppositū nō esset cāꝫ ab ipso: s; nihil est in entibus incāꝫtum ab ipso. ergo necesse est ꝙ de⁹ ex nullo p̄supposito res in esse produxerit: hoc aūt est creare. Conditionalis assumpta ꝓbatur: ex illa cathegorica vniuersali: omne faciēs aliquid ex aliquo nō facit sed p̄supponit illud ex quo facit: ꝙ manifestatur in ductione pr̄io in artificialibus. Scd̄o in naturalib⁹. Destructio aūt ꝯñtis: probatur ex q. precedēte: vbi ostēsum est: ꝙ deus est cā vl̄is totius esse.

¶ Super arti. 3.

234 235 238 In titulo creatio sumitur ꝓ creatione passiua: qua scilicet aliqd significatur creari. Et ly aliquid sumitur pro ente reali: vt patet ex propositiōe articulorum in principio questionis.

234 235 ¶ In corpore vnica est conclusio/ creatio ponit i creato relationem tantum. Et probatur sic. ꝓductio totius esse a causa vniuersali: non est ex aliquo preexistēte: ergo deus creando producit res sine motu et mutatione: ergo creatio in creatura nō est nisi relatio quedā ad creatorē principium sui esse. Antecedēs ꝓbatur ex differentia inter productiōes particulares ⁊ ꝓductionē totius esse seu vniuersalem. Prima vero consequētia probatur: qꝛ omne qd̄ fit ꝑ motum vel mutationem fit ex aliquo preexistente. Scd̄a autē qꝛ subtracto motu ab actione ⁊ passiōe nihil remanet nisi relatio. Et cōfirmatur qꝛ sicut in passione: que est cum motu: importatur relatio ad principium motus: ita in creatione passiua importatur relatio ad principiū essendi.

¶ In r̄nsione ad tertiū: manifeste habes conferendo eā argumento ꝙ relatio creationis est accidēs: et nō est relatio transcēdens: quod etiā manifeste in questionibus de potentia. q. tertia. arti. tertio. ad

tus faciat ꝙ totum nō sit maius sua pte: vel ꝙ affirmatio ⁊ negatio sint sil' vera. Ergo deus non potest aliquid ex nihilo facere vel creare. ¶ P̄. Si creare est aliquid ex nihilo facere. ergo creari est aliquid fieri. Sed omne fieri est mutari. Ergo creatio est mutatio. Sed oīs mutatio est ex subiecto aliquo: vt pꝫ ꝑ diffinitionē motus. Nā mot⁹ est act⁹ exñtis in potentia. Ergo est īpoſſe aliqd a deo ex nihilo fieri. ¶ P̄. Qd̄ factū est: necesse ē aliqñ fieri. Sꝫ nō potest dici ꝙ illud qd̄ creatur sil' fiat ⁊ factū sit: quia in ꝑmanētibus qd̄ fit nō est: qd̄ aūt factū est iaꝫ est. Sil' ḡ aliqd esset ⁊ non esset. Ergo si aliqd fit: fieri ei⁹ p̄cedit factū esse. Sꝫ hoc nō pōt esse: nisi p̄existat subm: in quo sustētetur ipm fieri. Ergo īpoſſe est aliquid fieri ex nihilo. ¶ P̄. Infinitā distantiā non est ꝑtransire. Sꝫ infinita distātia est inter ens ⁊ nihil. Ergo nō cōtigit de nihilo aliqd fieri.

Sed cōtra Est. qd̄ dr̄ geñ. In p̄ncipio cre. deus ce. ⁊ ter. vbi dr̄ gl. ꝙ creare ē aliqd ex nihilo facere.

Rn̄deo Dōm, qd̄ nō solū nō ē īpoſſe a deo aliqd creari: sꝫ necesse est ponere a deo oia creata eē: vt ex p̄missis habetur[c]. Quicūqꝫ em̄ facit aliqd ex aliq: illud ex quo facit, p̄supponitur actiōi eius: et nō producitur ꝑ ipsam actionē. Sicut artifex operatur ex reb⁹ nālib⁹: vt ex ligno ⁊ ere q̄ ꝑ artis actiōeꝫ nō cāntur sꝫ cāntur ꝑ actionem nāe. Sꝫ ⁊ ipa nā cāt res nāles q̄tū ad formaꝫ sꝫ p̄supponit mām. Si ḡ deus nō ageret nisi ex aliquo p̄supposito: seqretur qd̄ illud p̄suppositū nō eēt cātū ab ipo. Ostensuꝫ ē āt supra[c] ꝙ nihil pōt eē i ētib⁹ qd̄ nō sit a deo: qui est cā vl̄is totius esse. Unde necesse est dicere quod deus ex nihilo res in esse producit.

Ad primū Ergo dōm: qd̄ antiqui ph̄i (sicut supra dcm̄ ē[c]) nō ꝯsiderauerūt nisi emanationē effectuū ꝑticulariū a cāis ꝑticularibus: q̄s necesse ē p̄supponere aliqd i sua actiōe. Et s̄m h̄ erat eoꝝ cōis opinio ex nihilo nihil fieri. Sꝫ tñ hoc locū nō hꝫ i p̄ma emanatiōe ab vl̄i reꝝ p̄n°. ¶ Ad 2m dōꝫ qd̄ creatio nō ē mutatio nisi s̄m modū itelligēdi tm̄. Nā de rōne mutatiōis ē: ꝙ aliqd idē se hēat alr̄ nūc ⁊ p̄us. Nā qñqꝫ ē idē ens actu alr̄ se hñs nūc ⁊ p̄us sicut in motib⁹ s̄m q̄titatē ⁊ q̄litatē. Qñqꝫ ꝟo ē idē ens in po^a tm̄: sicut i mutatiōe s̄m subam cui⁹ ē subm mā. Sꝫ i creatiōe (ꝑ quā ꝓducitur tota suba reꝝ) nō pōt accipi aliqd idē alr̄ se hñs nūc ⁊ p̄us: nisi s̄m itell'm tm̄: sicut si itelligatur aliq res p̄us nō fuisse totalr̄ ⁊ postea eē. Sꝫ cū actio ⁊ passio ꝯueniāt in suba mot⁹: ⁊ differāt solū s̄m hitudines diuersas[c] (vt dr̄ in. 3. phy.) oꝫ ꝙ subtracto motu ñ remaneāt nisi diuerse hitudies[c], i creāte ⁊ creato. Sꝫ qꝛ mod⁹ sigñandi seqr̄ modū itelligēdi (vt dictū ē[c]) creatio sigñatur per modū mutatiōis. Et ꝑꝑ h̄ dr̄ qd̄ creare ē ex nihilo aliqd facere. Quāuis facere ⁊ fieri magis i h̄ ꝯueniāt q̄ mutare ⁊ mutari: qꝛ facere ⁊ fieri iportāt hitudinē cāe ad effectū: ⁊ effect⁹ ad cām: sꝫ mutationē ex ꝯñti. ¶ Ad 3m dōm. qd̄ i his q̄ fiūt sine motu. sil' est fieri ⁊ fcm̄ eē: siue talis factio sit termin⁹ motus: sicut illuminatio (nā sil' aliqd illuminatur ⁊ illumiatū ē[c]) siue nō sit termin⁹ motus: sicut sil' formatur ꝟbū in corde ⁊ formatū ē. Et i his qd̄ fit: tm̄ cū dr̄ fieri. Sꝫ sigñatur ab alio esse ⁊ p̄u⁹ nō fuisse. Unde cū creatio sit sine motu. simul aliqd creatur ⁊ creatū est. ¶ Ad 4m dōm. qd̄ obio illa p̄cedit ex falsa imaginatiōe: ac si

sit aliquod infimū mediū iter nihilū ⁊ ens. Qd̄ pꝫ esse falsum. Procedit aūt falsa hec imaginatio ex eo ꝙ creatio sigñatur vt quedam mutatio inter duos terminos exñs.

¶ Utrū creatio sit aliqd in creatura. Ar. 3.

Ad tertiū Sic p̄cedi tur. Uꝫ qd̄ creatio nō sit aliqd i creatura. Sicut em̄ creatio passiue accepta attribuitur creature: ita creatio actiue accepta attribuitur creatori. sꝫ creatio actiue accepta nō est aliqd in creatore. Qꝛ si sic: sequeretur ꝙ in deo eēt aliqd tpale. Ergo creatio passiue accepta nō est aliqd i creatura. ¶ P̄. Nihil est mediū iter creatorem ⁊ creaturā. Sꝫ creatio sigñatur vt mediū inter vtrūqꝫ. Nō em̄ est creator (cū ñ sit eternus) neqꝫ creatura: qꝛ oporteret eadem rōne aliam ponere creationē: qua ipsa crearetur. ⁊ sic in infinitū. Creatio ergo nō est aliqd. ¶ P̄. Si creatio est aliqd p̄ter subam creatam, opꝫ qd̄ sit accñs eius. Oē aūt accñs ē in subo. Ergo res creata eēt subm creationis. Et sic idē eēt subm creatiōis ⁊ termin⁹. Qd̄ est īpoſſe. Qꝛ subm p̄ius est accñte: ⁊ cōseruat accñs. Terminus aūt posterius est actione ⁊ passione cuius est terminus: ⁊ eo exñte cessat actio ⁊ passio. Igitur ipsa creatio non est aliqua res.

Sed contra. Maius ē fieri aliquid s̄m totā substantiā: ꝙ s̄m formā subalem vel accñtalem. Sed gñatio simplr̄: vel s̄ꝫ q̄d: qua fit aliqd s̄ꝫ formā substātialem vl' accñtalē: est aliqd in gñato. Ergo multomagis creatio qua fit aliquid s̄m totam substantiam est aliquid in creato.

Rn̄deo Dōm, qd̄ creatio pōit aliqd in creato s̄ꝫ relōnē tm̄: qꝛ qd̄ creatur nō fit ꝑ modū vel ꝑ mutationē. Qd̄. n. fit ꝑ motū vel mutationē fit ex aliquo p̄exñti. Qd̄ q̄dē cōtigit i ꝓductiōib⁹ ꝑticularib⁹ aliquoꝝ entiū. Nō āt pōt hoc cōtingere i ꝓductiōe toti⁹ eē a cā vl̄i oīum entiū: q̄ ē de⁹. Unde de⁹ creādo ꝓducit res sine motu. Subtracto aūt motu ab actiōe ⁊ passiōe nihil remanet nisi relō: vt dcm̄ ē[c]. Unde relinquitur qd̄ creatio in creatura non sit nisi relō q̄dam ad creatorē: vt ad p̄nm sui eē: sicut in passione q̄ ē cū motu iportatur relatio ad p̄nm mot⁹.

Ad primū Ergo dōm. ꝙ creatio actiue significata significat actionē diuinā: q̄ ē ei⁹ eēntia: cū relōne ad creaturā. Sed relō in deo ad creaturam nō est realis s̄ꝫ s̄m rōnē tm̄. Relō vero creature ad deū est relō realis: vt supra dcm̄ est[c] cū de di. no. agere. ¶ Ad 2m dōm. quod qꝛ creatio sigñatur vt mutatio (sicut dcm̄ est[c]) mutatio aūt media quodāmō est inter moués ⁊ motū: iō etiā creatio sigñāt vt media inter creatorē ⁊ creaturam. Tñ creatio passiue accepta est in creatura: ⁊ est creatura. Neqꝫ tñ opꝫ ꝙ alia creatione creetur. Qꝛ relōnes (cū hoc ipm ꝙ sunt ad aliquid dicātur) nō referuntur ꝑ aliqs alias relatiōes: sed per seipsas: sicut etiam. s̄. dictū ē[c]. cū de eq̄litate ꝑsonarū ageretur. ¶ Ad tertiū dōm. ꝙ creatiōis s̄ꝫ ꝙ sigñatur vt mutatio: creatura est terminus. Sꝫ s̄m qd̄ vere est relatio creatura est eius subm: ⁊ p̄ius ea in esse: sicut subm accñtie. Sꝫ hꝫ q̄dam rōnem p̄ioritatis ex pte obi ad qd̄ dr̄ q̄ est p̄nm creature. Neqꝫ tñ opꝫ, ꝙ q̄diu creatura sit, dicatur creari: qꝛ creatio iportat habitudinē creature, ad creatorē, cū q̄dā nouitate, seu inceptiōe.

tertiū explicatur. Et q̄niam omne accidēs distinguitur realiter a suba: oportet vt creatio distinguatur realiter a substantia creata quacunqꝫ s̄m doctrinam quam sequimur. Circa tamē hoc dubiū est. Sco. em̄ in scd̄o di. p^a. qōnibus 4^a. ⁊ 5^a. tenens creationē passiue sumptā esse relōnem transcendentem: ⁊ eādē realiter fundamēto tripliciter nititur hoc probare. Primo: illud qd̄ proprie inest alicui ⁊ sine q̄ illud nō pōt eē absqꝫ ꝯdictiōe ē idē sibi realiter: sꝫ relatio lapidis ad deū ē huiusmodi: ergo. ꝓbatur maior: sic ꝯdictio s̄m eē ⁊ nō eē dicta de aliquib⁹ īfert distinctionē realē illoꝝ ḡ ipossibilitas recipiēdi talia ꝯdictoria: īfert idētitatē illoꝝ. Et h̄ infert ipe: vbi nō ē depēdētia eēntialis. Et declaratur ait: qꝛ ipossibilitas: ꝙ a. sit sine b. aut ē ꝑꝑ idētitatē illorū: aut ꝑꝑ simultateꝫ in nā eorūdē: aut ꝑꝑ posteritatē ipsi⁹ a. s̄ꝫ nihil hoꝝ duoꝝ vltimorū ꝯuenit lapidi respectu illi⁹ relationis ad deū: vt pꝫ: ⁊ tñ n^a pōt eē sine illa: ḡ ē idē illi. Preterea qd̄ vniformiter dr̄ de oi alio a deo ad ipꝫ nulli accidit. Sꝫ talis relatio vniformiter cōuenit oi creature ad deū: ergo nulli accidit: ⁊ sic ē idē fundamēto. Probatur maior: qꝛ par rō est de oib⁹. Preterea suba 7° metha. ē p̄ior accidēte nā diffinitiōe ⁊ tpe. ⁊ ly tpe itelligitur sic: ꝙ nulla est ꝯdictio ex parte sube: qn possit eē p̄oꝛ duratiōe oi accidēte: ergo nō ē ꝯdictio: qd̄ lapis esset p̄ior duratiōe oi depēdētia ad deū: ⁊ sic esset absqꝫ eo ꝙ depēderet a deo: si dependentia est accidens: hoc autem est absurdū. ergo.

¶ Ad euidētiā hui⁹ difficultatis nō ē op⁹ alia facere fundamēta. Sꝫ superi⁹ determinata sequēdo. Dicēdū est: ꝙ huiusmodi relatio depēdētie ad deum in qualibet creatura est accidēs distinctum realiter a substātia: ⁊ ꝙ tamen creatura non pōt esse sine huiusmodi depēdētia: sicut nec hō qn sit risibilis vt i. q. p̄cedēte. ar. 1. ad p̄m. autor docuit ex ratio ne: quia scilicet omnis creatura ē ens ꝑ

participationē dei. nec ab h̄ pōt denudari. Ad p̄mā ḡ rōnē scoti i opposītū negatur maior. ⁊ ad ꝓbationē ei⁹ dr̄/ ꝙ añs est falsum vlr̄ loquēdo: vt superius quū de relōne ⁊ fūdamēto tractatū est: ōndim⁹. Et rursus ꝯña nihil vꝫ formalr̄ loquēdo. vt ipsemet fatetur ponēdo exceptionē vnā. Cur et mihi nō licebit aliā exceptionē ponere? Ad declarationē aūt negatur distinctio illa: qꝛ insufficiēs est et apud ipm: vt pꝫ de ptib⁹ simul sūptis re^u tertie entitatis. ille em̄ nō p̄nt ēe qn tertia entitas sit. ⁊ tñ nō sunt posteriores nec simul nā/ nec eedē illi tertie entitati: nec depēdēt 241 eēntialr̄ ab illa. Unde nihil vꝫ. dicim⁹. n. qd̄ īsepabilitas q̄nqꝫ ē ꝑꝑ necessariā reꝝ cōnexionē. ⁊ sic ē i ꝓposito ꝑꝑ assignatā cāꝫ. Ad scd̄aꝫ ꝟo rōnē negatur minor. q̄m vt hic dr̄. i r̄nsiōe ad scd̄ꝫ. depēdētia ad deū alr̄ cōuenit substātijs creatis. ⁊ alr̄ ipsis relōnib⁹ depēdētie: q̄m sbe dēpēdēt ꝑ relōnes. ipe āt relōnes depēdēt se ipis. nō ḡ vniformiter hmōi relō ꝯuenit oib⁹ alijs a deo. Ad 3m ꝟo dr̄ ꝙ admissa expōne illa: nō vꝫ sequela. ḡ suba creata pōt eē sine oi accñte: q̄m ad ꝟitatē illi⁹ ꝓpōnis: sbā est p̄oꝛ ⁊c. sufficit ꝙ aliq sba sit hmōi. Talis ē aūt p^a sba s̄ꝫ ꝟitatē: ⁊ q̄libet itelligētia s̄ꝫ Auer. 12. me. cō. 25.

Margin: 1. arti. 8. Et veri. q. 27. ar ti. 3. 9m. Et po. q. 3. arti. 5. 11m ⁊ ar 3. 2m ⁊ ar ti. 8. 3m. Et q̄li. 8. q. 5. ar. 1. Et opus. 87. c. 4.

¶ Super arti. 4.

abc 239 240 452 In titulo ꝑ p̄ū distinguitur ꝯ cōe: ⁊ creari dī: stiguit ꝯ ꝯcreari. Ita ꝙ sensus q̄onis ē: vtꝝ creari sic sumptū/ sit tm̄ subsistētium: siue sint cōposita siue nō.

33 336 342 452

¶ In corpe vnica est ꝯclō: creata ꝓprie sūt tm̄ subsistētia. Et ꝓbatur sic. Creari est qd̄dā fieri. ḡ ꝓprie cōuenit illis qb⁹ cōuenit esse: ḡ ꝓprie conuenit subsistētibus. Prima ꝯña ꝓbatur: qꝛ fieri ordinatur ad eē. Scd̄a ꝟo qꝛ esse ꝓprie cōuenit subsistētib⁹ qd̄ ꝓbatur ex differētia iter subsistētia ⁊ formas accidētia ⁊ alia hmōi in h̄: ꝙ subsistētia hñt esse sic/ ꝙ in suo esse subsistūt: reliqua aūt dicūtur hr̄e esse non quasi ipsa sint: sed qꝛ eis aliquid est: vt ptꝫ de albedine. Et cōfirmatur authoritate ph̄i. ⁊ ex hac sequitur alia differētia in cōclusione contēta. nam sicut sola subsistentia sunt entia ⁊ reliqua sunt coexistentia: ita sola subsistētia sunt creata: ⁊ reliqua sunt concreata.

¶ Utrum creari sit proprium compositorū et subsistentium. Arti. 4.

Ad quartū Sic p̄ce dit. Uidetur ꝙ creari nō sit ꝓpriū cōpositorū ⁊ subsistētiū. Dicitur em̄ in lib. de causis, Pria rerū creatarū est esse. Sꝫ esse rei create nō est subsistēs. Ergo creatio ꝓprie nō est subsistētis et cōpositi. ¶ P̄. Qd̄ creatur est ex nihilo. Cōposita aūt nō sunt ex nihilo: sꝫ ex suis cōponētibus. Ergo cōpositis non cōuenit creari. ¶ P̄. Illud ꝓprie ꝓducitur ꝑ primā emanationē, qd̄ supponitur in scd̄a. Sicut res naturalis ꝑ gñationē naturalē que supponitur in opatione artis. Sed illud qd̄ supponitur in gñatione naturali est materia. Ergo materia est que ꝓprie creatur, ⁊ non compositū.

Sed ꝯtra Est, ꝙ dr̄ genesis. 1. In p̄ncipio cre. de⁹ ce. et t. celum autē et terra sunt res cōposite subsistentes. Ergo horum proprie est creatio.

Rn̄deo Dōꝫ, ꝙ creari est qd̄dā fieri: vt dcm̄ est[c]. Fieri āt ordinatur ad esse rei. Unde illis ꝓprie ꝯuenit fieri et creari: qb⁹ ꝯuenit esse[c]. Qd̄ q̄dē cōuenit ꝓprie subsistētib⁹: siue sint simplicia: sicut sbe separate: siue sint ꝯposita: sicut sube māles. Illi em̄ ꝓprie ꝯuenit eē ꝙ hꝫ eē: ⁊ ꝙ ē subsistēs in suo eē. Forme āt ⁊ accñtia ⁊ alia hmōi nō dr̄ entia quasi ipsa sint: sed qꝛ eis aliqd est[c]: vt albedo ea rōne dr̄ ens, qꝛ ei⁹ subm est albū. Unde s̄m ph̄m accidēs magis ꝓprie dr̄ entis q̄ ens[c]. Sicut igitur accñtia ⁊ forme ⁊ hmōi, q̄ nō subsistūt magis sunt coexñtia q̄ entia: ita magis debēt dici concreata, q̄ creata. Proprie ꝟo creata sunt subsistētia.

Ad pmū Ergo dōm, ꝙ cū dr̄ p^a reꝝ creatarū est esse: ly esse, nō importat substātiā creatā: sed iportat ꝓpriā rōnē obiecti creatiōis. Nam ex eo dr̄ aliqd creatū, ꝙ ē ens: nō ex eo ꝙ ē h̄ ens: cū creatio sit emanatio toti⁹ eē ab ente vl̄i: vt dcm̄ est[c]. Et est sil'is mod⁹ loquēdi: sicut si diceretur ꝙ p̄mū visibile est color: q̄uis illud qd̄ ꝓprie vr̄ sit coloratū. ¶ Ad scd̄m dōm, qd̄ creatio nō dicit cōstitutionē rei cōposite ex principijs preexistētib⁹. Sed cōpositū sic dr̄ creari: ꝙ simul cū oib⁹ suis p̄ncipijs in esse ꝓducitur[c]. ¶ Ad tertiū dōm, ꝙ rō illa non ꝓbat ꝙ sola materia creetur: sꝫ ꝙ materia nō

235 238 36 c

¶ Super articulum quintum.

Titulus ex predictis clarus est.

¶ In corpore quatuor facit. P̄ primo r̄ndet q̄sito quo ad creare virtute ꝓpria. scd̄o refert quādā opinionē quo ad creare instrumētaliter. ibi/ cōtingit aūt. Tertio improbat p̄fatam opi. in cōi. ibi/ sꝫ hoc esse nō pōt. Quarto improbat eandē in sp̄ali: quo ad agēs corporeū. ibi/ ⁊ hoc p̄cipue. ¶ Quo ad primū cōclusio r̄nsiua quesito est: creare est ꝓpria actio solius dei. Et ꝓbatur sic. Esse est ꝓprius effectus prime ⁊ vniuersalissime cause q̄ est deus. ⁊ ꝓducere esse absolute pertinet ad rationē creationis. ḡ creatio est ꝓpria actio solius dei. Prima propositio ꝓbatur dupl'r. Primo rōne: qꝛ effectus vniuersaliores opꝫ in vniuersaliores ⁊ priores causas reducere. Esse aūt inter oēs effectus est vniuersalissimum. Scd̄o authoritate e: li. de causis/ ꝙ neqꝫ intelligentia/ neqꝫ anima nobilis dat esse/ nisi inquantū operatur operatione diuina.

¶ Circa hanc partem multiplex dubiū occurrit. Et primo circa primā ꝓpositionē assumptam. Arguit em̄ sco. in. 4. di. 1. contra eam: dicens eam

esse falsam. qd̄ probat sic. Esse cōpositi est a generante cōpositū. ergo non est ꝓprius effectus dei: ⁊ tenet sequela: quia cōpositum puta bos est ab ꝟlissimo generante ⁊c. ¶ Dubiū est scd̄o circa ꝓbationes illi⁹. Arguit em̄ ibidē ꝯ eas. Et primo ꝯ primā: aut ibi est sermo de vniuersalitate cause ⁊ effectus s̄m p̄dicationē: aut s̄m perfectionē: aut de vniuersalitate effect⁹ s̄m p̄dicationē. Cause ꝟo s̄m ꝑfectionē. Si semꝑ est sermo de vniuersalitate s̄m p̄dicationē/ minor etiā est falsa: qꝛ de⁹ nō est cā vniuersalissima in p̄dicādo: et vt pꝫ: nō ꝯcluditur intētū. Si ꝟo semp est de vl̄itate s̄m ꝑfectionē minor: ēt est falsa: qꝛ esse nō est ꝑfectissim⁹ effect⁹: qd̄ ꝓbatur: quia quodcūqꝫ includitur in multis: nō pōt esse ꝑfectius quocūqꝫ illoꝝ in quo includitur. Si autē difformiter accipiatur: ita qd̄ ex pte cāe sumatur vniuersali⁹ s̄m ꝑfectionē/ ⁊ ex pte effect⁹ s̄m p̄dicationeꝫ. Tūc dupl'r peccat rō. qꝛ p̄imo maior est falsa. Nā effect⁹ vniuersalissim⁹ in p̄dicatione pōt esse a cā impfecta: qꝛ saluatur in plib⁹ effectibus iperfectis. Scd̄o: qꝛ peccat s̄m sophisma ꝯñtis: q̄m ex hoc ꝙ effectus vl̄issim⁹ in p̄dicatiōe ē a cā vl̄issima s̄m ꝑfectionē. ⁊ eē est hmōi sequitur ista cōclō ergo eē inq̄tū hmōi nō pōt eē nisi a cā vl̄issima s̄m ꝑfectionē sꝫ ex h̄ non seq̄tur/ ḡ eē hui⁹ creabilis nō pōt eē nisi a tali cā. pꝫ ergo ꝙ in illatiōe ē fallacia ꝯñtis. Qd̄ si distiguat ꝙ in isto ꝓducto ē ꝯsiderare eē hui⁹ ⁊ eē simplr̄ hoc nō soluit qꝛ ista ñ sic distiguuntur qn ab eadē sint cā: quū sint idē. Deide ꝯ aliā ꝓbationē inehitur: ꝙ ꝯcludit op^m intēti: qꝛ nō absolute negat ꝓpō illa intelligētiā dare esse: imo magis affirmat dū dicit/ ꝙ nō cōpetit sibi dare essen i si inquantū operatur operatione diuina. ¶ Circa vim illationis rōnis facte dubitatur sic. Aut author intendit ꝙ esse sic ē proprius effect⁹ prime cāe/ ꝙ ēa sola prima cā: ⁊ tūc militant obones ⁊ tūc illatio nihil videtur valere: nisi in virtute istius cathegorice/ ꝓducere esse ꝑ se primo est creare. hic aūt est falsa/ q̄m ꝓducere per se primo esse in boue/ nō est creare: alioquin cū bos gñatur/ vel esse eius a nullo producitur ꝑ se primo vel creatio semper admiscetur oi opōni nature: qd̄ est cōtra scm̄ tho. in vlti. arti. huius questionis.

Margin: 242 2. d. 1. q. 1. ar. 3. Et. 4. d. 5. q. 1. ar. 3. q. 3. Et. 2. ꝯ. c. 21. 85. ⁊. 56. co. 1. Et li. 3. cap. 68. Et po. q. 3. art. 5. et opus. 3. ca. 70. 94. ⁊ 95 et opus. 15. c. 10. ✠ Ar. 39 264 255 arḡ 3°. 36 37 33 234 235 236 335 39 41 249

sit nisi ex creatione. Nā creatio est productio totius esse: ⁊ non solum materie.

¶ Utrum solius dei sit creare. Arti. 5.

Ad quintū Sic p̄cedit. Uidetur, ꝙ nō solius dei sit creare. Qꝛ s̄m ph̄m ꝑfectuꝫ est qd̄ pōt sibi sil'e facere. Sꝫ creature immateriales sunt ꝑfectiores creaturis materialib⁹: que faciūt sibi sil'e. Ignis em̄ gñat ignē, ⁊ hō gñat hoiem. Ergo suba imaterialis pōt facere subaꝫ sibi sileꝫ[c]. Sꝫ suba immālis nō pōt fieri nisi ꝑ creationē: cū nō hēat mām ex q̄ fiat. Ergo aliq creatura pōt creare. ¶ P̄. Quāto maior est resistētia ex pte facti: tāto maior ꝟtus reqritur in faciēte. Sꝫ plus resistit ꝯriū q̄ nihil. Ergo maioris virtutis est aliqd facere ex ꝯrio: qd̄ tñ creatura facit, q̄ aliqd facere ex nihilo. Multo magis igitur creatura h̄ facere pōt. ¶ P̄. Uirt⁹ facietis ꝯsideratur s̄ꝫ mēsurā ei⁹ qd̄ fit. Sed ens creatū ē finitū: vt supra ꝓbatū ē[c]. cū de dei ifinitate ageretur. Ergo ad ꝓducēdū ꝑ creationē aliqd creatū nō reqritur nisi virt⁹ finita. Sꝫ hr̄e virtutē finitā nō est ꝯ rōnē creature. Ergo nō est impoſſe creaturā creare.

Sed cōtra Est, ꝙ Aug. dr̄ in. 3. de trini. ꝙ neqꝫ boni neqꝫ mali angeli p̄nt esse creatores alicui⁹ rei. Multo minus igitur alie creature.

Rn̄deo Dōm, ꝙ satis apparet in primo aspectu s̄m p̄missa[c], qd̄ creare nō pōt esse ꝓpria actio nisi soli⁹ dei. Opꝫ enim vl'iores effectus in vl'iores ⁊ priores cās reducere. Inter oēs āt effect⁹ vl'issimū est ipsuꝫ esse[c]. Unde opꝫ ꝙ sit propri⁹ effectus prime ⁊ vl'issime cause: q̄ est deus[c]. Unde ēt dr̄ in lib. de causis: ꝙ neqꝫ intelligētia: vl' anima nobilis dat eē: nisi inquātū operatur operatione diuina. Producere aūt esse absolute: nō inquātū est hoc: vel tale pertinet ad rōnē creatiōis. Unde manifestū est ꝙ creatio est ꝓpria actio ipsius dei. Cōtingit autē ꝙ aliqd ꝑticipet actionē ꝓpriā alicuius alterius: nō virtute ꝓpria: sed instrumentalr̄. inquantū agit in virtute alterius: sicut aer ꝑ ꝟtutē ignis hꝫ calefacere et ignire. Et s̄ꝫ h̄ aliq opinati sūt, ꝙ lꝫ creatio sit ꝓpria actio vl'is cause: tñ aliqua inferioꝝ cārū inquātū agit in virtute prime cause, pōt creare. Et sic posuit Auicenna[c] ꝙ prima substantia separata creata ab ipso deo creat aliam post se ⁊ substantiam orbis ⁊ animam eius: ⁊ q̄ substantia orbis creat materiam inferiorum corporum. Et s̄m hunc etiam modum Magister dicit in. 5. di. 4. sen. ꝙ deus pōt creature cōicare potentiam creandi: vt creet p ministerium: non propria auctoritate.

¶ Ad euidētiā horū scito ꝙ magna dr̄ia est inter aliquē effectū ⁊ seipsum cum conditione per se p̄io. Ualde em̄ distant. a. fit. a. b/ ⁊ a. per se primo fit. a. b. In primo enim significatur solū quod a fit. In scd̄o qd̄ ꝑ se primo fit. Unde hec duo: esse fit/ ⁊ esse per se primo fit/ distant plusqꝫ celum ⁊ terra. In primo nāqꝫ sigñatur tantum/ quod esse terminat factionē. in scd̄o vero ꝙ terminat ⁊ modus quo terminat. In primo quoqꝫ nō infert ergo immediate ante hoc nō erat ens in secundo autem sic. vt patet ex supradictis ex primo phy. In primo rursus non infert agens propriū. In secundo autem infert agens proprium: ⁊ per se primo. In primo demū nō infert qd̄ in quocunqꝫ fiat ab illa causa. In secundo autem infert/ quod inquocūqꝫ fit/ ab illo agente fit: quoniam oportet vniuersaliter ab illo fieri a quo ꝑ se primo fit. Unde cum in presenti rōne: nō sit sermo de effectibus vt qūo libet fiūt: sꝫ vt ꝑ se p̄io fiūt: vt patet ex verbis lr̄e dicētis/ ꝙ vl'iores effectus opꝫ in priores ⁊ vl'iores causas reducere. reductio enim a per se p̄io

Universidad de Deusto
Biblioteca

mo fit: manifeste liquet q male itellecta est rō ista a Scoto: iterstante eā de fieri effectū absq; ly p se prio. Uñ ad pm dubiū dr; q; ppō illa ē veriss; ma: ꝫ male itellecta ab arguēte. dz. n. accipi pelo vt sequt ex pmissis. ex quibus hꝫ; q; ē ē ppriꝰ effectꝰ cāe vniuersalissime q; est de⁹. i. cē est p se prio effectꝰ dei. hoc. n. signat ly ppriꝰ. z nō signat idē q; solū seu tm; vt arguēs itellexit iponēs authori; q; ee ē effectꝰ solius dei. hoc. n. nūcꝫ somniauim; imo oēm cāz tenem; dare cē: vt ppō libi de causis adducta insinuat. Uñ frustra nititur Scot; cōtra hunc articulū quo ad hoc.

¶Ad 2m ꝛo dubiū ꝫ phationes dr; q; dicte loquēdo maior: intelligit dissomit; vle ex pte cāe z effectus; qm sensus ē q; effectꝰ vlior; pm pdicationē reducit; in cām vliorē sm cālitatē seu sm pfectionē. Et ad primā obiectionē i oppositū dr; q; ista maior; est vera: sed parum. Quia

Universidad de Deusto
Biblioteca

lō inēdiabilis :ois
ēm ꝑt⁹ finita est alteri virtutū finite ꝑportionalis: vt etiā
ipse fatet: qm̄ vtraq; quāta est ⁊ finita.
¶Super arti. 6.

243 2.ꝑlo. co.1.fi. Et po. q.9. ar. 3.20.

NTitulo ꝑsuū distinguitur cōtra cōe.

¶In corpore due cōclusiones. prima est: creare nō ꝑprium alicui ꝑsone: sed cōmune toti trinitati. probat. creare est ꝑprie cāre esse rez: ergo conuenit deo ſm suū esse: ergo est cōe toti trinitati: ꝓma ſcia ꝑbat: qz ꝑsuū actionis ex effectu ꝑsidera: qz oē agēs agit sibi sile: scōa ſo: qz cē bi ⁊ eis⁹ cēntia q̄ cōis est toti trinitati.

¶Circa añs nō opz sollicitari: qz iā patet ex dictis: q cāre ꝑ se ꝑtis esse ⁊ creare idē sunt: ⁊ iō in li tera ponit ly ꝑprie. Secūda cōclusio est ꝑsone diuine ſm rōnē sue ꝑcessionis: in quātū ꝛcludūt essentialia attributa: scīa ⁊ voluntatē habent cālitatē respectu ꝓductionis rerum. Et probat. Arist⁹ ꝑ verbū ⁊ amorē relatum ⁊c. opat. ergo de⁹ paterꝑ filiū et ſpiritūſanctū operatus est creaturā: ꝑ filiū ⁊ ſpiritūſanctū operatus est creaturā per verbū ⁊ amorē relatum ⁊c. opat. ergo de⁹ paterꝑ filiū et ſpiritūſanctus

Universidad de Deusto Biblioteca

hoc pbandū addu-
cit Ari. non sunt de
mōstratiue simpli-
citer sed fm quid.
Quod manifesta-
tur tripliciter. s. ex
opinionibus cōfu-
tatis ex testimonijs
inductis & expressa
eius cōfessione: oia
plana sunt i litera.
¶ In rñsione ad de
cimū dubiū est. An
actio dei sit actu ab
eterno formaliter.
idest inquātū actio:
an solum materialr
i. fm q̄ res est. Si
eñ primo modo in
221 telligitur: sequitur
qđ deus ab eterno
est actu agēs creās
causans &c. & si sic:
ergo ab eterno est
aliquid creatū actū
causatū &c. Et tenet
sequela: ex. 5. meta.
cause singulares in
actu inq̄tum cause
& effect⁹ simul sunt
& nō sunt. Si autem
secūdo modo tantū
intelligit: ergo ab
eterno est cā agens
in potentia et post-
modum est causa in
actu agēs: quod est
inconueniens.
¶ Ad hoc dubiū cū
cautela responden
dū ē: ne dicam⁹ vel
deū ab eterno cām
46 i potētia tm ꝙ i scđo
ꝯ gēti. c. 5. reprobat
vl deū ab eterno creā
tē mūdū: qđ ꝯstat eē
erroneū: qm creans
ad creatū dr sic crea
tiuū ad creabile. vt
dr. 5. meta. Media
2 ergo via distinguē-
2334 do dicamus ꝙ ac-
2367 tio dei est in actu
152 ab eterno. nō solū
mãliter sed forma-
liter. Sz hoc pōt in-
telligi dupliciter.
Primo vt sit in actu
fm id quod ponit
actio inquantum
actio in agente. Se
cūdo: fm ꝙ infert ex
se passionem vel ef-
117 fectum. Primo mo-
do actio dei est in
actu ab eterno. Se-
cūdo mō nō. Et pp
primū de⁹ nō est cā
in potētia sz in actu
ab eterno. Propter
fm vo de⁹ nō crea-
uit mundū ab eter-
no: nec creat mō ani
mā antichristi. Et si
q̄rat: quomō illatio
passiōis vel effect⁹
est in deo ab eterno
actu vl potētia. Rñ
sio i promptu ē: ꝙ ē i
eo i potētia actiua:
nūq̄ ē fuit: aut erit i
eo formalr. De iex̄nti
b⁹ eñ formalr: icō-
136 ueniēs ē ponere ali-
251 qđ i potētia i deo. Et
ppea actionē fm to
tū id ꝙ i agēte pōt
formalr opꝫ ab eter
no i deo eē actu &c.

le alr se hz nūc ꝙ prius. Sz qđ alr se hz nunc
ꝙ prius mouet. Ergo an oēm motū de no-
uo icipiētē fuit aliqs motus. Mot⁹ g̃ semp
fuit. Ergo & mobile. qz mot⁹ nō ē nisi i mo-
bili. ¶ P̄. Oē mouēs aut est nāle aut ē vo-
luntariū. Sz neutrū incipit mouere nisi aliq̄
motu p̄existe. Nā n. sp eodem mō opat. Vñ
nisi p̄cedat aliq̄ imutatio vel in nā mouētis:
vel i mobili nō icipiet a mouēte nāli eē mo-
t⁹: q̄ nō fuit p̄us. Volūtas aūt absq̄ sui im-
mutatione retardat facere qđ pponit. Sed
h nō ē nisi p aliquā imutationē: quā imagi
nat ad min⁹ ex pte ipsius tpis°. Sic q̄ vult
facere domū cras & non hodie: expectat ali-
quid futuꝝ cras. qđ hodie nō ē. Et ad min⁹
expectat ꝙ dies hodiern⁹ trāseat, & crastin⁹
adueniat. Qđ sine mutatiōe nō ē: qz tps est
nūerus mot⁹. Relinqtur. g̃ ꝙ an oēm mo-
tū de nouo icipiētē, fuit ali⁹ mot⁹. Et sic idē
qđ p̄us. ¶ P̄. Quicqd ē sp in p̄n°. & semp
i fine: nec desinere nec icipe pōt. Quia qđ in
cipit, non est in suo fine: quod autem desinit,
nō est in suo p̄n°. Sz tps semp ē in suo p̄nci
pio & fine: qz nihil ē tpis nisi nūc: qđ ē finis p̄
teriti: & p̄ncipiū futuri. Ergo tps nec incipe
nec desinere pōt. Et p ꝯñs nec mot⁹ cuius
nūerus tps ē. ¶ P̄. De⁹ aut ē p̄or mūdo nā
tm: aut duratiōe. Si nā tm ergo cū ds sit ab
eterno°: & mūdus ē ab eterno. Si āt est p̄or
duratiōe: p̄us aūt & posteri⁹ i duratione ꝯsti
tuūt tps. Ergo an mūdū fuit tps. Qđ est im
poss. ¶ P̄. Posita cā sufficienti ponitur effe-
ct⁹. Cā n. ad quā nō seq̄tur effect⁹ ē cā imper-
fecta indigens alio ad hoc ꝙ effect⁹ seq̄tur.
Sz ds est sufficiēs cā mundi. & finalis rōne
sue bonitatis: & exēplaris rōe sue sapie. & ef-
fectiua rōe sue po°: vt ex suprioribus pz°. Cuꝫ
ergo ds sit ab eterno, & mundus fuit ab eter
no. ¶ P̄. Cui⁹ actio est eterna, & effect⁹ eter
nus. Sz actio dei est eius substantia. que est
eterna. Ergo & mundus est eternus.

Sed ꝯtra Est, ꝙ dr Jo. 17. Clari
fica me pat apud temet-
ipsum claritate quā habui p̄usq̄ mundus
fieret. Et puer. 8. Dñs possedit me in initio
viarū suarum an̄q̄ quicq̄ facere ab initio.

Rñdeo Dicēdum, ꝙ nihil potest pre
ter deū ab eterno fuisse. Et
hoc quidem ponere nō est ipossibile. Ostē-
sum est. n. supra°: ꝙ voluntas dei est causa re
rū. Sic ergo aliqua necesse est esse. sicut ne
cesse est deū velle illa: cum necessitas effect⁹
ex necessitate cāe depēdeat: vt dr in. 5. me-
ta. Ostēsū est āt supra°: ꝙ absolute loquēdo
nō est necesse deū velle aliqd nisi seipz. Nō
est ergo necessariū. deū velle ꝙ mūd⁹ fuerit
semp: sz eaten⁹ mūd⁹ est, q̄ten⁹ de⁹ vult illū
eē. cū esse mūdi ex volūtate dei dependeat:
sicut ex sua cā. Nō est igit necessariū mūduꝫ
semp esse. Vñ nec demrātiue pbari potest.
Nec rōnes q̄s ad hoc ari. inducit sūt demō-
stratiue simpliciter: sed fm qd. s. ad ꝯtradicē
duꝫ rōnib⁹ antiquoꝝ ponētiū mūdū incipe
fm quosdā modos in ꝟitate impoßes°. Et
hoc apparet ex trib⁹. Pmo quidē: qz tā in. 8.
phy. q̄ in. 1. de ce. p̄mittit quasdā opinio. vt
anax. & empe. & plat. contra quos rōes ꝯtra-
dictorias inducit. Scđo qz vbicūq̄ de hac
mā loq̄tur iducit testimonia antiquoꝝ. Qđ
nō est demōstratoris: sed pbabilr psuaden-
tis. Tertio qz exp̄sse dicit in p̄mo lib. topi. ꝙ
q̄dā sunt pblemata dialectica de qb⁹ rōnes
nō hēmus: vt vtrum mundus sit eternus.

Ad primū Ergo dđm, ꝙ āteq̄ mū
d⁹ esset, poss̄e fuit mūdū
esse: nō q̄dem fm potentiā passiuā que est mā: sed fm potentiam
actiuam dei°. Et ēt ē fm ꝙ dr aliquid absolute poss̄e non fm aliq̄
potentiā: sed ex sola habitudine terminoꝝ qui sibi nō repugnāt:
fm ꝙ poss̄e opponit impoßi: vt pz per phm in. 5. meta. ¶ Ad secū
dum dicendū, ꝙ illud qđ habet virtutē vt sit semp: ex quo hz il-
lam virtutē, non q̄nq̄ est, & q̄nq̄ non est: sed anteq̄ haberet illā b
virtutem non fuit°. Vnde hec rō que ponit ab Ari. in. 1. de ce. nō 234
cōcludit simplr ꝙ incorruptibilia non inceperunt esse: sed ꝙ nō
iceperūt esse p modū nālē: q̄ gñabilia & corruptibilia icipiūt esse.
¶ Ad tertiū dicendū, ꝙ Ari. in. 1. phy. pbat materiā esse ingeni
tā: p h ꝙ non habet subiectū de quo fit. In p̄mo aūt de ce. & mū.
pbat celū ingenitū: qz non hz cōtrariū ex quo generet. Vnde pz
ꝙ p vtrumq̄ non cōcluditur nisi ꝙ materia & celū non inceperūt
per gñationē: vt q̄daꝫ ponebāt: p̄cipue de celo. Nos aūt dicimus
ꝙ materia & celū pducta sūt in esse p creationē: vt ex dictis pz°. 234
¶ Ad quartū dicendū, ꝙ ad rōnem vacui non sufficit in quo ni- 235
hil est: sed req̄ritur ꝙ sit spatiū capax corporis: in quo non sit cor 235
pus: vt pz p Ari. in. 4. phy. Nos aūt dicim⁹ nō fuisse locum aut b
spatiū ante mundū. ¶ Ad quintū dicēdū, ꝙ prim⁹ motor sem-
per eodē modo se habuit: p̄mum aūt mobile non semp eodē mō 235
se habuit: qz incepit eē cū prius nō fuisset. Sed hoc nō fuit p mu 240
tationē: sed per creationē: que nō est mutatio: vt supra dictū est.
Vñ pz ꝙ hec rō quā ponit Ari. in. 8. physi. pcedit cōtra eos qui
ponebant mobilia eterna, sed motū non eternū: vt pz ex opinio-
nibus Anax. & Empe. Nos aūt ponimus: ex quo mobilia ince-
perūt sp fuisse motum. ¶ Ad sextū dicendū, ꝙ primum agens est
agens voluntariū. Et q̄uis habuit voluntatē eternā pducēdi
aliquē effectum: non tñ pduxit eternū effectuꝫ. Nec est necesse
ꝙ p̄supponat aliqua mutatio: nec ēt ppter imaginationē tpis.
Aliter. n. est intelligenduꝫ de agēte particulari, quod p̄supponit
aliquid, & causat alterū. & aliter de agente vli: quod producit to-
tum: sicut agens particulare producit formam: & p̄supponit ma-
teriā. Vnde opꝫ ꝙ formam inducat fm pportionem ad debitaꝫ
materiā. Vnde rōnabiliter in ipso consideratur ꝙ inducit formā
in talem materiam: & non in aliam ex differentia materie ad ma
teriam. Sed hoc non rationabiliter videtur in deo, qui simul p-
ducit formam & materiam. Sed cōsideratur rationabiliter in eo
ꝙ ipse producit materiam cōgruam forme & fini. Agēs aūt par
ticulare presupponit tempus sicut & materiam. Unde rationabi
liter consideratur in eo, quod agit in tempore posteriori & non
priori fm imaginationem successionis temporis post tempus.
Sed in agente vniuersali quod pducit rē & tempus non est con-
siderare ꝙ agat nunc & non prius fm imaginationem temporis
post tempus: quasi tempus presupponatur eius actioni. Sz cō-
siderandum est ꝙ dedit effectui suo tempus q̄tū voluit & fm ꝙ
conueniens fuit ad suam potentiam demonstrandam. Manife
stius enim mundus ducit in cognitionem diuine potentie crean
tis si mundus non semper fuit: q̄ si semper fuisset. Omne eñ qđ
non semper fuit: manifestum est habere causam. Sz nō ita mani-
festū est de eo qđ semper fuit. ¶ Ad septimū dicēdū, ꝙ sicut dici
tur in. 4. phy. prius & posterius est in tpe fm ꝙ prius & posteri⁹
est in motu. Vñ principiū & finis accipiēda sunt in tpe sicut & in
motu. Supposita aūt eternitate motus necesse est ꝙ qđlibet mo
mētū in motu acceptū sit principiū & terminus mot⁹. Qđ nō opꝫ
si motus incipiat. Et eadē rō est de nunc tpis. Et sic pz: ꝙ rō illa
instātis nūc ꝙ sp sit principiū & finis tpis: p̄supponit eternitatem
tpis & motus. Vñ Ari. hāc rōnē inducit in. 8. phy. ꝯ eos q̄ pone-
bāt eternitatē tpis: sz negabāt eternitatē mot⁹. ¶ Ad octauum
dđm, ꝙ deus est prior mūdo duratione. Sz ly prius nō designat
prioritatē tpis: sz eternitatis. Vel dđm, ꝙ designat eternitatē tpis
imaginati: & nō realr existētis: sicut cū dr: supra celū nihil est: ly,
supra, designat locū imaginatū tm: fm ꝙ possibile est imaginari
dimensiōibus celestis corporis dimēsiones alias supaddi. ¶ Ad
nonum dicendum ꝙ sicut effectus sequit a cā agēte naturaliter
fm modū sue forme, ita sequit ab agente per voluntatē fm for-
mā ab eo p̄conceptā & diffinitam: vt ex superioribus pz°. Licet
igitur deus ab eterno fuerit sufficiens cā mundi: non tamē opor
tet ꝙ ponatur mundus ab eo productus: nisi fm ꝙ est in p̄diffi- 115
nitione sue voluntatis: vt scꝫ habeat esse post non esse: vt manife 115
stius declaret suum authorem. ¶ Ad decimum dicēdum: ꝙ po- 87
sita actione sequit effectus fm exigentiam forme que est princi-
pium actionis. In agentibus autem per voluntatem quod cōce-
ptum est & prediffinitum accipit vt forma que est principiū actio
nis°. Ex actione igitur dei eterna non sequitur effectus eternus: 231
sed qui em deus voluit: vt scilicet haberet esse post non esse.

¶ Sup articulū. ij.
147 Locis bar. 1. adduc.
In titulo: articulus fidei sonat ꝙ
sola fide tenere oꝫ.
¶ In corpe vnica ē
cōclusio rñsiua que-
sito. s. mundū icepis
se sola fide tenet: ita
ꝙ demōstratiue p-
bari nō pōt. Quā cō
clusionē: p̄mo pbat
quo ad secūdā par
tem. Scđo manife-
stat: quo ad primaꝫ.
Et tertio ōndit quā
te vtilitatis sit nosse
ppositā cōclusionē.
Quo ad p̄mū igit:
intendit talē rōneꝫ.
Nouitas mūdi non
pōt demonstrari ex
parte mūdi: nec ex
parte sue cause: er-
go est indemonstra-
bilis. Antecedēs q̄
ad primā partē p-
batur. demonstratio
nis principiū est qđ
q̄d est: & vnūquodq̄
fm rōnē sue speciei
abstrahit ab hic et
nūc: ergo nō pōt de-
monstrari ꝙ hō aut
celum aut lapis nō
semp fuit. Scđa ps
antecedētis manife
stat a cōi dicto: qđ
vniuersalia sūt vbi-
q̄ & semp. Quo ad
scđaꝫ vero partē p-
bat. volūtas dei rō-
ne inuestigari nō po
test nisi circa neces-
sario volita: ergo nō
pōt demonstratiue
sciri q̄d circa creatu
ras voluerit & tꝫ se-
quela: qz nihil circa
creaturas necessario
vult. ¶ Circa pba-
tionē p̄me ptis an-
tis assumpti: aduer
te ꝙ vis rōnis cōsi-
stit i h. qđ q̄d ē vni-
uscuiusq̄ rei create
specifice sūptū: ab
strahit ab h & nūc g̃
nō pōt esse sufficiēs
mediū ad inferēdā
nouitatē rei: qz noui
tas ipa tpis differē-
tiā ꝯtinet. Liquido
eñ cōstat: nō esse rō-
nē essendi nūc & nō
p̄us / qđ fm se idiffe
rēs est ad nūc & p̄us
vñ author non solū
de mūdo sz de qua-
cūq̄ re mūdi itulit:
ꝙ ex ei⁹ q̄ditate nō
potest mōstrari ei⁹
281 nouitas simplicit.
¶ Circa principalē
cōsequētiā: aduerte
ꝙ quū mūd⁹ signifi
cet vniuersitatē reꝝ
& extra vniuersum
b nihil sit nisi caput
205 ipsi⁹: ꝯñs est: ꝙ nul-
lus locus relinquat
demonstrationi: qz
ad inferēdū nouita
tē mūdi: & ppea lite
217 ra exclusa cā et qđ
q̄d est ipsius & oīm

¶ Utrum mundum incepisse sit articulus
fidei. Articulus 2.

Ad scđm Sic pcedit. Uī, ꝙ mun-
dum incepisse non sit articul⁹
fidei: sed cōclusio demonstra-
bilis. Omne eñ factū habet
principium sue durationis. Sed demonstra
tiue probari potest, ꝙ deus sit causa effecti-
ua mundi: & hoc etiam probabiliores philo-
sophi posuerunt. Ergo demonstratiue pro-
bari pōt ꝙ mundus inceperit. ¶ P̄. Si ne-
cesse est dicere ꝙ mundus factus est a deo:
aut ergo ex nihilo, aut ex aliquo. Sed nō ex
aliquo: qz sic materia mundi precessisset mū
dum: cōtra qđ procedunt rationes Ari. po-
nētis celum ingenitū. Ergo oportet dicere
ꝙ mundus sit factus ex nihilo. Et sic habet
esse post non esse. Ergo oportet ꝙ esse ince-
perit. ¶ P̄. Omne qđ operatur per intelle-
ctū a quodā p̄ncipio operatur: vt pz in oñi-
bus artificialib⁹. Sed de⁹ est agēs per intel
lectū. Ergo a quodā p̄ncipio operat. Mun
dus igit qui est eius effectus non fuit semp.
¶ P̄. Manifeste apparet artes aliquas et
habitationes regionum, ex determinatis tē-
poribus incepisse. Sed hoc nō esset si mun-
dus semper fuisset. Mundū igitur nō semp
fuisse manifestū est. ¶ P̄. Certū ē nihil deo
equari posse. Sed si mundus semper fuisset
equipararet deo in duratione. Ergo certū
est nō semper mundū fuisse. ¶ P̄. Si mun-
dus semper fuit infiniti dies p̄cesserunt diē
istū. Sed infinita non est pertransire. Ergo
nunq̄ fuisset peruentū ad hūc diem. Qđ est
manifeste falsum. ¶ P̄. Si mūdus fuit eter-
nus: & generatio fuit ab eterno. Ergo vnus
homo genitus est ab alio in infinitū. Sed pr
est causa efficiēs filij: vt dicitur in. 2. phy. Er
go in causis efficientibus est procedere in
infinitum. Quod improbatur in. 2. met.
¶ P̄. Si mūdus & generatio semp fuit, infi
niti hoīes p̄cesserūt. Sz aīa hoīs est imorta-
lis. Ergo ifinite aīe hūane nunc essent actu.
Qđ est imposs. Ergo ex necessitate sciri pōt
ꝙ mūdus inceperit: & nō sola fide tenetur.

Sz cōtra. Fidei articuli dmōstra
tiue pbari nō possunt:
qz fides de nō apparētib⁹ est: vt dr ad heb.
2. Sed deū esse creatorē mūdi sic ꝙ mūdus
inceperit esse, est articul⁹ fidei. Dicim⁹ eñ,
Credo in vnū deū &c. Et iterū Grego. dicit
in Homel. p̄ma Ezechielis, ꝙ Moyses p-
phetizauit de p̄terito dicēs, In p̄ncipio crea
uit de⁹ celū & terrā. In q̄ nouitas mūdi tra-
dit. Ergo nouitas mūdi hr tm p reuelatio-
nē. Et ideo nō pōt pbari demonstratiue.

Rñdeo Dicendū: ꝙ mundū nō sem-
per fuisse sola fide tenet. et
demonstratiue pbari nō potest: sicut & supra
de mysterio trinitatis dictū est°. Et hui⁹ ra-
tio est: qz nouitas mūdi nō pōt demōstratio
nē recipere ex parte ipsi⁹ mūdi. Demonstra-
tionis eñ p̄ncipiū est ꝙ q̄d est. Vnūquodq̄
aūt fm rōnem sue speciei abstrahit ab hic et
nūc: ppter qđ dr ꝙ vniuersalia sunt vbiq̄ et
semp°. Unde demonstrari nō potest ꝙ ho-
mo, aut celū, aut lapis, non semper fuit. Si-
militer etiam neq̄ ex parte cause agentis: q̄
agit per voluntatē. Volūtas enim dei ratio-
ne inuestigari nō potest: nisi circa ea que ab
solute necesse est deū velle. Talia autem nō
sunt que circa creaturas vult: vt dictum est°.
Pōt aūt volūtas diuina hoi manifestari p
reuelationē, cui fides initit. Vñ mūdum in-
cepisse est credibile: non aūt demonstrabile
vel scibile. Et hoc vtile est vt cōsideretur: ne
forte aliqs qđ fidei est demōstrare p̄sumēs,
rōnes nō necessarias iducat: q̄ p̄beāt mām
irridendi infidelibus, existimātib⁹ nos pp
huiusmodi rōnes credere que fidei sunt.

Ad primū Ergo dicendū, ꝙ sicut
dicit Aug. 11. de ci. dei,
philosophorum ponentiū eternitatem mun
di duplex fuit opinio. Quidam enim posue
runt ꝙ substātia mūdi non sit a deo. Et ho
rum est intolerabilis error. Et ideo ex neces
sitate refellitur. Quidā autem sic posuerūt
mundum eternum: ꝙ tamen mūdum a deo
factū dixerunt. Non enim mundū temporis
volunt habere, sed sue creationis initiū: vt
quodā modo vix intelligibili semper sit fa-
ctus. Id autem quo modo intelligant inue-
nerūt: vt idem dicit in. x. de ci. dei. Sicut eñ
inquiunt si pes ex eternitate semper fuisset
in puluere, semper subesset vestigium: quod
a calcante factum nemo dubitaret: sic & mun
dus semper fuit: semper existente qui fecit.
¶ Et ad hoc intelligendum considerādum
est, ꝙ causa efficiēs que agit per motū, de ne
cessitate precedit tēpore suum effectuꝫ: quia
effectus nō est nisi in termino actiōis. agēs
autē omne oportet esse principium actionis.
Sed si actio sit instantanea & nō successiua:
non est necessarium faciens esse prius facto
duratione: sicut patet in illuminatione. Un-
de dicunt ꝙ nō sequitur ex necessitate: si de⁹
est causa actiua mundi, ꝙ sit prior mūdo du
ratione: qz creatio qua mundū produxit. non
est mutatio successiua: vt supra dictum est°.
¶ Ad secundū dicēdum, ꝙ illi que ponerēt
mundum eternum dicerent mundū factum
a deo ex nihilo. non ꝙ factus sit post nihilū,
fm ꝙ nos intelligimus per nomen creatio-
nis°: sed quia nō est factus de aliquo. Et sic
etiam non recusant aliqui eorum creationis
nomen: vt patet ex Aui. in sua meta. ¶ Ad
tertiū dicendū, ꝙ illa est rō Anax. que ponit
in. 3. phy. Sed nō de necessitate ꝯcludit: nisi
de intellectu qui deliberando inuestigat q̄d
agendum sit: qđ est simile motui. Talis aūt
est intellectus humanus: sed nō diuinus: vt
supra pz°. ¶ Ad quartū dicēdū, ꝙ ponētes
eternitatem mundi, ponunt aliquā regionē
infinities esse mutatam de inhabitabili in-
habitabilem: et econuerso. Et similiter po-
nūt ꝙ artes propter diuersas corruptiones
et accidentia infinities fuerunt inuente & ite
rum corrupte. Unde Aristo. dicit in lib. me
theo. ꝙ ridiculū est ex huiusmodi particula
ribus mutationibus opinionē accipere de
nouitate mundi totius. ¶ Ad quintū dicen
dum, ꝙ etsi mūdus semper fuisset: non ta-
men parificaretur deo in eternitate: vt dicit
Boe. in fine de conso. qz esse diuinū est esse
totum simul absq̄ successione. Non autē sic
est de mundo°. ¶ Ad sextum dicendum, ꝙ
transitus semper intelligitur a termino in
terminū. Quecunq̄ aūt p̄terita dies signe-
tur ab illa vsq̄ ad istam sunt finiti dies: qui
pertransiri poterunt. Obiectio aūt procedit
ac si positis extremis sint media infinita.
¶ Ad septimum dicendum, ꝙ in causis ef-
ficientibus impossibile est procedere in infi-
nitum per se°: vt puta si cause que per se re-
quirunt ad aliquē effectū multiplicarentur
in infinitum. Sicut si lapis moueret a bacu
lo: & baculus a manu: & hoc in infinitum. Sz
p accidēs in infinitū pcedere in cāis agēti-
bus nō reputat imposs: vt puta si oēs cause

eius partiū pro cō-
stāti reliqt nouitatē
mūdi idemōstrabi-
lē. ¶ Quo ad p̄maꝫ
vo partē conclonis
s. ꝙ fide teneat ma-
nifestat. volūtas di-
uina pt homini ma
nifestari per reuela-
tionē. ergo mūdum
icepisse est credibile
& tꝫ sequela qz fides
reuelatiōi innitit.
¶ Tertio vtile ē in-
quit hoc ꝯsiderare:
& hoc ex duab⁹ vti-
litatib⁹ manifestat.
Pria est repressio p-
sumptiōis. Scđa est
euitatio irrisiōis ab
ifidelib⁹ vt clare pz
in lra. ¶ In rñsione
ad septimū / aduer-
te nouitie / ꝙ aliud
est dicere / sortes pr
est cā p se platonis
filij / & plato p se cā
Ciceronis: & aliud est
dicere / sortes & pla.
sūt p se cause Cice.
Primū eñ ē verissi-
mū: qm sicut hō ge-
nerat hoiē p se: ita
te pr tuus: vt dr. 12.
met. tex. 27. Scđm
aūt est falsissimum.
qm cāe p se ordina
te respectu alicui⁹
effect⁹ sūt: vt i lra dr
diuersoꝝ ordinū si-
mul cāntes effectū b
illū: & ppea nō p̄nt 239
infinitari. Pr aūt &
auus eiusdē ordis
cāe sūt n sil cāntes.
tertiū: q̄uis vt deū
ē iter se. auus fuerit 238
p se cā p̄ris & pr filij. c
& ppea ad pductio
nē sortis n refert fi-
nitas vel īfinitas p
genitorū. ¶ In rñ-
siōe ad octauū dili-
genter aduerte q̄d
ibi dr & q̄re dicatur.
Post recitatas nāq̄ 86
opiniōes subdit ꝯsi 135
derandū eē ꝙ h rō
particularis ē. Et ve
rū dixit: qm pticula
ris est nō i se: sz re-
spectu q̄siti: vt ipse-
met subdit. Quesitū
est ei hic / vtrū mun-
dū. i. vniuersitatem
creaturarū icepisse
sit articul⁹ fidei: & n
vtrū singulas spēs
creaturaꝝ incepisse
sit articul⁹ fidei. Da
to nāq̄ ꝙ hoiꝫ ice
pisse sit demōstrabi 48
le: adhuc dubiū re- 491
stat / vtꝝ vniuersū i-
cepisse sic demōstra
bile: qm stat cū ice-
ptiōe hois eterni-
tas mūdi vl āgeloꝝ
vt i lra dr. Cā āt q̄re
h dixerit ē: qz fꝫ do
ctrinā authoris rō i
ducta cogit: pax tñ
vtilis ab eodē dr in 13
2. ꝯ gēti. ca. 38. qm
multa supponit i q̄-
bus discordāt phi.
¶ Circa eādē rñsio
nē / aduerte ꝙ fꝫ au
thoꝝ doctrinā susti

nentē immortalita=
tē aie nūerate sine
circulo: ꝛ impossibi
litatē infinitatis in
58 actu simul etiā ꝑ ac
cidēs: intelligibile
nō est: ꝙ gñatio hūa
nasit eterna. Et pp=
ea cauti sint Tho=
miste: in concedēdo
mūdū potuisse esse
ab eterno: cōcedāt
mūdū q̄ ad substan
tiā ꝯstātē ex quinq̄
corporibus simpli=
cibus. Cōcedāt mū
dū etiā quo ad mo=
tum celi ꝛ gñatiōes
omnes: ꝑter hūanā.
Jneuitabile ei est: q̄n
aut sit infinitum in
actu: aut ad miracu
la recurrat: ponēdo
vnū hominē infini=
to tpe vixisse: ꝛ a cer
to tpe generasse. et
58 sic etiā nō saluaret
gñatio hūana eter=
na: sꝫ species hūa=
na. Sꝫ ridiculū iudi
cio meo est. hoc mi=
raculum interpone
re: vbi de possibilita
te productionis mū
di: talis qualem vi=
demus est sermo.
582 ¶ Sup arti. tertiū.
367 Titulꝰ sa=
370 tꝭ clarꝰ ē.
2 b ¶ In cor
pore cō=
clusio rñ
siua est. ꝙ ly in prin
cipio creauit deꝰ ce
lū ꝛ terrā / tripliciter
exponit: cōtra tres
errores. s. in princi=
pio tpis ꝯ phos. In
filio: cōtra pitagori
cos et manicheos:
248 Ante oia cōtra ꝑla
2. dis. 11. tonē Aui. ꝛ seqces:
q. 1. arti. oia plana sunt i lrā.
6. tertiū Ex q̄bus habet cō=
Et ql. 5. clusio rñsiua q̄sito
q. 1. arti. affirmatiue. ꝛ ad ꝑ=
1. cor. fectionē doctrine:
Et opu. cū multis adiūctis.
9. q. 100 ¶ In rñsiōe ad pri=
mū / aduerte qḋ au=
thor negat primum
tēporis instās men
surasse creationem.
Nō ꝙ diutius ema=
natio illa durauer
rit: cū instātanea sit
vt in rñsione ad pri
mū in articulo ꝑce=
dente dictū est: sꝫ q̄
creatio ad substan=
tias ēt incorpales
q̄ supra tps ꝛ tpis i
stātia sunt se exten=
dit. Vñ primū istās
tpis etsi ñ fuerit mē
surās creationem:
fuit tamē coexistēs
creationi: q̄ instāti
tpis discreti quo mē
surat opatiōes spi=
rituales: vt ifra pa=
tebit: mēsurata est.
¶ Sup questionis
47. arti. 1.
In titulo q̄
rit an di=
stinctio sit
a deo non
q̄uolibet: sed vt per

que in infinitū multiplicant non teneant ordinem nisi vnius cause: sed earum multiplicatio fit per accidens[c]. Sicut artifex agit multis martellis per accidens: q̄ vnus post vnum frangitur. Accidit ergo huic martello ꝙ agat post actionem alterius martelli. Et similiter accidit huic homini inquantū generat ꝙ sit generatꝰ ab alio. Generat eñ inquātum homo: ꝛ nō inquantū est filius alterius hoīs. Oēs eñ hoīes generātes habent gradū vnum in causis efficientibus. s. gradum particularis generātis. Unde non est impossibile ꝙ homo generet ab hoīe in infinitū. Esset autē impossibile si generatio huius hoīs depēderet ab hoc hoīe: ꝛ a corpore elemētali: ꝛ a sole: ꝛ sic i infinitū. ¶ Ad octauū dicendū, ꝙ hāc ratione ponētes eternitatē mundi multipliciter effugiunt. Quidam eñ nō reputant impossibile esse infinitas aīas actu: vt pꝫ in meta. Algazelis dicētis hoc esse infinitū per accidens. Sed hoc improbatū est superius[c]. Quidā vero dicūt animā corrūpi cū corpore. Quidam vero ꝙ ex oībus aīabus remanet vna tm̄. Alij v̄o (vt Aug. dicit) posuerunt pp hoc circuitum aīarum: vt. s. aīe separate a corporibus post determinata temporū curricula iterū redirēt ad corpora. De q̄bus oībus in sequentibus est agendū[c]. Considerandū tamen qḋ hec ratio particularis est. Unde posset dicere aliquis ꝙ mundus fuit eternus, vel saltem aliqua creatura: vt angelus: non autem homo. Nos autem intendimus vniuersaliter an aliqua creatura fuerit ab eterno.

¶ Utrum creatio rerum fuerit in principio temporis. Articulus 3.

AD tertiū Sic ꝑceditur. Videt, ꝙ creatio rerū nō fuit in principio temporis. Quod eñ nō est in tpe: nō est in aliquo tēporis. Sed creatio rerū nō fuit in tpe. Per creationem eñ rerū substantia in esse producta est. Tempus aūt non mensurat substantiam rerū: ꝛ precipue incorporalium. Ergo creatio non fuit in principio temporis. ¶ Preterea. Philosophus probat ꝙ omne qḋ fit: fiebat. Et sic oē fieri hꝫ prius ꝛ posterius. In principio autē tpis (cum sit indiuisibile) non est prius ꝛ posterius, Ergo cum creati sit quoddam fieri videtur qḋ res non sint create in principio temporis. ¶ Preterea. Ipsuꝫ etiā tempus creatum est. Sed non potest creari in principio temporis: cum tempus sit diuisibile: principium autem temporis indiuisibile. Non ergo creatio rerum fuit in principio temporis.

Sed cōtra Est, ꝙ Gene. 1. dicit, In principio creauit deus celum ꝛ terram.

Rñdeo Dicendum, ꝙ illud verbum Geñ. 1. in principio creauit deus celum ꝛ terrā, tripliciter exponitur ad excludendum tres errores. Quidam enim posuerunt mundum semper fuisse: ꝛ tempus non habere principium. Et ad hoc excludēdū exponitur in principio scilicet temporis. Quidam vero posuerunt duo esse creationis principia. Unum bonorum: aliud malorum. Et ad hoc excludendum exponitur in principio idest in filio. Sicut enim principium effectiuum appropriatur patri ꝑpter potentiam: ita principium exemplare appropriatur filio propter sapientiam: vt sicut dicitur, omnia in sapientia fecisti: ita intelligatur deum omnia fecisse in principio idest in filio secundum illud apostoli ad Col. 1. In ipso scilicet filio cōdita sunt vniuersa. Alij vero dixerunt corporalia esse creata a deo mediātibus creaturis spiritualibus. Et ad hoc excludendum exponitur: in principio creauit deus celum ꝛ terrā, idest, ante omnia. Quatuor enim ponuntur simul creata scilicet celum empireum: materia corporalis: que nomine terre intelligitur: tempus, ꝛ natura angelica.

Ad primū Ergo dicendum, ꝙ nō dicuntur in principio tēporis res esse create, quasi principium temporis, creationis sit mensura: sed quia simul cum tempore celū ꝛ terra creata sunt. ¶ Ad secundum dicendū, ꝙ verbum illud philosophi intelligitur de fieri qḋ est per motuꝫ: vel qḋ est terminꝰ motus. Quia cū in quolibet motu sit accipe prius ꝛ posterius: ante qḋcunq̄ signū in motu signato dū. s. aliq̄d est in moueri ꝛ fieri est accipere prius ꝛ etiā aliquid post ipsum: q̄ qḋ est in principio motꝰ vel in termino: nō est in moueri. Creatio autē neq̄ est motus neq̄ terminus motus: vt supra dictū est[c]. Unde sic aliq̄d creatur qḋ non prius creabatur. ¶ Ad tertium dicēdū ꝙ nihil fit nisi ꝺm qḋ est. Nihil autē est tēporis nisi nūc. Unde nō potest fieri nisi ꝺm aliquod nunc. Non quia in ipso primo nunc sit tempus: sed quia ab eo incipit tempus.

¶ De distinctione rerū in cōi, Qō. 47.

POst ꝑductionem creaturarum in esse cōsiderādum est de distinctione earum. ¶ Erit autē hec consideratio tripartita. Nā primo considerabimus de distinctione rerum in communi. Secundo, de distinctione boni ꝛ mali. Tertio, de distinctione spiritualis et corporalis creature.

¶ Circa primum queruntur tria. Primo de ipsa rerum multitudine seu distinctione. Secundo, de earum inequalitate. Tertio, de vnitate mundi.

¶ Utrum rerum multitudo et distinctio sit a deo. Articulus 1.

AD primum Sic ꝑceditur Videtur, quod rerum multitudo ꝛ distinctio nō sit a deo. Unū enim semper natum est, vnū facere. Sed deus est maxime vnus (vt ex premissis patet[c].) Ergo non producit nisi vnū effectū. ¶ Preterea. Exemplatum assimilatur suo exemplari. Sed deus est causa exēplaris sui effectus (vt supra dictum est[c].) Ergo cum deus sit vnus: effectus eius est vnus tantum: ꝛ non distinctus. ¶ Preterea Ea que sunt ad finem proportionantur fini. Sed finis creature est vnus scilicet diuina bonitas: vt supra ostensum est[c]. Ergo effectus dei non est nisi vnus.

Sed contra Est, quod dicitur Geñ. 1. quod deus distinxit lucem a tenebris: ꝛ diuisit aquas ab aquis. Ergo distinctio et multitudo rerum est a deo.

Rñdeo Dicēdū, ꝙ causam distōnis rerum multipliciter aliq̄ assignauerūt. Quidā enim attribuerūt eā materie: vel soli vel simul cū agente. Soli quidem materie: sicut democritus ꝛ oēs antiq̄ naturales ponentes solam causam materia=

se intēta: vt in ꝑcer
su articuli patet.
¶ In corpe tria fa=
cit. Prio tractat opi
nionē antiq̄x. Scdo
opinionē Auic. Ter
tio rñdet quesito.
¶ Quo ad primū re
fert opio Democri
ti ꝛ anaxagore: ꝙ di
stinctio rerū est a mā
sola ꝛ casualiter: vel a
mā simul ꝛ agēte. Re
phēdit āt vtraq̄ opi
nio: q̄ ad h in q̄ cō=
cat. s. ꝙ distinctio est
a materia vt a cā ꝑ=
ma. 1. in reducibili
i aliā ꝑorē cām du=
pliciter: prio q̄ ipa ma
teria est a deo. Secū
do q̄ etiā forma est
por mā: q̄m mā est
propter formam.
¶ Quo ad scdm re=
fert opinio Auicē.
ꝙ distinctio est ex se
cūdis agētibꝰ, ꝛ im
probat dupliciter. Pri=
mo q̄ h est falsum ꝺ
distinctiōe incorru= b 6
ptibiliū: q̄m a solo 239
deo fieri possūt. Se=
cūdo q̄ distictio re=
rū esset a casu, ꝛ ꝯse
quēter cōplementū
vniuersi esset a casu
ꝛ tꝫ prīa seq̄la q̄m ꝙ c
fit ex cōcursu multa 340
rū causarū agētiū:
non per se intentū
ab aliquo dirigente
eas in vnū: casu fit.
Secunda autem seq̄
la tenet: quia perfe
ctio vniuersi in rex
diuersitate cōsistit.
¶ Quo ad tertiū cō
clusio rñsiua est. Di
stinctio seu multitu
do rex est ex inten=
tione ꝑmi agētis q̄
est deus. Probatur.
Deꝰ ꝑduxit res in
esse pp suā bonitatē
cōicādā creaturis:
ꝛ ꝑ eas repñtādā.
ꝛ ꝑduxit multas
creaturas ꝛ diuer= 249
sas ꝛ tꝫ seq̄la q̄ per 2.3.c.
vnā creaturā suffi= 39 vsq
ciēter repñtari nō 45 iclu
pōt. Quod probat: siue.
q̄ bonitas q̄ in deo Et li.3
est simpliciter ꝛ vni ca.97.
formiter: in creatu= Et po.
ris est multipliciter q.3.art
ꝛ diuisim. Qḋ ꝛ sꝑr 1.9.
mat: q̄ perfectius arti.
pticipat diuinā bo= cor.
nitatē totū vniuer= Et opu.
sum q̄ q̄cūq̄ creatu 3.ca.71.
ra. Scdo ꝑbat con= 72.73.
clusio autoritate 7.102.
scripture Gene. pri= Et 11.
mo. dixit deus ꝛc. meta.
¶ Circa hāc rōnē: 2.in fin.
aduerte ꝙ cū dicit 54.
nominatur aut que 236
rit sufficiens repñ= 237
tatio bōitatis diui=
ne nō ē sermo de suf
ficiētia simplr: q̄m
nec mille mūdi suffi
cerēt ad id: sꝫ ꝺ suffi
ciētia ꝯsona pfectio
ni vniuersi. huc. n. tē
dit rō: vt hmōi repñ
tationē diuine bōitatꝭ

in rerū vniuersitate
ꝑ se intētā a deo fa=
teamur: quia vnica
creatura ad hmōi
repñtationē ñ suf
ficeret. ¶ In rñsione
ad ꝺm / aduerte qḋ
exēplar dupliciť do
attribui litera vult.
235 Prio rōne substātie
simplr: ꝛ sic deꝰ est
vnū exemplar oīm.
Scdo rōne substātie
sic vel sic imitabilis
ꝛ sic in mēte diuina
sūt multa rerū exē=
plaria iuxta multi=
tudinē idearum.
¶ Super arti. 2.
235 Titulꝰ intelli
242 gēdꝰ ē sicut
e precedens.
262 ¶ In corpe
duo facit. Prio tra=
ctat opinionē Orige
nis. Scdo rñdet q̄=
sito. ¶ Quo ad ꝑmū
ponit in lrā opinio
Origenis satis cla=
re, cōtinēs tria. s. rō=
242 nales creaturas eē
les creatas: ꝛ ineq̄li
tatē ex libero arbi=
trio: ꝛ diuersitatem.
Imo ꝛ creationē cor
porū ex punitione. ꝛ
sic respondet q̄sito
negatiue. Refertur
quoq̄ ꝛ occasio hu=
ius opinionis: q̄ scꝫ
excludere conatꝰ est
opinionē ponentem
distinctionē ex ꝯtra=
rietate ꝑncipiox bo
ni ꝛ mali: q̄ videtur
237 fuisse Empedoclis
ꝛ manicheorū. De
quibꝰ oībus si diffu
se tractatuꝫ videre
vis in. 2. ꝯ gēti. a ca.
39. vsq̄ ad. 46. hic
34 eñ hec breuiter tā=
72 gunt. ¶ Cōtra hāc
aūt opinionē arguit
71 in lrā. Q̄ sequeret
243 ꝙ vniuersitas cor=
poraliū creaturarū
nō eēt ꝑpter dei bo=
nitatē cōicādam: sꝫ
propter peccatū pu
niendū: sed hoc esse
incōueniens / ꝑbat
autoritate Genesis
118 ꝛ Augustini.
215 ¶ Aduerte hic / qḋ
nō excludit in hac
rōne totaliter diui=
87 na bonitas: q̄m etiā
iustitie punitiue fi=
nis est diuina boni=
tas: sed excludit di=
uina bonitas a soli=
tudie sufficiēti. Hec
eñ est differētia in=
ter bona absolute ꝛ
bona nō nisi puniti=
ue: ꝙ primorū ratio:
sola diuina bonitas
est: secundorū vero
nunquā diuina bo=
nitas cā est nisi de=
merito supposito: ꝙ
nō est a deo. Et pro=
pterea in litera non
est simpliciter nega
ta diuina bonitas:
sed opposita est ad=
uersatiua. s. sed ad
puniendū peccatū.

lem. Scdm quos distinctio rerum ꝑuenit a casu ꝺm motū materie. Materie vero ꝛ agēti simul distinctionē ꝛ multitudinē rerū attribuit anaxa. qui posuit intellectū distinguentē res extrahendo qḋ erat permixtū in materia. Sed hoc non potest stare propter duo. Primo quidem q̄ supra ostēsum est[c]: ꝙ etiā ipsa materia a deo creata est. Unde oportet ꝛ distinctionē si qua est ex ꝑte materie, in altiorem causam reducere. Secundo q̄ materia est ꝑpter formā: ꝛ non econuerso. distinctio autē rerum est per formas ꝑprias. Nō ergo distinctio est in rebus ꝑpter materiā, sed potiꝰ ecōuerso in materia creata est difformitas: vt esset diuersis formis accōmodata. Quidā vero attribuerunt distinctionem rerum secūdis agētibus: sicut Auic. qui dixit, ꝙ deus intelligēdo se produxit intelligētiā primā[c]: in qua q̄ nō est suū esse ex necessitate incidit cōposito potētie ꝛ actus: vt infra patebit[c]. Sic igitur ꝑma intelligētia inquantū intelligit cām primā, ꝑduxit secūdā intelligentiā. Inquantū autē intelligit se ꝺm ꝙ est in potētia produxit corpus celi qḋ mouet. Inquantū vero intelligit se ꝺm illud qḋ hꝫ de actu ꝑduxit animā celi. Sed hoc non pōt stare ꝑpter duo. Prio quidē: q̄. s̄. ostensum est[c] ꝙ creare soliꝰ dei est. Unde ea que non possunt causari nisi per creationē a solo deo producunt. Et hec sunt oīa que non subiacēt generationi ꝛ corruptioni. Scdo q̄ ꝺm hanc positionem nō prouenirent ex intētione ꝑmi agentis vniuersitas rerum, sed ex concursu multarū causarum agentium. Tale autē dicimus prouenire a casu. Sic igitur complementū vniuersi qḋ in diuersitate rerū consistit esset a casu. Qḋ est impossibile. Unde dicēdū est ꝙ distinctio rerū ꝛ multitudo ex intētiōe ꝑmi agētis qḋ est deꝰ. Producit eñ res in eē pp suā bonitatē cōicandā creaturis[c]: ꝛ ꝑ eas repñtandā. Et q̄ ꝑ vnā creaturā sufficiēter repñtari nō pōt: ꝑduxit mltas creaturas ꝛ diuersas: vt qḋ deest vni ad repñtādā diuinā bonitatē suppleat ex alia. Nā bonitas q̄ in deo ē simplr ꝛ vniformiter: i creaturis est multiplr ꝛ diuisim[c]. Unde pfectiꝰ pticipat diuinā bonitatē ꝛ repñtat eā totū vniuersuꝫ q̄ alia quecūq̄ creatura[c]. Et q̄ ex diuina sapiētia ē cā distōnis rex: iō moyses dicit res esse distinctas verbo dei qḋ est cōceptio sapientie. Et hoc est qḋ dr Geñ. 1. Dixit deꝰ, Fiat lux. Et diuisit lucem a tenebris.

Ad primū Ergo dicendū, ꝙ agēs per naturā agit per formā per quā est: q̄ vniꝰ tm̄ est vna. Et ideo nō agit nisi vnū. Agens autē voluntariū: quale est deus: vt supra ostēsum est[c]: agit per formā intellectā. Cum igitur deū multa intelligere nō repugnet vnitati ꝛ simplicitati ipsiꝰ: vt supra ostēsum est[c]: relinquitur ꝙ licet sit vnus: possit multa facere. ¶ Ad secundū dicendū, ꝙ ratio illa teneret de exēplato, quod perfecte representat exemplar: qḋ nō multiplicat nisi materialiter. Unde imago increata que est pfecta: est vna tm̄: Sed nulla creatura repñtat pfecte exēplar primū qḋ est diuina essentia. Et ideo pōt per multa repñentari. Et tñ ꝺm ꝙ idee dicunt exēplaria pluralitati rerū corrñdet in mēte diuina pluralitas idearum. ¶ Ad tertiū dicēdū, ꝙ in speculatiuis medium demonstrationis qḋ pfecte demonstrat conclusionē: est vnū tm̄. Sed media ꝑbabilia sunt multa. Et similiter in operatiuis q̄n id qḋ est ad finem adequat (vt ita dixerim) finem, non requiritur ꝙ sit nisi vnum tantum. Sed creatura non sic se habet ad finem qui est deus[c]. Unde oportuit creaturas multiplicari.

¶ Utrum inequalitas rex sit a deo. Arti. ij.

AD scdm Sic proceditur. Videt, ꝙ inequalitas rerum non sit a deo. Optimi enim est optima adducere. Sed inter optima vnum nō est maius altero. Ergo dei qui est optimus est omnia equalia facere. ¶ Preterea. Equalitas est effectus vnitatis: vt dicitur in. 5. meta. Sed deus est vnus. Ergo fecit omnia equalia. ¶ P̄. Iustitie est inequalia inequalibus dare[c]. Sed deus est iustus in omnibus operibus suis. Cum ergo operationi eius qua esse rebus cōmunicat non presupponatur aliqua inequalitas rerū: videtur ꝙ fecerit omnia equalia.

Sed cōtra Est, ꝙ dicit eccl. 33. c. Quare dies diem superat: ꝛ iterum lux lucem: ꝛ annus annuꝫ: sol solem: a dñi scientia separata sunt.

Rñdeo Dicendū, ꝙ orig. volens excludere positionē ponētium distinctionem in rebus ex cōtrarietate ꝑncipiorum boni ꝛ mali posuit a deo a principio oīa creata esse equalia. Dicit eñ ꝙ deꝰ ꝑmo creauit creaturas rōnales tm̄: ꝛ oēs equales[c]. In quibus ꝑmo exorta est inequalitas ex lib. arbi. quibusdā cōuersis in deum ꝺm magis ꝛ minus: quibusdam etiā ꝺm magis ꝛ minus a deo auersis. Ille igit rationales creature que ad deum per libe. arb. cōuerse sunt promote sunt ad diuersos ordines angelorū pro diuersitate meritorū. Ille autem que auerse sunt a deo sunt corporibus alligate diuersis ꝺm diuersitatē peccati. Et hāc cām dicit esse creationis ꝛ diuersitatis corporū. Sed ꝺm hoc vniuersitas corporalium creaturarū nō esset ꝑpter bonitatē dei cōicādam creaturis: sed ad puniendū peccatum. Qḋ est cōtra illud qḋ dicit geñ. j. Vidit deꝰ cuncta q̄ fecerat: ꝛ e. v. bo.[c] Et vt aug. dicit. 2. de de ci. dei, Quid stultius dici potest q̄ā istū solē vt in vno mūdo vnus esset nō decori pulchritudinis vel saluti rerū corporaliū consuluisse artificē deū, sed hoc potius euenisse, q̄ vna anima sic peccauerat: ac ꝑ hoc si cētum anime peccassent, centū soles haberet hic mūdus. Et ideo dicendū est, ꝙ sicut sapientia dei est cā distinctionis rerū[c], ita et inequalitatis. ¶ Qḋ sic pꝫ. Duplex eñ distinctio inuenit in rebus[c]. Una formalis, in his que differūt spē. Alia vero materialis, in his que differūt numero tm̄. Cū autē mā sit propter formā[c]: distinctio materialis est ꝑpter formalē. Unde videmꝰ ꝙ in rebꝰ incorruptibilibus nō est nisi vnū indiuiduū vnius speciei: q̄ spēs sufficienter cōseruatur in vno. In generabilibꝰ aūt ꝛ corruptibilibꝰ sunt multa indiuidua vnius speciei ad cōseruationē speciei. Ex quo patet ꝙ ꝑncipalior est distinctio formalis q̄ materialis. Distinctio autē formalis semper requirit inequalitatem[c]: q̄ (vt dicit in. 8. meta.) forme rerum sunt sicut numeri. In quibus species variantur ꝑ additionem vel subtractionem vnitatis. Unde in rebus naturalibus gradatim species ordinate esse videntur. Sicut mixta pfectiora sunt elemētis, ꝛ plante corporibus mineralibus, ꝛ animalia plātis, ꝛ homines alijs animalibus. Et in singulis horum vna species pfectior alijs inuenitur. Sicut ergo diuina sapientia causa est distinctionis rerum pro=

Ex hoc eñ insinua=
tur qḋ diximꝰ. Ma= 12
nifestatur vero opti c
me incōueniens ex 154
inducta autoritate:
vidit deus cuncta q̄ 250
fecerat ꝛ erant val= 2.3.c.39
de bona. que eñ nō vsq3.45
nisi ad puniendum iclusiue.
bona sunt inter sim Et li.3.
pliciter bona nō cō= ca.97.
numerant: quoniaꝫ Et po.
nō sunt simpliciter q.3.art,
appetibilia. 16.
¶ Quo ad secūdū / Et de
cōclusio responsiua aia ar.7
est / sapientia dei si= cor.
cut est causa distin=
ctionis rerum: ita ꝛ 131
inequalitatꝭ. Et ꝑ= 34
bat primo ꝙ sit cau
sa inequalitatis. se=
cūdo ꝙ sicut est cau
sa distinctionis: ita
inequalitatis. Pri=
mum ergo ꝑbat sic.
sapientia dei est cā
distinctionis reruꝫ.
ergo est causa distin
ctionis formalis. er
go est causa inequa
litatis. Prima conse
quētia probatur. q̄
distinctio formalis
est pricipalis distin
ctio. qḋ probatur. q̄ 50
duabus tm̄ existen= 368
tibus distinctiōibꝰ /
scilicet numerali et
formali. materia est
ꝑpter formaꝫ. ergo
distinctio materia=
lis est ꝑpter forma=
lē. Et rursus manife
stat a signo: ꝙ vide=
mus vnitateꝫ ꝛ plu
ralitatem numera=
lem esse propter for
mam specificā. Se=
cunda autem conse
quentia probat: q̄
distinctio formalis
semper inequalita=
teꝫ requirit. qḋ pro= 334
batur dupliciter. ꝑ=
mo quia forme rerū
sunt sicut numeri ex
octauo metaphy. se
cūdo quia in rebus
naturalibꝰ species
ordinate gradatim
apparent: vt patet
inductiue. Secun=
do probatur / ꝙ sicut
est causa distinctio=
nis ita inequalita= 143
tis. sic vniuersuꝫ nō 236
esset perfectū si vnꝰ
tantum bonitatis
gradꝰ inueniretur.
ergo perfectio vni=
uersi reqrit inequa= 249
litatem. ergo sic in= 275
equalitas est a deo 249
propter perfectio= 375
nem vniuersi: sicut
ꝛ distinctio. Totus
processus patet.
368

Universidad de Deusto Biblioteca

¶Super articu. 3.

In titulo p mo ē d vnitate nūerali: et de mūdo nō solū corpeo sz vniuerso: et de facto nō de possibili. 259 473 335 nō eñ nūc de potētia dei disputamus sz de diuersitate inuenta in reb9 in cōi. ¶In corpe duo fac. pimo rndet qsito. scdo ex rōne data d ducit corollarie qd alij potuert opiari. ¶Quo ad primū cōclusio rñsiua est. q mūd9 est tm vn9. Et pbat sic. qcūq sunt 209 a deo ordinē habēt adinuicē et ad ipsuz deū. g oia ad vnum mundū necesse est ptinere. et pbatur seqla. qr mundus iste vn9 est vnitate ordinis Ex h aūt deducit scdo corollarie differētia iter philosophos. s. q illi q posuerūt c 334 mūdi cāz aliquā ordināte sapiētiā nō posuerūt plures mūdos: qui vero 143 tres a casu dixerunt: vt Democritus plures potuerunt dicere mūdos. ¶In rñsione ad tertiū: aduerte q tota rñsio sumpta est ex arist. l prio celi et mādi. Uersitū cū in litera 251 Po.q. 3.ar.16. ad pmū Et.12. meta.l. 7.co.9. fi.t.A.9. fi.Et.1. cel.t.16. vsq.22 35 351 dicit q nō est possibile esse aliā terrā ly possibile: nō sumitur p possibili scdm actiuā potentiā dei: neq p possibili logico: sed p possibili supto ex potētia indita rebus creatis ēm quā dicim9 qm possibile est mortuū resurget. Tractat9 ei iste: vt iā dixim9: attestat q n qd possit: aut nō possit de9 sz qd distinctio rerū habeat: requiritur. ¶Circa rōnē in litera adductā ex aris. ad pbandā vnitatē terre: qr ois terra naturalr moueret ad hoc mediū vbicūq esset: dubium est: sz qm hoc ex intentione spectat ad librū de celo: vnde sumpta est rō. iō fiet aut hic qstio specialis: aut in loco proprio. ¶Sup. q. 48. arti. 1. Titul9 clar9. ¶In corpore tria facit. Prio pōit modū sciēdi qsitū. Scdo exequēdo illū rndet qsito. Tertio reddit rōnē cuiusdā dicti Dionysij. 53 97 131 c ¶Quo ad primū. Mod9 ɔsistit i h: q oportet ex rōe boni

pter perfectionē vniuersi: ita et inequalitatis. Nō eñ esset perfectū vniuersum si tm vnus gradus bonitatis inuenīretur in rebus.

Ad primū Ergo dicēdū, q optimi agētis est producere totum effectū suum optimū: non tm q quamlibet partez totius faciat optimā simpliciter: sed optimā ēm proportionē ad totū. Tolleretur enim bonitas aialis si quelibet pars eius, oculi haberet dignitatē. Sic igitur et deus totum vniuersum cōstituit optimū ēm modum creature: non autem singulas creaturas: sed vnam alia meliorem. Et ideo de singulis creaturis dicitur Gen. 1. Uidit de9 lucē q esset bona. Et similiter de singulis. Sed de oibus simul dicitur. Uidit deus cūcta que fe. et e. val. bo. ¶Ad secūdū dicēdū, q primū qd pcedit ab vnitate est equalitas[c] et deinde pcedit multiplicitas. Et ideo a patre (cui ēm Aug. appropriatur vnitas) pcessit filius: cui appropriatur equalitas: et deinde creatura, cui competit inequalitas: sed tm etiā a creaturis participatur quedā equalitas. s. proportionis. ¶Ad tertium dicēduz, q ratio illa est que mouit Aug. sz nō hz locū nisi in retributione premiorum: quoz inequalitas debetur inequalibus meritis[c]. Sz in constitutione rez non est inequalitas partium per quācunq inequalitatem precedentem vel meritorū vel etiā dispositionis materie: sed pter perfectionem totius[c]: vt patet etiā in operibus artis: non eñ propter hoc differt tectū a fundamēto, quia habet diuersam materiam: sed vt sit domus perfecta ex diuersis partibus, querit artifex diuersam materiam: et faceret eam si posset.

¶Utrum sit vnus mūdus tantū. Arti. 3.

AD tertiū Sic pcedi tur. Uidet, q nō sit vnus mundus tantum, sed plures. Quia vt aug. dicit in lib. 83. q. inconueniens est dicere q deus sine ratione res creauit. Sz ea ratione qua creauit vnuz, potuit creare multos: cū eius potētia nō sit limitata ad vnius mundi creationē: sz est infinita: vt supra ostēsum est[c]. Ergo deus plures mundos pduxit. ¶Preterea. Nā facit quod melius est: et multo magis deus. Sz melius esset esse plures mundos q vnum: quia plura bona paucioribus meliora sunt. Ergo plures mundi facti sunt a deo. ¶Preterea. Omne qd habet formam in materia, potest multiplicari ēm numerum manente eadē specie: qr multiplicatio ēm numeruz est ex materia. Sz mūdus hz formā in materia. Sicut eñ cū dico homo, significo formā: cum aūt dico hic homo, significo formā in materia. ita cū dicitur mūdus, significat forma: cū autē dicitur hic mūdus, significatur forma in materia. Ergo nihil prohibet esse plures mundos.

Sz cōtra Est, q dicit Joā. 1. Mūdus per ipm factus est. Ubi singulariter mundū nominauit: quasi vno solo mundo existente.

Rñdeo Dicēdum, q ipse ordo in rebus sic a deo creatis existēs vnitatem mundi manifestat. Mundus enim iste vnus dicitur vnitate ordinis ēm q quedam ad alia ordinantur. Quecunq autem sunt a deo: ordinem habent adinuicem et ad ipsum deum: vt supra ostensum est[c]. Unde necesse est quod omnia ad vnum mundum pertineant. Et ideo illi potuerūt ponere plures mundos: qui causam mundi non posuerunt aliquam sapientiam ordinantem, sed casum: vt Democritus: qui dixit ex concursu athomorum factum esse hunc mundum et alios infinitos.

Ad primū Ergo dicendum: q hec ratio est quare mundus est vnus quia debent oia esse ordinata vno ordine et ad vnū, propter qd ari. in. 2. meta. ex vnitate ordinis in rebus existētis cōcludit vnitatē dei gubernantis. Et Plato ex vnitate exēplaris probat vnitatē mundi: quasi exemplati. ¶Ad scdm dicendū, q nullū agēs intēdit pluralitatē materialē 488 145 264 d vt finē[c]: qr materialis multitudo nō habet certū terminū: sed de se tendit in infinitū. Infinitū aūt repugnat rationi finis. Cū autē dicit plures mūdos esse meliores q vnū: hoc aūt dicit ēm multitudinē materialē. Tale aūt melius nō est de intētione dei agentis: qr eadē rōne dici posset q, si fecisset duos, meli9 esset q essent tres. Et sic in infinitū. ¶Ad tertiū dicēdū, q mūd9 ɔstat ex sua tota materia. Nō eñ est possibile esse aliā terrā q istam: quia ois terra ferretur naturaliter ad hoc mediū vbicunq esset. Et eadē ratio est de alijs corporibus que sunt partes mundi.

¶De distinctione rerum in spāli. Et primo de malo. Qō. 48.

DEinde Cōsiderandū est de distinctione rerū in spāli. Et primo de distinctione boni et mali. Deinde de distinctione spūalis et corporalis creature. ¶Circa primū querēdū est de malo et de causa mali. ¶Circa malū queruntur sex. Primo, vtrū malū sit natura aliqua. Secundo an malum inueniatur in rebus. Tertio, vtrum bonum sit subiectum mali. Quarto, vtrum malum totaliter corrumpat bonum. Quinto, de diuisione mali, per penam et culpam. Sexto, quid habeat plus de ratione mali, pena vel culpa.

¶Utrum malum sit natura quedam. Articulus 1.

AD primū Sic pcedit. Uidetur q malū sit natura qdā. 152 1.0.46. ā.3.col. Quia oē genus est natura qdā. Sed malū est qddā genus. Dicit eñ in pdicamētis q bonū et malū non sunt in genere: sed sunt gña alioz. Ergo malū est natura qdā. ¶Preterea. Ois differentia cōstitutiua alicuius speciei est natura quedā. Malū aūt est differentia cōstitutiua in moralibus. Differt. n. specie malus habitus a bono: vt liberalitas ab illiberalitate. Ergo malū significat naturam quandā. ¶Preterea. Utrūq cōtrariorū est natura quedam. Sed malum et bonū non opponuntur vt priuatio et habitus, sed vt cōtraria: vt pbat philosophus in pdicamētis: per hoc q inter bonū et malū est aliqd mediū, et a malo pōt fieri reditus ad bonū. ergo malū significat naturā quādā. ¶Preterea. Qd nō est: nō agit. Sz malū agit: qr corrūpit bonū. ergo malū est quoddā ens et natura qdā. ¶Preterea. Ad perfectionē vniuersitatis rez nō ptinet nisi qd est ens et natura qdā. Sz malū ptinet ad perfectionē vniuersitatis rez. Dicit. n. Aug. in ench. q ex oibus cōsistit vniuersitatis admirabilis pulchritudo. In qua etiā illud qd malū dicit bene ordinatū et suo loco positū eminentius commendat bona. Ergo malū est natura qdā.

Sed cōtra Est, q Dio. dicit. 4. ca. de di. no. Malum est nō existens neq bonum.

Rñdeo Dicēdū, q vnū oppositorū cognoscit per alterū: sicut p lucē tenebra. Unde et qd sit malū opz ex rōne boni accipere. 25 Diximus aūt supra[c], q bonū est oē id qd est appetibile. Et sic cū ois natura appetat suū esse et suā perfectionē[c]: necesse est dicere q esse et pfectio cuiuscūq nature rationem habeat bonitatis. 322 Unde nō potest esse q malum significet quoddā esse: aut quandam formam: seu naturā. Relinquitur ergo q nomine mali significetur quedam absentia boni. Et pro tanto dicitur q malum neq est existens nec bonum. Quia cum ens inquātum huiusmodi sit bonum: eadem est remotio vtrorumq.

Ad primū Ergo dicendū, q Arist. ibi loqtur ēm opi. pithagoricorū q malum existimabant esse naturam quandā. Et ideo ponebant bonum et malū genera. Cōsueuit eñ Arist. et precipue in libris logicalibus ponere exēpla: 342 que probabilia erant suo tempore ēm opinionē aliquorū philosophorū[c]. Uel dicendum, sicut dicit philosophus in quarto meta. q prima cōtrarietas est habitus et priuatio: qr. s. in omnibus cōtrarijs saluatur: cū semper vnum cōtrariorū sit imperfectū respectu alterius: vt nigrū respectu albi: et amarū respectu dulcis. Et p tanto bonū et malū dicunt gña, nō simpliciter: sed cōtrariorū: qr sicut ois forma hz rationem boni: ita omnis priuatio inquātū hmōi habet rationem mali. ¶Ad secūdū dicendū, q bonū et malū nō sunt differētie cōstitutiue nisi in moralibus q recipiūt

accipere quid sit malū. Probatur: qr vnū oppositorū cognoscit p reliquū: vt tenebra per lucem. ¶Quo ad scdm: malū est quedā absentia boni. Probatur: omne appetibile est bonū. ergo esse et pfectio cuiuscq nature est bonitas. ergo malū nō significat esse, aut formā, aut naturā aliquā: ergo est quedā boni absentia. prima cōsequentia pbat: qr omnis natura appetit suum esse et suaz perfectionē. ¶Aduerte q in cōclusiōe ideo dicit quedā absentia: qr nō ois negatio boni est malū: sed negatio boni debiti: vt in tertio ɔ genti. ca. 6. ptz: absentia ergo debite presentie boni, malū est: debita aūt psentia est: qñ, sicut, vbi, in quo et c. dz. Probatio vero cōclusionis: ideo de hoc non curauit: qr psenti intētioni sufficit genus mali inuenire. p hoc eñ scitur an natura sit aliqua. merito igit inuēto q est absentia: quā negationē ɔstat esse stetit pcessus. ¶Quo ad tertiū qr malū negatiōe boni stabilitū est: et Dion. vt in argumēto ad oppositū litera dicit malum negatiōe nō solū boni, sz entis definiuit. iō author dicit hoc dictuz esse secundario: qm ens vt sic est bonū. negatio igitur vnius est negatio alterius et ecōuerso. et ideo malū negatio vtriusq a Dionysio ponit: sed qr boni est pmo. ideo per bonum est diffinitum a nobis. ¶Super arti. ij. In titulo malū inueniri i rebus n significat esse reale: qm iam h exclusum 53 31 c est. Sz significat esse cōiter in reb9: in rebus autē dicit propter ea q solū inueniutur in anima: vt 251 b scde intētiones. Et est questio de inuentione formali: ita q nō intendim9, vtrū malum habeat fundamentū in reb9: sz an inueniatur formaliter in rebus. ¶In corpore vnica 253 1.di.24 arti.1. Et.7.d. 34.ar.1 Et.3.ɔ. cap.4. est cōclusio responsiua qsito affirmatiue. Malū inuenitur in reb9: sicut et corruptio. ¶Et probat: pfectio vniuersi requirit inequalitatē in rebus vt omnis bonitatis grad9 impleat: ergo sicut requirit vt sint entia icorruptibilia et corruptibilia: ita requirit vt sint indefectibilia a bono et defectibilia a bono. 252 ergo qdam in vniuerso deficiūt qñq. ergo mali inuenitur in rebus sicut corruptio. Aīs habet ex dictis: pma ɔña pbat qr isti sunt duo grad9 bonitatz inuēti in vniuerso iuxta illos duos grad9 entis: vt de se ptz. scda vero ɔñtia relinquitur per se nota. Et vere sic est: qm impossibile ē seclusis miraculis possibilia deficere nūq deficere. tertia aūt pbatur qr ratio mali cōsistit in defectu a bono subintellige debito. Et cōfirmat illa modificatio et expssio sicut qr corruptio ipsa quoddā malū ē: qr est maluz corrupti. Et bñ nota ly sicut: qm soluit dubiū nouitiorū querentium quō si malū ē negatio formaliter: et negationes nō haent esse nisi in anima: vt 249 250 etiam in rñsione ad scdūz litera dicit: applicādo ad esse mali: quō inquā verificatur, q malū est formaliter in reb9. habes solutionē: qr nō verificat: q est in rebus vt ens: sz est in reb9 vt corruptio in actu exercito. i. vt rei remotio formalis: ipsa nāq absentia bōi formalr malum est: et vt in respōsione ad quartū pcedentis articuli dictū est: 265 malū formaliter corrumpit bonū oppositū: qr est ipsa priuatio boni i subiecto apto et c. Dicunt g mala in reb9 esse: nō positiue: sed remotiue: idest non ponendo: sz remouendo formalr aliqd a rebus. Et sic mala formaliter inueniunt in rebus vt mala: sunt eñ rerū mala: in anima aūt per cōpositionem et quācūq aliā intellectus operationem 17 b inueniūtur vt entia et bona. Et ideo nihil obstat imo pdest ppposito: q malū nullum esse ponat in re quoniā de malo vt malū est: i actu exercito 105 c loqmur: quod cōstat q vt malū in actu exercito: nō inuenit vbi ponit aliquid: sed tm vbi remouet bonū debitū hic est enim actus eius formalis vt patet ex dictis. Nihil ergo valet cōsequētia: malum: vel priuatio nulluz esse ponit in re: sed est tm ens in anima: ergo nō inuenitur formaliter in rebus. a 250 Quoniam stat q inueniatur formaliter vt remotio rei in actu exercito: imo sequit oppositū: remouet esse in subiecto: ergo inuenit in re vt exercēs negōnis nō positionis actū. Sic aūt hec inueniri in rebus: est simpliciter ipsa inueniri: qr b 136 formalr inueniunt et ēm modū ppriuz sui gñis: puta nō entis vel priuationis.

species ex fine: qui est obiectū voluntatis a quo moralia dependēt. Et qr bonum habet rationem finis: ideo bonū et malū sunt differentie specifice in moralibus. Bonū per se: sed malū inquantū est remotio debiti finis. Nec tamē remotio debiti finis cōstituit speciē in moralibus: nisi ēm q adiungit finu indebito. Sicut neq in materialibus inuenit priuatio forme substantialis: nisi adiūcta alteri forme. Sic igit malum qd est differētia cōstitutiua in moralibus est quoddam bonum adiunctū priuationi alterius boni. Sicut finis intēperati est non quidē carere bono rationis: sed delectabile sensus absq ordine rationis. Unde malū inquantū malum nō est differētia cōstitutiua: sed ratione boni adiuncti. Et per hoc etiā patet respōsio ad tertiū. Nam ibi philosoph9 loquit de bono et malo ēm q inueniunt in moralib9. Sic enim inter bonum et malū inuenit medium: prout bonū dicit qd est ordinatū. malū autē qd nō solū est deordinatū: sed etiā nociuū alteri. Unde dicit philosoph9 in. 4. ethi. q pdigus vanus quidē est: sed non malus. ¶Ab hoc etiam malo qd est ēm morem contingit fieri reditū ad bonum: nō autē ex quocūq malo: non enim ex cecitate fit reditus ad visionē: cum tamē cecitas sit malū quoddam. ¶Ad quartū dicēdum, q aliquid agere dicit tripliciter. Uno modo formaliter: eo modo loquēdi quo dicitur albedo facere albū. Et sic malum etiā ratiōe ipsius priuationis dicitur corrumpere bonum: qr est ipsa corruptio vel priuatio boni. Alio modo dicit aliquid agere effectiue: sicut pictor dicitur facere album parietem. Tertio modo per modū cause finalis: sicut finis dicitur efficere mouendo efficientem. His autem duobus modis malū nō agit aliquid per se. i. ēm qd est priuatio quedā: sed ēm q ei bonū adiungitur. Nā omnis actio est ab aliqua forma: et omne quod desideratur vt finis est perfectio aliqua. Et ideo vt Dio. dicit. 4. ca. de di. no. malū non agit neq desiderat nisi ɔtute boni adiuncti. Per se autem est infinitum: et preter voluntatem et intentionem. ¶Ad quintū dōm, q sicut supra dictū est[c]: partes vniuersi habent ordinem adinuicez secundum q vna agit in alteram: et est finis alterius et exēplar. Hec autez (vt dictū est[c]) non possunt ɔuenire malo nisi ratione boni adiuncti. Unde malum neq ad perfectionē vniuersi pertinet: neq sub ordine vniuersi concluditur nisi per accidens: id est ratione boni adiuncti.

¶Utrū malum inueniatur in rebus. Art. 2.

AD scdm Sic pcedit. Uf q malum non inueniat in rebus. Quicquid enim inuenitur in rebus, vel est ens aliquod, vl priuatio entis alicuius: qd est non ens. Sed Diony. dicit. 4. ca. de di. no. quod malum distat ab existente: et adhuc plus distat a non existente. Ergo malum nullo modo inuenitur in rebus. ¶Preterea. Ens et res cōuertuntur. Si ergo malum est ens in rebus: sequitur quod malum sit res quedam. Quod est cōtra pdicta[c]. ¶Preterea. Albi9 est qd est nigro impermixtius: vt dicitur in tertio libro Topicorum Aristotelis. Ergo et melius est quod est malo impermixtius. Sed deus facit semper quod melius est multo magis quam natura. Ergo in reb9 a deo conditis nihil malum inuenitur.

Sed contra Est, q secundum hoc remouerētur omnes prohibitiones et pene: que non sunt nisi malorum.

Respondeo Dicendum, quod (sicut supra dictum est[c]) perfectio vniuersi requirit inequalitatem esse in rebus: vt omnes bonitatis gradus impleantur. Est autem vnus gradus bonitatis vt aliquid ita bonum sit quod nūquam deficere possit. Alius aūt gradus bonitatis est: vt sic aliquid bonū sit q a bono deficere possit. Qui etiā gradus in ipso esse inueniuntur. Quedam enim sunt que suum esse amittere non possunt: vt incorporalia[c]. Quedam vero sunt que amittere possunt: vt corporalia. Sicut igit pfectio vniuersitatis rez reqrit: vt nō solū sint entia icorruptibilia sz ēt corruptibilia: ita pfectio vniuersi reqrit vt sint quedam que a bonitate deficere possint. Ad quod sequitur ea interdum deficere. In hoc autem consistit ratio mali: vt scilicet aliquid deficiat a bono. Unde manifestum est quod in rebus malum inuenitur sicut et corruptio. Nam et ipsa corruptio malum quoddam est.

Ad primum Ergo dicendum quod malum distat et ab ente simpliciter, et non ente simpliciterr quia neq est sicut habitus: neq sicut plura negatio: sz sicut priuatio. ¶Ad scdz dōz, q sicut dr in. 5. meta. ens dupl r dr[c]. Uno mō hz q signat entitatē rei: put diuidit p decē pdicamēta. Et sic cōuertit cū re. Et hoc mō nulla priuatio est ens. Un nec malū. Alio mō dr ens qd significat veritatē ppositionis q in cōpositione cōsistit[c]: cui9 nota est h verbū est. Et hoc est ens q rñdet ad qstionē an est. Et sic cecitatē dicimus esse in oculo vel quācūq aliā priuationē. Et h mō etiā malū dicit ens. Propter huius autē distinctionis ignorātiā: aliq cōsiderātes q aliq res dicunt male: vel q malū dr esse in reb9 crediderūt q malū esset res qdā. ¶Ad tertiū dōm, q deus et nā et qdcūq agens facit qd melius est in toto: sz nō qd melius est in vnaqq parte: nisi per ordinē ad totū: vt supra dictū est[c]. Ipsum aūt totū qd est vniuersitas creaturarū melius et perfectius est si in eo sint quedā que a bono deficere psit: que interdū deficiūt, deo hoc nō impediēte. Tum qr prouidentie non est nām destruere sed saluare: vt Diony. dicit. 4. c. de diui. no. Ipsa aūt natura rerū hoc habet: vt que deficere possunt qñq deficiant. Tum qr: vt dicit Aug. in enchi. Deus est adeo potens: quod etiam bona potest facere de malis. Un multa bona tollerentur: si deus nullum malum permitteret esse[c]. Non enim generaretur ignis nisi corrūperetur aer. Neq conseruaretur vita leonis: nisi occideretur asinus. Neq etiā laudaretur iustitia vindicās et patiētia sufferens: si non esset iniquitas.

¶ Super arti.3.

254 2.d.34. q.1.ā.4. Et.3.ʒ ca.11. Et mal. q.1.ā.2. et opus. 3.c.118. 4.176.

Titulus clarus est. ¶ In corpore vnica est cōclusio rñsiua q̄sito affirmatiue. Malū est in bono vt in subiecto. Probat. Malū ē boni remotio nō negatiue sed ꝑuatiue: ergo malū ꝛ bonū priuatū sunt in eodem subiecto.s. ente i potētia simplr vl ꝫ q̄d ergo malū est in bono sicut in subiecto. Añs q̄ ad scōaʒ partē probat: ducendo ad ipossibile duplex. Primū est: ꝙ ea que nullo mō sunt eēnt mala. Scōʒ ē ꝙ oia eēnt mala. Quo ad tertiā ꝟo: ex sufficiētia bimēbris distinctiōis: ipsi⁹ remotionis boni. ꝑma ꝯñtia ꝓbat: qꝛ priuatiōis ꝛ forme idē ē subiectū.s. ens in potētia simplr vl ꝫ q̄d. scōa vero: qꝛ vtrūqꝫ ē bonū. ꝛ de ente q̄dē in potētia ꝭm q̄d. ꝓbat qꝛ ē ens in actu: act⁹ aūt bonitas q̄dā est: de ente ꝟo i potētia simplr qꝛ bonū dr sicut et ens: ac ꝑ hoc sicut ens in potentia ens quoddam est: ita bonū in potētia bonū q̄dā est.

253 119 ¶ Super arti.4.

In titulo; corrūpere sumit formalr. Totū vero bonū sumit ꝑ toto integrali: vel q̄si integrali: circa qd malū ponit. Ita ꝙ sensus ē: vtrū malū positū i aliq̄ auferat formalr q̄cq̄d bonitatis inuenit in illo. ¶ In corpe vnica ē ꝑncipalis ꝯclusio directe rñsiua q̄sito negatiue. Malū ñ pōt totalr ꝯsumere bonū. hāc aūt cōclusionē manifestat vna distinctiōe trimēbri: adiūctis singlis mēbris ꝯclusiōib⁹ specialib⁹. Dictō ē/ bonū triplex ē.s. forma subz: ꝛ habītas subiecti ad formā. Pria ꝯclusio est: bonū vt forma/ tollit totalr ꝑ malū. Probat: qꝛ est sibi oppositū: et manifestat: sicut lumē tollit ꝑ tenebras ꝛ visus per cecitatē. Scōa ꝯclusio ē: bonū vt subm/ nec tollit nec diminuit per malū: ꝛ manifestat i aere ꝛ tenebra. Tertia est: bonū vt habilitas subi ad actū: diminuit ꝑ malū ꝛ nō totalr tollit. Et declarat hec cōclusio. Primo quātū ad di-

¶ Utrū malū sit in bono sic in subo. Arti.3.

AD tertiū Sic proceditur. Uī ꝙ malum non sit in bono sicut in subiecto. Omnia eñ bona sunt existētia. Sed Diony. dicit. 4. c. de diui. no. quod malum non est existens neqꝫ in existentibus. Ergo malum non est in bono sicut in subiecto. ¶ Preterea. Malum est non ens, bonum vero est ens. Sed nō ens nō req̄rit ens in quo sit sicut in subiecto. ergo nec malū req̄rit bonū, in quo sit sicut in subo. ¶ Preterea. vnū ꝯtrariorū non est subiectū alterius. Sed bonū ꝛ malū sunt cōtraria. Ergo malū nō est in bono sicut in subiecto. ¶ Preterea. Id in quo est albedo sicut in subiecto dicit esse albū. Ergo ꝛ id in quo est malū sicut in subiecto est maluʒ. Si ergo malū sit in bono sicut in subiecto, sequitur ꝙ bonū sit malū. cōtra id qd dicit Esa. 5. Ueh, qui dicitis malū bonū ꝛ bonū malū.

Sed ꝯtra Est, quod aug. dicit in ench. quod malum nō est nisi in bono.

Rñdeo Dicendū, ꝙ sicut dictū est: malū importat remotionem boni. Non autem quelibet remotio boni malum dicit. Potest enim accipi remotio boni ꝛ priuatiue ꝛ negatiue. Remotio igitur boni negatiue accepta mali ratione non habet. Alioquin sequeretur ꝙ ea que nullo modo sunt, mala essent. Et iterum ꝙ quelibet res esset mala ex hoc ꝙ nō habet bonū alterius rei: vtpote ꝙ homo esset malus: qꝛ nō habet velocitatē capree: vel fortitudinē leonis. Sʒ remotio boni priuatiue accepta malū dicit: sicut priuatio visus cecitas dicitur. Subiectum aūt priuationis ꝛ forme est vnū ꝛ idē.s. ens in potentia. siue sit ens in potētia simpliciter: sicut materia prima: que est subiectum forme substātialis ꝛ ꝑuatiōis opposite. siue sit ens in potētia ꝭm q̄d ꝛ in actu simplr: vt corpus diaphanū: qd est subiectū tenebraꝝ ꝛ lucis. Manifestū est autē ꝙ forma ꝑ quaʒ aliq̄d est actu ꝑfectio quedā est et bonū q̄ddam. Et sic omne ens in actu bonū q̄ddam est. Et silr omne ens in potentia inquātum hmōi bonum quoddā est ꝭm ꝙ habet ordinem ad bonum. Sicut enim est ens in potētia: ita ꝛ bonum in potentia. Relinquitur ergo quod subiectum mali sit bonum.

Ad primū Ergo dōm, ꝙ Dio. intelligit maluʒ non esse in existentibus sicut partē: aut sicut proprietatem naturalem alicuius existētis. ¶ Ad secundū dicendū, ꝙ non ens negatiue acceptum, non requirit subiectū: sed priuatio est negatio in subiecto: vt dr in. 4. met. Et tale non ens est malum. ¶ Ad tertiū dicenduʒ, ꝙ malū nō est sicut in subiecto in bono qd ei opponit: sed in quodā alio bono. Subiectū enim cecitatis nō est visus: sed aīal. Uidetur tamen (vt Aug. dicit) hic fallere dialecticorū regula: que dicit ꝯria simul esse non posse. Hoc tamē intelligendū est ꝭm cōmunē acceptionē boni ꝛ mali: nō aūt ꝭm ꝙ spāliter accipit hoc bonū ꝛ hoc malū. Albū aūt ꝛ nigrū, dulce ꝛ amarū ꝛ hmōi contraria nō accipiunt nisi spāliter: qꝛ sunt in quibusdam generibus determinatis. Sed bonū circuit omnia genera. Unde vnū bonū pōt simul esse cum priuatione alteri⁹ boni. ¶ Ad quartum dicendū, ꝙ ꝑpheta imprecat veh, illis qui dicunt id qd est bonuʒ ꝭm ꝙ est bonum esse malum, hoc autem non sequitur ex premissis: vt per predicta patet.

¶ Utrū malū corrūpat totū bonū. Arti.4.

AD quartū Sic procedit. Uidetur quod malum corrumpat totum bonum. Unum enim cōtrariorum totaliter corrumpitur per aliud. Sed bonum ꝛ malum sunt cōtraria. Ergo malum potest corrumpere totum bonum. ¶ Preterea. Augu. dicit in enchi. quod malum nocet inquantum adimit bonum. Sed bonum est sibi simile et vniforme. Ergo totaliter tollitur per malū. ¶ Preterea. Malum quandiu est nocet et aufert bonū. Sʒ illud a quo semper aliquid auferatur quandoqꝫ consumitur nisi sit infinitum. Quod non potest dici de aliquo bono creato. Ergo malum consumit totaliter bonum.

Sed ꝯtra Est, quod aug. dicit in ench. ꝙ malum nō potest totaliter consumere bonum.

Rñdeo Dicendū, ꝙ malum non pōt totaliter cōsumere bonum. ¶ Ad cuius euidentiam considerandū est, ꝙ est triplex bonū. Quoddā quod per malum totaliter tollitur. Et hoc est bonū oppositum malo. Sicut lumen totaliter per tenebras tollitur ꝛ visus per cecitatē. Quoddā vero bonum est quod nec totaliter tollitur per malum nec diminuitur.s. bonū quod est subiectum mali. Non enim per tenebras aliquid de substātia aeris diminuitur. Quoddam vero bonū est qd diminuit quidē ꝑ malum, sed non totaliter tollit. Et hoc bonū est habilitas subiecti ad actū. Diminutio autez huius boni nō est accipienda ꝑ subtractionem: sicut est diminutio in quantitatib⁹: sed per remissionē: sicut est diminutio in qualitatibus ꝛ formis. Remissio autē huius habilitatis est accipienda econtrario intensioni ipsius. Intendit eñ huiusmodi habilitas per dispōnes quib⁹ materia ꝑparat ad actū. Que quāto magis multiplicant in subiecto tanto habilius est ad recipiendā ꝑfectionē ꝛ formā. Et ecōtrario remittit per dispōnes cōtrarias. Que quāto magis multiplicate sunt in materia ꝛ magis intēse, tanto magis remittit potētia ad actū. Si igit ꝯrie dispōnes in infinitū multiplicari ꝛ intēdi nō pñt, sed vsqꝫ ad certū terminū, neqꝫ habilitas ꝑdicta in infinitū diminuit vel remittit: sicut patet i qualitatib⁹ actiuis ꝛ passiuis elemētorū. Frigiditas eñ ꝛ humiditas ꝑ q̄ diminuit siue remittit habilitas materie ad formam ignis, non pñt multiplicari in infinitū. Si vero dispōnes ꝯrie in infinitū multiplicari pñt: ꝛ habilitas ꝑdicta in infinitū diminuitur vl remittit: nō tñ totalr tollit: qꝛ semp manet in sua radice: q̄ est sba sbi. Sicut si in infinitū interponant corꝑa opaca inter solē ꝛ aerē: in infinituʒ diminuet habilitas aeris ad lumē: nunqꝫ tñ manēte aere tollit totalr: qui ꝭm naturā suā est diaphanus. Silr in infinitū pōt fieri additio i pctis ꝑ q̄ semp magis ac magis minuit habilitas aīe ad grāʒ. Que q̄dē pctā sunt q̄si obstacula īterposita inter nos. ꝛ deū: ꝭm illud Isa. 59. cap. Peccata nostra dimiserunt inter nos ꝛ deum. Neqꝫ tamen tolitur totaliter ab aīa predicta habilitas: quia consequitur naturam ipsius.

Ad primū Ergo dōm, ꝙ bonū qd opponitur malo totalr tollit, sed alia bona nō totalr tollunt: vt dictū est. ¶ Ad ꝭm dōm, ꝙ habilitas predicta est mediū inter subiectū ꝛ actum. Unde

355. 12.q.55 ar.1.2. 4. Et.2.d. 34.ar.5 Et.3.ʒ ca.10.et 11. Et mal. q.2.ā.9 11.et.12. et opus. 3.117.et 118.

minutionē. scōo ibi. si igit cōtra te dispositiones: q̄tū ad nō totalē ablationem. Intēdēs ergo declarare q̄lis ꝛ q̄nta sit hmōi diminutio: insinuat duplicē diminuēdi modū inueniri.s. ꝑ subtractionē: ꝛ ꝑ remissionē: pria est q̄ntitatiua. scōa est q̄litatiua. Et rursus diminutio ꝑ remissionē seu q̄litatiua duplr ꝯtigit. Primo ꝑ remissionē ipsius q̄litatis: ꝛ ꝑ ꝯrias dispositiones subi ad talem actū. In ꝑposito diminutio sumēda est ꝑ remissionē: non q̄olibet: sʒ ꝑ appositionē ꝯriaꝝ dispōnū. Et ꝓbat hoc ꝫ sic/ habilitas itēdit per dispōnes ꝑparātes materiā ad actū: ergo remittit ꝑ dispōnes ipedientes potētiā ad actū. Añs manifestat: qꝛ q̄to magis multiplicant dispositiōes materie: tāto habilior ē actu. Cōsequētia vero ꝓbat: qꝛ remissio sumit ecōtrario itēsioni. Deinde intēdēs manifestare q̄no nō q̄ tollit totaliter habilitaꝫ boni: distinguit remissionē per ꝯtrarias dispositiones duplr inueniri posse. ꝑmo finite/ secūdo ifinite. Et neutro mō totalr habilitatē subi ad actuʒ tolli ostēdit. Qd eñ finita sit quoqꝫ remissio habilitatis: ꝓbatur ex eo ꝙ finita est multiplicatio dispōnū ꝯtrariaꝝ: vt pꝫ in multiplicatione qualitatū elemētorū: q̄b⁹ māe habilitas ad formā ignis ꝟo grā diminuit. Qd vero in hmōi remissiōe nō tollat totalr habilitas: ex eo pꝫ/ ꝙ finitis existētib⁹: appositiōe ꝯtrioꝝ: ꝛ remissione: nō est opus eradicari habilitatē remanētis subi. Qd aūt infinita quoqꝫ sit remissio: manifestat ex infinita mltiplicatiōe opacorū corporū inter solē ꝛ aerē. Et ꝓportionalr ex infinita multiplicatione peccatorum inter iustitie solē et animā. Qd vero ex hmōi ifinita remissiōe nō totalr tollit habilitas: ꝓbat ratione. Qꝛ semp manet in sua radice qd ē substātia subiecti: ꝛ manifestat in allatis exēplis: in naturalibus ꝛ moralib⁹ in diaphano sique

260

dr respectu luminis ꝛ aia respectu grē. Et sic pꝫ ꝑncipalis cōclusio.s. ꝙ nūq̄ malū totalr aufert bonū: quoniā reliq̄t subiectū ꝛ aliq̄d habilitatis ad actum. ¶ In rñsione ad tertiū nota ꝙ tanta est dria inter diminui ꝑ se: ꝛ ꝑ accidēs. i. ratione sui vl alteri⁹: ꝙ cū impossibile sit finitū nō cōsumi infinita ꝛ equali subtractione ꝑ se. Potest tñ vt in lra dicit a finito in infinitū et equalr subtrahi: et tñ illd nō cōsumi/ qñ diminutio est ꝑ accidēs. i. ꝑ aliō: vt i ꝑposito: minuit enim bilitas ꝑꝑ app ī impedimētū: ꝛ ñ ꝫ se.

¶ Sup articulū.5.

256 2.di.35. artı.1. Et.5.d. 34.q.2. art.3.q. 1.cor. Et mat. q.1.art. 4.

Titul⁹ suscipiat vt iacet itelligēdo ꝑ culpā malū ꝙ agim⁹: per penā vero malū qd patimur. ¶ In corpore vna ꝯclō rñsiua q̄sito limitate scʒ oē malū in reb⁹ volūtarijs est pena vel culpa: in qua ꝯclone tria cōtinent. scʒ oē malū: ꝛ in reb⁹ voluntarijs: ꝛ pena vel culpa. Et propterea hic tria ordinate ꝑcedēdo declarat. Pria igit distinguit malū i cōi: i malū rei ꝛ malū operis. Quā distīōnem ꝓbat ex distinctiōe boni: i bonitatē ꝑ modum act⁹ ꝑmi/ ꝛ actus secūdi. Secūdo oñdit ꝙ rōnabilr malū in volūtarijs sortitum est spāles rationes distōne ꝛ nomia sic. bonū simplr ē ꝭm volūtatē: ꝫ malum ꝭm spālē rōneʒ inuenit i volūtarijs creaturis. Probat ꝯñtia qꝛ malū est priuatio

254

boni: ac ꝑ hoc sicut bonū spāliter repit in volūtario ita ꝛ malum. Demū tertium ꝑncipalr intentum manifestat sic. Maluʒ rei hʒ rationē pene in rebus voluntarijs: supposito ꝑcipue ꝙ omnia diuine prouidentie et iustitie subduntur: malum ꝟo operatio-

256

nis in eisdem hʒ rōnem culpe. ergo oē malū in rebus volūtarijs est pena vl culpa. Añs quo ad primā ptē manifestat: qꝛ de ratione pene est ꝙ sit cōtraria voluntati. q̄ ad scōam vero: qꝛ ꝫ alicui imputatur in culpā: qñ deficit a perfecta actiōe existēte in ptā te eius: consequētia

ex ea parte qua attingit actū diminuit per malū: sed ex ea parte qua tenet se cum subiecto remanet. Ergo licet bonum in se sit simile: tamē propter cōparationē eius ad diuersa nō totaliter tollit, sed in parte. ¶ Ad tertiū dicendū, ꝙ quidam imaginātes diminutionem boni predicti ad similitudinē diminutionis quātitatis dixerūt ꝙ sicut cōtinuū diuiditur in infinitū facta diuisione ꝭm eandē proportionē: vtputa ꝙ accipiatur mediū medij vel tertium tertij: sic in proposito accidit. Sed hec ratio hic locum nō habet: quia in diuisione in qua seruatur eadem proportio, semper subtrahitur minus ꝛ minus. Minus enim est mediū medij q̄ mediū totius. Sed secundū peccatū nō de necessitate minus diminuit de habilitate ꝑdicta q̄ precedens: sed forte aut equaliter aut magis. Dicēdū est ergo: ꝙ licet ista habilitas sit quoddam finitū: diminuit tñ in infinitū: non per se sed per accidēs ꝭm ꝙ ꝯrie dispōnes etiam in infinitū augentur: vt dictum est.

¶ Utrum malū sufficiēter diuidatur per penam ꝛ culpam. Arti.v.

AD quintum Sic ꝑcedit. Uidetur, ꝙ malū insufficiēter diuidatur per penam ꝛ culpam. Omnis eñ defectus malum quoddam esse videtur. Sed in omnib⁹ creaturis est quidam defectus ꝙ se in esse conseruare non possunt: qui tamen nec pena nec culpa est. Non ergo sufficienter malum diuiditur per penam ꝛ culpaʒ. ¶ Preterea. In rebus irrationalibus non inuenitur culpa nec pena: inuenitur tamē in eis corruptio ꝛ defectus que ad rationem mali pertinent. Ergo non omne malum est pena vel culpa. ¶ P. Tentatio quoddam malum est. Nec tamen est culpa: quia tentatio cui non consentitur non est peccatum sed materia exercēde virtutis: vt dicitur in gl. 2. cor. 12. Nec etiam pena: qꝛ tentatio precedit culpam: pena aūt subsequitur. Insufficienter ergo malum diuiditur per penam ꝛ culpam.

Sed contra. Uidetur qd diuisio sit superflua. Ut eñ Aug. dicit in Ench. malum dicitur quia nocet. Quod autez nocet penale est. Omne ergo malum sub pena continetur.

Rñdeo Dicendum, ꝙ malū, sicut supra dictū est, est ꝑuatio boni. Quod in perfectione ꝛ actu consistit principaliter et per se. Actus autem est duplex: primus ꝛ secundus. Actus quidem primus est forma et integritas rei. Actus autem secundus est operatio. Contingit ergo maluʒ esse dupliciter. Uno modo per subtractionem forme aut alicuius partis que requirit ad integritatem rei: sicut cecitas malum est ꝛ carere mēbro. Alio modo per subtractionem debite operatiōis: vel quia omnino nō est: vel quia debitum modum et ordinem nō habet. Qꝛ vero bonū simpliciter est obm voluntatis, malum quod est priuatio boni ꝭm specialem rōnem inuenit in creaturis rationalibus hñtibus voluntatē. Malum igit qd est per substractionem forme ꝛ integritatis rei habet rationē pene: ꝛ precipue supposito qd oīa diuine ꝑuidentie ꝛ iustitie subdant: vt supra ostensum est. De rōne eñ pene est ꝙ sit ꝯria volūtati. Malum autē qd cōsistit in subtractione debite operationis in rebus voluntarijs hʒ rōnem culpe. Hoc eñ imputat alicui in culpā cū deficit a ꝑfecta actiōe cui⁹ dñs ē ꝭm volūtatē. Sic igit oē malū in reb⁹ volūtarijs cōsideratū ē pena vl culpa.

Ad primū Ergo dicēdū, ꝙ qꝛ malū priuatio ē boni ꝛ nō negatio pura: vt dictū est supra: nō ois defect⁹ boni est malū: sed defectus boni quod natum est ꝛ debet haberi. Defect⁹ eñ visionis non est malū in lapide sed in animali: qꝛ contra rationē lapidis est ꝙ visum habeat. Similiter etiā contra rōnē creature est ꝙ in esse cōseruetur a seipsa: qꝛ idē dat esse ꝛ cōseruat. Uñ iste defectus nō est malū creature. ¶ Ad scōm dōm, ꝙ pena ꝛ culpa non diuidunt malū simplr: sed malum in rebus voluntarijs. ¶ Ad tertiū dōm, ꝙ tentatio ꝓut importat prouocationē ad malū: semp malū culpe est in tentante: sed in eo q̄ tentat nō est ꝓprie nisi ꝭm ꝙ aliqualr immutat. Sic eñ actio agentis est in patiente. Scōm autē ꝙ tentatus immutat in malū a tentante: incidit in culpā. ¶ Ad quartū dōm, ꝙ de rōne pene est ꝙ noceat agenti in seipso. Sed de ratione culpe ē ꝙ noceat agenti in sua actione. Et sic vtrunqꝫ sub malo cōtinetur secundum ꝙ habet rationem nocumenti.

¶ Utrum habeat plus de ratione mali pena quam culpa. Arti.6.

AD sextū Sic ꝑcedit. Uī, ꝙ habeat plus de ratione mali pena quā culpa. Culpa enim se habet ad penam vt meritū ad premium. Sed premium hʒ plus de rōne boni quam meritum: cū sit finis eius. Ergo pena plus habet de rōne mali quā culpa. ¶ Preterea. Illud est maius malū qd opponit maiori bono. Sʒ pena, sicut dictū ē: opponit bono agentis: culpa aūt bono actionis. Cū ergo melius sit agens q̄ actio: vr ꝙ peius sit pena q̄ culpa. ¶ Preterea. Ipsa ꝑuatio finis pena q̄dā est: q̄ dicit carentia visionis diuine. Malum aūt culpe est ꝑ priuationē ordinis ad finē. ergo pena ē mai⁹ malū q̄ culpa.

Sed cōtra Sapiēs artifex inducit minus malū ad vitādū mai⁹: sicut medic⁹ ꝑcidit mēbrū ne corrūpat corp⁹. Sʒ dei sapiā ifert penā ad vitādā culpā. Ergo culpa ē mai⁹ malū q̄ pena.

Rñdeo Dicendum, ꝙ culpa hʒ plus de ratione mali q̄ pena. Et non solū q̄ pena sensibilis q̄ cōsistit in priuatione corporalium bonorum: cuiusmodi penas plures intelligūt: sed etiā vlr accipiēdo penā: ꝭm ꝙ priuatio grē vel glīe pene q̄dam sunt. Cuius est duplex rō. Prima quidem est: qꝛ ex malo culpe fit aliquis malus, non autē ex malo pene: ꝭm illud Dio. 4. ca. de di. no. Puniri non est malū: sed fieri pena dignū. Et hoc iō est: qꝛ cū bonū simplr cōsistat in actu ꝛ nō in potētia: vltim⁹ aūt actus est operatio vel vsus quarūcūqꝫ rerū habitarū: bonum hois simplr cōsiderat in bona operatione, vel bono vsu rerū habitarū. Utimur aūt reb⁹ oibus ꝑ volūtatem. Uñ ex bona voluntate qua homo bene vtit reb⁹ habitis, dr homo bonus: et ex mala malus. Pōt eñ q̄ hʒ malā volūtatē etiā bono qd hʒ male vti: sicut si grāmaticus voluntarie incongrue loquat. Qꝛ ergo ipsa culpa consistit in deordinato actu volūtatis: pena vero in priuatione alicui⁹ eorū quib⁹ vtit volūtas: ꝑfectius hʒ rōnē mali culpa q̄ pena. ¶ Scōa ratio sumi potest ex hoc ꝙ deus est author mali pene: nō aūt mali culpe. Cuius rō est. qꝛ malū pene: priuat bonū creature: siue ac-

ꝟo nota est ex dictōne mali ꝑposita.

¶ Super artim.6m.

Titul⁹ clar⁹ ex ꝑcedentib⁹. ¶ In corpore vna est cōclusio respōsiua q̄sito: culpa plus habet de ratiōe mali q̄ pena quecunqꝫ tam sensus q̄ dāni. 254

Et ꝓbatur duplr. ꝑmo ex malo culpe fit aliquis malus ex malo pene ñ. ergo. Añs probat duplr. Prio autoritate dionisij. scōo ratiōe sic. Bonū simplr consistit in actu. ergo bonū hois simplr cōsistit i bono vsu rerū habitarū: ꝫ ex bōa 509

volūtate qua hō bñ vtitur reb⁹ habitis dr bon⁹ hō: ꝛ ex mala malus: ꝫ ꝑfecti⁹ hʒ rationē mali culpa q̄ pena. pria ꝯsequētia probatur: qꝛ vltimus act⁹ est operatio seu vsus rerū. secūda vero: qꝛ vtimur rebus oibus ꝑ voluntatē. ꝛ explanat secūda pars cōsequētis ei⁹.s. ex mala malus: qꝛ pōt q̄s 257

etiā bono male vti: 22.q.19 vt pꝫ de grāmatico ar.1.cō. tertia aūt: qꝛ culpa 2.q.76. cōsistit in deordinato ā.4.cō. actu volūtatis: Et.2.d. pena vero in priua 37.q.3. tione alicuius eorū ar.2.cō. q̄bus vtitur voluntas. Et ma. Secunda vero q.1.ā.5. rō est: deus est actor d. mali pene ꝛ nō mali 256.

culpe: ꝫ malū culpe est incōparabiliter peius. Añcedēs ꝓbatur sic: malū pene priuat bono creature: malū ꝟo culpe opponit ꝑprie bono icreato: ꝫ illius pōt esse cā deus: nō huius. Antecedēs hoc: quo ad primā partē manifestatur: in duplici bono creature.s. possessio ꝛ participatio. Quo ad scūdā vero: ꝓbatur sic. Malū culpe contrariatur impletioni diuine volūtatis ꝛ diuino amori quo bonū diuinū in seipso amat: ergo opponit bono increato. 25

¶ Esset hic dubitādū: quomodo bono diuino pōt aliquid oppōi: ꝛ diuīa volūtas nō impleri. Sʒ qm̄ hoc in tractatu de volūtate diuina discussuʒ est: ꝛ illd in q̄stione sequēti: art. 28 c

tertio tractat: ideo nūc transeamus.

Universidad de Deusto Biblioteca

¶ Exp. q̄stionis.49. Arti.1.

[T]Itul⁹ vt iacet de causa in cõmuni sumendus est. ¶ In corpore duo facit. Primo respõdet q̄sito in cõmuni affirmatiue. Secõ i speciali ẜm singula genera causarum.

¶ Quo ad primum conclusio respõsiua est: causa mali ē bonum. Et probatᷓ sic. Malum est defect⁹ boni debiti: ergo omne malum hʒ aliquam causam: ergo causa mali ē bonū. Prima consequētia probatur: qꝛ defectus a naturali ⁊ debita dispositiōe necessario ꝓuenit ex aliqua causa trahēte rem extra suā dispositionem. Quod probatur inductiue: primo in malo rei: exēplo mot⁹ grauis. secūdo in malo actionis: q̄m non nisi ex impedimēto ꝓuenit. 258 12.q. 75.ar.1. Secunda aūt cõsequētia ꝓbatur: Et.2.d. 1.q.1.ar. 1.2m. qꝛ esse causam soli bono conuenit: qđ dupliciter probatᷓ. Et dist. 34.ar.3. Primo vniuersalᷓr qꝛ esse causam cõuenit soli enti: Et.2.ᵹ. ca.46. ergo soli bono. ⁊ tenet seq̄la: Et li.3. cap.8.⁊ 10. qꝛ omne ens inquantū huiusmodi est bonum. Et mal. q.1.ar.3. Secõ in singulis generibus causarū: quia agēs finis ⁊ forma perfectionem ⁊ consequēter bonitatē importāt. Materia quoqꝫ boni rationem hʒ: prout potentia bonum est: omnis igitᷓ causalitas bono soli cõuenit. ¶ Quod ad secunduʒ ponit quatuor conclusiones: iuxta quatuor genera causarū. Prima est iuxta causam materialem: bonū ē causa mali materialiter. Probatur: qꝛ ē eius subiectū. 154. Secūda est / malum non habet causam formalem. Probatur: quia ē priuatio forme. Tertia est: malum non hʒ causam finalem. Probatur: qꝛ est priuatio ordinis ad debitū fineʒ ac per hoc boni vtilis: id est ad finem. Quarta est: malum habet causaʒ efficiētem non per se sed per accidēs. Et hāc manifestat distiguēdo sic. Maluʒ actionis ⁊ malum rei diuersimode causatᷓ/

cipiatur bonum creature aliquid creatū sicut cecitas priuat visum siue sit bonum increatum: sicut per carentiam visionis diuine tollitur creature bonum increatū. Malū vero culpe opponitur proprie bono increato. Contrariatur enim impletioni diuine voluntatis ⁊ diuino amori quo bonum diuinū in seipso amatur: ⁊ nõ solum secundū ꝙ participatur a creatura. Sic igitur patet ꝙ culpa habet plus de ratione mali q̄ȝ pena.

Ad primū Ergo dicendū, ꝙ lʒ culpa terminetur ad penam, sicut meritū ad premiū: tñ culpa nõ intenditᷓ propter penā, sicut meritū ꝓpter premiū: sʒ potius econuerso pena inducitᷓ vt vitetᷓ culpa. Et sic culpa est peius q̄ȝ pena. ¶ Ad 2m dicendum, ꝙ ordo actionis qui tollitᷓ per culpam est perfectius bonū agentis: cū sit ꝑfectio secunda: q̄ȝ bonū qđ tollitur per penam: qđ est perfectio prima. ¶ Ad tertiū dicendum, ꝙ nõ est comparatio culpe ad penam sicut finis ⁊ ordinis ad finem: qꝛ vtrunqꝫ potest priuari aliquo modo ⁊ per culpā ⁊ per penaʒ. Sed per penam quidem secundum ꝙ ipse homo remouetur a fine et ab ordine ad finem. Per culpam vero secundum qđ ista priuatio pertinet ad actionem q̄ nõ ordinatur ad finē debitū.

¶ De causa mali. Questio 49.

[C]Onsequēter Queritur de causa mali. ¶ Et circa hoc queruntur tria. Primo vtrum bonū possit esse causa mali. Secõ vtrū summū bonū quod est deus sit causa mali. Tertio vtrum sit aliquod summum malum quod sit prima causa omnium malorum.

¶ Utrum bonū possit esse causa mali. Ar.1.

[A]D primū Sic ꝓceditur. Uideᷓ qđ bonū nõ possit esse cā mali. Dicitur enim Mathei.7. Nõ potest bona arbor malos fruct⁹ facere. ¶ Preterea. Unū contrariorū nõ potest esse causa alterius. Malum autem est cõtrarium bono. Ergo bonū nõ potest esse causa mali. ¶ Preterea. Effectus deficiens non procedit nisi a causa deficiente. Sed maluʒ si causam habeat est effectus deficiens. Ergo habet causam deficientē. Sed omne deficiens malum est. Ergo causa mali non est nisi malum. ¶ Preterea. Diony. dicit. 4. ca. de diui. nomi. ꝙ malum non habet causam. ergo bonum non est causa mali.

Sed ↄtra Est, ꝙ augu. dicit ↄtra iulianum, Non fuit omnino vnde oriri posset malum nisi ex bono.

Rñdeo Dicendum, ꝙ necesse est dicere ꝙ omne malū aliqualᷓr cāʒ habeat. Malū enim est defect⁹ boni qđ natum est ⁊ debet haberi. Quod autē aliquid deficiat a sua naturali ⁊ debita dispositiōe nõ potest prouenire nisi ex aliqua causa trahente rem extra suam dispositionem. Non enim graue mouetur sursum nisi ab aliquo impellente. Nec agens deficit a sua actione: nisi propter aliquod impedimentum. Esse aūt cām nõ põt conuenire nisi bono: qꝛ nihil potest esse cā nisi inquantū est ens. Omne aūt ens inquantū huiusmōi bonū est. Et si cõsideremus spāles rõnes causarum: agens ⁊ forma et finis perfectionem quandam important que ptinet ad rõnem boni. Sʒ ⁊ materia inquantum est potentia ad bonum hʒ rõnem boni. Et quidem ꝙ bonuʒ sit causa mali per modum cause materialis iam ex premissis patet. Ostensum est enim ꝙ bonum est subiectum mali. Cām aūt formalem malum nõ habet: sed est magis priuatio forme. Et similiter nec cām finalem: sed magis est priuatio ordinis ad finem debitū. Non solum enim finis habet rationem boni: sed etiā vtile qđ ordinatur ad finem. Cām autem per modū agentis habet malum: non autem per se sed per accidens. ¶ Ad cuius euidentiā sciendum est ꝙ aliter cāᵗur malum in actione et aliter in effectu. In actione quidem cāᵗur malum propter defectū alicuius principiorum actionis vel principalis agentis vel instrumentalis. Sicut defectus in motu animalis potest contingere: vel ꝓpter debilitatem virtutis motiue: vt in pueris: vel ꝓpter solaʒ ineptitudinē instrumēti: vt in claudis. Causatᷓ aūt malum in re aliqua: non tamen in ꝓprio effectu agētis: q̄nqꝫ ex virtute agētis: quandoqꝫ autē ex defectu ipsius vel materie. Ex virtute quidē vel ꝑfectione agētis q̄n ad formam intentam ab agente sequitur ex necessitate alterius forme priuatio: sicut ad formā ignis sequitur priuatio forme aeris vel aque. Sicut ergo quanto ignis fuerit perfectior in virtute, tanto perfectius imprimit formam suā: ita etiā tāto perfectius corrumpit cõtrarium. Unde malū ⁊ corruptio aeris ⁊ aque est ex perfectione ignis. Sed hoc est per accidens: qꝛ ignis non intendit priuare formam aque: sʒ inducere formā propriam. Sed hoc faciendo causat ⁊ illud per accidens. Sed si sit defectus in effectu proprio ignis: puta ꝙ deficiat a calefaciēdo: hoc est vel ꝓpter defectū actionis qui redundat in defectum alicuius principij (vt dictū est) vel ex indispositione materie que nõ recipit actionē ignis agentis. Sed ⁊ hoc ipsum qđ est esse deficiens accidit bono cui per se cõpetit agere. Unde verum est ꝙ malum ẜm nullum modum habet causam nisi per accidens. Sic autem bonum est causa mali.

Ad primū Ergo dicendū, ꝙ sicut aug. dicit ↄ iulianū, arborē malā appellat dñs voluntatē malā: et arborē bonā voluntatē bonā. Ex voluntate autē bona non ꝓducitur actus moralis malus: cū ex ipsa voluntate bona iudicetᷓ actus moralis bonus. Sed tñ ipse motus male voluntatis causatur a creatura rationali que bona est. Et sic est cā mali. ¶ Ad secūdum dicēdū, ꝙ bonū non causat illud malum qđ est sibi cõtrarium: sed quoddā aliud. Sicut bonitas ignis causat malum aque: ⁊ homo bonus ẜm suā naturā cāt malū actū ẜm morē. Et hoc ipsum per accidēs est: vt dictū est. Inuenitur autē ꝙ etia vnū cõtrariorū causat aliud ꝑ accidēs. Sicut frigidū exterius ambiēs calefacit inq̄ȝtū calor retrahitᷓ ad interiora. ¶ Ad tertiū dicēdū, ꝙ malū hʒ cām deficiētē alr in rebus volūtarijs ⁊ nālibus. Agēs enī naturale ꝓducit effectū suū talem q̄le ipsum est: nisi impediatur ab aliquo extrinseco. Et hoc ipm est q̄dā defectus eius. Unde nunq̄ȝ seq̄tur malū in effectu: nisi p̄existat aliqđ aliud malū in agēte vel mā: sicut dictum est. Sed in rebus voluntarijs defectus actionis a voluntate actu deficiente ꝓcedit inq̄ȝtum non subijcit se actu sue regule. Qui tñ defectus nõ est culpa: sed eum seq̄tur culpa ex hoc ꝙ cum tali defectu operatur. ¶ Ad q̄rtū dicendum, ꝙ malum non hʒ cām per se. sed per accidens tātū: vt dictum est.

nam malum actionis causatur ex defectu principij principalis vel instrumētalis. 155 Malum vero rei: nõ curādo vtruʒ illa res sit effect⁹ p̄prius agētis vel nõ: causatᷓ tripliciter: quandoqꝫ ex virtute agentis. Quandoqꝫ ex defectu agētis: quandoqꝫ ex defectu materie. Hac distinctione stante/ probatur: ꝙ nunq̄ȝ malum habet cām efficientē nisi per accidēs. Et primo quidem quando causatur ex virtute agentis: quia agens per se intendens inducere formam propriam per accidens 30 intendit nocere opposite. Secundo reducit ceteros modos in vnum: quod est agens esse deficiens: et probat intentum sic: esse deficiens accidit bono: ergo malum secundum nullum modū habet causam nisi per accidens: et tenet seq̄la: quia bono per se competit agere. Reductio autem prefata fit sic: reliqui modi continebant malum aut effectus proprij aut actionis: sed defectus effectus proprij: est vel ex defectu actionis vel ex defectu passionis: ⁊ hic quidem ex materia: ille vero ex defectu actiui principij procedit: et vterqꝫ 253 rursus constituit causam deficere: ergo omnis modus quo malum prouenit ad deficere agētis reducitur vndecunqꝫ oriatur defectus. Et sic breuiter autor omnia membra totius diuisionis perlustrauit ad duo reducta: scilicet malum effectus extranei et malum effectus proprij: in hoc enim etiam malum actionis cõprehēdit quo ad cām. ¶ In respõsione ad tertium. Aduerte ꝙ quum dicitur ꝙ defectus subiectiōis regule: non est culpa: sed eū seq̄tur culpa: potest bene ⁊ male intelligi. 155 Si intelligatur de defectu tali absolute: verum dicitur. Si autem de defectu hoc: id est applicato ad hunc operantem sine regula: falsuʒ est: quoniam ex ipsa applicatione ad hūc nūc sic operantem: culpa rationem sortit.

259 3.di.2. 9.2.ā.1. Et dist. 37.q.3. ar.1. Et.2.ᵹ. ca.40. to.3. Et li.3. ca.71. Et 30. 9.co.2. Et ro.1. 1.7.co. 3.ā.

¶ Super articuluʒ secundum.

[T]Itul⁹ satis ex p̄dictis pʒ. ¶ In corpore duas cõclusiones responsiuas ponit iuxta duo gña malorū superius distincta. Prima est: malum actiōis nõ reducitᷓ i deū sicut in cām. Et 258 probatᷓ sic. Malum actionis 34 causatᷓ ex defectu agentis. 31 ⁊ nõ reducitᷓ i deū vt cām: ⁊ tenet seq̄la: qꝛ in deo null⁹ est defect⁹ sʒ summa perfectio. ¶ Secūda cõclusio 258 est. Malū rerum aliquarum / reducitᷓ in deū sicut in cām: ⁊ probatur hoc tam i naturalib⁹ q̄ȝ i voluntarijs: ⁊ p̄io i naturalib⁹ sic. 23 22 De⁹ intendit vt formā p̄ncipaliter intentā in reb⁹ creatis: bonuʒ ordis vniuersi. exigēs q̄dā defectiua ⁊ 258 actualiter interduʒ deficiētia: ergo causādo bonū ordinis vniuersi ꝑ accidens cāt mala rerū. 253 Cõsequentia ꝓbatᷓ: 136 qꝛ agēs ꝑ se ꝓducēs formā b ad quā sequitᷓ corruptio ⁊ defect⁹ causat illā corruptioneʒ et defectū ꝑ accñs. Et cõfirmatᷓ consequēs autoritate scripture: ⁊ simul excluditᷓ instātia autoritatis apparētis in oppositū: sapientie p̄mo. Deinde ex eodē medio ꝓbat i voluntarijs sic: 257 ordo vniuersi exigit ordinē iustitie punitricis peccatorum: ergo malum pene est etiā a deo. ¶ Circa hec dubiuʒ occurrit: an p̄ma cõclusio intelligatᷓ vlr de omni malo actionis: an tātū inuolūtarijs. Si enī intelligitᷓ vlr: tūc sequitᷓ ꝙ claudicatio fortis ñ sit a deo: qꝛ est malū actiōis. Et si hoc cõcedatᷓ: 260 2.2e.q. manifeste sequitur deū nõ esse actorē mali pene: 171.ar. quum claudicatio sit d nūc 6.cor. ro penaʒ. Et.2.d. Et qđ de hoc dr: 1.q.1.ā. silr põt adduci de ceteris 1.m. defectib⁹ actionū: puta visionis auditiōis ⁊c. Et dist. 34.ar.1. Et sic p̄iret scriptorum sctōrum doctrina 4m.ā. 2.cor. tradens h oia esse a deo: Et.3.ᵹ. ca.13.et vl'r ad punitionē 15. vl'r ad aug'm meriti ⁊c. Et po. Si aūt itelligitᷓ i volūtarijs tñ: q.ā.6. oblit⁹ vr̄ author limitatiōis: Et opu. qđ lrᷓ nõ ↄsonat: 15.c.15. eo ꝙ manifeste secundā cõclusio-

¶ Utrum summum bonum quod est deus sit causa mali. Arti.2.

[A]D secūdū Sic ꝓcedit. Uidetᷓ ꝙ summū bonum qđ est deus sit causa mali. Dicitᷓ enī Esa.45. Ego dñs: ⁊ non est alter deus formās lucē. ⁊ cre. tene. fa. paceʒ. ⁊ creans malū. Et Amos.3. Si erit malū in ciuitate: quod dñs non fecerit. ¶ P̄. Effectus cause secunde reducitur in causam primam. Bonum autem est causa mali: vt dictum est. Cum igitur omnis boni causa sit deus (vt supra ostēsum est) sequitur ꝙ etiā omne malum sit a deo. ¶ P̄. Sicut dicitur in.2. phy. idem est causa salutis nauis ⁊ periculi. Sed deus est causa salutis omnium rerum. Ergo ipse est causa omnis perditionis ⁊ mali.

Sed cõtra Est, ꝙ dicit Aug. in lib.83.q. ꝙ deus non est author mali: quia non est causa tendendi ad non esse.

Rñdeo Dicendū, ꝙ sicut ex dictis pʒ: malum quod in defectu actiōis ↄsistit semper causatᷓ ex defectu agētis. In deo aūt nullus defectus est, sed summa ꝑfectio: vt supra ostensum est. Unde malū qđ in defectu actionis cõsistit vel qđ est defectu agētis causatᷓ: non reducitᷓ in deū sicut in causam. Sed malum qđ in corruptione rerum aliquarum cõsistit: reducitur in deū sicut in cām. Et hoc pʒ tā in naturalib⁹ q̄ȝ i voluntarijs. Dictū est enī ꝙ aliqđ agēs inquātum sua virtute ꝓducit aliquā formā ad quā sequitᷓ corruptio ⁊ defect⁹ causat sua virtute illā corruptionē ⁊ defectū. Manifestū est aūt ꝙ forma quā p̄ncipalᷓr deus intēdit in reb⁹ creatis est bonū ordinis vniuersi. Ordo autē vniuersi requirit (vt supra dictum est) qđ quedā sint, q̄ deficere possint ⁊ interdum deficiāt. Et sic deus in rebus causando bonum ordinis vniuersi ex ↄñti ⁊ quasi ꝑ accidens causat corruptiones rerum: ẜm illđ qđ dr. 1. Reg.2. Dñs mor. ⁊ viuificat. Sed qđ dicitur Sap.1. ꝙ deus mortem non fecit. intelligitur quasi per se intentam. Ad ordinē autem vniuersi pertinet ordo iustitie: q̄ requirit vt peccatoribus pena inferatᷓ. Et ẜm hoc deus est author mali quod est pena: non autem mali qđ est culpa: ratione supra dicta.

Ad p̄mū Ergo dicendum, ꝙ autoritates ille loquuntᷓ d malo pene: non aūt de malo culpe. ¶ Ad secūdum dicendum, ꝙ effectus cause secūde deficientis reducitur in cām p̄mā non deficientē quātum ad id qđ habet entitatis ⁊ perfectionis: non aūt quātum ad id qđ hʒ de defectu. Sicut q̄cq̄d est motus in claudicatione cāᵗur a virtute motiua: sed qđ est obliquitatis in ea non est ex virtute motiua: sed ex curuitate cruris. Et silr q̄cq̄d est entitatis ⁊ actionis in actione mala: reducitᷓ in deū sicut in cām: sed qđ est ibi defect⁹ nõ cāᵗur a deo: sed ex cā secunda deficiente. ¶ Ad tertiū dicendū, ꝙ submersio nauis attribuitur naute vt cause: ex eo ꝙ nõ agit: qđ reqrᷓ ad salutē nauis. Sed de⁹ non deficit ab agendo quod est necessariuʒ ad salutem. Unde non est simile.

¶ Utrum sit vnum summum malum quod sit causa omnis mali. Arti. 3.

[A]D tertiū Sic ꝓceditur. Uidetᷓ, qđ sit vnuʒ summū malū qđ sit cā omnis mali. Cõtrariorū enī effectuū ↄtrarie sunt cā. Sed in rebus inuenitᷓ ↄtrarietas: ẜm illud eccl.33.c. Contra malū bonū est ⁊ ↄ̄ vitā mors. Sic et contra virū iustū pctõr. Ergo sunt cõtraria p̄ncipia: vnū boni ⁊ aliud mali. ¶ Preterea. Si vnū cõtrariorū est in rerū natura et reliquū: vt dr in.2. de celo ⁊ mūdo. Sed summū bonū est i rerū natura qđ est cā ois boni: vt supra ostēsum est. Ergo est ⁊ summū malū ei opp^m cā ois mali. ¶ Preterea. Sicut in reb⁹ inuenitur bonū ⁊ meli⁹: ita malū ⁊ pei⁹. Sʒ bonū ⁊ meli⁹ dñr ꝑ respectū ad optimū. Ergo malū ⁊ peius dñr ꝑ respectū ad aliqđ summū malū. ¶ P̄. Oē qđ est ꝑ participatione reducitᷓ ad illud qđ est ꝑ essentiā. Sʒ res q̄ sunt male apud nos nõ sunt male per essentiā: sed per participationē. Ergo est inuenire aliqđ summū malū qđ est causa ois mali. ¶ P̄. Oē qđ est per accñs reducitᷓ ad illud qđ est ꝑ se. Sed bonuʒ est cā mali per accñs. Ergo opʒ ponere aliqđ summū malū qđ sit cā malorū ꝑ se. Neqꝫ põt dici ꝙ malū nõ hēat cām ꝑ se sed ꝑ accñs tm̄. Qꝛ seq̄retur ꝙ malū nõ esset vt i plib⁹ sed vt in paucioꝛib⁹. ¶ P̄. Malū effect⁹ reducitᷓ ad malū cāe: qꝛ effect⁹ deficiens est a cā deficiēte: sicut supra dcm̄ est. Sed hoc non est ꝓcedere in infinitū. Ergo opʒ ponere vnū p̄mum malum: quod sit causa omnis mali.

Sed cõtra Est, ꝙ sūmū bonū est cā ois entis: vt supra ostensum est. Ergo non põt esse aliquod principiū ei oppositū: qđ sit causa malorum.

Rñdeo Dicēdū, ꝙ ex p̄dictis pʒ, nõ esse vnum p̄mū principium malorꝫ sicut est vnū p̄mū principiū bonorꝫ. ¶ Primo q̄dē: qꝛ p̄mū principiū bonorꝫ est ꝑ essentiā bonū: vt supra ostēsum est. Nihil aūt põt esse per suā essentiā malū. Ostēsum est enī ꝙ oē ens inq̄ȝtum est ens bonū est: et ꝙ malum nõ est nisi in bono, vt in subiecto. ¶ Secõ, qꝛ p̄mū bonorꝫ principiū est summū ⁊ ꝑfectū bonū: qđ p̄habet in se oēm bonitatem, vt supra osñsum est. Sūmū aūt malum esse nõ põt: qꝛ sicut osñsum est, et si malū semper diminuat bonū, nunq̄ȝ tñ illud potest totalᷓr cõsumere. Et sic semper remanente bono, nõ põt esse aliquid integre ⁊ perfecte malū. Propter qđ philosophus dicit in 4. ethi. ꝙ si malū integrū sit, seipsuʒ dstruet. Quia destructo oi bono: (qđ requiritur ad integritatē mali) subtrahitᷓ etiā ip̄m malum cuius subiectū est bonū. ¶ Tertio, qꝛ rõ mali repugnat rõni p̄mi principij: tū qꝛ malū cāᵗur ex bono. vt. s. ostēsum est, tū qꝛ malū nõ põt esse cā nisi per accidēs. Et sic nõ põt esse prima cā: qꝛ cā per accidens est posterior ea q̄ est ꝑ se: vt pʒ in.2. phy. Qui aūt posuerūt duo p̄ma p̄ncipia: vnū bonū ⁊ alterꝫ malū, ex eadē radice in hūc errorē inciderūt: ex q̄ ⁊ alie extranee põnes antiquorꝫ ortū hūerūt: qꝛ. s. nõ cõsiderauerūt cām vlem totius entis: sed particulares tm̄ cās particulariū effectuū. Propter hoc enī si aliq̄d inuenerunt esse nociuū alicui rei, ꝑ virtutē seu nāe estimauerūt nām illi⁹ rei esse malā. Puta si q̄s dicat naturā ignis esse malā: qꝛ cõbussit domū alicuius paupis. Judiciū aūt de bonitate alicuius rei nõ est accipiendū ẜm ordinē ad aliq̄d ꝑticulare: sʒ ẜm seipsum ⁊ ẜm ordinē ad totū vniuersuʒ: in q̄ q̄libet res suū locū ordinatissime tʒ: vt ex dictis pʒ. Silr etiā q̄ iuenerūt duorꝫ ꝑticulariū effectuū cõtrariorum duas cās ꝑticulares ↄ̄rias, nesciuerūt reducere cās ꝑticulares cõtrarias in cām vlem cõem. Et ideo vsqꝫ ad prima prin-

nē vniuersaliter tractat: ⁊ loc⁹ iste d malo vniuersalē tractatū exigit.

¶ Ad hec breuitᷓ dr ꝙ cõclusio intelligitᷓ de omni malo actionis sʒ formalr: inquātū actio est. Et quuʒ dicitur: ergo claudicatio fortis nõ reducitᷓ in deū distinguatur ꝙ claudicatio in quantū sonat defectū actiōis vt sic: nõ reducitᷓ i deū vt effectiuā cām: sed in defectū cause secūde. 34 32 Et rursus claudicatio inquātū est inuoluntaria: reducitur i deū vt authorē pene. Inquantū vero est a charitate ordinata reducitᷓ in deū vt authorem meriti: et sic de alijs. ¶ In responsione ad tertiū. 234 Aduerte ꝙ tunc tm̄ absentia cause agētis 258 dicitur causa defectus 259 b quando debebatᷓ presentia. Et ꝓpterea qꝛ nunq̄ȝ cū rebus debetᷓ: de⁹ subtrahit influxū: ideo nõ sequitur ꝓ 34 prie loquēdo ꝙ de⁹ 234 sit causa defectuum ex hoc solo ꝙ nõ facit. 234 Quāuis quan- 13 doqꝫ scriptura ip̄m tali modo causam appellet: vt patet 33 circa indurationē 234 pharaonis. 27

¶ Super articu.3. 254

[I]Itul⁹ directe q̄rit de cā efficiēte. ¶ In corpore duo facit. Primo 23 rñdet q̄sito vnica 32 cõclusione negatiue. 255 Secundo radicē erroris aliter opinantium ostendit.

¶ Quo ad primum cõclusio est. Nõ datᷓ vnum summum malum 258 primum principium omnium malorū: sicut ecōtra datur vnū summū bonum. Et ꝓbatᷓ tripli- 248 citer. Primo qꝛ non 333 datᷓ malū per essentiā. i. aliq̄d ꝑ essentiā malū. Secõ qꝛ ñ datᷓ malū summū. i. integrū. Tertio qꝛ 235 hec duo repugnant b primū principiū: et malum. ⁊ oia clare patent in litera.

¶ Quo ad ẜm. Narrantᷓ errores: ⁊ ↄfutantᷓ: 253 ex vna cõi radice. Errarūt ponētes duo prima principia bonū ⁊ malū i duobus. Primū est: 53 aliqua natura est i 250 se mala. a Secõm est: ꝑma p̄ncipia sunt ↄ̄- 253 ria. 352 Rō p̄mi erroris fuit: qꝛ cõsiderauerūt nām aliquā.

Universidad de Deusto Biblioteca

puta igneā vt nociuā huic. Cōfutatio aūt ei⁹ est: q̄ simpl'r dz ꝯsiderari vt ps toti⁹ vniuersi: qm̄ sic oīs res ordinatissime suū locū obtinet atq̧ bōa est. Rō ꝟo scd̄i erroris fuit: q̄ effect⁹ ꝯrios in cās tm̄ ꝯrias reducere nouerūt. Cōfutatio ꝟo ei⁹ est: q̄ reducēda sunt ꝯria in cōez ꝛ vlēz cām: qd̄ ꝓbak: q̄ oīa ꝯria ꝯueniūt i aliq̄: puta gñe ꝛ subto. Par em̄ est iudiciū de vnitate forme ꝛ agētis: quū silia sint: ꝛ actiui ꝛ passiui quū debeāt adequari. Et manifestatur in corpe celesti respectu inferiorū. ¶ Cōis āt radix horū ꝛ similiū errorū ē: q̄ pticulares causas ꝛ nō vniuersalē cām entiū i eo q̄ entia attigerunt. Oīa em̄ ad vnū essendi pncipiū reducunk:
13 254 235 qm̄ oīa in pticipatiōe esse ꝯueniūt: vt patet ex supradictꝭ. ¶ In rn̄sione ad ꝫ dubium occurrit. Qm̄ in articulo vltimo pcedētis q̄ōnis dctm̄ est ꝛ ꝓbatū q̄ malū culpe opponitur ꝓprie bono icreato: nō vt i nobis ꝫ vt in seipso: hic aūt
254 252 253 254 dr et ꝓbak: q̄ bono icreato nullū malū opponik. nō videnk q̄ stare hec duo simul. ¶ Ad hoc breuiter dicik q̄ maluz opponi icreato bono pōt intelligi dupl'r. s. formal'r vel obiectiue. Formal'r q̄dē est impossibile malū aliq̄ opponi diuio bono: pp rōnē in litera tactā. s. bonū hñs malū formaliter oppositū:
54 255 exigit potētiā circa quā hz fieri maluz. De⁹ aūt est act⁹ purus: ergo. Obiectiue autē malū culpe opponik bono diuio i seipso: qd̄ optime ꝓbak i loco allegato: ex obiecto charitatis. Uult em̄ explicite vel interp̄tatiue q̄libet peccās q̄ntū in se est: deū nō esse
158 vltimū finē: qd̄ ē opponi ei obiectiue ꝫ id qd̄ i se est: sic ē ꝫ. Amās ex charitate vult deo q̄cq̄d est et ei debetur. Et sic nō repugnant dicta.

¶ Sup. q. 50. Art. I.

IN ti. nota duo ly in corpore⁹: ꝛ ly omnino. Corporeū dr̄ q̄ꝫ tū seu extēsum: siue p se vt quantitas: siue per accidēs vt albedo. Incorporeū ergo dicik quod neutro modo est extensuz. Omnino dupliciter intelligi potest / primo ad differētiā anime nostre: que licet in se sit inextensa est tamen forma corporis: ꝛ sic nō sumik hic: vt patet ex pmo articulo. q. sequentis. vbi dubitatur an angelus sit forma corporis. non ergo hic hoc excluditur. secundo ad differentiam animarū animalium perfectorū: que licet sint in corpore. i. inextense apud. S. Tho. q. 76. arti. 8. non tamen sunt omnino incorporee: quia nullam habent operationem nisi corporalem. Per omnino ergo incorpo-

cipia cōtrarietatem in causis esse iudicauerunt. Sed cum omnia cōtraria conueniant in vno ꝯmuni, necesse est in eis supra causas contrarias proprias inueniri vnam causam communem. Sicut supra qualitates cōtrarias elementorum inuenitur virtus corporis celestis. Et similiter supra omnia q̄ quocunq̧ modo sunt: inuenitur vnum pmū pncipium essendi, vt supra ostensum est.

Ad primū Ergo dicēdū, q̄ cōtraria conueniunt in gñe vno: ꝛ etiā ꝯueniunt in rōne essendi. Et ideo licet habeāt causas particulares ꝯtrarias: tamen oportet deuenire ad vnā pmā cām cōmunē. ¶ Ad scd̄m dōm, q̄ priuatio ꝛ habitus nata sunt fieri circa idem. Subiectum autē priuationis est ens in potentia: vt dctm̄ est. Unde cū malū sit priuatio boni (vt ex dictis patet) illi bono opponik cui adiūgitur potentia: nō autē summo bono qd̄ est actus purus. ¶ Ad tertiū dicendū, q̄ vnūquodq̧ intenditur secundū propriam rōnem. Sicut autem forma est perfectio quedā: ita priuatio est quedā remotio. Unde omnis forma ꝛ perfectio ꝛ bonum per accessum ad terminū perfectum attenditur, priuatio autem ꝛ malum per recessum a termino. Unde non dicitur malum et peius per accessum ad summum malum: sicut dicitur bonum ꝛ melius per accessum ad summū bonū. ¶ Ad quartum dicendū, q̄ nullū ens dicik malū p participationem: sed per priuationem participationis. Unde non oportet fieri reductionem ad aliquid qd̄ sit per essentiā malum. ¶ Ad quintum dicendū, q̄ malū non pōt habere causam nisi per accidens: vt supra ostensum est. Unde impossibile est fieri reductionem ad aliquid qd̄ sit per se causa mali. Quod autem dicitur q̄ malum est vt in pluribus: simpliciter falsum est. Nam generabilia et corruptibilia in quibus solum contingit esse malum nature sunt modica pars totius vniuersi. Et iterū in vnaquaq̧ specie defectus nature accidit vt in paucioribus. In solis autem hominibus malum videk esse vt in pluribus: quia bonū hominis ꝫm sensum corporis non est bonū hominis inquātū homo: sꝫ ꝫm rationem. Plures aūt sequunk sensum q̄ rationem. ¶ Ad sextū dicēdū, q̄ in causis mali nō est procedere in infinitū: sed est reducere omnia mala in aliquam causam bonam: ex qua sequitur malum per accidens.

¶ De suba angelorū absolute. Qō. 50.

POst hec considerandum est de distinctione corporalis ꝛ spiritualis creature. Et pmo de creatura pure spirituali: q̄ in scriptura sacra angelus nominak. Secundo de creatura pure corporali. Tertio de creatura cōposita ex corporali ꝛ spūali: q̄ est hō. ¶ Circa vero angelos considerandum est pmo de his que pertinent ad eorum substantiam. Secundo de his que pertinent ad eorum intellectum. Tertio de his que pertinent ad eorum voluntatem. Quarto de his que pertinent ad eorum creationem. De substantia autem eorum considerandum est ꝛ absolute ꝛ per comparationem ad corporalia. Circa substantiam vero eorum absolute. 5. queruntur. Primo vtrum sit aliqua creatura omnino spiritualis et penitus incorporea. Secundo supposito quod angelus sit talis: queritur vtrum sit compositus ex materia et forma. Tertio queritur de multitudine eorum. Quarto de differentia ipsoruꝫ ab inuicem. Quinto de immortalitate siue incorruptibilitate ipsorum.

¶ Utrū angelus sit oīno incorpore⁹. Art. I.

AD primū Sic proceditur. Uidetur q̄ angelus nō sit oīno incorporeus. Illud enim qd̄ est incorporeum solum quo ad nos non quo ad deum non est incorporeum simpliciter: Sed Dama. dicit in lib. 2. q̄ angelus incorporeus ꝛ immaterialis dicitur quantum ad nos: sed comparatus ad deum corporeus et materialis inuenitur. Non ergo est incorporeus simpliciter. ¶ Preterea. Nihil mouetur nisi corpus: vt probatur in. 6. phy. Sed Dama. dicit ibidem: q̄ angelus est substātia intellectualis semper mobilis. Angel⁹ ergo est substātia corporea. ¶ Preterea. Ambro. dicit in libr. de spiritusancto, Omnis creatura certis sue nature circunscripta est limitibus. Circunscribi autem proprium est corporum. Ergo omnis creatura est corporea. Angeli autez sunt dei creature: vt patet in psal. Laudate dominum omnes angeli eius. Et postea subdit, Quoniam ipse dixit ꝛ facta sunt: ipse mandauit ꝛ creata sunt. Ergo angeli sunt corporei.

Sed ꝯtra Est, q̄ dr̄ in ps. Qui facit ange. suos spiritus.

Rn̄deo Dicendū, q̄ necesse est ponere aliquas creaturas incorporeas. Id enim quod precipue in rebus creatis deus intendit: est bonum qd̄ consistit i assimilatiōe ad deū. Perfecta aūt assimilatio effect⁹ ad cām attendik quādo effectus imitak cām ꝫm illud per qd̄ causa ꝓducit effectū: sicut calidū facit calidū. De⁹ aūt creaturam producit per intellectum et voluntatem: vt supra ostensum est. Unde ad perfectionem vniuersi requiritur q̄ sint aliquae creature intellectuales. Intelligere aūt nō potest esse actus corporis: nec alicu⁹ virtutis corporee: q̄ omne corpus determinak ad hic et nunc. Unde necesse est ponere ad hoc q̄ vniuersum sit perfectum: q̄ sit aliqua incorporea creatura. Antiqui aūt ignorātes vim intelligendi: ꝛ non distinguentes inter sensum ꝛ intellectum: nihil esse existimauerant in mundo: nisi qd̄ sensu et imaginatio-

rerum / intendit substantiam sic eleuatam supra corpus: q̄ nec ipsa nec operatio sua sit corporea: id est per organuz corporeū exercita. ¶ In corpore tria. primo respondet quesito vnica cōclusione. secūdo antiquos ꝛ saduceos arguit: ibi / antiqui autē: tertio conclusionē cōfirmat ex reprehensione eorum: ibi / sed hoc ipsum. Cōclusio est: necesse est ponere aliquā creaturā icorporeā. Probak: necesse est vniuersum esse pfectum. ergo perfecte simile deo. ergo sim'e deo secundū intellectuaꝫ naturā: ergo necesse est ponek aliq̄ creaturā incorporeā. Añ cedēs ptꝫ: prima ꝟo ꝯña ꝓbak: q̄ pfectio vniuersi consistit in assimilatiōe ad deū: qd̄ ꝓbatur: q̄ ē pcipue intēta inter oīa in reb⁹ ipsis creatꝭ a deo. Scd̄a ꝟo ꝯña ꝓbak: q̄ deus agit ꝫm intell'm ꝛ voluntatē. Tertia ꝟo ꝯña ꝓbatur eo q̄ intellectus nullus corpis est actus: qd̄ ꝓbak: q̄ omne corpus determinak ad hic et nunc. ¶ Sꝫ sunt hic plura dubia. Dubitak enim primo circa sensuz ꝯsequētis pme ꝯsequētie. hoc em̄ vr̄ falsum. Quia aut intēdit de silitudine pfecta simpliciter: que est silitudo vniuoca: ꝛ sic pꝫ esse falsum. Aut de perfecta in tali gñe: puta creaturarū. Et cum hoc ꝯtingat dupl'r. s. aut in genere creaturarū factibilium: aut factarū. Si factibiliuz: est falsum: q̄ quacunq̧ facta pōt perfectiorē ac similiorē sibi deus facere. Si factarum: ꝙ̄uis sit verum: nō tn̄ infert ꝓpositū suū: qm̄ ex hoc q̄ effect⁹ perfectissime assimilak sue cause analoge / seu equoce inter omnes effect⁹ fctōs ab ea: nō seqk. ergo assimilak sibi in natura qua agit: vt pꝫ de effectibus inferioribus respectu corporū celestiuz / ꝛ intelligētiarū. 87 118 ¶ Scd̄ꝫ dubiuz est: circa medium assignatū ad ꝓbādā scd̄am ꝯñtiaꝫ. s. deus agit ꝫm intellectū ꝛ voluntatem. ergo vniuersuz qd̄ eius est effect⁹ pfecte filiis: hꝫ i se nām intellectualez. Non em̄ vr̄ valere: q̄ ꝫm ipsum ꝛ omnes cōiter ad perfectā similitudinem inter effectum ꝛ cām requiritur ꝛ sufficit q̄ effectus sit siliis nō nāe aut potentie agētis: sed rōni agendi: 418 nō vt res est: sed vt ratio agendi est: vt patet de arte ꝛ artificiato. Intellectus autē ꝛ voluntas ꝟ natura intellectualis: siue in deo siue in quocunq̧ alio agente per artē: nō se habet vt rō agēdi: vt et se ptꝫ: igitur male illatū est: ergo oportuit eē naturas intellectuales. ¶ Tertio dubitak circa tertiā cōsequentiā. Non em̄ videk cōcludere intentū: q̄ ex omnino hoc q̄ ponitur aliqua creatura intellectualis: nō sequik: ergo omnino

incorporea. Dicet em̄ quispiā qd̄ illa est aīa intellectiua / q̄ est ps substātie incorporee / puta celi aut aeree aut humane creature.
¶ Ad primū hoꝝ dr̄ / qd̄ sermo est de silitudine pfecta in genere creaturarū factibiliū. Ui sciendū est qd̄ aliud est comparare vniuersum ad grad⁹ rerū / ꝛ aliud ad spāles modos habēdi grad⁹ illos. Grad⁹ siquidē rerū finiti sunt actu ꝛ potētia / nisi forte in thesauris eē p eēntiā lateat aliq̄s / ꝛ suprem⁹ iter eos similimusq̧ deo apud Aug. 14. de tri. ē itellectualis. Modi aūt essendi q̄uis ꝛ actu
155 simpl'r sint finiti: de potētia tn̄ logica et dei loquēdo sūt īfiniti: q̄ nō dak supma creatura factibilis a do. Uñ pfectio vniuersi exigit q̄dē ꝯtinentiā oīm graduū creabiliū / sꝫ nō oēs creaturas creabiles. Et iō ex pfectiōe vniuersi optie īferk grad⁹ itellectualis: ac p hoc pfectissima silitudo vniuersi ad deū vt pote ꝯñs ēt pfectissimū gradū factibilē. Uniuersum igit esse pfecte sil'e deo i genere factibiliū dupl'r pt itelligi s. graduū aut crea-
278 turaꝝ. p'lo mō ē verū, scd̄o mō nō. Et q̄ vt ex dictis pꝫ: vniuersuꝫ perfecte sil'e scd̄o mō nō est dabile: nec pfectio vniuersi exigit talē silitudinē: ꝯñs ē qd̄ simpl'r ꝛ absolute loquēdo recte dr̄ / vniuersum pfecte sil'e deo: quū ꝫm oēs essendi grad⁹ ei est simile. ¶ Ad ꝫm dubiuꝫ dr̄ pmittēdo / qd̄ aliud ē ꝯparare quecūq̧ singularē effectum sue cāe / ꝛ aliud ipꝫ vniuersuꝫ: q̄ effect⁹ est priointent⁹ / pp quē ceteri sūt effect⁹. ad hoc. n. reqrik assimilatio ad cāꝫ ꝫm oēs gradus polesptici pari ab illa cā. Ad pmū ꝟo hoc nō requirit. Dicik ergo q̄ p intell'm ꝛ volūtatē. s. tho. itēdit formā itelligibilē seu artē dei: qua egit mūdū p actionē intell's et volūtatis. ¶ Et ad obiectionē in oppositū dr̄ / q̄ cū rō agendi claudat in se duo s. ipaꝫ agēdi rōnem ꝛ modū essendi eiusdē: effectus q̄ assimilank causis in rōne agēdi tn̄: mun⁹ pfecte eis assimilank: q̄ illi q̄ assimilank ēt in modis essendi. Dom⁹ em̄ in mā ꝓducta ab artifice silior eēt arti domificatoris: si esset immālis. Et iō cū deus agat p formā hñtē eē intelligibile: consequens est q̄ vniuersum in quo similitudo illius forme secundum omnes modos possibiles saluanda est: assimiletur illi ꝛ in forma ꝛ in modo essendi. Ac per hoc ꝛ sit tale quale ibi descriptum est: et sit talis qualis illa est: et sic contineat in se esse intellectuale. ¶ Ad tertium dubium dicitur tripliciter. Primo quod instantia non est ad propositum: eo quod sermo noster est de creaturis. Animam autem que pars est cuiusq̧ substantie constat non esse creaturam proprie loquendo / sed creature partem essentialem. Secundo dicitur iuxta calcē corporis huius articuli: q̄ ex ista instantia confirmak magis ꝓpositū: eo q̄ si ponik natura intellectualis creata vt pars substātie corporee: rōnabile est q̄ ponak in gñe creaturarū substātia itellectualis altior ꝛ a corpe absoluta. Tertio pōt dici: iuxta explanationē tituli: q̄ ly oīno incorporeū nō sumik hic adeo stricte. Reliq̄ sunt plana.

¶ Super arti. 2.

TItulus clarus est. In eo tn̄ aduerte q̄ remota ab angelis corporeitate: hoc est substātia q̄ntitatis substracta: remanebat adhuc dubiū: an talis substātia indiuisibilis quantitatiue / esset diuisibilis eēntial'r. i. cōposita ex mā ꝛ forma.

ne apprehendi pōt. Et q̄ sub imaginatione non cadit nisi corpus: existimauerūt q̄ nullum ens eēt nisi corpus: vt philosoph⁹ dicit i. 4. physi. Et ex his ꝓcessit saduceoꝝ error: dicentiū nō esse spm̄. Sed hoc ipsum qd̄ intellect⁹ est altior sensu rationabiliter ostēdit esse aliquas res incorporeas a solo intellectu comprehensibiles.

Ad primū Ergo dōm, q̄ substātie icorporee mediū sūt inter deū ꝛ creaturas corporeas. Mediū autē cōparatum ad vnū extremū videk alterū extremū: sicut tepidum cōparatū calido videk frigidū. Et hac rōne dicik q̄ angeli deo ꝯparati sunt materiales ꝛ corporei: nō q̄ i eis sit aliq̄d de natura corporea. ¶ Ad ꝫm dōm, q̄ motus ibi accipik prout itelligere ꝛ velle mot⁹ quidā dicunk. Dicik ergo angel⁹ substātia semp mobilis: q̄ semp est actu intelligens: nō quādoq̧ actu ꝛ quādoq̧ potētia: sicut nos. Unde pꝫ q̄ rō ꝓcedit ex equoco. ¶ Ad tertiū dōm, q̄ circūscribi terminis localibus est ꝓprium corporū: sed circūscribi terminis essentialib⁹, est cōe cuilibet creature tam corporali q̄ spūali. Uñ dicit Ambrosius in lib. de spūsancto q̄ lꝫ quedam locis corporalibus nō contineātur: circūscriptione tamen substantie non carent.

¶ Utrum angelus sit compositus ex materia ꝛ forma. Arti. 2.

AD scd̄m Sic ꝓcedik. Uk q̄ angel⁹ sit cōpositus ex materia ꝛ forma. Omne enim qd̄ cōtinetur sub aliquo genere est compositū ex genere ꝛ differētia: que adueniens generi cōstituit speciē. Sed genus sumitur ex materia: differētia vero ex forma: vt ptꝫ in 8. meta. Ergo omne qd̄ est in gñe est cōpositū ex materia ꝛ forma. Sꝫ angel⁹ est in genere substātie. Ergo est cōposit⁹ ex mā ꝛ forma. ¶ P̄. In quocunq̧ inueniunk ꝓprietates māe: ibi inuenik mā. Proprietates autē māe sunt recipere ꝛ substare. Uñ dicit boe. in libr. de trini. q̄ forma simplex subiectū esse non pōt. Hoc aūt inuenitur in angelo. Ergo angelus est composit⁹ ex materia ꝛ forma. ¶ P̄. Forma ē act⁹. Qd̄ ergo est forma tm̄ est act⁹ pur⁹. Sꝫ angel⁹ nō est act⁹ purus. Hoc em̄ soli⁹ dei est. Ergo nō est forma tm̄: sꝫ hꝫ formā i mā. ¶ P̄. Forma ꝓpe limitak ꝛ finitur per materiaꝫ. Forma ergo que nō est in materia est forma infinita. Sꝫ forma angeli non est infinita: q̄ oīs creatura finita est. Ergo forma angeli est in materia.

Sed cōtra Est, q̄ Diony. dr̄. 4. ca. d̄ diui. nomi. q̄ prime creature sicut incorporales: ita ꝛ immateriales intelliguntur.

Rn̄deo Dōm, q̄ q̄dam ponūt angelos esse compositos ex materia ꝛ forma. Et hanc opionem astruere nitik Auicebron in lib. fontis vite. Supponit em̄ q̄ quecunq̧ distinguūtur ꝫm intellectū, sint etiā in rebus distincta. In substantia autem incorporea intellectus apprehēdit aliq̄d per quod distinguik a substantia corporea: ꝛ aliquid per qd̄ cum ea cōuenit. Unde ex hoc vult cōcludere q̄ illud p qd̄ differt substantia incorporea a corporea, sit ei quasi forma ꝛ illud qd̄ subijcitur huic forme distinguēti quasi cōmune sit mā eius. Et ꝓpter hoc ponit q̄ eadem est mā vniuersalis spūalium et corporaliū: vt intelligak q̄ forma incorporee sube sic sit impressa in mā spūaliū: sicut forma quātitatis est ipressa in mā corpaliū. Sꝫ pmo aspectu apparet esse impossibile vnā esse mām spūaliū ꝛ corporaliū. Non em̄ est possibile q̄ forma spūalis ꝛ corporalis recipiak in vna pte māe: q̄ sic vna ꝛ eadē res numero esset corpalis ꝛ spūalis. Uñ relinq̄tur q̄ alia ps māe sit q̄ recipit formā corporalē: ꝛ alia q̄ recipit formā spūalē. Mām aūt diuidi in ptes nō ꝯuenit nisi ꝫm q̄ intelligik sub quātitate: q̄ remota remanet suba indiuisibilis: vt dicik in. i. physi. Sic igik relinq̄tur qd̄ materia spūaliū sit suba subiecta q̄ntitati: qd̄ est impole. Impole est ḡ q̄ vna sit mā corporaliū ꝛ spūaliū. Sꝫ adhuc vlterius impossibile est q̄ suba intellectualis hēat q̄lēcūq̧ mām. Operatio em̄ cuiuslibet rei est ꝫm modū substātie eius. Intelligere aūt est opatio penitus imālis. Qd̄ ex eius obiecto apparet: a quo actus q̄libet recipit speciē ꝛ rōnē. Sic enim vnūnq̄q̧ intelligik inquātum a mā abstrahik: q̄ forme in mā sunt indiuiduales forme quas intellectus nō apprehendit ꝫm q̄ hmōi. Uñ relinquik q̄ substātia intellectus est oīno immaterialis. Nō est aūt necessariū q̄ ea que distinguunk ꝫm intellectum sint distincta in rebus: q̄ intellectus nō apprehēdit res ꝫm modū rerū: sed ꝫm modum suū. Uñ res materiales que sunt infra intellectū nostrū simpliciori modo sunt in intellectu nostro q̄ sint in seipsis. Substātie aūt angelice sunt supra intellectū nostrū. Unde intell's noster nō pōt attingere ad apprehēdendū eas ꝫm q̄ sunt in seipsis: sed per modū suū: ꝫm q̄ app̄hendit res cōpositas. Et sic etiā apprehendit deū: vt supra dictū est.

¶ In corpore duo principal'r facit. Primo refert opinionē Auicebron / scd̄o improbat eam. ¶ Quo ad primū / q̄ ordiate refert fundamentū positionē ꝛ modū. s. q̄ mā quā ponebat in angelis ponebak tali mō: q̄ erat vna omniū: nō oportet aliter laborare. ¶ Quo ad ꝫm retrogrado ordie lꝫ tria impugnank. vnitas q̄dē māe: q̄ sequeretur q̄ angelus esset quāt⁹. Positio vero materie: q̄ intelligere ē operatio penit⁹ immālis: ergo substātia intellectualis est penit⁹ immālis. consequentia tenet: quia modus operādi attestatur modo operantis. Antecedens vero proba- 338
tur ex natura obiecti: quia intellectuꝫ oportet esse immateriale: ḡ ꝛ itelligere: quia ab obiecto opatio specificatur. Fūdamētū autē elidit. Tū in cōi: q̄ modus quo res intelligik a nobis nō est mod⁹ q̄ res est in se: cuius signū ē q̄ mālia simpliciori mō sūt in intellectu q̄ in se. Tū in spāli ꝓposito: q̄ supiora intelligim⁹ p modū rerū cōpositaꝝ: in qb⁹ aliud est 366
in q̄ ꝯueniūt ꝛ aliud 369
in q̄ distinguūk: et ex 261
hoc emanauit fundamentū illud. Tū in natura diuina. ¶ Circa improbatione vniuersitatis māe dubitatiuncula occurrit. Nā posset dici ꝯñam nō valere: eo q̄ mā ista cōmunis oīb⁹ sic diui- 79
sa est q̄ p receptio- e
nē quātitatis facta 85
est vna ps māe cor- a
poraliū. Reliquū vero māe absq̧ q̄ntitate remāsit: ꝛ sic est mā spūalis disticta 16
a corpali: p h̄ q̄ non a
ē affecta quātitate. 79
c
66

¶ Ad h̄ pt tripl'r rn̄deri. 1° q̄ q̄. s. Tho. ꝓuidit h̄ac fugā: nō adiūgit reꝓbationē materie simpl'r q̄ erat pricipal'r intentū. Scd̄o ꝛ meli⁹ pōt dici: q̄ ista rn̄sio nō euadit q̄n mā spūalis sit diuisibilis quātitatiue: q̄uis sustineat q̄ non sit diuisa actu: quoniam quum sit vna ante receptionem quantitatis: non est maior ratio cur secundum hanc portionem vel illam affecta sit quantitate. Ponere autem substantias spirituales esse actu vel potentia quantas: seu actu vel potentia diuisibiles quantitatiue eiusdē rōnis est. Tertio ꝛ melius pōt dici: qd̄ ista rn̄sio nō pōt dari ab aliq̄ q̄ teneat dari ad min⁹ duos āgelos: q̄ pari imo eadē rōne argueret q̄uo materia cōis duobus angelis vel pluribus cū sit eiusdē rationis partita fuerit ꝛ distributa in plures angelos. Si materia absq̧ quātitate caret ptibus ꝛc. Uñ q̄ Auicebron cōsentiebat pluralitati spiritualiū: rō sancti Tho. efficax fuit. ¶ Circa efficaciam rationis in litera facte contra positionem Auicebron dubium ex Durando occurrit. Quia non videk valere nisi ꝯtra

Universidad de Deusto Biblioteca

tenentes angelos esse substantias intellectuales ẜm se totos. Stat nāq; q̄ detur substātia intellectualis ẜm partē.i.formā: ⁊ tñ sit cōposita ex materia ⁊ forma: vt p3 de hoīe ⁊ celo. si est aiatum ⁊c. Et si sic est ergo nihil valet rō ɔtra auicebrō: qm̄ ipē nō videt̄ tenere illā viā. ¶Ad hoc breuiter ďr/ q̄ q̄cq̄d sit de mēte auicebrō: rō lr̄e manifeste cōcludit: q̄ substantia intellectualis vt sic/est imaturalis.i.idepēdēs

dine ad q̄cūq;: ⁊ hoc est recipe vlr̄. ¶Ad obionē aūt in opp^m ďr: q̄ recipe vlr̄ nō opponit̄ cuil3 singularitati: s3 singularitati māli: q̄ est ad hec ⁊ nūc: qm̄ vnū indiuiduū imāle equalet ifinitis mālis ordinis. Et spēs lapidis in aia est lapis vlis: q̄uis sit vna q̄dā res nūero alteri⁹ ordinis.s.imaterialis. ¶Ad scdaz obiectionē ďr: q̄ receptio intētionalis h3 magnā latitudinē. Diuidit̄.n.in vlem: ⁊ pticularē: q̄ ɔuenit sensui ⁊ medio ⁊c.

Ad primū Ergo ďz, q̄ dr̄ia est q̄ cōstituit spēm. Unumquodq; aūt cōstituitur in specie, ẜm q̄ determinat̄ ad aliquē spālem gradu3 in entibus: q: spēs reru3 sunt sicut numeri qui differunt per additionem ⁊ subtractionem vnitatis: vt dicitur in.8.meta. In rebus aūt materialib⁹ aliud est qŏ determinat ad spālem gradum sc3 forma: ⁊ aliud qŏ determinat̄.s. materia. Unde ab alio sumit̄ genus ⁊ ab alio differētia. Sed in rebus immaterialibus nō est aliud determinans ⁊ determinatū[c]: sed vnaqueq; earum ẜm seipsam tenet determinatū gradum in entibus. Et ideo genus ⁊ differētia in eis non accipitur ẜm aliud ⁊ aliud: sed ẜm vnū ⁊ ide3[c]. Que tamen differūt ẜm cōsiderationē nostrā. Inquantū enim intellectus noster cōsiderat illam rem vt indeterminate accipit̄ in eis ratio generis. Inquantum vero ɔsiderat vt determinate, accipitur ratio differētie. ¶Ad scdm dicendu3: q̄ ratio illa ponit̄ in libro fontis vite. Et esset necessaria si idē esset modus quo recipit intellectus: ⁊ quo recipit materia. Sed hoc patet esse falsum[c]. Materia enim recipit formā: vt ẜm ipsam constituat̄ in esse alicuius speciei vel aeris vel ignis: vel cuiuscūq; alteri⁹. Sic aūt intellectus nō recipit forma3. Alioquin verificaretur opinio empedo. qui posuit qŏ terrā terra cognoscimus: ⁊ ignem igne. S3 forma intelligibilis est in intellectu ẜm ipsa3 rationē forme. Sic em̄ cognoscit̄ ab intellectu. Unde talis receptio nō est receptio materie: s3 est receptio substātie immaterialis. ¶Ad tertiū dicendum, q̄ l3 in angelo non sit cōpositio forme ⁊ materie: est tamē in eo actus ⁊ potētia. Qŏ q̄dē manifestū ɔōt esse ex cōsideratione rerū materialiū. In quib⁹ inuenitur duplex cōpositio. Prima quidem forme ⁊ materie: ex quibus cōstituit̄ natura aliqua. Natura autē sic cōposita nō est suu3 esse: sed esse est actus eius. Unde ipsa natura comparatur ad suum esse: sicut potentia ad actum. Subtracta ergo materia: ⁊ posito q̄ ipsa forma subsistat non in materia: adhuc remanet comparatio forme ad ipsum esse, vt potentie ad actū. Et talis compositio intelligenda est in angelis. Et hoc est qŏ a quibusdā dicit̄ q̄ angelus est cōpositus ex quo est et qŏ est: vel ex esse: ⁊ quod est[c]: vt Boe. dicit. Nam qŏ est: est ipsa forma subsistens. Ipsum aūt esse ex quo substātia est: sicut cursus est quo currēs currit. S3 in deo non est aliud esse ⁊ quo est: vt supra ostēsu3 est.[c] Uñ solus deus est actus purus. ¶Ad quartu3 dōm: q̄ ois creatura est finita simpliciter inquātum esse eius nō est absolute subsistēs: sed limitat̄ ad nām aliquā cui aduenit. Sed nihil prohibet aliquam creaturā esse ẜm q̄d infinitā. Creature aūt māles habent infinitatē ex parte mǣ: sed finitatē ex parte forme que limitatur per mām in qua recipit̄. Substātie aūt immāles create sunt finite ẜm suū esse: sed infinite ẜm q̄ eorū forme nō sunt recepte in alio[c] sicut si diceremus albedinem separatam existentem esse infinitam quantū ad rōnem albedinis: q: non cōtrahit̄ ad aliquod subiectū. Esse tñ eius esset finitū: quia determinat̄ ad aliquam nām spālem. Et pp hoc ďr in libro de causis: q̄ intelligentia est finita superius: inquātu3.s. recipit esse a suo superiori: sed est infinita inferius: inquantu3 non recipitur in aliqua materia.

¶Utrum angeli sint in aliquo magno numero. Arti.3.

A D tertiū Sic pcedit̄. Uī̄ q̄ angeli non sint in aliquo magno numero. Nūerus enim spēs quantitatis est: ⁊ sequitur diuisione3 continui. Hoc autē non potest esse in angelis: cum sint incorporei: vt supra ostensum est[c]✝. Ergo angeli non possunt esse in aliquo magno nūero. ¶Preterea. Quāto aliquid est magis ppinquū vni: tanto minus est multiplicatum: vt in nūeris apparet. Nā aūt angelica inter alias naturas creatas est deo propinquior. Cū ergo deus sit maxime vnus[c] videt̄ q̄ in nā angelica inueniat̄ minimum de multitudine. ¶Preterea. Propri⁹ effectus separatarum substantiarū videt̄ eē motus corporū celestium. Sed motus corporum celestium sunt scdm aliquē determinatum numerum paucum: qui a nobis apprehendi potest. Ergo angeli nō sunt in maiori multitudine q̄3 motus corporū celestiū. ¶Preterea. Dioni. dicit.4. ca. de di.no. q̄ ppter radios diuine bonitatis subsistūt intelligibiles ⁊ intellectuales oēs substantie. Sed radius nō multiplicat̄ nisi ẜm diuersitatē recipiētiū. Nō aūt pōt dici q̄ mā sit receptiua itelligibilis radij: cū substātie intellectuales sint immāles: vt supra ostēsu3 est[c]. Ergo videtur q̄ multiplicatio substātiaru3 intellectualium nō possit esse nisi ẜm exigentiā primorū corporū.s. celestiū: vt ad ea quodammodo pcessus predictorū radiorū terminetur. Et sic idem quod prius.

Sed ɔtra Est, q̄ ďr dani.7. Milia mili. ministrabāt ei ⁊ decies centen: milia assistebant ei.

Rñdeo Dōm, q̄ circa numerū substantiarū separatarū diuersi diuersis vijs processerunt. Plato em̄ po-

i esse a mā: hoc em̄ ex opatione ⁊ obiecto pbat̄. Ac p h̄ si ē substātia in specie cōpleta: oino est immālis: vt p3. Et qm̄ angeli noīe itelligimus oēs subas cōpletas in spē: cuius signū est: q: alia est q̄ŏ ď aiab⁹ celorū et alioꝝ aiatorum. Et alia ď āgelis. iŏ cui

371 d dēter sequit̄ q̄ euadi non pt ab hac rō

441 ne p illā rñsionē: ob

d iiciēdo allatā: negā

a do em̄ q̄ supponā

264 m⁹ angelos esse ẜm se totos itellectuales dicim⁹ q̄ supponim⁹ q̄d nois terminorū.s. q̄ āgelus signat s̄bam itellectualē i spē cōpletā. Et sic pcedit formalr̄ rō. ¶In rñsione ad primū aduerte/q̄ q: vis argumēti ɔsistit

a i illa ppositiōe phi.

366 iŏ.s. tho. tria facit. Primo oñdit q̄d formalr̄ requirit̄ ad rōnē dr̄ie.s. determīare ad aliquē gradū in entibus. Scdo ex hoc declarat in quib⁹ hēat locū propō phi.s.i mālib⁹. Tertio ex eodē fundamēto oñdit alr̄ poni in angelis dr̄iaz ⁊ gen⁹. ¶In eadez rñsiōe diligēter notato.s.thom. a peripateticis nō discrepare: in ponēdo angelos in gñe: q: vt hic p3: et v̄ba arist. ex.8.meta.textu vltimo/imitat̄: ⁊ non ex pte rei s3 nr̄e ɔsiderationis: gen⁹ ďt i eis distigui a dr̄ia. Et hec intellige de intrinsecis eorū loquēdo. ¶In rñsiōe ad 2m dubiū est: de dr̄ia assignata iter

d receptionē mǣ ⁊ in

366 tellect⁹: q: illa recipiēdo ɔstituit̄ in eē specifico: ⁊ nāli recepte forme: h āt recipit formā ẜm ipsaz rōnē forme: qŏ ē recipe ẜm ipsam rōnē forme. Aut hoc ē recipere qŏ quid erat

17 eē forme. Et hoc nō q: ēt mā h̄ recipit.

Un nō est intētio.s. Tho. isinuare q̄ receptio ẜm ipsam rōnē forme: ⁊ receptio intentionalis ɔuertant̄. S3 cū receptio sit triplex.s. pur mālis: q̄ ɔstituit in esse: Et pure formalis.s. q̄ abstrahit ab omibus mālib⁹. Et media que est partim mālis: ⁊ partim formalis: ⁊ h̄ est intentiōalis pticulariter ɔueniēs sensib⁹. Cōtra vnū extremū.s. receptione3 simplr̄ mǣ. S. tho. alterū extremū distinxit.s. receptionē intētionalē vlem: insinuās etiā ex hoc sapiētibus distōnē ipsius recipe itell's a tota latitudine receptionis mǣ: siue totaliter siue partialiter. 36

¶Super arti.3.

T Itul⁹ clarus est. ¶In corpore sūt duo. primo referūt tres opiniones: Platonis: Arist. ⁊ rabbi Moysi. ⁊ sigillatim iprobant. scdo rñdet q̄sito tali cōclusione. Angeli sunt in q̄dā maxima multitudine oēm mālem nūerum excedētes. Et pbat̄ duplr̄.s. autoritate Dio. et rōne tali: q̄to aliqua sūt in entib⁹ pfectiora tāto i maiori excessu creata sunt. Angeli sunt perfectissimi: ergo. Maior pbat̄ duplr̄. primo q̄ pfectio vniuersi est pricipalr̄ itēta. scdo q: videm⁹ corpora celestia creata i maximo excessu ẜm magnitudinē. ¶Circa hāc rōnē aduerte: q̄ pbatio maioris satis obscure habet lr̄a: q: clari⁹ posita fuerat in scdo ɔtra genti.ca.92. vbi apte probatur: ex hoc q̄ perfectio vniuersi que in ordine ɔsistit exigit vt partes ei⁹ principales: q̄ pro- 265 Et.2.p. 3.q.1.d. Et.2.5. ca.9. 92. Et po. q.6.ar. 6.cot. ⁊ opusc. 15.ca.1. 54 265 261

Aut est recipere solā formā. Et h̄ nō: q: etiā mā hoc h3. Aut ē recipere intētionalr̄: ⁊ hoc nō: q: etiā aer recipit intētionalr̄. Aut recipere vniuersalr̄. Et hoc nō pōt ẜm. S.tho. dici: q: apŏ ipsu3 q̄cq̄d recipit̄ in intellectu ē indiuidualis seu singularis res: puta hec spēs intelligibilis. ¶Et auget̄ difficultas: q: hic distinguit̄ receptio forme ẜm ipsam rōnē forme: ɔtra receptionē qua res ɔstituunt in esse. Cōstat em̄ q̄ receptio ɔtra istā distincta: est receptio intētionalis. Et tñ hec est etiā receptio materialis: vt patet ex. S.tho. secūdo cōtra gētiles cap.51. ratione tertia. ¶Ad hoc dicit̄: q̄ recipere ẜm ipsam rationez forme: est recipere formā p modū forme. Modus autē forme est: quē ẜm se forma h3: hic autē est indeterminatio ad hoc vel ad illud. Et iŏ de pmo ad vltimū est recipere formā salua ei⁹ cōitate ⁊ amplitu-

pter seipsas sunt: plurificent̄ quantū possibile est: eo q̄ hec est differētia inter quesita propter aliud ⁊ quesita proter se: q̄ quesita propter aliud exigunt̄ in tanto numero quantus sufficit ad illū finē. Quesita vero propter se quanto plura sunt tanto melius est vniuersum. Et q: perfectiora in entibus: inter partes propter se sunt: et imperfectiora sunt propter ipsas: ideo ab intendente principaliter vniuersi perfectionem: quanto aliqua sunt perfectiora tanto in maiori excessu ẜm multitudinem vel magnitudinem erant creanda.

¶Circa maiorem eiusdē rōnis occurrit dubiū: quia nō videt̄ verū: q̄ quanto aliqua sunt perfectiora: excedunt alia magnitudine vel multitudine. Aurum enim neutro modo excedit ferrū. Gemme quoq; incōparabiliter excedunt̄ a lapidibus: ⁊ tamē cōstat hec ptiosiora esse. ¶Ad hoc

¶Ad hoc videtur dicendum: q̄ vt in primo de celo ⁊ mundo discutit̄ partes vniuersi sunt duplices. Quedam velut integrantes substantiā eius. Et hec pertinēt ad primā integritatem vniuersi. Quedā vero sunt velut pficientes ipsum ad secundariam perfectionē vniuersi: ⁊ sunt effectus primarum. Prime partes sunt tantum elemēta corpora celestia ⁊ intellectuales creature. Secunde vero sunt q̄libet mixta. In primis partibus intelligēda est maior san

Et ideo loqui de multitudine primarum partium vniuersi: ⁊ loq̄ de multitudine specifica omnium materialium: non refert nisi ẜm implicitū ⁊ explicitum. Ac per hoc excedens improportionabiliter multitudinē primarum materialium partium vniuersi: excedere etiam improportionabiliter intelligitur multitudinem implicite ⁊ virtualiter cōtentā in illis. Et si obijciat̄/ergo intelligit̄ etiā de māli distinctiōe: q: etiam virtualiter cōtinetur i illis pmis.

fuit[c] subas separatas eē species rerū sensibiliū: vtpote si poneremus ipsam naturam humanā esse separatā. Et ẜm hoc oportebat dicere qŏ sube separate sint ẜm numeꝝ specierū sensibiliū. Sed hāc positionē iprobat Ari. ex eo qŏ materia est de rōne spērū sensibiliū[c]. Uñ sube separate nō pñt eē spēs exemplares horū sensibiliū: sed hñt quasdā nās altiores nāis reꝝ sensibiliū. Posuit tñ ari. q̄ ille nature perfectiores hñt ordinem ad sensibilia ista ẜm rōnē mouētis ⁊ finis. Et iŏ ẜm numerū primorū motuū conatus est adinuenire numerū subarū separataꝝ[c]. ¶Sed q: hoc videt̄ repugnare documentis sacre scripture rabbi moy. iude⁹ volēs vtrūq; cōcordare posuit q̄ angeli ẜm qŏ dicuntur sube imāles multiplicant̄ ẜm numerum motuū vel corporū celestiū. ẜm ari. S3 posuit qŏ angeli in scriptura dicuntur etia3 hoies diuina annūciantes. Et iterū virtutes rerū naturaliū que dei oīpotentiā manifestant. Sed hoc est alienū a consuetudine scripture q̄ virtutes rerum irrōnabiliū angeli nominent̄. Uñ dōm est q̄ ēt angeli ẜm qŏ sunt immāles sube in quadā multitudine maxima sunt oēm materialē multitudinē excedētes. Et hoc est q̄ dicit Dio. ix. ca. cel. Jerar. Multi sunt beati exercitus supernarum mentiū infirmā ⁊ ɔstrictā excedētes nostrorū materialiū numerorū cōmensurationē[c]. Et huius rō est q: cū perfectio vniuersi sit illud quod precipue deus intēdit in creatione rerū: quāto aliqua sunt magis perfecta tāto in maiori excessu sunt creata a deo. Sicut aūt in corporibus attēdit̄ excessus ẜ3 magnitudinē: ita in rebus incorporeis pōt attēdi excessus ẜm multitudinē. Uidemus aūt q̄ corpora incorruptibilia q̄ sunt perfectiora inter corpora excedunt quasi incōparabiliter ẜm magnitudinē corpora corruptibilia. Nā tota sphera actiuoꝝ ⁊ passiuoꝝ est aliquid modicū respectu corporū celestiū. Uñ rōnabile est qŏ sube immāles excedant ẜm multitudinē substātias materiales quasi incomparabiliter.

Ad primū Ergo dicendum: q̄ in angelis non est numerus qui est quantitas discreta causatus ex diuisione continui: sed causatus ex distinctiōe formarum: prout multitudo est de trāscendentibus: vt supra dictū est. ¶Ad secūdum dicendū: quod ex hoc qŏ natura angelica est deo ppinqua oportet qŏ habeat minimū de multitudine in sui compositione[c]: non aūt ita quod in paucis saluetur. ¶Ad tertium dicendum: quod ratio illa est ari. in. ij. meta. Et ex necessitate concluderet si substantie separate essent propter substantias corporales. Sic enim frustra essent immateriales substātie nisi ex eis aliquis motus in rebus corporalibus appareret. Non est autem hoc verū quod substantie imateriales sint propter corporales: quia finis nobilior est his que sunt ad finem. Unde etiam Arist. dicit ibidem: quod hec ratio nō est necessaria sed pbabilis. Coact⁹ autem fuit hac ratione vti: q: ad cognoscēdum intelligibilia non possumus peruenīre nisi per sensibilia. ¶Ad quartum dicendum, quod ratio illa procedit secūdum opinionem eorum qui causam distinctionis rerum ponebant esse materiam. Hoc aūt improbatum est[c]. Unde multiplicatio angelorum neq; ẜm materiā neq; ẜm corpora est accipienda: sed ẜm diuinam sapientiam diuersos ordines immaterialiū substantiaru3 excogitantem.

¶Utrum angeli differant specie. Arti.4.

A D quartū Sic proceditur. Uidet̄. q̄ angeli nō differāt specie. Cu3 em̄ dr̄ia sit nobilior genere: quecunq; conueniunt ẜm id quod est nobilissimum in eis: cōueniunt in vltima differentia constitutiua: ⁊ ita sunt eadem secundum speciem. Sed omnes angeli conueniunt in eo quod est nobilissimū in eis.s. in intellectualitate[c]. Ergo oēs angeli sunt vnius speciei. ¶ P̄. Magis ⁊ minus non diuersificant speciem. Sed angeli non videntur differre adinuicem nisi scdm magis ⁊ minus: prout.s. vnus alio est simplicior ⁊ perspicacioris intellectus. Ergo angeli non differunt specie. ¶ P̄. Anima ⁊ angelus ex opposito diuiduntur: sed oēs anime sunt vnius speciei. Ergo ⁊ angeli. ¶ P̄. Quanto aliquid est perfectius in natura: tanto magis debet multiplicari. Hoc autem non esset si in vna specie esset vnū tātum indiuiduum. Ergo multi angeli sunt vnius speciei.

Sed cōtra Est: q̄ in his q̄ sunt vni⁹ speciei nō est inuenire pri⁹ ⁊ posteri⁹: vt ďr in. iij. meta. Sed in angelis etiam vnius ordinis sunt primi ⁊ medij ⁊ vltimi. vt dicit Dio. x. ca. angelice hierar. Ergo angeli nō sunt eiusdē speciei.

Rñdeo Dōm: q̄ quidā dixerūt oēs substantias spūales eē vni⁹ spēi: etiam aias[c]. ¶Alij vero q̄ omnes angeli sunt vnus spēi: sed nō aie. Quidam vero q̄ oēs angeli vnius Hierar. aut etiā vnius ordinis. Sed hoc est impossibile. Ea em̄ que cōueniunt specie ⁊ differūt numero, cōueniunt in forma: sed distinguunt̄ materialiter. Si ergo angeli nō sunt cōpositi ex mā

54 cti Tho. ⁊ in illis est verissima: ⁊ satis sufficit ppositio suo. Qm̄ ex hoc non solum cōcluditur qŏ numer⁹

365 angeloꝝ.i. itellectualium substātiaru3 excedit numerum celorū ⁊ elementorū. S3 quemadmodū excessum magnitudinis incomparabiliter intuemur iter superiora corpora ⁊ inferiora: a fortiori: quā longe plus distent sube imobiles ⁊ spiritua-

b les/a corporalib⁹ q̄

541 quecunq; corpora inter se: consequens est eas incomparabiliter excedere ⁊ predictorum et ceterorum materialium multitudinem. ¶Circa conclusionē principalem dubiu3 occurrit. An intelligatur de omni multitudine materiali.s. ẜm species ⁊ ẜm numerum. An de multitudine specifica materialium tantū. An

b de multitudine pri-

552 marū partium materialium vniuersi. Si hoc tertio vel secūdo modo intelligit̄/nō tā magnus ⁊ excessiuus videtur numer⁹ angeloꝝ quantus dici solet. Et tamē tertio mō itelligi oportere/solutio precedēs ostendit. Alioqn cōuocatio contingeret in premissis ⁊ conclusione. Si autē primo mō/absurditas non parua videt̄: puta qŏ sint plures angeli q̄3 grana milij frumēti ⁊c. numerus em̄ horum/⁊ lapillorum/⁊ arene/⁊ aliorū huiusmodi/nō sapiēter cōparari videtur reb⁹

52 intellectualibus.

175 ¶Ad hoc dicitur: q̄

a sermo iste per se lo-

261 quendo est de multitudine specifica. Tū q: in angelis nō reperitur alia multitudo. Tum q: vis medij super quo fundat̄ ratio: nō exit limites talis multitudinis: q: pme ptes vniuersi elemēta ⁊ corpora

celestia.s. singulis indiuiduis contenta sunt. Nec ex hoc sequitur: nō esse excessiuum numerum angelorum: q: multitudo incomparabiliter excedens multitudinem specificam materialem: valde magna est: quemadmodum magnitudo primi orbis incomparabiliter excedens quantitatē elementalem: valde etiam magna est. Et hec est absq; dubio mens sancti Thome. Unde inferius. q. 112. art. 6. ad scdm̄ de hoc loquens apposuit nature nomen dicens: q̄ excedunt omnes naturas corporeas. Et in. q. de potentia dei. q. 6. arti. 4. in corpore. apposuit nomen speciei dicens: q̄ excedunt omnes species materialium. Id autem quod in oppositū obijcit̄ de primis partibus vniuersi nō obstat quonia3 prime partes corporales vniuersi continent ceteras species: ⁊ si nō formaliter saltem virtualiter.

Patet responsio: qŏ nō est similis rō: qm̄ cū ex habitudie partiū vniuersi eiusq; pfectione: ratio robur trahat: vt patet ex dictis: ⁊ ppea de illa tātum multitudine sermo esse debet que ad perfectionem spectat vniuersi qualis non est multitudo numeralis: s3 specifica primarum partium formalr̄: secundarū virtualiter. 289

¶Sup articulū.4. 264

T Itul⁹ clarus. ¶In corpore duo. primo recitat tres opiniones clare. tertia est qua3 sequitur Sco. Scdo impugnat simul omnes quo ad ppositu3 duplr: vt patet. ¶Prima ratio angeli non sunt compositi ex materia ⁊ forma ergo nec plures i vna spē. ɔñtia pbat̄: q: q̄cūq; ɔueniunt in spē ⁊ differunt numero: cōueniunt in forma ⁊ differūt materialit̄. ¶Scdo impugnat: posito q̄ essent māles: pbādo eandē cōclusionem sic. Distinctio causata ex materia: aut est ẜm diuersitatem quantitatis aut ẜm diuersitate3 potentie ibi nō ē prima: q: sūt icorporei. q̄ cēt scda: sed hec nō solū excludit idētitatē specificā: sed genericam: ergo. 2.dist.3. q.1.arti. 4.Et.2. 3.ca.91. ⁊.92.⁊ 63.rōne 4. Et spū. ar.9. Et op⁹. 30.le.5. ⁊ lec.9. pn⁹. Et op⁹ 32.co. 261.

¶Circa pbationem ɔñe i p^a rōe occurrit du^m: q: aut assumit falsum aut nihil probat. Si em̄ ly differt mālr̄ signat differre mā ppe dcā: q̄ sit altera ps rei differētis falsu3 assumit̄: q: due aie dr̄nt mālr̄: ⁊ tñ n̄ dr̄nt i mā: q: carēt illa. Et si lr̄ due linee mathematice sūpte: ⁊ silr̄ duo accñtia eiusdē spēi in āgelis. Si v̄o ly dr̄nt mālr̄: sigt dr̄ia3 i mā ppie dcā nō tñ q̄ sit ps rei dr̄ntis: tūc ⁊ falsū assumitur: vt p3 i duab⁹ istā 368.

tijs vltimo dictis. Et ɔ̄ h̄ sunt argumēta multa Scoti q̄ in. q. de ente ⁊ essentia hēs. Et intētū nō pbat: eo q̄ differre mālit̄er hoc mō supius est ad differre mālit̄er p hoc q̄ est cōpositū ex mā ⁊ forā. ⁊ ad differre mālit̄er p hoc q̄ aliquo mō differt ẜm mām. Ac p hoc ex negatiōe cōpōnis nō pōt inferri negatio dr̄ie mālis: sed ē fallacia ɔñtis: ab inferiori ad supius negatiue. Si aūt ly dr̄nt mālr̄: signat dr̄iam in mā cōiter sumpta.i. in eo qŏ se h3 vt māle respectu spēi: hoc mō acceptat̄ ab oibus. S3 tūc nihil oio pbat̄ ad ppositū pp eādē rōnē: q:.s. minor subintellecta.s. āgeli nō dr̄nt māliter. nō pbat̄: ex hoc qm̄ nō sūt ɔpositi ex mā ⁊ forā: sed ē sophisma ɔñtis. ¶Ad h̄ ďr cū ppō.s. th. sit vlis: 3^oo itelligēda ē: l c⁹ signū subdidit exēplū de plificatiōe albedinis quā ɔstat indiuiduari nō ex mā s3 ex quāto. Ad

Universidad de Deusto Biblioteca

substantiā aūt in opp^m du:q.f.Tho.breuiati studēti sat fuit afferre pbōnem efficacē in illa mā de qua loqbaţ. Ad cui' euidētiā scito q cū apud ipsum ois dria pure mālis oriaţ aut ex q̄titate/vt accidit in reb' mālib'/aut ex subo vt accidit in accñtib' spūalib', dria vo ex q̄titate orta in subijs locū nō habeat/nisi rōne mãe. Materia aūt non alio pacto in suba cōpleta sit: nisi vt pars ei'. ɔñs est: q de subijs cōpletis q̄les sunt angeli loquēdo: sufficiēter excludiţ ab eis dria mālis: p hoc qđ excludiţ ab eisdē cōpositio ex mā z forā.

cunda vo ɔña fundaţ sup duobus. primū est/corruptio est mutatio de esse in nō esse. Scđm est in omni corruptione opz materiā remanere. Et his em manifeste sequiţ sepatio forme a mã: qz cū in omni corruptiōe destruatur aliqđ esse: z esse nō possit separari a forma: opz q esse z forma sil pgātur z cū ex alia pte: in omni corruptione oporteat subiectū remanere: necesse est q si corruptio fit: q esse separeţ a subo remanēte: ac p hoc forma etiam ab eodem separetur.

et forma, vt dictū est supra: sequitur, q impossibile sit, esse duos angelos vni' speciei, sicut etiam impossibile esset dicere, q essent plures albedines separate: aut plures humanitates, cū albedines nō sint plures, nisi secundum qđ sunt in pluribus substantijs. Si tñ angeli haberēt materiā, nec sic possēt esse plēs angeli vni' speciei. Sic em oporteret, q principiū distictionis vnius ab alio esset materia: nō quidē fm diuisionem quātitatis, cum sint incorporei, sed fm diuersitatē potētiarū. Que quidē diuersitas materie causat diuersitatē et speciei et generis.

Ad primū Ergo dicēdū, q differētia est nobilior genere: sicut determinatū indeterminato, z propriū communi: non aūt sicut alia, z alia natura. Alioquin oporteret q omnia aialia irrōnalia essent vnius spēi, vel q esset in eis aliqua alia pfectior forma, q̄ anima sensibilis. Differūt ergo specie animalia irrōnalia fm diuersos gradus determinatos nature sensitiue. Et similiter, omnes angeli differūt specie, fm diuersos gradus nature intellectiue. ¶Ad secūdum dicēdum, q magis et min', secūdū qđ causanţ ex intēsiōe z remissione vnius forme nō diuersificāt speciem. Sed fm qđ causantur ex formis diuersorū graduū sic diuersificāt speciē: sicut si dicamus, q ignis est perfectior aere. Et hoc modo angeli diuersificantur fm magis, et minus. ¶Ad tertiū dicēdum, q bonū speciei preponderat bono indiuidui. Unde multo melius est q multiplicentur species in angelis q̄ qđ multiplicētur indiuidua in vna specie. ¶Ad quartum dicendum: q multiplicatio fm numerum cum infinitum' protendi possit non intenditur ab agente, sed sola multiplicatio fm speciem: vt supra dictum est. Unde perfectio nature angelice requirit multiplicationē specierū: non autē multiplicationē indiuiduorū in vna specie.

¶Utrū angeli sint incorruptibiles. Arti. v.

AD quintum Sic pcediţ. Uidetur q angeli non sint incorruptibiles. Dicit em Dam. de angelo, quod est substantia intellectualis gratia z nō natura imortalitatem suscipiens. ¶Preterea. Plato dicit in timeo, O dij deorū quorum opifex idem paterq ego. Opera siquidē vos mea dissolubilia natura. Hos aūt deos non aliud quā angelos intelligere pōt. Ergo angeli natura sua sunt corruptibiles. ¶Preterea. Secundum grego. oia in nihilū tenderent: nisi ea manus omnipotentis cōseruaret. Sed qđ in nihilum redigi pōt est corruptibile. Ergo cū angeli sint a deo facti: videtur qđ sint corruptibiles fm suam naturam.

Sed contra Est: qđ dio. dicit iiij. ca. de di. no. q intellectuales substātie vitā habent indeficientem ab vniuersa corruptione morte et materia z generatione munde existentes.

Respondeo Dicēdū: q necesse ē dicere angelos fm suam naturā esse incorruptibiles. Cuius rō est: qz nihil corrūpitur nisi per hoc q forma eius a materia separaţ. Unde cuz angelus sit ipsa forma subsistens: vt ex dictis patet: impossibile est q eius substātia sit corruptibilis. Qđ em cōuenit alicui fm se: nunq ab eo separari pōt. Ab eo aūt cui cōuenit per aliud pōt separari separato eo fm qđ ei conueniebat. Rotūditas em a circulo separari non pōt: qz ɔuenit ei fm seipm. Sed eneus circulus pōt amittere rotunditatē per hoc q circularis figura separaţ ab ere. Esse āt fm se cōpetit forme. Unūqđq em est ens actu fm q hz formā. Materia vero est ens actu per formā. Compositū igiţ ex materia z forma desinit esse actu per hoc q forma separatur a materia. Sed si ipsa forma subsistat in suo esse sicut est in angelis: vt dictuz est: non potest amittere esse. Ipsa igiţ immaterialitas angeli est rō quare angel' est incorruptibilis fm suam naturā. Et huius incorruptibilitatis signū accipi pōt ex eius intellectuali operatiōe. Quia em vnūqđq operaţ fm q est actu, operatio rei indicat modū esse ipsius. Species aūt z rō operationis ex obiecto cōprehendiţ. Obiectum aūt intelligibile: cum sit supra tēpus est sempiternū. Unde ois substantia intellectualis est incorruptibilis fm suam naturam.

Ad primū Ergo dicendū: q dam. accipit imortalitatē p

262 Circa pmū argm nota q.f.T. nō ex defectu argumētoꝝ ex pprijs: vt ɔsueuit: argumētaţ ex cōibus. Sed argm hoc ppa angeloꝝ scrutatur.
368 ¶Ad cui' euidentiā aduertende sunt due ppositiones q̄ si p se note.
234 Prima est q in subijs que apud nos sunt/rō gñis inueniţ seorsum exñs in rerū nā absq nobilitate supaddite nãe. Corporeitas em inueniţ absq pfectiōe mixtionis:
8 262 vt pz in elementis z mixtū absq vita: vt pz in mixtis inaiatis. Et viuū absq sensu: vt pz in plātis: z sensus absq motu: vt pz in ostreis. Et h absq itellectu: vt pz in brutis. Scđa est: q intellectualitas ē vltima z sūma nã i vniuerso. Ex his em duabus ppōnibus pductum est argm. Maior em ex pma z minor ex scđa scz ppōne. Si em genus seorsuz inueniţ a sūma nã: qz nã imperfectior. ɔñs est q nō oēs angeli ɔueniāt in sūma nã. Et si ɔueniunt in summa nã: q illa nō sit genus/qz non pōt extra seipsam inueniri: sz angeli ɔueniūt in intellectualitate q̄ est nobilissimū oim. ergo.
145 b 251 426 b 265 ¶Circa rñsiones ad primū aduerte duo. Primo q ibi nō ē sermo de quacūq alietate inter nām gñis et drie. Sed de alietate realis sepatiōis: non rōnis generice a rōe
2.dist.3. q.1.arti. 1.cor. Et di.7. q.1.arti. 1.cor. Et.2.3. ca.54.z 91.3m. Et po.q. 5.ar.3.z 4.cor. Et opus. 5.car. 74. Et opus. 9.q.47. pfectioris drie: sed rationis generice a tota vna latitudine driarū pfectioris ordinis: puta viui a rōnib' sentiēdi z sensitiui a rōnib' bipedis z quadrupedis zc. Ita q intēdit author iterimere primā ppositionē: volēs eam nō esse necessariā vniuersaliter: quāuis qñq verificeţ. Et pbat hoc dupliciter: primo ostensiue: quia genus z differentia sat est q differat: vt indeterminatum z determinatum. Secūdo ducēdo ad incōueniēs. f. q in irrōnabilibus aialib' esset pter naturam sensitiuam que est genus: alia perfectior forma: vel essent vnius speciei: vtrūq em est incōueniēs: vt inferius patebit. ¶Scđo/q respōsio formaliter cōsistit in hoc: q cōuenire in nobilissimo sui cōtingit dupliciter. Primo in nobilissima natura. Scđo i nobilissimo gradu nature eius cōis. primo mōdo maior est falsa. scđo vo mō est vera: sed tunc minor est falsa.

¶Super articulum quintum.

TItulus clarus est. ¶In corpe vna cōclusio. Angeli sunt incorruptibiles fm suā naturā. Probaţ dupliciter. Prio sic. omne qđ corrūpitur per hoc corrūpitur/q ei' forma separaţ a materia. ergo angeli sunt incorruptibiles. tenet ɔña: qz angeli sunt forme subsistētes z oino imateriales: ac p hoc in eis nō pt hre locū sepatio forme a mã. Añs vo pbaţ sic. esse p se cōuenit forme. g insepabile est a forma. ergo in oi corruptiōe fit separatio a materia. Añs pm nūc assumptū, pbaţ ex eo/q cuicūq ɔuenit esse ɔuenit rōne forme/vt pz in materia que maxime distat a forma. Prima vo ɔña pz ex primo posterioꝝ: z declaratur exemplo rotūditatis circuli z eris: seu circuli enei. Se-

Alioquin corruptio intelligi non potest. ¶Circa primā rōnē dubitatio accidit de veritate illi' ppōnis assumpte. f. esse per se cōuenit forme. Hec ei aut ē falsa: aut nihil infert ad ppositum. Dupliciter em iterpretari pōt. Primo vt ly p se distinguiţ ɔ p aliud z idem signat qđ sine medio seu immediate. Et hoc mō lz sit vera: ppositū tñ nō probat: qz ex hoc nō seqţ ipsuz esse insepabile esse a forma. Nō em valet. a. ɔuenit. b. immediate. g inseparabiliter: vt pz de forma respectu mãe. z de albedine respectu supficiei. Obstat et huic interpretationi declaratio. f. Tho. ex rotūditate z circulo zc. 36
Scđo mō pōt accipi ly per se: vt distinguiţ ɔ per accñs. Et sic tur ɔ per accñs. Tū ppositio ē falsa. Tū in doctrina. f. Tho. 261 367
Tam simpliciter. Apud f.T. qđ ē esse p accñs predicaţ de qualibet forma circa deū: ita q nec est de essentia alicui' foe: nec fluit ab illa vt passio: vt superius in.q.3. art. 4. dixit: qz nulla res est sibi sufficiēs causa q sit. 44 367
Simpliciter aūt: qz nulla res pōt intelligi sub opposito ei' qđ cōuenit p se. Constat aūt q absq ɔdictiōe/de quacūq forma excepta diuina: potest dici q non est. igitur esse: nō per se conuenit forme. 3 261
¶Ad hoc dicitur: q ly p se: vtroq modo interpretari pōt. Et q ad primū modū distinguēdū est de medio. f. de media actione z de media forma. 67 261

Ex ɔiūctiōe em aliquoꝝ immediate. i. sine media forma. non pōt cōcludi inseparabilitas vt obijciēdo pbatum est. Quādocūq vo aliqua duo sic se habent: q ɔiungūt vlr absq media actione cōiungēte. Tunc illa duo opz esse inseparabilia abinuicem, ppterea qz quecūq eadē gñatione generanţ/eadē quoq corruptione corrūpunt. Talis aūt immediatio actionis nō inueniţ inter materiā z formā/z alia hmōi: qm cōstat pcedentibus subiectis agēs sua actione coniungere illa. Sed inter formam quācūq z exñtiā rei: nulla mediat actio iūgens hanc illi: qm nō prius fit forma z p aliam aliam actionem iungitur existere: sed ipsum fieri forme ad illam cōiunctionem terminatur: z ppterea inseparabiliter se habet. ¶Ad euidētiā vo scđi modi sciēdū est q aliqđ cōuenire alicui p se. i. non p accidens ɔtingit dupliciter. Uno modo simpliciter. Alio modo physice. Uocaţ aūt pseitas simpliciter q̄ fundaţ sup habitudine terminoꝝ absolute sumptoꝝ. Perseitas vo physica, q fundaţ sup habitudine terminoꝝ in esse nāli positoꝝ. Exēplū primi. quinari' est impar. Exēplū scđi. Sortes quādo corrūpeţ. Cōueniūt aūt he due pseitates in hoc: q queadmodū qđ cōuenit alicui per se simpliciter: necessario z inseparabiliter adheret illi absolute sumpto ita pportionabiliter: qđ cōuenit alicui p se physice: necessario et inseparabiliter comitaţ illud in esse nāli positū. Drñt vo/qz pdicata p se simpliciter nihil nō necessariū supponūt/qm respiciūt sba absolute sumpta: pdicata vo p se physice/supponūt aliqđ nō necessariū. f. sba pducta fuisse in rerū natura: pductio aūt rerū nō semp est necessaria. z hoc est: qz talia

pdicata respiciūt subta in esse physico. Ex h āt drñt 2º. qz pseitas pª adeo est necia vt opp^m iplicet ɔdictionē. Perseitas vo 2ª nō est necia nisi necitate nālis cursus. z iō opp^m nō implicat ɔdictionē. Patēt h oia dcā de pseitate physica ɔparādo actualē corruptionē nō nūc sed qñq ad qđcunq corruptibile. Nō. n. accidit mixto alicui q corrūpaţ qñq: sed p se cōuenit
44 illi ex pncipijs eēntialib': z tñ nō iplicat ɔdictionē illud nūq corrūpi: sed illud sue nãe dimissū nūq corrūpi. Et p h pz rñsio ad oba: qz existere ē pdicatū accñtale respcū cuiuscūq nãe citra diuinā. i. ñ
312 p se simpliciter. z iō opp^m nō implicat ɔdictionē. Dr vo pdicatū p se respectu forme: qz pseitate physica
338 b 234 122 illi ɔiungitur: qm forma pducta necio comitaţ existere z nō paccñs: z hoc est verū z efficaciter infert p positū. Notādū ē āt ꝓ oculis hñda distictio hec: quoniā z ad theologalia z ad physica in multis materijs ē vtilis z necia. Soluiţ quoq ex dictis obio: de sepatiōne exñtie proprie ab aia xpi pducta i rerū nā. Qm illa apud. f. T. ppriū nō hz eē exñtie. Jā. n. ex dictis pz q eē p se z insepabiliter
b 367 comitaţ formam ipa ductā q̄tū est ex se: seu sibi dimissaz. Aia aūt xpi pducta nō fuit sibi dimissa ē: sed puēta a verbo dino z ad illius eē assumpta ē. ¶Scđa rō a signo est ista. Obm intell's est sempiternū. ergo intellualis sba est icorruptibilis. Añs pbatur: qz est supra tēp'. ɔña vo: qz itellionis spēs z rō ex obo cōphendiţ: z opōnis modus/opantis essendi modū ostēdit: qz vnūqđq opaţ fm qđ est actu. Notāda h sunt duo: circa añs. Prio q subiectū añtis. f. ly obm intell's dupliciter sumi pōt. f. mālr p re

fectā q̄ includit oimodā imutabilitatē: qz ois mutatio est quedā mors: vt aug. dicit. Perfectā aūt imutabilitatē angeli nō nisi p gratiā assequunţ: vt infra patebit. ¶Ad 2m dđz: q plato deos intelligit corpa celestia: q̄ existimabat eē ex elīs cōposita. Et iō fm suā nām erāt dissolubilia fm voluntatē diuinā sp cōseruabanţ i eē. ¶Ad 3m dđm qđ sicut supra dcm est: qđdā necessariū est qđ hz cāz sue necessitatis. Unñ nō repugnat necessario nec icorrupubili: q esse ei' depēdeat ab alio sicut a cā. Per hoc g qđ dr qđ oia deciderēt in nihilū nisi cōtinerenţ a deo z ēt angeli: nō daţ itelligi q i angelis sit aliqđ corruptiōis principiū: sz qđ esse āgeli depēdeāt a deo sicut a cā. Nō āt dr aliqd esse corruptibile p hoc q de' possit illđ in nō eē redigere subtrahēdo suā cōseruationē. sz p hoc q in seipso aliqđ pricipiū corruptionis hz vel ɔuetatē: vel saltē potētiā materie.

¶De cōpatiōe angeloꝝ ad corpa. Qđ. 51.

DEinde Queritur đ angelis per cōparationē ad corpalia. Et prio de cōpatiōe āgelorū ad corpa. Scđo de cōpatiōe angelorū ad loca corpalia. Tertio de cōparatiōe angelorū ad motū localē. ¶Circa primū querunţ tria. Primo, vtrū angeli habeāt corpa nālr sibi vnita. Scđo vtrum assumant corpa. Tertio vtrū in corporibus assumptis exerceant opera vite.

¶Utrū āgeli hēāt corpa nālr sibi vnita. ar. 1

AD primū Sic pcedi tur. Uideţ quod angeli habeāt corpa naturalr sibi vnita. Dicit em Origē. in lib. peryarcon. Soli' dei i. patris z filij z spūsscti nature illud ppriū est: vt sine materiali suba z absq vlla corporee adiectionis societate intelligatur existere. Bernardus ēt dicit in. vj. hom. sup cant. Demus deo soli sicut imortalitatē sic incorporeitatē: cuius nã sola neq pter se neq propter aliū solatio indiget instri corporei. Liquet aūt oēm spm creatū corpeo indigere solatio. aug. ēt dicit sup geñ. ad lit. Demones aerea drr aialia: qz corporū aereorū natura indigēt. Eadē aūt est nã demonis z angeli. Ergo angeli hñt corpa nālr sibi vnita. ¶P. Greg. in homel. epiphanie noiat angelum rōnale aial. Oē aūt aial cōponiţ ex corpe z aia. Ergo angeli hñt corpa nālr sibi vnita. ¶P. Perfectior est vita in āgelis q̄ in aiabus. Sed aia nō solū viuit: sed ēt viuificat corpus. Ergo angeli viuificāt corpora naturaliter sibi vnita.

Sed cōtra Est, q dicit dio. iiij. ca pi. de diui. no. qđ āgeli sicut incorpales intelligunţ: ita z imãles.

Rñdeo Dđm, q āgeli nō hñt corpa sibi nālr vnita. Qđ em accidit alicui nature nō iueniţ vlr in natura illa sicut hēre alas: qz nō est de rōne aialis non cōuenit oi aiali. Cū aūt itelligere nō sit act' corpis nec alicuius virtutis corpee: vt infra patebit: hēre corpus vnitū nō est de rōne sube itellectualis inq̄tū hmōi: sz accidit alicui sube intellectuali pp aliqđ aliud. Sicut hūane aie cōpetit vniri corpi: qz est ipfecta z in potentia exñs in gñe intellectualium subarū nō hñs in sui nã plenitudinē scie: sz acq̄rēs eā p sensus corpeos a sensibilib' rebus: vt infra diceţ. In quocūq aūt gñe inueniţ aliqđ iperfectū opz preexistere aliqđ pfectū in gñe illo. Sūt igiţ aliq̄ sube pfecte intellectuales in natura intellectuali nō indigētes acq̄rere sciam a sensibilib' rebus. Nō igitur oēs sube intellectuales sunt vnite corpibus: sed alique sunt a corporibus separate. Et has dicimus angelos.

Ad primū Ergo dđm, q sicut sup dictū ē: quorūdā opio fuit q oē ens eēt corp'. Et ex hac existiatione deriuatū videţ q aliq̄ existiauerūt nul-

TItulus clarus est. ¶In corpore articuli vna ɔclo rñsiua. f. āgeli nō hñt corpa sibi nālr vnita. Probaţ sic. Danţ aliq̄ sube itellectuales pfecte non idigētes accipe sciaz a sensib'. g danţ sube itellectuales sepate a corpib'. Tales dicim' āgelos. g. Añs pbaţ: qz in q̄lz gñe in q inueniţ iperfectū opz pexistere pfectū. Sz in gñe subali itellectuali inueniţ aliq̄ imperfecta indigens sensib' ad acq̄sitionē scie: qz ē poª i gñe intelligibiliū: vt pz đ aia hūana. g zc. ɔña vo pbaţ sic. i añte duo assūpsim'. f. ly sube itellectuales: z ly pfcē absq idigētia zc. Et iō prio pbaţ: q iq̄tū sube itellectuales nō hñt q sibi cōueniat vniri corpi: de inde pbaţ q nec inq̄tū tales sube hoc hñt. Primū g probaţ sic: intelligere nō est actus corpis nec alicui' vtutis corporee. g eē vnitū corpori nō est de rōne itellualis sube vt sic: g nō ɔuenit oi intellueali sbe. Ista vltia ɔña pbaţ qz qđ accidit alicui nãe nō vlr inuenitur in illa. z declaraţ exēplo aiaꝝ respcū aialis. Scđm vo pbaţ sic. sube intellueali ac- 365.
cidit vniri corpi pp ipfectionē z idigētiā scie: vt pz de aia hois 4:4
sed hec nō inuenitur in substātijs pfectis. ergo. 390
¶Circa añs z ei' probatione occurrit triplex dubium. Primo em dubitaţ de termi 4212
nis assūptis. f. pfectū z ipfectū: quo in illa pbōne sumanţ: quuz dr: in quocūq gñe in- 443
ueniţ ipfcm: in eodez opz pexistere pfectū. Aut. n. hec ppō fundaţ sup illo pncipio. Act' ē nālr pr poª. Et hoc nō: qz vitas illius principij nō certificaţ nisi ex hoc: qz 261
id q est in potentia opz reduci ad actum ab eo qđ est in actu: qđ in pposito nō hz locū. Et hoc nāq principio nō pt cōcludi nisi aliqua suba intellectualis q̄ sit reductiue in actu aie nostre: que est in potentia: talis aūt est intell's agēs qcqd ille sit. Aut fundaţ sup illo alio pricipio. f. driarū eiusdē gñis opz vnā se hre vt habitū z pfectionē: alterā vero vt priuationē z iperfectionē. Et hoc ēt nō sufficit ppositō: qm ex hoc nihil aliud pōt cōcludi: nisi q daţ aliqua suba intellcūalis fm naturā sue spēi pfectior aia hūana. Utrū āt illa pfectior spēs habeat sciaz cōpletam ex se iditā/aut nō: ex hoc pncipio nō sufficiēter ɔcludiţ: qz stat esse spem pfectiorē: z tñ nō hre tali mō sciam. Et ɔfirmaţ hoc ex natura sensitiua: in qua qm inueniţ natura sensitiua impfecta in aialibus impfectis ɔñs est vt denţ aialia pfectiora. i. hñtia vtutes sensitiuas pfectiores. Nō tñ ex hoc seqţ q denţ aialia hñtia spēs sensibiles ɔgenitas siue iteriores siue exteriores. sic ergo erit in pposito. Scđo dubitaţ circa aliū terminuz ibidē assūptū. f. ly in eodē gñe. Aut. n. sumiţ genus stricte. Et hoc nō: qz seq̄reţ q ista rō nō valeret: nisi ex suppōne q āgeli sunt in gñe. qđ ab oib' nō ɔcedit: imo a pipatheticis discrepareţ. Aut sumiţ genus: p coordinatiōe iuxta cōsuetudinē q̄ solem' dicere in gñe entiū/z in gñe itelligibiliū zc. Et si sic sumiţ intētū nō ɔcludiţ. q̄uis verū assumaţ. Qm diceţ q suba illa intellcūalis pfecta quā opz pexistere in gñe intelligibiliū est de' glīosus. ac p hoc male illatū est: tales dicimus angelos. Tertio circa ipsum añs dubitatiūcula occurrit: qm in nūero plali dr q sūt aliq̄ substātie itellectuales zc. Et tñ ex pbatiōe adducta nō pōt inferri nisi in nūero singulari. ergo ē aliq̄ suba itellcūalis pfecta zc. Male igiţ ɔclusum vr illud añs. ¶Ad euidētiā hax dubitationū notādū ē: q vis rōis assūpte ad pbādū añs ɔsistit ibi: q qñcūq daţ aliq̄ nã distiguibilis p plēsmodos/aut drias eēntiales: necē ē q si iueniţ sz ipfectiorē modū aut driā: q ueniaţ ēt sz pfectiorē. Et h' rō ē mltiplex: tū qz cū vtrūq sit pole: nã nō ē mag' sollicita eē ipfcā q̄ eē pfcā. Tū qz ipfectiora sūt pp mag' pfcā. Tū qz diuisiua nãe ptisicabil' aut sūt silr nã: vt pz đ drijs ɔdidētib' gen'. ex p' pdicalis: aut alteꝝ se hz vt p' z alteꝝ vt posteri': vt ɔtigit i diuisiōe analogi: z sic ēt posteri' iferţ

265 oba intellectui. Alio° formalr. i. p intelligibili in actu vt sic primomō nō
2.dist.8 ar.1. sumitur hic sed scđo. Scđo q pdicatū añtis. f. ly sempiternū dupliciter sumi pōt. f. positiue z negatiue. Et iōnis secūdo mō expositū sit indubie verū: z
Et.2.3. cap.48 89.z primo modo aliqualiter sit ambiguū: in vtroq tñ sensu proposito seruit: z magis in primo. Nulli siqdem dubiū est: q intelligibile in actu vt sic: cū abstrahat a motu z mutatione sit imutabile z necessariū: ac p hoc ppetuū
90. Et po.q.6. ar.6. Et mal. q. 16. ar.1. Et spū. 5. ar. 3. negatiue. Siquis quoq pfundius scrutatus fuerit inueniet: q qz intelligibile vt sic est supra tps z motū: ɔñs est: z q intelligibile p se loqndo ven dicet sibi sempiternitatē: queadmodū motus velocibilitatē in infinitū: ac per hoc accidit intelligibili corrūpi/qz est sic intelligibile: puta in fantasmatib': z q intelligibile in actu: si extra aiam inquantū tale existeret sempiternū positiue fm suū esse poneret: qm existere supra tps z motum poneretur habere: intelligibile ergo in actu vt sic. si existit est sempiternū positiue: z si non: est sempiternum per se negatiue.
Et opus. Et.3.11. 3.c.1. Et op'. 15.c.18. ¶Circa ɔñam aduerte q vis ɔñe ɔsistit in hoc intelligibile in actu vt sic est supra tps. ergo intellectio est eorū q̄ sunt supra tps. ergo z intellectualis sba. Prima cōsequentia probaţ: qz rō opōnis ex proprio obo formalr sumpto sumitur. Si em intelligibile vt sic supra motū z tps eleuaţ imobilitatem sempiternitatemq exposcit: cōsequens esse dz: vt intellectiōis cōditio eximobilitate z sempiternitate sumaţ: ac p hoc ad eundē spectat ordinem. Scđa vo cōsequentia probaţ: qz si intelligere est opari hoc mō. f. supra tps zc. ergo modus essendi intellectualis substātie erit ēt supra tēpus z motū. ergo erit sempiternū eniz. Aduerte bene hic: q ex sempiternitate obiecti nō intulimus sempiternitatē opationis: sed illā esse de ordine sempiternoꝝ. i. eleuatā supra tps z motū. Et hoc p se loquēdo de intellectione vt sic: qm p accidens cōtingit q intellectio tali modo. f. p phantasmata sit cū continuo z tpe. Ex hoc autē q intellectio sic est eleuata supra tempus signum habemus magnū: q intellectus vt sic: magis est elevatus: ac per hoc subsistit incorruptibiliter.

¶Super questionis. 15. Articulum. 1.

Universidad de Deusto Biblioteca

pu⁹.Choc igit stāte:dr ad pᵐ duᵐ q̄ h̄ accipit ppō ex 2° fūdamēto.CEt ad obiōnē in oppositū rñdet 2ʳ.Pꝛio q̄ qꝛ hec duo.s.pfectioꝛ nā itellectualis q̄ sit tota aia hūana:ꝛ nā itellectualis:ita pfecta q̄ nō idiget acqrere sciam a sensibilib⁹ ꝯuertunt adinuicē.iō.s.T.efficaciter ꝯclusum aſs pro ꝯstāti dimisit.Et declarat ꝯuertibilitas hic ex inferi⁹ dicēdis:dū manifestabit in.q.70.aiam intellectiuā pp ipʒ intelligere in solo hoie idigere corpe.Et pōt ēt colligi ex dictis Arist.in 3° de aia in fine.ꝛ pōt rōne pbari:sed nolo nūc insistere.2° dr:q̄ dato/q̄ supꝛa aiaʒ hominis eēnt aliq̄ sbe i tellectuales ñ hñtes

21 sciam inditā a nā ad huc tñ rō ꝯcludit itētū:qm̄ hēre sciaʒ ꝯgenitā ē mod⁹ potis fʒ nāʒ itellectualis sbe ꝛ ē pfect⁹.ḡ si dent im pfecti modi hñdi natura intellectualē dʒ inueniri mod⁹ pfect⁹ hñdi eādē:ac p h̄ dēt

a sube itellectuales nō

267 indigētes acq̄sitione

268 scie.Et p h̄ pʒ rñsio ad

a ꝯfirmationē:qꝛ nō est silis rō i nā itellectuali ꝛ sensitiua q̄ ad h̄ s.q̄ in nā itellectuali modus hñdi illā cū plenitudine v̄tutis ꝛ spērū ab itrinseco est modus potis iō nā. Mod⁹ v̄o hñdi nām sensitiuā sic pfectā q̄ hʒ ēt spēs sensibiles iditas ē mod⁹ ipotis

267 in nā et iō rō pcedit

2.dist.8. in nā itellectuali: nō

ar.2. autem in sensibili.

Et po.q. CAd scdam dubita-

6.ar.7. tioneʒ dr:q̄ qūocūqʒ sumat gen⁹ intētum cōcludit.Tum qꝛ de⁹ nō claudit in coordinatiōe subaꝝ intelle

266 ctualiū:qm̄ nō est ps vniuersi.Sed bonū sepatū eiusdē:vt dr i 12.met.tex.2.Tum qꝛ restringēdo minorē.s.in gne itellectualiū subarū cōditarū/nihilominus sequit ppositū:vt patet discurrenti.

las subas icorpeas esse nisi corpib⁹ vnitas: adeo,q̄ q̄dā ēt posuerūt deū esse aiam mūdi⁹.vt Aug.narrat i.vij.de ci.dei.Sʒ qꝛ hoc fidei catholice repugnat q̄ pōit deū sup oia exaltatū fm illud ps.Eleuata est magnificētia tua sup celos.Ari.hoc de deo dicere recusans:de alijs secut⁹ ē alioꝝ opionē.sicut ꝛ i mltis alijs decept⁹ fuit sequēs antiquoꝝ phoꝝ opiones.Verbū aūt Ber.pt exponi q̄ spūs creati idigeāt corpali istro: nō nālr vnito:sʒ ad aliqd assumpto:vt infra dicetᶜ. Aug.āt loquit nō asserēdo sʒ opione platonicoꝝ vtēs,q̄ ponebāt eē q̄dā aialia aerea q̄ demones noiabāt.CAd 2ᵐ dōʒ:q̄ Greg. noiat angelū rōnale aial metaphorice pp similitudinē rōnis.CAd 3ᵐ dōm,q̄ viuificare effectiue simplr pfectiōis est.Vñ ꝛ deo ꝯuenit:fm illud.1.Reg.ij.Dñs mortificat ꝛ viuificat.Sʒ viuificare formalr ē sbe q̄ ē ps alicui⁹ nāe:ꝛ nō hñtis in se itegrā nām speciei.Vñ substātia itellectualis q̄ nō ē vnita corpi est pfectioꝛ q̄ ea q̄ est corpi vnita.

CVtrū angeli assumant corpora. Arti.2.

AD scdm Sic pcedit.Vr q̄ angeli nō assumāt corpa.In ope em̄ angeli nihil est supfluum sicut neqʒ in ope nāe.Sʒ supfluū eēt si angeli corpa assumerēt.Angelus em̄ nō indiget corpe cū ei⁹ v̄tus oēm v̄tutē corpis excedat.Ergo angelus nō assumit corpus. CP.Ois assumptio ad aliquā vnionē terminat:qꝛ assumere dr q̄si ad se sumere.Sed corp⁹ nō vnit angelo vt forme sicut dcm̄ ēᶜ. Ex eo āt q̄ vnit sibi vt motori:nō dr assumi. Alioqn seq̄ret q̄ oia corpa mota ab āgelis essent ab eis assumpta.Ergo angeli nō assumūt corpa.CP.Angeli nō assumūt corpa

CAd 3ᵐ dubium dr:q̄ numero plurali vsus est s.Th.nō ex vi rōnis huius precise:sed ex hac rōne simul ꝛ supꝛadictis in precedente.q.de numero intellectualium substantiarum.

CCirca pbationem illius ꝯñe.s.accidit.ergo non conuenit vlr:dubitari potest:quia nō videtur necessaria.Quoniā stat aliqd accidere alicui/ꝛ tñ cōuenire omni:nihil enim phibet colorem vel quoduis aliud accidere animali:ꝛ tamen inueniri in omni animali.

CAd hoc breuiter dr:q̄ accña.i.pdicata accñtalia sunt in duplici ordine: quedā sunt accidētalia ꝛ superiori ꝛ inferioribus.Quedā v̄o sunt accidētalia quidē superiori:essentialia tñ ꝛ constitutiua inferioꝝ:vel ꝯña essentialr cōstitutiua inferioꝝ:vt rōnale vel risibile/respectu aialis est accñs: respectu v̄o hominis est essentiale.Qnum ergo dr q̄ accñs alicui nature nō cōuenit ei vlr vera ꝛ necessaria,ppō est de accñte scdo mō.Vera etiam vt in pluribus de accñte vt in primo mō.Et qꝛ.s.Tho.de accñte scdo mō loquebat:ideo nō solum ex v̄is sed et necessarijs processit.

CCirca pbōnē ꝯñtie:q̄ ad scdam ptē dubitari posset:q̄ non nisi vnus modus excludit quo suba intellectualis corpus nālr vnitum habere potest: ille.s.q̄ aie humane cōpetit.Posset em̄ aliquis dicere:q̄ insufficienter cōcludit sepatio nālis a corpe ex hoc:nisi pbet q̄ nullus alius modus est possibilis:qd cū.s.Tho.nō fecerit:insufficiēter conclusisse videtur.

CAd hoc dr qd formalr loquēdo de suba intellectuali ꝛ tota ei⁹ latitudie per se.i.de oibus substātijs intellectualibus:ꝛ inquātum intellectuales sunt:ꝛ inquātum sic vel sic intellectuales sunt:sufficiens fuit pcessus.s. Tho.qm̄ hoc tm̄ mō cōtingit intellectualē opationē egere corpore.s.pp acquisitionē scie ꝛ seruitiū fantasmatū:vt cōtingit in homine.Et quia.s. Tho.formaliter de substātia intellectuali loq̄bat:ideo hoc vno modo excluso ptrāsiuit.Et vere sapiēter pcessit:qm̄ dato q̄ alicui sube itellectuali puta anime ccli:vel alicuius corpis ac rei aliūde posset cōpetere naturalis vnio ad corpus:nihilominus ratio ista in suo perseuerat robore:qm̄ si in latitudine intellectualium discurrēdo per omnes differentias intellectualitatis vt sic nō inuenitur vnio ad corpus/nisi ppter imperfectionem vis intellectualis:ꝯñs est vt preinueniatur pfecta vis intellectualis absqʒ indigētia corpis.Et sic interpretādus est pcessus.S.Tho.

CSed ꝯ hāc rñsionē q̄uis subtilē instari pōt:qm̄ ex vi istius pcessus nō pōt inferri q̄ sunt substātie tales a corpib⁹ sepate simplr:sed inq̄tū intellectuales sunt.Diceret aūt quispiā:q̄ cū hoc stat:q̄ sint ꝯiuncte corporibus aliūde:puta qꝛ motiue seu opatiue sunt ad extra.Ad hoc dr:q̄ opinari a lem cām vnionis ad corpus nō est rōnabile circa oēs substātias intellectuales:q̄uis circa aliquas sit forte dubiū pp eaꝝ impfectionē,opʒ enim tales esse tā limitate ꝛ impfecte v̄tutis motiue:vt nō nisi ꝯiuncto fm esse organo applicari pñt immediate.Ceteris aūt mediāte illo.Vñ si substātia itellectualis inueniī fʒ hūc gradū impfectū:necesse est q̄ ꝯinueniat fm gradū pfectiuī:in quo vis opatiua ad extra sit pportionalis v̄tuti intellectiue:qd.s. vtraqʒ sit eleuata:ita q̄ neutra egeat ꝯiuncti fm esse corpis adminiculo.Qꝛ ḡ intētio.s.T.erat ꝯcludere pticularē.s.q̄ aliq̄ substātie itellectuales sunt sepate a corpib⁹ nō discutere vl̄ēm.s.an oēs substātie itellectuales pfecte fm sciētiā sunt sepate a corpibus:imo inferi⁹ q.70.v̄tet in dubiū. Et p istā met rōnem qua vsus est excludebat obiō ista:p q̄to obstaret illi pticulari:ꝛ ista instātia sumpta est a ꝯdōne extra latitudinē itellectualitatis vt sic:icirco ab intēdēte pcessum ex vi itellectualitatis potuit silētio ptrāsiri. Scdo pōt dici q̄ istātia ista q̄uis possit facere ambiguitatē 661

simplr:nō pōt tñ hāc 266

parere statib⁹ supꝛadictis de nūero angeloꝝ:q̄ tātus est nūerus taliū substātiaꝝ: ꝛ q̄ nō sunt pp mouere:necesse est em̄ vt latitudo eaꝝ attēdatur nō penes mouere/sʒ penes itelligere.

de terra vel aqua:qꝛ nō subito disparerent:. Neqʒ iteꝝ d̄ igne:qꝛ ꝯbureret ea q̄ ꝯtigeret. Neqʒ iteꝝ ex aere:qꝛ aer ifigurabilis ē ꝛ incolorabilis.Ergo angeli corpa nō assumūt.

Sed cōtra Est,q̄ Aug.dicit.xv.de ci.q̄ āgeli i assumptis corporibus,Abrae apparuerunt.

Rñdeo Dōm,q̄ quidā dixerunt angelos nunq̄ corpa assumere:sed oia q̄ in scripturis diuinis legūtur de apparitionib⁹ angeloꝝ cōtigisse in visione pphetie:hoc ē fm imaginationē.Sʒ hoc repugnat itētiōi scripture.Illd em̄ qd imaginaria visiōe vr est i sola imaginatiōe vidētis. Vñ nō vr idifferēter ab oib⁹.Scriptura āt diuina sic introducit iterdū angelos apparentes vt cōiter ab oib⁹ viderētur.Sicut āgeli apparētes abꝛae visi sunt ab eo,ꝛ tota familia ei⁹,ꝛ a loth,ꝛ a ciuib⁹ sodomoꝝ.Silr angelus q̄ apparuit Thobie.ab oib⁹ videbatur.Ex q̄ māifestū fit hmōi ꝯtigisse fʒ corporeā visionē q̄ vr id qd positū ē extra vidētē. Vñ ab oib⁹ videri pōt.Tali āt visiōe nō vr nisi corp⁹.Cū igit angeli neqʒ corpa sintᶜ: neqʒ habeāt corpa nālr sibi vnita:vt ex dcis pʒᶜ:relinquit q̄ interdū corpa assumant.

Ad primū Ergo dōʒ:q̄ angeli nō idigēt corpe assūpto pp seipsos:sʒ pp nos:vt familiariter cū hoibus cōseruādo demōstrent itelligibilē societatē quā hoies expectāt cū eis hñdā i futura vita.Hoc ēt q̄ angeli corpa assumpserūt i veteri testō:fuit qdā figurale idiciū q̄ v̄bum dei assūptuꝝ eēt corp⁹ humanū.Oēs.n.apparitiōes veteris testi ad illā apparitionē ordinate fuerūt:qua filius dei apparuit in carne.CAd 2ᵐ dōm,q̄ corp⁹ assumptum vnitur angelo:nō quidē vt forme:neqʒ solū

Tertio potest dici q̄ intētio scti T.est quidem cōcludere specificatiuam hanc.s.q̄ angeli q̄tum est ex meritis intellectualitatis eorum sunt separati a corporibus.Affirmare autem simpliciter hanc.s.angeli sunt separati a corporibus:nec hoc vitiosum est.Tum ex parte medij quo vsus est de perfecto ꝛ imperfecto:quod eadem ratione infert illam prefacientem: vt in prima respōsione dictum est.Tum ex parte illate cōclusionis:quoniam esse intellectiuū est principale ꝛ essentiale.Esse vero motiuū quasi accñtale ꝛ secūdarium est:vtpote rōne primi cōueniens.Ac per hoc si essentiale precipuum nō exigit corpus:ꝛ vnibile esse corpori/sit de numero essentialium.cōsequens est vt alique tales sint non egentes corporibus iuxta secūdam respōsionem.Tum ex parte dicēdorum inferius:vbi de eis inquātum motores erit sermo.Nunc enim cum de substantia eorum sit sermo:ꝛ substantialia rerum ex operatione principali pensanda sint.ꝛ cetera suis ppriis locis discutiēda sat est ostendere q̄ operatio propꝛia ꝛ essentialis earum ducit ad ponēdam substātiam earū posse ita eleuarī q̄ corpore nō egēt.Ac per hoc hic simplr dici pōt:q̄ separate sunt a corporibus.In substātialibus em̄ non differunt possibile ꝛ necessarium.

CSuper articulum secundum.

TItulus quo ad quid nominis nihil aliud exigit:nisi notari duo.Primo ly assumere:qd signat ad se sumere.s.ad ipsius manifestationem ꝛ non ad sua opera peragenda.Secūdo scripture consuetudo attendenda est:in qua introducuntur angeli in corporibus apparentes.

CIn corpore tria facit.Pꝛimo refert quandam opinionem Rabimoysi. Secundo improbat eam.Tertio respondet quesito vnica conclusione.

CQuo ad primum opinio illa dicit duo scilicet ꝛ quod angeli non assumunt corpora.Et q̄ ea que dicuntur in scripturis de corporea apparitione angelorum:intelliguntur de imaginaria tantum apparitione.

CQuo ad secundum arguitur contra vltimum dictum sic.Communiter visum ab omnibus videt visione corporali/qua videt illud qd est positum extra videntem.Sed angeli corporalr apparentes fuerunt visi communiter ab omnibus:ergo.Maior patet ex differentia inter visionem corporalem exteriorem ꝛ imaginariam ex parte obiecti:qꝛ pura imaginaria terminat ad obiectū intra:oculoꝝ v̄o visio terminat ab obiectū extrinsecum.Et ex h̄ sequitur alia differētia:qꝛ visum imaginarie vt sic:solū est in imagināte:ꝛ cōsequēter sibi soli apparet. Visum aūt oculis:qꝛ extra videntē existit: ab oibus cōiter videri potest.Minor vero ex scriptura probat de angelis:qꝛ apparuerunt Abrae Loth ꝛ Thobie.

CQuo ad tertiū cōclusio respōsiua ē ista angeli interduʒ assumunt corpora.Probatur sic:qd est substantia que nō est corpus nec habet corp⁹ naturaliter vnitum:

268 ꝛ quandoqʒ videtur

2.dist.8 visiōe corporali inter

ar.4. dū assumit corpus.

Et po. Angeli sunt huius-

q.6.ā.8. modi.ergo.Minor

Et q̄l.5. nota est ex hoc articu

ar.5. lo ꝛ precedentibus:ꝛ similiter maior.

CSu p articulū.3ᵐ.

TItul⁹ clarus est in corpore articuli.

CIn corpore articuli vna cōclusio respōsiua.s.angeli per corpora assūpta possunt operari quedam opera vite: quantū ad id in quo cōmunicāt cū corporibus nō vitalibus: nō autem quantū ad id quod est propꝛiuʒ viuentium.Conclusio ista ꝛ declaratur ꝛ probatur.Declarat quidē:quātū ad distinctiōes quas supponit.Probat vero quantum ad vltimā particulā.Distinctiones sunt iste:operationū quedam est vitalis:que.s.est ab anima inquātū anima:ꝛ quedam nō vitalis que.s.est a natura tātum vt motus sursuʒ vel deorsum.Operationum rursus vitalium:quedā habent aliquid cōmune cuʒ nō vitalibus.ꝛ aliqd ppriū inquantū vitales sunt/quedā vero nihil habent cōe cuʒ nō vitalibus.Exēplū vtrarumqʒ habet in litera.Probatio vero vltime particule est/qꝛ eius est actio cuius est potētia:vt dicitur in de somno ꝛ vigilia.Sed angelorum in corporibus

ꝛ q̄ assumptis nō est po-

269 tētia propria anime.

267 ergo nec actio.

CCirca distinctionē secundam ꝛ primam partē conclusionis simul dubiū occurrit. Quoniā quū assignatur talis distinctio. Aut intendit q̄ in q̄busdā operationib⁹ inueniant duo realiter distincta.alteruʒ cōe vitalibus ꝛ nō vitalibus:ꝛ alterū propꝛiū vitalibus.Aut qd illa duo sint fʒ rōnem tantū distincta: quēadmodū superi⁹ ꝛ inferius.Si primo modo falsum apparet:quoniā operationes oēs anime sunt simplices/ꝛ nō cōposite ex duabus realiter distinctis.Si secūdo mō falsum q̄qʒ videtur:qꝛ in hoc nō differūt operationes anime inter se:qm̄ oēs operationes anime cōicāt cum operationib⁹ inanimatorum in aliquo predicato cōmuni:ꝛ sic distinctio est nulla.

CAd hoc est dōm:q̄ intentio.S.Tho.vt patet ex.q.6.de potētia dei/articulo.8.est loqui de duob⁹ realiter distinctis:non tñ cōponētibus operationē:sed concurrentibus ad ipsam.Ita q̄ sensus distinctiōis est:q̄ operationū vitalium:quedā sunt cōmunicantes cū nō vitalibus in effectu seu termino:q̄uis differāt in principio.

Quedā vero sunt q̄ 270

nec in principio nec in termino seu effectu cōicant cū nō vitalibus.Pꝛime sunt locutio ꝛ motus processiu⁹ ꝛ gñatio:quorum termini seu effectus sunt:diuisio aeris:motus localis ꝛ alteratio:q̄ possunt etiam per actiōes nō vitales cāri.Secunde vero sunt/sentire nutriri:ꝛ reliqua:q̄ non solum ab anima sunt:sed ad animatū corpus vt sic terminantur.

CCirca probationē cōclusionis:aduerte diligenter q̄ ex ista ratiōe sufficienter cōcludit:q̄ angeli nullum opus vite absolute loquēdo in corporib⁹ assūptis exercent:eo q̄ nullam potentiam vitalē in assumpto corpore hñt. Et sic neqʒ locutio neqʒ motus pgressiu⁹ vere cōpetit angelis. Sʒ qꝛ quarūdā actionū vitaliū terminus pōt fieri sine actione anime:ac per hoc sine potētijs anime vt v̄berare aerē ꝛ moueri localiter:iō talis opa vite āgelis p corpora assūpta attribuunt:nō fʒ q̄ opa vite nec fʒ q̄ talia opa vite:sʒ fʒ mltitudinē effect⁹.i.attribuūt eis opa similia istis vitalib⁹:quo ad effectuʒ. Similia aūt dico nō metaphorice sʒ ppꝛie

vt motori:sed sicut motori representato per corpus mobile assumptū.Sicut em̄ a sacra scriptura ppꝛietates rerum intelligibilium sub similitudinibus rerū sensibilium describuntur:ita corpora sensibilia diuina virtute sic formātur ab angelis:vt congruant ad representandū angeli intelligibiles proprietates.Et hoc est angelum assumere corpus. CAd tertium dōm:q̄ lʒ aer in sua raritate manens non retineat figurā neqʒ colorem: q̄n tamen cōdensatur:ꝛ figurari ꝛ colorari potest:sicut patet in nubibus.Et sic angeli assumunt corpora ex aere condensando ipsum virtute diuina quantum necesse est ad corporis assumendi formationem.

CVtrum angeli in corporibus assumptis opera vite exerceant. Arti.3.

AD tertiū Sic pceditur.Videt q̄ angeli in corporibus assumptis opa vite exerceant.Angelos enim v̄itatis nō decet aliqua fictio.Esset aūt fictio,si corp⁹ ab eis assumptū,qd viuū videt ꝛ opera vite habēs nō hr̄et hmōi.Ergo angeli in assumpto corpore opera vite exercent.CP.In operib⁹ angeli nō sunt aliqua frustra.Frustra aūt in corpore assumpto per angelum formarent oculi ꝛ nares ꝛ alia sensuum instrumenta: nisi per ea angelus sentiret.Ergo angelus sentit p corpus assumptum.Qd est propꝛijssimum opus vite.CP.Moueri motu pcessiuo est vnū de operibus vite:vt pʒ in.ij.de anima. Manifeste autē angeli apparent in assumptis corporibus moueri.Dr em̄ geñ.xviij. q̄ Abraā simul gradiebatur deducēs angelos qui ꝛ apparuerant.Et angelus Thobie querenti:nosti viam que ducit in ciuitatem medoꝛū:respondit,Noui ꝛ oia itinera eius frequenter ambulaui.Ergo angeli in corporibus assumptis frequenter exercēt opa vite.CP.Locutio est opus viuentis.Fit em̄ per vocem q̄ est sonus ab ore aialis prolatus:vt dr in.ij.de aia.Manifestū est autē ex multis locis scripture angelos in assumptis corpibus locutos fuisse.Ergo in corporib⁹ assumptis exercēt opa vite.CP.Comedere est ppriū opus aialis.Vñ dñs post resurrectionē in argᵐ resumpte vite cū discipulis māducauit.vt habet Luce vl.Sʒ angeli in assumptis corporibus apparētes comederūt.ꝛ Abraā eis cibos obtulit:q̄s tamen prius adorauerat:vt hr̄ Gene.xviij. Ergo angeli in assumptis corporibus exercent opa vite.CP.Gñare hoiem est actus vite.Sed hoc cōpetit angelis in assumptis corpib⁹.Dr.n.Ge.vj.Postq̄ ingressi sunt filij dei ad fi.hominum:illiqʒ ge.isti sunt potentes a seculo viri famosi.Ergo āgeli exercent opa vite in corporibus assumptis.

Sed cōtra. Corpora assūpta ab angelis nō viuūt:vt supꝛa dictū estᶜ.Ergo nec opera vite p cos exerceri possunt.

Rñdeo Dōm.q̄ quedā opa viuētiuʒ habent aliquid cōe cū alijs operibus.Vt locutio:que est opus viuentis conuenit cum alijs sonis inanimatorum inq̄tum est sonus.Et pcessio cum alijs motibus inq̄tum est motus.Quantum ergo ad id quod est cōmune vtrisqʒ operib⁹,possunt opera vite fieri ab angelis per corpora assumpta:non autem q̄tum ad id quod est propꝛium viuētium:qꝛ fm phm in libro de som.ꝛ vi.cuius est potentia eius est actio. Vnde nihil potest habere opus vite quod non habeat vitam que est potentiale principium talis actionis.

Ad primū Ergo dicendum,qd sicut non est cōtra veritatem quod in scriptura intelligibilia sub figuris sensibilibus describuntur:qꝛ hoc nō dicitur ad astruendum quod intelligibilia sint sensibilia:sed quod per figuras sensibilium propꝛietates intelligibiliū fm similitudinē quādā datur intelligi:ita nō repugnat veritati sanctorū angeloꝝ q̄ per corpa ab eis assumpta vidētur hoies viuentes lʒ nō sint.Non em̄ assumuntur nisi vt per propꝛietates hois ꝛ opera hois spūales propꝛietates angelorū ꝛ eorū spūalia opera designētur.Qd non ita congrue fieret si veros homines assumerent:qꝛ propꝛietates eorū ducerent in ipsos homines non in angelos. CAd scdm dōm q̄ sentire est totaliter op⁹ vite.Vnde nullomodo est dōm q̄ angeli p organa assumptorū corporū sentiāt.Nec tamen superflue sunt formata.Nō em̄ ad hoc sunt formata:vt per ea sentiatur:sed ad hoc vt per hmōi organa virtutes spūales angelorū designent:sicut p oculum designatur virtus cognitiua angeli:ꝛ per alia membra alie eius virtutes:vt Dio.docet.vlti.ca.ce. Hierar.CAd tertium dōm q̄ motus q̄ est a motore coniuncto est pprium opus vite. Sic autē nō mouent corpora assumpta ab eis:qꝛ angeli non sunt eorū forme.Mouent tamen angeli p accidens.motis hmōi corporib⁹:cum sint in eis sicut motores in mobilibus:ꝛ ita sunt hic,q̄ nō alibi.Qd de deo dici non pōt.Vnde lʒ deus nō moueat motis his in quibus est:qꝛ vbiqʒ est:angeli tñ mouent per accidens ad motum corporuʒ assumptorum.Non autē ad motū corporū celestium:etiā si sint in eis sicut motores in mobilibus:qꝛ corpora celestia nō recedunt de loco fm totū.Nec determinatur spiritui mouenti orbē locus fm aliq̄ determinatā partem sube orbis:que nunc est in oriente: nunc in occidente:sed fm determinatum situm:qꝛ semper est in oriēte,virtus mouēsᶜ: vt dr in.viij.phsi.CAd quartū dōm,q̄ angeli propꝛie nō loquunt p corpa assumpta: sed est aliquid simile locutioni,inq̄tum formant sonos in aere similes vocibus humanis.CAd q̄ntū dōm:qd nec etiā comedere propꝛie loquēdo angelis conuenit qꝛ comestio importat sumptionem cibi conuertibilis in substantiam comedentis.Et quāuis in corpus Christi post resurectioneʒ cibus non conuerteretur:sed resolueretur in preiacentem materiam:tamen Christus habebat corpus talis nature in quod posset cibus conuerti.Vnde fuit vera comestio.Sʒ cibus assumptus ab angelis neqʒ conuertebatur in corpus assumptum,neqʒ corpus illud talis erat nature in quod posset alimentum conuerti.Vnde non fuit vera comestio sed figuratiua spiritualis comestionis.Et hoc est quod angelus dixit Thobie.xij.Cum essem vobiscum videbar quidem manducare ꝛ bibere:sed ego potu inuisibili ꝛ cibo vtor.Abraam autem obtulit eis cibos existimans eos homines esse:in quibus tamen deum venerabatur:sicut solet deus esse in prophetis:vt Augu.dicit xv.de ciui.dei.

CAd sextum dicendum,quod sicut Aug.

Universidad de Deusto
Biblioteca

qualiter modum albū albo simile est. Nam metaphorica similitudine ois opera vite eis attribui possunt.

¶ Circa dicta. S. Tho. in hac materia hic in. q. de potētia/loco allegato vnum occurrit: ex eo qđ ponit ghationem in genere operum vitalium communicantium cum nō vitalibus sed separat eam a corporibus assumptis angelorū/qi materia corporalis nō obedit āgelis ad trāsmutationē formale. hoc est non videt verū: q generatio vitalis termināt ad animatum inquātum animatū est: z cōsequēter dato qđ nō cōcurrant transmutatio formalis esset discōueniens angelo: z est sub altero genere operationum vitalium.

¶ Ad hoc dr̄ distinctio ibidem facta a. S. Tho. cuius potuisset fieri applio: restricta tñ est ab eo ad opera que sunt ab eadem anima in eodem numero: ab his que nō sunt hmōi. Et sic generatio que terminatur ad animā nō eandem numero: ẽ spēs posita est in secundo mēbro: z exclusa ppā alia causam. Nō contradicit tñ his applio distinctio qua anime opera distinguunt i ea que incipiunt ab anima et terminant ad animā: sine eādē numero sine nō: z ea que tātum incipiunt ab anima. Et sic ghatio z nutritio ex duplici capite excludūtur. s. z q: terminant ad ān imatū vt sic: et qi sunt trāsmutationes formales.

¶ Super qōnis. 52. Articulum primum.

269 a.di.37. q.3.arti. 2.et.2. Et.1. d. 6.art.3. Et po.q. 3.ar.19. Et qli. 31.q.1.

Trip⁹ claruus est.

¶ In corpore duo dicit. Prio ridet qđlo vnica cōclusione. Scōo ex ipa conclusione deducit quasi tria cotollaria.

¶ Quo ad primum conclusio est ista: angelus est in loco: equinoce tamen respectu corporeis. Probatur sic secūda pars directe: corpus est in loco per contactum quātitatiuum. ergo angelus est in loco per contactum virtualem. tenet consequentia: quia in angelo non est quātitas dimensiua.

¶ Quo ad secūdam partem: tres ppietates corporis inquantum locati excludit a locatione angeli. s. commensurationem/situationem/z continentiam passiuam: vt clare patet in litera.

¶ Circa probationem posite cōclusionis aduertenda sunt duo. Primo q dam querūt vtrū angelus sit in loco. intentio tamen theologorum querentium est querere de modo quo angelus est in loco: quia hoc certum est et dubio. Et iccirco. s. Tho. de prima parte cōclusionis nō nisi implicite curauit. z secūde directe respondit. Secūdo q vis conclusionis. s. Tho. consistit in hoc. omne qđ est in loco ratione sue quātitatis est in eo: quantitas autem est duplex virtutis z molis. Igitur quod habet quātitatem molis ratione illius locari potest. Quod autem caret illa nō nisi propter quantitatem virtutis in loco esse potest. Rursus cum nostra quātitas actualiter sit ratio essendi in loco: nisi per actualem coniunctionem eius in loco. cōsequens est: vt quēadmodum corpus actualiter non locatur nisi tactu quātitatiuo ziungatur loco: ita res spūales actualiter nō est in loco nisi quātitatiua virtutis contactu virtuali coniungatur loco. Ac per hoc equinoce vtrūq locari dicitur.

¶ Circa dicta occurrūt multa dubia. Et primo dubitat circa cōclusionē qđ intēdat. s. Tho. p tactū seu applicatione actuale. Aut em intendit aliquē actū primū/aut scōm. Si actū primū/aut absolutū/aut respectiuū. Si actū 2ⁿ: aut immanentē aut trāseuntem. Sed nihil hoz quatuor pōt dici. ergo. Qđ em nō sit actus primus absolutus/pbat duplr. Primo qr omne absolutū in angelo aut est suba aut qualitas oino immālis. ac p hoc abstrahens a loco. Scōo qr tactus actus primus actū 2m attēdit penes esse/ac per hoc penes 2iunctionē que est inter formā z mām: sine subale sine accidentem: inter eas quidem: cum non nisi forte per accidens sit quantitatiuus

tactus per se loquendo virtualis/tantum contactus est secundum esse substantiale vel accidentale. Constat autem nihil angeli dare vel recipere formaliter esse a loco. igitur. Qđ autem non sit actus primus respectiuus er eo probatur: quia omnis respectus de nouo adrenicns alicui sequit aliquā mutationē. nō autem apparet que z qualis est illa mutatio quā sequit hec forma respectiua. Cum nō est necesse: qđ sequat fieri 2m subtactus. est. est in loco sed mobile corpus. Sed angelus non est corpus (vt supra ostensum est.) Ergo angelus nō est in loco. ¶ Preterea. Locus est quantitas positionem habens. Omne autem quod est in loco habet aliquem situm: sed habere situm non potest conuenire angelo: cum substantia sua sit immunis a quantitate cuius propria differentia est positionem habere. Ergo angelus non est in loco. ¶ Preterea. Esse in loco est mensurari loco et contineri a loco: vt patet per philosophum in quarto phȳ sicoū. Sed angelus non potest mensurari neq̄ contineri a loco: quia continens est formalius contento: sicut aer aqua: vt dicitur in quarto phȳsicorum. Ergo angelus non est in loco.

Sed contra Est: quod in collecta dicitur. Angeli tui sancti ha.in ea/nos in pace custo.

Respondeo Dicendum/ q angelo conuenit esse in loco. Equiuoce tamen dicitur angelus esse in loco: z corpus. Corpus enim est in loco per hoc quod applicatur loco secundum contactum dimensiue quātitatis. Que quidem in angelis non est: sed est in eis quātitas virtualis^c. Per applicationem igitur virtutis angelice ad aliquam locum qualitercūq̄ dicitur angelus esse in loco corporeo. Et 2m hoc patet quod nō oportet dicere q angelus cōmēsuretur loco: vel q habeat situm in continuo. Hoc enim conuenit corpori locato: prout est quātum quātitate dimensiua. Similiter etiam non oportet propter hoc qđ contineatur a loco. Nam substantia incorporea sua virtute contingens rem corpoream. continet ipsam: z non continetur ab ea. Anima enim est in corpore vt continens: z non vt contenta^c. Et similiter angelus dicitur esse in loco corporeo: non vt cōtentum: sed vt cōtines aliquo modo.

¶ Et per hoc patet responsio ad obiecta.

269 a.di.37. q.3.arti. 2.et.2. Et.1. d. 6.art.3. Et po.q. 3.ar.19. Et qli. 31.q.1.

Articulus I. 124

Prima ꝓparata z imediata sufficiēteq̄ ad op⁹: exclusis oibus ipedimētis. Prīa vo approximationis: vocat relatio approximatiōis imediate agētis in patiens imediate: que puenit actione ordine nāe salē. Prīa aut operationis/dr relatio agentis ad passum imediate: in sepabilis ab actiōe: ita q vel est ipse respectus in actione importatus: vel nō est sine illo. Prīe aūt dr tres modi prīe cā exemplī declarari in nauta z nani. Est em prio nauta prediens naui prīa ordinis/existentis inter virtutē suā: z nanē vt gubernabilis ab ipso est. Et deinde prīs eidem fm approximationē dum ipse prius natura intelligit approximatus nauī q̄ operet. Tertio sit prīs nauī fm actualem opōnem sine hic relatio prīe cōcomitans opationē: sit idem quod relatio mouentis ad motum: siue ab illa distinguatur vt dictum est. hec de primo.

¶ Quo ad 2dm dum sciendū est q harū quinq̄ prīarū tres tm̄ sunt certe s. circūscriptiua z ordinis/z operationis. Alie aūt due ambigue valde sūt z coincidunt z ꝓpter eas est vniuersa hec difficultas. Et de prīa quidē circūscriptiua labotare nō opꝰ: qr est nota ad sensum. Prīa vero ordinis ex hoc conuincitur: ꝓ si nullum corpus esset z vna suba intellectualis posset aliquid recipere ab alia: anteq̄ intelligeret agere vna in aliam/esset iter eas ordo actiui ad passum: quo altera posset potentia prima expedita z preparata agere z altera recipere. hec em ypothesi facta salē additionali: ꝓ q creata posūmodum creatura corporea: angeli nō cepe runt esse in loco per hoc tm̄: q locus q nō erat est: qr nō est magis/ro er hoc quare ḣ esset i hoc loco: z ille in illo. Nec oportuit moueri tūc motu local: quia nūq̄ erat. Moueri em̄ localiter prefupponit esse i loco. Qđ ẋo nō sit accūsēdus immanens actio imanēs angeli est oino immaterialis. Tū qr omnis actus primus vel secūdus immanens vel transiens ois aut cōuenit omni enti aut aliquibus. Si o enti assignāda est eius ratio ex ente inēxtrum ens: vt patet de respectu intelligibilitatis z appetibilitatis. Si quibusdam: assignanda est rō quare illis potius q̄ aliis er fundamēto in illis z nō aliis inuento. Tū qr posse certū respectū hre: est p̄dicatū demonstrabile de re: cuius hre ri inferr: z p quā inest illi: alioquin cōtingēter inesset. Cā aūt illa aut fundamentū est aut er ipsa illud hr. Minor: ro pbat. cm aut fundamentum talis respectus est aliq̄ absolutū imentū in pura suba: aut absolutū cuz aliquo extrinseco cōnotato. Sed neutrū pōt poni. ergo. Qđ em nō sit absolutum aliq̄: ꝓ sic distinguēdo ea q in pura suba inueniunt. i. rō sube z limitatio eiusdem. z silr virtus eius z limitatio eiusdē. Suba em̄ inq̄tū suba hanc nō fundat respectū. Tū qr nō ois suba pōt illū fundare. Tū etiā qr ponentes illum fatentur iuxta articulū parisien/sem. 218. quod subiectum est. est ratio essendi in loco diffinitiue. Inq̄tum vero limitata sine ad genus siue ad spēm sine ad singulare: hoc ēt nō hz: qm̄ equiuoce dicitur limitatio de determinatione essentiali seu entitatiua. z de determinatione ad locū. Modi em̄ entis z ōnes cēntiales z idiuidnales hūt ad tale et hoc ens: z nō ad ens in loco seu locabile: nisi quā ẋpliter ens ꝓ ḣtū ḣtitate molis. Tunc em̄ manifeste ẋpliter ens ad locabile. Per alios aūt entis modos cū ꝓ se primo nō ꝓtrahāt ad locabile. opꝰ assignare qđo prīr ẋpliter. et cū nō possit assignari restat q sit fictio. sile q̄q̄ iudiciū est de virtute subque ponitur eadē realr cū suba z limitatione eius: qm̄ limitatio virtutis entitatiua est limitatio ad talē z tm̄ effectū: nō localis. Qđ aūt fundamētū ratio talis respectus nō sit suba cōnotata aliquo alio. pbat. Tale extrinsecū non potest esse nisi aut negatio aut relatio. Sed relatio nō est: qr iterum de illius fundamento querēdo eadē recidit qō. Negatio vero apparet ad propositū: nisi in distantie: vt putari forte possit q suba indistās a loco fundat prīe relonē ad locū. Sed hoc nihil est: qr talis negatio cōuenit subē in diuisibili etiā nuq̄ exñti: vt p3. z sic sbam nuq̄ exñtem cōtingeret esse prītem huic loco. ac per hoc esset nuq̄ z esset hic qđ implicat dictionē. Si hec vera sunt p3 q imaginatio potentium talē respectum in falso fundatur. Credit em̄ q quemadmodū hec aqua exñs in vase habet duo fundamenta. s. ḣtitatem fundantē circūscriptionē: z subam fundantem diffinitiue. Cum ḣ er predictis habeatur: q vnum tm̄ est hic fundamētū. s. ḣtitas: mediante qua hec aqua z diffinitur z circūscribitur hic. Et er hoc vlterius sequitur: q̄ quēadmodū hec aqua seclusa colore implicat cōtradictionem quod sit visibilis. ita seclusa ḣtitate q sit locabilis. Et hoc loquendo vt hic loquimur de suba seclusa oi virtute actiua z passiua quocūq̄ mō. Et sic positio illa est impolis simplr. Ad exēplū qđ adducit de hac aqua existe in vase remota p intellm ḣtitate z. Dicꝰ imaginatio in hoc decipitur: qm̄ seclusa ḣtitate aqua illa nuq̄ remaneret: qm̄ nulla habitudinē ḣbet ad locū. Sed restaret cā negatiue distātie ab illo loco: z quocūq̄

Universidad de Deusto Biblioteca

alicubi dr ibi esse. Sed supra posse addit pñtia ordinis ex pte subẽ angeli negationẽ situalis distantie: eo modo quo sibi pōt cõuenire: vt inferi⁹ dicetur. Ex pte vo intellectus cognitionẽ practicã talis opis in hoc corpus vt a se exercẽdi. Ex pte vo potẽtie executiue: expeditionẽ: ita q potẽtia sua nec detineat seu impediat vtute aliqua supiori nec occupata sit ad opus aliud: sed ad hoc parata promptaqz habeat. Ex pte aũt volũtatis electionẽ pdicte prepatiõis ad hoc opus in hoc corpus exercẽdũ. Hec ei est rõ habit⁹ vt cũ voluerit quis operetur. Scdo sciẽdum est: q quẽadmodũ opõnũ duplex est gen⁹: qm queda sunt cũ continua exteriori actiõe vt mouere. Quedam vo interpollata actione exteriori sunt cõtẽte: vt presidere custodire z his silia. ita duplr ztingit angelos pñtes esse loco fm opõnem. Uno mõ quia actualr exteriori opõne attingũt corpa. Alio mõ qz actualr attẽdũt z vacant vt cepta bñ succedãt: qũuis nõ ztinue exteriori opõne alidd ibi agãt. Et hoc modo angeli custodiẽtes hoies: z presidẽtes puinciis aut locis: dñr ibi esse. Non em qui custodit aut presidet opz q semper in custodito aut subdito alidd faciat. Sed q semp vigilet studeat z vacet ad hoc/z nũc impedimẽta amoueat: nunc vo pmoueat/nunc euẽtũ rei expectet occurrentibus puisurus zc. De scdo vo. s. quũ dr angelũ alicubi esse: que res sit existens in loco: dr q nõ solũ operatio seu effectus angeli est in loco. Sed ipsa substãtia pculdubio. Sed diuersimode. Nam operatio est in corpore vt pfectio in pfectibili. Substantia vo angeli est vt res per seipsam: seorsum hñs inũ subsistere. Locatũ em nõ est idẽ fm esse substantiale vel accidẽtale ipsi loco/cum neutrũ alterius accñs aut substãtia quoquo mõ sit. Sed est aduertẽdũ q sicut duplr ztingit angelũ operari i corpus. s. immediate immediatione suppositi: z mediate. Ita duplr põt dici esse in loco mediãte opatione. s. per potẽtiã z p substãtiã. In corpe em in quo immediate opat est p opationẽ: z per potẽtiã: qz attingit illud sua vtute: z p subam: qz immediate immediatione suppositi attingit ipm cõcurrẽte negatione distantie situalis: vt causa seu cõditione sine qua nõ. In corpore vo in quo mediate agit est p opationẽ z p potẽtiã: nõ aũt p subam. Tertiũ aũt. s. an suba angeli exñs in loco distet ab alio loco distinctiõe eget. Distãtia em duplr sumi potest. Primo pprie p distãtia locali seu situali. Scdo p distantia inter agens z patiens vt sic. s. in pportione inter hoc z illud: vt alterũ agat/z alterum patiatur ab eo. Si hoc scdo modo loquimur de instãtia/tunc manifeste pz angelum esse vni loco ppinquiorem qz alteri: quia hoc nihil aliud est: qz esse pportionatum agens respectu vnius magis qz alterius. Si autem loquimur de distantia situali: tunc distinguẽdum est: z per se aut p accñs. Et per accñs duplr. iuxta doctrinã phi. 8. phy. textu. 45. z dicenda sunt tria. Primo q angelus non est per se distans aut ppinquus loco alicui. Scdo q angelus fm seipsum non est per accidens distans aut ppinquus alicui loco quẽadmodũ albedo quãta per accidens in vno loco distat per accidẽs ab alio loco. Tertio q angelus est per accidẽs distans: aut propinquus loco alicui fm corpus in quo est: ita q distantia non redundat in ipsum angelũ: sed predicatur de ipso rõne corporis in quo est. z sic est ppinquus loco propinquo illi corpi z distat a distãte. Sicut apud Arist. motor orbis inferioris dr moueri per accidẽs ad motũ superioris. Et p hec pz qũo diuersa. s. T. dicta sint intelligenda. Nã ea q dixit in 3a pte de aia xpi/iõ dixit: qz in vna pte inferni immediate opari ipsam posuit i aliis vo mediate. Nõ q nũciũ miserit sz qz mediãte effectu/quẽ in lymbo patrũ habuit: ad alios descendit: qm p vtuosum descensum ad lymbũ patrũ: z dãnatos cõfutauit z purgandis spem dedit zc. vt ex verbis. s. Tho. in rñsione ad 3m ibidẽ pz. Põt quoqz in vno tm inferni loco fuisse aiam xpi: fm subam intelligi alia rõne: qz. s. ab aliis ptibus erat distãs p accñs. Mõ perposito: z tñ diuinitatis vtute: effectũ in illa loca faciebat. Que vero in quolibeto 6o dixit pp simultatẽ ordinis q puenit opõnẽ z excludit distãtiã istã situalẽ p accñs. dixit. Patet quoqz ex his rõ/quare. s. T. in quolibeto prio distinxit ztactũ virtutis ab opõne: qz. s. cõtactus virtutis attendit nõ solũ fm exteriorẽ opõnẽ cõtinue exercitã. Sed etiã penes studiũ z attẽtionẽ ad cepta sequẽda zc. Unde ibidẽ statim subdit/q p opõnẽ/nõ sola motio intelligat/sed quecũqz vnitio qua sua virtute cõtingit corp⁹: siue presidendo siue cõtinendo. Et intendit nõ de cõtinentia subali: qua in superiorib⁹ inferiora nãlr ztinent eminẽter: qz sic quilz angelus eẽt vbiqz. Sed de cõtinẽtia q nata est cõpetere formis: q est silr tenere copis partes. hoc em mõ aia cõtinet corpus: vt dr in prio de aia. tex. 9o. in cuius signũ ipsa recedente partes defluũt zc. Assistẽtia ergo angeli ad simul tenedũ corp⁹ quo ad alidd eẽ vel opari est cõtinẽtia sufficiens ad hoc q angelus ibi dicat esse. Nec ex his mihi iponas q dixerim angelos locari apud. s. Tho. ex sola pñtia ordis. hoc em adhuc nõ est dixi. Sed ad hoc tm puentũ est: q angel⁹ pñs est loco duplr fm opõnẽ. z fm ordinẽ. Et q ista pñtia puenit nãlr illã: qz est ipsa appropinquatio agẽtis ad patiens. Utrũ aũt talis pñtia sufficiat ad hoc qd angelus dicatur esse in loco: crediderim ego distinguẽdũ: q esse in loco angelũ cõtingit dupliciter. Uno modo cõplete. z sic nõ sufficit pñtia ordinis. Aliomodo incõplete: z sic sufficit. Quũ em sola ẽ pñtia ordis ichoata quidẽ est pñtia angeli ad locũ: sed nõ est cõpleta. Quũ vo actualr incipit opari. tũc ẽ cõplete pñs. Et fm h possent diuersa theologorũ dicta interpretari modo de esse in loco cõplete. mõ de esse in loco incõplete. De scti Tho. aũt intẽtione/nõ clare cõstat: qz ipse z in illo prio qlibeto z hic/notãter dixit: q p applicationẽ vtutis angelice qlrcunqz ad locũ/angelus est in loco: z zñr cũ hic applicatiõis mod⁹ nõ sit ex qlrcũqz: iclusus vr ab eo: z hr sic est exponẽdus. nisi obstet q applicatiõis modus de q loqt/ẽ talis

s. di. 17. q. 3. ar. 2. z. q. 4. ar. ti. 1. cor. Et. 4. d. 44. q. 1 art. 3. q. 2. 1m. Et po. q. 3. ar. 29. 3m.

Utrum angelus possit esse in pluribus locis simul. Arti. 2.

AD scdm sic proceditur. Uidetur, q angelus possit esse in pluribus locis simul. Angelus em non est minoris virtutis qz anima. Sed anima est simul in pluribus locis: quia est tota in qualibet parte corporis: vt August. dicit. Ergo angelus potest esse in pluribus locis simul. Preterea. Angelus est in corpore assumpto: z cum assumat corpus cõtinuum: videtur q sit in qualibet eius pte. Sz fm ptes eius zsiderant diuersa loca. Ergo angel⁹ est sil' in plurib⁹ locis. Pr. Dam. dicit q vbi angelus operat ibi est. Sz aliqñ opat simul in plurib⁹ locis: vt pz de angelo subuertẽte sodomã. Ergo angelus potest esse in pluribus locis simul.

Sed cõtra Est, q Dam. dicit q angeli dum sunt in celo, non sunt in terra.

Rñdeo Dõm, q angelus est virtutis z essentie finite. Diuina aute virt⁹ z essentia infinita est: z est vlis cã oim. Et iõ sua vtute oia ztingit: z nõ solũ i pluribus locis est sed vbiqz. Vt⁹ aũt angeli: qz finita est nõ se extẽdit ad oia: sed ad aliqd vnũ determinatũ. Opz em qcqd cõpat ad vnã virtutẽ: vt vnũ aliqd cõpari ad ipsaz. Sicut igit vniuersum ens zpat vt vnũ aliqd ad vlem dei virtutẽ: ita z aliqd particulare ens cõparat vt aliqd vnũ ad angeli virtutẽ. Uñ cũ angel⁹ sit in loco per applicationẽ virtutis sue ad locũ: sequit q nõ sit vbiqz nec in plurib⁹ locis: sed in vno loco tantũ. Circa hoc tñ aliqui decepti sunt. Quidã enim imaginationẽ trãscendere nõ valẽtes: cogitauerũt indiuisibilitatẽ angeli ad modũ indiuisibilitatis pũcti. Et ideo crediderũt q angelus nõ posset esse nisi in loco punctali. Sz manifeste decepti sunt. Nã pũctũ est indiuisibile hñs situm. Sz angel⁹ est indiuisibile extra genus quãtitatis et situs exñs. Uñ nõ est necesse q determinet ei vn⁹ loc⁹ indiuisibilis fm sitũ: sed vel diuisibilis vel indiuisibilis: vel maior vel minor fm q voluntarie applicat suã virtutẽ ad corpus maius vel minus. Et sic totum corpus cui per suã virtutẽ applicat corrñdet ei, vt vnus locus.

q duo angeli nõ pñt simul habere illã respectu eiusdẽ loci. Ut aũt q presentia ordinis respectu eiusdẽ loci possit pluribus angelis simul cõuenire. Scdo põt obstare q in respõsione cuiusdã argumẽti in pdicto quolibeto dr q quo ad esse in loco prius nã est opari qz esse in loco: g pñtia ordis q prius nã est qz opõ nõ tenuit sufficere ad esse in loco: qz sic prius esset in loco qz operaret. Sz ad hoc põt duplr dici. Primo q apud. s. T. pñtia ordinis includit sub presentia fm opõnẽ quãlitercũqz: qm vt ex dictis pz triplr põt variari: vel fm cõtinuatã exteriorẽ opõnẽ: vel fm cõtinuatã attẽtionẽ. intercepta vo exteriorẽ opõnẽ cũ reliqs cõdõnib⁹: vt supra dictum est: vel fm habitualẽ applicationem: quã importat pñtia ordinis. Et sic cõiter accipiẽdo operari actualiter vel habitualiter clare cõstat operari nõ prius esse in loco qz esse: imo sunt idem: sed eo modo quo rõne distinguũtur: operari est prius: quia est ratio essendi in loco. Secũdo potest dici: q respõsio. s. Th. intelligẽda est formalr. i. vt euacuat vim argumẽti: dato etiã q per solã opationẽ actualr exercitã/angelus esset in loco: quicquid de hoc sit. opz enim rñsionem illam ab oibus admitti qcqd sit de cõclone. Unde z Sco. in. 37. di. primi. fingens pñtiã immẽsitatis inter deũ z vbiqz/fatet qd prius natura po⁹ dei hz terminũ sue opationis/qz eius immẽsitas terminum cõpresentẽ. De primo vo obstaculo/quid dõm sit in 3o ar. huius. q. discutietur. Satis g nũc sit nosse: q relo pñtie sube spũalis ad locum: semper pertinet ad actionem/vel etiam passionem transeũtem actualiter vel habitualiter exercitam: quãtũ ego capere hactenus possum: hec de quarto. Quo ad quintum vt dictũ iam est Sco. multiplr z. s. Tho arguit: que qm diffuse a Capreolo tractant in pria. q. 2. di. scdi sen. breuiter perstringenda duxi. Et primo arguit: q detur pñtia substantialis duplr. Primo ad hoiem: qz. s. Tho. in hac prima parte, q. 8. ar. 1. hãc posuit z nunc negat ergo. Deinde simplr: virtus opatiua angeli aut se hz mediate aut immediate ad actionem in loco. Si mediate queratur de illo medio, z sic deinceps: si immediate. g suba opantis est immediata loco z hr intentum. Sed ad hoc pz rñsio ex dictis. Ad pm quidẽ ex dictis in. 8. q. Ad scdm vo ex nunc ostensis. cõceditur em immediatio suppositalis: z indistantia localis: vtraqz em est zditio pñtie: iam fm ordinem qz fm operationem. Ad has em tm rõ illa ducit: z nõ ad aliquã positiuã pñtiã subalem: vt arguẽs fingit z nulla hac rõne pbauit: sed supposuit. Scdo arguit q operatio non sit rõ angelo essendi in loco triplr. Primo ducẽdo ad inconueniẽs triplr. s. q angelus frequẽter esset nusqz quia in celo Empireo nihil operantur. Et qd angelus mouẽs celum esset in toto celo: quia totũ primo mouet: qz est sibi pportionatũ: ita q si adderet stella orbi moueret cum labore. 2o celi. tex. 71. Et q angelus esset in loco cõmẽsuratiue: qz opatio sua est in loco cõmẽsuratiue p accñs: z ipse nõ nisi p eã ibi ẽ. Scdo ostẽsiue: rõ essendi in loco est in angelo formalr. Alioquin angelus non esset formalr in loco. Sed opatio transiens nõ est in angelo formalr. ergo. Tertio/auctoritatibus Damasceni: que dicunt angelum opari z esse in loco. ergo aliud est opari z aliud esse in loco in angelo: alioquin supflue vtrũqz diceretur. Sed ad hec quoqz ex dictis facile rñdet. Primũ quidẽ qd reputatur incõueniẽs. s. angelum nusqz esse: nõ incõuenit. Imo vt Aris. primo celi/tex. 100. dixit entia illa beata nõ sunt apta esse in loco. Qd vo in argumẽto miscet de opõne circa celum Empireum: põt multiplr solui. Primo q angelos esse in celo Empireo est loquutio metaphorica: qz sunt in gloria ad quam sanctificatum est celum Empireum. Cuius signum est: q vt magister adducit in. 2. dist. scdi dr/q celũ illud est plenũ angelis: qd nõ põt nisi metaphorice intelligi. Scdo q angeli in celo Empireo operantur: sed nos latet qualis est opatio illa. Qd aũt a quibusdã dr: q sunt ibi per exornationẽ vel alidd hmõi: qd est relũ p modũ opationis significata/imaginarie magis qz rõnabilr dictũ puto. nihil em ad. q. hãc de modo significandi q a nobis fit. Si ergo fm rem solus respectus sine omni opatione actu vel habitu tãgẽte locũ poni põt in angelo quo formalr presens sit angelus loco: iam ponitur fm rem pñtia subalis superius impugnata: iam angelus ponit in loco: z nõ vt operans in opato: z vniuersa q diximus ruunt. At si quis rõnabilẽ nõ putat hãc opationis ignorãtiam: nec primã necesse est amplectat rñsionẽ si authoritatẽ Gregorii nazãzeni negare veret. Ait em q abusiue dicim⁹ angelos esse in loco: qm deberemus dicere q operãtur in Deo. Alteri⁹ vo incõueniẽtis seqla negat: vt ei pz. 8. phy. Motor celi nõ est primo in toto celo: sed in circulo equinoctiali: cuius motus est velocissim⁹. Nec in toto illo: sz in loco oriẽtali: vt pz. in. 2. celi: qz ibi est dextrũ ex natura rei determinatũ nõ materialr: sed formalr vt dicit Auer. z bene in. 2. celi. cõ. 15. Nec est querẽdum vbi quiescat: qm nõ eget loco nec quiescit: sed est immobilis oino. Tertiũ quoqz incõueniẽtis seqla: nulla est: vt pz de se: p accñs em effectus tali mõ nõ redũdat in cãm. Imo vt. s. Tho. dicit: angelus est p se in loco nõ simplr sed vt operans. Ad rõnẽ ostẽsiuã dr: q lz maior sit vera de esse in loco localiter: nõ tñ de esse in loco equoce. s. vt operans in eo: vt pz. Ad authoritatẽ Damasceni dr: q pp nostrũ modũ intelligẽdi/quo superiora inferiorũ more apprehendimus z nominamus. Cum hic aliud sit operari in loco. z aliud esse i loco: copulauit de illis loquẽs esse z õpari. Uñ ibi nõ distinguunt re: sz rõne tm cõcipiẽte modũ illũ p modũ operationis z p modũ presentie.

Super articulum secũdum.

TItulus clarus est. hoc tamen in eo notãdum est/q ly possunt/ dicit potentiam naturalem ipsorum angelorum/z ordinariam ipsius dei: quoniam hic non examinamus quid dei potentia de hac re possit absolute: sed quid rerum ordo habeat.

In corpe articuli: qnqz facit. Primo rñdet qsito. Scdo ex hoc excludit quẽdã errorẽ. Tertio remouet quãdã obiectionẽ. Quarto infert qz differẽter corpus angelus z de⁹ sint in loco. Ultio ex dictis soluit argumenta. Quo ad primũ/zclo respõsiua hz tres ptes: z est hec. Angelus non est vbiqz: sed in vno pticulari loco. Et pbant singule particule. Prio q nõ sit vbiqz ex dña inter vtutẽ angeli z vtutẽ diuinã. Quia altera est finita. Altera infinita. Altera est cã pticularis. Altera est vlis oim. Dei de pbant scda z tertia pticula simul. s. q sit in vno loco: z q sit in pticulari loco sic. Angelus nõ põt hre nisi vnũ effectũ pticularẽ. g nõ pt esse nisi in vno loco particulari. Añs pbat. quo ad primã partẽ: qz qdcũqz cõpat ad aliquam vnã vtutẽ cõparat vt vnũ. Quo ad tertiã vo sic: sicut se hz vniuersũ ens ad dei vniuersalẽ vtutẽ. Sic aliqd particulare ens: ad vtutẽ angeli. ergo zc. Zñaaũt pbat: qz angelus non est in loco nisi per applicationẽ virtutis sue ad locum. Circa hãc partem multiplex dubitatio occurrit. Et primo in pbõne scde pticule zclusionis. Qm aut ibi assumitur falsum: aut nõ pbat intentũ. Tum ex pte pdicati assumpte ppõnis. Tum ex parte subiecti. Quum em dr quodcũqz cõparat ad vnã aliquã vtutẽ cõparat vt vnũ: aut est sermo de omni vtute vlr: aut de aliqua puta creata. Si de aliqua: tria incõueniẽtia sequunt. Primo q assumit pbãdũ. Scdo q male intulisset. s. Tho. ex hac ppõne pportionalitatẽ vniuersi entis ad virtutẽ dei. z particularis entis ad virtutẽ angeli. Tertio q esset irrationabilis restrictio: aut saltẽ ambigua. Qm ex duob⁹ capitib⁹ posset forte restringi ppõ hec. s. ex dña inter virtutẽ naturalẽ z volũtariã. Aut inter vtutẽ finitã z infinitã. Sed neutra rõne põt restringi: qm angelus etiam est agẽs a pposito. Ac p hoc si ppõ nõ tenet nisi de vtute nãli: nõ erit ad ppositũ. Finiti aũt z infiniti rõ nihil facit ad vnitatẽ z plalitẽ effect⁹: qm vtus nãlis: siue finita siue infinita ad vnũ est determinata. volũtaria vo siue finita siue infinita ad opposita se hz/vt pz. 1o. meta. g. Si aũt vlr de oi vtute itelligit: qõ emergit. Tũ qz ex hoc seqt: q diuina vtus est determinata ad vnũ. Tũ qz ex hoc ẽt sequit: q vtus agẽs a pposito sit determinata ad vnũ. Scdo dubiũ est de qli vnitate vtutis sit hic fmo: reali. an formali: an vtraqz simul. Si reali tm: instãtia est manifesta: de vtute gñatiua/spiratiua/z creatiua dei: q sunt vna res: z tñ nõ est determinata ad vnũ. Si vo de formali est sermo. Tũc ppõ qũuis sit vera: nõ th ẽ ad ppositũ: qm ponere multas vtutes formalr tm distinctas in angelis: non incõuenit: puta vtutẽ motiuã: vtute custoditiuã: z sic de aliis: iuxta diuersas rõnes formales effect⁹. Et sic ex hac rõne nõ pbaret intẽtum: qm dici posset q angelus qũuis fm vnã vtutẽ sit in vno tm loco: fm plures tñ est in plurib⁹ locis. Nõ em incõuenit vnũ z idẽ agẽs vti plurib⁹ vtutib⁹ silr in plurib⁹ locis. vt pz de aia q sil audit z videt: z opões partis vegetatiue z intellectiue agit vnica existẽs apud. S. T. Et per idẽ hr q nõ intelligit de reali z formali simul. hoc em mẽbrũ infertur a pmisso. vt pz. Tertio dubiũ est/de quali vnitate effectus sit sermo. s. de formali an numerali. Si de formali: nõ sequit intentũ: qm ex vnitate formali nõ sequit vnitas numeralis effectus. Si de numerali: aut intelligit de vno numero simplr seu oino: z tũc hoc est falsum. Qz sic seqret q angelus non posset mouere simul duos lapillos discõtinuos: qm mot⁹ illoz essent distincti numero a distinctione subiectoz: nec possent dici vnus numero nisi forte fm qd. Aut intelligit vnũ numero quocũqz mõ: quo ẽt mõ aceruus lapidũ est vn⁹: z sic ẽt vr ẽẽ falsũ. Tũ qz seqret q de⁹ nõ posset pducere pla nũero/vt pla. Tũ qz inter angelũ z deũ nõ esset differẽtia in pducẽdo simul vnũ aut pla. Sz maius aut minus tm. Et silr nõ esset differẽtia inter eos in existendo in vno aut plurib⁹ locis/sed in maiore aut minore tm. ois em virtus determinat ad vnũ numero fm hoc. Sed diuina ad vnũ. i. totũ vniuersum. Cetere vero ad particularia queqz. hoc aũt est manifeste incõueniẽs: qm de⁹ põt simul pla vt pla pducere: z in plurib⁹ simul esse. Tũ qz seqret oppositũ principalis intẽti/Angelũ. s. posse sil esse i plib⁹ locis. Nã si talis vnitas numeralis possibilis est in effectu ipsi⁹ angeli/cũ hec vnitas nõ reqrat ztinuitatẽ qua rõne põt mouere simul duos lapides distãtes abinuicẽ p cubitum. pari rõne põt mouere distãtes p decẽ cubitos. cũ nõ sit op⁹ agẽdo in eos agere simul in distãtiam mediã/z sic posset simul mouere duos lapillos: alterum Rome z alterũ in Francia. z zñr esset in multis locis. Ad euidentiã harũ difficultatũ. Sciendũ est q effectus duplr potest cõparari ad suã causam. Primo vt obm ad potẽtiam. Scdo vt effectus ad cãm. verbi gfa. calefactũ cõparatur ad virtutẽ calefactiuã vt obm possibile: et vt effectus executioni mãdatus. Primo mõ attẽditur cõparatio inter rõnez formalẽ effectus z rõnem operãdi ipsius cause. Scdo vero mõ attẽditur suppositũ seu indiuiduũ ipm effectus z opatio cause in actu exercito. his ergo duob⁹ modis cũ interpretari posset ppositio assumpta. dr q si primo mõ interpretet hec ppositio equiualet illi ab vno inquãtũ vnũ non pcedit nisi vnũ: que de vnitate formali tam cause qz effectus intelligit: et est vniuersaliter vera. Qm ois virtus respicit vnam rationez formalẽ in suo adequato obiecto. Alioquin vna nõ esset formaliter. Nec ex hoc sequit q potẽtia rationalis non sit ad opposita. Aut q virtus diuina nõ possit plura formaliter pducere nisi multiplicata formaliter. Qm tã potẽtia rõnalis: qz virtus diuina/per se primo respicit vnũ. Et de potẽtia quidẽ rõnali ex. 1o. meta. pz. vbi dr: q potẽtia rõnalis per se primo agit alterũ oppositoz. reliquũ vo p se scdo. De potẽtia vero diuina/pz qz per se primo respicit esse. Reliqua vero inquãtũ sunt essendi modi z participationes/z ppterea pt plura pducere formalr sub ente: quẽadmodũ z visus põt plures colores spẽs videre/sub vno tñ gñe. Et p hoc excludit instãtia de multiplicatiõe formali virtutis angeli. Dicit em q in angelo est vna virt⁹ opatiua. Sed ei⁹ vnitas formalis nõ attẽdit penes istas ratiões formales specificas/sed penes genericaz seu analogã aliquaz rõnẽ: sub qua cõprehendunt multe specifice ratiões formales. Uñ non solũ realiter: sed etiam formaliter eadem est virtus: qua angelus custodit/presidet/mouet/z facit quicqd facit. Et sic propõ ista in hoc sensu vera est/nõ tamen sic principalr intenta: qm vnitatẽ numeralẽ loci cõcludere intendimus. Dixi aũt principaliter qz scdaria est sic intenta: qm vt dr 5o meta. q est vnum numero per se/est etiam vnum rõne. Quia ergo in scdo sensu ppositio hec est principaliter intenta: ad eius euidentiam sciendum est: qd quẽadmodũ ex parte cause inuenitur vsitata distinctio in causam totalẽ. z in causas partiales. i. in causam que in suo ordine sola sufficit: z causas que plurium concursum requirunt eiusdem ordinis: vt patet de plibus trahentibus nauem: z de vno solo trahente nauiculam. ita pportionaliter ex parte effectus distingui potest: ita q quidam est effectus totalis. z quidem effectus partialis. Ita qd quẽadmodũ partiales cause alicuius effectus dñr nõ quecunqz due cause etiam eiusdem generis: sed ille tãtũ que z in eodem genere cause: z in eodem ordine cõcurrunt ad integrandam vnam illius ordinis causam. Non enim sol z homo partiales cause fortis sunt. Sed plures trahentes nauem partiales cause tractus dñr: qz ad integrandum vnum perfecte trahentem conueniunt. Ac per hoc vim vnius cause totalis obtinent: concurrentibus tamẽ superioribus causis in ordinibus suis. Similiter effectus partiales alicui⁹ virtutis dñr nõ quicunqz duo effectus illius. Sed illi tantũ qui ad integrandum vnũ totalem effectum producuntur. Ac per hoc ratio effectus partialis distinguitur a ratione effectus totalis in hoc: quod ille necessario sit vt pars alterius: iste vero absolute.

Scdo sciendum est q effectus totalis ad aliquã virtutẽ tripliciter comparari põt. s. vt defectiu⁹: vt excessiuus: z vt adequatus. Uerbi gfa/respectu virtutis motiue hois triplex est mobile: aliquod adequatũ: aliqd excedens: z aliquod minus: ita q maius illo põt mouere. Tertia distinctio est: de fieri simul/vel successiue. Ex his em tribus distinctionibus hr interpretatio illius ppositionis. Est em sic interptanda: qdcunqz cõparatur vt effectus totalis z adequatus vel quasi: z simul: ad virtutem vnã realiter z formaliter: cõparatur vt vnum numero. z sic est vliter vera de oi virtute siue finita siue infinita/siue nãli siue libera. Unde z. S. Tho. in hoc arti. post hanc propositionem statim subintulit virtuti diuine rñdere vniuersum ens: quasi adequatũ effectum. Sed aduertito: q lz iste tres cõditiones sint intelligende in propõne illa absolute. Scda tñ nõ est opus si zhit ad virtutem ãgelicam: qz etiã duos effectus defectiuos nõ põt simul pducere. Tertia quoqz opus nõ est: si zhit ad virtutem infinitã: qm illa/quicquid põt producere successiue: põt etiã producere simul: nisi sit repugnãtia ex parte effectus. Nec ex hoc sequitur aliquod illorũ trium inconuenientium: que obiiciendo adducta sunt. Non sequitur primo: q deus non possit producere plura numero vt plura: quoniam illud vnuz numero quod rñdet sue virtuti vt adequatus effectus compatitur secũ totã latitudinẽ tã numeralem qz formalẽ possibilẽ. Est em illud vniuersum ens. Unde quemadmodum cũ determinatione virtutis creatiue ad vnũ formaliter. i. ad esse/stat q possit plura formaliter iuxta plures modos essendi ita cum determinatione virtutis eiusdem in actu exercito ad vnũ numero. i. vniuersum: stat multitudo ista rerũ ex quibus consurgit vniuersum. Nec huic determinationi obstat: quod deus possit simul extra hoc vniuersum aliud vniuersum: vel aliam creaturã produxisse. Tũ qz vniuersum hoc z quicquid z quotcũqz qualitercunqz separatim z seorsum pducti ponantur: necessario partes erunt vniuersi entis: qũuis nõ eẽnt partes huius vel illius vniuersi. Propter quod notanter S. Thomas in litera nõ assignauit virtuti diuine velut adequatum effectum vniuersum. Sed vniuersum ens. Nec dixit quodcunqz fit ab aliqua vna virtute zc. Sed quodcunqz comparatur: vt insinuaret quod de adequato vel quasi adequato effectu loquebatur. Qualem constat non esse respectu diuine/quodcunqz ens factum aut factibile: sed vniuersum ens tantum. Tum quia vt in titulo questionis dictum est: de potentia ordinaria hic est sermo: a qua non nisi vnum vniuersum emanare potest: vt effectus

Universidad de Deusto Biblioteca

cus. Nec tñ opz q si aliqs angelus mouet celũ, q sit vbiq;. Primo quidẽ qꝛ nõ applicatur virt⁹ eius nisi ad id qd̃ primo ab ipso mouet. Una aũt pars celi est in qua primo est motus .s. pars oriẽtis. Uñ etiam phs in viij. physi. virtutẽ motoris celoꝝ attribuit parti oriẽtis^c. Scdo qꝛ nõ ponit a phis qd̃ vna suba separata moueat oẽs orbes immediate. Uñ nõ opz q sit vbiq;. Sic igitur pz q esse in loco diuersimode cõuenit corpori: ⁊ angeloꝝ ⁊ deo. Nã corpus est in loco circũscriptiue: qꝛ cõmẽsurat loco. Angel⁹ aũt nõ circũscriptiue: cũ nõ cõmensuret loco: sed diffinitiue: qꝛ ita est in vno loco qd̃ nõ in alio. De⁹ aũt neq; circũscriptiue: neq; diffinitiue qꝛ est vbiq;. ¶ Et per hoc ptz de facili rñsio ad obiecta: quia totuz illud cui immediate applicat virtus angeli reputat vt vnus locus eius: licet sit continuum.

¶ Utrum plures angeli possint simul esse in eodem loco. Arti.3.

Ad tertiũ sic pcedi tur. Uĩ qd̃ plures angeli possint simul eẽ in eodẽ loco. Plura eñi corpora nõ pñt esse simul in eodẽ loco: qꝛ replẽt locũ. Sꝫ angeli nõ replẽt locũ: qꝛ solũ corpus replet locũ: vt nõ sit vacuuz: vt pz p phm in .4. phy. Ergo plures angeli possunt esse in vno loco. ¶ P̃. Plus differt angel⁹, ⁊ corp⁹: q̃ duo angeli. Sꝫ angel⁹ ⁊ corp⁹ sunt sil in eodẽ loco qꝛ nullus loc⁹ est q nõ sit plen⁹ sensibili corpe: vt pbat in .4. physi. Ergo multo magis duo angeli pñt eẽ in eodẽ loco. ¶ P̃. Aia est in q̃libet pte corpis fm Aug. Sꝫ demones lꝫ nõ illabantur mentib⁹: illabunt tñ interdũ corporib⁹. Et sic aia ⁊ demon sunt in eodẽ loco. Ergo eadẽ ratione q̃cũq; alie spũales substãtie.

Sed cõtra. Due anime nõ sunt in eodẽ corpe. Ergo pari rõne neq; duo angeli in eodem loco.

Rñdeo dõm. qd̃ duo angeli nõ sũt simul in eodẽ loco. Et ratio hui⁹ est: qꝛ impossibile est q due cause cõplete sint immediate vni⁹ et eiusdẽ rei. Qd̃ pz in oĩ gñe causarũ. Una eñi est forma pxima vnius rei, ⁊ vnũ est pximũ mouẽs: licet possint esse plures motores remoti. Nec hꝫ instantiã de pluribꝰ trahẽtib⁹ nauẽ. Quia nullus eoꝝ est perfectus motor: cũ virtus vniuscuiusq; sit insufficiẽs ad mouẽdũ. Sꝫ oẽs simul sunt in loco vni⁹ motoris inq̃tũ oẽs virtutes eoꝝ aggregant ad vnũ motũ faciendũ. Uñ cũ angel⁹ dicat esse in loco p hoc q virtus ei⁹ immediate ꝯtingit locũ p modũ ꝯtinẽtis pfecti: vt dictũ est^c: non põt esse nisi vnus angelus in vno loco.

Ad primum Ergo dicẽdum, qd̃ plures angelos eẽ

adequatus cõcludens in se multos defectiuos ⁊ partiales effectus. Non sequitur etiam .i. dõm inconueniẽs: qm̃ attingere aliquos effectus partiales cõtingit dupli. Primo fm̃ id in quo cõueniunt tm̃. Scdo fm̃ ea etiã in quib⁹ distinguunt. Et in hoc differũt virtus diuina ⁊ angelica: qm̃ angelica attingit multos effect⁹ ptiales fm̃ id tm̃ in quo vniunt. Uirtus vero diuina attingit in oib⁹ vniuersi partib⁹: ⁊ ea in quib⁹ distinguunt: ⁊ ideo angelus vnũ tm̃ numero põt simul facere. Diuina vo plura: qꝛ illa nõ attigit plura nisi vt vnũ hec vo attingit plã vt vnũ: et vt plura. Propter qd̃ .S.T. in lra vtrũq; insinuans duo dixit: ⁊ cõuenientiã ꝟtutis
268 angelice: ⁊ diuine in hoc q sunt determinate ad vnũ numero ⁊ drĩam in hoc qd̃ diuia est determinata ad tale vnũ numero. Ex quo sequit necessario ipsam attingere plura sub illo vno. Et hoc nãq; qd̃ vniuersũ ens attingit. ꝯñs est q multitudo vt multitudo ẽ attingat: qm̃ de rõne vniuersi est hr̃e nõ solũ multa vt vnũ/sed multa vt multa. i. nõ
271 1.di.17. q.3.ar.3. Et po.q. 3.art.7. 11.⁊ art. 19.1m. solũ id in quo multa ꝯuenĩũt puta ordinẽ Sed ea in qb⁹ distinguunt. Angelica vo virtus est determinata ad vnum tale. er q nõ sequit mltitudo: qꝛ ad pticulare ens. ¶ Ad tertiũ demum icõueniẽs dr q q̃uis angel⁹ possit mouere duos lapides discontinuos: vt partialia mobilia vnius totalis motus consurgẽtis ex duab⁹ passiuis partialibus motionib⁹: nõ tñ posset mouere eosdẽ vt duo mobilia totalia .i. q neutrũ moueretur vt cõpars alteri⁹: sicut patet in trahẽre paruũ lignũ potẽteq; trahere simul vnũ aliud equale. Jo eñi posset trahere ambo simul: vt duo partialia mobilia eadẽ actione tracta. non tñ posset dũ trahit vnũ alia actione seorsum trahere aliud. Quãta aũt distãtia intercipi possit inter duos partiales effectus: certum nõ habemus. Necessariũ tñ videtur: q queadmodũ cetere virtutes finite naturales habẽt certã sperã actiuitatis sue: vltra quã nõ pñt immediate opari. Cõtingit eñi aliqd simul coagulari: vt dr de sensu ⁊ sensato. Sic virtus angelica hꝫ certã sperã sue actiuitatis: infra quã quecũq; simul moueat tanq; in loco vno existẽtia respicit. Nec posset illamet simul mouere si alterũ eoꝝ extra speram actiuitatis sue poneret. Et ppterea negat q sit eadẽ rõ de parua ⁊ magna distãtia partialiũ effectuũ inter se. Un nõ sequitur q angelus possit esse simul in diuersis locis. ¶ Circa illã ppositionẽ .s. angelo potest attribui locus indiuisibilis/vel diuisibilis/maior vel minor/fm q volũtarie applicat virtutẽ suã. Dubiũ occurrit. An angel⁹ possit in loco diuisibili quãtũcũq; paruo aut quãtũcũq; magno esse. Sco. eñi in .2. sen. di. 1. q. 6. tenet partẽ negatiuã: ⁊ dupli pbat angelũ nõ posse esse in loco q̃tumcũq; paruo q̃uis ꝯcedat in loco punctali. Primo ex .36. pmi Euclidis vbi dr q qcqd põt esse in vno equalũ. põt etiã esse ⁊ in alio. si sibi figuratio nõ repugnat. Et hoc inqt Sco. sequit/q angelus põt esse in loco q̃tumcũq; longo: qꝛ semp est inuenire quadrangulũ strictius equale cuicũq; quadrato dato. Scdo rõne naturali: qꝛ sequeret angelũ esse infinite ꝟtutis. Probat ꝯña. qꝛ determinata ꝟtute angeli ad maximũ locum posse illã applicare ad minorẽ est aliquãte virtutis actiue: ⁊ posse applicare adhuc ad minorẽ: est magis ⁊ pfectius posse: ⁊ sic in infinitũ. g si potest ad locũ quãtũcũq; paruiorẽ se semp transferre: erit ꝟtutis infinite. S.T. aũt tenet in re hac tria. Primo q põt esse in loco indiuisibili. Scdo qd̃ non põt esse in loco q̃tũcunq; magno: qꝛ virtus eius est finita. Nec põt arbitrium volũtatis sue efficax esse nisi iuxta vires nature. Tertio et in hoc Scotus discordauit ab eo/q angelus põt esse in loco quãtũcunq; paruo: qm̃ pculdubio põt opari in loco quãtũcunq; paruo: cũ nulla repugnãtia sit ex parte effectus: aut ꝟtutis ⁊c. vt de se ptz. Motus eñi localis saltẽ/nõ determinat sibi minimũ locũ: vt pz .6. phy. Uñ in quãtũcunq; paruo põt causari ab angelo. ¶ Ad rões aũt Scoti faciliter rñderi potest. Ad primã dẽ: q nõ est ad ppositũ ppositio Euclidis. Qm̃ manifeste loquit de esse in loco cõmensuratiue volẽs q oẽ cõmẽsurabile alteri equalium sit cõmẽsurabile reliquo nisi figuratio obstet. qd̃ ridiculũ est ad ppositũ reducere. Quãuis etiã posset scdo dici. q aliud est posse esse in quãtũcunq; longo simplr: ⁊ aliud est posse esse in quãtũcũq; longo respectu date magnitudinis: sicut aliud est posse in infinitũ crescere simplr: et aliud posse in infinitũ crescere fm partes auferibiles ex data linea: vt ptz .3. physico. Quãuis enim longum in infinitum simplr non posset rñdere angelo: qd̃ nõ esset infinite longum per restrictiones assignati quadrati: posset rñdere angelo vt locus vnus. Tale eñi esset simplr finitum fm longitudinẽ/ et nunq; quacũq; excrescẽtia facta excederet certam quãtitatẽ. Ac per hoc nisi longitudo intantũ ptraheretur q exiret speram actiuitatis angeli: qua rõne posset opari in quadratum: posset etiã in quadrangulũ. Si aũt speram actiuitatis exiret iam hr̃ rõ quare in illo esse non posset: obstaret eñi exitus extra sperã: queadmodũ Euclides dicit q corporali alicui obstaret figuratio. ¶ Ad scdam rõnẽ dr q falsuz est maioris ꝟtutis eẽ ad minorẽ et ad minorẽ locũ se posse applicare. Eẽ eñi nõ est ex q̃titate ꝟtutis/sꝫ ex libertate pdet. vt .s. Tho. dicit. Uñ q̃uis applicare se ad tm̃ locu sit alicuiquãte ꝟtutis: qꝛ nullus effect⁹ põt esse qn ab aliq̃ta ꝟtute sit: applicare tamẽ se ad maiorẽ vel minorem infra ꝯ priã sperã: nõ maiore aut minores p se loquendo exigit virtutẽ/sꝫ libertates vsus illi⁹. Et per hoc pz qd fm .S.T. de alia ãbiguitate: quã in fine mouet Sco. tenendũ sit. An .s. sit angel⁹ est in loco de necessitate sit in tãto loco determinate: puta vni⁹ palmi: ipse enĩ reputat vtrãq; qõnis partẽ nullũ parere inconueniẽs. E dictis 269 aũt .S.T. manifeste sequit negatiua: ita q affirmatiua opposita icõueniens induceret: qꝛ sequeret qd̃ latitudo vsus virtutis angelice/non esset libera: sed naturalis: sed q̄madmodum applicatio anime ad corpus: in altero tamen genere cause.

¶ Super articulum .3.

Titulus clarus est ex predictis. Queritur enim directe de possibili secundum rerum potentiam.

¶ In corpore articuli vnica cõclusione rñdet quesito: angeli plures nõ possunt simul esse in vno loco. Probat sic. Impossibile est duas causas totales ⁊ immediatas simul esse eiusdẽ effectus: ergo impossibile est plures angelos esse simul in eodẽ loco. Probatur añs inductiue: ⁊ in causis efficientibus: ⁊ formalib⁹: deinde ex illa particula. Totalis seu perfecta cõcluditur instantia de plurib⁹ immediate trahentibus nauem: ꝯña vero pbatur: ex eo q angelũ esse in loco nihil aliud est/q̃ perfecte ⁊ immediate cõtinere illũ in genere cause efficiẽtis.

¶ Circa hanc cõclusionẽ aduerte q dupli põt intelligi. s. de potẽtia naturali: ⁊ de potẽtia logica. Et si quidẽ intelligatur de potẽtia logica: multas hꝫ instantias. Tum qꝛ nulla apparet ꝯdictio: plures angelos virtute diuina allegari vni ⁊ eidem loco: imo de facto forte est de plurib⁹ animab⁹ dãnatorum equalis omnino demeriti. Tum qꝛ cõfusio operationũ q̃uis sit inconueniẽs quoddã sequẽs ex hoc q angeli sunt in eodẽ loco: non liquet tñ q sit oĩno impossibilis. Tum qꝛ duo corpora simul esse in eodẽ loco nõ est sic impossibile: q̃uis nisi hoc fide teneremus diceremꝰ q implicat ꝯdictionẽ. Si vero de naturali potẽtia intelligit tria obstãt. Primum est medium assumptũ a .S.T. ppositio eñi illa: impossibile est duas causas cõpletas immediatas eiusdẽ ordinis esse simul eiusdẽ: verificatur de impossibili logico: qm̃ fundatur super hoc: q sequeret aliter duo ꝯdictoria. s. q idem simul depẽderet ⁊ non depẽderet a sua per se cã: ptz sequela: qꝛ stante dualitate causarũ per se ex vna parte sequit: ergo effectus depẽdet ab vtraq;: qꝛ ponitur illius per se causa in esse vel fieri. Et ex altera vero parte sequitur: ergo effectus a neutra depẽdet: pz sequela: qꝛ ab illa non depẽdet qua seclusa nihil minus esset vel fieret. Sed q̃uis altera earum seclusa: effectus esset vel fieret: ergo a neutra pendet: ergo implicat cõtradictionem. Scdm est/quia non inconuenit in vno ⁊ eodẽ loco fm easdem partes pduci simul duos diuersarũ rationũ effectus ab agẽtibus diuersarum rationũ: potest eñi vnũ ⁊ idem fm eãdem partem ab vno agẽte fieri calidũ ⁊ ab alio fieri album: ⁊ ab alio fieri dulce: simul ergo poterunt ⁊ naturaliter plures angeli in eodem esse loco. Tertium est: q fm hoc presentia ordinis non videtur esse sufficiens ratio existendi in loco: quoniã plures angeli possunt vni et eidem loco presentes sic esse: quoniã ex hoc non sequitur confusio operationum.

¶ Ad hoc breuiter dr iudicio meo: qd̃ cõclusio intelligenda est: non de potentia logica sed de potentia naturali. Moneo autẽ ad hoc: ex parte medij assumpti a San. Tho. qm̃ illud medium non habet locum nisi in naturali modo: quo angelus est in loco .s. per operationem suam. Cum tamen constet demones locari per pati: potius q̃ per agere. Moneo quoq; ex parte conclusionis proposite in litera: fecit enim cathegoricam

in vno loco nõ impedit pp impletionẽ loci, sed ppter aliã cãm, vt dictũ est^c. ¶ Ad 2ᵐ dõm, q angelus ⁊ corpus nõ eodẽ mõ sunt in loco. Uñ rõ nõ sequit. ¶ Ad 3ᵐ dõm, q nec etiã demõ ⁊ aia cõparant ad corpus fm eãdẽ habitudinẽ cause cũ aia sit forma: nõ autẽ demon. Unde ratio non sequitur.

¶ De motu locali angeloꝝ. Qõ.53.

Consequẽter cõsiderãdũ est de motu locali angeloꝝ. ¶ Et circa hoc, querũt tria. Prio vtrũ angel⁹ possit moueri localr. Scdo vtrũ moueat de loco ad locũ pertrãseũdo mediũ. Tertio vtrum motus angeli sit in tempore: vel in instanti.

¶ Utꝝ angel⁹ possit moueri localr. Art.1.

Ad primũ sic pcedi tur. Uĩ qd̃ angelus nõ possit moueri localiter. Ut eñi pbat phs in .6. phy. nullũ impartibile mouet: quia duz aliqd est in termino a quo non mouet: nec etiã dũ est in termino ad quem: sed tunc mutatũ est. Uñ relinquit q oẽ qd̃ mouetur dũ mouet partim est i termino a quo ⁊ partim in termino ad quẽ. Sꝫ angelus est impartibilis. Ergo angel⁹ nõ põt moueri localr. ¶ P̃. Mot⁹ est act⁹ iperfecti: vt dr i .3. phy. Sꝫ angelus beatus nõ est impfectus: Ergo angel⁹ beatus non mouetur localr. ¶ P̃. Mot⁹ non est nisi pp indigẽtiã. Sed scõꝝ angeloꝝ nulla est indigentia. Ergo sancti angeli localiter non mouentur.

Sed cõtra. Eiusdẽ rõnis est angeluz btm̃ moueri: ⁊ aiaꝫ beatã moueri. Sꝫ necesse est dicẽ aiam beatã localr moueri: cũ sit articul⁹ fidei q xp̃s fm animã descendit ad inferos. Ergo angelus beatus mouetur localiter.

Rñdeo. Angelus beat⁹ potest moueri localr. Sꝫ sicut eẽ i loco equoce conuenit corpi ⁊ angelo^c: ita ẽt ⁊ moueri fm locũ. Corp⁹. n. ẽ i loco inq̃tũ cõtinet sub loco ⁊ cõmẽsurat loco. Uñ oꝫ qd̃ ẽt motus corpis fm locũ cõmẽsuret loco: ⁊ sit fm exigẽtiã ei⁹. Et ide est q fm ꝯtinuitatẽ magnitudinis est ꝯtinuitas mot⁹: Et fm prius ⁊ posterius in magnitudine est pri⁹ ⁊ posteri⁹ in motu locali corporis: vt dr in .4. phy. Sꝫ angelus nõ est in loco: vt cõmẽsuratus ⁊ ꝯtent⁹ sꝫ magis vt ꝯtinẽs. Uñ motus angeli in loco nõ opꝫ q ꝯmẽsuret loco nec q sit fm exigẽtiã ei⁹: vt hẽat ꝯtinuitatẽ ex loco sꝫ est mot⁹ nõ ꝯtinu⁹. Qꝛ eñi angel⁹ nõ est in loco nisi fm cõtactum virtutis: vt

ppõnẽ de inesse. s. q duo angeli nõ sunt simul in eodẽ loco: ⁊ nõ modalẽ de possi. Moueor 2° ex ꝯsuetudine .s. T. q̃ semper ex pprijs ⁊ de pprijs rei de q agit determinare ꝯsueuit. Querim⁹. n. h vt in titulo diximꝰ qd rerꝫ ordo hẽat nõ qd dei poᵃ possit. Uñ ad instãtias in oppᵐ dõm est: ⁊ ad pmã dr dupli. Prio q cũ tales due cãe se habeãt/vt cãe eiusdẽ rõnis solo numero distincte vt pꝫ: dr q ibi nõ est ꝯdictio. Tũ qꝛ nõ ab oib⁹ vr̃ ꝯcedi q hic effect⁹ sit p se ab hac cã pptereo qꝛ posset eẽ hic: ⁊ nõ ab hac cã: vt dicit. Tum qꝛ ꝯcessa pseitate: nõ seqt ꝯdictio: sꝫ superfluitas. Nã nõ seqt q depẽdeat ab vtraq; ⁊ neutra. Sed q depẽdeat ab vtraq; inq̃tũ vnũ tur: cũ quo stat q ambe iste sint false: ab vtraq; dependet et a neutra depẽdet. Declarãtur hec ⁊ patẽt. Si fingas duo luminosa eiusdẽ rõnis et ꝟtutis eq pxima alicui fm se totũ medio prio illuminabili pfecte. i. in summo a quo nis eoꝝ: ⁊ vt nõ egeret
272 1.di.17. q.4.ar.1. Et opus. de loco. 15.c.8. Et mat. 28.co.3. ista fictio: nec diffinilis sit pposito. ponatur p dei potẽtiã illa duo luminosa in eodẽ loco. Tũc q̃ratur aut mediũ illuminatũ erit ab altero aut vtroꝝ ⁊c. Est eñi iste pcise casus de q disputamus. Uñ cũ talis fictio nõ implicet ꝯdictionẽ. Sed de potentia dei absoluta posset poni in esse: sequit q ponere duas totales ⁊c. nõ sit impole logicũ sꝫ physicũ. Quocirca in tali casu illa duo luminosa se haberẽt vt partes vnius luminosi supercedẽtis in duplo vel amplius sua actiuitate potẽtiã passiuã cui approximat: a quo ꝯstat q nõ fm partes diuisim: sed vt vniunt in vno/effect⁹ depẽderet: ⁊ sic in ppositio a duob⁹ agẽtib⁹ nõ vt duo sunt depẽderet/sed vt vniunt: duo tñ essent. Scdo dr: q aliud est plẽs angelos esse simul in eodẽ loco: ⁊ aliud est plẽs angelos esse naturalr simul in eodẽ loco. Primũ eñi nõ implicat ꝯdictionẽ: dato q scdm implicaret ꝯdictionẽ: pp rõnẽ adductã: ⁊ sic posset sustineri iuxta istã distinctionẽ: vtraq; ps. Propter qd̃ .s. Tho. cõclusionẽ qdẽ de inesse. Maiorẽ aũt assumpsit de impoli: logico qdẽ loquẽdo de talib⁹ causis vt plẽs sunt: physico aũt loquẽdo de eisdẽ causis plurib⁹/sed nõ inq̃tum plẽs. Ad scdam instãtiã dr q cũ angelus sit p se in loco vt operans in operato: queadmodũ opata cõtingit eẽ diuersa realiter ⁊ formaliter/⁊ tñ esse vnũ subo: ita nõ incõuenit plẽs angelos esse in eodem loco mãliter: nõ tñ formalr. ¶ Ad tertiã dr: q sicut naturaliter fieri neqt: vt duo agẽtia naturalia perfecta ⁊ eiusdẽ ordinis ⁊c. sint eque approximata immediate vni ⁊ eidem passo fm eandẽ rõnem. Jta naturalr est impole: vt due intelligentie sint presentes vni ⁊ eidem loco fm eãdem potentiã passiuam ⁊ rõ vtrobiq; est. Qꝛ tam nã q̃ intellectus horret superfluitates tãq; ociosas. Uñ nec ex hoc phibet pñtia ordinis a sufficienti rõne locãdi angelũ. ¶ Circa pbationẽ ꝯñe: dubium occurrit: qm̃ assumpta ppõ .s. angelus est in loco per modũ cõtinentis perfecti nõ vr̃ necessaria. Qm̃ perfectio causalitatis aut est cõditio necio reqsita ad hoc q angelus sit in loco: aut est cõditio necio comitans ad idẽ. Sed neutrũ põt dici: ergo ⁊c. Qd̃ enim nõ necio requiratur patet ex duobus. Tũ ex plurib⁹ trahentibus nauem: quoꝝ quilibet seclusa corpeitate diceret esse ibi. Tum ex eo: qd̃ .s. dicit .s. T. q angelus est in loco per applicationem sue virtutis: imediate qualitercũq;. Qd̃ vero nõ necio cõcomitet: ex eo pꝫ: q angeli sunt virtutis finite ⁊ pñt eiusdẽ rõnis effectũ imediate producere in loco. Ex his eñi duobus manifeste sequitur/q est pole aliquẽ effectũ: puta motũ localẽ alicuius concutiẽde molis debere pduci ad quẽ pluriũ angeloꝝ motiue virtutes requirant. ¶ Ad hoc ẽ dõm. Quod cũ pñs qd̃ sit de potẽtia nãli: et nõ logica: sat ẽ si ppõ ista necessaria est necessitate physica. i. vt in plurib⁹. Et qm̃ hec sunt remotissima a sensibus: sat est: si est nobis nota ppositio hec ex medijs rationabilibus: vt patet ex scdo celi ⁊ .12. meta. Consentaneum siquidem est rationi vt quilibet angelus tantum dignitatis inter causas obtineat vt imperfectionis huius que est esse causam partialem expers sit: quoniam dignitas hec astris omnibus tributa a natura creditur: quanto magis immaterialibus causis: quarum minima excedit incomparabiliter omnem corporalem causam. Accedit ad hec: quod boni ãgeli virtute suffulti diuina ad loca hec applicantur: ⁊ ideo ad omnia ad que mittuntur sufficere dixit .s. T. in primo sententiarum. di. 37. Unde ad rationes in oppositum: non oportet aliter respondere. Quoniam fatemur q ppositio illa non est necessaria necessitate logica sed physica. Et rursus q eius necessitas talis/nõ est nisi pbabilr nota nobis. Et ppea posset sustineri: si q̃q; inueniret a sanctis aut illustribus doctoribus dictũ: angelos plures esse in eodem loco: quod Ricar. sentire videtur.

¶ Super .q.53. Arti.1.

Titulus clarus est.

¶ In corpore articuli duo principalr facit. Primo pponit ꝯclõnẽ rñsiuã hñtẽ duas partes. s. angelus põt moueri localr: ⁊ equiuoce tñ respectu corpis. Scdo declarat ⁊ probat simul cũ quo ad tria. Primũ est qd̃ nõ eadẽ rõne mot⁹ cõpetit corpi ⁊ angelo. Scdꝫ ẽ qd sit ipẽ motus ãgeli. Tertiũ q̃lis sit. Quo ad pmũ: talẽ rõnẽ iducit. Corpus est in loco vt ꝯtẽtũ ⁊ cõmẽsuratũ: igit motus ei⁹ necessario est fm exigẽtiã loci: ac p hoc ex ꝯtinuitate ei⁹ ẽ ꝯtinuitas mot⁹: ⁊ ex priori ⁊ ex posteriori eiusdẽ ẽ prius ⁊ posteri⁹ in motu. Angelus vo ẽ in loco vt cõtinẽs locũ nõ ꝯmẽsuratũ eidẽ. igit ei⁹ mot⁹ nõ ẽ necessario 269
fm exigẽtiã loci: nec 270
cõtinuus. Assumpta patẽt ex dictis in precedente qõne: ⁊ ex sexto physi. Remanent tamẽ hic duo dubia. Primũ ẽ qꝛ .s.T. in pcessu isto arguit a destructiõe añtis ad destructionẽ ꝯñtis. ac p hoc sophistice pcedere vr̃. Scdm est. an vera sit ppõ illa cãlis q ꝯtinuitas ex magnitudine seu spatio redũdet in motuꝫ: p h q mobile cõmẽsurat illi magnitudini. Ex hoc eñi pẽdet qõnis multiplicis solutio: an .s. indiuisibile possit moueri vt subm veri motus localis ꝯtinui: ⁊ an diuisibilitas spatij sola sit sufficiẽs rõ cõtinuitatis motus ⁊c. Et qm̃ hec dubitatio .6. phy. est ppria: ideo ibidẽ discutiẽda est dño cõcedente: vbi opinio ⁊ rationes Scoti circa hoc in .2. sentẽ. di. .q.9. examinabunt. ¶ Ad primã tñ dubitationẽ pro nunc dicendũ est: q pcessus .S.T. fundat super illa regula tradita in primo posterioꝝ. Si affirmatio est cã affirmationis negatio est cã negationis: q tenet in pprijs causis: qualem se assumere supponit hic. Quo ad scdam: intendit hoc. Motus angeli est diuersoꝝ locoꝝ virtualis cõtactus successiue. Et declarat quo ad duo: ⁊ q sit contactus: qꝛ esse in loco nihil aliud est q̃ virtualiter tãgere locũ. Et q sit diuersoꝝ locorũ: quia non potest esse simul in plurib⁹ locis: ac per hoc diuersa loca tangi successiue opꝫ. Sed qm̃ diuersa loca cõtingit non simul tãgere intercedẽte quiete media. Et tunc tales cõtactus non dicerẽtur angeli motus: ideo additur ly successiue .i. immediate ⁊ ꝯñr se habendo. Quo ad tertiã intẽdit h. Motus angeli põt esse cõtinuus ⁊ nõ cõtinuus. Et declarat vtraq; pars: quia potest totũ locum simul deserendo ad alium se transferre: ⁊ põt paulatim vnũ deserendo: partem alterius continue occupando acquirere.

¶ Circa pdicta aduerte diligenter: q mens sancti Th. expresse ⁊ absq; dubitatione sentit: motum localem pprie loquẽdo non cõuenire substãtijs spiritualib⁹. Sed quemadmodum abusiue ⁊ equiuoce noibus vtendo vt plures: dr substantias spũales esse in loco: ita ⁊ moueri localiter: vñ moueri eas: nõ est esse subm motus: sicut nec locari est eas esse subiectum vbi. Sed virtualiter tangere in gñe cause efficientis diuersa loca. Et ex hoc patet primo: q inanis fuerit labor Scoti in loco allegato ad pbandũ angelum posse vere moueri localiter: qꝛ susceptiuũ alicuius gñis ⁊ nõ indeterminatum nec illimitatũ ⁊c. Supponit eñi qd̃ nunq; pbauit: angelum .s. esse susceptiuũ ipsius vbi diffinitiue fm subam: vt in qõne pcedente dictum est. Patet scdo q nõ cõsona eoꝝ videtur sentẽtia: qui vel .S.T. attribuunt substãtias spirituales motu locali localiter vere moueri: vel hoc de mente eius suspirãtes: vt verũ asserunt. Et qd̃ amplius est gloriantur se intelligere. S.T. ¶ Circa cõtinuitatem motus angeli dubiũ occurrit: an ibi sit vna tantũ operatio: an multe. Si eñi vna est in vno tantum loco per illaꝫ erit: ⁊ sic moueretur ⁊ nõ moueretur simul: qꝛ esset in diuersis locis ppter motum: ⁊ esset in vno tantũ loco ppter vnitatem operationis. Sequitur etiã q motus angelicus male diffinitus esset per diuersitatem cõtactuum: qm̃ vnitas operationis infert vnitatẽ cõtactus. Si vo necessario multe ibi sunt operationes: sequitur q nõ sit motus continuus. Et sequeretur etiã q angelus non posset manutenere seu cõtinuare eandem operationẽ de loco ad locũ, qd̃ tñ homo potest. ¶ Ad hoc dr: q quum dr angelus moueri motu cõtinuo: contingit ⁊ vnã tantũ ⁊ multas interuenire operationes. Ad cuius euidẽtiam due distinctiones notãde sunt. Prima est dupliciter potest intelligi angelum continue applicari diuersis locis. primo modo ita q locus ⁊ patiens sese comitentur: quo ad vnitatẽ et diuersitatem. Alio modo vt cum diuersitate locorum sit vnitas patientis. tertius siquidem modus: scilicet cum diuersitate patientium sit vnitas

Universidad de Deusto Biblioteca

loci:nō est ad ꝓpositū:q: localis mutatio ibi nō interuenit de qua modo loquimur. Scd̄a distinctio est:ꝙ opationē esse vnā:aut multas cōtingit dupliciter:vno mō ſm ꝙ erit ab operāte. Alio mō ſm ꝙ terminaꝛ in patiēs. Et hoc dupl'r.s.vel in ordine ad aliqd extrinsecū ipsi patiēti:vel ſm seipʒ. Ex his em̄ pʒ primo:ꝙ siue angelus dicaꝛ moueri ex eo ꝙ eundē lapidem defert de loco ad locū: siue ex eo ꝙ vnā magnā aquā paulatim per partē post partē ɔtinue mouet:semp interuenit 269 diuersitas cōtact⁹ et opationis ex pte patiētis: vel in ordine 270 ad extrinsecum tm̄.s. magnitudinē seu spaciū:vt qn̄ defert lapidē:vel in ordine ad extrinsecū ꝛ ſʒ seipm 279 patiēs: vt qn̄ mō pdicto mouet aquā. Cōcurrere aūt in hac cōtinuitate diuersitatē opationis ex pte operātis: nec video esse necessariū:nec impossibile. Sat em̄ est ad saluandā descriptionē mot⁹ angelici: talis diuersitas contactuū:ex pte patiētis. Nec̄ sequiꝛ ex vnitate opationis: ꝙ p eā nō attingat diuersa loca cōtinue: sicut ex vnitate corporis locati nō sequiꝛ semp in eodez loco esse. Sed queadmodnz cū corpus moueꝛ:in quali bet parte tpis ꝛ in quibuscūq; instātib⁹: est 40 b in diuersis locis:alioqn deseret. In singu 270 lis tn̄ instātib⁹ in vno sibi adequato est loco. Ita angelus operās opatione vna ex parte sui: multiplici vero ex pte passi: simpliciter vel ſm qd: in quocūq; instāti vnuz respicit locū: i singulis tn̄ partib⁹ tpis et in qbuscūq; duobus instantibus: diuersa attingit loca.

¶ In rn̄sione ad primū:dubiuz occurrit: eo ꝙ.S.T.a sibiipsi: et veritati ɔ̄rius vr: dū dicit ꝙ angel⁹ pōt dici moueri dū est in termino a quo vel ad quē. Nā in pmo sen. di.37.q.4.arti.1.ad tertiū dicit:ꝙ angel⁹ in neutro termio mouet: sʒ in successione vnius ad aliuz:et rō est:q: mot⁹ angeli nō cōponiꝛ ex motib⁹: sʒ ex mutatis eē poti⁹: ac p hoc partes motus eius nō sunt motus:et ɔ̄r in neutro termino moueꝛ. Et ɔfirmaꝛ:q: motus angeli cōparaꝛ ad esse i terminis sicut numerus ad vnitates:apd San.T. Et ɔ̄r sicut numerus non pōt dici esse altera tm̄:vnitate exn̄te: ita nec angelus moueri altero tm̄ termino existēte. Et sic quemadmodū motus cōtinuus nō est suo termino aduenīete:ita nec mot⁹ angeli: cuius oppositū

dictū est:necesse est ꝙ motus angeli in loco nihil aliud sit q̄z diuersi cōtactus diuersoꝝ locoꝝ successiue, ꝛ nō simul:q: angel⁹ non pōt simul esse in plurib⁹ locis: vt supra dictū est. Hmōi aūt cōtactus nō est necessariū esse cōtinuos. Pōt tn̄ in hmōi cōtactibus cōtinuitas quedā inueniri: q: vt dictū est:nihil ꝓhibet angelo assignare locū diuisibilē per cōtactum sue virtutis:sicut corpori assignatur locus diuisibilis per contactum sue magnitudinis. Vñ sicut corp⁹ successiue, ꝛ nō simul dimittit locū in quo pri⁹ erat, ꝛ ex hoc causatur cōtinuitas in motu locali eius: ita etiā angelus pōt dimittere successiue locū diuisibilem in quo pri⁹ erat. Et sic motus eius erit cōtinuus. Et potest etiam totum locum simul dimittere: et toti alteri loco simul se applicare. Et sic motus eius non erit continuus.

Ad primū Ergo dōm, qͦ illa ratio dupl'r deficit in ꝓposito. Primo quidē:q: demonstratio Ari. ꝓcedit de indiuisibili ſm quantitatem, cui rn̄det de necessitate loc⁹ indiuisibilis. Qͦ non pōt dici de angelo. Scd̄o q: demonstratio Ari. ꝓcedit de motu cōtinuo. Si em̄ motus nō esset cōtinuus posset dici qͦ aliquid moueꝛ dū est in termino a quo: ꝛ dum est in termino ad quem:q: ipsa successio diuersoꝝ vbi circa eandē rez motus diceret. Vñ in quocūq; illoꝝ vbi esse res illa posset dici moueri. Sed cōtinuitas mot⁹ hoc impedit:q: nullū continuū est in termino suo: vt pʒ Quia linea nō est in puncto. Et ideo opʒ ꝙ illud qͦ moueꝛ nō sit totaliter in altero terminoꝝ dum mouetur, sed partim in vno, ꝛ partim in altero. Scd̄m ergo ꝙ motus angeli non est cōtinuus:demonstratio Ari.nō ꝓcedit in ꝓposito. Sed ſm ꝙ motus angeli ponitur continuus: sic concedi potest qͦ angelus dū moueꝛ:partim est in termino a quo ꝛ partim in termino ad quē: vt tn̄ partialitas nō referaꝛ ad subam angeli, sed ad locū:q: in principio sui motus cōtinui angel⁹ est in toto loco diuisibili a quo incipit moueri. Sed dū est in ipso moueri est in parte primi loci, quē deserit:ꝛ in parte secūdi loci quem occupat. Et hoc quidē ꝙ possit occupare partes duoꝝ locoꝝ:cōpetit angelo ex hoc ꝙ pōt occupare locū diuisibilem per applicationem sue virtutis: sicut corpus per applicationem magnitudinis. Unde sequitur de corpore mobili secūdum locum qͦ sit diuisibile ſm magnitudinem. De angelo autem qͦ virtus eius possit applicari alicui diuisibili. ¶ Ad secundum dicendum, qͦ motus existentis in potētia:est actus imperfecti. Sed motus qui est ſm applicationem virtutis est existētis in actu:quia virtus rei est ſm qͦ actu est. ¶ Ad tertium dicendum, ꝙ motus existentis in potētia est ꝓpter indigentiam suam. Sed motus existentis in actu nō est ꝓpter indigentiam suam sed propter indigentiā alterius. Et hoc modo angelus ꝓpter indigentiam nostram localiter mouetur: ſm illud Hebr.1. Omnes sunt administratorij spiritus, in ministerium missi propter eos qui hereditatem capiunt salutis.

hic dicitur. ¶ Ad huius difficultatis solutionem: duo attendenda sunt. Primum est:qͦ termini motus angelici sunt de natura instantanearum mutationum quo ad hoc:qͦ in eis inuenitur simul fieri ꝛ factum esse: vt dicitur sexto phy. ita ꝙ terminus quicunq; angelici motus potest distingui in fieri ꝛ factū esse. Et inquantum cōtinet in se factuz esse verificatur negatiua.s.ꝙ in eo angelus non mouetur:inquantū vero cōtinet in se fieri:verificaꝛ affirmatiua.s.ꝙ in eo angelus mouetur. Et merito q: terminus a quo: motus angelici:non hʒ rōnez partis motus: nec rationē termini a quo:nisi in respectu succedentem terminum:ꝛ econtra de termino ad quez ſm tales tn̄ respect⁹ successio attenditur terminoꝝ ꝛ ɔ̄r motus angelicus. Scd̄o attendendū est: ꝙ cū motus sit de gn̄e successiuorum ꝛ nō permanentium, motus angelicus se hʒ non vt numer⁹ pmanens sed vt numerus successiuus. Numerum aūt successiuū: cōstat sufficienter esse i successione suarū vnitatum. Unde non requirit vnitates ex qbus cōponitur simul esse: sed esse in actu successiuo:ꝛ ex hiis pʒ respōsio ad obiecta. Nec mihi imponas: ꝙ in loco terminiꝛ a qͦ dixerim respectū esse ad terminū ad quē: quum angelus relinquendo lapidem in quo fuit: celo empyreo se applicauerit. Sed ex verbis meis accipito poti⁹: qͦ in ipso angelo operāte circa vnū terminuz: est actus permixtus potentie: pro quanto operando circa illud operabit immediate circa aliud. Et sibi operatio circa terminum ad quem hʒ necessario duo.s.succedere pcedenti terminando pdictā potentiaz. Et id qͦ est absolute: et quandoq; tertium: scilicet permixtam potentiā ad succedentem operationem.

¶ Super articulum secundum.

Titul⁹ clarus est. ¶ In corpore quatuor facit. Primo distinguit motum angeli in cōtinuum et non continuum. Secundo respondet quesito conclusione affirmatiua de motu continuo. Tertio respondet quesito quo ad motum non continuum conclusione negatiua. Quarto reddit cām emergentis differentie inter motū angeli ꝛ inter motum corporis respectū medij.

271 1.di.37. q.4.a.1. Et di. q.3.a.1. Et vlt. q.1.art. 13.14

¶ Utrū angel⁹ trāseat per mediū. Arti.2.

Ad scd̄m Sic pcediꝛ. Uideꝛ ꝙ angelus nō trāseat per medium. Oē em̄ qͦ ptransit mediū pri⁹ pertrāsit locū sibi equalem q̄z maiorem. Locus aūt equalis angeli: q̄ est indiuisibilis: est loc⁹ pūctalis. Si ergo angelus in suo motu pertransit mediū opʒ ꝙ numeret puncta infinita suo motu. Qͦ est impossibile. ¶ P̄. Angelus est simplicioris sube, q̄z anima nr̄a. Sed anima nostra sua cogitatione pōt trāsire de vno extremo in aliud: nō pertrāseundo mediū. Possum em̄ cogitare Galliam, et postea syriam: nihil cogitando de Italia. q̄ est in medio. Ergo multo magis angelus pōt de vno extremo transire ad aliud non per medium.

Sed ɔtra. Si angelus moueꝛ de vno loco ad alium, qn̄ est in termino ad quē non mouetur: sed mutatus est. Sed ante omne mutatū esse pcedit mutari. Ergo alicubi existens mouebatur. Sed nō mouebaꝛ dum erat in termino a quo. Mouebatur ergo dū erat in medio. Et ita oportet qͦ pertranseat medium.

Rn̄deo Dicēdū, ꝙ sicut supra dictū est: motus localis angeli pōt esse cōtinuus: ꝛ non cōtinuus. Si ergo sit cōtinuus: nō pōt angel⁹ moueri de vno extremo in alterū qn̄ trāseat p mediū: q: vt dr in.vj.phy. mediū est in qͦ prius venit qͦ cōtinue mutaꝛ q̄z in qͦ mutaꝛ vltimū. Ordo em̄ prioris ꝛ posterioris in motu ɔtinuo est ſm ordinē prioris ꝛ posterioris in magnitudine: vt dr in.4.phy. Si aūt motus angeli nō sit cōtinuus: possibile est ꝙ ptranseat de aliquo extremo in aliud, non pertrāsito medio. Qͦ sic ptʒ. Inter q̄libet em̄ duo extrema loca sunt infinita loca media: siue accipiātur loca diuisibilia: siue indiuisibilia. Et de indiuisibilib⁹ manifestuz est: q: inter q̄libet duo pūcta sunt infinita puncta media, cū nulla duo pūcta cōsequātur seinuicez sine medio: vt in.6.phy.ꝓbaꝛ. De locis aūt diuisibilibus necesse est hoc dicere. Et hoc demōstraꝛ ex motu cōtinuo alicui⁹ corporis. Corpus em̄ nō moueꝛ de loco ad locum nisi in tpe. In toto aūt tpe mēsurante motū corporis nō est accipere duo nūc, in qb⁹ corpus qͦ moueꝛ non sit in alio ꝛ alio loco. Q: si in vno ꝛ eodē loco esset in duob⁹ nūc: sequereꝛ ꝙ ibi quiescere: cū nihil aliud sit quiescere q̄z in loco eodē esse nūc ꝛ pri⁹. Cū igitur inter primū nūc ꝛ vltimū tēporis mensurātis motū sint infinita nunc: opʒ qͦ inter primū locū a quo incipit moueri: ꝛ vltimū locum ad quē terminatur motus: sint infinita loca. Et hoc sic etiā sensibiliter apparet. Sit em̄ vnū corpus vnius palmi. Et sit via per quā transit duoꝝ palmorū. Manifestum est qͦ locus primus a quo incipit motus est vnius palmi: ꝛ locus ad quē terminatur motus est alterius palmi. Manifestum est autem qͦ qn̄ incipit moueri paulatim deserit primū palmum, ꝛ subintrat secundum. Scd̄m ergo qͦ diuiditur magnitudo palmi secundū hoc multiplicantur loca media: quia quodlibet punctum signa

¶ Quo ad primum nihil opʒ addere: q: ex precedente articulo manifestum est distinctio hic repetita.

¶ Quo ad scd̄m/cōclusio est ista. Angelus motu continuo necessario pertransito media. Et ꝓbatur ex rōne medij ex sexto physicoꝝ. Et eius ratio adducitur ex quarto physicoꝝ: vt patet in litera.

¶ Quo ad tertium/cōclusio est ista. Angelus motu nō cōtinuo non potest pertrāsire oia media

Et ꝓbatur sic. media inter quecūq; extrema loca sunt infinita: ergo motu discōtinuo/ aut ptrāsiri oia non pn̄t: aut infinita actu numerabunꝛ. Sʒ infinita actualr numerādo ɔsumi est impoꝛe: ergo impoꝛe ē ꝙ oia media discontinuo motu ptrāseant. Antecedēs ꝓbaꝛ. Tum quo ad loca indiuisibilia. Tum quo ad loca diuisibilia: rōne ꝛ exemplo: que satis patēt in lr̄a. Cōsequētia vo deduciꝛ: ex eo ꝙ infinitas locoꝝ nō cōsumiꝛ a mobili q̄cūq;: nisi ꝑ ɔtinuitatē mot⁹/ꝛ merito: qm̄ infinitas potētialis ab infinitate potentiali equari pōt. Sibiq; inuicem pn̄t rn̄dere: vt queadmodū in locis sunt infinite ptes et infiniti termini i potentia: ita in corrn̄dente 272 sibi: sit potētialis infinitas ptiū ꝛ terminoꝝ: vt ptes ptibus: ꝛ termini terminis equētur. Stat ḡ vis ꝓbatiōis in hoc: infinita loca sola ɔtinuitate motus a mobili q̄cūq; ɔsumi pn̄t: ḡ motu discontinuo aut nō ptrāseanꝛ: aut si trāsiri dicanꝛ actu 270 dinumerabunt: qm̄ singula loca actualr terminabūt ptiales mutationes integrātes motū discōtinuū. ¶ Quo ad 4ᵐ: q: ex dictis seqꝛ: ꝙ angel⁹ pōt ptrāsire de extremo ad extremū nullo medio ptrāsito: qn̄ 274 moueꝛ motu discōtinuo: imo necessario opʒ ip̄m in tali motu aliqͦ mediū obmittere. Et ex alia parte ɔstat corp⁹ non posse trāsire de extremo ad extremū nisi per oia media. Dr̄e hui⁹ rō reddiꝛ: q: corp⁹ cōtineꝛ sub loco: actu vel potētia: ſm totuz vel ptes. Angel⁹ vo ɔtinet locuz ꝛc. ¶ Circa ãs assumptū ad scd̄am ɔclusionē q̄stiūcula occurrit: qūo sit verum inter quelibet duo loca diuisibilia eē infinita loca media: cū manifeste pateat: inter duas medietates alicuius cōtinui: vnū tm̄ mediū inueniri.s. indiuisibile qͦ est terminus cōis ad quē copulanꝛ: ꝛ nullū inter eas inuenire mediū diuisibile. ¶ Ad hoc est dicēdū breuiter: ꝙ aliud est loqui de duabus partibus cōtinui: ꝛ aliud de duob⁹ locis. Qm̄ formalr loquēdo: duo loca nō sunt: q̄ vt sic/situaliter nō distant. Et ꝓpterea due partes cōtinue magnitudinis: dupl'r sumi possunt: vno modo ex ea parte qua ɔtinuanꝛ vel ɔtiguantur: ꝛ sic cū in eodē sint loco: duoꝝ locoꝝ rationē hr̄e non pn̄t. Nec inter eas localis motus esse pōt. Si vero sumantur ex ea parte qua aliqualr abinuicē distant sic de vna in aliā pōt esse motus localis ꝛ inter eas sunt infinita media tam diuisibilia q̄z indiuisibilia: vt pʒ ex rōne cōtinui. Et quia San. Tho. de pluralitate locoꝝ vt plura sunt formaliter loquebaꝛ: ꝛ non de partib⁹ cōtinui absolute: ideo optime dixit: ꝙ inter quelibet duo loca sunt infinita loca media: ꝛ nō dixit ꝙ inter quaslibet duas

1.di.57. q.4.art. 3. Et.4.d. 44.q.2 ar.3.q.3. Et quo: lib.1.q.3 ar.2.ad 3 lib.9.q. 4.ar.3. Et quo: libe.11. arti.4.

tum in magnitudine primi palmi est principium vnius loci: ꝛ punctum signatū in magnitudine alterius palmi est terminus eiusdem. Vñ cum magnitudo sit diuisibilis in infinitum: ꝛ pūcta sint etiā infinita in potentia in qualibet magnitudine: sequiꝛ ꝙ inter quelibet duo loca sint infinita loca media. Mobile aūt infinitatē medioꝝ locoꝝ nō cōsumit nisi p cōtinuitatē motus: q: sicut loca media sunt infinita in potētia: ita ꝛ in motu cōtinuo est accipere infinita q̄dā in potētia. Si ergo motus nō sit cōtinuus: oēs ptes motus erūt numerate in actu. Si ergo mobile qͦcūq; moueaꝛ motu nō ɔtinuo: sequiꝛ ꝙ vel non trāseat oia media: vel ꝙ actu numeret media infinita. Qͦ est impossibile. Sic igiꝛ ſm ꝙ motus angeli nō est cōtinu⁹ nō pertransit oia media. Hoc aūt.s. moueri de extremo in extremum ꝛ nō per medium: potest cōuenire angelo. sed non corpori: q: corpus mēsuratur, ꝛ cōtinetur sub loco. Vñ oportet ꝙ sequaꝛ leges loci i suo motu. Sʒ substātia angeli nō est subdita loco: vt ɔtenta, sed est superior eo: vt cōtinens. Unde in potestate ei⁹ est applicare se loco: ꝓut vult, vel per medium, vel sine medio.

Ad primū Ergo dōm, ꝙ locus angeli nō accipiꝛ ei equalis ſm magnitudinem, sed ſm ɔtactum virtutis. Et sic locus angeli pōt eē diuisibilis, ꝛ nō semper pūctualis. Sed tamē loca media etiam diuisibilia sunt infinita, vt dictum est. Sed cōsumunꝛ per ɔtinuitatē motus: vt patet ex predictis. ¶ Ad secūdum dōm, qͦ angelus dum mouetur localiter applicatur eius essentia diuersis locis: anime autem essentia nō applicatur rebus quas cogitat, sed potius res cogitate sunt in ipsa. Et ideo nō est simile. ¶ Ad tertiū dōm, ꝙ in motu cōtinuo mutatum esse nō est pars moueri sed terminus. Vñ opʒ ꝙ moueri sit ante mutatū esse. Et ideo opʒ ꝙ talis mot⁹ sit p mediū. Sed in motu nō ɔtinuo mutatū esse est pars: sicut vnitas est pars numeri. Unde successio diuersorum locoꝛuz etiā sine medio constituit talem motum.

¶ Utrū motus angeli sit in instāti. Arti.3.

Ad tertiū Sic ꝓceditur. Uideꝛ, ꝙ motus angeli sit in instanti. Quāto em̄ virtus motoris fuerit fortior, ꝛ mobile minus resistens motori: tāto motus est velocior. Sed virt⁹ angeli mouētis seip̄m improportionabiliter excedit virtutē mouētem aliqͦ corpus. Proportio aūt velocitatū est ſm minorationē tpis. Oē aūt tp̄s oi tpi ꝓportionabile est. Si igiꝛ aliqͦ corpus moueꝛ in tpe: angelus moueꝛ in instāti. ¶ P̄. Motus angeli simplicior est q̄z aliqua mutatio corporalis. Sʒ aliq̄ mutatio corpalis est in instāti: tum q: non illuminaꝛ aliqd successiue: sicut calefit successiue, tū q: radius nō prius pertingit ad ꝓpinquū q̄z ad remotū. Ergo multo magis motus angeli est in instanti. ¶ P̄. Si angelus moueꝛ in tpe de loco ad locū manifestū est qͦ in vltio in instāti illi⁹ tpis est in termino ad quē. In toto aūt tpe p̄cedēti aut est in loco imediate p̄cedēti: q̄ accipiꝛ vt termin⁹ a quo aut partim in vno ꝛ partim in alio. Si aūt partim in vno ꝛ partim in alio sequiꝛ ꝙ sit ptibilis. Qͦ est ipossibile. Ergo in toto tpe p̄cedēti est in termino a quo. Ergo qescit ibi cū quiescere sit in eodē esse nūc ꝛ prius vt dictū est. Et sic sequiꝛ ꝙ nō moueaꝛ nisi vltimo instanti tpis.

Sed cōtra. In oi mutatione est pri⁹ ꝛ posterius. Sʒ prius ꝛ posterius motus numeraꝛ ſm tp̄s. Ergo omnis motus est in tpe, etiā motus angeli: cum in eo sit prius ꝛ posterius.

Rn̄deo Dōm, ꝙ q̄dā dixerūt motuz localē angeli esse in instāti. Dicebant em̄ qͦ cū angelus moueꝛ de vno loco ad aliū in toto tpe precedenti, angelus est in termino a quo: in vltimo aūt instanti illius temporis est in termino ad quē. Nec opʒ esse aliqͦ mediū inter duos terminos: sicut nō ē aliqͦ mediū iter tp̄s ꝛ terminum tpis. Inter duo aūt nūc tpis est tp̄s mediū. Vñ dicūt ꝙ nō est dare vltimū nūc in q̄ fuit in termino a quo: sicut in illuminatione, ꝛ in gn̄atione subali ignis nō est dare vltimum instās, in quo aer fuit tenebrosus: vel in quo materia fuit sub priuatiōe forme ignis. Sʒ est dare vltimū tp̄s, ita qͦ in vltimo illi⁹ tēporis est vel lumen in aere: vel forma ignis in mā. Et sic illuminatio ꝛ gn̄atio subalis dn̄r motus instantanei. Sʒ hoc nō hʒ locū in ꝓposito. Qͦ sic ōndiꝛ. De rōne em̄ quietis est qͦ quiescens nō aliter se habeat nūc ꝛ prius. Et ideo in quolibet nūc tpis mēsurantis quietē, quiescens est in eodē. ꝛ in primo, ꝛ in medio, ꝛ in vltimo. Sʒ de rōne motus est qͦ id quod mouetur aliter se hēat nūc ꝛ prius. Et ideo in quolibet nūc temporis mensurantis motum mobile se habet in alia ꝛ alia dispōne. Unde oportet quod in vltimo nūc habeat formam quam prius nō habebat. Et sic patet qͦ quiescere in toto

partes sunt infinite partes. ¶ Circa scd̄am cōclusionē aduerte: ꝙ Sco. in scd̄o di.2.q.vlti. tenens ꝙ angeli non possint instātanea mutatione acquirere terminū distātē a termino a quo: nisi pertrāsito medio: arguit tali rōne. Ordo p̄fixus a superiore agēte videꝛ esse necessariū cuicūq; agēti inferiori: qn̄ hʒ actionē circa talia ordinata. Sed ordo partiū vniuersi: penes quē attēdi distātia situalis: est p̄fixus a deo cuilibet virtuti create: igitur qn̄ angelus mouet se ptalia corpora: nō pt absq; tali ordine de vno in aliū se trāsferre. Et ɔfirmaꝛ. Quia alioqn̄ nulla quātacūq; distantia aut distictio ipediret actionē ei⁹. ¶ Ad hoc breuiter dr qͦ minor est falsa simplr: qm̄ talr ordo nō est p̄fix⁹ virtuti immateriali inq̄ztū motiua est in motu discōtinuo: qm̄ ex pte sui absoluta est a legib⁹ distātie situalis: vtpote supioris ordinis. Nec ex parte 372 effect⁹ alligaꝛ ad ordinē istū: qm̄ discōtinui ponūꝛ. Ad ɔfirmationē vo dr: ꝙ nec distātia locorū inter se: nec distinctio eoꝝ impedit qn̄ succedēs opatio possit ad alterū terminari: qm̄ absoluta ab vno loco opatione: indifferenter ꝛ indistāter se hʒ ad quēcūq; locū.

¶ Sup arti. tertium.

Titulus eget diligētissima ānotatione. Aduertendū est em̄ ꝙ cum motus nomē cōe sit motui ꝛ mutatiōi: tripl'r itelligi pt qͦ ista. Primo de simplici acquisitiōe loci: vtrū.s. angelus in instāti acq̄rat locum. Et talis sensus nō est ad ꝓpositū: pʒ ꝙ solo eius. Qm̄ pōt angelus in instanti applicare se ad locū: si pri⁹ nusq; fuisset. Scd̄o mō pōt intelligi: de acq̄sitione loci succedēte māsioni āgeli in altero loco. Et hoc dupliciter: prio: vt qͦ sit de mensura trāsitus de vno in aliū. Seu: qͦ idē est: de mēsura desitiōis prioris loci: et acq̄sitiōis posterioris. Et hʒ qͦ euidētē ēt hʒ solonē: qm̄ ɔstat talē mēsurā eē instantis. Nec i isto sensu q̄ritur a.s.T. Et ꝓpea multa argumenta Grego. recitata a Capreolo in.6.di.scd̄i: q: ad hūc sensuz spectant: cōtra.s. T. nō sūt. Nihil em̄ aliud inferunt: nisi quod in instanti acquiritur terminus ad quē: in quo etiam deseritur terminus a quo: cuius oppositūz creditur nos opinari. Alio igitur mō pōt intelligi de cōparatione mēsure ꝓprie acq̄sitiōis termini ad quē: ad mēsurā propriam termini a quo: vtrū.s. se habeāt he due mēsure vt instans ꝛ istans: aut vt tp̄s ꝛ tp̄s: aut vt instās ꝛ tp̄s. Et hec est qͦ pn̄s: quā discutere intendit.s.T. Vñ q̄rere vtrū motus angeli sit in instantis proposito est querere vtrū mēsura trāsit⁹ angeli de loco ad locum sic se habeat: ꝙ mensura acquisitiōis termini ad quē/se habeat ad terminū a quo: vt instans ad tp̄s: ꝛ hoc est valde notandum.

¶ In corpore articuli facit quinq;. Primo refert q̄dam opinionem. secundo impugnat illam. tertio respondet iuxta propriam opinionem: ibi: sed oportet assignare. quarto ostendit quale sit tempus in quo mouetur angelus: ibi/cōtinuo quidē in quinto ostendit quomodo differat tale temp us tempore cōmuni: ibi: sed istud tempus.

Universidad de Deusto Biblioteca

¶Quo ad p^m q̃tuor ppões opinionis refert. P̃ria est: q̃ quũ angel⁹ mouet in toto tpe p̃cedẽti est i termino a q̃: i vltio aũt istãti est in termino ad quẽ: ac p hoc mouet instãtanee. Scda est: q̃ inter duos termios: nõ est aliqd mediũ: sicut nec iter tps ⁊ terminũ tpis. Tertia est: q̃ nõ est dare vltimũ nũc in q̃ fuit in termio a q̃: sicut nec in gñatiõe ⁊c. Quarta est: q̃ est dare vltimũ tps in q̃ fuit in termino a q̃: ⁊ hec est opinio quã sequit Scot⁹.

¶Quo ad 2^m impugnat p^a ppõ tali rõne. Ois mutatio istãtanea est termin⁹ alicui⁹ mot⁹. Sed mot⁹ ãgeli nõ est termin⁹ alicui⁹ mot⁹. g̃ nõ est mutatio instãtanea. Minor est p se nota. Maior ṽo pbat ex cõuenientia iter motũ et q̃etẽ: q̃ ad mẽsurã: i hꝫ q̃ q̃cq̃d mouet i aliq̃ toto tpe: i q̃libet illi⁹ tpis alr et alr se hꝫ. Et silr q̃cq̃d q̃escit in aliq̃ toto tpe: in q̃lꝫ illi⁹ eodẽ mõ se hꝫ. Ex hac em̃ ꝯueniẽtia sequũt due modales. Altera ẽ: ipoſſe est aliq̃d toto aliq̃ tpe q̃escere ⁊ in vltimo illi⁹ alr se hr̃e. Altera est: poſſe ẽ aliq̃d toto aliquo tpe moueri: ⁊ in vltio illi⁹ alr se hr̃e. Ex his aũt manifeste pꝫ maior.

tpe in aliquo: puta in albedine: est eẽ in illo in quolibet instãti illi⁹ tpis. Vñ nõ est poſſe vt aliq̃d in toto tpe p̃cedẽte q̃escat i vno termino: ⁊ postea in vltimo instãti illi⁹ tpis sit in alio termino. Sꝫ hoc est poſſe in motu: q̃ moueri i toto aliq̃ tpe nõ est eẽ in eadẽ dispositiõe in q̃libet instãti illi⁹ tpis. Igit oẽs hm̃oi mutationes instantanee sunt termini mot⁹ ꝯtinui. Sicut gñatio est termin⁹ alteratiõis mãe: ⁊ illuminatio termin⁹ mot⁹ localis corporis illuminãtis. Mot⁹ aũt localis angeli nõ est termin⁹ alicui⁹ alteri⁹ motus ꝯtinui: sꝫ est p seipm nullo alio motu dependẽs. Vñ impoſſe est dicere qd in toto tpe sit in aliq̃ loco: ⁊ in vltimo nũc sit in alio loco. Sed opꝫ assignare nunc in quo vltimo fuit in loco p̃cedẽti. Ubi aũt sunt multa nũc sibi succedẽtia ibi de necessitate est tp̃s: cũ tp̃s nihil aliud sit q̃ numeratio prioris et posterioris in motu. Vñ relinquit q̃ motus angeli sit in tpe. In ꝯtinuo q̃dẽ tpe si sit motus ei⁹ ꝯtinuus in nõ cõtinuo aũt si motus sit nõ cõtinuus. Utroq̃ em̃ mõ ꝯtingit esse motũ angeli: vt dictũ est[c]. Continuitas em̃ tpis est ex continuitate motus: vt dr in. iiij. phy. Sed istud tp̃s siue sit tp̃s ꝯtinuũ siue nõ: nõ est idẽ cũ tpe qd mẽsurat motũ celi: ⁊ quo mẽsurant oĩa corporalia que habent mutabilitatem ex motu celi. Motus enim angeli non dependet ex motu celi.

Ad primũ Ergo dõm q̃ si tp̃s motus angeli non sit cõtinuũ sed successio quedã ipsoꝝ nũc: nõ habebit pportionem ad tempus qd mẽsurat motũ corporaliũ qd est cõtinuum: cum non sit eiusdẽ rõnis. Si vero sit cõtinuũ est quidem pportionabile: nõ quidẽ ppter pportionem mouẽtis ⁊ mobilis: sed ppter proportionẽ magnitudinẽ i q̃b⁹ ẽ mot⁹. Et preterea velocitas mot⁹ angeli nõ est sm̃ quãtitatẽ sue ṽtutis: sꝫ sm̃ determinationẽ sue volũtatis. ¶Ad scdm dõm, q̃ illuminatio est termin⁹ mot⁹ ⁊ est alteratio nõ mot⁹ localis: vt itelligat lumẽ moueri pri⁹ ad ppinquũ q̃ ad remotũ. Mot⁹ aũt angeli ẽ localis ⁊ nõ est termin⁹ mot⁹. Vñ nõ est simile. ¶Ad tertiũ dõm, q̃ obiectio illa pcedit de tpe ꝯtinuo. Tẽpus aũt mot⁹ angeli põt esse nõ ꝯtinuũ. Et sic angel⁹ i vno istãti põt esse in vno loco: ⁊ i alio istãti i alio loco nullo tpe intermedio existẽte. Si aũt tp̃s motus angeli sit ꝯtinuũ: angelus in toto tpe p̃cedẽti vltimũ nũc variat p infinita loca vt pri⁹ expositũ est[c]. Est tñ partim in vno loco ꝯtinuoꝝ ⁊ ptim in alio nõ q̃ suba illi⁹ sit ptibilis, sed q̃ ṽtus sua applicat ad partem primi loci, ⁊ ad partẽ scdi: vt etiã supra dictum est[c].

¶Quo ad tertiũ ꝯclusio rñsiua est ista. Mot⁹ angeli necessario est in tpe. Et pbat sic in motũ ãgeli sunt duo nũc: g̃ ibi est tps. Añs pꝫ: q̃ in ei⁹ motu sicut ⁊ in q̃libet alio: opꝫ assignare pri⁹ ⁊ posteri⁹: sꝫ in motu angeli illud pri⁹ nõ põt esse tps: sꝫ est vltimũ nũc in q̃ fuit in termino a q̃ ⁊ posteri⁹ est alterũ nũc: vt pꝫ ex improbatiõe p̃cedẽtis opinionis. Cõsequẽtia ṽo pbatur: ex eo q̃ vbicũq̃ sunt plura nũc: ibi necessario est tp̃s. ¶Quo ad quartũ dr: q̃ mot⁹ angeli ꝯtinuus est in tpe ꝯtinuo: mot⁹ ṽo discõtinuus est in tpe discreto. Et pbat: q̃ tp̃s hꝫ ꝯtinuitatẽ a motu. ¶Quo ad quintũ dr: q̃ vtrũq̃ tp̃s mensurãs motũ angeli: aliud est a tpe mẽsurãte motũ celi: q̃ motus angeli nõ depẽdet ex eo. ¶Circa improbationẽ prime opinionis dubiũ occurrit: de ppõne illa sup qua fundat rõ S. T. s. impoſſe est aliq̃d in aliquo toto tpe q̃escere: ⁊ in vltimo instãti illi⁹ tpis aliter se hr̃e. Et silr de illa. Oẽ q̃escẽs in aliq̃ toto tpe/in q̃libet instãti illi⁹ eodẽ mõ se hꝫ. Dubiũ inquã est. An sint vere de forma: an g̃ra mãe. Si em̃ dñr veritatez hr̃e g̃ra forme: opꝫ eas in oi mã verificari. Et tñ hꝫ nullas instãtias. Quã ista nõ est vera necessario: oẽ qd mouet in aliq̃ toto tpe in q̃libet instãti illius mouet. Tũ q̃ in nullo instãti mouet. Tum q̃ in p̃mo instãti nõ alr se hꝫ nũc ⁊ pri⁹. Alioq̃n seq̃ret q̃ daret p^m mutatũ eẽ in motu. Nec ẽt q̃cq̃d est albũ aut hõ: in aliq̃ toto tpe: in q̃libet instãti/illi⁹ est hõ/aut albũ. Sꝫ stat q̃ in vltimo instãti illi⁹ nõ sit: vt pꝫ in corruptiõe oim pmanẽtiũ. De his em̃ vere enũciat: q̃ in toto tpe p̃cedẽte sint: ⁊ q̃ in vltimo instãti nõ sunt. Si aũt est vera g̃ra mãe: ita q̃ in istis terminis. s. in q̃ete/⁊ eodẽ mõ se hr̃e verificent tm̃: opꝫ p̃mo reddere rõnẽ q̃re tꝫ in ista mã ⁊ in alĳs nõ. Deinde opꝫ excludere instãtias q̃s ꝯ hoc affert Sco. in. 2. di. scdi. q. xj. q̃s ẽt habes recitatas in Capolo: in. 6. di. scdi. Et p^a instãtia est de instãtanea trãssubstãtiatiõe panis in corp⁹ xp̃i: cũ tñ toto tpe p̃cedẽte panis q̃euerit. ¶Scda ṽo est de aere tenebroso: ⁊ subito illuminato: quã in toto tpe p̃cedẽti quieuit sub tenebris. Et si dicat: inq̃t ipse: q̃ illuminatio est termin⁹ mot⁹ localis: hꝫ nihil facit. Tũ q̃ hoc est p accñs. Tũ q̃ de⁹ posset instãtanee pducere corp⁹ luminosũ p̃ns aeri q̃escẽti in tenebris toto tpe p̃cedẽte. Tũ q̃ ex hoc nõ euadit: q̃n ex parte sui aer q̃euerit toto tpe in rei veritate. Et tñ in vltimo instãti alr se hꝫ. ¶Tertia istãtia est de ipso ãgelo: quã ex ista ppõne: seq̃ret q̃ angel⁹ aliq̃ tpe q̃escens: nũq̃ moueret postmodũ. Probat seq̃la: quã posito q̃ in vna hora q̃escat: aut incipiat moueri in vltimo instãti illi⁹ hore: ⁊ hoc nõ p te. Aut in aliq̃ instãti mediato vel immediato illi. Nõ mediato: q̃ tũc in tpe intermedio q̃euisset. Nec imediato: q̃ instãs nõ est imediatũ instãti. Et si dicat icipe in instãti tpis discreti q̃rat q̃d de tpe nr̃o rñdet illi instãti: an. s. vltimũ instãs hore an tp̃s imediate seq̃ns: an aliqd instãs mediatũ. Et cũ nõ possit assignari nisi tp̃s immediate sequẽs: sequit q̃ ãgelus q̃escẽs nõ põt incipe moueri instãtanee: qd est incõueniẽs. ¶Ad euidẽtiã hui⁹ difficultatis: p^o videndus est sensus ppõnis: deinde rñdẽdũ q̃sito. ¶Quo ad p^m sciẽdũ est q̃ q̃dã duas distõnes subintelligi putãt in p̃dictis ppõnib⁹. Una est de ly in toto aliq̃ tpe. s. prio vel nõ p̃mo. Altera est de ly in quolibet instãti. s. intrinseco vel extrinseco. Et dñt q̃ ppõ sic moderãda est: oẽ q̃escẽs in aliquo toto tpe p^o. i. adequate: i quolibet instãti intrinseco illi⁹ eodẽ mõ se hꝫ. Et hoc mõ dicũt q̃ ppõ est p se nota: sicq̃ eã assumptã fuisse a. S. T. Sed salua pace eoꝝ dixeriꝫ vocẽ ppriã ignorare vident. Quã apud. S. T. eoꝝ iudicio ex ista ppõne nõ hr̃: q̃ si aliq̃d est tale: puta hõ vel albũ in aliquo toto tpe: opꝫ q̃ sit ẽt tale in vltimo instãti illi⁹. Et tñ si ista ppõ esset sic intelligẽda: euidẽter ꝯstat: qd q̃cq̃d est hõ in aliquo tpe adequate: in quolibet instãti illi⁹ est hõ. Nec distinctio de instãti intrinseco ⁊ extrinseco: posset euasionẽ p̃bere. Quã p̃ma opinio quã improbat. S. T. nõ dicebat aliq̃d q̃escere in toto aliquo tpe ⁊ in vltimo instãti intrinseco aliter se hr̃e: vt pꝫ in lr̃a. Q̃ g̃ intẽtio doctoris ex pposito in quo loquit colligẽda est: ⁊ manifeste pꝫ primã opinionẽ indicasse motũ angeli ad ei⁹ q̃etẽ p̃cedẽtẽ se hr̃e vt instãs gñationis ad tp̃s huius alteratiõis. Et ꝯstat q̃ nec alteratio illa mẽsurat toto illo tpe p̃rimo,

Nec instãs illud gñationis est intrinsecũ tpi: vt mẽsurãti alterationem: ꝯñs est: q̃ si. S. T. efficaciter improbare intẽdit positionẽ p̃dictam: q̃ assumat ppositionem vniuoce cũ aduersario: alioq̃n in solis verbis esset qd. Sciendũ est igit: q̃ in toto tpe duplr distribui põt. Primo in partes tm̃: vt idem sit dicere: in toto aliquo tpe: ⁊ in qualibet parte illius tpis. Scdo in partes ⁊ in quacũq̃ illi⁹ sunt. Et sic idẽ est dicere: in toto aliquo tpe: et in q̃libet pte/⁊ in q̃libet instãti illi⁹. Et q̃uis vtroq̃ mõ propositio sit in vsu. In pposito tñ in primo sensu a phis/⁊ theologis intelligit. Alioq̃n esset implicatio i adiecto dicere cũ ex aqua fit ignis: in toto illo tpe est aq̃: ⁊ in vltimo instãti est ignis. Et in hoc sensu ꝯstat primã opinionez dixisse: qd angel⁹ in toto aliquo tpe q̃escit: ⁊ in vltimo instãti nouũ locũ acq̃rit. Et quã realiter et nõ apparenter S. T. itẽdit sibi ꝯdicere: idcirco opꝫ dicere i eodẽ sensu distribui ly in toto tẽpore. Ita q̃ ꝯtrouersia est. An ista ppõ. A. q̃escit in aliquo toto tpe. i. in qualibet parte alicuius tpis: ⁊ in vltimo instãti illius aliter se habeat: sit possibilis. Prima em̃ opinio reputauit eam possibilem ⁊ super ipsam fundauit positionẽ suam. S. T. vero reputat eã esse impossibilem: ⁊ hec de primo. ¶Quo ad scdm dr: q̃ hec propositio est vera: gratia materie: non aũt gratia forme. i. nõ verificatur in oibus terminis: sed in istis. Et declaratur vtrunq̃: prima pars negatiua: q̃ ex esse tale in aliquo toto tpe: non formaliter infert esse etiã tale in vltimo instãti illi⁹ tpis. Ista em̃ conditionalis non est necessaria: si est homo in aliqua hora: ergo in termino illius hore est hõ: imo de facto apparet illius falsitas: de hora mẽsurante eius corruptionẽ. Euidens est autẽ rõ: quare non teneat formaliter: q̃. s. totum tempus p̃cedens suũ terminũ/cõparatur ad illud vt prius ad posterius. Nec est necessariũ: q̃ si est tale in priori mẽsura: perseuerare tale in posteriori. Pars vero affirmatiua declarat: aduertẽdo qd cũ intentio. S. T. sit tractare de naturis ⁊ naturaliter cõpetentibus ipsis angelis: tã sm̃ statum nature q̃ gratie: non est hic sermo de possibili aut impossibili logico: ⁊ respectu potẽtie diuine. Sed de possibili physico in quo attẽditur q̃d rei ordini cõgruat: seclusis miraculis: nõ quid de⁹ possit. Et hoc semper est attendendũ in scrutãdis rerũ naturis sectãtib⁹ S. T. doctrinã. Dicitur ergo/q̃ impossibile est sm̃ ordinẽ rerũ naturaliũ: aliquid hr̃e esse quietũ in toto aliquo tpe: ⁊ in fine illius aliter se habere. Quã omne factũ esse in rõne termini ad quẽ: seu ois terminus: p̃cedit sm̃ nature cursum ab aliquo fieri: hꝫ em̃ hoc rerũ ordo: experiẽtia teste: vt nihil nouum tam repẽte fiat per se: quin aliqua p̃cesserit via ducens ad illũ terminũ. Et ppterea cũ habere aliq̃d esse sub quiete: nõ sit via ad alteritatẽ siue acquisitiuã siue deperditiuã. Sed hr̃e illud esse in motu: q̃ hoc est acq̃rere vel perdere: ꝯñs est: vt quiescẽs in aliquo toto tpe: in termino illius eodẽ mõ se habeat. Alioquin venisset ad terminũ: ad quẽ nõ p̃cessit. Qd aũt in termino aliter se hꝫ q̃ prius: p̃cedente motu ad terminum peruenit. ¶Ad instãtias aũt adductas ꝯ ppositionẽ sic intellectã: facile pꝫ ex dictis rñsio. Qd em̃ adducit de trãssubstãtiatione: duplr deficit. Primo q̃ illud nõ est naturale sed miraculosum valde: ac p hoc ad potẽtiam dei spectat. Scdo in hoc: q̃ transsubstãtiatio nullã hꝫ quietem oppositã: nisi abuti velimus vocabulis: cũ nec motus ipsa sit. ¶Ad scdam instãtiam de illuminatione: dr: q̃ illuminatio est termin⁹ motus localis. Et ad obiectiones ꝯ hoc rñdendo ad primã dico: q̃ q̃uis illuminatio absolute per accñs terminet motũ localem: quã scimus partes ppinquas corpori solari perpetui esse luminis nullo accessu vel recessu solis ab eis cõcurrente: tñ illuminatio noua: de qua tm̃ ꝯñs põt esse sermo ad ppositũ: per se est terminus motus localis: nõ per se primo: sed p se scdo sm̃ nature cursum. Et ex hoc pꝫ rñsio ad scdam: q̃. s. nõ est ad ppositũ q̃ de dei potẽtia/non de nature cursu loquit. Ad tertiã vero dr: q̃ q̃uis aer quiescat sm̃ esse absolutũ in toto tpe p̃cedente p̃sentiã solis: nõ tñ quiescit sm̃ esse relatiuum: q̃ cõtinue aliter ⁊ aliter se hꝫ ad solẽ: sm̃ esse ppinquum vel distãs. Sed q̃ ad relationẽ non est per se motus: vt dr. 5. phy. Sed aliq̃d põt aliter se cõtinue hr̃e sm̃ esse relatiuũ: ppter motũ nõ in se sed in alio ad ipm habẽtẽ ordinẽ aliquẽ: ideo stat: q̃ aer nõ quiescat sub tenebra: nec moueat: sed habẽs eam cõtinue aliter se habeat ppter motum alterius sm̃ esse respectiuum ducens ad exclusionẽ tenebre/⁊ acquisitionez luminis. Et vtrũq̃ hoꝝ ponit satis rõnabiliter. Nam q̃ ad relationem nõ est motus. g̃ nec quies: quã circa idẽ habẽt fieri: sed loco motus est aliter se hr̃e: ⁊ loco quietis eodẽ mõ se hr̃e. Et q̃ priuatio luminis. s. tenebra nõ radicat in aliqua forma ꝯria lumini: sed in relatione distãtie seu absentie inter diaphanũ et lucens. ꝯñs est. q̃ aer absq̃ motu in se: aliter se hꝫ cõtinue sm̃ esse tenebrosum consecutiue. Ex hoc q̃ aliter se hꝫ continue sm̃ esse ppinquum ad solem per motũ ipsius solis. Tertia deinde instantia multiplr deficit/nõ intelligens mentem San. Tho. loquẽtis de ppria mensura motus angelici: ⁊ de aliter vel eodẽ modo se habere in vltimo instanti in ratione termini ad quẽ: ⁊ nõ qualitercũq̃: ⁊ de motu non per acquisitionem simplicem ipsius termini: sed vt exposuimus in titulo. Unde instãtia illa equocat. Prio de motu angeli: itẽdẽs mot⁹ noie termini acq̃sitionẽ. Scdo ꝯsequẽter et secũ in vocabulo. dico q̃ angelus p̃t in vltio instãti tpis alicui⁹ esse in aliquo loco: vt in termino ad quẽ/vt in p̃n^o mot⁹: vt i p̃n^o q̃dẽ motus: q̃ p̃t postq̃ nusq̃ fuit: in vno instãti sui tpis coexñti vltio instãti alicui⁹ hore applicare se loco. Tũc em̃ in tota hora nusq̃ fuit: ⁊ in vltio illi⁹ est hic: qd apud. s. T. nõ ẽ moueri. Sꝫ mutatũ eẽ. Ut i termino ṽo ad quẽ: q̃ p̃t ãgelus in duob⁹ instãtibus sui tpis imediatis diuersis locis successiue se applicare. Ita q̃ illa duo instãtia coexistãt vni hore. sic q̃ 2^m coexistat vltio istãti hore: ⁊ p^m toti tpi p̃cedẽti. Et si dicat q̃ hoc ẽ qd dicebat p^a opio: ⁊ qd ipugnat hic a. s. T. Rñdet q̃ nõ est vex. Sꝫ ex malo intellectu. s. T. hic credit. Ut em̃ i titulo dcm̃ ẽ: qd p̃hs est de cõpatiõe ppriẽ mensure termini ad quẽ: ad mẽsurã ppã termini a quo. Et p^a opio dicebat q̃ se hñt vt instãs ⁊ tp̃s imediate p̃cedẽs. ⁊ iõ nõ dat vltimũ instãs in termino a quo ⁊c. s. T. ṽo vult q̃ se hñt vt instãs/⁊ instãs immediata: ⁊ q̃ det vltimũ i termino a quo. Et si ꝯtingat illa instantia coexistere tpi nostro mõ p̃dicto hoc est p accñs: ⁊ coexistẽter: ⁊ nõ tãq̃ in ppa mẽsura. Et rursus q̃ etiã in tali ꝯtingẽtia coexistẽter loquẽdo ⁊ nõ mẽsuratiue: nõ diceret angelus in toto tpe p̃cedẽte quieuisse: ⁊ inchoasse motum. Et sic in vltimo esse in termino ad quẽ: vel in toto tpe p̃cedente nõ motũ fuisse. in vltim^o autem inchoare motum. Et quia hec non aduerterunt scotus ⁊ aliĳ. ide^o ipsum non intellexerunt impugnantes ignotum.

273
273

273
272

¶De cognitione angeli. Questio. 54.

COnsideratis his q̃ ad subam angeli ptinẽt: pcedẽdũ est ad cognitionẽ ipsius. Hec aũt ꝯsideratio erit q̃dripartita. Nã prio ꝯsiderãdũ est de his q̃ ptinẽt ad ṽtutẽ cognoscitiuã angeli. Scdo de his q̃ ptinẽt ad mediũ cognoscẽdi ipsi⁹. Tertio, de his q̃ ab eo cognoscunt. Quarto, de mõ cognitionis ipsoꝝ. ¶Circa p̃m q̃runt q̃nq̃. Prio vtrũ itelligere angeli sit sua suba. Secũdo, vtrũ ei⁹ esse sit suũ intelligere. Tertio, vtrũ ei⁹ substãtia sit sua ṽtus itellectiua. Quarto, vtrũ in angelis sit intellect⁹ agẽs ⁊ possibilis. Quinto, vtrum in eis sit aliqua alia potentia cognoscitiua q̃ intellectus.

¶Utrũ itelligere angeli sit ei⁹ suba. arti. 1.

AD primũ Sic pcedi tur. Uidet q̃ itelligere ãgeli sit ei⁹ suba. Angelus em̃ est sublimior et simplicior q̃ intellectus agẽs anime. Sꝫ suba intellc̃s agẽtis est sua actio: vt pꝫ in. 3. de aĩa p ari. ⁊ ei⁹ cõm. Ergo multo forti⁹ suba angeli est sua actio: q̃ est intelligere. ¶P̃. Phs dicit in. 11. meta. qd actio intellc̃s est vita. Sꝫ cũ viuere sit eẽ viuẽtib⁹: vt dr in. 2. de anima videtur q̃ vita sit essentia. Ergo actio intellc̃s est eẽntia itelligẽtis angeli. ¶P̃. Si extrema sunt vnũ: mediũ nõ differt ab eis: q̃ extremuꝫ magis distat ab extremo q̃ mediũ. Sꝫ in ãgelo idẽ ẽ intellect⁹ ⁊ intellectũ ad minus inquãtũ intelligit eẽntiam suã. Ergo itelligere qd cadit mediũ inter intellm̃ ⁊ rem intellectã est idem cum substantia angeli intelligentis.

Sed cõtra. Pl⁹ differt actio rei a substãtia eius q̃ ipsum esse eius. Sꝫ nullius creati suũ eẽ ẽ sua substãtia. Hoc em̃ soli⁹ dei ppriũ ẽ: vt ex superioribus pꝫ[c]. Ergo neq̃ angeli: neq̃ alterius creature sua actio est eius substantia.

Rñdeo Dõm, q̃ ipoſſe ẽ q̃ actio ãgeli: vel cuiuscũq̃ alteri⁹ creature sit eius suba. Actio em̃ est pprie actualitas ṽtutis: sicut eẽ est actualitas substãtie vel essentie. Impossibile est aũt q̃ aliquid quod nõ est purus actus sed aliquid habet de potẽtia admixtũ: sit sua actualitas: quia actualitas potentialitati repugnat. Solus

¶Circa quartã partẽ ⁊ quintã vbi. s. T. ponit motũ angeli nõ mensurari tpe: qd est mẽsura primi motus. Sed alio siue cõtinuo siue discreto. Dubitatio multiplex est. s. de natura talis tpis discreti: ⁊ necessitate ponendi illud. Et silr de diuersitate tpis cõtinui a tpe cõi. Et quã hec partim spectãt ⁊ tractata sunt in q̃ne. x. partim seorsum tractãda essent spãli q̃ne. ideo hic tm̃ afferẽdas cẽsui eas obiectiones q̃ ex parte mot⁹ angelici se tenẽt. Scot⁹ igit in. 2. di. 2. q. xj. ꝯ tp̃s discretũ triplr arguit. Primo q̃ pluralitas non est ponẽda sine necessitate. nulla aũt rõ cogit ponere tale tp̃s qd declarat triplr. Primo q̃ angelus est in loco apud te p opationẽ: aut g̃ trãseuntẽ: aut immanentẽ. Si immanẽtẽ: illa mẽsurat euo. Si trãseũtẽ: illa mẽsurat tpe cõi vel instãti. Scdo q̃ q̃cq̃d saluat p tp̃s discretũ põt saluari p tp̃s ꝯtinuũ. Tertio/q̃ quẽadmodũ nõ incõuenit angelos ꝯuenire cũ corporib⁹ in aliq̃ corpali ꝯditiõe eiusdẽ rõnis aliquo mõ. s. esse in loco. Ita nõ incõuenit sm̃ tale esse mẽsurari eadẽ mẽsura q̃ mẽsurant siles ꝯditiões in corporib⁹. Scdo spãlr arguit ꝯ alietatẽ talis tpis ꝯtinui. Q̃ si poneret: ppter hoc maxime deberet poni: q̃ mot⁹ angeli nõ depẽdet a motu celi. Sꝫ hoc nihil facit ad ppositũ. Tũ q̃ mẽsuratio q̃lis a q̃li: vel quãti a quãto non exigit depẽdẽtiã essentialẽ. Sꝫ sufficit q̃ quãtitas hui⁹ certa cognitione certificari possit ex illo. Tũ q̃ ambulatio Petri post resurrectionẽ nõ põt fingi q̃ mẽsuraret alio tpe q̃ cõi: ⁊ tñ nõ depẽdet a motu celi: q̃ tunc nõ erit. Tũ etiã q̃ q̃ eo celi tpe cõi mẽsurabit: ⁊ tñ mot⁹ celi nõ erit. Tũ etiã q̃ tpe Josue stãte celo motus qui facti sunt interim tpe cõi mensurabant. ¶Ad hec breuiter dr q̃ necessitas ponẽdi tp̃s discretũ ex natura operationũ angelicarũ ꝯñr se habentiũ in. q. x. est ostẽsa. Necessitas ṽo ponẽdi aliud tp̃s ꝯtinuũ a tpe cõi assignat a. S. T. hic ex hoc q̃ mutabilitas alicuius nõ depẽdet a motu celi. Ad obiectiones aũt in oppositũ rñdendo dr q̃ prima instãtia falsum vtrinq̃ assumit. Nã neq̃ operationes immanẽtes naturales angeli mensurant euo: sed tpe discreto. Neq̃ operationes trãseũtes quas sm̃ cõem cursum habent (Qd dico ppter motores orbiũ) vt sic mensurant tpe cõi: aut eius instãti: vt in litera dr. Scda quoq̃ instãtia falsum assumit. Nã sine tpe discreto nõ põt saluari q̃ det vltimũ esse opationis angelice. Nec põt saluari q̃ habeãt mẽsuras sibi pportionales. Incõueniẽs siquidẽ est q̃ operationes angeli: ẽ q̃ immediate se cõsequunt: ita q̃ ambe tote simul successiue tñ existũt: ad tpis nr̃i mẽsurationẽ aptent: quã vt pꝫ neq̃ tp̃s nr̃m sm̃ q̃cũq̃ partẽ est totũ simul: neq̃ instãs nr̃m est stabile. Tertia silr instãtia falsuꝫ supponit angelũ. s. eẽ sub m ipsi⁹ vbi ⁊ mot⁹ localis: vt ex dictis pꝫ. Ad primã ṽo obiectionẽ spãliter ꝯ motũ ꝯtinuũ dr/q̃ verũ est indepẽdẽtiã ⁊ mot⁹ ⁊ mutabilitatis alicui⁹ mobilis eẽ rõnẽ/q̃ nõ mensuret a motu celi. Et ad rõnẽ in oppositũ dr qd q̃tũ mẽsurari s q̃to ꝯtingit duplr. s. p se ⁊ p accñs. Et q̃uis ad mẽsurari p accñs sufficiat certitudo cognitiõis. Ad mensurari tñ p se ab aliq̃ req̃rit depẽdere p se ab illo: nõ in gñe cãe efficiẽtis: vt. q. x. ar. vlt. ad vltimũ docuit authoꝝ: sꝫ in gñe cãe formalis eo mõ quo simpliciora i entib⁹ exemplaria p se sunt ceteroꝝ. ita qd alia non p̃nt eoꝝ simplicitati p̃sectioniq̃ equari: nedũ excedere. Intelligi em̃ non põt: vt ex nã alicui⁹ insit illi mensurabilitas ab. A. ⁊ tñ ab. A. nõ depẽdeat. vñ ⁊ in 5. met. tex. 21. Ari. dicit q̃ mensurabile refert q̃dẽ ad mẽsurã: sꝫ mẽsura non refert ad ipm. Un nullũ inconueniẽs ẽ dicere ambulationẽ petri post resurrectionẽ nõ mẽsurari p se tpe cõi. Sicut ⁊ motũ ãgeli d q̃ loq̃mur: q̃ põt eẽ velocior motu celi ⁊c. Mãsio aũt celi tũc si q̃etis rõnẽ hẽret tpe cõi potẽtiali rõnalr mẽsurari diceret. Sꝫ quã ñ q̃etis sꝫ fictiõis miraculose rõnẽ habebit. ⁊ iõ celũ stans euo poti⁹ mẽsuratur vtpote nulla in ipso e ñte po^a ad fixiõis stat⁹ remotionẽ. Tpe ãt Josue p^m mobile stetisse nõ ꝯstat. Sed tñ corp⁹ solare. Un instantia nõ est ad ppositũ. Quãuis posset ẽt ꝯcessa cessatiõe primi mot⁹ dici q̃ miraculũ nõ auferet q̃n mot⁹ inferiores ex nã sua dependeant a primo. Quãuis q̃ ista dependentia est respectu extrinseci/diuina virtus suspendere: aut supplere eam possit. ¶Sup. q. 54. Arti. 1.

275 2. D. ?. q. 1. arti. 1. cor. ⁊. 7. Et. 2. ꝯ. ca. 52. Et q̃l. 2. ã. 3. ⁊. 4. Et opus. 30. lec. 7. et. 9.

17
234

TItulus clarus est. Tm̃ mõ req̃rit vt notet q̃ suba p eẽntia: et nõ p esse subali angeli supponit. Et q̃ ista qd est cũ p̃his tenẽtibus in substantĳs imãlibus oino quales sunt intelligentie nullũ esse accñs: vt Auer. tenet in. 12. meta. cõmen. 2?.

¶In corpe vns cõclo rñsiua tripliciter pbata rñdetur. Est aũt cõclusio talis. Nec intelligere: nec actio cuiuscũq̃ creature est eius suba. Hec cõclusio hꝫ duas ptes. Altera est de intelligere respectu angeli. Altera est de quacũq̃ actiõe respectu cuiuscũq̃ sube create. ⁊ prima. q̃dẽ rõne vtrãq̃ ptẽ intẽdit. s. T. pbare. Duab⁹ ṽo reliq̃s circa intelligere ꝯsistere. Est ergo prima rõ talis. Solus act⁹ pur⁹ ẽ sua actualitas. Solus deus est actus pur⁹. g̃ sol⁹ de⁹ ẽ sua actualitas. Sꝫ agere ẽ pp̃a actualitas ṽtutis: quẽadmodũ esse est propria actualitas eẽntie. igit solus deus est suũ esse ⁊ suũ agere. Maior ppõ hꝫ duas exponẽtes. s. act⁹ pur⁹ ẽ sua actualitas. Et nihil aliud ab actu puro ẽ sua actualitas. Et quo ad hãc scdam pbat in lr̃a sic. Oẽ aliud ab actu puro hꝫ aliq̃d potẽtialitatis admixtũ. ergo nõ est sua actualitas: q̃ actualitas possibilitati repugnat. ¶Circa hãc rõnẽ dubiũ occurrit de veritate assumptarũ ppõnũ: efficaciaq̃ earũdẽ, ad propositũ inferendũ. Et rõ dubitãdi est: q̃ aut ppões assũpte intelligende sunt formalr: aut mãlr. Si foralr duo icõueniẽtia sequũt. Primũ est q̃ prima exponẽs maioris iplicat in adiecto dicẽs: act⁹ pur⁹ est sua actualitas. Quã si est sua actualitas formalr loq̃ndo. ergo aliq̃d puri act⁹ hꝫ rõnem actuãtis: ⁊ aliquid hꝫ rõnẽ eius qd actuat. Tenet sequela. q̃ rõ foralis actus ẽ respectiua. Et si ad itrinseca rei terminat vt hic dr p illud pnomẽ sua necesse est q̃ terminus ei⁹. s. po^a vl potẽtiale sit i eodẽ. ⁊ sic nõ ẽ act⁹ purus. Scdm incõueniẽs ẽ. q̃ actio ṽt⁹ eẽ: ⁊ eẽntia foralr: ⁊ cõissime sũpta ex pprĳs rõib⁹ foralib⁹ vẽdicarent sibi hoc/q̃ alterũ. s. puta actio eẽt actualitas alteri⁹. s. virtutis: ⁊ silr eẽ respectu eẽntie. Pꝫ seq̃la: q̃ sup hac ppõne fundatur pcessus. S. T. vt pꝫ in lr̃a si formalr intelligat. Et cõfirmat: q̃ cũ dicit. s. T. actio est propria actualitas virtutis: sicut esse eẽntie aut itendi de eis in cõi: aut in spãli. Non in spãli: q̃ nõ potuisset ex hoc arguere cõiter ad deũ ⁊ creaturam: vt fecit. ergo in cõi. Qd aũt cõcedere hãc ppõnẽ sit incõueniẽs ex eo pꝫ q̃ seq̃ret q̃ in q̃cunq̃ ista formalr inuenirent: alterũ eẽt actus ⁊ alterũ po^a Alioq̃n sm̃ suas rõnes foralis in eo nõ essent

Si vero intelligēde sunt materialr. Tūc ēt duo sequunꝝ incōueniētia. Primo petitio ꝑncipij in maiore: dicēdo solus actus purus est sua actualitas .i. opatio: hoc eṁ est qđ vertiꝝ in dubiū: ⁊ qđ a sectatorib⁹ opposite opinionis negaꝝ vt pꝫ de Auer. 12. meta. cō. 25. Scđo nullitas ꝓcessus. S. T. nō eṁ facile esset fingere quō ꝓcessus iste apparētiā aliquā ne dicā veritatē haberet si rō actus ⁊ potētie ꝑcidatur: cū totus super his fundeꝝ. ¶ Circa scđam exponētē maioris .s. nihil aliud ab actu puro est actualitas dubiū occurrit. Qm̄ inefficax videꝝ ei⁹ ꝓbatio. Nā aut intēdit ħ ɔcludere distinctionē formalē tm̄: aut formalē ⁊ realē simul. Nō primū: qꝛ ex hoc nō haberet intētū: vt de se pꝫ. ẜ scđm. Sꝫ hoc nō sequiꝝ. Tū qꝛ illa ꝓpositio assumpta. actualitas potētialitati repugnat est vera de idētitate formali: nō aūt reali. Stat eṁ ꝙ eadē res sit actualis ⁊ potentialis: vt pꝫ de ipsa essentia angeli. q̄ actualitas q̄dā est: ⁊ potētialis ad existentiā. Tū qꝛ ex hr̄e aliq̄d potētie admixtū nō sequiꝝ exclusio oīs actualitatis: sꝫ pure tm̄. Nō eṁ vꝫ. A. hꝫ aliq̄d de potētia ꝑmixtū: ẜ nō est actus. Sed ẜ nō est act⁹ purus. Et tm̄. S. T. hoc assumpsit dicēs: q̄cq̄d hꝫ aliq̄d potētie nō est sua actualitas. Et ɔfirmaꝝ ex illo vbo (sua) qđ idē iportat qđ ꝓpria: sic: ꝓpria actualitas rei hn̄tis aliq̄d potētie admixtū est defectiua ⁊ quodāmō potētialis: cuꝫ nō sit act⁹ pur⁹: ẜ nullā hꝫ repugnantiā vt idētificeꝝ rei q̄ sic est act⁹ qđ hꝫ aliq̄d potētie admixtū. Pꝫ seq̄la: ꝓpter ꝓportionē quā habēt adinuicem. ¶ Ad euidētiā hui⁹ rōnis. S. T. sciendū est primo: ꝙ due rōnes formales q̄druplr se hr̄e pn̄t ad idētitatē realē. Aut eṁ ex seipsis vēdicāt sibi idētitatē realē: ⁊ iste in quocūq; inueniunꝝ: sunt eedē realr: vt rō entis ⁊ rō boni: ⁊ siṁ. Aut ex seipsis vēdicāt nō idētitatē seu distōnē realē: vt rō albedinis ⁊ dulcedinis: ⁊ tales in quocūq; inueniunꝝ distinguunꝝ realr. Aut ex seipsis neutrū sibi vēdicant. Et hoc duplr ɔtingit: qꝛ q̄dā indifferenter se hn̄t ad idētitatē ⁊ diuersitatē realē. Quedā vo magis ad diuersitatē ꝙ̄ idētitatē declināt. Sūt eṁ q̄dā rōnes formales rerū q̄ nec ex seipsis / nec ex ɔditionib⁹ q̄ comitarenꝝ eas si inuenirenꝝ sibiipsis derelicte: aliquā ꝑ se vnionē haberēt: vt pꝫ de rōnibus iustitie ⁊ sapientie. Quedā vo sunt q̄ ꝙ̄uis ex seipsis neutrū sibi vēdicent: tn̄ ex seipsis aliquā inter se sibi vēdicant ꝑ se ɔiunctionē: ⁊ ex ɔditionib⁹ ɔcomitātib⁹ eas ꝙ̄tū est ex pte ipsaꝝ si sole inuenirenꝝ: ɔiunctio illa realē distictionē exigeret extremoꝝ. Et tales sunt rōnes virtutis ⁊ opationis. Nā nec ex seipsis idētitatē realē hn̄t. alioq̄n in oīb⁹ essent idē realr. Nec ex seipsis diuersitatē hn̄t realē: alioq̄n in deo distinguerenꝝ realr. Nec ex seipsis abstrahūt ab oī ɔiunctione inter se. Imo ⁊ ex seipsis hn̄t ɔiunctionē quādā ꝑ se: quasi vt ꝓpria ꝑfectio. Et id cuius est illa ꝑfectio. Et si rōnes iste sole ɔsiderenꝝ: ꝙ̄tū ex earū meritis pēdet ɔiunctio ista nō est aliter ꝑ se ꝙ̄ ꝑ naturā actus ⁊ potētie. Nullo eṁ alio mō ēt fingendi dareꝝ licētia: imaginari pōt taliū ꝑ se ɔiunctio. Ex hoc aūt ꝙ ɔiungerenꝝ ꝑ se vt actus ⁊ potētia: sequiꝝ vlterius qđ distinguerenꝝ realr. Si eṁ essent realr idē: iam essent ɔiuncta idētice. Et sic neutrū esset actus alteri⁹. Quāuis eṁ posset forte intelligi vt actus suiipsi⁹: intelligendo vnū vt duo impossibile tn̄ est vt idē sit actus suiipsius. In cōiunctione aūt aliquoꝝ ꝑ se vt actus ⁊ potētie. Alterū nō solū intelligiꝝ sed est vere actus: ⁊ alterū vere potētia illi⁹. Sciēdū est scđo: ꝙ aliqua duo hr̄e se vt actū ⁊ potētiā ɔtingit duplr. s. formalr ⁊ virtualr. Formalr q̄dem: qn̄ alterū ita inueniꝝ in re alteri ɔiunctū: ꝙ actuat ꝑm rē reliquū. virtualiter aūt qn̄ aliq̄ duo idētice q̄dē sunt vnū: hn̄t tn̄ tales rōnes formales/ q̄ si ɔiungerenꝝ abstrahēdo ab eo ex quo hn̄t ꝙ sint vnū idētice: alterū reliquū ꝑm rē actuaret. Et hoc mō se hn̄t virtus ⁊ opatio. Nā in quibusdam actualr opatio virtutē ꝑm rē actuat: ⁊ virtus opatiua pillā perficit: vt pꝫ in nobis. In q̄busdā vero virtus ⁊ opatio eadē res sunt: ac ꝑ hoc opatio virtutē ꝑm rē pficere nequit. Nō pdit tn̄ opatio ex hoc q̄n sit tale ens: qđ si nō preueniret ab idētificāte ipsaꝫ cū vtute/ actuaret ꝑm rem illā. Et ꝓpterea pōt dici ꝙ se hn̄t adinuicē: tūc sicut actus ⁊ potētia virtualr seu cōditionalr. Queadmodū eternitas ⁊ immutabilitas dicim⁹ ꝙ se hn̄t sicut causatū ⁊ cā: nō formalr: qꝛ eternitas nō causaꝝ ꝑm rē ex immutabilitate: qꝛ sunt idē. sed virtualr: qꝛ si causareꝝ/ ex immutabilitate causareꝝ. Ex his aūt pꝫ ⁊ vis rōnis. S. T. ⁊ rn̄sio ad obiecta. Uis q̄dē rōnis in hoc cōsistit. Que se hn̄t vt ꝓprius actus ⁊ ꝓpria potētia nō sunt idē nisi in actu puro. Uirtus ⁊ opatio se hn̄t vt ꝓprius act⁹ ⁊ ꝓpria potētia. ẜ Maior fundatur sup hoc. Qꝛ talia in quocūq; inueniunꝝ cū rōne act⁹ ⁊ potētie inter se distinguunꝝ realr: ẜ a destructione ɔn̄tis si nō distinguunꝝ realr: nō saluanꝝ ɔiūcta vt ꝓprius actus ⁊ ꝓpria potētia: ẜ aut vtrūq; in illo habebit rōnē potētie/ qđ est impossibile: aut vtrūq; rōnē act⁹. Uel/ ẜ illud in quo talia idētificant absq; remāsione actus ⁊ potētie: aut est actus purus ⁊ hr̄ intētū: aut est potētia pura. Sola eṁ hec duo ꝑ se loquēdo sunt ꝓprie rōnes ⁊ cause excludētes ꝑmixtionē actus ⁊ potētie: sed impossibile est ꝙ sit pura potētia. Qꝛ talis nec formalr nec virtualr ɔtinet actū: imo est impfectissimū oīm entiū. ẜ est act⁹ pur⁹: q̄ eminēter ɔtinet i se ⁊ rōnē act⁹ et rōnē potētie. Et ex eo ꝙ act⁹ actualitatē hꝫ: ex eo vo ꝙ purus impfectionē omnē potentialitatis excludit. ¶ Ad obiecta vo in oppositū dr̄ ꝙ ꝓpositiones assumpte intelligēde sunt formalr: sed cū formali intellectu ꝓpositionū stat distinctio supradicta de actualr ⁊ virtualr: vt pꝫ in exēplo adducto et siṁb⁹. Et expresse etiā doceꝝ ab Ari. in scđo celi: q̄ hāc ꝓpositionē. motus celi incipit ab oriēte: nō materialr: sed formalr sustinēs exponit duplr. s. actualr. ⁊ sic dicit ꝙ est falsa: qꝛ apud ipm motus celi nūq; incepit: vel virtualr. i. si inciperet ab oriēte inciperet. ⁊ sic dicit esse veram. Siṁr igiꝝ in ꝓposito. Actus purus est sua actualis. distingui pōt formalr intellecta: actualr vel virtualr. Et pmo mō vꝝ iplicare vt obiiciēdo tactū est. Scđo vo mō est verissima: ⁊ ꝓculdubio ad hūc sensum fiunt hmōi ꝓpositiones a doctorib⁹. Nō eṁ intendūt dicere ꝙ actus purus sit id qđ ipm actuat: sed sit id qđ ipm actuaret si actuabilis esset. Sicut cū dicimus ꝙ de⁹ sit sua pfectio: nō intēdimus ꝙ deus sit id qđ pficit ipm: sed ꝙ ipm pficeret si esset pfectibilis. Illa vo ꝓpositio cōis: opatio ⁊ virtus se hn̄t vt actus ⁊ potētia: de virtute ⁊ opatione in cōi intelligiꝝ. Sed vtendum est eadem distinctione. s. actualiter vel virtualiter. ⁊ sic non seq̄tur: vel ꝙ in deo inueniant cū rōne actus ⁊ potētie: vel ꝙ rō sit inefficax: qm̄ vt ostēdendo vim rōnis declaranimus. hoc sufficit. Ex his quoq; pꝫ q̄d ad scđam dubitationem dōm sit. vnica siquidem distinctione oīa soluunꝝ. s. ꝙ aliud est loqui de actu ⁊ potētia absolute: ⁊ aliud de actu ꝓprio ⁊ potentia ꝓpria. Quāuis eṁ vna res q̄ non sit actus purus possit hr̄e rōnem actus ⁊ potentie respectu diuersorum. Impossibile tn̄ est ꝙ vna res sit ꝓprius actus et ꝓpria potentia: nisi sit actus purus: qui hec eminēter prehabeat: qm̄ si actualiter inueniunꝝ: distinguerētur realiter: aut idem esset ꝓprius actus suiipsius/ qđ non est intelligibile. Diciꝝ ergo ꝙ intendit. S. T. inferre distinctionem realē: et ꝙ illa ꝓpositio. actualitas potentialitati repugnat. est vera quo ad idētitatem realē si potētialitas ꝓprie actualitati de qua loquimur cōparetur. Et siṁr ꝙ̄uis ista ɔn̄a non valeat. A. hꝫ aliquid potentialitatis admixtū. ergo non est actualitas aliqua. valet tn̄ ista. ergo nō est ꝓpria actualitas: respectu cuius est potentialis. Et siṁr ꝙ̄uis nihil ꝓhibeat rem habētem aliq̄d potentie esse actum defectiuū. impossibile tn̄ est esse suū actū: ꝙ̄uis defectiuum. Quia iam (vt pluries dictū est) actus suus nō esset: ꝙ̄uis intelligereꝝ. Aduerte tn̄ diligēter ꝙ p̄dicte ꝓpositiones duplr pn̄t applicari ad intentū. S. T. Primo ostendendum ꝙ angelus non sit sua opatio: qꝛ est potentialis respectu illius. Et sic in hoc ꝓcessu supponereꝝ angelū esse in potentia respectu opationis. ⁊ ꝓbaꝝ ex hoc distinctio realis ab eadem. Scđo ad ostēdendum ꝙ in angelo nō est ratio idētificationis inter virtutem ⁊ operationē: q̄ se habēt vt ꝓprius actus ⁊ ꝓpria potētia. Et ꝑm hoc supponitur angelū non esse actū purū. Et ꝓbatur distinctio realis angeli a sua opatione. Quia rō identitatis actus ⁊ potentie ꝓprie illius actus/ nō est nisi puritas actus. Et ad hoc/ nō ad primū applicāde sunt ꝓpositiones adducte: qm̄ primo mō supponereꝝ quodāmodo ꝓbandum. Scđo vero efficax redditur ꝓcessus: vt pꝫ ex dictis. ¶ Scđo rō est ducēs ad impossibile sic. Si intelligere angeli esset eius suba: ergo esset subsistens. ergo vnuꝫ tm̄. ergo vnus angelus: neq; distingueret ab altero neq; a deo. scđa ɔn̄a ꝓbatur: quia intelligere subsistens non pōt esse nisi vnū qđ ꝓbaꝝ: qꝛ nullū abstractum subsistens potest esse nisi vnum. ¶ Circa hāc rationem multiplex dubitatio occurrit. Primo dubitatur circa primā ɔn̄am. s. intelligere angeli esset suba eius esset subsistēs. Aut enim ibi sumiꝝ subsistere simplr: ⁊ sic ista quidem ɔn̄a est optima: qm̄ de suba cōpleta de qua hic est sermo loquēdo ista cathegorica est necessaria suba et subsistens: sed scđa ɔn̄a tunc nihil valet. s. est subsistens. ergo vnū tantū: vt in sequenti dubio patet. Aut hic sumitur subsistere in seipso ꝑcidendo oē posterius. ⁊ sic ɔn̄a ista non valet: quia cathegorica non est necessaria: sed cōtingens. suba est subsistens in seipsa abstracte. Perfectio nanq; simplr sub̄ noie importata indifferenter se hꝫ ad subsistendum in seipsa: vt cōtingit in deo: ⁊ ad subsistendum in aliquo contrahente ipsam ad naturā permittā potentie: vt contingit in angelis ⁊ aliis cōpletis substātiis: sicut intelligere cōtingit esse suba. puta in deo: ⁊ accidēs puta in nobis. ¶ Scđo dubitaꝝ an illa ɔn̄a intelligere angeli est subsistēs. ergo vnū tantū. intelligēda sit gratia materie vel gratia forme. Non gratia forme: qꝛ non tenet in oibus. Non eṁ valet. A. est subsistens. ergo non est nisi vnū specie ⁊ numero. de tali enim vnitate est hic sermo: vt pꝫ de p̄dicatis quidditatiuis ipsarū subarū. Tale eṁ est cōe plurib⁹ substātiis ꝑm speciē: ⁊ tn̄ subsistit. Non eṁ inficiari potest quin aliqđ p̄dicatum essentiale sit cōe plurib⁹ angelis: et tn̄ subsistat in eis. Et sic non valet. talis res est subsistens. ergo est vna tm̄ specie ⁊ numero. Siṁr si essent albedo ⁊ nigredo subsistētes nō valeret. color est subsistens. ergo est vnū tantū ꝑm speciem ⁊ numerū. Nec etiā gratia materie. Tum qꝛ oporteret assignare illā conditionem in intelligere angeli: rōne cuius teneret: qđ hic nō fit. Tum qꝛ ꝓbatio assumpta in litera est vniuersalis ac ꝑ ħ significās ꝙ nō gratia materie est sermo. ¶ Tertio circa illam cathegoricam assumptam ad ꝓbationem scđe ɔn̄e. s. intelligere subsistens non pōt esse nisi vnū. dubiū occurrit: qm̄ aut non est ad ꝓpositum: aut est falsa. Probaꝝ hoc distinguendo. primo ly intelligere. scđo coniunctionem eius cū ly subsistens. Intelligere eṁ pōt supponere: vel ꝓ intelligere puro: vel ꝓ intelligere tali. i. tante perfectionis. puta quātam ponit naturalis intellectio gabrielis. Si intelligaꝝ de intelligere simplr. Dato ꝙ ꝓpositio sit vera/ non est ad ꝓpositum. Qm̄ intelligere angelicū non est purū intelligere: sed tale. Si vero intelligaꝝ de intelligere ɔcto: nihil aliud infert: nisi ꝙ tale intelligere puta gabrielis: est vnū specie ⁊ numero: queadmodum suba eius. Et sic vltima ɔn̄a. s. ꝙ vnus angelus non distingueret ab altero neq; a deo nihil valeret. Siṁr intelligere quouis mō supponat: duplr ɔtingit ꝙ subsistat. s. formaliter ⁊ idētice. formalis quidē si ex perfectione ꝓpria vendicat sibi subsistere. Identice vero si subsistere non ꝑm ꝓpriam rationē sibi cōuenit: sed ex eo cui ɔiungiꝝ. Exēplum vtriusq; modi habeꝝ in casu posito si albedo ⁊ nigredo subsisterent. Tunc eṁ color quidem subsistere idētice. Albedo ⁊ nigredo formaliter. Aut ergo in ista ꝓpositione intendiꝝ ꝙ intelligere subsistēs formalr nō potest esse nisi vnū/ et sic non est ad ꝓpositum: qm̄ intelligere angeli non cōcederetur sic subsistere. Aut intenditur ꝙ intelligere subsistens idētice nō pōt esse nisi vnū. et sic in ꝓposito est falsa: vt ex exēplo dato patere potest. Et hoc modo diceret Auer. ꝙ intelligere angeli est subsistens: qꝛ. s. est idem substātie angeli. ¶ Quarto circa illam aliam vniuersaliorem ꝓpositionem assumptam. s. quodlibet abstractū subsistens est vnum tantum. dubiū occurrit: de qua s. li abstractione intelligatur: an. s. ꝑm modum significādi: an ꝑm modū essendi. Si ꝑm modum significādi ad ꝓpositum non est. Tum quia actus intelligendi non significatur abstracte per hoc nomen intelligere: sed per hoc nomen intellectio. Tum quia de reb⁹ ⁊ realibus rerū modis questio est: ⁊ non de modis significādi. Si vero de abstractione ꝑm esse intelligitur: aut de abstractione a receptiuo: aut de abstractione a quocunq; posteriore tota sua ratione formali. Si primo mō: ꝓpō est falsa: vt pꝫ in casu posito de colore. Tunc eṁ color abstractū quoddā esset ab omni recipiente: ⁊ tn̄ multiplicaretur in albedine ⁊ nigredine subsistentib⁹. Si vero intelligitur secundo modo/ dato qđ esset vera/ nihil aliud inferre nisi et qđ intellectio precisa ab omni contrahente/ si subsistit non est nisi vna: et qđ intellectio talis. i. tante perfectionis abstrahens ab omni posteriore sua

ꝓpria rōne si subsistit nō est nisi vna. Queadmodū ex ipsa seq̄ꝝ ꝙ si color ꝑcise subsisteret ꝙ eēt tm̄ vn⁹. Et si color talis. puta albedo subsisteret eēt tm̄ vna albedo. Et sic nō sequereꝝ itētū: qꝛ cū ħ stat ꝙ eēnt plures itellectiōes distincte spē: queadmodū stat ꝙ eēnt plures colores subsistētes disticti spē: ꝙ̄uis ñ posset eē multitudo pure nūeralis. ¶ Circa vltimā ɔn̄tiā i eadē rōne: illā. s. ẜ ñ distingueret a suba dei. dubiū occurrit: qm̄ nō vꝝ valeꝝ. Possꝫ naq; saluari ꝙ itelligere subsistēs distingueret a suba dei: ꝑ hoc ꝙ itelligeꝝ dei eēt ñ solū itelligere: sꝫ vel
114 le. ⁊ q̄cq̄d i deo ē. Intelligere āt sbsistēs ñ eēt nisi itelligere. Et ɔfirmaꝝ qꝛ ex ħ ꝙ alicui rei tribuiꝝ subsistere nulla pfectio itrīseca ei accrescit: vt pꝫ si fingam⁹ albedinē subsistere ꝑ diuinā potētiam: eiusdē. n. rōnis itrinsece eēt subsistēs ⁊ ñ subsistēs: ꝙ̄uis differenter se hr̄et a sentiri ad dependere a subiecto. ad agere/ ⁊ pati/ et siṁ. ¶ Ad has obiectiones dicēdū est tali ordine ꝙ primo ad quartā: scđo ad scđam: tertio ad tertiā: quarto ad p̄mā: ⁊ q̄nto ad quintā dicendū est: qꝛ sic exigit ordo doctrine: vt a magis vniuersalib⁹ ⁊ formalibus: ad minus vniuersalia ⁊ materialia descēdamus. ¶ Ad q̄rtā igiꝝ dubitationē dr̄ ꝙ in illa ꝓpositione vlī. oē abstractū subsistēs nō pōt eē nisi vnū ex pte subiecti. duo termini ponunꝝ. ly abstractū/ ⁊ ly subsistēs. Et ly q̄dē subsistēs modū essendi significat: ly vo abstractū modū cōcipiēdi. Ita ꝙ sensus ꝓpōnis est/ oīs res abstracte ɔcepta seu ɔceptibilis: si sic abstracte subsistit: nō pōt esse nisi vna. Et ē ꝑmo de abstractiōe in cōi a quocūq; ɔhēte seu ɔctiuo: siue illud sit receptiuum: siue sit dr̄ia eēntialis ⁊c. Et sic intellecta ꝓpositio ħ ambiguitate caret. Nec hꝫ aliquā instātiā: qm̄ color abstracte ɔcept⁹ tāq; dr̄iis ꝙ̄ a subiectis. si in tali abstractiōe subsisteret: nō esset nisi vnus. Formalr eṁ multiplicari nō posset: qꝛ a formalib⁹ dr̄iis abstraheret. Materialr vo minime. Tū qꝛ a districtiuis nūeralr abstraheret. Tuꝫ qꝛ nō eēt assignare ꝑ q̄d alter ab altero distingueret: cū in vtroq; nihil aliud eēt nisi color ⁊ subsistētia. Nec ē extra ꝓpositū abstractio ꝑm modū cōcipiēdi: sꝫ maxime ꝓpositū clarificat. Tū qꝛ de abstractiōe cōceptus ex pte rei: ⁊ nō ex parte nr̄i tm̄ est sermo. Tū qꝛ a notiorib⁹ nobis occulta hec ħ mō illustraꝝ. Queadmodū eṁ rō aliq̄ foralis in abstracto nō multiplicatur si sola sumaꝝ. Ita ⁊ si ꝑm rē in seipsa subsisteret ponaꝝ multitudinē excludere manifestaꝝ. Quō aūt propositio hec intentū. s. Tho. inferat. ex sequentib⁹ est manifestū. ¶ Ad scđaꝫ aūt dubitationē dr̄: ꝙ ɔn̄a illa duplr pōt accipi. Primo vt iacet: ⁊ sic est bona gr̄a mā̄e. Aliomō ꝑm id qđ iplicite iportat: ⁊ sic est bona gr̄a fore. Si eṁ formeꝝ sic: si itelligere est subsistēs. ẜ nō ē nisi vnū. non tꝫ gr̄a fore. Qꝛ ista est falsa: oē subsistēs nō est nisi vnū. Sꝫ tꝫ gr̄a mā̄e: non spālis. i. hui⁹ qđ ē intelligere: sꝫ gn̄alis. i. huius qđ est esse abstractū. Ita ꝙ in mā abstractoꝝ: ista ē vera oē subsistēs nō est nisi vnū. Et qꝛ intelligere ē de nūero abstracte ɔceptoꝝ: ꝙ̄uis significeꝝ nō ꝑ nomē/ sꝫ ꝑ vbū isinitiui modi: iō ɔn̄a tꝫ. Si vo ɔn̄a ħ ꝑm id qđ iplicite cōtinet explicite sic foreꝝ. Si itelligere in sua abstractiōe subsisteret: nō esset nisi vnū: est bona gr̄a fore. Et qꝛ ei⁹ cathegorica in cui⁹ vtute tꝫ nō ē ista. s. oē subsistēs nō ē nisi vnū: sꝫ ista. s. oē abstractū subsistēs non est nisi vnū: quā tm̄. s. Tho. assumpsit. iō foralr itelligēda ē i sensu expositio. ¶ Ad tertiā vo dubitationē q̄ valde difficilis ē: cū dei adiutorio dicā q̄d occurrit. Cū eṁ tota difficultas ɔsistat in ħ: an de intelligere angeli tali sit ꝑmo. duas tm̄ vias iter se icōpossibiles hēmus: quaꝝ tn̄ alterā oporteret eligere video ad soluendā difficultatē hāc. Prima est. negare qđ obiectiōes supponūt. s. ꝙ deꝝ intelligere ⁊ itelligere tale abstrahēdo actū intelligēdi ab extrinsecis: ⁊ stādo ꝑcise in intrinsecis illi⁹. Qm̄ itelligere nō est tale: nisi vel subiectiue puta diuinū āgelicū vel hūanū. vel obiectiue: qꝛ ad tale vel tale obiectū terminaꝝ. Et ꝑꝫ ħ facillime ad obta pꝫ rn̄sio. Nā ꝑmo ꝑn̄sē de itellectiōe ꝑm ei⁹ itrinseca tm̄ itelligēdus. ⁊ sic rō staret: qm̄ si itelligere āgeli ꝑcise sumptū abstrahēdo ab oī extrinseco subiecto. s. ⁊ obiecto nō esset foralr loquēdo nisi pura itellectio. ɔn̄s ē. ꝙ si i tali abstractiōe subsisteret: ꝙ eēt purū itelligere subsistēs ac ꝑ ħ nō eēt nisi vnū: vt ex dictꝫ pꝫ. Sꝫ qm̄ ħ rn̄sio min⁹ ɔsonās ē rōni. Tū qꝛ oīs intellectio. imo oīs act⁹ imanēs eēt vna spēs spālissima itrinsece loquēdo: qm̄ par ē rō ď oīb⁹. ⁊ sic velle oē eēt vni⁹ spēi: ⁊ siṁr oīs visio: oīs auditio: ⁊c. Tū qꝛ aliq̄d eiusdē spēi spālissime eēt ɔn̄tialr cōe itelligētiis oīb⁹ ⁊ nobis. Tū qꝛ itellectionē eē talē obtiue ñ ē eē tale extrīsece: vt nūc nūc patebit. Uñ aliomō ⁊ rōnabili⁹ pt dici. ɔcedēdo. ꝙ supponūt obiectiōes. s. dari itellectionē: ⁊ itellectionē talē itrīsece. ꝙ ꝑmo. s. tho. itelligēd⁹ ē foralr ⁊ ꝑ se: ⁊ ꝙ ħ sufficit ad ꝓposit. ¶ Ad euidētiā āt p̄mi sciēdū ē: ꝙ itellectio ɔꝫ ɔhi pōt. Primo ꝑ sbta cū distinguiꝝ i āgelicā ⁊ hūanā. scđo ꝑ obta cū distinguiꝝ ꝑ termiarī ad tale ⁊ tale obꝫ. Tertio ꝑ ꝓprias dr̄ias diuisiuas illi⁹: queadmodū gen⁹ diuidiꝝ seu analogū per suos modos. Et diuisio q̄dē ꝑ subiecta manifeste est extrinseca ⁊ ꝑ accidens: Alioq̄n idē eēt dr̄ia ꝑ se pluriū nō subalternatim positoꝝ: puta hūs nō esset per se differētia intellectiōis: ⁊ reliquoꝝ siṁ. Diuisio vo penes obta duplr ɔtigit. s. penes obta scđaria: ⁊ ħ manifeste ē extrīseca ⁊ ꝑ accñs. Et penes obta p̄maria puta cū diuidiꝝ itellectio i actū itelligēdi ꝓportionatū itelligibili relucēti i fātasmate: aut ꝓportionatū relucēti i seipo. Et de tali diuisiōe crediderim ego ꝙ sit ꝑ se ⁊ eēntialis. Nō ꝙ putē obta ēt p̄maria eē dr̄ias ꝑ se act⁹ itelligēdi: qꝛ oba sūt extrīseca. dr̄ias vo opꝫ eē itrinsecas ɔstitutis ꝑ ipas: qm̄ dr̄ia ei⁹ ꝙ ē eē rei ps ē. Sꝫ arbitror dr̄ias eēntiales act⁹ itelligēdi: sumi i ordie ad talia obiecta: ita ꝙ ñ sūt absolubiles a tali ordine. Et ħ rōnabilr dici pt: qm̄ nec ipꝫ itelligere b
absolui pt ab ordie ab obm suum 392
foꝛale. Qm̄ si q̄raꝝ q̄d ē itelligere: ñ poterit rn̄deri: nisi ꝙ ē 112
opō circa vez: vl ali 162
q̄d siṁe. Didicim⁹ āt c
ꝙ ꝑ se dr̄ie alicuius superioꝝ accipiēde sūt ille. que diuersificāt id. ex q̄ illđ supi⁹ foralr ɔstat. Dr̄ie. n. alalis sūt q̄ diuersificāt illud q̄ten⁹ sēsitiuū. Et sic qꝛ itellectio ɔstat ex re nō absolubili a tali obō. ɔn̄s ē/ ꝙ ꝑ se dr̄ie illi⁹ erūt res eēntialr respiciētes diuersas ꝑ se rōnes talis obiecti. Et sic itellectio erit vt genus diuisibile formalr ꝑ eēntiales dr̄ias seu modos. Nec sequiꝝ ex ħ ꝙ idē eēt dr̄ia pluriū: qm̄ ꝙ̄uis vna res sit obm act⁹ itelligēdi ⁊ volēdi. Alia tn̄ rōne foꝛali obiiciꝝ vtriq;. Act⁹ q̄dē itelligēdi vt spēs veri. volēdi vo vt spēs boni. Uñ nō est idē obm foꝛale vtriusq;: ħ de p̄mo. ¶ Quo ad ꝑm dicēdū est: ꝙ ꝙ̄uis intelligere angeli ꝑcise sumptum abstrahēdo ab extrīsecis claudat i se itrinsece duo. s. ⁊ ꝙ sit itelligere: ⁊ ꝙ sit tale: puta ꝓportionatū itelligibili i seipo hn̄ti aliq̄d potētialitatis. Claudit tn̄ vltra ħ: pfectiōis modū: qm̄ ꝑꝫ vtrāq; rōne aliq̄d pfectiōis ponit. Et qm̄ sub̄ta sic accipiēda sūt: vt ɔsona sint p̄dicatꝫ: ⁊ ad ꝓpositū: ⁊ ad eē subaꝫ ē p̄dicatū ad pfectionē spectās. Iō ħ sumiꝝ itelligere āgeli: nō iq̄tū itelligere absolute: qꝛ itelligere absolute abstrahit a suba ⁊ accñte. Et sic nullū itelligere iq̄tū itelligere subsistit. Nec sumiꝝ inq̄tū tale: qꝛ vt obiiciēdo deductū ē nō ɔcluderet itētū. Sꝫ sumiꝝ iq̄tū itelligere hn̄s tm̄ pfectiōis simplr. Dico āt simplr/ vt distinguiꝝ a seipso vt hꝫ aliq̄d ipfectiōis admixtū. Et sic itelligere angeli sumiꝝ medio mō iter itelligeꝝ absolute ⁊ itelligere tale. Ita ꝙ cū assumiꝝ si itelligere āgeli eēt suba. ly itelligere angeli supponit ꝑ ipō actu itelligēdi ⁊ mō sue pfectiōis simplr. Et ē sensus si itelligere angeli ē tāte pfectiōis ꝙ ē sba ħ ⁊c. Et sic saluaꝝ ꝑmo foꝛalis ⁊ ꝑ se. Foꝛalis q̄dē: qm̄ ď itelligere āgelico ꝙ̄tū ad id qđ ɔuenit sibi ex pfectiōe sui itelligere ē ꝑmo. Per se āt: qm̄ eē pfectū nō est p̄dicatū accñtale: aut ɔrahēs rē extra rōnē suā: sꝫ cuiq; rei ifra latitudinē formaleꝫ ɔuenit. vt i. q. 4. pleni⁹ dcm̄ ē. ¶ Quo ad tertiū: dōm est. ꝙ vt obiiciēdo tactū fuit: ex duob⁹ tm̄ capitib⁹: videri posset ꝓcessus iste insufficiēs. s. aut qꝛ i discussuꝫ relinq̄ꝝ an itelligere āgeli inq̄tū tale sit sba. Aut qꝛ ꝑtermissa ē distictio de subsistere foralr ⁊ idētice. Sꝫ ꝙ neutꝝ hoꝝ obstet declaraꝝ. Et de p̄mo q̄dē facile pꝫ. Tū qꝛ cū eē sbam sit p̄dicatū dicēs pfectionē simplr si itelligere āgeli ꝑm totū id qđ dꝫ pfectionē simplr nō ē suba: a fortiori min⁹ erit sba ꝑm id in q̄ hꝫ aliq̄d ipfectiōis admixtū. Cōstat āt ꝙ inq̄tū tale aliq̄d ipfectiōis ɔtinet. Tū ēt qꝛ itelligere āgeli inq̄tū tale ē subm extraneū respectu p̄dicati dicētis pfectionē simplr: q̄le est sba. Et iō mirū nō ē si i doctrīa ex ꝓpriis obmissuꝫ fuit. Nec obstat ꝙ p̄dicatū sit nō sba absolute: sꝫ suba āgeli. Qđ si itelligere est sba āgeli. seq̄ꝝ ẜ ꝙ sit sba. qđ est p̄dicatū dicēs pfectionē simplr. Qđ ēt p̄ncipalr itēdiꝝ i hac q̄one. si. n. sba ē ꝓculdubio sua. i. itelligētis sba ē. Qđ āt ꝑm ñ obstet sic declaraꝝ. Subsistere seu sbaꝫ eē/ possum⁹ imaginari ɔuenire alicui rōni foꝛali q̄druplr. Primomō vt superi⁹ suo iferiori queadmodū ɔuenit hoi. Scđo vt iferi⁹ suo supiori: queadmodū ɔuenit enti. Tertiomō q̄si mod⁹ itrinsec⁹: sicē dicim⁹ ꝙ sapiētia ifinita subsistit. Quartomō idētice: sic dicim⁹ ꝙ relōnes i diuinis sūt sbe. Et si volum⁹ recte ɔsiderare p̄m⁹ modus oino erat extra ꝓpositū. Qm̄ de se pꝫ ꝙ intelligere nō ē iferi⁹ ad sbam. Et siṁr scđs mod⁹ extrane⁹ erat: qꝛ sba nō est iferi⁹ ad itelligere. Cōstat eṁ ꝙ neq; dr̄ie sbe sunt dr̄ie act⁹ intelligēdi: neq; ecōuerso. dr̄ie act⁹ itelligēdi sūt dr̄ie sbe. Uñ duo tm̄ modi relinq̄banꝝ. Uterq; aūt mod⁹ si ꝑ se attribui credereꝝ ipi itelligere āgeli sufficiēter excludiꝝ ex hac rōe. Qm̄ ad maximā pfectionē ipsius itelligere spectaret q̄libꝫ hoꝝ. Si naq; intelligere angeli ꝑ se ɔuenit subsistere/ q̄si mod⁹ eēndi ei⁹: aut idētitas cū substātialitate ex pfectiōe sua simplr ħ hꝫ: qm̄ vtrūq; hoꝝ ponit pfectionē simplr. Excludere aūt qđcūq; eoꝝ ꝑ accñs op⁹ nō fuit. Tū qꝛ eē sbaꝫ vel accñs nulli rei ɔuenit ꝑ accñs sꝫ semꝑ sūt ɔdōnes eēntiales reꝝ. Tū qꝛ ħ solo mō posset dici ꝙ intelligere subsistit ꝑ accñs: qꝛ idētitas cū suba nō ɔuenit sibi ex pte sui: sed ex pte substātie. Sꝫ hoc extraneū erat a ꝓposito. qꝛ sba angeli iā declaratū est: ꝙ est res finite pfectiōis. Et nō est act⁹ purus. Ac ꝑ hoc nō hꝫ in se vnde vēdicet sibi idētitatē cū oī eo qđ sibi ɔuenit. Propter has eṁ cōditiones substātia dei est q̄cq̄d hꝫ. Et ꝑ ħ iā pꝫ rn̄sio ad obiecta. Et i q̄ ɔsistit vis. s. T. Quāuis eṁ sit rō ducēs ad ipole. Mediū tn̄ sup quo firmaꝝ est cā ɔclusionis. Fundaꝝ eṁ super q̄titate pfectiōis ipsi⁹ intelligere angeli. Et intēdit ꝙ si tāte perfectionis est/ vt

aūt de⁹ est actus pur⁹. Unde in solo deo sua substantia est suū esse ⁊ suū agere. ¶ P. Si intelligere angeli eēt sua suba oporteret ꝙ intelligere angeli eēt subsistēs. Intelligere autē subsistēs nō pōt esse nisi vnū: sicut nec aliquod abstractū subsistens. Unde vnus angeli substātia nō distingueret neq; a substātia dei: q̄ est ipm intelligere subsistens: neq; a substātia alteri⁹ angeli. Si etiā angel⁹ ipse esset suū intelligere nō posset esse gradus in intelligendo perfectius et minus perfecte: cum hoc contingat propter diuersam participationem ipsius intelligere.

Ad primū Ergo dicēdū, ꝙ cū dr̄ ꝙ intellectus agēs est sua actio: est p̄dicatio nō ꝑ essentiā: sꝫ ꝑ concomitātiā: qꝛ cū sit i actu ei⁹ substātia statim ꝙ̄tū est in se ɔcomitaꝝ ipsaꝫ actio. Qđ nō est de itellectu possibili: q̄ non hꝫ actiones nisi postq; fuerit fact⁹ i actu. ¶ Ad ꝑm dicendū ꝙ vita nō hoc mō se hꝫ ad viuere sicut essentia ad esse: sꝫ sicut cursus ad currere: quoꝝ vnū significat actū in abstracto: aliud in cōcreto. Unde nō sequitur si viuere sit esse: qđ vita sit essentia. Quāuis etiā q̄nq; vita ꝑ essentia ponaꝝ: ꝑm ꝙ Aug. dicit in lib. de tri. ꝙ memoria ⁊ intelligētia ⁊ volūtas sunt vna essentia vna vita. Sꝫ sic nō accipiꝝ a philosopho cū dicit ꝙ actio intellect⁹ est vita. ¶ Ad tertium dicēdum ꝙ actio que transit in ali-

Universidad de Deusto Biblioteca

ubi vēdicet substātialitatē: nō cōpatiet secū multitudinē: ʒ erit vnū tm̄. Et pbat seqlā. qꝛ sic subsisteret in sua abstractiōe. oīno ēt abstractū subsistēs vnū tm̄ ē. vn̄ māifeste pʒ ex dcis/ ꝙ nihil obstat distictio de subsistere idētice ꝛ formalr. Nec de intelligere tali. Et ꝙ cathegorica illa sic accipit. Intelligere ex sua pfectiōe subsistēs nō est nisi vnū.
¶ Ad pmā āt dubitationē dr ꝙ ꝯña illa itēdit de subsistere in se seu

qd extrinsecū est realiter media inter agens ꝛ subiectū recipiens actionē. Sed actio que manet in agēte non est realiter mediū inter agens ꝛ obiectū: sed fm modū significandi tm̄. Realiter vero cōsequitur vnionem obiecti cū agēte. Ex hoc. n. ꝙ intellectū fit vnum cum intelligente cōsequitur intelligere quasi quidam effectus differens ab vtroqʒ.

¶ Utrū intelligere angeli sit ei9 esse. Art. 2.

AD scdm Sic pcedit. Uidet ꝙ intelligere āgeli sit ei9 esse. Uiuere. n. viuētib9 est eē vt dr in scdo de aīa. Sʒ intelligere est qddā viuere: vt in eodē dr. Ergo itelligere āgeli est eius esse. ¶ P. Sicut se hʒ cā ad cāʒ: ita effectus ad effectū. Sʒ forma p quā angel9 est: est eadē cū forma p quā intelligit ad min9 seipsuʒ. Ergo eius intelligere est idē cū suo esse.

Sʒ ꝯtra. Intelligere angeli est motus ei9: vt pʒ p Dionysiū 4. capi. de diuinis nomi. Sʒ esse nō est motus. Ergo esse angeli nō est intelligere eius.

Rñdeo Dicēdū ꝙ actio āgeli nō est eius esse: neqʒ actio alicuius

27 4 ꝯ. c. 11 co. 1. fi. Et po. q. 56. ar. 1. ad 1m.

abstracte. Et ꝙ cathegorica ei9 nō est ista/ sba est subsistēs i se pcise: ʒ ista: sba angeli puta Gabrielis ē subsistēs i seipsa: qm̄ pdicatū añtis est totū hoc. s. sba angeli: vt pʒ in lra. Sʒ hoc nō saluat ꝯñaʒ qꝛ fm hoc nō seqret: ergo intelligere āgeli esset subsistēs in seipso intelligere ʒ in seipsa sba āgeli. Cū tn̄ ꝯstet ꝙ primū oʒ iferre: ꝛ nō secūdū tm̄: vt ex dictis pʒ. Qd aūt sophysma amphybologie hic cōmittat: exēplo declarat supposito. Albedie. n. subsistēte color eēt res subsistēs i seipsa: qꝛ eēt albedo q̄ in seipsa subsisteret: nō tn̄ color in seipso eēt subsistēs: ʒ in albedine ꝯctus. Et silr sba cōmune pdicatū deo ꝛ creaturis: est sba gabrielis q̄ in seipsa subsistit. Nō tn̄ seqt/ ergo est in seipsa abstracte subsistēs. Et si dicat ꝙ iste istātie nō hñt locū in pposito: qꝛ ꝯstat liqdo/ ꝙ intelligere ꝛ sba nō pht se hre sicut supi9 ꝛ inferi9: qꝛ neutrius dr̄e alteri9 esse pñt p se. Facile h retūdit obijciēdo/ ꝙ q̄uis h cōstet nō tn̄ cōstat qn intelligere ꝛ sba immālis se hēant sicut ens ꝛ bonū: quoꝝ p se dr̄e q̄uis sint alie foralr: idētice tn̄ coincidūt. Et sic quēadmodū nō vʒ: bōitas est idē qd sba angeli q̄ subsistit in seipsa. ergo est subsistēs in seipsa: ita nec de itelligere. Alr ꝙ dōʒ est pnotādo qūo hi duo modi subsistēdi se hēant adinicē: ꝛ in ordine ad sbaʒ. Subsistere igit in alio: vt aīal in hoīe: ꝛ subsistere in seipso: vt hō si subsisteret sepat9: se hñt vt ipfectū ꝛ pfectū i eodē gñe. Perfecti9 nāqʒ lōge est in seipso subsistere/ q̄ ab alio subsistētiā mēdicare: vt de se pʒ: et vt pri9 ꝛ posteri9: qꝛ id qd ē p se in qlʒ gñe: pri9 est eo qd ē p aliud: vt pʒ. 2. phy. tex. 66. Cōparant aūt hec ad sbaʒ h pacto: ꝙ eē sbam seqtur subsistere: siue i se: siue in alio: nisi ipfectio puta qꝛ est ps sbe/ magis q̄ sba phibeat. Esse āt sbaʒ pfectibilē foralr: vel ꝯhibilē indiuidualr seqt subsistere i alio. Esse vo sbaʒ sic cōpletā: vt excludat ꝯhēs oē tā forale q̄ māle: seqtur subsistere i seipso. his āt statibus dr: ꝙ quēadmodū in añte duo ꝯtinent/ alteꝝ explicite. s. si itelligere āgeli eēt sba. ꝛ alteꝝ iplicite. s. si itelliger āgeli ē tāte pfectiōis ꝙ vēdicet sibi eē sbaʒ. Jta i ꝯñte duo itelligēda sūt. alteꝝ explicite. s. ꝙ eēt subsistēs: accipiēdo ly subsistēs cōiter. alteꝝ iplicite. s. ꝙ in seipso subsisteret: ꝛ sicut explicitū seqtur ex explicito: ita iplicitū ex iplicito. Et ꝙ i añte illd ꝯtineat ex dcis pʒ. Et ex eo qꝛ p se notū est: ꝙ iste due pfectiones simplr: fʒ se disparate sūt. Nec hñt ex pprijs rōnib9: nec ex eo ꝙ sūt pfectiōes simplr. vñ iūgant: ʒ si iūgunt ex magnitudie pfectiōis alteri9 vl' vtriusqʒ pueit. Qd āt ex iplicito h seqt illd: ex duob9 pʒ. Prio qꝛ si itelligere ponit tāte pfectionis ꝙ vēdicet sibi pfectissimā nām: qlis est nā sbe: ꝯñs ē ꝙ vēdicet qꝙ sibi pfectissimū modū illius nāe: qlis est subsistere in seipso. Scdo qꝛ cū itelliger pfectio simplr sit: ac p h idepēdēs a mā fm rōnē: ꝛ fʒ eē: si cū tāta pfectiōe ifra ppriā rōnē ponit i reꝝ nā vt vēdicet sibi idētitatē: cū tā pfectissima nā et extranea ab ipso fm se: a fortiori supponit esse tāte pfectionis ꝙ excludat a se determinabilitatē formalr ꝛ mālr: qm̄ vtraqʒ impfectionē iportat. Ac p h ꝙ sit de ordie reꝝ nō mēdicātiū esse ab aliq ꝯhente. Et in talib9 manifeste pʒ ꝯña: qꝛ si est substātia nō pōt esse nisi substātia sic pfecta ꝙ nō expectet esse a ꝯhente: ꝛ ꝯñr opʒ ꝙ subsistat in seipso. Accipiendo igitur ꝯñam tā fm id qd explicite q̄ id qd implicite cōtinetur. Qm̄ pdicatū ꝯñtis: non est simplex sed duo continet. s. subsistere in seipso. Predicatū quoqʒ antecedentis cōpositū oportet esse. Et sic cathegorica ei9 erit quasi de copulato subiecto ꝛ pdicato ꝛ erit ista. Substātia ex tanta perfectione est rō subsistēdi in seipso.
¶ Ad qrtū dubiū dr: ꝙ subsistere accipit duplr. vnomō vt signat tm̄ affirmationē essendi in rerū nā: ꝛ negationē sustētatiōis in alio qūocūqʒ. Aliomō subsistere iportat quēdā nālē entis modū: cui nāliter annexe sūt talis negatio ꝛ talis affirmatio. Jn pposito nō ē fmo de subsistere prio mō: ʒ scdo. Qm̄ de subsistētia nāli ipsi9 itelliger loqmur: q̄ sbalitas est: ꝛ pfectionē simplr ponit: ꝛ nō nisi ex pfectiōe sūma ipsi9 itelligere sibi ꝯuenit. Vn̄ ad obiectionē in oppositū dr. Qd si itelliger nālr subsisteret: eēt tāte pfectiōis q̄tā pt hre act9 itelligēdi qm̄ nulla limitatiōe ppe latitudis modificaret: quēadmodū hūa-

nitas subsistēs apd platonē tota hoīs pfectionē sibi vēdicat. Et ꝯñr cū itelliger sit pfectio simplr: ac p h nata sit eē ifinite pfectiōis simplr oporteret ꝙ itelliger subsistēs eēt ifinitū. Ac p h idētificaret sibi oēʒ aliā pfectionē simplr. Et sic eēt de9 ipe. Vn̄ falsū ē ꝙ si itelliger subsisteret ꝙ eēt sic puꝝ itelliger/ ꝙ n̄ eēt velle. imo eēt ꝛ velle: ꝛ volūtas/ ꝛ dītas ꝛc.
¶ Ad ꝯfirmationē vo dr ꝙ equocat de subsister prio mō pfectionē n̄

creature. Duplex. n. ē actiōis gen9: vt dr 9o metaphysice. Vna. s. q̄ trāsit in aliqd exteri9 inferēs ei passionē: sicut vrere ꝛ secare. Alia vo actio est q̄ nō trāsit in rē exteriorē, ʒ magis manet in seipso agēte: sicut sentire itelligere ꝛ velle. Per hmōi. n. actionē nō immutat aliqd extrinsecū: ʒ totū in ipso agēte agitur. De prima ergo actione manifestū est ꝙ nō pōt eē ipʒ eē agētis. Nā esse agētis significat intra ipsum: actio aūt talis est effluxus in actū ab agēte. Scda aūt actio de sui rōne hʒ isinitatē vel simplr: vel fm qd. Simplr qdē sicut intelligere. cuius obm̄ est verū: ꝛ velle: cui9 obm̄ est bonū. Quoꝝ vtrūqʒ cōuertitur cū ente. Et ita intelligere ꝛ velle quantū est de se habēt se ad oīa. Et vtrumqʒ recipit spēm ab obto. Scdʒ qd aūt infinitū est sentire: qd se hʒ ad oīa sensibilia: sicut vis9 ad oīa visibilia. Esse aūt cuiuslibet creature est determinatū ad vnū fm gen9 ꝛ spēʒ. Esse aūt soli9 dei est simplr infinitū in se oīa cōprehēdēs. vt dicit Dio. 4. ca. de di. no. Vn̄ solū esse diuinū est suum intelligere ꝛ suum velle.

Ad primū Ergo dōm: ꝙ viuere qn̄qʒ sumitur pro ipso esse

angeat itrinsecā: vēdicare tn̄ sibi subsistētiā magnā perfectione pōit: ꝛ in pfectiōibus simplr arguit pfectionē isinitā. Qd ēt ex eo pʒ qꝛ cū itelliger ex ppria rōne n̄ sit dgñe sube si tāte pfectiōis ē: vt hāc pfectionē simplr q̄ ē eē substātiā sibi vēdicat. par rō est: vt ex eadē perfectiōe sua oēm aliā pfectionē simplr sibi idētificet. q̄. n. est maior rō de ista q̄ alia: ꝛ sic intelligere esset act9 pur9 ꝛc. Et h distinctio d subsistere cū hac ꝯfirmatione vltia ē notāda: qm̄ ex illa scotiste: ex ista vero Auerroiste retunduntur. 81 8 140 285
¶ Tertia rō est ista Si itelligere angeli eēt suba: nō possent esse grad9 i intelligēdo pfecte ꝛ min9 pfecte. Probat ꝯña: qꝛ tales grad9 attēdūtur fm diuersaʒ pticipationē ipsi9 intelligere.
¶ Circa istā rōnē prio notād9 est sensus ꝯñtis. nā ꝯñs illatū pōt hre duos sensus. Alter est/ ꝙ in eodē angelo nō possit esse itelligere pfecti9 ꝛ min9 pfecte. Ec sic ꝯñtia plana est: qꝛ sba vni9 ꝛ eiusdē āgeli nō suscipit mag9 ꝛ min9: ʒ qūo ꝯñs sit ipossibile n̄ video: cū nulla rō appeat cogēs ad diuersitatē magis ꝛ min9 itelligēdi in eodē āgelo. Aliter igit ꝛ itēt9 sensus a. s. Tho. est ꝙ nō essent diuersi grad9 intelligēdi simplr. Et ꝯfirmat ista ꝯñtia sup pcedēte rōne: qm̄ si itelliger subsisteret: ꝛ nō esset nisi vnū: ac p h excluderet distinctionē in multos grad9. Qm̄
¶ Scdo circa hāc rōnē dubitat: qꝛ nō vr ꝯña valere formaliter. Qm̄ non vʒ substantialitas est sba seu subsistit/ ergo nō distinguitur in diuersos gradus substantialitatis. Et tn̄ sbalitas est pfectio simplr: sicut ꝛ intelligere. Quod aūt nō valeat de substantialitate ꝯña hic de se pʒ: qꝛ substātialitas in oibus angelis ꝛ cōpletis substantijs: cū tāta graduū diuersitate fm magis ꝛ minus perfectum inuenitur.
¶ Ad hoc breuiter dr ꝙ ꝯña est optima formalr: ꝛ ꝙ si substantialitas in sua abstractione subsisteret: nō esset nisi vna: nec cōpateretur graduū diuersitatē. Sʒ argumentū fallitur qm̄ de sbalitatis subsistere equiuocat: dupliciter em̄ cōtingit. Vno modo ꝙ ex sua perfectione quā dicit pcidēdo ab oi mixtione impfectionis/ sic abstracta subsistat: ꝛ hoc modo vt dictū est nō est nisi vna. Aliomodo vt admittit hʒ aliqd imperfectionis ex eius per se dr̄ijs diuisiuis. quales sunt oēs differentie in genere sbe. ꝛ sic pcedit obiectio. Et ideo nō est ꝯ ppositū. habet autē sola ista perfecti9 simpliciter. s. sbalitas vtrūqʒ modū subsistēdi polēm: qꝛ oēs dr̄ie ꝛ modi p se illius ꝯstituūt subaʒ aliquā in aliquo esse substātiali: ꝛ ꝯñter subsistente. ¶ Sup ar. 2.

TJtulus clarus.
¶ Jn corpore articuli quatuor facit. Primo ppoit cōclusionem rñsiuam. s. ꝙ neqʒ actio angeli neqʒ actio alicuius creature est eius esse. Scdo distinguit duplex genus actionis. s. immanentis ꝛ trāseūtis. Tertio pbat cōclusionē ppositā quo ad actionē trāseuntē. Quarto q̄ ad actionē immanētē. Et mediū q̄dem assumptū ad pbādum de actione transeūte est: qꝛ est effluxus ab agēte in actū. esse aūt significatur. i. est res significata intra ipsum agens: vt etiā significatio ostendit. ly em̄ significatur ex pte rei se tʒ: ꝛ nō tantū ex parte modi significādi. De actione aūt immanente mediū est: qꝛ actio immanēs est infinita simplr: vel fm qd. i. in aliquo genere. Esse aūt cuiusqʒ rei est finitū ꝛ determinatū ad certū genus ꝛ ad certā spēm rei. s. cuius est ergo nō sunt idē. Maior declarat distinguēdo duplex gen9 actiōis immanentis: alterū pertinens ad partē intellectiuā: alterū ad partē sensitiuā. Primū em̄ est infinitū simpliciter qꝛ obm̄ eius ad oīa se extendit. Secundum vero est infinitum fm qd: quia obiectū eius ad quasdam tantum species se extendit ꝛ oīa clara sunt in litera.
¶ Circa hāc rōnē aduerte ꝙ operatio immanēs duplr sumi pōt. s. in cōi. puta intelligere videre ꝛc. Et in spāli seu cōtracte ad tale vel tale subiectū. puta intelligere humanū: videre bouinū: ꝛc. Jn pposito nō est sermo de istis in cōmuni: qꝛ sic nō esset dr̄ia inter eas ꝛ esse in cōmuni: sed est de eis sermo vt contracte sunt ad subiecta. Jta ꝙ intēdit ꝙ qꝛ esse humanū est certe speciei. intelligere vero humanū non: sed est infinitum ideo non sunt idem. Aduerte secūdo ꝙ deter-

minari seu eē in aliq spē ꝯtingit duplr. vnomō p accñs. Aliomō p se. hic nō est sermo de specificatione extrinseca: qꝛ rō nihil valeret: vt pʒ discurrenti facillime. Sʒ de specificatiōe intrinseca ꝛ essentiali. Jta ꝙ intēdit ꝙ qꝛ eē hūanū est eēntialr determinatū ad speciē hois. Jntelligere vo hūanū nō est eēntialr in spē hois: sed eēntialr pt specificari ab oib9 spēbus entis seu veri/ ac p h est indeterminatū simplr: iō nō

viuētis: qn̄qʒ vo p oppōne vite. i. p quā demōstrat aliqd eē viuēs. Et hoc mō phs dic ꝙ itelligere ē viuere qddā. Jbi em̄ distiguit diuersos gradus viuentiū fm diuersa opa vite. ¶ Ad fm dōm, ꝙ ipsa essentia angeli est rō toti9 sui eē: nō aūt ē rō toti9 sui itelligere: qꝛ nō oīa itelligere pōt p suā essentiā. Et iō fm ppriā rōnem inq̄tum est talis eēntia cōparat ad ipm eē angeli. Sed ad eius intelligere cōparat fm rōnem vl'ioris obiecti. s. veri vel entis. Et sic pʒ ꝙ lʒ sit eadē forma: nō tn̄ fm eandem rōnē est pncipiū eēndi ꝛ itelligendi. Et propter hoc non sequit ꝙ in angelo sit idem esse ꝛ intelligere.

¶ An po9 itella angeli, sit ei9 eēntia, art. 3.

AD tertiū Sic pcedi tur. Uf qd virt9 vel potētia itellectiua in angelo nō sit alid q̄ sua essentia. Mēs em̄ ꝛ itellect9 noiant potētia itellectiua. Sʒ Dio. in plurib9 locis suoꝝ libroꝝ noiat ipsos angelos itellect9 et mētes. Ergo angel9 est sua potētia intellectiua. ¶ P. Si potētia itellectiua in angelo est aliqd pter ei9 eēntiā: opʒ ꝙ sit accñs. Hoc em̄ dicim9 esse accñs alicui9 qd est pter ei9 essentiā. Sed forma simplex subm esse nō potest: vt Boe. dicit in li. de tri. Ergo angelus

a 112 280 277 1. q. 77. a. 1. co. et. q. 79 ar. 1.

sunt idē. ꝛ silr est in alijs. Et ex hoc pʒ q̄ cōformiter. s. T. dixerim9 in pcedēti articulo. nō admittēdo itelligere esse spēʒ atomā. Si. n. eēt pfectio idiuisibilis formalr iā eēt determinatū ad certā spēm eēntialr: sup cui9 opposito fundat hec rō.
¶ Circa fūdamētuʒ hui9 rōnis dubiū ē: qꝛ duplex credi pt. s. vel hoc. Quorūcūqʒ sunt diuerse eēntiales dr̄ie specifice illa diuerse sunt res. Vel h. Ea quoꝝ alterū est certe spēi: alterū vo ad plēs species eēntialiter determinari pt: sūt diuerse res. Et si qdē prima ppō fundamētū hui9 rōnis est: cōcedere oʒ oēʒ distōnē foralē ꝛ specificā eē realē: ꝙ nec a thomistis tenētib9 relōnē eē idē fūdamēto accipiat. Nec vr cōsonū doctrie. s. tho. qm̄ sic bonū distinguit foralr ab ente:
261 ita spēs boni ꝛ dr̄ie p se boni a spēbus ꝛ differētijs entis distinguunt
262 formalr: ꝛ tn̄ sunt idē realr. Si vo ppō h falsa dicat: ꝛ sup scda ppōne fundet pcessus iste redit rursus ambiguitas silis: ꝛ forte maior. Tū qꝛ scda ppō nō differt a pma nisi penes vnū. Qm̄ in pma alietas tm̄ specificaꝝ dr̄iaꝝ enūciat cā distōnis realis. Jn scda vero alietas ꝛ pluralitas: qꝛ. s. ex vna pte est vna dr̄ia ꝯstituēs. Ex alia vo pte sunt plres dr̄ie specifice. sic ei se hñt eē hūanū ꝛ itelligere. Difficile āt vr̄ vnde exeat plitas dr̄iaꝝ aliaꝝ/ ꝙ faciat distōnē realē a re vni9 ali9 differētie: si vnitas ali9 dr̄ie ad h nō sufficit. Qm̄ pluralitas ista nihil aliud opat nisi ꝙ id cui ꝯuenit se hēat vt nā generica: quēadmodū vnitas dr̄ie facit ꝙ res cui ꝯuenit se hʒ vt nā specifica. Nec apparet rō q̄re res vni9 spēi nō possit eē idē cū re nāe generice alterius ordinis si pōt eē idē cū re nāe specifice alteri9 ordis. Tū qꝛ nec ppō pōt acceptari a thomistis: qm̄ albedo est vni9 certe spēi: relō aūt q̄ po nit idētificata illi ad multas idifferēs est spēs: qm̄ diuidit in relatione silitudinis ꝛ dissimilitudinis ꝛc. Et cōfirmat: qꝛ cuicūqʒ nō repugnat pluralitas dr̄iaꝝ specificaꝝ: illi nec ꝯpugnāt magis tres q̄ quatuor aut decē dr̄ie. Et ppea si vna res eē pōt: ꝛ tn̄ eē i duab9 spēbus nō minus vna res eē poterit ꝛ eē in oibus spēb9 vni9 generis. ¶ Ad hoc dubiū dr ꝙ pcessus. s. Tho. directe sup scda ppōne fundatur/ absqʒ pme tn̄ negatiōe. Jta ꝙ primū fūdamētū est h ppō. Determinatū eēntialr fm eē specificū nō est res determinabilis eēntialr per plura eē specifica. Que ppō vr eē p se nota: aliodn vnamet res eēt essentia cōpleta foralr vltio cōplemēto forali. Et nō eēt cōpleta vltio cōplemēto formali qd iplicat ꝯdictoria sil'. Et lʒ nō referat an res ponat determinabilis p vnū eē specificū: aut p pla: quēadmodū nā generica p plura specificat. Sequunt tn̄ plura ipossibilia ex scdo q̄ ex prio. Qm̄ si ponit ꝙ res specifica vni9 ordinis est idētice res specifica alteri9 ordis. Nō seqt nisi h ꝙ determinatū eēntialiter vltima determinatiōe forali est determinabile eēntialr ali determinatiōe formali: ꝛ sic eēt determinatū vltiate ꝛ n̄ determinatū vltiate. Si vo ponit ꝙ res specifica vni9 ordis est idētice res generica alteri9 ordinis. Preter dictū incōueniēs sequunt duo alia. s. ꝛ ꝙ determinatū formaliter vltima determinatiōe eēt nā formabilis eēntialiter multis differētijs. Et ꝙ eēnt due nāe opposite. qꝛ eēt idē cū duab9 dr̄ijs extremis diuidētib9 rē illā genericā. Sic si supficies esset nā coloris/ seqret qd vna ꝛ eadē supficies eēt albedo ꝛ nigredo. Qꝛ ois supficies eēt idētice color: ac per hec supficies esset nō solū talis color puta albedo: sed esset identice ois color: qd implicat cōtradictionē. Sicut si quis poneret colorē significare vnum numero: ꝛ tn̄ esse genus. Ex hoc patere pōt: ꝙ q̄uis ambe ppositiones vere forte sint: ad propositum tn̄ non spectāt de necessitate. Nisi ille que de idētitate ꝛ distinctione inter rē specificā ꝛ rē genericā alterius ordinis loquunt: que habēt maiorem euidentiā. ¶ Unde ad obiectiones nihil dicendū nisi ꝙ sermo presens limitādus est duabus vel tribus cōditionibus. Pria est ꝙ hic loquimur de dr̄ijs realibus. i. addētib9 aliquā ratione realem. Et per hoc excludunt obiectiones de bono ꝛ sibi siles: qm̄ non addunt rem

realē: sed relōnē rōnis tm̄. Scda est ꝙ loqmur de idētitate p se: qm̄ p accñs excludit ab arte. Et p h excludunt imaginatiōes eoꝝ q̄ loquūt in aere fingētes aliq eē eadē realr: ꝛ eādē rē esse eēntialr determinatā vltia dr̄ia. ꝛ determiabilē alia vltia dr̄ia alteri9 ordis/ h. n. p se loqdo n̄ ē itelligibile. Per accñs aūt dato ꝙ n̄ iplicaret ꝯdictionē: nl'la tn̄ rōne tale p accñs pōi vr: qm̄ nā q̄tū pot est horret per accñs ꝛ ad p

nō esset forma simplex. qd est cōtra pmissa. ¶ P. Aug. dicit. 12. ꝯfes. ꝙ de9 fecit āgelicā nāʒ ppe se: māʒ aūt pmā ppe nihil. Ex q̄ vr ꝙ āgel9 sit simplicior q̄ mā pma: vtpote deo ppinqor. Sʒ mā pma ē sua potētia. Ergo mlto magis angel9 est sua potētia intellectiua.

Sed ꝯ Est qd Diony. dicit. 2. ca. angelice hierar. ꝙ āgeli diuidūtur in substātiā virtutē ꝛ operationē. Ergo alid ē i eis suba: ꝛ alid virt9: ꝛ alid operatio.

Rñdeo Dicēdū, ꝙ neci āgelo nec in aliq creatura virt9 vel potētia opatiua est idē qd sua eēntia. Qd sic pʒ. Cū em̄ potētia dicat ad actū: opʒ ꝙ fʒ diuersitatē actuū sit diuersitas potētiarū. Propt qd dr, ꝙ pprius act9 rñdet pprie potentie. Jn oī aūt creato, eēntia differt a suo esse: ꝛ cōparat ad ipm sicut potētia ad actū: vt ex supra dictis pʒ. Act9 aūt ad quē cōparat potētia operatiua est operatio. Jn angelo autē nō est idē itelligere ꝛ eē: nec aliqua alia operatio aut in ipso aut in q̄cūqʒ alio creato est idē qd eius eē. Unde essentia angeli non est eius potentia intellectiua: nec alicui9 creati essentia est eius operatio aut potentia.

Ad primū Ergo dōm, ꝙ āgel9 dicit intellectus ꝛ mens: qꝛ tota eius cognitio est intellectualis. Co-

se sp itēdit. Tertia ꝯdo est ab illis apponēda: q̄ relōne te nēt idē cū fūdamēto s. ꝙ sermo pñs ē de absolut;. Sʒ aduertāt q̄ hāc apponunt tertiā ꝯdōnē: qūo pdicta icōuenietia et maxie tertiū possint euader: quū pdicta nō gr̄a māe absolute vel respectiue: ʒ ex rōnib9 vltie dr̄ie gñis ꝛ spēi: q̄ cōia sūt absolut; ꝛ respectiuis deducta sint.
¶ Super arti. 3.

IN titulo notādū ꝙ cuʒ potentia sit pncipiū actiuū vel passiuū opōnis: duo in se claudit. s. relōnē pncipij: ꝛ rē absolutā: q̄ ē prima iō agēdi vl patiēdi h n̄ est qd de relōne/ sed de re absoluta. Jta ꝙ sēsus tituli ē: ipo tētia nō p respectu: ʒ p re absoluta quā significat: sit idē cū 377 17 234 262 c 299
substātia angeli. ¶ Jn corpore vnica est ꝯclusio rñsiua negatiue: ꝛ est vl'is: tā de angelo q̄ de q̄cūqʒ creatura. s. nulla virt9 operatiua cuiuscūqʒ creature est ei9 suba. Et pbat sic. Nulli9 creature esse est sua opatio: ʒ nulli9 creature suba est sua potētia opatiua. Añs pʒ ex pcedēte articulo: ꝯña vo deducit: qꝛ fm diuersitatē actuū opʒ eē diuersitatem potētiaꝝ ppriaꝝ. qꝛ vnusqsqʒ act9 pprius rñdet pprie potētie: sed operatio ꝛ eē sūt act9 diuersi quorū pprie potētie sūt suba ꝛ vis opa ratiua: ergo suba ꝛ potētia opatiua sunt diuerse. ¶ Circa rōnē pdictā: ex multis capitib9 occurrit dubiū. Et pmo in illa ppōne/ diuersitas actuū exigit diuersitatē potētiaꝝ. Aut em̄ est sermo de diuersitate absolute/ aut tali. Si absolute nil cōcludit. Qꝛ distō in pncipiatis nō infert distinctionē in pncipijs: nisi forte distōnez formalē potētiarū: q̄ nō sufficit pposito. Si de tali: aut de formali: ꝛ sic ēt nō infert ppositū. Aut de reali: ꝛ sic est falsa manifeste: qꝛ cū diuersitate realium actuū stat vnitas potētia: vt pʒ in potētia visiua: ꝛ alijs: imo cū ꝯuetate reali actuū: vt pʒ. 2. celi cō mē. 18. Rursus: aut est sermo de omni actu: aut de tali. Si de oī: manifeste sequit pcessus in infinitū: qm̄ ipa potētia opatiua actus qdā est apud te: cū accñs ponat: ꝛ subiectiue in aīa. Et sic si vnusqsqʒ act9 exigit ppriā potētiā perit alia potentia prior: ꝛ cū illa quoqʒ eēt act9 qdā perigeret aliā priorē: ꝛ sic in ifinitū. Si vero de actu tali: nō facile erit assignare qlis sit. Si enim dr: ꝙ est sermo de actib9 vltimatis: deprehēdit ꝙ hic est fuga qdā. Ex eo: qꝛ sic: act9 vltimat9 pprietatē hʒ exigēdi potētiā ppriā. Sʒ est falsum: qm̄ vt pʒ in. 12. meta. et. 2. de aīa. ꝛ tertio phy. qlʒ actus q̄ p se fit: fit in ppria potētia. Cōstat āt ꝙ nō ois actus q̄ est p se termin9 actiōis alius est actus vltimat9: qm̄ ois forma accñtalis absoluta ad aliquā operationē ordinat. Si vo dr ꝙ est sermo de actu tali. i. de actu perse expectato ab eo cuius est actus: deprehēditur falsum h eē: ex dcō s. T. hic: subsumētis sub istis ppōnibus: ꝙ eē est talis act9 respectu eēntie. Cōstat em̄ ꝙ eēntia nō expectat eē. Nec aliqd mediat fieri ad cōiungendū talem actū tali potētie: sed eadē gñatione gñant ꝛ corrūpuntur. Est ꝛ tertia rō dubitādi: ex ppōnibus subsumptis. s. essentia est ppria potētia respectu esse: ꝛ potētia opatiua respectu operari. Si em̄ he ppōnes vere sūt cū antedictis: manifeste sequit ꝙ quēadmodū operari ꝛ esse distinguūt semp formalr ꝛ realr. Jta ēt semp ois eēntia distinguet realiter ab oī operatiua potētia. qd implicat cōtradictionē. Tū qꝛ nulla essentia alicuius forme accidētalis esset potētia operatiua. Et sic calor non esset potentia calefactiua. Tum qꝛ nulla potentia operatiua haberet esse: quia non esset essentia.
¶ Circa conclusionē ipsam: multe sunt dubitationes ꝛ obiectiones: cū ponit: ꝙ nulla substātia creata est immediatū pncipiū alicui9 operationis. Qm̄ aut vlr intelligit de pncipio tā actiuo q̄ passiuo. Aut de actiuo tm̄. Si de vtroqʒ: sequit ꝙ substātia nullius transmutationis subiectum proximū esse pōt. hoc autē est inconueniens. Tum qꝛ oppositum apparet in mā prima. Tum qꝛ hoc saluari nō potest: nisi ponendo in omni substantia quedam accñtia potentialia congenita ipsi substātie: quib9 mediātib9 esset trāsmutabilis diuersis trāsmu-

tationū⁹. Ḧ aūt est volūtariū ⁊ irrōnabile. Qz pluralitas nō est ponēda sine necessitate. Nā.n. facit ex paucioꝫ⁹ quātū ꝑt. vt ꝑz. i. phy. Si aūt est sermo ꝺ ꝓpio actuo tm. Sed ꝙ supponaṫ ḣ oēs potētias ꝓis sensitiue ⁊ intellectiue cē actiuas. eo ꝙ sūt potētie opatiue. Et tū i scḋo ꝺe aia mālsefte ꝺz fēsus cē potētias passiuas: ⁊ silr intellz polez in eḋo eiusḋē. Deide ꝙ Ḧ sūt oꝺones Scoti i. 2. di. 16. ⁊ i. 4. di. 12. Et ꝓio arguit sic: ordinatū ad finē ꝙto imediatꝫ⁹ ordinatur ad illū: tāto nobiliꝫ ordinaṫ: suba creata nobilissimomō ordiaṫ ad finē ꝙ opōnē attigēdū: ḡ imediate opabit. Et cōfirmaṫ: qz opari imediate ꝙuenit forme ignobiliori. s. accidētali. Et fole nobiliori. s. deitati: ḡ ꝙuenit ēt fole medie. s. bali create. Et ꝑfirmaṫ fcḋo qz aliqḋ n ꝺa itellectualis eēt beata ꝑ accīs: qḋ est inco͛ueniēs. ꝓbaṫ ꝓa: qz eēt ꝺm beatitudinis ꝑ receptiuū mediū: in q̄ recipēt beitudo si eēt sepatū a ꝺa. Scḋo sic: ꝺaz opz ꝓducia ꝺa: ēt tāḡ a principio q̄ agēs agit: ḡ ꝺa est principiū actiuū vt q̄: qḋ nihil aliud ē q̄ potētia actiua. Et ꝑfirmaṫ ḣ q̄ apud te fora in q̄ genitū assimilaṫ generāti: est rō ⁊ principiū gnandi: ḡ potētia gnatiua ī scḋo ꝺa est ꝺa. Et si ḋicaṫ ꝓcedendo: ꝙ ꝺa est principiū actiuū opōnis ⁊ gnationis nō ꝓmuū ꝫ ꝓmū vt ꝺz i diffone nāe. Et ꝙ potētia nolat ꝓmi ꝓiū. ꝓmū. Cōtra Ḧ multiplr obijcit. Tū qz negari nō pōt: ḋn ꝺa sit imediatū ꝓncipiū talis potētie opatiue: quā ponis eē accīs. Tū qz negari ēt nō pt: ḋn ꝺa sit imediatū ꝓncipiū ꝺbaliṫ ꝓductiois. Qm aūt ꝺbalis ꝓductio elicīt imediate a fora ꝺbali: vel a forma accidētali. Si a ꝺbali hꝫ intētū, si ab accītali aut ꝺtute ꝓpria: ⁊ Ḧ nō: vt ꝺ se ꝓz. Aut ꝺtute ꝺbe qz est ei⁹ instrm: ⁊ Ḧ esset ēt talium declarat ꝺ ḋruplr. Pcio: qz instrm apud te nō mouet nisi motū a principali agēte: ḡ aliq̄ ē opōnē ꝙ mouet accīs ad agēdū: qḋ est ꝓncipale intentū. Scḋo: qz cā ꝓncipalis ⁊ itrīalis sūt ordinate ē entiaḷ⁹ sicut ſupior ⁊ iferior. Cōstat aūt ꝙ cā ſupior ꝓiꝰ⁹ nā attingit effectū ḡ iferior. Et si ēt nālis: ḋcḋ vel ḋtūs pōt: ꝓiꝰ⁹ nālr agit ḡ iferior. In illo ḡ ꝓoit ꝓducta ēt ꝺba immediate a ꝺba. Et ꝓn ī scḋo signo nāe: ī q terminaṫ actio cē scḋarie nō ꝓducit ꝺba nisi ideḋ bis ꝓducaṫ. Tertio: qz q instrm nō se extēdit. Illuc oz principalis agētis actionē pringere. Sz actio accītis nō attingit nuḋe māe ꝓme eēntiā: ḡ gnonē ꝺbalē q̄ ea fit ꝺba immediate elici opz. Quarto: qz quū ḋr accides cāre ꝺbaz in ꝺtute ſue ḋ ꝺtute: aut addit aliḋ absolutū: aut respectiuū. Si absolutū: cū illud sit accīs: ea ḋē qḋ erit. Si respectiuū: manifeste pz: ḡ er respectu ſupaddito: accidēs nō ꝑt facere ꝺbam: qm relo nō largit virtutē actiuā: ⁊ ēt illa relo eēt accīs. Tū qz nō ꝑt negari: ḋn ꝺba in ſuo ordie sit imediatū ꝓncipiū ꝓncipalis vt diri mꝰ. Et ꝙfirmaṫ: qz ḋnis ḋe⁹ apud ꝓhos nō causet nisi mediātib⁹ cāsis ſcḋis: ēt ipſe est imediata cā ꝙue opatiois in ſuo ordie: ḡ silr ſe hḃūt ꝺba creata ⁊ fora accītalis: ḋato ꝙ nō causet nisi mediāte accidēte. Tertio arguit ducḋo ad ipole: qz ſeḋm ꝙ posset fieri ꝙ ꝺsui nā potētia ꝺba itellectualis ſine itellectu: ⁊ ecouerſo: qt oē absolutū ꝓiꝰ⁹ ꝑt fieri ſine alio absoluto diffineto realr a ſe. Et ſi ḋicaṫ: ꝙ Ḧ nō pōt fieri ꝙ necessaṛiā cōnexionē iter ea. ex Ḧ magis hꝫ itētū ꝙ duo. Pcio: qm̄ iſta cōnexio attēḋit nō ꝑm cōnexionē potētie ad actum. Qz ois potētia est potētia ꝺictiois: vt ꝺ. 9. meta. ter. 17. ſ. ꝑm cōnexionē cāe actiue nālr ad ſuū effectū. vñ ⁊ apud te potētie fluūt ab essentia ḡ ꝺba est imediate actiua: qḋ ē ꝓncipale intētū. Scḋo: qz cū ḋe⁹ ꝓsit ſupplere vicē ois cāe extrinſece: ḣtūcūq; talis cōnexio videaṫ necessaria: poterit ꝑ ḋe⁹ facere vnū ſine alio. Quarto arguit ex cōfessis ⁊ expīctia. Fatemur ī ꝓnī, ꝙ ag̃el⁹ itelligit ſba, ꝙtia ꝙ ſeipſa, igit eēntia ag̃eli ē ꝙmū ꝓncipiū itellectiois. Exꝑimur ḣq: ꝙ ag̃ calefacta frigeſt a ſeipſa: ḡ ꝙtia ſuba est ꝓncipiū ꝙmū frigefactionis.

¶ Ad euiḋētia ꝓnī; mā: notāḋ ē ſūt aliq̄ ḋistiones. ꝙia ēt actu. Qui ḋā ⁊ aḋeḋ⁹ potētie: vt itelligeṫ respectu itell⁹: ⁊ videṫ respectu vis⁹. Quiḋā ẜo inaḋeḋ⁹ ⁊ tale itelligeṫ: puta itelligeṫ bouē: ⁊ tale videṫ: puta albū. In ꝓposito ē ꝙmo ꝺ actiḭ⁹ aḋeḋtis tm: qm̄ ḋe taliḭ⁹ rm̄ ꝓficaṫ: ꝙ potētie ḋistīguntur ꝑ actⁿ. Scḋa ēḋe graduatiōe rez. Quedā ei res sunt: q̄ maria itētiōe itēḋūtur a nā vt actⁿ. Quedā ẜo vt potētie: ḋtus; ꝙtingaṫ res itētas vt actⁿ hꝫ aliḋ actualitaṫ; admirtū. Et silr res itētas vt potētias: hꝫ aliḋ actualitaṫ; admirtū. Et ille q̄dē sūt ꝑ se ꝓio ⁊ eēntiaḷ⁹ actⁿ: ac ꝑ Ḧ simplr locāt i coordinatiōe actuū. Ihe ẜo sūt ꝑ se ꝓio ⁊ eēntiaḷ⁹ potētie. Et ꝙfir simplr locaṫ i ordie potētiaꝝ. Ita ꝙ imaginādū ē: ꝙ quḋadmodū i gñe ſbe: est inemīr q̄ſḋ res a nā itētas ꝑ se ꝓio vt ꝓncipia alioꝝ sint. Ita i q̄ḷs gñe: sint q̄dā res ꝑ se ꝓio itēte a nā: vt ꝓncipia. ꝓia alioꝝ. Et si ita ē: er Ḧ hꝫ ētia distinctio actⁿ ⁊ potētie: q: vter ⁊ ē ḋupler. Actuū. n. ḋā ēp se ꝓio actⁿ. ⁊ ſcḋario potētia. Quiḋā ẜo ecouerſo. Et silr potētia ꝝ: ⁊ q̄dā ēp se ꝓmo potētia ⁊ ſcḋario actⁿ. Quedā ẜo eꝫ. Quāuis i his sit latitudo q̄dā: qm̄ potētie paſſiue fūt actⁿ tm modaliṫ: ꝙ quāto ſubiectis iherēt aliq̄ ea ꝙ: ſufficit. n. ex Ḧ quēdā actⁿ modū. Potētie ẜo actiue actⁿ q̄dē sunt: ſ. tales: q̄ fūt eēntiaḷ⁹ itētī: ⁊ ad Ḧ ꝓducti i nā vt ꝓncipia opōnī sint. Et ꝙ Ḧ i gñe ꝓncipio ⁊ eēntiaḷ⁹ locaṫ. In ꝓposito ḡ ꝑmo ē ꝺ actu ꝙ se ꝓio itēto i rōne actⁿ. ⁊ de potētia ꝙ se ꝓio itēta i rōne potētie. Ob gūt denḋ i nā tales res: ſpālē q̄nē exigeret. In ꝓoptu tū appet rōnabiliṫ eas ponī posse. Quḋē habitⁿ oēs ꝓactici vt docuit Aristo. i ethicis: res tales fūt. Qm̄ ad nihil aliud fūt nisi ad opari. Silr fo alia signi ficata potētia ⁊ alie ad nihil aliud fūt nisi ad opari. Ihis ꝓsupositꝫ ad

oꝺones ꝺ rōnē. s. T. factas rnḋet q̄ ꝓns sermo est de diuersitate rez ultimo q̄ũq; ſz fofali: nō q̄ũcūq; actuū ſz aḋcūcto ⁊ ꝙ se ꝓio itēto ⁊ in rōne actⁿ. Talis. n. diuersitas totalis potētiaꝝ diuersitatē erigit: nō a posteriori: ſz a ꝓori iferēs eā: qm̄ actⁿ aḋeḋtⁿ est finis potētie: et ex eḋo ꝙfi. expſſe ꝓz: ḡ ex fine assignare rōnē ⁊ cōdōnē eiⁿ qḋ ē ad finē est reddere cām a ꝓori: imo potiſſimā cāz i reb⁹ nālib⁹: qz nālia sūt ꝓp finē. Et ꝓpes argumētū illū ḋisto i ꝓncipiaṫ; si arguit ḋictionē in ꝓncipio: ſophiſma ē accītis Qm̄ actⁿ potētiarū nō in eo ꝙ effectⁿ: ſz in eo ꝙ fines potētias ḋistīguunt. Ad iḋ ẜo qḋ obijcit ꝺ ꝓ pōnes ſubſumptas ꝺz: ꝙ vt ꝓz ex ꝝbis/ s. T. i rñſiõe ad vltimū argumētū) eē ḣ nō ſumikylr: ꝓut ē eōe qḋ ad actū ꝓmū ſubalē ⁊ accītalē. Sz ꝙ esſe ꝺbali tm. Et rō est: qz ḣ ſumit vt totaliṫ diſtīguit ꝺ eē qḋ ꝺak ꝙ opari. Tale aūt ſi ē eē accītale: qz opari ē qḋ ad accītale eē hꝺe. Et iō ſi ē mix: ſi fora accītal', ꝓmū ꝓncipiū eēndi ⁊ opāḋi ē: qz ⁊ eē ei⁹ ⁊ opari cuiſḋē: ē qḋ ad ē accītale. Nō sic aūt ſe habēt opari ⁊ eē ꝺbale vt se ꝓz: qz illud est ꝺba: ⁊ hoc accīdē. ¶ Ad obones ꝺ ꝺcḋone ordinate ḋicēḋo: rñḋet: ꝙ sermo ꝓns ꝓprie loquēḋo est tm de potētia opatiua: sine actiue sine paſſiue opari ḋicatur: mō ibi ꝺa opō sit. Et ꝙ ḣ ercludunt oēs potētie pure receptiue. i. q̄ nō media aliq̄ opōne aliq̄ḋ hꝫt vt actū: q̄lis est potētia ſubiecti respectu ꝓprie paſſois: ⁊ vlr respectu eoꝝ q̄ ꝙ se cōgenita sunt rei. Tū nō vr incōueniēs ponere potētialitates tales cōgenitas ſubſtātijs rez. Nec multiplicāt entia sine necessitate. Qm̄ vt ꝓz. 12. met. in ter. 26. ⁊ 28. i q̄ḷz gñe est ḋare ꝓpriū potētiū: ⁊ ꝓpriū actū: q̄ ſūt vt ꝓncipia illⁿ gñis. Et ḣ. n. ſeḋm mātefte: ꝙ ex alterū ḋuoꝝ dicere. Aut ꝙ ſuba sit reductiue i aliꝰ gñiḋ⁹ vt potētia reducīt ad gen⁹ actus. Aut ꝙ denḋ ille potētie ꝙgenite. Et cū primū sit incōueniēs: vt ēt ipſe Scot⁹ fatet: oꝫ dicere scḋm. Neq; ꝑt ad illū rez. Arist. rñḋet: ꝙ lo q̄tur de potētia obiectiua: qm̄ expſſe loquīt de potētia ⁊ actu: vt ꝓncipia sunt eiⁿ qḋ est i gñe. Cōstat aūt ꝙ potētia obiectiua: ꝓncipiū nō est rei: imo est res ipſa: vt polis est eē. Ad iḋ ẜo qḋ de potētia māe obijcit ꝓz rñſio a. s. T. itēḋēte: ꝙ potētia māe est ad esse ꝺbale nulla mediāte opatiōe q̄ sit ꝑ se opō: ac ꝑ ḣ accīs inter ipſam mām ⁊ formam ꝺbalē: qm̄ i ſtāti gñonis: nulla res est i mā/ nīſi fora ꝺbalis: cū ꝓnīb⁹ ad ipsaꝫ. ¶ Ad ꝓmā aūt rōnē Sco. ḋz ꝙ eē ꝓncipiū opōnis ꝙtingit tripliṫ. s. vel ꝓmuū tm: vel ꝑncipale tm: vel ꝓmuū ⁊ ꝓncipale silr. Et qḋ elicere opōnē vt ꝓncipiū ꝓmuū tm: ē impfectiōis: qz opz eē de gñe accītis. Elicere ẜo opōnē vt ꝓmuū ⁊ ꝓncipale silr: est sūme pfectiōis: qz ponit i re pfectionē ſube ⁊ accītis. Elicere ẜo vt ꝑncipale tm: medium est. Et ꝓpea rōnabiliṫ ꝓuenit ſube create: q̄ media est iter deū ⁊ accidētia. Un ad primū ḋz: ꝙ ſuba ḋz ordinari ad finē nobilissimo modo pōt tñ. Immediatio aūt ꝙ exclusionē potētie media: est modꝰ impoſſibilis ſube create. Et ꝙ ḣ ꝓz ad primā ꝓfirmationē: qz. s. rōne mīme pfectiōis quā ḣ fet: repūgnat ſube create eē ꝓmuū ꝓncipiū opōnis qm̄ eēt ꝓmuū ⁊ ꝑncipale silr. ¶ Ad alterā ẜo ꝓfirmationē si nō velimꝰ abuti vocabulis: negaḋ ꝓna: qm̄ opari mediāte virtute ꝓpria vt q̄: nō ē opari ꝙ accīs. Et ad ꝓbationē negaḋ: ꝙ beatitudo ēqaret ad potētiā ſube itellectualis: ⁊ ad ipsam ſuba itellectualē. vt color ad ſuperficiē ⁊ ſuba ꝙ corꝓoreā. Ita ꝙ quēḋmodū color ita oꝫ: maret ſuperficiē si eēt ſepata a corꝓe: ita beatitudo potētia si esset ſepata a ſuba. Dico. n. ꝙ ista ꝓpōnaḷ⁹ ē falsa: qm̄ beat tudo eēt eēntialr opō vitalis: quā nō est itelligibile eē. nīſi viuētis. Tū ēt: qz beatitudo nō pōt esse nisi i beato. Nō pōt aūt fingi ꝙ potētia ſepata eēt beata: quēḋmodū ſuperficies eēt colorata. Un nō ſolū affz ⁊ ꝓns illⁿ ꝓditionalis pōt ipoſſibilis. Sz etiā ꝓditionalis ipsa. ¶ Ad ſecūḋā rōnē Scoti ꝓcḋit ſbam oportere fieri a ſubſtātia: tanq̄m a cā ꝓncipali: nō aūt ꝓmua. Et ad ꝓmā ſtātiā ḋe cātioe accīdētis a ſba: ḋicit: ꝙ nullū accīdēs causat a ſubſtātia immediate per operationē mediā. Cū hoc tamē stat; q̄ multa accīdētia consequītur ſubſtātā; ⁊ in genere cause effective; ⁊ materialis per modū naturalis ſequele. Et hoc nō ſubſtātia est causa ſuarū passionū ⁊ potentiarū. ¶ Ad instātiam vero de ꝓportia cause ſalitate cause ꝓncipalis ⁊ ſuperioris: dupliciter ḋici pōt. ꝓmo negādo: ꝙ ſubſtātia ⁊ ſua potētia operatiua ſunt ꝓprie loquēḋo causa ꝓncipalis ⁊ inſtrūmētalis: ſuperioꝝ ⁊ inferioꝝ. Et ꝓpterea obiections non habent locū. Et pōt esse ratio negationis: ꝙ ſubſtātia ⁊ potētia opatiua cōcurrunt nō vt ḋue cause: sed vt cā: ⁊ ḣ ſūt cōditio cause. Secundo pōt ḋici admittēḋo ꝙ se habeāt nō vt cā ſup: rior ⁊ inferior: ſz quoḋāmodo vt ꝓncipalis ⁊ instrūmētalis. Et ꝙ instrm est ḋupler cōiunctum ⁊ separatū. Et rursus inter instrā coniunctā: vaḷ latitudo: qm̄ calor ⁊ potētia augmentatiua cōiuncta instrumenta alie potētie ſubiecti pōt: potētia tñ magis cōmuctū instrm est. Nec opus est ꝙ cōmunctum instrm moueāt a principali. Sed operari principaliter concurrēte ad illud operari principali agēte: qm̄ sic large accipīḋo instrm habz ſufficit habere instrā cōditionem. Unde non opz obiectio aliter respondere ſuppoſitibus ſubaꝝ ⁊ potentiā operatiuā ſe habere vt duas causas. ¶ Ad iḋ tū qḋ tangitur de primo principio elicitiuo generationis ſubalis: ḋz: ꝙ ſūa rem generatio ſubſtantialis instantanea nō est operatio aliqua: sed est terminus gñationis trāſmutātis mām vsq; ad hoc. Unde non oportet querere aliud illius principiū: sed illud idem qḋ in toto tempore precedente generabat/ in instanti vltimo illius temporis generat terminādo actionē ſuam. ¶ Et quū quesitum fuit qḋo alteratio aut qḋcūq; accīs virtute ſube/ ſubam faciat: ḋd est illa virtⁿ ⁊ breuiter ḋico: ꝙ ꝓpter ḋici posse. Pcio ꝙ est res q̄ḋā ītētionalis eo mō quo intētio colozis ḋz eē in aere: ⁊ ꝙ ſz sit accīs ſm esse: est tñ caliter ſuba: nō vt ꝓncipalis cā: ſz vt vis quo ḋāmō instrumētalis quā ꝙtat posse eē iperfectioꝝ effectu: vt ꝑz ō formis seminū ⁊ apposita. 12. metaphy. ter. 40. Scḋo ḋz: ꝙ accīs ipm cū est cōiūctū ſube tanq̄m ei⁹ organū cōiū cōiū: ⁊ est ipſi⁹ ⁊ tus: nec opz altā ſupaḋdere ad ḋte i his q̄ ñ ſūt ſba. instrūmēta: ſz ipſz ⁊ ſba ſūt vna cā. ¶ Ad tertiā rōnē ḋz ꝙmo: ꝙ illa ꝓpō absoluta: realiter ḋicta ſūt ſeparabilia abinuicē: ē falsa: qm̄ ptes essentiales sit ſumpte apō ipm ḋistīguunt realr a toto: ⁊ tm non posset alteꝝ sine altero fieri. Deinde ḋz: ꝙ ne cessaria inter ſbam ⁊ eiⁿ potētiā: ḋato ꝙ eēt ex cālita te actua: nō tñ ſequeret ſbam eē imediata pncipiū alicuius opōnis: vt ꝓz ex ḋicti, nō ſequeret eē ḋe⁹ posſit eas ſepare: q̄ ꝑ ſupplere vicē cāe efficiētis: qm̄ Ḧ itelligit de efficiēte ꝓprie. s. p opōnē media. Tale aūt nō est ſba respectu ſuepar ſōis vt ꝓz. ¶ Ad illud qḋ obijcit de essentia angeli: ḋz qḋ ſba angeli nō ē elicitiuū ꝓncipiū itellectionis ſz potētia. Erḋ nis ſba absq; media ſpē intelligibili ad itellectionē ꝓcurrat: nō ēn cōcurrit vt eliciēs: ſz vt fons intellectⁿ in actu respectu ſui: vt. s. patebit. ¶ Ad vltimū ẜo de frigefactiōe aḋ cale: ḋupliciter ḋz. ꝓio ꝙ ꝓncipiū illⁿ frigefactiōis ē fouma mediāte frigiditate q̄ in aliquo gradu in ea remāsit: qm̄ nō pōt totaliṫ ab ipsa exploiari. Nec obstat ꝙ frigiditas illa sit minor calitate introducta: cuius ēn sit minor fortitudo: qm̄ calor ⁊ potētia augmentatiua cōiuncta instrumenta alie potētie ſubiecti pōt: potētia tñ magis cōmuctū instrm est. Nec opus est ꝙ cōmunctum instrm moueāt a principali. Sed operari principaliter concurrēte ad illud operari principali agēte: qm̄ sic large accipīḋo instrm habz ſufficit habere instrā cōditionem. Unde non opz obiectio aliter respondere ſuppoſitibus ſubaꝝ ⁊ potentiā operatiuā ſe habere vt duas causas. ¶ Ad iḋ tū qḋ tangitur de primo principio elicitiuo generationis ſubalis: ḋz: ꝙ ſūa rem generatio ſubſtantialis instantanea nō est operatio aliqua: sed est terminus gñationis trāſmutātis mām vsq; ad hoc. Unde non oportet querere aliud illius principiū: sed illud idem qḋ in toto tempore precedente generabat/ in instanti vltimo illius temporis generat terminādo actionē ſuam. ¶ Et quū quesitum fuit qḋo alteratio aut qḋcūq; accīs virtute ſube/ ſubam faciat: ḋd est illa virtⁿ ⁊ breuiter ḋico: ꝙ ꝓpter ḋici posse. Pcio ꝙ est res q̄ḋā ītētionalis eo mō quo intētio colozis ḋz eē in aere: ⁊ ꝙ ſz sit accīs ſm esse: est tñ caliter ſuba: nō vt ꝓncipalis cā: ſz vt vis quo ḋāmō instrūmētalis quā ꝙtat posse eē iperfectioꝝ effectu: vt ꝓz ō formis seminū ⁊ apposita. 12. metaphy. ter. 40. Scḋo ḋz: ꝙ accīs ipm cū est cōiūctū ſube tanq̄m ei⁹ organū cōiū cōiū: ⁊ est ipſi⁹ ⁊ tus: nec opz altā ſupaḋdere ad ḋte i his q̄ ñ ſūt ſba. instrūmēta: ſz ipſz ⁊ ſba ſūt vna cā. ¶ Ad tertiā rōnē ḋz ꝙmo: ꝙ illa ꝓpō absoluta: realiter ḋicta ſūt ſeparabilia abinuicē: ē falsa: qm̄ ptes essentiales sit ſumpte apō ipm ḋistīguunt realr a toto: ⁊ tm non posset alteꝝ sine altero fieri. Deinde ḋz: ꝙ ne cessaria inter ſbam ⁊ eiⁿ potētiā: ḋato ꝙ eēt ex cālita te actua: nō tñ ſequeret ſbam eē imediata pncipiū alicuius opōnis: vt ꝓz ex ḋicti, nō ſequeret eē ḋe⁹ posſit eas ſepare: q̄ ꝑ ſupplere vicē cāe efficiētis: qm̄ Ḧ itelligit de efficiēte ꝓprie. s. p opōnē media. Tale aūt nō est ſba respectu ſuepar ſōis vt ꝓz. ¶ Ad illud qḋ obijcit de essentia angeli: ḋz qḋ ſba angeli nō ē elicitiuū ꝓncipiū itellectionis ſz potētia. Erḋ nis ſba absq; media ſpē intelligibili ad itellectionē ꝓcurrat: nō ēn cōcurrit vt eliciēs: ſz vt fons intellectⁿ in actu respectu ſui: vt. s. patebit. ¶ Ad vltimū ẜo de frigefactiōe aḋ cale: ḋupliciter ḋz. ꝓio ꝙ ꝓncipiū illⁿ frigefactiōis ē fouma mediāte frigiditate q̄ in aliquo gradu in ea remāsit: qm̄ nō pōt totaliṫ ab ipsa exploiari. Nec obstat ꝙ frigiditas illa sit minor calitate introducta: cuius ēn sit minor fortitudo: qm̄ calor ⁊ potētia augmentatiua cōiuncta instrumenta alie potētie ſubiecti pōt: potētia tñ magis cōmuctū instrm est. Nec opus est ꝙ cōmunctum instrm moueāt a principali. Sed operari principaliter concurrēte ad illud operari principali agēte: qm̄ sic large accipīḋo instrm habz ſufficit habere instrā cōditionem. Unde non opz obiectio aliter respondere ſuppoſitibus ſubaꝝ ⁊ potentiā operatiuā ſe habere vt duas causas. ¶ Ad iḋ tū qḋ tangitur de primo principio elicitiuo generationis ſubalis: ḋz: ꝙ ſūa rem generatio ſubſtantialis instantanea nō est operatio aliqua: sed est terminus gñationis trāſmutātis mām vsq; ad hoc. Unde non oportet querere aliud illius principiū: sed illud idem qḋ in toto tempore precedente generabat/ in instanti vltimo illius temporis generat terminādo actionē ſuam. ¶ Et quū quesitum fuit qḋo alteratio aut qḋcūq; accīs virtute ſube/ ſubam faciat: ḋd est illa virtⁿ ⁊ breuiter ḋico: ꝙ ꝓpter ḋici posse. Pcio ꝙ est res q̄ḋā ītētionalis eo mō quo intētio colozis ḋz eē in aere: ⁊ ꝙ ſz sit accīs ſm esse: est tñ caliter ſuba: nō vt ꝓncipalis cā: ſz vt vis quo ḋāmō instrūmētalis quā ꝙtat posse eē iperfectioꝝ effectu: vt ꝓz ō formis seminū ⁊ apposita. 12. metaphy. ter. 40. Scḋo ḋz: ꝙ accīs ipm cū est cōiūctū ſube ⁊ ta

li⁹. quas nos intelliginus, nō ſubſiſtūt extra aīam immāles ⁊ intelligibiles in actu: ſz sunt ſolū intelligibiles in potentia extra aīam ꝓcreātes. Et ideo oportuit esse aliquā virtutē q̄ faceret illas naturas intelligibiles actu. Et hec virtus ḋicīt intellectⁿ agēs⁶ in nobis. Utraz aūt necessitas ḋeest in angelis: qm̄ neq; sunt q̄ntz intelligentes in potentia tm respectu eoꝝ que naturaliter intelligunt: neq; intelligibilia eoꝝ sunt intelligibilia in potentia, sed in actu. Intelligiṫ ẽn pu mo ⁊ principaliter res immāles: vt infra patebiṫ⁶. Et ideo non pōt in eis esse intellectus agens ⁊ ꝓpterea nō pōt in eis esse intellectus agens ⁊ possibilis nisi equiuoce.

Ad primū Ergo ḋōm: ꝙ ꝓns intelligit illa duo esse in oi nā in q̄ contingit esse gñari vel fieri: vt ipsa ꝺba demonstrāt. In angelo aūt nō generaṫ scia: sed nāl⁹ adest⁶. Unde non opz ponere in eis agēs ⁊ poſſe. ¶ Ad ſm ḋōm: ꝙ intellectus agētis est illuminare: nō q̄ḋ aliū intelligentē: sed intelligibilia in potētia in q̄ſtū per abstractionē facit ea intelligibilia actu. Ad intellectū aūt possibilē ꝑtinet esse in potentia respectu nāliū cognoscibiliū: ⁊ q̄ntz fieri actu. Un ꝙ angelus illuminat angelū: nō ꝑtinet ad rōnē intellectus agentis. Neq; ad rōnē intellectus possibilis ꝑtinet ꝙ illuminaṫ ḋeſup nālibus my sterijs: ad que cognoſcēḋa q̄ntz est in potentia. Si q̄s aūt velit hec vocare intellectū agētē ⁊ possibilem equiuoce ḋicet: nec de noibus est curādum.

Utrum in angelo sit intellectus agens ⁊ possibilis. Articulus. 4.

278 2. S. c. 96 rōne. 4.

Ad quartū ḋic. Sic. ꝙ in angelo sit intellectus agēs et possibilis. Dicit ēn ꝓbus in. 3. de aia: ꝙ sicut in oi nā est aliq̄ḋ quo est oia fieri: ⁊ aliquiḋ quo est omnia facere: ita et in aia. Sz angel⁹ est natura quedā. Ergo in eo est intellectus agēs ⁊ possibilis. ¶ Recipe ē ꝓpriū intellectus possibilis: illuminare aūt est ꝓpriū intellectⁿ agētis: vt ꝓz in. 3. de aia. Sz angel⁹ recipit illumina tionē a superioꝛi ⁊ illuminat inferioꝛē. Ergo in eo est intellectus agēs ⁊ possibilis.

Sed ꝓtra Est: ꝙ i nobis intellectⁿ agēs ⁊ possibilis ēp cō parationē aḋ fantasmata. Que q̄ḋē ꝺparantur aḋ intellectū possibilem vt colores aḋ visuz. aḋ intellectū aūt agētē vt colores aḋ lumē: vt ꝓz ex. 3. de aia. Sz Ḧ nō est in angelo. Ergo i ag̃elo nō ē intellectⁿ agēs ⁊ possibilis.

Rñdeo Dicēḋū: ꝙ necessitas ponēḋi intellectū possibilē in nobis fuit ꝓp hoc ꝙ nos inuenimur q̄ñs intelligentes in potentia ⁊ nō in actu. Unde oportet esse quandā virtutem q̄ sit in potentia aḋ intelligibilia ante ipsum intelligere: qd recitur in actū eoꝝ, cū fit scīēs: ⁊ vlterius cum fit considerans. Et hec virtus vocaṫ intellectus possibilis. Necessitas aūt ponendi intellectū agentē fuit: ꝙ nature rerū materia

Articulus IIII. 131

di. 3. q. vlt. ḋirecte ītēḋētes ꝙstare eā sic. In angelis est potētia receptiua spēz intelligibilū: ḡ i eis ē itell⁹ pōs. Probaṫ ꝓna: qz nihil refert an potētia receptiua ꝑcedat ḋuratiōe actū receptū an nā tm: i q̄ tu ponis ḋifferre itellm angeli a nostro pōt. Et ꝙfirmaṫ: qz si ḋes ō ḋiffert hoi ſpēs intelligibiles: nihil min⁹ haberet intellectū possibilē: vt ꝓz in Chyſto. ¶ Cōtra rōnē aḋducta ō itellectu agēte: arguit Sco. ibiḋ: oñḋes falſaz eē mīnorē ⁊ oppositū cōcludere. Cū ꝓmū. i. aḋeḋtū oḃz intell⁹ agēti q̄ ḋicis eē intelligibile in actu: aut ē aliq̄ res singularis: aut vlr⁹. si singularis: qz nullū sīn gulare ꝓtinet ꝺctum lik⁹ ola cognoscibilia ab angelo ḡ est aliq̄ rōnis ꝑ ꝓducatione aḋ oia cognoscibi lia ab ag̃elo. ⁊ cū talia sint nō solū imā lia⁹ ēt sensibilia q̄ ſūt itelligibilia i po tētia ḡ ꝓmū oḃz in tell⁹ angelici erit abstractū ab itelligi bili ⁊ ꝑ potētia: ḡ nō ē er se oino itelligibi le i actu: ḡ ḋz ꝓt i⁹ tells agēs in. ¶ Cōtra ꝓcḋnē in tellat ēt ḋicēḋo sic: potētia actiua: ḡ est ꝑfe ctōis i ꝓficiēs ⁊ creatura ife rioꝛi nō ē negāḋa a creatura superioꝛi. Intellectⁿ agēs est ḣmōi. ḡ. Preterea. Nā nobilissima ḋs rōnē intellectus possibilis ꝓtinet ꝙ illuminaṫ ḋeſup nālibus my sterijs: ad que cognoſcēḋa q̄ntz est in potentia. Si q̄s aūt velit hec vocare intellectū agētē ⁊ possibilem equiuoce ḋicet: nec de noibus est curādum.

391 4. 24 281 281 291

né vlium q̄ḋē si nō hꝫet inḋitā ⁊ singularīū quā nō hꝫ congenitam. ¶ Ad has oḃones facile ē rndere sīnā angelorū ꝑfiḋeret. Ut cū ꝓz ex ſupiozib⁹ q̄ḋibus: nā angeli media ē iter actū purū ⁊ potētiā purā in gḡe itelligibiliū. Tūq; ḋbinet ꝑfectiōis: vt ex eo q̄ḋ hꝫ ꝓfectionis ac actualitatis: ſinat itellect⁹ nō ifoꝛmis ſz fofat⁹ nāis oim nālr cognoſcibiliū ab angelo: vt ꝓz ⁊ a ꝓbis' oibus asserit. Quāuis ex eo q̄ḋ hꝫ potētialitatis: ꝓparet ad itellectū formatū vt recipiēs aḋ receptū. Que admodū in ſenſibilib⁹: ex actualitate nāe ꝓuenit q̄ ex ea fluant ꝓpietates. Et ex potētialitate sit: vt recipiaṫ in ea. Et q̄ nā sic non deficit i neḋis: ita nō aḃūḋat ḋado ſupſtua: ꝓpea nulli talı rei aḋ quā p modū seḋlen nālis nō impeḋibilis nata ē seḋ ꝑfectio ꝓpria. oportuit nām ſollicitari aḋ ḋāḋū sibi ꝓfectes q̄ḋ⁶ aḋꝛeret ſuā ꝑfectionē. Quū em talis sit sic sit inſtīcta: ꝙ ea necessario comitet ſua ꝑfectio ſupſtue aḋiūcte essent ꝓfectes q̄ḋus nāliter aḋꝛeret posset ꝑfectionē: ḡ nālr carere nō pōt. Et hac ēt radice manifeste ꝓuenit. Et q̄ intellectⁿ angelic⁶ nullū hꝫ oḃm motiuū ei⁹ q̄ aḋ actū ꝓmū. Et q̄ intellectⁿ ei⁹: nunq; nāliter est i statu potētie. Et ꝓn nullo eget actiuo. ¶ Ad oones aūt i oppositū ḋe itellectu poli ḋz ꝙ nihil valeṫ: q: nō ḋistīguūt iter ꝑ se ⁊ p accīs. Potētia em receptiua ḋupler ē. Quedā ꝑ accīs coꝛua uo actui ⁊ ḋe tali ꝓcedūt oones: q imaginanṫ intellectū ag̃elicū eē sic i tellectū nr̄m: cui accidere pōt ḡ ḣeat spēs coeuas. Quoḋ ẜo est ꝑse coeua fue ꝑfectioni: q. s. est nālr inseparabilis ab ea: quēḋmodū figura respectu celi: ⁊ talis nō pōt ocari polis: qm̄ nāq; est in. statu potētie. Un ridiculū est ḋicere: ꝙ celū est pole respectu ſue figure apud ꝓhos: vt ꝑz. 9. met. ter. 17. ⁊ talis potētia est m intellectu ag̃eli. ¶ Ad oones ẜo ḋe intellectu agēte: ḋz ꝙ peccāt. Pcio: q: oḃm illud qḋ ꝓ nit aḋequatū ꝑ ꝑdicationē nō est vle abstractū a sensibilib⁹: neq; totaliter neq; ptialr. Peccāt scḋo: qz necessitas ponēḋi itellectū agētē: nō est ex ꝑte obiecti inquātū est ⁊ se ꝑ ꝑdicationē: ſz inquātū est in rep nā actualr ꝓfectiūs ⁊ motiuū itellect⁹. Pz aūt ex ḋictis tale oḃm. s. in rōne motiui nullū eē respectu angeli: nisi forte ſbam ꝓpriā aut aliquius alterius ꝓprietatis intelligētie: ḋs cōstat esse actⁿ intelligibiles. Peccāt tertio: qm̄ oḃm ꝑ ꝑdicationē aḋequatū cōe est oib⁹ ītellectib⁹ ſcḋm ens aut verū: ac ꝙ hoc nulli⁹ itellect⁹ ꝓpria venāḋa sit. Sz ꝓpriū oḃm cuiuſḋ itellect⁹ est ens ⁊ verū modificata in ꝙ se ꝓmo oḃo motiuo illi⁹. Que admodū aḋ intellectū nr̄m se hꝫ q̄ḋ aḋerat esse rei sensibilis: ⁊ aḋ quēlibet angelū se hꝫ ſuba, ꝓpria: ⁊ penes talia ḋiuersa ḋistīguunt inter ſe intellect⁹ ⁊ ꝓpria coꝛ. q̄ones accipiunt. Un posset ḋici ⁊ hꝰ: q oḃm ꝓmo ⁊ ꝑ se aḋequatū ī rōne motiui nālis ītellectus angelici cuiuslıbet est res singularis in essendo

cō scibiles a tali intellectu repūtatine: ꝛ ḣ ꝓuēit ēntie āgeli: diuersimode tā respectu diuersoꝝ: qm̄ supiora reputat ꝺſi vt effect⁹ cām. Inferiora ꝙo ecōuerſo: ꝺſi vt cā essim. ꝛ vlr tā supiora q̄ inferiora repūtatiua ſpēs ſtualr ꝙtinet: q̄uis nō eoꝝ nās: ꝛ ḣ vltimū ſufficit. Omſat ē q̄ pmū obm ꝙtinet ſtualr cognitiones oiuz. Diuini nāz obi ppriū est: ꝛ cognitiones ꝛ naturas omnium continere.

279 1.q.79. ar. 1. ter tium. Et in 1. q.16. ā. 1.14.m.

¶ Ad obones ꝙo ꝺ cōclonē iā ꝓz ex dictis: qm̄ falsum ē: q intellꝰ agēs ꝙtineat ad ꝓfectione simplr nāt huane: ſz ꝙtinet ad ꝓfectionē ei⁹ in quātū ē nā ipfecta. imo ipfectissima ī gne in tellālū: qm̄ ꝙtinet ad ꝓfectionē acq̄sitaꝝ ꝓfectiois: q̄ ſſupponit ei⁹ nālē habitū: impfectione importat mālefte. Un illa ꝓpō. potētia actiua q̄ est ꝓfectionis ꝛc. ñ ē ꝓa nisi de ꝓfectōe simplr: qm̄ multa ꝙtinēt ad ꝓfectionem inferiorꝝ: q̄ essent impfectiones ī supioꝝ: ꝓz ex falsis ꝺ: q̄ oī nā ponēde sūt tutes q̄ꝺ posſz acq̄rere suā ꝓfectionē ſi careret ī la: qm̄ ḣ nō ḣz locū nisi ī his q̄ nālr carēt ꝓfectiōe. Alioqn oporteret ēt ī deo ponere intem agēte ꝛ polem. De cognitiōe aūt ſingularū ſiferi⁹ erit ſmo ꝙ nūc aūt negaī intem āgeli eē in poāālī ad quemcunq; actū ꝙmū ſiue ſit ob iectum vle ſiue ſit obiectū ſingulare.

578

261 266 589 c 8 377

¶ Super arti. 3.

Rtul⁹ clar⁹ ¶ In corpoie articuli vna ē cōclo rñſiua. In āgelis ē ſola itellectiua cognitio: ꝓbat 4ᵒ. Primo rōne tali. In āgelis de ꝛationibus aie ſūt ſole ille q̄ nō ſunt actꝰ corpis: ḣ in eis est tm̄ itellꝰ ꝛ volūtas: ḣ ī eis est ſola itellectiua cognitio. Añs ꝓz: q̄ āgeli nō ḣāt corꝑa nāl⁹ vnita. Primo ꝙo ꝓña declarabiſtiguēdo 12 gen⁹ potētia ꝓ aie. f. organica ꝓ ñ organica ꝛ. Scōa ꝙo ſtiquit ꝓ se nota. Sedo ꝓbat auctitate Auer. 12. meta. cō 37. Tertio ꝓbat ex cōgruētia ordinis vniuersi qz. f. ſtima ps ē tota ſensibilis: ꝛ me⁴ pti de gne ſenſitiuo: ꝛ ꝓ tm̄ de gne itellectiuo. vñ ſſtat vt supema ſit itellectiua ſto

c 295 329 c 287

kaliter. Quarto ex nolbus: q̄ vocanť mētes ꝛ intellectus: idē ſua dek.

¶ Circa ꝓmā cōſequētias dubiū occurrit. Cm̄ mala vſ: ex eo q̄ in angelis est etiam potētia motiua: que non est actus alicuius corꝓoris.

¶ Ad ḣ breuiter ꝺ: q̄ vt ꝓz tertio de ala: motiuū ſm̄ locū ſ: ꝓte alie comicdit cū appetitiuo: q̄uis ꝓte corꝑis aliq̄d ad dat. Un cū in angelis nō ſint corꝓa: vis motiua eoꝝ cū appetitiua comicdit. Et propterea ꝺicit Ariſto. ꝛ Auer. loco allegato: q̄ intelligētie mouēt amādo ꝛ deſiderando intellectualiter. Pōt quoq; ꝛ tutius ꝺici: q̄ exclſio nō ſit a cōcomitātibus nō est exclusa potētia motiua ex affirmatione intellectus ꝛ voluntatis tm̄. Comes em̄ eoꝝ inſeparabiliter est.

¶ Super qōnis. 5. arti. 1.

In titulo nota ḋuo: terminos. Prio ly itelligāt. ſtat. m. ꝓ cognitiōe ḋistincta. Scōo ly oia: ḋistribuit nāz ꝓ oib⁹ rebꝰ: et rez ꝓdicamēt⁹ ac ꝙdonib⁹ nālr cōſcibilib⁹ ab āgelo. Tertio ly ꝓ: ꝓnotat habitudinē cāe formalis: eoꝝ q̄ rō itelligēdi formalr ad intellectionē ꝓcurrere ḋicit. Quarto ly ſbaz ſuā itelligē cū ꝓtiōe. i. ſolā ad exclusēdū ſpēs itelligibiles et ſupiores ipſaꝝ q̄ ſenſus qōnis ē vtr⁹ ēntia āgeli: ſola ſit ſufficiēs rō itelligēdi oia ab angelo nālīter cognoſcibilia. tm̄ quantū pōt illa cognoſcere.

¶ In corꝑe ē vna cōclo rñſiua q̄ſito negatiue. f. angel⁹ nō cognoſcit oia ꝓ ēntia suā: ſz ꝓ ſiſtudines ſuperadḋitas. Probatur ſic. nulla forma cōplete perfect aliq̄s potētię: nili cōtineat oia ad q̄ ſe extēdit potētia: nā ſi forma ēntia āgeli ſe ḣ ſyt ſe ſola reſpectu ſue intellectiue poſ: ꝛ nō cōtinet oia q̄ pōt angel⁹ itelligere: q̄ nō est ēt ſo ſua. Ad ſecūm ꝓñr nō oia ꝓ illā ſtelligit āgel⁹ ꝙ ꝓ declarab⁹ a poſteriori: ſorma ꝛ mā ſenſibilū. Dor ꝙo q̄ ad ꝓ mā pōt ꝓbari: q̄ in tells itelligit ſe ḣz adḋm vt ſofa eius. Qd̄ pbat: q̄ agēs agit ſm̄ ſofa. Sēd ꝙo ps. ꝓbat: q̄ itellect⁹ āgelic⁹ extēdit ſe ad oia. Qd̄ ꝓbat: q̄ ens ꝛ vez ē obm q̄ntū aūt āgeli nō cōtinet in ſe oia. Qd̄ ꝓbat. Tū q̄ eſt determinata ad genus ꝛ ad ſpēm. Tū q̄: ꝓ nere in ſe oia: eſt ꝓpriū ēntie ḋiuine: q̄ eſt infinita ſimplr. Nota ꝓmo q̄ 2ᵒ ꝓ cōclonis: ꝓ mom cuiuſḋā ſcīle a. f. T. apposita ꝛ nō ꝓba ta: ſed q̄ſi ꝓ ſe nota ḋimiſſa: ꝓ ſuppoñtes ḋ ſpēm. ꝓprias rōnes earū: ꝛ ꝓcedētes ḋ rī ſpēs itelligibiles. Un ḋue ḣ annectuntur q̄ſtiones. Altera an āgeli cognoſcāt oia ſm̄ ꝓprias rōnes. Altera an ḋent ſpēs intelligibiles. Et 2ᵘ q̄ꝺ ſcōm tractabit. Ad ꝓmā aūt: q̄: ꝺirecte ſpectat ad ꝓpoñtū ꝛ ex ſſe ḣ ſumīt in minoꝛ: ex eēt nūc ḋm̄ nili ſiferi⁹ multis qōnib⁹ ſigillatim diſcutiēda eēt. vñ ꝓ nūc ſupponať. Nota 2ᵒ q̄ i ꝓñi rōne ſupponīt ēntia āgeli: posse eē ci rōne itelligēdi. Qd̄ aūt ꝙ ſſupponīt: ſequēti qōne ar. 1. explanabiť ꝛ diſcutiet. ḣ 3ᵗ tanꝝ q̄ſtionis ſcīlla ſtim̄

Universidad de Deusto Biblioteca

potione posset sanari. Scdo dicedo: q2a no vnit pp bonu ppriu: nec materie sed totius compositi: z sic vtroq3 modo negatur q modus essendi talis sit propria causa talis modi perficiendi.
¶ Ad pmu hor dr q in gnone entiu pfectorz no otingit ponere plures modos vt pz i nalib9: no g est ronabile pfectione sbe intellectualis pluribus modis posse nalr fieri. qm vni9 nae vnus est modus na
284 lis sue pfectiois. Secudo q frustra fit p plura: qd fit p pauciora eq bene. Sz sic eet in pposito: imo melius aia pficeret immediate ab obo: q a vice obo .i. fantasmate. igit aut iste no erit nalis: aut ille. ¶ Ad scom at dicit: q qz intellectuale vt sic no est actus corporis: qnr vt sic no est ps compositi corporei: g loquedo de sba intellectuali formalr, no pot dici q prio est pp copositu nisi assignet ro q re vnibilis est corpi. Nec pt dici: qz est talis fora puta intellectiua sil z sensitiua: qz d hac coiunctione qrit eodem mo: aut pp bonuz sensitiui: aut intellectiui. No pm: qz illd est vt ma. Ergo 2m .s. vt a sen
279 sibus accipiat. z habetur intentum.
¶ In rnsioe ad 2m. vbi ponunt due vie rndedi. aduerte qd Sco. in locis allega
d tis impugnat pma
288 rnsione 3r. Primo 3
a ei9 efficacia arguit
527 sic: esse imaginabile aut ponit mediu inter ee itelligibile et sensibile ex pte obi seu rei cognite: aut

tes. Et ideo sua perfectione intelligibile cosequuntur per intelligibilem effluxum quo a deo species rerum cognitarum acceperut simul cum intellectuali natura.c Unde Augu. dicit .ij. super ge. ad litera: q cetera q infra angelos sunt ita causant: vt prius fiat in cognitioe ronal creature. ac deide i gne suo.

Ad primu Ergo dom q i mete angeli sut silitudies creaturarz no qde ab ipsis creaturis accepte: sz a deo q e creaturarz ca z in q pmo silitudines reru existut. Un Augu. dicit in eode lib. q sicut ro q creatura coditur: prius est in verbo dei q ipsa creatura q codit. sic z eiusde ronis cognitio prius fit in creatura intellectuali: ac deinde est ipsa coditio creature. ¶ Ad scdm dicedu q de extremo ad extremu no puenit nisi p mediu. Esse aut forme in imaginatione, qd est qde sine ma: no tn sine malibus condoibus. mediu est inter esse forme q est in ma: z esse forme q est in intellu p abstractione a ma z a odoibus malibus. Un qtucuq3 sit potes intells angelicus no posset formas males reducere ad esse intelligibile: nisi pri9 reduceret eas ad esse formaru imaginataru. Qd est impoe: cu careat imaginatioe: vt dictu estc. Dato etia q posset abstrahere spes intelligibiles a rebus malib9: no tn abstraheret: qz no indigeret eis. cu habeat spes itelligibiles conales. ¶ Ad tertiu doz q cognitio angeli idifferenter se hz ad distas z ppiquu fz locu. No tn pp h mot9 ei9 local est frustra. No .n. mouet localr ad cognitione accipiedac sz ad opadu aliqd i loco
¶ Utrum superiores angeli intelligant per

ex pte itells seu poc abstrahetis. Si ex pte rei sequeret q et deus no posset itelligere lapide nisi media imagiatioe aut ee imaginabi.i. Si ex pte intellect9. argm no ocludit. qz stat q aliqd sit mediu virtuti inferiori. z tn non sit mediu virtuti supiori: sicut v.g. grad9 caloris vt q tuor: hz rone mediu re9 vtutis calefactiue debilis: paulatim calefacietis: z no vtutis vehemetis subito magnu calore inducetis. ¶ Secudo ad ide arguit sic. Nihil est in fatasmate: p q sufficiat ad candu spem intelligibile in suo ordine: qd no eminetius sit in re cuius est fantasma: g res sensibilis i seipsa pt coicare spez. igit fantasma e mem p accns .i. p statu isto. Ans pbat: qz fatasma p h tm agit: qz e rpntatiuu obti. ¶ Tertio 3 ei9 vitate istat voles falsu ee: q ee imagiabile sit mem iter ee itelligibile z sensibile: qm ee imaginabile cophedit sub h extremo qd est ee sensibile: queadmodum imagina° sub cognitioe sensitiua. ¶ Ad has obones duplr dici pot. Prio: q .S. T. io addidit scdam rnsione: qz videbat rone hac pati calunia: nec credidit ipsam esse necessaria: sz pbabile. Ego aut puto opinatum esse ipsum cuz Auerroy in de sensu z sensato hac rone necessario concludere si phie ppones vt phos decet admittant. Addidit tn scdam rnsione: vt theologatibus z fm imaginatione loquetibus satisfaceret. Dicedu est ergo q ro efficax est: z q mem hoc est essentiale: no tm in essendo. sz etia in cando: no simplr: sed re9 talis cae .s. rei sensibilis. Qd em esse imaginabile sit mediu in eendo: inter ee sensibile exterius: z ee intelligibile: p se notu est: qz q qd erat esse imaginabilis: partim est male: z ptim spuale. Qd vero sit mediu in cando esse intelligibile no simplr: ex eo pz: q effectus iste .s. esse intelligibile pot cari absq3 esse imaginabili ocurrete: vt pz de spebus cogenitis ipsis angelis. Qd aut sit mediu essentiale in cando eude effectu re9 talis cae .s. sensibilis exterioris .s. q si ee intelligibile cari dz a re sensibili extrinseca cari no pot nisi per tale mediu .s. esse imaginabile. Et loquimur semper de potentia z ordine nali. declaratur ex illa maxima Diony. 7o. c. de diui. no. s. q ordo vniuersi hoc hz, vt supremo infimi attingat infimu supremi. Ex hac em habeo: q sensibile no nisi in suo supremo: pertingit ad infimu ordine intelligibile. Costat aut q supremu in ordine sensibiliu est esse imaginabile: qz est spualissimu z ppinquissimum intelligibilitati: z q infimu in ordine intelligibili: est cocurrere ad spem intelligibile educenda de potetia ad actu igit nalis ordo rez exigit, vt res sensibilis fm esse oio male: no posuit esse immediatu cooperas virtuti intellali producenti esse intelligibile. Sz si coopari dz: opz q pri9 ad summu gradu p ueniat. heo et 2o: q sol9 itells huan9: q est isim9 in ordine intellectua

liu: coiugit supmo sensibiliu, qd e ocurrere cu sensibilibus ad hndu z colligedu esse itelligibile. Intells vo supiores altiori mo illud obtinet. Et ex h pz rnsio ad oba. Na dom est ad pm: q esse imaginabile e mediu no solu ex pte virtut itellectiue sz etia ex pte sensibilis rei cognite. No inqtu hz rone obti seu termini: sz iqtu hz rone cae z motiui. Et sic pz instatias no obstare. ¶ Ad secuda vo negat assumptum:

282 2.di.5.q. 3.ar.2. Et.2.3. c.96.co. 2.ii. Et vi.q. 8.ar.10. et opus. 3.c8.78 7.81. 126. Et cais le.4.co. 4.7.5. le.r.co. 2.4.3. 281

spes magis vles q inferiores. Arti. 3.

Ad tertiu Sic pcedi tur. Uidet q supiores angeli no itelligat p spes magis vles: q iferiores Uie. n. ee vr q a pticularibus abstrahit. Sz angeli no itelligut p spes a reb9 abstractasc. Ergo no pot dici q spes intells angelici sint magis z min9 vles. ¶ p. Qd cognoscit in spali pfecti9 cognoscit q qd cognoscit in vli: qz cognoscere aliquid in vli est quodamo mediu iter potetia z actu. Si g angeli superiores cognoscut p formas magis vles q inferiores: sequit q angeli supiores habeat sciētia magis impfecta q inferiores. Qd est in coueniēs. ¶ p. Ide non pot esse ppria ro multoru. Sz si angelus superior cognoscat p vnam forma vlem diuersa: q inferior angelus cognoscit p plures formas spales: sequit q angelus supior vtitur vna forma vli ad cognosceda diuersa. Ergo non poterit habere ppriam cognitione de vtroq3. Qd videtur inconueniens.c

Sz cotra Est: q dicit Dio. xij. c. angelice hierar. q supiores angeli participat sciam magis in vli q inferiores. Et in lib. de causis dr, q angeli superiores habent formas magis vniuersales.

Rndeo Dicedu, q ex h sunt in rebus aliqua superiora q sunt vni primo, qd est deus, ppinquiora z siliora. In deo autem tota plenitudo intellectualis cognitionis cotinet in vno .s. in essentia diuina: per quam deus oia cognoscit. Que quidem intelligibilis plenitudo in intelligibilibus

qm spiritualitas fantasmatz: no p accns: sz p se ocurrit ad talitate vt ex dictis ia pz. Ad pbone aut dr, q fantasma ager roe nae repntate tm: pt 2r itelligi. Uno° tanq rone agedi. z sic oceditur Alio° tanq codone agetis. z sic est falsu. Quiditas .n. bouis: no fm qdcuq3 ee est pprium pnm suppositi i ee intelligibili. sed fm ee spualissimum pprij ordis .s. sensibilis. Un queadmodu qd qd erat ee bouis: est pa ro agedi in gnone nali: quuz bos gnat boue. Esse aut malr z sensibilr vt bos est: i rez na est odo z ronis agedi z agetis. Ita quu fantasma spem itelligibile ocat: quum fantasma nihil aliud sit: q na bouina itali ee spuali. ro agendi e ipsa na: sz odo ronis agedi z agetis est talis spualitas q no eminetius otinet i obo extrinseco: qm ipsa est ab aia: no q cuq3 sz supremia: seu pz sui supremu: qm sensitiuu ex oductione ad itellnuu: obtinet vim cogitatiue: a qua est tata spualitas. Nec obstat q fantasma sit qtu qda z male. ac p h ouenies i mo eendi cu obo extrinseco: qm vt ex dictis pz. mod9 iste essendi qbuis sit eiusde generis est tn alterius z nobilioris rationis: adeo vt differat ab illo plusq gne physico: z sit supremis in tota latitudine modoru essendi sensibiliu: vt summa propinqtas eius ad ordine intelligibilis ocaestestat. Et pptera vt dictu est: qditas in tali esse pot esse naturalis esse intelligibilis. Non autem quiditas in esse oino materiali.
¶ Ad 3m vo dr q esse sensibile duob9 modis sumi pot. Uno° coiter z sic costat q esse imaginabile est eius spes. Alio° magis stricte z vsitatius: p sensibili exteriori. z sic ostat imaginabile esse mem: z qz de tali sensibili est sermo: vt per se notu est ideo obiectio est satis friuola.
¶ In rnsione ad 3m aduerte q Sco. in .4. di. 45. q. 2a. tenes distatia localem impedire cognitione ta angeli q aie sepate: autoritatib9 muit se .s. Aug. in li. de cura ageda p mortuis. Et gregorij in omelijs dicetiu animas separatas nescire q fiut hic sed ea discere vel ab angelis vel ab animabus hinc euntibus vt sancti patres didicerut Jo. bap. descede. ad inferos. Adducit etia duas autoritates Ari. altera ex .8. phy. vbi vult intelligentia mouete orbe esse pnte illi parti. vnde incipit seu vbi est velocissimus motus. altera ex .7. phy. vbi vult agens et patiens esse simul simultate cotactus in corporibus: vel simultate maiore scilicet mutue pntie in spiritualibus: apud ipsum ergo requiritur pntia nec equaliter se habet intelligetia ad distas z ppinquum.
¶ Ad has obiectiones dicitur, q peccat primo qz supponut angelu seu anima separata accipere cognitione a rebus sensibilibus peccat scdo fm non causam vt causam: qm aliude puenit ignoratia eoruz q fiunt apud nos: z no ex distantia vt infra patebit. vnde autoritates Aug. z gre. no sunt ad ppositu. similiter z autoritates Ari. qz loquuntur de actione z passione: qbuis ex superius dictis in gnoue de loco angeloru ia pateat, quo autoritas intelligenda sit de pntia ordinis.

¶ Super arti. 3.

In titulo aduertedu est: q quu vlitas spei intelligibilis non sit in pdicado seu essendo nec in causando: sed in repntando. intelligere p spes vliores nihil aliud est q intelligere p spes ad pla se extedetes in repntado. Et qm hoc cotingit 2r. Uno° p repntatione rei magis vlis. Alio° p repntatione pliu in actu. co° quo spes repntatiua alalitatis z omniu per se differetiaru eius actualr vlior spes diceretur z esset: q repntatiua aialitatis aut huanitatis tm. z hoc mo sumit vlior in pposito. z no primo mo.
¶ In corpore articuli vnica est coclusio responsiua affirmatiue duplr

pbats. s. ageli qto sut supiores tato p spes vliores itelligut. Probatio pa est ista. itells qto sunt nalr supiores tato sut siliores deo i pfectione itelligibili z mo ei9. Et qto magi sut siliores: tato p pauciores spes itelligut. g p vliores. ona est nota. Alioqn itelliges p pauciores spes: n hret pfecta notitia de oib9. Pria aut ppo pz. ex eo: q nae gradnant fm ppinqtate silitudinis nalis ad pm. Scda vo pbat: ex eo q de9 ola p vnu vt q itelligit. z h est pfectiois simplr. Ex h em euideter sequit: q silius deo z pfectius intelligedi vim obtinet q p pauciora oia itelligit distincte, q q per pla: qm minor paucitas ppinqor e vnitati q mltitudo. Et lumen itells min9 diuisuz aut diuisibile: pfecti9 e q diuisibile p multas rones itelligedi ad h vt itelli
443 gat. Cui9 sigm est 2a pbo i lra adducta: qua expietia dubitare no pmittit. Expe
b rimur em i nobisipsis
425 qsda discipulos ee, qbus opz oia sigil

creaturis iferiori mo z min9 simplr inuenit. Un oz q ea q de9 cognoscit p vnu, iferiores itellect9 cognoscat p multa: z tato ampli9 p plura, qto ampli9 intellect9 inferior fuerit. Sic igit qto angel9 fuerit supior tato p pauciores spes vniuersitate itelligibiliu apprehedere poterit: z io oz q ei9 forme sint vniuersalioresc: qsi ad plura se extedetes vnaqueq3 eaz. Et de h exeplum aliqr in nobis pspici pot. Sut em qda q vitate intelligibilez cape no psit nisi eis pticulatim p singula explicet. Et hoc qde ex debilitate itellect9 eoz otigit. Alij vo q sut fortioris itellect9 ex paucis multa capere possunt.

Ad primu Ergo doz, q accidit vli a singlarib9 abstrahatc in qtu itellect9 ille cognosces a reb9 cognitione accipit. Si vo sit aliqs itells a re

latim dicere: qsi p singulas spes de articulado. Quosda vo q statim ex vno mlta apphendut: nec h aliude q ex nobilitate igenij puenit.
¶ Circa rones adductas z oclone occurrut obones sco. i. 2. di. 5. q. x. vbi 3 pma rone instat dices, ppone illa, qto angeli sunt siliores deo tato p pauciores spes itelligut. ee falsaz. Qz no opz: q intells silior deo assimilet magis sibi in h qd est p pauciores spes itelligere. Sz in h q lympidi9 itelligit. Cotra scdaz vo rone a signo sumpta instat dices: supponi ibi falsuz. puta q hoies melioris ingenij: per pauciores spes intelligat: qm tot sunt i illis: quot sut in his q sunt ebetioris igenij. Sz illi citi9 z lympidi9 cognoscit. Cotra oclone aut directe arguit triplr. Prio. vnitas ronis intelligedi: psupponit vnitate obi adeqti .i. otinetis vtualr obiue oia q spes illa otinet repntatiue: vt pz de eentia diuina: vt rone itelligedi: z vt oba. Sz ipoe est dari tale vnu obm: otines multitudine qditatu. g no pot dari aliq spes creata repntas distincte mltas qditates. Scdo qlz ro cognoscedi pt hre actu sibi adeqtu. Sz talis spes no posset hre actu sibi adeqtu: g no dat. Probat minor. qz apd te angel9 no pot sil plures spes actu itelligere distincte. Tertio arguit ad ide ex pte habit9 ducedo ad ide incoueniens .s. qd angel9 plres nas sil cognosceret distincte. Affert pterea vna alia rone 3 tenetes spem aliqua in angelo no repntare tot qn possit plura repsentare. qd qde dicit a nobis no oportere teneri: z bn dicit in h de qditatib9 loquedo qm sec9 est de singularib9. Et ppea quu tractabit iferius de repntatioe infinitoz singulariu p vna spem angelica soluet ei9 ro. ¶ Ad obone 3 prima rone dr notado q duplex gen9 pfectionu inuenit i deo. Queda em sut coicabiles creaturis: vt sapia z bonitas. Queda vo incoicabiles: vt infinitas z deitas z itelligere oia distincte p subaz sua: z alia hmoi. Nec solu iter se differut pfectioes he: sz differeti mo creature siliores deo his appropinquat: qm fm primas pfectioes attedit appropinquatio penes magis pticipare rone forale illius perfectionis. Scdm vo perfectioes incoicabiles appropinquatio attendit fm maiore recessum ab opposito. Illud em est similius deitati, cuius natura magis recedit a non esse zc. ¶ Nota. 2. q no solum intelligere est pfectio simplr: sed et intelligere oia per vnu: vt pz ex diffone pfectionis simplr posita ab Anselmo monologion. xv. Nec refert in pposito an sit perfectio simplr seorsum z de p se: an sit grad9 seu modus perfectionis simpliciter: vt hoc quod dico actus purus.
¶ Nota. 3. q suprema pars vniuersi .i. angeli ex na sua vedicat sibi silitudine ad deu no fm qsda perfectioes simplr: sed fm oes: magis tn z minus fm gradus suos: vt pz discurrendo p oes perfectioes simplr. Et sup h fundata e ro .S. T. ostedetis angelos qto supiores tato per pauciores spes intelligere. qz sunt siliores deo fm oes pfectioes simplr. Et oter fm hac vnde irronabilis z a phia aliena est exceptio istius: quare em magis ista q alie excipieda est. Scdo dr q ro fundat sup essentiali graduatione intellectuu vt sic. qm qto intellectus est superior tato est pfectior. Quato aut pfectior: tato vnitior (vt sic liceat loqui) eo q virt9 vnita maior est seipsa dispersa. Costat aut magis vnu z indiuidualem esse intellectu minus partiu p spes intelligibiles: q eum qui p plures spes diuidedus est ad singula cognosceda: z onter quato intellectus est perfectior: tanto est similior deo, no solu in hoc q lympidius cognoscit, sed etia in hoc q per pauciores species cognoscit. ¶ Ad obiectione vo 3 scdam rone dr q .S. T. no accepit pro signo ingeniosiores hoies ex paucorib9 spebus intelligere: qm hoc latet. Sed id qd euideus est: hos .s. q ingenio pstant ex paucorib9 pncipijs: z absq3 distincta singuloru pone apphedere. hoc em est signu euidens: q in vno multa apprehedere: nec egere singula seorsuz pponi: attestatur magnitudini intellectus. ¶ Ad obiectioes aute otra oclone: dr q vnitate spei presupponere vnitate obiecti pmi z adequati duplr intelligi pot. Unomo q psupponat vnitate formale z realem illius sic in reru na exntis. Et hoc mo no opz esse vez: vt pz de spe in-

telligibili in nobis nae bouine. Talis .n. res no e sic in rez na vt adequate psentat p spem. Et ppea: nulla vna res singularis inuenit in reru na: adeqte illi rndes. Alio mo vt psupponat vnitate tm forale obi: queadmodu si spes nae leonine a deo alicui itellectui eet ipressa. Et hoc mo vez e vlr: q ois spes supponit vnitate obi: qm z ois po° respicit p° vna rone formale. Et sic dico q argm decipit putas p° mo vificari maiore: quu tn in solo deo vificetur. In ceteris vo sat est q qlibet spes respiciat p° vna rone formale z hoc mo se hnt spes angelice. ¶ Ad scdaz vo obone: ex pte act9 ocedi tur q angel9. qlib3 pot hre actu adeqtuz cuilib3 sue spei. Nec nos dicim9 oppm: dso q non pot sil pla itelligere: qm foralr loqmur: z intendim9 q no pt sil pla vt pla itelligere sil. No e aut pla vt pla intelligere: qm multa itelligunt p vna spem: vel et per ples spes ordine qda se hntes vl i ordine ad vnu.

b9 cognitione no accipies, vle ab eo cognitu no erit abstractu a reb9: sed quodamo ante res pexns: vel fm ordine cae: sic vles rerum rones sut i vbo dei: vel salte ordie nae: sicut vles rez rones sut in itellu agelico. ¶ Ad 2m doz, q cogscere aliqd in vli dr 2r. Uno mo ex pte rei cognite: vt .s. cogscat solu vlis na rei. Et sic cogsce aliqd i vli e ipfecti9. Impfectec .n. cogsceret hoiez q cognosceret de eo solu q est aial. Alio mo ex pte medij cognoscedi. Et sic pfecti9 e cogsce aliqd i vli: Perfectior .n. est intellectus qui p vnuz vle medium pot singula ppria cognoscere q q no pot. ¶ Ad tertiu dom, q ide no pot esse pluriu ppria ro adequata. Sz si sit excelles pot ide accipi vt ppria ro z silitudo diuersoruc. Sic in hoie est vlis prudentia qtu ad oes actus virtutu: z pot accipi vt propria ro

ne ad vnu. ¶ Cotra ea de oclone instat: qz vr 3 dicere supradictis: qm sequit ex ea: q posset dari aliqs angelus q oia intelligeret p essentia sua sola. z tz seqla: adiucta alia ppone tua .s. q quolz agelo facto potest deus facere pfectiore sbalr. ex hoc .n. seqtur: q si facto angelo qui c
oia intelligat p duas spes .s. essentia ppria z vna superaddita: fiat al 85
ter superior: ille intelliget p pauciores species z sic per vna tm: q pculdubio erit essentia sua. ¶ Ad hoc dicit breuiter negado otia: qm stante illa hypothesi, qcqd de illa sit dicit q creato supiore angelo: necessario oibus inferioribus angelis superadderet noua spes qua distincte possent illu intelligere: z sic in illo q erat supremus, erut tres spes in isto vero nouiter facto essent due tm z onter pauciores. Et sic eode modo dicendu est: si pcedat in infinitu: semper superior habebit pauciores spes. No per minoratione dualitatis: sed per additionem seu multiplicationem pluralitatis in inferioribus. ¶ In rnsione ad vltimu argumetu dubiu occurrit. circa illa ppone spes intellect9 angelici pp sui excelletia est ro seu silitudo multoz distincte: queadmodu essentia diuina est ro oium. hoc .n. vr esse falsum z ipoe: qm talis excelletia aut est in essendo: aut in repntado tm. Sz no pot dici: q sit in repntado tm. Tu qz ro seu pportionalitas ad essentia diuinaz nulla esset qm essentia diuina pp excelletia in essendo qz .s. est prehns oem essendi rone z modu: hz excelletia in repraesentado oia. Tuz qz reddedo rone: qre spes angelica vna exns est multoz distincte repsentatiua: qz est excelles .i. qz excellenter repntat: esset ide p ide declarare z nulla reddere cam nisi fm verba qz ide est multa distincte representare: z singula excelleter seu inadequate repsentare. Nec etia dici pot, q sit ppter excelletia in essendo. Tu qz seqret q vna spes in mete angeli: esset in essendo excelletior multis substatijs sensibilib9 specifice distinctis: imo multis substatijs angelicis: imo forte oibus substatijs actu creatis inferioribus supmo angelo: qm inferiora intelligut angeli p hmoi spes excelletes. Tu qz illa spes, esset etia nobilior in essendo q essentia sui ageli qm qd est tate excelletie in essendo: vt habeat in se vn sibi assimilentur oia inferiora: fm pprias eoz qditates nobilius est in essendo q id qd no hz. Tu qz hoc repugnat doctrine .s. T. z coi: qm queadmodu coicari neqt sbe angeli: vt sit tate excelletie in essendo: q sit ppria silitudo multoz: ita nec tali spei: quu vtruq3 creatura sit: z determinatu ad genus z spem. ¶ Ad euidetia huius difficultatis, notadu est primo: q duo sunt gna entiu. Queda ad hoc primo instituta: vt sint: qbuis forte scdario alia repntet. et hec vocamus res. Queda vero ad hoc prio instituta sunt naliter vt alia repntet. z hec vocamus intetioes rez: z spes sensibiles seu intelligibiles. Necessitas aut ponedi hec duo rez gna est: qz opz cognoscitiuu esse no solu ipm sz alia: intellectiuu vero esse oia: vt pz ex .q. 14. z coi animi phoz oceptione: coueniētiu in hoc q sile sili cognoscitur. Nec nae rez fm seipsas: pnt esse in cognoscitiuo: qz lapis no est in aia. Nec ipsum cognoscitiuu fm sua sbam sola z finita pot esse tante excelletie: vt heat in se vn distincte sibi assimilent nae rez cognoscibiliu fm pprias eaz rones. Un restat vt quu nec esse nae cognoscitiui sit ro cognoscibiliu nec esse nale cognoscibilium sit fm se in cognoscitiuo vt oportuerit institui a natura ens intentionale: quo cognoscitiuum esset cognoscibilia. ¶ Notadu est 2o, q cognoscitiuu z intetionale: no distinguunt sicut duo reru ordines: sz potius vt cocurretia ad pfectione vnius ordinis .s. naru cognoscitiuaz: qm intetionale coplemetu intrinsecu cognoscitiui est. Coplemetu qde: qz ad supplēdu qd sbe cognoscitiue debet .s. esse cognoscibilia inuetu est. Intrinsecu vo: qz ad pficiedu z eliciedu intrinseca eius opatione adiugit. Un ex hoc pportionalr se hnt: z quo ad actu z potetia: z q ad altitudine grad9. Quo ad actu qde: qz cognoscitiuo in actu: inditu e actu esse intetionale: q est sua cognoscibilia. Cognoscitiuo vo in po°: iest, i po° tale ee itetioale. vt pz z i aia itellitiua z sensitiua nra. Quo ad la-

Universidad de Deusto
Biblioteca

stitudine ho ḡd: qñ ẽt ovis cogscitiua ẽ alt⁹ or: tãto magis vnite se hz ad cogscibilia: vt pz ascẽdẽdo a sensib⁹ pticularib⁹ ad sensus cões: et sic deinceps. Quãto ãt magis ſt⁹ cogscitiua vnit: tãto minꝰ diuersificatẽ exigit in esse intẽtionali. q ẽ cogscitiua. Ac p ḃ ẽto ſt⁹ cogsciti⁹ us ẽ altior⁹ ordis: tãto alt⁹/ꝛ ꝑor min⁹ distictũ/ꝛ magis vle i repsẽtãdo sibi vẽdicat ẽ intẽtionale. q cognoscibilia ẽ: qꝰ nihil aliꝰ ẽ ꝙ id qđ vocam⁹ spẽs in telligibiles. et ḃ mõ mirabilis nãe itellectiue grad⁹: a ꝙo in tellꝰ ordinate puenies ꝑpedit. Nã ipe oia ẽ ꝙ ſba z ſuã: z ꝙ eã solam ois nouit. Et quũ ḃ aliꝰ cõica ri ſi potuerit: qꝝ ẽtia limitata sũt: collatũ est eis vt tales eẽnt sbe ac tãte pfectionis. vt qđ ſz eẽ ſbale hſe ñ ꝑt: ſz eẽ in ẽtionale hſent: magis z min⁹ vlr: iuxta maiorẽ z minorẽ pfectionẽ sbe cogſciti ue. adeo q alia nra vltia i ordie itellitaliũ/diuisibilis sit ſm esse itẽtionale: tãta diuersitate: tãta mã ſm eẽnale. hzis tãti b⁹ ad obã or: qđ est sermo de excellẽtia i eẽndo. Que ꝑpter intelligi põt: vt reu eoꝝ a reliꝰ a ſpẽrũ reꝑntati naz coũdẽ obꝝ. Si reu nãrũ cognoscibiliũ intellisak excellẽtia: nõ põt intelligi nisi in mõ essendi: ꝓ quãto spẽs superioris angeli hz modũ essendi altioris ordis: ꝙ habeãt nõ solũ sensibilia/ſz ẽt angeli inferiores z ꝑ tale excellẽtiaz: põt plus riũ eẽ rõ distincta. Si ḃo intelligak reu spẽrũ intelligibiliũ: tũc clarꝰ z facilꝰ z absꝙ ambiguitate relinquet intẽtũ: z itelligit de excellẽtia nõ solũ in mõ eẽndi/ſz in ipſa pfectiõe eẽndi, itaq; imaginamur: ꝙ quũ in aia nra sint diuerse spẽs inꝰ diuersitatẽ rerũ reꝑntata z: pua spẽs bonis: spẽs leõis: spẽs aſle ⁊c. Alcẽdẽdo erit dare vnã spẽm altioris ordinis: equalẽtẽ excelleter seu eminẽter illis trib⁹ seu ꝙuor spẽb⁹. Et ꝑter reꝑntatẽ distincte altioꝝ mõ illamet: q reꝑntanꝰ ꝑ illas ꝙuor spẽs. hoc ẽſt ẽ cognoscere ꝙ rõnẽ vlem oba spãlia: qđ ẽ maxime pfectiõis. Et ḃ mõ clare ꝑz ad ductas instãtias mihi obstare. Nã nõ ꝑz dicere spẽm vlioꝝ cẽpfectioꝝ ẽ nãis reꝑntatis: ſz esse pfectioꝝ reꝑntatiuis adeqtis eaz: qđ ẽ neẽuz. Nec ẽ idẽ iudiciũ/ de esse ſbali angeli/ꝛ eẽ intẽtionali apđ ſe: ſz ꝓportionale. Nõ esse idẽ qđẽ ex eo ꝑz. qz ipſe cõiter fatemur eẽ: ꝙ angel⁹ ſm eẽ ſuũ ſbale reꝑntet ꝑpã ꝺfiaz lapidis: z ia ꝓcedim⁹ piter: ꝙ ſm eẽ intẽtionale sibi addituꝫ illa reꝑntat. Uñ ꝑz repugnare eẽ ſbali finito: ꝙ ſit ad certã nãm limitatũ z ſit alterius ſm ꝙuia illius ꝺciam reꝑntatiuũ: z nõ repugnare hoc eẽ intẽtionali. Nã spẽs bonis in aia: ad certã entis nãm ꝺfinitũ ens est: iter accña: z tñ bonũe ꝺfie ꝙuie reꝑntatiua est. Et rõ huiꝰ diuersitatis ẽ ea quã ſupra tetigim⁹ qz. s. ens itẽtionale ẽ ꝑmo a nã instituendũ ad reꝑntãdũ ꝙ plemẽto sbe cognitiue. Ipſe ḃo res ſrũ sunt intẽtiões sũt ꝑmo institute ad eẽndũ. ꝓportionale ãt ju diciũ de ſba in tellectiua z ẽt ẽtiõali ẽ. Qz ẽto ſba est altioꝝ: tãto eẽ itẽtionale pro priũ illi ẽ alti⁹. imo ex altitudie sbe penit altitudo ẽtiõis: maioꝝ ẽpfectionẽ: equoca tñ ponit in angelo altitudo gradꝰ ſbalis: ſm altitudo intẽtionis: qñ hec nihil aliud ponit nisi eminẽter equivalere repsentatiuis adeqtis rerũ.

¶ Super. q. 56. Arti. 1.

In titulo hoc solũ ꝓtãdũ est ꝙ ꝓtis intentiõis ẽ discutere ꝓncipl̃r modũ quo angelus cognoscit seipm: qñ ꝙ cognoscat seipm: apõ sapientes dubiũ nõ ẽt. Sed de mõ an. s. per ꝺam sua: an per aliquã ſpẽm superadditã seipsum cognoscat: dubitat. ¶ In corpe articuli vna ꝺclõe intẽdit affirmatiue rñsiuã ẽſtio. s. angelus intelligit seipm ꝙ suã ſbam. Et ꝓbat eã ſillogismo ꝓthetico sic. Si aliqđ i gñe intelligibiliũ ſe hz vt forma intelligibilis subſistẽs: illud tale intelligit seipm ꝙ se ipſum. ſz ꝙlibet angel⁹ est hmõi. ergo ꝛc. ꝓmã ꝓpõſ ꝺclõalẽ ꝓbat. S. Tho. q ad id qđ ḃ intenditur discurrendo ꝺclões intelligibilis per seipm. Et ꝓmũ iam ſuperiꝰ discussus ẽ cõenire angelo. Reliq ꝺo hic intendunt. ſrtũ tñ ꝑn⁹. ideo tota intẽtio hui⁹ corpis ſtatur circa intelligibile declarãdo quid ipſe z ꝺd ꝙ accñs occurrit. ad tale ſe in actu reu aliquꝰ intellectus. Unde ſrtũ ꝓmittit ꝺclões ḃs examinat de obo intelligibili. s. cõũctione: ẽſtitat: motione z inhesione. Ondit ḡ ꝓmo ꝙ ſteligibile in actu opz eẽ cõiuncta intelligẽti: ex dria iter obm opõis trãseũtis z immanentis. Scḃo ꝙ intelligibile in actu cõiuncta ſz ad intellectionẽ vt ꝓnm formale: sicut calor ad calefactere z ſpẽs visibilis ad videre. Tertio ꝙ monere ſteligẽtẽ accidit ex eo ꝙ ſteligẽs est in poa, z ꝑir ꝙ nõ ꝙ ſe reḋit ad ſtelle in actu ꝙ mouea: ſteligẽtẽ. Quarto ꝙ ihere re ſteligẽti: quẽadmodũ ſpẽs ſẽsibilis ihęret ſẽtẽti: accidit eẽ coꝙ

Einde Querit⁹ ḃ co gnitiõe angeloꝝ ex parte reruꝫ ꝙs cognoscũt. Et ꝓmo de cognitiõe rerũ mãlium. Scḃo de cognitiõe rerũ mãlium.

¶ Circa ꝓmũ ꝙruntur tria. Primo, vtrũ angelus cognoscat seipm. Scḃo, vtrũ vn⁹ cognoscat aliũ. Tertio, vtrũ angelus per sua nãlia cognoscat deum.

¶ Utrũ angel⁹ cognoscat seipsũ. Art. 1.

Opmũ Sic procedit. Uſ. q angelus seipm nõ cognoscat. Dicit enim dio. 6. c. angelice Jerar. ꝙ angeli ignorant ꝓpias ꝛtutes. Cognita ãũt ſuba cognoscit virt⁹. Ergo angel⁹ nõ cognoscit suã eẽntiã. ¶ Ꝑ. Angel⁹ est ꝺdã ſba singularis. Alioqn non ageret: cũ act⁹ sint singulariũ subſistẽtiũ. Sz nullũ singulare ẽ itelligibile. Ergo nõ ſt intelligi. Et ita cũ ãgelo nõ adstrinũ intellectiua cognitiõ: nõ poterit aliqs angel⁹ cognscere seipm. ¶ Ꝑ. Intellectus mouek ab itelligibili: qꝝ intelligere est qđã pati: vt ꝺr in. 3. de aia. Sed nihil mouek aut patiť a seipso: vt in rebus corpalibus apparet. Ergo angelus non potest intelligere seipsum.

Sed cõtra Est qđ Aug. diẽ. 2. su per ge. ad lit. ꝙ ãgel⁹ in ipsa sua confirmatione hoc est in illustratione veritatis cognouit seipsum.

Rñdeo Dom. qſ ex ſupꝺictis ꝑz. obm aũt se hz in actiõe ḋ manet in agẽte: z in actiõe ḋ trãſit in aliqđ exterius. Nã in actiõe ḋ trãſit in aliquid exterꝰ: obm siue mã in quã transit act⁹ ẽ separata ab agẽte: sic calefactũ a calefaciẽte: z edificatũ ab edificãte. Sz i actiõe ḋ manet i agẽte: oz ad ḃ ꝙ ꝑcedat actio ꝙ obm vniať a gẽti: sic oz ꝙ ſẽsibile vniať ſẽsui ad ḃ ꝙ ſẽtiat actu. et ita se hz obz vnitꝰ poe ad hmõi actiõem, sicut fora ḋ ẽ ꝓncipiũ actionis i aliꝰ agenti bus. Sicut eiñ calor ẽ ꝓncipiũ fo rale calefactionis in igne: ita spẽs rei vise est ꝓncipiũ fo rale visiõis in oculo. ¶ Sz ꝛsideradũ est ꝙ hmõi spẽs obti qñqs ẽi porẽtia trñ i cognscitiua ꝛtute. Et tũc est cognoscẽs i porẽtia tñ. Et ad ḃ ꝙ actu cognoscat reqrit ꝙ porẽtia cognscitiua reducat in actũ spẽi. Si aũt semp eã actu hẽat: nihilominꝰ ꝑ eã cognoscere ꝑt absqꝫ aliq̃ mutatiõe vel receptiõe ꝑcedẽti. Ex ḋ ꝙ ꝙ moueri ab obo nõ ẽ de rõne cognoscẽtis inquantũ est cognoscẽs: sed inquantũ est potẽtia cognoscẽs. Nihil aũt differt ad ḃ ꝙ forma sit ꝓncipiũ actiõis: qđ ipsa forma sit aliqđ iherẽs, z ꝙ sit ꝙ se subſistẽs. Nõ esm min⁹ calor calefaceret si eẽt ꝙ se subſistẽs: ḋ calefacit iherẽs. Sic igit z si aliqđ in gñe itelligibiliũ se hẽat vt fora intelligibilis subſistẽs itelligit seipm. Angel⁹ aũt cũ sit imãlis est qđã fora subſistẽs: z ꝑ hoc intelligibilis actu. Uñ sequit ꝙ ꝙ suã forma qui est sua substantia seipm intelligat.

Ad ꝓmũ Ergo dom. ꝙ ſra illa ẽ antiq trãslatiõis q corrigit ꝓnoua: ḋ ꝺ. ¶ Ꝑ. z ipsos. s. ãgelos cognouisse ꝓpias virtutes. Loco cuꝰ hẽbak in alia trãslatiõe: z adhuc eos ignoare ꝓpias ꝛtutes. Quãuis ẽt ſra antiq translatiõis saluari possit ꝙtũ ad hoc. ꝙ angeli nõ ꝑfecte cognoscũt suã virtutẽ ſm ꝙ procedit ab ordie diuine sapie: q est angelis incõpehẽsibilis. ¶ Ad ſm dom. ꝙ singularia ꝙ sunt i reb⁹ corpalib⁹, nõ ẽ itellect⁹ apõ nos: nõ rõne singularitatis: ſz rõne mãe. q est in eis idiuiduatiõis ꝓncipiũ. Uñ si aliq̃ singularia sũt sine mã subſistẽtia, sic sũt angeli: illa nihil ꝓhibet itelligibilia esse actu. ¶ Ad tertiũ dicẽdũ. ꝙ moueri z pati ꝓuenit intellectui ſm qđ est in potentia. Uñ non hz locũ in intellectu angelico: maxie ẽtũ ad hoc qđ intelligit seipm. Actio ẽt intellectus non est eiusdẽ rõnis cũ actione que in corpalibus inuenitur in aliam mãm transeunte.

¶ Utrũ vn⁹ angel⁹ aliũ cognoscat. Art. 2.

Discõz Sic ꝓceditur. Uſ. q vnus angel⁹ aliũ nõ cognoscat. Dicit. n. ꝓbs i. 3. de aia: ꝙ si itellect⁹ human⁹ hſet in se aliquã nãm de nũero nãrũ rerũ sensibiliũ illa nã interiꝰ etis ꝓhiberet apparere extranea. sicut ẽt si pupilla esset coloꝛata aliq̃ colore nõ posset ꝑcipere ꝺ colore ꝙ lignũ calefacit: q. s. si subsisteret in ipso ligno idẽtice. nõ min⁹ esset quo fo ralr lignũ calefaceret. Et sili si spẽs visibilis eẽt ꝙ se subsistẽs ꝙ idẽtitate in videẽte: eẽt nihilomin⁹ ꝓn⁹ formale vi siõis in eo. ¶ Ad id aũt qđ opꝓositũ ẽ obijciẽdo. ꝙ itells apõ. s. Ꝺ. di stinguit realr ab ipso ãgelo ꝺm ẽ: ꝙ nihil refert ad ꝓpm distictio vel idẽtitas itells cũ angelo. Ut. n. ex lib. de aia ꝑz. siue ponak ꝙ ſba aie hẽat ſe nãs ob⁹tũ sensibiliũ z itelligibiliũ: siue ponak qđ poſ ipse sensitiue z itellective tales nãs hẽant idẽ ẽ iudiciũ/ad posse z ñ posse operari. Imaginãdũ ẽ eiñ ꝙ ꝙ itelligere ꝓmo ẽ opus ſbe itelligẽtis ꝑfecti⁹ itelligere sere ſui ſi ſuba ipsa vtrãqꝫ viz hꝫ. s. z obꝫti. ꝛopantꝫ: ẽquis me ditãte aliq̃ ꝓpietate illã opationẽ eliciat: q̃ñ ſi solꝫ vis ope rãtis hẽat: z media te illamet ꝓpietate/obꝫti vim accidẽtalik a dꝓicsak. Nec obstat. ḃ aliꝰ dict⁹ S. T. qm eẽ formaz itelligibile alteri⁹/ dixit ꝓpriũ deitatẽ, nõ aũt eẽ forma itel ligibilẽ ſuipſi⁹. q i ꝓpolito affirmam⁹: ḋ dicim⁹ q ſba ãge li/qz ẽ ſubſiſtẽs z ꝓ fecta in eẽ imãli: hz z q sit itellectiua. et q sit actu itelligibilis. Ac p ḃ fluat ab ea vis q itelligit re ſpectu ſuipſi⁹: non egẽs alia fora itẽlige: ſupplẽte ſba ꝓuenie nte: z magꝫ itrinseca z mo dificatiua ipſi⁹/ q̃ qđcũq; supaddi tũ. Et ex his ẽt ꝓz: q ñ repugnat demõ stration. facte i. 2. 8 aia. qz nõ ponim⁹ i- telligibile separatã. hz magis ꝓiuctũ opationis. Sz qđ multa fallit: ẽ qz ꝓsiderãt itell's angeli z ſuba ei⁹. ãũ ꝓ ductꝫ rñdẽt: qm ꝑ due iferũt⁹ illis tale itel ligit. z ꝺo q a seipſo. 4. a aũt q p seipſum. Et 4. a. n. hꝫ q nõ oꝫ ſpẽs mediare ḋ ihereat intelligẽti Et z⁹ ꝺo q nõ oꝫ distictũ eẽ ab intelli gẽte: pp rõnẽ mouẽtis z moti. Et 2⁹ ꝺo z⁹ q oꝫ eẽ vt actꝰ z forma i gñe intelligibiliũ se hẽat vt fora intelligibilis subſistẽs itelligit seipm. Angel⁹ aũt cũ sit imãlis est qđã fora subſistẽs: z ꝑ hoc intelligibilis actu. Uñ sequit ꝙ ꝙ suã forma qui est sua substantia seipm intelligat.

Ad ꝓmũ Ergo dom. ꝙ ſra illa ẽ antiq trãslatiõis q corrigit ꝓnoua: ḋ ꝺ. ¶ Ꝑ. z ipsos. s. ãgelos cognouisse ꝓpias virtutes. Loco cuꝰ hẽbak in alia trãslatiõe: z adhuc eos ignoare ꝓpias ꝛtutes. Quãuis ẽt ſra antiq translatiõis saluari possit ꝙtũ ad hoc. ꝙ angeli nõ ꝑfecte cognoscũt suã virtutẽ ſm ꝙ procedit ab ordie diuine sapie: q est angelis incõpehẽsibilis. ¶ Ad ſm dom. ꝙ singularia ꝙ sunt i reb⁹ corpalib⁹, nõ ẽ itellect⁹ apõ nos: nõ rõne singularitatis: ſz rõne mãe. q est in eis idiuiduatiõis ꝓncipiũ. Uñ si aliq̃ singularia sũt sine mã subſistẽtia, sic sũt angeli: illa nihil ꝓhibet itelligibilia esse actu. ¶ Ad tertiũ dicẽdũ. ꝙ moueri z pati ꝓuenit intellectui ſm qđ est in potentia. Uñ non hz locũ in intellectu angelico: maxie ẽtũ ad hoc qđ intelligit seipm. Actio ẽt intellectus non est eiusdẽ rõnis cũ actione que in corpalibus inuenitur in aliam mãm transeunte.

¶ Utrũ vn⁹ angel⁹ aliũ cognoscat. Art. 2.

Discõz Sic ꝓceditur. Uſ. q vnus angel⁹ aliũ nõ cognoscat. Dicit. n. ꝓbs i. 3. de aia: ꝙ si itellect⁹ human⁹ hſet in se aliquã nãm de nũero nãrũ rerũ sensibiliũ illa nã interiꝰ etis ꝓhiberet apparere extranea. sicut ẽt si pupilla esset coloꝛata aliq̃ colore nõ posset ꝑcipere ꝺ colore ꝙ lignũ calefacit: q. s. si subsisteret in ipso ligno idẽtice. nõ min⁹ esset quo fo ralr lignũ calefaceret. Et sili si spẽs visibilis eẽt ꝙ se subsistẽs ꝙ idẽtitate in videẽte: eẽt nihilomin⁹ ꝓn⁹ formale vi siõis in eo. ¶ Ad id aũt qđ opꝓositũ ẽ obijciẽdo. ꝙ itells apõ. s. Ꝺ. di stinguit realr ab ipso ãgelo ꝺm ẽ: ꝙ nihil refert ad ꝓpm distictio vel idẽtitas itells cũ angelo. Ut. n. ex lib. de aia ꝑz. siue ponak ꝙ ſba aie hẽat ſe nãs ob⁹tũ sensibiliũ z itelligibiliũ: siue ponak qđ poſ ipse sensitiue z itellective tales nãs hẽant idẽ ẽ iudiciũ/ad posse z ñ posse operari. Imaginãdũ ẽ eiñ ꝙ ꝙ itelligere ꝓmo ẽ opus ſbe itelligẽtis ꝑfecti⁹ itelligere sere ſui ſi ſuba ipsa vtrãqꝫ viz hꝫ. s. z obꝫti. ꝛopantꝫ: ẽquis me ditãte aliq̃ ꝓpietate illã opationẽ eliciat: q̃ñ ſi solꝫ vis ope rãtis hẽat: z media te illamet ꝓpietate/obꝫti vim accidẽtalik a dꝓicsak. Nec obstat. ḃ aliꝰ dict⁹ S. T. qm eẽ formaz itelligibile alteri⁹/ dixit ꝓpriũ deitatẽ, nõ aũt eẽ forma itelligibilẽ ſuipſi⁹. q i ꝓpolito affirmam⁹: ḋ dicim⁹ q ſba ãge li/qz ẽ ſubſiſtẽs z ꝓ fecta in eẽ imãli: hz z q sit itellectiua. et q sit actu itelligib

¶Ad euidētiā hui⁹ difficultatis duo breuiꝛ tāgēda sūt. p̄rio fundamētū illi⁹ maxime: q̄re int⁹ exñs ꝓhibet extraneū. Scd̄o sensus lr̄e. ¶Quo ad p̄mū: sciēdū est: ꝙ ꝓp̄ria rō hui⁹ ē: q2 vna nā nō ē determinabilis p aliā: si.n. eēt aliq̄ formā determiabilis p oēs formas: mā p̄ma hñdo illā nō ipediret a receptiōe oīuz. Et sil'r itellect⁹ aīe nr̄e hñdo tale itelligibile. s. determiabile p oīa itelligibilia nō ipedireꝛ itelligeꝛ oīa. Un̄ si colera i lingua febricitātis ipā salua: eēt determiabilis p dulcedinē: nō ipedireꝛ a gustu dulcedis. Ex h aūt relinqꝛ: ꝙ ꝓpō illa nō tz in naturis q̄rū vna ē determinabilis p alterā: sz i his tm̄ q̄ruz neutra pōt alteri⁹ eē determinatio. Propterea māifeste n̄ tz i naturis q̄ se hñt vt potētia ⁊ act⁹. Nō.n. receptiuā oīuz formaꝝ sensitiuaꝝ vt sic: impedireꝛ a receptiōe eaꝝ: si eēt actu vegetatiuū: q2 nā vegetatiua determiabilis ē p sensitiuā/ vt potētia p actū. ¶Quo ad 2ᵐ vba lr̄e dupliciter itelligi pn̄t iuxta duplicē moduz cōsiderādi nās cognoscibiles. pp duplicē ordinē cognoscibiliū. Cōstat.n. ꝙ nāe cogscibiles sūt duplic' ordis. Quedā.n. cognoscibiles tm̄: vt pz d sensibilib⁹. Quedā ꝟo sunt cognoscibiles ⁊ cognoscitiue nō p accidens: puta q2 rōne vni⁹ cognoscit/ ⁊ rōne alteri⁹ cognoscit vt ɔtingit i aīalib⁹: sz p se: ita ꝙ idē ē hz se cognoscens ⁊ cognitū actu: vt ɔtigit i sepatis a mā. Et ex h ꝓuenit: ꝙ nāe cognoscibiles pn̄t duplr̄ ɔsiderari. s. vt cognoscibiles precise: ⁊ vt cognoscentes cognite: vbi vtrūq; inuenitur. Ex his enim duab⁹ distōnib⁹ oritur ⁊ veritas sensus: ⁊ veritas claritatis. Et vr̄ fundata ista rō: sup h ꝙ cognitio fit p assimulationē: ac p hoc in naturis silib⁹: q̄les sunt p̄dicte: vna nō ꝓhibet cognitionē alterius. Et q2 nature spūales angeloꝝ sunt hmōi: iō nā vni⁹ nō impedit cognitionē alterius. Et hic sensus ɔsiderat nās vt cognoscibiles tm̄. Et par facit iudiciū: de naturis spūalib⁹ ⁊ corpalib⁹. Sz obstat huic sensui experiētia: p̄ter auc̄es: ⁊ rōnes allatas: qm̄ experimur vnū colorē impedire cognitionē aliorū: ⁊ silr̄ in saporibus. Et tn̄ cōstat ꝙ colores inter se: ⁊ silr̄ sapores inter se: sola spē differūt ⁊ in gn̄e cōueniūt. Interius aūt cōtēplantib⁹: sensus lr̄e vr̄: ꝙ nō est idē iudiciū de naturis sensibilib⁹: q̄e sunt intelligibilia nr̄a: ⁊ de nāis spūalib⁹. Et pp hoc nō sic se hz intellect⁹ angelicus ad nās spūales: sicut intellectus noster ad naturas sensibiles: sup quo tn̄ stabat vis argumenti. Quod aūt nō sit idē iudiciū: ex affinitate spūaliū inter se: ex hoc: ꝙ solo specifico ordine distant appet. Ubi scito: ꝙ ꝓximitas nārū: pōt applicari ad cognoscibilia tm̄: ⁊ sic vt dctm̄ ē/ intus exñs prohibet aliū. Et pōt applicari ad cognoscibilia cognoscitiua: ⁊ sic nō impedit: imo iuuat cognitionem. Quod eñ nō impediat: ꝓbatur: q2 remoueꝛ cā impedimenti: q̄ est indeterminabilitas vni⁹ nāe per aliā: vt ptz ex dictis. Ex hoc enim ꝙ poniꝛ aliq̄ vna natura intellectiua: nec iō ponitur determinabilis per alias: vn̄ si albedo eēt non solū visibilis: sz visiua: ex hoc ipso esset determinabilis p alios colores: sicut potētia visiua. Modo aūt q2 est visibilis tm̄: nō est determinabilis p eos: et ꝓpterea ꝙ intus exñs prohibet alios. Tunc aūt nō impediret. Quod aūt magis adiuuet: ex eo pz: ꝙ cognitio fit per assimilationē: et minor opus est superueniat assimilatio vbi tāta est ꝓximitas. Quia igitur cōstat ex supradictis: substātias spūales eē intellectiuas ⁊ itelligibiles actu: ⁊ in istis ꝓximitas nārū nō ꝓhibet cognitionē: iō author rñdēdo affinitatem nārū spūaliū p rōne rn̄sionis sumpsit: ⁊ argumēto satisfecit ꝓportionali: affinitatē apd̄ nos impedientē/ ibi nō impedire dicens. Et ex his pz solō obiectionū oīum: qm̄ de nāis cognoscibiliū aut receptibilium absolute loquunꝛ. Nos autem hic de cognitis ⁊ cognoscentibus in actu: de quibus est alia: imo opposita ratio: vt patet ex dictis.

280 a
262 ⁊ a 264
285
2.di.23. q.2.ar.1 co2. Et.4.d. 49.q.2 ā.6.⁊.7 Et.3.ꝯ. ca.49.⁊ 52. Et ro.1. l.6.fi. Et veri. q.8.art. 5.co2.

ctuale tm̄: vt pz p hmōi spēs ipsas tā creaturas corpales q̄ spūales cognosceret.

Ad primū Ergo dōz. ꝙ nāe spūales āgeloꝝ abinuicē distinguunꝛ ordie q̄dā: sic sup dcm̄ est. Et sic nā vni⁹ angeli non ꝓhibet intellectū ipsi⁹ a cognoscēdis alijs naturis angeloꝝ: cū tam supiores q̄ iferiores hēant affinitatē cū nā ei⁹, dr̄ia exn̄te tm̄ ꝟm diuersos grad⁹ perfectiōis. ¶Ad scd̄m dōm, ꝙ rō cause ⁊ causati nō facit ad hoc ꝙ vn⁹ āgelus aliū cogscat nisi rōne silitudinis: inquātū cā ⁊ cātū sunt silia. et iō si iter āgelos ponaꝛ silitudo absq; cāalitate remanebit in vno cognitio alterius. ¶Ad tertium dōm, ꝙ vn⁹ angelus cognoscit aliū p spēm ei⁹ in intellectu suo exn̄tē: q̄ differt ab alio angelo cui⁹ silitudo ē: non ꝟm eē māle ⁊ immāle: sz hz eē nāle et intētionale. Nā ipse āgelus est forma subsistēs i eē nāli: nō āt spēs ei⁹ q̄ ē in itellectu alteri⁹ angeli: sz hz ibi eē itelligibile tm̄. sicēt ⁊ forma coloris in pariete hz eē nāle: in medio aūt deferente hz eē intētionale tm̄. ¶Ad 4ᵐ dōm, ꝙ de⁹ vnāquāq; creaturā fecit ꝓportiōatā vniuerso q̄d facē disposuit. Et iō si de⁹ istituisset facere plures angelos: vel pl'es nās reꝝ: pl'es spēs intelligibiles mētib⁹ angelicis ipressisset. Sicēt si edificator voluisset facere maiorē domū fecisset mai⁹ fundamētū. Un̄ eiusdem rōnis est ꝙ de⁹ adderet aliquā creaturā vniuerso. ⁊ aliquā spēm intelligibilē angelo.

¶Utrum angeli per sua naturalia deuz cognoscere possint. Arti.3.

A D tertiū Sic ꝓcediꝛ. Ur̄ ꝙ angeli p sua nālia deū cogscere non possint. Dicit.n. Dio. 9.c. de di. no. ꝙ deus est sup oēs celestes mentes incōprehensibili ꝟtute collocatus. Et postea subdit ꝙ q2 est. s. oēm sbam ab oī cognitiōe est segregat⁹. ¶p̄. De⁹ in infinitū distat ab itellectu āgeli. Sz i ifinitū distātia nō pn̄t attigi. Ergo vr̄ ꝙ āgelus p sua nālia nō possit deū cogscere. ¶p̄. 1. cor. 13. dr̄, Uidem⁹ nūc p speculū in enigmate: tūc aūt facie ad faciē. Ex q̄ vr̄ ꝙ sit duplex dī cognitio. Una q̄ vr̄ p sui essentiā: ꝟm quā dī videri facie ad faciē. Alia ꝟm ꝙ vr̄ in speculo creaturaꝝ. Sz primā dei cognitionē angel⁹ hr̄e nō potuit p sua nālia: vt supra oñsuz est. Uisio āt specularis āgelis nō ɔuenit: q2 n̄ accipiūt diuinā cognitionē a reb⁹ sensibilib⁹: vt dīc Dio. vij. ca. de di no. Ergo āgeli per sua naturalia deum cognoscere non possunt.

Sed ɔtra. Angeli sūt potētiores in cogscēdo q̄ hoies. Sz hoies p sua nālia deuz cognoscere pn̄t: scdm̄ illud ro. 1. Qd̄ notū est dei manifestum est in illis. Ergo multo magis angeli.

Rn̄deo Dōm, ꝙ āgeli aliquā cognitionē d deo hr̄e pn̄t p sua nālia. ¶Ad cui⁹ euidētiā ɔsiderādū est ꝙ aliquid tripl'r cognosciꝛ. Uno mō p p̄ntiā sue eēntie i cognoscēte: sic si lux videaꝛ in oculo. Et sic dcm̄ ē ꝙ angelus itelligit seip̄z. Alio mō p p̄ntiā sue silitudinis in potētia cogscitiua: sic lapis vr̄ ab oculo p hoc ꝙ silitudo ei⁹ resultat i oculo. Tertio mō p hoc ꝙ silitudo rei cognite nō accipiꝛ imediate ab ipā re cognita: sed a re aliqua in q̄ resultat: sic videm⁹ hoiem i speculo. Prio igiꝛ cognitioni assimilaꝛ diuina cognitio: q̄ p eēntiā suā vr̄. Et h cognitio dei nō p̄t adeise creature alicui p sua nālia: vt supra dcm̄ est. Tertie aūt cognitioni assimilaꝛ cognitio, qua nos cognoscim⁹ deū in via p silitudinē ei⁹ in creaturis resultantem: ꝟm illud ro. 1. Inuisibilia dei p ea q̄ fcta sunt itellecta cōspiciunꝛ. Un̄ ⁊

¶Super arti.3.

T Itulus clarus est: h adiecto: ꝙ vt in p̄cedētib⁹ diximus: inq̄rimus simul modū quo angelus naturaliter cognoscit deum. ¶In corpe articuli q̄tuor facit. Prio ꝓponit ɔclōnē rn̄siuā affirmatiue: hāc. s. Angeli pn̄t p sua nālia aliquā cognitionem hr̄e de deo. Scd̄o declarat eā ponēdo modū talis cognitiōis. Et h facit distiguēdo tres modos: q̄b⁹ res ē visibilis. ⁊ applicādo eos ad deū re⁹ itellectū creatoꝝ: medio loco ponendo modū q̄ de⁹ realr̄ cognoscit ab āgelo: ⁊ clare patēt oīa lr̄a. Tertio ꝓbat ɔclōnē iā modificatā. s. ꝙ āgel⁹ cogscit deū p silitudinē imediate ab eo hītā: sic in āgelo ē ipressa subā liter silitudo diuina: ꝑp suā sbāz itelligit deū tāq̄ p spēz imediate sūptā ab eo: ⁊ tz ɔña. q2 sbā angeli a solo deo ē. 58 Quarto respondet tacite obōni: q̄ posset q̄s credere ꝙ talis cognitio di cēt ei⁹ visio: ꝑpea: q2 experimur in nobis cognitionē p spēz imediate ab obō ipressāz visionis rōne hr̄e. Facit āt h assignando p̄mo cām q̄re talis cognitio dei i āgelo nō est visio dei: q2. s. nulla silitudo creata sufficit ad repn̄tādū deū pfecte. Scūdo declarādo: q̄d talis cognitio mag' declinat in alteꝝ extremū. s. visionē specularē. ex illa met cā i. elōgatiōe a p̄o extremo. s. visiōe faciali: ⁊ ex h ꝙ āgel⁹ dr̄ speculū dei. 285 65 ⁊ b 84 ¶Circa hāc ɔclōnē dubiū occurrit ex trib⁹ capitibus. 58 Prio ex imperfectiōe cognitiōis talis: qm̄ si āgelus p solā subaz suā cognosceret alios angelos: nō cognosceret eos distincte: ꝓpter rōnē p̄dictā: ergo cognoscēdo deū p solā sbam suā nō cognoscit eū distincte: q̄d est incōueniēs. Scd̄o obijcit scot⁹ in. 2. di. 3. q. 9. ex rōne discursus sic. Cognitio per silitudinē repn̄tātē vt cognitā: est cognitio discursiua. Sed cognitio angeli de deo per sbam angeli est per silitudinē repn̄tātē vt cognitā. ergo est discursiua: h est incōueniēs apd̄ te: q̄ negas discursum in angelis: ⁊ esset inconueniēs simplr̄ ꝯnere ꝙ p̄ma ⁊ perfectissima cognitio nālis quā hz angelus de deo sit discursiua: dato ꝙ angelus posset discurrere. Maior ꝓpō pz ex dr̄ia inter spēm repn̄tantem vt rōnem cognoscendi: q̄lis est spēs in oculo: ⁊ repn̄tantē vt cognitā: q̄lis est species in speculo. Minor vero relinquiꝛ p se nota: qm̄ angelus nō nisi cognoscēdo se cognoscit deū: quū cognoscit ipm̄ p suā subaz. Tertio arguit idem ibidē ex possibilitate ⁊ rōnabilitate ponendi in mente angelica spēm intelligibilē repn̄tantē distincte non tamen adequate ⁊ cōprehensiue deū: quemadmodū poniꝛ spēs intelligibilis alteri⁹ angeli. Et tripliciter nititur hoc probare. Primo q2 homo in statu innocētie hēbat cognitionē de vltio fine in spāli ⁊ nō solū in cōi vt mō hz: ergo angel⁹ ꝟm nām suā suā hz cognitionē de illo in spāli maiorē: q̄d ē cogscere distincte: tz ɔña: q2 btitudo nālis āgeli ē maior nāli btitudie hois in statu nāe ɔdite. Scd̄o sic. Paul⁹ rapt⁹ ad videndū deū potuit meminisse ei⁹ q̄d viderat: ⁊ potuit i eo ipimi spēs obi q̄d viderat. tz ɔña: q2 alr̄ nō meminisset. Añs ꝟo ex ipso aplō ptz: q̄ recordabaꝛ se audisse archana ꝟba q̄ nō lz hoī loq̄ ⁊c. Tertio q2 cognitio matutina apud augustinū: est cognitio rerū in ꝟbo: ⁊ pōt cognitione vesptina: ⁊ cōpetēs angelis añ btitudinē: ergo erat in eis cognitio distincta dei p aliq̄ spēm intētionalē vt rōnē cognoscendi: tz ɔña: q2 cognitio matutina ē distincta cognitio rerū in verbo: ipossibile est autē ꝙ in cā cōfuse cognita cognoscanꝛ effect⁹ distincti ⁊ ordinati. ¶Ad euidentiā hui⁹ difficultatis cōsistētis in hoc: an. s. ponenda sit aliqua spēs intelligibilis ipsius dei: an ipsa essentia sbe intellectualis locū spēi intelligibilis repn̄tantis deū tali intellectui sufficiēter suppleat. Primo videndū est: q̄d reqritur ad distincte repn̄taꝛ aliq̄d. 2. an sit poss'e dari repn̄tatiuū dei distincte in eē nāli vel intētionali.

¶Quo ad p̄mū: breuiter sciēdū est/ ꝙ repn̄tari distincte nō dr̄ res nisi repn̄teꝛ illa ɔdō q̄ formalr̄ ɔstituiꝛ i suo ꝓprio ⁊ eēntiali eē: vt pz i ductiue. Nō eñ hō distīcte repn̄taꝛ: nisi rōnali repn̄tato: supposito ꝙ rōnale sit ꝓpria ⁊ eēntialis dr̄ia hois. Et silr̄ albedo disticte n̄ repn̄taꝛ nisi vltia sua dr̄ia repn̄teꝛ: vn̄ de⁹ nō disticte repn̄tabiꝛ nisi repn̄teꝛ id ꝙ se hz ad ipm̄ q̄si eēntialis ⁊ ꝓpris dr̄ia ɔstitutiua ei⁹: i h ꝙ est eē deū: hec de p̄mo. ¶Quo ad ꝟm: ex pte repn̄tatiui: sciēdū est: ꝙ q̄ntū ɔtingit eē repn̄tatiuū: tātū cōtigit eē cognitionē. Et ꝓpterea a destructiōe ɔñtis arguēdo si nō ɔtingit eē tātā cognitionē: nec possibile erit eē tātū repn̄tatiuū: sz impossibile est dari nālr̄ tātā cognitionē dei in creatura. s. ꝙ sit ei⁹ cognitio disticta: ꝯ ipossibile ē dari repn̄tatiuū dei disticte. Qn̄ āt talis cognitio sit ipossibilis: ꝓbaꝛ ex eo: ꝙ cognosceꝛ disticte ē cognoscere vltimā dr̄iaz vel id ꝙ se hz vt vltima dr̄ia. Cognoscēs aūt rē vsq; ad vltimā dr̄iaz inclusiue: nō solū ꝟz ꝙ terminat q̄nē an ē seu q2 ē: sz ꝟm ꝙ terminat q̄nē q̄d ē: cognoscit sufficienꝛ ex nā rei a p̄ori oīa cōueniētia illi rei. Qm̄ ꝟmo diffinitiu⁹ soluit oēs difficultates ⁊ p̄ncipiū oīs demōstratiōis ē q̄d q̄d ē: q̄d nl'li creatuꝛ nālr̄ ɔuenire p̄t respectu dei: d tali obiecto ꝙ est de⁹. Ex parte ꝟo obiecti aduertendū ē: ꝙ si de diuinis balbutiēdo loq̄ lz irrepn̄tabilitas ei⁹ relucet ex eo: ꝙ ifinitꝫ entitatiue vt sic: n̄ ē disticte repn̄tabile. Un̄ q̄uis sapiētia diuina possit repn̄tari p aliq̄d creatū distincte: nō tn̄ disticte repn̄taꝛ inquātū ifinita: nisi q̄ ad q̄nē an est: sz ɔstitutiuū ꝓpriū dei: puta deitas vt sic: ē ens infinitū: ergo est irrepn̄tabile distincte: pz minor: q2 nō ē imaginandū: ꝙ ifinitas se hz ad deitatē q̄ne admodū se hz ad rōnes attributales. Nō.n. queadmodū sapia ⁊ bonitas sunt quedā rōnes formales seu realitates ꝟz se: ⁊ infinitatē vel finitatē sortiunꝛ: vt modū q̄ntitatis pfectionalis: ita deitas sortiꝛ infinitatem: sed infinitas est ipm̄ quod quid erat esse deitatis. Alioquin deus non esset primo essentialiter ⁊ intrinsece ens infinitū. ¶Ex his autē pz q̄d dōm sit ad primā abiectionē. Nā vocādo oēm cognitionē rei citra q̄dditatiuā cognitionē ɔfusam: cōcediꝛ ꝙ oīs cognitio possibilis haberi de deo a creatura naturaliter est ɔfusa: q2 nō q̄dditatiua. ¶Ad scd̄am ꝟo obiectionē: que est scoti: dī ꝙ maior est simplr̄ falsa vt pz de cognitione sortis p spēm ei⁹ in speculo. Talis eñ fit p silitudinē repn̄tantē vt cognitā: ⁊ tn̄ nō est discursiua. Nec obstat si dicaꝛ: ꝙ sortes tūc non apprehendiꝛ ab eadē potētia. s. visiua sz p accñs ab altiori potētia: queadmodū videntes sortē dīr videre viuū: hoc eñ magis facit ad ꝓpositum: qm̄ ex hoc nō impediꝛ rn̄sio data: sed siue per se siue p accidēs siue per eandē potentiā siue per diuersam: satis est ꝙ cognoscēs per similitudinē vt cognitaz nō op3 ꝙ discurrat. Hoc enim firmato: facillime pz: q̄uo angelus absq; discursu per essentiam suam cognoscere pōt deū: ex illo principio: que sunt diuisa ⁊ dispersa in inferioribus vnite prehabentur in vno superioris ordinis. Et propterea queādmodū angelus p vnā ꝟtutē cognoscitiuā percipit nobiliori modo: quicq̄d nos per tot virtutes cognoscitiuas apphendimus ⁊ inuestigamus: ita per vnā virtutē ⁊ vnam speciē eminentius potest habere q̄d nobis cōuenit per diuersas potentias ac species sepātes. Ac per hoc poterit per speciē repn̄tantē vt cognitam eminentius repn̄tati cognitionē elicere absq; discursu p eandē virtutē: ⁊ absq; alia spē: sicut nos absq; discursu p cōsequentē tn̄ spēm ⁊ potētiam facimus. Diciꝛ scd̄o: ꝙ silitudo repn̄tans vt cognita est duplex: quedā vt cognita tm̄: quedā vt cognita ⁊ rō cognoscēdi simul: vt pz de essentia diuina respectu oīum simplr̄. Et tūc dico: ꝙ q̄cq̄d sit de repn̄tante p̄mo mō: falsa est maior de repn̄tāte scd̄o mō: ⁊ ꝙ essentia angeli tali mō repn̄tat ex sua excellētia: vn̄ ⁊ .S. tho. in corpe articuli dicit: ꝙ cognitio ista assimilaꝛ cognitioni p spēm ab obiecto impressam immediate: repn̄tātē tn̄ imperfecte. Et sic argumētū peccat ⁊ pp excellentiā itellect⁹ angelici et pp excellētiā sube eius vt repn̄tatiue. Nec obstat ꝙ eēntia āgeli nō ɔtinet deū virtualr̄. sufficit.n. ꝙ cōtineat ipsum ꝑticipatiue. ¶Ad obiectiōes aūt tertio loco adductas ex scō. dī ꝙ nec hō nec āgelus in q̄cunq; statu nāe potuit hr̄e cognitionē distinctā. s. q̄dditatiuā ipsi⁹ dei q̄uis i latitudie cognitiōis nō q̄dditatiue: pfectius hō cognouerit i statu inocētie q̄ nūc: ⁊ perfectius angeli q̄ homo: ⁊ inter eos vn⁹ pfectius altero. Sz arguēs decipitur in hoc: quia supponit ꝙ cognitio dei nō in communi sed in speciali sit cognitio q̄dditatiua: quā negamus ab āgelis: quū tn̄ cōstet: ꝙ sit cognoscere aliq̄d in spāli ⁊ nō q̄dditatiue. Ad id ꝟo q̄d obijcitur de memoria rapti: diciꝛ a. s. T. expresse: ꝙ non potuit remanere spēs obiecti: q̄uis potuerit accipere species rerum visarū in obiectio: vnde ⁊ Paulus non meminit obiecti nisi in cōfuso: et q2 fuit sed rerū visarū: ꝓpter q̄d dixit in numero plurali: archana verba: que nō licet homini loqui. Ad vltimum de cognitione matutina: diciꝛ negādo: ꝙ cognitio matutina fuerit in angelis ante beatitudinē. Quāuis etiā cōsequētia nō videaꝛ necessaria: q2 nō est remotū: ꝙ in causa non q̄dditatiue cognita: aliq̄ effect⁹ ordinati cognoscanꝛ distincte: q̄uis ipossibile sit in tali cognitione cognoscere oēs effectus.

268 q.89. ar.3. Et.1.ꝯ. ca.97. Et virt. q.8.ā.8 et.q.10. ā.q.cor. ⁊.q.20. artic.4. cor.fi.

534
182
261 293

dicimur deū videre in speculo. 56 Cognitio āt qua angel⁹ p sua nālia cognoscit deum: media est inter has duas: ⁊ silaꝛ illi cognitiōi: q̄ vr̄ res p spēm ab ea acceptaz. Q2.n. imago dei est in ipsa nā angeli ipressa, p suā eēntiā angel⁹ deū cognoscit, inq̄ntū est silitudo dei. Nō tn̄ ipsaz eēntiā dei videt: q2 nulla silitudo creata est sufficiēs ad repn̄tādā diuinam eēntiam. Un̄ magis ista cognitio tz se cum speculari: q2 ⁊ ipsa nā angelica est q̄dā speculū diuinā silitudinē repn̄tans.

Ad primū Ergo dōm, ꝙ Dio. loqꝛ de cognitiōe cōprehēsiōis: vt expsse ei⁹ ꝟba oñdūt. Et sic a nullo itellectu creato cognosciꝛ. ¶Ad ꝟm dōm, 61 ꝙ pp h ꝙ itellect⁹ ⁊ eēntia angeli in infinitū distāt a deo, seqꝛ ꝙ nō possit ip̄z cōprehēdere nec p suā nām ei⁹ eēntiaz videre. Non tn̄ seqꝛ ꝙ pp hoc nullā hēat ei⁹ cognitionē: q2 sic de⁹ in ifinitū distat ab angelo: ita cognitio quā de⁹ hz de seipso in ifinitū distat a cognitiōe quā angel⁹ hz de eo. ¶Ad tertiū dicēdū, ꝙ cognitio quā nālr̄ āgel⁹ hz de deo est media iter vtrāq; cognitionē. Et tn̄ magis se tenet cum vna: vt supra dictum est.

¶De cognitione angelorum quantum ad res materiales. Questio.57.

D Einde Queriꝛ de his mālibus q̄ ab angelis cognoscunꝛ. Et circa h q̄rūꝛ. v. Primo vtꝝ angeli cognoscāt nās rerū māliū. Scd̄o vtrū cognoscāt singl'aria. Tertio vtrū cognoscāt futura. Quarto vtrū cognoscant cogitationes cordiū. Quinto vtrū cognoscant omnia mysteria gratie.

¶Utꝝ angeli cognoscāt res māles. Arti.1.

A D primū Sic procediꝛ. Ur̄, q̄d angeli nō cognoscant res māles. Intellectum eñ est pfectio intelligētis. Res aūt māles nō possunt esse pfectiones angeloꝝ: cū sint infra ipsos. Ergo angeli nō cogscunt res māles. ¶p̄. Uisio intellectualis ē eorū q̄ sunt in aīa p sui eēntiā: vt dī i gl. 2. ad cor. 12. Sz res māles nō pn̄t eē i aīa hois vel in mēte āgeli p suas eēntias. Ergo nō pn̄t intellectuali visiōe cogsci, sz solū imaginaria q̄ apphēdunꝛ silitudies corpoꝝ: ⁊ sēsibili q̄ ē d ipsis corporib⁹. In angelis aūt nō ē visio imaginaria ⁊ sensibilis: sz solū intellectualis. Ergo angeli mālia cogscere non pn̄t. ¶p̄. Res māles nō sunt itelligibiles i actu: sz sūt cognoscibiles apphēsione sensus ⁊ imaginatiōis: q̄ nō sūt i angelis. Ergo āgeli mālia nō cogscūt.

Sed ɔ. Quicq̄d pōt inferior virt⁹ p̄t virt⁹ supior. Sz itell's hois q̄ est ordie nāe infra itellm̄ angeli p̄t cogscere res māles. Ergo multo forti⁹ itell's angeli.

Rn̄deo Dōm, ꝙ talis ē ordo i reb⁹ ꝙ supiora i entib⁹ sūt pfectiora iferiorib⁹ᶜ, ⁊ q̄d in iferiorib⁹ ɔtineꝛ dficiēter ⁊ ptialr̄, ⁊ multiplr̄. in supioribus ɔtineꝛ eminēter: ⁊ p quādā totalitatē. ⁊ simplicitatē. Et ideo in deo sicut in summo reꝝ ꝟtice oīa sup substātialiter p̄exīstūt ꝟm ip̄z suū simplex eē: vt Dio. dicit in li. d di. no. Angeli āt iter ceteras creaturas sūt deo ꝓpinquiores, ⁊ silioresᶜ. Un̄ ⁊ pl'a pticipāt ex bonitate diuina, ⁊ pfecti⁹: vt Dio. dicit. 4. c. an. Jerar. Sic igiꝛ oīa mālia i ipsis āgelis p̄exīstūt simplici⁹ q̄dē ⁊ imāli⁹ q̄ i ipsis reb⁹. multiplici⁹ āt ⁊ impfectius q̄ in deo. Oē āt q̄d est in aliq̄ est in eo p modū ei⁹ in q̄ est. Angeli āt ꝟm suā nāz sūt itellectualesᶜ. Et iō sicut de⁹ p suā eēntiā mālia cogscit. ita angeli ea cognoscūt p hoc ꝙ sunt in eis per suas intelligibiles species.

Ad primū Ergo dōm, ꝙ itell'z ē pfectio itelligētis ꝟz spēm itelligibilē quā hz i itellectu. Et sic spēs itelligibiles q̄ sūt in itellectu āgeli sūt pfectiōes ⁊ act⁹ itellect⁹ angelici. ¶Ad scōz dōm, ꝙ sensus nō apphēdit eēntias rerū: sz exteriora accñtia tm̄. Silr̄ neq; imaginatio. Sz apprehēdit solas silitudines corporū. Intellectus autem solus apprehēdit essentias reꝝ.

¶Super q̄ōnis. 57. Arti.1.

T Itulus clarus est. ¶In corpe articuli: vna ɔclusio rn̄siua. Angeli cognoscūt res māles p spēs intelligibiles exn̄tes in eis. Et. ꝓbaꝛ sic. In angelis ɔtinētur res māles ꝟm esse intelligibile: ergo. Añs hz duas partes: ⁊ quo ad primam. s. ꝙ contineantur probatur a sancto Tho. Quia ordo vniuersi hoc habet vt inferiora in superioribus contineantur: excellentiori modo. s. magis vnite ⁊ simplicius: ⁊ declaratur: ex continentia omnium in deo. Sed angeli sunt suprema in entibus: q2 propinquissimi deo. igitur. Quo ad secūdā vero partem: q2 que cōtinentur in aliquo sunt in eo ꝟm modum cōtinentis: ac per hoc quum angeli sint intellectualis nature: omnia que sunt in eis sunt in eis intelligibiliter: ⁊ declaratur ex simili proportione rerum ad continentiam dei.

¶Aduerte hic vnū: ꝙ ex vi istius ꝓcessus: nihil aliud infertur: nisi ꝙ angeli continēt res materiales intelligibiliter. Utrum aūt illud esse intelligibile quo simpliciori ⁊ immaterialiori modo sunt in angelis res materiales q̄ in anima nostra sint ipsemet res materiales: sit esse substantiale ipsorum angelorum: vt quidam peripatetici credunt: vel esse intentionale per species. s. intelligibiles: ex hoc processu non habetur. Sed sanctus Tho. conclusit tale esse fore intentionale: quia iam in precedente questione determinauerat: ꝙ esse substātiale angeli ꝟm se solum non est tante perfectionis/ vt habeat vnde sibi assimilentur alia secundum proprias eorum differentias.

Universidad de Deusto Biblioteca

Super articulum.1.

Tntulus est clar⁹ a duerte:q; de singularib⁹ mālib⁹ est hic q̄stio:r ō mō cognoscēdi. ¶ In corpe q̄uo: facit. P̄mo tractat opinionē totalr negatiuā:q; vī Auerrois.s.q; angeli non cognoscūt hec singularia.Et ipugnat eā dupliter. Primo ex pncipijs dctis:r administratiōe āgelo⁹ circa hec auctē apostoli.Scōo ex motione ordiū celestiū

84 b 284 Ūsi in.3.de aia dr.q; oīm itell's est qō q̄d est. Circa qōnē errat:sicut negz sensus circa p̄pria sensibile. Sic ergo ecntie rez mālium sūt in intellectu hois vel āgeli:vt itell'm est in intelligēte:r nō fz eē sūm realē.Quedā ño sūt q̄ sūt in intellectu vel in aia:ōm vtriūq; esse. Et vtroūq; ē visio intellectualis. ¶ Ad tertiū dōm,q; si angelus accipet cognitionē rerū mālium ab ipsis reb⁹ mālib⁹: oporteret q; faceret eas itelligibiles actu abstrahēdo eas. Nō ät accipit cognitionē earū a reb⁹ mālibus:fz p spēs actu itelligibiles rerū sibi cōnāles⁶,rerū māliū notitiā hz:si ē intell's nr̄ fz spēs quas intelligibiles facit abstrahendo.

281 ¶ Utrū angel⁹ cognoscat singularia.Ar.2.

287 2.d.3.q. 3.ar.3. Et.2.fz. cap.98. Et vi. q.8.arti cu.11.et q.10.ar ti.5. et opus. 35.c.13. 1.15. 279 262.

Dscōm Sic ꝓcedit. Ūq; angel⁹ singularia nō cognoscat.Dicit enī pbs in.1.poste.q; sensus est singulariū: rō vero vel intellectus vniuersaliū.Jn angelis ält nō est vis cognoscitiua nisi intellectiua:vt ex superioribus pz⁹. Ergo singularia nō cognoscūt. ¶ Preterea. Dis cognitio ē p assimlatiōē aliq̄ cognoscētis ad cognitū.Sed non vī q; possit esse aliqua assimilatio angeli ad singulare inq̄ntū est singulare:cū angelus sit opimalis:vt supra dctm est⁹:singularitatis ño pncipiuz sit mā.Ergo angelus nō pōt cognoscere singularia. ¶ Preterea.Si angelus scit singularia.aut p spēs singulares:aut p spēs vles, Non p singulares:q; sic oporteret q; haberet species infinitas. Negz p vles: q; vle nō est sufficiēs pncipiū cognoscēdi singulare inquantū est singulare: cū in vniuersali singularia non cognoscantur nisi in potentia. Ergo angelus non cognoscit singularia.

Sed ꝓtra. Null⁹ pt custodire q̄ nūq; astrologus habebit certā cognitionē de aliquo singulari q̄tcūq; nec nisi per sensum: q; cōclusio singularis nō pōt sciri nr maiore r minore i vtrib⁹:fz ops alterā ꝑmissaz esse singularē. Singularē ält ꝓpōnē cogitatiuā formāt.Et decipit i hoc obiectus:q; nō aduertit q; scire nūc solē esse t tali signo r lunā in tali/nō ad sciam sed ad sensuz ptinet:r tñ sine ꝫ nō pōt cōputari:ergo i tali anno erit eclypsis.Ad sciam.n.ꝫ vle tñ spectat.s.q; quotiēcūq; sol r luna sūt in talib⁹ signis rc.r q; a tali signo ad aliud dignū tñ tpis cōputat et similia.Et quib⁹ nunq; scit aliquod singulare:misi subsumat:sed nūc est sic:quod per sensum opz haberi. ¶ Tertio ñdet q̄sito vna cōclusione affirmatiua.Ageli cognoscūt singularia. Et ꝓbat eā:q; q̄ sunt dispersa in inferioribus cōuenīūt vnite in superiori:vt ptz de sensib⁹ particularib⁹ respectu sensus cōis. Jgit q; nos p diuersas potētias cognoscim⁹ angelis vnica apprehēdit.Cōfirmat autoritate Aristo.reputantis inconueniens litem cognosci a nobis:r non a superioribus. ¶ Circa rōnem adducta ad ꝓbandū hanc primā cōclonem:dubiū occurrit,primo tera:q; illud principiū que sunt dispersa in inferioribus adunantur in superiori:pōt intelligi dupliciter.s.q; adunētur eminēter r formalr:quemadmodū in sensu cōi a dunant sentire,ppria sensibilia sensuū exteriorū:r in deo pfc:tiōes attributales. Aliō modo eminenter quidē sed nō formaliter:qñ̄ admodū inferiora sunt in sole.Et si primo mō ad hoc ꝓpositū assumptū dicat:quū non sit veruz aliter rō ruet.Si vero scōo mō cōcludit oppositū. Si ält indistincte assumptū sit indistincte et infert:ergo oēs cognitiones nr̄e eminenter continētur in angelo.Et nō poterit inferri ex hoc: ergo cognitio singularū erit in eo formaliter:qm̄ dicā q; cognitio angeli est altioris ordinis:r tñ formalr cōtinens cognitionē singulariū.Et cōfirmat obiectio hec:q; cōstat q; intellectus nr̄ est virtus altioz oīb⁹ sensib⁹:r tñ in ipso nō adunātur cognitiones singulariū:sic q; ipse cognoscat singularia:nisi forte argnitiue r indirecte: ex admixtiōe ad sensus. Unde si ratio valeret:concluderet etiam de intellectu nostro:et quia non concludit de illo:igitur simpliciter non valet. ¶ Ad obiectionē hanc dicit:q; ꝓpō illa indistincte sumit:sic vt intelligat q̄tū possibile est: iuxta modū supioris.Jta q; sensus est:dispsa inferi⁹ adunari supius: eminētioꝛi modo quo adunari pōt iuxta tamē modū r capacitatem

supioris.Et ppea in his q; pōt a dunari eminēter r formalr:ifert adnationē talē.Jn his ät q; ptinguit eleuari eminēter tñ:nō ifert nisi adnationē eminētie.Et qñ cognoscere qōcūq; oīm ē de gñe eo⁹ q; pōt eleuari formalr:nō i his ifert adnationē eminēter formalē.Et ad instāntiā de intellectu nr̄o:dupl'r dici pōt;primo negādo:q; ipe ñ cognoscat singularia:qm̄ saltē i statu sepatiōis cognoscet ea. Scōo r melr mdicio meo dr.q; intellect⁹ hūan⁹ nō ꝑstituit aliū gradū in ordine rez:fz claudit i illo rerū gradu in q; hō locat. Et ꝓpterea ñ habet hic locum obiecta ꝓpō simplr:quia de nā rei superioris iplete i spē intelligē da ē.Res.n. incōplete nō opz simplr ꝓbabere iferioza:fz magz ꝓuenire r adunari cū eis ad interiorē gradū vnū ꝓfectū: vt ꝓtigit i hoic. Dicta ält simpliciter: qz quodāmō q̄dā pētvirt⁹ nr̄a superioz: vī nobili⁹ attingit. ¶ Quarto rñdet q̄sti to:quo ad modū cognoscēdi dicens:q; āgeli cognoscūt singularia p spēs influxas a deo:r ꝓbatur sen declarat hoc sic. Res oēs causant a deo:r quātū ad formalia:r quantū ad materialia caruz in ꝓpijs naturis:r go q̄ ad eadez causant a deo in mētibus angelorū:ergo p tales spēs cognoscēt angeli singularia.Antecedēs supponit:prima ño cōsequētia ex augustin⁹ no⁹ supponit: volēte res factas esse non solū in seipsis: fz ēt in mēte ꝙ angelorū: scōa ño ꝓtiꝫ ꝓbat:ex ꝓportiona

284 90 136 135 litate:quia quemadmodum se habet essentia dei:per quaz omnia causat ad cognitionem eius:ita similitudines illius essentie fm q; est causa talium rerum:ad intellectus in quibus sunt ille similitudines.Sed deus scit omnia per illam r quo ad vniuersales et quo ad particulares conditiones:quia illa est similitudo omnium quo ad omnia. Et quia scientia sua est causa rerum:ergo angelus per species exemplatas ab illa summa similitudine:cognoscet omnia facta:r quo ad conditiones vniuersales r singulares. ¶ Orca rationem adducram ad ꝓbandū hanc secundam cōclusionem:de modo cognoscēdi:occurrit obiectiones scotin.2.d.3.q.vltima:vbi triplr illā rōnē ipugnat. Primo qr nō vz ꝓtia res fluūt a deo q; ad mām r formā:ergo fluunt in mēte angeli quo ad cognitionē singularitatis:pcipue apud eos qui tenent ꝓtra cōmentatorē:q; materia sit pars quidditatis. Sz sufficit:q; fluant in mēte angeli vt ptes q̄ddītatis in esse cognito. Scōo q; spēs influxa nō est rō cognoscēdi nisi q̄ddītatē vt als ꝓbatū est. Tertio q; quū dicis:essentia diuina est rō cognoscēdi tā singulare ꝙ q̄ddītatē, ergo r species in mente angeli:dico quod ibi est sophysma: procedendo a magis perfecto ad minus perfectum affirmative. ¶ Circa ipsaz conclusionem secundam multiplex obiectio occurrit. Et primo contra eam arguit scotus in.q.eadem intendens: quod angelus cognoscat singularia per species acquisitas a rebus:r nō per species influxas.Primo qr singulare puta sortes/cognoscitur vt hoc:r nō p ipēm q̄ddītatis:ergo per ꝓpriam spēm:ergo aut in angelo sunt indite quidditatis:ergo per ꝓpriam spēm:ergo aut in angelo sunt indite omnium singularium ꝓprie spēs:q; nō est rationabile: aut acquirit species singularium:quū cognoscit illa:q; est intentum.Ält⁹ pto ꝓtia ma parte supponitur:quo ad scōam vero pz:er eo q; hoc singulare nā continetur determinate sub q̄ddītate vt hoc singulare est. Et ꝓbat tertio ꝓtia:quia quemadmodum se habet essentia dei:ita similitudines illius essentie fm q; est causa talium rerum:ad intellectus in quibus sunt ille similitudines.Sed deus scit omnia per illam r quo ad vniuersales et quo ad particulares conditiones:quia illa est similitudo omnium quo ad omnia. Et quia scientia sua est causa rerum:ergo angelus per species exemplatas ab illa summa similitudine:cognoscet omnia facta:r quo ad conditiones vniuersales r singulares. ¶ Orca rationem adducram ad ꝓbandū hanc secundam cōclusionem:de modo cognoscēdi:occurrit obiectiones scotin.2.d.3.q.vltima:vbi triplr illā rōnē ipugnat. Primo qr nō vz ꝓtia res fluūt a deo q; ad mām r formā:ergo fluunt in mēte angeli quo ad cognitionē singularitatis:pcipue apud eos qui tenent ꝓtra cōmentatorē:q; materia sit pars quidditatis. Sz sufficit:q; fluant in mēte angeli vt ptes q̄ddītatis in esse cognito. Scōo q; spēs influxa nō est rō cognoscēdi nisi q̄ddītatē vt als ꝓbatū est. Tertio q; quū dicis:essentia diuina est rō cognoscēdi tā singulare ꝙ q̄ddītatē, ergo r species in mente angeli:dico quod ibi est sophysma: procedendo a magis perfecto ad minus perfectum affirmative. ¶ Circa ipsaz conclusionem secundam multiplex obiectio occurrit. Et primo contra eam arguit scotus in.q.eadem intendens: quod angelus cognoscat singularia per species acquisitas a rebus:r nō per species influxas.Primo qr singulare puta sortes/cognoscitur vt hoc:r nō p ipēm q̄ddītatis:ergo per ꝓpriam spēm:ergo aut in angelo sunt indite quidditatis:ergo per ꝓpriam spēm:ergo aut in angelo sunt indite omnium singularium ꝓprie spēs:q; nō est rationabile: aut acquirit species singularium:quū cognoscit illa:q; est intentum.Ält⁹ pto ꝓtia ma parte supponitur:quo ad scōam vero pz:er eo q; hoc singulare nā continetur determinate sub q̄ddītate vt hoc singulare est. Et ꝓbat tertio ꝓtia:quia quemadmodum se habet essentia dei:per quaz omnia causat ad cognitionem eius

Universidad de Deusto Biblioteca

iō nō ē eadē rō. ❡ Ad scdm dōm q ꝑm suā nām angeli nō assimilant reb⁹ mālib⁹: sicut assimilat aliq̄d alicui ꝑꝫ ꝯueniētiā in genere vel in spē aut in accidente: sꝫ sicut supius hꝫ silitudinē cū inferiori: vt sol cū igne. Et per hūc ēt modū in deo est silitudo oium: ꝛ q̄tū ad formā: ꝛ q̄tū ad mām: inquātū in ipso ꝑexistit vt i cā, q̄cq̄d in reb⁹ iuenit. Et eadē rōne spēs intell'is angeli: q̄ sunt q̄dā deriuate similitudines a diuina eēntia: sunt silitudines rerū: nō solū q̄tū ad formā, sꝫ ēt q̄tū ad mām. ❡ Ad tertiū dōm q āgeli cognoscūt singularia p formas vles: q̄ tñ sunt silitudines rerū, ꝛ q̄tū ad pncipia vlia, ꝛ q̄tum ad indiuiduatiōis pncipia. Quō āt p eādē spēz pñt multa cognosci: iam supra dictū est.

❡ Utrū angeli cognoscāt futura. Arti. 3.

Ad tertiū sic ꝓcedit. Uꝛ q angeli cognoscāt futura. Angeli em̄ potētiores sunt in cognoscendo q̄ hoies. Sꝫ hoies aliq̄ cognoscunt futura multa. Ergo multo fortius angeli. ❡ Preterea. Pñs ꝛ futurū sunt dñe temporis. Sed intellect⁹ angeli ē supra tps. Parificat em̄ itelligētia eternitati. i. euo: vt dr in lib. de causis. Ergo quātū ad itellectū angeli nō differūt pteritū ꝛ futurū: sꝫ idifferēter cognoscit vtrūq̄. ❡ P. Angel⁹ nō cognoscit p spēs acceptas a reb⁹: sꝫ p spēs innatas vles. Sꝫ spēs vles equal'r se hñt ad pteritū ꝛ futurū. Ergo vr q āgeli idifferent cognoscāt pterita: ꝛ pñtia: ꝛ futura. ❡ P. Sicut aliq̄d dr distās ꝑm tps: ita ꝑm locū. Sed angeli cognoscūt distantia ꝑm locū. Ergo etiā cognoscūt distantia ꝑm tps futurum.

Sed ꝯtra Id q̄d est ꝓpriū signuz diuinitatis nō cōuenit angelis. Sꝫ cognoscere futura est ꝓpriū signū diuinitatis: ꝑm illum Esa. xlj. Annūtiate q̄ vētura sunt i futurū: ꝛ sciem⁹ q dij estis vos. Ergo angeli nō cognoscūt futura.

Rñdeo Dōm q futurū dupl'r pōt cognosci. Uno mō i cā sua. Et sic futura: q̄ ex necessitate ex causis suis ꝓueniūt p certā sciam cognoscunt. vt solē orri cras. Que ꝟo ex suis causis ꝓueniūt vt i plurib⁹: cognoscunt nō p certitudinē, sꝫ p cōiecturā: sicut medic⁹ pcognoscit sanitatē infirmi. Et iste modus cognoscēdi futura adest angelis: ꝛ tanto magis q̄ nobis quanto magis rerū causas ꝛ vlius ꝛ perfectius cognoscunt: sicut medici qui acuti⁹ vidēt cās melius de futuro statu egritudinis pronosticant. Que vero ꝓueniunt ex causis suis vt in paucioꝛib⁹, penitus sunt ignota: sicut casualia ꝛ fortuita. Alio mō cognoscunt futura in seipsis. Et sic solius dei est futura cognoscere: nō solū q̄ ex necessitate ꝓueniunt: vel vt in plurib⁹: sed etiā casualia ꝛ fortuita. Quia deus videt oia in sua eternitate: q̄ cuꝫ sit simplex toti tpi adest: ꝛ ipm cōcludit. Et ideo vnus dei intuitus fertur in oia q̄ agunt per totū tempus sicut in pñtia: et videt oia vt in seipsis sunt: sicut supra dictū est: cū de dei scientia ageret. Angelic⁹ aūt intellectus ꝛ quilibet intellectus creat⁹ deficit ab eternitate diuina. Uñ non pōt aliquo intellectu creato cognosci futurū, vt est in suo esse.

Ad pmū Ergo dōm q oēs nō cognoscūt futura: nisi i causis suis: vl deo reuelāte. Et sic āgeli multo subtilius futura cognoscunt. ❡ Ad scdm dōm, q licet intellect⁹ angeli sit supra tēpus quo mensurant corpales mot⁹: est tñ in intellectu angeli tps ꝑꝫ successionē intelligibiliū ceōptionū: ꝑm q dicit Augu. 8. sup Gen. ad lit. q deus mouet spūal' creaturā p tps. Et ita cū sit successio in itellectu angeli: non oia que agunt p totū tempus sunt ei pñtia. ❡ Ad tertiū dōm, q licet spēs que sunt in intellectu angeli: quātū est de se: equal'r se habeant ad pñtia: pterita ꝛ futura: tñ pñtia: pterita: ꝛ futura nō equaliter se hñt ad rōnes. Quia ea que pñtia sunt hñt naturā p quā assimilant spēbus q̄ sunt in mēte angeli. Et sic per eas cognosci pñt. Sꝫ q̄ futura sunt nondū hñt nām p quā illis assimilentur. Uñ p eas cognosci nō pñt. ❡ Ad quartū dōꝫ, q distātia ꝑm locū sunt in rerū natura: et pticipant aliquam speciem: cuius similitudo est in angelo. Quod non est verum de futuris: vt dictum est. Et ideo non est simile.

❡ Utrum angeli cognoscant cogitationes cordium. Arti. 4.

Ad quartū sic ꝓcedit. Uꝛ q angeli cognoscāt cogitatiōes cordiuꝫ. Dicit em̄ Greg. in moralibus super illud Job. 28. nō equabitur ei aurū vel vitrū: q tunc. s. in beatitudine resurgentiū vnus erit ꝑspicabilis alteri sicut ipse sibi: cū vniuscuiusq̄ intellectus attenditur simul ꝯsciētia penetrat. Sꝫ resurgentes erunt similes angelis: sicut habetur Mat. 22. capitu. Ergo vnus angelus

278
281
positio. Aliomō nō p abstractionē: sꝫ p excellētiā. i. q: tāte excellētie ē: vt repñsentet rē: ꝛ ꝑm ꝯdōnes ei⁹ absolute: ꝛ ꝑm ꝯdōnes pñtie: vl tāq̄ rē repñsentatā: vt spēs diuina: vel vt ꝯdōnē sine qua nō: vt spēs angelica: ꝛ de talib⁹ nō est vera ꝓpō. Spēs ḡ nō ꝑ abstractionē: sꝫ excellētiā sui: eo dē mō repñtās ex pte sui: siue res sit siue nō: sufficit ad cognitionē itutiuā: q: posita re: aliq̄d noui ꝛpñtat ñ p sui sꝫ rei repñtate mutationem seu nouitatē. Et hoc bñ nota. ❡ Ad pmā ꝟo rōnē ex. d. 9. ā adductā. 4. loco: dr negādo ꝯñaz. Et ad pbationē q̄ dr: qñ pluralitas ifert maiorē pfectionē: īfinitas infert infinitā.
24
dicitur primo: q falsum assumit. dz em̄ sub disiunctione cōcludi: ꝗ pluralitas infert maiorem perfectionem: infinitas ifert vel infinitā perfectionē: vel altioris ordinis pfectionez.
ꝛ c
282
Stat. n. q vna perfectio altioris ordis tāte sit pfectiōis: q excedat ifinitas pfectiōes iferioris ordinis: ꝛ eminent equaleat eis. Rursus 2. dr: q quāz aliq̄d eē infinite pfectiōis ꝯtingat dupl'r. s. simpl'r vel i tali gñe aut spē: nec oportet q est ifinitū i tali genere aut spē: eē infinituz ens simpl'r: vt pꝫ de albedie ifinita/ si eēt intēsiue infinita: non. n. ꝓpter ea eēt pfectior quā suba/ sed eēt ifinite pfectiōis: ifra spēm tñ albedinis. Uñ in ꝓposito: dato q infinitas ꝯtētorū inferret infinitatē ꝯtinētis nō sequit. ḡ illo ꝯtinēs est ifinite pfectiōis simpl'r: sꝫ i tali gñe aut spē. Et sic rō ħ ex duplici deficit capite. pmo q: ñ sequit infinitas nisi sub disiūctiōe. Scdo q: ēt qñ sequit ifinitas: nō seqtur ifinitas pfectiōis simpliciter: sꝫ pfectiōis in gñe vel in spē: quēadmodū pluralitas nō ifert tūc maiorē perfectionē nisi eiusdem rōnis. Et qm̄ scot⁹ sepe vtit ista rōne ad diuersa ꝓposita: ꝛ in diuersis materijs: opꝫ diligēter notareq̄ diximus ꝛ applicare ad materias. Quātū ad presentez aūt spectat: iam pꝫ q ponimus spēm altioris ordinis: ꝛ simuliter actū intelligēdi spēi proportionatū. ❡ Ad scdam aūt rōnem ex dictis habetur rñsio. Supponit em̄ rō vnū falsuꝫ. s. q spēs in mente angelica repñtet durationē coiūctionis cōtingētis tāq̄ rē representatā: cuius oppositū diximus: imo hoc ꝓpriū est eēntie diuine: ꝛ forte nō est coicabile alicui spēi: q̄m hoc est repñtare ea q̄ futura sunt ꝯtingēter in seipsis determinate. Et iō qūn dr: aut repñtat vtrūq̄ oppositorū ꝛc. Rñdet cū triplici distinctiōe. s. de repñtari tāq̄ rē repñtatā: ꝛ cōditionem sine qua nō: ꝛ de oppositis ꝑm differētias tpis ꝛ absolute: ꝛ de oppositis positiue ꝛ ꝯdictorie. Et dr q spēs in mēte angelica: repñtat tanq̄ rē repñtatā alterū oppositorū positiuorū absolute: ꝛ nō cū aliq̄ differentia tpis: repñtat. n. coiūctionē sortis cū sessione: ꝛ nō coiunctionez eius cū sessione ꝛ nō sessione cōtradictorie. Nec repñtat coiunctionē sortis cū sessiōe duratura hodie vel cras sed absolute coiūctionē ei⁹ cū sessione: ꝛ coniunctionē et⁹ cū cursu. Et si dicas q̄uo ergo angelus cognoscet reliquū cōtradictoriū. Et sil'r q̄uo certitudinē habebit per talē spēm de hodierna sessiōe sortis: ꝛ crastino eius cursu iam ex dictis pꝫ: q cum ponit in effectu sessio sortis: statim fit assimilatio inter sortē sedētē ꝛ illā spēm: ꝛ pns tpis dña repñtat p illā tāq̄ ꝯditio sine qua nō. Et sic cognoscit sortes nūc sedēs. Cognoscit vero post horā p eandē spēm sor. nō sedēs desinēte assimilatiōe inter ipm vt sedētē ꝛ illā spēm. Et cras cognoscet currēs facta assimilatiōe iter illā ꝛ sortē vt currētē. Et sic falsum est: q si repñtat alterū oppositorū determinate q nūq̄ p ipsaꝫ cognoscetur reliquū. ❡ Ad tertiā aūt rōnē iā pꝫ q nō icōuenit imo est necūm: cola nālia statim cū fiūt cōgenita esse angelo habitual'r ꝛ distātiā localē ñ ipedire āgeli cognitionē. 88 91

J. q. 86. arti. 4. Et. 22. q. 95. ā. 1 Et. 1. d. 38. ar. 5. Et. 2. d. 7. q. 2 arti. 2. Et. 1. ꝯ. ca. 67. Et lib. 3. ca. 154. col. 3. et 4. Et veri. q. 8. art. 11. ꝛ mala. q. 16. artic. 7. et opus. 3. ca. 135. c. 136.
288
281
287
c
281
527
a
92
435

❡ Super Arti. 3.

Titul⁹ clar⁹ est: accipit em̄ i cōmuni futuruꝫ vt sic. ❡ In corpore duas distinctiones ponit. Alterā de cognosci vel in sua cā: vel in seipso. Alterā de futuro necio vel vt i plurib⁹ vel vt in paucioꝛib⁹. Et duo facit. Q: pᵒ examinat oia mēbra scde distinctionis quō se habeāt ad primum membrū prime: et scdo quō se habeāt ad alterū eiusdem prime distinctionis membrum. ❡ Quo ad pmū tres cōclōnes dicit. pria est. futura necia cognoscunt in suis causis ab angelo p certitudinē. Scda est: futura vt in plurib⁹ cognoscunt i suis causis ab āgelo p cōiecturā. ꝛ declarat q: ēt hoies hāc hñt cognitionē: sꝫ āgeli tāto magis q̄to vl'ius ꝛ pfecti⁹ itimas cāꝝ cōdōnes penetrāt. Tertia est: futura vt i paucioꝛib⁹ i sua cā sunt penit⁹ ignota. ❡ Quo ad ꝑm vnica ē cōclō futura tā necia q̄ vt in plib⁹ q̄ in paucioꝛib⁹ in seipsis a solo deo cognoscunt. Et pbat: q: sol⁹ ituit⁹ dei eternitate mensurat eq̄liter se hñt ad omnes tpis dr̄as. ac p ħ eq̄liter respicit simul oīa que fiunt ꝑm quācūq̄ tpis differentiā. ❡ Aduerte hic duo. Primū ē: q S. Tho. multa hic dicit: que non probat. vel q: sunt p se nota exercitatis: puta q effectus necessarij cognoscuntur per certitudinē in suis causis: vel q: sunt superius discussa puta q futurum ꝯtingens in sua causa: vt sic sit penitus ignotum. Ħ enim in. q. 14. ventilatū fuit. Nota scdo q cū due rōnes assignari possint respectu cognitionis futurorum contingētū in seipsis. s. eternitas intuitus: ꝛ plenitudo rōnis representatiue: quia. s. representare rē ꝛ eius durationē ꝛc. S. Tho. nō curans de hac scda exclusione pme ab angelis sufficiēter intētū ꝯcludi voluit. Propterea vt arbitror: q: mutuo se cōsequuntur ꝛ exclusio vnius est exclusio alteri⁹: q: illa spectat ad infinitatē: hec ad eternitatē. Tā āt eternitas q̄ infinitas soli deo ꝯueniūt. Maluit aūt ex eternitate arguere: q: euidēti⁹ ꝯstat A'elis repugnare eternitatē ituit⁹: q̄ plenitudinē talis repñtatiui. Dubia ꝟo circa hāc rōnē de eternitate intuit⁹: in. q. 14. tractata sunt.

49 308 b 325 ꝛ 44 c 289 1. ꝯ. c. 68 ꝛ lib. 3. ca. 154. co. 8. pncipio. Et veri. q. 8. ā. 13 et mal. q. 16. arti. 8.

❡ Super Arti. 4.

In titulo. Aduerte q pñs q̄ est de cognitiōe cogitatiōis cordis alteri⁹ in pticulari ꝛ cōplete. s. quo ad q̄nē an est: tā in se q̄ respectu termini. i. vtrū angelus cognoscat si actual'r cogitem de aliquo quid cogito quid delibero ꝛc.

pōt videre id q̄d est in cōscientia alterius. ❡ P. Sicut se hñt figure ad corpora: ita se hñt species intelligibiles ad intellectum. Sed viso corpore videt ei⁹ figura. Ergo viso suba intellectuali videt spēs intelligibilis q̄ est in ipsa. Ergo cum angelus videat alium angelū ꝛ etiā animaꝫ: videt q possit videre cogitationē vtriusq̄. ❡ P. Ea que sunt in intellectu nr̄o sunt similiora angelo q̄ ea q̄ sunt in fantasia: cū hec sint intellecta in actu, illa vero in potētia tantū. Sed ea q̄ sunt in fantasia pñt cognosci ab angelo: sicut corporalia: cum fantasia sit virtus corporis. Ergo videtur q̄d angelus possit cognoscere cogitationes intellectus.

Sed cōtra Est q ꝓpriū dei non ꝯuenit angelis. Sed cognoscere cogitationes cordiū est ꝓpriū dei: ꝑm illud Iere. 17. Prauū est cor hois ꝛ inscrutabile. Et quis cognoscet illud? Ego dñs scrutans ꝛc. Ergo angeli non cognoscunt secreta cordium.

Rñdeo Dicendū, q̄d cogitatio cordis dupl'r potest cognosci. Uno mō in suo effectu. Et sic nō solum ab angelo: sed etiā hoie cognosci potest: ꝛ tanto subtilius quāto effectus hmōi fuerit magis occultus. Cognoscitur enim cogitatio interdū: nō solū per actū exteriorē: sed etiā per immutationē vult⁹. Et etiā medici aliquas affectiones animi p pulsuꝫ cognoscere pñt: ꝛ multo magis angeli vel etiā demones: quāto subtili⁹ hmōi immutationes occultas corpales ꝑpendūt. Uñ Aug. dicit in li. de diuinatione demonū q aliqñ hoim dispositiones: nō solū voce ꝓlatas, verū ēt cogitatiōe cōceptas, cū signa quedā in corpore exprimunt ex animo: tota facilitate ꝑdiscunt. q̄uis in lib. retractationū hoc dicat nō esse asserendū q̄uo fiat. Alio mō pñt cognosci cogitationes: ꝓut sunt in intellectu: ꝛ affectiones ꝓut sunt in voluntate. Et sic solus deus cogitationes cordiū: et affectiones voluntatū cognoscere pōt. Cuius rō est: q: voluntas rationalis creature soli deo subiacet: ꝛ ipse solus in eam operari potest: qui est principale eius obm: vt vltimus finis. Et hoc magis infra patebit. Et ideo ea q̄ ex volūtate sola depēdent: vel q̄ in volūtate sola sunt: soli deo sunt nota. Manifestum est aūt q ex sola volūtate depēdet: q̄d aliquis actu aliqua consideret: quia cum aliquis hꝫ habitū sciētie, vel spēs intelligibiles in eo exñtes, vtit eis cū vult. Et ideo dicit apl's. 1. Cor. 2. q̄d que sunt hois, nemo nouit nisi spiritus hois qui in ipso est.

Ad pmū Ergo dōm, q̄d cogitatio vnius hois non cognoscitur ab alio ꝓpter duplex impedimētum. s. ꝓpter grossitiem corporis: ꝛ propter volūtatē claudentē sua secreta. Primū aūt obstaculū tolletur in resurrectione: nec est in angelis. Sed scdm impedimentū manebit post resurrectionē: et est mō in angelis. Et tñ qualitatē mētis, quātū ad quātitatē gratie ꝛ glorie: representabit claritas corporis. Et sic vnus mentē alterius videre poterit. ❡ Ad scdm dicendū, q etsi vnus angelus spēs intelligibiles alteri⁹ videat per hoc q modus intelligibilium specierū ꝑm maiorem ꝛ minorem vniuersalitatem ꝓportionatur nobilitati substātiarū: non tñ seq̄tur q vnus cognoscat q̄uo alius illis intelligibilib⁹ specieb⁹ vtitur actualiter considerādo. ❡ Ad tertiū dicēdū, q appetitus brutalis non est dñs sui actus: sed sequitur impressionē alteri⁹ cause corporalis vel spiritualis. Q: igitur angeli cognoscunt res corporales ꝛ dispositiōes earū, possunt per hec cognoscere, q̄d est in appetitu et in apprehensione fantastica brutorum animaliū et etiā hoim ꝑm q in eis q̄nq̄ appetit⁹ sensitiuus ꝓcedit in actum sequēs aliquā impressionem corporalem: sicut in brutis semper est. Non tñ opꝫ q̄d angeli cognoscant motū appetitus sensitiui: ꝛ apprehēsionem fantasticam hois ꝑm q mouent a volūtate ꝛ rōne: q: etiam inferior pars anime participat aliqualiter rōnē: sicut obediēs imperāti: vt dr in. 1. ethico. Nec tñ sequit q si angelus cognoscit q̄d est in appetitu sensitiuo: vel fantasia hominis, q̄d cognoscat id q̄d est in cogitatione vel voluntate: quia intellectus et voluntas non subiacent appetitui sensitiuo ꝛ fantasie: sed potest eis diuersimode vti.

❡ Utrum angeli cognoscant misteria gratie. Articulus. 5.

Ad quintū sic ꝓceditur. Uidetur q̄d angeli mysteria gratie cognoscāt. Quia inter oia mysteria excellētius est mysteriū incarnationis Christi. Sed hoc angeli

❡ In corpe vnica ponit distinctio bimēbris. s. q cogitatio pōt cognosci dupliciter. s. in suo effectu: vel in seipa. Et due ꝯclōnes ponunt iuxta duo pdicta mēbra. Prima est. Cogitatio cordis alteri⁹ pōt cognosci ab angelo in suo effectu. Et ꝓbat a fortiori: q: sic ēt pōt cognosci ab hoie/ p immutationē vultus ꝛ dispōnē corporis: vt medici discernūt q̄nq̄. Et hoc ꝯfirmatur authoritate Aug. Scda cōclō est: q cogitationes cordiū in seipsis seu q̄d idē est: vt sunt in voluntate: soli deo sunt nāl'r cognite: et ꝓbat sic. Mere voluntaria soli deo ꝛ volēti sunt nota: cogitatiōes cordiū sunt pure voluntarie: q: et sola volūtate depēdet q aliq̄s actu cogitet aut velit aliq̄d: q̄m habit⁹ est q̄ qs vtit quuꝫ vult. ḡ. Maior ꝓbat: q: volūtas soli deo subiacet: q̄ sol⁹ in eo opari pōt: vt primū obm: ꝛ finis vltim⁹. Et ꝯfirmat ꝯclō authoritate apli. 1. ad Corin. 2. ❡ Circa rōnē adductā ad scdam ꝯclōnē dubiū occurrit a Durādo in. 2. di. 8. motū ꝛ est tale. Si volūtariū soli deo ē cognitū q: volūtariū est: ex aliq̄ harū q̄nq̄ ꝯditionū ꝓuenit. s. aut q: volūtas soli deo subiacet/ q̄ ad cāri. Et ex ħ nō: q: sic ēt mā pᵃ/ ꝛ essentia aie soli deo essent note. Aut q: soli deo subiacet q̄ ad moueri. Et ex ħ non: q: sic ēt mot⁹ pmi mobilis: si a solo deo esset: sibi soli cognitus eēt. Aut q: libera est formal'r. Et ex ħ nō: q: libertas est a coactiōe nō a cognitiōe. Aut q: est indeterminata ad vtrūq̄ oppositoꝝ. Et ex ħ nō: q: indeterminatio tollit cogitatiōe posita in actu. Iā em̄ determinata tūc est. Aut q: a volūtate fit. Et ex ħ pcise nō: q: sic oīs actus impat⁹ a volūtate eēt soli deo not⁹/ ꝛ sic ēt act⁹ exteriores volūtarij ignoti eēnt angelis. Et ꝯfirmat: q: apd te angeli itelligūt p spēs innatas q̄ eq̄l'r repñtant act⁹ interiores ꝛ exteriores spūales ꝛ corporales. ❡ Cōtra eādē rōnē arguit Sco. in 2. dist. 9. q. 2. dupl'r. Prima q: nō est maior rō quare volūtas possit occultare cogitationē positā in actu q̄ ipsam essentiā ꝛ volūtatē suā. Scdo q: si cogitatio occultat volitione. Illa volitio aut erit alteri manifesta: aut occulta. si manifesta hñ intentū. si occulta. ergo alia volitione occultabit: ꝛ iterū queret de alia: ꝛ sic in infinitū. ❡ Cōtra ꝯclusionē multa refert Capreolus in di. 9. secundi argumēta, ex Sco. quoꝝ q̄dā in Sco. nō inuenio. Quedā aūt argumēta sunt ad hoiem a Sco. ꝯ henri. facta: ꝛ quedā eandē hñt difficultatē. Ita q̄ ex solutione pcedētiū vno adiūcto argumēto/ q̄d Sco. directe ꝯ ꝯclusionē facit: oia essent clara. Tāgit ergo vbi supra tale mediū. Cogitatio pcipue angelica posita in actu est obm actu intelligibile in se: ꝛ ꝓportionatu cuicūq̄ intellectui angelico: ꝛ sufficiēter pñs omni tali intellectui. ergo pōt naturaliter intelligi ab altero angelo. ꝯña est nota. ꝛ pōt ꝯfirmari ex illa maxima. Actiuo ꝛ passiuo naturaliter ꝓportionatis ꝛ approximatis nō impeditis sequit actio. Añs vero quo ad oēs sui partes est per se notū supponēdo q distātia localis nō impedit actionē ꝛ passionē omnino immaterialem: de quali est sermo. Et pōt ꝯfirmari q: q̄cq̄d pōt inferior: pōt ꝛ superior. Ac p hoc si Michael cognoscit ꝓpriā cogitationē intuitiue poterit eādē multo eminētius intueri Seraphin. ❡ Ad euidētiā difficultatis hui⁹ sciēdū est/ q ꝑm duplicē opinionē de intellectu angelico/ dupl'r in mā hāc ꝓcedi pōt. Scdm nāq̄ opinātes itellectū angeli moueri ab obo/ scrutari opꝫ an cogitatio volūtaria posita i actu sit subm ꝓportionatū: ꝛ sufficiēter pñs in rōne motiui respectu cuiuscūq̄ itellect⁹ angeli. Sco. em̄ tꝫ partē affirmatiuā Greg. de Ari. ptē negatiuā. Sꝫ hec q̄d nō hꝫ locū apud opinantes intellm angelicū nō eē nāl'r mobilē ab aliq̄ obo: sꝫ oportere ipm intelligere q̄cq̄d nāl'r intelligit p spēs inatas. Iuxta. n. hāc viā van⁹ est ꝑmo ois de actiuo et passiuo motiuo ꝛ mobili ꝛ alijs hmōi. Sed opꝫ scrutari an cōiunctio volūtatis cū sua libera operatione i actu exercito repñtet p aliquā spēm innatā i āgelis an nō. In ħ. n. pēdet tota difficultas. Dictū ē. n. spēm in mēte angeli eē tāte excellētie vt hēat i se vñ sibi assimilet sor. sedens. sor. scribens sor. currēs. Cur igit nō hꝫ se vñ sibi assil'et sor. volēs: aut sor. cogitans A. Ut aūt clare pꝫ ex dictis. s. T. ħ et i. q. de ꝟit. q. 9. ar. 12. et i. q. de demonib⁹ ar. 8. arbitrat diu⁹. T. cogitationes cordiū q̄ ad eē actuale i pticulari ꝛc. nō repñtari p spēs inatas. Q: sunt altioris ordis q̄ sint oia nālia. Ita q ex eo q̄d volūtas vt volēs a. vl b. est. s. totū ordiez cāꝝ ꝛ effectuū nāliū. iō nō repñtat p spēs ipsas āgelis: q̄ repñtatiue tñ sūt cāꝝ et effectuū nālium. Et huc tēdit rō. s. T. vbi q̄. Probat em̄ sp altitudinē volūtatis vt operātis ex exēptiōe ei⁹ a depēdētia ꝛ ꝯnexiōe a q̄cūq̄ re nāli. Ita q̄d vis rōnis sue ꝯsistit i ħ: q volūtas vt opās i pticulari ꝛc. est ex ordinē rerū nāliū. ḡ est nāl'r occulta cuicūq̄ extriseco itellectui creato/ ꝛ tꝫ seq̄la. Q: spēs nāles itellectuū ñ repñtāt nisi nālia. Añs ꝟo ꝓbat q: voluntas soli deo subiacet: ꝛ q̄ ad exercitiū act⁹: ꝛ q̄ ad specificationē act⁹ i pticulari: q: ipse sol⁹ pt efficaciter mouere volūtatē tā effectiue q̄ obiue: cū sit sūmū bonū ꝛ finis vltim⁹ ꝛc. Et ħ aūt facile solutū volūtariū ex ħ ipō q volūtariū est i seipo occultū cuicūq̄ extriᶜᵒ creato: q: soli deo subiacet effectiue ꝛ obiue. Et iō nulla illaꝝ cāꝝ enūeratāꝝ ab eo admittit pcise: nisi 3ᵃ. Et ē ista quā dixit. s. T. quāq̄ arguēs aut nō itellexerit aut itelligere noluit: libtas. n. volūtati nō solū a coactiōe: sꝫ a depēdēᵃ ꝛ ꝯnexiōe cū nālib⁹ ē: ac p ħ a cogniⁿᵉ extriᶜᵃ creature. Ex ħ. n. q aliq̄d sic soli deo subiacet q nullā natū ē hēre ꝯnexionē cū nālib⁹: occultū nāl'r ē his/ q̄ nāliū tñ rōnes hñt. ❡ Ad obones ꝟo Sco. ꝯ eādē rōnē ex eodē pnᵒ iā pꝫ rñsio. Q: alia rō est de essentia: volūtate ꝛ itell'u angeli: ꝛ de his vt sunt in actu. 1ᵒ mere volūtario. Q̄m illa ptinēt ad nāle ordinē reꝝ. hec aūt nō. Et sil'r nō dicimus istā fatuitatē: q cogitatio occultet volitiōe velut q̄dā velamine: vt arguēs imaginat q̄rēs aliud illi⁹ velamē: sed dicim⁹ q cogitatio eo q: volita seu libera: est nāliter occulta. Et hꝫ rōnē sue occultationis: libertatē imperātis: vt dictū ac expositū est. ❡ Ad obonē demū sco. ꝯ ꝯclusionē dr: q tā hec q̄ oēs alie supponūt vnū falsuꝫ. s. intellectū separatū accipere cognitionē a reb⁹ cognitis. hoc em̄ est falsissimū: q̄m ois intellectus separatus intelligit per spēs influxas ꝛ nō aliter: nisi seipm ꝛ deū vt ex pdictis pꝫ. Et in hoc stādo: oēs obiectiones soluūtur. ❡ Super arti. 5.

320 315 321 410

ꝛ 8 524
547
290 J. q. 64. ar. 1. 4m 2. q. 106. ā. 4. 2m Et eph. 3. le. 3. fi.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Jtulus clarus est.

¶In corpe articuli vnā ponit distōnē de cognitiōe bimēbrē. Et iuxta vtrūq; mēbriū duab⁹ 2clonib⁹ rīdet q̄stio. Dīsō est. In angelis est duplex cognitio. s. nālis ⁊ hec est p eēntias ipsoꝝ: ⁊ p ſpēs inatas. Et supnālis ⁊ brīfica: ⁊ h cognitio est quā hīt i fbo dei. Prīa aūt 2clo est negatiua. s. angeli cognitōe nālī nō cogscūt mysteria gre. Et pbat: qz ista ex sola dei volūtate dependēt. Et p hāc firmatur ex h/q nō cogscūt nālī cogitatiōes cordiū. Et 2 firmat: eam vis q̄ mod⁹ arguēdi aut totitate apli pme ad corin. 2. ¶Circa hāc 2clonē. Aduerte q̄ eadē ē rō gre cogitatiōes cordiū ⁊ gre mysteria gre sunt occulta: qz. s. sūt ex ordinē rez nālīū: qz. s. ista soli volūtati sūt ynexa dine. Illa fo volūtati dine ⁊ cogitātis tm. Et ppea apud potnētes intellm ageliū moueri ab obo: q̄ rōe ponūt moueri ipm a cogitatiōib⁹ cordiū: sīc ipa ponūt moueri ipm a mysteriis gre in actu positis: nili aliū de ipediāt fīnte diuina. Et h ex pdicta sentit Sco. i. 4. dist. 10. q. 9. Nec ē op⁹ aīt hic i mō tari: q̄si negādo illōs suppositū fundamētū esse: qz. s. intellectus sepat⁹ sit mobilis ab obiecto: totū eoz edificium ruit.

¶Scda 2clo ē affirmatiua. Hīs tm multas rōnes. s. ageli i fbo cogscūt mysteria gre: nō oia tm: nec eq̄ liter nec q̄ sīt. Conclo ipa. pbat aūctie apli pme ad col. 2. 3. Hoc aūt reuelauit ꝛc. Prima fo rō declarat: qz supiores ageli plura ⁊ altioza mysteria cogscūt: ea rōne: qz p spica cī⁹ dinā ꝛc pdicat sapia. Scda fo rō declarat: qz supiores ⁊ his mysteriis illuminat inferiores. Tertia aūt: qz q̄dā hoz nouerūt ia pn⁹. Quedā fo rō diei addūcit: qm eoz cognitō est occulta. ¶Circa hāc 2clonē dubiū occurrit: q̄m nō vr ꝑ rū q̄ ageli cognitiōe brīfica cogscāt mysteria gre. Arguit. n. sco. in. 4. di. 1. q. 1 2clone. 3. Zſ sic. Beat⁹ nō distinguit a nō bēt: ni si vīdēo oīm beatificū vr ſtic. ⁊ ea q̄ ipo includunt vr sic: sed mysteria gre nō cian dunt i obto beatifico vr ſtic: ergo. Minor pz qz nō ſpectat ad beatitudinē cognicere gratiam cōferri huic vel illi ꝛc.

¶ Preterea / arguo ego ad hominem sic. apud. s. Tho. videre pla in dicta eēntia inſert a posteriori vīdē magz ipsaz dinā eēntiā: vt pz ex q. 12. Et rursus apud ipm ⁊ fratē: act⁹ beatific⁹ ad mīn⁹ ageloꝝ q̄cq̄ fit de aia sepata: nūq̄ intēdit eēntialr. g̃ impoſe est angelos in fbo de nouo aliq̄d videre. q̄d pz nō videsāt. Hoc em altera pdictaꝝ pro pōnū destruit: q̄m si de nouo aliq̄d videt. g̃ aut nō magis videt fbū ꝑpā mā. ꝓponē: aut magis videt ꝑ scdas. ¶Ad hāc dubitationē breuiter dico q̄ cognoscere aliq̄d in fbo tingit dupl⁹. vno mō formal⁹ alio mō causaliter. Et dico q. s. T. nō intēdit agelos q̄ cūq; de nouo videre aliq̄d i fbo formal⁹: ſz tm causal⁹. i. ex diuinis illuminationibus: q̄ se hīt ad visionē fbi sicut accītia q̄ dā cōcomitātia: non sīc ſpēs intellectiua: q̄ se hīt ad visionē oīa sīl. Scda est. ageli pnt nālī cognitiōe oīa ea sīl cognoscere q̄ p spēs nr plentant. Tertia est. ageli ñ pnt sīl cognoscere nālr ea q̄ per diuersas ſpēs innatas eis reprītant. ꝓtobātur aūt hē oēs cōclones codē medio sic. Multa nonvr multa ſz vr vnū ītelligibile pnt vna opatiōe ⁊ sīl ītelligi. Sz repītata p vnā ſpēm hīt rōnē vnīs ītelligibilis. Representata ꝛo p plures hīt rōnē plurīs ītelligibiliū. g. T. cy ltra. Cognitio i fbo est p vnā ſpēm tm eēntia sīl. diuinā. igit. Et ꝓbr mak h/ 2clo ptia auroritate aug. Maior pmo. pbat. q̄d ꝑma ptē ex h/ q vnī⁹ opatiōis dr̄ cē vnā obm: quāmodū vnī⁹ motus vn⁹ tm in⁹. Scdo declarat q̄ ad distōnē quā ꝓponit. s. q̄ rari ad ſtntē pcepti ōnā. s. vt mita ⁊ vt vnū: et h in sensū respectu ptiū. q̄ tinui: ⁊ intellectu nō respectu ptiū ꝓpōnis. Et vlr respectu extremoꝝ. cuiusq; cōparatiōis. Et declarat sīl veritas totiꝰ maioris assumpte ex sensu ⁊ intellectu nō. Minor fo. pbatur sic. esse intelligibile cōuenit representatiuis p speciem intelligibile: q̄ vnīquodq; est intelligibile in actu fm q̄ eius sīlitudo est in intellectu. ergo esse vnū intelligibile cōuenit esse ꝑ q̄ vnitatē spē cieī intelligibilis ⁊ tenet sequela: q̄ in oī gne ex eodē res hz esse ⁊ vnitatē. ¶Circa hāc. pcessum occurrūt duo dubia. Primū est. q̄ hic nō distinguit inter simul cognoscere ⁊ vna opatione cognoscere: cuz tñ hec multū inter se differāt: vt experiamur simul nos pcipere sonū ⁊ colorē: ⁊ tñ nō vna opatione: ⁊ breuiter p se nota est eoz diuersitas. Q̄ aūt hic ꝓfundant pz ex eo q̄ cōclusio ⁊ q̄ de simultate intelligēdi loquit. Probatio aūt maioris de vnitate opationis sermonē facit / ⁊ sic. pcessus videtur esse nullus. ¶Scdm dubiū est circa. pbationē minoris. Cūm illa. ppositio / Unūquodq; est intelligibile in actu fm q̄ eī⁹ sīlitudo est in intellectu / hz locū tantū in his sensibilib⁹: q̄ fm se sunt intelligibilia in potētia: non in separatis a materia: q̄ fm se sunt actu intelligibilia: vt manifestū est. Et pñr ista rō nō erit nīſi. pbatio particularis. s. q̄ sensibilia representata p vnā spēm sunt vnū intelligibile: ⁊ p diuersas diuersa: ⁊ nō est rō vniuersalis de oib⁹ representatis: q̄ tñ erat. pbandum. ¶Circa vltimā 2clusionē dubiū ex duplici capite occurrit. primo ex eo q̄ angelus apud. S. T. pōt simul q̄ tres ſpēs intelligere. s. p essentiā diuinā: p essentiā. ppriā: ⁊ per aliquā speciem innatā. Alioquin cū semp intelligāt deum ⁊ se / nunq̄ possent intelligere aliud: nō videt igit stare q̄d hic dr. Scdo ex eo q̄ angelus cognoscit ⁊ potest differētiam inter cognita p diuersas species puta inter animal ⁊ lapidem. ergo simul cognoscit per diuersas ſpēs / ⁊ tenet sequela ex doctrina Scī de anima / in ca. de sensu cōi. Et aug̃ est difficultas ex hoc capite: q̄ nō videt valere. pcessus factus ad 2cludendā hāc 2clusionē: eo q̄ stat aliqua cognosci p vnum intelligibile p⁹ quāto cognoscunt vt cōparata adinuicem fm diuersitatē: ⁊ tñ per diuersas species. ¶Circa primā ⁊ vltimā cōclusionē dubiū pulchrum occurrit sic. Angelus pōt oia simul intelligere pervnā speciē: ergo pōt oia quoꝝ species hz simul intelligere. Alīs est prima cōclusio: nīs vero est oppositum vltime. pña aūt. pbatur sic. Angelus simul nouit se ⁊ oēs suas perfectiones. Sed inter suas pfectiones est esse intelligibilis: imo hec est magna essentie angelice pfectio: q̄ sit ipa ⁊ alia ad esse permanens subſtātiale vel accidētale: ⁊ fm potētiā ad illuminari. ¶Nota hic q̄ sco. in. 2. d. 9. q. vlt. iterū ꝑ hāc rōnē ex cōpib⁹ celestib⁹ sumptā instar. Et q̄n oīones sue coincidūt cū supīs recitatis iō eas obmitto. ¶Quo ad tertiū duo dicit. s. q̄ angeli q̄ cognoscūt nālr / nō actu oia ꝓsidēt: ⁊ q̄ fm cognitionē in fbo sp actu ꝓsiderant: q̄ brītudo ꝓsistit in actu. Illa aūt: est coz beatitudo. ¶Super arti. 1.

Jtulus clar⁹ est. ¶In corpe notāt ꝓprietās ⁊ differētia ordinis cherubin. Quā ꝓprietatē ⁊ differētiā ex hoc accipit: q̄ cherubin dr plenitudo scīe. Ex quo pz q̄ ad ordinē cherubin pertinet illa ꝓprietas: q̄ habeāt scīam plenā. Et hoc ideo: qz ordo cherubin ponit⁹ est in medio ordinū. Et ideo ad eū

Universidad de Deusto Biblioteca

z hoc modo intelligendus est hic. s. Tho.
¶ Ad dubiū vltimo ꝯ primā z tertiā ꝯclonē motū rñdet: ꝙ intelligibilia representata p spēs dupłr possunt intelligi. Uno mō absolute. Alio modo vt sunt aliqd intelligētis seu intellecti/puta ꝑfectio. Primo mō nō simul intelligunt ꝫ scdo. Nec hoc est cōtra determinata. Sed hec rñsio patitur difficultatē. Quia quū cōe sit oi sube separate intelligere alia a se p modū substātie sue: nulla intelligētia cognoscit aliqd aliud a se: nisi fm ꝙ ipa est illd. Et sic Gabrielem cognoscere lapidē absolute est cognoscere lapidē/vt est in Gabriele: aut seipm Gabrielem secūdū ꝙ est lapis: qd idem est. Nō em plus cognoscit de lapide/ꝙ ipe gabriel sit intētionalr. Ad h dr: ꝙ rñsio est bona: z ꝙ iste due cognitiones differūt sicut visio partiū in toto: z visio ptiū seorsuz. Quāuis em idē videatur vtraqꝫ visione. Aliqd tn impedit visionez partis seorsuz: qd nō impedit visionē ei' i toto. Et rursus acutius vr pars seorsum ꝙ in toto: vt pꝫ quuz video totā domū: et quū distincte applicare volo visionē ad discernēdū singulas partes ei'. Pri' enim oēs ptes simul in toto video. Sꝫ quū distincte singula ꝑspicio ab alijs ptib' visionē intentio aie ad vnam dedita subtrahit. Ita ꝓportionalr ꝯtingit in angelo: ꝙ quāuis pmo oia simul in se vt toto quodam videat: si tn singula distincte fm seipa absolute ꝑspicaciter intueri vult: dū vni attēdit alterū negligit: qr non pōt finita vis simul esse in actu perfecto fm duo esse eiusdem generis z ordinis zc.

293 3.ꝯ.ca. 44.291 Et veri. q.8. art. 15. A.q.24. ar.3.

nes ab alijs in alia euntes atqꝫ redeuntes, sed omnem sciētiam nostram simul vno conspectu videbim': vt Aug. dicit in. 15. de tri. c. 16. Ea vero cognitione qua cognoscunt res p species innatas: omnia illa simul pñt intelligere, que vna specie cognoscuntur: non autem illa que diuersis.

Ad primū Ergo dōm, ꝙ intelligere multa vt vnū est quodāmodo vnum intelligere. ¶ Ad scdm dicendum, ꝙ intellectus formatur per intelligibilem speciem: quam apud se habet. Et ideo sic potest vna specie intelligibili multa simul intelligibilia intueri, sicut vnū corpus per vnam figurā potest simul multis corporibus assimilari. ¶ Ad tertium dicendum sicut ad primum.

¶ Utrū āgel' cognoscat discurrēdo. Ar. 3.

AD tertiū Sic pceditur. Uidet, ꝙ angelus cognoscat discurrēdo. Discursus em intellectus attenditur fm hoc qd vnum p aliud cognoscitur. Sed angeli cognoscūt vnum per aliud. Cognoscunt enim creaturas per verbum. Ergo intellectus angeli cognoscit discurrēdo. ¶ P. Quicquid pōt virtus inferior: potest z virtus superior. Sꝫ intellect' humanus potest syllogizare z in effectib' causas cognoscere, fm que discursus attēditur. Ergo intellectus angeli qui superior est ordine nature: multo magis hoc potest. ¶ P. Isidorus dicit: ꝙ demones p experiētiam multa cognoscunt. Sed experimētalis cognitio est discursiua. Ex multis enim memorijs fit vnum experimentū: z ex multis experimentis fit vnū vniuersale: vt dicitur in. i. posterioꝝ. z in principio meta. Ergo cognitio angelorum est discursiua.

Sed cōtra Est, ꝙ Dion dicit. 7. ca. de di. no. ꝙ angeli nō cōgregant diuinam cognitionē a sermonibus diffusis: neqꝫ ab aliquo communi ad ista specialia simul aguntur.

Rñdeo Dicēdum, ꝙ sicut sepius dictum est: angeli illum gradum tenēt in substātijs spiritualibus quem corpa celestia in substātijs corporeis[c]. Nā z celestes mentes a Dio. dicuntur. Est autē hec differētia inter celestia z terrena corpora: ꝙ corpora terrena per mutationem z motum adipiscūtur suam vltimā perfectionez: corpora vero celestia statim ex ipsa sua natura suam vltimam perfectionē habēt. Sic igitur z inferiores intellectus. s. hominum per quēdā motum z discursum intellectualis opationis perfectionem in cognitione veritatis adipiscūtur: dum. s. ex vno cognito in aliud cognitum procedunt. Si autem statim in ipsa cognitiōe principij noti inspicerent quasi notas omnes cōclusiones cōsequētes in eis discursus locum non haberet. Et hoc est in angelis: quia statim in illis que primo naturaliter cognoscūt: inspiciūt omnia quecunqꝫ in eis cognosci possunt[c]. Et ideo dicūtur intellectuales: quia etiam apud nos ea que statim naturaliter apprehenduntur intelligi dicuntur. Unde intellectus dicitur habitus primoꝝ principioꝝ. Anime vero humane que veritatis notitiā per quendam discursum acquirunt[c]: rationales vocantur. Quod quidem cōtingit ex debilitate intellectualis luminis in eis. Si enim haberent plenitudinem intellectualis luminis, sicut angeli: statim in primo aspectu principiorum totam virtutem eorum cōprehenderent intuendo quicquid ex eis syllogizari posset.

Ad primū Ergo dōꝫ, ꝙ discursus quēdam motum nominat[c]. Omnis aūt motus est de vno priori in aliud posterius. Unde discursiua cognitio attēdit fm qd ex aliquo prius noto deuenit in cognitionem alterius posterius noti, qd prius erat ignotum. Si autem vno inspecto simul aliud inspiciat: sicut in speculo inspicit simul imago rei z res: non est propter hoc cognitio discursiua. Et hoc mō cognoscunt angeli res in verbo. ¶ Ad scdm dicēdū: ꝙ angeli syllogizare possunt tanqꝫ syllogismū cognoscētes. Et in causis effectus vident: z in effectibus causas: non tamen ita ꝙ cognitionem veritatis ignote acquirant syllogizando[c] ex causis in causata: z ex causatis in causas. ¶ Ad tertium dicendum, ꝙ experientia in angelis z demonib' dicitur secundum quandā similitudinem[c] prout scilꝫ cognoscunt sensibilia presentia: tamen absqꝫ omni discursu.

¶ Super articulum tertium.

263 281 291

T Itul' clarus est. ¶ In corpore articuli vnica est cōclusio rñsiua: dupliciter pbata. primo rōne sic. Angeli inter substātias spūales eū tenent locum quē corpa celestia inter substātias corporeas: ac per hoc differūt a substātijs spiritualibus inferioribus ꝓportionaliter: quēadmodum corpora celestia a corporibus inferioribus. Sed inter hec corpora tantum differt vt inferiora per motū suas perfectiones vltimas acquirant. Superiora vero statim habent suas vltimas perfectiones. Et substantie spirituales inferiores quales sunt anime humane per motum discursiuum perfectionem vltimam que in veritatis contemplatione consistit acquirunt: ergo relinquitur ꝙ angeli veritatis contemplationem complete statim absqꝫ discursu naturaliter habeant. Prima propositio authoritate Diony. firmatur. Alie vero quo ad corpora per se note sunt. Quo ad substantias vero spūales: experimēto in nobis patent. Deinde confirmatur cōclusio ex differētia nominum cōueniētiū substātijs spūalibus superioribus z inferioribus: qr. s. ille dicuntur intellectuales: iste vero rōnales. Et oia clara sunt. Sed aduerte ꝙ in his declarationibus. s. Tho. immiscet rōnē fundantem: z ꝓportionalitatem prime rōnis: z differentiā signi scdo loco adducti. Et est rō perfecti z imperfecti luminis intellectualis. Ita ꝙ qr superiores spiritus a nostris differunt penes perfectū z imperfectum lumen: z imperfectionis est ad videndam veritatē: discursu egere. Cuius signum est: ꝙ si tm haberet anima nostra luminis ꝙ visis principijs videret in eis que in eoꝝ ꝟtute cōtinent: nō discurreret: relinquit ꝙ sube ille que in apprehēso aliquo obiecto apprehendunt qcqd virtualiter cōtinet: ꝟitatē/z principij z ꝯclonis/absqꝫ discursiuo motu habeant.

¶ Circa pdicta occurrit pmo sco. in. 2. di. 7. q. 1. dicēs: nō esse pbabile ab angelis negare oēm discursum: z remittit se ad ꝓhemiū pmi: in illa qōne vtrū theologia sit scia: vbi hāc rōnē inuenio: directe qdē ꝯ cognitionē in ꝟbo: z ꝯñr ꝯ oēs alias. Arguit ergo sic. Quiditas subi puta linee in quocūqꝫ lumine visa ꝯtinet ꝟtualr veritates suaꝝ passionū: z est prius natura nota illis: ergo est earū causatiua i quocūqꝫ itellectu ab illa passiuo. ꝫ erit discursus. Añs cū pma ꝯña est euidēs. Ultia ꝟo pbat: qr ad rōnē discursus: nō exigit ordo tpis/sꝫ ordo nature z causalitatis. s. ꝙ hoc sit prius nālr noto illo: z ꝙ per hoc agnoscamus illud: quis simul tēpore.
¶ Occurrit deinde Greg. de ari. in. 2. di. 7. q. 5. dicēs pcessum s. Th. sup nulla rōne fundari: ꝫ sola suasione de corpib' celestibus: z ꝙ conclusio deducit ad ipossibile. Qm si angelus absqꝫ discursu cognoscat viso aliq subiecto oēs eius passiōes sequit ꝙ aut habet simul infinitas intellectiōes specie distinctas: aut vnā equiualētem infinitis distictis: quorū vtrūqꝫ est impossibile: qr esset infinitū ens: z tenet sequela: de passionib' numeri z figure/que sunt ifinite: sicut z species numeroꝝ z figuraꝝ. 428
¶ Ad hec breuiter dicitur z primo ꝙ ratio Sco. quadrupłr peccat. Quia idē supponit esse indiciū de re cognita in se: z cognita i alio: quū tñ multum intersit. 396 Scdo qr supponit intellectum angelicū z beatū esse passiuū a re visa in alio: quum tñ z hoc sit falsum: z vlr intellectus angelicus nō sit mobilis ab obiecto extrinseco. 86 Tertio qr discursus est effectus se tenēs ex pte intellect' magis ꝙ obiecti: qm de oino simplicissimo intellect' noster discurrit puta de 396 279
Et ideo quantūcūqꝫ obiectum ipse habeat/vnde causet discursum/z intellectus sit mobilis ab obiecto/z illud cognoscatur in seipso: non sequit hic effectus qui est discurrere nisi in intellectu apto discurrere: et sic imperfecto vt statim in qd quid est visio non penetret virtutem eius. Et tamē in argumēto quasi tota causa sumitur ex parte obiecti. Quarto/quia ad rationem discursus nō sufficit ꝙ veritas vnius causetur a veritate alterius: imo nec hoc requiritur: vt patet in discursu a posteriori: sed exigit ꝙ cognitio vnius causetur ex cognitione alterius: in illo intellectu: qd iō cum habere non potest quādo vna z eadē cognitione cognoscitur vtrūqꝫ quoniam idem non est fm rem causa suijpsius/z sic est in proposito.
¶ Ad Grego. vero dicitur ꝙ. s. Tho. proportionalitatē angeloꝝ ad corpora celestia/super rōne fundauit perfecti z imperfecti luminis: z nihilominus authoritate Dio. eam fulsit: z vt Ari. docuit in 2° celi/in hmōi rebus tā occultis z arduis: satis dr ꝙ ñ rōnabile aliquid dicitur. Presertim ꝙ hec conclusio cōmunis animi conceptio phoꝝ videtur esse. Ea vero que arguens obijcit in oppositum facile soluuntur a recolentibus ꝙ non inconuenit vnum indiuiduū superioris ordinis equiualere infinitis inferioribus/etiam si specie distinguerentur/arctatis tamen ad certum aliquod genus. Et aduertētib' ꝙ si essent infinite species coloris: lux nihilominus oib' illis eminēter ꝯstaret. Nec tñ eēt ens ifinitū: sicut nec ille spēs ꝯstituerēt ens ifinitū: sed finite pfectiōis in rōne entis: infinite ꝟo fm qd in rōne coloris. Et hoc dico nō curādo pro nunc: an angelus possit simul

intelligere distincte oēs spēs figuraꝝ z numeroꝝ.

¶ Utrum angeli intelligant componendo et diuidendo. Arti. 4.

AD quartū Sic pcedit. Uidet, ꝙ angeli intelligant cōponendo z diuidēdo. Ubi em est multitudo intellectuū, ibi est cōpositio intellectuū: vt dr in tertio de aia. Sed in intellectu angeli est multitudo intellectuū: cū p diuersas spēs diuersa intelligat, et non oia simul. Ergo in intellectu angeli est cōpositio z diuisio. ¶ P. Plus distat negatio ab affirmatiōe ꝙ quecūqꝫ due nature opposite: qr prima distictio est p affirmationē z negationē. Sed aliquas naturas distātes angelus nō cognoscit p vnū: sed per diuersas spēs: vt ex dictis pꝫ[c]. Ergo opꝫ ꝙ affirmationē z negationē cognoscat p diuersa. Et ita videt ꝙ angelus intelligat cōponendo z diuidēdo. ¶ P. Locutio est signū intellect'. Sed angeli hoib' loquētes pferūt affirmatiuas z negatiuas enūtiationes (q̄ sunt signa cōpositionis z diuisionis in intellectu) vt ex multis locis sacre scripture apparet. Ergo videtur, qd angelus intelligat componendo z diuidendo.

Sed cōtra Est, ꝙ Dio. dicit. 7. c. de di. no. ꝙ virt' intellectualis angeloꝝ resplēdet perspicaci diuinoꝝ intellectuū simplicitate. Sed simplex intelligētia est sine cōpositione z diuisione: vt dr in tertio de anima. Ergo angelus intelligit sine compositione z diuisione.

Rñdeo Dōm, qd sicut in intellectu ratiocināte cōparatur ꝯclusio ad pncipiū, ita in intellectu cōponēte et diuidēte cōparatur pdicatum ad subiectū. Si em intellect' noster statiꝫ in ipso pncipio videret ꝯclusionis virtutē nūqꝫ intelligeret discurrēdo vel ratiocinando[c]. Silr si intellectus statim in apprehēsione quiditatis subiecti haberet notitiā de oībus que pñt attribui subiecto vel remoueri ab eo: nūqꝫ intelligeret cōponēdo z diuidēdo sed solū intelligendo qd qd est. Sic igit ptꝫ qd ex eodē ꝓuenit ꝙ intellectus noster intelligit discurrēdo, z cōponēdo z diuidendo, ex hoc. s. ꝙ nō statim in prima apprehensione alicui' primi apprehēsi pōt inspicere quicquid in eo virtute cōtinetur. Quod ꝯtingit ex debilitate luminis intellectualis in nobis, sicut dictū est[c]. Unde cum in angelo sit lumen intellectuale perfectū, cū sit speculum purū et clarissimū vt dicit Diony. 4. ca. de di. nomi relinquit ꝙ angelus sicut non intelligit ratiocināndo: ita nō intelligit cōponendo z diuidēdo. Nihilominus tñ cōpositionē z diuisionē enuntiationum intelligit, sicut z ratiocinationē syllogismoꝝ. Intelligit em cōposita simplr: z mobilia immobiliter: z materialia immaterialiter.

Ad primū Ergo dōm, qd nō qualiscūqꝫ multitudo intellectuū cōpositionē causat, sed multitudo illoꝝ intellectuuꝫ quoꝝ vnū attribuit alteri vel remouet ab altero. Angelus aūt intelligēdo quiditatē alicuius rei simul intelligit quicqd ei attribui pōt vel remoueri ab ea. Unde intelligēdo quod quid est, intelligit quicquid nos intelligere possumus z componendo z diuidendo, per vnum suum simplex intellectū. ¶ Ad secūdum dōm, ꝙ diuerse quiditates rerū min' differunt quan-

¶ Sup arti. 4.

294 2.d.3.q. 1. arti. 2. col. Et mal. q.16. ar. 6.19. in fel.

T Itulus clarus est. ¶ In corpe duo facit. Pmo rñdet q̄sito vna cōclone negatiua. Scdo rñdet cuidā tacite oboni. Cōclo est talis: āgeli nō cognoscūt cōponēdo z diuidēdo. Probat sic. Intell's in pa apphēsiōe alicui' pmi apphēsi obi cognoscēs statiꝫ q̄cūqꝫ possent illi attribui: itelligit nō ꝯponēdo nec diuidendo. Intellect' angelic' ē hmōi. ꝫ zc. Maior pbat: et declarat. Declarat qdez ex ꝓportiōali silitudine/iter pn̄m z ꝯclonē in ordine ad discursum ex vna pte: z subiectū et pdicatū ex altera pte in ordine ad cōponē z diuisionē. vtrobiqꝫ em eadem est necessitatis rō: qr. s. pmo apphēso nō inspicit qd i ei' po[a] latet. Probatur aūt ex inserto in hac ꝓportionalitate medio. s. ꝙ sublata cā aufert effect': iuxta illd pmi posterioꝝ/ si affirmatio est cā affirmatiōis. Sꝫ ppria rō necessitatis ad intelligēdū tā cōponendo ꝙ discurrēdo: est i simplici apphēsione obiecti nō intueri alia. igit intell's statiꝫ in pmo apphēso cetera videns/nec discursu nec compōne eget. Minor ꝟo pbat sic: qd cōuenit itellectui nro ex defectu itellectualis luminis: nō est attribuēdū itellectui angelico: in q̄ est lumē intellectuale pfectū: qd pbat p Dio. Sꝫ in pmo apphēso nō inspicere annexa: prouenit in nobis ex defectu itellectualis luminis vt de se ptꝫ. ꝫ. Deinde explicat quō angel' intelligat enūtiationes: z breuiter dicit: ꝙ qr intelligit mobilia immobiliter z cōposita simplr zc. ideo intelligit z cōpositionē nō cōponēdo: z discursum nō discurrēdo. Qd est dicere/ꝙ cōpositio z diuisio z sic discursus in actu exercito: puta animal rationale est risibile. Sortes est animal rationale zc. cōparantur ad intellectū angelicum: vt res visa tantum: z non vt modus videndi: ad nostrum vero vtroqꝫ modo.

c 284 292

¶ Circa maiorē adducte rōnis/dubiū occurrit: qm insufficiēs videtur. Ex eo ꝙ cā illa nō est vniuersalis cā cōponendi z diuidēdi: sed particularis. Est em cā quare nō opus sit cōpositione z diuisione in cognoscēdis his q̄ per se insunt vel absunt subiecto. Nō aūt in his q̄ sunt per accñs z casualib' seu fortuitis. Qd duplr pbat. Primo: qr nō ex defectu luminis prouenit: ꝙ aliquo subo cognito: nō videātur ea q̄ sunt per accñs vel saltem casualia. Qm quātūcūqꝫ pfecte cognoscat subm aliqd: nūqꝫ ex eo videbitur accidētalis cōiunctio: z maxime fortuita. Tū qr sequēdo ꝓportionalitatem. S. T. illa pdicata cognoscūtur in subo viso: que se habēt ad subm vt cōclusio ad principiū: hec aūt cōstat non oia: sed illa tm esse: q̄ virtualiter claudūtur in subiecto: quēadmodū cōclusio in principijs: qualia nō sunt accidentalia z fortuita. Et cōfirmatur: qr alioquin quilibet effectus hret aliquam per se causam. contra Arist. 6. metaphy. z scdo physicorum.
¶ Circa minorē eiusdē rōnis: dubiū occurrit. Qr nō valet ꝯña hec: puta cōponere z diuidere seu discurrere cōuenit intellectui nostro ex imperfectione: ꝫ opposita perfectio cōuenit intellectui angelico: quū possit quispiam dicere: ꝙ illa imperfectio cōis est intellectui nostro et angelico: qm cōstat intellectū angelicū nō excludere omnē imperfectionē: z sic cū ista rō super hac ꝯña fundetur: inefficax videtur. ¶ Ad euidentiā prime dubitatiōis: sciēdū est primo: ꝙ aliqua plura simplici z vno intuitu simul videri cōtingit tripłr. Primo vnū cū alio: vt si simul videātur albedo z rubedo: z quecūqꝫ duo vel disparata. Scdo vnū cū z in alio: vt quodcunqꝫ accñs z vniuersaliter pdicatū in subo. Tertio cū z in z ex alio: vt passio ꝓpria/z vniuersaliter effectus q̄nqꝫ cognoscit cū cā: in cā z ex cā. Sciēdū est scdo: qd quāuis quocūqꝫ mō simul plura absolute cognoscere simplici intuitu/attestetur perfectioni cognoscētis: differt tñ primus modus ab alijs in hoc/ꝙ intelligere intuēdo vnū cū alio ꝓuenit ex perfectione intellect' absolute. Intelligere vero intuēdo vnū in alio ꝓuenit non solū ex perfectione intellectus absolute: sed ex perfectione intellectus vt attingentis primū obm. i. in quo seu ex quo aliō cognoscit. Tū qr Ex hoc ꝙ magis penetrat intell's cām/aut subm cognitū: ꝓuenit sir intueri q̄ in eis aut ex eis fiūt z sunt: qr quāto magis aliqd cognoscit: tāto virt' seu potētia ei' magis penetrat. Nā ex penetratione potētie sciunt ea ad q̄ se extēdit: ꝓportionalr. i. qd ex penetratiōe potētie fm esse qditatiuū qditatiue quoqꝫ sciunt ea ad que se extēdit. Ex penetratiōe ꝟo potētie fm esse existētie z indiuiduale cū annexis ꝯditionib': cognoscunt ea ad q̄ se extēdit fm existētiā qn tñ sunt. Tū qr ad pfectiorē cognitionē alicui' obiecti spectat nō solū potētiā/ꝫ ēt oia ad ipꝫ quolibet ptinentia cognoscere: z ꝯñr ad pfectiorem cognitionē nālē alicui' obi spectat cognoscere oia infra latitudinē nāliū q̄uolibet ptinētia ad obm illud. 93 His statib' ad obones in oppm rñdet. Et ad pmā dr/ꝙ rō assignata ꝯ necessitatē cōpōnis et diuisiōis et discursus: est rō vlis z nō pticularis. Et quū dr: qd nō est ex defectu lumis: 295 ꝫ ex naturis cognoscibiliū patere obm z latere ꝯtingēs vel casuale: negat h vlr de lumine intellectuali loquēdo et casualib' aut ꝯtingētib' nālibus. Qm ex modicitate luminis intellectualis ꝓuenit ꝙ viso forte q̄ actualr inuenit a debitore i foro nō simul videat inuētio a debitore iā illi ꝯiūcta ꝫ oporteat cōponēdo ꝓpōnē formare: q̄ ferat in sorte vt inuentu a debitore. ¶ Ad scdam ꝟo obonē dr/ꝙ ꝓportio iter subm z pdicatū: z pncipiū z ꝯclonē: attēditur in ꝓposito: fm potētiā: non fm ꝟtualē ꝯtinētiā. Uirt' em pncipiū actiuū seu opatiuū noiat. Potentia aūt cōe nomē est etiā ad potentiā passiuā ad esse. Ita ꝙ similitudo ꝓportionalis cōsistit in potētialiter cōtinere: per se vel per accidēs z quolibet: infra latitudinē tñ (vt dictū est) naturaliū. Uel ꝯsistit/ꝙ sicut se hꝫ discursus ad cōtinentiā virtualē cōclusionū in principijs: ita se hꝫ cōpositio z diuisio ad cōtinentiā potentialē pdicatoꝝ in subiecto. Et hoc magis consonat litere: ꝟtutis nomē exprimēti in principio: potētie aūt in subiecto: dū dicit: quecūqꝫ possunt attribui subiecto. Qd autē pdicata oia potētialiter saltē ꝯtineant in subiecto: inductiue pꝫ. Qm spectātia ad materiā naturalem actu vel ꝟtute claudunt in eo: vt essentialia z passiones. Spectātia vero ad materiā cōtingentē: quāuis infinita sint in potētia: que tñ actu qñqꝫ inerūt alicui/finita z certa sunt quū sunt. Ac per hoc potētia iam reducta ad actū cōtineri in illius potētia manifestat. Spectātia vero ad materiā remotam: dubium nō est virtualiter claudi in subiecto. Qm negationes repugnātium ex affirmatione subiecti necessario consequuntur. Et p hoc patet ꝙ non opꝫ casualibus dare causam per se/ex hoc ꝙ ponitur cognosci cū subiecto: z pertinere ad perfectiorē eius cognitionē. sequeretur em hoc: si poneremus casuale anteqꝫ esset: pertinere ad perfectiorem cognitionē sue cause/non aūt postqꝫ est. Qm quēadmoduꝫ esse eius iam determinatū cōpositionē facit cū eo in quo est in rerū natura: z illius quoddā esse est: quāuis accidētale: absqꝫ hoc ꝙ habeat per se causaꝫ. sic z intellectus si perfecte cognoscit subiectum illud/omne eius esse intuetur: qd actualiter habet: absqꝫ perseitate coniunctionis illorum.
¶ Ad dubitationē vero ꝯ minorem dr: ꝙ defectus intellectus: est duplex. Quidam cōis omni intellectui creato: z quidā specialis z ꝓprius intellectui nostro. Cōis quidem est: ꝙ virtus ipsa intellectiua potētialitatis aliquid hꝫ admixtum. Et qd modus cognoscēdi sit per speciem superadditam: z per plures actus intelligēdi. Proprius vero est intelligere per conuersionem ad fantasmata: esse in potētia: z alia hmōi. Nec est dubium ꝙ id quod conuenit intellectui nostro ex imperfectione communi: conuenit etiam angelo: sed consequentia illa tenet in his que conueniunt intellectui nostro ex imperfectione propria: quoniam perfectiones opposite ponuntur in angelis. Quod autem componere z diuidere z similiter discurrere ex imperfectione propria nostri intellectus proueniat San. Thom. hic supponit: z facile ex eius etiam dictis declaratur. Existentibus enim duobus modis cognoscendi: scilicet simplici intuitu z per appositionem quandam: z vtroqꝫ conueniente intellectui nostro: et tam discursu quam

Universidad de Deusto Biblioteca

cōpōne ꝛ diuiſiōe ĩportāte modū cognoſcēdi ꝑ appoſitionē quādā quū cōſtet pfectiorē modū cognoſcēdi eſſe ꝑ ſimplicē intuitū: ꝛ ꝙ in nobis hic modus cognoſcēdi pax pticipaꝛ in nr̄i ſupmo in pͣ opōne intell's: ꝛ vtrūqȝ ac ſilitudinarie in pnᵒ ſcōe.i.in cognitiōe pncipiox: ꝛ iam ſtabilitū ſit a Dio.in.7.de di.no.ꝙ ſupremū infimi attigit infinitū ſupremi: euidenter ſequiꝛ ꝙ modꝰ cognoſcēdi cōponēdo ꝛ diuidēdo ex ꝓpꝛis nr̄i impfectiōe intellectꝰ ꝓuenit: cui ex aliq̄li ſuperiox pticipatiōe: cōicaꝛ ꝙ deguſtet experiēdo modū intelligēdi ꝑ ſimplicem intuitum.

¶Super arti.5.

T Itulꝰ clarus eſt. ¶In corpore articuli rn̄det q̄ſito vnica ɔcl'one: habēte q̄tuor ptes.ſ.in intellectu angelico non pōt eſſe falſitas ꝑ ſe: ſȝ ꝑ accn̄s: nō quo ad nālia: ſȝ quo ad ſupnālia. Et ꝓbaꝛ ɔcl'o q̄d

295 2.di.xj. q.2.art. 5.5ᵐ. Et ꝟi.q. 8.ar.14. 6ᵐ. Et mal. q.16.ar. 6,co2. ad primā ptē: q2 itellectus in pma opōne ſemp eſt verꝰ: ꝑ ſe loquēdo: vt pȝ in ſenſu: ꝛ ex tertio de ala. Intellectꝰ aūt angelicꝰ ſp itelligit ꝑ modum pme opōnis.ǵ. Maior declaratur: aſſignando cās vtriuſqȝ modi quo falſitas inueniꝛ in nobis itelligēdo qđ q̄d eſt: qđ eſt obm̄ pme opōnis: q2 ſ.vterqȝ ɔtingit ex cōpōne admixta. Et rurſus ſcđs modus contingit: reſpectu quorūdā obiectox tm̄.ſ. cōpoſitox nō ſimplicīū: vt pȝ ex.9.meta.tex.22. Quo ad ſcđaȝ ꝟo ptē: declaraꝛ aſſignādo differētiā iter modum quo ꝑ accn̄s nr̄e ſimplici itelligentie admiſceꝛ falſum:
294 ꝛ modū quo ꝑ accn̄s admiſceꝛ angelice: q2 ſcȝ falſitas apđ nos p̄cedit qđ q̄d eſt: qm̄
109 9 in via admiſceꝛ cōponēdo vel applicādo. In angelis ꝟo falſitas ſequiꝛ qđ q̄d eſt:

tum ad rōnem exiſtēdi q̄ affirmatio ꝛ negatio: tn̄ quantū ad rōnē cognoſcēdi affirmatio ꝛ negatio magis cōueniūt: q2 ſtatim per hoc ꝙ cognoſcitur veritas affirmationis cognoſcitur falſitas negationis oppoſite. ¶Ad tertium dicendū, ꝙ hoc ꝙ angeli loquūtur enūtiationes affirmatiuas ꝛ negatiuas manifeſtat ꝙ angeli cognoſcūt compoſitionem ꝛ diuiſionem: non autem ꝙ cognoſcāt componendo ꝛ diuidendo: ſȝ ſimpliciter cognoſcendo quod quid eſt.

¶Utx in itell'u āgeli poſſit eē fl'itas. Art.5.

A D quintū Sic ꝓceditur. Uꝛ, ꝙ in intellectu angeli poſſit eē falſitas. Proteruitas.n.ad falſitatem pertinet. Sed in demonibus eſt fantaſia proterua: vt dicit Diony. 4.cap. de diui.nomi. Ergo videtur quod in angelorum intellectu poſſit eſſe falſitas. ¶Preterea. Neſcientia eſt cauſa falſe eſtimationis. Sed i angelis pōt eſſe neſciētia: vt Diony.dicit.vj.ca.eccl'ia.hierar. Ergo videꝛ ꝙ in eis poſſit eē falſitas. ¶P̄. Omne qđ cadit a veritate ſapiētie: ꝛ habet rōnem deprauatā: hȝ falſitatē vel errorē in ſuo intellectu. Sed hoc Dio. dicit de demonibꝰ. 7.ca.de diui.no. Ergo videtur ꝙ in intellectu angelorum poſſit eſſe falſitas.

Sed cōtra. Phs dicit 3ᵒ de anima, ꝙ itelleectꝰ ſemp verus eſt. Auguſt. etiam dicit in libr.83.qō. ꝙ nihil intelligitur niſi verum. Sed angeli non cognoſcunt aliquid niſi intelligendo. Ergo in angeli cognitione non poteſt eſſe deceptio ꝛ falſitas.

Rn̄deo Dicēdum, ꝙ huiꝰ queſtionis veritas aliquatenus ex p̄miſſa dependet. Dictū eſtᶜ enim ꝙ angelus non intelligit componendo ꝛ diuidendo: ſed intelligendo quod quid eſt. Intellectus autem circa quod quid eſt, ſemꝑ verꝰ eſt: ſicut ꝛ ſenſus circa ꝓpriū obiectūᶜ vt dicitur in tertio de anima. Sed per accidens in nobis accidit deceptio ꝛ falſitas intelligēdo ꝙ quid eſt.ſ.ꝑm rōnem alicuius cōpoſitionis: vel cum diffinitionem vnius rei accipimus vt diffinitionem alterius: vel cū partes diffinitionis ſibi non coherent. Sicut ſi accipiatur pro diffinitiōe alicuius rei animal quadrupes volatile. Nullum enim animal tale eſt. Et hoc q̄dem accidit in cōpoſitis: quorum diffinitio ex diuerſis ſumitur: quorū vnum eſt materiale ad aliud. Sȝ intelligēdo quiditates ſimplices: vt dicitur in nono metaph. non eſt falſitas: quia vel totaliter non attinguntur ꝛ nihil intelligimus de eis: vel cognoſcuntur vt ſunt. Sic igiꝛ ꝑ ſe non poteſt eſſe falſitas aut error aut deceptio in intellectu alicuiꝰ angeli. Sed ꝑ accidens contingit, alio tamē modo q̄ in nobis. Nam componendo ꝛ diuidendo quandoqȝ ad intellectum quiditatis peruenimꝰ ſicut cum diuidendo ꝛ demonſtrando diffinitioneȝ inueſtigamus. Quod quidē in angelis nō contingitᶜ: ſed per quod q̄d eſt rei cognoſcunt omnes enunciationes ad illā rem pertinentes. Manifeſtum eſt autem ꝙ quiditas rei poteſt eſſe principium cognoſcendi reſpectu eorum que naturaliter conueniunt rei vel ab ea re mouentur: non aūt eorum que a ſupernaturali dei ordinatione dependent. Angeli igitur boni habētes rectam voluntatem per cognitionem quiditatis rei non iudicant de his que ſupernaturaliter ad rem pertinent niſi ſalua ordinatione diuina. Unde in eis non poteſt eſſe falſitas aut error. Demones vero per voluntatem peruerſam ſubducentes intellectum a diuina ſapiētia, abſolute interdū de rebus iudicant ꝑm naturalem cōditionem. Et in his que naturaliter ad rem pertinent non decipiuntur. Sed decipi poſſunt quātum ad ea que ſupernaturalia ſunt. Sicut ſi cōſiderans hominē mortuum iudicet eum nō reſurrecturū. Et ſi videns hoiem chriſtū iudicet eū nō eſſe deū. ¶Et per hoc pȝ rn̄ſio ad ea que vtrinqȝ obiiciunꝛ. Nā ꝓteruitas demonū eſt ꝑm ꝙ nō ſubdūtur diuine ſapiētieᶜ. Neſcientia aūt eſt in angelis non reſpectu naturalium cognoſcibilium ſed ſupernaturaliuȝ. Patet etiā qđ intellectus eius qđ quid eſt, ſemper eſt verus: niſi per accidens ꝑm ꝙ indebite ordinatur ad aliquam compoſitionem vel diuiſionem.

qm̄ in iudicādo ex illo cōtingit. Quo ad tertiam vero ꝛ quartā ptē ſimul ꝓbaꝛ/ ꝛ declaraꝛ ſic. Intellectꝰ in iudicādo ex quod quid eſt ɔditiones rei potens iudicare/ ſaluo diuine ſapientie ordine ꝛ nō ſaluo illo pōt falli circa ſupernaturalia: q̄uis nō circa naturalia: ſed intellectus angelicus eſt hmōi in quibuſdā. ergo. Maior ꝓpoſitio patet: quo ad naturalia: quia ex cognitiōe qđ quid eſt ſufficiēs habeꝛ rō naturaliū. ꝛ ordinis diuine ſapiētie: vt diſponētis curſum naturalem. Quo ad ſupnaturalia ꝟo: q2 hec ex reuelatione tm̄ ſciri pñt. Et declaraꝛ exēplariter: de mortuo reſuſcitando: ꝛ de xp̄o homine ꝛ deo. Minor aūt declaraꝛ. Quia angelox quidam ſunt boni. Quidam ꝟo mali: ꝛ illi quidē ſua ſorte cōtenti/ iudicant ſaluo ſemꝑ ſuperiori ordine: ꝛ q̄tū eſt ex meritis cauſarum naturaliū. hi ꝟo ſuperbia elati iudicāt ſimplr: ac ſi nullus eſſet ordo ſuperior imutatiuus ordinis nature. Et per hoc ſubducere dicuntur intellectus ſuos quandoqȝ ab ordine diuine ſapientie ꝛ falli.

¶Circa predicta dubiū occurrit nō diſſimulādū: quō poſſit falſum inueniri in intellectu angeli: ſi ois eius intellectio eſt ſimplex appꝛehēſio: cui nō admiſceꝛ cōpoſitio aut diuiſio. Nulla enim pꝛima intellectꝰ opatio falſitati ſubeſſe pōt: niſi rōne cōpoſitionis adiuncte: vt in lr̄a dꝛ: ꝛ in nobis experimur/ ꝛ ex diffōne veri ꝛ falſi.4.meta.tex.27.pȝ. Sed nulla intellectio angeli: reſpectu tam naturalium q̄ ſupernaturalium habet compoſitionem adiunctam: ſiue precedentem ſiue ſubſequentem. ergo nunq̄ in intellectu eius falſitas eſſe poteſt.

¶Ad hāc dubitationē dici pmo pōt negādo minorē: ꝛ ꝙ q̄uis angelus naturalia oia intelligat intuēdo qđ q̄d eſt: tāq̄ pertinētia ad ipſum naturaliter: ſiue per ſe ſiue cōtingēter: vt pꝛius dictū fuit: ſupnaturales tn̄ ɔdōnes cōponēdo ꝛ diuidēdo intelligit. Et ꝙ hec ſit mēs.ſ.Tho. ex tribꝰ ſuadeꝛ. Pꝛio ex eo ꝙ rō excludēs cōpoſitionē ꝛ diuiſionē ab angelis: nō hȝ locū niſi in nālibus: qm̄ viſo ſubo ex defectu luminis ꝓuenit ꝙ nō videāꝛ ꝑdicata naturaliter ei cōpetētia: nō aūt que ſupnaturalr̄ cōuenire poſſunt: qm̄ quū hec attēdanꝛ ꝑm potētiā dei ſciri nō pñt niſi cōprehenſa deipoᵃ: qđ nulli creature eſt cōicabile. Scđo/ q2 alr̄ in hoc eodē articulo ɔdiceret ſibiipſi: vt obiiciēdo deductū eſt: ꝛ ꝓceſſus eiꝰ ad oſtēdēdū quō in iudicio angeli eſt falſitas ꝑ accn̄s: queadmodū in nobis: q̄uis differēter: q2 in nobis rō falſitatis p̄cedit qđ q̄d eſt: in eis ꝟo ſeqꝛ: ꝛ qđ in nobis accidit inueſtigādo: in eis ꝟo cōparādo nāle ad ſupnāle: nullus eſſet. Tertio/ q2 in calce articuli huiꝰ rn̄dēdo ad oppoſita dicit: itellectū qđ q̄d eſt hr̄e falſitatē ꝑ accidēs vt ordinaꝛ ad cōpoſitionē: ꝛ loqꝛ de intellectu āgeli. Sȝ qm̄ ex p̄ſſe.ſ.Tho.tȝ qđ et demones: ad ea q̄ ſūt eis nālr occulta: vt cognitiōes cordiū: nō diſcurrūt: ɔn̄s ē: vt apđ ipm̄ nūq̄ angelꝰ cognoſcat cōponēdo ꝛ diuidēdo. Idē ē em̄ apud ipm̄ iudiciū i p̄cedēti art. de diſcurſu ꝛ ɔpōne ꝛ diuiſiōe. Nec aliꝰ eſt rō de vno nālr occulto ꝛ de alio. Qđ āt rōnabile ſit oēm āgeli cognē abſqȝ cōpōne eſſe: ex eo colligi pōt: ꝙ regulr̄ appet: ꝙ ſupnāles reuelationes modificāꝛ ꝛ ſuſcipiūꝛ in vnoquoqȝ ꝑm nāle modū recipiētisꝰ: vt i nobis ex p̄imur a qbꝰ 294 reuelata nr̄o mō cognoſcūꝛ: vñ ſi nālis modus cognoſcēdi āgelis inditꝰ eſt ꝑ ſimplicē appꝛehēſionē: ɔn̄s eſt vt reuelata ſimplr̄ et appꝛehēdāt: ꝛ pari rā tiōe q̄libet alia nālr occulta. Alr̄ ǵ dōm ē: ꝙ quū verū ꝛ falſum in cōpōne ɔſiſtat: q̄madmodū cōpō duplr̄ admiſceꝛ cognitiōi. Ita ꝛ veruȝ ꝛ falſum. Pōt em̄ itellectui cōpetere ɔpō ex pte mō di cognoſcēdi: vt quū cognoſcimꝰ: ꝙ hō eſt hō.ꝛ ex pte rei cognite: vt quū cognoſcimus rē cōpoſitā. Et ꝑ oppᵐ ſimplex appꝛehēſio: duplr̄ inuenit ſcȝ quo ad modū cognoſcēdi: aut quo ad rem cognitam. Nec requiriꝛ ad rōnem veri ꝛ falſi vtraqȝ cōpō: ſed altera queuis earum ſufficit. Patet em̄ ꝙ de re q̄ntūcūqȝ ſimpliciſſima: poteſt quis habere cognitionem cōpoſitam veram aut falſam: puta formare ꝓpōnem: ꝙ ipſa eſt ipſa/ aut ꝙ ipſa non eſt ipſa. Et ſilr quātūcūqȝ modus concipiēdi ſit ſimplex poteſt appꝛehēdi compoſitum ex partibus diſcoherentibus vel coherentibus ac per hoc verum vel falſum. Et ex hoc patet ꝙ ad ſecūdam operationem intellectus/ non ſufficit nec requiritur neceſſario cōpoſitio ex parte rei cognite: ſed exigitur ꝛ ſufficit cōpoſitio ex pte modi cognoſcendi. Et vlterius ſequitur/ ꝙ ad primā operationem intellectus nō exigitur ſimplicitas rei cognite/ ſed modi cognoſcēdi. Sequitur etiam vlterius ꝙ in pꝛima operatione intellectus/ etſi non poſſit eſſe falſitas aut veritas rōne modi cognoſcendi: pōt tamē in ea eſſe veritas aut falſitas ratione rei cognite: qn̄.ſ.res cognita eſt cōpoſita. Et propterea.9. meta. dꝛ/ ꝙ in ſimplicibꝰ nullo modo eſt falſitas/ q2.ſ. nec ex parte rei nec ex parte modi cognoſcēdi. Si pꝛima operatione cognoſcunꝛ: qualē cognoſcendi modū ſimplicitas exigit. Et ſi queratur: quō in pꝛima operatione ex parte rei cognite poſſit inueniri rō veri aut falſi/ quū in pꝛima operatione intellectus nihil affirmet aut neget. Facile rn̄detur: ꝙ quū cōcipit quiditatē ſeu rem cōpoſitā: quāuis non formaliter affirmet aut neget: virtualiter tn̄ eſt ibi affirmatio ꝛ negatio. Dum em̄ intuetur.a.b. ſi hec coherēt: concipit verū virtualiter/ q2 concipit ſic eſſe ſicut eſt. Si vero non coherēt: concipit falſum virtualiter/ qm̄ cōcipit ſic eſſe ſicut non eſt. Dicit aūt verum ꝛ falſum inueniri per accn̄s: in pꝛima operatione intellectus. Tum q2 cōpoſitio ſuper quā fundatur rō veri ꝛ falſi accidit pꝛime operationi nō ſolum ea rōne/ q2 accidit eius obiecto: dum non omni ſed cuidā cōuenit. Sed q2 obm̄ pꝛime operationis: eſt incōplexum vt incōplexū eſt/ qđ vt ſic nullā cōpōnē dicere ptȝ. ꝛ ɔn̄r nullam veritatē aut falſitatem. Et propterea ſicut accidit incōplexo: cōpati in ſe cōpōnē ita ꝛ veritatē ꝛ falſitatē. Et ꝑpter hoc dꝛ ꝛ bene: ꝙ veritas ꝛ falſitas ſicut ꝛ cōpoſitio: per ſe nō ſunt niſi ſcđa operatione: cuius obiectū eſt complexū vt cōplexum eſt. Ex his autē patet rn̄ſio ad obiecta, nā quū angelus
279 oia cognoſcat ꝑ modum pꝛime operationis: dū cognoſcit cōpoſita falſum virtualiter incurrere pōt ratione cōpoſitiōis adiuncte in obiecto.
196 2.di.12. ar.3.co2. Et veri. q.8.art. 16.a.17. Et opuſ. 3c.224. Et eph. 3.lect.3. co3. Et hebꝛ. 8.l.3.co. 1.ſ. Et hoc eſt qđ intēdebat S.Tho. per radices quas in articulo enumerauit falſitatȝ aut ꝟitatis: ex parte rei cognite: ſimplicȝ aut cōpoſite: cū naturali aut ſupernaturali cōditione: aut habitudine quacūqȝ. Et ſic ꝟitas vel falſitas formalr ſemp eſt in ɔpoſitione ex parte intellectꝰ. Ueritas ꝟo vel falſitas virtualr eſt in cōpoſitione aut diuiſiōe obiectiua: q̄uis non modali.

¶Utrum in angelis ſit cognitio matutina et veſpertina. Arti.6.

A D ſextū Sic ꝓcediꝛ. Uꝛ, qđ in angelis nō ſit veſptina neqȝ matutina cognitio. Ueſpere em̄ ꝛ mane admixtionē tenebꝛaruȝ habēt. Sed in cognitione angeli nō eſt aliqua tenebꝛoſitas: cū nō ſit ibi error vel falſitas. Ergo cognitio angeli non dȝ dici matutina vel veſpertina. ¶P̄. Inter veſpere et mane cadit nox, et inter mane et veſpere cadit meridies. Si igiꝛ in angelis cadit cognitio matutina ꝛ veſpertina: pari rōne videtur ꝙ in eis debeat eſſe meridiana ꝛ nocturna cognitio. ¶P̄. Cognitio diſtinguitur ꝑm differētiā cognitox. Uñ in.3.de anima dicit Phs, ꝙ ſciētie ſequātur queadmodū ꝛ res. Triplex aūt eſt eſſe rerū.ſ.in ꝟbo: in ꝓpꝛia natura ꝛ in intelligētia āgelica: vt Aug.dicit.12.ſup Gen̄. ad lite. Ergo ſi ponaꝛ cognitio matutina in angelis ꝛ veſpertina ꝓpter eſſe rerū in verbo ꝛ in ꝓpꝛia natura: dȝ etiā in eis poni tertia cognitio ꝓpter eſſe rerū in intelligentia angelica.

Sed contra Eſt, qđ Aug.4.ſuper Gene.ad lit.ꝛ xj.de ci.dei, diſtinguit cognitionē angelorum per matutinam ꝛ veſpertinam.

Rn̄deo Dōm, ꝙ hoc qđ dꝛ de cognitiōe matutina ꝛ veſpertina in angelis introductū eſt ab Augu. qui.6. dies in quibꝰ deus legiꝛ feciſſe cūcta gen̄.1.intelligi vult nō hos vſitatos dies qui ſolis circuitu peragūtur: cū ſol quarto die factus legaꝛ: ſed vnū diē.ſ.cognitionē angelicam ſex rerū gn̄ibus p̄ſentatāᶜ. Sicut autē in die ɔſueto mane eſt pnᵐ diei, veſpere autem terminus: ita cognitio ipſiꝰ pꝛimordialis eſſe rerum dꝛ cognitio matutina. Et hec eſt ꝑm ꝙ res ſunt in verbo. Cognitio autē ipſius eſſe rei create ꝑm ꝙ in ꝓpꝛia natura cōſiſtit: dꝛ cognitio veſpertinaᶜ. Nā eſſe rerū fluit a verbo ſicut a quodā pꝛimordiali pꝛincipio. Et hic effluxus terminaꝛ ad eſſe rerum qđ in pꝛopꝛia natura habent.

Ad pꝛimū Ergo dōm, ꝙ veſpere ꝛ mane nō accipiūtur in cognitiōe angelica ꝑm ſilitudinē ad admixtionē tenebꝛarū: ſed ꝑm ſilitudinē pꝛincipii ꝛ termini. Uel dicendū, ꝙ nihil pꝛohibet, vt dicit Augu.4.ſup Gen̄. ad lit. aliqd in cōparatione ad vnū dici lux: ꝛ in cōparatiōe ad aliud dici tenebꝛa: ſicut vita fideliū ꝛ iuſtorū in cōparatione ad impios dꝛ lux: ꝑm illud Eph.6. Fuiſtis aliqñ tenebꝛe, nūc aūt lux in dn̄o. Que tn̄ vita fideliū in cōparatione ad vitā glorie tenebꝛoſa dꝛ: ꝑm illđ 2.Pet.1. Habetis ꝓpheticū ſermonē. Cui benefacitis attēdentes quaſi lucerne lucēti in caliginoſo loco. Sic igitur cognitio angeli qua cognoſcit res i ꝓpꝛia natura, dies eſt per cōparationē ad ignorātiā vel errorem: ſed obſcura eſt per cōparationē ad viſionē verbi. ¶Ad ſcđm dōm, qđ matutina et veſpertina cognitio ad diem ꝑtinet.i.ad angelos illuminatos: q̄ ſunt diſtincti a tenebꝛisᶜ.i.a malis āgelis. Angeli aūt boni cognoſcētes creaturā nō in ea figunꝛ, qđ eēt tenebꝛeſcere ꝛ noctē fieri: ſed hoc ipm̄ referūt ad laudē dei: in quo ſicut in pnᵒ oia cognoſcūt. Et iō poſt veſperā nō poniꝛ nox, ſed mane: ita ꝙ mane ſit finis p̄cedētis diei ꝛ pnᵐ ſequētis, inq̄ntū angeli cognitionem p̄cedētis opis ad laudē dei referūt. Meridies aūt ſub noie diei cōpꝛehēditur, quaſi mediū inter duo extrema. Uel poteſt meridies referri ad cognitionē ipſius dei: q̄ nō hȝ pꝛincipiū nec finē. ¶Ad tertiū dicendū, ꝙ etiā ipſi angeli creature ſunt. Uñ eſſe rerum in intelligētia angelica cōpꝛehēditur ſub veſpertina cognitione, ſicut ꝛ eſſe rerū in pꝛopꝛia natura.

¶Super arti.6.

T Itulꝰ ex dicēdis in corpore articuli manifeſtus erit.

¶In corpore rn̄dendo q̄ſito affirmatiue duo facit. Pꝛimo authorē ꝛ radicē huius diſtinctiōis oſtēdit. Authorē quidē Aug. Radicē ꝟo q2 cognitio angelica dies vocaꝛ. Gen̄.1. Ac ꝑ hoc rōnabilr partes diei differētie cognitiōis angelice ponunꝛ: ꝛ ex mane et veſpere/ cognitio matutina ꝛ veſpertina dicta eſt.
360 Scđo q2 differentie iſte metaphorice dn̄r de cognitione angelica: oñdit penes q̄d q̄d attēdit ſilitudo/ dicēs attēdi in h̄: qđ eſt eſſe principiū ꝛ eē
t hi terminū. Ita qđ cognitio illa dꝛ matutina: q̄ reſpicit pꝛimordiale eſſe rei.i.eē rei in eiꝰ pᵃ cā. Illa ꝟo veſpertina: q̄ reſpicit vltimatū eſſe rei.i.eē rei i ſeipſa. Et oia clara ſunt in litera.

¶Super arti.7.

T Itulꝰ clarus eſt. ¶In corpore ſub diſtinctione rn̄deꝛ q̄ſito examinādo diffinitionē veſpertine: ꝛ duo facit. Pꝛimo examinat rōnē cognitiōis veſpertine. Scđo rn̄det q̄ſito duplici ɔcluſione. ¶Quo ad pꝛimū: q2 cognitio veſpertina eſt cognitio creature in ꝓpꝛia natura: ſcđȝ ꝙ lꝛ in/ triplicē habitudinē denotare pt: tripl'r exponitur cognitio veſpertina. Pōt em̄ denotare habitudinē cauſe habitudinē mediī: ꝛ habitudinē termini. d 35 Et ꝙ denotet habitudinē termini: dubium nō eſt. Sed an cum hoc denotet etiā habitudinē cauſe vel habitudinē mediī diſcutiꝛ. Et ſic tria hic dicunꝛ. Pꝛimū ꝙ nō denotet habitudinem cauſe: q2 angelus nō accipit cognitionē a re cognita: vt ſupꝛius iam diſcuſſum eſt. Scđm: ꝙ pōt denotare habitudineȝ mediī: ita.ſ.ꝛ ꝙ creatura ſit terminus cognitiōis: ꝛ ſit ēt mediū ſeu rō nō cognoſcēdi: q2.ſ.cognoſciꝛ per ſpeciē innataȝ in ipſo angelo: ſiue ſit adequate ſiue nō: nō eſt cure. 97 Locis ſupꝛa ar. 6. inducis. Tertiū ꝙ poteſt denotare habitudinē termini pure et p̄ciſe: ita ſcȝ ꝙ creatura ſit terminꝰ cognitionis ꝛ non cā neqȝ rō. Sȝ rō cognoſcēdi ſit ipā eēntia diuina. ¶Quo ad ſcđm: pꝛima ɔcluſio eſt: qđ cognitio veſpertina habēs creaturā ꝑ termino ꝛ medio differt eſſentialiter a cognitiōe matutina. Scđa eſt/ cognitio veſpertina hn̄s creaturā pꝛo termino tm̄/ eſt eadē realiter cū cognitione matutina: differens ſolum ſecundū terminos ſeu cognita: quod idem eſt.

¶Aduerte hic: ꝙ q2 oppoſitox eadeȝ eſt diſciplina: quum ex precedenti articulo deciſuȝ ſit matutinū et veſpertinū in cognitione attendi et differre penes eē pꝛimordiale et vltimatum.i.eſſe rei in verbo ꝛ eſſe in ſeipſa: et eſſe rei in verbo vno tantūmodo inſpiciatur.ſ. vidēdo verbū: vt ꝑ Auguſtinū patet: conſequens fuit vt tota latitudo differentie inter cognitionem matutinā et veſpertinā: ex diuerſitate modorum cognoſcēdi eſſe rei ꝑm pꝛopꝛiam naturam oſtenderetur. 396 281

¶Utrum vna ſit cognitio matutina et veſpertina. Articulus.7.

A D ſeptimū Sic ꝓcediꝛ. Uꝛ, ꝙ vna ſit cognitio veſpertina ꝛ matutina. Diciꝛ em̄ gen̄.1. Factū eſt veſpere ꝛ mane dies vnꝰ. Sȝ ꝑ diē intelligiꝛ cognitio angelica: vt Aug.dicit. Ergo vna ꝛ eadē eſt cognitio in āgelis matutina ꝛ veſpertina. ¶P̄. Impoſſibile eſt vnā potētiā ſimul duas opationes hr̄e. Sȝ angeli ſp ſunt in actu cognitionis matutine, q2 ſp vidēt deū et res in deo: ꝑm illud Mat.18.ca. angeli eox ſemꝑ vidēt faciē p̄ris mei ꝛc. Ergo ſi cognitio veſptina eſſet alia a matutina nullo mō angelꝰ poſſet eē i actu cognitōis veſptine. ¶P̄. Apl's dicit.1.cor.13. Cū venerit qđ pfectū eſt euacuabiꝛ qđ ex pte eſt. Sȝ ſi cognitio veſptina ſit aliud a matutina cōparaꝛ ad ipſaȝ ſicut impfectū ad pfectū. Ergo nō poterit ſimul veſpertina cognitio eſſe cum matutina.

In contrariū Eſt, ꝙ dicit Augu.4.ſup Gen̄. ad li. qđ multū intereſt inter cognitionem rei cuiuſcūqȝ in verbo dei ꝛ cognitionē eiꝰ in natura eius: vt illud merito pertineat ad diem: hec ad veſperam.

Rn̄deo Dicēdū, qđ ſicut dictū eſtᶜ: cognitio veſpertina dꝛ qua angeli cognoſcūt res in ꝓpꝛia natura. Qđ nō pōt ita intelligi quaſi ex ꝓpꝛia rerū natura cognitionē accipiant, vt h̄ ꝑpoſitio in, indicet habitudinē pꝛincipii: q2 nō accipiūt angeli cognitionē a rebꝰ vt ſupꝛa habitum eſtᶜ. Relinquiꝛ igiꝛ ꝙ hoc qđ dicit in ꝓpꝛia natura accipiaꝛ ꝑm rōnē cogniti ꝑm ꝙ ſub eſt cognitioni: vt.ſ.cognitio veſpertina in angelis dicaꝛ ꝑm qđ cognoſcūt eſſe reruȝ, qđ hn̄t res in ꝓpꝛia natura. Qđ quidē per duplex mediū cognoſcūt.ſ.ꝑ ſpēs innatas et ꝑ rōnes rerū in ꝟbo exñtes. Nō em̄ vidēdo verbū cognoſcūt ſolū illud eſſe rerū qđ hn̄t in ꝟbo, ſed illud eſſe qđ hn̄t in ꝓpꝛia natura, ſicut deꝰ ꝑ hoc qđ videt ſe cognoſcit eſſe rerū qđ hn̄t in ꝓpꝛia natura. Si ǵ dicaꝛ cognitio veſpertina ꝑm ꝙ cognoſcunt eſſe rerū qđ hn̄t in ꝓpꝛia natura vidēdo verbū: ſic vna ꝛ eadē ꝑm eſſentiam eſt cognitio veſpertina ꝛ matutina: differēs ſolū ꝑm cognita. Si vero cognitio veſpertina dicaꝛ ꝑm ꝙ angeli cognoſcūt eſſe rerū qđ habent in ꝓpꝛia natura per formas innatas, ſic alia eſt cognitio veſpertina ꝛ matutina. Et ita videtur intelligere Aug. cum vnam ponat imperfectam reſpectu alterius.

Ad pꝛimū Ergo dicenduȝ, qđ ſicut numerꝰ ſex dierū ꝑm intel

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶Super.q.59.Ar.1.

296 RItus apparet ex dictis.

¶In corpore vnica est conclusio ad huius questionis affirmatiue. s. in angelis est voluntas. Et probatur sic. In habentibus intellectum est appetitus boni vniuersaliter apprehensi: angeli sunt intellectuales. ergo in eis est talis appetitus: ergo voluntas. Tenet hec vltima pseqntia ex qd nominis volūtatis. minor est nota: maior vero ptinet in se duo. s. q̄ intellectualibus inest appetitus boni: q̄ inest talis appetitus. s. boni vniuersalis. Et quo ad primū probatur: ex eo q̄ ola habent appetitū boni: quia pcedunt ex volūtate diuina: que non nisi in bonū rendere z ordinare pōt. Quo ad secūdum ꝓbatur sic: declaratur ostendendo triplicē gradū appetitus: iuxta triplicem ordinem naturarum appetētiū. s. sine cognitione cū cognitione vlr vt clare patebit litera.

¶Super articul. 2.

298 RIus apparet ex Thomistas cōiter z indubie

2.98 2.2.ca. 46 Et opus. 3.c. 76. interpretatur de differētia reali.

¶In corpore vna est cōclusio duas partes hūs negatiuas volūtas angelo⁹ neq; est intellectus / neq; est natura eorum. Et probatur quo ad singulas figillatim. Et primo qđ non sit natura sic: quicqđ se extēdit ad id quod est extra rem: non est rei essentia: voluntas angelica se extendit ad id qđ est extra rem. ergo. Maior probatur dupliciter. primo recte a priori: q̄ essentia rei intra rem ipsa apprehēditur. Sc̄o a posteriori: quia vt dicemus in sensibilibꝰ q̄ inclinatio ad itrinsecum est intrinseca. Inclinatio ꝙo ad extrinsecum est extrinseca. Minor ꝙo ꝓbatur sic: voluntas habēs bonū infinitum extra volentem extenditur naturaliter extra se os voluntas creata hz bonū infinitum extra volentē. g.

118 b Maior huius syllogismi ꝓbat sic. volūtas naturaliter tēdit in bonū. ergo sola illa nō tendit in bonū extrinsecum / in cuius

lectum Augu. accipit fm ser gña rerū q̄ cognoscunt ab angelis c: ita vnitas dei accipit fm vnitatē rei cognite. que tñ diuersis cognitionib⁹ cognosci pōt. ¶Ad scōm dicēdum, q̄ due opationes pñt simul esse vni⁹ potētie. quarū vna ad aliam referturꝭ: vt pz cū volūtas simul vult z finē z ea q̄ sunt ad finē. Et intellect⁹ simul intelligit ꝑncipia z cōclusiones p ꝑncipia. qñ iam sciam acq̄situ. Cognitio aūt vespertina in angelis refert ad matutinā, vt Augu. dicit. Vñ nihil phibet vtrāq; fil esse in angelis. ¶Ad tertium dz. q̄ veniēte pfecto cūatur imperfectū: qđ. s. et opponit. Sicut fides: que est eoz q̄ nō videtur: euacuatur visione veniēte. Sed imperfectio vespertine cognitionis nō opponitur pfectioni matutine. Nō em cognoscatur aliq̄d in seipso nō est oppo⁹ ei q̄ cognoscat in sua causa. Nec iterū q̄ aliq̄d cognoscat p duo media: quoz vnū est pfect⁹, z aliud impfectus: aliq̄d repugnās habet. Sicut ad eādem cōclusionē habere possumus z mediū demonstratiuū z dialecticuz. Et sic eadē res potest sciri ab angelo per verbum mentis et a per speciem innatam.

¶De voluntate angelorum. Questio. 59.

COnsequēter Cōsiderādum est de his que pertinēt ad volūtatē angeloꝝ. Et primo cōsiderabim⁹ de ipsa volūtate. Sc̄do de motu ei⁹ q̄ est amor siue dilectio. ¶Circa primū querūtur quatuor. Primo vtrū in angelis sit volūtas. Sc̄o vtrū volūtas angeli sit ipsa nā eoz vel ēt ipse intellect⁹ eoz. Tertio, vtrū i angelis sit liberū arbi. Quarto, vtrū i eis sit trascibilis z cōcupiscibilis,

¶Utrum in angelis sit voluntas. Arti. 1.

ADprimū Sic pceditur. Vī. q̄ i angelis nō sit volūtas. Qr vt dicit phs in.3.de aia: volūtas i rōne est. Sed in angelis nō est rō: sed aliq̄d superius rōne. Ergo in angelis nō est voluntas: sed aliq̄d supius voluntate. ¶Ꝑ. Volūtas sub appetitu cōtinetur. vt pz per phm in.3. de aia. Sed appetit⁹ est imperfecti. Est em ei⁹ q̄ nondū hī. Cū igit in angelis maxime in beatis non sit aliqua impfectio, vī q̄ nō sit in eis volūtas. ¶Ꝑ. Phs dicit in.3.de aia: q̄ volūtas est mouēs motum. Mouetur em ab appetibili intellecto: hz angeli sunt immobiles: cū sint incorporei. Ergo in angelis non est voluntas.

Sed cōtra Est. q̄ Aug. 9t. 1. lib. de tri. q̄ imago trinitatis iuenit in mēte fm memoriā: intelligētiā z volūtatem. Imago aūt dei iuenit nō solū i mēte hūana: hz, ēt i mēte āgelica: cū ēt mēs angelica sit capax dei. g. iāgelis ē volūtas.

Rñdeo Dōm. q̄ necesse ē ponere in angelis volūtatem. ¶Ad cui⁹ euidentiā cōsiderandū est q̄ cū omnia pcedāt ex voluntate dinā c: ola suo modo ꝙ appetitū inclinātur i bonū: hz dupliciter. Quēdā em inclinātur in bonū ꝙ sola natura lē hitudinē absq; cognitione: sicut plante z corpa inanimata c. Et talis inclinatio ad bonū vocāt appetit⁹ nālis. Quēdā ꝙo ad bonū inclinātur cū aliqua cognitiōe: nō q̄dē sic q̄ cognoscāt ipsam rōnē boni. hz cognoscūt aliq̄d bonū ꝑticulare: sicut sensus q̄ cognoscit dulce z albū z aliquid huiusmodi.

Inclinatio aūt hanc cognitionē sequens dr: appetit⁹ sensitiuus. Quedā ꝙo inclinantur ad bonū cū cognitione qua cognoscūt ipaz boni rōnem. Nō est ꝑpium intellectus c. Et hec pfectissime inclinātur in bonum: nō quidē quasi ab alio solūmodo directa in bonum: sicut ea q̄ cognitione carēt: nec in bonum particulariter tm: sicut ea in quib⁹ est sola sensitiua cognitio: hz tm inclinata in ipm vniuersale bonū. Et hec inclinatio dr voluntas. Unde cum angeli per intellectum cognoscant ipsam vlēm rōnem boni: manifestum est qđ in eis sit voluntas.

Ad primū Ergo dōm. q̄ alr ratio trāscendit sensum: z alr intellect⁹ rōnē. Nō em trāscēdit sensum fm diuersitatem cognitoꝝ. Nam sensus est par ticularium: ratio vero vlūm. Et tō opz q̄ sit alius appetit⁹ tēdēs in bonū vle, qui debeturꝭ rōni: z alius tendēs in bonū ꝑticulare: q̄ debetur sensui. Sed intellect⁹ z rō differūt quātū ad modū cognoscēdi: q. s. intellect⁹ cognoscit simplici intuitu, rō ꝙo discurrendo de vno in aliud. Sed tm rō ꝙ discursum ꝓuenit ad cognoscēdū illud qđ intellectus sine discursu cognoscit. s. vle. Idē est ḡ oīm qđ appetitiue ꝓponit: z ex parte rōnis z ex parte intellect⁹. Vñ in angelis q̄ sunt itellectuales tm nō est appetit⁹ supior volūtate.

¶Ad scōm dz. q̄ hz nomē appetitiue ptis sit sumptū ab apprēdo ea q̄ nō habētur: tñ appetitiua pars nō solū ad hec se extēdit: sed etiā ad multa alia. Sicut z nomen latidis sumptum est a lesione pedis: cū tñ lapidi nō hoc solū ꝓueniat. Silr trascibilis potētia denoiatur ab ira: cū tñ in ea sint plures alie passiōes vt spes z audacia z huiusmodi.

¶Ad tertium dōm. q̄ volūtas dr mouens motum fm q̄ velle est motus quidem z intelligere c: cuiusmodi motū nihil prohibet in angelis esse c: quia talis motus est actus perfecti: vt dr in.3. de anima.

¶Utrum in angelis voluntas differat ab intellectu. Arti. 2.

ADscōm Sic pceditur. Vī. q̄ in angelis nō differat voluntas ab intellectu z nā. Angel⁹ em est simplicior q̄ corpus naturale. Sed corpus naturale per suam formam inclinatur in suū finē: q̄ est ei⁹ bonum. Ergo multo magis angelus. Forma aūt ālis est vel natura ipsa in qua subsistit: vel species q̄ est in intellectu ei⁹. Ergo angelus inclinatur in bonū ꝑ naturā suā z ꝑ spēm intelligibilē. Hec aūt inclinatio ad bonū ptinet ad volūtatē. Volūtas igit angeli nō est aliud q̄ ei⁹ nā vel intellectus. ¶Ꝑ. Obiectū intellect⁹ est verū. Volūtatis aūt bonum. Bonum aūt z verū nō differūt realr, sed fm rationē tātū. Ergo volūtas z intellect⁹ nō differūt realiter. ¶Ꝑ. Distinctio cōis z ꝓpria nō diuersificat potētias. Eadē em potentia visiua est colorꝭ z albedinis. Sed bonum z verū videtur se habere sicut cōe z ꝓpriuz. Nam verū est quoddā bonū. s. intellect⁹. Ergo volūtas cuius obm est bonū: nō differt ab intellectu cuius obiectum est verum.

Sed contra Volūtas in angelis est bonoꝝ tm. intellectus aūt est bonoꝝ z malorꝝ. Cognoscunt enim vtrūq;. Ergo volūtas in angelis est aliud q̄ eius intellectus.

Rēspōdeo Dicēdum, q̄ volūtas in angelis est quedā

essentia cōtinetur tāliter bonū qđ in solo deo locum habere constat.

¶Circa ꝓbationem 1 maioris sciēdi ꝙ illo rius dubiū occurrit qnō vī valere ꝓna. Volūtas nālr inclinatur in bonū, ergo volūtas hns bonum infinitū extra se tendit in aliq̄d extrinsecum: qm nō tenet in oīa. Dā em sube nālr iclinat in bonū: z tñ nō extēdit se ad extra. Igitur rō nulla.

¶Ad ꝫ dr uter dr: q̄ ptia est bona formaliter: accidit deceptio ꝙ eo q̄ accidit ei⁹ q̄ est inclinari in bonū: dupliciter. Uno mō vt bonū distinguit ꝓ tale vel tale bonū: z sic ꝓprius appetit⁹ intellectiuus tēdit in bonū. Uno mō vt bonū ꝓtinet in essentia vel tale bonū: z sic ꝓprius appetit⁹ sensitiuus tēdit in bonū. Uno mō vt bonū ꝓtinet in essentia vel tale bonū: z sic ꝓprius appetit⁹ naturalis tēdit in bonū. Et hec diuersitas ꝓuenit ex diuersitate obiectoꝝ. Nā sicut ad ea q̄ sunt extra nā sequit tendere ad ea q̄ sunt in nā: ita ad ea q̄ sunt extra intellectū sequit tendere ad ea q̄ sunt in intellectu. Et hoc est q̄ dr q̄ appetit⁹ naturalis tēdit in bonū ꝓ formā q̄ tenet rē in esse ꝓpriū. Sed appetit⁹ sensitiuus tēdit in bonū ꝓ formā q̄ tenet rē in esse ꝓpriū et in esse cognitū. Et hec est ratio q̄ appetit⁹ sensitiuus dr esse vis cognoscitiua. Sed appetit⁹ intellectiuus dr esse vis apprehēditiua. Et hec est ratio q̄ appetit⁹ intellectiuus dr esse superior. Et hec est ratio q̄ appetit⁹ intellectiuus dr esse immaterialior. Et hec est ratio q̄ appetit⁹ intellectiuus dr esse immediatior ad essentialia. Ita q̄ vis rōnis cōsistit in hoc. Quidditas substantie cōplete diffinit apprehēdēdo rātum intrinseca rei: z tēdens se essentialiter ad extra nō pōt diffinitiri nisi ꝑ illud extrinsecū. Igitur ex eo dens se ad extra nō est q̄ditas rei nec intra cā: sed volūtas vult potētia ad operari: quodcūq; esse accidētale. z. tēdit se ad extra hoc modo: vt rez superioribus questionibus ꝓz. ergo. Et per hoc patet responsio ad obiecta.

¶Circa ꝓbationem 1 maioris sciēdi ꝙ illo rius dubiū occurrit qnō vī valere ꝓna. Volūtas nālr inclinatur in bonū, ergo volūtas hns bonum infinitū extra se tendit in aliq̄d extrinsecum: qm nō tenet in oīa. Dā em sube nālr iclinat in bonū: z tñ nō extēdit se ad extra. Igitur rō nulla.

¶Ad ꝫ dr uter dr: q̄ ptia est bona formaliter: accidit deceptio ꝙ eo q̄ accidit ei⁹ q̄ est inclinari in bonū: dupliciter. Uno mō vt bonū distinguit ꝓ tale vel tale bonū: z sic ꝓprius appetit⁹ intellectiuus tēdit in bonū. Uno mō vt bonū ꝓtinet in essentia vel tale bonū: z sic ꝓprius appetit⁹ sensitiuus tēdit in bonū. Uno mō vt bonū ꝓtinet in essentia vel tale bonū: z sic ꝓprius appetit⁹ naturalis tēdit in bonū: z sic appetitus nāe z vīr ois appetitus nālr inclinat in bonū. Alio mō vt bonū nō

ne peccatũ in moralib⁹ ẽ ꝑ declinationẽ a sũmo bono: z q̃cũq; peccat ɔtra deũ peccat. iuxta illud/ Tibi soli peccaui. ɔñs est: vt oia inquantũ referibilia in deũ zc. sint superiora angelo: ac ꝑ hoc determinata volũtas quo ad supiora: sit determinata quo ad rectitudinẽ simplr: infra tñ nãlia. Cũ hoc tñ stat ideterminatio quo ad hoc illud nũc vl' tũc agere: z q̃ ad tale vel tale facere: que sunt inferiora: rectudine seruata: q: hec respicit superius.

¶Super arti.4.

299
58
In titulo aduerte: ꝙ irascibilis z cõcupiscibilis: dupliciter sumi possunt. Primo modo vt sunt passiones seu potentie sensitiue. Et hoc modo ridiculum eẽt: q̃rere vtrũ
188
sint in ãgelis: quos
305
superius declarauimus nõ habere in se naturã sensitiuam. Alio modo vt significant absolute vi3 seu appetitum ire aut cõcupiscentie siue per operationẽ sensitiuã siue nõ. Et hoc mõ ꝟtit hic in dubiũ: an
54
8
appetitus angelic⁹ quum hoc ꝙ est imaterialis: distinguat in concupiscibilem z irascibilem. Et fuit rõ qõnis sermo scripture z scõrum: attribuẽs opa hoꝝ ãgel.
301
¶In corpore ẽ vnica ɔclusio respõsiua negatiue. s. appetit⁹ angelicus nõ distiguit ꝑ cõcupiscibile z irascibile. Et ꝓbatur sic potentia nõ distiguitur penes distinctionẽ materialẽ obiecti. ergo nõ distinguitur penes differẽtias diuisiuas sui ꝑmi obiecti. ergo appetit⁹ intellectiuus nõ distinguit penes dñas diuisiuas boni/ ergo nõ distinguit in irascibilẽ z cõcupiscibilem/ ergo appetitus angelicus nõ distinguit in irascibilem z concupiscibilẽ. Añs est ꝑ se notũ: q: potẽtie distinguunt penes distinctionẽ formalem obiectorũ vt obiecta sunt. Prima aũt ɔña euidẽs de se est: q: dñe diuisiue alicui⁹ supioris rnãliter se hñt ad id qd respicit primo illud
Vi q.24 arti.10. cor.
37
389
415
291
8
superius: vt p3 de visu respectu coloris z differẽtiarum eius. Secũda ꝟo ɔñtia t3 ex eo: ꝙ ꝓpriũ obm appetitus itellectiui est bonũ in eo ꝙ bonũ: qd ex eo declarat ꝙnullus appetitus põt esse nisi boni. Si eñ ois appetitus ad bonũ formalr necessee stvt tẽdat/ appetitus vl'is obiectiue ad vl'em rõnẽ boni/ q̃ ipsa boni rõ est tãq; ad propriũ obiectu3 necessario inclinabitur. Tertia ꝟo ɔñtia ꝓpterea tenet: q: irascibilis z ɔcupiscibi:lis z distinguuntur secundum distinctionem bonorum particularium inter se: puta ardui z absoluti seu simplicis boni. Et propterea ista distinctio h3 locũ in appetitu sensitiuo: cuius nõ est respicere bonũ: nisi ẽm aliquas speciales rões. Ultima vero cõsequẽtia ex eo tenet: ꝙ in angelis nõ est nisi appetitus intellectiuus.

¶Circa hãc rõnẽ aduerte: ꝙ hic posset esse dubiũ: quo pacto cũ efficacia istius stet qd appetitus sensitiuus distinguatur per irascibilẽ et concupiscibilem. Quoniã si ex hoc qd appetitus intellectiuus respicit alti⁹ obiectũ: z communẽ arduo z simplici bono: caret tali distinctiõe quũ appetit⁹ quoq; sensitiuus respiciat vt propriũ obiectum bonũ ẽm sensum: qd est etiam cõe ad arduum z simplex bonum/ consequẽs erit ꝙ nec ipse distinguatur in irascibilem et concupiscibilem. S3 quoniam de hac distinctione erit sermo specialis in sequentibus ex proposito: ꝑ nunc sufficiat credere: ꝙ ratio boni scdm sensum nõ est vna aliqua ratio mouendi aut terminãdi actu3 appetẽdi appetitus sensitiui: queadmodũ ratio boni est ratio mouendi z terminandi actũ appetit⁹ intellectiui: sed se h3 ad appetitum sensitiuum/ quemadmodum hoc quod dico qualitas, sensibilis/ ad sensum exteriorẽ.

¶Super q.60.ar.1.
In titulo aduerte: ꝙ amor naturalis dupliciter sumit. Uno modo pro inclinatione naturali alicuius in aliquid: ita quod inclinatio illa non sit operatio aliqua: nec aliqua passio ex operatione derelicta: sed naturalis quedam aptitudo ad illud. Et hoc modo non est dubium in omni re esse appetitum siue amorem naturalem ad aliquid. Alio modo sumitur amor naturalis pro actu elicito potentie appetitiue. Et sic ad rationẽ amoris naturalis requiruntur duo. scilicet qd sit amor: z et ꝙ sit naturalis: z et hoc oportet qd sit talis actus elicit⁹ qua lis est amor: idest pui⁹ actus appetitiuus actus appetit⁹: z et ꝙ sit naturalis: z et natura oportet et naturam et hoc oportet ex natura: z ꝙ sit naturalis: et hoc oportet ex natura amantis cõuenire ei. Et natura aũt distinguitur cõtra electionem. Et sic querit in proposito/ vtrũ in angelis sit dilectio naturalis: ita ꝙ sens⁹ e: vtrũ in eis sit aliqs actus

ctũ est: cognitio fit ꝑ hoc ꝙ cognita sunt in cognoscẽte. Ad impfectionẽ aũt alicui⁹ rei ptinet: si non sit in ea id qd natũ est in ea esse. Uñ angelus nõ esset pfectus in sua natura, si intellect⁹ eius nõ esset determinat⁹ ad oẽm veritatẽ: quã naturalr cognoscere põt. Sed actus appetitiue virtutis est per hoc qd affect⁹ inclinat ad rẽ exteriorẽ. Nõ aũt depender perfectio rei ex oi re ad qua3 inclinat: sed solũ ex supiori. Et iõ nõ ptinet ad impfectionẽ angeli si nõ h3 volũtatẽ determinatã respectu eorũ que infra ipm sunt. Pertineret aũt ad impfectionẽ ei⁹ si ideterminate se haberet ad illud qd supra ipm ẽ. ¶Ad tertiũ dõm, ꝙ liberũ arbitriũ nobiliori modo est in supioribus ãgelis q̃ in iferioribus, sicut z iudiciũ intell's. Uñ verũ est ꝙ ipsa libertas, ẽm ꝙ in ea cõsiderat quedã remotio coactiõis, nõ suscipit magis z minus: q: priuationes z negationes nõ remittuntur nec intenduntur per se: sed solum ꝑ suam cãm vel ẽm aliquã affirmationem adiunctam.

¶Utrum in angelis sit irascibilis z concupiscibilis. Arti.4.

Ad quartũ Sic ꝓcedit. Ui deẽ ꝙ in ãgelis sit irascibilis z cõcupiscibilis. Dicit eñ Dio. 4. ca. de di. no. ꝙ in demonib⁹ est furor irratiõabilis, z ɔcupiscẽtia amẽs. S3 demones eiusdẽ nature sunt cũ angelis q: peccatũ nõ mutauit in eis naturã. Ergo in angelis est irascibilis z cõcupiscibilis. ¶P̃. Amor z gaudiũ in cõcupiscibili sunt: ira vero spes z timor in irascibili. Sed hec attribuunt angelis bonis z malis in scripturis. Ergo in angelis est irascibilis z concupiscibilis. ¶P̃. Uirtutes quedã dñr esse in irascibili z concupiscibili: sicut charitas z tẽperantia videnẽ esse in concupiscibili. spes aũt z fortitudo in irascibili. S3 virtutes he sunt in angelis. Ergo in angelis est cõcupiscibilis z irascibilis.

Sed cõtra Est, ꝙ phs dicit in. 3. de anima ꝙ irascibilis z concupiscibilis sunt in parte sensitiua, que nõ est in ãgelis. Ergo in eis nõ est irascibilis z concupiscibilis.

Rñdeo Dõm, ꝙ intellectiu⁹ appetitus nõ diuidit per irascibilẽ et cõcupiscibilem: sed solũ appetit⁹ sensitiuus. Cuius ratio est: q: cũ potentie nõ distinguãtur ẽm distinctionẽ materialẽ obiectorũ: sed solũ ẽm rõnẽ formalẽ obiecti. si alicui potẽtie rñdeat aliqd obiectũ ẽm rõnẽ cõem, nõ erit distinctio potẽtiarũ ẽm diuersitatẽ ꝓpriorũ, que sub illo cõi cõtinẽtur. Sicut si ꝓpriũ obiectũ potẽtie visiue, est color ẽm rõnẽ coloris, nõ distinguũtur plures potẽtie visiue ẽm differẽtiã albi z nigri. S3 si ꝓpriũ obiectũ alicui⁹ potẽtie, esset album in quãtũ albũ distigueret potẽtia visiua albi, a potẽtia visiua nigri. Manifestũ est aũt ex dictis. ꝙ obiectũ appetit⁹ intellectiui, q̃ volũtas dr, est bonũ ẽm cõem boni rõnem. Nec põt esse aliquis appetitus, nisi boni. Unde in parte intellectiua appetit⁹ nõ diuiditur ẽm distõnem aliquoꝝ ꝑticulariũ bonorũ: sicut diuiditur appetitus sensitiu⁹ q̃ nõ respicit bonum ẽm cõem rõnẽ: sed qddã particulare bonum. Unde cum in angelis
411
non sit nisi appetitus intellectiu⁹: eorum appetitus nõ distinguitur per irascibilem z concupiscibilem: sed remanet indiuisus. Et ꝟo catur voluntas.

Ad primũ Ergo dõm, qd furor et cõcupiscẽtia metaphorice dñr esse in demonibus: sicut z ira q̃nq; deo attribuitur ꝑꝑ siĩitudinẽ effect⁹. ¶Ad
405
scdm dõm, ꝙ amor z gaudium ẽm qd sunt passiones sunt in cõcupiscibili. Sed ẽm qd noiant simplicẽ voluntatis actũ, sic sunt in intellectiua parte: put amare est velle bonũ alicui: z gaudere est quiescere volũtate3 in aliquo bono habito. Et vl'r nihil horũ dr de angelis ẽm passionẽ, vt aug. dicit. 9. de ci
a
411
ui. dei. ¶Ad tertiũ dõm, qd charitas, ẽ3 qd
a
117
351
est virtus: nõ est in cõcupiscibili: sed in volũtate. Nã obiectum cõcupiscibilis est bonu3 delectabile ẽm sensum. Hmõi aũt nõ est bonum diuinũ: qd est obm charitatis. Et eadẽ rõne dõm est ꝙ spes nõ ẽ in irascibili: q: obiectũ irascibilis est qddã arduum qd est sensibile: circa qd nõ est spes que est virtus: s3 circa arduũ diuinu3. Tẽperantia aũt ẽm ꝙ est virtus humana: est circa cõcupiscẽtias delectabiliũ sensibiliũ: que ꝑtinẽt ad vim cõcupiscibilẽ. Et silr fortitudo est circa audacias z timores q̃ sunt in irascibili. Et iõ temperantia: ẽm qd est virtus humana: est in concupiscibili z fortitudo in irascibili. S3 hoc modo non sunt in angelis. Non enim in eis sunt passiones cõcupiscentiarum vel timoris z audacie: quas oporteat per temperantiã z fortitudinem regulari. Sed tẽperantia in eis dicitur ẽm moderate suam voluntatem exhibent ẽm regulã diuine voluntatis. Et fortitudo in eis dicitur ẽm quod voluntatem diuinam firmiter exequuntur. Quod totum fit per voluntatem z nõ ꝑ irascibilem z concupiscibilem.

¶De amore seu dilectione angeli. Qõ. 60.

Deinde Considerandũ est de actu voluntatis qui est amor si ue dilectio. Nam omnis actus appetitiue virtutis ex amore seu dilectione deriuatur. ¶Et circa hoc querũtur quinq;. Primo: vtrum in angelis sit dilectio naturalis. Secũdo: vtrum in eis sit dilectio electiua. Tertio: vtrum angelus diligat seipsum dilectione naturali an electiua. Quarto: vtrum vnus angelus diligat alium dilectione naturali sicut seipsu3. Quinto: vtrum angelus naturali dilectiõe diligat deum, plus quam seipsum.

¶Utrum in ãgelo sit amor seu dilectio naturalis. Arti.1.

Ad primũ Sic procedit. Uidetur, quod in angelis non sit amor vel dilectio naturalis. Amor enim naturalis diuiditur contra intellectualem: vt patet per Diony. quarto capitulo de diuinis nominib⁹. Sed amor angeli est intellectualis. Ergo non est
302

amandi: non ex electione seu libertate: sed a natura prouenientes.
¶Ad cuius maiorẽ euidẽtiã sciẽdum est: ꝙ quũ nãle sumat hic vt distinguitur ɔ liberũ: z aliqd duplr liberũ dicat. s. quo ad exercitiũ: vel quo ad specificationẽ act⁹ scdi: ꝑ oppo^m duplr ẽt dicet nãle. Ita ꝙ opõnũ alia est libera quo ad vtrũq; vt electio: q: z libere eligim⁹: z libere si eligim⁹ determinamus nos ad alterã ꝑtẽ ɔdictionis ex ꝑte obti. Alia ꝟo est libera quo ad exercitium: sed nãlis quo ad specificationez: vt velle bonũ: z itelligere pñcipia. Qm libere exercem⁹ aut abstinem⁹ nos ab vsu talium actuum. Sed si circa hec obta operãdũ nobis est: nõ est in libertate nostra determinare nos ad alteram ꝑtẽ ɔdictionis ex ꝑte obiecti. Alia aũt est naturalis vtroq; modo: vt sunt oẽs operatiões nullo mõ sub dite libertati. In ꝓposito igit sermo presens est de naturali quo ad specificationem act⁹ q̃cqd sit de exercitio eius. Ita ꝙ quũ querim⁹ in qõne aut affirmam⁹ in cõclusione/ amorem naturalẽ in angelis: intẽdimus ꝙ in eis est amor naturalis obiectiue/ non aũt eliciti ue: ita ꝙ naturalitas determinat ordinem actus ad obiectum: z nõ ordinem actus ad potentiã. Nec intẽdimus per hoc negare naturalitatem actus quo ad exercitium: sed intendimus qd quicquid sit de hoc/ in presenti questione non est sermo nisi de naturalitate quo ad specificationem actus.

¶In corpore vnica est cõclusio respõsiua ad quesitũ affirmatiue. In angelis est amor naturalis. Et ꝓbat tali ordine: q: ꝑmo ꝓbat ꝙ in reb⁹ intellectualib⁹ inuenitur inclinatio naturalis. Scdo ꝙ talis inclinatio inuenitur in eis ẽm volũtatẽ. Ex his eñ duobus manifeste sequitur intẽta cõclusio. Primũ ꝓbat sic. oi nature cõe est: vt ex ea fluat aliqua iclinatio ad aliquid. ergo intellectualibus etiã cõuenit habere aliquam inclinationẽ ex natura. tenet ɔña: tum ab vniuersali ad partẽ subiectiuã: tum a priori naturaliter ad suum posterius. Natura enim prior est intellectu: sicut essentia virtute. ergo naturale prius est intellectuali: sicut vl'r cõmunior essendi gradus: minus cõi essentialiter cõmuniorẽ supponente: z non nisi in eo fundabili. Scdm ꝟo ꝓbatur sic. In vnaquaq; re inuenit inclinatio naturalis ẽm modum eius. ergo in angelo inuenitur ẽm volũtatem. Antecedens declaratur in triplici ordine rerum. s. pure naturalium sensitiuorũ z intellectualiũ. ɔña ꝟo tenet: ex eo qd angelus est nãe itellectualis.
¶Circa predicta occurrit dubium: quomodo in probatione primi sumit ly inclinatio: z similiter ly natura. Aut enim inclinatio sumitur pro actu primo: aut pro actu secũdo. Si pro actu primo nihil cõcluditur: nisi forte ꝙ in natura intellectuali est aliqua inclinatio: q̃ est appetitus intellectiuus: quã vocam⁹ voluntatẽ: qd in ꝑcedente qõne cõclusum fuit: z nũc nõ est ad ꝓpositũ. Si vero sumitur ꝑ actu scdo: quum nõ sit sermo vniuersalis quo ad actum. i. de oi actu scdo: sed de aliquo: nihil aliud cõcludit: nisi ꝙ ex natura intellectuali potest sibi cõuenire aliqs actus secũdus. Et tũc p3 ꝙ in ꝓbatione secũdi quum subsumit qd hoc cõuenit intellectualib⁹ ẽm volũtatem: nihil valet qd dr: q: stat: ꝙ ɔueniat eis ẽm intellectũ. Silr ambiguũ est quõ sumitur ly natura: an. s. pro substantia rei: vt distinguit cõtra potentias eiusdem: an pro essentia seu quiditate cuiuscũq;: siue sit substãtia: siue potentia rei. Si eñ sumitur scdo modo: manifeste sequitur destructio libertatis: qm sequeretur ꝙ potẽtia libera naturaliter operaretur: qd implicat cõtradictionẽ. Si autem sumitur primo modo: aut intelligitur ẽm omnes eius potentias cõuenire sibi talem inclinationem: aut ẽm aliquam. Non ẽm omnes: quia sic concluderetur amor naturalis nõ magis in voluntate q̃ in intellectu. Nec ẽm aliquam: quia si ratio San. Thome valet: scilicet quia id quod est prioris saluantur in posteriori: ita concludit de vna potentia sicut de alia.
¶Circa illã ꝓpositionẽ assumptã. s. semp prius saluatur in posteriori/ dubium occurrit: quõ accipiatur in proposito. An. s. de saluari formaliter: eo modo quo superius saluat in suo inferiori: aut de saluari virtualiter: eo modo quo prius efficiens saluat in posteriori agente. Si eñ primo modo sumitur: nihil aliud infert nisi ꝙ in intellectualib⁹ saluatur ratio nature: q: natura in cõmuni est prior z superior natura intellectuali: ex hoc autẽ non habet nisi ꝙ cõditiones essentiales nature ɔueniãt intellectualib⁹: queadmodum homini cõditiones animalis. Si aũt sumitur scdo modo, nihil aliud infertur nisi ꝙ potẽtie oẽs operãtur invi essentie: a qua fluũt. Et cõfirmatur: q: aut intẽdis ꝙ vis aut ratio prioris saluatur in posteriori: quo ad operari: aut quo ad modum operãdi. Si quo ad operationem ipsam: nihil aliud infertur nisi ꝙ operatio posterioris est quodammodo etiam operatio prioris: qd non est ad ꝓpositũ. Si quo ad modũ operãdi: ita ꝙ modus operãdi prioris sit etiã modus operãdi posterioris falsissima est ꝓpositio vt p3 de libero arbitrio: qd operat libere: z tñ suba a qua egredit causat naturaliter: z agentiũ in vniuerso alia libere/ alia naturaliter agunt/ z tñ primũ agens nõ agit nisi vno modo. ¶Ad has obões est dõm breuiter: ꝙ hic est sermo de inclinatione actuali q̃ est actus scds. Sed nõ est de qualicũq; actu scdo: s3 de illo tm̃ q̃ h3 rõnẽ tẽdẽtie in aliud: z de nã vt dr de suba rei. Ita ꝙ sensus est: ꝙ cõe est oi nature. i. sube hre aliquã inclinatiõe3 actualẽ nãlẽ.
115
268
402
Et qm iclinatio actualis nõ ɔuenit nisi mediãte inclinatiõe habituali. ɔñs est vt oi nãe insit tal' act⁹ scds q̃ est iclinatio actualis ẽ3 iclinationẽ habitualẽ: q̃ quũ nihil aliud sit q̃ ꝓpri⁹ appetit⁹ fluens ex illa nã: op3 ꝙ talis inclinatio actualis insit ẽm appetitũ. Et ɔñr iclinatio actual' nãe intellectualis inest z ẽm ꝓpriũ illi⁹ appetitũ: q̃ est appetit⁹ intellectiu⁹ q̃ vocat voluntas. Et sic p3 ꝙ nõ est par rõ de oi actu scdo: aut de oi potentia rei. S3 queadmodũ ex qõne ꝑcedente ostẽsum est: ꝙ ad omnẽ nãm seqtur potẽtia aliqua appetitiua: z ɔñr ad nãm intellectualẽ appetitus itellectualis: sic nũc ɔñter ostendit: ꝙ omni nãe cõuenit ꝙ ex ea fluat actualis aliqua inclinatio determinata ad vnũ: hoc eñ idem est dicere: ꝙ naturalis: z ɔñr ꝙ hoc cõueniat nature itellectuali ẽm eius proprium appetitum quo habitualiter inclinatur ad aliud: vt inclinatio inclinationi respondeat.
¶Ad scdam vero qõnem qua inqrit sensus ꝓbationis adducte ad ꝑfatã maiorẽ breuiter dr: ꝙ hic est sermo de illo modo saluãdi: quo supius ibibitũ saluat in suo inferiori. Ita ꝙ q: nã intellectualis nec h3 in se duo: z ꝙ sit natura: z ꝙ sit talis nã: puta itellectualis: nec h3 rõnẽ nature ẽm aliquẽ aliũ gradũ q̃ intellectualẽ: ɔñs est ꝙ appetitus ꝓpri⁹ totius seu suppositi habentis nãm intellectualẽ: habeat in se aliqd ex suba intellectuali: inquantũ natura est z aliqd inquantũ intellectualis est. Et quũ ex hoc ꝙ intellectualis est sortiat libertatẽ: ex eo ꝙ h3 rõnem nature: naturalitatem libertati nõ repugnantẽ sortiri d3: talis aũt ẽ naturalitas obiectiua primi actus sui. Et ex hoc p3 ꝙ quũ sermo. s. Thome sit de natura vt natura est: vt distinguitur ɔ liberũ vt liberũ est si cõparemus rõnem nãe ad rõnẽ intellectualis grad⁹: intẽdit ꝙ prius eo mõ quo supius dr prius: formaliter saluat in suo posteriori: q: rõ nature prior est z supior gradu intellectuali. Nõ tñ credas ꝙ sic sit supior queadmodũ aial respectu hois: sed potius queadmodũ ens z vnũ respectu oium rerũ: q: s. nã nõ dicit alium gradũ a q̃ditate in qua saluat: sed eũdẽ penitus. Ita ꝙ queadmodũ dicẽdo ens hõ nõ dico duos gradus: sed hoiez tm̃: sub duab⁹ tñ rõnib⁹: sic dicẽdo hũanitas nã: aut, natura hũana: nõ dico duos gradus rerũ: s3 hũanitatẽ tm̃. Nõ sic aũt est dicẽdo aial hõ: q: dicunt duo gradus. s. sensitiu⁹ z intellectiu⁹. Et iõ notãter dixi ꝙ hic est sermo de illo mõ: quo supius imbibitũ saluat in suo inferiori: op3 eñ cõditiões talis prioris: imbibitas esse in ꝓprietatib⁹ inferioris: z penetrare quodãmodo eas: z nõ seorsum cõuenire: queadmodũ ꝓprietates aialis cõueniunt hoi. Et sic ex hoc seqt ꝙ appetit⁹ intellectualis in ꝓpria opatiõe nãlitatẽ simul cũ libertate habeat illã obiectiue respectu tñ alicuius obti: hanc eliciti ue. Et sic nõ solũ sequit ꝙ cõditiões nãe insunt nature intellectuali: s3 ẽt ꝙ sint illi ibibite. Si vero cõparetur rõ nature ad ipsam potẽtiã appetitiuã: tũc posset vterq; modus saluatiõis sustineri/ supioris quidẽ in inferiori: q: volũtas natura quedã est: prioris vero agentis/ aut quasi agẽtis/ in posteriori: q: volũtas a natura. i. suba intellectuali emanat: vt cõiuncta proprietas eius.
¶Ad cõfirmationẽ vero qua q̃ritur: aut tenet in opõne: aut mõ opandi. Rñdetur qd nõ est limitãda ꝓpositio illa: s3 indistincte z abstracte intelligenda: ꝙ vis prioris saluatur in posteriori: iuxta tñ capacitatẽ posterioris: siue hoc sit quo ad opari: siue quo ad modũ opandi: siue quo ad vtrũq;. Et qm in ꝓposito rõ nature consistit in hoc: qd est determinari seu determinatũ esse ad vnũ: ɔñs est vt in oi hñte rõnẽ nature: ẽm oẽs eius vires ineniatur determinatio ad vnũ: iuxta capacitatẽ eius. Et sic nã intellectualis ẽm oẽs vires suas erit determinata ad vnũ ẽm capacitatẽ ei⁹. Nõ cõpatit aũt gradus intellectualis rõ: determinationẽ ad vnũ eliciti ue: nec determinationẽ ad vnũ obtiue vl'r: sed respectu alicui⁹ obti tm̃. Et ideo nõ ɔclusim⁹ vl'em s3 ꝑticularẽ. s. ꝙ aliqs amor cõuenit nãlr ipsi intellectuali. Nec seqt negatio libertatis. Nec est eadẽ rõ de aliquo actu appetit⁹ itellectiui z de oi: q: nãlitas in aliq quo ad aliqd/ nõ repugnat intellectualitatis capacitati: s3 bñ repugnaret nãlitas in oi actu. Iam. n. dictu3 est prius oportere saluari in posteriori: iuxta capacitatem posterioris: et non econtra.

300
li.q.26 ã.1.2. Et.3.di. 27.q.1. ar.2.cor. Et ql.1. q.4.ã.3.
naturalis. ¶P̃. Ea que amant amore naturali magis aguntur q̃ agant. Nihil enim habet dominiũ sue nature. Sed angeli nõ agũtur sed agũt: cum sint liberi arbitrij: vt ostẽsum est. Ergo in angelis non est amor seu dilectio naturalis. ¶P̃. Ois dilectio aut est recta aut nõ recta. Dilectio autem recta pertinet ad charitatẽ. Dilectio aũt nõ recta pertinet ad iniquitatem. Neutrũ aũt hoꝝ ptinet ad naturam. Quia charitas est supra nãm, iniquitas aũt est cõtra nãm. Ergo nulla dilectio naturalis est in angelis.

Sed contra Est, ꝙ dilectio seqtur cognitionẽ. Nihil eñ amatur nisi cognitũ: vt Augu. dicit 4. de tri. Sed in angelis est cognitio naturalis. Ergo z dilectio naturalis.

Respondeo Dõm, ꝙ necesse est in angelis ponere dilectionẽ nãlem. ¶Ad cui⁹ euidẽtiã ɔsiderãdũ est: ꝙ semp pri⁹ saluat in posteriori. Nã aũt prior ẽ q̃ intell's. Or natura cuiuscũq; rei est essentia eius. Uñ id qd est nature op3 saluari etiã in hñtib⁹ intell'm. Est aũt hoc cõe oi nature, vt habeat aliquã inclinationẽ: q̃ est appetitus nãlis vel amor. Que tñ inclinatio diuersimode inuenit in diuersis naturis in vnaquaq; ẽm modum ei⁹. Uñ in nã itellectuali inuenit iclinatio nãlis ẽm voluntatẽ. in nã aũt sensitiua ẽm appetitũ sensitiuũ: in natura ꝟo carẽte cognitiõe ẽm solũ ordinẽ nature in aliqd. Uñ cũ angelus sit natura intellectualis: op3 ꝙ in volũtate eius sit naturalis dilectio.

Ad ꝑmũ Ergo dõm, ꝙ intellectualis amor diuidit cõtra naturalẽ: qui est solũ naturalis inquãtũ est nature: que nõ addit supra rõnẽ nature perfectione3 sensus aut intellectus. ¶Ad scdm dõm, ꝙ oia q̃ sunt in toto mũdo agunt ab aliquo ꝑter primũ agens: qd ita agit ꝙ nullo modo ab alio agitur. In quo est idẽ natura z volũtas. Et ideo nõ est inconueniẽs si angelus agat inquãtũ inclinatio naturalis est sibi indita ab authore sue nature. Nõ tamen sic agit ꝙ nõ agat cũ habeat liberã voluntatem. ¶Ad tertiũ dõm, qd sicut cognitio naturalis semp est vera, ita dilectio nãlis semp ẽ recta: cũ amor naturalis nihil alud sit q̃ inclinatio nãe indita ab autho:

¶Super articulum secundum.

TItulus clarus est electiua.i.libera totaliter ꝛ quo ad obiectū ꝛ quo ad exercitium actus.

¶In corpore quatuor facit. Primo ꝓponit duas ꝓclusiones ad questitum. Scdo ꝓbat secundā. Tertio ꝓbat primā. Quarto aperit predicta omnia habere locum in naturalibus.

¶Quo ad primū pi
ma ꝓclo est. In ăgelis ē dilectio duplex: naturalis.s.ꝛ electiua. Scda ꝓclusio ē nālis dilectio in eis est principium electiue.

¶Quo ad secm̄ ꝓbatur 2a ꝓclo sic. Qđ spectat ad nāz ēpm̄ in ḡliber. ḡ dilectio nālis in angelis est ꝑn̄m dilectiōis electiue. Añs duplicit ꝓbāt. Primo rōne: quia est ꝑm̄ in vnoq̄ ꝙ: ac p hoc sicut ipa ē fundamētū oīuꝫ: ita id ꝙ spectat ad ipsaꝫ est ꝑn̄m reliquoꝝ. Secōdo sēcla a posteriori qꝛ.f.vlr videm⁹ id ꝙ hꝫ rōnē ꝓncipij i vno quoꝝ ꝓtinere ad ꝑn̄ in illo. Scdo manifestāt dictū añs: in nālitellectuali nobis nota: in hoie. s. tā q̄ ad intellectū ḡ q̄ ad voluntātē: ꝛ clare ꝑz lra.

¶Circa hāc ꝓclusionē dubiū occurrit. Iḡ genere cāe dilectio nālis sit cā electiue, q̄ ꝓ nālē dilectū diligim⁹ alia. Et ꝓtevero actꝰ ē cā ꝙ modū efficiētis: sicut cognitio ꝓncipij est cā efficiēs cognitiōis ꝙclusiōis. Solūtas. n. ex volitiōe finis facit se volentē alia: facit ātlibere ꝛ tēdo volitione nāli ad cāndū dilectionē electiuā. Ūñ si adimīt libertas ex cōcursu hoc: sicut nec ex cōcursu alicui⁹ habitus ad electionē.

¶Quo ad tertiū ꝓbat ꝓma ēin hꝫ ꝙ cognitio sit ꝙ hoc ꝙ cognitū hꝫ a cognoscente. Dilectio vero ꝓ hꝫ ꝙ diligēs tēdit in rē dilectā: ꝛ ex hac sequit 2ā.s.ꝙ cognitio inq̄sitiua ꝓueniat ex imperfectiōe nāe itellectualis. Dilectio autem electiua nō ꝓuenit ex imperfectione appetētis. Et ꝓbatur sequela huius ꝺ̄ie ex prioti: qꝛ cognitio inquisitiua quum importet discursum ex noto ad ignotum: ponit in cognoscente priuationem cognoscibiliū: ꝛ ꝑ̄r priuationē alicui⁹ perfectionis in seipso: qꝛ cognitio fit ꝙ hoc ꝙ cognitū habet in cognoscēte. Dilectio aut nō electiua quū importet appetitū vnius: nō ꝓpter se sed ꝓpter aliud ponit priuationē bonitatis in ipso obiecto appetibili ꝓpter aliud. Et hoc ēs ꝙ nō ꝓpter se ꝛ ꝓpter alterius bonitatē appetibilis rōnēz habere impfecte bonitatis cōmunicitur: ꝛ nō ponit priuationē alicuius perfectionis in appetente: qꝛ appetitus ipse actualis nō fit per hoc ꝙ appetibile sit in appetente: sed per hoc ꝙ appetens tendit in ipsum appetibile.

¶Nota hic ꝙ ꝑpens sermo est nō de appetente ꝑm oia cōmūrētia ad actū appetēdi: qm̄ sic opz etiā appetibile esse in appetēte: sed de appetēte ꝑm vim appetitiuā ꝓprie formalr: inquātuz appetēs est. Sic. n. salūtur differentie assignate.

¶Quo ad 4.m̄ manifeste aperit: de nālr cōuenientibus angelis: se loqui.

¶In rñsiōe ad ꝙz: duplex dubiū restat: qꝛ ex ꝓdictis non ꝑ evacuari dubiū: qꝛ si intellect⁹ est determinatus ad vnū: ergo nō ꝑt vtrā ꝙ contradictoꝛ ꝙ ꝓpōere volūtati: ꝙ nec volūtas ꝑt vtrā ꝙ cōtradictoꝛ. ꝑt eligere: libertas em̄ volūtatis idifferētiā ꝛ ꝓpōsitū in intellectu.

¶Ad hoc ꝺ̄. q̄ intellectū esse determinatū ad vnū cōtigit tripliciter. Uno mō in actu ꝓximo. alio mō in actu scdo. tertio in ꝓticulari obiecto. Determinatio nē in actu ꝓximo: voco determinationez ad ꝓpriū intelligibile. Determinationez in actu 2o voco determinationē ad opōne intellect⁹. Determinationē ad ꝓticulare obm voco determinationē intellectus ad ꝓticulare obiectū. Ad hāc ꝺ̄ictionē ꝛ ꝓximā ꝙ nō ad illū⁹ oppositū. Ad 2am ꝺ̄ictionē. Ad hāc ꝺ̄ictionis ꝓtēta ꝙ non ad alterā. Et ꝺ̄o ꝙ sin. ar. 4. telis ăgeli speculati. et. 48. nō ꝑt a nā determinari. et. 22. tus ol mō. Intellect⁹ practic⁹ nō est vlr determinat⁹ ꝙ ad vnū: ꝙ sic. et. 57. 3o mō. Et. ar. 4. q. 10. ar. 1. co. 2. Et. 22. q. 1. ar. 4. q. 1. co. 2. Et. 12

Universidad de Deusto Biblioteca

amore cōcupiscētie. 2° ꝙ ēt quodāmō amore amicitie. 3° ꝙ simplr diligit plus se ꝗ̄ deum: qꝛ intēsius ⁊ pncipali⁹. Quo ad scdm ɔclō rñsiua est hec. Angelus nāli dilectione diligit plus deū ꝗ̄ se. Et pbatur dupl'r. prio sic. Unūqdqꝫ qd id qd est alterius est/nāliter magis diligit id cui⁹ ē ꝗ̄ seipsum/ergo nā itellectualis ꝫ appetitū sibi pprium magis diligit id cui⁹ est ꝗ̄ seipsum. ergo angelus magis diligit deū ꝗ̄ seipsum. Añs pbatur a posteriori dupl'r. Primo ex hoc signo i nālibus: ꝙ ps absqꝫ deliberatiōe exponit p toto: ⁊ ɔ̄ter nāliter:
129 qꝛ vnūqdqꝫ sic agit nāliter sicut aptū natū est agere. Scdo ex signo in rōnalib⁹: qꝛ bonus seu fortis exponit se p salute reipublice: ⁊ pculdubio si ex natura eēt ciuis naturaliter iclinaret ad hoc: nūc aūt facit hoc ex rōne: ⁊ ē signū nature: qꝛ ars imitatur naturā. Et qꝛ si ciuilitas eēt a natura opus hoc esset naturale. Cōsequētia ꝟo prima pꝫ ex eo: ꝙ iclinatio nalis in his q̄ sunt sine rōne arguit ⁊ ostēdit naturalē inclinationē in appetitu itellectuali pportionalr. Cōsequētia aūt scda pꝫ ex eo qd de⁹ est vl'e bonū. Et angelus sicut ⁊ ois creatura cōtinet sub eo: qꝛ ois creatura ꝫ id ꝙ est dei est. Deinde pbat eadē ɔclusio ducēdo ad ipossibile duplex. pmū est: ꝙ naturalis dilectio esset puersa. Scdm ꝟo: ꝙ naturalis dilectio nō pficeret p charitatē: ꝫ destrueret: hoc em̄ eē ipossibile ēeuidēs. Nec ɔ̄tia est ambigua: vt de se patet. ¶Circa rōnē primaꝫ adductā ad ɔclusionē aduertēdū est: qd quū eē alteri⁹ ɔtigat multis modis. s. vt ps toti⁹: vt possessio possidētis: ⁊ vt effectus ē cause: ⁊ h̄ multipliciter: ⁊ ipossibile sit vniuersaliter itelligi ꝫ oēm modū alterius illā ppositionē assumptā. vnūqdqꝫ qd est alteri⁹/magis diligit ipm ꝗ̄ seipsum. qm̄ manifeste esset falsa. ɔ̄ns ēꝙ intelligat de aliq̄ speciali mō essendi alterius. Et vt ex adiunctis haberi pōt/de illo mō eēndi alteri⁹ quo ps est sui totius intelligēda est. ita ꝙ vis rōnis stat in hoc ꝙ ps naturaliter magis diligit totū ꝗ̄ se ipsam. Sꝫ tūc occurrūt obiectiōes scoti. in. 3. di. 27. q. 1. vbi lꝫ teneat ɔclusionē: ⁊ assentiat scde rōni: ⁊ illi signo de forti politico: ad hoc ꝙ naturalis ratio inclinat ad magis deum diligendū ꝗ̄ seipsum: hanc tñ primam rationem destruere nititur: ⁊ in duob⁹ deficere eaꝫ dicit. Primo falsum esse dicit hoc fundamētum. s. ꝙ pars naturaliter diligit plus totū ꝗ̄ seipsam. Et ad signū: ꝙ manus exponit pro salute toti⁹ dicit falsum esse: ꝙ manus exponat se pro toto: sed ꝙ totū ipsum diligēs magis seipsum ꝗ̄ partē: aut partes principales ꝗ̄ minus principales: exponit partem pro toto. ⁊ minus pncipale pro magis principali. Secūdo dicit: ꝙ dato ꝙ pars naturaliter exponeret pro toto hoc eēt ppter idētitatem esse sui cum toto: qꝛ. s. intēdit saluare seipsam inquantū habet esse in toto. Et sic falsum subsumit quum dicitur: ꝙ angelus seu quecunqꝫ creatura se habet ad deum vt pars ad totum: quia non habet hanc partis cōditionē requisitā ad propositum. s. ꝙ sit aliquid eius qd reputatur vt totū: nulla em̄ creatura est aliquid dei. ¶Ad pmā obiectionem respondet. fundamētum illud esse nō solū verū: sed sufficienter probatuꝫ a sancto Thoma ex adductis signis. ¶Ad impugnationē autem primi: facilime patet quid dicēdum sit: quia siue ps exponatur a toto: siue a seipsa pro salute totius: dūmodo naturaliter exponatur/semper sequitur qd pars habet magis inclinationē naturalem in bonū toti⁹ ꝗ̄ suipsi⁹. ex eo ꝙ vnūquodqꝫ sicut naturaliter agitur ⁊ mouet: siue a seipso siue ab alio/sic aptum natū est agi: ⁊ ecōuerso: vt pꝫ in scdo physi. tex. 78. ¶Ad scdam autē obiectionem dicitur: ꝙ rō quare pars exponit pro toto nō ē idētitas: que est inuēta inter partem ⁊ totū. Et huius manifestū signū habet: ex hoc ꝙ ps exponitur ad pdendā idētitatē cuꝫ toto vt saluetur esse totius. Non ergo ratio inclinationis talis est idētitas: aut vt saluet seipsam in toto: sed vt saluet eē totius ꝫm se: etiā cū nō esse ipsi⁹ partis. Sed rō talis inclinationis est quam assignauit s. Tho. qꝛ. s. ꝫ natura ⁊ substātia partis hoc ipsum qd est essentialiter. ⁊ primo/ppter totum et totius esse est. Quod ɔuenire cuilibet creature respectu dei patet: quia qlibet creatura ꝫm suam naturam: est naturalis ps vniuersi. Ac per hoc naturaliter diligit plus vniuersum ꝗ̄ se ipsam: iuxta priꝰ fundamentū/ergo a fortiori magis diliget ipm bonū vniuersale. Tū qꝛ est eminētius totū vniuersuꝫ. Tū qꝛ est oē bonum. Tū qꝛ bonū ipsum vniuersale ꝙ est de⁹ gloriosus est finis et bonū ipsius vniuersi: ⁊ cōsequenter a quocunqꝫ magis amat vniuersum/ab codē magis amabit ipse: vt pꝫ de exercitu ⁊ duce: iuxta doctrinā 12. metaphysice. textu. 52.

c 320 312 a 318 307 quol. 5. ar. 6. cor. 1. ca. 35. et opus. 3. ca. 74. et opus. 15. c. 3. 4. et. 17.

¶Super. q. 61. ar. 1.

In titulo hoc solum aduertendum est: ꝙ de causa effectiua est sermo.

suū. Et quodāmodo amore amicitie: inquātum. s. deo vult naturaliter angelus maius bonū ꝗ̄ sibi. Uult em̄ naturaliter deū esse deum: se aūt vult habere naturā propriā[c]. Sed simpliciter loquēdo naturali dilectione plus diligit se ꝗ̄ deum: qꝛ intensius ⁊ pncipalius naturaliter diligit se ꝗ̄ deū. Sꝫ falsitas huius opiniōis manifeste appet: siqs in rebus naturalibus ɔsideret ad quid res naturaliter moueat. Inclinatio em̄ naturalis in his que sunt sine rōne demonstrat inclinatione naturalē in volūtate intellectualis nature. Unūqdqꝫ autē in rebus naturalibus: quod ꝫm naturā hoc ipsum qd est alterius est: principalius ⁊ magis inclinatur in id cuius est: ꝗ̄ in seipsum. Et hec inclinatio naturalis demonstrat ex his que naturaliter aguntur. Quia vnūquodqꝫ sicut agitur naturaliter, sic aptuꝫ natū est agi: vt dr in. 2. phy. Uidemus enim ꝙ naturaliter pars se exponit ad cōseruationem totius corporis. Sicut manus exponit ictui absqꝫ deliberatione ad conseruationem totius corporis. Et quia ratio imitat naturā: hmōi imitationem inuenimus in virtutib⁹ politicis. Est enim virtuosi ciuis vt se exponat mortis periculo pro totius reip. cōseruatiōe. Et si homo esset naturalis pars hui⁹ ciuitatis: hec inclinatio esset ei naturalis. Quia igit bonū vniuersale est ipse deus: ⁊ sub hoc bono continetur etiā angelus ⁊ homo ⁊ ois creatura: quia omnis creatura naturaliter ꝫm id quod est dei est: sequitur ꝙ naturali dilectione etiam angelus ⁊ homo plus ⁊ principalius diligat deum ꝗ̄ seipsum. Alioquin si naturaliter plus seipsum diligeret ꝗ̄ deū sequeretur ꝙ naturalis dilectio esset puersa: ⁊ quod non perficeretur per charitatem: sed destrueretur.

Ad primū Ergo dōm, qd ratio illa procedit in his que ex equo diuidunt: quorū vnum nō est alteri ratio existendi ⁊ bonitatis. In talibus em̄ vnūquodqꝫ diligit naturaliter magis seipsum ꝗ̄ alterū: inquantum est magis sibiipsi vnum ꝗ̄ alteri. Sed in illis quorum vnū est tota ratio existendi ⁊ bonitatis alij: magis diligitur naturaliter tale alterum ꝗ̄ ipsum: sicut dictū est[c], quod vnaqueqꝫ pars diligit naturalr totum plus ꝗ̄ se. Et qlibet singulare naturaliter diligit pl⁹ bonū sue speciei ꝗ̄ bonū suum singulare. Deus aūt nō soluꝫ est bonum vnius speciei: sed est ipsum vniuersale bonū simpliciter. Unde vnūquodqꝫ suo modo naturaliter diligit deū plus ꝗ̄ seipsum. ¶Ad scdm dōm, ꝙ cuꝫ dicit ꝙ de⁹ diligitur ab angelo inquātum est ei bonus: si ly inquantum dicat finem: sic falsum est. Non enim diligit naturaliter deum ppter bonum suum: sed propter ipsum deum. Si vero dicat rationem amoris ex parte amantis sic verum est. Non enim esset in natura alicuius quod amaret deum: nisi ex eo qd vnūquodqꝫ depēdet a bono: quod est de⁹. ¶Ad tertium dicendū, ꝙ natura reflectitur in seipsam: non solum quantum ad id qd est ei singulare: sed multo magis quantum ad cōmune. Inclinatur em̄ vnūquodqꝫ ad conseruandum nō solum suū indiuiduum: sed etiam suam spēm. Et multo magis habet naturalem inclinationē vnūquodqꝫ in id quod est bonum vniuersale simpliciter. ¶Ad quartū dicendū, qd deus ꝫm qd est vniuersale bonū a quo dependet omne bonum naturale: diligitur naturali dilectione ab vnoquoqꝫ[c]. Inquantum vero est bonuꝫ beatificans naturaliter omnes supernaturali beatitudine: sic diligitur dilectiōe charitatis. ¶Ad quintum dicendū, qd cuꝫ in deo sit vnum ⁊ idem eius substantia ⁊ bonum commune: omnes qui vident ipsam dei essentiam: eodem motu dilectionis mouentur in ipsam dei essentiam: prout est ab alijs distincta: ⁊ ꝫm qd est quoddā bonū cōmune. Et qꝛ inquātū est bonū cōmune naturaliter amatur ab oibus: quicunqꝫ videt eū per essentiam impossibile est quin diligat ipsum. Sed illi qui non vident essentiam eius cognoscunt eum per aliquos particulares effectus: qui interdū eorum volūtati cōtrariantur. Et si hoc modo dicuntur odio habere deum: cū tamen inquantuꝫ est bonum cōe oium: vnūquodqꝫ naturaliter diligat[c] plus deum ꝗ̄ seipsum.

¶De pductiōe āgeloꝝ in esse nāe. Q̄ō. 61.

Post ea Que pmissa sunt de natura angeli ⁊ cognitione et voluntate eorum restat cōsiderandū de eorū creatione: siue vniuersaliter de eorum exordio. Et hec consideratio est tripartita. ¶Nam primo considerabimus qūo producti sunt in esse nature. Secūdo quomodo ɔfecti sunt in gratia vel gloria. Tertio qūo aliq̄ ex eis facti sunt mali. ¶Circa primū queruntur quatuor. Primo vtrū angelus habeat causam sui eē. Scdo vtrum angelus sit ab eterno. Tertio vtrum angelus sit creatus ante corpalem creaturam. Quarto: vtrum angeli fuerint creati in celo empyreo.

¶Utrū angeli hēant cām sui esse. Art. 1.

AD primū Sic procedit. Uidetur, quod angeli nō habeāt causam sui esse. De his enim que sunt a deo creata agitur Gen̄. 1. Sed nulla mentio fit ibi de angelis. Ergo angeli non sunt creati a deo. ¶Preterea. Philosophus dicit in. 8. meta. quod si aliqua substantia sit forma sine materia: statim per seipsam est ens ⁊ vnum: et nō habet causam que faciat eam ens ⁊ vnū. Sed angeli sunt forme immateriales: vt

282 ¶In corpe breuiter vna cōclusione affirmatiua rñdet quesito. Angelus est creatus a deo. Et pbatur quia omne ens p participationē est ab ente p essentiam: sicut ignitū ab igne. Sol⁹ autem de⁹ est ens p essentiā: qꝛ solus est suū esse. ergo. Recole hic q̄ supius quū de vniuersali creatione tractaretur diximus.
17

¶Super arti. 2.

Titul⁹ clarus est. ¶In corpore breuissime cōclusionē respōsiuam ponit. Solus de⁹ pater ⁊ fili⁹ ⁊ spūssanct⁹ est ab eterno. Et probat: qꝛ h̄ tenet fides catholica sic ꝙ cōtrarium est sicut hereticum refutādum: qd probatur: qꝛ ꝫm fidē quum dicitur: ꝙ de⁹ fecit res ex nihilo: in ligitur ꝙ ly ex/notat ordinem durationis i. postꝗ̄ nihil fuit.

¶Super arti. 3.

Titul⁹ clarus est. ¶In corpore tria facit. Primo refert duas esse ⁊ cōtrarias sanctorū doctoꝝ opiniōes grecorum ⁊ latinoꝝ. illi tenent ptē affirmatiuam: isti negatiuaꝫ. Scdo ostēdit ꝙ rōnabilior est positio latinorum tali rōne. Nulla pars est perfecta extra suum totum. Angeli sunt naturaliter vna pars vniuersi: igitur essent imperfecti extra vniuersuꝫ: igit nō sunt pducti a deo añ vniuersū. Maior pꝫ: ⁊ minor pbat: qꝛ angeli non cōstituunt vnū vniuersuꝫ per se/sed ipsi simul cū creatura corporali integrāt vniuersuꝫ: qd pbatur: qꝛ vna ordinatur ad aliā/ordo em̄ est ipm bonū: ⁊ vinculum partium vniuersi. Ultima ꝟo ɔ̄na pbat ex eo: quia dei opa pfecta sunt. Tertio ostēdit ꝙ opinio grecoꝝ nō est reputanda erronea: qꝛ authoritas Gregorij nazāzeni eā sustinet. ¶Circa hoc vltimo dictum dubium occurrit: qm̄ vt pꝫ in decretalib⁹ de summa trinitate et fide catholica. In capitulo firmiter credimus ecclesia in ɔcilio gñali sub Innocētio tertio/determinauit positionem latinoꝝ esse tenēdā. ergo erronea est reputāda opinio opposita. Habentur em̄ ibi hec verba/de⁹ sua omnipotenti virtute simul ab initio temporis: vtrāqꝫ de nihilo condidit creaturam spiritualem ⁊ corporalem: angelicā veꝫ ⁊ mundanā. Nec potest excusari sanctus Tho. ex nouitate determinationis: qm̄ tpe suo iam erāt promulgate ⁊ compilate decretales. ¶Ad hoc dr a qbusdam ꝙ si sanct⁹ Thomas recoluisset hui⁹ decretalis: quā scripsit hunc articulum non dixisset hec verba. Sed mihi videt qd sciens ⁊ prudens hec scripserit. Nā illa ꝟba decretalis interpretanda sunt in sensu in quo fiūt: magis ꝗ̄ in sensu quem faciunt: ⁊ vt dicit sanctus Thomas in expositiōe illius decretalis/verba illa apposita sunt cōtra errorē origenis: ⁊ eorū qui ponūt creaturas spirituales tantū eē per se pductas a deo ac postmodū ppter demerita earum corporales creaturas pductas fuisse. Unde quum dupliciter teneatur angelos productos esse ante corpora: scilicet tāꝗ̄ res sic per se productas/ꝙ propter earum demerita quodāmodo per accidēs mūdus corporeus sit productus. Uel simpliciter ⁊ absolute: ꝙ ex volūtate dei angeli precesserint mūdum visibilem. Decretalis illa quamuis ꝫm verba: vtranqꝫ positionē destruat: contra primā tamen tanꝗ̄ contra heresim interpretanda est. Ad secundam vero tanꝗ̄ ad min⁹ probabilem applicari potest. Et ratio huius glose est: qꝛ determinationes iste non nisi cōtra aliquos errores consueuerunt fieri.

366 308 Po. q. 3. arti. 8. 367 238 240 47 k 246 122 b 288 325 d 309 2. d. 2. q. 1. ar. 3. Et po. q. 3. ar. 18. et. 19. 113 334

supra ostēsum est[c]. Ergo nō hñt cām sui eē. ¶Pr. Oē qd fit ab aliquo agēte: p hoc qd fit accipit formā ab eo. Sed angeli cuꝫ sint forme nō accipiunt formā ab aliquo agēte. Ergo angeli nō habent causam agentem.

Sed cōtra Est, ꝙ dr i ps. Laudate eū oēs angeli ei⁹. Et postea subdit, Qm̄ ipe dixit, ⁊ facta sunt.

Rñdeo Dōm, ꝙ necesse est dicere ⁊ angelos ⁊ oē id qd p̄ter deū est: a deo factū esse. Solus em̄ deus est suū esse. in oib⁹ aūt alijs differt eēntia rei ⁊ esse ei⁹ vt ex supiorib⁹ pꝫ[c]. Et ex hoc manifestū est ꝙ solus de⁹ est ens p suā essentiā. oia ꝟo alia sunt entia p participationē. Omne aūt qd est p pticipationē causat ab eo qd est per essentiā: sicut oē ignitū causat ab igne. Uñ necesse est angelos a deo creatos esse.

Ad primū Ergo dōm, ꝙ Aug. dicit in. 2. de ci. dei, ꝙ angeli nō sunt p̄termissi in illa pma rerū creatione: ꝫ significant noie celi, aut etiā lucis. Ideo aūt vel p̄termissi sunt: vel noibus rerū corpaliū significati: qꝛ Moyses rudi populo loqbat: q̄ nōdū capere poterāt incorporeā nām. Et si eis fuisset exp̄ssuꝫ aliquas res esse sup oēm nām corpoream, fuisset eis occasio idolatrie: ad quā proni erāt, ⁊ a qua Moyses eos p̄cipue reuocare intendebat. ¶Ad scdm dicēdum, ꝙ substātie que sunt forme subsistentes non habent causam aliquā formalem sui esse ⁊ sue vnitatis: nec causam agentē per transmutationē māe de potentia in actū[c]: sed hñt cām pducētē totam substātiā. Et p hoc pꝫ solutio ad tertium.

¶Utrum angelus sit productus a deo ab eterno. Articulus secūdus.

AD secūdū Sic pcedit. Ur, ꝙ angelus sit pductus a deo ab eterno. Deus em̄ est causa angeli per suū esse. Nō em̄ agit per aliquid additū sue essentie. Sed esse ei⁹ est eternū. Ergo ab eterno āgelos pduxit. ¶Pr. Omne qd qñqꝫ est ⁊ qñqꝫ nō est, subiacet tēpori. Sed angelus est supra tēpus vt dr in lib. de causis[l]. Ergo angelus nō qñqꝫ est, ⁊ qñqꝫ nō est: ꝫ semp. ¶Pr. Augu. pbat incorruptibilitatē aīe per hoc qd per intellectum est capax veritatis. Sed sicut veritas est incorruptibilis: ita est eterna. Ergo natura intellectualis ⁊ anime ⁊ angeli nō solum est incorruptibilis: sed etiam eterna.

Sed cōtra Est, ꝙ dr prouerb. 8. ex psona sapie genite, Dñs possedit me ab initio viarum suarum: anteꝗ̄ quicꝗ̄ faceret a principio. Sꝫ angeli sunt facti a deo. vt ostensum est[c]. Ergo angeli aliquando non fuerunt.

Rñdeo Dōm, ꝙ solus deus pr̄ ⁊ filius ⁊ spūssctūs est ab eterno. Hoc em̄ fides catholica indubitāter tenet: ⁊ oē cōtrariū est sicut hereticū refutandum. Sic em̄ deus creaturas produxit qd eas ex nihilo fecit. i. postꝗ̄ nihil fuerat[c].

Ad primū Ergo dōm, qd esse dei est ipsum ei⁹ velle. Per hoc ergo qd deus pduxit angelos ⁊ alias creaturas per suū esse: nō excludit q̄n eas pduxerit per suam volūtatem. Uolūtas autem dei nō de necessitate se hꝫ ad pductionem creaturarū: vt supra dictū est[c]. Et ideo pduxit ⁊ qui voluit ⁊ q̄n voluit. ¶Ad scdm dicendū, ꝙ angelus est supra tēpus, qd est numerus motus celi: qꝛ est supra oēm motum corporalis nature. Nō tñ est supra tps, qd est numerus successionis esse eius post nō esse: ⁊ etiā qd est numerus successionis q̄ est in operationib⁹ eius[c]. Uñ ⁊ Augu. dicit. 8. super gen̄. ad lit. ꝙ deus mouet creaturam spūalem per tps. ¶Ad tertiū dicendum, ꝙ angeli ⁊ anime intellectiue et hoc ipso ꝙ habēt naturā per quā sunt capaces veritatis sunt incorruptibiles. Sed hāc naturā nō habuerunt ab eterno: sed data fuit eis a deo quando ipse voluit. Unde non sequitur qd angeli sint ab eterno.

¶Utrum angeli sint creati ante mundum corporeum. Arti. 3.

AD tertiū Sic pcedi tur. Uidet qd angeli fuerint creati ante mūdū corporeū. Dicit em̄ Hiero. sup eplam ad Tytum, Sex milia nondū nostri tpis cōplētur annoꝝ. Et quāta tpa: quantasqꝫ seculoꝝ origines fuisse arbitrādū est: in quib⁹ angeli throni: dominationes: ceteriqꝫ ordines deo seruierunt? Dam̄. etiā dicit in. 2. lib. Quidam dicunt, ꝙ ante omnē creationē geniti sunt angeli. vt theologus dicit grec. Primū quidē excogitauit angelicas virtutes ⁊ celestes: ⁊ excogitatio opus eius fuit. ¶Pr. Angelica natura est media inter naturā diuinā ⁊ naturā corporeā. Sꝫ natura diuina est ab eterno: natura aūt corpea ex tpe. Ergo natura angelica facta est añ creationē tpis, ⁊ post eternitatem. ¶Pr. Plus distat natura āgelica a natura corpali ꝗ̄ vna nā corporalis ab alia. Sꝫ vna nā corpalis fuit fcā añ aliā. Uñ ⁊ 6. dies pductionis rerū in principio gen̄. describunt. Ergo multo magis nā āgelica facta est ante oēm naturā corpoream.

Sed cōtra Est, qd dicitur gen̄. 1. In prin. creauit de⁹ ce. ⁊ ter. Non autem hoc esset verum si aliquid creasset antea. Ergo āgeli nō sunt ante naturam corpoream creati.

Rñdeo Dōm, ꝙ circa hoc inuenit duplex sanctorū doctoꝝ sententia. Illa tñ probabilior vr ꝙ angeli simul cū creatura corpea sunt creati. Angeli em̄ sunt qdā ps vniuersi. Nō em̄ cōstituūt p se vnū vniuersum: sed tā ipsi ꝗ̄ creatura corporea in cōstitutionē vni⁹ vniuersi ɔueniūt. Qd appet ex ordie vnius creature ad aliā[c]. Ordo em̄ rerū adinuicē est bonū vniuersi. Nulla aūt pars pfecta est a suo toto sepata. Nō est igit pbabile: vt de⁹ cuius pfecta sūt opa. vt dr Deut. 32. creaturā angelicā seorsum ante alias creaturas creauerit. Quāuis ɔtrariū nō sit reputandū erroneū precipue pp sniam Greg. nazā. cui⁹ tāta ē in doctrina chriana authoritas: vt null⁹ vnꝗ̄ ei⁹ dictis calūniā inferre p̄sumpserit, sicut nec Athanasij documētis. vt Hiero. dicit.

Ad primū Ergo dōm, ꝙ Hiero. loquit ꝫm sniam doctorū grecorū: qui oēs hoc cōcorditer sentiūt: ꝙ ageli sunt ante mūdum corporeū creati. 501 231
¶Ad scdm dōm, ꝙ deus nō est aliqua ps vniuersi: ꝫ est supra totū vniuersum[c]: prehabens in se eminentiori modo totam vniuersi perfectionem[c]. Angelus autem est pars vniuersi. Unde nō est eadem ratio. ¶Ad tertiū dōm, ꝙ creature corporee omnes sunt vnū in materia. Sed angeli nō cōueniūt in materia cū creatura corpea[c]. Uñ creata mā corpalis creature, oia quodāmodo sunt creata: nō āt creatis āgelis eēt ipꝫ 262

348 vniuersum creatū. Si vero cōtrariū teneat: qr dr Gen.1. In prin. crea. deus ce. ⁊ terraʒ. exponendū est, in prin. i. in filio, vel in principio nihil in genere aūt in principio. i. ante qd nihil: nisi dicat ante qd temporis[c]. Nō corporalium creaturarum.

¶ Utrum angeli sint creati in celo empyreo. Arti.4.

310 1.q.102, ar.2.1m ⁊.4.1m. Et.2.d. 6.art.3. cor. Et opꝰ. 15.c.17.

Ad quartū Sic proceditur. Uidetur, qd angeli non sint creati in celo empyreo. Angeli enim sunt subē incorporee. Sed substantia incorporea nō dependet a corpore ſm suū esse: ⁊ per ɔñs neqʒ ſm suū fieri. Ergo angeli nō sunt creati in loco corporeo. ¶ Pre. Augu. dicit. 3. sup Gene. ad lit. ꝙ angeli fuerūt creati in superiori parte aeris. Non ergo in celo empyreo. ¶ Pre. Celū empyreū dicitur eē celū supremū. Si igitur angeli creati fuissent in celo empyreo nō conuenisset eis in superius celū ascendere. Quod est contra id qd ex persona angeli peccantis dicitur Isa. 14. Ascendam celum.

Sed cōtra Est, qd strabus dicit sup illud. in principio crea. de. ce. ⁊ ter. Celum nō visibile firmamentuʒ hic appellat: sed empyreum. i. igneum vel intellectuale qd non ab ardore sed a splendore dicitur. Quod statim factum angelis est repletum.

309 **Rñdeo** Dōʒ, ꝙ sicut dcm̄ est[c], ex creaturis corporalibꝰ ⁊ spūalibꝰ vnū vniuersuʒ cōstituit. Uñ sic create sunt spirituales creature ꝙ ad creaturā corporalē aliquē ordinem habent: ⁊ toti creature corpali president[c]. Unde conueniens fuit ꝙ angeli in supremo corpore crearētur tanqʒ toti nature corporee presidentes: siue id dicatur celum empyreū siue qualitercūqʒ nominetur. Unde Isi. dicit, quod supremum celū est celum angelorum super illud deute. 8. c. Domini dei tui est celum ⁊ celum celi. ⁊ b 541

Ad primū Ergo dōm, ꝙ angeli nō sunt creati in loco corporeo quasi dependētes a corpore ſm suū esse vel ſm suū fieri. Potuisset eñ deus angelos añ totam creaturā corporalem creasse: vt multi sancti doctores tenent[c]. 309 Sed facti sunt in loco corporeo ad ostendendū ordinē eorū ad naturā corporeaʒ: ⁊ ꝙ sua virtute corporea cōtingūt. ¶ Ad ſm dōm, ꝙ Aug. forte p supremā partem aeris intelligit supremaʒ partem celi: cū quo aer quandā conuenientiā habet ꝓpter suā subtilitatē ⁊ diaphaneitatē. Uel loquitur nō de omnibus angelis: sed de illis qui peccauerūt. Qui ſm quosdam fuerūt de inferioribus ordinis. Nihil autē prohibet dicere ꝙ superiores angeli habentes virtutē eleuatā ⁊ vniuersalē supra omnia corpora sint in supremo creature corporee creati. Alij vero habentes virtutes magis particulares sint creati in inferioribus corporibus. ¶ Ad tertium dicendum, quod loquitur ibi nō de celo aliquo corporeo: sed de celo sancte trinitatis. In quod angelꝰ peccans ascendere voluit dū voluit aliquo modo deo equiparari. vt infra patebit[c].

¶ De perfectione angelorum in esse gratie ⁊ glorie. Qō.62.

322 **Consequenter** Inuestigandū ē: quo angeli facti sunt in esse gratie vel glorie. ¶ Et circa hoc queruntur nouem. Primo, vtrū āgeli fuerint in sua creatiōe beati. Secundo: vtrū indiguerint gratia ad hoc ꝙ ad deū conuerterentur. Tertio: vtrū fuerint creati in gratia. Quarto vtrū suā beatitudinem meruerint. Quinto: vtrum statim post meritū btitudinē adepti fuerint. Sexto: vtrū grām ⁊ gloriam ſm capacitatē suorum nālium receperint. Septimo: vtrum post consecutionē glīe remanserit in eis dilectio ⁊ cognitionā lis. Octauo: vtrū postmoduʒ potuerint peccare. Nono: vtrū post adeptionem glorie potuerint proficere.

¶ Utrum angeli fuerint in sua creatione beati. Arti.1.

311 2.di.4. ar.1. Et.ql.9. q.4.art. 3.cor.

Ad primū Sic proceditur. Uidet ꝙ angeli fuerint creati btē. Dicit eñ in libro de eccl. dog. ꝙ angeli q in illa in qua creati sunt btitudine pseuerāt nō natura possident bonū quod habent. Sunt ergo angeli creati in beatitudine. ¶ Pre. Natura angelica est nobilior qʒ corporalis. Sʒ creatura corporalis statim in principio sue creatiōis fuit creata formata ⁊ pfecta: nec informitas precessit in ea formationē tpe: sʒ natura tm̄. vt aug. dicit. i. sup Gen. ad lit. Ergo nec nāʒ āgelicā creauit deꝰ informē ⁊ iperfectā. Sʒ eius formatio ⁊ pfectio est p beatitudinē: ſʒ ꝙ fruit deo. Ergo fuit creata btā. ¶ Pre. Scdm aug. sup Gen. ad lit. ea q leguntur facta i opibus sex diez, sil' facta fuerunt. Et sic opʒ qd statim a principio creatiōis rerū fuerit oēs illi sex dies. Sʒ in illis sex diebꝰ: ſm eiꝰ expōnē: mane fuit cognitio angelica, ſm quaʒ cognouerūt verbū ⁊ res in verbo. Ergo statim a principio creatiōis cognouerūt verbuʒ ⁊ res in verbo. Sed angeli beati sunt p hoc ꝙ verbū vidēt. Ergo statim a principio sue creationis angeli fuerunt beati.

Sed cōtra. De rōne btitudis est stabilitas siue cōfirmatio i bono. Sʒ āgeli nō stati vt creati sūt: fuerūt cōfirmati in bono: qd casus quorūdam ondit. Nō ergo angeli in sua creatiōe fuerunt beati.

Rñdeo Dōm, ꝙ noie btīdinis itelligit vltia pfectio rōnalis seu itellectual' nāe[c]. Et ide ē ꝙ nāl'r desiderat. Qr vnūqdqʒ nāl'r desiderat suā vltimā pfectionē. Ultia āt pfectio rōnalis seu intellectualis nāe ē duplex. Una qdē quā pñt assequi vtute sue nāe. Et hec quodāmō btitudo vl felicitas dr. Uñ ⁊ ari. pfectissimā hois ɔtēplationē: q optimū itelligibile, qd est deꝰ ɔtēplari pt in hac vita: dicit eē vltimā hois felicitatē. Sʒ sup hāc felicitatē ē alia felicitas: quā i futuro expectamꝰ: qua videbimꝰ deū sicuti ē. Qd qdē ē supra cuiusʒ intellctꝰ creati nām: vt sup onsum ē[c]. Sic igit dōm ē ꝙ quātū ad pmā btitudinē quā āgelus asseq vtute sue nāe potuit: fuit creatꝰ beatꝰ. Qr pfectionē hmōi āgelꝰ ñ acqrit p aliquē motū discursiuū: sicut hō: sʒ stati ei adest pp sue nāe dignitatē: vt supra dcm̄ est[c]. Sʒ vltimaʒ btitudinē q facultatē nāe excedit angeli nō stati in pricipio sue creatiōis habuerūt. Qr hec btitudo nō est aliqd nāe: sʒ nāe finis. Et iō nō statim eā a pncipio debuerūt habere.

Ad primū Ergo dōm, ꝙ btitudo ibi accipit p illa perfectiōe nāli: quā āgelus habuit in statu inocētie. ¶ Ad 2m dōm, ꝙ creatura corpalis statim i pricipio sue creatiōis hre nō potuit pfectionē ad quāp suā opationē pducit. Uñ ſʒ aug. Germiatio plātaʒ extra nō stati fuit i pmis opibꝰ: in qbꝰ virtus sola germinatiua plātarū data est terre. Et sil'r creatura āgelica in pricipio sue creatiōis habuit pfectionē sue nāe: nō aūt pfectionē, ad quā p suam opationē puenire debebat. ¶ Ad 3m dōm, ꝙ angelus duplicē hʒ vbi cognitiēʒ. Unā naturalē: ⁊ aliā glīe. Nālē qdē q cognoscit vbū p eiꝰ silitudinē i sua natura relucētē[c]. Cognitionē vero glīe: q cognoscit vbū p suā essentiā. Et vtraqʒ cognoscit āgelus res in verbo. Sʒ naturali qdē cognitiōe impfecte cognitiōe vero glīe pfecte. Pria ergo cognitio rerū in verbo affuit, angelo a principio sue creatiōis scdā vero nō[c]: sʒ qñ facti sunt beati per cōuersionē ad bonum. Et hec proprie dicitur cognitio matutina.

¶ Utrū angelus indiguerit gratia ad hoc ꝙ cōuerteretur in deum. Arti.2.

Ad scdm Sic pcedit. Uidet ꝙ āgelus nō indiguerit gra adh qd ɔuerterat i deū. Ad ea. n. q naturali'r possumꝰ gra nō indigemus. Sʒ naturali'r āgelus cōuertit in deuʒ: qr naturali'r deū diligit: vt ex supradictis pʒ[c]. Ergo āgelus ñ indiguit gra ad h vt ɔuerteret in deū. ¶ Pre. Ad ea tm̄ videmur indigere auxilio q sūt difficilia. Sʒ cōuerti ad deū

¶ Super arti.4. Titulꝰ clarus est. ¶ In corpore vna conclusio affirmatiua. Angeli sunt creati i celo empireo: seu supmo. Et pbatur: qr sunt creati vt partes vniꝰ vniuersi cū corporibꝰ: ergo vt habentes aliquē ordinē ad creaturam corporalem: ergo vt presidentes toti nature corporee. ergo cōuenienter in supremo corpore: ⁊ sic oīa clara sunt. 55

¶ Sup questio. 62. articulum. 1.

Titulꝰ clarus ē hoc attēto: qd quamuis de beatitudine in communi queratur: pricipalis tamen intentio versatur circa beatitudinem quam credimꝰ: quam simpliciter dicimus beatitudinē.

¶ In corpore tria facit: primo dicit quid nois beatitudinis. s. ꝙ est vltima pfectio intellectualis nature. Scdo distinguit beatitudinē in duas species scilicet naturalē ⁊ supernaturalē. Tertio respōdet qsito duabus ɔclusionibus iuxta duas beatitudines. Altera affirmatiua: angelus fuit creatus beatus beatitudine naturali: qr pfectiōes naturales angelus nō acquirit per motū discursiuū, sed statim: sicut nos prima principia. Altera negatiua. Angelus nō fuit creatus beatus beatitudine supnaturali: qr hec non inest ex natura: sed est nature finis. 285

¶ Super Arti.2. In titulo aduerte ꝙ cōuerti in deū: nihil aliud estqʒ habere actū voluntatis quo voluntas tendat recte in deuʒ vt beatitudo supnaturalis est quocunqʒ id modo eueniat: vt in responsione ad tertium dilucidat. Statium hic sumitur gratia autem hic sumit cōmuniter p gratuito dono dei. gratuitum autem dicitur quod nō debetur nature: sed gratis datur. 305

¶ In corpore

¶ In corpore vna ē ɔclusio affirmatiua. Angelꝰ nō pōt ɔuerti in deū nisi adiutꝰ auxilio gratie. Et pbatur: qr nulla voluntas pōt ferri in id ꝙ est supra facultateʒ nāe volētis: nisi adiuta ab eo qd pōt in illud: sed vltia beatitudo excedit facultatem cuiusqʒ nāe create. ĝ. Maior pbat dupliciter. Prio qr ois motꝰ volūtatis initiat ex motu eius nāli. Ac p hoc nō se extēdit supra illū. Scdo declarat in igne respectu calefactiōis ⁊ gñationis carnis. Minor vero probat. qr visio dei p essentiam excedit oēm nām creatā vt in. q. 12. pbatū fuit. 12.q. 109.ā.6 Et.2.di. 5.q.2.ā. 1.e dist. 28.ā.4. Et.4.ꝯ. 6.72. 303.

¶ Super Art.3. In titulo h solūʒ aduertēdū ē: ꝙ h ē ſmo de gra gratū faciēte. ¶ In corpe duo facit. Prio duas refert opiniones contrarias. Secūdo affirmatiuaʒ ostendit esse probabiliorē tali ratione. Omnia q processu temporis diuina prouidentia facta sunt, in prima rerum cōditione secundum quasdā rationes seminales pducta fuerūt. ergo ⁊ beatitudinis status: secundū gratiā pductus fuit i creaturis intellectualibus: quemadmodū naturales effectus virtualiter in creaturis corporalibus. Antecedens probatur autoritate aug. consequētia fundat super autoritate ioannis: dicentis gratiam esse rationē seminalem beatitudinis: ⁊ super pportionalitate nāliū ⁊ supernaturaliū. 58 593

¶ Super Art.4. Titulꝰ clarꝰ est. ¶ In corpore duo facit. Primo respondet quesito affirmatiue: ostendendo qd angelus meruit suā beatitudinem. Secundo ostendit hoc idem ex diuersitate modorum habendi beatitudinē i angelis. ¶ Quo ad primū lustrat tres modos: quibus posset imaginari qd eē beatum cōueniat alicui. s. aut p naturā sine opatione media: sic esse risibile cōuenit a 319 143

nō erat difficile angelo: cum nihil eēt in eo: qd huic cōuersioni repugnaret. Ergo angelus nō indiguit auxilio gratie ad hoc ꝙ cōuerteret in deū. ¶ Pre. Cōuerti ad deū est se ad gratiam pparare. Unde zach. j. dr, Conuertimini ad me: ⁊ ego cōuertar ad vos. Sʒ nos nō indigemus gratia ad hoc ꝙ nos ad gratiā preparemus: qr sic esset abire in infinitum. Ergo non indiguit gratia angelus ad hoc ꝙ conuerteretur in deum.

Sed cōtra. Per cōuersionē ad deū angelus puenit ad beatitudinē. Si igit non indiguisset gra ad hoc ꝙ ɔuerteret in deū: seqret ꝙ nō indigeret gra ad habēdā vitā eternā. Qd est cōtra illud apo. ro. 6. Gratia dei vita eterna.

Rñdeo Dicendū, ꝙ angeli indiguerūt gra ad hoc ꝙ ɔuerterentur in deū: put est obiectū beatitudinis. Sicut eñ superius dictū est[c], nālis motus voluntatis est principiū omniū eorū que volumus. Naturalis aūt inclinatio volūtatis est ad id qd est conueniens ſm naturam. Et iō si aliquid sit supra naturam: voluntas in id ferri nō potest: nisi ab aliquo alio supernaturali principio adiuta. Sicut patet qd ignis hʒ naturalē inclinationē ad calefaciēduʒ: et ad generandū ignē. Sed gñare carnem est supra naturalē virtutem ignis. Unde ignis ad hoc nullā inclinationem habet nisi ſm ꝙ mouet vt instrm ab aīa nutritiua. Ostēsum est autē supra[c], cum de dei cognitione ageret ꝙ videre deū per essentiā: in quo vltima beatitudo rōnalis creature cōsistit: est supra naturā cuiuslibet intellectus creati. Uñ nulla creatura rōnalis potest habere motū voluntatis ordinatū ad illā beatitudinē nisi mota a supernāli agēte. Et hoc dicimus auxiliū gre. Et iō dicendū est, ꝙ angelus in illā beatitudinem voluntate cōuerti non potuit nisi per auxilium gratie.

Ad primū Ergo dicendū, ꝙ angelus nāliter diligit deuʒ inquātū est pncipiū nālis esse. Hic aūt loquimur de cōuersione ad deū inquantū est beatificans p sue essentie visionē. ¶ Ad ſm dicendū, ꝙ difficile est qd trāscēdit potētiam. Sed hoc cōtingit esse dupl'r. Uno modo quia trāscendit potentiā ſm suū naturalē ordinē. Et tūc si ad hoc possit peruenire aliquo auxilio, dr difficile. Si aūt nullo mō dr impossibile: sicut impossibile est hominē volare. Alio modo trāscēdit aliqd potentiā: non ſm ordinē nālē potētie: sʒ ꝓpter aliqd ipedimētū potētie adiunctū. Sicut ascēdere nō est ɔ nālē ordinē potētie aīe motiue. Qr anima quātū est de se nata est mouere in quālibet parteʒ. Sed impedit ab hoc: ꝓpter corporis grauitatē. Unde difficile est homini ascēdere. Cōuerti aūt ad beatitudinē vltimā homini quidē est difficile: ⁊ qr est supra nām: ⁊ qr hʒ impedimentū ex corruptione corporis, ⁊ infectione peccati. Sed angelo est difficile propter hoc solū ꝙ est supernaturale. ¶ Ad tertium dicendū, ꝙ quilibet motus volūtatis in deū potest dici cōuersio in ipsuʒ. Et ideo triplex est cōuersio in deū. Una quidē per dilectionē perfectā: que est creature iam deo fruentis. Et ad hāc cōuersionē requirit gra consummata. Alia cōuersio est: q est meritū beatitudinis. Et ad hāc reqrit habitualis gratia: q est merēdi pncipiū[c]. Tertia cōuersio est. per quā aliqs pparat se ad grām habendā. Et ad hāc nō exigit aliq habitualis gratia: sed operatio dei ad se aiam cōuertētis[c]. ſm illud tre. viti. Cōuerte nos dñe ad te: ⁊ conuertemur. Unde patet ꝙ non est procedere in infinitum.

¶ Utrum angeli sint creati in gratia. Arti.3.

Ad tertiū Sic pceditur. Uidet, ꝙ angeli non sint creati in gra. Dicit eñ aug. ij. super ge. ad lit. ꝙ angelica nā primo erat informiter creata ⁊ celū dicta. Postmodum vero formata est: ⁊ lux appellata. Sed hec formatio est per gratiā. Ergo nō sunt creati in gratia. ¶ Pre. Gratia inclinat creaturā rationalē in deū. Si igit angelus in gratia creatus fuisset: nullus angelus fuisset a deo auersus. ¶ Pre. Gratia medium est inter naturā ⁊ gloriā. Sed angeli nō fuerūt beati in sua creatione. Ergo vr ꝙ nec etiā creati sint in gratia: sed primo in nā tm̄: postea autem adepti sunt gratiam: ⁊ vltimo facti sunt beati. 313 22.q.5. ar.1.cō. Et.2.d. 4.ar.3. et di.5. q.2.ar. 2.cor. ⁊ quol. 9.q.4. ar.3.cō.

Sed cōtra Est, ꝙ aug. dicit. 12. de ciui. dei. Bonā voluntatē quis fecit in angelis: nisi ille qui eos cum sua voluntate. i. cum amore casto quo illi adherēt creauit: simul in eis cōdens naturam ⁊ largiens gratiam[c]. contra 476.

Rñdeo Dicendū, ꝙ quamuis super hoc sint diuerse opiniones: quibusdā dicētibus: ꝙ creati sunt angeli in naturalibus tm̄: alijs vero ꝙ sunt creati in gra. Hoc tm̄ probabilius videt tenendū: ⁊ magis dictis sanctorū cōsonū est: ꝙ fuerint creati in gra gratū faciente. Sic eñ videmus ꝙ oīa q processu tēporis p opus diuine pwidētie creata deo operante sunt producta, in pma rerū cōditione pducta sunt ſm qsdā seminales rōnes: vt aug. dicit sup ge. ad lit.[c] sicut arbores, ⁊ aialia: ⁊ alia hmōi. Manifestū est aūt ꝙ gra gratū faciēs: hoc mō ɔparat ad btitudinē sicut rō seminalis in nā ad effectū nālem. Uñ. j. Ioā. 3. gratia semē dei noiat. Sicut igit scdm opi. aug. ponit: ꝙ statim in prima creatione corporalis creature idite sunt ei seminales rōnes oīm nāliū effectuū: ita statim a pncipiō sūt āgeli creati i gra. b 564. 567

Ad primū Ergo dicendū, ꝙ informitas illa angeli potest intelligi vel per cōparationē ad formationem glorie. Et sic pcessit tempore informitas formationē. Uel per comparationem ad formationem gratie. Et sic non precessit ordine tēporis: sed ordine nature: sicut etiā de formatione corporali aug. ponit. ¶ Ad ſm dicendū, ꝙ omnis forma inclinat suuʒ subiectū secundū modum nature eius. Modus autē naturalis intellectualis nāe est vt libere feratur in ea q vult. Et ideo inclinatio gre nō imponit necessitatē: sed habēs gratiā potest ea non vti: ⁊ peccare. ¶ Ad tertiū dicēdū, ꝙ quamuis gratia sit mediū inter nām ⁊ gloriā ordine nature: tm̄ ordine tēporis i natura creata nō debuit simul esse gloria cū natura: qr est finis opationis ipsius nature per gratiam adiute. Gratia aūt non se hʒ vt finis operationis: qr nō est ex operibus: sed vt principiū bene operādi. Et ideo statim cum natura gratiam dare conueniens fuit.

¶ Utrū angelus creatus suā beatitudinē meruerit. Arti.4.

Ad quartum Sic proceditur. Ur, qd angelus creatus suā beatitudinē nō meruerit. Merituʒ enim est ex difficultate actus meritorij. Sed nullam difficultateʒ angelus habuit ad bene operādum. Ergo bona operatio non fuit ei meritoria. ¶ Pre. Naturalibus nō meremur. Sʒ naturale fuit angelo quod conuerteret ad deum. Ergo per hoc non meruit beatitudinē. ¶ Pre. Si angelus beatus beatitudineʒ suam meruit, aut ergo anteqʒ eam haberet, aut post. Sed non ante. Quia vt multis videtur ante non habuit gratiam: sine qua nullum est meritum. Nec etiam post. Quia sic etiam modo mereretur. Qd videtur esse falsum. Quia sic minor angelus merēdo ad superioris angeli gradū posset pertingere. Et non essent stabiles distinctiones graduū gratie. Qd est inconueniēs. Non ergo angelus beatus suā beatitudinem meruit. 314 2.di.5. q.2.ā.2 ⁊ quol. 9.q.4. ar.3.

Sed contra Apoc. 21. dicitur ꝙ mensura angeli in illa celesti hierusalem est mensura hominis[c]. Sed homo ad beatitudinem pertingere non potest: nisi per meritum. Ergo neqʒ angelus.

Rñdeo Dicēdū, ꝙ soli deo beatitudo pfecta est naturalis: qr idē est sibi esse ⁊ beatū esse. Cuiuslibet aūt creature esse beatū: nō est natura, sʒ vltimus finis. Quelibet aūt res ad vltimū finē per suā operationem pertingit[c]. Que quideʒ operatio in finē ducens: vel est factiua finis: qñ finis non excedit virtutē eius quod operatur propter fineʒ: sicut medicatio est factiua sanitatis: vel est meritoria finis: quādo finis excedit virtutem operantis propter finē. Unde expectatur finis ex dono alterius[c]. Beatitudo autē vltima excedit ⁊ naturam angelicam a 319

homini. Aut per opationē sufficientem ex vi nature ad faciēdū esse beatum. Aut per opationē expectantē ex alterius dono beatitudinis premiū. Et fundat sufficiētia distōnis hoꝝ modoꝝ super hoc: ꝙ beatitudo pfecta est vltimus finis. Talē eñ opz aut naturalr inesse/aut p opationē acq̄ri. Sz quū soli deo sit nālis. In quo solo idē est esse et beatū esse. i. suba ꝛ beatitudo. Reliqua p oponē beatitudinē assequūtur. Et quū non per

58 opationē sufficiētē 59 ex vi nature operā 511 tis: quia finis hic ex 512 cedit virtutē operātis: relinquitur ꝙ p operationē meritoriā: qd erat pbādū. ¶ Circa pdicta aduerte primo ꝙ hec dicta accipiēda sūt simplr/de beatitudine i ordine ad puras creaturas: sic ei oia consonāt. Alioquin inficiationi eēt locus: qm si ad christū spectem⁹ nec prima distictio est sufficiēs: qm beat⁹ ē/nec p nām nec acq̄sitionē; sz ex simplici dono p assumptionez. Nec beatitudo ei⁹ hz premij rationē: sz cōicate felicitatis absq merito: qꝛ qd in maria natū est nō sclecūq natū est/sz sanctum natum est. 143 ¶ Circa hunc articulum aduerte secūdo ꝙ inter decisiones huius articuli: ꝛ determinationem faciā in. 2. sen. d. 5. h est differentia/ꝙ sanctus tho. ibi q̄dem sub dubio relinquit an angeli sint creati in gratia: et defendit quartam opinionē. hic aūt amplectitur opinionez: ꝙ angeli prehabuerunt gratiā (ꝛ reliq̄s oēs improbat. Et vt inferius. q. 63. ar. 6. ostēdetur opinio sancti tho. ex vtrisq dictis hic⁹. s. ꝛ ibi conflat. 312 b ¶ Quo ad secūduz: circuit quatuor modos quibus imaginari potest angeluz o 315 meruisse beatitudinem. Primo habendo gratiaz prius nō solum natura/sz duratione q̄ beatitudinē. Et hoc modo nullus est scrupul⁹.

ꝛ humanam: vt ex dictis patet. Unde relinquitur ꝙ tam homo q̄ angelus suam beatitudinem meruerint. Et siquidem angelus in gratia creatus fuit: sine qua nullū est meritum: absq difficultate dicere possumus ꝙ suam beatitudinem meruerit. Et similiter si quis diceret ꝙ qualitercunq gratiā habuerit anteq̄ gloriā. Si vero gratiā nō habuit anteq̄ esset beatus: sic opz dicere ꝙ beatitudinē absq merito habuit: sicut nos gratiā. Quod tñ est cōtra rationem beatitudinis: que habet rationem finis, ꝛ est premium virtutis: vt etiā philosoph⁹ dicit in. 1. ethi. Uel opz dicere ꝙ angeli merent beatitudinē per ea que iam beati operant in diuinis ministerijs: vt aliq̄ dixerunt. Qd tamen est contra rōnem meriti. Nam meritū habet rationem vie ad finem. Ei aūt qui iam est in termino: non cōuenit moueri ad terminū. Et sic nullus meret qd iam habet. Uel opz dicere ꝙ vnus ꝛ idem actus cōuersionis in deum inquātū est ex libero arbitrio est meritorius: ꝛ inquantum ptingit ad finē est fruitio beata. Sed nec hoc etiam videtur esse conueniens qꝛ libe. arbi. non est sufficiens causa meriti. Unde actus non pōt esse meritorius fm ꝙ est ex libero arbitrio: nisi inquātū est gratia informatus. Non autē simul pōt informari gra imperfecta que est principiū merendi: ꝛ gratia pfecta: que est principiū fruendi. Uñ non videtur esse possibile ꝙ simul fruatur, ꝛ suā fruitionem mereat. Et ideo melius dicēdū est, ꝙ gratiā habuit angelus anteq̄ esset beatus: per quā beatitudinem meruit.

Ad primū Ergo dicēdum, ꝙ difficultas bñ operādi non est in angelis ex aliqua ꝯtrarietate: vel impedimēto nālis virtutis: sed ex hoc ꝙ opus aliquod bonum est supra virtutem nature. ¶ Ad scdm dicēdū, ꝙ cōuersione naturali angelus non meruit beatitudinem: sed conuersione charitatis, que est per gratiam. ¶ Ad tertium patet responsio ex dictis.

¶ Utrum angelus statim post vnum actuz meriti beatitudinem habuerit. Arti. 5.

A D quintū Sic pcedit. Uidetur ꝙ angelus non statim post vnum actum meritorium beatitudinem habuerit. Difficilius enim est homini bene operari q̄ angelo. Sed homo non premiatur statim post vnū actum. Ergo neq angelus. ¶ P̄. Angelus statim in principio sue crationis ꝛ in instāti actū aliquē habere potuit: cū etiā corpa naturalia in ipso instāti sue creationis moueri incipiant. Et si motus corporis in instāti eē posset: sicut opera intellectus ꝛ voluntatis: in primo instāti sue gñonis motū haberent. Si ergo angelus per vnū motum sue voluntatis beatitudinē meruit: in primo instanti sue creationis meruit beatitudinē. Si ergo eorum beatitudo non retardatur statim in primo instanti fuerunt beati. ¶ P̄. Inter multū distantia opz esse multa media. Sed status beatitudinis angelorū multū distat a statu nature eorū. Mediū autē inter vtrūq est meritum. Oportuit igitur ꝙ per multa media angelus ad beatitudinē perueniret.

Sz cōtra Anima hois ꝛ angelus similiter ad beatitudinē ordinātur. Unde sanctis pmittit equalitas angelorū. Sed aia a corpore separata si habeat meritū beatitudinis statim beatitudinem cōsequit: nisi aliud sit impedimentum. Ergo pari rōne ꝛ angelus. Sz statim in primo actu charitatis habuit meritū beatitudinis. Ergo cum in eo non esset aliquod impedimētum statim ad beatitudinem peruenit per solum vnum actum meritorium.

Rñdeo Dicēdū, ꝙ angelus post primū actū charitatis quo beatitudinē meruit: statim btūs fuit. Cuius ratio est. Quia gra pficit naturā, fm modum nāe: sicut ꝛ ois pfectio recipit in perfectibili fm modū eius. Est aūt hoc ppium nature angelice ꝙ naturalē pfectionē nō p discursum acquirat: sed statim per naturā habeat: sicut supra ostensum est. Sicut autē ex sua natura angelus habet ordinē ad perfectionem naturalē: ita ex merito habet ordinē ad gloriam. Et ita statim post meritum in angelo fuit beatitudo consecuta. Meritum autez beatitudinis: non solum in angelo: sed etiaz in hoie esse potest per vnicum actum. Quia q̄libet actu charitate iformato hō beatitudinē meret. Uñ relinquit ꝙ statim post vnum actū charitate informatū angelus btūs fuit.

Ad primū Ergo dicēdū, ꝙ hō fm suam naturā nō statim

Uel habendo beatitudinem absq precedente gratia: et sic oportet aliquod horum trium dicere: vel absq merito: vel per actus consequentes beatitudinem: vel quod vnus ꝛ idem actus fuit meritorius ꝛ fruitio beata: sed nihil horum potest dici. ergo relinquitur primum. Sufficientia distinctionis satis facile patere potest: quoniam aut angeli acceperunt beatitudinem sine merito ꝛ sic est secundum membrum/aut cum merito. Et tunc vel precedente/et sic est primum membrum: vel simultaneo/ꝛ sic est quartum: vel consequente/ꝛ sic est tertium. Nec potest quintus modus imaginari. Destructio autem singulorum trium modorum: satis plane habetur in litera: quia carere merito est contra rationem premij. Consequi autem premium: est contra rationem meriti. Eundem vero actum mereri ꝛ frui: est contra rationem gratie fruentis ꝛ merētis: qꝛ illa perfecta: ista imperfecta est. ¶ Circa hanc partem aduerte: ꝙ scotus in. 2. distin. 5. consentiens conclusioni dicit hanc vltimam rationem ad quartum membrum excludendum non cogere. Quia falsum est/quod gratia merentis sit necessario imperfectior gratia fruentis: q̄uis vsus eius sit in patria perfectior q̄ in via. Stat enim equalem gratiam habere aliquem in via ꝛ in patria.
¶ Sed ad hoc dicendum est/ꝙ quicquid sit de hac questione an possibile sit gratiam viatoris equari secundum essentiam gratie comprehensoris: qm hoc exigit specialem questionem: ratio sancti tho. nō se restrinxit ad perfectum ꝛ imperfectum fm essentiam: sed simpliciter ꝛ absolute assumpsit gratiam fruentis/oportere esse perfectam/merentis vero imperfectam: quod quo ad statum dubium non habet: quoniā illa est in statu consummato: ista nō. Et similiter quo ad actū. Et hoc sufficit in proposito: vt ipsemet sco. fatetur ibidem.

¶ Circa eādē rationem aduerte/ꝙ videtur ꝙ hec ratio sācti thome efficax non sit. sz soluta sit ab ipsomet in quolibe. 9. arti. 8. vbi expresse dicit: ꝙ ex mereri ꝛ beatum esse simul non sequitur ergo gratia perfecta ꝛ imperfecta simul: sed ergo gratia perfecta terminus gratie impfecte simul. Sed hoc non est ita quoniam ibi loquit de mereri: vt termino vie. hic vero de mereri vt in via: vt plenius patebit in questione sequente articulo sexto.
¶ Super artim 5m. Titulus clar⁹ est. ¶ Incorpore vnica est cō clusio responsiua affirmatiue. Angelus statim post primum actū charitatis quo beatitudinē meruit fuit beatus. Et probatur sic. Angelus naturalez perfectionem non per discursum acquirit: sz statim ex natura habet ergo supernaturalē beatitudinē statim ex merito cōsequit: sed meritum p vnum actuz habetur ergo statim post primum actum meritorium fuit beatus. Antecedens patet ex supradictis. consequētia vero pbat. quia ex merito ita se habet ad gloriaz angelus sicut ex natura ad beatitudinem naturalem. Et 293 modus perueniendi 294 ad gloriam: ppor 311 tionalis est modo q̄ natura assequit suā felicitatem naturalem: quia gratia perficit naturam per modum illius nature: quia omnis perfectio recipitur in perfectibili fm modū eius. Propositio vero subsumpta probatur: ex eo ꝙ homo potest vnico actu mereri: ergo ꝛ angelus.
¶ Circa hāc conclusionem ꝛ rationem aduerte/ꝙ scotus in. 2. distin. 5. q. prima/ad vltimū argumētū tripliciter hoc impugnat. Primo cōclusionē ad hominem: qꝛ si esset vera seq̄ret ꝙ nullus angelus esset dānatus: quia apud sanctū tho. q̄libet meruit vnico actu beatitudinē. Secūdo rationē: quia assumptū est falsum de perfectione naturali ipsius angeli: ꝛ multo falsius extēditur ad perfectionē supernaturalē: q̄ nō cōpetit ex vi nature: sed ex arbitrio donātis. Tertio cōtra cōclusionē simplr. Premiū debet fm legē pmiantis: sed lex dei est nō ꝙ q̄ vnum actū aut duos fecerit: sed pseuerauerit vsq in finē hic saluus erit. igitur nisi quis vsq in finem vie sue meruerit: q̄uis prius per vnum vel plures actus meruisset beatitudinem non consequitur. ¶ Ad euidētiā horū duo notādā sunt. Primo vis pcessus sancti tho. Secūdo verificatio eius. Quo ad primū quuz ea que ex sola diuina volūtate dependēt nobis nota nō sint nisi ipso reuelante. Et nulla habeatur specialis reuelatio in sacra scriptura de tēpore beatificationis angelorū vt supponimus: cōsequens est vt fm gñales regulas beatitudinē eis datā esse credamus. Et qm cōis lex est: vt in termino vie cuiusq btitudo det: nō aliūde ostēdi pōt q̄ btificati sint angeli: q̄ ex duratione vie eorū. Nec aliud intendit hic sanctus tho. nisi qd angelus statim post primū actū meritoriū est in termino vie sue. Et ppterea b 308 idē est querere vtrū angelus post primū actū meritoriuz fuit statim beat⁹. Et q̄re 314 vtruz post primū actū meritorium sit in termino vie. Et similiter idem est respondere cuiuis eorū. Quoad scdm ex eodē fundamento: qꝛ. s. diuin⁹ ordo nō est aliter nobis notus: quū vniuscuiusq intellectualis nature via: aut ex diuina volūtate tantuz 316 taxetur/aut fm modū nature viatricis statuta credat. Et de diuina volūtate nihil specialiter habemus quo ad hoc. Sed gñaliter ꝙ fm gratuita pfecit naturas per modū earum. Reliquum est vt vniuscuiusq via sit ꝛ extendatur fm modum sue nature. Et hoc attēdēs sanctus Tho. diffiniuit viam angelorū statim post merituz esse in termino: quia hoc cōgruit sue nature. Cui ppriū est statim post pncipiū habere finez. Et ad obiectionem in oppositū contra rationem dicit/ꝙ ipē nūq̄ probauit falsuz esse assumptū: de pfectionib⁹ naturalibus angelorū. Et si verū est de naturalibus: opz quoq verū esse de supernaturalibus. alioquin gratia nō perficeret naturam per modū nature. Ad obiectionem vero cōtra cōclusionem simpliciter: iaz patet ꝙ nos dicimus ideo pmiari: quia vsq ad terminū vie perseuerauit. Ad obiectionez vero ad hominē: nō potest hic complete dici: sed inferius in questiōe sequēti. articulo. 5. ad quartū satisfiet. Pro nūc autem negetur consequētia: qm post primum actū meritoriū/statim dari beatitudinem contingit dupliciter scilicet impedibiliter: et non impedibiliter. Et Sanctus Thomas intendit pmo modo. Scotus vero accepit/ac si intendisset secundo modo.
Bibr. 332 c 377 ¶ Super Articulum sextum.

cedat: quanto ad vltimū finem pertingere: q̄ nō statim natus est vltimā perfectionē adipisci: sicut angelus. Et ideo homini longior via data est ad merendum beatitudinem q̄ angelo. ¶ Ad fm dicendū, ꝙ angelus est supra tēpus rerū corporaliū. Unde instātia diuersa in his q̄ ad angelos pertinēt: nō accipiūtur nisi fm successionē in ipsorū actibus. Nō autē potuit simul in eis esse actus meritorius beatitudinis ꝛ actus beatitudinis, q̄ est fruitio. cū vn⁹ sit gratie imperfecte: ꝛ alius gratie cōsummate. Uñ relinquit ꝙ opz diuersa instātia accipi: in quorū vno meruerit beatitudinē: ꝛ in alio fuerit beatus. ¶ Ad tertiū dicendū, ꝙ de natura angeli est ꝙ statim suā perfectionē cōsequat ad quā ordinatur. Et ideo nō requiritur nisi vnus actus meritorius. Qui ea rōne mediū dici pōt: quia fm ipsum angelus ad beatitudinē ordinatur.

¶ Utrum angeli sint consecuti grām ꝛ gloriam fm quātitatē suorū naturaliū. Art. 6.

A D sextū Sic pcedit. Uī ꝙ angeli nō sint cōsecuti grām ꝛ gloriā fm quātitatē suoꝝ naturaliū. Gratia eñ ex mera dei voluntate datur. Ergo ꝛ quantitas gratie dependet ex volūtate dei ꝛ nō ex quantitate naturalium. ¶ P̄. Magis propinquū videt ad gratiam actus humanus q̄ natura: qꝛ act⁹ humanus preparatorius est ad gratiā. Sed gratia non est ex operibus. vt dicitur ro. xj. Multo igitur minus quātitas gratie in angelis est fm quantitatem naturaliū. ¶ P̄. Homo ꝛ angelus pariter ordinant ad beatitudinem vel gratiam. Sed homini nō datur plus de gratia fm gradum naturalium. Ergo nec angelo.

Sed cōtra Est, ꝙ magister dicit 3. dist. scdi sen. ꝙ angeli q̄ natura magis subtiles, ꝛ sapiētia amplius pspicaces creati sunt: hi etiam maioribus gratie muneribus prediti sunt.

Rñdeo Dicendū, ꝙ rationabile est ꝙ fm gradum naturalium angelis data sunt dona gratiarū ꝛ perfectio beatitudinis. Cuius quidem ratio ex duobus accipi potest. Primo quidem ex parte ipsius dei qui per ordinem sue sapientie diuersos gradus in angelica natura cōstituit. Sicut autē natura angelica facta est a deo, ad gratiam ꝛ beatitudinē consequendam: ita etiam gradus nature angelice ad diuersos gradus gratie ꝛ glorie ordinari videntur. Utputa si edificator lapides polit ad construendam domum: ex hoc ipso ꝙ aliquos pulchrius ꝛ decentius aptat: videtur eos ad honoratiorem partem domus ordinare. Sic igitur videtur qd deus angelos quos altioris nature fecit ad maiora gratiarum dona ꝛ ampliorem beatitudinem ordinauerit. Scdo apparet idem ex parte ipsi⁹ angeli. Nō enim angelus est compositus ex diuersis naturis: vt inclinatio vnius nature impetū alterius impediat aut retardet: sicut in homine accidit: in quo motus intellectiue partis aut retardatur: aut impedit ex inclinatione partis sensitiue. Qñ autem nō est aliquid qd retardet aut impediat: natura in id fm totaz suā virtutē mouetur. Et ideo rōnabile est ꝙ angeli qui meliorem naturā habuerūt etiam fortius ꝛ efficacius ad deū sunt conuersi. Hoc autem etiam in hominibus contingit. Quia fm intensionem cōuersionis in deū dat maior gra ꝛ gloria. Unde videtur ꝙ angeli qui habuerunt meliora naturalia habuerunt plus de gratia ꝛ gloria.

Ad primū Ergo dicendū, ꝙ sicut gratia est ex mera dei voluntate: ita etiam ꝛ natura angeli. Et sicut naturam dei voluntas ordinauit ad gratiā: ita ꝛ gradus nature ad grad⁹ gratie. ¶ Ad secundū dicendū, ꝙ actus rationalis creature sunt ab ipsa: sed natura est immediate a deo. Unde magis videtur ꝙ gratia detur fm gradum nature q̄ ex operibus. ¶ Ad tertium dicendum, ꝙ diuersitas naturaliuz aliter est in angelis: qui differunt specie. et aliter in hominibus: qui differūt solo numero. Differentia enim fm speciem est propter finem: sed differentia fm numerum est propter materiam. In homine etiam est aliq̄d qd potest impedire vel retardare motū intellectiue nature: nō autem in angelis. Uñ non est eadem ratio de vtroq.

¶ Utruz in angelis beatis remaneat cognitio naturalis. Arti. 7.

A D septimū Sic pcedit. Uidetur, ꝙ in angelis beatis non remaneat cognitio ꝛ dilectio naturalis. Qꝛ vt dicitur. j. cor. 13. cum venerit quod perfectum est, euacuabitur qd ex parte est. Sed dilectio et cognitio nālis est iperfecta respectu cognitionis ꝛ dilectionis beate. Ergo adueniēte beatitudine naturalis cognitio ꝛ dilectio cessat. ¶ Preterea. Ubi vnum sufficit aliud superflue existit. Sed sufficit in angelis beatis cognitio ꝛ dilectio glorie. Superfluum ergo esset ꝙ remaneret in eis cognitio ꝛ dilectio naturalis. ¶ P̄. Eadem potentia non habet simul duos actus: sicut nec vna linea terminatur ex eadem parte ad duo puncta. Sed angeli beati sunt semper in actu cognitiōis ꝛ dilectionis beate. Felicitas enim non est fm habitum: sed fm actum: vt dicitur in. j. ethi. Ergo nunq̄ in angelis potest esse cognitio ꝛ dilectio naturalis.

Sed cōtra. Quādiu manet natura, aliqua manet operatio eius. Sed beatitudo non tollit naturā: cū sit perfectio eius. Ergo nō tollit naturalem cognitionem ꝛ dilectionem.

Rñdeo Dicendū, ꝙ in angelis beatis remanet cognitio ꝛ dilectio naturalis. Sicut eñ se hñt pncipia operationū adinuicē: ita se habēt ꝛ operationes ipse. Manifestū est aūt ꝙ natura ad beatitudinē cōparat sic ꝑmū ad fm: qꝛ btitudo nāe addit. Semp aūt opz saluari ꝑmū in scdo. Uñ opz ꝙ nā saluet in beatitudine. Et similr opz ꝙ in actu btitudinis saluet actus nāe.

Ad primū Ergo dicendū, ꝙ perfectio adueniēs tollit imperfectionez sibi oppositā. Imperfectio autē nature nō opponit pfectioni btitudinis: sz substernit ei: sicut iperfectio potētie substernit pfectioni forme. Et nō tollit potētia per formā: sed tollit priuatio q̄ opponit forme. Et silr etiam imperfectio cognitionis nālis nō opponitur pfectioni cognitionis glorie. Nihil enim phibet simul aliq̄d cognoscere per diuersa media: sicut simul pōt aliquid cognosci per mediū pbabile ꝛ demonstratiuum. Et similiter pōt angelus simul deū cognoscere per essentiā dei: ꝙ ptinet ad cognitionē glorie: ꝛ per essentiam ppriā: qd ptinet ad cognitionē nāe. ¶ Ad fm dicēdū, ꝙ ea q̄ sunt beatitudinis p se sufficiūt: sz ad hoc ꝙ sint preexigunt ea q̄ sunt nāe: qꝛ nulla

Titul⁹ clarus est. ¶ Incorpe vna ē cōclusio affirmatiua. Angeli cōsecuti sunt gratiam ꝛ gloriam fm quantitatē naturalium. Et probat dupliciter. Prio qꝛ de⁹ condidit naturā intellectualē ad beatitudinem. ergo diuersos gradus nature ad diuersos gradus beatitudinis. Tenet probabilitas cōsequētie: ex simili in artifice diuersimode pparante lapides ad domum. Secundo qꝛ angelus toto conatu fertur in beatitudinē. ergo consequitur beatitudinē fm quantitatē naturalium. Antecedēs probatur. qꝛ rationabile est ꝙ volūtas nō impedita quantum potest afficiatur supremo appetibili. d 264 o 317 Constat autem volūtatem angeli nullum habuisse impedimentum: qꝛ angeli sunt nature simplicis ꝛ non composite ex intellectuali ꝛ sensitiua ꝛc. consequentia vero pbatur: qꝛ gratia datur etiam hominib⁹ fm intēsiorem conatū.
¶ Sup Arti. 7. Titulus clar⁹ ē. ¶ Incorpore respōdet quesito vna conclusione affirmatiue: dilectio naturalis remanet in beatis. Et probatur sic. natura remanet in beatitudine. ergo act⁹ nature. Ergo dilectio naturalis. Antecedēs probatur: quia primum remanet in secundo. natura autez se habet ad beatitudinem/ vt primum ad secūdum: 302 consequentia vero pbatur: quia sicut se habent principia operationum adinuicem: sic se habent operationes ipse.

297 c

c 297

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Super artim 8m. Itul⁹ clarus est.

¶ In corpore respondet q sito negatiue vna cõclusione. Angel⁹ btūs nõ põt peccare. Et pbat sic. Angelus videt deū p essentiā ẏ videt ipsaz essentiā bonitatis ẽ nõ potest velle aut agere nisi attendẽs ad deum. ergo non potest peccare. Antecedẽs est p se notum cū prima cõsequẽtia: tecũda vero declarat sic. videns ipsaz bonitatis eẽ tiã: se hz ad illã appetitū: quãa modũ cuiusq; volũtas ad beatitudinẽ seu bonũ in cõi. Sz impossibile est aliquẽ velle nisi attẽdens ad bonum: qm nemo operat respiciẽs ad malũ. ergo impossibile est ẏ vidẽs ipsam bonitatis essentiã velit nisi fm illã.

Reliqua plana sunt.

¶ Aduerte hic qrõ silitudinis ꝓportio nalis: inter videntẽ ipsam bonitatẽ ẏ volẽtẽ bonũ: ẏt sic/ sicut hoc: ꝙ ipsa bonitatis essentia oẽ bonum: et omnis boni ratio eminenter est. Et ꝓpterea ll appetitus nullus põt sic resilire a bono in cõi: ẏt appetat aliquid nõ sub rõne boni: cõsequẽs est ẏt appetitus intuentis ipsam boni ratis essentiã: nihil appetere possit: misi fm illius rationẽ.

¶ Super artim 9m. Itul⁹ clarus est.

¶ In corpore respõdet q sito negatiue vna cõclusiõe. Angel⁹ beatus non põt proficere in beatitudine. Et probat eã sic. oẽ mobile monetur in aliquid determinatum ẏ vltimũ. ẽ ad certum gradũ beatitudinis ergo non põt amplius proficere. Maior propositio probatur ex eo ꝙ in tertio est de fine: cui repugnat infinitũ: ẏt patet in. 2. metaphy. Minor vero probatur ex eo ꝙ creatura rationalis non beatitudo est per se subsistẽs: nisi beatitudo increata. ¶ Ad tertiũ dicendũ, ꝙ due opationes nõ possunt esse simul vnius potentie: nisi vna ad aliã ordinetur. Cognitio autẽ ẏ dilectio naturalis ordinantur ad cognitionem ẏ dilectionem gloriẽ. Ande nihil prohibet in angelo esse ẏ cognitionem ẏ dilectionẽ naturalẽ: ẏ cognitionẽ ẏ dilectionem gloriẽ.

¶ Utrũ angelus btūs peccare possit. Ar. 8.

Octauũ

Sic pceditur. Uidẽtur ꝙ angelus beatus peccare possit. Beatitudo enim non tollit naturam: vt dictũ est. Sz de ratione nature create est ꝙ possit deficere. Ergo angelus beatus põt peccare. ¶ Preterea. Potestates rationales sunt ad opposita: vt philosophus dicit. Sz volũtas angeli beati non desinit esse rationalis. Ergo se hz ad bonũ ẏ ad malũ. ¶ Preterea. Ad libertatẽ arbitrij pertinet ꝙ homo possit eligere bonũ ẏ malũ. Sz libertas arbitrij nõ minuitur in angelis beatis. Ergo possunt peccare.

Sed cõtra

Est ꝙ aug. dicit. ij. super gen. ad lit. ꝙ illa natura que peccare nõ põt: in sanctis angelis est. Ergo sancti ãgeli peccare nõ possunt.

Rñdeo

Dicẽdũ, ꝙ angeli beati peccare nõ pñt. Cuius ratio est: ꝙ eoz̃ beatitudo in hoc cõsistit ꝙ per essentiam deũ vident. Essentia aũt dei est ipsa essentia bonitatis. Unde hoc modo se hz angelus videns deũ ad ipsum: sicut se habet ꝙcunq; nõ videns deũ ad cõem rationẽ boni. Impossibile est autẽ ꝙ aliquis quicq; velit vel operetur: nisi attendens ad bonũ: vel ꝙ velit diuertere a bono inquantum huiusmodi. Angelus igitur beatus non põt velle vel agere: nisi attẽdens ad deũ. Sic aũt volens vel agens: non potest peccare. Unde angelus beatus nullo modo peccare potest.

Ad primũ

Ergo dicendum, ꝙ bonum creatum in se consideratum deficere potest. Sed ex coniunctione perfecta ad bonum increatũ: qualis est coniunctio beatitudinis: adipiscitur qõ peccare nõ possit ratione iam dicta. ¶ Ad secundũ dicendũ, ꝙ virtutes rationales se habent ad opposita in illis ad que non ordinantur nãliter. Sed quantũ ad illa ad que naturaliter ordinantur nõ se habẽt ad opposita. Intellectus enim nõ põt non assentire principijs naturaliter notis. Et simliter volũtas nõ potest nõ adherere bono inquantũ est bonũ: quia in bonũ naturaliter ordinatur sicut in suũ obiectum. Uolũtas igitur angeli se hz ad opposita quãtũ ad multa facienda vel nõ facieda. Sed quantum ad ipsum deũ quẽ vident esse ipsam essentiam bonitatis nõ se habent ad opposita: hz secũdũ ipsum ad oia diriguntur: qcunq; opposito rũ eligãt. Nõ sine peccato est. ¶ Ad tertiũ dicẽdũ, ꝙ liberũ arbitriũ sic se hz ad eligendũ ea que sunt ad finẽ: sicut se hz intellectus ad cõclusiones. Manifestũ est aũt ꝙ ad virtutẽ intellectus pertinet vt in diuersas conclusiones procedere possit fm principia data. Sz ꝙ in aliqua cõclusione ꝓcedat pretermittẽdo ordinẽ principioz̃: hoc est ex defectu ipsius. Unde ꝙ liberũ arbitriũ diuersa eligere possit seruato ordine finis: hoc pertinet ad perfectionem libertatis eius. Sed ꝙ eligat aliquid diuertẽdo ab ordine finis: quod est peccare: hoc pertinet ad defectũ libertatis. Unde maior libertas arbitrij est in angelis beatis: qui peccare non possunt qm in nobis: qui peccare possumus.

¶ Utrum angeli beati in beatitudine possint proficere. Arti. 9.

Adnonũ

Sic pceditur. Uidẽtur ꝙ angeli beati in beatitudine ꝓficere possunt. Charitatis enim est principiũ merendi. Sed in angelis est perfecta charitas. Ergo ãgeli beati possunt mereri. Crescẽte aũt merito: ẏ premiũ beatitudinis crescit. Ergo angeli beati in beatitudine ꝓficere possunt. ¶ Preterea aug. dicit in li. de doc. christia. ꝙ deus vtit nobis ad nostrã vtilitatẽ: ẏ ad suã bonitatẽ. Et sil⁹ angelis: qbus vtitur in ministerijs spũalibus: cũ sint administratorij spũs in ministerũ missi propter eos ꝙ hereditatẽ capiũt salutis, vt dicit heb. 1. Non aũt hoc esset ad eoz̃ vtilitatẽ: si per hoc nõ mererẽtur: nec in beatitudine ꝓficerẽt. Relinquitur ergo qõ angeli beati ẏ mereri: ẏ in beatitudine ꝓficere possunt. ¶ Preterea. Ad imperfectionez pertinet ꝙ ille ꝙ non est in summo, nõ possit ꝓficere. Sed angeli non sunt in summo. Si ergo ad maius ꝓficere non possunt: videtur quod in eis sit imperfectio et defectus. Quod est inconueniens.

Sz cõtra

Est, ꝙ mereri ẏ ꝓficere pertinent ad statum vie. Sed angeli non sunt viatores: hz compehẽsores. Ergo angeli beati non possunt mereri nec in beatitudine ꝓficere.

Rñdeo

Dicendũ, ꝙ invnoquoq; motu tu motoris intentio fertur in aliquid determinatũ: ad qõ mobile perducere intendit. Intentio enim est de fine: cui repugnat infinitum. Manifestũ est autẽ ꝙ cũ creatura rationalis per suam virtutẽ consequi non possit suã beatitudinem que in visione dei consistit: vt ex superioribus patet: in diget vt ad beatitudinem a deo moueatur. Oportet igitur ꝙ sit aliquid determinatum: ad qõ quelibet creatura rationalis dirigat, sicut in vltimũ finẽ. Et hoc qdem determinatũ non põt esse in diuina visione quantuz ad ipsum qõ videtur: qr summa veritas ab oibus beatis fm diuersos gradus cõspicitur: sed quãtũ ad modũ visionis prefigitur diuersimode terminus ex intentione dirigẽtis in finẽ. Nõ enim possibile est ꝙ sicut rationalis creatura ꝓducitur ad videndũ sum mã essentiã: ita ꝓducatur ad summum modũ visionis qui est cõprehẽsio. Hic eñ modus soli deo competere potest: vt ex supradictis patet. Sz cũ infinita efficacia requirat ad deum comprehendendum, creature vero efficacia in videndo non ꝓ̃ssit esse nisi finita, ab infinito autẽ finitũ quodlibet infinitis gradibus differt: multis modis continentur ã rationalẽ intelligere deum: vt clarius ẏ minus clare. Et sicut beatitudo consistit in ipsa visione: ita gradus beatitudinis in certo modo visionis. Sic igitur vnaquẽq; creatura rationalis a deo perducitur ad finem beatitudinis vt etiam ad determinatũ gradum beatitudinis perducatur ex ꝓdestinatione dei. Unde consecuto illo gradu ad altiorem transire non potest.

Ad primũ

Ergo dcz, ꝙ mereri est eoz̃ qõ mouetur ad finẽ. Ddouẽ aũt ad finem creatura rõnalis: nõ solũ patiẽdo: hz etiam operãdo. Et si qdẽ finis ille subsit virtuti rationalis creature, opatio illa dicẽ acq̃sitiua illius finis: sicut ergo sola voluntas diuina non potest declinare a rectitudine actus volũtarij. Ans ꝙ bat ex rõne peti i cõi: qz. s. nihil aliud est qm declinatio a rectitudine quã dz hre act⁹. Et declarat seu manifestat hec rõ i petõne/ artis ẏ motis. Et declarat exẽplariter: i manu ẏ regula ici dẽdi respectu act⁹ icisiõis. Cõsequẽtia ꝓo q̃ ad exponẽtẽ ꝓmã, pbat: qz volũtas diuina nõ hz supiorẽ. Ac ꝙ h est sibijpsi lex. Quo ad scdaz

Fo: qz libet alia volũtas regulãda est fm volũtatẽ diuinã, qõ pbat. Tũ qz ei⁹ est ꝓpriũ obm vltim⁹ finis simplr. Tũ qz vltr virtutes inferiores regulãda est volũtate supiori: vt pz i milite ẏ duce: et vltr in oib⁹ subordinatz volũtatibus agẽtibus. ¶ Circa aũs dubitatiuncula occurrit: qm scdm ea dicta sufficiẽter ipam pbat: qm cũ ittẽtõe finis certi: puta cõi care bonitatẽ suã/ vel assimilari bonitati diuine: stat ifinitas motiõis: vt auerrois. 12. me. trigesimo sexto cõmẽto 61. ¶ Ad ꝙ dupliciter rñdeo ꝙ ad primũ dupler est mot⁹. Quida⁹ ordinis⁹ ad finẽ alicuius ꝓfectionẽ ipi⁹ mobilis. vel alicui⁹ nobilioris se. Et tale mobile ipose ẽ motus ad finem. Cũ mouerẽt ad ipose. s. ad ꝓsecutionẽ id ad qd pueniri nõ pt: qr infinit⁹ motus nũq̃ terminabitur. Quida⁹ o ẽ motus nõ p se ꝓmo ordinatus ad finem aliquã ꝓfectionẽ: cũ magis ex cõsequnta seu nãli habita aut cõicata perfectione emanans. Et talis mot⁹ põt esse ifinitus. Nec ꝓpterea ipsa motio motous ad iutũ tẽdit: hz ad aliqd determinatũ ex trinseco ab infinito motu/ nõ ꝓsequẽdũ ꝓ motũ: hz magis aut cõseruandũ/ aut cõcandũ: ita ẏ oi motui cõe ẽ/ ẏ intentio motoris tẽdit ad aliqd determinatũ: qz finis cui⁹ est ttiõ/ repugnat rõ infiniti. i. nunqm hri posse q̃ est de rõne infiniti. Sed differẽtia inter motus est in hoc: ꝙ qdã ordinat ad illũ certũ finẽ vt cõsequẽdũ: qdã vero nõ: sed vt cõseruãdũ aut cõcãdũ. Et qñ in ꝓposito: sermo erat de motu ad beatitudinẽ: idcirco maior fuit sancti Tho. cum eius ꝓbatione ẏ solida stat vniuersaliter: ẏ ꝓpositum infert. Nõ enim assumpsit omne mobile moueri motu finito: sed ad certũ finez: qõ vniuersaliter verum est. Et si restringatur ad motuz per se primo ꝓsequtiuum seu ordinatum ad consequendum: nulla erit instantia etiam apparẽter: ẏ habetur intentũ. Si vero simplr ẏ absolute: nihil minus habẽt intẽtũ applicãdo in subsumptis ꝓpositionibus ꝓpositionaliter illã certitudinẽ finis. puta si motus requirit certũ finem: subintelligitur q̃ motus cõsequtiuus requirit certum finem consequendum: ẏ sic patet responsio ad obiecta. Secũdo posset dici: quod Sanctus Tho. non simpliciter sed vt theologus assumpsit illã maiorem: quoniam de facto omnis motus est ad aliquem finem consequendum. Nam et celum mouetur vt impleatur numerus electorũ: sed prima responsio est solidior.

¶ Super questionis. 63. Arti. 1.

Itulus clarus est: malum superius declaratum fuit culpe contra penam: quod triplicit̃ differt ꝛc.

¶ In corpore vna est cõclusio rñsiua affirmatiue: omnis creatura rationalis in solis naturalibus constituta potest peccare. Et probatur sic: sola virtus operativa que est sua regula operandi non potest declinare a rectitudine actus

dũ: ẏ ꝓpter modi videndi: ẏ sic nulla est determinata mod⁹ videndi magis hẽ ẽ ille: ad quẽ debeat moueri creatura rõnalis a deo: ẏ declarat distãtia infinita ex hẽ ẏ inter qlibet finitũ ẏ ifinitũ fit ifinita media. Cõsequẽtia aũt quarti modi reliquit ꝓ se nota: ex sufficiẽtia distiõis facte. Ultima aũt ꝓntia ꝓncipalis ꝓ se nota est: qz assequnto termino vltẽri⁹ trãsire nõ põt. ¶ Circa hãc rõnẽ dubiũ occurrit. qm maior vt falsa: vt manifeste pz i motu celi: q̃ ꝓcuidubio posset a deo ppetuari: cũ nõ teneam⁹ phos di cẽtes ipm de fcõ fore ppetuũ. Erit ẽ aliqd mobile q̃ fi moueb⁹ ad aliqd õter minatũ. ẏ vltimum. Nec ꝓbatio adducta sufficiẽter ipam pbat: qm cũ ittẽtõe finis certi: puta cõi care bonitatẽ suã/ vel assimilari bonitati diuine: stat ifinitas motiõis: vt auerrois. ꝛi. me. trigesimo sexto ꝓmẽto 61. ¶ Ad ꝙ dupliciter rñdeo ꝙ dupler est mot⁹. Quida⁹ ordinis⁹ ad finẽ alicuius ꝓfectionẽ ipi⁹ mobilis. vel alicui⁹ nobilioris se. Et tale mobile ipose ẽ motus ad finem. Cũ mouerẽt ad ipose. s. ad ꝓsecutionẽ id ad qd pueniri nõ pt: qr infinit⁹ motus nũq̃ terminabitur. Quida⁹ o ẽ motus nõ p se ꝓmo ordinatus ad finẽm aliquã ꝓfectionẽ: cũ magis ex cõsequnta seu nãli habita aut cõicata perfectione emanans. Et talis mot⁹ põt esse ifinitus. Nec ꝓpterea ipsa motio motous ad iutũ tẽdit: hz ad aliqd determinatũ ex trinseco ab infinito motu/ nõ ꝓsequẽdũ ꝓ motũ: hz magis aut cõseruandũ/ aut cõcandũ: ita ẏ oi motui cõe ẽ/ ẏ intentio motoris tẽdit ad aliqd determinatũ: qz finis cui⁹ est ttiõ/ repugnat rõ infiniti. i. nunqm hri posse q̃ est de rõne infiniti. Sed differẽtia inter motus est in hoc: ꝙ qdã ordinat ad illũ certũ finẽ vt cõsequẽdũ: qdã vero nõ: sed vt cõseruãdũ aut cõcãdũ. Et qñ in ꝓposito: sermo erat de motu ad beatitudinẽ: idcirco maior fuit sancti Tho. cum eius ꝓbatione ẏ solida stat vniuersaliter: ẏ ꝓpositum infert. Nõ enim assumpsit omne mobile moueri motu finito: sed ad certũ finez: qõ vniuersaliter verum est. Et si restringatur ad motuz per se primo ꝓsequtiuum seu ordinatum ad consequendum: nulla erit instantia etiam apparẽter: ẏ habetur intentũ. Si vero simplr ẏ absolute: nihil minus habẽt intẽtũ applicãdo in subsumptis ꝓpositionibus ꝓpositionaliter illã certitudinẽ finis. puta si motus requirit certũ finem: subintelligitur q̃ motus cõsequtiuus requirit certum finem consequendum: ẏ sic patet responsio ad obiecta. Secũdo posset dici: quod Sanctus Tho. non simpliciter sed vt theologus assumpsit illã maiorem: quoniam de facto omnis motus est ad aliquem finem consequendum. Nam et celum mouetur vt impleatur numerus electorũ: sed prima responsio est solidior.

¶ Super questionis. 63. Arti. 1.

Itulus clarus est: malum superius declaratum fuit culpe contra penam: quod triplicit̃ differt ꝛc.

¶ In corpore vna est cõclusio rñsiua affirmatiue: omnis creatura rationalis in solis naturalibus constituta potest peccare. Et probatur sic: sola virtus operativa que est sua regula operandi non potest declinare a rectitudine actus

Deinde

Considerandum est quo dumest quo angeli facti sunt mali. Et ꝓmo quãtũ ad malũ culpe. Scdo quãtũ ad malũ pene. ¶ Circa primũ quesitum ꝓmo nouẽ. Ꝓmo vtrũ malum culpe in angelo esse possit. Scdo cuiusmodi peccata in eis esse possunt. Tertio qd appetendo angelus peccauit. Quarto supposit⁹ ẏ aliqui peccato propie voluntatis ꝓpter modi videndi deũ. Sed nullus angelus beatus põt peccare. Et probatur sic. Nullus videns deum ẏ videns essentiam bonitatis ẽ nõ potest velle aut agere nisi attendens ad deum. Sed omnis angelus beatus videt deum ẏ essentiam bonitatis ẽ. Ergo nullus angelus beatus põt peccare. Et probatur sic. Nullus videns deum ẏ

Universidad de Deusto Biblioteca

et ordinatur ad finem vltimuz simplr̃ ⁊c. qđ tñ sanctus Tho. negat. ¶ Ad hoc dr/ q ista rō est efficax: nō in oi agēte sed voluntario. Nec in omni opatione volūtaria (vt dictū est) sed aliqua: ita q optime infert: ergo volūtas ois scđa pōt in aliq̄ opatiōe deficere. Et rō diuersitatis est difformitas ordinis ad vltimū finē: ⁊ disparitas regularum opationis libere ⁊ nālis. Opatio nāq̄ nālis ordinat ad vnū mediāte quo respicit deuz vt vltimū finem naturalis esse. Et ideo ad regulandū eam sufficit rō illius vni⁹ boni: quam quū pticulare bonū ponat: nō inconuenit cōnālē esse alicui creature. Operatio vero libera pōt in oē bonū ac p hoc ordinatur ad vltimū finem in seipso: ⁊ prout est finis naturalis ⁊ supnālis. Et ideo ad regulādū eam exigit rō ois boni: quā cōstat nō posse cōnālē esse creature: qr sic ex vi nature haberet omne bonum similiter: q̄uis posset superaddi nature ex gratia. Quia ergo voluntas ordinatur in finem vltimū in seipso: vt supnālis est: cuius rō soli volūtati diuine est cōnaturalis: hoc ei importāt illa verba textus: ad quā ptinet vltimus finis: ⁊ qr sic hz superiorē: iō ex hoc optime infertur: ergo non est sua regula: sz regulatur diuina voluntate. hec aūt nō conueniūt agētibus nālibus: nec voluntarijs oibus respectu naturalium obiectorum: quare ⁊c.

autē illum actū a rectitudine declinare non cōtingit: cuius regula est ipsa virtus agentis. Si enim manus artificis esset ipsa regula incisionis. nunq̄ posset artifex nisi recte lignū incidere. Sed si rectitudo incisionis sit ab alia regula contingit incisionē esse rectā ⁊ nō rectā. Diuina aūt voluntas sola est regula sui actus: qr nō ad superiorē finē ordinat. Ois autē voluntas cuiuslibet creature rectitudinē in suo actu non habet nisi ꝑm q regulat a voluntate diuina: ad quā pertinet vltimus finis: sicut quelibet volūtas inferioris debet regulari ꝑm voluntatē superioris: vt volūtas militis ꝑm volūtatē ducis exercitus. Sic igit in sola volūtate diuina peccatū esse nō pōt: in qualibet aūt volūtate creature pōt esse peccatū ꝑz ꝯditionē sue nature.

Ad primū Ergo dicēdū, q in angelis nō est potētia ad eē nāle, Est tñ in eis potētia ꝑm intellectiuā ptē ad hoc q conuertat in hoc vel in illud. Et quātū ad hoc pōt in eis eē malū. ¶ Ad secūdū dicēdū, q corpa celestia nō hñt opationē nisi nālē. Et ideo sicut in nā eorū non pōt esse corruptionis malum: ita nec in actione nāli eorū pōt esse malū inordinationis. Sed supra actionē nālem in angelis est actio liberi arbitrij: ꝑm quā cōtingit in eis esse malū. ¶ Ad tertiū dīm: q nāle est angelo q conuertat motu dilectionis in deum ꝑm q est pricipiū nālis esse^c. Sz q cōuertat in ipsum ꝑm q est obm beatitudinis supnālis: ꝯ est ex amore gratuito a q̄ auerti potuit peccādo. ¶ Ad q̄rtū dicēdū, q pctm̄ mortale in actu liberi arbitrij cōtingit eē duplr. Uno mō ex hoc q aliqđ malū eligit: sicut homo peccat eligēdo adulteriū, qđ ꝑm se est malū. Et tale pctm̄ semp pcedit ex aliq̄ ignorātia vel errore. Alioqn id qđ est malū nō eligeret vt bonū. Errat qdē adulter in particulari eligēs hanc delectationē inordinati actus quasi aliqđ bonū ad nūc agēdum, pter inclinationē passiōis aut habitus: etiā si in vniuersali nō erret, sz verā de hoc sentētiā teneat. Hoc aūt modo in angelo pctm̄ esse nō potuit: qr nec in angelis sunt passiones: q̄bus ratio aut intellectus ligat: vt ex supradictis pz^c: nec iterū primū peccatū habitus precedere potuit

id
306
312
a ¶ Super arti^m. 2^m.

T Itulus. ¶ In corpore est vnica distinctio bimēbris: ⁊ tres cōclusiones rñsiue: pma iuxta primū mēbrū
5r b ⁊ alie iuxta scđz. Di
b c stinctio est de modo
301 essendi peccati in aliquo: dupliciter ei cōtingit. s. ꝑm reatū aut ꝑz affm. Et vocat ꝑz affectū. i. formalr. Scđz ꝟo reatū. i. ꝑz oblōnē ad penā illi⁹ pcti: q̄ obligatio ē effect⁹ macule: q̄ ē formalr pecatū ꝑmanēs. Et qm̄ nemo obligat seu re⁹ est: p peccato cuius nō est cā. esse ꝑm reatū: vt distinguit ꝯ esse ꝑm affectū: est esse in eo cāliter. Prima cōclusio est oia peccata pñt esse in angelis ꝑm reatū. Scđa cōclusio est/ꝑm affectū in angelis primū peccatū nō pōt esse aliud q̄ supbia. Tertia est: ꝑm affectū potuit ꝯñter in angelis esse peccatū inuidie. Prima cōclusio pbat: quia possunt inducere homines ad omnia peccata. Secūda vero sic: primū peccatū fuit in affectione deordinata ad bona spiritualia: ğ fuit in nō subiectione superioris regule: ergo nō fuit nisi supbia. Añs pbatur: qr angelus nō pōt affici nisi ad bona spūalia: qđ probat: qr nihil afficit nisi ad conueniens quodammodo nature sue. Prima vero consequentia probatur: qr in affectione ad spiritualia non contingit aliter peccare nisi qr superioris regula non seruat. Secunda aūt ꝯsequentia pbatur: ex eo q nō subdi superiori superbie est. Tertia conclusio pbatur: quo ad duo sigillatim: primo quo ad posse: secūdo quo ad modū quo fuit: primū: scilicet q potuit consequenter ibi esse inuidia: probatur: qr eiusdem rationis est tendere in bonum: ⁊ reniti opposito: quod est actus inuidie: qr inuidus dolet de bono alterius inquantum impeditiuum proprij qđ amat. Secundum: scilicet quomodo inuidit: manifestatur sic. Angelus malus affectauit excellentiam singularem: ergo doluit de bono hominis: ⁊ de excellētia diuina. Antecedens probat: qr non aliter potuisset habere ibi locū inuidia, consequētia vero manifestat: ex eo q singularis excellētia cessat: ⁊ ex excellētia cōicabili hoi: ⁊ ex excellētia diuina. ¶ Circa rōnē adductā p scđa cōclusione: dubiū occurrit ex duplici capite. Primo ex eo q hic assumit. s. q immoderatus affectus ad spūalia nō pōt esse aliud peccatū nisi supbia. Scđo ex rōne adducta ad pbādū hoc. s. affectus ad spiritualia nō est malus: nisi qr declinat a regula superioris: ergo est superbia. Cōtra primū eīm obstat. Tuz qr multa vident eē vitia hñtia p obto bonū spūale. Tū qr appetitus immoderatus boni spūalis delectabilis vt sic ad luxuriaz magis reduci videt q̄ ad superbiā. Uñ scō. in secūdo dis. 6. q. vlti. ponit q appetitus quo angelus inordinate cōcupiuit beatitudinē: ad luxuriā magis reducit: qr ē appetitus nō excellentie sed delectabilis. Cuius signū adducit: q peccatū q̄ inordinate delectatur q̄s in speculatione cōclusionis geometrice: ad luxuriā reducit. Cōtra scđz vero obstat: qr sic se q̄ret: q ois inordinata affectio ad qđcūq̄ bonū esset supbia: qm̄ nulla affectio ad bonū qđcūq̄ hz rōnē mali: nisi qr dei regula nō seruat in tali affectu: ⁊ sic ⁊ luxuria auaritia eēnt supbie spēs. ¶ Circa secūdā cōclusionē occurrit dubiū nō dissimulādū qr vr ꝯñari dictis i pcedēti articulo in rñsione ad q̄rtū: vbi dixit sanctus tho. q pctm̄ angeli fuit ex parte electionis: et nō ex parte rei electe. Nūc ꝟo dr/q est pctm̄ supbie. Si eīm pctm̄ supbie: ğ fuit pctm̄ subijci deo elegit nō subijci deo ergo peccauit ex parte rei electe. Et tz cōsequentia: prima: ex dria inter superbiā ⁊ alia peccata: in ꝯ q auersio a diuina regula in alijs peccatis inuenitur ex cōsequenti. In superbia autē per se ex hoc ipso. s. q superbus non vult deo ⁊ eius regulis subijci. vt expresse dicit sanctus tho. in secūdasecunde. q. 162. articulo. 6. ⁊. 7. Preterea hic dicitur: q angelus appetijt excellentiam singularem. ergo peccauit ex parte rei electe.

ad peccatū inclinans. Alio modo contingit peccare p liberū arbitriū, eligēdo aliqđ qđ ꝑm se est bonū, sed nō cū ordine debite mensure aut regule: ita q defectus inducēs peccatū sit solum ex parte electionis: que nō habet debitū ordinē nisi ex pte rei electe: sicut si aliquis eligeret orare nō attēdēs ad ordinē ab ecclesia institutū. Et hmōi pecatū nō preexigit ignorātiā, sed absentiam solū considerationis eorū que cōsiderari debent. Et hoc modo angelus peccauit conuertendo se per liberuz arbitriū ad ppriū bonū absq̄ ordine ad regulam diuine voluntatis.

¶ Utrum in angelis possit esse tm̄ peccatuz superbie ⁊ inuidie. Arti. 2.

Ad scđm Sic pcedit. Uř q in angelis nō possit esse solū peccatū superbie ⁊ inuidie. In quecūq̄ enim cadit delectatio alicuius peccati pōt cadere peccatū illud. Sz demones delectant etiā in obscenitatibus carnaliū peccatorū: vt aug. dicit. 4. de ciui. dei. Ergo in demonibus etiā peccata carnalia possunt esse. ¶ Preterea. Sicut superbia ⁊ inuidia sunt peccata spūalia: ita accidia, ⁊ auaritia, ⁊ ira. Sed spiritui cōueniūt peccata spūalia: sicut ⁊ carni peccata carnalia. Ergo nō solū supbia ⁊ inuidia in angelis esse pōt: sed etiā accidia ⁊ auaritia. ¶ P̄. Scđz greg. in moralibus: ex supbia nascunt plura vitia: et silr ex inuidia. Posita aūt cā ponit effectus. Si ğ supbia ⁊ inuidia in angelis esse possunt: pari ratione ⁊ alia vitia in eis esse possunt.

Sz cōtra Est, q aug. dicit. 14. lib. de ciui. dei. q angelus non est fornicator, aut ebriosus: neq̄ aliquid hmōi. Est tamen superbus ⁊ inuidus.

Rñdeo Dicēdū: q pctm̄ aliqđ i aliq̄ esse pōt duplr. Uno mō ꝑm reatum. Alio mō ꝑm affectū. Scđm reatum qdē oia peccata in demonibus esse ꝯtingit: qr dum hoies ad oia pctā inducunt, omniū peccatorū reatum incurrunt. Scđm affectū vero illa solū peccata in malis angelis esse pñt ad q̄ cōtingit affici spūalē nām. Spūalē autē naturā affici nō cōtingit ad bona que sunt propria corporū: sed ad ea que in rebus

¶ Circa secūdā cōclusionē occurrit dubiū secūdo: q̄d fuit illud bonū spūale appetitū in primo peccato angeli. An. s. fuerit ipsemet vt amatus a seipso puro amore amicitie: an beatitudo vt desiderata sibi vel qđ idem est: ipsemet vt cōcupita est sibi beatitudo. Et est occasio dubitandi: qm̄ apud. s. tho. nō inuenitur aliter primū angeli peccatū nisi per inordinatū affectū sui vt beatificabilis. Apud scotū vero loco allegato: habet q ibi fuerunt duo peccata: primū supbie deordināš amorē amicitie erga seipsum: secundū luxurie: deordinans amorē cōcupiscētie quo sibi beatitudinē concupiuit. Et eius ratio est: qr inordinata cōcupiscētia necessario supponit inordinatam amicitiā: quoniam quem tantum inordinate amo: illi in ordinate concupisco. ¶ Circa modū assignatū vltime cōclusionis dubiū occurrit: qm̄ falsum videt: qđ non aliter potuit eē inuidia nisi affectata excellentia singulari. Pōt eīm inuidus dolere de bono alterius nō solū inquantū impedit eius singularitatē: sz etiā inquātū impedit quācūq̄ aliā cōditionē affectati boni: puta delectationē liberū vsum/⁊ alia huiusmodi: ⁊ si sic est/videtur magnam pati calumniam pcessus sancti tho. ¶ Ad pmū dubiōnē dr/q ñ ē mēs. s. tho. diceř simplr q circa spūalia ñ ꝯtigit iordiate affici nisi supbe. Quū ꝯstet circa eadē posse eē vitiū superbie opp^m, tanq̄ extremū alterꝫ: ⁊ humilitati tāq̄ ꝟtuti medie: qm̄ opposita hñt fieri circa idē. Sz mēs sua est/q pmo circa affectū spūaliū: nō peccat nisi supbe. Qm̄ quū ppriū obm supbie sit excellēs: nō quocūq̄ aut qualrcūq̄: sz excellēs mēsurā a deo pñxā vt sic: ita q i q̄cūq̄ re excellētia mēsure vt a deo taxat/est ppriū obm supbie. Bona vero spūalia quū ꝑm se excessiua eē nō possunt: qm̄ q̄to maiora hñtur tāto meliora sūt: ⁊ ꝯñter ꝑm se amari nimis nō pñt: ꝯñs ē vt ex ꝯ pmo hēant rōnē vitiosi appetibilis/ex quo pmo hñt rōnez excedētis/⁊ in ꝯmēsurati alicui: ꝯ autē ꝯstat eē diuinā dispēsationē ⁊ regulam. Et ppea affect⁹ primus inordinat⁹ ad spūalia supbia rōnabilr est: tēdens in id vñ pmo hñt spūalia rōnē vitiosi appetibilis. Notāter aūt vtit. s. tho. vocabulo affectiōis: insinuās p hoc q pmū pctm̄ oportuit eē actū volitionis: q̄ fert in bonū vt sic: ⁊ nō actuz nolitiōis: q̄ respuit malū vt sic. Uñ ad primā obonē in oppositū dr: q q̄uis in affectu spūaliū possint esse plra vitia: pmū tñ opz esse supbiā. Uitium eīm sibi oppositū quū tēdat in vili⁹ ipo appetēte aut in angelis respectu spūaliū oino locū nō hz: aut pmū locū hře nō potuit: qm̄ lōge simili⁹ est nāe tā excelleti appetere aliqđ supra se q̄ infra: quū ēt oibus inditū nālr videat/ad magna tēdere. Uitia aūt cetera circa spūalia: aut ꝯsistūt circa nolle: ⁊ sic nō potuerūt esse pria: vt odiū ⁊ inuidia ⁊ hmōi: aut oriunt ex affectu supbie: vt inanis glia. ⁊ ꝯñr nō pñt eē pma. Nec obstat appetit⁹ ad delectabile vt sic: quē obijcit scot⁹. Tū qr sicut delectabile nō pōt eē pmū appetitū. sed appetit⁹ delectabilis sequitur nālr appetitū ꝯuenietis: sicut ipsa delectatio est q̄es in bono ꝯueniēti ꝯiūcto: ita pma deformitas i appetitu alicui⁹ obti/nō est deordinatio appetit⁹ delectabilis: sz illi⁹ boni qđ ꝯsequit rō delectabilis. Tū qr inordinata affectio ad delectabile/nullū spāle vitiū ꝯstituit: sz spectat ad eadē vitia q̄ respiciūt illa bona delectabilia. Ita q inordinata affectio ad delectari in cibo/in potu/in venereis/in honorib⁹/in ptāte/in diuitijs/in scia/⁊ in alijs: nō spectāt ad vnū vitiū: nec q̄libet eaꝫ ꝯstituit seorsuz aliq̄ spēm vitij: sz singule ad illas vitij spēs ptinēt: q̄ oba puta ptātē sciaz/potū/cibū ⁊c. inordinate respiciūt. Quēadmodū p oppositū ordinate delectari i aliquo bono nō ꝯstituit vnā aut pl'es ꝟtutes: sz est ꝯditio sequēs singulas. Iust⁹ eīm ordinate delectat in bono ad alterꝫ. Tēperās ꝟo in bono sensibili moderato: ⁊ sic de alijs. Uñ ponere luxuriā velut vitiū gñale ad delectabile vt sic: voluntariū vr. Et qđ dr de inordinata ꝯclōnis geometrice delectatiōe: rñdet q spectat ad illud vitiū ad q spectat rō bōi apphēsi fundātꝫ delectabile q̄cq̄d sit illđ: nō ei ꝯtingit alr delectari. Tū qr ipemet scot⁹ fatet: q si excellētia appetit/appetit⁹ talis delectabilis ad supbiā ñ ad luxuriā spectat. Ex ꝯ ei hēo duo. Prio id qđ nūc dictū ē. s. q iordinata affectio alicui⁹ delectabilis spectat ad idē vitiū/ad q ptinet iordinata affectio sui fundamēti: sic iordinata affectio ad delectari i excellētia: spectat ad iordinatū appetitū excellētie: qr ad supbiā. Scđo q appetit⁹ btitudinis nō fuit luxuria: sz supbia: qr fuit appetit⁹ iordinat⁹ excellētie pprie. Qm̄ btitudo ē stat⁹ oim bonoꝫ aggregatiōe pfect⁹: ⁊ sic appetēdo btitudinē appetijt pmo excellētiā i q̄ plurimū ꝯsistere credim⁹ btitudinē. Et pterea: nulla maior excellētia ipsa felicitate ē: q̄ ois appetibilis excellētiā summūq̄ gradū i rōne sua claudit: al's btitudo vltimi finis rōnez nō haberet. ¶ Ad id ꝟo qđ obijcit: ex alio capite dr/q bonū aliqđ appeti nō ꝑuata supioris rl'a duplr cōtingit. s. p se. i. q p se despiciat supioris rl'a. Alio mō ex ꝯñti seu p accidēs. Et pmo mō iferř supbia cui⁹ ppri⁹ act⁹ est ꝯtēpt⁹ supioris: scđo mō cōe est ceteris vitijs digredi a diuina rl'a. ¶ Ad pmū ꝯ scđaz ꝯclōnē dr q pculdubio aspernari supiorē p se ꝯuenit supbie: ⁊ ceteris ex ꝯñti. Sz qr tale p se ꝯtingit duplr/iō vlr loquendo/tribus modis fit superioris regule cōtemptus. Prio obiue ⁊ modalr sil'. Et in hoc cōsistit suprem⁹ gradus supbie: quo eligit nō subijci deo/⁊ vt res electa ⁊ vt modus ipsi⁹ electiōis: nāq̄ ipsamet electio non regulat diuina tūc regula. Scđo fit modalr ⁊ ex ꝯñti. Et in ꝯ ꝯsistit auersio ceterorū pctoꝫ mortaliū: qm̄ dū tēdūt ad sua oba/cōcomitat auersio a diuina regl'a. Tertio fit modalr ⁊ p se: ⁊ in ꝯ ꝯsistit rō supbie: dū ad ꝑm se bona tēdit supbe. Ex eo nāq̄ q talis appetit⁹ est ad bonū: sequit q ex obo nō redūdet deformitas i actu: ac p ꝯ nō comitat auersio. Et ex eodē pz/q auersio tūc nō ꝯcurrit obiue tanq̄ res electa. Ex eo ꝟo q i bona supbe tendit: sequit q ibi interueniat nō subiectio diuine regule vt modus ipsi⁹ appetitionis. Et q volūtarie ibi interueniat talis mod⁹: alioqn pctm̄ nō eēt. Et si his adiūgas/q nō ex passiōe/aut ignorātia/aut ifirmitate/ꝯ aduenit mod⁹: restat vt p se ieniat ñ subiectio ista. Et sic auersio est p se volita: nō vt obm volitiōis: sz vt mod⁹ eiusdē. Et ꝯ mō fuit pctm̄ angeli supbia. Nec requirit ad p se volitū/vt priuatiuū modū electiōis: q sit cognitū actu: qm̄ hec est ꝯditio volūtarij obiue: sz sufficit q potuerit cognoscere ⁊ vitare illud si voluisset: ⁊ volūtarie non vitat ei⁹ opposito. s. rel'a. Quū ğ dicit. s. Tho. q supbie est auersio p se: ex ꝯ q nō vult deo/⁊ ei⁹ regule subijci: intelligēdū ē obiectiue vl' modalr. Sufficit ei ad pctm̄ supbie: qđ 322
nō p aliud/sz mere volūtarie aspernet q̄s diuinā regulā vt modum sue electionis. i. pure volūtarie eligat nō vtens diuina regula. Et ad hoc sufficit in intellectu inconsideratio regule. Et qm̄ hec oia cōcurrūt in pctō angeli vt ex dictis pz. Iō optime dictū est q pctm̄ fuit supbia. Ad scđm diceř inferi⁹ in articulo sequēti. ¶ Ad ꝑm dubiū dr/ qđ quū amare sit velle bonū alicui: nō video quō possit eē amor amicitie siue ad se siue ad alterū purus. i. absq̄ aliq̄ ꝯcupia. Amicū eīm amare/est velle eū hře ad min⁹ ea q̄ hz: ⁊ silr amare seipsum est sibi velle seipm ad min⁹. Uñ superi⁹ quū author q̄siuit quō angel⁹ amet se: p tāto dixit amare se nālr vel electiue: p q̄to aliqđ bonū sibi nālr vel electiue vult. Et ppea ad q̄situ dđz ē/q qđ supponit falsuz: q angel⁹ amet se pura amicitia. Talis eīm amor nō vr polis. Et rursus/si admitteret: opteret mōstrare/quō absq̄ digressiōe ad ꝯcupiaz aliquā pctm̄ esset. Ex pte nāq̄ obti: pctm̄ nō est. Ex pte ꝟo modi amādi: pctm̄ nō video: nisi qr nimis se amaret. Qđ ad ꝯ reducit: q aliqđ sibi vult qđ ei nō ꝯuenit: qđ est ꝯcupiscere: puta q tm̄ se amet/vt nō curet de diuina btitudine: ꝯ eīm est velle sibi sufficiētiā ad btitudinē. Uñ distigui pōt nō curādo de ꝟitate mēbroꝫ i reꝫ nā: q amor amicitie ad seipz duplr ꝯtingit. Uno mō i sua puritate: ⁊ sic ñ fuit pmū pcm̄ āgeli. Alio mō vt rō est ꝯcupiscēdi sibi aliqđ. Et ꝯ mō pmū pctm̄ āgeli fuit ex nimio amore sui. Sz ille nimi⁹ amor ex ꝯ pmo habuit rōnē excessiui qđ fuit rō ꝯcupiscēdi sibi btitudinē supra se. Et p ꝯ pz rñsio ad fundamētū scoti: distinguēdo q inordinatā ꝯcupiam puenire ex iordinata amicitia ꝯtingit duplr. Prio q illa amicitia in se absolute sit mala ⁊ ex ei⁹ malitia ñat mala ꝯcupia: ⁊ ꝯ mō nō ꝯtingit in pposito. Alio mō q silr ⁊ vna numero iordinatiōe vtrūq̄ deformet: sz vnū sit rō alteri⁹. Nec prius nā vnū sit deforme q̄ alterū: sz sit q̄si prius origine formali tm̄: ita q amicitia nō vt por in se: sz vt rō ꝯcupiscēdi sit pmo mala et inordinata: qr. s. est inordinata rō ꝯcupiscēdi. Et sic accidit i pctō angeli: ac p ꝯ pmū ei⁹ pctm̄ fuit amor vn⁹ ⁊ idē nūero ꝯcupie ⁊ amicitie: si tñ amor dici dz appetit⁹ ardui. ¶ Ad tertiā dubiōnē breuit dr/q rō s. tho. nō affert solā singularitatē, p rōne inuidie: sz totū ꝯiūctū. s. excellētiā singularē: ⁊ ppea ex vtroq̄ eoꝫ pōt sumi rō inuidie. Uñ ⁊ ipe dolorē de excellētia humana intulit ex singularitate: dolorē ꝟo de excellētia diuina/intulit poti⁹ ex excellētia appetita: eius enim ppriū est dolere de ptāte deprimētis. Et per hoc pz rñsio ad obiecta. ¶ Super Arti. iij.
T Itulus clarus est.

spūalibus inueniri possunt. Nihil eīm afficitur nisi ad id qđ sue nāe pōt esse quodāmō cōueniēs. In spūalib⁹ aūt bonis nō pōt esse pctm̄ dū aliq̄s ad ea afficit: nisi p hoc q i tali affectu supioris regula nō seruat. Et ꝯ est pctm̄ supbie non subdi supiori in eo quo dz. Uñ pctm̄ pmū angeli nō pōt eē aliud q̄ supbia. Sed ꝯñter potuit in eis esse etiā inuidia. Eiusdē eīm rōnis est q affectus tēdat in aliqđ appetēdū: ⁊ q renitat opposito. Inuidus aūt ex hoc de bono alterius dolet iquātū bonū alterius estimat sui boni impedimētū. Nō aūt bonū alteri⁹ poterat estimari impedimētū boni affectati p angelū malū: nisi iquātū affectauit excellētiā singl'arē. Que dē singularitas p alteri⁹ excellētiam cessat. Et iō post pctm̄ supbie cōsecutū est in angelo peccāte, malū inuidie: ꝑm q de bono hois doluit. ⁊ ēt de excellētia diuina: ꝑm q eo de⁹ ꝯ volūtatē ipsi⁹ diaboli vtit i gloriā diuinā.

Ad primū Ergo dđz, q demones nō delectant in obscenitatib⁹ carnaliū peccatoꝫ q̄si ipsi afficiātur ad delectationes carnales. Sed hoc totum ex inuidia pcedit: q in pctis hoim quibuscūq̄ delectant inquantū sunt ipedimēta humani boni. ¶ Ad ꝑm dīm, q auaritia: ꝑm q est spāle pctm̄: est imoderatus appetitus reꝫ tpaliū que veniūt in vsum vite humane: q̄cunq̄ pecunia estimari pñt. Et ad ista non afficiunt demones: sicut nec ad delectationes carnales. Uñ auaritia proprie sumpta in eis esse nō pōt. Sed si auaritia dicat ois imoderata cupiditas hñdi qđcūq̄ bonum creatū, sic auaritia cōtinet in supbia q̄ est in demonibus. Ira ꝟo cū quadā passione est sicut ꝯcupiscētia. Uñ ipsa in demonib⁹ eē non pōt nisi metaphorice. Accidia ꝟo ē q̄dā tristitia q̄ hō reddit tardus ad spūales actus pter corporalē laborē: qui demonibus nō cōpetit. Et sic pz q sola supbia ⁊ iuidia sunt pure spūalia pctā: q̄ demonibus competere pñt: ita tñ q iuidia nō sumat p passione, sed p volūtate renitēte bono alteri⁹. ¶ Ad 3^m dđz, q sub iuidia, ⁊ supbia: put i dmonibus ponūt: cōphēdūt oia pcā q̄ ab illis deriuāt.

¶ Utrū diabol⁹ appetierit esse vt de⁹. Ar. 3.

Ad tertiū Sic pceditur. Uidet q diabolus nō appetierit esse vt deus. Illud enim qđ nō cadit in apprehensione non cadit in appetitu: cum bonum apprehēsum moueat appetitū, vel sensibilem, vel rōnalē, vel intellectualem. In solo enim huiusmodi appetitu contingit esse pctm̄. Sed creaturam aliquam esse equalē deo non cadit in apprehensione. Implicat enim ꝯdictionē: quia necesse est finitū esse infinitū si equat infinito. Ergo angelus non potuit appetere esse vt deus. ¶ P̄. Illud quod est finis nāe absq̄ pctō appeti pōt. Sz assimilari deo est finis in quē tēdit nāliter q̄libet creatura. Si ergo angelus appetijt esse vt deus, non p equalitatem, sed per silr̃tudinē: videt q in hoc nō peccauerit. ¶ P̄. Angelus in maiori plenitudine sapiētie cōditus est q̄ hō. Sz nullus hō nisi oino amens eligit esse equalis angelo nedū deo: qr electio nō est nisi possibilium: de q̄bus est cōsilium. Ergo multo minus pec-

¶ In cor. tria ꝓ. fac. ꝓto ꝓpōit ꝛclonē rñsuā ꝙsto i cōi affir. Secūdo i spāli ondit ꝺle fuit ꝑ. pcm angeli. Tertio ondit ꝫ idē i scōario ei⁹ pcto. ¶ Quo ad ꝑm ꝓcto ē. Angel⁹ peccauit appetēdo ee vt deus. ¶ Quo ad 2.m ꝙtuor ꝓ. ꝫ. tractās tria mēbra resultātia ex distōne ꝛ sub distōne hui⁹ appetibilis. s. ee vt deꝰ. Distinguit. n. i modū eqlitatis: ꝛ assimilatiōis. Et hic sub distinguit penes assimulationē in eo q̄ natū ē aliq̄d assimilari: ꝛ penes assimulationē ei⁹ in quonō pōt aliq̄d assimulari idest penes cōcabilem ꝛ incōcabile illi creature. Et sic fit tria mēbra discutiēda. Et ꝓto iuxta ꝓmū ꝺde ponit cōclusionē negatiuā. Angelus non appetijt esse vt deus ꝑ eqlitatē. Et ꝓbat eam ꝓ. ꝓto sic. Impossibile nāle cognitus non eligit ab appetēte cuius virt⁹ cognoscitiua nullo habitu aut passiōe impedit. Sz ee vt deus ꝑ eqlitatē rei ꝑ electionis angelice est hmōi: ergo. ꝓz mino: ꝙ ꝑm ꝓcto nō ꝑcessit aliq̄ talis passio. Scōo sic vnicuiq; inest nāle desideriū ad conseruādū suū ee: ꝛ ꝙ nāle desiderū cuius ee est appetere gradū altioris nāe: ꝛ ipole ē ꝙ angelus inferior ap petat esse eqlis deo aut etiā ꝙ gelo supiori. ꝓto ꝓna. ꝓbat primo ex eo ꝙ esse in gradu nature supioris: hz necessario annexū nō ee sbi appetētis. Deinde excludit obiectū. ꝙ posset ꝺubitare de hoc ex appetitu quē experimur in nobis ad hīdas ꝺōnes aūaz nāz ꝛ ꝓsilit exclusio i. h. ꝙ appetēs ē ꝺ ꝺōnes accītales: ꝙs nobꝫ volumꝰ. salus sbis ꝛ nā ad sbales. quāuis imaginatio nō discernēs iter hꝫ. ꝙz fallat. Scōo tractat mēbra subdistōnis i cōi: oñdēs quō i eis accidit pcm: i altero ꝺde ꝙ est 2.m totꝫ distōnis mēbrū. ex pte modi. in altero ꝫo ex pte obi appetti. Tertio i spāli iuxta hꝫ mēbra: rñdet ꝙ sit o vna ꝛclone distīctua. Angel⁹ peccauit appetēdo ee vt deꝰ. ꝙ ad hꝫ ꝙ est ꝺescere i nāle sibi fine. vel ꝙ ad hꝫ ꝙ est hre btitudinē illā supnālē ꝛ vte. ꝓpria. Et declarat ꝓmā ꝓte ꝓtiner ad 3.m mēbrū: diltinguēdo ꝓpria dei duo. s. nullt subesse simplr: ꝛ excludēdo hꝫ ab appetitu ꝙ ipl̄icat nō ee ap petētis: ꝛ nulli supernaturali subesse finꝫ: ꝛ hoc appetijt. Secunda ꝫo pars ansel. aut oritate firmat. Quarto reducit partes ambas ad tertium mēbrū: ꝙ secunda pars videbatur magis pertinere ad secūdum. Tertio ꝓincipaliter quo ad secundarū peccatum angeli. Angelus scōario peccauit appetēdo assimulari deo in pricipatu sup alia q: id qꝺ ē ꝑ se ꝙ⁹ ꝛ cā est ei⁹ qꝺ ē ꝑ aliꝺ. ¶ Circa ꝓmā ꝛclonē ꝺum occurrit ꝺupl̄r ꝓto circa ꝓmā rōnē: ꝺeide circa scōaz: scōm. n. i. 2. ꝺi. 6. q. 1. multipl̄r ꝓbat nitit: ꝙ volūtas ꝑfecta ꝑt ee rei⁹ impoltuz. Tū ꝙ odio hīs deū: vult ipz ñ ee ex 3o ethico. Tū ꝙ volūtas ꝑt vti fruēdis ꝛ frui vtēdꝫ apd augum li. 83. q. ac ꝑ hꝫ ꝑt frui se: ac ꝑ hꝫ velle sibi sūmū bonū: ꝛ tz ista vltia seqla: ꝙ etiā ꝺ rōnē est velle sibi frui passiue/ ꝛ sūmā bonitatē: qm̄ sola sūma bōitate fruēdū ē. Tū ꝙ volūtas ꝫz vtūq; actū amādi. s. amoꝛ amicitie ꝛ ꝓcupie: hz totū ens ꝙ obto. ꝓto ꝓterea solue ꝺ rōnē. s. tho. ꝺistiguit/ ꝙ electiōis noīe duo possum⁹ intelligere. s. vel actū volūtatis efficacē. i. ꝑfē ꝛclusionē ꝙsilij: ꝛ talis nō ꝑt ee ipossibilis vel actū volūtatis ꝑfē plenā apprehēsionē obiecti: ꝛ talis ꝑt esse ipossibilis. ¶ Scōz ꝺubiū est/ ꝫ scōaz rōnē ab eo ꝺe ibi ꝺe motū/ eo ꝙ rō illa ꝺupl̄r ꝺficit. ꝓto ꝙ volūtas ꝑt velle aīs absq; volitiōe ꝑfitis: quēaḺ modū etiā itellect⁹ ꝑt itelligere vnū sine alio. Scōs ꝺeficit ꝙ sec⁹ est ꝺe volūtate ordinata: ꝛ sec⁹ ꝺe inordinata: ꝫ em̄ ꝑt acceptare aīs absq; ꝑfitis intrisecovel extrinseco: ꝙnuis illa ñ ꝑfit. Unde ꝺ ꝙs mihi aliū ꝑti ꝺefectū. Nā rō supponit id qꝺ est ꝫ ꝺesiderū nāle nō posse appeti: quū tñ cōstat ꝫ nō esse vez/ nisi loquēdo ꝺe ꝑ se appetibili. Cōtingit em̄ ꝑ accīs: velle ꝫ nāle ꝺesiderū: vt ꝑz in interficiētibus se. ¶ Ad euidētiā hoꝛ. sciēdū ē ꝓto/ ꝙ quū oīmyo lūtatis sit bonū cognitū: ꝛ boni rō absq; existere aut inexistere: nec ee nec intelligi possit: oꝑz vt volubile duas hēat ꝺōnes. ꝓria est ordo ad existēr aut inexistēr. s. ꝙ sit aut insit actu vel poa. Scōa ē appḥēsio ei⁹ ꝺa vel falsa: qm̄ nihil ꝺiffert ee aut apparere bonū vt ꝺz. i. 2. phy. Et ꝫ hī mātefte seqtur: ꝙ ꝑm ꝓmā opationē intells purā: nūq; ꝑtāt appetibile: qm̄ illa nō itelligit rē i ordie ad ee. Sequit ēt ꝙ volubilit sic: ꝓplerū qꝺ ꝺa sonat ñ abstrahḗs a poli ꝛ ipoli. Qꝺ ät boi rō ab exister nō abstrahat: ꝑz. Tū ex eo ꝙ nullꝰ appetit sapiaz aut iustitiā absolute/ ꝫ ea ee aut inesse sibi vl alteri. Tū ex eo ꝙ ois amos si ē amicitie: ꝛ ꝺdit ad rē amatā ꝙ est/ si ꝓcupieyt sit simplr vel ꝑm qꝺ. Tū ex eo ꝙ in mathematicis nō inuenit bonū: ꝙ abstrahūt a ꝺ causis ꝑfectib⁹ esse. Sciēdū est 2o/ ꝙ tā ipole ꝫ appetibile aliq̄ ꝺz ꝺupl̄r. s. ꝙ se ꝛ ꝙ accīs. Impole ꝙ se vocat: nō qꝺ hic aut nūc: aut ꝙ talē hypothesim est impole: ꝫ simplr est ipossibile. Per accīs ꝫo/ qꝺ redditū est ipole ex aliq̄ suppone. Appetibile ät ꝙ se ꝛ accides qꝺ dicat⁹ māsfestū est. Chis ſtātib⁹ ꝺico tria. ꝓto ꝙ ipol̄ep se: nō est ꝙ se appetibile. Scōo ꝙ ipole ꝙ se/ pōtap peti per accīs. Tertio ꝙ ipole ꝙ accīs pōt appeti ꝙ se. Et ab hoc ꝫo inchoando declarat ex cōtinua in nobis expīta. Quilz em̄ ſecluſa fide de oipo⁹ dei ꝛ resurrectiōe mortuoꝝ: ꝛ immortalitate aie/ motuo filio ꝺesiderat eiusvitā/ ꝛ totā ꝙ ꝺito ac absciſo mēbro ꝺesiderat corpis integritatē/ ꝛ alia hmōi: q̄ supponunt ꝙ accīs ſtiā: qm̄ ꝫ aut nūc reꝺdita sunt ꝫ impoſſia: quēaḺmo ꝺū ꝺesideās aliq̄ ꝙ ꝑm nō fuisse. Secūdo ꝫo ex ꝺei odio manifestat: ꝛ ꝺicit ꝛ ꝺeus em̄ eū nō solū volūt ꝫ impole ꝙ se ꝛ accīs. s. ipm vt punitoꝛē nō esse: ꝫ volūt ꝫ ipole ꝙ se. s. ipm ꝙ punit ꝫ eē. Sed ꝫ appetit ꝙ accīs: ꝙ ꝛto illius nō esse appḥēdēdit cōſuetū alicui appetibili apparēti ꝛ cōcludit ꝙ ꝺeus ꝺiligit ꝺ ꝺ ꝺ

nec potuit peccare in ꝑmo instãti sui esse. Et probat sic. Deꝰ seu agẽs ꝙ angelos in esse ꝑduxit nõ põt esse cã peccati ꝙ angeli⁹ non potuit in ꝑmo instãti peccare. Ãs supponit taꝫ per se ꝰ ꝙ accidẽs. Cõsequẽtia probat: qꝛ opatio incipiẽs cũ esse rei inest ab agẽte illius. Quod declarat ꝛ in opatione nãli. t.motꝰ sursum respectu ignis: ꝛ in opatione meritoꝛ ꝛ termino naturate. ꝛ. claudicatiõe tybie a natiuitate: ꝛ hoc qꝛ petũ est opatio defectiua. ¶ Circa rõnẽ adducta ꝑ vitia opinione dubiũ occurrit ex multis capitibꝰ. Primo qꝛ illa ꝓpositio fundamentalis. ois opatio incipiens cũ esse rei est ei ab agẽte a quo hꝫ esse. Aut intelligit ꝙ sit ab agẽte seu a generãte ỹmediate. i. sine agẽte medio: sicut creditur de motu grauiũ ꝛ leuiũ. Et sic ꝓpositio est manifeste falsa: sequerẽt eñ qꝺ ignis ñ calefaceret: ꝛ vniuersaliꝝ ꝙ res nãles nõ essent ꝓprie cãe effectiue. Aut intelligit in cõmuni siue mediate siue immediate. Et tũc obstat ꝓmo verbũ. s. tho. subiugentis: sicut mouẽri sursuꝫ inest igni a generante. Obstat 2o. qꝺ cũ de operatione dupliciter possit cẽ sermo. s. quo ad subaz eius: ꝛ quo ad cõditiones eiusdẽ: ꝛ hic sit sermo 2oo aliquin nõ esset ad ꝓpositũ: ꝓpositio ista neꝫ est ꝙ se nota: neꝫ cũ aliqua ꝓbatione assumpta. ꝛ tõvidẽt voluntaria. Obstat 3o scotus in 5ũ dist. scõi. q. 2. sic. In causa scõa sunt duo pfectio quam hꝫ agente: et defectus quidã. ergo operatio incipiens cũ esse rei potest in duas cãs reduci. s. in au-

ꝓe voluntatis: qꝛ ex quo est factus diabolus iustitiam recusauit. Cui sententie: vt augusti. dicit. 11. de ciu. dei. quisquis acquiescit non cum illis hereticis sapit. i. manicheis: qui dicunt ꝙ diabolus habet naturam mali. Sed qꝛ hec opinio authoritati scripture ꝓtradicit. dicitur enim sub figura ꝓncipis babylonis de diabolo isa. 14. Quemodo ce cidisti lucifer qui mane oriebaris. ꝛ eze. 28. In deliciis paradisi de fuisti. dicitur ad diabolum sub persona regis tyri. ideo a magistris hec opinio tanq̃ erronea rationabiliter reꝓbata est. Unde aliqui dixerunt qꝺ angeli in ꝑmo instanti sue creationis peccare potuerunt: sed non peccauerunt. Sed hec opinio etiam a quibusdam ỹprobatur ea ratione: quia cum due operationes se cõsequuntur, ỹpossibile videtur ꝙ in eodem nunc vtraq; operatio terminetur. Manifestum est autẽ ꝙ peccatum angeli fuit operatio creatione posterior. Terminus autem creationis est ipsum esse angeli. Terminus ꝺo opatiõis peccati est ꝙ sunt mali. Impossibile ergo videt ꝙ in ꝑmo instanti quo angelus esse cepit: fuerit malus. Sed hec rõnõ videt sufficies. Habet eñ soluz locum in motibus rẽporalibus. ꝙ fuc̃ esse aguntur. Sicut si motꝰ localis sequitur ad alterationẽ: nõ potest in eodẽ instãti terminari alteratio ꝛ localis motus. Sed si sunt mutationes instãtanee. simul ꝛ in eodem instanti potest esse terminus ꝓme ꝛ secunde mutationis: sicut in eodẽ instanti in quo illuminatur luna a sole: illuminatur aer a luna. Manifestũ est autẽ ꝙ creatio est instantanea: ꝛ similr motus libertatis arbitrij in angelis. Nõ eñ inꝺigẽt collatione ꝛ discursu rationis: vt ex supra dictis pꝫ. Unde nihil prohibet simul et in eodem instãti esse terminum creationis, ꝛ terminum libertatis arbitrij. Et ideo aliter dicẽdũ est: ꝛ actori nature attribuit. Nec hoc deficit in natura intellectua li: eo ꝙ libera est: qm̃ etiã in ipsa libera potestate nature ratio primus locũ obtinet: vt ex supradictis iam patet. Unde ad obiecta/cõtra primam ꝓpositionem respõdẽdo dicitur/ ꝙ ꝓpositio illa intelligit in cõmuni. Et intendit ꝙ prima operatio cuiusq; rei inest illi ab agente. id est. inest illi ratione eius quod habet ab agente. Nec refert vtrũ illud quod habet ab agẽte ocurrat ad talem opationẽ effectiue ꝓpie: sicut ignis calefacit: aut ꝙ modum ꝓncipij formalis: vt quidã putant in motu grauitatẽ concurrere. Cõparatio enim addicta in litera similitudinem denotat quo ad hoc quod est attribui ei quod ẽ ab agente: ꝛ nõ quo ad modum attribuendi. Quod vero obijcitur de resolutiõe operatiõis in duas radices. s. perfectionem ꝛ defectum locũ non habet in ꝓposito: quoniã equiuocatio ibi committitur. Nam defectꝰ tam nature ꝙ opationis est duplex. s. negatiuus puta qꝺ non est infinite seu maioris ꝑfectionis: Et ꝓmatiuus: puta qꝺ non habet perfectionem quam habere debet. Et fermo noster est de defectu opationis priuatiuo: qui ꝛtrariatur perfectioni apte nate habere debite nature intellectuali. Et ꝓpterea si ope ratio ꝓxima tota resoluẽda est quo ad conditiones positiuas et ꝓmatiuas/ in id qꝺ est ab actore nãe illius operis. qui ꝺefectũ operatiõis in aliquem defectum ꝓmatiuũ accepte nature reducere: vt optime manifestatur in litera e emplo claudicantis tybie a natiuitate. Et per hoc patet responsio ad confirmationem. Quoniam non est par ratio quod ꝓmus actus sit naturalis ꝛ alij sicut non est par ratio de fundamento ꝛ consequenter se habentibus. Unde obiectio de causalitate dei in fieri ꝛ conseruari nihil facit ad ꝓpositum: quoniam hec sunt per accidens.

¶ Ad ꝺubiuz autem ex authoritate augu. occasionatũ breuiter dicitur sustinendo dictum augu. a. S. Tho. ratificatum: quod vt patet ex dictis ꝛ ex literaꝛtentes angelum peccasse aut potuisse peccare ex libertate voluntatis: non ꝺeducuntur ad hoc qꝺ ꝺeus sit malus: sed ex communi ꝓpositione quod ꝺeus sit optimus: ꝛ quod non sit causa peccati aliquo pacto arguuntur ignorantie: quod scilicet ignorent naturam appetitus intellectualis. Ex ignorantia enim quod ꝓmus motus voluntatis sit naturalis arguuntur: et non ex suspecta in ꝺeo malitia. Unde e. ꝓcise. S. Tho. ỹpponit cum aduersarijs oppositũ manichee hereſis: et coassumpta ꝓpositione metaphysicali: non ꝺucendo ad impossibilia: sed ostensiue concludit intentum: vt patet in formatione corꝓoris.

¶ Ad obiectionem primam contra conclusionem non oꝓortet aliter respondere: quia in litera habetur. Ad secundam vero negatur secunda ꝓars consequentis: quoniam: vt ex dictis patet: in ꝓmo instanti ratio nature ꝺeterminabat ad rectitudinem. non sic autem in secundo: quia actus ꝓmus erat naturalis. secundus autem liber. Et scito quod hec scoti argumenta Sanc. Tho. contra se fecerat in. qõ. ꝺis. ꝺe ꝺemonibus. articulo. 4.

¶ In responsione ad tertium: ꝺubium occurrit ꝺuplex. Primũ ex scto ꝺicentis ỹpponit qꝺ angelus potuit in ꝑmo instãti vbi supra contra hoc quod ꝺicitur. ꝙ angelus potuit in ꝑmo instãti mereri. prima enim operatio angeli non erat sua: sed actoris nature apud te. ergo in ea non potuit mereri: tenet sequela: quia nullus meretur in operatione non sua. Secundum: quia aut ꝓma operatio est totaliter naturalis: aut partim naturalis et partim libera. Non totaliter naturalis. Tum quia in pure naturalibus non meremur: nec ꝺemeremur. Tũ qꝛ apꝰ. s. Tho. respectu cuiusq; actꝰ viatoꝛ est liber quo ad exercitiũ actꝰ ꝙ opatio ꝓma est ỹm qꝺ libera. Et si sic est: cur volũtas vt libera nõ potuit apponere aliquã circũstãtiã ꝺeformitatis? Nulla eñ rõ ꝺe hoc apparet. Et ỹfirmat: qꝛ si fuit libera qꝺ ad exercitiũ actus: ꝙ poterat elicere illũ actũ ꝛ nõ elicere: ꝙ poterat peccare peto obmissiõis: ꝛ si nõ cõmissiõis. ¶ Ad hec breuiter ꝺr: ꝙ opatio angeli ꝓma fuit qꝺẽ nãlis: quo ad specificationẽ ꝛ rectitudinẽ actꝰ. Ita ꝙ nã angeli ꝺeterminat ỹm ad hꝺ ꝙ ꝑmum eius velle sit ꝑsonũ nãe volẽtis. Hoc eñ ẽ voluntatẽ inchoare actũ sub rõne nãe. i. rei ꝺeterminate ita ad hꝺ ꝙ nõ ad oppositũ: ꝛ ita ad rectitudinẽ ꝙ nõ ad oppositũ. Ꝺeterminat ei nã ad jamãdũ ꝺeuz vt finẽ ꝛ nãe actoꝛẽ: ꝛ seiꝑm: ꝛ ad sic itẽ se amãdũ: ita ꝙ nõ ad oppoꝰ: ꝙ i ꝑmo actu saluari ꝺz. Sz fuit liber qꝺ ad ereꝛcitiũ actꝰ: qꝛ nõ necessitatur ad ꝺeterminatã sit. Uñ opatio illa fuit sua: et ỹpotuit esse meritoria. Nõ potuit aũt volũtas libera circunstantiã ꝺeformitatis apponere: qꝛ ad rectitudinẽ eiꝰ ꝺeterminata est a nã. Obmissionẽ aũt actꝰ ỹpotuisset incurrere: alioquin libertas nulla fuisset: nõ tñ potuit obmissiõis petũ incurrere: qm̃ peccatũ obmissionis rõne volũtarie ꝺeclinatiõis ỹpncludit: ac ỹ hoc actu volũtatis nõ rectũ ỹ necessario ãnexũ. Jã aũt dictũ ẽ: ꝙ volũtas ãgeli ꝺeterminata nãliter ad rectitudinẽ ỹmi actꝰ: ꝛ ꝓpea eaꝺ rõne ñ potuit ỹ ꝑmo iũãti peccatũ eꝰ obmissiõis. ỹ nõ potuit cẽ ỹmissiõis. ¶ An rñsione ad quartũ occurrit ꝺubiũ inseqẽs articulo ꝛ ꝺubiũ. ¶ Sup. Ārti. vj.

¶ Urrũ aliqua moꝛa fuerit inter creationẽ ꝛ lapsum angeli. Arti. 6.

225 Gnol. 9.art. 8. cor.

AD sertũ Sic ꝓcedit. Ãſ ꝙ aliqua moꝛa fuerit inter creationem ꝛ lapsum angeli. Ꝺicit eñ eze. 28. Ambulasti ꝑfectus in vijs tuis a ꝺie conceptionis tue: ꝺonec inuenta est iniquitas in te. Sz ambulatio: cũ sit motus cõtinuus: reqꝛit aliquam moꝛam. Ergo aliqua moꝛa fuit inter creationem ꝺiaboli ꝛ eius lapsum. ¶ Ỹ. Auge. ꝺicit. ꝙ serpens antiquus nõ statim supra pectus ꝛ ventrem suum ambulauit. Per quod intelligitur eiꝰ peccatũ. Ergo ꝺiabolus nõ statim post primũ istãs sue creationis peccauit. ¶ Ỹ. Posse peccare cõe est hominꝭ ꝛ angelo. Fuit aũt aliqua moꝛa iter formationẽ hominis ꝛ eius peccati. Ergo pari rõne fuit aliqua moꝛa iter formationẽ ꝺiaboli ꝛ eiꝰ peccatũ. ¶ Ỹ. Aliud instãs fuit in quo ꝺiabolus peccauit ab instãti in quo creatus fuit. Sz inter quelibet ꝺuo istãtia cadit tẽpus mediũ. Ergo aliqua moꝛa fuit iter creationẽ eius ꝛ lapsum.

Sed cõtra Est. ꝙ ꝺicit Jo. 8. ꝺe ꝺiabolo: ꝙ in veritate non stetit. Et sicut augu. ꝺicit. 11. ꝺe ciui. ꝺei. oportet vt hoc sic accipiamus ꝙ in veritate fuerit: sed non permanserit.

Rñdeo Ꝺom. ꝙ circa hoc ẽ ꝺuplex opinio. Sz probabilioꝛ ꝛ sanctorum ꝺictis magis consonas est: ꝙ statim post ꝓmũ instans sue creationis ꝺiabolus peccauerit. Et ỹ necesse est ꝺicere si ponat ꝙ in ꝑmo instãti sue creationis in actũ liberi arbitrij ꝓrupuerit: ꝛ cũ gratia fuerit creatus: vt supra ꝺixim⁹. Cũ eñ angeli ꝙ vnum actũ meritoꝛiũ ad brinꝺinẽ pueniant: vt supra ꝺictũ est: si ꝺiabolus in ꝑmo instãti in gratia creatus meruit: statim post primum instãs beatitudinẽ accepisset. nisi statim impeꝺimẽtũ prestitisset peccãꝺo. Si ỹo ponat ꝙ angelus in gratia creatus non fuerit: vel ꝙ in ꝑmo instãti actũ liberi arbitrij non potuerit habere nihil ỹ prohibet aliquam moꝛa fuisse inter creationem ꝛ lapsum.

Ad primum Ergo ꝺicendũ, qꝺ per motus corꝓoreales qui per tempus mẽsurãtur: quãꝺoq; in sacra scriptura intelligunt metaphoice motus spirituales instantanei. Et sic per ambulationem intelligitur motus liberi arbitrij. Et sic ꝺicit augu. ꝺicit. 11. ꝺe ciui. ꝺei. ꝙ angeli creati in gra ꝛ merẽtes in ꝑmo instãti statim beatitudinẽ accepissent nisi ꝛc. Falsuz ẽ 2o. ꝙ ꝑtin vnũ actũ meritoꝛiũ ꝺuplex. Ex eo. n. ꝙ meritũ/opz ee in termino vie ꝛ via ne cesse est ꝺuratiõe ꝓcedẽt ꝓmũ: ꝛ graz esse ỹfecta ỹm statũ. Et eo ỹo ꝙ post meritũ vie sequtur meritũ termini: necesse est si ee meritũ illiꝰ, i statis cũ ꝓmo: ꝛ ee terminũ gre ỹmpfecte. Et sic salua pace mina ꝺiuꝰ intellectꝰ est. s. tho. ad his ꝙ ꝺixerũt ꝺoctrinã. s. tho. in summa hac: nõ esse eã quã in qlib. tra ꝺiderat. Jã. n. appet hãc ꝺoctrinã sine illa non posse saluari. Uerũtꝫ ꝺiligẽter aꝺuerte: ꝙ tz i sua opione ỹ tz ꝺi nõ ꝺuscrepet: qꝛ vtrobiqꝫ tz ꝺuplicẽ actũ meritoꝛiũ ocurrisse. Alter. vt via ꝺuratiõe ꝓcedẽte ꝓmũ. Alter. vt ỹminũ nãtm ꝓcedẽte. Jn ỹ tñ ꝺifformitas ꝺã ẽ. ỹ ꝺi ñ reputauit falsaz opionẽ ꝺicẽte ỹnũ tm̃ fuisse actũ meritoꝛiũ: illũ. f. vtẽ ỹmio fuit ꝛ nullũ ꝓcesisse meritoꝛiũ vt i via: quã tñ opinionẽ ỹ reputauit falsaz: ꝺũ i. q. ꝓcedẽre ex ꝑte volui meritũ ỹ cedere ꝺurationẽ ꝓmiũ. Nec ỹ est mirũ ꝓsiderãt ꝙ ꝛtinue intellectꝰ sm ꝺiosius ꝑfect. Tota tñ illa ꝺoctrina quã ꝓ rõnabilitate illiꝰ opinionis aꝺ ꝺuxit: simplr aꝺmittẽꝺa ẽ: applicãꝺa aꝺ meritũ i termio. Jõ. n. sic ꝺirigẽt rilla est ꝓsecutꝰ: qꝛ sua opinionẽ/illa egere ꝺoctrina viꝺebat cuiꝰ signũ est: ꝙ argumẽta in oppositũ soluit ex illa ꝺoctrina. Et tñ cõstat ꝙ ipse ꝙ se aliã opionẽ elegerat ibidẽ. Et cõstat ẽt ꝙ mos eiꝰ et oliz: nisi aliuꝺ ꝺificile est rũꝺere aꝺ argumẽta sm ꝓpriã scripturam ꝺicẽtis opinionẽ. Qꝛ ergo viꝺebat argumẽta illa cõia esse ỹ sue/ꝛ illi opinioni. ideo ex ꝺoctrina vtriꝰ cõ rñsiones cõsluit cões: ꝛ hec ỹ nota.

¶ Ad 2m ỹo ꝺr ꝙ meriti vie ꝛ ỹ ad nũc ỹmatiõis ẽtigit ꝺuplr. exclusive ꝛ inclusive. Et ỹ qꝺ nõ vez est ꝙ ỹmiank: tz nõ ꝓio mo. Et aꝺ ꝑmã ꝑbonẽ in oppositũ ꝺr ꝙ in nũc ỹmatiõis sunt in termino vie; et ỹpin ponere ꝺicẽ tm̃ ỹ in termino vie existẽtes. Aꝺ sc̃az ỹo ꝺr ꝙ in termino vie hois cõsummat meritũ cuiusꝫ. Hec vꝰ vez: ꝙ tũc sit ỹpeccabilis: tz ꝺlz est liber vt in termino vie existẽs quẽaꝺmoꝺũ ꝺe angelo ꝺictũ est. ¶ Jn rñsione aꝺ tertũ ꝺubiũ est nõ paruũ. Quiꝺ hec viꝺentur sibijnnicẽ repugnãtia. s. ꝙ actus vnus angeli sit ꝓmus/ naturalis/ꝛ meritoꝛius. Si eñ est meritoꝛius ergo est infoꝛmatꝰ gratia: ꝛ nõ sufficit esse ỹnatis gram: vt ꝓz. Et rursus ergo actualr vel virtualr rẽdit in ꝺeũ. vt ꝓncipiũ gre ꝛ obm ꝺitudinis supnãlis: qꝛ gratia seu charitas sua ofa sic in ꝺeũ ordinat. Et qꝛ est ꝓmꝰ ergo actualr tẽ ꝺit in ꝺeũ vt obm ꝺitudinis: qꝛ actualr rẽdere est ꝓius ỹ virtualr: sicut vtr ic ỹ est ỹ se: ꝓius est eolỹ est ỹ almd. Cõstat nãq; ꝙ actus virtualr rẽdẽs in aliꝙ. ideo virtualiter rẽdit: qꝛ manet in eo vis ꝓioris actus actualiter, rẽdẽns in illud. Sic aũt est naturalis: siue quo ad exercitiũ actus/ sine quo ad specificationẽ ergo nõ est meritoꝛius. Et ꝺe exercitio qõ patet: qꝛ sic nullomoꝺo actus esset liber: ꝛ ỹ nullo modo meritoꝛius. De specificatione vero ꝺeuciturfacile: quia sic actus ille sisteret aꝺ obm naturale ergo non tenꝺeret in obm beatificũ supnãle, aliquomõ: ergo nõ infoꝛmat gratia ergo non meritoꝛius. Et auget maxime ꝺubitatio: qꝛ. s. tho. in. q. ꝺe malo. q. 16. ar. 4. vult nãliteꝛ ꝓmi actꝰ angelici esse talẽ: vt angelus nõ potuerit simꝑ ferri ỹ oꝺz nãle/ supnãle illo ꝓio instãti. ¶ Aꝺ hãc oboñẽ ꝺr ꝙ si ꝺba. s. tho. ꝓdereñ appebit solo ꝺifficultatũ. Jn ꝓmis nõ ꝺixit illũ actũ angeli esse nãlẽ aꝺsolute: tz esse nãlẽ motũ in bonũ. Jta ꝙ nãlitas: vt ꝓius ꝺeclarati ẽ: ꝺeterminat actũ nõ sim⁹: tz ordine aꝺ obz. Et nũc aꝺiũgim⁹: ꝙ ꝺeterminat actũ in ordine aꝺ tale obm. s. bonũ. Uñ tertio

S.T.est accipiēdo nāle vt distinguit ꝫ liberū, dicere. q ꝑm⁹ act⁹ angeli nō fuit totalr liber libertate q̄ nata ē nālr ꝓuenire libero arb. creato. s.ad bonū ꝛ malū: ꝫ fuit mot⁹ nālis q̄ ad hꝫ q̄ tēdēt in bonū: q. nō poterat eē mal⁹. Et nō q̄ ad hꝫ q̄ terminaret ad obm pure nāle: vt sic nālitas determinet actū q̄ ad specificationē a bono siue nāli siue sup nāli: ꝛ determinet obm nāle: sic q̄ nō ad opp⁹m eī. i. malū. nō aūt sic q̄ nō ad aliud q̄cūq:

q. pōt esse simul ad aliud: nō opp⁹m: ꝫ ꝑ ficiēs: ḡle est supnā- le. Un act⁹ ꝑtim⁹ an- geli 2ꝰ ē nālis. ꝓio q. tēdit nālr. i. nō li- bere in bonū. Sedo q. tēdit necessario i obm: vel pure nāle. puta si non habuit grām: vel nō dissonū a nāli: ꝫ perfectiuū eī⁹. puta si creatus fuit i grā. Et ꝑ hāc- met diſtōnē vltimā, ꝑz quo intelligenda est doctrina. s.t. i. q. de malo. Cm tēdere in supnālia ꝛtingit dupliciter. s. absolute: et vt cōformia nālib⁹. Tēdere i supnāl: a absolute est tēdere i ea idifferēter: ac ꝑ hū vel male ꝛc. Tendere ꝫo i ea vt ꝑfor- mia nālibus: arctat ad tēdere bñ: eo q̄ malū est ꝑter nām. Et q. iā dictū est: q̄ angel⁹ in scdo instā- ti liber fuit ad bonū ꝛ malū. In ꝑmo aūt ex nā ad bonū deter- minat⁹ ē ꝓno ē. q̄ ꝑ potuit tēdere i ꝑmo instāti in nālia ꝛ sup nālia: nisi vt supnāle est ꝑfectio nā- lis. Et q̄ hec sit mēs

b 308 427

c 274

Universidad de Deusto Biblioteca

bitrij tēdētis in bonū. ¶ Ad scōm dōm. qō ouige. dicit. q̄ serpēs antiquus non a principio nec statim supra pect⁹ ambulauit: ꝑpter primū instās in quo malus non fuit. ¶ Ad tertiū dōm. qō angelus hꝫ liberū arbitrium inflexibile post electionē ꝛc. Et iō nisi statim post primū instās, in quo nālē motū habuit ad bonū, impedimentum beatitudini ꝓesti tisset, fuisset firmatus in bono. Sed non est sīle de hoīe. Et iō rō nō sequit. ¶ Ad quartū dōm, q̄ inter q̄libet duo instantia esse tps mediū hꝫ veritatē inq̄tū tps est cōtinuū ꝛ: vt ꝓbatur in. 6. phy. Sed tū in angelis: qui nō sunt subiecti celesti motui: q̄ primo ꝓ tēpus cōtinuū mēsuratur: tēpus accipitur ꝓ ipsa successione opationū intellectus vel etiā affectus ꝛ. Sic igit instās primū in angelis intelligitur respōdere operationi mētis angelice qua se in seipsam convertit per vespertinam cognitionē: qi in primo die cōmemorat ur vespere sed nō mane. Et hec quidē operatio in oibus bona fuit. Sed ab hac operatione quidā ꝑ matutinā cognitionē ad laudem verbi sunt cōuersi. Quidam vero in seipsis remanētes facti sunt nox ꝑ supbiam intumescētes: vt Aug. dicit. 4. super gen. ad literā. Et sic prima operatio fuit oibus cōis. Sed in scōa sunt distincti. Et ideo in primo instanti omnes fuerunt boni ꝛ. Sed in secundo fuerunt boni a malis distincti.

¶ Utrum angelus supremus inter peccātes fuerit supremus inter omnes. Arti. 7.

324 nō loqtur de ꝙuersiōe angeli in se ab solute: ꝫ ꝑ cognitionē vespertinā: vt distinguit ꝫ matutinā, ꝓpe dictā: q̄ ē visio bta. Et ideo dicit: q̄ duo instātia attēdunt: penes quas opōnes angelicas: q̄ ꝙ vna succedit alteri: et ꝑ vespertina 2ª matutina. Sz sub ꝑ vesptina: si erāt i grā: ꝑ hēdit ois cognitio citra beatā: q̄ sola ē matutina: ita q̄ cognitio vespertina distinguit i nālē ꝛ revelatā. Et sīlr ois ꝙrsio i se ꝛ i deū: citra ꝙrsionē fruitiōis: ꝑz aūt hāc ee ꝑ ve mēte ire. Tuz q̄ exꝑsse loq̄r de vesꝑtina ꝙrsione: vt distinguit ꝫ matuti nā. Tū q̄ de succes sīōe solicit⁹ erat. Cō stat aūt: q̄ q̄dē opōnes siltaneas pona m⁹ nō ponūt i nūerū q̄ ad mēsurā du rationis: sed ad vnū tm̄ instās spectāt: ꝛ iō nō fuit op⁹ multi plicitatē opationis i ꝑ instāti explicare. Designauit aūt illū mag⁹ ad actu nāe. s. ꝙrsiōis i se: q̄ ille fundamētū ē oim ꝛ certior. Quū aūt q̄dā aut dilectiōe electi- onis. ꝛc. rāt⁹ q̄ quū dilectio electiua signi ficet idē qđ liba dilectio non solū q̄ ad exercitii: ꝫ ēt q̄ ad specificationē actꝰ: ꝛ hec sīt ꝛ: distīguē dū ē inꝛta supradicta. Et dōm: q̄ q̄dā ē dilectio libera tos talr: ꝛ q̄dā nō totalr. Et loq̄mur ō liberta te nālr ꝓuenīte ꝛ volūtati create. Illa est libera totalr q̄ ē et lib⁹ ad bonū ꝛ ma- lū. Nā hec libertas nata ē nālr ꝓuenire libero arbitrio creato. Illa ꝫo ē libera ꝫ nō totalr: q̄ ḡuis sit in differēs ad hꝫ illud: non tñ ad bonū ꝛ malū. Un āgel⁹ dilexit libere seu dilectiōe electiua, nō totalr i ꝑo instāti: q̄ nō poterat ꝑ tūc eligere malū. Cm vero dr̄ q̄ electio angeli est inflexibilis: intelligit de electione totaliter libera: q̄ nō potuit esse aī scōm instās. ꝓsset quoq; dici: q̄ illa dilectio fuit nālis nō angelo absolute: ꝫ hñti grām in ꝑo instāti sui esse ꝛ tūc opantiq̄m ex quo in illo instāti nō pōt fieri act⁹ dissonus a grā: ꝓnis est ꝙ liberū arbitriū si supnālib⁹ se imiscet: determinat ad ꝓximiter grē se habentē. Et sic q̄dā dilectio nālis absolute nō tēdat ad supnālia: dilectō nālis hntis grām. in ꝑo instāti tēdit in supnāle. Et dr̄ dilectio ista nālis: q̄ est determinata ad vnū: ad cōforme. s. gratie: ita ꝙ nō ad oppositū. Et he due rēspōsiones ad idē redeūt. ¶ Circa ꝑdicta adhuc nō qesat intell⁹: ꝫ dubiū cōsurgit. Qz si angeli oēs in ꝑo instāti vere meruerūt ꝑ actū dilectiōis dei, vt obm est bītudinis supnālis: ergo i ꝑo instāti nō tenebant ad actualr dirigēdū actū suū in obm charitatis: ergo nō peccauerūt eligēdo bonū, nō cū debita subiectiōe ad deū: ꝫ aut nō peccauerūt: aut peccauerūt eligēdo malū. Prima ꝓna ꝓbat: q̄ preceptū charitatis est affirmatiuū, ꝛ obligat ꝑ principio ad actualr amandū: qđ ꝛstat impleri a quolz hñte charitatē: q̄ in ꝑo actu in deū tendit vt sui fuoūq; oium finē, ꝛ sic oia sua ꝓna mō nō repugnēt virtualr tēdunt in obm charitatis: virtute. s. primi actus. Scōa ꝓ ꝓna ꝓbatur: q̄ talis fuit actus angeli in scōo instāti apud. s. tho. vt ꝑz ex ꝓdictis. ergo malē dicitū supius fuit: q̄ sola incōsideratio actualis regule diuine ad ꝓtūm angeli sufficit. ¶ Ad hoc ꝛ argumentū, ꝓcedit ex malo intellu dictorū. s. tho. Imaginat nāq; q̄ primū ꝓtūm angeli ꝓsistit in sola omissiōe actualis regule. Cū tñ peccauerit faciendo actū ꝓtiū regule. Z 3. n. ex parte intell⁹ sola fuerit incōsideratio: libertū tñ ad bitrij cū illa incōsideratione nō solū elegit sine ille: ꝫ ꝫ illam mō dalr non obiue: sicut ſi incidēs aliud absq; regula incidat oblū. Actus eīm tūc nō solū sit absq; regula: sed ꝫ regulā. ꝫ aūt sic angeli peccasse: q̄ supbie ꝓtūm cōmisit. Supbia. n. ꝓ ue opponit humilitati ꝛ diuine regule: quoniaz vt hoc dicit. sola superbia se opponit. Unde angelus peccans recessit a vitualitate charitatis: quaz in primo actu habuit voluntarie superbiendo. ꝓsset quoq; dici: quod angelus in

secundo instanti: quia erat primum ꝛ vltimum totalis ꝙ libertatis ad bonū ꝛ malū; tenebat se liberare de fine vite sue: sicut hō in ꝓncipio sue libertatis.

¶ Super articulum septimum.

Iſtulus clarus.

¶ In corpe q̄tuor. ꝓmo radices duas diuersimode opi-

Articulus VII. et VIII. 151

nandi. Sedo opinionem damasceni penes primā. radicem tractat. Tertio opinionem gregorij penes secundā. Quarto cōparat eas admiuicē tam opiniones q̄ radices.

¶ Quo ad primū radices sunt: ꝓnitas ex parte peccantis: ꝛ motiuum ex parte obiecti.

¶ Quo ad secundū quatuor dicit. Primo opinionem q̄ de inferiori ordine fuerunt mali: ꝛ q̄ maior inter flatos terrestribus fuit primꝰ ex prima radice. Secundo quid superficietenus supponere videtur hec opinio ſcz platonicos. Tertio reprehēdit illū supposituū. Quarto ostendit quomō ꝑfectū bñ intelligi opinio dama. ꝛ oia clara sunt. ¶ Quo ad tertium ex secunda radice ꝛ q̄ superiores peccauerunt et q̄ supremus peccātium erat supremꝰ simpliciter. ¶ Quo ad quartum cōparat opiniones ex radicibus quo ad ꝓbabilitatem ꝛ dicitur secunda ꝓbabilior. Et quo ad falsitatem ꝛ dicit q̄ nō ꝓpterea prima indicanda est falsa: q̄ etiā in eis habet locum secūda radix: omnia clara.

¶ Sup articulū. 8.

Iſtul⁹ clarus est.

¶ In corpe conclusio respōsiua: peccatū primi angeli fuit alijs causa peccādi: non cogēs ꝫ quasi exhortatione inducens. Probatur sic ab effectu. Ceteride mones sunt subditi primo ergo ei⁹ suggestione peccarunt. Antecedens ꝓbatur: tanto titate christi. Mt. 25. diabolo et angelis eius. i. nunciꝫ ministris ei⁹: cōsequētia ꝓbatur ordo diuine iustitie hoc habet vt cuius suggestioni alicui cōsentit in culpa ei⁹ potestati subdatur ꝛ pena: quod ꝓbatur secunde petri. 2. a quo q̄ ꝛc.

¶ In rēspōsione ad primū: dubium occurrit ex sco. vbi supra contra hoc. s. q̄ secundum instans est mora indiuisibilis in se seu instantanea. Tum q̄ angeli peccauerunt ꝑ actū dilectionis naturalis: ꝫ ꝑ actū dilectionis electiue. Tum q̄ peccauerunt ꝑ actū dilectionis electiue circa obm ꝓportionatum naturali dilectiōi. Tum q̄ peccauerunt ꝑ actū dilectionis electiue circa obm ꝓportionatum dilectiōi electiue

Universidad de Deusto Biblioteca

¶Super arti. 9m.

T Itulus clarus est.

328 ¶In corpore vna ꝯclusio responsiua/ plures remanserũt quam ceciderunt. Probatur q2 preter naturam inuenitur in paucioribus: peccatum autem est cõtra naturam angelorum, ergo.

¶Super questiõis 64. Articulum. 1.

T Itulus clarus est.

¶In corpore duo. Primo distinctionẽ trimembrem ponit. Secundo iuxta singula membra conclusiões. Distinctio est/cognitio duplex. naturalis ⁊ gratuita: ⁊ hec duplex: speculatiua ⁊ affectiua. Prima cõclusio. Cognitio nãlis nec ẽ ablata nec diminuta. Probatur dupliciter. Primo quia cõsequitur naturã simplicem. Secũdo authoritate dionysij. Secunda cognitio gratuita speculatiua est totaliter non ablata sed diminuta. Probatur: quia pauca ⁊ obscure eis reuelantur quantuʒ oportet ⁊ per angelos seu effect⁹. Alijs autem plura ⁊ clarius. Tertia cognitio affectiua est totaliter ablata. Probatur: quia charitas ẽ ablata.

a 326

319 2.d.7.q. 2.arti.1. et mal. q.16.arti.6.

¶Utrũ tot peccauerũt, q̃t ꝑmãserũt. Ar.9.

A D nonũ Sic ꝓcedit. Uĩ, ꝙ plures peccauerũt de angelis q̃ permãserunt. Quia vt dicit philosoph⁹: malũ est vt in plibus bonum vt in paucioribus. ¶Preterea. Justi[a] ⁊ peccatũ eadẽ rõne inueniunt in angelis ⁊ hominibus. Sed in hominib⁹ plures inueniunt mali q̃ boni: ꝭm illud eccl'.1. Stultoꝝ infinitus est numer⁹. Ergo pari rõne i angelis. ¶Preterea. Angeli distinguuntur ꝭm personas ⁊ ꝭm ordines. Si igit plures persone angelice remanserũt, videt etiam ꝙ nõ de oibus ordinibus aliqui peccauerunt.

Sed ꝯtra Est, ꝙ dr. 4. regum. 6. plures nobiscum sunt q̃ cũ illis. Qd exponit d bonis angel' q̃ sũt nobiscũ i auxiliũ: ⁊ de mal' q̃ nobis aduersant.

Rñdeo Dõm, ꝙ plures angeli ꝑmãserunt q̃ peccauerũt. Q2 peccatũ est ꝯ naturalẽ inclinationẽ. Ea ṽo q̃ cõtra naturam fiunt: vt in paucioꝛib⁹ accidũt. Natura enim consequitur suum effectuʒ: vel semper: vel vt in pluribus.

Ad primũ Ergo dõm, ꝙ phs loq̃tur quãtũ ad homines in quibus malũ contingit ex hoc ꝙ sequunt bona sensibilia: que sunt pluribus nota: deserto bono rationis, quod paucioꝛibus notum est. In angelis autem non est: nisi natura intellectual'. Unde non est similis rõ. ¶Et per hoc pʒ rñsio ad ꝭm. ¶Ad tertiũ dõm, ꝙ ꝭm illos q̃ dicunt ꝙ diabolus maioꝛ fuit de inferioꝛi ordine angeloꝛum, q̃ presunt terrestribus: manifestum est ꝙ non de quolibet ordine ceciderunt, sed de infimo tantũ. Secundũ vero illos q̃ ponunt maioꝛem diabolum de supremo fuisse ordine: ꝓbabile est ꝙ de quolibet ordine aliqui ceciderũt: sicut in quemlibet ordinẽ hoies assumunt in supplementũ ruine angelice. In q̃ ẽt magis cõꝓbatur libertas liberi arbitrij: q̃ ꝭm quelibet gradum creature in malũ flecti põt. In sacra scriptura tamẽ noia quoꝛundã ordinum vt seraphin ⁊ tronoꝛũ demonibus non attribuunt: q2 hec noia sumunt ab ardoꝛe charitatis ⁊ ab habitatione dei, q̃ nõ pñt esse cum peccato moꝛtali. Attribuuntur aũt eis noia cherubin potestatum ⁊ principatuũ: q2 hec nomina sumuntur a scientia ⁊ potentia: que bonis malisq3 possunt esse communia[c].

¶De pena demonum. Qõ.64.

C Onsequẽter Queritur de pena demonum. ¶Et circa hoc q̃runtur quatuoꝛ. Primo de obtenebratione intellectus. Scdo de obstinatione volũtatꝭ. Tertio de doloꝛe ipsoꝛũ. Quarto de loco pẽali ipsoꝛũ.

¶Utruʒ intell's demonis sit obtenebratus ꝑ priuationẽ cognitiõis ois veritatis. Ar.1.

A D primũ Sic ꝓceditur. Uidet ꝙ intellectus demonis sit obtenebratus per priuationẽ cognitionis omnis veritatis. Si em̃ aliquam veritatem cognoscerent, magis cognoscerent seipsos: quod est cognoscere substãtias separatas. Hoc autem eoꝛũ miserie non conuenit: cum ad magnam beatitudinem pertinere videatur: in tantum quod quidam vltimam beatitudinem hominis posuerunt in cognoscendo substantias separatas. Ergo demones priuantur omni cognitione veritatis. ¶Preterea. Id quod est maxime manifestum in natura, videtur esse maxime manifestuʒ in angelis siue bonis siue malis. Quod em̃ non sit nobis maxime manifestum contingit ex debilitate intellectus nostri a fantasmatibus accipientis: sicut ex debilitate oculi noctue contingit ꝙ non possit videre lumen solis. Sed demones non possunt cognoscere deum qui est ꝭm se manifestissimus: cum sit in summo veritatis: eo ꝙ nõ habent mundum coꝛ: quo solo vr̃ deus. Ergo nec alia cognoscere possunt. ¶Preterea. Cognitio rerũ ãgelis conueniẽs est duplex ꝭm Aug. s. matutina ⁊ vespertina. Sed cognitio matutina non competit demonibus: quia non vident res in verbo. Nec cognitio vespertina quia cognitio vespertina refert res cognitas ad laudem creatoꝛis. Unde post vespere, fit mane: vt dicitur ge.1. Ergo demones non possunt cognitionem de rebus habere. ¶Preterea. Angeli in sua conditione cognouerunt mysterium regni dei: vt Augu. dicit quarto super gene. ad literam. Sed demones hac cognitione priuati sunt. Quia si cognouissent nequaquam dominuʒ gloꝛie crucifixissent: vt dicitur 1.coꝛ.2. Ergo pari ratione omni alia cognitione veritatis sunt priuati. ¶Preterea. Quancunq3 veritatem aliquis scit aut cognoscit eaʒ naturaliter, sicut nos cognoscimus prima principia aut accipiendo ab alio: sicut que scimus addiscendo: aut experientia longi tempoꝛis: sicut scimus inueniendo. Sed demones non possunt cognoscere veritatem per suam naturam: quia ab eis diuisi sunt boni angeli: sicut lux a tenebris: vt Augusti. dicit. Omnis autem manifestatio fit per lumen: vt dicitur ephe.5. Similter etiã neq3 per reuelationem: neq3 addiscendo a bonis angelis: quia non est conuentio lucis ad tenebras: vt dicitur .2.coꝛ. 6. Neq3 per experientiam longi tempoꝛis: quia experientia a sensu oritur. Ergo nulla in eis est cognitio veritatis.

Sed contra Est, ꝙ dio. dicit. 4. ca. de di. no. ꝙ data sunt demõib⁹ aliq̃ dona q̃ nequaq3 mutata esse dicim⁹: sʒ sunt integra ⁊ splẽdidissima. Inter ista ãt nãlia dona ẽ cognitio ṽitatis. Ergo in eis est aliqua ṽitatis cognitio.

Rñdeo Dõm, ꝙ duplex est cognitio veritatis. Una q̃ habetur per gratiã. Alia que hr̃ ꝑ naturaʒ. Est ista que habetur per gratiam est duplex. Una q̃ est speculatiua tantum: sicut cum alicui aliqua secreta diuinoꝛum reuelantur. Alia vero que est affectiua producens amoꝛem dei. ¶Et hec ꝓprie pertinet ad donum sapientie[c]. Harum autem trium cognitionũ prima in demonibus nec est ablata nec diminuta. Consequit em̃ 6 ipsam naturaʒ angeli: q̃ ꝭm suam naturam est q̃dam intellectus c vel mens. Propter simplicitatem aũt sue substãtie, a natura eius aliquid subtrahi non põt: vt sic per subtractionem naturaliũ puniatur: sicut homo punit per subtractionem manus aut pedis: aut alicuius huiusmodi. Et ideo dicit Dio. ꝙ dona naturalia in eis integra manent. Unde naturalis cognitio in eis nõ est diminuta. Secunda aũt cognitio que est per gratiã in speculatiõe cõsistens non est in eis totaliter ablata, sʒ diminuta: q2 de huiusmodi secretis diuinis tantũ reuelatur eis quantũ opʒ: vel mediantibus angelis: vel per aliqua tẽpoꝛalia ꝓuine virtutis officia: vt dicit Aug. 9. de ci. dei. Non autem sicut ipsis sanctis angelis: quibus plura ⁊ clarius reuelantur in ipso verbo. A tertia vero cognitione sunt totaliter priuati: sicut ⁊ a charitate.

Ad primũ Ergo dõm, ꝙ felicitas consistit in applicatione ad id quod superius est. Substantie aũt separate sunt ordine nature supra nos. Unde aliqualis rõ felicitatis esse põt homini si cognoscat substãtias separatas: sʒ perfecta eius felicitas ẽt in cognoscendo primã sbam. s. deum. Sed substantie separate cognoscere substantiã separatam est cõnaturale: sicut ⁊ nobis cognoscere naturas sensibiles. Unde sicut in hoc nõ est felicitas hominis ꝙ cognoscat naturas sensibiles: ita nõ est felicitas angelo in hoc ꝙ cognoscat substantias separatas. ¶Ad secundũ dicendum, ꝙ illud quod est manifestissimum in natura est nobis occultũ ꝓpter hoc ꝙ excedit proportionem intellectus nostri: ⁊ non solũ propter hoc ꝙ intellectus noster accipit a fantasmatibus. Excedit aũt diuina substãtia nõ solũ ꝓpoꝛtionem intellect⁹ humani: sed etiã intellect⁹ angelici. Unde nec ipse angelus ꝭm suã nãm põt cognoscere dei sbam. Põt tñ altioꝛẽ cognitionẽ de deo hr̃e ꝑ suã nãm q̃ homo ꝑꝑ ꝑfectionẽ sui intellectus. Et talis cognitio remanet ẽt in demonib⁹. Lʒ.n. nõ habeat puritatẽ que est per gratiã: habent tñ puritatẽ nature: que sufficit ad cognitionem dei que eis competit ex natura.

¶Ad tertiũ dicendũ, ꝙ creatura tenebra est cõparata excellẽtie diuini luminis. Et iõ cognitio creature in ꝓpria nã vespertina dr. Uespere em̃ ẽ tenebris adiunctũ: hʒ tñ aliq̃d de luce. Cũ autẽ totalr̃ deficit lux est nox. Sic igit ⁊ cognitio rerũ in ꝓpria nã q̃n refertur ad laudẽ creatoꝛis: vt in bonis angelis: hʒ aliquid de luce diuina: ⁊ põt dici vespertina. Si aũt nõ refertur in deũ: sicut in demonib⁹: nõ dr vespertina: sed nocturna. Unde ⁊ in ge. legit, ꝙ tenebras q̃s de⁹ a luce separauit vocauit noctẽ. ¶Ad q̃rtũ dõm, ꝙ mysteriũ regni dei: qd est ĩpletũ ꝑ Chrm: oẽs q̃dẽ angeli a ꝑncipio aliquo mõ cognouerũt[c]: maxie ex q̃ beatificati sunt visione verbi: quam demones nunquam habuerũt. Non tñ oẽs angeli cognouerũt ꝑfecte neq3 equal'r[c]. Unde demones multo minus: Chro existẽte in mundo: ꝑfecte mysterium incarnationis cognouerunt. Nõ em̃ innotuit eis, vt aug. dicit, sicut angelis sanctis: qui verbi participata eternitate perfruũtur: sed sicut eis terrẽdis inotescẽdũ fuit per quedã tẽpoꝛalia effecta. Si aũt ꝑfecte ⁊ per certitudinẽ cognouissent ipsum esse filiũ dei ⁊ effectũ passionis eius, nunq̃ dominũ gloꝛie crucifigi ꝓcurassent. ¶Ad q̃ntũ dõm, ꝙ demones trib⁹ modis cognoscũt veritatẽ aliquã. Uno mõ subtilitate sue nature. Quia lʒ sint obtenebrati per priuationem luminis gr̃e sunt tñ lucidi lumine intellectualis nãe. Scdo per reuelationem a sanctis angelis: cum quibus non conueniunt quidẽ per cõfoꝛmitatẽ volũtatis: conueniũt autẽ similitudine intellectualis nature: ꝭm quã possunt accipere qd ab alijs manifestatur. Tertio mõ cognoscũt per experiẽtiam lõgi tẽpoꝛis: nõ quasi a sensu accipientes[c]: sed dũ in rebus singularibus cõpletur similitudo eius speciei ĩtelligibilis quã sibi naturaliter habẽt inditam, aliqua cognoscunt presentia: que non precognouerũt futura: vt supra de cognitione angeloꝛum dictum est[c].

¶Utrum voluntas demonum sit obstinata in malo. Articulus.2.

A D scdm Sic ꝓcedit. Uidet ꝙ volũtas demonũ nõ sit obstinata in malo. Libertas em̃ arbitrij ad naturã intellectualis nãe ꝑtinet: q̃ manet in demonib⁹[c]. Sʒ libertas arbitrij ꝑ se ⁊ pri⁹ oꝛdinat ad bonũ q̃ ad malum. Ergo volũtas demonis nõ est ita obstinata in malo quin possit redire ad bonum. ¶P̃. Maioꝛ est misericoꝛdia dei: q̃ est infinita: q̃ demonis malitia q̃ est finita. A malitia aũt culpe ad bonitatẽ iustitie null⁹ redit nisi ꝑ dei misericoꝛdiã. Ergo etiã demones a statu malitie pñt redire ad statũ iustitie. ¶P̃. Si demones hñt volũtatẽ obstinatã in malo: maxime haberẽt eã obstinatã in pctõ quo peccauerũt. Sed illud pctm̃ in eis nũc non manet. s. superbia: q2 nec motiuum manet. s. eius excellẽtia. Ergo demõ nõ est obstinat⁹ ĩ malitia. ¶P̃. Greg. dicit ꝙ hõ ꝑ aliũ reparari potuit: q2 ꝑ aliũ cecidit. Sʒ demones inferioꝛes per primũ ceciderũt: vt supra dictũ est[c]. Ergo eoꝝ casus ꝑ aliũ reparari potuit. Ergo nõ sunt ĩ malitia obstinati. ¶P̃. Quicũq3 ẽ in malitia obstinat⁹: nũq̃ bonũ opus opat. Sʒ demõ aliq̃ bona opa facit. Cõfitet em̃ veritatẽ dicẽs chro, Scio q2 sis sanctus dei. Math. prio. Demões ẽt credũt ⁊ ꝯtremiscũt: vt dr iac.3. Dio. ẽt dicit. 4. ca. de di. no. ꝙ bonũ ⁊ optimũ ꝯcupiscũt esse viuere et intelligere. Ergo nõ sunt obstinati in malitia.

Sed ꝯtra Est, ꝙ dicit in psal. Superbia eoꝛũ q̃ te oderunt ascẽdit semꝑ. Qd de demonib⁹ exponit. Ergo semꝑ obstinati in malitia perseuerant.

Rñdeo Dicẽdũ, ꝙ oꝛigenis positio fuit: ꝙ ois volũtas creature propter libertatem arbitrij potest flecti ⁊ in bonũ ⁊ in malum: excepta anima christi ꝓpter vnionẽ verbi. Sed hec positio tollit veritatẽ beatitudinis a sanctis angelis et ho-

¶Super articulum secundum.

T Itulus clarus est.

¶In coꝛpoꝛe duo. Primo tractat opinionem oꝛigenis. Secundo determinat veritatẽ. ¶Quo ad primũ duo. Prio opinionẽ in duobus pũctis/⁊ cã eoꝝ. s. ꝙ oẽs mobiles preter Christum: cã primi libertas: cã scdi vnio verbi. Secundo dicit: hãc tanq̃ erroneã vitãdã: rõne et authoꝛitate. Rõ est: q2 ruit rõ beatitudinis sanctoꝝ. Authoꝛitas Christi.

¶Quo ad ꝭʒ tria dicit. Primo cõclusionẽ rñsiuam. s. demones sũt obstinati in malo: ⁊ sancti cõfirmati i bono. Scdo. vñ hui⁹ cã sumẽda sit oñdit. s. nõ ex grauitate tñ culpe: q2 oẽs culpe remissibiles sunt: sʒ ex ꝯdõne status. s. ꝙ extra viã sint: q2 hoc ẽ angelis casus qd hoĩbus moꝛs. Tertio
a 290 cãm ipsaʒ assignat. Ubi aduerte prio:
b ꝙ grauitatẽ culpe
324 nõ dixit. s. Tho. nõ esse cãm: sʒ nõ tñ eẽ cãm: q2 in rei veritate grauitas culpe tã quãta ẽ pcti moꝛtalis q̃dã cã demeritoꝛia ⁊ ẽr gñe: q2 moꝛtalis: ⁊ ex specie: q2 superbie: ⁊ ex cã q2 ex malitia: ⁊ ex ꝯdõne peccãtis: q2 tã spũalis ⁊c. ẽ obstinationis: eo ꝙ iustũ est vt q̃ nõ venialiter: sed vsq3 adeo delinq̃t vt impotẽtẽ se faciat ad bñ faciẽdũ hac pena mẽcetur vt bñ velle nõ possit. Nõ tñ hec suffiẽs ⁊ prima ẽ obstinationis cã: q2 quãtuncũq3 grauioꝛ sit culpa: remissibilita-
b 279 tẽ ex grauitate non excludit. Aduerte scdo ꝙ cãs duas obstinationis inq̃rim⁹ suboꝛdinatas tamẽ:
c 445 q̃m cã prima quare
288 mali sint obstinati ⁊ illi sunt cõfirmati ẽ status eoꝛũ: q2. s. sunt iam ex-
d 310 tra viam. Cõditio em̃ viatoꝛũ est mutabilitas de bono in malũ. Sed cã quare angelus cadẽdo fit extra viã sicut hõ moꝛiẽdo: est anterioꝛ cã huius obstinatiõis ⁊ cõfirmationis. q̃m est cã status extra viã: q̃ est cã obstinationis. Et ꝯñter est causa principalis. Et propterea post assignatã status cõditionẽ ex authoꝛitate dama. in lr̃a: proponit venanda obstinatiõis cã. s. principalis: vbi tria facit. primo cãm assignat talem. Angelus apprehendit immobiliter/ergo appetit immobilr̃. Et sic postq̃ semel elegit bonũ aut malũ inflexibilis est. Antecedens probat: q2 angelus apprehẽdit sine discursu oia: sicut nos principia. ꝯña vero ꝓbat. Tũ q2 vlr appetitus ꝓpoꝛtionat apprehẽsiue virtuti: sicut mobile suo motoꝛi. Qd declarat in nobis: q2 appetitus particularis sequitur apprehẽsionẽ singularẽ: ⁊ vlis vlem. Tũ ex opposito: q2 apprehensionem mobilẽ seq̃tur appetere mobiliter: vt pʒ in hoie: cuius apprehensio differt ab angelica: q2 mobilis est: quia discursiua ad vtrunq3 oppositoꝛũ: electio quoq3 mutabilis est. Scdo cõfirmat ꝯsuetã dr̃ia inter liberũ arbi. angeli ⁊ hominis. Tertio remittit se ad locum aliũ in.3. parte de obstinatione hominũ cuius meminerat. ¶Circa añs assumptũ occurrit dubiũ. Primo ex rõne discursus negati ab angelo: de quo supra dictũ est. Scdo: q2 equocat de apprehẽsiõe: q̃m immobilitas conuenit apprehẽsioni nãli: mõ aũt loquimur de apprehensione practica supernãli: respectu quoꝛũ pctm̃ est: quã nõ esse immobilẽ pʒ in demone: ꝓcurante moꝛtẽ Christi: ⁊ postmodũ dissuadẽte ꝑ vxoꝛẽ pilati. Tertio: q2 erratur in radice immobilitatis: q̃m non discurrere non est sufficiẽs rõ immutabilis apprehensionis: q̃m ⁊ immutabilis cognitio stat cum discursu: vt pʒ in cõclusionibus geometricis. Et cũ negatione discursus stat mutabilis cognitio: ꝓpter successionem cognitionũ simpliciũ: q2 cognoscẽs actu absq3 discursu aliquid est in potentia ad cognitionem oppositi: vt si cognoscens quod omne totũ est maius sua parte esset in potẽtia ad cognoscendũ oppm per simplicẽ apprehẽsionẽ: vñ si per simplicẽ apꝑhensionẽ cognoscatur rõ aliqua alicuius ꝯcl'onis: ⁊ postmodũ ꝑ simplicẽ apꝑhensioneʒ apꝑhẽdat rõ alia ꝓbabilioꝛ ad oppm intell's flecti põt ad hãc scdaʒ. Quarto: q2 obmittit ṽa radix imobilitatis. s. ꝯnãlitas. Ex eo. n. ꝙ aliquoꝛũ cognitio est nãlr indita siue speculatiue siue practice/oꝛit immutabilis apꝑhensio: vt pʒ in primis principijs. Ex hoc em̃ excludit po[a] ad oppm: ⁊ nõ ex eo ꝙ ꝑ simpliceʒ apꝑhẽsionẽ cognoscit vt experimur in prima operatiõe intellectus. Quito: q2 si angelus apprehẽdit imobilr: quũ in prio instãti oẽs apꝑhẽderit deũ vt obm beatificũ: amabileʒ sup oia ⁊c. ergo sem per hãc cognitionẽ practicã seruãt: ⁊ sic in scdo instanti non peccauerũt. ¶Circa ꝯñaʒ occurrit dubiũ: quo ad vtranq3 eius ꝓbationem: ⁊ simplr. Et q̃dẽ ꝯ ꝑmã probationẽ arguit scotus in.2.di. 7. prima aut intendis de motoꝛe sufficiẽte aut insufficiente. Si de insufficiente manifeste falsum est: ꝙ opʒ mobile ꝓpoꝛtionari tali motoꝛi: quãuis verum sit voluntatẽ moueri sic ab intellectu. 327 Si de sufficiẽte: q̃uis verũ sit mobile oportere proportionari motoꝛi. falsum tñ est: ⁊ repugnans dictis tuis: intellectum esse motoꝛem sufficientẽ respectu volũtatis. Falsum q̃dem: vt in. 25. dist. huius declarabitur. Repugnans vero q2 duo ex hoc sequuntur. primo ꝙ angelus nõ potuerit peccare. Secũdo: ꝙ nõ solũ post primã electionẽ sed in prima vel ante primã electionẽ/sit voluntas immobilis. Primuʒ deducitur sic. Intellectus ante peccatum immobiliter ⁊ recte apprehendit ⁊ mouit voluntatem: quia pena non precessit culpam: ⁊ sicut est ita mouet: quia naturaliter mouet: ergo voluntas a recto ⁊ immobili immobiliter mota: ad rectum immobiliter tendit: ergo nunquam potuit peccare. Secundum vero sic: quia par ratio est de prima apprehensione ⁊ consequentibus: omnes enim immobiles sunt. ¶Contra secũdã autẽ probationẽ ⁊ consequẽtiam simul arguit: quia stat immobilitas intellectus cum mobilitate volũtatis: vt patet in homine certo de aliqua conclusione per discursum. Ex hoc em̃ sequitur primo: ꝙ consequentia non valeat: quia sic etiã voluntas hominis respectu certoꝛũ esset immutabilis. Et seq̃tur scdo ꝙ differẽtia assignata inter volũtatẽ angeli ⁊ hominis nõ valeat: q2 immutabilitas intellectus quãuis in angelo sine discursu: in homine etiam cum discursu inueniatur: tamen in homine volũtas est mobilis: ergo ⁊ in angelis. ¶Cõtra ipsam vero ꝯñam obijcit idẽ scotus ibidẽ: q2 effectus cõis in homine ⁊ angelo: opʒ assignare cãm vtriq3 cõem: sed obstinatio est cõis effectus: ⁊ vnius rationis in vtroq3 vt augusti. innuit de fide ad petrum/capi.5. Immobilitas autẽ apprehensionis: nõ est cõis angelo ⁊ hoi. ergo. Probatur minoꝛ: q2 quũ in hac vita nunq̃ immobilitet homo in malo: aut aĩa separata obstinata redditur absq3 preuia apprehẽsione immobili: aut ꝑuia in statu separato. Nõ secũdũ: q2 aĩa separata nõ demeretur: ergo primũ quod est intẽtũ. Et cõfirmat: quia locari aĩa fuit sepata. Et tñ nec immobilitat⁹ est in bono nec in malo. ¶Cõtra cõcl'onẽ obijcit scotus vbi. s. intẽdẽs ꝓbare: ꝙ volũtas angeli nõ sit inflexibilis post electionẽ 4r. Primo autoꝛitate aug. de fi. ad pe. ca. 5. volẽtis: ꝙ si homo ex se posset redire ad iustitiã multo magis angelus: ergo inq̃t scotus/nã angeli nõ magis repugnat reuersioni ex se ad bonũ q̃ natura hominis: sʒ si esset inflexibilis post electionẽ: magis repugnaret vt patet. igit. Scdo rõne tali: cã totalis nõ aliter causat nisi ꝭm ꝙ ipsa cã aliter se hʒ: ⁊ hoc deductis impedimẽ-

2.d.7.q. 1.arti.2. et ṽi.q. 24.ar.1 ⁊ arti.2. coꝛ. et mal'. q.16.ã. 5. 232.

Universidad de Deusto Biblioteca

tis:ergo volūtas nō alr' cāt act⁹ post pmā electionē:nisi ipsa fm q cā, alr' se hēat.Sz ex hoc q elicuit pmā electionē:nō alr' se hz fm qð cā; ergo eadē libertatis authoritate cāre pōt act⁹ ꝯñtes sicut pᵐ:pcessus clar⁹ ē tot⁹.Et illa ppō.s.q post primā electionē nō alr' se hz fm q cā pbat:qr ipsa est cā vt prior suo actu:⁊ nō vt stat sub actu.Pri⁹ aūt/vt prius:non variat ex posteriori.Et ꝯfirmat: qr nulla cā 2ª pōt esse cā/

pncipali cāe agēdi opposito mō illi q̄ ꝯuenit pncipali cause ex sua cālitate: alioqn nō esset pncipalis cā: sz volūtas ex se agit libere: ergo p nullū habitū aut actū supadditū agit necessario. Tertio. qr demon pluri b⁹ peccatis nō simi' peccauit:ergo nō q̄cunq adhesio fecit
298 ipsum obstinatū et posuit in termino.
301 Quarto qr apud te oēs angeli in primo instāti meruerūt et adheserūt bono: ergo iflexibiliter:⁊ sic impeccabiles:qð est falsum.¶Cōtra eādē arguūt durand⁹ ⁊ gregorius:qr ex h seqtur q angeli boni sint nāliter cōfirmati in bono: nec male velle possunt: qð est ꝯ Damas.lib. 2.ca.3. Nūc immobiles sunt ad malū/
414

minib⁹:qr stabilitas sempiterna ē de rōne vere btitudinis.Vñ ⁊ vita eterna nominat. Repugnat ēt auēti scripture sacre q̄ demones ⁊ hoīes malos in suppliciū eternū mittēdos, bonos aūt in vitā eternā trāsferēdos pnunciat.Unde hec positio ē tanq̄ erronea reputāda:⁊ tenendū est firmiter fm fidē catholicā:q ⁊ volūtas bonorū angelorū cōfirmata est in bono:⁊ volūtas demonū obstinata est in malo.Causam autē huius obstinationis opz accipere:nō ex grauitate culpe: sz ex cōditione nature status.Hoc enim est hominibus mors,qð angelis casus: vt damascen⁹ dicit.Manifestū est autē q omnia mortalia peccata hoīm,siue sint magna, siue sint parua:ante mortē sunt remissibilia. post mortez vero irremissibilia et perpetuo manentia. ¶Ad inquirendū ergo cām huiusmodi obstinationis cōsiderādū est q vis appetitiua in oīb⁹ pportionat apphēsiue a qua mouet sicut mobile a motore.Appetit⁹.n. sensitiu⁹ est boni pticularis:volūtas vo vlis:vt supra dictū estᶜ:sicut ēt sensus apprehēsiu⁹ est singulariū:intellect⁹ vo vniuersaliumᶜ.Differt aūt apphēsio angeli ab apphēsiōe hominis

non nā sed gratia.¶Ad dubiū ꝯ aūs rñdetur:positio.S.Tho.fundatur sup duab⁹ propositionib⁹. Prima est q nālis cognitio angeli est imobilis.Scða est q supnālis cognitio est p modū nālis:⁊ ꝯñr immobilis.Prima ppositio nō fundat sup alio fundamēto q̄ eo qð posuit.s.tho.in lra.s.negatione discursus.Sz intelligendū est:nō solum de discursu in actu/sz in potētia.Ita q nō ex hoc q aliqua cognitio hr absq discursu:ꝯcludit imobilis:sz ex hoc q nālis quū sit/nec terminat nec terminare pōt discursum.Ex hoc em manifeste excludit ēt mobilitas per vicissitudinem.Nā quū vnicuiq nāe intellectuali nāliter inditā esse oporteat aliquā cognitionē imobilē:vt pz ex hoc: quia hoc prestitū est aie nre:q̄ infima oim:si aliquorū cognitio ꝯgenita est: ⁊ reliquorum acquirenda relinquitur:opus est discursu:quo ex ꝯotis principijs ad ignota se pducēdo perficiat:vt pz in nobis.Nō em pōt dici:q supiores habeāt talē notitiā cōgenitā aliquorū: et q priuata sint habitudine principij respectu ignotorū:quū hre hāc rōnē principij sit nobilitatis presupposita ignorātia aliorū. Si vo oium notitia cōgenita est neq discursus neq vicissitudo habitualis locū hre pōt. Sed oium notitia ad illā cōparatur nām: quēadmodū notitia principiorū ad nos:ac per hoc immobilis est oino.Et sic radix imutabilis cognitionis est absolute non discurrere:tam actu q̄ potentia: qð enim est sic intellectiuū oium notitiam habitualem habet congenitā actu:ac per hoc ad oppositum nullam habet potentiam: ⁊ cōsequēter immutabilis est cognitionis.Scða vero propositio fundat super hoc: q vnūquodq recipitur in aliquo per modū recipiētis:⁊ gratia perficit nām modo conformi illi nature.Et experimur q eo mō:quamuis non ea euidētia:cognoscimus ⁊ iudicamus de supernālibus quo de nālibus.Ex his autē pz rñsio ad oēs obiectiōes in oppositū:preterq̄ ad vltimam.Nulla em equiuocatio cōmissa est:sed de omni cognitione siue nāli siue supernāli verificatur immobilitas:quāuis de nāli primo ⁊ de supernāli cōsequenter:ppter illā ⁊ non ex se.Negatio quoq discursus:non actualis tm:⁊ respectu vnius singularis cognitionis: sed tā actu q̄ potentia:⁊ totius nāe cognoscentis posita est cā immutabilitatis:qm ex tali negatione orit negatio vie ad opposita.s.ex pncipijs ad cōclusiones:⁊ vbi hec negatio totaliter inuenit:hz secū annexam negationē vicissitudinis habitualis:vt pz:ac p hoc nulla via restat ad opposita.Tacta est ergo ⁊ inclusa ꝯnālis cognitionis/tanq̄ radix immutabilitatis ponendo negationē totalē discursus proprie dicti in tota vna natura:qr vt iam dictū est hoc manifeste infert actualiter inesse habitualem notitiā omniū tanq̄ principiorū.Ad vltimā aūt obiectionem dðm est/q quū dr/oēm apprehensionem angeli esse immobilē:intelligitur de apprehensione completa ⁊ iudiciaria:ita q quum semel iudicauerint aliqd immobiliter illud met semp iudicant: ⁊ ex hoc excludit:tā instātia de fluctuatione demonis de morte christi.Et de pugna angelorū bonorū apud danielem:⁊ aliorū eiusmodi: qr.s.in nullo horū fuit totale iudiciū.Sz velut dubia ⁊ suspēsa tentatio/q̄ instātia de iudicio angelorū in primo instāti. Qm̄ tale iudiciū cōpletū nō fuit:nō pp dubitationē aut ineuidentiā anne a:sz pp defectū libertatis.Judiciū nāq de fine supernāli amādo in viatore puro ex sui nā exigit q sit liberū ad bonū ⁊ malum.Alioquin cōpletuz non est:in primo aūt instanti iudiciū illud liberū nō fuit ad bonum ⁊ malum.Sed determinatum necessario erat ad bonū: quemadmo;

dum ipsum liberū arbitrium:vt dictum est.Et ideo non ex plena libertate iudicauerunt illud bonū esse amandū super oia:⁊ iō nō immobiliter:sed in secundo instanti iudiciū illud fuit plene in eorū libertate:nulla euidentia cōuincente intellectū ad alterā partē:qm de supernaturalibus iudiciū erat:⁊ iam erant ad bonum ⁊ malum liberi.⁊ ideo illud fuit immobile quod iudicatum est tunc.

in hoc q angel⁹ apphēdit imobiliter p intellectū:sicut ⁊ nos imobiliter apphēdim⁹ prima pncipia quorū est intellect⁹. hō vo p rōnē apphēdit mobiliter discurrendo de vno ad aliud habēs viā pcedēdi ad vtrūq oppositorū.Vñ ⁊ volūtas hominis adheret alicui mobiliter quasi potens etiā ab eo discēdere ⁊ ꝯrio adherere.volūtas aūt angeli adhereret fixe ⁊ immobiliter. Et ideo si consideretur ante adhesionē pōt libere adherere ⁊ huic ⁊ opposito:in hijs.s. q̄ nō naturaliter vult.Sed postq̄ iā adhesit immobiliter adheret.Et ideo ꝯsueuit dici q liberū arbitriū hois flexibile est ad oppositū:⁊ ante electionem ⁊ post.liberū aūt arbitriū angeli est flexibile ad vtrūq oppositū ante electionē:sed nō post.Sic igit ⁊ boni angeli semp adherētes iustitie sunt in illa confirmati:mali vero peccātes sunt in peccato obstinati.De obstinatione vo hominū dānatorū infra dicetᶜ.

Ad primū

Ergo dicenduz, q boni ⁊ mali angeli habēt liberū arbitriū:sed fm modum ⁊ conditionem sue nāe:vt dictū estᶜ.¶Ad fm dðm,q misericordia dei liberat a peccato peniten;

¶Ad obones scoti ꝯ pmā pbōnē ꝯñtie dr: q sermo est de motore sufficiēte in suo ordie.obiue em et in gñe cause finalis:intell's ē sufficiēs motor volūtatis. Nec hoc est falsum: vt inferi⁹ quū de intellectu ⁊ volūtate q̄ret manifestabit. Nec repugnat dictis. Neutrū em eorū q̄ inducunt sequit:qm̄ intell's ⁊ si nō male: deficiēter tm̄ mouit volūtatez angeli ad primā electionē:vt ex supradictis pz.Et iō deficiēs a rctitudie mouit volūtatē imobiliter ad actū malū. 556
Scðm vo inconueniēs dupl'r intelligi pōt.Uno modo q pª electio sit imutabil: ita q pus nā q̄ intelligim⁹ ipsam positā:nō possit alr' fieri q̄n ipa tal; pona; 300

tur.Et hoc pprie vocatur immobilitas ante electionem:⁊ est impossi angelo.Aliomodo q etiā ipsa prima electio ex quo posita est non potest retractari.Et hoc modo omnis electio āgeli est immobilis:⁊ hoc manifeste est ipsa nostra positio.¶Ad obiectionē aūt cōtra scðam pbationē dr:q differētia assignata est optima: ⁊ q de notitia practica seu affectiua in particulari cum ceteris singularibus circunstantijs loquēdo:nulla cognitio p discursuz acqsita:est alicui hoi imobilis nāliter loquēdo qm̄ iudiciū in particulari/nūc hic/ in ordine ad hec ⁊c. potest semp variari/vel ex aliquo passionis motu insurgente/ vel ex aliquo medio pbabiliore nūc fm apparētiā:vel ex obliuione prioris mediū aut incōsideratiōe eiusdē:q̄ oia ad discursum pertinēt. Nō sic aūt est in angelo:in quo semp cōcto cū suo medio offert: qr nō est ibi discursus.vñ pz q differētia voluntatū penes discurrere ⁊ nō discurrere:mobilitatē ⁊ immobilitatem inducit. ¶Ad obiectionē aūt ꝯtra ꝯñam dr:q obstinatio demonis ⁊ aie separate nō est oino eiusdē rōnis fm veritatē:nec fm Aug.Et iō nō opz q habeat cām cōēz eiusdē oino rōnis in vtroq.Sed eo mō quo aliqualiter est eiusdē rōnis: sic aliqualiter hz cām cōem:⁊ illa est immobilitas tā intellectus q̄ voluntatis aie posite extra statū vie.Et dico:q aia obstinata reddit p primū actū quē elicit in stātu separationis:⁊ q oia tūc demeret: non vt in via:sed vt in termino:vt ex superius dictis pz. Aia aūt Lazari q̄uis extra pñtē vitā:nō tm̄ extra viam posita fuit dispēsatione diuina q̄ nulli legi arctat. Nec hoc opz pbare:qr ad sensum patuit.¶Ad argumenta scoti:ꝯ ꝯclonē dr:⁊ primo ad auctē aug.q cū veritate illius cōditionalis:stat vitas nre cathegorice:qm̄ redire ad bonū post pctm̄ mortale:nō nisi deiformi nā q̄ gfa vocat fieri pōt.Et si illa esset nālis homini:a fortiori angelo:q̄ speculū est purissimū suscipiēs totā si fas est dicere dei pulchritudinē apud diony.Cū veritate igit huius conditionalis.s.si vis qua redit ad bonū inesset homini/a fortiori inesset angelo:stat q nec hō nec angelus possit a malo resurgere:⁊ q ille immobiliter ex se malo adhereat postq̄ elegit illud. ¶Ad rationē autē dicitur:q voluntatem vt priorē actu esse cām sui actus: potest dupl'r intelligi.Primo vt ly actu distribuatur pro omni actu voluntatis simpliciter:⁊ est sensus:voluntas vt prior omni sua operatione:est causa omnis sui velle:⁊ in hoc sensu ppositio est falsissima:sic em est causa tantum primi sui velle:quoniam voluntas affecta primo suo actu qui est amor finis: vult cetera: et nuda nihil vult nisi finem quem primo vult.Secundo vt ly actu distribuatur accommode:⁊ est sensus:voluntas vt prior actu eliciendo est cā illius:⁊ sic est verissima:qm̄ vniuersaliter cā efficiēs est prior nā effectu. Nec est q̄renda alia cā huius nisi ipsa nā volūtatis cui nāliter ꝯuenit q aliter cāt nuda ⁊ alr' affecta:eo q trāsit in affectiōis sue nām.Ad cōfirmationem vero dr: q volūtas obstinata est libera:⁊ libere cāt actus suos:quāuis nō sit libera hac libertate.s.ad bonū ⁊ malū.vñ simpl'r loquēdo argᵐ non valet: est determinata ad malū immobiliter:ergo nō est libera:imo est sophisma ꝯñtis a negatione min⁹ cōis ad negationē magis cōis. Quēadmodū em cū libertate volūtatis stat imobilis determinatio ei⁹ ad bonū formal'r:qr nemo opat respiciēs ad malū.Jta cū determinatiōe ad malū stat libertas plurium eligibilium sub illo malo.Quod si ad libertatē respectu boni ⁊ mali restringat argᵐ:dðm est: q cāre libere ad bonū ⁊ malū:esse modū cāndi ꝯueniētē voluntati ex se:pōt intelligi dupl'r. Uno

Uno modo vt ly ex se aut per se/teneat positiue : vt sit sensus:q volūtas pdicat sibi pse iuxta aliquē modū pfectatis: talē modū cāndi. Alio⁹ vt ly p se/teneat negatiue.i.nullo addito:vt sit sensus q volūtas creata nulla sibi additiōe facta:hz hūc modū cāndi.s.libere ad bonū ⁊ malū.Et hac distiōne stāte:dr:q si in argumēto sumat ly p se positiue:maior est vera: sz minor falsa:qm̄ nulli volūtati ꝯuenit talis libertas p se i prio aut in scðo

mō dicēdi p se: alioqn oporteret dicere: q volūtas beatorū pōt peccare:qð.n.cōuenit alicui per se necessario ⁊ inseparabiliter cōuenit. Si vo sumat ly p se negatiue. Tūc minor est vera sed maior est falsa qm̄ oppoᵐ ei⁹ q cōuenit alicui p se negatiue.i. nude sumpto : pōt ꝯuenire per aliquid adiūctū / vt manifeste pz: ⁊ sic est in pposito:qm̄ volūtas si nuda ē/libera est ad bonū ⁊ malū.si affectiōe determinata ad malum aut ad bonū/ampli⁹ talē libertatē nō hz: libera tm̄ semp remanet reᵘ eorū q̄ sunt ad finem suū siue bonum siue malū. Ad tertiā aūt ⁊ quartā obiectiōes patet rñsio ex supradictis.
¶Ad obonē durādi ⁊ gregorij dr negādo
331 cōsequētiā absolute loqndo:⁊ ð bono moris supnāli de quo ē smo.Qm̄ quēadmodū bñ opari principaliter est ex gfa ⁊ scðario ex volūtate āgeli ita cōtinuatio bone opatiōis principalr ē ex gfa q̄ ex nā:qr gfa

tes.Jlli vero qui penitētie capaces nō sūt immobilr malo adherēt:⁊ p diuinā misericordiā nō liberant.¶Ad 3ᵐ dðz q adhuc manet i diabolo peccatū q̄ prio peccauit, q̄tū ad appetitū:lz nō q̄tū ad hoc q credat se posse obtinere.Sicut si aliqs credat se posse facere homicidiū ⁊ velit facere ⁊ postea adimat ei ptās:nihilominus volūtas homicidij in eo manere pōt,vt velit fecisse vel velit facere si posset.¶Ad quartū dðz q nō est tota cā:q̄re peccatū hois sit remissibile: qr alio suggerēte peccauit. Et iō rō nō sequit.¶Ad quintū dðm,qð actus demonis est duplex. Quidā.s.ex volūtate deliberata pcedēs. Et is pprie pōt dici act⁹ eius.Et talis actus demonis semp ē mal⁹. Qr etsi aliqn aliqð bonū faciat,nō tn̄ bñ facit.Sicut dū veritatē dicit vt decipiat:⁊ dū nō volūtarie credit ⁊ ꝯfitet: sz rex euidētia coactus. Alius aūt act⁹ demonis ē nālis. Qui bonus eē pōt:⁊ attestat bonitati nāe. Et tn̄ tali bono actu abutuntur ad maluz.

¶Utrū dolor sit in demonibus. Arti.3.

AD tertiū Sic pceditur. Uř qð dolor nō sit i demonib⁹. Cū.n. dolor ⁊ gaudiū opponant:nō pñt eē simul in eodē.Sz in demonibus est gaudiū.Dicit em̄ Augu. contra manicheos: Diabolus ptātē hz in eos q̄ dei precepta cōtēnunt:⁊ de hac tā infelici ptāte letat.Ergo in demonib⁹ nō ē dolor. ¶ꝑ.Dolor est cā timoris.De his.n.time;

est cā ⁊ in fieri ⁊ in ꝯseruari talis bonitatis.Cū hoc tn̄ stat:q qr gfa pficit nām p modū illius nāe:q cōditio nāe redūdet in ꝯdōnē gfe:⁊ sic imobilitas nature imobilitat gfam:⁊ voluntati mobili gfa mobiliter inheret. Et hoc modo dicimus angelos confirmatos in bono:⁊ non q natura sit principalis causa confirmationis.¶In rñsione ad tertiū:dubiū occurrit vr em repugnare determinatiōi facte in corpore articuli.Nā hic dr q peccatum angeli nō perseuerat quo ad opinionē assequēde excellentie.ergo apprehensio illa qua peccauit,nō est immobilis:⁊ pz sequela:qr de facto mutata est.¶Ad hoc breuiter dr:negādo ꝯñam . Tū qr apprehēsio qua peccauit fuit iudiciū talis eligibilis:⁊ nō opio talis polis. hoc aūt iudiciū vt in litera dicitur:perseuerat imobile.Tū qr opio talis possibilis nō positiue sz negatiue cōcōitata ē iudiciū electiōis.Nō em opz q dū iudicauit excellentiā suā appetendā:crediderit positiue illā possibilem. Sz satis est:qð nō reputauerit illā impossibilem:quā nō reputationē mō non hz positiue apprehēdēdo illud esse impole.Sic igit mutatio ista nō ē de positiuo in positiuū neq de iudicio in iudiciū oppositū. Et p hoc pz rñsio ad durandū arguētē:angelū posse ꝯuerti ad bonū cessante incōsideratione: quēadmodum peccās ex passiōe cessante passiōe.Incōsideratio enim illa q̄uis cessauerit speculatiue:nō tn̄ affectiue:vt ꝯditio iudicij.Sz demon pseuerat iudicās eligendū sibi fore beatū absq recursu ad diuinā misericordiā supernaturalem.¶In rñsione ad 5ᵐ:tria dicā sunt ambigua. Primū est q q̄lz actus volūtarius demonis est malus.Scðm est eius ratio. Tertiū est:q actu nature bono abutunt.¶Cōtra primū em duplicit istatur a sco.vbi supra.Prio qr hoc nō est neciū:qm̄ volūtas pōt se suspēdere ab oi actu 2º sic pt aliquā aliā virtute:vt pz ex Aug.in primo retractationū.c.22.dicente q nihil est tā in ptāte nra q̄ ipsa volūtas.Scðo qr seq̄retur:q q̄lz actus volūtarius angeli eēt eiusdē spēi: qð est incōueniēs : ⁊ tz seq̄la:qm̄ cā vlis malitie nō posset eē nisi prima affectio mala: quā cōstat nō inclinare nisi ad actus eiusdē spēi.Tertio istat durādus:qr fine exñte bono ex gñe nō est necesse ceteros actus esse malos: sic aūt ē in angelis. vt pz ex dictis.¶Cōtra scðm vo est.Qr nō vz:fit nō bñ/q̄ male:sz ē sophisma ꝯñtis:qm̄ nō bñ:⁊ dr de malo/qð est ꝯriū bono:⁊ de nō bono qð negatiue opponitur bono:quod.s.nō habet circūstantias bonificantes moraliter ipsum.Et,confirmatur:qr in carente gratia:inter actum bonū ⁊ maluz datur medius puta honorare parentes.Et sic in proposito credere ex euidentia rerum est actus q̄uis non bonus : qr nec ꝯ debito fine:non tamen malus:vt etiam Scotus vbi supra tangit.
¶Cōtra 3ᵐ aūt istat ibidē Sco.qr inclinatio nāe:puta sinderesis: pt hre actū cōformē sibi sistēdo i eo:puta displicentiā de malo culpe. Et silr dole

re de malo pene inquātū lesiua nāe ⁊ silrā.Quare.n.nō pōt sistere in hec: absq eo q apponat circūstātias malas nulla apparet rō: quū nālia eorū apud Dio.4.c.de di.no.sint integra ⁊ splendidissima.
¶Ad euidentiā horū sciēdū est:q pportis voluntatis pfecte extra viā ad finē suū:est quēadmodū pportio volūtatis nre ad beatitudinē cōi.Ita q ita se hz ille finis ad voluntatē sic ꝯplete affectā:quēadmodū beatitudo

mus dū futura sunt,de quibus dolem⁹ dū pñtia sunt.Sz in demonib⁹ nō ē timor.fz illud Job.xvj.Factus est vt nullum timeret. Ergo in demonib⁹ nō ē dolor. ¶ꝑ.Dolere de malo,est bonū.Sed demones nō pñt bñ facere.Ergo nō pñt dolere ad minus de malo culpe:qð ptinet ad vermē cōscientie.

Sed cōtra

Est,q peccatū demonis ē graui⁹ q̄ pctm̄ hois.Sz hō punit dolore p delectatiōe peccati:fm illud apoc.xviij.Quantū glorificauit se ⁊ in delitijs fuit,tm̄ date ei tormentū ⁊ luctum.Ergo multo magis diabolus q̄ maxime se glorificauit,punitur doloris luctu.

Rñdeo

Dðm,q timor dolor,gaudiū ⁊ hmōi fm qð sunt passiōes, in demonib⁹ esse nō pñtᶜ. Sic.n.sunt pprie appetitus sensitiui:qui est virtus in organo corporali. Sed fm q noiant simplices act⁹ volūtatis,sic pñt eē in demonib⁹.Et necesse est dicere q in eis sit dolor. Qr dolor fm q significat simplicē actū volūtatis,nihil ē aliud q̄ renisus voluntatis ad id qð est vel nō est. Patet aūt qð demones multa vellēt nō esse que sunt,⁊ esse q̄ nō sunt. Uellent.n. cum sint inuidi:dānari eos q̄ saluantur.Unde opz dicere q in eis sit dolor.Et precipue qr de rōne pene ē,q volūtati repugnet.pu;nant ēt beatitudine quā nāliter appetunt. Et i multis eorū iniqua volūtatis cohibet.

Ad primū

Ergo dðm.qð gaudiū ⁊ dolor de eodem sunt opposita:non autē de diuersis. Unde nihil

nūc se hz ad nos:qm̄ volūtas in nām affectiōis illi⁹ trāsit. Et p inde volūtas illa affectione determinat ad vnū talē finē:quēadmodū volūtas nāliter determinata est ad boni rōnē. Et qm̄ affectio illa nō ad aliquē pticularē sz vltīmū finē vt pote vltimū ē:⁊ ad vltimū finē alicui⁹ simpl'r:oia dirigunt.Et in ordie ad illū oia mēsurant ꝯñs est : vt obstinat⁹ simpl'r nō solū habitualr semp in illa affectiōe pmaneat:sed ēt virtualr.Et si non actualiter/vt in istāti quo peccauit obstinate: virtualr āt dico.i.pticipatiue:quēadmodū i oi actu volūtatis nre saluat virtualr appetit⁹ beatitudinis: dū qcqd volum⁹ vt pticipemus beatitudinē volum⁹. Ac p h oia que vult obstinatus pp illū finē virtualr vult, Et sic ex eo q illa affectio inest voluntati: imobilr determinat velut nā ad vnū. Ex eo em̄ q illa ē reᵘ finis vltimi simpl'r:q̄ i hoc vel i illo ordie hz rōnē principij reᵘ: 301

oium actuū voluntariorū sequētium:eo q finis in opabilibus se hz vt pricipium in speculabilibus. Ex his aūt pz facile responsio ad oia obiecta. ¶Ad oba nāq Sco. ꝯ primū dictum dr:q volūtas nec se nec aliā vim pt sine oi suo actu suspendere:qr velle suspendere se vel aliā actus voluntatis est:⁊ ille actus esset malus ppter vim prime electionis:q̄uis in proposito negandū sit voluntatem obstinatam esse huius libertatis:qm̄ nō potest facere qn doleat ⁊ odio habeat dānationē ⁊c.Et manifeste sophisma figure dictionis cōmittitur a voluntate ad voluntatem obstinatā arguendo.Nec inconuenit imo opz omnem actū voluntatis obstinate esse eiusdem rōnis virtualr. Quēadmodū actus oium virtutū sunt actus charitatis virtualr.Cū tali enim identitate specifica:stat diuersitas specifica formaliter eorūdez actuū:vt pz in exemplo adducto.Nec obstat durādi obiectio:qr nihil refert an finis sit malus ex genere an nō. mō affectio ad illū sit mala ⁊ immobilis ⁊ ad vltimum simpliciter.
¶Ad oba vero contra scðm iam pz:q si nō valeat simpl'r: fit nō bñ. ergo male.vz tamē in obstinato:pp imobilitatē finis vltimi simpl'r.Et pp eandem cām nō datur actus medius volūtarius in statu extra viā:q̄uis detur in via. Et pp hoc met patet rñsio ad oba ꝯ 3ᵐ:qr quū oēs actus scði siue nature conformes siue in angelo volūtati sue sint sðl quo ad exercitiū actus:⁊ volūtas demonis sit determinata ad talē finē:necesse est vt in oibus illud velit qð est finis eius.Et sic oēs eius opationes etiā nāles:inq̄tum voluntarie:inficiuntur initiali affectione finis. Nec pōt sistere in aliquo ope vt nature cōforme est tm̄:nisi possit velle ⁊ nō pp vltimū finē: qð est impossibile.Uolūt em̄ q̄cūq volūt in tali pessimo statu hre ⁊ facere vt dictum est:⁊ sic omnibus abutuntur bonis.

¶Super articulum tertium.

TJtulus clarus est.
¶In corpore tria facit.Primo distinguit dolor dupl'r:assignādo iuxta singula polītatē vel ipolitatē respectu angeli. Scðo rñdet q̄sito vna conclusione affirmatiua de necessario.
¶Quo ad primū dolor dupl'r vt passio ⁊ vt simplex actus voluntatis.Primo modo est impossibilis angelo secūdo modo ē possibilis.
¶Circa hanc partem aduerte qð Sco.in primo.d.1.q.3.⁊ in.4.di.49.q. 7.imaginatur quodam nouo modo tristitiaz ⁊ delectationem in angelis ⁊ aiabus separatis.Distinguit voluntatē vt opatiuā vt receptiuā: vt productiuam.⁊ imaginatur quod voluntas inq̄tum operatiua Amat odit eligit ⁊c.Inq̄tum receptiua delectatur tristaturq.ita quod delectari aut tristari non est operari:sed pati. Est enim passio consequens operationē pfectā.Inq̄tum vero productiua spirat amor est.Et sic apud ipsum tam

Universidad de Deusto Biblioteca

delectatio quā tristi-
tia semp est passio/ sʒ
quādoqʒ est passio cū alte
ratiōe organi. Et tūc
est passio appetit⁹ sen
sitiui. Quādoqʒ vo ē pas
sio volūtatis: ⁊ tunc
est ab obiecto pn̄ti i
ipsa volūtate. s. Th.
aūt vt hic ⁊ clari⁹ in
pria. 2. q. 22. ⁊ spāl'r i
ar. 3. ⁊ singl'r ad. 3m.
Nescit hmōi passio-
nes in volūtate: sed
act⁹ simplices volū-
tatis ponit cū simitu-
dine effect⁹. Nec ob-
stat si dicat̄ q̄ delecta
tio nō est i ptāte volū
tatʒ: ⁊ q̄ ꝯsequit̄ opa
tionē pfectā. Cū his
em̄ oibus stat simul
332 q̄ sit simplex act⁹ vo
4. d. 45. lūtatis: qm̄ nō quōli
q. 1. ar. 3. bet disposita volun-
cor. ⁊ ad tas pōt libere nō ope
4m. rari sed stāte vna ne-
⁊. d. 47 cesse est tūc sequi aliā
q. 1. ar. 3. ⁊c. Fundamētū autē
q. 4. ad authoris hic tactuʒ/
2m. sed ibi declaratū est/
q̄ passio a pati sumi
tur. Vn̄ quot modis
dr̄ pati tot dr̄ passio:
⁊ vt ibi ostēdit̄: fm̄ so
lam receptionē nō dr̄
passio doloris vl' gau
dij: sed fm̄ q̄ patiēs
trahit̄ ad agēs: qđ in
oī actu volūtatis fit:
facti sunt em̄ sicut ea
q̄ dile: erūt vnde oēs
act⁹ volūtat̄: hoc mō
passiōes vocant̄/ sed
ppria locutio nō est
vt p Augu. 9. de ciui.
dei. ibidē allegatum
patet.
Quo ad 2m ꝯclo
est: dolor necessario ē
in demonib⁹. pbatur
sic: demones multa
esse volūt q̄ nō sunt ⁊
nō esse que sunt. ergo
dolēt. ꝯna pbatur ex
diffinitione doloris
sic sumpti. Ans̄ vero
pbat̄ q̄drupl'r. prio:
q̄ iuidi sūt. scđo q̄ pe
nis addicti. de rōe ei
pene ē inolūtariū. ter
tio q̄ btitudie puāt̄.
q̄rto/ q̄ iniq̄ eoꝝ vo
luntas cohibetur a
multis.

Super Arti. 4.

T Itul⁹ clarus est.
In corpore duo. Primo respōdet q̄sito vna conclusione. Scđo respōdet tacite obiectioni.
Quo ad pm̄ ꝯclo est ista. Angelis malis duplex loc⁹ pēalis ꝯuenit. ifern⁹ simpl'r Et aer caliginosus vsqʒ ad diē iudicij. Pria pars reliquit p se nota. scđa pbat̄ sic. rō diuine puidētie hʒ q̄ iferioꝝ bona/ p supiora pcuret. ğ couenieńs est q̄ hōim bonuʒ indirecte p demones pcuret. ğ ꝯueniēs ē eos iuxta nos in aere isto

phibet vnū simul dolere de vno ⁊ gaudere de alio: ⁊ maxime fm̄ q̄ dolor ⁊ gaudiū importāt simplices volūtatis actus. Quia nō solū in diuersis, sed etiā vna ⁊ eadem re pōt esse aliq̄d qđ volumus, ⁊ aliq̄d qđ nolum⁹.
Ad scđm dōm, q̄ sicut in demonibus est dolor de pn̄ti: ita ⁊ timor de futuro. Qđ aūt dr̄, factus est vt nulluʒ timeret: intelligit̄ de timore dei cohibēte a pctō. Alibi nāqʒ scriptū est qđ demones credunt ⁊ cōtremiscūt.
Ad tertiū dōm, q̄ dolere de malo culpe ppter se, attestat̄ volūtatis bonitati, cui malū culpe opponit̄. Dolere āt de malo pene, vel de malo culpe ppter penā: attestat̄ bonitati nature: cui malum pene opponitur. Vn̄ Aug. dicit. xix. de ciui. dei, q̄ dolor amissi boni in supplicio testis est nature bone. Demon ergo cum peruerse sit volūtatis ⁊ obstinate: de malo culpe non dolet.

Utrum aer iste sit locus penalis demonum. Articulus quartus.

A D quartū Sic pceditur. Vr̄, q̄ aer iste nō sit locus penalis demonū. Demō em̄ ē nā spūalis. Nā aūt spūalis nō afficit̄ loco. Ergo null⁹ loc⁹ est demonib⁹ penalis. Pt̄. Pctm̄ hois nō est grau⁹ q̄ pctm̄ demonis. Sʒ loc⁹ penalis hois est infern⁹. Ergo multo magis demonis. Ergo nō aer caliginosus. Pt̄. Demones puniuntur pena ignis. Sed in aere caliginoso nō est ignis. ğ aer caliginosus nō est loc⁹ pene demonū.

Sed cōtra Est, qđ Aug. dicit. 4. sup Geñ. ad lit. q̄ aer caliginosus est quasi carcer demonib⁹ vsqʒ ad tempus iudicij.

Rn̄deo Dōm, q̄ angeli fm̄ suā nām medij sunt īter deū ⁊ hoies. Hʒ aūt hoc dine puidētie rō q̄ īferioꝝ bonū p supiora pcuret. Bonū aūt hois ⁊ pcurat̄ p diuinā puidentiā. Vno⁰ directe: dū. s. iducit̄ ad bonū ⁊ retrahit̄ a malo. Et hoc decēter fit p angelos bonos. Alio⁰ indirecte: dū. s. aliq̄s exercet̄ ipugnat⁹ p ipugnationē ꝯrij. Et hāc pcurationem boni humani ꝯueniens fuit p malos angelos fieri: ne total'r post pctm̄ ab vtilitate nālis ordinis exciderēt. Sic ğ demonib⁹ duplex locus penalis debet̄. Vn⁹ q̄dē rōne sue culpe, Et hic est infernus. Ali⁹ aūt rōne exercitationis humane. Et sic debet̄ eis caliginos⁹ aer. Procuratio aūt salutis humane ptendit̄ vsqʒ ad diē iudicij. Vn̄ ⁊ vsqʒ tūc durat ministerium angeloꝝ: ⁊ exercitatio dmonū. Vn̄ ⁊ vsqʒ tūc ⁊ boni angeli ad nos huc mittūtur: ⁊ demones i hoc aere caliginoso sunt ad nostrū exercitiū. Lʒ eoꝝ aliq̄ ētnūc in inferno sint ad torquendū eos quos ad malū induxerūt: sicut ⁊ aliq̄ boni angeli sunt cum aiabus scis i celo. Sʒ post diē iudicij oēs mali tā hoies q̄ angeli in inferno erūt, boni vero in celo.

Ad primū Ergo dōm, q̄ locus nō est penalis angelo, aut aie, q̄si afficiens alterādo nām: sʒ quasi afficiēs voluntatē ꝯtristando: dū angel⁹ vl' aia apprehendit se esse in loco nō ꝯuenienti sue voluntati. Ad 2m dōm: q̄ aia fm̄ ordinē nāe ñ pferent̄ alteri aie: sic demoēs ordine nāe pferunt̄ hoib⁹. Vn̄ nō est sil's ratio.
Ad 3m dōm, q̄ aliq̄ dixerunt vsqʒ ad diē iudicij differri penā sensibilem, tā demonū q̄ animarum, ⁊ sil'r beatitudinē sanctorum differri vsqʒ ad diē iudicij. Quod est erroneum ⁊ repugnans apostoli snīe: qui dicit 2. cor. v. Si terrestris domus nostra huius habitationis dissoluatur domuʒ habemus in celo. Alij vero licet hoc nō concedant de animab⁹: concedunt tñ de demonib⁹. Sed meli⁹ est dōm, q̄ idem iudiciū sit de malis animab⁹ ⁊ malis angelis: sicut idē iudiciū est de bonis animabus et bonis angelis. Unde dōm est, q̄ sicut locus celestis pertinet ad gloriam angelorum: tñ gloria eoruʒ nō minuit̄ cum ad nos veniunt: q̄ ꝯsiderāt illum locum esse suuʒ: eo modo quo dicim⁹ honorem episcopi nō minui dum actu non sedet in cathedra. Sil'r dōm est, qđ demones lʒ nō actu alligētur gehēnali igni dum sunt in aere isto caliginoso: tamē ex hoc ipso qđ sciunt illā alligationē sibi deberi eoꝝ pena nō diminuit̄. Unde dr̄ in quadā glo. Jacobi. iij. q̄ portāt secū ignem gehēne q̄cūqʒ vadant. Nec est contra hoc qđ rogauerunt dñm vt non mitteret eos in abyssum: vt dr̄ Luc. viij. q̄ hoc petierunt reputātes sibi penam. si excluderet̄ a loco in quo possunt hominibus nocere: vnde Ma. viij. dr̄ qđ deprecabant̄ eū ne expelleret eos extra regionē.

De opere creationis creature corporalis. Questio. 65.

P Ost Cōsiderationē spiritualis creature considerādum est de creatura corporali. In cui⁹ pductione tria opera scriptura commemorat. s. opus creatiōis, cum dr̄, in pn̄⁰ creauit deus celum ⁊ terrā ⁊c. Opus distinctionis cum dr̄, Diuisit lucē a tenebris: ⁊ aquas que sunt supra firmamentum ab aquis que sunt sub firmamēto. Et opus ornatus: cum dicitur, fiant luminaria in firmamento ⁊c. Primo ergo cōsiderandum est de opere creationis. Scđo de opere distinctiōis. Tertio de opere ornatus. Circa primū queruntur quatuor. Primo vtruʒ creatura corporalis sit a deo. Secūdo, vtrū sit facta propter bonitatem dei. Tertio, vtrum sit facta a deo mediātibus angelis. Quarto, vtrū forme corpoꝝ sint ab angelis: an immediate a deo.

Utrū creatura corporalis sit a deo. Ar. 1.

A D primū Sic pceditur. Vr̄, qđ creatura corpalis nō sit a deo. Dicitur em̄ Ecclesiasti. iij. Didici qđ oia que fecit deus perseuerent in eternum. Sed corpora visibilia non perseuerant in eternum. Dicitur enim ij. corin. iiij. Que videnť, tēporalia sunt: que autem nō vidētur, eterna. Ergo deus nō fecit corpora visibilia. Pt̄. Geñ. 1. dr̄, Vidit deus cūcta que fecerat: ⁊ erant valde bona. Sed creature corpales sunt male. Experimur em̄ eas in multis noxias: vt pʒ in multis serpētibus in estu solis, ⁊ hmōi. Ideo autem aliquid dicitur malum q̄ nocet. Creature igitur corporales nō sunt a deo. Pt̄. Id qđ est a deo nō retrahit a deo: sed ducit in ipsuʒ. Sed creature corporales retrahūt a deo. Unde apl's dicit. ij. cor. iij. Nō cōtemplantibus nobis que videntur. Ergo creature corporales non sunt a deo.

Sed contra Est qđ dicitur in psal. Qui fecit celum ⁊ terrā mare ⁊ oia que in eis sunt.

Respōdeo Dōm, q̄ quorūdā hereticoꝝ positio est qđ visibilia ista nō sunt creata a bono deo: sed a malo principio. Et ad argumētum sui er-

locari vsqʒ ad diē iu-
dicij. prima ꝯna ⁊ de-
claratur/ ⁊ pbatur. De-
claratur quidē: distin
guēdo dupl'r pcurari
bonū hois. s. directe
⁊ idirecte p exercitiū
ꝯrij. Probat̄ vo: q̄ de
mones sunt medij in
ter deū ⁊ hoies: ⁊ non
total'r exclusi ab vtili
tate nālis ordinis.
Nec habiles sunt vt
directe promoueant
nos ad bonū. restat
ğ vt idirecte ipugnā
do. s. ⁊ exercēdo nos.
Scđa vo ꝯna q̄ ad p-
mā ptē pʒ: q̄ loc⁹ dʒ
eē ꝯueniēs exercitio.
Quoad scđam aūt p
bat̄: q̄ pugna ⁊ exer-
citiū nostrum vsqʒ ad
diē est iudicij: ⁊ decla
rat̄ ex opposito: quia
angeli boni etiā vsqʒ
ad illud tps huc mit
tunt̄. Quo ad scđʒ
dicit cū his stare: qđ
aliq̄ angeli mali mit
tant̄ etiā nūc in ifer-
nū: sicut ēt boni mul
ti nō sunt hic: sʒ cum
animab⁹ factis. Post
iudiciū vo oēs in in-
ferno: ⁊ omnes illi in
celo.

Super. q. 65. Ar. 1.

T Itul⁹ clarus. lr a deo tenet effectiue.
In corpore tria facit. Prio refert opinionē quādā. Scđo determiat veritatē ꝯ eā: respondēdo q̄sito. Tertio satisfacit motiuo aduersariorum. Quo ad pmū duo. Primū est opinio manichea visibilia sunt a deo malo. Scđm authoritas scđe ad cor. 4.
Quo ad scđm ꝯclusio rñsiua ad q̄situm est. Corpalia imo oia sunt a deo. Probatur sic. q̄ncūqʒ in diuersis inuenitur aliq̄d vnuʒ opʒ q̄ illa diuersa illud vnū ab aliqua cā vna recipiāt. Sed in
oībus tam corporali- 331
bus q̄ spiritualibus 2. di. 37.
inuenit̄ esse. ergo ab q. 1. ar. 2.
aliqua vna essendi cā cor. 3.
inuenitur: ille est de⁹. Et. 1. 3.
ergo. maior declarat̄ ca. 6. et
exemplo seu inductio 15.
ne in habētibus calo Et lib. 3.
rem ⁊c. Et pbatur ra ca. 1.
tione: q̄ diuersa vnī- Et po. 4.
ta: seu cōmunicantia 3. art. 5.
in aliquo qđ idē est: cor.
aut ex se aut ab alio Et opus.
vniuntur. Et quā nō 3.
ex se: q̄ diuersa vt sic ca. 1.
nō vniuntur: ergo ab aliqua causa vniōis.
Aduerte hic q̄ S. Th. breuitati studēs maiorem absolute assumpsit: sciens tñ sub distinctiōe debere intelligi q̄ q̄ncūqʒ in diuersis inuenit̄ aliq̄d vnuʒ specie gñe siue analogia/ oportet vel

foris assumunt: qđ apl's dicit. 2. cor. 4. Deus huius seculi excecauit mentes infidelium. Hec autem positio est oīno impossibilis. Si enim diuersa in aliquo vniantur, necesse est huius vnio
30 nis causam esse aliquam. Non em̄ diuersa fm̄ se vniuntur[c]. Et inde est quod quandocūqʒ in diuersis inuenitur aliquid vnum oportet qđ illa diuersa illud vnū ab aliqua vna causa recipiant sicut diuersa corpa cal'a hn̄t calorē ab igne. Hoc aūt qđ est esse cōiter inuenitur in oib⁹ rebus q̄tūcūqʒ diuersis. Necesse est ergo esse vnū essendi principiū: a quo esse hēant quecūqʒ sunt quocūqʒ modo, siue sint inuisibilia ⁊ spiritualia: siue sint visibilia et corporalia[c]. Dicitur aūt diabolus esse deus huius seculi: non
234 creatione, sed q̄ seculariter viuētes ei seruiunt, eo modo loquēdi quo apl's loquitur ad phil. 3. Quorum deus venter est.

Ad primū Ergo dōm q̄ oēs creature dei, fm̄ aliq̄d in eternū pseuerant ad minus fm̄ mām: q̄ creature nūquā in nihilū redigētur: etiā si sint corruptibiles. Sed quāto creature magis appropinquāt ad deū, qui ē imobilis, tāto magis sunt immobiles[c]. Nā creature corruptibiles in perpetuū manent fm̄ materiā[c]: sed mutantur fm̄ formā sbaleʒ. Creature vero icorruptibiles permanēt quidē fm̄ sbam, sʒ sunt
47 mutabiles fm̄ alia: puta fm̄ locū[c]. vt corpora celestia. vel fm̄ af
311 fectiōes, vt creature spūales. Qđ āt apl's dicit que videnť tpalia sunt. Etsi verū sit etiā q̄tū ad ipsas res in se cōsideratas, fm̄
43 q̄ ois creatura visibilis subiacet tēpori, vel fm̄ suū esse, vel fm̄
49 suū motū. tñ apl's intendit loqui de visibilibus fm̄ qđ sunt hois premia. Nā pmia hois que sunt in istis rebus visibilibus: tpaliter trāseunt. Que aūt sunt in rebus iuisibilibus. pmanēt in eternū. Vn̄ ⁊ supra premiserat, Eternū glorie pondus operat̄ in nobis. Ad scđm dōm, qđ creatura corporalis, fm̄ suā nām est bona: sed nō est bonū vl'e: sed est qđdā bonū particulare ⁊ ꝯctū fm̄ quā particularitatē ⁊ ꝯctionē seqtur in ea cōtrarietas[c], per quā vnū cōtrariat̄ alteri, licet vtrūqʒ in se sit bonū. Quidā aūt estimātes res nō ex earū nā, sed ex suo pprio cōmodo: q̄cūqʒ sibi nociua sunt simpliciter mala arbitrātur: nō ꝯsiderātes q̄ id qđ est vni nociuū quantū ad aliq̄d, vel alteri vel eidē quātū ad aliquid est pficuum. Quod nequaquā esset si fm̄ se corpora es-
323 sent mala ⁊ noxia. Ad tertiū dōm, quod creature: quātuʒ est de se, nō retrahunt a deo, sed in ipsum ducunt q̄ inuisibilia dei p ea que facta sunt intellecta cōspiciuntur, vt dr̄ Ro. 1. Sed qđ auertant a deo hoc est ex culpa eoꝝ qui insipienter eis vtūtur. Unde dr̄ sap. 14. q̄ creature facte sunt in muscipulam pedibus insipientium. Et hoc ipsum qđ sic a deo abducunt attestatur q̄ sunt a deo. Non. n. abducunt insipientes a deo, nisi alliciēdo se
25 cundū aliquid boni in eis existens[c], quod habent a deo.

Utrum creatura corpalis sit facta pp dei bonitatē. Ar. 2.

334 8. q. 25. ar. 5. cō. et opus. 3. c. 100. ⁊. 101.

A D scđm Sic pcedit̄. Videtur, qđ creatura corporalis nō sit facta pp dei bonitatē. Dicitur em̄ sap. 1. Creauit deus vt essent oia. Ergo omnia sunt creata propter propriū esse: ⁊ non ppter dei bonitatē. Pt̄. Bonū hʒ rōnem finis. Ergo id quod est magis bonū in reb⁹ est finis minus boni. Creatura aūt spūalis comparatur ad corporalem sicut maius bonū ad minus bonū. Ergo creatura corporalis est propter spiritualem, ⁊ nō propter dei bonitatem. Preterea. Iustitia non dat inequalia nisi inequalibus. Sed deus est iustus. Ergo ante omnem inequalitatem a deo creatam est inequalitas a deo non creata. Sed inequalitas a deo nō creata nō pōt esse nisi que est ex libero arbitrio. Ergo omnis inequalitas sequitur ex diuersis motibus liberi arbitrij. Creature autem corporales sunt inequales spiritualibus. ergo creature corpales sunt facte propter aliquos motus liberi arbitrij, ⁊ non propter dei bonitatem.

250 **Sed cōtra** Est. qđ dr̄ puerb. xvj. Uniuersa pp semet ipsum operatus est dominus.

Rn̄deo Dicendū q̄ orige. posuit: q̄ creatura corporalis nō est facta ex prima dei intentione, sed ad penā creature spiritualis peccātis. Posuit enim q̄ deus a principio creaturas spirituales solas fecit, ⁊ omnes equales[c]. Quarum cū essent liberi arbitrij: quedam conuerse sunt in deū, ⁊ fm̄ quātitatem cōuersionis sortite sunt vel maiorē vel minorē gradum, in sua simplicitate remanentes. Quedā vero auerse a deo, alligate sunt corporibus diuersis fm̄ modū auersiōis a deo. Que q̄dem positio erronea est. Primo quidē: q̄ contrariatur scripture q̄ narrata pductione cuiuslibet specie creature corporalis subiungit. Vidit deus q̄ hoc esset bonū quasi diceret: qđ vnūqđqʒ ideo factū est: q̄ bonū est ipsum esse. Scđm autem opinionem Orige. creatura corporalis facta est: non q̄ bonum est eam esse: sed vt malum alterius puniretur. Secundo q̄ sequeretur qđ mundi corporalis dispositio que nunc est esset a casu. Si enim ideo corpus solis tale factum est vt congrueret alicui peccato spūalis creature puniendo: si plures creature spirituales similiter peccassent: sicut illa propter cuius peccatum puniendum ponit solem creatum, sequeretur quod essent plures soles in mundo. Et idē esset de alijs. Hec autem sunt omnino incōuenientia. Unde hac positione remota tanquam erronea: considerandum est quod ex omnibus creaturis constituitur totum vniuersum[c], sicut totum ex partibus. Si auteʒ alicuius totius ⁊ partium eius velimus finem assignare: inueniemus primo quidem quod singule partes sunt propter suos act⁹ sicut oculus ad videndum. Secundo vero q̄ ps ignobilior est propter nobiliorē: sicut sensus propter intellectuʒ: ⁊ pulmo propter cor. Tertio vero omnes partes sunt ppter perfectionem totius: sicut ⁊ materia propter formaʒ. Partes enim sunt quasi materia totius. Ulterius autem totus homo est propter aliquem finem extrinsecū: puta vt fruatur deo[c]. Sic igitur et in partibus vniuersi vnaqueqʒ creatura est propter suum proprium actum ⁊ perfectionem. Secundo autem creature ignobiliores sunt propter nobiliores: sicut creature que sunt infra hominem sunt propter hominem. Ulterius autem singule creature sunt propter perfectionem totius vniuersi. Ulterius autem totuʒ vniuersum cum singulis suis partibus ordinatur in deum sicut in finem: inquantum in eis per quandam imitationem diuina bonitas representatur ad gloriam dei. Quāuis creature rationales speciali quodam modo supra hoc habeant finem deum: quē attingere possunt sua operatione cognoscendo ⁊ amando[c]. Et sic patet quod diuina bonitas est finis omnium corporalium.

Ad primum Ergo dicendum, quod in hoc ipso q̄ creatura aliqua habet esse, representat diuinum esse, ⁊ bonitatem eius[c]. Et ideo p hoc quod deus creauit omnia vt essent: non excluditur quin creauerit omnia propter suaʒ bonitatem.
Ad secundum dicendum: quod finis proximus non excludit finem vltimum. Unde per hoc quod creatura corporalis facta est quodammodo propter spiritualem non remouetur quin sit facta propter dei bonitatem.
Ad tertium dicendum: quod equalitas iustitie locum habet in retribuendo. Iustum enim est quod equalib⁹ equalia retribuantur. Non autem habet locum in prima rerum institutione[c]. Sicut enim artifex eiusdem generis lapides in diuersis partibus edificij ponit absqʒ iustitia: nō propter aliquam diuersitatem in lapidibus precedentem, sed attendens ad perfectionem totius edificij: que non esset nisi lapides diuersimode in edificio collocarentur: sic ⁊ deus a principio vt esset perfectio in vniuerso diuersas ⁊ inequales creaturas instituit secūdum suam sapientiam absqʒ iniustitia: nulla tamen presupposita meritorum diuersitate.

q̄ in oibus illis illđ vnum sit cātum ab aliq̄ cā extrinseca vl' q̄ vnū sit cā ⁊ reliqua sint causata ab eo cui prio illud cōuenit. et sic intellecta propositio ista euidēs est in phia. Tertio exponit quō intelligēda sit authoritas apostoli adducta ab hereticis. Arti. 2.

T Itul⁹ clarus est.
In corpore tria facit. Primo adducit opinionē origenis. Scđo ex cludit illam. Tertio
respondet quesito. 309
Quo ad primum: duo refert: opinionē ⁊ radicem eius. Opinio ē: q̄ creatura corporalis non est facta ex pria dei intētiōe: q̄ ad bōitatē suā aspicit: sʒ ad penā creature spūalis peccātis. Radix vo ē prioritas creationis spūalium eq̄litas nāliū libtas arbitrij ⁊ difformitas q̄ ad meritū ⁊ demeritū. vt pʒ in litera.
Quo ad scđm: du-
pliciter pbat hāc so- 351
lutionē esse erroneā. Primo q̄ contrariat̄ scripture dicēti creaturam corporalē esse per seipsam bonam. Scđo ducēdo ad impossibile. s. q̄ dispositio corporalis mūdi que nunc est esset casualis. vt pʒ in lra.
Quo ad tertiū conclo rñsiua est hic. Diuina bonitas ē finis oium corporaliū: et probatur sic. Totum vniuersum cū singulis suis ptibus ordinat̄ in deū sicut in fi
nē. ergo diuina boni 55
tas est finis oium cor 237
poraliū. Ans̄ declaratur: ostēdendo ⁊ graduando fines alicuius totius ⁊ ptiū ei⁹/ iuxta quadruplicem habitudinē ⁊ gradū
primo partiū ad sua 31
opera. 2⁰ partiū iter b
se. 3⁰ partiū ad totū. 237
Et quarto totius ad finē extrinsecū. Et pbat̄ q̄ vniuersum est ad imitādū ⁊ repsentandū diuinā bonitatē: q̄ ē ad ei⁹ gloriā ordinari: cōsequētia vero pbat̄ ex eo q̄ ex oibus creaturis ꝯstituit̄ vniuersum sicut totū ex partibus. Ac p hoc idē est finis totius ⁊ illaꝝ: cōiter loquēdo. Nihil. n. phibet quasdā ptes peculiari⁹ sʒ pprias rōnes ordinari in diuinā bōitatē: p pprias operationes iuxta primū gradū: vt de creaturis rōnalib⁹ pʒ.

Universidad de Deusto Biblioteca

¶Super articulum tertium.

T Itulus clarus est.
¶In corpore duo facit. Primo refert opinionem Auicenne. Secúdo excludit eam eam determinãdo conclusionem respõsiuam quesito ratione ꝛ authoritate.
¶Quo ad primum: opinio est affirmatiua/ꝛ patet.

¶Quo ad scḋm conclusio est creatura corporalis est immediate a deo. p̄a ꝓductione. Probat primo ratione. Creatio ē actio impossibilis creature. pma ꝓductio creature corporee est creatio. ergo. Minor patet ex idẽtitate effectus. Ad primam eni productionẽ spectat producere primũ ordine gñationis: ꝛ oñr id qḋ est imperfectissimum ꝛ in reliqui imperfectius est sicut pri⁹. Ad creationẽ quoq spectat idẽ: qm̃ extendit se vsq ad productionem materie prime. ergo. Maior vero probatur sic. Cã quãto superior/tanto ad plura se extẽdit i causando. ergo ad cõmunius. ergo ad magis substractum. ergo qḋ primo in oibus substernit. pprie ptinet ad causalitatẽ supme cause. ergo nulla causa scḋa pot aliqd producere nõ psupposito in re pducta aliquo causato a prima causa. g nulla cã scḋa pot creare. Añs ꝛ pma cõsequẽtia patẽt. Scḋa vero pbatur: q: substractum cõmunius inuenitur semper q̃ informãs illud: quia informare est restringere ꝛ terminare: vt patet de esse viuere ꝛ intelligere: in quib⁹ est graduũ informatio et materia et forma in quibus rerum duarũ est per formationem vnio. Ultima aũt oña pbatur: ex ratione creationis: q: s. creatio ē pductio rei fm totam substãtiã nullo psupposito create vel increato. Deinde affert authoritas scripture ad cõclusionem.

¶Aduerte hic primo q quum dicitur de ratione creatiõis esse producere rẽ nullo presupposito: q nõ negatur simpliciter omne presuppositũ: quoniã semper presupponitur agens: et quãdoq materia: vt patet in creatiõe anime intellectiue: sed negatur omne presuppositum: quod sit aliquid illius quod est per se primo terminus illius creationis. Ita quod creari dicitur illud quod sic producitur quod nihil eius presupponi-

335 2.dist.1. q.1.ã.4. Et opus. 15.c.9.et 19. — 20 — 541 — 249 — 235 242 — 242 — 25 c

¶Utrum creatura corporalis sit producta a deo mediantibus angelis. Arti.3.

AD tertium Sic proceditur. Uidetur, q creatura corporalis sit producta a deo mediantibus angelis. Sicut enim res gubernantur per diuinam sapientiam: ita omnia sunt per dei sapientiam facta secundum illud psal. Omnia in sapientia fecisti. sed ordinare est sapientis, vt dicitur in prin. metaphy. Unde in gubernatione rerum inferiora per superiora reguntur quodam ordine: vt Augustinus dicit. 3. de trinitate[c]. Ergo et in rerum productione talis ordo fuit: qḋ creatura corporalis tanquam inferior per spiritualem tãquam superiorem est producta. ¶Preterea. Diuersitas effectuũ demonstrat diuersitatem causarum: quia idem semper facit idem. Si ergo omnes creature tam spirituales q̃ corporales sunt immediate a deo producte: nulla esset inter creaturas diuersitas: nec vna magis distaret a deo q̃ alia. Quod patet esse falsum: cum propter longe distare a deo dicat philosophus quedam corruptibilia eẽ. ¶Preterea. Ad producendum effectum finitum non requiritur virtus infinita. Sed omne corpus finitum est. Ergo per finitam virtutem spiritualis creature produci potuit, et productum fuit. Quia in talibus nõ differt esse ꝛ posse. presertim, quia nulla dignitas competens alicui fm suam naturam ei denegatur, nisi forte ob culpam suam.

Sed contra Est, qḋ dicit Geñ. 1. In prin. creauit de⁹ ce. ꝛ ter. Per que creatura corporalis intelligitur. Ergo creatura corporalis est immediate a deo producta.

Respondeo Dicẽdum, q quidam posuerunt gradatim res a deo processisse. Ita. s. qḋ ab eo immediate processit prima creatura: ꝛ illa produxit aliam, ꝛ sic inde vsq ad creaturã corpoream[c]. Sed hec positio est impossibilis. Q: prima corporalis creature productio est per creationem, per quam etiam ipsa materia producitur[c]. Imperfectum enim est pri⁹ quam perfectum in fieri. Impossibile est autem aliquid creari nisi a solo deo. ¶Ad cuius euidentiam considerandum est, quod quanto aliqua causa est superior: tanto ad plura se extendit in causando[c]. Semper autem id quod substernitur in rebus inuenitur communius quam id quod informat et restringit ipsum: sicut esse q̃ viuere, ꝛ viuere q̃ intelligere[c]. ꝛ materia q̃ forma. Quãto ergo aliquid est magis substratum: tanto a superiori causa directe procedit. Id ergo quod est primo substratum in omnibus proprie pertinet ad causalitatem supreme cause. Nulla igitur secunda causa potest aliquid producere non presupposito in re producta aliquo quod causatur a superiori causa. Creatio autem est productio alicuius rei secundum suam totam substantiam nullo presupposito qḋ sit vel increatum, vel ab ali-

tur. Tunc enim tota eius substantia sincathegorematice pducitur. Notanter aũt dixi qḋ per se primo terminat productionẽ. Alioquin omnes forme crearẽtur: quoniam nihil earum supponitur: quoniam subiectum nihil est earum: secũdum tamen veritatem ideo non creantur/quia non fiunt per se: sed ad fieri cõpositorum vt Aristoteles adinuenit: quia hac sola via creationem effugere potuit. Requirũtur ergo ꝛ sufficiunt ad creari duo: ꝛ q per se fiat: ꝛ q nihil eius presupponatur: neq ordine tẽporis neq ordine nature. hoc est eni ex nihilo fieri.

¶Aduerte secũdo: q ratio adducta hic ad excludẽdum creationis actum a causis secũdis: si subtiliter perspiciãtur/ꝛ ad memoriã reducãtur dicta superius in questiõe quadragesima quinta: cõcludit non solum q nulla secunda causa potest propria ṽtute creare: qḋ prima facie sonat: sz etiã q nec instrumẽtaliter aliqua earum hoc possit: qm̃ si primum ordine cõpositionis in re est ppri⁹ effectus prime cause: nihil fingi potest preuiũ quod ad causam aliquã instrumẽtalẽ spectet: quoniã ante primũ nihil est. et tamen constat instrumẽtum omne ad preuium aliquid agentium aliquid apponi: vt ex supra dictis patet.

238 — 97 8 509 — 90 95 97 — c 241

quo creatum[c]. Unde relinquitur qḋ nihil potest aliquid creare nisi solus deus, qui est prima causa. Et ideo vt Moyses ostenderet corpa omnia immediate a deo creata dixit, In principio creauit deus celum ꝛ terram.

Ad primũ Ergo dicendum q in productione rerum est aliquis ordo: non quidem vt vna creatura creetur ab alia[c]. Hoc enim impossibile est. Sed ita quod ex diuina sapientia diuersi gradus in creaturis ꝯstituũtur. ¶Ad scḋm dicendum, q ipse deus vnus absq sue simplicitatis detrimẽto diuersorum cognoscitiuus est[c]. vt supra ostẽsum est. Et ideo etiã est secũdũ diuersa cognita diuersorum productorum causa per suam sapientiam: sicut ꝛ artifex apprehendendo diuersas formas pducit diuersa artificiata. ¶Ad tertium dicendũ quod quantitas virtutis agentis non solũ mensuratur secundum rem factam: sed etiã secundum modum faciendi[c]. quia vnum ꝛ idem aliter fit ꝛ a maiori ꝛ a minori virtute. Producere autem aliquid finitum hoc modo vt nihil presupponatur, est ṽtutis infinite. Unde nulli creature cõpetere potest.

¶Utrum forme corporum sint ab angelis. Articulus quartus.

AD quartũ Sic proceditur. Uidetur, quod forme corporum sint ab angelis. Dicit enim Boe. in libro de trin. q a formis que sunt sine materia veniunt forme que sunt in materia. Forme autẽ que sunt sine materia sunt substantie spũales. forme autẽ que sunt in materia sunt forme corporum. Ergo forme corporum sunt a spiritualib⁹ substãtijs. ¶Preterea. Omne quod est per participationem reducitur ad id q est per essentiã[c]. Sed spũales substantie per suam essentiã sunt forme creature autem corporales participant formas. Ergo forme corporalium rerum sunt a spiritualibus substantijs deriuate. ¶Preterea. Spirituales substantie magis habent virtutem causandi quam corpora celestia. Sed corpora celestia causant formas in istis inferioribus. Unde dicuntur esse generationis et corruptionis causa. Ergo multo magis a spiritualibus substantijs forme que sunt in materia deriuantur.

Sed contra Est, q Augustin⁹ dicit. 3. de trinitate, quod non est putandum angelis ad nutum seruire hanc corporalem materiam: sed potius deo. Illi autem ad nutum dicitur seruire corporalis materia: a quo speciem recipit. Non ergo forme corporales sunt ab angelis: sed a deo.[c]

Rñdeo Dicẽdũ, q opinio fuit quorundã q omnes forme corporales deriuantur a substantijs spiritualibus: quas angelos dicimus. Et hoc quidem dupliciter aliqui posuerunt. Plato enim posuit formas que sunt in materia corporali deriuari et formari a formis sine materia subsistentibus: per modum parti-

¶Super arti. 4.

T Itul⁹ clarus est.
¶In corpore duo principaliter facit. Prio refert opinionem affirmatiua in diuersimode/ tamẽ a platone Auicen. ꝛ quibusdam modernis hereticis dictam. Secũdo respõdet quesito.
¶Quo ad primum quatuor refert ex platone. s. ꝛ quod ponebat formas materialiũ separatas/ꝛ qḋ ponebat eas iuxta ordinem formarũ materialium: ꝛ quod ab his formis deriuantur forme materiales in materia: ꝛ qḋ hoc fit per modum participationis ꝛ assimilationis cuiusdam. Ex Auicen. vero refert tria: scilicet qḋ sunt quedam substantie separate non de naturis inferiorum: quas angelos dicimus: ꝛ quod in mẽte earum sunt forme naturalium sicut in artifice: ꝛ quod ab illis effluunt forme naturales. Ex hereticis autem duo: scilicet deum esse creatorem omnium: ꝛ diabolum formare materiam corporalem p varias species.

336 1.di.36. q.2.art. 1.cor. Et.2.di. 1.q.1.ar. 4.1m. et di.18. q.2.ar.3. cor. et.3.5.c. 24.169 Et opus. 34.c.1. — 542

¶Quo ad secundum tria. Primo q forme corporum nõ per se fiũt. Z° quando q eo modo quo fiunt: fiunt ab agẽtibus corporalibus vt a causis propinquis/a substantijs separatis vt motoribus ad formas: ꝛ a deo vt a prima causa. Tertio q in prima rerũ conditione/forme corporales producte sunt a solo deo. Prima conclusio probatur sic. Eius est fieri cuius est esse ꝛ eodem modo: q: fieri terminatur ad esse: sed forme non sunt per se: sed quasi ipsi cõposita sint. igit nec fiunt per se. Et confirmatur authoritate Ari. 7. meta. Et sic patet radix erroris omnium recitatorũ. Secunda vero cõclusio probatur eodem medio: adiũcta alia propositione: scilicet q vnũqḋq fit a sibi simili: sic. Compositũ per se primo fit. ꝛ forma nõ fit nisi ad factionẽ compositi. ergo forme corporales causantur non quasi influxe ab aliqua forma imateriali: sz qua si materia reducta de potẽtia in actum ab aliquo agente cõposito. Et pbatur cõsequẽtia: q: omne qḋ fit a sibi simili. Et h enim pbatur prima pars sic. forma nõ fit ergo non oportet ab aliqua forma imateriali eã deriuari. Et antecedẽs patet. Tũ ex. 7. meta. Tum ex ratione q: eiusdem ꝛ eodem modo est esse ꝛ fieri. forme autẽ nõ sunt quasi ipse sint. ergo nec fiũt. Deducatur etiam secunda pars sic. Cõpositũ fit ergo a cõposito alr̃ nõ fieret a sibi simili ergo a transmutãte materiam de potentia in actum. Nullo enim alio modo cõpositũ agere potest. Et his si adiũgas: q forma nõ alia ratiõe est/nisi vt qua cõpositum est: sequit euidẽter q ab eodem cõposito per trãsmutationem materie educit forma. Relique vero partes huius secunde conclusiõis. s. qḋ forme fiunt a substãtijs spiritualib⁹ tan quã a mouentibus ad formas: ꝛ a deo tã quam a prima cã. Et probantur: q: cõposita agentia mouẽtur a substãtijs spiritualibus: vt Augusti. dicit. Et ipse species intellectus angelici reducitur in primam causam: quasi rõnes seminales in agens perfectũ ꝛ primariũ. Tertia conclusio: forme corporales in prima rerum conditiõe fuerunt immediate a deo. Et probatur: quia nulla ibi interuenit transmutatio de potentia ad actũ: ꝛ soli d o obedit materia ad nutum. Secundo confirmatur

34 341 419 — 542 242 249 — 241 245 542 — 1a 541 1b 543

cipationis cuiusdam[c]. Ponebat enim hominem quendam immaterialiter subsistentem: ꝛ similiter equũ: ꝛ sic de alijs ex quib⁹ constituunt hec singularia sensibilia fm q in materia corporali remanet quedã impressio ab illis formis separatis per modũ assimilationis cuiusdam: quam participationẽ vocabat. Et fm ordinem formarum ponebant platonici ordinem substantiarũ separatarũ. Puta q vna substãtia separata est que est equus: qui est causa omniũ equorum. Supra quam est quedam vita separata: quam dicebãt per se vitam ꝛ cãm omnis vite. Et vlterius quandã quam nominabant ipsum esse ꝛ cãm omnis esse. Auicen. vero ꝛ quidã alij nõ posuerũt formas rerũ corporaliũ in materia per se subsistere: sed solũ in intellectu. A formis ergo in intellectu creaturarũ spũaliũ existentibus: quas qdez ipsi intelligentias nos aũt angelos dicimus: dicebãt procedere omnes formas q̃ sunt in materia corporali[c]. Sicut a formis q̃ sunt in mẽte artificis procedũt forme artificiatorũ. Et in idem videt redire: qḋ quidã moderni heretici ponũt, dicentes qdẽ deũ creatorẽ omniũ: sz materiã corporalẽ a diabolo formatã ꝛ per varias species distinctam. Oẽs autẽ he opiniones ex vna radice pcessisse videntur. Querebãt enim cãm formarũ ac si ipse forme fierent fz seipsas. Sz sicut pbat Ari. in. vij. meta. id qḋ proprie fit est cõpositũ[c]. Forme aũt corruptibiliũ rerũ habent vt aliquando sint, aliqñ nõ sint absq hoc q ipse generent aut corrũpãtur: sz compositis generatis aut corruptis q: etiã forme nõ hñt esse: sed cõposita habent esse p eas. Sic em alicui cõpetit fieri sicut ꝛ esse. Et ideo cum simile fiat a suo simili: nõ est querenda causa formarũ corporaliũ aliq forma imaterialis: sed aliqḋ cõpositũ: fm q hic ignis generat ab hoc igne. Sic igit forme corporales causant nõ quasi influxe ab aliqua imateriali forma: sed quasi materia reducta de potentia in actũ ab aliquo agente composito. Sz q: agens compositũ, qḋ est corpus: mouetur a substantia spũali creata[c]: vt Augu. dicit. iij. de triñ. seqtur vlterius q etiã forme corporales a substantijs spũalibus deriuent: non tanq̃ influentibus formas: sed tanq̃ mouẽtibus ad formas. Ulterius aũt reducunt in deũ sicut in primam cãm etiam species angelici intellectus: q̃ sunt quedam seminales rationes corporalium formarum. In prima autem corporalis creature productione nõ consideratur aliqua transmutatio de potentia in actum. Et ideo forme corporales q̃s in prima productione corpora humana habuerũt: sũt immediate a deo producte[c]: cui soli ad nutum obedit materia tanq̃ proprie cause. Unde ad hoc significandũ Moyses singulis operib[illegible] [illegible]mittit: dixit deus: fiat hoc vel illud. [illegible] significat formatio rerũ per verbũ d[illegible]: a quo fm Augu. est omnis forma [illegible]go, ꝛ concordia partium.

Ad pri[illegible] dicendum, quod [illegible] intelligit per formas que s[illegible] rationes rerum

que sunt in mente diuina: sicut etiam apostolus dicit heb. ij. Fide credimus aptata esse secula verbo dei: vt ex inuisibilibus visibilia fierent. Si tamen per formas que sunt sine materia intelligit angelos: dicendum est quod ab eis veniunt forme que sunt in materia nõ per influxum: sed per motum.

¶Ad scḋm dicendum, q forme participate in materia reducuntur nõ ad formas aliquas per se subsistentes rationis eiusdẽ: vt platonici posuerunt: sed ad formas intelligibiles vel intellectus angelici[c]: a quibus p motum procedunt: vel vlterius ad ratiões intellectus diuini: a quibus etiam formarũ semina sunt rebus creatis indita: vt per motum in actum educi possint.

¶Ad tertiũ dicendum, q corpora celestia causant formas in istis inferioribus nõ influendo: sed mouendo[c].

¶De ordine creatiõis ad distõnẽ. Qõ. 66.

D Einde Considerandum est de opere distinctiõis. Et primo considerãdum est de ordine creationis ad distinctionem. Secũdo de ipsa distinctione fm se.

¶Circa primũ querũtur. iiij. Primo vtrum informitas materie create precesserit tẽpore distinctionem ipsius. Secundo, vtrum sit vna materia omniũ corporaliũ. Tertio, vtrum celum empyreum sit concreatum materie informi. Quarto, vtrum tempus sit eidem concreatum.

¶Utrũ informitas materie tpe precesserit formationem ipsius. Arti. 1.

AD primũ Sic pceditur. Ur, qḋ informitas materie tẽpore precesserit formationẽ ipsius. Dicitur enim geñ. 1. Terra erat inanis ꝛ vacua: siue inuisibilis ꝛ incõposita secundum aliam literã. Per quod designatur iformitas materie: vt Aug. dicit. Ergo materia fuit aliquando informis anteq̃ formaretur. ¶Pr. Natura in sua operatiõe dei operationẽ imitatur: sicut causa scḋa imitatur causam primã. Sed in operatione nature informitas tempore precedit formationem ergo ꝛ in operatione dei. ¶Pr. Materia potior est accidente: q: materia est pars substantie. Sed deus potest facere quod accidens sit sine subo: vt patet in sacramento altaris. Ergo potuit facere quod materia esset sine forma.

Sed cõtra. Impfectio effect⁹ attestat ipfectiõi agentis. Sz deus ẽ agẽs pfectissimũ. Uñ de eo dr deutero. 32. Dei perfecta sunt opa. Ergo opus ab eo creatũ nũq̃ fuit informe. ¶Pr. Creature corpalis formatio facta fuit pop⁹ distõnis. Distõni aũt opponit cõfusio, sicut ꝛ formationi informitas. Si ergo informitas pcessit tpe formationẽ materie, sequitur a principio fuisse confusionem corporalis creature: quã antiqui vocauerunt chaos.

Respondeo Dõm, qḋ circa h sũt diuerse opiniones

authoritate scripture/Genesis primo: ꝛ patet in litera. 542
¶Aduerte hic diligenter: quod formam fieri per transmutationem/et ipsam educi de potentia ad actum nõ differunt. Et propterea non est idẽ formam recipi in materia ꝛ educi de ipsa: sed opõrtet quod forma ex vi transmutationis resultet. Imaginandum est enim formas omnes educibiles preesse in materia in potentia/quasi latitantes sub potestate ipsius: ꝛ esse in ea vim causatiuam earum materialiter tamen. ita quod accedente determinato agente ad certam speciẽ/ ꝛ transmutante materiam illa ex vi talis mutationis mutatur/nõ ex eo quod habet in aliquid extrinsecus adueniẽs: sz ex eo qḋ habet indeterminate/paulatim determinatur ad habendum distincte quod in se prius habebat cõfuse. hec enim est vis determinate transmutationis.

¶Sup. q. 66. arti. 1.

T Itul⁹ clar⁹ est. ¶In corpore tria principaliter facit. Primo refert diuersitatem opinionũ. Secundo ostendit sententiam Augustini oportere veram fateri. Tertio sentẽtiam aliorum tractat. b 236 c

¶Quo ad primum duo dicit. s. ipsas opiniones cõtrarias de quesito: ꝛ radicem q in rei veritate non sunt contrarie: ppter equiuocationem informitatis. 359

¶Quo ad secundũ duo dicit. Primo qḋ nominis ipsius informitatis apud Augu. significat enim negationem omnis forme. Secundo conclusionem responsiuam apud eundem. informitas materie nõ precessit duratiõe eius formationẽ aut distinctionem sed natura tãtum. E de formatione quidẽ probatur: quia sequeretur q esset ens i actu sine actu. De distinctione vero: q: sequeretur opinio ãtiquorum naturaliũ ponẽtium subiectũ generatiõis ens in actu. Et cõsequenter generari nõ esse nisi alterari: q: omnis forma genita ñ faceret ens simpliciter/sz adueniret illi. Qḋ aũt precedat natura/sicut potẽtia actũ/ꝛ ptes totũ pbat ex eo q talis informitas est cõditio materie pme fm se. 337 1.q.69. ar.1.ꝛ.2. cõ.ꝛ.q. 74.ar. 2.cor. Et po.q. 4.ar.1.ꝛ ar.2.cor.

¶Circa hãc ptẽ aduerte q ad hũc locũ vident spectare qões nes due: altera cãn

Universidad de Deusto Biblioteca

vide sentẽ Di. Aug. 349

Senten. Alior.

mã possit esse sine for
ma: altera an det for
ma corpeitatis: quasi
forma coeua mãe. sz
prima qdẽ nõ directe
ad hũc spectat locũ:
qm nõ de diuina po
tẽtia: sz de rerũ ordie
sermo ẽ: constat aũt ẽt
sm aduersarios: q sz
rerũ ordinẽ mã nõ pt
esse sine forma. Unde
de hoc spãlis reqraẽ
qõ in cõmẽtarijs de
ente z essentia. Scda
aũt quõ de pluralita
te formarũ inferi⁹ tra
ctabit aliqlr tracta-
bitur. ¶ Quo ad ter-
tiũ dicit. Primo
qd nois informitatz
apud Basiliũ/ Ambro
siũ z Chrysostomũ. s.
negationẽ formosita
tis. Scdo cõclusionẽ
rñsiuã informitas pre
cessit duratione for-
mationẽ. Tertio dis
scordiã Augu. z cõcor-
diã in hoc. Quarto/
triplicẽ distiguit for-
mositatem ex scriptu
ra. luminis in celo et
corpore diaphano vi
sibilitatis in terra et
decoris vegetatiũ in
eadẽ. Quinto infor-
mitates oppositas ex
verbis scripture acci-
pit z patet in litera.

¶ Super Arti. 2.

Titul⁹ clarus: vna pprie sumit p vnitate gnis physici: q pprie ẽ vnitas materie: vt pz. 5. metaphy.

¶ In corpore duo pn
cipalr. Prio tractat
opiniões partis. Se
cũdo ptis negatiue.
551 349 360 ¶ Quo ad pm duas
opiniões tractat pri
ma est antiquorũ. se-
cũda est Auicebron.
Utriqz em ponũt vnũ
oim materiã. In opi
nione antiquorũ tria
dicit. s. opinionẽ eorũ
z platõis defensionẽ:
z Arist. cõ eos ipugna
tionem. In opinione
Auicebrõ tria quoqz
dicit. s. opinionẽ ei⁹: z
fundamẽtũ ei⁹: z im-
pugnationẽ cõ eũ: qz
sequit q gñari nõ est
nisi alterari.

¶ Quo ad scdz duas
quoqz opiniones tra
ctat. s. Auer. Et suaz:
tali ordine. Primo p
bat hãc negatiuam.
Materia corruptibi-
lium z incorruptibi-
liũ nõ est vna. In hac
em cõuenit cũ Auer.
Et discrepat ab oib⁹
supra dictis. ex eisdẽ
em fundamẽtis eli-
ditur opposita opi-
nio. Probat autez eã
tali rõne: materia sz
id qõ est/ est in potẽ-
tia ad formã: ergo sz
se est potẽtia ad om-
nes formas qbus est

sanctorum. Augu. enim vult q informitas materie corporalis non precesserit tpe formationẽ ipsius: sed solũ origine vel ordine nãe. Alij vo, vt Basili⁹, Ambrosi⁹, z Chrysostom⁹: volũt q informitas mãe tpe precesserit formationẽ. Et qũuis he opiniones videanẽ esse cõtrarie: tñ parum abinuicẽ differũt. Alr em accipit iformitatẽ materie Aug. qz alij. Aug. em accipit informitatẽ mãe p carentia ois forme. Et sic impossibile est dicere q informitas mãe tpe pcesserit vel formationẽ ipsius vel distõnez. Et de formatione qdẽ manifestũ est. Si em materia informis pcessit duratiõe, hec erat iã in actu. Hoc em duratio importat. Creationis enim terminus est ens actu. Ipsum aũt qõ est actus, est forma. Dicere igitur materiã precedere sine forma est dicere ens actu sine actu. Qõ implicat cõtradictionẽ. Nec etiã potest dici q habuit aliquã formã cõem: z postmoduz supuenerũt ei forme diuerse quib⁹ sit distincta. Quia hoc esset idem cũ opinione antiquorũ naturaliũ: qui posuerũt materiam primam esse aliqõ corpus in actu: puta ignem: aerẽ: aut aquã: aut aliquod mediũ. Ex quo sequebaẽ q fieri nõ esset nisi alterari. Quia cum illa forma precedens daret esse in actu in genere substãtie: z faceret esse hoc aliqd: sequebaẽ q supueniẽs forma nõ faceret simpliciter ens actu: sed ens actu hoc. Qõ est ppriũ forme accidentalis. Et sic sequentes forme essent accidẽtia. sm que nõ attendiẽ gñatio, sz alteratio. Uñ opz dicere q mã prima neqz fuit creata omnino sine forma neqz sub forma vna cõi: sed sub formis distinctis. Et ita si informitas materie referaẽ ad cõditionem prime materie: que sm se nõ hz aliquam formã informitas materie nõ precessit formationem seu distõnem ipsius tpe: vt Aug. dicit: sed origine seu natura tm. eo mõ quo potẽtia est prior actu: z pars toto. Alij vo sancti accipiũt informitatẽ nõ sm q excludit oẽm formã: sed sm q excludit istam formositatẽ z decorẽ: qui nũc apparet in corporea creatura. Et sm hoc dicũt q informitas materie corpalis duratione precessit formationẽ eiusdẽ. Et sic sm hoc quãtum ad aliqd cum eis Aug. cõcordat. z quãtum ad aliqd discordat: vt infra patebit. Et quãtũ ex lra Geñ. accipi potest. triplex formositas deerat pp qõ dicebaẽ creatura corpalis informis. Deerat em a toto corpe diafano: qõ dicitur celum pulchritudo lucis. Unde dr q tenebre erãt super faciem abyssi. Deerat aũt terre duplex pulchritudo. Una quã hz ex hoc qõ est aquis discooperta. Et quãtuz ad hoc dr q de terra erat inanis z vacua, siue inuisibilis: quia corporali aspectui patere nõ poterat pp aquas vndiqz eã cooperientes. Alia vo quam hz ex hoc qõ est ornata herbis z plantis. Et ideo dr q erat vacua z incomposita. i. nõ ornata. sm aliam literam. Et sic cũ premisisset duas naturas creatas. s. celũ z terram. informitatẽ celi expressit. p hoc qõ dixit. tenebre erãt super faciẽ abyssi: sm q sub celo etiam aer includitur. Informitatem vero terre per hoc qõ dixit, terra erat inanis z vacua.

Ad primũ Ergo dõm, q terra alr accipiẽ in loco isto ab Aug. z alijs sanctis. Augu. em vult q noĩe terre z aque significetur in hoc loco ipa materia prima. Non enim poterat Moyses rudi populo primam materiã exprimere nisi sub similitudine rerum eis notarum. Unde z sub multiplici similitudine eam exprimit, non vocans eam tãtum aquam, vel tãtum terram, ne videatur sm rei veritatẽ materia prima esse vel terra, vel aqua. Habet tamen similitudinem cum terra, inquãtum subsidet formis: z cum aqua, inquãtum est apta formari diuersis formis. Scdm hoc ergo dicit terra inanis z vacua vel inuisibilis z incõposita: quia materia per formã cognosciẽ. Unde in se considerata dicitur inuisibilis vel inanis: z eius potẽtia per formam repletur. Unde z Plato materiam dicit esse locũ. Alij vero sancti per terrã intelligũt ipsuz elementum. Que qualiter sm eos erat informis: dictum est.

¶ Ad scdm dõm, q natura pducit effectum in actu de ente in potẽtia. Et iõ opz vt in eius operatione potentia tpe precedat actum, z informitas formationẽ. Sed deus pducit ens actu ex nihilo. Et ideo statum potest producere rem perfectam: sm magnitudinẽ sue virtutis. ¶ Ad tertiũ dõm, q accidens cum sit forma, est actus quidam: materia aũt sm id qõ est, est ens in potentia. Unde magis repugnat esse in actu materie sine forma, qz accidenti sine subiecto. ¶ Ad pm vo qõ obijcitur in cõtrarium dõm est, q si scdm alios sanctos informitas tempore precessit formationẽ materie: nõ fuit hoc ex impotẽtia dei, sed ex ei⁹ sapiẽtia, vt ordo seruaretur in rerum cõditione: dum ex imperfecto ad perfectũ adducerentur. ¶ Ad scdm dõm, q quidam antiquorũ naturaliũ posuerunt cõfusionem excludẽtẽ omnem distõnem, preter hoc qõ Anax. posuit solũ intellectũ distinctũ z immixtũ. Sed ante opus distõnis scriptura sacra ponit multiplicẽ distõnem. Primo quidẽ celi z terre: in quo ostẽditur distinctio etiã sm materiã, vt infra patebit. Et hoc cum dicit. In principio deus creauit celum z terrã zc. Secũdo per distinctionem elemẽtorum, quãtum ad formas suas: per hoc quod nominat terram z aquam. Aerem autem z ignem nõ nominat: qz nõ est ita manifestũ rudibus, quibus Moyses loquebatur, hmõi esse corpora: sicut manifestum de terra z aqua: quamuis Plato aerem intellexerit significari per hoc qõ dicitur spiritus dñi: qz etiam aer spiritus dicitur. ignem vero intellexerit significari per celum: qõ igne nature esse dixit. vt Augu. refert in. 13. lib. de ciui. dei. c. 16. Sed Rabi Moyses in alijs cum Platone cõcordans dicit ignem significari per tenebras: qz vt dicit, in ppria sphera ignis nõ lucet. Sz magis videtur esse cõueniẽs qõ prius dictum est: qui spiritus domini in scriptura non nisi pro spiritu sancto cõsueuit poni. Qui aquis superferri dicitur, nõ corporaliter: sed sicut volũtas artificis superfertur materie quã vult formare. Tertia distinctio significatur scdm sitũ: quia terra erat sub aquis: quibus inuisibilis reddebatur. Aer vo qui est subiectum tenebrarũ, significatur fuisse super aquas: per hoc quod dicitur tenebre erant super faciem abyssi. Quid autem distinguendum remaneret: ex sequentibus apparebit.

¶ Utrum vna sit materia informis omnium corporalium.
Articulus secundus.

AD scdm Sic pceditur. Uidetur q vna sit materia informis omnium corporalium. Dicit enim Augu. 12. confes. Duo reperio que fecisti. Unum quod erat formatum. Alterũ qõ erat informe. Et hoc dicit esse terrã inuisibilẽ z incompositam: per quam dicit significari materiam rerum corporaliũ. Ergo vna est materia omnium corporaliũ. ¶ P. Philosophus dicit in. 5. meta. q illa que sunt vnum in genere, sunt vnum in materia. Sed omnia corporalia cõueniunt in genere corporis. Ergo omium corporaliũ est vna materia. ¶ Preterea. Diuersus actus fit in diuersa potentia, z vnus in vna. Sed omniũ corporũ est vna forma. s. corporeitas. Ergo omnium corporalium est materia vna. ¶ P. Materia in se cõsiderata est solum in potentia. Sed distinctio est per formas. Ergo materia in se considerata est vna tantum omnium corporalium.

Sed contra. Quecũqz cõueniunt in materia, sunt transmutabilia adinuicem, z agunt z patiuntur abinuicem: vt d[ic]itur in primo de generatione. Sed corpora celestia z inferio[ra] [n]ic se habent adinuicem. Ergo eorũ materia non est vna.

Respõdeo […] circa hoc fuerũt diuerse opinio[nes phi]losophorum. Plato em z oẽs phi[losophi] ante Arist. posuerun[t …] corpora esse de natura. 4. elementorum. Unde cum. 4 […] cõmunicent in vna materia: vt multa generatio z c[…] eis ostẽdit: per cõsequẽs sequebatur q oium cor[…] [mate]ria vna. Qõ aũt quedam corpora sint incorr[…] ascribat non conditioni ma-

pmmunis: ergo habendo vnã illarũ remanet in po^a ad oẽs alias formas: g est sub forma vna z priuatione alteri⁹: g si vna ẽ corruptibilis z incorruptibilis cõpositi: erit idẽ sir corruptibile z icorruptibile sm nãm: g impossibile est esse vnã mãm corruptibiliũ z incorruptibiliũ. Scda cõña pbaẽ: qz si hñdo vnã nõ remaneret in po^a ad reliquas/ hoc eẽt qz illa forma quã hz pficeret eã sic q nõ relinqret po^am ad alias: sz h nõ põt ẽe. Probaẽ duplr. primo qz mã p vnã nõ fit actu nisi sz potẽtiã ad illã. 2°. z est exclusio rñsiõis qz mã sm se indifferenter se hz ad formã perfectã z imperfectam.

¶ Circa hãc ptẽ aduerte q Sco. cõ cclonẽ: egidius vero cõ rõnẽ/ z cclonem instat. Uñ hic in. 2. di. 12. rõnẽ hãc nitiẽ soluere negãdo secũdã cõñaz: imaginaẽ. n. q mã lune ñ sit i po^a ad formã ignis: qz forma lune nõ hz cõriũ: z sic non est priuata/ nec appetit illã. Sed reuera mirũ est de tã preclaro discipulo/ qũo a tanto declinauit magistro/ in re taz patula. Priuatio em vt habetur. 4. meta. est negatio in sbo apto nato: sed mã lune est sm se apta nata recipe formam ignis z hz negationẽ eius ergo in mã lune est priuatio forme ignis. Nec põt rñderi ad hoc: nisi negãdo rõnẽ priuatiõis. Uñ S. Tho. z Scotus conati sunt excludere rñsionẽ in lra tactã: qz apparẽtiã hz/ non istã q nihil vz: stat ergo rõ. Contra cclonem aũt duplr arguiẽ: primo impugnãdo in celo mãm que est pura po^a: 2° impugnãdo q alteri⁹ rõnis. Cõtra pm arguit Scot⁹. 2. di. 14. q. 1. in celo nõ est po^a cõdictiõis: ergo in eo nõ est mã que est pure potẽtia. Añs ex. 9. met. ter. 17. cõña pbaẽ potentia pura est sm se ad esse z nõ eẽ. Et cõfirmaẽ hoc motiuũ: qz pura potentia prius nã hz priuationẽ qz formã. pbaẽ: qz priuationẽ hz ex se: formã ab alio: sicut aer se hz ad tenebras z ad lumẽ. Et cõfirmaẽ: qz materia est p quã res potest esse z nõ esse: z mã primo physicorũ est pñm vnũ sbo/ z duo sm rõnem: pp priuationẽ. ergo. Arguunt quoqz cõ idẽ alij: qz si celum esset compositũ ex materia z forma: nõ esset opus aia siue intelligẽtia motrice: z tz sequela: qz formã sequereẽ motus circularis: sicut motus deorsum sequitur formã grauis. Cõtra 2m vero arguit primo Scotus vbi supra. nõ dantur duo primi fines nec duo prima agentia: ergo nec danẽ prime materie due. ¶ Preterea. Materia solis dato q nõ sit in potentia ad aliam formam: est tñ sm se in potentia ad formã solis z eius priuationẽ. ergo est in potentia cõdictionis: z cõñr corruptibile erit qũtum est ex se corpus celeste. Egidius vbi supra cõ hoc idem arguit. Primo qz negatio oiuz formarũ constituit vnitatẽ materie sm se: sed seclusa omni forma tã celesti qz inferiori inuenitur ois materia cũ abnegatione ois forme: ergo ois materia sm se est vna z eadẽ negatiue: vt de materia oium inferiorũ dicimus. Secundo qz actus est qui distinguit z separat. 7. meta. ter. 49. ergo in pura potẽtia nulla põt esse distinctio seclusis actibus. Tertio si darentur diuerse pure potẽtie: sequereẽ q inter actum z potẽtiã purã non esset maxima distantia positiua: hoc nõ põt intelligi: ergo. z pbaẽ sequela: qz positis duabus puris potentijs diuersarũ rõnũ vt hic poniẽ: opz q altera magis distet ab actu puro qz altera: ergo distãtia vnius potentie pure nõ est maxima. Hec sufficiãt hic: qm solutio horũ/ erit manifestatio reliquorum.

¶ Ad euidentiaz huius rei aduerte diligẽtissime quod si quis nãm mãe vt sic considerauerit facile oium rõnẽ reddet. Materia em sm se sm id q est: vt in litera dr: nõ est aliqõ ens nisi sbalis potentia ad formã nec aliã naturã hz: z hoc est eius qõ qd est. Uerũ hoc nõ cõtingit vno mõ: sz duobus: qz esse ad formã cõtingit duplr. s. ad formã sm genus: z ad formã talem sm spẽm. Quũ em oporteat potentiã oẽm aliquẽ actũ p se primo respicere vt ad adequatũ sibi: p quẽ diffinienda est: vt pz. 9. meta. cõñs est vt sbalis potentia materie respiciat vt adequatũ actũ aut formã talẽ sm genus aut sm spẽm: indiuidua em extra artẽ sunt. Inter hos aũt duos modos: hec est manifesta dña: q potẽtia ad formã vnã genere tñ est ad plures spẽs: potẽtia vero tñ ad formã vnã spẽ nõ est ad plura: nisi forte p accidẽs: puta qz species illa multiplicabilis esset numeralr. Ex hac aũt dña sequitur alia. s. q potentia prio mõ hz priuationẽ annexã: potẽtia vero secũdo mõ nõ: z pz sequela: qz materia q est in potentia ad plura hñdo vnũ actu/ adhuc est in potẽtia ad aliud: ac p hoc priuaẽ illo. potẽtia em ad aliquid cũ negatiõe illius in eo cõstituit priuationẽ: vt pz. Mã vero cui⁹ potentia est ad vnũ solũ: quũ hñdo illud nullo sibi possibili careat/ nullã hz priuatiõem. Nec ptrãsibis h: sz phice subsiste: z cõsidera q nulla res appetit negationẽ aut malũ nisi qz appetit bonũ: cui est annexa negatio alterius. Sicut calefactibile appetẽdo calorẽ appetit negõnẽ frigoris: z ignis appetendo ppetuitatẽ sui/ corruptionẽ aq ex cõsequenti appetit. Et ppea si potentia aliqua nõ est ad aliã formã/ nõ hz cõgenitã priuationẽ ei⁹ forme quã hz: alr appeteret primo nõ esse q nõ est intelligibile. Uñ in pposito sic cõtingere rõni cõsonat. Et q materia prima horũ inferiorũ est potentia sbalis respectu oium formarũ rerũ gñabiliũ z corruptibiliũ: ac p hoc respicit per se primo vt actũ adequatũ formã substãtie gñabilis: sub qua qm multe sunt spẽs/ opz ipsam sub vna esse in potentia ad aliã/ z cõñr illa priuatã: z sic oia sunt adinuicẽ gñabilia zc. Et q materia celestis corpis nõ ẽ ad actũ vnũ tm sm genus: sz vnũ spẽ athoma ita q nõ est putãdũ q materia celi respiciat formã celestẽ vt actũ adequatũ: qz sic sequereẽ potẽtia ad plura/ z priuatio z corruptibilitas ab intrinseco: sed q materia lune est in potentia sm se ad formã lune tm: z mã solis ad formam solis tm: z sic de alijs: ita q quot sunt spẽs corporũ celestiũ/ tot sunt gña physica eorũ. Et h qõ dico: celi mã: nõ signat aliquã vnã mãm: sz qdã analogũ oibus materijs celestiũ corporũ. Ad rõnẽ ergo scoti z Auer. dicito duplr: prio sm rem: 2° ad hoiem. i. sm modũ loquẽdi Ari. 9. meta. Scdm rẽ distingue q potẽtia passiua est duplex. Quedã pure receptiua: q. s. nulla passiõe media recipit formã. Quedã vo receptiua z passiua simul: ita q z agiẽ ab agente z recipit formã. Modo dico: z ita est q potẽtia pure receptiua nõ est potẽtia cõtradictiõis/ potentia aũt receptiua z passiua simul, hec est cõtradictionis. Ex dictis aũt patet qõ materia lune ẽ potentia receptiua tm: qm nulla passione aut actione media materia hz illã formã, z pz hãc distõnẽ esse verã in potentia celi respectu sue figure. Illa em nõ est cõtradictiõis z tñ receptiua nõ tñ passiua. Et si cõtra insteẽ: qz potẽtia sm se est indifferẽs ad actum z negõnẽ: vel qõ plus est: prius natura hz negõnẽ: qz sm se ex Aui. 6. meta. c. 2. Rñdeatur negãdo cõñam si añs fiat negatiue: vel añs si fiat positiue. Ista enim ppõ negatiua est vera potẽtia nõ ex se hz actũ: sz ex hac nõ sequiẽ affirmatiua: ergo ex se hz nõ actũ qõ est esse in potentia cõtradictionis sm se: ad actũ. s. z nõ actũ. Illa vero affirmatiua/ potentia ex se hz nõ actũ. est falsa: z silr ista est falsa. potentia ex se nõ hz actũ magis qz nõ actũ: qm ex se in proprio gñe cause. s. mãlis ita vendicat sibi actũ talem q nullo modo oppositũ: qm ita talẽ q nullũ aliũ. Ad hoiem vo scito q Ari. 9. met. te. 17. qui allegatur nõ vocat potẽtiam nisi potẽtiã vt potẽtiã: potentia aũt vt potẽtia nõ est qñ iam est sub actu: z sic potentiã pure receptiuam nõ vocat potentiã. z ppea dicit q ois potẽtia est potẽtia cõtradictionis. Et si vis ẽt pteruos cõuincere affer codicẽ z videbis ibidẽ q negat i celo esse potentiam ad motũ localẽ: quũ tñ cõstet q motus est actus entis in potentia inqũtum in potẽtia. Qz enim posuit motũ celo coeternũ sicut z figurã: ac p hoc celũ nunqz est in statu potentie respectu motus: sz semper in actu: ideo dixit nõ esse in potentia ad motũ sed in potentia ad terminos motus. vnde z quo ad quos cõtinue agiẽ a motore deperdendos z acquirendos. Ad confirmationes aũt dr duplr. Prio distinguẽdo de nõ esse z priuatiõe simplr/ vel sm qd. Et q materia est p quã põt res nõ eẽ saltem sm qd z silr est idẽ sbo cũ priuatiõe sm qd saltẽ. Scdo põt dici z melius q iste ppões pñt duplr exponi. Prio vt sbm vendicet sibi pdicatuz: z sic nõ sunt vere nisi cũ disiũctiõe simplr vel sm qd: aliomodo vt pdicatũ determinet sibi sbm. z sic sunt vere absolute: vbicũqz nãqz est potentia ad esse z nõ esse/ ibi est materia. silr vbi est priuatio ibi est idẽ sbo cũ mã/ z nõ ecõtra. Ad argumẽtũ aliorũ negaẽ sequela. z rõ est: qz mot⁹ circularis est motus aialis z nõ mere naturalis: z ppea nõ supfluit forma celi. Nec est dõm q est principiũ pure passiuũ respectu motus circularis: sz q quẽadmodũ forma cordis cõcurrit ad motũ cordis medio modo inter pure passiuũ z actiuũ/ z tamẽ nõ nisi ab aia motus ille esse potest: ita forma celi natura talis est ad quã in cõiũctiõe ad aiam seu intelligẽtiã/ natus est sequi motus circularis. vñ sba corpalis celi est principiũ naturale motus circularis: alioquin rueret totus processus in prio de celo: z mũdo ad inferendam quintã essentiã. z nihilominus aiam opz adiũgere: sicut patet in motu cordis. Est em primus motus in vniuerso: sicut motus cordis in animali: vt patet in. 8. phys. ¶ Ad rõnẽ aũt primã scoti cõtra scdm dictũ neganda est sequela: qm nõ est par ratio de causis extrinsecis z intrinsecis: qm iste sunt partes rei z intrant cõpõnẽ rerũ. ac p hoc opz esse varias iuxta rerum varietates. extrinsece aũt nõ. Ad scdm vero iam patet rñsio ex dictis. negatur siquidem: q materia solis sit in potentia sm se ad priuationem sue forme. z rõ est: qz potentia ad priuationẽ huius forme fundatur super potentia ad aliam formam: vt patet ex dictis.

¶ Ad primum vo egidij modificatur illa ppõ/ negõ oium formarũ constituit vnitatẽ materie. põt em duplr intelligi. Prio absolute: vt sonat: z sic est falsa: qz negõ absolute dr de nihilo. Aliomodo in sbo apto nato: z sic est vera: sed sbm aptũ in pposito est materia cõis multis: hec em est vna negatiue nõ positiue: sed materia cõis multis cũ materia ppria vni non sortitur vnitatẽ ex negõne: qz ex hoc ipso quod hec est cõis his/ ille nõ tã sunt diuerse. Ad secundũ aũt cõceditur q solus actus distinguit. z dico q due pure potentie distinguuntur actibus: quos per se prio respiciũt: z p quos diffiniunẽ: z a qbus nõ possunt abstrahi/ etiã p primã opõnem intellectus. Et si qras distinctiuũ intrinsecũ in eis. Dico q est ipsa cuiusqz sbalis cõmẽsuratio ad actũ sibi adequatũ. Et si de ipsa sbali cõmensuratiõe ad actũ qras dico q est nõ solũ idẽtice/ sz formalr ipsa essentia cuiusqz pure potẽtie. Et ppea sicut actus adequati sunt diuersi seipsis ita potẽtie pprie ad eos sũt p se diuerse pp actus. Sicut em materia est pp formã: ita distõ materie est pp diuersitatẽ formarũ. Ad 3m quo ad rẽ dr q nullũ incõueniẽs est vnã purã potẽtiã magis distare ab actu puro qz aliã purã potentiã. nõ per inclusionẽ alicuius actualitatis in vna magis qz in alia: qz nõ essent ambe pure potentie: sz p vni⁹ cõmẽsurationẽ ad perfectiorẽ actũ adequatũ respectu alteri⁹: ita q ex hoc vna pura potẽtia ẽ altera pura potẽtia minus ab actu distãs: qz est capacitas pfectioris actus. Sz caue hic ne fallaris sophismate cõñtis: aut figure distinctiõis/ a pura po^a ad puraz potẽtiã ad talẽ actũ. Illa em est ppe nihil: z maxime distãs a deo zc. Sed habet latitudinẽ pp actus respectos mõ declarato. Singularũ autẽ pure potentiarum nulla nisi cõmẽsurata infimo actui est maxime distãs z ppe nihil. Ex his aũt puto facile reliqua solui posse: quare trãseamus ad alia.

¶ In lra deinde autor destruit hãc affirmatiuã q est positio Auer. Mã celi est simplex substantia corporea: tali ratione. Omne ens actu vel est actus seu forma vel habẽs actum seu formã: sed corporeitas celi secluso motore est ens actu z nõ est habens actum seu formam: ergo est actus seu forma. Discursus bonus cũ premissis euidẽtibus saltẽ naturaliter z ad hoiem. s. Auerroim: falsitas aũt cclonis pbaẽ sic, si corporeitas illa esset act⁹ esset intellecta in actu: quod repugnat celesti corpori: quia est sensibile: vt pz.

¶ Circa hanc rationẽ aduerte q calũniã patiẽ propterea qz fundaẽ super hac ppositione/ oẽ qõ est secundũ se totũ actus/ est intellectũ in actu: vt pz: h aũt esse falsum pz ex eo q hec albedo ẽ sm se tota actus/ z silr hec forma huius bouis est tota actus: nihil em horum habet plures partes/ quarũ vna sit actus vel forma/ z altera non. Et tamẽ constat qõ nihil horum est intellectum in actu: sed sensibile in actu z intelligibile in potẽtia. Et similiter diceret Auerro. de illa corporeitate q est de genere substantie sensibilis: et tamen tota est actus potentie admixtus: quia mobilis/ z subiectus quantitati/ figure z ceteris accidentibus.

¶ Ad euidẽtiã huius. scito q esse ens in actu cõtingit dupliciter. Uno mõ pprie. alio modo cõiter. Et cõiter quidẽ vocaẽ ens in actu oẽ qõ quomodolibet extra causas suas est. Proprie aũt illud tãtũ cuius pprie est esse: quod. s. est per seipsum/ non qz aliqd est alicuius. hoc aũt in his que fiunt est illud qõ fit. i. cõpositũ: vt pz. 7. met. In his aũt q non generanẽ nec corrũpunẽ est illud qõ fieret si fieret. In pposito non est sermo de ente in actu communiter: sed proprie. Et propterea instantie nihil valent. nulla enim

Universidad de Deusto Biblioteca

forma apud nos est/
aut sit/nisi q2 est aut
sit cõpositū. Ūn rõ li
tere ex resolutiõe sub
stantie robur trahit.
b 265 Quum em substātia
diuidat sufficiēter in
materiā ⁊ formā ⁊ cõ
positū ex illis. Et mā
diffinita sit ꝙ non est
ẜm eā hoc aliqd: for
ma ṽo sit ẜm quā sit
hoc aliqd: opꝫ ꝙ cor
poreitas celestis quū
manifeste sit hoc ali
quid / seclusio moto
re: pꝫ ꝙ nõ cadat sub
567 mēbro primo. s. mate
ria: sꝫ 2° vel 3°. s. for
ma vel cõposito. Et
quū Auerrois neget
cõpositū: ergo restat
ꝙ est forma: ⁊ est non
q2 aliqd alicui⁹ est: sꝫ
est ꝑ seipsam: ita ꝙ si
fieret / eius esset ꝑ se
primo fieri: ac ꝑ hoc
ei⁹ est ꝑ se primo esse.
Ois aūt forma que ꝑ
se primo est/est intel
lecta in actu / qm vt
in. 3. de anima d2: oi
no ita se hñt / q̄ circa
intellectū sunt sicut
circa sepatione a ma
teria. Duo igit sequū
tur ad positionē Auer
rois. Ex eo qđ ꝑ se ꝑ
mo est ens in actu: se
quit ꝙ sit de gñe in
tellectoꝝ / in actu. Et
eo ṽo ꝙ subijcit q̄nti
tati potētie ad vbi, ec.
sequitur ꝙ sit de gñe
sensibiliū. Sūt ẜ hic
572 icõpossibilia. Nec pt
ab hac rõne euadere
quis/nisi ponēdo q̄r
tum gen⁹ subē: qđ ab
Aristo. philosophia
alienū esse pꝫ. Qđ em
aliqui ponūt. s. corpo
reitatem illā cõprehē
di sub primo mēbro.
s. sub materia distin
guētes materiam in
materiā ad esse/ ⁊ in
materiā ad vbi/ ꝯtra
dicit diffinitioni seu
proprietati materie/
que ipsum est primū
mēbrū: vt pꝫ in secū
do de anima. Cõtra
riatur quoqꝫ doctri
ne Arist. alibi vt ostē
di facile posset: si con
tra Auerroim modo
scribēdū esset. ¶ Ter
tio infert tres propo
sitiões. prima est ma
teria celi ẜm se nõ est
in potētia nisi ad for
mam quam hꝫ. Scđa
est: ꝙ nõ remanet in
potētia ad esse/ sꝫ ad
vbi. Tertia/ ꝙ mate
ria corpoꝝ corrupti
biliū ⁊ incorrupti
biliū nõ est eadē/nisi
analogice: ⁊ est respõ
sio ad quesitum di
recte.
¶ Super Arti. 3.
T Itulus clarus ex
vsu. Ce
lū imobi
le. ¶ In
590 corpe qñqꝫ facit. prio

terie: sed voluntati artificis. s. dei quē intro
ducit corporibus celestibus dicēte, Natu
ra vestra estis dissolubilia: volūtate autem
mea indissolubilia: q2 volūtas mea maior
est nexu vestro. Hanc aūt positionē Aristo.
reprobat ꝑ mot⁹ naturales corpoꝝ. Cū em
corp⁹ celeste hēat nālē motū diuersum a na
turali motu elemētoꝝ: sequit ꝙ ei⁹ natura
sit alia a natura quatuor elemētoꝝ. Et sicut
mot⁹ circularis q̄ est ꝓpri⁹ corpis celestis,
caret cõtrarietate: mot⁹ aūt elñtoꝝ sunt in
uicem ꝯrij vt (qui est sursum et qui est deor
sum) ita corp⁹ celeste est absqꝫ ꝯrietate. cor
pora ṽo elemētaria sunt cū ꝯrietate. Et q2
corruptio ⁊ gñatio sunt ex ꝯrijs: sequitur qđ
ẜm suā naturā corp⁹ celeste sit incorruptibi
le, elemēta ṽo sunt corruptibilia. Sed non
obstāte hac drīa corruptibilitatis ⁊ incorru
ptibilitatis nālis, Auicebrõ posuit vnā ma
teriā oīm corpoꝝ attēdēs ad vnitatē forme
corporalis. Sꝫ si forma corpeitatꝭ esset vna
forma ꝑ se: cui supuenirēt alie forme quibus
corpa distinguunt, haberet necessitatem qđ
dicit: q2 illa forma immutabilr mãe inhere
ret: ⁊ q̄ntū ad illam esset omne corpus incor
ruptibile. Sed corruptio accideret ꝑ remo
tionem sequētiū formaꝝ. Que nõ esset cor
ruptio simplr: sed ẜm quid: q2 priuationi sub
sterneret aliqđ ens actu, sicut etiam accide
bat antiquis naturalib⁹: q̄ ponebāt sbm cor
poꝝ aliqđ ens actu: puta ignē, aut aerē, aut
aliqd hmõi. Supposito aūt ꝙ nulla forma
q̄ sit in corpe corruptibili remaneat vt sub
strata gñationi ⁊ corruptioni: sequit de ne
cessitate ꝙ nõ sit eadē materia corpoꝝ cor
ruptibiliū ⁊ incorruptibilū. Materia em ẜm
id qđ est, est in potētia ad formā. Opꝫ ergo
ꝙ materia ẜm se cõsiderata sit in potētia ad
formā oīm illoꝝ quoꝝ ē materia cõis. Per
vnā aūt formā nõ sit in actu, nisi quātum ad
illā formā. Remanet ergo in potētia quātū
ad oēs alias formas. Nec hoc excludit ꝙ si
vna illarū formarū sit ꝑfectior ⁊ cõtinens in
se virtute alias: q2 potētia q̄ntum est de se in
differēter se hꝫ ad ꝑfectū ⁊ imꝑfectū. Unde
sicut qñ est sub forma imperfecta est in po
tētia ad formā perfectā, ita ecõuerso. Sic er
go materia ẜm qđ est sub forma incorrupti
bilis corpis erit adhuc in potētia ad formā
corruptibilis corpis. Et cū nõ habeat eam
in actu erit simul sub forma ⁊ priuatione, q2
carentia forme in eo qđ est in potētia ad for
mam est priuatio. Hec aūt dispositio est cor
ruptibilis corpis. Impolle ergo est ꝙ corpo
ris corruptibilis ⁊ incorruptibilis per natu
rā sit vna materia. Nec tñ dõm est, vt Auer.
fingit: ꝙ ipsum corpus celeste sit materia
celi, ens in potētia ad vbi ⁊ nõ ad esse. ⁊ for
ma eius est substātia separata, que vnitur ei
vt motor. Quia impossibile est ponere ali
quod ens actu quin vel ipsum totū sit act⁹
⁊ forma: vel habeat actū seu formā. Remota
ergo ꝑ intellectū substantia sepata q̄ ponit
motor: si corpus celeste nõ est habēs formā
(qđ est componi ex forma ⁊ subiecto forme)
sequitur ꝙ sit totū forma ⁊ actus. Omne au
tem tale est intellectū in actu. Qđ de corpe
celesti dici nõ põt: cū sit sensibile. Relinquit
ergo ꝙ materia corpis celestis ẜm se consi
derata nõ est in potētia. nisi ad formā quam
habet. Nec refert ad ꝓpositū quecūqꝫ sit
illa, siue anima, siue aliquid aliđ. Unde illa
forma sic perficit illam materiam, ꝙ nullo
modo in ea remanet potētia ad esse, sed ad
vbi tātum, vt Aristo. dicit. Et sic non est ea
dem materia corporis celestis ⁊ elementorum, nisi ẜm analo
giam, ẜm qđ cõueniunt in ratione potentie.

Ad primū Ergo dõm, ꝙ Aug. sequit in hoc opinionē
Platonis nõ ponētis quintā essentiā. Uel
dõm, ꝙ materia informis est vna vnitate ordinis, sicut omnia
corpora sunt vnum in ordine creature corporee. ¶ Ad scđm di
cendum, ꝙ si genus consideretur physice, corruptibilia ⁊ incor
ruptibilia nõ sunt in eodem genere, propter diuersum modum
potētie in eis, vt d2. x. meta. Scđm aūt logicam cõsiderationem
est vnum genus oīm corpoꝝ, ꝓpter vnā rõnem corporeitatis.
¶ Ad tertium dõm, ꝙ forma corporeitatis nõ est vna in oībus
corporibus: cum nõ sit alia a formis quibus corpora distinguū
tur, vt dictum est. ¶ Ad quartū dõm, ꝙ cum potētia dicat ad
actum, ens in potētia est diuersum ex hoc ipso ꝙ ordinatur ad
diuersum actum, sicut visus ad colorem, ⁊ auditus ad sonum.
Unde ex hoc ipso materia celestis corporis est alia a materia
elementi: quia non est in potentia ad formam elementi.

¶ Utrum celum empyreū sit cõcreatū materie informi. Arti. 3.

A D tertiū Sic procedit. Uidetur ꝙ celū
empyreum non sit cõcreatum 559 2.di.12. arti.5.
materie informi. Celū em empyreū, si est aliquid
opꝫ ꝙ sit corpus sensibile. Omne aūt corpus sen
sibile est mobile. Celū aūt empyreum non est mo
bile: quia mot⁹ eius deprehēderet ꝑ motum alicuius corporis
apparentis. Qđ minime apparet. Nõ ergo celū empyreum est
aliqđ materie informi cõcreatum. ¶ P̄. Aug. dicit in. 3. de tri.
ꝙ inferiora corpora ꝑ superiora quodā ordine regunt. Si ergo
celum empyreū est quoddā supremum corpus: opꝫ qđ habeat
aliquā influentiā in hec inferiora corpora. Sꝫ hoc non vr: pre
sertim si ponat immobile: cum nullū corpus moueat nisi motū.
Nõ est ergo celū empyreū materie informi cõcreatum. ¶ Sed
dicatur ꝙ celum empyreū est locus cõtemplationis non ordi
natū ad naturales effectus. Contra. Augu. dicit in. 4. de trini.
ꝙ nos ẜm ꝙ mente aliqđ eternū capimus, nõ in hoc mūdo su
mus. Ex quo pꝫ ꝙ cõtemplatio mentem supra corpalia eleuat.
Non ergo contemplationi locus corporeus deputatur. ¶ P̄.
Inter corpora celestia inuenitur aliquod corpus partim diafa
num ⁊ partim lucidum. s. celū sydereū. Inuenit etiā aliqđ celū
totū diafanū: qđ aliqui nomināt celū aqueū vel chrystallinum.
Si ergo est aliud superius celū: opꝫ ꝙ sit totum lucidum. Sed
hoc esse nõ põt: q2 sic ꝯtinue aer illuminaret, nec vnqꝫ nox eēt.
Non ergo celum empyreum materie informi est concreatum.

Sed contra Est, qđ Strabus dicit ꝙ cū dicitur in
princi. crea. deus cel. ⁊ ter. celum dicit
nõ visibile firmamentum: sed empyreum. i. igneum.

Respõdeo Dõm, ꝙ celum empyreum non inuenitur
positum nisi per authoritates Strabi et
Bede. ⁊ iterum per authoritatem Basilij. In cuius positione
quātū ad aliquid cõueniunt. s. quātum ad hoc qđ sit locus bea
torum. Dicit em Strabus, ⁊ etiā Beda, ꝙ statim factum ange
lis est repletū. Basi. etiā dicit in. ij. exam. Sicut dānati in tene
bras vltimas abiguntur: ita remuneratio ꝑ dignis operibus re
staurat in ea luce que est extra mūdum, ⁊ ibi quietis domicilium
sortientur. Differūt tamē quātū ad rõnem ponēdi. Nā Strab⁹
⁊ Beda ponūt celum empyreū ea rõne: q2 firmamētū ꝑ qđ ce
lum empyreum intelligunt: non in principio sed secunda die d2
factum. Basi. vero ea rõne ponit ne videatur simpliciter deus
opus suū a tenebris inchoasse: qđ manichei calūniant, deū ve
teris testamāti deū tenebrarū noiantes. Hꝫ aūt rõnes nõ sunt
multū cogētes. Nā q̄stio de firmamēto: qđ legit factū in secūda 41
die: aliter soluit ab Aug. ⁊ alr ab alijs sanctis. Questio aūt de
tenebris soluit ẜm Aug. ꝑ hoc ꝙ informitas q̄ ꝑ tenebras signi
ficat nõ ꝑcessit duratiõe formationē, sꝫ origine. Scđm alios ṽo
cū tenebre nõ sint creatura aliq̄, sed priuatio lucis diuine sapie
attestat: vt ea q̄ ꝓduxit ex nihilo: primo in statu imperfectionis
institueret: ⁊ postmodum ea ꝑduceret ad ꝑfectū. Põt aūt conue
nientior ratio sumi ex ipsa conditione glorie. Expectatur enim
in futura remuneratiõe duplex gloria. s. spūalis ⁊ corpalis, non
solum in corporibus humanis glorificādis: sed etiā in toto mūdo c 556
innouādo. Inchoata est aūt spūalis gloria ab ipso mūdi prin.
in beatitudine angeloꝝ: quoꝝ equalitas sanctis ꝓmittit. Ūn
cõueniēs fuit: vt etiā a pn̄cipio corpalis gloria inchoaret in ali
q̄ corpe, qđ ēt a pn̄° fuerit absqꝫ seruitute corruptiõis, ⁊ muta
bilitatꝭ, ⁊ totalr lucidū: sic tota creatura corpalis expectat post
resurrectionē futura. Et iõ illđ celū d2 empyreū. i. igneū. nõ ab
ardore, sed a splendore. ¶ Sciēdum est autē ꝙ Augu. 10. de ci.
dei, dicit, ꝙ Porphyrius discernebat a demonibus angelos, vt
aerea loca esse demonū: etherea vero vel empyrea diceret an
geloꝝ. Sed Porphyrius tāqꝫ Platonicus celū istud sydereū,
igneū esse existimabat. Et iõ empyreū noiabat vel ethereū, ẜm
ꝙ nomen etheris sumitur ab inflāmatione: ⁊ nõ ẜm qđ sumitur
a velocitate mot⁹: vt Ari. dicit. Qđ ꝑ tāto dictū sit ne aliqs opi
netur Aug. celū empyreū posuisse: sicut nūc ponit a modernis.

Ad primū Ergo dõm, ꝙ corpa sensibilia sunt mobilia
ẜm ipsum statū mūdi, q2 ꝑ motū creature
corpalis ꝓcurat elemētoꝝ multiplicatio. Sed in vltima con
summatiõe glorie cessabit corpoꝝ motus. Et talē oportuit esse
a pn̄° dispositionē celi empyrei. ¶ Ad scđm dõm, ꝙ satis ꝓba
bile est qđ celū empyreū ẜm quosdā: cū sit ordinatū ad statum
glorie, nõ hꝫ influētiā in inferiora corpa, q̄ sunt sub alio ordine:
vtpote ordinata ad nālē rerū decursum. Probabili⁹ tñ vr dõm,
ꝙ sicut supremi angeli q̄ assistunt, habēt influētiā sup medios ⁊
vltimos q̄ mittuntur, q̄uis ipsi nõ mittātur ẜm Dio. ita celum
550 empyreū hꝫ influētiā sup corpa q̄ mouētur: lꝫ ipsuꝫ nõ moueat.
Et ꝓpter hoc põt dici ꝙ influit in primū celū qđ mouet: nõ ali
quid trāsiens ⁊ adueniēs ꝑ motū: sꝫ aliqđ fixum ⁊ stabile: puta
ṽtutē cõtinēdi ⁊ causandi, vel aliqđ hmõi ad dignitatē ptinēs.
¶ Ad tertiū dõm, ꝙ locus corporeus deputat ꝯtēplationi nõ
ꝓpter necessitatē, sed ꝓpter cõgruitatē, vt exterior claritas in
teriori ꝯueniat. Ūn Basilius dicit ꝙ ministrator spūs nõ pote
rat degere in tenebris: sed in luce ⁊ letitia degendi sibi habitū
possidebat. ¶ Ad 4m dõm, ꝙ sicut Basilius dicit in. 2. exam.
constat factum esse celū rotūditate cõclusum, hñs corpus spis
sum ⁊ adeo validum, vt possit ea que extrinsecus hñtur ab inte
rioribus separare. Ob hoc necessario post se regionē relictam
carētē luce cõstituit: vtpote fulgore q̄ supradiabat excluso. Sꝫ
q2 corpus firmamēti etsi sit solidū: est tñ diaphanum, qđ lumen
nõ impedit: vt pꝫ ꝑ hoc qđ lumē stellaꝝ videmus nõ obstātib⁹
medijs celis. põt aliter dici, qđ hꝫ lucē celū empyreum nõ cõdē
satam vt radios emittat: sicut corpus solis, sed magis subtilem,
vel hꝫ claritatē glorie: que nõ est ꝯformis cū claritate naturali.

¶ Utrum tempus sit cõcreatum materie informi. Art. 4.

340 2.di.12. arti.5. **A D quartū** Sic ꝓcedit. Uidet ꝙ tēpus
nõ sit cõcreatū mãe informi.
Dicit em Aug. 12. ꝯfes. ad deū loquēs, Duo repe
rio q̄ fecisti carētia tpībus. s. mām primā corporalē:
⁊ naturā āgelicā. Nõ ergo tp̄s est ꝯcreatū mãe in
formi. ¶ P̄. Tp̄s diuidit ꝑ diē ⁊ noctē. Sed a pn̄cipio nec nox
nec dies erat: sed postmodū cū diuisit deus lucē a tenebris. Er
go a pn̄cipio nõ erat tp̄s. ¶ P̄. Tp̄s est numerus motus firma
mēti: qđ legit factū scđo die. Ergo nõ a principio erat tempus.
¶ P̄. Motus est prior tempore. Magis igitur debebat nume
rari inter primo creata q̄ꝫ tempus. ¶ P̄. Sicut tempus est mē
sura extrinseca, ita ⁊ locus. Non ergo magis debet computari
inter primo creata tempus q̄ꝫ locus.

Sed cõtra Est, qđ aug. dicit sup ge. ad lit. ꝙ spūalis
⁊ corpalis creatura est creata i pn̄° tpis.

Rñdeo Dõm, qđ cõiter d2, q̄tuor esse primo creata. s. na
turā angelicā: celū empyreū: materiā corpora
lem informē, ⁊ tp̄s. Sed attēdendū est qđ hoc dictū nõ ꝓcedit
ẜm Aug. opinionē. Aug. em ponit duo primo creata. s. naturā
angelicā, ⁊ materiā corporalē: nulla mētione facta de celo em
pyreo. Hec aūt duo. s. natura angelica ⁊ materia informis ꝑce
dūt formationē nõ duratione, sed natura. Et sicut natura prece
dunt formationē, ita etiā ⁊ motū ⁊ tp̄s. Ūn tp̄s non põt eis cõnu
merari. Procedit autem ꝑdicta enumeratio ẜm opinionē alio
rum sanctoꝝ ponētiū qđ informitas materie duratione ꝑcessit
formationē. Et tunc ꝑ illa duratione necesse est ponere tēpus
aliquod. Aliter em mensura durationis accipi non posset.

Ad primū Ergo dõm, ꝙ Aug. hoc dicit ea rõne: qua
natura angelica ⁊ mã informis ꝑcedūt ori
gine seu nā tp̄s. ¶ Ad scđm dõm, qđ sicut ẜm alios sanctos mã
erat quodāmõ informis, ⁊ postea fuit formata: ita tp̄s q̄dāmõ
fuit informe, ⁊ postmodū formatū, ⁊ distinctū ꝑ diē ⁊ noctem.
¶ Ad tertiū dõm, qđ si motus firmamēti nõ statim a principio
incepit: tūc tp̄s qđ ꝑcessit nõ erat numer⁹ mot⁹ firmamēti: sꝫ cu
iuscūqꝫ primi mot⁹. Accidit em tpī ꝙ sit numer⁹ motus firma
mēti inq̄ntū hic mot⁹ est prim⁹ motuū. Si aūt esset alius mot⁹
primus, illi⁹ motus esset tp̄s mēsura, q2 oīa mēsurant primo sui
gñis. Opꝫ aūt dicere statim a pn̄cipio fuisse aliquē motuꝫ, ad
minus ẜm successionē conceptionū et affe
ctionū in mēte aliqua. Motum aūt non est
intelligere sine tp̄e: cū nihil aliud sit tp̄s q̄ꝫ
numer⁹ prioris ⁊ posterioris i motu. ¶ Ad
quartū dicēdū, ꝙ inter primo creata cõpu
tant ea q̄ habēt generalē habitudinem ad
res. Et ideo cõputari debuit tp̄s: qđ hꝫ rõ
nem cõis mēsure: non aūt motus: q̄ cõpara
tur solū ad subm mobile. ¶ Ad quintū di
cendū, ꝙ locus intelligit in celo empyreo
oīa cõtinente. Et q2 locus est de permanen
tibus cõcreatus est totus simul. Tempus
aūt qđ nõ est permanēs, concreatum est in
suo principio, sicut etiā modo nihil est acci
pere in actu de tempore nisi nunc.

¶ De opere distinctionis ẜm se. Qõ. 67.

C Onsequēter cõsiderandū est de ope
re distinctionis scđm se.
Et primo de opere pme
diei. Secundo de opere
secūde. Tertio de opere
tertie. ¶ Circa primum
queruntur quatuor. Primo vtrū lux ꝓprie
in spiritualibus dici possit. Secundo vtruꝫ
lux corporalis sit corpus. Tertio vtrum sit
qualitas. Quarto vtrum cõueniēs fuit pri
ma die fieri lucem.

¶ Utrū lux ꝓprie in spūalibus dicat. Ar. 1.

A D primū Sic ꝓcedi
tur. Ur, qđ
lux ꝓprie in spūalib⁹ dicatur.
Dicit enim aug. 4. sup gen. ad
lit. ꝙ in spūalibus melior ⁊ cer
tior lux est. Et ꝙ Christus nõ sic d2 lux quō
lapis: sed illud ꝓprie, hoc figuratiue.
¶ Preterea. Dion. 4. cap. de di. no. ponit lu
men inter noia intelligibilia dei. Noia autē
intelligibilia ꝓprie dicunt in spūalibus. Er
go lux proprie d2 in spūalibus. ¶ Preterea.
Apls dicit ad eph. 5. Omne qđ manifestat
lumen est. Sed manifestatio magis proprie
est in spiritualibus q̄ꝫ in corporalibus. Er
go ⁊ lux.

Sed cõtra Est, qđ Ambro. in li.
de tri. ponit splendo
rem iter ea q̄ de deo metaphorice dicuntur.

Rñdeo Dicendum, ꝙ de aliquo no
mine dupliciter cõuenit lo
qui. Uno modo ẜm primā eius īpositionē.
Alio modo ẜm vsum nominis: sicut patet in
nomine visionis: quod primo impositū est
ad significandum actū sensus visus. Sꝫ pro
pter dignitatē ⁊ certitudinē hui⁹ sensus ex
tensum est hoc nomē ẜm vsum loquentium
ad oēm cognitionē alioꝝ sensuū. Dicim⁹
enim vide quō sapit: vel quō redolet: vel
quō est calidum. Et vlterius etiā ad cogni
tionē intellectus. ẜm illud Mat. 5. ca. Bea
ti mundo corde: quoniam ipsi deum vide
bunt. ¶ Et similiter dicendum est de nomi
ne lucis. Nam primo quidem est institutuꝫ
ad significandum id quod facit manifesta
tionem in sensu visus. Postmodum autem
extensum est ad significandum omne illud
quod facit manifestationem secundū quan
cunqꝫ cognitionem. Si ergo accipiatur no
men luminis secundum suam primam im
positionē, metaphorice in spiritualibus di
citur: vt Ambro. dicit. Si autem accipia
tur secundū ꝙ est in vsu loquentium ad om
nem manifestationem extensum, sic ꝓprie
in spiritualibus dicitur.
¶ Et per hoc patet responsio ad obiecta.

vnde habemus celū
empyreum esse: idest
a tribus tantuꝫ. Se
cundo in quo conue
niunt hi tres: quia
in fine: ⁊ in quo diffe
runt: quia in ratio
ne. Tertio librat eo
rum rationes. Quar
to rationem magis
congruam assignat.
Quinto ostendit se
cundam partem ex
clusiue proposite: ex
cludendo augustinū
a ponentibus tale ce
lum: oia clara sunt.
¶ In responsione ad
secūdum aduerte qđ
sanctus Tho. suam
olim in secundo sen
tentiarum. dist. 2. q.
2. ar. tertio relinquit
opinionem: de nega
tione influentie celi
empyrei: quam etiaꝫ
in quolib. 6. q. 11. re
prehendit: quare hic
dicta amplectere.
¶ Super Arti. 4.
T Itul⁹ clar⁹. ¶ In
corpe tria. Prio
conclusionem respõ
sinam affirmatiue:
communiter dicitur 34.1
quatuor esse cõcrea 2.di.13.
ta. Secūdo ostendit ar.2.
hoc nõ ṽificari apud et q̄l.6.
Augustinū: ⁊ ꝯsequē ṫ
ter apud augustinuꝫ Et Jo.
negatiue responde 1.1.8.
tur quesito. Tertio pn°.
ostendit hoc verifica
ri apud alios: omnia
clara.
¶ Sup. q. 67. Art. 1.
T Itul⁹ cla
rus. ¶ In
corpe vna
distinctio
de signifi
catione duplici no
minis: scilicet quo
ad primam imposi
tionē: ⁊ quo ad vsū.
iuxta vtrūqꝫ mēbrū
respõdet quesito: iu
xta primum / nega
tiue: iuxta secūdum
affirmatiue.

Universidad de Deusto Biblioteca

342 2.d.2.q.1.ar.3. ad 4m ⁊ d.13.ã.3. Et di.30 q.2.art.1.cor.et 2.cel.kc. 10.co.5. pn°. Et.2.de aia.l.14

Super Arti.2.

Titul⁹ clarus. In corpore vna conclusio responsiua negatiue: lux nõ est corp⁹. Probatur clare ex tribus motiuis. s. loco: motu: ⁊ generatione: et corruptione: et clare patent sine q̃one.

Super Arti.3.

Titulus clarus. In corpore tria iux tres opiniones duas extremas. prima est tenentium lumẽ intentionem. secũda tenẽtium lucem substantiam. Et mediam. s. esse qualitatẽ actiuã consequẽtem corpus lucens ex se. Quo ad primũ duo. Primu3 opinio/ lumẽ non h3 esse naturale: sed intentionale. Scdm cõtra dupliciter. primo quia denominat. secundo quia causat effectus naturales.

Hic aduerte q scotus in.2.distin.13. Et egi.in.2.de anima. ⁊ in.2.sen.di.13.tenent lumen intẽtionale esse habere. Et ad primam rationẽ S.T. dicit sco. q maior nõ est necessaria sed vera in multis per accidens: q2 nõ habem⁹ denominatiua propria. Ad scdam vero negat maiorẽ. affert aũt sco. rõnem pro se cõtra. S.Tho. difficilem: lumẽ recipit in organo visus / ergo h3 esse intentionale. Antecedens pbat auctoritate Auerrois in de sensu ⁊ sensato. Et Arist. ibidẽ ponẽtis lumen intrinsecum oculo. cõsequẽtia pbatur/ q2 sensibile positũ supra sensum nõ causat sensationem.

Ad hoc breuiter videtur mihi dicendũ: qd esse luminis neq3 est esse pure intentionale/ neq3 naturale vt distinguitur contra intentionale: sed est esse altius prehabẽs in se virtualiter/ ⁊ id qd spectat ad esse naturale ⁊ intẽtionale. Ita q est vtrũq3 ⁊ neutrũ. Et alterũ. s. naturale vt. S.T. dicit. Neutrũ quidẽ q2 non habet esse naturale qd distinguitur cõtra intentionale. i. esse naturale sic materiale/ queadmodũ sensibilia obiecta sensuum habent: que ob suam materialitatem: sentiri non possunt posita supra sen

252

Utrum lux sit corpus. Arti.2.

Ad scdm sic pcedit. Videt q lux sit corp⁹. Dicit em Aug. in lib. de li. ar. qd lux in corporibus primũ tenet locũ. Ergo lux est corp⁹. Pr. Phs dicit q lumẽ est species ignis. Sed ignis est corpus. Ergo lumẽ est corpus. Pr. Ferri, intersecari ⁊ reflecti est pprie corporũ. Hec aũt oia attribuũtur lumini vel radio. Cõiungũtur etiã diuersi radij, et separãtur vt Diony. dicit.2.ca.de di.no. Qd etiã videtur nõ nisi corporib⁹ cõuenire posse. Ergo lumen est corpus.

Sed 3. Duo corpa nõ põt simul eẽ in eodẽ loco. Sed lumen est simul cũ aere. Ergo lumen nõ est corpus.

Rñdeo Dõm, qd impoẽ est lumen esse corp⁹. Qd q̃dẽ apparet tripl'r. Primo q̃dẽ ex parte loci. Nã loc⁹ cuiuslibet corporis est alius a loco alteri⁹ corporis: nec est possibile ɓm naturã duo corpora esse simul in eodẽ loco qualiacũq3 corpora sint: q2 contiguũ reqrit distinctionẽ in situ. Scdo apparet idẽ ex rõne motus. Si em lumẽ esset corpus illuminatio esset motus localis corpis. Nullus aũt mot⁹ localis corpis põt esse in instãti: q2 oẽ qd mouet localr necesse est q pri⁹ pueniat ad mediũ magnitudinis q̃3 ad extremũ. Illuminatio aũt fit in instanti. Nec põt dici q fiat in tpe impceptibili. Q2 in paruo spatio posset tps latere: in magno aũt spatio, puta ab oriẽte in occidentẽ tps latere non posset. Statim em cũ sol est in puncto orizontis illuminat totũ hemisperiũ vsq3 ad punctũ oppositũ. Est etiã aliud õsiderãdũ ex pte motus. Q2 oẽ corpus h3 motũ naturalẽ determinatũ. Motus aũt illuminationis est ad oẽm ptẽ nec magis ɓm circulũ q̃3 ɓm rectitudinem. Unde manifestũ est q illuminatio nõ est motus localis alicui⁹ corporis. Tertio apparet idẽ ex parte gñationis et corruptionis. Si em lumẽ esset corp⁹: qñ aer obtenebrescit p absentiã luminaris: seqret q corp⁹ luminis corrũperet: ⁊ q materia ei⁹ acciperet aliã formã. Qd nõ apparet: nisi aliqs dicat etiã tenebras esse corpus. Nec etiã apparet ex q̃ materia tm̃ corp⁹ qd replet mediũ hemisperiũ quotidie gñetur. Ridiculũ est etiã dicere q ad solã absentiã luminaris tm̃ corpus corrũpat. Si qs etiã dicat q nõ corrũpit: s3 simul cũ sole accedit ⁊ circũfert: qd dici poterit de hoc q ad interpositionẽ alicui⁹ corporis circa cãdelam tota domus obscuratur. Nec videt q lumẽ cõgregetur circa cãdelam: quia nõ apparet ibi maior claritas post, q̃3 ante. Quia ergo oia hec nõ solum rõni: sed sensui etiã repugnãt: dicendu3 est qd impossibile est lumen esse corpus.

Ad primũ Ergo dõm, q Aug. accipit lucẽ p corpore lucido in actu. s. p igne: qd inter quatuor elemẽta nobilissimũ est. Ad scdm dõm, qd Arist. lumẽ noiat ignẽ in ppria materia: sicut ignis in mã aerea dr flãma: ⁊ in materia terrea dr carbo. Non tñ est multũ curãdu3 de eis exẽplis q̃ Arist. inducit in libris logicalib⁹: q2 inducit ea vt pbabilia ɓm opinionem alio2. Ad tertiu3 dõm, qd oia illa attribuũtur lumini metaphorice: sicut etiã possent attribui calori. Q2 em motus localis est naturalr primus motuũ: vt pbat in 8.phy. vtimur noib⁹ ptinẽtib⁹ ad motũ localem in alteratione et in oibus motibus: sicut etiã nomen distantie deriuatum est a loco ad omnia cõtraria: vt dr in.x.meta.

Utrum lux sit qualitas. Arti.3.

Ad tertiũ sic pcedit. Uf qd lux nõ sit qualitas. Ois enim qualitas pmanet in subiecto, et postq̃3 agẽs discesserit: sicut calor in aqua postq̃3 remouet ab igne. Sed lumẽ nõ remanet in aere recedẽte luminari. Ergo lumen nõ est qualitas. Pr. Ois qualitas sensibilis h3 cõtrariũ: sicut calido cõtrariat frigidũ: ⁊ albo nigrũ. Sed lumini nihil est cõtrariũ. Tenebra em est priuatio luminis. Ergo lumẽ nõ est qualitas sensibilis. Pr. Cã est potior effectu. Sed lux celestium corpo2 causat formas subales in istis inferiorib⁹: dat etiã esse spũale coloribus: q2 facit eos visibiles actu. Ergo lux nõ est aliqua qualitas sensibilis: sed magis substantialis forma aut spiritualis.

Sed 3. Est qd Dam. dicit in lib.2. q lux est quedam qualitas.

Rñdeo Dõm, q quidã dixerunt qd lumen in aere nõ h3 esse naturale: sicut color in pariete: sed esse intẽtionale sicut silitudo coloris in aere. S3 hoc nõ põt esse ppter duo. Primo q̃dẽ q2 lumẽ denoiat aerẽ. Fit em aer luminosus in actu. Color vo nõ denoiat ipm. Nõ em dr aer coloratus. Scdo q2 lumen h3 effectũ in naturã. Q2 p radios solis calefiũt corpora. Intẽtiones aũt nõ causant trãsmutatiões naturales. Alij vero dixerunt q lux est forma subalis solis. Sed hoc ẽt apparet impossibile ppter duo. Primo q̃dẽ q2 nulla forma subalis est p se sensibilis: q2 qd quid est, est obm intellectus. vt dr in.3.de aia. Lux aũt est ɓm se visibilis. Scdo: q2 impoẽ est vt id qd est forma substãtialis in vno sit forma accidẽtalis in alio: q2 forme substantiali p se cõuenit õstituere in specie. Unde semper ⁊ in oib⁹ adest ei. Lux aũt nõ est forma substantialis aeris. Alioqñ ea recedẽte corrũperetur. Unde nõ põt esse forma subalis solis. Dicẽdũ est g q sicut calor est qualitas actiua, õsequẽs formã substãtialẽ ignis: ita lux est qualitas actiua õsequẽs forma3 subalem solis: vel cuiuscũq3 alterius corporis a se lucentis: si aliqd aliud tale est. Cuius signũ est qd radij diuersarum stellarum habent diuersos effectus ɓm diuersas naturas corporum.

Ad primũ Ergo dõm, q cũ qualitas cõsequatur formã subalẽ diuersimode se h3 subm ad receptionẽ qualitatis, sicut se h3 ad receptionẽ forme. Cũ em materia pfecte recipit formam: firmiter stabilit ẽt qualitas õsequẽs formã: sicut si aqua cõuertat in ignẽ. Cũ vo forma subalis recipit impfecte ɓm inchoationẽ quãdã: q̃litas õsequẽs manet q̃dẽ aliquãdiu s3 nõ semp, sicut p3 in aqua calefacta, q̃ redit ad suã naturã. S3 illuminatio non fit p aliquã trãsmutationẽ materie ad susceptionẽ forme subalis: vt fiat quasi inchoatio alicuius forme. Et ideo lumen nõ remanet nisi ad psentiã agẽtis. Ad scdm dõm, q accidit luci q nõ habeat cõtrariũ inquantũ est qualitas naturalis primi corporis alterantis: qd est a cõtrarietate elongatum. Ad tertiũ dicendũ, qd sicut calor agit ad formã ignis quasi instrumentaliter in virtute forme subalis: ita lumẽ agit quasi instrumẽtaliter in virtute corporum celestium ad pducendas formas substantiales: ⁊ ad hoc qd facit colores visibiles actu inquantum est qualitas primi corporis sensibilis.

sum ɓm se: quia sensus non est receptiu⁹ nisi specierũ sine materia. Nec h3 esse intentionale: vt distinguitur contra naturale: quia scilicet nõ est tantum intentio rei sensibilis: sed res ipsa sensibilis. Nec deficit a cõplemento essendi: quod natum est in natura cõuenire quiditati lucis: quemadmodum intentio albedinis nõ hab3 esse illud quod natum est in natura cõuenire quod quid erat esse albedinis. Utrunq3 vero quia hoc ostẽdit efficacis eius: recipitur enim in organo: ⁊ non impedit/ imo facit sensationem, ergo habet quod est intentiõis. Causat rursus transmutatiões reales in rebus inanimatis calefaciendo ⁊c. ergo habet quod est esse naturalis. Alterum autem: scilicet naturale: quia hoc esse altius in quo lumen prehabet quod est vtriusq3/ naturale esse illius est: vt subiectum ostendit. Esse si quidem naturale alicuius quiditatis ab intentionali eiusdẽ: in subiecto differũt: vt patet in omnibus inductiue. Subiectũ autem lucis et luminis idem est: scilicet dyaphanum inquantum huiusmodi: igitur. Sed quoniã hoc esse est spirituale valide/ ideo habet etiã id quod est intentionis. Et hoc ex eade3 radice venit: quia organum visus est eiusdem nature cũ eius subiecto: quia dyaphanum est: vt patet in de sensu ⁊ sensato: ⁊ hoc modo omnes aliquo modo dixerunt verum.

Quo ad secũdum duo. primu3 opinio: q est forma substantialis: scdm / contra dupliciter: quia sensibile per se: et quia in vno accidens.

Quo ad tertium cõclusio responsiua. Lux est qualitas actiua consequẽs substantiam corporis ex se lucentis. Probatur dupliciter. primo quasi per locum a diuisione: quia nullu3 predictorum est/ ergo. Secũdo a signo: quia radij stellarum habent diuersos effectus iuxta stellarũ diuersitatem.

Sed circa hoc signum est dubiu3 ad quid adductũ sit hoc signum. Non enim ad hoc qd lux sit qualitas. ⁊c. ad hoc qd sit actiua: q2 vtrunq3 horum probatum est. ergo ad hoc qd est cõsequens formam corporis lucentis ex se. Sed hoc non infertur/ ex hoc signo: nisi tenendo omnes stellas lucere ex se/ quod est aut falsu3/ aut dubium. Et patet hoc/ quia diuersitas effectuum non arguit lucem consequi corpus ex se lucens: nisi quia quelibet lux agit in virtute illius corporis ex quo fluit. sic enim iuxta diuersitatem corporum erit diuersitas actionum.

Ad hoc est dicendum/ q quicquid sit de causalitate lucis ex stellis. Ad propositum distinguere sufficit/ q lucem sequi corpus lucens. cõtingit dupliciter. s. quo ad agere/ et quo ad esse. Et qd dato q lux sequat quo ad vtrũq3 simul tm̃ corp⁹ lucẽs ex se ⁊ illud sol: sequitur tñ ad agere qdlibet corp⁹ lucens: qm lux imbibit in eo: et agit ɓm pprietatem ei⁹: ⁊ inde est q lux lucis h3 ppriũ effectũ: quis fit a sole. Ex h igit q lux sequit cuiuslibet corpis lucentis pprietatẽ quo ad agere: vt p3 in radijs diuersarũ stellarũ habẽtib⁹ diuersum esse cũ iuxta earũ diuersitatẽ signũ habet/ q lux sequit quo ad eẽ/ ⁊ quo ad agere simul corp⁹ lucẽs ex se tãq3 primum subiectum.

43 2.di.13. ar.3.4 Et sps. ar.8.ad 12. Et.2.de aia.l.14 et opusc. 9.q.7. et.2.de l.10.co. 5.

19 arg. 8

508

344 2.di.13. art.4. Et gal. 4.l.6.ft.

343

323 324

341

Super Arti.5.

Titul⁹ clarus est. In corpore duo. Primo respondetur ɓm Augustinum. Scdo apud alios: ⁊ iuxta vtrãq3 opinionem affirmatiue. Sed differentia est. q primo mõ lux supponit pro luce spirituali. scdo vero pro corporali. Prima responsio. lux cõueniẽter primo fit: quia nature spiritualis informitas primo debuit formari: ⁊ ea nõ debuit taceri quo ad scdm duo. Primo arguit oppositũ secunde partis prime tripliciter, Tum quia illa fuit ante creata apud basil. Tũ quia apud Chrysost. quia occasio idolatrie. Tũ quia rudis populus docebatur. Scdo ponitur secunda respõsio quadrupliciter probata. Tum quia lux est primi corporis forma. Tum quia communior. Tum quia est manifestatiua ceterarum. Tum quia die ea nõ poterat esse sine luce.

337

343

Utrum conuenienter lucis productio in prima die ponatur.

Ad quartũ sic procedit. Uf, quod incõuenienter lucis productio in prima die ponat. Est enim lux qualitas quedam: vt dictum est. Qualitas aũt cum sit accidens nõ habet rationem primi: sed magis rationem postremi. Non ergo prima die debet poni pductio lucis. Preterea. Per lucẽ distinguitur nox a die. Hoc autem fit per solem: qui ponitur factus die quarta. Ergo non debuit poni productio lucis prima die. Pr. Nox ⁊ dies fit per circularem motum corporis lucidi. Sed circularis motus est proprius firmamenti: quod legitur factum die secunda. Ergo nõ debuit poni in prima die productio lucis distinguentis noctem ⁊ diem. Si dicatur quod intelligitur de luce spirituali. Contra. lux que legitur facta prima die facit distinctionẽ a tenebris. Sed non erant in principio spirituales tenebre: quia etiam demones fuerunt a principio boni: vt supra habitũ est. Non ergo prima die debuit poni productio lucis.

Sed cõtra Id sine quo non põt esse dies: oportuit fieri in prima die. Sed sine luce non põt esse dies. Ergo oportuit lucem fieri prima die.

Rñdeo dicendum, q de productione lucis est duplex opinio. Aug. enim videtur dicere q non fuerit cõueniens Moysen pretermisisse spiritualis creature productionẽ. Et ideo dicit: quod cum dr: in prin. crea. de. celũ ⁊ ter. p celũ intelligit spũalis natura adhuc informis. per terrã aũt intelligit materia informis corporalis creature. Et q2 nã spũalis dignior est q̃3 corpalis fuit pri⁹ formãda. Formatio igit spũalis nãe significat in pductiõe lucis: vt intelligatur de luce spirituali. Formatio enim nature spiritualis est per hoc quod illuminatur vt adhereat vbo dei. Alijs autem videtur q sit ptermissa a Moyse pductio spũalis creature. S3 hui⁹ rõnem diuersimode assignant. Basilius enim dicit: q principiũ narrationis sue fecit a principio qd ad tps ptinet sensibiliũ rerũ. S3 spũalis nã, i. angelica pretermittit: q2 fuit ante creata. Chrysostomus aũt assignat aliã rõnẽ: quia Moyses loquebat rudi populo: qui nihil nisi corporalia poterat capere: quẽ etiã ab idolatria reuocare volebat. Assumpsissent aũt idolatrie occasionẽ si pposite fuissent eis aliquẽ subẽ supra oẽs corporeas creaturas. Eas em reputassent deos: cũ etiã proni essent ad hoc q solẽ ⁊ lunã ⁊ stellas colerent tanq̃3 deos: qd eis inhibet deutero.4. Premissa aũt fuerat circa creaturã corporalẽ multiplex informitas. Una quide3 in hoc qd dicebat terra erat inanis et vacua. Alia vero in hoc qd dicebat tenebre erant super faciẽ abyssi. Necessariũ aũt fuit: vt informitas tenebrarũ primo remoueret p lucis pductionẽ ppter duo. Primo quidẽ q2 lux: vt dictũ est: est qualitas primi corporis. Unde ɓm eã primo fuit mũdus formãdus. Scdo ppter cõitatẽ lucis. Cõmunicãt em in ea inferiora corpora cũ superiorib⁹. Sicut aũt in cognitione pcedit a cõmunioribus: ita etiã in opatione. Nã pri⁹ generat viuũ q̃3 animal: ⁊ animal q̃3 hõ vt dr in lib. de gñatione animaliu3. Sic ergo oportuit ordinẽ diuine sapiẽtie manifestari: vt prima inter opa distinctionis pduceret lux tãq̃3 primi corporis forma et tanq̃3 communior. Basilius tñ posuit tertiã rationẽ3 quia per lucem alia omnia manifestantur. Potest ⁊ quarta ratio addi que in obijciendo est tacta: quia dies non potest esse sine luce. Unde oportuit in prima die fieri lucem. 3 argu.

Ad primũ Ergo dicendũ, qd ɓm opinionẽ que ponit informitatem materie duratione pcedere formationem: opz dicere qd materia a principio fuerit creata sub formis substãtialib⁹, postmodum vero fuerit formata scdm aliquas conditiones accidẽtales: inter quas primũ locum obtinet lux. Ad secundum dicendũ, qd quidã dicunt lucem illã fuisse quãdam nubem lucidam: que postmodu3 facto sole in materiam preiacentem redijt. Sed istud non est conueniens. Quia scriptura in principio geñ. cõmemorat institutionem nature: que postmodũ perseuerat. Unde non d3 dici qd aliquid tunc factum fuerit qd postmodum esse desierit. Et ideo alij dicunt: qd illa nubes lucida adhuc remanet et est coniuncta soli vt ab eo discerni nõ possit. Sed ɓm hoc illa nubes superflua remaneret. Nihil autẽ est vanũ in operibus dei. Et iõ alij dicũt q ex illa nube formatum est corpus solis. Sed hoc etiã dici nõ potest si ponat corp⁹ solis nõ esse de natura quatuor elementorũ: s3 esse incorruptibile p naturã. Quia ɓm hoc materia ei⁹ nõ potest esse sub alia forma. Et ideo est dicendum: vt Diony. dicit.4.ca.de diuinis no. q illa lux fuit lux solis: sed adhuc informis q̃3tũ ad hoc q iã erat substãtia solis: ⁊ habebat virtutem illuminatiuam in cõi: sed postmodum data est ei specialis ⁊ determinata virtus ad particulares effect⁹. Et ɓm hoc in productiõe huius lucis distincta est lux a tenebris q̃3tum ad tria. Primo quidẽ q̃3tũ ad cãm ɓm q in suba solis erat cã luminis: in opacitate ãt terre causa tenebrarũ. Scdo q̃3tum ad locum: q2 in vno hemisperio erat lumen: in alio tenebre. Tertio q̃3tũ ad tempus: q2 in eodem hemisperio ɓm vnam partem temporis erat lumen: ɓm aliam tenebre. Et hoc est quod dicitur. Lucem vocauit diem ⁊ tenebras noctem. 337 352 b

Ad tertium dicendum, quod Basilius dicit lucem ⁊ tenebras tunc fuisse per emissionem ⁊ contractionem luminis: ⁊ nõ per motum. Sed cõtra hoc obijcit Augu. q nulla ratio esset huius vicissitudinis emittẽdi ⁊ retrahendi luminis: cũ hoies ⁊ animalia nõ essent quorum vsibus hoc deseruiret. Et preterea hoc non habet natura corporis lucidi: vt retrahat lumen in sui presentia: sed miraculose potest hoc fieri. In prima autem institutione nature non queritur miraculum: sed quid natura rerum habeat: vt Augu. dicit. Et ideo dicẽdum est quod duplex est motus in celo. Unus communis toti celo qui facit diem ⁊ noctem. Et iste videtur institutus primo die. Alius autem est qui diuersificatur per diuersa corpora. Secundum quos motus fit diuersitas dierum adinuicem: ⁊ mensium ⁊ annorum. Et ideo in prima die fit mentio de sola distinctione noctis ⁊ diei: que fit per motum cõmunem. In quarta autem die fit mentio de diuersitate dierum ⁊ temporũ ⁊ annorũ: cũ dicit vt sint in tempora ⁊ dies ⁊ annos. Que qui c 352

Universidad de Deusto Biblioteca

¶Sup.q.68.Art.1.

[T]itul⁹ clarus est. ¶In corpore duo principaliter. Primo pmittit duo gnalia documēta Aug. Primū, ꝙ veritas saluet scripture. Scḋm, ꝙ nulla opinio immobiliter attribuatur illi. Scḋo respōdet q̄sito iuxta tres opiniones de firmamēto (scz ꝙ aut celum sydereum cōpositū ex elemētis: aut celum, sydereum corpus simplex: et hoc vel vnū elementorū: vel quinta essentia: aut superior pars aeris i qua nubes) sub disiunctione ꝛ cōclusione bimēbri. Si ordo dierū dicat ordinē tpis firmamentu primo mō pōt dici scḋa die factum secundū substantiam. Nō aūt scḋo. Idē autem est iudicium de tertio: sed scḋm formationem aliquā factum dicetur. Si vero dicat ordinē nature potest dici ꝭm substantiam scḋa die factum: quocunqꝫ modo sumatur. Prima pars ptꝫ: qꝛ firmamētum primo modo est cōpositum. scḋa quia forme simpliciū corporum pertinent ad pductionem primo die factam. scḋm mēbrum patet ex se.

¶Super Arti.2.

[T]itul⁹ clar⁹. ¶In corpore duo principaliter. Primo respōdet questioni an est affirmatiue authoritate scripture. Scḋo questioni quid est. i. qd sint ille aque. Et quo ad hoc tria facit. Primo tractat an sint spūales an corporales inter Origenem ꝛ Basilium: concludens corporales. respondet scḋo tripliciter iuxta tres opiniones de firmamento. iuxta Platonē qḋ sint de natura elemētari: iuxta Aristotelē qḋ sint de quinta essentia dyaphane: iuxta equiuocationem firmamenti qḋ sint aque pluuiales ꝛc. Tertio excludit errorem dicentium vapores aqueos supra sydera eleuari quinqꝫ rationibus: vt patet in litera.

dem diuersitas fit p motus pprios. ¶Ad quartū dḋm, ꝙ ꝭm Aug. informitas nō pcedit formationē duratiōe. Unū opꝫ dicere qḋ p lucis pductionē itelligat formatio spūalis creature: nō q̄ est p gloriā pfecta: cū qua creata nō fuit: sed q̄ est p gratiā pfecta: cū q̄ creata fuit: vt dictū est. Per hāc ergo lucē facta est diuisio a tenebris. i. ab informitate alterius creature non formate. Sed si tota creatura simul formata fuit facta est distinctio a tenebris spiritualibus: non que tunc essent: quia diabolus non fuit creatus malus sed quas deus futuras preuidit.

¶De opere secunde diei. Questio.68.

[D]einde Cōsiderādū est de ope secunde diei. ¶Et circa hoc querunt quatuor. Primo, vtrū firmamentū sit factuꝫ scḋa die. Scḋo, vtrū alique aque sint supra firmamētū. Tertio, vtrū firmamentū diuidat aquas ab aquis. Quarto, vtrū sit vnum celum tantum vel plures.

¶Utrū firmamētū sit fcm̄ scḋa die. Art.1.

[A]d primū Sic pceditur. Ur, qḋ firmamētū nō sit factum scḋa die. Dicit em̄ Gen̄.1. Uocauit deus firmamētū celū. Sed celum factū est ante omnē diē: vt ptꝫ cū dr, in principio creauit deus celū et terrā. Ergo firmamētū nō est factū scḋa die. ¶Pr. Opa sex dierū ordinant ꝭm ordinē diuine sapientie. Nō cōueniret aūt diuine sapiētie: vt posteri⁹ faceret qḋ est naturalr pri⁹. Firmamētum aūt est naturalr prius aqua ꝛ terra: de quib⁹ tn̄ fit mētio ante formationē lucis: q̄ fuit prima die. Nō ergo firmamentū factū est scḋa die. ¶Pr. Omne qḋ est factum per sex dies, formatū est ex materia prius creata ante omnē diem. Sed firmamentū non potuit formari ex materia preexistēte: qꝛ sic esset generabile et corruptibile. Ergo firmamentum non est factum secunda die.

Sed ꝯ Est qḋ dr gen̄.1. Dixit deus, Fiat firmamentū. Et postea sequit, Et fcm̄ est vespere ꝛ mane dies scḋs.

Rn̄deo Dḋm, qḋ sicut Aug. docet: in hmōi qōnibus duo sunt obseruāda. Primo qdē vt veritas scripture incōcusse teneatur. Scḋo cū scriptura diuina multiplr exponi possit: ꝙ nulli expositioni aliqs ita pcise inhereat: ꝙ si certa ratiōe cōstiterit hoc esse falsum: qḋ aliqs sensum scripture esse asserere psumat: ne scriptura ex hoc verbo ab infidelibus derideat et ne eis via credēdi pcludat. Sciendū est ḡ qḋ hoc qḋ legit: firmamentū scḋa die factū dupliciter intelligi pōt. Uno mō de firmamento i quo sunt sydera. Et ꝭm hoc opꝫ nos diuersimode exponere scḋm diuersas opiniones hoīm de firmamento. Quidā em̄ dixerunt firmamētū illud esse ex elemētis cōpositū. Et hec fuit opinio Empedoclis: qui dixit ideo illud corp⁹ indissolubile esse: quia in ei⁹ cōpositione lis nō erat: sed amicitia tantū. Alij vero dixerūt firmamētū esse de natura quatuor elementoꝝ: nō quasi ex elemētis cōpositū: sed quasi elemētū simplex. Et hec opinio fuit Platonis: q̄ posuit corpus celeste esse elementū ignis. Alij vero dixerūt celū nō esse de natura quatuor elementoꝝ: sed esse quintū corpus: pter q̄tuor elemēta. Et hec est opinio Aristo. Scḋm igitur primā opinionē absolute posset cōcedi qḋ firmamentū factū fuerit scḋa die: etiam scḋm suā subam. Nā ad op⁹ creationis ptinet pducere ipsam elemētoꝝ subam. ad opus aūt distinctionis ꝛ ornatus pertinet formare aliqua ex preexistētibus elemētis. Scḋm vero opinionē Platonis nō est cōueniēs qḋ firmamētū credatur ꝭm suā subam esse factū scḋa die. Nā facere firmamētū ꝭm hoc est pducere elemētū ignis. Productio aūt elemētoꝝ pertinet ad opus creatiōis ꝭm eos qui ponūt informitatē materie tpe pcedere formationē: qꝛ forme elemētoꝝ sunt q̄ primo aduenīūt materie. Multo aūt min⁹ ꝭm opinionē Arist. poni pōt ꝙ firmamētū ꝭm suā subaꝫ sit scḋa die pductū, ꝭm ꝙ p istos dies successio tpis designat. Qꝛ celū, cū sit ꝭm suā naturā incorruptibile: hꝫ materiā q̄ nō pōt subesse alteri forme. Unū impossibile est ꝙ firmamētū sit factū ex materia prius tpe existēte. Unū pductio sube firmamēti ad op⁹ creationis ptinet. Sed aliqua formatio eius ꝭm has duas opiniones ptinet ad opus scḋe diei: sicut etiā diony. dicit. 4. ca. de di. no. ꝙ lumē solis fuit informe in primo triduo: ꝛ postea fuit in quarta die formatū. Si aūt per istos dies nō designet tpis successio: sed solū ordo nature: vt Aug. vult: nihil phibebit dicere ꝭm quācūqꝫ harū opinionū formationē ꝭm subam firmamēti ad scḋaꝫ diē ptinere. Pōt aūt ꝛ alio mō itelligi: vt p firmamētum qḋ legit scḋa die factū nō itelligat firmamētū illud in quo fixe sunt stelle: sed illa pars aeris in qua condensant nubes. Et dr firmamentū, pter spissitudinē aeris in parte illa. Nā qḋ est spissum ꝛ solidū: dr esse corpus firmū ad differētiā corporis mathematici: vt dicit Basilius. Et scḋm hāc expositionē nihil repugnās sequit cuicūqꝫ opinioni. Unū Aug. scḋo super genesim ad literā: hāc expositionem cōmendans dicit, Hanc cōsiderationem laude dignissimā iudico. Qḋ enim dixit neqꝫ est contra fidem: ꝛ in promptu posito documento credi potest.

Ad primū Ergo dḋm, qḋ ꝭm Chryso. primo Moyses summarie dixit qd deus fecit pmittens, in principio creauit deus celū ꝛ terrā, postea per partes explicauit: sicut si quis dicat, Hic artifex fecit domū istā: ꝛ postea subdat, primo fecit fundamēta, postea erexit parietes. tertio super posuit tectum. Et sic non opꝫ nos aliud celū intelligere, cuꝫ dr in principio creauit deus celū ꝛ terrā. Et cum dr: ꝙ scḋa dies factum est firmamentū. Pōt etiā dici aliud esse celū qḋ legitur in principio creatū: ꝛ qḋ legitur scḋa die factū. Et hoc diuersimode. Nam ꝭm Augustinū celū qḋ legitur primo die factū est natura spiritualis informis. Celum aūt qḋ legitur scḋa die factuꝫ est celum corporeum. Scḋm vero Bedam ꝛ Strabum celum qḋ legitur primo die factū est celū empyreum. Firmamentum vero qḋ legitur scḋa die factū est celum sydereum. Scḋm vero damasce. celum qḋ legitur prima die factū est quoddam celuꝫ sphericum sine stellis: de quo phi loquūtur: dicentes ipsum esse nonam spherā: ꝛ mobile primū: qḋ mouetur motu diurno. Per firmamentum vero factum scḋa die intelligitur celū sydereuꝫ. Secundum autem aliaꝫ expositionem: quam Aug. tangit: celum prima die factum est etiam ipsum celum sydereum. Per firmamentum vero secunda die factum intelligitur spatiū aeris: in quo nubes condensantur: quod etiā celum equiuoce dr. Et ideo ad equiuocationem designandam signāter dicitur, Uocauit deus firmamentum celum: sicut ꝛ supra dixerat, Uocauit lucem diē: quia dies etiā pro spatio viginti quatuor horarū ponitur. Et idem est in alijs obseruandū: vt rabby Moyses dicit.

¶Ad secundum ꝛ tertium patet solutio ex supradictis.

¶Utrum aque sint supra firmamentum. Arti.2.

[A]d scḋm Sic pceditur. Uidetur qḋ aque nō sint supra firmamentū. Aqua em̄ est naturaliter grauis. Locus aūt pprius grauis nō est esse sursuꝫ: sed solū deorsum. Ergo aque nō sunt supra firmamētū. ¶Pr. Naturaliter aqua est fluida. Sed qḋ est fluidum nō pōt consistere sup corp⁹ rotūdū: vt experimēto pꝫ. Ergo cū firmamētū sit corpus rotundū aqua nō potest esse supra firmamētum. ¶Pr. Aqua: cum sit elementum: ordinatur ad generationem corporis mixti: sicut imperfectum ordinatur ad perfectum. Sed supra firmamentum non est locus mixtionis: sed supra terram. Ergo frustra aqua esset supra firmamentum. Nihil autem in operibus dei est frustra. Ergo aque non sunt supra firmamentum.

Sed ꝯ Est qḋ dr gen̄.1. ꝙ diuisit aquas q̄ erant supra firmamentum ab his que erant sub firmamento.

Rn̄deo Dicendum, ꝙ sicut dicit Aug. 2. super Gen̄. ad lit. maior est scripture huius authoritas: q̄ oīs humani ingenij capacitas. Unū q̄o ꝛ quales aque ibi sint: eas tn̄ ibi esse minime dubitamus. Quales aūt sint ille aque nō eodem modo ab oibus assignat. Orige em̄ dicit, ꝙ aque ille que super celos sunt, sunt spūales substātie. Unū in psal. dr, Aque q̄ sup celos sunt laudēt nomē dñi. ꝛ Daniel.3. Bñdicite aque oēs que sup celos sunt dño. Sed ad hoc respondet Basilius in.3. exam. ꝙ hoc nō dr eo ꝙ aque sint rōnales creature: sed qꝛ cōsideratio eaꝝ prudēter a sensu abūdāti⁹ cōtēplata glorificationē pficit creatoris. Unū ibidē dicit idē de igne ꝛ grandine ꝛ hmōi. de quibus cōstat qḋ nō sunt rōnales creature. Dicēdum est ergo qḋ sunt aque corporales: sed quales aque sint opꝫ diuersimode diffinire ꝭm diuersam de firmamēto sentētiam. Si em̄ p firmamētum intelligatur celū sydereū, qḋ ponitur esse de natura quatuor elemētoꝝ: pari rōne, ꝛ aq̄ q̄ sup celos sunt eiusdē nature poterunt credi cum elemētaribus aquis. Si aūt per firmamentum intelligat celum sydereum, qḋ nō sit de natura q̄tuor elemētoꝝ: tunc ꝛ aque ille que sunt supra firmamētum, nō erūt de natura elemētariū aquarū. Sed sicut ꝭm Strabū dr celum empyreū, id est igneū pter solis splendorē: ita dicet aliud celum aqueū pter solā dyafanitatē: qḋ est supra celū sydereum. Posito etiā ꝙ firmamētū sit alterius nature pter quatuor elemēta: adhuc pōt dici ꝙ aquas diuidit: si p aquā nō elemētum aque, sed materiā informē corporꝝ intelligamus: vt Aug. dicit sup Gen̄. ad lit. cōtra Manicheos: qꝛ ꝭm hoc quicquid est inter corpora diuidit aquas ab aquis. Si aūt p firmamētum intelligatur pars aeris: in qua nubes cōdensant: sic aque q̄ supra firmamētum sunt, sunt aque q̄ vaporabiliter resolute supra aliquā partē aeris eleuant: ex quibus pluuie generant. Dicere em̄ ꝙ aque vaporabiliter resolute eleuent supra celū sydereū, vt qdā dixerunt: quoꝝ opinionē Aug. tāgit in scḋo sup Gen̄. ad lit. est omnino impossibile. Tum pter soliditatē celi. Tum pter regionē ignis mediā, q̄ hmōi vapores ꝯsumeret. Tum qꝛ locus quo ferunt leuia ꝛ rara est infra cōcauū orbis lune. Tum etiaꝫ qꝛ sensibilr apparet vapores nō eleuari vsqꝫ ad cacumina quorūdā montiū. Qḋ etiā dicunt de rarefactiōe corpis in infinitū, pter hoc qḋ corp⁹ est in infinitū diuisibile vanū est. Nō. n. corpus nāle in infinitū diuidit aut rarefit: sꝫ vsqꝫ ad certū terminū.

Ad primū Ergo dḋm, qḋ quibusdā vr ratio illa soluēda p hoc ꝙ aque q̄uis sint naturaliter graues: virtute tamē diuina super celos cōtinent. Sed hanc solutionē Aug. excludit. 2. lib. super gen̄. dicens: ꝙ nunc quemadmodum de⁹ instituit naturas rerum ꝯuenit querere: non qd in eis ad miraculum sue potētie velit operari. Unū aliter dicēdum est: ꝙ ꝭm duas vltimas opiniones de aqs ꝛ firmamēto pꝫ solutio ex premissis. Secundum autē primā opinionē opꝫ ponere alium ordinē in elemētis q̄ Arī. ponat: vt quedā aque spisse sint circa terrā: qdā vero tenues circa celum: vt sic se habeāt ille ad celuꝫ: sicut iste ad terrā. Uel ꝙ per aquā intelligat materia corporꝝ: vt dictum est. ¶Ad scḋm etiā pꝫ solutio ex premissis ꝭm duas vltimas opiniones. Scḋm vero primā respondet Basilius dupliciter. Uno modo: qꝛ nō est necessariū: vt omne qḋ in concauo apparet rotundū: sit etiā supra rotūdum: sꝫ cōnexum. Scḋo qꝛ aque que sunt supra celos non sunt fluide: sed quasi glaciali soliditate extra celū firmate. Unū ꝛ a quibusdā dicūtur celū chrystallinū. ¶Ad tertiū dicendū, qḋ ꝭm tertiā opinionē aque sunt supra firmamentū vaporabiliter eleuate pter vtilitatem pluuiarū. Scḋm vero scḋam opinionem aque sunt supra firmamentū. i. celuꝫ totū dyaphanū absqꝫ stellis. Qḋ quidam ponunt primū mobile: qḋ reuoluit totum celū motu diurno: vt operetur per motū diurnū continuitatem generationis: sicut celū in quo sunt sydera per motum qui est ꝭm zodiacū operatur diuersitatem generationis ꝛ corruptionis per accessum et recessum: ꝛ per diuersas virtutes stellarū. Scḋm vero primam opinionem aque sunt ibi: vt Basilius dicit, ad contemperandū calorem celestium corporum. Cuius signum acceperūt aliqui: vt Augustinus dicit: qḋ stella saturni propter vicinitatē aquarum superiorum est frigidissima.

¶Utrum firmamentum diuidat aquas ab aquis. Arti.3.

[A]d tertiū Sic pceditur. Uidetur qḋ firmamētū nō diuidat aquas ab aquis. Unius enim corporis ꝭm speciem est vnus locus naturalis. Sed oīs aqua omni aque est eadem specie: vt dicit phs. Non ergo aque ab aquis sunt distinguende scḋm locum. ¶Si dicatur qḋ aque ille que sunt supra firmamentū sunt alterius speciei ab aquis q̄ sunt sub firmamēto. Contra. Ea q̄ sunt scḋm speciē diuersa nō indigent aliquo alio distinguente. Si ergo aque superiores ꝛ iferiores specie differūt: firmamentum eas abinuicem non distinguit. ¶Pr. Illud videtur aquas ab aquis distinguere: qḋ ex vtraqꝫ parte ab aquis cōtingitur: sicut si aliquis paries fabricetur in medio fluminis. Manifestuꝫ est autem qḋ aque inferiores non pertingunt vsqꝫ ad firmamentum. Ergo non diuidit firmamentum aquas ab aquis.

Sed cōtra Est qḋ dicit Gene.1. Fiat firmamētum in medio aquarū: ꝛ diuidat aquas ab aquis.

Rn̄deo Dḋm, qḋ aliqs cōsiderādo supficie ten⁹ literā gen̄. posset talē imaginationē cōcipere ꝭm quorūdā antiquoꝝ phorum positionē. Posuerūt em̄ quidā aquā quoddam infinitū corpus: et omniū aliorū corporū principiū. Quā quidem immēsitatem aquarū accipere posset in nomine abyssi: cū dicitur qḋ tenebre erāt super faciem abyssi. Ponebant etiā ꝙ istud celū sensibile: qḋ videmus: nō cōtinet infra se omnia corporalia sed est infinitū aquarū corpus supra celum. Et ita posset aliquis dicere quod firmamentū celi diuidit aquas exteriores ab aquis interioribus. i. ab omnibus corporibus q̄ infra celū cōtinent: quoꝝ principiū aquā ponebant. Sed qꝛ ista positio per veras rōnes falsa deprehenditur: nō est dḋm hūc esse intellectū scripture. Sꝫ considerandū est ꝙ Moyses rudi populo loquebat. Quoꝝ imbecillitati condescendens illa solū eis proposuit q̄ manifeste sensui apparent. Omnes autem q̄tūcūqꝫ rudes terram ꝛ aquam esse corpora sensu deprehendūt. Aer aūt nō pcipit ab omnibus esse corpus: intantū ꝙ etiam quidā phi aerē dixerunt nihil esse: plenū aere vacuū nominantes. Et ideo Moyses de aq̄ ꝛ terra mentionem facit expressam. aerem aūt nō expresse nominat: ne rudib⁹ quoddam ignotū proponeret. Ut tamen capacibus veritatem exprimeret: dat locum intelligendi aerem: significans ipsum quasi aq̄ annexū cū dicit: quod tenebre erant sup faciem abyssi. Per qḋ datur intelligi sup facieꝫ aque esse aliqḋ corpus dyaphanum: qḋ est subm lucis ꝛ tenebrarū. Sic igit siue per firmamentum intelligamus celū, in quo sunt sydera siue spatium aeris nubilosum: conuenienter dr qḋ firmamentum diuidit aquas ad aquis ꝭm qḋ per aquā materia informis significatur: vel ꝭm ꝙ omnia corpora dyaphana sub omni cōuenientia aquarū intelliguntur. Nam celū sydereū distinguit corpa inferiora dyaphana a superioribus. Aer vero nubilosus distinguit superioris aeris partem in qua generantur pluuie ꝛ huiusmodi impressiones ab inferiori parte aeris: que aque cōnectitur: ꝛ sub nomine aquarum intelligitur.

Ad primum Ergo dicendū, ꝙ si per firmamentum intelligatur celum sydereum: aque superiores non sunt eiusdem speciei cum inferioribus. Si autem per firmamentum intelligatur nubilosus aer: tūc vtreqꝫ aque sunt eiusdem speciei: ꝛ deputantur tunc duo loca aquis non eadem ratione: sed locus superior est locus generationis aquarum, locus autem inferior est locus quietis earum.

¶Ad secūdū dḋm, ꝙ si accipiant aque diuerse ꝭm speciē: firmamentū dicit diuidere

¶Super Arti.3.

[T]itulus clar⁹ ē. ¶In corpe duo. Primo tractat quādam falsam opinionem. Secūdo respondet quesito tripliciter. ¶Quo ad primū refert opinionē in duobus pūctis. Primū, qḋ sit corpus infinitum. Secundum, qḋ celum non contineat omnia: sed quasdam partes illius infiniti. Et applicat primū ad abyssum, ꝛ secundum ad aquas ab aquis. Et forte fuit ista opinio talethis. Deide improbat dupliciter. In se quideꝫ quia hoc est falsum: ergo. In radice vero quia superficies litere non est vt iacet accipienda: quia rudi populo ꝛc. cui⁹ signū est de aere tacito: ꝛ tamen insinuato. ¶Quo ad secūdum aque dupliciter: materia iformis vel corpus dyaphanū. Primo modo saluatur quomodolibet sumē do firmamentum: vt in precedente articulo Aug. dixit. Secundo vero modo dupliciter iuxta firmamētum vel pro celo inter dyaphana vtriqꝫ vel pro aere nubiloso inter superiorem ꝛ inferiorem partem eiusdeꝫ: ꝛ vtrāqꝫ dyaphanam: ꝛ hanc aqs contiguam ꝛ aquarum nomine comprehensam.

¶Super arti.4.

T Itulus clarus est.

¶Incorpe duo. Prio discordiã inter Chrysostomum & Basilium quo ad vnũ vel plures celos. Scdo iuxta diuersas acceptiões nũerant eos.

348 2.d.14. art.4. et 1. met. l. 7. fi.

¶Quo ad discordiã: q2 ille vnũ: hic multos in voce tñ tñ dissonant quia equiuocant dum ille totũ: iste partes respicit.

¶Quo ad scdm/ celi nomẽ distinguit in tres significatiões. s. pprie: participatiue: & metaphorice. Proprie & primo mõ tres celi. Totaliter lucidũ. Totaliter dyaphanũ: et ptim vtrũq3. Proprie & participatiue scdo mõ: etiã tres. apud damascenũ: aereũ sydereũ et supremũ. S3 hic vtit celi noie participatiue in primo & pprie i reliqs. Apd rabanũ participatiue & pprie septẽ. Igneu3/ olympiũ/ ethereũ/ aereũ/ sydereũ/ aqueũ/ & empireũ. Metaphorice vel scta trinitas vnũ: vel bona diuina l celis: vel tria gña supnaturalis visiõis: corporalis/ imagiaria/ et intellectiua.

¶Sup.q.69.Ar.1.

T Itul9 clarus est.

¶In corpore duo Prio rñdet fm Augustinu3. Scdo secũdu3 alios sctõs. Differũt siquidẽ in ordine nãe vel tpis: tã cõparãdo informitatẽ ad formatione: q3 vnã formatione ad aliã. Et rursus differunt: q2 ille ad spũales & corporales: isti ad corpales tantũ se extẽdũt. Iuxta tres igit informitates et tres formationes tria vtriq3 dicunt. Sed primo Augustinus duo. Celu3 i. naturã angelicã et materiã informẽ corporeã: formatã luce/ fiat lux: & forma celesti: fiat firmamentũ: & forma elementari/ cõgregent aque: oia ordine nature. Alij vero tria: celũ aqua3 et terrã prius tpe: et pmo die celũ formatum luce & tpe. Scdo aquã distinctione et ordine: fiat firmamẽtum. tertio terrã distinctione a mari et visibilitate/ congregentur aque.

aquas ab aqs: nõ sicut cã faciẽs diuisionẽ: sed sicut terminus vtrarũq3 aquarũ. ¶Ad tertiũ dõm, q Moyses ppter inuisibilitatem aeris & similiũ corporũ: oia hmõi corpora sub aque noie cõprehendit. Et sic manifestum est q ex vtraq3 parte firmamenti qualitercunq3 accepti sunt aque.

¶Utrũ sit vnum celum tñ. Articu.4.

A D quartũ Sic pcedit. Uidet, qd sit vnũ celũ tñ. Celum eñ ꝯ terram diuidit: cu3 dr, in prin. cre. deus celũ & terrã. S3 terra est vna tñ. Ergo et celũ est vnũ tãtũ. ¶P̃. Oẽ qd cõstat ex tota sua materia est vnũ tñ. Sed celũ est hmõi: vt pbat phs in ij. de celo. Ergo celũ est vnũ tñ. ¶P̃. Quicquid dr de pluribus vniuoce, dr de eis fm vnã rõnem cõem. Sed si sunt plures celi, celũ dr vniuoce de plurib9: q2 si equoce nõ pprie dicerent plures celi. Op3 g̃ si dicunt plures celi qd sit aliqua rõ cõis fm quã celi dicantur. Hanc autem non est assignare. Non est ergo dicendũ qd sint plures celi.

Sed ꝯtra Est qd dr in ps. Laudate eum celi celorum.

Rñdeo Dõm, qd circa hoc videtur esse quedã diuersitas inter Basi. & Chry. Dicit eñ Chryso. nõ esse nisi vnũ celũ: & q pluralr dr, celi celorũ, hoc est ppter pprietatẽ lingue hebree: in qua ꝯsuetum est, vt celũ solũ pluralr significet: sicut sunt etiam multa noia in latino q̃ singulari carent. Basilius aũt et Damascen9 sequẽs eũ dicũt plures esse celos. S3 hec diuersitas magis est in voce q3 in re. Nã Chryso. vnũ celũ noiat totũ corpus qd est supra terrã & aquã. Nã etiã aues q̃ volãt in aere dicuntur ppter hoc volucres celi. Sed q2 in isto corpe sunt multe distinctiões: propter hoc Basili9 posuit plures celos. ¶Ad distinctionẽ g̃ celorũ sciẽdam cõsiderãdũ est q celũ tripliciter dr in scripturis. Quãq3 eñ dr pprie & naturaliter. Et sic dr celũ corp9 aliqd sublime & luminosum actu vel potentia & incorruptibile p naturã. Et fm hoc ponũtur tres celi. Primũ totaliter lucidũ: qd vocant empyreũ. Scdm totaliter dyaphanũ, qd vocant celũ aqueũ & chrystallinum. Tertiũ partim dyaphanũ & partim lucidũ actu, qd vocãt celũ sydereũ. Et diuidit in octo spheras sc3 in spherã stellarũ fixarũ: & septẽ spheras planetarũ, q̃ pñt dici septem celi vel septẽ sphere. Scdo dr celũ p participationẽ alicuius pprietatis celestis corporis. s. sublimitatis & luminositatis actu vl potẽtia. Et sic totũ illud spatiũ, qd est ab aquis vsq3 ad orbẽ lune, damascenus ponit vnũ celũ noians illud aereũ. Et sic fm eu3 sunt tres celi, aereũ, sydereum, & aliud superius: de quo intelligit q apl's legit raptus vsq3 ad tertiũ celũ. Sed q2 istud spatiũ cõtinet duo elemẽta. s. ignis & aeris: & in vtroq3 corũ vocat superior & inferior regio: iõ istud celũ Rabanus distinguit in quatuor: supremam regionẽ ignis noians celũ igneũ: inferiorẽ vero regionẽ celũ olympiũ ab altitudine cuiusdã montis: qui vocatur olympus. Supremã vero regionẽ aeris vocauit celũ ethereum ppter inflãmationẽ, inferiorem vero regionẽ celum aereum. Et sic cũ isti quatuor celi trib9 superiorib9 cõnumeretur: fiunt in vniuerso fm Rabanũ septe3 celi corporei. Tertio dr celum metaphorice. Et sic qñq3 ipsa sancta trinitas dr celum propter eius spiritualem sublimitatem et lucem. De quo celo exponitur diabolum dixisse, Ascẽdam in celũ i. ad equalitate3 dei. Quãq3 etiam spiritualia bona in quibus est sanctorum remuneratio ppter eorum eminentiam celi nominantur: vbi dicitur, Merces vestra multa est in celis: vt Aug. exponit. Quãq3 vero tria genera supernaturalium visionũ. s. corporalis imaginarie et intellectualis tres celi nominãtur. De quibus Augu. exponit, qd Paulus est raptus vsq3 ad tertium celum.

Ad primũ Ergo dicendũ: qd terra se h3 ad celum vt centrũ ad circũferentiã. Circa vnũ aũt centrum possunt esse multe circũferentie. Unde vna terra existente multi celi ponũtur. ¶Ad secundum dicendũ: qd ratio illa procedit de celo fm qd importat vniuersitatem creaturarũ corporalium. Sic eñ est vnum celum tantum. ¶Ad tertium dicendum: qd in omnibus celis inuenitur communiter sublimitas & aliqua luminositas vt ex dictis patet[f].

¶De opere tertie diei. Questio.69.

D Einde Considerãdum est de opere tertie diei. ¶Et circa hoc querunt duo. Primo de congregatione aquarum. Secundo de productione plantarum.

¶Utrum aquarum congregatio conuenienter dicatur facta tertia die. Arti.1.

349 2.d.14. ar.5.

A D primũ Sic pceditur. Uidet qd aquarum cõgregatio non cõuenienter dicatur facta tertia die. Ea enim que facta sunt prima & scda die verbo factionis exprimuntur. Dicitur enim, Dixit deus: fiat lux: & fiat firmamentũ. Sed tertia dies condiuiditur duabus primis. Ergo opus tertie diei debuit exprimi verbo factionis: & nõ solum verbo congregationis. ¶P̃. Terra prius vndiq3 erat aquis cooperta. Propter hoc enim inuisibilis dicebatur. Non erat ergo aliqs locus super terram in quo aque cõgregari possent. ¶P̃. Que non sunt continuata adinuicem non habent vnum locum. Sed non omnes aque habent adinuicem cõtinuitatem. Ergo non sunt omnes aque congregate in vnũ locum. ¶P̃. Congregatio ad motum localem pertinet. Sed aque naturaliter videntur fluentes & ad mare currentes. Non ergo fuit necessariũ ad hoc diuinum preceptum adhiberi. ¶P̃. Terra etiam in principio sue creationis nominatur cum dicitur, in principio creauit deus celum & terrã. Inconuenienter ergo dicitur tertia die nomen terre impositum.

Sed in contrarium Sufficit autoritas scripture.

Rñdeo Dicendum, qd hic oportet aliter dicere fm expositionem Augu. & aliorum sanctorum. Augusti. enim in omnibus his operibus non ponit durationis ordinem: sed solum originis & nature. Dicit enim creatam naturam spiritualem informem, et naturam corporalem absq3 omni forma: quam dicit primo significari nomine terre & aque: nõ quia hec informitas formationem precesserit tẽpore: sed origine tantum. Neq3 vna formatio fm eum precessit aliam duratione: sed solum nature ordine. Secundum quem ordinem necesse fuit vt primo poneretur formatio supreme nature. s. spiritualis: p hoc quod legitur prima die lux facta. Sicut aũt spiritualis natura preeminet corporali: ita superiora corpora preeminent inferioribus. Unde secundo loco tangitur formatio superiorum corporum cum dicitur, Fiat firmamentum. Per quod intelligit impressio forme celestis in materiam informem non prius existentem tempore: sed origine tantum. Tertio vero loco ponitur impressio formarum elementarium in materiam informẽ: non tempore: sed origine precedentem. Unde per hoc qd dicit, congregentur aque & appareat arida: intelligitur qd materie corporali impressa est forma substantialis aque: per quam cõpetit talis motus: & forma substantialis terre: per quam competit sibi sic videri. Sed fm alios sanctos in his operibus etiam ordo durationis attenditur. 357 Ponunt enim qd informitas materie tempore precessit formationem: et vna formatio aliam[e]. Sed informitas materie secundum eos non intelligitur carentia omnis forme: quia iam erat celum et aqua & terra: que tria nominantur tanqua3 manifeste sensu perceptibilia. Sed intelligitur informitas materie carentia debite distinctionis & consummate cuiusdam pulchritudinis. Et secũdum hec tria nomina posuit scriptura tres informitates. Ad celu3 enim quod est superius, pertinet informitas tenebrarum: quia ex eo est origo luminis.

Informitas vo aq: q̃ est media, significat noie abyssi: q2 hoc nomẽ significat quãdã immẽsitatẽ inordinatã aquarũ: vt Aug. dicit ꝯtra Faust. Informitas vero terre tangitur in hoc qd dicit q terra erat inanis & inuisibilis: p hoc qd erat aquis cooperta. Sic igitur formatio supremi corpis facta est prima die. Et quia tps sequit motũ celi, tps aũt est numerus mot9 supremi corpis p hmõi formationẽ facta est distinctio tpis, noctis. s. & diei. Secũdo vo die formatũ est mediũ corp9. s. aqua p firmamẽtũ accipiẽs quãdã distinctionẽ & ordinẽ: ita q sub noie aque ẽt alia cõprehẽdũtur: vt supra dictũ est[c]. Tertio vo die formatũ est vltimũ corp9. s. terra: 347 p hoc q discoopta est aquis: & facta est distinctio in infimo: que dicitur terre & maris. Unde satis cõgrue sicut informitatẽ terre expsserat dicens, q terra erat inuisibilis vel inanis: ita ei9 formationẽ exprmit p h' qd dicit. Et appeat arida.

Ad primũ Ergo dõm, q fm Aug. iõ in ope tertie diei nõ vtit scriptura vbo factionis, sicut in precedẽtib9 opib9: vt ostẽdat q superiores forme. s. spũales angelorũ & celestiũ corporũ sunt pfecte in esse & stabiles, forme vo inferiorũ sunt impfecte & mobiles. Et iõ p ꝯgregationẽ aquarum & apparẽtiã aride impressio taliũ formarũ designat. Aqua enim est labiliter fluxa: terra stabiliter fixa: vt ipse dicit in. 2. sup Geñ. ad lit. Scõm vo alios dõm est q opus tertie diei est pfectũ fm solũ motũ localem. Et iõ nõ oportuit q scriptura vteret vbo factionis. ¶Ad scõm p3 solutio fm Aug. q2 nõ op3 dicere q terra primo esset cooperta aquis & postmodum cõgregate: sed q in tali cõgregatiõe fuerunt pducte. Scõm vo alios tripliciter respõdet: vt Augu. dicit. 1. sup Geñ. ad lit. Uno mõ vt aque in maiorẽ altitudinẽ sint eleuate in loco vbi sunt cõgregate. Nam mare est altius terra: vt experimẽto cõpertũ est in mari rubro: vt Basilius dicit. Scdo vt dicatur q rarior aqua velut nebula terras tegebat: que cõgregatiõe densata est. Tertio modo vt dicat q terra potuit aliquas partes prebere cõcauas: quibus confluentes aque reciperẽtur. Inter quas prima vr pbabilior. ¶Ad tertiũ dõm, q oẽs aque vnũ terminũ habẽt. s. mare i quo cõfluunt: vel manifestis vel occultis meatibus. Et ppter hoc dicũtur aque cõgregari in vnũ locum. Uel dicit vnum locũ nõ simpliciter: sed per comparationẽ ad locũ terre sicce: vt sit sensus. Congregentur aque in vnum locũ i. seorsum a terra sicca. Nã ad designãdã pluralitatẽ locorũ aque subdit: q cõgregationes aquarũ appellauit maria. ¶Ad quartũ dõm, q iussio dei naturalẽ motũ corporib9 prebet. Unde dr q suis naturalib9 motibus faciũt velle eius. Uel põt dici, q naturale esset q aqua vndiq3 esset circa terrã, sicut aer vndiq3 circa aquã & terram: sed ppter necessitatem finis, vt. s. animalia & plãte essent super terram, oportuit q aliqua pars terre esset discooperta aquis. Qd quidem aliqui philosophi attribuunt actioni solis per eleuationẽ vaporum desiccantis terram. Sed sacra scriptura attribuit potestati diuine: nõ solũ in Geñ. sed etiam in Job. 38. cap. vbi ex psona dñi dr. Circũdedi mare terminis meis. & Hierem. 5. Me ergo nõ timebitis, ait dñs: q̃ posui arenã terminũ mari. ¶Ad quintum dicendũ, qd fm Augu. per terrã de qua primo fiebat mentio intelligit materia prima, nunc aũt intelligit ipm elementũ terre. Uel põt dici fm Basilium qd primo noiabatur terra fm naturã suã: nunc aũt noiatur ex sua principali pprietate: q̃ est siccitas. Unde dr qd vocauit aridam terra3. Uel põt dici fm rabby Moysem: q vbicunq3 dr vocauit: significat equi- a 345 uocatio nois[c]. Unde prius dictum est, qd vocauit lucẽ die3 ppter hoc qd etiã dies vocatur spatium vigintiquatuor horarum: fm qd ibidem dr. Factũ est vespere & mane dies vnus. ¶Silr dicẽdum est qd firmamẽtũ. i. aerem vocauit celũm: q2 etiã celum dr qd est primo creatum. Silr etiã dr q aridam. i. illã partẽ que est discooperta aquis vocauit terram: prout distinguitur ꝯ mare: quis cõi noie terra vocetur, siue sit aquis cooperta siue discooperta. Intelligitur autem vbiq3 per hoc qd dicitur vocauit. i. dedit naturam vel proprietatem vt possit sic vocari.

¶Utrũ plãtarũ pductio ꝯueniẽter tertia die fctã legat. Ar.2.

350 Po.q.4. art.1. ad 3m.

A D scõm Sic pcedit. Uidet, qd plãtarum productio inconuenienter tertia die facta legatur. Plante eñ habent vitam sicut & animalia. Sed productio animalium nõ ponitur inter opera distinctionis: sed pertinet ad opus ornatus. Ergo nec productio plantarum commemorari debuit in tertia die que pertinet ad opus distinctionis. ¶P̃. Illud qd pertinet ad maledictionem terre, non debuit cõmemorari cu3 formatione terre. Sed productio quarũdã plãtarũ pertinet ad maledictionẽ terre: fm illud geñ. 3. Maledicta terra in opere tuo. Spinas & tribulos germinabit tibi. Ergo pductio plãtarum vniuersaliter nõ debuit commemorari in tertia die: que pertinet ad formationem terre. ¶P̃. Sicut plãte adherent terre: ita etiam lapides & metalla: & tñ non fit mentio de eis in terre formatione. Ergo nec plãte fieri debuerunt tertia die.

Sed contra Est, qd dr Geñ. 1. Protulit terra herbam virentem. Et postea sequitur, Factu3 est vespere & mane dies tertius.

Rñdeo Dicendum, qd sicut supra dictum est[c], in tertia die informitas terre remouetur. Duplex autem informitas circa terram describebat. Una qd erat inuisibilis et inanis: quia erat aqs cooperta. Alia qd erat incomposita siue vacua. i. non habens debitum decorem qui acquiritur terre ex plantis eam quodãmodo vestientibus. Et ideo vtraq3 informitas in hac tertia die remouetur. Prima quide3 per hoc qd aque congregate sunt in vnum locum: & apparuit arida. Secunda vero p hoc quod protulit terra herbam virentem. Sed tamen circa productionem plantarũ aliter opinatur Augu. ab alijs. Alij enim expositores dicunt quod plante producte sunt actu in suis specieb9 in hac tertia die[c]: secũdum quod superficies litere sonat. Augusti. autem. 5. super gene. ad literam dicit, quod causaliter tunc dictum est produxisse terram herbam & lignum. i. producendi accepisse virtutem. Et hoc quidem cõfirmat authoritate scripture. Dicitur enim geñ. ij. Iste sunt generationes celi & terre quando create sunt in die quo de9 fecit celu3: & terrã omne virgultũ agri antequã oriretur in terra: omnemq3 herbam regionis priusquam germinaret. Ante ergo q3 orirẽtur super terram facte sunt causaliter in terra. Cõfirmatur autem hoc etiam ratione. Quia illis primis diebus condidit deus creaturam originaliter vel causaliter: a quo opere postmodum requieuit. Qui tamen postmodum secundum administrationem rerum conditarum per opus propagationis vsq3 modo operatur. Producere autem plantas ex terra ad opus propagationis pertinet. Nõ ergo in tertia die producte sunt plãte in actu: sed causaliter tantum. Quamuis secundu3 alios dici possit: quod prima institutio specierum ad opera sex dierum pertinet. Sed quod ex speciebus primo institutis generatio similium in specie procedat: hoc iam pertinet ad rerum administrationem. Et hoc est quod scriptura dicit, Antequa3 oriretur super terra3: vel antequã germinaret: id est antequam ex similibus similia producerentur: sicut nunc naturaliter fieri videmus secundum viam seminationis. Unde signanter scriptura dicit, Germinet terra herbam virentem & facientem semen: quia scilicet sunt producte perfecte species plantarum: ex quibus semina aliarum oriretur. Nec refert vbicunq3 habeant vim seminatiuam, vtrum scilicet in radice: vel in stipite: vel in fructu.

Ad primũ Ergo dicẽdum, q vita in plantis est occulta:

¶Super Arti.2.

T Itulus clar9 est.

¶Incorpe duo. Prio directe respõdetur questo affirmatiue. Secundo qualis fit pductio plantarũ tractatur.

¶Quo ad primũ cõclusio: pductio plantarum conuenienter tertio die facta est. Probatur: quia pertinet ad formationem terre. Declarat hoc ex duplici informitate terre.

¶Quo ad secundũ: tria. Primo diuersitas opinionum Augustini & aliorum: q2 ille causaliter: isti actualiter plãtas productas ponunt. Secundo motiua Aug. ab authoritate Geñ. secũdo: & ratione differentie inter opus creãdi & administrãdi propagãdo. Tertio motiua aliorum ex opposito: & a ratione: q2 institutio pfectorum ad opus creationis spectat: & nihilominus saluat differentia inter propagationem & creatione3: & ab authoritate eadem Genesis secundo. Et in hanc partẽ videtur author declinare. 349

c 344

Universidad de Deusto Biblioteca

¶Sup.q.70.Arti.1.
111 Titulus clarus eſt. ¶In corpore tria. Primo ex
355 f ſcripture verbis triplex opus ponit: creationis: formationis ſeu diſtinctionis et ornat⁹: vnicuiq ſuũ
344 obiectũ attribuens.
357 e primo res informes. ſcdo formas. tertio extrinſeca mobilia. Scdo rñdet queſito affirmatiue: luminaria conuenienter ꝓducũtur quarta die. Et ꝓbatur: quia iſta eſt prima dies ornatus: qua primũ creatum ornandum erat quemadmoduꝫ fuit prima die diſtinctionis formatũ ⁊c. Declarãtur hic enumerando tria. pᷓio creata: celũ terrã ⁊ aquas ſ. media: ⁊ ordinãdo formationem eorum tribus dieb⁹. primo celũ. ſcdo aquas. tertio terram: ⁊ conſimi-
351 J.q.74. art.1.ad 4m. 2.2.d.15 q.1.ar.1. et po.q. 4.art.1. d.3om. liter ornatũ. quarto celũ. quinto aquas. ſexto terraꝫ. Tertio. oſtẽdit Auguſtinum cum alijs conuenire quo ad actũ: et quare: omnia patent.
¶Nota hic qd ſcriptura in creationis opere ſcdo loco ponit terrã ⁊ tertio aquas. In diſtinctionis vero ⁊ ornatus ope ecõuerſo. Quia quo ad eſſe ſimpliciter terra hꝫ priorem neceſſitatem: quia primo propter celum: vt pꝫ in ſcdo celi commẽ. 18. ⁊c. quo ad nobilitatẽ vero eſt vltimum.
¶Super Arti.2.
Titul⁹: cã vt luceãt ſup terrã: in ſigna: ⁊ tẽpora.
¶In corpe duo. Primo quadruplicẽ cauſam finalem oſtẽdit poſſe de creatura corporali aſſignari actũ proprium ſcdo celi. tex. 17. Aliam creaturam. ſcdo phy. tex. vniuerſum. 12. metaphy. Et deus ibidẽ. Secundo reſpondet queſito qd Moyſes vnam tantũ tetigit: propter ydolatrie occaſionem tollẽdam: et illa eſt vtilitas humana tripliciter: vt patet.

q: carẽt locali motu ⁊ ſenſu, quib⁹ inanimatũ ab inaĩato maxime diſtinguit. Et iõ q: immobilr terre inherẽt: eoꝝ ꝓductio ponit q̃ſi q̃dã terre formatio. ¶Ad ſcdm dicendũ, q ante ẽt illã maledictionẽ ſpine ⁊ tribuli ꝓducti erãt vel ꝟtute vel actu: ſꝫ nõ erãt ꝓducti hoi in penã: vt. ſ. terra quã ꝑpter cibũ coleret: infructuoſa q̃dã ⁊ noxia germinaret. Vñ dictũ eſt, Germinabit tibi. ¶Ad tertiũ dicendũ, q Moyſes ea tm̃ ꝓpoſuit q̃ in manifeſto apparẽt: ſicut iã dictũ eſt. Corpora aũt mineralia hñt gñationẽ occultã in viſcerib⁹ terre. Et iterũ nõ hñt manifeſtã diſtinctionẽ a terra: ſed q̃dã terre ſpẽs videntur. Et ideo de eis mentionem non fecit.

¶De ope ornat⁹ q̃tũ ad q̃rtã diẽ. qõ.70.

CONſeq̃nter cõſiderãdũ eſt de ope ornatus. Et primo de ſingulis dieb⁹ ſm ſe. Scdo de oib⁹ ſex diebus in cõi. ¶Circa primũ g̃ ꝯſiderãdũ eſt de ope quarte diei. Scdo de ope q̃nte. Tertio de ope ſexte. Quarto de his q̃ ꝑtinẽt ad ſeptimũ diẽ. ¶Circa primũ q̃runt tria. Primo de ꝓductione luminariũ. Scdo de fine productionis eorum. Tertio vtrum ſit animata.

¶Vtrũ luminaria debuerint ꝓduci quarta die. Articu.1.

AD primũ Sic ꝓceditur. Vr, qd luminaria nõ debuerint ꝓduci quarta die. Luminaria enĩ ſunt corpa incorruptibilia nãliter. Ergo eoꝝ materia nõ põt eẽ abſq formis eoꝝ. Sꝫ eoꝝ mã ꝓducta eſt i ope creationis añ oẽm diẽ. Ergo ⁊ eoꝝ forme. Non g̃ ſunt facta q̃rta die. ¶P̃. Luminaria ſũt q̃ſi vaſa luminis. Sꝫ lux eſt facta pᷓma die. Ergo luminaria fieri debuerũt prima die ⁊ nõ quarta. ¶P̃. Sicut plãte fixe ſunt i terra: ita luminaria fixa ſunt in firmamẽto. Vñ ſcriptura dicit q poſuit ea in firmamento. Sꝫ ꝓductio plãtarũ ſimul deſcribit cũ formatiõe terre cui inherẽt. Ergo et ꝓductio luminariũ ſil debuit poni ſcda die cũ ꝓductione firmamẽti. ¶P̃. Sol et luna et alia luminaria ſunt cauſe plãtarũ. Sꝫ naturali ordine cã precedit effectũ. Ergo luminaria nõ debuerũt fieri quarta die: ſed tertia vel ante. ¶P̃. Multe ſtelle ſm aſtrologos ſũt luna maiores. Nõ ergo tantum ſol et luna debuerunt poni duo magna luminaria.

Sed in Contrarium ſufficit authoritas ſcripture.

Rñdeo Dicendũ, q in recapitulatione diuinoꝝ opeꝝ ſcriptura ſic dicit, Igit pfecti ſunt celi: ⁊ terra: ⁊ oīs ornatus eoꝝ. In q̃b⁹ ꝟbis triplex op⁹ intelligi põt. ſ. op⁹ creatiõis: p qd celũ ⁊ terra ꝓducta legunt ſꝫ informia. Et op⁹ diſtinctiõis: per qd celũ ⁊ terra ſunt pfecta: ſiue per formas ſubales attributas materie oĩno informi: vt Aug. vult: ſiue quãtũ ad ꝯuenientẽ decorẽ ⁊ ordinẽ: vt alij ſcti dicũt. Et his duobus operib⁹ addit ornatus. Et differt ornatus a pfectione. Nã perfectio celi ⁊ terre ad ea ꝑtinere videt, q̃ celo ⁊ terre ſunt intrinſeca, ornatus ꝟo ad ea q̃ ſunt a celo et terra diſtincta. Sicut hõ pficit p ꝓprias partes ⁊ formas, ornat aũt per veſtimẽta vel aliq̃d hmõi. Diſtinctio aũt aliquoꝝ maxime manifeſtat p motũ localẽ: q̃ abinuicẽ ſeparantur. Et ideo ad op⁹ ornat⁹ ꝑtinet ꝓductio illarũ rerũ q̃ hñt motũ in celo ⁊ in terra. Sicut aũt ſupra dictũ eſt, de tribus fit mẽtio in creatione. ſ. de celo: ⁊ aqua: ⁊ terra. Et hec tria etiã formant p op⁹ diſtinctionis triũ dierũ. Primo die celũ. Scdo die diſtinguunt aq̃. Tertio die fit diſtinctio in terra, maris ⁊ aride. Et ſilr in ope ornat⁹. Primo die: q̃ eſt q̃rtus: ꝓducunt luminaria q̃ mouent in celo ad ornatũ ipſi⁹. Scdo die: q̃ eſt q̃nt⁹: aues ⁊ piſces ad ornatũ medij elemẽti: q: hñt motũ in aere ⁊ aq̃: q̃ p vno accipiunt. Tertio die: q̃ eſt ſext⁹: ꝓducunt aialia q̃ hñt motũ in terra ad ornatũ ipſius. ¶Sed ſciẽdũ eſt, q in ꝓductione luminarium non diſcordat Augu. ab alijs ſanctis. Dicit enĩ luminaria eſſe facta in actu nõ in virtute tm̃. Nõ enĩ hꝫ firmamẽtũ virtutẽ ꝓductiuã luminariũ: ſicut hꝫ terra virtutẽ ꝓductiuã plãtarũ. Vñ ſcriptura nõ dicit, Producat firmamentũ luminaria: ſicut dicit, Germinet terra herbã virentem.

Ad primũ Ergo dicendũ, q ſm Aug. nulla difficultas ex hoc orit. Nõ enĩ ponit ſucceſſionẽ tp̃is in iſtis operib⁹. Et ideo nõ opꝫ dicere q materia luminariũ fuerit ſub alia forma. Scdm eos aũt q̃ ponũt celeſtia corpa ex natura quatuor elemẽtoꝝ, nulla difficultas accidit: q: põt dici q ſunt formata ex preiacẽti mã ſicut aialia ⁊ plãte. Sꝫ ſm eos q̃ ponũt corpa celeſtia eſſe alteri⁹ nãe ab elemẽtis ⁊ incorruptibilia per naturã: opꝫ dicere q ſuba luminariũ a pncipio fuit creata. Sꝫ pri⁹ erat informis: ⁊ nũc format, nõ q̃dẽ forma ſubali: ſꝫ p collationẽ determinate ꝟtutis. Iõ tñ nõ fit mẽtio a pncipio de eis: ſꝫ ſolũ quarta die: vt Chry. dicit: vt p hoc remoueat pp̃lm ab idolatria: oñdẽs luminaria nõ eſſe deos: ex quo nec a pncipio fuerũt. ¶Ad ſcdm dicendũ, q ſm aug. nulla ſequit difficultas: q: lux de qua prima die facta eſt mẽtio: fuit lux ſpũalis: nũc aũt fit lux corpalis. Si autẽ lux primo die facta intelligit lux corporalis: opꝫ dicere qd lux pᷓio die fuit ꝓducta ſm cõem lucis nãm. quarto aũt die attributa eſt luminarib⁹ determinata virt⁹ ad determinatos effect⁹: ſm q videm⁹ alios effect⁹ hr̃e radiũ ſolis et alios radiũ lune ⁊ ſic de alijs. Et ꝑpter hãc determinationem ꝟtutis dicit Dio. 4. ca. de diui. no. q lumẽ ſolis, qd primo erat informe: quarto die formatũ eſt. ¶Ad tertiũ dicendũ, q ſm Ptolomeũ luminaria nõ ſunt fixa in ſpheris: ſꝫ hñt motũ ſeorſum a motu ſpherarũ. Ideo Chryſo. dicit: q nõ idõ dr q poſuit ea in firmamẽto: qd ibi ſint fixa: ſꝫ quia iuſſerit vt ibi eſſent: ſicut poſuit hoiem in paradiſo: vt ibi eſſet. Sꝫ ſm opinionẽ Ariſto. ſtelle fixe ſunt in orbibus: ⁊ non mouent niſi motu orbiũ ſm rei veritatem: tñ motus luminariũ ſenſu pcipit: nõ aũt motus ſpherarũ. Moyſes aũt rudi pp̃lo cõdeſcẽdẽs ſequutus eſt q̃ ſenſibilr apparẽt: vt dictũ eſt. Si aũt ſit aliud firmamẽtũ qd factũ eſt ſcda die ab eo in quo poſita ſunt ſydera ſm diſtinctionem nature: ſꝫ ſenſus nõ diſcernat, quẽ Moyſes ſequit vt dictum eſt, ceſſat obo. Nã firmamẽtũ factũ eſt ſcda die quãtũ ad inferiorẽ partẽ. In firmamẽto aũt poſita ſunt ſydera quarta die quantũ ad ſuperiorez partẽ: vt totum p vno accipiat: ſm qd ſenſu apparet. ¶Ad quartũ dicendũ, qd, ſicut dicit Baſilius, premittit ꝓductio plãtarũ luminaribus ad excludẽdam idololatriã. Qui enĩ credunt luminaria eſſe deos dicũt qd primordialẽ originẽ habent plãte a luminarib⁹: q̃uis vt Chryſo. dicit: ſicut agricola cooperat ad ꝓductionẽ plãtarũ, ita etiã ⁊ luminaria per ſuos mot⁹. ¶Ad q̃ntũ dicendũ, qd ſicut Chryſo. dicit, dicunt duo luminaria magna nõ tã quãtitate q̃ efficacia ⁊ virtute. Quia etſi alie ſtelle ſint maiores quãtitate q̃ luna: tñ effectus lune magis ſentit in iſtis inferioribus: ⁊ etiam ſm ſenſum maior apparet.

¶Vtrũ ꝯueniẽter cã ꝓductionis luminariũ deſcribat. Art.2.

AD ſcdm Sic ꝓcedit. Vr qd incõueniẽter cã ꝓductionis luminariũ deſcribat. Dicit enĩ Hiere. 10. A ſignis celi nolite metuere, q̃ gẽtes timent. Nõ ergo luminaria in ſigna facta ſunt. ¶P̃. Signũ ꝯ cãm diuidit. Sꝫ luminaria ſunt cã eoꝝ q̃ h agunt. Ergo nõ ſunt ſigna. ¶P̃. Diſtinctio tẽporũ ⁊ dierũ incepit a prima die. Nõ ergo facta ſunt luminaria in tẽpora ⁊ dies ⁊ annos. i. in hoꝝ diſtinctionẽ. ¶P̃. Nihil fit ꝑpter vilius ſe: q: finis eſt melior his q̃ ſunt ad finẽ. Sed luminaria ſunt meliora q̃ terra. Non ergo facta ſunt vt illuminent terram. ¶P̃. Luna non preeſt nocti q̃n eſt plena. Probabile aũt eſt qd luna facta fuerit plena. Sic enim hoies incipiũt computare. Ergo luna non eſt facta vt preſit nocti.

In contrarium Sufficit authoritas ſcripture.

Rñdeo Dicendũ, q ſicut dictũ ẽ ſupra: creatura aliq̃ corpalis pt dici eẽ fcã: vl̃ pp actũ ꝓpriũ, vel pp aliã creaturã: vel ꝑpter totũ vniuerſuz, vel ꝑpter gloriaꝫ dei. Sed Moyſes: vt populũ ab idolatria reuocaret: illã ſolã cãm tetigit ſm qd ſunt facta ad vtilitatẽ hoim. Vñ dr Deutero. 4. Ne forte eleuatis oculis ad celũ videas ſolẽ ⁊ lunã ⁊ oia aſtra celi: ⁊ errore deceptus adores ea ⁊ colas: q̃ creauit dñs deus in miniſteriũ cũctis gẽtibus. Hoc aũt miniſteriũ explicat in pncipio Geñ. per tria. Primo enĩ ꝓuenit vtilitas hoibus ex luminarib⁹ quãtũ ad viſum q̃ eſt directiu⁹ in opib⁹: ⁊ maxie vtilis ad cognoſcẽdas res. Et quãtũ ad hoc dicit. Vt luceãt in firmamẽto ⁊ illuminẽt terrã. Scdo quãtũ ad viciſſitudines tẽporũ: q̃b⁹ ⁊ faſtidiũ tollit ⁊ valitudo ꝯſeruat, ⁊ neceſſaria victui oriunt. Que nõ eẽnt: ſi ſemp eẽt aut eſtas: aut hyems. Et quãtũ ad hoc dicit. Vt ſint i tp̃a: ⁊ dies: ⁊ annos. Tertio q̃tũ ad opportunitatẽ negocioꝝ ⁊ operũ: inquãtũ ex luminarib⁹ celi accipit ſignificatio pluuioſi tp̃is vel ſereni: q̃ ſũt apta diuerſis negocijs. Et quãtũ ad h dicit. Vt ſint i ſigna.

Ad primũ Ergo dicẽdũ, q luminaria ſũt in ſigna corporaliũ trãſmutationũ, nõ aũt eoꝝ q̃ dependent ex libero arbitrio. ¶Ad ſm dicendũ, q per cãm ſenſibilẽ: quãdoq ducimur in cognitionẽ effectus occulti: ſicut ⁊ ecõuerſo. Vñ nihil ꝓhibet cauſam ſenſibilẽ eſſe ſignũ. Ideo tñ potius dicit ſigna q̃ cauſas vt occaſionẽ idolatrie tolleret. ¶Ad tertiũ dicẽdũ, q in pᷓma die facta eſt cõis diſtinctio tp̃is p diẽ ⁊ noctẽ ſm motũ diurnũ qui eſt cõis toti⁹ celi: q̃ põt intelligi icepiſſe pᷓmo die. Sed ſpãles diſtinctiones dierũ ⁊ tẽporũ ſm q dies eſt calidior die: ⁊ tẽpus tpe ⁊ annus anno: fiũt ſm ſpãles mot⁹ ſtellarũ: q̃ poſſunt intelligi quarto die incepiſſe. ¶Ad quartũ dicendũ, q in illuminatione terre intelligit vtilitas hois q̃ ſm aiam ꝑfert corporib⁹ luminariũ. Nihil tñ ꝓhibet dici q dignior creatura facta eſt ꝑpter inferiorẽ: nõ ſm q in ſe ꝯſiderat: ſꝫ ſm q ordinat ad integritatẽ vniuerſi. ¶Ad q̃ntũ dicẽdũ: q luna q̃n eſt perfecta orit veſpere ⁊ occidit mane. Et ſic preeſt nocti. Et ſatis ꝓbabile eſt q luna fuerit facta plena: ſicut ⁊ herbe facte ſunt in ſua pfectione faciẽtes ſemẽ: ⁊ ſilr aialia ⁊ homo. Lꝫ enĩ nãli proceſſu ab imperfecto ad perfectũ deueniat: ſimplr tñ perfectum prius eſt imperfecto. Aug. tñ hoc nõ aſſerit: q: dicit nõ eſſe incõueniẽs: q deus imperfecta fecerit. que poſtmodũ ipſe perfecit.

¶Vtrum luminaria celi ſint animata. Arti.iij.

AD tertiũ Sic ꝓceditur. Videt q luminaria celi ſint aiata. Superius enĩ corpus nobilioribus ornamentis ornari dꝫ. Sꝫ ea que pertinẽt ad ornatũ inferiorũ corporũ ſunt animata. ſ. piſces: aues: ⁊ terreſtria aialia. Ergo ⁊ luminaria que pertinẽt ad ornatũ celi. ¶P̃. Nobilioris corporis nobilior eſt forma. Sed ſol ⁊ luna ⁊ alia luminaria ſunt nobiliora q̃ corpora plãtarum ⁊ animaliũ. Ergo hñt nobiliorẽ formã. Nobiliſſima aũt forma eſt anima q̃ eſt principiũ vite. Q: vt Aug. dicit in lib. de vera relig. quelibet ſubſtãtia viuens nãe ordine pfertur ſubſtãtie nõ viuẽti. Ergo luminaria celi ſunt aiata. ¶P̃. Cã nobilior eſt effectu. Sed ſol ⁊ luna ⁊ alia luminaria ſunt cã vite: vt pꝫ maxime in aialibus ex putrefactione generatis: q̃ virtute ſolis ⁊ ſtellarũ vitam cõſequunt. Ergo multo magis corpora celeſtia viuunt ⁊ ſunt aiata. ¶P̃. Motus celi ⁊ celeſtiũ corporum ſunt nãles: vt pꝫ in. j. de celo. Motus aũt nãlis eſt a principio intrinſeco. Cũ igit principiũ motus celeſtiũ corporum ſit aliqua ſubſtãtia apprehẽſiua que mouet ſicut deſiderãs a deſiderato: vt dr in. ij. meta. vr̃ q pncipiũ apprehendẽs ſit pncipiũ intrinſecũ corporib⁹ celeſtibus. Ergo ſunt animata. ¶P̃. Primũ mobile eſt celũ. In genere aũt mobiliũ primũ eſt mouens ſeipſuz: vt probatur in. viij. phy. Quia qd eſt per ſe pri⁹ eſt eo qd eſt p aliud. Sola autem animata mouent ſeipſa: vt in eodẽm lib. oſtenditur. Ergo corpora celeſtia ſunt animata.

Sed contra Eſt, q Dama. dicit in lib. ij. Null⁹ animatos celos vel luminaria eſtimet. Inanimati enim ſunt ⁊ inſenſibiles.

Rñdeo Dicendũ, q circa iſtã qõnẽ apud philoſophos fuit diuerſa opinio. Anaxagoras enĩ vt Aug. refert. viij. de ciui. dei: factus eſt reus apud Athenieſes: q: dixit ſolẽ eſſe lapidem ardentẽ: negãs vtiq ipm eſſe deũ vel aliq̃d animatũ. Platonici vero poſuerũt corpora celeſtia aiata. Silr etiã apd doctores fidei fuit circa h diuerſa opinio. Orige. enĩ poſuit corpa celeſtia aiata. Hieronymus etiã idẽ ſentire vr̃ exponẽs illud eccl. j. Luſtrãs vniuerſa p circuitũ pergit ſpũs. Baſili⁹ ꝟo ⁊ Dama. aſſerũt corpa celeſtia nõ eſſe aiata. Auguſtin⁹ vero ſub dubio derelĩqt in neutrã partẽ declinãs. vt pꝫ in. ij. ſup Geñ. ad lraꝫ: ⁊ i enchiridion. Vbi ẽt dicit, q ſi ſũt aiata celeſtia corpa ꝑtinẽt ad ſocietatem angeloꝝ eoꝝ aie. In hac aũt opinionũ diuerſitate: vt veritas aliquatenus inoteſcat: ꝯſiderãdũ eſt q vnio aie et corporis. nõ eſt ꝑpter corpus: ſed ꝑpter animã. Nõ enĩ forma eſt ꝑpter materiã: ſꝫ ecõuerſo. Natura autẽ ⁊ virtus anime deprehẽdit ex eius operatione: que ẽt quodãmodo eſt finis eius. Inuenit autẽ corpus nr̃m neceſſarium ad aliquã operationem aie: q̃ mediãte corpore exercet: ſicut pꝫ in operib⁹ anime ſenſitiue ⁊ nutritiue. Vnde neceſſe eſt tales animas vnitas eſſe corporib⁹ ꝑpter ſuas operationes. Eſt autẽ aliqua operatio aie que nõ exercetur corpore mediãte: ſed tñ ex corpore aliqd adminiculũ tali operationi exhibetur: ſicut per corpus exhibentur aie humane phantaſmata: quib⁹ indiget ad intelligẽdum. Vnde ẽt talẽ animã neceſſe eſt corpori vniri ꝑpter ſuã operationẽ: lꝫ contingat ipſam ſeparari. Manifeſtum eſt autẽ q anima celeſtis corporis nõ poteſt hr̃e operationes nutritiue anime: q̃ ſunt nutrire augere ⁊ generare. Hmõi enĩ operationes nõ cõpetunt corpori incorruptibili p naturã. Silr etiã nec operationes aie ſenſitiue corpori celeſti cõueniunt: q: oẽs ſenſus fundant ſuper tactũ qui eſt apprehẽſiuus qualitatũ elemẽtorũ. Oia etiã organa potẽtiarũ ſenſitiuarũ requirunt determinatã proportionẽ ſm cõmixtionẽ aliquã elemẽtoꝝ: a quoꝝ nã corpora celeſtia ponunt remota. Relinquit ergo: q de operationibus aie nulla põt cõpetere anime celeſti niſi due: intelligere ⁊ mouere. Nã appetere cõſequit ſenſum ⁊ intellm: ⁊ cũ vtroq ordinat. Intellect⁹ autẽ operatio cũ nõ exerceat per corpus: nõ indiget corpore niſi inquantũ ei per ſenſus miniſtrant phantaſmata. Operationes autẽ ſenſitiue aie corporibus celeſtib⁹ nõ cõueniunt: vt dictũ eſt. Sic igit ꝑpter operationem intellectualem aia celeſti corpori nõ vniret. Relinquit ergo, q ꝑpter ſolam motionẽ. Ad hoc autẽ q moueat non opꝫ q vniatur ei vt forma: ſed per cõtactum virtutis: ſicut motor vnit mobili. Vñ Ari. in. viij. phy. poſtq̃ oſtẽdit q primũ mouẽs ſeipſum cõponit ex duab⁹ partibus: quarũ vna eſt mouẽs ⁊ alia mota: aſſignãs q̃o he due partes vniãtur: dicit q per cõtactũ vel duorũ adinuicem ſi vtrũq ſit corp⁹: vel vnius ad alterũ, ⁊ non ecõuerſo: ſi vnũ ſit corpus ⁊ aliud nõ corpus. Platonici etiam animas corporib⁹ vniri nõ ponebãt: niſi per cõtactũ virtutis, ſicut motor mobili. Et ſic per hoc q Plato ponit corpora celeſtia aiata nihil aliud dat intelligi q̃ q ſubſtãtie ſpirituales vniunt corporib⁹ celeſtib⁹ vt motores mobilib⁹. Qd aũt corpora celeſtia moueãtur ab aliqua ſubſtãtia apprehẽdente, et non ſolũ a nã: ſicut grauia ⁊ leuia: pꝫ ex hoc q natura nõ mouet, niſi ad vnũ: quo habito quieſcit. Qd in motu corporũ celeſtiũ nõ apparet. Vñ relinquit q mouet ab aliqua ſubſtãtia apprehẽdẽte. Aug. etiã dicit. iij. de trini. corpora oia adminiſtrari a deo p ſpiritũ vite. Sic igit pꝫ: q corpora celeſtia non ſunt animata eo mõ quo plante ⁊ aialia: ſed equiuoce. Vñ inter ponẽtes ea eſſe aiata: ⁊ ponẽtes ea inanimata: parua vel nulla differentia inuenitur in re: ſed in voce tantum.

Ad primũ Ergo dicendũ, q ad ornatũ ꝑtinẽt aliqua ſm ꝓpriũ motũ. Et quãtũ ad hoc luminaria celi cõueniũt cũ alijs, q̃ ad ornatũ ꝑtinẽt: q: mouentur a ſubſtãtia viuente. ¶Ad ſcdm dicendũ, q nihil prohibet aliquid eſſe nobilius ſimplr:

¶Super arti.iij.
Titul⁹ clarus eſt.
¶In corpore quatuor. Primo opiniones refert. 378 Secũdo inueſtigat qualitatem illius vnionis ſuppoſito q principiũ motiuum ſit cognoſcitiuũ. Tertio probat ſuppoſitum hoc. Quarto concludit reſponſionem.
¶Quo ad pmũ. opiniones philoſophorum. Anaxagore ⁊ platonis. 424 Et rurſus theologorũ Orige. Hieronymiq ⁊ Damaſceni cũ Baſilio. Aug. demũ neutraliter. c 365 ¶Quo ad ſm. celeſti corpori nõ eſt c 368 cõiuncta aliq̃ aia vt forma ſꝫ vt motor. Probat ſummarie ſic. Vnio illa nõ eſt niſi ꝑpter motionẽ: ergo ſufficit ꝯiũctio vt motor. añs pbat: q: materia eſt ꝑpter formã: ⁊ forma propter opus: ⁊ ab opere cognoſcit: ⁊ non ꝑpter vegetationẽ nec ſenſationẽ nec itellectionẽ: ergo ꝓpter motionem tm̃. Aſſumpta oia clare patent in lr̃a: q: ibi nõ eſt phãtaſma ⁊c. ꝯña ꝟo declarat: ex Ariſ. 8. phy. ⁊ Platone. ¶Quo ad tertiũ: probatur corpora celeſtia nõ moueri a nã vt grauia et leuia: o ſꝫ ab apphẽſiua virtute: dupliciter. Primo rõne: q: natura ad vnum eſt determinata. Secundo authoritate Aug. ¶Quo ad q̃rtũ. Primo: rñſio eſt: corpora celeſtia ſũt aiata equoce ab iſtis inferiorib⁹. Secũdo eſt correlatiuũ: q iſter vtranq opinionẽ nulla q̃ſi eſt dr̃ia in re. ¶In ſcdo dubiũ occurrit: q: ſanctus Tho. in ſcdo ꝯ gen. ca. 70. vult qd ſm Ariſt. oportet celũ 375 ponere animatũ: ita q aia vniatur celo vt forma: hic dicit ex Ariſto. q ſufficit vniri vt motorẽ mobili. ¶Ad hoc nõ video rñſionem: niſi alterã duarũ. 321 Vel q hic meli⁹ dixit: q: ⁊ poſteri⁹ ſcripſit. Vel q ibi intẽdebat qd oportet ſm Ariſt. celũ eſſe ꝓprie animatum ſaltẽ non repugnãter: eo q doctrina ſua ad hoc tẽdit. Quãuis enĩ poſſet iterpretari vt hic fecit. Ex his tñ q̃ in ſecũdo celi dñr habemus q aiatũ i diſtin

Margin (right page, left side): 353 1.3.ca. 69. Et po. q.6.a.6. Et alijs 12.ar.9. Et ſpũ. ar.4. et 2.cel. le.3.co. 1.et.1.et lec.13. co.2. et 1.2.lec. 18.2.19. principio. — e 344 — 111 358 341 — 344 — 549 550 c 547 — 352 — 354

ete posuit: ex ꝙ ergo non repugnare qd sit animatum secundum substantiam. Et hoc sat erat contra Auerroim: contra quem loquebat. Sustinent autē verba illa hanc glosam: quia quando cōtra Auerro. erat sermo: fas erat declinare in oppositum: vt Augu. ꝯtra pelegianos facit. Posset tertio forte dici ꝙ hic secūdum propriam opinionem: ibi ꝑm Aristotelē. Et q̄uis adducat Aristotilē: nō
b 568 tamen asserit hanc esse eius opinionē/ sed ex dictis eius sibi seruit.
¶ In respōsione ad quintū dubium est: quomodo potest dici moueri ab intrinseco: si vnitur motor solū/ vt motor. ꝛ est hoc dubium tā ꝯtra
b Aristotelē: q̄ Auerroim ꝛ ceteros.

¶ Super.q.71.ar.1.
TItul⁹ clarus est.
¶ In corpore duo Primo respondet affirmatiue: quia q̄ntus dies
354 respondet. Secūdo
s.q.70. differentiā inter Au
a.1.cor. gustinum ꝛ alios q̄lis sit productio piscium ꝛ auium actu vel virtute.

¶ Sup.q.72.arti.1.
TItul⁹ clarus est.
¶ In corpore duo Primo respondet affirmatiue: quia sextus dies respōdet tertio. Secundo differentiam Augustini ꝛ aliorū qualis sit pductio animaliū terrestriū
351 actu vel virtute.

q̄ tñ nō est nobilius quātū ad aliquid. Forma ergo celestis corporis etsi non sit simplr nobilior aīa aīalis: est tñ nobilior quātū ad rationē forme. Perficit.n. totaliter suā materiā: vt nō sit in potētia ad aliā formā. Quod aīa nō facit. Quātū etiā ad motū mouētur corpora celestia a nobilioribus motoribus. ¶ Ad tertiū dicēdū, ꝙ corpus celeste: cū sit mouēs motū, hꝫ rōnē instrumēti: qd agit in virtutem principalis agētis. Et ideo ex virtute sui motoris: q̄ est substātia viuēs: pōt cāre vitā. ¶ Ad quartū dicēdū, ꝙ motus corporis celestis ē nālis: nō ꝑꝑ p̄ncipiū actiuū: sed ꝑꝑ principiū passiuū: q.s. hꝫ in sua natura aptitudinē, vt tali motu ab intellectu moueat. ¶ Ad quintū dicēdū, ꝙ celū dicit mouere seipm inquātū cōponit ex motore ꝛ mobili: nō sicut ex forma ꝛ mā, sed ꝑm cōtactum virtutis: vt dictū est. Et hoc etiā mō pōt dici ꝙ eius motor est principiū intrinsecum: vt sic etiā mot⁹ celi possit dici nālis ex parte principij actiui: sicut mot⁹ volūtarius dr esse nālis aīali inquātū est aīal: vt dr in.8.physico.

¶ De opere quinti diei. Qō.71.

DEinde Cōsiderandū est de opere quinti diei. Et videtur ꝙ inconuenienter hoc opus describatur. Illud.n. aque producūt: ad cuius pductionem sufficit virtus aque. Sed virtus aque non sufficit ad pductionē omniū pisciū ꝛ auiū: cū videamus plura eorū generari ex semine. Nō ergo cōuenienter dicit pducāt aq̄ reptile anime viuentis ꝛ volatile super terram. ¶ Preterea. Pisces ꝛ aues non tm̄ pducuntur ex aqua: sꝫ in eorū cōpositione videt magis terra dñari q̄ aq̄: q: corpora eorū nālr mouētur ad terrā. Vn̄ ꝛ in terra q̄escunt. Nō ergo cōuenienter dicit pisces ꝛ aues ex aq̄ produci. ¶ Preterea. Sicut pisces habent motū in aquis: ita ꝛ aues in aere. Si ergo pisces ex aquis pducūtur: aues non deberēt produci ex aq̄s sꝫ ex aere. ¶ Preterea. Non oēs pisces reptāt in aquis: cū q̄dam habeāt pedes quibus gradiūtur in terra: sicut vituli marini. Non ergo sufficienter productio piscium designatur in hoc ꝙ dicitur producāt aque reptile anime viuētis. ¶ Preterea. Animalia terrestria sunt perfectiora auibus ꝛ piscibus. Qd patet ex hoc ꝙ hñt mēbra magis distincta: ꝛ pfectiorē generationē. Generāt enim animalia. Sed pisces ꝛ aues generant oua. Perfectiora aūt p̄cedunt in ordine nature. Nō ergo quinta die debuerunt fieri pisces ꝛ aues ante animalia terrestria.

In contrariū Sufficit autoritas scripture.

Rñdeo Dicēdū, ꝙ sicut supra dictū est: opus ornatus ꝑ ordinē rñdet ordini distōnis. Vn̄ sicut inter tres dies distinctioni deputatos medi⁹ (q̄ est scd̄a) deputat distinctioni medij corporis.s. aque: ita inter dies deputatos ad opus ornatus media.i. q̄nta deputat ad ornatū medij corporis per pductionē auiū ꝛ pisciū. Unde sicut Moyses in q̄rta die noiat luminaria ꝛ lucē, vt designet ꝙ quarta dies rñdet prime: in q̄ dixerat lucem factam: ita in hac quinta die facit mentionem de aquis ꝛ de firmamento celi, vt designet ꝙ quinta dies respondet secūde. ¶ Sꝫ sciēdū est, ꝙ sicut in pductiōe plātarū differt Aug. ab alijs, ita ꝛ in pductio
350 ne pisciū ꝛ auiū. Alij.n. dicunt pisces ꝛ aues q̄nta die eē pductos in actu. Aug. aūt dr.5. super gen̄. ad lit. ꝙ 5a die aq̄rū nā pduxit pisces ꝛ aues potētialr.

Ad primū Ergo dicēdū, ꝙ Auic. posuit oia aīalia posse gñari ex aliquali elemētorū commixtione b 456
absq̄ semine etiā ꝑ viā nature. Sed hoc videt incōueniēs. Qr nā determinatis medijs pcedit ad suos effectus. Vn̄ illa q̄ naturaliter generantur ex semine: nō possunt naturaliter sine semine gñari. Et ideo dicēdū est aliter: ꝙ in naturali gñone aīaliū principiū actiuū est virtus formatiua que est in semine in his q̄ ex semine gñant. Loco cuius virtutis in his q̄ ex putrefactiōe generantur: est virtus celestis corpis. Mālē aūt principiū in vtrorūq̄ aīaliū gñone est aliqd elemētū vel elemētatū. In prima aūt rerū institutiōe fuit principiū actiuū verbū dei: qd ex mā elemētari pduxit aīalia vel in actu ꝑm alios sanctos: vel virtute ꝑm Aug. nō ꝙ aq̄ aut terra hēat in se virtutē pducēdi oia aīalia, vt Auicē. posuit: sꝫ q: hoc ipsum ꝙ ex mā elemētari virtute seminis vel stellarū possunt aīalia pduci, est ex virtute p̄mit⁹ elemētis data. ¶ Ad scd̄m dicēdū, ꝙ corpa auiū ꝛ pisciū pñt dupl'r ꝯsiderari. Uno mō ꝑm se. Et sic necesse est ꝙ in eis magis terrestre elemētū dominetur. Quia ad hoc ꝙ fiat cōtēperatio mixtionis in corpe aīalis: necesse est ꝙ quātitatiue abūdet in eo elemētū qd est minus actiuū.s. terra. Sꝫ si cōsiderētur ꝑm ꝙ sunt nata moueri talibus motibus: sic hñt affinitatē quādā cū corporibus in q̄bus mouētur. Et sic eorū gñatio hic describit. ¶ Ad tertiū dicēdū, ꝙ aer: q: in
sensibilis est: nō ꝑ seipm cōnumerat. sꝫ cū alijs: ptim q̄dē cū aq̄ 351
quātū ad inferiorē partē: q̄ exhalatiōibus aq̄ ingrossat: partim c 347
cū celo quātū ad supiorē partē. Aues aūt motum habent in inferiori parte aeris. Et ideo sub firmamēto celi volare dñr: etiam si firmamētum pro nebuloso aere accipiat. Et ideo pductio auiū aq̄ ascribit. ¶ Ad quartū dicēdū, ꝙ natura de vno extremo ad aliud trāsit ꝑ media. Et ideo inter celestia ꝛ aquatica aīalia sunt quedā media q̄ cōicāt cū vtrisq̄: ꝛ cōputant cū illis cū q̄bus magis cōicant ꝑm id qd cū eis cōicant, nō ꝑm id qd cōicant cū alio extremo. Tñ vt includātur oia hmōi que habent aliqd spāle inter pisces: subiungit: postq̄ dixerat, pducāt aque reptile aie viuētis: creauit deus cete grandia ꝛc. ¶ Ad quintum dicendū, ꝙ pductio horū aīaliū ordinat ꝑm ordinem corporū que eis ornantur magis q̄ ꝑm propriam dignitatem. Et tamen in via generationis ab imperfectioribus ad perfectiora peruenitur.

¶ De opere sexti diei. Questio.72.

DEinde Querit de ope sexti diei. Et vr ꝙ incōueniēter describat. Sicut.n. 555
aues ꝛ pisces hñt viuētē aīam: ita etiā ꝛ animalia s.q.70.
terrestria. Nō aūt terrestria aīalia sunt ipsa a.1.cor.
aīa viuens. Ergo incōueniēter dr pducat terra aīam viuētē: sed debuit dici, pducat terra q̄drupedia aie viuētis. ¶ Preterea. Genus nō dꝫ diuidi cōtra spēm. Sed iumenta ꝛ bestie sub quadrupedibus cōputātur. Incōueniēter ergo quadrupedia cōnumerantur iumentis ꝛ bestijs. ¶ Preterea. Sicut alia aīalia sunt in determinato gñe ꝛ spē: ita ꝛ hō. Sꝫ in factione hois nō fit mētio de suo genere vel spē. Ergo nec in pductiōe aliorū aīaliū debuit fieri mentio de gñe vel spē: cū dr in gñe suo vel spē sua. ¶ Preterea. Alia terrestria magis sunt silia hoi q̄ a deo dr benedici: q̄ aues ꝛ pisces. Cū igit aues ꝛ pisces dicantur bñdici: multo fortius hoc dici debuit de alijs aīalibus. ¶ Preterea. Quedā aīalia gñant ex putrefactione: q̄ est corruptio quedam. Corruptio aūt nō conuenit prime institutione rerū. Nō ergo aīalia debuerunt in prima rerū institutione pduci. ¶ Preterea. Quedā animalia sunt venenosa ꝛ homini noxia. Nihil aūt debuit esse homini nociuum ante peccatū. Ergo hmōi aīalia vel oīno fieri a deo nō debuerūt: qui est bonorum author: vel non debuerunt fieri ante peccatum.

In contrariū Sufficit autoritas scripture. 351

Rñdeo Dicēdū, ꝙ sicut in die 5° ornat mediū corp⁹ rñdet scd̄e diei: ita in 6° die ornat vltimū corpus.s. terra ꝑ pductionē aīaliū terrestriū: ꝛ rñdet tertie diei. Unde vtro 350
biq̄ fit mētio de terra. Et hic etiā ꝑm Augustinū animalia terrestria pducūtur potētialiter: ꝑm vero alios sanctos in actu.

Ad primū Ergo dicendum, ꝙ sicut Basilius dicit, diuersus gradus vite q̄ in diuersis viuētibus inuenitur, ex modo loquendi scripture colligi pōt. Plāte em̄ habent imperfectissimam vitam ꝛ occultā. Unde in earū productione nulla mentio fit de vita: sed solum de generatione: q: ꝑm hāc 386
solū inuenitur actus vite in eis. Nutritiua em̄ ꝛ augmētatiua ge 384
neratiue deseruiūt: vt infra dicet. Inter alia vero aīalia perfe-

ctiora sunt cōiter loq̄ndo terrestria ī auib⁹ ꝛ piscib⁹: nō ꝙ pisces memoria careāt: vt Basili⁹ dicit, ꝛ Aug. īprobat: sꝫ ppter distōnē mēbrorū, ꝛ pfectionē gñonis. Quātū aūt ad aliquas sagacitates ēt aliqua aīalia imperfecta magis vigent: vt apes ꝛ formice. Et iō pisces vocat nō animā viuentē: sꝫ reptile aie viuētis. Sed terrena aīalia vocat aīam viuētē ꝑꝑ pfectionē vite in eis: ac si pisces sint corpa hñtia aliqd aie. terrestria vo aīalia ꝑꝑ pfectionē vite sint q̄si aie dominātes corpibus. Perfectissim⁹ aūt gradus vite est in hoie. Et iō vitā hois nō dicit pduci a terra vl' aq̄: sicut ceterorū aīaliū: sꝫ a deo. ¶ Ad ꝑm dm̄, ꝙ ꝑ iumēta vel pecora intelligunt aīalia domestica q̄ homini seruiūt q̄litercunq̄. Per bestias aūt itelligunt aīalia seua: vt vrsi ꝛ leones. Per reptilia vo aīalia q̄ vel nō hñt pedes q̄b⁹ eleuent a terra: vt serpētes: vel hñt breues, q̄b⁹ parū eleuant: vt lacerte ꝛ formice. Sꝫ q: sunt q̄dā aīalia, q̄ sub nullo horū cōprehēdunt: vt cerui ꝛ caprei: vt ēt ista cōprehēderent: addidit q̄drupedia. Uel q̄drupedia p̄misit q̄si gen⁹: ꝛ aīalia subiūxit q̄si spēs. Sunt em̄ q̄dā reptilia q̄drupedia: vt lacerte ꝛ formice. ¶ Ad tertiū dm̄, ꝙ in alijs aīalib⁹ ꝛ plātis mentionē fecit de gñe ꝛ spē: vt designaret gñones siliū ex silib⁹. In hoie aūt nō fuit necessariū vt h̄ diceret: q: qd p̄missum fuit de alijs ēt de hoie itelligi pōt. Uel ꝙ aīalia ꝛ plāte pducunt ꝑm gen⁹ ꝛ spēm suā: q̄si lōge a silitudine diuina remota. hō autē dr format⁹ ad imaginē ꝛ silitudinē dei. ¶ Ad q̄rtū dm̄, ꝙ bñdictio dei dat virtutē multiplicādi ꝑ gñonē. Et iō qd positū est in auib⁹ ꝛ piscib⁹ q̄ p̄mo occurrūt: nō fuit necessariū repeti ī terrenis aīalib⁹: sed itelligit. In hominibus aūt iterat bñdictio: q: in eis est q̄dā spālis multiplicatiōis rō, ꝑꝑ complēdū numerū electorū. Et ne q̄squā diceret in officio gignēdi filios nullū eē pcm̄. Plāte vo nullū hñt ꝑpagāde plis affectū, ac sine vllo sensu generāt. Vn̄ indigne iudicate sunt bñdictionis vbis. ¶ Ad q̄ntū dm̄, ꝙ cū gñō vni⁹ sit corruptio alteri⁹: ꝙ ex corruptiōe ignobiliorū generent nobiliora nō repugnat p̄me rerū institutiōi. Vn̄ aīalia q̄ generant ex corruptiōe rerū inaīatarū, vel plātarū, potuerūt tūc gñari. Nō aūt q̄ gñant ex corruptiōe aīaliū: tūc potuerūt pduci nisi potētialit tm̄. ¶ Ad sextū dm̄, ꝙ Aug. dicit in.j. sup Gen̄. ꝯ manicheos: ꝙ si in alicui⁹ opificis officinā imperit⁹ intrauerit videt ibi multa instrā quorū cās ignorat. Et si multum est insipiēs supflua putat. Jam vero si in fornacem intus ceciderit: aut ferramēto aliquo acuto se vulnerauerit noxia existimat ibi eē multa. Quorū vsum, q: nouit artifex, insipientiā ei⁹ irridet. Sic in hoc mūdo q̄dā audēt multa rephēdere quorū cās nō vident. Multa em̄ etsi domui nr̄e nō sunt necessaria: in eis tñ cōplet vniuersitatis integritas. Hoc aūt añ peccatū ordinate fuisset vsus reb⁹ mūdi. Unde animalia venenosa ei noxia nō fuissent.

b
350 ¶ De his que ptinēt ad septimū diē. Qō.73.
485
d

DEinde Cōsiderādū est de his q̄ ptinēt ad septimū diē. ¶ Et circa hoc querūtur tria. Primo de cōpletione operum. Secūdo de requie dei. Tertio de benedictione ꝛ sanctificatione huius diei.

¶ Utrum completio diuinorum operum debeat septimo diei ascribi. Arti.j.

351
2.di.15. AD primū Sic pcedit. Vr, ꝙ cōpletio di-
q.3.ar.1. uinorū operū non debeat septimo diei ascribi. Oia em̄ que in hoc seculo aguntur ad diuina opa ptinēt. Sꝫ cōsummatio seculi erit in fine mūdi: vt hr mat.13. Tēpus etiā incarnationis xp̄i est cuiusdā cōpletionis tp̄s. Vn̄ dr tp̄s plenitudinis. Gal.4. Et ipse xp̄s moriēs dixit: cōsummatū est: vt dr Joā.19. Nō ergo cōpletio diuinorū operū cōpetit diei.7. ¶ P̄. Quicūq̄ complet opus suū aliqd facit. Sꝫ de⁹ nō legitur.7. die aliqd fecisse: quinimo ab omni opere quieuisse. Ergo ꝯpletio operum nō cōpetit septimo diei. ¶ P̄. Nō dr aliqd esse cōpletū cui multa superadduntur: nisi sint illa superflua: q: pfectū dr cui nihil deest eorū que dꝫ hre. Sꝫ post septimū diē multa sunt facta: ꝛ pductio multorū indiuiduorū, ꝛ etiā quarūdā nouarū spērū que frequēter apparēt: p̄cipue in animalib⁹ ex putrefactiōe generatis. Quotidie ēt de⁹ nouas animas creat. Nouū ēt fuit incarnationis opus. De quo dr Jere.31. Nouū faciet dñs super terrā. Noua ēt sunt miraculosa opa. De q̄b⁹ dr eccl.36. Innoua signa ꝛ immuta mirabilia. Innouabūtur ēt oīa in glorificatiōe sanctorū: ꝑm illd apoc. 21. Et dixit q̄ sedebat in throno: ecce noua facio oīa. Cōpletio ergo diuinorum operum nō debet attribui septime diei.

Sed cōtra Est, ꝙ dicitur Gen̄.2. Compleuit de⁹ die septimo opus suum quod fecerat.

Rñdeo Dicēdū, ꝙ duplex est rei pfectio p̄ma ꝛ scd̄a. Prima q̄dē pfectio est ꝑm ꝙ res in sua sub̄a est pfecta. Que quidē pfectio est forma toti⁹: q̄ ex itegritate ptiū ꝯsurgit. Perfectio aūt scd̄a est finis aūt vel est opatio: sicut finis cytharīste est cytharizare. vel est aliqd ad ꝙ ꝑ operationē puenit: sicut finis edificatoris est dom⁹: quā edificādo facit. Pria aūt pfectio est cā scd̄e: q: forma est p̄ncipiū opationis. Ultima aūt pfectio q̄ est finis toti⁹ vniuersi, est pfecta beatitudo scōrū q̄ erit ī vltima ꝯsummatiōe seculi. Pria aūt pfectio q̄ est in integritate vniuersi fuit in prima rerū institutiōe. Et hec deputat septimo diei.

Ad primū Ergo dꝫ, ꝙ sicut dcm̄ est: pfectio p̄ma est cā scd̄e. Ad beatitudinē aūt cōsequēdā duo requirūtur: natura ꝛ gr̄a. Ipa ergo btitudinis pfectio erit in fine mūdi: vt dictū est. Sed ista ꝯsummatio p̄cessit cālr: quātū ad nām quidē in p̄ma rerū institutiōe: q̄tū ad gr̄am vo in incarnatiōe xp̄i: q: gr̄a ꝛ veritas per Jesum xp̄m facta est: vt dr Joā.j. Sic igit in septima die fuit cōsummatio nāe: in incarnatiōe xp̄i cōsummatio gr̄e. ī fine mūdi ꝯsummatio glorie. ¶ Ad ꝑm dm̄, ꝙ septima die de⁹ aliqd opat⁹ est: nō nouā creaturā cōdendo: sꝫ creaturā administrādo: ꝛ ad ppriā operationē eā mouēdo: qd iam aliqualiter ptinet ad inchoationē quādā scd̄e pfectiōis. Et iō cōsummatio operū ꝑm nostrā trāslationē attribuit diei septime. Sed ꝑm aliā translationē attribuit diei sexte. Et vtrūq̄ pōt stare: q: consummatio q̄ est ꝑm integritatē ptiū vniuersi cōpetit sexte diei. cōsummatio q̄ est ꝑm opationē ptiū competit septime. Uel pōt dici ꝙ in motu cōtinuo q̄diu aliq̄ pōt moueri vlterius: nō dr mot⁹ pfect⁹ ante quietē. Quies em̄ demōstrat motū consummatū. Deus aūt poterat plures creaturas facere p̄ter illas quas fecerat sex dieb⁹. Vn̄ hoc ipso ꝙ cessauit nouas creaturas cōdere in septima die: dr opus suū cōsummasse. ¶ Ad tertium dm̄, ꝙ nihil postmodū a deo factū est totalr nouū: quin aliq̄liter in opib⁹ sex dierū p̄cesserit. Quedā em̄ p̄extiterūt mālr: sicut ꝙ de⁹ de costa Ade formauit mulierē. Quedā vo p̄extiterūt in opib⁹ sex dierū, nō solū mālr: sꝫ ēt cālr. Sicut indiuidua que nūc gñant p̄cesserūt, in p̄mis indiuiduis suarū spērū. Spēs ēt noue, si que apparēt: p̄extiterūt in q̄busdā acq̄sitis virtutib⁹. Sicut ꝛ aīalia ex putrefactione gñata pducunt ex virtutib⁹ stellarū ꝛ elemētorū quā a p̄ncipio acceperūt: ēt si noue spēs taliū aīaliū pducant. Aīalia etiā q̄dā ꝑm nouā spēm aliq̄n oriunt ex ꝯmixtione aīaliū diuersorū ꝑm speciē: sicut cū ex asino ꝛ equa generat mulus. Et hec ēt p̄cesserūt cālr in opibus sex dierū. Quedā vo p̄cesserunt ꝑm silitudinē: sicut anime q̄ nūc creātur. Et silr incarnationis opus. Qr vt dr Phil.2. fili⁹ dei est in similitudinem hominū fact⁹. Gl'ia ēt spūalis ꝑm silitudinē p̄cessit in angelis: 454
corpalis vero in celo precipue empyreo. Unde dr eccl.j. Nihil 582
sub sole nouum. Jam em̄ p̄cessit in seculis que fuerūt ante nos. a
339

¶ Utrū deus septima diei requieuit ab omni opere suo. Arti.2.

AD scd̄m Sic pcedit. Vr, ꝙ de⁹ septima die non requieuit ab omni suo opere. Dicit em̄ Joā.5. Pater me⁹ vsq̄ mō operat: et ego operor. Nō ergo septima die requieuit ab oi opere. ¶ P̄. Requies motui opponitur vel labori qui interdum causat ex motu. Sed deus imobiliter ꝛ absq̄ labore sua opera pduxit. Non ergo dm̄ est septima die a suo opere requieuisse. ¶ Si dicat ꝙ de⁹ requieuit die septima, q: fecit hoiem reqescere. Cōtra. Requies ꝯponit ei⁹ opationi. Sꝫ ꝙ dr de⁹ creauit vel fecit h̄ vel illud: nō exponit ꝙ de⁹ hoiem fecit creare aut facere. Ergo nec cōuenienter exponi pōt: vt dicat deus requieuisse, q: fecit hominem requiescere.

Sed cōtra Est, ꝙ dicit Gen̄.2. requieuit de⁹ die septimo ab omni opere quod patrarat.

Rñdeo Dicendum, ꝙ quies proprie opponit motui: ꝛ per consequens labori qui ex motu cōsurgit. Quāuis autē mot⁹ proprie accept⁹ sit corporū: tñ nomē motus etiā ad spiritualia deriuatur dupliciter. Uno modo ꝑm ꝙ ois operatio mot⁹ dr. Sic em̄ ꝛ diuina bonitas quodāmō mo-

¶ Super.q.73.ar.1.
TItul⁹ clarus. 357
¶ In corpore vna conclusio 2.di.15. q.3.ar.1.
rñsiua. Prima perfectio vniuersi cōgrue septime diei ascribitur. vltima autē cōsummationi seculi. Declarant prio termini i cōi/ distinguēdo duplicē pfectionē primā ꝛ secūdā: ꝛ hāc dupliciter/ ordinādo eas. Probatur deinde: ꝛ quo ad scd̄am partē: q: illa est beatitudo sāctorū perfecta: et quo ad primā/ q: consistit in itegritate vniuersi.

¶ Super Arti.2.
TItul⁹ clar⁹.
¶ In corpore tria. Primo quomodo requies dupliciter inuenitur in spiritualib⁹: sicut ꝛ motus, cui prio oppo-

Universidad de Deusto Biblioteca

nitur.s.p cessatione: & pro impletione desiderij. Secundo respondet vna conclusione bimembri. deus vtroqz modo requieuit septimo die. Et pbatur. quo ad primū: quia cessauit a nouis. quo ad secundum: quia in seipso quieuit. Tertio excluditur obiectio cō
e
356 tra hoc secūdū: q. s. non debet hoc modo magis septima die q̄ alias dici qescere: q semper hoc modo quieuit & nūq̄ habuit motū oppositum. Et hoc excludit: q satiari seipso non absolute sed post condita opera attribuitur septimo diei. Et hoc nō semper conuenit: q̄uis nec oppositus motus. Et explicauit h scriptura vt ostēderet deum non egere factis.

¶Super arti.3. Titulus clarus. ¶Incorpor duo Primo enumerat duo i die septimo. Secūdo respondet quesito affirmatiue. Benedictio debet diei septimo. Probatur: quia in eo inchoat administratio: & requies in deo post opera: vtriqz autem debet
358 benedictio & sancti
2.di.15. ficatio primum pri
q.3.ar.3. mo. & secundum secundo vt patet.

¶Sup.q. 74. ar.1. Titul⁹ clarus. ¶In corpor tria. Primo respondet quesito in communi. Secūdo in speciali sz alios. Tertio sm Augu. Conclusio affirmatiua: sex dies sufficienter numerātur. Que conclusio probatur: q in eis opor
357 tuit opus distinctionis & ornatus ptium mūdi fieri: sm alios tres corporee ptes sunt mundi: singule duobus diebus altero distinctio altero ornante egent. ergo. Sed scdm Aug. Creatura spiritualis admiscetur & cō
d sūmatur primo die.
355 secundo corporalis superior. tertio inferior. in reliquis conuenitur.

uetur & pcedit in res sm q se eis cōicat. vt Dio. dicit. 2.c. de di. no. Alio°: desiderium in aliud tendēs, quidam mot⁹ dr. Vñ et reqes dupl'r accipit. Vno mō p cessatione ab opibus. Alio modo p impletione desiderij. Et vtroqz mō dicit deus reqeuisse die septima. Prio qdē: q die septima cessauit nouas creaturas cōdere. Nihil em postea fecit: qd non aliquo modo pcesserit in primis operib⁹: vt dictū est. Aliomodo sm q rebus cōditis ip se nō indigebat. sz seipso fruēdo beatus est. Unde post cōditionē oīuz operū nō dicit q in suis operibus reqeuit q̄si eis ad suā beatitudinē indigēs: sz ab eis reqeuit vtiqz in seipso: q sufficit sibi & implet desideriū suū. Et q̄uis ab eterno in seipso requieuerit: tñ q post opera condita in seipso requieuit hoc pertinet ad septimū diē. Et hoc est ab operibus requiescere. vt aug. dicit super geñ. ad lit.

Ad primū Ergo dōm, q de⁹ vsqz mō opat pseruādo & administrādo creaturā cōditā, nō aūt nouam creaturā cōdēdo. ¶Ad scdm dōm, q reqes nō opponitur labori siue motui: sz pductioni nouarū rez & desiderio in aliud tēdēti: vt dictū est. ¶Ad tertiū dicēdū, q sicut deus in solo se reqescit, & se fruēdo beatus est: ita & nos per solā dei fruitionē beati efficimur. Et sic etiā facit nos a suis & nostris operib⁹ in seipsō reqescere. Est ergo couenies expositio: vt dicat deus reqeuisse, q nos reqescere facit. Sed non est hec sola ponenda. Sed alia expositio est principalior & prior.

¶Utrum benedictio & sanctificatio debeatur diei septime. Arti.3.

Ad tertiū Sic pcedit. Uidetur, q bñdictio & sanctificatio non debeatur diei septime. Tps.n. aliqd cōsueuit dici benedictū aut sanctū ppter aliqd bonū quod in illo tēpore euenit: aut ppter hoc q aliqd malum vitatur. Sz deo nihil accrescit aut deperit siue operet siue ab operādo cesset. Nō ergo spālis bñdictio & sctificatio debet diei septime. ¶Preterea. Bñdictio a bonitate dr. Sz bonū est diffusiuū & cōicatiuū sui sm Dio. Ergo magis debuerūt bñdici dies in qb⁹ creaturas pduxit: q̄ ille dies in q̄ a pducendis creaturis cessauit. ¶Preterea. In singulis creaturis qdā benedictio cōmemorata est: dū in singulis operibus dictū est, vidit deus q esset bonū. Nō oportuit igitur q post oīuz productionē dies septima benediceretur.

Sz ɔ Est, q dicitur geñ. 2. Benedixit deus diei septimo & sanctificauit illum: quia in illo cessauerat ab oī opere suo.

Rñdeo Dicēdū, q sicut supra dictū est: reqes dei in die septima dupliciter accipitur. Primo quidē quātū ad hoc q cessauit a nouis operibus cōdendis: ita tñ q creaturā cōditā cōseruat & administrat. Aliomō sm q post opa requieuit in se ipso. Quātū ergo ad primū cōpetit septime diei benedictio: q sicut supra dictū est: benedictio ad multiplicationē ptinet. Vñ dictū est creaturis q̄s benedixit, crescite & multiplicamini. Multiplicatio aūt rerū fit per administrationē creature: sm quā ex similibus silia gñantur. Quātū vero ad scdm cōpetit septime diei sanctificatio. Maxime .n. sāctificatio cuiuslibet attēditur in hoc q in deo reqescit. Unde & res deo dedicate sancte dnr.

Ad pmū Ergo dōz, q nō pp h dies septimus sanctificat: quia deo possit aliquid accrescere vel decrescere: sz q creaturis aliqd accrescit p multiplicationē & qetē in deo. ¶Ad scdz dicēdū, q in primis sex dieb⁹ pducte sūt res i suis pmis causis. Sz postea ex illis pmis causis res multiplicant & pseruāt: qd ēt ad bōitatē dinā ptinet. Cui⁹ ēt pfectio i h maxie ondit: q i ipsa sola & ipe reqescit, & nos reqescere possum⁹ ea fruētes. ¶Ad 3ᵐ dōm, q bonū qd in singulis diebus cōmemorat ptinet ad primā nāe institutionem: benedictio autē diei septime pertinet ad nature ppagationem.

¶De oibus septem diebus in cōi. Questio. 74.

Deinde Queritur de omnibus septem diebus in cōmuni. ¶Et querunt tria. Primo: de sufficientia horum dierum. Secundo vtrum sint vnus dies vel plures. Tertio: de quibusdam modis loquendi quibus scriptura vtitur enarrando opera sex dierum.

¶Utrū sufficiēter isti dies enumerentur. Arti.1.

Ad primū Sic pceditur. Uf, q sufficiēter isti dies enumerent. Nō min⁹.n. 359 Ueri.q. 8.ar.14.
distinguit opus creatiōis ab opibus distōnis & ornatus q̄ hec duo opa abinuicē. Sz alij dies deputātur distōni: & alij ornatui. Ergo ēt alij dies debēt assignari creationi. ¶Preterea. Aer & ignis sunt nobiliora elmta q̄ terra & aqua. Sz vnus dies deputat distōni aque: & alius distōni terre. Ergo alij dies debent deputari distinctioni ignis et aeris. ¶Preterea. Nō minus distant volucres & pisces q̄ volucres & terrestria animalia. Homo etiā plus distat ab alijs aīalibus q̄ alia q̄cunqz aīalia abinuicē. Sz alius dies deputatur pductioni pisciū maris: & alius productioni aīaliū terre. Ergo & alius dies debet deputari pductioni auiū celi: & alius pductioni hominis.

Sz ɔ Uidet, q aliq dies supflue assignent. Lumē.n. ad luminaria se hz vt accñs ad subz. Siml' āt pducit subz cū pprio accñte. Nō g alia die dbuit pduci lux & alia luminaria. ¶P. Dies isti deputant prie istitutiōi mūdi. Sz in septia die nihil pmit⁹ est istitutū. Ergo septima dies nō dz alijs cōnumerari. 351

Rñdeo Dicēdū, q rō distinctionis hoz dierū ex pmissis 354
pōt esse manifesta. Oportuit .n. prio distingui p 355
tes mūdi: & postmodū singulas ptes ordinari p hoc q quasi suis 356
habitatoribus replētur. Scdm ergo alios sanctos in creatura corporali tres partes designant. Prima q̄ significatur noie celi. 351
Media que significat noie aque. Infima q̄ significatur nomine terre. Unde & sm pithagoricos perfectio in tribus ponit: principio, medio, & fine: vt dicitur in.1. de celo. Prima ergo pars distinguit prima die: & ornat q̄rta. Media distinguitur scda die, & ornatur quinta. Infima distinguit tertia die & ornat sexta. Aug. vero cōuenit qdē cū eis in vltimis trib⁹ diebus: differt aūt in trib⁹ primis. Q sm eū in primo die format creatura spūalis: in duobus alijs creatura corpalis: ita q in secūdo corpa supiora: ita tertio corpa inferiora. Et sic pfectio diuinoz operū rñdet pfectiōi senarij numeri, q̄ cōsurgit ex suis ptibus aliquotis cōiunctis: q̄ qdez partes sunt vnū duo tria. Una.n. dies deputat formationi creature spiritualis: due formationi creature corpalis: & tres ornatui.

Ad primū Ergo dicēdū, q sm aug. opus creationis ptinet ad pductionē māe informis & nature 351
spūalis informis. Que qdē duo sunt extra tēpus: vt ipe dicit i.12. cōfes. Et ideo creatio vtriusqz ponit ante oēm diē. Sz sm alios sanctos pōt dici q opus distōnis & ornatus attendit sm aliquā mutationē creature que tpe mensurat. Opus aūt creatiōis cōsistit in sola diuina actione in instāti rerū subam pducentis. Et iō qdlibet opus distōnis & ornatus dicit factū in die: creatio aūt 354
dicit facta in pncipio: qd sonat aliqd indiuisibile. ¶Ad scdm dicēdū, q ignis & aer q nō distinguunt a vulgo iter ptes mūdi nō sunt expsse noiata a moyse. Sz cōputant cū medio. s. aqua: maxime quātū ad inferiorē aeris partē. Quantū vero ad supiorē cōputantur cū celo: vt aug. dicit. ¶Ad tertiū dicēdū, q pductio aīaliū recitat sm q sunt in ornatū ptiū mūdi. Et ideo dies pductionis aīaliū distinguūtur vel vniunt sm hāc cōuenientiam vel differētiā q̄ cōueniūt vel differūt in ornādo aliquā partē mūdi. ¶Ad quartū dicēdū, q prima die facta est nā lucis in aliq sub 351
iecto. Sed quarto die facta sunt luminaria: nō q eorū suba sit de 352
nouo pducta: sz q sunt aliq mō formata quo prius nō erāt: vt supra dictū est. ¶Ad q̄ntū dicēdū, q septime diei sm Aug. deputat aliqd post oia q̄ sex dieb⁹ attribuunt. s. q de⁹ a suis opib⁹ in seipso reqescit. Et iō oportuit post sex dies fieri mentionē de septimo. Scdm vero alios pōt dici q in septimo die mūd⁹ habuit quēdā nouū statuz: vt. s. ei nihil adderetur de nouo. Et ideo post

sex dies: ponitur septima, deputata cessationi ab opere.

¶Utrum omnes isti dies sint vnus dies. Arti.2.

360 Locis s. arti.1. inductis. Et.1.d. 11.q.1. &.2.3.

Ad scdm Sic procedit. Uf q oēs isti dies sint vnus dies. Dicit em Gene.2. Iste sunt gñones celi & terre: q̄n create sunt in die quo fecit dñs celū & terrā, & omne virgultū agri anteq̄ oriretur in terra. Un⁹ ergo est dies in quo fecit de⁹ celū & terrā & omne virgultū agri. Sed celū & terrā fecit in prima die vel potius ante oēm diem: virgultū aūt agri tertia die. Ergo vn⁹ est prim⁹ dies & terti⁹: & pari rōne oēs alij. ¶P. Eccl. 18. dr, Qui viuit i eternū creauit oia simul. Sz hoc nō eēt si dies horū operū essent plures: q plures dies nō sunt simul. Ergo nō sunt plures dies sed vnus tm. ¶P. Die septimo cessauit de⁹ a nouis opib⁹ cōdendis. Si ergo septia dies est alia ab alijs diebus: sequit q illā diē nō fecerit. Qd est icōueniēs. ¶P. Totum opus qd vni diei ascibit in instāti pfecit: cū in singulis opib⁹ dicat, dixit: & factū est. Si igit sequēs opus in diē aliū reseruasset: seqret q in residua pte illi⁹ diei cessasset ab ope. Qd eēt supfluū. Non igit est alius dies sequētis opis a die operis precedentis.

Sed cōtra Est, q geñ. j. dr, Factū est vespere & mane dies scds & dies terti⁹: & sic de alijs. Scdz aūt & tertiū dici nō pōt vbi est vnū tm. Ergo nō fuit vn⁹ dies tm.

Rñdeo Dicendū, q in hac qōne Aug. ab alijs expositorib⁹ dissentit. Aug. em vult. 2. sup geñ. ad lit. & .2.
396 de ci. dei, & ad Horosiū: q oēs q̄ dnr septē dies sunt vnus dies: septēpliciter rebus psentatus. Alij vero expositores sentiunt q fuerunt septē dies diuersi & nō vnus tm. He aūt due opiniones si referant ad expositionē lre geñ. magnā diuersitatē hñt. Nam sm aug. p diē itelligit cognitio mētis angelice: vt sic prim⁹ dies sit cognitio primi diuini operis: scds dies cognitio scdi operis:
324 & sic de alijs. Et dicit vnūquodqz opus esse factū in aliqua die: q nihil deus pduxit in rerū nā qd nō impresserit mēti āgelice. Que quidē multa simul pōt cognoscere: pcipue in verbo: i quo ois angeloꝝ cognitio perficit & terminat. Et sic distinguit dies sm naturalē ordinē rerū cognitarū: non sm successionē cognitionis: aut sm successionē pductionis rerū. Cognitio aūt angelica proprie & vere dies nominari pōt: cū lux que est cā diei pprie
341 in spūalibus sm Aug. inueniat. Scdm vero alios p istos dies
344 & successio dierū tēporaliū ostēdit: & successio pductionis rerū. Sed si iste due opiniones referant ad modū pductionis rerū: nō inuenit magna dfia. Et hoc ppter duo in quib⁹ exponendo diuersificat Aug. ab alijs: vt ex supra dictis pz. Primo quidez:
347 q Aug. per terrā & aquā prius creatā itelligit māam totaliter in
349 formē. Per factionē aūt firmamēti, & cōgregationē aquarū, & apparitionē aride intelligit ipressionē formarū in māam corpalem. Alij vero sancti per terrā & aquā pmo creatas intelligūt ipa elemēta mūdi sub pprijs formis existētia. Per sequētia aūt opera:
345 aliquā distinctionē in corporib⁹ prius existētibus: vt supra dictū
349 est. Scdo autē differūt quantū ad productionē plantarū & aīa
344 liū: que alij ponunt in opere sex dierum esse producta in actu.
350 Aug. vero potentialiter tm. In hoc ergo q Aug. ponit opera
317 sex dierum eē simul facta sequit idē modus pductionis rerum.
349 Nā sm vtrosqz in pma rerū pductiōe māa erat sub formis sub
350 stātialib⁹ elementorū: & sm vtrosqz in pma rerū institutione nō
355 fuerūt aīalia & plante in actu. Sz remanet dfia quātū ad q̄tuor. Quia sm alios sanctos post pductionē creature fuit aliqd tem
349 pus in quo nō erat lux. Item in quo nō erat firmamentū formatum. Item in quo non erat terra discooperta aquis. Et in quo non erāt formata celi luminaria: quod est quartum. Que non oportet ponere sm expositionem Aug. Ut igitur neutri sentētie preiudicetur: vtriusqz rationibus respondendum est.

Ad primū Ergo dōm, q in die in quo creauit de⁹ celū & terrā creauit etiā oñe virgultū agri nō in actu: sed anteq̄ oriret super terrā. i. potentialr: qd Aug. ascribit tertie diei. alij vero prime rerū institutiōi. ¶Ad scdm dōm, q de⁹ creauit oia simul quātū ad rerū subam quodāmō informē. Sed quātū ad formationē que facta est p distinctionē & ornatū nō simul. Vñ signāter vtitur verbo creatiōis. ¶Ad tertiū dōm, q in die septimo cessauit de⁹ a nouis operib⁹ cōdendis: nō aūt ppagādis quibusdā alijs. Ad quā ppagationem ptinet q post primū diē alij succedūt. ¶Ad q̄rtū dōz, q nō est ex ipotētia dei q̄si indigētis tpe ad operādū q oia nō sūt simul disticta & ornata: sz vt ordo seruaret in rez institutiōe. Et iō oportuit vt diuersis statib⁹ mūdi diuersi dies deseruirēt. Semp aūt p sequēs op⁹ nou⁹ pfectiōis status mūdo est addit⁹. ¶Ad q̄ntū dōm, q sm Aug. ille ordo dierum referendus est ad naturalē ordinē operū: qui diebus attribuitur.

¶Utrū scriptura vtat cōuenietib⁹ verbis ad exprimendū opera sex dierum. Art.3.

Ad tertiū Sic pceditur. Uf, qd scriptura nō vtatur cōuenientibus verbis ad exprimenduz opera sex dierū. Sicut em lux & firmamentū & huiusmodi opera p dei verbum sunt facta, ita celū & terra: q omnia p ipsum facta sunt: vt dr Joan. j. cap. Ergo in creatione celi & terre debuit fieri mentio de verbo dei sicut in alijs operib⁹. ¶P. Aqua est creata a deo: que tñ creata nō cōmemorat insufficiēter: ergo rerū creatio describit. ¶P. Sicut dr geñ. j. vidit de⁹ cūcta q̄ fecerat: & erāt valde bona. In singulis ergo operibus debuit dici, vidit de⁹ q esset bonum. Incōueniēter ergo ptermittit in opere creationis: & in opere scde diei. ¶P. Spūs dei est deus. Deo aūt nō cōpetit ferri nec situm hre. Inconueniēter ergo dr q spūs dei ferebat super aquas. ¶P. Nullus facit q iam factum est. Incōueniēter ergo postq̄ dictū est dixit de⁹ fiat firmamētū & factum est ita: subditur: & fecit deus firmamētū. Et silr in alijs operib⁹. ¶P. Uespere & mane nō sufficiēter diuidūt diem cum sint plures partes diei. Ergo inconueniēter dicitur: q factum est vespere & mane dies scds vel terti⁹. ¶P. Scdo & tertio nō cōueniēter corrñdet vnū sed pmū. Debuit ergo dici, factū est vespere & mane dies pmus: vbi dr dies vnus.

Rñdeo Dicendū ad primum, q sm Aug. psona filij cōmemoratur tam in pma rerū creatione q̄ in rerū distinctione & ornatu: aliter tñ & alr. Distiō em & ornat⁹ ptinet ad rerū formationem. Sicut aūt formatio artificiatoꝝ est per formam artis q̄ est in mente artificis: q̄ pōt dici intelligibile verbū ipsius: ita formatio totius creature est per verbū dei. Et ideo in ope distinctionis & ornat⁹ fit mētio de verbo. In creatione aūt cōmemorat fili⁹ vt pncipiū cū dr, in pncipio crea. de⁹: q p creationē intelligitur productio informis māe. Secūduz vero alios qui ponunt primo creata elemēta sub proprijs formis: oportet aliter dici. Basili⁹ em dicit: q per hoc q dicitur dixit deus: importatur diuinū imperium. Prius autē oportuit produci creaturam que obediret q̄ fieri mētionez de diuino imperio. ¶Ad scdm dōm, q sm Aug. per celum intelligitur spiritualis natura informis: per terrā aūt materia informis omniū corpoꝝ. Et sic nulla creatura est pretermissa. Scdm Basiliū vero ponunt celum & terra tanq̄ duo extrema: vt ex his intelligātur media: pcipue q oīm mediorum motus vel est ad celū, vt leuium: vel ad terram vt grauium. Alij vero dicunt: qd sub nomine terre cōprehendere solet scriptura omnium quatuor elementa. Unde in ps. postq̄ dictum est, laudate dñm de terra: subditur, Ignis grādo nix glacies. ¶Ad tertiū dicendū, q in opere creationis ponitur aliqd correspondens ei qd dicitur in opere distinctionis & ornatus. vidit deus hoc vel illud esse bonū. ¶Ad cuius euidentiā cōsiderandum est q spūssanctus amor est. Duo aūt sunt: vt Aug. dicit primo sup geñ. ad lit. ppter que deus amat creaturā suam. s. vt sit & vt permaneat. Ut ergo esset qd permaneret: dicitur q spūs dei ferebat super aquas: sz q p aquā māa iformis itelligit: sicut amor

¶Super arti.2. Titul⁹ clarus. ¶In corpore q̄tuor. pmo diuersitatē opinio- 361
nū Aug. & aliorū. s. 2.di.13.
q ille vnū multiplr q.1.ā.4.
psentatū: isti multos. Scdo diuersitatem opinionū ad literā genesis vbi ex Augu. q̄nqz. prio dies est cognitio in mēte angelica: q lux pprie in āgelo. Scdo dies pmus: cognitio illa respectu primi operis. scds respectu scdi. terti⁹ tertij &c. Tertio fieri i die q oia presūnt i mēte angelica. Quarto vnitas diei: q omia sil' in verbo. Quinto distō eorū nō successu cognitiōis aut pductionis sz ordine nāe inter res cognitas & dei opa. Ex alijs vero successio & tēporaliū dierū et pductionis rerum. Tertio diuersitatē opinionū ad modū pductionis rez: vbi duo dicit. s. q ē dfia: & q nō magna. Et q̄dē q ñ magna. Tū ex opere formationis seu distictionis q pueniunt: dū ponūt elmta pmo pducta. Tū ex ope ornat⁹ q pueniūt: qd prio virtualiter deinde actualr pducta sūt aīantia & plāte. Qōo dfia restat i q̄tuor manifestat. Prio q post pmā pductionē fuit tps sine luce: scdo sine firmamento formato: tertio sine appitione terre: q̄rto sine formatiōe luminariuz. iuxta pmos q̄tuor dies. Quarto rñdet q̄sito dicēs: neutri pjudicādū esse. ¶Not. q s. T. dfiā iter Aug. & alios nō posuit nisi i q̄tuor pmis dieb⁹: & nō i q̄nto & vj. Q vt ex pueniētia appet vtriqz pueniūt i h q vegetabilia & aīalia fuerūt ordie tpis fcā in actu post pmā istitutionē rerū: q̄uis applicādo ad lrāz gene. illi dicāt q tertio q̄nto & vj. die. Aug. nō. sz quū i pnº tpis hec virtualr fecerit, post actū fcā sunt.

¶Super arti.3. Titul⁹ clarus. ¶In corpe rñdet dupliciter. Prio sm Aug. psona filij exprimit i oi ope: diuersimode tñ scz vt pncipiū & vt vbū in creatiōe talijs...

b⁹:qr illa ad ĩformitatẽ:ħ ad formationẽ ptinẽt:ꝫ alios vero prio creat:deinde ĩperat iã facto ꝑ ly dixit. Nota ꝙ quum qđ sit de oib⁹.ĩ corpore qđ est etiã rñsio ad pmũ.s.Tho. rñdet de coĩbus ad creationẽ ⁊ alia: inquãtũ deũ rſpiciũt. ¶In rñsioĩb⁹ ꝓo argumẽtorum ad alia verba descendit.

¶Sup.q.75.arti.1.

IN titulo li corpus sumit vt distinguit ꝯ actũ:ita ꝙ siue corp⁹ signet subaꝫ simplicẽ siue cõpositaꝫ nihil refert q̃ ad ꝓpositũ:vtroqꝫ ei mõ distiguit ꝯ actũ. Et silr̃ siue sumat ꝑ toto siue ꝑ pte:mõ sumat sba subta ꝑ se trine dimẽsiõi sufficit:hoc enim corporis noie intelligit.

¶In corpe tria. Primo q̃d nominꝫ aie. Scđo opinio antiq̃rum. Tertio rñsio ad q̃sitũ. Quo ad pmũ aia significat pmũ pnᵐ vite:ĩ his q̃ apud nos viuũt. Declarat ex dr̃ia vsitate locutiõis iter aiata ⁊ inanimata.

¶Aduerte ħ ꝙ caute ĩ litera dr̃:ꝙ ĩ his q̃ apud nos viuunt.
b 337 Qr noie aie nõ dicim⁹ pᵐ pnᵐ vite absolute ꝫ illud poti⁹ dicim⁹ deũ:aut quãcũqꝫ aliã nãm:ꝫ in his q̃ apud nos viuũt pᵐ vite pncipiũ aiaꝫ noiam⁹. Nec ꝑtrãseas illã prepositionẽ ĩ qm̃ denotat ĩtraneitatẽ vocam⁹ ei aiaꝫ pᵐ vite pnᵐ nõ q̃ ex rẽ:ꝫ forte celũ vel solẽ tale pricipiũ dicim⁹ ꝫ'it⁹ ĩ rebus viuẽtib⁹ exñs.

¶Quo ad scđꝫ:opinio ãtiq̃ꝝ aia ẽ aliqđ corpus. Probat sola corpa sunt res: ⁊ corp⁹ aliqđ est pncipiũ cognitiõis et mot⁹ ⁊ aia. Probat hec vltima sẽq̃la:qr vita his opibus manifestat. añs vero ex defectu intellectus.

¶Quo ad tertiũ cõclusio rñsiua:et destructiua opinionis antiquoꝝ est habẽs duas partes. Anima nõ est corpus ꝫ corporis act⁹. Probat. Non corpus ꝫ alicuius corpis act⁹ est primũ viuendi principium. Anima est primũ viuẽdi pri
297 cipiũ ergo aia nõ est
296 corpus sed corporis actus. Maior pmo declaratur ꝙ to

artificis fertur sup mãm aliquã vt ex ea formet opus. Ut aũt maneret qđ fecerat, dicit vidit deus ꝙ esset bonũ. In hoc enim significatur quedã complacẽtia dei opificis in re facta:nõ ꝙ alio modo cognosceret aut placeret ei creatura iaꝫ facta q̃ꝫ anteq̃ꝫ faceret. Et sic in vtroqꝫ opere creationis ⁊ formationis trinitas personarũ insinuat. In creatione q̃dẽ persona patris per deũ creantẽ:persona filij per principiũ in quo creauit:spiritussancti q̃ superfertur aquis. In formatione vero persona patris in deo dicẽte: persona vero filij in verbo quo dicitur:ꝑsona spũs sancti:in cõplacentia:qua vidit deus esse bonũ qđ factũ erat. In opere vero secũde diei nõ ponitur vidit deus ꝙ esset bonũ:qr opus distinctionis aquaꝝ tunc inchoatur:⁊ in tertio die pficit. Unde qđ ponitur in tertia die refertur etiã ad scđam. Uel qr distinctio que ponitur scđa die,est de his que nõ sunt manifesta populo:ideo huiusmodi approbatione scriptura nõ vtitur. Uel iterũ propter hoc ꝙ firmamẽtũ simpliciter intelligitur aer nubilosus:qui nõ est de partibus permanentibus in vniuerso:seu de partibus principalibus mũdi. Et has tres ratiões rabby moyses ponit. Quidã aũt assignãt rationẽ mysticam ex parte numeri:qr binarius ab vnitate recedit. Unde opus scđe diei nõ approbat.

¶Ad q̃rtũ dicẽdũ,ꝙ rabbi moyses per spiritũ dñi intelligit aerẽ vel ventũ:sicut ⁊ plato intellexit ⁊ dicit ꝙ dicitur spũs dñi ꝫm ꝙ scriptura cõsueuit vbiqꝫ flatũ ventorũ deo attribuere. Sed ꝫm sanctos per spiritũ dñi intelligitur spũssanctus:qui dicitur superferri aque.i.materie informi ꝫm aug. ne facienda opera sua ꝓpter indigẽtie necessitatẽ putaretur deus amare. Indigẽtie enim amor rebus quas diligit subijcitur. Cõmode autẽ factũ est vt prius insinuaretur aliq̃d inchoatũ:cui superferri diceretur. Nõ enim superfertur loco:sed ꝑexcellente potẽtia:vt aug. dicit .1.super gen.ad lit. Scđm basilium vero superferebatur elemento aque.i.fouebat ⁊ viuificabat naturam aq̃ ad similitudinẽ galline cubantis:vitalẽ virtutẽ his que fouentur inijciẽs. Habet enim aqua precipue vitalẽ virtutẽ:qr plurima animalia generantur in aq̃. Et oĩum animaliũ semina sunt humida. Uita etiã spũalis datur per aquã baptismi. Unde dicitur ioan.3. Nisi q̃s renatus fuerit ex aqua ⁊ spũ. ¶Ad q̃ntũ dicẽdũ,ꝙ ꝫm augu. per illa tria designatur triplex esse rerũ. Primo q̃dẽ esse rerũ in verbo:per hoc qđ dixit, fiat. Secundo esse rerũ in mẽte angelica: ꝑ hoc qđ dixit:factũ est. Tertio esse reꝝ in ꝓpria natura:ꝑ hoc qđ dixit:fecit. Et qr in primo die describit formatio angeloꝝ:non fuit necesse vt ibi adderet,fecit. Scđm alios vero põt dici:ꝙ in hoc ꝙ dicit,dixit deus fiat: importatur imperiũ dei de faciẽdo. per hoc aũt qđ dicit:factũ est:importatur cõplementũ operis. Oportuit aũt vt subderetur qũo factũ fuit:precipue propter illos qui dixerũt oĩa visibilia per angelos facta. Et ideo ad hoc remouendũ subditur ꝙ ipse deus fecit. Unde in singulis operibus:post q̃ꝫ dicitur,⁊ factũ est:aliq̃s actus dei subditur:vel fecit: vel distinxit:vel vocauit:vel aliquid hmõi. ¶Ad sextum dicendũ,ꝙ ꝫm aug. per vespere ⁊ mane intelligitur vespertina ⁊ matutina cognitio in angelis:de quibus dictũ est supra. Uel ꝫm basiliũ totũ tps cõsueuit denominari a principaliori parte.s.a die:ꝫm ꝙ dixit iacob: dies peregrinationis mee:nulla mẽtione facta de nocte. Uespere autẽ ⁊ mane ponunt vt termini diei:cuius mane est principiũ sed vespere finis. Uel qr per vespere designatur principiũ noctis:ꝑ mane principiũ diei. Congruũ aũt fuit vt vbi cõmemoratur prima distinctio rerum:sola principia tẽporũ designarentur. Premittitur aũt vespere:qr cum a luce dies inceperit:prius occurrit terminus lucis qđ est vespere: q̃ꝫ terminus tenebrarũ ⁊ noctis:qđ est mane. Uel ꝫm chry. vt designetur ꝙ dies naturalis nõ terminatur in vespere:sed in mane. ¶Ad septimũ dicẽdũ,ꝙ dicitur vnus dies in prima diei institutione:ad designãdũ ꝙ vigintiquatuor horarum spatia pertinent ad vnũ diẽ. Unde per hoc ꝙ dicitur vnus:ꝓfigit mẽsura diei naturalis. Uel ꝑꝑ hoc:vt signaret diẽ cõsummari ꝑ reditũ solis ad vnũ ⁊ idẽ pũctũ. Uel qr cõpleto septenario dierũ redit ad primũ diẽ qui est vnus cũ octauo. Et has tres rõnes basilius assignat.

¶De homine qui ex spũali ⁊ corporali substantia cõponitur. Et primo quantum ad essentiam anime. Questio.75.

POst ꝯsiderationẽ creature spiritualis et corporalis:cõsiderãdum est de hoie qui ex spũali ⁊ corporali suba componitur. Et primo de natura ipsius hominis. Scđo de eius ꝓductione. Naturã autẽ hominis cõsiderare,pertinet ad theologum ex parte anime:nõ aũt ex parte corporis:nisi ꝫm habitudinẽ quã habet corpus ad animam. Et ideo prima consideratio circa animam versabitur. Et quia ꝫm dio.11.ca. angelice ierar. tria inueniuntur in substãtijs specialibus.s.essentia:virtus:⁊ operatio. Primo cõsiderabimus ea que pertinent ad essentiã anime. Secũdo ea q̃ pertinẽt ad virtutẽ siue potẽtias eius. Tertio ea q̃ pertinent ad operationeꝫ eius. ¶Circa primũ duplex occurrit consideratio. Quarum prima est de ipsa anima ꝫm se. Scđa de vnione eius ad corpus. ¶Circa primũ queruntur septem. Primo vtrũ aia sit corpus. Scđo:vtrũ anima humana sit aliq̃d subsistẽs. Tertio:vtrũ aie brutorũ sint subsistẽtes. Quarto vtrũ aia sit hõ:vel magis hõ sit aliq̃d cõpositũ ex aia ⁊ corpore. Quinto: vtrũ sit cõposita ex mã ⁊ forma. Sexto:vtrũ aia hũana sit incorruptibilis. Septimo:vtrũ anima sit eiusdẽ speciei cum angelo.

¶Utrum anima sit corpus. Arti.1.

AD primũ sic ꝓceditur. Uidet,ꝙ aia sit corpus. Anima ei est motor corporis. Nõ aũt est mouens nõ motũ. Tũ qr videt ꝙ nihil possit mouere nisi moueat:qr nihil dat alteri qđ non habet:sicut qđ non est calidum nõ calefacit. Tũ qr si aliq̃d est mouens nõ motũ:causat motũ sempiternũ ⁊ eodẽ modo se habẽtẽ:vt ꝓbatur in.8.phy. Quod nõ apparet in motu aialis q̃ est ab aia. Ergo aia est mouẽs motũ. Sꝫ oẽ mouens motũ est corpus.ergo aia est corpus. ¶Preterea. Omnis cognitio fit ꝑ aliq̃ꝫ similitudinẽ. Nõ põt aũt esse similitudo corporis ad rẽ incorpoream. Si igitur anima nõ esset corpus nõ posset cognoscere res corporeas. ¶Preterea. Momẽtis ad motum opꝫ esse aliquem cõtactum. Cõtactus aũt nõ est nisi corporũ. Cũ igitur anima moueat corpus. videtur ꝙ anima sit corpus. 362. 2.ꝫ.d. 64. et.8. Et de aia arti. 19.

Sed ꝯ Est,ꝙ Aug. dicit.7.đ tri.ꝙ aia simplr̃ dr̃ respectu corporis:qr mole nõ diffunditur per spatium loci.

Rñdeo Dicẽdũ,ꝙ ad inq̃rẽdũ de nã aie:opꝫ ꝑsupponere,ꝙ aia dicit esse primũ principiũ vite in his q̃ 569 iii
apud nos nos viuũt. Aiata.n.viuẽtia dicimus:res vero inanimatas vita carẽtes. Uita aũt maxime manifestat duplici ope.s.cognitionis ⁊ motus. Horũ aũt principiũ antiq̃ phi imaginationes trãscẽdere nõ valẽtes aliqđ corpus ponebãt,sola corpa res esse dicẽtes:⁊ qđ nõ est corpus nihil esse. Et ꝫm hoc aiam aliqđ corpus esse dicebãt. 35 451 Huius aũt opinionis falsitas.ꝫ multiplr̃ ondi possit:tñ vno vtemur:quo etiã cõius ⁊ certius pꝫ aiam corp⁹ nõ esse. Manifestũ est.n.ꝙ nõ qđcũqꝫ vitalis operationis principiũ est aia. Sic.n.ocul⁹ esset aia:cũ sit qđdã pnᵐ visiõis. Et idẽ esset dicẽdũ de alijs aie instrumẽtis. Sꝫ pᵐ pnᵐ vite dicim⁹ esse aiaꝫ. Quãuis aũt aliqđ corpus possit esse qđdã pnᵐ vite:sicut cor est pncipiũ vite in aiali:tñ nõ põt esse primũ pnᵐ vite aliqđ corpus. Manifestũ est.n.ꝙ esse pnᵐ vite vel viuẽs:nõ cõuenit corpi ex ħ ꝙ est corpus. Alioqn oẽ corpus esset viuẽs aut pricipiũ vite. Cõuenit igit alicui corpi ꝙ sit viuẽs vel ẽt pnᵐ vite:ꝑ ħ ꝙ ẽ tale corp⁹. Qđ ãt ẽ actu tale hꝫ ħ ab alĩq̃ principio qđ dr̃ actus ei⁹. Aia igit q̃ est pᵐ pnᵐ vite,nõ est corpus ꝫ corpis actus:sicut calor q̃ est principiũ calefactionis nõ est corpus:ꝫ q̃dã corporis act⁹.

Ad primũ Ergo dicẽdum,ꝙ cũ oẽ qđ mouetur ab alio moueatur:qđ nõ põt in infinitũ procedere:

tã vim suã ponit ĩ ly pmũ qr eẽ pnᵐ vite cõuenit corpi:vt pꝫ de corde: nõ tñ esse pmũ vite pncipiũ. Deinde ꝓbat ipa maior:corp⁹ est pncipiũ vite vel viuẽs nõ in eo ꝙ corp⁹:ergo aliqđ corp⁹ est viuẽs seu vite pncipiũ inquãtũ tale.ergo hꝫ ꝙ sit viuẽs aut vite pncipiũ ab actu ei⁹ qđ est intẽtũ. Añs ꝓbat:qr alioqn omne corpus viueret. ¶Scđa quoqꝫ ꝯña ꝓbat:qr qđ est actu tale hꝫ hoc ab aliquo principio qđ est ei⁹ act⁹. Minor aũt ꝓbat qr aie noie nõ qđcũqꝫ vite pncipiũ sed primum tñ itelligimus qđ manifestat:qr alioqn ocul⁹ aie nomie itelligeret. ¶Circa illã cõsequentiã esse pncipiũ vite ꝯuenit corpori inquantũ tale: ergo ꝑ actũ ei⁹.ergo nõ inquãtũ corpus: dubiũ occurrit: qm̃ ly tale põt cõuenire corpori ꝑ aliquã corporeitatis dr̃iã:puta igneitatem:⁊ ꝯñr diceret:ꝙ per hanc rõnẽ nõ ꝯcludit nisi ꝙ aia nõ est corporeitas simplr̃ cũ quo stat ꝙ sit corp⁹ tale: vt antiq̃ dicebant:⁊ ꝙ oẽ tale corpus est
426 pncipiũ vite. ¶Ad hoc breuiter dicit: ꝙ cũ hic nõ intẽdat aliud nisi ꝯcludere ꝙ aia sit act⁹ seu pfectio corporis:non corp⁹ ipm:idẽ est iu
417 diciũ de corpe aiato in cõi ⁊ de tali:puta igne: qr si ignis est pncipiũ vite:aut ꝫ primo rõne corporeitatis.i.partis mãlis aut rõne principij quo cõstituitur in esse tali.

necẽ est dicere ꝙ nõ oẽ mouẽs mouet. Cũ eñ moueri sit exire de potẽtia ĩ actũ:mouẽs dat id qđ hꝫ mobili inquãtũ facit ipm esse in actu. Sed sic ostẽdit in.8.physi. est quoddã mouẽs penit⁹ imobile:qđ nec ꝑ se nec ꝑ accidẽs mouet:⁊ tale mouẽs põt mouere motũ semp vniformẽ. Est aũt aliđ mouẽs qđ nõ mouet ꝑ se,ꝫ mouet ꝑ accñs. Et ꝑꝑ hoc nõ mouet motũ semp vniformẽ. Et tale mouẽs est aia. Est aũt aliud mouens qđ ꝑ se mouet s.corp⁹. Et qr antiqui nãles nihil esse credebãt nisi corpora:posuerũt ꝙ oẽ mouẽs mouet:⁊ ꝙ aia ꝑ se mouet ⁊ est corp⁹. ¶Ad ꝫm dõm,ꝙ non est necessariũ ꝙ silitudo rei cognite sit actu in nã cognoscẽtis. Sꝫ si aliq̃d sit qđ pri⁹ est cognoscẽs in potẽtia ⁊ postea in actu:opꝫ ꝙ silitudo cogniti nõ sit actu in nã cognoscẽtis:sed in potẽtia tm̃. Sicut color nõ est actu in pupilla:sed in potẽtia tm̃. Unde nõ opꝫ ꝙ in nã aie sit silitudo rerũ corporeaꝝ in actu:sed ꝙ sit in potẽtia ad hmõi silitudines. Sed qr antiq̃ nãles nesciebãt distinguere iter actũ ⁊ potẽtiã: ponebãt aiam eẽ corp⁹ ad ħ ꝙ cognosceret oĩa corpa: ⁊ ꝙ esset composita ex pncipijs oĩm corporum. ¶Ad tertiũ dõm,ꝙ est duplex cõtact⁹,q̃ꝫtitatis ⁊ ꝟtutis. Primo mõ corpus nõ tãgitur nisi a corpore. Scđo mõ corpus põt tangi a re incorporea que mouet corpus.

Non principiũ:qr sic omne in quo illud materiale absqꝫ tali cõstitutione esset viueret.ergo scđm. Sed dubitatur primo qr si noie corporis pars mãlis rei intelligit:non caret vitio articulus iste nunq̃d materie vocabulũ deficiebat? Scđo qr adhuc nõ hr̃ intẽtum: qr diceret quispiã:ꝙ illud corp⁹ principiũ vite primũ est rõne sui totius:⁊ non huius vel illi⁹ partis:sicut oculus est principiũ visionis non ratione huius vel illius cõponentis sed rõne totius resultantis ex tali mistione,⁊ ꝙ omne tale est principiũ vite. ¶Ad primũ horũ dr̃ ꝙ aliud est circũloqui aliquid:⁊ aliud est vim rationis alicui⁹ extẽdi ad aliq̃d: q̃dẽ est iudiciũ de illo. In ꝓposito.S.Tho. noie corporis intelligit nõ materiã:sed vere corp⁹ subiectũ trine dimẽsioni quicq̃d sit illud. Sed rõ q̃ cõcludit de corpe ꝯcludit eadẽ rõne de oĩ parte materiali. Usus est aũt magis corporis noie qr vsitatissimũ apud oẽs est animatũ duo dicere:scꝫ corpus viuẽs:per hoc etiã arist. hinc incepit tractatum de anima. ¶Ad scđm vero dr̃:ꝙ quamuis aliqua passio vel operatio possit sic primo cõuenire cõposito:ꝙ nulli alteri prius tanq̃ꝫ subiecto. Nulla tñ passio aut operatio ꝓt cõuenire ei sic primo quin cõueniat pri⁹ alicui ei⁹ parti essentiali tãq̃ꝫ priori pncipio:qm̃ partes essentiales cõpositi radices prime sunt oĩm illi cõueniẽtiũ. Et ꝓterea ly pmũ in rõne assumptũ:nõ denotat primo.i.adequate: sed primũ.i.principale:ita ꝙ vis rationis stat in hoc:prima radix vite in corpore viuẽte aut est corporeitatis:aut act⁹ is quo viuit. Compositum enim esse non potest:sed corporeitas nõ:ergo.⁊ est processus resolutiuus:vt etiam Aristo. fecit:alio tamen medio. ¶Quo ad argumẽta nota:ꝙ primũ argumẽtũ ꝓcedit de aia ꝫm qđ est principiũ motus:⁊ quo ad primã partẽ est antiquorũ in primo de aia.tex.20.quo ad scđam vero.8.physi.tex.52.et.85.⁊ rñsio eius ex.51.et.52. ¶Argumentũ vero scđm procedit de aia ꝫm ꝙ est principium cognitionis:⁊ est antiquorũ ibidẽ in tex.25.⁊.26. ¶Super,arti.ij.

TItulus. Subsistens multipliciter accipi potest. in ꝓposito tamen sumit vt distinguit cõtra in existere forme materialis: hec eñ existit in materia:ita ꝙ nõ sustinet suũ esse:sed cõstituit in esse per materiã in qua sustinet. Subsistere autẽ diceretur:si ita esset in materia ꝙ nõ depẽderet ei⁹ esse a materia. Et per hoc patet quomodo Sco. defecerit circa hunc terminũ subsistere seu habere esse ꝑ se,assumptũ a.S.Tho. vt habẽs in illi⁹.4.di.43.q.2. ar.2. ¶In corpore tria facit. Primo ꝓponit cõclusionẽ rñsiuã affirmatiue habentẽ duas partes. Scđo ꝓbat primã partẽ. Tertio ibi:ipm igit intellectuale ꝓbat scđam partẽ. Cõclusio. Anima humana est pncipiũ incorporeũ ⁊ subsistẽs. Ubi nota primo:ꝙ vnũ quesiuit.s.an subsistens.⁊ duo rñdet:incorporea ⁊ subsistẽs:qr mutuo se inferunt:hec: ⁊ ad scđm per primũ manuducimur a posteriori. Nota scđo.ꝙ incorporeũ sumitur hic nõ solũ vt distinguit cõtra corporeũ.i.extẽsum ad extẽsionẽ corporis de predicamẽto q̃ꝫtitatis:sed etiã vt distinguitur cõtra corporeũ.i.cõclusuꝫ infra corporis ꝑfectiones,ita ꝙ incorporeum dr̃ per negationẽ nature seu forme nõ excedẽtis corporis facultatẽ.i.educte de potẽtia materie:quales sunt oẽs q̃ corporaliter secũ conditionib⁹ materialib⁹ generant. Nota tertio ꝙ aia põt dici incorporea.i.extẽsa ⁊ supra facultatẽ corporũ.dupliciter.s.in essendo ⁊ in operãdo:⁊ ideo in litera ꝓbatur prima pars cõclusionis quo ad vtrũqꝫ eodẽ medio tñ. ¶Quo ad scđm prima pars.s.ꝙ aia humana sit incorrea in essendo ꝓbat sic a priori. Cognoscitiuuꝫ oĩm corporũ nullam hꝫ naturam corporis. Anima humana est hmõi. ergo minor pꝫ qr homo ꝑ intellectũ potest cognoscere oĩa corpora. maior probat ex illa maxima. Cognoscitiuũ aliquorũ nihil eorum hꝫ in sua nã.q̃ probat:qr vnũ impediret cognitionẽ aliorũ: qđ declarat experientia in sensu gustus. Deinde ꝙ sit incorporea in operãdo eadem probat rõne:qr si ꝑ corporeũ organum operaret: natura illius organi impediret omniũ cognitionẽ:⁊ probat experiẽtia in sensu visus. ¶Circa hanc partẽ:nota primo sensum rõnis. Cognoscitiuũ aliquorũ dupliciter inuenit ĩ potẽtia essentiali:⁊ in potẽtia accidẽtali.i. in habitu. habere ĩ natura sua obiectũ

565 po.q.3. ar.8.7. Et ar.9. cor.co.1. Et ar. 11.cor. Et đ aia ar.1. Et ro.5. ꝫ.3.co.2.

¶Utrũ aia hũana sit aliq̃d subsistẽs. Ar.2.

AD scđm sic ꝓcedit. Uĩ ꝙ aia humana non sit aliq̃d subsistens. Qđ eñ est subsistẽs dr̃ hoc aliq̃d. Aia aũt nõ est hoc aliq̃d:ꝫ cõpositũ ex aia ⁊ corpe. Ergo aia nõ est aliq̃d subsistẽs. ¶Pñ. Oẽ qđ est subsistẽs põt dici opari. Sed aia nõ dr̃ opari:qr vt dr̃ in.1.de aia:dicere aiaꝫ sentire aut itellige silr̃ est ac si dicat eam aliq̃s texere vel edificare. Ergo aia nõ est aliq̃d subsistẽs. ¶Pñ. Si aia esset aliq̃d subsistẽs eẽt aliq̃ eius opatio sine corpore. Sꝫ nulla est ei⁹ opatio sine corpe: nec ẽt itelligere. Qr nõ ꝯtingit itelligere sine fantasmate. Fãtasma aũt non est sine corpore. Ergo aia humana nõ est aliquid subsistẽs.

Sed cõtra Est,ꝙ aug. dic.10. de tri. Quisq̃s videt mẽtis nãꝫ ⁊ esse subãm:⁊ nõ esse corporeã:videt eos q̃ opinant eã esse corporeã ob hoc errare ꝙ adiungũt ei ea sine q̃bus nullã pñt cogitare nãm.s.corporꝝ fantasias. Nã ergo mẽtis humane non solũ est incorporea:sed etiã est substantia.s.aliquid subsistens.

Rñdeo Dõm,ꝙ necesse ẽ dicere id qđ est pncipiũ itellectualis opationis ꝙ dicimus aiam hois:esse quoddam pncipiũ incorporeũ ⁊ subsistens. Ma-

dupliciter.s.ꝫm esse naturale:vel ꝫm esse intẽtionale. Et rursus ly in natura sua dupliciter:vel in natura sua inhesiue vt forme sunt in materia vel in nã sua cõpositiue seu intrinsece:vt cõponentia sunt in cõposito ⁊ vniuersaliter ea q̃ actu sunt intrinseca eẽtie rei dicũtur esse in natura illa:vt animal in hoie vt vegetatiuum in intellectiuo ⁊c. In ꝓposito directe intẽdit de cognoscitiuo in potẽtia essentiali:qr tale est aia ⁊ de esse nãli obiecti:qr tale ꝯstitueret corporeũ ⁊ de hr̃e intrinsece in nã cognoscẽtis:qr essentiã ⁊ qđ q̃d est aie venamur. Ita ꝙ sensus est cognoscitiuũ in potẽtia eẽntiali aliquorũ nõ hꝫ in se intrinsece obiectũ ꝫm nãle esse illi⁹:⁊ est ista ꝓpositio ꝑ se nota:qr alioquin eẽt simul in potẽtia eẽntiali:⁊ nõ eẽt in potẽtia essentiali:si eñ hr̃et in se actu obiectũ iam cũ eo posset illđ cognoscere:⁊ sic nõ in potẽtia essentiali:vt in scđo de aia.tex.52.pꝫ ⁊ declarat ex effectu in lr̃a:qr impediret alia. ¶Sed tũc occurrit dubiũ triplex. Primo qũo cũ veritate istius ꝓpositionis stat ꝙ aia nr̃a cognoscat seipsam in potentia essentiali:⁊ tñ ipsa sit in seipsa intrinsece ꝫm esse nãle. Scđo qũo cũ hac ꝓpositione stat:ꝙ aia nostra habeat se intrinsece nãm entis seu substãtie ꝫm esse nãle:⁊ tñ sit ĩ potẽtia eẽntiali ad cognitionẽ entis sube. Tertio qũo cũ hac ꝓpositione stat ꝙ cogitatiua cognoscat oĩa sensibilia in particulari. ¶Ad primũ breuiter dr̃:ꝙ ꝓpositio illa intellr̃ de cognitione directa:nõ aũt reflexa:⁊ rõ est:qr directe cognitũ recipit ꝫm se aut suã speciẽ in cognoscẽte:reflexe vero non. Quãuis etiã dici possit:ꝙ aia nõ est in potẽtia essentiali ad cognitionẽ sui:sed magis remota a sui cognitione q̃ꝫ aliorũ ad q̃ est in potẽtia essentiali:qr opꝫ prius illa q̃ꝫ se:⁊ mediãtib⁹ illis se cognoscere. Melius aũt ⁊ vniuersalius dr̃:ꝙ ꝓpositio illa intelligit tm̃ de nã cognoscibili ꝯcta ⁊ indeterminabili ꝑ alias:vtpote ꝯ eas distincta:q̃lis nõ est natura anime. ¶Ad ꝫm dr̃:ꝙ ꝓpõ illa intelligitur de nã determinata obi ⁊ nõ de natura cõi. Determinatũ aũt ⁊ cõe nõ đ cim⁹ hic ꝫm gen⁹ aut spẽm:ꝫ determinata nã vocat q̃ indeterminabilis est ꝑ nãs ceterorũ obꝫꝝ illi⁹ cognoscitiue nãe:q̃lis ẽ spẽs q̃lꝫ respectu alteri⁹ spẽi eiusdẽ ordis:vt albedo respectu alioꝝ coloꝝ. Cõis đo vocat:q̃ lꝫ ĩ se nã q̃dã sit determinari nata est ꝑ reliq̃ꝝ nãs cognoscibiliũ ab illa poa: vt diaphaneitas reᵘ coloꝝ:⁊ sensus visus. Et rõ hui⁹ glosse pꝫ ex rõne ari.⁊.s.T.ꝑ tãto eñ cognoscitiuũ dꝫ eẽ expꝫs cognoscibilis:ꝑ q̃ꝫto ipediret a discernẽdis alijs. Cõstat aũt ꝙ nã cõis nõ ipedit ꝫ ꝓmouet magis:ꝫ bñ nã ꝯcta. Nõ eñ visus ipedit diaphaneitate:ꝫ albedine aut nigredine:cũ tñ diaphanũ vnũ sit visibiliũ. Et ꝑꝑea supius dcm̃ fuit:ꝙ stat angelũ hr̃e actu nãm suã cognitã:⁊ tñ nõ ꝓhiberi a cognitiõe alioꝝ:qr nã sua velut cõis nã ẽ determinabilis ꝑ reliq̃ cognoscibilia ab eo. Propt ħ ẽt S.T. hic nõ supflue opposuit illã ꝓpõnẽ:oẽ aũt corp⁹ hꝫ aliq̃ꝫ nãm determinatã:ħ eñ ꝓpõ cũ rõne nõ põt aptari:nisi subintelligẽdo qđ ipẽ videbat:ꝙ.s.maiores assũpte ñ hñt ꝟitatẽ nisi ĩ naturis ꝯctis ⁊ đteriatis:q̃les sũt corpee:q̃.s.đteriabiles ꝑ oẽs nõ sunt. hoc ei itellectu ꝑspecto ĩ maiorib⁹/rõ nihil valeret:nisi subsumeret oẽ corp⁹ esse deteriate nãe:subam aũt ⁊ ens ⁊ vlteriũs

Universidad de Deusto Biblioteca

incorpeā determinabilē dicere naturā:per oēs certū est:ꝛ in sba angelica ꝛ nostre aie:ꝛ ideo non obstat. Et ppterea Ari. nō ꝯclusit intellectū nullius esse nature simplr:sed huius.s.q polis vocat⁹ est:insinuās cōitatē sue nature vt determinet p oēs. Nec ppea seqtur q sbalitas ꝛ hmōi possit intelligi ab aia p seipsam:qꝛ non sunt in ipsa aia actu in gñe intelligibili sed modificata ad naturā aie q̄ est pura potētia in tali gñe. Unde ex hoc q oē intelligibile i ea est determinabile per cetera habet q non impediatur a cognitione alioꝝ:ex h̄ vo q oē tale ē vt in potētia i ea:habet q nō possit actu intelligere secū dū se solam.

369 ¶ Ad tertiū aūt dr q cogitatiua seipaꝫ directe ñ cognoscit propter rōnē assumptā. Nec ipsa est hꝫ se actu cogitabilis: alioqn posset se co-
366 gitare absqꝫ motu facto a sensu scdm actū. Sꝫ si ita est maior surgit difficultas:qūo.s. cogitatiua est nota:sm hāc enim doctrinā ipsa nulli exteriori sensui aut interiori subiacet:ꝛ cōsequenter nec intellectui.

¶ Ad hoc breuiter dicitur:q cum dici non possit q sit reflexiua super seipsam:ꝛ par sit iudicium de ppria ꝛ aliena: qꝛ omnes sunt eiusdem nature :et non sit rationabile

nifestū est enim q homo p intellm cognoscere pōt naturas oīum corporū. Qd autē pōt cognoscere aliqua:opꝫ vt nihil eoꝝ habeat ī sua nā:qꝛ illud qd inesset ei nālr impediret cognitionē alioꝝ. Sicut videmus q lingua infirmi que infecta ē cholerico ꝛ amaro humore nō pōt pcipere aliqd dulce:sed oīa vident ei amara. Si igit principiū intellectuale haberet in se nām alicuius corporis:nō posset oīa corpa cognoscere. Oē aūt corpus hꝫ aliquā nām determinatā. Impoīe est igit q pn^m itellectuale sit corp⁹. Et silr ipoīe est q intelligat p organū corporeū:qꝛ ēt nā determinata illi⁹ organi corpei phiberet cognitionē oīuꝫ corporū. Sicut si aliqs determinatus color sit nō solum in pupilla sed etiam in vase vitreo: liquor infusus eiusdē coloris vr. Ipsuꝫ igit itellectuale pn^m, qd dr mens vel intell's:hꝫ opationē per se cui nō cōicat corp⁹. Nihil aūt pōt p se opari nisi qd p se subsistit. Nō eñ est opari nisi entis in actu. Uñ eo mō aliqd opatur quo est. Propter qd non dicimus q calor calefacit:sed calidum. Relinquit igit aiam humanā: que dicit intell's vel mēs eē aliqd incorpeū ꝛ subsistēs.

Ad primū Ergo dōm, q h̄ aliqd pōt accipi dupl. Uno mō p quocūqꝫ subsistēte. Alio mō p subsistēte cōpleto in nā alicuius spēi. Primo mō excludit inherentiā accñtis ꝛ forme mālis.

aliquam naturā sensibilē esse q̄ per propriam speciē cognosci nō possit ꝙtum est de se. Uidetur mihi q cogitare percipiatur a cogitatiua non absolute:sed vt cōiungitur intellectui ipsa cogitatiua:queadmodum visus vt iungit sensui cōi percipit suū videre:ꝛ fantasia vt iungitur cogitatiue percipit suū actum. Cogitatiua autē in actu percepta quodāmodo a seipsa tante est spūalitatis:ꝛ ita est sufficiēter cogitata vt possit ppriā speciem cū intellectu agēte imprimere in intellectū polem:ꝛ sic est nota ꝛ sensui ꝛ itellectui:ēt salua ppōne assūptā.

¶ Si aūt ppō intelligatur de cognoscitiuo aliquoꝝ qūolibet scit q opꝫ aut nullū obꝝ habere in sua nā:vt in potētia cōtingit essentiali:aut qōlꝫ:vt in puro actu:aut vnū.s.seipsum determinabile p reliq: vt in intelligētijs pꝫ. habere āt aliqd aliud:vnū aut plura est oīno impoīe:qꝛ intus existēs phibet extraneū:qd nō solū sensibili experiētia pꝫ:sꝫ rōne cōuicit. Quia si in cognoscitiuo aliq intus est solū aliqd determinatū obm:qꝛ obm est determinatū:ꝙ specificat aliquā illius cognoscitiui cognitionē:ita q nō oēm:ꝛ qꝛ intus est in nā cognoscitiui: ergo specificat oēm illius cognitionē:qꝛ ab intrinseco essentiali nulla operatio pōt subterfugere. Et rursus qꝛ determinatū est:ergo nō determinabile per alia obiecta:ꝛ qꝛ intus:ergo determinabile p alia:qꝛ ipsa natura cognoscitiui per oīa est determinabilis sua oba:vñ si geometria sola aut eius obm:esset de essentia aie : sequeret q ois cognitio aie esset geometrica:ꝛ q aia nō esset alioꝝ discretiua:ꝛ sic impediretur ab alijs cognoscendis. Et vlterius esset aia ꝛ non esset aia:vt patet:ꝛ ita est in alijs cognoscitiuis tā intellectuali ꙗ sensitiua cognitione. Et ppterea princeps phoꝝ sup hac ppōne stabiliuit suam de aia doctrinam:qꝫ tñ Sco.in.2.di.3.q.8.ad tertiū non intellexit: ꝛ vim medij Ari. non penetrans ad extranea deuiauit. habet eñ testimoniū fundamentum hoc ex ratione ꝛ sensu/ita vt vtrunqꝫ resoluatur in per se nota. Sed de his require in tertio de anima diffuse.

¶ Circa eādē partē dubiū est qūo aia est pfectio corporis:ꝛ ꝯñr corporis nā iuxta pcedētē articulum:ꝛ tñ nullam in se claudit naturam corporis:vt hic dr. hoc eñ implicat:nisi seipsaꝫ possit a se excludere.

¶ Ad hoc breuiter dicimus inferius magis rē hāc discussuri:q equiuocatio hic interuenit eius qd dr pfectio seu nā corporis:dupl enim sumi pōt:vel quo ad informationē ꝛ constitutionē corporis:vel quo ad inclusionē in corpore. Primo mō oīs aia est forma ꝛ natura corporis. Secūdo modo:cetere preter intellectiuam corpore dicuntur:ipsa autem incorporea:qꝛ eleuatur supra corpus ipsum informando.

¶ Quo ad tertiū secunda pars probatur sic. Anima intellectiua igitur habet operationem per se cui non cōicat corpus:ergo per se subsistit. Antecedens concludit ex prima pte cōclusionis:ꝯña pbat:qꝛ nihil per se operatur nisi per se subsistat. Probat:qꝛ nihil operat nisi ens in actu:ꝛ modus operandi est secundum modū essendi quod declaratur a signo:qꝛ non dicimus q calor calefaciat sed calidū. ¶ Circa hāc ptē:qꝛ vt pꝫ ex titulo hinc vt a prima radice pēdet tota scia de

immortalitate anime. Scito q Sco. in.4.di.43.q.2. hanc cōsequētiā inficiat dicens:animā habere opōnē p se:pōt dupl intelligi.s.absqꝫ corporeo organo. Et sic non vꝫ:ergo est subsistēs:vt nos accipimus subsistens:qꝛ stat q cōicet vt rō qua totū cōpositū corporeū puta homo opatur. Alio mō per se oino.i.q non cōicet corpori vt organo:nec vt ei quod ipsa operatur:ꝛ tunc valet cōsequentia::sed antecedēs est falsum: quia omnis operatio anime est hois:vt qd operat. ¶ Ad hanc dubitationeꝫ non oportet rñdere faciēdo vim in mō loquendi:puta qꝛ dicimus nō solum q homo intelligit per aiam:sꝫ etiā q anima intelligit: iuxta illud tertij de anima:de pte aie q̄ intelligit ꝛ sapit anima:qm in tāta re et si modus loquendi nō sit despiciendus in fundamento tñ locari nequaqꝫ dꝫ. Ad rē aūt ipsaꝫ spectādo notāda sunt tria. Prio distinguēdi sunt modi qbus pōt dici animā operari p se. Secundo qd ex quo sequat dicēdū est. Tertio rñdēdū est obiectioni. ¶ Quo ad primum quatuor modis dici pōt aīa operari per se.i. absqꝫ corpore. Primo absqꝫ corporeo obiecto :puta si itelligeret absqꝫ fantasmate. Secundo absqꝫ corporeo organo:ita q nulla ps

Scdo mō excludit impfectionē ptis. Unde minus posset dici hoc aliqd pmo modo sed nō scdo mō. Sic igit cū aia humana sit pars speciei humane^c: pōt dici hoc aliqd primo modo quasi subsistēs : sed nō scdo mō. Sic eniꝫ cōpositū ex aia ꝛ corpe dr hoc aliquid. ¶ Ad scdm dōm, q verba illa arist. dicit nō sm ppriā sniam:sed sm opinionē illoꝝ qui dicebāt q intelligere est moueri:vt pꝫ ex ijs q̄ ibi pmittit. Uel dōm: q p agere conuenit per se existēti. Sed per se exñs qñqꝫ pōt dici aliqd si nō sit inherēs vt accñs vel vt forma mālis:ēt si sit pars. Sed pprie ꝛ per se subsistēs dr: qd neqꝫ ē pdicto modo īherēs neqꝫ est pars. Scdm quem modum oculus aut manus nō posset dici p se subsistēs:ꝛ p consequēs nec per se opans. Uñ ꝛ opōnes partiū attribuunt toti p partes. Dicimus eñ q hō videt p oculū, ꝛ palpat per manū:alr, ꙗ calidū calefacit p caloreꝫ: qꝛ calor nullo mō calefacit pprie loquēdo. Pōt igitur dici qd aia itelligit sicut ocul⁹ videt:sꝫ magis pprie dr q hō itelligat per aiaꝫ. ¶ Ad tertiū dōꝫ q corp⁹ reqrit ad actionē itell's ñ sicut organū q̄ talis actio exerceat: sed rōne obiecti^c. fantasma eñ cōparat ad intellm sicut color ad visuꝫ. Sic aūt indigere corpe non remouet intellm esse subsistētē. Alioquin aīal non esset aliquid subsistens:cuꝫ indigeat exterioribus sensibilibus ad sentiendum.

c 169

355

corporis sit qua talem exerceat operationē:vt per oppositū cōtingit in videre ꝛ audire. Tertio absqꝫ corpeo correceptiuo.i.q sola aia recipiat illā operationē:ꝛ nō cōpositū aliqd ex ipsa ꝛ corpe:sit proximū receptiuū illius opis Quarto absqꝫ corporeo supposito.i.q aia ita sola exerceat ꝛ recipiat operationē:q non sit ratio alicui supposito corporeo q operetur per illā tale opus:vt si anima haberet aliquā intellectionem que non esset hominis:vt Auerrois finxit:hec de primo.

¶ Quo ad scdm omisso primo modo nunc qm inquantū tangit subsistentiam anime sat tractatur in tertio argumento in litera:inꙗtum vero separabilitatem anime non tangitur hic:sed in sexto art. huius q. vbi discutietur:secūdus ꝛ tertius modus quodāmodo coincidunt ꝛ quodāmodo differunt. Coincidunt qdem:qꝛ in pprio organo operationē recipi credimus:ꝛ ꝯñter in vtroqꝫ modo operatio recipitur in composito ex anima ꝛ corpore tanqꝫ in primo susceptiuo. Differūt aūt qꝛ secūdus infert tertiū:ꝛ non econuerso:si eñ est operatio organica.ergo corporalis:si autem corporalis non sequitur ergo organica:vt in operatione seminis apparet:ꝛ vlr in oī opere qd cōuenit primo toti non mediāte aliqua eius parte integrali. Talis.n. est corporea: non tamen organica:qꝛ organum partem certam significat animati corporis. Sed hec differentia inter totum ꝛ partem etsi cōcedat quo ad aliqd:nihil tamen facit quo ad hoc qd est esse determinate nature ꝛ quo ad hoc qd est esse qnale vel quantū:totuꝫ.n.corpus ꝛ quelibet pars est certe nature:ꝛ similiter tā totū ꙗ quelibet pars qualis ꝛ quāti rationem hꝫ:quo ad hec igit idē est de toto ꝛ parte iudiciū. Et propterea cuicunqꝫ repugnat corporea cōicatio rōne determinate nature in corpore:aut ratione qualis ꝛ quanti:eidē repugnat cōicatio tā organi ꙗ totius corporis:sed anime humane in operatione hac que est intelligere repugnat cōio cū corpore:ratione determinate nature corporee ꝛ qualitatis ꝛ quantitatis:ergo eadem ratione qua excludit corporeū organū excludit vniuersaliter corporeū correceptiuū. Minor patet in litera in prima parte cōclusionis ꝛ habetur in tertio de anima ter.cō.4.5.ꝛ.6. Et ppterea in litera vtranqꝫ cōicatione cuꝫ corpore. S. Tho. exclusit:eodē medio vtēs:ꝛ primo exclusit tertium modū:vtpote cōiorē:ꝛ deinde secundū:qcqd ergo in pposito sequitur ad scdm modū:seqtur etiā ad tertium:ꝛ ecōuerso. Ut inferius autē patebit:ex hoc q aia opat p se vtroqꝫ hoc mō:sequitur ergo est subsistens:ꝛ ex negatione talis modi operandi seqtur negatio.s. ergo nō est subsistēs. Quartus aūt modus p se operādi manifeste infert subsistentiam:sed negatio eius non infert negationem subsistentie.

¶ Quo ad tertiū:aūt Sco. intendit q anima nō operatur per se tertio modo idest absqꝫ corporeo correceptiuo : aut quarto idest absqꝫ corporeo supposito cuius sit illa operatio vt suppositi:sine hoc vel illo modo intelligat sibi ipsi aduersatur ꝛ veritati. Sibi ipsi quidem: quia ipse tenet duas propositiones:alteram in quarto. distin.43.q.2. q in nobis est operatio quedā transcēdens oēm opationē sensibilē:

alterā in quol.q.9. q ex hoc q operatio aliq̄ est sic immaterialis q recipit in sola aia ꝛ non in cōposito ex anima ꝛ corpore vt primo receptiuo infert bene. ergo aia est separabilis a corpore. Ex his siquidē duab⁹ manifeste sequit tertia.s. q intelligere recipit de facto in sola aia ꝛ nō in ꝯposito vt proximo receptiuo/alioquin esset quātū ꝛ qualitate sensibili affectū/ꝛ infra gen⁹ sensibilis cognitiōis/ꝛ vlteri⁹ sequit q̄rta ppositio s. q aia est imortalis/qd tñ ipse dicit
364 nesciri/sꝫ de h̄ als. 2.3.cap. 80.et 82. Et li.4. ca.39. Nūc aūt pateat q si intēdit in obone qd aia est rō intelligēdi toti cōposito/sic vt corpus sit correceptiuū primū/ꝛ p
363 pter h̄ non est subsistēs/facit ꝯñaꝫ optimā sꝫ ꝯ dicit assumptū/ppositioni quā dixit in.4.qꝛ sic intellere esset opatio sensibilis. Si vo intēdit q aia est ratio operādi toti ꝯposito sic vt totū sit suppositū qd opat/ꝛ pp h̄ nō est subsistēs. Assumptū qdē veꝝ ē/
261 sed illatio ꝯ dicit p
262 pōni quā dixit i qlibeto illo/igit vndiqꝫ obiectio sua ꝯ sese
411 obijcit. Ueritati aūt aduersat obio/qꝛ añs intelligit (vt ex dict: pꝫ) affirmādo sm ꝛ tertiū modū p se opandi/ita q sensus est/aia humana hꝫ opationē p se.i. sine corpore tā toto ꙗ parte correceptiuo ipsius opatiōis. Iuxta hūc eñ sensum pbatā fuit in litera ꝛ sic excluditur obiectio Sco si intēdit negationē tertij modi: ꝛ ꝯña infert. ergo est subsistēs.i. indepēdens in esse a corpore Cū q̄ stat q sit rō qua suppositū corporeū intelligat/vt oēs tā platonici ꙗ auerroiste etiam fatentur/ꝛ sic obiectio scotica nihil obstat.

¶ Super ar. tertiū.

Titul⁹ clarus ex pcedente. ¶ In corpore tria Primo opinionē antiquorum in vno extremo q principiuꝫ intellendi ꙗ sentiendi est corpeū: et hanc sequitur Alex. in parte. Scdo Plonis in altero extraneo q vtrūqꝫ incorporeum. Tertio mediam Arist. q intellectus incorporeus: sensus vero corpore⁹. Et ex hoc respōdet quesito vna conclusione negatiua. Anime brutorū nō sunt subsistentes. Probatur sic. Anime brutorum non per se operantur:ergo non subsistunt. Antecedens proba

¶ Utrum anime brutorum animalium sint subsistentes. Articulus.3.

Ad tertium sic pcedit. Uidetur q anime brutorū animalium sint subsistentes. Homo enim conuenit in genere cū alijs animalib⁹. Sꝫ anima hois est aliqd subsistēs:vt ostēsum est^c. Ergo ꝛ aie alioꝝ animalium sunt subsistētes. ¶ P. Silr se hꝫ sensitiuum ad sensibilia:sicut intellectiuum ad intelligibilia. Sed intellectus intelligit intelligibilia sine corpore. Ergo ꝛ sensus apprehendit sensibilia sine corpore. Anime autem brutorū aialium sunt sensitiue. Ergo sunt subsistētes pari ratione qua ꝛ anima hominis que est intellectiua. ¶ P. Brutorum aialium aia mouet corpus. Corpus aūt nō mouet:sed mouet. Aia ergo bruti hꝫ aliquā operationē sine corpe.

Sed cōtra Est, q dicit in lib. de eccl. dogmatib⁹. Solū hoiem credimus habere animā substātiuā:aialiū vero aie non sunt substantiue.

Rñdeo Dōm, q antiq phi nullā distinctionē ponebāt inter sensum ꝛ intellectum:ꝛ vtrūqꝫ corporeo principio attribuebant vt dcm est^c. Plato aūt distinxit inter intellectum ꝛ sensum:vtrunqꝫ tamen attribuit principio incorporeo:ponens q sicut intelligere ita ꝛ sentire conuenit aie sm seipsam^c. Et ex hoc sequebatur q etiam aie brutorū aialium sint subsistentes. Sed Arist. posuit q solū intelligere inter opa aie sine organo corpeo exercetur. Sentire vero ꝛ consequentes opationes anime sensitiue manifeste accidūt cum aliqua corpis immutatione. Sicut in videndo immutat pupilla per spēꝫ coloris. Et idē apparet in alijs. Et sic manifestū est:q aia sensitiua non hꝫ aliquā opationē propriam per seipsam sed ois opatio sensitiue aie est ꝯiuncti. Ex quo relinquit, q cum anime brutorū aialiū per se non operent:nō sint subsistētes. Similiter enim vnūqdqꝫ habet esse et operationem.

Ad primū Ergo dōm, q hō etsi ꝯueniat in gñe cū alijs aialibus:specie tñ differt. Dña aūt speciei attendit sm dñam forme. Nec opꝫ q ois dña forē faciat gñis diuersitatem. ¶ Ad scdm dōm, q sensitiuum quodāmō se hꝫ ad sensibilia/sicut itellectiuū ad intelligibilia inquātum.s. vtrūqꝫ est in potentia ad sua oba. Sꝫ quodāmō dissilr se hñt inquātū sensitiuum patitur a sensibili cū corporis immutatione. Uñ excellentia sensibiliū corrumpit sensum. Quod in intellectu nō cōtingit. Nam intellectus intelligens maxima intelligibilium magis pōt postmodum intelligere minora. Si vo in itelligēdo fatiget corp⁹ hoc est p accidēs, inquātū itellectus idiget opatione viriū sensitiuarū : per quas ei fantasmata pparātur. ¶ Ad tertium dōm, q vis motiua est duplex. Una que imperat motū.s.appetitiua^c. Et eius operatio in aia sensitiua non est sine corpore, sed ira et gaudium ꝛ hmōi passiones sunt cuꝫ aliqua corpis imutatiōe. Alia vis motiua est exequens motū p quā mēbra redduntur habilia ad obediendum

tur:quia omnis operatio anime sensitiue est coniuncti. pbatur/qꝛ fit cum aliqua corporis immutatione. consequentia probatur:quia vnūquodqꝫ similiter se habet ad esse ꝛ operari. b

¶ Super arti.4.

Titulus in corpore declaratur diffuse. ¶ In corpore tria facit. 365
Primo distinguit sensum tituli. Secundo tractat primū sensuꝫ. Et tertio tractat sm. ¶ Quo ad pmū duo dicit. Prio dat duplicem sensum. Primus:q aia ꝛ hō sumantur tm in cōi i.nō indiuidualiter. Secund⁹: q sumat ꝛ in specie ꝛ in indiuiduo scꝫ q hic aia sit hic homo: et aia humana homo. De inde dat cām pfate distinctionis. et est pō auer.in.7.met.s. q mā non est pars quidditatis:sed indiuidui. ¶ Quo ad sm impugnat auerroim tali ordine. Primo arguit vna ratione: qꝛ materia pertinet ad diffinitionē speciei : ergo ad nām eius. Scdo distinguit:et declarat lr mā ꝯ:cōiter ꝛ signate:ꝛ applicat ad ppositū. Tertio alia rōne arguit : qꝛ qcqd ptinet ad eentias oīuꝫ indiduoꝝ est d integritate spēi: ꝛ in litera clara sūt. ¶ Circa hāc partē multa essent dōa :sꝫ ne eadē repetamus vide in.q.vel in cōmentarijs de ente ꝛ essentia. ¶ Quo ad tertiū:q̄tuor fac. Prio affirmatiuā ptē platonicā pponit.s.hec aia est hic hō. Scdo ondit vñ hec qd pēdet a posteriori tñ.s.ex hoc q aie opa sint ei⁹ ppa:qꝛ illd ē hō qd opat qcqd opat hō. Alioqn aut res sine propria opōne: aut eꝫ:ppria opō sine eo cui⁹ est inueniret. Tertio pbat ptē negatiuā destruēdo añs illi⁹ ꝯdōnalis assūpte de aia sēsitiua:vt pꝫ. Quarto affert plonē tenē p tē affirmatiuā:qꝛ arguit a positione illius antecedentis. ¶ Circa radicē huius decisionis dubiū occurrit. Quia falsum assumitur in pbatione conditionalis illi⁹ : si anime sensitiue operatio esset sine organo hec anima esset hic homo:dum probatur:quia tūc anima operaretur oēs opationes hominis :hoc eñ est falsum: qꝛ nō operaret opa ptis vegetatiue: qm manifeste illa sunt opera coniuncti : dato igitur quod sentire eēt sine corporeo or

365 3.dist.5. q.3.ar.2 Et.d.22 q.1.ar.1. cor. Et.2.ꝯ. ca.56. Et po. q.5.art. 10.cor.

b 424

16 170 c

364

364

e 169

363 a

appetitiu^c:cuius actus non est mouere:sed moueri. Unde pꝫ qd mouere non est actus anime sensitiue sine corpore.

¶ Utrū aia sit homo. Articulus.4.

Ad quartū sic pcedit. Uidetur q aia sit homo. Dicit enim.2. ad cor.4. Licet is qui foris est noster homo corrūpat : tñ is q̄ intr⁹ est renouat de die in diem. Sed id q est intus in hoie est anima. Ergo aa est homo interior. ¶ P. Aia hūana est sba qdā. Non aūt est suba vlis. Ergo est substātia pticularis. Ergo est hypostasis vel psona. Sꝫ nō nisi humana. Ergo anima est homo. Nā psona humana est homo.

Sed ꝯtra Est, q Aug.19.de ciui. dei.cōmēdat Uarronē: q hoiem nec aiam solā nec solū corp⁹ sꝫ animam simul et corpus esse arbitrabatur.

Rñdeo Dōm, q aiaꝫ eē hoieꝫ dupl pōt itelligi. Uno mō q hō sit aia:sꝫ hic hō nō sit aia:sꝫ ꝯpositū ex aia ꝛ corpore:puta Socrates. Qd ideo dico:qꝛ qdaꝫ posuerūt solā formā esse d rōne speciei:mām vo eēe ptē indiuidui ꝛ nō speciei^c. Qd qdē nō pōt eē veꝝ. Nā ad nām speciei ptinet id qd significat diffō. Diffinitio aūt in reb⁹ nālib⁹ nō significat formā tñ: sꝫ formā ꝛ mām^c. Uñ mā est pars speciei in reb⁹ nālib⁹. Non qdem mā signata que est principium indiuiduationis. sed mā cōis. Sicut.n. de rōne huius hois est q sit ex hac aia ꝛ his carnib⁹ et his ossibus:ita de rōe hois est, q sit ex aia:ꝛ carnib⁹ ꝛ ossibus. Opꝫ.n. de suba speciei eē quicqd est cōiter de suba oīum indiuiduoꝝ sub specie ꝯtētoꝝ. Alio vero mō pōt itelligi sm q etiam hec anima sit hic hō. Et hoc qdē sustineri posset si poneretur q anime sensitiue operatio esset eius propria sine corpe: qꝛ omnes operationes que attribuūtur homini conuenirēt soli anime. Illud autem est vnūqueqꝫ res quod operatur operationes illius rei. Unde illud est homo quod operatur operationes hominis. Ostensum est autem^c: q sentire non est opratio anime tantū. Cum igitur sentire sit quedam operatio hominis:licet nō propria:manifestum est quod homo non est anima tantum:sed est aliquid compositum ex anima ꝛ corpore. Plato vero ponens sentire esse pprium anime^c: ponere potuit q homo esset anima vtens corpore.

Ad primum Ergo dicendum, q secundum philosophum in.9.ethi. illud potissime videtur esse vnūquodqꝫ qd est principale in ipso. Sicut q facit rector ciuitatis:dicit ciuitas facere. Et hoc modo aliquando quod est principale in homine:dicitur homo. Aliquando quidem pars intellectiua secundum rei veritatē:que dicitur homo interior. Aliquando vero pars sensitiua cum corpore:secundū estimationē quoꝝdā qui solum circa sensibilia detinent. Et hic dicitur hō exterior. ¶ Ad secūdum dicendū, q non quelibet substātia particularis est hypostasis vel psona:sed q̄ habet completam naturā speciei. Uñ man⁹ vel pes non pōt dici hypostasis vel psona. Et silr nec aia:cū sit pars speciei humane^c.

gano: adhuc nõ esset hec anima hic homo. Et confirmaṫ: qr aut ẽ sermo de homine inq̃tũ homo: aut absolute: aut inq̃tũ animal. Si inq̃tum homo seq̃retur ſm istã rationem: q hec anima intellectiua esset de facto hic hõ: probatur. seq̃la. qr opaṫ oẽs optiones hois inquãtũ hõ. s. intelligere ⁊ velle: hõ. n. inquantũ hõ constituiṫ per gradũ rõnalẽ. Si
366 absolute: queadmodũ igiṫ qr restat mõ opationes sẽsitiue cões toti

1.dist. 8. pincto n ðr aia opa-
q.5.ar.2 ri oẽs opõnes hois:
Et. 1. di. ita tũc quia restaret
17.q.1. vegetatiue comões
ar.2. toti: non diceretur
Et.2.3. aia hẽc oẽs opatio-
ca.49. nes hõis. Si inq̃tũ
Et q̃l. aial: seq̃reṫ q h aia
3.q.8. nõ eẽt hic hõ simplr
Et q̃li. sed cũ nota specifica
8. qõ.8. tionis. s. inq̃tũ aial:
arti.1. qð ꝯdicit lre ⁊ rõni:
Et spũ. qr sic etiã nũc posset
arti.1. dici q hec aia est hic
Et ð aia hõ: inquãtũ intelli-
ar.6. uus est. Et ꝯfirmaṫ:
Et op⁹. qr ad hoc q aia sit:
30. le. 6. aut requiriṫ hẽ oẽs opationes hois aut principales. Si oẽs tũc nũq̃ aia eẽt hõ ẽt apð Pla. Si p̃nci pales: ergo aia intellectiua est homo.

¶ Ad h ðr q sermo S. T. est formalis ⁊ intelligiṫ de homie inq̃tũ hõ ẽ simplr: ⁊ de omnib⁹ non de p̃ncipalib⁹ tm̃ opationib⁹ hominis inq̃tũ hõ. Sed diligẽter aduertẽdũ ẽ: q qr hõ est de genere ſbarũ sẽsibiliũ: ly inquãtũ hõ nõ reduplicat ptẽ intellectiuã purã: qr nec hõ est intellectualis. Sz ptẽ itellectiuã ⁊ sensitiuã siṁ: qr hõ ẽ nature rõnalis: cui⁹ act⁹ a fantasia ⁊ sensu
369 depẽdet: nõ aũt a vegetatiua ⁊ elemẽtari pte: nisi p accñs ⁊ remote. Qr ergo de itegritate hominis vt sic nõ est nisi rõcinari: qð ꝯstat ex itellectu ⁊ sensu: nõ oẽs
262 opões hominis formalr loquendo hẽt aia: si tã intelligere q̃ sentire est sibi ꝓpriũ. ¶ Et p h pz rñsio ad ꝯfirmationes oẽs: qr nec aia intellectiua hz oẽs opationes hois vt sic. Nec opones vegetatiue aut elmtaris ptis in hoie sunt opa hominis vt sic.

¶ Utrũ aia sit ꝯposita ex mã ⁊ forma. Ar. 5.

AD quintũ Sic ꝓceditur. Videṫ q aia sit cõposita ex mã et forma. Potẽtia enim ꝯtra actũ diuidiṫ. Sed oĩa quecũq sunt in actu participant primum actuz qui deus est: per cuius participationẽ oĩa sunt ⁊ bona ⁊ entia ⁊ viuentia: vt pz per doctrinã Diony. in lib. de di. no. Ergo quecũq sunt in potentia pticipãt primã potẽtiã. Sed prima potẽtia est mã prima. Cuz g aia hũana sit quodã modo in potentia: qð appet ex hoc q hõ qñq ẽ itelligẽs in potẽtia: vr q aia hũana pticipet mãm primam tanq ptem sui. ¶ P̃. In quocũq inueniunṫ ꝓprietates mãe ibi inueniṫ mã. Sz in aia inueniũṫ ꝓprietates mãe: que sunt subijci ⁊ trãsmutari. Subijciṫ enim scie ⁊ ṽtuti: ⁊ mutaṫ de ignorantia ad sciam, ⁊ de vitio ad ṽtutẽ. Ergo i aia est mã. ¶ P̃. Illa que non hñt mãm nõ hñt cãm sui esse: vt ðr in. viij. meta. Sed aia hz cãm sui eẽ: qr creatur a deo. Ergo aia hz mãm. ¶ P̃. Qð nõ hz mãm sed est forma tm̃: ẽ act⁹ purus et infinit⁹. Hoc ãt soli⁹ dei ẽ. Ergo aia hz mãz.

Sed contra Est, q Aug. ꝓbat in vij. sup gen. ad lit. q anima non est facta nec ex materia corporali nec ex materia spirituali.

Respondeo Dõm, q aia non hz mãm. Et h põt considerari dupl̃r. P̃io q̃dẽ ex rõne aĩe in cõi. Est eñ de rõne aĩe q sit forma alicui⁹ corporis. Aut igiṫ est forma ſm se totã: aut ſm aliq̃ ptẽ sui. Si ſm se totã impossibile est q ps eius sit mã: si dicaṫ mã aliqð ens in potẽtia tm̃: qr forma inquãtũ forma est act⁹. Id aũt qð est in potẽtia tm̃, nõ põt eẽ ps actus: qz potẽtia repugnet actui: vt pote ꝯtra actũ diuisa. Si aũt sit forma ſm aliquã ptẽ sui: illaz ptẽ dicem⁹ eẽ aiam, ⁊ illã mãm cui⁹ primo ẽ actus: dicemus esse primum animatum. Scðo spãlr ex rõne hũane aĩe inquãtũ est intellectiua. Manifestũ est enim: q oẽ qð recipiṫ in aliquo recipiṫ in eo per modũ recipiẽtis. Sic aũt cognosciṫ vnũquodq sicut forma ei⁹ est in cognoscẽte. Aia aũt itellectiua cognoscit rem aliquam in sua nã absolutã: puta lapidẽ inquãtũ est lapis absolute. Est igiṫ forma lapidis absolute ſm ꝓpriã rõnez formalẽ in aĩa intellectiua. Aia igiṫ intellectiua est forma absoluta: nõ aũt aliq̃d cõpositum ex mã ⁊ forma. Si eñ aia intellectiua esset composita ex materia ⁊ forma: forme rerum reciperentur in ea vt indiuiduales. Et sic non cognosceret nisi singulare: sicut accidit in potentijs sensitiuis que recipiunt formas rerum in organo corporali. Materia enim est principium indiuiduatiõis formarum. Relinquitur ergo q anima intellectiua ⁊ omnis intellectualis ſba cognoscẽs formas absolute caret ꝯpositiõe formẽ ⁊ mãe.

Ad primũ Ergo dicendum, q primus actus est vniuersale principium omnium actuum: qr est infinitum virtualiter in se omnia prehabens: vt dicit Dioy. Unde participatur a rebus non sicut pars sed ſm diffusionem processionis ipsius. Potentia autem cum sit receptiua actus oportet q actui proportioneṫ. Actus vero recepti qui procedunt a primo actu infinito, ⁊ sunt quedam participationes eius: sunt diuersi. Unde non potest esse potentia vna que recipiat omnes act⁹, sicut est vnus actus influens omnes actus participatos. Alioquin potentia receptiua adequaret potentiã actiuã p̃mi actus. Est autem alia potentia receptiua in anima intellectiua a potẽtia receptiua mãe prime: vt pz ex diuersitate receptorũ. Nã materia prima recipit formas ĩdiuiduales: intellect⁹ autẽ recipit formas absolutas. Unde talis potentia in anima intellectiua existens non ostendit q anima sit composita ex materia ⁊ forma. ¶ Ad scðm dicendum, q subijci ⁊ transmutari cõuenit materie ſm q est in potẽtia. Sicut ergo est alia potentia intellectus, ⁊ alia potentia materie prime: ita est alia ratio subijciendi ⁊ transmutandi. Secundũ hoc enim intellectus subijciṫ scie, ⁊ trãsmutatur de ignorãtia ad sciam: ſm q est in potentia ad species intelligibiles. ¶ Ad tertium dicendum, qð forma est causa essendi materie ⁊ agens. Uñ agens inquantũ reducit materiam in actuz forme transmutando est ei causa essendi. Si quid autem est forma subsistens, non habet esse per aliquod formale principium nec hz causam transmutantem de potẽtia in actũ. Unde post verba p̃missa pħus ꝯcludit, q in his que sunt composita ex materia ⁊ forma: nulla est alia causa nisi mouẽs ex potestate ad actum. Quecunq vero non habent materiam omnia simpliciter sunt quasi vere entia aliquid. ¶ Ad quartum dicendum, qð omne participatum comparatur ad participans, vt actus eius. Quecũq autem forma creata per se subsistẽs ponaṫ, opotet q participet esse: qr etiaz ipsa vita vel quicquid sic diceretur participat ipsum eẽ: vt dicit Dio. v. capi. de diui. nomi. Esse autem participatum finitur ad capacitatem participantis. Unde solus deus: qui est ipsum suum esse: est actus purus ⁊ infinitus. In substantijs vero intellectualibus est cõpositio ex actu ⁊ potentia, non quidem ex materia ⁊ forma: sed ex forma ⁊ esse participato. Unde a quibusdam dicuntur componi ex quo est et quod est. Ipsum enim esse est quo aliquid est.

¶ Super arti. 5.

TItul⁹ clar⁹. Noie materie ẽs in potẽtia tam in genere substantie sub m formarum et priuationum et occasionem sumpsit a positione Auicebron: vt patet in questione de anima. ar. 6.

¶ In corpore due conclusiones responsiue: altera vniuersalis: altera specialis. prima conclusio. Anima non est composita ex materia et forma. Secunda anima intellectiua non est composita ex materia et forma. Prima probatur sic. Anima est forma corporis: ergo aut secundum se totam: aut secundum aliquid sui. Si primo modo: ergo non est composita: quia potentia tantũ non potest esse actus alterius etiaz partialis vt patet: repugnat enim potentie esse partem actus. Si secundo: illud aliquid vocamus animam: et reliquum primum animatum: et sic habetur intentum. Secunda probatur dupliciter: ostensiue, ⁊ ad impossibile. Ostensiue sic: lapis cognoscitur ab anima intellectiua absolute: ergo est in ea absolute: ergo anima intellectiua est forma absoluta. Antecedens patet: quia itelligitur lapis et non lapis hic. prima consequentia probatur: quia vnumq̃dq eo modo quo cognoscitur est in cognoscente: ⁊ econuerso. Secunda vero consequẽtia probatur: quia vnumquodq recipitur in aliquo secundum modum recipientis. Ad impossibile vero sic.
363 Si anima intellectiua esset composita ex materia et forma non reciperet formas nisi vt indiuiduales: ⁊ cõsequenter
23 ter non cognosceret nisi singularia. ⁊ probatur ꝯña dupl̃r. primo quia hoc experimur in sensibus. Secunda ratione quia materia est principium indiuiduationis.

¶ Circa hanc rationem ostensiuam aduerte: quod sumitur forma absoluta vt distinguitur contra contractionem/
262 ad conditiones indiuiduales ⁊ materiales: de tali enim absolutione est semper hic sermo. Et iuxta tales modos absolutionis ab indiuiduantibus ⁊ cõtractionis ad illa: tenent omnes propositiones assumptæ tam de modo cognoscendi quam recipiendi: vt patet.

¶ In respõsione ad primum nota pulchram doctrinam: quod i ordine actuum quĩ est ordo cause efficientis/ fit re-
307 ductio ad vnum numero a quo omnes alij actus sunt. In ordine vero potentie qui est ordo cause materialis: non fit reductio totius vniuersi ad vnam numero potentiam sed ad vnam potentiaz analogia id est ad multas potentias ordinatas ad diuersos actus/ et conuenientes inter se proportiõe: quia quelibet se habet ad actum suum vt alia ad suum. Ordo autem inter eas est
262 iuxta ordinem actuum: quorum sunt capacitates. Et sic reductio i genere cause materialis triplr fieri potest. Primo omniũ eiusdem generis: ⁊ sic ad vnam numero potentiã. Secundo totius vniuersi: et sic ad vnam analogia. Tertio ipsarum potentiarum: et sic vna non resoluitur in aliam vniuersaliter loquendo: quia nec potentia intellectus in potentiam materie nec econuerso resolui potest: quanuis vna inter eas est infima ordine imperfectionis: puta materia prima. Et ratio subtilissima sancti Thome
262 est: quia potentia etiam prima est intrinseca rei cuius est: et ideo oportet esse diuersorum diuersam. Efficiens vero primum nihil est rerum: et ideo stat vnum omnium esse. Causa enim materialis est intrinseca: effectiua vero extrinseca.

¶ Super arti. 6.

TItulus clarus est. ¶ In corpore vnã ponit cõclusionem responsiuã. quã ꝓbat primo a priori simplr. scðo dato q eẽt cõposita ex mã ⁊ forma. tertio signat. ¶ Quo ad primũ cõclusio est. Anima humana est incorruptibilis. Probaṫ sic: nulla forma subsistẽs est corruptibilis p accñs nec p se. Aia intellectiua est forma subsistẽs g nec p accidẽs
367 nec per se põt corrũpi. g est incorruptibilis. Ista vitia ꝯña pz: qr oẽ qð corrumpiṫ: aut p se aut per accñs corrũpiṫ. Minor est ꝓbata i arti. 2. Maior hz duas partes. Et p̃mo ꝓbaṫ p̃ma sic. forma subsistẽs hz esse per se. g nec gnatur nec corrũpiṫ p accidẽs. ꝓbaṫ seq̃la: qr vnũquodq eo mõ q hz eẽ/ hz generari ⁊ corrũpi: qr generatio dat esse ⁊ corruptio aufert. Scðo ꝓbaṫ scða: qr oẽ p se corruptibile habet esse sepabile ab aliquo ei⁹. Sz forma subsistẽs tm̃ nõ est hmõi. ergo. minor ꝓbaṫ: qr nec esse est sepabile a forma: qr p se ei conuenit qð ꝓbaṫ: qr mã intm̃ hz esse inq̃tũ formã et perdit eẽ inq̃tũ formã. ⁊ siṁr cõpositũ. Nec forma põt a se ipsa separari. Altero eñ horũ modorũ sepationẽ fieri oportet. s. aut separãdo esse/ aut formã/ aut vtrũq ab aliquo. In corruptione Maior vero manifestaṫ in corruptione cõpositi: ⁊ facile patet: qr alioquin esset annihilatio.

¶ Utrum anima humana sit corruptibilis. Articulus. 6.

AD sextũ Sic ꝓceditur. Uĩ q anima hũana sit corruptibilis. Quorum enim est simile principiuz ⁊ similis ꝓcessus, videṫ esse similis finis. Sed simile est principium generationis hominũ ⁊ iumentorum: qr de terra facta sunt: similis est etiam vite processus in vtrisq: qr similiter spirant omnia ⁊ nihil habet homo iumento amplius vt diciṫ ecclesiastes. 3. Ergo vt ibi cõcluditur, vn⁹ est interitus hois ⁊ iumentorũ: ⁊ equa vtriusq conditio. Sed aia brutorũ animaliuz est corruptibilis. Ergo ⁊ aia humana est corruptibilis. P̃. Oẽ qð est ex nihilo: vertibile est in nihiluz: qr finis dz rñdere principio. Sed sicut ðr sap. 2. Ex nihilo nati sumus. Quod verũ est nõ solum quantũ ad corpus: sz etiã quantũ ad aiam. Ergo: vt ibidem concluditur: post hoc erimus tanq non fuerimus: et ſm animam. ¶ P̃. Nulla res est sine ꝓpria operatiõe. Sed ꝓpria operatio anime: que est intelligere cum phantasmate: nõ potest esse sine corpe. Nihil enim sine phãtasmate intelligit anima. Phantasma aũt non est sine corpore: vt ðr in lib. de aia. Ergo anima non põt remanere destructo corpore.

Sed cõtra Est, q Dio. dict. 4. c. de di. no. q aie hũane habẽt ex bonitate diuina q sint intellectuales: ⁊ q habeant substantialem vitam incõsumptibilem.

Rñdeo Dõm, q necesse ẽ dicere animã humanã: quã dicim⁹ intellectiuũ p̃n^m: esse incorruptibilem. Dupl̃r eñ aliq̃d corrũpiṫ. Uno mõ p se. Alio modo per accñs. Impossibile est aũt aliq̃d subsistẽs generari aut corrũpi p accñs. i. aliquo generato vel corrupto. Sic enim cõpetit alicui gñari ⁊ corrũpi sicut ⁊ esse: qð per generationẽ acq̃ritur: ⁊ per corruptionem amittitur. Uñ qð per se hz esse non põt gñari vel corrũpi nisi p se. Que vero nõ subsistunt. vt accñia et forme mãles: dñr fieri et corrumpi per generationẽ cõpositorũ. Ostẽsum ẽ ãt supra. q aie brutorũ non sunt p se subsistentes: sed sola aia humana. Uñ aie brutorum corrũpunṫ corruptis corpib⁹, aia ãt hũana nõ posset corrũpi. nisi p se corrumpereṫ. Qð q̃dẽ oĩno ẽ ĩpoſe non solũ de ipsa. sed de quolibet subsistente: qð est forma tm̃. Manifestũ est enim q id quod ſm se conuenit alicui: est inseparabile ab ipso. Esse aũt per se conuenit forme que est actus. Unde materia secũdum hoc acquirit esse in actu, q acq̃rit formam: secundum hoc autem accidit in ea corruptio. q separatur forma ab ea. Impossibile est autem quod forma separetur a seipsa. Unde impossibile est quod forma subsistens desinat esse. Dato etiam quod anima esset ex materia et forma composita: vt quidam dicunt: adhuc oporteret ponere eam incorruptibilem. Non enim inuenitur corruptio nisi vbi inuenitur contrarietas. Generationes enim ⁊ corruptiones ex ꝯtrarijs ⁊ in contraria sunt. Unde corpora celestia: qr vel non est oratio dicitur vera vel falsa. Sunt igitur ea que in anima recipiuntur/ et contraria in ordine ad obiecta: et absq contrarietate in ordine ad subiectum. Et sic quum anima mutatur de errore in scientiam mutatur de contrario in contrarium obiectiue nõ subiectiue. Cuius signum euidens est: quod eadem propositio subiectiue est successiue vera et falsa absq sui mutatione: vt in predicamentis dicitur. Et hoc sufficit proposito: vbi recepta in anima ex parte anime consideram⁹ et eius naturam inuestigamus.

¶ Ad secundum vero diciṫ quod aliud est loqui de dispositionibus anime intellectiue absolute.
et aliud de dispositionib⁹ vnionis ei⁹ 241
ad corpus nostrum. 245
Iste habent contrarium: in illis impos 364
sibilis est contrarietas: quia aut nulle sunt si sit per se subsistens absq corpore: aut immobiles sunt/ vt corporum celestiuz/ si sint composita ex materia et forma. Et de istis loquiṫ San. Tho. qñ 44
discutit q̃d anime i- 265
tellectiue ex eo q intellectiua est: cõueniret si esset cõposita ex materia ⁊ forma.

¶ Quo ad tertiũ ꝓbat sic: habẽs intellectũ naturaliter desiderat esse semp. ergo intellectus est incorruptibilis consequentia nota qr desideriũ naturale nõ põt esse frustra. Antecedens probatur sic apprehẽdẽs esse absolute et ſm omne tempus appetit naturaliter esse/ semper. intellectus est hmõi. Probatur assumptum: qr appetitus sequitur cognitionẽ proportionalr.

¶ Contra probationẽ prime partis maioris sco. in. 4. d. 43. q. 2. arguit sic. Quũ dicis aia humana hz esse per se: aut sumis ly p se/ vt distinguitur cõtra inesse accidẽtis. Et tunc nihil valet argumentũ: qr etiã forma ignis hz sic esse per se. Aut vt ly per se. dicit modũ essendi cõpositi seu suppositi. Et sic falsum assumitur: qr illud esse incõicabile est. Aut accip̃is q ly per se. non solum vt distinguitur cõtra inesse accidentis: sed vt dicit naturalem independentiã illius esse a corpore. Et tunc est propositio credita ⁊ non probata sufficienter.

¶ Contra scðam probationẽ ibidẽ arguit sco. negãdo q omnis corruptio fiat per separationẽ alterius ab altero. Qr esse angeli si ponatur aliquid aliud ab essentia/ est destructibile p successionẽ oppositi: ⁊ tamen nõ est separabile. ergo. ¶ Ad argumẽtũ cõtra primã dr breuiter: q 3⁰ mõ sumiṫ per se. Et ꝓpositio illa est ꝓbata sufficiẽter in. 2. arti. et operandi modo. ¶ Ad instantiam 3 ſm pz q instãtia scoti nulla est. qr de annihilatione instat: nos autem de corruptione loquimur. Imo instantia est pro nobis. s. q forma subsistẽs aut annihilatur aut est nec potest corrumpi. ¶ Quo ad scðz probaṫ sic. Omnis corruptio est cum cõtrarietate. Sed in anima intellectiua nulla est cõtrarietas. ergo. Maior probatur dupliciter. Primo quia generationes ⁊ corruptiones sunt ex contrarijs ⁊ in contraria. 5. phyſi. Scðo qr in corporibus celestib⁹ hoc videmus. Minor probaṫ sic. recepta in anima sunt absq contrarietate. ergo ⁊ ipsa anima. Añs probaṫ/ qr etiam rões contrariorum in anima non sunt ꝯrie ꝓbatur: quia vna vtriusq sciẽtia est. consequentia probatur/ qr vnũqðq recipit ſm modum sui esse.

¶ Circa hanc partem occurrit dubium: quia non videtur verum q in anima nulla sit cõtrarietas. Primo qr in anima recipiunṫ opiniones contrarie. vt pz in. 2. periherme. Et rursus anime immutatio de ignorantia praue dispõnis in scientiam est mutatio de contrario in contrarium. Scðo quia aut intendis q anima intellectiua ſm suam substantiam caret contrario: aut etiã ſm accidentia sibi propria. Si primo modo hoc est cõmune omni subẽ. Si scðo hoc est manifeste falsum. qr dispositiones conseruantes aĩam intellectiuam contrarias habent: vt patet: alioquin homo nunq moreretur. ¶ Ad primũ horũ diciṫ qð opiniones ⁊ vlr entia in anima dupl̃r sumi possunt: vt Auer. dicit. 3. de aia. cõ. 5. s. vt entia q̃dã sunt. s. ex parte subi: ⁊ vt vera vel falsa sunt i. obiectiue. Primo modo in eis non est contrarietas: sed scðo. Quod ex eo patet q contrarietas ⁊ error non accidunt nisi ratione veri aut falsi. Ueritas autem ⁊ falsitas non inueniuntur in anima ex parte subiecti: sed obiecti: quoniam vt in predicamentis dicitur ab eo q res est

¶ Circa hanc partem dubium occurrit duplex. Primo ex scoto vbi supra volente q ex desiderio naturali non possit certificari immortalitas anime tali ratione. Desiderium naturale ad semper esse aut supponit animam posse semper esse: aut apprehensionem mouentẽ esse rectam: sed vtrunq horum est eque ignotum aut magis. ergo. Antecedens patet: quia desiderium naturale potest dici dupliciter. vel de inclinatione naturali: et tunc coincidit cum potentia naturali. Aut de actu elicito conformi nature: et tunc oportet ostendere hunc actũ esse conformem nature: aut per potentiam nature/ et redit primum: aut per rectitudinem cognitionis representantis tale appetibile: quod erat secundum.

¶ Secundo dubitatur et difficilius circa medium sancti Thome quia scilicet intellectus apprehendit esse semper. Uidetur enim ex hoc nullo modo sequi intenta conclusio. Esse enim semper dupliciter contingit scilicet positiue: vt in deo. ⁊ negatiue vt in vniuersali. Aut ergo intendit positiue. ⁊ tunc aut esse proprium: aut alienum: aut aliquod in communi. Nullo autem istorum modorum infert naturale desiderium talis apprehensi. Ex hoc nanq quod apprehendimus esse proprium sempiternum speculatiue: nihil sequitur. Practice autem falsa est apprehensio respectu totius compositi. Respectu autem anime solius hoc non experimur: nec scimus eam esse rectam nec naturaliter inesse. sed probandum hoc esset. Ex eo vero quod apprehendimus esse alterius: puta dei sempiternum. non sequitur: ergo volumus esse semper. Ex eo quoq quod apprehendimus aliquod esse/ esse sempiternum: nec etiam sequitur: ergo volumus esse semper: nisi velleitate quadam: qua omnes vellemus perfectiones etiã impossibiles: vt volare ⁊c. Aut intẽdit negatiue. ⁊ tunc idẽ est esse semp: ⁊ esse in vlĩ. Et añcedẽs q̃dẽ est verissimũ: qr nãliter apprehẽdimus esse semp: sed ex hoc nihil aliud seq̃tur nisi q naturaliter appetimus esse in vniuersali ⁊ in cõi/ ⁊ nõ solum hic ⁊ nũc: qð gratis cõceditur. Sz ex hoc nõ seq̃tur ergo appetimus esse semper: imo est falacia amphilogie: quia questio est de nãlr appetere esse sp. ita q ly semper est pars obiecti appetiti. i. q appetaṫ hoc totũ esse sp. Ista vero rõ loquitur de esse sp: vt ly sp. est cõditio sine q̃ res appetita sez esse nõ repñsentaṫ ⁊ appetiṫ. Uñ ẽ sp in q̃nee idẽ ẽ qð esse sempiternũ. In rõe ṽo equalet huic qð dico: esse sempiterno mõ oblatũ: qr vlr. Et rursus qð est de esse sp positiue: ⁊ rõ militat de esse semp negatiue.
¶ Ad has obiectiões p̃postero ordie dðz ẽ cũ dei adiutorio. Premittẽ

Universidad de Deusto Biblioteca

do ꝙ in ꝓposito est sermo de desiderio nāli p actu elicito.qr de seqnte cognitionē:vt pz in lra.⁊ diffusi⁹ in 2o ꝯtra gēti.ca.55.Nec est sermo de desiderio nāli nr̄o.i.toti⁹ cōpositi.sz aie intellectiue.Nec ē sermo de esse nostro.sz de esse aie/non curādo vtrū aie ⁊ nr̄i sit vnū aut diuersuz esse.Ita ꝙ intētio.S.T.est ex eo ꝙ in nā intellectiua est nāliter inditū vt optet eē semp:inferre a posteriori ei⁹ icorruptibilitatē.

Qđ aūt talis appetit⁹ illi insit:nō ex eo ꝙ statim oblata optat̄ sēpiternitas ꝓbauit:qm̄ velleitatē tm̄ h̄ ifert:vt pz i nobis:quos quū ꝯstet mortales eē:ꝓpositā tn̄ immortalitatē cōcupiscim⁹.Sed ex eo ꝓbauit ꝙ intellectus apphēdit esse semp:⁊ itēdit nō de eē ꝓprio aut alieno. sed simplr ⁊ absolute de eē.Sēpiternitate aūtē indicio meo vtit̄ ēt in cōmuni:siue positiua siue negatiua nō curādo.⁊ hoc extēdēdo sicut in rei veritate extēdit̄ hoc signū ad totā naturā itellectualez.Et qm̄ de sempiternitate negatiue i nr̄a aīa hoc experimur ex illa nobis dilucidādū ē intentū. h̄ em̄ manifestato de reliq̄ erit planū.Sciēdū est igit̄ ꝙ qr appetit⁹ sequit̄ cognitionē:⁊ res appetita est bonū apphensum ex hoc ꝙ cognitio nō se extēdit ad bonū nisi i hoc ⁊ vt nūc:necesse est ꝙ appetit⁹ sequēs talem cognitionē nō ferat̄ nisi ad hoc/⁊ hic/et nūc bonū. Et ꝯūr ex eo ꝙ cognitio se extēdit ad bonū nō in hoc aut illo: nō hic aut ibi: non nūc aut tūc. Sz ad bonū absolute:abstrahendo ab oīb⁹ tpis loci indiuidualib⁹ ꝯditionib⁹. Appetitus qz talē cognitionē sequēs fert̄ i bonū absolute abstrahendo ab his. Et ꝓpt̄ hoc volūtas est vl̄ium sicut ⁊ intellect⁹.Uñ ⁊ in scđo rethoricorū dr̄ ꝙ odio habem⁹ gen⁹ latronū . Ex h̄ aūt ꝙ voluntas sen

338 44 non habēt materiā cōtrarietati subiectā, incorruptibilia sunt. In aīa autē intellectiua nō potest esse aliq̄ ꝯtrarietas.Recipit em̄ scđm modū sui eē. Ea ꝟo q̄ in ipsa recipiunt̄ sunt absqz ꝯtrarietate,qr etiā rōnes ꝯtrarioꝝ in itellectu nō sunt ꝯtrarie,sed est vna scia ꝯtrarioꝝ.Impossibile est ḡ ꝙ aīa intellectiua sit corruptibilis.Pōt ēt hui⁹ rei accipi signū ex hoc, ꝙ vnūqđqz nāliter suo mō esse desiderat. Desideriū aūt in reb⁹ cognoscētib⁹ sequit̄ cognitionē.Sensus aūt nō cognoscit esse nisi sub hic ⁊ nūc,sed intellectus apphēdit eē absolute ⁊ ꝟm oē tps.Unde oē habēs intellectū naturaliter desiderat esse semp. Naturale aūt desideriū nō pōt esse inane.Ois igitur intellectualis sub̄a est incorruptibilis.

265 412 e 55

Ad primū Ergo dđm,ꝙ Salomō inducit rōnez illam ex ꝑsona insipiētiū.vt exprimit̄ sap.2. Qđ ḡ dr̄ ꝙ hō ⁊ alia aīalia hñt silē gñatiōis pncipiū verū est quātū ad corpus,silr̄ em̄ de terra facta sunt omnia aīalia:non aūt quātū ad animā.Nā anima brutoꝝ ꝓducit̄ ex virtute aliqua corpea, aīa ꝟo humana a deo . Et ad h̄ significandū dr̄ gen̄.1.quantum ad alia aīalia. Producat terra animā viuentē. Quātū vero ad hoīem dr̄, qđ inspirauit in faciē ei⁹ spiraculū vite.Et ideo cōcluditur eccle.vlti. Reuertat̄ puluis in terrā suā vñ erat, ⁊ spūs redeat ad deū qui dedit illū. Silr̄ processus vite est silis quantū ad corpus.Ad qđ pertinet:qđ dr̄ in eccle.silr̄ spirant oia.⁊ sap̄.2. fumus ⁊ flat⁹ est in narib⁹ nostris ⁊c. Sz non est silis ꝓcessus quātū ad animā,qr hō itelligit:nō aūt aīalia bruta.Unde falsum est qđ dr̄,nihil hz hō iumēto ampli⁹. Et iō silis est interit⁹ quantū ad corpus:sz nō quātum ad aīam. Ad scđm dđm:ꝙ sicut posse creari dr̄ aliqđ non per potentiā passiuā:sed solū p potentiā actiuā creātis qui ex nihilo pōt aliquid ꝓducere:ita cuz dr̄ aliquid vertibile in nihil non importat̄ in creatura potentia ad non esse,sed in creatore potentia ad,hoc qđ esse nō influat.Dicitur autem aliqđ corruptibile per hoc ꝙ inest ei potētia ad nō esse. Ad tertiū dđm ꝙ intelligere cum phantasmate est ꝓpria operatio anime ꝟm ꝙ corpori ē vnita. Separata aūt a corpe habebit aliū modū itelligēdi similē alijs substantijs a corpe separatis:vt infra meli⁹ patebit.

580 354 a 353 c

e 265 510

appetitus intellectualis hz hoc inditum vt feratur in bonū absolute sequitur intētum:qr quū nāliter appetta esse: ⁊ non ꝟm aliquā certā differentiam tpis.ergo sempiternū. Qđ aūt nāliter appetat esse actu elicito/probat.S. T.hic:quia vnūqđqz ꝟm vnūquēqz gradū naturaliter appetit esse. ergo intellectuale:vt sic:⁊ consequenter actu elicito.

443 Et in 2o ꝯtra gent.affert signū manifestum:⁊ irrefragabile:qr videm⁹ ꝙ aīalia nāliter ꝟm modū sue cognitiōis/per illam cōseruant sibi eē ⁊ pugnant pro illo.hoc enim non fit nisi medio actu elicito appetit⁹. Quod vero non ꝟm aliquā certam dr̄iam tpis:pz: qr appetitur absolute abstrahendo a tēporis dr̄ia.Abstrahi autē a differentia tēporuz dico:non solū vt conditione obiecti:sine qua nō,sed etiaz vt parte rei appetite:qr esse absolute/non vt nunc/nec tanto tempore appetitur. Consequentia vero fundat̄.super illa maxima ostensa in primo celi. tex.116.⁊c.ꝙ ois potentia naturalis est determinata ad maximum ⁊ minimum.ita ꝙ impoīe est ꝙ aliquid habeat nālem inclinationez ad agendū/aut essendū vage.sed opz ꝙ determinetur vel tm̄ temp⁹/vel semp vel nunq̄.Ex hoc em̄ apte sequit̄/ꝙ si appetitus nālis est ad eē ⁊ nō ꝟm aliquā differentiā tpis.ergo ad esse semp. Qđ ꝓbatur etiā ducēdo ad impoīe:qr si appetitus nālis est ad esse vage.ergo potētia nālis illi⁹ nature est etiā ad esse vage.ergo posse esse illi⁹ nāe nō ē determinatū ad maximū ⁊ minimū tēpus:qđ est cōtra doctrinam primi de celo.Et cōtra rōnem/quia omnis natura aut est corruptibilis aut incorruptibilis.Si incorruptibilis habet virtutem determinatam ad semper esse:vt patet primo celi.tex.1.Si corruptibilis.ergo principia eius habent limitatam virtutem ad conseruandum tanto tempore: ita ꝙ non maiore.per se loquēdo.Unde ⁊ in 2o de generatione equale ponitur tempus generationis ⁊ corruptionis rerum: et periodus vnicuiqz assignatur corruptibili. Et sic pz mira sancti tho. subtilitas in suo medio: qđ quia nō penetrauit scō. ideo ad extranea se conuertit.Unde ad obiectionē ei⁹ iam patet dicēdum: qr arguendo ex desiderio nāli p actu elicito/nō opz ꝓbare ꝙ apprehensio huius appetibilis eē sp sit recta.Sz hui⁹ appetibilis qđ est esse:absolute sumendo: qđ est per se notum.Ex hoc em̄ seqtur.ergo appetitur esse semp positiue: vt in qōne ponitur:⁊ vt ps appetibilis. Et in hoc fuit mira profunditas:ꝙ ex apphēdere⁊ appetere eē semper negatiue/et ly semper concurrente vt cōditione sine qua non/ cōclusum est appetere eē semper positiue: ⁊ vt ps tem seu cōditionez rei appetite: nulla fallacia incidente.

368 2.d.3.q. 1.ar.6. di.17.q. 3.ar.1. Et.1.3. ca.92.& 93.&. Et li.4. ca.32. Et 8 aia art.7.

In rñsione ad tertium/ esset difficultas que in primo de anima.tex.12.et.15. tractata est/ de propria opatione aie. 250

Super arti.7. Titulus clarus speciei specialissime. In corpore artic. tria. 264 Prio refert opinionem Origenis. Secundo improbat respondēdo quesito. 234 Tertio respondet tacite obiectioni: in calce. Quo ad primum duo refert: positionem Orige. s. partē affirmatiuam questionis:et eius rationem:quia.s. inequalitatem posuit ex libertate arbitrij proprij:vt patet superius.q.47.

Utrū aīa ⁊ angelus sint vni⁹ spēi. Art.7.

AD septimū Sic ꝓceditur Uidet̄,ꝙ anima ⁊ āgelus sint vnius speciei. Unūqđqz enim ordinatur ad propriuz finem p nām sue spēi,per quā hz inclinationē ad finem.Sed idem est finis anime et angeli scz beatitudo eterna. Ergo sunt vnius speciei. Pr̄.Ultima dr̄ia specifica est nobilissima: quia cōplet rationem spēi.Sed nihil est nobilius in angelo ⁊ anima quaz intellectuale esse.Ergo cōueniunt anima ⁊ angelus in vltima differētia specifica. Ergo sunt vni⁹ speciei. Preterea. Aīa ab angelo differre nō videtur nisi per hoc ꝙ est corpori vnita. Corpus aūt cum sit extra essentiam anime: non videtur ad eius speciē pertinere. Ergo anima ⁊ angelus sunt vnius speciei.

Sed cōtra. Quoꝝ sunt diuerse operationes naturales ipsa differūt specie. Sed aīe ⁊ angeli sunt diuerse operationes nāles: qr vt dicit Dio. 7.ca.de di.no.mentes angelice simplices et beatos intellectus hñt,nō de visibilibus cōgregātes diuinam cognitionem. Cuius cōtrarium postmodū de aīa dicit. Aīe igitur ⁊ angelus non sunt vnius speciei.

Rñdeo Dđm, ꝙ Orige. posuit oēs aīas hūanas ⁊ angelos esse vnius spēi.Et hoc ideo:qr posuit diuersitatē gradus in hmōi substantijs inuentam accidentalē.vtpote ex libero arb.prouenientē:vt supra dictum est. Qđ nō pōt esse. Quia in substantijs incorporeis non potest eē diuersitas ꝟm numerū absqz diuersitate ꝟm spēm ⁊ absqz naturali inequalitate. Qr cū nō sint cōposite ex mā ⁊ forma, sed sint forme subsistētes:manifestū est ꝙ necesse erit in eis esse diuersitatē in spē. Non.n.pōt intelligi ꝙ aliqua forā separata sit nisi vna vnius spēi. Sicut si esset albedo separata nō posset esse nisi vna tm̄. Hec.n.albedo nō differt ab illa nisi per hoc,ꝙ est hui⁹ vl illius. Diuersitas aūt ꝟm spēm:sp hz diuersitatē nālez cōcomitantē. Sicut in spēb⁹ coloꝝ vn⁹ est pfectior altero. Et silr̄ in alijs. Et hoc iō:qr dr̄ie diuidentes genus sunt ꝯrie. Cōtraria aūt se hñt ꝟm perfectum et imperfectum:quia principium contrarietatis est priuatio et habitus

Quo ad secundū conclusio responsiua est hec. Angelus ⁊ aīa sunt diuersarum specierum ⁊ naturaliter inequales.Probatur sic.substantie incorporee aut ponuntur forme subsistentes aut composite ex materia ⁊ forma. Sed vtroqz modo nō possunt esse due eiusdem speciei ⁊ naturaliter equales.ergo.maior patet.minor probatur tali ordine. Primo dato ꝙ sint forme subsistentes quo ad primā partem predicati:scilicet diuersitatem speciei:quia forma separata a materia nō multiplicatur:quod declaratur in albedine separata:⁊ quo ad inequalitatem nature:quia diuersitas speciei parit inequalitatem secundū perfectum ⁊ imperfectum:quia differentie diuidentes idem genus sunt contrarie: cuius principium est priuatio et habitus. Secundo dato quod sint composite ex materia et forma: quia aut diuersitas nascitur ex forma aut materia. Si ex forma ergo specifica et inequalis. Si ex materia ergo ex quantitate:que in corporeis non est intelligibilis.ergo.

Quo ad tertium/quia ex his videtur vniuersaliter cōclusum ꝙ nulle due substantie incorporee differunt solo numero:ideo statim de numeratione animarum promittit se dicturum.

Hoc in loco discutiende essent propositiones iste communes in via sancti Tho.⁊ peripathetica nisi essent superius discusse.

In rñsiōe ad ꝟm/ nota ꝙ in.q.50.art. 4.ad pmū/habetur eadē rñsio p hāc declarata. In rñsiōe ad tertiū/aduerte/ ꝙ Sco.l.2.d.1.q.6. nō ipugnat ꝙ dr̄ia ꝟm eē vnibile vl nō vnibile materie infert diuersitatē specificā.Sz ꝙ ista sit pma radix distictiōis specifice:ꝙ.s. Tho. nō dixit.iō non op⁹ rñdere.Sz esset hic alia difficultas:qūo vnibilitas ē de eēntia aie:vt.s.Tho.h̄ dicit.De hoc vide q̄ scripta sūt in cōmētarijs de ente ⁊ eēntia i mā ꝺ iduiduatiōe aie separate:et in.q.de ihercētia accidētis. Quo ad alia q̄ dicit Sco. hic vid.q. specialē qūo angel⁹ ⁊ anima differant specie.

a b 370 a 264

Sup.q.76.arti.1. In titulo ly forma.Ad rōnem forme substātialis vt dr̄ i scđo ꝯ gen.ca.67.duo reqrunt.Prio ꝙ forma sit pncipiū formale illi⁹ cui⁹ est forma: formale dico eēndi substātiā. Scđo qđ forma ⁊ mā ꝯueniāt in vno numero eē q̄ cōpositū ex eis est. Sz nota ꝙ apud nō admittētes māe et forme eē vnū solū esse:admittitur tn̄ ꝙ vtrūqz i vno ꝯpositi eē cōuenit. Auer. tn̄ ꝯ quē disputam⁹ illas duas cōditiōes admittit: qr reuera ita est simplr. In corpe tria pncipalit̄ facit.Prio rñdet q̄sito affirmatiue ꝓbādo eam dupliciter. Scđo rñdet cuidaz tacite obiectioni ibi ꝯsiderādūē.Tertio rñdet cuidam alteri qōni ibi ē āt attēdēdū. Quo ad pmū ꝯclo ē.necesse est intellectiuū pncipiū ē hois formā subalē. Sz q̄ ad pmā ꝓbationē tali ordie ꝓcedit.Prio ponit rōnē Scđo tractat modos qb⁹ aliq̄ opatio pōt alicui attribui:vt oñdat ⁊ ꝯuicat ad assentiēdū pmisse rōni Ari. Tertio affert opionem Auerroys ⁊ improbat. Quarto affert q̄dā alioꝝ opionē ⁊ iprobat q̄drupliciter.⁊ sic ꝯcludit intentū ꝓpositū ex rōne pmo iducta.et postmodū aggredit̄ scđam rōnē pncipalem. Ratio ergo prima est ista. Quo primo opamur q̄cunqz vitali ope est forma ei⁹ cui ꝯ patio attribuit̄: sz intellectiua aīa est q̄ pmo sortes intelligit ḡ est forā sortis maior ꝓbat̄ inductiue i sanitate ⁊ scientia. minorē experimur. igit̄. Et qm̄ hec ratio sumpta ē ex Arist. i secūdo de anima.text.24. formaliter:⁊ ibi diffuse de hoc scripsim⁹: eramē huius rationis queratur ibi. 365 353 262

f 369 266 281 378

2.3 369 68.56. Et.69. 70.⁊.71 tāl.12. art.10. Et spū ar.2. Et 8 aia arti.19. et opus. 3.c.80.⁊ 239.

363 366

vt dicit̄ in.10.meta. Idē etiā sequeret̄ si huiusmodi substātie essent cōposite ex mā ⁊ forma. Si em̄ mā huius distinguit̄ a materia illius:necesse est ꝙ vel forma sit pncipiū distictionis māe:vt.s.materie sint diuerse ꝓpter habitudinē ad diuersas formas:⁊ tūc sequitur adhuc diuersitas ꝟm speciē ⁊ iequalitas naturalis:vel materia erit principium distinctionis formarum. Nec potest dici materia hec alia ab illa nisi ꝟm distinctionē quantitatiuā:que nō habet locū in substātijs incorporeis.cuiusmodi sunt angelus ⁊ aīa. Uñ non pōt esse ꝙ angelus ⁊ anima sint vni⁹ speciei. Quomodo autem sint plures anime vnius speciei infra ostendetur.

Ad primū Ergo dicendū,ꝙ ratio illa procedit de fine ꝓximo ⁊ naturali. Beatitudo autē eterna est finis vltimus ⁊ supernaturalis. Ad secūdum dicendū,ꝙ differentia specifica vltima est nobilissima:inquātum est maxime determinata:per modum quo actus est nobilior potentia.Sic autem intellectuale nō est nobilissimum:qr est indeterminatum ⁊ commune ad multos intellectualitatis gradus: sicut sensibile ad multos gradus in esse sensibili. Unde sicut non omnia sensibilia sunt vnius speciei:ita nec omnia intellectualia. Ad tertiū dicendū, ꝙ corpus non est de essentia anime:sed anima ex natura sue essentie habet ꝙ sit corpori vnibilis. Unde nec propria anima est in specie:sed cōpositū. Et hoc ipsum ꝙ anima quodammodo indiget corpore ad suā operationē:ostēdit ꝙ aīa tenet inferiorē gradum intellectualitatis quā angelus:cui corpori non vnitur.

De vnione aie ad corpus. Qō.76.

DEinde Considerandū est de vnione anime ad corp⁹. Et circa hoc queruntur.8. Primo vtrū intellectiuum principium vniatur corpori vt forma. Scđo, vtrum intellectiuum principiū numero multiplicetur ꝟm multiplicationem corporū:vel sit vnus intellectus omnium hominū. Tertio,vtrum in corpore cuius forma est principium intellectiuum sit aliqua alia anima. Quarto,vtrum sit in eo aliqua alia forma substantialis. Quinto quale debeat esse corpus cuius intellectiuum principium est forma. Sexto vtrum tali corpori vniatur mediante aliquo alio corpore. Septimo,vtrum mediante aliquo accidente. Octauo,vtrum anima sit tota in qualibet parte corporis.

Utrum intellectiuum principium vniatur corpori vt forma. Articulus.1.

AD primum Sic ꝓceditur Uidetur, quod intellectiuum principium non vniatur corpori vt forma. Dicit enim philosophus in.3.de anima:quod intellectus est separatus:et quod nullius corporis est actus. Non ergo vnitur corpori vt forma. Preterea. Omnis forma determinatur secundum naturam materie cui⁹ est forma. Alioquin non requireretur proportio inter materiam et formam. Si ergo intellectus vniretur corpori vt forma : cum omne corpus habeat determinatam naturam,sequeretur quod intellectus haberet determinataz naturam:⁊ sic non esset oim cognoscitiuus: vt ex superioribus pz. Qđ est contra rōnem intellectus. Non ergo intellectus vnitur corpi vt forma. Pr̄. Quecūqz potētia receptiua est actus alicui⁹ corpis:recipit formā māliter ⁊ idiuidualiter:qr receptū est in recipiēte ꝟm modū recipiētis. Sed forma rei intellecte nō recipit̄ in intellectu māliter et indiuidualiter: sed magis immāliter et vl̄r. Alioquin intellectus nō esset cognoscitiuus immāliū ⁊ vl̄ium:sed singulariū tm̄: sicut et sensus. Intellectus ergo non vnitur corpi vt forma. Pr̄. Eiusdē est po^a ⁊ actio. Idē em̄ est qđ pōt agere ⁊ qđ agit. Sed actio intellectualis nō est alicui⁹ corpis: vt ex supiorib⁹ pz. Ergo nec potētia intellectiua est alicui⁹ corpis po^a. Sed virtus siue potētia nō pōt eē abstractior vel simplicior q̄ eēntia a qua virtus vel potētia deriuatur. Ergo nec sub̄a intellect⁹ est corpis forma. Pr̄. Id qđ per se hz esse non vnitur corpi vt forā: qr forā est quo aliqđ est:⁊ sic ipm̄ eē forme nō est ipsius forē ꝟm se. Sed intellectiuū pncipiū hz ꝟm se eē,⁊ est subsistēs:vt supra dctm̄ est. Nō ḡ vnitur corpi vt forma. Pr̄. Id qđ inest alicui rei ꝟm se sp inest ei. Sz forme ꝟm se inest vniri mãe. Nō em̄ p accñs aliqđ, sz p eēntiā suā est act⁹ mãe. Alioqn ex mā ⁊ forma non fieret vnum substantialiter sed accidentaliter. Forma ergo non potest eē sine propria materia. Sed intellectiuum principiū:cū sit incorruptibile:vt supra ostensum est: remanet corpori non vnitum corpore corrupto. Ergo intellectiuum principium non vnitur corpori vt forma.

Sed ꝯtra. Scđꝫ phm in.8.meta. differētia sumitur a forma rei. Sz differentia constitutiua hominis est rationale:quod dicitur de homine ratione intellectiui principij. Intellectiuum ergo principium est forma hominis.

Rñdeo Dicēdū,ꝙ necesse est dicere ꝙ intellectus,qui est intellectualis operationis principium sit humani corporis forma. Illud em̄ quo primo aliqđ operatur est forma eius cui operatio attribuitur. Sicut quo primo sanatur corpus est sanitas:⁊ quo primo scit aīa est sciētia. Unde sanitas est forma corporis:⁊ scientia aie. Et huius ratio est:quia nihil agit nisi ꝟm ꝙ est actu. Unde q̄ aliqđ est actu:eo agit. Manifestum est aūt ꝙ primū quo corpus viuit est anima. Et cū vita manifestetur ꝟm diuersas operationes in diuersis gradibus viuētium.id quo primo operamur vnūqđqz horū operū vite est aīa. Aīa.n. est primū,q̄ nutrimur:⁊ sentim⁹:⁊ mouemur ꝟm locū.⁊ similiter quo primo intelligim⁹. Hoc ergo principiū quo primo intelligimus:siue dicat̄ intellectus siue aīa intellectiua est forma corporis. Et hec est demōstratio Arist. in.2. de anima. Si q̄s aūt velit dicere aīam intellectiuam nō esse corporis formā:oportet ꝙ inueniat modum quo ista actio que est intelligere:sit huius hominis actio. Experitur enim vnusquisqz seipsum esse:qui intelligit. Attribuitur autem aliqua actio alicui tripliciter: vt patet per philosophum.5. physi. Dicitur em̄ mouere aliqđ aut agere:vel ꝟm se totū. sicut medicus sanat.aut ꝟm partē:sicut homo videt per oculum.aut per accidēs : sicut dicitur,ꝙ album edificat:quia accidit edificatori esse album. Cum igitur dicimus Sortem aut Platonē intelligere:manifestum est ꝙ non attribuitur ei per accidēs. Attribuitur enim ei inquantū est homo: quod essentialiter predicatur de ipso. Aut ergo opz dicere ꝙ sortes intelligit ꝟm se totū sicut Pla-

Quo ad scđaz ꝓtē ponit ex 5o physic.i principio. tres modos clare. ꝟm totū.vel ptem. vel per accidens. Non secūdum accidens:quia intelligit inquantū homo quod est predicatū eēntiale. Nō ꝟm se totū quia corpus est ps sortis ꝓbat̄. 365 quia sortes experitur se sentire corpore ḡ corp⁹ est eius ps.ergo ꝟm ptē.est igitur intellectus pars seu aliqđ sortis.Et sic opz videre quō possit saluari ꝙ intellect⁹ sit aliqđ sortis.Et venitur ad tertiū.s.positionē Auerroys in tertio de aia .cōmēto q̄nto. 367 Ubi nota ꝙ equoce vtit̄ ly subiecti nomine: quo ꝯ niā phātasma dicit subiectū speciei intelligibilis:idest obiectū qđ vocat̄ subiectū:qr est subiectū veritatis eoꝝ: qm̄ i ordine ad phātasmata vt ad obiecta sumit̄ adeq̄tio specieꝝ. 355 Intellectus vero vocat̄ sub̄z inhesiōis:qđ ipsu frequēti dicimus sub̄m. 262

Reprobatio hui⁹ cōsistit in h̄ ꝙ ista cōiunctio largitur sorti vt intelligatur nō vt itelligat:⁊ formatur rō sic. 355 Unio speciei visibilis ad obiectū nō sufficit ad h̄ ꝙ obiectū videat sz vt videat̄ ḡ nec vnio speciei itelligibilis ad phātasmata dat phātasiāti vt itelligat:sz vt intelligat̄: tz sequela ex doctrina Aristo .3 . de aia text.30 .intellectiue aie phātasmata ⁊c. Sz occurrit h̄ dubiū:qm̄ vt sui sequaces dicūt: Auerro.ñ ponit ꝙ ex tali vnione pcise sortes hz ꝙ intelligat . Sz vnio ista cōsistit prio quo ad esse . Prio qr intellectus hz esse essētialr̄ coaptatū humano corpi sic ꝙ eo erigit esse corpis humani . Secundo qr

Universidad de Deusto
Biblioteca

esse ei⁹ eſt idiuiſus loco ⁊ ſubo a cotpe hyſiano. Deide q̄ ad oparī:q̄ i
tua cēntali opōne q̄ eſt intelligere depēdet a corpea fantaſia ei⁹ tri-
plr. Primo tanq̄ a motiuo ꝓpio. Scdo tāq̄ a termino ꝓpio. Tertio
tanq̄ nccio cooperāte: q̄ opz fantaſiā cē ſemp i actu 2o/q̄n intellect⁹
ē i actu 2o. Demū q̄ ad oparī opatiōe ſcōaria. ſ. mouere:q̄.ſ. ſe hz ad
cotp⁹ hūanū vt ad ꝓpriū mobile cēntialr ſibi rādēs:vt intelligentia
ad orbē. Et ſic ex oi-

365 bꝰ hys cōcedūt⁹ q̄ aia
intellectiua ē forma
ſor:ꝑ ifōrationē
aſſiſtētie:nō inexiſtē
tie. Et ſic dicūt⁹ ſor
tes itelligit quēad-
modū celum mouet
ſe. ¶ Sz de vnione a
ad monere erit nūc
ſermo a.s.T. ⁊ ſimi
liter de tali ꝓpoſito
Nūc ät ſcito q̄ vnio
quo ad oparī ꝑmo
⁊ cēntiali oparī ni-
hil facit:q̄n illa tri-
pler habitudo non
dat ſorti niſi q̄ vi-
deat:⁊ addit hoc q̄
actu fantaſiet:q̄s cō
ſtat nō eē intelliger.
Quia ſi paries eſſet
392 aiat⁹ ⁊ aliqua vitali
opatione citra viſio
nē vteret colore quē
videret: nihil min⁹
nō ꝓ hoc videret.
Unio ſ̄o ſm illā co-
exigentiā ⁊ coapta-
tionē in eē nihil dat
niſi ordinē cēntia-
lē ⁊ depēdētiā: qua
lis eſt iter magis et
minus perfectū. Nō
q̄ eēv ni⁹ ſit i aliquo
genere cāe intrinſe-
ce cā eſſe alteri⁹. In
diuiſio quoq; ſm lo
cū ⁊ ſubiectū quū nō
ſit niſi negatiua:nec
fundet ſup aliq̄ cōi
eſſe vtriuſq;:vt con-
tingit in idiuiſione
aie ſenſitiue cū ani-
mato. nihil dat niſi
q̄ nulla diſtantia ſi-
tualis impedire poſ
ſit vnionē intellect⁹
cum fantaſia. Unde

371 c 410 ex hys olꝫ pōt argui ſic. Ex oibus iſtis ſimul nō habeē niſi q̄ ſortes
eſt ꝓpius miniſter itellect⁹/⁊ in quo eſt obiectū intellectus. ergo ex
his ſortes nō intelligit. o ia eſt hoc nihil faciunt ad hoc q̄ illa opatio
ſit in ſorte vt in habēte ipſam q̄ tñ opz ponere:q̄ eſt intelligēs. ſicut
albū opz habere in ſe albedinē. Quarto igit ponit poſitionem Plato
nis ⁊ quoꝝūdam ēt Auerroiſtarū: qui volūt ſaluare dicēdo q̄ ex intel
lectu ⁊ hoie fit vnū ſicut ex motore ⁊ moto: quemadmodū ex intelli
gentia ⁊ orbe:ita q̄ ſortes intelligit ſicut ⁊ celū mouet ſe. Sed hāc rā
ſionem. S. T. quadrupliciter euacuat/⁊ ꝑme tres ſe tenēt ex ꝓte ipſi⁹
mouere ⁊ moueri ſeu actualis opationis:ita q̄ intēdūt q̄ penes vnio
nem ſm actualē motionē nō pōt ſaluari q̄ ſortes intelligat. ꝓmo ex
ordine inter mouere ⁊ intelligere/ſic. intelligere eſt ꝑfectꝫ mouere. er-
go ꝓ vnionē in motu ſortes nō intelligit. ꝓña nota. Añs pz. quia mo-
tus ale fit appetitu⁹ q̄ eſt poſterior cognitiōe. Scdo ex dria operū pe-
nes immanere ⁊ tranſire:q̄ intelligere eſt opatio imanens. motus
tranſiēs. ergo ex motu nō attribuit intelligere. Tertio ex dria penes
cōicari inſtrumento. q̄ operatio motoris nō cōicat moto niſi vt inſtru
mento:ſed intelligere nō eſt ſic cōicabile. ergo. Ultima rō ſe tz ex par-
te ipſorum vnitoꝝ. ſ. motoris ⁊ moti: q̄ diceret aduerſarius q̄ nō ex
vnione penes motū hz ſortes q̄ intelligat hz ex vnione que fundat q̄
hoc eſt intrinſecus motor/⁊ illud motū; ex illa inquam hz ſortes q̄
intelligat. Sed illā vnionē deſcribimus ⁊ declaramus tanq̄ ab effectu
ꝓ mouere ⁊ moueri. Et ꝓpea a dūr iſta quarta rō euacuās hanc rāſio
nem ſic. Aut hoc q̄ dico ſortes:ſignificat tñ partem corporeā cōpoſi
ti ex motore ⁊ mobili: aut totū cōpoſitū. Si partē tm. ergo ſibi nō pōt
attribui intelligere. ꝓbatur ſequela. q̄ operatio ptis non attribuitur
alteri parti niſi forte per accidens. ⁊ dixit forte. q̄ēt p accīs nō eſt in
vſu. Si totū. ergo ſortes nō eſt vnū ſimplr. ergo nec ens ſimplr. pz pri
ma ſequela. q̄ ex motore ⁊ mobili nō fit vnum ſimplr. ſcda pz: q̄ vnū-
q̄q; eo modo eſt ens quo vnum. ¶ Nota hic q̄ ſectatores Auer. ne-
ſcientes neq; ꝓpriam vocem intelligēres dicūt; q̄ ſortes ſignificat to-
tum cōpoſitū: ⁊ dicunt q̄ eſt vnū ſimplr: q̄ eſt vnū ſubſtātialiter: nō p
informationē: ſed per aſſiſtentiā formę. Sed q̄ ꝓpriam neſciant vo
cem ex ratione ⁊ Ariſto. conuincatur. Et ratione: quia vnum idem eſt
to poſuit, dicens hominē eſſe aiam intelle-
ctiuā: aut opz dicere q̄ intellectus ſit aliqua
pars ſortis. Et primū q̄dē ſtare non pōt: vt
ſupra oſtēſum eſt⁸. ꝓ hoc q̄ ipſe idem hō eſt
q̄ ꝓcipit ſe itelligere ⁊ ſentire. Sentire autez
nō eſt ſine corꝑe. Añ opz corpus aliquā eſſe
hois partem. Relinquit q̄ q̄ intellect⁹ quo
ſortes intelligit eſt aliqua pars ſortis: ita q̄
intellect⁹ aliquo modo corꝑi ſortis vniatur.
Hāc aūt vnionē Cōmētator in tertio de ani
ma dicit eſſe perſpēm intelligibilem⁸. Que
q̄dē hz duplex ſubm: vnū. ſ. intellectū poſſi-
bilē: ⁊ aliud ipſa ꝓhātaſmata: que ſunt in or-
ganis corꝑeis. Et ſic per ſpēm intelligibi-
lem cōtinuat intellect⁹ poſſibilis corꝑi hu
tus vel illius hois. Sed iſta conpinuatio vel
vnio nō ſufficit ad hoc q̄ actio intellect⁹ ſit
actio ſortis. Et hꝰ pz per ſimilitudinē in ſen
ſu: ex quo Ariſt. ꝓcedit ad cōſiderandū ea
que ſunt intellect⁹. Sic em ſe hñt ꝓhātaſma
ta ad intellectū. vt dr i. 3. de aia. ſicut colores
ad viſum. Sicut ergo ſpēs colorū ſunt in vi-
ſu: ita ſpēs ꝓhātaſmatū ſunt in intellectu poſ-
ſibili. Pz aūt: q̄ ex hoc q̄ colores ſunt in pa
riete: quoꝝū ſimilitudines ſunt in viſu actio
viſus nō attribuit parieti. Non em dicimus
q̄ paries videat: ſed magis q̄ videatur. Ex
hoc ergo. q̄ ſpēs ꝓhantaſmatū ſunt in intel-
lectu poſſibili: nō ſequit q̄ ſortes in quo ſūt
ꝓhātaſmata intelligat: ſed q̄ ipſe vel ei⁹ ꝓhā-
taſmata intelligant. Quidam aūt dicere vo-
luerunt, q̄ intellectus vnit corꝑi vt motor⁸.
⁊ ſic ex intellectu ⁊ corꝑe fit vnum vt actio
intellect⁹ toti attribui poſſit. Sz hoc eſt mul
tipliciter vanū. Primo quidē quia intellectus
nō mouet corpus niſi per appetitū: cui⁹ mo-
tus ꝓſupponit opationem intellectus⁸. Non
ergo q̄ mouet ſortes ab intellectu ideo in-
telligit: ſed potius eō q̄ ſortes intelligit, quia intelligit,
q̄ō in diuiſum 4°. meta. tex. 30. Si ſunt vnū ſubaliter q̄ ſunt in diuiſis
ſubaliter. q̄ ſi cuius vere aia ⁊ corꝑ ſint due res: ſūt in diuiſe ſubaliter
ergo ſm aliq̄d eē ſubſtātiale: ſicut in diuiſa ſm quātitatē ⁊ qualitatē ⁊
vbi ⁊c. ſemp ſunt ſm aliq̄d eſſe illi⁹ q̄ñis nō diſtincta. aia aūt ⁊ corꝑ
apud eū ꝓueniēdo oēm operationē in nullo eſſe in diuiſa ſunt. ergo.
¶ Preterea: 2° de aia. tex. 70 Ariſt. ait. nō opz q̄rere q̄o er aia ⁊ corꝑ
ideo ab intellectu mouet ſortes. Scdo. q̄ cū
ſortes ſit q̄dam induiduū in natura: cui⁹
eſſentia eſt vna compoſita ex mā et forma ſi
intellectus nō ſit forma eius: ſequtur q̄ ſit ꝑ-
ter eſſentiā ei⁹. Et ſic intellectus cōparabit
ad totū ſortem ſicut motor ad motū. Intelli-
gere aūt eſt actio quieſcēs in agēte: nō aūt
trāſiens in alterū. ſicut calefactio. Nō ergo
intelligere poteſt attribui ſorti ꝓpter hoc q̄
eſt motus ab intellectu. Tertio, q̄ actio mo-
toris nunq̄ attribuitur moto niſi ſicut inſtru
mēto: ſicut actio carpētarij ſerre. Si igit in-
telligere attribuitur ſorti q̄ eſt actio moto-
ris eius: ſequitur q̄ attribuatur et ſicut in-
ſtrumēto. Nō eſt contra ꝑm: q̄ vult q̄ in-
telligere nō ſit per inſtrumentū corꝑoreum.
Quarto, quia ly actio partis attribuatur to
ti: vt actio oculi hominī: nūq̄ tñ attribuitur
alij parti niſi forte per accīs. Nō enim dici-
mus q̄ manus videat: ꝓpter hoc q̄ oculus
videt. Si ergo ex intellectu ⁊ ſorte fit vnum:
actio intellectus nō poteſt attribui ſorti. Si
vero ſortes eſt totum quod componitur ex
vnione intellectus ad reliqua que ſunt ſor-
tis: ⁊ tamē intellectus non vnitur alijs que
ſunt ſortis: niſi ſicut motor: ſequitur q̄ ſortes
non ſit vnum ſimpliciter, ⁊ per conſequens
nec ens ſimpliciter. Sic enim aliquid ē ens
quomodo ⁊ vnum. Relinquitur ergo ſolus
modus quem Ariſt. ponit: q̄ hic homo in-
telligit: quia ꝓncipium intellectiuū eſt for-
ma ipſius. Sic ergo ex ipſa operatione in-
tellectus apparet q̄ intellectiuū ꝓncipiuz
vnitur corꝑi vt forma. Potest etiam idem
manifeſtari ex ratione ſpeciei humane. Na-
tura enim vniuſcuuſq; rei ex eius opatione
oſtenditᵉ. Propria aūt operatio hominis
inquantum eſt homo: eſt intelligere. Per
hanc enim omnia alia tranſcendit. Unde et
ne ſpeciei ſſe. Intelligere eſt propria operatio hominis/vt ſic: ergo ho
mo conſtituitur in eſſe ſpecifico per ꝓncipium ſue operationis que
eſt intelligere. ergo illud ꝓncipium eſt propria forma dans eſſe hos
mini. Secunda ꝓpria nota: quia vnūquodq; conſtituitur in ſpecie per
propriam formam: differentia enim eſt intrinſeca. Prima vero conſe
quentia probatur. quia natura cuuſq; rei ex propria operatione oſte
ditur. Antecedens vero probatur. quia per intelligere homo tranſce
dit cetera animalia: ⁊ auctoritate Ariſto. qui in. 1°. ethicorum in hac o-
peratione propriam hominis felicitatem ponit.

¶ Ad hanc rōnem dicunt q̄ homo dupl⁹ ſumitur. vno modo in eſſe
completo. Alio modo incomplete. Primo modo non eſt per ſe in ge
nere/aut ſpecie: ⁊ dicit compoſitum ex anima intellectiua ⁊ corꝑe.
Secundo modo ſic. ⁊ reponitur in ſpecie per animaz cogitatiuam: vt
dicit Auerroys. Sed ſecundum hoc ſequitur primo q̄ nulla ſpecies
eſt in mundo que ſit animal rationale: quod eſt contra communē anti-
mi conceptionem: non ſolum philoſophorum ſed omniū qui ſcripſe-
runt. Patet ſequela: quia rationale non conſtituit hominem intrinſe-
ce. Rurſus ſequitur q̄ omnes ſpecies animalis ſint animalia bruta et
ſentialiter, ⁊ conſequenter q̄ ipſe Auerroys ⁊ ſui ſequaces ſunt eſſen
tialiter animalia bruta. et propterea non eſt mirum ſi nihil intellexe-
runt de ſeipſis. ¶ Contra eandem rationem ſco. in. 4. diſt. 43. q. 2. in-
ſtat dicens: q̄ iſta ratio deficit apud nos: quia intelligere non eſt ab
anima apud nos. Sed intellect⁹ concurrit mere paſſiue: ⁊ obiectū acti
ue. Et ſic ex iſta ratione nō habeē intentū: q̄ illa maxima ꝓpria opera
tio eſt a propria forma. non inuat ad propoſitum.

¶ Ad hoc breuiter dr. primo q̄ falſum eſt quod intellectus concur-
rat pure paſſiue ad intelligere. Secundo dicitur q̄ intelligere quum
ſit operatio vitalis manifeſte eſt anime: eo modo quo operatio eſt for-
me elicientis ipſam. Utrum autem actiue vel aliter impertinens eſt:
ideo ſat eſt. Tertio dicitur q̄ aliud eſt loqui de anima que eſt primum
principium intelligendi. Et aliud eſt loqui de aliqua eius potentia.
Conſtat eſſe q̄ ab anima eſt intelligere. Sed vtrū mediante intellectu
poſſibili actiue hoc eſt impertinēs. Stat eſſe q̄ mediāte forte alia vir-
tute agat illā. vnde ratio ſtat ſolida: fundata ſuper hꝰ q̄ intelligere eſt

ꝓpria operatio anime eo mō quo opatio dr eſſe forme: q̄n ſemp eſti
mabit: vt dr. 3. phyſi. textu. 17. ſpecies aliqua operari. ¶ Quo ad ſe-
cundā partē corꝑis articuli: q̄ poſſet q̄ſpiā obȝcere q̄o eſt poſſi
bile q̄ intelligere ⁊ intell⁹ nullⁱ⁹ corꝑis dicaᵏ actᵘ a ꝓhis: ⁊ tñ ſit for
ma corꝑis dās illi eē: vt ꝓclauſiſti. Ideirco huic obiectiōi ſatiſfacit gra
duādo formas penes eleuationē ſupra mām: intm q̄ aſcendaᵏ vſq
ad formaz ita exce-
dentē mām q̄ hēat
aliquā ſȝtutē ⁊ ope
rationē in qua non
cōicat ſibi oino mā:
⁊ talis eſt aia intelle-
ctiua: q̄ eſt ſubſta
oim. Et declat gra-
duationē formarus
in forma elementi:
mixti: vegetabili: ſē
ſibili: ⁊ itellectiua.
¶ Circa hāc ꝓpoſitiō oc-
currit dubiū: q̄ ſco.
in Qlibetis: qōne. 9.
adducit ħ. s. Tho.
verba. ⁊ hꝰ ea duplr
arguit. Primo ſic hō ē
hō per aiam. nō niſi
vt informat mām ꝙ
nō itelligit ꝙ eā niſi
vt ifōrmat mām. ꝙ
ſupergredit⁹ i. nō ſe
formaat mām. vt di-
ctis. Añs pz ex. 7.
meta. q̄ ꝓpoſitū nō
eſt tale niſi ꝙ formā
vnitā. Scdo ſic. Aia
humana ſm ſupre-
mū gradū ſue cēn-
tialis ꝑfectiōis ifor-
mat mām. ⁊ ſm cū-
dē eſt ꝓncipiū intel-
ligēdi. ꝙ eſt ꝓncipiū
intelligēdi vt infor-
mat mām: ⁊ non vt
excedit mām. Añs
pz. Alioꝙn hō non
eſſet ſupremus ens
corꝑeum: nec primum angelo in ordine ſpecierū. ¶ Ad euidentiā
huius difficultatis ꝓmo declarandū eſt quid ſit animā ſupergredi
facultatē materie. deinde reſpondēdum obiectis formā excedere fa-
cultatē materie quo ad ipſam facultatē ſeu potentiā materie/eſt non
eſſe in potētia māe: ita q̄ nō eſt de numero ſeu genere carū ad quas
illius potētia ſe extēdit. ſed ſupra eas. Quo ad fieri: eſt nō per tranſ
mutationē materie educi: ſz de foris aduenire. Quo ad eē: eſt eē ſub-
ſiſtentē ſeu indepēdētem ſm eē a mā: ita q̄ ſic informet q̄ nō pēdeat.
Quo ad poſſe: eſt hꝰe virtutē non receptā in corꝑe: ſed in ipſa aia
ſtantē. Quo ad operari eſt opari abſq; cōicante corꝑe cū ſubiecto.
Una ergo aiam ⁊ intellectiua excedere facultatē māe nihil aliud eſt q̄ ipſam
eſſe tāte ꝑfectionis eſſentialr q̄ ejus informet. ſubſiſtēs tñ ſeu inde-
pendēs a mā eſt. Uel aiam intellectiuā ſupergredi facultatē māe eſt eā
nō hz q̄ informet mām: illā tñ informat ſubſiſtēdo. ¶ Ad rōnes aſit
in oppoſitū dr: ſm ea q̄ de facto tz. s. T. q̄ aia intellectiua ſm oēm ſui
gradū informat mām: ſed ꝙᵃ intellectiua nullius corꝑis eſt actᵘ: nec p
ſupercedere materiā tēdit. s. T. nō ifōrationē ipſius corꝑis ab aia.
Sed ſeparationē virtutis intellectiue ⁊ intellectiōis a corꝑe. hāc tan
q̄ effectū cēntialis exceſſus ipſius aie ſupra corꝙ. vt pz in textu. Uñ
formalr rādēdo dr: q̄ ſortes intelligit per aiam intellectiuā: ⁊ inquā-
tū ſupgredit mām/⁊ inquantū eſt vnita māe. Sed ly inquātū in pᵃ:
notat rōnē operādi: ⁊ in ſcda 2 dōnem rōnis operādi. Anima em ſm il
lum ſupremū gradū: ex quo hz ſubſiſtentiā independēdē a mā ⁊ ſepa
ratione ab ea negatiue/eſt rō intelligēdi ſorti. Sed non eſt illi rō niſi
habeat hanc cōditionē/ꝙ ſit illi vnita. Multiplo in corꝑe articuli. q̄
ſuperius oñdit 2 cluſiones ſuas ſeq. ſiue aia ponaᵏ forma ſubſiſtens
ſiue cōpoſita ex mā ⁊ forma: ⁊ nūc potuiſſet hoc idē hic queri. Iō oñ-
dit q̄ ſi aia ēt eſt cōpoſita ex mā ⁊ forma/q̄ impoſſe eſt ipſam eſſe for-
mā humani corꝑis: q̄ aut ſm ſe totā aut ſm aliq̄d ſui: nō ꝓmo mo-
quia implicat: nec ſcdo: q̄ ſua materia eēt primū animatū. ergo. ¶ In
rſione ad primū nota/q̄ q̄ preſens negociū arduū valde eſt: ⁊ dz ſi
pōt ſuffēta. 2clo ſaluari ſm oēm opionē que nō euidēter eſt ipoſſibilis
ſolliciti⁹ ſto. Thō. in ſupioꝝb⁹ oñdit: cū de diſtōne intellect⁹ ab
aia ſcrupuloſa valde gō ſit/thomiſtis tenētib⁹ diſtingui ipſum realr
ab ea. Scotiſtis dicentib⁹ ipſum eē idē realiter q̄ eſſentia aie ſed di-
da ſit: nōv⁹ tñ mihi arctāda tanta res ſub iugo iſtius alterius gōnis.
Sed dōm potius q̄ quicdā ſit de diſtōne intellectus ab aia: aia intel-
lectiua ſm eſſentiā eſt actus corꝑis/⁊ ſm potētiā nō eſt actus corꝑis:
q̄ aia intellectiua inquātū poſt ſimpliciter eſſe corpus nō ꝑficit. Cuius ſi-
gnū eſt: q̄ intelligere nō ſuſcipit in corꝑe: eiuſdē em eſt actus cui⁹ eſt
ſnū eſt: q̄ intelligere nō ſuſcipit in corꝑe: eiuſdē em eſt actus cui⁹ eſt
poᵃ: vt dr de ſōno ⁊ vigilia. Et ſi inſiſtet quo eſt poſſe ſi aia eſt idē intel-

Ad primū

Ergo dicendum, q̄ ſi-
cut Philoſophus dicit
in ſecundo phyſico. vltima formarum natu-
ralium, ad quam terminatur conſideratio
philoſophi naturalis: ſcilicet anima huma-
na: eſt quidem ſeparataᶜ. ſed tamen in ma-
teria. Quod ex hoc probat: quia homo ex
materia generat hominem et ſol. Separa-
ta quidem eſt ſecundum virtutem intelle-
ctiuam: quia virtus intellectiua non eſt vir-
tus alicuius organi corꝑalis: ſicut virtus
viſiua eſt actus oculi. Intelligere enim eſt
actus, qui non poteſt exerceri per organum
corꝑorale⁶: ſicut exercetur viſio. Sed in ma
teria eſt inquantum ipſa anima, cui⁹ eſt hec
virtus: eſt corꝑoris forma: ⁊ terminus gene-
ratiōis humane. Sic ergo Philoſophus di
cit in. 3. de anima: q̄ intellectus eſt ſepara-
tus: quia non eſt virtus alicuius organi corꝑ-
poralis. ¶ Et per hoc patet reſponſio ad ſe
cundum ⁊ tertium. Sufficit enim ad hoc q̄
homo poſſit intelligere omnia per intelle-
ctum: ⁊ ad hoc q̄ intellectus intelligat om-
nia immaterialia ⁊ vniuerſalia. q̄ virtus in-
tellectiua non eſt corꝑoris actus. ¶ Ad ter-
tum dicendum, q̄ humana anima nō eſt for-
ma in materia corꝑali immerſa, vel ab ea
totaliter compoſita ex, ⁊ ꝑ ſuā perfectio-
nem. Et ideo nihil ꝓhibet aliquaz eius vir-
tutem non eſſe corꝑoris actus⁶: q̄uis anima
ſm ſuam eſſentiaz ſit corꝑoris forma. ¶ Ad
quintū dicēdū, q̄ aia illud eſſe in quo ſubſi-

lectiui ꝙ ipſa ſit actᵘ corꝑis: ⁊ nō ſit actᵘ corꝑis. Facile rādēt q̄ ipſa
q̄dē eſt actᵘ corꝑis: ſz ipſa inquātū itellectiua nō eſt actᵘ corꝑis. i. aia
intellectiua idētice nō formalr eſt actᵘ corꝑis. Uel ⁊ melⁱ⁹: itellect⁹ idē-
tice nō formalr eſt actᵘ corꝑis: ⁊ hoc eſt dictu q̄ ſm rē ⁊ res recepta in
corꝑe: ſed nō hz: ex hoc q̄ ſit in corꝑe ſz ex hoc hz q̄ ſit independēs a
corꝑe. Et ſi ẑ hoc inſtet. Primo: q̄ ſic aia intellectiua non differret ab
aliis gradib⁹ meta
phyſicalib⁹: de qb⁹
vere dr q̄ formalr nō
dependēt a mā: ⁊ tñ
qñ ſit recepti in mā
ſūt vere māles: aia
eñ bouis inquātuz 582
ſuba nō hz q̄ ſit cor- c
pis actᵘ: vt pz: ⁊ tñ
nō ꝓpea pōt ꝙ dici
q̄ ſuba aie bouis ſi
eſt actᵘ corꝑis: q̄ nec
de aia intellectiua.
Scdo q̄ vidēmur i-
cidere in id q̄ dixit
Ariſt. in. 1. de aia. te.
13. vel. 14. q̄ aia eſt
ſicut curuū antſphe
ra: cui formalr ſum
pto attribuit aliq̄d
quū tñ nihil illi⁹ re-
alr inueniāt niſi in
mā: ſic. n. hz ħ fatere
mur de intellectu er
q̄ ħm rē in mā poni 365
tur: q̄uis nō forma
liter. Dicēdū eſt ad
iſta q̄ aia intellecti-
ua ex ħ q̄ intellecti
ua eſt: nō hac tantū
gaudet negatione:
q̄ ex ħ non hz q̄ ſit
corꝑis actᵘ: iz vēdi
cat ſibi poſitiuehoc
q̄ hz ħm rē eſſe inde
pēdēs a corꝑe: ⁊ ꝓpr
abſqʒ depēdētia ex
corꝑe: q̄ neqʒ gene 376
ribus: nō neqʒ gra-
dib⁹ meta phyſicalib⁹ neqʒ mathematicalib⁹ cōuenit. Aia. n. intellecti
ua ⁊ iformat corꝙ ⁊ idepēdet ſm eſſe realr a corꝑe: ⁊ opaꝫ realr opō
ne abſqʒ cōiactione corꝑis: ita q̄ opō illa a ſola/⁊ in ſola aia eſt: q̄uis
ipſa aia ſit in corꝑe: ⁊ hoc q̄ ipſa aia hz eſſe indepēdēs a corꝑe. Ni-
hilꝫ obſtat veritati/attribuere ⁊ q̄ nō ſit actᵘ corꝑoris ⁊ indetermi-
nationē ad nām corꝑeā ⁊ receptionē vltr excelſui eſſentialē aie itel
lectiue ſupra corꝑus. i. ſubſiſtētie ſen indepēdētie eius ħm eſſe a corꝑ-
poze: q̄n ſm veritatē iſta eſt radix: ſiue ſit primū fundamētū ſm rē:
ſiue nō: ſz mediāte poᵃ realr a ſe diſtincta. Et hoc. n. q̄ aia hz eſſe in-
depēdēs a corꝑe ſeqtur: ⁊ q̄ eſt forꝫ nō mālis: ⁊ ꝓnr nō determinata
ad aliquā nām corꝑeā: ⁊ q̄ ꝑt recipere ſola: ⁊ ꝓnr vltr. Nec hec latue-
rūt diuū Tho. imo ab ipſo hec didici: q̄n i qōne ꝑcedēte ꝓbauit eēn
tiā aie: quā nō fatet actū corꝑis eē formā icorꝑeā ſubſiſtētē ⁊ vlez
in recipiēdo a poſteriori: q̄. ſ. cognoſcit nās⁹ oiuz corꝑoꝝ: neqʒ. n. de
vno accīte: q̄ ponit itellect⁹: ſz de ipſa aie ſubſiſtētes cēntiales tra
didit. Quāuis igit vtaꝫ q̄nꝫ. s. Tho. ꝓpria opione de diſtōne intell⁹
ab aia: nō tñ ſic vti intelligēdus eſt vt alligauerit hoc ad illā imo ex
ſua iſinuauit doctrina etiā ſine illa reliq̄ poſſe itelligi: ⁊ hec bñ nota.
¶ In ea dē riſione ad ꝑmū diſcutiēda eēt illa ꝓpō: aia intellectiua ē
finis gñonis hūane: q̄vꝫ falſa: ⁊ a multis negat⁹: ſz qñ ex ꝓpoſito tra
ctabiſ de ꝓductione aie in. q. 118. huius: nō illucuſq; res hec differat.
¶ In riſione ad quartū: aduerte q̄. s. Tho. rādet ad mā: ſz q̄ multi
faciūt vim in forma: ſcito q̄ riſio cōſiſtit in negatione minoris. ſ. in-
tellectus eſt abſtractio: ⁊ cēntia aie. Et ad ꝓbationē. ſ. intellect⁹ nō eſt
actᵘ corꝑis. eſſentia aie eſt actᵘ corꝑis. ſilr ell⁹ eſt abſtractio: ⁊ cēntia.
Dicit ꝙ cōmittit ſophiſma figure dictiōis/mutādo quo in magis. i.
modū abſtractiōis in maiore abſtractionē. Quāuis. n. intell⁹ hēat hūc
modū abſtractiōis. i. nō actuare corꝑus: ⁊ eſſentia aie nō habeat illū

retinēs esse propriū est impfecta in essendo quomō cōpositū habens illudmet erit pfectū in essendo. Tū qꝛ si remanet esse totius cōpositi: cōsequens est. ꝙ cōpositū remaneat. ¶ Cōtra scdm̄ arguo: qꝛ hoc repugnat doctrine. S. T. qm̄ in boue ⁊ ceteris nō sunt duo esse substātialia: sed vnū tm̄: quo cōpositū primo est ⁊ forma ⁊ materia participatiue apud. S. T. ¶ Cōtra tertiū arguit sco. ibidē dupl'r. Primo ꝙ ex h̄ sequit magis opposi-
tū: qꝛ gnātio est via
ad esse compositi: ⁊
corruptio ab eē eius
382 dē: ergo si eē cō po-
siti est illudmet qd̄
est ꝓpriū aie: eē aie
b intellectiue erit gnā
370 bile ⁊ corruptibile.
367 Secūdo qꝛ si ita est
c ergo ratio tua in. q.
368 pcedēte ad incorruptibilitatē aie:

stit cōicat materie corpali: ex q̄ ⁊ aia intellectiua fit vnū: ita ꝙ illud esse qd̄ est toti' cōpositi, est etiā ipsi' anime. Qd̄ nō accidit in alijs formis q̄ nō sunt subsistētes. Et ppter hoc anima hūana remanet in suo esse destructo corpe: nō aūt alie forme. ¶ Ad sextum dicēdū, ꝙ ꝺm se cōuenit anime corpori vniri: sicut ꝺm se ꝯuenit corpi leui esse sursum. Et sicut corp' leue manet quidem leue cū a loco ꝓprio fuerit separatū, cū aptitudine tamen ⁊ inclinatione ad ꝓpriū locū: ita anima humana manet in suo esse, cū fuerit a corpore separata habens aptitudinem ⁊ inclinationem naturalem ad corporis vnionem.

qꝛ est inseparabilis ab eē: nihil valet: qꝛ cū illud esse sit esse cōpositi/ dicet ꝙ queadmodū aia est sepabilis a ꝯposito sic ⁊ ab esse: ⁊ sic male illatū fuit ergo separaret a seipsa. ¶ Contra quartū arguit sco. ibidē. qꝛ rō q̄re alie forme corrūpunt est nō habere aliud eē a cōposito: sꝫ vel ꝯiūctas ad corrūpens vel separabilitas a cōposito. Pōt quoqꝫ argui ꝙ hoc est magis rō oppositi: qꝛ si id qd̄ ꝓprie corrūpit est cōpositū: ⁊ si aliud est eē cōpositi ⁊ aliud forme: nō est necesse corrupto cōposito corrūpi formā: sicut nec vlr corrupto ente posteriori corrūpi prius. ¶ Ad euidētiā horū notāda sunt duo, Primo ꝯueniētia ⁊ dr̄ia inter aiam intellectiuā ⁊ alias formas re' esse. Scdo cōueniētia ⁊ dr̄ia inter cōpōnem subalē ⁊ accidētalē radicaliter tāgēda ē: ⁊ breuiter. Quo ad primū cōe ē oī forme ꝙ esse exñtie: de quo est pn̄s sermo: sit sibi ꝓpriū: ita ꝙ p se p̄o sibi cōuenit. qd̄ manifestat ex eo ꝙ forme ꝯuenit eē: ⁊ nō p aliud: qꝛ nec p mām nec p cōpositū: quū tam mā sit actu p formā q̄ cōpositū: vt pꝫ. 7. metha. tex. 7. ⁊ ꝯñter cuicūqꝫ cōuenit: rōne forme ꝯuenit. Sed cū dupl'r intelligi possit ꝙ esse est propriū forme. s. vel vt rōnis eēndi seu quo ē vel subiecti seu qd̄ est: in hoc cōicare dōm est oēs formas: ꝙ eē est eis ꝓpriū: saltē vt rōnibus eēndi. In reliquo aūt. s. vēdicare sibi eē vt qd̄ est: dr̄ia est iter formas. Qm̄ q̄dā sunt indepēdentes a mā seu subiecto: ⁊ istis esse est ꝓpriū vtroqꝫ mō: vt q̄: ⁊ vt qd̄: ⁊ iō vocant forme subsistētes: ⁊ inquantū forme sunt: esse eas comitat. inquantū ꝩo tales: puta indepēdentes eē suū ipse sustentāt. Quedā ꝩo sunt dependētes a subiecto. ⁊ talib' esse nō est propriū vt qd̄ est: qꝛ nunqꝫ aliq̄ earū est nāle qd̄ est. Et fundamētū hui' dr̄ie est: qꝛ forma dr̄ eēndi cā inquātū facit formalr cōpletū susceptiuū ipsi' esse: vt dyaphaneitas quodāmō cōplet propriū subm̄ luminis. ¶ Et ppea ille forme q̄ tm̄ impfectiōis hn̄t vt a receptiuo egeāt sustētari: qꝛ forme sunt/ esse secū ferūt: qꝛ ꝩo sustinere p seipsas solas illud nequeūt/ pficiūt cōpositū ex se ⁊ receptiuo vt ꝓpriū receptiuū ipsius eē. Alie ꝩo q̄ sustentāte nō egēt: sufficiētes sunt vt p seipsas suū sustineāt eē ac subsistāt: ⁊ ppterea eē dr̄ ⁊ est oino ꝓpriū formarū subsistētiū: qꝛ vt quo ⁊ qd̄ sibi illud vēdicāt: relique ꝩo vt quo tm̄. Et qm̄ forme iste subsistentes sunt duplicis ordinis: q̄daz sic subsistūt vt nō possint eē alijs rōnes eēndi: ⁊ has vocam' intelligētias. Quedā ꝩo sic subsistūt: vt tn̄ possint esse alijs rōnes eēndi: vt aia intellectiua hoīs ⁊ celi si est aiatū. Cōsiderādū est ꝙ iste hn̄t in se tria ordinate: ⁊ ꝙ sint forme/ ⁊ ꝙ subsistētes seu independētes: ⁊ ꝙ rōnes essendi cōpositis: quorū ordo ex effectib' pꝫ: nā ex p̄mo hn̄t ꝙ eē comitet inseparabilr eas: ex scdo hn̄t ꝙ sustineāt sufficiēter illud. Ex tertio hn̄t ꝙ cōicent illud cōposito. Rursus ex p̄mo hn̄t ꝙ sint quo. ex scdo ꝙ sint qd̄: ex tertio ꝙ sint pars alicui' cōpositi cū quo illo eē gaudeāt. Et rursus in p̄mo ꝯueniūt cū oībus formis/ in scdo: cū intelligētijs: in tertio cū formis mālib'. Est ergo dr̄ia inter aiam intellectiuā ⁊ alias formas sensibiliū in hoc: ꝙ esse est sibi vere ꝓpriū vt quo ⁊ qd̄ reliq̄s vero vt quo tm̄: ita ꝙ eē quo hō est/ prius ꝯuenit aie intellectiue: ⁊ nō solū vt quo sed vt qd̄ est: q̄ cōposito. In reliq̄s ꝩo esse prius cōuenit forme vt quo: nō tn̄ vt qd̄: sed cōposito cōuenit prius vt quod est: ⁊ per cōpositū forme. Et ratio diuersitatis iā dicta ē: qꝛ in reliquis cōpositū tm̄ habet rationē sufficiētis susceptiui ipsius esse: reliqua vero sunt inquātū sunt aliq̄d illius. In homine vero non solū cōpositū sed anima est sufficiēs receptiuū ipsius eē: ⁊ pri' natura ipsa anima que prior est naturaliter cōposito: ⁊ ex sua substātiali ⁊ intrinseca pfectione hanc hꝫ indepēdētiā: qua sustinet in se esse. Et ppea singulariter attribuit anime itellectiue ꝙ esse sibi sit propriū: ⁊ ꝙ illd̄ cōicat cōposito: ⁊ dr̄ ꝙ hoc non conuenit alijs formis ⁊ ꝙ ppter hoc aia intellectiua nō corrūpit cū cōposito: sꝫ retrahit illd̄ esse secū. Cetere aūt forme qꝛ hoc nō hn̄t corruptibiles sunt cū ꝯpositis quoꝝ sunt. hec enim oia manifeste sequunt ex p̄dicto fundamēto. Si em̄ aia esse hꝫ indepēdēs a corpe/ illd̄ retrahit secū cōposito corrupto ⁊ sic nō corrūpit necessario/ cōposito corrupto. Hec de primo. ¶ Quo ad ꝺm dic ꝙ compositio substātialis ⁊ accn̄talis in hoc cōueniūt: ꝙ vtraqꝫ ꝯstat ex actu ⁊ potentia. Sed differūt in hoc: ꝙ in substātiali fit ens ⁊ vnū per se: in accn̄tali vero nō. Et radix huius diuersitatis est: qꝛ ens ⁊ vnū p se opꝫ in aliquo vno tm̄ gn̄e ⁊ spē eēntialr esse: ac per hoc ex eēntialr actu et eēntialr potētia cōponi si cōpositū est: alioq̄n nō eēt essentialr in vna spē. Essentialr aūt potētiā alicui' actus: illā ⁊ solā esse constat q̄ nihil aliud est q̄ potētia illi': vt figurabile respectu figure ⁊ calefactibile respectu caloris signāt: ⁊ sic de alijs. Qn̄cūqꝫ aūt vnus sol' actus cū sola potētia adunant/ vnū tm̄ esse interuenit ꝺm illū actuꝫ: ac p hoc p se ens ⁊ vnū fit. Qn̄ ꝩo duo act' vniunt/ duo quoqꝫ eē necesse est fieri: ac per hoc nō p se ens/ nec p se vnū: sed ens ⁊ vnū p accn̄s: propterea. 7. meta. dicit ꝙ ex duob' actibus nō fit vnū per se. Uerbi gratia: calidū constat ex calore ⁊ calefactibili: calefactibile autē non est tantum hoc qd̄ significat calefactibile. i. capacitas caloris: sed est in se alterius nature: puta lignee vel aquee. Et propterea ex calefactibili ⁊ calore: nō fit per se ens ⁊ vnū: quia ex illa substrata natura/ puta aqua vel ligno ⁊ calore non pōt fieri per se ens ⁊ vnum. ponit em̄ vtrūqꝫ eorū suum esse proprium: ⁊ cōsequenter duo entia ꝯstituunt. Sed si calefactibile non esset alicui' certe nāc: sed hui' tm̄/ ꝙ nālr esset po' ad calorē ⁊ frigus tunc ex calefactibili ⁊ calido fieret p se vnū ens: qꝛ ibi nullū interueniret esse/ nisi caloris: calefactibile em̄ nullū aliud ex se adduceret eē: sed ad caloris esse specificaretur: ac per hoc in vnum tm̄ qd̄ q̄d erat esse vtrūqꝫ adunaret: qd̄ ē eē p se ens ⁊ vnū. Et qm̄ i cōpōne subali subm̄ est ens in pura potētia. in accn̄tali vero ens in actu vt dr̄ in. 2. de aia cōmēto. 4. Ideo ibi fit vnū p se: hic vero vnū p accn̄s. Pꝫ ergo ꝙ radix ꝙ cōpositū sit p se ens ⁊ vnū/ est vnitas eē: ⁊ ꝙ nō sit p se ens ⁊ vnū/ ē pluralitas esse: ⁊ ꝙ vnitas ⁊ pluralitas eē attēdit ꝺm vnitatē ⁊ pluralitatē forme: qꝛ p se p̄mo forme cōuenit. Et ppea intolerabilis ē physic. error dicentiū in cōposito eē tot eē quot entitates. Destruit enim hoc nām cōpōnis eēntialis: ⁊ illud maximū meta^ce p̄n^m: iā pbatū ꝙ esse p se p̄mo ꝯuenit forme: ⁊ multa alia. vnde p̄clare Arist. i. 2°. de aia in tex. 7. exclusit q̄ōnē: qūo ex aia ⁊ corpe fiat vnū: p hoc ꝙ ente ⁊ vno multiplr dicto/ cui' ꝓpriū est esse actus est. ¶ His p̄libatis dōm est ad rōnes in oppositū. Et ad p̄mā dr̄: ꝙ oē ens hꝫ aliq̄d eē ꝓpriū vt ꝓpriū distinguit ꝯtra extraneū: qꝛ nulla res est per esse extraneū a se: nō aūt vt ꝓpriū distinguit ꝯtra cōe imo nulla pars hꝫ eē ꝓpriū hoc mō: qꝛ q̄libet hꝫ esse cōe sibi ⁊ toti dū in toto est. Ad scdaꝫ dr̄: ꝙ stāt hec duo simul: ⁊ ꝙ aia intellectiua suū esse cōposito cōicet: ⁊ ꝙ sit impfectior separata: sicut stat cū sua independētia/ ꝙ sit nālr pars spēi hūane. Et quū obijcitur: ꝙ cōicare nō dat pfectionē. Rn̄detur ꝙ cōicare formalr addit pfectionē cōicanti: cōicare effectiue nō. Mō aia cōicat formalr se ⁊ suū esse cōposito: ⁊ acq̄rit pfectionē in sui ꝯiunctione ad corpus. Et q̄uis idē oino esse hēat separata ⁊ ꝯiuncta. nō tn̄ eodē mō: qꝛ coniuncta hꝫ illud integrādo humanā spēm cuius est pars: separata ꝩo nō integrādo. Et qꝛ alio ⁊ alio mō hꝫ: iō mirū non est: si pfectiorē statū hꝫ in cōposito q̄ extra. Attendit em̄ pfectio stat' iuxta modū habēdi. Et hinc pꝫ ad illud quesitū. Quare ⁊ qūo separata est impfecta in eēndo/ ⁊ cōpositū pfectū in eēndo: h̄ em̄ ē ratiōe modi habēdi idē esse. s. in integritate spēi: ⁊ absqꝫ integritate illius. ¶ Ad tertiā aūt iā pꝫ ex dictis: ⁊ quare potest remanere esse cōpositi corrupto cōposito: qꝛ illud esse nō ꝯueniebat primo cōposito ēt vt qd̄: sed forme vt quo ⁊ vt qd̄. Uñ esse hominis est forme vt ꝓpriū: hominis vero vt cōicatū: ⁊ ideo nō est mirū si remanet cōposito. i. hoīe corrupto. ¶ Ad rōnes ꝯ 2m ⁊ 4m simul dr̄ ꝙ pcedūt ex malo intellectu verborū. s. Tho. cū em̄ dicit. s. T. in lr̄a (qd̄ nō accidit i alijs formis) ly qd̄/ nō refert identitatē esse forme cū cōposito: sed ꝓprietatem eē respectu forme. Ita ꝙ nō est sensus: hr̄e idē eē cū cōposito: nō cōuenit alijs formis: qm̄ hoc cōuenit oībus subalib'. Sꝫ est sensus/ hr̄e eē cōpositi vt propriū: vt qd̄ nō cōuenit alijs formis/ qm̄ hoc ꝯuenit tm̄ indepēdētibus a subo formis vt pꝫ ex dictis. ¶ Ad rōnes aūt ꝯ tertiū dctm̄ rn̄det. Et ad primā negat seq̄la/ qꝛ esse aie non ponit eē cōpositi vt ꝓpriū/ sed vt cōicatū. ⁊ iō corruptio q̄ est ab esse cōpositi/ nō hoc facit vt eē cōpositi nō sit/ sꝫ vt nō sit cōpositi/ ex q̄ eo em̄ nō est propriū cōpositi/ seq̄tur ꝙ nō auferat ipso ablato/ sed ꝙ desinat ipsius esse: ⁊ cū eo cui' est ꝓpriū remaneat. In his ꝩo quoꝝ eē est ꝓpriū cōposito corrupto cōposito necesse est esse corrūpi: vtpote ei' ꝓpriū/ ⁊ ꝯñr forma remanere non pōt. vñ optime rō illa infert incorruptibilitatē aie itellectiue ⁊ corruptibilitatem aliarū. Et p hoc idem pꝫ rn̄sio ad scdaꝫ/ qꝛ q̄uis forma sit separabilis a cōposito. nō tn̄ ab eē cōpositi: qꝛ aut illud eē est p̄mo cōpositi vt qd̄: ⁊ tūc cū ipso corrūpit/ ⁊ ꝯñr forma: aut illud esse est p̄mo forme ēt vt qd̄: ⁊ tūc nō est cōpositi nisi vt cōicatū/ forme ꝩo vt oino propriū ⁊ ꝯñr forma est oino inseparabilis ab eē cōpositi. Nec pōt separari ab illo nisi separet a seipsa cui p se primo ꝯuenit illud eē: a cōposito aūt nihil phibet separi/ pp solubilē eorū ꝯnexionē: vñ nō est idē indiciū de sepatiōe a cōposito ⁊ ab eē ei'/ qm̄ esse nō est ei' vt ꝓpriū/ sꝫ vt cōicatū: vt in hoīe accidit. Quare oīa stāt solida. ¶ In rn̄sioe ad sextū circa vnionē aie itellectiue ad corp' duo sunt notanda. primū est q̄d sit vnio illa. Scdm̄ qūo nālis. De q̄dditate em̄ illius vniōis multi dubitāt/ an sit suba vl accn̄s: abso^m vel respectiuū: ꝓpriū vel sepabile ab aia. Si em̄ ē suba. ergo aliq̄d sube aie desinit eē i morte hoīs/ q̄n vnio illa desinit. Si accn̄s ꝓpriū. ergo remanet in aia post mortē/ ⁊ sic aia ē separata ⁊ vnita sil'. Si accn̄s sepabile/ puta relatio. ergo aia ꝯstituit hoīem p accn̄s. Et si dicat cōcedēdo ⁊ distinguēdo h̄ vltimū mēbrū. ꝙ illa vnio est relo/ sꝫ aiam ꝯstituere subam cōpositā p relationē ꝯtingit duplr. s. dispositiue vel formalr/ ⁊ ꝙ p̄o mō nō icōuenit. ⁊ sic aia mediāte vnione accn̄te ꝯstituit subaꝫ. Cōtra h̄ est. p̄o qꝛ vnio nō ē dispō: sꝫ ē ipsa cōstitutio ⁊ itegratio cōpositi. Scdo qꝛ ꝯ pd̄. s. t. nullū accn̄s tā abso^m q̄ respe^uum ꝓuenit subam. vñ remanet du^m q̄d sit illa vnio. ¶ De nālitate aūt ei' p tāto ē dubiū: qꝛ si vnio nālis est/ sepationis stat' dr̄ violent': ⁊ sic cū violētū nō sit ꝑpetuū: erit resurrectio nālis. ¶ Ad euidētiam primi sciendū est/ ꝙ vnio pōt sumi duplr. Uno modo p relatione vnionis inter materiam et formam/ ⁊ de tali non est sermo. Alio modo pro fundamento illius relationis. Et hec fundamentalis vnio queritur

querit quid sit. Et breuiter dr̄: ꝙ queadmodū cā effectiua distinguitur/ in actū primū. s. formā/ q̄ est principiū agēdi: ⁊ actū 2^m/ qui est eius causalitas: ita cā formalis distinguit in ipsam cām formalē/ ⁊ eius cālitatē formalē/ q̄ nihil aliud est q̄ dare esse formalr subiecto: qd̄ nihil aliud est q̄ actualr eē id q̄ fōm est fōalr/ si est fora fōalis: aut accn̄talr/ si est forma accidentalis. Et qm̄ vnio fundamētalis aie ad corp' nihil aliud est q̄ cālitas formalis ipsi' in
corpore. Iccirco sicut
370 vana est qd̄ de cālita
te formali: an sit sba
vel accidēs ⁊c. ita de
vnione. Cōstat. n. qd̄
cālitas formalis est
veluti opatio p modū
actus scdi ipsius cau
se formalis: ⁊ ꝙ nihil
supra cām formaleꝫ
addit/ nisi ipsam for
mā esse actū fōi: ꝙ nō
est ipsa forma nec ip
sum fōm/ nec aliq̄d
ens mediū: qꝛ esset p
cessus in infinitū: sꝫ
est fōm ⁊ forma in eē
tali indiuisa esse: seu
subm̄ esse/ simpliciē
368 vel sꝫ q̄d tali forma.
264 Et ppea sicut cause
366 formales sunt dupli
ces qꝛ quedā separa
biles ab his quoꝝ
sunt cāe quedā non
ꝯn̄s est ꝙ quibusdaꝫ
formis cālitas for
malis/ ac p hoc vnio
adsit sepabiliter: ⁊ q̄
busdā nō. Nec ppte
rea est accidens: nisi
metaphorice sumen
do accidens. i. extra
essentiā: ⁊ hoc i actu:
qꝛ in aptitudine est
eēntialis forme oī.
Propter qd̄ ꝯueniēs
exēplum dedit sctūs
Tho. in text. de esse
sursū respectu ignis.
hoc enim nō ē accn̄s
p accn̄s igni: sꝫ ꝓpriū
est sibi: q̄uis ipedi
biliter. Et qm̄ h̄ cōia
sunt omnib' formis: cōuenire quoqꝫ est necesse aie intellectiue. Uñ ad q̄stum dicit: ꝙ vnio ista est causalitas formalis aie intellectiue respectu corporis/ que est dare esse formale. Et cū dr̄/ aut est suba vel accidens: dico ꝙ proprie loquendo dōm esset/ qd̄ est cālitas sube. Tn̄ vt querenti satisfiat: dicatur ꝙ nō significat vnā substantiā simplr. sꝫ vnam in alia. s. formā in materia. Et iō cū auferet nō est opus ꝙ desinat suba simpliciter: sed vna suba in alia: qd̄ pōt fieri vtraqꝫ remanente seorsum.

¶ Ad ea aūt q̄ naturalitatē huius vnionis tāgūt breuiter dr̄: ꝙ vnio aie ad corpus pculdubio naturalis est. Sꝫ nō cōuincit resurrectionē futuram: q̄uis pbabilr eā suadeat apud. s. tho. in. 4. cōtra gē. c. 79. Pōt. n. dici vel vt aui. putauit ꝙ vnio est naturalis aie in sui principio: esse vero separatā/ est sibi naturale post. Ita ꝙ vterqꝫ status est sibi successiue naturalis: queadmodū aialibus in seipsis aialificātibus/ naturale est in principio viuere in vtero materno/ ⁊ post extra vterū. Uel cū. s. tho. in. 4. contra gē. c. 81. ꝙ ex hoc nihil aliud sequitur/ nisi ꝙ resurrectio est naturalis quoad finem: qꝛ. s. tendit ad finē. s. vnionē aie ad corpus: q̄ est naturalis ꝺm esse: nō tn̄ ꝺm fieri: sed supernaturalis. Et ideo de violēto ⁊ imperfecto est distinguēdū: nō cū sco. in. 4. di. 43. q. 2. somniante ꝙ aia sit talis pars hominis/ ꝙ nullam perfectionē acquirit in toto: sꝫ tantū cōicat: ⁊ ideo nō inconuenit perpetuo impediri ⁊ manere in statu nullā imperfectionē in ea ponente. Quoniā hoc est ⁊ cōtra ipsum: qui in. q. precedente dixit se non capere ꝙ aliq̄d sit ens absqꝫ ꝓprio esse: qd̄ tn̄ ponit q̄ aiam tantū cōicare se dicit composito. Et cōtra veritatē: qm̄ de rōne partis/ ac p hoc ois partis est pfectionē hr̄e in toto: alioq̄n natura nō pp melius cōponeret/ nec ptes haberēt rōnē materie respectu totius. Sꝫ distinguendū potius est ꝙ violentū est duplex. Alterū oppositū tā termino q̄ vie naturali. Alterum oppositū termino: sed nō vie nāli. Idest alterū qd̄ est in esse/ cui' oppositum esset naturale: sed tn̄ nō hꝫ in sua natura principiū vie ducentis ad illud esse naturale. Alterum qd̄ est in esse: cuius oppositū esset nāle/ et in natura illius est principiū eundi ad tale esse: vt pꝫ/ graui retento sursum. Prima violentia nō potest perpetuari: qꝛ ponit principiū vie perpetuo impediri. Scda aūt nō incōuenit si ppetuet: qꝛ ꝓprie violētia nō est/ vbi nullū p̄n^m ꝓueniēdi ad terminū ipedit: q̄uis si esset in termino/ ille status eēt nālis. Talis aūt violētia est aie sepate: qm̄ hꝫ aptitudinē ⁊ inclinationē naturalem ad vnionem quo ad esse: non quo ad fieri. Et hoc est quod occulte sensit. S. Tho. dum dixit: quod resurrectio est naturalis secundum finem: ⁊ non secundum principium actiuum ⁊ cōsequenter nec passiuum: qꝛ oī potētie passiue nāli/ rn̄det actiua nālis. In hoc enim manifeste pꝫ: ꝙ sepate aie vnio ꝺꝫ eē est nālis: sꝫ ꝺm suū fieri est supnālis. Qꝛ tn̄ rōnabile est ꝙ nec ēt talis impfectio a p̄a cā in tā nobili nā ppetuo pmittat: pbabilis rō resurrectiōis fidei suffragat.

¶ Super articulum secundum.

Titulus clarus est contra auerroim directe motus.

¶ In corpore vnica est cōclusio negatiue rn̄dens q̄sito: impossibile est intellectuꝫ quo intelligim' esse vnū in oībus. Et probatur tripliciter. Primo in via platonis. Scdo in via Ari. Et tertio simpliciter. ¶ Quo ad primū: dicitur ad impossibile: si intellect' esset vn' sortes ⁊ plato essent vnus homo numero essentialiter: ⁊ sꝫ sequela: qꝛ apud platoneꝫ ipsa aia est homo. ¶ Quo ad scdm̄ ostēditur: impossibile est plura numero/ habere vnū esse numero: ergo impossibile est pluriū numero esse vnam formā numero. Probat: q̄a forma est essendi principiū. ergo nō pōt esse vn'
intellectus. ⁊ sꝫ seq̄- 365
la hec: qꝛ intellectus est potentia anime q̄ est forma substātialis hominis apd̄ Aristotelem.
¶ Quo ad tertiū dicit ad impossibile sic si intellectus eēt vn' in oībus/ oēs hoies essent vnus intelligens/ ⁊ vnū numero hērent intelligere/ respectu eiusdē intelligibilis: hoc est ipossibile: ergo. Consequētia quo ad primā partem pbat: qꝛ vnitas operātis attēdit penes vnitatē principalis agentis: cōstat aūt ꝙ intellectus est principale inter omnia que sunt in homine: ⁊ que faciūt ad itelligere: qꝛ omnia sibi obediūt. Assumptuꝫ vero manifestatur: ex differentia inter agens principale ⁊ instrale in hoc qd̄ est dare vnitatē ⁊ pluralitatem operantis: qm̄ vnitas vel pluralitas operantis: attenditur penes vnitatem ⁊ pluralitatem agentis principalis. Quo ad scdam vero partē pbat ꝯn̄a sic: pluralitas operationis in eodem operante respectu eiusdem obiecti/ aut est rōne pluralitatis organorum/ aut ratione plurium formaruꝫ: sed neutrū hic potest dici: ergo. Maior hec quo ad primā partem manifestatur ex supra dicta dr̄ia: quo ad secundā vero: qꝛ contingit idem pluribus formis plures actiones elicere: sufficientia aūt disiunctiue relinquitur p se nota. Minor vero quo ad primā partem probatur: qꝛ intelligere nullo exercetur organo. quo ad secundam vero qꝛ vnica tātū in vno intellectu est forma vnius intelligibilis. s. spēs abstracta a phantasmatibus: nō phātasmata ipsa. Quod probatur: qꝛ ex phantasmatibus eiusdē speciei: non abstrahitur nisi vna species: ꝙ manifestatur in singulis hoībus: in vno enim ⁊ eodem hoie nullus ponit abstrahi plures spēs a pluribus phantasmatibus eiusdem. Et hinc concludit corollarie/ ꝙ intolerabilis sit error Auer. qui propter pluralitatem phātasmatū in hoc ⁊ in illo/ posuit plurificari intellectiones: ⁊ tenet sequela: qꝛ illa nō sunt forme intellectus: sed obiecta quodāmodo: vt colores respectu visus.

¶ Circa hanc rationem aduerte quod auerroiste sunt diuisi. Quidam enim adeo insaniunt: vt concedant conclusionem secundum rem: dicentes sortis ⁊ platonis esse non solum vnum intellectum: ⁊ vnam speciem intelligibilem/ si species acceptatur: sed vnum numero intelligere subiectiue/ plura vero obiectiue quodāmodo: ex parte. s. phantasmatum. Quidam vero ipsi Auerroi consentientes: ponunt aliam esse intellectionem sortis/ aliam platonis: quamuis vnum ponant intellectum ⁊ speciem intelligibilem in vtroqꝫ. Utriqꝫ tamen eodem modo respondent: in hoc tātum differentes: quod dicta illorum applicantur ad actum primum ⁊ secundum. Isti vero ad actum primum tantum. Dicunt ergo quod ex pluralitate phantasmatum prouenit pluralitas operationis: vel simpliciter apud secundos: vel secundum quid apud primos. Quomodo autem hoc accidat nesciunt dicere: nisi quod quia id quod est in intellectu est vnum et multiplex. vnum ex parte intellectus: multiplex ex parte, qua respicit phantasmata istius ⁊ illius. Unum inquantum est in se ens multiplex inquantum est verum: secundum adequationem aut inadequationem ad phantasmata. Et hanc multiplicitatem dicunt

¶ Utrum intellectiuum principium multiplicet ꝺm multiplicationē corporū. Ar. 2.

Ad scdm̄ sic pcedit. Uī, ꝙ intellectiuum principiū nō multiplicet ꝺm multiplicationem corporū, sed sit vnus intellectus in omnibus hoībus. Nulla em̄ substātia immaterialis multiplicat ꝺm numerum in vna specie. Aia aūt humana est substantia immālis. Nō. n. est composita ex mā ⁊ forma: vt supra ostēsum est. Non ergo sunt multe in vna specie: sed oēs hoīes sunt vni' spēi. Est ergo vnus intellectus oīum hominum. ¶ P̄. Remota cā remouet effectus. Si ergo ꝺm multiplicationē corporū multiplicarentur aie humane: ꝯn̄s videret ꝙ remotis corporibus multitudo animarū non remaneret: sed ex oībus aiabus remaneret aliquod vnū solū. Quod est hereticū. Periret em̄ differentia premiorū ⁊ penarū. ¶ P̄. Si intellectus meus est alius ab intellectu tuo intellectus meus est quoddam indiuiduū: ⁊ similiter intellectus tuus. Particularia enim sunt que differunt numero: ⁊ conueniunt in vna specie. Sed omne quod recipitur in aliquo: est in eo per modum recipientis. Ergo spēs rerū in intellectu meo ⁊ tuo reciperentur indiuidualiter. Quod est contra rōnē intellectus: q̄ est cognoscitiu' vniuersaliū. ¶ P̄. Intellectū est in itellectu intelligēte. Si ergo intellectus meus est ali' ab intellectu tuo: opꝫ ꝙ aliud sit intellectuꝫ a me, ⁊ aliud sit intellectum a te. ⁊ ita erit indiuidualiter numeratum. ⁊ intellectum in potentia tantū: ⁊ oportebit abstrahere intētionem cōem ab vtroqꝫ qꝛ a quibuslibet diuersis cōtingit abstrahere aliquod cōe intelligibile. Quod est cōtra rōnē intellect': qꝛ sic nō videretur distingui itellectus a virtute imaginatiua. Uidet ergo relinqui ꝙ sit vnus intellectus oīum hoīum. ¶ P̄. Cum discipulus accipit sciam a magro: nō pōt dici ꝙ scia magri generet sciam in discipulo, qꝛ sic ēt scia eēt fora actiua: sicut calor: qd̄ pꝫ esse falsum. Uī ergo qd̄ eadē numero scia q̄ est in magistro cōicetur discipulo. Qd̄ esse nō pōt nisi sit vnus intellectus vtriusqꝫ. Uidet ergo ꝙ sit vnus intellectus discipuli et magistri ⁊ p ꝯn̄s oīum hoīum. ¶ P̄. Aug. dicit in lib. de quātitate aie. Si plures tantū animas humanas dixerim: ipse me ridebo. Sed maxime vī anima esse vna quantū ad intellectum. Ergo est vnus intellectus omnium hominum.

Sed cōtra Est, ꝙ phs dicit in. 2. phy. ꝙ sicut se habēt cause vniuersales ad vniuersalia: ita se hn̄t cause pticulares ad particularia. Sꝫ impossibile est ꝙ vna anima ꝺm spēm sit diuersoꝝ animalium ꝺm spēm. Ergo impossibile est qd̄ anima intellectiua vna numero sit diuersorum ꝺm numerum.

Rn̄deo Dicendum. ꝙ intellectū esse vnum oīum hoīum oīno est impossibile. Et hoc quidem patet si ꝺm platonis sententiā homo sit ipse intellectus. Sequeretur. n. si sortis ⁊ platonis est vnus intellectus tm̄: ꝙ sortes ⁊ Plato sint vnus homo: ⁊ ꝙ non distinguantur abinuicem: nisi per hoc qd̄ est extra essentiaꝫ vtriusqꝫ: ⁊ erit tunc distinctio sortis et platonis non

Universidad de Deusto
Biblioteca

sufficere ad hoc quod Sortis ⁊ Platonis sit diuersum intelligere simpliciter vel fm qđ. Qm̃ id qđ est intellect⁹/cõtinuũ Sorti ⁊ Platoni ex hac pte qua est multiplex: ⁊ nõ ex illa pte qua est vnũ. Sed ꝫ hoc latior habẽdus esset sermo ꝫ locus iste exigat: ⁊ aut in tertio de aia: aut in speciali tractatu hoc faciemus/deo cõcedẽte. Nũc aũt aduertẽdum est: q⁹ sanctus Tho. nõ disputat hic ꝫ primos: q⁹ ꝫ Auerroim agebat: cui illoꝫ opinio repugnat: vt ꝑz in cõmento. 5. tertij de anima: vbi vult porẽtia phantasmatum esse actiuã respectu intẽtionis intellecte: qđ saluari nõ põt in esse vero nisi addak alia fatuitas/q⁹ esse relatiuũ habeat p se motorem. Scõa homm rñsio que ex Auerroi sumpta est: prenisa ⁊ exclusa est a. 5. Tho. in hoc qđ dixit: quod actio vni⁹ agẽtis nõ multiplicat nisi ono bus modis. Notãter esi dixit actio. i. operatio ex pte operãtis id est fm q exit ab operãte: qm̃ quãuis ab eadẽ forma numero/que est vna in se/⁊ multipler i respectu possint inferri multe passiones eiusdẽ rationis fm diuersitatem simul patiẽtiũ vt ꝑz cũ multa simul calefiũt ab vno calido: nõ tamẽ ista multiplicitas respectuũ in calore: sufficit ad hoc qđ sint multe calefactiões actiue. Vl si fortẽ recurratur ad diuersitatẽ partiũ calotis calefacientis. Sz hoc facile subtrahit si ponam⁹ tale agẽs esse indiuisibile. Tũc esti actio necessario est vna: qũuis passiões sint plures: cũ ꝫ intellect⁹ sit impatibilis: ex hoc qđ species intelligibilis ẽ multipler fm respectum ad diuersa phantasmata: nõ potest saluari pluralitas intellectionis. Tum qm̃ ista pluralitas est pluralitas operationis ex parte operãtis: cum sit actio immanẽs ⁊ nõ trãsiens in aliqđ extra. Tum qm̃ socrates intelligit vt operãs/ꝫ hꝫ se ad intellectionẽ/vt ex quo oritur intellectio: ⁊ nõ vt passum seu materia ad quam terminatur: vt experimur in nobis. Et ꝑpterea dixit. 5. Tho. q nisi ponatur q phantasmata sint forme intellectus: nõ potest ex eorum diuersitate inferri diuersitas actionis. Sed ist̃ sunt sine rõne loquentes: quare omittamus eos: non enim sunt digni de quibus hic verba fiant.

¶ Circa dicta. 5. Tho. hic est vnum aliud dubiũ. Quomodo. 5. est possibile q in vno hoie sint diuersa phantasmata eiusdẽ speciei: cũ duo accidentia eiusdẽ speciei nõ possint simul in eodẽ esse. Ad hoc quãuis possit dici qđ in ifa nõ ſ: q sint simul/⁊ ꝫ hoc põt intelligi q sunt successiue: intẽtio tamẽ litere obstat: q⁹ intẽdit ꝫ Auerroim/q⁹ a diuersis phãtasmatibus eiusdẽ speciei simul nõ abstrahitur/nisi vna species. Nulla esi fuisset instantia cõtra hoc/ex eo qđ ex multis phãtasmatibus successiue/non gnatur nisi vna species: sicut qđmodum ex multis guttis aque cadẽtibus/nõ fit nisi vna cauatio lapidis/vtima in virtute precedentium agente. Unde dicendum est/q⁹ duo phantasmata esse eiusdem spẽi contingit dupliciter/vel in repreſentãdo tm̃/vel in essendo ⁊ repreſentãdo: ⁊ q prima possunt esse simul in eodem/alia ꝫ nõ. Exemplũ primo: phantasma huius lapidis ⁊ phantasma illius: ex ꝑte secũdo⁹ duo phantasmata vnius ⁊ eiusdem lapidis. Et qm̃ a phantasmatibus fm repreſentatã naturã fit abstractio speciei: ideo sanctus Tho vtens phantasmate ex parte repreſentate nature/simplr vocauit phantasmata eiusdem speciei/que sunt eiusdẽ spẽi repreſentatiua: ⁊ potuit ea simul in eodẽ/vt phãtasmata duo⁹ lapidum. Loquitur ergo de eis in repreſentãdo/nõ in essendo. Non esi videt eiusdem rõnis esse sufficere ad repreſentãdam hanc ꝑprietatem indiuiduales ⁊ illam: nisi quis dicat q indiuiduatio phantasmatis est repreſentatiua individuationis obiecti. Et tunc oporteret dare tertiã respõsionem dicendo/q⁹ quãuis phantasmata sint simul ⁊ eiusdem speciei: nõ tamen in eadem parte subiecti. Verũtamẽ scõa rñsio videtur ꝓbabilis: qm̃ individuatio phantasmatis sortis/ex parte ipsius phantasie/et non rei repre-

sentate se tenere videt: ⁊ ꝫ hir ipsa natura phãtasmatis ꝓprietatẽ individualẽ Sortis repreſentat/ac per diuersoꝫ individuoꝫ diuersa fm nãm phãtasmata sunt: ⁊ ꝫ hir distinguñt species. Et ꝫ firmat hoc: q⁹ alioquin cogitatiua nõ posset forte directe cognoscere intẽtiões individuales olim.

¶ Un rñsione ad scõm aduerte ꝓmo/q⁹ quẽadmodũ corꝑa nõ est causa alie/nec in esse/nec fm fieri: sed occasio ⁊ materia in qua fit: ita nõ est causa vnitatis ⁊ multitudinis materialis ordinis: ⁊ talia sunt intellectus nostri. Qũ aũt diuisio nũeralis possit fieri ⁊ esse absq; materia: multiplicatio luminis glorie i beatis. ostẽdit. Nec contradicit hoc scõ tho. qm̃ impossibile ponit multiplicationem absq; materia: i. absq; receptiuo: vt patet exercitatis in doctrina sua.

¶ In responsione ad 5tũ aduerte: q⁹ lo-quẽtes in aere insẽtat dicentes: hãc responsionem no euacuare vim argumẽti auerroys: qm̃ in equiuoco laborat. Ille enim arguit de unitate in intellecti vt sic/hic vero respondet de unitate rei intellecte: dũ dicit q sine intellectus sit vn⁹ sue multipler sem̃ id qđ in intelligik est vnũ: puta qđdam lapidis. Uisio rõnis in hoc stat intell ectũ lapidis ẽ vnũ: er go intellect⁹ est vn⁹: añcedens p̃z: q⁹ si multiplicaretur esset intellectũ in potentia: cõsequẽtia p̃bat: q⁹ intellectũ/ aut sumitur p̃o esse reali quod ponit in intellectu: ſz esse speciei intelligibilis vt actus intelligendi: aut p̃o esse/vt diminuto aliquo obiectiuo quo scilicet formale obiectũ dicitur intellectus: quicquid sit illud esse. Et vtroqꝫ mõ oppositũ consequentis infert oppositũ antecedentis. ſ. multa entia intellectũ/ ergo intellectũ/ eis nõ est vnũ fm eẽ subiectiuũ: ꝫ multipler numero: vt patet. Et similiter fm esse obiectiuũ: q⁹ illud multiplicat numeraliter ad multiplicationẽ numeralẽ rationũ in intelligibiliũ in quib⁹ relucet. cuilibet eñ speciei in intelligibili rãdet obiectũ ꝓpriũ/ relucens ita illius reincẽtia/ qđ nõ alterius.

¶ Ad hoc est dicendum: quod responsio intendit de intellecto vt sic: nec in equiuoco laborat: sed male intelligitur. Ad cuius eiudentiam sciendum est: quod cum natura lapidis non inueniatur nisi in hoc vel illo lapide existens: ⁊ scientia sit de rebus q̃ oportet scientiam terminari ad lapidem existentem in hoc. Et quia scientia non est de singularibus vt sic: non terminatur ad lapideitatem huius lapidis vt est in hoc. Sed ab ipso. i. ad ipsam: nõ ad eius singularitatẽ. Et q̃ par est ratio de singulis lapidibus: ⁊ lapideitas seclusis singularitatibus/ nõ ꝫ penes quid multiplicetur: consequens est q⁹ lapideitas vt terminat actũ intellect⁹ sit vna: nõ solũ formaliter: sed ꝓ negationẽ omnis differẽtie numeralis. De ta-

li. n. vnitate intelligit illa ꝓpositio: intellectũ opz esse vnũ. Uerũ qñ lapideitas vt intellecta: duo dicit. Lapideitatẽ ⁊ eẽ cognitũ: si de eẽ reali loquimur: esse cognitũ nullũ esse addit supra lapideitatẽ: nisi esse phãtasmatis in qbus sustinet: ⁊ intelligibiliũ speciẽ⁹ quib⁹ diuersi intellectus ei assimilant. Et hoc mõ ꝓcludẽdo multiplicato intellecto/multiplicat intellectũ. 5. fm ee subiectiuũ in intelligẽte. ſz de hoc in precedente articulo tractauerat san. tho. Si ſo de esse obiectiuo est sermo: tũc fm veritatẽ quũ tale esse nõ sit nisi esse relatiuũ relatiõe rõnis: vt ꝑz in hoc colore visoꝫ: cui esse obm visum/ nihil addit nisi relatiõ nẽ rõnis: qua intelligitur termin⁹ visionis. Secundũ diuersas opiniões de multiplicatione numerali relationis: diuersi modi dicẽdi põt. Scõo eñ tenentes in vno termino relationem eiusdẽ rõnis nõ multiplicari: quãtũcũq; termini multiplicentur ex altera ꝑte: ꝓpter quod dicere q⁹ quãuis ex parte pluriũ speciẽ⁹ intelligibiliũ i diuersis intellectibus sint multe repreſentationes lapideitatis: ex ꝑte tñ lapideitatis ẽ vna repreſentatiũ obius: quẽadmodũ ꝓ dinoduz sortes albus est vnũ simile vnica simulitudine mille albis. Et hec est opinio. 5. Tho me. 16 apud ipũ: la-pideitas est vnũ intellecti vt intellectũ: ex quo est intellecta. Nec ꝙ ad hoc differt vnũ vel plures ponere in tellectus: qr nec illa vnitas negatiua nec ista positiua variat ꝑpter pluralitatẽ in tellectũ. vt ꝑz ex dictis. Scõm vero ponẽtes relationẽ plurificari plurificato altero termino duplici ter dici põt. Primo q⁹ oẽs relationes eiusdẽ rõnis in vno termino se habẽt vt vna. ideo simpliciter cõceditur q⁹ lapideitas est vnũ obm numero in esse obiectiuo: quẽadmodũ ꝺoz. ꝺ vnũ sitẽ multis cõsilib⁹: ꝙuis plures sint relatiões sitiuꝺinis in sorte. Scõo põt dici q⁹ in obores ipsa est terminꝰ cognitionis. esse/o obiectiuum est cõditio sine qua nõ: nõ incõuenit cõcedere q⁹ intellect⁹ lapidis apud diuersos intellectus sit vnũ ⁊ multipler. Unũ fm rẽ q terminat cognitionẽ. Multipler fm cõditionẽ sine qua nõ. Et hoc est nõ sequit q⁹ intellectũ lapidis plurificet numero in me ⁊ in te: sed q cõditio eius sine qua non multiplicetur: quia intellectum quidem est vnum/ per negationem omnis numeralis differentie: ⁊ tamen habet multos respectus eiusdẽ rõnis ad multos intellect⁹. Et sic ꝑz q ex vnitate intellecti vt intellectũ ꝙ obiectiue/nõ sequit vnitas intellect⁹: ſz bñ sequit ex vnitate intellecti ꝙ ee obiectiuũ in intellu: ſ. sic: ecẽt nẽcio vnũ: cui nõ opp̃ patuit in ꝓcẽdẽti rñsione.

¶ Sup articulũ 3m.

Tmlus clar⁹. De alia. tñ pluralitate/nõ oium formaꝝ/ꝙaliũ

inquirens in forma tria facit. Primo tractat opinionem platonis. Secūdo respōdet quesito negatiue. Tertio ostendit modum sue positionis. ¶Quo ad primū tria dicit. Primo refert platonē tenere ptē affirmatiuā scz tres aie distinguunt essentia et loco. Scdo in quo Aristo. eū arguerit. s. quo ad sensitiuā et vegetatiuā ppter aialiū ptes decisas vitā vtrāque habētes quo ad intellectiuā vero sub dubio reliquit quo ad locū. Tertio quo modo opinio Platonis pōt sustineri: et quō nō: quia ponēdo vnionē aie vt motoris tātum pōt: vt forme substantialis: nequaquā: vt pbabit. ¶Quo ad secūdum cōclusio rñsiua. eadē numero anima in homine ē nutritiua sensitiua et intellectiua: pbat tripl'r. Prio qr si essent plures aie in eodem/illud non esset vnū simpl'r. pbat sequela tripl'r. Primo rōne: qr vnitas simpliciter est ab vnitate forme. Tum qr ab eodē res hz esse et vnitatē. Tum a posteriori: qr ea que denominātur a diuersis formis nō sunt vnū simpliciter: vt hō albus. Scdo ex argumētatione Arist. ꝯ platonē. 3. meta. tex. 20. Tertio ex argumētatiōe eiusdem in primo de aia tex. 90. oia clara sunt in textu. ¶Circa hāc rōnem et sequētes aduerte qd rōnes iste cōiter arguūt: et nō solū ꝯ pluralitatē aiarū: sz vir formarū substātialiū in eodē. Uñ nō quātum ad cōclusionem huius articuli: sed simpliciter in sua cōitate vt se extendunt ad ad inferēdam vnitatem forme in cōposito impugnāt a Sco. in. 4. dist. 11. q. 3. Et ꝯ hanc primā rōnem dicit duo. Prio q falsum est q vnū esse sit ab vna sola forma: ne scio inquit istā fictionem/q esse sit supueniens essentie: sz esse diuidit in simplex et compositū: quēadmodū ens. Scdo q compositū ex pluribus formis/cōstat ex vltima forma/et cōposito ex materia et forma vel formis precedentibus/vt ex pprio actu et propria potentia: et sic totale esse compositi est ab vna forma completiue: cum quo stat q sit ex formis preuijs incomplete. Sed hec responsio tripliciter deficit. Primo qr nō intelligit rōnē. s. Tho. quam affert. respōdens nāque primo dicto loquitur de esse actualis exñtie: et. s. Tho. vt pz in tex. loquitur de vnitate entis simpliciter: qd primo attenditur penes essentie et quod quid erat esse vnitatem: quis vnitas esse actualis existentie et essentie se consequantur. Scdo quia: vt alibi probatum est: in omni re citra deum existentia distinguitur realiter ab essentia et necessario est simplex/quis ad ipso nesciatur: sed hoc est pñti negotio impertinens. Tertio deficit ex illa cōi caligine: qua naturam entis et vnius p cōpōnem nō videt et tamen in eius principijs fatentur: dum quotidie resonamus q ex duobus existētibus in actu nō pōt fieri vnū per se ens: sz ex actu et potētia. Nec est alia causa querēda: et tñ cū hec applicāda sint/ad glosas veniunt: operientes positam patulā veritatē. Ideo nāque ex actu et actu nō pōt ens nisi p accñs cōstitui: quia quilibet actus quātūcūque imperfectus nām quādā et qd quid erat esse ꝯstituit/ponit em vel qd vel qle vel quātū etc. Ex duabus aūt naturis et quiditatibus/quātūcūque imperfectis cōstat nō fieri vnū per se. Nihil enim refert an sit perfecta vel imperfecta essentia vel quiditas/ad hoc quod non possit cum alia vnum per se facere. Quoniam hoc repugnat nō ex perfectione quiditatis: sed ex hoc q in se quedam quiditas est. Ex quibuscunque nāque duabus speciebus/par est impossibilitatis rō/q fiat vnū:

372 51

animatum aia sensitiua, sicut forma ad materiā. Nō ergo aia intellectiua est eadē per essentiā cū aia sensitiua in hoie: sed presupponit eam sicut materiale suppositum.

Sed contra Est, q dr in lib. de eccl. dog. Neque duas animas esse dicimus in homine vno. sicut Jacobus et alij Syrorum scribūt vnā animalē qua animatur corpus, et immixta sit sanguini: et aleram spūalem, que rationi ministret. Sed dicimus vnā et eādē esse animā in homine, que et corpus sua societate viuificat: et semetipsam sua ratione disponit.

Rñdeo Dōm, q plato posuit diuersas aias esse in corpore vno: etiā fm organa distictas quibus diuersa opa vite attribuebat: dicēs vim nutritiuā esse in epate: ꝯcupiscibilē in corde: cognoscitiuam in cerebro. Quā quidē opinionem Arist. reprobat in lib. de anima, quātū ad illas anime partes: que corporeis organis in suis operibus vtunt, ex hoc quod in animalibus que decisa viuunt in qualibet pte inueniunt diuerse operationes aie sicut sensus et appetitus. Hoc aūt non esset si diuersa principia operationum aie tanq per essentiā diuerse diuersis partibus corporis distributa essent. Sed de intellectiua sub dubio vr relinquere, vtrum sit separata ab alijs partibus aie solū ratione: an etiā loco. Opinio autem platonis sustineri vtique posset, si poneretur quod anima vnitur corpori, non vt forma: sed vt motor: vt posuit plato[c]. Nihil em inconueniens sequitur si idē mobile a diuersis motoribus moueat precipue fm diuersas partes. Sz si ponamus aiam corpori vniri sicut formā: oino impoe vr plures aias p essentiam differentes in vno corpore esse. Qd quidem triplici rōne manifestari pōt. Primo quidē: qr aial nō esset simpl'r vnum, cui essent aie plures[c]. Nihil em est simpl'r vnū nisi p formā vnā: p quā hz res esse. Ab eodē em hz res q sit ens et q sit vna. Et idō ea que denominātur a diuersis formis non sunt vnū simpl'r: sicut hō albus. Si igit hō ab alia forma haberet q sit viuū. s. ab aia vegetabili: et ab alia forma q sit aial. s. ab aia sensibili: et ab alia q sit hō. s. ab aia rōnali: sequeret q hō nō eēt vnū simpl'r: sicut et Aristo. argumentatur contra plato. in. 3. meta. q si alia esset idea animalis, et alia bipedis, non esset vnum simpliciter aial bipes. Et propter hoc in. 1. de anima contra ponentes diuersas animas in corpore, inquirit quid cōtineat illas. i. quid faciat ex eis vnū. Et nō potest dici q vniant per corporis vnitatē: qr magis aia continet corpus: et facit ipsum esse vnū quam ecōuerso. Secūdo hoc apparet impossibile ex mō predicationis. Que em sumunt a diuersis formis predicant adinuicem: vel per accidens si forme nō sint adinuicem ordinate: puta cū dicimus q albū est dulce: vel si forme sint ordinate adinuicem erit pdicatio per se in scdo mō dicendi per se: quia subiectū ponit in diffōne predicati: sicut superficies pambula est ad colorem. Si ergo dicamus q corpus superficiatum est coloratū erit secundus modus pdicationis per se. Si ergo alia forma sit a qua aliqd dicit aial, et a qua aliquid dr homo: sequeretur q vel vnū horū non possit predicari de altero per accñs: si iste due forme adinuicē ordinē nō hñt vel q sit ibi predicatio in secūdo mō dicendi p se, si vna aiarum sit ad aliā preambula. Utrumque aūt horū est manifeste falsum: quia animal, per se de hoie predicatur, nō per accidēs, homo aūt nō ponit in diffinitione aialis, sed econuerso. Ergo opz eādē formā esse per quā aliqd est aial: et p quā aliqd est hō. Alioquin hō nō vere esset id qd est aial: vt sic aial p se de hoie predicetur. Tertio apparet hoc esse impossibile: p hoc qd vna operatio anime cum fuerit intēsa impedit aliam. Qd nullo mō contingere nisi principium actionum esset per essentiā vnum. ¶Sic ergo dicendum q eadem numero est anima in hoie sensitiua et intellectiua et nutritiua. Quomodo autem hoc contingat de facili cōsiderari potest, si quis differētias specierū et formarū attēdat. Inueniuntur em rerum species et forme differre abinuicem fm perfectius et minus pfectum. 369 Sicut in rerū ordine aiata perfectiora sunt inanimatis: et aialia plātis: et hoies aialibus brutis[c]. Et in singulis horū generū sunt gradus diuersi. Et ideo arist. in. 8. meta. assimilat spēs rerū numeris, q differūt spē fm additionem, vel subtractionē vnitatis. Et i. 2. de aia, cōparat diuersas aias spēbus figurarū quarū vna cōtinet aliā: sicut pentagonū continet tetragonū, et excedit. Sic igit aia intellectiua continet in sua virtute qcqd hz aia sensitiua brutorū et nutritiua plantarum. Sicut ergo supficies que hz figurā pētagonā, nō p aliā figuram est tetragona, et p aliā pentagona: qr superflueret figura tetragona: ex quo in pentagona cōtinet: ita nec per aliam animam sortes est homo, et per aliam animal: sed per vnam et eandem.

Ad primū Ergo dōm, q aia sensitiua nō hz incorruptibilitatē ex hoc q est sensitiua: sed ex hoc qd est intellectiua ei incorruptibilitas debetur. Quando ergo aia est sensitiua tm corruptibilis est: quādo vero cū sensitiuo intellectiuum hz, est incorruptibilis. Licet em sensitiuum incorruptionē nō det: tñ incorruptionem intellectiuo auferre nō pōt. ¶Ad fm dōm, qd forme nō collocantur in gñe vel in specie: sed cōposita. Homo aūt corruptibilis est, sicut et alia aialia. Unde differentia fm corruptibile et incorruptibile, que est ex pte formarū: non facit hoiem fm genus ab alijs aialibus differre[c]. ¶Ad tertiū dōm, qd prius embrio hz aiam que est sensitiua tātū. Qua ablata aduenit perfectior aia: q est simul sensitiua et intellectiua: vt infra plenius ꝯsideretur[c]. ¶Ad quartū dōm, q nō oz scdm diuersas rōnes vel intētiones logicas: que consequuntur modū intelligendi, diuersitatem in rebus naturalibus accipere: qr rō vnum et idē fm diuersos modos apprehendere pōt. Quia igitur: vt dictū est[c], aia intellectiua virtute cōtinet id qd sensitiua hz et adhuc amplius: pōt seorsum rō cōsiderare qd ptinet ad virtutē sensitiue: quasi quoddam imperfectū et materiale[c]. Et qr hoc inuenit commune homini et alijs aialibus: ex hoc ratione generis format. Id vero in quo anima intellectiua sensitiuam excedit: accipit quasi formale et cōpletiuū: et ex eo format drīam hominis[c].

quāuis vna magis repugnet q altera ex pprijs. Ex potētia vero et actu: id manifeste fit vnū: qr potētia vt sic nullā nām aut quiditatē ponit. nō em ponit quid/aut quale/aut quātū. Sed hoc tātum q potētiale est respectu talis nāe. Actu vero nām secū aut formaliter/aut causaliter/causalitate tñ formali/afferente/nō nisi vnū qd qd erat esse cōstitui pōt: ex eo et tali receptiuo. Et ppterea nō opz qrere quō ex actu et potētia fiat vnū. Sed si res illa q est potētia aliā ponit nām et nō est potētia tātum/iā cōponitur res nō ex actu et potētia tātum: sz ex actu et actu. et ꝯñr non fit ens ex tali cōpositione/nisi p accidēs. Nec opz aliā querere cām. Uñ intolerabilis est cecitas eorum qui ponūt cōpositū p se ens ꝯstare ex actu et potētia cōstante ex actu et po[a]. est em ipsi catio in adiecto: qm est ponere q fiat ex duobus actibus/et q fiat nō ex p se potētia: qm accidit pcedēti cōposito talis potētia. est em pter eius rōnē: vt pz. Nec posset reddi rō/quare magis fit p se vnū ex anima et corpore q ex primo illuminabili: puta dyaphano et lumine. sunt em pprius actus et ppria potētia. Et super hoc fundat rō. s. Tho. q vnitatē entis ex vnitate forme pbat: qr alioquin vnum ens non esset. ¶Scda rō. si diceret diuersas formas aut p accidēs esset predicatio/aut in scdo mō dicēdi p se: sed neutrū horū est: sed aial predicat de hoie p se in prio mō. ergo dicunt eādē aiam. Cōditionalis pbat. qr forme diuerse et coeuntes/aut ordinate inter se sunt/aut nō: si nō/ergo pariūt pdicata p accidēs si sic: ergo forma preambula fundat subm/et forma reliqua pdicatum scdi modi: qr pma ponit in ratione secūde: vt superficiatū ostēdit respectu colorati. Destructio vtriusque partis patet. prima quidē quia animal per se dicitur de homine secūda vero quia homo/qd est subm nō ponitur in rōne animalis/quod est predicatum/sed econuerso. ¶Cōtra hāc rōnē Sco. vbi supra tria dicit. Primo q prima facie ex hoc non habet nisi q pdicatū a forma posteriore/nō pdicat p se de subiecto a forma priore, et ꝯñr q hec nō esset p se aial est hō: qd gratis cōcedit. Scdo qd regula de predicatis sumptis a diuersis formis: est ista. s. q si sumant ab eis pcise/neutrū de altero p se pdicat: et ex hoc optime sequeret: ergo nec genus de differētia: nec differētia de gñe pdicat p se: qd etiā gratis cōceditur. Tertio q ex hoc nō sequitur: genus non pdicaret p se de specie: qr species non dicit precise differētiā: quis illā pncipalr importet/sed claudit in se genus: tanq de p se cōceptu eius. Et th. s. Tho. hec inferebat. ¶Ad hec dr q argues dissimulādo quodāmō pm obiecit. Nā in pmptu est solutio ex litera: fundat enim ratio super hoc: q duorū terminorum a diuersis formis sumptorū/predicatio aut esset p accidēs: aut ille q habet subiecti rōnē ponit in rōne alterius: & sic aial et hō a diuersis formis sumūt: aut erit pdicatio oino p accñs: aut hō ponet in rōne aialis: qr hō est nālr sbm respectu aialis: qm isti est directa predicatio: hō est aial: ꝯuertēs vero sua nō: sed est indirecta. Unde pz/q prima et secūda facie pcessus infert intentum ex premissis. Qd vero secūdo loco dicitur/euitādo et reprehendendo implicite regulam sanc. Tho. quā assumpsit in maiorem: manifeste falsum est: qr ista est per se: terra est grauis: ignis est calidus: et tñ subiectū et pdicatū sumit a diuersis formis pcise: qr terra a forma subali/et

grare a forma accñtali: ita q neutrius rō in alterius cōceptu intrisece clauditur. vt pz: & stat regula. s. tho. q vel oino p accñs vel in scdo mō p se fit horum pdicatio: nec ē aliq instātia. Ad id vero qd 3o subdit qsi diceret/q illa regula quocūque mō sit/verificat in terminis pcise sumptis ab illis et nō in spē etc. Rñdet/q illa regula verificat in terminis siue pcise siue nō pcise sumptis ab illis: dūmō sumant formalr. Nihil. n. refert dria pcisiōis: nisi forte ad modū significādi: q nō est ad ppom. Qm supposito ꝯgruo mō significādi ipsis spēi et generi loqmur: ita q sensus regule ē qd illi termini formalit sumpti sic se hñt. Et cū ꝯ hoc dr q spēs importat gen' tāquā de p se ꝯceptu eius. Rñdetur/q hz de facto ita sit: stāte tñ hypothesi q eēnt diuerse forme gñica et specifica/tūc hō aut solā formā specificā significaret p modū totius et determinati: et i hoc differret a differētia: q significaret p modū determinātis formaliter: aut significaret hñs vtrāque formā gñicā et specificā: sic si aliqd vnū nomē significaret hñs igneitatē et lenitatē. Et tūc optie sequit q hō nō vere sit id q ē aial: nisi vel rōne ptis: qd repugnat vere et directe predicatiōi primi modi iuxta hāc significatione. vel p accñs qr hñs hāc formā est et hñs illā iuxta primā significationē qd et repugnat pdicatio ni directe pmi modi qr pdicatū nullo mō dz esse p accidēs. i. extra essentiā subiecti. ¶Tertia rō est a signo. Intēsa vna opatiōe aie ipedit aliā. ergo pñm earū ē vnū p essentiā: alioquin vna nō ipediret aliā. ¶Quo ad tertiū oñdit modū q oēs aie vna sunt i hoie ex ordine pfectiōis et ordine cōtinentie. perfectiōis qdē: qr se hñt sicut numeri ex additiōe. ex. 8. meta. text. 10. Cōtinentie vero: qr se hñt sicut figure ex 2. de aia ex his cōstat q superflueret alia anima: et ē quarta rō. ¶Cōtra hāc quartā rōnē quā sco. dicit plus ceteris valere: dr ibidē q facile soluit/dicendo / q nō est superfluū/ 3 necce, eius ponere preter aiam itellectiuā aliā formā: qr illa recedēte alia remanet. ergo hec nō est illa. Añs patet. Ad hoc breuiter dr. primo quod superfluitas nō potest subterfugi: quoniam natura fm eos posuisset duas corporeitates substantiales in homine: alteram in anima intellectiua que continet omnes imperfectiores vt tetragonum trigonum: et alteram in illa alia forma: et tamen natura non potest abundare in superfluo nec deficere vt in pluribus. hoc autem esset in omnibus hominibus et animabus. igitur. Secūdo dicitur q añs est falsum: et ad rōnes pro illo in sequenti articulo respondebitur.

¶Utrū in hoie sit alia forma pter aiam intellectiuam. Arti. 4.

Ad quartū Sic proceditur. Uidetur, q in homine sit alia forma preter animam intellectiuam. Dicit enim philosophus in secundo de anima: quod anima est actus corporis physici potentia vitā habētis. Cōparatur igitur aia ad corpus sicut forma ad materiā. Sed corpus hz aliquā formam sbalem p quā est corpus. Ergo añ aiam precedit in corpore aliqua forma sbalis. ¶P. Homo et qlibet aial est mouēs seipm. Omne aūt mouens seipsum diuidit in duas ptes: quarū vna est mouēs, et alia est mota: vt probatur in. 8. phy. Pars aūt mouēs est aia. Ergo oz q alia pars sit talis q possit esse mota. Sed materia prima nō pōt moueri: vt dicitur in. 5. physi. cū sit ens solū in potentia: quinimo omne qd mouet est corpus. Ergo oportet q in homine et in quolibet animali sit alia forma sbalis p quā constituatur corpus. ¶P. Ordo in formis attēditur fm habitudinē ad materiā primā. Prius em et posterius dr per cōparationē ad aliqd principiū. Si ergo nō esset in hoie aliqua forma sbalis pter animā rōnalē: sed immediate māe prime inhereret: sequeret q eēt in ordine iperfectissimarū formarū: q immediate inherent materie. ¶P. Corpus humanū est corpus mixtum. Mixtio aūt nō fit fm mām tm qr tunc esset corruptio sola. Opz ergo q remaneant forme elementorū in corpe mixto: que sunt forme subales. Ergo in corpe humano sunt alie forme substantiales preter animam intellectiuam.

Sed cōtra. Unius rei est vnū ēe subale. Sz forma substantialis dat esse subale. Ergo vnius rei est vna tātū forā subalis. Aia aūt est forā subalis hois. Ergo ipoē est q in hoie sit aliqua alia forma substantialis q aia intellectiua.

Respondeo Dōm, q si poneret anima intellectiua nō vniri corpori vt forma: sed solū vt motor: vt platonici posuerūt[c]: necesse esset dicere quod in homine esset alia forma substātialis: per quā corpus ab anima mobile in suo esse constitueretur. 375 Sed si anima intellectiua vnitur corpori vt forma substantialis: sicut supra tā diximus[c]: impossibile est qd aliq alia forma substantialis preter eam inueniatur in homine. ¶Ad cuius euidentiam cō- 369 siderandum est quod forma substātialis in hoc a forma accidentali differt: qr forma accidentalis non dat esse simpliciter: sed esse tale[c]. Sicut calor facit suum subiectum nō simpliciter esse: sed esse calidum. Et cū aduenit forma accidētalis nō dicitur aliquid fieri vel generari simpl'r: sed fieri tale: aut aliquo modo se habēs, Et similiter cū rece 382

¶Super articulum quartum.

Titulus clarus. de forma substantiali. ¶In corpe 4or. Primo qd fz pla. dōz. Scdo rñdet qsito negatiue. Tertio oñdit modū pōis. quarto extēdit dicta ad omnes compositas substantias. ¶Quo ad pm vnū dr. s. q rñdēdū esset affirmatiue. Et pbat: qr oporteret ponere formā qua cōstitueretur corpus motum. ¶Quo ad 2m vna est ꝯclo rñsiua. in hoie nulla est forā subalis nisi aia intellectiua. Probat ducēdo ad ipoē. si pter aiam itellectiuā pexisteret alia forma/aia nō daret eē simpl'r: nec eēt forā sbalis: nec p aduētū aie eēt gñatio simpl'r: sz hec falsa ipoīa. &. Cōsequētia pbat ex dria iter formā sbalem et accñtalē q ad eē/ fieri et corrūpi simpl'r vel fz qd: qr penes sbalē oia h sunt simpl'r/penes accñtalē fz qd. Et ꝯfirmant he drie ex errore antiquorū. 1. phy. vel de generatione/falsitas consequentis ex dictis patet. Aduerte hic quod sco. i. 4. di. 11. q. 3. dr hāc rōnē nō cōcludē intētū. Qr ly simpl'r pōt dupl'r sumi. Prio vt opponit ei q est nullo modo sic ex nō ente simpl'r nihil fit apud phos. Alio modo vt opponit ei q est fz qd. et sic nihil aliud sigt esse simpl'r / q eē pm nālr/ et eē fm qd/ esse nāliter posterius. Et hoc mō verū est q ois forma sbalis dat eē simpl'r: et accñtalis fm qd: et hoc siue forma sbalis pcedat gñationis ordine accidētalem/siue nō. Sp. n. eē datū a forma sbali fz suā nām est prius: et illud posterius sicut suba accidēte. Uñ ex hoc nō sequit. & vna ē forma in cōposito: qr stat vni cōposito habēti vnū esse prius nāliter accñtali forma/ aduenire aliud pfectius eē et prius nālr q sit esse accidētale. Sz q rñsio hic volūtaria et nulla sit: facile manifestat. Qd volūtaria qdē sit: pz: qr ad placitum exponit terminos: et nō fz vsū phorū loquētiū i hac re. Ly em simpliciter duplicē tm hz apud phos significationē prio vt idē ē q ly totalr. et sic intellr ex nō ente simpl'r. i. totalr nihil fit. Et sic dicimus mixta nō eē simpliciter ꝯpleta qñ nō sūt totalr fcā. Scdo vt idē ē: qd nullo addito/iuxta illud topicorū/ simpl'r dico qd nullo addito dico. Et hoc mō ē frequētissimū apud arist. et vsū oium et sic sumit i pposito. Nec pōt inficiari: nisi ppriā loqlam ipsemet sco. cum ceteris velit negare. Sz aduerte: q in hoc deceptus vr sco. et multi eadē tenent cecitate: q nō discernūt in ly simpl'r actū exercitū ab actu signato: cū tñ distēt sicut celū a terra. Uti nāque ipo in actu signato/est ponere ly simpliciter in ipsa re de qua est sermo: vt cū dicimus q gñatio hois est gñatio simpl'r: gñatio vero hominis albi est fm qd etc. Uti vero ipso in actu exercito/est loqui de ipsa re de qua est sermo/absque adiectiuo aliquo: vt in gñatiōe hois: dicimus homo fit: cū dealbatur vero nō dicimus hō fit sed hō fit albus. Aristo. n. et s. tho. et ceteri ponūt drīam inter formā subalē et accñtalē penes simpl'r et fm quid/in actu exercito. Nec eget probōne: quoniā etiā in ipsis artificialibus qñ fiunt fm id qd est constitutiuū eorū in esse specifico/ac per hoc induit rōnem subalis: dicimus ēt fieri simpl'r: vt pz in factione domus: dicimus em q domus fit: et quod facta est/cū aūt decoratur/nō dicimus qd fit: sed cū adiectiuo q fit alba aut pulchra. Est ergo vsitatissimū et ppriissimū forme subali/ dare esse simpl'r et fieri fm eas composita simpl'r. Et iuxta hoc patet procedere rōnē. s. tho. qr si forma substantialis aduenit enti in actu per aliam formam/iam illud est simpliciter. i. de illo verificat qd est: ergo nō pōt de illo verificari q fit: sed q fit tale: qd est fieri fm qd. Nec hoc pōt subterfugi: nisi cōcedēdo q de vno et eodē pōt absolute et absque adiectione aliqua cōcedi quod est et fit. Quod quante stultitie sit: eis relinquo

quo indicādum. Et hoc bene nota: qm̄ in hoc lumine videbis clare multa secreta apud Arist. ⁊ cōplures tenebras apud alios.
¶ Quo ad tertiū/ modus pōnis est illemet qui in precedenti articulo positus est. s. ratione ordinis perfectionis ⁊ continentis.
¶ Quo ad quartum dicitur: ꝙ predicta hābēt locum in omnibus compositis substantialibus eisdem rationibus ⁊ modis.

¶ Circa hanc ptē occurrit dubiū: qm̄ Hēricus de gandauo: in quoli. 2. q. 2. ⁊ 3. ⁊ ql. 4. q. 13. ⁊ 14. Tenet ꝙ nō est eadem rō de hoie ⁊ alijs: ⁊ ꝙ q̄uis aīa intellectiua sufficiat in hoie ꝑ sensitiua
338 ⁊ vegetatiua non tamē pro forma mixtiōis ⁊ corporeitatis quia illa est inextensa: iste vero sunt extense. Unde arguit sic: omne per se agēs hȝ aliquē ꝑ se ꝓpriū terminū: ergo vbi sunt duo ꝑ se diuersa agētia ⁊ diuerse actiōes: ibi nō est eadē forma vtriusqȝ terminus: sȝ sic est in solo hoie: qꝛ aīa a deo per creationē: reliqua a semine per generationem. ergo due forme. Antecedēs pȝ ex se: ⁊. 5. phy. vbi negat̄ redire eādē sanitatē ꝓpter diuersitatē actionis. Cōnā pȝ. Et ꝯfirmat̄: qꝛ idem terminus aut est forma aut compositum. si compositū: ergo homo creatur: si forma ergo anima intellectiua generat̄ ex semine.

dit forma accidentalis: non dicitur aliquid corrumpi simpliciter: sed ƀm quid. Forma aūt substantialis dat esse simpliciter. Et iō ꝑ eius aduentū dr̄ aliqd simplr̄ gn̄ari: ⁊ per eius recessum simpliciter corrumpi. Et propter hoc antiqui naturales qui posuerunt materiam primā esse aliquod ens actu: puta ignem aut aerem: aut aliqd huiusmodi^c. dixerunt ꝙ nihil generat̄ aut corrumpitur simpliciter: sed omne fieri statuerūt alterari: vt dicitur in. 1. phy. Si igitur ita esset ꝙ preter aīam intellectiuā p̄existeret quecūqȝ alia forma substantialis in materia ꝑ quam subiectū aīe esset ens actu, sequeret̄ ꝙ aīa non daret esse simpliciter: ⁊ ꝑ cōsequens ꝙ non esset forma substantialis: ⁊ ꝙ ꝑ aduentū aīe non esset generatio simplicite: sȝ solū ƀm quid. Que sunt manifeste falsa. Unde dōm est ꝙ nulla alia forma substantialis est in homine nisi sola aīa intellectiua: ⁊ ꝙ ipsa sicut virtute cōtinet animam sensitiuam ⁊ nutritiuam, ita virtute cōtinet oēs inferiores formas: ⁊ facit ipsa sola, quicquid imperfectiores forme in alijs faciunt. Et similiter est dōm de aīa sensitiua in brutis: ⁊ de nutritiua in plantis: ⁊ vl'r de oībus perfectioribus respectu imperfectarum.

Ad primū Ergo dōm, ꝙ aristo. nō dicit aīam esse actū corporis tm̄: sed actum corporis physici organici potentia vitā habentis, ⁊ ꝙ talis potētia non abijcit aīam. Unde manifestū est ꝙ in eo cuius aīa dr̄ actus ēt aīa includit̄: eo mō loquendi quo calor est actus calidi: ⁊ lumē est actus lucidi: nō ꝙ seorsū sit luciduȝ sine luce: sed qꝛ est lucidū per lucem. Et similiter dr̄ ꝙ aīa est actus corporis ⁊c. qꝛ ꝑ aīam ⁊ est corpus: ⁊ est organicum: ⁊ est potentia vitam habens. Sed actus primus dicitur respectu actus secūdi: qui est operatio. Talis enim potentia est non abijciens. i. non excludēs aīam. ¶ Ad scdm dōm, ꝙ anima non mouet corpus per esse suuȝ ƀm ꝙ vnit̄ corpori vt forma: sed per potentiā motiuaȝ: cuius actus p̄supponit iā corpus effectū in actu per aīam: vt sic aīa ƀm vim motiuam sit pars mouens: ⁊ corpus aīatum sit pars mota. ¶ Ad tertiū dōm, ꝙ in mā considerant̄ diuersi gradus perfectionis: sicut esse viuere sentire ⁊ intelligere. Semper autem scdm superueniens priori pfectius est^c. Forma ergo que dat solum primū gradum perfectionis māe est imperfectissima: sȝ forma que dat primum ⁊ scdm ⁊ tertiū, ⁊ sic deinceps est perfectissima: ⁊ tamen māe immediata. ¶ Ad quartū dōm, ꝙ aui. posuit formas subāles elementoꝝ integras remanere in mixto, mixtionē aūt fieri ƀm ꝙ contrarie qualitatis elementorū reducunt̄ ad mediū. Sed hoc est impossibile. Qꝛ diuerse for-

¶ Ad hoc breuiter. Primo dr̄ a. s. tho. ꝙ accipiēdo ꝓpriū vt distinguit̄ contra cōe/ ⁊ loquēdo de termino formali: maior nō est vera/ qn̄ sunt agentia subordinata: qualia sunt generās ⁊ creās aīam intellectiuam. Scdo dr̄ ꝙ habere eundē terminū formalē eodē mō: licet sit inconueniēs: non tn̄ vniuersimode vt hic accidit: qꝛ aīa terminat creationē intrinsece ⁊ generationem extrinsece: ⁊ sic forma est idē terminus vtriusqȝ: sed non eodē mō. Iō nō sequit̄. ergo gn̄at̄. Tertio dr̄ ꝙ cuilibet actioni dat̄ ꝓprius ꝑ se primo terminus: q̄uis nō formalis/ ⁊ ꝙ gn̄atiōis termin⁹ ꝓprius est cōpositum/ creationis aīa intellectiua: sȝ de his. q. 118. ex proposito est sermo.
¶ In rn̄sione ad p^m vbi agit̄ de forma corporeitatis aduerte ꝙ sco. in. 4. vbi supra dupl'r ꝓbat in hoie preter aīam intellectiuā esse aliā formā corporeitatis seu mixtionis. Primo ex idētitate corporis xp̄i viui ⁊ mortui: qꝛ fuit idē numero: ⁊ huic annectit̄ de identitate eucharistie in triduo mortis xp̄i: qm̄ idē est iudiciū de identitate corporis xp̄i in se/ ⁊ eucharistia. Scdo ex idētitate specifica forme cadaueris: qꝛ nō pōt esse regul'r idē effectus: a quibuscūqȝ ⁊ q̄tūcūqȝ diuersis agētib⁹: sȝ corpus viuū quocunqȝ moriat̄ mō nō statim dissoluat̄ in elmta: ad sensuȝ apparet eiusdē rōnis. ḡ nō ꝓducit̄ noua forma: sȝ remanet q̄ erat forma corꝑeitatis. Hēricus aūt cū multis alijs arguit ex ꝑte effect⁹ sic. Aīa itellectiua nō pōt supplere effectus ⁊ opōnes forme corꝑeitatis ⁊ mixtiōis. ḡ ꝑter eā oȝ aliā formā ponere. ꝯn̄tia plana. ⁊ añs ꝓbat̄. qꝛ eē diuisibile q̄tū/ extēsū/ figuratū/ corruptibile ⁊c. nō sūt ab aīa itellectiua: qm̄ eē ei⁹ est idiuisibile: est inextēsibile icorruptibile/ imāle ⁊c. ḡ. Et h̄ p̄cipue militat aduersus. s. tho. nullū aliud eē ponēte i hoie illō qd est aīe intellectiue. Et ꝯfirmat̄. qꝛ nō vr̄ intelligibile ꝙ ꝯpositū sit q̄tū extēsumqȝ ⁊ q̄libet pars eius nō sit quāta ⁊ extensa.
¶ Ad p^m hoꝝ iā dixit. s. tho. ꝙ corpus xp̄i in triduo fuit simpl'r idē numero: qꝛ idē supposital'r ⁊ māl'r: ⁊ q̄ ad esse actualis exn̄tie. Et ꝙ nō valet ergo idē formal'r. Et hoc sufficit ad verificādas oēs sctōꝝ authoritates: ⁊ silr̄ i eucharistia. Ita ꝙ in hostia cōsecrata aut retēta in triduo/ cōtinebat̄ illō cōpo^m ex mā ⁊ illa forma cadaueris: qd tūc erat veꝝ xp̄i corp⁹ idem cum viuo 3ᵒ mō dicto. Et in resurrectiōe in eadē hostia fuisset cōpositū ex materia ⁊ aīa intellectiua vt dat esse corporeū. Ita ꝙ par ē rō varietatis hic ⁊ ibi. Nec hic est aliqd incōueniēs nisi inconueniēs fuerit corpus xp̄i variari ƀm vitā ⁊ mortē. hoc em̄ ad hoc sequitur. Sed trepidauerūt timore vbi nō erat timor: qꝛ non vidēt naturam cōpositionis substantialis.
¶ Ad 2^m dr̄ ꝙ ibi dn̄r tria. Quoꝝ vnū est dubiū ⁊ duo sunt falsa. Dubiū siqdē est cadauer eē eiusdē rōnis: qm̄ sustineri pōt rōnabil'r vtraqȝ ꝯdictionis ps. Pōt. n. dici ꝙ cadauerꝫ forma est diuersaꝝ rōnū iux̄ diuersitatē nāliū agētiū: puta ignis aut aq̄: ita ꝙ cadauer mortui ex dn̄io colere/ sit alteri⁹ rōnis a mortuo ex dn̄io flegmatis. Et merito: qꝛ illō ab igne corruptū ad ignē tēdit ex itētiōe agēt̄: reliquū ab aq̄ i aquā: vt alijs exn̄tib⁹ termis alia ēt sit via. Nec r̄fert vtrū gladio vl' suspēdio: sȝ q̄ elmto dn̄ante moriat̄ qm̄ illa se hn̄t vt excitam⁹ ⁊ applicam⁹ actiua passiuis. Pōt ēt dici ꝙ forā

cadaueris est vni⁹ rōnis: ⁊ ꝙ est forma imꝑfecta ⁊ cōis via/ a viuo ad qdlibet elmtū. Nec incōuenit eā esse cōem ⁊ vnius rōnis: qꝛ est mediū remotū ab illa. Falsum vero est: ꝙ effectus vni⁹ rōnis nō possit ab hac agentiū diuersitate ꝓduci: qm̄ aliqd ꝓduci stat dupl'r: vt mediū est: aut terminū p̄cipal'r intētū. Et rursus vt mediū ꝓpriū vel cōe. Et ꝙ qꝛ forma cadaueris ꝓducit̄ vt cōe mediū ad oia elta iō pōt a quolibet eoꝝ ꝓduci. Nec est hic quātacūqȝ diuersitas agētiū: sed quadruplex tm̄: iuxta numerū elmtoꝝ. Falsum quoqȝ est: ⁊ ꝯ aristo. 2. de gn̄a. tex. 17. ꝙ in corrutione hois nō fiat noua forma: qm̄ tūc nō semꝑ corruptio vni⁹ esset gn̄atio alteri⁹: ⁊ nā operaretur aspiciens ad malū. qd est impossibile.
¶ Ad tertiū dr̄: suposita distinctiōe de ly esse quātū dupliciter. s. ꝑ se ⁊ ꝑ accidēs: ⁊ ꝙ hic nō est qd nisi de quāto ⁊ extēso per accidēs. i. subiectiue: qm̄ nulla res extra predicamētū quātitatis dat formale esse per se quātū: vt pȝ: ꝙ qꝛ aīa itellectiua claudit in se oēs formas priores se ordine gn̄ationis: sicut tetragonum trigonum ipsa pōt supplere/ imo necessario facit oēm effectum ⁊ operationē forme mixtiōis ⁊ corporeitatis. Et, vt satis fiat verbis arguentium pōt distingui ꝙ in aīa intellectiua inueniri esse corporeū/ b 381
materiale/ quantum ⁊ figuratum ⁊c. pōt intelligi dupliciter. Uno modo formaliter: alio mō virtualiter. Et ꝙ quāuis in ea nō inueniantur hec formaliter: sunt tn̄ in ea virtualr̄: sicut trigonū etiā nō est in tetragono formaliter: sed ꝟtual'r. ⁊ sic aīa dat qd hȝ ꝟtual'r/ ⁊ hoc sufficit. Est em̄ aīa intellectiua tāte excellētie: vt ⁊ faciat ens māle q̄titati subdm ⁊c. inq̄tū hȝ in se vim prioꝝ: ⁊ vt det esse intellectuale ⁊ indiuisibile/ inq̄tum formalr̄ excedit oēs alias. Facileqȝ ꝑcipi pōt: ꝙ cōpositū sit q̄tum ⁊ figuratū subiectiue: ⁊ tn̄ illi⁹ forma sit indiuisibilis formalr̄. Si priuat⁹ qs nō est nāli lumine: quo discernere datū est: ꝙ iter formā pure idiuisibilē: vt sunt intelligētie: ⁊ formā pure diuisibilē: vt sunt oino māles/ mediat forma indiuisibilis formaliter ⁊ diuisibilis virtualiter: cui ex formali indiuisibilitate cōuenit esse nō quātū: ⁊ ex virtuali diuisibilitate conuenit facere formaliter ens extēsum subiectiue. Et ꝗpta ꝙ cū dicimus animā intellectiuam dare esse extēsum cōposito. Intelligitur nō de esse actualis exn̄tie: sed de esse essentie. Illud nāqȝ indiuisibile ⁊ immateriale: sicut aīa ipsa. Hoc ꝟo diuisibile ⁊ māle: illud est vnū simplicitate cōicatū tm̄ cōposito ⁊ materie. Hoc ꝟo est vnū cōpōne ex mā ⁊ forma. Et ex hoc apparet nihil obstare pdicta poni. s. Tho. de vnitate esse in cōposito: qm̄ in equiuoco laborat̄: dū qd est de esse essentie qd est ipm cōpo^m subdm q̄titati: ⁊ pō loquit̄ de esse exn̄tie.
¶ In rn̄sione ad 2^m aduerte qd diuisio aīalis in ptē mouentē ⁊ ptē motā in ceteris aīalibus est diuisio in ptes integrales formaliter: ⁊ nō in partes essentiales: nisi causaliter: qm̄ omne aīal integratur ex duabus partibus corporis/ quarū vna actuat̄ potētia motiua ipsius aīalis ⁊ est pars mouens: ⁊ reliq̄ mouet̄. In hoie aūt/ qꝛ hȝ duplex motiuū iuxta duplicē appetitū/ sensitiuū. s. ⁊ intellectiuū. est diuisio in ptes itegrales: q̄ ad motū ꝓueniētē ab appetitu sensitiuo: qꝛ ille ē act⁹ cuiusdē ptis corporis. Et quodāmō in ptes essentiales: quo ad motū ꝓueniētē ab appetitu itellectiuo: qꝛ ille nulli⁹ corporis est act⁹. ⁊ sic ps mouēs est aīa q̄ est ps cēntialis. Dn̄ tn̄ qdāmō/ qm̄ ps mota nō ē ꝓpe ps cēntialis: qm̄ ē corp⁹ in actu/ qd nō ē ps nisi ꝑ synecdochen real'r loquēdo: sȝ est ⁊ dr̄ ps hois inq̄tū hō aut aīal: qꝛ formal'r sumēdo aīam corp⁹ ⁊ aīal cōponit̄ aīal ex aīa ⁊ corpe tanqȝ ex partibus essentialibus: corpus tamē nō est vere pars: vt dictum est.
¶ In rn̄sione ad 3^m nota qd responsio redarguit argumētum qd peccat ƀm nō causam, non enim immediate vniri materie prime infert imperfectionem forme/ sed dare illi p^m tm̄ pfectionis gradū. Unde hinc habes qd esse formā ꝓpinquā māe prime cōtingit dupl'r. Uno mō quo ad vnionem ⁊ sic oīs forma substātialis est eque ꝓpinqua māe prime. Quia in ipsa immediate recipit̄: ⁊ penes hāc ꝓpinquitatē nō attenditur perfectio vel imperfectio formarū substātiaꝝ. Alio modo quo ad gradualem perfectionē: ⁊ sic nō oīs forma est eque propinqua materie prime. Sed quanto aliqua forma est ꝓpinquior materie: tanto imperfectior ⁊ quāto magis elongata tāto pfectior. Et sic forme elementoꝝ dicuntur imperfectissime ⁊ immediate māe/ ⁊ prime forme eius: ⁊ deinde mixtorum: ⁊ sic deinceps. Ro-

cat aūt forā ꝓpinqōr māe ƀȝ pfectionē q̄ p^m ordie gn̄atiōis gradū pfectionalē dat tm̄: remotior ꝟo q̄ p^m ⁊ 2^m: ⁊ sic ꝓcedēdo/ data latitudie i q̄ lȝ gradu. ¶ In rn̄siōe ad 4^m vbi mixtio elmtoꝝ tractat̄. lōgi⁹ esset hn̄dus smo si cūcta addūcēda eēnt oba. vn̄ i loco ꝓprio in prio de gn̄atiōe req̄rant̄: hic sat sit rōnes has tractare. Tria ḡ sunt in hac rn̄siōe. Primo opinio Auic. q̄ satis efficaciter ipugnat̄. Scdo opinio auerroys in. 3. celi. cōm. 67. Cuius rōnes sunt: qꝛ si corrūperent̄ totalr̄/ nō saluaret̄ rō elemēti: nec mā reciperet formas mixtorū medijs elmtis: sȝ prio ⁊ essentialiter oēs. Ad quas nos dicim⁹ qd optie saluat̄ rō elemēti: qꝛ elemētū est ex q̄ fit aliqd cū insit actu vel ꝟtute. Et ꝙ māȝ recipere forās mixtoꝝ imediate pōt dupl'r itelligi. Primo quo ad vnionē forme cuȝ mā: ⁊ sic est necium. Alio⁹ quo ad transmutationē: ⁊ sic mediāt elemēta. Ita qd elemēta media sunt in trāsmutatiōe/ nō in informatiōe. Uel dicat̄ ꝙ nō solū i fieri: sȝ i eē elemēta sūt media: nō formaliter/ sȝ ꝟtualiter: sicut et manēt nō formaliter sȝ ꝟtualiter. Sȝ aduerte h̄ ꝙ auerroyste deridēt scdam rōnē. s. tho. ꝯ auerroym qꝛ manifeste pȝ i cōmento illo: ꝙ auerroys posuit formas
b elemētoꝝ ēe subās
181 medias īt iter sbās pfectas ⁊ accidētia:
377 ⁊ ex eaꝝ iperfectiōe
c q̄ prime sunt accidētibus: pn̄t suscipere magis ⁊ min⁹: ⁊ sic nō posuit aliqd mediū iter sbam ⁊ accn̄s. Sȝ isti dū deridēt: q̄ se derisibiles exhibeāt si viderēt tacerēt. Nō penetrāt subtilitatē formalitatē: q̄ s. tho. q̄ ad phos loq̄batur nō sciolos. Ad cuius euidētiaȝ sciendū ē: ꝙ rō. s. tho. nō tēdit ꝯ ꝯclusionē: sed ꝯ rōnē auerroys. sustētat̄. n. Auerroys sup rōne medij: vt expresse pȝ in ꝯmēto illo: ita ꝙ iō dicit esse possibile formas elemētoꝝ misceri magis ⁊ min⁹: qꝛ esse earū est mediū iter formas sbales pfectas ⁊ accn̄a. Cōtra hāc rō-

me elemētorum nō pn̄t esse nisi in diuersis partibus materie. Ad quarū diuersitatē oȝ intelligi dimēsiones: sine q̄bus materia diuisibilis esse nō pōt. Materia aūt dimēsiōi subiecta nō inuenit̄ nisi in corpore. Diuersa aūt corpora nō possunt esse in eodem loco. Unde sequitur qd elemēta sint in mixto distincta ƀm sitū. Et ita nō erit vera mixtio: q̄ est ƀm totū: sȝ mixtio ad sensum q̄ est ƀm minima iuxta se posita. Auerrois aūt posuit i. 3. de celo, ꝙ forme elemētoꝝ ꝑꝑ sui imperfectionē sunt medie inter formas accn̄tales ⁊ sbales. Et iō recipiunt magis ⁊ minus. Et iō remittunt̄ in mixtiōe: ⁊ ad mediū reducūtur. ⁊ cōflatur ex eis vna forma. Sȝ hoc est ēt magis impossibile. Nā esse substātiale cuiuslibet rei in indiuisibili ꝯsistit: ⁊ oīs additio ⁊ subtractio variat spēm sicut in numeris: vt dr̄ in. 8. meta. Unde impossibile est ꝙ forma substātialis q̄cūqȝ recipiat magis ⁊ minus^c. Nec minus est impossibile aliqd esse mediū inter subam ⁊ accidens^c. Et iō dōm est ƀm phm in primo de gn̄atione, ꝙ forme elemētorū manent in mixto nō actu sed virtute. Manent. n. qualitates ꝓprie elemētorū: lȝ remisse: in q̄bus est virtus formarū elementariū. Et hmōi qualitas mixtionis est propria dispositio ad formā substantialem corporis mixti, puta formaȝ lapidis vel anime cuiuscunqȝ.

¶ Utrum aīa intellectiua conuenienter tali corpori vniatur. Arti. 5.

AD quintū Sic ꝓceditur. Uidetur quod anima intellectiua incōueniēter tali corpori vniatur. Materia enim debet esse proportionata forme. Sed anima intellectiua est forma incorruptibilis. Non ergo conuenienter vnitur corpori corruptibili.
¶ Pr̄. Anima intellectiua est forma maxie immaterialis. Cuius signum est quod habet operationem in qua nō cōmunicat materia corporalis. Sed quāto corpus est subtilius: tanto minus habet de materia. Ergo anima deberet subtilissimo corpori vniri: puta igni: ⁊ non corpori mixto ⁊ terrestri magis. ¶ Pr̄. Cum forma sit principiū spēi: ab vna forma non ꝓueniunt diuerse spēs. Sed anima intellectiua est vna forma. Ergo non debet vniri corpori quod componit̄ ex partibus dissimilium specierum.

nē arguit. s. tho. qꝛ iter subaȝ ⁊ accn̄s ipossibile est eē aliqd hn̄s vere rōnē medij. Et ꝟificatur h̄ nō solū accipiēdo totū gen⁹ sube ex vna pte ⁊ accn̄tium ex alia: sed sumēdo quācunqȝ substantiā ex vna parte: qm̄: vt pȝ. x. meta. mediū oportet esse eiusdē gn̄is cū extremis: ꝙ nulla aūt suba ē eiusdem generis cū accidente. Si dicat̄ ꝙ auerro. nō loquitur de vere medio per participationē. Hoc est qd volumus: qꝛ ex hoc habetur qd nulla fuit ratio sua ex ratione medij vt mediū est: ⁊ hoc intēdebat diuus thomas. Et confirmatur: quia aut ratio sua fundatur sup ratione medij. Et tunc aut per pticipationē: ⁊ hoc nō: vt patuit. Aut ꝑ abnegationem: ⁊ hoc non: vt de se patet. Aut per cōparationem: ⁊ hoc nō: qꝛ forma elementi nō est accidens in respectu ad subam: ⁊ suba iꝑ respectu ad accn̄s: sed est absolute suba. Et silr̄ nō verificat̄ ꝙ suscipit magis ⁊ minus in respectu ad sbam ⁊ nō suscipit in respectu ad accn̄s: qm̄ apud ipsū. s. absolute suscipit magis ⁊ minus: ⁊ ƀm veritatē nō suscipit absolute. Aut ꝑ appropinquationem: ⁊ de hoc procul dubio intendit. Sed nihil infert: qꝛ aut ratio fundat̄ super rationē medij: ⁊ nulla est qꝛ nō est vere mediū. aut sup ipsa appropinquatione nature, ⁊ tunc nihil aliud est dicere: nisi qd qꝛ forme elmtares sunt imperfectissime/ ⁊ vicinissime accidentibus. iō suscipiunt magis ⁊ min⁹.

Et apparet tunc duplex defectus. Primo qd ratio medij nō est ad ꝓpositum: vt subtiliter exclusit. s. tho. Scdo qd ratio assignata est nulla: qꝛ ex hoc quod aliquid est imperfectissimū ⁊ infimū in aliquo genere: nō excluditur a cōibus cōditionibus sui generis: sed potius eoipso qd infra gen⁹ cōtinet̄ illas hȝ: cōstat ꝙ nō suscipere magis ⁊ min⁹ cōis est ꝯditio gn̄is sbe: vt pȝ in p̄dicamētis. Taceāt ḡ ⁊ voluntarie fateant̄ auerroim eē locutū ⁊ n̄ ex medij rōne vt tn̄ loqui se credidit.
¶ Tertio in hac responsiōe. s. tho. ponit opinionē ꝓpriā: ꝙ elemēta remanēt: n̄ actu sȝ ꝟtute. Sȝ aduerte ꝙ elemēta remanere virtute pōt dupl'r intelligi. Uno mō in forma subali mixti eo mō quo vegeta^m est in forma sensitiua: ⁊ hec ē opinio sco. in. 4. sen. di. 11. Alio⁹ in qualitate q̄ est propria dispō ad formaȝ mixti: ⁊ hec ē opinio s. tho. Et q̄uis opinio sco. ꝯ viā. s. tho.
sit: ⁊ rōni aduersat̄: qꝛ 249
nō est eadē ꝓportio 368
forme pfectionis: puta c
sensitiua ad for- 281
mas specificas elementorum/ ⁊ ad gradus gn̄icos: vt quē admodū hos ꝯtinet
ita illas ꝯtineat: qm̄ a
illarū predicatio sibi 278
repugnat: nō aūt ho- 281
rū. Et sensit ꝯdicit: qꝛ opatio elemēti n̄ eq̄ pfecte aut pfecti⁹
ē in forā mixti: lȝ lō- 353
ge imꝑfectior: cuius 364
oppo^m videmus in a c
oībus ꝟtualiter clausis i formis posteriori- 455
bus. sensitiuū em̄ ꝑ- c
fectiori mō operatur opa vegetatiui: q̄ pure vegetatiuū. Quia tn̄ nō est ꝯ p̄sentem intentionem in qua pluralitatē formarū excludimus: discutiēda relinquat̄ in loco ꝓprio sed hec sint ad discretionem opinionis. s. Tho. dicta.
¶ Super arti. 5.
TItulus clarus. ¶ In corpore duo. pri-
mo respōdet quesito a 457
vna ꝯclusiōe affirmatiue. Scda ex ꝯclōne deducit duo corpora. Cōclusio rn̄siua est. corpus cui vnit̄ aīa intellectiua/ opȝ qd sit mixtū: ⁊ maxie ad

¶ Pr̄. Perfectioris forme debet esse perfectius susceptibile. Sed anima intellectiua est perfectissima animarum. Cum igit̄ aliorum animalium corpora habeant naturaliter insita tegumenta: puta pilorum loco vestium, ⁊ vnguium loco calciamentorum: habeant etiam arma naturaliter sibi data: sicut vngues, dentes ⁊ cornua. Ergo videtur quod anima intellectiua non debuerit vniri corpori imperfecto tanqȝ talibus auxilijs priuato.

Sed cōtra Est, ꝙ dr̄ phs in. 2. de aīa, ꝙ anima est act⁹ corporis physici, organici potētia vitā hn̄tis.

Rn̄deo Dōm, ꝙ cū forma nō sit ꝓpter materiā: sed potius materia ꝓpter formā^c: ex forma opȝ rōnem accipere quare materia sit talis ⁊ nō econuerso. Aīa aūt intellectiua: sicut supra habituȝ est^c: ƀm nature ordinē infimū gradū in substantijs intellectualibus tenet: intantum qd nō habet naturaliter sibi inditā notitiā veritatis: sicut angeli^c: sed opȝ ꝙ eā colligat ex rebus diuisibilibus ꝑ viā sensus: vt dio. dicit. 7. c. de di. no. Natura autē nulli deest in necessarijs. Unde oportuit ꝙ aīa intellectiua nō solū haberet virtutē intelligēdi: sed etiaȝ virtutē sentiēdi^c. Actio aūt sensus nō fit sine corporeo instrō^c. Oportuit igit̄ aīam intellectiuā corpori vniri: qd possit esse conueniens organum sensus. Oēs aūt alij sensus fundantur supra tactū^c. Ad organū aūt tactus req̄ritur ꝙ sit mediū inter contraria q̄ sunt calidū ⁊ frigidū humidū ⁊ siccū ⁊ silia quorū est tactus apprehēsiuus. Sic em̄ est in potentia ad cōtraria: ⁊ pōt ea sentire. Unde quāto organū tactus fuerit magis reductū ad equalitatē cōplexiōis: tāto ꝑceptibilior erit tactus. Aīa aūt intellectiua hȝ cōpletissime virtutē sensitiuā: qꝛ qd est iferioris preexistit pfectius in superiori: vt dicit diony. in lib. de di. no. Unde oportuit corpus cui vnitur anima intellectiua esse corpus mixtum inter omnia alia magis reductum ad equalitatē cōplexionis^c. Et propter hoc hō inter oīa aīalia melioris est tactus. Et inter ipsos hoīes qui sunt melioris tactus sūt melioris intellectus. Cuius signū est quod molles carne bene aptos mente videm⁹: vt dicitur in secundo de anima.

Ad primum Ergo dōm, ꝙ hāc obiectionem aliqs

eq̄litatē reductū: q̄le ē nr̄ȝ. Probat̄ sic: aīa itellectiua exigit corp⁹ hn̄s has duas ꝯditiōes. ergo. Probatur ꝯn̄a: qꝛ ex forma accipit̄ rōne māe: qm̄ materia est propter formā: ⁊ nō ecōuerso. Añs vero quo ad primā partem. s. ly mixtū: probatur sic. aīa intellectiua nō habet inditā cognitionē intellectiuam. ergo est ēt sensitiua: ergo exigit corpus organū tactus. ergo medium inter contraria. ergo mixtū. Añs huius ꝓbationis ꝓbat̄: ex eo ꝙ tȝ infimū gradum in ordine intelligentiū: ac per hoc est vt pura potentia: vt patet ex supradictis. Prima consequentia probatur: qꝛ natura nō deficit in necessarijs: acquisitio aūt notitie in aīa/ oportet quod fiat ex sensibus: vt patet: ⁊ dionysius confirmat. Secunda vero consequentia probat̄ qꝛ omnes sensus fundantur super tactum: vt patet in. 3. de anima. Tertia autem probatur: qꝛ organum tactus debet esse in potentia ad contraria calidum ⁊ frigidum ⁊ reliqua tangibilia. Quarta autem relinquitur per se nota: quia constat corpus animalis non posse esse medium per abnegationē. Imo nullum corpus potest esse in potentia ad tangibilia vt medium per abnegationem. Secunda autem pars antecedentis scilicet maxime reductum ad equalitatem: probatur sic: anima intellectiua habet perfectissime virtutē sensitiuaȝ: ergo exigit corpus maxime ad equa-

litatẽ reductũ. Aña ,pbat:quia inferius pfectius cõtinet in superiori:vt pʒ p Diony. 2ña ,pbat ex eadẽ radice:q2.s.vis sensitiua fundat sup tactu. Constat em q quãto organũ tactus fuerit equalius/tanto melius percipiet:qui ab excellentijs remotius melius discernit.

¶Corollaria sunt duo. Primũ q ex hoc hõ pstat tactu ceteris aialibus. Secundũ/inter hoies meliorẽ habẽs tactũ est melioris ingenij:ptʒ seqla hui9:de primo ad vltimũ 7 declarat signo ex scdo de anima.

¶Super art.6.

In titulo h solũ aduertẽ/q hic est sermo de mediatiõe informatiõis: nõ aũt trãsmutatiõis tãtum. Ita q questio est:vtrũ in instanti q anima recipit in mã mediet inter ipsam 7 materiam accidẽtia aliqua quib9 pri9 nã: etsi nõ tpe/mã informet q ipa forã sbali. Et ẽ qõ q Auerroym: 7 vlr q oẽs ponentes idẽ numero accñs in genito 7 corrupto saluari.

¶In corpore duo facit. Primo tractat qd sm plato.rñdendum eẽt.s.affirmatiue. Secũdo qd sm determinata:quia negatiue. Primũ de se pʒ. Secũdũ est cõclusio responsiua:anima 7 vlr ois forma substãtialis recipit in materia nullo mediãte accidẽte.

c 455 Probat sic: materia est in potẽtia ad oẽs actus ordine quodã. ergo primo ad esse in actu: ergo ad formã substãtialẽ:ergo pri9 recipitur forma substantialis:ac per hoc anima q qðcũq accidens. Aña patet ex 7.meta.prima 2ña pbatur:q2 esse in actu est actus primus simplr.scda vero:q2 sola 7 ois forma subalis facit eẽ simplr. tertia relinquit p se nota.

¶Circa hãc rationẽ. Aduerte q dupl'r canillari põt. Prioquã 373 tum ad ordinẽ dicendo:q materia est prio in potẽtia ad esse substãtiale primitate intẽtionis:nõ aut ẽ primitate exequutionis q2 primũ in intentione est vltimũ in exequutione: 7 iõ prius b 36 ordine generationis recipit dispositiones accñtales/q formaʒ substantialẽ.2° quantum ad secundã 2ñam: q2 concesso q esse in actu est prius ordine gñationis:nõ sequit.ergo esse datũ a forma substantiali est prius ordine gñationis/sed q est sophisma 2ñtis: qm esse in actu cõmune est oibus predicamẽtis/vt pʒ.3.phy.tex.3.ac per hoc claudit intrinsece in esse accñtali/7 2ñr faciendo esse quãtũ aut quale/sit esse in actu. Et sic nihil aliud cõcludit ex hoc: q esse est primus actus ordine gñationis: nisi q prius sit esse in actu q esse tale: qð saluat etiã in forma accidẽtali/ q2 dũ calor facit esse calidũ prius natura dat ly esse q ly calidũ/non ergo ex hoc põt inferri:ergo prius recipit formã substantialẽ. Sed ad hec breuiter 7 simul dr:q sermo pñs principalr est de ordine gñatiõis: ita q materia est in potẽtia ad oẽs actus ordine gñationis:ac per hoc ad actũ primum ex nã sua ordine gñationis est primo ordine gñatiõis in potẽtia: 7 2ñr prius recipit illũ ordine executionis. Qð autẽ forma sbalis sit prior accñte ordine gñatiõis/,pbat sufficienter in lra ab effectib9 earũ formalibus/q2.s.esse in actu est prius q esse tale: qð nõ solũ verificat: ,ppterea q2 in qlibet esse/pri9 intelligit esse/q specificatio ei9/vt obijciendo tactũ est qð est extra ,ppositũ:ʒ necessario est verũ:7 intẽtũ i ,pposito:ppea q2 nul-

forte vellet euadere p hoc q diceret corpus hois ante pctm incorruptibile fuisse. Sed hec responsio nõ videt sufficiẽs. Q2 corp9 hois añ pctm immortale fuit nõ p nãm:sed p gratie diuine donũ. Alioqn imortalitas eius p pctm sublata nõ esset:sicut nec immortalitas demonis. Et ideo aliter dicẽdũ est q in materia duplex cõditio inuenit. Una q̃ eligit ad hoc q sit cõueniens forme. Alia q̃ ex necessitate cõsequit priorẽ dispositionem. Sicut artifex ad formã serre eligit materiã ferreã aptã ad secandum dura. Sed q dentes serre hebetari possint,7 rubiginẽ contrahere,sequit ex necessitate mãe. Sic igit 7 aie intellectiue debetur corpus q sit equalis cõplexionis. Ex hoc aũt de necessitate mãe sequit q sit corruptibile. Si quis vero dicat q de9 potuit hãc necessitatẽ vitare:dicendũ est q in cõstitutione rerũ naturaliũ nõ cõsiderat qd deus facere possit: sed qd nature rerũ cõueniat:vt Aug. dicit 2.sup gene.ad lite. Prouidit tñ deus adhibẽdo remediũ cõtra mortẽ p gratie donũ. ¶Ad scðm dðm,q aie intellectiue non debet corp9 ,ppter ipsaʒ intellectualẽ operationẽ sm se:sed ,ppter sensitiuã virtutẽ que requirit organũ equaliter cõplexionatũ[c]. Et ideo oportuit aiam intellectiuã tali corpori vniri: 7 non simplici elemento vel corpori mixto in quo excederet ignis sm quantitatẽ:q2 nõ posset esse eqlitas cõplexionis pp excedentẽ ignis actiuã virtutẽ. Habet aũt hoc corpus equaliter complexionatũ quãdam dignitatẽ p hoc q est remotũ a cõtrarijs. In quo quodãmõ assimilat corpori celesti. ¶Ad tertiũ dðm,qð partes aialis:vt oculus:manus,caro,7 os:7 hmõi:non sunt in specie:ʒ totũ. Et ideo nõ põt dici ,pprie loquẽdo:qð sint diuersaʒ specieʒ:ʒ qð sint diuersaʒ dispositionũ. Et hoc competit aie intellectiue:que quãuis sit vna sm essentiã: tamẽ ,ppter sui perfectionẽ est multiplex in virtute[c]. Et ideo ad diuersas operationes indiget diuersis dispõnibus in partib9 corporis cui vnit. Et ,ppter hoc videm9 qð maior est diuersitas partiũ i animalib9 perfectis q in iperfectis, 7 in his q in plãtis. ¶Ad quartũ dðm,qð aia intellectiua, q2 est vl'iuʒ 2prehẽsiua:hʒ virtutẽ ad infinita[c]. Et iõ nõ potuerũt sibi determinari a nã vel determinate existimationes nãles vel ẽt determinata auxilia vl' defensionũ vel tegumẽtoʒ: sic alijs aialib9,quoʒ aie hñt apprehensionẽ 7 virtutẽ ad aliqua particularia determĩata. Sʒ loco hoʒ oium homo hʒ nãliter rõnem 7 manus:q̃ sunt organa organoʒ[c]:quia p ea homo põt sibi pparare instrumẽta infinitorum modorum 7 ad infinitos effectus.

¶Utruʒ anima intellectiua vniatur corpori mediãtib9 dispõnib9 accñtalibus. Ar.6.

Ad sextũ Sic pcedit. Ur,q aia intellectiua vniatur corpori mediantib9 aliquib9 dispositionibus accidentalib9. Ois em forma est in materia sibi ,ppria 7 disposita. Sʒ dispõnes ad formã sunt accñtia quedã. Ergo opʒ preintelligi accñtia aliqua in mã ante formã substãtialẽ. Et ita añ aiam:cum aia sit qdã subalis forma. ¶P. Diuerse forme vni9 spẽi req̃runt diuersas mãe ptes. Diuerse aũt ptes nõ possunt intelligi: nisi sm diuisiõeʒ dimẽsiuaʒ qñtitatũ[c]. Ergo oportet intelligere dimẽsiones in mã, ante formas sbales: q̃ sunt multe vnius spẽi. ¶P. Spũale applicat corporali, p cõtactũ virtutis. Uirtus aũt anime est ei9 potẽtia. Ergo videt,q aia vnitur corpori mediãte potẽtia que est quoddam accidens.

Sed 2tra Est,q accñs est posterius sba 7 tpe,7 rõne:vt dr in.7.meta. Nõ ergo forma accñtalis aliqua põt itelligi i mã añ aiaʒ,q̃ ẽ forã sbalis.

Rñdeo Dðm,q si aia vniret corpori solũ vt motor: nihil ,phiberet, imo magis necessarium esset esse aliquas dispõnes medias inter aiam 7 corp9: potentiam.s.ex parte aie, per quã moueret corpus,7 aliquã habilitatem ex parte corporis,per quam corpus esset ab aia mobile. Sʒ si aia intellectiua vnit corpori vt forma substãtialis:sicut iã supra dictũ est[c]:impossibile est q aliqua dispositio accñtalis cadat media inter corp9 7 aiam:vel inter quãcũq formã subalẽ 7 mãm suã. Et huius rõ est. Q2 cũ mã sit in po[a] ad oẽs act9 ordine quodã:opʒ q id qð est primũ simplr in actibus primo i mã intelligat. Primũ aũt inter oẽs actus est esse. Impossibile est ĝ intelligere mãm pri9 esse calidã vel quãtã, q esse in actu. Esse aũt i actu hʒ p formã subalem q̃ fac esse simplr:vt iã dictũ ẽ[c]. Uñ ipoẽ est q qcũq dispõnes accñtales preexistãt in mã añ formã subalẽ:7 p 2ñs neq ante animã.

Ad primum Ergo dicendum,q sicut ex pdictis pʒ:

lares põt suscipere esse tale:nisi pri9 nã de ipsa verificet absolute: q hẽt esse. Impossibile est em imaginari:domũ suscipere esse albũ/aut pulchrũ/nisi imaginemur q domus ipsa est absolute seu sine additione aliqua. Si ergo materia sm se nullũ/esse in actu hʒ:impoẽ est imaginari:q sit talis:si nõ pri9 nã de ea verificet qð hʒ esse absolute 7 sine additione aliqua:ʒ dare esse ita q sine additione aliqua verificet de aliquo qð est/est ppri9 effectus formalis forme subalis vt superi9 declaratum fuit.ergo impoẽ est mãm pri9 recipere accidẽs qð facit solũ eẽ tale:q formã subalẽ/qua facit esse simplr. i.sine additiõe aliq. Nulũ est ĝ sophisma arguere ex hoc qð eẽ simplr.i.sine additione aliq/est pmu9 act9 ordine gñationis.ĝ forma subalis:q2 hoc nõ claudit intrinsece in forma accidẽtali: sed pũppositiue:sed in forma subali tm:7 iõ ista est prior ordie gñatiõis. Est aũt rõ apparẽtie in argumẽto:q2 eẽ põt dici absolute dupl'r. Uno° per abstractionẽ a:simplr 7 sm qd:7 hoc mõ simplr dicimus q esse dr de esse in oib9 gñib9: 7 sic accipiebat in arguẽdo:7 hoc mõ esse nec excludit/nec icludit simplr/aut ʒ qd. Alio° p exclusionẽ ʒ qd/7 inclusionẽ simplr.7 ʒ mõ dicim9 in actu signato qð forã sbalis dat eẽ simplr: 7 in actu exercito q p formã sbalẽ ignis est p calorẽ õo ignis nõ est:ʒ est calidus. Et sic vsus ẽ.s.Tho. esse simplr seu absolute i pposito. Uñ pʒ q diuersimode sumat eẽ cũ dr q calor faciẽdo esse calidũ dat prius esse q calidũ: 7 cũ dr q forã sbalis dat esse. Et vtrobiq vtimur ly eẽ absolute:qm ibi esse dicit actũ 2fuse 7 potẽtiale ad simplr 7 sm quid:hic õo dicit actũ excludẽtẽ ʒ qd.

¶In rñsione ad primũ. Aduerte pp instãtiã q̃ posset fieri de ordie reali:q forã erit materiã realr dispositã:7 nõ solũ ordine rõnis. Aduerte in quã q formam vniri materie disposite põt quadruplr intelligi. Primo dispositionibus precedẽtibus ordine durationis. Et sic verificat:q2 immediate ante instans gñatiõis materia erat summe disposita ,p forma introducta. Secũdo dispositionibus simultaneis:7 hoc modo etiã est verum:q2 in instãti introductionis forme substãtialis adsunt etiam omnes dispositiones requisite in ipsa materia. Tertio dispositionibus simultaneis presuppositis tamen reali ordine nature. Et sic est falsum formam vniri materie disposite:quoniam ipsa forma precedit reali nature ordine omnia accidentia: vt in corpore articuli probatum est. Quarto/dispositionibus simultaneis 7 presuppositis ordine nature sm intellectum. Et hoc modo est verum non de ipsa forma substantiali absolute:sed de ipsa sm posteriorem eius gradum 7 effectum. Non est quidem verum de ipsa:quia materia sm seipsam nulla eget dispositione ad hoc vt suscipiat formam substantialem/si nihil addatur: quamuis egeat disponi vt recipiat formaʒ substãtialẽ talẽ. Est aũt verũ de ipsa quãtũ ad anteriorẽ gradũ:q2 vt in lra dr:formã substãtialẽ vt sic/intelligitur comitari ,pprietates entis sube:ac per hoc capacem esse corporeitatis: quã comitantur dimẽsiones 7c. Et sic intelligitur capax mixtionis quam sua accidentia comitantur:

b 457 374 2.2.c.71 Et in 4. 13.ar.4. cor. Et mal. q.4.ar. 4.cor. Et ipsi. ar.5. 7 de aia ar.9.ad. 1.cor. q.2.li.de aia lec. 1.ff. 368 369 375 371

forma perfectior virtute continet quicquid est inferiorum formarum[c]. Et ideo vna et eadem existens perficit materiam sm diuersos perfectionis gradus. Una enim 7 eadẽ forma est per essentiam per quam homo est ens actu:7 per quam est corpus: et per quam est viuum:7 per quam est animal:7 per quã est homo. Manifestum est autem q vnumquodq genus consequuntur propria accidentia. Sicut ergo materia preintelligitur perfecta sm esse ante intellectũ corporeitatis:7 sic de alijs:ita preintelliguntur accidentia que sunt propria entis ante corporeitatem. Et sic preintelliguntur dispositiones in materia ante formam,non quantum ad omnem eius effectum,sed quantum ad posteriorem. ¶Ad secundum dicendum q dimẽsiones quantitatiue sunt accidentia consequentia corporeitatem: que toti materie conuenit. Unde materia iam intellecta sub corporeitate dimensionibus potest intelligi vt distincta in diuersas partes:vt sic accipiat diuersas formas sm vlteriores perfectionis gradus. Quãuis enim eadem forma sit sm essentiam que diuersos perfectionis gradus materie attribuit: vt dictum est[c]: tamen sm considerationem rationis differt. ¶Ad tertium dicendum qð substantia spiritualis que vnitur corpori solum vt motor:vnitur ei per potentiam vel virtutem. Sed anima intellectiua corpori vnitur vt forma per suam esse[c]. Administrat tamen ipsum 7 mouet per suam potentiam 7 virtutem.

371 372 a 372 b 372 375

¶Utrum anima vniatur corpori animalis mediante aliquo corpore. Articu.7.

Ad septimum Sic proceditur. Uidetur, qð anima vniatur corpori animalis mediante aliquo corpore. Dicit enim Aug.3.super gene.ad literam:qð anima per lucem:idest ignem 7 aerem:que sunt similiora spiritui:corpus administrat. Ignis autem 7 aer sunt corpora. Ergo anima vnitur corpori humano mediante aliquo corpore. ¶P. Id quo subtracto soluitur vnio aliquorum vnitorum,videtur esse medium inter ea. Sed deficiente spiritu,anima a corpore separatur. Ergo spiritus qui est quoddam corpus subtile medium est in vnione corporis 7 anime. ¶P. Ea que sunt multum distantia non vniuntur nisi per medium. Sed anima intellectiua distat a corpore:7 quia est incorporea, et quia est incorruptibilis. Ergo videtur qð vniatur ei mediante aliquo quod sit corpus incorruptibile. Et hoc videtur esse aliqua lux celestis que conciliat elementa et redigit in vnum.

Sed cõtra Est,qð philosophus dicit in secundo de anima:qð non oportet querere si vnũ est anima 7 corpus:sicut neq ceram 7 figuram. Sed figura vnitur cere nullo corpore mediante. Ergo et anima corpori.

371 **Respondeo** Dicendum,qð si anima sm platonicos corpori vniretur solum vt motor[c]: conueniens esset dicere qð inter animam hominis vel cuiuscunq animalis et corpus aliqua alia corpora media interuenirent. Conuenit enim motori aliquid distans per media magis propinqua mouere. Si vero anima vnitur corpori vt forma: sicut iam dictum est[c]:impossibile est quod vniatur ei aliquo corpore mediante. Cuius ratio est:quia sic dicitur aliquid vnũ quomodo et ens. Forma autem per seipsam facit rem esse in actu: cum per essentiam suam sit actus:nec dat esse per aliquod medium. Unde vnitas rei composite ex materia et forma est per ipsam formam:que scðm seipsam vnitur materie vt actus eius. Nec est aliquid aliud vniens nisi agens quod facit materiam esse in actu:vt dicitur in.8.metaphy. Unde patet esse falsas opiniones eorum qui posuerunt aliqua corpora esse media inter animam et corpus hominis. Quorum quidam platonici dixerunt quod anima intellectiua habet corpus incorruptibile sibi naturaliter vnitum:a quo nunquam separatur,et eo mediante vnitur corpori hominis corruptibili. Quidam vero dixerunt quod vnitur corpori mediante spiritu corporeo. Alij vero dixerunt quod vnitur corpori mediante luce:quam dicunt esse corpus[c],et de natura quinte essentie: ita quod anima vegetabilis vnitur corpori mediante luce celi syderei, anima vero sensibilis mediante luce celi crystallini,anima vero intellectualis mediante luce celi empyrei. Quod fictitium et derisibile apparet. Tum quia lux non est corpus[c]. Tum quia quinta essentia non venit materialiter in compositionem corporis mixti:cum sit inalterabilis:sed virtualiter tantum[c]. Tum etiam: quia anima immediate corpori vnitur vt forma materie[c].

Ad primum Ergo dicendum, quod Augusti. loquitur de anima inquantum mouet corpus. Unde vtitur verbo administrationis. Et verum est quod partes grossiores corporis per subtiliores mouet. Et primum instrumentum virtutis motiue est spiritus: vt dicit philosophus in libro de causa motus animalium. ¶Ad secundum dicendũ, qð subtracto spiritu deficit vnio anime ad corpus:non quia sit medium:sed quia tollitur dispositio per quam corpus est dispositum ad talem vnionem. Est tamen spiritus medium in mouendo:sicut primum instrumentum motus. ¶Ad tertium dicenduʒ, qð anima distat a corpore plurimũ:si vtriusq conditiones seorsum considerentur. Unde si vtrunq ipsorum separatum esse haberet: oporteret,qð multa media interuenirent. Sed inquantum anima est forma corporis non habet esse seorsum ab esse corporis[c]: sed per suum esse corpori vnitur immediate. Sic enim et quelibet forma, si consideretur vt actus, habet magnam distantiam a materia que est ens:in potentia tantum.

¶Utrum anima sit tota in qualibet parte corporis. Articu.octauus.

Ad octauum Sic proceditur. Uidetur,quod anima non sit tota in qualibet parte corporis. Dicit enim philosophus in libro de causa motus animalium, Non opus est in vnaquaq corporis parte esse animam:sed in quodã in principio corporis existente alia viuere: eo quod simul nata sunt facere proprium motum per naturam. ¶P. Anima est in corpore cuius est actus. Sed est actus corporis organici. Ergo nõ est nisi in corpore organico. Sed nõ quelibet pars corporis hominis est corpus organicum. Ergo anima nõ est in qualibet parte corporis tota.

¶P. In.2.de anima dicitur quod sicut se habet pars anime ad partem corporis, vt visus ad pupillam:ita anima tota ad totuʒ corpus animalis. Si igitur tota anima est in qualibet parte corporis,sequitur qð quelibet pars corporis sit anima.

¶P. Omnes potentie anime in ipsa essentia anime fundantur. Si igitur anima tota est in qualibet parte corporis, sequitur qð omnes potentie anime sint in qualibet corporis parte:7 ita visus erit in aure 7 audit9 in oculo. Quod est inconueniens.

¶P. Si in qualibet parte corporis esset tota anima:quelibet pars corporis immediate dependeret ab anima. Nõ ergo vna pars dependeret ab alia: nec vna pars esset principalior q alia. Quod est manifeste falsuʒ. Non ergo anima est in qualibet parte corporis tota.

Sed cõtra Est, quod Augustinus dicit in sexto de trinitate,quod anima in quocunque corpore 7 in toto est tota 7 in qualibet eius parte tota est.

Respondeo Dicendum, quod sicut in alijs iam dictum est: si anima vniretur corpori soluʒ vt motor[c],posset dici quod non esset in qualibet parte corporis: sed in vna tantum

7 sic sp forma sm vlteriorẽ gradũ 7 effectũ forãlẽ 7 accñã ,ppa/pfecta itelligit aduenire mãe disposite. Uñ pʒ q ,ppõ illa: materia forma 7 act9 sit in mã disposita 3r verificatur: duobus modis realr.s.dispõnib9 pcedẽtib9 7 simultaneis loquẽdo vtrobiq de ordine durationis:7 vno mõ ʒ rõnẽ:loqndo d ordie nãe:7 hũc tm posuit h san.tho. q2 erat obscur9. Et h bene memora i tota hac materia. De q̃ et mã sequẽtis articuli vide in cõmentarijs de ente et essentia si nostra videre vis. 455 369 374

¶Super arti.7.

Titul9 clarus.

¶In corpore tria. Prio rñdet sm põnẽ plato.et dicit:q cõueniẽs eẽt ponere aliqð me[m] ,pter distãtiã nãe aie a nã corporis:qm illa motor incorruptibilis: h mobile corruptibile: 7 iõ me[m] aliud cõuenit. Scðo qd sm põnẽ determinatã. 2clusio rñsiua aia nõ vniri põt mediãte aliquo corpe. Probat 2r. Prio rõne forma seipsa ime[te] facit forãlr cõpo[m]:esse 7 mã ens in actu ĝ 7 vnũ. Aña pbat:q2 forma p essentiã suã est actus: 2ñtia ,pbatur:q2 vnũqðq eodẽ mõ est ens 7 vnum. Scðo ,pbat anthoritate.8.meta. Tertio excludit opiniones oppositas enumerans tres earũ 7 tertiaʒ tripliciter excludit.oia clara sunt in litera. 369 c 176 1.d.8.q. 5.ar.3. Et.2.q. ca.72. Et lib. 4.c.67 ti. Et de spũ.ã.4 Et de aia.ar. 10. 7 opus. 61.ca. 47.

¶In rñsione ad tertiũ. Aduerte q rñsio innuit hãc distõnẽ q multũ distãtia dupliciter dissimilitudine cõdõnũ: vel ,pportione 2iũctiõis. Primo mõ forã 7 mã multũ distãt:nõ scðo. Et inter multũ distantia prio mõ tm: nõ oʒ eẽ mediũ:ʒ inter distãtia vtroq modo opʒ esse media.

¶Super arti.8.

Titulus clarus.

¶In corpore. primo q sm positionẽ plato. diceret.s.negatiue respõdendũ esset. Scðo ʒ veritatẽ dicẽdo respondet quesito affirmatiue. Tertio ostẽdit differẽtem modũ quo aia est in toto et ptib9.i fine articuli.

¶Primũ est clarũ: 375

Universidad de Deusto Biblioteca

qd nō ideo repetitū toties est a s. Tho. vt q̄si opinio platonis vt dubia sp tractaret: sȝ vt ostēdat cōtinue / quāta erat diuersitas ex illa radice: ꝛ ꝯfirmet intētū ex dr̄ia inter vnionē p modū motoris ꝛ per modum forme. ¶Quo ad scdm: ꝯclusio rn̄siua est. aia est tota in toto ꝛ tota in q̄libet parte. Et pbat tali ordine. Primo pbat: q aia in toto ꝛ in q̄libet pte est. Scdo q in toto ꝛ qualibet parte est tota. Primū pbat dupl'r seu tripl'r. Primo ex dr̄ia iter formā subalē ꝛ accn̄talē: sic. Dare esse formale toti ꝛ nō partibꝰ singulis / est ꝯditio ppria forme accidētalis: nō couenit aie / q̄ est forma subalis. Añs declarat in formis que sunt cōpositio ꝛ ordo. Scdo ex effectu: sic:
508 recedēte aia nec totū nec partes remanēt nisi equoce: ḡ aia est actus totiꝰ ꝛ partiū. Añs pbat authoritate phi. 7. meta. et rōne: q̄ pōt esse tertia pbatio seorsū a signo sic. recedēte aia / nulla pars corporis retinet ppriū opꝰ: ḡ non remanet eiusdē spēi: ergo aia erat in eis. añs pȝ ad sensū. pña pȝ: q retinēs
a 577 spēm retinet opationē. scda pō: q actꝰ est in eo cuiꝰ est actꝰ ac p hoc cū aia recedēs sit ille actus partiū q̄ habebāt illa opa: ḡ
40 c in eis erat. Scdm vero pbat tali ordine. Primo distinguit triplicē totalitatē. Secūdo cōparat eas ad formas in cōi. Tertio applicat qōnē ppositā ad formas habentes oēs totalitates: ꝛ soluit eā. Quarto descēdit ad intentum
40 c respondendo q̄sito distincte. ¶In primo hoꝝ ponit triplex totalitas: quātitatiua / essentialis / ꝛ ptātiua / iuxta triplex genus totius et partiū. ¶In scdo ponitur differētia inter totalitatem quātitatiuā ꝛ alias: respectu formarū quo ad hoc q illa nō inuenit in formis: nisi per accñs. Iste p se: illa in solis formis q̄ indifferēter respiciūt totū ꝛ partes. Iste nō sic: q perfectio essentie ꝛ rōnis ꝛ esse principiū opationis per se cōuenit forme. Ex his sequit tertia differētia: q illa nō inuenit in anima: pcipue animaliū pfectoꝝ. Iste sic: ꝛ tenet seq̄la: q anima non eadē habitudine respicit totū ꝛ partes q requirit manifeste diuersitatē in partibus corporis. ¶In tertio dicit tria. Primū est: q si fiat hic qd de albedine. i. forma habente oēs istas totalitates: opȝ distinguere de totalitate quātitatiua ꝛc. Scdm q de duabus totalitatibꝰ. s. quātitatiua ꝛ virtuali. Rn̄dendum est negatiue: quia vna pars est extra aliam: ꝛ in maiori quanto est maior virtus. Tertium: q de totalitate essentiali respondendum est affirmatiue. ¶In quarto dicit tria. Primo q nō opȝ distinguere in anima de oibꝰ totalitatibus sed essentiali ꝛ virtuali tantū: pbatur: q nō est quāta p se / nec p accidēs. Scdo rn̄det q̄sito affirmatiue: quo ad totalitatem essentie: anima fm essentiam est tota in toto et tota in qualibet parte. Tertio fm totalitatem virtualem negatiue. s. q non est tota in qualibet parte: sed fm vnam potentiam in vna parte ꝛ aliam in alia. ¶Quo ad tertiū principale: ponit differētiam inter modū essendi totam animam in toto: ꝛ in qualibet parte. In hoc modo enī differre ait q q̄uis totū ꝛ quelibet pars conueniant in hoc: qd anima est in eis vt actus: differunt tn̄ in modo: quia anima est actus totius: vt per se primo perfectibilis: singularum vero partium vt partium primo perfectibilis. ¶Circa hec dicta sunt multa dubia. Primū est: circa totalitatē quātitatiuam: quid sit differēs habitudo forme ad totū ꝛ partes: q̄ comitat inextēsionem forme. Aut enī diuersa ista habitudo attēditur penes distinctionem primi perfectibilis: a non primo perfectibili in actu. Et hoc nō: quia sic omnis forma esset inextensa: qm̄ omnis forma respicit totū vt primū perfectibile in actu: partes vero non vt primum perfectibile sed vt partes primi. Aut penes distinctionem primi perfectibilis a non primo tam actu q̄ potentia. Ita q pars nec sit nec esse possit primum perfectibile a tali forma. Et hoc non: quia sic anima vegetatiua esset inextensa: qm̄ sic differenter respicit totum ꝛ partes: qd totum est eius primo perfectibile: et nulla pars eius potest ei rn̄dere vt primo perfectibile: qm̄ nulla pars plāte hȝ oia organa plāte: sine qbꝰ nō habet rō primi pfectibilis: vt pȝ ex diffinitione anime. Aut penes distinctionē perfectibilis a nō pfectibili: ita q pars sic pficiatur in toto a forma q extra totū nō possit esse pfectibilis tali forma. Et hoc nō: q sic forma minimi naturalis esset inextēsa: qm̄ nulla eiꝰ pars pōt tali forma seorsum pfici. Nullo igit modo videt posse intelligi differentē habitudinē ad totū ꝛ partes comitari inseparabiliter negationē totalitatis q̄titatiue i forma. ¶Dubiū scdo est circa eādē totalitatē: qm̄ san. tho. a cōi opinione discordare vr̄ h̄ in loco: eo q ponat pter animā intellectiuā aliquā aliā formā in mā inextēsam. s. aiam sensitiuā aialiū pfectoꝝ: cū tn̄ vir posset sustineri: q aia itellectiua de foris veniēs informet fm esse ꝛ sit inextēsa. Tū q sequitur idē indiuisibile simul moueri ꝛ quiescere. Tū q seqret / qd manus intelligeret / existēte ibi essentia aie: ꝛ ꝯñr intellectu. Voluntarie quoq ꝛ absq pbōne aliqua dr̄ h: vt pȝ in lrā ꝛ in scdo cōtra gen. ca. 72. qd non decet phm. ¶Dubiū tertio est circa totalitatē essentialē q male dr̄ illā ꝯuenire formis ꝛ aie p se. Quia aut intendis positiue. Et sic cōstat esse falsum: q nō hȝ ptes essentiales: cum sit simplex. Aut negatiue: ꝛ sic ēt ꝯtingit totalitas q̄titatiua aie itellectiue / nā caret ptibꝰ quātitatiuis: queadmodū et essentialibꝰ / igit pari rōne dōm erat: qd nō hȝ essentialē totalitatē: sicut nec q̄titatiuam. ¶Ad primū hoꝝ dr̄: qd intelligit scdo mō ista differēs habitudo. Sed opȝ q subintelligat de totaliter differēte: ꝛ nō fm quid. Ad cuius euidentiā sciēdum / Triplex esse genus formarū. Quedā oino eq̄liter respicientiū totū ꝛ partes vt primū pfectibile: ꝛ tales sunt forme mere naturales vt aque ignis et aliorū hmōi. Et loquimur de formis quātū est ex parte sui: ꝛ de toto ꝛ partibus absolute: ꝛ nō de tāto toto aut tāta parte / liquet enī q forma aque quātū est ex se indifferēter respicit vt primū pfectibile materiā bicubitā ꝛ cubitalē q̄ sunt totū ꝛ pars: ꝛ sic de alijs. Nec instātia de partibꝰ minimis mouere dȝ: qm̄ mutat totū in tn̄ ꝛ pars in partē tantā: qd est sophismatis figure dictionis: minimū enī sigt totū tm̄: ꝛ sic pars eiꝰ. iā aūt dixim' qd sermo nr̄ est absolute cōparādo formā specificam ad totū ꝛ partes vt primo pfectibile. Quedā vo sunt oino inequaliter respiciētes totū ꝛ partes. Et hec ita totū sibi vēdicāt vt primū pfectibile / q nulla pars seorsum pōt habere rōnē nō solū primi pfectibilis: sed nec pfectibilis: hmōi autē est procul dubio anima intellectiua: ꝛ vt videbit anime animaliū pfectoꝝ. Nec te moueat q abscisa tibia aut brachio: anima pficit reliquā ptē. Qm̄ fm veritatē: reliquū corpus in quo mēbra principalia restant nō pprie vocat pars sed totū imperfectū qd intantū differt a partis rōne q in. 5. meta. Ari. fecerit ppriū capitulū de colobon. i. trūcato. Quedā aūt sunt medie forme q̄ partim equaliter ꝛ partim inequaliter respiciūt totū ꝛ partes: et he sunt q̄ sic totū respiciūt vt primo pfectibile q partē pñt hr̄e non vt primū perfectibile simplr: sed fm qd. Et tales sunt anima vegetatiua ꝛ sensitiua animaliū impfectoꝝ. He enī ita totū animatū corpus ex oibꝰ organis ex ppria rōne sibi vēdicant vt primo perfectibile / q tn̄ in partibꝰ eiꝰ seorsum saluari possunt: non vt in primo perfectibili simplr vt accidit in formis naturalibꝰ: sed fm quid. Et inter has est latitudo / nā vegetatiua saluatur in parte vt in primo perfectibili fm quid. i. virtualiter: qm̄ pars in eis est totū corpus organicū virtualiter. Sensitiuū aūt imperfectorū est in parte vt in primo perfectibili fm quid. i. fm quandā rōnē particularē. s. fm rōnē corporis. Est enī pars decisa viuens vere quoddā corpus animatū totū: nō tn̄ est vere quoddā totū animal. Un̄ cū in litera dr̄ q totalitas quātitatiua inuenit per accidēs in solis formis q̄ indifferentē habent habitudinē ad totum ꝛ partes: intelligitur vt ad primū perfectibile: siue simpliciter: siue fm quid. Et per oppositū quum dicitur illas formas esse inextensas que differentem habent habitudinem ad totum et partem: intelligitur vt ad primum perfectibile excludendo tam simpliciter q̄ secundum quid. Ita q illa tantum pars differenter respicit que nec

per quā alias moueret. Sed q anima vnit corpori vt forma: necesse est q sit in toto et in qualibet parte corporis. Non enī est forma corporis accidentalis: sed substātialis. Subalis aūt forma nō solum est perfectio totius sed cuiuslibet partis. Cū enim totū cōsistat ex partibus. forma totius q̄ nō dat esse singulis partibꝰ corporis est forma que est cōpositio ꝛ ordo, sicut forma domus[c], ꝛ talis forma est accidētalis. Anima vero est forma substātialis. Unde opȝ, q sit forma ꝛ actus nō solū totius: sed cuiuslibet partis. Et ideo recedēte anima: sicut nō dr̄ animal et homo nisi equiuoce: quemadmodū ꝛ animal pictū vel lapideum: ita est de manu et oculo: aut carne ꝛ esse: vt phs dicit. Cuius signū est q nulla pars corporis hȝ pprium opus anima recedēte: cū tn̄ omē qd retinet speciē retineat operationē speciei. Actus aūt est in eo cuius est actus. Un̄ opȝ animā esse in toto corpore ꝛ in qualibet eius parte. Et qd tota sit in qualibet parte eiꝰ: hinc cōsiderari pōt. Quia cū totū sit qd diuidit in partes: fm triplicem diuisionē est triplex totalitas[c]. Est enī quoddam totū qd diuiditur in partes quantitatiuas: sicut tota linea vel totū corpus. Est etiā quoddā totū qd diuiditur in partes rōnis ꝛ essentie[c]: sicut diffinitū in partes diffinitionis: ꝛ cōpositum resoluitur in materiā ꝛ formā. Tertiū aūt totū est potētiale qd diuidit in partes virtutis. Primꝰ aūt totalitatis modus non cōuenit formis: nisi forte per accidens: et illis solis formis q̄ habent indifferentē habitudinē ad totū quantitatiuū ꝛ partes eius. Sicut albedo quātū est de sui ratione equaliter se hȝ: vt sit in tota superficie ꝛ in qualibet superficiei parte[c]. Et ideo diuisa superficie diuiditur albedo per accidēs. Sed forma que requirit diuersitatē in partibus: sicut est anima: ꝛ pcipue animaliū perfectorum: nō equaliter se hȝ ad totum ꝛ partes. Unde nō diuiditur per accidens. s. per diuisionē quantitatis. Sic ergo totalitas quantitatiua no pōt attribui anime: nec p se nec per accidēs. Sed totalitas scda que attēditur fm rōnis ꝛ essentie perfectionē: pprie ꝛ per se cōuenit formis. Silr autē ꝛ totalitas virtutis: q forma est opationis principiū. Si ergo quereretur de albedine: vtrū esset tota in tota superficie et in qualibet eiꝰ parte: distinguere oporteret: q si fiat mētio de totalitate quātitatiua, quam hȝ albedo per accidens: nō tota esset in qualibet parte superficiei. Et similiter dicendū est de totalitate virtutis. Magis enī potest mouere visum albedo q̄ est in tota superficie q̄ albedo q̄ est in aliqua eiꝰ particula. Sed si fiat mētio de totalitate spēi ꝛ essentie: tota albedo est in qualibet superficiei parte. Sed q anima totalitatē quātitatiuā nō hȝ: nec p se nec p accidēs vt dictū est[c]: sufficit dicere q anima tota est in qualibet parte corpis fm totalitatem perfectionis ꝛ essentie: nō autē fm totalitatem virtutis: q nō fm quālibet suam potentiā est in qualibet parte corporis: sed fm visum in oculo, fm auditum in aure: ꝛ sic de alijs. Tamen attēdendum est q quia anima requirit diuersitatē in partibus: non eodem modo cōparatur ad totū ꝛ ad partes. Sed ad totū quidē primo et p se sicut ad ppriū ꝛ pportionatū perfectibile: ad partes autem per posteriꝰ fm q partes habent ordinem ad totum.

pōt esse talis forme pmū pfectibile simplr / nec fm qd: ꝛ sic est totalr differens habitudo forme ad totū ꝛ partes. In ceteris vo est aliquo modo cōueniens ꝛ aliquo modo differēs. Et p hoc pȝ respōsio ad primum dubiū. ¶Ad 2m dubiū dr̄ q doctrina hic tradita ē q̄dē ꝯ modernoꝝ cōem phātasiā sȝ nō ꝯ phicas rōnes: parū est aūt de hoꝝ auctē curādū. Cū aūt dr̄: q sine rōne hoc est dictū. Rn̄det q rō insinuata ē a posteriori: q. s. diuersam totalr hȝ habitudinē ad totū ꝛ pte ipsa forma ex ppria rōne. Si enī hȝ totalr diuersā habitudinē ad totū ꝛ ad ptes: hoc puenit ex idiuisibilitate forme. Quia si diuideretur forma ad diuisionē totiꝰ / iā ps forme pportionaret pti corporis: ꝛ cū ps quātitatiua fore sit tota essentia fore / ḡ ipsa forma fm rōnē sue essentie nō hȝ totalr diuersam hitudinē ad totū ꝛ ad ptes: sȝ vtrūq. s. tā totū q̄ ptē respicit vt pportionatum pfectibile. Et cōfirmari pōt ista rō: q forma extēsa ex vi solius diuisiōis nō desinit esse fm illā ptē quā hȝ in pte decisa. Imo q̄ quodāmodo erat p modū potētie pficit: ꝛ fit actu seorsum vt pȝ in formis nāibꝰ. ḡ a destructione ꝯñtis: si ex sola diuisi. dr̄ pars decisa nō pōt retinere eādē spēm: ḡ nō erat extēsa ꝛ diuisibil' ad diuisionē subti. Pōt quoq pn̄cipalis hec ꝯclō de aialibus aialiū pfectorū pbari: per hoc / qd forma extēsa i maiori est maior: ꝛ in minori minor fm vtutē. Quia in maiori quāto est maior vtus loquēdo de vtutibꝰ extēsis. In aialibus vo videmꝰ sepe totum oppositū: eo q aialis magni corporis fm rōnē spēi sue / videmus debiliora illis eiusdē spēi: que sunt cōmensurate magnitudinis. Tanquā aia nō sufficiente ad tantā corporis molē opplēdam. Nō est ergo sine rōne dcm̄: q aie alique preter intellectiuā sunt tante perfectionis q sunt in extēse. Tā per se q̄ per accñs: q̄uis potentie oēs earū sint extēse p accñs: qualitates enī sunt corporis partibꝰ accōmodate. Ad ea que ꝯ indiuisibilitatem anime intellectiue adducunt facile rn̄det: negādo ꝯñtias. primā quidē: q anima nō mouet neq p se neq per accñs ad motū vnius tm̄ partis: sȝ totiꝰ / ꝛ rō est: q in nulla parte est diffinitiue. i. ita in ea q nō in alia. Spūale aūt nō mouet p accñs: nisi ad motū illius in quo est diffinitiue. Et ppter hāc eādē rōnē angelus nō mouet ad motū celi: q̄uis moueret ad motū eius / si totū celū mutaret locū subo. ¶Secūdam vero: q plus requirit ad hoc: q corpus aliqd denoiet intelligēs / q̄ qd sit cōpositū ex anima intellectiua ꝛ corpore: exigit enī qd ly corpe / supponat p corpore primo pfectibili ab ipsa anima: qm̄ opȝ esse aial ꝛ suppositū quoddā id qd intelligit. Tale aūt nulla est pars sed sortes tm̄. ¶Ad tertiū dubiū dupl'r rn̄det. Primo: q totalitas essentialis est duplex. s. ex partibus fm rem. Et hec nō cōuenit forme: sed essentie cōposite. Et ex partibus fm rationē sue diffinitionis. Et hec cōuenit formis: ita q sic totalitas essentialis sumitur positiue: sed distribuit p partibꝰ diffinitionis nō rei: ꝛ est dicere q est totū essentialiter. i. fm oēs partes sue diffinitiōis intrinsecas. Scdo dr̄ q sicut totū idē est qd perfectū: ita totalitas essentialis sumitur p perfectione essentiali. Utraq aūt totalitas per se conuenit formis. Qm̄ ꝛ diffinit vnūquodq ꝛ perfectionē hȝ rōne forme. Et vtraq rn̄sio tāgitur in litera. prima vbi dr̄ quoddā totum esse qd diuiditur in partes rationis ꝛ essentie vt diffinitum: ꝛ econuerso. Scda vbi dr̄ qd ista totalitas attenditur fm rationis ꝛ essentie perfectionem. Et fm vtrāq responsionem dicitur forma tota positiue.

¶Su per. q. 77. arti. 1.

IN titulo nota: ly sit. fm rem. ¶In corpore vna est conclusio rn̄siua negatiue dupl'r pbata. cōclusio est. Impossibile est anime subam esse suā potētiā. Rō prima est. opatio anime nō est in gn̄e sube: ḡ nec potētia opatiua. Et sic nō est suba. Añs pbat: q hoc est ppriū dei: q opatio sit suba: ꝯña pbatur: potētia est in eodē gn̄e in quo est actus: pbat: q actus ꝛ poa diuidūt ens ꝛ q̄dlibet genꝰ entis. Et q rō extēdit se ad potētiā opatiuā cuiusq creature / iō sequit corollarie: imo extensiue q in solo deo essentia sit potētia: sicut opatio est suba in eo solo. Scda rō est ducēs ad impossibile: circa quā sic pcedit. Primo ponitur ipsa ꝯña cū eius pbatione: si essentia anime esset immediatū pn̄m sue opationis: semper hūs animā hret actu opa vite: sed hoc est falsum. ḡ. ꝯña pbat dupl'r. primo q aia fm essentiā est actꝰ. scdo a silr: sicut semp est viuū. Deinde excludit obiectio: q̄ posset ꝯ pbationem ꝯñe adduci: dicendo qd aia est actꝰ talis. i. ordinatꝰ ad vlteriorē actū: q est actꝰ pmꝰ / vt dr̄ in scdo de aia. Et h̄ excludit dupl'r: primo interimēdo q hoc cōueniat aie fm essentiā: qd pbat: q fȝ essentiā est vltimꝰ terminꝰ gn̄ationis. ḡ nō ordinat ad vlteriorē actū. Scdo ostēdēdo: q̄uo hoc cōtingit anime. s. fm q subest sue potētie. Deinde pbat falsitatē ꝯñtis dupliciter. prio experiētia. 2o ex diffinitiōe aie: deinde infert intentā ꝯclusionē principalē. Et demū exprimit radicē rōnis p cōclone intenta: q. s. nihil est i potētia fȝ actum inquantū est actus. ¶Cōtra primā rōnē arguit sco. in scdo di. 16. q. pria sic. Potentia spectās ad idē genus cū actu / est poa que est dr̄ia entis. s. potētia obiectiua: ergo equiuoce isert ex hac radice de potentijs aie. Añs pbat: q de potētia obiectiua est vlr vera illa maxima: de receptiua vo est q̄si semp falsa: q excepto gn̄e sube vt primū subiectū forme alicuius predicamenti: nō est res illius / sed alterius generis: consequentia patet: q potentie anime sunt potentie operatiue ꝛ receptiue vt in pluribus. Et confirmatur. Tum q aliter esset processus in infinitū nisi veniretur ad subam que esset immediatū receptiuum accñtis. Tum q. 7. met. proprium est sube nō fieri nisi suba presupposita q̄tum aūt vel quale fit nullo quāto aut quali preexñte nisi in potētia ergo suba est immediatum principiū accñtis. Tū q apud te aia est immediatū principiū suarū potētiarum que sunt accidentia vt dicis. Et silr apud te anima est immediatum receptiuū aliquarum potentiarum puta intellectus ꝛ volūtatis. nō ergo primū pn̄m actiuū siue passiuū ꝛ actus sunt eiusdē gn̄is ēt apud te. ¶Contra secundam rationem arguitur multipliciter. Primo arguit sco. ibidem cōtra illam similitudinē sic: anima est principiū viuēdi formale: operādi vero effectiuū: ergo nō est similis rō de esse viuo ꝛ opari in actu. Añs patet: ꝯña probat ex dr̄ia inter hec genera cāꝝ: q cā actiua pōt esse in primo tantum: absq scdo actu. formalē vero implicat esse absq effectu formali. Secundo arguo contra probationē sic: negatio formalis nō isert identicam: sed in istis actus vt sic nō est in potentia: ꝛ vltimus terminꝰ generationis vt sic non ordinatur ad vlteriorem actum. nō est negatio nisi formaliter: ergo ex eis non sequitur: ergo res que est actus: ergo res q̄ est terminus generationis non ordinatur ad vlteriorem actum: vbi est negatio identica: quod tamen in litera infertur alioquin nō habetur intentum. ¶Preterea si hoc esset verum sequeretur quod calor non esset ipsa potentia calefactiua ꝛ probatur sequela. quia calor secundum suam essentiam est actus: vt sic. terminat generationem sui. Igitur si ratio in litera facta valet: sequeretur quod in calore aliud esset essentia eius ꝛ aliud potentia calefactiua quod est ridiculum. Nec tutatur rationem: si quis dicat quod calor non generatur nisi secundum quid. nihil enim refert terminare generationem simpliciter vel generationem secundū quid: quo ad hoc quod est esse actum vltimum generationis. Utrobiq enim hoc cōuenit per naturam ꝛ rationem actus inq̄tum actus est. ꝛ super hac natura sustentatur ratio. quare ꝛc. ¶Tertio specialiter contra illam propositionem fundamentalem: nihil est in potentia secundum actū inq̄tū actus

Ad primū Ergo dōm, q phs loquitur de potentia motiua aie. ¶Ad 2m dōm, q aia est actꝰ corpis organici: sicut pportionati ꝛ primi pfectibilis. ¶Ad tertiū dōm, q animal est qd cōponitur ex anima ꝛ corpe toto: qd est primū ꝛ pportionatū eius perfectibile. Sic aūt a anō est in pte. Un̄ nō opȝ q pars aialis sit animal. ¶Ad quartū dōm, q potētiarū aie q̄dam sunt in ea fm q excedit totā corpis capacitatē. s. intellectꝰ ꝛ volūtas[c]. Un̄ hmōi potentie in nulla pte corpis esse dicunt. Alie vo potētie sunt cōes aie ꝛ corpori. Un̄ talium potentiaꝝ nō opȝ q quelibet sit in quocūq est aia: sȝ solū in illa parte corporis que est pportionata ad talis potentie operationē. ¶Ad quintū dōȝ, q vna pars corporis dicit esse principalior: q̄ alia pp potentias diuersas: quarū sunt organa partes corporis. Que enim est principalioris potētie organum: est pncipalior pars corporis: vel que etiam eidē potentie principalius deseruit.

b 369 381 384

¶De his q̄ ptinēt ad poa aie i gn̄ali. q. 77.

40 c

Deinde Cōsiderandum est de his que pertinent ad potentias anime. Et pmo in generali. Secūdo in speciali. ¶Circa primum queruntur octo. Primo, vtrum essentia anime sit eius potentia. Secundo, vtrum sit vna tantum potentia anime vel plures. Tertio, quomodo potentie anime distinguantur. Quarto, de ordine ipsarum adinuicem. Quinto, vtrum anima sit subiectū omniū potentiarū. Sexto, vtrū potētie fluāt ab essentia anime. Septimo, vtrū potētia vna oriat ex alia. Octauo, vtrū omnes potētie aie remaneāt i ea post mortē. ¶Utrū ipsa essentia aie sit eius poa. Ar. 1.

AD primū Sic pcedi tur. Uī, qd ipsa essentia aie sit eius potentia. Dicit enī Aug. in. 9. de tri. q mēs notitia ꝛ amor sūt substantialiter in aia: vel (vt idē dicā) essentialr. Et in 10. dicit q memoria intelligētia ꝛ volūtas sunt vna vita, vna mēs ꝛ vna essentia. ¶Pre. Anima est nobilior q̄ materia prima. Sed mā prima est sua potētia. Ergo multo magis aia. ¶Pre. Forma subalis est simplicior q̄ accn̄talis. Cuiꝰ signū ē q forma subalis nō intēdit vel remittit: sȝ in indiuisibili ꝯsistit. Forma aūt accn̄talis est ipsa sua virtꝰ. Ergo multo magis fora subalis q̄ est aia. ¶Pre. Potētia sensitiua est q̄ sentimꝰ: ꝛ poa intellectiua q̄ intelligimꝰ. Sȝ id quo primo sentimꝰ ꝛ intelligimꝰ est aia fm phm in. 2. de aia. Ergo aia est sue potētie. ¶Pre. Qd nō est de eēntia rei ē accñs. Si ḡ potētia aie ē preter eēntiā eiꝰ: sequit q sit accñs. Qd ē ꝯ aug. in. 9. de tri. vbi dicit q pdicta nō sūt in aia sicut i sbo: vt color aut figura i corpe: aut vlla alia q̄litas: aut q̄titas. Quicq̄d. n. tale ē nō excedit subm i q̄ ē. Mēs āt pt ēt alia amare ꝛ cognoscere. ¶Pre. Forma simplex subm esse nō pōt. Aia aūt ē forma simplex: cū nō sit ꝯposita ex mā ꝛ fora. vt supra dcm est[c]. Nō ergo potētia aie pōt eē in ipa sicut i sbo. ¶Pre. Accñs n̄ ē pn̄m subalis drīe. Sȝ sensibile ꝛ rōale sūt sbales drīe: ꝛ sumūt a sēsu ꝛ rōe q̄ sūt poc aie. Ergo poc aie nō sūt accñtia. Et ita vr̄ q poa aie sit eius essentia. 377 1. dist. 3. q. 4. a. 2 Et quo. li. 10. a. 5. Et de spūa. ar. 11. et de aia ar. 12. et ar. 13. cor. pn̄o.

Sed cōtra Est, q dio. dicit. 2. ca. ce. ierar. qd celestes spūs diuidunt in essentiā vtutē ꝛ operationē. Multo igitur magis in anima aliud est essentia: ꝛ aliud virtus siue potentia. 366

Rn̄deo Dicēdum, qd impole est dicere, quod essentia anime

Universidad de Deusto
Biblioteca

est:sic.po⁹ actiua fundat sup actu/z er hoc ipso aliqs pōt actiue: qz est actu:vt pz tertio de aia.ter.4.o.z tertio phy.ter.17.g falsum est aliū assum ptū:ēt formalr de po⁹ actiua. hec igit rō non est vlis de oib⁹ potētijs ale. Preterea z difficiliꝰ ocōs habit⁹ ale fm idē sunt actu z in potētia opatiua/ ergo falsum est/q nthil est in po⁹ fm id qō est actu/g tot⁹ iste ꝓcessus nihil vz. Añs pz:qz dubet habitus est res simpler:nec pōt in eo fungi distinctio duarū rerū:quarū altera sit act⁹ z altera potētia:et est essentialr act⁹: alioqn nō esset p se terminꝰ gnatiōis: z est essentialr po⁹:qz essentialiter ordinat ad vltrioꝛ actū: pcessus in infinitū:qm act⁹ cuiusq; gnis rūdet ꝓprie ꝓpter quē fit: et essentialr ad se ordinat: illi vero potētie nō rndet alia ꝓcedes potēta essentialr ad illā ordinata:qm ipsa est essentialr in gne potētie:z si aliqđ actualr atis hz nō nisi quēdā act⁹ modū hz: puta qz in est alteri/et ad hoc sufficit qđ habeat receptiuum in quo sustentetur:absq; hoc qđ essentialiter ordinetur ad hoc/z sic est status in re alterius generis:puta substantia. Et nisi sic dicatur/non potest cuadi: quin substantia sit reductiue in genere accidentis. Et per hoc patet etiam responsio ad illud. 7.metaph. quia fatemur substantiam esse immediatum principium quantitatis: loquendo de principio receptiuo / non autem essentialiter ordinato ad illam. Quamuis illa authoritas non sit ad propositum: quia si adducitur quo ad principium passiuum:constat q par est ratio de substantia et quanto z quali:quia quodlibet eoꝝ fit er non tali in actu:sed in potentia tantum. Si quo ad principium actiuum:differentia non verificatur: nisi respectu emanationis rerum ab intelligentijs: que sunt cause equipoce:a quibus cum deriuentur substantia quantitas qualitas ꝛc.ipsa tamen non sunt quante nec quales nisi virtualiter:substantie autem actu. cetera nanq; agentia sicut substātie sunt actu ita z quanta et qualia. Sermo autem ꝓfertus est de ꝓpijs principijs/non de cōmunibus equiuocis. Similiter nō obstat:qđ anima sit principium suarum passionū quas ponimus accidentia:quia nec actiuū nec passiuum earū est principiū essentialiter ad eas ordinatū:sed hz modū actiui per naturalē quādā resultantiam z rationem passiui in hoc q̄ sustentat eas inherentes sibi.

277 (Ad euidentiā solutionū: recolēda sunt q dixim⁹ in q.54. arti.3. vbi distinctū est de actu z potētia. Dicit enim ēt esse q̄ inter puꝝ actū z puꝝ potentiā mediāt entia habētia aliqđ actꝰ z po tētie. Sic q̄dā sunt essentialr in gne actuū/ qđā ꝙ ēentialiter in gne potētiaꝝ: de q̄b⁹ tm in hac materia est fmo. Et q: obiectientes diuertūt ab his:nec discernūt inter per se z per accīs. Jō falluntur.

Un ad singula veniēdo:ū in prima rone b: q̄ potēta z actus sunt in eodē gne: tm̄ligit de potēta essentialr ordinata ad talem actū:sine sit recepiua sine actiua: vt pz 9.metap.ter.12. metap.ter.26. J.ec. Jhoc aliꝫ instātia adducit. Nō enī obstat:q̄ res vni⁹ ꝓdicamēti sit immediatū recipiendo alterū⁹ qm̄ nullū ꝓdicamētū est essentialr potēta respectu alterius: fz vt pz in loco allegato/in qlibet ꝓdicamento est ꝓpria po⁹ illi⁹ gnis. Jhec ꝛc qm̄ ꝓcessus in infinitū:qm̄ act⁹ cuiusq; gnis rndet ꝓprie ꝓpter quē/vt essentialr ad se ordinate: illi vero potētie nō rndet alia ꝓcedes potēta essentialr ad illā ordinata:qm̄ ipsa est essentialr in gne potētie:z si aliqđ actualr atis hz nō nisi quēdā act⁹ modū hz: puta qz in est alteri/et ad hoc

299 289 275

277 389

395

Ergo dicendū:qđ Augulus loquitur de ꝙ fm qō nosc̄it se z amat se. Sic ergo notitia et amor:inquantum referūtur ad ipsam vt cognitā z amatā:subsistialiter vel essentialiter sunt in anima: qz ipsa subsistia vel essentia anime cognoscitur z amatur. Et similiter intelligēdum est qđ alibi dicit: q̄ sunt vna vita,vna mens,vna essentia. Nec sicut quidam dicunt:hec locutio verificatur fm modū quo totū potestatiuū ꝓdicatur de suis partibus:quod medium est inter totū vniuersale z totum integrale. Totum enim vniuersale adest cuilibet parti fm totā suā essentiam z virtutem: vt animal hominī et equo. Et ideo ꝓpue de singulis partibus p̄dicatur. Totū vero integrale nō est in qualibet parte,neq; fm totam essentiam: neq; fm totam virtutē. Et ideo nullo mō de singulis partibus ꝓdicatur. Sed aliquo modo. licet impropue de oibus simul: vt si dicamus q̄ partes tactum et fundamentū sunt domus. Totū vero potentiale adest singulis partib⁹ fm totam suā essentiam, sed nō fm totam virtutem. Et ideo quodāmodo pōt ꝓdicari de qualibet parte:sed non ita ꝓpue. sicut totū vniuersale. Et per hūc modum Aug. dicit:q̄ memoria,intellīgētia et voluntas sunt vna aie essentia. (Ad scōm dōm.,q̄ actus:ad quē est in potētia mā puma:est subalis forma. Et tō potētia materie nō est aliud q̄z ei⁹ essentia. (Ad tertiū dōm.qđ actio est compositi sicut z esse. Existētis em est agere. Cōpositū aūt p formaz substātialē hz esse substātialiter:per virtutē aūt que cōsequitur formā subalem operat. Añ sic se hz forma accidētalis actiua ad formam subalem agētis: vt calor ad formam ignis:sicut se hz potētia anime ad animā.

(Ad quartū dicēdū.qđ hoc ipsum:q̄ forma accidētalis est actiōis ꝓncipiū: hz a forma subali. Et tō forma subalis est ꝓmum actionis ꝓncipium:sed nō ꝓmū. Et fm hoc phs dicit q̄ id quo intelligimus z sentimꝰ est aia. (Ad qntū dōm.q̄ si accidēs accipiat fm qđ diuiditur ꝙ subam: sic nihil pōt esse medium inter subam z accidens, q̄ diuiditur fm affirmationem z negationem. J. fm esse in subo.z non esse in subo. Et hoc mō cū potentia aie nō sit eius essentia opz q̄ sit accidens: z est in secunda specie qualitatis. Si vero accipiat accidēs fm q̄ ponitur vnus quinq; vniuersaliū: sic aliq̄d est medium inter substantiam et accidens. Quia ad subam ptinet q̄cquid est essentia le rei. Non aūt q̄cq̄d est extra eisentiaz pōt sic dici accīs:fz solū id qđ nō causat ex ꝓncipijs essentialib⁹ speciei. Propriū em̄ non est de essentia rei:sed ex ꝓncipijs essentialib⁹ speciei causat. Añ medium est inter essentiā z accīs:sicut dictuz est. Et hoc modo potēte anime possunt dici medie inter substātiam z accidēs:quasi ꝓpietates anime naturales. Quod aūt Augustinus dicit q̄ notitia z amor non sunt in anima fiant accidentia in subiecto:intelligitur fm modū predictum:q̄ non cōparantur ad animam: nō sicut ad amātem z cognoscētez:sed ꝓut cōparantur ad eam sicut ad amatam et cognitam. Et hoc modo ꝓcedit sua ꝓbatio. Quia si amor esset in anima amata sīcut in subiecto:sequeret q̄ accīs trāscendet suū subiectū: cū etiā alia sint amata per animā. (Ad sextū dōm.q̄ anima hz non sit cōpōsita ex materia z forma:hz tn̄ aliquid de potentialitate ad mixtum: vt supra dictū est. Et ideo pōt dici subiectum accidētis. Propositio aūt inducta locū hz in deo:qui est actus purus. Jn qua materia Boe. eam introducit. (Ad septimū dōm.q̄ rōnale z sensibile,ꝓprie differētie,nō sumuntur a potentijs sensus z rōnis:sed ab ipsa anima sensitiua z rōnali⁹. Quia tn̄ forme subsistātiales: que fm se sunt nobis ignote,innotescūt per accidētia:nihil ꝓhibet inter dū accidentia loco differētiarū substātialium poni.

Articulus II. et III. 175

(Utrum sint plures potētie anime. Art.2.

Ad scōm Sic ꝓcedit. Ur.q̄ nō sint plures potētie anime. Anima enim intellectiua maxime ad diuinā simulitudinem accedit. Sed in deo est vna z simpler potētia. ergo z in aia intellectiua. (Ꝑ. Quāto virtus est superioꝛ,tanto est magis vnita. Sed aia intellectiua excedit omnes alias formas in virtute. Ergo maxime dz habere vnā ꝓprietē seu potētiam. (Ꝑ. Operari est existētis in actu. Sed per eandem essentiam anime homo habet esse fm diuersos gradus perfectionis: vt supra habitum est. Ergo ,per eandem potētiam anime operatur diuersas operationes diuersoꝝ graduum.

Sed contra Est.q̄ phs in.2.de anima ponit plures anime potentias.

Rñdeo Dōm.,q̄ necesse est ponere plures aīe potētias. (Ad cuius euidētiā cōsiderādū est: q̄ sicut phs dicit in.2.de ce.que sunt in rebus infima nō possunt cōsequi pfectā bonitatē:sed aliquā imꝑfectā cōsequunt paucis motibus. Superioꝛa vo his adipiscūtur pfectā bonitatē motibus multis. Dis aūt superioꝛa sunt:q̄ adipiscūtur pfectā bonitatē motibus paucis. Summa vero perfectio inuenit in his que absq; motu perfectā possident bonitatem. Sicut infime est ad sanitatē dispositꝰ qui non pōt pfectā cōsequi sanitatez: sed aliquā modicā cōsequit paucis remediis. Melius aūt dispositus est qui pōt perfectā cōsequi sanitatem:sed remedijs multis. Et adhuc melius qui remedijs paucis. Optime aūt qui absq; remedio perfectā sanitatem habet. Dōm est ergo ꝙ res q̄ sunt infra hoiem:quedā particularia bona cōsequuntur. Et ideo quasdam paucas determinatas opatiōes habēt z virtutes. Nō aūt potest cōsequi vl'em z pfectā bonitatem: quia

Sz vtrū diuersitas obiōꝝ/z actuū sit cā distinctiōis essentialis potentiarum anime.

(In corpore duo. Cōclusio respōsiua affirmatiue. Scōo modificatio vnius termini in conclusione positi. J. diuersitas obiecti.

(Conclusio est/potentie diuersitātur secundum actuū z obiectoꝝ diuersitatem. Et quoniam duas subordinatas causas conclusio hec assignat. J. diuersitatem actuum z diuersitatem obiectoꝝ. ꝓbatur quo ad vtrāq; causam simul sic. Potentia essentialiter seu secundum id quod est ordinatur ad actum: ergo eius ratio sumitur ex actu. ergo eius diuersitas est ex diuersitate actuum ergo ex diuersitate obiectoꝝ. Antecedens pz:prima 2da est p se nota.z similiter 3cia:q̄ eadē sunt ꝓncipia essendi et distinguendi. Ultima vero 2da ꝓbat sic, rō actus diuersificatur fm q̄ diuersificatur obiectum. Sed potentia est ordinata ad actum. Ergo diuersificatur fm q̄ diuersificatur obiectum. Antecedens pz:quia potentia est ordinata ad actum sicut ad finem. Finis autem diuersificatur fm q̄ diuersificatur obiectum. Ergo et potentia. Consequentia ꝓbatur:quia finis est obiectum. Et ideo sicut se habet finis ad finem:ita se habet potentia ad potentiam. Sed finis

uersitatē obi. ḡ diuersitas actuū diuersitatē oboꝝ supponit/ ꝯña nota/ et assumptū ꝓbaṫ diuidēdo sic. act⁹ aut est opatio po^c passiue aut actiue: sꝫ vterqꝫ specificaṫ ex obo. ꝓbaṫ quo ad actū potētie passiue sic. obm ē efficiēs actū illi⁹/ ḡ specificat illū: quo ad actū ꝟo actiue sic/ obm est finis seu ꝓprius termin⁹ act⁹ illi⁹/ ḡ specificat illū. Et tꝫ sc̄qla vtrobiqꝫ: qꝛ opatio a p̄n° aut termino ꝓprio specificaṫ. Calefactio em̄ aut a calore calefaciēte: aut a calore terminā te eā speciē hꝫ: et silr frigefactio ꝛc.

¶ Quo ad scd̄ꝫ: qꝛ vt pꝫ ex discursu fctō/ radix distinctiōis et actuū ꝛ potentiarū est diuersitas obi. Et h̄ est multiplex: iō i lr̄a subdiṫ qd̄ in ꝓposito nō est sermo de q̄licūqꝫ diuersitate obi: sꝫ
365 tm̄ de ꝑ se diuersitate illi⁹ vt obm est. i. illi⁹ rōnis formalis q̄ ꝑ se prio obijciṫ po^c: ꝛ manifestaṫ exēplariter. Que aūt dicanṫ ꝑ se dr̄ie alicui⁹ j. 7. met. ꝛ. 6. thopi. dr. In lr̄a aūt exēplariter manifestanṫ in differētijs aialis: et ad ꝓpositū in differētijs sensibilis vt sic. ¶ Ad euidētiā hui⁹ difficultat: scito ꝙ potētias distigui ꝑ act⁹ ꝛ oba quadruplr intelligi pōt. Prio qd̄ ly ꝑ denotet dr̄iā distinctiuā: ita ꝙ act⁹ sint p̄ncipia q̄bus formalr/ vt proprijs differentijs po^c distinguunṫ. Et h̄ est oino ipossibile: qꝛ differētia itima est rei. Et idē est quo formaliter res est i se talis et vna in se ꝛ diuersa ab alia essentialiter.

Un̄ opꝫ rōnē potētie accipi ex actu, ad quē ordinaṫ: ꝛ ꝑ ꝯn̄s opꝫ qd̄ rō po^c diuersificeṫ vt diuersificaṫ rō actus. Rō aūt act⁹ diuersificaṫ ƀm diuersam rōnē obiecti. Ois em̄ actio vel est potētie actiue vł passiue. Obm aūt cōparaṫ ad actū potentie passiue sicut principiū ꝛ cā mouēs. Color em̄ inq̄ztū mouet visum: est principiū visionis. Ad actum aūt potētie actiue cōparaṫ obm: vt termin⁹ ꝛ finis^c. Sicut augmentatiue virtutis obm est quātum perfectū; qd̄ est finis augmēti. Ex his aūt duob⁹ actio speciē recipit. s. ex p̄ncipio vel ex fine seu termino. Differt em̄ calefactio ab infrigidatione ƀm ꝙ hec a calido. s. actiuo ad calidum. illa aūt a frigido ad frigidū ꝓcedit. Un̄ necesse est qd̄ potentie diuersificenṫ ƀm actus ꝛ oba. Sꝫ tn̄ ꝯsiderandū est ꝙ ea q̄ sunt ꝑ accn̄s nō diuersificant speciē. Qꝛ em̄ colorātū accidit aiali: nō diuersificanṫ sp̄es animalis ꝑ differētiā coloris: sed per differētiā eius qd̄ ꝑ se accidit aiali: ꝑ differentiā. s. aie sensitiue. q̄ q̄nqꝫ inueniṫ cū rōne: q̄nqꝫ sine rōne. Un̄ rōnale ꝛ irratiōale sunt dr̄ie diuisiue aialis: diuersas ei⁹ species cōstituētes. Sic igiṫ non q̄cūqꝫ diuersitas oboꝝ diuersificat potētias aie: sed differētia ei⁹, ad qd̄ per se potentia respicit^c. Sicut sensus ꝑ se respicit passibilem qualitatē: que ꝑ se diuidiṫ in colorem, sonum et hmōi. Et ideo alia potentia sensitiua est coloris. s. visus ꝛ alia soni. s. audit⁹. Sꝫ passibili qualitati aut colorato: accidit cē musicū, vel grāmaticū: vel magnū ꝛ partiū: aut hoiē: vel lapidē. Et iō penes hmōi differētias potētie anime nō distinguunṫ.

Ad primū Ergo dōm, ꝙ actus lꝫ sit posterior potētia in esse, est tn̄ prior in intētione, ꝛ ƀm rationem: sicut finis agente^c. Obiectū aūt licet sit extrinsecū est tn̄ principiū vel finis actionis. Principio aūt ꝛ fini ꝓportionātur ea q̄ sunt extrinseca rei. ¶ Ad scd̄m dōm, ꝙ si potentia aliqua ꝑ se respiceret vnū cōtrariorū sicut obiectū: oporteret ꝙ cōtrariū ad aliam potētiā ꝑtineret. Sed potētia anime non ꝑ se respicit ꝓpriā rōnē cōtrarij: sed cōem rōnē vtriusqꝫ ꝯtrarioꝝ. Sicut visus non respicit rōnē albi: sed rōnē coloris. Et hoc ideo: qꝛ vnū contrarioꝝ est quodāmodo rō alteri⁹: cū se habeāt sicut perfectū ꝛ imperfectum. ¶ Ad tertiū dicendū: ꝙ nihil ꝓhibet id qd̄ est subiectio idē esse diuersum ƀm rōnē. Et ideo pōt ad diuersas potētias anime pertinere. ¶ Ad quartū dōm. ꝙ potentias superior per se respicit vniuersaliorem rationeꝫ obiecti q̄ȝ potētia inferior: qꝛ quanto potētia est superior tāto ad plura se extendit. Et ideo multa conueniunt in vna ratione obiecti, quā per se respicit superior potētia: que tn̄ differunt ƀm rationes: quas per se respiciunt inferiores potentie^c. Et inde est ꝙ diuersa obiecta pertinēt ad diuersas inferiores potentias: que tamen vni superiori potentie subduntur.

uerso/ ꝛ qꝛ potentias non accidētaliter ordinat ad actus: ꝯn̄s est/ qd̄ ideo potentie sint tales essentialiter: qꝛ actus exigit eas tales ƀm essentiam ꝛ sic non abstrahunt essentialiter a trāscendenti ordine ad actus. Aduerte hic ꝙ de potētijs anime possumus dupliciter loqui. Uno mō inquātū potentie sunt: ꝛ sic est totus sermo p̄sens. Alio modo inquantū ꝓprietates sunt talis nature: ꝛ sic non loquimur. Sic em̄ distinguūtur iuxta diuersitatem naturarū quibus insunt. Iuxta illud auerrois primo de anima cō. 65. mēbra hominis diuersa sunt specie a membris leonis.

¶ In rn̄sione ad scd̄m dubiū occurrit circa illā conditionalem / si potētia per se respiceret vnum contrarioꝝ vt obiectuꝫ: oporteret alterūꝫ ad aliam potentiā pertinere. Qm̄ obuiare sibi videtur aristo. 10. meta. seu ipsemet dicēs ꝙ habitus puta s. sciētia est ꝑ se vnius cōtrarij: ꝛ tn̄ est etiaꝫ alteri⁹ ꝯrij/ ergo a fortiori vna potētia pōt esse per se vnius contrarij/ et tamen etiaꝫ alterius.

¶ Ad hoc breuiter dr qd̄ solutio huius habetur in litera: ex ly vt obiectū: ꝑ hoc em̄ insinuauit obiectuꝫ adequatum/ et clare liquet: ꝙ si aliqs habitus vel potētia hꝫ pro obiecto adequato vnū cōtrarioꝝ: qd̄ nunq̄ȝ attinget alterum cōtrariū ƀm naturā positiuā: q̄ non includiṫ in altero: q̄ȝuis attigeret ƀm rationē annexam alterius: qꝛ negatio nō nisi ad affirmationis ꝛ priuatio nō nisi ad habitus potentiā vel habitū spectare potest. In. 10. vero metaphy. non sic sumitur cōtrarium per se respici. s. vt obiectuꝫ adequatū/ sed per se. i. principaliter seu non per aliud. Ita qd̄ ibi intendit qd̄ eadem potentia rationalis est vnius cōtrarij ratione sui ꝛ alterius ratione illi⁹ primi: ꝛ sic vnius principaliter/ alterius secundario vnius per se alteri⁹ per accidens. i. per aliud. Nullius tamen eorum obiecti adequati.

Scd̄o qd̄ ly per/ denotet principium declaratiuū tm̄: ita qd̄ sit sensus: qd̄ potētie distinguunṫ per actus. i. manifestātur distincte per actus ꝛ obiecta a posteriori. Et hec opinio ꝓcessit ex ignorātia p̄hie naturalis: ꝛ distinctionis inter actus vt effectus sunt potētiarū: ꝛ vt fines sunt earū: eo qd̄ vt dr in scd̄o celi. tex. 17. vnūquodqꝫ est ꝓpter suā operationē. Si em̄ hāc distinctionē cōsiderassent, cū ex scd̄o physicoꝝ. expresse habeaṫ qd̄ rerū naturaliū optima redditur rō a priori/ cū ex fine sumitur: distinctionē potētiarū per actus: nō dixissent esse a posteriori sed a priori: vt rn̄sione ad primum S. T. hic explicat. Tertio/ ꝙ ly per/ denotet principiū distinctiuū omnino extrinsecū. Ita ꝙ potētie distinguunṫ per actus ꝛ obiecta / vt per causas extrinsecas: puta finalē ꝛ efficientē: sicut vniuersaliter de alijs rebus possumus dicere ꝙ distinguūtur per suas causas oēs in suo gn̄e causandi per formalē. s. intrinsece/ et effectiuā extrinsece ꝛc. Et horum opinio q̄ȝuis magis veritati ꝓpinqua sit eam tn̄ non penetrauit. Tū quia nihil singulare a patrib⁹ accepissemus/ qm̄ de quibusdā tantūmodo entibus specificarūt ꝙ distinguunṫ per actus ꝛ obiecta/ hoc em̄ de potētijs ꝛ habitibus singulariter tradiderūt. Tum qꝛ hoꝝ entiū naturā perspicue nō attingit. Unde est quarta opinio: ꝙ ly per/ denotet principiū diffinitiuū: extrinsecū quidē a re: sed intrinsecū diffinitioni rei. Ita ꝙ potentie distinguūtur per actus a priori: nō tanq̄ȝ per differentias: nec tanq̄ȝ per causas omnino extrinsecas/ sed tanq̄ȝ per causas inclusas necessario in diffinitionib⁹: primis earū. Inclusas aūt dico per additamentū eo mō quo alterum correlatiuū cadit in diffinitione alterius. Et fundamentū huius est id qd̄ in antecedente assumitur in litera. s. Quia potētia ƀm id qd̄ est ad actū dr/ ꝛ est. i. qꝛ potētia ƀm suā entitatē nō est res absoluta ab actu ꝛ obiecto/ q̄ȝuis sit res absoluta a termino/ ꝛ ꝓpterea nō est in genere relationis. Imaginamur em̄ ƀm diuum Tho. ꝙ potentie ꝛ habitus ꝛ alia hmōi sunt entitates quedā medie inter absolutas omnino ꝛ respectiuas totaliter. Ita qd̄ nō per aliquid superadditū sed per suas essentias essentialiter ordinē habent ad actus: ita qd̄ absqꝫ eis intelligi etiā in prima operatione intellectus nō possint. Non quia differētia earū sint: sed qꝛ earū differentie sumūtur ab ordine ad illos: ordine autem dico nō relationis predicamētalis/ sed transcendente. Et hec est radix prima/ ꝛ vltima in resolutione tam in hac materia q̄ȝ in similibus. s. de motu de materia prima de actione ꝛ passione/ habitu ꝛc. Et hoc stante patent oia in litera. Unde nō opꝫ afferre aliter obiectiones aliorum/ nec aliter examinare hec. Omnia enim ex hoc vno pendent: qd̄ potentia actio/ passio/ ꝛ hmōi entia: essentialiter specificātur esse: ꝛ vnitatem ꝛ diuersitatem habēt ex intrinseca quidem differentia: sed non abstrahēte ab extrinseco obiecto agente/ fine/ vel actu. Et hec si vis in ꝓposito intelligere. Imaginare naturā agere ꝓpter finē/ ꝛ ꝓducere potentias/ ꝓportionatas actibus intentibus. Ideoqꝫ tales facere potentias: quia tales actuum quidditates exigāt ꝛ non econ:

¶ In responsione ad tertium dubiū occurrit: quia diuersitas rationis in obiecto non videtur sufficiens causa diuersitatis realis potētiarū. Tum quia ens reale nō causatur ab ente rationis: quoniam effectus nō est perfectior causa finali: aut effectiua. Tum quia minor distinctio non est sufficiens causa maioris. Tum quia nullo ente rationis existente: distinctionis reales rerum essent: qm̄ non dependent ab opere anime.

¶ Ad hec breuiter dr: ꝙ obiectiones he ꝓcedunt ex malo intellectu illius ꝓpositionis: distinctio obiectoꝝ est cā distinctionis potētiarū: opꝫ nanqꝫ distinguere ly distinctio: ꝛ ly causa. Pōt nanqꝫ esse sermo de distinctione actualiter ꝛ virtualiter/ ꝛ silr de cā vt rōne causandi/ ꝛ vt conditione causantis. Si em̄ velimus ꝓprie loqui: nulla causarū distinctio videtur esse ꝓprie causa effectiua vt rō causandi: qm̄ diuersitas non est forma actiua: q̄ȝuis sit q̄nqꝫ cōditio causarū necessaria. Scd̄m aūt causalitatē finalem/ q̄ȝuis diuersitas possit esse ratio causandi: qꝛ ꝓpter diuersitatē aliquorū vt finē potest aliqd fieri aut ordinari. In ꝓposito tn̄ cōditio est causarum finalium: nō em̄ distinctio potentiarū ordinatur ad distinctionē obiectorum vt finē/ sed qm̄ talis potētia ordinaṫ ad talē finē ꝓpriū: et talis ad talem ꝛ hi fines habēt hāc cōditionē ꝙ sunt diuersi: opꝫ qd̄ etiā potētias exigant diuersas. Si velim⁹ quoqꝫ ꝓprie loqui de distinctione obiectorū que nō realiter distinguunṫ dicemus ꝙ nō est sermo de distinctione eorū actualiter: qꝛ illa fit per opus intellectus ꝛc. Sed de distinctione eoꝝ virtualiter seu fundamētaliter. Ita ꝙ nō ideo intellectus ꝛ voluntas distinguūtur realiter: quia ens ꝛ bonum distinguuntur ratione actualiter: sed quia ens ꝛ bonum distinguūtur tali distinctione formali virtualiter: qd̄ nō est per opus intellectus: sed ex ipsa re. Et sic distinctio virtualis obiectorum: est causa vt cōditio cause distinctionis potētiarum. Et per hoc pꝫ rn̄sio ad obiectū primū ꝛ vltimū. iam em̄ ptꝫ/ qd̄ nō ponitur ens reale pendere ab ente rationis. ¶ Ad scd̄m aūt dr ꝙ quum cū diuersitate effectuum stet vnitas in causa: mirum nō est/ si cū maiore diuersitate effectuum stet minor distinctio in causa. Unde falsum est qd̄ minor distinctio non sit causa maioris vt conditio cause. Tum quia et vnitas cause potest esse causa distinctionis. Tum quia distinctio non est res dicēs perfectionē: vt oporteat ab vniuoca aut perfectiori distinctione procedere/ sed magis spectat ad ordinem imperfectorum: vtpote ab vnitate recedens: vt patet in astrologijs pitagore primo metaphy.

380 Super Arti. 4. Titulus clarus. ¶ In corpore duo facit. Primo rn̄det q̄sito affirmatiue ꝛ directe: vna ꝯclone. in potētijs aie est ordo. Probaṫ ab vno nō veniṫ ad multa sine ordine: sꝫ essentia aie est vna. potentie multe. ergo. Et recordare qd̄ est sermo de ꝓgressu naturali. Natura em̄ nō transfert se ab vno ad multa absqꝫ ordine: qm̄ in opib⁹ eius cōfusio nō hꝫ locū: vbi autē pluralitas sine ordine sibi cōfusio. Secūdo ostēdit quotuplex qualis/ ꝛ quis/ quarum potētiarū ordo sit. Quotuplex: quia triplex. Qualis in cōmuni. Quia duplex/ ƀm depēdētiā vnius potētie ab alia. ꝛ tertius ƀm ordinē obiectorū. Et rursus ordinis qui ƀm depēdentiā potentiarū aliter ƀm ordinē nature et perfectiōis. Alter ƀm ordinē gn̄atiōis est. Quis ꝟo cui conueniat: qꝛ ordine pfectionis intellectiue presunt sensitiuis/ in cuius signū regūt ꝛ imperant eis/ ꝛ he vegetatiuas precedūt. Ordine vero gn̄ationis econtra. in cuius signum nutritiue preparāt corpus illis ꝛc. Ordine aūt oboꝝ ordinātur quedā sensitiue inter se/ visus/ auditus/ ꝛ olfactus: quia obiectum illi⁹ primū ꝛ secūdi scd̄m. ꝛ tertij 3^m: vt ptꝫ ex subiectis/ celestibus. s. aere ꝛ mixto. ¶ Circa hāc partē occurrit dubitandū ꝓpter quid/ in lr̄a tertius ordo attribuit trib⁹ sensib⁹/ et non alijs potētijs animeratis: cū ordo ƀm obiecta manifestus sit etiaꝫ in alijs constat nāqꝫ intellectum esse pri⁹ sensibili ꝛ sensibile eē pri⁹ vegetabili: cur ergo nō vr hunc ordinē applicauit sicut alios duos? ¶ Ad hoc dr qd̄ non ꝓpterea ad tres sensus ordinē obiectalē applicauit: qꝛ in eis solū saluetur aut pateat/ sed qꝛ solus ille ordo in illis saluaṫ. Et si ḡ hoc instaṫ: qꝛ etiaꝫ isti tres sensus ordinē habent perfectionis qꝛ vn⁹ est pfectior altero vt ptꝫ: et gn̄ationis: qꝛ vnus generatur prius altero: vt pꝫ ex eo ꝙ qbusdam animalib⁹ inest

¶ Utrū in potentijs aie sit ordo. Arti. 4.

Ad quartū sic procedi tur. Uꝫ ꝙ in potentijs anime nō sit ordo. In his enim q̄ cadunt sub vna diuisione nō est prius ꝛ posterius: sed sunt n̄aliter sil. Sed potentie aie contra seinuicē distinguunṫ. Ergo inter eas non est ordo. ¶ P̄. Potentie aie cōparanṫ ad obiecta: ꝛ ad ipsā animā. Sed ex parte anime inter eas non est ordo: qꝛ aia est vna. Silr ēt nec ex pte obiectoꝝ: cū sint diuersa ꝛ penit⁹ disparata: vt pꝫ de colore ꝛ sono. In potētijs ḡ aie nō est ordo. ¶ P̄. In potētijs ordinatis hoc inueniṫ ꝙ opatio vni⁹ depēdet ab opatione alteri⁹. Sed actus vni⁹ potētie aie nō depēdet ab actu alterius. Pōt em̄ visus exire in actū absqꝫ auditu: ꝛ econuerso. Nō ergo iter potentias aie est ordo.

Sed cōtra Est, ꝙ ph̄s i. 2. de aia. cōparat ptes siue potētias anime figuris. Sed figure h̄nt ordinem adinuicem. Ergo ꝛ potētie anime.

Respōdeo Dōm, ꝙ cū anima sit vna: potentie ꝟo plures, ordine aūt quodā ab vno in multitudinem ꝓcedatur, necesse est inter potentias anime ordinem esse. Triplex autē ordo inter eas attēditur. Quoꝝ duo cōsiderantur ƀm depēdentiam vnius potentie ad altera. Tertius aūt accipitur ƀm ordinē obiectoꝝ. Depēdētia autē vnius potētie ab altera dupliciter accipi pōt. Uno modo ƀm nature ordinem, ꝓut perfecta sunt naturaliter imperfectis priora. Alio modo ƀm ordinem generationis ꝛ temporis^c, ꝓut ex imperfecto ad perfectū veniṫ. Scd̄m igiṫ primū potētiarū ordinē potētie intellectiue sunt priores potētijs sensitiuis. Un̄ dirigūt eas: ꝛ imperant eis. Et silr potētie sensitiue hoc ordine sunt priores potētijs aie nutritiue. Scd̄m ꝟo ordinem scd̄m ecōuerso se hꝫ. Nā potētie aie nutritiue sunt priores in via gn̄atiōis potētijs aie sensitiue. Un̄ ad earū actiones preparāt corp⁹. Et silr est de potētijs sensitiuis respectu itellectiuaꝝ. Scd̄m aūt ordinē tertium ordinanṫ q̄dā vires sensitiue adinuicem. s. visus, auditus, ꝛ olfactus. Nā visibile est pri⁹ naturalr: qꝛ est cōe superiorib⁹ ꝛ inferioribus corporib⁹^c. Sonus aūt audibilis fit in aere: q̄ est naturalr prior cōmixtione elementorum quem consequitur odor.

387 **Ad primū** Ergo dōm, ꝙ alicuius gn̄is species se habēt ƀm prius ꝛ posteri⁹: sicut numeri ꝛ figure: quātum ad esse: licet simul esse dicātur inquantum suscipiunt cōmunis generis p̄dicationē. ¶ Ad scd̄m dicenduꝫ, ꝙ ordo iste potētiarū anime est ex parte anime: q̄ ƀm ordinē quendam hꝫ habitudinē ad diuersos actus: licet sit vna ƀm essentiā. Et ex parte obiectoꝝ: ꝛ etiā ex parte actuum: vt dictuꝫ est^c. ¶ Ad tertiū dicendū, ꝙ ratio illa ꝓcedit de illis potētijs: in quib⁹ attēditur ordo solum ƀm tertium modum. Ille autem potentie que ordinantur ƀm alios duos modos: ita se habent qd̄ actus vnius depēdet ab altera.

¶ Utrum omnes potentie anime sint in anima sicut in subiecto. Arti. 5.

Ad quintū Sic ꝓcedi tur. Uidetur, qd̄ omnes potentie anime sint in anima sicut in subiecto. Sicut enim se habent potentie corporis ad corpus: ita se habent potentie anime ad animam. Sed corpus est subiectum corporalium potentiarum. Ergo anima est subiectum potentiarum anime. ¶ P̄. Operationes potentiarum anime attribuuntur corpori propter animam: quia vt dicitur in secundo de anima: anima est quo sentimus et intelligimus primum. Sed prima principia operationum anime sunt potentie. Ergo potentie per pri⁹ sunt in anima. ¶ P̄. Augu. dicit. 12. super Gen̄. ad literam, qd̄ anima quedā sentit non per corpus: imo sine corpore: vt est timor ꝛ huiusmodi. Quedam vero sentit per corpus. Sed si potentia nō esset in sola anima sicut in subiecto: nihil posset sine corpore sentire. Ergo aia est subiectū potentie sensitiue: et pari ratione omnium aliarū potentiarū.

Sed contra Est, qd̄ ph̄s dicit in libro de somno et vigilia qd̄ sentire non est proprium anime: neqꝫ corporis: sed coniuncti. Potentia ergo sensitiua est in coniuncto sicut in subiecto. Non ergo sola anima est subiectum omnium potentiarum suarum.

Rn̄deo Dicendum, qd̄ illud est subiectum operatiue potentie. qd̄/ est potēs operari. Omne enim accidēs denominat propriū subiectum. Idem autem est quod potest operari: ꝛ quod operatur. Unde opꝫ ꝙ eius sit potētia sicut subiecti: cuius est operatio: vt etiā philosophus dicit in prin. de som. ꝛ vigilia. Manifestū est autē ex supradictis^c, ꝙ quedā operationes sunt anime q̄ exercētur sine organo corporali: vt intelligere ꝛ velle. Unde potentie que sunt harum operationum principia sunt in anima sicut in subiecto. Quedam vero operationes sunt anime: que exercenṫ per organa corporalia. sicut visio per oculum: auditus per aurē. Et simile est de omnibus alijs operationibus nutritiue et sensitiue partis. Et ideo potentie que sunt talium operationum principia sunt in coniūcto sicut in subiecto: et non anima sola.^c

Ad primū ergo dicendum: quod omnes potentie dicuntur esse anime non sicut subiecti: sed sicut principij:^c quia per animam coniunctū habet quod per tales operationes operari possit. ¶ Ad secundū dicendum, qd̄ omnes huiusmodi potētie per prius sunt in anima quam in coniuncto: non sicut in subiecto: sed sicut in principio. ¶ Ad tertium dicēdum, ꝙ opinio platonis fuit ꝙ sentire est operatio anime ꝓpria: sicut ꝛ intelligere.^c In multis autem que ad philosophiam pertinent Augu. vtitur opinionibus platonis nō asserendo: sed recitando. Tamen quantum ad presens pertinet: hoc quod dicitur anima quedā sentire cū corpore. ꝛ quedam sine corpore: dupliciter pōt intelligi. Uno modo. qd̄ hoc qd̄ dico cū corpore: vel sine corpore determinet actū sentiendi ƀm ꝙ exit a sentiēte. Et sic nihil sentit sine corpore: qꝛ actio sentiendi nō potest procedere ab anima: nisi ꝑ organū corporale^c. Alio mō potest itelligi, ita ꝙ predicta determinēt actū sentiendi ex parte obiecti qd̄ sentitur. Et sic quedā sentit cum corpore. i. in corpore existētia: sicut cuꝫ sentit vulnus vel aliquid huiusmodi. Quedam vero sentit sine corpore. i. non existentia in corpore: sed solum in apprehensione anime: sicut cum sentit se tristari vel gaudere de aliquo audito.

naturaliter vnus sine alio. Imperfectionibus: em̄ animalib⁹ q̄ sunt/ priora ordinem gn̄atiōis insunt: ꝛ ad posteriora non attingūt. Dōm est: ꝙ ordinari ƀm pfectionem aut gn̄ationē pōt dupliciter itelligi. Uno mō ƀm ipsas res ordinatas in seipsis. Alio mō ƀm habitudinē seu depēdētiaꝫ earū adinuicē. Ad ordinē pfectionis p̄mo mō sat est ꝙ hoc pfectius sit: ꝛ illud min⁹ perfectū. Sed ad ordinē ꝑfectionis. scd̄o mō exigiṫ/ qd̄ hoc sit perfectio illi⁹. Et silr ad ordinē gn̄atiōis. primo mō sufficit qd̄ hoc pri⁹ generet q̄ȝ illud. Sed ad ordineꝫ gn̄ationis scd̄o modo requiriṫ qd̄ generatio huius ordineṫ materialiter ad gn̄ationem illius. In ꝓposito autem sermo est de vtroqꝫ ordine secūdo modo: vt patet ex signis adductis in litera. ꝛ apertissime in responsiōe ad tertium. vbi conceditur quasdā esse potētias anime iter quas est solus terti⁹ ordo/ nō em̄ visus ꝑficit auditū: neqꝫ auditus ministrat mālr visui: sꝫ intellect⁹ ꝑficit sensum ꝛ regēdo ꝛ cognoscēdo: vt pꝫ in cogitatiua. Et sensitiua ꝑficit vegetatiuā ptē: vt pꝫ ex eo ꝙ vegetatiuū cōiūctū sensitiuo facit carnē: qd̄ ꝑ seipsū nūq̄ȝ faceret.

¶ Super arti. 5.

Titul⁹ clarus. potētia vocaṫ primū et cōpletum principiū elicitiuum operationis.

¶ In corpore ꝯclusionis due. Prima. po^c nō organice sunt in sola aia vt in subo. Scd̄a/ potentie organice sunt in coniuncto vt subo. Probaṫ vtraqꝫ conclusio simul eodem medio sic. subm operatiue potentie est potens operari. ergo ipm operās ergo aia sola est subm nō organicaꝝ: ꝛ copositum organicarū. Ans probatur: qꝛ omne accidēs denotat suum subum. prima ꝯn̄a probatur dupliciter. Primo qꝛ idem est quod potest ꝛ facit. Scd̄o aucte arist. secūda vero cōsequentia ꝓbatur ex dictis: qꝛ operatiōes nō organicarū potētiarū sola aia dr: organicaꝝ ꝟo ꝯpositū.

Universidad de Deusto Biblioteca

Universidad de Deusto Biblioteca

¶Aduerte q ex supradictis z hic pz q sola aīa dr potēs intelligere/z itelligere z subiectū esse intellectiōis vt p se primo potēs intelligēs z subm: cōpositū aūt dr intelligēs rōne partis.s.aie. Nec obstat q sortes dr esse qd pprie intelligit: qr opationes sunt suppositoꝝ: qm etsi sortes primo intelligat vt suppositū: nō tn pmo intelligit absolute: qr falsuz est q opatio sit primo suppositi absolute loquēdo: sz pmo subsistētis. Et tu h aduerte: qr multi in hac fallun pña.i. est primo hui9 vt suppositi/ & est pmo hui9. Cū tn debe rēt dicere/est pmo huius vt subiecti/ & est primo huius.

382 1.di.3.q. 4.ar.2. Et di.q. 4.14.ā. 5.cor. Et opus. 3.ca.90.

¶Super arti.6.

Titulus clarus. ¶Incorpore duo. Prio pmittit ꝯueniētiam z differētiā iter formā subalē z accidētalez. Scdo rndet quesito vna cōclusione affirmatiue. ¶Cōuenientia est in duob9. prio in essentiali pdicato s.eē actū. scdo in effectu formali. s. sz vtrāq aliqd esse actu. Et ex his datur itelligi
c 577 tertiū q subm vtriusq est aliq mō ens in poa. Differētia est in duob9. Prio in qualitate effect9 formalis: qr subalis facit esse simplr: accñtalis vo tale aut tm. Et hanc comitat dria i subo: qr illi9 est ens in potētia tm: hui9 vo ens
872 in actu. Et hinc nascit differētia sm ordinē actualitatis: qr actualitas illius est por actualitate subi. Actualitas vo isti9 ē posterior. Et hic orit dria sm causalitatē: qr actualitas illi9 causat actualitatē subi: isti9 vo causat ab actualitate subi. Et rō seqle hui9 quarte differentie ex tertia assignat: qr pmū est cā i qlibet gñe: et est inqt sermo de accñte proprio: nō aduētitio: h em ab extra causat.

Scdo differūt: qr illius materia est ppter illam: ista vero ecōtra est ppter subiectū: z rō est vtriusq: qr minus principale est ppter principali9/ ꝯstat em subm principalius esse accidēte: z formā substantialem materia.
¶Circa hec aduerte tria. Primo q qr San. Tho. ante pbauit potentias esse ppria accidētia z hic queritur vtrū fluant ab essentia anime q est forma substātialis: ideo hec pmittit. Scdo q qr vt patebit in rñsiōe ad sm: subm est causa pprij accidētis in triplici gñe cause: ideo scdam differētiā adiecit San. Tho. cū tn ad pbandā cōclusionē articuli prima differētia sola deseruiat. Tertio q subtiliter pceditur in litera. ex hoc nāq qd forma substātialis est talis nature q facit ens in actu absolute: orit qd non supponit ens in actu: nō em absolute z sine additione aliqua faceret ens actu: si iam esset ens in actu. Sed cuz additione faceret ens tale in actu. Ex hoc aūt oritur ordo: q prius actualitas cōuenit forme substantiali q subiecto: qd nihil hz actualitatis ex se. Et ex hoc clare sequitur: qd forma substātialis causat nō esse in actu sed totum esse in actu sui subiecti. Tuz quia nihil in se actualitatis hz subiectū. Tum quia primū in quolibet ordine reruz est causa ceteroꝝ. Et per oppositum: quia forma accidentalis non est actus/facíens formaliter nisi ens in actu tale/ quod naturaliter supponit ens in actu absolute: oportet q causet in subiecto suo/esse quidē in actu aliquo: sed nō totum esse in actu sui subiecti: ita q ex hoc ipso qd supponit subiectum in actu: constat qd non facit illius actualitatē absolute. Et si huic coniungas: qd primum est causa reliquorum sequitur qd actualitas accidentis est ex actualitate subiecti.
¶Quo ad secundum conclusio responsiua est. Omnes potentie anime fluunt ab essentia anime. Probatur sic: accidēs proprium causatur a subiecto sm qd est actu: z recipitur in eo sm esse in potentia: ergo omnes potentie anime fluunt ab essentia. Antecedens patet ex prima differentia: consequentia probatur diuidendo: quia potentie anime aut sunt in sola anima subiectiue: z sic ergo ab ipsa sm rationem actualitatis z in ipsa ratione potentialitatis admixte sunt/aut in composito: et sic ergo ab ipsa anima sunt: quia compositum non est actu nisi ratione anime.
¶Circa rationē adductam ad probādam causalitatem subiecti respectu pprij accidentis dubiū occurrit. Quia si illa ratio est efficax: concluderet etiam qd accidens per accidens flueret a subiecto cui inest: qd est manifeste falsum: z ꝯlitteraz. Probat sequela: qr eadē rō locuz hz s. qd actualitas subiecti est prior actualitate eius: oi em accñti cōuenit/ psupponere subiectū i actu z pcedi ab actualitate ei9. ¶Ad hoc breuiter dicitur: qd vt ex littera patet rō S. Tho. est q primū in quolibet gñe zc. Illa aūt maxima intelligit in his q habent per se ordinem nō aūt per accidens ordinatis. Unde obiectio supponit falsum: scz qd prioritas sola sit rō causalitatis: est em prioritas habentis per se ordinem ad reliqua: hoc aūt nō oportebat exprimere: quia in illa maxima subintelligebatur. Et ppterea eadē vi intulit causalitatē subiecti respectu pprij/z forme respectu materie: vtrobiq em est primitas et per se ordo: q̄uis diuersimode: qr ibi inter duas actualitates: hic vero ipsi9 actus ad recipiens et participans ipsum. Posset quoq iuxta doctrinā sequētis articuli dici q illa maxima metaphysicalis applicata ad māz emanationis itelligit stante eodem ordine emanationis: mō constat q subiectū z prius codē emanāt ordine: quia eadem generatione generant/ z corruptione corrūpuntur: quāuis non in eodem gradu: qr illud primo: hoc ꝯsequenter: substantia vero z accidens per accidens non ad eundem spectāt productionis ordinem: z ideo non obstat.

381 8 d 366 f 387 384 6 385 383 1.di.3.q. 4.ar.3. Et.2.di. 14.q.1. ar.2.cō. Et di.q. 14.ar.5 col. et.q.25. ar.6.ad 1. et de aia arti.15. ad.7.et 8.

¶Utrū poe aie fluāt ab ei9 essentia. Ar.6.

Ad sextū sic pcedit. Uidet, qd potētie anime nō fluāt ab ei9 essentia. Ab vno em simplici nō pcedūt diuersa. Essentia autē anime est vna et simplex. Cū ergo potētie anime sint multe z diuerse: nō pñt pcedere ab ei9 essentia. ¶2. Illud a quo aliqd pcedit est cā eius. Sz essentia anime nō pōt dici cā potētiarū: vt pz discurrēti p singula causarū genera. Ergo potentie anime non fluunt ab ei9 essentia. ¶3. Emanatio quēdam motum nominat. Sed nihil mouetur a seipso: vt pbatur in.7.lib.phys. nisi forte rōne partis: sicut aial dr moueri a seipso: qr vna pars eius est mouēs z alia mota. Neq etiā anima mouet: vt probatur in.1.de aia. Non ergo aia causat in se suas potentias.

Sed cōtra. Potētie anime sunt qdā pprietates nāles ipi9c. Sz subm ē cā pprioꝝ accñtiū. Unde z ponit in diffōne accñtis: vt pz i.7.meta. Ergo poc aie pcedūt ab ei9 eētia sic a cā.

Rñdeo dōm, q forma subalis z accidētalis partim ꝯueniūt: z partim differūt. Cōueniūt quidē in hoc qd vtraq est actus z sm vtrāq est aliqd quodāmodo in actu. Differūt autē in duobus. Primo quidē qr forma substātialis facit esse simplr, z ei9 subm est ens in potentia tm, forma aūt accidētalis nō facit esse simplr: sz esse tale: aut tm, aut aliquo mō se habēsc. Subiectū em eius est ens in actu. Unde pz q actualitas p prius inuenit in forma substātiali q in eius subiecto. Et qr primū est cā in quolibet gñe, forma subalis causat eē in actu in suo subo. Sed ecōuerso actualitas p prius inuenit in subo forme accñtalis q in forma accñtali. Unde actualitas forme accidētalis causat ab actualitate subi: ita qd subm inquātū est in potētia: est susceptiuū forme accidētalis: inquātū autē est in actu, est eius productiuū. Et hoc dico de pprio z p se accidēte. Nā respectu accñtis extranei subm est susceptiuuz tm. Productiuum vero talis accidentis est agens extrinsecū. Scdo aūt differūt subalis forma z accñtalis: qr cū minus principale sit ppter principalius: mā est ppter formā subalē: sed ecōuerso forma accñtalis est ppter cōplexionē subi. Manifestū ē aūt ex dictisc, qd potētiarū aie subz ē vel ipa aia sola: q pōt eē subm accñtis sm q hz aliqd potētialitatis vt supra dictū estc: vl cōpositū. Cōpositū aūt est in actu p aiaz. Unde manifestū est q oēs potētie aie: siue subz eaꝝ sit aia sola siue ꝯpositū fluūt ab eētia aie sicut a pncipio. Quia dictū estc: q accidens causat a subo sm q est actu: z recipit in eo inquātū est in potētia.

Ad primū Ergo dōm, qd ab vno simplici pñt naturaliter multa procedere ordine quodā. ¶Et iterū ppter diuersitatē recipiētiū. Sic igit ab vna essentia aie pcedūt multe z diuerse potētie: tū ppter ordinē potētiarū: tū ppter diuersitatē organoꝝ corpaliū. ¶Ad scdm dōm, q subm est cā pprij accidētis et finalis: z quodāmō actiua: z etiā vt materialis, inquātū est susceptiuū accidētis. Et ex hoc pōt accipi q essentia anime est cā oim potētiarū sicut finis, z sicut principiū actiuum, quarūdā aūt sicut susceptiuū. ¶Ad tertiū dōm, q emanatio pprioꝝ accidētiū a subo non est per aliquā transmutationē, sed per aliquā naturalē resultationēc. Sicut ex vno naturaliter aliud resultat: vt ex luce color.

¶Utrū vna poa aie oriat ab alia. Arti.7.

Ad septimū sic pcedit. Uidet qd vna potētia aie non oriatur ab alia. Eoꝝ eniz q simul esse incipiūt vnū non orit ab alio. Sed oēs potētie anime sunt simul anime cōcreate. Ergo vna earū ab alia nō orit. ¶2. Potētia anime orit ab aia sicut accñs a subo. Sed vna potentia anime nō pōt esse subm alterius: qr accñtis nō est accidens. Ergo vna potētia nō oritur ab alia. ¶3. Oppositum nō oritur a suo opposito: sed vnūquodq oritur ex simili sm speciem. Potentie autē anime ex opposito diuiduntur sicut diuerse spēs. Ergo vna earum non procedit ab alia.

Sed cōtra. Potentie cognoscūtur p actus. Sz act9 vni9 potētie cātur ab alio: sic act9 fātasie ab actu sensus. Ergo vna poa aie cātur ab alia.

Rñdeo Dicēdū, q in his que sm ordinē nālez pcedunt ab vno: sicut primū est cā omniū, ita qd est pmo ppinqui9 est quodammodo cā eoꝝ que sunt magis remota. Ostēsum est autē suprac: qd inter potentias anime est multiplex ordo. Et ideo vna potentia anime ab essentia anime procedit mediāte alia: sed qr essentia anime cōparatur ad potētias, z sicut pncipiū actiuum z finale, z sicut principiū susceptiuumc: vel seorsum per se vel simul cū corpore: agēs aūt z finis est pfectius, susceptiuum autem principiū inquātū hmōi est minus perfectū: cōsequēs est q potētie anime q sunt priores sm ordinē pfectionis z nature sint principia aliarū per modū finis z actiui principij. Uidemus enim q sensus est ppter intellectū z nō econuersoc. Sensus etiā est quedā deficiēs participatio intellectus. Unde sm naturalē originem quodāmodo est ab intellectu. sicut imperfectū a pfectoc. Sed sm viam susceptiui principij ecōuerso potētie imperfectiores inueniuntur principia respectu aliarū. Sicut anima sm q hz potentiā sensitiuā cōsideratur sicut subiectū: z māle quoddam respectu intellect9. Et propter hoc imperfectiores potētie sunt priores in via generationis. Prius enim aial gñatur q homo.

Ad primū Ergo dicendū, q sicut potētia anime ab essentia fluit nō per trāsmutationē: sed per nālem quandaz resolutionēc, z est simul cū aia: ita ē etiā de vna potētia respectu alteri9. ¶Ad sm dicēdū, q accidēs p se nō pōt esse subiectū accidētis: sed vnū accñs per prius recipit in substātia q aliud. sicut quātitas q qualitas. Et hoc modo vnum accidēs dicit esse subiectū alterius: vt superficies coloris: inquātum substātia vno accidente mediāte recipit aliud. Et silr pōt dici de potentijs anime. ¶Ad tertiū dicēdū, q potētie aie opponuntur adinuicē oppositione perfecti z imperfecti: sicut etiam spēs numeroꝝ z figurarum. Hec autē oppositio nō impedit originem vnius ab alio: quia imperfecta naturaliter a perfectis procedunt.

¶Utrum oēs potentie aie remaneāt in aia a corpore separata. Arti.8.

Ad octauū sic pcedit. Uidetur q oēs potētie anime remaneant in anima a corpore separata. Dicitur em in li. de spiritu z anima: q anime recedit a corpore secuz trahens sensum z imaginationem, rationē z intellectum z intelligentiam, cōcupiscibilitatem z irascibilitatem. ¶2. Potentie anime sunt eius naturales proprietates. Sed proprium semper inest, z nunq separatur ab eo cuius est proprium. Ergo potentie aie sunt in ea etiam post mortem. ¶3. Potētie anime, etiam sensitiue, nō debilitātur debilitato corpore: qr: vt dr in.j.de anima: si senex accipiat oculū iuuenis, videbit vtiq sicut z iuuenis. Sed debilitas est via ad corruptionem. Ergo potentie anime nō corrūpuntur corrupto corpore: sed manēt in aia separata. ¶4. Memoria est potētia aie sensitiue: vt philosophus pbat. Sed memoria manet in aia separata. Dicit em luce.16. diuiti epuloni in inferno sm animā existenti. Recordare qr recepisti bona in vita tua. Ergo memoria manet in aia separata: z p cōsequēs alie potētie sensitiue partis. ¶5. Gaudium et tristitia sunt in cōcupiscibili, que est potentia sensitiue partis. Manifestū est autē aīas separatas tristari z gaudere de premijs vel penis, quas habēt. Ergo vis concupiscibilis manet in anima separata. ¶6. Augu. dicit 12. super gen. ad lit. q sicut aia, cū corpus iacet sine sensu nondū penitus mortuū, videt quedā sm imaginariā visionē: ita cū fuerit a corpore penitus separata post mortem. Sz imaginatio est potentia sensitiue ptis. Ergo potentia sensitiue partis manet in anima separata: z per cōsequens oēs alie potentie.

Sed cōtra Est, q dr in li. de ecc. dog. Ex duabus tantū substantijs cōstat hō: anima cū rōne sua: z carne cum sensibus suis. Ergo defuncta carne potentie sensitiue non manent.

Rñdeo Dicendū, q sicut iam dictuz estc: oēs potētie aie cōparātur ad animam solā, sicut ad principiū. Sed quedā potētie cōparantur ad aiam solaz, sicut ad subiectū: vt intellectus z volūtasc. Et hmōi potētie necesse est q maneāt in aia corpore destructo. Quedam vero potētie sunt in cōiuncto sicut in subiecto: sicut oēs potētie sensitiue partis z nutritiue. Destructo autem subiecto: nō potest accidens remanere. Unde corrupto cōiuncto non manēt huiusmodi potentie actu: sed virtute tm manent in anima, sicut in principio vel radice. Et sic falsum est qd quidam dicūt, hmōi potentias in anima remanere etiam corpore corrupto. Et multo falsius q dicūt etiam actus harū potentiarum remanere in anima separata: qr talium potentiarum nulla est actio nisi p organum corporeum.

Ad primū Ergo dōm, q liber ille autoritatez nō habetc. Unde qd ibi scriptū est eadē facilitate cōtēnitur qua dr. Tn pōt dici q trahit secū anima huiusmodi potētias non actu, sed virtute. ¶Ad sm dōm, q he potentie, quas dicimus actu in aia separata nō manere: nō sūt proprietates soli9 aie: sed cōiūcti. ¶Ad tertiū dōm, q dicūtur nō debilitari hmōi potētie debilitato corpore: qr anima manet imutabilis: que est virtuale principiū hmōi potētiarū. ¶Ad quartū dōm, q illa recordatio accipit eo modo quo aug. ponit memoriam in mente: nō eo modo quo ponitur pars aie sensitiue. ¶Ad quintū dōz, q tristitia z gaudiū sunt in aia separata nō sm appetitū sensitiuūc: sed sm appetitū intellectiuū: sicut et in angelis.c ¶Ad sextū dōz, q aug. loquit

¶In responsione ad scdm/aduerte q multi putant et male doctrinā hāc ab auerroi dissentire: eo qd in quarto meta. cōmento scdo/dixerit: q substantia nō est agens aut finis accidētium: sed subiectum. Sed reuera hi q̄uis multi: tn ceci sunt. Auerrois enim in primis hoc nō dixit: sed declarans qualis est analogia inter substantiam z accidentia in entis nole dicit: qd predicta non attribuuntur substantie/quia sit agens aut finis: sed subiectum. Ex quibus verbis optime habetur: qd in nomine entis non importatur analogia sm causam finalem: neq sm causam efficientē/ sed sm causam materialem. Cū hoc tn euidenter patet stare: qd substātia sit efficiens z finis accidentis: non enim opz q omnis habitudo q est inter substantiam z accidens importetur entis nomine. Deinde ibidem est sermo de accidentibus absolute in ordine ad substantiam cui insunt: et non de accidente pprio: de quo nos loquimur. Patet autē hanc esse auerrois mentem: quia constat subiectum esse finem sui proprij accidentis: grauitas enim est propter conseruationem substātie grauis zc. Unde in hac re nulla est inter hos philosophos dissensio.
¶Responsionē ad tertium diligentissime notato: qm ex ea soluūtur multe difficultates. Scilicet z quomodo substantia est immediate causa effectiua: z quomodo causa effectiua non potest impediri: et quomodo aliquid agit in seipsum: et alia huiusmodi: que in suis locis soluimus: vtendo hac distinctione de causa actiua per actionem mediam: et sine aliqua media actione per solam naturalez resultationem. hoc enim modo/actiua multa habent que alijs impossibile est conuenire.

¶Super arti.7.

Titulus clarus.

¶In corpore duo. Primo conclusio rñsiua affirmatiue. Scdo in speciali distinguit z respondet duabus cōclusionibus. ¶Quo ad primū cōclusio est: vna potentia anime oritur ab alia. Probatur sic: in procedentibus naturali ordine ab vno. prio ppinquius est quodāmodo causa remotiorum: potentie anime pcedunt multiplici ordine nature ab vno: ergo prior est causa subsequētis. Minor pz ex dictis: maior probat sic: i istis primum est cā oim. ergo ppinquius primo est cā remotioris. Et tz sequela: qr proportionaliter se hñt: sicut primū ad oia/ita prius ad sequentia nature ordine: cōstat aūt essentiā aie z potentias ordine quodā pduci: z essentiā qr pmo pducit/eē omniū potētiarū cām: vt in precedēti articulo definitū est: & restat vt q pri9 nālis fluit potētia cā sit mediāte q remotiores ab essentia
380 fluāt. ¶Quo ad sm distictio est: q ordo nālis inter potētias est triplex. s. sm cām actiuā finalē z mālez: qr aia est his tribus modis cā earū
b sola vel cū corpore.
382 Pria ꝯclusio i spāli: poe impfectiores oriunt a pfectiorib9 ordie finali z actiuo. Scda in spāli: potētie pfectiores oriūt ab iperfectiorib9 or
314 dine māli. Probant. Prio ambe sit in cōi: qr agēs z finis vt sic
380 est perfectius: susceptiuuz aūt vt sic est iperfectū. Deinde declarat pria i spāli: qr itellect9 est pncipiū finale z actiuū qdāmodo sensus. Finale qdē: qr sensus est ppter intellectū z nō econuerso. Actiuū vo qr sensus ē qdā participatio intellectus. Diuinū
382 c nāq lumē: cui9 pticipatiōe z intellect9 z sensus ois pcipit et discernit in intellu subsistēs/ exēplare qdā est defluentis offuscatiq luminis in corpore cognitionē parietis. exēplare aūt hz annexū genus actiue cāe: cuz nihil aliud sit q extrinseca forma: formaē ei extrisece agētis/aut p agēs ē. Demū declarat 2a qq i spāli: qr sensitiuū ē
384 pncipiū māle itellect9: qm aial sz q hz sensitiuā vtute subz z māle z i poa est respectu itellts: vt pz.
¶Super arti.8.
Titul9 clar9. ¶In corpore duo facit: pmo rñdet qsito duab9 cōclusiōib9. Scdo corollarie excludit duas opiniones. ¶Quo ad primū: pma cōclusio est. potētie existētes in sola aia vt subiecto remanēt destructo corpe. Scda: potētie existētes in cōposito vt subiecto nō remanēt actu: sz virtualiter tm. Declarant z pbant simul ex cōueniēti z discōueniēti habitudine potētiarū ad aiam. Cōueniēti qdē in hoc q oēs sunt a sola aia vt pn9: discōueniēti vero in h: qr quedā in sola aia/ qdā in ꝯposito sunt. Et ex hoc pbat spālit scda ꝯclusio: q ad primā partē: qr corrupto subo ipossibile ē accñs remanere: q ad scdam vero: qr aia ē radix oim. ¶Quo ad sm excludit positio dicētiū: potentias oēs remanere actu: z dicentiū actus remanere. Qd ideo est falsus: qr dato q manerēt potētie vt plato dicit: non maneret tn actus pp defectū organi ministrātis: sicut nō remaneret loquutio sine lingua: q̄uis i hoie eēt vis loquutiua. ¶Circa illā ppositionem. s. oēs potētie aie comparant ad aiaz solā sicut ad pncipiū/dubiū occurrit. Qr si sola aia est pncipiū oim potētiarū: ergo nihil aliud ab aia ē pncipiū alicui9 potētie aie: ergo ꝯpositū nulli9 potētie est pncipiū: & falsum ē qd subm sit causa pprij accidētis in triplici genere cause. ¶Ad hoc dupl'r rñderi pōt. Prio distinguēdo ly eē pncipiū s. prio vel rōne partis: z dicēdo/ q sola aia est pmo pncipiū potētiarū oim: et q cōpositū nō est earū principiū nisi rōne partis.s.aie. Unde superius i lra nō est dictū absolute q subz 382
sit principiū pprij: 383 sed q subm sm q ē actu est pncipiū pprij: cōstat aūt subm cōpositū eē actu sm 381
formā. igitur sm eā 382 hz hoc q sit principiū actiuū potētiarū: z pp hoc in litera proponitur hec propositio vt ex dictis deducta. ¶Scdo sustinendo cōpositū rōne tertie entitatis esse principiū actiuū cōpletū respectu potētiarū suarū: q ly sola tenet cathegorematice. Ita q sensus est: q aia solitarie sumpta hz h q sit pncipiū actiuū oim potētiarū. Cū hoc tamē b
stat: q cōpositū etiā 411 sit actiuū pncipium quarūdā q̄uis diuersimode: qr illa icompletū hoc cōpletū. Et hic sensus ēt hr ex supradictis. Dū didicimus qd eētia aie est actiuū principiū oim potētiarū: nō explicādo

completuz vel incõ pletum. Et ad intẽ tũ nũc deseruit: q intenta differentia saluat. s. q anima so la. i. ipsa vt distigui tur contra composi tũ habet hoc q est principium omniuz potentiarum. Sed non habet hoc q sit subiectum omnium potentiarum: sed q rundã oportet esse compositum. ex hac nanq differentia cõ clusiones deducte sunt: vt patet. b 501

¶ Sup. q. 78. Art. 1.

Titulus clarus. ¶ In corpore quatuor. Primo proponit tres conclusiones. Secũ do probat primam. Tertio scdaz. Quar to tertiã. Prima cõ clusio. Aie sunt tres Secunda. Potentie aie sm genus sunt quinq. Tertia. Mo di viuentium sunt quatuor.

385 Veri. q. 10. ar. 2. ad 2m. & q. de aia arti. 13. & 1. li. de aia. 14. pncipio & li. 2. l. 3. co. 2. fi. & l. 5. & l. 6. co. 1.

¶ Prima probat ex triplici mõ excessus operationis animalis supra naturam corporeã. s. supra organũ: qualitatẽ corporeã: & extraneitatem. Vegetatiuum nanq in seipsum: a seipso & per se operat: organo tamen & qlitate elementari: sensitiuum non qualitate: sz organo vtitur: intellectiuũ ab omnibus abstrahit: omnia clara sunt in litera. Et si dubites q pacto proprium est anime operari ab intrinseco: cũ in diffinitione nature: ponatur etiã q sit pricipium intrinsecuz: scito ex. 8. physi. qd hoc intelligitur: vt quod agit & qd patitur simul. Nulla em res nisi animata alterat auget vel mouet localiter seipsã. Naturalibus autez cõuenit habere pricipium intrinsecum vt quo tantum: & iõ necessario psupponit aliquod extrinsecum a quo principaliter sit motus ille. Propterea dicuntur hic motiões corporũ esse ab extrinseco: vt latius in materia de motu grauiũ & leuium differetur. 376

¶ Secũda probat qntuplici ratiõe generica obiecti. s. corpore coniuncto: corpore sẽsibili ad animam: ente vniuersaliter ad animam: et rursus his sm motum intentionis ani

sibi inquirendo non asserendo. Unde quedã ibi dicta retractat.

¶ De potentijs anime in speciali. Qõ. 78.

DEinde Cõsiderandũ est de potẽtijs aie in spãli. Ad cõsideratione aũt theologi ptinet inqrere spãliter solũ de potẽtijs intellectiuis & appetitiuis: in quibus virtutes inueniuntur. Sz qr cognitio harũ potentiarũ quodãmodo depẽdet ex alijs: ideo nostra consideratio de potentijs anime in speciali erit tripartita. Primo namq cõsiderãdũ est de his q sunt preambula ad intellectũ. Secundo de potẽtijs intellectiuis. Tertio de potẽtijs appetitiuis. ¶ Circa primũ qruntur quatuor. Primo de generibus potentiarũ aie. Secũdo de speciebus vegetatiue partis. Tertio de sensibus exterioribus. Quarto de sensibus interioribus.

¶ Utrum quinq genera potentiarum anime sint distinguenda. Articulus. 1.

AD primũ Sic pceditur. Videt, q nõ sint qnq genera potẽtiarz anime distiguẽda. s. vegetatiuũ: sensitiuũ: appetitiuũ: sm locum motiuũ: & intellectiuum. Potẽtie em anime dicuntur partes ipsius. Sz tm tres partes anime cõmuniter ab oibus assignãtur. s. aia vegetabilis, anima sensibilis & rõnalis. Ergo tãtũ tria sunt genera potẽtiarũ aie. & non quinq. ¶ Preterea. Potẽtie aie sunt principia operũ vite. Sz qtuor modis dr aliqd viuere. Dicit. n. phs in. 2. de aia, Multiplr ipso viuere dicto & si vnũ aliqd horũ insit solũ aliqd dicimus viuere: vt intellectus & sensus mot & stat sz locũ. Adhuc aũt motus sm alimẽtũ & decremẽtũ & augmentũ. Ergo tm quatuor sunt gña potentiarz aie appetitiuo excluso. ¶ Preterea. Ad illud qd est cõmune oibus potẽtijs nõ dz deputari aliqd spãle aie genus. Sz appetere cõuenit cuilibet potẽtie aie. Uisus. n. appetit visibile cõueniẽs. Unde dicitur eccle. 40. Gratiam & speciem desiderabit oculus: & super hoc virides sationes. Et eadẽ rõne qlibet alia potẽtia desiderat obiectũ sibi cõueniens. Ergo non dz poni appetitiuũ vnũ spãle genus potẽtiarũ aie. ¶ Preterea. Principiũ mouẽs in aialibus est sensus aut intellectus aut appetitus vt dicitur in. 3. de aia. Non ergo motiuum dz poni speciale genus anime preter predicta.

Sed 9 Est, q philosophus dicit in secundo de anima, Potentias autem dicimus: vegetatiuũ, sensitiuũ: appetitiuum: motiuũ sm locum: & intellectiuum.

Rñdeo Dicẽdũ, q qnq sunt gña potẽtiarũ aie, q numerate sunt. Tres vero dicũtur aie. Quatuor vero dñr modi viuẽdi. Et huius diuersitatis rõ est: qr diuerse aie distinguunt sm q diuersimode opatio aie supgredit opationẽ nãe corporalis. Tota em nã corpalis subiacet aie: & comparat ad ipsam sicut mã & instrm. Est g quedã opatio aie: q intm excedit nãm corpeã q neq etiã exercet p organũ corpale. Et talis est opatio aie rõnalis. Est autẽ alia opatio aie infra istã: q qdẽ fit p organũ corpale: nõ tm p aliquã corpeã qlitatẽ. Et talis est opatio aie sensibilis. Qr & si calidũ & frigidũ et hũidũ & siccũ: & alie hmõi qlitates corporee reqrãt ad opõnẽ sensus: nõ tm ita q mediante virtute taliũ qlitatũ opatio aie sensibilis pcedat. Sz reqrunt solũ ad debitã dispõnẽ organi. Infima aũt opõnũ aie est q fit p organũ corpeũ: & virtute corpee qlitatis. Supgredit tm opõnẽ nãe corporee: qr motiones corporz sunt ab exteriori pnº. hmõi aũt opationes sunt a pnº intrinseco. Hoc. n. cõe est oibus opõnibus aie. Oẽ. n. aiatũ aliq mõ mouet seipm. Et talis est opõ aie vegetabilis. Distõ. n. & ea q õsequunt fit instralr p actionẽ caloris: vt dr in. 2. de aia. Gña vo potẽtiarũ aie distinguunt sm obã. Quãto. n. potentia est altior, tãto respicit vlius obm: vt. s. dictũ est. Obm aũt opõnis aie i. triplici ordine põt õsiderari. Alicuius. n. poe aie obm est solũ corpus aie vnitũ. Et h genus potẽtiarũ aie dr vegetatiuũ. Nõ. n. vegetatiua potẽtia agit nisi in corp cui aia vnit. Est aũt aliud gen potẽtiarũ aie: qd respicit adhuc vlius obm. s. oẽ corpus sensibile & nõ solũ corpus aie vnitũ. Est autẽ aliud genus potẽtiarum aie: qd respicit adhuc vlius obm. s. nõ solum corpus sensibile. sz vlr oẽ ens. Ex q pz q ista duo 2a gña potẽtiaz aie hñt opõnẽ nõ solũ respectu rei cõiũcte: sz ẽt respectu rei extrinsece. Cũ aũt opans oporteat aliquomõ cõiũgi suo obõ circa qd opat: necesse est extrinsecã rẽ, q est obm opationis aie: sm duplicẽ rõnẽ ad aiam cõparari. Uno mõ sm q nata est aie õiũgi: & i aia esse p suã silitudinẽ. Et quãtũ ad hoc sunt duo gña potẽtiaz. s. sensitiuũ respectu obi minus cõis qd est corpus sensibile: & itellectiuũ respectu obi cõissimi: qd est ens vlẽ. Alio vo mõ sm q ipsa aia inclinat & tẽdit i rẽ exteriorẽ. Et sm hãc ẽt cõparationẽ sunt duo gña potẽtiaz aie. Unũ qdẽ. s. appetitiuũ sm q aia cõparat ad rẽ extrinsecã vt ad finẽ. q est primũ in intẽtione. Aliud autẽ motiuũ sm locũ put aia cõparatur ad rẽ exteriorẽ sicut ad terminũ cõparationis et motus. Ad cõsequẽdũ. n. aliqd desideratũ & intẽtũ oẽ animal mouetur. Modi vero viuẽdi distinguuntur sm gradus viuẽtiũ. Quedã em viuẽtia sunt in qbus est tm vegetatiuũ sicut in plãtis. Quedã vero in qbus cum vegetatiuo est etiã sensitiuũ nõ tm motiuum sm locũ: sicut sunt immobilia aialia: vt conchilia. Quedã vero sunt q supra hoc habẽt motiuũ sm locũ: vt perfecta aialia que multis indigẽt ad suã vitã. Et ideo indigẽt motu vt vite necessaria pcul posita qrere possint. Quedã vero viuẽtia sunt in quibus cũ his est intellectiuũ. s. in hominibus. Appetitiuũ autem nõ cõstituit aliquem gradũ viuẽtium: quia in quibuscunq est sensus: est etiã appetitus: vt dicitur in. 2. lib. de anima.

¶ Et per hoc soluũtur duo prima obiecta.

Ad tertiũ Dicẽdum, q appetitus naturalis est inclinatio cuiuslibet rei in aliquid ex natura sua. Unde naturali appetitu quelibet potentia desiderat sibi cõueniẽs. Sed appetitus animalis cõseqtur formã apprehensam. Et ad hmõi appetitũ reqritur spãlis aie potẽtia: & nõ sufficit sola apprehensio. Res enim appetitur prout est in sua natura. Nõ est aũt sz suã naturã in virtute appetitiua: sz sm suã silitudinẽ. Uñ patet q visus appetit nãliter visibile solũ ad suũ actũ. s. ad videndũ. Animal autez appetit rem visam per vim appetitiuã nõ solũ ad videndũ: sed etiam alios vsus. Si aũt nõ indigeret aia rebus perceptis a sensu: nisi pp actiones sensuum. s. vt ea sentiret: non oporteret appetitiuum ponere spãle genus inter potentias anime: qr sufficeret appetit nãlis potentiaruz. ¶ Ad quartũ dicẽdũ, q

me ad ea: et rursus sm motum localem ad ea. Primo enim vegetatiuum. secũdo sensitiuum. tertio intellectiuũ. qrto appetitiuum. qnto sm locuz motiuũ constituitur: vt patet in litera clare. 56

¶ Tertia probatur qdruplici gradatione viuentium. s. vegetatione tantũ: hac et sensu: his et motu locali: & demũ cum predictis omnibus intellectu. Appetitus enim nõ separatur a sensu & intellectu.

¶ In rñsione ad tertium occurrit qstio de appetitu naturali. Sed breuiter nota: q appetitus naturalis dupliciter sumi cõsueuit. 115 Primo pro inclinatione a natura indita. Et sic non est actus aliqs elicitus: sz est velut actus prim habẽs naturalem habitudinem ad tale quid. d 379 Et talis appetitus inuenitur in omnibus potentijs tam actiuis q passiuis: vt in litera dicitur. Secũdo sumitur p actu secundo: quo tenditur in precognitum: sic q nõ potest in oppositũ tendi. Et hec est operatio appetitiua animalis: siue intellectualis siue sensitiui. Ex eo enim q ad apprehẽsum vt sic: immediate tendit: animalis appetitio est ex eo vero q determinatum est a natura ita ad hoc tale obiectum, q non ad oppositum: nãlis est: naturaliuz em est pprium: determinatum esse ad vnum. Et de tali appetitu dicitur primo metaphysice q naturaliter scire õsideramus: & vniuersaliter q naturaliter appetimus viuere: esse beatitudinem &c. Et hunc appetitum expresse a sancto tho. superius in. q. de amore angelorum habes: & in secunda secũde in. q. de studiositate vel curiositate expressime de illa ppositione primi metaphysi. Ex quo patet error loquentium. c 402

¶ Super arti. 2.

Titulus clarus. ¶ In corpore duo. Primo respõdet: scdo cõparat. Cõclusio respõsiua. tres sunt partes vegetatiue. Probat: corp viuens vt sic eget trib operib. c 364 Corp viuẽs vt sic est obiectũ vegetatiue: ergo obiectũ vegetatiue exigit tria opera: ergo tres potẽtias in vegetatiuo. talia sunt generari nutriri & augeri: ergo. maior pz qr eget esse & perfecta quãtitate & cõseruatione vtriusq: minor ex dictis: reliq plana. ¶ Quo ad secũdũ prio differentiã ponit inter has: qr gñatiua ad aliena: alie vero ad pprium corp. Deinde ordinẽ dignitatis: qr gñatiua dignior et supradicta cõditione: vtpote attingẽs ad vim sensitiuã: & õfirmat authoritate dionysij. Demum ordinẽ ministerij: & illi he seruiũt & augmentatiue nutritiua. Nota q tres dicunt potẽtie vegetatiue i genere. Utrũ aũt plures sint sm specie specialissimã potẽtie vni pcipue puta digestiua attractiua expulsiua &c. nõ est presentis speculationis.

386 43. ca. 8. & q. de aia arti. 9. col. 1. ad. 15. & li. 2. de aia. l. 9. 6.

¶ Sup articulũ. 3.

385 Titulus clarus. ¶ In corpe duo principaliter. Prio tractat penes qd attendi debet distinctio & numerus sensuum. Secũdo assignat ipam rationẽ vtriusq.

¶ Quo ad pmũ tria. Prio refert tres opiniones scz ex organis: ex medijs: ex rebus sensatis. Secũdo reprehẽdit oẽs. Et primas quidẽ: qr potẽtie nõ sunt pp̃ter organa aut media: sed econuerso. Tertiã vo: qr diuersitas sẽsibilis sz simplex aut mixtũ subz ptinet ad itellectũ. Aduerte h q pc opiniones n arguũt falsitatz: sz qr non assignãt cãz qsiti: sz effectuz. 3a vo assignat cãz p accñs: & iõ peior oib. Tertio. igit dt distigui sensus penes diuersitatẽ immutatiui exterioz. Et sic est pma pclo rñsiua affirmatiue. Sensus distinguunt sm

quãuis sensus & appetitus sint pncipia motiua in animalibus pfectis: nõ tm sensus et appetitus in quãtũ hmõi sufficiũt ad mouẽdũ nisi superadderet eis aliqua virt. Nam in immobilib animalib est sensus & appetit: nõ tm hñt vim motiuã. Hec aũt vis motiua nõ solũ est in appetitu & sensu vt imperãte motũ: sed ẽt est in ipsis partibus corporis vt sint habilia ad obediẽdũ appetitui anime mouẽtis. Cuius signũ est: q qñ mẽbra remouentur a sua dispositione naturali nõ obediunt appetitui ad motum.

¶ Utrũ õueniẽter ptes vegetatiue assignent s. nutritiuũ augmẽtatiuũ. & gñatiuũ. Arti. 2.

AD scõm Sic pcedit. Ur, q incõueniẽter partes vegetatiue assignentur. s. nutritiuũ augmẽtatiuũ & gñatiuum. Hmõi em vires dñr nãles. Sz potẽtie aie sũt supra vires nãles. ergo hmõi vires nõ debẽt põi potẽtie aie. ¶ p. ad id qd ẽ cõe viuẽtib & nõ viuẽtib nõ dz aliq potẽtia aie deputari. Sz gñatio ẽ cõis oib gñabilib & corruptibilibus: tã viuẽtib q nõ viuẽtib. Ergo vis gñatiua nõ dz poni potẽtia aie. ¶ p. Aia ẽ ps potẽtior nã corpea. Sed nã corpea eadẽ vtute actiua dat spẽm: & debitã quãtitatem. Ergo multo magis aia. Nõ ẽ g alia potẽtia aie augmẽtatiua a gñatiua. ¶ p. Unaqq res cõseruat i eẽ p id p qd eẽ hz. Sz potẽtia gñatiua ẽ p quã acqrit eẽ viuẽtis. Ergo p eãdem res viua õseruat. Sz ad õseruationẽ rei viuẽtis ordinat vis nutritiua: vt dr i. 2. de aia. Est ei potẽtia potẽs saluare suscipiẽs ipam. Nõ dz g distingui nutritiua poa a gñatiua.

Sed cõtra Est, q phs dic i. 2. de aia: q opa h aie sũt gñare: & alimẽto vti: & itez augmẽtũ facere.

Rñdeo Dicẽdũ, q tres sunt potẽtie vegetatiue partis. Uegetatiuũ em vt dictũ est: hz p obiecto ipm corpus viuẽs p aiam. Ad qd qdẽ corp triplex aie opatio ẽ necessaria. Una qdẽ, p quã esse acqrat. Et ad hoc ordinat potentia gñatiua. Alia vo: p quã corp viuũ acqrit debitã qtitatẽ. Et ad hoc ordinat vis augmentatiua. Alia vero: p quã corpus viuẽtis saluat & in esse: & in quãtitate debita. Et ad h ordinatur vis nutritiua. ¶ Est tm qdam dñia attẽdẽda inter has potẽtias. Nã nutritiua & augmẽtatiua hñt suũ effectũ in eo in q sunt: qr ipz corpus viuũ anime auget & õseruat p vim augmẽtatiuã & nutritiuã in eadẽ anima exñtez. Sz vis gñatiua hz effectũ suũ nõ in eodem corpore: sz in alio: qr nihil ẽ gñatiuũ suipsi. Et ideo vis gñatiua qdãmõ appropinquat ad dignitatẽ anime sensitiue q hz opationez in res exteriores: lz excellẽtiori mõ & vliori. Supremũ em inferioris nãe attingit id qd est infimuz superioris: vt pz p diony. in. 7. c. de di. nom. Et ideo inter istas tres potẽtias finalior & principalior & perfectior est gñatiua: vt dr in. 2. de anima. Est em rei iam perfecte facere alterã qualis ipsa est. Generatiue autem deseruiũt & augmentatiua & nutritiua. Augmentatiue vero nutritiua.

Ad primũ Ergo dõm, q hmõi vires dicunt nãles. Tum qr hñt effectũ similẽ nãe: q etiã dat eẽ & quãtitatẽ & cõseruationẽ. Licet he vires habeant hoc altiori mõ. Tũ qr he vires exercẽt suas actiones instrumentaliter p qualitates actiuas & passiuas: q sunt naturaliũ actionũ pncipia. ¶ Ad sm dicendũ, q gñatio in rebus inanimatis est totaliter ab extrinseco. Sz gñatio viuẽtiũ est quodã altiori mõ p aliquid ipsius viuẽtis: qd est semen in q est aliqd 385 principiũ corporis formatiuũ. Et iõ opz esse aliquã potentiã rei viuentis, p quã semẽ hmõi pparet. Et hec est vis gñatiua. ¶ Ad tertiũ dõm, q qr gñatio viuẽtiũ est ex aliquo semine: opz q in pncipio animal generetur parue quãtitatis. Et pter h necesse est q habeat potentiã anime p quã ad debitã quãtitatẽ pducat. Sz corp inanimatũ gñatur ex mã determinata ab agente extrinseco. Et ideo simul recipit speciem & quãtitatẽ sm mãe cõditionẽ.

¶ Ad quartũ dõm, qd sicut iam dictũ est: operatio vegetatiui principij cõplet mediãte calore: cui est humidũ consumere. Et ideo ad restaurationem humidi deperditi necesse est habere po 385 tentiã nutritiuã: p quã alimentũ cõuertat in substãtiã corporis. Qd etiã est necessariũ ad actũ vtutis augmentatiue: & gñatiue.

¶ Utrũ cõueniẽter distinguant qnq sensus exteriores. Arti. 3.

AD tertiũ Sic pcedit. Ur q incõueniẽter distinguant quinq sensus exteriores. Sensus em est cognoscitiuus accidentium. Sũt aũt multa gña accñtũ. Cũ ergo potẽtie distinguant p obiecta: vr q sensus multiplicent sm numerũ q est in gñibus accidentiũ. ¶ p. Magnitudo & figura & alia q dicunt sensibilia cõia: nõ sunt sensibilia p accñs: sz 9 ea diuidunt in. 2. de anima. Diuersitas autez p se obiectorũ diuersificat potẽtias. Cũ ergo plus differãt magnitudo & figura a calore q sonus: vr q multo magis debeat esse alia potẽtia sensitiua cognoscitiua magnitudis aut figure q coloris & soni. ¶ p. Unus sensus est vnius cõtrarietatis: sicut visus albi & nigri. Sed tact est cognoscitiu pluriũ 9trietatũ. s. calidi & frigidi, hũidi & sicci et huiusmodi. Ergo nõ est sensus vnus: sz plures. Ergo plures sensus sunt q quinq. ¶ p. Spẽs nõ diuidit 9 gen. Sz gustus est tactus quidã. Ergo nõ dz poni alter sensus preter tactum.

387 2. dis. 2. q. 2. art. 2. ad. 5. fi. et. q. de aia. art. 13. cor. co. 3. & 3. li. de aia. lec. 7.

Sed cõtra Est, q philosophus dicit in. 2. de anima: qd non est alter sensus preter quinq.

Rñdeo Dõm, q rõnem distõnis & numeri sensuum exteriorũ quidã accipere voluerunt ex parte organorũ: in quib aliqd elementorũ dñat vel aq vel aer vel aliqd huiusmodi. Quidã aũt ex parte medij: qd est vel cõiũctũ: vel extrinsecũ. Et h vel aer vel aq vel aliquid hmõi. Quidã aũt ex diuersa nã sensibiliũ qlitatuz, sm qd est qlitas simplicis corporis vel sequens cõplexionẽ. Sed nihil istorũ õueniens est. Nõ em potẽtie sunt pp̃ter organa: sed organa pp potentias. Uñ nõ pp̃ter hoc sunt diuerse potentie: qr sunt diuersa organa. Et iõ nã instituit diuersitatem in organis: vt cõgruerent diuersitati potentiarũ. Et silr diuersa media diuersis sensibus attribuit: sm qd erat cõueniens ad act potentiarũ. Nãs aũt sensibiliũ qlitatũ cognoscere nõ est sensus: sed intellect. Accipienda est ergo rõ numeri & distinctionis exteriorũ sensuum sm illud qd pprie & p se ad sensum pertinet. Est aũt sensus qdam potentia passiua q nata est immutari ab exteriori sensibili. Exterius ergo immutatiuũ est qd p se a sensu pcipit: & sm cui diuersitatẽ sensitiue potẽtie distinguũtur. Est aũt duplex immutatio. Una nãlis, & alia spũalis. Nãlis qdẽ sm qd forma immutãtis recipitur in immutato sm eẽ nãle: sicut calor in calefacto. Spũalis aũt sm q forma immutãtis recipit in immutato sm esse spũale: vt forma coloris in pupilla: q nõ fit p hoc colorata. Ad opationẽ aũt sensus reqrit immutatio spũalis: p quã intẽtio forme sensibilis fiat i organo sensus. Alioquin si sola immutatio nãlis sufficeret ad sentiendũ: oia corpora nãlia sentirent dũ alterant. Sz in quibusdã sensib inuenit immutatio spiritualis tm: sicut in visu. In quibusdam aũt cũ immutatione spũali etiã nãlis: vel ex pte obiecti tm: vel etiã ex parte organi. Ex pte aũt obiecti inuenit trãsmutatio nãlis sm locũ qdez in sono: q est obiectũ auditus. Nã sonus ex pcussione cãtur: & aeris cõmotione. Scdm alteratione vo in odore: qui est obm olfactus. Opz em p calẽm alterari aliq mõ corp ad h q spiret odorẽ. Ex pte aũt organi est imutatio nãlis in tactu & gustu. Nã & manus tãgens calida calefit: & lingua humidat p humiditatẽ saporũ. Organũ vo olfact aut audit nulla nãli immutatione immutat in sentiẽdo: nisi per accñs. Uisus aũt qr est absq immutatione nãli organi: & obiecti est maxime spũalis & pfectior inter omnes sensus & cõior. Et post hoc auditus: & deinde olfactus: q hñt imutationẽ nãlẽ ex pte obiecti. Mot tm localis ẽ pfectior & nãliter prior q motus alteratiõis: vt pbatur in. 8. phy. Tactus aũt & gustus sunt maxie mãles. De quorũ distõne post dicet. Et inde ẽ q alij tres sensus nõ fiũt p mediũ õiũctũ ne aliq nãlis trãsmutatio ptingãt ad organũ: vt accidit in his duobus sensibus. c d

Universidad de Deusto Biblioteca

in mutatiui exteri⁹: pb' sic. sensus ē potētia passiua p se p⁹ imutabilis ab extri seco sensibili. ḡ. Añs p3/ ꝛ ꝯña est euidēs: qꝛ ꝯstat diuersitatē alicui⁹ ex eo qd p se p⁹ respicit pēdere. ¶Quo ad 2m. ꝯclusio. Sēsus sunt qnq3 iuxta qnq3 spēs imutatiui: pbat p̄mittē do tria. distōnē imutatiōis: i nālē ꝛ spiritualē: ꝛ descriptionē vtriusq3: ꝛ in q̄ earū cōsistat sentire: ꝛ clara sunt oia: pbat ḡ sic. Immutatio spiritualis aut est sola et ē visus aut mixta ex pte obti: ꝛ tunc aut motui locali: ꝛ fit audit⁹: aut alteratiōis ꝛ fit olfact⁹. aut ex pte organi: ꝛ tūc aut ꝓm eādē q̄litatē ꝛ fit tact⁹. aut ꝓ3 ābulā ꝛ fit gustus: vt ex responsione ad vltimum habetur. ¶De hac mā ꝛ his q̄ in rn̄sionib⁹ argumētoꝝ h̄ dicunt vide in additiōib⁹ sup libros de anima. ¶Super arti. 4m. Titul⁹ clarus. ¶In corpore est vna conclusio rn̄siua q̄sito i calce posita. Nō est necesse ponere interiores vires sensitiue ptis nisi q̄tuor: sensum cōmunē: fantasiā: estimatiuā: ꝛ memoratiuā. Et qm̄ ista ꝯclusio cū sit exclusiua: h3 duas exponētes: affirmatiuā scil3 sensus interiores sunt q̄tuor: ꝛ negatiuā. s. nō sunt pl'es q̄ q̄tuor. Idcirco tria facit i corpore. p̄mo facit duo optima fundamēta. Secūdo ex eis d̄ducit exponētem affirmatiuā. Tertio negatiuā ꝛ sic demum īfert ꝯclōnē itegrā. ¶Quo ad p̄m pō nunt due radices distinguēdi ac multiplicādi potētias aie. Prima est de multiplicatiōe actionū. s.
388 De aia. ar. 13. cō co. 3. tot op3 poner actiones q̄t ad pfectā vitā aialis perfecti sufficiūt. pbat: qꝛ natura nō deficit in necessarijs nec ēt abūdat superfluis: qꝛ nihil ociose agit. Secūda est d̄ ḋitudine diuersitat' actionū ad diuersitatē po^c. s. actiones q̄ nō pn̄t in vnū reduci p̄n^m exigunt diuersas po^as. ꝛ pbat qꝛ po^a aie nihil aliud est q̄ pri
b 581 mū p̄n^m opōnis ip=

Ad primū Ergo dōm, q nō oia accidētia h̄nt vim immutatiuā ꝓm se. s3 sole q̄litates 3e spēi: ꝓm q̄s cōtingit alteratio. Et iō sole hmōi q̄litates sūt obā sensuū: qꝛ vt d̄r i. 2. phy. ꝓ3 eadē alterant sensus: ꝓ3 q̄ alterant corpe iaiata. ¶Ad 2m dōm, q magnitudo ꝛ figura ꝛ hmōi, q̄ dn̄r cōia sensibilia: sūt media iter sensibilia p accidēs ꝛ sensibilia ꝓpria: q̄ sūt obta sensuum. Nā sensibilia ꝓpria prio ꝛ p se imutāt sensū: cū sint q̄litates alterātes: sensibilia ꝟo cōia oia reducūt ad quātitatē. Et d̄ magnitudie q̄dē ꝛ nūero p3 q sūt spēs q̄titatis. Figura āt ē q̄litas circa q̄titatē: cū ꝯsistat rō figuꝛ in terminatiōe magnitudis. Motus āt ꝛ q̄es sentiūt ꝓm q subm vno⁰ vel pl'ib⁹ modis se h3 ꝓm magnitudinē subi vel localis distātie quātū ad motū augmenti ꝛ motū localē. vel etiā ꝓm sensibiles q̄litates: vt in motu alterationis. Et sic sentire motū ꝛ q̄etē est quodāmō sentire vnū ꝛ multa. Quātitas aūt est p̄ximū subm q̄litatis alteratiue vt superficies coloris. Et ideo sensibilia cōia nō mouēt sensum primo ꝛ p se: s3 rōne sensibilis q̄litatis: vt supficies rōe coloris. Nec tn̄ sunt sensibilia p accn̄s: qꝛ hmōi sensibilia aliquā diuersitatē faciūt in immutatiōe sensus. Alio eīn mō immutat sensus a magna supficie ꝛ a parua: qꝛ etiā ipsa albedo dicit magna vel pua. Et iō diuidit ꝓm ꝓpriū subm. ¶Ad tertiū dō3, q sicut ph's vr̄ dicere in. 2. de aia: sensus tact⁹ est vn⁹ in gn̄e: s3 diuidit in multos sensus ꝓ3 spēm. Et pp̄ h̄ est diuersaꝝ ꝯrietatū. Qui tn̄ nō separant abinuicē ꝓm organū: s3 per totū corpus se cōcomitant. Et ideo eoꝝ distō nō appet. Gust⁹ āt: q̄ est pceptiu⁹ dulcis ꝛ amari, ꝯcomitat tactū in lingua: nō aūt per totū corpus. Et ideo de facili a tactu distinguitur. Posset tn̄ dici q oēs ille ꝯrietates ꝛ singule cōueniūt in vno genere proximo ꝛ oēs in vno gn̄e cōi: qd ē obm tactus ꝓm rōnē ꝯez. S3 illud gen⁹ cōe est innoiatū: sicut etiā genus primū calidi ꝛ fridi est innominatum. ¶Ad 4m dōm, q sensus gustus ꝓm dictū philosophi est q̄dā spēs tact⁹ q̄ est in lingua tm̄. Nō aūt distinguit a tactu in gn̄e: s3 a tactu quātū ad illas spēs q̄ per totū corp⁹ diffundunt. Si ꝟo tactus sit vnus sensus tm̄: ppter vnā rōnē cōem obiecti: dōm erit, q ꝓm rationē diuersam immutationis distinguit gustus a tactu. Nā tactus immutat naturali immutatione ꝛ nō solū spūali quātū ad organū suū ꝓm qualitatē q̄ ei ꝓprie obijcitur. Gustus autē organū nō immutat de necessitate naturali immutatione ꝓ3 qualitatē que ei proprie obijcitur: vt. s. lingua fiat dulcis vel amara: sed ꝓm preambulam qualitatem in qua fundatur sapor scilicet secundum humorem qui est obiectum tactus.

¶Utrum interiores sensus cōuenienter distinguantur. Articulus. 4.

AD quartū Sic pcedītur. Uidetur, q interiores sensus incōuenieter distinguant. Cōe eīn nō diuidit contra ꝓpriū. Ergo sensus cōis nō d3 enumerari inter vires interiores sensitiuas preter sensus exteriores proprios. ¶Preterea. Ad id ad qd sufficit sensus ꝓprius ꝛ exterior nō oportet ponere aliquā vim apprehēsiuā interiorē. S3 ad iudicādū de sensibilibus sufficiūt sensus proprij ꝛ exteriores. Unusquisq3 enim sensus iudicat de proprio obiecto. Similiter etiā vidētur sufficere ad hoc q percipiāt suos actus. Quia cū actio sensus sit quodammodo mediū inter potētiā ꝛ obiectū: videtur q multo magis visus possit suā visionē tanq3 sibi ꝓpinquiorē pcipere q̄ colorē. Et sic de alijs. Nō ergo necessariū fuit ad hoc ponere interiorē potentiam: q̄ dicatur sensus cōmunis. ¶Preterea. Scōm philosophum, ꝓhātasticū ꝛ memoratiuū sunt passiones primi sensitiui. S3 passio non diuiditur cōtra subm. Ergo memoria ꝛ fantasia nō debēt poni alie potētie p̄ter sensum. ¶Preterea. Intellectus minus depēdet a sensu q̄ q̄cūq3 potētia sensitiue partis. S3 intellectus nihil cognoscit nisi accipiēdo a sensu. Unde dicitur in. 1. poste. q quibus deest vnus sensus deficit vna scientia. Ergo multo min⁹ d3 poni vna potētia sensitiue partis ad percipiendū intentiones quas nō percipit sensus: quā vocant estimatiuam. ¶Preterea. Actus cogitatiue: q̄ est ꝯferre ꝛ cōponere ꝛ diuidere: ꝛ actus reminiscitiue: q̄ est quodā syllogismo vti ad inquirēdū: non minus distat ab actu estimatiue ꝛ memoratiue q̄ act⁹ estimatiue ab actu fantasie. Debent ergo vel cogitatiua et reminiscitiua poni alie vires preter estimatiuam ꝛ memoratiuā: vel estimatiua ꝛ memoratiua nō debēt poni alie vires preter fantasiā. ¶Preterea. Aug. 12. super gene. ad literam ponit tria genera visionū scilicet corporalem: que fit per sensum: ꝛ spiritualem: q̄ fit per imaginationem siue fantasiā: et intellectualem que fit per intellectū. Non est ergo aliqua vis interior que sit media inter sensum ꝛ intellectum: nisi imaginatiua tantum.

Sed ꝯ Est, q auicē. in suo lib. de anima ponit quinq3 potētias sensitiuas interiores. s. sensum cōem: fantasiam imaginatiuā, estimatiuā, ꝛ memoratiuam.

Rn̄deo Dicēdū, q cū natura non deficiat in necessarijs: op3 esse tot actiones aie sensitiue: quot sufficiant ad vitā aialis pfecti. Et quecūq3 harū actionū nō pn̄t reduci in vnū principiū requirunt diuersas potētias cū potētia aie nihil aliud sit q̄ proximū principium operationis anime. Est aūt cōsiderādū: q ad vitā animalis perfecti requiritur q non solū apprehēdat rem apud presentiam sensibilis: sed etiam apud eius absentiā. Alioquin cū animalis motus ꝛ actio sequantur apprehensionē: nō moueretur animal ad inquirēdū aliquid absens. Cuius ꝯriū apparet maxime in animalib⁹ perfectis que mouētur motu ꝓcessiuo. Mouentur eīn ad aliquid absens apprehensum. Op3 ergo q animal per animā sensitiuā nō solū recipiat species sensibiliū: cū presentialiter immutatur ab eis: sed et tā eas retineat ꝛ cōseruet. Recipere aūt ꝛ retinere reducuntur in corporalibus ad diuersa principia. Nā humida bene recipiūt ꝛ male retinēt: e cōtrario aūt est de siccis. Unde cū potētia sensitiua sit actus organi corporalis: op3 esse aliā potentiā que recipiat spēs sensibilium et q̄ cōseruet. ¶Rursus cōsiderādū est q si animal moueret solū propter delectabile ꝛ contristabile ꝓm sensum: nō esset necessariū ponere in aiali, nisi apprehēsionē formarū q̄s percipit sensus: in quib⁹ delectatur: aut horret. S3 necessariū est animali: vt querat aliq̄ vel fugiat: nō solum quia sunt conuenientia vel nō cōueniētia ad sentiendū: sed etiā propter aliquas alias cōmoditates ꝛ vtilitates siue nocumēta. Sicut ouis videns lupū venientem fugit: non ꝓpter indecētiam coloris vel figure: sed quasi inimicū nāe. Et silr̄

si⁹ aie. Et sunt h̄ ꝟe radices: qꝛ cāsferūt diuersificandi potētias: cū sint pp act⁹. ¶Quo ad 2m: qꝛ ille 4or ꝟtutes 2r diuersificāt: ꝛ q̄ ad h̄ q aliq̄ sunt ꝛceptiue ꝛ aliq̄ retētiue: ꝛ q̄ ad h̄ q aliq̄ sūt iferioꝝ ordinꝫ: vtpote circa extrinseca tm̄ reꝝ: aliq̄ supioꝝ ordinꝫ: ad interiora se extēdētes. Iō exposit' fgulis prio distiguit apphēsiuas a ꝯseruatiuis 2o vtrasq3 vni⁹ ordinꝫ ab vtrisq3 alteri⁹ ordinꝫ. Dic ꝫ ex p̄a radice: q iaiali perfecto sunt due actiōes necie. s. ñ solū ꝛcipe s3 ꝛtinere: pb': qꝛ op3 apphēdere rē nō solū pn̄tē s3 absentē: pbat ducēdo ad ipoꝛe: qꝛ alr̄ ñ appeterꝫ ꝛ moueret ad absens ꝛ t3 seq̄la qꝛ appetit⁹ ꝛ mot⁹ aialis cognitionē sequit. Ex 2a ꝟo radice: q h̄ duo opa non sūt eiusdē corporei p̄ncipij: pbat: qꝛ bñ recipe ē h̄uidi. bñ retinere ē sicci: ꝛ sic sequit p̄a ꝯo subsensiēs. Cōseruatiue ꝟtutes sunt alie a receptiuis. Deide rursus ex p̄a radice dic in aiali pfecto sunt necessarie due actiones. s. nō solū circa sensibilia vt sic: sed circa intētiōes isensatas ad cōmodū ꝛ vtile suū spectātes. Probat. qꝛ aial non solū mouet pp delectabile aut tristabile ꝓm sensum: s3 pp cōmodū ꝛ vtile suū. Probat q̄ ad tristabile i fuga ouis re^u lupi. q̄ ad delectabile vero in collectiōe palee hyrūdinis in re^u ad ꝯstructionē nidi. Ex 2a ꝟo radice q he actiones nō eiusdē sūt p̄ncipij pbatur ex diuersitate mutatiuoꝝ: qꝛ. s. ad illā immutat sensibile exterius: ad hāc ñ: s3 iteri⁹. Et sic sequit 2a p̄ambula ꝯo potētie versantes circa intētiōes insensatas sūt alie a respicietibus sēsata. Et ꝯñr h' fota exponēs affirmatiua. s. q sūt 4or ꝟtutes iteriores apphēsiua sensatoꝝ sensus cōis: retētiua eorūdem imaginatio apphēsiua itētionū estimatiua: cōꝯuatiua earūdē memoratiua. Et ꝯfir' hyltimo signo duplici. Primo: quia recordatio ex aliqua intentione innasci solet vtilitatis vel nocumen

ter auis colligit paleā: nō qꝛ delectet sensū: s3 qꝛ est vtilis ad nidificandū. Necessariū est ergo aiali q pcipiat hmōi intētiones: quas nō pcipit sensus exterior. Et huius pceptionis op3 eē aliqd aliud p̄ncipiū: cū pceptio formarū sensibiliū sit ex imutatione sensibili, non aūt pceptio intētionū p̄dictaꝝ. Sic ergo ad receptionē formarū sensibiliū ordinatur sensus ꝓprius ꝛ cōis. De quorū distinctione post dicet. Ad harū aūt formarū retētionem aut cōseruationem, ordinat fantasia siue imaginatio, quasi thesaurus quidā formarū p sensum acceptarū. Ad apprehēdendū aūt intentiones q̄ p sensum nō accipiunt: ordinat vis estimatiua. Ad conseruādū aūt eas vis memoratiua: q̄ est thesaur⁹ quidā hmōi intentionū. Cuius signū est q p̄ncipiū memorādi fit in aialibus ex aliqua hmōi intētione: puta q est nociuū vel conueniens. Et ipsa rō preteriti, quā attēdit memoria: inter hmōi intētiones cōputat. Cōsiderandū est aūt q quātū ad formas sensibiles nō est dr̄ia inter hominem ꝛ alia aialia. Silr̄ eīn immutant a sensibilibus exterioribus. S3 quātū ad intentiones predictas dr̄ia est. Nā alia aialia pcipiunt hmōi intentiones solū nāli quodā instinctu. hō aūt p quādā collationē. Et ideo q̄ in alijs aialibus d̄r estimatiua nālis: in hoie d̄r cogitatiua^c: que p collationē
405 quādā hmōi intentiones adinuenit. Uñ etiā dicit ratio particularis: cui medici assignāt determinatum organū. s. mediā partem capitis. Est eīn collatiua intentionū indiuidualiū: sicut rō intellectiua intentionū vniuersaliū. Ex parte aūt memoratiue nō solū h3 memoriā sicut cetera animalia in subita recordatione p̄teritorū: sed ēt reminiscētiā: q̄si syllogistice inquirendo preteritoꝝ memoriam ꝓm indiuiduales intentiones^c. Aui. ꝟo ponit quintā potentiam mediā inter estimatiuā ꝛ imaginatiuā: q̄ cōponit ꝛ diuidit formas imaginatas vt p3 cū ex forma imaginata auri ꝛ forma imaginata montis cōponimus vnā formam montis aurei: quē nūq3 vidimus. Sed ista opatio nō apparet in alijs aialibus ab hoie: in quo ad h̄ sufficit ꝟtus imaginatiua. Cui ēt hāc actionē attribuit auer. in lib. quodā quē fecit de sensu ꝛ sensibilibus. Et sic non est necesse ponere nisi q̄tuor vires interiores sensitiue ptis. s. sensum cōem: ꝛ imaginationē: estimatiuā: ꝛ memoratiuā.

Ad primū Ergo dōm, q sensus interior non dicit cōis per predicationē sicut genus: sed sicut cōis radix ꝛ p̄ncipiū exteriorū sensuum. ¶Ad ꝓm dōm, q sensus ꝓprius iudicat de sensibili ꝓprio discernendo ipsum ab alijs que cadunt sub eodem sensu: sicut discernendo album a nigro vel a viridi. Sed discernere album a dulci non pōt neq3 visus neq3 gustus: qꝛ op3 q qui inter aliqua discernit vtrūq3 cognoscat. Unde op3 ad sensum cōem pertinere discretionis iudicium: ad quem referantur sicut ad cōem terminum oēs apprehēsiones sensuū: a quo etiā pcipiant intētiones sensuum: sicut cū aliquis videt se videre. Hoc eīn nō pōt fieri per sensum ꝓpriū qui nō cognoscit nisi formā sensibilis a quo immutat, in qua immutatione pficit visio: ꝛ ex qua immutatiōe sequit alia immutatio in sensu cōi qui visionem percipit. ¶Ad tertiū dōm, q sicut vna potētia orit ab aia, alia mediante: vt. s. dictū est^c: ita ēt aia subijcitur alij potētie mediante alia. Et ꝓm hūc modū fantasticum ꝛ memoratiuū dn̄r
383 passiones primi sensitiui. ¶Ad q̄rtū dōm, q l3 intellectus operatio oriat a sensu: tn̄ in re apprehēsa p sensum intellectus multa cognoscit: q̄ sensus pcipere non pōt. Et silr̄ estimatiua: l3 inferiori modo. ¶Ad quintū dōm, q illā eminentiam h3 cogitatiua et memoratiua in hoie: non per id qd est propriū sensitiue partis: s3 per aliquā affinitatē ꝛ ꝓpinquitatem ad rōnem vniuersalē ꝓm quandā refluentiā. Et ideo nō sunt alie vires: sed eedē perfectiores q̄ sint in alijs animalibus. ¶Ad sextū dōm, q aug. spūalem visionē dicit esse q̄ fit p silr̄tudines corpoꝝ in absentia corporū. Unde p3 q cōis est oibus interioribus apprehensionibus.

¶De potentijs intellectiuis. Questio. 79.

DEinde Queritur de potētijs intellectiuis. ¶Circa qd q̄runt. 13. Prio, vtrum intellectus sit potentia anime vel eius essentia. Scdo, si est potētia, vtrū sit potentia passiua. Tertio, si est potētia passiua: vtrū sit ponere aliquē intellectū agētē. Quarto, vtrū sit aliquid anime. Quinto, vtrum intellectus agens sit vnus oim. Sexto, vtrū memoria sit in intellectu. Septimo, vtꝝ sit alia potētia ab itellectu. Octauo, vtrū rō sit alia potētia ab itellu. Nono, vtꝝ rō superior ꝛ iferior sint diuerse potētie. Decimo, vtrū intelligētia sit alia potētia p̄ter itell'm. Undecimo, vtꝝ intell'us speculatiu⁹ ꝛ practic⁹ sint diuerse potētie. Duodecimo, vtꝝ sinderesis sit aliq̄ potētia itellectiue partis. Tertiodecimo, vtrū ꝯsciētia sit aliq̄ potētia itell'ue ptis.

¶Utrū intellect⁹ sit aliq̄ potētia aie. Art. 1.

AD primū Sic pcedit. Ur, q intellectus nō sit aliq̄ potētia aie: sed sit ipsa ei⁹ essentia. Intellect⁹ enim idē vr̄ esse quod mens. Sed mens nō est potētia anime sed essentia. Dicit eīn aug. 9. de tri. Mens ꝛ spūs non relatiue dicunt sed essentiā demonstrant. Ergo intellect⁹ est ipsa essentia aie. ¶P̄. Diuersa gn̄a potentiarū aie non vniunt in aliqua potētia vna: sed in sola essentia aie. Appetitiuū aūt ꝛ intellectiuum sunt diuersa genera potentiarū anime: vt dicitur in. 2. de anima: cōueniunt autem in mēte: qꝛ aug. 10. de trini. ponit intelligentiam et voluntatem in mente. Ergo mens ꝛ intellectus est ipsa essentia aie ꝛ non aliqua ei⁹ potentia. ¶P̄. Secūdū grego. in homel. ascēsionis, hō intelligit cū angelis. Sed angeli dicunt mentes ꝛ intell's. Ergo mēs ꝛ intellectus hominis non est aliqua potentia anime: sed ipsa anima. ¶P̄. Ex hoc conuenit alicui substantie q sit intellectiua: qꝛ est immaterialis. Sed anima est immaterialis p suā essentiam^c. Ergo videtur q anima per suam essentiam sit intellectiua.

Sed cōtra Est, q philosōph⁹ ponit intellectiuū potētiam anime: vt p3 in secundo de anima.

Rn̄deo Dicendū, q necesse est dicere ꝓm p̄missa^c: q intellect⁹ sit aliqua potentia anime ꝛ nō ipsa anime essentia. Tūc enim solū immediatū principiū operationis est ipsa essentia rei operātis qñ ipsa operatio est eius esse. Sicut eīn potentia se h3 ad operationem vt ad suum actū: ita se h3 essentia ad esse. In solo autem deo idē est intelligere qd suum esse. Unde in solo deo intellectus est eius essentia^c: in alijs autem creaturis intellectualibus intellect⁹ est quedam potentia intelligentis.

Ad primū Ergo dicendum, quod sensus accipit aliquando pro potentia: aliquando vero pro ipsa anima sensitiua. Denominatur enim anima sensitiua nomine principalioris sue potētie que est sensus. Et similiter aia intellectiua quandoq3 nominatur nomine intellectus quasi a principaliori sua virtute: sicut dicitur in. 3. de anima: q intellectus est substātia quedā. Et etiam hoc modo aug. dicit q mens est species vel essentia. ¶Ad ꝓm dicendū, q appetitiuū ꝛ intellectiuū sunt diuersa genera potentiarū anime ꝓm diuersas rōnes obiectorū. S3 appetitiuū partim cōuenit cū intellectiuo: ꝛ partim cū sensitiuo quātum ad modum operandi per organū corporale vel sine huiusmodi organo. Nam appetitus sequit apprehēsionem. Et ꝓm hoc aug. ponit volūtatē in mēte: ꝛ philosoph⁹ in ratione. ¶Ad tertium dicēdum, q in angelis, non est alia vis q̄ natura intellectiua ꝛ volūtas: que ad intellectū consequit. Et propter hoc angel⁹ dicitur mens vel intellectus^c: qꝛ tota virtus sua in hoc consistit. Anima autē habet multas alias vires: sicut sensitiuas et nutritiuas. Et ideo non est simile. ¶Ad quartum dicendum, quod ipsa immaterialitas substantie intelligentis create non est eius intellectus: sed ex immaterialitate habet virtutem ad intelligendum. Unde non oportet quod intellectus sit substantia anime: sed eius virtus ꝛ potentia.

ti. Scdo qꝛ ipsa rō p̄teriti: penes quā attendit memoria: vt p3 in de memoria ꝛ remi^a vna harū est itētionū. ¶Quo ad 389 Ueri. q. 17. ar. 1. cor.
tertiū qꝛ ex duob⁹ capitibus cogitari posset q pl'es predictis essent po^c. s. ex actib⁹ interioribus hois. s. cogitare ꝛ reminisci. Et ex opinione aui. nata ex illo actu: q̄ ē cōponere sensata ad aliqd insēsatū. Iccirco vtrūq3 ordiate excludēs ꝯuenientiā ꝛ dr̄iā iter hois ꝛ alioꝝ sensus assignat: ex qua apparet illos actus nō reqrere alias potētias a p̄dictꝫ. Deinde ꝯ aui. rōne ꝛ teste se ꝯuertit. Cōueniētia ē i actiōe sensuū re^u sensibiliū: ꝛ ei⁹ rō est silr̄ imutari ab eis. Dr̄ia est in actiōe re^u intentionū: ꝛ q̄ ad apphēsiuā: qꝛ cetera instinctu hō collatiōe ap
prehēdit: ꝛ q̄ ad re 366
tentiuam: qꝛ cetera subita recordatione hō in q̄sitiuo discursu. Uñ ꝛ noib⁹ etia3 differt: dū illoꝝ estimatiua i nobis ē cogitatiua ꝛ memora
tiua est reminiscen 277
tia. Rō ꝯ auic. est qꝛ 299
ad opationē illā suf 377
ficit imaginatiua in hoie in q̄ solo h̄ operatio appet. Testimoniū ē auerroys. ¶Sup. q. 79. arti. 1.
IN titulo 83
aduerte q 299
nō q̄rit h̄ distinctio po^c ab eētia: s3 supponit ex supiorib⁹: ꝛ q̄rit sub q̄ ꝯtineat intellect⁹. ¶In corpore vnica cōclusio rn̄siua. Intellectus in solo deo est sba: in reliq̄s est potētia. Probat in solo illo primū operationis principiū est sba: in quo opatio est esse: ꝫ hoc est i solo deo: ergo. maior probatur: qꝛ opatio est ꝓprius actus potētie operatiue/ vt eē essentie: ac p hoc/ vt actus ad actum/ ita potentia ad potentiam: et identitas actuū inferret idētitatē ꝓprioꝝ actuabilium: ꝛ diuersitas diuersitatem. Oīa hec discussa sunt superius in. q. 54. ar. 3. ꝛc. ꝛ sic p3 ꝯclusio sustinēdo q intellectus nomine significamus proprium operationis que in
telligere est princi 279
pium.

¶ Super articulum 2m.

In titulo aduerte ꝙ qō ista tripl'r tractari pōt. Primo cōiter. vtrū intellectus sit potētia passiua .i. receptiua quocūqȝ id mō ꝯtingat. ꝛ q̄cq̄d sit illud receptū. Scđo ꝓprie. vtrū intellectus sit potētia passiua potētia essentiali q̄ dicit priuationē actus primi ꝛ ꝓprij illius. Tertio pure. vtrū intell's sit in potētia pure passiua: ita ꝙ tā respectu act⁹ primi ꝙ̄ secūdi: nō nisi passiue concurrat. In ꝓposito hic tertius sensus nō tractatur hic: sed nos dicemus de hoc inferius in arti. Primus quoqȝ sensus hic nō intēditur: qm̄ vt in corpore pȝ: intellectus angelicus nō dicit̄ pati: neqȝ potentia passiua: vt modo loquimur: et tñ cōstat ꝙ intelligere eius in eo recipitur. Uñ relinquit̄ ꝙ secundus sensus sit intentus. Et merito qm̄ de ipsa potētia intellectiua nuda dȝ esse pria q̄stio vtrū sit passiua. Passibilitas aūt potētie ẜm seipsam solā attendit̄ ẜm ordinē quē hȝ ad propriū actū: ꝛ nō ad hūc vel illū: ac ꝑ hoc passibilitas intellectus absolute: ꝛ primo attenditur ẜm coniunctionē intellectus ad intelligibile. hoc em̄ est illius ꝓpria ꝑfectio. si em̄ intellectus est/in potentia est: ꝛ si non/nō: quasi eligibilis potētia essentiali respectu huius sit forte passiuū respectu alicuius.

390 3.di.14. ar.1.q.2 ꝛ cor. ad 2m. Et.2.Ꝯ. ca.59. Et veri. q.16.ar. 1.ad 13m. 80 367

¶ Utrū intellectus sit poa passiua. Arti. 2.

AD scđm Sic procedit̄. Uidet̄ ꝙ intellectus non sit potentia passiua. Patitur em̄ vnūquodqȝ ẜm materiā, sed agit ratione forme. Sȝ virtus intellectiua cōseq̄tur immaterialitatē sube intelligētis. Ergo videt̄ ꝙ intellectus nō sit potentia passiua. ¶ P̄. Potentia intellectiua est icorruptibilis: vt supra dictū est. Sȝ intellectus si est passiuus est corruptibilis: vt dr̄ i .3. de aia. Ergo potētia intellectiua nō est passiua. ¶ P̄. Agēs est nobili⁹ patiēte: vt dicit augu. 12. sup geñ. ad l'ram. ꝛ ari. in 3. de aia. Potētie aūt vegetatiue partis oēs sunt actiue: que tñ sunt infime inter potentias aīe. Ergo multo magis potentie intellectiue, que sunt supreme: omnes sunt actiue.

Sed contra Est, quod phylosophus dicit in .3. de anima ꝙ intelligere est pati quoddam.

Respōdeo Dicendum, ꝙ pati tripliciter dicit̄. Uno modo ꝓprijssime .s. qñ aliquid remouetur ab eo quod cōuenit sibi ẜm naturam, aut ẜm propriā inclinationē: sicut cū aqua frigiditatē amittit per calefactionē: ꝛ cū hō egrotat aut tristat̄. Secūdo mō minus ꝓprie dicit̄ aliqs pati ex eo ꝙ aliq̄d ab ipso obijcit̄: siue sit ei cōueniēs siue nō cōueniens. Et ẜm hoc dr̄ pati: nō solū q̄ egrotat, sȝ etiā q̄ sanat̄: nō solū q̄ tristat̄, sed etiā qui letatur: vel quocūqȝ mō aliqs alteretur vel moueatur. Tertio dr̄ aliq̄s pati cōiter ex h̄ solo ꝙ id qđ est in potentia ad aliq̄d recipit illud ad qđ erat in potētia absqȝ hoc ꝙ aliq̄d abijciat̄. Scđm quem modū oē qđ exit de potētia in actū pōt dici pati: etiā cū ꝑficitur. Et sic intelligere nostrū est pati. Qđ q̄dē hac rōne apparet: intellectus .n. sicut supra dictū est: hȝ opationem circa ens in vl'i. Cōsiderari ğ pōt vtrū intellectus sit in actu vel potētia ex h̄ ꝙ ꝯsiderat̄ quō intellectus se habeat ad ens vl'e. Inuenit̄ .n. aliqs intellect⁹ q̄ ad ens vl'e se hȝ sicut act⁹ totius entis. Et talis est intellect⁹ diu⁹ qr est dei essentia in q̄ original'r ꝛ virtual'r totū ens preexistit sicut in pria cā. Et iō intellectus diuin⁹ nō est in poa: sȝ est actus purus. Nullus aūt intellect⁹ creat⁹ pōt se h̄re vt act⁹ respectu toti⁹ entis vl'is: qr sic oporteret qđ eēt ens infinitū. Uñ ois intell's creatus per hoc ipm ꝙ est, nō est actus oim intelligibiliū: sȝ cōparat̄ ad ipsa intelligibilia, sic potētia ad actū. Potētia āt dupl'r se hȝ ad actū. Est em̄ q̄dā potētia q̄ semp ē ꝑfecta ꝑ actū: sicut dicim⁹ de mã corpoȝ celestiū. Quedā aūt potētia est q̄ nō semp ē in actu: sȝ de potētia ꝓcedit in actū: sicut inuenit̄ i gñabilib⁹ ꝛ corruptibilib⁹. Intell's igit̄ angelic⁹ semp est in actu suoȝ intelligibiliū ꝓpter ꝓpinquitatē ad p̄mū intellectū: q̄ est actus purus: vt supra dictū est. Intell's aūt human⁹, q̄ ē infimus in ordine intellectuū: ꝛ maxime remotus a perfectiōe diuini intell's: ē in potētia respectu itelligibiliū: ꝛ i p̄n° est sic tabula rasa in q̄ nihil est scriptū: vt p̄hs dr̄ i .3. de aia. Qđ māifeste appet ex h̄ ꝙ i p̄ncipio sum⁹ itelligētes solū i poa. postmodū aūt efficimur itelligētes i actu. Sic igit̄ pȝ ꝙ itelligere nostrū est quoddā pati ẜm 3m modū passiōis: ꝛ per ꝯñs intellectus est potētia passiua.

Ad primū Ergo dōm, ꝙ obio illa ꝓcedit de primo ꝛ scđo mō passiōis: qui sunt ꝓprij mãe prime. Tertius aūt modus passionis est cuiuscunqȝ in potētia existētis qđ in actū reducit̄. ¶ Ad 2m dōm, ꝙ intellectus passiuus ẜm quosdā dr̄ appetitus sensitiuus: in quo sunt aie passiones: qui ēt in .j. ethi. dr̄ rationalis per participationeȝ: qr obedit rationi. Scđm alios

¶ In corpore duo facit. Primo declarat illum terminū passiua. Secūdo respondet q̄sito vnica conclusione affirmatiue. ¶ Quo ad primū qr passiuū a passione et pati dicit̄. distinguit ly pati tripliciter: ꝓprijssime: ꝛ ꝓprie: ꝛ cōiter: et satis clara est in litera. Et aduerte primo duo: cōuenientiā .s. ꝛ dr̄iam. Cōueniūt em̄ qr in oibus modis inueniunt̄ duo .s. ordo: ꝙ prius erat in potētia: postmodū est in actu: ꝛ receptio alicuius. Discrepāt autē qr in primo comitat̄ ꝑditio ꝯueniētis. in scđo perditio sola nō curādo an cōueniētis an discōueniētis. In 3° āt nulla ꝑditio necio comitat̄. ¶ Scđo aduerte: ꝙ lȝ receptū iuxta 3m modū possit esse tā act⁹ scđs ꝙ̄ primus: ꝛ ꝯñter pati dici possit h̄ modo qđcūqȝ recipiens: ꝛ ita hic tertius modus patiēdi latitudinē hȝ. In ꝓposito tñ de summo ꝛ primo gradu patiēdi infra hūc tñ modū: sermo est interpretādus. Qm̄ ab eo dicit̄ primo ꝛ absolute potētia passiua. a secūdario aūt gradu patiēdi .s. recipiēdo actū ẜm non primo neqȝ absolute: dicit̄ potentia passiua: sed ẜm quid: quo ad hoc scȝ. ¶ Tertio aduerte: ꝙ ordo inter recipiēs ꝛ receptū quāuis possit esse mãe solius: vt pȝ de subo ꝛ passione: mã ꝛ forma celi: stella ꝛ lumine qđ hȝ a sole. ꝛ nãe ꝛ tpis simul: vt pȝ in his q̄ gñant̄ de nouo: ac ꝑ h̄ ex hac quoqȝ pte videat̄ habere latitudinē tertius modus patiēdi. In ꝓposito de ordine durationis sermo est: vt inferius clare pȝ: ꝛ rō dicetur. Et intelligit̄ ẜm nature cursum .i. ꝙ ẜm ordinem rebus inditū talis potētia nata est p̄cedere actū suū: vel: ꝛ in idē redit: exponatur negatiue .i. ꝙ ex vi nature sue non cōuenit sibi ꝙ sit coeua suo actui. Et hinc patet miracula quibus poneretur deū influere alicui ab initio scientiam nihil obstare ꝓposito. ¶ Quo ad 2m ꝯclusio rñsiua est. Intellectus noster est potētia passiua ꝓbat̄. Intellect⁹ noster est in potētia separata ab actu ergo eius intelligere est pati tertio mō: ergo intellectus est potētia passiua. Añs hȝ duas ptes .s. ꝙ sit in potētia: ꝛ ꝙ separata ab actu. quo ad primā ꝓbatur sic. Intelligere est opatio circa ens in vl'i. ergo intellectus vt actus se hȝ ad vl'e ens vt actus totius entis: ergo solus intellectus diuinus est ẜm id qđ est in puro actu ergo reliq̄ sunt in potētia. Hoc vltimum antecedens est per se notū: non arctatur enim intelligere ad hoc vel illud ens. Prima vero sequela ꝓbatur quia ex diuersa habitudine ad vniuersale ens tanq̄ ad ꝓpriā perfectionē obiectiuā attenditur esse in actu vel potētia ipsum intellectū: sicut vl'e qđlibet ꝑfectibile penes accessum ad suū mēsuratur perfectiuū. Scđa vero seq̄la patet. ꝛ quo ad exponētē affirmatiuā: quia intellectus diuinus est dei essentia: in qua insunt oia: ꝛ quo ad negatiuā: quia oporteret intellectum creatū esse ens infinitū. Tertia autē seq̄la euidēs est ex se: si em̄ diuinus solus est actus oium ꝛ q̄libet intellectus aut actu aut potētia respicit oia: ꝯñs est: vt reliq̄ oēs sint in poa: nō respectu singuloȝ: sȝ alicuius intelligibilis. respectu siq̄dē alicui⁹ nō ꝓhibet̄ creat⁹ intell's esse in actu. Quo ad 2am ꝟo ptē añs ꝓbat̄ ex distōne poc in poam ſp perfectā: ꝛ nō ſp ꝑfectā: sȝ ꝓcedētē de potētia ad actū applicata ad dr̄iā inter itell'm angelicū ꝛ humanū: qr ille pp ꝓpinq̄tatē ad p̄m itell'm q̄ est purus act⁹ ē ſp in actu oim nãl'r a se intelligibiliū. hic ꝟo pp h̄ ꝙ est vltim⁹ ꝛ maxīe remot⁹ a p̄io est in p̄n° sicut tabula rasa. Cui sigm affert̄: qr i p̄n° sum⁹ itelligētes i poa. deīde i actu. pa ꝟo ꝯña ex rōe ipi⁹ pati 3°° liq̄t. si .n. pati dr̄ oē qđ ꝓcedēdo de poa ad actū ꝑficit̄: ꝛ itellect⁹ noster vt assumptū ꝓbatūqȝ est hmōi ē ğ patit̄. 2a ꝟo est ꝑ se nota. ¶ Circa primā ꝯñam aduerte prio ꝙ 3r illatū ꝯñs intelligi pōt .s. formal'r: cāl'r: ꝛ cōcomitāter. Et formal'r q̄dē itell'm pl'm hȝ ambiguitatis diuersasqȝ opiones: dū alij itelligere/putāt esse pati: sic illuminari passionē signat: alij actionē imanētē tñ: ac ꝑ h̄ passionis hñtē nãm admixtā: vt lucere. si fingat̄ ꝙ sit operatio a lucido in ipso met desce s. Cāliter vero seu indistincte siue formal'r siue cāliter itellectū: apud vere ꝑhipateticos nō vertitur in dubiū dū intelligere cōtingere credunt ex passione intell's ab intelligibili. Et qm̄ in ꝓposito pati in cōi nihil aliud importat nisi recipere ꝑfectionē ad quā erat in potētia: ꝛ in speciali intellectū pati nihil aliud est ꝙ̄ recipe itelligibile: ad qđ erat in potentia 485 ideo quo ad vim huius rōnis sat est ꝙ inferat̄ ꝛ verificet̄ siue formal'r siue cāliter 26 385 Utroqȝ ei mō ifert ğ itell's ē poa passiua. Si .n. formal'r ē pati: cōstat ꝙ itell's ē poa ñ solū passiua: sȝ pure passiua. Si āt cāl'r: qr .s. cātur ex passiōe itell's ab itelligibili adhuc intellectus erit potentia passiua simpliciter: qr respectu sui ꝓprij obiecti: q̄cq̄d sit de cōcursu ad actū intelligēdi. ¶ Tertio aūt mō .s. indistincte: siue formal'r: siue cāl'r: siue cōcomitāter intellectū: apud oēs verificat̄: qñq̄dē nullus est q̄ nō credat intelligere recipi i itell'u: ꝛ saltē ea rōne esse pati: qr recipit̄ in intell'u. Sȝ iuxta hūc sensum nō infert ğ intell's ē poa passiua simpl'r loquēdo: sȝ ẜȝ q̄d: iquātū .s. recipit opationē ꝓpriā: qđ est cōe oi poc opatiue opatione imanēte. Scđs ğ sensus est directe intētus: ꝛ ad ꝓpm. vt pȝ. Tū ex eo ꝙ in l'ra infert̄ itelligere esse pati: nō ex eo ꝙ intell's est in poa: sȝ ex eo ꝙ est in poa separata ab actu. Tū ex eo ꝙ infert̄ ex dr̄ia inter intellectū angelicū ꝛ humanū si .n. 3m sensum intēdisset sat erat nota nã poc in intellectu ꝛ in h̄ nō erat dr̄ia inter angelos ꝛ aiam. Tū ex eo ꝙ pati a q̄ potētia passiua: vt in h̄ patebit articulo: req̄rit eductionē potētia ad actū primū. ¶ Circa añtis ꝓbationē dubiū est in illa pte: q̄ ꝓbat̄ possibilitas intellectus: qr nō ſp est ꝑfect⁹. Hec .n. rō assumit id qđ est ꝑ accñs. prioritas nãqȝ durationis ꝑ accñs se hȝ ad esse passiuū. Tū qr duratio ipsa extranei est generis a genere passionis. Tū qr stat esse potētiā vere et pure passiuā: ꝛ tñ coeuā actui: vt patet de potētia passiua q̄ partes orbis ꝓpinque soli semper illuminant̄. ¶ Ad h̄ dubiū dr̄: ꝙ rō ista est a posteriori: ita ꝙ prioritas durationis manifestat nō facit potētiā passiuā. Sȝ h̄ nihil est. Tū qr vt ex scđa obiectiōe pȝ: prioritas ista est effectus ꝑ accñs sup q̄ nō dȝ fundari rō aliq̄. Tū qr radicē ꝓponit se assignaturū .s.tho. vñ intell's potētia sit passiua. Dōm ē igit̄: ꝙ dr̄ia poc ẜm ꝑexistere aut nō ꝑexistere reu act⁹ ꝓprij posita est ad circūloquēdū ꝓpriā dr̄iaȝ potētiaȝ ẜm sepabilitatē ꝛ insepabilitatē ex intrinseco ab actu ꝓprio: q̄dā nãqȝ sunt q̄b⁹ ab intrinseca earū nã repugnat separabilitas ab actu: ꝛ he dicte sunt coeue suis actibus ꝛ ſp perfecte: q̄dā vero sunt q̄bus separi ab actu nō repugnat ex intrinseco: q̄uis separi nō possint. Et he cōprehēdunt̄ sub potētijs q̄ nō ſp sunt ꝑfecte: qr nō ꝑ se ꝛ ab intrinseco hñt ꝙ semp sint ꝑfecte ꝑ actus suos. Rursus prime passiue nō sunt: qr nulla passiōe media actū recipiūt: q̄uis receptiue sint: sȝ eadē gñatione gñant̄ cū suis actib⁹: reliq̄ aūt nō solū receptiue sȝ passiue sunt: qr passiōe intercedēte act⁹ sortiunt̄: ꝛ ꝓpterea subtil'r in l'ra ex hac dr̄ia infert̄ ꝙ intell's noster est potētia passiua potētia eēntiali. Uñ patet rñsio ad obta. Ad p̄m q̄dē: qr ordo duratiōis ad circūloquēdū posit⁹ est ad occultā dr̄iaȝ. Ad 2m ꝟo: qr poa corpis illuminabilis ab alio nō est ab intrinseco: coeua suo actui sȝ ꝑ ꝑpetuā p̄ñtiā illuminātis. Intell's aūt angelicus ab intrinseco est coeu⁹ sue scie qr ex nã ei⁹ fluit vt passio a subo. Glosanda est ergo l'ra ꝙ intelligit̄ de potētia semp aut nō ſp ꝑfecta ab intrinseco: et sic ꝑ se ꝛ a priori est ꝓcessus. ¶ Circa hec: tria supsunt dubia. Primo an intelligere sit cāliter pati. Scđo an sit formaliter pati. Tertio quātū valeat ꝯñs rō .s.tho. Ex his em̄ cōsurgit manifestatio quarti principaliter intēti: an intell's sit poa passiua: ꝛ etiā an sit potētia pure passiua qđ .s.tho. hic discutere nō curauit. ¶ Circa primā dubōnē: tria sunt agēda. Prio declarand⁹ est titulus: ꝛ q̄ ad hoc aduertēdū est: ꝙ quā esse cāliter pati nihil aliud sit ꝙ̄ cāri ex passione: ꝛ in ꝓposito si aliq̄ passio ꝑuenit itellectionē/illa est passio intell's/q̄ intelligētes dicimur ab intelligibili. Iō q̄rere vtrū intelligere sit cāliter pati: est querere vtrū intelligere causet̄ ex passiōe intellect⁹ ab intelligibili. ¶ Quo ad 2m tres sūt de re hac opiniones. Quidā tenēt: ꝙ intell's nō patit̄ ab intelligibili. Ita ꝙ intelligibile cōcurrit ad intellectionē terminatiue tñ: ꝛ nō cāliter. Alij ꝟo tenēt ꝙ intell's patit̄ q̄dē ab intelligibili: sed ꝑ accñs: ita ꝙ ꝑ se loquēdo nō patit̄ ab intelligibili: cōcurrit tñ intelligibile ad intellectionē: nō solū terminatiue/sȝ cāliter: nō imutādo intellectū/sȝ simul cū intell'u gignēdo effectiue in intellectionē. Et sic apud istos intelligere nr̄m non est pati cāliter nisi ꝑ accñs. Alij aūt arbitrātur ꝙ intell's nr̄ patit̄ ꝛ per se ab intelligibili: ita ꝙ intellect⁹ factus in actu ab itelligibili intellectionē elicit. Et sic apđ hos
193 intelligere est cāliter ꝛ per se pati. ¶ Quo ad tertium singule sūt discutiēde opiniones. Pria opinio super nobilitate intellect⁹ ꝛ aie
281 fundat̄. Eo em̄ ꝙ p̄-
291 stātior est corpore/a fantasmate pati nō pōt: iuxta illud augu. nullū corp⁹ agit in spiritū. Eo ꝟo ꝙ p̄stantior est ceteris formis se sola pōt operari: qr actiuitas actualitatē sequit̄: ꝛ cōstat ꝙ se solo agere cōuenit inferiorib⁹ formis/puta elemētaribus ꝛ aie vegetatiue. Sed hec facile soluunt̄: qm̄ intellectus nō patit̄ a fantasmate ꝑncipal'r/sȝ ab intellectu agēte. ꝛ vt in rñsione ad vltimū in l'ra dr̄: nobilius est pati cū tāta excellētia/ꝙ̄ agere vilia. ¶ Scđa ꝟo opinio cū duo dicat .s. ꝙ ambo obm ꝛ intell's sunt cā actiua itelligēdi: ꝛ qđ intell's nihil hȝ ab obo aut ecōuerso/nisi ꝑ accñs. Primū q̄dē fundat sup duas cōditiones intellectiōis .s. ꝛ ꝙ sit opatio vitalis: ꝛ ꝙ sit ad talē nãm obi determinata/p̄mū em̄ ab aia/ẜm ab obo esse opȝ. Sed ẜm dem̄: in q̄ qō est/nulla rōne ꝓbat: sȝ credidit scotus ꝙ confutatis opinionib⁹ q̄s recitat: relinq̄ret̄ hoc q̄si ꝑ viā diuisionis. Afferri tñ ꝑ illa posset: qr q̄cq̄d pōt spēs intelligibilis posset obm repñtatū/si p̄sens itellectui adeēt: eo ꝙ spēs agit vice obi: ꝛ ꝓpea accidit obo vt cōcurrit ad itellectionē cāndā: ꝙ sit p̄ñs intell'ui ẜm suā spēm: ac ꝑ h̄ ꝙ imutet itell'm ad suā silitudinē. Primū dem̄ ꝯuincit q̄dē ꝙ vtrūqȝ .s. intell's ꝛ obm ꝯcurrūt ad itellectionē: sȝ ꝙ vtrūqȝ actiue ꝯcurrat non plane ꝓbat nisi vt inferius patebit. Scđm ꝟo volūtariū: ꝛ ꝯ̄ p̄hm: et nãm intellectus. Uolūtariū q̄dē: qr absqȝ rōne. Nec opiniones sufficiēter retulit. imo ꝑhipateticā obmisit: qr vt puto latuit eū. Nec adducta rō aliq̄d vȝ: qm̄ vt superi⁹ patuit fantasma: ꝛ vl'r silitudo q̄cūqȝ obi/nō ea rōne dr̄ vice obm qr solū fungat̄ offō obi: sȝ qr rō operādi nã obiecti quā repñsentat est. Ex hoc aūt nō h̄r ꝙ obiectū ꝑ seipm pōt aut posset. Tū qr hoc supponit ꝙ intellect⁹ nudus sit actiu⁹: qđ tñ ꝑncipaliter ꝓbādū erat: ꝛ q̄si supponit hāc ꝯñam/intellect⁹ ꝯcurrit actiue ad intelligēdū: ğ nudus ꝯcurrit actiue: q̄ tñ nihil vȝ. Tū qr hoc supponit spēm ad nihil aliud ꝑ se poni nisi ꝑ obo: cū tñ in intellectu nr̄o ponat̄/ꝛ ꝑ obiecto ꝛ ꝑ actuatiōe intell's: qm̄ est in potētia eēntiali. vt dr̄ in .3. de aia. tex. Cōtra p̄hos ꝟo ꝛ rōnē est: qm̄ expsse ari. ponit intell'uȝ eē potētiā passiuā. Tū ex eo ꝙ posuit intell'm quo intelligimus esse absolute ꝛ simpl'r in gñe potētie passiue: ꝛ nō ẜm q̄d tm̄: inquātū .s. recipit intellectionē. Alioqn ꝓcessus eius in tex. 17. ad inuestigādū intellectū agentē nihil valeret: fundat̄ em̄ manifeste super hoc ꝙ in omni nã in qua est potētia passiua/opȝ poni actiuā que reducat passiuā de potētia ad actū. Quid clari⁹? si intellectus eēt vt sco. fingit virt⁹ ex se actiua ꝑtial'r: ꝛ nō nisi ꝑ accidēs agens vt informet ab obiecto: vanus esset labor q̄ sup nã potētie passiue fundatur. ¶ Ex his em̄ q̄ sunt ꝑ accñs essentialis ordo rerū nō p̄dēt/ꝛ ꝯñr iferri nō posset intell'm agētē esse: debuerat em̄ arist. ex impfectione ꝟtutis actiue intellectus possibilis: nō ex hoc ꝙ est potētia passiua/itellectū cōcludere agētē: falsa quoqȝ esset maior arist. .s. ꝙ in oi nã eēt sic: nō em̄ vbicūqȝ est agēs imperfectū/ibi opȝ esse agēs ꝑfectū qđ reducat in actū agēs illud imperfectū: vt ipsemet scot⁹ ibidē dicit: qm̄ in multis agēs imperfectius nō patit̄ a ꝑfectiore. Cōtra naturā ꝟo intellectus esse nūc declarādo veritatem ostendet̄. ¶ Tertia ac peripathetica opinio sup natura cognoscitiua vt sic fundat̄. Recolendū est em̄ ꝙ: vt in .q.14. dictū fuit: res q̄libet ex hoc est cognoscitiua: ꝙ est tā eleuate nãe: ꝙ est nō solū ipsa: sȝ alie. Et rursus dictū fuit ꝙ rē aliquā esse alias/cōtingit tripl'r: actu puro: potētia pura: ꝛ medio mō: quodāmodo .s. actu ꝛ quodāmō potētia: ꝛ ꝙ in vltimo gradu .s. in pura potētia aia nr̄a posita est. Est em̄ a p̄ncipio sicut tabula rasa: in qua nihil est pictū. Ex his pȝ: ꝙ si aia cognoscere actu dȝ: opȝ eā actu esse res cognitas. Est igit̄ intellect⁹ in potētia passiua ad intelligibile: et intelligere est pati cāliter: qr ex passione ab itelligibili .i. ex receptione intelligibilis causat̄. Nec pōt dici ꝙ passio ista cōcurrat ꝑ accñs: nisi q̄s vsqȝ adeo deliret: vt dicat ꝙ animā q̄ est intelligibile in potētia esse actu intelligibile est ꝑ accñs. Nec refert in ꝓposito vtrū intellect⁹ ab obiecto vel intellectu agēte vel a q̄ illud recipiat: satis est ꝙ opȝ passionē hāc interesse. Et confirmat̄: qr si ex hoc ꝙ res est primo in potētia essentiali: ꝛ deinde in actu primo ꝛ deinde in actu scđo/nō cōuincimus ꝙ fieri in actu primo sit pati ois via ad ꝓbandū potētiā passiuā ꝛ passionē nulla est. Et si nō conuincimus ꝙ illud pati per se exigatur ad operandū in actu scđo: nūqȝ ꝓbabit̄ dr̄ia inter potentiā essentialē ꝛ accñtalē: quā in hoc stare ex .8. physi. et .2. de aia pȝ. ꝙ illa ꝑ priorē mutationē ab alio venit ad operationē. ista aūt ꝑ seipsaȝ posse operari permittit̄. Est igitur intelligere nr̄m pati causaliter: ꝛ hoc ꝑ se. Angelicū vero nō proprie est cāliter pati: qr congenitū est angelis intelligibile: nec trāsfert̄ eoȝ intellectus de potētia ad actū primū. Ex his aūt q̄ in .3. de aia dicunt̄: q̄ ꝛ adducta sunt pȝ hoc seq̄. Uñ aristo. auerroymqȝ hic sensisse nō est dubiū. Nec te moueāt verba .s.tho. in quo li. 8. q. 2. ar. 1. expsse sonantia ꝙ intellectus posibilis est patiēs cooperās agēti ad eius formationē. Per hoc .n. vt ibi pȝ: nō intēdit ꝙ itellectus nud⁹ cooperet̄ intellectui agenti ꝛ fantasmati ad sui formationē: sȝ ꝙ intell's iā forat⁹ p̄t ex p̄acceptis spēb⁹ alias spēs in se producere multo magis ꝙ̄ imaginatiua: que etiā nō nuda: sȝ formata iā auri ꝛ mōtis speciebus format in se speciem montis aurei. ¶ Circa scđaȝ dubōnē an intelligere sit formal'r pati: eodē ꝓcedēdū est ordine. intelligere esse formal'r pati: nihil aliud est ꝙ̄ intell'm possibilē cōcurrere pure passiue ad intellectionē: q̄cq̄d sit illud qđ itellectionē effectiue causet: siue intellectus agēs solus: siue ipse simul ꝛ intelligibile in actu/in intellectu possibili depictū: siue qđcunqȝ aliud. ¶ Quo ad 2m/qr hic nō q̄rimus modū q̄ fit itellectio a specie intelligibili/aut obo: sȝ tm̄mō an intell's cōcurrat pure passiue ad itellectionē ideo obmittēde sunt hic opiones multe: ꝛ q̄tuor breuiter tāgende. Due tenētes intell'm pure passiue/ꝛ due actiue. qm̄ ex his meli⁹ patefit intētū. Aut .n. credit̄ ꝙ nudus intell's ē totale actiuū itellectionis. Aut ptiale cū sco. Aut ꝙ itell's est total'r passiu⁹. Aut ꝙ rōne sui ē passiuus rōne vero spēi itelligibilis ē actiuus. Ad haȝ .n. q̄tuor aliquam ois vr̄ opio de h̄ reduci. Sȝ diligēter aduertēdū ē: ꝙ vltia opio .s.th. attribuit̄: sȝ male itellecta. Pōt siq̄dē dupl'r intelligi. prio ꝙ itellectus cōcurrat ad itellectionis ꝓductionē: queadmodū aq̄ cal'a ad calefactionē: ita ꝙ sicut aq̄ infor'ata calore dr̄ calefacere. Ita intell's infor'atus spē intelligibili dr̄ intelligere actiue. Et iuxta hūc sensuȝ itelligit̄ a sco. ꝛ cōiter exponi vr̄. Sȝ hi lōge sunt ab itēto sensu. Iuxta hūc siq̄dē sensum sola spēs intelligibilis actiue cāt: queadmodū solus calor calefactionē cāt. intell's āt nō cōcurreret ad cāndū: nisi vt sustētās rōnē agēdi: queadmodū aq̄ vt sustinēs calorē. Uñ queadmodū cū aq̄ calida calefacit ẜm denoiationē q̄dē ipsa aq̄ dicit̄ calefaciēs seu efficiēs calefactionē: qr actiōes sunt subsistētiū saltē denoiatiue: ẜm rē tñ aq̄ nihil ad calefactiōis actionē ꝯfert: nisi remote: qr .s. sustinet principiū agēdi. qđ ex eo liq̄t: ꝙ si illa agēdi rō puta calor ꝑ se subsisteret absqȝ cōcurrēte subo eādē faceret actionē. Ita cū intell's ifor'atus spē intelligibili intelligit: dicit̄ intelligēs denoiatiue: ꝛ nihil facit ipse ad intellectionis ꝓductionē: sȝ qr intelligere est actio immanēs ipse per seipsum suscipit eā. Apud .s.tho. aūt ꝛ veritatē/intellectus in actu se toto primo actiue ꝯcurrit ad intellectionē: ꝛ sensus ad sensationē: vt pȝ in quoli. 8. q. 2. ar. 1. Ad cuius euidētiā scito: ꝙ qr itell's ẜm se est in gñe poc passiue: nō hȝ ex se aliquā agēdi rōnē. Et h̄ est in quo primo dissentit sco. Ex hoc vero ꝙ intellectus fit actu ipsum intelligibile in actu/acq̄rit quādā agēdi rationē. cōe nãqȝ est oi forme nō ꝓhibite ab actione esse agendi rationē. Ex hoc aūt ꝙ intellectus nō acq̄rit intelligibile: queadmodū mã acq̄rit formā: sed transit in ipsum intelligibile: ꝛ ipsum intelligibile imbibitur quodāmodo in ipso intellectu: sequitur ꝙ hoc totum .s. intellectus in actu primo/ꝛ nō ratione partis actiue intelligit: q̄uis rōne partis .s. intellectus recipiat intellectionē. Existimādū est .n. ꝙ aia apprehēsiua est alteȝ genus entiū a nãlibus: ꝛ ꝙ equoce cōicat cū eis in esse in potētia ꝛ recipere formas entiū. Mã .n. sic recipit formā vt ex eis resultet cōpositū: ꝛ illius cōpositi est actio sequens illā formā ꝛ nō materie: nisi qr sustinet formam: ꝛ pars est cōpositi. Anima autē vt auer. optime dixit in .3. de anima. cō. 5. nō sic recipit cognoscibile vt ex eis fiat cōpositū cognoscens: sȝ anima ipsa efficit̄ ipsum cognoscibile: ꝛ sic facta in actu agit. Cōcurrit ergo aliter intellectus actiue ad intellectionē ꝙ̄ receptiuū rationis agendi ad actionem: qr aliter fit anima in actu cognoscibile: ꝛ aliter materia reducitur in actum. Habet itaqȝ intellectus ꝙ actiue concurrat ad intellectionē nō ex partiali ratione agendi: vt sco. contra aristotelem finxit: nec precise ex specie intelligibili: vt moderna ignorātia intelligit: sed ex hoc ipso ꝙ animalis vis in actu est: ita ꝙ ex hoc ꝙ est animalis vis habet inchoatiue ꝙ facta in actu sit actiua. Falluntur autē plurimi in hoc: quia de anima iudicant ad modū rerū naturalium: cū tamen auerroys dixerit ꝙ magis fit vnū ex intellectu ꝛ intelligibili: ꝙ̄ ex materia ꝛ forma. ꝛ cōsequenter fit magis vnum operās. Intelligere ergo non est formaliter pati: q̄uis proprie loquendo nō sit etiā formaliter agere: sed potius actiue passiueqȝ vital'r operari: ꝛ idē iudiciū est de sensatione. Quicunqȝ autē eleuare pōt intellectū ꝛ recolēdo ꝙ actiones immanētes qualitates sunt: nō actiones aut passiones: intuerisqȝ ꝙ intelligere nihil aliud est ꝙ̄ intelligētem esse actu

intellectū: ⁊ ꝙ aīa superiorꝫ nā est talis ꝙ seipsa est qñqꝫ vt somnꝰ/ ⁊ qñqꝫ vt vigilia: pcipiet i his modū quēdā actiui ⁊ passiui magis ꝙ̄ actiuū ⁊ passiuū. Et sic inter sapiētes loquēdū esset. Rōnes aūt q̄ ꝯ̄ hoc sunt: q̄ɿ. s. efficiēs ⁊ mā nō coincidūt in idē numero: ex 3° physicorū. Et agēs ⁊ patiēs respectu eiusdē nō est idē: q̄ɿ eēt in actu ⁊ i potētia sil'. Et idē referret realiter ad seipꝫ: facile soluunt ab inspiciētibus hic nō eē ꝓprie agēs ⁊ patiēs/ neqꝫ materiā: ⁊ ꝯñr non oportere eē relationē realē. hec em̄ cōmunia principia intelligēda sunt: vbi ꝓprie taliū rō reperit. In ꝓposito autē cū intelligere nō sit actus entis in potētia sed pfecti: aiam intelligere ꝓprie loquēdo nihil aliō est ꝙ̄ ꝓpriā opationeꝫ exercere: quā q̄ɿ immanēs est: cōcomitatur ꝙ sit in ipā: ⁊ ab ipā simul. Qō nullū incōueniēs esse: qui nō aliter videre potest: cōsideret ꝙ grauitas lapidea est a lapide ⁊ in lapide. Et vel sic animaduertat in his q̄ non
391 De aīa. ar. 4. ꝓprie dicunt agere ⁊ pati locū nō habere pncipia illa. Quāuis sigillatim dici possit ꝙ mā ex qua nō coincidit cū agēte. mā ꝟo in q̄ coincidere pōt. Et ꝙ olno idē nō est patiens ⁊ agēs: neqꝫ refert ad se. Sed bene aliquo modo idē ⁊ aliquo modo diuersum patit ⁊ agit/ ⁊ refert realiter ad se. In ꝓposito aūt intellectus est agens/ ⁊ mā in qua est intellectio. Et est aliquo mō diuersus: q̄ɿ patitur inquātū nudꝰ. agit vero se toto primo. Et sic diuersimode est simul in actu ⁊ poᵃ. ¶ Circa tertiā dubitationem quātū. s. valeat rō. S. th. aduertendū est ꝙ tripliciter calūniā pōt pati. Primo diceret sco. ꝙ peccat rōne potentie cōiter sumpte inferēs potētiā ꝓprie sumptā. Ex eo em̄ ꝙ intell's nō est in se actꝰ totiꝰ entis: sequit bñ/ ergo est in poᵃ sumēdo potentiā cōiter: put oē deficiens ab actu puro dr esse permixtū potētie: sed ex tali potētialitate nō sequit. ergo ē in poᵃ receptiua q̄ est proprie poᵃ: vt de se pꝫ: ⁊ tñ S. Tho. hāc potētiā infert. Et ꝯfirmatur ista obiectio: q̄ɿ itell's agēs cū nō sit actus purus est in poᵃ: ⁊ tñ nō in potētia receptiua. Scdo diceret q̄spiā ꝙ deficit i ꝑsupposito. supponit em̄ ꝙ q̄libet intell's nāl'r sit capax totiꝰ entis. opꝫ em̄ hoc supponi alioqn nō possent graduari itell's in respectu ad totū ens penes eē actu aut potētia totū ens: ⁊ tñ ꝯstat h̄ suppositū eē falsuꝫ. i via. s. Tho. p̄cipue. Tū q̄ɿ nullꝰ itell's creatus est capax essentie diuine in esse intelligibili. Tū q̄ɿ itell's noster nō est capax substātiarū imāliū. Et ꝯfirmatur. intell's nr̄ nō est polis oīa fieri: nisi q̄ itell's agēs est potēs facere: sꝫ hic nō est potens facere oīa simpl'r cognoscibilia: sꝫ tm̄ mālia. ergo. ¶ Tertio deficere vr̄: q̄ɿ si ratio valeret: ꝯcluderet ꝙ ēt voluntas sit potētia passiua: qm̄ ipsa est respectu totiꝰ entis: qm̄ bonū vt sic respicit: ⁊ nō est vt actus totiꝰ entis: aut pfecta semꝑ p illud. ꝯñs est incōueniēs. qm̄ voluntas mouet actiue itell'm/ ⁊ ceteras vires: ⁊ sic velle est actiōis spēs. ¶ Ad solutionē horū manifestādā: nō opꝫ alia iacere fundamēta: qm̄ ex nā vis cognoscitiue euidēter dissoluunt. fundat h̄ ꝓcessus iste sup nām cognoscitiuā in cōi. s. ꝙ opꝫ cognoscitiuū esse rē cognitā: qō fuit cōis animi cōceptio antiquoꝝ in p̄mo de aīa. ⁊ approbatū ab aīi. ⁊ sup talī nā cognoscitiua. s. itellectiua. s. ꝙ itell's cognoscit ens i cōi: qō est p se notū. Ex his em̄ habet ꝙ cū intell's nō sit arctatꝰ ad h̄ vel illud entis genꝰ. sꝫ vl'e ens respiciat vt obiectū vt visus calorē. ⁊ ꝯñr ꝙ pōt cognoscere oē ens: oꝫ ꝙ aut sit actu/ aut poᵃ: actu quodāmō actu/ ⁊ q̄dāmō poᵃ oē ens. Et q̄ɿ qō nō ē actu tale: ⁊ pōt esse tale: est vere i poᵃ receptiua. qua pōt fieri aut eē tale. Iō ex h̄ ꝙ itellectꝰ nō se hꝫ vt actꝰ totiꝰ entis. optime sequit. nō solū ꝙ sit i poᵃ: sꝫ ꝙ sit in poᵃ vt sit ens illud qō nō est actu: ac p h̄ sit in eo vere poᵃ receptiua illiꝰ eē. Et sic pꝫ rñsio ad p̄mo obta. Nō em̄ ex eē in poᵃ illatū est eē in poᵃ tali: sed ex eē in poᵃ cognoscitiuū p intell'm: qō vt ex dictis pꝫ optime infert ꝓpositū. Nec hoc ꝯuenit itellectui agēti si vis est nr̄e anime nō itelligēs: sed faciēs tm̄ intellecta i actu. Ad ea ꝟo q̄ scdo obijciunt dr ꝙ: vt in tex. pꝫ: ex h̄ ꝙ itelligere est circa ens in cōi. sequit. h̄ ⁊ itell's: ac per hoc circa oē ens. alioqn obm excederet opationē ⁊ virtutē opatiuā. Uñ ꝯcedēdū est ꝙ oīs itellectꝰ est circa oē ens. Sꝫ diligēter aiaduerte ne fallaris a cognitiōe ad modū cognitiōis declinās: ad cognoscere q̄ppe oē ens sufficit cognoscēdo attingere oē ens. Ita ꝙ ad oē ens terminari possit cognitio illiꝰ. ad modū ꝟo cognoscēdi spectat ꝙ cognoscat pfecte vel imperfecte p ꝓpriam spēm vel alienā: per cām vel effectū ⁊c. Constat aūt ꝙ oīs intellectus in omne ens potest/ quāuis

autē intellectus passiuus dr virtus cogitatiua: que noiat ratio particularis. Et vtroqꝫ mō passiuū accipi pōt ꝟm primos duos modos passiōis: inq̄tū talis intellectꝰ sic dictꝰ est actus alicuiꝰ organi corpalis. Sꝫ intell's q̄ est in poᵃ ad intelligibilia (quē Arist. ob h̄ noiat intell'm passibilē) nō est passiuꝰ, nisi tertio mō: q̄ɿ nō est actꝰ organi corpalis. Et iō est incorruptibilis. ¶ Ad tertiū dōꝫ, ꝙ agēs est nobiliꝰ patiēte, si ad idē actio ⁊ passio referat: nō aūt semꝑ, si ad diuersa. Intellectus aūt est vis passiua, respectu totiꝰ entis vl'is. Uegetatiuū aūt est actiuū, respectu cuiusdā entis pticularis. s. corpis coniūcti. Uñ nihil ꝓhibet hmōi passiuū esse nobiliꝰ tali actiuo.

¶ An sit ponere intell'm agētem, Art. 3.

Ad tertiū Sic pcedit. Uī, ꝙ nō sit ponere intell'm agētē. Sicut em̄ se habet sensus ad sensibilia, ita se habet intell's ad itelligibilia. Sed q̄ɿ sensus est in potētia ad sensibilia: nō ponit sensus agēs, sed sensus patiēs tantū. Ergo cū intell's nr̄ sit in potētia ad intelligibilia: vr̄, ꝙ nō debeat poni intell's agēs, sed passibilis tm̄. ¶ Si dicatur, ꝙ in sensu ēt est aliqd agēs, sicut lumē. Cōtra. Lumē reqrit ad visum, inq̄tū facit mediū lucidū in actu. Nā color ipe ꝟm se, est motiuꝰ lucidi. Sꝫ in opatiōe intell's nō ponit aliqd mediū: qō necesse sit fieri in actu. Ergo nō est necesse ponere intell'm agētē. ¶ ℞. Similitudo agentis recipitur in patiēte, ꝟm modū patientis. Sed intell's possibilis est virtꝰ imālis. Ergo immālitas eiꝰ sufficit ad h̄ ꝙ recipiātur in eo forme imāliter. Sed ex h̄ ipso. aliq̄ forma est intelligibilis in actu, ꝙ est imālis. Ergo nulla necessitas est. ponere intell'm agentem, ad hoc, ꝙ faciat species intelligibiles in actu.

Sed ꝯ̄ Est, qō p̄hs dicit. 3. de aīa. ꝙ sicut in omni nā: ita ⁊ in anima est aliqd, q̄ est oīa fieri: et aliqd, quo est oīa facere. Est ergo ponere intellectū agentem.

Rñdeo Dōm, ꝙ ꝟm opinionē Plat. nulla necessitas erat, ponere intellectū agētem ad faciēdum intelligibilia in actu: sed forte ad prebēdum lumen intelligibile intelligēti: vt infra dicetᶜ. Posuit em̄ Plato formas rerū naturaliū sine mā subsistere: ⁊ per cōsequēs eas intelligibiles eē: q̄ɿ ex h̄ est aliqd intelligibile actu, qō est imāle. Et hmōi vocabat species, siue Ideas. Ex quarū participatione dicebat etiā materiā corporalē formari ad hoc ꝙ indiuidua naturaliter cōstituerent in ꝓprijs generibus ⁊ speciebus: ⁊ intellectꝰ nr̄os ad hoc ꝙ de generibus ⁊ spēbus rerū sciētiā haberētᶜ. Sꝫ q̄ɿ arist. nō posuit formas rerum nāliū subsistere sine mā: forme aūt in mā existētes non sunt intelligibiles actu, sequebat ꝙ nature seu forme rerum sensibiliū, quas intelligimꝰ non essent intelligibiles actu. Nihil autē reducitur de potētia in actū nisi per aliqd ens actu: sicut sensus fit in actu per sensibile in actu. Opꝫ igit ponere aliquā virtutē ex pte intell's que faceret intelligibilia in actu per abstractionē spērū a ꝯditionibus mālibus. Et hec est necītas ponēdi itellectū agentēᶜ.

Ad primū Ergo dōꝫ, ꝙ sensibilia iueniunt actu extra animā. Et ideo nō oportuit ponere sensum agētem. Et sic pꝫ ꝙ in parte nutritiua oēs poᶜ sunt actiue: in parte aūt sensitiua oēs passiue. In parte ꝟo intellectiua est aliqd actiuū ⁊ aliqd passiuū. ¶ Ad ꝟm dōm, ꝙ circa effectū luminis est duplex opinio. Quidā em̄ dicunt ꝙ lumen requirit ad visum: vt faciat colores actu visibiles. Et ꝟm hoc sil'r requiritur ⁊ ꝓpter idem intellectus agens ad intelligendū, ꝓpter qō lumen ad videndum. Scdm alios vero lumen reqrit ad vidēdū, non ꝓpter colores vt fiant actu visibiles: sꝫ vt mediū fiat actu lucidū. vt commen. dicit in. 2. de aīa. Et scdꝫ hoc similitudo qua arist. assimilat intellectū agentē lumini, attēditur quantū ad hoc ꝙ sicut hoc est necessariū ad videndū, ita illud ad intelligēdum: sed non ꝓp idē. ¶ Ad tertiū dōm, ꝙ supposito agente bene cōtingit diuersimode recipi eiꝰ similitudinē in diuersis ꝓpter eorū dispōnē diuersam. Sed si agens non p̄existit: nihil ad hoc faciet dispō recipiētis. Intelligibile āt in actu nō est aliqd existēs in rerū nā q̄tum ad nām rerū sensibilium: que non subsistunt preter mām. Et ideo ad intelligendum non sufficeret immālitas intellectus possibilis: nisi adesset intellectus agens qui faceret intelligibilia in actu per modum abstractiōis

nō pfecte: aut p spēs ꝓprias vt instātie adducte ostendūt. Uñ rō. S. Tho. stat solida sup hoc: ꝙ q̄ɿ intelligere est circa oē ens terminatiue: opꝫ qōlibet intelligēs eē oīa. Aut actu puro: vt deꝰ gl'iosus. Aut quodāmō actu ⁊ quodāmodo poᵃ: ⁊ hoc hꝫ magnā latitudinē vt itelligētie: Aut in poᵃ pura: ⁊ h̄ est aīa humana q̄ est oīa. nō p oīm silitudines: sꝫ p silitudines nāliū rerū: q̄ ꝑculdubio similes sunt deo ⁊ itelligētijs: quātis imperfecte. ¶ Ad tertiā aūt obiectionem de volūtate dr/ ꝙ q̄ɿ rō illa manifeste loquit de respiciētibꝰ totū ens: vt in se habere debētibꝰ totuꝫ ens: ꝯñs est/ ꝙ locuꝫ nō hꝫ in volūtate: q̄ in hoc differt ab itellectu. illa em̄ tendit in ens. iste vero hꝫ in se. Uñ intellectus nō habēs oīe itelligibile est in potentia ⁊ iperfectus. voluntas aūt nō volēs omne volibile/ non est i potētia nec imperfecta. Stat ergo rō solida i his: quorū pfectio ⁊ opatio ē in hñdo ens vl'e: ⁊ per hoc quoqꝫ solui pñt primo obiecta.

¶ Super arti. 3.

Titulꝰ clarꝰ. ¶ In corpe rñdet p̄mo ꝟm platonis fundamēta falsa. Scdo ꝟm aristo. 392 421 440

Ex platone duo dicit. alterum certū ⁊ alterū dubiuꝫ. Ubi scito ꝙ duo opera attribui pñt intellectui agēti. Unum est facere intelligibilia in potētia/ esse intelligibilia in actu: alterū illuminare intellectū possibile. Iuxta duo q̄ cōueniunt intellectui possibili. s. recipere intelligibile: ⁊ huic rñdet factio intelligibilis ⁊ indicare. ⁊ huic rñdet illuminatio. Uñ q̄ɿ plato posuit intelligibile in actu eē p se in rerū nā: sequit ꝙ nō oportuit: ponere intellectū agētē vt fieret intelligibile in actu. ⁊ hoc est primū ⁊ certū ex platone. Qō pbat: q̄ɿ posuit ideas ex quibꝰ tam mā ꝙ̄ aīa format: illa vt essent res: hoc vt cognoscerent. Et si cōiunxerimus his: ꝙ plato posuit nr̄m scire non eē nisi reminisci: videbimꝰ ꝙ apud eū intell's nr̄ nō recipit de nouo aliqō intelligibile: sed a p̄ncipio est formatꝰ oībus. Ambiguū ꝟo est an ꝓpter scdm opus posuerit intellectū agentē. ¶ Ex aristo. vnā habemꝰ rñsiuā ꝯclōnē ꝙ necesse est ponere itell'm agētē. pbat sic. oē qō ē i poᵃ nō reducit i actū nisi p aliqō ens actu: sed intell's nr̄ est in potētia ad itelligibile. h̄ nō reducit in actū nisi p itelligibile i actu: sꝫ itelligibile in actu quo ad q̄ditates nāles nō iuenit in rebꝰ. ergo opꝫ fieri. h̄ ex parte intellectꝰ opꝫ ponere virtutē factiuā: ⁊ hāc vocamꝰ intellectū agentē. ¶ Nota hic ꝙ duarū opationū/ q̄s diximus attribui intellectui agēti. illuminatio nō vsqꝫquaqꝫ clara ē. Qm̄ dicet q̄spiā: ꝙ ipsa vis itelligēdi q̄ est intellectꝰ possibilis lumē ē sufficiēs sibi ad cognoscēdū itelligibile in actu oblatū p spēm: ⁊ sustētatū p fantasmata: queadmodum in sensu ipsa vis sentiēdi sat est ad iudiciū de sensibilibꝰ. Nec opꝫ distinguere sensum in illustratiuū ⁊ receptiuū. Sꝫ altera opatio q̄ est facere obiectū in actu ꝯuincit ad ponēdū intell'm agētē. Queadmodū si nā nō posset facere visibile in actu: conuinceremur ex parte sensus ponere sensum vel visum agentē. Et ꝓpterea cōcludēdo dicit in litera: ⁊ hec est necessitas ponendi intellectū agentē. ¶ Circa hūc art. Aduerte ꝙ etiā posteriores discordes sunt. Nā durā. platonē sequit. i. negociatione intell's agētis. Gotfr edus etsi ꝯcedat intell'm agētem: negat tñ ipm effectiue illuminare. credit em̄ ꝙ formal'r illuminet. Sꝫ de hac opinione erit in sequētibꝰ ꝟmo: mō cū qō an est vētilat cū durādo disputādū est. Est aūt summa rōnis eiꝰ: q̄ɿ si itell's agēs ponit/ vel rōne opōnis in fantasma aut in intell'm polem aut vtrūqꝫ ponit: sꝫ nihil horū est. h̄. pbat ꝙ nō i fantasma: q̄ɿ nec ifluēdo illi aliqd: vt pꝫ. Nec abstrahēdo ab eo aliqd vt magis ē notū: nec educēdo de potētia eiꝰ vt ex eo liquet: q̄ɿ eductū ē post eductionē in eo ex q̄ educit. sil'r pbat ꝙ nō in intell'm: q̄ɿ aut solus agit in illū: ⁊ hoc nō: aut simul cū fantasmate: ⁊ hoc nō. Tum q̄ɿ si fantasma ꝟm se est impotēs in intell'm agere vt pote imālē. h̄ ēt erit ipotēs ad coagēdū. nō em̄ est mutatū: aut si ꝟm se erat potēs: ⁊ sic nō opꝫ ponere itell'm agentē: sicut nec sensum agētē: cū obo sensibili. ¶ Ad hoc breuiter dicit: ꝙ vt in lr̄a dicit: necessitas intell's agētis est vt ens sensibile sit nobis itelligibile i actu. Ad h̄ aūt reqrit opatio ⁊ in fantasma ⁊ in intell'm polem. ⁊ de actiōe q̄dē i fantasma: erit sermo ꝓpriꝰ in. q. 85. ar. p̄mo. ad. 4. Quāuis breuiter dici possit: ꝙ agit educēdo de potētia fātasmatis nō subiectiua sꝫ ministeriali: ⁊ iō eductū nō est in eo: sed in potētia subiectiua q̄ est intell's possibilis. De actiōe ꝟo in intell'm possibilē dicit ꝙ necesse est ponere preter fantasma aliō agēs: q̄ɿ intelligibile i actu distat ab intelligibili in phātasmate gñe/ ⁊ nō sicut vnus gradꝰ alicuiꝰ gñis ab alio eiusdē: vt in sensu ⁊ sensibili ꝯtingit dū vtrūqꝫ māle intelligibile ꝟo actu imāle esse opꝫ. Et cū dr phātasma solū est ipotēs. h̄ imutatū sꝑ erit ipotēs. Rñdet cōcedēdo añs ⁊ distinguēdo ꝯñs: imutatū in se vel i ordine ad aliud. p̄mo mō est imutatū/ sꝫ nihil obstat/ qm̄ sufficit ꝙ sit mutatū i ordine ad aliud. Et ꝯsistit ista mutatio in h̄: q̄ɿ de seorsuꝫ agēte trāsit i ministrū alteriꝰ: cōstat aūt ꝙ eadē vis aliqd
416 pōt sub alterius autoritate qō sola nō posset. ¶ Et cū dt arguēs/ ꝙ mirū est/ ꝙ ex assistētia alteriꝰ aliqd possit qō p̄us nō posset: rñdēdū ē/ ꝙ pp admirari cepit p̄hia: cā em̄ huiꝰ iferiꝰ patebit i loco p̄destinato. ¶ Circa hoc 3m argumentū ē nō pua dubitatio. An intelligibile in actu qō est effectꝰ itell's agētis: sit p̄us
278 h̄ spēs itelligibilis.
414 c An ipsa spēs itelligibilis sit ipm itelligibile i actu: qō dr effectꝰ intell's agētis. Qō ei sit prius saltē nā: ex h̄ articulo hr̄ 2ʳ. Prio ex calce corporꝭ articuli/ vbi dr ꝙ q̄ɿ id qō est i poᵃ nō reducit in actuꝫ nisi per aliqō ens actu: queadmodū sensus p sensibile: ⁊ intelligibile in actu qō dꝫ reducere intellectū exñtē in potētia ad actum non inuenit in rebus: opꝫ ponere intellectū agentē facientem intelligibile in actū eductiuū intellectus possibis de potētia ad actū. Hic em̄ vr̄ planus sensus lr̄e: ex hoc aūt liquido habet ꝙ intelligibile in actu p̄uenit speciē intelligibilē: imo est ipsius cā. Scdo ex rñsione ad ꝟm vbi expresse dr: ꝙ si lumē requirit ad visionē ex parte coloris ꝙ silitudo inter lumē ⁊ intellectū agētē tenet nō solū quo ad necessitatē/ sꝫ quo ad eius cām/ q̄ɿ ꝓpter idē reqrit/ sed lumē stāte illa hypothesi facit colorē in actu visibilē a quo ꝓducit spēs visibilis i oculo: ergo lumē intellectus agētis facit phātasma actu intelligibile: ⁊ sic a phātasmate illuminato ꝓducit spēs intelligibilis in intellectu poll. Ad oppositū aūt est: q̄ɿ phātasma semꝑ est q̄d de gñe sensibiliū ⁊ māliū: ergo intelligibiliū in potētia: intelligibile em̄ in actu opꝫ abstrahere ab h̄ ⁊ nūc/ qō est impol'e ꝯuenire phātasmati. Et ꝯfirmat: q̄ɿ cū cogitatiua possit cōprehēdere quicqd representat actu suum phantasma: si phantasma esset intelligibile in actu: phantasia cognosceret intelligibile in actu. hoc autem est intelligere: ⁊ sic cogitatiua esset intellectus: ⁊ intellectus nō differret a sensu ⁊c. ¶ In hac difficultate sunt duo modi dicēdi. Alter cōis/ alter singularis. Cōiter quidē tenet/ qō spēs intelligibilis est ipm itelligibile i actu qō dr effectꝰ itell's agētis. Ita tñ ꝙ actio itell's agētis q̄ terminat p̄rio ad spēm itelligibilē/ terminat scdario ad rē rep̄sentatā p spēm: puta nām bouinā aut leoninā: q̄ vt sic repñtata est denoīatione extrinseca intelligibilis in actu/ intelligibilitate actuali. i. imālitate existēte in spē intelligibili nō i se. ¶ Et iuxta hāc viā glossanda erūt verba. s. tho. i corpe artili dōo/ ꝙ caute ⁊ artificiose ꝓcessit: qm̄ nō subsumpsit: ꝙ opꝫ ponere intelliˡᵉ in actu qō reducat inteᵐ de poᵃ ad actū: qō appet ꝙ subsumi debuisset: sed subsumpsit ꝙ opꝫ ponere aliquā virtutē ex pte intell's q̄ faciat intelliˡᵉ in actu p abstractionē specierū ⁊c. q̄si subintellexerit: ꝙ oꝫ alterū duorū subsumere/ aut ꝙ ponat intelliˡᵉ in actu reductiuū intell's de potētia ad actū/ aut opꝫ ponere aliqd eq̄ales. s. ꝟtutē reductiuā intell's de poᵃ ad actū: ⁊ exp̄mēs modū dixit: p abstractionē spērū ⁊c. Uerba q̄qꝫ rñsiōis ad ꝟm glossāda sunt: ꝙ lumē intell's agētis reqrat pp idē. i. ex pte obi quo ad h̄: q̄ɿ obm de se nō sufficit: mouere poᵃᵐ/ ⁊ nō opꝫ ꝙ itelligat q̄ ad h̄ ꝙ sic color lumine fit actu visibilis: ita phātasma illustratū. Fauēt aūt huic opīoni ꝟba. s. t. i multis locis: dū appellat ipaꝫ spēm intelligibilē intelligibile in actu. Et dū dicit intelligibile in actu fieri p abstractionē spēi a ꝯditiōibꝰ mālibꝰ. Et ꝟm hanc viā vbicūqꝫ inuenit ꝙ intelligibile in actu mouet inteᵐ nr̄m/ glossanda sunt 2ʳ/ aut itelligibil'r q̄ ad actū ꝟm: aut mouet nō effectiue sꝫ formal'r/ ēt quo ad actū p̄ᵐ. ¶ Singularis aūt dōi modus occurrit mihi nō despiciēdꝰ. Et ꝯsistit in h̄/ ꝙ lumē intell's agētis fac intelligibile in actu i phātasmate p modū abstractiōis/ p̄us nā ꝙ̄ fiat spēs intelligibilis in inteⁿ. Ad cuiꝰ euidētē pceptionē ab effectu luminis ⁊ abstractiōis ꝓcedēdū ē. Effectꝰ luminis 2ʳ ē. s. formalis ⁊ obiuꝰ. Formalis q̄dē est eē luminatiuū: vt pꝫ in diaphano. Obtiuꝰ ꝟo est apparere: vt pꝫ in colore. color. n. nō appet nisi illustratꝰ. Abstractio aūt in q̄ nō est mēdaciū cū ꝯsistat in acceptiōe vnius ⁊ nō alteriꝰ sibi cōiuncti eius ꝓprius q̄si effectus/ est appere vnū nō apparēdo aliud: vt de sꝫ pꝫ. Uñ in ꝓposito imaginor ꝙ cū in phātasmate sit nā hec: adueniente lumine intellectꝰ agētis/ phātasma illustrat nō formal'r: vt diaphanū/ sꝫ obiue vt color: q̄ illustratione splendet atqꝫ relucet in phātasmate non totū qō est i eo/ sꝫ q̄ditas seu nā tm̄/ ⁊ nō singularitas illiꝰ ei ꝯiūcta: ita ꝙ ista illuminatio est abstractiua: q̄ɿ facit apparere vnū. s. qō q̄d est/ nō apparēdo aliud. s. p̄nᵐ indiuiduās: ac p h̄ splēdet in phātasmate itelligibile i actu: nā. s. abstrahēs ab hic ⁊ nūc/ ⁊ tale intelligibile in actu mouet intellectū possibilē. Et si q̄rit cur nō relucet ēt singularitas: in ꝓmptu cā ē. Q̄ɿ singularitati māli de q̄ est ꝟmo: repugnat esse intelligibile in actu. q̄ditati aūt nō nisi rōne talis singularitatꝭ. Uñ sicut lumen corporeū facit colorē pomi apparere ⁊ nō saporē/ aut odorē: q̄ɿ repugnat his reddi apparibiles lumine non aūt colori: ita quiditas rei sensibilis potest reddi apparibilis lumine: nō autem illius singularitas. Qō ex eo pꝫ: ꝙ spēs intelligibiles nō posuimꝰ gñari tales ꝙ sint silitudines singulariū. Nec ex h̄ sequit ꝙ singularitas mālis a nullo inteⁿ sit per se intelligibilis: qm̄ i telligi eā posse per speciē non ab ipsa sꝫ aliūde habitam nihil obstat p̄dictis. nō. n. tūc ipsa singularitas est actu intelligibilis nisi extrinseca denoiatiōe ab illa spē sumpta. Nec ex his pono/ ꝙ phantasma sit ens intelligibile: sꝫ ꝙ in phātasmate illustrato relucet actu intelligibile. ipm autem phātasma est de gñe sensibiliū. Nec h̄ est mirabile ꝯtēplātibꝰ vim abstractiōis: ⁊ ꝑspicue vidētibꝰ ꝙ h̄ nihil aliud est: ꝙ̄ phātasma illustrari q̄ ad vnū ⁊ nō q̄ ad aliud. Nec supfluit ꝓpea spēs intelligibilis/ sicut nō supfluit spēs visibilis: ⁊ tñ color est actu visibilis. Nec ꝓpea intellectꝰ agēs minꝰ principal'r aut mediate ꝯcurrit ad spēi ꝓductionē: imo cū vnūqōqꝫ agat ꝟm qō est actu: ⁊ phātasma nō hēat intelligibile in actu nisi lumine intell's agētis: ꝯñs est ꝙ ipm lumē sit primum agēs/ ⁊ imediatū: nullū. n. iter ipm ⁊ spēm mediat agēs. Nō. n. est imaginādū ꝙ ab inteⁿ agēte fluat lumē in phātasma: ⁊ ꝙ phātasma illo suffultū lumine/ ꝓducat spēm: queadmodū corpꝰ illuminatū mouet visū. Sꝫ ꝙ ipse intell's agēs ē lumē q̄ splēdet obiue phātasma ꝟm q̄ditatē in eo existētē: ⁊ sic ꝓducit spēs ab vtroqꝫ: ita ꝙ ab inteⁿ agēte immediate ꝓcedit vtrūqꝫ: ordine tñ q̄dā: q̄ɿ prius nā illustrat phātasma ꝙ̄ a se ⁊ a phātasmate actuet intell's polis: ⁊ est sil'e si singamꝰ lucē corpis lucētis nō diffundere lumē in medio: sꝫ approximatā colori illū illustrādo visibilē reddere: ac sic videri. Uñ. s. tho. i. 2. ꝯ̄ gē. c. 77. expsse dicit: ꝙ actio intell's agētis in phātasmate p̄cedit receptionē intell's polis. Et in eodē cap. exprimens q̄d sit actio ista: dicit/ In aīa intellectiua est virtꝰ actiua in phātasmata: faciēs intelligibilia in actu ⁊c. Cōsonāt q̄qꝫ huic pōni dicta eiusdē in eodē li. c. 62. vbi dicit Aris. attribuit poli intellectui pati ab intelligibili: suscipe spēs intelligibiles/ esse in poᵃ ad eas ⁊c. Ubi pꝫ ꝙ ꝯ̄ spēs intelligibiles diuidit intelligibile in actu: nō. n. pati pōt intell's ab intelligibili nisi in actu. In. q. q̄qꝫ de aīa. q. 15. dicit: ꝙ itell's agēs p phātasmata facta ab eo intelligibilia in actu cāt sciam in inteⁿ poli. ¶ Ad oba vero in oppositū facile rñdet notādo/ ꝙ itelligibile in actu inuenit 2ʳ: formal'r ⁊ obiue. Formal'r ē spēs itelligibilis cū reliqs imālibꝰ. Obiue ꝟo ē q̄ditas relucēs in phātasmate lumine itell's agētis. Dr̄ia aūt multipl'r est inter vtrūqꝫ: q̄ɿ formale est immāle ꝟm eē: obiuū ꝟo ꝟm relucētiā tm̄. Et ideo formale abstrahit ab h̄ ⁊ nūc ꝟm eē: obiuū ꝟo ꝟm relucētiā tm̄. Formale qō est spēs intelligibilis ꝟm se totū nō est nisi silitudo q̄ditatis: obiuū vero vt sic q̄ditatis tm̄ est imago: ꝟm tñ totū qō est repñtat singularitatē mālē/ q̄ɿ in essendo māle est. Et iō diligēter ac caute opꝫ attēdere i hac re vocabula q̄d formal'r iportet: vt formal'r loq̄mur. Phātasma em̄ sonat imaginē singulariū/ ⁊ ideo sim'r cōcedat ꝙ est de gñe sensibiliū ⁊ māliū: ⁊ nō abstrahētiū ab hic ⁊ nūc. Et ꝙ est intelligibile in potētia/ ⁊ ꝙ pōt cōprehēdi a cogitatiua ⁊c. ¶ Sꝫ q̄ditas in phātasmate illustrata lumine intellectus agētis: sonat aliqd a sensibus eleuatū/ ⁊ abstractū p relucētiā ipsius: ⁊ nō relucētiā indiuiduātiū sensibiliū māliū ⁊c. Et ꝓpea cōcedo/ ꝙ est intelligibilis i actu. Et cū dr h̄ vna res. s. phātasma ē in duobꝰ gñibꝰ. s. sensibili ⁊ itelligibili ꝯcedit ꝟm diuersa eē: q̄ɿ ꝟm reale ē sensibilis: ⁊ ꝟm eē relucētie ē intelligibilis. Et h̄ ꝯsonat ꝯnexioni vniuersi: qm̄ sic supmū ifimi attigit infimū supmi. Nec opꝫ cogitatiuā cōprehēdere oī eo mō q̄ phātasma repñtat q̄ l'rcūqꝫ sūptū: sꝫ sufficit ꝙ adeq̄t phāᵐᵃ vt phāᵐᵃ: nō aūt vt illustratū supiori luⁿᵉ/ qm̄ h̄ sortit i hoīe/ vt ministrat itellectui/ ⁊ nō abᵗᶜ. Uñ phāᵐᵃ dormiētis nō ē actu itelliˡᵉ: sꝫ tūc tm̄ cū actual'r relucet lumine itell's agētꝭ. Et iux hāc viā oīa facile saluant: ⁊ dicta pipathetica diuersa ꝯcordant/ ⁊ glosant cū p̄dcō fundamēto/ suisqꝫ distōnibus: optieqꝫ ac plano sensu interpretatio p̄ñtis articuli fit: dū ꝟe ponimus intelligibile in actu/ ⁊ effectū intell's agētis/ ⁊ motiuū intell's polis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶In rñsiõe ad primũz est qõ de sensu agente pp Auer. in 7. de anima. cõ. 60.

392 2.3.c. 76.278 Et ó ala 2r.5.

¶Sup articulũ. 4. Inſ clar².

THIC eorpe quitq; facit. Prio pponit 2clonem rñsiũ affirmatiue. Secundo ponit occasionẽ diuersitatis opinionum. Tertio ponit opinionẽ oppositã. Quarto improbat eam simul probãdo intentaz tripliciter. Quinto ad bonitatem doctrine addit quid sentiẽdũ sit de illo alio intellectu.

¶Quo ad primũ cõclusio est ita. Intellectus agẽs de quo phs loquitur est aliqđ aie nostre. Ubi notaq; nõ absolute: sed cum determinatione illa. s. de quo phs loquit: pponit cõclusionẽ: quoniaz vt in qõ, disputatiz p3: multi y itellectũ agẽtem intelligunt deũ gloriosum qui verissime est intellect⁹ simplr z summe agẽs: sed extra propositũ nr̃m quo nobis ppria inarim⁹.

¶Quo ad scõz occasio diuersitatis ẽ: q3 opz ponere inte lectũ quẽdã supiorez nostro a quo noster intelligẽdi vim habeat. Probat tripliciter. Primo. Tũ quia ante participans est per eẽntiã tale. Tũ quia ante mobile ẽ immobile. Tũ q3 ante imperfectũ est perfectũ. Constat cñs q anima nr̃a quo ad primũ est intelligẽs per participationẽ: in cuius signũ nõ tota potestatiua ẽ intellectualis ȝ ꝑm aliqs suas vires est intellectiua: z ȝ aliqs sensitiua. Et quo ad scõm est mobilis: dũ intelligit cũ discursu: discursus ẽm in intellectualib⁹ est/vt motⁱ in mobilib⁹ ad acquisitionẽ termini. Et q3 ad tertiũ ẽ imperfecta. Tũ q3 non omnia. s. y propias spẽs itelligit. Tũ q3 procedit de po² ad actũ. A tali aũt per essentiã z immobili et pfecto: dubiũ nõ est emanare q3 est tale p participationẽ mobile z iperfectũ. Est igit aliqs superior intells a quo nostra anima dependet in intelligẽdo.

¶Quo ad tertium opinio multorum fuit / qđ ille intellect⁹ superfectus ab vniuersalibus agentibus derivatur. Ar. 4. de anima. cõ. 60. Et sup articulũ. 4. Inſ clar².

THIC eorpe quitq; facit. Prio ponit 2clonem rñsiũ affirmatiue. Secundo ponit occasionẽ diuersitatis opinionum. Tertio ponit opinionẽ oppositã. Quarto improbat eam simul probãdo intentaz tripliciter. Quinto ad bonitatem doctrine addit quid sentiẽdũ sit de illo alio intellectu.

¶Quo ad primũ cõclusio est ita. Intellectus agẽs de quo phs loquit: ꝑponit cõclusionẽ: quoniaz vt in qõ, disputatiz p3: multi y itellectũ agẽtem intelligunt deũ gloriosum qui verissime est intellect⁹ simplr z summe agẽs: sed extra propositũ nr̃m quo nobis ppria inarim⁹.

¶Quo ad scõz occasio diuersitatis ẽ: q3 opz ponere intell

Universidad de Deusto
Biblioteca

rectpotētia/sed medio mō inter actū ⁊ potētiā.i. partim in actu ⁊ partim in potētia. Cognoscitiuū em̄ ꝫ pōt se hr̄e ad cognitū.s.i pura potentia. Et tūc nec est cognoscibile in actu/nec cognitū i actu/ꝫ vtrūq; in potētia. Vel partim in actu/⁊ partim in potētia. ⁊ tūc est cognoscibile in actu/⁊ nō est cognitū in actu/ꝫ est in potētia vt sit cognitū in actu. ℣ Uel totalr in actu: ⁊ tunc est ipsum cognitū in actu. Ūn cū spēs cōseruat obm est in cognoscitiuo cognoscibile: qz vt cognoscibile/ quāuis non vt cognitū. Et quia obm esse cognoscibiliter. vtroq; mō.s. vt cognoscibile ⁊ vt cognitū/ non aduertit auic. iō putauit speciem remanere per modū rei. Et ipsum sequitur multa illustriū/ viroz turba: in hoc tñ min⁹ perspicaciū. Et ideo tu bene nota ℏ: quoniaz ex hac radice multe soluunt quēstiones: ⁊ nobilitas cognoscitiue nature sustinetur.

¶ Quo ad ꝫm respōdet iurta secundaz conditionē memorie negatiue. Et ratio satis clara est/qz potētie vlis obiectū nō est particulare: preteritū aūt vt sic/ particulare est/qz aūt certā tēporis dr̄iaz est determinatū. est em̄ sermo de pterito in actu exercito. Preterito em̄ i actu signato/ importat hoc noie preteritū. in actu vero exercito ꝑbis preteriti tēporis: vt fui pcussi/ loquut⁹ sum ⁊c. Cōstat aūt q̄ quēadmodum intellectus nō immutatur a colore hoc/ita nec a colore vt sensatus fuit heri: qz abstrahit a pticulari: ⁊ tamen constat/ q̄ cū memoria-mur/ imutamur ab obiectis vt tunc occurrerunt. ergo.

¶ Circa hanc partem aduerte duo: Primū est/ q̄ ex hoc q̄ intellectus reflexe respicit singulare non sequitur quod in eo sit memoria/ quia cognitio reflexa non ponit in eo speciem ipsius singularis/ cuius conseruatione possit habere rationem memorie: oportet enim memoriam preteriti vt sit/ habere obiecti preteriti vt sic/ aq̄ per hoc singularis speciem. Et ideo in litera ex negatione singularitatis in obiecto intellectus vt sic/ inferr̄ negatio memorie vt preteriti per se: nō tamē inconuenit intellectum reflexe reminisci singularium/ sicut ⁊ cognoscit ea. ⁊ hoc bene nota. Secundum est/ q̄ scotus in. 4. distin. 45. q. 3. tenet memoriam singulariū sensibilium vt preteritorum ⁊c. esse in intellectu. Sed qz vt ipsemet dicit: supponit intellectū cognoscere intuitiue hec singularia sensibilia: ⁊ actiones sensuum nostroum. Et infert̄ius erit spālis quēstio. vtrū intellectus nosc at singularia. ideo illuc⁹ differatur solutio rationum suarum. Circa hunc sextum articulum remanet dubium non dissimulandum et est tale: in aīa separata est memoria quo ad vtrāq; conditionē. s. conseruationem obiecti et preteritionē tam actus q̄ obiecti sensibilis: ergo in parte intellectua est memoria cōplete. Antecedens ꝑz: qz alr̄ nō recordaret malorū sensibiliū m que fecit/ puta q̄ fecit tale furtum/ tunc cū tali ⁊c. ꝑtia aūt est per se nota/ qz q̄ remanet in aīa separata ad solā partē intellectiuā ptinet. Ad hoc non pōt cōplete dici: donec de aīa separata determinet. Uerūtamē cōcesso antecedēte: de cui⁹ ꝓtatis mō in. q. 89. erit sermo: dicit̄ q̄ preteritio obi dupl⁹ inueniri pōt in memoria. Uno mō vt cognita ⁊ memorata: ⁊ sic inuenit in aīa separata. Alio mō vt immutans ad memorādū: ⁊ sic nō inuenit in aīa intellectiua: ⁊ tñ ad memoriā propie dictā requirit preteritio obiecti vt nos: vt experimur in nobis: imutamur enim cū reminiscimur a rebus vt tunc ⁊ ibi cognitis: ⁊ sic recordamur eas tūc ⁊ ibi nobis occurrisse: aīa aūt separata nouit q̄dē se tūc ibi hoc cōmisisse/ sed nō immutat̄ ab illo: vt tūc ibi cōmisso. Negat ergo aūs quo ad ꝓtentionē obi vt immutatiuū: cōcedit̄ur tñ vt terminatiuū. Et ꝫ mō ꝓcedit ēt ꝓntia: qz ista memoria nō est nisi memoria reflexa ⁊ indirecta: q̄ non est ꝑpte ⁊ cōplete memoria: vt ex dictis ꝑz: ex dicendis cum de intellectione singulariū erit sermo clarius patebit. Et hec vera videntur: si anima separata per species hinc delatas horum recordatur.

¶ Super articulum septimum.

Ituł⁹ clarus est.

¶ In corpore vnica conclusio respōsiua negatiue. Memoria intellectiua non est alia potētia ab intellectu poh. Probat sic, in intellectu nulla pōt esse diuersitas po⁹ nisi agentis ⁊ polis ergo memoria nō est alia po⁹ ab intellectu posibili. Aūs quo ad vtrāq; ptē. probat vigore talis diuisiōis inter ꝓpria⁹ aut est ex diuersitate formali obi/ aut ex diuersa gne attingēti idē ob iectū formalr. Sz intellect⁹ diuersitas n pōt esse po mō: ⁊ 2o mō solū cātur diuisio iter agēte ⁊ pos sibile. ℣ in inte⁹ nō pōt alia cē po⁹ diuersitas nisi agētis ⁊ polis. Diuisiōtia q̄ ad diuisiōēs sufficiētiā ꝑ se nota re linquit: qm̄ nō facile cēt ꝫm modū fingere. ꝓim⁹. n. cōplectitur obm ad q̄dē po⁹ 2⁹ño gen⁹ ꝓpter q̄uo mihi est cēntialr. Quo ad mēbra ꝫo diuisiōis sigillatim in ista declarat: tali ordine ꝓcio. probat q̄ ad ꝓmam ptē sic po⁹ fm ergo fm diuersitatē formale obiecti diuersificatur. ℣ Secō. probat̄ minor etiā quo ad ꝓmā ptē sic. potētia respiciēs rōnē cōez nō diuersificat ꝑ inferiores dr̄ias: ergo po⁹ respiciēs rōnē entis nō diuersificat penes aliquas entis dr̄ias. ergo intellectus nullā ex parte obi diuersitatē sortit. ℣ Tertio. q̄ ad secām ptē tā maioris ꝙ minoris: qz ad idē obm alia est rō agentis alia patiētis: quia illud vt actus ad potentiā: hoc vt potentia ad actū se habet: ꝓna vero dicit duo: ⁊ q̄ memoria nō est alia ab his/ ⁊ q̄ coincidit cū intellectu possibili. Et quo ad ꝓmū q̄dē ꝓbationē nō eget: qz ꝑ ille sunt sole: nō datur ergo tertia. Quo ad ꝫm̄ꝰ ꝓbr̄ in ista: qz cōstare q̄s est actꝰ ꝓpꝛ⁹ memorie est actꝰ potētie passiue sicut ⁊ recipere/ ⁊ nō potētie actue: igit nō coincidit cū intell⁹ agēte sed possibili. ¶ Circa hūc ꝓcessum dupl⁹ dubitat̄. ꝓmo simplr: deide ad hoiem. Simplr quidē/ qz ex rōne vr̄ seqū/ q̄ nulla sit diuersitas specifica inter ꝙcūq; intellꝰ forma liter sumptos: nisi inter agentē ⁊ polem: ⁊ ꝓnr̄ q̄ intell⁹ angeli ⁊ hois sunt eiusdē spēi: imo oēs intellectus sunt eiusdē spēi. Q̄ aūt hoc sequatur: ꝑz vr̄ēdo hac rōne sic/ nulla dr̄ia entis diuersificat itellectū ꝙ nullus intell⁹ distinguit ab alio inte⁹ ex ꝑte obi. oēs ꝙ itell⁹ sunt eiusdē spēi ob tinē: vt visus hois ⁊ leonis: ⁊ sic nō dr̄nt formalr vt intell⁹ sūt ꝑ vt ꝓprietates sunt nār̄ diuersārū: vt visus hois ⁊ visus leonis. Aūs est. ℣ s. tho. q̄ ⁊ ꝓbat illud: qz entis rō est obm intell⁹. ꝓna est nota: qz nō nisi penes entis dr̄iā diuersa obta sunt nāt̄. nullus em̄ intell⁹ esse pōt reū non entis vt obiecti. ꝓpriū. ¶ Ad hominē vero/ qz ipsemet s. tho. superi⁹ in. q. 12. assignauit diuersitatē in intellectu ex parte obiecti/ cum posuit triplicē gradū intellectus iurta triplicē modū essendi rei cognite. s. esse in materia/ subsistere abstr̄e mō: vt experimur innobis: imutamur enim cū reminiscimur a rebus vt tunc ⁊ ibi cognitis: ⁊ sic recordamur eas tūc ⁊ ibi nobis occurrisse: aīa aūt separata nouit q̄dē se tūc ibi hoc cōmisisse/ sed nō immutat̄ ab illo: vt tūc ibi cōmisso. Negat ergo aūs quo ad ꝓtentionē obi vt immutatiuū: cōcedit̄ur tñ vt terminatiuū. Et ꝫ mō ꝓcedit ēt ꝓntia: qz ista memoria nō est nisi memoria reflexa ⁊ indirecta: q̄ non est ꝑpte ⁊ cōplete memoria: vt ex dictis ꝑz: ex dicendis cum de intellectione singulariū erit sermo clarius patebit. Et hec vera videntur: si anima separata per species hinc delatas horum recordatur.

¶ Super articulum septimum.

Ituł⁹ clarus est.

¶ In corpore vnica conclusio respōsiua negatiue. Memoria intellectiua non est alia potētia ab intellectu poh. Probat sic, in intellectu nulla pōt esse diuersitas po⁹ nisi agentis ⁊ polis ergo memoria nō est alia po⁹ ab intellectu posibili. Aūs quo ad vtrāq; ptē. probat vigore talis diuisiōis inter ꝓpria⁹ aut est ex diuersitate formali obi/ aut ex diuersa gne attingēti idē ob iectū formalr. Sz intellect⁹ diuersitas n pōt esse po mō: ⁊ 2o mō solū cātur diuisio iter agēte ⁊ pos sibile. ℣ in inte⁹ nō pōt alia cē po⁹ diuersitas nisi agētis ⁊ polis. Diuisiōtia q̄ ad diuisiōēs sufficiētiā ꝑ se nota re linquit: qm̄ nō facile cēt ꝫm modū fingere. ꝓim⁹. n. cōplectitur obm ad q̄dē po⁹ 2⁹ño gen⁹ ꝓpter q̄uo mihi est cēntialr. Quo ad mēbra ꝫo diuisiōis sigillatim in ista declarat: tali ordine ꝓcio. probat q̄ ad ꝓmam ptē sic po⁹ fm ergo fm diuersitatē formale obiecti diuersificatur. ℣ Secō. probat̄ minor etiā quo ad ꝓmā ptē sic. potētia respiciēs rōnē cōez nō diuersificat ꝑ inferiores dr̄ias: ergo po⁹ respiciēs rōnē entis nō diuersificat penes aliquas entis dr̄ias. ergo intellectus nullā ex parte obi diuersitatē sortit. ℣ Tertio. q̄ ad secām ptē tā maioris ꝙ minoris: qz ad idē obm alia est rō agentis alia patiētis: quia illud vt actus ad potentiā: hoc vt potentia ad actū se habet: ꝓna vero dicit duo: ⁊ q̄ memoria nō est alia ab his/ ⁊ q̄ coincidit cū intellectu possibili. Et quo ad ꝓmū q̄dē ꝓbationē nō eget: qz ꝑ ille sunt sole: nō datur ergo tertia. Quo ad ꝫm̄ꝰ ꝓbr̄ in ista: qz cōstare q̄s est actꝰ ꝓpꝛ⁹ memorie est actꝰ potētie passiue sicut ⁊ recipere/ ⁊ nō potētie actue: igit nō coincidit cū intell⁹ agēte sed possibili. ¶ Circa hūc ꝓcessum dupl⁹ dubitat̄. ꝓmo simplr: deide ad hoiem. Simplr quidē/ qz ex rōne vr̄ seqū/ q̄ nulla sit diuersitas specifica inter ꝙcūq; intellꝰ forma liter sumptos: nisi inter agentē ⁊ polem: ⁊ ꝓnr̄ q̄ intell⁹ angeli ⁊ hois sunt eiusdē spēi: imo oēs intellectus sunt eiusdē spēi. Q̄ aūt hoc sequatur: ꝑz vr̄ēdo hac rōne sic/ nulla dr̄ia entis diuersificat itellectū ꝙ nullus intell⁹ distinguit ab alio inte⁹ ex ꝑte obi. oēs ꝙ itell⁹ sunt eiusdē spēi ob tinē: vt visus hois ⁊ leonis: ⁊ sic nō dr̄nt formalr vt intell⁹ sūt ꝑ vt ꝓprietates sunt nār̄ diuersārū: vt visus hois ⁊ visus leonis. Aūs est. ℣ s. tho. q̄ ⁊ ꝓbat illud: qz entis rō est obm intell⁹. ꝓna est nota: qz nō nisi penes entis dr̄iā diuersa obta sunt nāt̄. nullus em̄ intell⁹ esse pōt reū non entis vt obiecti. ꝓpriū. ¶ Ad hominē vero/ qz ipsemet s. tho. superi⁹ in. q. 12. assignauit diuersitatē in intellectu ex parte obiecti/ cum posuit triplicē gradū intellectus iurta triplicē modū essendi rei cognite. s. esse in materia/ subsistere abstr̄e mō: ⁊ esse abstr̄e omni potētia. Quomodo ergo hic dicit nullā esse differentiā entis ex parte

obiecti/ penes quā diuersificari possit itellectiuavis: ⁊ ibi posuit tres entis dr̄ias/ esse obiecti intellect⁹ dr̄ias: ita q̄ essent diuersificatiue il li⁹. ¶ Ad euidētia horū sciēdū est triplicē esse de hac qōne opinionē. Quidā em̄ tenēt intellectuas potētias oim angelor⁹/ ⁊ aie esse oino eiusdē spēi: ⁊ in hāc opinionē declinat quodāmō scot⁹ in. 2. di. 3ma. q. vltima: q̄uis sub dubio relinquat. Alij ꝙo tenēt intellectuas potentias oim āgelor⁹/ et aie esse eiusdē spēi: vt potētie sunt. i. in ordine ad obiecta. Esse aūt diuersarū specierū vt ꝓprietates sunt diuersarū naturarū: quēadmodū dicimus de potētijs sensitiuis exteriorib⁹. Alij vero ere dunt ꝑdictas potētias esse oino diuersarū specierū: ⁊ hec est/via peripatetica/ ⁊ san. Tho. Fundat aūt opinio hec vltima ⁊ rō cōtra alias: qz nāe quarū sunt ꝓprietates diuerse sūt specie: ⁊ operationes eaꝝ diuersārū sunt rōnū: vt patebit. Sz vtrūq; istoz nō pōt dici. Ergo vtrūq; istoz falsum est. Ut ꝓbat̄ minor. Nunc solū discutiēda est rō posita in ista: ⁊ vōm q̄d apud. s. Tho. ⁊ vera est/ q̄ diuersitates diuersitas intellectuū non sumit ex ꝓpia radice. s. ex diuersitate obti. Sz ex ꝑte actꝰ. s. diuersitate actus ⁊ potentie. Et rō ꝓmi dicti ē: qz cū obm respectu alicui⁹ intellect⁹ ꝓpnat dupliciter. s. terminatiuū ⁊ motiuū/ aut quasi motiuū/ diuersitas nō attendit penes diuersitatē obiecti motiui: qz illud nō adequatur potētie intellectiue. Sed penes diuersitatē obiecti termi natiui: qđ ꝙstat ex ꝑtr̄ potētie: ⁊ econuerso ex ꝑtē̄ue: ꝙ ex ꝑte intellectu sicut⁹ alijs potētijs loqui. Ut demus aūt q̄ visus hois non distinguit ꝑcie a visu noctue ex obo/ qz vtriusq; obiectum terminatiuum est idez: puta lux/ ḡnus noctue vi sua a tenebroso tam tū lumine: hominis vero a claro mouea tur. Unde cum obm terminatiuū ois intellectꝰ sit entis rō/ nulla ex parte obiecti diuersitas intellectus diuersificat/ quāuis motiuum obiectum intellectus nostri sit aliud a motiuo angelorū: quoniam quod quid est rei sensibilis mouet nostrum intellectum: quilibet autem angelus ꝓpriam habet substantiam vt obiectum quasi motiuum. Ratio vero secundi dicti est/ quia intelligere est actus perfecti. perfectum autem consequitur actus. et ideo sicut substātia immaterialis se habet substantialiter ad actum ⁊ potentiam: ita se habet ad intelligere. Unde primus intellectus: vt patet, 12. meta. ſtabilitur ꝓpr̄itate actus. Infimus vero in tertio de anima confitutur pura potentia: ⁊ consequenter medij permixtione actus et potentie diuersa confurgunt: ⁊ hec est illa met radix qua intellectus possibilis distinguitur in litera ab intellectu agente: quia hic scilicet actu/ ille potentia. ¶ Unde ad primum dubitandi ration⁹m respondetur: concedendo quod diuersitas potentiarum intellectiuarum nō ex obiectis pro uenit/ sed neq; ex agere ⁊ pati/ sed ex radice ⁊ fundamento vnde oriuntur distinctio inter agentem ⁊ possibilem: scilicet ex actu et potentia. Unde cum in antecedente dicitur. in intellectu non est distinctio potentiarum nisi agentis ⁊ possibilis: intellige vel respectu intell⁹ nr̄i/ vel simpliciter glossando excepti⁹m/ nisi agentis ⁊ possibilis. i. nisi ꝫm radicem qua distinguunt agēs ⁊ polis. s. actū ⁊ potentiā. ¶ Ad ſcās vero obiōē dr̄/ q̄ illa distinctio ⁊ graduatio intellectuū nū ē facta ad distinguēdū intells simplr: qm̄ hoc nō erat in. q. ills ad ꝓpositū/ ꝫ ad ostendēdū efficaciā intēsiuā cuiusq; intells: qm̄ ex illa ꝓuenit q̄ intellectus possit ex naturalibus videre. i. quiditatiue cognoscere dei subbiectam. Et ideo q̄ oba quasi motiua graduauit intellectus: obiecta enim motiua sūt adequata intēsiue potētijs. Unde non obstat. ꝓposito vbi de obiecto terminatiuo: penes qđ distinguit simpliciter potētia/ est ser mo. Diuersitas em̄ potentiarū ex obiectis: penes obiecta terminatiua attenditur/ non motiua: efficacia autem penes motiua/ nō terminatiua. Et hoc loquēdo ex ꝓpr̄iis: qm̄ concomitanter etiam penes motiua distinguūtur: vt patet ex dictis.

¶ Super Articulum. 8.

Ituł⁹ ratio est: qz dicim⁹ homines habere intellectū: dicimus ⁊ ipsum ratione vigere. Utrum igitur hec dicentes eandē significem⁹ virtutē anime an diuersaz.

¶ In corpore vna conclusio respōnis una quesito negatiue. Intellectus ⁊ ratio in hoie non sunt diuerse potētie. ꝓpter hoc quod ratiocinari quoq; ab intellectu venando: et ad intellectum resoluendo ꝓuenit: habet igitur intellectus mouentis rationem ⁊ quiescentis: ratio autem motus. Et confirmatur: quia illud est perfecti: hoc imperfecti. maior vero probatur per locum a minori: quia sicut in naturalibus moueri ⁊ quiescere reducuntur in eandem potentiam: ergo ⁊ in intellectua libus antecedens patet de graui ⁊ leui. consequentia fundatur super illa maxima q̄ natura ſpiritualis est vnitior materialibus: imo que in hac diuersa sunt/ in superiori vniuntur.

obiecti/ penes quā diuersificari possit itellectiuavis: ⁊ ibi posuit tres entis dr̄ias/ esse obiecti intellect⁹ dr̄ias: ita q̄ essent diuersificatiue il li⁹. ¶ Ad euidētia horū sciēdū est triplicē esse de hac qōne opinionē. Quidā em̄ tenēt intellectuas potētias oim angelor⁹/ ⁊ aie esse oino eiusdē spēi: ⁊ in hāc opinionē declinat quodāmō scot⁹ in. 2. di. 3ma. q. vltima: q̄uis sub dubio relinquat. Alij ꝙo tenēt intellectuas potentias oim āgelor⁹/ et aie esse eiusdē spēi: vt potētie sunt. i. in ordine ad obiecta. Esse aūt diuersarū specierū vt ꝓprietates sunt diuersarū naturarū: quēadmodū dicimus de potētijs sensitiuis exteriorib⁹. Alij vero ere dunt ꝑdictas potētias esse oino diuersarū specierū: ⁊ hec est/via peripatetica/ ⁊ san. Tho. Fundat aūt opinio hec vltima ⁊ rō cōtra alias: qz nāe quarū sunt ꝓprietates diuerse sūt specie: ⁊ operationes eaꝝ diuersārū sunt rōnū: vt patebit. Sz vtrūq; istoz nō pōt dici. Ergo vtrūq; istoz falsum est. Ut ꝓbat̄ minor. Nunc solū discutiēda est rō posita in ista: ⁊ vōm q̄d apud. s. Tho. ⁊ vera est/ q̄ diuersitates diuersitas intellectuū non sumit ex ꝓpria radice. s. ex diuersitate obti. Sz ex ꝑte actꝰ. s. diuersitate actus ⁊ potentie. Et rō ꝓmi dicti ē: qz cū obm respectu alicui⁹ intellect⁹ ꝓpnat dupliciter. s. terminatiuū ⁊ motiuū/ aut quasi motiuū/ diuersitas nō attendit penes diuersitatē obiecti motiui: qz illud nō adequatur potētie intellectiue. Sed penes diuersitatē obiecti termi natiui: qđ ꝙstat ex ꝑtr̄ potētie: ⁊ econuerso ex ꝑtē̄ue: ꝙ ex ꝑte intellectu sicut⁹ alijs potētijs loqui. Ut demus aūt q̄ visus hois non distinguit ꝑcie a visu noctue ex obo/ qz vtriusq; obiectum terminatiuum est idez: puta lux/ ḡnus noctue vi sua a tenebroso tam tū lumine: hominis vero a claro mouea tur. Unde cum obm terminatiuū ois intellectꝰ sit entis rō/ nulla ex parte obiecti diuersitas intellectus diuersificat/ quāuis motiuum obiectum intellectus nostri sit aliud a motiuo angelorū: quoniam quod quid est rei sensibilis mouet nostrum intellectum: quilibet autem angelus ꝓpriam habet substantiam vt obiectum quasi motiuum. Ratio vero secundi dicti est/ quia intelligere est actus perfecti. perfectum autem consequitur actus. et ideo sicut substātia immaterialis se habet substantialiter ad actum ⁊ potentiam: ita se habet ad intelligere. Unde primus intellectus: vt patet, 12. meta. ſtabilitur ꝓpr̄itate actus. Infimus vero in tertio de anima confitutur pura potentia: ⁊ consequenter medij permixtione actus et potentie diuersa confurgunt: ⁊ hec est illa met radix qua intellectus possibilis distinguitur in litera ab intellectu agente: quia hic scilicet actu/ ille potentia. ¶ Unde ad primum dubitandi ration⁹m respondetur: concedendo quod diuersitas potentiarum intellectiuarum nō ex obiectis pro uenit/ sed neq; ex agere ⁊ pati/ sed ex radice ⁊ fundamento vnde oriuntur distinctio inter agentem ⁊ possibilem: scilicet ex actu et potentia. Unde cum in antecedente dicitur. in intellectu non est distinctio potentiarum nisi agentis ⁊ possibilis: intellige vel respectu intell⁹ nr̄i/ vel

Articulus VII.

Ad septimū Sic ꝓceditur. Uł⁹, q̄ alia potētia sit memoria intellectiua et alia intellectus. Augu. em̄ in. 10. de tri. ponit in mente memoriā intelligentiā ⁊ voluntatem. Manifestū est aūt q̄ memoria est alia potētia a voluntate. Ergo simliter est alia ab intellectu. ¶ ℣. Eadē rō diffinitiōis est potētiaꝝ sensitiue ꝑtis ⁊ intellectiue. Sz memoria in ꝑte sensitiua est alia potentia a sensu: vt supra dictū est⁹. Ergo memoria ꝑtis intellectiue est alia potētia ab intellectu. ¶ ℣. Secūdū Aug. memoria intelligētia ⁊ voluntas sunt sibiinuicē eqlia: ⁊ vnū eoꝝ ab alio oūt. Hoc aūt esse nō posset, si memoria cēt eadē potētia cū intellectu. Nō ē ḡ eadē potentia.

Sz ℣. De rōne memorie est q̄ sit thesaurus vel locus cōseruatiuus spērus. Hoc aūt ꝑtis in. 3. de aīa attribuit intellectui: vt dcm̄ est⁹. Nō ergo in ꝑte intellectiua est alia potētia memoria ab intellectu.

Rndeo Dom̄, q̄ (sicut supra dictum est⁹) potētie aīe distinguunt ꝫm diuersas rōnes obtorū: eo q̄ rō cuuslibet po⁹ assistit in ordie ad id ad qđ rō cuuslibet eiꝰ obm. Dictū est ēt supra⁹: q̄ si aliq̄ potētia ꝫm ꝓpriā rōnem ordinet̄ ad aliq̄d obm fm cōem rōnē obti nō diuersificabit̄ illa potentia ꝫm diuersitates ꝑticulariū dr̄iarum. Sicut potentia visiua, que respicit suum obm ꝫm rōnem colorati: nō diuersificatur ꝫm rō nem albi ⁊ nigri. Intellectus autem respicit suū obm ꝫm cōem rōnez entis: eo ꝙ intellectus polis est quo est oia fieri. Uñ ꝫm nullā diuersificatur. ℣ Sed ꝙo ꝓbat̄ minor etiā quo ad ꝓmā ptē sic. potētia respiciēs rōnē cōez nō diuersificat ꝑ inferiores dr̄ias: ergo po⁹ respiciēs rōnē entis nō diuersificat penes aliquas entis dr̄ias. ergo intellectus nullā ex parte obi diuersitatē sortit. ℣ Tertio. q̄ ad secām ptē tā maioris ꝙ minoris: qz ad idē obm alia est rō agentis alia patiētis: quia illud vt actus ad potentiā: hoc vt potentia ad actū se habet: ꝓna vero dicit duo: ⁊ q̄ memoria nō est alia ab his/ ⁊ q̄ coincidit cū intellectu possibili. Et quo ad ꝓmū q̄dē ꝓbationē nō eget: qz ꝑ ille sunt sole: nō datur ergo tertia. Quo ad ꝫm̄ꝰ ꝓbr̄ in ista: qz cōstare q̄s est actꝰ ꝓpꝛ⁹ memorie est actꝰ potētie passiue sicut ⁊ recipere/ ⁊ nō potētie actue: igit nō coincidit cū intell⁹ agēte sed possibili. ¶ Circa hūc ꝓcessum dupl⁹ dubitat̄. ꝓmo simplr: deide ad hoiem. Simplr quidē/ qz ex rōne vr̄ seqū/ q̄ nulla sit diuersitas specifica inter ꝙcūq; intellꝰ forma liter sumptos: nisi inter agentē ⁊ polem: ⁊ ꝓnr̄ q̄ intell⁹ angeli ⁊ hois sunt eiusdē spēi: imo oēs intellectus sunt eiusdē spēi. Q̄ aūt hoc sequatur: ꝑz vr̄ēdo hac rōne sic/ nulla dr̄ia entis diuersificat itellectū ꝙ nullus intell⁹ distinguit ab alio inte⁹ ex ꝑte obi. oēs ꝙ itell⁹ sunt eiusdē spēi ob tinē: vt visus hois ⁊ leonis: ⁊ sic nō dr̄nt formalr vt intell⁹ sūt ꝑ vt ꝓprietates sunt nār̄ diuersārū: vt visus hois ⁊ visus leonis. Aūs est. ℣ s. tho. q̄ ⁊ ꝓbat illud: qz entis rō est obm intell⁹. ꝓna est nota: qz nō nisi penes entis dr̄iā diuersa obta sunt nāt̄. nullus em̄ intell⁹ esse pōt reū non entis vt obiecti. ꝓpriū. ¶ Ad hominē vero/ qz ipsemet s. tho. superi⁹ in. q. 12. assignauit diuersitatē in intellectu ex parte obiecti/ cum posuit triplicē gradū intellectus iurta triplicē modū essendi rei cognite. s. esse in materia/ subsistere abstr̄e mō: ⁊ esse abstr̄e omni potētia. Quomodo ergo hic dicit nullā esse differentiā entis ex parte

Rndeo Dom̄, q̄ (sicut supra dictum est⁹) potētie aīe distinguunt ꝫm diuersas rōnes obtorū: eo q̄ rō cuuslibet po⁹ assistit in ordie ad id ad qđ rō cuuslibet eiꝰ obm. Dictū est ēt supra⁹: q̄ si aliq̄ potētia ꝫm ꝓpriā rōnem ordinet̄ ad aliq̄d obm fm cōem rōnē obti nō diuersificabit̄ illa potentia ꝫm diuersitates ꝑticulariū dr̄iarum. Sicut potentia visiua, que respicit suum obm ꝫm rōnem colorati: nō diuersificatur ꝫm rō nem albi ⁊ nigri. Intellectus autem respicit suū obm ꝫm cōem rōnez entis: eo ꝙ intellectus polis est quo est oia fieri. Uñ ꝫm nullā

Ad primū Ergo dom̄, q̄ ꝙuis in tertia distōne ꝑmi sniarū dicak q̄ memoria intelligētia ⁊ voluntas sunt tres vires: ⁊ hoc nō est ꝫm intentionē Aug.⁹ q̄ expresse dicit in. 14. de tri. ly si acciꝑiatur memoria: intelligentia ⁊ volūtas ꝫm q̄ semp presto sunt aie, siue cogitentur siue nō cogitent: ad solā memoriā pertinere videnē. Intelligētiā aūt nunc dico: qua intelligimus cogitāres: ⁊ eā voluntatē siue amorē vel dilectionem q̄ ista prolem parētes contiungit. Et quo ꝙ q̄ ista tria nō accipit aug. ꝓ illis tribus potentijs. Sed memoriam accipit ꝓ habituali aie retentiōe: intelligentiā aūt ꝓ actu intellectus: volūtatem aūt ꝓ actu volūtatis. ¶ Ad ꝫm dom̄, q̄ ꝑtr̄i et ꝓnis ꝓnt esse, ꝓpter dr̄ie potētiaꝝ sensitiuaꝝ ꝫm diuersitatē obo: nō aūt potētiaꝝ intellectiuaꝝ: rōne supra dicta⁹. ¶ Ad tertiū dicēdū, q̄ intelligētia ouſ ex memoria, sic actꝰ ex habitu. Et hoc modo etiam equat̄ ei: nō aūt sicut potentia potentie. ¶ Utrū ratio sit alia potentia ab intellectu. Arti. 8.

Ad octauū Sic ꝓcedit. Uł⁹, q̄ In libro em̄ de spiritu ⁊ anima dicitur, Cum ab inferioribus ad superiora ascendere volumus: ꝓius occurrit nobis sensus: deinde imaginatio, deinde ratio, deinde intellectus. Est ergo alia potentia nō ab intellectu: sicut imaginatio a rōne. ¶ Preterea. Boe. dicit in libr. de cōso. q̄ intellectus cōparatur ad rōnē sicut eternitas ad tēpus. Sed nō est⁹ eiusdē virtutis esse in eternitate ⁊ esse in tpe. Ergo non est eadē potētia ratio ⁊ intellect⁹. ¶ Preterea. Homo cōicat cū angelis in intellectu: cum brutis vero in sensu. Sed nō que est ꝓpria hominis: qua aial rōnale dicit⁹, est alia potētia a sensu. Ergo pari rōne est alia ab intellectu: qui ꝓprie conuenit angelis. Unde et intellectuales dicunturc.

Sed ctra Est, q̄ augu. dicit. 3. super gen̄. ad l'am: q̄ illō quo hō irrōnabilibus aſalib⁹ antecellit est ratio, vel mens, vel intelligentia, vel si quo alio vocabulo cōmodius appellatur. Nō ergo et intellectus et mens sunt vna potentia.

Rndeo Dom̄, q̄ rō ⁊ intells in hoie non ꝓnt esse diuerse potentie. Mō manifeste cognoscit si vtriusq; actꝰ cōsideret. Intelligere em̄ ē simplr veritatē intelligibilē apphendere. Rōcinari aūt est ꝓcedere de vno intellecto ad aliud ad veritatē intelligibil⁹ cognoscendam⁹c. Et⁹ angeli qui ꝑfecte possident ꝫm modum sue nāe cognitionē intelligibilis ꝓtatis, nō ꝓnt necesse, ꝓcedere de vno ad aliud: sed simplr ⁊ absq; discursu veritatē rerū apphendunt: vt dio. dicit. 7. ca. de diui. no. Hoies aūt ad intelligibilē veritatē cognoscēdā ꝓueniunt ꝑ cedēdo de vno ad aliud: vt ibidē dr̄. Et ideo rōnales dr̄ic, ꝑz ergo ꝙ rōcinari comparat ad intelligere, sicut moueri ad q̄sceꝛ vel acq̄rere ad hr̄e: quoꝝ vnū est ꝑfecti, aliud autez imꝑfecti. Et q̄ motus semp ab imobili procedit, ⁊ ad aliq̄d q̄tū terminatur: inde est q̄ rōcinatio humana. ꝫm viā acq̄sitionis vel inuētionis ꝓcedit a q̄busdā simpliciter intellectis: q̄ sunt ꝓia ꝓncipia. Et rursus i via iudicij resoluēdo redit ad ꝓia ꝓncipia ad q̄ue in uēta examinat. Ualet̄ū est aūt q̄ q̄scere ⁊ moueri nō reducunt⁹ ad diuersas potētias, sed ad vnā ⁊ eandē etiam in nālibus rebus: qz ꝑ eandē nām aliq̄d mouetur ad locū et q̄scit in loco. Multo ergo magis ꝑ eādē potētiā intelligimus ⁊ rōcinamur. Et sic ꝑz q̄ in hoie eadē potētia est rō ⁊ intellectus.

Ad ꝓmū Ergo dom̄, q̄ illa enumeratio fit ꝫm ordinē actuū: nō ꝫm distōnē po⁹: q̄uis uber ille non sit magne autoritatis⁶. ¶ Ad 2um patet rūsio ex dicti⁶. Eternitas. n. cōparat̄ ad tp̄s. sicut imobile ad mobile. Et iō boe. ꝓparauit intellectū eternitati: rōnē ꝙo tēpori. ¶ Ad 3m dicēdū, q̄ alia aialia sunt ita infra hoiem q̄ non ꝓnt attingere ad cognoscēdā veritatē quā rō inq̄rit. Uñ ꝙo attingit ad cognoscēdā intelligibilē veritatē quā angeli cognoscunt, sed imperfecte. Et ideo vis cognoscitiua angelor⁹ nō est alter⁹ gñis a vi cognoscitiua rōnis: ꝫ cōparat̄ ad ipsam vt ꝑfectū ad imꝑfectū.

Ad primū Ergo dom̄, q̄ ꝙuis in tertia distōne ꝑmi sniarū dicak q̄ memoria intelligētia ⁊ voluntas sunt tres vires: ⁊ hoc nō est ꝫm intentionē Aug.⁹ q̄ expresse dicit in. 14. de tri. ly si acciꝑiatur memoria: intelligentia ⁊ volūtas ꝫm q̄ semp presto sunt aie, siue cogitentur siue nō cogitent: ad solā memoriā pertinere videnē. Intelligētiā aūt nunc dico: qua intelligimus cogitāres: ⁊ eā voluntatē siue amorē vel dilectionem q̄ ista prolem parētes contiungit. Et quo ꝙ q̄ ista tria nō accipit aug. ꝓ illis tribus potentijs. Sed memoriam accipit ꝓ habituali aie retentiōe: intelligentiā aūt ꝓ actu intellectus: volūtatem aūt ꝓ actu volūtatis. ¶ Ad ꝫm dom̄, q̄ ꝑtr̄i et ꝓnis ꝓnt esse, ꝓpter dr̄ie potētiaꝝ sensitiuaꝝ ꝫm diuersitatē obo: nō aūt potētiaꝝ intellectiuaꝝ: rōne supra dicta⁹. ¶ Ad tertiū dicēdū, q̄ intelligētia ouſ ex memoria, sic actꝰ ex habitu. Et hoc modo etiam equat̄ ei: nō aūt sicut potentia potentie. ¶ Utrū ratio sit alia potentia ab intellectu. Arti. 8.

Ad octauū Sic ꝓceditur. Uł⁹, q̄ In libro em̄ de spiritu ⁊ anima dicitur, Cum ab inferioribus ad superiora ascendere volumus: ꝓius occurrit nobis sensus: deinde imaginatio, deinde ratio, deinde intellectus. Est ergo alia potentia nō ab intellectu: sicut imaginatio a rōne. ¶ Preterea. Boe. dicit in libr. de cōso. q̄ intellectus cōparatur ad rōnē sicut eternitas ad tēpus. Sed nō est⁹ eiusdē virtutis esse in eternitate ⁊ esse in tpe. Ergo non est eadē potētia ratio ⁊ intellect⁹. ¶ Preterea. Homo cōicat cū angelis in intellectu: cum brutis vero in sensu. Sed nō que est ꝓpria hominis: qua aial rōnale dicit⁹, est alia potētia a sensu. Ergo pari rōne est alia ab intellectu: qui ꝓprie conuenit angelis. Unde et intellectuales dicunturc.

Sed ctra Est, q̄ augu. dicit. 3. super gen̄. ad l'am: q̄ illō quo hō irrōnabilibus aſalib⁹ antecellit est ratio

¶Super articulum.9.

Titulus ex aug.12.de trini.vel bis occasionem sumit.

¶In corpe vna cōclusio bimēbris.Rō inferior & superior apud aug.nō sunt diuerse potētie/sz distinguunt officia & habitꝫ. Probat pmo pa pis.2o 2a.Prima sic.mediū & cōclusio ad eandē potētiā ptinēt/sz obiectōnis inferioris & superioris se hñt vt mediū & cōclo.ergo eiusdē sunt potes.Minor pz pbat sic.eternū & tēporale se hñt vt medium & cōclusio:vt pz in via inuētiōis & in via iudicij/quāuis econuerso se habeāt: sed hec sunt obiecta rōnis inferioris & superioris:vt pz ex augu.qui rationis superioris officiū dicit:eterna conspicere & cōsulere:inferioris vero tēporalia. Maior vero pbatur dupliciter.primo ex dīa inter habitum & potētiā quo ad hoc:quia habitus ptinēt ad finē:vt pz de primis pncipijs & eorū cōclusionibꝫ: & in scientijs subalternantibus & subalternatis.Secūdo/quia eiusdē mobilis est moueri & ad terminū ptingere/sed mediū & cōclusio se habent vt motus & terminus.potentia vero & mobile,ergo eadez est potentia respectēs mediū & cōclusionem.Secunda vero pars cōclusionis iam pz:quia diuersitatez obiectoz.Quo ad diuersitatē vero habituū declarat:quia in superiori sapientia/in inferiori aūt scientia loquit. ¶Circa hunc processum dubiū occurrit:in doctrina S.tho.precipue:quonā illa propositio/medium et cōclusio ad eandem potentiā pertinent/aut in intelligibilibus minime aut necio.nō pmittue:Tum/quia sic ēt pertinent ad eundē habitum.Tum/quia nō cōcluderet intentū.ergo necessario/sed sic est falsa:vt pz in particulari syllogismo:in quo mediuz est vle & cōclusio particularis:cōstat em hunc q medium spectat ad intellectū:& cōclusio ad cogitatiuam apud Sanctuz Tho.& auerroim.

¶Ad hoc breuiter dicitur/q sermo San. Tho.est formalis:vt iam pluries dictum est:& de medio cōclusionez vt sic intelligendus:et nō de his que extra eorum rationes sunt.ita q intenditur q quecunqz res in quantum differunt vt medium & conclusio non diuersificāt potentiam/quāuis habitum quandoqz:vt patet ex dictis/sed eternum et temporale distant tantum vt medium et conclusio:loquendo de distantia in ordine ad cognitionem.hec enim sola est ad propositas:nisi nō autem ex autoritate Aug.&c.in litera patet.singulare autem & vniuer.ale quāuis vt medium et conclusio se habeant:& ex hoc nō diuersificarent potentiam:magis tamen distant in ordine ad cognitionem quam vt medium & conclusio/vt patet:singulare enim materialiter.vniuersale vero immaterialiter cognoscitur &c.et ideo ad diuersas potentias pertinent. Non intendit igitur negare Sanctus Tho.quin medium & conclusio ad diuersas quandoqz potentias spectent simpliciter vel quodammodo ex alia differentia/sed quod ex sola differentia medij & conclusionis nunquam potentia diuersificatur:

Articulus X. et XI. 184

¶Utrum intelligentia sit alia potentia ab intellectu. Arti.10.

Ad decimū Sic procedit. Vī. q intelligentia sit alia potentia ab intellectu. Dicit em in lib. de spiritu & alia:q cū ab inferioribus & superioribus ascēdimus:plus occurrit sensui.deinde imaginatio.deinde ratio: postea intellꝰ.& postea intelligētia.Sz imaginatio & sensus sunt diuerse potētie. Ergo & intellectus & intelligētia. ¶P. Boe. dicit in.5.de cōsol.q ipm hoiem:aliter sensus, aliter imaginatio,aliter rō,aliter intelligentia intuet.Sed intellectus est eadē potētia cū rōne.Ergo vī q intelligētia sit alia potētia ab intellectus:sicut rō est alia potētia ab imaginatio & sensus. ¶P. Actꝰ sunt pncipij potētijs:vt vī in.2.de aia:sed intelligētia est quēdā actus ab alijs actibus q attribuunt intellectui diuisus.Dicit em dama.q pumus motus intelligētia vocat.Que vero circa aliqd est intelligentia intētio vocat. Que permanēs & figūās aiam ad id qđ intelligit excogitatio vocat.Excogitatio vero in eodē manēs,& ipsam examinās & dijudicās,fronesis vocat.Ergo vī q intelligētia sit qđā specialis potētia.

Sed cōtra Est.q philosophꝰ dicit in.3.de anima:quod intelligentia indiuisibilium est:in quib nō est falsum.Sed huiusmodi cognoscere pertinet ad intellectum.Ergo intelligētia nō est alia potentia preter intellectum.

Rñdeo Dicendū.q hoc nomē intelligētia,ppriē significat ipsum actū intellectus qui est intelligere. In quibusdā tamē libris de arabico trāslatis,substātie separate quas nos angelos dicimus, intelligētie vocant:vnde,ppter hoc q hmōi substātie semp actu intelligunt. In libris tñ de greco translatis dñr intellectus seu mentes.Sic ergo intelligētia ab intellectu nō distinguit,sicut potētia a potētia:sz sicut actꝰ a potētia.Inuenit em talis diuisio & a philosophis.Qnqz em ponunt quatuor intellectus.s.intellectū agentē,possibilē,& in habitu, & adeptū.Quorū quilibet intellectꝰ agēs & possibilis sunt diuerse potentie:sicut & in obus est alia potētia actiua & alia passiua.Aliaverō tria distinguuntur scōm tres status intellectꝰ possibilis.Qui qnqz est in potētia tñ. Et sic dicitur possibilis. Quandoqz autē in actu primo qui est scientia. Et sic dicitur intellectus in habitu.Quando autem in actu scōo:qui est cōsiderare.Et sic dicitur intellectus in actu:& siue intellectus adeptus.

Ad primū Ergo dōm.q si recipiuz illa authoritas & intelligentia ponitur pro actu intellectus. Et sic diuiditur contra intellectum,sicut actus contra potentiam. ¶Ad scōm dōm.q boe. accipit intelligentiā pro actu intellectus qui transcendit actum rōnis. Unde ibidem dicit:q ratio tantū humani generis est sicut intelligentia sola dei. Propriū enim dei est q ablqz omni inuestigatione omnia intelligat. ¶Ad tertiū dicendū.q oēs illi actus quos dam.enumerat sunt nius potentie,s. intellective.Que primo quidē simplr aliquid apprehendit.Et hic actus dicitur intelligētia. Sed vero id qđ apprehēdit ordinat ad aliquid aliud cognoscēdū vel operādū.Et hic vocatur intentio.Dum vero persistit in inqsitione illius qđ intendit vocatur cogitatio. Dum vero id qđ est excogitatū examinat ad aliqua certa.dicit scire vel sapere.Quod est fronesis vel sapientie. Nam sapientie est iudicare:vt dicitur in primo mete.Ex quo aūt habet aliquid pro certo,quasi examinatum: cogitat quomodo possit illud alijs manifestare.Et hec est dispositio interioris sermonis:ex qua procedit exterior locutio. Nō em omnis differentia actuum potentias diuersificat:sed sola illa que non potest reduci in idem principium:vt supra dictum est.

¶Utrum intellectus speculatiuus & practicus sint diuerse potentie. Arti.11.

Ad vndecimum sic procedit. Vī. q intellectus speculatiuus et practicus sint diuerse potentie. Apprehensiuum enim & motiuum sunt diuersa genera potentiarum:vt patet in.2.de anima Sed intellectus speculatiuus est apprehensiuꝰ tñs: intellectꝰ aūt practicꝰ ē motiuus. Ḡ sunt diuerse potentie.

¶Preterea. Diuersa ratio obiecti diuersificat potētiā.Sz obiectū speculatiui intellectus est verū:practici aūt bonū.Que differūt rōne.Ergo intellꝰ speculatiuus & practicus sunt diuerse poᵉ. ¶P. In parte intellectiua intellꝰ practicus cōparat ad speculatiuū:sicut estimatiua ad imaginatiuam in parte sensitiua.Sed estimatiua differt ab imaginatiua sicut poᵃ a poᵃ:vt supra dictū estᵉ. Ergo & intellectus practicus a speculatiuo.

Sed contra Est.q dicitur in.3. de anima: quod intellectus speculatiuus per extensionem fit practicus.Una autem potentia non mutatur in aliam.Ergo intellectus speculatiuus & practicus non sunt diuerse potentie.

Rñdeo Dicēdū.q intellectꝰ practicꝰ & speculatiuus nō sunt diuerse poᵉ.Cuius rō est.qr vt supra dictū ē: id qđ accidēt alr se hz ad obiecti rōnē.quaz respicit aliq poᵃ:nō diuersificat potētiā. Accidit em colorato q sit homo aut magnum aut puū.Ut oia hmōi eadē visiua potentia apprehendunt.Accidit aūt alicui apphēlo q intellꝰ q intellꝰ ordinet ad opus vel nō ordinetur.Scōm hoc aūt differūt intellꝰ speculatiuus & practicus.Nā intellectus speculatiuꝰ est q qđ apprehendit nō ordinat ad opus:sz ad solā veritatis cōsiderationē.Practicꝰ vero intellectus dicit q hoc qđ apprehēdit ordinat ad opus.Et hoc est qđ pbs dicit in.3.de aia: q speculatiuus differt a practico fine. Ut a fine denoiatur vterqz. Hoc qđē speculatiuus,ille vero practicus.i.opatiuus.

Ad primū Ergo dōm.q itellꝰ practicus est motiuus nō qđ exequēs motū:sz qđ dirigēs ad motū. Qđ patet per fm modū sue apphēsiōis. ¶Ad scōm dōm.q verū z bonū conuertūtᵉ includūtᵉ. Naz verū est qđā boᵐ. Alioqn nō eēt appetibile.Et bonū est qđā vez. Alioqnnō esset intelligibile.Sicut igit oīm appetituꝰ pōt eē vez inquātū hz rōnē boni:sicut cū aliqs appetit veritatē cognoscere:ita oīm intellectꝰ practici est bonū ordinabile ad opus,sub rōne veri.Intellꝰ em practicꝰ veritatē cognoscit:sicut & speculatiuꝰ:sz veritatē cognitā ordinat ad opus. ¶Ad 3m dōm.q multe differētie diuersificāt sensitiuas potētias:q nō

Universidad de Deusto Biblioteca

Universidad de Deusto Biblioteca

¶Utrũ synderesis sit quedam spãlis potẽtia ab alijs distincta. Arti.12.

AD duodecimũ Sic pceditur. Videtur ꝙ synderesis sit qdã spãlis potentia ab alijs distincta. Ea enim que cadũt sub vna diuisione vñr esse vnius gñis. Sed in glo. hiero. ezech.1. diuiditur synderesis ɔtra irascibilem ⁊ concupiscibilem ⁊ rõnalẽ: que sunt quedã po^e. Ergo synderesis est quedã potentia. ¶Preterea. Opposita sunt vnius gñis: sed synderesis ⁊ sensualitas opponi videntur: qr synderesis semp inclinat ad bonũ sensualitas aũt semp ad malũ. Vñ ꝑ serpentem significatur: vt pz per Augu.12. de tri. Vr ergo ꝙ synderesis sit potẽtia sicut ⁊ sensualitas. ¶Preterea. Aug. dicit in libr. de libero arbi. ꝙ in naturali iudicatorio assunt quedã regule: ⁊ semina virtutũ, ⁊ vera, ⁊ incõmutabilia. Hec aũt dicimus synderesim. Cũ ergo regule incõmutabiles quib⁹ iudicam⁹, pertineãt ad rõnẽ ꝫm sui superiorem ptẽ: vt aug. dicit. 12. de trini. vr ꝙ synderesis sit idẽ quod ratio. Et ita est quedam potentia.

Sed cõtra. Potẽtie rationales se habent ad opposita secundũ philosophum. Synderesis autẽ non se habet ad opposita: sed ad bonum tñ inclinat. Ergo synderesis non est potentia. Si enim esset potentia oporteret ꝙ esset rõnalis potẽtia. Non enim inuenitur in brutis.

Rñdeo Dicendũ, ꝙ synderesis non est potentia, sed habitus: lz quidam posuerint synderesim esse quãdam potentiam ratione altiorẽ: quidã vero dixerint eam esse ipsam rationẽ, non vt est ratio, sed vt est natura. ¶Ad hui⁹ aũt euidentiaz cõsiderandũ est, ꝙ sicut supra dictũ est,^e rõcinatio hominis, cũ sit qdã motus, ab intellectu progreditur aliquorũ. s. naturalr notorũ absqz inuestigatione rõnis, sicut a quodam pncipio immobili: ⁊ ad intellectũ etiã terminatur inqʒtũ iudicam⁹ per principia per se naturalr nota de his q̃ rõcinando inueniuntur. Constat aũt ꝙ sicut rõ speculatiua: rõcinatur de speculatiuis: ita rõ practica rõcinatur de operabilibus. Opz igitur naturaliter nobis esse indita: sicut pncipia speculabiliũ ita ⁊ principia opabiliũ. Prima aũt pncipia speculabiliũ nobis naturalr indita non pertinent ad aliquã spãlẽ potentiã: sed ad quendam spãlem habitũ, qui dicitur intellectus pncipiorũ: vt ptz in.6.ethi. Vñ ⁊ pncipia opabiliũ nobis naturaliter indita non ptinent ad spãlem põtentiã: sed ad spãlem habitũ naturalem: quẽ dicimus synderesim. Vñ ⁊ synderesis dicitur instigare ad bonũ ⁊ murmurare de malo: inquantũ p prima principia pcedimus ad inueniendum, ⁊ iudicamus inuẽta. Patet ergo quod synderesis non est potentia sed habitus naturalis.

Ad primũ Ergo dicẽdũ, ꝙ illa diuisio hiero. attẽditur ꝫm diuersitatem actuum: non secundũ diuersitatem potentiarum. Diuersi autẽ actus possunt esse vnius potentie. ¶Ad scdm dõm, ꝙ oppositio sensualitatis ⁊ synderesis attenditur secundũ oppositionem actuũ: nõ sicut diuersarum specieruz vnius generis. ¶Ad tertiũ dõm, ꝙ huiusmodi incõmutabiles rõnes sunt pma pncipia opabiliũ: circa q̃ non contingit errare: ⁊ attribuũtur rõni, sicut potẽtie, ⁊ synderesi, sicut habitui. Vñ ⁊ vtroqz s. ratione ⁊ synderesi naturaliter iudicam⁹.

¶Utrũ cõscia sit quedã potentia. Art.13.

AD tertiumdecimũ sic pceditur. Videtur ꝙ cõsciẽtia sit quedam potentia. Dicit enim orige. ꝙ cõscientia est spiritus corrector ⁊ pedagogus anime sociat⁹: quo separatur a malis ⁊ adheret bonis. Sz spiritus in anima noiat potẽtiã aliquã. Vel ipsam mentem: secundũ illd ephe.3. renouamini spiritu mentis vestre. Vel ipsam imaginationẽ. Vñ ⁊ imaginaria visio spiritualis vocatur: vt pz per aug.13. super gen. ad lit. Est ergo cõsciẽtia quedã potẽtia. ¶Preterea. Nihil est peccati subm nisi potẽtia aie. Sed consciẽtia est subm pcti. Dicitur enim ad Thi.1. de quibusdã: ꝙ inquinate sunt eorũ mentes ⁊ consciẽtia. Ergo videtur ꝙ cõsciẽtia sit potentia. ¶Preterea. Necesse est ꝙ conscientia sit actus vel habitus vel potentia. Sed non est actus: qr non semp maneret in hoĩe. Nec etiã habitus. Non enim esset vnũ q̃d conscientia, sed multa. Per multos enim habitus cognoscitiuos dirigimur in agendis. Ergo conscientia est potentia.

Sed cõtra. Conscientia deponi põt non aũt potẽtia. Ergo conscientia non est potentia.

Rñdeo Dicendũ, ꝙ consciẽtia proprie loquẽdo non est potentia, sed actus. Et hoc ptz: tum ex rõne nois: tum etiã ex his q̃ secundũ cõem vsum loquẽdi consciẽtie attribuuntur. Conscientia enim secundũ ppietatẽ vocabuli importat ordinem sciẽtie ad aliqd. Nã cõsciẽtia dr cũ alio scientia. Applicatio aũt sciẽtie ad aliqd fit p aliquẽ actũ. Vñ ex ista rõne nominis, ptz ꝙ consciẽtia sit actus. Idẽ aũt apparet ex his que conscientie attribuuntur. Dicitur enim cõscia testificari ligare vel instigare, vel etiã accusare, vel etiã remordere siue reprehendere. Et hec oĩa cõsequuntur applicationẽ alicuius nostre cognitionis vel sciẽtie ad ea que agim⁹. Que quidẽ applicatio fit tripliciter. Uno modo secũdũ ꝙ recognoscimus aliqd nos fecisse vel non fecisse: scdm illud eccl.7. Scit ɔsciẽtia tua te crebro maledixisse alijs. Et secundũ hoc cõsciẽtia dicitur testificari. Alio modo applicatur ꝫm ꝙ p nostrã cõsciẽtiã iudicamus aliqd esse faciendũ vel nõ faciendũ. Et ꝫm hoc dr conscientia ligare vel instigare. Tertio mõ applicatur ꝫm ꝙ p ɔsciẽtiã iudicamus ꝙ aliqd qd est factum sit bñ factũ vel non bene factum. Et ꝫm hoc ɔsciẽtia dr excusare vel accusare seu remordere. Patet autẽ ꝙ oĩa hec cõsequuntur actualẽ applicationẽ sciẽtie ad ea que agimus. Vñ ppie loquẽdo conscientia noiat actũ. Qr tñ habitus est principiũ act⁹: qñqz nomẽ cõsciẽtie attribuitur primo habitui naturali. s. synderesi: sicut hiero. in glos. ezech.1. synderesim conscientiã nominat: ⁊ basilius naturale iudicatoriũ. Et dama. dicit ꝙ est lux intellect⁹ nostri. Consuetum enim est ꝙ cause ⁊ effect⁹ per inuicem nominentur.

Ad primũ Ergo dicendũ, ꝙ conscientia dr spũs p mente ponitur: quia est quoddam mentis dictamen. ¶Ad secundum dicendum, ꝙ inquinatio dicitur esse in csciẽtia nõ sicut in subiecto: sed sicut cognitũ in cognitione: inquãtum. s. aliquis scit se esse inquinatum. ¶Ad tertium dicendum, quod actus, etsi non semper maneat: semper tamen manet in sua causa: que est potentia et habitus. Habitus

¶Super arti.12.

400 2.di.24 q.2.ã.3. ⁊ veri.q. 16.ar.1. ⁊ art.2. ad quartum.

In titulo. Synderesis. i. instigatorium ad bonum/ et murmur quem sentim⁹ in nobis d malo moris. Specialis cõtra cõmunez. Potentia contra actum ⁊ habit⁹um. Ita qd duo queruntur / an hic murmur spectet ad quandam specialez potentiam anime / an ad communem iam dictã. s. intellectum. Et siue spectet ad intellectum siue ad aliam potentiam/ an sit ipsa potentia/ an non.

¶In corpore tria. Primo proponit responsionem appositis duabus opinionibus contrarijs. Secundo premittit qdam presuppositum necessarium ad veritatez habendã. Tertio probat ppositam conclusionez.

396 ¶Quo ad primum determinatio est ꝙ synderesis non est potẽtia sed habit⁹. Prima opinio tenet ꝙ est potentia ⁊ specialis: altior. s. ratione. Secunda ꝙ est quidem potẽtia sed nõ specialis/ sz sub speciali ratione: tenet enim ꝙ est ratio nõ vt rõ sed vt natura.

¶Quo ad secundũ presupponitur / ꝙ nobis sũt indita pncipia operabilium sicut ⁊ speculabiliũ. quod probatur sic. Omnis ratio cũ motus sit/ a naturalr notis est/ ⁊ terminatur resolutiue ad illa. ergo ⁊ ratiocinatio de operabilibus ergo naturaliter sũt nobis indita operabilium principia. omnia patent.

¶Quo ad tertium conclusio responsiua est/ synderesis non est potentia/ sz naturalis habitus intellectus respectu principiorũ in operabilib⁹. Probatur sic. Indita cognitio principiorum speculabilium/ nõ est potentia/ sed naturalis habitus intellectus speculatiui. ergo indita cognitio principiorum operabilium non est potentia sed naturalis habitus: sed synderesis est talis predicta cognitio operabiliũ principiorũ. ergo. Processus totus est notus. ⁊ minor pbatur ab actu s. instigare ⁊ murmurare: sunt enim hi act⁹ a principijs naturaliter notis: ac per h ad vnum determinatis ⁊ immobilibus peruenientem. Et sic patet quomodo et ille false opiniones aliqualiter verũ dixerunt: est enim synderesis altior ratione: qr immobilis ad bonum, determinata est etiam ratio vt natura. i. vt determinata naturaliter ad veruz operabile: qr tamen vtrũqz horũ indito habitu fit: ideo errarunt.

401 2.d.24. q.2.ã.4 Et vi.q. 17.ar.1. Et ro.2. l.3.co.4

¶Super arti.13.

Titulus clarus. ¶In corpe duo iuxta duo mẽbra implicite distinctionis scz conscientie nomen sumitur dupliciter. s. proprie ⁊ communiter. Primo quid sit proprie. Secundo quid communiter.

¶Quo ad primum conscientia proprie est actus/ non potẽtia aut habit⁹. Probatur dupliciter. Primo ex qd nominis. Secundo ex tribus generibus actuum ei attributorum scz testificationis q̃ ad preterita: et ligationis quo ad futura/ ⁊ excusationis/ quo ad bene vel male. ⁊ omnia clara sunt.

¶Quo ad secundũ conscientia communiter sumitur pro habitu. primo. s. synderesi que est conscientie pncipalis radix ⁊ regula. Declaratur authoritatibus hieronymi damasce. et basilij: ⁊ redditur causa/ quia consuetum est vt causas effectuum nominibus appellemus/ ⁊ habit⁹ ab actibus nuncupemus.

¶Super

¶De potẽtijs appetitiuis in cõi. Qõ.80.

DEinde cõsiderãdum est de potẽtijs appetitiuis. Et circa hoc cõsiderãda sunt quatuor. Primo de appetibili in cõmuni. Scdo de sensualitate. Tertio de volũtate. Quarto de libero arbitrio.

¶Circa primũ querũtur duo. Primo: vtrũ debeat poni appetitus aliqua specialis potentia anime. Scdo: vtrum appetitus diuidatur in appetitum sensitiuum ⁊ intellectiuum sicut in potentias diuersas.

¶Utrum appetit⁹ sit aliqua specialis anime potentia. Arti.1.

AD primũ Sic pceditur. Videtur ꝙ appetitus nõ sit aliqua specialis anime potentia. Ad ea enim q̃ sunt cõia animatis ⁊ inanimatis: nõ est aliqua potẽtia anime assignãda. Sed appetere est cõe animatis ⁊ inanimatis: qr bonũ est qd oia appetunt: vt dr in.1.ethi. Ergo appetitus non est specialis potẽtia anime. ¶P. Potẽtie distinguũtur ꝫm obiecta. Sed idẽ est qd cognoscimus ⁊ appetimus. Ergo vim appetitiuam nõ opz esse aliam preter vim apprehẽsiuam. ¶P. Cõe nõ distinguitur cõtra proprium. Sed quelibet potẽtia anime appetit quoddam particulare appetibile. s. obiectum sibi conueniens. Ergo respectu huius obiecti qd est appetibile in communi, non oportet accipi aliquam potentiam ab alijs distinctaz que appetitiua dicatur.

Sed ɔtra Est ꝙ phs in.2. de aia distinguit appetitiuuz ab alijs potentijs. Dam. etiã in.2. lib. distinguit vires appetitiuas a cognitiuis.

Rñdeo Dõm, qd necesse est ponere quãdã potẽtiã aie appetitiuã. ¶Ad cui⁹ euidẽtiã cõsiderãdũ est: qd quãlibet formã sequitur aliqua iclinatio^e. Sicut ignis ex sua forma inclinatur in superiorẽ locũ: ⁊ ad hoc ꝙ gñet sibi sile. Forma aũt in his q̃ cognitionẽ participãt, altiori mõ inuenitur q̃ in his q̃ cognitione carẽt^e. In his enim q̃ cognitiõe carẽt, inuenitur tantũmõ forma ad vnũ esse ppriũ determinãs vnũqdqz qd etiã naturale vniuscuiusqz est. Hanc igitur formã naturalẽ sequitur naturalis inclinatio: q̃ appetit⁹ naturalis vocatur. In habẽtibus aũt cognitionẽ sic determinatur vnũquodqz ad ppriũ esse naturale p formã naturalẽ, ꝙ tñ est receptiuũ specierũ aliarũ rerũ. Sicut sensus recipit spẽs oim sensibiliũ: ⁊ intellꝰ oim intelligibilium. Et sic aia hois scit oia quodãmõ ꝫm sensum ⁊ intellectũ: in quodã mõ cognitionẽ hñtia ad dei silitudinẽ appropinquãt: in q̃ oia pexistunt: sicut Dio. dicit. Sicut igitur forme altiori mõ existunt in hñtib⁹ cognitionẽ supra modũ formarũ naturaliũ: ita opz qd in eis sit inclinatio supra modũ inclinationis nãlis: q̃ dr appetit⁹ nãlis. Et hec superior inclinatio ptinet ad vim aie appetitiuã: p quã animal appetere põt ea q̃ apprehẽdit: nõ solũ ea ad q̃ inclinatur ex forma naturali. Sic igitur necesse est ponere aliquam potẽtiam anime appetitiuam.

Ad primũ Ergo dõm, ꝙ appetere inuenitur in hñtib⁹ cognitionẽ supra modũ cõem, quo inuenitur in oib⁹: vt dictũ est. Et iõ opz ad hoc determinari aliquã potẽtiã aie. ¶Ad scdz dõm, ꝙ id qd apprehẽditur ⁊ appetitur est idẽ subo: sed differt rõne^e. Apprehẽditur enim vt est ens sensibile vel intelligibile: appetitur vero vt est ɔueniẽs aut bonũ. Diuersitas aũt rõnũ in obis requiritur ad diuersitatẽ potẽtiarũ: non autẽ materialis diuersitas^e. ¶Ad tertiũ dõm, ꝙ vnaqueqz potentia anime est q̃dã forma seu nã: ⁊ hz naturalẽ inclinationẽ in aliqd. Vñ vnaqueqz appetit obm sibi ɔueniẽs naturali appetitu^e supra quẽ est appetit⁹ aialis ɔñs apprehẽsionẽ quo appetit aliqd nõ ea rõne qua est cõueniẽs ad actũ hui⁹ vel illius potẽtie: vtpote visio ad videndũ, et auditio ad audiendum: sed quia est cõueniẽs simpliciter animali.

¶Utrum appetitus sensitiuus ⁊ intellectiuus sint diuerse potentie. Arti.2.

AD scdm Sic pceditur. Videtur ꝙ appetitus sensitiuus ⁊ intellectiuus nõ sint diuerse potẽtie. Potentie enim nõ diuersificantur p accñtales drias: vt supra dictũ est^e. Sed accidit appetibili ꝙ sit apprehensum p sensum vel intellectũ. Ergo appetitus sensitiuus ⁊ intellectiuus non sunt diuerse potẽtie. ¶P. cognitio intellectiua est vlium: ⁊ scdm hoc distinguitur a sensitiua, q̃ est singulariũ. Sed ista distinctio nõ hz locũ ex parte appetitiue. Cũ enim appetitus sit motus ab aia ad res q̃ sunt singulares: oẽs appetitus videntur esse rei singularis. Nõ ergo appetitus intellectiuus dz distingui a sensitiuo. ¶P. Sicut sub apphẽsiuo ordinatur appetitiuuz, vt inferior potẽtia: ita ⁊ motiuũ. Sed nõ est aliud motiuum in hoĩe ɔñs intellectum q̃ in alijs animalibus ɔñs sensum. Ergo pari ratione neqz est aliud appetitiuum.

Sed ɔ Est, ꝙ phs in.3. de aia distinguit duplicẽ appetitũ: ⁊ dicit ꝙ appetitus superior mouet inferiorem.

Rñdeo Dõm, ꝙ necesse ẽ dicere appetitũ intellectiuũ esse aliã potẽtiã a sensitiuo. Potẽtia enim appetitiua

¶Super.q.80. Arti.1.

Titulus clarus in se. Eius aũt rõ est: qr cũ oib⁹ reb⁹ attribuatur appetere suũ bonũ: aialibus spãliter attribuitur: ꝙ appetũt. ¶In corpe vna ɔclusio rñsiua affirmatiue. Necesse est ponere quãdã aie potentiã appetitiuã. Probatur: in cognoscẽtib⁹ inuenitur forma altiori mõ/ q̃ in cognitione carẽtib⁹. ergo in illis inuenitur inclinatio altior q̃ i istis. ergo appetitiua potẽtia. Ans pbatur/ qr in reliqs forma determinat vnumqdqz ad ppriũ ⁊ naturale tñ esse. In cognoscẽtib⁹ aũt nõ solũ ad hoc sz ad alienũ ⁊ intẽtionale esse se extendit declaratur: qr sic aia est quodammõ oia. Prima ɔña fundatur sup hoc: ꝙ oẽm formã sequitur pportionaliter inclinatio aliqua: qd ptz tam in pprijs vt formaz ignis sequitur inclinatio sursum: q̃ in alienis: vt pfecta sequitur inclinatio ad gñationẽ similium. Scda vero ɔña fundatur sup hoc: ꝙ talis superior inclinatio ad appetitiuã potentiam pertinet: cuius pbatio insinuatur: e. eo qd per appetitiuã potẽtiam animal põt appetere nõ solum propria ⁊ naturalia sed apprehensa.

40 di.27. q.1.ã.2. Et vi.q. 15.ar3.

¶Aduerte hic qd rõ ista S.T. subtilissima est: ⁊ a priori ostẽdit necessitatẽ quare appetitiuã ponit specialem potentiã seu virtutẽ distinctam ɔ alias potẽtias in habentib⁹ cognitionẽ: in alijs vero non. Cuz enim appetere nihil aliud sit q̃ iclinari in aliqd. Et appetitus inclinatio ipsa sit: et vnãquãqz naturam imo vnãquãqz rẽ comitatur inclinatio sua ad aliqd sibi proportionatũ. Cõsequens est: vt quẽadmoduz rerũ nature pportionaliter inueniũtur ⁊ nõ vnius rõnis perfectionez habere ita et pportionales comitentur inclinationes: ita ꝙ quẽadmodum forma excedit formã nõ ꝫm gradũ pfectionis tñ: sed ꝫm reruz ordinẽ: qr. s. vna est i altiori rerũ ordine q̃ alia: ita inclinatio sit superior inclinatiõe: et in hoc fundatur prima ɔña litere. Videmus aũt duos reruz ordines in toto vniuerso. Unũ eorũ: quorũ nature hoc solum hñt/ qd sunt tñ ipsemet: vt pz in oib⁹ inanimatis ⁊ etiã vegetabilib⁹ tantũ. Alterũ vero eorũ quorum naturis nõ sufficit vt sint ipsemet: sed extẽdunt se ad hoc vt sint etiã alia: vt pz in sentiẽtib⁹ ⁊ intelligẽtib⁹. Si igitur vnãquãqz naturã pportionalis sequitur inclinatio: primi ordinis naturas sequitur inclinatio ad naturalia ⁊ ppria tantũ. Secũdi vero ordinis naturas sequitur inclinatio nõ solũ ad naturalia sed ad apprehẽsa: sunt enim ipse ⁊ apprehẽsa: ille vero sunt tantũ ipse. Et ex hoc vlterius sequitur: ꝙ inclinatio rerũ primi ordinis multiplicatur in eodẽ iuxta multiplicationem rerũ: quẽadmodũ ⁊ esse ppriũ ⁊ naturale cuiusqz cuz re ipsa multiplicatur. Et ppterea aliud est nãlis appetit⁹ leuis ad esse sursũ/ ⁊ illi⁹ eiusdẽ ad gñandũ sibi sile ⁊c. ille enim est leuitas: hic aũt calor vel qcqd est sua vis pductiua. Inclinatio vero ɔñs naturas scdi ordinis nõ multiplicatur in eodẽ/ iuxta rerũ multiplicationẽ: sed est vna q̃dã spãlis vis: alioqn pportionata nõ esset nature a qua fluit. Natura enim ipsa vna exñs est ipsa ⁊ alia. Ergo et inclinatio si pportionalis est/ dz se extẽdere ad vtraqz: nãlia. s. ⁊ apphẽsa. Ex amplitudine igitur nãe: qua nõ solũ est ipsa sed alia: oritur ꝙ appetitus ei⁹ sit vnus respectu vtrorũqz: ac p hoc sit spãlis vis ptãsqz nature. Et hoc fuit fundamẽtũ scde ɔñe: vt patet in litera.

115 80 298 385

¶In rñsiõe ad scdm: memẽto qd ea ratiõe dr ens intelligibile aut sensibile apphensionis obm: q̃ in scdo de aia dr visibile obz visus. Nõ enim intẽditur in lra: ꝙ ens sub rõne intelligibilitatis aut sensibilitatis sit obm apphẽsionis: sicut nec color sub rõne visibilitatis ẽ obiectũ visus: sz intẽditur ꝙ obm apphẽsionis/ est ipm ens intelligibile qdẽ respectu intellectiue: ⁊ sensibile respectu sensitiue: ita ꝙ distinctio apphẽsiue vis ab appetitiua in hoc stat/ qd rõ obi illi⁹ est entitas: isti⁹ vero est bonitas siue conuenientia. a b 399 3 c 385

¶In rñsione ad tertiuz nota hinc: qd in cognoscẽtib⁹ quẽadmodũ est vtriusqz rõ s. nature ⁊ cognosciti ui: ita est vterqz appetitus naturalis q̃ nihil aliud est q̃ ipa naturalis potẽtia cuiusqz ad suã pfectionez. Et aialis q̃ nõ fertur nisi ad actũ cognitũ. Et ppterea videre audire ⁊ alia hmõi: ⁊ ẽt ipm appetere duplr appetim⁹. Naturalr scdm partẽ. i. scdm illã potentiã cuius est pfectio. Et aialiter: cũ apprehẽsum visionis aut volitiõis bonum cõcupiscimus ⁊ cõseruare conamur.

403 Ueri.q. 15.arti. 3.cor.et q.22.ar. 4. Et.1.de aia lect. 10.co.3. Et li.3. lect.14. col.2. 379

¶Super Arti.2.

Titul⁹ clar⁹. ¶In corpe vna cõclusio rñsiua affirmatiue: appetitus intellectiuus / et sensitiuus / sunt diuerse potẽtie. Probatur. passiua ⁊ mobilia distinguuntur ꝫz distinctionẽ actiuorũ et motiuorũ: appetitus est potẽtia passiua ab apphẽso. ergo appetit⁹ diuersitas est ꝫm diuersitatem apprehensi sed apprehensum per intellectum diuersi est generis ab apprehenso per sensum, ergo appetitus intellectiuus alia est potentia ab appetitu sensitiuo. Maior probatur dupliciter. primo. mobile oportet esse proportionatum motori. Secundo: quia ipsa potentia passiua rationem habet ex ordine ad suum actiuum. minor vero probatur: quia appetibile apprehensum solum est mouens non motum/ vt patet

in tertio de anima: reliqua per se nota relinquuntur.
¶ Circa maiorē et illius probationē nota duo. Primo q̄ q̄uis debeat esse mutua proportio inter motiuum et mobile: et similiter inter actiuum et passiuū: q̄r tū materia est propter formā/ et nō ecōuerso: vt pz. 2. phy. passiuū aūt et mobile mat'r se habeant respectu actiui et motiui: q̄ rōne forme agunt et mouent: distinctio passiuoꝝ et mobiliū ex actiuis et motoribus est a priori ecōuerso ꝟo assignaretur a posteriori. Uñ rō ista est a priori. Et ex h̄ habes scdz. i. differentiā inter primā pbōnē et scdam. pma enim sumpta est ex pportiōe mutua iter actiuum et passiuum. secunda vero ex proprijs potentie passiue: scilicet qd diffinitionem suam sortitur ex ordine ad suum actiuū: sicut materia ex ordine ad formā. De hoc aūt multa superius scripta sunt: quō s. hmōi entia diffiniunf in ordine ad extrinseca.

est potentia passiua: que nata est moueri ab apprehenso. Unde appetibile apprehēsum est mouens non motum. appetitus autem mouens motum: vt dicitur in tertio de anima. et xj. meta. Passiua autem et mobilia distinguuntur fm distinctionē actiuorum et motiuorum: quia oportet motiuum esse proportionatum mobili, et actiuum passiuo: et ipsa potētia passiua propriam rationem habet ex ordine ad suum actiuum. Quia igif est alterius generis apprehensum p intellectū et apprehēsuz p sensum ↄ̄ns est q̄ appetitus intellectiuus sit alia potētia a sensitiuo.

Ad primū Ergo dōm, qd appetibili nō accidit esse apprehēsum p sensum vel intellectū: sz p se ei cōuenit. Nā appetibile nō mouet appetitū nisi inquātū est apprehēsuz. Uñ dr̄ia apprehensi sunt p se dr̄e appetibilis. Uñ potētie appetitiue distinguunf fm dr̄iam apprehēsoꝝ: sicut fm ppria oba. ¶ Ad scdm dōm, q̄ appetitus intellectiuus, et si feraf in res q̄ sunt extra animā singulares: ferf tū in eas fz aliquā rōnē vl'em: sicut cū appetit aliqd q̄r est bonū. Uñ phs dicit i sua rhetorica: qd odiū pōt esse de aliquo vl'i: puta cum odio habemus oē latronū gen⁹. Sil'r etiā p appetitū intellectiuū appetere possum⁹ immaterialia bona q̄ sensus nō apprehēdit, sicut scientiā ꝟtutes et alia hmōi. ¶ Ad tertiū dōm: q̄ sicut dr in. 3. de aia: opinio vniuersalis nō mouet nisi mediāte particulari, et sil'r appetitus superior mouet mediante inferiori. Et ideo non est alia vis motiua consequēs intellectum et sensum.

¶ Circa minorem/ dubium non paruum occurrit: an appetibile moueat appetitum in genere cause efficiētis. Habet enim hoc difficultatē simpliciter/ et in via. S. T. Simpliciter quidē/ q̄r si mouet actiue aut efficit in appetitu aliquid preuiū actui: aut actum ipsum. Nō aliquid preuiū. Tum q̄r fictio est ponere tale ens preuiū/ vt patet ex diuisione facta. 6. ethi. de his que sunt in aia. Tum q̄r ipsum apprehēsum est sufficiēs ratio appetendi ipsi appetitui/ nec actū ipsum/ q̄r aut vt agens totale et sufficiens/ et hoc nō/ q̄r tunc periret libertas: volūtate pure passiue cōcurrente ad actū suum/ aut vt agēs partiale. et hoc videf inconueniens. Tum q̄r effectus totaliter liber qualis est elcon: non esset total'r sed partialiter liber/ q̄r ab vna cā partiali naturali. s. obo/ et alia libera. s. volūtate. Tum q̄r scrutādū restat an iste due cause obm. s. et appetitus se habeant sicut cause quarum neutra aliqd ab altera recipit in seipsa/ sed conueniūt tm̄ in vno effectu: an sicut ille quarū altera a reliqua suscipit/ et si sic/ dōm est: quid et quō. Si aūt nō mouet actiue. Falsum est: in primis q̄ appetitus sit potētia passiua. Nulla quoq̄ erit efficax via ad pbādū aliqd pati ab alio: si appetit⁹ quē experimur ab appetibili moueri, negamus pati ab ipso: dicentes qd ipse seipm̄ agit ad pntiā appetibilis/ et nō appetibile mouet ipm̄: hoc em̄ mō dicemus q̄z: de itellectu respectu obi: hoc de sensu respectu sensibilis: quin etiā de ligno respectu cōburētis. In doctrina vero. S. T. spāliter est hoc difficile/ q̄r hic expresse ponit volūtatē in gn̄e potētie passiue vt distinguitur ↄ actiuū/ et apprehēsum in gn̄e actiui vt distinguif ↄ passiuum. Et tn̄ inferi⁹. q. 82. ar. 4. cū arguisset/ q̄ si volūtas mouet intellectū mouēs moueref a moto: qd est impole per se loquēdo. Rñdēdo dicit has motiones esse diuersoꝝ generū/ q̄r apprehēsum mouet in gn̄e cāe finalis/ volūtas effectiue. Ubi expsse negare vr̄ que hic dicit/ q̄r si appetit⁹ ab apprehēso mouef vt agēs a fine. ergo appetit⁹ nō est in gn̄e potētie passiue vt distinguif ↄ actiuā/ vt hic dicit. Et rursus. ergo appetibile nō mouet appetitū vt actiuū passiuū. Et rursus. ergo rō hic fctā cū hoc ar° pit. ¶ In hac dubitatiōe multa possent dici: breuiter tn̄ ac radicaliter tractando q̄ tria faciā. Prio opini⁹ perstringā. Scdo veritatem/ Tertio obis respōdebo.
¶ Quo ad p^m opiniōes simpl'r sunt tres. Alij tenēt solū appetitū eē cām actiuā volitiōis/ et in his sunt Sco. in. 2. di. 25. Henri. et Capreolus/ q̄uis forte de cālitate obi differāt/ q̄r aut ponif cā sine qua nō/ vel remouēs prohibens. s. puta ignorantiā: aut etiā cā formalis et finalis. Alij vero tenēt solū obm esse cām actiuā. et in his dr Gottofredus. Alij aūt tenēt vtrūq̄: obm. s. et appetitū actiue cōcurrere. Et in his Herueus Gregorius et Adā videnf. Opiniōes vero in via. S. Tho. sunt due. Capreolus em̄ Bernardum de Ganaco sequēs/ tenet apud. S. Tho. obm nō actiue sed formal'r et final'r tm̄ cōcurrere. Alijs aūt videf/ q̄ etiā apud. S. Tho actiue cōcurrat: particulariter tn̄. ¶ Quo ad scdm sciendū est/ q̄ cū in appetitione oi sint duo. s. exercitiū ipsius et specificatio/ et vtrūq̄ inueniaf per se et de nouo/ opz vtriusq̄ ponere aliq̄ cām in gn̄e cāe efficiētis: alioq̄n daref aliqd aliud a deo inuētū per se et de nouo/ absq̄ p se et efficiēte/ qd est impossibile oino. Exercitiū aūt appetitiōis si libera est/ pculdubio appetitus ipse cā est actiua: liberꝝ em̄ est qd sui cā est/ seruit aūt oē qd agif. Et vl'r cū appetitus mouēs sit aialia motu locali effectiue: si appetere nō esset aliq̄ modo agere: nō esset mouere aial/ sed potius q̄ moueref aial. Et in hoc fere oēs ↄuenimus. Sz de specificatiōis cā qd est: opz. n. vel appetitū vel obm talē esse cām: pter. n. hec duo/ nihil p se reqrif ad appetēdū: supposito vl'i agēte deo glioso/ de q̄ nō est sermo: cū pprias cās actionū nr̄aꝝ q̄rim⁹. Qd āt appetitus nō sit p se cā sufficiēter effectiua ad specificationē sui act⁹/ pz ex eo q̄ oēs actus ei⁹ essent vni⁹ spēi. sicut ipse vni⁹ est nāe/ et sicut oēs actiones a calore et q̄uis alia forma ime° pueniētes: relinq̄f igif q̄ ab obo effectiue sit specificatio actus. Nec video quō possit satisfaciēdo rñderi huic rōni. Decepti siquidē mihi apparēt q̄ assignātes actū specificū ex obo vt termino forma et fine: crediderūt satis dixisse. Manifeste. n. posuerūt specificationē act⁹ absq̄ cā effectiua: volūtatē. n. negāt illi⁹ specificatiōis cāz. Quēadmodū. n. motus/ vt eoꝝ vtar e'eplo: a termino specificaf/ et tn̄ ipsa motus specificatio cāz aliq̄ p se actiuā exigit ita et volitiōis specificatio. ergo obm est effectiue specificās ipsam appetitionē. Et sic appetibile apphēsum est actiuū nō totale sed ptiale appetitiōis. Nec cāt aliqd pūiū actui/ sed actū ipm nō total'r/ sed q̄ ad aliqd eius. s. q̄ ad specificationē eius. Nec ↄcurrit cū appetitu ex equo ad cāndū actū/ sz appetit⁹ est cā actiua pncipalis. obz ꝟo scdaria. imo si recte loq̄ndū est: appetit⁹ ē ꝟe cā actiua/ et obm nō est pprie alia cā actiua/ sz ipsi appetitui rō cāndi effectiue spēm ipsi⁹ act⁹. Qm̄ ab appetitu q̄si iforato obo puenit actiue et sufficiēter appetitio talis: puta ambitio: q̄ inq̄tū ab appetitu ē: appetitio est: inq̄tū ꝟo ex ab obo talis est: ↄstat. n. q̄ pri⁹ nā est sba act⁹ q̄ ei⁹ q̄litas etiā specificās. Nec obstat q̄ appetibile dicaf in. 3. de aia. et in. 12. meta. pmū mouēs et immobile: appetitus ꝟo secūdarium et mouens motum. Quoniam de appetibili vt efficiens est loquēdo: seclusa causalitate finali formaliter: non radicaliter: quia efficientia obiecti finalizandi rationem consequif: dicendum est q̄ appetibile et appetitus possunt dupliciter comparari. s. in ordine ad actum appetitionis cōmunem vtriusq̄ effectum: et inter se. Si comparentur ad cōmunem effectum sic appetitus inuenitur causa prior/ pp'ter dictam rationem: semper em̄ quod est prius in effectu respondet priori cause: et qd est posterius posteriori: cōstat autem q̄ specificatio actus posteri⁹ quid est q̄ sit substātia actus specificati/ et quod specificatio respōdet obiecto/ et substantia actus appetitui: igitur appetitus prior inuenitur causa efficiens in ordine ad actum. Si autem comparentur inter se: sic appetibile inuenitur causa prior/ q̄r appetibile reducit appetitū de potentia ad actum specificationis/ et nō econuerso. et ideo etiā in genere cause efficientis. appetibile obtinet primatum/ et est mouens immobile: appetitus autē mouens motum ab ipso appetibili: oportet em̄ appetitum specificatū ab obiecto mouere qd cunq̄ appetēdo mouet. Similiter nō obstat q̄ non inest appetitui: opz em̄ iuxta naturarū diuersitatē diuersimode et diffinitiones et pprietates assignare. Singulare aūt est hoc in appetitu/ q̄ ratio agendi in appetente quidem non mediante appetitu sed apprehensiua vi esse debet. Et merito: qm̄ appetere opus est vtriusq̄ virtutis/ nec sibi sed appetēti animali appetitus appetit: sibi em̄ naturaliter appetitus appetit sicut et cetere potētie. Unde appetibile mouere appetitū duplici gn̄e cause. 12. metap. cōmen. ~ 6. optime dixit Auer. s. effectiue fm q̄ est apprehēsum/ et finaliter fm q̄ est extra aiam. Et vtroq̄ modo specificat actū. Et sic appetitus est potentia vere passiua ab obiecto/ q̄r reducif ab eo de potentia ad actum specificatiōis: recipitq̄ ab eo actum specificatum inquantū specificatum. Uerū q̄r ista reductio de potentia ad actū fit ab obiecto: vt dcm̄ est multipliciter. s. in rōne finis/ et termini: et rationis agendi: cautū oportet esse ad intelligendum doctoꝝ dicta/ et singulariter. S. Tho. In primis em̄/ q̄r caulitas finalis manifestissime cōuenit appetibili. ideo illa sepius nominatur. illa sepius philosophi vtunf/ vt pz in Arist. Deinde q̄r causare effectiue cōtingit nō vno sed multis modis. s. primo vt ipsa cā. et participatiū e vt ratio causandi/ et scdario vt instrumēta causarū rc. Et medium q̄nq̄ distinguif contra extremū. Inde est q̄ causare actiue per modū rōnis agendi q̄nq̄ distinguif cōtra causare cause efficientis/ quēadmodū etiā distinguitur cōtra ipsam cām efficientem. Et hoc modo. S. Tho. in prima scde. qō. 9. distinguit causalitatē obiecti a cālitate appetitus/ hāc efficientis/ illam forme vocās/ q̄r ista est primo agentis: illa nō agentis/ sed rōnis agēdi. Et cōfirmaf hec interptatio: q̄r alioquin oporteret ponere quintū genus cause: nō em̄ sufficit verbo dicere causat per modū forme/ sed cum certum sit: q̄ loquif de forma q̄ est rō agendi/ et illam cōstat habere causalitatem pertinentē ad genus cāe effectiue: ↄ̄ns est q̄ illius causalitatē: nō contra totū genus cause effectiue distinguit/ vt male intellectus fuit/ sed cōtra prijssimum et primū illius generis modū. Propter hanc aūt rationem et vnam aliā. s. q̄r hic efficiēdi modus est annexus finali cause nō qualitercunq̄ sed vt radici: nā appetibile q̄r finis est. ideo rō est appetēdi ipsi appetitui. Ideo ad vtrūq̄ respiciēs diuus Thomas. s. ad diminutū modū agendi/ et ad radicē illius: dixit inferius q̄ intellectus nō mouet voluntatem: eo mō quo volūtas mouet intellectū/ q̄r hec effectiue/ ille vt finis. i. q̄r hec vt cā efficiens: ille vt cā finalis: ac per hoc non vt efficiens/ sed vt efficiendi rō. Inseparabil'r em̄ se cōcomitanf esse finē/ et esse rōnem agendi non inherentē potentie agēti. Ex hac quoq̄ radice saluaf q̄ Ari. nō equiuocauit/ ordinē mouentiū ad vnū reducens mouentē immotū: q̄r ad appetibile. Seruaf nāq̄ idē genus cause hoc mō: vt ptz ex dictis. Et breuiter ois cōsonant. Qd aūt hec sit mens. S. Tho. doctrina ei⁹ hic/ et in pria scde diligēter perspecta testaf ponderandeq̄ potissime sunt due rationes ipsius. Altera q̄ appetitus est in potētia fm se ad hmōi specificationem: et nō reducitur in actū talem a seipso: ex hoc enim sequitur. ergo aut a nullo effectiue/ qd est stultum: aut ab obiecto: qd est intentum. Altera ex parte obiecti/ q̄ ꝟbum pducit amorem in genere cause efficientis. Ex hec arguitur sic: subsistentia adiuncta alicui cause nō variat causalitatem illi⁹ de vno genere causandi in aliud: q̄uis varief modum causandi/ sicut et modum essendi: q̄r dat illā esse et causare vt qd: que absq̄ subsistentia causabit vt quo: q̄r erat vr̄ quo. ergo subsistentia adiuncta verbo cordis: non variat genus causalitatis respectu appetitus: sed modum causandi tm̄. Ergo eodē genere cause/ q̄uis nō eodē mō causat amorē verbū cordis absolute: et verbū subsistēs: sed verbū subsistens apud. s. Tho. causat actiue amorem. ergo et verbū absolute: sed illud vt qd/ hoc vt quo. Constat aūt ꝟbū cordis nihil aliud esse q̄ obm apprehēsum. ergo. et sic benedict⁹ de⁹.
¶ Circa ppositionē subsumptā. s. q̄ appetibile per intellectum et sensum est diuersi generis. aduerte q̄ q̄r diuersitas specifica ex parte obiecti non sufficit ad diuersificādum potētias: q̄m cuilibet potentie obm est genus aliquod: quia diuersitas potētie est diuersitas gn̄is physici dicente pho 5. meta. q̄ eadē gn̄e sunt quoꝝ materia est vna. Ideo diuersitatē potētiarū inferre recte volēs. s. Tho. ex obiecto: diuersitatem genericam obiecti assumpsit. Cōstat autem diuersum genus esse intelligibiliū et sensibiliū.
¶ In rñsione ad primum occurrerent nō dubitatio: sed argumētationes eoꝝ qui paralogizant appetitū posse appetere nō apprehēsum. Sed q̄m de appetitu aiali: de quo est sermo (loquendo) fatuum est hoc vertere in dubium: cum continua id experientia doceat: et quolibet pferente ↄ̄ria solicitum esse stultum est: iccirco vide apud Capreolum hec si vacat.

¶ In rñsione ad scdm: dubiū duplex occurrit. Prio quo ad pmā dr̄iam assignatā ibidē. Inter appetitū sensitiuū et intellectiuū: in hoc q̄ intellectiu⁹ ferf in res singulares fm aliquā rōnem vl'em: sicut cū appetit aliqd q̄r est bonū. hoc em̄ cōe est oi appetitui: imo ēt oi po° tēdere in res fm aliquā rōnē vl'em. Uisus em̄ ferf in oia sub rōne colorati: et sil'r ↄcupiscibilis appetit sub rōne delectabilis fm sensum. vñ ista dr̄ia nulla vr̄. Scdo dubitaf circa idē: a quo. s. mouetur appetit⁹ intellectiu⁹ cū ferf i istas res singlares sensibiles. Si em̄ mouef ab ipo singulari apprehēso: cū apphensio ista fiat p sensum. s. p cogitatiuā: ruit rō fctā in corpore articuli: qm̄ fundata est sup hoc: qd q̄r apphēsum p intellectū est diuersi gn̄is ab apphēso p sensuz: opz mobilia ab istis eē diuersa: iā em̄ idē ponetur moueri ab vtroq̄. Si aūt mouetur ab vl'i: nūq̄ appetet h̄ singulare signatū determiāte: q̄r vl'e: nō determinat mag' ad hoc q̄ illd: sz aut ad oia simul singularia distribuit aut nullū determinat i actu sed ↄfuse et in potētia oia offert. Experimur tñ nos p appetitū intellectiuuz appetere hoc singulare sensibile: et nūc et hic determinate: vt ptz cū eligim⁹ sectionē alicui⁹ mēbri: aut aliam passionem parti sensitiue contrariam.
¶ Ad euidentiā primi dubij: duas oz recolere distōnes. Pria est: q̄ in termino alicuius act⁹ sunt duo.

¶ De sensualitate. Questio. 81.

[D]einde Cōsiderandū est de sensualitate. Circa quā q̄runtur tria. Primo vtrum sensualitas sit vis appetitiua tm̄. Scdo vtrū diuidatur sensualitas in irascibilē et ↄcupiscibilē sicut i diuersas potentias. Tertio vtrū irascibilis et concupiscibilis obediant rationi.

¶ Utrū sensualitas solū sit appetitiua. ar. 1.

[A]D primū Sic pcedi tur. Uī q̄ sensualitas nō solū sit appetitiua sz etiā cognitiua. Dicit em̄ Aug. 12. de tri. q̄ sensualis aie mot⁹ q̄ in corpis sensu intēdif nobis pecoribusq̄ cōis est. Sz corporis sensus sub vi cognitiua ↄtinef: g̃ sensualitas est vis cognitiua. ¶ P̄. Que cadūt sub vna diuisiōe videnf eē vni⁹ gn̄is. Sed Aug. in. 12. de tri. diuidit sensualitatē ↄ rōnē superiorē et inferiorē q̄ ad cognitionē ptinēt g̃ sensualitas etiā est vis cognitiua. ¶ P̄. Sēsualitas in tētatione hois tenet locū serpētis. Sz serpēs in tētatione primoꝝ parētū se habuit vt nuntians et pponēs pctm̄ qd est vis cognitiue. ergo sensualitas est vis cognitiua.

Sed ↄtra Est, qd sensualitas diffinitur esse appetit⁹ rerum ad corpus pertinentium.

Rñdeo Dōm, q̄ nomē sensualitatis sumptū videf a sensuali motu: de quo Aug. loquif. 12. de tri. sicut ab actu sumif nomē potētie: vt a visione visus. Mot⁹ aūt sensibilis est appetit⁹ apprehensionē sensitiuā ↄ̄ns. Actus em̄ apprehēsiue virtutis nō ita pprie dr mot⁹ sicut actio appetit⁹. Nā opatio virtutis apprehēsiue pficitur in hoc qd res apprehēse sunt in apprehendēte: opatio aūt ꝟtutis appetitiue perficitur in hoc quod appetens inclinatur in

s. termin⁹ et rō terminādi: terminus est res ipsa/ ad quā cognitio vel appetitio terminaf: q. s. cognoscif et appetif. Ratio aūt terminādi: iuxta nomen suū est: id quo formaliter terminus ipe hz q̄ terminet actū illū. verbi gratia. Cū video hoc albū terminus est res visa. s. hoc albū. ratio terminādi est ei⁹ albedo: ex ea em̄ formaliter hz hoc albū/ q̄ visionē terminet. Et in pposito cū appetimus sanari: res appetita est corpus sanū: rō vero terminādi appetitū est sanitatis bonitas. ¶ Scda distinctio est: natura aliqua dupl'r sumif in cōi. s. aduerbial'r et noial'ter. Aduerbial'r quidē: vt cū dr qd color in cōi est obm visus: nō em̄ color cōis aut vniuersalis: sed color cōiter et vniuersal'r est obm visus: q̄m visio nō terminaf ad colorē vl'em: hoc em̄ solo intellectu attingif: sz ad colorē vl'i. i. in quocūq̄ q̄ncūq̄ et vbicūq̄ inuenif. Noial'ter aūt cū dr: qd color in cōi intelligif scitur diffinitur rc. Qm̄ color vniuersalis. i. abstract⁹ ab indiuiduātib⁹ ↄditionib⁹ hec terminat. ¶ His stantib⁹ dr: q̄ obm appetitus nostri quadrupl'r pōt variari: diuersimode cōbinando terminū appetitus et rōnem terminādi. Quia aut vterq̄ est vl'is: vt cum appetimus aliqd vl'e: puta oēs hoies saluari. Aut vterq̄ singularis: vt cū appetimus hanc vindictā: q̄r nunc/ hic/ in hoc rc. cōueniens videf. Aut terminus est singularis et rō terminādi est vl'is: vt cū appetimus aliqd impertinēs scire: q̄r oē scire perfectionis est. Aut terminus est singularis: et rō terminādi est cōis cōiter: ita q̄ ly cōiter: sit conditio diminuēs. Et hoc videf frequētissim⁹ nr̄ appetitus: ↄtinue em̄ appetimus aliqd singulare vtile delectabile aut honestū/ ppter aliquā conditionē cōiter inuentā in plurib⁹: q̄ moueret etiā nō minus nos ad appetēdum: si in alio singulari p̄sentaref. Nihil em̄ refert: vt appetēti hūc potū alter solo numero differēs tribuaf. Inter hec aūt appetibilia tm̄ distat: q̄ duo tm̄ appetitū sensitiuū termināt: scdm. s. et quartū: quib⁹ nihil vl'itatis admiscef. Ad appetitū ꝟo intellectiuū oia referri pñt put experiētia docet. In litera tn̄ duo tm̄ noiantur. primū in quo vtrunq̄ est vniuersale ex authoritate Arist. et tertiū in quo appetibile est singulare: et rō terminādi vniuersalis: in quo inchoat differētia inter intellectiuū et sensitiuū appetitū. Qm̄ sensitiuus ferf in singulare rōne cōditionis aut singularis aut cōis vl'r/ nō vl'is: q̄r nec sensus nec potētia aliqua nisi intellectiue partis ad vniuersale terminaf. Intellectiuus aūt extēdit se ad singulare ratiōe cōditionis vl'is cōsiderate: et pter hoc ad vniuersale ipsum: et pter hoc ad immateriale oino bonū: vt in scda dr̄ia dr. ¶ Ad scdam dubitationē dr: q̄ appetitus intellectiuus semp mouef ab intellectu practico: cui⁹ est etiā apprehēdere singularia sensibilia siue directe siue reflexe: non est curare: nō em̄ opz q̄ apphēsuz reflexe sit appetitū reflexe: multa em̄ reflexe intelligim⁹ vt q̄ in anima sunt et directe volumus. Nec obstat si intellectui practico oporteat q̄nq̄ immisceri apprehēsum per cogitatiuam ad perfecte mouendū: q̄m apprehensum per sensum exclusum est a motione appetitus intellectiui virtute ppria et fm se: non aūt vt adiungif apprehēso p intellectū. Ita q̄ ex hoc diuersificaf appetitus intellectiuus et sensitiuus: q̄r illius fm se et ppria virtute motiuū est apprehēsum p intellectū: huius aūt p se et ppria ꝟtute motiuū est apprehēsum p sensuz. Cū hac tn̄ dr̄ia pernes diuersitatē motiuoꝝ fz se: stat q̄ p adiūctionē et colligationē tā viriū q̄ obiectoꝝ: sensatū vt cōiunctū intellecto: cōpleat q̄nq̄ motiuum intellectiui appetit⁹. Seorsum aūt et fm seipsuz sensatum sit pprium motiuum solius appetitus sensitiui.
¶ In rñsione ad tertiū dubiū occurrit: q̄r q̄uis appetit⁹ superior q̄nq̄ moueat mediāte inferiori: nō tn̄ semp. Nō em̄ est sil'e de parte apprehensiua et appetitiua: opz em̄ partē sensitiuā eē in actu: q̄n intellect⁹ est in actu: q̄r opz intelligentē phātasma aliqd speculari: sed nō opz q̄ q̄cqd appetim⁹ volūtate id appetam⁹ sensitiuo appetitu: vt pz. Nec rursus opz vt si appetitus intellectiuus ad appetitū a se mouere dz: q̄ illud appetibile appeti faciat ab appetitu sensitiuo cū ↄtingat illud esse supra ordinem appetibilium per sensum vel contrarium appetibili scdm sensum. Dupl'r ergo peccare videtur rñsio ista. primo: q̄r hoc falsum dicit. Scdo: quia restat vis argumēti q̄ opz diuersificare vim motiuam iuxta appetitiue diuersitatem: ex quo immediate vterq̄ appetitus mouet. 404 ꝟi. q. 25 arti. 1.
¶ Ad hoc dr: q̄ q̄r absolute loquēdo potētia fm locū motiua/ cōis est intellectiuo puro: vt credimus de corporib⁹ celestib⁹/ si sunt animata: et sensitiuo puro: vt pz in brutis: et cōposito ex itellectiuo et sensitiuo: vt pz in hoie: Idcirco dato etiā: q̄ appetitus superior immediate moueret corp⁹: nō vr̄ necessario seq̄: q̄ multiplicef potētia motiua: eadē em̄ habilitate aptū potest esse corp⁹ ad obediēdū appetitui superiori et inferiori simul: et vtriq̄ sigillatim. Hec iō dixerim: q̄r nullā rōnē ex pprijs cogētē ad hoc video qd superior appetitus moueat semp mediāte inferiori: cū cōtingat appetitū superiorē ferri cōplete in aliqd appetibile singulare fm certū locū et tps rc. absq̄ appetitu inferiori: ↄstat em̄ q̄ ad appetitū cōpletū singularium sequif motus: si impedimētū nō adsit ex pte corporis. Ex cōib⁹ tn̄ rōnabile vr̄ q̄ appetit⁹ supior semp moueat mediāte inferiori/ q̄r ordo nāe hz vt infima a summis p media moueanf. Et q̄r vt in plurib⁹ hoc accidere vr̄: Iō in lr̄a innuif hoc: nō expsse dr. Nā de parte apprehēsiua: in lr̄a fit exclusiua dū dr: q̄ rō vl'is mouet tm̄ mediāte particulari: de parte ꝟo appetitiua absq̄ exclusione dr: q̄ appetitus superior mouet mediāte inferiori: et forte disparitas ista fuit ad insinuādū hoc esse verū: vt in plurib⁹ et non semp: sicut de parte apprehēsiua. Quia ergo qd est verū vt in plurib⁹: in mā naturaliū rerū vl'e est. Ideo etiā absolute verificaf appetitū superiorē non mouere nisi medio inferiori. ¶ Et ad obiectionē in oppositū dr: q̄ lz principale appetitū ab appetitu superiori q̄nq̄ excedat vel sit ↄ appetitū inferiorem: quilibet tn̄ locus ad quē mouere potest appetit⁹ superior pōt reddi appetibilis appetitui inferiori vt obedit parti superiori cuz locus de genere sensibilium sit: et infinitas rationes conuenientie possit ad rationem particularem habere. Non oportet autem qd appetitus inferior idem appetat qd superior/ si mediare debet in mouendo: sed satis est qd feratur in aliquid ordinatum ad appetibile intentum a superiori: quod semper fieri posse patet.

¶ Super. q. 81. Arti. 1.

[T]itulus clarus appetitiua vt distinguif contra apprehēsiuā. ¶ In corpore vna cōclusio rñsiua quesito affirmatiue: sensualitas est nomen appetitus sensitiui. Probatur sic: per motuz sensualem intelligitur motus appetitus sensitiui: ergo sensualitas est nomen appetitus sensitiui. ↄ̄na probatur: q̄r sensualitatis nomen a motu sensuali sumptum videtur: sicut ab actu potentia. Antecedens pbatur: quia actus appetitiue partis magis hz rationē motus q̄ apprehensiue. ergo motus sensualis magis proprie insinuat actuz appetitus. Probatur assumptū: quia appetere perficitur fm inclinari ad res: apprehēdere vero scdm esse rerum in animā: et inclinari pertinet ad motum: esse vero magis pertinet ad quietem.

Universidad de Deusto Biblioteca

¶Super Arti. 2. Titul9 clarus. ¶In corpore quatuor. Prio pponit 9clusionem. Scdo declarat vnam e9 pte. Tertio reliquam. Quarto ex cõclusiõe reddit duorũ accidentium rõnem. ¶Quo ad primũ cõclusio est affirmatiue rñsiua q̃sito. Sensualitas est genus potẽtie appetitiue diuisum in irascibilẽ et cõcupiscibilẽ vt diuersas species. Hec conclusio lz multas ptes videatur habere: oia tñ ex dictis clara sũt pter duo: scz q in pte sensitiua sit vtrumqз pn^m. s. irascibilis et cõcupiscibilis. Scdo q sint diuersa pncipia qđ est quesitũ. Et iõ quo ad hec duo conclusionẽ pbare intẽdit ordinate.

¶Quo ad 2^m pbat q in parte sensitiua sunt irascibilis et concupiscibilis. Naturalibus natura puidit de naturali inclinatiõe seu appetitu ad tria. i. tendendum in cõuenientia: fugiendum discõuenictia: et resistẽdum tam impedientibus q̃ corrũpẽtibus: ergo aialibus ẽm appetitum aialem puidit etiã de his. ergo in eis sunt concupiscibilis et irascibilis: antecedens pz in igne. Prima 9ña pbatur: qr pportionaliter appetitus naturalis sequitur formã naturalẽ: et aialis sequit formaз apprehensam p sensum. Scda 9ña declaratur ex actibus concupiscibilis et irascibilis.

405 Veri. q. 15. art. 3. cor. et q. 2. ar. 2. Et 2. ethi. l. 5. co. 2. Et 3. de aia. lec. 14. co. 2

¶Quo ad 3^m pbat q he vires sint diuerse tripliciter. Primo ex diuersitate obiecti ex qua puenit: q cõtra inclinationẽ concupiscibilis propter obm irascibilis psequendum: tristia amplectũtur aialia. Si em idẽ esset vtriusqз obiectum vtriqз consonaret qđ alteri conuenit: cum proprium obiectũ potentie cõueniens sit. Si igit irascibili consonat psequi: et cõcupiscibili discõuenit: diuersum est vtriusqз obiectũ: et cõsequẽter diuerse sunt potentie. Scdo ex repugnantia passionũ vtriusqз: quia intense in vna alterius passiones minuunt.

¶Tertio ex hoc qđ

rem appetibilẽ. Et iõ opatio apprehensiue virtutis assimilat quieti: opatio aũt virtutis appetitiue magis assimilat motui. Vñ p sensualẽ motũ intelligit opatio appetitiue virtutis. Et sic sensualitas est nomẽ appetit9 sensitiui.

Ad primũ Ergo dñm: q p hoc qđ dicit Aug. q sensualis aie mot9 intẽdit in corporis sensu: nõ dat intelligi q corporis sensu sub sensualitate cõprehẽdant: sed magis q mot9 sensualitatis sit inclinatio qđdã ad sensus corporis: dũ. s. appetimus ea q̃ p corporis sensus apprehẽdunt. Et sic corporis sensus ptinent ad sensualitatẽ q̃si preambuli. ¶Ad 2^m dñm, q sensualitas diuidit 9 rõnẽ superiorẽ et inferiorẽ inq̃tũ cõicat in actu motiõis. Vis em cognitiua ad quã ptinet rõ superior et inferior est motiua sicut et appetitiua: ad quam pertinet sensualitas. ¶Ad 3^m dñm, q serpẽs nõ solũ ostẽdit et pposuit pctm: sz et iclinauit i affectũ pcti. Et q̃tũ ad hec sensualitas p serpẽtẽ significat.

¶Utrum appetitus sensitiuus distinguat in irascibilem et concupiscibilem sicut in potentias diuersas. Arti. 2.

Ad scdm Sic pcedit. Ut, q appetitus sensitiuus non distinguat in irascibilẽ et concupiscibilem sicut in potẽtias diuersas. Eadem em potẽtia aie est vni9 9trietatis: vt visus albi et nigri: vt dr i. 2. de aia. Sz 9ueniẽs et nociuũ sunt 9tria. Cũ ergo 9cupiscibilis respiciat 9ueniẽs: irascibilis vo nociuum: vr q eadẽ potẽtia aie sit irascibilis et cõcupiscibilis. ¶P. Appetitus sensitiuus nõ est nisi cõueniẽtũ ẽm sensum. Sed cõueniens ẽm sensum est obm 9cupiscibilis. Ergo nullus appetitus sensitiuus est a cõcupiscibili differens. ¶P. Odiũ est in irascibili. Dicit em Hiero. sup Mat. Possideamus in irascibili odium vitiorum. Sed odium cum 9trietur amori: est in cõcupiscibili. Ergo eadem vis est concupiscibilis et irascibilis.

Sz 9 Est, q Greg. Nicenus et Dama. ponunt duas vires, irascibilẽ et 9cupiscibilem partes appetitus sensitiui.

Rñdeo Dñm, q appetit9 sensitiuus est vna vis in gñe q̃ sensualitas dicit: sed diuidit in duas potentias: q̃ sunt spẽs appetit9 sensitiui. s. in irascibilem, et cõcupiscibilẽ. ¶Ad cui9 euidẽtiã cõsiderari oportet: q in rebus naturalib9 corruptibilibus, nõ solũ opz esse inclinationẽ ad cõsequẽdam cõueniẽtia, et refugiẽda nociua: sed etiã ad resistẽdũ corrũpẽtibus et cõtrarijs: q̃ cõueniẽtib9 impedimẽtũ prebẽt, et ingerũt nocumẽta. Sicut ignis hz nãlẽ inclinationẽ nõ solũ vt recedat ab inferiori loco q̃ sibi nõ cõuenit: et tẽdat in locũ superiorem sibi cõueniẽtẽ: sed etiã q resistat corrũpẽtib9 et impediẽtib9. Quia igit appetitus sensitiu9 est inclinatio 9ñs apprehẽsionem sensitiuã, sicut appetit9 nãlis est inclinatio 9ñs formã nãlẽ necesse est q in pte sensitiua sint due appetitiue potẽtie. Una p quã aia simplr inclinat ad psequẽdum ea q̃ sunt cõuenientia ẽm sensum: et ad refugiẽdũ nociua. Et hec dr cõcupiscibilis. Alia vo per quaз aial resistit impugnãtib9 q̃ cõuenientia ipugnãt et nocumẽta inferũt. Et hec vis vocat irascibilis. Vñ dr q ei9 obm est arduũ: qr. s. tendit ad hoc qđ superet 9tria et supemineat eis. He aũt due inclinatiões nõ reducunt in vnũ principiũ: qr interdũ aia tristib9 se ingerit contra inclinationem concupiscibilis: vt ẽm inclinationem irascibilis impugnet contraria. Unde etiam passiones irascibilis repugnare videntur passionibus concupiscibilis. Nam concupiscentia accensa minuit iram, et ira accensa minuit cõcupiscẽtiã: vt in plibus. Patet etiam ex hoc qđ irascibilis est quasi propugnatrix et defensatrix cõcupiscibilis dum insurgit contra ea que impediunt cõuenientia q̃ cõcupiscibilis appetit: et ingerunt nociua q̃ cõcupiscilis refugit. Et pter hoc omnes passiones irascibilis incipiunt a passionibus concupiscibilis: et in eas terminãtur. Sicut ira nascitur ex illata tristitia: et vindictã inferens in letitiam terminatur. Propter hoc etiam pugne aialium sunt de cõcupiscibilibus. s. de cibis et venereis: vt dr in. 8. de animalibus.

Ad primũ Ergo dñm, q vis concupiscibilis est et cõuenientis et incõuenientis. Sed irascibilis est ad resistẽdum incõuenienti qđ impugnat. ¶Ad scdm dñm, q sicut in apprehensiuis virtutib9 in pte sensitiua est aliqua vis estimatiua. s. q̃ est pceptiua eorũ que sensum nõ immutãt, vt supra dictũ est: ita etiã in appetitu sensitiuo est aliqua vis appetens aliqđ qđ nõ est cõueniẽs ẽm delectationẽ sensus sed ẽm qđ est vtile aiali ad suã defensionẽ. Et hec est vis irascibilis. ¶Ad tertiũ dñz, qđ odiũ simplr ptinet ad 9cupiscibilẽ. Sed rõne impugnatiõis: que ex odio causatur: potest ad irascibilem pertinere.

¶Utrum irascibilis et concupiscibilis obediant rationi. Arti. 3.

Ad tertiũ Sic pceditur. Ut, qđ irascibilis et cõcupiscibilis nõ obediãt rõni. Irascibilis em et 9cupiscibilis sunt ptes sensualitatis. Sed sensualitas nõ obedit rõni. Vñ p serpẽtẽ significat, vt dicit Augu. 12. de tri. Ergo irascibilis et concupiscibilis nõ obediunt rõni. ¶P. Qđ obedit alicui nõ repugnat ei. Sed irascibilis et 9cupiscibilis repugnat rõni ẽm illud Aplĩ, ad Ro. 7. video aliã legẽ in mẽbris meis repugnãtem legi mẽtis mee. Ergo irascibilis et cõcupiscibilis nõ obediũt rõni. ¶P. Sicut rõnali pte aie inferior est vis appetitiua: ita etiam et vis sensitiua. Sz sensitiua pars aie nõ obedit rõni. Nõ em audim9 nec videm9 qñ volum9: ergo silr neqз vires sensitiui appetit9. s. irascibilis et cõcupiscibilis obediunt rationi.

Sed cõtra Est, qđ Dam. dicit, q obediẽs et persuadibile rõni diuidit in concupiscẽtiam et iram.

Rñdeo Dñm, q irascibilis et cõcupiscibilis obediunt superiori parti, in qua est intellectus siue rõ et voluntas: duplr. Uno mõ q̃dam q̃tum ad rõnẽ. Alio vero mõ q̃tum ad voluntatem. Rõni q̃dem obediũt q̃tum ad ipsos suos actus. Cuius ratio est, qr appetitus sensitiuus in alijs quidem animalibus natus est moueri ab estimatiua virtute. Sicut ouis estimans lupũ, inimicũ timet. Loco autẽ estimatiue virtutis, est in homie, sicut supra dictũ est: vis cogitatiua q̃ dr a quibusdã rõ pticlaris: eo q est collatiua intẽtionũ indiuidualium. Vñ ab ea nat9 est moueri in hoĩe appetitus sensitiu9. Ipsa aũt rõ particularis nata est moueri et dirigi in hoĩe, ẽm rõnẽ vniuersalẽ. Vñ in syllogisticis, ex vlibus ppõnibus cõcludũtur cõclusiões singlares. Et iõ pz, q rõ vlis imperat appetitui sensitiuo, q̃ distin

irascibilis est propugnatrix respectu concupiscibilis: quẽadmodum calor respectu leuitatis ipsius ignis. Quãuis hoc tertiũ signum posset aliter introduci non in vi mediј ad cõclusionẽ: sed potius vt initium quarte partis corporis articli: ita q pbata conclusione duplr tm. Cũ declarasset q irascibilis et concupiscibilis sunt in parte sensitiua et q sunt diuerse potẽtie: modo declarat quomodo se habeant ad inuicem dicẽs: q se sic hñt q irascibilis est ppugnatrix respectu cõcupiscibilis: qđ tripliciter declarat. Primo nãqз infert illud ex dictis: et optie sequitur ex dictis in prima parte cõclusionis. Scdo ex effectu iteriori: passiões irascibilis inchoantur a cõcupiscibili et terminatur in eã. Tertio ab exteriori effectu: qr ppter hec concupiscibilia pugnãt animalia.

388

¶In responsione ad 2^m memẽto nouitie: q sensus noie exteriorẽ tm sensum signamus: cum ab eo delectabilia aut tristia sz sensum dicimus: non em hirundo colligit paleã qr delectet visum aut gustũ ei9 palea: sz qr vtilis ad nidum. Et iuxta hãc significationẽ distiguitur i pte sẽsitiua duo gña appetibiliũ: ẽm cõuenientiã et discõuenientiã ad sensus. Et 2^m 9ueniẽtiã et discõuenientiã ad ipm aial ad pmorũ appetitũ mouẽt sensata: ad secũdorũ intẽtiões elicite ex spẽb9 sensat.

406 12. q. 17. ar. 7. 2. q. 50. ar. 3. 2. q. 56. ar. 4. Et Mi. q. 25. ar. 4

¶Super Arti. 3. Titul9 clarus. ¶In corpore tria. Prio ponit bimẽbrẽ 9clonem rñsiuã q̃sito affirmatiue. Scdo pbat pmã partẽ. Tertio scdam. ¶Quo ad pm 9clo ẽ ista. irascibilis et concupiscibilis obediũt superiori pti duplr. vbi aduerte q pluralitas istius obediẽtie attẽditur vtrinqз: scз ex pte pcipiẽtis: qr duo sunt precipiẽtes. s. intellect9 et volũtas: et ex parte obsequẽtis: quia quo ad duo pte stat obediẽtia. s. q̃ ad interiores actus sensitiui appetitus et quo ad exteriorẽ motum localem.

388

¶Prima ergo pars cõclusionis est q obediũt rõni quo ad act9 suos interiores. Scda aũt q obediũt volũtati quo ad motionẽ localẽ: vt pz clare in lra. ¶Quo ad scdm pbat prima pars duplr: sed tali ordine. Prio ponit rõ talis: appetitus sensitiuus in hoie mouet et dirigit a cogitatiua q̃ est rõ particularis: ista mouet et dirigit a rõne vli. ergo de primo ad vltimũ: appetitus sensitiu9 mouet et dirigit a rõne: ergo cõcupiscibilis et irascibilis obediũt rõni. Prima propõ pbat. Ex pportionali 9uentẽtia inter naturale motiuũ appetit9 sensitiui in hoie et alijs aialib9: qr cogitatiua est in hoie loco aliorũ estimatiue cui9 est mouere appetitũ in alijs: vt pz in oue. Scda vo pbat: qr 9clo particularis nõ syllogizat nisi ex aliqua vniuersali. Ultima vero 9ña pz: qr appetitus sensitiu9 in has duas distribuit: et naturale est obedire nature ordine pcipienti. Scdo ex hoc interponit rõnis qua. s. magis dicim9 hec obedire rõni q̃ intellectui cum idẽ sit intellectus: et rõ: qr. s. obedit deductioni et applicationi vlium ad singlaria: hic aũt actus est intellect9 inq̃tũ rõ nõ inq̃tũ intellect9 cui9 p9 prius actus simplex apphẽsio est: vt superius pz. Tertio põit scdam pbationẽ intẽti ex experiẽtia: qr experimur ex cõsideratiõe vlium regularũ mitigari aut instigari nos ẽm passiones sensitiuas: vt pz i ira tristitia spe et c.

396

400 arg. scdo 404 c o

¶Quo ad tertiũ pbat scda pars triplr. Primo experimẽtali dña inter hoiem et aialia quo ad mouere localr: qr. s. alia statim ad appetitũ sensitiuũ mouentur hõ nõ: sed expectat 9sensus volũtatis. Scdo rõne: qr in oib9 potẽtijs motiuis ordinatis scda nõ mouet nisi in vtute prime: sed appetit9 inferior et superior sic se hñt: ergo. Tertio authoritate Aristo. 3. de aia. sicut spera speram.

b 459

¶Circa hãc rõnez p scda pte cõclonis dubiũ occurrit. Qr non vr tã arcta obediẽtia appetit9 sensitiui ad volũtatẽ vt nõ possit mouere nisi in virtute ei9 vt in lra exprsse cõcludit ex illa rõne. Tũ qr appetit9 sensitiu9 põt sine voluntatis cõcursu mouere: vt pz in aialib9: nec est deterioris 9ditionis in hoie q̃ i alijs. Tũ quia appetitus sensitiuus in homine mouere quandoqз contra voluntatez videtur: vt patet in incontinente.

¶Ad hoc dicitur: q id qđ dicitur in litera verissimũ videtur: sed intelligendũ est cũ grano salis. s. deductis impedimẽtis: et de cõsensu volũtatis qualitercũqз. s. explicite vel implicite expresse vel interpretatiue et c. Qđ em in hoie solus sensitiuus appetitus moueat ex impedimẽto superioris partis prouenit: vt in pueris et amẽtib9 pz. Qđ vo sublato impedimẽto: appetit9 inferior nõ moueat nisi cõcurrẽte aliquo mõ superiori ex eo experimur: q oẽm nrãm trãslationẽ volũtariã fatemur. Qđ aũt subiectio hec nõ deroget dignitati nature sensitiue in hoie: ex eo pz: q nobili9 est tam alta opera qualia sunt motus humani efficere subditũ: q̃ vilia platũ. Quemadmodũ em nõ dubitamus in cã. s. q ad dignitatẽ sensitiue nature ptinet q 9iũcta est rõnali p qđ pdit cẽ caput: qđ tñ in brutis hz: ita nõ est dubitãdũ de effectu. s. qđ ad eiusdẽ spectat nobilitatẽ, qđ moueat subdita intellectiuo appetitui: nobilitat em et eleuat vlr inferi9 ex 9iũctiõe ad superi9: q̃uis subsit: vt pz ẽt tã in moralib9 q̃ ciuilib9. Nobilius em opant vtutes vt obediẽtes charitati q̃ sole: et nobilius est assistere regi q̃ regere villã. Ad id autez qđ obijcit de incontinẽte ptz rñsio: nõ em incõtinẽtis appetit9 mouet inuitũ: sed renitentẽ aliq̃li iclinatione ad bonũ virtutis volũtatẽ prio inclinando vincit: et sic cõsentiẽte illa motũ causat. Nũq̃ ẽ mot9 in hoie ab appetitu sensitiuo sine volũtate causat: q̃uis sepe 9 voluntatis bonum ab ipsamet pueniat.

guitur per cõcupiscibilẽ et irascibilẽ. Et hic appetitus est ei obediens. Et qr deducere vlia pncipia in 9clusiões singulares nõ est op9 simplicis intellect9: sz rõnis: iõ irascibilis et cõcupiscibilis magis dicunt obedire rõni q̃ intellectui. Hoc etiã quilibet experiri põt in seipso. Applicãdo em aliquas vles 9sideratiões mitigatur ira aut timor, aut aliqđ hmõi: vel ẽt instigat. Uolũtati ẽt subiacet appetit9 sensitiu9 quãtũ ad executionẽ: q̃ fit p vim motiuã. In alijs em aialibus statim ad appetitũ 9cupiscibilis et irascibilis sequit mot9, sicut ouis timẽs lupuz statim fugit: qr nõ est in eis superior appetit9 q̃ repugnet. Sed hõ non statim mouet ẽm appetitũ irascibilẽ et concupiscibilẽ: sed expectat imperiũ volũtatis qđ est appetitus superior. In oib9 em potẽtijs motiuis ordinatis ẽm mouẽs nõ mouet: nisi virtute primi mouẽtis. Vñ appetitus inferior nõ sufficit mouere nisi appetitus superior consentiat. Et hoc est qđ phs dicit in. 3. de anima: qđ appetitus superior mouet appetitũ inferiorem, sicut sphera superior inferiorem. Hoc ergo modo irascibilis et concupiscibilis rationi subduntur.

Ad primũ Ergo dñm, q sensualitas significat p serpentem quãtũ ad id qđ est ppriũ sibi ex pte sensitiue partis. Irascibilis aũt et cõcupiscibilis magis noiant sensitiuũ q̃ appetitiuũ ex parte actus: ad quẽ inducunt ex rõne: vt dictũ est. ¶Ad scdm dñm, q sicut phs dicit in. 1. politicorũ: est q̃dẽ in animali cõtẽplari et despoticũ principatũ et politicũ. Anima q̃dẽ corpori dominat despotico principatu. Intellect9 aũt appetitui politico et regali. Dicit em despoticus principatus q̃ aliquis principat seruis: q̃ nõ hñt facultatẽ in aliq̃ resistẽdi imperio pcipiẽtis: qr nihil sui hñt. Principat9 aũt politicus et regalis dr quo aliqs principat liberis: q̃ etsi subdãtur regimini pcipiẽtis: tñ hñt aliqđ ppriũ ex quo pñt reniti pcipientis imperio. Sic igit anima dñatur corpori despotico principatu: qr corporis mẽbra in nullo resistere pñt imperio anime: sz statim ad appetitũ anime mouet manus et pes et quodlibet mẽbrum: qđ natũ est moueri volũtario motu. Intellect9 aũt seu ratio dr principari irascibili et concupiscibili politico principatu, qr appetit9 sensibilis hz aliqđ pprium vñ potest reniti imperio rõnis. Natus est em moueri appetit9 sensitiuus, nõ solum ab estimatiua in alijs animalib9: et cogitatiua in homine: quã dirigit vniuersalis rõ: sed etiã ab imaginatiua et sensu. Unde experimur irascibilẽ vel cõcupiscibilez rõni repugnare: per hoc q sentimus vel imaginamur aliqđ delectabile: qđ ratio vetat: vel triste qđ ratio pcipit. Et sic per hoc q irascibilis et cõcupiscibilis in aliquo rationi repugnant non excluditur quin ei obediant. ¶Ad tertiũ dicendũ, qđ sensus exteriores indigent ad suos actus exteriorib9 sensibilib9: quib9 immutentur: quorũ presentia nõ est in ptãte rõnis. Sed vires interiores tam appetitiue q̃ apprehẽsiue non indigent exteriorib9 reb9. Et ideo subduntur imperio rationis: q̃ potest non solum instigare vel mitigare affectus appetitiue virtutis: sed etiam formare imaginatiue virtutis fantasma.

¶De voluntate. Questio. 82.

Deinde Cõsiderãdũ est de voluntate. ¶Circa quã querũtur quinqз. Primo, vtrum volũtas aliquid ex necessitate appetat. Secundo, vtrũ oia ex necessitate appetat. Tertio, vtrũ sit eminentior potẽtia q̃ intellectus. Quarto, vtrũ volũtas moueat intellectũ. Quinto, vtrũ volũtas distinguatur per irascibilem et concupiscibilem.

¶Utrum voluntas aliquid ex necessitate appetat. Arti. 1.

Ad primũ Sic pceditur. Uidet qđ voluntas nihil ex necessitate appetat. Dicit em Augu. in quinto de ciuitate dei: q si aliquid est necessarium: non est voluntariuz. Sed omne qđ voluntas appetit est volũtarium. Ergo nihil qđ volũtas appetit est necessario desideratuz. ¶P. Potestates rõnales ẽm phm se habent ad opposita. Sed voluntas est potestas rationalis: qr vt dr in. 3. de anima, voluntas in rõne est. Ergo voluntas se hz ad opposita. Ad nihil ergo de necessitate determinatur. ¶P. Scdm voluntatem sumus dñi nostrorum actuuz. Sed eius quod ex necessitate est non sumus domini. Ergo actus voluntatis non potest de necessitate esse.

407 12. q. 10. ar. 1. 2. q. 80. ar. 1. cor. Et vi. q. 22. ar. 6 Et ma. q. 6. ã. vni co.

Sed 9tra Est, qđ Augu. dicit in 14. de tri. qđ beatitudinem omnes vna volũtate appetunt. Si aũt nõ esset necessarium, sed cõtingens: deficeret ad minus in paucioribus. Ergo voluntas ex necessitate aliquid vult.

Rñdeo Dñm, qđ necessitas dr multipliciter. Necesse est enim qđ nõ potest nõ esse. Qđ quidẽ cõuenit alicui, vno mõ ex principio intrinseco: siue materiali: sicut cũ dicimus: qđ omne cõpositũ ex contrarijs necesse est corrumpi, siue formali: sicut cũ dicimus qđ necesse est triangulum habere tres angulos equales duobus rectis. Et hec est necessitas naturalis: et absoluta. Alio modo conuenit alicui qđ non possit non esse ex aliquo extrinseco: vel fine, vel agente. Fine quidem sicut cum aliquis nõ potest sine hoc consequi aut bene consequi finem aliquem: vt cibus dicitur necessarius ad vitam: et equus ad iter. Et hec vocatur necessitas finis: que interdum etiam vtilitas dicitur. Ex agente autẽ hoc alicui conuenit. Sicut cum aliquis cogitur ab aliquo agente: ita quod non possit contrarium agere. Et hec vocatur necessitas coactionis. Hec igitur coactionis necessitas omnino repugnat voluntati. Nam hoc dicimus esse violentum, quod est contra inclinationem rei. Ipse autem motus voluntatis est inclinatio quedã in aliquid. Et ideo sicut dicitur aliquid naturale: quia est ẽm inclinationem nature: ita dr aliquid voluntarium: quia est scdm inclinationem

¶Sup. q. 82. Arti. 1. Titul9 clar9. ¶In corpe duo. Prio distinguit de necessario. Scdo rñdet q̃sito trib9 9clusionib9. P215 c ¶Quo ad primũ distinguit necessarium iuxta quatuor genera causarum: tali ordine. Primo proponit qđ dicitur multipliciter. Secũdo assumit illius quid nois s. qđ non potest esse. Tertio hoc q̃d nois distribuit distinguẽdo vel extrinseco: et sic materiali: vel formali: et sic est necessitas naturalis et absoluta: vel ex extrinseco: et sic sine simpliciter aut propter melius: et hec est necessitas ex suppositione: aut vtilitate: vel agente: et hec est coactionis: est ergo triplex necessitas: naturalis, suppositionis: et coactionis.

Universidad de Deusto Biblioteca

¶Quo ad scdm iuxta triplicē necessitatē predictam tres ɔclones rñsiuas ponit. Prima est/volūtas nihil pōt velle necessitate coactionis. Et pbat dupl'r:duabus.s.rōnibus subordinatis. Primo sic.violētū est ɔ̄ inclinationē ei⁹ qd cogit:sed velle nō potest esse ɔ̄ inclinationē volūtatis.ergo velle nō pōt esse violētū.minor pbat:quia ipse motus volūtatis est inclinatio illius in aliquid. Scdo sic.sicut nāle ad nāe inclinationē:ita volūtarium ad volūtatis inclinationē se hz.ergo sicut impossibile est aliqd simul eē naturale ⁊ violentum: ita simul volūtariū ⁊ coactū simpliciter/ɔ̄ña nota.⁊ aūs ex ratione precedēte orit: vt patet.

voluntatis. Sicut ergo impossibile est qd aliquid simul sit violētum ⁊ naturale:ita impossibile est q aliquid simpliciter sit coactū siue violentum ⁊ voluntarium. Necessitas autem finis non repugnat voluntati quando ad finem non potest perueniri nisi vno modo. Sicut ex voluntate transeundi mare fit necessitas in volūtate vt velit nauem. Similiter etiā nec necessitas naturalis repugnat volūtati:quinimo necesse est quod sicut intellectus ex necessitate inheret primis principiis: ita voluntas ex necessitate inhereat vltimo fini:qui est beatitudo. Finis eñ se habet in opatiuis sicut pncipium in speculatiuis:vt dr in.2.phy. Opz eñ q illud qd nālr alicui ɔuenit ⁊ imobilr, sit fundamētum ⁊ principium omniū aliorum: qr natura rei est primum in vnoquoq;. et ois motus procedit ab aliquo immobili.

Ad primum Ergo dicēdum,qd verbū Aug. est intelligēdū de necessario necessitate coactionis. Necessitas autem naturalis nō aufert libertatem volūtatis:vt ipsemet in eodem libro dicit. ¶Ad secūdum dicendum q volūtas sm qd aliqd naturaliter vult: magis

¶Circa hanc partē est dubiū dupl'r. Primo/qr voluntas pōt violentari quo ad desiderare:etsi non quo ad ad operari:posset nāq; p diuinā potētiā cohiberi ne omnino
518
115
ereat in actum:cum nulla appareat cōtradictionis implicatio in hoc. Secūdo/quia si ratio assignata vz.sequitur q nullus appetit⁹ naturalis est violentabilis simpliciter:⁊ tenet sequela: quia omnis appetitus operatio est inclinatio quedam in connaturale:quod probatur:quia operatio appetitus nihil est aliud q̄ appetere:appetere autem est naturaliter vel libere inclinari in aliquod conueniens.

¶Ad primum horū dicitur:q cum deus solus hoc posse dicatur: ⁊ nihil quod facit in creaturis et omnipotentia sua supra creatam facultatem sit alicui violentum:quoniam in omnibus est potentia obedientie ad supernaturalia:consequens est:q si voluntas per diuinam potētiam quiesceret:non ibi esset violentia.

¶Ad scdm dr q opatio dupliciter cōuenire potest appetitui .s.originalr ⁊ subiue. Exēplū primi/est in ascensu leuis. Exēplū scdi vo est in descensu eiusdem. Et q appetitus ille cui nō cōuenit operatio nisi oriatur ab ipso/est violentie expers:quia repugnat oriri ab eo ⁊ violente. Appetitus vo cui operatio conuenire potest subiue tantum:est violentabilis:vt patet. Inter volūtatem autem/⁊ appetitum naturalem hoc interest:q illa oēm suum motū sustinet ⁊ inchoat:iste vo nō semp hic habet:sed qnq; sustinet ⁊ nō cōfert ad illū:imo remittit:vt pz in ascensu grauis:vñ nō est par rō.

¶Secūda conclusio est:q voluntas potest velle aliquid ex necessitate finis seu suppositiōis. Probatur:qr quādo vno tātum medio ad finem perueniri pōt:ad illud vnū medium necessitatur:vt pz in accessu ad insulas.

¶Tertia cōclusio est/volūtas aliquid vult necessitate naturali. Probat sic.voluntas necessitate naturali vult vltimū finem:puta beatitudinem. ergo. Aūs pbatur dupl'r. Primo ex proportione ad intellectum:sicut intellectus heret principio:ita volūtas fini.ergo sicut ille naturaliter primis principiis:ita hec naturaliter finem. Aūs hoc pz:ex secūdo phy.finis in opabilibus est vt principium in speculabilibus. Secundo/quia fundamentum ⁊ principium aliorū:oportet inesse naturaliter.probatur hoc:quia natura rei est primum in vnoquoq;. Tertio/quia fundamentū ⁊ principiū alicuius oportet inesse immobiliter.probatur:quia omnis motus ab aliquo est immobili:⁊ q̄uis aliter possint introduci hec duo media:clarius tamen principale intentum sic conuersa ostendunt.

¶Circa hāc cōclusionē notādus est primo sensus conclusionis. Scito q vltimus finis siue beatitudo dupl'r potest cōsiderari:in cōi.s.⁊ in spāli/et sic:aut naturalis aut supnaturalis. Et si omnibus forte medis:vltimus finis in pposito sumi pōt:directe tamē ⁊ primo intēditur de vltimo fine in cōi.i.beatitudine in cōi:quam experimur naturaliter desiderare. Et secundario de vltimo fine in particulari supernaturali: essentia.s.diuina clare visa:in qua plenissime ratio beatitudinis saluatur. Et cōsequenter si euidens esset de vltimo fine in speciali etiam/sed naturali deo.s.scito quantum possibile naturaliter est:qm̄ in eo etiam rō naturalis beatitudinis saluatur. Sed hoc tertium relinquitur:quia de facto deus creaturam rationalem ad vlteriorē finem ordinauit:vnde duobus primis modis sumemus. ¶Rursus scito:q appetere naturaliter cōtingit dupliciter. Uno modo quo ad specificationē actus. Alio mō quo ad exercitiū illius. Cum eñ natura ad vnū determinata sit:appetere tm̄ hz naturalitatis quantū determinationis ad vnū:vñ si actus alicuius potentie est determinatus ad vnū obiectū:ita q nō pōt ad oppositū est naturalis quo ad specificationē act⁹:qr necessario specificat a tali obiecto:ex quo ad oppositū tēdere nō pōt:vt pz de appetere respectu boni. Si aūt potētia ipsa est determinata ad eliciēdū talē actū:ita q nō est in potestate sua suspendere illū:act⁹ ille est nālis quo ad exercitiū act⁹:qr necessario exercet. In pposito directe ⁊ primo est sermo de appetitu nāli quo ad specificationē. De nāli vo quo ad exercitiū nō nisi in ɔfuso forte. Dico aūt hoc:qm̄ volūtas dupl'r pōt sumi.s.absolute:⁊ sm talē statū.s.vidētis diuinā essentiam. Et si absolute de ea loquimur:nullus act⁹ est ei nālis vtroq; mō: quoniā respectu ois obiecti libera est quo ad exercitiū actus. Si vo de volūtate videntis diuinā essentiā sit sermo:tūc actus amoris ⁊ fruitiōis respectu diuine eētie est nālis vtroq; mō. Et qm̄ hic de vltimo fine ⁊ de volūtate nrā absolute poti⁹ ē sermo:q̄ de ea sm talē statū/q̄uis i illa sm illū statū hec vificent. Idcirco ɔclonis sensus pncipl'r intētus est:q volūtas nrā appetit aliqd nālr quo ad specificationē act⁹. Et rursus q volūtati nō repugnat aliqd velle nālr:tā quo ad specificationē q̄ exercitiū act⁹. Uñ in seqūēti articulo explicādo ea q̄ nāliter appetunt:de⁹ clare visus adduc;

¶Circa ɔclusionē hāc iā expositā aduerte pmo:q Sco.in.4.di.49.q.5. distinguit primo de appetitu volūtatis.s.nāli ⁊ libero.⁊ pᵐ dicēs esse inclinationē ⁊ nō actū elicitū.arguit pmo ɔ̄ id qd in lra dr:q appetimus naturaliter beatitudinē in cōi/dupl'r. Prio/qr appetit⁹ iste est ad pfectionē intrinsecā realem:qua volūtas pficitur.ergo est ad aliqd pticulare: ⁊ tenet sequela:qr perfectio realis nō est aliquid vle:quo voluntas perficit. Scdo/qr vle non est obm nisi intellectus aut ɔ̄tis actum intellect⁹:appetere aūt istud nō seqt cognitionē:qr tunc esset liberū:ergo appetitus iste nō est nisi beatitudinis in particulari. Sed ad hoc facile rñdet ex illa distinctiōe que fit inter respicere aliquid vniuersale ⁊ vlr:nulla.n. vis respicit vle: nisi q̄ attingit illud i sua vlitate:vt pz de actu intellectus ⁊ voluntatis. Omnis aūt potētia ⁊ appetitus nō determinatus ad vnū numero obm:respicit aliqd vlr. Mā eñ pma appetit formā ⁊ informari vlr:⁊ non solū hāc vel illā:⁊ visus nāliter appetit videre ⁊ nō solū hoc vel illud videre:⁊ sic de aliis. Uñ appetit⁹ naturalis volūtatis primo est ad pfectionem nō solū intrinsecā:sed obiuā.i.ad beatitudinē:⁊ velle illam:⁊ nō ad hoc velle illi⁹:qr hoc inadequat sibi:illud vo equat. Negāda est ergo sequela primi argumēti:⁊ pbatio eius equiuocat de vli ⁊ vlr:nec distiguit inter rem obiuam seu appetibilem:⁊ modum quo obiicitur:dum quia nō appetit vniuersalitatem:infertur.ergo in particulari:cum tamen stet medium.s.q vniuersaliter. Et ex hac distinctione patet solutio secundi.

305

¶Deinde arguit ɔ̄ idem dictū expositū de appetitu vt est actus elicitus quadrupliciter dicēs:q vr sibi implicare ɔdictionē:nālr velle btitudinē in cōi ⁊ nō in particulari. Primo igit arguit:qr btitudo vera in pticulari includit omne bonū:⁊ excludit omne malū:ergo si in cōi:etiā in particulari appetit nāliter. Scdo pticulare maiorē pfectionē includit q̄ vle.ergo si vle necessario ⁊ illud. Tertio appetit⁹.i.inclinatio nālis volūtatis est ad beatitudinē in particulari:ergo ⁊ actus elicitus.pbat seqla:qr ponit vt sit cōformis illi. Quarto/intellect⁹ indubi⁹ de fine particulari appetit in pticulari sicut cōe:qr est par rō:ẞ idē appetit necessario ⁊ nō necessario.

¶Ad pᵐ hor breuiter dr:q ⁊ vera btitudo oi bona ⁊c.si videret nālr appeteretur ⁊ plus naturaliter q̄ in cōi:vt pz de deo clare viso. Negatio em nostra est de particulari nō clare viso. ¶Et per hoc patet solutio secūdi.

¶Ad tertiū dr ⁊ qd falsum assumit vt prius patuit: ⁊ q conformitas ista est:quo ad obm extra vt.s.actus secūdus tēdat in idem obm quo inclinatio tā q̄ in obm:⁊ nō tā q̄ opationē:inclinatio aūt volūtatis:lz sit ad opationē vlr:est tñ ad obm vle. Inclinamur eñ in velle beatitudinē abstrahēdo ab hac ⁊ illa nūero/spē/⁊ gñe:vt expimur i nobis:⁊ sic saluat i pposito.

¶Ad q̄rtū dr q ad nālr volēdū finē vltimū in pticulari:nō sufficit indubietas:qm̄ hec est in q̄lz fideli. Sed exigit euidētia q̄ solis vidētib⁹ deū cōuenit. Aliter eñ intellect⁹ est cert⁹ adhesione:⁊ aliter euidētia:vt pz.3.q̄re.

¶Aduerte 2°/q nō dissentit Sco.quo ad primū sensum cōclusionis:ipse enim accipit naturale oino.s.quo ad specificationē ⁊ exercitiū. Et sic vult primo q nō detur in volūtate appetit⁹ naturalis q̄ sit actus elicitus. Secūdo q respectu beatitudinis in cōi volūtas est determinata quo ad specificationē actus:nō quo ad exercitiū:vt pz intuēti:q̄uis nō vtatur istis terminis. Utrūq; aūt hor docuit.s.Tho. Uñ nos appellam⁹ naturalē appetitū nō solū inclinationē volūtatis in obiectū ⁊c.sed illū actū elicitum determinatū quo ad specificationē:ipse vero nō vult vocare illum appetitū naturalē ppter libertatē q̄ est in in exercitio ei⁹/ex q̄ pte nec nos dicimus naturalē. Est ergo qō i vbis:⁊ iō omittēda. Id tñ aduertas:q sermo noster vsui loquēdi cōformis est:vñ in.1.meta.desideriū sciēdi naturale vocauit Arist. Et ex ipso Scoto cōuinci pōt:qr qd est vt in pluribus est naturale.2.phy. Talis aūt est hic act⁹ apud ipsum:imo si respectu ei⁹ aliqs actus hr:est in oibus:ẞ est naturalis. Sed in scdo ɔclusionis sensu.s.q voluntati nō repugnat habere aliquē actū elicitū qui sit ei oino naturalis.s.quo ad specificationē ⁊ exercitiū differimus nō solū verbis:sed re ipsa:dum nos tenemus q vltimo fine deo glorioso per essentiam viso voluntas necessario exercet actū amoris ⁊ delectationis respectu illius:ipse autem tenet q libere:vt prio sen.di.1.q.4.pz:sed qm̄ hoc in seqūēti articulo exprimet:ideo de hoc vide infra. Uñ rōnes Scoti que sunt ɔ̄ naturale appetitum beatitudinis supnaturalis.i.dei clare visi soluere debem⁹ tunc. Eas vo q̄ sunt ɔ̄ naturā volūtatis absolute quib⁹.s.nitit pbare q volūtati repugnat habere actū elicitū naturalē omnino. Cum de modo processionis spūssancti:libere.s.vel naturaliter tractauim⁹ solutas credim⁹.

¶Circa rōnes p ɔclusione adductas aduerte q Sco.duo assumpta i eis impugnat. Primo pportionē inter intellectū respectu pncipiorū:⁊ volūtatē respectu finis/dicēs:tā in pmo q̄ q̄rto:vbi supra q nō tz quo ad habitudinē volūtatis absolute respectu volitorū. Sed quo ad ordinē volitorū inter se:⁊ quo ad habitudinē volūtatis ordinate respectu volitorū:ita q sicut pnᵐ est ex quo pēdet ɔclo:⁊ ex quo scit ɔclusio:ita finis est ex quo pēdet id qd est ad finē:⁊ pp quē volūtas ordinate volens vult id qd est ad finē. Nō aūt sicut intellect⁹ necessario inheret principio:ita volūtas fini. Et hoc pbat tripl'r. Primo ducēdo ad impossibile:qr sequeret q sicut cōclusiones scim⁹ necessario ppter pncipia:ita qd est ad finē necessario velemus volito fine.qd est falsum. Scdo/quia nō est necesse q volūtas cum-

dem seruet ordinem in actib⁹ suis:qualem nata sunt hre volibilia ex natura sua. Tertio qr adhesio intellectus causat ex euidētia obi necessario/adhesio aūt volūtatis ex nulla obi bonitate necessario causat: sed libera est:sicut respectu boni:ita ⁊ respectu maioris ⁊ minoris boni. Scdo impugnat illā rōnē:qr ois motus pcedit ab aliquo immobili: inqt eñ q illud immobile:nō opz q sit actus scds:alioqn calefactiōes pcederent ab vna imobili calefactiōe.

rñdet intellectui naturaliū principiorū quā rōni:q ad opposita se hz. Unde sm hoc magis est intellectualis q̄ rōnalis potestas. ¶Ad tertiū dōm,qd sumus dñi nostrorū actuum sm qd possumus hoc vel illud eligere. Electio autē nō est de fine:sed de his que sunt ad finem,vt dicitur in.3.ethi. Unde appetitus vltimi finis nō est de his quorum domini sumus.

¶Utrum volūtas ex necessitate omnia velit quecunq; vult. Arti.2.

Ad scdm Sic pcedit. Uidet qd voluntas ex necessitate omnia velit quecunq; vult. Dicit enim Diony.4.capi.de diui.no. qd malum est preter volūtatem. Ex necessitate ergo volūtas tendit in bonum sibi ppositum. ¶Pr̄.Obiectū voluntatis cōparatur ad ipsam sicut mouēs ad mobile. Sed motus mobilis necessario ɔsequitur ex mouēte. Ergo videtur q obiectum volūtatis ex necessitate moueat ipsam. ¶Pr̄. Sicut apprehēsum sm sensum est obm appetit⁹ sensitiui:ita apphensum sm intellectū est obiectū intellectiui appetitus:q dr volūtas. Sz apprehēsum sm sensum ex necessitate mouet appetitū sensitiuū. Dicit eñ Augu.sup gene.ad literā: q animalia mouētur visis. Ergo videt q apprehēsum sm intellectum ex necessitate moueat voluntatem.

Sed ɔtra Est,q Aug.dicit q voluntas est qua peccat ⁊ recte viuitur. Et sic se hz ad opposita. Nō ergo ex necessitate vult quecunq; vult.

Rñdeo Dicendum,q volūtas non ex necessitate vult quecūq; vult. ¶Ad cuius euidentiam cōsiderādū est:qd sicut intellectus naturaliter ex necessitate inheret primis principiis:ita volūtas vltimo fini:vt iam dictū est. Sūt aūt quedam intelligibilia q̄ nō habēt necessariam cōnexionem ad prima principia. Sicut contingētes ppositiones:ad quarū remotionē non sequit remotio primor principiorū. Et talib⁹ nō ex necessitate assentit intellectus. Quedā aūt ppositiones sunt necessarie:q̄ habēt cōnexionē necessariā cū primis principiis. Sicut cōclusiones demōstrabiles: ad quarū remotionē sequit remotio primorum principior. Et his intellectus ex necessitate assentit cognita ɔnexione necessaria cōclusionū ad pncipia per demonstrationis deductionē. Non aūt ex necessitate assentit anteq̄ hmōi necessitatē cōnexionis per demōstrationē cognoscat. Silr etiā ex parte volūtatis. Sunt eñ quedā particularia bona que nō habent necessariam cōnexionē ad beatitudinē: qr sine his pōt aliqs esse beatus. Et hmōi volūtas nō de necessitate inheret. Sunt aūt quedā habētia necessariam cōnexionē ad beatitudinē: quib⁹ s.hō deo inheret:in quo solo vera beatitudo cōsistit. Sed tñ anteq̄ per certitudinez diuine visionis necessitas hmōi connexionis demonstret: volūtas nō ex necessitate deo inheret:nec his que dei sunt. Sed voluntas videntis deū per essentiā de necessitate inheret deo:sicut nūc ex necessitate volumus esse beati. Patet ergo qd voluntas non ex necessitate vult quecunq; vult.

Ad primū Ergo dicēdum, qd voluntas in nihil pōt tendere nisi sub rōne boni. Sed quia bonū est

Et volūtas volēs aliqd ad finez: esset sub duob⁹ actib⁹ aut saltē sub vno referēte h ad illd:z est act⁹ primus puta ipsa volūtas. ¶Ad has obiectiōes dupl'r rñdēdū arbitror prout dupl'r ratiōes ɔ̄ quas fiunt adduci possunt ad ppositū ostēdendum. Pñt enim induci primo ad cōcludendu ⁊ appetitū naturalē respectu vltimi finis in cōi.
408
Et pñt induci ad ɔcludendū appetitū naturalē respectu dei clare visi. Et vt pz ex dictis iuxta primam intētionē: inducunt ad ostēdēdā naturalē necessitatē quo ad specificationē actus tm̄. Iuxta scdam vero ad ostēdēdā naturalē necessitatē:⁊quo ad specificationē ⁊ q̄ ad exercitiū: et quia vtrūq; eor sub intētione pñti cadit:efficaciā harū rōnū quo ad vtrūq; saluare intendimus. Et de primo quidē intēto solicitum esse nō opz: qr nec obones ɔ̄ illā intentionē sunt facte a Sco. sed ɔ̄ naturalitatē sunt facte vtroq; mō: quā in volūtate possibilē fore negat. Pro defensione autē scde intētionis dōm est:qd rō illa nō est p locū a simili:sed ex pportione que est inter intellectum ⁊ intellectiuū appetitum. Et cum dr q non sunt pportionales:quo ad necessitatem inconsiderate dr:qm̄ in litera pbatur hoc:ex eo qd primū in vnaquaq; re natura ratio est. Quam pbationem noluit videre Sco.que tñ est prima radix positionis.S.Tho.vt superius pluries patuit. Ex hac eñ fit:qd in volūtate primū est nature ratio ac per hoc nature conditio:q̄ est naturalis necessitas sibi non repugnat:sed saltem respectu sui primi obiecti: qd est vltimus finis clare visus sibi cōuenit. ¶Ad primā aūt obiectionem dr:qd vt in sequentis articuli litera dr:falsum est qd oia ad finem ex necessitate appetātur fine necessario volito:verissimum tñ est qd aliquid ad finez ex illo fine necessario appetatur. ¶Ad scdam vero dr eodem modo:q respectu aliquor volibilium opz voluntatem eundem seruare ordinē:non autem respectu omnium:opz enim primo velle finem:deinde alia.

¶Ad tertiā negatur/q nulla bonitas cū tali modo euidentie sit necessitans adhesionem:qm̄ bonitas diuina clare visa necessitat illam.

¶Ad ea vero que contra scdm motiuum adducūtur: ex rerū ordine atq; progressu patet responsio. Uidemus eñ q actus primi variabiles reducuntur in actum primū inuariabilem:⁊ actus secundi in actum scdm: vt semper in quolibet ordine pluralitas ab vnitate pcedat. Unde ⁊ in ipsis motibus oēs motus ab vno motu immutabili quantum possibile est in motu inuenire immobilitatē/pcedunt: opz ergo in motibus volūtariis cum varii sint quo ad specificationē:q reducantur in vnum immobilem quo ad specificationē. Et hoc experimur:quia oēs fundātur super appetitu boni. Et cū sint variabiles quo ad exercitiuz:qd pcedant ab vno necessario exercito:qd in deo scimus esse de facto:in nobis aūt est possibile respectu diuine bonitatis clare vise. Nec instātie scotice aliquid valēt:nam qd dicitur de calefactionibus nihil est:calefaciens enim immobiliter et vniformiter ex parte sua calefacit: voluntatem autem aut simul habere plures actus:quorum vnus sit ratio alterius:aut vnum respectu finis ⁊ eorum que ad finem:nullium inconueniens est.

¶In responsione ad primum:nota qd cum dicitur qd necessitas naturalis non aufert libertatem:potest bene ⁊ male intelligi. Male quidē si intelligatur qd necessitas naturalis tam obiectiue quā elicitiue stat cum libertate illius actus:hoc enim nō est intelligibile. Bene vero intelligendo:qd naturalis necessitas actus quo ad specificationem seu obiectiue: non aufert libertatem eiusdem:quia stat qd libere eliciatur.

¶In responsione ad tertium recolito qd quemadmodum beatitudinis appetitus est naturalis obiectiue:ita non est in potestate nostra obiectiue ⁊ quemadmoduz est liber elicitiue:ita est in potestate nostra elicitiue. Unde appetendo beatitudinem in communi nō meremur ratione obiecti naturalis:sed ratione actus electi.

¶Super Articulum secundum.

Titul⁹ clarus. ¶In corpore vna ɔclusio rñsiua q̄sito negatiue. Uolūtas non q̄cunq; vult ex necessitate vult. Probat ex pportione intell's ⁊ voluntatis sic. Uolūtas inheret fini et his que sunt ad finē:pportionalr vt intell's pncipiis ⁊ ɔclusionibus:⁊ intellect⁹ necessario quidez assentit principiis ⁊ ɔclonib⁹ demōstratis:nō aūt cōtingētibus:aut indemōstratis:ergo volūtas necessario q̄dem inheret fini ⁊ necessario ac euidēter cōnexis fini/nō aūt ɔtingēter aut incerte connexis:nō ergo oia ex necessitate vult. Maior ex.2.phy.stabilita est/minor pz distinguēdo duo gña ɔclusionū.s.ɔtingentiū ⁊ necessariarū:⁊ rursus necessariarū demonstratarū ⁊ demōstrabiliū q̄dē:sed nō demonstratarū. Et silr ex parte volitor fiat distinctio:⁊ oia clara sunt in lra. Uerumtñ aduerte: ad intellm lre: qd q̄tuor appetibilia.S.T.numerat btitudinē/deū/ea q̄bus deo inherem⁹:⁊ q̄ dei sunt. Que alr ordināda sunt sm se/et alr quo ad nos. Nam secundum se deus ipse hz primo rationem finis ⁊ beatitudinis:deinde ea quib⁹ deo inheremus:deinde beatitudo in cōi: ea aūt que dei sunt/ad finem/non finis sunt. Quo ad nos vero beatitudo in cōi primo hz finis rationē:⁊ deinde deus:⁊ ea quib⁹ deo inherem⁹: quia nos beatitudinē appetimus naturaliter:deū aūt per inuestigationem. Et huius ratio est:quia obiectū voluntatis integratur ex duob⁹.s. bonitate ⁊ apparētia:bonum eñ cognitū tantūmodo est appetibile:⁊ pterea q̄uis deus sit in se maius ⁊ eminētius vniuersale bonū q̄ beatitudo in cōi:quia tñ non est euidens ⁊ apparens nobis sub tali rōne sicut beatitudo:ideo in litera cū fine beatitudine.s.coordinatur:cum differentia tñ apparētis ⁊ non apparentis:⁊ inter ea que sunt ad finē quodāmodo numeratur. Unde ei tria necessario attribuūtur. Et qd in eo solo vera beatitudo cōsistit:atq; illi cōnexa necessario appetātur illo viso:⁊ hec spectant ad rationē finis. Et q volūtas nō necessario inheret illi nec his que illius sunt:nisi postq̄ videtur:⁊ hoc spectat ad rationē non apparentis. Et q ea quibus deo inheremus sunt vt cōclusiones/necessariā occultam tñ cōnexionem habentes cum beatitudine:⁊ hoc spectat ad rationē eius qd est ad finem. Ita vt non deus ipse numeretur inter ea que sunt ad finem:sed apparētia eius ⁊ cōiunctio ipsius nobiscum: ⁊ pptera notāter in litera inter ea que necessariā habent cōnexionem cū beatitudine sicut conclusiones cum principio/non numeratur deus:sed ea quib⁹ deo inheremus. ¶Aduerte scdo q cum ex parte intellectus quatuor enumerauerit litera.s.principia/cōclusiones cōtingentes/demonstratas/et demonstrabiles/⁊ totidem dixerit esse in voluntate tria tantum in volūtate numerauit.s.beatitudinem vt finem:⁊ eligibilia ad vtrūlibet vt contingentia/⁊ diuina vt necessaria demonstrabilia:quartum autem.s.necessaria vt demonstrata omisit:non quia nulla sunt:sed quia manifesta sunt: vt esse viuere nosse negatio mali ⁊c. Hec enim et similia necessitate naturali appetim⁹ quo ad specificationē actus:quēadmodū btitudinē:q̄uis minus q̄ beatitudinē:ppter qd per accñs appetūt aliqui occidētes se nō viuere.

407
117

¶Circa illam probationem:scilicet qd voluntas non necessario inheret deo in speciali occurrit dubium ex duplici capite. Primo ex Scoto in primo/distinctio.prima questio.4.qui non propositionem in se:sed in comparatione ad rationes pro alia conclusione:scilicet quod voluntas necessario inheret vltimo fini in vniuersali impugnat illam dicens:quod rationes ille si acceptantur cōcludunt contra hoc:sed quoniā ille rationes

hic non ponuntur a.s.Tho.sed alibi:z vnico verbo respondetur Scoto: q.s.ex defectu apparentie diuine bonitatis hoc prouenit:ideo omittantur hic.Secūdo ex doctrina.s.Tho.qua tenet/q omnis creatura diligit naturaliter plus deum q̄ seipsam.ex hoc enim arguitur sic: voluntas nostra naturaliter diligit bonum pprium.ergo deū.tenet sequela:quia naturaliter plus diligit deum q̄ se: z loquimur de deo in speciali:sic enim est principium naturalis esse omnium z naturaliter diligi dicitur ab omnibus.

¶Ad hoc dupliciter dici potest. Primo q equiuocatur ly naturaliter vbiq;:qm hic sumitur naturaliter vt distinguitur contra libere:vt patet ex dictis:cum autem dicitur q omnis natura intellectualis naturaliter plus diligit deū q̄ se:sumitur naturaliter vt distinguitur contra supernaturaliter.Intēdūt enim doctores q nō solum ex infusa charitate:sed ex natura inclinamur ad deū plus q̄ nosipsos amandum. q̄uis diuersimode: quia natura ad illū inclinat vt principiū nature:sed charitas vt primum celestis patrie.Scdo dici potest q etiam sumēdo vniuoce hic z ibi naturale:adhuc saluatur intētum:quia cum loquimur de amore elicito semper supponitur cognitio:eo q incognita diligere nequaq̄ possumus:z ppter ea omnis inclinatio voluntatis ad amandum: est ad cognitum. Unde quelibet creatura intellectualis inclinatur naturaliter/ad plus amandum deum cognitum:q̄ se cognitam. Sed quoniam ipsamet est sibi naturaliter euidens:ideo simpliciter naturaliter se amat.deus vero nō naturaliter est creature euidens:z ideo in litera dicitur q non naturaliter amatur. Unde consequētia opposita est neganda.Et ad probationem distinguendum est:de deo cognito/vel non cognito.Et hec intellige eius tendendo literam ad deum/vt est omnis esse principium naturale: quoniā si euidens esset/naturaliter amaretur plus q̄ viuere z esse proprium.

409 s.di.27. q.1.ar.4 Et di.q. 22.ar.xj a 26

multiplex:propter hoc nō ex necessitate determinatur ad vnum. ¶Ad secundum dicendum,q mouēs tunc ex necessitate causat motum in mobili quando potestas mouentis excedit mobile:ita q tota eius possibilitas mouenti subdatur. Cum aūt possibilitas volūtatis sit respectu boni vniuersalis z perfecti:non subijcitur eius possibilitas tota alicui pticulari bono. Et iō non ex necessitate mouetur ab illo. ¶Ad 3m dōm, q vis sensitiua nō est vis collatiua diuersorū sicut ratio: sz simplr aliqd vnū apphendit.Et iō fm illud vnū determinate mouet appetitum sensitiuū.Sz rō est collatiua plurium.Et iō ex pluribus moueri pōt appetitus intellectiuus.s.volūtas:z nō ex vno ex necītate.

¶Utrum voluntas sit altior potentia q̄ intellectus. Arti.3.

AD tertiū Sic proceditur. Uidetur quod voluntas sit altior potentia quā intellectus. Bonum enim z finis est obiectum voluntatis. Sed finis est prima z altissima causarum. Ergo voluntas est prima z altissima potentiarum. ¶Preterea. Res naturales inueniuntur procedere de imperfectis ad perfecta. Et hoc etiam in potentijs anime apparet. Proceditur enim de sensu ad intellectum:qui est nobilior. Sed naturalis processus est de actu intellectus in actum voluntatis. Ergo voluntas est pfectior z nobilior potentia quam intellectus. ¶Preterea. Habitus sunt proportionati potentijs:sicut perfectiones perfectibilibus. Sed habitus quo perficitur voluntas, scilicet charitas est nobilior habitibus quibus perficitur intellectus. Dicitur enim 1.ad corin.13. Si nouerim mysteria omnia, z si habuero omnem fidem:charitatem aūt non habeam,nihil sum. Ergo voluntas est altior potentia quam intellectus.

Sed contra Est quod philosophus in.10.ethicorum ponit altissimam potentiam anime esse intellectum.

Rñdeo Dōm,q eminentia alicuius ad alterū pōt attendi duplr.

¶Circa id quod supponit conclusio ista.s.qd omne volitum aut amatur vt finis aut ad finem dubium occurrit ex Scoto in primo.dist.prima q.3. z in.4.dist.49.q.10.q enim hoc hic supponatur patet ex eo qd aliter nō euacuaretur sufficienter quesitum:queritur enim hic an omnia de necessitate volūtas velit.Et respōdetur tm de fine/z eo qd ppter finem amatur: quasi omnia amentur aut vt finis/aut ad finem.Si nāq; 3m esset appetitorum genus:satisfactum non esset quesito : q autem dubium hoc sit ex cōtraria Scoti opinione habetur.Distinguit ergo primo in cōmuni ipse triplex genus appetitoz.s.finem z ad finem/z neutrum:z pbat. Primo/ quia volūtati potest offerri tripliciter bonū.s.ppter se/ppter aliud/z absolute:primū hz rōnem finis.2m ad finem.3m neutrius. Scdo in speciali arguit:q nō quicquid appetitur:appetitur ppter hūc finem:qui est beatitudo. Primo/quia volūtas potest velle aliquid:nō ppter beatitudinē: vt ly nō tenetur pure negatiue.Tum quia nō qñcūq; volūtas vult aliqd intellectus cogitat de beatitudine:ergo nec ipa vult ppter beatitudinē. Tum quia intellectus potest cognoscere z offerre aliquid vt in se bonum non vt ad beatitudinem:ergo z voluntas potest velle absolute illud. Secundo:quia volūtas potest velle aliquid non ppter beatitudinem:vt ly non tenetur contrarie:vt patet in certe tenente beatitudinem in deo zc. z sciente fornicationem contrariari:z tamen volente fornicationem.

¶Ad euidentiā huius ambiguitatis sciendum est:q id qd facit dubitare in re hac est:quia quedā sunt que absolute velle aut nolle dicimus:que tamen in ordine ad finem aliter volūtas appetit:vt pz de piectione mercium in mare:hāc eñ nauta nolle dr:z tñ attēto fine:salute.s.que ex alleuiatione nauis speratur vult.Unde videtur q piectio mercis sit obiectū nolitionis:nec vt finis/nec vt ad finem:z silr accidit in alijs hmōi. Uerūtamen si diligētius cōsideremus:nō est hoc tertium genus appetibiliū:sed latet ibi quidam appetēdi modus:participās modū quo appetitur finis:z modū quo amatur qd est ad finē:z ideo medius nō per abnegationem; vt Scotus dixit:sed per participationē:si tñ sic in hac materia loqui licet appetuntur siquidē hec vt ad finē:nō formaliter sed virtualiter. Ideo nāq; Christus z martyres volebāt vitā/z nō mori absolute:quia hec absolute cōsonāt beatitudini:quam naturaliter appetūt:qd est virtualiter ppter finem appetere.Et rursus appetuntur hec vt finis p quāto habēt hāc 9ditionē finis/q ppter bonum aut malum pprium in eis amātur vel refutantur:z nō vt actualiter relata in aliud.Quocirca qz mediū modo huius/ modo illius extremi induit rationem:ideo sapiētis erit lectoris discernere quomodo iuxta diuersa pposita hec amari aut odio haberi dicātur. Ex his aūt pz rñsio ad Sco.nam q̄uis sit aliquod bonum fm ppriā bonitatē nō tamen sine depēdētia a primo bono:z nō solū ita in re z appetibilitate ex parte rei:sed pportionaliter quo ad nos:ita q licet multa sint a nobis appetibilia ppter pprias bonitates:non tamen sine depēdētia ad primū appetibile a nobis:qd est beatitudo in cōi:sicut nullū cōplexū est cognoscibile sine depēdentia ad prima cognita a nobis.s.prima pncipia pper ordinē essentialē oim ad pm. Falsum est ergo inueniri 3m appetibile p abnegationē vtriusq;:nec intellectus pōt pponere absq; actuali vel virtuali seu implicita depēdētia ad beatitudinē:z silr nec volūtas pōt aliter velle. Nec obstat de fornicatore et pposito zc. Qm nihil refert bonū vel apparens in ordine ad btitudinē absolute: putat eñ nōnihil beatitudinis participare:faciendo qd vult. At si insistatur inferendo:igitur pter finē z ad finē est neutrū:siue illud sit mediū p abnegationē siue p participationē. Dicēdum est: q fm veritatem simplr loquēdo:qdlibet qd actualiter appetitur:aut vt finis: aut vt ad finē appetitur:qm z mortē recusant martyres ppter esse:z ipsam acceptāt ppter christum:z silr nauta mercis iacturam recusat ppter bonum tuēdum:z illaz vult ppter euasionē: z sic de alijs.

¶Circa illa vba lre. s.q volūtas vidētis deum necessario inheret deo:dubium occurrit ex Scoto in primo. distin. prima.q.4.z cōsistit vis rōnis sue in hoc. Uolūtas pauli videntis z non videntis deum eodem modo se habet:z nō videndo cōtingenter inheret deo:ergo etiam videndo contingenter inheret.Añs pbatur:qz stat equalem esse charitatem in vidente z nō vidente.Et si diceretur:q voluntas non eodem modo se habet in vidēte z non vidente:ppter ipsam differentiā q̄ est inter visum z nō visum.Cōtra:deus visus a seipso cognito z viso nō differūt nisi sicut magis z minus approximatum obiectum:ergo non differunt penes necessario z cōtingenter amari:sed penes magis z minus amari.Añs hic pz:z 9ña pbatur:quia maior z minor approximatio agētis non facit necessarium vel contingens:sed magis vel minus:vt patet.

¶Ad hec breuiter dico:q volūtas nō eodem modo se habet:qm aliter se habet respectu visi z nō visi:qz hec spectant per se ad obiecti differentiā: eo qd bonū cognitū z nō bonū ab q cognitione est obm volūtatis. Et falsum est qd visum z nō visum differant tm sicut magis z minus in eadem specie:imo differūt sicut res diuersarum rōnum obiuarum:ita q deus visus est obm diuerse rōnis obiue:a seipso cognito citra visionem. Qd si quis non penetrat ex hoc percipiat effectu q visus beat.non visus non. Constat enim q beatus est alterius rōnis a nō beato.Cetera autem argumēta vide si vis in Capreolo in primo.dist.1.q.3.

¶Super Arti.3.

TItulus clarus. ¶In corpore articuli quatuor. Primo distinguitur titulus. Secundo respondetur iuxta primū sensum. Tertio iuxta secūdum. Quarto/colligitur totalis responsio in speciali.

¶Quo ad primū nobilius duplr:simpliciter/z fm quid. Declarantur termini:nobilius simplr.i.fm se/fm qd.i.in ordine ad alterum.

¶Quo ad scdm intellectus est potētia nobilior simplr:q̄ volūtas. Probatur sic.obm intellectus est simplr nobilius obo volūtatis.ergo.Añs pbatur:qz est simplicius z magis absolutū:qd pbatur:qz est ipsa rō boni:qd est obm voluntatis:cōstat enim qd ratio simplicior z absolutior est ea cuius est rō. cōsequētia pbatur:qz ppria rō potētie est fm ordinem ad obiectum.

¶Quo ad 3m volūtas est interdū nobilior fm quid in intellectu.Ubi nota duas 9dōnes.s.fm quid:z interdū. Probatur sic.obm volūtatis interdū inuenitur in altiori re q̄ sit obm intellectus.ergo volūtas fm quid est interdum nobilior intellectu.Añs pbatur sic,obm volūtatis est in rebus in se:intellectus in aia:ergo est interdum in altiore re q̄ obm intellectus. Hoc añs pbatur duplr. Rōne:qz actio volūtatis terminatur ad res in se:intellectus vero ad rōnem cōceptam.Et authoritate Arist.6.meta.9ña vo hec scda declaratur:qz interdum res in qua bonum amatur: est altior anima: vt deus:interdum inferior vt creatura corporalis. Prima vo 9ña principalis declaratur duplr. Primo exponēdo qd hoc est esse nobilius fm qd ex rōne comparationis ad alterū:habere.s.obiectum interdum in altiori re.Scdo exemplo de visu z auditu respectu rei colorate z rei sonore.

¶Quo ad quartum tria concluduntur.s.amor dei est nobilior cognitione eius.Cognitio corporalium nobilior est eorum amore. Simpliciter autē est intellectus nobilior voluntate.

¶Circa rōnē p prima 9clusiōne dubium occurrit quadrupliciter.primo Sco.in.4.di.49.q.4.arguit 9 illā ppositionē.Rō veri est nobilior rōne boni.Quia aut intēdis realr:z sic est falsum:qz sunt vna res:z cōsequēter neutra fm rem est altera nobilior.Aut fm rōnem 9sequentē opus intellectus:z sic non est ad propositum:qz hoc est relatio rationis.constat enim q relatio rōnis nō est formalis ratio primi obiecti intellis aut volūtatis. Aut fm rōnē antecedētē opus intellis ex nā rei:z tūc opz pbare:q iste rōnes s.boni z veri addāt aliqd absoluti supra rōnē entis. Qm tūc duarū rōnum distinctaz supponitur alterā altera eē nobiliorē qñ nō sūt formalr relatiue. ¶Scdo arguit 9 illā aliā ppōnē suppositā.s.bonū est obm volūtatis:z verū intellus. Primū inqt est dubiū.scdm vo est falsum:vt in primo di.3.q. 3. pbatū fuit. Sz ad hoc dictū est i.q.16. ar.1. ¶Tertio arguo 9 illā ppositionē: q̄to aliquid est abstractius: tanto nobilius. Aut loqris de abstractione fm esse aut fm rōnē.Si fm rē: q̄uis maior sit vera/ minor tñ est falsa:qz rō veri nō est absolutior rōne boni fm rē:cū sint vna res verū z bonū. Si fm rōnē q̄uis minor sit vera:ipsa tñ ppositio maior euidēs nō est: qz abstractio negatio est nullā dicēs pfectionē:nisi forte rōne imperfectionis negate:puta materie vel potētie.In pposito aūt cōstat q verū non dr abstractius:qz magis recedat a materia aut potētia : cū bonū a quo abstrahitur verū:neq; materiā neq; potētiā aliquā includat:vt pz ex eo qd actui purissimo 9uenit.ergo ex hoc:q abstractius est verum: nō habetur q sit nobilius:q̄uis optime habeatur q sit prius natura. ¶Quarto arguo cōtra pbationē añtis.s.qz ipsa rō boni est obm intellectus:bonū aūt ipm est obm voluntatis. Primo/qz falsa ac chimerica videtur differētia ista inter bonum z boni rationē:q ista intellectus:illud voluntatis sit:qm boni rō:bonitas est.Bonitas aūt rō formalis est obiecti voluntatis:eo qd bonū inq̄tum bonū:appetibile est.primo ethi.ergo z bonitas z bonū ad voluntatē spectāt:imo plus.ergo est implicatio in adiecto: q bonū sit ppium obiectum volūtatis/z bonitas non sit obiectū illius.Scdo/qz aut noie obiecti intēdis obm formale:aut tantūmodo esse obiectū.i.terminare actum illius potentie:obijci illi zc.Si de obiecto formali locutio est:falsum manifeste est:q boni rō sit obiectū intellectus:nā obm formale intellectus est entis aut veri rō:nō boni.Cuius rō est obiectū formale volūtatis.Si aūt per esse obiectū intellectus z volūtatis:nihil aliud intēdis q̄ terminare actus intellectus z volūtatis.Intelligi.s.z amari.Primo sequitur q differētia assignata nulla est:qz hoc mō nō solū boni rō:sed bonū est obiectū intellectus:vtrunq; eñ intelligitur:z vtrunq; silr est obiectū voluntatis:qz vtrūq; amatur.Scdo sequitur q nō habeat intētū:qz ex nobilitate diuersa formaliū obiectoz:iudicāda est nobilitas simplr z fm se potētiarū que in litera inquiritur:z nō ex nobilitate partis subiectiue obiecti:qualis est boni rō respectu obiecti intellectus. ¶Contra 9clusionē ipsam arguit Sco.ex dictis in scda 9clusione.primo sic.Amor superioz est nobilior cognitiōe eoz per te.ergo actus volūtatis fm genus suū est nobilior actus:ergo voluntas intellectu:tenet sequela:qz si optimū est nobilius optimo: ergo z genus gñe z spēs specie.Scdo sic.actus coniungēs obiecto fm nobilius esse est nobilior simplr:sed actus voluntatis respectu obiecti beatifici cōiungit obiecto fm nobilius esse:qz vt in se est/actus vero intellectus vt est in cognoscēte:ergo. pbatur maior:qz actus in tantū hz perfectionis rōnem inquātum coniungit obiecto pfecto.qui ergo ex genere suo coniungit obiecto:fm perfectius esse:est ex genere suo simplr perfectior. ¶Circa differentiā positā inter intellectū et voluntatē in scda cōclusione ex authoritate Arist.dubium occurrit ex Scoto vbi supra. Inquit eñ qd in hoc nō est differētia inter intellectum z volūtatem: qm pportionaliter vterq; ad extra z intra terminatur. Nā cognitio intuitiua terminatur ad rez in se:z silr dilectio illam sequēs.Et cognitio abstractiua terminatur ad rez in aia:z silr dilectio illā sequēs:ergo nulla est differētia.Authoritas vero phi nō iuuat:qz loquitur de cognitiōe abstractiua z de volūtate desideratiua:nō respectu obi:sed respectu termini seu effectus:qui res futura est.

¶Ad obiectiones Scoti 9 illam ppositionē:rō veri est nobilior rōne boni.rñdetur q:vt pluries dictū est:sermo est de rationibus formalibus rerum: distinctis tñ actualiter sola rōne.Ita q ipse rōnes non sunt ab intellectu:sed distinctio earū actualiter. Cum ergo arguitur / aut est nobilior realiter zc.dr q est nobilior formaliter:seu fm rōnem formalē preuenientē intellectus opus:tam in se q̄ in sua distinctione virtuali ab alia:vt comparatio fm nobilitatem habeat distinctionem extremoz preuenientē. Unde non est opus fingere distinctionē aliquam actualem ex natura rei inter eas:ad omnia enim sufficit qd distinguuntur virtualiter. Distingui enim virtualiter est habere z vendicare sibi omnia ad distinctionē pertinentia:ac si essent distincta:vt in materia de distinctione diuinorum dictum est.Nec opz propterea supponere aut probare/qd rationes iste addant res absolutas supra ens:sed ad hoc vt vna altera nobilior sit:sufficit qd res relatiue concepta vel conceptibilis nobilior sit sic relatiue sumpta/q̄ sic etiam relatiue sumpta.

¶Ad obiectionem 9 illam ppositionem:quanto aliquid est abstractius zc.rñdetur:qd propositio verificatur de abstractione formali in communi siue fm rem siue fm rationem:ceteris tamen paribus.Non eñ quantitas mathematica est nobilior simpliciter substantia sensibili:quamuis sit abstractior:quia huius natura est substantia:illius accidens. Et cum dicitur qd negatio cōiunctionis cū alio non dicit perfectionem nisi rōne imperfectionis negate conceditur.Et dr q qz abstractio formalis incipit ab exclusione mãe:z cōtinue ascēdit excludēdo potētialitatis gradus/signū est q cū ventū fuerit ad eas rōnes formales q̄ nullā mãe aut potentie rōnē claudūt:q q̄to aliqua est abstractior tāto pfectior:vtpote remotior z magis distans ab his q̄ potentiam claudunt.Cū eñ oēs rōnes formales ordinē inter se habeāt:z ad vnam primā.i.entis rōnem abstractissimā:9ñs est qd quāto aliqua ratio minus abstracta est:tāto vicinior est his q̄ sunt potētialitati admixte:z quanto abstractior: tanto ab his remotior: ac p hoc nobilior z perfectior fm seipsam.

Uno modo simpliciter. Alio mō fm quid. Consideratur autem aliquid tale simpliciter : prout est fm seipsum tale. Secundum quid autem prout dicitur tale fm respectū ad alterum. Si ergo intellectus z volūtas considerentur fm se:sic intellectus eminentior inuenitur. Et hoc apparet ex comparatione obiectorum adinuicem. Obiectum eñ intellectus est simplicius et magis absolutum q̄ obiectum volūtatis. Nā obiectum intellectus est ipsa ratio boni appetibilis. Bonum autem appetibile cuius ratio est in intellectu est obiectum volūtatis. Quāto autem aliquid est simplicius z abstractius:tanto fm se est nobilius z altius. Et ideo obiectum intellectus est altius q̄ obiectum volūtatis. Cum ergo propria ratio potentie sit fm ordinem ad obiectum: sequitur qd fm se z simpliciter intellectus sit altior et nobilior voluntate. Secundum quid autem et per comparationem ad alterum voluntas inuenitur interdū altior intellectu:ex eo.s.qd obiectum voluntatis in altiori re inuenitur q̄ obm intellectus. Sicut si dicerem auditū esse fm qd nobiliorē visu inquātū res aliqua cuius est sonus nobilior est aliqua re cuius est color : q̄uis color sit nobilior,z simplicior sono. Ut eñ supra dictū est,actio intellectus 9sistit i hoc q rō rei 99 163
intellecte est in intelligēte,actus vero volun-

¶Ad obiecta autē 9 illā drīam inter bonum z boni rōnē rñdetur:q male intelligitur litera nec penetratur intētio eius. ¶Ad cuius euidētiaz sciēdum est: qd in re qualibet sūt duo:qdditas z existētia: nō curando p nunc qūo distinguātur.Inter hec aūt hāc non tam ratione q̄ experiētia videmus differētiam:q quidditas est ratio rei q intelligatur:existere autē q appetatur. Experimur siquidē q sanitas nō minus intelligitur si nō est q̄ si est: nullus tamen appetit sanitatem nisi vt sit:aut qz est. Intm aūt, propriuz est existentie appeti z quidditati intelligi:vt ipsa existētia nō qualitercūq;/ sed in actu exercito in re vel in spe sit rō appetibilis vt sic. Ita q nullius qd quid erat esse etiam si ipsa existentia sit quidditas illius desideratur amatur/aut delectat nisi vt sit:aut qz ē in actu exercito.Et similiter ipm quod qd erat esse:nō qualitercūq; sed in actu exercito ipsius. qd quid est (si tamen sic loqui lz in hac re vbi nullū est exercitium) i.vt habet rōnem quidditatis.i.vt non curat de actu exercito existētie:est rō intelligibilis: vt sic.Ita q etiā si ipsum existere intelligitur:inq̄tum intelligitur:induit rōnē qdditatis:qm accidit sibi vt sic exercitiū exñtie: intelligitur eñ ipm ee: tale qd. Nec iō intelligitur/qz actū hz existētie:q̄uis ipa existētia sit cognita. ¶Ex hac aūt drīa oritur primo q in primo z adequato obiecto intellis sint duo.s.rō obiectiua:puta qd qd erat esse entis:z cōditio obiectiua.s.rō seu modus quidditatis : ita q ens significat obiectum intellectus ex parte rōnis obiectiue:quod qd est aūt signat idē ex parte condōnis obiectiue. Oritur scdo intenta drīa in lra:qd obiectū intellis sit abstractius obiecto volūtatis:qz q̄libet res vel habet rōnem qd quid est/est abstractior seipsa vt hz actū existentie:illo modo est obiectum intellis:hoc voluntatis. Ubi aduerte diuinū.S./T.ingeniū:qd cum de nobilitate inter obiectū intellectus z voluntatis tractaret:z in obiecto vtroq; sit cōsiderare duo.s.rōnem obiectiuā z condōnē obiectiuā fm quā rō obiectiua obm est:z rōnes obiectiue sint vna res nō solū realiter sed formalr/seclusis relonibus rōnis vt patet de entitate z bonitate:ad oñdendā differentē eorū nobilitatem ad cōdōnes obiectiuas se conuertit:z obiecta intellis z voluntatis vt obiecta sunt formaliter z per se considerans oñdit q obiectū intellis est abstractius.i.rō formalis obiectiua intellis vt obijcitur intellectui est abstractior rōne formali obiectiua voluntatis vt obijcitur volūtati:dato etiam q illa ratio sit eadē cū ista:ita q abstractio maior directe ponitur in cōdōne obiectiua:ac p hoc in obo vt obiectū est. Oñdit aūt hoc:qz obiectū intellectus est res vt qd qd est.volūtatis aūt vt hñs esse. Constat eñ quod qd qd est abstractius est hñte esse:ita q in ipso deo cuius qd qd est/est existentia:abstractior fm rōnem est exñtia vt qd qd est/q̄ ipsamet vt est existere in actu exercito. Et sic/simpliciter obiectū intellectus est abstractius obiecto voluntatis formaliter loquendo. Et per hoc soluitur potissima obiectio que cōtra hāc remāserat rōnē.s.esse est abstractius quidditate: qz cōtrahitur p illā:in cuius signū esse vt pote abstractiū ponitur nomē proprijssimū nomē dei:ergo rō formalis obiecti volūtatis est abstractior rōne formali obiecti intellis.Iam eñ pz q esse dupliciter sumi pōt.s.in actu exercito ipsius exñtie:z per modū quidditatis:z q vt exercet exñtiaz addit supra seipsum vt quod quid est:z 9ñr vt obiectū intellectus est abstractius:qz est obiectū voluntatis fm q stat in actu exercito existentie:intellectus autem fm quod rationem hz quidditatis cuiusdam in seipso.

¶Ex his aūt facile respondetur ad obiecta. Iam eñ patet quid noie obiecti intelligitur.s.obm vt obiectum.i.ratio obiecti cū conditione eius obiectiua. Et quid noie rōnis boni.s.quod quid est nō solū boni vt sic:puta bonitas:sed boni qualitercūq; sumpti:z quid noie boni.s.ipsum bonū vt sic:quod nihil aliud est dictu q̄ res in ordine esse cōueniens. Uñ cū dr in prima obiectione:quod tam bonum q̄ boni ratio spectat ad voluntatem qz bonitas zc. Rñdetur q boni ratio potest accipi dupliciter.vno modo vt ratio:alio modo vt existens:z qd scdo modo spectat ad voluntatē. primo modo ad intellectum. Et qz de ipsa vt hz rōnē quod qd est loquebatur San./Tho. Ideo vocauit eam appropriato vocabulo rationē bōi.

¶Cum vero in secunda obiectione dicitur aut nomine obiecti intendis obiectum formale zc. Respondetur:quod nomine obiecti proprie z explicite neutrum illorum intelligimus:sed obiectum vt obiectum est : quod constituitur per conditionem obiectiuam rationis formalis obiecti. Et ideo cum arguitur falsum esse quod ratio/boni sit obiectum intellectus; dicitur qd ratio boni vt ratio est/est conditio obiectiua:ac per hoc constituit obiectum intellectus in esse obiecti ; vt patet ex dictis. Nec hoc ma-

tatis perficitur ex eo ꝙ voluntas inclinatur ad ipsam rem prout in se est. Et iō philosophus dicit in. vj. meta. ꝙ bonum ⁊ malum, que sunt obiecta voluntatis sunt in rebus: verum ⁊ falsum, que sunt obiecta intellectus sunt in mente. Quādo igitur res in qua est bonum est nobilior ipsa anima i qua est ratio intellecta: per comparationem ad talem rem voluntas est altior intellectu. Quādo vero res in qua est bonum est ifra animam: tunc etiam in compatione ad talē rem intellectus est altior volūtate. Vn̄ melior est amor dei q̄ cognitio. ecōtrario autē melior est cognitio rerū corporalium quam amor[c]. Simpliciter tamen intellectus est nobilior quam voluntas.

gis cōuenit rōni boni q̄ veri ⁊ cuiuscūq alteri⁹: qm̄ h̄ ꝯuenit rōni vt rō est ꝫ adducta est bōi rō magis q̄ alioꝝ: qꝛ ad ipm̄ fiebat cōparatio. Et h̄ ē directe ⁊ explicite intētio lr̄e: ac si dixisset ꝙ bonū abstractiori mō offerꝶ itellectui: qꝛ ꝑ modū rōnis ⁊ ꝙ qd ē: q̄ volūtati: qꝛ ꝑ modū ipsi⁹ entis boni: ⁊ iō obm̄ itell's vt sic abstracti⁹ ē q̄ obm̄ volūtatis vt sic. Qꝛ tn̄ iplicite subintelligiꝶ in obi noīe ēt rō formalis obiua sic ꝯdōnata: pōt de rōne illa quoq iplicite tacta saluari lr̄a: q̄uis nō sit op⁹: dupliciter primo. Qꝛ ens ⁊ bonum cōuertunꝶ ⁊ sunt idē. Et nulla est entis rō q̄ nō sit boni rō: cū rō entis sit rō obiua: vere dice q̄ꝫ dici potuit: ꝙ boni rō ē obm̄ formale itell's. boni em̄ rō nō solū bonitas: ꝫ entitas est ⁊ quecūq alia rō. Dicꝶ scd̄o/ et in idem redit ꝯcl'o ꝙ bōi rō isinuat oē qd̄ quid ē vt sic: fecit. n. S. Tho. vt soliti sūt doctores: ab vno isinuare cetera. 534 Merito aūt magis meminit rōnis boni: qꝛ respectu obiecti volūtatis qd̄ bonū ē/ maiorē abstratione ōdere volebat in obo intell's: ita ꝙ pinde ē ac si dixisset obm̄ itell's esse abstractius obo voluntatis. manifestat: qꝛ ēt in ipso voluntatis obo id qd̄ intell's obm̄ est: vt sic abstractius est: eo ꝙ volūtati obijcꝶ: qm̄ voluntati obijcꝶ ipm̄ bonū: intellectui aūt illius rō. Nec fallaris ex his concipiēdo aliud esse qd̄ apprehenditur ⁊ aliud qd̄ appetitur: cum impoīe sit appeti incognitū: ac ꝑ hoc idem: ⁊ ꝫm idem oportet esse appetitum ⁊ cognitū: sed accipe ex his ꝙ idem ⁊ ꝫm idem est appetitum ⁊ cognitū. Sed tn̄ ⁊ rō ⁊ cōditio obiua cogniti vt sic/ est alia a ratione ⁊ conditione appetiti vt sic: ⁊ quo ad hec obm̄ intellectus est abstractius obiecto voluntatis.

¶Ad obiones Sco. cōtra ꝯcl'onē ipsam rn̄deꝶ. Et prime negaꝶ sequela. Et ad probationē dꝛ: ꝙ illa maxima: cuius optimū est nobili⁹ optimo ⁊c. intelligitur de nobiliori ⁊ perfectiori simplr: nō aūt ꝫm qd: modo amor superiorum est nobilior ꝫm quid cognitione eorū: vt in lr̄a dꝛ: nō simplr. Secunde vero distinguitur dupliciter maior. s. actus cōiungens obo ꝫm pfectius esse est nobilior. Primo qm̄ pōt dupliciter intelligi: primo de perfectiori esse obi vt obm̄ est/ ⁊ sic vera est: sed minor falsa. s. ꝙ actus voluntatis iungat obo ꝫm pfectius esse: qꝛ vt in lr̄a ostendiꝶ obm̄ intell's vt obꝫ/ est nobilius: qꝛ abstractius: ⁊ ꝯn̄r perfectius vt obm̄. qꝛ in his idē nobili⁹ est ⁊ melius. Alio modo de pfectiori esse obi vt res est: ⁊ sic dato ꝙ minor esset vera maior est falsa. Scd̄o qm̄ pōt intelligi de obo absolute: ⁊ sic tm̄ modo est ad propositū: vel in tali materia puta superiorū/ ⁊ sic nō infert nisi maiorem nobilitatē ꝫm qd. Resoluendo igiꝶ obionem: si sermo est de obo absolute vt obm̄ est/ negatur minor. Et ad probationem: qꝛ esse in re ēt perfectius q̄ esse in anima: respondetur primo: ꝙ hoc nō est verū vniuersaliter: ⁊ consequenter nec absolute: vt pꝫ de inferioribus. Scd̄o ꝙ falsum supponiꝶ. s. ꝙ obiectū intell's vt sic constituaꝶ per esse in anima: quāuis esse in anima sit vna conditio illius: actus em̄ intellectus coniungit obiecto absolute vt quicquid est in se est: ⁊ per hoc differt primo ab actu voluntatis cōiungenti obiecto vt exercet esse. Modo dꝛ ꝙ licet actus coniungens obiecto ꝫm esse extra coniungat obo ꝫm pfectius esse vt res est: q̄ actus coniungens obo absolute: tamen ecōtra iste cōiungit obo ꝫm pfectius esse vt obiectū est q̄ ille: qꝛ ꝫm abstractiorē modū. Et qꝛ nobilitas potentiarū attenditur penes nobilitatē oborū: non vt res/ sed vt obiecta sunt/ iō simplr intell's nobilior est volūtate. Si vero sermo est de obo tali puta beatifico: vt Sco. insinuat: tunc distingue vel in via vel in pr̄ia. Et dic ꝙ rō cōcludit amorē talis obi in via esse nobiliorem cognitione: nō autem in pr̄ia: qꝛ eque nobile/ imo idē est esse dei in se ⁊ in aia beatoꝝ: qꝛ ꝫm essentiam imediate intelligiꝶ: ⁊ ꝯn̄r remanet actus intell's nobilior nobilitate sui generis: ⁊ nō excessus nobilitate ꝫm quid: vt in via excedebaꝶ.

¶Ad ea que ꝯ dr̄iam inter intellectū ⁊ volūtatē in scd̄a ꝯcl'one ex Ari. positam obijcit Sco. dꝛ ꝙ qꝛ ph's obedit rōni cui sensus testimoniū phibet: ⁊ in nobis nullā experimur cognitionē intuitiuā ꝫm intellectum: iō in scd̄o de anima Ari. inter obm̄ intell's ⁊ sensus: dr̄iam esse dixit/ ꝙ illud in aia: istud extra aiam est. Unde sicut hoc nō impugnatur: ita nec impugnari dꝫ idem repetitū in. 6. meta. in ordine ad voluntatē: vtrobiq enim dicit obiectū intell's esse in aia. Et verū est. Tū qꝛ intuitiuā cognitionē non experimur. Tū qꝛ absolute loquēdo de intellectione ⁊ nō tali vel tali: puta intuitiua: intellectū vt sic in intelligēte hꝛ. i. res intelligiꝶ vt vniꝶ intelligēti: amaꝶ ꝟo eꝯ/ vt amās vniꝶ amato: ⁊ hoc saluaꝶ in oi cognitiōis mō: ēt intuitiuo. Vn̄ si nō quo ad rē: saltē quo ad modū: semp intell's obm̄ ē intra/ volūtatis extra. Et hec ē prima dr̄ia in qua deficit Sco. Scd̄a est: ex pte volūtatis cū dicit: ꝙ dilectio sequēs cognitionē abstractiuā terminaꝶ ad intra: manifeste experimur/ quod abstractiue cognoscimus balneum ⁊ amamus illud secundum esse extra: volumus enim extrinsecus balneari: ⁊ non balneari intentionaliter. Et cum dicit: quod hoc est respectu voluntatis desideratiue: nō respectu obiecti: sed termini aut effectus rudis glo. est: quoniā hoc experimur: nō solū respectu desiderij: quo optam⁹ futura: sed respectu amoris quo amamus rē absolute. Intelligentes enim abstractiue amicū: amamus ipm̄ ꝫm eē reale suū: ⁊ nō intētionale. Rursus qd̄ dꝛ respectu termini seu effectus nō obi/ falsum est: qm̄ obm̄ desideratis balneū ē id qd̄ desideraꝶ ꝙ ꝯstat eē balneū extra: q̄uis h̄ idē sit termin⁹ actiōis executiue ex desiderio pueniētis. Stat ergo solida dr̄ia assignata: ⁊ q̄ ad modū simplr: ⁊ q̄ ad rē in nobis: ꝫm eos quos experimur act⁹.

¶In rn̄sione ad p̄m nota triplicē cōparationem inter bonū ⁊ verū. Prima est ꝫm seipsa: ⁊ sic boni rō magis dꝛ ad alteꝝ: rō ꝟo veri dꝛ magis absolute.

Ad primū Ergo dōm ꝙ rō cāe accipiꝶ ꝫm cōparationē vnius ad alterum. Et in tali comparatione ratio boni pncipalior inuenit. Sꝫ verū dicitur magis absolute: ⁊ ipsius boni rationem significat. Unde ⁊ bonum quoddam veꝝ est. Sꝫ rursus ⁊ ipm̄ veꝝ ē qddā bonū ꝫ ꝙ intell's res qdā ē ⁊ verū finis ipsi⁹. Et iter alios fines iste finis ē excellētior sicut intellect⁹ inter alias potentias. ¶Ad ꝫm dōm: ꝙ illud qd̄ est pri⁹ gn̄atione ⁊ tpe est imperfectius: qꝛ in vno eodemq potentia tpe precedit actū: ⁊ imperfectio pfectionem. Sed illud qd̄ est prius simplr ⁊ ꝫm nature ordinē est pfectius. Sic em̄ act⁹ ē ꝑor po[a]. 416
Et hoc mō intell's est prior voluntate: sicut

Et ex hoc soluiꝶ argumentū: nā cū obꝫ ceꝛeꝶ: illud ē nobili⁹ qd̄ fundat nobilissimam cālitatē: rn̄deꝶ modo: ꝙ hoc est veꝝ de nobilitate in ordine ad alterū: nō absolute in se/ qꝛ esse cām in ordine ad alterū attendiꝶ. Scd̄a scd̄m mutuā inclusionē: ⁊ sic vnūquodq eoꝝ nāliter sumptū est pars sbiua alterius. bonū em̄ est qddam veꝝ: ⁊ veꝝ est qddā bonū: qd̄ declaraꝶ in lr̄a: qꝛ veꝝ est bonū intell's ad ꝙ nāliter inclinatur intell's/ sicut quelibet res nāliter tendit ad suam perfectionem. Tertia est ꝫm nobilitatē vtriusq in rōne boni: ⁊ sic dꝛ: ꝙ verum est nobilius bonū quocunq alio bono: qꝛ est finis nobilioris potentie quacūq alia potentia: ita ꝙ intentio lr̄e est/ nō solū saluare qd̄ obiectū intell's sit nobilius obo volūtatis. i. verū vt verum bono vt bono: qd̄ in prima cōparatione factū est/ sed ōdere ꝙ ēt verū vt bonū intell's: est nobilius obiecto voluntatis: vt sic intell's oīno inueniaꝶ nobilior. Sed est hic locus qōni: qm̄ falsum vꝶ hoc: nā finis voluntatis est bonum vt bonum: finis vero intellectus est quoddā bonū. Constat aūt qd̄ nullū particulare bonū est melius ipso bono: ergo verū vt bonū non est magis bonum q̄ finis volūtatis. Et cōfirmaꝶ: qꝛ bonū per participationem nō est melius bono per essentiam: verū aūt est quoddā bonū: ⁊ ꝯn̄r ꝑ participationem bonū: bonū aūt est ipsum bonū essentialr ⁊ vlr. ergo. Sꝫ ad hoc est dōm: ꝙ in obiecto volūtatis est ꝯsiderare duo. s. rōnem vniuersalem qua. s. est totū vle respectu ois boni ⁊ spālem rōnē perficiēdi: qua. s. ita respicit ⁊ pficit talē potētiam: puta volūtatē ꝙ nō oēs. Quāuis em̄ oē bonū sit pars sbiua boni: qd̄ est finis ⁊ obm̄ voluntatis: nō tn̄ pfectio qua vnūquodq bonū pficit id cuius est bonū/ est pars sbiua pfectiōis volūtatis a bono: nō em̄ pfectio visus a colore est pars sbiua pfectiōis voluntatis: vt pꝫ. Rursus vlis rō obi pōt accipi dupliciter. s. simplr: vel distributiue: sicut qdlꝫ aliud vniuersale/ vt pꝫ. Ex hoc aūt dico tria. Primo qd̄ comparando obm̄ voluntatis ad alia: vt totū vniuersale simplr: tn̄ sic verum est nobilius bono: vt prima spēs est nobilior gn̄ica rōne qcq̄d sit de alijs speciebus boni: obis. s. aliarū potentiarū qd̄ ꝑ tāto dico: qꝛ nō attingunt ad imaterialē ordinē in quo gn̄ica rō boni eleuata residet. Scd̄o ꝙ cōparādo obiectum voluntatis ad alia ꝫm spālem finalizationē ⁊ pfectionē: sic in obiecto voluntatis inuenitur q̄dam spēs boni ⁊ nō oē bonū/ qꝛ nō bonum oculi: nec est prima spēs boni: sed scd̄a qd̄ a posteriori declarauit. S. T. in lr̄a. qꝛ finis nobilioris potentie est excellentior. ergo bonū qd̄ est finis intellectus est excellentius. Ans aūt iam in corpore ꝓbatū supponiꝶ. Tertio ꝙ cōparādo obm̄ volūtatis distributiue ad singula sub eo contēta: sic bonū qd̄ est obm̄ voluntatis includit oēm boni rōnē: nec vlla fit cōparatio nisi inter totum ⁊ partem: voluntas em̄ nō solū vult sibi: sed vult intellectui ⁊ oculo ⁊ auri ⁊ pedi ⁊ manui ceterisq proprias pfectiones: et pprios modos suarū perfectionū. Nec est dubium ꝙ hoc mō bonū intellectus cadit sub fine voluntatis: nec pōt cōparari illi: cū cōparatio supponat distinctionē nisi vt dcm̄ est sicut pars ad totū: ⁊ ꝫm hoc diceꝶ in lr̄a sequentis articuli ad primū: ꝙ volūtas est altior intellectu. Et ex his patet solutio ad obiecta. Ad primā em̄ dꝛ ꝙ rō prime spēi boni est nobilior ipsa boni rōne: sicut prima spēs ⁊ rōne sui generis. Talis autem est rō boni in vero. Ad scd̄m negatur/ ꝙ bonum per essentiam sit proprium obiectū ⁊ finis voluntatis. Aliud em̄ est dicere bonum in vniuersali/ ⁊ aliud bonū per essentiam: hoc enim est oē bonum inclusiue: illud pmissiue: hoc actu illud potentia: hoc distincte illud confuse. Si aūt fiat vis: qꝛ bonū vliter est nobilius bono particulari: iam dictū est ꝙ accipiendo bonū vle distributiue sic inuenitur obm̄ altius ⁊ voluntas potentia altior: sed hec est altitudo ꝫm qd: qꝛ in ordine ad aliud ⁊ nō ex natura obiecti absolute et primo. Accipiendo aūt simpliciter/ sic prima eius spēs est eo excellentior.

¶In rn̄sione ad secūdū nota breuissimam ⁊ integerrimā glossam illius ꝓpositionis prius generatione est imperfectius intelligiꝶ prius generatione tantum. Si enim est prius generatione ⁊ alio modo: nō est imperfectius: tale aūt est intellectus respectu volūtatis: qꝛ est prior nō solū generatione/ sed simpliciter/ vt actus potentia: vt finis eo quod est ad finem: ⁊ hanc glossam intendit sanctus Tho. hic.

¶In responsione ad tertium esto cautus: qꝛ rn̄sio ista non cōcedit nisi in via habitum voluntatis esse nobiliorem habitib⁹ intellectus: sec⁹ enim est in patria. Lumen enim glorie perfectius est charitate. Cuius signum est: qd̄ nō solū nō potest esse informe: sed nō compatitur imperfectionem vie/ quā tamen charitatis habitus cōpatitur: ⁊ quod plus est essentia diuina. vt in. q. 12. hitū est/ est loco hitus intellu'lis: qꝛ vicē supplet spēi intelligibilis: nō āt supplet vicē alicui⁹ hitus aut cuiuscūq iherētis volūtati.

motiuū mobili: ⁊ actiuū passiuo. Bonū em̄ intell'm mouet volūtatē. ¶Ad tertiū dicēdum: ꝙ illa rō procedit de volūtate ꝫm cōparationem ad id qd̄ supra animā est. Uirtus enim charitatis est qua deū amamus.

¶Utrū volūtas moueat intell'm. Ar. 4.

AD quartū Sic pcedit. Uidetur ꝙ volūtas non moueat intellectū. Mouēs em̄ est nobilius ⁊ prius moto: qꝛ mouens est agēs. Agens aūt est nobilius patiente: vt Augu. dicit. xij. super Gene. ad lit. ⁊ ph's in. iij. de anima. Sed intellectus est prior et nobilior volūtate: vt supra dictū est[c]. Ergo voluntas nō mouet intellectū. ¶P̄. Mouens nō mouetur a moto: nisi forte per accidens. Sed intellectus mouet voluntatē: qꝛ appetibile apprehensuꝫ per intell'm est mouens nō motum[c]: appetitus autem mouēs motum. Ergo intellectus nō mouetur a voluntate. ¶P̄. Nihil velle possumus nisi sit intell'm. Si igitur ad intelligenduꝫ mouet voluntas volendo intelligere: oportebit ꝙ etiaꝫ illud velle precedat aliud intelligere: et illud intelligere aliud velle: ⁊ sic in infinitum. Quod est impossibile. Non ergo voluntas mouet intellectum.

Sed ꝯtra Est, qd̄ Da. m̄. dicit: ꝙ in nobis est pcipere q̄cūq̄ volumus artē: ⁊ nō percipere. In nobis aūt est aliqd ꝑ volūtatē: pcipim⁹ aūt artes ꝑ intell'm. Uolūtas ergo mouet intellectū.

Rn̄deo Dōm: ꝙ aliquid dꝛ mouere duplr. Uno mō ꝑ modū finis: sicut dꝛ ꝙ finis mouet efficiētē. Et hoc mō intellect⁹ mouet volūtatē: qꝛ bonū intellectū est obm̄ voluntatis: ⁊ mouet ipsam vt finis. Alio modo dꝛ aliquid mouere ꝑ modum agentis: sicut alterans mouet alteratum: ⁊ impellens mouet impulsum. Et hoc modo volūtas mouet intell'm: ⁊ oēs aie vires: vt Ansel. dicit in lib. de silitudinibus. Cuius rō est qꝛ in oibus potentijs actiuis ordinatis illa potētia q̄ respicit finē vniuersalē mouet potētias q̄ respiciūt fines particulares. Et hoc apparet tam in naturalib⁹ q̄ in politicis. Celum enim quod agit ad vniuersalem conseruationem generabiliū et corruptibilium mouet omnia inferiora corpora quorum vnumquodq agit ad conseruationem proprie speciei: vel etiam indiuidui. Rex etiam quia intendit bonum cōmune totius regni: mouet per suum imperium singulos ꝑpositos ciuitatum: qui singulis ciuitatibus curam regiminis impendunt. Obiectum aūt voluntatis est bonum et finis in communi[c]. Quelibet autem potentia comparatur ad aliquod bonuꝫ proprium sibi conueniens: sicut visus ad perceptionem coloris: intellectus ad cognitionē veri. Et ideo voluntas per modum agentis mouet omnes anime potētias ad suos actus. Preter vires naturales vegetatiue partis: que nostro arbitrio non subduntur.

Ad primū Ergo dicendum: ꝙ intellect⁹ dupliciter considerari potest. Uno modo, ꝫm quod intellectus est apprehēsiuus entis ⁊ veri vniuersalis. Alio modo ꝫm ꝙ est quedam res ⁊ particularis potentia habens determinatum actum. Et similiter voluntas dupliciter considerari potest. Uno modo ꝫm communitatem sui obiecti: prout scilicet est apprehensiua boni communis. Alio modo ꝫ ꝙ est quedam determinata anime potentia habens determinatum actum. Si ergo comparentur intellectus ⁊ voluntas ꝫm rationem communitatis obiectorum vtriusq sic dictū est supra[c] ꝙ intell's ē simplr altior nobilior volūtate. Si autē ꝯsidereꝶ intell's ꝫm communitatem sui obiecti ⁊ voluntas ꝫm ꝙ ē q̄dā determinata po[a]: sic iterum intellectus est altior ⁊ prior voluntate: qꝛ sub 409

¶Super Articulum quartum.

Titulus. Moueat. i. reducat intellectum de potētia ad actū. ¶In corpore tria. Primo ꝓponiꝶ distinctio bimēbris ⁊ iuxta primū mēbrū prima ꝯclusio. Scd̄o iuxta scd̄m scd̄a cōclusio q̄ est directe rn̄siua q̄sito. Tertio poniꝶ exceptio a scd̄a ꝯcl'one. ¶Quo ad primū: distinctio est ista: mouere duplr/ finalr ⁊ effectiue/ ꝯclusio iuxta primū mēbrū est: qd̄ intellect⁹ mouet voluntatē finalr. Probaꝶ: qꝛ bonū intellectū est obm̄ voluntatis/ mouens ipsaꝫ vt finis. ¶Circa hāc cōclusionē ea q̄ dicēda essent: nō opꝫ repetere qm̄ in. q. 8. ar. 2. iā dicta sunt vbi declaratū est quō bonū intellꝫ mouet vt finis ⁊ actiue quo ad specificationē actus volūtatis. ¶Quo ad scd̄m/ scd̄a ꝯcl'o iuxta scd̄m mēbrū ⁊ rn̄siua q̄sito est: ꝙ volūtas mouet intell'm/ et oēs vires aie effectiue. Probaꝶ duplr: primo authoritate Anselmi: scd̄o rōne. In oib⁹ potentijs actiuis ordinatꝫ respiciens vlem finē mouet actiue respiciens fines particulares/ volūtas ⁊ reliq̄ aie vires sunt hmōi: ergo. Maior ꝓbaꝶ inductione: tā in naturalib⁹ de celo q̄ politicis d̄ rege. Minor hꝫ duas ptes. s. ꝙ voluntas ⁊ alie vires sint actiue et qd̄ volūtas respiciat finē vlem. alie pticulares. prima pars nō ꝓbaꝶ: sed scd̄a: qꝛ bonū in cōi est obm̄ ⁊ finis volūtatis. Tale aūt bonū est hui⁹ vꝶ illi⁹ potētie finis ⁊ perfectio: vt pꝫ de visu et intellectu: hec enim sunt vniuersale ⁊ pticulare. ¶Circa hanc rōnē: aduerte ꝙ in lr̄a prima pars minoris neq expimitur neq ꝓbatur. Tum q̄a supponitur: nulla em̄ vis anime est adeo passiua/ q̄ facta in actu nō sit quodāmodo actiua: vnde et sensus exterior actiue cōcurrit ad eliciēduꝫ sensationē ⁊ expresse in scd̄o de aia tex. 37. dꝛ qd̄ aia est causa actiua hui⁹ alterationis q̄ est sentire. Tū quia nihil minus habetur ingentū etiā si non oēs vires anime sunt aliquo modo actiue: qm̄ si volūtas mouet omnes actiuas: a fortiori mouet passiuas: vel mediātibus actiuis/ a quibus mouentur passiue: vel applicando saltem passiua actiuis ponēdo vel amouendo obstacula: vt patet de visu. Prima tn̄ responsio est ꝫm veritatem et mentem. S. T. Aduerte scd̄o qd̄ voluntatem mouere vires anime nō quantū ad specificationem: sed quantū exercitium actus intelligitur: ⁊ cum magna latitudine: non enim consistit in indiuisibili obediētia sua: sed alique vires magis ⁊ alique minus obediunt. Sunt enim rationales per participationē magis ⁊ minus. Unde exteriores vires minus obediunt q̄ interiores/ ⁊ inter interiores/ quanto superiores tanto magis obedire videntur.

410 409 403

¶In responsione ad primū diligēter recolito dicta in rn̄sione ad primuꝫ precedentis articuli. ¶In rn̄sione ad scd̄m recolito dicta in art. 2. q. 80. vbi hec rn̄sio declaratur. ¶In rn̄sione ad tertium dubium occurrit quo ad duo. Primo cur reducitur in litera motus animi nostri in deum. Cuꝫ in promptu esset causa prima. s. natura in quam primus motus intellectus reducitur. Secundo quid intendit per hanc primam motionem a deo. An. s. generalem influxum in intellectualia in sui principio: an specialem aliquam operationem: aliter in hoc q̄ in illo.

¶Ad euidētiam huius obscure dubitationis. Sciēdum est: ꝙ ꝑpter alteram duarū causarū aut vtrāq / posset credi necessitas reductionis talis in deum. Primo ꝑpter impotētiam intellectus. Scd̄o ꝑpter euitationeꝫ casus. Propter impotentiam quidē: vt quia intellectus est ꝫm se in potētia omnino: ⁊ cū in principio pn̄tatur sibi obiectū nec adest volūtas: hꝫ sufficiens motiuū quo ad specificationem actus. s. obiectū: sed nullum hꝫ motiuum quo ad exercitiuꝫ actus: quia deest voluntas q̄ nata est ipsum mouere quo ad hoc. Unde restat intellectus impotens ad exeundum in actum nisi aliqd aliud adsit motiuum: ⁊ ꝑpter ea poni opꝫ altius motiuum ad exercitiū: qd̄ dicim⁹ deū. Propter euitationē ꝟo casus: qꝛ si nec volūtas nec aliqua superior cā poniꝶ mouere intellectū magis ad intelligēdū q̄ nō intelligēdū: aut magis ad hoc q̄ illud intelligēdū: a casu est ois prima intellectio: put. s. ꝯtingit sic/ aut aliter offerri oba ⁊c. Sed si diligēter ꝯsiderem⁹: neutra harū causarū ad ꝓpositā resolutionē ducit. Impotētia in p̄mis falso iponiꝶ intellectui: qm̄ et sensus exterior aut saltē estimatiua quā clari⁹ pꝫ actiue opari: sufficit ex se exire in actū scd̄m: si reduciꝶ in actū primuꝫ ab obo: nullo precedēte appetitu: vt pꝫ de p̄mis sensationib⁹ brutoꝝ. Nec ē minoris efficacie itell's ponis informat⁹ spē obi q̄ sensus informat⁹ spē sensibili. Vn̄ quēadmodū nō opꝫ ponere alti⁹ motiuū sensuū ad p̄mas sensatiōes q̄ ad exercitiū act⁹: ꝫ ipsa sensuū nā sufficit: ita nec in intellu. 301 Sufficit eniꝫ ad hoc nālis vis intelligēdi indita aie mediante intellectu agēte possibili. Casualitas dei de male attribuitur: qm̄ q̄ ex frequēti vsu ꝯueniūt casu nequaq̄ fiūt: ꝯstat āt ꝙ vlꝫ qd̄ est ꝑpriū motiuū intell's ex multis sensatiōib⁹ memorijs: ⁊ expiētijs colligiꝶ: vt dꝛ in scd̄o posterioꝝ ⁊ ꝓhemio meta. non igitur casu: sed ex frequentioribus actib⁹ sensuū circa hoc magis q̄ circa illud prouenit ꝙ prius intelligaꝶ hoc q̄ illud. Rursus qꝛ frequēti⁹ sensus mouenꝶ ab vlissimis: vtpote cā oib⁹ sensatis cōcurrētib⁹/ nō casu: ꝫ ex ordie nature est: ꝙ prio moueaꝶ intell's a cōissimis: iuxta ea q̄ diximus in. q. de prio cognito in cōmētarijs de ente ⁊ essentia. Si igiꝶ nec ipotētia/ nec casus ad talem reductionem ꝯducunt: inq̄renda est alia rō eius. Cum temerarium videatur concordē talium tantorūq phoꝝ. Ari. ⁊ diui Tho. sn̄iam infitiari. Dicendū ergo videtur mihi: qd̄ intellectio prima duplr dꝛ. vno modo simplr prima: quā. s. puer primo hꝫ: alio modo prima in tali ordine/ quam. s. in aliquo negocio tractādo aliqs prio habet. Et q̄uis de vtraq sit hic sermo: ⁊ secundum superficiem litere magis de prima simpliciter: scd̄m tamen profunditatem: de secunda nō minus intenditur: imo de ea directe loquitur Ari. in loco allegato diffuse. Reducere ergo primas simpliciter intellectiones in deum cogit ratio eadem: qua astringimur reducere omnes motus in primum motum. Ita quod sicut dicimus: quod ignis non combureret cessante primo motu: ita dicemus quod motus intellectuales: qui sunt extra mot⁹ corporeos: vt patet in. 3. de anima: oportet quod reducantur in primum intellectualiter motū. i. in primum intellectum in actu. Et cum motus intellectuales nostri sint ordinati: mot⁹ volūtatis reducunꝶ medio motu intellectiue: mot⁹ aūt intellectus ꝑ seipsum: ⁊ quia motus intellect⁹ vt intellectus nō est q̄ iperaꝶ a voluntate: sed qui preuenit volūtatem/ qualis est prima itellectio simplr: iō pria intellectio reducitur in deum vt vniuersale ⁊ primum principium intellectualium: nō vt primum celi motorem. Nec ad hoc exigitur aliqua specialis influentia: sed generalis est influxus in omnes nō solū animas nr̄as sed angelicos spiritus eadem ratione. Reduci autem primos intellect⁹ motus in tali ordine in deum: eadem ratio ōndit. Si em̄ motus intell's puri. i. absq mistione imperij voluntatis reducuntur imediate in primū intellectū: cum primas motiones in multis negotijs habeamus non ex electione ⁊ discursu: sed nescientes vnde eas habuerimus: ꝯn̄s est vt principium primum talium intellectionum: sit ipse primus intellectus. Nec vlla est hic dr̄ia/ nisi qꝛ conceptiones prime simpliciter sortite sunt deum principiū rōne sui vlis influxus in intellectualia. Conceptiōes aūt p̄me in tali re aduenietes/ nō ex electiōe ⁊ discursu: sortiunꝶ p̄mū inte[m] vt cāꝫ rōne sue ꝓuidētie quā hꝫ de itellectualibus: vt pote de p̄ma pte vniuersi.

Universidad de Deusto Biblioteca

Et cõfirmat qꝛ motus intellectuales non ſunt deterioris cõditõis ꝙ motꝰ corporales:ſꝫ hi oẽs reducunt in cãm aliꝗ̃ ꝓ ſe ſui ordinis: ſaltẽ in pmũ motũ.ergo motus intellꝰales iſti reducunt in aliꝗ̃ ꝓ ſe cãm ſui ordinis. Sed ipſi ſunt in ordine actuũ ſcdoꝝ:ſunt.n.ↄſiliũ ⁊ intellꝰ in actu :.ergo dñt reduci in aliqd eminẽtius ↄſilioꝝ intellꝰu in actu:tale aũt nõ eſt itellectus in aïa nr̃a.ergo eſt eſt altius mouẽs ad hmõi ↄſilia ⁊ intelliones.Et hec rõ vr̃ induxiſſe Ari.ad hãc ſniam in lib.de bona fortũa ꝗ allegato.Quãuis.n. cãm iſtiꝰ intellectionis magis ꝙ illius ponerenꝰ pñtiam et diſpõnẽ huiꝰ fantaſmatis magis ꝙ illius nõ pp hoc ſaluaret ꝙ hic effectus taz nobilis hẽret cãm p ſe ſui ordinis.Et confirmat qꝛ experimur non ſolũ nos hẽre tales intellectiones qͣlitercũꝗ̃ : ſed efficaces ⁊ ipetuoſas : qd a ſuperiore emanare opꝫ nã/ceſſantibus paſſionibꝰ ⁊ hitibus ⁊ voluntate. Uerũ qꝛ aïa nr̃a cõiungit mo tui fantaſmatũ ⁊ tpi ⁊c. Jdcirco has motiones diuina exercet ꝓuidẽtia ſm nãz recipiẽtis diuerſimo de:mõ exercitatione aut cõpoſitiõe fantaſmatũ:mõ ↄfortatiõe luminis itellꝰalis: mõ iteriori ipulſu ⁊c. Cõſonũ ꝗppe hisꝰ ẽt ꝗ dñr.12.meta.text.52.eſt vt ſingulari mõ hẽat deus ꝓuidẽtiã de intellꝰalibꝰ vt ſic: quia ſunt in vniuerſo vt filij:ꝙ de alijs Quãuis nr̃i animi in ꝗ̃ parũ a filijs minorent: ꝙ tẽpoꝝ varietatibus iungunt: ⁊ ppea caſus aliꝗ̃ mõ i eis habeat locum. Nõ tñ ppterea totaliter excludunt a filijs : ſed rõne imãlis nãe/ſupiores influxꝰ intellꝰaliũ aliꝗ̃ mõ recipiũt.Et tãto magis ꝙtomagis ab his corpalibus recedunt:vt in eodẽ lib. Arit.dicit.Et ſic pꝫ ad qſita:ꝙ nã nõ ſufficit ad primos actꝰ: nec ponimꝰ miraculã:ſed generalem influxum:⁊ non ſolũ in corporibꝰ:ſꝫ in ordie intellectuũ ⁊ ſpecialẽ de eis ꝓuidentiã.

b 399 102 a

ratione entis ⁊ veri quã apprehendit intellectus continet voluntas ipſa ⁊ actus eius ⁊ obiectum ipſius.Unde intellectus intelligit voluntatem ⁊ actum eius ⁊ obiectũ ipſius:ſicut ⁊ alia ſpecialia intellecta:vt lapidem aut lignum:que continentur ſub communi ratione entis ⁊ veri.Si vero conſideretur voluntas ſm cõem rõnem ſui obiecti qd eſt bonum,intellꝰ aũt ſm ꝙ quedã res ⁊ potentia ſpãlis:ſic ſub cõi rõne boni continet,velut qdã ſpãle,⁊ intellꝰ ipẽ,⁊ ipm itelligere.⁊ obiectũ eiꝰ, qd eſt verũ: quorũ quodlibet eſt qddam ſpãle bonum . Et ſecundum hoc voluntas eſt altior intellectu: ⁊ poteſt ipſum mouere. Ex his ergo apparet ratio quare he potentie ſuis actibus in uicem ſe includunt:qꝛ intellꝰ intelligit voluntatem velle:⁊ voluntas vult inteᵐ intelligereᶜ. Et ſimili ratione bonum cõtinetur ſub vero inꝗ̃tum eſt quoddam verũ inteᵐ: ⁊ verum continetur ſub bono inquantũ eſt quoddam bonum deſideratum. ¶ Ad ſecundum dõm:qd intellꝰ alio modo mouet voluntatem ꝙ voluntas inteᵐ:vt iã dictuꝫ eſtᶜ. ¶ Ad tertium dõm,qd nõ oportet procedere in infinitum: ſed ſtatur in intellectu, ſicut in primo. Omnem enim volũtatis motum neceſſe eſt qd precedat apprehenſio: ſꝫ non omnem apprehenſionem precedit motus voluntatis:ſed principiũ conſiliandi et intelligendi eſt aliquod intellectiuũ principiuꝫ altius inteᵘ noſtro:qd eſt deus: vt etiã Ari.dicit in.viij. ethi. Et per hunc modum oſtendit ꝙ non eſt procedere in infinitum.

¶ Utrũ iraſcibilis ⁊ ↄcupiſcibilis diſtingui debeant in appetitu ſuperiori. Arti.5.

A D quintũ Sic ꝓcedi tur. Uidetur ꝙ iraſcibilis ⁊ concupiſcibilis diſtingui debeãt in appetitu ſuperiori:qui eſt voluntas. Uis enim concupiſcibilis dicitur a concupiſcendo:⁊ iraſcibilis ab iraſcẽdo.Sed aliqua concupiſcentia eſt que nõ poteſt ptinere ad appetitũ ſenſitiuũ : ſꝫ ſolũ ad intellectiuũ,qui eſt voluntas:ſicut concupiſcentia ſapientie:de qua dr̃ ſap.vj.Concupiſcentia ſapientie perducit ad regnũ perpetuum. Eſt etiam quedam ira que non põt pertinere ad appetitum ſenſitiuum:ſed intellectiuũ tantum:ſicut cum iraſcimur contra vitia.Uñ ⁊ Hiero.ſuper Mat.monet:vt odium vitiorũ poſſideamus in iraſcibili. Ergo iraſcibilis ⁊ concupiſcibilis diſtingui debent in appetitu intellectiuo:ſicut ⁊ in ſenſitiuo. ¶ Preterea, Secundum ꝙ cõiter dr̃, charitas eſt in concupiſcibili : ſpes autem in iraſcibili. Non autem poſſunt eſſe in appetitu ſenſitiuo:quia non ſunt ſenſibiliũ obiectorum: ſed intelligibilium.Ergo concupiſcibilis ⁊ iraſcibilis ſunt ponenda in parte intellectiua. ¶ Preterea. In li.de ſpiritu ⁊ anima dicit, ꝙ has potentias.ſ.iraſcibilem ⁊ concupiſcibilem:⁊ rationalem habet anima anteꝙ corpori miſceatur. Sed nulla potentia ſenſitiue partis eſt anime tantum : ſed coniuncti: vt ſupra dictum eſtᶜ. Ergo iraſcibilis ⁊ concupiſcibilis ſunt in voluntate que eſt appetitus intellectiuus.

411 ꝗ.q.59. ar.4. Et.3.di.17.ar.1. q.3. Et ꝟi.q.25.ar.3. Et.3.de aïa le.14.co.2

¶ Super Ar.5.

T Itulꝰ clarꝰ. ¶ In corpore vnica concluſio reſponſiua queſito negatiue: appetitus intellectiuꝰ ſeu voluntas non diſtinguitur per iraſcibilem ⁊ concupiſcibilem.Probatur:potẽtia ordinata ad bonum ſecundum communem rationẽ non diuerſificatur penes dñas ſpãles illiꝰ rõnis:ſed appetitus intellꝰiuus reſpicit cõem boni rõnẽ:ergo nõ diſtinguitur penes ſpãles dñas boni.Tunc vltra : ſed ↄcupiſcibilis ⁊ iraſcibilis diſtinguũtur penes tales dñas:ergo voluntas nõ diſtinguit ꝑ cõcupiſcibilẽ ⁊ iraſcibilẽ.Maior ꝓbat 2ʳ.pᵒ ex ꝟificatiõe ipſiꝰ iductiue i potẽtia viſiua ⁊ ↄñr in alijs:2ᵒ ex oppoſito:qꝛ.ſ. ſi viſus eſſet albi: vt ſic:eẽt aliꝰ a viſu nigri.Et tãgit ꝗ̃ ꝓbatio illa:ſi affirmatio ẽ cã affirmatiõis ⁊c.

581 834

Sed contra Eſt quod Greg.Nicenus dicit : ꝙ irrationalis pars anime diuiditur in deſideratiuum ⁊ iraſcitiuum. Et idem dicit Dama. in lib.ij.⁊ philoſophus dicit in.iij.de anima ꝙ voluntas in ratiõe eſt. In irrationali autem parte anime concupiſcẽtia ⁊ ira:vel deſiderium ⁊ animus.

Reſpondeo Dicendum: ꝙ iraſcibilis ⁊ concupiſcibilis non ſunt partes intellectiui appetitus qui dicitur voluntas. Quia: ſicut ſupra dictum eſtᶜ: potentia que ordinatur ad aliqd obiectum ſecũdum communem rationem, non diuerſificatur per differentias ſpeciales ſub illa ratione communi cõtentas. Sicut quia viſus reſpicit viſibile ſecundum rationem colorati:non multiplicantur viſiue potentie ſecundum diuerſas ſpecies colorum. Si autem eſſet aliqua potentia que eſſet albi inquantum eſt album,et non inquãtum eſt coloratum : diuerſificaretur a potentia que eſſet nigri inquãtum eſt nigrum. Appetitus autem ſenſitiuus non reſpicit communem rationem boniᶜ: quia nec ſenſus apprehendit vniuerſale. Et ideo ſecundum diuerſas rationes particularium bonorũ diuerſificantur partes appetitus ſenſitiuiᶜ. Nam concupiſcibilis reſpicit propriã rationem boni inquãtum eſt delectabile ſecundum ſenſum ⁊ conueniens nature. Iraſcibilis autem reſpicit rationem boni ſecundum ꝙ eſt repulſiuum ⁊ impugnatiuũ eius quod infert nocumẽtum. Sed voluntas reſpicit bonum ſub communi ratione boniᶜ. Et ideo non diuerſificantur in ipſa que eſt appetitus intellectiuus alique potentie appetitiue:vt ſit in appetitu intellectiuo alia potentia iraſcibilis : ⁊ alia concupiſcibilis, ſicut etiam ex parte intellectus non multiplicantur vires apprehenſiue :licet multiplicentur ex parte ſenſus.

Ad primum Ergo dicendum,ꝙ amor concupiſcentia et huiuſmodi dupliciter accipiuntur. Quandoꝗ̃ quidem ſecundum ꝙ ſunt quedam paſſionesᶜ:cum quadam.ſ. concitatione animi prouenientes. Et ſic communiter accipiuntur. Et hoc modo ſunt ſolum in appetitu ſenſitiuo. Alio modo ſignificant ſimplicem affectum abſꝗ̃ paſſione vel animi concitatione. Et ſic ſunt actus voluntatis. Et hoc etiam modo attribuuntur angelis ⁊ deo. Sed prout ſic accipiunturᶜ non pertinent ad diuerſas potentias : ſed ad vnam tantum potẽtiã:que dicitur volũtas. ¶ Ad ſecundum dicendum : ꝙ ipſa voluntas põt dici iraſcibilis ꝓut vult impugnare malũ: nõ ex impetu paſſiõis,ſed ex iudicio rõnis. Et eodẽ mõ põt dici concupiſcibilis pp deſiderium boni. Et ſic in iraſcibili ⁊ concupiſcibili ſunt charitas et ſpes.i. in voluntateᶜ ſecũdũ ꝙ habet ordinẽ ad hmõi actus. Sic etiã põt intelligi qd dr̃ in li.de ſpũ ⁊ anima ꝙ iraſcibilis ⁊ concupiſcibilis ſunt anime: anteꝙ vniatur corpori:vt tamẽ intelligatur ordo nature ⁊ non temporis:licet nõ ſit neceſſarium verbis illius libri fidem adhibereᶜ. Unde patet ſolutio ad tertium.

Si em̃ reſpicere rõnẽ ſpãlẽ eſt rõ diuerſitatis:nõ reſpicere ſpãlẽ erit cã nõ diuerſitatis.Minor ꝟo eſt per ſe nota:qꝛ bonũ iteᵐ ẽ vlẽ.Propõ ãt ſubſũpta alteriꝰ ꝓbat:cõcupiſcibilis reſpicit rõnem cõuenientis: iraſcibilis rationem nocumenti propellendi. 379 395 301

¶ Aduerte ꝗ̃: ꝙ licet ad itegritatẽ forãlem rõnis ꝓ ꝯclõne ſufficerẽt ꝗ̃ que ex lr̃a ad hanc forᵃᵐ reducta ſũt : ad claritatẽ tñ ⁊ bõitatẽ doctrie in lr̃a iſerũtur due alie manifeſtatiões nõ ſeorſum ſed miſte: vna ẽ ex oppoᵗᵒ:ſeu ex dñã inter appetitũ ſenſitiuũ ⁊ itellĩuũ: nõ ꝙ de appetitu ſenſitiuo miꝰ ſufficiẽter dcm̃ fuerit i qõ.ꝓcedẽte: ſꝫ vt oñdat ex eadẽ radice ꝓcedere/ꝙ ille diuerſificet p has dñas et iſte nõ:⁊ ſic rõ iſta firmior reddat. Unde duas maximas ꝓpoſuit: ſe hñtes ſicut ſe hñt affirmatio ad affirᵗᵉᵐ ⁊ negõ ad negõnẽ. pᵃᵐ de cõitate obi:ſcdam de ſpãlitate eiuſdẽ:⁊ ↄñter duo deduxit vnitatẽ ſuperioris/⁊ diuerſitatẽ i ferioris appetitus:qꝛ nõ hꝫ obm illud cõe: qꝛ nec ſenſus illd apprehendit. 334 301 410

¶ Altera ẽ ex apphẽſiua ꝓuia quã in calce ponit: ꝙ queadᵐ vis apphẽſiua in pte ſupiori nõ multiplicatur/ita nec appetiᵃ: oppᵐ ãt ẽ i pte iferiori:qꝛ ⁊ apphẽſiue ⁊ appetiᵉ mltiplicãt:ſꝫ.n. eqli nũero: ſatis ẽ ꝓpoſito nr̃o dñã iter ꝑ tẽ iferiorẽ ⁊ ſupiorẽ in mltiplicatiue ẽ ñ multiplicatiue tã apphẽſiuarũ ꝙ appetitiuarũ ꝗcꝗd ſit de nũero/ quẽ ↄſtat nõ oportere eẽ eq̃lem: qꝛ nõ ponitur appetitꝰ primo pp apprehẽſiuarũ potentiarũ bona ꝓpria: ſꝫ pp ipſius aïalis bonum vt dictũ eſt. Nec apprehenſorũ per ſe ꝑtẽ cõſtituũt aut pariũt totidẽ ꝑ ſe dñas gñicas appetibiliũ: imo oïa ſenſu ꝑcepta duabus tantũ boni per ſe differentijs/ quas modo diximꝰ in.q.prece. compꝛehẽditur:⁊ ideo duas tãtum appetitiuas potẽtias in parte ſenſitiuas diſtinxit ſupiꝰ 301 b 561 b 521 a 562

¶ Super queſtionis.83. Articulum.1.

T Itulus clarus.

¶ In corpore vna eſt cõcluſio rñſiua queſito affirmatiue:circa quam tria facit.Primo ponit eam:⁊ probat ducẽdo ad impoſſibile.ſecundo manifeſtat.tertio probat a priori.

¶ Quo ad primũ cõcluſio eſt:hõ eſt liberi ar. ꝓbat ducẽdo ad ipoſſibile : qꝛ fruſtra eſſent ſex conſilia ⁊c. ¶ Quo ad ſcdm gradũtur res in triplici ordine quo ad hoc: quedã operant ſine iudicio : quedaꝫ cũ iudicio nõ collatiuo:ſed naturali: quedam cũ iudicio libero:prima ſunt inanimata : ſcda ſunt bruta: tertia rationalia inter que eſt homo. Ubi nota qd iudiciũ ſeu arbitriũ libe.diſtinguitur ↄ naturale/naturale autẽ eſt/ qd eſt determinatuꝫ ad vnuꝫ : agere ergo iudicio naturali nihil aliud eſt ꝙ agere iudicio nõ indifferẽti ad hoc ⁊ oppoſitũ: ſed determinato ad alterũ oppoſitorũ: ꝗ̃ mõ bruta agunt:agere autẽ arbitrio libero/eſt agere iudicio indeterminato ad ꝗ̃ ⁊ oppoſitũ. Nec attẽdit iſta differẽtia in hoc:qd qñ agit iudiciũ liberũ eſt indeterminatum:⁊ naturale determinatuꝫ: qꝛ qñ exit in actum: opꝫ oẽ iudiciũ determinatũ eſſe ad vnũ:ſed attendit penes hoc: ꝙ iudiciuꝫ brutoꝝ ſm ſe nõ eſt indifferẽs ad hoc ⁊ oppoſitũ:rõnalium ꝟo ſic: potentie em̃ ratiõales vt dr̃.x. meta.ſe hñt ad oppoſita: irrõnales ꝟo ad vnũ tm̃ oppoſitorꝫ. ¶ Quo ad tertiũ ꝓbat cõcluſio a priori ſic.Rõ circa ↄtingentia hꝫ viã ad oppoſita:ergo circa particularia operabilia : ergo nõ hꝫ iudiciũ determinatũ ad vnum: ergo hꝫ iudicium liberũ. Añs pꝫ tam in dialecticis.i.ꝓbabilibꝰ, ꝙ in rhetoricis que ſunt minus ꝓbabilia vtpote veriſimilia.Prima ↄña pꝫ: qꝛ particularia operabilia a nobis manifeſte ſunt contingẽtia. Scda vero pꝫ ex terminis : determinari em̃ ad vnũ oppoſitũ et poſſe in vtrũꝗ̃ oppoſitorum ecõtrario diuiduntur. Tertia quoꝗ̃ patet ex terminis. Quoniam nihil aliud eſt iudicium liberum quam indifferens: ex quo concluditur de primo ad vltimum quod ex hoc qd homo eſt rationalis:ſequitur:eſt liberi arbitrij.

¶ Circa hanc rationem aduerte qd hinc habes qd prima radix libertatis eſt ratio:ita qd ex hoc primo ineſt libertas alicui : quia ratio indeterminata eſt et indifferens eſt ad hoc et oppoſitum. Et quoniam hec eſt ante omnem actum voluntatis:cõſequens eſt qd minus bene Scotus in primo/diſtin.38.dixerit libertatem primo querendam in voluntate. Quamuis poſſit diſtingui qd primo eſt in voluntate formaliter:⁊ primo in ratione radicaliter. Unde ad rõnez Scoti ibidem: ſcilꝫ quicquid intelligitur ante omnem actum voluntatis intelligitur mere naturaliter:ergo nulla eſt ibi libertas. Reſpondetur: ꝙ antecedens quocunꝗ̃ modo formet poteſt habere duplicez ſenſum. Primus eſt: qd omnis actus intellectus ante voluntatis actum eſt mere naturalis elicitiue:⁊ ſic eſt verum . Quoniam ante voluntatis actum: quẽcunꝗ̃ actum intellectus elicit a natura non ab electione elicit. Secundus ſenſus eſt: quod omnis actus intellectus ꝑueniẽs voluntatem eſt mere naturalis obiectiue. Et in hoc ſenſu poteſt dupliciter intelligi:vel quo ad cõditiones poſitiuas: vel quo ad conditiones negatiuas: ſeu negatiue monſtratas. Si intelligamꝰ de conditiõibus poſitiuis : verum eſt:ſi de negatiuis vl'r nõ eſt verũ. Qm̃ actus intellectꝰ preueniẽs voluntatem:etſi obiectum habeat a natura oblatum:⁊ quicquid in eo cognoſcit ⁊ iudicat/naturaliter cognoſcat ⁊ iudicet : hꝫ tamen reſpectu contingentium operabilium hãc negatiuam conditionẽ ſcilicet indeterminationem ⁊ indifferentiaꝫ iudicij reſpectu vtriuſꝗ̃ partis contradictionis:que opponitur directe nature: quoniam natura determinat ad vnũ. Et hec cõditio eſt radix libertatis . Si enimꝰ iudicium tale eſſet determinatum: voluntas non poſſet ad quam vellet contradictionis partem declinare:ſed neceſſitaretur a determinato iam iudicio de volendo vel non volendo hoc. Qd eſſet ↄ rei ipſiꝰ experiẽtiã/⁊ oim opinionẽ. Qꝛ vero rationis iudicium circa hoc amandum/vel non amandum: ante volũtatis actũ indifferens eſt et vtriuſꝗ̃ rationes habens: ſuſpenſum ſtat: nec natura nec electione determinatum ſecũdum ſe. Hinc iudicium tale ⁊ naturale

¶ De libero arbitrio. Queſtio.83.

D Einde Queritur de libero ar. ¶ Et circa hoc querunt quatuor. Primo vtrum homo ſit liberi ar. Secundo quid ſit liberum arbi. vtrum ſit potẽtia vel actus:vel habitus. Tertio,ſi eſt potentia:vtrũ ſit appetitiua,vel cognitiua. Quarto,ſi eſt appetitiua:vtrum ſit eadem potentia cum voluntate,vel alia.

¶ Utrum homo ſit liberi ar. Arti.1.

A D primũ Sic ꝓcedi tur. Uidetur ꝙ homo non ſit liberi arb. Quicũꝗ̃ em̃ eſt liberi ar.facit qd vult. Sed homo non facit qd vult. Dicitur enim Rom̃. vij. Non enim quod volo bonum hoc ago: ſed qd odi malum,illud facio. Ergo homo non eſt liber. arb. ¶ P̃. Quicunꝗ̃ eſt liberi arbi.eius eſt velle et non velle : operari et non operari. Sed hoc non eſt hois. Dicitur em̃ ad Ro. ix. Non eſt volentis.ſ.velle,neꝗ̃ currentis ſ.currere. Ergo homo non eſt liberi arbi. ¶ P̃. Liberũ eſt qd ſui cauſa eſt: vt dr̃ in.1. meta. Quod ergo mouetur ab alio nõ eſt liberum. Sed deus mouet volũtatem. Dicitur enim prouerb.xxj. Cor regis in manu dei : et quocunꝗ̃ voluerit vertet illud. Et phil.ij. Deus eſt qui operatur in nobis velle et perficere. Ergo homo nõ eſt liberi ar. ¶ P̃. Quicunꝗ̃ eſt liberi ar. eſt dñs ſuorũ actuum. Sed homo non eſt dñs ſuorum actuum:quia vt dicitur Hier.x.non eſt in homine via eius:nec viri eſt vt dirigat greſſus ſnos. Ergo homo non eſt liberi arbi. ¶ P̃. Philoſophus dicit in.iij.ethi. Qualis vnuſquiſꝗ̃ eſt,talis finis videtur ei. Sed nõ eſt in poteſtate noſtra aliquales eſſe:ſꝫ hoc nobis eſt a natura. Ergo naturale eſt nobis qd aliquem finem ſequamur. Non ergo ex libero arbitrio.

Sed cõtra Eſt,qd dicit eccl.xv. Deus ab initio conſtituit hominem:⁊ reliquit eum in manu cõſilij ſui. Gl.i.in libertate arbitrij.

Rñdeo Dicendũ,qd homo eſt liberi arb. Alioqñ fruſtra eſſent cõſilia:exhortationes:ꝑcepta: ꝓhibitiões: premia:⁊ pene. ¶ Ad cuius euidentiã cõſiderãdum eſt:qd quedã agũt abſꝗ̃ iudicio. Sicut lapis mouetur deorſuꝫ. Et ſimiliter oïa cognitione carentia. Quedã aũt agũt iudicio ſed nõ libero. Sicut animalia bruta. Judicat em̃ ouis videns lupum eũ eſſe fugiẽdum naturali iudicio:⁊ non libero : qꝛ nõ ex collatione:ſed ex naturali inſtinctum hoc iudicat. Et ſic eſt de quolibet iudicio brutoꝝ animalium. Sed hõ agit iudicio: qꝛ per vim cognoſcitiuaꝫ iudicat aliqd eſſe fugiendũ vel ꝓſequendũᶜ. Sed qꝛ iudiciũ iſtud nõ eſt ex naturali inſtinctu in particulari operabili:ſed ex collatione quadã rõnis:ideo agit libe.iudicio potens in diuerſa ferri. Ratio em̃ circa cõtingentia hꝫ viã ad oppoſita:vt patet in dialecticis ſyllogiſmis ⁊ rhetoricis perſuaſionibus. Particularia aũt operabilia ſunt quedã contingentia. Et ideo circa ea iudicium rationis ad diuerſa ſe hꝫ: et non eſt determinatum ad vnum. Et pro tanto neceſſe eſt qd homo ſit liberi arbi.ex hoc ipſo qd rationalis eſt.

Ad primũ Ergo dicenduꝫ, qd ſicut ſupra dictum eſtᶜ, appetitus ſenſitiuus, etſi obediat rationi: tñ põt in aliquo repugnare concupiſcendo contra illud qd rõ dictatᶜ. Hoc ergo eſt bonum qd hõ non facit cũ vult.ſ.nõ concupiſcere contra rationẽ,vt gloſ.Aug.ibidẽ dicit. ¶ Ad ſcdm dicendum : qd verbũ illud apoſtoli non ſic eſt intelligendum quaſi homo non velit ⁊ non currat libero ar. ſed qꝛ liberum arbitrium ad hoc nõ eſt ſufficiens niſi moueatur et iuuetur a deo. ¶ Ad tertium dicendum:ꝙ liberum ar. eſt cauſa ſui motus:qꝛ homo per liberum ar.ſeipm mouet ad agendum. Non tñ hoc eſt de neceſſitate libertatis ꝙ ſit prima cã ſui id qd liberum eſt:ſicut nec ad hoc ꝙ aliquid ſit cauſa alterius: requiritur ꝙ ſit prima cauſa eius. Deus igitur eſt prima cauſa mouẽs ⁊ naturales cauſas ⁊ voluntarias. Et ſicut naturalibus cauſis mouẽdo eas non aufert quin actus earum ſint naturales : ita mouendo cauſas voluntarias non aufert quin actiones earum ſint voluntarieᶜ: ſed potius hoc in eis facit. Operatur enim in vnoquoꝗ̃ ſecundum eius proprietatem. ¶ Ad quartuꝫ dicendum:ꝙ dicitur non eſſe in homine via eius quantum ad executiones electionum: in quibus homo impediri poteſt:velit nolit. Electiones autem ipẽ ſunt in nobis: ſuppoſito tamen diuino auxilio . ¶ Ad quintum dicendum:ꝙ qualitas hominis eſt duplex. Una naturalis: ⁊ alia ſuperueniens. Naturalis autem qualitas accipi poteſt vel circa partem intellectiuam:vel circa corpus ⁊ virtutes corpori annexas . Ex eo igitur ꝙ homo eſt aliqualis qualitate naturali: que attenditur ſecũdum intellectiuam partem naturaliter homo appetit vltimum finem.ſ. beatitudinem. Qui quidem appetitus naturalis eſt ⁊ non ſubiacet libero ar. vt ex ſupradictis patet. Ex parte vero corporis et virtutum corpori annexarum poteſt eſſe homo aliqualis naturali qualitate ſecundũ ꝙ eſt talis cõplexionis , vel talis diſpõnis ex quacunꝗ̃ impreſſiõe corporearum cauſaꝝ: que non poſſunt in intellectiuã partẽ imprimere:eo qd nõ eſt alicuiꝰ corporis actusᶜ. Sic igit qualis vnuſquiſꝗ̃ eſt ſm corporeã qualitatẽ:talis finis vr̃ ei:qꝛ ex hmõi diſpoſitione homo inclinat ad eligendum aliqd vel repudiãdũ. Sed iſte inclinationes ſubiacent iudicio rõnis:cui obedit inferior appetitus:vt dictum eſtᶜ. Unde per hec libertati arbitrij non preiudicatur . Qualitates autẽ ſuperuenientes : ſunt ſicut habitus et paſſiones ſecundum quas aliquis magis inclinatur in vnum ꝙ in alterum . Tamen iſte etiam inclinationes ſubiacent iudicio rationis. Et huiuſmodi etiam qualitates ei ſubiacent inquãtum in nobis eſt tales qualitates acquirere vel cauſaliter vel diſpoſitiue,vel a nobis excludere. Et ſic nihileſt ꝙ libertati arbitrij repugnet.

¶ Utrũ liberũ arbitrium ſit potẽtia. Ar.2.

b 406 a 477 a b 515 124 403 55 569 406

Universidad de Deusto Biblioteca

nonest/quo ad talem indriam:imo nãe repugnat:⁊ libertatē fundat.Et sic pꝫ:ꝙ distincto añte Scoti iuxta sensum in quo verificat añs/negāda ē ꝯña:in alio ꝟo sensu añs est negandum:qꝛ falsum est vt pꝫ.Et si instet ꝙ aut indria iudicij ē nālis aut libera. Rñdendū est ꝙ neutra est formalr: sed est radicalr libera.i.libertatis radix.Est.n.iplicatio in adiecto dicere indeterminatio nālis:qꝛ si nālis:ergo determinata ad vnū:⁊ si idifferēs: ergo nō nālis.Inhesio tñ talis indeterminati iudicij est nālis: vt de libertate formalr ēt dicet in sequenti articulo.

419 2. disti. 24. q. 1.ar. 1. ⁊ 2. Et vi.q. 24.ā.4

¶Super Arti.2.

Titulus clarus. ¶In corpore duo. primo distinguit significatiões hui⁹ nois liberū arbi. Scdo rñdet quesito vnica cōclōne affirmatiue. ¶Quo ad pᵐ 2ʳ sumit pprie; ⁊ ex accōmodatiōe vsus. Primo modo signat actū. Scdo pñᵐ huius actus. ⁊ de hoc ē qō. ¶Quo ad sm. 2clō rñsiua est/liberꝫ ar.ē potentia. Probat sic aut est habitus; aut potētia aut potentia cū habitu:sꝫ nec hit⁹ nec potētia cū hitu ē ergo potētia. Assumptū pbat qꝛ pncipiū act⁹ in nobis aliqd horꝫ est.pbat: qꝛ his dicimur:vt pncipijs cognoscere. mior ꝟo pbat duplr.prio sic si eēt hit⁹:ergo eēt hit⁹ nālis.Sꝫ hoc ē ipossibile: qꝛ nālitas ē ꝯ rōnē libtatis:⁊ eē hitū ē ꝯ rōnē nālitatis liberi ar.ꝯña pꝫ. Qꝛ liberū ar'. nō acqrit aut infundit:sꝫ ꝯnascitur nobiscū. Destructio ꝯñtis:q ad pᵐ mā pbōnē pꝫ: qꝛ si ē nāle: ergo nō subest libero ar.⁊ si subest libero ar.ergo nō ē nāle:vt pꝫ d assensu pncipiorum:⁊ appetitu beatitudinis. 412

¶Circa hāc ptē duo dubia pua sunt. Primū ē:qꝛ vr ꝯdictio in eodē ꝯtextu lrē dū dr ⁊ ꝙ rōni liberi ar.repugnat nālitas ⁊ simul dr ꝙ est naturalis.Scdm est:qꝛ si liberꝫ ar.nō ponit habit⁹ nālis: ponit tamen potētia naturalis:vt patet.ponitur enim in scda specie qualitatis:ergo contra rationē eius non est naturalitas. Ad hec duo simul dicitur:ꝙ naturale hic sumitur vt distinguitur contra liberum:ita ꝙ naturale vocamus determinatum ad vnum:cuius oppositū couenit libero. Pōt aūt cadere naturalitas supra duo:vel supra rationem rei de qua est sermo:vel supra inhesionē illius rationis in subiecto. Et siquidē determinet inhesionē:oīa q cōgenerant alicui naturalia sunt:qꝛ nō libere insunt:sed a natura determinant ad:habēda illa: ⁊ hoc mō liberū ar.est naturale:qꝛ inest nobis a natura:vt in litera dr.Et ex hac naturalitate fm inhesionē infert in litera:ꝙ si esset habit⁹ eēt naturalis:vt pꝫ. Si ꝟo determinet ipaꝫ rōnē rei:sic nō oīa ꝯgenita sunt naturalia:sꝫ aliqd nāle ⁊ aliqd liberꝫ. Qꝛ aliqd ē determinatū ad vnū:aliqd indifferēs ad hoc ⁊ oppositū:⁊ sic nālitas repugnat libero ar.Et iō notāter in lra dr. Cōtra rōnē liberi ar.ē nālitas.s.determinās rōnē nō inhesionē.Et p hoc pꝫ ēt rñsio ad sm dubiū.Qꝛ.s.vocat potētia nālis rōne inhesiōis:distinguit tñ ꝯ potētias nāles:⁊ dr potētia libera fm rōnē potētie.Sed adhuc nō deficit aius cur simplr dr:ꝙ libero ar.repugnat esse habitum naturalē: ⁊ non naturalem potentiam cum vtriusꝙ naturalitas quo ad rationeꝫ repugnet ⁊ quo ad inhesionem conueniat.Ad hoc dicitur quod in habitu ille due naturalitates sunt inseparabiles:ita quod si est naturalis quo ad inhesionem: est etiam naturalis quo ad rōnē: ꝯuis nō econtra: vt patet:in potentia vero non:sed naturalitas inhesionis stat cum libertate rationis. 404 Unde naturalitatem habitus tanꝙ oino repugnantem liberum arbitriū excludit:potentie vero tanquam permissiue cōpatientem secū libertatem nō sic excludit:⁊ ex hoc patet rñsio ad obōnē quartā:que posset ꝯ lrām moueri.Qꝛ in hac rōne ex nālitate ihesionis liberi ar'. infert nālitas habitus fm inhesionē:⁊ tñ pbatio postmodū fit contra naturalitatē rōnis:hec em pbat repugnare libero arb. ⁊ sic vr inefficax pcessus:⁊ in equoco laborās.Jā em pꝫ satisfactio: ꝙ qꝛ in habitu nālitas rōnis ens dēs ē:qm oīs habit⁹ ad vnū determinat: nulla opus erat pbatiōe circa hoc: ⁊ iō licuit deducta nālitate inhesionis ex alia naturalitate.s.rōnis tāꝙ p se nota pcedere:⁊ ex naturalitate ratiōis inferre repugnātiam ad libertatem.Qui pcessus nō liceret loquendo de potentia:qꝛ illata naturalitate inhesiōis nō haberetur secunda naturalitas sicut in habitu.

¶Secundo probat sic liberū arbitriū indifferenter nos habemus ad bene vel male eligendum : ergo non est habitus: tenet sequela:qꝛ habitus est quo bene vel male inclinamur:pbatur authoritate et inductione in intellectu ⁊ appetitu.

Ad scdʒ Sic procedit. Uidetur qd liberum arbi.non sit potentia. Arbitriuꝫ em lib.nihil est aliud ꝙ liberum iudiciū. Iudicium autem nō noiat potentiam,sed actum. Ergo liberum arbi.non est potentia.

¶Preterea.Liberum ar.dicitur esse facultas volūtatis et rationis.Facultas autem nominat facilitatem potestatis:que quideꝫ est per habitum.Ergo libe.ar.est habitus. Ber.etiam dicit,ꝙ libe.ar.est habitus anime liber sui.Non ergo est potentia.¶Preterea.Nulla potentia naturalis tollitur per peccatum : sed liberum arbit. tollitur per peccatum. Aug.enim dicit, ꝙ homo male vtens libero arbit.⁊ se perdit ⁊ ipsum. Ergo liberum arb.nō est potentia.

Sed cōtra Est, ꝙ nihil est subiectuꝫ habitus: vt videtur:nisi potētia. Sed liberū ar.est subiectū gratie:qua sibi assistente bonū eligit.Ergo liberum arbit. est potentia.

Rñdeo Dicendum, ꝙ quamuis liberū ar.nominet quendam actum scdm ppriam significationē vocabuli: scdm tamen communem vsum loquendi, liberum ar.dicimus id quod est huius actus principium.s.quo homo libere iudicat. Principium autem actus in nobis est ⁊ potentia ⁊ habitus. Dicimur enim aliquid cognoscere ⁊ per scientiam ⁊ per intellectiuam potentiam.Oportet ergo quod liberum arb.vel sit potentia vel sit habitus vel sit potentia cum aliquo habitu, quod autem non sit habitus neque potentia cuꝫ habitu,manifeste apparet ex duobus. Primo quidem quia si est habitus : oportet ꝙ sit habitus naturalis.Hoc enim est naturale homini ꝙ sit li.arbitrij.Nullus autem habitus naturalis adest nobis ad ea que subsunt lib.ar.quia ad ea respectu quorum habemus habitus naturales naturaliter inclinamur:sicut ad assentiēdū primis pricipijs. Ea autem ad que naturaliter inclinamur non subsunt libero arb. sicut dictum est de appetitu beatitudinis. Unde contra propriam rationem liberi ar. est ꝙ sit habitus naturalis.Contra naturalitatem autem ei⁹ est ꝙ sit habitus non naturalis.Et sic relinquitur quod nullo modo sit habit⁹. Scdo hoc appet:qꝛ habitus dicuntur scdm quos nos habem⁹ ad passiōes vl ad act⁹ bene vl male:vt dicitur in.ij.ethi.Nam p temperantiam bene nos habemus ad ꝯcupiscentias. per intemperantiam autem male. Per scientiam ēt bene nos habemus ad actum intellectus:dū verū cognoscimus : p habitū aūt cōtrarium male.liberū aūt ar.indifferēter se hꝫ ad bene eligendum vel male. Unde impossibile est qd liberum arbi.sit habitus.Relinquitur ergo ꝙ sit potentia.

Ad primū Ergo dicēdum ꝙ ꝯsuetum est potētiam significari noie actus. Et sic per hunc actū, q est liberum iudicium nominatur potētia: q est huius actus principium. Alioquin si liberum arbitriū nominaret actū:nō semper maneret in homine.¶Ad scdm dicenduꝫ ꝙ facultas nominat quādoꝙ potestatē expeditam ad operandū.Et sic facultas ponitur in diffinitione libe.arbitrij. Ber.autē accipit habitū nō secundū ꝙ diuiditur cōtra potentiā:sed fm qd significat habitudinē quandā:qua aliquo modo se aliquis hꝫ ad actū.Quod quidem est tā per potētiam ꝙ per habitum. Nam per potētiam homo se habet vt potens operari: per habitū aūt vt aptus ad operandum bene vel male.

¶Ad tertiū dicendū, ꝙ homo peccando liberū arbitriū dicitur pdidisse: nō quantū ad libertatem naturalē, que est a coactiōe: sed quantū ad libertatē que est a culpa ⁊ a miseria. De qua infra in tractatu moraliuꝫ dicetur in secunda parte huius operis.

¶Utrum liberum arbitrium sit potentia appetitiua. Articulus tertius.

414 1.di.24 q.1.ar.3. Et 3.di. 17.ar.1. q5.3.ad 5m. Et vi.q. 14.a.4 1.6.

Ad tertiū Sic procedītur.Uidetur ꝙ liberū arbitriū nō sit potentia appetitiua:sꝫ cognitiua. Dicit enim Dama.qd cū rationali confestim comitatur liberū arbitrium. Sed ratio est potentia cognitiua . Ergo liberū arbitriū est potētia cognitiua . ¶ P̄. Ad liberum arbit.dicitur quasi liberū iudiciū. Sed iudicare est actus cognitiue virtutis.Ergo liberū arbitriū ē cognitiua potentia.¶ P̄.Ad liberū arbitriū precipue ptinet electio.Sed electio videtur ad cognitionē pertinere:qꝛ electio importat quandā comparationem vnius ad alterū: quod est proprium cognitiue virtutis. Ergo liberuꝫ arbitrium est potentia cognitiua.

Sed cōtra Est, ꝙ phus dicit in iij. ethico . qd electio est desideriū eorū que sunt in nobis.Sꝫ desideriū est act⁹ appetitiue virtutis.Ergo ⁊ electio. Liberū aūt arbitriū ē fꝫ ꝙ eligim⁹. Ergo liberū arbitriū est virt⁹ appetitiua.

Responđeo Dicendum,ꝙ ppriū liberi arbitrij ē electio. Ex hoc.n.liberi ar.esse dicimur, qd possum⁹ vnū recipe alio recusato:qd est eligere.Et ideo naturā liberi arbitrij ex electione cōsiderare opꝫ. Ad electionem aūt ꝯcurrit aliqd ex parte cognitiue virtutis,⁊ aliqd ex parte appetitiue.Ex parte aūt cognitiue requirit ꝯsiliū:p qd dijudicat quid sit alteri preferendū.Ex parte aūt appetitiue requirit ꝙ appetēdo acceptet, qd p cōsiliū dijudicat. Et iō Arist.in.vj.ethi.sub dubio derelinquit:vtrū principali⁹ pertineat electio ad vim appetitiuā vel ad vim cognitiuā.Dicit em ꝙ electio vel est intellectus appetitiuus vel appetitus intellectiuus.Sed in.iij.ethi.in hoc magis declinat ꝙ sit appetit⁹ intellectiuus noians electionem desideriū cōsiliabile.Et hui⁹ rō est:qꝛ ppriū obm electionis est illud qd est ad finē. Hoc aūt inquātum hmōi habet rationem boni,quod dicitur vtile. Unde cum bonum inquātum hmōi sit obiectū appetitus:sequitur qd electio sit principaliter actus appetitiue virtutis.Et sic liberum arbitrium est appetitiua potentia.

298 330 602 **Ad primū** Ergo dōm,ꝙ po appetitiue cōcomitātur apprehēsiuas. Et fm hoc dicit Dama. qd cū rōnali ꝯfestim ꝯcomitat liberū arbi. ¶Ad scdm dōm ꝙ iudiciū est quasi cōclusio ⁊ determinatio cōsilij.Determinat aūt ꝯsiliū primo qdē p sniam rōnis:⁊ scdo p acceptationē appetit⁹. Unde phs dicit in.iij.ethi.ꝙ ex cōsiliari iudicātes desideram⁹ fm cōsiliū.Et hoc mō ipsa electio dr quoddā iudiciuꝫ a quo noiat liberū arbi.¶Ad tertiū dōm,ꝙ ista collatio q importat in nomine electionis pertinet ad cōsiliū pcedēs qd est rōnis. Appetitus em ꝯuis non sit collatiuus:tñ inquantū a vi cognitiua cōferente mouetur habet quandam collationis similitudinem: dum vnum alteri preoptat.

¶Super Arti.3.

Titulus clarus. ¶In corpore vnica est conclusio rñsiua quesito affirmatiue. Liberum ar.est potentia appetitiua. Probatur electio est principaliter actus appetitiue virtutis: ergo liberum arbi.est appetitiua potentia. Huius rationis primo probatur consequentia in litera: quia proprius actus liberi est electio:quod probatur: quia ex hoc dicimur liberi: quia possumus optare vnum altero refutato quod est eligere.Secundo declaratur, Et probatur antecedens. Declaratur quidem declarando primo quod ad electionem duo concurrunt. iudicium ex parte consilij ⁊ intellectus:⁊ acceptatio seu velle iudicatum ex parte appetitus ponendo secundo quid in hoc existimauerit Aristoteles philosophus/in sexto libro Ethicorum:⁊ quid in tertio. Probatur vero sic.obiectum electionis est id quod est ad finem vtile. ergo est bonum vtile.ergo electio est proprie actus appetitiue virtutis.Antecedens hoc cū prima cōsequentia patet scda vero pbatur qꝛ bonū vt bonū/et ꝯūr omis boni species vt sic ad appetitiue potentie obiectum proprium spectat.

¶Circa hāc partem esset qō de electione: que in prima scde.

¶Utrum liberum arbi.sit alia potentia a voluntate. Arti.4.

415 **Ad quartū** Sic pcedit.Uidet qd liberū arbi.sit alia potētia a volūtate.Dicit em Dam.in lib.ij.ꝙ aliud est telisis,aliud vero bulisis. Telisis aūt est volūtas, bulisis autē videt arbitriū libe. qꝛ bulisis fm ipm est voluntas q est circa aliqd quasi vni⁹ p cōparationē ad alterū.Ergo vr ꝙ liberū arb.sit alia potētia a volūtate.¶ P̄. Potētie cognoscūt per actus.Sꝫ electio q est actus liberi ar. est aliud a volūtate: vt dr in.iij.ethi. qꝛ volūtas est de fine:electio autē de his q sunt ad finē.Ergo liberū ar.est alia potētia a volūtate.¶ P̄. Uolūtas est appetit⁹ intellectiu⁹. Sed ex pte intellect⁹ sunt due po agēs ⁊ possibilis.Ergo etiā ex parte appetitus intellectiui dꝫ esse aliqua potētia pter volūtatē:⁊ hec nō vr esse nisi liberū ar. Ergo liberum ar.est alia potentia preter voluntatem.

Sed ꝯtra Est qd Dam. dicit in.iij. qd liberum ar. nihil aliud est ꝙ voluntas.

Rñdeo Dōm ꝙ potētias appetitiuas opꝫ esse pportionatas potētijs apprehēsiuis:vt supra dictū est. Sicut aūt ex parte apprehēsionis intellectiue se habēt intellectus ⁊ ratio:ita ex parte appetitus intellectiui se habent voluntas ⁊ liberū ar.qd nihil aliud est ꝙ vis electiua.Et hoc pꝫ ex habitudine ⁊ obiectoꝝ ⁊ actuū.Nā intelligere importat simpliceꝫ acceptionē alicuius rei.Un intelligi dicūtur pprie principia q sine collatione p seipsa cognoscūtur. Ratiocinari aūt pprie est deuenire ex vno in cognitionē alteri⁹.Un pprie de cōclusionibus ratiocinamur:q ex principijs innotescūt. Silr ex parte appetitus velle importat simplicē appetitū alicuius rei. Un volūtas dr esse de fine:q ppter se appetit. Eligere aūt est appetere aliqd ppter alterū cōsequēdū.Un pprie est eoꝝ q sunt ad finē. Sicut aūt se hꝫ in cognitiuis principiū ad cōclusionē: cui propter principia assentim⁹:ita in appetitiuis se hꝫ finis ad ea que sunt ad finē:quo ppter finē appetunt. Un manifestū est ꝙ sicut se hꝫ intellectus ad rōnem:ita se hꝫ volūtas ad vim electiuā.i. ad libe.ar.Ostēsum est aūt supra:qd eiusdē potentie est intelligere ⁊ ratiocinari,sicut eiusdē virtutis est quiescere ⁊ moueri. Un etiā eiusdē potētie est velle ⁊ eligere.Et propter hoc voluntas ⁊ liberum ar.non sunt due potentie sed vna.

Ad primū Ergo dōm qd bulisis distinguitur a telisi non ppter diuersitatem potentiarum : sed propter differentiam actuum.¶Ad scdm dicēdum qd electio et voluntas.i.ipsum velle sunt diuersi actus : sed tamen pertinent ad vnam potentiam:sicut etiam intelligere ⁊ ratiocinari: vt dictum est.¶Ad tertium dicendum qd intellectus comparatur ad voluntatem vt mouens.Et ideo non oportet in volūtate distinguere agens et possibile.

¶Super arti.4.

Titul⁹ clar⁹. ¶In corpore vna conclusio rñsiua quesito affirmatiue. Uolūtas ⁊ liberū arbitrium nō sunt due: sed vna potētia, pbatur. Sicut se hꝫ intellectus ad rōnē:ita volūtas ad liberū arbitriuꝫ: seu: qd idē est:vim electiuam:sed intellect⁹:⁊ ratio sunt vna potentia.ergo volūtas ⁊ liberū arbitrium.maior pbatur duplr.primo ex cōi rōne. Qꝛ opꝫ appetitiuas esse pportionatas apprehensiuis:ac per hoc sicut in apprehēsiua sūt duo/ita in appetitiua. Secundo ex spālib⁹ rōnibus horū ex parte obiectoꝝ ⁊ actuū.Actuū quidē qꝛ intelligere est simplex:⁊ rōcinari est discurrere: ⁊ silr velle ⁊ eligere.obtoꝝ ꝟo:qꝛ erinde illorū primuꝫ est principiū. Scdm cōclonis.horū quoꝙ primū est finis scdm ad finem. 419 vi.q.10. ar.4.

¶Cōstat aūt qd hec pportionalr se habēt minor ꝟo nō solū pbatur:qꝛ eiusdem est virtutis quies ⁊ motus:sed idem mediū intentam hic conclusionem inferre dicit. Et sic duobus quodammodo medijs pbanit intentam conclusionem scilicet ex proportionalitate inter apprehēsiuā ⁊ appetitiuam virtutē: ⁊ ex habitudine inter actū liberi arbitrij ⁊ actum voluntatis: quia scilicet,se habēt vt quies ⁊ motus:vt s.dictum fuit de intellectu ⁊ ratione. 362

¶Quomodo anima coniuncta intelligat corporalia que sunt infra ipsam. Questio.84.

Consequēter Cōsiderandū est de actibus ⁊ habitib⁹ aie ꝙtuꝫ ad potētias itellectiuas ⁊ appetitiuas.Alie enim po nō ptinēt directe ad cōsiderationē theologi. Act⁹ aūt ⁊ habit⁹ appetitiue ptis ad ꝯsiderationē moralis sciētie ptinēt. Et iō in scda pte hui⁹ opis de eis tractabit: in q ꝯsiderādū est de morali mā. Nūc aūt de actib⁹ ⁊ habitib⁹ intellectiue ptis aget. Prio qdem de actib⁹. Scdo de habitib⁹. In ꝯsideratione ꝟo actuū hoc mō pcedem⁹. Prio nāꝙ ꝯsiderādū est qūo intelligit aia corpori cōiuncta. Scdo qūo intelligit a corpe separata. Pria aūt ꝯsideratio erit tripertita. Primo nāꝙ ꝯsiderabit qūo aia intelligit corporalia:q sunt infra ipsam. Scdo qūo intelligit seipsam ⁊ ea q in ipsa sunt. Tertio qūo intelligit subas inmāles : que sunt supra ipsam. ¶Circa cognitionē ꝟo corporaliū tria ꝯsiderāda occurrūt. Prio qdē p qd ea cognoscit. Scdo qūo ⁊ quo ordine. Tertio quid in eis cognoscit. ¶Circa primū qrūtur octo. Primo,vtrū aia cognoscat corpa p intellm. Scdo,vtrꝫ itelligat ea p eēntiā suā:vel per aliquas spēs. Tertio,si p aliqs spēs vtrum spēs oium intelligibiliū sint ei nālr innate. Quarto,vtrū effluāt in ipam ab aliqb⁹ formis imālib⁹ separatis. Quito,vtrū aia nra oia que intelligit videat in rōnib⁹ eternis. Sexto,vtrū cognitionē intelligibilē acquirat a sensu. Septimo, vtrū intellectus possit actu itelligere p spēs itelligibiles quas penes se hꝫ, nō ꝯuertēdo se ad fantasmata. Octauo,vtrū iudiciū intellectus ipediat p impedimentum sensitiuarū virtutum.

¶Utrum anima cognoscat corpora per intellectum. Articu.1.

Ad primū Sic pcedītur. Ur qd aia nō cognoscat corpa p itellm. Dicit em Aug.in.ij.solil.ꝙ corpora itellu cōprehendi nō pñt: nec aliqd corporeū nisi sensib⁹ videri pt. Dicit ēt.xij. sup gene.ad lraꝫ,ꝙ visio intellalis est eorū q sunt p eēntiā suā in aia. hmōi aūt nō sūt corpa.Ergo aia p intellm corpa cognoscere non pōt. ¶ P̄. Sicut se hꝫ sensus ad intelligibilia:ita se hꝫ intells ad sensibilia. Sed aia p sensum nullo mō pōt cognoscere spūalia q sūt intelligibilia. Ergo nullo mō p intellm pōt cognoscere corpora q sunt sensibilia. ¶ P̄. Intellectus est necessariorū,⁊ semper eodē modo se hñtiū. Sꝫ corpora omnia sunt mobilia : ⁊ nō eodē modo se habentia. Aia ergo per intellectū corpora cognoscere non potest.

Sed cōtra Est ꝙ scia ē i itellu. Si g itells n cognoscit corpa:seqt ꝙ nulla scia sit de corpibus. Et sic pibit scia nālis q est de corpe mobili.

Rñdeo Dōm ad euidentiam huius questionis, quod primi phi qui de naturis rerum inquisiuerunt, putauerunt nihil esse in mundo preter corpus. Et quia videbant omnia corpora mobilia esse ⁊ putabant ea in continuo fluxu esse existimauerunt qd nulla certitudo de rerum veritate haberi posset a nobis . Quod enim est in continuo fluxu : per certitudinem apprehendi non potest : quia prius labitur quam mente dijudicetur : sicut Eraclitus

¶Super.q.84. Articulum primuꝫ.

Titul⁹ clar⁹. ¶In corpore qꝛ. primo refert antiquorum opinio.secundo Plato. tertio arguit contra opinionem Plato.quarto fundamentum eius examinat ⁊ destruit.quinto infert conclusionem responsiuam quesito affirmatiue.

¶Quo ad primū antiquorū positio est q corpoream nulla est certa cognitio qz sunt in continuo motu: z ex hoc q corporale varium: nullius rei est aliqua certa cognitio: qz sola corporea entia ponebant.

¶Quo ad scōm. Platōis positio q corpoz sensibiliū ſm seipa nō ē certa scia: sed ſm eoz ideas: qz h̄ sunt mālia z fluxa ille aūt sunt ſpēs horum.

¶Quo ad tertiū duplr arguit. Primo ducēdo ad ipossibile: qz. ſ. mā z motus excluditur a scia taz

in rōne obi ēs in rōne medii: z sic perieret scia naturalis: q̄ z de mobili: z p̄incipia motus est. Scōo ducēdo ad iopinabile q̄ dō horū manifestoū sciam ḡrimus: aliquā que nescimus sciam inueniamus: q̄ nō sunt horū ſbe: q̄ que de his iudicare nequimus: z tamen iudicamus.

¶Quo ad quartū p̄mo fundamētū plonis: fundauit se plō super tres ꝓpōnes. Prīa est q cognitio fit p assimlatiōem primo de aia scōa q̄sita ſsitatio hz eē nō solūz in fora: h̄z in mō fore. Tertia q̄ iter intellectū z res corpales nō pōt eē ista assīlatio: sed bñ iter aiam z ideas. Et hanc tertiā ꝓpōnē p̄bauit: q̄ in aia rei cognite forma ē imāliter/ vlr et imobiliter: q̄ ex opōne apparet: q̄ expimur intellere vlr: z necio. opō enī ē ꝑm moduz fore. i corpib⁹ āt his oppsito mō sūt fore ideis āt sūt sibi mō. ſ. vlr immālr z absq̄ motu. ergo.

¶Weinde destruit fundamētū oñdēdo scōam. ꝓpōnē eē falsam dupliciter. Prīo in assīlatōe absolute. Scōo in assīlatiōne cognoscentis ad cognitū. absolute q̄dē: q̄ iter sīlia nō oz q̄ sit sīlitudo modi essendi neq̄ intrinsece: vt patet de intenso z remisso: neq̄ extrinsece: vt pz de duobus albis altero dulci z alio ñ. In cognoscēte āt q̄ sens⁹ē sīlis sensato i fora nō ima ergo iuxta hūc eūdē modū dici pt q̄ intellect⁹ respicit ips⁹ re rū absq̄ mā motu z pticularibus: q̄ vnū quodq̄ recipitur in aliquo per modum recipientis.

¶Aduerte hic q̄ vt patet ex supradictis ista ratio vnumq̄ recipit per modū ſsui. non sufficeret ad propositum nisi ꝓsupponeret actiuo sufficiente: quia tamen ſperius ex ꝓposito hoc declarauerat: vbi de intellectu agente tractabatur: ideo suppositis illis nunc nō curat sic breuiter z qua ſi diminutę loqui.

¶Quo ad quintū infertur cōclo rīsiua. Aia per intellm cognoscit corpa cognitione ima teriali/ vniuersali: z necessaria. Ubi aduerte q̄ he tres conditiones determinant cognitionē ſm genus ꝓpium: z in ordine ad obiectum. Scōm genus quidē propriū: qz cognitio ista est de genere cognitionū imāliū: vlīū/z imobilīū: seu necariaz: q̄ idē est: necariū esse est q̄ mutari nō pōt. ois ēs intellectio i tali gñe ē. In ordie ad scōm: qz cognitio ista imm̄ālr/ vlr/z imtabilr attingit obm. Nulla em mā mediāte nulla cōdone pticularitatis intercedēte nulla mutationis spē obviāte intelligim⁹ spēs corporū: que ſm eē sunt materiales pticulares z motui subiecte.

¶Super Arti. 2. Julius ꝓ rōnes cognoscēdi eo modo quo spēs intelligibiles dr̄ cōgnoscēdi: ita q̄ sola eēntia aie sit ei sufficiens ratio cognoscēndi oia corpa.

¶In corpe q̄ritur: primo ponit opīo. antiquorū. 2° arguit cōtra. 3° ondit modus quo cognitū opz esse in cognoscente: c. quare cō. to rīndet questio.

¶Quo ad primum quatuor narrat. Primo conclonem rīsiuam ſm antīq̄s. f. q̄s aia cognoscit oia corpa p eēntiā suam. Scōo cōe fundamentum oibus antīq̄s. f. q̄ cognitio fit assīlatiōe: vt pz in prio de aia. Tertio q̄o diuersimode super cōdē fūdamēto plat. z alij fabricarūt: q̄ ille ab aia inchoans posuit cognita immālr existere p se: vt in aia isti a reb⁹ inchoātes posuerūt cognita mālr existē i aia vt in se. Quarto, q̄o ad oia extrēdebāt aie sīlitudinē z cognitionē. ſ. p nām aut nās p̄incipū seu p̄incipiorum: quia p̄incipiata ex p̄incipijs ſsituūt z cognoscūt: z declarant discurrēdo per opi. cog. z ēpedocl. oia clara sūt in lra.

¶Aduerte h̄ q̄ fuit ā mētū illīs cōe vere in se est: z ib cōe fuit z ē sapientibus z ifipientibus: z q̄ in aie ite⁹ fuit: ib fuit occasio errorīs: nāq̄ ex ꝓpria aliū intellexerūt de ſsitudine z forma⁹ z in mō forme. z ꝓpea varijs errarunt: z in extremas incīderunt opi. ar. aūt distinguens ſmilitudinem in forma a ſmilitudine in modo illius: z videns primam ſufficere ad cognitionem: media via incessit: quam sectantur: pauciores quod licet res requirātur ſmilitudines inter cognoscens z cognitum

¶Quo ad scōm Sic procedit⁹. Videt q̄ anima per essentiā suā corporalia intelligat. Dicit enī Augu. 10. de tri. q̄ aia imagines corporum connoluit z rapit factas in semetipsa de semetipsa. Dat em eis formādis q̄dam substantie sue. Sed per ſmilitudines corporū corpora intelligit. Ergo per essentiam suam: quā dat formādis talibus ſsitudinibus: z de qua eas format cognoscit corporalia. ¶Ꝑ. Philosophus dicit in. iij. de anima: q̄ aia quodāmodo est omnia. Cum ergo ſmile ſmili cognoscatur: videtur q̄ aia per seipsam corporalia cognoscat.

¶Ꝑ. Anima est ſpior corporalibus creaturis. Inferioza autem sunt in superioribus eminentioū modo q̄ in seipsis: vt Dion⁹ſi dicit. Ergo omnes creature corporee nobiliori modo existunt in ipsa essentia anime q̄ in seipsis. Per suam ergo substantiam pōt creaturas corporeas cognoscere.

Sed cōtra Est q̄ Aug. dicit. ix. de tri. q̄ mens corpoream rerū notitias per sensus corporis colligit. Ipsa autem aia nō est cognoscibilis p corporis sensus. Non ergo cognoscit corporea per suam substantiam.

Respondeo Dōm q̄ antiq̄ phi posuerūt q̄ aia per suam essentiam cognoscit corpora. Hoc em animis omnium communiter inditum fuit quod ſmile ſmili cognoscitur. Existimabant aūt q̄ forma cogniti sit in cognoscente eo modo quo est in re cognita. Econtrario tñ platonici posuerunt. Plato em q̄ per ſperit intellectualē aiam imaterialē esse et imaterialiter cognoscere: posuit formas rerū cognitarū imālr subsistere[e]. Prīores vero nāles, q̄ cōsiderabāt res cognitas esse corpeas z materiales: posuerunt oportere res cognitas etiam in aia cognoscente materialiter esse. Et ideo vt anime attribuerēt omnium cognitionem: posuerunt eam hz naturam cōmunem cū omnibus. Et q̄ natura p̄icipiator ex p̄incipijs ꝓsituit: attribuerūt anime naturā p̄ncipij: ita q̄ qui dixit p̄incipium omnium esse ignem posuit animam esse de natura ignis: et ſmiliter de aere z aqua. empedocles autem qui posuit quatuor elemēta materialia z duo mouētia, ex his etiā dixit aiaz esse cōstitutā. Et ita cū res mālr in aia ponerēt: posuerūt omnem cognitionē aie materialem esse: nō discernētes inter intellectum z sensum[e]. Sz hec opinio improbat. Primo quidem q̄ mālr p̄incipio de quo loquebantur non existunt p̄incipiata nisi in potētia. Nō aūt cognoscit aliq̄d scōm q̄ est in potētia. hz ſm q̄ est actu. vt pz in. ix. meta. Un nec ipsa potētia cognoscitur nisi p actū[e]. Sic igit nō sufficeret attribuere aie p̄incipiorū nām ad hoc q̄ oia cognosceret nisi in essent ei nāe z forme singulorū effectuū: puta ossis z carnis z aliorū. hmōi: vt Ari. cōtra Empedoclem argumentatur in primo de aia. Scōo: q̄ si oporteret rem cognitā materialiter in cognoscente existere: nulla ratio esset quare res que materialiter extra aiam subsistunt cognitione carent: puta si aia igne cognoscit igne z ignis etiā qui est extra aiam igne cognoscēret. Relinquit ergo q̄ opz materialia cognita in cognoscē existere nō materialiter: hz magis immaterialiter. Et huius rō est: q̄ actus cognitionis se extēdit ad ea que sunt extra cognoscētz. Cognoscimus em etiā ea que extra nos sunt. Per materiam aūt determinatur forma rei ad aliq̄d vnū[e]. Unde manifestū est q̄ ratio cognitionis ex opposito se hz ad rationē materialitatis. Et ideo que non recipiūt formas nisi materialiter nullo modo sunt cognoscitiua[e]: sicut plante: vt dicitur in. ij. de anima. Quanto autē aliquid immaterializ habet formam rei cognite: tanto perfectius cognoscit. Unde z intellectus qui abstrahit speciem non solum a materia, sed etiā a materialibus conditionibus individuantibus perfectius cognoscit q̄s sensus qui accipit formam rei cognite sine materia quidem: hz cum materialibus conditionibus. Et inter ipsos sensus visus est magis cognoscitiuus quia est minus materialis: vt supra dictum est[e]. Et inter ipsos intellectus tāto quilibet est pōtior: q̄to immaterialior. ¶Ex his ergo pz q̄ si aliq̄s intellectus est q̄ per essentiā suā cognoscit oia. oportet q̄ essentia eius habeat in se materialiter oia: sicut antiq̄ posuerunt essentiā anime actu cōponi ex p̄incipijs omniū materialiū: vt cognosceret oia. Hoc autē est propium dei vt sua essentia sit immaterialiter cōprehensiua oium: put effectus virtute preexistunt in causa. Solus igitur deus per essentiā suā oia intelligit[e]: non autē aia humana: neq̄ etiam angelus,

q̄ cognitum in forma: stat tñ dissimilitudo in modo: imo respectu corporalium reperitur dissimilitudo in modo forme. Et sic vtero: ꝓcessu tā a modo anime ad res q̄ a modo rerum ad animā ducit ad falsum.

¶Quo ad 2m arguit q̄ alios nō ꝓ pla. q̄ ipse nō ponebat aiam p suā ſsām cognoscere oia hz p ſpēs ꝓpias ꝓpriatas a bideis: q̄uis conueniret cū antiq̄s in malo intellectu illius fundamēti. Dupliciter aūt reperitur

antiq. ꝓpio quo ad vltimā dictū eo q̄. ſ. q̄ oia cognoscuntur p naturas ꝓpias ꝓpriorū. Secundo quo ad p̄imū dictū: q̄ corpora sunt in aia mālr. Cōtra primū arguitur. Ratio cognoscendi op3 q̄ fit actu cognitū: q̄ ꝓbatur ex eo q̄ ēt potētia cognoscit p actū. 9. meta. z non ecōuerso: hz p̄incipia materialia nō ē actu suū p̄incipiabile hz potētia. ergo.

¶Nota q̄ maior intelligit de esse actu formali⁹ vel eminenter nām illius cogniti: nentrū aūt p3 ex hac ꝓpria nre p̄incipio māli.

¶Contra scōm ꝓo: q̄: si res deberet mālr esse in aia ad cognitionē: ratio nulla esset: ḡre res ex⁹ non cognosceret. Sed est hic loc⁹ q̄nis vñ pz ista ꝓpa facta: vſ. n. nulla: q̄m rō esset in ꝓprio ḡre ignis ex nō cognoscit z intus cognoscēdi est rō: q̄ interior est in aia: cuius nā est cognoscibile exterior. nō. Si q̄ rak aūt ḡre aia ē cognoscitiua nulla est rō: nisi q̄ ipsa est ipsa: sicut nec ḡre homo est homo. Ad ꝑ dicēdū q̄ ꝓpa facta est optima: z fundatur super hoc. esse cognoscitiuū sequitur esse immateriale vt in. q. 14. dictū fuit modo replicabitur.

Unde si ignis interior est materialis sicut exterior: aut vterq̄ aut neuter est cognoscendi ratio: q̄ eiusdem sunt virtutis nature et modi: nec alter magis erit latitudinē materialis q̄ reliquus: z ideo par est ratio. Nec sufragatur dicere q̄ in interioz est in natura cognoscitiua: quia est implicatio in adiecto: quia esse in natura cognoscitiua ē esse in natura immaterialī. Et q̄uis querere quare cognoscitiuū: est cognoscitiuū sit questio nulla. Quereretur tñ ḡre talis substantia est cognoscitiua z talis nō: est questio subtilissima. Unde z in. 2. de aia reddit ratio quare plante nō cognoscunt: quia. ſ. sunt materiales. ¶Quo ad p̄imū cōclusio est cognitū op3 esse in cognoscēte immaterialiter z ꝓbat 4°. Primo inferēt per locū a dictis ꝓ cognoscēte esse: sed non materialiter aut immaterialiter op3 res in ꝓpria p eēntia suam. Scōo cōe fundamentum oibus antīq̄s. f. q̄ cognitio fit assīlatiōe: vt pz in prio de aia. Tertio q̄o diuersimode

de difficilis. An s. anima intelligat per spēs. In hac em̄ q̄one sunt diuerse opiniones: & hoc loco erat tractanda. Ante namq̧ q̄ inquiratur an per species cōgenitas/influxas aut acquisitas stabiliendū erat q̄ intelligit per spēs. Dicerēt em̄ alij q̄ neq̧ per substantiam propriā: neq̧ per speciem aliquam intelligit anima: sed ipse actus intelligendi est similitudo quodammodo obiecti.

¶ Ad h̄ videt mihi dicendum q̄ diuus Tho. subtilius ituitus vidit in hac q̄one que omissa d'r latere duo q̄lita. Primum est an dentur in intellectu nostro species intelligibiles. Secundum an dentur species intelligibiles preuie actibus. Et primā quidem q̄onem omitti oportuit: q̄r cōmunis animi cōceptio omnium & antiquorū & posteriorū est: q̄ cognitio fit per assimilationem: idem autem intendimus per spēs intelligibiles & similitudines: nec in hoc est diuersitas opinionū: & si fuisset hoc querendum/debuisset ante primum articulum hoc in dubiū verti. Secundā vero questionem in qua sunt diuerse opiniones hic tractare nō debuit: s3 in loco suo. Tanget autem ea3 in .q. sequenti ar. 2. Unde patet q̄ nihil omissum est. Nullus em̄ negat in aīa cognoscente esse similitudinem cogniti. S3 an illa siitudo preueniat actū: aut sit actus aut terminet actū: alteri' est questionis. Unde in lr̄a supponit in q̄rendo cōiter concessum cognitionē fieri per assimilationem: & queritur vnde ista assimilatio proueniat. Nec obstat p̄dictis si ante articulum secundum sequentis questionis vtetur litera specie intelligibili pro principio. Tum quia ex tractatu de angelis hoc semip3. Tum q̄r nihil prohibet supponere probandum presertim in breui.
¶ In corpore tria. primo respondet quesito negatiue. Secūdo refert opinionem oppositam Platonis. Tertio arguit contra illam.

nisi anima haberet species naturaliter inditas. Intelligit igitur anima res corporeas per spēs naturaliter inditas.

Sed cōtra Est q̄d philosophus dicit in .iij. de anima: de intellectu loquens, q̄ est sicut tabula in qua nihil est scriptum.

R̄n̄deo Dicendū, q̄ cum forma sit principium actionis oportet vt eo modo se habeat aliquid ad formam que est actionis principiu3, quo se habet ad actionem illā: sicut si moueri sursum est ex leuitate, oportet q̄d in potentia tantū sursum ferk esse leue solū in potētia: q̄d autem actu sursum ferk esse leue in actu. Uidemus autē q̄ homo est quādoq̧ cognoscens in potentia tantū: tam s̄m sensum q̄3 s̄m intellectum. Et de tali potentia in actū reducitur: vt sentiat quidē p actiones sensibiliū in sensum: vt intelligat autē per disciplina3 aut inuentionē. Unde oportet dicere q̄ anima cognoscitiua sit in potētia tā ad similitudines q̄ sunt principia sentiendi q̄3 ad similitudines que sunt principia intelligendi. Et p̄pterea hoc Arist. posuit q̄ intellectus quo anima intelligit nō habet aliquas species naturaliter inditas: sed est in principio in potentia ad huiusmodi spēs omnes. Sed q̄r id q̄d h3 actu formā interdū non pōt agere s̄m formā, propter aliq̄d impedimentū sicut leue si ipediak sursum ferri, p̄pter hoc Plato posuit q̄ intellectus hoīs naturaliter est plenus omnib' speciebus intelligibilibus, sed per vnionem corporis impedik ne possit in actū exire. S3 hoc nō videk cōuenienter dictū. Primo quidem q̄r si habet aīa naturalē notitiā omniū, non videk esse possibile q̄ hui' naturalis notitie tantā obliuionē capiat q̄ nesciat se huiusmodi sciam h̄re. Nullus enim homo obliuiscik ea que nāliter cognoscit: sicut q̄ omne totū sit mai' sua parte & alia h̄mōi. Precipue autē hoc v̄r esse incōueniēs si ponatur esse anime nāle corpori vniri: vt supra habitum est. Inconueniens em̄ est q̄ naturalis operatio alicuius rei totaliter impediak p id q̄d est sibi s̄m naturā. Scd'o manifeste apparet hui' positionis falsitas ex hoc q̄ deficiente aliquo sensu deficit sciētia eorū que apprehēdunk s̄m illū sensum sicut cecus natus nullam pōt habere notitiā de colorib'. Quod nō esset si intellectui anime essent nāliter indite omniu3 intelligibiliū rationes. Et ideo dicendū est q̄ anima non cognoscit corporalia per species naturaliter inditas.

Ad primū Ergo dicendum: q̄ homo quidem cōuenit cū angelis in intelligēdo: deficit tamen ab eminentia intellectus eorū sicut & corpora inferiora, que tantum existunt, s̄m Gregorium deficiunt ab existentia superiorum corporum. Nam materia inferiorum corporum non est completa totaliter per formā sed est in potentia ad formas quas nō habet: materia aūt celestiū corporū est totaliter cōpleta per formā: ita q̄ nō est in potentia ad aliam formā: vt supra habitū est. Et similiter intellectus angeli est perfectus per species intelligibiles s̄m suam naturam: intellectus autem humanus est in potentia ad huiusmodi species. ¶ Ad scd'm dicendū q̄ mā prima habet esse substantiale per formam. Et ideo oportuit q̄ crearek sub aliqua forma. Alioquin non esset in actu. Sub vna tamen forma existens est in potentia ad alios. Intellectus autem non habet esse substantiale per speciem intelligibilem. Et ideo non est simile. ¶ Ad tertium dicendum, q̄ ordinata interrogatio procedit ex principijs communibus per se notis ad propria. Per talem autem processum sciētia causatur in anima addiscentis. Unde cum verū respondet de his de quibus secūdo interrogatur non hoc est quia prius ea nouerit: sed quia tunc ea de nouo addiscit. Nihil enim refert vtrum ille qui docet proponendo vel interrogando procedat de principijs cōmunibus ad ↄclusiōes.

tales secundum quas non operamur actu. Si autem dicatur quod non tenet nisi in formis que sunt principia naturalia: frustra ad propositum adducta videtur: quoniam similitudines intelligibiles operantur & cessant ab opere scd'm imperium nostre voluntatis. Et hoc precipue scd'm doctrinam San. Tho. qui ponit species intelligibiles conseruari in intellectu: etiam quando non intelligimus.

¶ Ad hoc breuiter dicitur q̄d propositio assumpta tenet in omnibus formis tam naturalibus q̄3 voluntarijs: sed p̄positio restringenda est ad potentia3 essentialem & actum sibi correspondentem. 369 Ita quod sensus est quod vnumquodq̧: ita se habet ad formam que est actionis principiu3 sicut ad actionem/ quo ad hoc quod si est in potentia essentiali ad operationē est etiam in potentia essentiali ad formam: & si nō/ non: & sic cessat instantia: quia nunq̄ aliquis est in potentia essentiali ad intellectionem/ & in actu habet speciem intelligibile3: imo hoc implicat: 295 338 quia si actu habet: ergo potest cum vult intelligere. Et si potest cum vult: ergo non est in potentia essentiali: sed accidentali tantū: vt p3 ex .8. physicorum. et .?. et .3. de anima. 241 Patet aute3 hanc esse mentem litere: quia ex potentialitate qua experimur nos non posse intelligere ad libitum que volumus: infert non esse nobis inditas habituales species rerum. Si enim essent indite intelligeremus omnia cū vellemus: vt experimur in his quorum sensum habuimus.

¶ Quo ad primū ↄclusio est. Anima nō intelligit per species inditas. Probatur rōne & auctoritate: ratio est ista. Homo q̄nq̧ est cognoscens in potētia tantū tam s̄m sensum q̄3 s̄m intellectū: & reducitur in actū quo ad sensum p actiones sensibiliū: & quo ad intellectū p disciplinā aut inuentionē: ergo s̄m se est in potētia ad similitudines q̄ sunt p̄ncipia sensationū & intellectionū: ergo non h3 eas inditas. Antecedens patet experiētia: ↄsequētia vero p̄batur: q̄r eo modo aliq̄d se h3 ad formā: que est principium actionis quo ad actionē ipsa3: q̄d declarak in leuitate & ferri sursum: q̄r q̄d est in potentia ad vnū est in potentia ad reliquum: & q̄d in actu vnius: etiam in alterius est actu.

¶ Circa hanc rōnem aduerte q̄ in ea sunt duo manifesta: & tertiū ambiguitatē h3 aliquā. P3 in primis: q̄ in probatione cōsequētie nō est sermo de quocūq̧ mō: sed de his duobus. s. actu & potētia: ita q̄ p̄positio assumpta: q̄ vnūquodq̧ eodē modo se h3 ad formā p̄ncipiantē actionē & actionē ipsam: intelligik quo ad hoc: q̄d est h̄ere actu vel potētia. Patet scd'o q̄ hec p̄positio est vera in formis q̄ sunt p̄ncipia naturalia: & deductis impedimētis in naturalibus quidē/ q̄r ipse statim cū sunt operank nec prius duratione sunt & postea principiāt actionē: vt p3 in elemētis: deductis aūt impedimētis: q̄r si per accidēs cōtingit formā ipediri: ipsa actu habebik & actio in potētia: vt p3 i leui detēto deorsum: s3 hoc ē p accn̄s: vt in lr̄a d'r: p se aūt p̄positio ista est verissima. S3 ambiguū est an ista p̄positio sit vera in formis p̄ncipiātib' volūtarie: si em̄ in his dicak vera: obstat: q̄r experimur falsu3 eē q̄ forma volūtarie exeat in actū statim cū est: imo habemus multas

¶ Quo ad secundum refert duo. Primo obuiationem: qua nō obstāte premissa ratione Plato tenuit oppositū. Secūdo opinionē ipsam. Opinio est pars affirmatiua quesiti. Obuiatio ad rationē est positio impedimenti: scilicet vnionem ad corpus.

¶ Circa obuiationē ad rationem premissam dubiū occurrit: q̄r videt San. Tho. numerare species intelligibiles inter formas naturaliter agentes: que scilicet ideo non agunt: quia impediuntur. Cū tamen cōstet eas agere voluntarie: intelligimus enim cum volumus.

¶ Ad hoc breuiter dicitur q̄ habere impedimētum commune est formis naturaliter & volūtarie agentibus. Nec in hoc differunt: sed differentia est: q̄r naturales non impedite agunt statim: voluntarie ad libitum. Unde ex hoc q̄ species intelligibiles impedite poni dicuntur: & ideo nō posse exire in actū: non sequitur. ergo numerātur inter naturales formas: sed est sophisma consequentis.

¶ Quo ad tertium arguitur dupliciter contra Platonem. Primo: q̄r ponitur effectus: scilicet obliuio sine causa sufficienti: & probatur: q̄r experimur nos nō obliuisci eorum que naturaliter nouimus: scilicet omne totū est maius sua parte: & si vnio ad corpus est naturalis: vt probatum est: & precipue hoc procedit: q̄r non solum ponitur effect' sine causa: sed ponitur contrarius effectus prouenire ex causa: vt pote ex vnione naturali prouenire impedimētum naturalis operationis. Secundo: q̄r carens sensu: caret scientia sensibiliū illius: vt patet & habetur primo posteriorū: ergo non est indita omniū scientia. Si enim sciētia omniū inesset anime ex se ex multa excitatione & expergefactione circa sensibilia quatuor sensuum: ceci anima posset q̄nq̧ vti omnibus speciebus quas habet & consequenter colorū: q̄d experimur falsum. Et patet sequela: q̄r sensibilia nō requirunk nisi ad excitandā animā apud eos: & experimur reminiscentiam fieri ex quodā in quidā: ergo a fortiori sic fiet reminiscentia intellectualis.

Utrobiq̧ enim animus audientis certificatur de posterioribus per priora.

¶ Utrum species intelligibiles effluant in aīam ab aliq̄bus formis separatis. Arti. 4.

Ad q̄rtū Sic p̄cedik. Uidek q̄ species intelligibiles effluāt i animā ab aliquibus formis separatis. Omne enim quod p participationem est tale: causatur ab eo quod est per essentiam tale: sicut quod est ignitu3 reducitur sicut in causam in ignem. S3 anima intellectiua secundum q̄ est actu intelligens participat ipsa intelligibilia. Intellectus enim in actu quodammodo est intellectū in actu. Ergo ea q̄ scd'm se, & per essentiā suā sunt intellecta in actu, sunt cause aīe intellectiue q̄ actu intelligat. intellecta autem in actu per essentiā suā sunt forme sine materia exn̄tes. Species igitur itelligibiles quibus aīa intelligit: causantur a formis aliq̄bus separatis. ¶ Preterea. Intelligibilia se habēt ad intellectū sicut sensibilia ad sensum. Sed sensibilia q̄ sunt in actu extra animam, sunt cause ipsorū sensibiliū q̄ sunt in sensu q̄bus sentimus. Ergo spēs intelligibiles q̄bus intellectus noster intelligit: causantur ab aliq̄bus actu intelligibilibus extra aīam exn̄tibus. H̄mōi aūt nō sunt nisi forme a materia separate. Forme igik intelligibiles intellect' nostri effluūt ab aliq̄bus substantijs sepatis. ¶ Preterea, Omne q̄d est in potētia reducik in actū per id q̄d est actu. Si ergo intellectus noster prius in potētia exn̄s postmodū actu intelligat: op3 q̄ hoc causek ab aliquo intellectu q̄ semp est in actu. Hic aūt est intellectus separatus. Ergo ab aliq̄b' substātijs separatis causantur species intelligibiles quibus actu intelligimus.

Sed cōtra Est: q̄r scd'm hoc sensibus nō indigeremus ad intelligēdū. Q̄d p3 esse falsum ex hoc p̄cipue q̄ q̄ caret vno sensu nullo modo pōt habere scientiā de sensibilibus illius sensus.

R̄n̄deo Dicendū: q̄ q̄dam posuerūt species intelligibiles nostri intellectus p̄cedere ab aliq̄bus formis vel substātijs separatis. Et hoc dupl'r. Plato ei sicut dictū est posuit formas rerum sensibilium per se sine materia subsistentes. Sicut formam hominis quā nominabat per se hominem: & formam vel ideā equi: quam nominabat per se equum. & sic de alijs. Has ergo formas sepatas ponebat participari, et ab anima nostra: & a materia corporali. Ab anima quidē nostra ad cognoscendum: a materia vero corporali ad essendum: vt sicut materia corporalis per hoc q̄ participat ideam lapidis fit hic lapis: ita intellectus noster p hoc q̄ participat ideā lapidis fit intelligēs lapidem. Participatio autem idee fit per aliquam similitudinem ipsius idee in participante ipsam per modum quo exemplar participatur ab exemplato. Sicut igitur ponebat formas sensibiles que sunt in materia corporali effluere ab ideis, sicut quasdā earū similitudines: ita ponebat species intelligibiles nostri intellectus esse similitudines quasdam idearum ab eis effluentes. Et propter hoc: vt supra dictum est: scientias & diffinitiones ad ideas referebat. Sed q̄r cōtra rationem rerū sensibiliū est q̄ earum forme subsistant absq̧ materijs: vt Aristo. multipliciter probat: ideo Auicen. hac positione remota posuit omnium rerum sensibiliū intelligibiles species nō quidem per se subsistere absq̧ materia: s3 p̄existere immaterialiter in intellectibus separatis. A quorū primo deriuantur huiusmodi species in sequētem: & sic de alijs vsq̧ ad vltimum intellectū separatum: quē nominat intellectū agente3. A quo vt ipse dicit effluunt species intelligibiles in animas nostras & forme sensibiles in materiam corporalem. Et sic in hoc Auicē. cū Platone cōcordat q̄ species intelligibiles nostri intellectus effluunt a quibusdā formis separatis. Quas tamen Plato dicit per se subsistere. Auicen. vero ponit eas in intelligentia agente. Differunt etiam quantū ad hoc q̄ Auic. ponit species intelligibiles nō remanere in intellectu nostro postq̄ desinit actu intelligere: sed indiget vt iterato se conuertat ad recipiendum de nouo. Unde non ponit scientiam anime naturaliter inditā: sicut Plato qui ponit participationes idearū immobiliter in anima permanere. Sed s̄m hanc positionem sufficiēs ratio assignari non posset: quare anima nostra corpori vniretur. Nō enim potest dici q̄ anima intellectiua corpori vniatur propter corpus: q̄r nec forma est p̄pter materiam, nec motor propter mobile: s3 potius econuerso. Maxime aūt videtur corpus esse necessariū anime intellectiue ad eius p̄priā operationē que est intelligere: q̄r s̄m esse sui' a corpore nō dependet. Si aūt anima species intelligibiles s̄m suā naturam apta nata esset recipere p influētiā aliquorū separatorū principiorū tātū: & non acciperet eas ex sensibus nō indigeret corpore ad intelligēdu3. Unde frustra corpori vniretur. ¶ Si autē dicatur q̄ indiget anima nostra sensibus ad intelligendū, quibus quodammodo excitetur ad cōsideranda ea quorū species intelligibiles a principijs separatis recipit: hoc non videtur sufficere: quia huiusmodi excitatio non videtur necessario anime nisi inq̄tum est cō sopita secūdum platonicos quodammodo & obliuiosa propter vnionem ad corpus. Et sic sensus non proficerent anime intellectiue nisi ad tollendum impedimentum quod anime p̄uenit ex corporis vnione. Remanet igitur querendum que sit causa vnionis anime ad corpus. Si aūt dicatur s̄m Auicē. q̄ sensus sunt aīe necessarij: q̄r per eos excitatur vt conuertat se ad intelligentiam agentē a qua recipit species: hoc quidem non sufficit. Q̄r si in natura anime est vt intelligat p species ab intelligentia agente effluxas: sequetur q̄ q̄nq̧ anima possit se conuertere ad intelligētiam agentem ex inclinatione sue nature vel etiam excitata per alium sensum, vt conuertat se ad intelligentiam agentem ad recipiēdum species sensibilium, quorū sensum aliquis nō habet. Et sic cecus natus posset habere scientiam de coloribus: quod est manifeste falsum. Unde dicendum est q̄ species intelligibiles, quibus anima nostra intelligit: non effluunt a formis separatis.

Ad primū Ergo dicendum: q̄ species intelligibiles quas participat noster intellectus reducuntur sicut in primam causam in aliquod principiū per suam essentiā intelligibile: scilicet in deū. Sed ab illo principio procedunt mediantibus formis rerum sensibilium & materialiū a quibus scientiam colligimus: vt Dionysius dicit. ¶ Ad secundum dicendu3: quod res materiales: secundum esse quod habēt extra animam possunt esse sensibiles actu:

¶ Super Arti. 4. Titul' clarus. ¶ In corpore q̄nq̧. primo proponit opinionez tenentē affirmatiuā 2°: & refert Platonis viā. Secundo Aui. Tertio in quo isti cōueniunt & differunt. Quarto arguit vtrūq̧. Quinto rn̄det q̄sito negatiue.
419 Locis 3 ar. 3. notatis.
¶ Quo ad p̄mū tria de Platone: p̄io ideas sensibiliū subsistētes. Scd'o duplicem participationē earū mālr & intelligibilr. Tertio corollariū id sciaz dicebat idea p nō sensibiliū. Et no. ibi q̄ queadmodum nos Aristo. sequētes q̄r spēs ex sensibilibus in animam p̄uenire fatemur: scientiam de ipsis sensibilibus esse dicimus: ita Plato: q̄r species ab ideis sciētiam de ideis posuit.
¶ Quoad scd'm tria ex Auic. Primo naturas sensibiliū immateriales nō p se s3 in intellectibus separatis. Scd'o deriuationē ordinatā earu3 a primo vsq̧ ad vltimū. Tertio nomen & officium istius vltimi: nomē intellectus agēs: offm̄: q̄r ipse influit formas sensibiles dupl'r mā'e corporali māliter & aīe nostre intelligibiliter.
¶ Quo ad tertiū cōuenietis i vno q̄ vterq̧ ponit spēs intelligibiles aīe nostre effluere a formis separatis: & sic rn̄dent q̄sito affirmatiue: differentia in tribus. primo. 34 Hic q̄r Pla. formas separatas dicit subsistētes. Auic. in intellectib'. Scd'o. q̄r plat. ponit immobil'r recipi influxū in aīa. Aui. mobiliter: imo tm̄ dum actual'r influit. Tertio q̄r ex H plato sciētiam ponit ingenitā anime. Aui. vero nō: sed acquiri de nouo successiue.
¶ Quo ad 4m: q̄tuor. Prio p̄ponit impose q̄d seq̄k ad vtrūq̧. s. q̄ anima frustra vnirek corpori. Scd'o p̄bat seq̄lam sic. aīa non vnitur corpori pp corp' sed pp aīa3: q̄r s. corp' necessariū est ad eius p̄priā operationē q̄ est intelligere: s3 s̄m viā vtrāq̧: hic opatio non eget Hic corpore. ergo aīa frustra vnit corpori. Maior q̄ ad primam et secundam ptē p̄batur: q̄r nec forma est p̄pter mām: & hoc ꝯ positionem Aui. nec motor p̄pter mobile & hoc cōtra Pla. sed econtra. Quo ad tertiam vero relinquitur p se nota loquendo de aīa intellectiua vt sic: imo innuitur eius p̄batio: q̄r intelligere est p̄pria operatio eius a corpore nō pēdēs: quasi dicat/ aīa aut eget corpore quo ad esse, et hoc ratio: aut q̄ ad operari & hoc nō: q̄r intelligere est operatio a corpore nō pendēs. Minor vero p̄batur: q̄r si aīa naturaliter accipit spēs a substātijs sepatis: nulla restat indigentia sensibiliū ad intel- 394 lectionē. Tertio refert rn̄sionē Pla. & refellit. Rn̄sio est: q̄ sensibilia 418 req̄rūtur ad excitandā animam ad considerandū ea quor̄ habet species. 443 Repulsio est: q̄ hoc nō respondet q̄sito: q̄m excitatio ponit ad auferēdū q̄si soporē cōuenietem aīe ex vnione ad corpus & nō ex se. Unde cu3 ex se non sit sopita: cur vnitur corpori vt incurrat talem soporem?
¶ Quarto refert rn̄sionē Aui. & refellit. responsio est: q̄ sensibilia sunt necessaria ad excitandam animam ad conuersionē ad intelligentia3 agentem. Repulsio ē: q̄r si ex natura sua aīa est receptiua ab intelligētia agēte: ergo q̄n ex sola natura cōuertetur absq̧ ex- 579 citatione: vel saltem excitata iam & visibilibus poterit se conuerti ad species audibilium: & econuerso: sed vtrūq̧ est falsum: q̄r cecus natus nescit colores. vide in scd'o ꝯ Gentiles. ca. probationem ꝯne contra Auicennam.
¶ Quo ad q̄ntū concludendo respōdet quesito negatiue: vt p3 i calce corporis.
¶ In rn̄sione ad tertiu3 esto cautus: nec intelligas intellectiuu3 recipere species ab intellectu agente qui est po' aīe n̄re s3 recolito illius distinctiōis: qua in specie intelligibili consideratur itelligibilitas actu & determinatio &c. sat fuit hic excludere q̄ nec etiā quo ad intelligibilitate3 reducitur intellect' pos' is de po' ad actū ab intellectu aliquo separato tā3 a pri

mo agente.
¶Super arti.5.
T Itulus in corpore declarat. ¶In corpore duo
361 primo declarat origo tituli: et titulus ipse Secundo respõdetur quesito.
¶Quo ad pm duo inducunt. pmo rña in cõi circa phorum doctrinã seruãda: et tam q ad bñ/q quo ad maledicta ex Augu. Scdo inducitur quõ ipe Aug. hanc rñam seruauit i hac mã circa doctrinaz platonicaz: accepit enim rõnes eternas et mutauit moduz essendi earũ: et sic ptz sensus tituli: et eius origo: oia clara sunt in lra. Aduertetũ: q põ pla. pp duo extranea iudicat a fide. Primo: qr ponebat sapientiã et vitã et alia hmõi/ q sunt pfectiones simplr p se subsistere: et nõ solũ nãs sensibiliũ. s. bouis equi leõis et c. sequit enim q daret vita infinite perfectionis et simplr sapiẽtia ifinita et c. extra deũ. Et isinuat in lra: vbi ad innuẽdũ hoc adducũtur exẽplariter he perfectiones simplr. Secũdo: qr ponunt iste forme creatrices: cũ soli dei sit creare: h in lra ẽt exprimit.
¶Quo ad bz rñdet sub distinctiõe duorũ sensuũ q̃s pt hre qõ tali ordie. Prio ponit pclusio rñsiua sub vno sensu. Scdo ponit alia cõclusio rñsiua sub alio sensu: et pbatur. Tertio oñdit q pma cõclo est de intẽtiõe Aug. Distictio est. cognosci oĩa in rõnibus eternis dupliciter. s. obiectiue vel cãlr. Prima pclusio est in rõnib eternis obiectiue fm statũ pñtẽ aia nõ cognoscit oĩa sz bñ aia beata: ista ex se est euidẽs. Secũda pclo est in rõnib eternis cãlr sz nõ solis aia nũc cognoscit oĩa. Probat quo ad pmã ptẽ: qr oĩa cognoscit lumine nãli. ergo rõnib eternis. pbat pña: qr hoc nihil aliõ est q participatio diuini luminis in q sunt ille. Probat hoc auctoritate psal. signatũ est et c. deinde pbat q ad scdam ptẽ s. nõ tñ solis dupliciter: rõe qr pter lumẽ reqrunt spẽs itelli-

426 infra. q. 88. art. 3. ad 1. Et vi. q. 8. art. 7. ad 6. Et q. 10. arti. 10. cor. et ad sextũ et ar. 8. cõ.
419
54
419
536

non autem actu intelligibiles. Unde nõ est sile de sensu et intellectu. ¶Ad tertiũ dõm, q intells noster possibilis reducit de potentia ad actũ p aliquod ens actu. i. per intellectũ agentẽ: q est virtus q̃dam aie nostre: vt dictũ est: non autẽ per aliquem intellm separatum, sicut per cãm propriam proximaz sed forte sicut per causam remotam.

¶Utrum anima intellectiua cognoscat res immateriales in rationibus eternis. Arti.5.

A D quintũ sic pceditur. Uidetur q anima intellectiua nõ cognoscat res imateriales in rationibus eternis. Id enim in quo aliquid cognoscitur ipm magis et per prius cognoscitur. Sed anima intellectiua hois in statu pñtis vite non cognoscit rõnes eternas: qr nõ cognoscit ipm deũ i quo rationes eterne existũt: sz ei sicut ignoto cõiungit: vt Diony. dicit in. j. cap. mystice theologie. Ergo aia non cognoscit omnia in rationibus eternis. ¶P. Ro. j. dicit, q inuisibilia dei per ea que facta sunt conspiciũtur. Sed inter inuisibilia dei numerantur rõnes eterne. Ergo rationes eterne per creaturas materiales cognoscuntur: et non econuerso. ¶P. Rationes eterne nihil aliud sunt quã idee. Dicit enim Augu. in li. lxxxiij. q. q idee sunt rationes stabiles reruz in mẽte diuina existẽtes. Si ergo dicat q anima intellectiua cognoscit oia in rationib eternis: redibit opinio Platonis qui posuit omnem scientiã ab ideis deriuari.

Sed cõtra Est qõ dicit Aug. xij. cõfes. Si ambo videmus verũ esse qõ dicis: et ambo videmus verum esse quod dico: vbi queso id videmus? Nec ego vtiq3 in te nec tu in me: sed ambo in ipsa que supra mẽtes nostras est incommutabili veritate. Ueritas autem incõmutabilis in eternis rationibus continetur. Ergo anima intellectiua omnia vera cognoscit in rationibus eternis.

Rñdeo Dõm: q sicut Aug. dicit. i. ij. de doc. Xpiana: qui phi vocant si qua forte vera et fidei nostre accõmoda dixerunt: ab eis tanq ab iniustis possessoribus in vsum nostrũ vẽdicãda sunt. Hñt enim doctrine gẽtiliũ quedã simulata et superstitiosa figmẽta: que vnusquisq3 nostrũ de societate gẽtiliũ exiẽs dz euitare. Et iõ Augu. qui doctrinis platonicorũ imbutus fuerat: si qua inuenit fidei accõmoda in eorum dictis assumpsit. Que vero inuenit fidei nre aduersa: in melius cõmutauit. Posuit autẽ Plato sicut supra dictũ est: formas rerũ p se subsistere a mã separatas: quas ideas vocabat p quarũ participationẽ dicebat intellm nrm oia cognoscere: vt sicut mã corporalis p participationẽ idee lapidis, fit lapis: ita intellect noster per participationẽ eiusdẽ idee cognosceret lapidẽ. Sz qr vr esse alienũ a fide qõ forme rerũ extra res p se subsistãt absq3 materia: sicut platonici posuerũt: dicẽtes per se vitã: aut p se sapiẽtiã eẽ q̃sdã substãtias creatrices: vt Dio. dicit. xj. c. de di. no. ideo Augu. in lib. 83. q. posuit loco harũ ideaz quas Plato ponebat rõnes oim creaturarũ i mẽte diuina existere: fm quas oia formant: et fm quas etiã aia humana omnia cognoscit. Cũ ergo q̃rit vtrũ aia humana in rõnibus eternis oia cognoscat: dõz ẽ q aliqd i aliq dr cognosci duplr. Uno mõ sicut in obiecto cognito sicut aliquis videt in speculo ea quorũ imagines i speculo resultãt: Et hoc mõ aia i statu pñtis vite non põt videre oia in rõnibus eternis. Sz sic i rõnibus eternis cognoscũt oia beati q deũ vidẽt et oia in ipõ. Alio mõ dr aliqd cognosci in aliquo sicut in cognitiõis principio sicut si dicamus q in sole vident ea q vident p solẽ. Et sic necesse est dicere q aia humana oia cognoscat in rõnibus eternis: p quaz participationẽ oia cognoscim. Ipm enim lumẽ intellectuale qõ est in nobis, nihil est aliud q q̃dã participata silitudo luminis icreati. in q continent rõnes eterne. Uñ in psal. dr: Multi dicunt qs oñdit nobis bona? Cui qõni psal. rñdet dicẽs, Signatũ est sup nos lumẽ vult tui dñe. Quasi dicat, Per ipam sigillationẽ diuini luminis in nobis oia demonstrant. Qr tñ pter lumẽ itellectuale in nobis exigunt spẽs intelligibiles a rebus accepte ad sciẽtiã de reb mãlibus habẽdã. iõ nõ p solã participationẽ rõnum eternarũ de reb mãlib notitiã habem: sicut platonici posuerũt q sola idearũ participatio sufficit ad sciẽtiã habẽdã. Uñ Aug. dicit in. iiij. de tri. Nunqd qr phi documẽtis certissimis persuadẽt eternis rõnibus oia tpalia fieri: ppterea potuerũt in ipsis rõnib pspicere: vel ex ipsis colligere quot sunt aialium genera q semina singulorum? Nõne ista oia per locorũ ac temporũ hystoriam q̃sierunt? Qõ autẽ Aug. nõ sic intellexerit omnia cognosci in rationibus eternis vel in incõmutabili veritate quasi ipse rationes eterne videant: pz per hoc q ipe dicit in lib. 83. q. Qõ rationalis aia nõ ois et quecũq3 sed que sancta et pura fuerit asserit illi visioni. s. rõnum eternarũ esse idonea: sicut sunt anime bonorũ. ¶Et per hec pz responsio ad obiecta.

¶Utrum intellectiua cognitio accipiatur a rebus sensibilibus. Arti.6.

A D sextũ Sic proceditur. Uidet q intellectiua cognitio non accipiatur a reb sensibilibus. Dicit enim Aug. in li. 83. q. q nõ est expectanda synceritas veritatis a corporis sensibus. Et hoc pbat dupliciter. Uno modo p hoc q omne qõ corporeus sensus attingit sine vlla intermissione tẽporis cõmutat. Qõ aũt nõ manet pcipi nõ põt. Alio modo per hoc q oia que p corp sentimus, ẽt cũ nõ adsunt sensibus, imagines tñ eorũ patimur: vt in somno vel furore. Nõ aũt sensib discernere valemus, vtrũ ipsa sensibilia vel imagines eorũ falsas sentiamus. Nihil autẽ pcipi põt qõ a falso non discernit. Et sic concludit q nõ est expectãda veritas a sensibus. Sed cognitio itellectualis est appreheñsiua veritatis. Nõ ergo cognitio itellectualis est expectãda a sensibus. ¶P. Aug. dicit. xij. super ge. ad lit. Non est putandũ facere aliqd corpus in spiritũ: tanq ipũs corpori facienti mãe vice subdat. Qi enim mõ prestantior est qui facit ea re de qua aliqd facit. Uñ cõcludit qõ imaginẽ corpis nõ corp in spũ sed ipe spũs in seipõ facit. Nõ ergo intellectualis cognitio a sensib deriuat. ¶P. Effect nõ se extẽdit vltra virtutẽ sue cãe. Sz itellalis cognitio se extẽdit vltra sẽsibilia. Intelligim enim q̃dã q sensu pcipi nõ pñt. Intellectualis ergo cognitio nõ deriuat a rebus sensibilib.

Sed cõtra Est qõ philosop pbat. j. met. et in fine posteri. q pncipiũ nre cognitionis est a sensu.

Rñdeo Dicendũ: q circa istã q̃stionẽ triplex fuit philosophorũ

gibiles a reb sumpte: et aucitate Aug. in quarto de tri. Qõ aũt pma pclo sit de mẽte Augu. ei auctoritate in lib. 83. q. probatur.
¶Super Arti.6.
T Itulus clar ẽ. ¶In corpore q̃tuor. pmo Democriti. secundo Pla. tertio Arist. opinionẽ tractat. q̃rto rñdet q̃sito iuxta opinionem Aristo.
¶Quo ad pm q̃tuor refert. pmo q cognitio iest oib a sensibilib. Scdo q a sensibilib. Tertio q p defluxionẽ. Quarto radicẽ/ qr itellm põebat eiusdẽ ordis cũ sensitiua pte: oia patẽt in lra. ¶Quo ad bz q̃tuor pmo oppom radicez pdicte. Scdo q itellalis nõ a sẽsibilib nisi excitatiue. Tertio q sẽsitiua nõ a sẽsibilibus nisi q ad organa sz a seipsa. Quarto radicẽ hui: qr sentire posuit op pprium aie. ¶Quo ad 3m tria. pmo pueniẽtiã et dñiã ei circa radicẽ: tã cũ Pla. q Demo. vbi duo. Prio q tells discret a sensu: cuz plato. p Demo. Scdo opo sensitiua nõ aie tm: sz cõiũcti cũ Demo. ptra Pla. Scdo q ad cognitionẽ sensitiuaz: vbi duo. Prio q fit sufficiẽter a sensibilibus p Pla. cũ Demo. qr piũcti et c. Secũdo q non p defluxionẽ sed imutationẽ p Democritum. Tertio q ad cognitionez intellectiuã/ vbi duo. Prio q ad eã reqrit agẽs superius sensibilib cuz Plato. p Demo. Secũdo q ipa nõ fit a solo illo agẽte: sz et p phantasmatib per modũ abstractionis cõtra Platonem.
¶Quo ad q̃rtũ pclusio rñsiua est: itellectualis cognitio fit a sensibili nõ sicut a pfecta et totali cã sz magis sic a mã cãe. Probat pma pars: qr fit a phãtasmate. scda vero: qr etiã ab itellectu agẽte. tertia aũt qr phantasma fit actu itelligibile ab intellu agẽte. pdõ enim mãe est esse in potẽtia tale.
¶Aduerte hic: q q h discutiẽda cẽnt de mõ concursus phãtasmatis cum intellectu agẽte ad itel-

442
421 vi. q. 10. ar. 6. Et opus. 3. c. 81. et 82.

ligẽdã supi discussa sunt. Dina tñ h vox notãda est: q phantasma magis materia cause q cã sit.
¶Super Articu.7.
417 T Itul clarus. Conuerti eniz ad fantasma/nihil aliud signat nisi vti fantasmate actualr ad tale opus.
¶In corpe tria fac. Prio pponit cõclonẽ rñsiuã negatiue q̃dẽ: sz cũ q̃busdã limitatioib. Scdo manifestat eã q ad qr ẽ ex duob indicijs. Tertio assignat illius pter quid.
¶Quo ad pm pclo ẽ ista ites piũct corpi passibili nõ pt itellire nisi cõuertẽdo se ad fantasmata: vbi nota duas limitationes. Pria q nõ ẽ hic fmo õ ite nro absolute: aut fm statũ separationis a corpe: sz de eo vt piũct ẽ corpori. Scda ẽ q nõ loquimur de eo vt cõiunct ẽ corpi gliosõ vt i resurrectiõe erit sz corpori passibili.
¶Quo ad 2m: manifestat sic pclo. primo ex ipeditiõe ites pueniẽte a pte sensitiua. Scdo expiẽtia tã in docẽdo seipz q i docẽdo aliũ: vtrũq3 siq dẽ pertinet ad vsum spẽx: et omnia clara.
¶Quo ad tertiũ oñdit a pori nõ sic esse: sz q̃re sic est. Uñ ẽ rõ dicẽs ppter qd tãtũ et nõ dicens simul qr est/ et ppter qdẽ: est ergo rõ talis pprĩũz obm nostri intes est nã hñs esse in pticulari sensibili: ergo intellect ad hoc vt cognoscat suũ obz: opz vt cõuertat ad fantasma. Añs pbatur sic. quidditas nostri mãlis est ppriũ obz õ. Assumptũ hoc iã pz: et pña h pbat: qr de rõne talis q̃dditatis ẽ eẽ i pticlari mãli. Cõsequẽtia ãt pñncipalis fundat sup tres ppõnes. pa est q po cognoscitiua est pportionata cognoscibili pprio. s. et cõnãli: q õclarat ad ppositũ i ãgelis et nobis ex dñia iter obm ãgelicũ et nostrũ. Secũda est q nã rei mãlis nõ põt vere et pfecte cognosci: nisi cognoscat vt in pticulari exñs: et pbat: qr de rõne talis nãe est esse in pticulari. Tertia est q intes nr non cognoscit pticulare: nisi vt continuatur cũ virib sensitiuis: et

417
364
416
364
369
370
591

opinio. Democritus enim posuit q nulla est alia cã cuiuslibet nostre cognitionis nisi cũ ab his corporibus que cogitamus veniunt atq3 in trant imagines in animas nostras: vt Augu. dicit in epistola sua ad dioscorum. Et Aristo. etiam dicit in lib. de sõ. et vi. quod Democritus posuit cognitionem fieri per idola et defluxiones. Et huius positionis ratio fuit: quia tam ipse democritus q alij antiqui naturales nõ ponebãt intellectũ differre a sensu: vt Ari. dicit in li. de anima. Et iõ qr sensus immutatur a sensibili, arbitrabantur omnem nostram cognitionẽ fieri per solam immutationẽ a sensibilibus. Quã q̃dez immutationem democritus asserebat fieri per imaginũ defluxiones. Plato vero econtrario posuit intellectuz differre a sensu: et intellectũ q̃dẽ esse virtutẽ immaterialẽ organo corporeo non vtentẽ in suo actu. Et qr incorporeũ nõ põt immutari a corporeo posuit q cognitio intellectualis nõ sit per immutationem intellectus a sensibilibus: sed p participationẽ formarũ intelligibilium separatarum: vt dictũ est. Sensum etiaz posuit virtutẽ quãdã per se operantẽ. Unde nec ipse sensus cum sit q̃dam vis spiritualis, immutatur a sensibilibus: sz organa sensuum a sensibilibus immutãtur. Ex qua immutatione anima quodammodo excitatur: vt in se species sensibiliũ formet. Et hanc opinionem tangere videtur Aug. xij. super ge. ad li. vbi dicit q corpus non sentit: sed anima per corpus quo velut nuntio vtitur ad formanduz in seipsa quod extrinsecus nũtiatur. Sic igitur fm Platonis opinionẽ: neq3 intellectualis cognitio a sensibili procedit: neq3 etiam sensibilis totaliter a sensibilibus rebus: sed sensibilia excitant animam sensibilez ad sentiendum: et similiter sensus excitant animam intellectiuam ad intelligendum. Aristo. autem media via processit. Posuit enim cum Platone intellectum differre a sensu. Sed sensum posuit propriam operationem non habere sine communicatione corporis: ita q sentire non sit actus anime tantum: sz coniuncti. Et similiter posuit de omnibus operationibus sensitiue partis. Quia igitur nõ est inconueniens q sensibilia que sunt extra animam causent aliquid in cõiunctũ in hoc Aristo. cum Democrito concordauit: q operationes sensitiue partis causentur per impressionem sensibilium in sensum: nõ per modum defluxionis: vt Democritus posuit: sed per q̃dam operationem. Nam et Democritus omnem actionem fieri posuit per influxionem athomorum. vt patet in primo de generatione. Intellectum vero posuit Aristo. habere operationem absq3 communicatione corporis. Nihil autem corporeum imprimere potest in rem incorporeã. Et ideo ad causandam intellectualẽz operationem fm Aristo. non sufficit sola impressio sensibiliuz corporum: sed requiritur aliquid nobilius: quia agens est honorabilius patiente vt ipse dicit. Non tamen ita q intellectualis operatio causetur ex sola impressione aliquaruz rerum superiorum: vt Plato posuit: sed illud superius et nobilius agens: quod vocat intellectum agentem: de quo iam supra diximus, q facit fantasmata a sensibus accepta intelligibilia in actu per modum abstractionis cuiusdam. Secundum hoc ergo ex parte fantasmatum intellectualis operatio a sensu causatur. Sed quia fantasmata non sufficiunt immutare intellectum possibilem, sed opz q fiant intelligibilia actu per intellectũ agentẽ: non põt dici q sensibilis cognitio sit totalis et perfecta causa intellectualis cognitionis: sed magis quodãmodo est mã cause.

Ad primũ Ergo dicẽdum, q per verba illa Aug. dat intelligi q veritas non sit totaliter a sensibus expectanda. Requiritur enim lumẽ intellect agentis: per quod immutabiliter veritatem in rebus mutabilibus cognoscam, et discernamus ipsas res a similitudinibus reruz. ¶Ad scõm dicendum, q Aug. nõ loquitur de intellectuali cognitione: sed de imaginaria. Et qr fm Platonis opinionem vis imaginaria habet operationẽ q est anime soli: eadẽ ratione vsus est Aug. ad oñdenduz q corpora non imprimunt suas similitudines in vim imaginariã: sz hoc facit ipsa anima: q vtitur Aristo. ad probandum intellectũ agẽtẽ esse aliquid separatũ: quia. s. agens est honorabilius patiẽte. Et proculdubio opz fm hãc positionẽ i vi imaginatiua ponere, nõ solũ potẽtiam passiuam: sed etiã actiuã. Sed si ponamus fm opi. Ari. q actio virtutis imaginatiue sit cõiuncti, nulla sequitur difficultas: quia corpus sensibile est nobilius organo animalis: fm hoc q comparatur ad ipsum vt ens in actu ad ens in potentia: sicut coloratum in actu ad pupillam que colorata est in potentia. Posset tamẽ dici q q̃uis prima immutatio virtutis imaginarie sit per motum sensibilium, quia fantasia est motus factus fm sensum: vt dicitur in lib. de anima: tamen est quedã operatio anime in homine q diuidẽdo et cõponẽdo format diuersas rerũ imagines etiã que nõ sunt a sensibus accepte. Et q̃tũ ad hoc pñt accipi verba Augu. ¶Ad tertium dicendum, q sensitiua cognitio non est tota causa intellectualis cognitionis. Et ideo non est mirum si intellectualis cognitio vltra sensitiuam se extẽdit.

¶Utrum intellectus possit actu intelligere p species intelligibiles quas penes se hz nõ conuertendo se ad fantasmata. Articu.7.

A D septimũ Sic pceditur. Uidet q intellectus possit actu intelligere per spẽs intelligibiles quas penes se habet: nõ cõuertendo se ad fantasmata. Intellectus enim fit in actu per spẽz intelligibilẽ qua informatur. Sed intellectum esse in actu est ipsum intelligere. Ergo spẽs intelligibiles sufficiunt ad hoc q intellectus actu intelligat absq3 hoc q ad fantasmata se cõuertat. ¶Preterea. Magis depẽdet imaginatio a sensu q intellectus ab imaginatione. Sed imaginatio põt imaginari actu abñtibus sensibilibus. Ergo multo magis intellectus põt intelligere actu non conuertendo se ad fantasmata. ¶Preterea. Incorporaliũ nõ sunt aliq fantasmata: qr imaginatio tẽpus et cõtinuũ non trãscendit. Si ergo intellect noster nõ posset aliqd intelligere in actu nisi conuerteret ad fantasmata: seq̃ret q nõ posset intelligere incorpeũ aliqd. Qõ pz esse falsum. Intelligimus enim veritatẽ ipsam et deũ et angelos.

Sed cõtra Est, q philosophus dicit in. iij. de anima: q nihil sine fantasmate intelligit anima.

Rñdeo Dicẽdum, q impossibile est intellectũ fm pñtis vite statũ quo passibili corpori coniungitur aliquid intelligere in actu nisi puertẽdo se ad fantasmata. Et hoc duob indicijs appet. Primo

h accipit vt p se nõ. Ex his ãt liq̃re põt pña. Si obz et poa pportiõata st iux pam propõnẽ: et obm tã q ad eẽ q q ad cognosci claudit i se duo. s. nãm et iduiduũ: opz q poa hẽat vñ vtrũq3 attingat: et cũ non hẽat: vñ pticlare cognoscat nisi vt cõiunct fantasmati: reliquũ ẽ vt q̃cq̃d ẽ rei mãlis exigat intellz vti cõiũctũ fantasie/ vt potẽtiã sibi pportionatã: qõ erat i illa pña assũptũ. Deinde manifestat eadẽ pña ab opposito: qr. s. si obz nostri ites esset sepata sba: pura ãgelus: aut quod q̃d est sensibiliũ substẽt absq3 particularibus materialib vt Pla. putauit: ñ opus esset puersiõe ad fantasma: ac p h si negõ est cã negõnis: affirmatio est cã affirmatiõis: et ecõuerso. Sz sunt hic multe ambiguitates. 41
¶Dubiũ ẽ pmo circa añs: qr q̃dditas rei mãlis nõ est obm intellectos sed ens. Et ad hoc sunt argumenta Sco. in prima di. 3. q. 3. 425
¶Dubiũ scdo est circa illã ppõnẽ: de rõne nãe sensibilis est esse in pticulari. hoc enim videt falsum: qm esse in pticulari ẽ modus nãe: vt superi i tractatu de psonis hitũ ẽ. Cõstat aũt q modus essendi posterior est q̃ddi: nõ ergo est de rõne seu diffõne nãe sensibilis eẽ in pticulari sine sigo siue vago. 44
¶Dubiũ tertio ẽ circa scdaz ppõnẽ q ad duo. Primo q ad cognitionẽ: qr aut est sermo de cognc ituitiua: q apud. S. Th. vocat scia visionis. Aut de cognc abstractiua: q apõ nros vocat scia simplicis intelligẽtie. Nõ õ priavt pz qr exigeret q its videt nãz nõ solũ in aliq pticulari: sz in h exteriori sensibili sicuti est: õ de 2a: sz ad secundam perfecte habendam sufficit cognoscere quod q̃d erat eẽ rei bz oia pdicata q̃ddiua vsq3 ad vltimã dñã iclusiue: vt pz. eẽ ãt i ptiri nõ ẽ pdicatũ q̃dditatiuũ alic nãe sensis: õ nã sensis pt pfcẽ cognosci absq3 hoc q cognoscatur vt existens in particulari.
¶Deinde dubiũ est circa ly vt exñs in pticulari: aut. n. deno-

422 j. qõ. 89 ar. 1. et 2 Et. 3. q. xj. ar. 2. et. q. 61. ar. 2. cor Et. 2. p. c. 59. et 72. cor. 7. Et li. 4. c. 11. co. j. fi. Et. 1. co. 13. lec. 3. co. 3.

Universidad de Deusto Biblioteca

Universidad de Deusto Biblioteca

tatrē obaz aut modū obi vt obijcit. Si em̄ denotat rē obam sensus est q nā sensibilis nō pfecte cognoscit: in cognito terminet ēt ad modū exn̄di illiꝰ: ita q ēt modꝰ nāe cognoscat. Si vo denotat modū obi vt obm est: tūc ē sensus q nā sensibilis nō cognoscit pfecte nisi modꝰ eēndi eiꝰ. s. i pticulari sit ēt modꝰ repn̄tādi seu obijciēdi illā. Neutro aūt sensu vo aut efficax ē ppō ista: ⁊ ꝯ pmū sensum pcedēs argumētatio militat: ⁊ tn̄ dato q eēt vo ppō iuxta illū sensū: nō infert intētū: qm̄ cū tā nā q̄z modꝰ eiꝰ sint resolues vt pz i.q. de potētia.q.9. pōt nā sub tali mō cognosci ab intellu absq cognitiōe singular: pp q hic dr reqri fātasma: ⁊ ꝯfirmat: qr idiuiduū vagū ab itellu cognoscit. cōstat autē q de rōne hois nō ē eē in h signato hoie: sz i aliq forte. ergo. Cōtra hz vo sensuz est/ qr se-
423 q̄retur q nā seculis ab intellu sepato a corpore nō possz pfecte cognosci: qr illi non pōt offerri vt exn̄s i pticulari: ita q existere i pticulari sit q obijcit qr nec i ptic̄lari extriseco: qr suppōimꝰ itell's sepatos n̄ accipe sciētiā a rebꝰ/ nec i ptic̄lari imaginato qr sepatꝰ nō eēt a corpore: si imaginatio ministraret illi. ¶Dubiū.4. ē circa q̄rtā ppōnē. An itell's nr̄ cognoscat p seipm singulare. Sz qr d h erit inferiꝰ ex pposito questio: ideo illuc vsq differatur.
424 ¶Dub.5. ē circa viz rōnis ex duplici capite. Prio qr ex vi eiꝰ nō sequit oēm cognitionē intell's egere fantasmate sz pfectā tm̄: qr em̄ obm nō pōt pfecte cognosci: nisi vt exn̄s in particulari: iō fantasmate opus esse dr: qn̄ ergo īpfecte obm cognoscēdū est: nulla mōstrat necessitas fantasmatis. Et sic h rō peccat ad cōclusionē vlem afferēs cām particularē. Scdo qr ex vi istius rōnis: ita sequit de intellu cōiuncto corpi passibili: sicut de ꝯiuncto corpori impassibili: qm̄ ex nā obti ⁊ nā potētie pcedit: cōstat enim eandē esse nām obi sensibilis tūc ⁊ nunc: ⁊ silr eā dē nām potētie sed de corpore glioso hoc negat: ergo ex hac parte peccat rō adducēs cām vlem ad cōclusionē ptic̄larē. Et ꝯfirmat: qr istā rōnē locū hre vult. S. Tho. ēt de intellectu ꝯiuncto corpi sano. s. in statu innocētie: vt pz inferius in q.94.ar.1. ¶Ad primū dub. dcm̄ fuit in.q.12.ar.4. ⁊ alibi. Sco. nāq male iterptatꝰ mētē. S. T. arguit ꝯ eū: q̄dditatē em̄ rei sensibilis obz nō quodcūq: sed nālr pportionatū itēsiue ponimꝰ itell's nr̄: qr nihil pōt nālr itell's cognoscere q̄dditatiue nisi nās sensibiliū. Et p statu isto nō solū ē intēsiue: sed extēsiue obm itell's: qr nihil pōt intell's nr̄ nālr intellere nisi i ordine ad q̄dditatē sensibilē. Quicqd em̄ de deo aut angelis nālr attingimꝰ cāūtat aut excellētie aut negōnis respectu sensibiliū ꝯdōne vestitū cognoscit vt expimur. Un̄ ⁊ ipe Sco. a vitate coactꝰ dicit q q̄dditas sensibilis est itell's nr̄i p statu isto obz in rōne motiui: q̄uis minꝰ phice loquēs neget i rōne terminatiui: vt pz ex dcis: sed nō est in vbis faciēda vis: mō de rebꝰ ꝯstet. Quid autē sit obm intell's. i. rō formalis q aliqd sit intelligibile nō est pn̄tis itētionis: vbi de itellibili i h statu: ⁊ nō simplr ē qō. ¶Ad scōm dub. dr vtēdo duplici distōne. i. ē de ly eē i pticulari: q pōt sumi 2r. s. radicalr vl foralr. 2a ē de ly eē de rōne alicuiꝰ qō ꝯtigit 2r. Uno mō simplr. Alio mō vt modꝰ itrisecꝰ seu eētialis. Et tūc dico tria. Prio q eē i ptic̄lari radicalr/ ē simr de rōne sēsibilis nāe. Scdo q eē i pticulari foralr ē de rōe nāe vt modꝰ. Tertio q i pposito sumit eē i ptic̄lari vtroq mō ⁊ silr eē de rōe singl'a singul' applicādo. Primū ex dfia iter Pla. ⁊ Ari. apō pipateticos est vt p se notū. Plo em̄ posuit solā bouinā foraz eē q̄cqd erat bouis: ⁊ illā p se absq carnibꝰ ⁊ ossibꝰ ⁊c. ac p h ponēs nāz bouinā vlr sbsistētē negabat de rōne eiꝰ eē pticulr sbsistē. Ari. āt posuit: q bouina nā n̄ pt absq carnibꝰ ⁊ ossibꝰ sbsistet: sz necio oportet eē i carnibꝰ ⁊ ossibꝰ: q̄uis n̄ his aut illis dtertc ac p h posuit radicē hmōi q est pticulr sbsistere. i. carnes ⁊ ossa. i. mām eē de rōne nāe sensibilis. Et ppea dici q pticulr existet radicalr sūptū ē simr d rōe nāe sēsibil: h ei nihil aliō ē q̄z mām eē de rōe nāe sēsibil. Et ex h patet iā facile pt hz. Cōstat ei q pticulr aut vlr existet: mōi nāe sūt valde iter se

quidem: qr cum intellectus sit vis q̄daz non vtens corporali organo. nullo mō ipediret in suo actu per lesionē alicuiꝰ corpalis organi si nō reqreret ad eiꝰ actū actꝰ alicuiꝰ potētis organo corpali. Utunt āt organo corporali sensus: ⁊ imaginatio: ⁊ alie vires ptinētes ad ptē sensitiuā. Un̄ manifestū ē q ad h q intell's actu itelligat nō solū accipiēdo sciam de nouo: sz ēt vtendo scia iam acquisita: reqrit actꝰ imagiatiōis ⁊ ceterar vtutū. Uidemꝰ em̄ q ipedito actu vtutis imaginatiue p lesionē organi vt in freneticis: ⁊ silr ipedito actu memoratiue virtutis, vt in litargicis[c]: impedit hō ab intelligēdo in actu ēt ea quor sciaz paccepit. Scdo qr hoc q̄lz i se ipso experiri pōt, q qn̄ aliq̄s conat aliqd intelligere: format sibi aliqua fantasmata per modū exēplor: in q̄bus quasi ispiciat qd intelligere studet. Et inde est ēt q qn̄ aliquē volumꝰ facere aliq̄d intellre, pponimꝰ ei exempla: ex quibꝰ sibi fantasmata formare possit ad intelligēdū. Huiꝰ aūt rō ē: qr poa cognoscitiua pportiōatur cognoscibili. Un̄ intell's angeli: q est total'r a corpe sepatus: obm ppriū est sba intelligibilis a corpore separata: ⁊ p hmōi intelligibilia mālia cognoscit. Intellectꝰ aūt humani: q est coniunctus corpi ppriū obz ē q̄dditas siue nā i mā corporali existēs, ⁊ p hmōi nās visibiliū rer ēt in inuisibiliū rerū aliq̄lē cognitionē ascendit[c]. De rōne aūt huiꝰ nāe est q in aliquo indiuiduo existat. Qd nō est absq mā corporali. Sicut de ratione nāe lapidis est q sit in hoc lapide: ⁊ de rōne nāe equi est q sit in hoc equo ⁊ sic de alijs. Unde nā lapidis vel cuiuscumq̄ mālis rei cognosci non potest complete ⁊ vere nisi bm q cognoscitur vt in particulari exn̄s. Particulare autē apprehendimꝰ per sensum ⁊ imaginationē. Et ideo necesse est ad hoc q intellectus intelligat suū obm ppriū, q conuertat se ad fantasmata: vt speculetur naturā vlem in pticulari exn̄tē. Si aūt ppriū obiectū intellectꝰ nr̄i eēt forma separata: vel si forme rerū sēsibiliū subsisterēt nō in particularibus bm platonicos[c]: non oporteret q intellectus nostri semper intelligendo conuerterēt se ad fantasmata.

Ad primū Ergo dōm, q spēs conseruate i intellu possi in eo existūt habitualr qn̄ actu nō intelligit: sic supra dcm̄ est[c]. Un̄ ad hoc intelligamus in actu non sufficit ipsa cōseruatio spēꝝ: sz opz q eis vtamur bm q conuenit rebus quarū sunt spēs: q̄ sunt nāe in pticularibus existentes. ¶Ad scōm dōm, q etiā ipm fantasma est silitudo rei particularis. Un̄ non indiget imaginatio aliq̄ alia silitudine particulari sicut indiget intell's. ¶Ad tertium dōm, q incorporea quorū nō sunt fātasmata cognoscunt a nobis p cōpōnē ad corpa sensibilia quor sunt fantasmata: sicut veritatē itelligimus ex ꝯsideratiōe rei, circa quā veritatem speculamur. Deū aūt, vt Dio. dicit, cognoscimus vt causam, ⁊ p excessuz, ⁊ per remotionē. Alias ēt incorporeas sbas in statu psentis vite cognoscere non possumus nisi p remotionē vel aliquā cōparationē ad corpalia. Et iō cū de hmōi aliqd intelligimus: necesse habemus conuerti ad fantasmata corporum, licet ipsorum non sint fantasmata.

diuersi: ⁊ q posteriores sunt nālr nāis ipsis: pus nāq est hō q̄z hō aliq̄s: aut hō idealis: ⁊ q nō aduētitij aut accitales modi sunt: sed ex sbali rōne nāe deriuātes nō accn̄s supadditū sz sbaz eādē pdicāt cū nā cuiꝰ sunt q̄uis alio mō. Nō em̄ hō aliq̄s aliā nām sbalē aut accn̄talē addit supra hoiem: sz hoiez dicit h mō existentē. tertiū vo ex sequētibus manifestū erit. ¶Ad tertiū dub. q ad pmā dubitādi rōnem dr: q sermo pn̄s ppculdubio ē de cognitiōe abstractiua: q̄dditatiua tn̄: ⁊ q nāe sēsibilis quidditas nō pfecte cognoscit ignorato suo subalt mō essendi: ⁊ q̄uis modꝰ sit aliq̄lr posterior q̄dditate: nō tn̄ pōt q̄dditas pfecte absq eiꝰ cognitione penetrari. ¶Ad cuiꝰ euidētiā scito: q aliq̄d eē posteriꝰ aliq̄ ꝯiūcto sibi 419
cōtingit multiplr: i pposito tn̄ logice et metaphisice loquēdo 2r accidit. Prior: qr illud ꝯuenit ei ex pmū modū pseitatis: ⁊ sine tali pōt pfecte prior nā cognosci quidditatiue. Scdo 398
qr illō ꝯuenit ei ifra 394
pmū modū pseitatis c
⁊ a tali posteriori pfecta cognitio q̄dditatiua depēdere pt: vt pz de pfecto ⁊ impfecto: h em̄ pdicata sunt rer ifra primū modū p se: nec absq eis hr cōplete q̄ddia cognitio. Un̄ Ari. i. celi. pmū pdicatū qd inuestigat de mundo est ly perfectū: ⁊ diuus Tho. post simplicitatē q̄ ptinet primo ad qd q̄d eē rei statim de pfectiōe dei qōnem subdit i pn. huiꝰ opis: cū ergo modꝰ eēndi pticulariter sit sbalis et cuiꝰ est: nec aliā rē aut rōnē formalē supaddat nāe: sed eādem dicat alio mō/ extra pdicata pmi modi nequaq ꝯtinet. Ac p h sine eius cognitiōe pfecte nā cognosci nō pōt. Et ꝯfirmat: qr modꝰ iste nō est simplr posterior nā/ sed aliq̄lr. Nō simplr q̄dē: qr cū oē pus reducat ad illū modū. s. a q nō ꝯuertit ꝯn̄a/ vt pz in.5.meta. ⁊ ꝯstet: q si est hō: est hō aliq̄s: q̄uis nō hoc: ⁊ ecōuerso. Cōseq̄uēs est/ q nā nō sit pōr simplr mō isto sbali. Dico aūt/ q si est hō: est hō aliq̄s: nō co mō q̄ sequit si est hō/ est risibilis: sed eo mō/ quo in nullo instāti nāe verificari pōt de aliquo/ q sit hō: ⁊ tn̄ nō adhuc sit hō aliq̄s. Quāuis em̄ pus nā generet hō q̄z risibile: ⁊ quodāmō: q̄z h hō: non tn̄ q̄z hō aliq̄s: vt pz apō peripateticos. Aliqualr tn̄ est prior: qr bm abstractionez intellectꝰ homo prius est/ q̄z homo aliquis. ¶Quo ad scōam vo dubitandi occasionē dr q ly vt exn̄s in particulari denotat rē cognitā. Et ad primā obiectionē ꝯ hoc iam pz rn̄sio: ex nunc dictis/ Ad scōaz vero dr: q h modus ille sit vle quoddā: principiū tn̄ illius est singulare: vt. S. T. dicit in loco allegato: ⁊ ppterea absq singularis apprehēsiōe cognosci pfecte nequit. Quāuis possit arguitiue cogitari naturā hre modū essendi particlr ex cognitiōe nature ⁊ modi essendi particulariter in cōi: sed hec nō generant pfectā notitiā nature tali mō existētis. Impossibile est em̄ ignorato pncipio plene nosse pncipiatū. Habet aūt se singlare ad talē modū vt terminꝰ: ignoto aūt termino sciri plene nequit terminatū. ¶Ad q̄rtū aūt dub. dr. q arg. ex primo capite deficit in cōsideratione ꝯdōnū immaterialis cognitiōis. Cū em̄ intellere sit opo imālis: ⁊ ꝯn̄r a corpore ⁊ corporeis ꝯdōnibꝰ sese eleuās. Si intellectio pfecta alicuius obi in aliquo itellu adeo depressa atq obligata corpori est: vt fantasmate egeat corporeo/ a fortiori itellectio ipfecta cui minꝰ debet eleuatio a mālibus ꝯdōnibus: magis alligata erit fantasmati. Experimur em̄ in nobis: q q̄to pfectius ꝯtēplamur: tāto purior reddit a fantasmatibus cognitio: q̄uis totalr denudatā nō habeamꝰ. Opz igit in oi nr̄a cognitiōe fantasma cōcurrere: si pfecta absq fantasmate fieri neqt. Iuxta illud: de quo minꝰ vr̄ inesse ⁊c. ¶De mā aūt q̄ tāgit in argumēto ex scdo cap. scito diuersas eē opiniones. Sco. em̄ in pmo di.3.q.3. ⁊ in.4. di.45.q.2. consentiēs ꝯclōni pncipali. s. q nihil sine fantasmate intelligimꝰ dissentit i medio. Unlt em̄ q h nō insit itellectui nr̄o ex se absolute: qr sic aia separata nō intelligeret: nec ex h q cōiunctus est corpori: qr sic aia in corpe glioso egeret fantasmate: sz q h inest aut i penā peccati originalis. Iuxta illud Aug.15. de tri. cap.27. q̄ causa vt ipsam lucem fixa acie videre

non possis nisi infirmitas: ⁊ q̄s eā tibi fecit nisi iniq̄tas? Aut ppter ordinem potentiarū nāliuz hoc habentē q vna potētia attingente obiectū: alie q̄ nate sunt illud attingere: coattingunt idē. Diuꝰ āt Tho. vt hic/ ⁊ alibi patet tz hoc esse nāle aie cōiūcte corpori passibili ex pte obiecti relati ad potentiam sub tali modo essendi. Ita q qr obiectū hz i se illa duo supradicta. s. naturā ⁊ pticularitatē: ⁊ intellectꝰ cōiūctus nō pōt vtrūq pcipe nisi ministerio sensus alterꝰ cognoscat: inde est indigentia fantasmatis. Ad obavero in oppositū dr: q hoc est nāle aie nostre ex
422 mō essendi. s. in ꝯiunctione ad corpꝰ. Un̄
99 cōueniebat etiā i sta
163 tu innocētie. Et cum infertur: ergo ꝯuenit etiā aie in corpe glorioso. negatur ꝯn̄a: qm̄ de statibus pure nālibꝰ loqmur: et nō de miraculosis. Et si instet q glorificatio nō aufert naturā: sz pficit: rn̄detur/ q cōditiones naturales dicētes inpfectionē: hoc mō. i. quarū opposite sunt perfectio
c nes simplr pn̄t sal
422 ua integritate natu
495 re auferri: glorifica
457 tio auferendo perfi
a cit/ vt patet de passibilitate corpis. Talis est aūt obligatio ad fantasmata. Nec hz locū rō pn̄s in statu corpis glificati: qm̄ deest scda cōditio ex pte itell's. s. q ipe nō pōt per seipz cognoscere singula
147 re. hec em̄ cōdō etsi vera sit de intellectu cōiūcto bm nālē statū: falsa tn̄ est de eo bm statū glorificati corporis: qm̄ pōt de eq̄d ⁊ eodē modo intelligere: qd ⁊ q̄uo potest aia sepata. Uerū rō assignata a Sco. nihil vz: imo potius oppm infert: qr vna poa aie intēsa in ope suo: alie ab operādo impediunt: vt expiētia testat: intensio ex So opōnis inte non erigit fantasiaz: imo deijcit q̄tū est ex h. Et pterea: ex hoc nō hēret vlr: q sine fantasmate nihil intelligimus: vt pz. Nec est eadē rō/ aut maior de imperfecta intellectione: vt nos diebamus. Ratio vero ex pctō originali nō est naturalis: hoc autem est naturale:

¶Utrum iudicium intellectus impediatur per ligamentum sensus. Arti.8.

Ad octauū Sic pcedit. Uidetur q iudiciū intellectus nō impediat p ligamētū sensus. Superiꝰ. n. nō depēdet ab inferiori. Sed iudiciū intellectus est supra sensum. Ergo iudiciū intellectus nō impeditur per ligamentū sensus. ¶Pr̄. Syllogizare est actus intell's: in somno autē ligat sensus, vt dr in lib. de somno ⁊ vigi. Contingit tn̄ q̄nq q aliq̄s dormiēs syllogizat. Ergo nō impedit iudicium intellectus per ligamentū sensus.

Sed cōtra Est, q in dormiendo ea que contra licitos mores cōtingunt nō imputātur ad peccatū, vt Augu. in.xij. super ge. ad literā dicit. Hoc aūt nō esset si homo in dormiendo liberum vsum rōnis ⁊ intellectus haberet. Ergo impeditur rationis vsus per ligamētū sensus.

Rn̄deo Dicēdū, q sicut dictū est, ppriū obiectū intellectui nostro pportionatū est nā rei sensibilis[c]. Iudiciū aūt perfectū de re aliqua dari nō pōt, nisi ea oia q̄ ad rē pertinēt cognoscant, ⁊ pcipue si ignoraret id qd est terminus ⁊ finis iudicij. Dicit aūt philosophus in.iij. de celo, q sicut finis factiue sciētie est opus: ita nālis sciētie finis est qd videt principalr bm sensum. Faber. n. nō querit cognitionē cultelli nisi pter opus vt operet hūc particularem cultellū. Et silr nālis nō q̄rit cognoscere nām lapidis ⁊ equi, nisi vt sciat rōnes eorū q̄ videntur bm sensum. Manifestū est aūt q nō posset esse perfectū iudicium fabri de cultello si opus ignoraret. Et similiter nō pōt esse perfectū iudiciū sciētie naturalis de rebus nālibus si sensibilia ignorentur. Oia aūt q̄ in pn̄ti statu intelligimus cognoscunt a nobis p cōparationē ad res sensibiles naturales[c]. Unde impossibile est q sit in nobis iudiciū intellectus perfectū cū ligamento sensus[c]; per quē res sensibiles cognoscimus.

Ad primū Ergo dicēdū, q q̄uis intellectꝰ sit supior sensu: accipit tn̄ aliquo modo a sensu ⁊ eius obiecta prima ⁊ principalia in sensibilibus fundātur. Et ideo necesse est q impediatur iudicium intellectus ex ligamento sensus. ¶Ad secundū dicēdū, q sensus ligatur in dormiētibus ppter euaporationes quasdā ⁊ fumositates resolutas[c], vt dicitur in lib. de som. ⁊ vigi. Et ideo scdm dispositionē hmōi euaporationū cōtingit esse ligamētū sensus maius vel minus. Qn̄ em̄ multus fuerit motus vaporū: ligatur nō solū sensus sz etiā imaginatio: ita vt nulla appareāt fantasmata: sicut pcipue accidit, cū aliq̄s incipit dormire post multū cibū ⁊ potū. Si vero motus vaporum aliq̄tulū fuerit remissior: apparent fantasmata, sed distorta ⁊ inordinata: sicut accidit in febricitantibus. Si vero adhuc magis motus sedetur apparent fantasmata ordinata: sicut maxime solet cōtingere in fine dormitiōis, ⁊ in hoibus sobrijs: ⁊ hn̄tibus fortem imaginationē. Si aūt motus vaporū fuerit modicus nō solū imaginatio remanet libera, sz etiā ipse sensus cōis ex pte soluit: ita q hō iudicat interdū in dormiendo ea q̄ videt somnia esse q̄si dn̄udicās inter res ⁊ rerū similitudines. Sz tn̄ ex aliq̄ pte remanet sensus cōis ligatus. Et ideo lz aliq̄s silitudines discernat a rebus: tn̄ sp in aliq̄bus decipit. Sic igit p modū quo sensus soluit ⁊ imaginatio in dormiendo liberat iudicium intellectus: non tn̄ ex toto. Unde illi q̄ dormiendo syllogizant cum excitantur semper recognoscunt se in aliquo defecisse.

¶De modo ⁊ ordine intelligendi. Qō.85.

Deinde Cōsiderandū est de modo ⁊ ordine intelligendi. ¶Et circa hoc querūtur octo. primo vtrum intellectus noster intelligat abstrahendo species a fantasmatibus. Secūdo. vtrū species intelligibiles abstracte a fantasmatibus se habeāt ad intellectum nostruz, vt quod intelligitur: vel sicut id quo intelligitur. Tertio. vtrum intellectꝰ noster naturaliter intelligat prius magis vniuersale. Quarto vtrū intellectus noster possit multa simul intelligere. Quinto. vtrū intellectus noster intelligat cōponēdo ⁊ diuidēdo. Sexto. vtrum intellectus possit errare. Septimo. vtrum vnus possit eādem rem melius intelligere quā alius. Octauo. vtrum intellectus noster per prius cognoscat indiuisibile q̄z diuisibile.

¶Utrum intellectus noster intelligat res corporeas ⁊ materiales per abstractionem a fantasmatibus. Arti.1.

Ad primū Sic procedit. Uidetur q intellectus noster non intelligat res corporeas ⁊ materiales per abstractionē a fantasmatibus. Quicūq em̄ intellectus intelligit rem aliter q̄z sit est falsus. Forme autē reruz materialiū non sunt abstracte a particularibus: quorū similitudines sunt fantasmata. Si ergo intelligamus res materiales p abstractionē specierū a fantasmatibus: erit falsitas i intellectu nostro. ¶Pr̄. Res materiales sunt res naturales: in quarū diffinitione cadit materia. Sz nihil pōt intelligi sine eo qd cadit in diffōne eius. Ergo res materiales non pn̄t intelligi sine materia. Sed materia est indiuiduationis principiū. Ergo res materiales nō possunt intelligi per abstractionem vniuersalis a particulari, qd est abstrahere species intelligibiles a fantasmatibus. ¶Pr̄. In.iij. de anima dicitur, q fantasmata se habent ad animam intellectiuam sicut colores ad visum. Sed visio non fit per abstractionem aliquarum specierum a coloribus sed per hoc q colores imprimunt in visum. Ergo nec intelligere contingit per hoc q aliquid abstrahatur a fantasmatibus: sed per hoc q fantasmata imprimunt in intellectū. ¶Preterea. Ut dicitur in.iij. de aia in intellectiua aia sunt duo. s. intellectus possibilis, ⁊ agens. Sed abstrahere a fantasmatibus spēs intelligibiles nō pertinet ad intellectū possibilem sed recipere species iā abstractas sed nec etiā videtur pertinere ad intellectū agētē q̄ se hz ad fantasmata sicut lumen ad colores: quod nō abstrahit aliq̄d a coloribus: sed magis eis influit[c]. Ergo nullo modo intelligimus abstrahēdo a fantasmatibꝰ. ¶Preterea. Phs in.iij. de aia dicit, q intellectus intelligit species in fantasmatibus. Non ergo eas abstrahendo.

Sed contra Est, q dr in.iij. de aia q sicut res sūt separabiles a materia: sic circa intellectum sunt. Ergo oportet q materialia intelligant, in q̄tum a materia abstrahuntur: ⁊ a silitudinibus materialibus: que sunt fantasmata

vt mori ⁊c.
¶Super Articu.8. Titulꝰ clarus. ¶In corpore vna conclusio rn̄siua q̄sito affirmatiue. Iudiciū intellectus impeditur ligato senso. Probat sic. ignotis pertinētibꝰ ad rē: ⁊ pcipue fine seu termino iudicij necesse est iudicium impediri: sed ligato sensu hoc accidit: g. maior patet: ⁊ minor pbat: qr ligato sensu ignorat particulare: qd est terminus iudicij. Qd pbat tripliciter. Prio rōne qr ppriū obm nostri intellectus est nā sensibilis. Scdo autoritate Arist. in tertio celi. Et tertio qr oia q̄ cognoscimus discernimus in ordine ad sensitiua. ¶In rn̄sione ad 2m nō q̄tuor gradꝰ ligamēti sensitiue ptis. ¶Nota h diligētissime ⁊ cautissime: qd qr iudiciū intellale: 424
ideo fallit ligato sensu: 1.q.86.
qr nō pōt resolue ar.1.ad
re qd iudicat in par 2m. ⁊.q.
ticulare sensibile: cō 101.art.
sequens est: q multo 1.
magis intellale fal Et.3.q.
lat/ qn̄ despiciunt p 61.ar.2.
ticularia: nec est cure vt hēat iudiciū rōis testimoniū a sensibilibus. Et ppterea in plurimos cōtingit labi errores: q̄ a superioribus inchoāt iudiciū/ ⁊ ordināt doctrinas suas incōsultis sensibus. Un̄ pr phorū Arist. nūq a sensibus recedēs sp iuxta vitatē iudicauit.
¶Sup.q.85. Arti.1. Titulus. ¶Circa titulum occurrit statim dubiū qr vr supfluꝰ articulus iste/ aut impertinēs. In qōe siqdē p cedēte determinatū est an aia intelligat per spēs acceptas a sensibilibus ⁊c. agit aut supflue repetit: aut tractāda erāt h ibi. ⁊ tz seq̄la: qr nihil aliud est abstra- b
here a fantasmatibꝰ 391
q̄z recipe a sensibus ⁊ egere illis in vsu. ¶Ad h breuiter dr/ q pn̄s articulus bn̄ distictꝰ ⁊ ordinatꝰ ē. Distictus q̄dē qr aliud est formalr q̄rere: ⁊ scire an hēamꝰ itelligibiles spēs a sēsibilibꝰ ⁊ fantasmatibus: ⁊ aliud an intelligamꝰ abstrahēdo. hoc. n. icludit et modū quo hn̄r spēs

Universidad de Deusto
Biblioteca

a fantasmatiū⁹. ſ. p abſtractionē: ⁊ modū quo ītellꝰ attingit res ſenſibiles. ſ. denudādo eas a cōdicionib⁹ fantaſiatis. illud ꝙ dicit. nihil fortē virtualr. Sed qōnes cum ſint eſſes nūero his ꝗere ſimus: diſtinguēde ſūt penes q̄ſita formaliter nō ſtualr. Oꝛdinatus ſꝙ/quę pz in diuiſiōe qōnis p̄cedentis: tota p̄cēdēs qō q̄rit formaliter de his p q̄ intelligimus/⁊ qō ab vltiſſimo mō ſcepit ſ. abſtractione a fantaſmatib⁹. h eſt modus cois eſt oī nr̄e intellectiōi: vt patebit. ¶In corpe duo primo rndet q̄ſito. Secūdo refert opinionē pla. oppoſita in calce. ¶Quo ad primū ꝛcl⁹ rnſiua affirmatiue eſt h intellꝰ noſter ītelligit mālia abſtrahendo a fantaſmatib⁹. Vbi primo nota ꝙ abſtrahere a fantaſmate q̄nq; ſignificat opationē ītellectus agētis: q̄nq; opationez ītell⁹ poſſibil⁹. Intellꝰ agētis q̄dem/ q̄ſ oē ꝙ abſtrahim⁹ ſpēs intelligibiles a fantaſmatibus. Intellꝰ vero poſſ⁹: q̄ſ oē ꝙ cognoſcim⁹ ꝙ quidē hois abſtrahēdo ab h ⁊ illo homine. Tm aūt iterēſt inter abſtractionē vtrāq; ꝙ abſtractio illa ē realis ꝓductio rei abſtracte ſ. ſpeciei ītelligibil⁹. ſta aūt ſolū ē expoſitio rei abſtracte non per realē denudationē ſz p negōnē attinctionis ſeu conſideratiōis vt i rnſione ad p̄mū clare pz ī ſra. Et q̄ſ ſcōa ē effect⁹ p̄me: ⁊ cauſ dē rōnis cū eavt patebit: nō p̄ns ꝛcl⁹ de vtraq; ītelligit idiſtincte. ¶Deide p bat ꝛcl⁹ intellꝰ nr̄ ſic nō eſt act⁹ corporis q; th eſt virt⁹ aie exiſtis i corpe ergo ꝓpriū ei⁹ eſt cognoſcere formaz in mā hac nō ꝓut hac in mā. hoc ē abſtrahere a fantaſmatibus. ergo. Rāſ ſupponit⁹ ex dictis. ⁊ declaratur diſtinguendo triplicem gradum virtutis cognoſcitiue. ſ. actū corporis: non actum corporis. et quodam modo ſic. et quodam modo nō. Cōſequēter ad ſecundū dicendū ſ. q. ſ. ſ. ſ

In rñsione ad primũ & secundũ esset tractanda materia de intellectu in actu & intellecto in actu. Sed ne idem pluries repetatur in commentariis librorum de anima vide diffuse: vel fiet questio specialis.
In rñsione ad tertiũ: tria occurrũt. Primo notandũ: q̄ hic fundat S. T. distinctionẽ vbi a spẽ intelligibili sup testimõio ptis sensitiue: q̄cq̄d eñ pfectionis inuenit̃ in iferiorib9 dispersum totũ vnitũ eminẽtu9 pinuenit̃ i supiori ordine. Et pp̄ea cũ sensitiua pars pficiat̃ 2r. s. sm immutationẽ ab obo: & sz formationẽ a seipsa
432
438 pars itellectiua/cui pmũ qd̃ alicuius imperfectionis est: nõ repugnat: sm ɔñr sibi vendicat: id autẽ
417 qd̃ intell's in se format vbũ dr. in pma opatione. et in scda cõpõ & diuisio &c.
Scdo occurrit dubiũ: qr hoc in loco expsse dr: q̄ sensus exterior sm solã immutationẽ ab obo opatur: et ɔñr pure passiue sensus videtur sentire: cuius
b oppositum determi
280 natum est.
430 Tertio occurrit
c dubium circa pncipale intentum: qr ex hac rñsione nõ satisfit difficultati tacte i argumẽto: qr licet ex hac rñsione euadatur: q̄ voces non significẽt spẽs intelligibiles: nõ tñ euaditur q̄n significent istas cõceptiões seu formationes: imo h asseritur. Et si ita est cum iste sint aie passiões: & entia in aia: seqtur q̄ id qd̃ pmo intelligitur & significatur vocibus &c. est res in aia: & ɔñr scia nõ pmo est de reb9
a ex: & sic redit oppm determiationis facte i corpe articuli.
Ad pmã dubitationẽ facilis pz ex lr̃a rñsio. Nõ eñ ibi dr q̄ aliq̄ ps sensitiua pficiat̃ sola immutatione: sed dicit̃/q̄ operat̃ sm solã immutationẽ. Ubi manifeste pter immutationẽ operatio ponitur. Est igit̃ dr̃ia nõ in operando actiue vel passiue. sed in operando sm solam formã q̄ pducit̃ ab extra: & sm formam quam ipsamet virtus sensitiua sibi ipsi parit. Ad tertiuz aũt dub. dicit̃ q̄ ex vltimis verbis litere appet rñsio. Tã eñ spẽs intelligibiles q̄ cõceptiões formate pñt 2r sumi. vno mõ scdm q̄ res sunt q̄dã in aia: & sic
326 de neutris ẽ sciẽtia nisi reflexa. Alio mõ sm q̄ sunt rerũ imagines aut intentiones: & sic inter eas h̃ est dr̃ia: q̄ species vt imagines sunt qui-

cies intelligibilis est similitudo[c]. Et hoc ẽt patet ex antiquorum opinione: qui ponebãt simile simili cognosci. Ponebant enim qd̃ anima per terram que in ipsa erat cognosceret terrã que extra ipsam erat: & sic de aliis[c]. Si ergo accipiamus speciem terre loco terre secundum doctrinam Aris. qui dicit q̄ lapis non est in anima: sed species lapidis: sequetur quod anima per species intelligibiles cognoscat res que sunt extra animam.

Ad primũ Ergo dicendũ, q̄ intellectus est in intelligente per suã similitudinẽ. Et per hunc modũ dicitur q̄ intellectũ in actu est intellectus in actu: inquantum similitudo rei intellecte est forma intellectus: sicut similitudo rei sensibilis est forma sensus in actu[c]. Unde non sequitur q̄ species intelligibilis abstracta sit id qd̃ actu intelligit̃: sed q̄ sit similitudo ei9. Ad scdm dr̃m, q̄ cum dicitur intellectũ in actu: duo importantur. s. res que intelligitur, & hoc qd̃ est ipsum intelligi. Et sil'r cum dicitur vniuersale abstractum, duo intelliguntur. s. ipsa natura rei & abstractio seu vniuersalitas. Ipsa igitur natura cui accidit vl'r intelligi vel abstrahi vel intẽtio vl'itatis: nõ est nisi in singularibus. sed hoc ipsum quod est intelligi, vel abstrahi: vel intentio vniuersalitatis est in intellectu. Et hoc possumus videre per simile in sensu. Uisus enim videt colorem pomi sine eius odore. Si ergo queratur vbi sit color qui videtur sine odore: manifestum est q̄ color qui videt̃ non est nisi in pomo. Sed q̄ sit sine odore perceptus, hoc accidit ei ex parte visus: inquantũ in visu est similitudo coloris: & non odoris. Similiter humanitas que intelligit̃, non est nisi in hoc vel in illo homine. Sed q̄ humanitas apphendatur sine indiuidualibus cõditionib9: qd̃ est ipsum abstrahi: ad quod sequit̃ intentio vl'itatis: accidit humanitati[c], sm q̄ percipitur ab intellectu: in quo est sil'itudo nãe speciei, & non indiuidualium principiorum. Ad tertiũ dr̃m, q̄ in parte sensitiua inuenitur duplex opatio. Una sm solam immutationez. Et sic perficitur opatio sensus: per hoc q̄ immutatur a sensibili. Alia operatio est formatio: sm q̄ vis imaginatiua format sibi aliquod idolum rei absentis: vel etiam nunq̄ vise. Et vtraq̄ hec opatio coniungit̃ in intellectu. Nam primo quidem considera tur passio intellectus possibilis sm q̄ informatur spẽ intelligibili. Qua quidem formatus format secundo, vel diffinitionẽ: vel diuisionem: vel compositionem: que per voces significatur. Unde ratio quam significat nomen, est diffinitio: & enũciatio significat compositionem et diuisionem intellectus. Non ergo voces significant ipsas species intelligibiles: sed ea que intellect9 sibi format ad iudicandum de rebus exterioribus.

Utrum magis vniuersalia sint priora in nostra cognitione intellectuali. Art. 3.

Ad tertiũ Sic pceditur. Uidet̃, q̄ magis vl'ia non sint priora in nostra cognitione intellectuali. Quia ea que sunt priora et notiora secundũ naturã sunt posteriora & min9

bus intell's intelligit: vt in corpore dctm̃ est: cõceptiones aũt vt intentiones sunt quas intelligit: & hoc ideo qr spẽs pñtat intellectui rez vt cõprincipiũ intelligendi. conceptus aũt pñtat illam obiectiue. Significari aũt & sciri res extra primo: & cõceptiones non vt res sed vt intẽtiones sunt rerũ extra/ idẽ est: qr idem est motus anime in imaginez vt imago est/ & in rem: vt dicitur in de memoria & reminiscentia.

nota secundum nos. Sed vniuersalia sunt priora sm naturam: quia prius est a quo non conuertitur subsistendi ɔña. Ergo vniuersalia sunt posteriora in cognitione nostri intellectus. Preterea. Composita sunt priora quo ad nos quam simplicia. Sed vniuersalia sunt simpliciora. Ergo sunt posterius nota quo ad nos. Preterea. Philosophus dicit in. 1. phy. quod diffinitum prius cadit in cognitione nostra quam partes diffinitionis. Sed vniuersaliora sunt partes diffinitionis minus vniuersalium: sicut animal est ps diffinitiõis hominis. Ergo vniuersalia sunt posteri9 nota quo ad nos. Preterea. Per effectus deuenimus in causas et principia. Sed vniuersalia sunt quedaz principia. Ergo vniuersalia sunt posteri9 nota q̄ ad nos.

Sed cõtra Est, q̄ dicitur in pmo phy si. q̄ ex vniuersalibus in singularia oportet deuenire.

Rñdeo Dicendum, q̄ in cognitione nostri intellect9 duo opz cõsiderare. Primo quidem, q̄ cognitio intellectiua aliquo modo a sensitiua primordium sumit. Et quia sensus est singularium: intellectus autem vniuersalium: necesse est quod cognitio singularium quo ad nos prior sit quam vniuersalium cognitio. Secundo opz considerare quod intellectus noster de potentia in actum procedit. Omne autez quod procedit de potentia in actum prius peruenit ad actum incompletum: qui est medius inter potentiam & actum: quam ad actũ perfectum. Actus autem perfectus ad quem peruenit intellectus est scientia completa: per quam distincte & determinate res cognoscuntur. Actus autem incompletus est sciẽtia imperfecta: per quam sciuntur res indistincte sub quadam confusione. Quod eñ sic cognoscitur, secunduz quid cognoscitur in actu, & quodammodo in potẽtia. Unde phs dicit in. 1. phy. q̄ sunt primum nobis manifesta & certa confusa magis. Posterius autẽ cognoscimus distinguendo distincte principia et elementa. Manifestum est autem qd̃ cognoscere aliquid in quo plura continent̃ sine hoc q̄ habeatur propria notitia vniuscuiusq̄ eorum que continentur in illo, est cognoscere aliquid sub confusione quadam. Sic autem potest cognosci tam totum vl'e in quo partes continentur in potentia: quaz etiam totum integrale. Utrũq̄ eñ totũ põt cognosci in quadam confusione sine hoc q̄ partes distincte cognoscantur. Cognoscere autẽ distincte id qd̃ cõtinetur in toto vniuersali, est habere cognitionem de re minus cõmuni. Sicut cognoscere animal indistincte est cognoscere animal inq̄tũ est animal: cognoscere autez aial distincte est cognoscere animal inq̄tum est aial rõnale vel irrõnale, quod est cognoscere hominem vel leonem. Prius igitur occurrit intellectui nostro cognoscere animal q̄ cognoscere hominẽ. Et eadem ratio est si comparemus quodcũq̄ magis vniuersale ad minus vniuersale. Et qr sensus exit de potentia in actum, sicut & intellectus: idem ẽt ordo cognitionis apparet in sensu. Nam prius sm sensum diiudicam9 magis cõmune quaz minus cõmue: & scdm

Super Arti. 3.
Titulus absolute sumẽdus ẽ vt iacet: nec ẽ arctãd9. Et hoc bñ nota pp q̄ões modernorũ de pmo cognito: de q̄ videsi vis diffusam q̄ões in cõmẽtariis de ente et essentia. vbi ɔ̃ eũ q̄ hũc articulum q̄ ad quinq̄ ipugnauit: disputatũ ẽ. Intelligendus est ergo titu. h̃ absolute. Et quoniam intellectui nostro directe non occurrit: nisi aut vl'i9 aut minus vl'e: ɔñs est q̄ hic q̄rit̃: quid absolute prius cognoscatur ab itellũ magis aut min9 vl'e. Dico aũt absolute: & nõ in tali ordine: puta cognitionis cõfuse aut distincte: et ɔñr h̃ est qd̃ de pmo cognito: & h̃ soluit̃. Nec putes me aut immemorem aut retractare qd̃ scripsi in cõmẽtariis: qm̃ et illd̃ verũ est. s. q̄ hic non querit̃ nec tractatur de primo cognito i tali ordine. s. cognitionis ɔfuse actualis. Et hoc verũ ẽ. s. q̄ hic q̄rit̃ de primo cognito absolute.
In corpe dnq̄ st. Prio ad bonitatem doctrine cõparat̃ cognitio vl'is cognitioni singl'aris. 2o. vl'ioris ad min9 vl'e sm intem. 3. eorũdẽ sm sensuz. 4. reddit̃ rõ ordinis vtriusq̄. 5. epilogus dicto? fit.
Quo ad pm ɔclo est cognitio singulariuz est quo ad nos por cognitiõe vl'iuz. Probat̃: qr sensitiua est põr intellectiua.
Quo ad sm ɔclo est. Notitia vl'ioris est põr notitia min9 vl'is. Probat̃: omne eriẽs de potẽtia ad actũ prius peruenit ad actuz incompletũ mediũ inter potẽtiã & actũ pfectũ: q̄ ad actũ perfectũ: sz intellect9 est exiens de potẽtia ad actũ: & intel9 act9 pfect9 est notitia distincta: act9 vo incõpletus & medi9 ẽ notitia cõfusa: ergo prius indistincte quã distincte cognoscit. Tũc vltra cognoscere vl'ius distincte est cognoscere min9 cõe/ cognoscere vero vl'ius indistincte ẽ cognoscere

magis cõe: ergo prius cognoscit̃ magis cõe q̄ minus cõe. Maior est per se nota: minor pbat̃ dupl'r: ex rõne: qr cognoscere aliq̄d cõfuse est cognitio sm q̄d: & quodãmodo in potẽtia: & autoritate phi pmo phy. Ans vo vlterioris pcessus pbat̃. Tum ex rõne cognitionis ɔfuse: qr s. in hoc stat: q̄ cognoscat̃ aliq̄d in quo plura cõtinẽtur sine ppria singulorũ notitia. Tum ex applicatione hmõi cognitionũ ad totũ vl'e: & ad totum integrale.

Tũ tertio explanatiõe hmõi cognitionũ in toto vniuersali, puta aiali & hoie.
Quo ad tertiũ cõclusio est: prius sm sensum iudicamus magis cõe: q̄ min9 cõe. Probat̃ ratiõe eadem: qr. s. sensus exit de potentia ad actum. Explanat̃ deinde sm duplicẽ prioritatẽ localẽ & tẽporalẽ. Cõfirmaturq̄ autoritate pmi phy si. vltima prioritas.
Aduerte hic: q̄ cum dicitur sensum pri9 cognoscere magis cõmune q̄ min9 cõmune: exponẽdum est nõ de ipsis cõmunibus in seipsis: sz in suis indiuiduis id est cognoscit prius idiuiduã rei magis cõis q̄ indiuiduũ minus cõis: vt
b hoc corp9 q̄ hoc vi
25 uum: & hoc animal q̄ hunc hominem.
Quo ad q̄rtũ redditur rõ scdi & tertii simul: qr. s. cognitio indistincta media ẽ iter potẽtiã & actũ: qd̃ pbatur: qr sciẽs
84 aliquid indistincte: adhuc est i potẽtia vt sciat distinctiõis pncipiũ: qd̃ manifestat̃ exemplo gñis & dr̃ie aialis & rõalis.
380 Quo ad quintuz pz epilogus primi: secundi & tertii.
Circa hũc pcessuz occurrit dubiũ: quo ad pncipale intentũ: vr̃ enim processus iste sophysticus & peccare sm accidens. Ad cui9 eui
381 dentiam recolendũ est: q̄ vt in litera dr magis & minus cõe possunt cõparari diuersimode adinuicem sub ratione totius & partis: nã vl'e vt sic est totum: & minus vl'e est eius ps subiectiua. Et tamẽ minus vl'e est totuz

locũ, & sm tps. Scdm locũ q̄dẽ sicut cũ aliquid vr̃ a remotis pri9 deprehendit̃ esse corpus q̄ deprehendat̃ esse aial: & prius deprehendit̃ esse aial q̄ deprehẽdat̃ esse homo: et prius homo q̄ sortes vel plato. Scdm tps aũt: qr puer a pncipio pri9 distinguit hoiem a nõ hoie: q̄ distinguat hũc hoiem ab alio hoie. Et id pueri a pncipio appellãt oẽs viros pr̃es: posteri9 ãt determinãt vnũquẽq̄: vt dr in. 1. phy si. Et hui9 rõ manifesta est: qr q̄ scit aliq̄d indistincte adhuc est i potẽtia vt sciat distinctiõis pncipiũ: sicut q̄ scit gen9 est i potẽtia vt sciat dr̃ia. Et sic pz q̄ cognitio indistincta media est iter potẽtiã & actum. Est ergo dr̃m q̄ cognitio singularium est prior quo ad nos q̄ cognitio vl'ium: sicut cognitio sensitiua q̄ cognitio itellectiua. Sz tã sm sensum q̄ sm itellectũ cognitio magis cõis est põr q̄ cognitio minus communis.

Ad primũ Ergo dr̃m q̄ vl'e dupl'r põt ɔsiderari[c]. Uno mõ sm q̄ nã vl'is ɔsiderat̃ simul cũ itẽtiõe vl'itatis. Et cũ itẽtio vl'itatis (vt. s. vnũ & idẽ hẽat habitudinem ad multa) proueniat ex abstractiõe intellectus: opz q̄ sm hũc moduz vl'e sit posteri9. Unde in. j. de aia dr q̄ aial vl'e aut nihil est aut posterius est. Sz sm Platonem q̄ posuit vl'ia subsistẽtia[c]: sm hãc ɔsideratiõnẽ vl'e esset prius q̄ pticularia: q̄ sm eũ non sũt nisi p participatiõnẽ vl'iũ subsistẽtiũ: que dr̃r idee. Alio mõ põt ɔsiderari quantũ ad ipsaz nãm. s. aialitatis vel humanitatis: put inuenit̃ in pticularib9. Et sic dr̃m est q̄ duplex est ordo nãe[c]. Unus sm viã gñationis & tpis: scdm quã viã ea q̄ sunt impfecta & in potẽtia sũt põra. Et h̃ mõ magis cõe est pri9 sm nãz. Qd̃ apparet manifeste in gñatione hois & aialis. Nã pri9 gñat̃ aial q̄ homo: vt dr in li. de gñatiõe aialiũ[c]. Ali9 est ordo pfectiõis siue intẽtiõis nãe sicut act9 simpl'r est prius sm nãm q̄ potẽtia: & pfectũ pri9 q̄ impfectũ. Et p hũc modũ minus cõe est prius scdm nãm q̄ magis cõe vt homo q̄ animal. Nature eñ intentio nõ sistit in generatione animalis: sed intendit generare hominem. Ad scdm dicendum q̄ vl'e magis commune cõparat̃ ad min9 cõe vt totũ & vt ps. Ut totũ q̄dẽ sm q̄ in magis vl'i non solũ cõtinet̃ in po[a] minus vl'e sed ẽt alia: vt sub aiali nõ solũ homo: sz ẽt equus. Ut ps aũt, sm qd̃ minus cõe continet i sui rõne nõ solũ magis cõe, sz ẽt alia: vt homo nõ solũ aial, sed ẽt rõnale. Sic igit̃ aial cõsideratũ in se prius est

diffinibile: & vniuersalius est eius pars diffinitiua. Et rursus vniuersalius & minus vniuersale possunt comparari adinuicem absolute: puta animal ad hoiem: & econuerso: non cõsiderando in eis rõnem aliquã cuiuscunq̄ totius aut partis. Et his aũt dubitãdi rõ merito consurgit: quoniã ex processu litere nihil aliud habet̃: nisi q̄ res prius nãli ordine cognoscitur confuse q̄ distincte: & hoc est verissimum. Et sub hac propositione consequenter infertur optime: q̄ totum vniuersale prius cognoscit̃ quã pars eius subiectiua vt sic: & similiter/ q̄ totũ diffinibile prius cognoscitur quã pars eius diffinitiua vt sic: & vtrobiq̄ eadem est ratio: qr. s. cognitio totius preueniens notitiam partiũ est confusa: que naturaliter est prior distincta. Sed ex hoc non habet̃ q̄d absolute sit prius cognitum magis an minus vniuersale. i. res substrata maiori vl'itati an minori. totus eñ processus est comparatiuus rerum vt vestite sunt has intentiones. s. totius et partis &c. Et ex hoc duo errores in hoc articulo apparent. Primus est quem diximus: scz q̄ nescitur de ordine cognitionis rerum absolute. Secũdus est valde maior: quia non respondetur quesito. nam vt pz ex dictis: hinc ita

habemus: q̄ minus vl'e prius cognoscit̃ q̄ magis vl'e, sicut econuerso: diuersimode illa comparando sub rõne totius & partis. Ad hec rñdetur ordine pp̄ostero: & ad hoc vltimo adductũ incõueniens: negat̃ q̄ pari rõne habeat̃ q̄ min9 cõe sit prius cognitũ magis cõi: nã ordo notitie inter totum vl'e & partem subiuã ex vna parte: & ordo notitie inter totũ diffinibile & partẽ diffinitiuã ex alia parte: nõ est vniformis.

in nostra cognitiõe q̄ homo, sed hõ est pus in nr̃a cognitione q̄ q̄ aial sit ps rõnis ei9. Ad tertiũ dr̃m: q̄ pars aliq̄ dupl'r põt cognosci. Unomodo absolute sm q̄ in se est. Et sic nihil prohibet prius cognoscere ptes q̄ totũ: vt lapides q̄ domũ. Alio mõ scdm q̄ sunt ptes hui9 totius. Et sic necesse est q̄ prius cognoscam9 totũ q̄ ptes[c]. Prius eñ cognoscim9 domũ quadã cõfusa cognitiõe q̄ distiguam9 singulas ptes ei9. Sic igit̃ dicendũ est, q̄ diffinientia absolute ɔsiderata sunt prius nota q̄ diffinitũ. Alioquin nõ notificaret̃ diffinitũ p ea. Sed scdm q̄ sũt ptes diffõnis sic sunt posteri9 nota. Pri9 eñ cognoscimus hoiem quadã ɔfusa cognitione q̄ sciamus distiguere oia q̄ sunt de hois ratione. Ad quartũ dr̃m, q̄ vl'e scdm q̄ accipit̃ cũ intẽtiõe vl'itatis est q̄dẽ quodãmõ pncipiũ cognoscẽdi: put intẽtio vl'itatis cõseq̄t̃ modũ itelligendi q̄ est p abstractionez. Nõ aũt est necesse q̄ oẽ qd̃ ẽ pncipiũ cognoscẽdi sit pricipiũ essendi: vt Plato existimauit: cũ q̄nq̄ cognoscam9 cãm p effectũ: & substãtiã per accñia. Unde vl'e sic accept̃ sm sentẽtiã Arist. nõ est principiũ essendi neq̄ sba: vt pz in. 7. meta. Si aũt ɔsiderem9 ipãz nãz gñis & spẽi, put est in singularib9: sic quodã mõ hz rõnẽ principii formalis respectu singulariũ. Nã singulare est pp mãm, rõ autez spẽi sumit̃ ex forma. Sz nã generis cõparat̃ ad nãm spẽi magis p modũ mãlis pncipii qr nã gñis sumitur ab eo qd̃ est mãle ire: rõ vo spẽi ab eo qd̃ est formale[c]. sicut rõ aial's a sensitiuo: rõ vero hoĩs ab intellectiuo. Et inde est q̄ vltime nãe intẽtio est ad spẽm: non aũt ad indiuiduũ[c] neq̄ ad gen9: qr forma est finis generationis: mã vo est pp formã. Nõ aũt opz q̄ cuiuslibet cause vel principii cognitio sit posterior quo ad nos: cũ q̄nq̄ cognoscamus per cãs sensibiles effectus ignotos, quando q̄ autem econuerso.

Utrũ possim9 multa sil'r itelligere. Art. 4.

Ad q̄rtũ Sic pcedit̃. Uidet̃ q̄ possimus multa simul intelligere. Intellectus enim est supra tẽpus. Sed prius & posterius ad tempus pertinẽt. Ergo intellect9 nõ intelligit diuersa sm prius & posteri9: sz sil'r. Pr̃. Nihil phibet diuersas formas non oppositas simul eidẽ actu inesse: sicut odorẽ & colorẽ pomo. Sz spẽs intelligibiles nõ sũt opposite. Ergo nihil phibet itell'm vnũ sil'r fieri i

Sz ille est ordo simpl'r: iste sm q̄d. Naz pars diffinitiua non dependet sm se in cognosci a toto diffinibili: sed tm̃ sm q̄ est ps illius: possum eñ prius pfecte nosse q̄d est aial: & post modũ nosse q̄ aial est ps diffinitiua pigmei. Pars vo subiectiua simpl'r depẽdet in cognosci a notitia vniuersalioris vt de se patet. Licet ergo cognitio toti9 vtrobiq̄ precedat notitiã ptis: non tñ q̄alibet notitiam. Sed notitia totius vl'is preuenit cognitionem simpliciter partis subiectiue: non solũ inquantuz pars eius est: & ideo magis hinc habet̃ q̄ cõius sit prius notũ: q̄ econuerso. Ordo eñ cognitionum simpl'r magis attendẽdus est: & prior nãliter est q̄ sz q̄d. Ad id vo qd̃ primo obiicitur: sil'r negatur: q̄ hinc ñ habeat̃: quid absolute pri9 cognoscit̃. Ex hoc nãq̄ q̄ docemur vl'ius esse prius notũ min9 vl'i: nõ solũ sm q̄d. i. inq̄tũ est ps subiectiua vl'ioris: sz simpl'r. i. i q̄tum est talis res. d
Prius notũ aũt dico ordie gnõnis & poc ad actũ: dicere cogimur ɔñr q̄ notitia vl'ioris q̄tũcũq̄ per fcã sz id: qd̃ actual'r in ipso claudit̃ ẽ potẽtialis ad cognitionẽ minus cõis: ac p hoc nãl'r pcognoscit̃ magis cõe nõ solũ vt totũ: sed absolute q̄ minus cõe. Nec est sophisma accidentis aut figure dictionis ab vl'iori ingredi ad rẽ: q̄ nominatur vniuersalior: sed est declaratio occulti quasi sit causa a manifestiori effectu. Ex hoc enim quod vniuer-

371
d
264
488
427
c
427
s. q. 12. arti. 10. cõ. & qõ. 58. ar. 2 cor.
Et. 2. di. 3. q. 3. ar. 4.
Et. 3. di. 14. ar. 2 q. 4.
Et. 1. c. 55.
Et vi. q. 8. ar. 14
Et q̄li. 7. ar. 2.

salius est notius partibus potestatiuis suis declarat̃ quod res denominata vniuersalior est notior rebus denominatis a minore vniuersalitate: imo si rectius loqui volumus: cum in litera traditur iste ordo nomine magis vniuersalis intelligitur res ipsa & sm se: & vt totum: & nõ tantum vt totũ. Et similiter nomine minus vniuersalis: vt patet in litera: & explanat̃ in rñsionibus argumẽtorũ. Quia ergo res denominata vniuersalior est naturaliter nobis notior: cõsequẽs est: q̄ simpl'r primũ notũ nobis sit res denominata vniuersalissima: puta ens. Et aduerte q̄ hec ratio si acuto subiiciat̃ ingenio valde efficax est p pprimo cognito: oñdit eñ vniuersalius prius nãliter obiici intellectui nostro q̄tũ est ex pte obiecti & intell's q̄ min9 cõe: qr mediũ nãl'r est. Oñdit etiã q̄ hũc naturalẽ ordinẽ sensuũ ministeria nõ mutant aut impediũt: imo q̄ ad eũ cõferunt: nã in sensu isdẽ sm naturã ordo comprobatur. Ac per hoc & ex parte intell's & sensus nãlis ordo habet q̄ magis cõe pueniat: absolute loquẽdo nõ in hoc vel illo ordine: ergo &c.

Super Arti. 4.
Titulus clarus.

¶In corpore tria: pmo ↄclo rñsiua: scdo explanatio eius. tertio pbō illi⁹. ¶Quo ad pᵐ ↄclo ē. Intell's nō pt multa p modū multoꝝ intelligere: s; vni⁹. ¶Quo ad ſm declarat̄ q̄d sit dicere p modū vni⁹ aut pluriū. s. p vnā aut pl'es spēs. Et rō hui⁹ explanatiōis assignat̄: qꝛ mod⁹ actiōis ↄsequit̄ formā q̄ est actiōis pn̄ᵐ: ꝛ cōfirmat hec explanatio ex intellectiōis diue mō. ¶Quo ad 3ᵐ pbat̄ ↄclo explanata: ipole ē idē sbm sil' pfici plurib⁹ formis eiusdē gn̄is: sed oēs spēs intelligibiles sunt eiusdē gn̄is: ergo ꝛc. maior declaratur inductiue in corpore respectu coloꝝ ꝛ respectu figurarū ꝛc. Minor pbat̄ qꝛ oēs sūt perfectiones vnius intellectiue potētie. ¶Circa h̄ occurrūt du^a. p^o circa explanationē: qꝛ nō ē vex q̄ idē sit dictu itelligere multa vt mlta ꝛ p multas spēs: p modū vni⁹ ꝛ p vnā spēm. Cum. n. ponit dr̄ia iter holez ꝛ lineā: h̄ fit p multas spēs: ꝛ tn̄ nō cognoscim⁹ tūc multa vt

292 mlta: s; vt vnū: ↄn̄a nota. an̄s pbat̄: qꝛ sensus cōis: q̄ ē ṽt⁹

433 lōge iferior ite^u ponēs dr̄ia; iter albū ꝛ dulce: discernit sil' p pl'es spēs multa vt vnū ḡ. Et h̄ rō militat tā ↄ explan^em q̄; ↄ rn̄sionē ad tertiū. ¶Circa rōnem assignatā p̄fate explanationis dubiū q̄; est: qꝛ l; aliq̄s mod⁹ actionis ↄsequatur formā: q̄ est actiōis pn̄ᵐ: n̄ tn̄ ois ꝛ spāliter iste. s. p modu; vni⁹ aut multorum. q̄uis. n. itēsio vel remissio actiōis ↄseq̄t q̄titatē itēsiōis for-

253 me vt calefactio caloris pn̄cipiātis illā nō tn̄ ē nec̄e formis exn̄tibus multis actiones plificari per modū plium: cū cōtingat ex duab⁹ formis ꝛ vnā actione; prouenire vt pt; in actu discernendi apud sensum cōem: ꝛ plures actiones ad vnū tēdere: vt p; cum simul inducens cognoscit premissam ꝛ conclusionē: vt dr in primo posterioꝝ. ¶Circa rōnē p cōclone dubiū occurrit: tū qꝛ maior vr̄ falsa: vt p; de spēbus albedinis ꝛ nigredinis in eadē pte aeris ex opposito ↄstitutis albo ꝛ nigro ſm sitū: tum qꝛ illius pbatio: inquit Sco. in. j. di. 3. q. 6. ad 3ᵐ. nihil v;: qꝛ hic tollit oppō: q̄ est rō impossibilitatis. Rōnes eñ oppositoꝝ nō sunt opposite in intell'u: vt Arist. ꝛ Auer. volunt: tū qꝛ minor est falsa: vt p; in intell'u angelico: essentia eñ sua ꝛ alie spēs nō sunt eiusdē gn̄is. Et ex hoc sequit̄ q̄ pbatio minoris allata nihil v;: nā tā essentia angeli q̄; spēs intelligibiles sunt perfectiones vnius intellectiue potētie: ꝛ tn̄ nō sunt eiusdē gn̄is: tū qꝛ

vl'✠vnquā ex hac rōne si v;: concludit̄ q̄ in itellectu nō ↄseruant̄ vndiq̄; ✠actualiter pl'es spēs intelligibiles: qꝛ sunt spēs eiusdē gn̄is. Et si dicat̄ q̄ q̄n sunt in hitu nō sunt in actu completo. Contra inquit Durādus: formā informare ꝛ dare esse formal'r est ipsam esse in actu cōpleto: s; hoc h; spēs intelligibiles ↄseruata: ergo q̄ si aliud req̄rit̄ ad hoc vt sit in actu simpl'r exprimat̄ illud: ꝛ si dicat̄ q̄ ē actual'r opari: absq̄; rōne imo ridiculose hoc dr: qꝛ aliud est loqui de esse cōpleto forme in se: ꝛ aliud de actuali opatione: hoc eñ est nō distinguere inter actū pm̄ū ꝛ scd̄m: non eñ minus est perfecte figura: aut color in corpore si causant visionem sui actualiter q̄; si non. ¶Ad euidentiā hoꝝ recolēda sunt: que superius in. q. 58. dicta sunt q̄ applicando his facile liquet: q̄d ad multa hoꝝ dōm sit. Est eñ sermo pn̄s de spēbus intelligibilibus vt sic: eiusdē ordinis ꝛ absolute: de his eñ hoc modo verificat̄ q̄ idē est dictu: per modū vnius intelligibilis vt sic/ꝛ per vnā spēm: ꝛ p modum plurium: ꝛ per plures spēs: quoniā plures spēs intelligibiles vt sic: nō habentes ordinē adinuicem ꝛ absolute sumpte de necessitate ponunt plura intelligibilia vt sic: ꝛ vnitas vnitatē: nec opp^m pōt intelli a pcipiētib⁹ terminos. Vñ nō obstat discerni q̄n̄q̄; iter diuersa p pl'es spēs quia tunc non sunt plures spēs absolute: sed vt sunt q̄si partes tertie speciei: q̄ repn̄tat dr̄ia; inter illa: ppter qd̄ in l'ra dr esse idē indiciū de cognitione partiū in toto: ꝛ diuersoꝝ in diuersitate: non negat̄ ergo q̄n̄q̄; cōcurrere sil' plures spēs ad intelligendū q̄uol;. Sed absolute ꝛ simpl'r: vt vniunt̄ aūt ad vnū aliō putandū nō negam⁹. Nec oportuit hic in litera explicari: qꝛ absolute plans ſmo: ab^te q̄; i terp̄tand⁹ ē. Et ex h̄ p; rn̄sio ad 2^am obiectionē: q̄n mltas spēs ad vnū ob; cō currētes vt sic: non multas s; vnā dixerim: qꝛ vim vni⁹ h̄nt

Vñ siue vna intellectio siue pl's sil' / ex plib⁹ spēbus vt ad vnū sunt intelligibile ordiate pueniat: sp mod⁹ actiōis modū for^e seq̄r: qꝛ fōra se h̄nte vt vna: seq̄tur actio p modū vni⁹: ꝛ se h̄nte fōra vt pli b⁹ absolute sequūt actiōes p modū plium. ¶Ad ob^a āt 3° loco ↄ rōnē p ↄclōe dr notādū q̄ qꝛ tam sensu; q̄; intell'm ↄtigit 2^r pati a sensibili aut intelligibili. s. vt q̄dā rē: ꝛ vt sēsu; vl' intell'm: patit̄ aūt vt res ē recipiēdo realiter seu ihesiue sil'tudinē rei sēsibilis aut itelligibilis: patit̄ ṽo vt sensus vl' itell's respiciēdo ob; nō vt cā; sed vt ob; est obiue specificās ipm qꝛ sic inq̄; est: iō spēs itelligibilis pōt 2^r cōsiderari. s. vt res: ꝛ vt intelligibilis: seu i gn̄e ē rei vt sic: ꝛ in gn̄e itelligibili vt sic: ꝛ si ō eis vt res sunt: ſmo est: in actu sunt suo: q̄n actualiter informāt intell'm: vt res est: si ṽo in gn̄e intelligibili cōsiderent̄ actu tūc simpl'r sunt: q̄n itellectū vt intellectus est actualiter informant. qd̄ p; nō accidere nisi cū actu intellectus intelligit. In tali eñ pati cōsistit sentire ꝛ intelligere: ꝛ qꝛ formalis est ſmo omnis ph'icus: idcirco in gn̄e intelligibili omnia sumenda hic sunt: vbi intelligendi modum venamur. Ad obiectionem ergo de speciebus sensibilibus in medio dr: q̄ non sunt in actu cōpleto vt sensibiles sunt: vt p; in. 2. de anima in calce: species eñ sensibiles nunq̄; sunt in actu: nisi in sensu in actu. Ad Sco. dr ex rn̄sione ad pᵐ in litera: q̄ nō oppositio: sed vnigeneitas specierū prohibet illas esse simul in actu in eodē indiuisibili. Ab obiecta autē contra minorē ꝛ eius pbationē: dr q̄ non est eadē rō de spēbus intellectus nostri pro statu isto ꝛ de spēb⁹ angeloꝝ: q̄n oēs nr̄e sunt eiusdē ordinis: nō aūt angelice. ꝛ cū dr: ergo nō sumit̄ vnitas signifīca spēꝝ ex vnitate potētie intellectiue: vt in l'ra dr: rn̄det̄ negādo seq̄lam: ꝛ dōo: q̄ ꝛ spēs nāles eiusdē ordinis ꝛ subordinate sunt vnius gn̄is ppter vnitatem potentie: sed tn̄ spēs subordinatas nō incōuenit simul actuare: vt patet in angelis: qꝛ se h̄nt vt cōmune ꝛ propriū: ꝛ pn̄r non h̄nt rōnē multoꝝ absolute: spēs ṽo eiusdē ordinis non subordinatas est impossibile: qꝛ h̄nt rōnem multoꝝ actuū vnius scd̄m idem eodē modo ꝛ simul: ꝛ quanuis essentia angeli: ꝛ species sint diuersorum generū in esse reali: sunt tamen eiusdē generis in esse intelligibili. ¶Ad vltimo vero obiecta iam patet responsio ex dictis: qꝛ. s. nr̄ sermo est de his intentionibus rerū non inesse reali: sed in esse intelligibili: in quo non esse actu eas p; ex dictis. Unde nō fugimus de actu primo ad secundū sed naturas taliū entiū penſitando: quid genus intelligibile habeat: penes quid eius actualitas attendatur/discutim⁹ ꝛ docem⁹.

¶Super Arti. 5.

Titulus clarus ex superius dictis in. q. de angelis: ex quibus totus iste articulus clarus etiā redditur. ¶In corpe vna cōclusio rn̄siua. Intellectus nr̄ intelligit cōponēdo ꝛ diuidēdo

actu ſm diuersas spēs itelligibiles. Et si pt multa simul itelligere. ¶P̄. Intellectus simul intelligit aliqd̄ totum: vt hoiem vel domū. S; in quolibet toto ↄtinent̄ multe ptes. Ergo intell's simul multa intelligit. ¶Preterea. Nō pōt cognosci dr̄a vnius ad alteꝝ nisi simul vtrūq̄; apprehendat̄: vt dr in li. de aia. ꝛ eadē rō est de quacūq̄; alia cōparatione. S; intell's nr̄ cognoscit dr̄a vnius ad alterum. Ergo cognoscit multa simul.

Sed ↄtra Est, qd̄ dicitur in li. topi. q̄ intelligere est vnū solum: scire vero multa.

Rn̄deo Dōm, q̄ intellectus q̄dē pōt multa itellig̃e p modū vni⁹: nō āt multa p modū multoꝝ. Dico āt p modū vni⁹ vel multoꝝ: p vnā vel plures spēs intelligibiles[c]. Nā modus cuiusq̄; actionis ↄsequit̄ formā q̄ est actiōis principiū. Quecūq̄; ergo intellect⁹ pōt intelligere sub vna spē: simul intellligere pt. Et inde est q̄ deus oia videt p vnū. qd̄ est eēntia sua[c]. Quecūq̄; ṽo itell's p diuersas spēs intelligit: nō sil' intell'it. Et hui⁹ rō est: qꝛ ipol'e est idē subm pfici sil' pl'ibus formis vni⁹ gn̄is ꝛ diuersarū spērū: sicut impol'e est q̄ idē corp⁹ ſm idē simul coloret̄ diuersis coloribus, vel figuretur diuersis figuris. Oēs aūt spēs intelligibles sunt vnius gn̄is: qꝛ sunt pfectiōes vni⁹ intellectiue po[c]: l; res quarū sunt spēs sint diuersoꝝ generū. Impol'e est ergo: q̄ idem intell's siml' perficiat̄ diuersis spēbus intelligibilibus ad intelligendu; diuersa in actu.

Ad primū Ergo dōm, q̄ intell's ē supra tp̄s qd̄ est nūer⁹ motus corporalium rerū. Sed ipsa pluralitas spērum intelligibiliū cāt vicissitudinem quandā intelligibiliū opationum. ſm quam vna opatio est prior altera[c]. Et hāc vicissitudinē Aug. nominat tp̄s: cū dicit viij. sup ge. ad l'ram, q̄ deus mouet creaturā spūalē per tp̄s. ¶Ad ſm dōm, q̄ nō solū opposite forme nō pn̄t esse in eodē subo: sed nec q̄cūq̄; forme eiusdē gn̄is: l; non sint opposite: sicut p; p exēplū inductū de colorib⁹ ꝛ figuris[c]. ¶Ad tertiū dōm, q̄ partes pn̄t intelligi dupliciter[c]. Vno mō sub quadā ↄfusiōe: prout sunt in toto. Et sic cognoscunt̄ p vnā formā totius. Et sic siml' cognoscunt̄. Alio modo cognitione distincta: ſm q̄ q̄l; cognoscit̄ p suā spēm. Et sic nō sil' intelligunt̄. ¶Ad q̄rtum dōm, q̄ q̄n intell's intelligit dr̄iam vel comparationem vnius ad alterū: cognoscit vtrūq̄; differentiū vel cōparatoꝝ sub rōne ipsius cōparatiōis vel dr̄ie: sicut dictū est[c]: q̄ cognoscit partes sub ratione totius.

¶Utrum intellectus noster intelligat componendo ꝛ diuidendo. Arti. 5.

Ad q̄ntū Sic pcedit̄. Ur̄ q̄ intell's nr̄ nō intelligat ↄponēdo ꝛ diuidendo. Comppsitio eñ ꝛ diuisio non est nisi multoꝝ. Sed intellectus non pōt simul multa intelligere. Ergo nō pōt intelligere ↄponēdo ꝛ diuidēdo. ¶P̄. Omni cōpositioni ꝛ diuisioni adiungit̄ tp̄s pn̄s, ptm̄, vel futurū. Sed intell's abstrahit a tpe sicut ēt ab aliis pticularib⁹ cōditionib⁹. Ergo intell's non intell'it cōponendo ꝛ diuidēdo. ¶P̄. Intell's intelligit p assimilationē ad res. Sed cōpositio ꝛ diuisio nihil est in rebus. Nihil eñ inuenit̄ in rebus nisi res q̄ significat̄ p predicatū ꝛ subiectum: q̄ est vna ꝛ eadē, si cōpositio ē vera. Homo eñ est vere id qd̄ est animal. Ergo intellectus non componit ꝛ diuidit.

S; ↄtra Uoces sign̄ant ↄceptiōes intell's: vt dicit ph̄s i. j. periher. Sed in vocibus est compositio ꝛ diuisio: vt p; in propositionibus affirmatiuis et negatiuis. Ergo intell's cōponit ꝛ diuidit.

Rn̄deo Dō;, q̄ intell's human⁹ nece h; intelligere componēdo ꝛ diuidendo. Cū eñ intell's human⁹ exeat de po^a in actū: sil'itudinē q̄dam h; cū reb⁹ gn̄abilibus: que non statim perfectionē suā h̄nt: sed eam successiue acquirunt[c]. Et similiter intell's human⁹ non statim in pma app̄hen-

416 ⁽

292 c

4.8 ḡ. q. 58. ā. 4. ꝛ. 5 Et. 4. di. 37. q. 2. ā. 2. q. 1. co.

295 281

Probat̄ simul ex rōne: ex pportionalitate: ex diuersitate: ex discursu: hec eñ oia mēbra tangunt̄ simul i hac pbōne. Rō radicalis est: qꝛ intell's nr̄ pcedit de po^a ad actū. i. natus est nāl'r exire de po^a essentiali ad actū pᵐ nālem. Ex hoc nāq̄; orit̄/q̄ intell's nr̄ pportionalē h; silitudinē cū reb⁹ gn̄abilib⁹: vt sicut hec nō statim sed successiue suā assequunt̄ pfectionē: ita intell's ꝛc. Cōfirmaturq̄; hoc ex dr̄ia inter intell'm angelicū diui nūq̄; ꝛ nr̄m. Uterq̄; siq̄dez ille pportionalis est reb⁹ icorruptibilib⁹ vt sic: que statim sunt id q̄ sūt: ꝛ sic itelligūt statim totū simpl'r ꝛc. Et declarat̄ q̄rto: quia paris rōnis est itelligere cōponēdo ꝛ diuidēdo ꝛ intelligere discurrendo. ¶Sed est circa p̄di ctū pcessu; dubiu;.

293 Qꝛ ex rōne po^e p̄di cte nō vr̄ seq̄ itentū. Nā aut intendit qd̄ intell's sit sil'is gn̄abilib⁹ q̄ ad modum acq̄rēdi singl'as pfectiōes: aut q̄ ad successionē eaꝝ: aut q̄ ad ↄpōnē eaꝝ. Si p mō mō seq̄ret̄: q̄ intellect⁹ nō nāl'r pficeret̄ in instanti: s; successiue: qd̄ est falsu;.

294 d Si secūdo mō nihil

427 aliō sequit̄: nisi q̄ intell's acq̄rit suas pfectiōes vnā post aliā: qd̄ nō est discurrere nec ↄponere aut diuidere: vt p;. Ter-

t tio ṽo mō ē māifeste falsum. Cōis q̄;

414 412 rō dubitādi p; quecūq̄; modū est: qꝛ ex h̄ q̄ intell's nr̄ exit de po^a ad actū nihil aliud sequit̄: nisi qd̄ nō h; iditā suā pfectionē: ꝛ non q̄ tali aut tali mō acq̄rat. ¶Ad hoc breuiter dr ordine retrogrado: q̄ ex hoc q̄ ali-

412 quid est nāliter i potentia essentiali ad aliquā pfectionem: h; q̄ nāl'r nō acq̄rat illā pfecte statim: s; successiue. Diuersimode tn̄ iuxta nās pfectionū ꝛ pfectibiliū. ꝛ hoc pt; inductiue tā i potētia respectu pfectiōis substātialis q̄; q̄titatiue ꝛ qualitatiue. Vñ ēt lumē nō acquiritur nisi medio motu lo-

t cali: exn̄te subo in potentia essentiali. Vñ hic modus pficiēdi passiue est qui

sione capit pfectam rei cognitionem. S; pmo app̄hēdit aliq̄d de ipsa, puta q̄dditatem ipsius rei: q̄ est primū ꝛ pprium obm itellectus: ꝛ deide intelligit pprietates ꝛ accn̄ia et habitudines circunstātes rei eēntiā. Et ſm hoc necesse h; vnū app̄hēsum aliī cōponere ꝛ diuidere: ꝛ ex vna cōpone ꝛ diuisione ad aliā pcedere. Qd̄ est rōcinari. Intell's autē angelic⁹ ꝛ diuin⁹ se h; sicut res icorruptibiles q̄ statim a pncipio h̄nt suā totā pfectionē[c]. Vñ intell's angelicus ꝛ diuin⁹ statim pfecte totā rei cognitionē h;. Unde in cognoscendo q̄dditatē rei cognoscit de re sil' q̄cq̄d nos cognoscere possum⁹ cōponendo ꝛ diuidēdo: ꝛ rōcinādo. Et iō intell's h̄uanus cognoscit cōponēdo ꝛ diuidēdo sicut ꝛ rōcinādo. Intell's autē diuinus ꝛ angelicus cognoscūt q̄dē compōnem ꝛ diuisionem ꝛ rōcinationem nō cōponēdo ꝛ diuidēdo ꝛ rōcinando: sed per intell'm simplicis quidditatis[c].

Ad primū Ergo dōm, q̄ ↄpō ꝛ diuisio intell's p quandā dr̄iam vel comparationem fit[c]. Unde sic intellect⁹ cognoscit multa cōponendo ꝛ diuidēdo sicut cognoscēdo dr̄ia; vel cōparationē rerū. ¶Ad scd̄m dōm, q̄ intell's abstrahit a ph̄ātasmatib⁹: ꝛ tn̄ nō itelligit actu nō cōuertēdo se ad ph̄ātasmata: sicut supra dictū est[c]. Et ex ea pte qua se ad ph̄ātasmata cōuertit: cōpōni ꝛ diuisiōi intellect⁹ adiūgit̄ tp̄s. ¶Ad tertium dōm, q̄ sil'itudo rei recipit̄ in intellectu ſm modū intellectus: ꝛ non ſm modū rei. Vñ cōpōni ꝛ diuisioni intellectus respōdet q̄dē aliquid ex pte rei: tn̄ nō eodē mō se h; in re sicut in intellectu. Intellectus eñ humani pprium obiectū est q̄dditas rei mālis[c]: q̄ sub sensu ꝛ imaginatiōe cadit. Inuenit̄ aūt duplex ↄpō i re māli pma q̄ dē forme ad mām. Et huic rn̄det cōpō intellectus: qua totū vl'e de sua pte p̄dicat̄. Nam gen⁹ sumit̄ a mā cōi, dr̄ia ṽo cōpletiua spēi a forma: pticulare ṽo a mā indiuiduali. Secūda ṽo ↄpositio est accn̄tis ad subiectū. Et huic ↄpositioni rn̄det ↄpositio intellect⁹ ſm quā predicat̄ accn̄s de subo: vt cū dr, homo est albus. Tn̄ differt compositio intellect⁹ a cōpositione rei. Nam ea que componunt̄ in re sunt diuersa. Cōpositio aūt intellect⁹ est signū idētitatis eoꝝ que cōponunt̄. Nō. n. intellectus sic cōponit: vt dicat q̄ homo est albedo: s; dicit q̄ homo est albus. i. h̄ns albedinē. Et simile est de cōpositiōe forme ꝛ materie. Nā aial significat id qd̄ h; nām sensitiuam: rōnale ṽo qd̄ h; nām intellectiua;: hō ṽo qd̄ h; vtrūq̄;: sortes ṽo qd̄ h; oia hec cū mā indiuiduali. Et ſm h̄āc idētitatis rōne; intellect⁹ nr̄ vnum cōponit alteri p̄dicando.

¶Utrū intellectus possit eē falsus. Arti. 6.

Ad sextū Sic proceditur. Ur̄ q̄ intellectus possit esse falsus. Dicit enim ph̄s in. 6. meta. q̄ verū et falsum sunt in mente. Mens autē ꝛ intellectus idem sunt: vt supra dictum est[c]. Ergo falsitas est in intellectu. ¶Preterea. Opinio ꝛ rōcinatio ad intellectū ptinent. Sed in vtraq̄; istarū inuenit̄ falsitas. Ergo pōt esse falsitas in intellectu. ¶Preterea. Peccatū in parte intellectiua est. S; peccatum cum falsitate est. Errant eñ qui operantur malum: vt dicitur prouerb. 14. Ergo falsitas potest esse in intellectu.

S; ↄ Est, q̄ dicit. Augu. in libr. 83. q̄ō. q̄ omnis qui fallitur: id in quo fallitur non intelligit. Et philosophus dicit in lib. de aia, q̄ intellectus semp est rectus.

Rn̄deo Dicēdum q̄ ph̄s in. 3. de aia cōparat q̄tū ad h̄ itell'm sensui. Sēsus. n. circa ppriū obm nō decipit̄: sicut visus circa colorē: nisi forte p accn̄s[c] ex impedimēto circa organū ↄtingēte: sicut cū gustus febrientiū dulcia iudicat amara: pp hoc q̄ lingua malis h̄uorib⁹ est repleta. Circa sensibilia vero cōia decipit̄ sensus: sicut iudicādo de magnitudine vel figura: vt cum iudicat solē esse pedalē, q̄ tn̄ est maior terra. Et multo magis decipit̄ circa sensibilia per accidēs: vt cum iudicat fel esse mel pp coloris sil'itudinē. Et huius rō est in euidēti: qꝛ ad ppriū obm vnaq̄q̄; potētia p se ordinatur ſm q̄ ipsa. Que autē sunt hmōi sp eodē mō se h̄nt. Vñ manēte po^a nō deficit ei⁹ iudiciū circa ppriū obm. Obm āt ppriū intellect⁹ est q̄dditas rei[c]. Vñ circa q̄dditatē rei p se loquēdo intellect⁹ nō fallitur. S; circa ea q̄ circūstāt rei essentiā vel q̄dditatē: intell's pōt falli: dū vnū ordinat ad aliud, vel cōponendo: vel diuidēdo: vel etiam rōcinando[c]. Et pp hoc etiam circa illas ppōnes errare nō pōt q̄ statim cognoscunt̄ cognita terminoꝝ q̄dditate sicut accidit circa p^a pncipia: ex q̄b⁹ ēt accidit infallibilitas veritatis ſm certitudinē scie circa ↄclones. Per accidēs tn̄ ↄtingit intell'm decipi circa qd̄ q̄d est in reb⁹ cōpositis: nō ex pte organi, qꝛ itell's nō est virt⁹ vtēs organo: s; ex pte cōpōnis iterueniētis circa diffinitionem: dum vel diffinitio vnius rei est falsa de alia sicut diffinitio

sequitur ex potētia essentiali ꝛ est intentus in l'ra: ita q̄ intendit q̄ ex hoc q̄ intellectus nr̄ est in potētia essentiali: sil'is est gn̄abilibus quo ad modū acqurendi singulas suas pfectiones cōpletas. Et cū dr ergo intellectui repugnat pfici in instanti: rn̄det̄/q̄ intellectui l; non repugnet recipere ꝛ intelligere in instanti: repugnat tn̄ nāli modo quo perfici nāliter d;: q̄ suā cōpletam perfectionem in instāti nāliter assequatur. Vbi nota duo: primo q̄ q̄uis hec duo mutuo se inferant: intellectum vt rē ꝛ intellectū vt intellectū esse in actu primo. In pposito tn̄ sermo est de intellectu vt intellectus est respectu sue pfectionis: que est intellectū vt intellectum est. Scd̄o q̄ intellectus non comparat̄ hic ad omnia aut plura intellecta simul vel successiue: sed ad vnumq̄d̄q̄; intellectum perfecte. i. ſm se ꝛ omnia que virtualiter in eo clauduntur ita q̄ quidditas ꝛ passiones ꝛ accn̄tia ꝛ cetera eius non nisi vnius intellecti loco computantur. Et sic ex hoc quod intellectus noster vt intellectus est/est in potentia pura: habet quod intellectum perfectum bouis vel leonis non simul acquirat id est appr̄ehendat actu: sed successiue totum illud apprehendat. hec autē successio nihil aliud est q̄; cōponere primo apprehensum: puta q̄dditatē cū reliquis: puta passionē: ꝛ h̄āc cū alia ꝛc. Ergo. Op; eñ successionē diuersimode ſm diuersitatē materie subiecte ponere. ¶Super Arti. 6.

Titulus clarus.

¶In corpore sunt due cōclusiones rn̄siue q̄sito. Pria. itellect⁹ circa qd̄ quid est nō fallit̄: nisi per accn̄s. Secūda: intellectus circa ea que circundant quidditatem pōt falli componēdo: diuidēdo: vel ratiocinando. ¶Has ↄclones probat dupl'r. Primo similitudine sup Ari. autoritate infra. Secūdo rōne pbāte in cōi intentū tā i hoc q̄; in sili. Vñ q̄tuor i corpore articuli facit. Primo proponitur similitudo: ꝛ dr q̄ apud Ari. intellectus est similis sensui q̄ ad veritatez ꝛ falsitatē iudiciī. Secūdo narrātur duo vel tria de sensu. Primum q̄ respectu pprii obiecti est verus per se. Secundū qd̄ implicite insinuatu; iam est: est q̄ per accidens respectu proprii obiecti est falsus tale accidens est indispositio organi ꝛc. Tertium est q̄ respectu sensibilium cōiū etiam per accidens fallitur/vt p;. Tertio assignatur ratio vniuersalis ꝛ cōmunis sensui ꝛ intellectui: ꝛ est quia ordo potentie ad pprium obiectum semper eodem modo se habet. probatur: quia cōuenit potētie ſm q̄ ipsa: ꝛ potes syllogizare sic: potentia semp eodem modo se habet/ipsa manēte/ad ppriū obiectum: ergo nunq̄; ab eo deficit: ꝛ cōsequenter nō fallitur circa illud: cum falli in defectu cōsistat: cōsequentia nota: ꝛ antecedēs p batur: quia potentia per se ꝛ secundū q̄ ipsa ordinatur ad proprium obiectum ergo semper eodem modo: ꝛ tenet seq̄la: quia ſm q̄ ipsum infert necessarium ꝛ sempiternum: vt patet in primo posterio. Quarto applicatur similitudo ꝛ ratio ad intellectum: ꝛ totidem dicunt̄ de intellectu: proportionaliter tamen. Unde sex dicit. Primo assignat pprium obiectum intellectus quasi subsumendo sub ratione cōi preposita. Secundo infert primam conclusionem similem primo dicto de sensu. Tertio infert scd̄am cōclusionē similē vltimo dicto de sensu: vt patet. Quarto ad robur prime conclusionis ex ea reddit rationem omnis alterius infallibilitatis inuente in intellectu dicens: q̄ ppter hoc quia intellectus circa quidditatem non fallitur oritur infallibilitas intellectus circa prima principia complexa: ꝛ consequenter circa omnes conclusiones scientificas: ꝛ q̄ inde nascatur hoc: probatur: quia hoc conuenit eis/quia euidētes sunt ex sola quidditate terminorū: principia eñ cognoscimus inq̄;tum terminos cognoscimuu vt dicitur in primo poste. habent ergo principia infallibilitatem ex vicinitate ad q̄dditatē: que est pprium intellectus obiectū: ppriū enim ꝛ primū intellectus obiectū est incōplexum: qd̄ simplex terminus signi-

429 ḡ. q. 17. arti. 3. Et. 2. di. 39. q. 3. ar. 1. Et ṽi. q. j. art. 12. Et. 6. me. l. 4. co. 2. ꝛ. 3 Et li. 9. fi. col. 3. Et. 3. de aia. l. xj. fin.

365 395

108

422

109 295

Universidad de Deusto Biblioteca

ficat: ꝛ qꝛ circa illud errare nō pōt: merito circa ea que sufficiens hn̄t lumē: ex illo errare quoq; nō pōt. Est aūt hoc ad magnā pme ꝯclōnis firmitatem: qm̄ tunc vere sufficientē reddimus cām accn̄tis alicuius qn̄ ex reddita cā in oībus accn̄s illud depēdere ondimus. Infallibilitatis igit̄ intell's cā optime dicta est ordo ad qd̄ qd̄ est: cū ex illo ondit̄ur oīs intell's infallibilitas: vt hic fit. Quinto declarat̄: qūo per accidēs ēt intell's circa qdditatē fallit̄: sʒ hoc accn̄s nō sicut i sensu est impedimētū organi: sed cōpositio qdditatis: ꝛ ꝓpterea duplr̄ ꝯtingit: vt pʒ in lr̄a. Sexto ad plenitudinē doctrine dicit: ꝙ circa qdditates simplices nec ꝑ se nec per accn̄s fallit̄: sed aut vere cognoscūt̄: aut non attingunt̄: ꝛ firmatur authoritate noni methaphysice. Hoc in loco recolenda sunt: que supius in q̄o.58. dicta sunt cū de cōpōne: veritate ꝛ falsitate in angelis esset sermo: ex illis em̄ pʒ: ꝙ cū pma opatio intell's ex ꝑte sua sit simplex: si ex pte quoq; obi est incōplexio oīmoda: nulla cōpō/ ꝛ ꝯñter nulla ṽitas aut falsitas accidere ibi pōt. Ac ꝑ hoc si accidit in pma opōne falsitas: ħ est rōne cōpōnis in obō: rōne cuius ē ibi falsitas aut veritas virtualr̄ ꝛc. oīno em̄ simplex a simplici opōne non pōt ex pte attingi: q̄uis a cōplexa opatione possit falso attingi ex parte operationis.

430 S.q.12. a.6.co. Et.4.di stic.49. q.2.a.4 ad pmū Et veri. q.2.art. 8.ad.xj.

¶Super Arti.7.

T Itulus clarus: occasionat⁹ ex Augustini verbis: vt reor.

¶In corpe rn̄det q̄sito cū distinctione bimēbri duab⁹ conclusionib⁹ iuxta illa membra. ¶Distinctio ē: ꝙ questio pōt habere duos sensus.s.ex pte obiecti: et ex parte potentie. Prima conclusio est negatiua: eandē rem nō cōtingit melius intelligere: si ly melius/determinet actum ex parte obiecti. Probatur: quia falso intelligeretur: qꝛ aliter quā esset: ꝛ confirmat̄ processu Augusti. Secūda cōclusio est affirmatiua: eandē rē cōtingit melius intelligere: si ly melius/determinet actū ex parte potētie. Probatur: quia vnus est melioris virtutis in intelligendo: ꝛ declaratur sequela a simili in visione corporali. Assumptum autem ꝛ probatur ꝛ manifestatur ex duplici capite. Primo/ quia non omnes anime humane sunt equales: sed meliorū corporū meliores sunt anime: qd̄ probat̄ dupliciter: ꝛ rōne actus fiunt ꝓportionati his quorū sunt actus: vt manifeste pʒ in formis diuersarū sperū: ꝛ autoritate Arist.2.de anima. Scdō/ qꝛ virtutes ministrantes intellectui non sunt eque disposite in oībus: ꝛ quorū melior est dispō: horū maior est vis ad intellectus opus. ¶Circa cām primā scde cōclusiōis.s. inequalitatē aiarū nr̄arū. Aduertēdū est ꝙ nō solū hi q̄ a sctō Tho. se dissentire fatent̄: sed ēt Thomiste aliqui ꝯtiantur: adeo vt dicāt nō esse mētem S.tho. aiarū humanarū subās esse inequales: cū tn̄ aperte hic ēt in corpe/ ꝛ in rn̄sione ad vltimū aperte hoc dicat̄: ꝛ in scdo sniarū di. 32. expresse idem scriptum sit. Unde hos tanq̄ cecos omittentes ad aliorū rōnes nr̄am dirigamus aciem. Durandus Henricus ꝛ Bernardus de Gānaco negando subalem hanc inequalitatē ꝯ ipsam ꝛ eius rōnem arguunt. Contra ipsam qdem duplr̄. Primo/ qꝛ suba susciperet magis ꝛ minus proprie dicta: ꝛ tʒ sequela ex.7.phy. vbi dr̄/ ꝙ participatio vnius forme ḃm speciem ḃm diuersos grad⁹ est ꝓprie cōparatio ḃm magis ꝛ minus: ꝛ in predicamētis idem ꝯfirmat̄. Secundo quia forma indiuidualis nullā subam includit ꝓter specificā formaʒ: ergo nō est subalr̄ pfectio: ꝯña nota: ꝛ añs pʒ qꝛ nec formā: nec mām: nec cōpositū. Cōtra fundamentū vero ei⁹.s. qꝛ forma ꝓportionat̄ corpori melius disposito: duplr̄ ēt arguit̄. Primo/ qꝛ dispōnes corporis nō redūdāt in formā nō eductā de mā: qualis est aīa nr̄a: ergo. Scdō: qꝛ si melius dispositi corporis melior est aīa: ergo aīa vnius ꝛ eiusdē variabit̄ subalr̄ iuxta variationē dispōnū corporis eiusdē. hoc est falsum: ergo probatur sequela: qꝛ non maioris sunt efficacie dispōnes preuie ad introductionē forme q̄ dispōnes conseruātes ipsam formā in mā: sed iste pn̄t variari: ergo corp⁹ erit peius dispositū ergo anima q̄ erat melior efficiet̄ peior. ¶Ad hec argumenta facile satisfit ab aduertentibus q̄lis sit habitudo anime intellectiue ad corpus: ꝛ in quo consistat suscipe magis ꝛ minus ꝓprie dicta. Queādmodū enim anima in cōi est coaptata corpori organico physico ꝛc. et aīa humana corpori reducto ad equalitatem tāgibiliū: ita opʒ hanc aīam esse subaliter coaptataʒ ꝛ cōmensuratā corpori ad talē graduʒ equalitatʒ reducto. Non enim consistit in indiuisibili equalitas coplōnis reqsita ad corp⁹ hūanū: vt pʒ ad sensū. Alij em̄ aliis ꝓstant bonitate tact⁹. Et qꝛ aīa hūana non cātur ex corpore: sed in suo tm̄ fieri depēdet ex corpe nō vt cā: sʒ vt occasiōe. Cōsequēs est ꝙ aīa hec cū sit: sortiat̄ cōmēsurationē subalē ad corp⁹ sic cōplexionatū vt inuenit̄ i illo initio: ꝛ eā sp retineat necesse est: qꝛ intrāsmutabilis sbe ē. Suscipe ṽo magis ꝛ min⁹ motū aut mutationē hʒ annexū de magis in min⁹: aut ecōuerso. Alioq̄n ꝓprie nō sumunt̄: qd̄ ex eo pʒ: qꝛ nihil aliud est suscipe magis ꝛ min⁹ q̄ intendi ꝛ remitti: sed hec sine mutatione de minus in magis: aut econuerso intelligi neqūt. ergo. Vñ ad oba: ꝛ ad pm̄ dr̄: qꝛ seclusis modis signādi: q̄uis vna res sit pfectior altera siue eiusdē siue alteri⁹ spēi: nunq̄ dr̄ suscipe magis ꝛ min⁹: nisi possit esse motus aut mutatio de magis in min⁹: aut ecōuerso: vt pʒ ex dictis: hoc aūt nō ꝯuenit aīe intellectiue: qm̄ cōmēsurationē illā quā semel accepit impdibilr̄ sortita est: qꝛ est idē realr̄ qd̄ suba sua q̄ est ingn̄abilis ꝛ incorruptibilis. Ad ḃm vero dr̄ ꝙ ꝓprie loquēdo hec forma nō addit supra formā subam: sed modū poti⁹ sube q̄ est ḃm rē suba. Cōmēsuratio em̄ huius aīe ad hoc corp⁹ est indiuidualis dr̄ia cōtrahēs aīaʒ ad hāc: ꝛ est intrinseca huic aīe; sicut dr̄ia specifica est intrinseca spēi. Ad oba aūt ꝯ fundamētū pʒ silr̄ ex dictis rn̄sio. fatemur em̄ ꝙ dispōnes corpis redundare in aīam ꝑ sbam cōtingit duplr̄. Uno mō cāliter, alio mō occasionalr̄. Et prio ē impossibile respectu aīe nr̄e. Scdō ṽo mō est necessariū loquēdo de dispōnib⁹ vltis ꝑ aīa inducēda. Et cū ꝯ hoc obijcit̄: qꝛ non sunt maioris efficacie ꝓcedētes q̄ cōseruātes. Rn̄det̄ ꝙ rō peccat ḃm non cām vt cām. Non em̄ maior aut minor efficacia dat ꝓuijs occasionare talē gradū aīe: sed stat⁹ corpis dispositi ꝑ eas. Ex hoc em̄ ꝙ afficiunt corp⁹ in statu illo quo occasionalis cā est aīe: hn̄tq; occasionalr̄ cōcurrant ad talē cōmensurationē aīe. Uñ si dispōnes cōseruātes aut qcūq; alie infra latitudinē humanā inuenirent̄ in statu illo: ipse redūdarent hoc nō in subam aīe: ꝙ aūt redūdātia hec rōnabilis sit iam pʒ ex dictis: qꝛ.s. aīa essentialr̄ est perfectio coaptata suo pfectibili.

375

431 S.q.87. ar.3.co. Et.1.di. 24.q.1. ar.3.2m. Et.3.de aia.lec. xj.

¶Super Arti.8.

T Itul⁹ per pri⁹ ordine ꝯnationis. cetera sumunt̄ in cōmuni.

circuli de triangulo: vel dū aliq diffinitio est in se falsa, implicās compositionem impossibiliū: vt si accipiat̄ hoc vt diffinitio alicuius rei, aīal rōnale alatū. Vñ in rebus simplicibus in qrū diffinitionib⁹ ꝯpositio īteruenire nō pōt, nō possum⁹ decipi: sʒ deficim⁹ i totalr̄ non attingendo: sicut dicitur in.9.meta.

Ad primū Ergo dōm, ꝙ falsitas dr̄ esse in mēte ḃʒ cōpositionem ꝛ diuisionem. Et silr̄ dōm est ad secundū de opinione ꝛ rōcinatiōe. Et ad tertiū de errore peccātiū: qui ꝯsistit in applicatione ad appetibile. Sʒ in absoluta ꝯsideratione qdditatis rei, ꝛ eorū q̄ per eam cognoscuntur, intellectus nunq̄ decipit̄. Et sic loquuntur autoritates in cōtrarium inducte.

¶Utrum vnam et eandem rem vnus alio melius intelligere possit. Arti.7.

A D septimū Sic ꝓceditur. Vr̄ ꝙ vnam ꝛ eandem rem vn⁹ alio meli⁹ intelligere nō possit. Dicit̄ em̄ in lib.83.q. Quisquis vllam rē aliter q̄ est, intelligit: non eā intelligit. Quare non est dubitandū esse pfectā intelligentiā qua ꝓstantior esse nō possit. Et iō non est ꝑ infinitū ire: ꝙ quelibet res intelligitur: nec eā posse alium alio plus intelligere. ¶P̄. Intellectus intelligendo ver⁹ est. Ueritas aūt: cū sit equalitas quedam intellect⁹ ꝛ rei: nō recipit magis ꝛ min⁹. Non em̄ proprie dr̄ aliquid magis ꝛ minus equale. Ergo neq; magis ꝛ minus aliquid intelligi dicit̄. ¶P̄. Intellectus est id qd̄ est formalissimū in hoīe. Sed differētia forme causat differentiam speciei. Si igitur vnus homo magis alio intelligit: vr̄ ꝙ non sint vnius speciei.

Sed ꝯ Est, ꝙ ꝑ expimentū inueniuntur aliqui aliis ꝓfundius intelligentes. Sicut ꝓfundius intelligit q̄ cōclusionē aliquam pōt reducere in pma principia ꝛ causas primas q̄ qui potest reducere solum in causas proximas proprias.

Rn̄deo Dōʒ, ꝙ aliquē intell'ere vnā ꝛ eandeʒ rem magis q̄ aliū pōt intelligi duplr̄. Uno mō sic: ꝙ ly magis determinet actum intelligendi ex parte rei intellecte. Et sic non pōt vnus eandem rem magis intelligere q̄ alius. Quia si intelligeret eam aliter q̄ sit, vel melius vel peius: falleretur, ꝛ non intelligeret: vt arguit Augu. Alio modo pōt intelligi vt determinet actuʒ intelligendi ex pte intelligētis. Et sic vnus alio potest eandem rē melius intelligere: qꝛ est melioris virtutis in intelligendo: sic melius videt visione corporali rem aliquā, qui est perfectioris virtutis: ꝛ in quo virtus visiua est perfectior. Hoc aūt circa intellectum cōtingit duplr̄. Uno qdē modo ex pte intellect⁹ q̄ est pfectior. Manifestum est enim ꝙ quāto corpus est melius dispositū tāto meliorem sortit̄ aīam. Qd̄ manifeste appet in his q̄ sunt ḃm spēm diuersa. Cui⁹ ratio est: qꝛ actus ꝛ forā recipit̄ in mā ḃm māe capacitatē. Vñ cū etiā in hoīb⁹ qdā hēant corpus meli⁹ dispositū: sortiunt̄ aīam maioris virtutis in intelligēdo. Vñ dr̄ in.2.de aīa, quod molles carne bn̄ aptos mēte vidim⁹ᶜ. Alio mō cōtingit hoc ex pte iferioꝝ virtutū: quibus itellect⁹ indiget ad sui operationē. Illi em̄ in qbus virt⁹ imaginatiua ꝛ cogitatiua ꝛ memoratiua est melius disposita: sunt melius dispositi ad intelligendum.

Ad primū Ergo pʒ solō ex dictis. Et silr̄ ad scdʒ. Ueritas em̄ intellect⁹ in hoc cōsistit ꝙ intelligat̄ res esse sicuti est. ¶Ad tertiū dōʒ, ꝙ dr̄ia forme q̄ nō ꝓuenit nisi ex diuersa dispōne materie nō facit diuersitatē ḃm speciē: sʒ solū ḃm numerū. Sūt em̄ diuersorū indiuiduorū diuerse forme ḃm materiam diuersificate.

¶Utrum intellect⁹ per prius intelligat indiuisibile q̄ diuisibile. Arti.8.

A D octauū Sic ꝓcedit. Videtur ꝙ intellect⁹ ꝑ prius intelligat īdiuisibile q̄ diuisibile. Dicit em̄ ph̄s in.1.physi. ꝙ intelligimus ꝛ scimus ex principiorum ꝛ elementorū cognitione. Sed indiuisibilia sunt principia et elementa diuisibilium. Ergo per prius sunt nobis nota indiuisibilia, quam diuisibilia. ¶P̄. Id qd̄ ponitur in diffōne alicui⁹ ꝑ pri⁹ cognoscit̄ a nobʒ: qꝛ diffō ē ex priorib⁹ ꝛ notiorib⁹: vt dr̄ in.6.topi. Sʒ idiuisibile ponit̄ in diffōne diuisibilis: sicut pūctū in diffōne lineeᶜ. Linea em̄ vt Euclides dr̄: est lōgitudo sine latitudine: cui⁹ extremitates sūt duo pūcta. Et vnitas ponit̄ in diffinitiōe numeri: qꝛ numer⁹ est multitudo mēsurata per vnū: vt dr̄ in.10.meta. Ergo intellectus nr̄ ꝑ prius intelligit idiuisibile q̄ diuisibile. ¶P̄. Sile sili cognoscit̄. Sʒ indiuisibile est magis sile intellectui q̄ diuisibile: qꝛ intellectus ē simplex: vt dr̄ in.3.de aīa. Ergo intellect⁹ nr̄ prius cognoscit indiuisibile.

Sed cōtra Est qd̄ dr̄ in.3.de aīa ꝙ indiuisibile monstrat̄ sicut priuatio. Sʒ priuatio per posteri⁹ cognoscit̄. Ergo ꝛ indiuisibile.

Rn̄deo Dōm, ꝙ obiectū intellectus nr̄i ḃm ꝓsentē statū est quidditas rei mālis quā a phantasmatib⁹ abstrahit: vt ex premissis pʒᶜ. Et qꝛ id qd̄ est primo ꝛ ꝑ se cognitū a virtute cognoscitiua est proꝑiū ei⁹ obiectū: considerari pōt quo ordine indiuisibile intelligatur a nobis ex ei⁹ habitudine ad hmōi quidditatē. Dicit̄ aūt indiuisibile triplr̄: vt dr̄ in.3.de aīa. Uno mō sicut cōtinuū est indiuisibile: qꝛ est indiuisum in actu, lʒ sit diuisibile in potētia. Et hmōi indiuisibile prius est intellectū a nobis q̄ ei⁹ diuisio que est in partes: qꝛ cognitio cōfusa est prior q̄ disticta: vt dictū estᶜ. Alio mō dr̄ indiuisibile ḃm speciē: sicut rō hois est quoddā indiuisibile. Et hoc etiā mō indiuisibile est prius intellectū q̄ diuisio ei⁹ in ptes rōnis: vt supra dictū estᶜ. Et iterū prius q̄ intellectus cōponat ꝛ diuidat affirmādo: vel negādo. Et huius ratio est: qꝛ hmōi duplex indiuisibile intellectus ḃm se intelligit: sicut proꝑiū obiectū. Tertio mō dr̄ idiuisibile qd̄ est oīno indiuisibile: vt punctus ꝛ vnitas: q̄ nec actu nec potētia diuidunt̄. Et hmōi indiuisibile per posteri⁹ cognoscit̄ ꝑ priuationē diuisibilis. Vñ pūctū priuatiue diffinit̄. Punctū est cui pars nō estᶜ. Et silr̄ rō vni⁹ est ꝙ sit idiuisibile: vt dr̄ in.x.meta. Et hui⁹ rō est: qꝛ tale idiuisibile hʒ quādā oppositionē ad rē corpalē: cui⁹ quidditatē primo ꝛ ꝑ se itellectus accipit. Si aūt intellect⁹ nr̄ itelligeret per participationē idiuisibiliū separatorū: vt platonici posuerūtᶜ: sequeret̄ ꝙ indiuisibile hmōi esset pmo intellectū: qꝛ ḃm platonicos ꝓriora prius participantur a rebus.

Ad primū Ergo dōm ꝙ i accipiēdo sciam nō semper pn̄cipia ꝛ elemēta sunt priora: qꝛ q̄nq; ex effectibus sensibilib⁹ deuenim⁹ in cognitionē pn̄cipiorū ꝛ cārum intelligibiliū. Sed in cōplemento sciētie semp scientia effectuū dependet ex cognitione principiorū ꝛ elemētorum: qꝛ vt ibidē dicit ph̄s: tūc opinamur nos scire cum in principia possumus ꝛ cās resoluere. ¶Ad ḃm dōm, ꝙ punctū nō ponit̄ in diffōne linee cōiter sumpte. Manifestū est em̄ ꝙ in linea infinita ꝛ ēt in circulari nō est pūctū nisi in potētia. Sʒ Euclides diffinit lineā finitam rectā. Et iō posuit punctū in diffinitiōne linee: sicut terminū in diffinitiōe terminati. Unitas vero est mensura numeri. Et ideo ponitur in diffinitione numeri mensurati. Non autem ponitur in diffinitione diuisibilis: sed magis ecōuerso. ¶Ad tertiū dōm, ꝙ similitudo ꝑ quā intelligimus est species cogniti in cognoscente. Et ideo nō ḃm similitudinē nature ad potentiā cognoscitiuam est aliquid prius cognitū: sed per conueniētiam ad obiectū. Alioquin magis visus cognosceret auditum quam colorem.

¶In corpore tria. Primo ondit radix ꝛ via ṽitatis q̄site. Scdō rn̄det quesito duplici ꝯclōne. Tertio ex 3ª ꝯclōne ꝯfirmat̄ posita radix ꝛ destruit̄ sil'r opio Platōica. ¶Quo ad pm̄ ē h̄ ꝯclō: ordo q̄ idiuisibile cogſcit̄ a nobis ex habitudine ad qdditatē sensibilē pēsand⁹ est. Probat̄: qꝛ qdditas mālis ē ꝓpriū obm̄ intell's nr̄i: h̄ ergo pō cognitū: & ex appropinq̄tiōe ad ipsaʒ idiuisibile vel diuisibile erit pus notuʒ. Oia clara st̄. ¶Quo ad ḃʒ pōit̄ distō idiuisibilʒ trimēbris: ꝛ circa pª duo mēbra ponit̄ pma ꝯclusio affirmatiua: iuxta tertiuʒ scda negatiua. Pria ergo ꝯclō ē. Indiuisibile actu tā ḃm ꝯtinuitatē q̄ ḃm diffinitioneʒ est prius notū opposita diuisiōe. Probat̄ vtraq; pars sil'r duplr̄. Prio qꝛ cognitio ꝯfusa est pōr distincta. Scdō quia vtrūq; idiuisibile ē spēs ꝓpriū obi itellectus: ac ꝑ h̄ ḃm seipʒ ꝛ nō per aliō pus cognitū cognoscit̄. Est ei qdlʒ horū qdditas qdā rei corpee. ¶Aduerte h̄ ꝙ lr̄a in scda pte cōclōnis inferit ꝙ indiuisibile ḃm rōnē.i. incōplexū est pus notū: etiā anteq̄ intell's ꝯponat: qd̄ qdeʒ ꝓbōne nō eget: qꝛ pma operatio intell's est pōr scda: ꝛ cognitio cōplexa necio pexigit incōplexaʒ. Scda cōclō est. Indiuisibile oīo.s. actu ꝛ poª est posteri⁹ notū diuisibili. Probat̄ duplr̄. Primo qꝛ hec priuatione cognoscūt̄: vt pʒ ð pūcti diffinitione ꝛ vnitatis. Scdō qꝛ hec oppōnē q̄dā hn̄t ad rē corpeā: q̄ est ꝓpriū intell's motiuū. Aduerte hic ꝙ genus h̄ tertiū indiuisibiliū qd̄ solū ꝓprie dr̄ indiuisibile: dr̄ oppōni rei corporee: qꝛ priuatiue opponit̄ illi: dū hoc priuatione diuisionis reꝑibilis in ꝯtinuo et numero idiuisibile ē ꝛ dr̄. ¶Quo ad 3m elidit̄ opio opposita radici posite: ex vltima cōclōne. Qꝛ em̄ gen⁹ hoc indiuisibiliū.s. actu et potētia posteri⁹ experimur nos cognoscere: seqtur ꝙ intell's nr̄ nō moueat̄ et actuatur ab indiuisibilib⁹ separatis: sʒ a qdditate sensibili. Si.n. ab illa actuaret̄ ill' pus intelleret: ꝛ ꝓbatur seqla: qꝛ priora pus ꝑticipant̄ a rebus: ꝛ ꝯñr intellectu. Pōt quoq; h̄ ps itroduci ad ondēdā necessitatē h⁹ ari qꝛ scʒ opiones hʒ diuersas ḃʒ diuersa pnª.

15 d 422 426 416 c 419

¶Quid intellectus noster in reb⁹ corporalibus ꝛ mālibus cognoscat. Q̄o.86.

D Einde Considerandū est quid intellectus noster in rebus materialibus cognoscat. ¶Et circa hoc queruntur quatuor. Primo, vtrum cognoscat singularia. Secundo, vtrū cognoscat infinita. Tertio, vtrum cognoscat contingentia. Quarto, vtrum cognoscat futura.

¶Utrum intellectus noster cognoscat singularia. Arti.1.

A D primū Sic procedit̄. Vr̄ ꝙ intellectus noster cognoscat singularia. Quicunq; em̄ cognoscit compositionem cognoscit extrema compositionis. Sed intellectus noster cognoscit hanc compositionem, Sortes est homo. Eius enim est propositionem formare. Ergo intellectus noster cognoscit hoc singulare quod est Sortes. ¶Preterea. Intellectus practicus dirigit ad agenda. Sed actus sunt circa singularia. Ergo cognoscit singularia. ¶Preterea. Intellectus noster intelligit seipsum. Ipse autem est quoddam singulare. Alioquin non haberet aliquem actum. Actus enim singulariū sunt. Ergo intellectus noster cognoscit singulare. ¶Preterea. Quicquid pōt virtus inferior potest superior. Sed sensus cognoscit singulare. Ergo multo magis intellect⁹.

Sed contra Est, ꝙ dicit philosophus: i.1.phy. ꝙ vniuersale secundum rationem est notum. singulare autem secundum sensum.

Rn̄deo Dicendum, ꝙ singulare in rebus materialibus intellectus noster directe ꝛ primo cognoscere non potest. Cuius ratio est: quia principium singularitatis in rebus materialibus est materia indiuidualis. intellectus autem noster sicut supra dictum estᶜ: intelligit abstrahendo spēm intelligibilē ab hmōi materia. Quod autē a materia indiuiduali abstrahitur est vl̄e. Unde intellectus noster directe non est cognoscitiuus nisi vniuersaliū. Indirecte autē ꝛ q̄si per quandā reflexionē pōt cognoscere singulare. Quia: sicut supra dictū est: etiā postq̄ spēs intelligibiles abstraxerit nō pōt ḃm eas actu intelligere: nisi cōuertēdo se ad phantasmataᶜ: in quibus species intelligibiles intelligit: vt dicitur in.3.de anima. Sic igitur ipsum vl̄e ꝑ spēm intelligibilem directe intelligit: indirecte aūt singularia quorū sunt phantasmata. Et hoc modo format hāc propositionē. Sor. est homo. Unde patet solutio ad primū. ¶Ad secūdū dicendum, ꝙ electio particularis opabilis est q̄si conclusio syl'li intellectus practici: vt dicitur in.7. ethi. Et vl'i aūt propositione directo nō pōt cōcludi singul'is: nisi mediāte aliq̄ singulari ꝓpōne assumpta. Vñ vl'is ratio intellect⁹ practici nō mouet nisi mediante particulari apprehensione sensitiue ptis: vt dicitur in.3. de aīa. ¶Ad tertiū dicendū, ꝙ singulare nō repugnat intelligēri inq̄tū est singulare: sed inquātū est mālēᶜ: qꝛ nihil intelligit̄ nisi immālr̄. Et ideo si sit aliqd̄ singulare ꝛ immāle sicut est intellect⁹: hoc nō repugnat itelligē-

¶Sup.q.86. ar.1.

T Itulus clarus. ¶In corpe due ꝯclusiones respōsiue. Prima est singul'e māle intellect⁹ nr̄ nō pōt directe et pmo cognoscere. Probat̄. intell's intelligit abstrahēdo a mā indiuiduali: ergo directe intellectū est nō singul'e: sʒ vl'e. Añs ptʒ ꝯña ꝓbatur. quo ad pmā partē: qꝛ mā indiuidualis ē pncipiū singulitatis: q̄ ad 2ᵃᵐ ṽo: qꝛ abstractū ab indiuidualib⁹ est vl'e. Scda cōclō est: ꝙ intellect⁹ noster pōt intell'ere singulare indirecte. Probat̄: itelligēs nō nisi ꝑ ꝯuersionē ad fantasmata singulariū: idirecte pōt intelligere singul'e: intellectus nr̄ est hmōi. ergo ꝛc. ¶Circa primā ꝯclusionē occurrūt obiones ꝯ duo. Prio ꝯ illud.s. ꝙ vl'e sit primo cognitū ab itellectu nr̄o. arguit Durād⁹ 2ʳ. Tū qꝛ ob̄m ꝛ ois eius ꝑ se cōditio ꝓcedit actū potētie: qm̄ potētia nō facit sed suppōit obm̄: sed vl'e nō ꝓcedit oēm actū itell's. ergo. Tū qꝛ repn̄tatiuū reale ꝛ nālr̄ repn̄tat reʒ ḃm ei⁹ cōdōnē realē: sʒ vl'itas nō est cōditio realis: ergo nō repn̄tat per realeʒ spēm ꝛc. vt ponis. Secūdo ꝯ aliud.s. ꝙ singul'e nō directe ꝛ primo intelligit̄ 3ʳ. Prio qꝛ intellectus incipit vbi termiat̄ sens⁹: sʒ sensus terminat̄ ad singulare. & a singulari icipit. Scdō qꝛ vl'e abstrahit̄ a singul'i/ vt a termino a q̄. & singul'e pri⁹ cognoscit̄. abstractio.n.n̄ nisi a noto fit. Tertio quia singul'e pº mouet intellectū: & pº intell'r. ꝯña nō. Añs pbʳ: qꝛ actiōes st̄ singul'iū: tal'r n. motio actō q̄dā ē. ¶Ad primū horum dicitur falsuʒ esse assumptū: ꝛ ꝙ intell's i. tota ps itellectiua nō supponit: sed facit obiectum intellectus: potentia.n. actiua non ꝓhibet con-

432 q.d.50. q.1.ar.3. Et ṽi.q. 5.a.6.ꝛ q.6.10. artic.5.

Et ð aīa ar.20. ꝛ q̄lʒ.12. art.12 Et opus. 24.c.1. ꝛ scdō. Et.3.de aīa.lc.8 co.2.ꝛ.3.

424

81 c 436 424.

b 283

ſtruere ſuũ obm:ſed arguẽs q2 negat intellm agentẽ ⁊ ſpẽs fallitur. ❡Ad ẽm ỽo dr ꝙ repñtari vle:põt 2r intelligi.vno° vt vlitas ſit ꝯdõ repñtata:⁊ ſic no dicim⁹ ſpẽm repñtare vle.alio° vt vlitas ſit ꝯdõ ꝯñs modũ q̃ repñtaꝛ:⁊ ħ mõ dicim⁹ ꝙ ſpẽs itelligibilis bouis ꝛpñtat nãz bouinã vlem:q2.ſ.repñtat eã ⁊ nõ repñtat indiuiduales ꝯdões. Ex hoc.n.ꝙ ſic repñtaꝛ ſeqtur ꝙ vlis repñteꝛ:q2 nec vt vna nũero:nec vt multiplicata nũero

433 ⁊c. ⁊ ſic patet nullitas cõſeqntie. ❡Ad argumenta ꝯ ipſam cõcluſiões dr ꝑmittẽdo ꝙ in actiõe ⁊ paſſione intell's duo ordines opationũ attendunt. Prim⁹ realis q̃ cõuenit intellectui vt res eſt. Scõs intelligibilis qui cõuenit intellectui vt intellectus eſt. Per pmũ mouetur intellect⁹ polis ab intellectu agẽte effectiue ⁊ principalr: ab obiecto ỽo i fantaſmate ſecundario:a ſpẽ autẽ intelligibi ab illis producta formaliter. Per ſcõm vero perficitur ab intelligibili vt intelligibile eſt obiectiue: ab actu vero intelligẽdi formaliter. His

1.q.87. ar.3.ad 2m. Etopuſc. 9.q.81,

55

ti. ❡Ad quartũ dõz,ꝙ virtus ſupior pt illud qõ virt⁹ inferior:ſed eminẽtiori mõ. Uñ id qõ cognoſcit ſenſus mãlr et concrete (qõ eſt cognoſcere ſingulare directe)hoc cognoſcit intellectus immãliter ⁊ abſtracte: qõ eſt cognoſcere vniuerſale.

❡Utrum intellectus noſter poſſit cognoſcere infinita. Arti.2.

Ad ſcõm ſic pcedit. Uidetur ꝙ intellectus nr̃ poſſit cognoſcere infinita. Deus em̃ excedit omnia infinita. Sed intellect⁹ noſter poteſt cognoſcere deum:vt ſupra dictũ eſtc. Ergo multo magis poteſt cognoſcere omnia alia infinita. ❡Preterea. Intellect⁹ noſter natus eſt cognoſcere genera et ſpecies. Sz quorũdã generũ ſunt ſpẽs infinite ſicut numeri, pportiones ⁊ figure. Ergo intellect⁹ noſter põt cognoſcere ifinita. ❡P̃. Si vnũ corpus nõ ipediret aliõ ab exiſtẽdo in vno ⁊ eodem loco:nihil phiberet infinita corpora in vno loco eſſe. Sz vna ſpẽs intelligibilis non phibet aliã ab exiſtẽdo ſimul in intellectu. Cõtingit em̃ multa ſcire in habitu. Ergo nihil phibet intellectũ noſtrum infinitorũ ſcientiã hr̃e in habitu. ❡P̃. Intellect⁹ cum non ſit virt⁹ mãe corporalis,vt ſupra dictũ eſtc:vr̃ eſſe potẽtia infinita Sed virt⁹ infinita põt eſſe ſup infinita, Ergo intellectus noſter poteſt cognoſcere infinita.

Sed ꝯtra Eſt,ꝙ dicit in.1.phy. ꝙ infinitum inquãtum eſt infinitum eſt ignotum.

Rñdeo Dicẽdũ,ꝙ cũ potẽtia pportioneꝛ ſuo obto:opz hoc mõ ſe hr̃e itellectũ ad infinitũ ſic ſe hz ei⁹ obm: qõ eſt q̃dditas rei mãlis. Jn reb⁹ ãt mãlib⁹ nõ iueniꝛ ifinitũ i actu:ſz ſolũ i poa ẽm ꝙ vnũ ſuccedit alteri:vt dr i.3.phy. Et iõ i itellectu nr̃o inueniꝛ infinitũ i poa: i accipiẽdo.ſ.vnũ poſt aliõc:q2 nũꝙ intellect⁹ noſter tot intel-

ſubſiſtit per ſe ⁊c.arguiꝛ ⁊ concludiꝛ ab intellectu in rerũ nã res quedam ſingularis ⁊c,dñs ab vniuerſali ſibi oblato p dñam ſibi incognoſcibilẽ q̃dditatiue.ſ.Sorteitatẽ:vt de deitate exẽplariter manifeſtũ eſt.Cõcipiꝛ ꝯ ſingulare ab intellectu nr̃o:nõ pprio ſed alieno cõceptu:q̃ tñ eſt aliq̃ mõ.ſ.ꝯfuſe ⁊ arguitiue ei⁹:nõ repñtatiue:quẽadmodũ deitas ꝯcipiꝛ in alieno cõceptu:q̃ ẽ tñ deitatis ꝯcept⁹ nõ repñtatiue:ſed arguitiue: et hoc ſufficit ad ponẽdũ dñam inter deitatem ſic cognitã/⁊ id qõ directe ꝯcipimus. Et ppea diu⁹ Tho.i corpe articuli intellm cognoſcere ſingulare dicit: et in rñſionib⁹ ad colligationẽ ptis ſenſitiue cuz intellectiua confugit:inſinuans p hoc ꝙ nũꝙ intellect⁹ ħ ſignatũ indiuiduũ cõceptu proprio/ niſi incogitatiua attingit: ⁊ ꝙ per illã ipſe intell's arguitiue attigit ad illud. Et ħ expſſi⁹ indicat i qõ. ꝺ aia. ar. 20.in rñſiõe ad primũ ſcõo loco obor: vbi dicit:ꝙ iſta reflexio nõ pficiꝛ niſi ad iũctiõe ỽtutis imaginatiue. Et hec ſi bñ 363

168 438

perſpexeris multa obſcura pateſient tibi. Nec te moueat ꝙ in calce corporis articuli dicat ꝙ intell's cognoſcẽdo indirecte ſingulare format hãc ppoſitionẽ.ſor.eſt hõ.ppea q2 formare hãc ppõnẽ exigit formare ꝯceptũ ſor. Perſpice ſupradicta ⁊ videꝙ intellectus format hãc ppõnẽ de ignota deitate ſi vocareꝛ a.a.eſt ſubã pma ⁊c.⁊ tñ careret pprio concepto ipſius a.ita intellectus format ppoſitionẽ hanc.ſor.eſt homo ſolo illo conceptu confuſo ⁊ quid nominis contentus in ſeipſo vt pz ex dictis. ❡Jn rñſione ad q̃rtũ nota duo. Primũ eſt ꝙ rñſio ꝯſiſtit i hoc ꝙ arguẽdo cõmittiꝛ ſophiſma figure dictiõis a q̃d/ad q̃uo: qm̃ idẽ dr eſſe qõ cognoſcit a ſenſu ⁊ itellectu:ſz nõ eodẽ mõ: q2 a ſenſu ꝯcrete:ab intellectu:abſtracte:⁊ ideo cũ ſubſumiꝛ ſenſus cognoſcit ſingulare:pinde ẽ:ac ſi diceret:ſz ſenſus cognoſcit cõcrete: hoc em̃ eſt cognoſcere ſingulare:vt in lr̃a dr. Scõm eſt ꝙ hinc habes ꝙ aliq̃d defert ſecũ ſpẽs viſibilis qõ viſu nõ diſcerniꝛ: ⁊ ſilr ſpẽs audibilis ⁊ ſimiles:pcipiũt.n. ſenſus oba ſua tm̃ ſignate:q̃dditates aũt ⁊ paſſiões eorũ q̃ ſimul vehunꝛ ab altiori potẽtia diſcernunꝛ:qõ tñ nõ eſt alia cognoſcere niſi oblata per ſpẽs ſenſibiles;alio modo ꝙ ſenſus exterior: aut vis inferior. ❡Jn hoc articulo aduerte qõ Scotus in.4. diſt. 4a. q.3.tenet ꝙ intellect⁹ noſter intelligit ſingulare ſenſibile intuitiue:hoc albũ ⁊c.qõ ſentiꝛ:⁊ ſenſationẽ ipſam:⁊ affert p ſe primã ⁊ q̃rtã rões: q̃ in lr̃a fiunt arguendo:ſed q2 ſoluunꝛ in lr̃a nõ opz aliter laborare.

itaꝙ ſtantibus facile patet rñſio ad omnia diſtinguendo de quo ordine operationũ ſit ſermo. Jn primo nãꝙ oia ſunt ſingularia:ſed nõ ſingularia mãlia niſi fantaſma:⁊ tũc pz inceptio intellect⁹ a fantaſmate, Jn ſcõo vero obm eſt vle. Sigillatim ergo rñdendo ad primũ concediꝛ totũ in primo ordine:ſed ꝯña nihil valet: q2 in illo nulla eſt intellectio. Si vero de intellectu vt intellectus eſt loquaꝛ:dr ꝙ intellectus incipit nõ ab eo in q̃ finit ſenſus: ſed a primo ſibi: hoc aũt ẽ vle corpeũ.falſum ẽ.n.ꝙ potẽtiarũ ordinatarũ poſterior incipiat a termino prioris:ſed bñ a primo ſibi. Uñ cogitatio non a ſenſatis: ſed elicitis intentionib⁹ pmo pficitur. ❡Ad ſcõm vero dr falſum eſſe ꝙ oporteat abſtractionẽ fieri a noto tã de abſtractiõe inte⁹ polis ꝙ agẽtis:⁊ de agẽte q̃dẽ pz. De poli ỽo manifeſtũ fit ex ſenſu;viſus.n. abſtrahit colorẽ ab odore pomi ignoto ſibi:tali.n.pacto intellect⁹ polis ꝯſiderat vle ⁊ nõ pticulares ꝯdões. ❡Ad 3m aũt dr:ꝙ ſi eſt ẽmo de intellectu vt re ꝯcediꝛ:ꝙ pmũ mouẽs ẽ ſingulare ſz nõ mãle ſz immãle.ſ. inte⁹ agẽs:falſuz.n.ſupponiꝛ.ſ.ꝙ in tali motiõe obm ſit pmo mouẽs, Sz tũc ꝯña nihil vz:ꝙ ſingulare pmo cognoſciꝛ:q2 inte⁹ agens ⁊ obm in fantaſmate in ħ po ordie nõ mouẽt obiue ſz actiue poti⁹. Si ỽo eſt ẽmo de intellu vt inte⁹ eſt ſic cõceſſo ꝙ pmo mouẽs ſit obm: negaꝛ ꝙ ſit ſinglare: ſz dr ꝙ ẽ nã vlis q̃ obiue pficẽ mouet ⁊ facẽ eẽ i actu intem; qm̃ illa ẽ po repñtata p ſpẽz itelligibilẽ:⁊ po itelligibilis:vt i lr̃a dr. ❡Circa ſcõaz ꝯclõnẽ dubiũ occurrit:q2 cũ ois cognitio fiat p aſſimilationẽ:⁊ inte⁹ nunꝙ neꝙ i actu recto neꝙ reflexo aſſimileꝛ ſinglari ſequiꝛ ꝙ nũꝙ cognoſcat ipm. Et ꝯfirmaꝛ:q2 ſi inte⁹ intelligit ſingulare ſiue recte ſiue reflexe:ſeqꝛ:ergo forat in ſe ꝯceptũ ipſi⁹ ſingularis: cũ ois intellectio in ꝯceptu aliquo ꝯſiſtat:⁊ ppõ ſingularis formari non põt niſi ꝯcept⁹ incõplex⁹ termini ſingularis hẽaꝛ: ſz i itellectu nõ põt eẽ cõcept⁹ mãlis indiuidui.vt ſic.ergo. pbaꝛ minor:q2 cõcept⁹ eſt ſilitudo expſſa rei ꝯcepte:repugnat aũt intellectui nr̃o ħ hr̃e ſilitudinẽ mãlis indiuidui:vt pz:q2 alr nõ abſtraheret ad ħ ⁊ nũc. Et nihil phiberet ponere ſpẽs intelligibiles ſingulariũ in intellectu nr̃o:par.n.eſt rõ quo ad hoc de ſilitudine impreſſa ⁊ expreſſa. ❡Ad oppo.aũt ducit demõſtratio Ari.i.2.de aia de ſenſu cõi:ꝙ opz iudicẽ diſcernẽtẽ aliq̃ duo cognoſcer vtrũꝙ:ſz ite⁹ põit dñaz iter vle ⁊ ſinglare.ergo. ❡Jn hac difficultate dõm mihi vr̃:⁊ ꝙ inte⁹ cognoſcit vtrũꝙ:⁊ ꝙ nõ forat propriũ ꝯceptũ ſingularis:ſed intelligit ipm in cõceptu alteri⁹:q̃ tñ ẽ ei⁹ quo dãmõ. Ad quorũ euidẽtiã ſciẽdũ eſt:ꝙ 2r expimur nos intelligere aliq̃d.ſ.in ſeipſo ⁊ in alio. Jn ſeipſo q̃dẽ: cũ cognoſcẽdo formam⁹ in nobis ꝯceptũ illi⁹ rei quã intelligim⁹:ſicut cũ intellim⁹ graue formamus in nobis ꝯceptũ pprie rõnis formalis ipſi⁹ grauitatis:⁊ cũ percipim⁹ bouẽ form⁹ in nobis ꝯceptũ pprie dñe ⁊c. Jn alio ỽo cũ vnũ ꝯcipim⁹:⁊ aliud in illo ꝯcepto arguim⁹ inueniri:qõ tñ q̃d ſit nõ cõcipim⁹. Sicut cũ ꝯcipim⁹ ſapiaz infinitã eẽ/rẽ q̃dã excellẽtiſſimã ſubeſſe arguim⁹:q̃d tñ ſit res illa ignotũ ẽ. Sic em̃ res illa ⁊ nota quodãmõ ⁊ ignota ẽ. Nota q̃dẽ i alio.ſ.in ꝯceptu ſapie ifinite:ignota ẽz ſuã rõnẽ formalẽ ⁊ ꝯñter in pprio ꝯceptu:nota arguitiue ignota directe: nota q̃tũ ad q̃õnẽ q2 ẽ:ignota q̃tũ ad q̃õnẽ q̃d eſt. Et ħ mõ ſingulare mãle notũ ẽ intellectui nr̃o. Nũꝙ.n. cõcipe nos expimur ſiue directe ſiue idirecte ſortietatẽ q̃uis ꝯcipiam⁹ ſinglaritatẽ in cõi. Si.n. ꝯcipem⁹ ħ albũ aut hũc hoiez pprio ꝯceptu:illo inte⁹ vt inte⁹ ẽ/ cẽt ħ mãle ſignatũ:⁊ q̃dditatiuã cognitionẽ hr̃et ſinglaris vt ſic: cũ nil aliud ſit noſſe qõ q̃d erat eẽ alicui⁹ ꝙ ꝯcipe illud ẽm pprĩũ illi⁹ ꝯceptũ vt ſic. Sed bñ expimur ꝙ ponim⁹ dñam inter ſortẽ ⁊ qõ q̃d erat eſſe hoĩs: inter hoc ⁊ vle. Et ideo opz ꝙ vtrũꝙ cognoſcaꝛ:ſz ad hoc ſufficit cognitio arguitiua.ꝯcipiẽtes.n.in nobis hoiez ⁊ ſinglaritatẽ:⁊ ꝙ hõ nõ

Super Articulum ſecundum.

Titulus clarus.

❡Jn corpe ſunt tres cõcluſiões:aut vna hñs tres ptes.ſ.intellectus nr̃:nec actu nec hitu põt intelligere infinita: ſed in potẽtia tantũ. Et pbaꝛ in lr̃a tali ordine. Quia pmo pbatur pars affirmatiua.ſ.ꝙ in potẽtia. Scõo,pma negatio.ſ.ꝙ nõ actu. Tertio ſcõa negatio.ſ. ꝙ nec habitu. ❡Quo ad pmũ rõ eſt hic. Obm intellectus nr̃i non cõpatiꝛ infinitũ niſi in potẽtia.ꝙ intellectus noſter põt intellligere infinita in potẽtia. Añs pbaꝛ.q2 illud eſt q̃dditas ſenſibilis q̃ nõ hz infinitatẽ niſi in potẽtia:vt pz.3.phy. ꝯña ỽo pbaꝛ:q2 eodem modo opz ſe hr̃e intellectũ ad ifinitũ quo ſe habet illius obiectum:quod probaꝛ:q2 opz potentiã proportionari obiecto proprio. ❡Circa hãc rõnẽ aduerte pmo ꝙ tz/ propterea q2 q̃dditas rei mãlis ſupponiꝛ obm ⁊ motiuũ ⁊ adeq̃tũ intẽſiue reſpectu intellectus nr̃i p ſtatu iſto de q̃ eſt ſermo:ſi em̃ intellectus ab ea moueꝛ:⁊ in nihil põt qõ illius aliq̃d aliquo mõ nõ ſit vt ſic:ꝯñs eſt:ꝙ vnũq̃dꝙ ita ſe hz ad cognoſci a tali intellectu,q̃uo ſe hz ad talẽ q̃dditatẽ:qõ ergo in tali q̃dditate in potẽtia tm̃ inueniꝛ:in intellectu quoꝙ illo potẽtialiter tm̃ inueniri opz:⁊ ideo infinita vt q̃dditas ſenſibilis in eſſendo ſic intellectus in cognoſcendo/non niſi in potentia hz. ❡Aduerte ſecundo ꝙ hec rõ non tm̃ pbat partem affirmatiuã.ſ.ꝙ intellect⁹ intelligit in potẽtia infinita:ſed negatiuã.ſ.ꝙ nõ actu. Uerũtamẽ in lr̃a ex proprijs infiniti ⁊ actus:addiꝛ ratio ſpecialis ad partem hanc negatiuam. ❡Quo ad ſcõm ergo pbaꝛ duplr:ex eadẽ tñ radice. Primo ſic. infinitũ nõ hz vnã ſpẽm.ergo nõ põt actu cognoſci ab intellectu nr̃o: ꝯña nota;q2 intellectus nr̃ nõ põt ſimul actu intelligere niſi vnica ſpẽ repñtata. Añs pbaꝛ.q2 aliodn infinitũ hr̃et rõnez toti⁹ ⁊ pfecti. Scõo ſic.infinitum nõ põt cognoſci niſi excipiẽdo ptẽ poſt ptẽ: ergo nõ põt actu cognoſci niſi numerando partes:ſed hoc eſt impoſſibile fieri actu,ergo non poteſt actu cognoſci. Antecedens patet ex diffinitione eius,3.phy,conſequentie ſunt per ſe note. ❡Circa primã rõnẽ dubiũ occurrit. Qm̃ aut falſuz aſſumit:aut ꝯcludit ꝙ infinita a nullo intellu põt ſimul actu cognoſci:c⁹ tñ oppoſitũ ſupi⁹ in.14.q.diffinitũ ẽ reſpectu intell's diuini. Cũ.n.ifinita poſſint 2r repñtari ⁊ cognoſci.ſ. p modum infiniti.

dũ infiniti.ſ.p ptẽ poſt ptẽ:⁊ p modũ finiti.i.ſil: vt ibidẽ dcm̃ fuit. Si in añte eſt ſermo de ifinito p modũ infiniti verũ eſt:⁊ infert. ergo infinitũ a nullo intellu eſt cognoſcibile actu. Si ãt eſt ſermo de infinito p modũ finiti ſic ſlm ẽ añs:q2 nõ repugnat ifinitis repñtari ſil vnica ſpẽ:vt pz de ſpẽ intellect⁹ diuini. ❡Ad ħ dr ꝙ pa facie aſpiciẽti ãbigua occurrit itẽtio lr̃e: qm̃ ſi attẽdim⁹ ad ꝯclõnẽ itẽtã ꝯſtat ꝙ ẽmo ẽ de ifinitorũ actuali cognitione q̃cũꝙ mõ.ſ. ſiue p modũ ifiniti:ſiue per modũ finiti:dũmõ diſtincte ifia cognoſcãtur. Jntẽdit nãꝙ cõcludere ꝙ itellect⁹ nr̃ nõ põt actu cognoſcere infinita diſtincte: vt pz in calce corpis articuli:⁊ de ſe notũ eſt. Si ỽo attẽdimus ad mediũ terminuz: ſic vr̃ ꝙ ſit ſermo reſtrictus ad infinitũ p modũ ifiniti:qm̃ mediũ aſſũptum ſe tz ex pte ꝯdõnũ ipſi⁹ infiniti ẽm ſe:q2.ſ.hz rõnẽ ptis ⁊ imperfecti. Si.n.ex ħ repugnat ſibi hr̃e vnã ſpẽm: ꝙ repñtari p vnã ſpẽm repugnat ſibi ex itrinſeco:⁊ ꝯñr impoſſe eſt qõ vna ſpẽ repñtetur cuicũꝙ intellectui. Sz cũ ħ ſit ſlm:q2 ifinita vna ſpẽ repñtaꝛ actu ſil deo ⁊ aie i pi ⁊c.ꝯñs eſt vt mediũ ħ intelligaꝛ de ifinito: p modũ ifiniti:ſic em̃ repugnat ex intrinſeco repñtari vna ſpẽ actu ⁊ cognoſci. Et manifeſtaꝛ ſenſ⁹ iſte ex ſcõa rõne:q̃ manifeſte loqꝛ de infinito p modũ ifiniti. Subtilius tñ pficiẽtibus ãbiguitatis ſolõ apparet:re olẽdo ꝙ nõ de quacũꝙ ſpẽ ⁊ cognitiõe:ſz nr̃i intellectus ⁊ nãli pro ſtatu iſto eſt ſermo. Ad cuius euidẽtiã ſcito primo ꝙ infinita:ſicut ⁊ qõcũꝙ aliud obm in tellectus noſtri duplicem habitudinez habent reſpectu;itellectus noſtri ſeu ſue ſpẽi ⁊ cognitionis.ſ. cauſe ⁊ repñtati. Cãe quidem q2 ſcia nr̃a cauſatur ⁊ menſuraꝛ a rebus. Repreſentati autem:q2 res cognita per ſpẽm ppriã:qualis eſt infinitum ſenſibile:ſi cognoſcitur diſtincte repñtaꝛ per ppriã ſpẽm. Scito ſcõo ꝙ infinito repugnat ex intrinſeco cãre ſpẽm ſui adequatã:⁊ hoc q2 hz rõnem partis et imperfecti.i.q2 id qõ actu eſt aut hr̃ de infinitis ptis ⁊ iperfecti rõnez hz qm̃ ſemp eẽ aliq̃d ſumere:vt dr in.3.phy. Et hoc em̃ ꝙ extra id ꝙ actu ſumiꝛ aut conſideratur:ſemp reſtat extra aliq̃d infini i ſeqtur qõ nũꝙ totũ cõcurrit ad cãndũ ſui ſpẽm: ſed ſemp vt ps:nũ ꝯ vt cõpletũ: ſed ſemp vt incõpletũ:⁊ꝯñr nunꝙ poterit adequatã ſui ſpẽm cãre:oẽ em̃ totũ cãns adeq̃tã ſui ſpẽm opz ẽm ſe totũ cãre illã:ſcito tertio ꝙ q̃uis infinito nõ repugnet diſtincte repñtari vnica ſpẽ p modũ finite abſolute loquẽdo: repugnat tñ ſibi repñtari ſic vnica ſpecie nãli nr̃i intell's.prima ps hui⁹ dicti pz de infinitis cognitis a deo. Scõa pars pz ex eo: ꝙ ſpẽs intellect⁹ nr̃i ẽ cãta a rebus:infinito aũt repugnat hr̃e talẽ ſpẽm:⁊ vtriuſꝙ rõ eſt:q2 infinito repugnat hr̃e vnã ſpẽm pportionalẽ ſibi. Si em̃ pportionata ẽ infinito:cũ ipm hẽat rõnem incõpleti:ergo ipſa incõplete repñtabit. Si aũt eſt ſpẽs exceſſiue repñtans: quales ſunt ſpẽs nõ accepte a rebus: tũc nõ opz eas cõmenſurari ⁊ pportionari infiniti nãe. Jntẽdit ergo tã ꝯclo ꝙ mediũ de repñtatiõe ⁊ cognitiõe infiniti diſtincte:ſiue per moduz finiti ſiue per modum infiniti:reſpectu intellectus tamen noſtri qui ad naturalia tantũ reſpectu cuius obiectum habet rationem nõ ſolum repreſentati: ſed etiã cauſe ⁊ menſure:quã nõ hz reſpectu ſpẽi intell's diuini. Et iõ hec doctrina nõ repugnat ſuperiorib⁹ documẽtis. Scõa quoꝙ rõ ſeruit eidẽ ſenſui:qm̃ oñdit ꝙ infinitũ cognitione ei pportionata:qualem ſupponit eſſe noſtram que ab obiecto cauſatur ⁊ menſuratur: nõ põt cognoſci actu niſi numerando partem poſt partem.

417

ligit quin poſſit plura intelligere. Actu aũt vel habitu nõ põt cognoſcere infinita intellectus noſter. Actu q̃dẽ nõ:q2 intellect⁹ nr̃ nõ põt ſimul actu cognoſcere niſi qõ p vnã ſpẽm cognoſcitc. Jnfinitũ aũt nõ hz vnam ſpẽm. Alioquin haberet totã rõnẽ totius ⁊ perfecti. Et iõ nõ põt intelligi niſi accipiendo partem poſt partem: vt ex eius diffõne patet in.3.phy. Eſt em̃ infinitũ cui⁹ quãtitatem accipientibus ſemp eſt aliq̃d extra accipere. Et ſic infinitum cognoſci nõ poſſet actu:niſi oẽs partes eius numerarenꝛ. Qõ eſt impoſſibile. Et eadẽ rõne nõ poſſumus intelligere infinita in habitu. Jn nobis em̃ habitualis cognitio cãtur ex actuali conſideratione. Jntelligẽdo enim efficimur ſciẽtes:vt dr in.3.ethi. Unde nõ poſſumus hr̃e habitum infinitorum ẽm diſtinctam cognitionem niſi conſiderauiſſemus oia infinita numerãdo ea ẽm cognitionis ſucceſſionẽ. Quod eſt impoſſe. Et ita nec actu nec habitu intellectus nr̃ põt cognoſcere infinita ſz in potentia tantum:vt dictum eſtc.

Ad primũ Ergo dõm,ꝙ ſicut ſupra dictũ eſt:deus dicitur infinitus ſicut forma que non eſt terminata per aliquam materiãc. Jn rebus autẽ materialibus aliquid dr infinitũ per priuationẽ formalis terminationis. Et q2 forma ẽm ſe nota eſt:materia autẽ ſine forma ignota:unde eſt qõ infinitum materiale eſt ẽm ſe ignotũ. Jnfinitum aũt formale qõ eſt deus eſt ẽm ſe notum c: ignotum autem quo ad nos propter defectum intellectus noſtri q̃ ẽm ſtatum preſentis vite habet naturalem aptitudinem ad materialia cognoſcẽda. Et iõ in preſenti deum cognoſcere nõ poſſum⁹ niſi per mãles effectus. Jn futuro aũt tolletur defectus intellectus nr̃i per gloriam: et tunc ipſum deũ in ſua eſſentia videre poterimus:tñ abſꝙ comprehenſiõe. ❡Ad ẽm dõm,qõ intellectus noſter natus eſt cognoſcere ſpẽs per abſtractionem a fantaſmatibusc. Et ideo illas ſpẽs numerorũ ⁊ figurarũ q̃s q̃s nõ eſt imaginat⁹:non põt cognoſcere nec actu nec habitu: niſi forte in genere ⁊ in principijs vlibus. Qõ eſt cognoſcere i potẽtia ⁊ cõfuſe. ❡Ad tertiũ dõm, ꝙ ſi duo corpa eẽnt in vno loco vel plura: nõ oporteret ꝙ ſucceſſiue ſubintrarent locũ vt ſic per ipſam ſubintrationis ſucceſſionez numerarentur locata. Sed ſpẽs intelligibiles ingrediuntur intellectũ noſtrũ ſucceſſiue:q2 nõ multa ſimul actu intelliguntur. Et ideo opz numeratas ⁊ nõ infinitas ſpẽs eẽ in intellectu noſtro. ❡Ad quartũ dõm,qõ ſicut intellectus noſter eſt ifinit⁹ virtute:ita infinitũ cognoſcitc. Eſt em̃ virt⁹ eius infinita ẽm ꝙ nõ determinaꝛ p mãm corpalẽ:⁊ eſt cognoſcitiuus vlis:qõ eſt abſtractũ a materia indiuiduali. Et per ꝯñs nõ finitur ad aliquod indiuiduum: ſed quantum eſt de ſe ad infinita indiuidua ſe extendit.

❡Utrum intellectus ſit cognoſcitiuus cõtingentium. Articu.3.

Ad tertiũ ſic pcedit. Ur̃ ꝙ intellectus nõ ſit cognoſcitiuus cõtingẽtiũ. Q2:vt dr in.6.ethi. intellectus ⁊ ſapia ⁊ ſciẽtia nõ ſunt contingentium.ſed neceſſariorũ. ❡P̃. Sicut dr in.8.phy.ea que q̃nꝙ ſunt ⁊ q̃nꝙ nõ ſunt tpe menſurantur. Jntellectus autẽ a tpe abſtrahit: ſicut ⁊ ab alijs ꝯditionibus materie. Cũ igitur ppriũ cõtingentium ſit q̃nꝙ eſſe ⁊ q̃nꝙ nõ eſſe:vr̃ ꝙ cõtingẽtia nõ cognoſcantur ab intellectu.

Sed cõtra. Ois ſcia ẽ i itellectu. Sed q̃dã ſcie ſũt de cõtingẽtib⁹,ſicut ſcie morales q̃ ſũt de actibus humanis ſubiectis libero arbitrio:⁊ ẽt ſcie nãles q̃tum ad partem que tractat de gñabilibus ⁊ corruptibilibus. Ergo intellectus eſt cognoſcitiuus contingentium.

Rñdeo Dõm,ꝙ contingentia dupliciter poſſunt cõſiderari. Uno modo ẽm quod cõtingentia ſunt. Alio modo ẽm ꝙ in eis aliquid neceſſitatis inuenitur. Nihil em̃ eſt adeo cõtingẽs quin in ſe aliquid neceſſariũ habeat. Sicut hoc ipm quod eſt Sortẽ currere:in ſe quidem cõtingẽs ẽ:ſz hitudo curſus ad motum eſt necia.

❡Circa eãdẽ rõnẽ aliud du m occurrit:q2 nõ vr̃ bñ fundata ſup hoc ꝙ infinitũ hr̃et rõnẽ toti⁹ ⁊ pfecti. hec.n.ꝯña q̃ fit in lr̃a.ſ.ſi infinitũ hr̃et vnam ſpẽm hr̃et rõnẽ toti⁹ ⁊ pfecti:fundaꝛ ſup iſta cathegorica:hñs vnã ſpẽz hz rõnẽ toti⁹ ⁊ pfecti:hec.n ꝯſtat ex pdicato ãntis ⁊ ꝯñtis/ſz ħ ẽ falſa:qm̃ ſeqretur ꝙ nulla pars haberet vnã ſpẽm:ſimiliter nullum imperfectum ⁊c. ❡Ad hoc breuiter dr ꝙ illa cathegorica ſi ſane intelligaꝛ verĩſſima eſt et neceſſaria: cũ em̃ oẽ habẽs vnã ſpẽm adequeꝛ ⁊ cõphendaꝛ ab illa: ⁊ nihil cui⁹ aliq̃d exꝛ manet:cõphenſum aut adeq̃tũ ſit: ꝯñs eſt ꝙ q̃cq̃d vna repſentãte ſpẽ ꝯtẽtũ eſt: vt cõpletũ ⁊ totũ ſe hẽat: aliodn aliq̃ i repñtato remanente nõ adeq̃reꝛ ẽm qõlz ſui. Ad oba ỽo dr qõ ps ⁊ iperfcũm pñt ſumi dupliꝛ.ſ.mãlr ⁊ foralr. Et mãlr q̃dez vna pñt ſpẽ pñtari:ſz tũc hñt rõnẽ toti⁹: q2 cõphenſi totalr. Formalr ỽo ipoſſe ẽ vna ſpẽ pñtari: qm̃ diſtincte pñtari nõ põt niſi q̃cq̃d eſt eius repñtetur: ſz iperfcõ vt ſic ⁊ pti ħ repugnat:n ã vt ſic ſine pfectiõe q̃ pri nat repñtaꝛ imperfectũ:⁊ pars ſine eo cuius eſt pars. Uñ opz horũ plures eſſe ſpẽs proprias. 36 b

434 6.ethi. lc.1.ſi. Et veri. q.15.ar. 2.ad tertium.

❡Sup Arti.3.

Titul⁹ clarus.

❡Jn corpore tria. Primo diſtiguit.ſcõo rñdet q̃ſito. Tertio infert corollarium.

❡Quod ad primuz. Primo ipſa diſtõ. Cõtingẽtia dupliciter: vt cõtingẽtia ⁊ vt neceſſariũ hñt inſertũ. Scõo diſtõ pbõnis: qm̃ nihil eſt adeo cõtingẽs in quo nõ ſit aliq̃d neceſſitatis.pbatur inductiue ex curſu ſor.⁊c.

❡Quo ad ſcõm/ concluſio rñſiua trimembris: cõtingentia vt ſic directe ſenſu indirecte intellectu:vt ãt neceſſitatis ac vniuerſalitatis aliquid habent directe intellectu cognoſcunꝛ. Prio pbaꝛ:quo ad primas ptes ſimul ſic:indiuidua materialia his modis noſcunꝛ:cõtingentia ſunt indiuidua materialia:ergo ⁊c.pbaꝛ minor:q2 idẽ.ſ. mã ẽ pnm idiuiduatiõis ⁊ cõtingẽtie:pbaꝛ hoc vltimũ:ꝯtingẽtia oriꝛ ex potẽtia ꝯdictiõis.ſ.eſſe ⁊ nõ eẽ:poa talis ẽ ex mã.ergo. Scõo pbaꝛ quo ad vltimã ptẽ p oppm ſic: vlia directe ab intellectu noſcunꝛ:ſz contingẽtia vt neceſſaria ſunt vlia. pbaꝛ:q2 idẽ eſt pncipiũ neceſſitatis ⁊ vlitatis:forma.ſ.⁊ ꝙ vlitatis pbaꝛ: vle fit p abſtractionẽ a mã:opz em̃ vel formã vel mãm eſſe illius radicẽ: ꝙ vero neceſſitatis pbaꝛ:q2 q̃ ſequuntur formam ex neceſſitate inſunt. ❡Corollariũ per qõ hr̃ rñſio ad oba eſt:ꝙ ly necium vel ꝯtingens cũ poſſit ſumi p re ipſa vel vli rõne rei. Si pmo mõ ſic.ſ.cãꝛ ſcia in eã q̃ eſt de neceſſarijs ⁊ eã q̃ de ꝯtingẽtib⁹. Si ſcõo mõ:ſic ois ſcia eſt de neceſſarijs nec hz in ħ ſenſu locũ diuiſio illa:ſz tũc fit diuiſio ſciẽtie a ſenſu ⁊ opinione ⁊c. ❡Circa pbõnẽ prime partis ꝯclõnis dubitaꝛ:q2 falſum aſſumiꝛ ſeu ſupponitur vel pceſſus eſt ex particularib⁹. Tota em̃ vis pbõnis ſtat in hoc q2 cõtingens eſt ꝯtingẽs pp materiã q̃ eſt indiuiduatiõis pncipiũ:vt pz. ex hoc em̃ inferꝛ.ergo a ſenſu directe cognoſciꝛ ⁊c. Sz hec ppõ aut eſt pticularis:⁊ ſic nõ ꝯcludit niſi particulr.ergo q̃dã ꝯtingẽtia directe a ſenſu tm̃ noſcũtur ⁊c.cũ tñ lr̃a vlr querat de contingẽtib⁹: aut vlis: ⁊ ſic ẽ falſa. Tũ q2 danꝛ cõtingentia imaterialia:vt pz in actibus liberi arbitrij tũ q2 danꝛ cõtingentia vlia:vt hoiem comburi ⁊c.neutra em̃ ex materia idiuiduãte oriuntur cũ ab ipſa hec abſtrahant:illa vero oĩno aliena ſunt. ❡Circa pbõnẽ vltie ptis dubitaꝛ:q2 nulla vr̃ eẽ iſta dñia iter ꝯña formaz ⁊ ꝯña mãz q̃ ad necitatẽ ⁊ꝯtigẽtiã. Qm̃ ꝯña mãm diſtinguunꝛ in necia ⁊ ꝯtigẽtia:mors.n.⁊ corruptio necio iſunt:⁊ tñ ex mã. Et ſilr ꝯña formã di-

Universidad de Deusto Biblioteca

stinguunt in necessaria ꝛ cōtingentia:ridere enim est operatio sequens formā:ꝛ tñ cōtingēter inest:non enim oportet Sortem ridere.
¶Circa cōclōnē pncipalr incētā totūqꝫ articulū dubiū occurrit:qꝛ totus iste labor ociosus vr̄ ꝛ p accñs. Ociosus quidē qꝛ nihil hinc hr̄ nisi ꝙ cōtingētia in pticulari p sensum in vli p intellectū cognoscunt:hic autem ꝛ scitū erat prius ex hoc ꝙ intellect⁹ est vliū ꝛ sensus singulariū. Et rursus in hoc nulla differētia est iter ꝯtingēs ꝛ necessariū:qm̄ vtraqꝫ in pticulari ad sensum:in vli ad itellm spectāt. Per accñs ꝟo qꝛ ex vlitate ꝛ pticularitate pendet solo:vt pꝫ i lr̄a:necessitas āt ꝛ ꝯtingentia p accñs his ꝯdōnib⁹ annexe sunt.ergo ꝛc.

432 ¶Ad euidētiā hoꝝ ex qb̄ qd est ꝯtingentis ꝛ necessarij pcedēdum est. Cōtingens em̄ cū sit qd pōt esse ꝛ nō esse: necessariū āt qd impossē est alr se hr̄e:vt pꝫ.5.met.ꝯñs est:ꝙ ꝯtingentia ꝛ necessitas entiū reales nō logice dr̄e diuersas habeāt radices: ita ꝙ ꝯtingētia ex potētia:necessitas ꝟo ex actu oriat. Cui⁹ etiā signum est/qd in his inferiorib⁹: i qb⁹ plurimū est de potentia materie viget cōtingētia:in reb⁹ ꝟo superiorib⁹ maxime act⁹

435 nām pticipātib⁹:aut
S.q.14. oino nō est:aut ꝫ qd
ar.13. est ꝯtingētia: simplr̄
Et.q.57 em̄ entia illa necessa
arti.13. ria sunt:ꝛ tm̄ hñt cō
Et.22. tingētie q̄tū potētie
q.95.ar cuiusdez ad mstionē
ti.1. patiuntur. Uñ actus
Et.1.dis. purus oino liber est
39.ar.5. a ꝯtingētia oino. Ue
Et.2.di. rū qꝛ potētia in reb⁹
7.q̄ō.2. mālib⁹ dr̄ia subalis
ar.2. aut ppꝛietas māe ē:
Et.1.ꝯ.c. ꝛ actualitas ex parte
67. forme se tꝫ:iō ꝯtingē
Et ꝟi.q. tia nō simplr̄:sed sen
8.ar.12. sibiliū ex mā:necessi
et ma.q. tas aūt ex forma ori
16.ar.7 ri in lr̄a de sensibiliū
Et opus. cognitione tractante
3.c.135.
ꝛ 136.

dr̄. Et qm̄ mā vt mā est in indiuiduis tm̄ sensibilib⁹ inuenit in esse reali: forma aūt esse hꝫ ꝛ pfecti⁹ absqꝫ sensibili mā admista:iccirco ꝯtingētia in indiuiduis mālib⁹ in lr̄a attribuit:nō ꝙ sola aut oia indiuidua mālia sint cōtingentia:cū etiā in vlibus mālib⁹ denī ꝯtingētia/ꝛ in celestibus nihil sit ꝯtingēs:sed qꝛ indiuidua mālia sunt primo ꝯtingētia in gñe mālinꝫ: vlia em̄ eoꝝ cū a mā recedere incipiāt ꝛ forme rōnē induīt:scd̄ario ꝯtingētia sunt. Et pp hoc ꝯtingētia ꝛ singulare sensibile ꝯnexa sunt:nō p accñs: sed p se rōne ppꝛij pncipij vtriusqꝫ. Nec ppea remouet qn mām aliq̄ necessitas sequat:aut formā aliq̄ ꝯtingētia comitet. Sꝫ bñ seqt ꝙ forme nulla ꝯtigētia adiūgat nisi rōe po^e admiste:ꝛ silr mā nulli⁹ necessitatꝫ sit causa nisi rōne act⁹/quē pticipat. Mā em̄ rōne potētie cū vtrāqꝫ ꝯdictiōis ptē respiciat necessariū nō respicit. pticipatiōe ꝟo act⁹ necessitatis expers nō est. E hoc duplr̄:qꝛ vel vt pticipat actualitatē inducēdo modū act⁹:puta qꝛ ꝟ ipm qd est esse in potētia hꝫ actu:ꝛ sic ꝯuenit sibi necessitas ordinis ad vtrāqꝫ ꝯdictiōis ptē sub disiūctiōe:ꝛ hinc puenit necessitas corruptionis vtriusqꝫ. Uel vt pticipat actū p analogiā seu pportionē ad ipsuꝫ:ꝛ sic ꝯuenit sibi necessitas dispōnū māliū:ꝛ hinc fit vt q̄dā accñā dicant ꝯseq mām vt q̄titas ꝛc. Et silr formā:cū rōne actualitatis nō ꝯsequat potētiā ꝯdictionis:sed poti⁹ actuale aliqd:qcqd ipsam nō insepabilr comitatur totū vt sic rōne potētie sequit:dico aūt vt sic.i.inq̄tū separabilis rōnem habet:q̄tum em̄ separabilitatis tantum habet elongabilitatis ab actu ꝛ proximitatis, cum potentia. Unde facile patet responsio ad omnia quesita ꝛ obiecta.
¶Ad p^m ergo dubiū dr̄ duplr̄. Primo ꝙ ꝯtingētia attribuit indiuiduis mālib⁹ nō tm̄:ꝫ primo:nō simplr̄:ꝫ in gñe sensibiliū:de quoꝝ cognitiōe est qd:ꝛ iō nō obstat ꝙ detur ꝯtingētia ꝛ in reb⁹ immālib⁹ fm̄ esse vt i voluntate:ꝛ fm rōnē vt in vlibus. Secūdo dr̄ ꝙ quātū ad presentē lr̄am spectat cōtingētia distinguunt hic nō tm̄ ꝯ necessaria:sed etiā ꝯ rōnes cōtingentiū ita ꝙ vlia ꝯtingētiū in lr̄a cōpꝛehendunt sub rōnib⁹ cōtingentiū: ꝛ nō sub ipsis ꝯtingētib⁹. Nec ꝯ hoc pōt obijci ꝙ sic nulla esset dr̄ia inter

Necessariū em̄ est sortē moueri si currit. Est aūt vnūqdqꝫ ꝯtingēs ex pte māe:qꝛ contingēs est qd pōt esse ꝛ nō esse. Potētia aūt ptinet ad mām. necessitas aūt ꝯseqt rōnē forme: qꝛ ea q̄ ꝯsequunt ad formā ex necessitate insunt. Mā āt est indiuiduatiōis pn^m. Rō aūt vlis accipit fm abstractionē forme a mā pticulari. Dictū aūt est supra^c, ꝙ p se ꝛ directe intellectus est vliū, sensus aūt singulariū: quoꝝ etiā indirecte quodāmodo est intellectus vt supra dictū est^c. Sic igit ꝯtingētia put sunt ꝯtingētia:cognoscunt directe qdē sensu:idirecte aūt ab intellectu. Rōnes aūt vles ꝛ necessarie ꝯtingētiū cognoscunt per intellectū. Uñ si attēdant rōnes vles sensibiliū, oēs scie sunt de necessarijs. Si aūt attendant ipse res:sic quedā sciētia est de necessarijs:quedam vero de contingentibus. Et per hoc patet solutio ad obiecta.

¶Utrum intellectus noster cognoscat futura. Articulus.4.

Ad quartū Sic pcedit. Ur. ꝙ intellectus noster cognoscat futura. Intellectus em̄ noster cognoscit p species intelligibiles que abstrahunt ab hic ꝛ nūc:ꝛ ita se habent indifferēter ad omne tēpus. Sed pōt cognoscere pñtia. Ergo pōt cognoscere futura. ¶ꝓ. Hō qñ alienat a sensib⁹ aliqua futura cognoscere pōt:vt pꝫ in dormiētibus ꝛ freneticis. Sed qñ alienat a sensibus magis indiget intellectu. Ergo intellect⁹ quātū est de se ē cognoscitiuus futuroꝝ. ¶ꝓ. Cognitio intellectiua hois efficacior ē ꝙ̄ cognitio quecūqꝫ brutoꝝ aīaliū. Sed q̄dam aīalia sunt q̄ cognoscūt q̄dā futura:sicut cornicule frequēter crocitātes signāt pluuiā moꝝ futurā. Ergo multo magis intellectus humanus potest futura cognoscere.

Sed cōtra Est ꝙ dr̄ eccl.8. Multa hois afflictio: qui ignorat,ptā ꝛ futura nullo pōt scire nuncio.

Rñdeo Dōm ꝙ de cognitione futuroꝝ eodē mō distinguendū est:sicut de cognitiōe cōtingentiū^c. Nā ipsa futura vt sub tpe cadūt sunt singularia: que itellect⁹ hūan⁹ nō cognoscit nisi p reflexionē:vt supra dictū est^c. Rōnes aūt futuroꝝ pñt esse vles ꝛ itellectu pceptibiles:ꝛ de eis etiā pñt esse scie. Ut tñ cōiter de cognitione futuroꝝ loquamur sciēdū est: ꝙ futura dupliciter cognosci pñt. Uno modo in seipsis. Alio mō in suis causis. In seipsis quidē futura cognosci non pñt nisi a deo, cui etiam sunt presentia dū in cursu rerū sunt futura, iuquātum eius eternus intuitus simul fertur supra totū tpis cursum:vt supra dictum est^c, cum de dei scientia ageretur. Sed put sunt in suis causis cognosci possunt etiam a nobis. Et siquidē in suis causis sint, vt ex quibus ex necessitate pueniant cognoscuntur per certitudinē scientie, sicut astrologus precognoscit eclipsim futurā. Si aūt sic sint in suis causis vt ab eis prouenant vt in pluribus: sic cognosci possunt p quādam cōiecturam^c:vel magis vel minus certam fm ꝙ cause sunt vel magis vel minus inclinate ad effectus.

Ad primū Ergo dōm, ꝙ rō illa pcedit de cognitiōe que fit p rōnes vles causarū:ex qbus futura cognosci possunt fm modū ordinis effect⁹ ad causam. ¶Ad scōm dōm, ꝙ sicut Aug. dicit.12.ꝯfes. aīa hꝫ quādā vim sortis:vt ex sui natura possit futura cognoscere. Et iō quādo retrahit a corporeis sensibus:ꝛ quodāmodo reuertitur ad seipsam fit particeps notitie futuroꝝ. Et hec quidē opinio rōnabilis esset:si ponerem⁹ ꝙ anima acciperet cognitionē rerū fm participationē idearū: sicut Platonici posuerunt^c:qꝛ sic aīa ex sui natura cognosceret vles cās oim effectuū: sed impeditur per corpus. Uñ qñ a corpis

cōtingētia ꝛ necessaria in sensibilib⁹ q̄ ad cognosci:qm̄ nec ipsa necessaria directe intelligunt ꝫ rōnes eoꝝ. Soluit em̄ hoc p interēptionē:qm̄ entia necessaria:vt sic abstrahūt ab oi tpe ꝛ mutatiōe:cū sint implia alr se hr̄e: ac p hoc eum ista sint ꝯña mām necessaria q̄to magis appropinquāt ad mām:tāto minus sunt necessaria. Entia ꝟo ꝯtingētia ecōuerso se hñt. Et ppterea formalr loquēdo negat ꝙ necessaria sensibiliū repugnēt intelligibilitati:qm̄ inq̄tū necessaria sunt nō habent aliquā repugnātiā:imo hñt pximitatem:qꝛ scibile opꝫ eē necessariū:ꝫ ꝙ q̄dam necessaria sensibilia directe nō itelligant: hoc est p accñs:quia sunt pticularia/sensibilia. Sꝫ ipsa ꝯtingētia hñt p se repugnātiā 92
ad intelligibilitatē:qꝛ vt ꝯtingētia sūt ex mā sunt:qꝛ ex potētia q̄ est māe dr̄ia:rōnes aūt eoꝝ qꝛ a mā 431
aliqlr abstrahūt q̄to a mā recedunt tāto a ꝯtingētia sepant:ꝛ pceptibiles sunt ab intellectu:ꝛ ppea merito ab ipsis ꝯtingētibus distincte sunt in proposito. Utraqꝫ tamen responsio quo ad rē in idē redit:sed p lr̄e itellectu hec explicari expedit. 92
¶Ad 2^m ꝟo dr̄ ꝙ distinctio illa q̄ adducitur sane intellectiua vera est. Nec obstant dr̄ie assignate in lr̄a: vt em̄ ex dictis pꝫ differētia inter ꝯña formā ꝛ mām in hoc/qd illa necessaria hec cō 288
tingētia sunt:intelligitur de forma vt forma seu actu:ꝛ mā vt mā seu po^a. Distinctio ꝟo ꝯñtiū tā formā q̄ mām in necessaria ꝛ cōtingētia:intelligit de forma vt ꝯplectit i se rōnē act⁹ ꝛ potētie:ꝛ silr de mā vt hꝫ rōnē potentie:ꝛ sapit rōnē act⁹ aliquo mō:vt expositum est. 419
¶Ad 3^m aūt dr̄ ꝙ articulus iste cū suo pcessu necessari⁹ ꝛ p se

est. Nec est verū ꝙ nihil aliud hinc habeatur nisi ꝙ cōtingentia in particulari p sensum:in vli ꝟo per intellectū appꝛehēdūtur. Sed hic hr̄ ꝙ ꝯtingētia absolute loquēdo sēsu nō inte^u appꝛhēdūt nisi idirecte. Uñ nō discutit ꝟ pri⁹ notū:ꝫ ponit subtilis dr̄ia iter neciū ꝛ ꝯtingēs q̄ ad cognosci:qꝛ neciū spectat ad inte^m:ꝯtingēs ad sensum:ꝛ ꝟ qꝛ ꝯtingētia i reb⁹ sensibilib⁹ ē ꝯdō ꝯñs māꝫ idiuiduātē sensibilia:necitas aūt foraꝫ fundātē oēm vlitatē. Uñ nō p accñs se hñt ꝯtingētia ꝛ necitas ad vlitatē ꝛ pticlaritatē ꝫ p se:q̄uis nō p se p^o ꝫ rōne cōis radicis. Mā em̄ vt mā radix ē ꝯtigētie atqꝫ idiuiduatiōis:ꝛ silr forma vt forma radix est necessitatis ꝛ vlitatꝫ. Et hec ꝯnexio apte assignat in lr̄a rō ꝯclōnis. quare ꝛc. ¶Sup arti.4^m.

Titulus clarus est.
¶In corpe duo. Prio rñdet q̄sito directe. Scdo āplificāddo qd nē rñdet vlr de cognitiōe futuroꝝ. ¶Quo ad p^m ē vnica distō bimēbris cū ꝯclonib⁹ iuxta singula mēbra. Distō ē futura 2^r/ fm seipsa:vel fm eoꝝ rōnes:vt de ꝯtigētib⁹ dictū ē ꝛc. ¶Cōclo p^a:futura vt sic:inte^u nō nisi reflere noscunt. Probat:qꝛ sunt singularia. ¶Cōclusio scda:futuroꝝ rōnes inte^u pceptibiles sunt:ꝛ scientie possunt esse de eis ꝛc. Probatur qꝛ vles sunt. Omnia declarāda relinquunt iuxta distinctionē in precedenti arti. de contingentibus.
¶Quo ad scōm extenditur questio ad omnia futura ꝛ non solum sensibilia ꝛ ad oēm inte^m ꝛ non solum humanum. Atqꝫ respōdetur cum distōne trimēbri singulis conclusionibus iuxta membra singula appositis.
¶Distō est futura 2^r. in seipsis/vel cāis suis:ꝛ his necc̄ijs/vl i puribus.
¶Cōclo p^a:futura in seipsis a solo deo cognoscūt pp eternitatis intuitū.
¶Cōclo scda:futura i causis necc̄ijs a nobis noscūt:certe. declarat i eclipsi.
¶Cōclusio tertia. futura in causis vt in pluribus noscuntur per cōiecturam plus ꝛ minus:iuxta inclinationem causarum : vt patet ex se. Circa hec nihil occurrit repetendum:sed pertinentia ad primo dicta in precedēti articulo pertinentia ad nunc dicta in.q.14. videantur.
¶In rñsiōe ad 2^m afferūt due opiones de cā puisiōis futuroꝝ ab aīa nr̄a

iuxta mortem pcipue:vt Grego. vult in quarto dialogo. ꝛ in somnis:vt experimur:ꝛ similiter in extasi:ꝛ vniuersaliter in alienatione a sensibus.
¶Prima est. ꝙ aīa ex sui nā ꝟ hꝫ. Scda ē. ꝙ aīa hꝫ ꝟ ex pticipatiōe supioꝝ cāꝝ. Primā, ex Aug. ꝛ platonicā dicit, ꝛ irrōnabilē:qꝛ talis modus cognoscendi.s.p participationē supioꝝ seu ideaꝝ nō est ꝯnaturalis aīe nr̄e.
¶Scdam declarat prio distiguēdo cās supiores immāles ꝛ corpales ꝛc.

ꝛ reddēdo cām quare magis in alienatiōe sensuū:qꝛ.s.in alios approximatio seu cōuersio ad spūalia p recessum a corpalib⁹ q̄ ad primas: ꝛ qꝛ noctes silentiores : aer q̄et⁹:ꝛ in somnis parui mot⁹ iteriores pcipiūt:vt pote alijs nō ipediētib⁹:ꝛ aīa ēt nō intēta aut occupata alijs quo ad scdas. 65
¶Sup.q.87.arti.1.
Titulus ex sepe dictis clarus. ¶Ly em̄ p/notat rōnē itelligēdi q̄lem ponim⁹ i spē intelligibili. Ita qd sensus est:an ipa eēntia aīe sit sibipsi vt spēs intelligibilis respectu sui vt cognite. ¶In corpe vnica est ꝯclo rñsiua q̄sito habens duas ptes. Alterā affirmatiuā/ alterā negatiuam.s. aīa nr̄a nō p eēntiam suā:sed p actuꝫ suꝫ se cognoscit. Circa quam facit tria. Primo pbat eā quo ad vtrāqꝫ partē sit'. Secūdo declarat ptē affirmatiuā: quid.s.sit ille suus act⁹ :ibi/Si igit intellect⁹ hūanus. Tertio manifestat modos qb⁹ aīa cognoscit se p suum actum. ¶Quo ad primū ponitur talis rō. Intell's nr̄ ē i pura potentia in gñe intelligibili.ergo nō cognoscit se per ppam eēntiam:sed per actū suum. Hui⁹ rōnis i lr̄a prio ponit rō ꝯñtie expsse:ꝛ añtis eliciti ue. Deide pbat añs. Et tertio rñdet tacite obiectioni. ibi/ sic etiam platonici ꝛc. ¶Rō añtis ꝛ ꝯñtie simul ē hec ppō: Unū qdqꝫ est cognoscibile fm qd est in actu : et nō fm ꝙ in potētia. p bat prio autoritate Ari.9.meta. te.t.xx. Scdo ex rōne obi cognoscibilis.s.entis ꝛ veri : hoc modo/nulla res habet rationē alicuius entis aut veri nisi scdm qd in actu rationē illius hꝫ vel participat ꝛc. ergo nec rationem nature cognoscibilis:consequentia patet:qꝛ nihil cognoscitur nisi ens ꝛ verum. Antecedens est per se notum:non enim domus in potentia habet rationē domus:nec album in potentia habet rationem albi. vnde nō potest cognosci vt domus ꝛ album. Tertio inductione inchoante a sensibilibus vt cognoscuntur a sensibus:quia coloratum nō sentitur visu nisi sit actu coloratum:ꝛ deinde a sensibilibus vt percipiuntur intellectu nostro:in cuius signum:materia non cognoscitur nisi per analogiam ad formam ex primo phy. Et demum ad separata a materia deueniendo : qꝛ in eis quelibet ita se habet ad hoc quod sit intelligibilis per seipsam: sicut se habet ad hoc quod sit actu. Et manifestatur hoc graduando intelligentias peripateticis:secundum quorum documenta processit:sed etiā platonicis. Unde inquit qd etiam platonici posuerunt intellectum infra intelligibile:ꝛ probat qꝛ intellectus nō intelligit nisi participatione intelligibilis. participans autem constat esse infra participatum.
¶Circa antecedens occurrit dub. quia falsum videtur:quoniam siue intellectus sit idem quod esse anime siue non:oportet inquit Sco. in.1.di.3.q.7. vt sit in se actus quidam. Tum quia potentia ad accidens seu operari nō fundatur super pura potentia. Tum qꝛ substātia anime actus est vt in scdo de anima dicitur:ꝛ intellectus quoqꝫ si potētia est/in ipsa essentia est vt subiecto. ergo ꝛc.
¶Circa idē añs dubiū ē:an sit faciēda vis i vocabulo itelligibilis, an ly

sensibus abstrahit futura cognoscit. Sꝫ qꝛ iste modus cognoscēdi nō est ꝯnālis intellectui nr̄o:ꝫ magis vt cognitionē a sensib⁹ accipiat:nō est fm naturā aīe ꝙ futura cognoscat cū a sensibus alienatur: sed magis per impressionē aliquarū cārū supioꝝ spūaliū ꝛ copaliū. Spūaliū^c qdē:sicut cū virtute diuina ministerio angeloꝝ intell'us humanus illuminatur : ꝛ phātasmata ordinantur ad futura aliqua cognoscenda:vel etiā cuꝫ per operationē demonū fit aliqua cōmotio in phātasia^c, ad presignandū aliqua futura q̄ demones cognoscunt:vt supra dictū est^c. Hmōi aūt impressiones spūaliū causarum magis nata est aīa hūana suscipe cū a sensibus alienatur,:qꝛ p hoc ppinquior fit sbijs spūalibus ꝛ magis libera ab exteriorbus inquietudinibus. Contingit autem ꝛ hoc p impressionē supioꝝ cārū corporaliū māliū. Manifestū est em̄ ꝙ corpa superiora imprimunt in corpora inferiora. Uñ cū vires sensitiue sint actus corpaliū organoꝝ: ꝯñs est ꝙ ex ipressiōe celestiū corpoꝝ imutet quodāmodo fantasia. Uñ cum celestia corpora sint cā multoꝝ futuroꝝ, fiūt in imaginatione aliqua signa quoꝝdā futuroꝝ. Hec aūt signa magis percipiunt in nocte ꝛ a dormiētibus q̄ de die ꝛ a vigilantibus : qꝛ vt dr̄ in lib. de som. ꝛ vigi. q̄ deferuntur de die dissoluūtur magis. Pl's est em̄ sine turbatiōe aer noctis eo ꝙ silentiores sunt noctes:ꝛ in corpore faciūt sensum pp somnuꝫ:qꝛ parui motus interiores magis sentiunt a dormientibus q̄ a vigilantibus. Hi vero motus faciunt fantasmata ex quib⁹ puident futura, ¶Ad tertiū dōm, ꝙ aīalia bruta nō habēt aliquid supra fantasiā qd ordinet fantasmata:sicut habent hoies rōnes. Et iō fantasia brutoꝝ aīalium totalr sequitur impressionē celestem. Et ideo ex motibus hmōi aīaliuꝫ magis pñt cognosci q̄dā futura (vt pluuia ꝛ hmōi) q̄ ex motibus hominum q̄ mouentur p cōsilium rōnis. Unde phs dicit in lib. de som. ꝛ vi. ꝙ quidam imprudentissimi sunt maxime preuidentes. Nam intelligētia horum non est curis affecta : sed tanq̄ deserta ꝛ vacua ab omnibus, ꝛ mota secundum mouens ducitur.

¶Quomodo anima itellectiua cognoscat seipsam ꝛ ea que in ea sunt. Qo.87.

Deinde Cōsiderādū est quomodo anima intellectiua cognoscat seipsam:ꝛ ea que in se sunt. ¶Et circa hoc queruntur quatuor. Primo vtrum cognoscat seipsam per suam essentiam. Secūdo quomodo cognoscat habit⁹ in se exñtes. Tertio quomodo intellectus cognoscat proprium actuꝫ. Quarto qūo cognoscat actum voluntatis.

¶Utrū anima intellectiua seipsam cognoscat per suam essentiam. Arti.1.

Ad primū Sic pcedit. Ur qd aīa intellectiua seipsaꝫ cognoscat per suā eēntiam. Dicit em̄ aug.9. de trini. ꝙ mens seipsaꝫ nouit per seipsam qm̄ est incorporea.
¶ꝓ. Angelus ꝛ aīa humana cōueniūt in genere intellectualis subē. Sed angelus intelligit seipsum per essentiam suam. Ergo ꝛ aīa hūana. ¶ꝓ. In his que sunt sine materia idem est intellectus ꝛ qd intelligit:vt dr̄ 3. de aīa. Sed mēs hūana est sine materia. Nō em̄ est actus corpis alicui⁹:vt supra dictum est^c. Ergo in mente humana est idem intellectus ꝛ quod intelligitur. Ergo intelligit se per essentiam suam.

Sed contra Est, ꝙ dicit in.3. de aīa : ꝙ intellectus intelligit seipsum sicut ꝛ alia. Sed alia non intelligit p essentiā eoꝝ:sed p eoꝝ similitudines. Ergo neqꝫ se itelligit p essentiā suā.

Respondeo Dōm, ꝙ vnūqdqꝫ cognoscibile ē fm qd est in actu:ꝛ nō fm ꝙ est in potentia : vt dicitur in.ix. meta. Sic em̄ aliqd est ens ꝛ verum:qd sub cognitiōe cadit: put actu ē. Et hoc q̄idē manifeste apparet in rebus sensibilibus. Non enim visus percipit coloratū in potētia:sed solum coloratum in actu. Et similiter intellectus:manifestū est ꝙ inq̄tū est cognoscitiu⁹ rerū materialiū nō cognoscit nisi qd est actu. Et inde est ꝙ nō cognoscit materiā primā nisi fm pportionē ad formam:vt dr̄ in primo phy sic. Unde ꝛ in substantijs imālibus fm ꝙ vnaqueqꝫ eaꝝ se hꝫ ad hoc ꝙ sit in actu per eēntiā suā : ita se hꝫ ad hoc ꝙ sit per suā essentiā intelligibilis. Essentia igitur dei que est actus purus ꝛ perfectus est simpliciter ꝛ perfecte fm seipsam intelligibilis. Unde deus per suam essentiā nō solum seipsum, sed etiā oia intelligit. Angeli aūt essentia est quidem in genere intelligibilium vt actus:nō tñ vt actus pur⁹ neqꝫ cōpletus. Unde eius intelligere nō ꝯpletur per essentiā suā. Etsi em̄ per essentiam suam se intelligat angelus^c : tamen nō oia potest per essentiam suā cognoscere:sed cognoscit alia a se per eorum similitudines^c. Intellectus autez humanus se habet in genere rerum intelligibilium, vt ens in potentia tm̄:sicut ꝛ materia prima se habet in genere rerū sensibilium^c. Unde possibilis nominatur. Sic igit in sua essentia considera-

nes actū ꝛ potentiā. Pria em̄ qꝛ est actus pur⁹ nulli oino potentie admistus ꝛ cōplet⁹ fm totā entis latitudinē:ita ꝙ sua actualitas continet oia actu eminētissimo:qꝛ sic inq̄ est in eēndo:ita est in intelligēdo:ita ꝙ est itelligibilis p seipsam ꝯtinēs oia intellibilia:ꝛ sic p eēntiā suā intelligit nō solū se ꝫ oia alia:ꝛ nihil ex̄ se intellere pōt. Aliaꝝ ꝟo intelligētiaꝝ essentie sunt act⁹:nō tñ puri nec cōpleti:ita ꝙ eo qꝛ act⁹ sunt in gñe intellibiliū:iō p seipsas intelligibiles sunt actu : eo ꝟo qꝛ nō sunt puri ꝫ potentie pmisti plus et min⁹:ac p hoc nō ꝯtinēt oia intellibilia in seipsis actu : iō p seipsas nō sufficienter cognitiōeꝫ pariūt aliorꝝ. Ultie āt itell'ua lis sube eēntia pura potētia iure ē in gñe intellibiliū ac p hoc nec suijpsius nec aliorū p seipsaꝫ cognitionē nata est facere. Ex his.n. hr̄ rō ꝛ ꝯñe ꝛ añtis ꝯñe qdē:qꝛ si vnūqdqꝫ sicut se hꝫ ad actū ita ad intellibilitatē : ꝯñs est:si aliqd ex se nihil hꝫ actus, nihil hꝫ fm se intellibilitatis : ac p ꝟ intellect⁹ q̄ ē pura po^a in gñe itellibiliū nō ē p seipm itellibilis. Añs ꝟo:qꝛ ex q̄ itell's supm⁹ ē actus pur⁹ : ꝛ ꝯnr se hñtes hñt aliqd act⁹ ꝛ aliqd po^e crescente sp potētia cū elōgatiōe ab actu puro: ꝯñs est iuxt reꝝ ordinē vt vltim⁹ itellect⁹ pura potētia sit i illo gñe. De inde pbat añs spālr autoritate Ari.3. de aīa.tex.5.ꝛ a qd nois qꝛ polis noiat. Tertio rñdet tacite obiōni:vbi aduerte ꝙ obiectio cū ei⁹ origine ē hec:qꝛ.n. et dcis i lr̄a expsse hñr duo. Primū ꝙ itellect⁹ nr̄ ex seipso hꝫ ꝟtutē vt intelligat. Scdm ꝙ intell's nr̄ ex seipo non hꝫ ꝟtutē vt itelligat:hinc fit vt ordo itellectuū sit ifra ordinē intellibiliū. Si em̄ pfectio itellect⁹ nr̄i quā ex se hꝫ sufficit ad ꝟ ꝙ itelligat:ꝛ nō ad ꝟ ꝙ itelligat:necio seqtur ꝙ plus pfectiōis reqrit ad ꝟ ꝙ aliqd itelligat q̄ ad ꝟ qd aliqd intelligat. Et qm̄ videbat diuus Tho. hoc ex dictis cōseq : ꝛ ꝟ pma facie nō vr̄ ē veꝝ, imo tāq̄ incōueniēs poterat sibi obijci : iō excludit hāc fantasiaꝫ: oñdēs hoc esse acceptandum vt conueniens:non solum pe-

436
2.ꝯ.c.96
pn^e et
co.2.fi.
Et li.3.c.
46.
et ꝟi.q.
8.art.6.
co.fi.
Et.2. de
aia.le.6
fi.
et li.3.le.
8.co.1.
363
283
280
81 c
281

intelligibile sumat̄ cōiter p ol re immāli. Et pᵐ est q̄rere an intellect⁹ nr̄ sit pura potētia in gn̄e intelligibiliū .i. sub hoc gn̄e qd̄ vocat̄ itelligibile. Scd̄m v̄o an sit pura potētia in gn̄e intelligibiliū .i. entiū immāliū. Refert aūt p̄imū quouis mō itelligat̄: qm̄ iuxta pᵐ sensum limitata ē ppō: iuxta 2ᵐ v̄o extēsa est tā ad ordinē itelligibiliū vt sic q̄ ad ordinē intell'uū vt sic. Ita q sensus esset q intell's nr̄ est pura potētia ⁊ in ordine itelligibiliū ⁊ i ordine itell'uū.

Est aūt pter diuersitatē sensuū rō dubitādi: q̄ si intell's nr̄ est pura potētia in gn̄e vtroq̄: ꝯn̄s est q sicut ex se nō hz rōnē itelligibilis: ita nō hz v̄tutē itelligēdi: cui⁹ oppositū in lr̄a dr̄. Si aūt i altero gn̄e .s. itelligibiliū ē pura potētia:
419 seq̄t̄ q itell's nr̄ nō est infim⁹ i ordie itell'uū q̄ pōt dari iferior: q̄ .s. sit pura potētia i ordine intell'uū maxie
422 distans a primo q̄ est
435 purus actus.
b
¶ Circa illā ppōnem .s. q ordo intelligibiliū est sup̄ra ordinē intellectuū: dubium oc
425 currit: q̄ aut itelligit̄
438 simpl'r: aut s̄z qd. Nō s̄m q̄d: q̄ penes ordinem s̄m quid nō graduātur entia in vni-

tus se hz vt potētia intelligēs. Vn̄ ex seipso hz v̄tutē vt itelligat: nō aūt vt intelligatur: nisi s̄m id qd̄ fit actu. Sic em̄ etiā platonici posuerūt ordinē entiū intelligibilium supra ordinem intellectuū: q̄ intellectus non intelligit nisi per participationē intelligibilē. Participās aūt est infra participatū s̄m eos. Si igit̄ intellectus hūanus fieret actu per participationes formaꝝ itelligibiliū separataꝝ: vt platonici posuerunt[c]: per hm̄oi participationē reꝝ icorporeaꝝ itell'us hūanus seipsum intelligeret. Sz q̄ cōnāle est intellectui nr̄o s̄m statū p̄ntis vite q ad māalia ⁊ sensibilia respiciat: sicut supra dictum est[c]: ꝯn̄s est vt sic seipm̄ itelligat intell's noster s̄m q fit actu p spēs a sensibilibus abstractas per lumē intellectus agētis: qd̄ est actus ipsoꝝ itelligibiliū: ⁊ eis mediātibus itelligit itell's possibilis. Non ergo p eēntiā suaꝫ: s̄z p actū suum se cognoscit intellectus noster[c]. Et hoc dupl'r. Vno quidē mō parti-

uerso. Nec simpl'r: q̄ cōstat q intellectus vt sic nobilior est q̄ intelligibile qm̄ intellect⁹ signat aliqd viuēs: cū intelligere viuere sit: intelligibile v̄o abstrahit a viuo ⁊ nō viuo. Et rursus intelligibile est ppter intell'm: sicut accn̄s ppter subām: ⁊ nō ecōuerso. Et sil'r intelligibile pōt esse accn̄s: vt pꝫ de spēbus intelligibilib⁹: intellect⁹ aūt est subā. Et ꝯfirmat̄: q̄ ex hoc seq̄tur q q̄lꝫ intell's vt sic esset pura potētia: aut si dat̄ latitudo inter eos: qd̄ q̄to intellectus est superior: tāto est magis in potentia: qd̄ est manifeste falsum: pbat̄ sequela: q̄ si intelligibile est supra intell'm: hoc nō est nisi sicut act⁹ est supra potētiā: ⁊ cū q̄libet intell's extēdat se ad ens s̄m commune ei⁹ rōnē: ꝯn̄s ē q quilibet se habeat ad totū ens vt potētia ad actū ac p hoc quilꝫ sit pura potētia vel si aliqua dat̄ latitudo: cum ꝯstet q q̄to intellect⁹ est superior: tāto plures ⁊ magis entis dr̄ias nouit: sequet̄ q altior intell's hz ampliorē potētiā: vtpote respectu amplioris intelligibil': ⁊ sic itell's diuin⁹ vt itellect⁹ est/ eēt purissima potētia: qd̄ nefas ē cogitare. ¶ Ad euidētiā hoꝝ sciēdū est: q cū duplex rerū ordo in vniuerso inueniatur .s. intelligibilis ⁊ sensibilis: ⁊ ille immaterialitate iste mā ꝯstet: Verū vt cōcludit Auer. in .3. de aia. cō. 5. diuidit̄ in mām ⁊ formā: ita q q̄admodū in gn̄e sensibiliū aliqd est vt in pura potētia: ⁊ aliqd vt act⁹ ⁊c. ita in gn̄e rerū immaterialiū. Cū aūt itelligere exigat intell'm ⁊ itelligibile: ⁊ pportio itell's vt sic ad itelligibile sit pportio pfectibilis ad ppriā pfectionē: cū in hoc ꝯsistat intell's in actu q sit intelligibile: vt ex supra dict' pꝫ: ꝯn̄s est vt entia imālia in duos distribuant̄ ordines .s. intelligibilium ⁊ itell'alium. Et qm̄ itelligibile ꝯstat ex imālitate pfectiua: ꝯn̄s est vt sicut res se hz ad hoc qd̄ sit imāl'r pfectiua: ita se hz ad hoc q sit itellectualis. Qd̄ em̄ inlligibile exigat imālitatē pꝫ ex eo qd̄ nullū māle est itelligibile/ nisi p abstractionē a mā. Qd̄ v̄o exigat pfectiuitatē pꝫ ex eo q itell's ex h̄ ꝯstituit̄ in actu/ q̄ hz ipm̄ itelligibile. Vn̄ sub hoc gn̄e qd̄ est itelligibile: essentia diuina est oino vt act⁹ pur⁹: q̄ imālis cū sit ita est pfectiua itell's respectu ois intelligibilis/ q respectu nulli⁹ hr̄e pōt rōnē pfectibilis. Essentia v̄o angelica se hz vt act⁹ q̄dē: s̄z pmistus potētie: q̄ sic pficit itell'm: vt sit pfectibilis p alia itelligibilia: vn̄ quelꝫ intelligētia pter primā intelligit aliqd extra se. Essentia v̄o aīe nr̄e se hz vt pura potētia. Ex eo em̄ qd̄ est imālis ꝯtinet̄ infra istud gen⁹: s̄z ex eo q pfectiuitatē nullā hz in actu ex se: qd̄ manifestat receptio oim̄ itelligibiliū in ea: ⁊ ipsius in nullo: pure potētie locū tꝫ: ac p hoc infimo loco posita terminat genus itelligibiliū. Sensibilia siquidē dn̄r intelligibilia in potētia equiuoce ab aīa: aīa enim est itelligibilis in potētia vt infra genus intelligibiliū ꝯtēta: res v̄o sensibilis dr̄ itelligibilis in potētia: vt res extra gen⁹. Et rursus aīa dr̄ itelligibilis in potētia ppria: res v̄o sensibilis dr̄ itellectualis potētia extrīseca/ imo alteri⁹ gn̄is .s. ipsi⁹ aīe: q̄ pōt facere eā itelligibilē. Vn̄ Auer. in lib. de sensu ⁊ sensa. pulchre dixit: q res sensibilis trāsfert̄ de ordine in ordinem: cū fit p intell'm agētē itelligibilis actu. Q̄ v̄o intell's ꝯstat imālitate pfecta seu pfectibili p ipm̄ intelligibile: ꝯn̄s est vt vnūqd̄q̄ q̄ad[m] se hz ad hoc qd̄ fit p intelligibile vt sic pfectū: ita se hz q itelligat: q em̄ ad itell'm exigat̄ q sit imālis planū est: qd̄ v̄o sit pfect⁹ vel pfectibilis p itelligibile ex radice cognoscitiui gradus pꝫ: ostensum est em̄ supra q ex hoc ipso qd̄ res est nō solū ipsa sed alia/ est cognitiua: ⁊ ꝯn̄r ex hoc qd̄ res est non solū ipsa sed alia itelligibil'r: est itellectiua: esse aūt alia itelligibil'r cū ꝯtingat ⁊ actu ⁊ potētia nihil aliud est q̄ pfectū vel pfectibile esse p itelligibile vt sic. Vn̄ in ordine intell'uū diuin⁹ intell's q̄ est ipsum totū suū intelligibile in actu 2°: est act⁹ purus. Angelicus v̄o q̄ est totū suū nāle intelligibile in habitu seu in actu primo cū nō oia simul actu intelligat hz rōnē actus permisti potētie: ⁊ h̄ est magnus latitudo s̄m q q̄lꝫ intell's est semp suum primo intelligibile qd̄ est ppria essentia. Intell's em̄ q̄ est actuali⁹ ⁊ vl'ius intelligibile: ē nobilior: itell's v̄o human⁹ q̄ nullū actu itelligibile est: eo

q est sicut tabula rasa: est pura potētia in ordine ēt intell'uū: hz em̄ q intellect⁹ sit ex eo pfectibilis p intelligibile vt sic: q v̄o in pura potentia ex eo qd̄ nullū actu intelligibile actu aut habitu hz ex sui nā. Ex his aū facile r̄nderi pōt ad dubia mota. Ad pᵐ em̄ iā pꝫ q stat aliqd esse purā potētiā in gn̄e imāliū: ⁊ tn̄ actū in gn̄e sensibiliū. Vn̄ Sco. deceptus est: ac si pura potētia in gn̄e intelligibili esset pura potētia simpl'r in gn̄e entium.

culariter: s̄m q Sortes vel Plato percipit se hēre aīam intellectiuam: ex hoc q pcipit se intelligere. Alio mō in vl'i s̄m q nām humane mentis ex actu intell's cōsideramus. Sed verum est q iudiciū ⁊ efficacia huius cognitionis p quā nām aīe cognoscim⁹ cōpetit nobis s̄m deriuationē luminis intellectus nr̄i a veritate diuina: in qua rationes oīum rerū cōtinent̄: sicut supra dictum est[c]. Vn̄ aug. dicit in .ix. de tri. Intuemur inuiolabilē veritatē: ex qua pfecte quātū possum⁹ diffinimus nō qualis sit vniuscuiusq̄ hois mēs: sed qualis esse sempiternis rōibus debeat. Est autem dr̄ia inter has duas cognitiones. Nā ad primā cognitionem de mente habendam sufficit ipsa mētis p̄ntia q̄ est p̄ncipiū actus: ex quo mens pcipit se ipsam. Et iō dr̄ se cognoscere p suā p̄ntiam. Sed ad secūdā cognitionē de mēte habendā nō sufficit eius p̄ntia: sed requiritur diligens ⁊ subtilis inquisitio. Vn̄ ⁊ multi nām

Aia em̄ est act⁹ corporis sensibilis: est aūt potentia pura intellectualis. ¶ Ad 2ᵐ v̄o iā pꝫ q intell's nr̄ est pura potētia i vtroq̄ ordie .s. itellectualis ⁊ itellis: diuersa tn̄ rōe. Et ad obōnē i opp̄ᵐ negat̄ seq̄la: qm̄ nō ē par rō de intell'u ⁊ itelligibili re'u pure potētie: q̄ 10
potētia est ꝯdō diminuēs rōnē itelligibili nō aūt rōnē itell's. Et 4
hoc q̄ itelligibile hz rōnē pfectiui: intell's v̄o hui⁹ disfficti qd̄ ē pfecti aut pfectibil'. Cōstat em̄ q potētia minuit rōnē pfectiui nō aūt pfectibilis. Et ad hoc ptinet rō q̄ innuit i lr̄a: q̄ .s. pl's requirit̄ ad hoc qd̄ aliqd dicat̄ absolute intelligibile q̄ intell's:

quia ordo intell'uū est infra ordinem intelligibilium.
¶ Ad 3ᵐ dōm/ q q̄uis possit dici q intell's ⁊ intelligibile se h̄nt sicut excedētia ⁊ excessa: q̄ ille subā viuēs finis gr̄a cui⁹ ⁊c. illud v̄o act⁹ ⁊ ppria pfectio viuētis vt sic ⁊c. Vr̄ tn̄ mihi q formal'r loquēdo de intellectu ⁊ intelligibili vt sic: superior simpl'r sit ordo intell'uū: qm̄ pportio intell's ad itell[e] est pportio vel pfecti vel pfectibilis ad ppriā pfectionē. Cōstat āt q duaꝝ rōnū formaliū se h̄ntiū vt ppria potētia ⁊ ppri⁹ act⁹: illa q̄ hz rōnē act⁹ est simpl'r nobilior: vt pꝫ. Et ꝯfirmat̄ hoc authoritate Arist. 12. met. cō. 51. vbi vult/ q si de⁹ itelligeret aliqd extra se: q h̄ret aliqd nobili⁹: q̄ itellig[e] est ppria pfectio intell's. Ad oba v̄o in opp̄ᵐ dr̄: ⁊ p̄mo ad pᵐ 2ᶜ. Primo q s̄m est q intellig[e] abstrahat a vita: imo eiusdē vite cā nobilior est intellig[e] q̄ itell's: q̄ h̄ vt mā: illud vt forā. Scd̄o dr̄: q eē viuū eē sbaꝫ ⁊ alia hm̄oi accidūt itellectui ⁊ itelligibili vt sic: sicut eē figurā accidit triāgulo vt hz tres: ⁊ vl'r oē qd̄ ē extra dr̄ialē ꝯceptū iferioris alicui⁹ siue supius sit siue iferi⁹ accn̄s .i. extra rōnē forālē ē. Vn̄ penes ista nō ē ꝯsiderāda nobilitas reꝝ: ⁊ rō in pmptu ē: q̄ rōnes reꝝ pēsande sunt ex ppriis tm̄ q̄ cōueniūt eis p se p̄mo: ⁊ nō rōne supioꝝ aut iferioꝝ. itell'ui aūt ⁊ itelligibili vt sic ꝯuenit p̄dcā pportio/ s̄m quā itell's māifeste ē iferior. Ad ꝯfirmationē v̄o vlt⁹ adductā negat̄ seq̄la. Et ad pbōnē admissa illa negatiua .s. q itellig[e] nō ē supra itell'm: nisi sicut act⁹ potētia. R̄ndet̄: q cū ordo supioritatis supponat distōnē iter supi⁹ ⁊ iferi⁹: ꝯn̄s est q vbi itell's ⁊ itelligibile sunt idē: ibi ordo p̄uenit̄ ab idētitate: nec pōt esse ordo s̄m rē/ sed rōne tm̄: ⁊ qm̄ idētitas p̄uenit habitudinē potētie ad actū q̄ distōnē exigit. Restat q ordo intellectuū ⁊ itelligibiliū nō nisi vbi intelligibile distinguit̄ aut distingueret̄ ab itell'u: pprie locū h̄. Et iō falsa est illa ꝯn̄a. q̄ q̄lꝫ itell's se hz ad totū ens vt potētia ad actū: imo itell's diuin⁹ se hz ad totū ens vt actus toti⁹ entis: vt supi⁹ discussuꝫ fuit. Et q̄to itell's est supior/ tāto est magis in actu re[u] toti⁹ entis. Quelꝫ em̄ itelligētia est totū ens ptim i actu scd̄o: ⁊ ptim i actu p̄mo. Et iter eas q̄to supior: t̄[9] entis est i actu scd̄o/ ⁊ min⁹ in actu p°: q̄ tāto hz vl'iorē eēntiā: quā semp ituet̄: ⁊ vl'iores spēs cōcomitant̄. Nr̄ aūt sol⁹ itell's est q̄ est totū ens i po[a]: ita q nec i actu p° nec scd̄o est aliqd eoꝝ q̄ sunt: vt dr̄ in .3. de aia: sed poll's tm̄ vocatus intellectus.
¶ Quo ad scd̄m/ ostēdit qd sit ille actus: per quē intellectus noster nouit seipsum. Et hoc ostendit ex dr̄ia inter modū intelligēdi attributū intellectui a Plato. ⁊ attributū ab Aristo. Ille em̄ posuit q intelligimus per participationē idearū: iste q per collectionē a sensibus: ⁊ ꝯn̄r apud illū act⁹ intellectus est participatio idearū: apud istum acceptio a sensibilibus: ac per hoc apud illum act⁹ per quē intellectus nouit seipsum est participatio superiorum. Apud Arist. v̄o species a sensibus collecta lumine intellectus agentis: ⁊ quia hoc experimur cōnaturale nobis pro statu isto ⁊c.
¶ Circa hāc partem aduerte diligēter inserta verba in lr̄a .s. q intellect⁹ agēs est actus ipsoꝝ intelligibiliū q̄ abstrahūt a materia: ⁊ eis mediātibus intelligit intellect⁹ poll's. Remāserāt em̄ duo dubia ardua valde: alterū de intellectu poll': alterū de intellectu agēte. De poll' q̄dē tale: res sensibilis intelligibilis in potētia sufficiēter fit ex p̄ntia intell's agētis intelligibilis actu: q̄ intellect⁹ poll's sub lumine intell's agētis fit intelligibilis in actu: q̄ aīa nr̄a p seipsam/ seipsaꝫ nouit. Prīa ꝯn̄a pbat̄: q̄ si id qd̄ est in potētia remotiori pōt secluso oi alio a tali agēte fieri tale in actu: q̄ id qd̄ est in potētia min⁹ remota: s̄z ꝯstat rē mālē esse intelligibilē in potentia remotiori q̄ sit intell's poll's: q̄ q̄uis vtrūq̄ sit intelligibile in potentia: intell's tn̄ est intra gen⁹ intelligibiliū: res aūt mālis extra: si igit̄ fantasma sensibile cū intell'u agēte sat est ad faciēdū intelligibile i actu: cur nō hoc itelligibile qd̄ est intell's poll's vna cū agēte ad hoc sat est cū sit spiritualior? De agēte v̄o: q̄ si intellectus agens est pars potestatiua aīe: vt superi⁹ determinatū est: cū ipse nō sit pura potentia: sed sit actus in gn̄e

intelligibiliū: vt pꝫ hic. ⁊ in tertio de anima: cur ipse p seipsum nō intell'r ab aīa: ⁊ sic aīa per seipsam .i. absq̄ oi extraneo obo intelligit seipsam? ¶ Ambo siq̄dē hec dubia: his pauculis v̄bis interiectis diu⁹ ille intell's exclusit: dū patefacit ordinē quo intell's agēs actus ē ⁊ pfectio poll's. Recolēdū est q ad h̄ q aliqd sit intell'ibile in actu exigit̄ q possit pficere itellectū obiue: alioq̄n intell'ibile in actu nō est: ⁊ ppea eo mō q̄ aliqd se hz ad pficiēdū ite[m] obiue:

ita se hz ad h̄ q sit intell'ibile i actu. Duobus āt modis ꝯtingit hoc fieri .s. mediate ⁊ imediate: ⁊ qd̄ imediate q̄dē pt: ꝯstat q p seipm̄ intell'ibile est in actu: qd̄ v̄o mediate nō nisi mediāte illo qd̄ est nāl'r mediū: vt de se pꝫ. Vn̄ q̄ itell's agēs respcū intell'ibiliū māliū ē act⁹ imediate: respectu v̄o intell's poll's ē actus mediātib⁹ intell'ibilibus reꝝ māliū: vt in lr̄a dr̄: iō res sensibiles p̄nt imme diate .i. absq̄ alio obo medio pficere intell'm obiue: ipse aūt seipm̄ nō. Et sil'r q̄ intell's agēs nō pficit obiue intell'm polleꝫ imediate: s̄z mediātibus intell'ibilib⁹ māliū: quoꝝ p̄io ē act⁹: iō nec ipe p seipꝫ absq̄ alio medio obo intelligit̄: oia q̄ soluūt ex ordine mediationis in lr̄a assignato.
¶ Quo ad tertiū modos duos qb⁹ itell's per suū actū se nouit ōn̄surus tria dt. P̄io modos ipsos. Alter termiat qōem an est: alt' qōnē q̄d ē. Scd̄o r̄ndet tacite obioni ex autoritate aug. dicētis: q nouim⁹ q̄d ē aīa p v̄itatē diuinā: equocatio em̄ ōn̄dit in ly p: qm̄ ly p actū suū/ denotat h̄itudinē medii termini: ly v̄o p/ v̄itatē p̄mā/ denotat h̄itudinē cāe p̄me: a q̄ est ois efficacia iudicii ⁊c. Tertio p declatiōe q̄ꝫ doctrine Aug. addit dr̄ias iter has cognitiōes ad ppoᵐ: q ad p̄mā sufficit aīa p̄ns suo actui: ad scd̄am exigit valde diligēs inq̄sitio: qm̄ vt in .1. de aīa dr̄: oīo ⁊ penit⁹ difficillimoꝝ ē aliq̄d de ea fidem accipere.
¶ In r̄nsiōe ad scd̄m/ occurrit qd̄ restabat dub. q̄no .s. stat simul q aīa s̄m sbām sit pura potentia: ⁊ qd̄ s̄m vnā eius ⁊ ab ea v̄tutē .s. intell'm agētē sit actus in eodeꝫ gn̄e: impole em̄ est vt vis

aīe ignorant ⁊ multi ēt circa nām aīe errauerūt. Propter qd̄ Aug. dicit .10. de tri. de tali inquisitiōe mētis. Nō velut absentē sequerat mēs cernere: sed p̄ntē q̄rat discernere .i. cognoscere dr̄iaꝫ suā ab aliis rebus: qd̄ est cognoscere quidditatem ⁊ naturam suam.

Ad primū Ergo dōm, q mēs seipsam p se nouit: q̄ tādē in suipsi⁹ cognitionē puenit: lꝫ p suū actū[c]. Ipsa em̄ est que cognoscit̄: q̄ ipsa seipsam amat: vt ibidē subdit̄. Pōt em̄ aliqd dici p se notum dupl'r. Vel q̄ p nihil aliud in eius notitiā deuenit̄: sicut dn̄r prima principia p se nota. Vl' q̄ nō sunt cognoscibilia p accn̄s sicut color ē p se visibilis: suba aūt p accn̄s. ¶ Ad scd̄m dōm, q eēntia angeli est sicut act⁹ in genere intelligibiliū. Et iō se hz ⁊ vt intell's: ⁊ vt intell'm. Vn̄ angelus suā essentiam p seipm̄ apprehēdit: nō aūt itell'us humanus: q̄ vel est oino in potētia respectu intelligibiliū: sicut intell'us poll's: vel est act⁹ intelligibiliū q̄ abstrahuntur a fantasmatibus sicut intell'us agēs. ¶ Ad tertiū dōm, q verbū illud ph'i vl'r verū est in oi intell'u. Sicut em̄ sensus in actu est sensibile pp silitudinē sensibilis: q̄ est forma sensus in actu: ita intell'us in actu est intell'm in actu pp silitudinē rei itellecte q̄ est forma intell's in actu[c]. Et iō intellect⁹ hūanus: q̄ fit in actu p spēm rei intellecte p eādē spēm intelligit̄: sicut p formā suā. Idē aūt ē dicere: q in his q̄ sunt sine materia idē est intellectus ⁊ q intelligitur: ac si diceret̄ q in his que sunt itellecta in actu idē est intellectus ⁊ qd̄ intelligitur. Per hoc em̄ aliqd est intellectū i actu qd̄ est sine materia. S̄z in hoc ē dr̄ia: q̄ quorūdā essentie sunt sine mā: sicut sube separate quas āgelos dicim⁹: quaꝝ vnaq̄q̄ ⁊ est intellecta: ⁊ ē itelligēs. S̄z q̄dā res sunt quaꝝ eēntie nō sunt sine materia: s̄z solū silitudines ab eis abstracte. Vn̄ ⁊ cōmē. dicit in .3. de aia: qd̄ ppō iducta nō hz veritatē nisi in substātiis separatis. Verificat̄ em̄ quodammodo in eis q i h̄ v̄ificat̄ i aliis: vt dcm̄ ē[c].

¶ Utrū intellectus nr̄ cognoscat habitus anime per essentiam eorum. Arti. 2.

Ad scd̄m Sic proceditur. Vr̄ q intellectus nr̄ cognoscat habitus aīe p eēntiā eoꝝ. Dicit em̄ augu. 13. de tri. Nō sic vr̄ fides in corde in quo est sicut aīa alteri⁹ hois ex motib⁹ corpis vr̄: sed eā tꝫ certissima scia: clamatq̄ cōscia. Et eadē rō est de aliis habitibus aīe. Ergo habitus aīe nō cognoscunt̄ per act⁹: s̄z per seipsos. ¶ P̄. Res materiales que sunt extra aīam cognoscunt̄ p hoc quod similitudines earū sunt presentialiter in anima. Et ideo dicuntur per suas similitudines cognosci. Sed habitus anime presentialiter per suam essentiam sunt in anima. Ergo per suam essentiam cognoscuntur. ¶ Preterea. Propter qd̄ vnūquodq̄ ⁊ illud magis. Sed res alie cognoscunt̄ ab anima ppter habitus ⁊ spēs intelligibiles. Ergo ista magis p seipa ab aīa cognoscūt̄.

Sed cōtra. Habitus sunt principia actuum sicut et potentie. S̄z sicut dr̄ in .2. de anima priores potētiis s̄m rōnē act⁹ ⁊ opatiōes sunt. Ergo eadē rōne sunt priores habitib⁹. Et ita habit⁹ p act⁹ cognoscūtur sicut ⁊ potētie.

R̄ndeo Dicēdū, q habit⁹ q̄dāmō est mediū inter potētiā purā ⁊ purū actū. Iā aūt dictū est[c]: q nihil cognoscit̄ nisi s̄m q est actu. Sic ergo inquātū habitus deficit ab actu perfecto deficit ab hoc: vt nō sit per seipsum cognoscibilis: sed necesse ē q p actū suū cognoscat̄. Siue dū aliq̄s pcipit se habere habitū p hoc q percipit se pducere actū propriū habitus siue dū aliq̄s inquirit naturā ⁊ rōnē habitus ex cōsideratione actus. Et prima quidē cognitio habitus fit per ipsam presentiam habitus: quia ex hoc ipso q est presens actuꝫ causat: in quo statim pcipit̄. Scd̄a autē cognitio habitus fit per studiosam inquisitionem: sicut supra dictum est de mente[c].

Ad primū Ergo dicendū, q etsi fides nō cognoscatur per exteriores corporis motus: pcipitur tn̄ etiā ab eo in quo est per interiorē actū cordis. Nullus .n. fidem se habere scit: nisi per hoc q se credere percipit. ¶ Ad scd̄m dicēdū, q habitus sunt presentes in intellectu nostro, nō sicut obiecta itellect⁹: q̄ obiectū intellect⁹ nr̄i s̄m statū p̄ntis vite est natura rei materialis: vt supra dictū est[c]: s̄z sunt p̄ntes in intellectu: vt q̄b⁹ intellect⁹ intelligit. ¶ Ad tertiū dicēdū, q cū dr̄ pp qd̄ vnūq̄dq̄ illud magis, veritatē hz si itelligat̄ i his q̄ sunt vni⁹ ordinis: puta in vno genere cause. Puta si dicatur q sanitas est desiderabilis ppter vitā: sequitur q vita sit magis desiderabilis. Si autē accipiant̄ ea q̄ sunt diuersorum ordinum non hz veritatem. Ut si dicatur q sanitas est desiderabilis propter medicinam: non ideo sequitur q medicina sit magis desiderabilis: quia sanitas est in ordine finium; medicina autem in ordine causarum efficientium. Sic igitur si accipiamus duo quorum vtrunq̄ sit per se in ordine obiectorum cognitionis: illud propter quod aliud coonoscit̄ erit magis notum: sicut principia cōclusiōibus. Sed habitus non est de ordine obiectorum in quātum est habitus: nec propter habitum aliqua cognoscuntur sicut propter obiectum

aliquius nature excedat nām a qua sufficiēter fluit. Ad hoc dr̄ negādo q intellectus agēs sit act⁹ in gn̄e intelligibili: nec oppositū dr̄ in lr̄a: aut in 3. de aīa. Ad cuius euidētiā scito primo: q aliud est esse actū in gn̄e intelligibili: ⁊ aliud esse actū respectu intelligibilium materialiū. Primū importat esse actū absolute ⁊ simpliciter. Scd̄m vero per comparationeꝫ: in litera aūt ⁊ in lib. de anima s̄m .S. T. affirmatur scd̄m ⁊ non primum. Et quoniam hoc est difficile: scito secundo quod cum intellectus agens ponatur vt lumen quoddam: dupliciter imaginamur aliquid illuminare. Uno modo sic: quod in se sit lux quedam: ⁊ ex ea emanet lumen diffusum in alia: vt patet de luce solari ⁊c. Alio modo vt in se non sit lux: sed sic ha-

beat tm̄ nām actūq̄ lumis .s. esse q̄ alia vn̄r. Qd̄ illuminat̄ p̄io mō ē visibile 2ʳ .s. p se: ⁊ vt alioꝝ lumē. Qd̄ v̄o scd̄o tm̄ mō illumiat: nō ē visibile in actu p se: s̄z vt rō alioꝝ. Ad ppositū ergo si itell's agēs pōit separ⁹ a poll' ē lux p̄io mō: ⁊ ē actu intell'ibil'. Si v̄o ponit̄ ps ptātiua aīe sic ē lumē scd̄o mō tm̄. Ex illumiare scd̄o mō nō pōt iferri eē i se lucē aut visibilē actū sine alio visibili vt pꝫ. Et q̄ hāc scd̄am viā sed (vt ex supradcis pꝫ) rōni ꝯgruit ⁊ Ari. v̄bis/ cū posuit intell'ꝫ agētē actū vt lumē ⁊ h̄itū alioꝝū: et nō lucidū in se. iō dico q itell's agēs nō ē act⁹ in gn̄e intell'ibiliū: q̄ nō ē obiue pfectio intell's s̄m se: sed vt alioꝝ lumē: q̄uis sit act⁹ hoꝝ .s. intell'ibiliū māliū. Et si iste tur: aut est actus aut po[a] i gn̄e intell'ibili. R̄ndeat̄ qd̄ pprīssie loquēdo neq̄ itell'ibilis in potētia/ neq̄ i actu: s̄z vt act⁹ intell'ibiliū in actu. Qd̄ si i 436
po[a]/ pꝫ ex eo q nō ꝯget faciēte ipꝫ d̄ po[a] i tell'ibili actū itell'ibilē. q ēt nō i actu pꝫ: q exp̄imur nō esse sufficiēs pfectiuū intell's nr̄i obiue: q tn̄ exigit̄ ad itell'ibile in actu: et sic nihil obstat nāe sbali ipsi⁹ aīe. stat .n. q ipa sit pura po[a] in gn̄e intelligibiliū: et q in gn̄e intell'uū q̄ est infima iter itell'uales sbas h̄eat vim in 438
tell'uā nō vnitā s̄z ꝑtitā: ita q s̄m vnā sui ptē .s. receptiuā q̄ est intell's poll's: est pura po[a] in gn̄e vtroq̄ s̄m alterā v̄o partē .s. attiuā ad actū simpliciter nō ascēdit: s̄z q̄ i suo supmo sbal'r attingit ifimū supioris .s. in intell'ntiaꝝ: in sūma sua v̄tute tātū actualitatis māifestat/ vt nō vt lux: s̄z 422
vt alioꝝ lumē actus inueniat̄. hec em̄ omnia nature vniuersiq̄ ordini cōsonāt ⁊c.
¶ Super Art. 2.
Titulus clarus. ¶ In corpore duo. Primo ꝯcl'o r̄nsiua. Scd̄o distinguit modos cognoscendi habitum. ¶ Quo ad primū/ cōclusio habens duas partes est ista habitus nō per seipsum: sed per actū cognoscitur. Probatur. Quod nō est actus non cognoscitur nisi p actū: sed habitus non est actus: ergo non nisi per actum cognoscitur. Maior patet ex precedenti articulo.
Minor probatur: q̄ habitus est medium inter potentiam ⁊ actum.
¶ Circa hanc partem dub. est. Tū q̄ hoc cōtradicit superioribus: in quib⁹ dictū est q spēs intelligibiles sunt actu intelligibiles: habitus em̄ intellectus aut est ipsa spēs aut idē est iudiciū de specie ⁊ habitu: quo ad esse actu vel potentia. Tū q̄ si ex hoc q habitus est act⁹ admistus potentie infertur ergo nō est actu intelligibilis: seq̄retur q nihil esset actu intelligibile nisi actus purus: quod repugnat etiam dictis.
¶ Ad h̄ breuit̄ dr̄/ q q̄ mediū vtroq̄ extremoꝝ noīe vocat̄: sic ⁊ vtriusq̄ rōnē pticipat s̄z ꝯpōnē ad diuersa: idcirco spēs mō dn̄r itell'ibilia i actu: ⁊ h̄ cū ꝯparant̄ sensibilib⁹: ⁊ itell'ui poll'. q̄ sūt intelligibilia i pura po[a]. Mō

dñr intelligibilia in potētia:ꝫ cū his ↄpanł q̄ simplr sunt in actu:ↄtigit eīn eis vtrūq̄ hr̄e:qꝛ mem tenēt iter actū ꝛ potētiā. Ad 2m ꝟo dr̄ q̄ male pcipit rō lre:nō eīn ex hoc q̄d aliq̄d hꝫ potētie admistū res:iō negał intelligibilis in actu:ꝫ ex eo q̄d in gn̄e itelligibili mem est iter potētiā ꝛ actū. Aliud eīn est esse mem iter purā potētiā ꝛ purū actū:ꝛ aliud est esse mem inter actū ꝛ potētiā. hoc eīn est cōius ꝛ est a quo nō ↄuertił ↄn̄a:eēntia eīn angeli mea est inter purū actū ꝛ purā potētiā:ē tn̄ simplr act⁹ ꝛ nō mea iter potētiā ꝛ actū. Quāuis omne mem inter potētiā et actū sit ēt mem inter purā potētiā ꝛ purū actum:vt patet.

438 2. 3. q. 73. col. 5 ¶Quo ad 2m cōcludit duo. Pⁱo modos duos cognoscēdi habitū p actū.s.quo ad q. an est ꝛ q̄ ad q̄ōnē q̄d est. Deinde ponit dr̄iaꝫ:qꝛ ad p̄mū sufficit p̄ntia:ad 2m reqrit diligēs iq̄sitio:vt p̄dictū ē de potētijs.

¶Super Arti. 3.

Titulus clarus. ¶In corpore duo. Pⁱo rn̄det q̄sito vnica ↄclone. Scd̄o ostēdit diuersos modos i diuersis intellectib⁹ ad cognoscēdū ꝓprium actū.

437 ¶Quo ad p̄mum ↄ⁹ est. p̄m q̄d de itellu itellr ē ip̄ꝫ ei⁹ itelligere. Probał sic. itell's est actu simplr p itelligere:ergo p̄mū q̄d intelligitur de eo est itelligere. Añs pbał:qꝛ itelligere est vltima pfectio itell's. pbał:qꝛ nō est actio trāsiēs:ꝫ immanēs:ↄn̄a pbał: qꝛ vnūquodq̄ intelligitur/ꝑm q̄ est actu.

275 ¶Quo ad scd̄m assignant tres modi diuersi q̄b⁹ diuersimode se hn̄t tres intell's scꝫ diuinus angelic⁹ ꝛ hūan⁹:circa cognoscēdum ipsum intelligere. Et de diuino dicit q̄ oia ibi sunt idem. De angelico ꝟo/q̄ simul ꝛ eodem actu intelligere pōt essentiam suam ꝛ intelligere suum. De nostro ꝟo q̄ prius intelligit actū suum q̄ se. Ratio eadem est vtriusq̄ ꝑm affirmatiōnē ꝛ negatiōnē: quia.s.primū obiectū intelligere angelici/est essentia angeli:nostri vero non:sed aliquid extraneum.

cognitū:ꝫ sicut ꝓpter dispōnē vel formam qua cognoscēs cognoscit. Et iō rō nō seq̄r.

¶Utrum intellectus cognoscat proprium actum. Articulus. 3.

Ad tertiū Sic ꝓceditur. Ur. q̄ intellect⁹ nō cognoscat ꝓpriū actū. Illud eīn ꝓp̄e cognoscił q̄d est obm̄ cognoscitiue ꝟtutis. Sꝫ act⁹ differt ab obō. Ergo intellect⁹ nō cognoscit suū actū. ¶p̄. Quicq̄d cognoscitur aliq̄ actu cognoscił. Si igił itell's cognoscit actū suū aliq̄ actu cognoscit illū: ꝛ iterū illū actū alio actu. Erit ḡ ꝓcedere in infim. Q̄d vr̄ impoīe. ¶p̄. Sicut se hꝫ sensus ad actū suū, ita ꝛ intellect⁹. Sed sensus ꝓprius nō sentit actū suū:sed hoc ptinet ad sensum cōem:vt dr̄ in lib. de aīa. Ergo neq̄ intellectus intelligit actum suum.

Sꝫ ↄ̄ Est, q̄ Augu. dicit. 10. de tri. Intelligo me intelligere.

Rn̄deo Dōm, q̄ sicut iam dcm̄ estc: vnūq̄dq̄ cognoscił ꝑm q̄d ē actu. Ultima aūt pfectio itellect⁹ est ei⁹ operatio. Nō eīn est sic actio tēdēs i alteꝝ:q̄ sit perfectio opati:sicut edificatio edificati:sed manet i operāte, vt pfectio ꝛ actus ei⁹:vt dr̄ in. 9. meta.c Hoc igił est p̄m q̄d de itellectu intelligił.s.ip̄m ei⁹ itelligere. Sꝫ circa hoc diuersi itellect⁹ diuersimode se hn̄t. Est eīn aliq̄s itellect⁹.s.diuin⁹ q̄ est ip̄m suū itelligere. Et sic i deo idē est q̄ itelligat se itelligere, ꝛ q̄ itelligat suā essentiā:qꝛ sua eēntia est suū itelligere. Est ēt ali⁹ itell's.s.āgelic⁹ q̄ nō est suū itelligere:sicut.s.dcm̄ ēc:ꝫ tn̄ p̄m obꝫ sui itelligere ē ei⁹ eēntia. Uñ etsi aliud sit i angelo ꝑm rōnē q̄ itelligat se itelligere:ꝛ q̄ intelligat suā essentiā:tn̄ sil' ꝛ vno actu vtrūq̄ itelligit:qꝛ hoc q̄d ē itelligere suā eēntiā est ꝓpria pfectio sue essentie. Simul aūt ꝛ vno actu itelligił res cū sua pfectiōe. Est autem ali⁹ itellect⁹.s.human⁹:q̄ nec est suū itelligere, nec sui itelligere est obm̄ p̄m ip̄a ei⁹ essentia:ꝫ aliq̄d extrinsecū.s.nā mālis reic. Et iō id q̄d p̄mo cognoscił ab itellectu hūano est hmōi obiectū:ꝛ scd̄ario cognoscił ipse act⁹ q̄ cognoscił obiectū:ꝛ p actū cognoscił ipse intellect⁹c:cui⁹ est pfectio ipsum intelligere. Et ideo p̄hs dicit q̄ obiecta precogno-

¶Quo fit vt intelligere illud sit essentie vt obiecti ꝛ vt subiecti:nostrum vero sit essentie vt subiecti nō obi:exterioris rei ꝟo vt obi nō subi:ꝛ ppea sicut eodem actu quo cognoscił subm̄ cognoscitur ꝛ si a pfectione:puta coloratum:ita eodem actu quo cognoscitur essentia: cognoscitur etiam vt intelligens. Et quia prima cognitione cognoscitur essentia angeli:qꝛ est primū obm̄ sui intelligere:ideo eadē prima cognōne cognoscitur ipsa vt intelligēs:q̄d est cognoscere suū intelligere. Et per oppositū de nostro intellectu:quia primum obm̄ nostri intelligere nō est nostra essentia:ꝫ q̄d quid nāle:iō oba apud nos ante act⁹:ꝛ hi ante potentias cognoscuntur.

¶Circa ea q̄ dn̄r notato tria. Primo/q̄ cū q̄ō esset de itelligere nostro tm̄: ↄclo tn̄ rn̄siua data est vl'is respectu ois intelligere ꝛ intell's:ꝛ hoc tum ad bonitatem doctrine:tum ad ostēdendum q̄ vna eademq̄ est radix/vnde prouenit intellectiōis cognitio oibus:qꝛ.s.est pfectio ꝓpria intell's vt sic. Scd̄o q̄ cū p ↄclōnē rn̄siuā ostensus est ordo quo intelligere cognoscił in cōpatione ad intell'm/ꝛ ea q̄ in eo sunt:ꝛ manifestum esset q̄d intelligere tenet primū locū in cognosci inter oia q̄ int⁹ sunt:ppea qꝛ est act⁹ simplr. Elegāter in scd̄a pte corpis ostēdił ordo simplr:an.s.intelligere sit p̄mum inter cognita simplr:sicut est p̄mū inter cognita ptinētia ad intus. Et manifestał q̄ in deo est p̄mū simplr:in angelo lꝫ nō sit p̄mū eodē tn̄ actu ꝛ sil' cognitū cum p̄mo:in hoīe aūt est de scd̄ario reflexeq̄ cognitis. Tertio q̄ hic est ꝑmo de intelligere tā q̄ ad q̄ōnē an est/q̄ quo ad q̄ōnē q̄d est:in no-

scuntur actibus, ꝛ actus potentijs.

Ad primū Ergo dōm, q̄ obm̄ intellect⁹ est cōe q̄dā.s. ens ꝛ verū:sub quo ↄprehēdił ēt ipse act⁹ intelligēdi. Uñ itell's pōt suū actū itelligere:ꝫ nō p̄mo:qꝛ nec p̄m obm̄ intell's nr̄i ꝑm p̄ntē statū est q̄dlibet ens ꝛ veꝝ:ꝫ ens ꝛ veꝝ ↄsideratū in reb⁹ mālib⁹:vt dcm̄ estc:ex q̄bus in cognitionē oim̄ alioꝝ deuenit. ¶Ad scd̄um dōm, q̄ ip̄m intelligere humanū nō est act⁹ ꝛ pfectio nāe intellecte:vt sic possit vno actu intelligi natura rei materialis et ip̄m intelligere:sicut vno actu itelligił res cū sua pfectiōe. Uñ ali⁹ est act⁹ q̄ intellect⁹ intelligit lapidē ꝛ ali⁹ est act⁹ q̄ intelligit se intelligere lapidē:ꝛ sic inde. Nec est incōueniēs intell'm esse ifinitū in poa:vt supra dcm̄ estc. ¶Ad 3m dōm, q̄ sensus ꝓpri⁹ sentit ꝑꝫ immutationem mālis organi a sensibili exteriori:Nō est aūt possibile q̄ aliquid māle immutet seip̄m.sed vnum immutał ab alio. Et iō actus sensus ꝓprij pcipitur p sensum cōem. Sꝫ intellect⁹ nr̄ nō intelligit p mālem immutatiōnē organi. Et ideo nō est simile.

¶Utrum intellectus intelligat actum voluntatis. Articulus. 4.

Ad quartū Sic ꝓceditur. Uidel q̄ intellectus nō intelligat actum voluntatis.nihil eīn cognoscił ab itellectu nisi sit aliquo mō p̄ns in intellectu: Sꝫ actus voluntatis n̄ ē p̄ns in intell'u: cū sint diuerse poe. Ergo act⁹ volūtatis n̄ cognoscił ab itell'u. ¶p̄. Act⁹ hꝫ spēꝫ ab obō. Sꝫ obm̄ voluntatis dr̄t ab obō intell's. Ergo ꝛ act⁹ voluntatis spēꝫ hꝫ diuersā ab obō itell's. Nō ergo cognoscił ab itell'u. ¶p̄. Aug. in lib. 10. cōfes. attribuit affectionib⁹ aīe:q̄ cognoscunł neq̄ per imagines sicut corpa:neq̄ p p̄ntia sicut artes:ꝫ p quasdā notiōes. Non vr̄ aūt q̄ possint esse alie notiones rerū in aīa:nisi vel eēntie reꝝ cognitaꝝ vel eaꝝ silitudiēs. Ergo impossibile est q̄ intellect⁹ cognoscat affectiones anime que sunt act⁹ volūtatis.

Sed ↄtra Est, q̄ Aug. dicit. 10. de tri. Intelligo me velle.

Rn̄deo Dōm, q̄ sicut supra dictum estc: actus voluntatis nihil

dere nostrā itellectionē:nullo modo illam intelligim⁹ nisi post modū reflectēdo nos super opere nostro.

¶Circa dr̄iam in lr̄a assignatā iter angelū ꝛ deū occurrit dubiū. Qꝛ dr̄ q̄ in deo ē oino idē.s.re ꝛ rōne:itelligere se intelligere et suā essentiā:in angelo ꝟo etsi sit idē re:est tn̄ aliud ꝑm rōne: ꝫ eīn expresse hr̄ in lr̄a 421 o ex pte angeli:ꝛ iplicite p locū ab opposito ex parte dei. Et tn̄ vr̄ manifeste falsum:qꝛ sicut intelligere dei ꝛ eius essentia distinguunł rōne:ita itelligere essentiā:ꝛ ipsuꝫ intelligere: distiguētur rōne. Ad hoc pōt dupliciter rn̄deri. Primo q̄ lꝫ intelligere dei ꝛ 435 essentia q̄ ad nos distinguant rōne:ꝑm se tn̄ vt in deo sunt/sūt vnam et rō:ꝛ qꝛ hic ē sermo de cognitiōe/ q̄ ipse deus seip̄m nouit vt in se est iō itelligere ei⁹ q̄ intelligit suū itelligere vti est i se/est oino idē q̄d intelligere essentiā/qꝛ ipsuꝫ intelligere subsistens est q̄d q̄d erat esse dei: nō ē aūt sic i āgelo:vt pꝫ. Scd̄o dr̄ q̄ itelligere esse aliud vel idē rōne pōt 2r itelligi. Uno mō ita q̄ alietas oriał ex alietate formali ꝛ reali. Alioo ex alietate formali tm̄. Mō dr̄ q̄ lꝫ tā in deo q̄ i angelo intelligere q̄ intuent suā essentiā ꝛ suū itelligere sit idē re:in angelo tn̄ est aliud rōe corrn̄dēti diuersitati formali ꝛ reali inter intelligere ꝛ essentiā: in deo autē est idem: 298 nō qꝛ non sit aliq̄ mō aliud ꝑm rōnē:sed qꝛ nō est aliud rōne fundata in distōne reali oboꝝ.s.intelligere ꝛ essentie diuine. Prima verior ac pfundior. Scd̄a verior famosior ꝛ facilior.

¶Circa intelligere nostrum dubiū occurrit. Quia si vt in lr̄a dr̄:est intelligibile in actu:cur nō statim positum in intellectu itelligitur:nihil eīn aliud requirił ad hoc q̄ aliquid intelligatur nisi q̄ sit itelligibile i actu ꝛ positum in actu:scd̄o in intellectu:sed hec cōueniunt nostro intelligere: ergo ꝛc. Ad hoc breuiter dr̄ q̄d ad hoc q̄ aliquid intelligał actu ab hoc intellectu plus requiritur q̄ q̄ in se sit intelligibile in actu:exigił nāq̄ q̄ sit p̄ns huic intellectui nō qualitercūq̄ sed obiue:modo lꝫ intelligere sit actu intelligibile:ꝛ p̄ns intellectui formalr:nō tn̄ obiectiue q̄ directe intelligimus:ꝛ iō nō pōt tūc intelligi. Quare autem in recta intellectione/ ipsum nō sit presens obiue iam dictum est:qꝛ.s.intellectus noster est per se p̄mo pfectibilis obiue a quidditate sensibili:ꝛ nō a suba aie:ex hoc eīn est:q̄ intelligere nostrū neq̄ primū obm̄ vt in deo:neq̄ aliq̄d p̄mi obi vt in angelo est:ꝛ ↄn̄r q̄ nō sit in primo ordine intelligibilium a nobis.

¶Super Arti. 4.

Titulus clarus. ¶In corpe duo. p̄o rn̄det q̄sito. scd̄o distiguit modos vt supra. ¶Quo ad p̄m ↄclo rn̄siua est:act⁹ volūtatis cognoscił ab itellectu. Probał. act⁹ volūtatis nihil aliud est q̄ iclinatio ↄn̄s formā itellectā vt sic:ḡ est intelligere i telligibilr:ḡ intellił ab eo. Añs est p se notū. p̄ma ↄn̄a pbał ex ꝓportionalitate ꝛ rōne. Ratione quidem:quia vnūquodq̄ est in eo cuius est ꝑm modū illius in quo est:ḡ q̄d seq̄ł itellectū sic vt in ip̄o est i ip̄o itelligibiliter. Proportionaliter vero teste rōnis qꝛ sicut appetit⁹ ↄn̄s formā naturalē inest nālr:ꝛ sensibilis ↄn̄s formā sensatā iest sensibiliter: ita intelligibilis ↄn̄s formā in electā itelligibilr. Deinde declarał sens⁹ consequētis:q̄ ad modū ꝫ. actus volūtatis est in itelligēte intelligibilr duobus modis.s.ꝛ eo mō quo operatio est i p̄ncipio actiuo:et eo mō quo op̄ō est i suo obō a q̄ sp̄ꝫ hꝫ. Et ↄfirmatur modus loq̄ndi ex auctoritate Ari. in. 3. de aīa. Aduerte hic q̄ itelligēs hꝫ causalitatē respectu volitiōis i duplici genere cāe s.efficietis:qꝛ operatiōes vitales sūt effectiue a supposito viuente cui⁹ sunt:ꝛ finalis:qꝛ obiectū volūtatis est bonū cognitū: ↄltat aūt obiectū esse finē volūtatis. Nec ꝫ insūt p accn̄s intelligēti:quoniā ꝛ bonuꝫ cognitū vt cognituꝫ est est finis ꝛ obiectū volūtatis. Uñ incognita diligere non possum⁹:ꝛ ab intelligēte vt sic q̄mis mediate procedit an ex: vt pꝫ.2a ↄsequētia relinquitur per se nota sicut ꝛ est.

¶Quo ad scd̄ꝫ distiguūtur due cognitiones vt superi⁹.s.q̄ ad q̄ōnē an est:q̄ terminatur ad particulare:ꝛ quo ad questionē q̄d ē:per quā venamur etiā habitus ꝛ potētiam voluntatis ꝛc.

aliud est q̄ inclinatio q̄dā ↄn̄s formā intellectā:sicut appetit⁹ naturalis est inclinatio ↄseq̄ns formā naturalē. Inclinatio aūt cuiuslꝫ rei est in ipsa re p modū eius. Unde inclinatio naturalis est naturaliter in re nāli: inclinatio aūt q̄ est appetitus sensibilis est sensibiliter in sentiēte: ꝛ similiter inclinatio intelligibilis q̄ est actus volūtatis est intelligibilr in intelligēte:sicut i p̄no ꝛ in ꝓprio subō. Unde ꝛ philosophus hoc mō loquēdi vtitur in. 3. de anima: q̄ volūtas in rōne est. Q̄d aūt itelligibiliter est i aliquo itelligēte ↄn̄s est vt ab eo intelligatur. Uñ act⁹ voluntatis intelligitur ab intellectu:ꝛ inquātū aliquis pcipit se velle:ꝛ iquātū aliquis cognoscit nām huius actus:ꝛ p ↄn̄s naturam ei⁹ principij:quod est habitus vel potentia.

Ad primū Ergo dōm, q̄ ratio illa procederet si voluntas ꝛ intellectus sicut sunt diuerse potentie:ita etiā subiecto differrēt. Sic.n.quod est in voluntate esset absens ab intellectu. Nūc autē cū vtrūq̄ radicel in vna substātia aīe:ꝛ vnū sit quodāmodo p̄ncipiū alteri⁹:ↄn̄s est vt q̄ est in voluntate sit ēt quodāmodo in intellectu. ¶Ad scd̄m dōm, q̄ bonū ꝛ verū q̄ sunt obiecta volūtatis ꝛ intellectus, differūt ratione: verūtn̄ vnū eoꝝ cōtinel sub alio:vt supra dcm̄ estc. Nā verū est q̄dā bonū: ꝛ bonū est quoddā verū. Et ideo que sunt voluntatis cadunt sub intellectu, ꝛ que sunt intellectus p̄nt cadere sub voluntate. ¶Ad tertiū dōm, quod effectus anime non sunt in intellectu:neque per similitudinem tantum sicut corpora neq̄ per presentiaꝫ vt in subiecto:sicut artes: sed sicut principiatum in principio in quo habetur notio principiati. Et ideo Augu. dicit affectus anime esse in memoria per quasdam notiones.

¶Quomodo anima humana cognoscat ea que supra se sunt. Questio. 88.

Deinde Cōsiderādū ē quomodo anima hūana cognoscat ea q̄ supra se sunt scilicet immāles substantias. ¶Et circa hoc queruntur tria. Primo vtrum anima humana ꝑm statum presentis vite possit intelligere substātias immateriales:quas angelos dicimus, per seipsas. Secundo, vtrum possit ad earum notitiam peruenire per cognitionem rerū materialiū. Tertio, vtruꝫ deus sit is quod primo a nobis cognoscitur.

¶Sup. q. 88 arti. 1.

Titul⁹: p seipsas.i. nō per nās sensibiliū aut spēs eaꝝ: siue ꝫ ↄtigat p ꝓprias spēs vt Plato dixit: siue p ↄtinuationē q̄dā vt Auer. fingit:siue quouis alio modo.

440 ¶In corpore q̄tuor. Primo opinio Pla. Scd̄o Arist. Tertio Auer. Quarto inuehitur ↄ̄ Auerroim.

¶Quo ad p̄mū duo dn̄r. Primo principał ↄclusio platonica est/ subē imāles cognoscūł a nobis. p̄mo probatur:qꝛ idee sūt pa obiecta nostri itell's. Scd̄o redditur ratio q̄re sensibilibus se immiscet intes. Et dicił 365 quod est propter fantasiam ꝛ sensum:que immiscent intellectiōi: ꝛ pbał a signo:qꝛ intellectus q̄to puri-

¶Utrum anima humana ꝑm statum vite presentis possit intelligere substātias immateriales per seipsas. Articulus. 1.

Ad primū Sic ꝓcedit̄. Uidetur q̄d aīa hūana ꝑꝫ statū vite p̄sentis possit intelligere substātias immāles p seipsas. Dic.n. Aug. in 9. de tri. Mens ipsa sicut corporearum rerū notitias per sensus corporis colligit: sic incorporearum rerum per seipsam. Huiusmodi āt sunt subē immāles. Ergo mens subas immateriales intelligit. ¶p̄. Sile sili cognoscił. Sed magis assimilał mēs hūana reb⁹ immaterialib⁹ q̄ materialib⁹: cū nr̄a mēs sit immaterialis:vt ex supradictis pꝫc. Cuꝫ ergo mēs nr̄a itelligat res materiales multo magis itelligit res immateriales. ¶p̄. Ex ea q̄ sunt ꝑꝫ se maxime sensibilia nō maxime sentiātur a nobis: ꝓuenit ex hoc q̄ excellentie sensibiliū corrūpūt sensū. Sꝫ excellētie intelligibiliū nō corrūpūt intellectū:vt dr̄. in. 3. d anima. Ergo ea q̄ sunt ꝑm se maxime intelligibilia:sunt ēt maxime intelligibilia nobis. Sed cū res māles nō sint itelligibiles nisi qꝛ facim⁹ eas intelligibiles actu abstrahendo a materia:manifestū est q̄ magis sint ꝑꝫ se itelligiles subē q̄ ꝑm suā nām sunt immateriales. Ergo multo magis intelligūtur a nobis q̄ res materiales. ¶p̄. Cōmētator dicit in scd̄o meta. q̄ si subē abstracte nō possent intelligi a nobis tūc natura ociose egisset: qꝛ fecit illud q̄d est naturaliter in se intellectū nō intell'm ab aliquo. Sꝫ nihil ē ociosum siue frustra in nā. Ergo subē imāles p̄nt itelligi a nobis. p̄. Sicut se hꝫ sensus ad sensibilia:ita intellect⁹ ad intelligibilia Sed vis⁹ nr̄ pōt videre oia corpa siue sint superiora ꝛ incorruptibilia: siue sint inferiora ꝛ corruptibilia. Ergo intellect⁹ nr̄ potest intelligere omnes substantias intelligibiles ꝛ superiores ꝛ immateriales.

Sed contra Est, q̄ dicitur sapiētie. 9. Que in celis sunt q̄s inuestigabit? In celis autē dicitur hmōi substātie esse:ꝑm ill'd mat. 18. Angeli eoꝝ in celis ꝛc. Ergo nō p̄nt substātie immateriales p inuestigationē hūanā cognosci.

Rn̄deo Dōm, q̄ ꝑm opinionē platonis subē imāles nō solū a nobis intelligunł:ꝫ ēt sunt p̄a a nobis intellecta. Posuit.n. plato formas imateriales subsistētes:q̄s ideas vocabatc:esse ꝓpa obiecta nr̄i intell's:ꝛ ita primo ꝛ p se intelligūł a nob. Applicał tn̄ aīe cognitio reb⁹ materialib⁹ ꝑꝫ q̄ itellectui pmiscel fantasia ꝛ sens⁹. Uñ quāto magis intellus fuerit depurat⁹ tāto magis pcipit imaterialiū intelligibilē ꝟitatē. Sꝫ ꝑm arist. sniam q̄ magis experimur intellect⁹ nr̄ ꝑm statū p̄ntis vite nālē respectū hꝫ ad nās reꝝ mālium. Uñ nihil itelligit nisi ↄuertēdo se ad fantasmata:vt ex dictis pꝫc. Et sic manifestū ē q̄ substātias immateriales q̄ sub sensu ꝛ imaginatiōe nō cadūt, primo ꝛ p se ꝑm modū cognitiōis nob expertū intelligere nō possum⁹. Sꝫ tn̄ Auerrois in cō. 3. de aīa ponit q̄ in fine in hac vita hō puenire pōt ad hoc q̄ itelligat substātiā separatā p cōtinuationē vel vnionē cuiusdam substātie separate a nobis:q̄ vocat intell'm agētē. q̄ quidē cuꝫ sit substātia separata:naturaliter substātias separatas itelligit. Uñ cū fuerit nob vnitus sic vt p eū intelligē possim⁹: itelligem⁹ ꝛ nos subas separatas: sicut nūc p intell'ꝫ poleꝫ nobis vnitū intelligim⁹ res materiales:ponit āt intell'm agentē sic nob vniri. Cū.n. intelligam⁹ p intell'm agētē, ꝛ p intelligibilia speculata: vt pꝫ cū cōclusiones intelligimus per principia intellecta:necesse est q̄ intellectus agens cōparel ad itellecta speculata:vel sicut agēs principale ad instra:vl' sicut forā ad mām. His eīn duob⁹ modis attribuił actio aliq̄ duob⁹ p̄ncipijs. Principali q̄dē agenti ꝛ instrumēto: sicut sectio artifici ꝛ serre. Forme aūt ꝛ subō:sicut calefactio calori ꝛ igni. Sꝫ vtroq̄ mō intell's agēs cōparabił ad intelligibilia speculata sicut pfectio ad perfectibile ꝛ actus ad potētiam. Sil' aūt recipitur in aliquo perfectum ꝛ perfectio: sicut visibile in actu ꝛ lumen in pupilla. Simul igitur in intellectu possibili recipiūtur intellecta speculata, ꝛ intellectus agens ꝛ quanto plura intellecta speculata recipimus: tanto magis appropinquamus ad hoc quod intellectus agens perfecte vniatur nobis: ita q̄d

or/tanto magis superiora percipit.

¶Quo ad secūdū cōclusio Arist. est: substantias imāles non possumus p se p̄mo intelligere. Probał: quia intell's nr̄ primo respicit naturas sensibiliuꝫ: cuius signum est: quia sine fantasmate nihil intelligim⁹. Et qꝛ hoc magis experimur:restat confutata opinio Plato. seu affirmatiua:quo ad ly p̄mo: ꝛ nō simpliciter. Hoc. n. insinuant lr̄e verba inferendo conclusionem Arist. Et merito: quia Arist. mouit hāc.q. in. 3. de anima. tex. 36. ꝛ non soluit:sed dixit posterius esse perscrutandū. Unde ei⁹ snia nō expresse hr̄ de reliqua questionis parte: de qua Auer. in. 3. de anima. con. 36. diffuse disputat.

¶Quo ad 3m opinio 34
Auer. ponił in qua- 416
tuor propositionib⁹. 419
Prima est supposita scilicet quod intell's agens sit sba separata naturaliter intelligens alia. Secunda. quod per intellecta speculata itell's agēs nobis vnitur vt forma:sic quod quanto pl'a adepti fuerim⁹ intellecta:tanto perfectius vnitur:ꝛ adeptis omnibus perfecte est nobis vnitus.
Tertia est quādo in 422
tell's agens est perfecte in nobis vnitus: tunc per ipsum intelligimus quicq̄d ipse intellił. Quarta est: q̄ in hoc consistit vltima nostra felicitas. Adiūgił in fine his: q̄ nō refert ad ꝓpositum: an Ale: an. an
Auer. sustineał opi. 298
q̄ ad dr̄iaꝫ inter nos ꝛ intellectū possibilē.

¶Secūda propō ꝓbatur ex vnitate operationis proprie intellectui agenti cōicate p̄mis itellectis i. primis principijs. Et si vis diffuse hec videre:vide in. 3. contra Gē. in loco ꝓprio de felicitate. Et si hec ad formam reducta inquiris: vide in commētarijs nostris d ente ꝛ essentia. Nolo enim eadem replicare: ibi omnia hec clare posui.

¶Quo ad q̄rtū ponūtur sex rationes contra Auer. Quaruꝫ p̄me procedunt ex prima propōne. Tertia autē ex fine secunde propōnis. Quarta ex 4a. Quinta ex tertia. Sexta antem ex

Universidad de Deusto
Biblioteca

ipsa rõne intellectus agẽtis ꝛc. In rñsione ad 4m eẽnt mlta dicẽda nisi dicta essent in cõmentarijs predictis tractando hanc questionem.

¶Super articulum secundum.

TItulus clarus.

De cogõne perfecta. i. qd ditatiue cõpleta substantiarum immaterialium.

¶In corpe duo. Primo opinio Auẽpace. Scõo ip̃obatio eiꝰ: ẽ simul conclusionis rñsiue probatio.

¶Quo ad primum Auempace (vt refert Averroys in cõ. 36. 3. de anima) tenuit ꝑ eem affirmatiua que stionis: ꝛ ꝓbat rõne in ẽa posita clarissime. Abstrahẽdo a materia: aut est procedere in infinitum: ẽ hoc nõ: aut deuenit ad quidditatẽ purã: sed talis est quidditas substãtie immaterialis. ergo ꝛc.

¶Quo ad 2um ꝺcõ rñsiua ẽ negatiua. ꝙ substãs mãles nõ possimus ꝑfecte cõgnoscere subas immãles. Ꝓbatur: quia si affirmatio est cã affirmationis: negatio est cã negatiõis: ꝑstat ꝙ si silitudo iter quidditatẽ abstrahibilẽ ꝙddita tẽ separatã ꝺm rẽ est rõ ꝛ fundamẽtũ ꝗre illa cognita ista cognosci inferat. ẽ si nõ est silitudo nisi apud platonicos ponentes mães subsistẽtes esse nãs sensibilium differẽtes tm in mõ essendi. ergo ꝛc.

¶Aduerte nouitie / ꝙ iter nos ꝛ ꝑco. nõ ẽ in re hac dña nisi forte in ẽbis. Cõuenim ẽm ꝙ ꝑ statu ĩsto nõ cognoscim9 cogõne ꝑfecta vsq; ad ultimas dñas subas immãles: ꝛ ꝙ cognoscimus de eis multa ꝓdicata cõia subalia ꝛã affirmativa ꝗ negativa ꝛc. puta ꝙ sunt sube immãles actꝰ ꝛc. Sequit pipatetico ꝺmone rvcites dicimus ꝙ tota quã habem9 cognitiõ ẽ qt ẽ: qdã nõe ꝛc. ꝛ ꝙ nõ cognoscimus cum oia intellecta speculata cognouerim9, intellect9 agẽs ꝑfecte vniet nobis: ꝛ potertimus ꝑ eũ oia cognoscere materialia ꝛ imaterialia. Et ĩ ꝑ ponit vltimã hois felicitatẽ. Hec refert quãtũ ad ꝓpositũ ꝓtinet vtrũ in illo statu felicitatis itell's polis intelligat substãtias sepatas ꝑ itellm agẽtẽ: vt ipse sentit: vel vt ipe ponit Alex. itell's polis nũq̃ intelligat substãtias sepatas, ꝓpter hoc ꝙ põit intellm posem corruptibilẽ: ſz hõ intelligit substãtias sepatas ꝑ intellm agẽtẽ. Sz predicta stare nõ pñt. ¶Primo ꝺcẽ: ꝙ si itell's agẽs est substãtia separata: impoſe ẽ ꝙ ꝑ ipaz formaꝫ intelligam9. Quid ꝙ formaꝫ agẽs agit est forma ꝛ act9 agẽtis: cũ omne agẽs agat inq̃ntũ ẽ actu: sicut supra dcm est[c], circa intellm ponem. ¶Scõ. ꝙ ꝺm modũ predictũ intell's agẽs ſi est substãtia separata nõ vniet nobis ꝺm suam substãtiam: sed solum lumen eiꝰ ꝺm ꝙ participat in intellectis specularibus: ꝛ nõ quãtũ ad alias actiões intellectus agẽtis: vt possim9 ꝑ hoc intelligere substãtias immateriales: sicut cũ videmus colores illuminat os a sole non vniet nobis substãtia solis: vt possimus actiones solis agere: ſz solũ nobis vniet lumẽ solis ad visionem colorꝫ. ¶Tertio, ꝙ dato ꝙ ꝺm modum predictũ vniret nobis substãtia intellectus agẽtis: tñ ipsi nõ ponũt ꝙ intellectus agẽs totaliter valeat nobis ꝺm vnũ intelligibile vel duo: ſz ꝺm oia intellecta speculata. Sed oia intellecta speculata deficiũt a ꝛtute intell's agẽtis: ꝙ multo ꝑs est intelligere substantias separatas ꝙ intelligere ꝺa materialia. Ẽ manifestũ est: ꝙ ẽt itell's oib9 materialibus: non sic vniret intell's agens nobis vt possem9 itelligere ꝑ eũ substãtias sepatas.

¶Quarto, ꝙ intelligere oia intell'a materialia: vix cõpetit alicui ĩ hoc mũdo. Et sic nullus vel pauci ad felicitatẽ pueniret. Nõ est ꝺ ꝓm in. 1. ethi. ꝙdicit, ꝙ felicitas est qddã bonũ cõe: ꝙ põt ꝓuenire oib9 nõ obstãtis ad ꝛtutẽ. Est etiã ꝺ rõnẽ ꝙ finẽ alicui9 ipẽi vt in pauciorib9 ꝺsequant ea ꝙ tinent sub spẽ. ¶Quinto, ꝙ ꝓbs dicit exꝑsse in. 1. ethi. ꝙ felicitas est operatio ꝺm ꝑfectã ꝛtutẽ. Et enumeratis multis ꝛtutib9 in. 10. cõcludit ꝙ felicitas vltima ꝺsistens in cognitiõe maxime ore intelligibilũ est ꝺm ꝛtutẽ sapie quã posuerat in. 6. esse caput sciaꝝ speculatiuaꝝ. Ũñ ꝑz ꝙ Arist. posuit vltimã felicitatẽ hois in cognitione substãtiarũ separatarꝝ. qualis põt hñi ꝑ scias speculatiuas: ꝛ nõ ꝑ ꝓnnatam ẽ intell's agẽtis a quibusdam ꝓfictam.

¶Sexto, ꝙ supra ostẽsũ est[c]: ꝙ intellect9 agẽs nõ est substãtia separata: sed ꝛt9 qddã aie ad eadẽ actiue se extẽdẽs ad ꝙ se extẽdit intellectus polis receptiue. Ꝛt vt ꝺ. in. 3. de aia, intellect9 polis est quo est oia fieri: itellect9 agẽs ꝙ est oia facere. Uter ergo ẽ intell's se extẽdit ꝺm statũ ꝓntis vite ad materialia sola ꝙ intell's agẽs facit itelligibilia actu: ꝛ recipiũt in intellectu poli. Ũñ ꝺm statũ ꝓntis vite ne ꝑ ꝓ intell'm pol'em: ne ꝑ ꝓ intellectũ agentẽ possumus intelligere substãtias separatas immateriales ꝺm seipsas.

Ad primũ

Ergo ꝺm, ꝙ ex illa auctoritate Aug. ĥñ põt ꝙ illud qõ mẽs nra ꝺe cognitione incorporalium rer accipere ꝑ seipsam cognoscere possit. Et hoc adeo verũ ẽ: vt etiã apõ ꝑm ꝺicat ꝙ scia de aia est ꝓncipiũ qddã ad cognoscẽdũ substantias separatas. Per hoc em ꝙ aia nra cognoscit seipsam: ptingit ad cognitionẽ aliquam habendã de substãtijs incorpeis: qualẽ ea ptingit hñe: nõ ꝙ ipsum ꝑ ꝓfecte eas cognoscet cognoscẽdo seipsam. ¶Ad 2um ꝺm. ꝙ silitudo nãe nõ est rõ sufficiẽs ad cognitionẽ. Alioqn oporteret ꝺicere ꝙ Empedocles ponẽs ꝙ aia ẽt de nã oĩm ad hoc qõ oia cognosceret. Sz regrit ad cognoscẽdũ: vt sit silitudo rei cognite ꝛ cognoscẽte ũñ qdã forma ipsi9. Intell's ãt nr̃ polis ꝺm statũ ꝓntis vite ẽ nat9 ĩformari silitudinib9 rerũ mãlũ a fantasmatibus abstractis. Et ĩõ cogĩcit magꝭ mãlia q̃s ẽbas imãles. ¶Ad 3um ꝺcẽ, ꝙ regrit aliq̃ ꝓpositio obl ad potẽtiã cogĩscitiuã: vt actui ad passiuũ: ꝛ ꝑfectionis ad ꝑfectibile. Ũñ ꝙ excellẽtia sẽsibilia nõ capiãt a sensu: nõ sola rõ ẽ: ꝙ corrũpũt organa sensibilia: ſz ẽt ꝙ sũt ĩproportionata potẽtijs sensituis. Et ĥ mõ ẽbe imãles sunt ĩproportionate intellꝰ nro ſz ꝓntẽ statũ: vt nõ possint ab eo itelligi. ¶Ad 4ũ ꝺcẽ, ꝙ illa rõ cõmẽtatoꝝ mlt̃ꝑ deficit. Primo qdẽ, ꝙ nõ seqt̃ ꝙ si ẽbe separate nõ itelligũt a nobis: nõ itelligãt ab aliq̃ itellu. Intelligunt em a seipsis ꝛ a seiuicẽ. Scõo, ꝙ nõ ẽ finis subaꝝ separatarũ vt itelligãt a nobis. Illo ãt otiose ꝛ frustra eẽ ꝺr. qõ ꝺ ꝑseqt̃ finẽ ad quẽ est. Et sic nõ seqt̃ subas imãles eẽ frustra: ẽ si nullo mõ itelligerent a nob. ¶Ad 5um ꝺm. ꝙ eodẽ mõ sensus cognoscit ꝛ supiora ꝛ inferiora corpa. ſ. ꝓ immutationẽ organi a sẽsibili: nõ ãt eodẽ mõ intelligũt a nobis substãtie mãles q̃ itelligunt ꝙ modũ abstractiõis: ꝛ substãtie immateriales que nõ possunt sic a nobis itelligi q̃ nõ sunt earũ aliqua fantasmata.

¶Utrum intellectus noster per cognitionẽ rerum mãlium possit peruenire ad intelligendũ subtãtias immateriales. Arti. 2.

Ad scõm

Sic ꝓcedit. Ũñ ꝙ intellectus ꝑ cognitionẽ rer mãlium possit puenire ad itelligẽdũ subas imãles. Dicit em ꝺo. r. ca. ce. Hier. ꝙ nõ ẽ poſe hũane mẽti ad imãlia illa surſum excitari celestiũ hierarchiaꝝ ꝓplatione. nulli ꝺm se mãli manuductiõe vtaꝝ. Relinq̃t ḡ ꝙ ꝙ mãlia manuduci possum9 ad itelligẽdũ subas imãles. ¶Ꝺ. Scia ẽ in ꝛtelle ctu. Sz scie ꝛ diffõnes sunt de subtãtijs imãlib9. Diffinit enim Dam. angelũ. Et de angelis aliq̃ documẽta tradũt: tã ĩ theologicis qꝫ in ꝓfanis disciplinis. Ergo substãtie imãles itelligi pñt a nobis. ¶Ꝺ. Alia hũana ẽ de gñe subaꝝ imãlium. Sz ipa intelles itelligi pñt a nobis ꝙ actũ suũ: q̃ itelligit mãlia. Ergo ꝛ alie ẽbe imãles itelligi pñt a nobis ꝙ suos effect9 ĩ reb9 mãlib9. ¶Ꝺ. Illa sola cã ꝙ suos effect9 cõprehẽdi nõ põt: q̃ in infinitũ distat a suis effectib9. Hoc ãũt soli9 dei est ꝓpriũ. Ergo alie substãtie immateriales create intelligi possunt a nobis per res materiales.

Sed cõtra

Est, ꝙ Dio. dicit. 1. c. de di. no. ꝙ sensibilibus corporalibus incorporalia apprehendi non possunt.

Rñdeo

Dõm, ꝙ sicut Auer. narrat in. 3. de aia: quidam Auẽpace noie posuit: ꝙ ꝙ itell'm substãtiaꝝ materialiũ puenire possum9, ſz ꝛa ꝑtie ꝓncipia ad itelligẽdũ substãtiaꝝ imateriales. Cũ em intellect9 nr̃ nat9 ſit abstrahere qdditatẽ rei materialꝫ a materia: ſi iterũ illa qdditate sit aliq̃d materie: poterit iterato abstrahere: tcũ hoc in infinitũ nõ ꝓcedat, tã dẽ puenire poterit ad intelligibilẽ aliquã qdditatẽ q̃ sit oino sine materia. Et hoc est intelligere substãtiã immaterialẽ. Nõ quidẽ efficaciter diceret ſi substãtie materiales essent forme et spẽs hoꝝ materialiũ: vt platonici ponũt. Ꝺoc ãũt nõ ponit: ſz suppono ꝙ substãtie imateriales sint oino alteri9 rõis a qdditatib9 mãlium rer: ꝙtũcũq; itell's nr̃ abstrahat qdditatẽ rei materialis a mã: nũq̃ ꝓueniet ad aliq̃d ſile sube imãli. Et tõ ꝙ subas mãles nõ possum9 ꝑfecte subas imateriales intelligere.

Ad primũ

Ergo ꝺm, ꝙ ex reb9 materialib9 ascẽdere possum9 ĩ aliq̃lẽ cognitionẽ imãlium rerum: nõ tñ ĩmꝑfectã. Nec nõ ẽ sufficiẽs cõpatio rer materialiũ ad imateriales: ſz silitudines si q̃ a mãlib9 accipiũt ad imãlia intelligẽda sunt multũ dissiles: vt Dio. dicit. 2. ca. ce. Hierar. ¶Ad 2um ꝺm, ꝙ de supiorib9 reb9 i scientijs maxime tractat ꝙ via remotiõis. Sic em corpa celestia notificat Arist. ꝙ negationẽ ꝓpietatũ inferiorꝫ corꝓꝝ. Ũñ multo magis ĩmateriales substãtie a nobis cognosci nõ pñt: vt eaꝝ qdditates apphẽdim9. Sz de eis nobis i scientijs documẽta tradunt ꝙ via remotiõis ꝛ alicui9 hitudis ad res mãles. Ad 3um ꝺcẽ, ꝙ aia hũana itelligit seipaz ꝙ suũ itelligere: qõ ẽ act9 ꝓpij ei9[c]: ꝑfecte demõstrãs vtr ꝛtutẽ ei9 ꝛ naturã. Sz neq; ꝑ hñ: neq; ꝑ alia q̃ ĩ reb9 materialibus ĩuenit̃: ꝑfecte cognosci. Ad 4um ꝺcẽ, ꝙ ẽbe imãles create in gñe qddẽ nãli nõ ꝓueniũt cũ eis i gñe logico: ꝙ ẽt ẽbe imãles sũt in

de eis qd sit: qm cognitio ꝙ cõia cognõ et est primo posterio rũ appellat. Illi vero qꝫ cognoscim9 ꝓdicta pnãtia ad qõnes qd est topica lingua vtẽres dicunt: qõ cognoscim9 qd sũt ꝑfecte tñ. Uñ est qõ omittẽda qꝫ de verbis tantum ꝛc.

¶Super arti. 3.

TItulꝰ clarus. Primũ ordinẽ origi nis.

¶In corpe duo. Pmõ rñdet directe q̃sito. Scõ ostendit qd sit primũ cognitum.

¶Quo ad primũ ꝺcõ est: ꝺe nõ est primũ qõ a nobis cognoscitur. Ꝓbatur dupl'r. primo sic: sube imãles creatẽ nõ pñt a nobis cognosci. ergo nec deꝰ. Scõ sic, deꝰ cognoscit a nobis ꝑ creaturas. ẽ nõ primo. Ans ꝓz ad Roma. primo.

¶Quo ad 2um ꝺcõ est. ꝙ cognitũ a nobis est quidditas rei materialis. Ꝓbatur: qꝫ est. ꝓpriũ ꝺm ꝛteriꝰ nri. ¶Aduerte hic duo. Primo ꝙ ꝓ mitas cognitiõis cũ sit ꝓmitas obiũ: qꝫ ꝓmo cognitũ ꝓ mo ẽ obm intellꝰ: ꝓmitas obiũ nulli ꝓuenire ꝓssit nisi ꝙ ꝓpriũ ſpẽs aut essentia immediate sit cognitiõ: ꝓnõ ẽ vt id qõ ꝓpriũ ſpẽm nõ ḥz in telligere nisi immediate pẽntia ſuã immediate objecti nõ põt esse ꝓꝰ cognitũ. Ac ꝙ ĥ optime argumẽtat ifra: er hoc qõ sube imãles ĩ cognoscunt a nob9 ꝙ ꝓpias spẽs: ĝ nec deꝰ: ĝ nõ primo põt cognosci.

¶Aduerte scõ qõ cũ ꝓ dicat ĩ ordine ad ꝓpriam ꝛteriã diuersi tatẽ ordinũ rerũ ꝺiuersimode ẽrit ꝓt de ꝓmo cognito: ordinã do em vniuersum in tres ordines. ſ. qddi tatis mãlis ꝛ immãlis ꝛ actꝰ puri: ꝺr qõ ĥ cognitũ ab ꝙlibet ordine gñãliõis est qdditas mãlis. Si ḥo ꝛrit̃ iter qddi tates rer mãliũ q̃ ẽ ꝓmo cognita: ĥ alteriꝰ inãstriõis est. Et ĩa ꝺe ĥ scripti in cõmẽtarijs de ente ꝛ essentia gñẽliter pua.

¶Sup. q. 89. arti. 1.

TItulus clarus.

¶Quo ad primum ꝺcẽ: ꝙ ꝙ ꝓpter ꝙ ꝙ ꝓpter ꝙ ꝙ ꝓpter

cũqꝫ sint illa siue corpea siue incorporea. Et hic modus ⁊ est cõior vtroqꝫ:⁊ est nãlis aie in oi statu:⁊ sic ex hoc:ꝙ aia intelligit p ɔuersionẽ ad fantasmata nõ ɔsurgit tãta difficultas hui⁹.q.eo ꝙ fantasmata sunt q̃dam oba intellect⁹:vt pꝫ in.3.de aia. Qđ aũt dek hic terti⁹ modus intelligẽdi.s.per ɔuersionẽ ad oba corporea p̃ter fantasmata:pbat Sco.in.4.dist.45.q.2. tripl'r.primo:qꝛ q̃cq̃d põt fantasma cũ intell'u agẽte põt ẽt obm cui⁹ est fantasma cũ eodẽ. Scđo qꝛ al'r nã aie eẽt vilissima. pbak sequela: qm ipsa ex intrinsecis ẽt extrinsecis cõcurrẽtib⁹ obiectis in nullã posset opatione:cũ tñ lapis possit ex itrinseco in ppriũ op⁹: puta descẽdere. Tertio:qꝛ pluralitas nõ est ponẽda sine necessitate: sꝫ nulla necessitas cogit ponere istã meditationẽ speciẽrũ a deo vel angelis:qꝛ ipsa nã anime sufficit cum obiectis ad actuandum seipsam:ergo ⁊c. ¶Ad hoc breuiter dõm est:qm materia ista superi⁹ fuit discussa:qđ distinctio posita est sufficiẽtissima:⁊ apud phos est vt p̃n^m:⁊ est a nature sollicitudine demonstratum. Ut q̃d eñ natura tot pparationib⁹ q̃dditates sensibiliũ spũales magis p sensus ɔtinue redderet:si obiecta extra sat essent cooperari:intellectui agẽti. ¶Ad primã ergo obiectionẽ negak assumptũ:⁊ ad pbationes eius superi⁹ rñsum fuit. ¶Ad scđam ỽo dr:ꝙ rõ peccat. Primo ꝙ nulla est vilitas alicui⁹ nature passiue:si nõ concurrẽtibus pprijs actiuis nõ reducak in actuꝫ. Mõ obiecta corporea extra sunt intelligibilia in po^a:actiua aũt respectu possibilis sunt intelligibilia in actu:qualia sunt fantasmata illustrata:nõ lapis illustratus:quia lapidi ppter esse in summo gradu mãlitatis repugnat illustrari:non aũt fantasmati:qđ in summo gradu spũalitatis est. Peccat scđo.qꝛ vnũqđqꝫ tũc vr̃ vile:qñ cõcurrẽtibus his q̃ sui generis sunt non posset in ppriũ opus:non aũt si nõ posset ɔcurrẽtib⁹ reb⁹ alioꝝ generũ:mõ aia sepata est de gñe substãtiarũ intellectualiũ:et nõ corpoꝝ:⁊ ideo vilis esset si cũ substãtijs sepatis nõ intelligeret:nõ aũt si cũ corporib⁹. Peccat tertio:qꝛ vt dr in scđo celi:nõ est vilius qđ plurib⁹ extraneis eget ad suũ opus/illo qđ nullo eget extraneo:qñ opus egentis plurib⁹ est altioris ordinis:hoc ỽo inferioris:vt pꝫ ibi:mõ ɔstat qđ intelligere qđ est finis ⁊ opus aie:est longe altioris ordinis q̃ sit bonum lapidis ⁊ alioꝝ inferiorũ:⁊ ideo dato ꝙ aia valde multis extraneis egeret et alia non:ppterea non sequerek vilitas anime. Peccat quarto : qꝛ imaginak arguens modũ intelligẽdi per ɔuersionẽ ad superiora:esse extra ordinẽ naturalis pfectionis ipsius aie:ac si ponamus ꝙ anima separata cuꝫ oibus sibi natural'r cooperãtibus nõ possit intelligere:ac p hoc ponatur destituta ppria opatione:⁊ ꝙ quasi ex quadã largitate superiora impartiank ei spẽs. Sed hec puerilia sunt:vt eñ in rñsione ad vltimũ in litera dr:cooperatio superioꝝ ad formationẽ aie nãlis est: ⁊ cũ primũ aia separata est:cõuertik nãliter ad superiora tanq̃ ad ppria pfectiua illi⁹ p statu illo. Unde pꝫ rñsio ad tertiã:nulla eñ ponik superfluitas : imo est summa necessitas ponẽdi talẽ modum intelligẽdi:eo ꝙ aliter nõ posset anima de nouo aliq̃d naturaliter nosse. ¶Circa eandẽ partẽ occurrit dubiũ ex alio capite. Quia stante sufficiẽtia distinctionis nulla videk nasci difficultas: vt ppter hoc anima viderek vniri corpori nõ ppter meli⁹. Ad hoc eñ facillime posset dici cũ Sco. vbi supra:ꝙ animã vniri corpori ppter melius põt dupl'r intelligi. Uno mõ ppter melius sibi:alio mõ ppter meli⁹ cõposito. Et lꝫ aia nõ vniret corpori ppter suũ meli⁹:vnik tñ ppter meli⁹ hois: ⁊ sic nõ opꝫ tantã sollicitudinẽ:quãta in hoc articulo assumpta est: ppter hoc assumere. Et ɔfirmak hoc:qꝛ partes sunt ppter totũ:cui⁹ esse ⁊ pfectio absqꝫ earũ vnione haberi nõ põt. ¶Ad hoc breuiter dr ꝙ lꝫ ista fuga prima facie appareat rõnabilis:perspiciẽtib⁹ tñ phĩe principia fuga vr̃. Uerum q̃ppe est partes esse pper totũ:⁊ vniri ppter melius toti⁹:cũ hoc tñ necessario exigik vt verũ etiã sit/ꝙ materia sit ppter formã ⁊ ꝙ vnio partiũ sit etiã ppter melius forme: sup hoc aũt ɔsurgit difficultas qõnis. Et ɔfirmak qꝛ si vl'r corpus est ppter animã:vt mã ppter formã:maxime dꝫ esse ppter formã:q̃ hꝫ ppriũ opari:cui nõ cõicat mã nec cõpositũ:qm hec maxime hꝫ rõnẽ optimi ⁊ finis:sed anima intellectiua est hmõi : ergo de ea maxime verificari dꝫ:ꝙ vniatur ppter melius:nõ solũ cõpositi:sed pprium:⁊ sic stat difficultas in suo arduo. ¶Quo ad scđm dicit quatuor. Primo ꝙ stat animã hr̃e duos modos operãdi.s.cũ fantasmate ⁊ sine fantasmate/⁊ hoc pbat sic:anima hꝫ duos modos essendi actu : g duos modos operãdi:añs supponik:qꝛ hꝫ qñqꝫ esse cõiunctũ corpori:et qñqꝫ separatũ ab eo:ɔ̃ña pbak ex eo:qđ vnũquodqꝫ operak fm qđ est actu.i. operatio sequitur esse in actu:ergo ⁊ modus operandi modum essendi in actu. Scđo ibi.manente tñ excludit obiectionẽ pretactam in difficultatione qõnis:dicens stare hec duo simul.s.⁊ ꝙ vniri corpori sit ex natura anime :et ꝙ natura anime nõ mutak habẽdo aliũ modũ essendi:hoc eñ est qđ difficultatẽ faciebat. Si ex natura sua anima vendicat sibi corpus: quo pacto manẽte eadẽ natura poterit absqꝫ corpore opari? Manifestat aũt hec stare simul exẽplo a naturalib⁹:grauia eñ ⁊ leuia nõ mutãt naturas suas: et tñ aliud ɔuenit eis:cum sunt in pprijs locis:⁊ aliud cũ sunt extra propria ⁊ naturalia loca. Tertio declarat quales sint isti modi taꝫ essendi q̃ operãdi quo ad naturalia ibi/anime igitur:⁊ cõcludit:ꝙ esse in corpore et intelligere cũ fantasmate est naturale anime:esse vero separatũ ⁊ intelligere per cõuersionem ad superiora est ei p̃ter naturã:quarto ex hoc applicat ad ppositũ cõcludendo ꝙ anima vnitur corpori ppter melius : qꝛ

353 ad h vnik corpori:vt sic opek fm nãm suã. ¶Sed hoc rursus hꝫ dubitationẽ. Cũ eñ res semp ordinek ad id qđ meli⁹ est: est aũt melior modus intelligẽdi per cõuersionẽ ad intelligibilia simpl'r q̃ p cõuersionẽ ad fantasmata:debuit sic a deo institui anime nã:vt modus intelligẽdi nobilior ei eẽt nãlis ⁊ nõ idigeret corpi ppter h vniri. cõsiderãdũ est igik ꝙ etsi itelligere p cõuersionẽ ad superiora sit simpl'r nobili⁹ q̃ itelligere per ɔuersionẽ ad fantasmata:tñ ille modus intelligẽdi puterat possibilis aie erat ĩpfe-

propter naturalem modum intelligẽdi cõsequẽdum. ¶Circa hãc scđam partẽ dubiũ occurrit circa illã ɔ̃ñam:anima hꝫ duos modos essendi.s.cõiunctũ ⁊ separatũ:ergo duos operãdi.i.p cõuersionẽ ad fantasmata et superiora. Ur̃ eñ inefficax. Qm cũ operatio modificek ⁊ ex parte operationis ⁊ ex parte obiecti. Uerũ q̃dẽ est ꝙ modus operãdi ex parte operãtis causek ex mõ essendi:sed rõni nõ ɔsonat/ꝙ modus operãdi ex parte obiecti causek ex mõ essendi operãtis. In pposito autẽ ɔstat ꝙ hi modi.s.p ɔuersionẽ ad fantasmata ⁊ per ɔuersionem ad superiora se tenẽt ex parte obiecti vt pꝫ:ergo diuersitas hoꝝ modoꝝ nõ rite infertur ex diuersitate modi eẽndi ipsi⁹ aie. Sed bene potuisset inferri ex tali diuersitate diuersus mod⁹ operãdi:puta vt qđ/⁊ vt quo. Vñ Sco.i quarto.dist.45.q.2.ex hoc inquit:ꝙ anima est separata a corpore in essendo: non sequik ꝙ sit separata a corpore vt obiecto in operãdo:ita enim potest separata sicut coniuncta corpori obiecto copulari operãdo. Preterea. Inquit si ex esse separato anima conuerteretur ad superiora: sequeretur qđ anima separata esset capacior influentie superioris : q̃ anima coniuncta corpori glorioso:sed hoc est falsum.ergo ⁊c.
¶Ad hec dr:ꝙ queadmodum in litera dr:cum vnũquodqꝫ operek fm qđ est actu:ɔ̃ns est/qđ iuxta modum essendi sit etiã modus operandi:ita qđ variato modo essendi opꝫ variari modũ operandi:fm id qđ ex mõ essendi causabak:⁊ hoc est pculdubio verũ. ¶In pposito aũt dico: qđ hi modi licet pertineãt ad obiecta:nõ tñ pure:imo radical'r se tenent ex parte modoꝝ essendi intelligentis:ita ꝙ negandũ est qđ hi modi non se teneãt ex parte operãtis. ¶Ad cuius euidentiam breuissime recolito: qđ ex hoc ꝙ aia intellectiua est forma immaterialis : ⁊ tñ in materia : vt dr in.2.phy. tex.26.nascitur.ꝙ pprium perfectiuum eius est partim immateriale et partim in materia:intelligibile enim in actu/qđ est perfectiuũ anime in fantasmate ⁊ intellectu agente existẽs:immateriale ⁊ in materia quodãmodo est:vt ex dictis pꝫ:cessante ergo tali modo essendi ipsi⁹ anime necesse est cessare illius effectũ.s.esse perfectibile a tali perfectiuo.s. partim materiali ⁊ partim immateriali:⁊ ɔ̃nr succedẽte alio modo essendi.s.oĩno sine materia:cõsentaneum est vt succedat alter effectus.s.ꝙ sit perfectibilis ab his q̃ oĩno sunt sine materia. Et sic hi modi q̃uis cõcernant diuersitatẽ ex parte obiecti:nascunk tñ ex parte operãtis:imo ex modis essendi operantis. Cuius signum est ꝙ apud phos omnis substantia intellectualis separata naturaliter a corpore:nihil accipit a corporibus.
¶Ad primũ ỽo eoꝝ q̃ dicit Sco.iam pꝫ:ꝙ separatio in essendo infert separationẽ in operãdo:⁊ iã superius ostẽsum est:ꝙ impossibile est separatum aliq̃d pati a corpore impressionem aliquã intelligibilẽ ⁊c. ¶Ad vltimum ỽo dr:qđ est impertinẽs qm de naturali cognitione ⁊ ɔditione anime est sermo:status aũt anime in corpore glorioso miraculosus est. Vñ nihil obstat pposito si anima cõiuncta tali corpori sit magis aut nõ minus capax talis influẽtie. Nõ eñ q̃rimus q̃d de⁹ per miracula possit:sed q̃d rerum ordini absqꝫ miraculis cõgruat/Vñ nõ sunt miraculosa inferenda.
¶Circa hãc partẽ dubiũ est:qꝛ in l'ra dr:ꝙ intelligere per ɔuersionẽ ad superiora est p̃ternaturale aie. hoc eñ vr̃ falsum. Tũ qꝛ p̃ternaturale exorbitat a naturali ac per hoc non põt esse perpetuũ nec diuturnius naturali:ɔstat aũt hunc modum intelligendi esse ⁊ diuturniorẽ alio:⁊ perpetuũ fm nature cursum. Tum qꝛ preternaturale non nascitur ex natura rei cui est preternaturale: vt pꝫ:cõstat aũt ꝙ ex natura anime humane nascitur vterqꝫ modus essendi successiue in ea:ergo vterqꝫ modus intelligẽdi:ergo neuter est preternaturalis. ¶Ad euidẽtiã huius difficultatis scito: ꝙ est duplex modus dicẽdi. Alter sequentiũ Auicennã:⁊ dicẽtiũ ꝙ vterqꝫ modus essendi ⁊ intelligẽdi est naturalis anime successiue:nã esse in corpore est naturale ei in principio:esse ỽo extra est naturale ei in fine:quẽadmodum hoi inest duplex modus viuẽdi.s.in vtero materno in principio et extra vterũ in fine seu post p̃n^m:⁊ fm hãc viam facile solui videnk oĩa. Derelicta tñ est a.S.Tho.qꝛ vt ex dicẽdis apparebit:pfundius scrutat⁹ est naturã anime. Est ergo alter modus dicẽdi qui hr̃ in litera: ꝙ.s.vnus est naturalis ⁊ alter p̃ternaturalis. Ubi scito ꝙ p̃ternaturale nõ est idem qđ ɔ̃ naturã:sed est cõis q̃d ⁊ superi⁹ ad id qđ ɔuenit alicui ɔ̃ naturã et supra naturã ⁊ extra naturã/⁊ q̃uolibet aliter q̃ fm ppriam naturã:in pposito aũt sumik p̃ternaturale p eo qđ est supranaturale nõ miraculose sꝫ supra naturã ppriam ipsi⁹ anime. ¶Ad cuius euidentiã,scito qđ quẽadmodũ ignis hꝫ duos motus:alterum naturalẽ. s.quo mouek sursum. Alterũ preternaturalem.i.supra ppriaꝫ nãm quo mouek circulariter sequẽs motum diurnũ:⁊ iste p̃ternaturalis est perpetuus:⁊ ɔuenit ei fm qđ participat naturã superiorẽ celestẽ.s.q̃ participatio cõuenit ei ex eo qđ obtinet primatũ in sphera elemẽtari:semp eñ supremũ infimi attingit infimum supremi:vt dr in.7.ca.de di.no. Ita in pposito anima intellectiua: qꝛ est suprema forma in materia existentiũ fm sui supremũ participat aliquid de natura substãtiarũ separatarũ:⁊ fm seipsaꝫ absolute aliq̃d aliud vẽdicat sibi ppriũ : fm eñ ppriam naturã vt sic vẽdicat sibi esse in corpore:⁊ intelligere per cõuersionẽ ad fantasmata : qm est essential'r pars: fm vero qđ participat substãtias separatas hꝫ ꝙ sit etiã extra corpus vt ille sunt:⁊ intelligat p cõuersionẽ ad intelligibilia simpliciter/vt ille intelligũt:⁊ sic ille modus est simpl'r naturalis aie: hic ỽo p̃ternaturalis.

ctior:qđ sic pꝫ. In oib⁹.n.substãtijs itell'ualib⁹ iuenik ỽtus intell'ua p influẽtiã diuini luminis. Qđ q̃dẽ in p̃mo p̃ncipio:est vnũ et simplex:⁊ quãto magis creature intellectuales distãt a p̃io p̃ncipio tãto magis diuidik illđ lumẽ et diuersificak:sicut accidit in lineis a cẽtro egrediẽtib⁹. Et inde est ꝙ de⁹ per suã eẽntiã oĩa itelligit:superiores aũt itellectualiũ subaꝝ:etsi p pl'es formas itelligãt,tñ itelligũt p pauciores ⁊ magis vl'es ⁊ ỽtuosiores ad cõprehẽsionẽ reꝝ pp efficaciã ỽtutis intellectiue q̃ est in eis. In infe- 282

Nec incõuenik ꝙ hmõi p̃ternaturale sit diuturnius aut perpetuũ:qm nõ ea rõne dr p̃ternaturale:qꝛ exorbitet a nã : qꝛ nõ est ɔ̃ illã:sed qꝛ est supra illã vt pꝫ manifeste in motu circulari ignis:qui indefesse semp ei actu cõuenit:motus aũt sursum nõ ɔuenit ei semp actu. Nec incõuenit ẽt tale p̃ternaturale innasci ex nã ipsi⁹ rei nõ absolute sed fm ꝙ participat in sui supremo nãm superiorẽ:vt pꝫ in motu circulari ipsi⁹ ignis: q̃ innascik ex hoc qđ ignis est in suo loco: esse aũt in illo loco cõuenit ex h: ꝙ est supremuꝫ inter elemẽta:esse aũt supmũ inter elemẽta hꝫ annexũ hoc qđ participet naturã superiorem celestẽ.s.⁊c. ergo de primo ad vltimũ ⁊c. ita in pposito ex hoc ꝙ aia hũana est immortalis ⁊ infima inter intellectuales: hꝫ duo. Et qđ exigat corp⁹ mediũ inter ɔ̃ria: ⁊ ɔ̃nr corruptibile:⁊ ꝙ possit remanere sola. Sꝫ primũ ex pprijs hꝫ/ex qb⁹ hꝫ ꝙ ratiocinek et colligat sciẽtiã ex sensibus. Scđꝫ ỽo ex participatiõe superiorũ in sui supmo: ex qua etiã nunc hꝫ ꝙ intelligat principia:et qđ quid est. Et qm hoc pfundioris erat perscrutationis et rõni magis est cõsonum: q̃uis difficili⁹: ideo diu⁹ Tho. hãc semp tradidit vbiqꝫ doctrinam:nec vnq̃ voluit Auicẽne facilitatem sectari. ¶Quo ad tertiũ obijcik ɔ̃ dicta ex cõparatione istorum modoꝝ intelligendi quo ad nobilitatem sic. Intelligere p conuersionẽ ad superiora est nobilius q̃ per conuersionem ad fantasmata:et vterqꝫ modus conuenit anime per predicta:ergo ille magis affirmandus est naturalis anime q̃ iste:⁊ tenet sequela:quia vnũquodqꝫ semper naturaliter ordinatur ad melius de possibilibus:tunc vltra:ille modus est naturalis anime : ergo anima nõ eget vnione ad corpus/ppter cõsequẽdũ suũ naturalem modum intelligẽdi. ¶Quo ad quartũ soluit distinguendo añs:⁊ dicendo/qđ intelligere per conuersionem ad superiora est nobilius ⁊ melius simpl'r:sed nõ anime:⁊ ideo cũ vnaqueqꝫ res naturaliter ordinek non in meli⁹ simpl'r sed in melius sibi:ɔ̃ns est:qđ anima nõ ordinatur naturaliter ad intelligendũ per modũ substãtie separate:qđ est melius simpl'r:sed ad intelligẽdum per cõuersionem ad fantasmata:qđ est melius sibi:⁊ ideo naturaliter vnitur corpori ppter melius ipsius anime:vt prius dicebatur. Primam partem huius distinctionis.s.intelligere per cõuersionem ad superiora est nobilius simpl'r/q̃ per cõuersionem ad fantasmata:litera relinquit vt p se notam. Scđam vero.s.qđ non sit melius anime:probat. Modus cognoscendi quo cognitio confusa habetur ab aliquo minus bonus est modo quo habetur cognitio distĩcta ab eodem:sed anima illo mõ cõfuse isto distincte cognoscit:ergo iste sibi melior. Probatur minor:qꝛ ille modus est improportionatus virtuti intellectiue anime per excessum. pbatur hoc sic. modus pprius substantijs superioribus est improportionatus inferioribus:iste est proprius substantijs superioribus: que.s. naturaliter sunt separate:ergo est improportionatus anime. Probatur maior sic. vis intellectualis quãto magis recedit a primo:tanto magis diuersificak:ergo intellectus quãto superior tanto magis per vnũ aut pauciores vniuersaliores ⁊ efficaciores species intelligit:ergo modus superioris est improportionatus inferiori:qꝛ per plures minus vniuersales et minus efficaces dꝫ intelligere:⁊ ppterea si fm species superioris intelligeret nõ posset penetrare qđ in eis est. Añs nunc assumptũ declaratur:exemplo linearum egredientiũ a centro:ɔ̃ña vero non probatione sed manifestatione eget:⁊ dupl'r declaratur. Primo quia inde puenit/qđ deus per vnum/qđ est ipse:omnia intelligit. vtpote hãbẽs vim intellectualem maxime vnitam:⁊ successiue superiores prestant inferioribus in paucitate et vniuersalitate specierũ propter efficaciam intellectualis luminis. Intellectiua enim vis quanto maior est:tanto minus partitur in intelligibilia: ⁊ ɔ̃nr paucioribus speciebus eget. Scđo declaratur in hominibus:experimur enim in nobis ipsis:qđ prestanti ingenio fulti paucissimis perceptis multa sciunt:et econuerso rudiorem animam sortiti multis adhibitis et syllogismis et exemplis et dearticulationibus rerum vsque ad minima vix illa tantũ cõprehendunt:nec in illis alia nosse possunt:quo fit vt nullum ex se iudiciũ habeãt de reb⁹. Minor aũt.s.ꝙ iste modus sit nãlis substãtijs superiorib⁹ q̃ nãl'r sunt separate. pbak ex eo ꝙ aie humane sunt vltime inter substãtias intellectuales:ex hoc eñ sequik:ergo vltimus modus intelligẽdi est eis cõnaturalis:⁊ nõ penultimus:sed infra istũ datur inferior.s.per cõuersionẽ ad fantasmata:ergo ille nõ anime sed superiori est cõnaturalis:anime vero vltimus: vt sic vniuersi pfectio oẽs gradus essendi habeat ⁊c. reliqua sunt p se nota.
¶Circa hãc quartã partẽ dubitatur. Cũ eñ dr ꝙ modus itelligẽdi per cõuersionẽ ad superiora est nobilior: aut intelligitur positiue aut permissiue. Si pmissiue nõ opꝫ esse verũ nisi particulariter: ⁊ nihilominus vana est tanta sollicitudo litere: ex nobilitate illi⁹ modi exorta. Si positiue: ergo vniuersaliter verum est: ⁊ tunc sequik implicatio in litera/dũ dr:ꝙ iste est vniuersaliter nobilior:⁊ subditur/quod iste in anima nostra est imperfectior. si eñ in anima nostra est imperfectior: ergo non vniuersaliter iste modus est perfectior:⁊ si vniuersaliter:ergo ⁊ in anima. ¶Ad hoc breuik dicitur ꝙ positiue est pfectior. Et cum dicik ergo vniuersaliter: concedatur. Et cum dicitur ergo in anima:negetur argumẽtum:qꝛ est sophisma figure dictionis: dũ ab intellectione per conuersionem ad intelligibilia:descenditur ad intellectionẽ per conuersionẽ ad intelligibilia improportionata huic intellectui. Et ideo nulla est in litera contradictio:quoniam prius dixit quod est simpliciter.i.sine additione aliqua nobilior : et hoc est verũ vniuersal'r : deide subditur/ꝙ ille modus/vt est possibilis anime nostre.i.non simpliciter/sed qualificatus ordine ad intellectũ ita debilem / est imperfectior. Et propterea/glossando literam/diximus / ꝙ ille modus est nobilior in se ⁊ absolute : non tamen anime:non:quod ille modus in anima retineat nobilitatem in se:sed qꝛ in anima non ponitur ille modus absolute sed conditionatus conditione diminuente:scilicet in proportione ⁊ in commensuratione specierum ad intellectum. Qđ autem ille modus absolute sit nobilior ex eo patet quod purior est:lumen enim non admistum tenebris nobilius est tenebroso seu vmbroso:sed ille modus est in puro lumine:quia in solis intelligibilibus in actu puris consistit:iste vero est in lumine obumbrato : qꝛ consistit in respectu ad intelligibilia obumbrata materie! fantasmatum: ergo ille nobilior. Et ex hoc patet defectus Scoti in quarto. distin.45.q. secunda/ad secundum. vbi negat intellectionem sine fantasmate esse perfectiorem positiue:⁊ adducit rationem satis leuem:quia agẽs quod potest cum instrumento ⁊ sine agere:nõ propterea perfectius positiue agit/ quia sine instrumento agit. Nec enim ratio nihil pro se facit: quoniã constat quod ceteris paribus modus agendi sine instrumento est nobilior modo agẽdi cum eodem. Unde laudamus artifices qui paucioribus instrumentis rem perficiunt:⁊ multo magis si cum vno ⁊ si cum nullo.
¶Preterea. Operatio ex genere suo incorporea:quãuis permittatur admisceri quoquomodo corpori:quanto elongatior a corporeo instrumento tanto perfectior positiue:quia magis accedit ad sui generis perfectionem:sed intelligere secundum omnes est huiusmodi:ergo ⁊c. Deceptus autem videtur Scotus:quia non vidit sophisma predictum latere: cum dicitur:quodlibet intelligere per conuersionem ad intelligiblia simpliciter est nobilius:ergo tale conueniens anime est nobilius.
¶In responsione ad tertium aduerte:quod ibi sumitur naturale vt distinguitur cõtra miraculosum:sic enim influxus iste est naturalis:q̃uis non sit naturalis secũdum propriam naturam ipsius anime:vt in corpore articuli dictum est. Nec putes influxum istum dici diuinũ : qꝛ sit a deo immediate:quoniam fit mediãtibus angelis:vt patet in questio. de anima.q.20.sed qꝛ sunt resultationes quedam specierum diuinarum : que sunt factrices rerum secundum omnia que in eis sunt/tam formalia q̃ materialia.

¶Super articulum secundum.

In titulo intelligat q̃dditatiue:de tali eñ cognitione est dubiũ

rioꝛib⁹ aũt sunt forme plures et min⁹ vl'es et minus efficaces ad cõprehẽsionẽ reruꝫ: inquãtũ deficiũt a virtute intellectiua superiorũ. Si ergo inferiores subẽ haberẽt formas in illa vniuersalitate in qua hñt superiores:qꝛ nõ sunt tãte efficacie in intelligendo:nõ acciperẽt p eas pfectã cognitionem de reb⁹:sꝫ in quadã cõitate ⁊ ɔfusione. Qđ aliqual'r appet in hoib⁹. Nã q̃ sunt debilioris intell's:p vl'es ɔceptiones magis intelligẽtiũ nõ accipiunt pfectã cognitionẽ,nisi eis singula i spãli explicenk. Manifestũ est aũt inter subas intell'uales fm nãe ordinẽ infimas esse aias hũanas. Hoc aũt pfectio vniuersi exigebat vt diuersi gradus in reb⁹ essent. Si igik aie hũane sic essent institute a deo vt intelligerẽt p modũ q̃ cõpetit substãtijs separatis: nõ haberẽt cognitionem pfectã sꝫ ɔfusam in cõi. Ad hoc ergo ꝙ pfectam ⁊ propriã cognitionẽ de reb⁹ hr̃e possent:sic natural'r sunt institute vt corporib⁹ vniãtur:⁊ sic ab ipsis reb⁹ sensibilib⁹ ppriã de eis cognitionẽ accipiãt. Sicut hoies rudes ad sciẽtiam induci nõ possunt nisi per sensibilia exẽpla. Sic ergo pꝫ ꝙ ppter melius anime est vt corpori vniatur:et intelligat per conuersionem ad fantasmata:et tamen esse potest separata, et alium modum intelligendi habere.

Ad primũ Ergo dõm, ꝙ si dilligẽter verba phi discutiãtur:phs hoc dixit ex quadam suppositione prius facta.s.ꝙ intelligere sit quidã motus coniuncti:sicut ⁊ sentire. Nondũ eñ dr̃iam ostenderat inter intell'm ⁊ sensum. Vel põt dici ꝙ loquik de illo mõ intelligẽdi q̃ est p cõuersionẽ ad fantasmata. De quo etiã pcedit scđa rõ. ¶Ad tertiũ dõm, ꝙ aia separata nõ intelligit p spẽs innatas:nec per spẽs q̃s tũc abstrahit:nec solũ p spẽs ɔseruatas: vt obiectio pbat:sꝫ p spẽs ex influẽtia diuini luminis participatas quarũ aia sit particeps, sicut ⁊ alie subẽ separate q̃uis inferiori mõ. Vñ tã cito cessante ɔuersione ad corpus ad superiora cõuertik. Nec tñ ppter h cognitio vel potẽtia non est naturalis:quia deus est author non solum influentie gratuiti illuminis:sed etiam naturalis.

¶Utrum anima separata intelligat substãtias separatas. Arti.2.

444 3.q̃o.12. art.1.ad scđm. et d aia. ar.27.5 et ad xm. et ar. 18.ad 27m. 440.

Ad scđm Sic pcedik. Videk qđ anima separata nõ intelligat substãtias separatas. Perfectior eñ est anima corpori coniuncta q̃ a corpore sepata : cũ aia sit nãl'r pars humane nature:qlibet aũt pars pfectior est in suo toto. Sꝫ aia ɔiũcta corpi nõ itelligit subas separatas:vt supra habitũ est. Ergo multomin⁹ cũ fuerit a corpore separata.
¶ P̃. Qẽ qđ cognoscik:vel cognoscik p sui p̃ñtiam,vel per suã spẽm. Sed subẽ separate nõ p̃ñt cognosci ab aia per suã p̃ñtiã : qꝛ nihil illabitur anime nisi solus deus. Neqꝫ etiam per aliquas spẽs quas aia ab angelo abstrahere possit: qꝛ angelus simplicior ẽ q̃ aia. Ergo nullo mõ aia sepata p̃t cognoscere subas separatas. ¶ P̃. Quidam philosophi posuerunt in cognitiõe sepatarum

Universidad de Deusto Biblioteca

In corpe vnica est ɔclo rñsiua hñs duas ptes: aia separata hʒ de alijs aiabus pfectã cognitionẽ nãlẽ de angelis ꝟo ipfectã ⁊ deficiẽtẽ. Probaṫ sic. aia separata seipsam p seipsam cognoscit. & reliq̃ incorpea p modũ q̃ sunt in ipsa. & p modũ ipsi⁹ aie. & alias aias pfecte: angelos ꝟo impfecte. Añs pbaṫ: q̄r nõ intelligit ɔuertẽdo se ad fantasmata. Prima ꝟo ɔña pbaṫ authoritate Augustini: volẽtis q̄ mẽs nr̄a rerũ incorporearũ notitiã per se ipsaʒ accipiat. Scđa ꝟo ɔña pbaṫ: q̄r vnũ
440 quodq̄ intelligibile est in itelligẽte p modũ ipsi⁹ intelligẽtis: ⁊ ɔstat q̄ intelligiṫ p modũ quo est in eo: ⁊ inde emanauit illa maxima: q̄ cõe est oi sube sepate intelligere tã superiora q̄̃ iferiora p modum sube sue. Tertia ꝟo ɔña q̄ ad vtrãq̄ ptẽ pbaṫ:
a 440 q̄r mod⁹ sube aie est cõformis mõ aliarũ aiarũ sepatarũ: et est ifra modũ sube angelice.
443 Circa añs dubiũ magnũ occurrit. Qm̄ aia nr̄a est pura po^a in gñe intelligibiliũ: vt Auer. et S. T. ex Arist. dixerũt: quõ p seipsaʒ intelligi põt. Intelligibili em̄ in po^a pura repugnat p seipm intelligi:
a 436 438 qm̄ ɔdõ intelligibilis in actu est eẽ pfectiuũ p seipsum. i. sine alio obo medio ipsi⁹ intell's: vt de se

subarũ cõsistere vltimã hoĩs felicitatẽ. Si ergo aia separata põt itelligere subas separatas: ex sola sua separatione consequitur felicitatem. Quod est inconueniens.

Sed ɔ̈ Est. q̄ aie sepate cognoscunt alias aias separatas: sicut diues i iferno posit⁹ vidit lazarũ ⁊ abrahã. Uident ẽt ⁊ demones ⁊ angelos aie separate.

Rñdeo Dõm, qð sicut Aug. dicit in ix. de tri. mens nr̄a cognitionem rerũ incorporearũ p seipsam accipit. i. cognoscẽdo seipsaʒ. Sicut supra dictũ est. Per hoc ergo q̄ anima separata cognoscit seipsam accipere possum⁹ qualr̄ cognoscit alias res sepatas. Dictũ est aũt: qð q̄̃diu anima corpori est vnita intelligit ɔuertẽdo se ad fantasmata. Et ideo nec seipsam põt intelligere nisi inquantũ fit actu intelligẽs p speciẽ a fantasmatib⁹ abstractã. Sic em̄ per actũ suũ intelligit seipsam: vt supra dictũ est. Sʒ cũ fuerit a corpore sepata intelliget nõ ɔuertendo se ad fantasmata: sʒ ad ea q̄ sunt scðm se intelligibilia. Uñ seipsam per seipsam intelliget. Est autem cõe omni substãtie separate q̄ intelligat id qð est supra se ⁊ id qð est infra se per modũ sue substantie.

patet. Et sic videtur duplex petm̄ in hoc pcessu accidere. Primo obliuionis doctrine date. Scðo fallacie ꝫm nõ causam vt causam: nõ em̄ cã quare anima nũc nouit se: est ɔuersio ad fantasmata: sed intelligibilitas ei⁹ in potẽtia: cui⁹ effectus est naturalis ɔuersio ad fantasmata: vt ad pprium perfectiuũ ⁊ actuatiuũ: vñ soluta ɔuersione ad fantasmata: si intell's non est actuatus, remanet intelligibilis in po^a vt erat: ⁊ ɔñr nõ p seipm: sed p aliquẽ actũ: puta a superiorib⁹ susceptũ, dʒ fieri ⁊ esse intelligibilis i actu. Et si ex sola sepatione a corpore est itelligibilis in actu ergo pri⁹ erat etiã intelligibilis in actu: q̄̃tũ est in se: q̄̃uis nobis nõ esset intelligibilis nisi in po^a remota: ppter naturalr̄ hr̄e pri⁹ ordinẽ ad fantasmata: sʒ h̄ destruit doctrinã tertij de aia Arist. dicẽtis: q̄ nullã hʒ nãm ⁊c. ⁊ manifeste ɔ̈dicit doctrine supra date. Ad hoc est dõm, q̄ aia nr̄a ꝫm ppriã nãm est intelligibilis in pura potẽtia: ⁊ q̄ cũ separaṫ fit intelligibilis in actu absq̄ aliquo extraneo influxu: ⁊ iõ merito tũc intelligitur p seipsam et nunc non. Ad quoꝝ euidẽtiam recolẽda sunt pdicta ⁊ applicãda ad ppositũ. Aia nr̄a vt dictũ fuit hʒ in se ppriã nãm vt sic: ⁊ hʒ participatiue aliqd de nã substãtiarũ immaterialiũ. Et ex ppria qdẽ nã cũ vendicet sibi vnionẽ ad corp⁹: liquet: q̄ hʒ q̄ sit infima itellectualis substãtia nõ solũ in gradu sʒ in mõ essendi: vt pote exigẽs modũ essendi ppriũ formis mãlib⁹. s. esse in corpore p informationẽ. Et q̄r vniuscuiusq̄ dispõ in entitate est ẽt q̄̃tũ est in se, eius dispõ in intelligibilitate: opʒ q̄ ex hac eadẽ radice pueniat: q̄ aia sit infima in mõ intelligibilitatis: ac p hoc sit intelligibilis in pura potẽtia. Et q̄r talẽ modũ essendi exigit ppter bonũ suũ: ex eadẽ radice pullulat ɔuersio ad fantasmata tã ꝫm intellm̄ possibilẽ q̄̃ agentẽ: ⁊ ɔñr q̄ intellectus agẽs nõ sit actus ipsi⁹ intell's possibilis nisi mediãtib⁹ intelligibilib⁹ sensibiliũ ⁊c. ⁊ ɔñr q̄ anima non cognoscat se nisi p actũ suũ ⁊c. Hec em̄ oia ex eadẽ radice oriunṫ. s. ex ppria natura aie vt sic. Et q̄r ad ppriam naturã anime spectat modus essendi in corpore ⁊ intelligẽdi p fantasmata: iõ hec in lr̄a ⁊ alibi attribuunṫ mõ essendi vel intelligẽdi tãq̄ notioribus pprietatib⁹ occulte cause. Ex eo ꝟo qð participatiue sapit de nã substãtiarũ separatarũ nõ hʒ infimũ modũ essendi: ⁊ ɔñr nec intelligibilitatis: sed hʒ superiorẽ modũ essendi. s. separatũ a corpore: ⁊ ɔñr superiorẽ modũ intelligẽdi tã actiue q̄̃ passiue: ita tñ vt sicut modũ essendi silem superiorib⁹ nõ ab initio sibi vẽdicat actu sed ptãte tm̄: ita ⁊ modũ intelligibilitas silem superiorib⁹ nõ statim: sed ordinate post modũ essendi ordine nature sortiat. Et ideo notãter dixi qð ipsa est intelligibilis in pura potẽtia ex ppria natura: ⁊ q̄ fit in separatione intelligibilis in actu. Quõ aũt hoc fiat nõ videtur difficile: si aduerterimus q̄ queadmodũ ex natura ppria anime fluit simplr̄ ɔuersio ad corpus ⁊ fantasmata ꝫm oẽs vires suas: ita ex participatione superioꝝ: cũ incipit actu sortiri modũ essendi separatũ ex ɔñti ex eadẽ radice sortiṫ ɔuersionẽ oim viriũ suarũ ad seipsam: pn^m em̄ aspect⁹ oim substãtiarũ separataruʒ est primo respectu suimet. Et ppterea ipsa inquãtũ sapit naturã earũ: hãc ɔformitatẽ sortiṫ vt primo cõuertaṫ in seipsam: ac p hoc intell's agẽs ex eadẽ radice cõuertiṫ ad illustrandũ primo substãtiã anime: ⁊ fit actus illius vt obiecti: ⁊ intellectus possibilis vt po^e: et sic substãtia anime de se intelligibilis in pura potẽtia fit intelligibilis in actu p seipsam sine alio obiecto aut spẽ p ɔuersionẽ luminis intell's agẽtis sup ipsam: q̄ ɔuersio cõsequiṫ separationẽ: q̄ cõsequiṫ nõ naturã anime ppriã sed supioꝝ participatã in anima. Et sic pʒ q̄ nec obliuionẽ passus est diuus Tho. nec fefellit eũ sophisma: qm̄ naturalis ɔuersio ad fantasmata cã vere est: q̄re non intelligim⁹ animã per seipsam: sed p actũ suũ: q̄̃uis talis ɔuersio nõ sit cã primaria sed secundaria: vt pʒ ex dictis. Et q̄r hoc iã dixerat supi⁹ in loco pprio: non oportebat sic explicare: qm̄ ɔña intelligẽda sunt put discussa sunt in añtib⁹ in locis pprijs. Circa primã ɔñam aduerte: q̄ q̄̃uis authoritas Aug. loquaṫ de anima nr̄a in statu isto: subtilissime tñ ad ppositũ applicata est. Cũ enim aliq̄ ordinarie se consequunṫ: sic semp posteri⁹ cõmẽsuraṫ priori: vt vltimũ cõmẽsuraṫ primo. Uñ q̄r in pñti statu cognoscimus aiam p actum ⁊ obiecta: ⁊ deinde incorporea cognoscim⁹ p aiam: opʒ vt cognitio rerũ supioꝝ tãta sit: quãta põt oriri ex pma cognitiõe: quaʒ s. ex sensibilib⁹ habemus. Sed si pma cognitio esset cognitio aie: cognitio supioꝝ nõ cõmẽsuraret nisi ipsi aie: ⁊ idcirco ex h̄ q̄ aia p seipsaʒ nouit seipsam coassumpta illa ppõne Aug. q̄ p seipsam nouit incorporea, optime inferṫ in lr̄a: q̄ nouit incorporea oia ꝫm qð sunt in ea. Ex eo em̄ qð p seipsaʒ seipsaʒ nouit ɔstat q̄ pfecte cõprehẽdit se: ex eo ꝟo qð ex seipsa alia nouit sequiṫ q̄ cognitio alioꝝ nõ arctatur nisi

stantie. Sic em̄ intelligiṫ aliqd ꝫm qð est in intelligẽte. Est aũt aliqd in altero p modũ eius in quo est. Modus aũt sube aie separate est infra modũ sube angelice: sʒ est cõformis mõ aliarũ aiarũ separataꝝ. Et iõ de alijs aiab⁹ separatis pfectã cognitionẽ hʒ: de angelis autẽ imperfectã ⁊ deficientẽ: loquẽdo de cognitione nãli anime separate. De cognitione autem glorie est alia ratio.

Ad primũ Ergo dõm, q̄ aia separata est q̄dem imperfectior si ɔsideraṫ nã corporis: sed tñ quodãmodo est liberior ad intelligendũ: inquãtum per grauedinẽ ⁊ occupationẽ corporis a puritate itelligẽtie impediṫ. Ad scðm dõm, q̄ anima separata intelligit angelos p similitudines diuinitus ipressas: q̄ tñ deficiunt a pfecta repñsentatione eoꝝ: ppter hoc q̄ aie nã est inferior q̄̃ angeli. Ad tertiũ dõm, q̄ in cognitione subaꝝ sepataꝝ quarũcũq̄ non ɔsistit vltima hoĩs felicitas: sed solius dei q̄ nõ põt videri nisi p gratiã. Jn cognitiõe ꝟo aliaꝝ subaꝝ sepataꝝ est magna felicitas etsi nõ vltima: si tñ pfecte itelligant. Sed aia separata naturali cognitione non perfecte eas intelligit: vt dictum est.

ad modũ quo in ipsa sunt ⁊ non ad aliquã aliã priorẽ cognitiõe: ⁊ sic excluditur duplex arctatio: quã nunc patimur. s. ad imperfectã cognitionẽ anime de seipsa: ⁊ ad priorẽ cognitionẽ sensibilium. Circa scðam ɔñam dub. occurrit. Quia aut intẽdit q̄ anima cognoscit incorporea per ppriaʒ substãtiã tãq̄ per rõnẽ cognoscẽdi. Aut tãq̄ per obiectũ precognitũ: aut tãq̄ per ꝟtutẽ cognoscitiuã. Si primo mõ optime pcedit ɔña: sed expsse ɔ̈dicit rñsioni ad ꝫm in litera: vbi ðr q̄ anima separata cognoscit angelos per species influxas: nõ ergo ppria substãtia est ei rõ cognoscẽdi eos. Nec opʒ species imperfecte representare: sicut substãtia anime repñtat eos: vt pʒ in ipsis angelis: in quib⁹ ideo superaddiṫ species etiã respectu inferioꝝ: vt suppleaṫ qð deest substãtie. Si scðo mõ aut ista erit cognitio discursiua: sicut per mediũ cognitũ nouim⁹ ɔclusionẽ: aut redibit primum mẽbrũ: q̄ substãtia sit etiã rõ intelligẽdi: vt dixim⁹ de substãtia angeli: q̄ñ intelligũt naturalr̄ deũ per suas substãtias absq̄ discursu intuendo deũ in se vt in speculo. Utrũq̄ hoꝝ nõ ɔsonat: hoc em̄ nunc reprobatũ est: discursus aũt nõ hʒ locũ in pposito apud S. T. Si aũt tertio mõ: van⁹ est totus conatus corporis articuli. Jam em̄ liquidũ erat hoc q̄ aia q̄cq̄d cognoscit per ppriã substãtiã nouit vt per primũ operãdi pn^m intrinsecuʒ: sed q̄ ex hoc resultet imperfectio cognitionis: nõ pbatur: nec authoritas Aug. esset ad ppositũ: q̄ de anima vt cognita loquiṫ. Ad hec est dõm, q̄ oibus illis modis verificaṫ animã per modũ sue substãtie intelligere et inferiora, ⁊ equalia, ⁊ superiora directe: nihilominus pposito prim⁹ ⁊ secũdus deseruiũt: ita q̄ substãtia aie ɔcurrit vt obiectũ ⁊ spẽs ꝫm se incõpleta: p superadditã aũt spẽm cõpleta cõplemẽto apto nato inueniri i ea. Ubi aduerte q̄ duplr̄ ɔtingit intellm̄ aliquẽ per spẽm intelligere. Uno mõ immediate aspiciẽdo repñsentatũ p illã spẽm: sicut cũ p spẽm in oculo immediate respicim⁹ coloratũ. Alio mõ imediate aspiciẽdo ipsaʒ spẽm: ⁊ mediãte ipsa representatũ p illã: vt pʒ cũ de⁹ intelligit alia a se intuẽdo essentiã suã: q̄ est species oim. Jn primo mõ spẽs hʒ rõnem speciei tm̄. Jn scðo ꝟo tenet locũ speciei ⁊ obiecti pri⁹ nã nõ tpe noti: in quo aliud relucet obiectũ. Utroq̄ aũt mõ cognoscẽdo: cognitio cõmẽsuratur mõ substãtie cognoscẽtis. Qð sic pʒ: cognoscendo habere speciẽ cogniti nihil aliud est q̄̃ esse ipm cognitũ in esse intẽtionali. Cũ multis aũt modis cõtingat cognoscentẽ esse vnũ atq̄ idẽ cognitũ: qm̄ multam hʒ latitudinẽ modus essendi quo cognoscẽs est cognitũ: alio nanq̄ modo angelus est lapis: et alio modo deus est lapis: ⁊ alio modo anima est lapis: et diuersitas ista non est ex parte rei cognite: q̄r vna ⁊ eadem est. ex parte ergo cognoscentis est a nature: q̄ diuersitatẽ tãtam hʒ: ita q̄ modus quo cognoscẽs est cognitũ cõmensuratur cognoscẽtis substãtie. Et sic si substãtia cognoscens est altioris ordinis q̄̃ cognitum: ɔñs est vt sit illud altiori modo q̄̃ sit in seipso: ⁊ q̄r esse altius ⁊ superioris ordinis prehabet vnitius quicquid habent inferiora dispersa: efficacius est illud esse, ad cognoscendũ inferius obiectũ: q̄̃ si equale sibi esset. Si vero substãtia cognoscens sit inferioris ordinis q̄̃ obiectũ: tũc est illud imperfectiori modo: q̄̃ sit ipsum in se: ac per hoc esse, non poterit cõprehendẽre illud: q̄̃uis magis vel minus perfecte poterit ipsum nosse: iuxta proportionem defectus sui ab illo. Juxta modum ergo gradus ⁊ perfectionis substantie cognoscentis est modus essendi cognitoꝝ in illa: iuxta modum autẽ essendi illoꝝ in ea est cognitio: igiṫ de primo ad vltimũ cognitio cõmensuratur substãtie cognoscentis. Qð vt clarius percipiaṫ exẽplariter declaretur: cum anima separata

cõprehẽdit seipsam: cũ inter pfectiões suas sit: nõ solũ q̄ ipa est sic imitãs subas imãles in nã ⁊ mõ eẽndi: sʒ ẽt q̄ ipa est itẽtioñalr̄ gabriel raphael michael ⁊c. cõprehẽdẽdo suã pfectionẽ: videt ⁊ se vt ipsa est: ⁊ vt alia est: ⁊ sic videt p seipsam ⁊ spẽm supadditã in rõne obi ⁊ spẽi silr̄. Manifestũ est aũt q̄ impoſle est hoc mõ pi⁹ nosse de alijs q̄̃ hẽaṫ ex mõ quo ipsa aia est alia: nõ em̄ nouit alia hoc mõ nisi q̄r seipsam nouit sic esse illa, ⁊ sic par est iudicũ q̄d ad hoc: si p solã subam: et si p subam ⁊ spẽm supadditã cognitio fiat. Cũ vero aia p spẽm additã immediate tẽdit in gabrielẽ: spẽs in illa nõ est efficacior q̄̃ in p^a cognitiõe fuerat: cuʒ spẽi tm̄ locuʒ teneaṫ: pri⁹ aũt spẽi ⁊ obi siṫ: nec alia rõne gabrielẽ cognoscere facit: nisi q̄r est id q̄ cognoscẽs est ipse gabriel. Tm̄ aũt facit forãlr̄ cognoscẽtẽ eẽ gabrielẽ: q̄̃tũ cognoscẽs capax est. Capacitas aũt isti⁹ ẽ ꝫm modũ sube sue: cognitio igiṫ ẽt ista sube cognoscẽtis cõmensuraṫ. Et sic pʒ rñsio ad q̄sita et oba: q̄r nulla est ɔ̈dictio in lr̄a: dum suba aie spẽs ⁊ obiectũ: et spẽs supaddita põiṫ q̄ñq̄ vt rõ cognoscẽdi tm̄ q̄ñq̄ ẽt vt obm: vt dictũ est ⁊c. Et iuxta hũc modũ põt aia separata oia q̄ nouit simul intelligere: ꝫm qð superius de angelis dictum est. Circa hãc q̄̃ ptem aduerte: qð lʒ ad cognoscendũ q̄dditatiue al's aias sepatas aia nõ egeat spẽ supaddita: q̄r sua suba ad hoc sufficit: ad cognitionẽ tñ an est: et ad cognitionẽ ptinẽtẽ ad locutionẽ ⁊ auditioneʒ exigiṫ spẽs supaddita: qm̄ h̄ nõ repñtanṫ p subaʒ intelligentis aie. Et iõ simplr̄ ɔcedẽdũ est q̄ vna aia itelligit aliã p spẽm. Uñ S. T. indisticte hic de eis loquitur: ⁊ in. q. de anima. q. 20. dicit: qð anima Lazari nosse potuit animã Abrahe: sicut alias substantias separatas.

445 De aia. li.5.cor. 5.et ad 19.et ar. 18.⁊ ar. 20.cõ.fi.

443

443

Utrum anima separata omnia naturalia cognoscat. Arti. 3.

Ad tertiũ Sic pceditur. Uṫ qð aia separata oia nãlia cognoscat. Jn subijs em̄ sepatis sunt rõnes oim reꝝ nãliũ. Sʒ aie separate cognoscunt subas separatas. Ergo cognoscunt oia nãlia. Pr̄. Qui intelligit magis itelligibile: multo magis põt intelligere min⁹ itelligibile. Sʒ aia sepata intelligit subas sepatas q̄ sunt maxima intelligibilium. Ergo multo magis põt intelligere omnia nãlia: q̄ sunt intelligibilia minus.

Sed ɔ̈. Jn demonibus magis viget nãlis cognitio q̄̃ in aia separata. Sʒ demones nõ oia nãlia cognoscũt: sʒ multa addiscũt p lõgi tpis experiẽtiã: vt Jsidorus dicit. Ergo neq̄ aie separate oia nãlia cognoscũt. Pr̄. Si aia statim cũ est sepata, oia nãlia cognosceret: frustra hoies studerẽt ad rerũ sciẽtiam capescẽdã. Hoc aũt est inconueniens. Non ergo anima separata omnia naturalia cognoscit.

Rñdeo Dõm, qð sicut supra dictuʒ est: aia sepata intelligit p spẽs sepatas q̄s recipit ex influẽtia diuini luminis: sicut ⁊ angeli: sʒ tñ q̄r nã aie est infra nãm angeli, cui iste modus cognoscẽdi est nãlis: aia separata p hmõi spẽs non accipit pfectã rerũ cognitionẽ: sed q̄si in cõi ⁊ cõfusam. Sicut igiṫ se hñt angeli ad pfectã cognitionẽ rerũ nãliũ p hmõi spẽs: ita aie separate ad impfectã ⁊ ɔfusam. Angeli aũt p hmõi spẽs cognoscũt cognitione perfecta oia nãlia: q̄r oia q̄ deus fecit in pprijs naturis fecit in itelligẽtia angelica: vt dicit Augu. super gene. ad lit. Uñ ⁊ anime separate de oib⁹ naturalib⁹ cognitionẽ hñt: non certam ⁊ ppriam sed cõmunem ⁊ confusam.

Ad primũ Ergo dõm, q̄ nec ipse angel⁹ p suã subam cognoscit oia nãlia: sʒ p spẽs q̄sdã: vt supra dictũ est. Et iõ nõ ppter hoc sequiṫ q̄ aia cognoscat oia nãlia: q̄r cognoscit subam separatã. Ad scðʒ dõm, q̄ sicut aia separata nõ pfecte intelligit subas sepatas: ita nec oia nãlia pfecte cognoscit: sed sub quadã cõfusiõe: vt dictũ est. Ad tertiũ dõm: q̄ Jsi. loquiṫ de cognitione futuroꝝ: qua nec angeli nec demones nec aie separate cognoscũt nisi vel in suis causis: vel p reuelatiõnẽ diuinã. Nos aũt loq̄mur de cognitione naturali. Ad quartũ dõm: q̄ cognitio q̄ acquiritur hic per studium est ppria ⁊ perfecta: illa autem est cõfusa. Unde non sequitur q̄ studium addiscendi sit frustra.

Utrum anima separata cognoscat singularia. Arti. 4.

Ad quartũ Sic pcedit. Uṫ q̄ anima separata nõ cognoscat singularia. Nulla em̄ potentia cognoscitiua remanet in anima separata nisi intellectus: vt ex supradictis patet. Sed intellectus non est cognoscitiuus singulariũ: vt supra habitũ est. Ergo aia separata singularia nõ cognoscit. Pr̄. Magis ẽ determinata cognitio qua cognoscitur aliquid in singulari q̄̃ illa qua cognosciṫ aliq̄d in vniuersali. Sed aia separata nõ habet aliquã determinatam cognitionem de spẽbus rerũ naturaliũ. Multo igiṫ minus cognoscit singularia. Pr̄. Si cognoscit singularia, ⁊ nõ per sensum: pari rõne oia singularia cognoscit. Sed nõ cognoscit oia singularia. Ergo nulla cognoscit.

Sed cõtra Est, qð diues in iferno positus dixit, Habeo quinq̄ fratres. vt habetur Luc. 16.

Rñdeo Dõm, q̄ aie separate aliqua singularia cognoscunt: sed nõ omnia etiã que sũt pñsentia. Ad cuius euidentiam considerandum est qð duplex est modus itelligẽdi. Unus per abstractionem a fantasmatibus. Et ꝫm istum modum

Super Arti. 3.

Titulus. Naturalia. i. oẽs quidditates rerũ sensibilium. Jn corpore vna ɔclusio rñsiua q̄sito: aia sepata cognoscit oia naturalia: in cõi tñ ⁊ cõfuse. Probaṫ sic. aia separata cognoscit p spẽs diuinit⁹ influxas vt angeli: impfecte tñ ⁊ cõfuse. ergo pportionalr̄ se hʒ aia sepata ad impfectã rerũ cognitionẽ: vt angelus ad pfectã: ergo cognoscit oia naturalia impfecte et cõfuse. Añs supponit quo ad primã partẽ ex primo ar. scða pars pbaṫ ex medio ibidẽ tacto: q̄r. s. modus cognoscẽdi pprius superiori nature impfecte ɔuenit inferiori: hic aũt est ppri⁹ angelo: infimã quẽ est aia. &. Prima ɔña est ex se euidẽs qm̄ cũ aia ⁊ angelus ɔueniãt in specieb⁹ ⁊ differãt in efficacia ⁊ pspicacitate: pportionalr̄ se habebũt respectu representatoꝝ p illas spẽs: sicut angeli ad efficacẽ: ita aie ad effectiuã cognitionẽ. Scða ꝟo ɔña pbaṫ ex eo q̄ influxe angelis spẽs representãt eis oia naturalia: ⁊ pfecte eoꝝ in eis notitiã pariunt: vt pʒ p Aug. ex hoc em̄ optime inferṫ. & ad eadẽ se extẽdũt spẽs influxe aie sepate: sed impfecte ⁊ ɔfuse: qð est intẽtũ. Hic aduerte studiose quãta sollicitudine vacãdũ sit sciẽdis rebus: qm̄ aia nr̄a nõ nisi hic pficiṫ pfecte. Et rõ est: q̄r ipsa est infima inter itellectuales subas: ⁊ exigit spẽs dearticulatissimas: dearticulatissime aũt sunt: q̄ singuloꝝ oboꝝ sunt singule: oba aũt in gñe sensibiliũ cũ sint q̄dditates: opʒ animã hr̄e singulas spẽs iuxta numerũ q̄dditatũ: hoc aũt ex fantasmatibus fit. nõ ex superiorum influxu: vbi omnia sunt vnite ⁊ indistincte.

Super Arti. 4.

Titulus singularia seu sensibilia: de his enim est questio. Jn corpore tria. Prio pponit ɔclusionẽ rñsiuã. Scðo distinguit. Tertio declarat ɔclusionẽ ppositã ibi. Jn hoc tñ ẽ dr̄ia. Quo ad primũ ɔclusio est: aia separata cognoscit q̄dã singularia: sed nõ oia etiã pñtia: aduerte q̄ vltima particula posita est ad differẽtiã angelice cognitiõis: dictũ em̄ fuit superi⁹: q̄ angeli nãlr̄ cognoscũt oia singularia pñtia, nõ oia simplr̄. Quo ad 2^m distinguiṫ modus itelligẽdi p abstractionẽ a fantasmate: ⁊ p influxũ specierũ a deo. Jnter q̄s ad ppo^m hec dr̄ia est: q̄ iuxta p^m impoſle est nosse singularia nisi indirecte: vt pbatũ est: iuxta 2^m ꝟo pñt cognosci vt oñsuʒ est de deo ⁊ ãgelis. Et tãgiṫ rõ: q̄r eẽn^a diuina est prehñs in se pn^a
436 indiuiduãtia. et ɔñr spẽs exẽplate ab illa repñtare pñt eadẽ ⁊c. hec sũt supi⁹ discussa in locis suis. Quo
o ad tertiũ declaraṫ cõclusio: ⁊ q̄ ad ptẽ affirmatiuã ⁊ negatiuã ⁊ limitatiuã: ostẽdẽdo
c 329 dr̄iaʒ iter angelos et aiaʒ in cognoscẽdo p hmõi spẽs. Angeli: q̄r p hmõi spẽs perfecte cognoscũt: q̄r iste modus est eis nãlis: ɔñs est q̄ per eas nõ solũ spẽrũ sʒ indiui
446 4.di.50 q.1.ar.3. Et ꝟi.q.19.ar.2. Et ð aia. ar.15.et 20. 384 434 duoꝝ pticipãtiũ ipsas notitiaʒ hñt: aie ꝟo q̄r p eas impfecte cognoscunt: nec spẽs nec indiuidua distincte norũt: nisi aliũde determineṫ: q̄r oẽ q̄ recipiṫ i aliq̄ recipiṫ p modũ recipiẽtis: et sic cognoscũt aliq̄ et nõ oia: sʒ ea q̄ determinanṫ aliũde. Subdit quatuor modos: q̄b⁹ fit ista determinatio. s. vl' puiã cogõnẽ vl' affectionẽ: vl' nãlẽ ordinatiõem: vel dei ordinem. Circa hãc ptẽ du. est: vñ ⁊ q̄ũo affectio cognitio ⁊ ordo dtermineṫ ad cognitionẽ sing^m. Aut. n. spẽs ille repñtant ipsi aie singulare aut nõ: si nõ, nihil hoꝝ largietur eis vim repñtatiuã: vt pʒ. Si sic: sʒ nõ pcipiṫ ab aia. &. ista dant aie vim pceptiuã sed hoc est mãifeste fl'm: iest em̄ illa a nã: & ⁊c. Ad hoc dr̄ q̄ q̄r vt sepe dcm̄ ẽ: cognitio fit p hoc q̄ cognoscẽs est cognitũ: ⁊ anima nr̄a ꝫm se nõ est actu sʒ potentia ipsa cognoscibilia: potẽtia aũtẽ hʒ rõnẽ determinabilis: ꝫm q̄ aia magis determinaṫ ad vnũ q̄̃ ad aliud ɔñs est qð ꝫm hoc magis accedit ad esse actu vnũ q̄̃ aliud. Determinaṫ aũt aia ad aliq̄d vnũ: vel p nature aut dei ordinẽ: in rõne actiui vel passiui ⁊c. vel per vestigiũ aliqð illius in pte pceptiua: vel per affectionẽ in pte appetitiua: ⁊ sic determinatio hmõi appropiat aiam ad illud: nõ ita q̄ faciat illã esse illud: sed ita q̄ ppinquã reddat illã ad esse illud. Ex hac aũt ppinquitate fit vt spẽs influxe: q̄ iõ improportionate dñr aie: q̄r plures in se continent q̄̃ aia possit per eas intelligere: cũ recipiunṫ in aia sic ppinqua determineṫur ad efficaciter actuandũ ipsam aiam ꝫm illa oba distincte remanente ꝫm alia representata confusa actuatione. Et merito q̄r anima est disposita ⁊ magis determinabilis per species quo ad hec q̄̃ quo ad alia. Et hec est rõ que redditur in litera: dũ ðr: q̄r vnũq̄dq̄ recipitur in alio per modũ recipientis. i. ꝫm modũ quo dispositũ est recipiẽs. Ad quesitũ ergo ðr: q̄ spẽs repñtant singulare sed nõ distincte huic anime: ⁊ cũ ðr: ergo ordo iste largitur vim pceptiuã: ðr q̄ nõ dat vim pceptiuam sed reddit ipsam habilem ⁊ proportionatã spẽi inq̄̃tum repñtat tale singulare: ⁊ sic facit dispositiue ipsam illud percipere. Jn rñsione ad primũ occurrit dub. supius in. q. 79. arti. 6. tactũ ⁊ est tale. Aia separata recordaṫ criminũ cõmissoꝝ: ergo cognoscit singularia: et singularia sunt sensibilia: ⁊ cũ cõstet q̄ nouit ea p spẽs quas secũ detulit: ergo male hic ðr: q̄ per spẽs abstractas nõ nouit singularia. Ad h̄ posset breuiter dici glossando hanc autoritatem ⁊ ceteras similes: quod loquuntur de cognitione noua ⁊ non recordatione: ⁊ secundum hanc viam responsum fuit superius in questione predicta. Sed quoniã hec via non est consona. S. T. Tum quia hec cognitio non posset esse nisi reflexa ⁊ in alio: vt patet in his que de cognitione singularium sunt dicta: reflexa aũt in cognitio sine singulari ad qð fit reflexio intelligi nequit: singulare aũt per sensus offertur. Et ideo in questionibus de aia, q. 20, in respõsiõe

Universidad de Deusto Biblioteca

ad primũ in oppositũ dicit S.Th.ꝙ qꝛ p̄fata reflexio nō cōpletur sine sensu: anima separata non cognoscit singularia vt cognoscebat coniuncta. Tum qꝛ vnũ de determinantibꝰ species influxas ad cognitionē singularium in anima separata est p̄cedens cognitio: vt quia ipsa p̄cedēs cognitio non sufficit ꝓpter variatum modũ essendi ipsarũ specierũ abstractarum: saltē sit p̄paratio ⁊ dispositio sufficiens ad hoc ꝙ anima per speciez influxā cognoscat q̄ nouerat singularia: alio modo. Et sic cuz
432 anima separata cognoscit q̄ cōmisit illa cognitio est noua cognitio quo ad modũ cognoscēdi ⁊ species cognitoꝝ: ⁊ est recordatio rōne precedentis: q̄ remāsit in suo effectu: vt dispositio
90 ⁊ p̄paratio ad cognoscendum illa. Et hoc mō pꝫ quid dicendũ est ad dubium in. q. 79. motũ: qꝛ. s. negādum est qđ supponit s. qđ anima separata recordetur cōmissoꝝ sufficienter per spēs hinc delatas. Qđ cognoscat ergo ⁊ recordeł est certuz: sed de mō ambiguitas est: que iudicio meo ſm
450 S.T. doctrinam sic soluenda est.

Super Arti.5. T Itulus clarus. In corpore duo. Prio refert duas opi. de subiecto habitus scientifici. Scđo respōdet quesito vna conclusione.

Quo ad primũ de prima opinio. refert tria. de scđa ꝟo duo. Primuz ad primam opi. est ipa positio. s. sciētia nō est in intellectu sed in viribus sensitiuis. Scđm est rō eius/ qꝛ spēs intelligibiles nō cōseruātur in itellectu. Tertiuz est quid ꝯhr ſm hoc rñ[illegible] esset quesit[illegible] scientia non re[illegible]net. probatur: qꝛ destructo corpore destrueret. De secūda opi. primũ est positio. s. qđ scientia partim. s. formaliter est in intellectu: et partim. s. materialiter ⁊ dispositiue est i viribꝰ sensitiuis. Secundũ est eiꝰ ratio: et quo ad primā partē ꝓbatur primo: qꝛ intellectus est locꝰ specierũ: quo ad vtrāq; vero: qꝛ habitꝰ sunt similes actibꝰ intellectus ex quibꝰ fiūt: sed illi sunt partiz illic partim hic: in intellectu formalr: ⁊ in illis dispositiue ⁊ materialiter, ergo.

Quo ad scđm: conclusio rñsiua est: habitus scientie ſm qđ est in itellectu remanet in anima separata. probał: non corrūpitur p accñs nec per

447 12.qō. 67.ā.2. Et.3.dis. 13.qō.2. art.4. Et.4.d. 50.qō.1. ar.2. Et.2.ꝫ. c.79.fi. Et q̄li.3. q.6.ā.1. et q̄l.12. ar.3.⁊.13

singularia p intellectũ cognosci nō p̄nt directe: sed indirecte: sicut supra dictum estᶜ. Alius modus intelligēdi est p influētiā specierũ a deo. Et p modũ istũ intellectus pōt singularia cognoscere. Sicut eñ ipse deꝰ p suā essentiā, inq̄tũ est cāvl'ium ⁊ indiuidualiũ p̄ncipioꝝ cognoscit oīa ⁊ vl'ia ⁊ singularia: vt supra dictũ estᶜ: ita sube separate per spēs q̄ sunt q̄dā ꝑticipate silitudines illiꝰ diuine essentie p̄nt singl'aria cognoscere. In hoc tñ est dr̄ia inter angelos ⁊ aīas separatas: qꝛ angeli p hmōi spēs h̄nt pfectā et ꝓpriā cognitionē de rebꝰ: aīe ꝟo sepate cōfusam. Uñ angeli ꝓpter efficaciā sui intell's p hmōi spēs nō solũ naturas rerũ in spāli cognoscere p̄nt: sꝫ ēt singularia sub speciebus cōtēta. Anime ꝟo separate non p̄nt cognoscere p hmōi spēs nisi solũ singl'aria illa ad q̄ quodāmō determinanł vel per p̄cedentē cognitionē: vel per aliquā affectionē: vel p naturalē habitudinē: vel per diuinā ordinationemᶜ: quia oē qđ recipitur in aliquo recipitur in eo per modum recipientis.

Ad primũ Ergo dōm: qđ intell's per viā abstractiōis nō est cognoscitiuꝰ singularũ. Sic aũt aīa separata non intelligit: sed sicut dictum estᶜ. Ad scđm dōm, ꝙ ad illarũ rerũ spēs vel indiuidua cognitio aie sepate determinał ad q̄ aīa sepata hꝫ aliquā determinatā habitudinē: sicut dictũ estᶜ. Ad tertiuz dōm: ꝙ aīa separata nō se hꝫ equaliter ad oīa singularia sed ad quedā hꝫ aliquā habitudinē quā nō hꝫ ad alia. Et ideo non est equalis ratio: vt oīa singularia cognoscat.

Utrum habitus scientie hic acquisite remaneat in anima separata. Arti.5.

A D quintũ Sic ꝓcedit. Uꝛ ꝙ habitꝰ sciētie hic acq̄site nō remaneat in anima separata. Dicit eñ apl's. 1. ad cor. 13. sciētia destrueł. Pꝛ. Quidā minꝰ boni in h̄ mundo sciētia pollēt aliis magis bōis carētibꝰ sciētia. Si ḡ habitꝰ sciētie pmaneret ēt post mortē in anima: seq̄reł ꝙ aliq̄ minꝰ boni ēt in futuro statu essent potiores aliquibꝰ magis bonis: qđ vꝛ incōueniēs. Pꝛ. anime separate habebūt sciētiā p influētiā diuini luminis. Si igił sciētia hic acq̄sita in anima sepata remaneat: sequeł ꝙ due erūt forme vniꝰ spēi in eodē subō. Qđ est īpoł'e. Pꝛ. Phs dicit in li. p̄dica. ꝙ habitꝰ est equalitas difficile mobilis. Sꝫ ab egritudine vel ab aliquo hmōi q̄nq; corrūpił sciētia. Sed nulla est ita fortis immutatio in hac vita: sicut immutatio q̄ est per mortē. Ergo videł qđ habitus scientie per mortē corrūpatur.

Sed ꝯ Est, qđ Hieroñ. dicit in ep'la ad paulinũ. Discamus in terris quoꝝ scientia nobis perseueret in celo.

Rñdeo Dicēdũ, ꝙ quidā posuerūt habitum scientie nō esse in ipso intellectu: sed in viribus sensitiuis, scꝫ imaginatiua: cogitatiua: ⁊ memoratiua: et ꝙ spēs intelligibiles nō cōseruanł in intellectu possibili. Et si hec opinio vera esset, sequeł ꝙ destructo corpore totał'r habitus sciētie hic acq̄site destrueret. Sed qꝛ scientia est in intellectu: qui est locus specieruz: vt dꝛ in. 3. de anima: opꝫ ꝙ habitus scientie hic acquisite partim sit in p̄dictis viribus sensitiuis: ⁊ partiz in ipso intellectu. Et hoc pōt cōsiderari ex ipsis actibꝰ: ex quibꝰ habitus scientie acquirił. Nā habitus sunt similes actibus ex quibꝰ acquiruntł: vt dꝛ in 2. ethi. Actus aũt intellectus ex quibus in p̄senti vita sciētia acquirił sunt per ꝯuersionem intellectus ad fantasmata: que sunt in p̄dictis viribꝰ sensitiuis. Uñ per tales actꝰ et ipsi intellectui possibili acquiritur facultas quedā ad cōsiderandũ per species susceptas, ⁊ in p̄dictis inferioribus viribꝰ acquiritur quedā habilitas, vt facilius p conuersionē ad ipsas intellectus possit intelligibilia speculari. Sꝫ sicut actus intellectꝰ principaliter quidē et formaliter est in ipso intellectu: materialiter aũt ⁊ dispositiue in inferioribꝰ viribꝰ, idem etiā dōm est de habitu. Quantũ ergo ad id qđ aliquis presentis sciētie hꝫ in inferioribꝰ viribꝰ: non remanebit in anima separata: sed quātum ad id qđ hꝫ in ipso intellectu necesse est vt remaneat: qꝛ vt dꝛ in lib. de longitudine ⁊ breuitate vite: dupl'r corrūpitur aliqua forma. Uno mō per se q̄n corrūpitur a suo ꝯtrario: vt calidũ a frigido. Alio mō per accidēs. s. per corruptionez subiecti. Manifestum est aũt, ꝙ per corruptionē subi, sciētia q̄ est in intellectu humano, corrūpi non pōt: cũ intell's sit incorruptibilis: vt supra ostēsum est. Sil'r etiam nec per contrarium corrūpi p̄nt species intelligibiles: q̄ sunt in intellectu possibili: qꝛ intentioni intelligibili nihil est cōtrarium: ⁊ p̄cipue quātũ ad simplicē intelligentiaz qua intelligił qđ q̄d est. Sed quantũ ad operationē qua intell's cōponit ⁊ diuidit: vel etiā ratiocinał: sic inuenił cōtrarietas in intellectu: ſm ꝙ falsum in ꝓpositione vel in argumētatione est contrarium vero. Et hoc modo interdũ sciētia corrūpitur per cōtrarium: dum. s. aliquis p falsam argumentationē abducitur a scientia veritatis. Et ideo phs in li. predicto ponit duos modos: quibus sciētia per se corrumpitur. s. per obliuionez ex parte memoratiue: ⁊ deceptionem ex parte argumentationis false. Sed hoc non habet locum in anima separata. Unde dicendum est, qđ habitus scientie scđm qđ est in intellectu manet in anima separata.

Ad primũ Ergo dōm, qđ Apost. nō loquitur ibi de sciētia quantũ ad habitũ: sed quantũ ad cognitionis actum. Uñ ad huius ꝓbationē inducit: nunc cognosco ex parte. Ad secūduz dicendũ, qđ sicut ſm staturam corporis aliquis minus bonus erit maior aliquo magis bono: ita nihil ꝓhibet aliquem minus bonũ habere aliquem habitũ scientie in futuro quē nō hꝫ aliquis magis bonus. Sed tñ hoc quasi nullius momēti est in cōparatione ad alias prerogatiuas quas meliores habebunt. Ad tertiũ dōm, ꝙ vtraq; scientia non est vnius rōnis. Unde nullum incōueniens sequił. Ad quartũ dōm, qđ rō illa ꝓcedit de corruptione sciētie quātũ ad id qđ est ex parte sensitiuarum virium.

se: ergo remanet. ꝯña probatur authoritate Arist. quia forma altero modo corrumpitur. Añs quo ad primam partem ꝓbatur: quia subiectuz est incorruptibile: quo ad scđam vero: quia eius scire caret cōtrario: qđ probatur: quia prime operationi intellectus nihil est contrarium. Et excluditur obiectio qua posset dici: qđ scire in scđo et tertio opere intellectus hꝫ cōtrarium a quo per se corrūpitur: qđ probatur ratione: quia vero cōtrariał falsum: ⁊ authoritate Aristo. ponentis duos modos corruptionis p se ipsius sciētie. hoc excludit dicēs hec non h̄re locum in anima separa/ ita ꝙ vis ꝓbationis cōsistit in carere ꝯrio: q: prime operationi nihil est ꝯriuz. Scđa nō hꝫ ibi locũ. Anima eñ separata intelligit per modũ subaꝝ immaterialiũ nō cōponēdo aut discurrēdo ſꝫ intuēdo.

Circa hanc partez aduerte: ꝙ nr̄a sciētia dꝛ p se corrūpi p deceptionē quātum ad id qđ est in intellectu: ⁊ per obliuionē ſm qđ est in partibꝰ sensitiuis. Iā eñ dictũ est: qđ est partim hic ⁊ partim ibi: ita ꝙ corruptio per obliuionē respicit per se sciētiā: vt est in parte sensitiua: nō vt in intellectu.

In rñsione ad tertiũ aduerte errorem Sco. in. 4. dis. 45. q. 2. imponētis. S.T. et ꝙ aīa separata nō intelligat p spēs conseruatas quas hic accepit: sed p influxas tm̄: ⁊ arguentis ꝯtra ipm/ si cōseruanł: ex eo ꝙ duo accñia eiusdē rōnis nō p̄nt esse in eodē. Iā eñ apertissime vtrũq; hoꝝ in hoc ar. exclusit. Et cũ dicit Scotꝰ: qđ nō pōt fingi differentia specifica inter speciē lapidis ꝯseruatā hic et influxā ibi: qꝛ non differūt nisi in mō fiendi sicut oculꝰ a natura ⁊ actꝰ ⁊ a deo restitutꝰ. Miruꝫ est de ista q̄one: ita ꝫ eñ minies dꝛ in lr̄a: ꝙ spēs influxe sunt vniuersaliores q̄ acquisite hic: ⁊ ꝓpterea manifeste distinguunt specifice. Putat Scotꝰ: qđ queadmodũ species acquisita lapidis hꝫ p obiecto adequato lapidē: ita species influxa representās lapidē. Nos aũt dicimus ꝙ speciei influxe obm adequatũ est qđ cōius extēdēs se ad lapidē ⁊ multa alia: et ꝓpterea sunt diuersorum ordinũ. Qualr̄ autē ex hmōi speciebꝰ possit ꝓportionatus eis intell's singuloꝝ representatoꝝ ꝓpriā ⁊ perfectā cognitionē accipere: superius in tractatu de āgelis dictũ fuit.

448 Super Arti.6. T Itulꝰ clarus. In corpore vnica conclusio rñsiua q̄sito: in anima sepata manet actꝰ scientie acq̄site: sed nō eodē mō. Probał sic. spēs intelligibiles remanēt i aia: status ꝟo aie mutał ergo actus sciētie remanet ⁊ modus eius
422 mutał. Añs quo ad vtrāq; partē pꝫ: ꝯña ꝟo ꝓbał: quo ad primā partē: qꝛ spēs actus ex obō pēsał: cuius silitudo ⁊ vicaria est spēs itelligibilis: quo ad scđam ꝟo: qꝛ modus actꝰ ex ꝟtute seu dispōne agentis pēsał. Declarał ꝓbatio exēplo in visione lapidis acuta. Cōsequens q̄ꝫ declarał q̄ ad scđam partez: q. s. sint isti modi. s. p cōuersionem ad fantasmata et per modum sube separate: ab illo eñ fit mutatio i hūc.

Super Arti.7. T N titl'o dubiũ est: cuꝫ aia separata sit incorporea/ et a nullo corpore distat localiter/ quo querił: vtrũ distātia localis. Titulus eñ videł supponere qđ negatũ est superiꝰ. Ad hoc breuiter dꝛ: ꝙ de anima
447 separata dupl'r loqui possumꝰ. Primo ſm se. Et sic nusq̄ est: ⁊ a nullo distat: et de ea sic non q̄rił. Alio mō vt supponił definita ad aliquē locũ: et per accñs distat ab aliis ſm distantiam sui loci ab illis. Et h̄ mō hic querił: vtrũ anima separata distans
384 suo mō. s. p accñs rōne definitiōis sue ad vnũ locũ impediał p ꝓpter distantiam a cognitione aliorum.

In corpe tria. Primo refert quandam opiñ. affirmatiuam. Scđo reprobat. Tertio rñdet quesito vna ꝯclusione negatiua.

Quo ad primum opinio est quā sequitur Sco. in. 4. distin. 45. q. 2. qđ distantia
449 localis impedit cognitionē anime separate. Probał. anima recipit cognitionē a rebꝰ. ergo iter ipsam et res requirił determinata distātia. Nec refert vtrum anima patiatur a rebus/ an agat in eas vel vtrũq; habeat in hac acceptiōe. Semper eñ exigił determinata distātia inter agēs ⁊ patiens altero saltem existente corporeo/ ⁊ neutro infinito.

Quo ad scđam improbał dicta ꝓpositio quo ad suā radicē sic. Abstractio specierum: a sensibilibus fit mediantibus sensibus ⁊c. ergo non potest fieri apud animam separatam. Antecedens patet/ ⁊ consequentia tenet: quia vires sensitiue non remanent in anima separata.

Utrum actus scientie hic acquisite maneat in anima separata. Arti.6.

A D sextũ Sic ꝓcedił. Uꝛ qđ actus sciētie hic acq̄site nō maneat i aia separata. Dicit eñ phs in 1. de aia: qđ corrupto corpore anima neq; reminiscił neq; amat. Sed ꝯsiderare ea q̄ priꝰ nouit est reminisci. Ergo anima separata nō pōt h̄re actũ sciētie quā hic acq̄siuit. Pꝛ. Spēs intelligibiles non erũt potētiores in aīa separata q̄ꝫ sint in aīa corpori vnita. Sed p spēs intelligibiles nō possumꝰ mō intelligere nisi cōuertēdo nos sup fantasmata: sicut supra habitũ estᶜ. Ergo nec anima separata hoc poterit. Et ita nullo mō p spēs intelligibiles hic acquisitas anima sepata intelligere poterit. Pꝛ. Phs dicit in. 2. ethi. ꝙ habitus siles actus reddũt actibꝰ p quos acquiruntł. Sed habitus sciētie hic acquirił p actus intellectꝰ conuertētis se supra fantasmata. Ergo non pōt alios actꝰ reddere. Sꝫ tales actꝰ nō cōpetunt aie separate. Ergo aīa separata non habebit aliquē actũ scientie hic acquisite.

Sed ꝯtra Est, qđ Luce. 16. dicitur, Ad diuitem in inferno positũ. Recordare quia recepisti bona in vita tua.

Rñdeo Dōm, qđ in actu est duo cōsiderare. s. speciē actꝰ ⁊ modũ ipsiꝰ. Et species quidē actus cōsiderał ex obiecto: in qđ actus cognoscitiue virtutis dirigił per speciē q̄ est obiecti silitudo. Sed modus actus pēsatur ex virtute agētis. Sicut ꝙ aliq̄s videat lapidē contingit ex specie lapidis q̄ est in oculo, sed ꝙ acute videat cōtingit ex virtute visiua oculi. Cũ igitur species intelligibiles maneāt in anima separata: sicut dictũ estᶜ: status aũt anime separate nō sit idē, sicut mō est: sequitur qđ ſm species intelligibiles hic acquisitas anima separata intelligere possit q̄ priꝰ intellexit nō tñ eodē modo. s. per cōuersionez ad fantasmata: sed per modum cōuuiētem anime separate. Et ita manet quidē in anima separata actus sciētie hic acquisite: sed non ſm eundem modum.

Ad primũ Ergo dōm, qđ phs loquitur de reminiscētia ſm qđ memoria ꝑtinet ad partē sensitiuaz: nō aũt ſm ꝙ memoria est quodāmō in intellectu: vt dictũ estᶜ. Ad scđm dōm, qđ diuersus modus intelligēdi nō ꝓuenit ex diuersitate specierũ: sed ex diuerso statu anime intelligentis. Ad tertiũ dicendũ, qđ actus per quos acquirił habitus, sunt siles actibus quos habitus causant quātum ad speciem actus: nō aũt quātum ad modum agēdi. Nā operari iusta sed nō iuste, i. delectabiliter causat habitum iustitie politice per quem delectabiliter operamur.

Utrum distātia localis impediat cognitionem anime separate. Arti.7.

A D septimũ Sic ꝓcedił. Uideł ꝙ distātia localis impediat cognitionez aie separate. Dicit eñ Aug. in lib. de cura p mortuis agēda: ꝙ anime mortuoꝝ ibi sũt: vbi ea q̄ hic fiunt scire nō p̄nt. Sciūt aũt ea q̄ apud eos aguntł. Ergo distātia localis impedit cognitionē aie sepate. Pꝛ. Aug. dicit in lib. de diuinatione demonũ: ꝙ demones ꝓpter celeritatez motus aliqua nobis ignota denũtiant. Sed agilitas motꝰ ad h̄ nihil faceret: si distātia localis cognitionez demonis nō impediret. Multo igił magis distātia localis impedit cognitionē aie separate, q̄ est inferior ſm naturaꝫ q̄ꝫ demon. Pꝛ. Sicut distat aliquis ſm locũ: ita ſm tēpus. Sed distantia temporis impedit cognitionē anime sepate. Non eñ cognoscũt futura. Ergo videtur qđ etiā distantia ſm locũ anime separate cognitionē impediat.

Sed cōtra Est, ꝙ dꝛ Luc. 16. qđ diues cũ esset in tormentis eleuans oculos suos vidit Abrahā a longe. Ergo distantia localis non impedit anime separate cognitionem.

Rñdeo Dōm, ꝙ q̄dā posuerunt qđ aia sepata cognosceret singularia abstrahēdo a sensibilibꝰ. Qđ si esset verũ: posset dici ꝙ distātia localis impediret aie sepate cognitionē. Req̄rereł enim qđ vel sensibilia agerēt in aiam separatam: vel aia separata in sensibilia. Et q̄ꝫtrum ad vtrumq; requirereł distantia determinata. Sed predicta positio est impoł'is: qꝛ abstractio spērũ a sensibilibus fit mediātibus sensibus, ⁊ aliis potentiis sensitiuisᶜ: q̄ in aia separata actu nō manētᶜ. Intelligit aũt aia separata singularia p influxũ spērũ ex diuino lumine: qđ q̄dē lumē equaliter se hꝫ ad ꝓpinquũ ⁊ distans. Uñ distātia localis nullomodo impedit aie sepate cognitionem.

Ad primũ Ergo dōm, ꝙ Aug. nō dicit ꝙ pp hoc qđ ibi sunt aie mortuorũ ea q̄ hic sunt videre non possint: vt localis distātia huiꝰ ignorātie cā esse credał: sed hoc pōt pp aliq̄d aliud contingere: vt infra dicetur. Ad 2ᵐ dōꝫ, ꝙ Aug. ibi loq̄ł ſꝫ opiōnē illā q̄ aliq̄ posuerł ꝙ demōes h̄nt corpa nāl'r sibi vnita. Scđm quā positionē ēt potētias sensitiuas h̄re p̄nt: ad quarũ cognitionē req̄ritur determinata distātia. Et hāc opiōnez ēt in eodē lib. Aug. expsse tāgit lꝫ hāc opiōnē magis recitādo q̄ꝫ asserēdo tangere videał: vt pꝫ p ea q̄ dicit in. 21. lib. de ci. dei. Ad tertiũ dōm: ꝙ futura q̄ distāt ſꝫ tps nō sũt entia in actu. Uñ in seipsis nō sunt cognoscibiliaᶜ: qꝛ sicut deficit aliq̄d ab entitate, ita deficit a cognoscibilitateᶜ. Sꝫ ea que sunt distātia ſm locũ sunt entia in actu: ⁊ secundum se cognoscibilia. Uñ nō est eadem rō de distantia loci ⁊ de distantia temporis.

Utrum anime separate cognoscant ea q̄ hic aguntur. Arti.8.

A D octauum Sic ꝓceditur. Uidetur ꝙ aie sepate cognoscant ea q̄ hic agūł. Nisi. n. ea cognoscerēt: de eis curā nō haberēt. Sꝫ h̄nt curā de his q̄ hic agũtur: ſm illud Luc. 16. Habeo quinq; fratres vt testetur illis: ne ⁊ ipsi veniāt in hunc locum tormentorũ. Ergo aie separate cognoscunt ea que hic aguntur. Pꝛ. Frequenter mortui viuis apparent: vel dormientibus, vel vigilantibꝰ: ⁊ eos admonent de iis q̄ hic agũtur: sicut Samuel apparuit Sauli: vt habetur. 1. reg. 20. Sed hoc nō esset si ea que hic sunt non cognoscerent. Ergo ea que hic aguntur cognoscunt. Preterea Aie se-

Cōtra hāc rationē dicit Scotus vbi. s. ꝙ nō ꝯcludit. Qꝛ sensus seu fantasmata nō sunt media necessario req̄sita ad abstractionē simpl'r: sed ꝓ statu isto: ⁊ dicit ꝙ añs est verũ ꝓ statu isto: nō simpl'r. Probat aũt dictum suuz dupl'r. Primo/ qꝛ esse imaginabile non est mediũ inter esse sensibile et itelligibile: sꝫ cadit sub altero extremo. s. sub eē sensibili. Scđo/ qꝛ stat aliq̄d esse mediũ vni virtuti actiue: qđ nō est mediũ respectu alteriꝰ: 422 384
vt pꝫ de medio locali respectu diuine ꝟtutis: ⁊ sic lꝫ esse imaginabile sit mediũ inter sensibile eē ⁊ itell'ibile: nō est respectu ois ꝟtutis abstractiue: sꝫ respectu ꝟtutis impfecte: q̄lis ē itellectꝰ nr̄ cōiunctus.

Ad hec iā rñsum ē supiꝰ i. q. 55. ar. 2. q̄re vide ibi: q̄m declꝫ nimꝰ ⁊ ꝓbauimꝰ: qđ 450
eē imagibile ē necio mediũ i abstrahēdo vel i cāndo eē intelᶜ ab exteriori sen[li] ſm hāc ordinem: cui ois creata ꝟtꝰ ibest: q̄m nulla ꝟtꝰ creata pōt eēntialē nāe ordinē ꝟtute ꝓpa p̄terire: q̄cq̄d diuina virtꝰ possit.

Quo ad tertiũ cōclo rñsiua est. Aia separata eq̄ itellit ꝓpinquũ ⁊ distās. Probatur. 93 c
itellit singl'aria p influxũ spēꝝ a diuino lumie. ergo. añs supponił. ꝯña nō: qꝛ lumē illō ⁊ i se ⁊ diffusum p spēꝫ nō magis respic ꝓpinquũ q̄ꝫ distans.

Circa hāc ꝑtē: q̄ dicēda eēnt de istis spēbus: quō. s. p̄nt causare notitiā ituitiuā: et tñ repñtāt ⁊ abñtia ⁊ p̄ntia: i supioribꝰ: cũ de āgeloꝝ cognitiōe tractaretur: discussa sunt. Rōnes q̄q; Scoti in. 4. di. 45. q. 2. in fine: ꝙ distātia localis ipediał cognitionē/ nō oꝫ al'r afferre: qꝛ supponũt aiaꝫ accipere cognitionē a rebus: ⁊ de ipedimēto actionis ⁊ passionis loquunł: ⁊ nihilominꝰ superiꝰ sunt solute in tractatu de angelis.

450 22ᶜ.q. 83.ar.4 ad 2ᵐ. et.4.di. 45.q.3. art.1.ad p̄mũ ⁊ secundũ. Et ꝟi.q. 8.ar.11. ad.12. Etđ aia, ā.20.ad tertiuz.

Super articulũ 8. T Itulꝰ clarꝰ.

¶In corpore duo. Primo respondet quesito. Scdo ad bonitatem doctrine: respondet quesito de cognitione etiam gratuita loquendo.
¶Quo ad primū est vna cōclusio rn̄siua. Anime separate nesciūt naturaliter: que hic agūtur. Probat dupl'r. primo rōne. Anime separate sunt per diuinā ordinationē segregate a cōuersatione nostra: ⁊ coniuncte cōuersationi spiritualiū. ergo ista nostra nesciunt. Añs patet ex modo essendi earum: ꝯña ꝓbatur ex dictis. s. ꝙ anima separata non nouit singularia nisi per vestigium aut effectū aut ordinez ad ea: sed de vestigio aut affectu cōstat: qd non est ad oia: ordo autē est ad ea q̄ alteri⁹ vite sunt: ergo ⁊c. Scdo confirmat ⁊ cōclusionem ⁊ rationem authoritatib⁹ Gregorij ⁊ Aug.

449 ¶Quo ad scdm quatuor dicit. Primo differētiā inter Greg. et Augu. Apud Gregorium anime sctōrum sciunt nostra: apud Aug. non. Ratio illi⁹ est: q: deū vidēt: isti⁹ vo ex facto mris: ⁊ ex pmissione Josie. Secundo dicit ꝙ nō totaliter discrepant: q: Augusti. dubitando Grego. asserendo.

416 ¶Tertio cōparat cōclusiones eoꝝ: ⁊ prefert Gregorij sniam rōne cōsona Augustino: q: aie sancte equales sunt angelis: qui apud Augu. sciūt nostra. Et sic conclusio Greg. est etiam Augustini implicite.
¶Quarto soluit motiua Aug. q: anime separate nō tristant. Et per hoc rnderetur ad pmissionē Josie si beatus statim fuisset: sed q: non fuit: in eo locum non hz cognitio beatoꝝ: sz naturalis tantū ꝑ tūc: ꝓm quam non vidit qd secutū est maluz. Nec rebus nostris se ingerunt / nisi scdm quem vident ordinē diuinū. Et sic soluit obiectio de matre et abraham ⁊c. Et fundamentum omniuz est: q: sunt perfectissime coniuncte diuine iustitie.
¶Circa hanc scdam partē articuli dubiū est. Q: si sancti oēs vident oīa que hic aguntur: vana in primis videtur specialis questio an sancti videāt orationes nostras ad se directas. Uidetur enim hinc sequi: ꝙ quilibet beatus siue dirigat ad se oratio / siue nō eaz videat: ex quo videt oīa: que hic fiunt. Et tñ in quarto. 45. di. disputatur. Superflue quoqꝫ videntur reuelationes: q̄ fiunt inferioribus angelis a superioribus. Nec etiam videtur priuilegium anime Chri-

parate cognoscūt ea q̄ apud eas agunt. Si ergo que apud nos agunt nō cognoscerēt impediret earū cognitio per localē distantiam. quod supra negatum est.

Sed cōtra Est, qd dr Job. 14. Siue fuerint filij ei⁹ nobiles siue ignobiles: non intelliget.

Rn̄deo Dicēdū, ꝙ ꝓm naturalē cognitionē: de qua nūc hic agit: aie mortuoꝝ nesciūt q̄ hic agunt. Et huius rō ex dictis accipi pōt. Q: aia separata cognoscit singularia p hoc ꝙ quodāmō determinata est ad illa: vel p vestigiū alicui⁹ p̄cedētis cognitiōis seu affectiōis, vel p ordinatiōnē diuinā. Aie aūt mortuoꝝ ꝓm ordinatiōnē diuinā, ⁊ ꝓm modū eēndi segregate sunt a ꝯuersatiōe viuētiū: ⁊ ꝯiūcte ꝯuersationi spūaliū subarū: q̄ sunt a corpe separate. Añ ea q̄ apud nos agunt ignorant. Et hāc rōnē assignat Greg. in. 12. moral'. dicēs, Mortui vitā in carne viuētiū post eos q̄lr disponat nesciūt. q: vita spūs lōge est a vita carnis: ⁊ sicut corpea atqꝫ incorpea diuersa sunt gñe, ita sunt distincta cognitiōe. Et h̄ ēt Aug. vr tāgere in lib. de cura ꝓ mor. agēda, dicēs: ꝙ aie mortuoꝝ reb⁹ viuētiū non intersunt. Sz q̄tū ad aias btōꝝ vr eē dr̄ia inter Greg. ⁊ Aug. Nā Greg. ibidē subdit, Qd tñ de aiab⁹ sctis sentiendū nō est: q: q̄ int⁹ oipotētis dei claritatē vidēt: nullo mō credendū est ꝙ sit foris aliqd qd ignorent. Aug. vo in lib. de cura ꝓ mortuis agenda expsse dicit: ꝙ nesciūt mortui ēt scti qd agāt viui, ⁊ eoꝝ filij. vt hr in gl. sup illō, Abrahā nesciuit nos. Isaie. 63. Qd qdē cōfirmat p hoc ꝙ a mre sua non visitabat: nec in tristitijs ꝯsolabat, sicut qñ viuebat. Nec est ꝓbabile vt sit facta vita feliciore crudelior. Et per hoc ꝙ dñs ꝓmisit Josie regi: qd prius moreret ne videret mala q̄ erāt populo superuētura: vt hr. 4. regū. 22. Sed Aug. hoc dubitando dicit. Añ p̄mittit. Ut volet accipiat quisqꝫ qd dicam. Greg. autē assertiue. Qd pz p hoc ꝙ dicit: nullo mō credēdum est. Magis tñ videt ꝓm sniam Greg. qd aie sctōꝝ deū vidētes oīa p̄sentia q̄ hic agunt cognoscāt. Sunt eñi angelis equales. De qb⁹ etiā Aug. asserit: ꝙ ea q̄ apud viuos agunt nō ignorāt. Sed q: sctōꝝ aie sunt pfectissime iustitie diuine cōiuncte: nec tristantur, nec reb⁹ viuētiū se ingerūt, nisi ꝓm qd iustitie diuine dispositio exigit.

Ad primū Ergo dōm, ꝙ aie mortuoꝝ pñt hre curaz de reb⁹ viuētiū: etiā si ignorēt eoꝝ statū: sicut nos habem⁹ de mortuis eis suffragia impēdēdo: q̄uis eoꝝ statū ignorem⁹. Pñt ēt facta viuētiū nō p seipsos cognoscere: sed vel p aias eoꝝ q̄ hinc ad eos accedūt: vel p angelos seu demones: vel etiā spū dei reuelante: sicut Aug. in eodem lib. dicit. ¶Ad scdm dōm, qd hoc qd mortui viuētib⁹ apparent qualitercūqꝫ: vel cōtingit per specialē dei dispēsationē: vt anime mortuoꝝ rebus viuētiū intersint, ⁊ est inter diuina miracula cōputādū, vel hmōi apparitiones fiūt p opationes angeloꝝ bonoꝝ vel malorū, ēt ignorātib⁹ mortuis: sicut ēt viui ignorātes alijs viuentib⁹ apparent in somnis, vt Augu. dicit in lib. p̄dicto. Añ ⁊ de samuele dici potest qd ipse apparuit per reuelationez diuinā: ꝓm hoc qd dr eccl. 46. qd dormiuit et notum fecit regi finē vite sue. Uel illa apparitio fuit ꝓcurata per demones: si tñ ecclesiastici authoritas nō recipiatur: ppter hoc qd inter canonicas scripturas apud hebreos nō habetur. ¶Ad tertiū dōm, ꝙ ignorantia hmōi non contingit ex locali distantia: sed propter causam predictam.

¶De prima hois productione quantum ad animam. Questio. 90.

Deinde Cōsiderādum est de prima hominis ꝓductione. ¶Et circa h, cōsiderāda sunt q̄tuor. Primo, de ꝓductione ipsi⁹ hois. Scdo, de fine productionis. Tertio, de statu ⁊ conditione hois primo ꝓducti. Quarto de loco ei⁹. ¶Circa ꝓductionē aūt consideranda sunt tria. Primo, de ꝓductione hois quātum ad animam. Scdo, quātum ad corpus viri. Tertio, quātum ad ꝓductionē mulieris. ¶Circa primū querūtur quatuor. Primo, vtrum aia humana sit aliqd factuz: vel sit de suba ipsi⁹ dei. Scdo, supposito ꝙ sit facta, vtruz sit creata. Tertio, vtrū sit facta mediantib⁹ angelis. Quarto, vtrū sit facta ante corp⁹.

¶Utrū aia sit fctā vel sit de suba dei. Ar. 1.

Ad primū Sic ꝓcedi tur. Ur qd aia nō sit facta: sed sit de suba dei. Dicit eñi Gen. 2. Formauit de⁹ hoiem de limo terre: et inspirauit in faciem ei⁹ spiraculū vite: et factus est hō in animā viuentē. Sed ille qui spirat aliqd a se emittit. Ergo anima qua hō viuit est aliqd de suba dei. ¶Pꝫ. Sicut supra habitū est, anima est forma simplex. Sed forma est actus. Ergo anima est act⁹ purus. Qd est solius dei. Ergo anima est de suba dei. ¶Pꝫ. Quecūqꝫ sūt: ⁊ nullo mō differūt: sunt idē. Sed de⁹ ⁊ mēs sunt ⁊ nullo mō differūt: q: oporteret ꝙ aliqb⁹ differentijs differrent: ⁊ sic essent cōposita. Ergo deus et mens humana idem sunt.

Sed cōtra Est, qd Aug. in lib. de ori. anime enumerat q̄dā: q̄ dicit esse multū aperteqꝫ peruersa, ⁊ fidei catholice aduersa. Inter que primum est qd quidā dixerunt: deum animaz non de nihilo: sed de seipso fecisse.

Rn̄deo Dn̄. n, qd dicere animā esse de suba dei manifestā iprobabilitatē ꝯtinet. Ut eñi ex dictis pz: aia humana est q̄nqꝫ intelligēs in poª; ⁊ sciētiam quodāmō a reb⁹ acqrit: ⁊ hz diuersas potētias. Que oīa aliena sunt a dei natura: q̄ est act⁹ purus, ⁊ nihil ab alio accipiens, et nullā in se diuersitatē hñs: vt supra ꝓbatuz est. Sed hic error p̄nm habuisse vr ex duabus positionibus antiquoꝝ. Primi eñi qui naturas rerū cōsiderare incepērunt imaginationē trāscendere nō valētes, nihil preter corpora esse posuerunt. Et ideo deū dicebāt esse quoddā corpus: qd aliorū corporū iudicabāt esse p̄nm. Et q: animā ponebant esse de natura illius corporis quod di-

sti: vt cognoscat omnia que nouit deus scientia visionis.
¶Ad hoc breuiter dicitur qd si verba litere notentur: ⁊ distribuātur sano intellectu: omnes fantasie hmōi cessant. In litera in primis restringitur ista cognitio ad presentia singularia / ⁊ non extenditur ad futura: q: presentia participant speciem actu: non futura. Distribuenduz est autem ly omnia presentia: vt patet in tertio contra Gen. cap. 59. et ex diuersis locis superius haberi potest: non respectu eorum que pertinēt ad solam volūtatem diuinam / vt electio: et alia pertinētia ad sanctificationē creaturarū: qualia sunt ecclesie mysteria: de quibus sunt reuelationes in celestib⁹. Nec respectu eoruz: que ad solam voluntatem etiam creaturarum spectāt: vt cogitationes cordiuz: inter quas sunt orationes nostre. Et ideo merito de eis questio fit: nec omnibus innotescūt: nec respectu rationum supernaturalium ex diuina bonitate sumptarum: propter quas multi effectus fiunt: quoniam diuini ordinis sunt. Que tamen omnia anima Christi nouit ab initio. Et rationabiliter videtur: qd omes post iudicium videbunt que videt deus scientia visionis. Sed respectu omnium pertinentium ad naturalem ordinem vniuersi iuxta determinata superius / cum de cognitiōe cogitationum cordis ageretur. 451 2. di. 17. q. 1. ar. 1. Et. 2. ꝯ. c. 8. Et opusc. 3. ca. 95. ⁊. 11.
¶Sup. q. 90. arti. 1.
Titulus clarus. ¶In corpore duo. Primo respondet quesito. Secundo ostēdit radices erroris appositi. 366
¶Quo ad primum conclusio est. Anima non est substātia dei / sed est facta. probat / anima est in potētia ⁊ accipit scientiam a rebus habetqꝫ diuersitatem potentiarū: ergo non est de substantia dei: tenet sequela: quia deitas est actus purus nihil accipiens aliunde: ⁊ nullam in se diuersitatem habens. Aduerte hic qd cum conclusio habeat duas partes: negatiuā tantum probat litera: quoniam affirmatiua ex illa negatiua sequitur adiūcta determinatione superius facta: scilicet qd omne aliud a deo sit factum. 266 37. 245
¶Quo ad secūdum ponit duas radices: ex qbus ortus videtur hic 235 362

tur hic error: p̄ma est opio ponētiū tm̄ corpora esse: ⁊ aiam de nā p̄mi corporis / qd deus erat secūda est opinio ponētiū nihil esse nisi in corpore: ⁊ sic aiam mūdi ⁊ aiam partis mundi. s. hois: partem aie totius ⁊c. oīa clara sunt in litera. ¶Super articulum scdm.
Titulus clarus. ¶In corpore vnica ꝯclusio rn̄siua q̄sito affirmatiue aia rōnalis sola inter formas sensibiliuz necessario fit per creationē. Probat. aia rōnalis sola est sub sistēs: ergo sola ꝓprie hz esse: ergo fieri: ⁊ nō ex mā p̄iacēte ergo per creationē. Añs patet ex supradictis. q. 75. pria cōsequētia ꝓbatur. Primo ex dr̄ia inter sbam ⁊ accidēs. q: suba pprie dicit eē. Accidēs vo est quo aliqd est. Scdo ex rōne entis: q: s. ea rōne aliqd dicit ens: q̄ se hz ad subsistere vt patet de albedine. Tertio autoritate
14 Ari. cōfirmatur. Se-
21 cūda vero ꝯña ꝓbatur: q: fieri eorūdem tm̄ est: quorū esse q: est via ad esse. Apposito antē vlterior ꝓbat ex diuisionel qua aut ex materia corporali aut spirituali. Non prima: q: sic non subsisteret: sed esset forma materialis ⁊ corporea. Nec secūda: q: sic substātie spūales transmutarent adinuicē: ⁊ cōsequēter essent corruptibiles, ⁊ haberēt ei materiā cōem: ex cuius potētia educerētur: sicut forme corporales hñt materiā sensibilē. Ultima cōsequētia est p se nō.
¶Circa primas consequētias aduerte / ꝙ hic est sermo de eē ⁊ fieri simplr. i. sine additione aliqua: et est sermo de eorū p̄prijs substātijs in ꝓpōne. Ita ꝙ sensus ē ꝙ de solis subsistētibus vere ⁊ pprie p̄dicat / est ⁊ fit. q: sola hec sunt ea qbus cōuenit esse vt qd: reliqs aūt ꝯuenit vt q̄. Nec obstat ꝙ aie rōnali cōueniat etiā eē vt quo: q: est q̄ homo est ⁊ viuit: q: nō ꝯuenit ei vt quo tm̄: sed vt quo ⁊ qd simul: ceteris autē formis vt quo tm̄. Uñ Arist. vt Auer. 18. cō. 12. meta dicit sola hac via euitauit creationē formarū: quia negauit eas fieri: quia tamē ⁊ sunt ⁊ fiunt: dixit ꝙ fiunt in q̄tū cōposita / fiunt ⁊ sunt in q̄tū sunt ea qbus cōposita sunt. Et ideo subtilr diuus Tho. ex eodē fundamēto ꝓcessit subsumēdo ꝙ aia rōnalis vere ⁊ pprie est / ⁊ fit / q: subsistit.
¶Circa vltimam cōsequentiam aduerte / ꝙ posteriores: de quorū numero est Scot. in. 4. putantes se distinctius ⁊ cautiusqꝫ loqui: distinxerūt ꝙ creatio pōt dupl'r sumi. Uno modo ꝓ factione rei nulla oino materia supposita: ⁊ sic sumitur pprie creatio. Alio modo ꝓ factione rei in aliquo subiecto p̄iacente: non tñ de cuius potētia educatur: sed ab extra: ⁊ sic dicūt aiam creari. Et licet hoc dictū nō sit falsum: est tamē

cebant esse principiū: vt dr in. 1. de aia. ꝓ consequēs seq̄batur ꝙ aia esset de substātia dei. Juxta quā positionē etiā Manichei deū esse quandā lucē corporeā existimantes: quandā partem illius lucis aiam esse posuerunt corpori alligatā. Scdo vo ꝓcessum fuit ad hoc ꝙ aliq aliquid incorporeū esse apprehenderunt: non tñ a corpore separatum: sed corpis formam. Unde ⁊ Uarro dixit: ꝙ deus est aia mundū intuitu vel motu ⁊ rōne gubernans: vt Aug. narrat. 7. de ci. dei. Sic igit illius totalis aie partem aliqui posuerunt animā hominis: sicut hō est pars totius mundi: nō valentes intellectu ptingere ad distinguendos spūalium substantiaꝝ gradus: nisi ꝓm distinctiones corpoꝝ. Hec aūt oia sunt impolia: vt supra ꝓbatū est. Unde manifeste falsum est animam esse de substantia dei.

Ad primū Ergo dicēdū, ꝙ inspirare nō est accipiendum corporaliter. Sed idē est deum inspirare qd spūm facere. Quāuis ⁊ hō corporaliter spirans non emittat aliqd de sua suba: sz de natura extranea. ¶Ad scdm dōm, ꝙ aia etsi sit forma simplex ꝓm suā essentiā: non tñ est suū esse: sz ē ens per participationē: vt ex supra dictis pz. Et ideo non est actus purus sicut deus. ¶Ad tertiū dōm, ꝙ differēs ꝓprie acceptum aliquo differt. Unde ibi querit dr̄ia vbi est conueniētia. Et ppter hoc opz dr̄ia esse composita quodāmodo: cuz in aliquo differant ⁊ in aliquo conueniant. Sz ꝓm hoc lz omne differens sit diuersum: non tamen omne diuersum est differens: vt dicitur in. 10. meta. Nam simplicia diuersa sunt seipsis: non autem differunt aliquibus differentijs ex quibus componantur. Sicut hō ⁊ asinus differunt rationali ⁊ irrationali differentia: de quibus non est dicere, ꝙ vlterius alijs differentijs differant.

¶Utrum anima sit producta in esse per creationem. Arti. 2.

Ad scdm Sic ꝓcedit. Uidet ꝙ aia nō sit producta in esse p creationē. Quod. n. in se hz aliquid māle fit ex materia. Sed anima hz in se aliqd materiale: cū nō sit actus purus. Ergo aia est facta ex materia. Non ergo est creata. ¶Pꝫ. Omnis actus materie alicui⁹ vr educi de potentia mãe. Cum enim mā sit in potentia ad actū: act⁹ q̄libet p̄exsistit i mā in potētia. Sz aia est actus mãe corporalis: vt ex eius diffinitiōe apparet. Ergo aia educitur de potentia mãe. ¶Pꝫ. Aia est forma q̄dam. Si igit aia fit per creationē: pari rōne oēs alie forme. Et sic nulla forma exibit i esse per generationem. Quod est inconueniēs.

Sed cōtra Est, ꝙ dr Gen. pmo, Creauit deus hoiem ad imaginē suā. Est aūt hō ad imaginē dei ꝓm aiam. Ergo aia exiuit in esse p creationē.

Rn̄deo Dicēdū ꝙ aia rōnalis nō pt fieri nisi p creationē: qd non est vez de alijs formis. Cuius rō est: q: cuz fieri sit via ad esse: hoc modo alicui cōpetit fieri sicut ei competit esse. Illud aūt ꝓprie dr esse quod ipm hz esse quasi in suo esse subsistens. Unde sole sube ꝓprie ⁊ vere dicunt entia: accn̄s vero non hz esse: sed eo aliquid est: ⁊ hac rōne ens dr. Sicut albedo dr ens: q: ea aliquid est album. Et ppter hoc dicit in. 2. meta. ꝙ accidens dicit magis entis q̄ ens. Et eadē ratio est de omnibus alijs formis non subsistentibus. Et ideo nulli forme non subsistenti proprie conuenit fieri: sed dn̄r fieri per hoc ꝙ composita subsistentia fiūt. Anima autez rationalis est forma subsistēs: vt supra habitum est. Unde sibi ꝓprie cōpetit esse ⁊ fieri. Et q: non pōt fieri ex mā preiacente: neqꝫ corporali, q: sic esset nature corporee: neqꝫ spūali: q: sic substantie spirituales inuicem transmutarent: necesse est dicere ꝙ non fiat nisi per creationem.

Ad primū Ergo dōm, ꝙ in aia est sicut materiale ipsa simplex essentia: formale aūt in ipsa est esse participatū: qd q̄dem ex necessitate simul est cū essentia aie: q: esse per se cōsequit ad formā. Et eadē ratio esset si poneret composita ex quadā mā spūali: vt q̄dam dicūt: q: illa materia non est in poª ad aliā formā: sicut nec mā celestis corporis. Alioq̄n aia esset corruptibilis. Unde nullo mō aia pōt fieri ex mā p̄iacente. ¶Ad scdm dōm, ꝙ actū extrahi de potētia materie nihil aliud est q̄ aliquid fieri actu qd prius erat in poª. Sed q: aia rōnalis non hz esse suū dependens a mā corporali: sed hz esse subsistens: ⁊ excedit capacitatez mãe corporalis: vt supra dictū est: ppea non educit de potētia mãe. ¶Ad tertiū dicendum, ꝙ non est simile de aia rationali et de alijs formis: vt dictum est.

¶Utrum anima rationalis sit producta a deo immediate. Arti. 3.

Ad tertiū Sic ꝓcedi tur. Uidet ꝙ aia rōnalis nō sit producta a deo immediate: sed mediantibus angelis. Maior enim ordo est in spūalibus q̄ in corpalibus. Sed corpora inferiora ꝓducunt p corpa supiora: vt Dio. dicit. 4. c. de di. no. Ergo ⁊ iferiores spirit⁹ q̄ sunt aie rōnales ꝓducunt p spūs superiores: q̄ sunt angeli. ¶Pꝫ. Finis rerū rn̄det principio. Deus eñi est principiū ⁊ finis rerū. Ergo ⁊ exitus rerū a principio rn̄det reductioni rerū in finē. Sz infima reducunt p prima: vt Dio. dicit. Ergo ⁊ infima ꝓcedūt in esse per prima. s. aie per angelos. ¶Pꝫ. Per-

sit eius qd ꝓprie fit: vt cōtingit in productione aie rōnalis. Unde subtilissime, diuus Tho. cum ꝓbasset ꝙ aia rōnalis ꝓprie fit: subdidit, qd nō ex materia corporali neqꝫ spirituali: q̄ scz sit aliqd sui: sicut materia est aliqd: q: est ps eius qd fit ex ea. Et super hoc fundant reliq ꝯñe: ꝙ eēt corporee nature. Et hoc bene nota: qm̄ est peripatetica doctrina: p̄cipuūqꝫ Aristo. fundamentum. 241
¶In rn̄sione ad secūdū nota: secretum aliud pipateticū: q̄d s. est formā educi de potētia materie. formā esse in potentia materie est esse in ea vt causa nō actiua / sed materiali: esse autē in aliquo vt causa māli est habere esse depēdēs ab ea: cum ois effectus a sua dependeat cā i suo genere cāe: ⁊ haber eē cōfusuz. i. indistincte in ea. Non eñi in potētia materie distinctū esse hz forma aq aut ignis: sed vnum est eorū oium esse vt in ea sunt. Et merito q: actus est distinguere: esse aūt in potentia materie distinguitur cōtra esse in actu habente ergo materia in se formā scdm esse potentiale: nihil aliud est educi formā de eius potētia: q̄ materiam trāsmutari transmutatione sufficiēte: ita ꝙ ex vi trāsmutationis materie forma resultet: ex quo eñi erat in ea ꝓm esse cōfusuz: ipsa transmutatio continue appropriat ⁊ distinguit ipsam materiam ad esse illius distinctum: qm̄ continue aliter / ⁊ aliter se habet ꝓm illud p ipsam mutationez formaliter. Et sic cōpleta transmutatione q̄ precedens compositum transmutat in aliud cōpositū resultat forma. Unde per oppositū cū fit homo: qm̄ ex vi trāsmutationis: qua precedens compositum mutatur in hominem: nunq̄ resultaret anima rationalis. Quoniam causalitas materie nō se extendit ad intellectus opera. Ideo nō educitur de potentia materie. Educi ergo formā de potentia materie / est ipsam ex vi trāsmutationis resultare in ea ⁊c.
241 365 17 367 363 0 453 Locis supra articu. 2 notatis.

¶Super articulum tertium.
Titulus clarus. ¶In corpore duo. Primo respondet quesito. Secundo soluit obiecta.
¶Quo ad primū simul refert opinionē contrariā: ⁊ impu-

a gnādo illam infert ꝯclusionē intentaꝫ.
242 Opinio opposita ē ꝓs affirmatiua.s.aia sit a deo mediātib⁹ angelis.Cōclusio iꝫ tēta est eius ꝯdictoria.Aia fit a deo immediate.Rō pro hac:ꝛ cōtra illam est ista. Aia fit non per trāſmutationē ſꝫ ꝑ creationem.ergo a deo immediate.Añs pꝫ ex ꝓcedēti articulo.ꝯñtia ꝓbatꝭ.ex dria
452 inter primū agēs et alia agētia:qꝛ illius tm̄ ē creare:ꝛ hoꝝ ē trāſmutarꝭ tm̄.Que dria ꝓbatur sic.oē agens ſm ꝓſupponit aliqd a pmo agē
238 te.ergo agit ex aliq̄
335 ꝓſupposito.ꝯ agit transmutādo.ergo solius pmi agentis est agere nullo ꝓſupposito.ergo creare:
454 omnia sunt superi⁹ in.q.44.discussa.
infra.q.118.ā.3. Et.3.q.6.ar.3.ꝛ 4. ¶Quo ad ſm clara omnia in litera.
¶Super arti.4.

Titul⁹ clar⁹. ¶In corpe q̄tuor. Prio refert opinionē origenis.Secundo augu.Tertio examinat illaꝫ.Quarto respondet quesito.
Et.3.di.17.q.2.ar.2. Et.2.ꝯ.c.81. Et po.q.3.arti.10. Et op.30.le.4. q.65 q.67 q.70.
¶Quo ad primum apud originem oēs anime ante corpora ꝛc.ſꝫ superi⁹ discussum est hoc.
¶Quo ad ſm apō augu.tria.Primo cōclusio/aia pmi hominis ante corpus est ꝓducta.Scōo ratio eius:qꝛ corpus causaliter pmis diebus/anima vero in seipa producta fuit cuꝫ non possit dici/ꝙ fuit in causis suis producta:quia sol⁹ deus est eius causa.
582 Tertio modus opinandi.s.ꝙ nō assertiue hec dixit:vt patet ex verbis eius.
¶Quo ad tertium examinatur hec ꝓpositio scōm duas vias.s.dicentiū animā per se speciē vt platonici ꝛ partem speciei vt peripatetici.Apō pmos potest sustineri:apud
250 secūdos ē ipoſe:qꝛ
368 anima est cōdita in statu ꝑfecto.ꝯ ꝯiuncta corpori.tenet sequela:quia pars nō est ꝑfecta nisi i toto.
¶Quo ad q̄rtū cōclusio rñſiua ē.aia ē sil'ꝓducta cū corpe.Prob' ſꝫ vtrāq̄ viā s.augu.ꝛ aliorū sanctoꝝ de operib⁹ sex dierū.Augustini q̄

fectum est qō pōt sibi simile facere[c]:vt dicit in.4.meta.Sed spūales sub̄e sunt multo magis perfecte q̄ꝫ corporales.Cum ergo corpora faciant sibi silia ſm spēm:multo magis angeli poterunt facere aliquid infra se ſm speciem nature.s.animam rationalem.

Sed cōtra Est ꝙ dꝛ geñ.scōo,ꝙ deus ipse inspirauit in faciem hominis spiraculum vite.

Rñdeo Dicendum,ꝙ quidam posuerunt ꝙ angeli ſm ꝙ operātur in virtute dei:causant aias rationales. Sed hoc est oīno impossibile ꝛ a fide alienum.Ostensum est enim[c],ꝙ aia rationalis non pōt produci nisi per creationeꝫ.Solus aūt deus potest creare:qꝛ solius pmi agentis est agere nullo presupposito:cum semꝑ agens ſm presupponat aliquid a primo agēte:vt supra habitum est[c].Quod aūt agit aliquid ex aliquo ꝓſupposito agit trāſmutando.Et ideo nullū aliud agens agit nisi trāſmutando:sed solus deus agit creādo.Et qꝛ aia rōnalis non ꝓducit per transmutationē alicuius mãe:ideo non pōt ꝓduci nisi a deo immediate.¶Et per hoc pꝫ solutio ad obiecta.Naꝫ ꝙ corpa causant vel sibi silia vel inferiora:ꝛ ꝙ superiora reducūt inferiora:totū hoc ꝓuenit ꝑ quādam transmutationem.

¶Utrum anima humana fuerit producta ante corpus. Arti.4.

Ad quartū Sic ꝓcedītur.Uꝭ ꝙ anima humana fuerit producta ante corp⁹.Opus eñ creatiōis precessit opus distinctionis ꝛ ornatus:vt supra habitum est[c].Sꝫ anima producta est in esse per creationē[c]:corp⁹ autē factū est in fine ornatus:vt supra habituꝫ est[c].Ergo anima hominis producta est ante corp⁹.¶ꝑ.Anima rationalis magis conuenit cum angelis q̄ꝫ cum animalibus brutis.Sed angeli creati fuerunt ante corpora:vel statim a principio cū corporali materia:corpus autem hominis formatum est sexto die quando ꝛ bruta animalia sunt producta.Ergo anima hominis fuit creata ante corpus.¶ꝑ.Finis proportionatur principio.Sꝫ anima in fine remanet post corp⁹.Ergo ꝛ in pncipio fuit creata ante corpus.

Sed cōtra Est,ꝙ actus ꝓprius fit in potētia propria.Cū ergo anima sit proprius actus corporis anima producta est in corpore.

Rñdeo Dicendū,ꝙ orige.posuit nō solū animā pmi hominis:ſꝫ aias omniū hominū ante corpora simul cū angelis creatas[c],ꝓpter hoc ꝙ credidit oēs spūales substātias tā aias q̄ꝫ angelos equales esse ſm sue nãe cōditionē:sed solū merito distare:sic ꝙ quedā earū corporib⁹ alligantꝭ:que sunt aie hoim vel celestium corporum:quedā vero in sui puritate ſm diuersos ordines remanent.De qua opinione supra iam diximꝰ[c].Et ideo relinquatꝭ ad ꝓſens.Aug. vero in.7.super geñ.ad lit.dicit,ꝙ aia primi hois ante corp⁹ cū angelis est creata ob aliā rationē:qꝛ.s.ponit ꝙ corpus hominis in illis operibus sex dierū nō fuit productū in actu:sed solū ſm cāles rationes.Quod non pōt de anima dici:qꝛ nec ex aliqua mã corporali aut spūali preexistente facta fuit:nec ex aliq̄ virtute creata ꝓduci potuit.Et iō vꝛ ꝙ ipsamet aia in opibus sex dieꝝ:in q̄bus oīa fcā fuerunt,simul cū angelis fuerit creata:ꝛ qō postmodum ꝓpria voluntate inclinata sunt ad corpus administrādū.Sed hoc nō dicit asserēdo:vt ei⁹ verba demonstrāt.Dicit eñ credatur:si nulla scripturaꝝ autoritas seu veritatis rō ꝯdicit:hoieꝫ ita factū sexto die:vt corporis quidē humani rō causalis in elementis mundi:aia vero iam ipsa crearetur. Posset aūt vtiq̄ꝫ hoc tolerari ſm eos q̄ ponunt ꝙ aia hꝫ per se speciem ꝛ nãm ꝯpletaꝫ:ꝛ ꝙ nō vnitꝭ corpi vt forma:sed solū ad ipm administrandū.Si aūt aia vnitꝭ corpi vt forma:ꝛ est nãliter pars humane nãe:hoc oīno esse non pōt.Manifestū est eñ ꝙ deus primas res īstituit in perfecto statu sue nãe,ſm ꝙ vniuscuiusq̄ꝫ rei spēs exigebat.Aia autē cum sit pars humane nãe,nō hꝫ nãlē perfectionem,nisi ſm ꝙ est corpori vnita.Unde nō fuisset ꝯueniēs aiaꝫ sine corpe creari.Sustinendo ergo opionē aug.de opib⁹ sex dierū:dici poterit ꝙ aia humana ꝓcessit in opibus sex dierū,ſm quādā silitudinē gñis:ꝓut ꝯuenit cū angelis in intellꝰali nã[c].Ipsa enim fuit creata simul cū corpe.Scōꝫ alios vero sanctos tam anima q̄ꝫ corpus pmi hominis in operibus sex dierū sunt ꝓducta.

Ad primū Ergo dōm,ꝙ si nã aie haberet integrā speciē:ita ꝙ ſm se crearetꝭ:ratio illa ꝓcederet vt ꝑ se in principio crearetꝭ.Sed qꝛ nãliter est forma corporis:nō fuit seorsum creāda sed debuit creari in corpore.¶Et silr est dōm ad ſm.Nã aia si per se speciē haberet:magis cōueniret cū angelis.Sꝫ in q̄ntū est forma corporis,ꝓtinet ad genus aialiū vt formale pncipiū.¶Ad tertiū dōm,ꝙ aiam remanere post corpus accidit ꝑ defectū corpis:qui est mors.Qui quidē defectus in principio creationis anime esse non debuit.

dē/qꝛ rō ad oppositū adducta ñ cogit:qꝛ aia in pmis opib⁹ poni pōt ꝓducta ñ in seipsa/nec i suis causis:sed i suo genere.s.intellectuali nã:in q̄ cōicat cum angelis:Aliorū sctōꝝ:qꝛ simul in pmis operibus sunt ambo:in seipsis ꝓducta apud eos.

¶De ꝓductiōe corpis pmi hois.Qō 91.

Deinde Cōsiderādū est de productione corporis primi hominis.¶Et circa hoc q̄runtꝭ quatuor.pmo de materia ex qua ꝓductum est.scōo de autore a quo ꝓductum est.tertio de dispositione q̄ ei per ꝓductionem est attributa.quarto de modo ꝛ ordine productionis ipsius.

¶Utꝝ corp⁹ pmi hois sit d' limo terre.ar.1.

Ad primū Sic procedītur.Uidetur ꝙ corp⁹ primi hois nō sit de limo terre.Maioris eñ virtutis est facere aliquid ex nihilo q̄ꝫ ex aliquo:quia plus distat ab actu non ens q̄ꝫ ens in potētia.Sed cū hō sit dignissima creaturarū inferiorum:decuit vt virtus dei maxime ostenderetur in productiōe ei⁹.Ergo nō debuit fieri ex limo terre:sed ex nihilo.¶ꝑ.Corpora celestia sunt nobiliora terrenis.Sed corpus humanū habet maximā nobilitatē:cum perficiatur a nobilissima forma q̄ est aia rationalis.Ergo non debuit fieri de corpore terrestri:sed magis de corpore celesti.¶ꝑ.Ignis et aer sunt nobiliora corpora q̄ꝫ terra ꝛ aqua.Qō ex eorū subtilitate apparet.Cū igitꝭ corp⁹ humanū sit dignissimū magis debuit fieri ex igne ꝛ ex aere:q̄ꝫ ex limo terre.¶ꝑ.Corp⁹ hūanū est cōpositū ex quatuor elemētis.Nō ergo est factū ex limo terre:sed ex omnibus elementis.

Sed ꝯ Est,ꝙ dꝛ Gene.2.Formauit deus hoiem de limo terre.

Rñdeo Dōm,ꝙ cuꝫ de⁹ ꝑfect⁹ sit in opib⁹ suis:ꝑfectionē dedit

¶Sup.q.91.Art.1.
Titul⁹ clar⁹. ¶In corpe vna cōclusio responsiua quesito affirmatiue cuꝫ vno corollario.Conclusio est/homo cōuenienter dicitur format⁹ de limo terre. id est terra aq̄ cōmista.Probatꝭ sic:deus est ꝑfectus in se ꝛ suis operib⁹:ergo ab eo ꝑfectio in oēs naturas deriuatur/ſm ea earū moduꝫ:ergo in hominē per cōpositionē ex omnibus:ergo cū intellectu ꝛ elongatione a ꝯrijs/per mistionē equalē ex oibus elementis:ergo cuꝫ abūdantia inferiorū elementoruꝫ ſm q̄ꝫtitatem:ergo ꝯuenienter ex limo terre.Añs est per se notuꝫ.Prima cōsequētia ꝓbatur autoritate Deuteronomij.Scōa vero probatꝭ ostendendo modū:quo ꝑfectio est i deo scꝫ vnite vt in causa omniū ex autoritate.Subintellecta eñ illa maxima:ꝙ q̄ in superiori sūt vnite/ab inferiorib⁹/sꝑar sim participantꝭ gradatim:optime iferꝭ ꝙ perfectum eē ſm oia i deo simpliciter existēs/ad intelligētias intellectualiter deriuatur:ad hoieꝫ ꝯo vltimā creaturarum nobilium cōposite ꝛ māliter deuenit:ꝛ ꝯñter hō est oim ꝑfectionem habēs/ꝑ cōpositioneꝫ ex oibus.Scōa ꝯña satis clare pꝫ:qꝛ alr nō possent oia cōponere vnā partialem speciē:dico autem partialē ad drīā vniuersi:qō vnū ens cū sit:ex oibus constat creaturis:sed ꝯ est totale ens ꝛ vnū nō ꝑ vnā sbalē formaꝫ ſꝫ ꝑ ordinē.Tertia ꝯo ꝯsequētia ꝓbatur:qꝛ aliter nō saluaretꭓ equalitas mistionis.probatꝭ:qꝛ superioribus habētibus lōge plus virtutis in pari quan

e 356 582 a
455 2.di.18.q.1.arti.1.ad.5.ꝛ arti.3.ad.2. Et.3.di.3.qō.2.ā.2.cor.ꝛ ad.4.

titate.Si eēnt paria in quantitate.mistio non esset eq̄lis.oportet ergo iferiora pl⁹ quātitatis habeāt:ac per hoc equā virtutē:qꝛ i maiori quātō est maior virtus:ꝛ sic mistio fiet equalis:vt humana req̄rit complexio a ꝯrijs remotissima.
381 ¶Corollariū est/qō hō est minor mūd⁹.pꝫ qꝛ cōstat ex oib⁹.
¶Caue hic ne fallaris ex hoc articulo putās S.Tho.oblitum doctrine ꝓprie de mansione elementorū in misto:ꝓpter ea qꝛ hic expsse dicit elementa in hoie ſꝫ sbam.Aduertenduꝫ est eñ ad rōnem ddi vt aūt pꝫ in litera.dicit hoc ad differētiā corporū celestium:q̄ nō nisi ſm aliqd eis silē veniunt in cōponē hois:ipsa ꝯo elementa ſm subam dñr cōponere:nō distiguēdo an formaliter an virtualr.Rursus dñr elementa cōponere hoiem ſm sbaꝫ non formalem:sed mālē non tm̄ cōem.s.mām primā sed ꝓpriā seu appropriatā.Elementa enim ex vi mistionis alterata sic vniūtur in misto:ꝙ mãe eoꝝ trāseunt in mãꝫ misti cum dispōnib⁹ appropriatꝫ illis elemētis:puta siccitate grauitate/humiditate ꝛc.Ita ꝙ illa elementa dñr predominari in aliquo scōm subaꝫ seu quātitatē.
353 De quorū mã disposita
375 pl's saluatꝭ in misto.
342 Illa vero ſm virtutē de quoꝝ vi plus saluatur in eo.ꝛ hec est directe mens huius litere.
¶Super articu.2.
373 Titul⁹ clarus. ¶In corpore vnica est conclusio rñsiua quesito Corpus hois primo fuit a deo immediate formatū.hec ꝯclō postq̄ꝫ proposita est in litera ꝓbatur tali rōne.Corpus hominis nō pōt formari nisi aut adeo immediate aut a semine humano per viā gñationꝫ:sed in prima formatione nullum precessit hūanū corp⁹:a q̄ ꝑ viā gñationꝫ formari potuisset corp⁹ pmi hois.ꝯ est formatuꝫ imeꝭ a deo:hui⁹ rōnis i lra prio tractatꝭ maior:deide subditꝭ minor:ꝛ iferꝭ cōclō.
¶In tractando maiorē prio ponitꝭ opio

oibus ſm eorū modū:ſm illud deutero.32.Dei ꝑfecta sunt opa.Ipse autē simpl'r ꝑfectus est ex hoc ꝙ oia in se ꝓhabet:nō ꝑ modū cōpositionis:sed simpliciter ꝛ vnite[c]:vt dio.dicit eo modo quo diuersi effectus preexistūt in causa ſm eius virtutē vnam.Ista aūt perfectio ad angelos q̄dē deriuatur ſm ꝙ oia sunt in eorū cognitione q̄ sunt a deo in natura ꝓducta per formas diuersas.Ad hominem vero deriuatꭓ inferiori modo huiusmodi perfectio[c].Nō eñ in sua cognitione naturali hꝫ omniū naturaliū notitiā.Sꝫ est ex rebus oibus quodāmodo cōpositus:duꝫ de genere spūaliū sbarū hꝫ in se aiam rationalē.De similitudine vero celestiū corporuꝫ hꝫ elongationē a ꝯrijs per maximā eq̄litatē cōplexionis.Elementa vero ſm sbam:ita tñ ꝙ superiora elementa ꝓdominantur in eo ſꝫ virtutē.s.ignis ꝛ aer:qꝛ vita ꝓcipue cōsistit in calido,qō est ignis:ꝛ humido,qō est aeris.Inferiora vero elementa abūdant in eo ſm sbam.Aliter.n.nō posset esse mistionis eq̄litas nisi inferiora elementa:q̄ sunt minoris virtutis:ſm q̄ꝫtitatē in hoie abūdarent.Et ideo dicitꭓ corpus hois de limo terre formatū:qꝛ limus dꝛ terra aq̄ permista.Et ꝑꝑ hoc dicitur minor mundus:qꝛ oēs creature mūdi quodammodo inueniuntur in eo.

Ad primū Ergo dicēdū,ꝙ virtus dei creātis manifestata est in corpore hois:dū eius materia est per creationē producta.Oportuit aūt vt ex materia quatuor elemētoꝝ fieret corpus humanū:vt homo haberet cōuenientiā cū inferioribus corporibus:q̄si mediū qōdā existens inter spirituales ꝛ corporales substantias.¶Ad scōm dicēdū,ꝙ q̄ꝫuis corpus celeste sit simpliciter nobilius terrestri corpore:tñ q̄ꝫtum ad actus aie rationalis est minus cōueniens.Nam aia rōnalis accipit notitiam veritatis quodāmodo per sensus:quoꝝ organa formari nō pñt ex corpore celesti:cum sit impassibile[c].Nec est verum qō q̄dam dicūt:aliqd de quinta essentia materialiter ad cōpositionē humani corporis aduenire:ponētes aiam vniri corpori mediāte quadā luce[c].Primo eñ falsum est qō dicunt:lucē esse corpus[c].Scōo vero impossibile est aliqd de q̄nta essentia vel a corpore celesti diuidi:vel elementis permisceri:ꝓpter celestis corporis impassibilitatē.Unde non venit in cōpositionē mistorū corporū:nisi ſm sue virtutis effectū.¶Ad tertiū dicēdū,ꝙ si ignis ꝛ aer que sunt maioris virtutis in agēdo:etiā ſm q̄ꝫtitatē in cōpositiōe humani corporis abūdarēt:oīno ad se traherent alia:ꝛ non posset fieri equalitas cōmistionis:q̄ est necessaria in cōpositione hois ad bonitatem sensus tactus:q̄ est fundamentū sensuū aliorū[c].Opꝫ eñ organum cuiuslibet sensus nō habere in actu ꝯria quoꝝ sensus ꝯst pceptiu⁹:sed in potentia tm̄:vel ita ꝙ oīno careat toto gñe ꝯriorū:sicut pupilla caret colore:vt sit in po[a] ad oēs colores.Quod in organo tact⁹ non erat possē cū sit cōpositū ex elemētis:q̄ꝝ q̄litates pcipit tact⁹.Uel ita ꝙ organū sit mediū iter ꝯria:vt necesse est in tactu accidere.Mediū eñ est in po[a] ad extrema.¶Ad 4[m] dōꝫ,ꝙ in limo terre est terra ꝛ aq̄ cōglutinās partes terre ꝛ aq̄.De aliīs āt elñtis scriptura mētionē nō fecit:tum qꝛ minus abūdāt ſm q̄ꝫtitatē in corpe hois:vt dcm̄ est[c]:tū ēt qꝛ in tota rerū ꝓductione:de igne ꝛ aere,q̄ sensu nō percipiuntur a rudibus:mentionem non fecit scriptura que rudi populo tradebatur.

¶Utrum corpus humanum sit immediate a deo productum. Articu.2.

Ad scōm Sic procedītꭓ.Uꝭ ꝙ corpus humanū nō sit imediate a deo ꝓductū.Dicit.n.Augu.in.3.de tri.ꝙ corpalia disponuntꭓ a deo per angelicā creaturā.Sꝫ corpus hūanū formatū fuit ex mã corporali:vt dictū est[c].Ergo debuit ꝓduci mediātibus angelis:ꝛ nō immediate a deo.¶ꝑ.Qō fieri pōt virtute creata:nō est necessariū ꝙ imediate ꝓducatꝭ a deo.Sꝫ corp⁹ hūanū ꝓduci pōt ꝑ virtuteꝫ creatā celestis corpis.Nā ꝛ q̄dā aialia ex putrefactione gñantꝭ ꝑ virtutē actiuā corporis celestis.Et Albumasar dicit ꝙ in locis in q̄bus nimis abundat calor aut frigus:homines non generantꝭ:ſꝫ in locis tēperatis tm̄.Ergo nō oportuit ꝙ immediate corpus humanū formaretꝭ a deo.¶ꝑ.Nihil fit ex mã corporali:nisi per aliquā mãe transmutationē.Sed omnis trāſmutatio corporalis causatur ex motu celestis corporis:q̄ est primus motuū.Cū igitur corpus humanū sit ꝓductū ex materia corporali:videtꭓ ꝙ ad eius formationē aliq̄d operatū fuerit corp⁹ celeste.¶Preterea.Augu.dicit super geñ.ad lit.ꝙ homo factus est ſm corpus in operibus sex dierū ſm causales ratiōes:quas deus inseruit creature corporali:postmodū vero fuit formatum in actu.Sed qō preexistit in corporali creatura ſm causales ratiōes:per aliquā virtutē corporeā produci potest.Ergo corpus humanum productum est aliqua virtute creata:ꝛ non immediate a deo.

Sꝫ cōtra Est,ꝙ dꝛ eccl'.17.Deus de terra creauit hoiem.

Rñdeo Dicendū,ꝙ prima formatio humani corporis nō potuit esse per aliquā virtutē creatā:sed immediate a deo.Posuerūt siq̄dē aliq̄ formas,q̄ sunt in materia corporali:a q̄busdā formis immaterialibus deriuari[c].Sed hāc opinionē repellit philosophus in.7.meta.per hoc ꝙ formis nō cōpetit per se fieri sed cōposito:vt supra expositū est[c].Et qꝛ opꝫ agens esse simile facto:nō cōuenit ꝙ forma pura q̄ est sine materia ꝓducat formā q̄ est in materia:qui nō fit nisi per hoc ꝙ cōpositū fit.Et ideo opꝫ ꝙ forma q̄ est in materia sit causa forme que in materia ſm ꝙ cōpositū a cōposito generatur.Deus aūt q̄ꝫuis oīo sit immaterialis tñ solus est q̄ sua virtute materiam producere pōt creando[c].Unde ipsius solius est formā ꝓducere in materia absq̄ꝫ adminiculo ꝓcedētis forme materialis.Et propter hoc angeli nō possunt trāſmutare corpora ad formam aliquā nisi adhibitis seminibus q̄busdā:vt Aug.dicit in.3.de tri.Quia igitur corpus humanū nunquā formatū fuerat:cuius virtute per viā generationis aliud simile in specie formaretur:necesse fuit ꝙ primū corpus hominis immediate formaretur a deo.

Ad primū Ergo dōm,ꝙ etsi angeli aliqō ministeriū deo exhibeāt in his q̄ circa corpa opantꭓ:aliqua tñ deus in creatura corpea facit q̄ nullo mō angeli facere pñt:sicut ꝙ suscitat mortuos:ꝛ illuminat cecos.Scōm quā virtutem etiam corp⁹ pmi hois de limo terre formauit.Potuit tñ fieri vt aliqō ministerium in formatione corporis primi hominis angeli exhiberent:sicut exhibebunt in vltima resurrectione pulueres colligēdo.¶Ad ſm dōꝫ,ꝙ aialia perfecta que gñantꭓ ex semine non

illi⁹ ꝯria.Deide improbatꭓ deinde excuditꭓ obio q̄dā.ꝛ deinceps ponitꭓ ipsa maior:ꝛ deducitur vnū corollariū. b j.q.5.arti.4.
¶Opio ꝯria est/ꝙ q̄dam putarūt hāc disiunctiuaꝫ assumptā insufficiētē:ac ꝑ hoc falsam ponentis 3[m] agēs immediatū.s. 455
formas immāles.et hi sunt auic.ꝛ pla.ante ipsum:ꝛ multi sequaces dicētes formas māles deriuari immediate a formis sine mã:corporalia autē agentia esse dispositiua agētia tantū.Improbatio est.for[a] non fit nisi rōne cōpositi:ergo nō fit a forma immāli.Antecedēs supponitur ex dictis:qꝛ esse ꝛ fieri nō est nisi subsistētiū.cōsequētia ꝓbatꭓ cōpositū fit a cōposito:ergo ñ fit a forma immāli.ergo nec forma que solum fit ad factionē ipsius cōpositi.Antecedēs ꝓbatur:qꝛ factum et faciens oportet esse similia:ꝯña est per se nota ex eodē fundamento:tā prima q̄ꝫ secūda:qꝛ forma immālis nec est similis cōposito:nec forme in materia.
¶Obiectio autē exclusa est/qꝛ si ista rō cōcludit:sequitur ꝙ nec deus possit esse cā proxima compositi aut forme materialis:ꝛ patet sequela: 336
qꝛ deus ipse ē forma immaterialis:ac ꝑ 336
hoc nō est inter formā materialem aut cōpositum ꝛ ipsum similitudo.Excluditꭓ eñ hec obiectio ex ꝯ ꝙ deus est nō q̄ꝫlibet forma immaterialis:sed sic excellēter vt etiam mãe cā existat:ac per hoc cō 452
positū ē ei sil'e ēt rōne mãe:qō nō pōt dici de aliīs.Et sic habemus maioreꝫ.Ex quo enim habemus q̄ tria.s.ꝙ forma immaterialis nō ē immediate cā forme mālis:ꝛ ꝙ cōpositū est cā immediata:ꝛ ꝙ deus ex sua excellētia:q̄ cōtinet etiā mãm pōt esse cā immediata:colligitꭓ maior:ꝙ corpus humanuꝫ:ꝛ vl'r omnis res mãlis aut a deo aut a cōposito imediate formatꭓ.Deducuntꭓ aūt hinc duo corollaria.Primū ꝙ solius dei ē absq̄ꝫ adminiculo ꝓcedētis forme:trāſmutare mām ad formā.Scōꝫ ꝙ āgeli nō pñt trāſmutare mãꝫ

nisi adhibit; actiuis passiuis: vt aug. dr.
a ¶Minor aũt manifesta sub dita pz cuz
334 ɔclõne: quare ꝛc.
¶Super articu.3.
Titul⁹ clar⁹ nomie dispõnisitel ligendo ꝛ dispões qlitatiuas/qtitatiuas ꝛ membrales ꝛc.
¶In corpe duo sit fiũt: rñdet eñi qsito ɔclone affirmatiua: ꝛ excludit obio q̃dã. Cõclusio rñsiua est. De⁹ istituit corpus humanũ i optima dispõne ẽm ɔueniẽtiã ad aiaz rõnalẽ ꝛ ei⁹ opa. Probat sic: qlibet artifex intendit dare effectui suo dispõnẽ optimã nõ simplr: sz ẽm cõueniẽtiã ad finẽ ꝓpriũ illius effectus: ergo de⁹ dedit optimã dispõnem reb⁹ nãlib⁹ ẽm ɔueniẽtiã ad ꝓprios fines: ꝰ corpi hũano ẽz ɔuenientiã ad talẽ formã ꝛ illi⁹ opa. s. aiaz rõnalẽ ꝛ opa eius. Añs est p se notũ ꝛ declarat in artifice serre. Pria ɔña ꝓbatur: ex eo q deus est artifex rez nãlium. Et ɔfirmat autoritate Arist. Scđa vo ex eo q corp⁹ hũanũ est vnũ nãliũ: et illi⁹ finis ꝓprius est aia rõalẽ cũ suis opibus: qđ ꝓbat: q2 mã est ꝓpter formã: ꝛ h quo ad aiaz: ꝛ istr̃a sunt pp actiões. ꝛ h quo ad opa. Obio aũt est ista: optimũ dr q2 vel est oi alio meli⁹. vel saltẽ nihil est meli⁹ ipso simpliciter vel in tali ordine: vt pz: sz id i quo inuenit defect⁹ aliquis põt esse meli⁹: q2 posset eẽ sine defectu: ergo qđ est cũ defectu/ nõ est optimũ: sz dispõ rez nãliũ hz multos defectus anneros: ꝰ nõ est optia. Hãc obionẽ ex eadẽ radice sit excludit: q2. s. null⁹ artifex curat de defectib⁹ ɔñtibus necessitatem mãe ido nec ad finẽ ꝓpriũ: ꝰ nec deus re⁴ nãliũ: ꝰ nec re⁴ corporis hũani. Si q igit sũt in corpore humano defectus: non sunt ab actore electi: sed ex necessitate mãe emergũt: tot⁹ ꝓcess⁹ ẽ clar⁹.
¶Sup arti. 4. Titulus clarus.

457 22.qõ. 164.ar. 1.ad. Et mal. q.5 art. 5.cor. co.2. Et đ anima.ã.8.

possunt gñari p solã virtutẽ celestis corpis: vt Auic. fingit: lz ad eoz gñonẽ nãlẽ cooperet virt⁹ celestis corpis: put ꝑhs dicit in.2. phy. q hõ gñat hoiẽ ex mã ꝛ sole. Et exinde est q exigit locus tẽpcrat⁹ ad gñationẽ hominũ ꝛ aliorũ aialiũ perfectorũ. Sufficit autẽ virtus celestiũ corporũ ad gñandũ q̃dam aialia impfectiora ex materia disposita. Manifestũ est eñi q plura requirunt ad productionez rei perfecte q̃z ad productionem rei imperfecte. Ad tertium dicẽdum q motus celi est cã trãsmutationũ nãliũ: nõ tñ trãsmutationũ que fiunt ꝑter nãe ordinẽ, ꝛ sola virtute diuina: sicut q mortui resuscitant, q ceci illuminant. Quib⁹ ẽ silẽ, q hõ ex limo terre format. ¶Ad q̃rtũ dđm. q ẽm rõnes cãles in creaturis dr aliquid ꝑexistere duplr. Unomõ ẽm potẽtiã actiuã ꝛ passiuã: vt nõ solũ ex mã ꝑexistẽti fieri possit: sed etiã vt aliquis ꝑexistẽs creatura h facere possit. Aliomõ ẽm potẽtiã passiuã tm: vt. s. de mã ꝑexñti fieri possit a deo. Et hoc mõ ẽm Aug. corp⁹ hois ꝑexistit in operib⁹ ꝓductis ẽm cãles rõnes. ¶Utrũ corpus hois habuerit cõuenientem dispositionem. Arti.3.

AD tertiũ Sic procedit. Uf q corp⁹ hominis nõ habuerit cõuenientẽ dispositionẽ. Cum eñi homo sit nobilissimũ aialium: corpus hois debuit esse dispositum optime ad ea que sunt ꝓpria animalis. s. ad sensum ꝛ motũ. Sed quedam animalia inueniũtur acutioris sensus q̃z homo: ꝛ velocioris motus. Sicut canes melius odorant: ꝛ aues velocius mouentur. Ergo corpus hois nõ est conuenienter dispositũ. ¶P̃. Perfectũ est cui nihil deest. Sed plura desunt humano corpori q̃z corporibus aliorũ aialiũ: q̃ habẽt tegumẽta ꝛ arma nãlia ad sui protectionem: q̃ homini desunt. Ergo corpus humanũ est imperfectissime dispositũ. ¶P̃. Homo pl⁹ distat a plantis quaz ab animalibus brutis. Sed plante habent staturam rectam: aialia autem bruta pronã. Ergo homo non debuit habere staturam rectam.

Sed cõtra Est q dr eccl.7. De⁹ fecit hominẽ rectum.

Rñdeo Dicendum, q omnes res naturales producte sunt ab arte diuina. Unde sunt quodãmodo artificiata ipsius dei. Quilibet autem artifex intendit suo operi dispositionem optimam inducere non simpliciter: sed per comparationẽ ad finẽ. Et si talis dispositio habet secũ adiunctũ aliquẽ defectum, artifex non curat. Sicut artifex qui facit serram ad secanduz: facit eam ex ferro: vt sit idonea ad secandũ: nec curat eaz facere ex vitro q̃ est pulchrior materia: q2 talis pulchritudo esset impedimentum finis. Sic igitur deus vnicuiq3 rei naturali dedit optimã dispositionẽ: nõ q̃dez simpliciter: sed ẽm ordinẽ ad ꝓprium finem. Et hoc est qđ philosophus dicit in.2. phy. Et q2 dignius est sic: non tamẽ simplr: sz ad vniuscuiusq3 substãtiã. Finis aũt proximus humani corporis est aĩa rationalis: ꝛ operatiões ipsi⁹. Materia eñi est ꝓpter formã: et instr̃a ꝓpter actiones agẽtis. Dico ergo qđ deus instituit corpus humanum in optima dispositione ẽm cõuenientiã ad talẽ formã: ꝛ ad tales opationes. Et si aliquis defect⁹ in dispositione humani corporis esse videtur: considerandum est q talis defectus sequit ex necessitate mãe ad ea q̃ reqrunt in corpe vt sit debita ꝓportio ipsius ad aiam, ꝛ ad anime operationes.

Ad primũ Ergo dđm, q tact⁹ q̃ est fundamentũ aliorũ sensuũ est perfectior in hoie q̃z in aliquo alio aiali. Et ꝓpter hoc oportuit q hõ haberet tẽperatissimã cõplexionem inter oĩa aialia. Precedit etiam homo oĩa alia aialia quantũ ad vires sensitiuas interiores: sicut ex supra dictis apparet. 455 ꝛ 388
Ex quadaz aũt necessitate cõtingit q quãtũ ad aliquos exteriores sensus homo ab alijs animalib⁹ deficiat. Sicut homo inter oĩa animalia habet pessimũ olfactũ. Necessariũ eñi fuit qđ homo inter oĩa animalia respectu sui corporis haberet maximũ cerebrũ. ¶Tum vt liberius in eo perficerent operationes interiorũ virium sensitiuaz: que sunt necessarie ad intells opationẽ: 429
vt supra dictũ est. ¶Tum etiaz vt frigiditas cerebri tẽperaret calorẽ cordis: quem necesse est in homine abũdare ad hoc q homo sit recte stature. Magnitudo aũt cerebri ꝓpter eius humiditatẽ est impedimẽtum olfactus: qui requirit siccitatem. Et similiter potest assignari ratio quare quedã aialia sunt acutioris visus ꝛ subtilioris auditus q̃z homo: ꝓpter impedimentũ horum sensuũ. Quod necesse est cõsequi in hoie ex perfecta cõplexiõis equalitate. Et eadẽ etiam ratio est assignãda de hoc q quedam aialia sunt hoie velociora. cui excellentie velocitatis repugnat equalitas humane cõplexionis. ¶Ad ẽm dđm, q cornua ꝛ vngule: que sunt quorũdam aialium arma: ꝛ spissitudo corij, ꝛ multitudo pilorũ, aut plumarũ: q̃ sunt tegumenta animaliũ: attestãtur abundantie terrestris elementi: que repugnat equalitati ꝛ teneritudini cõplexionis humane. Et ideo hec homini nõ cõpetebant. 8 375
Sed loco horũ hz rõnem ꝛ man⁹: quib⁹ potest parare sibi arma ꝛ tegumenta ꝛ alia vite necessaria infinitis modis. Unde ꝛ manus in.3. de aĩa dr organũ organorũ. Et hoc etiã magis cõpetebat rõnali nãe: que est infinitarũ cõceptionũ: vt haberet facultatẽ infinitã instr̃a sibi parandi. ¶Ad tertiũ dđm, q habere staturã rectam cõuenies fuit hoi ꝓpter q̃tuor. Primo quidẽ: q2 sensus sunt dati hoi nõ solũ ad vite necessaria procuranda: sicut alijs aialibus: sed ẽt ad cognoscendũ. Unde cũ cetera aĩalia nõ delectent in sensibilibus nisi p ordinẽ ad cibos ꝛ venerea: solus hõ delectat in ipsa pulchritudine sensibiliũ ẽm seipsam. Et iõ quia sensus precipue vigent in facie: alia aialia hñt faciem ꝓnã ad terrã: quasi ad cibũ q̃rendũ, ꝛ ꝓuidẽdũ sibi de victu: hõ vo hz faciẽ erectã: vt p sensus ꝛ p̃cipue p visuz: q̃ est subtilior: ꝛ plures drĩas rerũ ondit: libere possit ex oĩ parte sensibilia cognoscere, ꝛ celestia ꝛ terrena: vt ex oĩbus intelligibilẽ colligat veritatem. Scđo vt interiores vires liberius suas opationes habeãt: dũ cerebrũ: in quo quodãmodo pficiunt: nõ est depssum: sed sup oẽs ptes corporis eleuatũ. Tertio q2 oporteret q si hõ haberet ꝓnã staturã: vteret manibus loco anterioz pedũ. Et sic vtilitas manuuz ad diuersa opa pficiẽda cessaret. Quarto q2 si hẽret ꝓnã staturã: ꝛ vteret manib⁹ loco anterioz pedũ: oporteret q cibũ caperet ore. Et ita hñret os oblongũ: ꝛ labia dura ꝛ grossa: ꝛ linguã et durã: ne ab exterioib⁹ lederet, sicut pz in alijs aialibus. Et talis dispõ oĩo impediret locutionez q̃ est ꝓprium opus rõnis. Et tñ hõ staturã rectã hñs maxie distat a plãtis. Nã hõ hz superi⁹ sui. i. caput v̾sus supius mũdi: ꝛ inferi⁹ sui versus inferi⁹ mũdi. Et ideo est optime dispositus ẽm dispõnẽ toti⁹. Plãte vo habẽt superi⁹ sui versus inferius mũdi: nã radices sunt ori ꝓportionales: inferius aũt sui versus superius mũdi. Aialia vero bruta medio modo. Nã superius aialis est pars qua accipit alimentũ: inferis aũt est pars qua emittit superfluũ. ¶Utrũ ɔueniẽter corporis humani ꝓductio in scriptura describat. Art.4.

AD quartũ Sic ꝓcedit. Uf q incõueniẽter corpis humani ꝓductio i scriptura describat. Sicut eñi corp⁹ humanũ est factum a deo: ita ꝛ alia opa sex diez. Sed in alijs operib⁹ dr: dixit deus fiat, ꝛ factũ est. Ergo silr debuit dici de hois ꝓductione. ¶P̃. Corpus humanũ a deo imediate est factũ: vt supra dictum est. Ergo incõueniẽter dr: faciamus hominẽ. 458 supra.q. 72. arti. vnico. cor. et ad.3. 4. 456
¶P̃. Forma humani corporis est ipsa aĩa: q̃ est spiraculuz vite. Inconueniẽter ergo postq̃ dixerat, formauit deus hominẽ de limo terre, subiunxit. Et inspirauit in faciẽ eius spiraculũ vite. ¶P̃. Anima q̃ est spiraculum vite, est in toto corpore, ꝛ principaliter in corde. Non ergo debuit dicere q inspirauit in faciẽ eius spiraculũ vite. ¶P̃. Sexus masculin⁹ ꝛ femininus ptinẽt ad corp⁹: imago vero dr ad aiam. Sed aia ẽm Aug. fuit fcã añ corp⁹. Incõueniẽter ergo cũ dixisset, ad imaginẽ suã fecit illum: addidit. Masculũ ꝛ feminã: creauit eos.

In cõtrariũ Est autoritas scripture.

¶In corpore vna cõclusio rñsiua. Scriptura vtit spãli mõ loquẽdi in ꝓductione hois. Probatur excludendo falsam cãm: ꝛ assignãdo verã: falsa quidẽ est cã huius: q solus hõ sit a deo: ꝛ hoc ex Aug. Uera autez q2 solus hõ ad imaginez dei: ex q̃ đ ducit ɔclo sic. solus hõ est ad imaginem dei factus: ergo alia facta sunt ꝓpter ipsũz: ergo ipse est principaliter intẽtus: ergo spãli modo loquendi dz eius ꝓductio insinuari. Oĩa sunt clara: ꝛ vltima ɔña ꝓbat: q2 ea q̃ pñr intẽdimus: cũ maiori deliberatione ꝛ studio facere cõsueuimus: ac p hoc hec maior diligẽtia debuit insinuari spãli tractatu de productione ipsius. Aduertẽ nouitie/ q hic cõparat homo ad ea q̃ explicite facta scribunt in principio genesis: inter illa enim principatũ tenet hõ. Angeli enim nõ numerantur.
¶Super.q.92. Ar.1.
Titul⁹ clarus.
¶In corpore vna conclusio rñsiua quesito affirmatiue: necesse fuit feminã fieri. Probat necesse fuit dari viro adiutoriũ ad gñationis opus: ꝰ necesse fuit fieri feminã. Cõsequẽtia ꝓbat ex eo q femina ad gñationẽ adiuuat: ꝛ ad nullũ aliud opus est necessaria: qđ ꝓbat ꝑ q̃sdam q2 vir põt ad qđlibet aliud meli⁹ per virũ q̃z p feminã adiuuari. Añs vero ꝓbat õndẽdo q vir solus non sufficit ad gñatiõis opus pficiẽdũ/ ꝛ ɔñter cũ sit gñatiuus eget adiutorio. õndit aũt h: gradũ diuiuẽtia penes agere ꝛ pati ad gñonem. Scđm tres vel q̃tuor grad⁹. Prim⁹ hñtiũ v̾tutẽ passiuã tm: q. s. ex celo fiunt tm. Scđs hñtiũ passiuã ꝛ actiuã in codẽ vt plãte hñtes semina. Et rõ cõiũctionis est: q2 hoc est earum nobilissimum opus: ꝓuidit enim natura vt in nobilissimo nõ deficiãt. Tertius habentiũ actiuã ꝛ passiuã diuisaz ẽm sexũ vt in animalibus pfectis/ ꝛ in his sunt duo: diuersitas sexuum: ꝛ cõmistio qñq ꝑ primũ est/ q2 hñt

459 Opus. 73. cap. 17. co. 2

Rñdeo Dicendũ ad primũ, q sicut Augu. dicit in.6. super geñ. ad lit. non in hoc ꝑeminet homo alijs rebus q deus fecit ipsum hominẽ q̃si alia ipse non fecerit: cũ scriptũz sit, opera manuũ tuarum sunt celi: ꝛ alibi aridam fundauerũt manus eius: sed in hoc q ad imaginem dei factus est homo. Utitur tñ scriptura in productione hois spãli mõ loquẽdi ad ostẽdendũ qđ alia ꝓpter hoiem facta sunt. Ea. n. q̃ p̃ncipaliter intẽdimus: cũ maiori deliberatione et studio cõsueuimus facere. ¶Ad secunduz dicẽdũ, q nõ est intelligendũ deuz angelis dixisse, faciamus hoiem: vt q̃dã peruerse intellexerũt. Sed hoc dicit ad signandã pluralitatẽ diuinaz personarũ: quarum imago expressius inuenitur in hoie. ¶Ad tertiũ dicẽdũ, q q̃dã intellexerunt corpus hois prius tẽpore formatũ: ꝛ postmodũ deũ formato iã corpori aiam infudisse. Sed ɔ̃ rationẽ perfectionis prime institutionis rerũ est q deus vel corpus sine aia, vel aiam sine corpore fecerit: cũ vtrũq3 sit pars humane nature. Et hoc etiã est magis incõueniens de corpore: qđ dependet ex aia: ꝛ nõ ecõuerso. Et ideo ad hoc excludẽdũ q̃dã posuerunt q cũ dicitur, formauit deus hoiem intelligit ꝓductio corporis simul cũ aĩa: qđ aũt addit: ꝛ inspirauit in faciẽ eius spiraculuz vite: intelligit de spũsancto: sicut ꝛ dñs insufflauit in apostolos dicẽs, Accipite spm̃scm̃. Sed hec expositio: vt dicit Aug. in li. de ci. dei, excluditur p verba scripture. Nã subdit ad p̃dicta, Et factus est homo in aiam viuentẽ. Qđ apostolus. 1. ad cor. 15. nõ ad vitã spũalẽ: sed ad vitã aialẽ refert. Per spiraculũ ergo vite intelligit aia: vt sic qđ dicit: inspirauit in faciẽ eius spiraculũ vite: sit q̃si expositio eius qđ premiserat. Nam anima est corporis forma. ¶Ad quartũ dicẽdũ, q q2 opationes vite magis manifestant in facie hois ꝓpter sensus ibi existẽtes: ideo dicit in faciẽ hois inspiratũ esse spiraculũ vite. ¶Ad q̃ntũ dicẽdũ, q ẽm Aug. oĩa opa sex dierũ simul sunt facta. Unde aiam primi hois: quã ponit simul factã cũ angelis: nõ ponit factã ante sextam diẽ: sed in ipso sexto die ponit esse factã ꝛ aiam primi hois in actu: ꝛ corpus eius ẽm rõnes cãles. ¶Alij vero doctores ponunt et aiam ꝛ corpus hois factũ sexto die in actu.

¶De productione mulieris. Qõ.92.

DEinde Cõsiderãdũ est de productione mulieris. ¶Et circa hoc q̃runt q̃tuor. Primo vtrũ in illa rerũ ꝓductione debuerit mulier ꝓduci. Secundo vtruz debuerit fieri de viro. Tertio vtrum de costa viri. Quarto vtrũ facta fuerit immediate a deo.

¶Utrum mulier debuerit ꝓduci in prima rerum productione. Arti.1.

AD primũ Sic pcedit. Uidet q mulier nõ debuit ꝓduci in prima rerũ ꝓductione. Dicit eni phs in lib. de gñatione aialium q femina est mas occasionatus. Sed nihil occasionatum ꝛ deficiens debuit esse in prima rez institutione. Ergo in illa p̃ma rez institutione mulier ꝓducenda non fuit. ¶P̃. Subiectio ꝛ minoritio ex pctõ est subsecuta Nam ad mulierẽ dictũ est post pctm̃ geñ.3. Sub viri ptãte eris. Et Grego. dicit, q vbi non delinqmus oẽs pares sumus. Sed mulier nãliter est minoris virtutis ꝛ dignitatis q̃z vir. Semper. n. honorabilius est agẽs patiẽte: vt dicit Augu.12. sup Geñ. ad li. Ergo nõ debuit mulier produci in prima rerũ productione ante pctm̃. ¶P̃. Occasiones peccatorũ sunt amputãde. Sed deus p̃sciuit q mulier esset futura viro in occasionem peccati. Ergo non debuit mulierem producere.

Sed cõtra Est, q dicit Geñ.2. Nõ est bonũ hoiem esse solum: faciamus ei adiutoriũ simile sibi.

Rñdeo Dicẽdũ, q necessariũ fuit feminã fieri: sicut scriptura dicit: in adiutoriũ viri: non q̃dẽ in adiutoriũ alicuius alterius opis: vt q̃dam dixerunt: cum ad qđlibet aliud opus cõuenientius iuuari possit vir per aliũ virũ q̃z per mulierẽ: sed in adiutoriũ generationis. Qđ manifestius videri põt si in viuentibus modus generationis consideretur. Sunt eñi quedã viuentia que in seipsis non habent virtutẽ actiuã generationis: sed ab agẽte alterius speciei generantur: sicut plante ꝛ animalia q̃ generantur sine semine ex materia cõuenienti p virtutem actiuã celestiũ corporũ. Quedã vero habent virtutẽ generationis actiuã ꝛ passiuã cõiunctam: sicut accidit in plãtis: q̃ generantur ex semine. Nõ eñi est in plantis aliqđ nobilius opus vite q̃z generatio. Unde conuenienter oĩ tẽpore in eis virtuti passiue cõiũgitur virtus actiua generationis. Aialibus vero perfectis cõpetit virtus actiua generationis ẽm sexũ masculinũ: virtus vero passiua ẽm sexum femininũ. Et q2 est aliqđ opus vite nobilius in aialibus q̃z gñatio: ad qđ eorũ vita principalr ordinat: ideo nõ oĩ tẽpore sexus masculinus feminino coniungitur in aialibus perfectis: sed solum tpe coitus: vt imaginemur p coitũ sic fieri vnũ ex mare ꝛ femina: sicut in planta oĩ tpe cõiungunt vis masculina ꝛ feminina: etsi in q̃busdam plus abundet vna harũ in quibusdam plus altera. Homo autẽ adhuc ordinatur ad nobilius opus vite: quod est intelligere. Et ideo adhuc in homine debuit esse maiori ratione distinctio vtriusq3 virtutis: vt seorsum ꝓduceretur femina a mare: ꝛ tamẽ carnaliter cõiungerẽtur in vnum ad generationis opus. Et ideo statim post formationẽ mulieris: dicitur geñ.2. Erunt duo in carne vna.

Ad p̃mũ Ergo dicẽdũ, q per respectũ ad naturam particularẽ femina est aliq̃d deficiens ꝛ occasionatũ: quia virtus actiua q̃ est in semine maris intẽdit producere sibi simile perfectũ ẽm masculinũ sexũ. Sed qđ femina generetur: hoc est ꝓpter virtutis actiue debilitatẽ: vel propter aliquã materie indispositionẽ: vel etiã propter aliquã transmutationẽ ab extrinseco: puta a ventis australibus q̃ sunt humidi: vt dicit in lib. de gñatione aialium. Sz per cõparationẽ ad naturã vniuersalem femina nõ est aliq̃d occasionatuz: sed est de intentione nature ad opus generationis ordinata. Intẽtio autẽ nature vniuersalis dependet ex deo: q̃ est vniuersalis autor nature. Et ideo instituendo naturam non solũ marẽ: sed etiã feminã ꝓduxit. ¶Ad secũdũ dicẽdũ, q duplex est subiectio. Una seruilis: ẽm quã p̃sidens vtit subiecto ad suipsius vtilitatẽ. Et talis subio introducta est post pctm̃. Est aũt alia subio economica vel ciuilis: ẽm quã p̃sidens vtit subiectis ad eoz vtilitatem: ꝛ bonum. Et ista subiectio fuisset etiam añ pctm̃. Defuisset. n. bonũ ordinis in humana mul-

excellẽti⁹ opus. 2m ẽ vt assequãt gñationẽ hñtes: p tũc: qđ plãte sp. Quartus ergo vel sup̃m⁹ ordo tertij grad⁹ est: vt gñatiua: ꝛ tñ sortita excellẽtissimũ oĩuz op⁹ sc3 intelligere hẽant maxime diuersitatẽ sexũ cũ tpali cõmistiõe. Et hec quidem maxima diuersitas insinuat in hoc q seorsum describitur factio mulieris a ꝓductione viri cũ in ceteris aiantibus simul factus vterq3 sexus cõmemoret. Commistio in eo quod subdit: ꝛ erũt duo i carne vna. Ex his patet rõ añtis tal. Natura viuẽs gñatiua sortita excellentissimam operationẽ. s. itelligere exigit maximã sex⁹ diuersitatẽ cũ eoz qñq3 cõmistione: nã hũana ẽ hmõi: ꝰ sol⁹ vir ñ suffic: sz oportuit dari sibi adiutoriũ ad gñatiõis op⁹. ¶Circa ꝓbõnẽ ɔñe dubiũ occurrit. Nõ eñi vr verũ qđ ibi dr sc3 q ad oẽ opus melius viro per aliũ virũ adiutoriũ p̃statur q̃z per feminaz: excepta gñone: inq̃t eniz aristo. in.3. economicoz: q alia sũt ꝓpa opa viri: ꝛ alia vxoris in domo. Et in sequẽti artĩo expresse dr: q in humana spẽ mas ꝛ feĩa cõiũgunt nõ solũ ad gñonẽ: sz ad domesticã vitã in q̃ alia sunt mar; alia feie opa. Cõstat aũt q vnũqđq3 opus melius fit p eũ: cui ẽ ꝓpriũ q̃z p aliuz. Igit preter gñationẽ alia sunt q̃ p feminã melius parãt q̃z p virũ: iuxta illud vbi nõ est mulier ingemiscit eger. Ad hoc est dicẽdũ cũ duplici distõne prima q aliud est loq̃ de vxore in cõparatiõe ad maritũ: ꝛ aliđ absolute de feĩa ꝛ viro. Scđa est q aliud est loq̃ de femina et viro ceteris paribus ꝛ aliud est loqui de femĩa sic affecta aut erudita vel assueta
ꝛc. Sermo siq̃dẽ est 492
litere: de femina et viro absolute Arist. ꝛ articulus sequẽns loquuntur de femina in comparatione ad
maritũ. Et vez est q b
multa sunt in dome 406
stica vita: q̃ nõ solum 483
melius fiũt per vxorem: sed simpliciter nõ decent maritum: q̃n potius nec scire debet talia: vt ibidẽ dicitur Sed ex hoc non sequitur q̃n ista

Universidad de Deusto Biblioteca

melius fieret p vnū aut plures alios viros: ex hoc em̄ q meli⁹ p ipāz q̃z p maritū fit: nō sequit̄/ ergo meli⁹ q̃z p virū. Multa q̃q3 sunt opa: q̄ meli⁹ separāt̄ a muliere q̃z a viro rōne affect⁹ maioris/ ɔsuetudis instructiōis ⁊c. ⁊ pp h̄ vbi nō est mulier ingemiscit eger. Et ſm h̄ mas ⁊ femina in hoib⁹ iungunt̄ ad opa vite domestice: q2 maximū vinculū amicabilis ⁊ ppetue cōiunctiōis reddet magis idoneā feminā vxorē ad hmōi opa q̃z virū: cum q̄ non est rō tāti vinculi. Stat q̄ solidū dictū lr̄e ex Aug. acceptum.

¶ Super arti.2.

Titul⁹ clarus. ¶ In corpore vna cōclō rn̄siua quesito affirma-
482 tiue. Mulier conuenienter ex viro formata ē. Qd̄ pbat q̄druplr̄
b primo ex pte dignitatis viri ex parte
33 amabilitatis mulieris. ex pte finis secūdarij. s. domestice vi-
460 te. ex parte sacri.

Super arti.3.

Titul⁹ clar⁹. ¶ In corpore vna cōclō rn̄siua q̄sito affirmatiue. Cōueniens fuit mulierē formari de costa viri. probatur duplr̄. primo/ ex pte cōiunctiōis socialis nō dn̄atiue/ ex quacunq3 parte. scd̄o ex pte sacri. ¶ In rn̄sione ad pmū aduerte/ q q2 mā puenit act⁹ oim predicatorū: vt dr̄. 7. meta. nec ē q̄d nec q̄le/ nec quātū: s3 oiā in po^a. idcirco p̄ter eēntiā mãe est ⁊ magnitudo et mltitudo: q̄ ad p̄dicatū quātitatis pti-
c nēt: p̄ter eēntiā aūt
485 ei⁹ sūt hec i actu nō in po^a. Uerū nō est putādū mām exn̄tē sub q̄cūq3 dimēsiōe eē in po^a ad quātācūq3 dimēsionē: s3 ē certus limes/ vltra quē nec in po^a extēdit. Et ppea cōiter ⁊ bn̄ dr̄/ q l3/ i eēntia mãe non der maius aut min⁹ mltitudo vel paucitas: dat tn̄ in ea plus ⁊ minus. ita q pl⁹ mãe ē sub pedali terre q̃z sub pedali ignis. Et hoc p3 ex rōnib⁹ rari ⁊ dēsi. Et ppea mā existēs sub costa n̄ erat i po^a ad quātācūq3 quātitatē. Et rursus l3 fuerit i po^a ad q̃titatem maiorē mulierē: nō tn̄ seruata densitate debita ad corpus muliebre: et ideo oportuit plus materie hr̄i a corpore longe maiori/ et nō lōge rariore. Super ar.4. Titul⁹ clar⁹. ¶ In corpore vna con-

titudine si q̄dā per alios sapiētiores gubernati non fuissent. Et sic ex tali subiectione naturaliter femina subiecta est viro: q2 naturaliter in hoīe magis abūdat discretio rōnis. Nec inequalitas hoīm excludit̄ p innocētie statū: vt infra dicet̄. ¶ Ad tertiū dn̄m, q si oīa ex quib⁹ hō sumpsit occōnē peccādi, de⁹ subtraxisset a mūdo: remansisset vniuersum impfectū. Nec debuit bonū cōmune tolli: vt vitaret̄ particulare malū: presertim cū deus sit adeo potens, vt quodlibet malum possit ordinare in bonum.

¶ Utrū mulier debuerit fieri ex viro, art.2.

AD scd̄m Sic pcedit̄. Uidet̄ q mulier nō debuit fieri ex viro. Sexus enim communis est homini et alijs animalibus. Sed in alijs animalibus femine non sunt facte ex maribus. Ergo nec in homine fieri debuit. ¶ Preterea. Eorum que sunt eiusdem speciei eadem est mā. Sed mas ⁊ femina sunt eiusdem speciei. Cum igitur vir fuerit fact⁹ ex limo terre: ex eodem debuit fieri femina, et non ex viro. ¶ p̄. Mulier facta est in adiutorium viro ad generationem. Sed nimia propinquitas reddit personam ad hoc ineptā. Unde ꝑsone propinque a matrimonio excluduntur: vt patet Leui.18. Ergo mulier non debuit fieri ex viro.

Sed cōtra Est, q dicitur Eccle. 17. creauit ex ipso, scz viro adiutorium sibi. s. mulierem.

Rn̄deo Dicendū, q conueniens fuit mulierem in prima rerū institutione ex viro formari magis q̃z in alijs animalibus. ¶ Primo quidē, vt in hoc quedam dignitas primo homini seruaretur: vt scd̄m dei similitudinem esset ⁊ ipse principiū totius sue speciei: sicut deus est principium totius vniuersi. Unde et Pau. dicit act.17. q deus fecit ex vno oē gen⁹ hoim. ¶ Scd̄o, vt vir magis diligeret mulierē: ⁊ ei inseparabilius inhereret: dum cognosceret eam ex se esse productam. Unde dicitur Gen.2. De viro sumpta est. Quamobrē relinquet homo patrē ⁊ matrē ⁊ adherebit vxori sue. Ex hoc maxime necessariū fuit in spē humana: i qua mas ⁊ femina cōmanent p totā vitā. Qd̄ nō cōtingit in alijs aīalib⁹. ¶ Tertio, quia (vt phs dicit in.8. ethi.) mas ⁊ femina cōiungunt in hoibus: non solū pp necessitatē generationis: vt in alijs aīalibus: sed esset pp domesticā vitā: in q̄ sunt aliq̄ opa viri ⁊ femine: et in qua vir est caput mulieris. Un̄ ɔuenienter ex viro forata est femina: sicut ex suo pn̄o. ¶ Quarta rō est rō sacr̄alis. Figurat̄. n. p hoc q ecclesia a christo sumit pn̄cipiū. Un̄ ap̄ls dicit ad ephe.5. Sacramētum hoc magnū est: ego aūt dico in christo et in ecclesia. ¶ Et per hoc patet responsio ad primum.

Ad secundū Dn̄m, q mā est ex q̄ aliquid fit. Natura aūt creata h3 determinatum principium. Et cum sit determinata ad vnum: etiam h3 determinatū pcessum. Unde ex determinata materia producit aliquid in determinata specie. Sed virtus diuina: cum sit infinita: potest idem scd̄m speciem ex quacunq3 materia facere: sicut virum ex limo terre: ⁊ mulierē ex viro. ¶ Ad tertiū dn̄m, q ex nāli gnātione ɔhitur q̄dam ppinquitas: q̄ matrimoniū impedit. Sed mulier non est pducta a viro p nālē gnōnē: s3 sola ꝟtute diuina. Un̄ Eua nō dr̄ filia ade. Et pp h̄ rō nō sequit̄.

¶ Utrum mulier debuerit formari de costa viri. Arti.3.

AD tertiū Sic pcedit̄. Uidet̄ q mulier nō debuerit formari de costa viri. Costa eīm viri fuit multo minor q̃z corp⁹ mulieris. Sed ex minori non pōt fieri maius nisi vel per additionem. Qd̄ si fuisset: magis ex illo addito mulier formata diceretur q̃z de costa. Uel est per rarefactionē. Q2 (vt dicit Augu. super geñ. ad lit.) nō est possibile vt aliq̄d corp⁹ crescat nisi rarescat. Nō aūt inuenit̄ corpus mulieris rarius q̃z viri. ad minus in ea proportione quā habet costa ad corpus Eue. Ergo Eua non fuit formata de costa Ade. ¶ p̄. In operibus primo creatis non fuit aliquid superfluū. Costa ergo Ade fuit de pfectione corporis eius. Ergo ea subtracta remansit imperfectum: qd̄ vr̄ incōueniens. ¶ p̄. Costa non potest separari ab homine sine dolore. Sed dolor non fuit ante peccatum. Ergo costa non debuit separari a viro: vt ex ea mulier formaretur. 461 2.di.18. q.1.ar. Et.1.co. 7.co.3.

Sed cōtra Est, q dr̄ Geñ.2. Edificauit dn̄s deus costam: quā tulerat de Adam in mulierem.

Rn̄deo Dn̄m, q ɔueniens fuit mulierē formari de costa viri. Primo quidē, ad significandū q inter virū ⁊ mulierē d3 esse socialis cōiunctio. Neq3 eīm mulier d3 dn̄ari in virum. Et ideo non est formata de capite. Neq3 d3 a viro despici tanq̃z seruiliter subiecta. Et ideo nō est formata de pedib⁹. Secundo pter sacramentum. Quia de latere Christi dormientis in cruce fluxerunt sacramenta id est sanguis ⁊ aqua: quibus est ecclesia instituta.

Ad primū Ergo dn̄m, q q̄dā dicūt p multiplicationē mãe absq3 alterius additione formatū fuisse corp⁹ mulieris: ad modū quo dn̄s quinq3 panes multiplicauit. 583
Sed hoc est oīno impossibile. Multiplicatio eīm p̄dicta aut accidit ſm trāsmutationē subiecte ipsius mãe: aut ſ3 trāsmutationē dimēsionū eius. Non autem secundum transmutationem subiecte ipsius materie. Tum quia materia in se considerata est oīno transmutabilis: vtpote existēs in potētia: ⁊ hn̄s solū rationem subiecti. Tum etiā q2 multitudo ⁊ magnitudo sunt p̄ter essentiā ipsius materie. Et ideo nullo mō pōt multiplicatio mãe intelligi eadē materia manēte absq3 additione: nisi per hoc q maiores dimensiones accipiat. Hoc aūt est rarefieri. s. mām eandē accipere maiores dimensiones: vt phs dicit in.4. phy. Dicere ergo mām multiplicari absq3 rarefactiōe est ponere ɔdictoria simul s. diffinitionem absq3 diffinito. Unde cum non appareat rarefactio in talibus multiplicationibus: necesse est ponere additionē mãe: vel per creationē: qd̄ pbabilius est, vel per conuersionem. Unde Aug. dicit super Joā. q hoc mō Christus ex q̄nq3 panib⁹ satiauit q̄nq3 milia hoim: quo mō ex paucis granis pducit multitudinē segetū. Quod fit per cōuersionem alimenti. Dicitur tn̄ vel ex quinq3 panibus turbas pauisse: vel ex costa mulierē formasse: q2 additio facta est ad mām p̄existentē coste vel panum. ¶ Ad ſm dn̄m, q costa illa fuit de perfectione Ade: nō put erat indiuiduū quoddā: s3 put erat pn̄cipiū spēi: sicut semē est de pfectiōe gnātis: qd̄ opatione nāli cū delectatione resoluit̄. Unde multo magis virtute diuina corp⁹ mulieris potuit de costa viri formari absq3 dolore. ¶ Et per hoc patet solutio ad tertium.

¶ Utrū mulier fuerit immediate formata a deo. Arti.4. 462 supra.q. 92.ā.2.

AD quartū Sic pcedit̄. Uī q mulier nō fuerit immediate formata a deo. Nullū eīm indiuiduū ex simi ſm spēm pductū fit immediate a deo. Sed mulier facta est de viro: qui est eiusdē speciei cū ipsa. Ergo nō est facta immediate a deo. ¶ p̄. Aug. dicit.3. de tri. q corporalia dispensant̄ a deo per angelos. Sed corpus mulieris ex mā corporali est formatū. Ergo est factū per ministeriū angelorū: ⁊ nō immediate a deo. ¶ p̄. Ea que p̄extiterūt in creaturis ſm rōnes cāles pducunt̄ virtute alicui⁹ creature: ⁊ non imediate a deo. S3 ſm cāles rōnes corp⁹ mulieris in p̄mis opibus pductū fuit: vt Aug. dic 9. sup ge. ad lit. ergo nō fuit pducta mulier imediate a deo.

Sed cōtra Est, q Aug. dicit in eodem lib. Formare vel edificare costam vt mulier esset nō potuit nisi deus a quo vniuersa natura subsistit. b 460

Rn̄deo Dn̄m, q (sic supra dcm̄ ē) vniuscuiusq3 spēi gnōnālis est ex determinata mā. Materia aūt ex qua

clusio rn̄siua q̄sito affir^ue: sol⁹ de⁹ mulierē de costa viri potuit forare. Probat̄ sol⁹ nãe istitutor pt p̄ter nãe ordinē res in eē pducere: q̄ sol⁹ de⁹ pt corp⁹ mulier(is) d costa viri forare. Añs p3: ɔn̄tia pbat̄: q2 corp⁹ mulier(is) ē p̄ter nãe ordinē forātū: q pbat̄ sic. gnatio cuiusq3 spēi ē ex d termiata mā. q̄ corpis hūani nāl gnātio est ex semine hūano: q̄ pductio ex q̄cūq3 alia mā n̄ est nāl3: q̄ formatio corpis ex costa nō est nāl3: omnia clara sunt.

¶ Sup.q.93. Arti.1. Titul⁹ dei: q̄ ad naturam: nō artem. ¶ In corpore duo. Primo incipit ostēdere q̄d requiratur ad rationē imaginis: tam perfecte q̃z imperfecte. Secundo rn̄det quesito affirmatiue. ¶ Quo ad pri^m tres cōditiōes imaginis venat̄. primo q sit similitudo: ex autoritate Aug. Scd̄o q sit deducta ex illo. pbat̄ ex q̄d nois: quia imago dicitur ex eo q imitatur alterū: et ab opposito: q2 ouū nō dicitur imago oui ⁊c. Tertio q sit aut nō sit cū eq̄litate: et penes hoc differt pfecta ab imperfecta imagine: ex autoritate Aug. ⁊ rōne: q2 pfecte imagini nihil deest imaginati. ¶ Quo ad 2^m cōclusio est. In homine est imago dei impfecta. pbat̄ duplr̄. Primo ex assignatis cōditionib⁹ imaginis sic: in hoie est aliq̄ dei silitudo deducta ab eo nō ſm eq̄litatē: q̄ in eo est imago dei imperfecta. Añs q̄ ad primā partē est p se notū quo ad scd̄am pbatur: q2 homo est exēplatus a diuina natura. quo ad tertiam pbatur: q2 in infinitū deus excedit hoiem: ɔn̄tia t3 ex cōdictionib⁹ imaginis.
463 1.ti.pl. Et.1.di. 3.q.3. 2.di.16. arti.3. Et.4.5. q.26. Et.vi.q. 10.ar.7. Scd̄o pbatur cōclusio ex autoritate scripture dicētis hoiem ad imaginē dei: q2 lr̄a ad/ exprimit imperfectionē pbatur: q2 importat accessum: ergo distantiam. Accessus enim non nisi distantis est. ¶ Circa hanc ptē occurrit dubiū in probatione ɔn̄tie. Si ei valet: seq̄tur. ergo in boue: imo ergo in lapide est imago dei. Patet sequela: quia oēs ille conditiones saluātur in oi creatura respectu dei: vt patet discurrendo p singulas. Et si dicatur vt in articulo sequēti dicitur: q iste cōditiones non sufficiunt ad rationem imaginis: q̄ sophisma ɔn̄tis cōmissum est hic in hac rōne a supiori ad inferius.

naturalr̄ gnāt̄ hō est semē humanū viri vel femine. Un̄ ex alia q̄cunq3 mā indiuiduum humane spēi gn̄ari nō pōt naturalr̄. Solus aūt deus, q̄ est nãe institutor: pōt p̄ter naturē ordinē res in esse pducere. Et ideo solus deus potuit vel virum de limo terre, vel mulierem de costa viri formare.

Ad primū Ergo dicendū, q ratio procedit q̄n indiuiduū generat̄ ex simili ſm spēz generatione naturali. ¶ Ad scd̄m dicēdū, q (sicut aug. dicit 9. super geñ. ad lit.) an ministeriū angeli exhibuerint deo in formatione mulieris nescimus: certum tn̄ est q sicut corpus viri de limo non fuit formatum per angelos: ita nec corpus mulieris de costa viri. ¶ Ad tertiū dicēdū, q (sicut augu. in eodē lib. dicit) non habuit prima rerum conditio vt femina oīno sic fieret: sed tn̄ hoc habuit vt sic fieri posset. Et ideo ſm causales rōnes preexistit corpus mulieris in primis operibus: nō ſm potētiam actiuā: sed ſm potētiā passiuā tantū, in ordine ad potentiam actiuam creatoris.

¶ De fine siue termino productionis hominis. Questio.93.

DEinde Cōsiderandum est de fine siue termino pductionis hominis: put dicitur factus ad imaginē ⁊ silitudinē dei. ¶ Et circa hoc q̄runtur.9. Primo vtrum in homine sit imago dei. scd̄o vtrum imago dei sit in irrationalib⁹ creaturis. tertio vtrū imago dei sit magis in angelo q̃z in hoie. q̄rto vtrū imago dei sit in oi hoie. quinto vtrū in hoie sit imago dei per comparationē ad essentiā: vel ad personas diuinas oēs, aut vnā earū. sexto vtrū imago dei sit in homine ſm potētias, aut ſm habitus, aut actus. septimo vtrū p cōparationē ad oia obiecta. octauo vtrū imago dei inueniat̄ in hoie solū ſ3 mētē. nono de dr̄ia imaginis ⁊ silitudinis.

¶ Utrum imago dei sit in hoie. Arti.1.

AD primū Sic procedit̄. Uidet̄ q imago dei nō sit in hoie. Dicitur eīm Isa.40. Cui similē fecistis deū, aut quā imaginē ponetis ei⁹. ¶ Preterea. Esse dei imaginē est proprium primogeniti: de quo dicit apostolus ad Col.1. Qui est imago dei inuisibilis primogenitus oīs creature. Nō ergo in hoie inuenitur dei imago. ¶ Preterea. Hil. dicit in li. de syno. q imago est eius rei ad quā imaginat̄ spēs indifferēs. Et iterū dicit. q imago est rei ad rem coequandā indiscreta ⁊ vnita silitudo. S3 nō ē spēs indifferēs dei ⁊ hominis, nec pōt esse equalitas hois ad deū. Ergo in homine non potest esse imago dei.

Sed contra Est, q dicit̄ geñ.1. Faciamus hominem ad imaginē ⁊ similitudinē nostram.

Rn̄deo Dicendū, q sicut augu. dicit in li.83.q. vbi est imago: continuo est ⁊ similitudo: s3 vbi est silitudo non continuo est imago. Ex quo patet q similitudo est de ratione imaginis: et imago aliquid addit supra rationem similitudinis scil3 qd̄ sit ex alio exp̄ssū. Imago eīm dr̄ ex eo q agitur ad imitationē alterius. Un̄ ouū, q̃tumcūq3 sit alteri ouo sile ⁊ eq̄le: q2 tn̄ non est exp̄ssum ex illo, nō dr̄ ad imaginē ei⁹. Eq̄litas aūt nō est de rōne imaginis: q2 (vt Aug. ibidē dicit) vbi est imago nō ɔtinuo est eq̄litas: vt p3 in imagine alicui⁹ in speculo relucente. Est tn̄ de rōne pfecte imaginis. Nā in pfecta imagine nō deest aliq̄d imagini: qd̄ insit illi de q̄ exp̄ssa est. Manifestū est aūt q in hoie inuenitur aliqua dei silitudo: q̄ deducitur a deo, sicut ab exēplari: nō tn̄ est silitudo scd̄m equalitatē: q2 in infinitum excedit exemplar hoc tale exēplatū. Et ideo in hoie dicit̄ esse imago dei: nō tn̄ perfecta: sed imperfecta. Et hoc significat scriptura cū dicit hoiem factū ad imaginē dei. Prepositio eīm ad, accessū quēdam significat: qui cōpetit rei distanti.

Ad primū Ergo dicēdū, q ppha loq̄t de corpalibus imaginibus ab hoie fabricatis. Et ideo signanter dicit, Quā imaginē ponetis ei. S3 deus ipse sibi i hoie posuit spūalē imaginē. ¶ Ad scd̄m dicendū, q primogenitus oīs creature est imago dei perfecta, perfecte implēs illud cuius imago est. Et ideo dr̄ imago: ⁊ nunq̃z ad imaginē. Homo vero ⁊ pter silitudinē dicit̄ imago: ⁊ pp impfectionē silitudinis dr̄ ad imaginē. Et q2 silitudo pfecta dei nō pōt esse nisi in idētitate nature: imago dei est in filio suo primogenito, sicut imago regis in filio sibi cōnaturali: in hoie aūt sicut in aliena natura: sicut imago regis in numo argēteo: vt patet per Aug. in lib. de decem chordis. ¶ Ad tertiū dicēdū, q cū vnū sit ens indiuisum: eo modo dicit̄ spēs indifferens, q̄ vna. Unū aūt dicit̄ aliq̄d: nō solū nūero, aut spē, aut gn̄e: s3 etiā ſm analogiā vel pportionē q̄dā. Et sic est vnitas vel cōuenietia creature ad deū. Quod autem dicit rei ad rem coequandā: pertinet ad rōnē pfecte imaginis.

¶ Utrum imago dei inueniatur in irrationalibus creaturis. Articu.2.

AD scd̄m Sic pcedit̄. Uidet̄ q imago dei inueniatur in irrationalibus creaturis. Dicit eīm Dio. in lib. de di. no. Hn̄t causata causarū suarū cōtingētes imagines. S3 deus est causa nō solū rōnaliū creaturarū: s3 etiā irrōnaliū. Ergo imago dei inuenitur in irrōnalibus creaturis. ¶ Preterea. Quāto est exp̄ssior silitudo in aliq̄: tanto magis accedit ad rōnē imaginis. S3 dio. dicit.4. ca. de di. no. q radius solaris maxime h3 silitudinē diuine bonitatis. Ergo est ad imaginem dei. ¶ Preterea. Quāto aliq̄d est magis perfectum in bonitate: tāto magis est deo simile. S3 totū vniuersum est perfectius in bonitate q̃z homo. Quia etsi bona sint singula: tn̄ simul oīa dr̄ valde bona. Geñ.1. Ergo totū vniuersum est ad imaginem dei: ⁊ non solum homo. ¶ Preterea. Boe. in lib. de conso. dicit de deo, Mūdū mēte gerēs: silīq3 imagine formans. Ergo totus mundus est ad imaginē dei, ⁊ nō solū rationalis creatura.

S3 cōtra Est, q dicit Aug.6. sup geñ. ad lit. Hoc excellit in hoie: q2 deus ad imaginē suā hoiem fecit pter hoc q dedit ei mentem intellectualē: quā p̄stat pecoribus. Ea ergo que nō habēt intellectum non sunt ad imaginem dei.

Rn̄deo Dicēdū, q n̄ q̄libet silitudo ēt si sit exp̄ssa ex altero: sufficit ad rōnē imaginis. Si eīm silitudo sit ſm

affirmatiue inferendo est similitudo deducta nō ſm equalitatem. ergo imago. 192
Antecedens ei est superius ad imaginē: vt p3. q̄ ⁊c. Ad hec dicit̄ q cū hec q̄stio sit non tam de re q̃z de anthore nec cadere pōt in sapiētis cuiusq3 mentem: vt in ɔn̄tibus immediate se eiusdē.q. articulis oblit⁹ sui fuerit tāt⁹ author. Distinguendū est q imago pt sumi duplr̄. Uno mō pprie: alio mō cōiter et q in hoc articulo vsus est imaginis vocabulo cōiter: in scd̄o vero proprie: ⁊ ideo nullū sophisma commissum est. Et q h^c sit mens litere colligitur ex calce corpis seq̄ntis articuli, vbi dicit̄/ sole creatur̄ itellectuales proprie loquēdo sunt ad imaginē dei. insinuans distinctionē prefatā de cōiter ⁊ proprie. Ratiō aūt q̄re diminute in hoc articulo imaginē accepit fuit vt reor triplex. Pria q2 nō incurrit̄ incōuenies in cōclōne imaginis in hoie: eo qd̄ ſm rem saluat̄ in eo etiā reliq̄ ɔditio p̄sciēs imaginis rōnē. Scd̄a est/ vt a cōioribus etiā cōditiōib⁹ ad spāles pcederet disciplina: non diuersarū q̄ōnū: sed eiusdem q̄ōnis ſm diuersos articulos: nō eīm
tam exacta in primo 484
articulo req̄ritur do 2.di.16.
ctria: s3 sat ē si succes arti.2.
siue p alios articl'os Et.3.di.
nā q̄siti discutit̄ pfe- 2.q.1.ar
cte. Tertia q2 ambi- ticu.1.
guitas imaginis p- Et.d.10.
prie dicte hēbat spā q.2.ā.2.
lē difficultatē vt i ar q.1.cor.
gumētis articuli se- Et.4.5̄.
quētis p3. ⁊ iō reser- ca.20.ñ.
uata est spāli articu. Et.1.cō.
¶ Super articu.4. xi.lec.2.
Titul⁹ imago dei p- co.3.
predicta. ¶ In corpore duo. primo cōplet rationem imaginis proprie dicte. Secundo respōdet quesito. ¶ Quo ad primū dicit duo alterū negatiuū. alterū affirmatiuū. Negatiuum est non quelibet similitudo d̄ducta ab alio sufficit ad rationem imaginis. Probatur quia nec similitudo ſm genus: vt patet de verme respectu hominis nec ſm accidens cōe: vt patet de albo nō respectu albi formalr̄: sed respectu subiecti: qd̄ p

accidēs denominatur albū. Affirmatiuum est, ꝙ requirit aut similitudo scd̄m speciē: vt p3 in filio respectu pris: aut ƀm propriū speciei ⁊ precipue figuram: vt patet in denario. ⁊ probat̄ autoritate hylarij.

361 ℭ Quo ad ƀm conclusio respōsiua hec est. Sole intellectuales creature ꝓprie loquendo sunt ad imaginem dei. Probatur: sole creature intellectuales assimilantur deo, vt intelligit ⁊ sapit: ergo sole creature intellectuales assimilātur deo ƀm quasi vltimam differentiam: ergo sole assimilantur ƀm speciē: ergo sole sunt ad imaginem. Antecedēs patet: ⁊ prima ꝯsequētia declaratur graduando res ƀm similitudinē ad deū in tres gradus. Et probatur autoritate augustini dicentis: nullum gradum esse primiorē deo, ꝙ̄ sit intellectiuus: tenet ergo locum vltime differentie. cetere cōsequētie sunt euidentes.

ℭ Super arti. 3.

Itul⁹ clar⁹. ℭ In corpore vna cōclusio bimēbris. Angelus ē simpliciter magis ad imaginē dei: homo autem est magis ƀm quid. Probat̄ quo ad vtrāq3 partem simul. Angelus est similior deo ƀm intellectualē naturā. ergo ƀm id in quo primo cōsideratur ratio imaginis. homo vo ē similior deo ƀm quedam scz cōicationē3 nature, presentiā3 anime in toto ⁊ partib⁹. ergo ƀm ea in quibus secūdario attenditur rō imaginis. ergo non per se: ergo nō simplr, sed ƀm q̇d. Ans tā pro angelo ꝙ̄ p hoie ē euidēs: prime vo ꝯñtie declarantur distinguēdo ꝙ de imagie dupliciter. quo ad pncipale ⁊ secūdariū. Secūda vero de homine ꝓbatur: quia alioquin bruta eēnt ad imaginē dei: cu3 in eis saluent̄ hec similia. Nō ergo hec ptinēt ad imaginē: nisi q2 in natura itellectuali. vltie ꝯñtie patent ex terminis.

465 1.d.3.q. 3.ā.1.ad 4. Et.2.di. 16.ar.3. Et.3.d. 2.q.1.ā. 1.q.1.et 2.cor. Et ps. 8.co.5.

genus tm̄, vel ƀm aliq̇d accñs cōe: nō ꝓpter hoc dicet̄ aliq̇d esse ad imaginē alteri⁹. Nō em̄ posset dici ꝙ vermis qui orit̄ ex hoie sit imago hois ꝓpter silitudinē gñis. Neq3 iterū pōt dici ꝙ si aliq̇d fiat albū ad silitudinē alterius: ꝙ ꝓpter hoc sit ad ei⁹ imaginē: q2 albū est accñs cōe pluribus spēbus. Reqrit̄ aūt ad rōnē imaginis ꝙ sit silitudo ƀm speciē: sicut imago regis est in filio suo: vel ad min⁹ ƀm aliq̇d accñs ꝓpriū spēi: ⁊ precipue ƀm figurā: sicut hois imago dr̄ esse in cupro. Vñ signāter Hila. dicit: ꝙ imago est species indifferēs. Manifestū est aūt ꝙ silitudo spēi attēdit̄ ƀm vltimā dr̄iam. Assimilantur autē aliqua deo. Prio quidē ⁊ maxie cōiter, inquātū sūt. Scd̄o vo inq̄tū viuūt. Tertio vo inq̄tū sapiūt vel intelligūt. Que (vt Aug. dicit in lib. 83. q.) ita sunt deo silitudine proxima: vt in creaturis nihil sit ꝓpinquius. Sic ergo patet ꝙ sole intellectuales creature ꝓprie loquendo sunt ad imaginem dei.

Ad primū Ergo dm̄, ꝙ oē impfectū est quedā participatio pfecti. Et ideo ēt ea q̄ deficiūt a rōne imaginis, inquātū tm̄ aliqualē dei silitudinē habēt: participāt aliq̇d de rōne imaginis. Et ideo Dio. dicit ꝙ causata hñt cāru ꝯtingentes imagines. i. q̄tū ꝯtingit ea hr̄e: ⁊ nō simplr. ℭ Ad ƀm dm̄, ꝙ Dio. assimilat radiu3 solarē diuine bonitati q̄tū ad causalitatem: nō ƀm dignitatē nāe: q̄ reqrit̄ ad rōnē imaginis. ℭ Ad tertiū dm̄, ꝙ vniuersum est pfectius in bonitate ꝙ̄ intellectualis creatura extēsiue ⁊ diffusiue. Sed intēsiue ⁊ collectiue silitudo diuine pfectionis magis inuenit̄ in intellectuali creatura: q̄ est capax summi boni. Uel dm̄, ꝙ pars nō diuidit̄ ꝯ totū: sed ꝯ aliā partē. Vñ cū dr̄ ꝙ sola nā intellectualis est ad imaginē dei: nō excludit quin vniuersum ƀm aliquā sui partē sit ad imaginē3 dei: s3 excludunt̄ alie partes vniuersi. ℭ Ad quartū dm̄, ꝙ imago accipitur a Boe. ƀm rationē silitudinis q̄ artificiatū imitat̄ spēm artis q̄ est in mente artificis. Sic aūt q̄libet creatura est imago rōnis exēplaris quā h3 in mēte diuina. Sic aūt nō loquimur nūc de imagine: s3 ƀm ꝙ attendit̄ ƀm silitudinē i nā: put. s. pmo enti assimilant̄ oia inq̄tū sūt entia: ⁊ prime vite inquantum sunt viuentia: et summe sapientie inquantū sunt intelligētia.

ℭ Utrum angelus sit magis ad imaginem dei ꝙ̄ homo. Arti. 3.

Ad tertiū Sic pcedi tur. Ut q̇d angelus nō sit magis ad imaginē dei ꝙ̄ homo. Dicit enim Aug. in sermone de imagine: ꝙ deus nulli alij creature dedit ꝙ sit ad imaginem suā nisi homini. Nō ergo verum est q̇d angelus magis dicat̄ ad imaginē dei ꝙ̄ homo. ℭ P̄. Scd̄m Aug. in lib. 83. q. homo ita est ad imaginē: vt nulla interposita creatura formetur a deo. Et ideo nihil est illi coniunctius. Sed imago dei dicit̄ aliqua creatura inquantū deo cōiungit̄. Ergo angelus non est magis ad imaginem dei ꝙ̄ homo. ℭ P̄. Creatura dr̄ ad imaginē dei inquantum est intellectualis nāe. Sed intellectualis nā non intēdit̄ nec remittit̄. Non em̄ est de gñe accidentis: cū sit in genere sube. Ergo angelus non est magis ad imaginem dei ꝙ̄ homo.

Sed cōtra Est, ꝙ dicit Greg. in quadā Homel. ꝙ angelus dicit̄ signaculū similitudinis: q2 in eo silitudo diuie imaginis mag3 isinuat̄ expssa.

Rñdeo Dm̄, ꝙ de imagine dei loq̇ duplr possum⁹. Uno modo quātum ad id in quo primo cōsiderat̄ ratio imaginis: q̇d est itellectualis nā. Et sic imago dei est magis in angelis ꝙ̄ sit in hominibus: q2 intellectualis nā pfectior est in eis: vt ex supradictis p3. Scd̄o pōt ꝯsiderari imago dei in hoie q̄tū ad id in quo scd̄ario cōsiderat̄: put. s. in hoie inuenit̄ q̄dam dei imitatio: inquātum. s. hō est de hoie, sicut deus de deo: ⁊ inquātū aīa hois est tota in toto corpe eius: ⁊ iterū tota in q̄libet parte ipsius, sicut deus se h3 ad mundū. Et ƀm hec ⁊ silia magis inuenit̄ dei imago in hoie ꝙ̄ in angelo. Sed quātū ad hoc nō attēdit̄ p se rō diuine imaginis in hoie nisi p̄supposita pma imitatiōe q̄ est ƀm intellectualē nām. Alioquin ēt aīalia bruta eēnt ad imaginē dei. Et iō, cum q̄tū ad itellectualē nām angelus sit magis ad imaginē dei ꝙ̄ hō, simplr ꝯcedēdū ē āgelū magis eē ad imaginē dei: hoiē3 āt ƀm q̇d.

Ad primū Ergo dm̄, ꝙ Aug. excludit a dei imagie al's inferiores creaturas intellectu carentes: nō autē angelos. ℭ Ad ƀm dm̄, ꝙ sicut ignis dicit̄ esse subtilissimū corporū ƀm suā spēm: cū tm̄ vnus ignis sit alio subtilior: ita dr̄ ꝙ nihil est cōiunctius deo ꝙ̄ mens humana ƀm genus intellectualis nature: q2 sicut ipse supra premiserat: que sapiunt, ita sunt illi similitudine prima: vt in creaturis nihil sit ꝓpinquius. Vñ per hoc nō excludit̄ quin angelus sit magis ad dei imaginē. ℭ Ad tertiū dm̄, ꝙ cū dr̄ ꝙ suba nō recipit magis et min⁹ non intelligit̄ ꝙ vna species sube nō sit pfectior ꝙ̄ alia: sed ꝙ vnū ⁊ idem indiuiduū nō participet suā speciem q̄nq3 magis q̄nq3 min⁹. Nec ēt a diuersis indiuiduis participatur species sube ƀm magis ⁊ minus.

ℭ Utr3 imago dei iueniat̄ i q̄l3 hoie. Art. 4.

Ad quartū Sic pcedi tur. Ui detur ꝙ imago dei non inueniatur in quolibet hoie. Dicit enim Apostolus. j. ad cor. xj. ꝙ vir est imago dei: mulier autem est imago viri. Cum ergo mulier sit indiuiduum humane speciei: nō cuilibet indiuiduo conuenit esse imaginem dei. ℭ P̄. Apostolus dicit Ro. 8. ꝙ illos quos deus prescijt conformes fieri imagini filij sui: hos predestinauit. S3 nō omnes homines predestinati sunt. Ergo nō omnes homines habent cōformitatem imaginis. ℭ P̄. Similitudo est de ratione imaginis: vt supra dictum estᶜ. Sed per peccatum fit homo deo dissimilis. Ergo amittit dei imaginem.

Sed cōtra Est, ꝙ dr̄ i ps. Uerū tm̄ i imagie ptrāsit hō.

Rñdeo Dm̄, ꝙ cū hō ƀ3 itellectualē nām ad imaginē dei eē dicaturᶜ: ƀm hoc est maxime ad imagine3 dei ƀm ꝙ intellectualis nā deū maxime imitari pōt. Imitat̄ aūt intellectualis nā maxie deū q̄tū ad hoc ꝙ deus seipm̄ intelligit ⁊ amat. Vñ imago dei tripliciter pōt ꝯsiderari in homine. Uno q̇dē mō ƀm ꝙ hō h3 aptitudine3 nālē ad intelligēdū ⁊ amādū deūᶜ. Et h̄ aptitudo ꝯsistit in ipsa nā mentis: q̄ est cōis oibus hoib⁹. Alio mō ƀm ꝙ hō actu vel hītu deū cognoscit ⁊ amat: s3 tm̄ impfecte. Et hec est imago p cōformitatē grē. Tertio mō ƀm ꝙ homo deū actu cognoscit ⁊ amat pfecte. Et sic attēdit̄ imago ƀm silitudinē glīe. Vñ super illud ps. signatū est sup nos lu. vul. tui

ℭ Super arti. 4.

Itul⁹ clar⁹. ℭ In corpe vna cōclusio trimēbris. Imago creationis est i omnibus hominib⁹: recreationis in iustis tm̄. similitudinis vero solum in beatis. Probat̄ simul distinctio graduatio ⁊ applicatio harū imaginum ad assignata subiecta dupliciter ratione ⁊ autoritate. rō est, homo est ad imaginē ƀm intellectualem naturam: ergo est magis ⁊ maxime ad imaginē ƀm ꝙ magis aut maxime intellectualiter deū imitat̄: ergo ƀm ꝙ magis itelligit ⁊ amat deum: ergo triplr. s. ex nā gratia ⁊ gloria: ⁊ sic prima omnib⁹. scd̄a iustis. tertia beatis cōuenit. Ans patet cū prima ꝯña. Scd̄a vero ꝓbatur: q2 hoc est summū ⁊ primu3 intellectualitatis in deo, ꝙ. s. intelligit ⁊ amat se: ⁊ hoc est supremū ad q̇d potest ois intellectualis natura pertingere, q̇d intelligat ⁊ quiescat in primo intelligibili: ⁊ p3 vtrunq3. 12. meta. Tertia vo cōsequētia distinguendo lumē triplex ⁊c. patet. ⁊ omia clara sunt. Sed nota ꝙ in pmo mēbro nomine aptitudinis naturalis nō intelligo aptitudinē vt distinguit̄ cōtra habitum aut actum: qm̄ ad h̄ primum mēbrum spectat non solum posse intelligere ⁊ amare deu3: sed etiā intelligere ⁊ amare tā actualiter ꝙ̄ habitualiter loquēdo de cognitione ⁊ amore i puris naturalib⁹: sed intelligo aptitudinem naturalē, vt distinguit̄ cōtra supernaturalem tantum. Fecit autē specialem mentionem in primo mēbro de aptitudine. ⁊ in secūdo de actu ⁊ habitu ad insinuandum ꝙ notitia ⁊ affectio ex natura extendit se vsq3 ad aptitudinem: gratie vo vsq3 ad habitum tantū: ⁊ cōsequenter glorie ad actum tantū. Autoritas vero est glosse super psalmum: ⁊ clara est.

316 266 368 466 1. dist. 5. le. 2. illi. Et veri. q. 10. ar. 1. ad. 3. Et po. q. 9. art. 9. co. 465 464 66

ℭ Super Ar. 5.

Itul⁹ clar⁹. ℭ In corpe duo. Prio ostendit quomodo se habeāt adinuicē imago nature ⁊ psonarum. Secūdo respondet quesito.

ℭ Quo ad primum cōclusio est. Imago nature non excludit imaginem personarū: s3 potius infert illā. Probatur sic. distinctio diuinarum personarum est ƀm originem seu originis relationes. ergo est ƀm ꝙ ꝯuenit nature diuine. ꝯ imitatio nature nō excludit: sed causat poti⁹ imitationem personarum. ergo ⁊c. Antecedens supponit̄ ex antedictis. Pria cōsequentia probatur. quia modus originis variatur ƀm ꝙ exigit diuersitas naturarū: q̇d māifestat̄ ex differēti origine inanimatorū ⁊ animatorum: ⁊ rursus plantarū ⁊ aialium. Modus ergo diuine originis est ƀ3 ꝙ natura diuina exigit: ergo ⁊ distinctio personarum. cetera sunt p se nota. Aduerte hic ꝙ hec que dicuntur ꝯcedūt ex altera ꝓpositiōe credita ⁊ altera scita: q̄ em̄ pertinēt ad vnitatē nature ⁊ imaginem eius sunt scita: ea vo q̄ ad pluralitatem personarū et imaginem earu3 vt sic, sūt credita: ⁊ iō cum dicitur ꝙ imago trinitatis sequitur ad imaginē nature intelligendū est vt creditū non vt scitum: sicut ⁊ trinitas ipa reᵘ nature dīne.

467 Et ar. 2. Et co. 1. Et q. 3. Et ar. 1. 28 281

ℭ Quo ad scd̄m conclusio rñsiua est: in hoie est imago dei ⁊ quantū ad naturam diuinam: ⁊ quantu3 ad trinitatē personarū. Probat̄: q2 in ipo deo vna natura existit in tribus psonis. Aduerte hic ꝙ ꝯclusio supponit esse in homine imaginē dei quo ad diuinā naturam: ⁊ intendit tantum probare: ꝙ sit ēt quo ad trinitatē personarū. Unde vis ꝓbationis consistit in duabus propositionibus: scz ꝙ natura diuina est trina suppositaliter: ⁊ ꝙ in homine est imago nature diuine. Ex his em̄ optime ifertur: ergo in eo est imago trini

do Glo. distinguit triplicē imaginē. s. creationis ⁊ recreationis ⁊ similitudinis. Prima ergo imago inuenit̄ i oibus hoib⁹. Scd̄a in iustis tm̄. Tertia vero solum in beatis.

Ad primū Ergo dm̄, ꝙ tam in viro ꝙ̄ in muliere iuenit̄ dei imago q̄tū ad id i quo pncipaliter ratio imaginis cōsistit. s. q̄tū ad intellectualē naturā. Vñ geñ. j. cū dixisset ad imaginem dei creauit illū. s. hoiem subdidit masculū ⁊ feminam creauit eos. Et dixit pluraliter eos: vt Aug. dicit: ne intelligatur in vno indiuiduo vterq3 sexus fuisse coiunct⁹. S3 q̄tū ad aliquid scd̄ariū imago dei inuenit̄ in viro ƀm q̇d nō inuenit̄ in muliere. Nā vir est pncipiū mulieris ⁊ finis. sicut deus est pncipiū et finis totius creature. Vñ cū apostol⁹ dixisset ꝙ vir imago ⁊ glīa est dei: mulier aūt est gloria viri: ostēdit q̄re hoc dixerit subdēs, Non em̄ vir est ex muliere: sed mulier ex viro: ⁊ vir nō est creat⁹ ꝓpter mulierē, s3 mulier ꝓp virū. ℭ Ad ƀm ⁊ tertiū dm̄, ꝙ ille rōnes ꝓcedūt de imagine q̄ ē ƀm ꝯformitatē grē ⁊ glīe.

ℭ Utrū in hoie sit imago dei quātū ad trinitatem personarum. Articu. 5.

Ad quintū Sic ꝓceditur. Uf ꝙ in hoie nō sit imago dei q̄tū ad trinitatē diuinar3 psonarū. Dicit em̄ Aug. in lib. de fide ad pe. Una est sancte trinitatis essentialr diuinitas ⁊ imago: ad quā factus est hō. Et Hila. in. 5. de tri. dicit: ꝙ homo fit ad cōem trinitatis imaginē. Est ergo in hoie imago dei q̄tū ad essentiā: ⁊ nō q̄tū ad trinitatem personarū. ℭ P̄. In lib. de eccle. dog. dr̄ ꝙ imago dei attendit̄ in hoie ƀm eternitatē. Dam. etiā dicit, ꝙ hoiem esse ad imaginē dei significat itellectuale: ⁊ arbitrio liberū: ⁊ p se ptātiuū. Greg. ēt Nicen⁹ dicit, ꝙ cū scriptura dixit hoiem factū ad imaginē dei: tale est: ac si diceret humanā natura3 ois boni factā esse pticipē. Bonitatis enim plenitudo diuinitas est. Hec aūt oia nō pertinent ad distinctionē psonarum: sed magis ad essentie vnitatē. Ergo in hoie est imago dei, nō ƀm trinitatē psonarū: sed ƀm essentie vnitatē. ℭ P̄. Imago ducit in cognitionem eius cuius est imago. Si igit̄ in hoie est imago dei ƀm trinitatē psonar3: cū hō per nālem rōnem seipsum cognoscere possit: sequeretur ꝙ per naturalē cognitionem posset homo cognoscere trinitatem diuinarū personarum. Quod est falsum: vt supra ostensum estᶜ. ℭ Preterea. Nomen imaginis non cuilibet trium personarū cōuenit, sed soli filio. Dicit em̄ Aug. in. 6. de tri. ꝙ solus filius est imago patris. Si igitur in hoie attenderet̄ dei imago ƀ3 personam: nō esset in homine imago totius trinitatis: sed filij tantum.

Sed cōtra Est, ꝙ Hila. dicit in 4. de tri. Per hoc q̇d homo dicitur ad imaginem dei factus, ostēdit pluralitatem diuinarum personarum.

Rñdeo Dm̄, ꝙ sicut supra habitu3 estᶜ, distinctio diuinarū psonarum nō est nisi ƀm originē vel potius ƀm relationes originis. Non aūt est idē modus originis in omnibus: sed modus originis vniuscuiusq3 est ƀm cōuenientiā sue nature. Aliter em̄ producuntur aīata, aliter inaīata: aliter aīalia: atq3 alr plāte. Unde manifestū est ꝙ distō diuinarū psonarū est ƀm ꝙ diuine nāe ꝯuenit. Vñ eē ad imaginē dei ƀm imitationē diuine nāe nō excludit hoc q̇d ē esse

ad imaginē dei ƀm repñtationē triū psonarū: s3 magis vnū ad alterum sequit̄. Sic igit̄ dm̄ est in hoie esse imaginē dei: ⁊ q̄tum ad nām dinā, ⁊ q̄tum ad trinitatē psonar3. Na3 ⁊ in ipso deo in tribus psonis vna existit nā. ℭ Et per hoc patet respōsio ad duo prima.

Ad tertiū Dm̄, ꝙ rō illa procederet si imago dei esset in homine perfecte repñtans deum. Sed sicut Aug. dicit in. 15. de tri. maxima est dr̄ia huius trinitatis, que est in nobis: ad trinitatē diuinā. Et ideo vt ipse ibidē dicit: trinitatē q̄ in nobis est, videmus potius ꝙ̄ credimus: deum vero esse trinitatē credim⁹ potius ꝙ̄ videm⁹. ℭ Ad quartū dm̄, ꝙ q̇dā dixerūt in homine esse solū imaginē filij. S3 hoc improbat Aug. i. 12. de tri. Primo quidē p hoc ꝙ cū ƀm eq̄litatē essentie fili⁹ sit prī silis: necesse est si hō sit factus ad silitudinē filij, ꝙ sit factus ad silitudinē pris. Secundo q2 si homo esset factus solū ad imaginē filij: non diceret pr̄: faciam⁹ hoiem ad imaginē ⁊ silitudinē nr̄am: sed tuā: cū ergo dr̄ ad imaginē dei fecit illū: nō est intelligendum ꝙ pr̄ fecit hoiem solu3 ad imaginem filij qui est deus: vt q̇dam exposuerunt, sed intelligendum est ꝙ trinitas deus fecit hoiem ad imaginē suā idest totius trinitatis. Cu3 aūt dr̄ ꝙ deus fecit hoiem ad imaginē suā duplr pōt intelligi. Uno modo ꝙ hec p̄positio ad, designet terminū factionis: vt sit sensus, faciamus hominem taliter vt sit in eo imago nostra. Alio modo hec prepositio ad, pōt designare cām exēplarem: sicut cū dicit̄, iste liber est factus ad illū. Et sic imago dei est ipsa essentia diuina: q̄ abusiue imago dicitur ƀm ꝙ imago ponitur pro exemplari. Uel secundum ꝙ q̇da3 dicunt, diuina essentia dicitur imago: quia ƀm eam vna persona aliam imitatur.

ℭ Utrum imago dei sit in homine solum secundum mentem. Arti. 6.

Ad sextū Sic procedit̄. Uidet̄ ꝙ imago dei nō sit in hoie solū ƀm mentē. Dicit em̄ apl's. 1. ad Cor. xj. ꝙ vir est imago dei. S3 vir non est solū mēs. Ergo imago dei nō attēdit̄ solū ƀm mentē. ℭ Preterea. Geñ. 1. dicit̄, Creauit deus hoiem ad imaginē suā. Ad imaginē dei creauit illū: masculū ⁊ feminam creauit eos. S3 distinctio masculi ⁊ femine est ƀ3 corpus. Ergo ƀm corpus attēditur dei imago in hoie: ⁊ nō ƀm mētem tm̄. ℭ Preterea. Imago p̄cipue videtur attēdi ƀm figuram. S3 figura ad corpus pertinet. Ergo imago dei attendit̄ in hoie etiā ƀm corpus ⁊ nō ƀm mētē tm̄. ℭ Preterea. Scd̄m Augu. 12. sup geñ. ad literam: triplex visio inuenitur in nobis scil3 corporalis spūalis siue imaginaria ⁊ intellectualis. Si ergo ƀm visionē intellectualē: q̄ ad mētē pertinet: est aliqua trinitas in nobis: ƀm quā sumus ad imaginē dei: pari ratione ⁊ in alijs visionibus.

S3 cōtra Est, ꝙ apostol⁹ dicit ad ephe. 4. Renouamini spū mētis vr̄e: ⁊ induite nouū hoiem. Ex quo dat̄ intelligi ꝙ renouatio nostra: q̄ fit ƀm nouī hois indumētū ad mētē pertinet: sed ad col. 3. dicit induētes nouū hoiem: q̄ renouat̄ in agnitione dei ƀm imaginē eius qui creauit eū. Vñ renouationē, q̄ est ƀm noui hominis indumētū: attribuit imaginē dei. Esse ergo ad imaginē dei pertinet solū ad mentē.

Rñdeo Dicendum, ꝙ cum in omnibus creaturis sit aliq̄lis dei

tatis quia illa imago infert istam: vt in prima parte huius artituli decisum est.

ℭ Super arti. 6m.

Itul⁹ ƀm mētē3 tm̄ dei: ta3 quoad nā3: ꝙ̄ trinitatē. ℭ In corpe vna ꝯclō bimēbris. i hoie inuenit̄ dei silitudo p modū imaginis ƀm mētē: ƀm vo al's eius ptes p modū vestigij. Probat̄, imago repñtat ƀm silitudinē spēi: vestigiū vo nō ptingendo ad silitudinē spēi sue cāe: ꝯ imago dei iuenit̄ in sola rōnali creatura. Uestigiū vero in ceteris: ꝯ imago dei iuenit̄ i rōnali creatura ƀm id in quo excedit cetera: vestigiū vo dei in eadē ƀm alias ptes: ergo in hoie inuenitur dei similitudo p modū imaginis ƀm mētem: ƀm vero alias eius partes per modum vestigij. Ans q̄ ad primam partē patet ex dictis. Quo ad scd̄am declarat̄: in vestigio aīalium ignis ⁊ exercitus. Prima vero ꝯña fundat̄ sup quatuor. Primum est expssum ⁊ premissum. s. ꝙ in oib⁹ creaturis est aliqualis dī silitudo. Scd̄m ē implicite subiunctū. s. ꝙ silitudo dei aut ē per modū imaginis aut vestigij. Tertiu3 est dr̄ia inter imaginē ⁊ vestigiū: ⁊ h̄ assumpta i añte. Quartū est ꝙ sola intell'ualis natura pertingit ad silitudinē q̄si specificā ipsius dei. Et hoc l3 supponat̄ q̄dammodo ex primo articulo, exprimitur hic distinguēdo ⁊ applicādo ad imaginē ⁊ vestigiū ad diuinā nām: ⁊ trinitatē duabus differētijs. Prima. rōnalis est silis specifice nature diuine: ac per hoc p modū imaginis. cetere ex dispositione earū significāt ꝙ deus est intell'ualis: ergo vestigiū nature dei. Secūda. rōnal' est silis specifice trinitati: q2 pnᵐ vbi ⁊c. ergo i ca imago trinitatis: reliq̄ue innuunt ex mō ⁊ spē ⁊ ordine q̇d in deo sint principium verbi verbū ⁊ amor vtriusq3. ergo vestigiū. Ex his manifeste p3 tota pria ꝯña explicata q̄ ad ly dei scz nām ⁊ personas.

ℭ Circa dr̄iam assi

468 1. dist. 3. q. 3. Et. 2. d. 16. ar. 3. Et. 4. 3. ca. 26.

Universidad de Deusto Biblioteca

gnatā iter imaginē ⁊ veſtigium occurrit dubiū ex Sco.in pᵒ. 464 di.3.q.3. Nulla creatura repñtat deū ſm ꝯceptū ſpēi ſpālisſime: ſed ſolū ſm cōceptus cōes: ꝙ dr̄ia aſſignata nihil vʒ. Añs pʒ ⁊ ꝯña eſt euidēs: qꝛ i hoc ſtat tua dr̄ia 464 ꝙ imago ad ſpēm veſtigiū n. Ad hoc breuiter dr̄ / ꝙ ꝗcꝗd ſit de añte intellecto de 244 ſpē ſpālisſima repñtantis: qꝛ in ꝓpoſito eſt ſmo de ſpē repñtati: ad quā ꝑtingit imago: nō militat ꝯ ſenſum aſſignatū: qꝛ in noīe ſpēi in his ꝗ nō ſunt in ſpē ꝗlis ē deus nō intelligimᵘ ꝓprie ſpeciem nec dr̄iam: ſʒ vltimū gradū in illa nā inuētū: vt pʒ ex dictis. Ultimus aūt: vt ꝑ Aug. probatur / eſt intellectiuus: ⁊ ꝓpterea in hoc optime conſiſtit 4 46 dr̄ia inter imaginē ⁊ veſtigium dei: ꝙ illa fundaṫ ſup imitationeʒ ſpēi.i. vltimi gradus.i. nāe itellectua 244 lis: iſtud vero ſuper repñtationem ꝙ talis gradus ſit in deo ⁊ non ſuper aſſimilari ſibi in illo. ¶ Reliqua pertinentia ad differētiā inter veſtigium ⁊ imaginē tractata ſunt ſuperius in.45.q.ar.7.⁊c.

¶ Super articulū.7.

T Itulus clarᵘ. ¶ In corpore vna cōcluſio trimē 29 bris rñſiua queſito. Imago trinitatis in mente pmo attendiṫ ſm actus verbi ⁊ amoris. ſcdario autē ex ꝯñti ſm potētias ⁊ precipue habitus. Probaṫ prima pars imago eſt repñtatiua ſpēi: ergo pmo attendiṫ in mente ſm ꝙ maxime appropinquat ad ſpeciem trinitatis: ergo ſcōm ꝙ accedit ad repñtandū ꝓceſſionē verbi a dicente et amoris connectentis: ergo ſm actus. Añs iam pʒ: prima ꝯſequētia eſt per ſe nota. ſcda vero probatur: quia ſm talem proceſſionem conſtituitur trinitas: vltima autem probatur: quia verbum ſine actuali cognitione non eſt: vt Aug. dicit. Secunda vero pars probatur: qꝛ conditiones effectus ſunt etiam ſuorū pncipiorū / ꝓ quāto virtualr̄ ſunt in eis cōſtat autē potentias ⁊ habitᵘ eſſe pncipia actuum. ergo

ſilitudo: i ſola creatura rōnali inuenit ſilitudo dei ꝑ modū imaginis: vt ſupra dcm̄ eſtᶜ: in aliis aūt creaturis ꝑ modum veſtigii. Jd autē in quo creatura rōnalis excedit alias creaturas eſt intellectᵘ ſiue mēs. Uñ relinquit ꝙ nec in ipſa rōnali creatura inuenitur dei imago: niſi ſm mentē. Jn aliis vero partibᵘ, ſi quas hʒ rōnalis creatura: inuenitur ſilitudo veſtigii: ſicut ⁊ in ceteris rebᵘ ꝗbus ſʒ ptes huiuſmodi aſſimilaṫ. Cuiᵘ rō maniſeſte cognoſci pōt: ſi attendaṫ modᵘ quo repñtat veſtigium: ⁊ ꝗ repñtat imago. Jmago eñ repreſentat ſm ſilitudinē ſpēi: vt dictum eſtᶜ: veſtigiū āt repñtat ꝑ modū effectᵘ: ꝗ ſic repñtat ſuā cām, ꝙ tñ ad ſpēi ſilitudinē non ꝑtingitᶜ. Jmpſſiones eñ ꝗ ex motu aīalium relinquunṫ, dñr veſtigia. Et ſilr̄ cinis dr̄ veſtigiū ignis ⁊ deſolatio terre veſtigiū hoſtilis exercitᵘ. Pōt ergo huiuſmōi dr̄ia attēdi inter creaturas rōnales ⁊ alias creaturas: ⁊ ꝗtū ad h̄ ꝙ in creaturis rōnalibᵘ repñtaṫ ſilitudo dīne nāe: ⁊ quātū ad hoc ꝙ in eis repñtaṫ ſilitudo trinitatis increate. Nā quātū ad ſilitudinē dīne nāe ꝑtinet: creature rōnales videnṫ quodāmō ad repñtationem ſpēi ꝑtingere inquātū imitanṫ deū nō ſolū in h̄ ꝙ eſt ⁊ viuit: ſed ēt in hoc ꝙ intelligit: vt ſupra dictū eſtᶜ. Alie ꝟo creature non intelligūt: ſed appet in eis qᵈdā veſtigiū intellᵉs ꝓducētis. ſi eaꝝ diſpō cōſidereṫ. Silr̄ cum increata trinitas diſtinguaṫ ſm ꝓceſſionē ꝟbi a dicēte, ⁊ amoris ab vtroqʒ. vt ſupra habitū ēᶜ: in creatura rōnali, in qua inuenitur ꝓceſſio ꝟbi ſm intellm̄: ⁊ ꝓceſſio amoris ſʒ voluntatē: pōt dici imago trinitatis increate ꝑ ꝗdā repñtationē ſpēi. Jn aliis aūt creaturis nō inueniṫ pncipiū ꝟbi, ⁊ verbū: ⁊ amor: ſed appet in eis qᵈdā veſtigiū: ꝙ hec inueniāṫ in cā ꝓducēte. Nā hoc ipm ꝙ creatura hʒ ſubām modificatā ⁊ finitam demonſtrat ꝙ ſit a quodā pncipio. Spēs vero eius demonſtrat verbū facientis: ſicut forma domᵘ demōſtrat cōceptionē artificis. Ordo vero demonſtrat amorē ꝓducentis quo effectus ordinaṫ ad bonūᶜ: ſicut vſus edificii demōſtrat artificis voluntatē. Sic igr̄ in hoīe inueniṫ dei ſilitudo ꝑ modū imaginis ſm mētem: ſed ſm alias ptes eiᵘ ꝑ modū veſtigii.

Ad primū Ergo dōm, ꝙ homo dr̄ imago dei: nō quia ipſe eſſentialr̄ ſit imago: ſʒ qꝛ in eo eſt dei imago impreſſa ſm mentem: ſicut denarius dicitur imago ceſaris: inquantū hʒ ceſaris imaginem. Uñ nō opʒ ꝙ ſm quālibet partem hoīs accipiaṫ dei imago. ¶ Ad ſm dōm, ꝙ ſicut Aug. dicit.12. de tri. ꝗdā imaginē trinitatis in hoīe poſuerunt: non ſm vnū indiuiduuʒ: ſed ſm plura: dicentes: ꝙ vir patris perſonā intimat: filii ꝟo perſonā qui de viro ita proceſſit vt de illo naſcereṫ: atqʒ ita tertiā perſonā velut ſpm̄ſctm̄ dicunt eſſe mulierē: qui ita de viro proceſſit, vt non ipſa eſſet filius aut filia. Qd̄ prima facie abſurdū videṫ. Primo quidē qꝛ ſequereṫ ꝙ ſpūſſan. eſſet pncipiū filii: ſicut mulier eſt principiū prolis ꝗ naſciṫ de viro. Secundo qꝛ vnus homo non eſſet niſi ad imaginē vniᵘ perſone. Tertio qꝛ ſcdʒ hoc ſcriptura de imagine dei in hoīe mentionē facere nō debuiſſet, niſi producta iā ple. Et ideo dōm eſt, ꝙ ſcriptura poſtꝗ dixerat ad imaginē dei creauit illum: addidit maſculū ⁊ feminā creauit eos: nō vt imago dei ſm diſtōnes ſexuū attendaṫ: ſed quia imago dei vtriqʒ ſexui eſt cōmunis: cū ſit ſm mentē in qua nō eſt diſtō ſexuū. Unde Aplᵉs ad Col. 3. poſtꝗ dixerat ſm imaginē eius ꝗ creauit illū ſubdit, Ubi non eſt maſculus ⁊ femina. ¶ Ad tertiū dicendū, ꝙ ꝗuis imago dei in hoīe nō accipiaṫ ſcdʒ figurā corporeā: tñ qꝛ corpus hoīs ſolū inter terrenorū aīalū corpora nō pronū in aluū proſtratū eſt: ſʒ tāle eſt vt ad contēplandū celū ſit aptius, magis in hoc ad imaginē ⁊ ſilitudinē dei ꝗ cetera corpa aīalū factū iure videri pōt: vt Aug. dicit in lib.83.q. Qd̄ tñ non eſt ſic intelligendū: quaſi in corpe hoīs ſit imago dei: ſed qꝛ ipſa figura hūani corporis repñtat imaginē dei in aīa per modū veſtigii. ¶ Ad quartū dōm, ꝙ tā in viſione corpali ꝗ imaginaria inuenitur quedā trinitas: vt Aug. dicit in lib. de tri. Jn viſione eñ corpali eſt ꝗdē primo ſpēs exterioris corpis. Scdo vero ipſa viſio ꝗ fit ꝑ impſſionē cuiuſdā ſilitudinis pdicte ſpēi in viſum. Tertio eſt ibi intētio volūtatis applicans viſum ad videndū: ⁊ eū in re viſa detinens. Silr̄ etiā in viſione imaginaria inueniṫ primo ſpēs in memoria reſeruata. Scdo ipſa imaginaria viſio ꝗ ꝓuenit ex hoc ꝙ acies aīe.i. ipſa vis imaginaria informaṫ ſm predictā ſpeciē. Tertio vero inuenitur intentio voluntatis coniungens vtrūqʒ. Sed vtraqʒ trinitas deficit a rōne diuine imaginis. Nā ipſa ſpēs exterioris corporis eſt extra naturā aīe. Spēs aūt ꝗ eſt in memoria: etſi non ſit extra animā: eſt tñ aduentitia aīe. Et ita vtrobiqʒ deficit repñtatio cōnaturalitatis ⁊ coeternitatis diuinarū perſonarū. Uiſio vero corporalis non procedit tantū a ſpē exterioris corporis: ſed ſimul cū hoc a ſenſu videñtis. Et ſilr̄ viſio imaginaria non ſolū procedit a ſpē que in memoria conſeruaṫ: ſed etiā a virtute imaginatiua. Et 469 1.diſt.3. ita per hoc non repñtatur conuenienter proceſſio filii a ſolo pr̄e. q.4.art. Jntentio vero voluntatis ꝗ cōiungit duo pdicta: nō ex eis ꝓcedit neqʒ in viſione corporea neqʒ in ſpirituali. Unde nō cōuenienter repreſentatur proceſſio ſpiritusſancti a patre ⁊ filio. 1.⁊. q.5. Et veri. q.10.articu.5.

¶ Utrū imago dei inueniaṫ in aīa ſecūdū actus. Arti.7.

A D ſeptimū Sic procediṫ. Uṫ ꝙ imago dei non inueniaṫ in aīa ſcdʒ actᵘ. Dicit eñ Aug.xi. de ci. dei: ꝙ hō factᵘ ē ad imaginē dei ſcdʒ ꝙ ſumus ⁊ nos eſſe nouimᵘ ⁊ nr̄m eſſe ad noſſe dirigimus. Sed eſſe nō ſignat actū. Ergo imago dei nō attēdiṫ in aīa ſm actᵘ. ¶ Pꝛ. Augu. in.9. de tri. aſſignat imaginē dei in aīa ſm hec tria ꝗ ſunt mens notitia ⁊ amor. Mens aūt nō ſigſiat actū: ſed magis potētiā vel ēt eēntiā intellectiue aīe. Ergo imago dei non attēdiṫ ſm actᵘ. ¶ Pꝛ. Aug.10. de tri. aſſignat imaginē trinitatis in aīa ſm memoriā intelligentiā ⁊ volūtatē. Sed hec tria ſūt vires nāles aīe: vt magiſter dicit.3.di. 1.lib.ſen. Ergo imago attendiṫ ſcdm potentias ⁊ non ſm actus. ¶ Pꝛ. Jmago trinitatis ſemper manet in aīa. Sed actus nō ſemper manet. Ergo imago dei nō attenditur in aīa ſecundū actus. 464

Sed cōtra Eſt, ꝙ Aug.9. de tri. aſſignat trinitatē i inferioribᵘ aīe ptibᵘ ſm actualē viſionē ſenſibilē ⁊ imaginariā. Ergo ⁊ trinitas que eſt in mente ſm quā hō eſt ad imaginem dei debet attendi ſecundū actualē viſionē. 108

Rñdeo Dōm, ꝙ ſicut ſupra dctm̄ eſtᶜ, ad rōnē imaginis ꝑtinet aliqualis repñtatio ſpēi. Si ergo imago diuina dʒ accipi in aīa, opʒ ꝙ ſm illud pncipalr̄ attendaṫ. qd̄ maxime accedit, ꝓut poſſe eſt ad repñtandū ſpēʒ diuinarū pſonarū. Diuine aūt pſone diſtinguunṫ ſm ꝓceſſionē ꝟbi a dicēte ⁊ amoris cōnectētis vtrūqʒᶜ. Uerbū aūt in aīa nr̄a ſine actuali cogitatiōe eſſe nō pōt: vt Aug. di.14. de tri. Et iō pmo ⁊ pncipalr̄ attēdiṫ imago trinitatis i mēte ſm actᵘ, ꝓut. ſ. ex notitia ꝗ hēmᵘ cogitādo interiᵘ ꝟbū formamᵘ, ⁊ ex hoc in amorē ꝓrūpimᵘ. Sʒ qꝛ pnᵃ actuū ſunt hitᵘ ⁊ poᶜ: vnūqdqʒ aūt ꝟtualr̄ eſt in ſuo pncipio ſcdario ⁊ ꝗſi ex ꝯñti imago trinitatis pōt attēdi in aīa ſm potentias: ⁊ pcipue ſm habitus: ꝓut in eis. ſ. actus virtualr̄ exiſtunt.

Ad primū Ergo dicēdū, eē noſtrū ad imaginē dei ꝑtinet qd̄ eſt nobis ꝓpriū ſupra alia aīalia. Qd̄ quidē eſſe cōpetit nobis inquātū mentē habemus. Et iō eadem eſt hec trinitas cum illa quam Augu. ponit in.9. de tri. que conſiſtit in mente notitia: ⁊ amore. 464 ¶ Ad ſecundū dicendū, ꝙ Augu. hanc trinitatē primo adinuenit in mente. Sed quia mens etſi ſe totā quodāmodo cognoſcat: etiā quodāmodo ſe ignorat: ꝓut. ſ. eſt ab aliis diſtincta: ⁊ ſic etiā ſe querit: vt Aug. ꝯñr ꝓbat in.10. de tri. ideo quia notitia non totalr̄ menti coequaṫ accipit in aīa tria ꝗdā ꝓpria mentis. ſ. memoriā, intelligentiā ⁊ voluntatē: que nullus ignorat ſe habere: ⁊ in iſtis tribᵘ potiᵘ imaginē trinitatis aſſignat, ꝗſi pma aſſignatio ſit ꝗdāmō deficiēs. ¶ Ad tertiū dōʒ ꝙ ſic Aug. ꝓbat.14. de tri. intelligere dicimur ⁊ velle ſeu amare aliq: ⁊ qñ de his cogitamus: ⁊ qñ de his nō cogitamus. Sed qñ ſine cogitatione ſunt, ad ſolā memoriā ꝑtinēt: ꝗ nihil eſt ad ſcdm

ipſuʒ quā hitualis retentio notitie et amorisᶜ. Sed quia, vt ipſe a dicit, verbum ibi eē ſine cogitatione non poteſt: cogitamus eñ 215 omne quod dicimus ēt illo interiori verbo: quod ad nullius gentis pertinet linguam: in tribus potius illis imago iſta cognoſcitur: memoria ſcilicet intelligentia et voluntate. Hanc autem nūc dico intelligentiam qua intelligimus cogitantes: et eam voluntatē ſiue amorē vel dilectionē que ipſam ꝓlē parētēqʒ ꝯiūgit. Ex quo pʒ ꝙ imaginē diuine trinitatis potius ponit in intelligentia ⁊ voluntate actuali ꝗ ſm ꝙ ſunt in habituali retētione memorie. Lʒ etiā quātū ad hoc aliquo mō ſit imago trinitatis in anima: vt ibidem dr̄. Et ſic pʒ ꝙ memoria, itelligētia, ⁊ voluntas non ſunt tres vires: vt in ſentētiis dr̄. ¶ Ad quartum dōm, ꝙ aliqs rñdere poſſet per hoc quod Augu. dicit.14. de tri. ꝙ mēs ſꝑ meminit: ſemꝑ ſe itelligit ⁊ amat. Qd̄ ꝗdam ſic intelligunt: ꝗſi aīe aſſit actualis intelligentia ⁊ amor ſuipſiᵘ. Sʒ hunc itellʒ excludit per hoc ꝙ ſubdit ꝙ nō ſꝑ ſe cogitat diſcretā ab his ꝗ nō ſunt qd̄ ipſa. Et ſic pʒ ꝙ aīa ſꝑ intelligit ⁊ amat ſe: non actualr̄, ſed hitualr̄. Quamuis dici poſſit ꝙ ꝑcipiēdo actū ſuū ſeipſaʒ intelligit qñcūqʒ aliqd intelligit. Sed qꝛ nō ſꝑ eſt actu itelligēs: vt pʒ in dormiēte: ideo opʒ dicere ꝙ actus etſi non ſemꝑ maneant in ſeipſis: manent tñ ſꝑ in ſuis principiis. ſ. potentiis ⁊ habitibus. Uñ Aug. dicit.9. de tri. Si ſm hoc ſcā eſt ad imaginē dei anima ratiōalis ꝙ vti ratione atqʒ intellectu ad intelligendum et conſpiciendum deum poteſt: ab initio quo eſſe cepit fuit in ea dei imago.

¶ Utrum imago diuine trinitatis ſit in anima ſolum per comparationem ad obiectum quod eſt deus. Arti.8.

470 1.diſt.3. q.4.ar. ⁊ veri. q.10.ar. 7.

A D octauū Sic ꝓcediṫ. Uṫ ꝙ imago diuine trinitatis ſit i aīa nō ſolū ꝑ cōparationē ad obiectum: qd̄ eſt deus. Jmago. n. diuine trinitatis iueniṫ in aīa: ſicut dcm̄ eſtᶜ: ſm qd̄ ꝟbum in nobis ꝓcedit a dicente ⁊ amor ab vtroqʒ. Sed hoc inueniṫ in nobis ſm qdcunqʒ obm̄. Ergo ſm qdcunqʒ obm̄ inueniṫ in mente nr̄a imago diuine trinitatis. ¶ Pꝛ. Augu. 469 dicit i.12. de tri. ꝙ cū ꝗrimus in aīa trinitatē in tota ꝗrimus: ⁊ nō ſeparantes actionem rationalem in temporalibus a ꝯtēplatione eternorum. Ergo ſecundum temporalia oba inuenitur imago trinitatis in anima. ¶ Pꝛ. Qꝛ deum intelligamus ⁊ amemus conuenit nobis ſecundū gratie donū. Si igiṫ ſm memoriā itelligentiā ⁊ volūtatē ſeu dilectionē dei attendaṫ imago trinitatis in aīa: nō erit imago dei in hoīe ſm nām: ſed ſm grām. Et ſic nō erit oībus cōis. ¶ Pꝛ. Sci ꝗ ſūt in pr̄ia maxime ꝯformanṫ imagini dei ſʒ gl'ie viſionē. Uñ dr̄.2.cor.3. Jn eādē imaginē trāſformamur a claritate i claritatē. Sʒ ſm viſionē gl'ie tpalia cognoſcūṫ. Ergo etiam per cōparationē ad tpalia dei imago attenditur in nobis.

Sed cōtra Eſt, ꝙ Aug. dicit.14. d̄ tri. ꝙ n̄ ꝓpea ē dei imago i mēte: qꝛ ſui meminit ⁊ diligit ⁊ itelligit ſe: ſʒ qꝛ pōt ēt meminiſſe itelligere ⁊ amare deū: a ꝗ facta eſt. Multo igitur minus ſm alia oba attendiṫ imago dei in mente.

Rñdeo Dōm, ꝙ ſicut ſupra dcm̄ eſt: imago iportat ſimilitudinē vtcūqʒ ꝑtingētē ad ſpēi repñtationēᶜ. Uñ oportet ꝙ imago diuine trinitatis attendatur in aīa ſm aliquid quod repreſentat diuinas perſonas repñtationem ſpēi: ſicut eſt 464 poſſibile creature. Diſtinguunṫ aūt diuine perſone: vt dictū eſtᶜ: 468 ſm proceſſionē verbi a dicente: ⁊ amoris ab vtroqʒ. Uerbū autē 469 dei naſcitur de deo ſcdm notitiā ſuipſius: ⁊ amor procedit a deo 168 ſm ꝙ ſeipſuʒ amat. Manifeſtū eſt aūt ꝙ diuerſitas oborū diuerſificat ſpēm verbi ⁊ amoris. Nō eñ idē ſpē eſt in corde hominis verbū cōceptū de lapide ⁊ de equo: nec idem ſpē amor. Attenditur igitur diuina imago in hoīe ſm verbū conceptū de dei notitia: ⁊ amorē exinde deriuatū. Et ſic imago dei attendiṫ in aīa ſm ꝙ fertur: vel nata eſt ferri in deū. Fertur autē in aliquid mēs dupliciter. Uno modo directe ⁊ immediate. Alio modo indirecte et mediate: ſicut cū aliquis videndo imagineʒ hominis in ſpeculo dicitur ferri iipm hominē. Et ideo Aug. dicit in.14. de tri. quod mens meminit ſui: intelligit ſe: ⁊ diligit ſe. Hoc ſi cernimus, cernimus trinitatē: nondū quidē deū: ſed iam imaginē dei. Sʒ hoc Argu. ꝯ eſt non qꝛ ferṫ mēs in ſeipſam abſolute: ſed prout per hoc vlteriᵘ poteſt ferri in deū: vt pʒ per autoritatem ſupra inductamᶜ.

Ad primū Ergo dōʒ, ꝙ ad rōnē imaginis nō ſolū opʒ attēdere ꝙ aliqd ꝓcedat ab aliquo ſed etiā ꝗd a ꝗ ꝓcedat. ſ. ꝙ verbū dei ꝓcedit a notitia de deo. ¶ Ad 3ᵐ dōm, ꝙ in tota ꝗdē aīa inueniṫ aliqua trinitas: nō quidem ita ꝙ preter actionē tpaliū ⁊ ꝯtēplationē eternorū queraṫ aliqd tertiū quo trinitas impleaṫ ꝑ: vt ibidē ſubdiṫ. Sed in illa parte rōnis ꝗ deriuatur a parte temporaliū, etſi trinitas inueniri poſſit: non tñ

que ꝯueniūt actibᵘ ꝯueniūt ēt ꝗdāmō potētiis ⁊ pcipue hitibᵘ: qꝛ primōris pncipii rōnē hñt: ⁊ ſic pʒ 3ᵃ ps. Et nota vltia ꝟba lr̄e: qꝛ limitāt potētias ⁊ hitᵘ / ꝙ nō ꝗlr̄cūqʒ: ſʒ vt ꝟtualr̄ ſe hñt ad actᵘ: ſic ſunt ptes imagis: nō vt paſſiōes aut ꝓprietates ⁊c. Et hec in ſolutiōe argumētorū patēt. ¶ Jn rñſiōe ad 4ᵐ aduerte ꝙ cū ibi dr̄ poſſe dici ꝙ aīa ſeipſaʒ itellᵉit ꝑcipiēdo actū ſuū qñcūqʒ aliqd itelligit / interꝑtādū eſt de cognitiōe an eſt: hoc eñ mō ſeipſam ſemper intellᵉit modo ſe operari percipiat.

imago dei pōt inueniri: vt poſtea dr̄: qꝛ hmōi tpalium notitia aduentitia eſt aīe: ⁊ habitus etiam ipſi quibus tpalia cognoſcunṫ nō ſemper adſunt: ſed qñqʒ quidē preſentialiter adſunt: quādoqʒ aūt ſcdm memoriā tantū etiā poſtꝗ adeſſe incipiunt. Sicut pʒ de fide ꝗ tēporaliter nobis aduenit in pſenti: in ſtatu autē future beatitudinis: iam nō erit fides: ſed memoria fidei. ¶ Ad tertiū dōm, ꝙ meritoria dei cognitio ⁊ dilectio nō eſt niſi per gratiā. Eſt tñ aliqua cognitio ⁊ dilectio nālis: vt ſupra habitū eſtᶜ. Et hoc etiam ipſum naturale eſt ꝙ mens ad intelligendū deū ratione vti poteſt ſcdʒ ꝙ imagineʒ dei ſemper diximus permanere in mente: ſiue hec imago dei ita ſit abolita quaſi obumbrata vt pene nulla ſit: vt in his qui non hñt vſum rationis: ſiue ſit obſcura atqʒ deformis: vt in peccatoribus: ſiue ſit clara et pulchra: vt in iuſtis: ſicut Aug. dicit.14. de tri. ¶ Ad quartum dicendum, ꝙ ſm viſionem glorie temporalia videbuntur in ipſo deo. Et ideo huiuſmodi temporalium viſio ad dei imaginem pertinebit. Et hoc eſt quod Augu. dicit.14. de tri. ꝙ in illa natura: cui mens feliciter adherebit immutabile videbit omne quod videbit. Nam ⁊ in ipſo verbo increato ſunt rationes omnium creaturarum.

¶ Utrum ſimilitudo ab imagine conueniēter diſtinguatur. Articu. 9.

A D nonū Sic proceditur. Uidetur quod ſimilitudo ab imagine nō conuenienter diſtinguatur. Genus enim non conuenienter diſtinguitur a ſpecie. Sed ſimilitudo comparatur ad imaginem vt genus ad ſpeciem: quia vbi eſt imago ibi eſt continuo ſimilitudo: ſed non conuertitur: vt dicitur in lib.83. q. Ergo inconuenienter ſimilitudo ab imagine diſtinguitur. ¶ Preterea. Ratio imaginis attenditur non ſolum per repreſentationem diuinarum perſonarum: ſed etiam ſecūdum repreſentationem diuine eſſentie: ad quam repreſentationem pertinet immortalitas ⁊ indiuiſibilitas. Non ergo conuenienter dicitur ꝙ ſimilitudo eſt in eſſentia: quia eſt immortalis ⁊ indiuiſibilis: imago autem in aliis. ¶ Preterea. Jmago dei in homine eſt triplex ſcilicet nature: gratie: ⁊ glorie: vt ſupra habitum eſtᶜ. Sed innocentia ⁊ iuſtitia ad gratiam pertinent. Jnconuenienter ergo dicitur quod imago accipitur ſecundum memoriam in intelligentiam ⁊ voluntatem: ſimilitudo autem ſecundum innocentiam ⁊ iuſtitiam. ¶ Preterea. Cognitio veritatis ad intelligentiam pertinet: amor autem virtutis ad voluntatem: que ſunt due partes imaginis. Non ergo conuenienter dicitur ꝙ imago ſit in cognitione veritatis: ſimilitudo in dilectione virtutis.

Sed contra Eſt, ꝙ Aug. dicit in li.83. q. Sunt ꝗ nō fruſtra intelligunt duo dicta eſſe ad imaginem ⁊ ſimilitudinem: cum ſi vna res eſſet vnum nomen ſufficere potuiſſet.

Reſpōdeo Dicendum, ꝙ ſimilitudo quedaʒ vnitas eſt. Unū eñ i qualitate ſilitudinē cāt: vt diciṫ in

¶ Sup articu.8.

T Itulᵘ clarᵘ. Jn corpore duo. Primo rñdet ꝗſito vna ꝯcluſiōe affirmatiue. Secūdo diſtinguit modos eius.

¶ Quo ad pm ꝯclō ē imago trinitatis attēdiṫ in aīa ſm ꝙ ferṫ / aut nata ē ferri i deū notitia et amore ⁊c. Probatur. imago eſt 466 ſilitudo repreſentās II, a ſpēʒ: ergo imago trinitatis in aīa ē ſm repñtationē ſpēi dīnarū pſonarū: ꝗ ſm repñtationē ꝟbi de ipſius dei notitia ⁊ amoris ſuipſiᵘ: ergo ſm ꝙ aīa deū intelligit ⁊ amat actu vl' potētia. Añs pʒ cū pᵃ ꝯña. ſcda vero ꝓbaṫ ex h̄ ꝙ verbum dei: ⁊ ſilr̄ amor in ipſo deo ab ipſo deo vt obo ſpecificanṫ: vt patet ex dictis ſupra. Ultima vero ꝯña ꝓbaṫ ex h̄ ꝙ diuerſitas oborū variat ſpēm verbi ⁊ 471 amoris. Et ꝓbaṫ in 1.di.28. litera inductiue: ac q.2.art. per hoc verbū in aīa 1.cor. de deo obiue: ⁊ ꝟbuʒ Et.2.d. de quacūqʒ alia rediſ 16.ā.4. ferūt ſpē: ⁊ ꝯñr a ſpē Et.1. diuini verbi: qd̄ de cor.xi. deo eſt: verba de ce co.8. teris rebus recedūt / Et.2. ⁊ diſſilia ſunt ſm ſpe cor.4. ciē obi: verbū aūt in co.4. aīa de deo vt obo cōuenit in ſpē obi cū diuino verbo: ⁊ ꝓpter ea ipſum maxime / repſentat ſpēm verbi diuini: ⁊ ſimile eſt di 466 cēdū de amore.

¶ Quo ad ſcdm ponit duplex modus: ꝗ anima ferṫ in deum. ſcʒ immediate ⁊ mediate. Jmmediate dū de ipſo ſpeculamur: ⁊ ipm amamus. Mediate dū ipm in aīa nr̄a cōtēplamur ⁊ amamus. Primus modᵘ ē vt viſio rei in ſe. Scds vt viſio i ſpeculo. Scā ē āt h̄ diſtictio ꝓp beati Augu. auctātē vt pʒ in lr̄a.

¶ Super articu.9.

T Itulᵘ iſtius ar. occaſionatᵘ ē ex ꝟbis gene. primo vbi dr̄ faciamᵘ hoīeʒ ad imaginē ⁊ ſilitudinē noſtraʒ.

¶ Jn corpe vna ꝯclō rñſiua ꝗſito bimembris. Silitudo 2ʳ pt

distigui ab imagine. Uno° vt pābula ad ipsa3. Alio° vt subsequēs ⁊ pficiēs ipa3. Probaṫ et declaratur p°Xitas distōnis. 2° explanantur singula mēbra. Distō probatur sic. Unum est cōe oib⁹ ⁊ pōt ad singula aptari sicut bonū ⁊ verū. ergo ⁊ silitudo. ergo vt bonu3 se h3 vt pambulum et subseqūēs respectu pticularis boni: ita ēt silitudo se habere
46 pōt ad imaginē vt pambula ⁊ vt subseqūns. Añs probaṫ. q2 est trāscēdēs sicut illa. Prima cōsequentia Xo pbaṫ. q2 silitudo seq̄tur vnū: ⁊ pbaṫ ex. 5. meta. Scōa Xo ꝯña pbaṫ. q2 eq̄ ē vtrobiq3 rō. Cōitas eni ⁊ pfectio re^u huius faciūt ꝙ bonum hēat se vtroq3 mō. Utraq3 aūt ꝯditio inuenit in silitudine respectu imaginis: q2 ⁊ cōior est: ñ eni ois silitudo est imago: ⁊ vt perfectō ei⁹ sumiṫ alio q̄n ñ diceremus imago silis ad cōmēdādā ei⁹ pfectionē. Deinde explanaṫ singula mēbra sigillatim. Et ppū ex duab⁹ autoritatib⁹ aug. Scōo. secundū iuxta autoritatem Damasceni oia clara sunt.

¶ Super qō. 94. Arti. 1.

Titul⁹ clar⁹. ¶ In corpe duo. Primo directe rñdet q̄sito. Scōo ad bonitatē doctrie oñdit q̄lē cognitionē primus hō de deo hūit. ¶ Quo ad p̄m ꝯ° rñsiua ē negatiua. Primus hō nō vidit deū p eēntiā s3 cōem statū illi⁹ vite. hec ꝯcl'o pmo declaṫ q̄tū ad vltimā pticula3: q̄re sit addita: q2. s. posset aliq̄s dicere: ꝙ de spāli gr̄a Adā vidit deū p essentiā/ q̄n in sopore venit. Deinde pbatur. Uidētes deū p essentiā se hñt ad ipm sicut dl3 ad beatitudinē q̄ sūt stabiliti ⁊ in amore ei⁹: q̄ nō pñt peccare: sed adā peccauit: q̄ nō vidit deū per essentiā. Añs pbaṫ: q2 diui ꝛ eēn^a ē ipsa beatitudo p^a ꝯña pbaṫ: q2 null⁹ pōt btitudinē nolle aut ei⁹ oppm. s. miseriā velle. scōa Xo ē p se nota: q2 peccare est auerti a deo.

¶ Aduerte ꝙ q2 ex visione dei p eēntia3 optime nascitur impecabilitas durante visione vt superius

quinto meta. Unum autem, cum sit de transcendentibus, ⁊ cōe est omnibus: ⁊ ad singula pōt aptari: sicut ⁊ bonum ⁊ verum. Unde sicut bonum alicui rei particulari pōt comparari vt preambulum ad ipam: et vt subsequens, prout designat aliquā perfectionem ipsius: ita etiā est de comparatione similitudinis ad imaginē. Est enim bonum preambulum ad hominem ſm ꝙ homo est quoddam particulare bonū. Et rursus bonū subsequitur ad hominē inquantū aliquem hominem specialiter dicimus esse bonū ꝓpter perfectionem virtutis. Et silr similitudo cōsideratur vt preambulum ad imaginem inquantum est cōius q̄ imago: vt supra dictū est^c. Consideratur etiam vt subsequens ad imaginem inquantum significat quandam imaginis perfectionem. Dicimus enim imaginem alicuius esse similem vel non simile3 ei cuius est imago inquantū perfecte vel imperfecte representat ipsum. Sic ergo similitudo potest ab imagine distingui dupliciter. Uno modo prout est preambula ad ipsam: ⁊ in pluribus existens. Et sic similitudo attenditur ſm ea que sunt cōiora proprietatibus nature intellectualis: ſm quas proprie attenditur imago. Et ſm hoc dr in lib. 83. q. ꝙ spiritus. i. mens ad imaginem dei nullo dubitante factus est. Cetera aūt hominis. s. que pertinēt ad inferiores partes anime vel etiā ad ipsum corpus: ad similitudinem facta esse aliqui volunt. Secundu3 hoc etiam in lib. de quantitate aīe dr ꝙ similitudo dei attenditur in anima inquantū est incorruptibilis. Na3 corruptibile ⁊ incorruptibile sunt drie entis cōmunis. Alio mō potest considerari similitudo ſm ꝙ significat imaginis expressionem ⁊ perfectionē. Et ſm hoc Dam. dicit ꝙ id qō est ſm imaginem: intellectuale significat: ⁊ arbitrio liberum ſper se potestatiuum. Quod autem ſm similitudinem virtutis ſm ꝙ homini possibile est habere similitudinem. Et ad idem refertur ꝙ similitudo dicit ad dilectionem virtutis pertinere. Nō eni est virtus sine dilectione virtutis.

Ad primū Ergo dōm, ꝙ similitudo non distinguitur ab imagine ſm cōem rōne3 similitudinis. Sic enim includitur in ratione ipsius imaginis. Sed ſm ꝙ aliqua similitudo deficit a rōne imaginis: vel etiā est imaginis perfectiua. ¶ Ad ſm dicendū, ꝙ essentia anime ptinet ad imaginem: prout repñtat diuinam essentiam ſm ea que sunt propria intellectualis nature: non aūt ſm cōditiones consequētes ens in cōi: vt est esse simplicem ⁊ indissolubilem. ¶ Ad tertiū dicendū, ꝙ etiam vitutes q̄dā naturaliter insunt anime ad minus ſm quedā earū semina. Et ſm has posset attendi similitudo nālis. Quāuis non sit incōueniens: vt id qō ſm assignationē vnā dr imago ſm alia3 dicaṫ similitudo. ¶ Ad quartū dōm, ꝙ dilectio verbi qō est amata notitia pertinet ad rōnem imaginis: sed dilectio virtutis ptinet ad similitudinē: sicut ⁊ virtus.

¶ De statu vel cōditiōe primi hominis quātum ad intellectum. Questio. 94.

Deinde Considerandum est de statu vel conditione primi hominis. Et primo quantum ad animam. Secundo quantum ad corpus. ¶ Circa primum cōsideranda sunt duo. Primo de conditione hominis quantum ad intellectum. Secundo de conditione hominis quantum ad voluntatē.

¶ Circa primum queruntur quatuor. Primo, vtrum primus homo viderit deum per essentiam. Secundo, vtrum videre potuerit substantias separatas. i. angelos. Tertio, vtrum habuerit omnium scientia3. Quarto, vtrum potuerit errare vel decipi.

¶ Utrum primus homo per essentiam deū viderit. Arti. 1.

AD primu3 Sic proceditur. Uidetur ꝙ primus hō per essentiam deum viderit. Beatitudo enim hominis in visione diuine essentie cōsistit. Sed primus homo in paradiso ꝯuersans beatā ⁊ omniū diuitē habuit vitam: vt Dama. dicit in. 2. lib. Et Aug. dicit in. 4. de ciui. dei. Si homines habebant effectus suos quales nūc habemus: quomodo erāt beati in illo inenarrabilis beatitudinis loco. i paradiso? Ergo primus homo in paradiso vidit deum per essentia3. ¶ P̄. Aug. dicit. 14. de ci. dei, ꝙ primo hoi nō aberat q̄cq̄ ꝙ bona voluntas adipisceretur. Sed nihil melius bona voluntas adipisci potest q̄ diuine essentie visionem. Ergo hō per essentiam deum videbat. ¶ Preterea. Uisio dei per essentiam est qua videtur deus sine medio ⁊ sine enigmate. Sed homo in statu innocentie vidit deu3 sine medio: vt Magister dicit in. 1. dist. 4. li. sen. Uidit etiam sine enigmate: quia enigma obscuritatem importat: vt Aug. dicit. 15. de trini. Obscuritas autem introducta est per peccatum. Ergo homo in primo statu vidit deum per essentiam.

Sed cōtra Est, ꝙ Apostol⁹ dicit. 1. ad Cor. 15. ꝙ nō prius qō spūale est: sed quod aīale. Sed maxime spirituale est videre deum per essentiā. Ergo primus homo in primo statu animalis vite deum per essentiam non vidit.

Rñdeo Dōm, ꝙ primus homo deu3 per essentiam non vidit secūdum cōmunem statum illius vite: nisi forte dicatur ꝙ viderit eum in raptu: quando de⁹ immisit soporem in Adam: vt dicitur Gen. 2. Et huius ratio est: quia cum diuina essentia sit ipsa beatitudo: hoc modo se habet intellectus videntis diuinam essentiā ad deū: sicut se h3 quilibet homo ad beatitudinem. Manifestum est autem ꝙ nullus homo potest per voluntatē a beatitudine auerti. Naturaliter eni ⁊ ex necessitate homo vult beatitudinē^c: ⁊ fugit miseriam. Unde nullus videns deum per essentiam potest voluntate auerti a deo: quod est peccare. Et propter hoc omnes videntes deum: per essentiam, sic in amore dei stabiliuntur ꝙ in eternum peccare non possunt. Cum ergo Adam peccauerit: manifestū est ꝙ deū per essentiā non videbat. Cognoscebat tñ deū quadā altiori cognitione q̄ nos cognoscam⁹. Et sic quodammodo ei⁹ cognitio media erat inter cognitionem pñtis status ⁊ cognitione3 p̄rie, qua deus p essentiā vr̄. ¶ Ad cui⁹ euidētiā cōsiderandū est ꝙ visio dei per essentiā diuiditur cōtra visionē dei p creaturā. Quāto āt aliqua creatura est altior ⁊ deo similior: tanto per eam deus clarius videtur: sicut homo perfectius videtur per speculum in quo expressius imago eius resultat. Et sic patet ꝙ multo eminentius videtur deus per intelligibiles effectus: q̄ per sensibiles et corporeos. A consideratione autem plena ⁊ luci

probatum fuit in proposito vbi de statu primi hominis tractatur: optime etia3 sequitur ꝙ si erat in statu videntis deum per essentiā: ergo erat in statu impeccabilis: et ideo subtilr litera nō momentaneam visionem: sed statum videntis deū per essentiā perspiciens dicit: ꝙ videntes in eternu3 peccare non pñt. Et sic excluditur obiectio de peccato pauli ⁊ moysi precipue. ¶ Quo ad ſm est vna ꝯclo. prim⁹ hō cognoscebat deū altior cognitiōe q̄ nos: media. s. iter cognitionē p̄rie ⁊ hui⁹ exilū. Probaṫ. Cognitio plena ⁊ lucida dei in effectib⁹ intelligibilib⁹ est altior cognitione eius per effect⁹ sensibiles ergo est altior nr̄a ac media iter cognitionē patrie ⁊ nostram. Sed talis conueniebat primo hoi q̄ ⁊c. Prima propō pbaṫ sic. Uisio dī p eēntiā distinguiṫ ꝯ visionē per creaturā: q̄ visio dei p creaturā altiorē ⁊ deo similiorē est altior ⁊ clarior: ergo cognitio i effectu intelligibili ē altior ea q̄ est per effectū sensibilē. Uis pme ꝯñe consistit in hoc: ꝙ radix distinguēdi visionem dei per essentiam a visione eius per creaturā: est drīa ſm perfectū ⁊ imperfectū: q2 illa. s. tanq̄ perfecta distinguiṫ cōtra hāc tanq̄ defectiuā. Et propterea quanto creatura est altior: tanto est minus defectiua: ⁊ minus recedit a visione p eēntiā. Prima aūt ꝯña pncipalis. s. ergo est altior nr̄a: probaṫ: q2 nos a sensibilib⁹: circa q̄ occupamur: distrahimur: vt nō plene ac lucide intelligibiles effect⁹ cōtēplemur. Minor aūt. s. ꝙ talis eēt primi hominis cognitio: pbatur dupl'r. primo ex rectitudie ei⁹ q̄ inferiora subdebāṫ sup̄iorib⁹: cuius oppo^m est in nobis. secūdo ex autoritate aug. Et not. ꝙ non distinguitur lr̄a mō quo ad hoc inter nāle ⁊ gratuitā cognitione3 pmi hominis de deo: quoniā vtraq3 erat altior: ⁊ quodammodo angelica magis q̄ humana: vt pt3 ex autoritate augusti. ⁊ in responsione ad tertium.

472 22^e. q. 5 ar. 1. ⁊ 2 cor. Et. 1. d. 23. qō. 2 ar. 1. Et vi. q. 8. ar. s. ꝑ to. ⁊ art. 2. cor.

412 c

¶ Super arti. 2.

Titul⁹ per essentiā. i. q̄dditatiue itelligere.

¶ In corpore duo. Primo respondet q̄sito directe. secūdo ad bonitatē doctrine ostēdit quale3 cognitionē habuit primus hō de angelis. ¶ Quo ad primum cōclusio est negatiua. primus hō non potuit videre angelos p essentiā. Probatur. prim⁹ homo naturaliter cognoscebat per conuersionē ad fantasmata: ergo nō poterat videre angelos p essentiam. Antecedēs probatur distinguēdo statum anime dupliciter. s. ſm diuersos modos essendi: ⁊ de his supra dictum est: ⁊ ſm integritatē ⁊ corruptionem eiusdem modi essendi. Et de hac diuersitate est modo sermo: ⁊ iō assignatur conuenientia et differentia iter hec membra. Cōueniūt in hoc ꝙ in statu nature tam integre q̄ lapse/ anima est accommodata corpori ſm animalem vitam. probatur autoritate: q2 factus est homo in anima3 viuentem. Differunt in hoc ꝙ corp⁹ erat totaliter anime subditū ⁊ nō impediēs in statu illo: nūc impedit. Ex his enim patet antecedens. Si enim primus homo habuit animam accommodatā corpori ſm animalē vitam vt inconuenientia dictum est. ergo intelligebat per conuersionem ad fantasmata. hic eni mod⁹ intelligendi ex illo essendi modo nascitur. Et nota illud verbum ſm animalem vitam: quoniā excludit obiectionē d' anima corporis glorificati. illa enim non est accōmodata corpori ad perficiendum ipsum ſm vitam animalem. Qm̄ tunc nō viuet amplius vita animali: sed vt apl's dicit: seminaṫ animale/ ⁊ resurget spūale. Appellatur eni animalis vita q̄ alimento ceterisq3 necessarijs eget: de qua inferius erit sermo. ¶ Consequētia probatur: intelligendo ꝙ p fantasmata aia

473

444

da intelligibiliū effectuū impediṫ homo in statu pñti: p hoc ꝙ distrahiṫ a sensibilib⁹: ⁊ circa ea occupaṫ. Sed sicut dr eccl. 7. deus fecit hoiem rectū. Hec aūt fuit rectitudo hominis diuinitus instituti: vt inferiora superioribus subderenṫ: ⁊ superiora ab inferioribus nō impedirenṫ. Uñ hō prim⁹ nō impediebatur p res exteriores a clara ⁊ firma cōtēplatione intelligibilium effectuū: quos ex irradiatione prime veritatis percipiebat: siue nāli cognitiōe: siue gratuita. Uñ dicit Aug. in. 2. sup Gene. ad lit. ꝙ fortassis de⁹ primis hoibus antea loquebaṫ. sicut cū angelis loquiṫ ipsa incōmutabili veritate illustrās mētes eorū: etsi non tāta participatione diuine essentie q̄tam capiūt angeli. Sic igitur per hmōi intelligibiles effectus dei: deū clari⁹ cognoscebat q̄ modo cognoscamus.

Ad primū Ergo dōm, ꝙ homo in paradiso beatus fuit: nō illa perfecta beatitudine in quam trāsferēdus erat: que in diuine essentie visione cōsistit. Habebat tñ beatā vitā ſm quēdā modū: vt Aug. dicit. 2. super Gene. ad lit. inq̄tū habebat integritatem ⁊ perfectionem quandā naturalē. ¶ Ad scōm dōm, ꝙ bona voluntas est ordinata voluntas. Non autē fuisset primi hois ordinata voluntas: si in statu meriti habere voluisset qō ei promittebaṫ pro premio. ¶ Ad tertiu3 dicendum, ꝙ duplex est mediū. Quoddam in quo simul videṫ qō per mediū videri dr: sicut cū homo videtur per speculū, ⁊ simul videtur cū ipso speculo. Aliud medium est per cuius notitiā in aliquid ignotum deuenimus: sicut est medium demonstrationis. Et sine tali medio de⁹ videbatur. Non tñ sine primo medio. Non eni oportebat primū hominem peruenire in dei cognitionem per demonstrationē sumptam ab aliquo effectu: sicut nobis est necessariū: sed simul in effectibus precipue intelligibilibus suo modo deū cognoscebat. Similiter etiā est cōsiderandū ꝙ obscuritas q̄ importaṫ in noie enigmatis dupliciter potest accipi. Uno modo ſm qō quelibet creatura est quoddā obscurū si cōparetur ad immensitatem diuine claritatis. Et sic adam videbat deum in enigmate: q2 videbat deū per effectum creatum. Alio modo pōt accipi obscuritas q̄ cōsecuta est ex peccato: put. s. impeditur homo a consideratione intelligibiliu3 per sensibilium occupationem. Et secundū hoc non vidit deum in enigmate.

¶ Utrū Adam in statu innocentie angelos per essentiam viderit. Arti. 1

AD scōm Sic proceditur. Uidetur ꝙ Adam in statu innocētie angelos per essentiam viderit. Dicit eni Greg. in. 4. dial. In paradiso quippe assueuerat homo verbu3 dei perfrui: bonorum angelorum spiritibus cordis munditia ⁊ celsitudine visionis interesse. ¶ Preterea. Anima in statu presenti impeditur a cognitione substātiarū separatarum ex hoc ꝙ est vnita corpori corruptibili: quod aggrauat animam: vt dicitur Sapi. 9. Unde ⁊ anima sepata substātias separatas videre potest: vt supra dictum est^c. Sed anima primi hominis non aggrauabatur a corpore: cum non esset corruptibile. Ergo poterat videre substātias sepatas. ¶ Preterea. Una substātia separata cognoscit aliam cognoscendo seipsam: vt dr in li. de causis. S3 aia primi hois cognoscebat seipsam. Ergo cognoscebat alias substantias separatas.

Sed ꝯtra. Aia ade fuit eiusdē nature cū aiab⁹ nr̄is. S3 aie nr̄e non pñt nūc intelligere subas separatas. Ergo nec aia primi hominis potuit.

Rñdeo Dōm, ꝙ status aie hois distingui pōt dupl'r. Uno modo ſm diuersum modum naturalis esse. Et hoc modo distinguitur status aie separate a statu aie coniuncte corpori. Alio modo distinguiṫ status aie ſm integritatem ⁊ corruptionem seruato eodē mō essendi ſm nām. Et sic stat⁹ innocētie distinguiṫ a statu hois post pcm̄. Aia eni hois in statu innocē^c erat corpi pficiendo ⁊ gubernādo accōmodata: sicut ⁊ nunc. Unde dr primus hō factus fuisse in aiam viuentē. i. corpi vitā dātem. s. aialem. Sed hui⁹ vite integritatē hēbat inquātum corpus erat totalr aie subditū in nullo ipsam impediens: vt supra dictū est^c. Manifestū est aūt ex pmissis^c ꝙ ex hoc ꝙ aia est accōmodata ad corporis gubernationē ⁊ pfectionē ſm aialē vitā: cōpetit aie nr̄e talis modus intelligēdi: qui est p ꝯuersionē ad fantasmata. Uñ ⁊ hic mod⁹ intelligendi ēt aie primi hois cōpetebat. Secundū aūt hunc modum intelligendi motus quidam inuenitur in anima: vt Diony. dicit. 4. cap. de di. no. s3 tres gradus. Quorum primus est ſm ꝙ a rebus exterioribus aggregatur anima ad seipsam. Secundus autem est prout aia ascēdit ad hoc ꝙ vniatur virtutibus superioribus vnitis. s. angelis. Tertius autē gradus est ſm ꝙ vlterius manuducitur ad bonum qō est supra oia. s. deu3. Scōm igitur primū processum anime qui est a rebus exterioribus ad seipsam perficitur anime cognitio: quia. s. intellectualis operatio anime naturalem ordinem habet ad ea que sunt extra: vt supra dictū est^c. Et ita per eorū cognitionē pfecte cognosci potest nostra intellectualis operatio: sicut actus per obiectū. Et per ipsam intellectualem operationē perfecte pōt cognosci humanus intellectus: sicut potentia per proprium actum^c. S3 in scōo pcessu non inuenitur perfecta cognitio. Quia cum angelus non intelligat p cōuersionē ad fantasmata: sed longe eminentiori modo (vt supra dictum est^c) predictus modus cognoscendi quo anima cognoscit seipsam: nō sufficienter ducit in angeli cognitionē. Multo autem minus tertius pcessus ad perfectam notitiam terminatur. Quia etiā ipsi angeli per hoc ꝙ cognoscunt seipsos nō possunt pertingere ad cognitionem diuine sube ꝓpter eius excessum. Sic igitur aia primi hois nō poterat quidē videre angelos per essentia3: sed tñ excellentiorem modū cognitionis habebat de eis q̄ nos habeamus: q2 eius cognitio erat magis certa ⁊ fixa circa interiora intelligibilia q̄ cognitio nostra. Et ꝓpter tātam eminentiam dicit Gre. ꝙ intererat angelorū spiritibus. Uñ patet solo ad primū. 474

Ad secundū Dicēdū, ꝙ hoc qō anima primi hominis deficiebat ab intellectu substantiarū separatarum nō erat ex aggrauatione corporis: sed ex hoc ꝙ obiectum ei connaturale erat deficiens ab excellentia substantiarum separatarū. Nos autem deficimus propter vtrūq3. ¶ Ad tertiū dicēdū, ꝙ aia primi hominis nō poterat per cognitionē suipsius pertingere ad cognoscēdas subas sepatas: vt supra dictu3 est^c: q2 etiā vnaq̄q3 substātia separata cognoscit aliam p modū suipsius. 440

mouet ſm tres gradus: ⁊ nullus eorum terminaṫ ad pfecta3 cognitione3 nisi primus. ergo nō potest videre angelos. Assumptū quo ad primam partem probatur ex Diony. ⁊ explanantur qui sunt illi gradus primus ad animam: secundus ad angelos: tertius ad deum. Secunda pars sigillatim quo ad singula membra probatur. Et primo ꝙ primus ad perfectam id est quidditatiuam cognitionem termini. i. anime ducit ex ꝓportione medij: quia obiecto actus actui: potentia potentie substantia cōmensuraṫ. Scōo ꝙ secundus non ex improportione medij ad terminū: quia. s. prima media non sunt 472
adeq̄ta nisi substantie 422
naturaliter intelligēti per fantasmata ⁊ similiter ipsum proximum medium scilicet substantia anime nō adequat substantiam superiore3 modo naturaliter intelligentem: sed angelus non intelligit per fantasmata: ergo ex anima visa nō videtur. Tertio probatur ꝙ tertius minime perficitur propter excessum termini: se3 dei non solum super animā: s3 etiā super angelum: qui etiam visus non sat esset vt duceret seip 281
sum in visionem dei ob illius infinitū excessum. Quo ad secundum. Conclusio est: primus homo habebat excellentiorē 438
cognitionis modu3 de angelis q̄ nos. Probatur ratione: q2 fixior erat ⁊ certior circa intelligibilia. Et confirmaṫ au 281
thoritate gregorij. 422

¶ Utrum primus homo habuerit scientiaz omnium, Articulus. 3.

A D tertiū Sic procedit. Videt ꝙ primus hō nō habuerit scientiam oium. Aut em̄ habuit talē scientiam per spēs acquisitas: aut per spēs cōnaturales: aut per spēs infusas. Non autem per species acquisitas. Huiusmodi enim cognitio ab experiētia cātur: vt dicit in prim. metaph. Ipse autē non tunc fuerat oia expert⁹. Siłr etiam nec per spēs cōnāles: quia erat eiusdem nature nobiscū: anima autē nostra est sicut tabula in qua nihil est scriptū: vt dicit in. 3. de anima. Si aūt per spēs infusas: ergo scia eius quam habebat de rebus: nō erat eiusdē rōnis cū sciētia nostra: quā a rebus acquirimus. ¶ P̄. In oibus indiuiduis eiusdē spēi est idē modus cōsequēdi perfectionē. Sꝫ alij hoies nō statim in sui principio hñt oim sciētiam: sꝫ eam per tēporis successionē acqrunt ꝸm suū modū. Ergo nec adā statim format⁹ habuit oiꝫ sciaꝫ. ¶ P̄. Stat⁹ pñtis vite hōi ꝯcedit: vt in eo pficiat aia ⁊ quātū ad cognitionē ⁊ ꝗtū ad meritū. Propter hoc em̄ aia corpi vr̄ esse vnita. Sꝫ hō in statu illo pfecisset quātū ad meritū. Ergo ēt pfecisset ꝗtū ad cognitionem rerū. Nō ergo habuit oim rerū sciam.

Sed cōtra Est: ꝙ ipse iposuit nōmina aialib⁹: vt dicit gen̄. 2. Noia aūt debēt naturꝫ rex ꝯgruere. Ergo adam sciuit nās oium aialium: et pari ratione habuit omnium aliorum scientiam.

Rñdeo Dōm: ꝙ nāli ordine pfectum pcedit impfectū: sicut ⁊ act⁹ potētiā[c]: qꝛ ea ꝗ sunt i potētia ñ reducūt ad actū nisi per aliqđ ens actu. Et qꝛ res primitus a deo istitute sunt nō solū vt in seipsis essent: sꝫ ēt vt essent aliorū pncipia. iō pducte sunt in statu pfecto: i quo possent eē pncipia aliorū. Hō aūt pōt esse pncipiū alteri⁹ nō solū p gñationē corporalē: sed ēt per instructionem ⁊ gubernationeꝫ. Et ideo sicut primus hō institutus ē in statu pfecto quantū ad corpus: vt statim posset gñare: ita ēt institut⁹ est in statu pfecto quātū ad aiam vt statim posset alios instruere ⁊ gubernare. Non potest aūt aliquis instruere nisi habeat sciam. Et iō primus hō sic institutus est a deo: vt haberet oium sciētiā: in ꝗbus hō natus est instrui. Et hec sunt oia illa ꝗ virtual'r existunt in primis pncipijs p se notis: ꝗcunꝙ. s. nāl'r hoies cognoscere pñt. Ad gubernationem aūt vite pprie ⁊ aliorū non solū reqritur cognitio eorū que nāliter sciri pñt: sed ēt cognitio eorū que nālem cognitionē excedunt: eo ꝙ vita hois ordinat ad quēdā finem supernaturalem: sicut nobis ad gubernationem vite nostre necessarium est cognoscere que fidei sunt. Unde ⁊ de his supnaturalib⁹ tantam cognitionem primus hō accepit. quanta erat necessaria ad gubernationē vite humane ꝸm statū illū. Alia ꝟo ꝗ nec naturali hois studio cognosci pñt: nec sūt necessaria ad gubernationē vite humane pmus hō nō cognouit: sicut sunt cogitatiōes hominū: futura contingentia: ⁊ quedā singularia: puta quot lapilli iaceant in flumine: ⁊ alia hmōi.

Ad primū Ergo dōm, ꝙ primus hō habuit sciam oium per spēs a deo infusas: nec tñ scia illa fuit alterius rōnis a scia nr̄a: sicut nec oculi quos cecato nato Christus dedit, fuerunt alteri⁹ rōnis ab oculis: quos nā pduxit. ¶ Ad ꝸm dicendū, ꝙ adā debebat aliquid habere perfectionis inquantū erat prim⁹ homo: quod ceteris hominibus non cōpetit: vt ex dictis patet[c]. ¶ Ad tertiū dōm, ꝙ adaꝫ in scia nālium scibilium: nō profecisset quantū ad numerum scitorū: sed ꝗtū ad modū sciendi: qꝛ que sciebat intellectualiter: sciuisset postmodum per experimentū. Quantū vero ad supernālia cognita pfecisset ēt ꝗtū ad numerū p nouas reuelationes: sicut ⁊ angeli pficiunt per nouas illuminationes. Nec tñ est sil'e de profectu meriti ⁊ scie: qꝛ vnus hō non est alteri pncipium merendi, sicut ⁊ sciēdi.

¶ Utꝝ hō i p^o statu decipi potuisset. ar. 4.

A D quartū Sic pcedit. Videtur ꝙ hō i pmo statu decipi potuisset. Dicit em̄ apl's. 1. ad Cor. 2. ꝙ mulier seducta in preuaricatiōe fuit. ¶ Preterea. Magister dicit. 21. di. 2. sen. ꝙ ideo mulier non horruit serpentē loquētē: qꝛ officiū loquendi eum accepisse a deo putauit. Sed hoc falsuꝫ erat. Ergo mulier decepta fuit ante pctm̄. ¶ P̄. Naturale est ꝙ quanto aliquid remotius vr̄: tanto minus vr̄. Sed natura oculi non est ꝯcta per pctm̄. Ergo hoc idē in statu innocētie ꝯtigisset. Fuisset ergo hō deceptus circa ꝗtitateꝫ reivise: sicut ⁊ mō. ¶ P̄. Aug. dicit. 12. super gen̄. ad lram, ꝙ in somno adheret aia similitudini tanꝗ ipsi rei. Sed hō in statu innocentie comedisset: ⁊ p ꝯñs dormiuisset ⁊ somniasset. Ergo decept⁹ fuisset adherendo silitudinibus tanꝗ rebus. ¶ P̄. Prim⁹ homo nesciuisset cogitatiōes hominū: ⁊ futura cōtingentia: vt dictū est[c]. Si igitur aliquis super his sibi falsum diceret deceptus fuisset.

Sed ꝯtra Est. ꝙ Aug. dicit, Approbare vera p falsis non est nā instituti hois: sed pena damnati.

Respondeo Dōꝫ, ꝙ quidā dixerunt: ꝙ in noie deceptionis duo pñt intelligi. s. qualiscunꝙ existimatio leuis qua aliquis adheret falso tanꝗ ꝟo sine assensu credulitatis: ⁊ iterū firma credulitas. Quantū ergo ad ea quorū sciētiam Adam habebat neutro istorum modo rum homo decipi poterat ante peccatū. Sꝫ quantum ad ea quorum scientiam nō habebat: decipi poterat large accepta deceptiōe pro existimatione qualicūꝙ sine assensu credulitatis. Qđ ideo est dictum: qꝛ existimare falsum in talibus nō est noxiū boni: ⁊ ex quo temere assensus nō adhibetur: nō est culpabile. Sed hec positio nō cōuenit integritati primi status. Qꝛ vt Aug. dicit. 14. de ci. dei, in illo statu erat deuitatio tranquilla peccati: qua manēte nullum malū omnino esse poterat. Manifestū est autē ꝙ sicut verū est bonū intellectus: ita falsum est malum eius: vt dicit in. 6. ethi. Uñ non poterat esse ꝙ innocentia manente intell's hominis alicui falso acquiesceret ꝗsi vero. Sicut em̄ in membris corporis primi hois erat quidē carentia pfectionis alicuius: puta claritatis: nō tñ aliqđ malū inesse poterat: ita in intell'u poterat esse carentia notitie alicuius: nulla tñ poterat ibi esse existimatio falsi. Quod etiā ex ipsa rectitudine pmi status apparet. Sed ꝗdiu aia maneret deo subdita: tandiu in hoie inferiora superiorib⁹ subderent: nec superiora p inferiora impedirent. Manifestū est aūt ex pmissis[c]: ꝙ intell's circa ppium obm semp ver⁹ est. Uñ ex seipso nunꝗ decipit: sed ois deceptio accidit in intellectu ex aliquo inferiori: puta fantasia vel aliquo hmōi. Uñ videm⁹ ꝙ qñ nāle iudicatoriū nō est ligatū: nō decipimur per hmōi apparitiones: sꝫ solum qñ ligat: vt pꝫ in dormiētib⁹. Uñ manifestuꝫ est ꝙ rectitudo primi status non cōpatiebatur aliquā deceptionē circa intellectum.

Ad primū Ergo dicēdū, ꝙ illa seductio mulieris: etsi nō precesserit peccatū operis: subsecuta tamen est peccatū interne elatiōis. Dicit em̄ Aug. 2. super Gen̄. ad literam: ꝙ mulier verbum serpētis non crederet: nisi iam inesset menti eius amor proprie potestatis: ⁊ quedā de se superba psumptio. ¶ Ad ꝸm dicendum, qđ mulier putauit serpentē hoc accepisse loquēdi officiū: nō p nām: sed aliqua supernāli operatione. Quāuis nō sit necessariū autoritatē magri sen. sequi i hac pte. ¶ Ad tertiū dōꝫ, ꝙ si aliqđ representatū fuisset sensui vl' fantasie pmi hois aliter ꝗ sit in rerū nā: nō tñ deciperet: qꝛ p rōnē veritatē dijudicaret. ¶ Ad quartū dicēdū, ꝙ id qđ accidit in somno nō imputat homini: qꝛ non hꝫ vsum rōnis qui est proprius hois actus. ¶ Ad quintū dōꝫ, ꝙ alicui dicenti falsum de cōtingentib⁹ futuris vel cogitationib⁹ cordiū: hō in statu innocentie nō credidisset ita esse: sed credidisset ꝙ hoc esset possibile. Et hoc noꝫ esset existimare falsum. Uel potest dici ꝙ diuinit⁹ ei subuentū fuisset ne deciperetur in his quorum sciētiā nō hēbat. Nec est instātia quaꝫ quidam afferunt ꝙ in tentatione non fuit ei subuentū ne deciperet: lꝫ tunc maxime indigeret. Quia iam precesserat peccatuꝫ in animo: ⁊ ad diuinum auxilium recursum non habuit.

¶ De his que pertinent ad voluntatē primi hois. s. gratia ⁊ iustitia. Qō. 95.

D Einde Cōsiderādū est de his ꝗ pertinent ad volūtatē pmi hois. ¶ Et circa hoc cōsideranda sunt duo. Primo ꝗdē de gr̄a et iustitia pmi hois. Scđo de vsu iustitie quantū ad dñiū super alia. ¶ Circa pmum querunt quatuor. Primo vtrum hō creatus fuerit in gratia. Secūdo vtrū in statu innocentie habuerit aie passiones. Tertio vtruꝫ hūit virtutes oēs. Quarto vtrū opa ei⁹ fuissent eq̄ efficacia ad merēdū: sicut mō sunt.

¶ Utrū pm⁹ hō fuerit creat⁹ in gr̄a. Ar. 1.

A D primū Sic pcedit. Uꝛ qđ prim⁹ hō nō fuerit creat⁹ i gratia. Apl's em̄. 1. Cor. 15. distinguens Adā a Christo dicit, Factus est prim⁹ Adā in aiam viuentē: nouissimus aūt in spūm viuificātē. Sed viuificatio spiritus est p gr̄am. Ergo hoc ē ppriū Christi ꝙ fuerit factus in gr̄a. ¶ P̄. Augu. dicit in lib. de qōnibus veteris ⁊ noui testi: ꝙ adā non habuit spm̄ sctm̄. Sed ꝗcūꝙ hꝫ gratiaꝫ habet spm̄sctm̄. Ergo Adā nō fuit creatus in gratia. ¶ P̄. Aug. dicit in li. de correptione ⁊ gr̄a, ꝙ de⁹ sic ordinauit angelorū ⁊ hominū vitā: vt prius in eis ōnderet ꝗd posset eorū liberū arbi. deinde quid posset sue gr̄e beneficiuꝫ iustitieꝙ iudicium. Primo ergo cōdidit hoiem ⁊ angelū in sola nāli arbitrij libertate: ⁊ ⁊ postmodū ei gratiam contulit. ¶ P̄. Magister dicit in. 23. di. li. 2. sen. ꝙ homini in creatione datum est auxilium: per qđ stare poterat: sed non poterat proficere. Quicunꝙ aūt habet gratiam pōt pficere p meritum. Ergo primus homo non fuit creatus in gratia. ¶ Preterea. Ad hoc ꝙ aliqs accipiat gratiam requiritur cōsensus ex parte recipientis: cum per hoc perficiatur matrimoniū qđdā spirituale inter deū ⁊ aiam. Sed cōsensus in gratiā esse nō pōt nisi pri⁹ existentis. Ergo homo nō accepit gratiam in primo instanti sue creationis. ¶ Preterea Natura plus distat a gratia ꝗ gratia a gloria que nihil est aliud ꝗ gratia cōsummata. Sꝫ in homine gratia precessit gloriā. Ergo multo magis natura precessit gratiam.

Sed contra. Homo ⁊ angelus equaliter ordinantur ad gratiam. Sed angelus est creatus in gratia. Dicit enim Augusti. 12. de ciui. dei: ꝙ deus simul erat in eis condens naturam et largiens gratiam[c]. Ergo et homo creatus fuit in gratia.

Rñdeo Dicenduꝫ, ꝙ quidam dicūt: quod primus homo nō fuit creatus in gratia: sed tamen postmodum gratia fuit sibi collata anteꝗ peccasset. Plurime autem sanctorum autoritates attestantur hominem in statu innocentie gratiam habuisse. Sed ꝙ fuerit conditus in gratia: vt alij dicūt: videtur reqrere ipsa rectitudo primi status in qua deus hoiem fecit: ꝸm illud Eccl. 7. Deus fecit hominē rectū. Erat em̄ rectitudo ꝸm hoc ꝙ ratio subdebatur deo: rationi vero inferiores vires, ⁊ aie corpus. Prima aūt subiectio erat cā ⁊ scđe ⁊ tertie. Quādiu. n. ratio manebat deo subiecta inferiora ei subdebātur: vt Augu. dicit. Manifestum est autem ꝙ illa subiectio corporis ad animam ⁊ inferioꝝ viriū ad rationē non rat nālis, Alioqn post pctm̄ mansisset: cū ēt in demonibus data nālia post pctūꝫ pmāserint: vt Dio. dicit. 4. ca. de di. no. Unde manifestū est ꝙ ⁊ illa prima subiectio: ꝗ rō deo subdebat: nō erat solū ꝸm nām: sed ꝸm supernaturale donū gratie. Non enim pōt esse ꝙ effectus sit potior ꝗ cā. Unde Aug. dicit. 13. đ ciui. dei: ꝙ posteaꝗ precepti facta transgressio est: confestim gratia deserente diuina de corporum suorum nuditate confusi sunt. Senserunt enim motum inobediētis carnis sue tanꝗ reciprocam penam inobedientie sue. Ex quo datur intelligi si deserēte gratia so-

¶ Super articulum tertium.

T Itulus clarus. ¶ In corpore est vna ꝯclusio rñsiua trimēbris: prim⁹ hō habuit sciam oium nāl'r scibiliū: supnāliū ꝟo quātū op⁹ erat ad vite regimē: neutra ꝟo nesciebat. Probat hec ꝯclo tali ordine. pmo. n. pbat quo ad oēs ptes cōe medium qđ est radix oim mēbrorū. deinde sigillatim ex illo medio singula mēbra deducunt. Est āt pcessus iste: pfecta nāl'r sunt priora impfectis: ꝙ res oēs institute sunt a deo in
474 statu pfecto: ꝙ hō in-
2. di. 23. stitut⁹ est in statu in
q. 1. ā. 2 quo posset statim eē
cor. aliorū pncipiū p in-
Et ꝟi. q. structionē ⁊ guber-
18. ar. 2. nationē. Tunc vltra
⁊. 4. erat pncipiū p instructionez: ergo hēbat oium instruibilium sciam: ergo oim que virtual'r cōtinent in primis principijs: ꝙ oium nāl'r scibiliū. Et siłr erat pncipiuz per gubernationē ꝙ hēbat cognitionē supernālis finis: ergo ⁊ mediorū: reliqꝝ quoꝙ supnāliū tantā ꝗta opus fuerat notitiā hēbat. Rursus hō institutus ē in statu pfecto: in ꝗ ⁊c. ꝙ eorū que neutra sunt cognitionē nō habuit. ¶ Añs declaratur: ⁊ pbat. Declarat ꝙ de prioritate ꝗ actus ē prior potētia ē sermo: pbat: qꝛ ea ꝗ sūt in potētia nō reducūtur ad actū ⁊c. Pria ꝯña pbat: qꝛ res institute sunt a deo nō solū vt eēnt: sꝫ vt aliorū pn^a eēnt. hoc em̄ est esse i statu priori et perfecto. Scđa vero ꝯña pbat. Et ꝯfirma-
426 tur: qꝛ hō pōt eē aliorū principiū oib⁹ his modis. Cōfirmatur ꝟo: qꝛ sic hō qꝛ pōt eē pn^m p gñōnē: fact⁹ ē pfect⁹ ꝸm corp⁹: vt statim posset gñare: pari rōne/ qꝛ pōt eē rōe aie pn^m p instructionē ⁊ gubernationē/ fctūs est pfectus ꝸm animā: vt statim posset instruere ⁊ gubernare. Alie vero singulares consequentie declarantur. Prima quidē qꝛ instructio sine sciētia fieri nequit. Secunda ꝟo/ qꝛ in vniuersis his hō natus est naturaliter istrui. Tertia est p se nota. Prima quoꝙ ꝯsequētia ad aliam partem pbatur: quia homo ordinatur ad finem supernaturalem. secunda sequit ex hac manifeste. Et confirmatur ex statu presenti: quo ea que sūt fidei nosse oportet. Ad tertium deniꝙ membrum consequentie probatio supponitur ex apposito. Quia scilicet sicut deus non deficit in necessarijs: ita non abundat superfluis in institutione rerum: sed notitia talium neutralium erat superflua: vt patet de notitia cogitationum: et futurorum: et occultorum indiuiduorum ⁊c. ergo. hec enim eo quia necessaria nec parti speculatiue nec parti practice erant vt patet ex dictis: superflua esse pro statu illo relinquuntur.

¶ In rñsione ad primū notato: ꝙ non ois scientia infusa distinguitur spē ab acquisita: sicut nec est eiusdē speciei cū acquisita: sed acquisitio ⁊ infusio cōcurrunt qñꝙ per accñs: ⁊ hoc est quādo illamet forma pōt vtroꝙ mō haberi ⁊ tunc sunt eiusdē speciei. Talis aūt erat scientia Ade ⁊ nostra: sicut ⁊ oculi ceci nati ⁊ nr̄i. Qñꝙ vero cōcurrūt: vt per se proprie vie ad tales terminos: ⁊ tunc semp sunt diuersarū spērū. Talis est aūt sciētia aie separate ⁊ aie coniuncte: qꝛ illa p infusionē tantū hri pōt. Spectādū aūt ē magis cū de diuersitate sciētie agit ad obꝫ: ⁊ si obm est eiusdem rōnis: ipsa quoꝙ sciētia ē eiusdē rationis. Sciētie aūt Ade ⁊ nostre oino ē idem obm formale: sicut si esset acqsita: scia aūt aie separare/ et aie Christi obm est vl'i⁹ ⁊ alti⁹: ⁊ ideo alteri⁹ sunt rōnis a nostra non ex sola infusiōe vt ignorantes garriunt: sed ex formali ratione obiecti ipsarum specierum.

¶ Super ar. 4.

T Itul⁹ clarus. ¶ In corpore duo. Primo opinio affirmatiua. Secundo negatiua simul probatur improbando oppositam. ¶ Quo ad pmū tria dicit hec opinio. Primo ꝙ deceptio sumitur dupl'r. s. pro leui existimatione simplici ei⁹ qđ non est vel pro existimatione et ascēsu credulitatis. Secundum est ꝙ pri- 475
mus hō neutromō 2. di. 23.
decipi potuit respe- q. 2. ar. 3
ctu scitorū. Tertiuꝫ Et ꝟi. q.
est ꝙ pmus hō respe 18. ar. 6.
ctu nō scitorū potuit pmo decipi. pbabil'r qꝛ hoc numerat noxium hoi nec culpabile: quia sine temerario assensu. ¶ Quo ad ꝸm ꝯclo ē rñsiua ꝗsito. Prim⁹ hō nullomō decipi potuit tam respectu scitorū ꝗ nescitorū. Probat dupl'r/ pmo ex integritate primi status. Scđo ex rectitudine eiusdē: ex integritate qdē sic: in illo statu nullū malū esse poterat: ergo
intellectui ei⁹ nō po- 474
terat inesse falsum. Añs pꝫ ex autoritate Aug. Cōseqntia pbatur pmo qꝛ flm ē malū intell's: qđ pbatur ex. 6. ethi. qꝛ verū est ei⁹ bonū. Deide ꝯfirmat ex pportiōe a bono ⁊ malo i mēbris corporeis: sic quemadmodū: tūc negōe alicuius boni circa mēbra puta claritatis: nō stabat inhesio alicuius mali: ita in intell'u ponēda ē negō sciētia aliquorū: nō tñ deceptio aliqua. Et nota bene hanc confirmationē: qm̄ de directo confutat motiuum opinionis opposite q̄e nescia quorūdā concedebat deceptionē aliqualē circa illa. Et per hec satisfactū etiā est rōni eius: qꝛ iam ostensum est: ꝙ omne falsum est malū intell's: ⁊ ꝯñr noxiū illi. ¶ Ex rectitudine vero arḡ sic. Quādiu aia erat subdita deo: inferiora hois erāt subdita superioribus absꝙ omni turbatione: ergo inferiora intellectu erāt illi subdita: ergo non poterat decipi. Añs pꝫ cū pma ꝯña. secūda vero probat: qꝛ intellectus non decipit nisi ex aliquo inferiori. Qđ probatur dupliciter. Primo a priori qꝛ semp est verus circa proprium obiectū: ergo ex se semper est verus: ergo si decipit est ab alio non superiori: ergo inferiori. Scđo a signo qꝛ videmus ꝙ in apparitionibus seu fantasijs: qñ nāle iudicatorium est solutum nō decipimur. Cum vero ligatur somno aut infirmitate ⁊c. tunc fallimur.

419 ¶ Circa hāc rōnem occurrit dubiū: qm̄ nō vr̄ verꝝ ꝙ intell's semp dcipiat ex aliquo iferiori. Qm̄ intellectus cōponēdo ⁊ diuidēdo ⁊ discurrēdo versat p se circa verꝝ ⁊ falsuꝫ: nec in his actib⁹ ē semper ver⁹: vt ex supi⁹ dictis pꝫ. Igitur ex se qñꝙ est falsus: et non ex fantasia aut aliquo huiusmodi. ¶ Ad hoc breuiter dicit: ꝙ noie intell's hic nō intelligo potentiā intellectiuaꝫ absolute: sed ipsam vt hꝫ intelligēdi officiū. Est em̄ hoc supremū in ipsa potētia itellectiua: vt pꝫ ex audictis. Intell's aūt vt sic: hꝫ p obō incōplexū vt sic: circa qđ semp est ver⁹. Et qm̄ in ordine ad ppriū obiectū semper est ver⁹: ꝯñs est ꝙ ex se sit semp ver⁹: rō nāꝙ propria in ordine ad ppriū obm consistit: ipso autem existente vero ex se: cum ad ipm spectet omne iudiciū: qm̄ et pnm ois ꝯpositiōis: ⁊ finꝫ ois resolutiōis et qđ quid est: opꝫ si falsum interuenit aliunde accidere. Qē aliud aūt siue cōponendi ⁊ diuidēdi officiū: siue discursus siue fantasia ⁊c. inferius est: ois igit deceptio ex aliquo inferiori est. Uñ notanter in l'ra dr: ex aliq inferiori: puta fantasia vel aliquo hmōi: non curādo ꝗquid illud esset. Qđ auteꝫ sic accipiat intell's in proposito: ex eo pꝫ ꝙ dr ꝙ circa propriū obiectū semper est verus: hoc em̄ vt clare liquet: đ intell'u quātum ad intelligendi offm̄: vt distinguit ꝯ offm̄ cōponendi ⁊ discurrēdi: interptat. Posset quoꝙ expeditius dici ꝙ noie fātasie intellexit ipsaꝫ cū cōcomitātibus: et qꝛ itelligere cōponēdo ⁊ discurrendo est vnū de ꝯcomitātib⁹ eā: vt pꝫ ex eo ꝙ aia separata intelligit p modū subaꝝ separatarū. Ideo omnis deceptio dicta est puenire ex fantasia ⁊c.

476 22[e]. q. 5 ar. 1. cō. Et. 2. q. 20. q. 2. ar. 3. cō. Et. d. 29 q. 1. ar. 2 Et ql. 1. ar. 8. cō.

¶ Super qōne. 95. Artilum primum.

T Itul⁹ clarus: l gratia gratū faciente. ¶ In corpore duo. Primo recitatur quedam opinio. Secundo examinatur ⁊ respondetur simul quesito. ¶ Quo ad primum duo referūtur ex opinione. Primum est: ꝙ primus homo nō est creatus in gratia. Scđm est: ꝙ primus homo habuit gr̄am anteꝗ peccaret: hec de primo. ¶ Quo ad scđm examinantur singula. ¶ Et primo ꝸm approbat: quia multi sancti hoc sonant: deinde pmum reprobat ex rōne rectitudinis pmi stat⁹: ⁊ sic directe rñdetur ꝗsito affirmatiue. s. ꝙ pm⁹ hō fuit creat⁹ in gratia. Probat sic: primus hō fuit fact⁹ in statu recto in quo scꝫ rō deo inferiores
vires rōni ⁊ aie cor- 313 arg. ꝯ
pus subdebat: ⁊ prima subiectio erat rō 2[e]: ⁊ 2[a] 3[e]: ergo fuit factus in subiectiōe inferiorū supnāli: ergo in subiectione rōnis supernāli: qđ est esse factuꝫ in gratia. Añs quo ad primaꝫ partē pbatur autoritate eccle. 7. ꝗ ad secūdam autoritate Aug. Prima ꝯña pbat: qꝛ subiectio illa ꝗ fuisset naturalis re mansisset post pctm̄: qꝛ nō abstulit naturā. Et cōfirmatur ex demonū naturalib⁹. Secūda vero consequētia pbatur: ratione: qꝛ effect⁹ nō pōt eē potior cā. Et cōfirmat tota rō auc̄itate Aug. dicētꝫ i obediētiā iferioꝝ eē effectū ꝺ ꝸtiōis dine gr̄e. Si ei negatio ē cā negōnꝫ affir[e] erit cā affirma[uis]. Et sic gratia subdēs ꝺo rōnē: erat rō ꝗre inferiora superiorib⁹ erāt subdita super qđ tota rō stat. ¶ Circa hunc locuꝫ Aduerte ꝙ Scot⁹ in

Universidad de Deusto Biblioteca

Universidad de Deusto Biblioteca

477 ρi.q.26 ar.8.cō. su.⁊ ad 6m.

2° dist.29.q.1. quãuis teneat nobiscuz ꝙ ad subiectionē talē exigebat aliqđ donū supnãle: discordat tñ in hoc: ꝙ illđ donū supernãle nō vult esse grãz gratū facientē seu charitatem: vt ptz in rñsiōe ad 4m. Nec vllã ad h rōnē adducit: nisi qr nō opz donū illud esse p̄nm meriti. Posset tñ pro eo adduci: qr iustitia originalis stare pōt cum pcō mortali: grã aūt gratū faciēs nequaq̄. Assumptuz pbat ex eo ꝙ eua post peccatū mortale adhuc erat i illo statu: vt pz ex eo ꝙ nō erubescebat: cum tñ esset nuda. Ad hoc breuiter dr ꝙ nō ē doctrina s. t. ꝙ iust^a orignal'r sit idē qđ grã. sz ꝙ grã gratū faciēs de q̄ ē p̄mo sit velut radix iustitie originalis: p q̄nto subdit sup̄muz hominis deo: vt ptz h ⁊ inferius. q. 100. arti. 1. ad. 2m. Et propterea fcti i iustitia originali: cōcluduntur etiã facti in grã: quasi iustitia originalis fuerit q̄si grã quedã gratis data fundata super gratia gratum faciēte. Quomodo autē stetit cū peccato mortali: cōis est difficultas: qr talis grã cōcessa fuerat vsq ad peccatū exclusiue: siue fuerit cuz gratia gratum faciēte: siue non. Et dōm mihi videt ꝙ per p̄mū peccatū in mente Eue in ope perdita grã/ pdita quoq iustitia est originalis nō simpliciter. i. totalr: sed q ad aliqd. Simplr vero adimēda reseruabat pctō ade ƀm ordinē diuine puidētie/ ca rōne vt donum nãe a pncipio nature p° auferret de quo p̄nm nature inuestiuerat. Nec obstat: qr potuisset adam post eue pctm ñ peccare. qm p̄scia casus in rōne ordinis fuit. Et hoc ꝯsonat pportioni dicte. submota enim radice pñt aliquã diu rami viuere.

¶Super arti. 2.

Titul^9 clar^9. ¶In corpore duo. Primo rñdet q̄sito de ipsis passionibus. Scđo de modo eaꝝ. ¶Quo ad primum vnica distinctio cum subdistinctione ⁊ ꝯclusio-

luta est obediētia carnis ad aiam: ꝙ p grãz in anima existentem inferiora ei subdebant.

Ad primū Ergo dōm, ꝙ Apl's illa verba inducit ad ostēdendum esse corpus spūale sicut corpus aiale: qr vita spūalia corpis incepit in Christo: qui est primogenitus ex mortuis: sicut vita corporis aialis incepit in Adã. Nō ergo in verbis Aplī hr ꝙ Adã non fuit spūalis ƀm aiam: sed ꝙ nō fuit spūalis ƀm corp^9. ¶Ad ƀm dōm, ꝙ sicut Aug. dicit in eodē li. nō negatur quin aliquo mō fuerit in adã spūssctūs sicut ⁊ in aliis iustis: sed ꝙ nō sic fuerit in eo sicut nūc est in fidelib^9 q̄ admittunt ad perceptionē hr̄ditatis eterne statim post mortē. ¶Ad tertiū dōm, ꝙ ex illa autoritate Aug. nō hr ꝙ angelus vel hō prius fuerit creat^9 in nãli libertate arbitrii q̄ habuisset grãm: sed ꝙ oñdit qđ in eis posset liberū arbit. añ cōfirmationē ⁊ qđ postmodū consecuti sunt per auxilium grē cōfirmātis. ¶Ad quartū dōm, ꝙ magr loquit ƀm opinionē illorū qui posuerūt hoiem nō esse creatū in grã: sed in nãlib^9 tm̄. Uel pōt dici ꝙ etsi hō fuerit creatus in grã: non tñ habuit ꝙ ex creatione nãe posset pficere p meritū: sed ex supadditiōe grē. ¶Ad quintū dōm, ꝙ cū motus volūtatis nō sit cōtinuus: nihil phibet ēt in primo instāti sue creatiōis primū hoiem grē cōsensisse. ¶Ad sextum dōm, ꝙ gl'iam meremur per actum gratie: non autem gratiam per actum nature. Unde non est similis ratio.

¶Utrū i p° hoie fuerint aie passiōes. art. 2.

Ad secundū Sic proceditur. Uidetur ꝙ in p̄mo hoie nō fuerint aie passiones. Scđm enim passiones aie contingit ꝙ caro concupiscit aduersus spm̄. Sed hoc nō erat in statu innocen^c. Ergo in statu innocē^c non erant aie passiones. ¶℣. Aia ade erat nobilior q̄ corpus. Sed corpus ade fuit impassibile. Ergo nec in aia eius fuerūt passiōes. ¶℣. Per virtutem moralē cōprimunt aie passiones. Sz in adã fuit virt^9 moral pfecta. Ergo totalr passiones excludebant ab eo.

Sed ꝯtra Est, ꝙ dicit Aug. 14. de ci. dei: ꝙ erat i eis amor impturbatus in deū ⁊ q̄dã alie aie passiōes.

Rñdeo Dōm, ꝙ passiones aie sunt i appetitu sensuali: cui^9 obm est bonū ⁊ malū. Uñ oium passionū aie q̄dã ordinant ab bonū: vt amor ⁊ gaudiū: q̄dã ad malū: vt timor ⁊ dolor. Et qr i p̄mo statu nullum malū aderat: nec immunebat: nec aliqđ bonum aberat qđ cuperet bona volūtas p tēpore illo hñdū: vt pz p Aug. 14. de ci. dei: oēs ille passiones q̄ respiciūt malū in adam nō erāt: vt timor ⁊ dolor ⁊ hmōi: silr nec ille passiōes q̄ respiciūt bonū nō habitū ⁊ nunc hñdū: vt cupiditas estuās. Jlle vero passiones q̄ p̄ñt esse boni p̄ñtis: vt gaudiū ⁊ amor vel sunt futuri boni in suo tpe hñdi: vt desideriū ⁊ spes nō affligēs: fuerunt in statu innocentie. Alr tñ q̄ in nobis. Nam in nobis appetit^9 sensualis: in quo sunt passiones: nō totalr subest rōni. Uñ passiōes q̄nq sunt in nobis p̄uenietes iudiciū rōnis ⁊ impedientes: q̄nq vo ex iudicio rōnis ꝯñtes: put sensualis appetit^9 aliqualiter rōni obedit. Jn statu vo innocētie, inferior appetit^9 erat rōni totalr subiect^9. Uñ nō erant in eo passiones aie nisi ex rōnis iudicio cōsequētes.

Ad primū Ergo dōm, ꝙ caro cōcupiscit aduersus spm̄ p hoc ꝙ passiōes rōni repugnāt^c. Qđ in statu innocē^c nō erat. ¶Ad ƀm dōm, ꝙ corp^9 hūanū in statu innocē^c erat impassibile q̄ntū ad passiōes q̄ remouēt dispōnē nãlē: vt ifra dicet^c. Et silr aia fuit impassibilis q̄ntuz ad passiōes q̄ impediūt rōnē. ¶Ad tertiū dōz ꝙ pfecta virt^9 moralis ñ totalr tollit passiones: sed ordinat eas. Tēperati enī est cōcupiscere sicut opz: ⁊ q̄ opz: vt dicitur in. 3. ethi.

¶Utrū adã habuerit oēs virtutes. Arti. 3.

Ad tertiū Sic pcedi tur. Ur qđ Adam nō habuerit oēs virtutes. Quedã enī vtutes ordināntur ad refrenãdã immoderātiã passionū: sicut p tpantiã refrenat immoderata ꝯcupiscētia: ⁊ p fortitudinē immoderat^9 timor. Sz immoderātia passionū nō erat in statu inocētie. Ergo nec dicte vtutes. ¶℣. Quedã vtutes sunt circa passiōes respiciētes malū: vt mãsuetudo circa iras: ⁊ fortitudo circa timores. Sz tales passiōes nō erāt in statu innocē^c: vt dctm̄ ē^e. Ergo nec hmōi vtutes. ¶℣. Pnia est q̄dã vtus respiciens pctm̄ prius cōmissuz. Misericordia ēt est q̄dã virt^9 respiciēs miseriã. Sz in statu innocentie nō erat pctm̄: nec miseria. Ergo neq hmōi vtutes. ¶℣. Perseuerātia ē q̄dã virtus. Sz hãc Adã nō habuit vt sequēs pctm̄ oñdit. Ergo nō habuit oēs virtutes. ¶℣. Fides quedã virtus est. Sed hec in statu innocentie nō fuit. Jmportat enim enigmaticam cognitionem, que perfectioni primi status repugnare videtur.

Sed cōtra Est, ꝙ aug. dicit i quadã Homel. Priceps vitiorū vincit adã de luto terre ad imaginez dei factum: pudicitia armatū: tēperātia cōpositum, claritate splendidum.

Rñdeo Dōz, ꝙ hō in statu innocētie aliqualr hūit oēs vtutes. Et hoc ex dictis pz eē vex. Dctm̄ ē. n. supra^c: ꝙ talis erat rectitudo p̄mi stat^9 ꝙ rō erat deo sub ba: inferiores aūt vires rōi. Uirtutes aūt nihil aliđ sunt q̄ pfectiões q̄dã, quib^9 rō ordinat i deū ⁊ inferiores vires disponunt ƀm regulã rōis: vt magis patebit: cū de vtutib^9 agetur^c. Uñ rectitudo p̄mi stat^9 exigebat vt homo aliq̄liter oēs vtutes hēret. ¶Sz cōsiderandū est, ꝙ vtutū q̄dã sunt q̄ de sui rōe nullã imperfectiōem importāt: vt charitas ⁊ iustitia. Et hmōi virtutes fuerūt i statu innocentie simplr: ⁊ q̄ntū ad hitū: ⁊ q̄ntū ad actū. Quedã vo sunt q̄ de sui rōe impfectionē importāt vel ex pte actus vel ex pte mãe. Et si hmōi imperfectio ñ repugnat pfectiōi p̄mi stat^9: nihilomin^9 hmōi vtutes poterant esse in p̄mo statu: sicut fides: q̄ est eoꝝ q̄ nō vñr ⁊ spes: q̄ est eoꝝ q̄ nō hñr. Perfectio enī primi status nō se extēdebat ad hoc ꝙ videret deū p eẽtiã: ⁊ vt hr cū fruitione finalis btitudinis. Uñ fides ⁊ spes esse poterāt in p̄mo statu: ⁊ quantū ad habitū: ⁊ q̄ntū ad actū. Si vo impfectio q̄ est de rōne virtutis alicuius repugnat perfectioni primi status: poterat hmōi virtus ibi esse ƀm habitum: ⁊ non ƀm actū. vt pz de penitētia: q̄ est dolor de peccato cōmisso: et de misericordia: q̄ est dolor de miseria aliena. Perfectioni aūt primi status repugnat tã dolor q̄ culpa ⁊ miseria. Unde hmōi virtutes erāt in p̄mo hoie ƀm habitū: ⁊ nō ƀm actum. Erat enī prim^9 hō sic dispositus: vt si peccatū p̄cessisset doleret: ⁊ silr si miseriã in alio videret eam pro posse repelleret. Sicut phs dicit in. 4. ethi. ꝙ verecun-

nibus iuxta singula mēbra. Distictio ē: passionū aie alie circa bonuz/ alie circa malū earū que circa bonū: alie circa bonū habitū vl' suo tpe hñduz. Alie circa bonū nō habitū: ⁊ tūc tñ hñdū. Probatur distictio: quia passiōes oēs sunt in appetitu hñte p obiecto bonū ⁊ malū. Juxta primã distinctionē est ꝯclo negatiua: passiones circa malum nō erant in statu innocētie. Probat aucate Aug. qr tunc nullū aderat. Juxta scđaz due cōclones. Pria: passiones circa bonū non habituz/ vt tñ nunc hñdū nō erāt i illo statu. Probat eadez autoritate: qr nullū bonū aberat qđ cuperet bona volūtas. Scđa: passiones circa bonū hitū aut tēpore suo hñdū erāt ibi: relinquit p p se nota: qr he sunt nãles: ⁊ nullū malū ponunt. ¶Quo ad 2m ponitur talis distō: passionū duplex est modus: p modū puenietis ⁊ ipedietis: ⁊ per modū ꝯñtis ⁊ obedietis. Probat distō in nobis ex eo ꝙ appetit^9 sensitiu^9 nō ē totalr subdit^9 rōi: ⁊ q̄dammō rōni obedit in nobis. Et iuxta hãc distōnē ponit vna ꝯclo: passiones i illo statu ñ erāt vt p̄uenietes: sed vt obedietes. Probat: qr appetit^9 sensitiu^9 ibi totalr erat rōni subdit^9. Circa p̄mã ꝯclonem aduerte ꝙ Sco. in. 2. di. 29. q. 1. dicit: ꝙ forte nō opz illã cōclonē tenere: eo qr visus potuisset triste visibile: ⁊ audit^9 triste audibile offendere: ⁊ ꝯñr appetit^9 sensitiu^9 tristari de ob° dissono: sicut de ꝯsono delectabili gaudet. ad h breuiter dr: ꝙ occurrentib^9 improportionatis aut tristib^9 sensibilib^9: nō fuisset fixa acies sensus i ea ac p hoc nulla subsecuta fuisset tristitia. Fuisset enī a tristitiis ⁊ doloribus sicut a terroribus stat^9 ille pseruat^9: ita ꝙ sicut occurrētib^9 terribilib^9 nō fuissent territi: ita oblatis tristib^9 non doluissent per auersionem ⁊c.

41

478 2.di.19. ar.3.co. ⁊ ad p̄m Et in eq po.lit. ad 3m.

477

476

p̄a 2e.q. 63.ar.2

¶Super. Articu. 3.

Titul^9 clar^9 ¶In corpore vna conclusio

diã q̄ est de turpi facto, ꝯtingit studioso solū sub cōditione. Est enī sic dispositus, ꝙ verecūdaretur si turpe aliqđ cōmitteret.

Ad primū Ergo dōm, ꝙ accidit tēperantie et fortitudini ꝙ superabūdantiã passionū repellat: inq̄ntū inuenit passiones supabūdātes in subō. Sed p se ꝯuenit hmōi virtutibus passiones moderari. ¶Ad scđm dōm, qđ ille passiōes ad malū ordinate repugnāt pfectioni primi status: q̄ hñt respectū ad malū in ipso q̄ afficit passiōe: vt timor et dolor. Sz passiones q̄ respiciūt malū in altero nō repugnāt pfectioni primi status. Poterat enī hō in primo statu hr̄e odio malitiam demonū, sicut ⁊ diligere bonitatē dei. Uñ ⁊ virtutes q̄ circa tales passiones essent: possent esse in p̄mo statu: ⁊ q̄ntū ad habitū: et quãtū ad actū. Que vo sunt circa passiones respiciētes malū in eodē subō: si circa hmōi solas passiōes sunt nō poterãt eē in primo statu ƀm actū: sz solū ƀm habitū: sicut de pnia ⁊ misericordia dictū est^c. Sed sunt q̄dã vtutes q̄ nō sunt circa has passiones solū: sz etiã circa alias, sicut tēperātia: q̄ nō solū est circa tristitias: sed ēt circa delectationes, ⁊ fortitudo: q̄ nō solū est circa timorē: sz ēt circa audaciã ⁊ spem. Uñ poterat esse in prio statu actus tēperãtie ƀm ꝙ est moderatiua delectationū: ⁊ silr fortitudo ƀm ꝙ est moderatiua audacie siue spei, nō aūt ƀm ꝙ moderat tristitiã ⁊ timorē. ¶Ad tertiū pz solutio ex his que dicta sunt^c. ¶Ad quartū dōm, ꝙ pseuerātia dupl'r sumit. Uno mō: put est q̄dã virtus. Et sic significat quedã habitū quo q̄s eligit pseuerare in bono. Et sic Adã pseuerātiã habuit. Alio mō put est circūstātia vtutis. Et sic significat cōtinuationē quãdã virtutis absq interruptione. Et hoc mō Adã perseuerātiã nō habuit. ¶Ad quintū patet responsio per ea que dicta sunt^c.

¶Utrū opera primi hominis fuerint minus efficacia ad merendum q̄ opera nostra. Arti. 4.

479 2.di.19. ar.4.

Ad quartū Sic pcedit. Ur qđ opa primi hois fuerint minus efficacia ad merēdū: q̄ opera nrã. Grã enī ex dei misericordia dat: q̄ magis indigētib^9 subuenit magis. Sed nos indigem^9 magis grã q̄ prim^9 hō in statu innocētie. Ergo copiosius infundit nobis grã. Que cū sit radix meriti: opa nrã efficaciora ad merēdū reddunt. ¶℣. Ad meritū requirit pugna quedam ⁊ difficultas. Dicitur enī. 2. ad Timo. 2. Non coronabitur: nisi qui legitime certauerit. Et phs dicit in. 2. ethi. qđ virtus est circa difficile ⁊ bonū. Sed nūc est maior pugna ⁊ difficultas. Ergo ⁊ maior efficacia ad merendum. ¶℣. Magister dicit. 24. di. 2. lib. sen. ꝙ hō nō meruisset tentationi resistendo. Nunc aūt meretur qui tentationi resistit. Ergo efficaciora sunt opera nostra ad merendum: q̄ in primo statu.

Sed contra Est: quia ƀm hoc homo esset melioris conditionis post peccatum.

Rñdeo Dōm, qđ quãtitas meriti ex duob^9 pōt pēsari. Uno mō ex radice charitatis ⁊ grē. Et talis q̄ntitas meriti rñdet premio essentiali: qđ consistit in dei fruitione. Qui enī ex maiori charitate aliqđ facit: perfectius deo fruitur. Alio mō pensari pōt quãtitas meriti ex quãtitate operis. Que quidē est duplex. s. absoluta: ⁊ pportionalis. Uidua enī q̄ misit duo era minuta in gazophyl. minus opus fecit quãtitate absoluta: q̄ illi q̄ magna munera posuerūt. Sed quãtitate pportionali vidua plus fecit ƀm sniam dñi: qr magis eius facultatē superabat. Utraq tñ quãtitas meriti rñdet premio accidētali: qđ est gaudiū de bono creato. Sic igit dōm, ꝙ efficaciora fuissent hoīs opa ad merendū in statu innocētie q̄ post pctm̄: si attēdatur quãtitas meriti ex parte gratie: q̄ tunc copiosior fuisset nullo obstaculo in natura humana inuento. Silr etiã si cōsideretur absoluta quãtitas operis. Quia cum hō esset maioris virtutis: maiora opera fecisset. Sed si ꝯsideretur quãtitas pportionalis: maior inuenitur ratio meriti post peccatum ppter hois imbecillitatem. Magis enim excedit paruum opus potestatez eius qui cum difficultate operatur illud: q̄ opus magnum potestatem eius qui sine difficultate operatur.

Ad primū Ergo dōm, ꝙ hō post pctm̄ ad plura indiget grã q̄ ante pctm̄: sed nō magis: qr hō etiã ante pctm̄ indigebat grã ad vitã eternã cōsequendã, q̄ est principalis necessitas grē. Sed hō post pctm̄ sup hoc indiget grã etiã ad peccati remissionē: ⁊ ifirmitatis sustētationē. ¶Ad scđm dōm, ꝙ difficultas ⁊ pugna pertinent ad quãtitatē meriti ƀm quantitatē operis pportionalē: vt dictū est^c. Et est signum promptitudinis volūtatis: q̄ conatur ad id qđ est sibi difficile. Promptitudo aūt volūtatis causat ex magnitudine charitatis.

ꝯclusio rñsiua q̄sito hñs duas ptes: hō i statu inocētie habuit aliq̄liter oēs vtutes. Probat primo. ꝙ habuit oēs vtutes. scđo declarat ly aliq̄liter: ꝙ est declarare modū hñdi. Primū pbat ex rectitudine p̄mi stat^9 sic. rō hois erat subta deo: ⁊ rōni iferiores vires. g in eo erãt oēs vtutes. Añs pz: ꝯña pbat: qr vtutes nihil aliud sunt q̄ pfectiones subdētes supiora deo ⁊ iferiora rōni. Scđm declarat distinguēdo vtutes in duplicē ordinē. s. earū q̄ iperfectionē nullã cōtinent/ ⁊ he ƀm habitū ⁊ actū inerāt. Et q̄ imperfectionez iportant. Et he duplices sunt: qr quarūdã imperfectio illi statui nō repugnabat ⁊ he silr inerant ƀm habitū ⁊ actū/ vt fides ⁊ spes: quarūdã vo illi statui repugnabat: vt penitētia et mia. Et he ƀm habitū nō ƀm actū erāt: qr malum et ꝯñr dolor et culpa non fuissent. Oia clara sunt: et ex quarto ethi. de verecūdo habitualiter tantū confirmantur.

Pōt aūt ꝯtingere ꝙ aliq̄s ita prōpta volūtate faciat op^9 aliqđ facile: sicut ali^9 difficile: qr parat^9 eēt facere, ēt qđ sibi esset difficile. Difficultas tñ actualis inq̄ntū est penalis: hz ēt ꝙ sit satisfactoria p pctō. ¶Ad tertiū dōm, ꝙ resistere tētationi primo hoi nō fuisset meritoriuz: ƀm opinionē ponentium qđ gratiã nō haberet: sicut nec mō est meritorium nō habēti gratiã. Sed in hoc est differētia: qr in primo statu nihil erat interi^9 ipellēs ad malū: sicut mō est. Uñ magis tūc poterat hō resistere tētationi sine grã: q̄ mō.

¶De dominio qđ competebat homini in statu innocentie. Questio. 96.

Deinde Cōsiderādū est de dñio qđ competebat hoi in statu innocētie. ¶Et circa hoc querunt quatuor. Primo, vtruz hō in statu innocētie aialib^9 dñaret. Scđo, vtrū dñaretur oi creature. Tertio, vtrū in statu inocētie oēs hoies fuissent equales. Quarto, vtrū hoies hominibus dominarentur in illo statu.

¶Utrum adam in statu innocentie animalibus dominaretur. Arti. 1.

Ad primū Sic pcedi tur. Ur qđ Adã in statu innocētie aialib^9 nō dñabat. Dicit enī Augu. 9. sup Geñ. ad lraz: ꝙ ministerio ageloꝝ aialia sunt adducta ad Adã: vt eis noia imponeret. Non aūt fuisset ibi necessariū angeloꝝ ministeriū: si hō p seipm aialibus dñabat. Nō g in statu inocētie habuit dñiuz hō sup alia aialia. ¶℣. Ea q̄ ab inuicē discordãt nō recte sub vno dñio ꝯgregãtur. Sed multa aialia nãliter abinuicē discordãt: sicut ouis ⁊ lupus. Ergo oia aialia sub hois dñio non ꝯtinebant. ¶℣. Hiero. dicit, qđ hoi añ pctm̄ nō indigēti deus aialiū dñationē dedit. Presciebat enī hominē adminiculo aialiū adiuuandū fore post lapsum. Ergo ad min^9 vsus dñii super aialia nō cōpetebat hoi ante pctm̄. ¶℣. Propriū dñi esse videtur pcipere. Sed pceptū nō recte fert nisi ad habētem rōnē. ergo hō non habebat dñium sup animalia irrationalia.

Sed ꝯtra Est, ꝙ dr Geñ. 1. de homine, Presit piscibus maris: ⁊ volatilibus celi: ⁊ bestiis terre.

Rñdeo Dōm, qđ sicut supra dictuz est^c, inobediētia ad hoiem eoꝝ que ei debēt esse subiecta subsecuta est in penã ei^9: eo ꝙ ipe fuit inobediēs deo. Et ideo in statu innocētie añ inobediētiã p̄dictã nihil ei repugnabat qđ nãliter deberet ei esse subm. Oia aūt aialia sunt hoi nãliter subiecta. Qđ apparet ex trib^9. Prio ex ipso nãe pcessu. Sicut enī in gñatiōe rerū intelligit q̄dã ordo q̄ pcedit de impfecto ad pfectū: nã mã est ppt formã: et forma ipfectior ppter pfectiorē: ita ēt est in vsu rerū nãliū. Nã impfectiora cedūt in vsuz pfectoꝝ. Plãte enī vtunt terra ad sui nutrimētum: aialia vo plãtis: ⁊ hoies plãtis ⁊ aialib^9. Uñ nãlr hō dñat aialib^9. Et ppter hoc phs dicit in 1. politicoꝝ ꝙ venatio siluestrium aialiū est iusta ⁊ nãlis: qr p eã hō vendicat sibi qđ est

¶Super Arti. 4.

Titul^9 clar^9. ¶In corpore duo. Prio distinguit. Secundo iuxta singula distinctiōis mēbra rñdet. ¶Quo ad p̄mū quãtitas meriti ex dupli ci cã orit. s. gratia: et quãtitate operis. Et qr hec est duplex. s. absoluta et pportionalis sit triplex radix grã/ quãtitas operis absoluta: ⁊ quãtitas proportionalis: patent in litera oñia. ¶Quo ad scđm sunt tres cōclusiones. Prima est opa p̄mi hois erant efficaciora ex parte grē. Probat: qr maior grã. probat. qr nullo obstaculo impedita. Scđa ꝯclusio est: opera primi hois erant efficaciora ad meritū ex quãtitate opis absoluta. Probatur: qr maiora opera fecisset: pbatur. qr maioris vtutis erat. Tertia est opera primi hominis erãt minus efficacia ex quãtitatis pportionali operū. Probatur. qr opera hec parua magis excedūt potestatem nostram: q̄ illa magna ptãtē illius: pbat: qr nos cū difficultate hec: ille sine difficultate illa: et radix est: quia nos imbecilles: ille sanus et robustus.

408 2.d.44 q.1.ar.3. Et opus. 20. lib.3 ca.9.

¶Sup. q. 96. Art. 1.

Titul^9 clar^9. ¶In corpore vna cōclusio rñsiua quesito affirmatiue. Adã in statu innocētie dñabat aialib^9. pbat: oia aia

Universidad de Deusto Biblioteca

137 lia nālr subta sūt homini: ergo in statu innocentie illi obediebāt: qꝺ ē ītētū: ꝯña ꝓbat: qꝛ añ inobedientiā dei: nulla erat subditoꝝ iobedictia: qꝺ ꝓbat: qꝛ istoꝝ inobediētia est effect⁹ illi⁹ ꝑme iobediētie. Añs aūt ꝓbat triplr. ꝑmo ex ꝓcessu nāe: impfectiora subsunt pfectis qdditatiue ⁊ vsualr. Scꝺo ex ordine diuine ꝓuidētie: qꝛ inferiora per supiora gubernat. tertio ex proprietatibus vtriusqꝫ: qꝛ qꝺ est per ptē tale subest nālr ei qꝺ est vlr tale: aīalia sunt prudētia ẜm ptē. i. ad aliqd hō vlr: ergo.

¶Circa hec dicta occurrit dubitatiūcula: qm̄ hic dr: ꝙ dñium sup aīalia est naturale hoi: hic etiā dr: ꝙ ꝓditū est tale dñium ꝑ pctm̄: ꝯstat em̄ nālia nō esse ablata ꝑ peccatū: qn et hac rōne paulo superi⁹ ꝓbatū est ꝙ subiectio viriū inferioꝝ rationi non erat nālis: quia nō remāsit post pctm̄: par autem est hic ratio.

¶Ad hoc breuiter dr ꝙ distinguēdū est inter subiōnē ⁊ obediētiam: subiectio enim ⁊ aialiū hoi: ⁊ virium inferioꝝ rōni est naturalis: obediētia ꝟo vtroꝝūqꝫ ⁊ siliuz erat supnālis: grā em̄ pficiebat nām: ⁊ qꝺ nā subiecerat: grā obsequens reddebat. Sic igit vtrobiqꝫ obediētia pdita: qꝛ supnaturalis subiectio nālis remāsit cū pugna et ad vtrūqꝫ insinuādū in lrā dr: qꝺ id qꝺ naturaliter est subm̄ homini: tūc nō repugnabat: vbi expresse ambo explicata sunt.

481 Locis S. arti.1. notatis.

¶Super Arti.2.

Titul⁹ clarus ¶In corpore vna ꝯclusio trimēbris: hō nō dñabatur angelis: sꝫ aialibus imperādo: plātis ꝟo ⁊ inaiatis vtēdo absqꝫ impedimento. Probat. oīa sunt qdāmō in hoīe: ergo dñium hoīs respectu alioꝝ est iuxta dñiuz inuentū in ipso hoīe: ergo nō dñabatur angelis: sed aialib⁹ imperando: ⁊ reliquis absqꝫ impedimento vtēdo. Añs ꝓbatur: qꝛ in hoīe sunt quatuor quibus cum oibus cōicat rō sensus:

455 vegetatio et corpus. Prima cōsequētia est satis rōnabilis: qm̄

naturalr suū. Scꝺo apparet hoc ex ordine diuine ꝓuidētie: q̄ semꝑ inferiora ꝑ superiora gubernat. Vñ cū hō sit supra cetera aialia: vtpote ad imaginem dei fact⁹ ꝯueniēter ei⁹ gubernatiōi alia aialia subdunt. Tertio appet idē ex ꝓprietate hoīs ⁊ alioꝝ aialiū. In alijs em̄ aialib⁹ inuenit ẜm estimationem nālē qdā pticipatio prudētie ad aliqs ꝑticulares act⁹: in hoīe aūt vlis prudētia q̄ est rō oīum agibiliū. Omne aūt qꝺ est ꝑ pticipationē subdit ei qꝺ est ꝑ essentiā ⁊ vlr. Vñ pꝫ ꝙ nālis est subio alioꝝ aialium ad hoiem.

Ad primū Ergo dōm: ꝙ in subos multa pōt facere supior ptās q̄ nō pōt facere inferior. Angelus autē est naturalr supior hoīe. Vñ aliqs effect⁹ poterat fieri circa aialia ꝟtute angelica: q̄ non poterat fieri ptāte hūana. s. ꝙ statim oīa aialia ꝯgregarent. ¶Ad 2^m dōm, ꝙ qdā dñt ꝙ aialia q̄ nūc sunt ferocia ⁊ occidūt alia aialia: in statu illo fuissent mansueta non solum circa hominem, sed etiam circa alia animalia. Sed hoc est omnino irrationabile. Nō enim ꝑ pctm̄ hoīs natura aialium est mutata, vt qb⁹ nūc naturale est comedere alioꝝ aialiū carnes: tūc vixissent de herbis: sicut leones ⁊ falcões. Nec glo. Bede dicit Geñ. 1. ꝙ ligna ⁊ herbe date sunt oībus aialib⁹ ⁊ auib⁹ in cibū: sꝫ qbusdā. Fuisset ḡ naturalis discordia iter qdā aialia. Nec tñ ꝑꝑ hoc subtraherent dñio hoīs: sicut nec nūc ꝑꝑ hoc subtrahūt dñio dei: cui⁹ ꝓuidētia hic totū dispēsat. Et hui⁹ ꝓuidētie hō executor fuisset: vt et nūc appet i aialib⁹ domesticis. Ministrant em̄ falconib⁹ domesticis ꝑ hoīes galline in cibū. ¶Ad 3^m dōm, ꝙ hoīes in statu innocētie nō idigebāt aialib⁹ ad necessitatē corpalē, neqꝫ ad tegumētum: qꝛ nudi erāt ⁊ nō erubescebāt nullo instāte iordinate cōcupiscētie motu: neqꝫ ad cibū: qꝛ lignis padisi vescebant: neqꝫ ad vehiculū ꝑꝑ corpis robur. indigebāt tñ eis ad expimētalē cognitionē sumēdā de naturis coꝝ. Qꝺ significatum est ꝑ hoc ꝙ de⁹ ad eū aialia adduxit: vt eis noīa iponeret: q̄ eoꝝ naturas designat. ¶Ad 4^m dōm, ꝙ oīa aialia hñt quādā pticipationē prudētie ⁊ rōnis ẜm estimationē naturalē: ex qua ꝯtingit ꝙ grues sequuntur ducem: ⁊ apes obediūt regi. Et sic tunc oīa aialia per seipsa homini obediuissent: sicut nunc quedam domestica ei obediunt.

¶Utrum homo habuisset dominiū super omnes alias creaturas. Arti.2.

Ad scōm Sic ꝓcedit. Vr, ꝙ hō non habuisset dñiū sup oēs als creaturas. Angel⁹ em̄ nālr est maioris ptātis q̄ hō. Sed sicut dicit Aug. 3. de tri. mā corpalis nō obediuisset ad nutū et sctis angelis. Ergo multo min⁹ hoī in statu innocētie. ¶P̄. In plātis non sunt de virib⁹ aīe nisi nutritiua: ⁊ augmētatiua, ⁊ gñatiua. He aūt nō sunt nate obedire rōni vt in vno ⁊ eodē hoīe appet. Ergo: cuꝫ dñiū cōpetat hoī ẜm rōnē: vr ꝙ plātis hō in statu innocētie nō dñaretur. ¶P̄. Quicūqꝫ dñat alicui rei pōt illā rem mutare. Sed homo nō potuisset mutare cursum celestium corpoꝝ. Hoc em̄ solius dei est: vt Dio. dicit in eplā ad policar. Ergo nō dñabatur eis.

Sed ꝯ Est, ꝙ dr geñ. 1. de hoīe, Presit vniuerse creature.

Rñdeo Dōm, ꝙ in hoīe quodāmō sunt oīa. Et iō ẜm modū q dñat his q̄ in seipso sunt: ẜm hūc modū cōpetit ei dñari alijs. Est aūt in hoīe q̄tuor ꝯsiderare. s. rōnē: ẜm quā conuenit cū angelis: vires sensitiuas: ẜm q̄s ꝯuenit cū aialib⁹: vires nāles: ẜm q̄s ꝯuenit cū plātis: ⁊ ipm̄ corpus: ẜm qꝺ ꝯuenit cū reb⁹ iaiatis. Rō āt in hoīe hꝫ locū dñantis: ⁊ nō subi dñio. Vñ hō āgelis nō dñabat in p̄ statu. Et ꝙ dr oi creature: itelligit q̄ nō est ad imaginem dei. Viribus aūt sensitiuis: sicut irascibili ⁊ ꝯcupiscibili q̄ aliqlr obediūt rōni: dñat aia ipando. Vñ in statu innocētie aialib⁹ alijs ꝑ impium dñabat. Virib⁹ aūt naturalib⁹ ⁊ ipsi corpi hō dñabat: nō qdē impando. sꝫ vtēdo. Et sic et hō in statu innocētie dñabat plātis ⁊ rebus inaiatis: nō ꝑ impium vel imutationē: sed absqꝫ impedimēto vtendo eoꝝ auxilio. Et per hoc patet responsio ad obiecta.

¶Utrum homines in statu innocentie fuissent equales. Arti.3.

Ad tertiū Sic ꝓceditur. Vr, ꝙ hoies in statu inocētie oēs fuissent eq̄les. Dicit em̄ Grego. ꝙ vbi nō delīqmus oēs pares sumus. Sed in statu inocētie nō erat delictū. Ergo oēs erāt pares. ¶P̄. Silitudo ⁊ eq̄litas est rō mutue dilectionis: ẜm illud eccl. 13. Omne aial diligit sibi sile: sic ⁊ ois hō ꝓximū sibi. In illo aūt statu iter hoies abūdabat dilectio: q̄ est vinculū pacis. Ergo oēs fuissent pares in statu innocētie. ¶P̄. Cessante causa, cessat effectus. Sed causa ineq̄litatis inter hoies vr nūc esse ex pte qdē dei ꝙ quosdam ꝓ meritis premiat, quosdā ꝟo punit: ex pte ꝟo nature: qꝛ ꝑꝑ nature defectū qdā nascūt debiles ⁊ orbati: quidam aūt fortes ⁊ pfecti. Que in primo statu fuissent.

Sed ꝯtra Est, ꝙ dr Ro. 13. Que a deo sunt: ordinata sunt. Ordo aūt maxime vr in disparitate cōsistere. Dicit em̄ Augu. 19. de ciui. dei, Ordo est parium disparīūqꝫ rerum sua cuiqꝫ loca tribuēs dispositio. Ergo in primo statu: q̄ decentissimus fuisset: disparitas inueniretur.

Rñdeo Dōm, ꝙ necesse ē dicere aliquā disparitatē in pmo statu fuisse ad minus quātū ad sexum: qꝛ sine diuersitate sexus gñatio nō fuisset. Silr etiam q̄tum ad etatē. Sic em̄ quidā ex alijs nascebant, nec illi q̄ miscebant steriles erāt. Sed ⁊ ẜm aiam diuersitas fuisset: ⁊ q̄tū ad iustitiam: ⁊ q̄tū ad sciam. Nō em̄ ex necessitate hō opabat: sed per liberū arbi. ex quo rō hꝫ ꝙ hō possit magis ⁊ minus animū applicare ad aliqd faciēdū vel volēdū, vel cognoscendū. Unde quidā magis ꝓfecissent in iustitia ⁊ scientia q̄ alij. Ex parte etiā corpis poterat esse disparitas. Nō em̄ erat exēptū corpus humanū totalr a legibus nature: quin ex exteriorib⁹ āgētib⁹ aliqꝺ cōmodū aut auxiliū recipet magis ⁊ min⁹: cū etiā et cibis coꝝ vita sustētaretur. Et sic nihil ꝓhibet dicere qn ẜm diuersam dispōnē aeris et diuersuꝫ sitū stellaꝝ, aliq robustiores corpe gñarent q̄ alij: ⁊ maiores ⁊ pulchriores, et meli⁹ cōplexionati: ita tñ ꝙ in illis q̄ excederētur, nullus esset defectus siue peccatuꝫ: siue circa animam: siue circa corpus.

Ad primū Ergo dōm, ꝙ Grego. per verba sua intendit excludere disparitatem, que est ẜm differentiam iustitie ⁊ peccati. Ex qua ꝯtingit ꝙ aliqui penaliter sunt sub alijs coercēdi. ¶Ad scōm dōm, ꝙ equalitas est causa ꝙ dilectio mutua sit equalis. Sed tñ inter ineq̄les pōt

vnicuiqꝫ cōuenit preesse vel subesse ẜm cōformitatem ad gradum suum. Et nota ꝙ non solum de dominio: sed de modo dñij agit ꝯña: vt manifeste explicatur in sequēti ꝯña. Secūda ꝟo ꝯña, quo ad pmā ptē primo ꝓbatur: qꝛ rō in hoīe est sub ratione dñantis: ⁊ nulli in eo seruiētis. Deinde rñdet tacite obiectioni: qꝛ. s. gene. pmo dr de hoīe ꝙ presit oi creature. glosat non ad imaginem dei. 406 Quo ad scꝺam ptem probat. qꝛ rō preest viribus sensitiuis per imperiū. Quo ad tertiā ꝟo: qꝛ rō preest pti vegetatiue ⁊ corpori nō imperādo: nec immutādo vt pꝫ: sꝫ vtēdo absqꝫ resistentia: hꝫ em̄ dominiū despoticum.

482 S.q.92. ar.1.2m Et.1.ar. 4.col.

¶Super Articulum tertium.

Titul⁹ clar⁹. ¶In corpore duo primo respōdet quo ad necessariū. scꝺo quo ad possibile.

¶Quo ad prim̄ cōclusio est rñsiua q̄sito affirmatiua de necessario. Necesse ē aliquā disparitatē inter homines in statu innocētie fuisse. Et ꝓbat q ad duo. s. sexū ⁊ etatē. Sex⁹ qdē: qꝛ al gñatio nō fuisset. Etateꝫ ꝟo: qꝛ semper priores maiores filijs.

¶Quo ad 2m tria dicit. Prio ꝙ ineq̄litas fuisset q̄ ad aiaꝫ. Scꝺo quo ad corpus. Tertio ostendit: q̄lr ista ineq̄litas se habebat ad malū. Secundum animā inequalitas ponit potio: ⁊ q ad intellectum rōne sciētie: ⁊ quo ad volūtatē rōne iustitie: qꝛ liberū erat applicare se magis ⁊ minus ad sciēdū vel operādu3. Scꝺm corpus ꝟo ponitur ineq̄litas possibilis rōne melioris cōplexiōis, pulchrioris, robustioris ⁊c. qꝛ corpus humanū magis ⁊ minus participasset: vel tale celi influxum, vel tales nāe cās ⁊c. oīa clara sunt. Denium nulla ineq̄litas in his qui minus habebāt esse poterat: que haberet rationem mali, defect⁹ aūt peccati: siue spectantium ad animā: siue ad corpus: ⁊ per hoc omnis obiectio excluditur.

¶Super arti.4.

Titul⁹ clar⁹. ¶In corpore tria. Prio proponuntur conclusiones respōsiue. Secūdo probatur negatiua. Tertio affirmatiua.

483 12.q6. 164.ar. 1.cor.et id pmū. E.2.d. 44.q.1. ar.3. Et opus. 20.li.2. c.9.co. Et li.3. c.9.fi.⁊ c.11.fi.

¶Quo ad primum duo. distinctio bimēbris: et conclusiones iuxta singula membra. Distinctio est. Dominiū duplex: vt distinguitur contra seruitutem: ⁊ vt contra subiectionem qualitercunqꝫ. Prima conclusio. dominiuꝫ primo modo nō erat in statu innocētie. Secūda cōclusio: dominium secunduꝫ erat in illo statu.

¶Quo ad scꝺm ꝓbatur prima ꝯclusio negatiua. s. Dominiuꝫ primū importat ordinationeꝫ subditi ad bonuꝫ domini: ergo tristitiam subditi: ergo penam: ergo non fuisset tūc. Añs ꝓbat ex differētia inter seruum ⁊ liberū. primo met. qꝛ. s. liberum est propter se, seruus: ꝓpter aliud. i. dñꝫ. Prima ꝯña probat: quia tristabile est vnicuiqꝫ ꝓprium bonū ꝓpter alterū tantū oportere agere. ꝓbatur: qꝛ naturaliter amat ad oppositū. s. ꝓpter seipsum. Scꝺa consequentia est per se nota. ⁊ similiter tertia.

¶Quo ad tertiū probatur conclusio affirmatiua: ⁊ duo fiunt. Primo describit natura talis dñij et dr: ꝙ est ordinatiuū subditi ad ipsi⁹ subditi vel cōe bonum: qꝛ est ad liberos: qui sunt ꝓpter se. Scꝺo ꝓbat duplr. primo hō erat animal sociale: ergo opus erat vno dirigente: et intendente cōe bonū. Añs pꝫ. cōsequētia ꝓbatur dupliciter. primo: quia multa multa ꝑ se intendunt: et vnū vnū. scꝺo authoritate Aristo. Scꝺo. ꝓbatur cōclusio ex disparitate hoim: aliqui pstitissent sciētia ⁊ iustitia: ergo gubernassēt alios. ꝓbatur ꝯña authoritate Petri apostoli: ⁊ Augusti. ⁊c.

¶Sup. q.97. Art.1.

Titul⁹ clar⁹. ¶In corpore vna cōclusio rñsiua quesito. hō in statu innocentie

esse maior dilectio q̄ inter equales: lꝫ non equalr vtrinqꝫ rñdeat. Pr em̄ plus diligit filiū naturalr q̄ frater fratrē: lꝫ fili⁹ nō tantūdē diligat prēꝫ, sicut ab eo diligit. ¶Ad tertiū dōm, ꝙ cā disparitatis poterat eē ex parte dei: nō qdē vt puniret quosdā ⁊ quosdam pmiaret: sed vt quosdā plus, quosdā minus sublimaret: vt pulchritudo ordinis magis in hoibus reluceret. Et etiā ex parte nāe poterat disparitas causari ẜꝫ pdictū modum absqꝫ aliquo defectu nature.

¶Utrum homo in statu innocētie homini dominabatur. Arti.4.

Ad quartū Sic ꝓcedit. Vr ꝙ hō in statu innocētie hoi nō dñabat. Dicit em̄ Aug. 19. de ciui. dei: Hoiēꝫ rōnalē ad imaginē suā factū nō voluit de⁹ nisi irrōnabilibus dñari. Nō hoiem hoi: sed hoiem pecori. ¶P̄. Illud qꝺ est introductū in penam pcti: nō fuisset in statu innocētie. Sꝫ hoiem subesse hoi introductū est in penā pcti. Dictū est em̄ mulieri post pctm̄: sub ptāte viri eris: vt dr geñ. 3. Ergo in statu innocētie nō erat hō hoi subiectus. ¶P̄. Subiectio libertati opponit. Sed libertas est vnuꝫ de pcipuis bonis: qꝺ in statu innocētie nō defuisset: qn nihil aberat qꝺ bona volūtas cupere posset: vt Aug. dicit. 14. ꝺ ci. dei. Ergo hō homini in statu innocētie non dñabat.

Sed ꝯ. Cōditio hoim in statu innocētie nō erat dignior q̄ cōditio angeloꝝ. Sꝫ inter angelos quidā alijs dñantur. Vñ ⁊ vnus ordo dominationū vocatur. Ergo non est ꝯ dignitatē status innocentie qꝺ homo homini dominaretur.

Rñdeo Dōm, qꝺ dñium accipit dupliciter. Vno mō ẜm qꝺ opponit seruituti. Et sic dñs dr cui aliqs subditur: vt seruus. Alio mō accipit dñiuꝫ ẜm ꝙ cōiter refert ad subꝫ qualitercūqꝫ. Et sic etiā ille q̄ hꝫ officiū gubernādi ⁊ dirigendi liberos: dñs dici pōt. Primo ergo mō accepto dñio: in statu innocentie hō hoi non dñaret. Sed scꝺo mō accepto dñio: in statu innocētie hō hoi dñari potuisset. Cui⁹ rō est: qꝛ seruus in hoc differt a libero: ꝙ liber est cā sui. vt dr in p⁹ in. meta. seruus aūt ordinat ad aliū. Tūc ergo aliqs dñatur alicui vt seruo: qn̄ eū cui dñatur ad ꝓpriā vtilitatē sui. s. dñantis refert. Et qꝛ vnicuiqꝫ est appetibile ꝓpriū bonū: ⁊ ꝑ ꝯñs cōtristabile est vnicuiqꝫ ꝙ illud bonū qꝺ deberet esse suuꝫ cedat alteri tm̄: ideo tale dñium nō pōt esse sine pena suboꝝ. Propter qꝺ in statu innocētie nō fuisset tale dñium hoīs ad hoiem. Tūc ꝟo dñatur aliqs alteri vt libero: qn̄ dirigit ipm̄ ad ꝓpriū bonū ei⁹ q̄ dirigit, vl ad bonū cōe. Et tale dñium hoīs ad hoiem in statu innocētie fuisset ꝓpter duo. Primo, qꝛ hō naturalr ē animal sociale. Vñ hoies in statu innocētie socialr vixissent. Socialis aūt vita multoꝝ esse nō posset: nisi aliqs psideret qui ad bonū cōe intēderet. Multi em̄ ꝑ se intēdūt ad multa: vnus ꝟo ad vnū. Et ideo phs dicit in p̄n⁹ politice. Qñcūqꝫ multa ordinant ad vnū: semꝑ inuenit vnuꝫ vt principale ⁊ dirigēs. Scꝺo, qꝛ si vnus hō habuisset super aliū supereminētiā sciētie ⁊ iustitie: incōueniens fuisset nisi hoc exeq̄ret in vtilitatē alio: ẜm ꝙ dr. 1. pe. 4. Vnusquisqꝫ gratiā quā accepit in alterutrū illaꝫ administrātes. Vñ Aug. dicit. 19. de ci. dei, ꝙ iusti nō dominādi cupiditate imperant: sed officio cōsulēdi: hoc naturalis ordo p̄scribit: ita deus hoiem cōdidit. ¶Et ꝑ hoc patet rñsio ad omnia obiecta: que ꝓcedūt de primo modo dominij.

¶De his q̄ pertinēt ad statum primi hoīs quātū ad ꝯseruationē indiuidui. Qō. 97.

Deinde Cōsiderādū est de his q̄ pertinēt ad statuꝫ primi hoīs ẜm corp⁹. Et primo quātū ad ꝯseruationē indiuidui. Scꝺo, quātū ad ꝯseruationem speciei. ¶Circa primū querūtur quatuor. Primo, vtrū hō in statu innocētie esset immortalis. Scꝺo, vtrū eēt impassibilis. Tertio, vtrū indigeret cibis. Quarto, vtrum per lignum vite immortalitatem consequeretur.

¶Utrum homo in statu innocētie esset immortalis. Arti.1.

Ad primū Sic ꝓcedit. Vr qꝺ hō in statu innocētie nō erat immortalis. Mortale em̄ ponit in diffinitione hoīs. Sed remota diffinitione aufert diffinitū: ḡ si hō erat nō poterat esse immortalis. ¶P̄. Corruptibile ⁊ incorruptibile gñe differunt: vt dr in. 10. meta. Sed eoꝝ q̄ differūt gñe: nō est transmutatio inuicē. Si ḡ prim⁹ hō fuit incorruptibilis: nō posset hō in statu isto eē corruptibilis. ¶P̄. Si hō in statu innocentie fuit immortalis: aut hoc habuit ꝑ naturā aut ꝑ gratiā. Sꝫ nō ꝑ nām. Quia: cuꝫ nā eadē maneat ẜm speciē: nūc quoqꝫ eēt immortalis. Silr nec ꝑ gratiā. Qꝛ primus hō gratiā ꝑ pniam recuperauit: ẜm illꝺ Sap. x. Eduxit illū a delicto suo. Ergo immortalitatē recuperasset. Qꝺ pꝫ esse falsum. Nō ergo hō erat immortalis in statu innocētie. ¶P̄. Immortalitas ꝓmittitur homini in premium: ẜm illud Apoc. 21. Mors vltra non erit. Sed hō non fuit conditus in statu premij: sed vt premium mereretur. Ergo homo in statu innocentie non fuit immortalis.

Sed cōtra Est, qꝺ dicitur ad Ro. 5. qꝺ per pctm̄ intrauit mors in mundum. Ergo ante peccatum homo erat immortalis.

Rñdeo Dōm, qꝺ aliquid pōt dici incorruptibile triplr. Vno mō ex parte materie: eo. s. ꝙ vel nō hꝫ materiā: sicut angelus, vel hꝫ mām̄ q̄ nō est in po^a nisi ad vnā formam: sicut corp⁹ celeste. Et hoc dr ẜm naturā incorruptibile. Alio mō dr aliquid incorruptibile ex parte forme: qꝛ. s. rei corruptibili per naturā inheret aliqua dispō: ꝑ quā totalr a corruptione ꝓhibetur. Et hoc dr incorruptibile ẜm gloriā. Quia: vt dicit Aug. in eplā ad Dioscoꝝ: tā potenti nā deus fecit animā: vt ex eius beatitudine redūdet in corp⁹ plenitudo sanitatis ⁊ incorruptiōis vigor. Tertio mō dr aliqd incorruptibile ex parte cause efficiētis. Et hoc mō hō in statu innocētie fuisset incorruptibilis et immortalis. Quia: vt Augusti. dicit in lib. de questioni. no. et vete. testa. Deus enim hominem fecit qui quādiu non peccaret immortalitate vigeret: vt ipse sibi author esset aut ad vitam aut ad mortem. Non enim corpus eius erat indissolubile per aliquem immortalitatis vigorem in eo existentem: sed inerat anime vis quedam supernaturaliter diuinitus data: per quam poterat corpus ab omni corruptione preseruare: quandiu ipsa deo subiecta mansisset. Quod rationabiliter factum est. Quia enim anima rationalis excedit proportionem corporalis materie: vt supra dictum est: conueniens fuit: vt in principio ei virtus daretur, per quam corpus conseruare posset supra naturam corporalis materie.

Ad primum Ergo et secundum dicendum, ꝙ rationes ille procedunt de incorruptibili ⁊ immortali per naturam. ¶Ad tertium dicendum, quod vis

erat incorruptibilis: effectiue nō formalr. Hec conclusio primo declaratur. Scꝺo ꝓbat. Declarāt distinguēdo incorruptibile triplr: ex parte materie, ex parte forme, ex parte efficiētis primo mō nature. scꝺo glorie. tertio innocētie cōuenit: oīa clara sunt in litera. probat duplr. primo authoritate Aug. scꝺo suasoria adaptatione: qꝛ anima excedit materiam corporalem: vt materia concors anime fieri posset.

¶Circa conclusionē hāc aduerte: ꝙ Scotus in scꝺo. di. 19. q. prima: relata hac opinione impugnat eaꝫ nulla ratione duct⁹: sed qꝛ se nō videre fatetur: qꝺ qualitas in anima posita possit pseruare corpus passibile quin patiatur a cōtrario: cōstat aūt ꝙ passio magis fctā corrūpit. ergo ⁊c.

¶Ad hoc breuiter dicitur: ꝙ si Scot⁹ ocularia reuerentie ad beatū Augu. habuisset: vidisset vtiqꝫ qꝺ hō erat sibi author vite: q̄diu anima erat subdita deo. Cuꝫ enim hec credita ex facto pendeant: ⁊ supernaturali virtute egeant: de his nulla maior ratio authoritate diuina est: per se vel per sanctos suos.

484 2.di.19. q.2.ā.4 Et ma. q.5.art. 5.cor.

Universidad de Deusto Biblioteca

¶Super Arti.2.

Titulus clarus. ¶In corpe clarissime distinguit de passione: et iuxta vtrūq; membrum singulis cōclusionibus respōdet q̄sito. Distictio est passio dupliciter proprie et cōiter. illa remotiua a naturali dispositione: quia effectus
485 2.di.19. art.3. Et disti. 23.q.2. ar.3.cor. Et disti. 29.ar.3. cor.
actionis/que a cōtrario est hec perfectiua nature. Prima conclusio: passione communiter homo erat passibilis et anima et corpore: qr sentiebat etc. Secunda cōclusio passione proprie homo erat impassibilis et anima et corpe: quia virtute anime phibebat passionem sicut et mortē. Aduerte hic q Scotus vbi supra tenet oppositum/nulla tñ rōne nisi qr non videtur sibi q innocentia excluderet oē pati pprie dictū. Et posset p eo argui: qr omne agens in agendo repatitur: sed corpus hominis agebat in cibum: ergo repatiebatur ab eo. ergo nō excluditur ois passio pprie a statu innocentie. Ad hoc dicet inferius in sequenti articulo in responsione ad secūdum.

¶Super Art.3.

Titulus clarus. ¶In corpe duo. Prio ponitur differentia inter statum innocētie et resurrectiōis. Et in differentia pponitur cōclusio respōsiua q̄sito. Scdo pbat vtraq; pars differentie.

¶Quo ad primum differentia est inter vtrūq; statū: quia in statu innocentie erat vita animalis egēs alimento: in statu futuro erit vita spūalis non egens alimētis. prima em pars differentie est cōclusio respōsiua quesito affirmatiue.

486 2.di.19. ar.2.ad 2m et 3m. Et.4.c. cap.82. co.5. Et mal. q.5.art. 5.ad 8m et 9m. Et opus. 3.c.133.
¶Quo ad secūdum pbatur vtraq; pars sic. Anima humana est anima et spiritus. ergo vt anima congruebat primo statui. ergo fm id quod conuenit omni animato. ergo fm opera ptis vegetatiue alere/augere/generare etc. et rursus. ergo vt spiritus conuenit vltimo statui. ergo fm
485 id quod est pprium

illa preseruādi corpus a corruptiōe nō erat aie hūane nālis: sz p donū grē. Et q̄uis gratiā recuperauerit ad remissionē culpe, et meritū glie: nō tñ ad amisse imortalitatis effectū. Hoc em reseruabat xpo: p quē nāe defect9 in meli9 reparādus erat: vt ifra dicet. ¶Ad 4m dōm, q differt imortalitas glie, q̄ pmittit in premiū: ab immortalitate que fuit homini collata in statu innocentie.

¶Utrum homo in statu innocentie fuisset passibilis. Artic.2.

AD scdm Sic pceditur. Ur, q hō in statu innocētie fuisset passibilis. Sētire em ē pati qdā. Sz hō in statu inocētie fuisset sensibilis. Ergo fuisset passibilis. ¶P̄. Sōnus passio qdā est. Sz hō in statu innocētie dormiuisset: fm illud Geñ.2. Immisit deus soporē in Adā. ergo fuisset passibilis. ¶P̄. Ibidē subdit, q tulit vnā de costis ei9. Ergo fuisset passibilis ēt p abscissionē partis. ¶P̄. Corp9 hois molle fuit. Sz molle nālr passiuū est a duro. Ergo si corpori primi hominis obuiū fuisset aliqd corp9 durū ab eo pateret. Et sic primus homo fuit passibilis.

Sed cōtra Est, qr si fuisset passibilis fuisset corruptibilis. Quia passio magis facta abijcit a substantia.

Rñdeo Dōm, q passio dupl'r dr. Uno mō proprie. Et sic pati dr qd a sua naturali dispōne remouet. Passio em est effectus actionis. In reb9 autem naturalib9 ɔ̄ria agunt et patiunt adinuicē: quor vnū remouet alterū a sua naturali dispōne. Alio mō dr passio cōiter fm quācūq; mutationē, etiā si ptineat ad pfectionē nature, sicut intelligere vel sentire dr pati quodā. Hoc igit scdo mō hō in statu innocētie passibilis erat, et patiebat: et fm animā et fm corpus. Primo aūt mō dicta passione erat impassibilis: et fm aiam et fm corpus: sicut et immortalis. Poterat em passionē phibere, sicut et mortē: si absq; pctō pstitisset. ¶Et p hoc pz rñsio ad duo prima. Nā sentire et dormire nō remouēt hominē a naturali dispositione: sed ad bonum nature ordinantur. ¶Ad 3m dōm, q sicut supra dictum est[c], costa illa fuit in Adā inq̄tum erat principiū humani generis: sicut semen in homine inquātum est principiū p gñationē. Sicut igitur decisio seminis non est cū passione q̄ remoueat hoiem a naturali dispōne: ita etiam est dōm, de sepatione illi9 coste. ¶Ad 4m dōm, q corp9 hois in statu innocētie poterat preseruari, ne pateret lesionē ab aliquo duro partim quidē p ppriā rōnem p quam poterat nociua vitare: partim etiā p diuinā prouidentiā: que sic ipsum tuebatur vt nihil ei occurreret ex improuiso a quo lederetur.

¶Utrum homo in statu innocentie indigebat cibis. Artic.3.

AD tertiū Sic pceditur. Ur, q homo in statu innocētie nō indigebat cibis. Cibus em necessarius est homini ad restaurationē deperditi. Sed in corpore Ade nulla fiebat deperditio, quia incorruptibile erat. Ergo non erat ei cibus necessarius. ¶P̄. Cibus est necessarius ad nutriendum. Sed nutritio nō est sine passione. Cum ergo corpus hominis esset impassibile[c], non erat ei cibus necessarius: vt dicitur. ¶P̄. Cibus dicitur esse nobis necessarius ad vite conseruationem. Sed Adam aliter vitam poterat conseruare. Quia si nō peccaret: nō moreretur. Ergo cibus nō erat ei necessarius. ¶P̄. Ad sumptionem cibi sequitur emissio superfluitatum: que habent quandam turpitudinem non conuenientem dignitati primi status. Ergo videt q homo in primo statu cibis non vteretur.

Sed contra Est, q dicitur geñ. 2. De omni ligno quod est in paradiso comedetis.

Rñdeo Dōm, q homo in statu innocentie habuit vitam animalem cibis indigētem. Post resurrectionem vero habebit vitam spiritualem cibis non indigentem. ¶Ad cuius euidentiam considerandum est: q anima rationalis, et anima est et spiritus. Dicitur autem esse anima fm illud quod est sibi commune et alijs animalibus, qd est vitam corpori dare. Unde dicitur geñ.2. Factus est homo in animam viuentem. i. vitam corpori dantem. Sed spiritus dicitur fm illud quod est ppriū sibi: et non alijs animabus, qd. s. habeat virtutē intellectiuam immaterialem. In primo igit statu anima rationalis cōmunicabat corpi id qd competit ei inquantum est anima. Et ideo corpus illud dicebatur animale: inquātum. s. habebat vitam ab anima. Primū aūt principiū vite in istis inferioribus: vt dicit in lib. de aia: est anima vegetabilis: cuius opera sunt alimēto vti, et generare, et augeri. Et ideo hec opera homini in primo statu cōpetebāt. In vltimo vero statu post resurrectionē anima cōmunicabit quodāmodo corpori ea que sunt sibi ppria inquātum est spiritus, Immortalitatem quidem quātum ad omnes: impassibilitatem vero et gloriam et virtutem, quātum ad bonos: quorum corpora spūalia dicētur. Unde post resurrectionem homines cibis non indigebūt. Sed in statu innocentie eis indigebant.

Ad primū Ergo dōm, q sicut dicit Aug. in lib. de qōni. ve. et no. test. q̄uo immortale corp9 habebat qd cibo sustētabat: immortale em non eget esca neq; potu. Dictū est em supra[c]: qd immortalitas primi status erat fm vim quandam supnaturalem in aia residentem: non autem fm aliquam dispositionem corpori inherentem. Unde p actionem caloris aliquid de humido illius corporis poterat deperdi. Et ne totaliter cōsumeretur: necesse erat p assumptionē cibi homini subueniri. ¶Ad secundū dicendū, q in nutritione est quedā passio et alteratio. s. ex parte alimēti, qd cōuertit in substātiam eius quod alitur. Unde ex hoc nō potest concludi q corpus hominis fuerit passibile: sed q cibus assumptus erat passibilis. Quamuis etiam talis passio esset ad perfectionem nature. ¶Ad tertiū dicendū, q si homo sibi non subueniret de cibo: peccaret: sicut peccauit sumēdo vetitū cibum. Simul em sibi preceptū fuit: vt a ligno sciētie boni et mali abstineret: et vt de omni alio ligno paradisi vesceret. ¶Ad quartū dicendū, q quidā dicunt q homo in statu innocētie nō assumpsisset de cibo nisi quantū fuisset ei necessariū. Unde nō fuisset ibi supfluitatū emissio. Sz hoc irrōnale vr: qd in cibo assumpto nō esset aliq̄ feculētia: q̄ nō eēt apta vt ɔuerteret i hois nutrimētū. Unde oportebat supfluitates emitti. Tñ fuisset diuinit9 puisū: vt nulla ex hoc indecētia esset.

ei. ergo fm immortalitatem/impassibilitatem gloriā etc. igitur in pmo statu erat animalis cum alimētis: in vltimo spiritualis sine eis. Ans est per se notum. Prima consequentia probat authoritate geñ. primo factus est homo in animam viuētem: et fundatur sup ratione: quia primū primo respōdere debet. Secūda vero probatur: quia anima vt anima cōmunis est omni viuenti. Tertia vero probatur: qr primum in omni viuente apud nos est ps vegetatiua. Alie consequentie ex alia parte patent per locum ab opposito.

¶In responsione ad primum nota vltima verba. s. et ne totaliter ɔsumeretur. Ex hoc enim insinuatur: qd aliqua depditio humidi fiebat i illo statu: de qua vide in articulo sequenti.

¶In responsione ad secūdum nota duas responsiones. Primā qd corpus hominis nō patiebatur in nutritione. Secūdam/ q patiebatur: sed pfectiue. Prima saluatur quo ad repassionem qua omne agēs repatitur: et hoc propter virtutē anime. Secunda id passionis quod accidit corpori ex nutriri quicquid sit illud manifestat: quale sit: ex ipso qd dicit: quale esset pati: si nutriri cōsisteret in pati. Unde in materia sequētis articuli notāde sunt ambe: et sic solutum est dubium precedentis articuli. 484

¶Utrum hō in statu innocētie per lignū vite immortalitatē cōsequeret. Arti.4.

AD quartū Sic pcedit. Ur q lignū vite nō poterat eē cā immortalitatis. Nihil em pōt agere vltra suā spēm. Effect9 em nō excedit cām. Sz lignū vite erat corruptibile. Alioqn nō potuisset i nutrimētū assumi: qr alimētū ɔuertit in subam nutriti: vt dictū est[c]. Ergo lignū vite icorruptibilitatē seu immortalitatem ɔferre nō poterat. ¶P̄. Effect9 q̄ causant a virtutib9 plātarū, et aliarū nāliū rerū: sunt nāles. Si g lignū vite immortalitatē causasset: fuisset illa imortalitas nālis. ¶P̄. Hoc videt redire in fabulas antiquorū: qui dixerūt q dij q comedebāt de quodam cibo facti sunt immortales. Quos irridet phs in.3. meta.

Sed ɔtra Est, q dr geñ.3. Ne forte mittat manū suam: et sumat de ligno vite et comedat: et viuat in eternū. ¶P̄. Aug. in lib. de qō. ve. et no. te. dicit, Gustus arboris vite corruptionē corporis inhibebat. Deniq; et post pctm potuit insolubilis manere si permissum esset illi edere de arbore vite.

Rñdeo Dōm, qd lignū vite q̄dāmō immortalitatē causabat, nō aūt simpl'r. ¶Ad cui9 euidētiā ɔsiderādū est, q duo remedia ad ɔseruationē vite habebat hō in prio statu ɔ duos defect9. Primus em defectus est depditio humidi p actionem caloris nālis: q est aie instrm. Et ɔ hūc defectū subueniebat hoi p esum aliorū lignorū paradisi: sicut et nūc subuenit nobis p cibos qs sumim9. Scds aūt defect9 est: qr, vt phs dt.1. de gñatiōe, illd qd gñat ex aliq̄ extneo adiūctū ei qd pri9 erat humido pexistenti iminuit virtutē actiuā spēi, sicut aq̄ adiūcta vino. prio qdē ɔuertit in saporē vini: sz fm q magis et min9 addit diminuit vini fortitudinē. Et tādē vinū fit aquosum. Sic igit videm9 q in pn° Art9 actiua spēi est adeo fortis: q pōt ɔuertere de alimento nō solū qd sufficit ad restaurationē depditi: sz ēt qd sufficit ad augmētū. Postmodū vo qd aggenerat nō sufficit ad augmētū: sz solū ad restaurationē depditi. Tādē vo in statu senectutis: nec ad h sufficit. Unde seqt decrementū: et final'r dissolutio corpis[c]. Et ɔ hūc defectū subueniebat hoi p lignū vite. Habebat em virtutē fortificādi virtutē spēi ɔ debilitatē pueniētē ex admixtiōe extnei. Unde Aug. dt i 14. de ciui. dei, q cibus aderat hoi ne esuriret: pot9 ne sitiret: et lignū vite ne senect9 eū dissolueret. Et in lib. de qō. ve. et no. te. dt: qd vite arbor medicine mō corruptionē hoim phibebat. Nō tñ simpl'r imortalitatē causabat: qr neq; virt9 q̄ inerat aie ad ɔseruandū corp9 cābat ex ligno vite. Neq; ēt poterat immortalitatis dispōnē corpi pstare: vt nūq̄ dissolui posset. Qd ex h pz: qr virt9 cuiuscūq; corpis est finita. Unde nō poterat virtus ligni vite ad hoc se extēdere: vt daret corpori virtutē durādi tpe infinito: sed vsq; ad determinatū tps. Manifestū est em qd quāto aliq̄ virtus est maior: tāto imprimit durabiliorē effectū. Unde cū virtus ligni vite esset finita semel sumptū ɔseruabat a corruptione vsq; ad determinatū tps: quo finito, vel hō trāslat9 fuisset ad spūalē vitā: vel idiguisset iterū sumere de ligno vite. ¶Et p h pz rñsio ad oba. Nā prime rōnes ɔcludūt qd nō causabat incorruptibilitatē simpl'r. Alie vo ɔcludūt qd cābat incorruptibilitatē ipediēdo corruptionem scdm modū predictum[c].

¶De his que pertinent ad conseruationē speciei per generationem. Qō.98.

DEinde Cōsiderādum est de his q ptinent ad ɔseruationē speciei. Et primo de ipsa gñatione. Scdo de cōditione plis genite. ¶Circa primū q̄rūtur duo. Primo vtrū in statu innocentie fuisset generatio. Scdo vtrū fuisset generatio per coitum.

¶Utrū i statu inocētie fuisset gñatio. ar.1.

AD pmū Sic pcedit. Ur qd in statu innocētie nō fuisset gñatio. Gñationi em corruptio est ɔ̄ria vt dr in.6. phy. Contraria aūt sunt circa idē. In statu aūt innocentie non fuisset corruptio. Ergo neq; gñatio. ¶P̄. Gñatio ordinat ad hoc q ɔseruet in spē qd fm indiuiduū ɔseruari nō pōt. Unde et in illis indiuiduis q in ppetuū durant: gñatio nō inuenit. Sed in statu innocētie hō in ppetuum absq; morte vixisset. Ergo in statu innocētie gñatio nō fuisset. ¶P̄. Per gñationē hoies multiplicant. Sed multiplicatis dñis necesse est fieri possessionū diuisio nō ad euitandā ɔfusionē dñij. Ergo cū hō sit institut9 dñs aialiū: facta multiplicatione humani gñis p gñationem: secuta fuisset diuisio dñij. Qd videt esse ɔ̄rium iuri nāli: fm qd oia sunt cōia: vt Isi. dicit. Non ergo fuisset generatio in statu innocentie.

Sed ɔ Est, qd dr gene.1. Crescite et multiplicamini: et replete terram. Huiusmodi autē multiplicatio absq; noua generatione fieri nō potuisset: cū duo tantum fuerint primitus instituti. Ergo in primo statu generatio fuisset.

Rñdeo Dōm, qd in statu innocētie fuisset gñatio ad multiplicationē humani gñis. Alioqn pctm hois fuisset valde necessariū ex quo tm bonū cōsecutum est. ¶Est ergo cōsiderādū, qd hō fm suā naturā est cōstitut9 quasi mediū quodam inter creaturas corruptibiles et incorruptibiles. Nā aia eius est naturalr incorruptibilis[c]: corpus vo naturalr corruptibile[c]. Est aūt ɔsiderādū qd alio mō intentio nāe fert ad corruptibiles et incorruptibiles creaturas. Id aūt p se vr esse de intentione nature: qd est semp et ppetuū. Qd aūt est solum fm aliqd tps nō videtur esse principaliter de intentione nature: sed q̄si ad aliud ordinatum. Alioquin eo corrupto, nature intentio cassaretur. Quia igit in reb9 corruptibilib9 nihil est perpetuū et semp manēs nisi species: bonum speciei est de principali intētione nature[c]. Ad cuius ɔseruationem naturalis gñatio ordinatur. Substātie vero incorruptibiles manent semp nō solum

¶Super Articulum.4.

Titulus clarus. ¶In corpore vna ɔclusio rñsiua bimēbris. Lignū vite causabat immortalitatē quodāmō: non simplr. Primo pbat: q ad pmā ptē: qr habebat vim fortificatiuā virtutis specifice ɔ defectū pueniētē ex admixtiōe extnei. Declarat h distiguēdo duplicē defectū in corpe nutribili. s. deperditionē humidi: et debilitationē virtutis ex admixtiōe: vt pz ex pmo de gñatione. Deinde pbat duplici authoritate angu. Scdo pbat quo ad scdam ptē dupl'r. Tū qr virt9 aie nō inerat a ligno vite. Tū qr virt9 finita nō pōt causare effectū durationis infinite. Probat: qr q̄to maior est virt9 tāto imprimit durabiliores effectū. Uirt9 aūt ligni vite sicut cuiusq; corpis finita erat. §. Tertio declarat mod9: quo verificat vtraq; ps: qr est ɔseruatio p lignū vite vsq; ad certū tēpus: et deide aut iterata comestiōe iterū ɔseruaret etc. aut trāslatus fuisset in vitam spūalē q̄lis erit post resurrectionē. Circa vtrūq; istorum defectuū dubiū occurrit: q̄m si in statu innocētie vterq; fuisset: iam fuisset ibi passio proprie dicta: deperditio siqdē humidi cū fiat actiōe calidi manifeste in passione pprie dicta ɔsistit. Debilitatio q3 virtutis ex admixtione extranei aperte nām remouet a nāli suo robore: igitur etc. ¶Circa effectū ligni vite dubiū occurrit ex Scot. in scdo. dist.19.q.1. Arguit em ɔ hoc qd lignū vite erat ɔseruatiuum virtutis specifice: et causabat immortalitatē. Et mouet talī rōne: vis cōuersiua alimēti in Adā: etiā ɔuertēdo lignū vite in subam suā debilitabat aliquātulū: qr oē agēs phicum agēdo debilitat: et pz in exēplo Ari. primo de gñatiōe/ de vino: cui apponit aqua: ergo scda vice iterū debilitaret: et sic tādē defecisset: non ergo poterat hoc mō immortalitas haberi etc. ¶Ad pm dubiū vr mihi distinguēdū: et dōm de prio defectu: q fuisset actu: sed nō sub ratiōe defectus: scds aūt fuisset tm in po a. Ad cui9 euidentiā notādū est: q passio pprie dicta p tanto statui innocentie repugnabat: p quanto corpus hois a naturali dispōne remouebat: et nō absolute.

487 2.di.29 art.5.ad 5et.6. Et 3.di. 16.q.1. art.3.ad 5. Et mal. q.5.arti. 5.ad.8. et.9. b 486

389

Et ppterea notāter in lra articuli scdi descripta fuit passio: non per corruptionē absolute: sed p remotionem corpis a nāli dispōne. Unde sicq̄ abiectio ɔ̄rij esse potuit absq; remotiōe corpis hūani a nāli dispōne sua: h nō repugnabat statui inocētie. Nec ppterea corp9 hūanū dicebat pprie pati: eo q ipm nihil pdebat nālis dispōnis: q̄uis aliqd ei9: puta humidum pateret pprie. In pposito aūt inter depditionē humidi et debilitationē virtutis tm interest/ q depditio hūidi: nō necessario remouet corp9 a nāli dispōne: vt pz in pueris: imo talis passio est ad pfectionem nāe: vt in rñsione ad scdm i pcedēti articulo. S. T. dixit. Debilitatio aūt virtutis manifeste nām a sua naturali integritate remouet. Unde eadē rōne opponit statui innocentie/ q̄ senect9: q in tali debilitate cōsistit. Unde cū in lra dr q lignum vite occurrebat huic defectui: interptandū est non q fuit: sz q fuisset nisi lignum vite puenisset: ita qd succurrebat huic defectui pueniēdo nō restaurādo: vt Sco. intellexit: et sic nullū incōueniēs seqtur. ¶Ad scdm dub. dr: q vt pz ex dictis 488 2.d.20. q.1.ā.1.
etiā recitatis ab ipso Scoto: cām imortalitatis ponit lra duplicē: alterā ex pte aie: et alterā ex pte corpis. Ex pte aie vim quandā: q corp9 agēdo in nutrimentū nō repatiebat ab eo. Alteram ex pte corpis: et ista ē lignū vite: hns virtutē ɔseruādi ad certū longū tps. Unde iūgēdo has duas cās sit ex sumptiōe ligni vite nulla debilitatio seqbat: q̄uis debilitatio in nobis seqret ex ligno illo: vnde nō viuerem9 imortales p illud: sz longo valde tpe. Propter quā diuturnitatē dictum est: eijciēdo Adā: ne forte sumat de ligno vite: et viuat in eternum iuxta morem scripture: quo vocātur diuturna eterna: vt mōtes eterni.

¶Super.q.98.ar.1.

Titul9 clar9. ¶In corpore vna conclusio rñsiua quesito. In statu innocentie fuisset gñatio ad multiplicationē gñis hūani. Probat dupl'r. primo ducēdo ad inconueniēs qd pctm fuisset necessariū valde: ppter tantū bonum. Scdo hō est fm aiam incorruptibilis: et fm corp9 corruptibilis: ergo est medium fm nām inter creaturas corruptibiles et icorruptibiles: g ex parte corporis conuenit

367 484

145 a 426 264

Universidad de Deusto Biblioteca

sm spēm:sz ēt sm idiuidua. Et iō ēt ipsa idi-
uidua sunt de pncipali intētiōe nāe. Sic igiƀ
hoi ex pte corpis:qd corruptibile ē sm nām
suā ɔpetit gñatio. Ex pte vo aie:q icorrupti
bilis ē:ɔpetit ei φ mltitudo idiuiduoꝝ sit p
se itēta a nā:vel poti⁹ a nāe autore:q sol⁹ est
hūanarū aiarū creator. Et iō ad multiplica
tionē humani gñis gñationem in humano
genere statuit:etiam in statu innocentie.

Ad primū Ergo dōm,φ corp⁹ ho minis in statu inocētie
quātū erat de se:corruptibile erat:sz potuit
pseruari a corruptione p aiam. Et iō nō fuit
hoi subtrahēda gñatio:q debeƀ corruptibi-
lib⁹ reb⁹. ¶ Ad scōm dōm,φ gñatio i statu
innocētie:etsi nō fuisset pp ɔseruationē spēi:
fuisset tñ pp multiplicationē indiuiduorū.
¶ Ad 3m dōm,φ in statu isto multiplicatis
dñis necesse ē fieri diuisionē possessionū:qꝛ
cōitas possessionis est occasio discordie: vt
phs dic i.2.polit. Sz i statu inocētie fuissent
volūtates hoiz sic ordinate:φ absqꝫ oi picu
lo discordie cōiter vsi fuissent:sz φ vnicuiqꝫ
eoꝝ ɔpeteret reb⁹ q eoꝝ dñio subdebāƀ,cū
hoc ēt mō apd mltos bonos viros obƀueƀ.

¶ Utrum in statu innocentie fuisset genera
tio per coitum. Artic.2.

Ad scōm Sic pcediƀ. Ur, φ i statu
innocētie nō fuisset gñatio per
coitū. Qꝛ,vt Dam. dicit, prim⁹
hō erat in paradiso terrestri,si-
cut angelus qdā. Sz in futuro resurrectio-
nis statu,qn erūt hoies angelis siles : neqꝫ
nubēt,neqꝫ nubēƀ:vt dꝛ Mat.22. Ergo neqꝫ
in padiso fuisset gñatio p coitū. ¶ Pꝛ. Primi
hoies in pfecta etate ɔditi fuerūt. Si igitur
in eis añ pctm gñatio fuisset p coitū:fuisset
etiā in padiso carnalr ɔiūcti. Qd pꝫ esse fal
sum sm scripturā. ¶ Pꝛ. In ɔiūctiōe carnali
maxime efficiƀ hō silis bestijs pp vehemen
tiā delectatiōis. Uñ ēt ɔtinētia laudaƀ:per
quā hoies ab hmōi delectatiōib⁹ abstinēt.
Sz bestijs hō ɔpaƀ pp pctm:sm illud psal.
Hō cū in honore esset,nō itellexit,ɔpat⁹ est
iumētis insipiētib⁹,ꝛ silis fact⁹ est illis. Er-
go ante pctm nō fuisset maris ꝛ femine car-
nalis ɔiunctio. ¶ Pꝛ. In statu innocētie nul
la fuisset corruptio. Sed per coitū corrum-
pitur integritas virginalis. Ergo coitus in
statu innocentie non fuisset.

Sed cōtra Est,φ de⁹ ante pctm masculū ꝛ feminā fe-
cit:vt dꝛ geñ.1.ꝛ.2. Nihil aūt est frustra i opi-
bus dei. Ergo etiā si hō nō peccasset,fuisset
coit⁹,ad quē distinctio sexuū ordinaƀ. ¶ Pꝛ.
Geñ.2.dꝛ. Mulier est facta i adiutoriū viri.
Sz nō ad aliud nisi ad gñationē:q fit p coi-
tum:qꝛ ad qdlibet aliud op⁹ ɔuenieñti⁹ adiu-
uari posset vir p virū φ p feminā. Ergo in
statu innocētie fuisset gñatio per coitum.

Rñdeo Dōm,φ qdā antiquoꝝ do-ctoꝝ ɔsiderātes ɔcupiscen-
tie feditatē; q inueniƀ in coitu in isto statu:
posuerūt φ in statu innocētie nō fuisset gña
tio p coitū. Uñ Greg. nice. dicit in lib. quē fe-
cit de hoie: φ in paradiso alr fuisset multi-
plicatū genus humanū: sicut multiplicati
sunt angeli absqꝫ ɔcubitu p opatione diui-
ne ꝟtutis. Et dicit φ de⁹ ante pctm fecit ma
sculū ꝛ feminā respiciēs ad modū gñatiōis
qui futur⁹ erat post pctm:cui⁹ de⁹ prescius
erat. Sed hoc nō dꝛ rōnabilr. Ea enim que
sunt nālia hoi neqꝫ subtrahuntur:neqꝫ danƀ
hoi p pctm. Manifestū ē aūt φ hoi sm aialē
vitā:quā ēt añ pctm habebat:vt supra dictū
est:nāle est gñare p coitum : sicut ꝛ ceteris
aialib⁹ pfectis. Et hoc declarāt nālia mem
bra ad hūc vsum deputata. Et iō nō est dōz,
φ vsus hoꝝ mēbroꝝ nāliū nō fuisset añ pec
catū:sicut ꝛ ceteroꝝ mēbroꝝ. Sūt igitur in
coitu duo considerāda sm pñtē statū. Unū
qd nāe est.s.ɔiūctio maris ꝛ femine ad gene
radū. In oi enī gñatione requiriƀ ꝟtus acti
ua ꝛ passiua. Uñ cū in oibus in qb⁹ est distin
ctio sexuū:ꝟtus actiua sit in mare:ꝟtus vo
passiua in femina:nāe ordo exigit,vt ad ge-
nerādū ɔueniāt p coitū mas ꝛ femina. Aliud
aūt qd ɔsiderari pōt est qdā deformitas im-
moderate ɔcupiscētie:q in statu inocētie nō
fuisset:qñ inferiores vires ɔino rōni subde-
banƀ. Uñ Aug. dicit in.14.de ciui.dei, Absit
vt suspicemur nō potuisse ple fieri sine libi-
dinis morbo. Sed eo volūtatis nutu moue
reƀ illa mēbra q cetera:ꝛ sine ardore ꝛ ilecce
broso stimulo:cū tranquillitate aie ꝛ corpis

naturalr gñatio:ex pte aie φ multitudo indiuiduoꝝ sit p se intēta. Ergo
ad multiplicationē humani gñis:etiā in statu innocētie statuta est gña-
tio. Añs supponiƀ:ꝛ pma ɔña est clara. Scda vo q ad vtrāqꝫ ptē ꝛ declaraƀ
ꝛ pbaƀ ex dria inter creaturas corruptibiles:ꝛ incorruptibiles in hoc qd
corruptibiles nō sunt p se intēte sm indiuidua/sz sm spēm:icorruptibiles
vo ꝛ sm indiuidua ꝛ sm spēm. Que dria pbaƀ ex hoc:φ intētio nāe per se
est ad ppetuū ꝛ nō ad
tpale. Probaƀ:ducen
do ad inconueniēs,
qꝛ alioqn cessareƀ in-
tentio nāe tpali defi-
ciēte. Ex hac aūt dria
implicite habeƀ alia:
φ in reb⁹ corruptibi-
lib⁹ gñatio ē nāliter
instituta pp spēm:qꝛ
ipsa sola est ppetua:
in icorruptibilib⁹ nō
oportuit gñationem
esse. Ex his aūt mani
feste pꝫ ɔña quo ad
vtrāqꝫ ptē : ꝛ clarū ē.
¶ Sed sunt hic qdā
dubia. Primo circa p
mā pbōnē:qm illud
qd iferƀ p icōueniē-
ti nō est icōueniēs:
psertim sm doctrinā
san. Tho. qm icarna-
tio filij dei:q est maxi
mum bonum:ex pctō
ɔsecuta est:ita φ pec
catū fuit ad hoc ne-
cessarium iuxta illud
Grego. o certe neces-
sarium Ade pctm ꝛc.
Ergo multo minus
est inconueniēs φ pp
bonū mltiplicatiōis
humane fuerit pecca
tum necessarium.
¶ Ad h breuiter du-
489 q.di.20. q.1.ar.2 pliciter rñdeƀ. Primo
φ bona sūt duplicis
ordinis. Queda sup-
ponētia malū:vt pe-
nitētia/patiētia/mar
tyriū ꝛc. qdā vo oisa-
riā bona. Et ad pma
qdē op⁹ est eē mala:
ad scda vo oportere
fieri mala icōueniēs
est. Multiplicatio āt
hūani gñis est de ge
nere bonoꝝ oiquaqꝫ.
pertinet enī ad ipsaz
pfectionē specificā:in
carnatio aūt vbi dei:
qūis sm se sit etiam
bonū oiquaqꝫ. Et iō
simplr nō oportebat
occasionari ex pctō:
vt tñ reuelata est no-
bis p sanctos : est de
genere bonoꝝ suppo
nentiū mala:qm re-
uelata est non nisi vt redemptrix:ac per hoc captiuorum:ac per hoc pec-
catorum ꝛc.ꝛ hic ex ordinatione diuina quātum scimus.
¶ Scdo dꝛ:φ aliud est loqui de qualitate boni:ꝛ aliud de quātitate. Quā
uis enī ad tale bonū possit opportunū esse pctm:nō tñ ad tm:qm si bonū
aliquod extat absqꝫ pctō:incōueniēs est φ quātitas eius peccato egeat:
sic autem est in proposito. Qm multiplicatio generis humani:supposito
iam homine in statu innocentie:dicit maioritatem boni:stando infra li-
mitem humane bonitatis ꝛ non plus. Incarnatio autem filij dei eleuat
naturam in aliam boni rationem : ꝛ ideo hic dicit tale bonum : quāuis
maximum, multiplicatio vero dicit tātum bonum. Unde in litera notan
ter dicitur:inconueniens esse tantum bonum consequi ex peccato.
¶ Circa pbationē:φ temporale nō sit per se de intētione nature dubium
occurrit:quia nō vƀ valere:qm nō sequitur φ illo cessante cessaretur natu
re intētio:sed φ cōpleta fuerit. Ad hoc breuiter dicitur:φ cum pñs sermo
nō sit de natura particulari hui⁹ agētis:puta sortis aut Pla. qm constat
talia agentia vt sic pticularia per se facere ꝛ intendere:vt patet.12.meta.
tex.11. sed de natura vli:pñs est φ ratio adducta efficax sit:qm si vlis na
ture intētio ad corruptibile per se intēderet:ex vna pte illo desinente/na-
ture vlis intētio nō amplius saluareƀ:ꝛ ex alia parte:qꝛ est vlis : ac p hoc
intēdens ad vle bonū. Ergo intētio cassa/vana/frustraqꝫ est:nihil enī con
ferre poterit vniuerso corrupto illo particulari per se intento. Circa rōnē
allatam in litera pro conclusione aduerte miram subtilitatē processus:qꝛ
enī gñatio nō est de numero entiū pp se:sed pp aliud:vt pꝫ:ꝛ finis ppri⁹
gñationis sit ɔseruatio esse specifici:ꝛ in pposito hic finis nō poterat assi-
gnari pspexit in esse specifico rōnē finalizādi gñationē.ꝛ cū ostendisset:φ
est ppetuitas:vt Ari. expresse 2° de aia dixerat. tex.34. ostēdit talē rōnem
inueniri in singulis indiuiduis hūanis ex pte aie:ac p hoc ipsa indiui-
dua ex pte aie pñt esse p se fines gñatiōis:quēadmodū in reliquis ipa spe
cies pp eādem rōnē:ꝛ sic cū gñatio nālis sit ꝛ appeat in hoie : depto illo
fine.s.ɔseruatiōe spe-
ciei pp statū innocen
tie restat alius finis:
nō alia sz eadē finali
zandi rōne .i. multi-
plicatio indiuiduoꝝ
perpetuorum.
¶ Circa finē gñatio-
nis in statu inocētie
assignatū: dubiū oc-
currit: qm hic expsse
diciƀ / φ mltiplicatio
generis humani est
finis per se intentus:
superi⁹ aūt in.q.47.
ar.3.ad 2m expsse te-
neƀ/φ nullū agēs in-
tēdit p se multitudi-
nem nūeralē:ꝛ pbaƀ:
qꝛ est infinita:qūo er
go stāt hec sil? Ad h
breuissime dꝛ: φ hec
dicta si formalr pspi-
cianƀ:suā apiūt veri-
tatē. Multitudo siq-
dē numeralis repu-
gnat p se intentioni:
qꝛ nō hꝫ in se vñ pos-
sit p se intendi:caret
enī finitate sine q im
possibile est aliqd
p se intendi:vt pꝫ.2.
meta. Multitudo au
tem nūeralis ppetuo
rū pt p se intēdi:qꝛ ex
lr ppetuorū/finita cō
uinciƀ multitudo:ac
p hoc intēdibilis per
seipsam:cōstat enī qd
ppetua p se spectant
ad perfectionem vni
uersi. Eoꝝ aūt q p se
exiguntur ad integri
tatē alicui⁹ finiti:nu
merū opꝫ esse taxatū
ꝛ certū:alioquin nec
qtitas toti⁹ esset cer
ta:siue de quātitate
molis siue pfectiōis
accipiaƀ:non ergo re
pugnat multiplica-
tionem indiuiduoꝝ
humanorum perpe-
tuorum ponere per
se intētam / vt finem
generationis : quo-
niam vsqꝫ ad certum
pdestinatoꝝ numeꝝ
cōplēdū erat futura:
ꝛ nō in perpetuum.

¶ Super Articulum secūdum.

Titulus clarus. ¶ In corpore tria. Primo opinio recitatur
Gregorij niceni. Secūdo improbatur. Tertio rñdet quesito.
¶ Quo ad primū quatuor refert. Primo querūdā ꝛ specialr
Gregorij opinionē φ nō per coitum. Scdo rōnem ei⁹ propter
feditatem illius. Tertio φ fuisset tñ multiplicatio hoim vir
tute diuina:sicut angeloꝝ. Quarto exclusionē obionis:qm in statu inno-
centie erat distinctio sexuum:φ hoc fecit deus prescius futuri casus.
¶ Quo ad scōm reprehēditur opinio hec:qꝛ naturalia per peccatum neqꝫ
ablata neqꝫ data sunt:sed hoc est vnū de naturalibus:pbatur duplr. Pri
mo:qꝛ hoc est naturale oibus aialibus perfectis. Secūdo ab effectu:quia
natura dedit homini membra ad hunc vsum. Inconueniens est autem
horum mēbroꝝ naturalem vsum non fuisse sicut aliorum.
¶ Quo ad tertiū ɔclo rñsiua est:gñatio fuisset p coitū quo ad cōiunctionē
maris ꝛ femine:nō aūt quo ad immoderatā cōcupiscētiā. Probat ɔclusio
duplr:pmo rōne. scdo autoritate. rō assignaƀ distinguēdo i coitu illa duo:
ꝛ assignādo radices pprias eoꝝ:rō eīꝫ ɔiunctionis est cōiunctio ꝟtutis
actiue cū passiua:ex hac enī pbaƀ pma ps ɔclōnis sic:gñatio fuisset p ap-
plicationē ꝟtutis actiue ad ꝟ passiuā:ꝫ p ɔiūctionē maris ꝛ femine : pbaƀ
seqla:qꝛ vbicūqꝫ ē distō sexuū:ꝟtus actiua ē in mare:ꝛ passiua in femina.
Radix vo imoderate ɔcupiscētie est iobediētia viriū iferioꝝ ad rōnis mo
deramen:ex qua arguiƀ sic:in statu illo vires inferiores oino subdebanƀ
rōni:ꝫ nō fuisset coit⁹ q ad ɔcupiscētiā immoderatā:autoritas est Augu.

Ad primū Ergo dōm,φ hō in paradiso fuisset sicut an-
gel⁹ p spūalē mētē:cū tñ hret vitā aialē q̄tū
ad corp⁹. Sz post resurrectōez erit hō silis
angelo spūalis effect⁹ ꝛ sm aiam ꝛ sm cor
pus. Uñ nō est silis rō. ¶ Ad scōm dōm,φ
sicut Aug. dicit.9.sup geñ. ad lram: iō pmi
parētes in paradiso nō coierūt: qꝛ formata
muliere post modicū ppter pctm de para-
diso electi sunt. Uel qꝛ expectabaƀ diuia au
thoritas ad determinatū tps cōmixtiōis,a
q acceperūt vle mādatū. ¶ Ad tertiū dōz,
φ bestie carēt rōne. Uñ sm h hō in coitu be
stialis efficiƀ:qꝛ delectationē coit⁹ ꝛ feruorē
ɔcupiscētie rōne moderari nō pōt. Sed in
statu innocentie nihil hmōi fuisset,qd rōne
nō moderareƀ,nō qꝛ esset minor delectatio
sm sensuꝫ:vt qdā dicūt. Fuisset enī tāto ma
ior delectatio sensibilis:q̄to eēt purior nā:
ꝛ corp⁹ magis sensibile. Sz qꝛ vis ɔcupisci
bilis nō ita inordiate se extulisset sup hmōi
delectatiōe:regulata p rōnē. Ad quā nō p-
tinet vt sit minor delectatio in sensu : sed vt
vis ɔcupiscibilis nō imoderate delectatiōi
inhereat. Et dico imoderate:ppter mēsurā
rōnis. Sicut sobri⁹ i cibo moderate assum
pto nō minorē hꝫ delectationē q̄ gulosus:
sz min⁹ ei⁹ ɔcupiscibilis sup hmōi delecta-
tiōe reqescit. Et h sonāt ꝟba Aug. q a statu
inocētie nō excludūt magnitudinē delecta
tiōis:sz ardorē libidinis, ꝛ inqetudinē ani-
mi. Et iō ɔtinētia in statu innocētie nō fuis-
set laudabilr q in tpe isto laudaƀ:non ppter
defectū fecūditatis:sz ppter remotionē in-
ordinate libidis. Tūc aūt fuisset fecūditas
absqꝫ libidine. ¶ Ad 4m dōm, φ sic Aug.
dꝛ.14.de ci.dei,in illo statu nulla corruptio
ne itegritatis ifundereƀ gremio marit⁹ vxo
ris. Ita enī potuit vtero ɔiugis salua inte-
gritate seminei genitalis virile semē imitti:
sicut nūc pōt eadē integritate salua ex vte-
ro ꝟginis fluxus mēstrui cruoris emitti. Ut
enī ad pariendū nō doloris gemit⁹ sz nālis
impulsus feminea viscera relaxaret:sic ad
cōcipiendū nō libidinis appetitus:sed vo-
lūtarius vsus naturā vtranqꝫ cōiungeret.

¶ De conditione prolis generande quan-
tum ad corpus. Questio.99.

Deinde Cōsiderādū est de ɔdōne
plis gñande. Et pmo q̄-
tū ad corp⁹. Scdo,q̄tum
ad iustitiā. Tertio,q̄tum
ad sciam. ¶ Circa pm q-
runƀ duo. Primo, vtrū in
statu inocētie pueri mox geniti habuissent
perfectam virtutem corpoream. Scdo,vtrū
omnes fuissent nati in sexu masculino.

¶ Utrum pueri in statu innocentie mox na
ti virtutem perfectam habuissent ad motū
membrorum. Arti.1.

Ad primū Sic pcedi tur. Ur qd
pueri in statu innocentie mox
nati virtutē pfectā habuissent
ad motū mēbroꝝ. Dicit enim
Augu. in lib. de bap. paruu. qd infirmitati
mētis ɔgruit hec infirmitas corporis:quo
s.in pueris apparet. Sed in statu innocētie
nulla fuisset infirmitas mentis. Ergo neqꝫ
talis infirmitas corporis fuisset in paruu-
lis. ¶ Pꝛ. Queda aialia statim cū nascūtur
hñt virtutē sufficiētē ad vsum mēbroꝝ. Sz
hō est nobilior alijs animalib⁹. Ergo mul-
to magis est nāle hoi φ statim natus virtu
tem habeat ad vsum mēbroꝝ. Et ita vƀ esse
pena ex pctō ɔñs. ¶ Pꝛ. Nō posse ɔseq dele
ctabile ppositū afflictionē inducit. Sed si
pueri nō habuissent ꝟtutē ad mouēdū mē-
bra:frequēter accidisset φ nō possent ɔseq
aliqd delectabile eis ppositū. Ergo fuisset
in eis afflictio:q nō poterat esse ante pctm.
Nō ꝫ in statu innocētie defuisset pueris vir
tus ad mouēdū mēbra. ¶ Pꝛ. Defect⁹ sene
ctutis vƀ corrñdere defectui pueritie. Sed
in statu innocētie nō fuisset defect⁹ senectu
tis. Ergo neqꝫ etiam defectus pueritie.

Sed cōtra Est, φ oē gñatū pri⁹ est imperfectū q̄ psi
ciaƀ. Sed pueri in statu innocētie fuissent p
gñationē pducti. Ergo a principio imper-
fecti fuissent:ꝛ quātitate ꝛ virtute corporis.

Rñdeo Dōm,φ ea q sūt supra nām sola fide tenem⁹. Qd autez
credim⁹ authoritati debem⁹. Uñ in oib⁹ as
serēdis seq debem⁹ nām rerū:pter ea q au-
thoritate diuina tradunƀ:q sunt supra nām.
Manifestū est aūt nāle hoc eē:vtpote ꝛ pn-
cipijs hūane nāe cōpetēs φ pueri mox nati
nō habeāt sufficiētē ꝟtutē ad mouēdū mē-
bra. Qꝛ hō nāliter hꝫ cerebrū maius in q̄ti
tate sm pportionē sui corpis q̄ cetera aia-
lia. Uñ nāle est φ ppter maximā humidi-
tatē cerebri in pueris,nerui q sunt instra motus:nō sunt idonei 457
ad mouēdū mēbra. Ex alia vo parte nulli catholico dubiū est
qn diuina virtute fieri possit:vt pueri mox nati pfectā ꝟtutē ha
beāt ad motū mēbroꝝ. Cōstat aūt p autoritatē scripture φ de⁹
fecit hoiem rectū. Et hec rectitudo ɔsistit,vt Aug. dicit, in pfe-
cta subiectiōe corpis ad aiam. Sicut ꝫ in pmo statu nō poterat
esse in mēbris hois aliqd qd repugnaret ordinate hois volūta
ti:ita mēbra hois deficere nō poterāt humane volūtati. Volū-
tas aūt hois ordinata est q tēdit in actus sibi cōueniētes. Non
sunt aūt ijdē actus cōueniētes hoi sm qūlibet etatē. Dōm est
ergo,qd pueri mox nati nō habuissent sufficientē virtutē ad mo
uēdum mēbra ad quoslibet actus:sed ad actus pueritie conue
nientes:puta ad sugendum vbera ꝛ ad alia huiusmodi.

Ad primū Ergo dōm,φ Aug. loquiƀ de ista infirmi-
tate q nūc in pueris appet,ēt q̄tū ad act⁹
eoꝝ pueritie ɔueniētes:vt pꝫ p ea q pmittit:φ iuxta se iacētib⁹
māmis magis pñt esurietes flere q̄ sugere. ¶ Ad scōm dōm,
φ h φ qdā aialia statim nata hñt vsum mēbroꝝ nō est ex eoꝝ
nobilitate:cū qdā aialia pfectiora h nō habeāt:sz h eis ɔtingit
ex siccitate cerebri:ꝛ qꝛ act⁹ pprij taliū aialiū sunt ipfecti:ad qs
ēt pua ꝟt⁹ sufficere pt. ¶ Ad 3m pꝫ solo p ea q dctā sūt i corpe.
Uel pōt dici:φ nihil appetiuissent nisi ordinata volūtate ɔuenis
set res sm statū suū. ¶ Ad 4m dōm,φ hō i statu innocētie gña
tus fuisset:sz nō fuisset corrupt⁹. Et ideo in statu illo potuissent
esse aliqui defectus pueriles:qui cōsequuūtur gñationem:non
autem defectus seniles:qui ordinantur ad corruptionem.

¶ Utrum in primo statu femine nate fuissent. Arti.2.

Ad scōm Sic pcediƀ. Ur φ in primo statu fe-
mine nate nō fuissent. Dicit enī phs 491 2.d.20. q.2.ar.1 ad pmū.
in lib. de gñatione aialiū,φ femina est mas occasiona
tus:q̄si pter intetionē nāe pueniēs. Sed in statu illo Et qli.3. q.11.
nihil euenisset innaturale in hois gñatione. Ergo femine nate
nō fuissent. ¶ Pꝛ. Oē gñans gñat sibi sile:nisi impediaƀ :vel p- Et qli.5. q.5.ar.1.
pter defectū ꝟtutis,vel ppter indispositionē materie,sicut par
uus ignis nō pōt cōburere ligna viridia. In gñatione aūt vis
actiua est in mare. Cū igiƀ in statu innocētie nullus fuisset defe
ctus ꝟtutis ex parte maris:nec indispō māe ex parte femine:vƀ
φ semp masculi nati fuissent. ¶ Preterea. In statu innocentie
gñatio ad multiplicationē hoim ordinabaƀ. Sed sufficiēter ho
mines multiplicari potuissent per primū hoiem ꝛ p primā femi
nam:ex quo in ppetuū victuri erāt. Ergo nō fuisset necessariuꝫ
qd in statu innocentie femine nascerentur.

Sed cōtra Est,qd sic natura pcessisset in gñando:si cut eā de⁹ instituit. Sed de⁹ instituit ma
rem ꝛ feminam in natura humana:vt dicitur Geñ.1.ꝛ.2. Ergo
etiā in statu illo fuissent mares ꝛ femine gñati.

Rñdeo Dōz,φ nihil eoꝝ q ad ɔplemētū hūane nāe pti

assignātis ēt modū:
q.s. mēbra alia volū-
tario vsu applicātur
ad sua officia.
¶ Sup.q.99. Art.1.
Titul⁹ clarus.
¶ In corpore vnū ɔclo rñsi-
ua : bimēbris. Pueri
mox nati habuissent
ꝟtutē motiuā mem-
broꝝ sufficiētē:nō ad
qślibet act⁹ sz ɔueniē
tes pueritie. pbaƀ cō
clusio sic. Et nā pueri
nō hñt sufficiētē vsuꝫ
mēbroꝝ. Ex authori
tate aūt scripture ha
buisset illū q ad ɔue-
niētia pueritie tm:ꝫ
ꝛc. In lra p° pbaƀ ɔña
ex illa rla/i nālib⁹ de
bem⁹ seq nām rei:in
supnālib⁹ aūt autho
ritatē scripture : qꝛ h
sola fide tenem⁹:ꝛ au
thoritati scripture i-
nituƀ. Deide pbaƀ
pma ps añtis:hō hꝫ
nālr cerebrū mai⁹ ce-
teris aialib⁹:ꝫ hꝫ in
pueritia neruos non
idoneos ad mouēdū
mēbra:ꝫ nō hꝫ suffi-
ciētē nām motiuam.
Añs pꝫ ex anatomia
ꝛc. itellīn pportioālr
ad corp⁹. Cōsequētia
pª pbaƀ:cointellecta
illa alia ppōne:φ hō
hꝫ cerebruꝫ hūidissi-
mū:ꝛ φ etas infanti
lis est plenissima hu
miditatꝭ. Ex his enī
sequiƀ:φ cū in maio-
ri q̄to nāe ꝛ etat⁹ hu
mide sit maior hūi-
ditas/φ sit excellens
hūiditas ad neruos:
experimur aūt sensu
neruos ifusos diu in
aq ineptos eē vt stēt:
ꝛ pportioālr in corpe
vt sint firmi/ꝛ ducāt
spūs vitales. Scda
vo ɔña pbaƀ:qꝛ ner-
ui sunt instra nāe ad
mouēdū mēbra:cui⁹
signū est:φ patiētes i
neruis efficiunƀ imo
biles sm illa mēbra.
Deide pbaƀ scda ps:
hō fact⁹ est rect⁹ cor-
pore subdito aie : ꝫ
mēbra hois nō pote-
rant deficere a recta
hois volūtate:ꝫ non
ab actib⁹ ɔueniētib⁹:
ꝫ in pueritia obedie
bāt ad act⁹ ɔuenien-
tes tm pueritie. Añs
p pma pte pbaƀ au-
thoritate scripture:p
490 di.20. scda autoritate expō-
nis aug. Pria vo ɔña
q.2.a.1. ꝛ manifeste pꝫ vt po-
Et veri. te iferēs pticularē ex
q.18.ar. vli:et nihilomin⁹ in
7 ad 4. lra ɔfirmaƀ:qm sicut
ex illa subiectiōe mē
bra q ad eē nihil ha-
bebāt repugnās vo-
luntati : ita q ad opa
ri/ꝛ est argūm a fortio
ri:qꝛ vsus mēbroꝝ ē
de gñe volūtarij : nō
aūt esse eoꝝ dēc:et p-
terea si esse eoꝝ ɔso
nat volūtati:q̄to ma
gis vsus. 2ª vo ɔña
pbaƀ:qꝛ volūtas ordi
nata est reꝝ actuū cō
ueniētium tm:tertia
vo ɔña pbaƀ:qꝛ non
oēs act⁹ sunt ɔueniē
tes cuiꝫ etati:sz pue
riles tm pueris.
¶ Super Arti.2.
Titul⁹ clar⁹.
¶ In corpo re vna cōclu-
sio rñsiua affirmati-
ue. In statu inocētie
fuissent nate femie.
Probaƀ : in illo statu
fuisset qcqd spectat
ad cōplemētū hūane
nāe:ꝫ fuisset pducta
diuersitas sexui : ac
p hoc femine. Añs est
p se notū : ɔña pbaƀ:
qꝛ sicut ad pfectionē
vniuersi/pertinet di
uersitas graduū: ita
ad pfectionez hūane
nāe diuersitas sexuū.

CSup.q.100.Art.1.
Itul⁹ clarus. C In corpo= re vna pclo re spōsiua hoīes fuissent nati cū iustitia. Pro= bat. hō gñat sibi silē ẽm spēm: ergo ẽm ac cidētia: ergo ẽm iu= a
459 stitiā originalē. Añs pz: pma pña pbat ex dria inter accidētia speciei z idiuidui: qz ẽm illā assimilatio se clūso errore: q i statu
459 innocētie locū nō hz: ẽm vero indiuidua= lia accñtia nō op⁹ est assimilari. Scđa vero cōsequētia pbat du= pliciter: primo ex ipa iustitia originali. Se cūdo ex ei⁹ opposito. Ex ipa qdē qz erat ac cidens spēi. Sed qm̄ hoc pōt male itelligi distinguitur accidēs speciei dupl'r. Uno modo cōsequēs prin cipia nature. Alio⁹ collatum nature: z sic est hic. ex opposito ve ro: qz peccatum origi nale est peccatū natu re: ac per hoc p gña= tionem nature tradu citur: ergo z iustitia originalis est nature
492 12.q.81. ar.2.cor. fi. Et.2.d. 20.q.2. art.3. Et.d.23. q.2.art. 2.cor. Et ro.5. lec.3.co. 3. z pbat sequela: qz op posita sunt vni⁹ ge= neris. i. habent idem genus subiectū: z eā dem gñatione oppo sito modo.
CIn rñsione ad 2m aduerte q cum iusti tia originalis etiam pro gr̄a gratis data sit pncipal'r in aia: nō plus talis iustitia p quāto est in aia tra= duceretur a generāte q̄ aia ipsa quam con stat pduci a deo im= mediate.
CSuper arti. 2.
Itul⁹ confir= mati. i. ipecca= biles omni= no z non solū morta= liter: ita q nō posset cadere a iustitie recti tudine.
CIn corpe vna con= clusio respōsiua pue= ri in statu innocentie nō fuissent nati cōfir mati in iustitia. Pro batur. parentes quā diu generassent: non fuissent cōfirmati in iustitia, ergo pueri nō fuissent nati con= firmati. consequētia probatur: quia pueri nō plus perfectionis habuissent in sua na= tiuitate q̄ parentes/ quādo eos generaue runt: quoniā effectus non excedit causam. Añs pbat: cōfirmati nō pñt non inhereret

nent in statu innocētie defuisset. Sicut autē ad pfectionē vniuersi ptinēt diuersi gradus rerū: ita etiā diuersitas sexus est ad pfectio= nē hūane nāe. Et iō in statu inocētie vterq sexus per generationē productus fuisset.

Ad primū Ergo dōm, q femina dr mas occasionat⁹: qz est preter intētionē nature particularis: nō aūt preter intētionē nature vl'is: vt supra di= ctum est^c. CAd scōm dōm, q gñatio femi= ne nō solū cōtingit ex defectu vtutis actiue vel in dispōne materie: vt obiectio tāgit: sed q̄nq̄ qdē ex aliquo accidēti extrinseco: sicut phs dicit in lib. de aialib⁹^c, q ventus septē= trionalis coadiuuat ad gñationē masculo= rum: australis vo ad gñationē feminarum: q̄nq̄ etiā ex cōceptione anime ad quā de fa cili immutat corpus. Et precipue in statu in nocētie hoc esse poterat, qñ corpus magis erat aīe subdm: vt. s. ẽm volūtatē gñantis di= stingueret sexus in ple. CAd 3m dōm, qđ ples fuisset genita viuēs vita aiali. Ad quā sicut ptinet alimēto vti: sic etiā gñare. Uñ cō ueniebat q oēs gñarent: z nō solū primi pa rentes. Ad quod cōsequēs vr q tot fuissent generate femine: quot z mares.

CDe conditione prolis generande quātū ad iustitiam. Questio. 100.

DEinde Considerā= dum est de pdōne plis gñande q̄tū ad iustitiā. CCirca h̄ q̄= runt duo. Primo vtrum hoies fuissent nati cū iu= stitia. Scđo vtrū nascerē tur in iustitia cōfirmati.

CUtr hoies fuissent nati cū iustitia. Ar. 1.

AD primū Sic pcedit Uidetur qđ homines non fuissent cū iusti= tia nati. Dicit eñ Hug. de sac. vic. q prim⁹ hō ante pctm̄ gē= neraret quidē filios sine pctō: sed non pa= terne iustitie heredes. CP. Iustitia est per gratiā: vt apl's dicit ad Ro. 5. Sz gratia nō transfundit: qz sic esset naturalis: sed a solo deo infundit. Ergo pueri cū iustitia nati nō fuissent. CP. Iustitia in aia est. Sed anima non est ex traduce. Ergo nec iustitia tradu= cta fuisset a parentibus in filios.

Sed cōtra Est qđ Ansel. dicit in lib. de cōceptu virgi. q simul cū rationalem haberent aīam iusti essent: quos generaret hō si non peccaret.

Rñdeo Dōm, q naturaliter hō ge= nerat sibi silē ẽm spēm. Uñ quecunq accñia cōsequunt nām speciei: in his necesse est q filij parentib⁹ similent, nisi sit error in operatione nāe. Qui in statu in= nocentie nō fuisset. In accidentib⁹ autem indiuidualib⁹ nō est necesse q filij parētib⁹ similent. Iustitia aūt originalis, in qua pri= mus hō cōditus fuit, fuit accidēs nāe spēi: nō quasi ex principijs spēi cātum: sed tantū sicut qđdam donū diuinit⁹ datū toti natu= re. Et hoc appet: qz opposita sunt vni⁹ gñis. Pctm̄ aūt originale qđ opponitur illi iusti= tie dr esse pctm̄ nāe. Uñ traducit a parēte in posteros. Et pp̄ter hoc etiā filij parētibus assimilati fuissent q̄tū ad originalē iustitiā.

Ad primū Ergo dōm, q vbū Hu go. est intelligēdū non q̄tū ad habitū iustitie: sed q̄tū ad executio nē ad actus. CAd scōm dōm, q qdā dicūt q pueri nō fuissēt nati cū iustitia gratuita: q est merēdi principium: sed cū iustitia origi= nali. Sed cū radix originalis iustitie: in cu= ius rectitudine factus est homo: cōsistat in subiectione supernaturali rōnis ad deum: que est per gratiā gratum facientē: vt supra dictū ē^c: necesse ē dicere q si pueri nati fuis= sent in originali iustitia, q etiā nati fuissent cum gratia, sicut z de primo hoie supra dixi mus^c, q fuit cū gratia cōditus. Non tñ fuis= set pp̄ter hoc gratia naturalis: qz nō fuisset transfusa per virtutē seminis: sed fuisset col lata hoi statim cū habuisset aīam rōnalem, sicut etiā statim cum corpus est dispositum infunditur a deo anima rōnalis: que tamen non est ex traduce. Unde patet solutio ad tertium.

CUtrum pueri in statu innocētie nati fuis= sent in iustitia confirmati. Arti. 2.

AD scōm Sic pcedit. Ur, q pueri i statu innocētie nati fuissent in iustitia confirmati. Dicit enim Grego. 4. moraliū, sup illud Job, somno meo requiescerē: Si parētem pmū nulla putredo pcti corrūperet: nequaq̄ ex se filios gehēne generaret: sed hi qui nūc per redēptorē saluādi sunt soli ab illo electi nascerentur. Ergo nascerent oēs in iustitia cōfirmati. CP. Ansel. dicit in lib. cur deus homo: q si primi parētes sic vixissent vt ten tati nō peccassent: ita cōfirmarent cū omni propagine sua: vt vltra peccare nō possent. Ergo pueri nascerentur in iustitia pfirmati. CP. Bonum est potentius q̄ malum. CSed pp̄ter peccatū primi hominis con= secuta est necessitas peccādi in his qui na= scunt ex eo. Ergo si prim⁹ hō in iustitia per= stitisset: deriuaretur ad posteros necessitas obseruādi iustitiā. CP. Angelus adherēs deo alijs peccātib⁹ statim est in iustitia con= firmat⁹, vt vlteri⁹ peccare nō posset. Ergo silr z hō si tētationi restitisset: pfirmat⁹ fuis= set. Sz qualis ipse fuit tales alios gñasset. Ergo z eius filij confirmati in iustitia na= scerentur.

Sed contra Est, q Augu. dicit 14. de ci. dei, Tūc felix vniuersa esset humana societas: si nec illi. s. primi parētes malū in posteros trajce rent: nec quisq ex stirpe eor iniquitatē cō= mitteret: q dānationē reciperet. Ex quo da= tur intelligi q etiā si primi homines nō pec cassent: aliqui ex eor stirpe potuissēt iniqui= tatem committere. Non ergo nascerentur in iustitia confirmati.

Rñdeo Dicēdum, q nō videtur pos sibile q pueri in statu inno= centie nascerētur in iustitia confirmati. Ma nifestum est enim q pueri in sua natiuitate non habuissent plus perfectionis q̄ eorum parentes in statu generationis. Parentes autem q̄diu generassent non fuissent con= firmati in iustitia. Ex hoc enim creatura ra= tionalis in iustitia confirmatur: q efficitur beata per apertam dei visionem. Cui viso non pōt nō inherere: cum ipse sit ipsa essen= tia bonitatis: a qua nullus potest auerti: cū nihil desideretur z ametur, nisi sub ratione boni. Et hoc dico ẽm legem communem. Quia ex aliquo priuilegio speciali secus ac cidere potest: sicut creditur de virgine ma= tre dei. Quam cito autem Adam ad illam beatitudinem peruenisset, quod deum per essentiam videret: efficeretur spiritualis et mente z corpore: z animalis vita cessaret: in

deo/aut auerti ab eo. ergo de lege cōi sunt beati p aptam dei vi sionē: q hñt vitā spi= rituale mēte z corpo= re. q non gñant: z sic status gñationis z cō 479
firmatiōis repugnāt quia ille ad aialē/iste ad spūalē vitā ptinet.
Añs ptz ex terminis 476
pña pbat ex prima q̄ dem pte: qz visio dei ipsam essentiā boni= tatis offert: ex secūda vo: qz nihil amatur/ nisi sub rōne boni: se= cūda vo pña cū tertia est per se nota.
CCirca pbationem añtis dubium occur rit: qz in litera nō p= bat de cōfirmatis qđ sint beati: sed ecōuer so/q beati sunt cōfir mati: hoc eñ pbant media allata: ex hoc eñ q de⁹ est essentia bonitatis seqt q cla= re vidētes nō possint nō inherere sibi: z silr q non possint auerti: qz ad aliqđ bonū di= uerterent: in eo autē est omne bonū. q bea ti sunt necessario con firmati: sed nō valet ez: z tñ sua pvertens erat probanda. 495 2.di.20 q.2.ar.3 ad 5m, z 7m. Et mal. q.5.arti. 4.ad5m. Et ql.5. q.5.ar.1.
CAd hoc dr: q dum in litera pbat: q bea ti sunt pfirmati redu citur effectus pfirma tionis in ppriā cām s. beatitudinē: ita q is tētio expressa lr̄e non est pbare illā pposi tionē absolute: sed in quātū est reductiua effectus predicati in ppriā causam in sub iecto positam. Con= stat aūt q si effectus ponitur q ponit eius ppria causa: z ecōuer so: z iō subtiliter est ostēsū z q beati sūt confirmati: z q cōfir= mati sunt beati. Et vt nouitij itelligant: quāuis et ista/beati sunt cōfirmati: abso= lute z formaliter non sequatur sua vniuer= salis pvertēs: ex ipsa tamen causaliter itel lecta causalitate pro= pria optime sequitur a priori sua cōuertēs. Et si quis obijciat qđ in litera probatur q̄= dem q beatitudo est causa cōfirmationis: sed non propria: faci= le respondetur. Tum quia sermo formalis de propria causa acci pitur: cum scientia p pitur: cū cedat ex proprijs. Tū qz apud Theologos hoc est per se notum de lege cōmuni: quo= niā in hoc differt cō prehensor a viatore: scilicet in posse z non posse peccare. Tum quia apud philoso= phos pstat q sola bo nitatis eēntia sufficit

qua sola generationis vsus fuisset. Unde manifestū est q par= uuli non nascerentur in iustitia confirmati.

Ad primū Ergo dōm, q si Adā nō peccasset nō gña= ret ex se filios gehēne: ita. s. q ab ipo pctm̄ pherēt: qđ est cā gehēne. Possent tñ fieri filij gehēne p liber ar bi. peccādo. Uel si filij gehēne nō fierēt p pctm̄: h̄ nō esset p hoc qz essent in iustitia pfirmati: sz pp̄ter diuinā puidētiā: p quam a pctō pseruarent imunes. CAd scōm dōm, q Ansel. hoc nō di= cit asserēdo: sz opinādo. Qđ pz ex ipso mō loquēdi: cū dicit, vr q si vixissent zc. CAd tertiū dōm, q rō ista nō est efficax: q̄uis per eā Ansel. mot⁹ fuisse videat: vt ex eius verbis apparet. Nō eñ sic per pctm̄ primi parētis eius posteri necessitatē peccādi incurrunt: vt ad iustitiā redire nō possint. Qđ est tantū in dāna tis. Uñ nec ita necessitatē nō peccādi transmisisset ad posteros, qđ omnino peccare nō possent. Qđ est tantū in beatis. CAd quartū dōm, qđ non est silē de hoie z angelo. Nā hō hz liberū arbi. vertibile: z ante electionem z post: non autem angelus: si= cut supra dictum est cum de angelis ageretur^c.

330 CDe pditione plis gñande quantū ad scientiam. Qō. 101.

DEinde Cōsiderādum est de pditione plis gñande quātū ad sciētiā. CEt cir= ca hoc querunt duo. Primo, vtrū pueri nascerē tur in sciētia pfecti. Scđo, vtrū statim post nati= uitatem habuissent perfectum vsum rationis.

CUtrum in statu innocentie pueri nati fuissent in scientia perfecti. Arti. 1.

494 2.d.20. q.2.ā.1. ad.3.et 2.per. Et veri. q.19.ar. 2.
AD primū Sic procedit. Uidetur qđ in statu innocētie pueri nati fuissent in sciē tia pfecti. Qualis eñ fuit Adā: tales filios gñasset. Sed Adā fuit in scientia pfectus: vt supra dictū est^c. Ergo filij nascerent ab eo in sciētia pfecta. CP. Ignorātia ex pctō causat: vt Beda dicit. Sed ignorātia est priuatio scientie. Ergo ante pctm̄ pueri mox nati oēm sciētiā habuissent. CP. Pueri mox nati iustitiā habuissent. Sed ad iustitiā requiritur scientia: que dirigit in agendis. Ergo scientiam habuissent.

474 **Sz ō** Est, q aīa nr̄a p nām est sicut tabula rasa: in q̄ nihil est scriptū: vt dr in. iij. de aīa: sed eadē aīe nā est mō que tūc fuisset. Ergo aīe puerorū in principio sciētia caruissent.

490 **Rñdeo** Dōm, qđ sicut supra dictū est^c, de his q̄ sunt su= pra nām soli authoritati credit. Uñ vbi authori= tas deficit seq̄ debem⁹ nāe pdōnē. Est aūt nāle hoi vt scientiā p
281 sensus acq̄rat: sicut supra dictū est^c. Et iō aīa vnit corpi: qz indi
422 get eo ad suā ppriā opationē^c. Qđ nō esset si statim a pn° sciaz
353 hrēt non acq̄sitā p sensitiuas vtutes. Et iō dōm est qđ pueri in statu innocētie nō nascerent pfecti in scia: sed eā in pcessu tpis absq difficultate acquisiuissent inueniēdo vel addiscendo.

Ad primū Ergo dōm, q esse pfectū in scia fuit indiui= duale accñs pmi parētis: inq̄tū. s. ipe insti tuebat vt pr̄ z instructor toti⁹ hūani gñis. Et iō q̄tū ad hoc nō gñabat filios siles sibi: sz solū q̄tū ad accñia nālia vel gratuita toti⁹ nāe. CAd scōm dōm, qđ ignorātia est puatio scie q̄ dz hri p tpe illo. Qđ in pueris mox natis nō fuisset. Habuissent enim sciam que eis cōpetebat ẽm tps illud. Uñ ignorātia in eis non fuisset: sz nescia re^u aliquor. Quā ēt Dio. ponit in āgelis sctis in. vij. ce. hierar. CAd tertiū dōm, qđ pueri habuissent suffi
495 2.di.23. q.2.art. 2.cor. Et veri. q.18.ar. 8. ciētē sciam ad dirigēdū eos in opib⁹ iustitie in qb⁹ hoies dirigū= tur: z vl'ia pncipia iuris: quā multo pleni⁹ tūc habuissent q̄ nūc naturaliter habem⁹. Et silr alior vniuersalium principiorum.

CUtrū pueri mox nati habuissent pfectū vsum rōnis. Arti. 2.

AD scōm Sic pcedit. Ur qđ pueri in statu innocētie mox nati habuissent p= fectū vsum rōnis. Nūc eñ pueri pfectū vsū rōnis non hñt: pp̄ter hoc qđ aīa p corp⁹ aggrauat. Hoc aūt tūc nō erat: qz vt dr sap. ix. corpus qđ corrūpit aggrauat animā. Ergo ante pctm̄ z corruptionē a pctō subsecu tā pueri mox nati perfectū vsum rōnis habuissent. CP. Que= dam alia aīalia mox nata hñt naturalis industrie vsum: sicut agnus statim fugit lupū. Multo ergo magis hoies in statu in= nocentie mox nati habuissent vsum perfectum rationis.

Sz cōtra Est, qđ nā pcedit ab imperfecto ad pfectuz in oibus generatis. Ergo pueri non statim a principio habuissent perfectum vsum rationis.

422 **Rñdeo** Dōm, qđ sicut ex supradictis ptz^c, vsus ratiōis depēdet quodāmō ex vsu viriū sensitiuarū. Uñ ligato sensu z impeditis inferiorib⁹ virib⁹ sensitiuis hō pfectū vsum rōnis nō hz: vt pz in dormiētib⁹ z fre= neticis. Uires aūt sensitiue sunt vtutes q̄= dā corporaliū organor. Et iō ipeditis eor organis necesse est q eor act⁹ ipediant: et p pñs rōnis vsus. In pueris aūt est impedi mētū harū viriū pp̄ter nimiā humiditatem cerebri. Et iō i eis nō est pfect⁹ vsus rōnis: sicut nec alior mēbror: et iō pueri in statu innocētie nō habuissent perfectū vsum rō= nis: sicut habituri erāt in pfecta etate. Ha= buissent tñ pfectiorē q̄ nūc quantū ad ea q̄ ad eos ptinebāt quātū ad statū illū: sicut z de vsu membrorum superius est dictum^c.

Ad primū Ergo dōm, qđ aggra= uatio accidit ex corru= ptione corporis in hoc q vsus rōnis ipedit q̄tū ad ea ēt q̄ ptinēt ad hoiem ẽm quācū= q etatē. CAd scōm dōm, qđ ēt alia aīalia nō hñt ita pfectū vsū industrie nālis statiz a pn° sicut postea. Qđ ex hoc ptz qđ aues docent volare pullos suos. Et silia in alijs gñib⁹ aīaliū inueniunt. Et tñ in hoie est spāle impedimentū pp̄ter abūdantiam humi= ditatis cerebri: vt supra dictum est^c.

CDe loco hois q̄ est paradisus. Qō. 102.

DEinde Cōsiderādū ē de loco ho= minis qui est paradisus. CEt circa h̄ q̄runt q̄tuor primo vtrū padisus sit loc⁹ corpe⁹. Scđo, vtrū sit pue niēs loc⁹ hitationis hūa= ne. Tertio ad qđ hō in paradiso posit⁹ fuit. Quarto vtrum in paradiso debuit fieri.

CUtrum paradisus sit loc⁹ corpore⁹. Ar. 1.

AD primū Sic pcedi tur. Ur qđ paradisus nō sit loc⁹ corpeus. Dicit eñ Beda, q padisus p= tingit vsq ad lunarē circulum. Sz nullus loc⁹ terren⁹ talis eē pt: tū qz pa tura terre eēt q tm̄ eleuaret: tū ēt qz sb glo= bo lunari est regio ignis q̄ terrā psumeret. Nō ē ergo padisus loc⁹ corpe. CP. Scri= ptura cōmemorat q̄tuor fluia i padiso oriri: vt pz gen̄. 2. illa aūt fluia q̄ ibi noīant, alibi hñt māifestas origies: vt pz ēt per phm in li. me= theo. q padisus nō ē loc⁹ corpe⁹. CP. Ali q̄ diligētissime inq̄sierūt oia loca terre hita= bilis, q̄ tñ nullā mētionē faciūt de loco pa= disi. ergo non vr esse locus corpeus. CP. In paradiso describit lignū vite eē: sz lignū vite ē aliqd spūale: dr eñ puer. 3. de sap. q est lignū vite his q̄ apphēdūt eā: ergo z pa disus nō est loc⁹ corpe⁹ sz spūalis. CP. Si paradisus ē loc⁹ corplais, opz q z ligna pa disi sint corpalia: sz hoc nō vr cū corpalia li= gna sint pducta tertio die. de plātatiōe aūt lignor paradisi legitur gen̄. 2. post opa sex dierum. Ergo paradisus nō est locus cor= poreus.

Sed cōtra Est, qđ Augus. dicit 8. ge. ad li. Tres sunt de paradiso generales sententie. Una eorū qui tantummodo corporaliter paradisum intelligi volunt. Alia eorum qui spūaliter tantum. tertia eorū qui vtroq mō paradisū accipiunt. Quam mihi fateor placere sniāz.

Rñdeo Dicendum, q sicut Augu. dicit. xiij. de ci. dei, q̄ cōmo= de dici possunt de intelligēdo spūalr para= diso nemine phibēte dicant: dū tñ z illius historie fidelissima veritas rerū gestar nar ratiōe pmēdata credat. Ea. n. q̄ de padiso in scriptura dnr: per modū narrationis hy=

ad replēdū ac retinē dū volūtatē in. vo bo no: qm̄ cuilib z alteri vtpote pticulari bo= no malū aliqđ anne= cti pt. Et ppea vndi= q pstat qđ ipeccabili tas volūtat beatitudi nis ppri⁹ effect⁹ est.
CSup. q. 101. Ar. 1.
Itul⁹ cla= rus. CIn cor= pore vna pclo pue= ri nō nascerēt pfecti in scia: sed absq diffi cultate eā acquisiuis sent. Probat. nāle est hoi non hre scientiā 490
cōgenitā: sz acqrere eā ex sensib⁹: q in sta tu innocētie nō nati fuissent scientes zc. Añs pbat: qz aia vni tur corpori pp̄ter in= digentiā illi⁹ ad hoc op⁹. pña vo pbat: qz vbi authoritas scri= pture nō opponit na turalia asserēda sūt. 490
CSuper Arti. 2.
Itul⁹ clar⁹. C In corpo re vna pclo bimēbris. pueri nō hūissent pfectū vsuz rōnis: sz ad opa pue= rilia idoneū. pbat pa ps. organa viriū sensitiuar ex nimia hūiditate fuisset ipe dita. q ipe vires sen= sitiue. q vsus rōnis. 496
Añs pz. pa pña pbat 22^c.q.
qz act⁹ ear pēdēt ex 84.ā.3.
organis: qz sūt act⁹ eo ad 3m.
rū. 2a pña pbat: qz Et.2.d.
vsus rōnis pēdet ex 17.q.3.
virib⁹ sensitiuis: vt ar.2.
pz i freneticis z dor= Et.3.d.
miētib⁹. 2a ps: qz par 9.q.1.ā1
rō est de vsu rōis z mē 3.q.3.
bror de qbus supe= ad 3m.
rius dcm̄ ē: q fuisset idōea ad act⁹ pueri= tie z nō simpl'r. Ex ea dē siddē radice. s. hu= miditate nimia cere bri vtrūq nascitur.
CSup. q. 102. Ar. 1.
Itul⁹ clar⁹. C In corpe vna p clo hā bēs duas ptes padi= sus ē loc⁹ in oriēt p= te pstitut⁹. pma ps. s. q sit loc⁹ pbat: qz ea q̄ de padiso tradūt p modū historie narrā tur. z cōfirmat auctē Aug. ponētis dr̄iā in ter intēm historicū z spūalē q ad h̄ z silia. scđa vo ps pbat au= toritate Isido. z pfir= mat rōne qz nobilior loc⁹ in nobiliori celi plaga ē. q in dextra: ergo in oriēte. patent omnia.
CIn responsione ad primum nota auctez

Universidad de Deusto Biblioteca

litere ⁊ rationem cõtra id qđ cõmuniter dici videtur.s. ꝙ paradisus sit supra locum pluuiarũ. dispositio siquidem illius aeris intẽperata est valde humane cõplexioni: qm̃ abũdat calido ⁊ subtilitate. Uñ ad mõtiũ cacumina eleuata supra pluuias: in quibꝰ cineres inuẽti dñr in primo metheorox spõgijs olei aerem igrossantibus vti dicunt accedentes.

¶Super Arti.2.

TItulꝰ clarꝰ. ¶ In corpore vna cõclusio. Paradisus est locus cõueniens habitationi humane ꝑm prime imortalitatis statum. ꝓbat. hõ habebat corpus corruptibile q̃dẽ ex se: sed ꝯseruãdũ a ꝟtute aie a corruptiõe. ergo habebat corpus corruptibile ab intrinseco ⁊ extriseco. ergo egebat remedio alimentox ⁊ aeris tẽperati. ergo cõuenietissime habitabat in paradiso. Añs supponitur. Pria ꝯña ⁊ est ꝑ se nota: ⁊ ꝓbat: qꝛ poterat corrũpi ꝑ cõsumptionem humidi ⁊ debilitationẽ virtutis: et ab aere reliquisqꝫ extra. Scđa vero pꝫ: qꝛ

487 ista sunt ꝓpria remedia ꝯ illos defectus. vltima aũt ꝓbatur: qꝛ in paradiso ꝯcurrebat vtrunqꝫ remediũ: vt patet ex autoritate Damasceni.

¶Super Arti.3.

TItulus clarus. ¶ In corpore duplex

storice ꝓponunt. In oibꝰ aũt q̃ sic scriptura tradit est ꝑ fundamẽto tenẽda veritas historie: ⁊ desup spũales expõnes fabricande. est ergo paradisus: vt Isido. dicit in lib. etymol. locus in oriẽtis ꝑtibus cõstitutꝰ: cuiꝰ vocabulũ a greco in latinũ ꝟtit hortꝰ. Conueniẽter aũt in ꝑte orientali dr̃ situs: qꝛ credendum est qđ in nobilissimo loco totiꝰ terre sit cõstitutus. Cũ aũt oriẽs sit dextra celi vt pꝫ ꝑ phm in.2. de ce. dextra aũt est nobilior q̃ sinistra: ꝯueniẽs fuit vt in oriẽtali ꝑte paradisus terrenus institueretur a deo.

Ad pmũ Ergo dõm, ꝙ Bede ꝟbũ nõ est verũ si ꝑm sitũ manifestũ intelligat. Põt tñ exponi ꝙ vsqꝫ ad locũ lunaris globi ascẽdit: nõ ꝑm situs eminentiã: sed ꝑm siitudinẽ: qꝛ est ibi perpetua aeris tẽperies: vt Isi. dicit. Et in hoc assilatur corporibus celestibꝰ: q̃ sunt absqꝫ cõtrarietate. Magis tñ fit mẽtio de lunari globo q̃ de alijs spheris: qꝛ lunaris globus ẽ terminus celestiũ corporũ versus nos: ⁊ luna etiã est magis terre affinis inter oia corpa celestia. Unde ⁊ quasdã tenebras nebulosas hꝫ quasi accedẽs ad opacitatẽ. Quidã aũt dicunt qđ paradisus ꝯtingebat vsqꝫ ad 0 lunarẽ globũ. i. vsqꝫ ad mediũ aeris interstitium: in quo gñant pluuie ⁊ vẽti ⁊ hmõi: qꝛ dñium sup hmõi euaporationes maxime attribuit lune. Sed ꝑm hoc locus ille nõ esset cõueniẽs habitationi humane: tũ qꝛ ibi est maxima intẽperies: tũ qꝛ nõ est tẽpatus cõplexioni hũane: sicut aer iferior magis terre vicinus. ¶Ad scđm dicẽdũ, ꝙ sicut Augu. dicit. 8. sup geñ. ad lit. credendũ est ꝙ locus paradisi a cognitiõe hoium est remotissimꝰ: flumina aũt quorũ fontes noti eẽ dñr, alicubi esse sub terras: ⁊ post tractꝰ ꝓlixarũ regionũ locis alijs erupisse. Nã hoc solere nõnullas aq̃s facere q̃s ignorat. ¶Ad tertiũ dõm, ꝙ locus ille seclusus est a nr̃a hitatiõe aliq̃bus ipedimẽtis: vel montiũ, vl' maris, vel alicuius estuose regionis q̃ ꝑtransiri nõ pñt. Et iõ scriptores locox de hoc loco mẽtionẽ nõ fecerũt. ¶Ad 4^m dõm, qđ lignũ vite est q̃dã materialis arbor: sic dicta qꝛ eius fructꝰ habebat virtutẽ cõseruãdi vitam: vt supra dictũ estᶜ. Et tñ aliq̃d significabat spũalr, sicut ⁊ petra in deserto fuit aliquid materiale: ⁊ tñ significauit xp̃m. Silr etiã lignũ scie boni ⁊ mali materialis arbor fuit, sic noiata ꝑꝑ euentũ futurũ: qꝛ post eiꝰ esum homo ꝑ experimentũ pene didicit q̃d

530 interesset inter obedientie bonum ⁊ inobedientie malũ: ⁊ tamẽ spũalr potuit significare liberũ ar. vt quidã dicũt. ¶ Ad quintũ dicendũ, ꝙ ꝑm Aug. tertio die producte sunt plante: nõ i actu sed ꝑm quasdam rõnes seminales. Sed post opera sex dierum ꝓducte sunt plante tã paradisi q̃ alie in actu. Scđm alios vero sctõs opꝫ dicere qđ oẽs plãte ꝓducte sunt i actu tertio dieᶜ: ⁊ ẽt ligna paradisi. Sed ꝙ dr̃ de plãtatiõe lignorũ paradisi post

497 opa sex dierũ, intellr̃ per recapitulationẽ esse dictum. Unde lr̃a

2.di.29 nostra habet, Plantauerat dñs deus paradisum voluptatis a

ã.5.cor, principio.

Et opꝰ. ¶Utrũ paradisus fuerit locꝰ ꝯueniẽs hitationi hũane. Arti.2.

3.c.192. AD scđm Sic ꝓcedit. Ur̃ ꝙ paradisus non fuerit locꝰ ꝯueniẽs habitatiõi humane. Hõ eñ ⁊ angelus silr ad btitudinẽ ordinãtur. Sꝫ angelus statim a principio factus est habitator loci beatorũ. s. celi empyrei. Ergo etiã ibi debuit institui habitatio hois. ¶ P̃. Si locus aliq̃s debet homini: aut debetur ei rõne aie, aut rõne corpis. Si rõne aie: debet ei ꝓ loco celũ: q̃ vr̃ esse locus naturalis aie: cũ oibus insitus sit appetitus celi. Rõne aũt corpis nõ debet ei alius locꝰ q̃ alijs aialibus: ergo padisus nullo mõ fuit locus cõueniẽs habitationi humane. ¶ P̃. Frustra est locꝰ in quo nullũ locatũ ꝯtinetur. Sed post pctm̃ padisus nõ est locus hitatiõis hũane: ergo si est locus hitationi hũane cõgruus: inuanũ vr̃ a deo institutꝰ fuisse. ¶ P̃. Hoi, cũ sit tẽperate cõplexionis: ꝯgruus est locus tẽperatꝰ. Sꝫ locus paradisi nõ est locus tẽperatus. Dr̃ eñ esse sub eq̃noctiali circulo. Qui locus vr̃ esse calidissimꝰ: cũ bis in anno sol trãseat sup sũmitate capitũ eox: q̃ ibi habitant. Ergo paradisus nõ est locus congruus habitationi humane.

Sed ꝯtra Est, ꝙ Dama. dicit de padiso ꝙ ẽ diuina regio, ⁊ digna eiꝰ q̃ ꝑm imaginem dei erat cõseruatio.

Rñdeo Dõm, ꝙ sicut supra dcm̃ ẽᶜ: hõ sic erat icorruptibilis ⁊ imortalis: nõ qꝛ corpus eius dispõnẽ incorruptibilitatis hẽret: sꝫ qꝛ inerat aie vis q̃dã ad ꝯseruandum corpus a corruptiõe. Corrũpi aũt põt corpus hũanũ ⁊ ab interiori ⁊ ab exteriori. Ab interiori q̃dẽ corrũpit ꝑ cõsumptionẽ humidi ⁊ ꝑ senectutẽ: vt supra dcm̃ estᶜ. Cui corruptiõi occurrere 484
poterat primꝰ hõ ꝑ esum cibox. Inter ea ꝟo q̃ exteriꝰ corrũpũt ꝓcipuũ vr̃ esse distẽperatꝰ aer. Uñ huic corruptiõi maxime occurrit ꝑ tẽperiẽ aeris. In paradiso ãt vtrũqꝫ iuenit. Qr (vt Dama. dt) ẽ locꝰ tẽperato ⁊ tenuissimo ⁊ purissimo aere circunfulgẽs, plãtis semp floridis comatꝰ. Uñ manifestũ ẽ ꝙ padisus est locꝰ cõueniẽs habitatiõi humane ꝑm prime imortalitas statuꝫ.

Ad pmũ Ergo dicẽdũ, ꝙ celũ empyreũ ẽ supmũ corpaliũ locox: ⁊ ẽ extra oẽm mutabilitatẽ. Et q̃tuꝫ ad primũ hox est locus ꝯgruus nãe angelice: qꝛ sicut Aug. dt in. iij. de tri. deus regit creaturã corporalẽ ꝑ spũalẽ. Uñ ꝯueniẽs 487
est ꝙ spiritualis nã sit supra oẽm corporalẽ ꝯstituta: sicut ei ꝓsidens. Quãtũ aũt ad ꝑm ꝯuenit statui btitudinis: q̃ ẽ firmatus in sũma stabilitate. Sic igit locus btitudinis ꝯgruit ãgelo ꝑm nãm suã. Uñ ibi creatus est. Nõ aũt ꝯgruit hoi ꝑm suã nãm: cuꝫ nõ ꝓsideat toti corporali creature ꝑ modũ gubernatiõis, sꝫ ꝯpetit ei solũ rõne beatitudinis. Uñ nõ est positꝰ a pricipio in celo empyreo. Sed illuc trãsferẽdus erat in statu finalis beatitudinis. ¶Ad scđm dõm, ꝙ ridiculũ ẽ dicere ꝙ aie aut alicui spũali substãtie sit aliq̃s locꝰ nãlis. Sꝫ ꝑ ꝯgruentiã q̃dã aliq̃s spãlis locꝰ creature corporali attribuit. Paradisus eñ terrestris erat locus ꝯgruẽs hoi, ⁊ q̃tũ ad aiam ⁊ q̃tũ ad corpus: ĩq̃tũ s. in aĩa erat vis ꝯseruandi corpꝰ humanũ a corruptiõe. Qđ nõ cõpetit alijs aialibus. Et iõ, vt Dama. dicit, in paradiso nulluꝫ irrõnaliũ habitat. Licet ex quadã dispẽsatiõe aialia fuerit illuc diuinitus adducta ad Adã, ⁊ serpẽs illuc accesserit ꝑ opatione diaboli. ¶Ad 3^m dõm, ꝙ nõ ꝓpter hoc locus est frustra, qꝛ nõ est ibi hoium habitatio post pctm̃: sicut ẽt nõ frustra fuit hoi attributa imortalitas q̃dã quã ꝯseruaturꝰ nõ erat. Per hmõi eñ oñdit benignitas dei ad hoiẽ: ⁊ q̃d hõ peccãdo amiserit. Quã uis, vt dr̃, nũc Enoch ⁊ Helias in illo paradiso habitent. ¶Ad quartũ dõm, ꝙ illi q̃ dicunt paradisum eẽ sub circulo eq̃noctiali: opinant sub circulo illo esse locũ tẽperatissimũ ꝓpter equalitatẽ diex ⁊ noctiũ oi tpe. Et qꝛ sol nũq̃ multũ ab eis elõgat: vt sit apud eos superabũdantia frigoris. Nec iterũ est apud eos: vt dicunt, supabũdãtia caloris: qꝛ etsi sol ꝑtrãseat sup eox capita: nõ tñ diu morat ibi in hac dispõne. Arist. tñ in lib. metheo. expresse dicit ꝙ regio illa est inhabitabilis ꝑꝑ estũ. Qđ vr̃ ꝓbabiliꝰ: qꝛ terre ꝑ quas nũq̃ sol ꝑtrãsit in directũ capitis sunt intẽ- experientia docet contrarium 498
perate in calore ꝑꝑ solã vicinitatẽ solis. Quicq̃d aũt de hoc sit credẽdum est paradisum in loco temperatissimo cõstitutũ esse vel sub equinoctiali vel alibi.

¶Utrũ hõ sit positꝰ in padiso vt oparet ⁊ custodiret illũ. Ar.3.

AD tertiũ Sic ꝓcedit. Ur̃ ꝙ hõ nõ sit positus i padiso vt oparet ⁊ custodiret illũ. Qđ. n. introductũ est in penã pcti nõ fuisset in paradiso in statu inocẽtie: sꝫ agricultura itroducta est in penã pcti vt dr̃ ge. iij. ergo hõ nõ fuit positus in padiso vt oparet ibi. ¶ P̃. Custodia nõ est necessaria vbi nõ timet violentus inuasor: sed in padiso nullus timebat violẽtus iuasor ergo nõ erat necessariũ vt padisum custodiret. ¶ P̃. Si hõ positꝰ ẽ in paradiso vt oparet ⁊ custodiret ipm: vr̃ seq̃ qđ hõ factꝰ sit ꝑꝑ paradisum: ⁊ nõ ecõuerso. Qđ vr̃ esse falsuꝫ. Ergo hõ nõ est positus in paradiso vt operaret ⁊ custodiret illuꝫ.

Sed cõtra Est, ꝙ dr̃ ge. ij. Tulit dñs deꝰ hoiẽ ⁊ posuit illũ in paradiso voluptatis vt operaretur: ⁊ custodiret illum.

Rñdeo Dõm, ꝙ sic aug. dt. 8. sup ge. ad lit. ꝟbũ istđ geñ.

expositio illorum verborum. Omnia clara sunt.

¶Super Arti.4.

TItulꝰ clarꝰ. ¶ In corpore vna cõclusio. Hõ est factꝰ extra paradisum: ⁊ deinde positus est in eo trãsferẽdus post vitã animalẽ in celum. Hec cõclusio ꝓbatur quo ad primas partes simul, vltima autẽ relinquitur pro cõstanti. Probatur aũt sic. paradisus est locus

499 cõueniens hoi rõne immortalitatis illiꝰ: ergo est conueniens gratuitus. ergo attributus diuie gratie. ergo nõ in eo factus est hõ: sed deinde in eo positus. Añs supponitur ex scđo articulo. prima ꝯña ꝓbatur: quia immortali-

497 484 tas illa non ex natura: sꝫ dono grẽ erat. Scđa vero est per se nota: qꝛ vnũquodqꝫ ꝓprie cause attribuẽdum est. Ultima aũt ꝓbatur ex opposito quia si factus in eo fuisset homo, videretur locus eiꝰ ex natura: cũ vnũquodqꝫ naturaliter in naturali suo loco fiat deductꝰ impedimentis: q̃ in prima rerũ factione nõ habent locũ, non ergo in eo factꝰ: sed per gratie donũ, deinde est in eo positꝰ, vtpote in cõuenientissimo loco nature gratificate. Merito autẽ vltima pars relinquitur pro cõstanti: qꝛ habitatio habitãti rñdere dꝫ. Paradisus aũt ⁊ celum in hoc manifeste differunt ꝙ ille ad vitam animalem deseruit: istud vite oino spũali: vtpote immutabili cõgruit. Et ꝓpterea dum hõ vita degebat animali: habitator erat paradisi. Cũ in vitã transferebat spũalem, celũ inhabitare ꝯuenientissimũ erat: vt status post resurrectionẽ oñdit.

¶Sup. q. 103. Art. 1.

TItulꝰ clarꝰ. ¶ In corpe duo. Prio refertur opinio falsa. Secũdo improbatur et simul rñdetur quesito. ¶Quo ad pmũ duo referũtur: opinio, et eius ratio. Opinio ẽ tenẽs ꝑtẽ negatiuã.

500 12.q.91 ar.1.cõ. 1.di. 1.q.1.ar. 3. 3.3. 3.64. veri. 15.ar.2 14.cor.

dupliciter potest intelligi. Uno mõ sic, qđ deus posuit hoiem in paradiso vt ipse deꝰ oparet ⁊ custodiret hoiem. Oparet inquã iustificãdo ipsum. Cuius opatio si ab hoie cesset ꝯtinuo obtenebrat: sicut aer obtenebrat si cesset influẽtia luminis, vt custodiret ꝟo ab oi corruptione ⁊ malo. Alio mõ põt intelligi: vt hõ oparet ⁊ custodiret paradisum. Nec tñ illa opatio esset laboriosa sicut post pctm̃: sꝫ fuisset iucũda ꝓpter experientiã ꝟtutis nature. Custodia etiã illa nõ esset ꝯ inuasorẽ: sed esset ad hoc ꝙ hõ sibi paradisum custodiret ne ipm peccãdo amitteret. Et hoc totũ in bonuꝫ hois cedebat. Et sic paradisus ordinat ad bonũ hois: ⁊ non ecõuerso. Et ꝑ hoc patet rñsio ad obiecta.

¶Utrũ hõ factꝰ fuerit in paradiso. Ar.4.

AD quartũ Sic ꝓcedit. Ur̃ ꝙ hõ factꝰ fuerit in paradiso. Angelꝰ eñ in loco sue habitatiõis creatus fuit. s. in celo empyreo. Sed paradisus fuit locꝰ ꝯgruus habitatiõis hũane ante pctm̃. g vr̃ ꝙ in paradiso hõ debuit fieri. ¶ P̃. Alia aialia cõseruant in loco sue gñationis: sicut pisces in aquis: ⁊ aialia gressibilia in terra: vñ ꝓducta sunt. Hõ aũt cõseruatꝰ fuisset in paradiso: vt dictũ estᶜ. g in paradiso fieri debuit. ¶ P̃. Mulier in paradiso facta fuit. Sꝫ vir dignior est muliere. Ergo multo magis vir debuit fieri in paradiso.

Sed cõtra Est, qđ dr̃ geñ. ij. Tulit deus hominem et posuit eum in paradiso.

Rñdeo Dõm, qđ paradisus fuit locus congruus habitationi humane quãtũ ad incorruptionẽ primi status. Incorruptio aũt illa non erat hois ꝑm naturã sed ex supernaturali dei dono. Ut g hoc gratie dei imputaretur: nõ humane nature: deus hoiem extra paradisum fecit, et postea ipsum in paradiso posuit: vt habitaret ibi toto tempore animalis vite: postmodum cum spiritualem vitam adeptus esset transferendus in celum.

Ad primũ Ergo dõm, qđ celũ empyreum est locꝰ ꝯgruꝰ angelis q̃ãtũ ad eox naturã. Et ideo ibi sunt creati. Et silr dõm ad scđm. Loca eñ illa ꝯgruũt aialibꝰ ꝑm suam naturã. ¶Ad tertiũ dõm, ꝙ mulier facta fuit in paradiso nõ ꝓpter dignitatem suã sed ꝓpter dignitatem principij ex quo corpus eius formabatur: qꝛ similiter ⁊ filij in paradiso fuissent nati, in quo parentes iam erant positi.

¶De gubernatiõe rerũ in cõi. Qõ.103.

DOstq̃ Premissuꝫ est de creatione rerũ ⁊ distinctione earũ: restat nũc tertio cõsiderãdũ de rerum gubernatione. Et primo in cõi. Scđo in speciali de effectibus gubernatiõis. ¶Circa primũ queruntur octo. Primo, vtrum mundus ab aliquo gubernetur. Scđo, quis sit finis gubernationis ipsius. Tertio, vtrũ gubernet ab vno. quarto de effectibus gubernationis. Quinto, vtrũ oia diuine gubernatiõi subsint. Sexto, vtrũ omnia immediate gubernentur a deo. Septimo, vtrũ diuina gubernatio cassetur in aliquo. Octauo, vtrũ aliquid diuine prouidentie contra nitatur.

¶Utrum mundus gubernetur ab aliquo. Articulus.1.

AD primũ Sic ꝓcedi tur. Uidet qđ mũdus nõ gubernetur ab aliquo. Illorũ enim est gubernari que mouentur vel operãtur propter finem. Sed res naturales que sunt magna pars mundi: nõ mouentur aut operãtur ꝓpter finẽ: qꝛ non cognoscunt finem. Ergo mundus nõ gubernatur. ¶ P̃. Eorũ est ꝓprie gubernari: que ad aliquid mouentur: sed mũdus nõ videtur ad aliq̃d moueri: sed in se stabilitatem hꝫ. Ergo non gubernatur. ¶ P̃. Id qđ in se hꝫ necessitatem qua determinatur ad vnũ non indiget exteriori gubernante. Sed principaliores mũdi partes quadã necessitate determinãtur ad vnũ in suis actibus et motibus. Ergo mundus gubernatione non indiget.

Sed ꝯtra Est, qđ dr̃ Sapiẽ. xiiij. Tu autez pater gubernas oia ꝓuidẽtia. Et Boe. dicit in lib. de cõso. O qui perpetua mundum ratione gubernas.

Rñdeo Dõm, qđ quidaꝫ antiq̃ phi gubernationẽ mundo subtraxerunt dicentes oia fortuito agi. Sed hec positio ostenditur esse impossibilis ex duobus. Primo quidem ex eo qđ apparet in ipsis rebus. Uidemus eñ in rebus naturalibus prouenire quod melius est aut semper aut in pluribus. Quod nõ contingeret nisi per aliq̃ꝫ ꝓuidentiam res naturales dirigerentur ad finem boni: quod est gubernare. Unde ipse ordo certus rerum manifeste demonstrat gubernationem mũdi: sicut siquis intraret domum bene ordinatam ex ipsa domꝰ ordinatiõe ordinatoris rõnẽ ꝑpẽderet: vt ab Ari. dictum Tullius introducit in lib. de nã deorũ. Scđo aũt apparet idẽ ex cõsideratiõe diuine bonitatis: ꝑ quã res in esse producte sunt: vt ex supradictis pꝫᶜ. Cũ eñ optimi sit optima producere: nõ ꝯuenit sũme dei bõitati ꝙ res ꝓductas ad ꝑfectũ nõ ꝑducat. Ultima aũt ꝑfectio est vniuscuiusqꝫ in consecutione finis. Unde ad diuinã bonitatẽ ꝑtinet: vt sicut ꝓduxit res in esse: ita etiã eas ad finẽ perducat: ꝙ est gubernare.

Ad primũ Ergo dõꝫ, qđ aliq̃d mouetur vl' operat ꝓpter finẽ dupliciter. Uno modo sicut agẽs seipꝫ in finẽ: vt homo ⁊ alie creature rõnales. Et talium est cognoscere rõnem finis ⁊ eorũ que sunt ad finemᶜ. Aliquid autem dicitur operari vel moueri propter finem quasi ab aliquo actum vel directũ in finẽ: sicut sagitta mouet directa ad signum a sagittante: qui cognoscit finem: non autem sagitta. Unde sicut motus sagitte ad determinatum finem demõstrat aperte quod sagitta dirigitur ab aliquo cognoscente: ita certus cursus naturaliũ rerũ cognitiõe carentiũ manifeste declarat mundum rõne aliqua gubernari. ¶Ad scđm dicendũ, qđ in oibus rebꝰ creatis est aliquid stabile ad minꝰ prima materia: ⁊ aliquid ad motum pertinens: vt sub motu etiam operationem comprehendamus. Et quantum ad vtrunqꝫ res indiget gubernatione. Quia hoc ipsum quod in rebus est stabile in nihilum decideret: quia ex nihilo est: nisi manu gubernato- 508
ris seruaretur: vt infra patebitᶜ.

¶Ad tertium dicendum, quod necessitas naturalis inherens rebus que determinantur ad vnum: est impressio quedã dei dirigentis ad finem: sicut necessitas qua sagitta agitur vt ad certum signum tendat est impressio sagittantis: ⁊ non sagitteᶜ. Sed in hoc differtᶜ. Quia id quod creature a deo recipiũt est earum natura. Quod autem ab homine rebus naturalibus imprimitur preter earum naturam: ad violentiam pertinet. Uñ sicut necessitas violẽtie in motu sagitte demonstrat sagittãtis directionem: ita necessitas naturalis creaturax demrat diui-

s. ꝙ mũdus nõ gubernatur ab aliquo. Rõ est: qꝛ omnia sunt fortuita.

¶Quo ad secũdum duplr ostenditur opinio impossibilis. Primo ex mõ operandi naturaliũ sic: in rebꝰ naturalibꝰ semp aut in pluribꝰ, puenit melius. ergo ab aliqua ꝓuidẽtia dirigũtur ad bonũ: ergo gubernant ab aliquo. Añs pꝫ. ꝯña vero prima ꝓbatur: qꝛ ordo manifestat ordinanteꝫ, vt pꝫ in domo: et auctoritate Arist. apđ Tulliũ. scđa ꝯña pꝫ ex q̃d nois gubernationis. Scđo ex parte cause actiue sic: diuine bonitatis est ꝓ- 487
ducere res: ergo ad perfectum ducere: ergo ad cõsecutionẽ finis: ergo gubernare. Añs supponitur: prima ꝯña probatur: qꝛ optimi est optima ꝓducere. Scđa vero: qꝛ vltima perfectio cuiusqꝫ consistit in cõsecutiõe finis. Tertia autem patet ex quid nominis. Nota hic duo. Primo ꝙ cũ sint 18
tres opiniones. Altera dicẽs oia casualia. 1
Altera omnia necessaria: ⁊ alia media q̃dã necessaria: ⁊ q̃daꝫ casualia: ⁊ hec sola sit vera: nõ allata ẽ opinio dicẽs omnia necessaria: sed tm̃ dicẽs casualia: qꝛ ista negat gubernationem illa vero ponẽdo oia determinata gubernationẽ affirmat: vt patet ex responsione ad scđm. Nota scđo qđ prima ratio litere 113
nõ solũ ꝯtradictoriũ opiniõis recitate ꝓbat: sꝫ rõnẽ illius confutat: duꝫ naturalia

Universidad de Deusto Biblioteca

euenire semper aut frequenter ait. 2ª at n. casualia extra sp et frequēter versari :ex 2. physico.

¶Super Arti. 2.

Tulus clarus.

¶In cor poze vna cōclusio. mūdus gubernatur ab vno. Probat dupliciter primo rōne. finis gubernationis mūdi est bonum extrinsecū a toto vniuerso. Probat dupliciter, primo. principiū rerū est extrinsecum ab vniuerso. ergo finis antecedēs patet ex dictis. cōsequētia probatur qr finis rōdet principio z scōm esse z secundū cognosci. Scōo finis vniuersalis omnium rerū est bonū vniuersale. ergo est bonū per essentiā: ergo non est aliqd infra vniuersum: ergo est bonū extrinsecū ai toto vniuerso. Antecedēs probatur dupliciter. primo qr finis hȝ rationem boni. Scōo qr finis particularī alicuius est bonū pticulare. prima cōsequentia probat ex differētia inter bonum vniuersale z particulare qr illud ipsa bonitatis essentia. hoc pticipatiue, bonū. scōa consequētia probatur qr nihil est in vniuerso nisi pticipatiue bonum. vltima est p se nota.

¶Super Arti. 3.

Jtulꝰ clarus.

¶In corpoze vna cōclusio. mūdus gubernatur ab vno. Probat dupliciter primo rōne. finis gubernationis mūdi est bonū extrinsecū a toto vniuerso. Probat principiū rerū est extrinsecum ab vniuerso. ergo finis antecedēs patet ex dictis. cōsequētia probatur qr finis rōdet principio z scōm esse z secundū cognosci. Scōo finis vniuersalis omnium rerū est bonū vniuersale. ergo est bonū per essentiā: ergo non est aliqd infra vniuersum: ergo est bonū extrinsecū ai toto vniuerso. Antecedēs probatur dupliciter. primo qr finis hȝ rationem boni. Scōo qr finis particularī alicuius est bonū pticulare. prima cōsequentia probat ex differētia inter bonum vniuersale z particulare qr illud ipsa bonitatis essentia. hoc pticipatiue, bonū. scōa consequētia probatur qr nihil est in vniuerso nisi pticipatiue bonum. vltima est p se nota.

¶Super Arti. 3.

Jtulꝰ clarus.

¶In corpoze vna cōclusio. mūdus gubernatur ab vno. Probat dupliciter primo rōne. finis gubernationis mūdi est bonum

Universidad de Deusto
Biblioteca

ria sūt i qb⁹ vt termis ꝛ vt ꝑbis ē actus seu opō rōnis practice. Inductiōe ꝓo er dria iter medicū cogīcēte i vl ꝛ cogīcēte vl ꝛ pticulr. Cōstar. n. q ḣ ē optim⁹ ꝛ filis dria ē i oi gñe artis. Deide ꝓbat 2ª ꝑs: Subnatio tāto est melior: tāto maiorē ꝑfectionē gubnatis cōicat. Ḡ vna gubnatio sic gubernat res vt q̄ślā illaꝫ i gubnādo cās instituat. Añs ꝓbat: q: gubnatio est pductiua gubnatoꝝ ad ꝑfectiōez: ꝓna ꝓo ꝓbat: ꝓio q: maior ꝑfectio ē q aliq̄d ꝛ sit i se bom et

337 sit aliis cā bōitat⁹ q̄ḣ i se tm̄ sit bom. 2° ꝓmāi festāt. exemplo magri ꝛ discipuloꝝ: ḣo facere aliosꝫ doctores.

¶ Circa dr̄iam assignatā iter ꝓtes ꝓclonis pones mediatio nem ꝛ mediationez dub^m occurrit/an sit ꝑmo de/mediatīe/et imediatione ſtutis an supposīn vl vtriusq: ſi. n. est de imediatīe suppositi fīm est deū q̄m ad rōnē oia imediate gubnare: cū mediet rō hūana respectu hūanoꝝ. actuū ꝛc. ſi ḣo ē ꝑmo ō imediatīe ſtutis: fīm est q⁹ ḣs q̄ḣ ad executionē mediate gubnet q̄n q̄cd ere q̄t q̄cūq; ens ereāt me⁹ ſtute dina: ꝛ nō ecōuerſo: vt i 3° q. 65. c. 67. diffuse oñdit ſi forte dicat q⁹ inuomē bio ē ꝑmo de vna me diatīe ꝛ i alio ō alia ſeḳt q⁹ dr̄ia assignata ſi ē penes idē nīſi fm vocabula: q̄ḃ ab arte ꝛ tanta doctrina alienuꝫ esse oportet.

337 ¶ Ad ḣ ō: q⁹ fortaſſe loq̄ndo ō neutra mediatīe est ꝑmo: ḣz de mediatīe ꝓpria vnt cuiq;. ſ. rōni ꝛ executiōi: q̄nis ꝑ⁹ ꝑs ſiſtēt ō imediatīe ſtutis 2ª de mediatīe suppositi. Ad quoꝝ euidētia scito q⁹ iter rōnez rectricē seu gubernatricē: ꝛ res ꝛectas esse rōnē mediā ꝓtigit 2ª vno⁹ vt ſupplētē notitiā ꝛ regulatiōez rōis ꝓncipal: vt puta q⁹ ꝓncipalis ḣ dit regulas vles: ordinauit ꝓncipalis: ō dit mo^m ꝛc. ꝛ inferioribꝰ curā alioꝝ relinq̄t ſm ꝓticularia occurrētia: vt in hoib⁹ frequēter contingit. Alio mō vt miniſtrā tiū rōnis ꝓncipal: vt puta q⁹ ꝓncipalis ḣ agenda q̄ ad oia diſcuſſa i ſeriori tradit ere quenda vt in miſtris artiū contingit ꝓeoſtensis oibus a magiſtris: inter hos autez duos modos

506 ḣ. q. 22. ar. 1. ad 2^m. Et. 2. di. 6. art. 1. ad 3^m. interest: q⁹ primo mō mediat rō vt rō: q: vt cōſugens notitiā ꝛ regulationem vſem ꝓticularibus. in ſcō ꝓo mediat rō: vt miniſter: rōnalis tū. in ꝓio rō ꝓncipalis nō ſe extēdit ad vltimā imediate: q: nō absq; media rōe ea nouit/aut rām eoꝝ hz. In ſcō ꝓo imediate ad vltia ḡticularia ſūt: ſe extēdit. Et q̄n in oib⁹ fm ꝓpria ꝓcedendū est: ideo de rōne loquēdo de tali mediatīe intellerit. Quia aut em talis mediatio coincidit cum mediatīe virtutis: idcirco gratie materie primū membrū intelligitur de medio executote distīgui potest. Conſtat em̄ quod inter executorem vt ſic ꝛ effectum: dupliciter contingit mediū executorem poni. Uno mō ad ſupplendā potētiā executiuā ꝓioris. Alio mō ad miniſtrādū tm̄ ꝓtiori ꝛ primū q̄dē ꝑ accīs ſe hz ad executoris rōnē: q̄n nō ꝓuenit ei niſi rōne imperfecte

ratio gubernationis que ē ipſa ꝓuidētia, ꝛ exequutio^c. Quātū igit ad rōnē gubernationis ꝓtinet deus imediate oia gubernat. Quātū aūt ꝓtinet ad executionē gubernationis, deus gubernat q̄daꝫ mediantibus aliis. Cui⁹ rō est: q: cū deus sit ipſa essentia bonitatis^c: vnūq̄q; attribuēdū est deo ſm ſui optimū. Optimū aūt i oi gñe vel rōne vl cognitīe practica (qualis est rō gubernatīs) in hoc ꝓſiſtit: q⁹ ꝓticularia cognoſcantur in q⁹ est actus. Sicut optim⁹ medicus est q̄ nō cōſiderat ſola vtia: ſed q̄ pōt et cōſiderare minima ꝓticularū. Et idē ꝑz in ceteris. Añ opz dicere q⁹ deus oium et minimorū ꝓticularitū rōnē gubernatīs heat. Sed cū p gubernationē res q̄ gubernāt ſint ad p fectionē pducēde: nāto erit melio: gubernatio: ḡto maior ꝑfectio a gubernāte reb⁹ gubernatis cōicat. Maior aūt ꝑfectio est q⁹ aliq̄d in ſe ſit bonū: ꝛ ēt sit aliis cā bonitatis: q̄ſi eēt ſolūmō in ſe bonū. Et ſic dc⁹ gubernat res vt quaſdā aliarū in gubernādo cās inſtituat. Sicut ſi aliquis magiſter diſcipulos ſuos: nō ſolū ſcientes facerer: ſed etiam aliorum doctores.

Ad primū Ergo dicendū, q⁹ opio platonis reꝓbēdit: q: entiā ḡtuū ad rōnē gubernationis ꝓſuit deū non imediate oia gubernare. Nō ꝓz ꝓ hoc q⁹ diuiſitin tria ꝓuidentiam que est rō: gubernatīs^c. ¶ Ad 2^m dōm, q⁹ ſi ſolus de⁹ gubernaret: ſubtraheretur perfectio causalis a rebus. Unde non totū melius fieret p vnū: q⁹ fit per multa. ¶ Ad tertū dōm, q⁹ nō ſolū ꝓtinet ad ꝑfectionē regis executoꝝ q̄ḣ ſue gubernationis ſed ejaz ad regis dignitatem: q: ordine miniſtroꝝ potestas regia ꝓclarioꝛ redditur.

¶ Utrū aliq̄d ꝓter ordinem diuine gubernationis contingere poſſit. Arti. 7.

Ad ſeptimū Sic ꝓcedit.

Uidetur q⁹ aliq̄d ꝓeter ordinē diuine gubernationis contingere poſſit. Dicit em̄ Boe. in. 3. de conſo. q⁹ deus per bonum cuncta diſponit. Si ergo nihil in rebus contingit ꝓeter ordinem diuine gubernationis: ſequeretur q⁹ nihil eſſet malum in rebus. ¶ ꝑ. Nihil est caſuale q̄ euenit ſcōm ꝓordinationez alicuius gubernantis. Si igitur nihil accidit in rebus ꝓter ordinem gubernatīs diuine: ſequtur q⁹ nihil in rebus ſit fortuitum ꝛ caſuale. ¶ ꝑ. Ordo diuine gubernationis est certus ꝛ imutabilis: q: ē ſcōm rōnē eternā. Si igit nihil poſſit cōtingere in reb⁹ ꝓeter ordinē diuine gubernationis: ſequtur q⁹

potentie: q̄ accidit executori: nō em̄ est neceſſe executor ē ipotēt. Scōm ḣo cōuenit executori in q̄ſtū executor ē: ꝛeq em̄ de rōne ſua ꝓotat miſterium q̄dā: vt de ſe ꝑz. Uñ cū de mediatīe vel imediatīe executīs est ſermo: ꝓpie loquēdo de medio nō ſupplēte: ḣz miſtrante est ſermo. Et q: mediū vt miniſtrās est mediū vt ſuppoſitū nō vt ſtus. Ideo ſcōm̄ mēbris de mediatīe ſuppoſiti gra materie verificat. Stat ergo rōnīo q⁹ hic est

sermo de mediatīe ꝛ imediatīe ꝓpa ſingulis: ꝛ q: d. ia iter rō nē ꝛ executiōem ē: q⁹ illa imediate ꝓ negonem, ꝓuiꝫ mediꝫ: iſta mediate ꝓ pōnē ꝓpuiꝫ mediū cui⁹ est mediū virtutis: iſti⁹ eēt mediū ſuppoſiti. Ideo mālr nō forma liter ibi ꝟificatur de vna: ꝛ ḣ de alia: ꝛ re ſpicere ad hoc mālr dat cām dubitādi.

¶ Super. Arti. 7.

Tituꝰ dar⁹. ¶ In corpe vnalcō cto rñsiua. Impoſe ē q⁹ aliq̄d ꝓtingat ꝓter ordinē diuine gubernatīs. ꝓbat.: nullꝰ effectꝰ ꝓtinens ꝓter ordinē cāe vlis: dina gubernatio ē vlis cā nō in vno gñe: ḣ totius entis: ergo nihil pōt ꝓter ipſi⁹ ordinē euenire. ꝓbat maior: q: dria iter cām ꝓticularē ꝛ vlem in hoc: q⁹ ꝓter ꝓticularē pōt effectꝰ ꝓtingere: ꝓter vlem nō. Et. ꝓbatur dria: q: ꝓter ꝓticularē est alia cā libi non ſubdita: ex qua ꝑ effectꝰ impediri: ꝓter vlem ꝓo nulla est q: oēs cāe reducuntur in illā: ꝛ ſic ſub illius ordine cadit q̄cūq; cām ſit: declarat hoc exemplo indigeſtionis.

¶ Super Arti. 8.

Titulus. Circa titulū ſub dium o currit: q⁹ articulus vt ſuperfluus aut coincidere cū ꝓcedēte: aut ſaltē male ordinat⁹. Si em̄ ꝓclusum est q⁹ ꝓeter ordinē diuine gubernationis nihil poteſt cōtingere: ſup fluū est ſolicitari an ri: ꝓeter em̄ claudit in ſe ꝛ ꝓeter cōtra ſuperfluit. ergo aut pars est ꝓcedentis aut ꝓiuus debebat queri vtrum: contra ꝛ deinde vtrum ꝓeter: q: ſtat q⁹ non contra: ꝛ tamen ꝓeter ſed non econtrario: vt patet.

¶ Ad hoc d: q⁹ iſte articulus est omnino diſtinctus: ꝛ optimo loco/neceſſario queſitus. Differt em̄ a precedente: q: ille de euentu: iſte de renitentia querit. Unde d̄nt quaſi ſicut act⁹ ꝛ ꝑmptitudo ad actū. In illo enim q̄ritur an poſſit aliq̄d cōtingere ꝓter diuinā gubernationē: hic nō q̄rit vtrū aliq̄d poſſit facere contra diuinā gubernationē: ſed vtrū aliq̄d ſit renitens. i. aut nō obediēs vel difficile obediens diuine gubernatīoni. hoc em̄ renitentia iportat. Uñ poſt deciſionē q⁹ nihil ꝓeter diuinā gubernationē euenit: aut euenire pōt: merito reliquū fuit diſcutere: vtrū res ꝑmpte ſint ad hoc ſ̄pm: q⁹ fieri dirimus. i. ordinē diuine gubernatīoni ſplēdū: an aliq̄ cōtra renitant. i. reſiſtāt: q̄uis oppoſitum facere non poſſint.

¶ Un corpore dno. primo ꝓponitur concluſio: ſecundo ꝓbatur.

¶ Quo ad ꝑm⁹ ꝓcl⁹ vna diſtō ꝛ clo. Diſtō ē ordo diuie ſapie 2ª. i gñali ꝛ in ſpāli. ꝓio mō ē i gubernatore vli. Scōo i gubernatoꝛib⁹ ſpālib⁹. Cōclo p² est: nō oia ꝑnāt i directe. ꝓbat: q: nō oia egēt remotīoe coꝝ ꝑtīū q̄m q̄dā sunt q̄ nulla hīe pōt coꝝ ꝑtīa: vt angeli/ꝛ corpa celeſtia ꝛc. Conclusio ſcōa est/oia cōſeruari egent a deo directe, ꝓbat auctoritate Dionis.

¶ Quo ad ſcōm tractat ſcōa ꝓcl⁹ rōne: ꝛ int̄ cētra rō tal. Effectꝰ alicui⁹ cāe nō ſolū in fieri ſ⁹ in eē egetꝰ ꝑ 338
nari directe ab illa: ḣz 484
ois creatura ē effectꝰ dependēs a deo i fieri et eſſe: ḡ ois creatura eget cōſeruari a deo directe. Maior, ꝓbat ex illa maxīa: ois effectus dependēt a ſua cā ſm q⁹ est cā ei⁹. ſ. ſi in fieri/in fieri: ſ ſi i eē/in eē. Minor ꝓo ex illa q⁹ ſol⁹ de⁹ est ens ꝑ eſſentiā. Reliqua em̄ participatione ipſi⁹ unt entia. Unde ad euidentiā huiꝰ rōnis in ſſa primo: ꝛ: quia sit effectꝰ quo ad eſſe reſpectu alicui⁹ cauſe: ſic ſolo quo ſit cā quo ad eſſe effectus: idirecte/idirecte q̄dez p remotionē coꝝ ꝑtīū: idirecte ḣo ꝓ manutentionē dependētis a ſe

¶ Quo ad ſm sunt tria: distinctio causaꝝ: diuersa distinctoꝝ ꝓportio ad effectus z manifestatio dictoꝝ a posteriori. Distinctio est clara: agētiū q̄dā sunt eiusdē rōnis cū effectib⁹: z q̄dā diuersaꝝ. Diuersa ꝓportio est ſm duo ordinate se ꝯñtia p̄mo ſm respectū ad formā. 2⁰ ſm influentiā ad eē vel fieri. Differūt igiṫ p̄mo he cāe q: cāe vniuoce nō p̄ñt eſſe cāe per se foꝛmaꝝ effect⁹ sui: cāe ῳo equoce p̄ñt eē cāe p se foꝛe effectus. Scđo dr̄nt: q: cāe vniuoce sunt cāe ſm fieri effect⁹: cāe vero equoce p̄ñt eē cāe eſſe effectus. Prima dr̄ia pbaṫ ex illa maxima: cā per se alicuius est cā illius in q̄cūq̧ inueniṫ ſm eandē rōnē: g̃ si cā vniuoca: puta soꝛtes causat formā humanitatis

423 per se/ dū gn̄at platonē: seqtur ꝙ cāret ēt humanitatē suā: cū sit in eo eiusdē rōnis. Secunda ῳo dr̄ia sequitur ex p̄ma: q: ex quo cā vniuoca non cāt p se foꝛaꝝ: z aliqd cāt: ergo cāt applicationē seu ꝯiūctionez forme in materia: ħ autez est eſſe cām fieri effectus. Et quoniam in cā equiuoca non saluatur forma effectus ſm eandē rationem: nō repugnat ei eſſe per se cām forme effectus z ꝯñr eſſe cām z fieri z eſſe effectus. Manifestatio aūt predicte diuerse proportionis fit a testimonio sensibiliū in dr̄ia inter caloꝛem aque z lumē aeris: quoꝛū neutrū inest ab intrinseco: in hoc quod ille remanet absq̧ conseruante: istud nō: q: caloꝛ est eiusdē rōnis in calefaciēte z calefcō. lumē aūt nō in illuminato z lucēte.

¶ Quo ad tertiū tria: vis applicationis p̄dictoꝛū explanatio eius ex proportione ad solē z lumen: z autoꝛitates Aug. Uis est q: deus est cā essendi oibus directe causans eſſe oium/ q: est ens per essentiam: cetera sunt entia per participationem: z sic creature sunt effectus dei in eſſe: z de⁹ est cā earū in eſſe. Explanatio est ꝓportio dei ad solē: z creature ad aerē illuminatū: que Aug. autoꝛitate firmatur duplici: z clare patet litera.

¶ Circa distōnē effectuū: dubiū occurrit de illa modificatiōe. s. directe: oē eñ agens nō dico disponēs: ſʒ pficiēs: qđ. s. inducit formā: agit directe sibi simile ſm formā qua agit: ergo directe agit ad formā effectus: pbaṫur ꝯña: q: sola forma effectus: est ratio aſſimilationis effectus ad cām. Un̄ forma p̄nte cessat motus: vt diciṫ in p̄mo de gn̄one. Non ergo distinguitur per hoc effectus in fieri ab effectu in eſſe qđ illius eſſe nō directe ē propria causa: istius vero directe: imo hoc fictitium videtur.

¶ Circa descriptiones quoq̧ eoꝛūdē: dubiū occurrit: q̄d intelligaṫ p formā per se cāri aut respici a cā? Cū eñ sermones doctrinales sint formales opoꝛtet accipi p se/ vt est modus cāndi actiue vel passiue: sic aūt inuenitur manifeste falsum qđ dr: qm̄ forma tūc p se respiciṫ ab agēte: qñ nō p accñs respiciṫ: vt pʒ z in p̄mo poste. c. de p se/ z. 5. meta. vt statua p se respicitur a statuifico: per accñs aūt a policleto: z similiter domus ab edificatoꝛe: z sanitas a medico zc. Cōstat aūt ꝙ multoꝛum forme/ per se z non per accidens fiunt ab agentibus: a quibus nō depēdēt in eē: vt pʒ in exēplis datis: igiṫ ista ratio seu descriptio effectus in eſſe nulla est.

¶ Circa rōnē aſſignatā in diuersa ꝓportione inter cās vniuocas z equocas dubiū occurrit: vñde aut q̄tū vʒ hec cōclusio: si soꝛtes eſſet cā p se forme in platone: eſſet cā suip̄sius: q: est eiusdē rōnis in vtroq̧. hec eñ fundatur super illa ꝓpōne: cā per se alicuius forme causat illā in quocunq̧ inueniṫ. Sed hanc eſſe falsiſſimam z rōne z inductiōe manifestaṫ. Inductione quidē: q: sic coꝛpoꝛa celestia nō causarent per se coꝛpoꝛa inferioꝛa: nec sube superioꝛes subas inferioꝛes: nec deus entia: illa eñ sunt coꝛpoꝛa he sunt sube: z hic est ens z sic causarent seipsa: si in quocūq̧ illud inuenitur opʒ causare. Rōne aūt q: ista ꝓpō destruit illā maximā: omne agens agit p se sibi simile ſm formā: que est rō agendi. Si eñ p se agit sibi simile ergo eſſe p se actiuū supponit in agente fundamentū aſſimilatiōis: et si ex alia parte: eſſe p se actiuū exigit actiuitatē in oē in quocunq̧ inueniṫ tale fundamentū: igitur nō supponit: z sic hic duo p̄n̄a ꝯdicūt: quare zc.

¶ Ad p̄mū dubiū dr ꝙ in equoco laboꝛat rō: qm̄ cum dr ꝙ omne agens agit sibi simile: intelligiṫ indistincte siue in fieri: siue in fieri z eſſe simul. Cū vero diciṫ ꝙ alicuius effectus eſſe nō directe fit: iam non indistincte est sermo: sed de eſſe vt distinguitur contra fieri. Unde non repugnāt adinuicem: non eñ hic negatur effectum directe fieri z intendit similē agēti: sed quo ad eſſe nō semper directe intendi z fieri.

¶ Ad scđm dubiū dr: ꝙ per se ēt vt modus cāndi cum sumaṫ duplr. s. vt distinguitur ꝯ per accñs z ꝯ p aliud: in ꝓposito sumitur/ vt distinguiṫ ꝯ per aliud. Ita qđ sermo est de forma aliqua non materialiter sed formalr: et de dependentia causa actiua/ que conuenit ei per se p̄mo. Qđ eñ nature alicuius forme cōueniat per se p̄mo dependentia ab agente: pʒ de ꝓprio: respectu p̄pꝛij subiecti: homini siquidem cōuenit per se p̄mo ꝙ ab eo fiuat risibilitas: z econuerso risibilitas exigit ex intrinseco ꝙ fit ab homine. Intentio igitur lr̄e est ꝙ forma que per se p̄mo exigit depēdentiam a tali agente est ab eo ſm eſſe z fieri: que autem nō hoc exigit/ est ab eo ſm fieri tantum. Et manifestatur hoc sic. Dependentia ad cām actiuā per se p̄mo cōueniens forme non conuenit ei rōne sui fieri p̄cise: q: fieri vt distinguitur cōtra eſſe nec est intrinsecum rōni forme nec neceſſario comitatur ipsam: alioquin ceſſante fieri: non maneret forma: dependentia autem illa conuenit forme per se p̄io: igitur cōuenit ei ſm eſſe: omnis ergo forma per se p̄io dependens ab aliquo est effectus illius in eſſe: z econuerso vt in lr̄a dr. Cū eñ idē sit iudicium de forma z eſſe/ intelligi nequit qđ aliquis effectus ſm eſſe ab aliquo dependeat actiue z directe z tñ non ſm formam per se p̄mo. Si eñ forme eius nō per se p̄mo cōuenit dependentia ad talez cām sed per aliud dependet a tali agente: per separationem illius alius poterit nō dependere ab ipso: z sic simul effectus erit dependens ſm eſſe: et nō dependens ſʒ formam ab eodem agēte: quod iplicat duo contradictoꝛia. Ad obiectiones vero in

345 oppositum iam patere potest responsio: q: huiusmodi ꝓpositiones loquuntur indistincte de causa per se z effectu per se: non distinguendo ſm eſſe directe vel secundum fieri tantum. Potest quoq̧ iuxta nunc dicta dari secunda responsio: qđ licet in instantijs adductis z similibus sit causa z effectus per se vt distinguitur cōtra per accñs. nō tñ vt distinguiṫ ꝯ per aliud: q: sunt effectus per fieri: quod est aliud ab eis. 345 b

¶ Ad tertium dub. dr/ ꝙ verū est ꝯñtiam illam fundari super illo principio. s. causa per se alicuius causat illud in quocūq̧ inueniṫ. Sed vt iā dictum est intelligiṫ de cā per se p̄mo alicuius: ita ꝙ perseitas seu p̄mitas se teneat ex parte vtriusq̧. s. tam cause q̄ effectus ꝓpoꝛtionaliter tamen: sic qđ b. cōueniat per se p̄mo dependere ab a. z a. conueniat per se p̄mo eſſe actiuum b. Principium aūt hoc nō eget ꝓbatiōe: sed est per se notum. Quoniam si b. cōuenit per se p̄mo dependentie ab a. in quocunq̧ inuenitur est cū tali dependētia: impoſſe est eñ separare aliquid ab eo qđ cōuenit sibi per se. Et similiter si a. cōuenit per se p̄mo ꝙ sit actiuum b. in quocunq̧ reperitur est actiuum ipsius b. z sic si a. z b. sunt eiusdē rationis idem est per se p̄mo actiuū suip̄sius: quod est impoſſe in lr̄a deductum. Instantie aūt ad oppositum adducte ex litera soluunṫ: in qua expꝛesse dicitur/ ꝙ hec dicunṫ de effectu eiusdem rōnis: ita ꝙ sensus illius principij: causa per se alicuius causat illud in quocunq̧ repitur: est causa per se alicuius causat illud in quocunq̧ reperitur ſm eādem rōnem. Nec opʒ ꝙ causet illud in quocunq̧ equiuoce seu analogice inueniṫ. Et in p̄mptu huius sane glosse causa est: q: qñ aliquid conuenit alicui per se: non opʒ ꝓpterea ꝙ conueniat suo equoco aut analogo: sed satis est/ z exigit ꝙ cōueniat sibi in quocunq̧ ſm suā rōnem inueniṫ. Unde si coꝛpoꝛa celestia causant ꝓprietatem inferioꝛum per se: substantie imateriales substantialitatem zc. patet responsio: q: non est eiusdem rationis substantia aut coꝛpoꝛeitas in causatis: z in huiusmodi causis. De deo autem ꝯstat ꝙ est causa per se p̄mo entis, inq̄ntum entis: z non sequitur ergo causat ens in seipso: sed ergo cāt ens in quocunq̧ inueniṫ ſm eandē rōnem qua inueniṫ in cātis: modo falsum est ꝙ in deo inueniat ſm eandē rōnem: cuꝫ ipse sit ens per essentiam: cetera nō: sed reliqua sunt quodāmodo eiusdē rōnis inq̄ntum entia: q: sunt entia per participationem. Et hic bñ notā: qm̄ metaphysica hec multos latuit illustres viros. Et ex his pʒ rñsio ad rōnem in oppositum: q̄n̄ eſſe per se actiuum supponit fundamentū aſſimilationis: nō tñ semp' ſm eandem rōnem: quā effectus habebit: sed qñq̧ ſm altioꝛem quā effectus imitabitur. Et silr ex alia pte eſſe p se actiuū exigit actiuitatē in quodcunq̧ in quo fundamentum silitudinis inuenitur nō qualitercūq̧: sed ſm eandē rōnem qua inuenitur in effectu. Et idcirco per se p̄mo actiuum non repugnat omni cause: sed vniuoce vt sic: vt in litera dicitur. Unde illa duo p̄ncipia sane intellecta: vt decet: non contradicunt sed consonant.

¶ Circa explanationem p̄dicte differētie inter causam vniuocā z equiuocam dubium est de illa redditione cause: quare aqua retinet caloꝛem: et aer non conseruat lumē. Uidetur enim ꝙ causa aſſignata falsa sit: quoniam cum aqua calefit a sole: conseruet etiam caloꝛem remota a sole: z tamen non est susceptiua forme caloꝛis secundum candem rationem qua est in sole: vt patet. Unde si ratio eſſet bona: aqua calefacta a sole nō conseruaret caloꝛē: sicut aer non seruat lumen. Potest quoq̧ argui ex parte luminis: quoniam cum illuminatur aer a lucerna est susceptiuus forme illuminantis secundum eandem rationem: q: cōicant in materia: z tamē non retinetur: sed dependet in fieri z conseruari a lucerna: ergo zc.

ordis. Un̄ eē dom⁹ depēdet ex nāl's harum reꝝ: sicut fieri dom⁹ dpēdet ex actiōe edificatoꝛis. Et sili rōe ē ꝯsiderādū in reb⁹ nālib⁹. Q: si aliqđ agēs nō est cā forme inq̄ntū huiusmodi non erit per se cā eē qđ cōsequiṫ ad talē formā: sed erit cā effect⁹ ſm fieri tm̄. Manifestū est aūt ꝙ si aliq̄ duo sunt eiusdē spēi vnū nō pōt eē p se cā forme alteri⁹ inq̄ntū est talis forma: q: sic eſſet cā forme ꝓprie: cū sit eadē rō vtriusq̧. Sʒ pōt eſſe cā hmōi forme. ſm ꝙ ē in mā. i. ꝙ hec mā acqrat hāc formā. Et hoc est eſſe cā ſʒ fieri: sicut cū hō generat hoiem z ignis ignē. Et iō qñcunq̧ nālis effectus est natus ip̄ressionē agētis recipe ſm eādē rōnē ſm quā est in agēte: tūc fieri depēdet ab agēte: nō aūt eē ipsi⁹. Sed aliqñ effect⁹ nō est natus recipe ip̄ressionez agētis ſm eādē rōnē ſm quā est in agēte. sicut pʒ in oib⁹ agētibus q̄ nō agunt sile scđʒ spēm: sicut celestia coꝛpoꝛa sunt causa generationis inferioꝛū coꝛpoꝛū dissimiliū scđm spēm. Et tale agens pōt eſſe cā forme ſm rōnem talis forme z non solū ſm ꝙ acqriṫ in hac materia. Et ideo est causa non solū fiedi sed essendi. Sicut igitur fieri rei non potest remanere cessante actione agentis qđ est causa effectus secūdum fieri: ita nec eſſe rei potest remanere cessante actione agentis quod est causa effectus non solum secūdum fieri sed etiam secundum eſſe. Et hec est rō quare aqua calefacta retinet caloꝛez cessante actiōe ignis[c]: nō aūt remanet aer illuminatus nec ad momentum cessante actione solis: quia scilicet materia aque susceptiua est caloꝛis ignis secundū eandem rationem qua est in igne. Unde si perfecte perducatur ad foꝛmam ignis retinebit caloꝛem semper. Si autem imperfecte participet aliquid de forma ignis secundum quandam inchoationem caloꝛ non semper remanebit: sed ad tempus: pꝛopter debilez participationem p̄ncipij caloꝛis[c]. Aer autem nullo modo natus est recipere lumen secundum eandem rationem secundum quam est in sole: vt scilicet recipiat formaz solis que est p̄ncipium luminis. Et ideo q: non habet radicem in aere statim cessat lumen cessante actione solis. Sic autez se habet ois creatura ad deū, sicut aer ad solē illūnātē.[c] Sicut eñ sol est lucēs p suā naturā aer aūt fit luminosus ꝑticipādo lumē a sole non tñ participādo naturam solis: ita solus deus est ens per essentiā suā: q: eius essentia est suū eſſe[c]. ois aūt creatura est ens ꝑticipatiue: nō ꝙ sua eēntia sit ei⁹ eſſe. Et iō aug. dt 4. sup gene. ad lit. Uirt⁹ dei ab eis q̄ creata sunt regēdis si cessaret aliqñ, simul z illoꝛuꝫ cessaret spēs: oisq̧ natura cōcideret[c]. Et in 8. eiusdē lib. dicit: ꝙ sicut aer p̄nte lumine fit lucidus: sic homo deo sibi p̄sente illuminatur: absente autem continuo tenebꝛatur.

Ad primū

Ergo dicēdū, ꝙ eſſe p se consequitur formam creature supposito tñ influxu dei: sicut lumē sequiṫ diaphanū aeris supposito ifluxu solis. Un̄ potētia ad nō eē in spūalibus creaturis z coꝛpibus celestibus, magis est in deo q̄ ꝑt subtrahere suū ifluxū q̄ in forma vel in mā taliū creaturaꝝ[c]. ¶ Ad scđʒ dōm, ꝙ de⁹ nō pōt cōicare alicui creature: vt ꝯseruet̄ in eſſe sua actiōe cessante sicut nō pōt ei cōicare ꝙ nō sit cā illius. In tātum. n. indiget creatura cōseruari a deo: inquātū eē effect⁹ depēdet a cā eēndi. Un̄ nō est sile de agēte qđ nō est cā essendi ſʒ fieri tm̄. ¶ Ad tertiū dōm, ꝙ rō illa ꝓcedit de ꝯseruatiōe q̄ est p remotionem corrūpētis q̄ nō indigēt oēs creature: vt dictū est[c]. ¶ Ad 4[m] dōm, ꝙ ꝯseruatio rerū a deo nō ē p aliquā nouā actionē: ſʒ p ꝯtinuationē actiōis q̄ dat eē[c]. Que q̄dē actio est sine motu z tpe: sicut ēt cōseruatio luminis in aere est per cōtinuatum influxum a sole.

¶ Utrum deus immediate omnem creaturam conseruet. Arti. 2.

Ad scđm

Sic proceditur. Videṫ ꝙ deus immediate oēm creaturā conseruet. Eadē eñ actione deus est cōseruatoꝛ rerū qua z creatoꝛ: vt dictū est[c]. Sed deus immediate est creatoꝛ oiū. Ergo immediate est etiā cōseruatoꝛ. ¶ P̄. Unaqueq̧ res magis est pꝛoxima sibi q̄ rei alteri. Sʒ nō pōt cōicare alicui creature ꝙ cōseruet seipsam. Ergo multo minus pōt ei cōicari, ꝙ cōseruet aliā. Ergo de⁹ oia cōseruat absq̧ aliq̄ alia cā cōseruāte. ¶ P̄. Effectus cōseruaṫ in eſſe ab eo qđ est cā ei⁹ nō solū ſm fieri ſʒ ēt ſm eſſe. Sʒ oēs cāe create vt vr̄ nō sunt cause suoꝛū effectuū: nisi ſm fieri. Nō sunt. n. cāe nisi mouēdo: vt. s̄. habitum est[c]. Ergo non sunt cause conseruantes suos effectus in eſſe.

Sʒ cōtra

Est, ꝙ p idē ꝯseruaṫ res p qđ hʒ eē. Sʒ deus dat eſſe rebus mediantibus aliq̄bus causis medijs. Ergo etiā res in eſſe conseruat mediantibus aliquibus causis.

Rñdeo

Dicēdū, ꝙ sicut dictuꝫ est[c]: dupliciter aliqđ rē aliquā in eſſe conseruat. Unomodo indirecte z per accidēs per hoc ꝙ remouet vel impedit actionē corrūpētis. Alio modo directe z per se: q: ab eo dependet eſſe alterius, sicut a causa dedēdet effectus. Utroq̧ aūt modo aliq̄ res creata iueniṫ eſſe alteri⁹ ꝯseruatiua. Manifestū ē. n. ꝙ ēt in reb⁹ coꝛpalibus multa sunt q̄ ip̄ediūt actiōes corrūpētiū: z p ħ dr̄ reꝝ cōseruatiua. Sicut sal impedit carnes a putrefactione. Et simile est in multis alijs. Inueniṫ etiā ꝙ ab aliqua creatura depēdet aliqs effectus ſm suū eſſe. Cū. n. sunt multe cause ordinate neceſſe est ꝙ effect⁹ depēdeat p̄io q̄dē z p̄ncipaliter a cā p̄ma. scđario vero ab omnibus causis medijs. Et ideo p̄ncipaliter q̄dē p̄ma cā est effectus conseruatiua scđario vero oēs medie cāe: z tanto magis quāto cā fuerit altioꝛ z p̄ie cāe ꝓpinquioꝛ. Un̄ supioꝛibus causis etiā in coꝛpalibus reb⁹ attribuiṫ ꝯseruatio z ꝑmanētia reꝝ: sicut ph̄s dicit in. 12. meta. ꝙ p̄mus motus. s. diuinus est cā ꝯtinuitatis gn̄ationis[c]. Scđs aūt motus q̄ est p ʒodiacū est cā diuersitatis que est ſm gn̄ationē z coꝛruptionē. Et similr̄ astrologi attribuūt saturno, q̄ est supꝛemus planetaꝝ: res fixas z permanētes. Sic igiṫ dicendum est: ꝙ deus conseruat res quasdam in eſſe mediantibus aliquibus causis.

Ad primū

Ergo dicēdū, ꝙ deus immediate oia creauit: ſʒ in ipsa reꝝ creatione oꝛdinē in rebus instituit, vt q̄dā ab alijs depēderēt: p q̄s scđario cōseruarenṫ in eſſe p̄supposita tñ p̄ncipali cōseruatiōe q̄ est ab ipso. ¶ Ad scđm dōm, ꝙ cū ꝓpꝛia cā sit cōseruatiua effectus ab ea depēdentis: sicut nulli effectui p̄stari pōt qđ sit cā suip̄sius, pōt tñ ei p̄stari ꝙ sit cā alterius: ita etiā nulli effectui p̄stari potest qđ sit suip̄sius conseruatiuus[c], potest tñ ei p̄stari ꝙ sit conseruatiuus alterius. ¶ Ad tertium dicendum, ꝙ nulla creatura potest eſſe causa alterius quantum ad hoc ꝙ acquirat nouam formam vel dispositionem nisi per modum alicuius mutationis: q: semp agit p̄supposito aliquo subiecto[c]. Sʒ postq̄ formā vel dispositionē induxit in effectu: absq̧ alia immutatione effectus hmōi formam vel dispositionem cōseruat. Sicut in aere ꝓut illuminatur de nouo, intelligiṫ quedā mutatio: sed conseruatio luminis est absq̧ aeris immutatione ex sola p̄sentia illuminantis.

¶ Ad vtrāq̧ obiectionē eadē rñsione dr/ ꝙ cū iudiciū de rebus nō nisi ex ꝓpꝛijs fieri debeat: ad rebus simplr̄ z optime attribuitur: quod cōuenit eis ex ꝓpꝛijs causis: qđ aūt in oꝛdine ad causas cōes cōpetere eis inuenitur: aut resecatur ab arte/ aut ꝓpꝛioꝛū iudiciū nō impedit. Un̄ cū caloꝛ z lumē in hoc differāt manifeste ꝙ caloꝛ ſʒ eſſe quod hʒ in ꝓpꝛia cā quā cōstat eſſe ignē/ sit ſm eādē rōnē participabilis ab his inferioꝛibus per calefactionē: z lumē ſm eſſe qđ hʒ in pꝛopꝛia causa quā ꝯstat eſſe quintā essentiaꝫ

39 siue in sole tātū siue in oi parte illustrata nō sit ꝑticipabile per illuminationem. ad ꝓpꝛia respiciens diuus Tho. optimam rōnē reddidit: quare caloꝛ remanet et lumē nō: q: s. ille ſm eē qđ in ꝓpꝛia hʒ cā p calefactionē est participabilis ſm eandem rationē lumen vero nō. Un̄ ad obiectiones dicitur: ꝙ iō caloꝛ a sole factus remanet: quia caloꝛ est talis forma q̄ nata ē a mā aeris suscipi secūdū eſſe qđ hʒ in ꝓpꝛia cā/ nō in cā cōi: que est sol. Et similiter lumen a lucerna non remanet: q: lumē est talis forma/ q̄ nō est nata haberi ſʒ eandē rationeꝫ qua est in pꝛopꝛia causa: nō in lucerna. Quāuis etiā aer nec eius materia poſſit p illuminationē ꝑuenire ad habēdū lumē ſʒ eādē rōnē q̄ est in lucerna: sed per aliquā aliā actionē. Et ꝙ ħ ῳa sint ex eo pʒ ꝙ tā ab igne q̄ a sole vtꝛaq̧ que ꝑuenit effectus. s. caloꝛ z lumē. Sed qm̄ respectu caloꝛis sol est cā cōis respectu luminis pꝛopꝛia ignis quoq̧ respectu caloꝛis est cā ꝓpꝛia: respectu luminis cā

509 est nō vt ignis/ sed vt cū celesti nā cōicat: vt dr in 2⁰ de aia. iō ꝓpꝛia cā caloꝛis vt sic z vt calefaciēs: p

508 ticipabilis est ſm eādē rōnē in alijs: z iō caloꝛ in alijs cōseruatur vtpote nō depēdēs in eſſe: q: eius ꝓpꝛia cā est vniuoca alijs. Pꝛopꝛia vero cā luminis vt sic vt illuminans: nō est ꝑticipabilis ab alijs ſm candē rationem: z ideo lumē nō retinetur: vtpote dependens in eſſe et fieri non repugnante huic pꝛopꝛia causa: quoniam non est vniuoca alijs: et sic patet intentio z subtilitas litere. 508

¶ Super articulum secundum.

Titulus clarus.

¶ In coꝛpoꝛe vna conclusio respōsiua. Deus cōseruat res quasdā in eſſe mediantibus aliquibus causis. hec conclusio p̄mo declaratur quantū ad ly cōseruat. deinde pꝛobatur. Declaratur q̄dem repetendo distinctionem de conseruatione dupliciter: indirecte z directe: z dicendo ꝙ hic vtroq̧ modo verificatur. Pꝛobatur autem quo ad conseruationem indirecte: ex manifesto testimonio rerum coꝛpoꝛalium: quarū multas videmus pꝛohibere coꝛruptionē aliquoꝛum: vt sal respectu carnium zc. Quo ad conseruationē vero directe pꝛobatur: ab aliqua creatura, dependet aliquis effectus ſm suū eſſe. ergo multe sunt cause essentialiter oꝛdinate respectu alicuius effectus ſm eſſe: ergo idem effectus dependet in eſſe p̄mo quidem a deo: secundario ab alijs: z tanto magis quāto causa est pꝛoximoꝛ p̄me. Antecedens est per se notū. Pꝛima quoq̧ consequentia est manifesta ex vi p̄cedētis articuli in quo decisum est: ꝙ ois creatura depēdet a deo ſm suū eſſe. Secūda similiter est ex se euidēs: etiā quo ad oꝛdinē depēdētie adiectum. Qui tamen oꝛdo specialiter confirmatur: z autoꝛitate aristo. attribuētis p̄mo motui ꝯseruationem perseuerantie motus. Motui vero secūdo alternationis. Et autoꝛitate astrologoꝛū dātiū saturno/ q̄ est supꝛemus/ res fixas: ex hoc eñ liquet: ꝙ causa q̄nto superioꝛ tāto magis causat ac conseruat effectum. 508

¶ In rñsione ad p̄mū aduerte: ꝙ cum conclusio sit particularis. s. ꝙ quedā res cōseruātur a deo mediate: z argumētum in oppositū nō cōcludit vlr: ſʒ de rebus creatis vt sic: nō aūt de alijs aliomodo ꝓductis facile potuisset rñderi ꝙ oēs creaturas quo ad conditiōes creatas immediate cōseruat deus quo ad cōditiōes vero aliter pꝛoductas mediate. Sʒ qm̄ in p̄ma rerum institutiōe oia fuerūt creata etiā illa quoꝛū cōseruatio pendet ex causis scđis vt pʒ de p̄mis indiuiduis leonum z boum zc. Jcirco argumētum applicatū ad p̄ma instituta difficili⁹ est: vt patet: z ad intētū respicit responsio. text. co. 34. c. 346. 368 b

¶ Ad cuius euidentiā scito: ꝙ res sunt in duplici oꝛdine: q̄dā sunt q̄bus creari conuenit per se: que dā vero q̄bus cōuenit per accidēs. Per se aūt cōuenire dico: non ꝙ exigāt ꝙ creentur: sed quia exigūt/ ꝙ si fiunt/ eoꝛum factio sit creatio. Per accidens vero que poſſunt fieri p creationē: z per aliā viā. Ea q̄ per se creātur z in his est neceſſario verū: ꝙ eadē actio est conseruationis z creationis. Talia sunt autē substātie immateriales: et vlr ingenerabilia. Ea vero q̄ per accidēs creantur non opoꝛtet a solo deo conseruari: z in his conseruatio nō est creatio. Imaginandum est enim ꝙ deus creando bouem supplet vicem omnium mediarum causarum/ quo ad hoc quod est dare illi eſſe: sed statim ꝙ dedit eſſe desinit supplere vicem aliarum causarum respectu bouis illius: z faciet vnāquāq̧ causam in suo oꝛdine habere influxum super illum: ac si fuiſſet ab eis ꝓductus. Et sic deus in suo oꝛdine cū alijs causis medijs conseruat hunc bouem: quem tamē solus creauit: z hoc est quod in hac respōsione breuiter dicitur: ꝙ deus immediate omnia creauit: sed oꝛdinē instituit vt quedam ab his dependerent/ a quibus conseruarentur. hoc enim est verum quo ad creata per accidens: q̄ immediate post creationem subiecit oꝛdini causarum secundarū. Et cōsequenter conseruandas instituit a causis secūdis: z a se p̄ncipaliter. a 256 240

Universidad de Deusto Biblioteca

¶ Super arti.3.
Titul⁹ clarus. ¶ In corpore duo. p^mo error oppositus. Scd̄o ꝯcl'o rn̄siua. ¶ Quo ad p^m duo. p^mo error ē: ꝙ de⁹ nō pt aliqd i nihilū redigere. Prōr de⁹ ꝓduxit res d necitate nāe ꝰ ñ pt ñdaṫ eē. Añs supponiṫ ⁊ ꝯn̄a pr: qꝛ de⁹ nō est nāe mlti^s. 2º reprobatio erroꝝ autoritate scpture. ¶ Quo ad 2m ꝯcl'o rn̄siua: de⁹ pōt oia in nihilū redigeṫ. Pror. cōicare eē ex libera ꝓuenit volūtate dei. ꝰ ⁊ ꝯseruare ꝰ de⁹ pt ñ ꝯseruare qd ē annihilare. añs supponiṫ. p^a ꝯn̄tia pr qꝛ nihil aliud ē ꝯseruare/ q̄ influxū essendi cōtinuare. Scd̄a ꝯo pr: qꝛ sicut pt nō dare eē anꝗ̄ det: ita nō ꝯtinuare postꝗ̄ dedit.

510 Ji.q.5. ar.2.ad 6. Et po. q.5.arti. 3.et.4. Et ali. 4.q^o.3. ar.1.

¶ Sup art.4.
118 Titul⁹ clar⁹. ¶ In corpe vna ꝯcl'o rn̄siua. Nihil oīo in nihilū redigitur. Probatur. nāe creaturaꝝ re^u nāliū ⁊ gr̄e manifestatio re^u mirabiliū: oñdit ꝙ res ñ rdiguṫ i nihilū. ꝰ nihil oīo i nihilū redigiṫ. Añs q̄ ad p^a3 ptē ꝓb^r: discurrēdo per nās: qꝛ aut māles: ⁊ remāet mā: aut imāles ⁊ manet tota. Quo ad secūdā ꝯo qꝛ ñ ptinet ad gr̄e māife^ne3 annihilatio: p^r: qꝛ magis dīna bonitas ⁊ po^a oñdiṫ ꝯseruando. Cōseq̄ntia vero p^r: distig^o res q̄ fiūt i duos ordies. s. nā-
118 liū ⁊ miracl'osoꝝ. et apiēdo ꝙ res nāles ex naturis miracl'ose ex gr̄e manifestatiōe pēsanṫ: ꝙ ꝓbaṫ autoritate apl̄i/ p^e ad corinthios.12. ¶ In rn̄^ne ad ꝭʒ esto caut⁹: nec itelligas ꝑꝑ hr̄e aut ñ hr̄e ꝯriū res eē nāe eterne aut tpalis: sʒ h̄ ē māifestatio a posteriori: qꝛ ei celū ⁊ itelligētie sūt talꝫ nāe: iō eterno ꝯseruanṫ a deo: ⁊ exēpte a ꝯriīs ⁊ nō ecōuerso. ⁊ silr̄ qꝛ h̄ inferiora sūt talia: ideo nō sūt ex se ꝯseruabilia eterna. ⁊ sunt ipedibilia a ꝯriīs ne diuinū influxū ꝑcipiant ⁊c.

511 1.d.8. q.3.ar. 2.cor. Et po. q.5.art. 4.⁊ar. 9.ad.1.

¶ Sup. q.105. art.1.
Titulus clarus. ¶ In corpe vna ꝯclusio rn̄-

¶ Utrum deus possit aliquid in nihilum redigere. Arti.3.

Ad tertiū Sic ꝓceditur. Uñ, ꝙ deus nō possit aliqd in nihiluʒ redigere. Dicit em̄ Aug. in li. 83.q. ꝙ de⁹ nō est cā tendēdi in non esse. Hoc aūt cōtingeret si aliquā creaturā redigeret in nihilū. Ergo deus nō pōt aliquid in nihilum redigere. ¶ P̄. Deus est causa reꝝ vt sint per suā bonitatē: qꝛ vt aug. dicit in de doc. xpi. inꝗ̄tū deus bonus est sumus. Sed deus nō pōt nō esse bonus. Ergo nō pōt facere vt res nō sint. Qd faceret si eas in nihilū redigeret. ¶ P̄. Si deus in nihilum aliqua redigeret oporteret ꝙ hoc fieret per aliquā actionem. Sed hoc nō potest esse: qꝛ omnis actio terminaṫ ad aliqd ens. Unde actio corrumpētis terminatur ad aliquid generatum: qꝛ generatio vnius est corruptio alterius. Ergo deus non potest aliquid in nihilum redigere.

Sed cōtra Est, ꝙ dicit hiere.10. Corripe me dn̄e. verūtamen in iudicio ⁊ nō in furore tuo: ne forte ad nihilum redigas me.

Rn̄deo Dōm, ꝙ quidā posuerūt qd deus res in esse ꝓduxit agēdo de necessitate nature. Qd si eēt verū de⁹ non posset rē aliquā in nihilū redigere: sicut nō pōt a sua nā mutari. Sʒ sicut supra est habitū: hec positio est falsa, ⁊ a fide catholica penit⁹ aliena, q̄ cōfiteṫ deū res libera volūtate ꝓduxisse in eē: ꝭm illud psal. Oia q̄cūq; voluit dn̄s fecit. Hoc igiṫ ꝙ deus creature esse cōicat ex dei volūtate depēdet. nec alr̄ i esse cōseruat, nisi inꝗ̄tū eis ꝯtinue influit eē, vt dcm̄ est. Sic ꝰ anꝗ̄ res eēnt potuit eis nō cōicare eē, ⁊ sic eas nō facere: ita postꝗ̄ iam facte sunt pōt eis nō influere eē. Et sic eē desisterēt. Qd est eas in nihilum redigere.

Ad primū Ergo dicendū, qd nō esse nō hʒ causam ꝑ se: qꝛ nihil pōt esse causa nisi inquātum est ens. Ens autē per se loquendo est causa essendi. Sic igiṫ deus nō potest esse cā tendēdi i nō esse. Sʒ hoc hʒ creatura ex seipsa: inquantū est de nihilo. Sʒ per accn̄s deus potest esse causa ꝙ res in nihilū rediganṫ: subtrahēdo scʒ suā actionē a rebus. ¶ Ad ꝭm dōm, qd bonitas dei est causa rerum, nō quasi ex necessitate nature: qꝛ diuina bonitas non dependet ex rebus creatis. Sed per liberā voluntatem. Unde sicut potuit sine preiudicio bonitatis sue res non producere in esse: ita absq; detrimento sue bonitatis potest res in esse non conseruare. ¶ Ad tertiū dicenduʒ, ꝙ si deus rem aliquam redigeret in nihiluʒ: hoc non esset per aliquā actionē sed per hoc ꝙ ab agendo cessaret.

¶ Utrū aliqd in nihilū redigatur. Ar.4.

Ad quartū Sic ꝓcedit. Uñ, ꝙ aliqd in nihilū redigaṫ. Finis em̄ rn̄det ꝑncipio. Sʒ a ꝑncipio nihil erat nisi de⁹. Ergo ad hūc finem res perducenṫ: vt nihil sit nisi deus. Et ita creature in nihilū redigentur. ¶ P̄. Omnis creatura hʒ potentiā finitam. Sed nulla potentia finita se extēdit ad infinitū. Uñ in.8. physico. ꝓbaṫ, ꝙ potentia finita nō pōt mouere tp̄e infinito. Ergo nulla creatura pōt durare i īfinitū. Et ita qn̄q; in nihilū redigeṫ. ¶ P̄. Forme ⁊ accidētia nō habēt materiā partē sui. Sed qn̄q; desinunt esse. Ergo in nihilum rediguntur.

Sed cōtra Est qd dr̄ eccl.3. Didici ꝙ oia opera que fecit deus perseuerant in eternum.

Rn̄deo Dōm, ꝙ eorū q̄ a deo fiūt circa creaturā quedā ꝓueniūt ꝭm naturalē cursuʒ rerū, q̄dā vero miraculose operaṫ ꝑter ordinē naturalē creaturis inditū: vt infra diceṫ. Que aūt facturus est deus ꝭm ordinē nālē rebus inditū 517
cōsiderari pōt ex ipsis rerū naturis. Que vero miraculose fiunt ordinanṫ ad gr̄e manifestationē: ꝭm illud apl̄i.1.ad cor.12. Unicuiq; daṫ manifestatio sp̄ūs ad vtilitatē. Et postmodū inter cetera subdit de miraculorū opatione. Creaturarū autē nature hoc demonstrāt vt nulla earū in nihilū redigaṫ. Qꝛ vel sunt immateriales: ⁊ sic in eis nō est potētia ad nō esse: vel sunt materiales: et sic saltē remanēt semp ꝭm materiā: q̄ incorruptibilis est, vtpote 335
sb̄m ex̄ns ḡnationis ⁊ corruptionis. Redigere ēt aliqd in nihilū nō pertinet ad gr̄e manifestationē: cū magis per hoc diuina potentia ⁊ bonitas ostendatur ꝙ res in esse cōseruat. Uñ simpliciter dicendum est ꝙ nihil omnino in nihilum redigetur.

Ad primū Ergo dōm, ꝙ hoc ꝙ res in esse producte sunt postꝗ̄ nō fuerūt declarat potētiā producentis: sed ꝙ in nihilū redigerenṫ huiusmodi manifestationē impediret, cū dei potētia in hoc maxime ostēdaṫ ꝙ res in eē cōseruat: ꝭm illud apl̄i heb.1. Portans omnia verbo virtutis sue. ¶ Ad ꝭm dōm, ꝙ potētia creature ad essendū est receptiua tm̄: sed potētia actiua est ipsi⁹ dei, a quo est influxus essendi. Uñ qd res in influxū durent: sequiṫ infinitatē diuine virtutis. Determinaṫ tñ quibusdā rebus virtus ad manendū tēpore determinato, inquantū impediri possunt ne percipiāt influxū essendi, q̄ est ab eo, ex aliquo cōtrario agēte: cui finita virtus nō pōt resistere tēpore infinito: sed solū tēpore determinato. Et ideo ea que nō habēt cōtrariū, quāuis habeāt finitā virtutē, ꝑseuerāt in eternum. ¶ Ad tertiū dōm, ꝙ forme ⁊ accidentia nō sunt entia completa, cū non subsistant, sed quodlibet eorū est aliquid entis. Sic enim ens diciṫ: qꝛ eo aliquid est. Et tñ eo modo quo sunt non omnino 241
in nihilū rediguntur, non quia aliqua pars eorum remaneat, sʒ 452
remanet in potentia materie vel subiecti.

¶ De mutatione creaturarum a deo. Questio.105.

Deinde Considerādū est de scd̄o effectu gubernationis diuine: qui est mutatio creaturarum a deo. Et primo de mutatione creaturarum. Secundo de mutatione vnius creature ab alia. ¶ Circa primū querūtur.8. Primo queriṫ vtrum deus immediate possit mouere materiā ad formam. Scd̄o, vtrum immediate possit mouere aliquod corpus. Tertio, vtruʒ possit mouere intellectum. Quarto, vtrum possit mouere voluntatem. Quinto, vtrum deus operetur in omni operante. Sexto, vtrum possit aliquid facere preter ordinem rebus inditum. Septimo, vtrum omnia que sic deus facit sint miracula. Octauo, de diuersitate miraculorum.

¶ Utrū de⁹ possit imediate mouere materiā ad formā. Art.1.

Ad primū Sic procedit. Uideṫ ꝙ de⁹ nō possit immediate mouere materiam ad formam. Sicut enim probat philosophus in.7.meta. formam in hac materia nihil facere potest nisi forma que est in materia: quia simile facit sibi simile in materia. ¶ P̄. Si aliquod agēs se habeat ad multa: nullum eorum producet nisi determinetur ad vnum per aliquid aliud: vt em̄ in.3.de anima diciṫ, vniuersalis opinio nō mouet nisi mediāte aliqua particulari apprehensione. Sed virtus diuina est vl̄is causa omniū. Ergo non potest producere aliquā particularem formam nisi mediante aliquo particulari agente. ¶ P̄. Sicut esse cōe dependet a prima cā vniuersali, ita eē determinatum dependet a determinatis causis particularibus, vt supra habitum est. Sed determinatū esse alicuius rei est ꝑ propriā eius formam. Ergo proprie rerū forme non producuntur a deo nisi mediantibus causis particularibus.

512 j.q.110. ar.2.co.
39 118 509 a

Sed contra Est quod dicitur geñ.2. Formauit de⁹ hominem de limo terre.

Rn̄deo Dōm, ꝙ de⁹ immediate pōt mouere materiā ad formā: qꝛ ens in potētia passiua reduci pōt i actū a potētia actiua q̄ eam sub sua potestate cōtinet. Cum igiṫ materia cōtineaṫ sub potestate diuina, vtpote a deo producta: pōt reduci in actum per diuinā potentiā. Et hoc est moueri materiam ad formā: quia forma nihil aliud est q̄ actus materie.

24 236 **Ad primū** Ergo dōm, ꝙ effect⁹ aliqs inueniṫ assimilari cāe agēti dupl̄r. Uno⁰ ꝭm eādē speʒ, vt ꝗ̄ ḡnaṫ ab hoīe, ⁊ ignis ab igne. Aliomō ꝭm virtualē ꝯtinētiā:
8 ꝑut. s. forma effect⁹ virtualr̄ ꝯtineṫ in cā. Et sic aīalia ex putrefactiōe ḡnata, ⁊ plāte ⁊ corpa mineralia assimilāṫ soli ⁊ stellis, quorū virtute ḡnanṫ. Sic igiṫ effect⁹ cāe agēti similaṫ ꝭm totū illud ad qd se extēdit virt⁹ agētis. Uirt⁹ āt dei se extēdit ad formā ⁊ ma-
90 teriā vt.s. habitū est. Uñ cōpositū qd ḡnaṫ similaṫ deo ꝭm ꝯtualē ꝯtinētiā, sicut similaṫ ꝯposito ḡnanti ꝑ silitudinē spēi. Uñ sicut cōpositū generās pt mouere māʒ ad formā generādo cōpositū sibi sile: ita ⁊ de⁹. Nō aūt aliq̄ alia forma nō in mā ex̄ns, qꝛ mā non cōtineṫ in virtute alteri⁹ sub̄e sepate. Et iō demōes ⁊ āgeli opan-
b tur circa h̄ visibilia, nō q̄dē imprimēdo formas: sʒ adhibēdo cor-
364 palia semina. ¶ Ad scd̄m dōm, ꝙ rō illa ꝓcederet si deus age-
510 ret ex necessitate nāe. Sʒ qꝛ agit ꝑ volūtatē ⁊ intellectū, q̄ cognoscit rōnes ꝓprias oīuʒ formaꝝ ⁊ nō solū vl̄es, inde est ꝙ pt determinate hāc vel illā formā māe imprimere. ¶ Ad tertiū dōʒ, ꝙ h̄ ipm ꝙ cāe scd̄e determinanṫ ad determinatos effectus est illis a deo. Uñ de⁹ qꝛ alias cās ordinat ad determinatos effectus: pōt etiā determinatos effectus producere per seipsum.

¶ Utrū deus possit immediate mouere aliqd corpus. Arti.2.

Opus. 513 10.ar.1. et.5. **Ad scd̄m** Sic ꝓcediṫ. Uideṫ, ꝙ de⁹ nō possit imediate mouere aliqd corp⁹. Cū. n. mouēs ⁊ motū oporteat eē simul: vt ꝓbaṫ in 7.phy. opꝫ esse ꝯtactū quēdā mouētis ⁊ motī. Sʒ nō pt eē ꝯtact⁹ dei ⁊ corpis alicui⁹. Dicit. n. dio. in.1.ca. de di.no. ꝙ dei nō est aliqs tact⁹. Ergo de⁹ nō pt immediate mouere aliqd corpus. ¶ P̄. Deus est mouēs nō motū. Tale autem est appetibile appħēsum. Mouet igiṫ deus sicut desideratum et appħēsum. Sʒ nō appħēdiṫ nisi ab intellectu, q̄ non est corpus nec virtus corporis. ergo deus nō pōt mouere aliqd corpus immediate. ¶ P̄. Phs ꝓbat in.8.phy. ꝙ potētia infinita mouet in instāti. Sʒ impossibile est aliqd corp⁹ in instāti moueri: qꝛ cuʒ oīs motus sit inter opposita, seq̄retur ꝙ duo opposita simul ines-
151 sent eidē: qd est impossibile. Ergo corpus nō pōt immediate moueri a potētia infinita. Potētia aūt dei est infinita vt supra habitū est. Ergo deus potest immediate mouere aliquod corpus.

Sʒ ꝯ. Opa sex dieꝝ de⁹ fecit immediate, in qbus cōtineṫ motus corporū: vt pʒ ꝑ hoc qd diciṫ ge.1. congregentur aq̄ in locū vnū. Ergo de⁹ immediate potest mouere corpus.

Rn̄deo Dicēdū, ꝙ erroneū est dicere deū nō posse facere ꝑ seipsum oēs determinatos effectus q̄ fiūt ꝑ
14c quācūq; cām creatā. Uñ cū corpa moueanṫ immediate a causis
512 creatis, nulli dꝫ venire in dubiū ān deus possit mouere immedia-
b te quodcunq; corpus. Et hoc q̄dē cōueniēs est ad ea q̄ supra di-
311 cta sunt. Nā oīs motus corporis cuiuscūq; vel cōseqṫ formā: sicut motus localis grauiū ⁊ leuiū cōsequiṫ formā q̄ daṫ a ḡnante
612 rōne cuius ḡnans diciṫ mouēs. vel est via ad formā aliquā: sicut calefactio est via ad formā ignis. Eiusdē aūt est imprimere formā ⁊ disponere ad formā, ⁊ dare motum ꝯn̄ṫ formā. Ignis enim nō solū generat aliū ignē, sed etiā calefacit ⁊ sursum mouet. Cuʒ igitur deus possit immediate formam materie imprimere, ꝯn̄s est vt possit ꝭm quēcūq; motū corpus quodcūq; mouere.

353 362 **Ad primū** Ergo dicēdū, ꝙ duplex est tact⁹. s. corpalis sicut duo corpa se tāgūt. Et ꝯtualis, sicut
c diciṫ ꝙ cōtristās tangit cōtristatū. Scd̄m igitur primū cōtactū deus, cū sit incorpeus, nec tangit nec tāgiṫ ꝭm aūt virtualē contactū tāgit q̄dē mouēdo creaturas: sed nō tāgiṫ: qꝛ nullius creature virtus nālis pōt ad ipm pertingere. Et sic intellexit dio. ꝙ nō est tactus dei, vt. s. tangaṫ. ¶ Ad scd̄m dicēdū, ꝙ mouet deus sicut desideratū ⁊ intellectū. Sʒ nō opꝫ ꝙ semp moueat sicut desideratū ⁊ motū a seipso: qꝛ oia operaṫ ꝓpter suā bonitatē. ¶ Ad tertiū dicēdū, ꝙ phs in.8.phy. intēdit ꝓbare ꝙ virtus primi motoris non sit virtus in magnitudine, tali rōne. Uirtus primi motoris est infinita. Qd probat per hoc ꝙ pōt mouere tp̄e infinito, virtus aūt infinita si esset in aliq̄ magnitudine moueret in non tp̄e, qd est impos-
c 151 sibile. Ergo opꝫ ꝙ infinita virtus primi motoris sit nō in magnitudine. Ex quo pʒ ꝙ corpus moueri in non tp̄e, nō cōseq̄tur nisi virtutē infinitā in magnitudine. Cuius ratio est, qꝛ omnis virtus q̄ est in magnitudine mouet ꝭm se totā: cū moueat ꝑ necessitateʒ nature. Potētia aūt infinita improportionabiliter excedit quālibet potētiā finitā. Quāto aūt maior est potētia mouētis: tāto est maior velocitas motus. Cū igitur potētia finita moueat tēpore determinato, sequitur ꝙ potentia infinita non moueat in aliquo tp̄e: qꝛ cuiuscūq; tp̄is ad aliud tp̄s est aliq̄ ꝑportio. Sed virtus q̄ nō est in magnitudine est virtus alicuius intelligentis, q̄ operatur in effectibus ꝭm ꝙ eis cōuenit. Et ideo cum corpori non possit esse cōueniens moueri in nō tēpore, nō sequitur ꝙ moueat in non tp̄e.

¶ Utrum deus moueat immediate intellectum creatum. Arti.3.

Ad tertiū Sic ꝓcedit. Uideṫ, ꝙ deus nō moueat immediate intellectū creatū. Actio. n. intellectus est ab eo in quo est. Nō em̄ trāsit in exteriorē materiā: vt dicitur in.9. meta. Actio aūt eius ꝙ moueṫ ab alio non est ab eo in quo est, sʒ a mouente. Nō ergo intellectus moueṫ ab alio. Et ita vr̄ ꝙ de⁹ nō possit mouere intellectū. ¶ P̄. Jd qd hʒ in se principiū sufficiens sui motus nō moueṫ ab alio. Sʒ motus intellectus est ipm intelligere eius: sicut diciṫ ꝙ intelligere vel sentire est mot⁹ q̄dā, ꝭm phm in.3.de aia. Sufficiēs aūt principiū intelligēdi est lumē intelligibile inditū intellectui. Ergo non mouetur ab alio. ¶ Preterea. Sicut sensus mouetur a sensibili: ita intellectus ab intelligibili. Sʒ deus non est intelligibilis a nobis, sed nostrum intellectum excedit. Ergo deus non potest mouere nostrum intellectum.

Sʒ cōtra Docēs mouet intellectum addiscentis. Sed deus docet hoiem scientiā: sicut diciṫ in ps. Ergo deus mouet intellectum hominis.

Rn̄deo Dicēdū, ꝙ sicut in motibus corporalib⁹ mouēs diciṫ qd dat formā q̄ est principiū mot⁹, ita diciṫ mouere intellectū qd causat formā q̄ est principiū itellectualis operationis: q̄ diciṫ motus intell's. Opōnis aūt intell's est duplex ꝑncipiū in intelligēte. Unū. s. qd est ipsa virt⁹ intellectualis qd q̄dē ꝑncipiū est etiā in intelligēte in potētia. Aliud āt est principiū intelligēdi in actu. s. silitudo rei intellecte. Dr̄ ergo aliqd mouere intellectū, siue det itelligēti virtutē ad intelligēdū, siue imprimat ei silitudinē rei intellecte. Utroq; aūt mō deus mouet intellectū creatū. Jpse. n. est primū ens immāle. Et qꝛ intellectualitas cōsequitur immālitatē: seq̄tur ꝙ ipse sit primū intelligens. Uñ cū primū in q̄libet ordine sit cā eoꝝ q̄ cōsequūṫ, seq̄tur ꝙ ab ipso sit oīs virt⁹ itelligēdi. Silr̄ cū ipse sit primū ens, et oīa entia ꝑexistāt in ipso sicut in prima cā: opꝫ ꝙ sint i eo itelligibilr̄ ꝭm modū ei⁹. Sicut. n. oēs rōnes rerū intelligibiles primo existūt in deo: ⁊ ab eo deriuanṫ in alios intellectus, vt actu itelligāt: sic etiā deriuātur in creaturas vt subsistāt. Sic igiṫ deus mouet intellectū inꝗ̄tū dat ei virtutē ad intelligēdū vel nālē vel superadditā: ⁊ inꝗ̄tū imprimit ei spēs intelligibiles: ⁊ vtrūq; tenet ⁊ cōseruat in esse.

Ad primū Ergo dicēdū, ꝙ opatio intellectualis ē q̄dē ab intellectu in quo est sicut a cā scd̄a, sed a deo sicut a cā prima. Ab ipso. n. daṫ intelligēti ꝙ intelligere possit. ¶ Ad scd̄m dōm, ꝙ lumē intellectuale simul cū silitudine rei itellecte est sufficiēs principiū intelligēdi: scd̄ariū tñ ⁊ ab ipso primo principio depēdens. ¶ Ad tertiū dicēdū, ꝙ intelligibile mouet intell'm nostrū: inꝗ̄tū quodāmō imprimit ei suā silitudinē, ꝑ quā intelligi pōt. Sed silitudines q̄s de⁹ imprimit itellectui creato nō sufficiūt ad ipsum deū intelligēdū ꝑ essentiam: vt supra habitū est. Uñ mouet intellectum crea-

rn̄siua/ de⁹ pt imediate moueṫ mām ad formā. Probaṫ. ens in po^a passiua pt imediate reduci in actū a po^a actiua/ q̄ eā in ptāte sua ꝯtinet. ꝰ mā pōt reduci in actū ꝑ diuinā potētiā immediateꝗ̄ pt moueri ad formā
a deo imediate. Añs 514
pʒ. p^a ꝯn̄a ꝓbaṫ. mā ꝯtieṫ sub diuia po^a. qd ꝓbaṫ: qꝛ est ꝓducta a deo. Scd̄a ꝯn̄a ꝓbaṫ: qꝛ act⁹ māe ē ipsa forma.

¶ Super articu.2.
Titul⁹ clarus. ¶ In corpore vna cōcl'o rn̄siua. De⁹ pt imediate moueṫ qdcūq; corpus. Probaṫ 2r ꝑmo necio. 2º rōnabiliter prio ꝰ sic. Erroneū ē deū nō posse ꝑ seipm faceṫ oēs dterminatos effect⁹: q̄ fiūt per quācūq; cāʒ creatā. ergo de⁹ pt imediate moueṫ ⁊c. Añs supponiṫ discussuʒ in.q.25. ꝯn̄a ꝓbaṫ: qꝛ vn⁹ effectuū creataꝝ cāꝝ est mouere corpa: vt pʒ. Scd̄o ꝓbaṫ sic. oīs mot⁹ vel est via ad formā: vel ꝯseq̄ṫ ipsam ꝰ ē ab eodē a q̄ est forma. ꝰ ꝓt esse a deo. Sn̄s declaraṫ inductione. p^a ꝯn̄a ꝓbaṫ: qꝛ eiusdē est dare formā ⁊ disponeṫ ad eā/ ⁊ dare ꝯn̄a: ꝙ declaraṫ in igne. Secūda vero cōsequentia probaṫ: qꝛ dei est dare formā/ vt patet ex precedentibus.

¶ Super articu.3.
Titul⁹ clarus/ et clarior erit i corpore. ¶ In corpore tria. Prio declarat q̄d ⁊ q̄tuplex sit mouere intellectum. Scd̄o rn̄det quesito. Tertio epilogat. ¶ Quo ad p^m duo. p^mo q̄d. Et dt ꝙ mouere intell'm est dare formā q̄ ē p^n^m itelle-
ctualis opōnis: dcla- 284
raṫ a silī i corpib⁹ ex qb⁹ nomē trāslatū ē ad itellect⁹: qꝛ mouere dr̄ dās formā. Secūdo q̄tuplex/ ⁊ dt ꝙ est duplex iuxta duplicē formā. s. virtutē intellectiuam: et spēm intelligibilē. ¶ Quo ad 2m cōcl'o rn̄siua bimēbris est. deus mouet intell'm creatū vtroq; mō. s. dādo virtutē ⁊ dādo spēm intelligibilem.
Probaṫ prima pars 282
primo de⁹ est primū 56
ens immāle. ꝰ p^mū intelligēs: ergo ē cā oīs ꝯtutis intelligē-

Universidad de Deusto Biblioteca

ẽi.Añs p3.pª ꝯña ꝓbat:q2 itellectualitas seq̃t imãlitatẽ.Scða ꝟo q2 pm̃ i quolibet ordine ẽ cã ceteroꝝ.Deinde ꝓbat scða pars:deus est pmũ ens:& in ipso oia pexistũt itelligibilr:& rões intelligibiles oim prio sunt in eo:& ab eo deriuant in oẽs intellectus.Añs p3.Pria ꝯña ꝓbat:ꝛ quo ad pexistẽtiã q2 est pria cã.ꝛ quo ad modũ:q2 sunt in eo per modũ eius/ipsum eñ supponit itellectualẽ eẽ.Scða est ex se eui dẽs.tertia silr ex illa ꝓpõne:pmũ i q̃libet ordie/verũtñ in lra manifestat ex h̃/ ꝙ ab ipso deriuant oia in esse nature vt sint.¶Quo ad tertiũ epilogus p3.Et nota ꝙ lumen infusũ nõ numerat inter spẽs:s3 inter ꝟtutes intellectiuas: q2 nõ se h3 vt rõ intelligẽdi/sed vt efficaciã pstãs intellectui ꝯfortãdo ꝛ eleuãdo ipm:vt superi9 d lumine glie dictũ est.

0
53 b

515 1.q.111. ar.2. Et q̃õ. 115.ã.4. Et.12. q.9.ã.6. ꝛ.q.80. ar.1. Et.2.d. 15.q.1. ar.3. Et.3.ꝯ. cap.88. 89.ꝛ1.ꝛ 92.pn°. Et veri. q.22.ã 9.

¶Super arti.4.

T Itul9 clarus.¶In corpore duo.Prio dicit q̃tuplex est mouere voluntatẽ.Secũdo respondet quesito.

¶Quo ad primum dicit/ꝙ volũtatẽ mouere 2r cap9.¶Uno mõ sicut obm̃: alio mõ sicut dãs ipsam

514 virtutẽ volẽdi.Declarat a silr in itellu er pcedẽti articulo. Et nota ꝙ nõ assimilat motionẽ volũtatis motioni intell's quo ad hrẽ silitudinẽ ab obiecto: q̃ sit pncipiũ act9:q2 i volũtate nõ est talis pgressus q̃lis in intellectu/s3 assimilat q̃ ad motionẽ absolute:q2.s.vterq3 mouetur ab obiecto/ꝗ̃uis dissimiliter.

621 ¶Quo ad ſm ꝯcl'o rñsiua ẽ.ppriũ est dei mouere volũtatẽ vtroq3 mõ/ꝛ maxime scðo.s.interi9 inclinando.hec conclusio declarat ꝛ pbat.Primo quo ad primũ modũ.s.motionẽ obiectiuã/declarat ꝙ itelligit de motiõe sufficienti ꝛ efficaci.i.ꝙ ex natura obiecti sufficiat nõ ad alliciendũ s3 ad efficaciter ducen dũ voluntatẽ in actũ scðm respectu sui:ꝛ hoc ad differẽtiã aliorum. Nõ eñ differt de9 ab alijs p hoc/ꝙ ipse sol9 possit volũtatẽ obiectiue mouere:qm̃ hoc põt quodlibet bonũ:sed per hoc ꝙ ipse solus potest sufficiẽti efficacia/obiectiue voluntatẽ mouere.Probatur autem sic: sola virtus actiua excedẽs aut adequans virtutẽ passiuã potest sufficienti efficacia ipsam mouere,ergo solũ bonũ vniuersale põt sufficiẽter efficaciterq3 volũtatẽ mouere.ergo sol9 de9 implet voluntatẽ ꝛ sufficiẽter eã mouet.Añs p3/ꝛ prima ꝯña pbat:q2 virt9 passiua volũtatis se extẽdit ad bonũ vle,qd pbat:q2 est ei9 obm.qd manifestat:q2 intellect9 obm est ens vle.Scða ꝯña pbat:q2 q̃libet creatura est bonũ pticulare:deus aũt vle.Deinde pbat quo ad scðm modũ mouendi.s.dãdo virtutẽ volitiuã sic.inclinare in bonũ vle est pmi mouẽtis. ergo inclinare in obm volũtatis.ergo dare velle.ergo dare ꝟtutem volitiuã.Añs pbat:q2 finis vltim9 pportionat pmo mouẽti.ꝙ manifestat exẽplo in ciuilib9.pria ꝯña pbat:q2 bonũ vle est obiectũ volũtatis.scða:q2 velle nihil aliud est ꝙ̃ inclinatio in tale obm.tertia est p se nota/eiusdẽ eñ est dare actũ ab intrinseco ꝛ potẽtiã:imo p hoc dr dare actũ ab intrinseco/q2 dat pncipiũ ei9.Et nota vim hui9 rõnis/ꝙ nõ loq̃t de velle tali vel tali.i.specificato ad tale obm/s3 de velle absolute cui9 ppriũ obiectũ est bonũ/nõ tale aut tale:ꝛ pnm est nõ volũtas sic aut sic affecta/s3 volũtas vt sic.Et ppterea si dei est dare hunc actũ q̃ est velle/op3 vt ei9 sit dare volũtatẽ.Ultia aũt ps.s.ꝙ maxime ppriũ dei sit mouere 2° mõ pbat dcã ẽ:q2 mouere obiectiue volũtatẽ cõicat alijs/ꝗ̃uis nõ sufficiẽti efficacia.Mouere aũt ab intus nulli cõicat/solus eñ de9 illabi põt libero arbitrio/q̃ sol9 fecit ꝛ ꝯseruat illud.¶Ea q̃ de motione volũtatis essent h̃ differẽda/ia3 determinata sũt superi9.

tũc,cũ tñ nõ sit ei intelligibilis:vt dcm̃ estc.

¶Utrum deus possit mouere voluntatem creatam. Arti.4.

AD quartũ Sic pcedit.Uf, ꝙ deus nõ possit mouere volũtatẽ creatã.Qd̃ eñ qd mouet ab extrinseco cogit:s3 volũtas nõ põt cogi.Ergo nõ mouet ab alio extrinseco.Et ita nõ pt moueri a deo.¶.ꝑ.De9 nõ põt facere ꝙ ꝯdictoria sint silr vera.Hoc autẽ seq̃ret:si volũtatẽ moueret.Nã volũtatẽ mouere ẽ ex se moueri,ꝛ nõ ab alio.Ergo d9 nõ põt volũtatẽ mouere.¶.ꝑ.Mot9 magis attribuit mouẽti ꝙ̃ mobili.Uñ homicidiũ nõ attribuit lapidi s3 pjicienti.si igit de9 moueat volũtatẽ,sequit ꝙ opa volũtaria nõ iputent homini ad meritũ vel demeritum.Hoc aũt est falsum.Nõ igitur deus mouet volũtatẽ.

Sed ꝯ Est,qd dr phil.2.De9 est qui opat i nobis velle ꝛ pficere.

Rñdeo Dõm,ꝙ sicut itell's,vt dcm̃ estc,mouet ab obo:ꝛ ab eo q̃ dedit ꝟtutẽ itelligẽdi,ita volũtas mouet ab obo qd est bonũ:ꝛ ab eo q̃ creat virtutẽ volẽdi.Põt aũt volũtas moueri,sicut ab obo a quocũq3 bono non aũt sufficienter ꝛ efficaciter nisi a deo.Nõ enim sufficiẽter aliq̃d põt mouere aliqd mobile nisi ꝟtus actiua mouẽtis excedat vl saltẽ adequet ꝟtutẽ passiuã mobilis.Uirtus aũt passiua volũtatis se extẽdit ad bonũ i vli.Est ei ei9 obm̃ bonũ vle, sicut ꝛ intell's obm̃ ẽ ens vle.Quodlibet aũt bonũ creatũ ẽ qddã pticulare bonũ.sol9 aũt deus est bonũ vle.Uñ ipse solus iplet volũtatẽ:ꝛ sufficiẽter eã mouet vt obmc silr at ꝛ virtus volẽdi a solo deo cãtur.Uelle autẽ nihil aliud est ꝙ̃ inclinatio q̃dã in obm̃ volũtatis, qd est bonũ vle.Inclinare aũt in bonũ vle ẽ pmi mouentis:cui pportionat vltim9 finis, sicut in reb9 humanis dirigere ad bonũ cõe est eius q̃ preest multitudini.Uñ vtroq3 modo ppriũ est dei mouere volũtatẽ.sed maxie scðo modo interius eam inclinando.

Ad primũ Ergo dõ3.ꝙ illd ꝙ mouet ab altero dr cogi si moueat ꝯ inclinationẽ ppriã:sed si moueat ab alio qd sibi dat ppriã inclinationẽ, nõ dicit cogi.Sicut graue cũ mouet deorsũ a generãte nõ cogit.Sic igit de9 mouẽdo volũtatẽ nõ cogit ipsam:q2 dat ei ei9 ppriã inclinationẽc.¶Ad ſm dõm,ꝙ moueri volũtarie ẽ moueri ex se.i.a pn° itrinseco. S3 illud pnm itrinsecũ pt eẽ ab alio pn° extrĩseco.Et sic moueri ex se nõ repugnat ei qd mouetur ab alio.¶Ad 3m dõm,ꝙ si volũtas ita moueret ab alio ꝙ ex se nullaten9 moueret,opa volũtatis nõ iputarent ad meritũ vel demeritũ.S3 q2 p h̃ ꝙ mouet ab alio nõ excludit quin moueat ex se:vt dictũ estc:ideo p ꝯñs non tollitur ratio meriti vel demeriti.

¶Utrũ de9 operet in oi operante. Arti.5.

AD quintũ Sic pceditur.Uf ꝙ deus non opet in oi opante.Nulla eñ insufficientia est deo attribuẽda.Si igit de9 operat in omni operãte sufficiẽter in quolibet operat.Superfluũ igitur eẽt ꝙ agẽs creatũ aliquid oparet.¶.ꝑ.Una opatio nõ est simul a duobus operãtibus,sicut nec vn9 numero mot9 põt esse duoꝝ mobiliũ.Si igit operatio creature est a deo in creatura opante, nõ põt eẽ simul a creatura.Et ita nulla creatura aliq̃d opat.¶.ꝑ.Faciẽs dr eẽ cã opõnis facti.inq̃tũ dat ei formã q̃ opat.Si igit de9 est cã opõnis reꝝ factaꝝ ab ipõ,h̃ erit inquãtũ dat eis ꝟtutẽ opandi.Sed h̃ est a pncipio quãdo rẽ facit.Ergo videtur ꝙ vlteri9 non operetur in creatura operante.

Sed cõtra Est qd dicit Ysa.26.Omnia opera nostra operatus es in nobis domine.

Rñdeo Dõm,ꝙ deũ opari quolib3 opante aliq̃ sic itellexerũt ꝙ nulla virtus creata aliq̃d oparet in reb9:sed solus deus imediate oia oparetur.Puta ꝙ ignis nõ calefaceret:s3 deus in igne.Et similiter de oib9 alijs.Hoc ãt ẽ ipoẽ.Prio q̃dẽ: q2 sic subtraheret ordo cãe ꝛ cãti a reb9 creatis.qd ptinet ad ipotẽtiã creãtis.Ex virtute eñ agẽtis ẽ ꝙ suo effectui det ꝟtutẽ agendi. Scðo:q2 ꝟtutes opatiue q̃ in reb9 inueniunt frustra eẽnt reb9 attribute,si p eas nihil oparetur:q̃nimo oẽs res create viderent quodãmõ esse frustra,si ppria opatiõe destituerẽtur:cũ oẽs res sint pp suã opatiõnẽ.Sẽpm per eñ imperfectũ est pp pfecti9.Sicut igit materia est ppter formã ita forma q̃ est act9 primus,est pp suã opatiõnẽ q̃ est actus secũdus.Et sic opatio ẽ finis rei create.Sic igit intelligendũ est deũ opari in reb9:ꝙ tñ ipse res ppriã hẽant opationẽ.¶Ad cui9 euidẽtiã ꝯsiderãdũ est,ꝙ cum sint cãꝝ q̃tuor gñia: mã nõ est pncipiũ actionis:s3 se h3 vt subm recipiẽs actionis effectũ.Finis ꝟo ꝛ agẽs ꝛ forma se hñt vt actiõis pncipiũ:s3 ordine q̃dã.Nã primũ q̃dẽ principiũ actiõis est finis q̃ mouet agẽtẽ.Scðo ꝟo agẽs.Tertio autẽ forma eius qd ab agẽte applicat ad agẽdũ. Quãuis ꝛ ipm agẽs p formã suã agat:vt p3 in artificialibus.Artifex.n.mouet ad agẽdũ a fine:qui est ipm opatũ,puta arca vel lect9: ꝛ applicat ad actionẽ securim q̃ incidit per suũ acumen.Sic igit ſm hectrla de9 in quolibet opante opat.Primo q̃dem ſm rõnẽ finis.Cũ.n.ois opõ sit pp aliqd bonum verũ vel apparens:nihil aũt est vel apparet bonũ nisi ſm ꝙ participat aliq̃ silitudinem sũmi boni qd est deus:seq̃tur ꝙ ipse deus sit cuiuslibet opationis cã vt finis.¶Silr cõsiderandum est,ꝙ si sint multa agẽtia ordinata:semper scðm agens agit in virtutẽ pmi.Nã primum agens mouet scðm ad agendũ.Et ſm hoc oia agunt in virtute ipsius dei.Et ita ipse est cã oium actionũ agentium.Tertio cõsiderandum est,ꝙ deus mouet non solũ res ad operandũ quasi applicando formas ꝛ virtutes reꝝ ad opationẽ:sicut ẽt artifex applicat securim ad scindendũ:qui tñ interdum formã securi nõ tribuit:s3 etiã dat formã creaturis agẽtibus:ꝛ eas t3 in esse.Uñ non solũ est cã actionũ inq̃tũ dat formã q̃ est principiũ actionis:sicut gñans dicit esse cã mot9 grauiũ ꝛ leuiũ s3 etiã sicut cõseruãs formas ꝛ virtutes reꝝ,put sol dicit cã manifestationis coloꝝ inq̃tũ dat ꝛ cõseruat lumẽ q̃ manifestant colores.Et q2 forma rei est intra rẽ: ꝛ tanto magis q̃to cõsiderat vt prior ꝛ vlior: ꝛ ipse deus est pprie cã ipsius esse vlis in rebus oibus: qd inter oia est magis intimũ rebusc:seq̃tur ꝙ deus in oib9 intime opet.Et ppter h̃ in sacra scriptura opõnes nãe deo attribuunt q̃si opanti i nã:ſm illud Job.10. Pelle ꝛ carnib9 vestisti me os.ꝛ ner.ꝯpe.me.

Ad primũ Ergo dõm,ꝙ de9 sufficienter opat in nob3 ad modũ primi agentis.Nec pp hoc superfluit opõ scðoꝝ agẽtiũ.¶Ad scðm dõm,ꝙ vna actio nõ pcedit a duob9 agẽtibus vni9 ordinis.Sed nihil phibet q̃n vna ꝛ eadẽ actio p cedat a prio ꝛ scðo agẽte.¶Ad tertiũ dõ3,ꝙ Deus nõ solũ dat formas rebus:s3 ẽt ꝯseruat eas in esse ꝛ applicat eas ad agendum:ꝛ est finis oium actionum: vt dictum estc.

¶Sup arti.5.

T Itul9 clarus.¶In corpe duo principalr.Prio excludit q̃uẽdã errorẽ.Scðo rñdet q̃sito.¶Quo ad pmũ tria:vnũ suppositũ:aliud est ipse error.3° rephensio. Supponit hic q̃si p ꝯstãti/deũ opari i oib9/s3 de mõ vr̃ tota qõ.Error ergo est circa modũ operandi.q̃ da3 eñ quos refert auerrois 9° meta.cõ.7°.dicũt deũ opari in oib9 sic/ꝙ nulla alia virt9 opat aliq̃d.Rephẽdũtur aũt hi 2r/ ducendo ad impoĩa.Prio:q2 piret ordo cãrum ꝛ ꝯñr eẽt i po³ i deo. t3 seq̃la/q2 ipotẽtis ẽ nõ posse facer alia coopatiua sibi.Secũdo:q2 frustra eẽnt ꝟtutes opatiue reꝝ/imo res omnes.Prob r pª ꝯña q̃ ad pmã pte:q2 nõ oparent.q̃ ad scða3: q2 ipfectũ ẽ pp pfecti9 i eodẽ.& act9 primi pp scðos.& res oẽs pp opõnes suas.& opõnes sũt fines rerũ.ergo sine eis frustra.Añs p3/ et ꝯña nota est.Et ꝯfirmat sicut materia ppter formam cetera sunt clara.¶Quo ad ſm tria facit.Primo pponit cõcl'one rñsiuã in vli.deus opat in omi opante sic ꝙ ipse res h̃nt pprias opationes.Secũdo distinguit gña causarũ vbi dicit tria/ nũerũ/ꝙ sũt q̃tuor. Dr̃iam respectu agere:q2 vnũ.s.mã non pnm s3 subm/cetera sũt pnª actionis.et ordine q2 primo finis.scðo agẽs.tertio forma.Nota hic duo.pmo ꝙ q2 hic nõ egemus generibus causarũ in ordine ad esse sed ad operari/vt p3 ex titulo: ideo lra nõ accepit formã in agente aut in effectu sed instrõ/qm̃ forma instrĩ nõ est nisi ppter operationẽ.Secũdo ꝙ litera distinguit genus cause formalis ab efficiẽte ꝛ alijs in ordine ad operationem.Factũ est autẽ hoc iudicio meo/non ꝙ supponat decisa hec q̃stio:an forma sit causa operationis in gñe cãe formalis:s3 ppter duo.Alterum manifestũ:alteꝝ occultũ.Manifestũ est ꝙ causare opationẽ vt forma/ ꝛ vt agẽs distinguunt/sicut causare/vt quo/ꝛ vt ꝙ.Occultũ ꝟo est/ an ois opatio sequẽs formã sequat eã effectiue/finalr vel mãliter/et nulla sequatur eã formaliter.Cõsuetus eñ sermo obtinuit/vt dicamus ẽt cãs formales in operando in his/in quib9 opatio resultat ex ea quasi esse quoddã:vt in exẽplo de lumine in lra adducto p3/ꝛ in his q̃ pertinẽt ad intellectũ cõtingit.Nõ autẽ ad oppositũ vr.Quonis aũt mõ fit vt sermo pñs oibus opinionibus supsit distinctũ est deũ esse nõ cãm formalẽ/sed cãm rõne forme pncipiãtis ois operationis/vt etiã opationes attributas magis formis ꝙ̃ agentibus intime cõprehenderet.Tertio pponit cõclusionẽ responsiuam in speciali iuxta hec tria membra,de9 in quolibet operante operat ſm hec tria.s.finẽ/ꝛ agẽtẽ ꝛ formã ꝛ pbat quo ad singulas ptes sigillatim.Et primo in rõne finis:finis ois opõnis ẽ bonũ veꝝ aut apparẽs:& pticipãs silitudinẽ sũmi boni:& ipm sũmũ bonũ.Deinde silr in rõne agẽtis primũ agẽs mouet scðm ad agẽdũ:& agit in virtute ipsius:& ipse est cã oiam actionũ agentiũ.Demũ ſm formã vbi duo primo dicit modũ q̃uo hoc cõuenit.deo scðo deducit duo corollaria ordinate.Deus est cã opationũ scðarũ nõ solũ vt applicãs:nec solũ vt dans pnª actionũ:s3 vt dãs applicãs ꝛ cõseruãs foras:q̃ sũt pncipia actionũ:& est cã oiu3 opõnũ ſm formam. Añs declat:ꝛ excludẽdo mẽbra exẽplo artifici3 ꝛ gñanti3 graue:ꝛ declarãdo intẽtu3 exẽplo solis ꝛ luminis rspectu manifestationis.Primus corollarium est.De9 opat in oibus intime pbatur forma est intra rẽ: ergo q̃to vt prior ꝛ vlior ꝯsiderata est iterior:ergo ſ3 esse intima:& vt est a deo ergo deus intime opat in oib9: totus pcessus est clarus ex se:penultima ꝟo ꝯñtia pbat ex eo ꝙ deus est pprie cã ipsius esse vlis in rebus vt p3 ex supioribus.Secũdũ corollariũ.operationes nãe ppterea attribuuntur deo in scriptura vt in Job.20.

c 412

b

516 3.ꝯ.ca. 66.et 67. Et lib. 4.ca. 44.co. 7. Et opus. scu.3.c. 131.ſi.et 145.

¶Super Arti.6.

T Itul9 possit facere:nõ est qd de potentia:sed de actu exercito ipsius: an.s.de facto possit exire in actũ faciẽdi aliquid preter ordinem inditum.

¶In corpe duo.Primo distingit ly ordinem.Scðo rñdet q̃sito.Quo ad primum quatuor sunt/distinctio ordinũ/ordinatio eorum habitudo causarũ ad eos:ꝛ explanatio exẽplaris.

139 Distinctio est.ordines multiplicant ſ3 multiplicationẽ causarũ.Probat.q̃libet cã habet rõnẽ pncipij:ergo a q̃libet cã deriuatur aliq̃s ordo in suos effectus: ergo ordines multiplicantur secundum multiplicationẽ causarum.

¶Circa primã cõsequẽtiã huius pbationis dubitatur.Unde valeat ex hoc eñ ꝙ habet rationẽ principij:bene seq̃tur:ergo est caput ordinis inter se ꝛ effectũ:s3 nõ seq̃tur:ergo ab ea est aliquis ordo in effectibus:cũ nõ oporteat oẽm causa3 habere plures effectus:in quibus ponat ordinẽ:vt patet de cãis vniuocis.¶Ad hoc dicitur:ꝙ cũ hic sit sermo de cã principali in aliquo ordine:ꝛ non de instrumentali/que nõ cã sed cause instrumẽtũ dici d3:vt.12.meta.cõ.24.dicit Alexã.ꝛ in cõsequente duo includant.s.pluralitas effectuũ:ꝛ ordo in eis a causa si recte perspiciamus ordo directe infertur ex ãñte:pluralitas aũt effectuũ supponitur aut vniuersaliter:aut accõmode.Uñ cõsequẽtia põt habere duos sensus.Primus est supponẽdo/ꝙ ois cã habeat plures effectus:ꝛ tũc cõsequẽtia est optima:q2 cũ pluralitas nõ sit sine ordine:alioq̃n esset cõfusio:ꝛ cã h3 rõnẽ principij:a quo.s.illi deriuantur: ergo ab ea est ordo illoꝝ.Scðs est accõmodãdo ꝯñs ad causas habẽtes plures effectus:ꝛ tũc etiã ꝯña est optima/cã est principiũ:& in causis hñtibus plures effectus:a cã est ordo illoꝝ:rõne iã dicta:ꝛ ista via est planior:ꝛ sufficit proposito:cã.n.eo ꝙ h3 rõnẽ principij:ꝛ negatiue in illo ordine/ꝛ positiue/seq̃tur.ergo ab ea est ordo in effectũ siue ad ipsam cã3 siue in seipo multiplicato:ꝛ sic vbi sunt plres effectus/ apte seq̃tur ordinẽ in eis esse ꝛ esse a cã.Plures aũt effectus dñr:vel plures drie:vt ptes organice viuẽtiũ respectu gñantis:vel plures passiões: vt liq̃factio cere/ꝛ induratio luti/vel plures cooperationes ſm pluralitatẽ inferioꝝ:vt gñatio bouis ꝛ leonis,vt sunt a sole:vel plures effectus ordinate se ꝯñtes:vt leuitas seq̃tur forma3 ignis geniti ꝛc.ꝛ sic potuit supponi pluralitas effectuũ vlr:ꝛ ꝯñr sustineri põt primus sensus.q̃m nulla est cã p se ꝛ principalis q̃ nõ sit cã saltẽ duoꝝ velut subi ꝛ passionis.¶Ordinatio ꝟo horũ ordinũ ẽ:ꝙ vnus cõtinet sub altero.pbat:q2 cã ꝯtinet sub cã.Habitudo ãt cãrum ad ordines hos est: ꝙ cã supior nõ ꝯtinetur sub ordine cãe inferioris: s3 ecõuerso.Mãifestatio demum est ab exẽplo in politicis/in prẽ/ꝛ ordine domus /rectore ꝛ ordine ciuitatis: rege ꝛ ordine regni:et clara est litera.

¶Quo ad 2m rñdet q̃sito duab9 cõcl'onibus iuxta duos ordines illatos ex pmissis.Distõ ex pmissis illata est:ꝙ in rebus est duplex ordo:vn9 vt sunt a pma cã.Alter ꝛ hic ẽ multiplex: vt sũt a causis scðis. Pria ꝯcl'o rñsiua est. Deus nõ põt facere ꝯ ordinẽ rerũ:vt depẽdet a prima cã/p bat ducẽdo ad ipoẽ q2 si faceret ꝯ talem ordinẽ faceret ꝯ prescientiã suã qd ẽ impossibile.Aduerte h̃ ex tertio ꝯ; Sent.ca. 98.quo põt dupliciter intelli ista cõcl'o. s.aut quo ad res ordinatas:aut q̃ ad rõnẽ ordinis:ꝛ ꝙ secũdo mõ intelligit hic: non primo: vide ibi circa principiũ capli scða ꝯcl'o rñsiua est. Deus pt facere pter ordinẽ rerũ/put pẽdet ex q̃l3 scðaꝝ cãꝝ pbat declat ꝛ cõfirmat.Probat q̃dem. Talis ordo ei subijcitur:vt pcedens ab eo p arbitriũ volũtatis:ergo põt pter talẽ ordinẽ agere.Antecedẽs h3 tres partes.Prima patet ex pmissis:q2.s.cã superior nõ subijcitur inferiori ordini:s3 ecõuerso.Scða p cõstanti supponitur ex quo oia sũt a deo.Tertia vero pbat:q2 potuisset aliũ ordinẽ instituere:ꝯña autem hic breuitatis cã relinquit quasi euidẽs:s3 in tertio ꝯ gẽ.cap.99.in principio pbat ex dr̃ia inter agẽs nãle ꝛ liberꝝ:in hoc ꝙ nãle op3 agere ſm vltimũ virtutis sue:ꝛ cõsequẽter effectũ simillimũ:ꝛ ꝯñr nõ põt imediate agere effectũ ppriũ cãꝝ scðaꝝ: cãm ꝟo libere agẽtẽ nõ op3 sic agere sed põt agere immediate imperfectissimũ effectũ vtẽdo virtute sua vt vult:vt p3 in artifice perfectissimo:potẽte tñ si vult facere opus impfectũ q̃le nouitius in arte faceret.Declarat vero ponendo duos modos:q̃b9 deus pter hunc ordinẽ facit:ꝛ p3 in litera.Cõfirmat aũt autoritate Aug.nõ solũ hec s3 prima cõclusio simul vt p3 in litera. 52

¶Circa vtrãq3 cõclusionẽ simul dubiũ occurrit: quia aut hic est sermo de posse dei absolute/ꝛ sic constat:ꝙ potest deus contra vtrunq3 ordinẽ:nec sequitur aliquis defectus prescientie diuine:aut est sermo de posse dei quo ad exercitiũ actus de facto:ꝛ sic etiam nulla est differentia inter vtrũq3 ordinem:quoniam sicut deus presciuit primum ordinem ita ꝛ alios:ꝛ quemadmodum si preter primum ordinem faceret/faceret contra prescientiã:ita si preter alios ordines faceret: faceret contra prescientiã suã:ꝛ sic tota litera ruere videtur. 522

¶Ad h̃ breuiter dr ꝙ:vt i titulo p3:hic est sermo de põa dei 2° mõ:ꝛ ꝙ

¶Utrum deus possit facere aliquid preter ordinem rebus inditum. Arti.6.

AD sextũ Sic pcedit.Uidet ꝙ de9 nõ possit facere aliq̃d preter ordinẽ rebus inditũ.Dicit enim Aug.26.ꝯ faustũ.De9 cõditor ꝛ creator oium nãrũ nihil ꝯ naturã facit.S3 hoc videt esse ꝯ naturã qd est pter ordinem nãliter rebus inditũ.Ergo de9 nõ põt facere aliq̃d pter ordinẽ reb9 iditũ.¶.ꝑ.Sicut ordo iustitie est a deo:ita ꝛ ordo nãe.S3 de9 nõ põt facere aliq̃d pter ordinẽ iustitie.Faceret.n.tũc aliq̃d iniustũ.Ergo nõ põt facer aliq̃d pter ordinẽ nãe.¶.ꝑ.Ordinẽ nãe de9 instituit.Si igit pter ordinẽ nãe ds aliq̃d faciat,vr ꝙ ipe sit mutabilis.Qd ẽ icõueniẽs.

0

51 3.q.43. ar.2.cõ. Et.3.ꝯ c.98.99 ꝛ.161. Et po. q.6.ã.1. Et op9. 3.ca.138 Et op9. 10.ar.1. ꝛ 17.

S3 cõtra Est,ꝙ Aug.dicit.26.cõtra faustũ ꝙ deus aliq̃ñ aliquid facit cõtra solitum cursum nature.

Rñdeo Dicẽdũ,ꝙ a q̃libet cã driuat aliq̃s ordo in suos effect9:cũ q̃libet cã hẽat rõnẽ principij.Et iõ ſ3 multiplicationẽ cãrũ multiplicant ꝛ ordines: q̃rũ vnus ꝯtinet sub altero:sic ꝛ cã ꝯtinet sub cã. Uñ cã supior nõ ꝯtinet sub ordie cãe inferioris:sed ecõuerso.Cui9 exẽplũ appet in reb9 hũanis.Nã ex prẽ famil.dependet ordo domus:q̃ ꝯtinet sub ordine ciuitatis: q̃ pcedit a ciuitatis rectore:cũ ꝛ hic ꝯtineat sub ordie regis,a quo totũ regnũ ordinat.Si ergo ordo reꝝ ꝯsideret: put depẽdet a pª cã:sic ꝯ rerũ ordinẽ ds facere nõ põt.Sic.n.si facẽt: faceret ꝯ suã pſciam.Si vero ꝯsideret rerũ ordo:put depẽdet a qualibet scðaꝝ cãꝝ:sic deus põt facere pter ordinẽ reꝝ:q2 ordini secundarũ cãrũ ipse nõ est subiectus: s3 talis ordo ei subijcit q̃si ab eo pcedẽs nõ p necitatẽ nãe:sed p arbitriũ volũtatis.Potuisset enim ꝛ aliũ ordinẽ reꝝ instituere.Uñ ꝛ põt p ter hũc ordinẽ institutũ agere cu3 voluerit. Puta agẽdo effectus scðaꝝ cãꝝ sine ipsisc. vel pducẽdo aliquos effectus:ad quos cãe scðe nõ se extenduntc.Uñ ꝛ Aug.dicit.26.ꝯ faustum,ꝙ deus contra solitum cursum nature facit:s3 cõtra summã legem nullo modo facit quia contra seipsum non facit.

Ad primum Ergo dicendum,ꝙ cum aliq̃d cõtingit

Universidad de Deusto
Biblioteca

ḡnis vter⁹ ordo sit ꝑfect⁹ z ikitut⁹ a deo ab eterno: agere tñ ꝓter ꝑmũ legeret ꝑficiam ꝓter alios aũt nõ. Ad cui⁹ euidẽtiã scito: q̃ ois executio cãe z⁹ ifert executiões i cã ꝑ⁹: q̃ ab actiõe illius pẽdet ois actio/nõ ãt ccõuerso: q̃ ꝓt cã ꝑ⁹ p scipaz solã ercd z ꝓficer aliqd. Et unde ẽ q̃ fieri aliqd ꝓter executionẽ ꝑ⁹ cãe ẽ ipole: fieri ãt aliqd ꝓter executiões cuiuscũq; z oiz sit cã z scaz nõ icouenit. Cũ ãt ordo rerũ ad ꝑmã cãz attẽdat penes executiões, ꝑ⁹ cãe ordo ãt eaz ad alias cãs attẽdatur penes executiões illaz/rõ ꝑmi ordinis diuina ꝓficia oz qd ꝓtineat dcd z ꝑ ꝑaz ꝑmã cãz q̃ircũq; ere quẽdũ ẽ: rõ ãt cuiusc̃q; alteri⁹ ordis in dina ꝓficia/ñ ꝓtinet nisi dcd est p taiez cãm ere quẽdũ. z ideo ñ icouenit aliqd fieri ꝓter istos ordines ꝓ rões ac ꝓficias ꝓtias les: vt ita dixeri eoꝝ. Sed incouenies manifeste eẽt ꝓter ordis ꝑmi rõnẽ aliqd fieret: sic ei dicẽssunt mutabil⁹ diuina ꝓficia ꝓuincere: qm̃ vt dcm ẽ debet tali rõni cõprehẽsio oim̃ executioi mãdator q̃rcũq; ꝑmã cãm ex q̃ nihil fieri de facto ꝑ tñis de po⁹ absoluta multa possibilia retiẽt que nunq̃ erunt.

¶ Super arti. 7.

518 Po. q. 6. art. 2. Et. 2. d. 18, q. 1. ar. 5. Et 3 q. 101. z 102.

Rtic⁹ cla⁹ ex arti clo ꝓcedẽti. ¶ In corpe vna ꝑclo rnsiua affirmatiue. Oia q̃ fiunt a dõ ꝓter cãs no bis notas miracula dñr. ꝓ⁹, miraculũ ꝺr ab admirationis plenitu⁹. q̃ q̃ fiunt a deo ꝓter cãs nobis notas dñr miracla. Añs suppõit: z mãifestat dcd ipoztet oñ dẽdo dd hẽat ex ead miratiõe. s. cãz ignotã effect⁹ patẽtis: et dd explẽitu⁹. s. occultatione cãe: ñ re⁹ hy⁹ vl illi⁹/3 simp⁹. Et hic ilinuak q̃dã ꝓbatio añtis ex dñs i ter mitz z miraculũ: qz illud ꝺr ex pte. s. re⁹ huiꝰ. B ñ nisi ex toto. s. re⁹ oim: ꝓ ita ꝓbat: qz de⁹ est cã simp⁹ occlta. Uñ ꝓ cãs nobꝭ notas idẽ intẽdit in ꝛclone/q̃ cãs secundas seu naturales in titulo.

¶ Super arti. 8.

Titulus clarus. ¶ In corpe vna cõclo rnsiua affirmatiue: vnũ miraculũ ẽ mai⁹ alio. Probat. Miraculuz dicit nõ per cõpositionẽ ad dinã po⁹am 3 facultatẽ nãe excesse. q̃ vnũ est maius alio. Añs q̃ ad ꝑam ꝓiez ꝺr: qz re⁹ dine pẽ in reb⁹ naturalibus ꝓter naturã inditã: hoc potest dupl⁹ cõtingere. Uno modo p actionẽ agẽtis, que inclinationẽ naturalẽ non dedit. Sicut cũ homo mouet corpus graue sursum: qõ non hz ab eo: vt moueatur deorsum. Et hoc est cõtra naturã. Alio mõ per actionẽ illius agentis a quo dependet actio naturalis. Et hoc nõ est cõtra naturã: vt ꝑz influxu z refluxu maris, qui nõ est cõtra naturã: q̃uis sit ꝓter motũ naturalẽ aque q̃ mouẽt deorsum. Est enim ex ipassione celestis corpis, a quo dependet naturalis inclinatio inferiorũ corporũ. Cũ igitur nature ordo sit a deo rebus inditus: si q̃d ꝓter hunc ordinẽ faciat nõ est ꝓtra naturã. Uñ Aug. dicit. 26. contra faustum, q̃ id est cuilibet rei naturale q̃ ille fecerit: a quo est omnis modus numerus z ordo nature. ¶ Ad scõm dicendũ, q̃ ordo iustitie est ꝑm relationem ad causam ꝑmã que est regula omnis iustitie. Et ideo ꝓter hunc ordinem deus nihil facere põt. ¶ Ad tertium dicendum, q̃ deus sic rebus certum ordinem indidit: vt tamen sibi reseruaret q̃ ipse aliquando aliter ex causa esset facturus. Unde cum ꝓter hunc ordinem agit non mutatur.

¶ Utrum omnia que deus facit ꝓter ordinẽ naturalẽ rerũ sint miracula. Arti. 7.

Ad septimũ Sic ꝓcedit. Uidetur, q̃ nõ omnia que deꝰ facit ꝓter ordinẽ naturalẽ rerũ sint miracula. Creatio enim mundi z etiam animarũ: z iustificatio impij fiũt a deo ꝓter ordinem naturalẽ. Non ẽñ fiunt per actionẽ alicui⁹ cause naturalis. Et tñ hec miracula nõ dicunt. Ergo nõ oia que facit deus ꝓter ordinẽ naturalẽ rerũ sunt miracula. ¶ ℌ. Diraculũ ꝺr aliqd arduum z insolitum ꝓter facultatem nature z spem ad mirãtis, ꝓueniens. Sed quedã fiũt ꝓter nature ordinẽ: que tamẽ nõ sunt ardua. Sunt enim in minimis reb⁹ sicut in restauratione gẽmarũ vel sanatione egrotũ. Nec etiã sunt insolita cũ frequẽter eueniãt: sicut cũ ifirmi in plateis ponebantur vt ad vmbrã petri sanarent. Nec etiã sunt supra facultatez nature: vt cũ aliqui sanank a febribus. Nec etiã supa spem: sicut resurrectionem mortuorum: omnes speramus: que tñ fiet ꝓter ordinez nature. Ergo non oia que fiunt ꝓter nature ordinẽ sunt miracula. ¶ ℌ. Miraculi nomẽ ab admiratione sumitur. Sed admiratio est de reb⁹ sensui manifestis. Sed q̃dã aliqua accidunt ꝓter ordinem naturalẽ in rebus sensui non manifestis. Sicut cum apostoli facti sunt scientes, neq̃ inuenientes neq̃ discẽtes. Ergo non omnia que fiunt ꝓter ordinem nature sunt miracula.

Sed cõtra Est, q̃ Aug. dicit. 26. 3 faustũ, q̃ cũ deꝰ aliquid facit contra cognitũ nobis cursum solitũq; nãe magnalia vel mirabilia noiantur.

Rñdeo Dõm. q̃ nomen miraculi ab admiratione sumit. Admiratio aũt ꝛsurgit cũ effect⁹ sunt manifesti et cã occulta. Sicut aliquis admirat cum videt eclipsim solis: z ignorat cãm: vt ꝺr i ꝓncipio tract. Potest aũt cã effectus alicuius apparere nisi cognita: q̃ tñ est alijs incognita. Uñ aliqd est mirũ vni q̃ non est mirum alijs. Sicut eclipsim solis miratur rusticus, non aũt astrolog⁹. Miraculũ aũt ꝺr q̃si admiratione plenũ: q̃. s. hz cãm simplr z ꝛsotibus occultã. Hec aũt est deꝰ. Uñ illa q̃ a deo fiũt ꝓter cãs nobis notas miracula dicunt.

Ad ꝑmũ Ergo dõm, q̃ creatio z iustificatio impij: etsi a solo deo fiant: non tñ ꝓpie loquendo miracula dicunt: qz non sunt nata fieri per alias causas: z ita nõ contingũt ꝓter ordinẽ nature, cũ hic ad facultatẽ nature nõ pertineant.

¶ Ad ꝑm dõm, q̃ ardua ꝺr miraculis nõ ꝓpter dignitatẽ rei in qua fit: sed qz excedit facultatẽ nature. Similiter etiã insolida dicit nõ qz frequenter nõ eueniat: sed qz est ꝓter naturalẽ cõsuetudinẽ. Supra facultatẽ aũt nature ꝺr aliquid nõ solũ ꝓpter substantiaz facti: sed etiã ꝓpter modũ z ordinẽ faciendi. Supra spem etiã nature miraculũ esse dicit nõ supra spem gr̃e q̃ est er fide per quã credimus resurrectionem futuram. ¶ Ad tertium dicẽdũ, q̃ sciẽtia apostolorũ q̃uis ẽñ se nõ fuerit manifesta: manifestabat tñ in effectibus ex quibus mirabilis apparebat.

¶ Utr vnũ miraculũ sit mai⁹ alio. Ar. 8.

Ad octauũ Sic ꝓcedit. Uidetur, q̃ vnũ miraculũ non sit maius alio. Dicit enim Aug. in epistola ad volusiã. In rebus mirabiliter factis tota ratio facti est potentia facientis. Sed eadem potẽtia sez dei fiunt oia miracula. Ergo vnũ non est maius alio. ¶ ℌ. Potentia dei est infinita. Sed infinitum impropoꝛtionabiliter excedit omne finitũ. Ergo non magis est mirandum q̃ faciat hunc effectum q̃m illum. Ergo vnum miraculum non est maius altero.

Sed contra Est, qõ dñs dicit Jo. 14. de operib⁹ miraculosis loquẽs, Opera que ego facio z ipse facie⁹: z maiora horum faciet.

Rñdeo Dõm, q̃ nihil põt dicit miraculum ex cõparatione ꝓtentie diuine: qz quodcũq; factum diuine potentie comparatuz est minimum: ꝑm illud Isa. 40. Ecce gentes quasi stilla situle z q̃si momentum statere reputate sunt. Sed dicitur aliquid miraculum per cõparationẽ ad facultatem nature quam excedit. Et ideo ꝑm q̃ magis excedit facultatem nature ꝑm hoc maius miraculũ ꝺr. Excedit aũt aliquid facultatẽ nãe tripliciter. Uno mõ q̃tũ ad substãtiã facti. Sicut q̃ duo corpoa sint simul: vel q̃ sol retrocedat, aut q̃ corpus humanũ glorificet. Mõ nullo mõ natura facere põt. Et ista tenẽt summũ gradũ in miraculis. Secũdo aliqd excedit facultatẽ nãe, nõ q̃tũ ad id qõ fit: sed q̃tũ ad id in quo fit. Sicut resuscitatio mortuorũ z illuminatio cecoꝝ: z silia. Põt ẽñ nã causare vitam: sed nõ in mortuo. Et põt ꝓestare visum sed non ceco. Et hec tenẽt ꝑm locũ in miraculis. Tertio mõ excedit aliquid facultatẽ nature q̃tuz ad modũ z ordinem faciendi. Sicut cum aliquis subito per virtutem diuinam a febre curatur absq; curatione z consueto ꝓcessu nature in quo dlibet est minimũ. qõ ꝓbat autoritate ysaie/omissa rõne de infinitate potẽtie diuine. Quo ad ꝑm ꝛo ꝑtẽ relinquit p se nota/3 q̃ locũ a diuisione, ꝙa ꝛo ꝓbat: qz nã ꝑm triplicẽ gradum excedi põt. primo ꝑm subst̃iã facti. scõo ꝑm materiã in qua z tertio ꝑm modũ faciendi ꝛc. oia clara sunt. ¶ Circa ꝑmũ gradũ miraculoꝝ dubiuz occurrit: qm̃ hic dicitur/q̃ excedentia facultatem nature ꝑm substãtiã facti tenẽt summum locum in miraculis.

¶ In rnsiõne autem ad ꝑmũ precedẽtis articuli dicit⁹ est/q̃ creatio z iustificatio impij nõ sũt ꝓprie miracula: qz nõ sunt nata fieri p causas secũdas: igitur si ratio hec ibi assignata est bona: excessus nature ꝑm substantiã facti minuit rationẽ miraculi: ergo non cõstituit summum gradum eoꝝ: vt hic dicitur.

¶ Ad hoc ꝺr/q̃ excedentia ꝑm subst̃iã facti sunt in duplici differẽtia. Quedã pertinent ad cõmunẽ influentiam: quedã vero ad speciales influxũ. pertinentia ad cõmunẽ influentiaz sunt: et que deus vt primuz agens quasi supzema natura facit: vt creatio/cõseruatio/ordinatio vniuersi z partiũ ei⁹ nõ aliter possibilium q̃m per creationez ꝛc. z que deꝰ vt tale agẽs ꝓ ta glorificator manifestato nobis ordine facit: vt iustificatio ipij: collatio gr̃e ꝛc. Et hic merito minuunt rõnem miraculi: quia a deo sunt non vt ignota causa. Et de his dictum est in ꝓcedẽti articulo q̃ nõ sũt ꝓprie miracula: et ratio ibi assignata: qz. s. nõ sũt nata fieri per causas secundas: optima est ꝑ ꝓderek ly nata fieri: z applicek negatio ad medias cãs ẽñ: quasi diceretur/hec sunt de genere eoꝝ que sunt nata fieri. s. habent quasi naturalem cursum in vniuerso: z non q̃ medias cãs scbas: opz eñ ad miraculi rõnẽ: z q̃ sit ꝓter cãs scbas: z nõ sit a deo quasi ꝑm nãm: qz sic est causa nota: vt sint ista que ꝓtinẽt ad cõem influentiã. Ad ꝑalem autẽ influxũ dei ꝓtinent: q̃ solus ꝓter causas secũdas ꝑm ordinẽ sibi soli notum facit ꝛc. z talia excedẽtia ꝑm subst̃iantia facti nãm/sunt in primo gradu miraculoꝝ. vt trãsubstãtiatio panis in corpus ꝛpi z incarnatio ꝺbi ꝛc.

¶ Super questionis. 106. articulũ primum.

In titulo a duerte q̃ ḡnis locutio angelo⁹ sit nãl⁹ ꝓtior illuminatione: qm̃ nihil aliud est ꝙ locutio q̃dã. s. illuminatiua: illuminatio tñ est ꝓtior locutione/vt est mutatio atq; gubernationis diuine effectus: qm̃ illuminatio p se importat actionẽ perfectiuã alterius: locutio aũt nõ: z ideo hoc in loco ꝓ de illuminatione q̃ de locutiõe determinatur. Põt q̃q; z alla rõ huius ordinis reddi. s. q̃ illuminatio est nãl⁹ ꝓtior locutione sicut nãle aialis: z hoc ꝑm nois rõnẽ: q̃uis ꝑm suppõnẽ in tali mã ꝑm veritatẽ locutio sit ꝓtior illuminatione. Qões ei ordi nãl⁹ ꝑm rões 3 stroũ in cõi: z nõ ꝙ ordinẽ cõclonũ dicẽdarum.

¶ In corpe tria: ꝓio ꝓponitur cõclo rnsiua affirmatiue. s. vn⁹ angel⁹ illumat aliũ. Scõo determinat q̃d sit illuminare in angelis: z dicit q̃ est manifestare aliq̃ ꝓtatez cognitã: z ꝓbat duꝑlr: primo ex rõne illuminationis: q̃ habeẽ ex autoritate ad ephe. 4. z trahit ex rõne lũinis assignata ad ephe. 5. scõo ex auẽte dio. 7. cel. hie.

¶ Aduerte h: q̃ manifestare aliq̃ ignotũ contingit dupliciter. Uno mõ ꝑ simplicẽ ꝓtationẽ obi: sicut hñs pomũ occultũ ꝓfers illud in medio manifestat vi dẽtibus. Alio mõ ꝑ ad hibitionẽ lumin⁹ ad imantis: vt pateat alicui q̃ occultum erat: sicut addes candelam dicit manifestare q̃ ꝓtiori lumine discerni nõ poterat. Manifestare primo mõ est illuminare: vt de se pz: 3 manifestare secundo mõ est illuminare. Unde in litera ad signandum q̃ illuminare non est q̃cũq; manifestare: dicitur q̃ illuminare est manifestationem agnite veritatis tradere. vbi explse vtrũq; posuit de rõne illuminationis. s. offerre veritatẽ cognitã z manifestationẽ illius: q̃ est p lumẽ ad hibitum. Uñ z in hoc differt vt patebit locutio angelica ab illuminatione: qz illa obiectũ simpliciter offert: ista vero oim̃ simul cum lumine.

¶ Tertio ponit duos modos: q̃bus vnus angelus illuminat aliũ angelũ: z sic ponitur cõclusio rnsiua in ꝑti dimẽbus. Unus angelus il luminat angelũ z ex parte virtutis intellectiue: z ex parte similitudinis rei intellecte. ꝓbat primo prima pars: z scõo secunda. Prima pars ꝓbatur z declaratur sic. Uirtus imperfectionis corpis cõsortat ex situali ꝓpinq̃tate perfectionis corporis ergo virtus intellectualis inferioris angeli cõsortatur ex cõuersione superioris angeli ad ipsuz: ergo vnus angelus illuminat aliũ fortificãdo virtutẽ intellectiuam. Antecedens declaratur exẽplariter: in minus z magis calido: consequentia vero ꝓbatur: qz hoc facit ordo cõuersionis in ꝑtialibus: q̃ ordo ꝓpinq̃tatis in corporalibus. Scõa vero pars ꝓbat sic: ꝙ ior angelus veritatẽ sic vlr nouit: vt inꝓportionata sit inferiori: ergo distinguit vt ab inferiori capiatur. ergo illuminat illi ex parte similitudinis rei cognite. Antecedens patet ex q̃rta dictis: prima ꝙa probatur: qz connaturale est inferiori particularius recipere: z declaratur exemplo apud nos magistri z discipuli. Et confirmat autoritate Dionysij. 15. ca. secunda consequentia est per se nota.

¶ Circa primam partẽ cõclusionis z eius ꝓbationẽ occurrit dubium tactũ a durãdo z aureolo cõsistẽs in hoc: cõfortatio ista aut fit per actionẽ vnius in aliũ: aut per cõcursum amboꝝ ad vnũ cõem effectum. Si per actionẽ: dupliciter põt intelligi: aut causando intentius lumẽ intellectus: aut ad hibẽdo aliqd nouũ lumẽ. Sed nullo horũ modoꝝ põt verificari: ergo. q̃ cñ ibi nõ fit intẽtio luminis: patet ex eo q̃ lumẽ virtutis intellectiue: de quo est sermo nõ suscipit magis z minus: cũ sit naturalis potẽtia in natura unaꝛiabili. Quod etiã nõ causetur ibi nouũ lumẽ ꝑm esse intẽtionale: vt q̃dã dicũt: ex eo patet q̃ vn⁹ ãgelus apud S. T. non põt cãre in alio spẽm obiecti: quã cõstat habere esse intẽtionale: z esse q̃daz intẽtiõale lumẽ. Qõ aũt ista cõfortatio nõ fiat p cursum virtuz q̃ intellect⁹ ad intelligẽdũ idẽ: ꝑz ꝙ ir. ꝓmo er eo q̃ ipossibile est duas intellectuas ꝓtutes creatas eũdẽ actũ intelligẽdi causare: cũ in tellectio sit actio immanẽs: nec vnũ accidẽs ꝓssibile fit esse in duobus. Scõo ex eo q̃ cita in corporalibus vnũ ages non cõfortatur ex cursu alterius ad idẽ: ni si ipsum aliquid recipiat ab illo currẽte. Uñ z in litera ꝺr: qõ minus calm̃ fortunẽ ex ꝓtia magis caluit: qz crescit i ca lore: vbi er. go sol⁹ fit concursus ad tertiũ non est fortificatio. Sili mõ pẽt dubitaride illo ordine conuersionis in ꝑtialibus ꝓsito in litera: dd sit ista z ꝓstatio nõ fiat p ꝓcursum virtuz q̃ ad ꝑfectionẽ actus

Universidad de Deusto Biblioteca

vterq; mod⁹ illuminatiõis cõiungit:qm̃ ꝛ obm̃ ꝓponit illuminatũ et ꝓportionatũ inferiori/vt ꝑticipãti h̃ nouũ lumẽ.Sed pri⁹ nã est lumẽ q̃ꝫ diuisio.Et illud se tȝ ex parte vis intellectiue. Est em̃ itell's ex illo:nõ solũ potẽs ad hoc ꝑcipiẽdũ sȝ alia:ad q̄ prius nõ se extẽdebat: hic aũt se tȝ ex pte spẽi.i.cõceptus.Et sic pȝ rñsio ad obiecta.Supior em̃ angel⁹ cõuertit se ad inferiorẽ eo mõ quo doctor ad discipulum: sublata tamẽ discursus imperfectione. Et est i supiore/actiua ordinatio conceptus ꝓprij illustrã-
551 tis rẽ cõceptã inferiori.In iferiore vero est applicatio intell's suã ad formãdũ in se cõceptũ correspõdẽtẽ ostẽso conceptui de eadẽ re.Sic em̃ ꝑticipat superioris lumẽ ꝑ modũ disciplinẽ.Sic q̄dammõ fit in iferiore nouũ lumẽ:pp ꝑticipatione ꝑdictã q̄ redditur de po^a illuminat⁹ actu illuminatus. Sic quadãmõ lumẽ inferioris intẽ-
521 22.q.9. ar.4. Et.3.ꝯ ca.88.ꝛ 89. dit qr efficacior fit ad intelligẽdũ:non ꝙ sit ꝓprie intensio. Sic q̄dãmõ ẽ duorũ cõcursus. Ad tertiũ spiritualia cõtinuãtur/ꝛ cõfortãtur cõtinuatiõe: ꝛ crescũt ꝛ nõ ꝑ preuiũ aliq̄d
520 ar.ꝯtra. adipisci:vt in corporalib⁹ cõtingit. Hec si nõ credis lege.q.9.de veritate.art.1.

¶Super Arti.2.

Titul⁹ clarus. possit/intelligit de potẽtia sufficiẽte:alioquin non dicit posse nisi scdm̃ quid. ¶In corpore vna cõclusio rñsiua q̄sito negatiue Un⁹ angel⁹ nõ põt mouere volũtatẽ alteri⁹. Probat hec cõclu-
515 sio tali ordine:pmo distinguit ly mouere voluntatẽ/in duo mẽbra. Scđo ꝓbat cõclusio q̄ ad pmuȝ mẽbruȝ.Et tertio q̄
515 ad 2m. ¶Distinctio est:volũtas põt moueri dupliciter: ex parte obiecti: et ex pte potẽtie.Et rursus ex pte obiecti ẽ duplex mouẽs.s.ipȝ obiectũ:ꝛ ostendẽs obiectuȝ. ¶Probatio cõclusionis:quo ad primũ mẽbrum cõtinet duo:pmo q̄d nõ possit.s.ꝙ vnus angel⁹ nõ põt mouere volũtatẽ alteri⁹ ex parte obiecti: ꝛ arguit sic:bonũ vl'e tm̃ mouet sufficiẽter volũtatẽ obiectiue : ꝛ hoc a solo deo ostẽdit:ergo vn⁹ angel⁹ nõ põt volũtatẽ obiectiue mouere.Cõsequẽtia nota est:ꝛ añs q̄ ad pmam partẽ ꝓbatũ fuit supius: quo ad scđam vo insinuat ꝓbõ rõne ꝛ autoritate. Rõ ẽ:qr sol⁹ deus sufficit pñs facere obm̃ btitudinis.s.deũ vt ꝑ eẽntiã videndũ:autoritas:ego oñdã tibi oẽ bonũ.Scđo ꝯtinet q̄d possit angel⁹ ex hac pte s.ꝙ pt iclinare volũtatẽ vtroq; mõ.i.vt amabile:ꝛ vt oñdens amabile:qr est quoddã bonũ/quo ad primuȝ:ꝛ qr põt suadere/quo ad 2m. ¶Probatio vo cõclusionis quo ad scđam partẽ est:sol⁹ deus est autor nãe itellectualis:g sol⁹ ipse tribuit potentiã volẽdi:ergo sol⁹ potest imutare iclinationẽ illi⁹ in volitũ:ergo sol⁹ põt imutare opationẽ volũtatis:ergo sol⁹ põt mouere eã ex pte po^c.Añs supponit ex dictꝫ. Pma ꝯña relinquit ꝑ se nota.Scđa vo ꝓbat.sol⁹ autor nãe quã sequit inclinatio nãlis/põt illã inclinationẽ mutare:ergo sol⁹ autor itellectualis nãe:quã sequit inclinatio volũtatiua põt illã mutare.Tertia vero cõsequẽtia ꝓbatur:qr operatio volũtatis nihil aliud est q̃ꝫ inclinatio volũtatis in volitũ.Ultima vero ꝯña relinquitur per se nota,

deũ vidẽtiũ tãto vnusq̄sq; in deo plẽs rõnes cognoscit:q̃ꝫto eũ ꝑfectius videt. Un̄ supior angel⁹ pl'a in deo de rõnib⁹ diuinoꝝ operuȝ cognoscit q̃ꝫ inferior:ꝛ de his eũ illuminat^c. Et hoc ẽ qđ dicit dio.4.c.de di.no.qđ angeli existiũ illuminant rõnib⁹. ¶Ad 2m dĩm, ꝙ vn⁹ angel⁹ nõ illuiat aliũ tradẽdo ei lumẽ nãe vl' grẽ vel glie sed confortãdo lumẽ nãle ipsi⁹:ꝛ manifestãdo ei veritatẽ de his q̄ ptinẽt ad statũ nãe ꝛ grẽ ꝛ glie vt dcm̃ ẽ^c. ¶Ad tertiũ dĩm,ꝙ rõnalis mẽs forat imediate a deo:vl' sic imago ab exẽplari:qr nõ ẽ fcã ad alteri⁹ imaginem q̃ꝫ dei vl' sicut subm̃ ab vltia fora ꝯpletiua qr sp mẽs creata reputat i formis nisi ipsi pme vitati ihereat. Alie vo illuminatiões q̄ sũt ab hoie vel angelo sunt quasi dispositiones ad vltimam formam.

¶An vn⁹ ãgel⁹ moueat volũtatẽ alteri⁹.ã.2.

AD scđz Uř ꝙ vn⁹ angelus possit mouere volũtatẽ alteri⁹.Qr 2m dio. sicut vn⁹ angel⁹ illumiat aliuȝ: ita purgat ꝛ ꝑficit vt pȝ ex autoritate supradicta^c. Sed purgatio ꝛ ꝑfectio vĩr ptinere ad volũtatẽ.Nã purgatio vĩr esse a sordib⁹ culpe:q̄ ptinet ad volũtatẽ.perfectio aũt vĩr eẽ ꝑ cõsecutionẽ finis:q̄ est obiectũ volũtatis.Ergo vn⁹ angel⁹ põt mouere volũtatẽ alteri⁹. ¶Pr̃.Sicut dio.dicit.7.c. de di.no.noia angeloꝝ designãt eoꝝ ꝓprietates.Seraphin em̃ icẽdẽtes dĩr aut calefaciẽtes.Qđ ẽ ꝑ amorẽ q̄ ad volũtatẽ ptinet.Un⁹ ergo angel⁹ mouet voluntatẽ alterius. ¶Pr̃.Phs dicit in.3.de aia:ꝙ appetit⁹ superior mouet appetitũ inferiorẽ:Sed sicut intellect⁹ angeli supioris supior ẽ:ita ẽt appetit⁹. Ergo vĩr ꝙ superior angelus possit immutare voluntatem alterius.

Sed ꝯ. Ei⁹ ẽ imutare volũtatẽ cui⁹ ẽ iustificare:cũ iustitia sit rectitudo volũtatis.Sȝ sol⁹ de⁹ ẽ q̄ iustificat.Ergo vn⁹ angel⁹ ñ pt mutare volũtatẽ alteri⁹.

Rñdeo Dĩm,ꝙ sicut supra dcm̃ ẽ^c: volũtas immutat dupl'r.vno mõ ex pte obti.Alio mõ ex pte ipsi⁹ potẽtie. Ex pte q̄dẽ obi mouet volũtatẽ:ꝛ ipm̃ bonũ qđ est volũtatis obm̃:sicut appetibile mouet appetitũ:ꝛ ille q̄ demrat obm̃:puta q̄ demõstrat aliq̄d esse bonũ. Sȝ sic.s.dcm̃ ẽ^c: alia q̄dẽ bona aliqual'r iclinãt volũtatẽ sed nihil sufficienter mouet voluntatem nisi bonum vl'e qđ est de⁹.Et h̃ bonũ sol⁹ ipse ostẽdit vt per eẽntiã videat a beatis:q̄ dicenti moysi. ostẽdet mihi gl'iam tuã rñdit.Ego ostẽdam tibi oẽ bonũ:vt h̃r exo.33. Angel⁹ ergo non sufficiẽter mouet volũtatẽ neq; vt obm̃ neq; vt ostẽdẽs obm̃:sȝ inclinãt eam, vt amabile quoddã:ꝛ vt manifestãs aliq̄ bõa creata ordinata in dei bonitatẽ.Et ꝑ h̃ iclinare pt ad amorẽ creature vel dei ꝑ modũ suadẽtis.Ex parte vo ipsi⁹ potẽtie volũtas nullo mõ põt moueri nisi a deo.Opatio em̃ volũtatis est iclinatio q̄dã volẽtis i volitũ.Hãc aũt iclinatione sol⁹ ille imutare põt: q̄ virtutem volẽdi creature ꝯtulit^c:sicut nãlẽ iclinationẽ solũ illud agẽs põt mutare:qđ põt dare virtutem quã cõsequit iclinatio nãlis.Sol⁹ aũt deus est q̄ potẽtiã volẽdi tribuit creature qr solus deus est autor itellectualis nãe.Un̄ angelus volũtatem alterius mouere non potest.

Ad primũ Dicendũ,ꝙ 2m modũ illuminatiõis est accipiẽda ꝛ purgatio ꝛ ꝑfectio.Et qr de⁹ illuminat imutando intell'm ꝛ volũtatem purgata defectib⁹ itell's ꝛ volũtatis : ꝛ perficit in finẽ intellectus ꝛ volũtatis.angeli aũt illuminatio referit ad itell'm vt dcm̃ est^c:ĩõ ẽt purgatio angeli itell'r a defectu intell's q̄ est nesciẽtia:pfectio aũt ẽ ꝯsũmatio in finẽ itell's q̄ est vitas cognita.Et h̃ est qđ dt Dio.6.c.ce.hie. ꝙ i celesti hierarchia purgatio ẽ i sbijs ꝛ essentijs tãq; ignotoꝝ illumiatio i ꝑfectiorem sciam iducẽs.Sic si dicam⁹ visum corpaleȝ purgari inq̃ꝫtũ remouent tenebre: illuminari vo inq̃ꝫtũ ꝑfundit luie,ꝑfici vo 2m ꝙ ꝑducit ad cognitionẽ colorati. ¶Ad 2m dĩm, ꝙ vn⁹ angel⁹ pt iducere aliũ ad amorẽ dei ꝑ modũ ꝑsuadẽtis:vt supra dictũ ẽ^c. ¶Ad 3m dĩm,ꝙ phs loq̄t d appetitu iferiori sensitiuo:q̄ pt moueri a supiori itell'iuo:qr ptinet ad eãdẽ nãȝ aie:ꝛ qr iferior appetit⁹ ẽ vtus i organo corpali.Qđ in angelis locũ nõ hȝ.

¶An angel⁹ iferior supiorẽ illuminet. ar.3.

AD tertiũ Sic ꝓcedi tur. Uř, qđ angel⁹ iferior supiorẽ illumiare possit.Eccl'iastica enim hierarchia deriuata ẽ a celesti:ꝛ eã repñtat.Un̄ ꝛ supna Jerl'm dt mr̃ nr̃a gal'.4. Sed in eccl'ia ẽt supiores illuiant ab iferioribus ꝛ docentur:2m illud apli.1.ad Cor.14. potestis oẽs per singulos ꝓphetare:vt oẽs

¶Circa hanc rõnem dubiũ occurrit.Qr q̄stio est de motione voluntatis ad actũ ꝓpriũ:ꝓbatio aũt ꝓcedit de motione volũtatis ad actũ extraneũ:ꝓcedit em̃ de mutatione inclinationis actualis ipsi⁹ volũtatis.Un̄ dicet quispiã:ꝙ lȝ sol⁹ deus possit variare inclinationẽ volũtatis:angelus tamen mouere ipsam voluntatẽ ad aliquas suaruȝ inclinationum actualium potest. ¶Ad hoc dupl'r dici põt.Prio ne^o ꝙ ꝓbatio lr̃e loquatur de variatione volũtatis a ꝓprio ope re ad extraneũ.Dicã em̃ ꝙ ꝓbatio fundat sup hoc tm̃ qđ opatio ꝑ modũ iclinationis a nullo extrinseco inesse põt nisi a datore vtutis. Hec em̃ est dr̃ia iter opõnẽ ab^te ꝛ opõnẽ ꝑ mo^m icliatõis ꝯueniẽtẽ:ꝙ illa ab ex eẽ põt: ista nõ.Exẽplũ. graue pt descẽdere ꝛ ascẽdere:sȝ ascẽdere nõ inest sibi vt iclinatio sȝ descẽdere sic: ꝛ ĩõ graue a nullo extrinseco põt ꝑ se moueri deorsuȝ 515 546 nisi a gñante. Sub hac ꝓpõne posita i lr̃a i illis verbis inclinationẽ sol⁹ põt mutare q̄ dat vtutẽ ꝛc.posita est minor: imo ꝓposita.s.ꝙ ois opatio volũtatis cõuenit ei vt iclinatio: qr velle nihil aliud ẽ q̃ꝫ iclinatio actualis volẽtis in volitũ: 520 igit volũtas nõ põt educi de potẽtia ad actũ volendi ex pte potentie ab aliquo extrinseco nisi a datore volũtatis.ꝯstat enim qđ moueri ad actualẽ iclinationeȝ vt sic/non nisi a se/ aut a sui factore: a quo habitualẽ hȝ iclinationẽ cẽ põt:inclinationis em̃ rõne hr̃e nõ põt respectu alicui⁹:qđ ab extra venit.Si q̄s aũt cõtẽdat ex supficie litere:ꝛ nõ ex rõne iclinatiõis sed variatiõe inclinatiõis ꝓcessum hũc interpretandũ oio vult:põt scđo dici:ꝙ qr eiusdẽ rõnis est moueri 522 2.dist.9. ar.2. Et vi.q. 9.ar.3. appetitũ aliqueȝ ex pte potẽtie ad suuȝ actũ nãlem ꝛ moueri ad oppositũ:ideo ex negatiõe potentie motiue ad oppositum optime infertur negatio potẽtie motiue ad actualẽ iclinationẽ.Qđ aũt eiusdẽ rõnis sit:mouere ex pte po^c ad ꝓpriã iclinationẽ: ꝛ variare inclinationẽ/ex eo pȝ ꝙ variari inclinatio nõ põt nisi variata vtute quã sequit inclinatio:nõ em̃ põt imaginari ꝙ variet iclinatio lapidis respectu mot⁹ localis nisi fcã mutatiõe circa grauitatem: stãte em̃ illa semp mot⁹ deorsuȝ sequit vt iclinatio.Alij aũt mot⁹ pñt q̄dẽ ei inesse sȝ nõ vt iclinatio actualis:ꝛ rõ ẽ in ꝓmptu:qr inclinatio actualis suppõit habitualẽ:ꝛ est ab ea:ideoq; nõ põt actualis variari nisi variata hituali.Cõstat aũt ꝙ variare hitualẽ inclinationẽ est datoris nãe:cui⁹ ẽ illa vtus.Un̄ nõ variat iclinatio terre nisi trãsmutata terra de graui i leue.Mutare igit inclinationẽ ẽt actualẽ nõ pt nisi dator vtutis pp necessariã ꝯnexionẽ iter actualẽ iclinationẽ ꝛ hitualẽ:q̄ ꝓhibet agẽs extrinsecũ attigere iclinationẽ actualẽ nisi media hituali.Hec aũt est rõ:q̄re extrinsecũ agẽs nõ põt educere appetitum aliquẽ de po^a ad actũ 2m suũ:qr.s.act⁹ ille inest vt iclinatio:inclinatio aũt vt sic nõ põt ex pte po^c attingi/nisi media inclinatiõe habituali:ꝛ sic pȝ q̄ũo ꝑdict⁹ ꝓcessus vȝ. Pria tñ expositio breuior ꝛ formalior est. ¶Sup Arti.3.

Titul⁹ clar⁹:possit po^a nãli ꝛ ordiaria:ñ ð po^a di absoluta

s.q. ¶In corpe vna ꝯcl'o rñsiua q̄sito negatiue:ãgeli iferiores nũq; illuminãt supiores:sȝ eꝯ. Hec ꝯcl'o ꝯtinet duo.s.re-
517 gularẽ ordinẽ inter illuiatũ ꝛ illuiantẽ: qr.s.supiores sũt illuiantes: inferiores vo illuiati:et est varietas talis ordis in ly nũq; ꝛ ly sp.Et q̄ ad vtrũq; ordiate ꝓ-
520 bat i lr̃a.Prio q̄ ad pm:qr sic ẽ cã ad cãȝ: ita ordo ad ordinẽ: g sic cã ꝯtinet sub cã ita ordo sb ordie ꝯtinet.Deide q̄ ad 2m sic:ꝑtermissio ordis scđaꝝ cãꝝ ẽ pp ordinãdũ hoieȝ i cognõne di:sȝ ꝑtermissio ordis i ãgelꝫ nõ
517 ptinet ad ordinãdũ hoieȝ i cogõnẽ dei: g ꝑtermissio i ãgelꝫ nũq;. Añs includit duo.s.ꝙ ꝑtermissio ordis scđaꝝ cãꝝ sit pp ordinẽ ad pmaȝ cãȝ:ꝛ ꝙ sit pp talẽ ordinẽ.s.mãi^{ne} di ad hoies:ꝛ q̄ ad vtrũq; pb^r.Quo ad pm 2^r s.rõe:qr ordo iferioris a supiori mutari pt:exẽplo i hũanis ꝓceptꝫ. Quo ad 2m vo:qr i corpalibus cãis hãc solã rõnẽ videm⁹. Mior vero pb^r:qr opõnes ãgeloꝝ ñ sũt nob mãifeste.Aduerte ꝙ tota h̃ rõ fũdata ẽ sup h̃ ꝙ opõnis miraclose finis est vtilitas cognõnis ꝛ affectiõis hũane ad deũ:iux illud apli: vnicuiq; dat mãifestatio spũs ad vtilitatẽ ꝛsub dit ibi de miraculis vt supi⁹ dcm̃ ẽ. Cõstat em̃ ex dictis i qõne ꝑcedente: ꝙ opatio dei preter ordinem nãlem ad miracula spectat.Uide in tertio ꝯ gẽ.in calce.99. capituli:quãtum valeat hec ratio.

¶Super Ar.4.

523 2.dist.9 ar.2. Et.d.xj. q.2.ar.1. Et vi.q. 9.ar.1. Titul⁹ clar⁹. ¶In corpe duo.po ꝯcl'o rñsiua q̄sito affirmatiue.Secũdo oñdit driam remanẽtẽ inter illuminantẽ ꝛ illuminatũ. ¶Quo ad pmũ ꝯcl'o rñsiua ẽ.Angeli supiores illuminãt iferiores de oib⁹ que nouerunt. Probat:oẽs creature ex dina bonitate ꝑticipãtis vt bonũ qđ hñt i alia diffundãt: g ꝑ q̃ꝫto aliq̄ agẽtia magis ꝑticipãt dinã bonitatẽ: tãto magꝫ nitunt trãsfundere i alios ꝑfectões suas: g sc̃ti angeli q̄cq̄d a deo ꝑcipiũt sbis imptiũt.Añs ꝓbat 2^r. Prio qr de rõe bõi ẽ: ꝙ se aliis cõicet.Secundo ab effectu: qr agẽtia corpalia q̃ꝫtũ possũt assimilãt sibi alia. Pria vo ꝯña pȝ ex se: iuxta illud: sic simpl'r ad sim^r.Et nihilomin⁹ ꝯfirmatur auctẽ petri apl'i.Secũda aũt ꝓbat:qr sci agl'i st i pleĩssima ꝑticipatõe dine bõitatꝫ. 520
¶Quo ad 2m dr̃ia restãs ꝯsistit i mõ sciẽdi ꝛ i vna ꝯl'one põit s.supiores sp remanẽt in altiori ordie: ꝛ ꝑfectiorẽ sciaȝ hñtes.Probat:qr inferiores ñ recipiũt ita excellẽter: ꝛ declarat i magr̃o ꝛ discipulo.

¶Sup.q.107.ar.1.

Titul⁹ clar⁹. ¶In corpe vna ꝯcl'o rñsiua q̄sito affirmatiue.In ãgelis est aliq̄ locutio. Hãc cõcl'onẽ postq; ꝓposuit:oñdit q̃ꝫ sit difficilis penetratu ex autoritate Greg.ac deinde probat:ꝛ declarat simul sic. Manifestare propriũ cõceptũ mẽtꝫ alti:ẽ loq̄ alteri:sȝ ordiare ꝓpriũ cõceptũ ad mãifestãdũ alti est mãifestare ꝓpriũ cõceptũ mẽtis alteri:ergo ordinare cõceptũ ad manifestãdũ alteri est loq̄.Sȝ ãgeli ordinant qñq; sic suos ꝯcept⁹: ergo loquũt.maior ẽ ꝑse nõ:ꝑdicat ei ibi diffinitũ de diffõne. d 329

discãt ꝛ oẽs exhortent.Ergo ꝛ in celesti hierarchia superiores ab iferiorib⁹ pñt illumiari. ¶Pr̃.Sicut ordo corpaliũ sbarũ depẽdet ex dei volũtate:ita ꝛ ordo subaꝝ spũaliũ.Sȝ sicut dcm̃ est^c:de⁹ qñq; ꝑter ordinẽ subaruȝ corpaliũ opat:Ergo ẽt opat ꝑter ordinẽ spiritualiũ sbaruȝ illuminãdo iferiores ñ ꝑ medios supiores.Sic g inferiores illuminati a deo pñt superiores illuminare. ¶Pr̃.Unus ãgel⁹ aliũ illuinat:ad quẽ se ꝯuertit:vt.s.dictũ ẽ^c.Sȝ cũ ista ꝯuersio sit volũtaria:põt supremi⁹ angelus ad ifimũ se ꝯuertere medijs ꝑtermissis.Ergo põt eũ immediate illuminare.Et ita potest illuminare superiores.

Sed ꝯ. Est,ꝙ dio.dt hãc legẽ eẽ diuinitatis imobil'r firmatã:vt inferiora reducant in deum per superiora.

Rñdeo Dĩm,ꝙ iferiores angeli nũq; illuminãt supiores,sȝ semper ab eis illuminant. Cui⁹ rõ est:qr sicut supra dictũ est^c,ordo ꝯtinet sub ordine sicut cã ꝯtinet sub cã.Un̄ sicut ordinat cã ad cãȝ: ita ordo ad ordinẽ. Et ĩõ nõ est incõueniẽs si aliq̄n aliq̄d fiat ꝑter ordinẽ inferioris cãe ad ordinãdũ i superiorẽ causam:sicut in rebus hũanis ꝑtermittit mãdatum ꝑsidis vt obediat ꝑncipi.Et ita ꝯtingit vt ꝑter ordinẽ nãe corpalis aliq̄d de⁹ miraculose operetur ad ordinandũ hoies in ei⁹ cognitionẽ. Sed ꝑtermissio ordinis q̄ debet spũalib⁹ subijs: in nullo ptinet ad ordinationẽ hoim in deũ cum operationes angeloꝝ nõ sint nobis manifeste:sicut opationes visibiliũ corpoꝝ. Et ĩõ ordo q̄ cõuenit spũalib⁹ substãtijs nũq̃ꝫ a deo ꝑtermittit quin semp inferiora moueantur per superiora:ꝛ non econuerso.

Ad primũ Ergo dĩm, ꝙ ecclesiastica hierarchia imitat celestẽ aliqualiter:sȝ nõ ꝑfecte cõsequit eius silitudinẽ.In celesti em̃ hierarchia tota rõ ordinis est ex ꝓpinquitate ad deũ.Et ĩõ illi qui sunt deo ꝓpinquiores sũt ꝛ gradu sublimiores:ꝛ scia clariores.Et pp hoc supiores nũq; ab inferiorib⁹ illuminant.Sȝ in eccl'iastica hierarchia interdũ q̄ sunt deo ꝑ scitatẽ ꝓpinquiores sũt gradu infimi ꝛ sciẽtia non eminẽtes.Et quidã in vno ẽt 2m sciam eminẽt ꝛ in alio deficiũt.Et pp h̃ supiores ab iferiorib⁹ doceri ꝯñt. ¶Ad 2m dĩm,ꝙ non est silis rõ de hoc ꝙ de⁹ agat ꝑter ordinem nãe corporalis ꝛ spũalis:vt dcm̃ ẽ^c. Un̄ rõ nõ sequitur. ¶Ad tertiũ dĩm,ꝙ angelus volũtate ꝯuertitur ad aliũ angelũ illuminandũ. Sed voluntas angeli semper regulariter lege diuina que ordinem in angelis instituit.

¶Utꝝ ãgl's supior illumiet inferiorẽ.ar.4.

AD quartũ Sic ꝓcedit.Uř,ꝙ angelus supior non illuminet inferiorẽ de oib⁹ q̄ ipse nouit. Dicit em̃ Dio.12.ca.cel.hier.ꝙ angeli superiores hñt scientiã magis vl'em: inferiores vero magis particularẽ ꝛ subtam. Sed plura cõtinent sub scia vl'i q̃ꝫ sub particulari.Ergo nõ oĩa q̄ sciunt supiores angeli cognoscunt inferiores per superiorum illuminationẽ. ¶Pr̃.Magister dicit i.xj.di.scđi sen.ꝙ supiores angeli cognouerunt a seculis mysterium incarnationis. Inferioribus vero ignotum fuit vsq;quo cõpletũ est. Qđ videt ꝑ hoc ꝙ q̄busdã angelis querẽtib⁹ q̄s est iste rex glorie: quasi ignorãtib⁹ alij rñdẽt quasi sciẽtes:dñs virtutũ ipse est rex glie: vt dio.exponit.7.c.cel.hier. Hoc aũt non esset si superiores angeli illuminarent inferiores de oĩbus q̄ ipsi cognoscũt.Nõ ergo eos illuminãt de oib⁹ sibi notis. ¶Pr̃.Si oĩa supiores angeli iferiorib⁹ annũciãt q̄ cognoscũt: nihil inferiorib⁹ ignotuȝ remanet qđ supiores cognoscant.Nõ ergo de cetero supiores poterunt illuminare inferiores.Quod videtur inconueniens. Non ergo superiores de omnibus inferiores illuminant.

Sed ꝯtra Est,ꝙ gre.dic ꝙ i illa celesti pr̃ia lȝ quedã data sint excellẽter:nihil tñ possidet singl'r.Et dioni.dt.15.c.ce.hier.ꝙ vnaq̄q; celestis eẽntia intelligẽtiã sibi a supiori datã iferiori cõicat: vt patet ex autoritate supra inducta^c.

Rñdeo Dĩm,ꝙ oẽs creature ex diuina bonitate ꝑticipãt vt bonũ qđ hñt i alia diffundãt. Nã de rõne boni est ꝙ se alijs cõicet.Et inde ẽ ẽt ꝙ agẽtia corpalia similitudinẽ suã alijs tradũt q̃ꝫtũ poss'e ẽ. Quãto igit aliq̄ agẽtia magis in ꝑticipatione diuine bonitatis constituunt:tãto magis perfectiões suas nitunt in alios trãsfundere q̃ꝫtũ poss'e ẽ.Un̄ btũs pe. mõet eos q̄ dinã bonitatẽ ꝑ grãm participant dicẽs.1.pet.4. Unusq̄sq; sic accepit grãȝ:i alterutꝝ illã admistrãtes.sic bõi dispẽsatores mltiforis grẽ dei.Mlto igit magꝫ sci ãgl'i q̄ sũt i pleĩssima ꝑticipatiõe dine bõitatis q̄cq̄d a do ꝑcipiũt subis iptiunt.Nõ tñ recipit ab iferiorib⁹ ita excellẽter sicẽ i supiorib⁹.Et ĩõ supiores sp remanẽt i altiori ordie:ꝛ ꝑfectiorẽ sciaȝ hñtes. Sicut vnã ꝛ eandẽ rẽ pleni⁹ intelligit magister q̃ꝫ discipulus qui ab eo addiscit.

Ad pmũ Ergo dĩcȝ,ꝙ supioꝝ ãgl'oꝝ scia dt eẽ vl'ior q̃ꝫtũ ad eminẽtiorẽ modũ itell'ndi. Ad 2m dĩcȝ,ꝙ vbũ magistri nõ sic ẽ itell'n^m ꝙ iferiores ãgl'i penit⁹ igrauerit mysteriũ incarnatiõis:sȝ qr nõ ita plene cogñerũt sic supiores^c:ꝛ i ei⁹ cognitiõe postmodũ ꝓfecerũt:dũ illđ mysteriũ ipleret. Ad 3m dĩcȝ,ꝙ vsq; ad diẽ iudicij sp noua aliq̄ supremis ãgelis reuelant dinit⁹ de his q̄ ptinẽt ad dispõnẽ mũdi:ꝛ ꝑcipue ad salutẽ electoꝝ.Unde sp remanet vt superiores ãgeli iferiores illuminent.

¶De locutionibus angelorum.Qđ.107.

DEinde Cõsiderãdũ ẽ de locutiõib⁹ angeloꝝ. ¶Et circa hoc q̄runt.5. primo,vtrũ vnus angel⁹ loquat alij. scđo vtrũ iferior supiori. Tertio,vtrũ ãgel⁹ do. Quarto vtꝝ in locutione ãgeli aliq̄d distãtia local's operetur. Quinto,vtrum locutionem vnius angeli ad alterum omnes cognoscant.

¶Utrũ vnus angel⁹ alteri loquat. Arti.1.

AD pmũ Sic ꝓcedit.Uř,ꝙ vn⁹ ãgel⁹ alteri nõ loquat. Dicit.n.Gre.8.mo.ꝙ in statu resurrectiõis vniuscuiusq; mẽtẽ ab alti⁹ oclis mẽbroꝝ corpulẽtia nõ abscõdit.Ergo multominus mẽs vni⁹ ãgl'i abscõdit ab alio.Sȝ locutio ẽ ad mãifestãdũ alti qđ latet i mẽte.Nõ igit opȝ ꝙ vn⁹ ãgel⁹ alteri loq̄t. 524 2.di.xj. q.2.ar.3 Et vi.q. 9.ar.4. 5.ꝛ.7. Et.1.cõ. 13.co.2. ¶Pr̃.Duplex ẽ locutio.Interior ꝑ quã aliq̄s sibijpsi loq̄t:ꝛ exterior ꝑ quã aliq̄s loq̄t alti.Extior ãt locutio fit ꝑ aliq̄d sensibile signũ:puta voce vel nutu:vel aliq̄ corpis mẽbro:puta lingua vel digito.Que ãgelis cõpetere nõ pñt.Ergo vn⁹ ãgel⁹ alti nõ loq̄t. ¶Pr̃.Loq̄ns excitat audiẽtẽ vt attẽdat sue locutiõi.Sȝ nõ vĩr ꝙ vn⁹ ãgel⁹ excitet aliũ ad attẽdẽdũ.Hoc.n.fit apud nos aliq̄ sensibili signo.Ergo vnus ãgelus nõ loquitur alteri.

Sȝ ꝯ Est,ꝙ dt.1.ad cor.13.Si liguis hoiuȝ loq̄r ꝛ angeloꝝ.

Rñdeo Dicẽdũ,ꝙ in angelis est aliq̄ locutio. Sed sicut dicit Gre.ij.mor.dignũ est vt mens nostra quali-
tatẽ corporee locutionis excedẽs ad sublimes atq; incognitos 410
modos locutionis intime suspẽdat. ¶Ad itell'ndũ igit q̄l'r vn⁹ ãgeloꝝ alij loq̄t ꝯsiderãdũ est:ꝙ sicut.s.diximus^c:cũ de actib⁹ ꝛ potẽtijs aie ageret:volũtas mouet itellectũ ad suã opationẽ.Intelligibile aũt est in intellectu tripliciter. Primo q̄dem habitualiter vel 2m memoriã:vt Augu.dicit.Secũdo aũt vt in actu ꝯside

Universidad de Deusto
Biblioteca

Mino: ꝯo declarat ꝛ pbat. Declarat ꝺ̄ dē oīdēo ꝺ̄ ipo: tat ordinare cōceptū ad alterū vt videat iurta singulas ptes. Ordinare est act9 volitatis: pbat: q9 volitas mouet intem ad actū: ꝓceptū ad alterꝫ: q3 ꝑ pōt inter9 inuenirī in intelligēte habituali9 actuali9: ꝛ relatū ad extra: vt ꝓcipiat: q3 duplr pōt referrī ad extra: ſ. ad faciēdū: vt ꝑ3 i ꝓacticis vel ad manifestādū: vt ꝑ3 in loquēte. ꝓbat ꝯo tripl9. ꝑmo/ qr trāslatio ꝓcept9 de hīru in actū ē loq ſibꝫ ꝑſi: vt ꝑ3 ex ꝟbi rōe: tūc tīa formatu9 ḡ. icēo q3 ex ipſa ordine ad manifestādū innotescit alteri: ḡ. Cetera ſ egēt declaratiōe: cū cōſtet ḡelos eē intellectuales nāe: et in eis esse potētiā/ ꝛ actū/ ꝛ ve ritatem conceptionum ꝛ volitatis ꝛc.

¶ Circa minorem: ꝛ ei9 ꝓbationē aduerte q3 ſco. ꝛ ſcḗces nāe intellectuale pura: mō altarū rerū indicātes negāt h: ꝛ volūt loq ꝓ ſtere in cātione ittellionis i audiēte ſbi: nūtiū ordinē nāe potentes inferiorē agēt ſuperiorē: ꝛ fingūt auditionē differre a viſione: q3 ḡeli audiēs ꝑcurrit pure paſſiue ad ittellionē: q3 ē auditio ꝛc. Tota aūt vis rōnū ſuarū ſuppōit intellm vn9 ḡeli eſſe paſſiū, ꝓportionatū rei alteri9: q3 eſt falſiſſim9: cū itell9 ḡeli ei9 rei nulli9 creature hēat rōnē paſſiui nāliſ: vt ex ſupradictis i tractatu ꝺ̄ angelis ꝑ3. Quāuis in tellis inferiorū hēat rōnē paſſiui artificialis. i. diſciplinabilis rei ſuperiorꝫ: vt i ꝑcedēte ꝑ3: vn quo ad nos vana ſunt dicta ſco⁹. i. 2. di. 9. q. 2. nec op9 eſt alia ſolutiōe.

¶ In riſione ad tertiū. Aduerte q3 2ª ꝑt interr̄ogtari hec riſio. Ꝓmo vt intēdat ponere aliq̄ ſpāle intētionē hūtē vim excitatiuā ad audiēdū. Et hoc ꝛ3 demulceat aures: meo tū intellectui nō cōſonat eo q3 diſpſa ſūt inferiori vnite poni debēt i ſuperiori: vt m ifa 62. Sco vt intēdat ponere in intellectuali locutione vim excitatiuā: ꝛ hoc cōſonat ordini rerū: ita q3 cōueniēcia inter locutionē corporalē ꝛ intellectualē poſita in litera cōſtat in hoc q3 vtrobiq; loq̄ns h3 vim excitatiuā: ille ꝑ ſignū aliq̄ ſenſibile ite ꝑ aliquā vim intelligibilē. Sed ꝺ̄ia eſt: q3 ibi ſignū ſenſibile eſt o3m ſenſibile: hic ꝯo excitatio intelligibilis eſt de ipſius oīi rōne: ordiatio em ipſa cōcept9 ad alterū vt videat: h3 in ſe virtutē excitatiuā ea rōne: q3 facit hūc cōceptū eſſe de pertinētib9 ad illū cui loquit. Op3 em putare ꝑ q3 oēs ſenſus nihil aliud ſunt/ q3 diminute ꝓcipitātes intellm: cū ſint vires cognoſcitiue q3rūdā ſpāliuz gēum: ipſe ꝯo totius entis: intell9 ipſe vbi pur9 inuenit: q3lis eſt angelic9: h3 eminēt9 q3dā oībus ſenſib9 conenit: ac p hoc intellectualis locutio ꝓh3: quicūd locutio nr̄a h3 eminētioꝛ mō: ꝛ ꝑr̄yniter: ꝛ ſilr̄ auditio itellectualis. Vñ nō oportet hic multiplicare entia: ſed eleuare in vnitatem eminenter equiualentē omnibus: ꝛ ſic oia ſoluuntur.

¶ Super articulum ſecundum.

Itulus clarus. ¶ In corpore vna eſt ꝓclo riſſiua quelito a firmatiue. Inferiores angeli ſupioꝝ ꝺ̄ loqui ꝑhī. Hec ꝓclūſio poſtꝫ poſita eſt talt ordine: declarat ꝛ probatur ex differentia inter illuminationē ꝛ locutionē tria facīēdo. Ꝓmo ponit9 habitu ꝺ̄ inter illas. Secūdo aſſignāt9 ꝓpria cōſtitutiua ſingularum: ibi/ ea vero que mēte. Tertio inferꝫ ꝺ̄ia inter illas: quo ad ordinē ſuppoſitorū: i q̄ claudit ꝓpoſita cōcluſio ibi/ Manifeſtū ē aūt.

¶ Quo ad ꝑmū habitudo locutiōis ad illuminationē eſt cōiorꝫ ad minus cōe. Omnis em illuminatio ē locutio ſed nō ecōuerſo. ꝓbat. ex rōnib9 earū ſupra aſſignatis. ¶ Quo ad ſm ꝓpriū cōſtitutiuū illuminationis eſt dependentia ad primā veritatē: ꝓpriū vero cōſtitutiuū locutionis eſt dependētia a volūtate loquētis. Declarant hec ꝛ ꝓbant. Declarāt reſoluēdo mēte cōceptā induo ꝓncipia. ſ. ꝑmā ſtatē ꝛ voluntatē cōcipiētis. Nec hic diſtinctio principiorum eget probatione: qm cognitus: vt ſic/ cū verū q3 dā ſtia ꝑma ſtatē dependere op3 ꝛ a mēſura eſſentiali extrinſeca: ꝛ cū liberū q3 dā ſit ſaltem quo ad ꝑſum ſeu exercitiuz actus vt ꝑ3 ex ꝓceari9. op3 vt a volūte dependeat. ꝓbat Ꝺ̄ ſo: quo ad illuminationē ſic ſtas eſt lux mē intellꝫ. manifeſtatio alicui9 vt pendet ab ꝑ3 veritate eſt illuminatio: ꝓbatur ꝑma: q3 ꝑma veritas eſt regla oīs ſtatis. Quo ad locutionem ſo/ ꝓ eāde radice ne gatiue. q3. ſ. volūtas creata nō eſt lux nec rla ſtatis. Et cōfirmat rō ꝑ vtraq; ꝑte ſimil: q3 nō ꝓtinet ad ꝑfectionē itells: ꝺ̄ tu velis ſ3 ꝺ̄ rei ſi tas h3. ¶ Circa rōnē hanc dubiū occurrit non facile. Cum rō vt cōcludere oppoſitū intenti: illa eſm ꝓpo aſſūpta/ Ueritas eſt lumē inte9: aut ē fot mal9 ꝛ vltis aut particularis: ſi vltis omne vez ē lumē inte9: igit9 manifeſtare qđ cūq; verū ē illuminare igit loq̄ verū ē illuminare. Et ſic ſi angelus vnus abſq; volo dicat alteri ſe intelligere nūc actu quidā bonus: q3 dicit verū illuminare illū cui9 oppoſitū i litera cōcludit. Sic aūt eſt ꝑticularis: op3 dicere in q̄ materia ē ſa: ꝛ in q̄ nō. Nec facile erit hoc fingere. Cum neq; ꝺ̄ia inter vlē ꝛ ſingulare adiuuat: qm illuminatiōes ſunt de ſingularib9. Neq; ꝺ̄ia inter9 neceſſariū ꝛ cōtingens: qm illuminationes ſunt de contingentibus. Neq; differentia inter naturale ꝛ liberū: quoniā illuminationes ſunt de liberis: vt ꝑ3 cū reuelant angelis oīones noſtre. Unde differētia hic aſſignata licet ſit bona male tn ꝓbata vidētur. ¶ Circa cōfirmationez quoq; occurrit dubiū ſimile. Quia ſi ad perfectionem intellꝫ ſpectat ſcire: quid rei veritas habet: aut hoc intelligiē vniuerſalr̄: ꝛ tūc ſequit oppoſitū intenti, nā ſequit/ ergo ad pfectū itells ꝓtinet ſcire quid rei veritas h3 de meo velle ꝛ cogitare: hoc aūt eſt ſcire quid ego volo: ergo. Si aūt particulariter: op3 aſſignare materiā in qua verificat: ꝛ procedat vt ſupra. ¶ Ad ꝑmū hoc dicit9 q3 propō illa eſt vlis: ſed formalr̄ intellecta. i. de veritate in quātū veritas eſt. Et cū inferꝫ ex illa: ergo māifeſtare qđ cūq; verū eſt illuminare. Rñdet: diſtinguendo: q3 manifeſtare verū cōtingit duplr̄. Uno modo formaliter. i. inquantū verū: ꝛ ſic tranſeat. Alio modo inquantū volitū volūtate q̄ non eſt veritatis ſi gula ꝛ ſic negat: h3moi em manifeſtatio nō eſt illuminatio ſed ſimplex propō ſeu oblatio veri. Et ꝓpea negat vltima ꝑma. ſ. Ergo loq̄ verū eſt illuminare. Cum loquēs verū nō manifeſtat verū vt verū: ſed vt liberū: locutio enim non aliter manifeſtat niſi qua libere ꝓſentat conceptum. Et ſi inſtetur quod in locutione ſit les ꝛ ſingulare adiuuat: qm illuminatiōes ſunt de ſingularib9. Neq; ꝺ̄ia inter9 neceſſariū ꝛ cōtingens: qm illuminationes ſunt de contingentibus. Neq; differentia inter naturale ꝛ liberū: quoniā illuminationes ſunt de liberis: vt ꝑ3 cū reuelant angelis oīones noſtre. Unde differētia hic aſſignata licet ſit bona male tn ꝓbata videt

Universidad de Deusto Biblioteca

respõsiua q̃sito nega
tiue in locutione an-
geli nullũ ipedimen
tũ p̄stat distantia lo-
ci. Probatur: locutio
angeli cõsistit i itelle
ctuali opatiõe: ergo
abstrahit oio a loco
ɀ tpe. ꝗ nihil opatur
in ea diuersitas loci
aut tẽporis. ergo ɀc.
Añs pz. ɀ p̄ma pña p
528 bat ex intelligere no
Vi. q. 9. stro qr scɀ abstrahit
ar. 7. nisi ex pte fantasma
tum que ibi nõ sunt.
2a vo est p se nota.
¶ Super Art. 5.
Itul⁹ clar⁹.
527 ¶ In corpe
vna ɔclusio
rñsiua q̃sito
negatiue. Locutio-
nẽ vnius angeli ad
aliũ nõ oẽs pcipiũt.
Probat. ppriũ cõce-
ptũ mẽtis vnus an-
gelus põt ordinare
ex aliqua cã ad alte-
rũ ɀ nõ oẽs. ergo pci
pi põt ab vno ɀ non
ab alijs. Añs proba
tur. qr ordinatio est
volũtaria. ɔña pba
tur/ qr p ordiationẽ
percipitur. i. fit pñs
vt percipiatur.
¶ Sup. q. 108. Art. 1.
Itul⁹ cla-
rus. ¶ In
corpore
524 tria. Prio
distiguit.
Secũdo rñdet q̃sito:
iuxta duo distõnis
mẽbra. Tertio repre
hendit errorẽ quen-
dam. ¶ Quo ad pri
mũ distõ est. hierar^a
põt dupl'r ɔsiderari.
Vnomõ ex pte pnci-
527 pis. Alio mo ex pte
multitudinis ordiate
sub principe. Declat
distõ ex q̃d nois hie
rarchie. dicit em sa-
525 crũ pncipatũ: pncipa
tus aũt hec duo pre-
dicta claudit in se.
¶ Quo ad f̃m sunt
cõclõnes due. prima
conclõ rñsiua iuxta
p̄mũ modũ est affir-
matiua. Oẽs angeli
imo oẽs creature rõ
nales sunt vni⁹ hie-
rar^c ex pte pncipis.
Probat. qr princeps
oim q̃ pñt sacrorum
esse pticipes q̃les sũt
522 rõnales creature: est
vn⁹ deus glosus. Et
ɔfirmat aucte Aug.
ponẽtis vnã ciuitatẽ
angelox ɀ hoiũ bo
norũ: alterã malorũ.
¶ Nec turbet noui
tie ex ista ɔfirmatiõe
ponẽte duas societa
tes: ɀ tñ adducta ad
pbandã vnitatẽ so-
cietatis. In hac em
autoritate duo dñr.
Primũ q̃ angelorũ
ɀ hoim pticipũ sacro
rũ vna ẽ societas: ɀ h
est ad ppo^m. Scõm
ẽ q̃ demonũ ɀ hoiũ
deficientiũ a sacris

percipiat qd ieo ad se ordinat. Qd est eius locutionem percipere. ¶ Ad scdm dicendum, q̃ clamor ille nõ est vocis corporee, q̃ fit pp̄ter distantiam loci: sed significat magnitudinẽ rei que dicebat, vel magnitudinẽ effect⁹, f̃m q̃ dicit Grego. 2. mora. tanto quisq; minus clamat: quanto minus desiderat.

¶ Utrum locutionem vnius angeli ad alterũ omnes cognoscãt. Art. 5.

AD q̃ntũ Sic pcedit. Uidetur, q̃ locutionem vnius angeli ad alterum omnes cognoscãt. Qd em vnius hominis locutionem nõ omnes audiant: facit inequalis loci distantia. Sed in locutione angeli nihil operatur localis distantia: vt dictum est^c. Ergo vno angelo loquente ad alterum omnes percipiunt. ¶ Preterea. Omnes angeli communicant in virtute intelligendi. Si ergo conceptus mentis vnius ordinatus ad alterũ cognoscitur ab vno, pari ratione cognoscitur ab alijs. ¶ Preterea. Illuminatio est q̃dam species locutionis. Sed illuminatio vnius angeli ab altero peruenit ad oẽs angelos: qr vt dio. dicit. 15. c. cel. hier. vnaqueq; celestis essentia intelligentiam sibi traditã: alijs cõicat. Ergo ɀ locutio vnius angeli ad alterum, ad omnes perducitur.

Sed ɔtra Est, q̃ vn⁹ homo põt alteri soli loq̃. Multo igitur magis hoc in angelis esse potest.

Rñdeo Dicendum, q̃ sicut supra dctm ẽ, ɔceptus mẽtis vnius angeli percipi põt ab altero p hoc q̃ ille cuius est conceptus sua voluntate ordinat ipm ad alterum. Potest autem ex aliqua cã ordinari aliquid ad vnum: ɀ non ad alterum. Et ideo potest conceptus vnius ab aliquo vno cognosci: ɀ non ab alijs. Et sic locutionẽ vni⁹ angeli ad alterum, potest percipere vnus absq; alijs: non quidem impediente distantia locali: sed hoc faciente voluntaria ordinatione: vt dictum est^c. ¶ Unde patet responsio ad primum ɀ secundum.

Ad tertiũ Dicendum, q̃ illuminatio est de his q̃ emanant a prima regula veritatis: que est principiũ commune oĩum angelorũ. Et ideo illuminationes sunt oĩbus cõmunes^c. Sed locutio potest esse de his que ordinant ad principium voluntatis create, quod est propriũ vnicuiq; angelo. Et ideo non oportet q̃ huiusmodi locutiones sint omnibus communes.

¶ De ordinatiõe angelox f̃m hierarchias ɀ ordines. Questio. 108.

DEinde Consideranduz est de ordinatiõe angelorũ f̃m hierarchias ɀ ordines. Dictũ est em, q̃ superiores inferiores illuminant: ɀ non ecõuerso. ¶ Et circa hoc queruntur. 8. Primo, vtrũ omnes sint vnius hierarchie. Secundo, vtrum in vna hierarchia sit vnus tantum ordo. Tertio, vtrum in vno ordine sint plures angeli. Quarto, vtrũ distinctio hierarchiarum: ɀ ordinum sit a natura. Quinto, de nominibus ɀ proprietatib⁹ singulorũ ordinũ. Sexto, de cõparatione ordinum adinuicem. Septimo, vtrũ ordines durent post diẽ iudicij. Octauo, vtrũ hoies assumantur ad ordines angelorum.

¶ Utrum omnes angeli sint vnius hierarchie. Arti. 1.

AD primũ Sic proceditur. Uidetur, q̃ omnes angeli sint vnius hierarchie. Cuz em angeli sint supremi inter creaturas: oportet dicere q̃ sint optime dispositi. Sed optima dispositio est multitudinis f̃m q̃ ɔtinet sub vno principatu: vt patet per philosophũ 2. meta. ɀ in. 3. politi. Cum ergo hierarchia nihil sit aliud quã sacer principatus: videtur q̃ omnes angeli sint vnius hierarchie.

¶ Preterea. Dio. dicit in. 3. ca. ce. hie. q̃ hierarchia est ordo, sciẽtia, ɀ actio. Sed omnes angeli cõueniunt in vno ordine ad deũ quẽ cognoscunt: ɀ a quo in suis actionib⁹ regulantur. Ergo oẽs angeli sunt vnius hierarchie. ¶ P̃. Sacer principat⁹, q̃ dicit hierarchia: inuenitur in hoib⁹ ɀ angelis. Sed oẽs homines sunt vnius hierarchie. Ergo etiã omnes angeli sunt vnius hierarchie.

Sed ɔtra Est, q̃ Dio. 6. ca. cel. hierarch. distinguit tres hierarchias angelorum.

Rñdeo Dicenduz, q̃ hierarchia est sacer principatus: vt dictum est^c. In nomine autẽ principatus duo intelliguntur. s. ipse princeps ɀ multitudo ordinata sub principe. Quia igitur vnus est deus princeps: non solum omnium angelorũ: sed etiam hominum, ɀ totius creature: ideo non solum omnium angelorum: sed etiam totius rationalis creature: que sacrorũ particeps esse potest: vna est hierarchia. Secundũ qd Augu. dicit in. 12. de ci. dei, duas esse ciuitates, hoc est societates: vnã in angelis bonis ɀ hominibus: alteram in malis. Sed si consideretur principatus ex parte multitudinis ordinate sub principe, sic vnus principatus dicitur f̃m q̃ multitudo vno ɀ eodem modo põt gubernationeɀ principis recipere. Que vero non possunt f̃m eundem modũ gubernari a principe, ad diuersos principat⁹ pertinent. Sicut sub vno rege sunt diuerse ciuitates, que diuersis reguntur legibus ɀ ministris. Manifestum est autẽ q̃ homines alio modo diuinas illuminationes pcipiunt q̃ angeli. Nam angeli percipiunt eas in intelligibili puritate: homines vero percipiũt eas sub sensibilium similitudinibus: vt Dio. dicit. 1. cele. hierar. Et ideo oportet distingui humanam hierarchiaɀ ab angelica. Et per eundem modum in angelis tres hierarchie distinguuntur. Dictum est enim supra^c, duɀ de cognitione angelorum ageretur q̃ superiores angeli habent vniuersaliorem cognitionem veritatis q̃ inferiores. Huiusmodi autem vniuersalis acceptio cognitionis f̃m tres grad⁹ in angelis distingui potest. Possunt em rõnes rerũ de quibus angeli illuminantur considerari tripliciter. Primo quidẽ f̃m q̃ procedunt a primo principio vniuersali, quod est deus. Et iste modus cõuenit prime hierarchie que immediate ad deũ extenditur: et quasi in vestibus dei collocatur, vt Dio. dicit. 7. ca. cele. hierar. Scdo vero: put huiusmodi rationes dependent ab vl'ibus causis creatis que iam aliquo mõ multiplicant. Et hic mod⁹ cõuenit scde hierarchie. Tertio autẽ mõ, f̃m q̃ huiusmodi rationes applicant singulis rebus, prout dependent a ppriis causis. Et hic modus cõuenit infime hierarchie. Quod plenius patebit, cum de singulis ordinib⁹ agetur^c. Sic igit distinguunt hierarchie ex pte multitudinis sub de. Unde manifestũ est eos errare: ɀ ɔtra inten-

alia est societas: ɀ h
est ad cõplemẽtũ au 529
toritatis allatũ. ɀ ser 2. di. 9.
uit aliqualiter ppo- ar. 1.
sito pro quanto etiã Et dio.
hec mala societas ẽ l. 2. co. 6
etiam vna. ¶ Secun
da vero conclusio iu
xta secundũ modum
est negatiua. Angeli
nec cuɀ hominibus:
nec inter se sunt vni-
us hierarchie: sed
tres inter se consti-
tuũt hierarchias ex
parte multitudinis
ordinate. Ista cõclu-
sio habet tres par-
tes. Prima est de plu
ralitate hierarchie
inter angelos/ ɀ ho-
mines. Secunda in-
ter angelos. Tertia
est de certo numero
hierarchie angelice.
Et probatur quoad
primã partem. Uni-
tas principatus ex
parte multitudinis
est ex vnitate modi
passiue gubernatio-
nis a principe: ɀ plu
ralitas ex pluralita- arg⁹. l.
te: ergo angeli ɀ ho-
mines non sunt vni⁹
hierarchie. Antece-
dens pbatur indu-
ctiue i politicis. ɔña
probatur: qr hoies
ɀ angeli diuersis mo
dis gubernantur: p
batur: quia illi illumi
nationib⁹ puris: ho-
mines vero sub sen-
sibilium similitudi-
nibus: vt pz ex Dio.
Secunda vero pars
ex eadem autoritate
pbatur inferẽdo eo
dem modo: ergo an
geli inter se nõ sunt
vnius hierarchie. p
batur sequela: qr nõ
eodem modo illumi
nãtur: qr superiores
vniuersalius lumen
q̃ inferiores recipi-
unt. Tertia aũt pars
probatur sic: ratiões 282
de quibus angeli il- 520
luminantur/ possunt
in triplici gradu cõ-
siderari: ergo acce-
ptio cognitionis: q̃
sunt tres hierarchie.
Consequentie sunt 501
note ex dictis. Ante-
cedẽs declaratur qr
possunt sumi: vt sunt
a deo: secundo vt ab
vniuersalibus secun
dis. tertio vt a pro-
prijs/ atq; applicate
ad singula. primus
modus cõuenit pri-
me hierarchie. Ut cõ
firmat Diony. secun
dus secunde: et ter-
tius infime.
¶ Quo ad tertiũ er-
rant. ɀ contra inten-
tionem Dio. loquun
tur: põnẽtes hierar-
chiã in diuinis pso-
nis. Probat prima
pars: quia hoc sequi
tur corollarie ex di-
ctis. scda vero qr hie
rarchia apd Dio. 4. 534

capitulo . exigit iter
supposita habitudi
nẽ purgatiõis illu-
minatiõis ɀ pfectio-
nis: sɀ hec pcul sũt
a diuinis personis.
ergo ɀc. Causa erro
ris vr: qr in diuinis
psonis est ordo quĩ-
dam. sed ille ɀc.
¶ Super arti. 2.
Itul⁹
clar⁹.
¶ In
corpo-
re ar-
ticuli
tria. Primo ostẽdit
diuersitas ordinũ
in qualibet hierar-
chia ɀ sic directe re-
spondetur quesito.
Scdo penes q̃d at-
tenditur ista diuer-
sitas. Tertio osten-
ditur numerus.
¶ Quo ad primum
ponit ɔclõ rñsiua: i
530 qualibet hierarchia
di. 9. sũt diuersi ordines.
arti. 3. Probat ex rõne hie
Et 3. 5. rarchie sic. vna hie-
di. 50. rarchia est vna mul
q. 2. titudo ordiata vno
Et ad mõ sub pncipe. er-
q. 1. go i ea sunt diuersi
a. 7. co. ordines. pbat cõse-
quẽtia: qr aliter nõ
esset multitudo or-
dinata/ sed cõfusa.
Aduerte nouitie/ q̃
ad ordinẽ inter aliq̃
sequit diuersitas or
dinũ/ p quãto seq-
tur diuersus ordi-
natox gradus/ opɀ
enim in ordine vnũ
esse prius/ ɀ aliũ po
sterius. Et sic cõsur-
git duplex ordo / or
do porũ ɀ ordo po-
steriorũ. Nec refert
ad propositum/ an
vnũ vel plura sint i
ordine priorum aut
posteriox: sat est/ q̃
ex hoc q̃ multitudo
534 est ordinata: sequit/
519 ergo sunt ibi diuersi
ordines iuxta diuer-
sos ordiatox grad⁹:
alioq̃n esset ɔfusio.
¶ Quo ad f̃m diuer
sitas ordinuɀ penes
diuersa officia ɀ ac-
tus probatur ex di-
spositione ordinum
in politicis.
¶ Quo ad tertiũ/ in
qualibet hierarchia
sunt tres ordines/
summus/ medius et
infimus. Probat du
pliciter. primo ratio-
ne: quia omnis diuer
sitas ordinũ penes
officia ɀc. reducitur
ad trinarium. quod
probatur. Tum qr
multitudo perfecta
reducitur ad trina-
rium principiũ mem
ɀ finẽ. ex primo celi.
Tum qr in politicis
hoc experimur/ vbi
optimates nobiles ɀ
populus sunt sum-
mi/ medij / ɀ infimi.
Tũ autoritate Dio-

tionẽ Dio. loqui, qui ponũt in diuinis psonis hierarchiã, quam vocãt supercelestẽ. In diuinis enim personis est quidã ordo nature, sed non hierarchie. Nam vt Dio. dicit. 3. c. ce. hier. ordo hierarchie est alios quidẽ purgari ɀ illuminari ɀ pfici, alios aũt purgare ɀ illuminare ɀ perficere. Qd absit vt in diuinis personis ponamus.

Ad primũ Ergo dicendum, q̃ ratio illa pcedit de pncipatu ex parte principis. Qr optimũ est q̃ multitudo regatur ab vno principe: vt phs in pluribus locis intendit. ¶ Ad f̃m dicendũ, q̃ quantũ ad cognitionẽ ipsius dei, quem omnes vno modo scɀ per essentiam vident, non distinguunt in angelis hierarchie, sed quantũ ad rationes rerũ creatarum: vt dictũ est. ¶ Ad tertiũ dicendũ, q̃ omnes homines sunt vni⁹ speciei: ɀ vnus modus intelligẽdi est eis cõnaturalis. Non sic autẽ est in angelis. Unde non est similis ratio.

¶ Utrum in vna hierarchia sint plures ordines. Articulus secundus.

AD scdm Sic pcedit. Uidet qd in vna hierarchia nõ sint plures ordines. Multiplicata em diffinitione multiplicat ɀ diffinitũ. Sed hierarchia, vt Dio. dicit est ordo. Si ergo sunt multi ordines, nõ erit vna hierarchia sɀ multe. ¶ P̃. Diuersi ordines sunt diuersi grad⁹: ɀ gradus in spũalib⁹ cõstituunt f̃m diuersa dona spũalia. Sɀ in angelis oia dona spũalia sunt cõia: qr nihil ibi singl'r possidet. Ergo nõ sunt diuersi ordines angelorũ. ¶ P̃. In ecclesiastica hierarchia distinguunt ordies f̃m purgare, illuminare, ɀ pficere. Nã ordo diaconox est purgatiu⁹, sacerdotũ illuminatiu⁹, epox pfectiuus: vt Dio. dicit. 5. ca. ecclesiastice hierar. Sed quilibet angelus purgat, illuminat, ɀ pficit. Nõ ergo est distinctio ordinum in angelis.

Sed cõtra Est, qd apo. dicit ad ephe. primo: q̃ deus constituit Christum hominem supra omnẽ principatum ɀ potestatem ɀ virtutem ɀ dominationem, qui sunt diuersi ordines angelorum: ɀ quidam eorum ad vnaɀ hierarchiã pertinent, vt infra patebit^c.

Rñdeo Dicendum, q̃ sicut dictũ est^c, vna hierarchia est vnus principatus. i. vna multitudo ordinata vno modo sub principis gubernatione. Non autẽ esset multitudo ordinata sed confusa, si in multitudine diuersi ordines non essent. Ipsa ergo ratio hierarchie requirit ordinum diuersitatem. Que quidem diuersitas ordinũ f̃m diuersa officia ɀ actus consideratur. Sicut pɀ q̃ in vna ciuitate sunt diuersi ordines, f̃m diuersos actus. Nã alius est ordo iudicantiũ ɀ alius pugnãtiũ ɀ ali⁹ laborantiũ in agris, ɀ sic de alijs. Sɀ quãuis multi sint vni⁹ ciuitatis ordines, oẽs tñ ad tres possunt reduci, f̃m q̃ quelibet multitudo pfecta habet principium, medium, ɀ finem. Unde ɀ in ciuitatibus triplex ordo hominum inuenitur. Quidam enim sunt supremi, vt optimates: quidam autem sunt infimi, vt vilis populus: quidam autem sunt medij, vt populus honorabilis. Sic igit ɀ in qualibet hierarchia angelica ordines distinguuntur secundũ diuersos actus ɀ officia, ɀ omnis ista diuersitas ad tria reducitur. s. ad summum, mediũ, et infimum. Et propter hoc in qualibet hierarchia Diony. ponit tres ordines.

Ad primũ Ergo dicendum, q̃ ordo dupliciter dr. Uno mõ ipsa ordinatio cõprehẽdens sub se diuersos gradus. Et hoc mõ hierarchia dr ordo. Alio modo dr ordo gradus vnus. Et sic dñr plures ordines vnius hierar^c. ¶ Ad f̃m dicendum, q̃ in societate angelox oia possident cõiter. Sed tñ quedã excellenti⁹ hñr a quibusdã q̃ ab alijs. Unũquodq; aũt pfectius hr ab eo q̃ põt illud cõicare: q̃ ab eo q̃ nõ põt. Sicut perfecti⁹ est calidũ qd põt calefacere, q̃ qd non põt: ɀ pfecti⁹ scit q̃ potest docere, q̃ qui non põt. Et q̃to pfectius donũ aliqs cõicare põt: tãto in perfectiori gradu est. Sicut in perfectiori gradu magisterij est q̃ põt docere altiorẽ scientiã. Et f̃m hanc similitudineɀ consideranda est diuersitas graduũ vel ordinum in angelis f̃m diuersa officia ɀ actus. ¶ Ad tertiũ dicendum, q̃ inferior angelus est superior supremo homine nr̃e hierarchie^c: f̃m illud matth. 11. Qui minor est in regno celorũ, maior illo. s. Joãne bapti. quo nullus maior inter natos mulierum surrexit. Unde minor angelus celestis hierarchie potest non solum purgare, sed illuminare ɀ perficere, et altiori modo q̃ ordines nostre hierarchie. Et sic secundum distinctionem harũ actionum non distinguuntur celestes ordines: sɀ f̃m alias differentias actionum.

¶ Utrũ i vno ordine sint plẽs angeli. Arti. 3.

AD tertiũ Sic pceditur. Uidet q̃ in vno ordine nõ sint plures angeli. Dictum est em supra^c, omnes angelos inequales esse adinuicem. Sed vnius ordinis esse dñr que sunt equalia. Ergo plures angeli non sunt vnius ordinis. ¶ Preterea. Quod põt sufficienter fieri per vnum, superfluũ est q̃ fiat p multa. Sed illud quod pertinet ad vnum officium angelicum: sufficienter potest fieri p vnum angelum multo magis, q̃ per vnum solẽ sufficienter fit qd pertinet ad officiũ solis, quanto perfectior est angelus celesti corpore. Si ergo ordines distinguũtur f̃m officia, vt dictum est^c: superfluum est q̃ sint plures angeli vnius ordinis. ¶ Preterea. Supra dictum est^c q̃ omnes angeli sunt inequales. Si ergo plures angeli sint vnius ordinis: puta tres vel quatuor: infimus superioris ordinis magis conueniet cum supremo inferioris, q̃ cum supremo sui ordinis. Et sic videtur quod magis sit vnius ordinis cuɀ hoc, q̃ cum illo. Non igitur sunt plures angeli vnius ordinis.

Sed cõtra Est, quod Isa. 6. dicitur q̃ seraphin clamabant alter ad alterum: sunt ergo plures angeli in vno ordine seraphin.

Rñdeo Dicẽdum, q̃ ille q̃ pfecte cognoscit res aliquas: potest vsq; ad minima ɀ actus, ɀ virtutes, ɀ naturas earum distinguere. Qui autem cognoscit eas imperfecte: nõ potest distinguere nisi in vniuersali. Que quidem distinctio fit p pauciora. Sicut q̃ imperfecte cognoscit res naturales: distinguit earũ ordines in vniuersali: ponens in vno ordine celestia corpa, in alio corpora inferiora inaĩata, in alio plãtas in alio aĩalia. Qui aũt pfectius cognosceret res naturales: posset distinguere ɀ i ipsis corporibus celestibus diuersos ordines, ɀ in singulis aliox. Nos aũt impfecte angelos cognoscimus, ɀ eox officia vt Dio. dicit sexto capitulo celest. hierar. Unde non possumus

nisij.
¶ Super arti. 3.
Itul⁹
clar⁹.
¶ In
corpo-
re duo.
Primo
est vna distõ bimem-
bris. Secundo sunt
due conclõnes iuxta
mẽbra distinctionis.
¶ Quo ad primũ di
stinguitur/ ly ordo/
dupliciter sumit/ cõ-
munis ɀ spãlis. ɀ po
nitur dñia inter eos
qr cõis sequit incõ-
pletã notitiã ordina
torũ: spãlis vero per
fectam. Quod decla-
ratur ɀ ratione: quia
notitia impfecta nõ
distinguit nisi in vl'i:
ɀ per pauciora/ per-
fecta vero in singula
diuidit / omnia plu-
strans. Et inductio-
ne in corporibus ce-
lestibus/ ɀ inferiori-
bus gradibus rerũ.
¶ Aduerte hic q̃ dif
ferentia inter istos/
sicut et inter alias
res potest dupliciter
assignari. s. f̃m se seu 531
in eẽ: ɀ quo ad nos/ Locis
seu in cognosci a no s. arti. 2.
bis. In litera vtraq; inductis
differentia tangitur 250
f̃m se quidem: quia 364
alter communis al-
ter specialis: quo ad
nos vero/ qr iste non
cognoscitur/ nisi per
fecte cognitis rebus
naturalibus/ ille ve-
ro imperfecte notis.
¶ Quo ad secundũ
ponuntur due con-
clusiones respõsiue
iuxta hos duos mo-
dos accipiendi ordi 530
nem/ applicatos ad
angelos. Prima est. 264
multi angeli sunt in
vno ordie nobis no-
to. Probatur nos nõ
cognoscimus ange-
los nisi imperfecte/
vt Dionysius dicit:
ergo nobis non est
notus nisi ordo com
munis comprehen-
dens multos. patet
sequela ex dictis in
distinctione. Secun-
da. quilibet angelus
habet proprium or-
dinem nobis inco-
gnitum. Probat pri
ma pars a fortiori:
quia quelibet stella
habet propriũ ordi-
nem ɀ officium. secũ-
da vero quia ppria
officia ignoram⁹/ ex
quorum notitia per-
fecta resultat cogni-
tio prioris ordinis.

¶Super arti.4.

QUIuſ clar⁹. ¶In corpore iunt due cõcluſiones reſponſiue queſito. Prima eſt dictũ ordinũ i angelis p reſpectũ ad ſuũ nãle ineſſenã. Secũda eſt: diſtinctio ordinũ in angelis p reſpectũ ad ſuũ nãle ineſſentiã. Quãtũ ad primã cõcluſionẽ ſ̃o a nã. hec cõcluſiones ſ̃t tres. Primo oñdit viã fidei. Secundo viã ipſam proſequitur. Tertio cõcludit rñſionẽ ad q̃ſtũ ſm duas expoſitiones. ¶Quo ad primũ via ẽ cognitio ꝓprietatũ ipſoꝝ ordinũ. Probat⁹ q̃ nomina ordinũ ſignificãt ꝓprietates ipſoꝝ: quod autoritate Dionỹ. probatur.

¶Quo ad 2m̃ ſiunt quatuor diſtinguit⁹ deſcribunt⁹ mẽbra comparant⁹ ad noiationem⁹ & applicant⁹ omnia ad angelos. Diſtũ eſt modi realis aliquid conuenit alicuiꝰ ordinatis tripliciter: per ꝓprietatẽ: p excellſum: p participationẽ. Deſcribit⁹ primo. Secundo diſtinguit⁹. Tertio ꝓbat⁹. Primo ſ̃o ſ̃t tria. Primo ſ̃t ꝓpoſitiones. Secunda ſ̃t diſtinctiones. Tertia ſ̃t concluſiones. Prima eſt: ordo ſuꝑioꝝ ad infer. Secunda eſt: ordo ſuꝑioꝝ ad ſuꝑiora. Tertia eſt: ordo equalium ad inuicẽ. Secũda ibi. Sed ſuꝑiores. Tertia ibi. Sed ſuꝑiora. Secũda ibi. Sed ſuꝑiores. Tertia ibi. Sed equalia

Universidad de Deusto Biblioteca

ma: vle regimē in se
cū da: ⁊ executionem
in tertia ponunt. Pri
ma sequela cōfirma-
tur/ qꝛ illa tria in oi
opatione inueniunt.
Scđo: ipsi ordines i
singulis hierarchijs
positi iter se graduā
tur ex triplici respe-
ctu ad deū: ⁊ totidē
ad regimen vle ⁊ to-
tidē ad executionē.
Tertio confirmatur
assignata graduatio
qꝛ supremū infimi at
tingit iufimū supre-
mi. Et declarat in oꝛ
dinib⁹ summo respe
ctu. s. ⁊. 7° ⁊ 6° ⁊ 10
⁊ 30. oia clara sunt
in litera. ¶ Quo ad
tertiū ponit clare rō
ordinū infra dñatio
nes ex ordine eorū
circa q̄ agunt scʒ an-
gelis bonis/ malis/
d nā corpali: magnis
533 nuncijs ⁊ paruis. Et
confirmat ordo au-
toritate aug. omnia
clara sunt.

¶ Super arti. 7.

T Itul⁹ cla-
rus.
¶ In cor-
pore duo:
primo di-
stinguit, secundo re-
spondet. ¶ Quo ad
pmū distō. Ordo an
gelicus hʒ duo: distō
nem graduū ⁊ execu
tionem officiorum.
¶ Quo ad sm rñsio
consistit in duabus
cōclusionib⁹. Prima
est simplr affirmati-
ua. Ordies remane-
būt quo ad distōnē
graduū. Probat. Di
stinctio graduū inest
a drnti grā ⁊ nā. er-
go sp erit. tʒ seqla:
qꝛ dria nāe ⁊ gratie
semp erit. Probat: qꝛ
illa tolli nō pōt nisi
naturis corruptis:
hec est sm pcedens
meritum. Scđa est.
ordines q̄ ad execu-
tionē officiorū ptim
remanebūt ⁊ partim
non. Probat ⁊ decla
ratur vtraqꝫ ps. Pro
540 batur. remanebūt vt
in fine/ cessabunt vt
ad finem. ergo. De-
clarat exemplo offō
rū militū: remanēt vt
i triūpho/ cessant vt
in acie. ¶ Rñsionem
ad sm notato dilige
ter: qm̄ mirabile qd
dicit de depēdentia
luminis angelici: qd
quia nō de nāli/ sed
gratuito dicitur: de
quo sola fides suffi-
cit cū veneratiōe su-
scipiēdū est. Prestat
nāqꝫ in his ab excel-
lentiorib⁹ psuaderi
q̄ temere sm vires
iudicare ingenij p-
prij.
0
162 T ¶ Sup. a. 8.
198 Itulus cla-
rus.

insup circa ipm sp inherēt q̄si ei coniūcti. Et
sm hāc similitudinē accipe possum⁹ dispōnem
in ordib⁹ pme hierarchie. Nā throni eleuā-
tur ad hoc q deū familiariter in seipsis reci-
piāt, sm q rōnes rerū ipo imediate cogscē-
re pnt. Qđ ē ppriū toti⁹ pe hierarchie. Che
rubin vo supeminēter dīna secreta cogscūt.
Seraphin vo excellūt in hoc qđ ē oiuʒ sup-
mū. s. deo ipi vniri. Ut sic ab eo qđ ē cōe toti
hierarchie denoiet ordo thronoꝝ: sicut ab
eo qđ ē cōe oib⁹ celestib⁹ spiritib⁹ denoiat
ordo angeloꝝ. Ad gubernatiōis aūt rōnē
tria ptinēt. Quoꝝ pmū ē distō eoꝝ q̄ agēda
sūt. Qđ ē ppū dñationū. Scđʒ aūt ē pbere
facultatē ad implēdū. Qđ ptinet ad vtutes.
Tertiū aūt ē ordiare q̄lr ea q̄ pcepta vl diffi
nita sunt ipleri pnt: vt aliq̄ exequant. Et hoc
ptinet ad ptātes. Exequutio aūt angelicoꝝ
ministerioꝝ ɔsistit in annūciādo diuina. In
executiōe aūt cuiuslibet act⁹ sunt q̄dā q̄si in
cipiētes actiōem ⁊ alios ducētes. Sicut in
cātu pcētores ⁊ in bello illi q̄ alios ducūt ⁊
dirigūt. Et hoc ptinet ad pncipat⁹. Alij vo
sunt q̄ simplr exequunt. Et hoc ptinet ad an
gelos. Alij vo medio mō se hñt. Qđ ad ar-
chāgelos ptinet: vt. s. dcm̄ ē. Inuenit āt cō
grua hec ordinū assignatio. Nā sp sūmū ife-
rioris ordis affinitatē hʒ cū vltimo supioris.
Sicut infima aialia parꝝ distāt a plātis. Pri-
mus aūt ordo ē dīnarū psonarū q̄ terminat
ad. s. s. q̄ ē amor pcedēs: cū q̄ affinitatē hʒ su-
priem⁹ ordo pe hierarchie ab icēdio amoris
denoiat⁹. Infim⁹ aūt ordo pe hierarchie est
thronoꝝ. q̄ ex suo ordie hñt q̄dā affinitatē
cū dñatiōib⁹. Nā throni dñr sm greg. p q̄s
de⁹ sua iudicia exercet. Accipiūt. n. dīnas il-
luminatōes p cōueniētiā ad immediate illu
minādū scđam hierarchiā ad quā ptinet di-
spō dīnoꝝ misterioꝝ. Ordo vo ptātū affi-
nitatē hʒ cū ordine pncipatuū. Nā cū ptātū
sit ordinē subis imponere: hec ordinatio sta
tim in noie pncipatuū designat, q̄ sunt pmi i
executiōe dīnoꝝ ministerioꝝ: vt pote psidē
tes gubernatiōi gētiū ⁊ regnoꝝ: qđ ē pmū ⁊
pcipuū in dīnis ministerijs. Nā bonū gētis
est dīuius q̄ bonū vni⁹ hois. Uñ dr dan. 11.
Princeps regni psaꝝ restitit mihi. Dispō ēt
ordinū quā greg. pōit, ɔgruitatē hʒ. Nā cū
dñatiōes sint diffiniētes ⁊ pcipiētes ea q̄ ad
diuina misteria ptinēt: ordines eis subiecti
disponunt sm dispōnē eoꝝ in q̄s dīna miste
ria exercent. Ut aūt aug. dicit in. 3. de tri. cor-
pora q̄dā ordine regunt inferiora p supiora:
⁊ oia p spūalē creaturā: ⁊ spūs malus p spūʒ
bonū. Prim⁹ ergo ordo post dñationes dr
pncipatuū, q̄ ēt bonis spiritibus principant.
Deinde ptātes p q̄s arcent mali spūs: sicut
per ptātes terrenas arcent malefactores: vt
hr ro. 13. Post q̄s sunt vtutes: q̄ hñt ptātē su
per corpalē nām in opōne miraculoꝝ. Post
q̄s sunt angeli ⁊ archāgeli: q̄ nūciant homi-
nibus vel magna que sunt supra rationem
vel parua ad que rō se extendere potest.

Ad primū Ergo dōm, q in ange-
lis poti⁹ ē q subijciunt
deo: q̄ q inferiorib⁹ psident. ⁊ hoc deriuat
ex illo. Et ideo ordines noiati a platione nō
sunt supmi: sed magis ordines noiati a con
uersione ad deū. ¶ Ad sm dōm, q illa pro-
pinquitas ad deū q̄ designat noie thronoꝝ
cōuenit ēt cherubin ⁊ seraphin: ⁊ excellēti⁹:
vt dcm̄ ē. ¶ Ad tertiū dōm, q sicut. s. dcm̄
est: cognitio ē sm q cognita sunt in cogscen-
te: amor aūt sm q amans vnitur rei amate.
Superiora autem nobiliori modo sunt in
seipsis q̄ in inferiorib⁹. inferiora vero nobiliori mō in superiori-
bus, q̄ in seipsis. Et ideo inferioꝝ q̄dē cognitio pemīnet dile- 286
ctioni: superioꝝ aūt dilectio ⁊ pcipue dei peminet cognitioni. 409
¶ Ad quartū dōm, q siq̄s diligenter cōsideret dispōnes ordi-
num sm dio. ⁊ greg. parū vel nihil differūt: si ad rem referantur.
Exponit em̄ greg. principatuū nomen ex hoc q bonis spib⁹ pre-
sunt: ⁊ hoc ɔuenit virtutibus sm q in nomine vtutū intelligitur
quedam fortitudo dans efficaciam inferioribus spiritib⁹ ad exe
quenda diuina ministeria. Rursus virtutes scđm grego. viden-
tur esse idem quod principatus sm dio. Nam hoc est primum in
diuinis ministerijs miracula facere. Per hoc enim paratur via
annunciationi archangelorum ⁊ angelorum.

¶ Utrum ordines remanebunt post diem iudicij. Art. 7. 535

A D septimū Sic pcedit. Ut q ordines 2. di. 11.
non remanebūt post diem q. 2. a. 6.
iudicij. Dicit em̄ apostolus. 1. ad cor. 15. q Christ⁹ Et. 4.
euacuabit omnē principatū ⁊ ptātē cū tradiderit dist. 47.
regnū deo ⁊ patri. Qđ erit in vltima cōsumatione. q. 1. arti.
Pari ergo rōne i illo statu oēs alij ordines euacuabunt. ¶ Pre- 2. q. 4.
terea. Ad officiū angeloꝝ pertinet purgare, illuminare ⁊ pfice- cor.
re. Sed post diem iudicij vnus angelus nō purgabit, aut illumi Et. 1.
nabit, aut perficiet aliū: qꝛ nō proficient amplius in sciētia. Ergo cor. 15.
frustra ordines angelici remanerēt. ¶ Preterea. Apls dicit ad l. 3. co. 3.
heb. primo de angelis: q oēs sunt administratorij spūs in mini-
sterium missi: ppter eos qui hereditatē capiunt salutis. Ex quo pʒ
q officia angeloꝝ ordinant ad hoc q homines ad salutē addu-
cant. Sed oēs electi vsqꝫ ad diem iudicij salutē cōsequunt. Non
ergo post diem iudicij remanebūt officia ⁊ ordines angelorum.

Sed cōtra Est, q dr iudi. 5. Stelle manētes in ordi-
ne ⁊ cursu suo. Quod exponitur de ange-
lis. Ergo angeli semper in suis ordinibus remanebunt.

Rñdeo Dōm, q in ordinibus angelicis duo pñt cōside- 532
rari scʒ distinctio graduū, ⁊ executio officiorum.
Distinctio aūt graduū est in angelis sm differētiā grē ⁊ nature:
vt. s. dcm̄ est. Et vtraqꝫ dria semper in angelis remanebit. Nō
em̄ naturarū drie ab eis auferri possent: nisi eis corruptis. Dria
etiā glorie erit in eis semper sm driam meriti precedētis. Execu
tio autē officioꝝ angelicoꝝ aliquo modo remanebit post diem
iudicij ⁊ aliquo modo cessabit. Cessabit quidem sm q eoꝝ offi-
cia ordinant ad perducendū aliquos ad finē. remanebit aūt sm
q conuenit in vltima finis consecutione. Sicut etiam alia sunt
officia militarium ordinum in pugna ⁊ in triumpho.

Ad primū Ergo dōm, q principatus ⁊ ptātes euacua
bunt in illa finali cōsummatione quantū ad
hoc q alios ad finem perducāt: qꝛ consecuto iam fine nō est ne-
cessarium tendere in finē. Et hec rō intelligit ex verbis aposto-
li dicentis, Cū tradiderit regnum deo ⁊ patri. i. cū perduxerit fi-
deles ad fruendū ipso deo. ¶ Ad scđm dōm, q actiones ange-
loꝝ super alios angelos cōsiderāde sunt sm similitudinē actio
num intelligibiliū q̄ sunt in nobis. Inueniunt aūt in nobis mul-
te intelligibiles actiones q̄ sunt ordinate sm ordinē cause ⁊ cau-
sati. Sicut cū p multa media gradatim in vnā cōclusionem de-
uenimus. Manifestū est aūt q cognitio ɔclusionis dependet ex
omnibus medijs precedentib⁹: non solū quantū ad nouā acqui
sitionem scientie: sed etiā quātū ad scientie cōseruationē. Cuius
signum est q siquis obliuisceretur aliqđ precedentiū medioꝝ,
opinionē quidē vel fidē de conclusione posset hr̄e: sed nō sciētiā,
ordine causarū ignorato. Sic igit cum inferiores angeli rōnem
diuinoꝝ operū cognoscāt per lumē superioꝝ angeloꝝ, depen-
det eoꝝ cognitio ex lumine superioꝝ, nō solum quantū ad nouā
acquisitionē scientie: sed etiā quantū ad cognitionis cōseruatio-
nem. Licet ergo post iudiciū non proficiant inferiores angeli in
cognitione aliquarū rerū: non tñ propter hoc excludit q̄n a supe
rioribus illuminentur. ¶ Ad tertiū dicendū, q etsi post diem iu
dicij homines non sint vlterius ad salutē adducendi per mini-
sterium angelorum: tamen illi qui iam salutem erunt consecuti
aliquam illustrationem habebunt per angeloꝝ officia.

¶ Utrum homines assumantur ad ordines angelorum. Art. 8.

A D octauum Sic proceditur. Uide-
tur quod homines non
assumantur ad ordines angelorum. Hierarchia
enim humana continetur sub infima hierarchia- 536.
rum celestium: sicut infima sub media, et media 2. di. 9.
sub prima. Sed angeli infime hierarchie nunquam transferen- art. 8.
tur in mediam aut in primam. Ergo neqꝫ homines trāsferentur
ad

¶ In corpore tria, pri
mo distiguit. Scđo
rñdet iuxta vnū disti
ctiōis mēbꝝ. Tertio
rñdet iuxta scđm mē
brum.
¶ Quo ad primū di-
stinctio est: in ordib⁹
āgeloꝝ ɔcurrūt duo
s. condō nāe / ⁊ dona
grē vt pʒ ex dictis.
¶ Quo ad 2m: cōclo
prima rñsiua q̄sito ē
negatiua. hoies non
pñt assumi ad ordies
angeloꝝ: q̄ adi gra-
dū nāe. Probat: sp re
manebit nārū ange-
li ⁊ hois diuersitas.
ergo nūq̄ hec ascen-
det ad gradū illius.
¶ Quo ad tertiū tria
pncipalr fiūt: distruū-
tur. s. due opiniones:
⁊ ponit ɔclo rñsiua q̄
sito. pma opio ē: ⁊ qđ
hoies nō assumūtur
ad ordines āgeloꝝ
ēt sm gradū glorie ⁊
motiuū eius est di-
stantia nārū. Hec re-
fellit in ie q̄dē ex au-
toritate euangelij: in
sua āt radice ex rōe:
qꝛ distantia nāe non
cōcurrit nisi mālr do
nū vero grē cōpleti-
ue. Nec hoc opʒ rñde
re nature: sed liberta
ti diuine.
¶ Scđa vo opio est
q aliqui assumūtur
ad ordies āgeloꝝ: vt
vgīes vt ptci: alij nō.
Et h retundit aucte
Aug. Cōclo aūt rñsi-
ua: q̄ sm lre ordinē i
medio haꝝ opionuʒ
locat ē: hoies ind iffe
rēter ad ordies ange
loꝝ assumunt. Pro-
bat. tātam gloriā me
reri ex dono grē pñt
vt angelis equent sʒ
gradus singulos an
geloꝝ: ergo.
¶ Nota h: q hoies
assumi ad ordies an
geloꝝ duo icłāt vnū
ē q ɔstituant cū an-
gelis vnā societatē.
Et h mō oēs hoies
sci assumunt ad ordi
nes āgeloꝝ. siue sint
maioris grē q̄ aliqs
angelus: siue eq̄lis
siue minoris q̄ oēs
angeli: ita q ex ange
lis ⁊ hoib⁹ ēt iferiori
bus oib⁹ angel: quo
rū magnā rōnabile
est fore multitudinē:
vna integrabit socie
tas. Et in h errauit
scđa opio q̄ solos pfe
ctos q̄si mistos inter
angelos posuit: mi-
nus vo pfectos q̄ an
gelos quasi sepatos
segregauit in aliam
societatē. Nec aduer
tit: q latitudo ordis
grē/ maior est latitu-
dine ordinis nāe: et
q nō idē pōit limes
vtrobiqꝫ. Alteruʒ est
qđ perueniāt ad gra
dus glorie quib⁹ po
tiuntur angeli. Et h
modo non oēs hoies

ad ordines angeloꝝ. ¶ P̄. Ordinibus an-
geloꝝ aliqua officia cōpetunt (vtpote cu-
stodire: miracula facere, demones arcere:
⁊ hmōi) q̄ nō videnf cōuenire aiabus scōꝝ.
Ergo non transferent ad ordines angelo-
rum. ¶ P̄. Sicut boni angeli inducunt ad
bonum: ita demones inducunt ad malum.
Sʒ erroneū est dicere q anime hominum
malorum cōuertantur in demones. Hoc. n.
Chry. reprobat sup Mat. Ergo nō vr q aie
scōꝝ transferant ad ordines angelorum.

Sed cōtra Est, q dominus dicit Mat. 22. de sanctis,
q erunt sicut angeli dei in celo.

Rñdeo Dōm, q sicut supra dcm̄ ē:
ordines angeloꝝ distinguū
tur ⁊ sm cōdōnē nature: ⁊ sm dona grē. Si
ergo cōsiderentur angeloꝝ ordines solū
q̄tum ad gradū nature, sic hoies nullo mō
assumi pñt ad ordines angeloꝝ: qꝛ semp re
manebit naturarū distinctio. Quā q̄dā ɔsi-
512 derantes posuerūt qđ nullo mō hoies trans
ferri pñt ad equalitatē angeloꝝ. Qđ est er-
roneū. Repugnat em̄ pmissioni xpi, dicen-
tis Luc. 20. q filij resurrectiōis erunt equa
les angelis in celis. Illud em̄ q est ex pte
nāe se hʒ vt materiale in rōne ordinis. Cō-
pletiuū vero est qđ est ex dono grē: que de
pendet ex liberalitate dei nō ex ordine nāe.
Et iō p donū grē hoies mereri pñt tantam
gl'iam vt angelis equent sm singulos an-
b geloꝝ gradus: quod est hoies ad ordi-
530 nes angelorum assumi. Quidā tamen dñt
q ad ordines angeloꝝ nō assumunt oēs q
saluantur, sed soli virgines vel perfecti: alij
vero suum ordinem constituent, quasi con-
diuisum toti societati angeloꝝ. Sed hoc est
cōtra Aug. qui dicit. 12. de ci. dei, q nō erūt
due societates hominum ⁊ angeloꝝ sʒ vna,
qꝛ oim beatitudo est adherere vni deo.

Ad primū Ergo dōm, q grā āge-
lis dat sm pportionē
nāliū. Nō aūt sic est de hoib⁹, vt supra dictū
est. Et iō sicut inferiores āgeli nō pñt trās
ferri ad naturalē gradū supioꝝ: ita nec ad
gratuitū. Hoies vo pñt ad gratuitū cōscen
dere: sed nō ad naturalē. ¶ Ad 2m dōm, qđ
angeli sm nāe ordinē medij sunt inter nos ⁊
deū. Et ideo sm legem cōem p eos admini
strant nō solū res hūane: sed ēt oia corpora
lia. Hoies aūt scti ēt post hanc vitam sunt
eiusdē nature nobiscū. Uñ sm legem cōem
nō administrāt hūana, nec rebus viuoꝝ in
tersunt: vt Aug. dicit in li. de cu. p mor. agē-
da. Ex quadam tñ spāli dispensatione iter-
dum aliq̄bus scis cōcedit, vel viuis vl mor
tuis, hmōi officia exercere: vel miracula fa-
ciendo: vel demones arcendo, vel aliquid
hmōi: sicut Aug. in eodem li. dicit.
¶ Ad tertiū dōm, q hoies ad penā demo-
nū trāsferri nō est erroneū. Sed quidā er-
ronee posuerunt demones nihil aliud esse
q̄ aias defunctoꝝ. Et hoc Chri. reprobat.

¶ De ordinatiōe maloꝝ angeloꝝ. q̄ō. 109.

D Einde Considerandū est de or
dinatione maloꝝ ange
lorum.
¶ Et circa hoc queruun-
tur quatuor. Primo, vtruʒ
ordines sint in demoni-
bus. Scđo, vtrum in eis sit prelatio. Ter
tio, vtrū vnus illuminet aliū. Quarto, vtrū
subijciantur plationibus bonoꝝ angeloꝝ.

¶ Utrum ordines sint in demonib⁹. Arti. 1.

A D primū Sic pcedi-
tur. Ut qđ
ordines nō sint in demōibus.
Ordo em̄ ptinet ad rōnē boni
(sicut ⁊ mod⁹ ⁊ spēs: vt Aug.
dicit in lib. de nā boni) ⁊ ɔ̄rio inordinatio p
tinet ad rōnē mali. Sed in bonis angelis
nihil est inordiatū. Ergo in malis angelis
nō sunt aliq̄ ordies. ¶ P̄. Ordines āgelici
sub aliq̄ hier. ɔtinent. Sʒ demōes nō sūt sub
aliq̄ hierar. q̄ ē sacer pncipat⁹, cū ab oi scita
te sint vacui. Ergo in dmōib⁹ nō sūt ordies.
¶ P̄. Demones de singulis ordinib⁹ āge-
loꝝ ceciderūt: vt cōiter dr. Si ergo aliq̄ de-
mones dñr esse alicui⁹ ordinis, qꝛ de illo or-
dine ceciderūt: vr q deberent eis attribui
noia singuloꝝ ordinū. Nūq̄ autē inuenit q
dicant seraphin: vel thrōi: vel dñatiōes. Er
go pari rōne nō sunt in aliq̄bus ordinibus.

Sʒ ɔ̄ Est, q apls dicit ad ephe. vlti. q
est nobis colluctatio aduersus
pncipes ⁊ ptātes: aduersus mundi rectores
tenebrarum harum.

Rñdeo Dōʒ, q sicut iā dcm̄ ē: ordo
āgelic⁹ ɔsiderat ⁊ sm q̄duʒ
nāe: ⁊ sʒ gradū grē. Grā vo hʒ duplicē sta-
tū. s. ipfcm̄: q̄ ē stat⁹ merēdi: ⁊ pfcm̄: q̄ ē stat⁹
glie ɔsūmate. Si g ɔsiderent ordines āgeli
ci q̄tū ad pfectionē glie, sic demones neqꝫ
sunt in ordinib⁹ āgelicis: neqꝫ vnq̄ fuerūt.
Si āt ɔsiderent q̄tū ad id qđ ē grē ipfecte:
sic demōes fuerūt q̄dē aliq̄n in ordinib⁹ āge
loꝝ: sed ab eis ceciderūt: sm illud qđ supra
posuim⁹: oēs angelos in grā creatos fuis-
se. Si āt ɔsiderent q̄tū ad id qđ est nāe, sic
adhuc sunt in ordib⁹: qꝛ data nālia nō ami-
serunt, vt Dio. dicit.

Ad primū Ergo dōm, q bonū pt inue
niri sine malo: sʒ malū nō pt iueniri sine bo-
no, vt supra hitū ē. Et iō dmōes, i q̄tū hñt
nām bonā: ordinati sūt. ¶ Ad 2m dōm. qđ
ordinatio demonū: si ɔsideret ex pte dei or-
dinātis: est sacra. Utit em̄ demonib⁹ pp se-
ipsum. Sʒ ex pte volūtatis dmonū nō est sa
cra: qꝛ abutunt sua nā ad malū. ¶ Ad ter-
tiū dōm, q nomē seraphin iponit ab ardore
charitatis: nomē aūt thronoꝝ ab inhitatiōe
dina. Nomē āt dñationū iportat libertatem
q̄dā. Que oia opponūt peccato. Et iō pec-
cātibus āgelis hmōi noia nō attribuuntur.

¶ Utrū in demonibus sit prelatio. Art. 2.

A D scđm Sic pcedit.
Ut q i demo-
nib⁹ nō sit platio. Ois. n. platō
est sʒ aliquē ordinē iustitie. Sʒ
demones totalr a iustitia ceci-
derunt. Ergo in eis nō ē platio. ¶ P̄. Ubi
nō ē obediētia ⁊ subiō: nō est platio. Hec āt
sine cōcordia eē nō pñt. Que in demōibus
nulla ē: sm illud puer. 13. Inter supbos sp
sunt iurgia. Ergo i demōib⁹ nō est platio.
¶ P̄. Si in eis ē aliq̄ platio: aut hoc ptinet
ad eoꝝ naturā: aut ad eoꝝ culpā vel penā.
Sed non ad eorum naturam. Quia subio ⁊
seruitus non est ex natura: sed est ex pecca-
to subsecuta. Nec pertinet ad culpam vel pe
nam. Quia sic superiores demones qui ma
gis peccauerunt: inferioribus subderētur.
Non ergo est prelatio in demonibus.

Sed cōtra Est quod dicit glo. 1.
ad cor. 15. Quamdiu
durat mūdus, angeli angelis: homines ho-
minibus: ⁊ demones demonibus presunt.

Rñdeo Dicēdum, qđ cū actio sequa
tur naturam rei: quorūcūqꝫ

assumūtur ad ip'os
angeloꝝ ordines sʒ 537
quidam. s. ipsos: vt 2. dist. 6.
beata virgo: quidaʒ ar. 4.
ad ipsos vt apli ⁊ per Et. 4. d.
fecti ⁊c. ⁊ quidam in 47. q. 1.
fra ipsos: vt rōnabili a. 3. q. 4
ter sunt oēs pueri
post baptisma statiʒ
euolātes: ⁊ alij mlti.
¶ Sup. q. 109. Ar. 1.

T Itul⁹ cla
rus.
¶ In cor
pe duo.
prio di-
stiguitur. Scđo rñdet
quesito iuxta singu-
la distōnis membra.
¶ Quo ad primū di-
stinctio est. ordies du
pliciter quo ad nām
⁊ quo ad grām. Et sic
dupliciter. vl ɔsūma-
tā vel meritoriā. fūt
igit tria mēbra: ordo
sm nām: sm gratiā
meritoriaʒ: ⁊ sm glo 532
riam: patent ex dcis. 536
¶ Quo ad 2m sunt
tres cōclones rñsiue.
pria demōes neqꝫ sūt
neqꝫ fuerūt in ordib⁹
sʒ statū glorie: ⁊ h pʒ
Scđa: demones non
sunt sed fuerūt in or
dinibus secundū sta
tum grē meritorie. h
pʒ expōne superius 315
scā de angelis creat
in gratia. Tertia de
mones pseuerant in
ordinib⁹ sm nāe con
dōnē. Probat. qꝛ na-
turalia nō sunt abla
ta per pctm̄ vt dio-
ny. dicit.
¶ Super Arti. 2. 260

T Itul⁹
clar⁹.
¶ In
corpo
re vna
cōclu-
sio affirmatiue rñsi-
ua quesito: in demo-
nibus est platio. Pro
batur dupliciter. Pri
mo nāe demonū sūt
subordinate. g actio-
nes eoꝝ sunt subin- 538
nicē ordinate: g i eis a. q. 63.
ē platio: añs pʒ. ɔña ar. 8.
pbat dupliciter: prio Et. 2. di.
qꝛ actio seq̄tur nām: 6. ar. 4.
⁊ p hoc nām subditā Et. 4. d.
sequitur actio subdi 47. q. 1.
ta. Scđo qꝛ hoc testā a. 2. q. 4
tur corpora supiora ⁊
inferiora. scđa vero
consequentia proba-
tur ex ratione prela-
tionis quia. s. consi-
stit in hoc q actio sit
subdita actioni. secū
do probatur conclu-
sio sic. diuina sapien
tia attingit a fine ⁊c.
ergo nihil relinquit
inordinatum: ergo
congruit sibi etiam
in demonibus ordi-
nem prelationis se-
cundum naturam in-
stituere.

¶Super Arti. 3.
T Itul⁹ clar⁹. ¶ In corpore est vna cõ
537 clusio rñsiua q̃sito ne
327 gatiue. Cũ vna anne
b xa: scđario. Rñsiua est in demonib⁹ nõ est illuminatio. Probatur puersitas demonum hz vt vn⁹ nõ ordinet ad deũ aliũ / sed abducat: ḡ non illuminat. Probaẗ seq̃la; q: illuminatio est manifestatio in ordine ad deũ: vt pz ex dr̃ia assignata inter duplicẽ manifestationẽ, s. illuminationẽ ⁊ locutionem. Annexa v̈o ɔclo estq̧ i demonib⁹ est q̃dã manifestatio veritatis adinuicẽ. Probatur quia est in eis locutio.

¶Super Arti. 4.
T Itulus clarus. ¶In corpore vna ɔclo rñsiua q̃sito affirmatiue. Boni ãgeli p̃lati sunt malis: ⁊ eos regũt. p baẗ. p̃latio primo ɔuenit deo: participatiue aũt creaturis. ḡ creature pfectiores hñt influẽtiã sup alias. ḡ
539 sancti angeli sup demones: añs est per se notũ: ɔña p̃ma pbaẗ/ q: sunt deo ppinq̃ores. scđa v̈o q: maxima pfectio ⁊ maxime appropinquãs deo ẽ status fruitiõis: in q̃ sunt angeli: quo priuantur demones.

¶Sup. q. 110. Arti. 1.
T Itul⁹ clarus ¶ In corpore vna cõ clo rñsi
arg
5 na q̃sito affirmatiue.
520 oia corpalia regunẗ p
521 angelos. Probaẗ du
a pliciter. Primo rõne
520 omnis ptãs particularis regitur per vl̃em. ptãs corporea est particularis: ãgelica vl̃is. ḡ corporea regiẗ per angelicã. Maior pbatur inductiue in humanis ⁊ in angelicis. Minor pbatur: q: corporea vis est hic ad materiam ⁊c. angelica autem absoluta et intellectualis. Secũdo autoritate sanctorũ ⁊ philosophorum. ¶In responsione ad scđm ⁊ 3m aduerte q̧ angelos habere immediatã presidentiã
o
281 super corpora inferio
291 ra contingere potest
590 vno modo vt angeli sint distributi secũdũ numerum specierum ad explenda natura

nãe sunt ordinate: opz q̧ etiã actiones subinuicem ordinentur. Sicut pz in rebus corporalibus. Q: enim inferiora corpora nãli ordine sunt infra corpora celestia actiones ⁊ motus eoꝝ subdunẗ actionibus ⁊ motib⁹ celestiũ corpoꝝ. Manifestum est aũt ex premissis: q̧ demonum quidã nãli ordine sub alijs constituunẗ. Unde ⁊ actiones eoꝝ sub actionib⁹ supioꝝ sunt. Et hoc est qđ rõnem prelationis facit. s. actio subditi subdatur actioni prelati. Sic igiẗ ipsa nãlis dispositio demonũ reqrit, q̧ sit in eis p̃latio. Cõuenit eẽ h̃ dine sapie q̃ nihil in vniuerso inordinatũ relinq̃t q̃ attingit a fine vsq̧ ad finẽ fortiter, ⁊ disponit oia suauiter: vt diciẗ sap. 8.

Ad primum Ergo dĩm, qđ prelatio demonum nõ fundatur sup eoꝝ iustitia: sed super iustitia dei cũcta ordinãtis. ¶Ad 2m dĩm, q̧ concordia demonũ qua q̃dã alijs obediũt, non est ex amicitia quam inter se habeant, sed ex cõi neq̃tia qua hoies odiũt: ⁊ dei iustitie repugnãt. Est eñ ppriũ hoim impioꝝ, vt eis se adiungãt ⁊ subijciãt ad ppriã nequitiam exequẽdã: quos potẽtiores viribus vident. ¶Ad tertiũ dĩ, q̧ demones nõ sunt equales ḟm naturã. Uñ in eis est nãlis prelatio. Qđ in hoibus nõ ɔtingit, q̃ nã sunt pares. Qđ aũt supiorib⁹ iferiores subdanẗ nõ est ad bonũ supioꝝ: sed magis ad malũ eorũ: Quia cũ mala facere maxime ad miseriam ptineat: pesse in malis est esse magis miseꝝ.

¶Utrũ in demonib⁹ sit illuminatio. Art. 3.

A D tertiũ Sic pceditur. Uĩ, qđ in demonibus sit illuminatio. Illuminatio eñ cõsistit in manifestatione v̈itatis. Sz vnus demon põt alteri v̈itatẽ manifestare: q: superiores magis acumine nãlis scie vigent. Ergo superiores demones pñt inferiores illuminare. ¶P̃. Corpus qđ supabũdat in lumine põt illuminare corpus qđ in lumine deficit. Sicut sol lunã. Sed superiores demones magis abũdant in participatiõe luminis naturalis. Ergo videtur q̧ superiores demones possunt iferiores illuminare.

Sed cõtra. Illuminatio cũ purgatiõe est ⁊ pfectiõe: vt supra dcm̃ estᶜ. Sz purgare nõ ɔuenit demonib⁹: ḟm illud eccl. 34. Ab imũdo q̃d mũdabitur? Ergo etiam neq̧ illuminare.

Rñdeo Dĩm, q̧ in demonibus non põt esse illuminatio pprie. Dictũ est eñ supraᶜ: q̧ illuminatio pprie est manifestatio veritatis ḟm qđ habet ordinẽ ad deũ: q̃ illuminat omnẽ intellm̃. Alia aũt manifestatio veritatis põt esse locutio. Sicut cũ vn⁹ angelus alteri suũ conceptũ manifestat. Peruersitas aũt demonũ hoc hz: q̧ vn⁹ aliũ nõ intẽdit ordinare ad deũ: sed magis ab ordine diuino abducere. Et ideo vnus demõ aliũ nõ illumĩat. Sz vn⁹ alij suũ ɔceptũ p modũ locutionis intimare potest.

Ad primũ Ergo dĩm q̧ nõ quelz veritatis manifestatio hz rõnem illuminationis: sed solum q̃ dicta estᶜ. ¶Ad 2m dĩm, q̧ ḟm ea q̃ ad nãlem cognitionẽ ptinẽt nõ est necessaria manifestatio veritatis; neq̧ in angelis neq̧ i demonibus: quia sicut supra dictum estᶜ: statim a principio sue conditionis omnia cognouerunt que ad naturalem cognitionẽ ptinẽt: ⁊ ideo maior plenitudo nãlis luminis: q̃ est in superioribus demonibus, non potest esse ratio illuminationis.

¶Utrum boni angeli habeant prelationẽ super malos. Arti. 4.

A D quartũ Sic pcediẗ. Uĩ, q̧ boni angeli nõ habeãt p̃lationẽ sup malo. Prelatio enim angeloꝝ p̃cipue attẽditur ḟm illuminationes. Sed mali angeli: cum sint tenebre: nõ illuminanẗ a bonis. Ergo boni angeli nõ sunt prelati sup malos. ¶P̃. Ad negligẽtiã p̃sidẽtis ptinere v̈r ea q̃ p subditos male fiunt. Sed demones multa mala faciũt. Si igiẗ subsunt p̃lationib⁹ bonoꝝ angeloꝝ v̈r in angelis bonis esse aliq̃ negligẽtia, qđ est incõueniẽs. ¶P̃. Prelatio angeloꝝ seq̃tur nãe ordinẽ: vt supra dictũ estᶜ. Sed si demones de singulis ordinib⁹ ceciderũt: vt cõiter dĩ: multi demones mĩtis bonis angelis sunt supiores ordine nãe. Nõ ḡ boni angeli p̃lationẽ hñt sup oẽs malos.

Sed cõtra Est, q̧ Augu. dicit. 3. de tri. q̧ spũs vite desertor atq̧ peccator regiẗ p spm̃ vite rõnalẽ piũ ⁊ iustũ. Et Greg. diẗ: q̧ ptãtes sunt ãgeli quoꝝ ditioni v̈tutes aduerse subiecte sunt.

Rñdeo Dĩm, q̧ tot⁹ ordo p̃lationis primo ⁊ originaẗr est in deo: ⁊ pticipaẗ a creaturis ḟm q̧ deo magis appropinquãt. Ille eñ creature sup alias influẽtiã hñt q̃ sũt pfectiores ⁊ deo ppinquiores. Maxima aũt pfectio: ⁊ p quã maxime deo appropinquaẗ est creaturarũ fruẽtium deo. Sicut sunt sancti angeli. Qua pfectiõe demones priuanẗ. Et iõ boni angeli sup malos prelationẽ hñt: ⁊ per eos reguntur ᶜ.

Ad primũ Ergo dĩ, q̧ p sanctos angelos multa de diuinis mysterijs demonib⁹ reuelantur cũ diuina iustitia exigit vt p demones aliq̃ fiãt, vel ad punitionẽ maloꝝ vel ad exercitationẽ bonorum. Sicut in reb⁹ humanis assessores iudicis reuelãt tortoribus ei⁹ sciam. Hmõi aũt reuelationes si ad angelos reuelãtes cõparenẗ: illuminatiões sunt q: ordinant eas ad deũ. Ex pte vero demonũ nõ sunt illuminationes: q: eas in deũ nõ ordinant: sed ad expletionem pprie iniquitatis. ¶Ad scđm dĩm, q̧ sancti angeli sunt ministri diuine sapientie. Unde sicut diuina sapientia permittit aliqua mala fieri per malos angelos vel homines pter bona que ex eis elicit: ita ⁊ boni angeli nõ totaliter cohibẽt malos a nocendo. ¶Ad tertiũm dĩm, q̧ angelus qui est inferior ordine nature preest demonibus, quãuis superioribus ordine nature: quia virtus diuine iustitie cui inherent boni angeli potior est q̃ virtus naturalis angelorum. Unde ⁊ apud homines spiritualis iudicat omnia: vt dicitur. 1. ad cor. 2. Et philosophus dicit in lib. ethi. q̧ virtuosus est regula ⁊ mensura omnium humanorum actuum.

lia opera. Et hoc fuit Platonicũ ⁊ reprobatur. Secũdo modo vt angeli sint distributi
iuxta speꝝ q̃dem numeꝝ: sz nõ ad opa naturalia: sz pp diuina misteria supnãlia explẽda. Et hoc cũ magna reuerẽtia ⁊ dexteritate interp̃taẗ ponẽdum diuus Tho. in litera: si sanctos doctores nolatos ibi se q̃ui volum⁹. Tertio mõ vt nõ iuxta nũerũ sperũ p̃sint: sz vn⁹ presit oib⁹ inferioribus ad nãlia opera. Et hoc fuit Auicẽ. et reprobaẗ hic ⁊ in arti 504
culo sequẽti / ⁊ alibi. 537 538
Quarto mõ vt aliqui angeli sint deputati p̃sidẽtie corpaliũ non iuxta numerũ specierũ: sed potius ḟm numerũ modoꝝ quib⁹ res corpee diuine subsunt regule in ordine ad p̃destinationis finem. Et hec via iudicio meo est ḟm ppriã mẽtẽ. s. Tho. vt colligere possum: ⁊ hinc ⁊ ex alijs locis. Uñ i responsione ad 2m asseriue ponit pluraliter angelos oportere presidere his corporib⁹ ppter mysteria diui
na explenda, numerũ aũt eoꝝ iuxta numerũ speꝝ recitatiue tantum / ⁊ ad bonũ motiuum reducendo / ⁊ sustẽtabilẽ ostẽdẽdo asserit: ⁊ nũq̧ asserit: vt pz ex mõ loquẽdi hoc inquit nõ est ponẽdũ ppter hoc ⁊c. ⁊ ibi se directorem magis q̃ assertorẽ illi⁹ opinionis euidẽter ostẽdit. 554

¶De presidẽtia angeloꝝ sup creaturã corporalem. Q̃ö. 110.

D Einde Cõsiderãdũ est de p̃sidẽtia angeloꝝ sup creaturã corpalem. ¶Et circa hoc q̃runẗ q̃tuor. Primo vtrum creatura corpalis administreẗ per angelos. Scđo, vtꝝ creatura corpal' obediat ãgelis ad nutũ. Tertio, vtrũ ãgeli sua v̈tute possint imediate mouere corpa localr. Quarto, vtꝝ angeli boni vel mali possint facere miracl'a. 541 542

¶Utrum creatura corpali⁹ administretur per angelos. Ar. 1.

A D primum Sic proceditur. Uidetur q̧ creatura corporalis nõ administretur per angelos. Res enim que habẽt determinatum modum operãdi non indigent gubernari ab aliquo presidente. Ideo enim indigemus gubernari: ne aliter operemur quam oporteat. Sed res sibi corporales habẽt determinatas actiões ex naturis sibi diuinitus

datis. Nõ ergo indigẽt gubernatiõe angeloꝝ. ¶P̃. Inferiora in entibus gubernanẗ p supiora. Sz i corporib⁹ q̃dã dñr iferiora, q̃dã supiora. Inferiora igiẗ gubnanẗ p supiora. Nõ ḡ ẽ necessariũ q̧ gubernenẗ p angelos. ¶P̃. Diuersi ordies ãgeloꝝ distiguũẗ ḟm diuersa officiaᶜ. Sz si creature corpales administrantur p angelos tot erũt officia angeloꝝ quot sunt spẽs rerũ. er
536 go etiã tot erũt ordines angeloꝝ quot sunt spẽs rerũ. qđ ẽ ɔtra supra dictaᶜ, nõ ergo corpalis creatura admĩstraẗ p angelos.
530 **Sz ö** Est, q̧ aug. dicit. 3. de tri. q̧ oĩa corpora regũtur per spm̃ vite rõnalem: ⁊ Greg. dicit in. 4. dia. q̧ i hoc mũdo visibili nihil nisi per creaturã inuisibilem disponi põt.

Rñdeo Dĩm, q̧ tã in reb⁹ hũanis q̃ in reb⁹ nãlib⁹ h̃ cõiter inueniẗ q̧ ptãs pticularis gubernaẗ ⁊ regiẗ a ptãte vl̃i. Sicut ptãs balliui gubernaẗ a ptãte regis. Et i ãgelis ẽt ẽ dictũᶜ: q̧ supiores ãgeli q̃ p̃sunt iferiorib⁹ hñt sciam magis vl̃ez. Manifestũ ẽ aũt q̧ v̈tus cuiuslz corpis ẽ magis pticu
510 laris q̃ virt⁹ spũalis sube. Nã ois forma corpalis ẽ forma idiui
281 duata p mãm ⁊ determinata ad hic ⁊ nũc: fore aũt imãles sunt absolute ⁊ itelligibiles. Et iõ sicut iferiores ãgeli q̃ hñt formas minus vniuersales regunẗ per superiores: ita oĩa corpalia reguntur p angelos. Et hoc nõ solũ a scis doctoribus poniẗ: sed etiam ab oibus phis q̃ incorpeas subas posuerunt.

Ad primũ Ergo dĩ, q̧ res corpales hñt d̃teriatas actiones. Sed has actiões nõ exercẽt nisi ḟz q̧ mouenẗ: q: ppriũ corpis ẽ q̧ nõ agat nisi p motũ. Et iõ opz q̧ creatura corpalis a spũali moueaẗ. ¶Ad 2m dĩ, q̧ rõ ista pcedit ḟm opinionẽ Ari. q̃ posuit q̧ corpa celestia moueẗ a subijs spũalib⁹. Quarũ numeꝝ conat⁹ fuit assignare ḟm numeꝝ motuũ q̃ apparent i corporib⁹ celestib⁹. Sz nõ posuit qđ eẽnt aliq̃ sube
163 spũales: q̃ hrent imediatã p̃sidẽtiã supra iferiora corpa, nisi forte aĩas hũanas. Et h̃ iõ: q: nõ ɔsiderauit aliq̃s opõnes in iferioribus corpib⁹ exerceri, nisi nãles. Ad q̃s sufficiebat mot⁹ corporũ celestiũ. Sz q: nos ponim⁹ multa in corpib⁹ iferiorib⁹ fieri p ter nãles actiões corpoꝝ: ad q̃ nõ sufficiũt v̈tutes celestiũ corporũᶜ: iõ ḟm nos nece ẽ ponere qđ ãgeli hẽant imediatã p̃sidẽtiã: nõ solũ supra celestia corpa, sz ẽt supra corpa iferiora. ¶Ad 3m dĩ, q̧ de subijs imãlib⁹ diuersimode phi sũt locuti. Plato. n.
569 posuit subas imãles eẽ rõnes ⁊ spẽs sensibiliũ corpoꝝ: ⁊ q̃sdaz alijs vl̃iores. Et iõ posuit sbas imãles hre p̃sidẽtiã imediatam circa oĩa sensibilia corpaᶜ: ⁊ diuersas circa diuersas. Aris. ãt posuit q̧ sbe imãles nõ sũt spẽs corporũ sensibiliũ, sz aliqđ altius ⁊ vl̃ius. Et iõ ñ attribuit eis imediatã p̃sidẽtiã supra singula corpa, sz solũ supra vl̃ia agẽtia: q̃ sunt corpa celestiaᶜ. Aui. v̈o mediã viã secut⁹ ẽ. Posuit. n. cũ Pla. aliq̃ sbaz spũalẽ p̃sidẽtẽ immediate sphere actiuoꝝ ⁊ passiuoꝝ, eo q̧ sicut Pla. ponebat q̧ forme hoꝝ sensibiliũ deriuanẗ a sbijs imãlib⁹: ita ẽt Aui. hoc posuitᶜ. Sz in hoc a Pla. differt: q̧ posuit vnã tm̃ sbam imãlẽ p̃sidẽ
37 tẽ olb⁹ corpib⁹ iferiorib⁹: quã vocauit itellĩtiã agẽtẽ. Doctores ãt sci posuerũt sicut ⁊ pl̃onici diuersis reb⁹ corpeis diuersas sbas spũales eẽ p̃positas. Dicit. n. Aug. i li. 83. q. Unaq̃q̧ res vi
163 sibilis i hoc mũdo hz ãgelicã ptãtẽ sibi p̃positã. Et Dam. dicit, Diabol⁹ erat ex his ãgelicis v̈tutib⁹ q̃ p̃erãt terrestri ordini. et Or. dicit sup illđ nũe. 22. Cũ vidisset asina ãgelũ, q̧ op⁹ ẽ mũ
419 do ãgelis, q̃ p̃sunt sup bestias, ⁊ p̃sunt aĩaliũ natiuitati: ⁊ v̈gultorũ ⁊ plãtationũ: ⁊ ceteraꝝ reꝝ icremẽtis. Sz hoc nõ est ponẽdũ pp hoc q̧ ḟm suã naturã vn⁹ ãgelus magis se hẽat ad p̃sidẽdũ aĩalib⁹ q̃ plãtis, q: q̃lz angel⁹ ẽt minim⁹ hz altiorẽ v̈tutẽ ⁊ vl̃iorẽ q̃ aliqđ genus corpaliũ, sz ex ordine diũe sapientie: q̃ diuersis reb⁹ diuersos rectores p̃posuit. Nec tñ pp hoc seq̃ẗ q̧ sint pl̃es ordines angeloꝝ q̃ nouẽ: q: sicut supra dcm̃ ẽᶜ: or
530 dines distinguũt ḟm gñalia officia. Uñ sicut ḟz Gre. ad ordinẽ ptãtũ ptinẽt oẽs angeli q̃ hñt pprie p̃sidentiã sup demões: ita ad ordinẽ virtutũ ptinere v̈r oẽs angeli q̃ hñt p̃sidẽtiã sup res pure corpeas. Hoꝝ. n. ministerio interdũ etiã miracula fiunt.

¶Utrũ materia corporalis obediat angelis ad nutũ. Arti. 2.

A D scđm Sic pcediẗ. Uĩ q̧ mã corporalis obediat ãgelis ad nutũ. Maior ẽ eñ v̈tus ãgeli q̃ v̈t⁹ aĩe. Sz ɔceptiõi aĩe maxime obedit materia corporalis. Immutaẗ eñ corpus hoĩs ex ɔceptiõe aĩe ad calorẽ ⁊ frigus: ⁊ q̃nq̧ vsq̧ ad sanitatẽ ⁊ egritudinẽ. Ergo multo magis ḟm ɔceptionẽ ãgeli materia corporalis trãsmutaẗ. ¶P̃. Quicq̃d pt virt⁹ iferior: põt virtus superior. Sz virt⁹ ãgeli est supior q̃ mã corpalis: corpus ãt sua v̈tute pt trãsmutare materiã corpalẽ ad formã aliq̃: sicut pz cũ ignis gñat ignẽ: ergo multo fortius v̈tute sua angeli pñt materiã corpalẽ trãsmutare ad aliq̃ formã. ¶P̃. Tota natura corpalis administraẗ p ãgelos, vt dcm̃ ẽᶜ. Et sic v̈r q̧ corpa se hñt ad angelos sicut instr̃a. Nã rõ instr̃i ẽ q̧ sit mouẽs motũ. Sz in effectib⁹ aliq̃d inueniẗ ex virtute pricipaliũ agẽtũ, qđ nõ põt eẽ p v̈tutẽ instr̃i. Et hoc ẽ id qđ ẽ p̃ncipali⁹ i effectu. Sicut digõ nutrimẽti ẽ p v̈tutẽ caloris naturalis: q̃ est instr̃m aĩe nutritiue: sz q̧ gñeẗ caro viua est ex virtute aĩe: silr̃ q̧ secetur lignũ ptinet ad serrã, sed q̧ pueniatur ad formã lecti ẽ ex virtute artificis: ergo forma subalis q̃ est principalius in effectibus corpalibus: est ex virtute angeloꝝ: materia ergo obedit ad sui informationẽ angelus.

Sed cõtra Est, q̧ Augu. dicit. 3. de tri. Nõ ẽ putãdum istis trãsgressorib⁹ angelis ad nutũ seruire hanc visibilium reꝝ materiã, sed soli deo.

Rñdeo Dĩz, q̧ Platonici posuerũt foras q̃ sũt i materia cãri ex imaterialib⁹ foris: q: foras materiales ponebãt eẽ pticipatiões quasdã immaterialiũ foraꝝ. Et hos q̃tũ ad aliq̃d secut⁹ ẽ Aui. q̃ posuit oẽs foras q̃ sũt in materia pcedere a cõceptiõe itellĩtie: ⁊ q̧ agẽtia corpalia sunt solũ disponẽtia ad foras. Qui i hoc v̈r fuisse decepti, q: existimauerũt forã quasi aliquid p se factũ, vt sic ab aliq̃ formali p̃ncipio pcederet. ¶Sz si phs pbat in. 7. met. hoc qđ pprie fit est cõpositũ. Hoc eñ pprie est quasi subsistẽsᶜ. Fora aũt nõ dĩ ens quasi ipsa sit: sz sicut quo aliq̃d ẽ: ⁊ sic p ɔñs nec forma pprie fit. Ei⁹ eñ est fieri cuius est eẽ: cũ fieri nihil aliud sit q̃ via in esse. Manifestũ est aũt q̧ factũ est sil̃e faciẽti, q: oẽ agẽs agit sibi sil̃e. Et iõ id qđ facit res naturales hz sil̃itudinẽ cũ cõposito: vel q: est cõpositũ: sicut ignis gñat ignem, vel q: totũ cõpositum ⁊ q̃tũ ad materiã ⁊ q̃tum ad formã est in virtute ipsius. Quod est propriũ dei. Sic igitur omnis informatio materie vel est a deo immediate vel ab aliquo agente corporali: nõ autem 336
immediate ab angeloᶜ.

Ad primũ Ergo dĩm, q̧ aĩa nr̃a vniẗ corpi vt fora. Et sic nõ ẽ mirũ, si foraẗr trãsmutaẗ ex ɔceptione ipsius: presertim cũ mot⁹ sensitiui appetit⁹, q̃ fit cũ quadam trãsmutatiõe corpali: subdaẗ imperio rõnis. Angelus aũt non sic se habet ad corpa naturalia. Uñ rõ nõ sequiẗ. ¶Ad 2m dicẽdũ, q̧ id qđ põt v̈tus inferior põt supior: nõ eodẽ sed excellẽtio b
ri mõᶜ. Sicut intell's cognoscit sensibilia excellẽtiori mõ q̃ sen 416
sus. Et sic ãgel⁹ excellẽtiori mõ transmutat materiã corpalẽ q̃ 432
agẽtia corpalia. s. mouẽdo ipsa agẽtia corpalia tãq̃ cã supior. b
¶Ad 3m dĩm, q̧ nihil phibet ex v̈tute angeloꝝ aliquos effectus seq̃ in reb⁹ naturalib⁹ ad q̃ agẽtia corpalia nõ sufficerent. Sz hoc nõ est ãgelis obedire mãz ad nutũ: sicut nec cocis obedit materia ad nutũ, q: aliquẽ modũ decoctiõis opanẗ p ignez ḟm aliq̃ artis moderationẽ: quã ignis p se nõ faceret: cũ reducere materiam in actũ fore subalis nõ excedat virtutẽ corpalis agentis: q: simile natum est sibi simile facere.

¶Utrũ corpa obediãt angelis ad motum localem. Arti. 3. 543 Locis s. ar. 2. notatis 542

A D tertiũ Sic pcediẗ. Uĩ q̧ corpa nõ obediãt ãgelis ad motũ localẽ. motus. n. localis corpoꝝ nãliũ seq̃tur foras eoꝝ. Sz ãgeli nõ cãnt foras corpoꝝ nãliũ: vt dcm̃ ẽᶜ. Ergo neq̧ pñt cãre i eis motũ localẽ. ¶P̃. In. 8. phy. pbaẗ q̧ mot⁹ localis ẽ p̃m⁹ motuũ. Sed ãgeli nõ pñt cãre alios mot⁹ trãsmutãdo mãm foraẗr. Ergo neq̧ ẽt pñt cãre motũ localẽ. ¶P̃. Mẽbra corpalia obediũt ɔceptiõi aĩe ad motũ localẽ in q̃tũ hñt in seipsis aliqđ p̃nm vite. In corpib⁹ ãt nãlib⁹ non est aliqđ p̃nm vite. Ergo nõ obediunt angelis ad motũ localẽ.

Sz ö Est, q̧ Aug. dĩ. 3. de tri. q̧ ãgeli adhibent semĩa corpalia ad aliquos effect⁹ pducẽdosᶜ. Sz hoc nõ pos b
sent facere nisi localr̃ mouẽdo. Ergo corpora obediunt eis ad 564
ad motum localem.

Rñdeo Dĩz, q̧ sic Dio. dicit. 7. ca. de di. no. diña sapiẽtia

¶Super Arti. 2.
T Itul⁹ clar⁹. ¶ In corpore duo. 325
Prio 541
opi. ad ptẽ affirmatiuam. Scđo simul destruiẗ p affirmatiua ⁊ cõstruiẗ negatiua: ⁊ sic rñdetur quesito negatiue.
¶Quo ad primũ referunẗ opiniões pla. ⁊ auicẽ. q̧ mã corpalis obedit subijs imãlibus ad mutationem formalem.
¶Quo ad scđm põiẗ ɔclo negatiua q̧ mã corpalis non obedit angelis imediate ad trãsmutationem formalem. Et pbaẗ ex duab⁹ ppõnib⁹. s. cõpositũ ex mã ⁊ forma tm̃ fit: ⁊ oẽ qđ fit: fit a sibi sil̃i. Ex his eñ seq̃ẗ q̧ transmutatio
formalis ẽ a solo cõ 336
posito: aut ex eminẽti⁹ ɔtinẽte in seipsum cõpositũ. s. mãm ⁊ formã: qđ est solus de⁹ vt superius deducta sunt omnia.

¶Super Arti. 3.
T Itul⁹ clar⁹. ¶ In corpore vna 245
cõclusio rñsiua q̃sito affirmatiue. Nã corpora:

Universidad de Deusto Biblioteca

lis nata est moueri imediate a nã spũali ꝫm locũ. Probat triplr. Prio rone diuina sapia ꝯiũgit fines primoꝝ ꝑncipijs scdoꝝ. ergo nã iferior in sui supremo attingit a natura supiori. ꝫ nã corpalis in sui supremo attingit a spũali. ergo ꝫm motũ localē. Añs est Dionysij. pña ꝯña est euidens. 2a pbat: qr nã corpalis est ifra spũalē. 3a ꝟo pbat: qr mot⁹ localis est pfectissimus oim motuũ quod probatur: qr mobile localiter vt sic: nõ ē in potētia ad aliqd itrinsecum ſʒ extrinsecũ tm. Scdo pbat autoritate phoꝝ. Tertio experientia/qua corpus videmus moueri ab anima principaliter secũdum locum.

¶ Circa hec esset discutiēdũ quo ꝛ vnde mot⁹ localis est pfectissim⁹ oim motuũ: ſʒ qm hoc spectat ad octauũ physi. iõ vide ibi ꝛ in .q. cxuagāte.

¶ Super Arti. 4.

Itul⁹ clar⁹. ¶ In corpore est vna cõclusio rñsiua q̄sito negatiue. Angeli non pñt ꝟtute ppria miracula facere. Probatur. Miraculũ est preter ordinē nãe create nõ alicuius: ſʒ ois. qc qd fit a q̄cũqʒ creatura ꝟtute ppria: nõ fit pter ordinē toti⁹ nãe create. ergo nullũ factũ a creatura est miraculũ. Maior pbat quo ad scdam partē: qr als proiectio lapidis sursũ esset miraculũ. Minor ꝟo: qr qd fit ꝟtute creata ppria fit scdm ordinē illius virtutis.

a 517 — 544 22.q. 278.ar. 4. Et.3.ꝯ ca.102.ꝛ 103. Et po.q. 6.art.3. ꝛ.4. Et mal. q.16.ar. 9. Et opus. 3.c.138. Et opus. 11.art.5. vsqʒ ad 19.

¶ Sup. q. 111. Arti. 1.

Itul⁹ clarus ¶ In corpore duo. pmo respondet directe quesito affirmatiue. Scdo tractat modum illuminationis.

¶ Quo ad primũ cõclusio est. Hoies illuminant per angelos. pbat. diuine puidentie ordo hʒ vt actionibus superiorũ subdātur inferiora. ergo homines angelis. tenet sequela: quia inferiores sunt. manifestatur vero a simili/ sicut angeli inferiores illuminantur per superiores/ ita homines per angelos.

cõiũgit fines prioꝝ ꝑncipijs scdoꝝ. Ex q̄ pʒ ꝙ nã inferior in sui sūpmo attingit a nã superiori. Nã aũt corpalis est ifra nãm spũalem. Inter oẽs āt mot⁹ corpeos pfectior ē mot⁹ local: vt pbat .8. phy. Cui⁹ rõ ē: qr mobile ꝫm locũ nõ ē i po^a ad aliqd itrinsecũ inq̄ʒtũ hmõi: ſʒ solũ ad aliqd extrisecũ. s. ad locũ. et iõ nã corpal nata est moueri imediate a nã spũali ꝫʒ locũ. vñ ꝛ phi posuert supma corpa moueri localr a spũalib⁹ sbĩs: vñ videm⁹ ꝙ aia mouet corp⁹ p̄ ꝛ pncipalr locali motu.

Ad primũ Ergo dõm, ꝙ i corpib⁹ sunt alij motus locales pter eos q̄ ꝯsequunt formas^c. Sicut flux⁹ ꝛ reflux⁹ maris nõ ꝯseqt formā sbalē aq. ſʒ virtutē lune. Et multo mag alij mot⁹ locales ꝯseq pñt ꝟtutē spũaliũ sbaꝝ. ¶ Ad 2^m dõʒ, ꝙ āgeli cāndo motũ localē tāq̄ȝ porē p eum cāre pñt alios mot⁹, adhibēdo. s. agētia corpalia ad hmõi effect⁹ pducēdos, sic faber adhibet ignē ad demollitionē ferri. ¶ Ad 3^m dõm, ꝙ āgeli hñt ꝟtutē min⁹ ꝯctā q̄ȝ aie. Vñ ꝟt⁹ motiua aie ꝯhit ad corpus vnitũ qd p eā viuificat: q̄ mediante alia põt mouere. Sed ꝟt⁹ angeli nõ est ꝯcta ad aliqd corp⁹. Vñ põt corpa nõ ꝯiūcta localiter mouere.

¶ Utꝝ āgeli possint facere miracla. Ar. 4.

AD quartũ Sic pcedit. Vr, ꝙ angeli pñt facere miracla. Dic em Greg. Uirtutes vocant illi spũs p q̄s signa ꝛ mirabilia frequēt⁹ fiūt. ¶ P̄. Aug. dicit in lib. 83. q. ꝙ magi faciũt miracula p puatos ꝯct⁹, boni xpiani p publicā iustitiā, mali xpiani p signa publice iustitie. Sʒ magi faciũt miracla p hoc qd exaudiunt a demonib⁹: vt ipse alibi i eodē lib. dicit. Ergo demones miracula pñt facere. Ergo mlto mag angeli boni. ¶ P̄. Aug. in eodē lib. dicit ꝙ oia q̄ visibilr fiunt ēt p iferiores ptātes aeris hui⁹ nõ absurde fieri posse credunt. Sed qñ effectus aliquis nãliũ cāꝝ pducit absqʒ ordine nãl cāe hoc dicim⁹ esse miraculũ. Puta cũ aliqs sanat a febre nõ p opõnē nãe. Ergo āgeli ꝛ demones pñt facere miracula. ¶ P̄. Uirt⁹ supior nõ subdit ordini iferioris cāe. Sʒ nã corpal est iferior āgelo. ḡ angel⁹ pt opari pter ordinē corpaliũ agētiũ. Qd est miracula facere.

Sʒ ꝯ Est, ꝙ de deo dr in psal. Qui facit mirabilia magna solus.

Rñdeo Dõm, ꝙ miraculũ ppie dr cũ aliqd fit pter ordinē nãe. Sʒ nõ sufficit ad rõnē miraculi, si aliqd fiat pter ordinē nãe alicui⁹ pticularis. Qr sic cũ aliqs pijcit lapidē sursum: miraculũ faceret cũ hoc sit preter ordinē nãe lapidis. Ex hoc ergo aliqd dr esse miraculũ ꝙ fit pter ordinē toti⁹ nãe create. Hoc aũt nõ põt facere nisi de⁹. Qr qcqd facit angel⁹, vel quecũqʒ alia creatura ppria ꝟtute hoc fit ꝫm ordinē nãe create. Et sic nõ est miraculũ. Vñ relinquit qd solus deus miracula facere possit.

Ad primũ Ergo dõm, ꝙ āgeli aliqui dñr miracula facere: vel qr ad eoꝝ desideriũ de⁹ miracula facit, sicut ꝛ scti hoies dñr miracula facere, vl qr aliqd misteriũ exhibēt in miraculis q̄ fiũt sicut colligēdo pulueres i resurrectiõe cõi, vel hmõi aliqd agēdo. ¶ Ad 2^m dõʒ, ꝙ miracula simplr loquēdo dñr, vt dictũ est^c: cũ aliq̄ fiũt pter ordinē toti⁹ nãe create. Sed qr nõ ois ꝟt⁹ nãe create est nota nobis: iõ cũ aliqd fit pter ordinē nãe create nob notē p ꝟtutē creatā nobis ignotā est miraculũ quo ad nos. Sic igit cũ demones aliqd faciũt sua ꝟtute nãli: miracula dñr nõ simplr, ſʒ quo ad nos. Et hoc mõ magi p demones miracula faciũt^c. Et dñr fieri p puatos ꝯct⁹: qr q̄ls ꝟt⁹ creature in vniuerso se hʒ: vt ꝟt⁹ alicui⁹ priuate psone in ciuitate. Vñ cũ magus aliqd facit p pactũ initum cum demone: hoc fit q̄si p quedā priuatũ ꝯctũ. Sʒ iustitia diuina est in toto vniuerso sicut lex publica in ciuitate. Et iõ boni xpiani inq̄ʒtũ p iustitiā dīnam miracula faciũt: dñr facere miracula p publicā iustitiā: mali aũt xpiani p signa publice iustitie: sicut inuocādo nomē xpi vel exhibēdo aliq̄ sacra. ¶ Ad 3^m dõm, ꝙ spũales ptātes pñt facere ea q̄ visibiliter fiũt in hoc mũdo, adhibēdo corpalia seia p motũ localē. ¶ Ad 4^m dõm, ꝙ lʒ angeli possint aliqd facere preter ordinem nature corporalis: nõ tñ pñt aliqd facere preter ordinē totius creature: qd exigitur ad rõnē miraculi: vt dictum est^c. b 564

¶ De actione angelorum in homines. Questio. cxi.

DEinde Cõsiderādũ est de actiõe angeloꝝ in hoies. Et primo q̄rit vtrũ possint eos immutare sua ꝟtute nãli. Scdo quo mittant a deo ad ministeriũ hoim. Tertio quo custodiũt hoies. ¶ Circa primũ queruntur quatuor. Primo vtrũ angelus possit illuminare inte^m hominis. 2°, vtꝝ possit imutare affectũ ei⁹. 3°, vtꝝ possit immutare imaginationē ei⁹. 4°, vtrũ possit immutare sensum ei⁹.

¶ Utrum angelus possit illuminare hominem. Artic. 1.

AD primũ Sic pcedit. Vr, ꝙ angelus nõ possit illuminare hoiem. Hõ. n. illuminat p fidē. Vñ Dio. in ecclīastica hierar. illuminationē attribuit bap° q̄ est fidei sacrm. Sed fides immediate est a deo: ꝫm illud ad ephe. 2. Gra estis saluati p fidē ꝛ nõ ex vobis. Dei em donũ est. ergo hõ non illuminat ab angelo: sed imediate a deo. ¶ P̄. Sup illud Ro. 1. deus illis manifestauit: dicit glo. ꝙ nõ solũ rõ naturalis ad h pfuit: vt diuina hoib⁹ manifestarent: sed de⁹ illis reuelauit per opus suũ. s. p creaturā. Sʒ vtrũqʒ est a deo imediate. s. rõ naturalis ꝛ creatura: ḡ de⁹ imediate illuminat hominē. ¶ P̄. Quicũqʒ illuminat cognoscit suā illuminationē. Sed hoies nõ pcipiũt se ab angelis illuminari: ergo non illuminantur ab eis.

545 12^c.q. 112.art. 2. ad 1^m Et.2.di. 18. q̄o.2. ar.2. ad 3^m 4^m 5^m. Et.3.ꝯ. c.81. pncipio. Et ꝟi.q. 11. art.1. Et q̄l.9. q.4. art. 5. cor.

Sed cõtra Est, ꝙ Dio. pbat in. 4. ca. ce. hierar. ꝙ reuelationes diuinoꝝ perueniunt ad homines mediātibus angelis vt supra dictum est^c. Hmõi aũt reuelationes sunt illuminationes, vt supra dictũ est^c. Ergo homines illuminantur per angelos.

Rñdeo Dõm, ꝙ cũ diue puidētie ordo habeat vt actionibus superioꝝ iferiora subdant: vt supra dictũ est: sicut inferiores angeli illuminant p supiores: ita hoies, qui sunt angelis inferiores, p eos illuminant. Sʒ modus vtriusqʒ illuminationis quodāmõ est silis ꝛ quodāmõ diuersus. Dictũ est em supra^c, ꝙ illuminatio, q̄ est manifestatio diuine ꝟitatis: ꝫm duo attendit. s. ꝫm ꝙ intellis inferior ꝯfortat p actionē intellect⁹ supioris: ꝛ ꝫm ꝙ pponunt intellectui inferioris spẽs intelligibiles que sunt in supiori: vt capi possint ab inferiori. Et hoc quidē in angelis fit ꝫm ꝙ supior angel⁹ veritatē vniuersalē cõceptā diuidit ꝫm capacitatē inferioris angeli: vt supra dcm est^c. Sʒ intellis hũanus nõ põt ipsam intelligibilē veritatē nudam cape: qr ꝯnãle est ei vt intelligat p cõuersionē ad fantasmata: vt supra dictũ est^c. Et iõ intelligibilē ꝟitatē pponũt angeli hominib⁹ sub silitudinib⁹ sensibiliũ: ꝫm illud qd dicit Dio. 1. c. ce. hier. ꝙ impole est alr nobis lucere diuinũ radiũ: nisi varietate sacroꝝ velaminũ circũuelatũ. Ex alia ꝟo pte intellect⁹ humanus tāq̄ȝ inferior fortificat p actionē intellect⁹ angelici: ꝛ ꝫm h duo, attēditur illuminatio qua homo illuminatur ab angelo. 530 525 518 541 520 422

Ad primũ Ergo dõm, ꝙ ad fidem duo cõcurrũt. primo quidē habit⁹ itellect⁹ quo disponit ad obediēdũ volũtati tēdēti in diuinā ꝟitatē. Intellect⁹ em assentit ꝟitati fidei nõ q̄si cõuict⁹ rõne: sed q̄si imperat⁹ a voluntate. Nullus em credit nisi volēs: vt Aug. dicit. ꝛ q̄ʒtũ ad hoc fides est a solo deo. Scdo requirit ad fidē, ꝙ credibilia pponant credenti: ꝛ hoc quidē fit per hominē ꝫm ꝙ fides est ex auditu: vt dicitur Ro. x. sed per angelos principalr: per quos hoibus reuelantur diuina: vñ angeli opant aliqd ad illuminationē fidei. Et tñ hoies illuminant ab angelis: nõ solũ de credēdis: sed etiam de agēdis. ¶ Ad scdm dõm, ꝙ rõ naturalis q̄ est immediate a deo põt p angelũ cõfortari: vt dictũ est^c: ꝛ silr ex spẽb⁹ a creaturis acceptis tāto altior elicit intelligibilis ꝟitas: q̄ʒto intellect⁹ human⁹ fuerit fortior. Et sic p angelum adiuuat hõ vt ex creaturis pfecti⁹ in dinã cognitionē deueniat. c 5

¶ Ad tertiũ dõm, ꝙ opõ itellualis ꝛ illuminatio dupliciter pñt cõsiderari. Uno mõ ex parte rei intellecte, ꝛ sic q̄cũqʒ intellit vel illuminat cognoscit se intelligere vel illuminari: qr cognoscit rem sibi esse māifestam. Aliomõ ex pte pricipij. Et sic nõ q̄cũqʒ intelligit aliquā veritatē: cognoscit qd sit itellis q̄ ē principiũ intellectualis opõnis. Et silr nõ quicũqʒ illuminat ab angelo, cognoscit se ab angelo illuminari.

¶ Quo ad 2^m ꝯclo ē. Modus vtriusqʒ illuminatiõis ē q̄dāmõ silis ꝛ q̄dāmõ diuersus. Probat ꝛ declarat simul vtraqʒ ps. Silis q̄dē ē q̄ ad numeꝝ capitũ: ꝛ q̄ ad alteꝝ caput: q̄ ad nũeꝝ q̄dē capitũ: qr sicut angeli illuminant ex duobus capitib⁹. s. ex parte intellis ꝛ ex pte spẽꝝ: ita ēt hoies ex duob⁹ capitib⁹ illustrant ab āgelis: quo ad alterũ ꝟo caput: qr eodē mõ illuminatur angelus ꝛ hõ ex pte intellis. s. p viā cõfortatiõis descēdētis ab obo: vt illustrato a supiori vt supius declaratũ ē. Dissilis aũt ē quo ad reliquũ caput. s. ex pte spẽꝝ: qm angelus illuminat ppõne pticulatorũ cõceptuũ intelligibiliũ: hõ ꝟo applicatione silitudinũ sensibiliũ. Probat rõne ꝛ aucte: rõ ē: qr nãle ē hoi cognoscere p fantasmata: autoritas Dio. Oia i lra clara sũt q̄uis nõ h ordie.

545 12^c.q. 75.ar.3. Et.2.di. 8.art.5. Et.3.ꝯ c.88. 92 Et ꝟi.q. 21.ar.9 Et mal. q.16.ar. 11.

¶ Super arti. 2.

Itul⁹ clar⁹. ¶ In corpore vna distinctio trimembris cuʒ singulis ꝯclonibus. Distictio ē: volũtas põt imutari duplr. s. ab intriseco ꝛ ab extriseco: ꝛ h dupliciter in hoie: qr vel ab ipo bono itellecto seu pñtāte ipm: vel a passione ptis sensitiue. Et sic sunt tria mēbra respectu volũtatis humane. ¶ Pria ꝯclo ē: volũtas a solo deo pt imutari ab itus. Probat: vt. s. qr ei⁹ tm ē imutare iclinationē: cui⁹ ē dare ꝛc. vt superius deductũ est q.106. ar.2. ¶ 2a est sol⁹ de⁹ mouet volũtatē obiue efficaci sufficiētia. Angel⁹ vero psuasiõe. Probat: vt i loco predicto. ¶ Tertia ē āgeli pñt imutare volũtatē ex parte passionũ: nõ tñ necessitare. Probat prima ps: qr pñt concitare hmõi passiones: 2a ꝟo: qr volũtas semp remanet libera: ꝛ sic pʒ rñsio ad q̄situ: qd āgel⁹ nõ nisi aut suadēdo aut cõcitando imutare volũtatē potest: ꝛ hoc absqʒ necessitatione.

52 345 422

¶ Aduerte h ꝙ sbdiuisio fcã nõ ē ppe sbdiuisio: qm nõ multiplicat motiuũ voluntatis in subdiuisiõis mēbris. Utrobiqʒ em motiuũ est bonũ vel apparēs bonũ ite^m. Sʒ ē distõ modoꝝ offerēdi ipm obm. Põt n. offerri obm itelligibili mõ: ꝛ sic offert vl a solo pprio ite^u vel ēt ab inte^u suadētis. Põt ēt offerri sensibili mõ: ꝛ sic pñtat ab intrinseca passiõe volũtati nõ cuicũqʒ: sed hũane pp modũ esse di aie cõiũcte: ꝛ iõ in hoc differt voluntas humana ab āgelica: vt in litera dicitur.

547 2. dis. 8. ar.5. cor. Et ꝟi. q. 11. ar.3. ꝛ q.12. ā.8 Et ma. q.3. ar.1. Et. q.1. ar.11. — 542

Utꝝ āgeli possint imutare vo^tem hois. ā. 2.

AD scdm Sic pcedit vr ꝙ angeli possint imutare volũtatē hois: qr sup illud heb. 1. q̄ facit āgelos suos spũs ꝛ mīistros suos flāmā ignis dicit gl. ꝙ ignis sunt dũ spũ feruent, et vitia nra vrũt. Sʒ hoc nõ eēt nisi volũtatē imutarēt, ergo āgeli pñt imutare volũtatē. ¶ P̄. Beda dic ꝙ diabol⁹ nõ ē imissor solũ malaꝝ cogitationũ ſʒ ēt icēsor. Dam. āt vlterius dicit, ꝙ ēt est imissor. Dicit. n. in. 2. li. qd ois malitia ꝛ imũde passiões ex dmõib⁹ excogitate sũt, ꝛ imittere hoi sũt ꝯcesse. Et pari rõe āgeli bõi imittũt ꝛ icēdũt bõas cogitatiões. Sʒ h nõ possent facere nisi imutarēt volũtatē: ergo imutāt volũtatē. ¶ P̄. Angelus sicut ē dcm^c: illuminat ite^m hois mediātibus fantasmatib⁹. Sʒ sic fātasia, q̄ deserut intellui. pt imutari ab āgelo ita ꝛ appetitus sensitiu⁹ q̄ dseruit volũtati, qr ꝛ ipse ēt ē vis vtēs organo corpali. Et sicut illuminat intellectũ: ita põt immutare voluntatem.

Sʒ ꝯ Est, ꝙ imutare volũtatē ē ppũʒ dei: ꝫm illd puer. 21. cor regis in manu dñi: quocũqʒ voluerit, vertet illud.

Rñdeo Dõm, ꝙ volũtas pt imutari duplr. Uno° ab iteriori: ꝛ sic cũ mot⁹ volũtatis nõ sit alid q̄ȝ icliatio volũtatis in rē volitā, soli⁹ dei ē sic imutare volũtatē q dat nãe itellali ꝟtutē tal iclinationis. Sicut em iclinatio nãlis nõ ē nisi a dõ: q dat nãm, ita icliatio volũtaria ñ ē nisi a deo q cāt volũtatē. Aliomõ mouet volũtas ab exteriori. Et hoc i āgelo ē q̄d ē vnomõ tm. s. a bono apphēso p ite^m. Vñ ꝫʒ ꝙ aliqs ē cā ꝙ aliqd apphēdat vt bonũ ad appetēdũ: ꝫʒ hoc mouet volũtatē. Et sic solus deus efficaciter põt mouere volũtatē: angelus aũt ꝛ hõ p modũ suadētis: vt supra dictũ ē^c. Sed pter hũc modũ ēt alr mouet i hoib⁹ volũtas ab exteriori. s. ex passiõe exñte circa appetitũ sensitiuũ. Sicut ex ꝯcupia vl ira iclinat volũtas ad aliqd volēdũ: ꝛ sic ēt āgeli iq̄ʒtũ pñt ꝯcitare hmõi passiões, pñt volũtatē mouere si tñ ex necēate: qr volũtas sp remanet libera ad ꝯsentiēdum vel resistēdũ passioni.

Ad primũ Ergo dõʒ, ꝙ mīstri dei vel hoies: vl āgeli dñr vrēt vitia: ꝛ iflāmat ad ꝟtutes p modũ psuasiõis. ¶ Ad scdʒ dõʒ, ꝙ dmões nõ pñt imittere cogitatiões iteri⁹ eas cāndo: cũ vs⁹ cogitatiue ꝟtutis subiaceat volũtati. Dr tñ diabol⁹ icēsor cogitationũ, inq̄ʒtũ icitat ad cogitādũ vl appetēdũ cogitata p modũ psuadētis: vel passionē ꝯcitātis. Et h ipm icēdere Dam. vocat imittere: qr talis opõ iteri⁹ fit. Sʒ bõe cogitatiões attribuant altiori pncipio. s. deo lʒ āgeloꝝ misterio pcurentur. ¶ Ad 3^m dõʒ, ꝙ itellis hũan⁹ ꝫm pñtē statũ nõ pt itellere nisi ꝯuertēdo se ad fantasmata^c: ſʒ volũtas humana põt aliqd velle ex iudicio rõnis nõ sequēdo passionē appetitus sensitiui. Vñ nõ est simile.

¶ Utrum angelus possit immutare imaginationem hominis. Arti. 3.

AD tertiũ Sic pcedit. Vr, ꝙ āgel⁹ nõ possit imutare imaginationē hois. Fātasia. n. vt dr in li. de aia est mot⁹ fact⁹ a sensu scdm actũ. Sed si fieret p imutationem āgeli nõ fieret a sensu ꝫm actũ: ergo est ꝯ rõnē fantasie: q̄ est actus imaginatiue ꝟtutis, vt sit p imutationē āgeli. ¶ P̄. Forme q̄ sunt i imaginatiõe, cũ sint spũales, sunt nobiliores formis q̄ sũt i mā sensibili. Sʒ āgel⁹ nõ pt iprimere foras i mā sensibili: vt dcm̃ ē^c. Ergo ñ pt ipmere foras i imagiatiõe. Et ita ñ põt eā imutat. ¶ P̄. Aug. dicit. 12. sup ge. ad lit. Cõmixtiõe alteri⁹ spũs fieri pt vt ea q̄ ipse scit p hmõi imagines ei cui miscet oñdat siue intellnti siue ab alio itellecta pādant. Sʒ nõ vr ꝙ āgelus possit misceri imaginationi hũane, neqʒ ꝙ imaginatio possit cape intelligibilia q̄ āgel⁹ cognoscit: ergo vr ꝙ angelus nõ possit mutare imaginationem. ¶ P̄. In visiõe imagiaria hõ adheret silitudinibus rerũ q̄si ipsis reb⁹. Sed in hoc est q̄dā deceptio. Cũ ergo āgelus bonus nõ possit esse cā deceptiõis: vr ꝙ nõ possit cāre imaginariā visionē imaginationē immutando.

Sed cõtra Est, ꝙ ea q̄ appent in somnis vñr, imaginaria visione. Sʒ āgeli reuelāt aliq̄ in sõnis vt pʒ mat. 1. ꝛ. 2. d āgelo q̄ ioseph i sõnis appuit. Ergo angelus põt imaginationē mouere.

Rñdeo Dõm, ꝙ āgelus tā bon⁹ q̄ȝ mal⁹ ꝟtute nãe sue põt mouere imaginationē hois. Qd q̄dē sic ꝯsiderari põt. Dictũ ē. n. supra^c: ꝙ natura corpalis obedit āgelo ad motũ localē. Illa ergo q̄ ex motu locali aliquorũ corpoꝝ pñt cāri: sbsũt ꝟtuti naturali āgeloꝝ. Manifestũ est āt ꝙ appitiões imaginarie cānt interdũ in nobis ex locali mutatiõe corpaliũ spũum ꝛ hũoꝝ. Vñ Ari. i li. de som. ꝛ vigi. assignās cām appitiõis sõnioꝝ^c: dicit ꝙ cũ aial dormit descēdēte plimo sanguie ad principiũ sensitiuũ simul descendũt mot⁹. i. ipressiões relicte ex sensibiliũ motiõib⁹ q̄ in spiritibus sensualib⁹ cõseruant ꝛ mouēt principiũ sensitiuũ, ita ꝙ fit q̄dā appitio: ac si tũc pricipiũ sensitiuũ a reb⁹ ipsis exteriorib⁹ mutaret. Et tāta põt esse cõmotio spũum ꝛ humoruʒ ꝙ hmõi appitiões ēt vigilātib⁹ fiũt: sicut pʒ in freneticis, ꝛ in alijs hmõi. Sicut igit hoc fit p nãlē cõmotionē hũoꝝ: ꝛ q̄nqʒ ēt p volũtatē hois q̄ volũtarie imaginat qd pri⁹ senserat: ita ēt hoc põt fieri ꝟtute angeli boni vel mali. Q̄nqʒ q̄dē cũ alienatione a corporeis sensib⁹, q̄nqʒ aũt absqʒ tali alienatiõe.

¶ Super arti. 3.

Itul⁹ clar⁹: nomie imaginationis intellige oēs sensus interiores. ¶ In corpe vna ꝯclo rñsiua q̄sito affir^{ue}: āgelus tā bonus q̄ȝ malus pt nãli sua ꝟtute imutare imaginationē. Probat: nã corpalis obedit āgelo ad motũ localē: ꝫ ad q̄cunqʒ pñt ex motu locali cāri: ꝫ ad apparitiões imaginarias: añs cũ pa ꝯña pʒ. 2a probat: qr hmõi apparitiões interdũ cānt ex motu locali spũum ꝛ hũoꝝ qd pbat ꝛ in dormiētib⁹ aucte Ari. ꝛ in vigilātib⁹ et freneticis.

¶ Aduerte circa lraʒ ꝙ infert ꝯclo ex pdcā rõe nõ nuda: ſʒ ampli⁹ illustrata pcedētib⁹ ꝛ ꝯcomitātib⁹. Appitio siq̄dē imagiaria ex trib⁹ põt puenire cāis. s. ex vo^te imaginātis: ex ꝯmotiõe nãe sane vel egre: ꝛ ex cõmotiõe ab extrinseca cā. s. āgel. Et iõ ifert ꝯclo ꝙ queād^m iterdũ ex pa iterdũ ex 2a ita iterdũ ex 3a puenit. Et sic rõ allata infert manifesti⁹ itētũ. Rursus: qr cõmotio ꝛ appitio ista 2r se hʒ ad sensus exteriores qr. s. q̄nqʒ retrahit ab eis ꝛ q̄nqʒ nõ. Iõ ad pleniorē doctrinā apposuit eam fieri q̄nqʒ comitātib⁹ sensibus ꝛ q̄nqʒ abiectis. 543 q̄si fike 423 b

Ad primũ Ergo dicēdũ, ꝙ principium fantasie est a sensu ꝫm actũ. Nõ enim possum⁹ imaginari q̄ nullo mõ sentim⁹ vel ꝫm totũ vel ꝫm ptē. Sicut cecus natus nõ põt imaginari colorē. Sʒ aliq̄n imaginatio informat vt act⁹ fantastici mot⁹ cõsurgat ab impressionib⁹ interius cõseruatis, vt dictũ est^c. ¶ Ad scdm dõʒ, ꝙ āgel⁹ trāsmutat imaginationē: nõ quidē imprimendo aliq̄ formam imaginariam nullo modo per sensum prius acceptā. Nõ em posset facere ꝙ cecus imaginaretur colores. Sed hoc facit p motum localem spũum ꝛ humorum: vt dictum est^c. ¶ Ad tertiũ dicendum, quod commistio illa spiritus angelici ad imaginationem humanam nõ est per essentiam: sed per effectum quem predicto modo in imaginatione facit: cui demonstrat que ipse nouit: nõ tñ eo modo, quo ipse nouit. ¶ Ad quartum dõm, qd angelus cāns aliq̄ imaginariā visionē q̄nqʒ q̄dē sil itellm illuminat vt cognscat qd p hmõi silitudies significet. Et tũc nulla ē deceptio. Q̄nqʒ ꝟo p opõnē āgeli solũmõ silitudies reꝝ appent 528 o

Universidad de Deusto Biblioteca

❡Super Arti.4.

Titulꝰ clarꝰ. ❡ In corpore vna distinctio bimembris : et vna cõclusio bimembris responsiua q̃sito affirmatiue fm vtrũ q̧ mẽbrum.

❡Distinctio sensus
548 potest dupliciter immutari ex parte obiecti/ et ex parte organi. Conclusio est. sensus ab angelo põt vtrinq̧ immutari. Probatur quia põt offerre obiectum : et commouere spiritus atq̧ humores. oĩa clara sunt.

Locis supra arti. 3. inductis.

❡Sup.q.112.Arti.1.

544 Titulꝰ clarus quo ad qd nominis.

❡In corpore vna cõclusio respõsiua quesito affirmatiue. Aliqui angeli mittunt a deo in ministerium. Cõclusio habet tres partes: q̧ mittuntur a deo: q̧ i ministeriũ: et sigillatim ꝓbatur. Primo q̧ mittuntur ex ꝓpria ratione missionis sic. Procedens ab aliquo vt incipiat esse vbi vel non erat vel nõ illo modo erat mittitur. angelus est hmõi. ergo. Maior manifestatur repetẽdo supradicta de missione filij et spũssancti quibus cõuenit mit-
267 547 ti non vbi non erant: sed nouo modo essendi vbi erant. Minor probatur ex differentia inter agens vniuersale et particulare sic. ꝓpriũ est agentis vniuersalis attingere totum vniuersum et ꝯñr esse vbiq̧: ergo agens particulare attingit sic vnũ q̧ non aliud: et ꝯñr ẽ ita hic q̧ non alibi. Ergo angelus acturus aliqd circa creaturam corpoream de nouo applicat suam virtutẽ ad illam: ergo incipit esse vbi non erat. omnia clara sunt.

❡Et aduerte: q̧ cum minor includat duo scʒ angelum esse ab alio : et ipsum incipere esse alicubi. nõ fuit solicitus autor de primo / sed de secundo. Tum quia primum constat. Tum quia in secunda parte conclusionis statim pro-
549 Ad hebr.2.le. 6.co.2. bãda includitur. Secundo igitur probat q̧ a deo sic: hoc totum procedit ex imperio diuino : ergo ãgelus mittitur a deo. Ante

in imagiatiõe. Nec tñ tũc cãtur deceptio ab ãgelo, sʒ ex defcũ intell's eiꝰ cui talia appẽt, sicut nec xp̃s fuit cã deceptiõis i hijs q̃ multis turbis i pabolis ꝓposuit, q̧ nõ exposuit eis.

❡Utrum angelus possit immutare sensum humanum. Arti.4.

AD quartũ Sic pcedit. Uĩ, q̧ angelus nõ possit imutare sensum humanũ. Opatio eñ sensitiua est opatio vite: hmõi autẽ opatio nõ est a pñꝰ extrinseco. Nõ g̃ opatio sensitiua põt causari ab angelo. ❡P̃. Uirtꝰ sensitiua est nobilior q̃ nutritiua. Sed angelus: vt vĩ, nõ põt mutare ṽtutẽ nutritiuã sicut nec alias formas nãles. Ergo ne q̧ virtutẽ sensitiuã immutare põt. ❡P̃. Sensus naturalr mouet a sensibili. Sʒ angelus non põt immutare nature ordinẽ, vt supra dictũ est. Ergo angelus nõ potest immutare sensum, sed semper a sensibili immutatur.

Sed cõtra Est, q̧ angeli q̃ subuerterunt sodomã pcusserunt sodomitas cecitate vel aurisia, vt ostium domꝰ inuenire nõ possent: vt dicitur Geñ.19. Et silr legit.4.reg.6.de siris: quos Eliseus duxit in Samariam.

Rñdeo Dõm, q̧ sensus immutatur duplr. Uno mõ ab exteriori, sicut cũ mutat a sensibili. Alio modo ab interiori. Uidemus eñ q̧ perturbatis spiritibus et humoribus immutatur sensus. Lingua enim infirmi: q̧ plena est cholerico humore: oĩa sentit vt amara. Et silr ꝯtingit in alijs sensibus. Utroq̧ aũt mõ angelus põt immutare sensum hominũ sua naturali ṽtute. Põt eñ angelus opponere exteriꝰ sensui sensibile aliq̃d vel a natura formatũ, vel aliq̃d de nouo formando: sicut facit dũ corpus assumit: vt supra dictũ est. Silr etiã põt interiꝰ cõmouere spũs et hũores: vt supra dcm̃ est: ex qbꝰ sensus diuersimode imutentur.

Ad primũ Ergo dõm, q̧ principiũ sensitiue opationis nõ põt esse absq̧ principio interiori, q̃d est potẽtia sensitiua. Sed illud interiꝰ principiũ põt multiplr ab exteriori pncipio cõmoueri, vt dictũ est. ❡Ad scõm dõm, q̧ p cõmotionẽ interiorẽ spirituũ et humoꝝ põt angelus aliquid opari ad immutãdũ actum potẽtie nutritiue: et silr potẽtie appetitiue et sensitiue: et cuiuscũq̧ potentie corporali organo vtẽtis. ❡Ad tertium dõm, q̧ preter ordinẽ totius creature angelus facere nõ põt, sed preter ordinem alicuius particularis nature facere põt: cum tali ordini non subdatur. Et sic quodam singulari modo potest sensum immutare preter modum cõmunem.

❡De missione angelorum. Q̃o.112.

DEinde Cõsiderandum est de missione angeloꝝ. ❡Et circa hoc q̃runt quatuor. Primo, vtrũ aliq̃ ãgeli mittant i ministeriũ. Scdo, vtrũ oẽs mittãt. Tertio, vtrũ illi q̃ mittũt assistãt. Quarto, de quibus ordinibus mittãtur.

❡Utrũ angeli in misteriũ mittant. Art.1.

AD primũ Sic pceditur. Uĩ, q̧ angeli in ministerium nõ mittantur. Ois enim missio est ad aliquem determinatũ locum. Sʒ actiões itellectuales nõ determinãt aliquẽ locũ: quia intellectus abstrahit ab hic et nunc. Cũ igitur actiones angelice sint intellectuales, vĩ q̧ angeli ad suas actiones agendas nõ mittãtur. ❡P̃. Celũ empyreũ est locus pertinẽs ad dignitatem angeloꝝ. Si igit ad nos mittant in ministerium: vĩ q̧ eoꝝ dignitati aliq̃d depereat: q̃d est incõueniẽs. ❡P̃. Exterior occupatio impedit sapiẽtie ꝯtẽplationẽ. Uñ dr eccl.29. Qui minorat actu pcipiet sapiam. Si igit angeli aliq̃ mittunt ad exteriora ministeria, vĩ q̧ retardent a cõtẽplatiõe. Sʒ tota eoꝝ btĩtudo in cõtẽplatiõe dei cõsistit. Si g̃ mitterent: eoꝝ btĩtudo minueret. Q̃d est icõueniẽs. ❡P̃. Ministrare ẽ iferioris. Uñ dr Luc.22. Quis maior ẽ q̃ recũbit: an ille q̃ ministrat? nõne q̃ recũbit? Sʒ angeli sunt maiores nobis ordine nãe. Ergo nõ mittũt i ministeriũ nostrũ.

Sed cõtra Est, q̃d dr Exo.23. Ecce ego mittam angelum meum qui precedat te.

Rñdeo Dõm, q̧ ex supra dictis manifestũ esse põt q̧ aliqui angeli in ministeriũ mittunt a deo. Ut eñ supra dictũ est: cũ de missiõe diuinarũ psonarũ ageret: ille mitti dr, q̃ aliquo mõ ab aliq̃ pcedit vt incipiat esse vbi prius nõ erat: vel vbi priꝰ erat p aliũ modũ. Filiꝰ eñ aut spũs sanctꝰ mitti dr: vt a p̃re pcedẽs p originẽ: et incipit esse nouo mõ. i. p grãz vel nãm assumptã: vbi priꝰ erat p deitatis p̃ntiã. Dei enim ꝓpriũ est vbiq̧ esse, q̧ cũ sit vlẽ agẽs eiꝰ ṽtꝰ
56 attingit oĩa entia. Uñ est in oĩbꝰ rebꝰ: vt supra dictũ est. Uirtꝰ aũt angeli cũ sit pticulare agẽs: nõ attingit totũ vniuersum, sʒ sic attingit vnũ q̧ nõ attingit aliũ. Et ideo ita est hic q̧ nõ alibi. Manifestũ est aũt p supradicta: q̧ creatura corpalis p angelos administrat. Cũ igit aliq̃d est fiẽdũ p aliquẽ ãgelũ 541
circa aliquã creaturã corporeã: de nouo applicat ãgelus illi corpi sua ṽtute. Et sic angelus de nouo incipit ibi esse. Et hoc totuʒ pcedit ex ipso dino. Uñ seqt fm p̃missa: q̧ angelꝰ a deo mittat. Sʒ actio quã angelus 0 272
missus exercet pcedita deo sicut a p̃ pñꝰ: 541
cuiꝰ nutu et autoritate angeli opant: et i deũ reducit sicut in vltimũ finẽ. Et hoc facit rõẽ ministerij. Nam minister est sicut instrumentum intellectus. Instrumentum aũt ab alio mouetur: et eius actio ad aliud ordinatur. Uñ actiones angeloꝝ ministeria vocãtur. Et ꝓpter hoc dicũtur in ministeriũ mitti.

Ad primũ Ergo dõm, q̧ aliq̃ operatio duplr dr intellectualis. Uno mõ q̃si in ipso intellectu ꝯsistẽs vt cõtemplatio. Et talis opatio nõ determinat sibi locũ: imo vt Aug. dicit.4.de tri. etiã nõ fm q̧ aliq̃d eternũ mente sapimus non in hoc mundo sumus. Alio modo dr aliqua actio intellectualis, q̧ est ab aliquo intellectu regulata et impata. Et sic manifestũ est q̧ opatiões intellectuales interdũ determinant sibi loca. ❡Ad scõm dõm, q̧ celũ empyreũ ptinet ad dignitatẽ angeli, fm congruẽtiã quãdã: q̧ cõgruũ est vt supremum corpoꝝ nãe que est supra oĩa corpora attribuatur. Non tñ angelus aliquid dignitatis accipit a celo empyreo. Et ideo quando actu nõ est in celo empyreo nihil eius dignitati subtrahitur: sicut nec regi quando non actu sedet in regali solio, q̧ cõgruit eius dignitati. ❡Ad tertiũ dõm, q̧ in nobis exterior occupatio puritatẽ cõtemplatiõis impedit: q̧ actioni insistimꝰ fm sensitiuas virtutes quaꝝ actiones cũ intẽdunt: retardã-

cedens patet: et demõstrat ly hoc applicationẽ virtutis de nouo in corpus subditũ et esse ibi. Consequentia vero patet ex dictis i tractatu de missione superius: quia scʒ mittẽs est qui est causa inceptionis essendi alicubi simpliciter vel nouo modo. Tertio probatur: q̧ in ministerium: ex ratione ministri sic: actio quam angelus missus exercet est a deo vt a primo imperante: et propter deum vt vltimum finem: ergo angelus habet se vt instrumentum: ergo vt minister. ergo actiones angelorum ministeria sũt: ergo ipsi in ministerium mittuntur. Antecedens patet. Prima consequentia probatur ex ratione instrumenti/ scilicet ab alio et propter aliud. secunda probatur: quia minister nihil aliud est q̃ instrumentum intelligens: cetere relinquuntur pe se note. 532 534 126

❡Super Arti.2.

In corpore tria. p̃mo tractat summarie ordo supioris et iferioꝝ respectu executiõis seu misterij. 2° recitatur opinio p pte affirmatiua. 3° ipugnatur et simul rñdet q̃sito negatiue.

❡Quo ad p̃m 4or dñr duo d scõ duo de
0 poli p̃m pertinẽs ad scm̃ ẽ ordo i cõis diuine puidẽtie ꝯsistẽs i h: q̧ superiora pncipantur et iferiora tm̃ ministrãt vt pʒ in ãgelis et i toto vniuerso 2m ptinẽs quoq̧ ad scm̃: ẽ ordo diuine dispẽsatiõis ꝯsistẽs in h q̧
2.di.10. ar.2. p̃dictꝰ dine puidẽtie ordo q̃nq̧ in corpalibus nõ suat sʒ supiores exequunt p sei-
534 psos tm̃ pp altiorẽ ordinẽ puta gr̃e diuine manifestationẽ. 3m ptinẽs ad polẽ ẽ, q̧ d̃s põt p seipm̃ absq̧ ãgelis medijs reuelare alicui hoi aliq̃d. 4m ptinẽs ẽt ad polẽ ẽ q̧ ãgeli supiores absq̧
126 iferioribꝰ medijs possunt idẽ. ❡Quo ad 2m cõclusio opionis affirue est h. Angeli inferiores tm̃ mittũtur d lege cõi: supiores ṽo ex dina dispẽsatiõe. Hec ꝯclo fuit
8 sufficiẽter ex p̃dictis
531 deducta. ❡Quo ad 3m duo fiũt. Q̧ prio triplr ipugnat precedẽs opio q̃ ad scdam ptẽ: et sic 2° ifert ꝯclo negatiua rñsiua q̃sito. Nõ oẽs ãgeli mit-
541 tunt. p̃ma rõ est pter missio ordis ex dina dispẽsatiõe fit pp altiorẽ ordinẽ: ordo missiõis ãgelice nõ hʒ altiorẽ ordinẽ. g̃ ñ suscipit p̃termissionẽ. maior pʒ ex dcis supioribꝰ et declarat in ordie nãe et gr̃e. Minor
511 ꝓbat: q̧ ordo diuine
532 gr̃e caret superiore. Talis ãt ordo ẽ 2m dona diuine gr̃e. g̃.

❡Scd̃a rõ ẽ. ordo cõmunis pretermittit pp fidei ꝯfirmationẽ in ꝓposito nihil pro-
532 desset ad fidei ꝯfirmationẽ. ergo. maior pʒ in miraculis: minor: q̧ illa p̃termissio est ignota nobis. 3a rõ ẽ nihil ẽ ita magm q̧ p iferiores exerceri nõ possit. g̃. añs ꝓbat de ãnũciatiõe incarnatiõis q̧ est maximũ: et firmat aucte Gregorij. Ex his sequit ꝯclo rñsiua q̧ nõ oẽs mittunt q̧ superiores nunq̃ mittũt. ❡Aduerte h q̧ p̃ma rõ se tʒ ex p te cãe efficiẽtis, ordo

tur actiõis intellectiue ṽtutis. Sʒ ãgelus p solã itellualẽ opõnẽ regulat suas actiones exteriores. Uñ actiões exteriores i nullo impediũt eius ꝯtẽplationẽ: q̧ duarũ actionũ: quaꝝ vna ẽ regula et rõ alteriꝰ: vna nõ ipedit, sʒ iuuat aliã. Uñ Greg. dicit in.2. mora. q̧ angeli nõ sic foris exeũt vt iterne ꝯtẽplatiõis gaudijs p̃uent. ❡Ad 4m dõm, q̧ angeli in suis actiõibꝰ exterioribꝰ ministrant pncipalr deo et scd̃ario nobis: nõ q̧ nos sumus supiores eis simplr loq̃ndo, sed q̧lʒ hõ vel angelus inquãtũ adherẽdo deo fit vnꝰ spũs cũ deo est superior oĩ creatura. Unde aplus ad Ephe. dicit, Superiores sibi inuicem arbitrantes.

❡Utrũ oẽs ãgeli i misteriũ mittant. Ar.2.

AD scõm Uĩ q̧ oẽs angeli in ministeriũ mittant. Dicit eñ apl's ad heb. 1. oẽs sũt administratorij spũs in misteriũ missi. ❡P̃. Inter ordines supmus est ordo seraphin, vt ex supra dcis pʒ. Sʒ seraphin ẽ missus ad purgãdũ labia ꝓphe: vt hr Isa.6. Ergo multo magis inferiores angeli mittũt. ❡P̃. Dine psone in infim excedũt oẽs ordines ãgeloꝝ. Sʒ dine psone mittunt. Ergo multo magis q̃cũq̧ supremi ãgeli. ❡P̃. Si supiores ãgeli nõ mittunt ad exteriꝰ ministeriũ: hoc nõ est, nisi q̧ supiores ãgeli exequunt dina misteria p iferiores. Sʒ cũ oẽs ãgeli sint ineq̃les: vt supra dictũ est: q̧lʒ angelꝰ hʒ inferiorẽ ãgelũ p̃ter vltm: g̃ vnꝰ ãgelus solꝰ ministraret i misteriũ missus. Q̃d ẽ ꝯ id q̧ dr Da.7. Millia milliũ ministrabant ei.

Sʒ ꝯ Est q̧ Greg. dicit refens sniam Dio. supiora agmina vsum exterioris ministerij nequaq̧ habent.

Rñdeo Dõm, q̧ sicut ex supra dcis pʒ: h hʒ ordo dine puidẽtie nõ solũ in ãgelis: sʒ ẽt i toto vniuerso q̧ iferiora p supiora admistrant. Sʒ ab h ordine in rebus corpalibꝰ aliq̃n ex dina dispẽsatione recedit pp altiorẽ ordinẽ, fʒ. s. q̧ expedit ad gr̃e manifestationẽ. Q̃d. n. cecꝰ natus fuit illumiatꝰ: q̧ lazarꝰ fuit suscitatꝰ: immediate a deo factũ ẽ absq̧ aliqua actiõe celestiũ corpoꝝ. Sʒ et ãgeli boni et mali p̃nt aliq̃d in istis corpibꝰ opari p̃ter actionẽ celestiũ corpoꝝ ꝯdẽsando nubes in pluuias: et aliqua hmõi faciẽdo. Neq̧ alicui dʒ esse dubiũ q̃n deus imediate hoibꝰ aliqua reuelare posset nõ mediãtibꝰ ãgelis et supiores angeli nõ mediãtibꝰ iferioribꝰ et fm hãc ꝯsiderationẽ q̃dã dixerũt q̧ fm cõem legẽ supiores nõ mittunt: sʒ iferiores tm̃. Sʒ ex aliq̃ dispẽsatiõe dina iterdũ ẽt supiores mittũt: sed hoc nõ vĩ rõnabile: q̧ ordo ãgelicꝰ attẽdit fm dona gr̃aꝝ. Ordo ãt gr̃e nõ hʒ aliũ superiorẽ ordinẽ pp quẽ p̃termitti dẽat: sicut p̃termittit ordo nãe pp ordinẽ gr̃e. Cõsiderandũ ẽ ẽt q̧ ordo nãe in opõne miraculoꝝ p̃termittit pp fidei ꝯfirmationẽ. Ad quã nihil valeret si p̃termitteret ordo angelicꝰ, q̧ hoc a nobis pcipi nõ posset. Nihil ẽt est ita magnũ in misterijs dinis q̃d p iferiores ordines exerceri nõ possit. Uñ Greg. dicit q̧ qui summa ãnũciãt archãgeli vocãt. Hinc ẽ q̧ ad ṽginẽ Mariã Gabriel archãgelꝰ mittitur. Q̃d tñ fuit sũmũ inter oĩa dina misteria: vt ibidẽ subdit. Et iõ simplr dõm est cũ Dio. q̧ superiores angeli nũq̧ ad exterius ministerium mittuntur.

Ad p̃mũ Ergo dõm, q̧ sicut in missionibꝰ dinarũ psonaꝝ aliqua est visibilis q̃ attẽdit fm creaturã corporeã: aliq̃ iuisibilis q̃ fit fm spũalẽ effectũ ita in missiõibꝰ ãgeloꝝ aliq̃ dr exterior: q̃. s. ẽ ad aliq̃d ministeriũ circa corpalia exhibẽdũ. Et fm hãc missionẽ nõ oẽs mittũt. Alia ẽ interior fʒ itellales effcũs: put. s. vnꝰ ãgelus illũinat aliũ. Et sic oẽs ãgeli mittũtur. Uel alr dõm, q̧ apl's iducit illd̃ ad ꝓbãduʒ q̧ xp̃s sit maior ãgelis, p q̃s data est lex: vt sic oñdat excellẽtiã noue legis ad veterem. Uñ nõ opʒ q̧ intelligat nisi de ãgel' misterij p q̃s data ẽ lex. ❡Ad 2m dõm fm Dio. q̧ ille ãgelꝰ q̃ missus ẽ ad purgãdũ labia ꝓphe fuit de iferioribꝰ ãgelis. Sʒ dictus est seraphin. i. incẽdẽs equoce pp h q̧ venerat ad incẽdẽdũ labia ꝓphe. Uel dõm q̧ supiores ãgeli cõicãt ꝓpria dona a q̃bꝰ denoiant mediantibꝰ iferioribꝰ ãgelis. Sic igit vnꝰ de seraphin dictꝰ ẽ purgasse incẽdio labia ꝓphe: nõ q̧ h ipse imediate fecerit, sʒ q̧ inferior ãgelꝰ ṽtute eiꝰ h fecit. Sicut papa dicitur absoluere aliquẽ: ẽt si p aliũ offm̃ absolõis ipendat. ❡Ad 3m dõm, q̧ diuine psone nõ mittũt i ministeriũ, sʒ equoce mitti dñr: vt ex p̃dictis pʒ. ❡Ad 4m dõm, q̧ in diuinis misterijs ẽ multiplex gradꝰ. Uñ nihil ꝓhibet ẽt ineq̃les ãgelos imediate ad ministeria mitti, ita tñ q̧ supiores mittant ad altiora ministeria: inferiores ṽo ad inferiora.

❡Utrũ angeli q̃ mittunt assistant. Ar.3.

AD tertiũ Uĩ q̃d etiã angeli qui mittunt assistãt. Dicit eñ Gre. in home. et mittunt igit angeli et assistũt: q̧ ẽt circũscriptꝰ ẽ angelicꝰ spũs, Sũmꝰ tñ spũs q̃ deꝰ ẽ circũscriptus nõ est. ❡P̃. Angelꝰ thobie in ministerium missus fuit. Sʒ tñ ipse dixit, Ego sum raphael ãgelꝰ vnꝰ ex septẽ q̃ astamꝰ añ deũ vt hr Thobie.12. ergo ãgeli q̃ mittũt assistunt. ❡P̃. Quilʒ ãgelꝰ btũs ꝓpinq̃or est deo q̃ sathan. Sed Sathã assistit deo: fm q̧ dr Job primo. Cũ assiste-
rent filij dei corã dño, affuit iter eos et sathã: ergo multo magis 2.di.10. ar.2.
angeli qui mittuntur in ministerium assistunt.

❡Preterea. Si inferiores angeli nõ assistunt: hoc non est nisi quia non immediate, sed per superiores angelos diuinas illuminationes recipiũt. Sed quilibet angelus per superiorem diuinas illuminationes suscipit excepto eo qui est inter omnes supremus: ergo solus supremus angelus assisteret. Quod est contra illud quod habetur dañ.7. decies millies centena millia assistebant ei: ergo etiam illi qui ministrant assistunt.

Sed cõtra Est, quod Greg. dicit.17. mora. super illd̃ Job: nunquid est numerus militum eiꝰ? Assistunt inquit ille potestates qui ad quedam hominibꝰ nunciãda non exeunt. Ergo illi qui in ministeriũ mittunt non assistunt.

Rñdeo Dicendum, quod angeli introducuntur assistẽtes et administrantes ad similitudinem eorum qui alicui regi famulantur. Quorũ aliq̃ui semp ei assistũt: et eiꝰ precepta immediate audiunt. Alij vero sunt ad q̃s precepta regalia p assistẽtes nunciantur: sicut illi q̃ administratiõi ciuitatũ preficiuntur: et hi dñr ministrantes sed non assistentes.

❡Considerandum est ergo quod omnes angeli diuinaʒ essentiam immediate vident. Et q̃tum ad hoc omnes etiam qui ministrant: assistere dicuntur. Unde Greg. dicit in.2. mora. quod semper assistere: aut videre faciem patris possunt qui ad ministerium exterius mittuntur pro nostra salute. Sed non omnes angeli secreta diuinorum mysteriorum in ipsa claritate diuine essentie percipere possunt: sed soli superiores per quos inferioribus denunciantur. Et secundum hoc soli superiores: q̃ sunt prime hierar. assistere dñr: cuius ꝓpriũ dicit esse Dio. imediate
a deo illũinari. ❡. Et p hoc pʒ solõ ad p̃mum et scõm: que pce- 520
dunt de primo modo assistendi.

Ad tertiũ. Sathã ñ dr astitisse: sʒ int assistẽtes affuisse describit: q̧ vt gre. dt. 2. mor. etsi btĩuem pdidit: nãʒ tñ ãgel' silẽʒ nõ

eñ supior vt agẽs supiꝰ se hʒ respectu iferioris. scd̃a ṽo ex pte cãe final. Manifestatio nãq̧ fidei finis ẽ miraculoꝝ et c. tertia ãt ex pte cãe formal. excellentia nãq̧ siue dignitas mistri ad magnitudinẽ rei gerẽde req̃sita formalr se hʒ ad ipm. scd̃o q̃d ex dcis pʒ solutio motiui partis aduerse: q̃m p̃termissio ordis hic appet q̧ nõ ẽ possibilis potẽtia ordiata sʒ potentia absoluta. oĩa clara sunt.

❡Super Arti.3.

In corpore duo. prio declaratur q̃d intersit inter assistẽ et mistrat scd̃o distinguit d assistẽtia 2r. et sic duabꝰ ꝯclonibꝰ rñdet q̃sito. 534

❡Quo ad p̃m dr q̃d ista metaphorice dñr de angel' q̧ assistẽtia ꝯsistit in imediata visiõe apd regẽ. Ministratio ṽo hʒ mediatam pceptionem. 551 2.di.10. ar.1.

❡Quo ad 2m distõ est. Assistentia. i. imediata visio 2r aut respectu dei: aut respectu dinoꝝ mysterioꝝ in deo: p̃ma ꝯclo rñsiua affirue oẽs ministrantes assistũt quo ad visionẽ di. Probatur: q̧ oẽs imediate vidẽt. Et ꝯfirmatur aucte Greg. 2a negatiue: soli supiores p̃e

Universidad de Deusto Biblioteca

hierarchie assistūt: q̄ ad pceptionē diuinoꝝ mysterioꝝ i deo. Probat aucte dionysij. qꝛ ei⁹ ē ꝓpriū illuminari imediate a deo.
b 405

Super Arti. 4.

In corpore vna ꝯclo responsiua q̄sito negatiue. Nō oēs āgeli scōe hierarchie mittunt. Probat. exequentes tm̄ mittūt: n oēs scōe hierarchie exequūt. g. Maior pbat: qꝛ mitti ē ex diuino ipio circa creaturā corpalē exercere. Minor vo qꝛ supm⁹ ordo hierarchie nō exeqt: sz q̄nqꝫ iseriores pbat. Dn̄i est impare: ceteroꝝ exequi ꝛc.
552 2.di.10. arti.3.

549 Sup. q. 113. Arti. 1.

In corpore vna ꝯclo responsiua q̄sito affirmatiue. Necesse ē hoies ab āgelis custodiri. pbat. Oia mobilia ꝛ variabilia p immobilia ꝛ inuariabilia regulant ꝓz ordinē diuine puidētie: hoies ꝓm cognitionē ꝛ affectionē sunt multiplr variabiles a bono. g opꝫ eos regulari p inuariabiles. g. Maior pbat iductiue i celo: ꝛ itelligētijs corpalib⁹ iferiorib⁹ ꝛ supiorib⁹ ꝛc. clara sunt omnia.

Super Arti. 2.

In corpore vna ꝯclo responsiua q̄sito affirmatiue. Singulis hoib⁹ singuli angeli ad custodiā deputant. Probat. puidētia dei pncipalr est circa perpetua: itaqꝫ circa trāseūtia est vt ordinent ad ꝑpetua. ergo aliter se hꝫ ad hoies / ꝛ aliter ad als corruptibiles creaturas. g ita se habet ad singulos homines sicut ad singula genera vel spēs corruptibiliū. Ergo custodia angelica similiter ad hoc se hꝫ. Antecedēs supponit ex

amisit. Ad 4m dōz, ꝙ oēs assistētes aliq̄ imediate vidēt i claritate diuine eēntie, ꝛ iō toti⁹ ꝑe hie. ꝓpriū eē dr imediate illumiari a deo. Sz supiores eoꝝ plā pcipiūt q̄ iferiores, de qb⁹ illumināt alios: sic ēt iter eos q̄ assistūt regi plā scit de secretis regis vnus q̄ alius.

Utrꝫ āgeli 2e hierarchie oēs mittāt. ar. 4

Ad quartū Sic pcedit. Ur, ꝙ āgeli 2e hier. oēs mittāt: āgeli em̄ oēs vel assistūt vel mistrāt, ꝓm ꝙ hr dan̄. 7. sz āgeli 2e hier. nō assistūt. Illuminātur em̄ p angelos pme hier. sic dicit dio. 8. c. ce. hier. oēs g āgeli 2e hier. i misteriū mittūt. Pt. Greg. dicit. 17. mora. ꝙ plēs sunt q̄ mistrāt q̄ q̄ assistūt: sz h nō eēt si āgeli 2e hier. i misteriū nō mitterēt. g oēs angeli scōe hier. in misteriū mittunt.

Sz cōtra Est, ꝙ dio. dic ꝙ dn̄ationes sūt maiores oi subiectiōe. Sz mitti i misteriū ad subiectionē ptinet. g dn̄ationes in ministeriū nō mittūtur.

Rn̄deo Dōm, ꝙ sic sup dcm̄ ē: mitti ad exteri⁹ misteriū ꝓpe ꝯuenit āgelo ꝓz ꝙ ex diuino ipio opat circa aliquā creaturā corpalē. Qd̄ q̄dē ptinet ad executionē diuini misterij: ꝓpetates aūt āgeloꝝ ex eoꝝ noib⁹ māifestāt, vt dio. dic. 7. c. ce. hier. ꝛ iō āgeli illoꝝ ordinū ad exteri⁹ ministeriū mittūt, ex q̄rū noib⁹ aliq̄ executio dat itelli. In noie āt dn̄ationū n̄ iportat aliq̄ executio sz sola dispō ꝛ ipiū d exeq̄ndis. Sz i noib⁹ inferioꝝ ordinū itellr aliq̄ executio. Nā āgeli ꝛ archāgeli denoiant a denūciādo: v̄tutes ꝛ ptātes dn̄r p respectū ad aliquē actū. Pricipis ēt est: vt Gre. dic iter alios opantes pore existere. Un̄ ad hos q̄nqꝫ ordies ptinet i exteri⁹ misteriū mitti: nō āt ad q̄tuor supiores.

Ad primū Ergo dōz, ꝙ dn̄atiōes ꝯputāt q̄dēter āgelōs mistrātes: nō sic exeq̄ntes misteriū: sz sic dispōnētes ꝛ mādātes q̄d p alios fieri dēat. Sicut architectores i artificijs nihil manu opant: sz solū disponūt ꝛ pcipiunt q̄d alij dēbeāt opari. Ad 2m dōm, ꝙ de nūero assistētiū ꝛ mistrātiū duplex rō hri pōt. Gre. em̄ dic plēs eēe mistrātes q̄ assistētes: itelligit em̄ qd̄ dr millia milliū ministrabāt ei: nō esse dictū multiplicatiue, sz partitiue: ac si diceretur millia de numero milliū: ꝛ sic ministrantiū nūerus ponit indefinit⁹ ad significādū excessum. assistētiū v̄o nūer⁹ finalis cū subdit: ꝛ decies millies cētena millia assistebāt ei: ꝛ h pcedit ꝓm rōnē plonicoꝝ: q̄ dicebant ꝙ quāto aliq̄ sunt vni p pncipio ꝓpinq̄ora: tāto sūt mioris multitudinis. Sicut q̄to numer⁹ ē ꝓpinq̄or vnitati: tāto ē multitudine minor. Et hec opio saluat q̄tū ad nūerū ordinū qū sex mistrāt, ꝛ tres assistūt. Sz dio. ponit. 14. c. ce. hier. ꝙ multitudo angelorum trāscēdit oēm mālē mltitudinē, vt. s. sic corpa supiora trāscēdūt corpa iferiora magnitudine q̄si in imēsum: ita supiores nāe icorporee trāscēdūt oēs nās corpeas: qꝛ qd̄ ē meli⁹ ē magis a deo intētū: ꝛ multiplicatū. Et ꝓz h, cū assistētes sint supiores mistrāti-
236 bus plēs erūt assistētes q̄ mistrātes. Un̄ ꝓz h millia milliū legit multiplicatiue: ac si diceret, Millies millia. Et qꝛ decies cētum sunt mille si diceret decies cētena millia daret itelli: ꝙ tot eēnt assistētes q̄t mistrātes: sz qꝛ dr decies millies cētena millia: multo plēs dn̄r assistētes q̄ mistrātes. Nec tn̄ hoc p tāto dr: qꝛ tāt⁹ solū sit āgeloꝝ numer⁹: sed multo maior: qꝛ oēm mālē multitudinem excedit. Quod significat per multiplicationem maximorum numerorum supra seipsos. s. denarij, centenarij, millenarij, vt Diony. ibidem dicit.

De custodia bonoꝝ angeloꝝ, ꝛ ipugnatiōe maloꝝ. Q̄o. 113.

Deinde Cōsiderādū est de custodia bonoꝝ angeloꝝ, ꝛ de ipugnatione maloꝝ. Et circa pm̄ q̄rūt. 8. p vtrꝫ hoies ab āgelꝭ custodiāt. 2°. vtrꝫ singulꝭ hoib⁹ singli āgeli ad custodiā deputēt. 3°. vtrꝫ custodia ptineat solū ad vltm̄ ordinē āgeloꝝ. 4°. vtrꝫ oi hoi ꝯueniat hre āgelū custodē. 5°. q̄n icipiat custodia circa hoiem. 6°. vtrꝫ āgelus sp custodiat hoiem. 7°. vtrū doleat de pditiōe custoditi. 8°. vtrū inter angelos sit pugna ratione custodie.

Utrum homines custodiantur ab angelis. Arti. 1.

Ad primū Sic pcedit. Ur, ꝙ hoies nō custodiant ab angelis: custodes em̄ deputant aliqb⁹, vel qꝛ nesciūt, vel qꝛ nō pñt custodire seipsos, sicut pueri ꝛ ifirmi: sz hō pōt custo- 555 5.dis.11. q.1.ar.2.
dire seipm̄ p liberū arb. ꝛ scit p nālē cognōnē legis nālis: g hō nō custodit ab āgelo. Pt. Ubi adest fortior custodia infirmior supfluere vr. Sz hoies custodiunt a deo, ꝓm illud psal. Nō dormitabit, neqꝫ dormiet q̄ custodit israel. g nō ē necēū ꝙ hō custodiat ab angelo. Pt. Perditio custoditi redūdat in negligētiā custodis. Un̄ dr cuidā. 3. reg. 20. Custodi virū istū q̄ si lapsus fuerit, erit aia tua p aia ei⁹: sz multi hoies q̄tidie peūt in pctm̄ cadētes: qb⁹ āgeli subuenire pñt, vel visibilr appendo: vel miracula faciēdo: vel aliq̄ sili mō. Essent ergo negligentes angeli si eoꝝ custodie hoies essent cōmissi, qd̄ patet esse falsuꝫ. Non igitur angeli sunt hominum custodes.

Sed cōtra Est, qd̄ dicitur in psal. Angelis suis mandauit de te vt cust. te in om. vijs tuis.

Rn̄deo Dōm, ꝙ ꝓm rōnē diuine puidētie h, i reb⁹ oib⁹ inuenit ꝙ mobilia ꝛ variabilia p imobilia ꝛ iuariabilia mouēt ꝛ regulāt. Sic oia corpalia p subas spūales ꝛ imobiles: ꝛ corpa iferiora p supiora, q̄ sunt iuariabilia ꝓm subam, sed ꝛ nosipsi regulamur circa ꝯnes in qb⁹ possum⁹ diuersimode opinari: p pncipia q̄ inuariabilr tenem⁹: manifestū est aūt ꝙ in reb⁹ agēdis cognitio ꝛ affect⁹ hoīs multiplr variari ꝛ deficere pñt a bono: ꝛ iō necessariū fuit ꝙ hoib⁹ angeli ad custodiam deputarētur per quos regularent ꝛ mouerentur ad bonum. b 15 568 541 538

Ad primū Ergo dōm, ꝙ p liberū arb. pōt hō aliq̄lr malū vitare: sz nō sufficeret: qꝛ ifirmat circa affectū boni ꝑ multiplices aīe passiōes. Silr ēt vlis cognitio naturalis legis q̄ hoi nālr adest aliq̄lr dirigit hoiez ad bonū: sz nō sufficiēter, qꝛ in applicādo vlia pncipia iuris ad pticularia opa ꝯtigit hoiez mltiplr deficere. Un̄ dr sap. ix. cogitatiōes mortaliū tide ꝛ icerte puītie nr̄e: ꝛ iō necīa fuit hoi custodia āgeli. Ad 2m dōz, ꝙ ad bonū opandū duo reqrūt. p q̄dē ꝙ affect⁹ iclinet ad bonū, qd̄ q̄dē fit i nobis p hitū v̄tutis moral. 2° āt ꝙ rō iueniat ꝯgruas vias ad pficiēdū bonū v̄tutis. Qd̄ q̄dē phs attribuit prudētie: q̄tū g ad pm̄ de⁹ imediate custodit hoiem infundēdo ei grām ꝛ v̄tutes: q̄tū aūt ad 2m de⁹ custodit hoiem sicut vlis instructor: cui⁹ instructio ad hoiez puenit mediātib⁹ angelis: vt sup hitū est. Ad 3m dōz, ꝙ sicut hoies a nāli instinctu boni discedūt ꝑ passionē pcti: ita ēt discedūt ab instigatiōe bonoꝝ āgeloꝝ, q̄ fit iuisibilr p hq̄ qd̄ hoies illumināt ad bn̄ agēdū. 545
Un̄ ꝙ hoies peūt, nō est iputādū neglie āgeloꝝ: sed malitie hominū. Qd̄ aūt aliq̄n pter legē cōem hoibus visibilr appent ex spāli dei grā est: sicut ēt pter ordinē nāe miracula fiunt.

Utrū singuli hoies a singulis āgelis custodiātur. Art. 2.

Ad scdm Sic pcedit. Ur, ꝙ nō singuli homines a singlis āgelis custodiātur: āgel⁹ em̄ est v̄tuosior q̄ hō. Sz vn⁹ hō sufficit ad custodiā multoꝝ hoim. g multo magis vn⁹ angel⁹ mltos hoies pōt custodire. Pt. Inferiora reducunt i deū a supiorib⁹ p media: vt Dio. dicit. Sz cū oēs angeli sint ineq̄les: vt sup dictū est: sol⁹ vn⁹ āgelus est iter quē ꝛ hoies nō est aliq̄s medi⁹: g vn⁹ angel⁹ solus est q̄ imediate custodit hoies. Pt. Maiores angeli maiorib⁹ officijs deputāt. Sz nō est mai⁹ offm̄ custodire vnū hoiem q̄ aliū, cū oēs hoies natura sint pes: cū g oim angeloꝝ sit vn⁹ maior alio ꝓm Dio. vr ꝙ diuersi hoies non custodiantur a diuersis angelis. 554 4.di.19 q.1.ar.3. q.1.col. 551

Sz cōtra Est, ꝙ Hiero. exponens illud Mat. Angeli eoꝝ i celis, dicit. Magna est dignitas aiaꝝ vt vnaqueqꝫ habeat ab ortu natiuitatis in custodiam sui angelum delegatum.

Rn̄deo Dōm, ꝙ singulꝭ hoib⁹ singuli āgeli ad custodiā deputāt. Cui⁹ rō est: qꝛ āgeloꝝ custodia est q̄dā executio diuine puidētie circa hoies. Prouidētia āt dei aliter se

b 504 superioribus. prima consequentia probatur: qꝛ aliter se hꝫ homo ꝛ aliter cetera ad perpetuitatez: qꝛ homo est ꝑpetu⁹ et specie / ꝛ indiuiduo secūdum formā: illa vero specie tantū. secunda consequentia probatur ex eadem radice: quia quilibet homo equiualet vni speciei vel generi quo ad perpetuitatem: imo prestat. Tertia vero consequentia pbatur: qꝛ custodia angelica est executio diuine puidentie. Ultima autē pbatur: quia generibus diuersis ꝓm Gregorium diuersi ordines deputātur: ꝛ ꝓm Augustinum Damascenum ꝛ Origenem singulis specieb⁹ diuersi angeli: qd̄ pbabile hic dr. In hisem sat est rationi consona dicere.

In responsione ad tertiū aduerte ꝙ nō est intentio litere cōstruere hanc vniuersaliter: ꝙ maius sit custodire vnū hominem q̄ alium: cū contingat plures homines ad equale equa- 551
liter ex diuina prouidentia ordinari: sed destruere hanc negatiuam vniuersalem: non est maius custodire vnum hoiem q̄ aliuꝫ: ꝛ h optime fit.

Super arti. 3.

Titul⁹ clar⁹. In corpore vna distinctio bimembris cum duabus iuxta membra ꝯclusionibus responsiuis quesito.

Distinctio est. custodia hominum est
a 555 duplex: particularis et vniuersalis: vt patet ex responsione ad primum in precedenti articulo.

Prima cōclusio est affirmatiue. Custodia particularis hominū pertinet ad in-
555 2.dis.11. q.1.ar.2 fimum ordinem angeloꝝ tantū. Probatur: minima ꝓm Gregorium pertinēt ad infimum ordinē: sed procuratio eoꝝ que sunt ad salutē vnius tantū est minimū inter officia angelica.

Secunda conclusio est rn̄siua negatiue virtualiter. Custodia vniuersalis mul-
552 tiplicatur secundum diuersos ordines. Primo probatur: qꝛ quanto agēs est vniuersalius tāto est superius. Secundo explanatur ipsa multi-

hꝫ ad hoies ꝛ ad alias corruptibiles creaturas: qꝛ alr se hñt ad incorruptibilitatez. Hoies em̄ nō solū sunt icorruptibiles q̄tū ad cōem speciē: sed etiā q̄tū ad ꝓprias formas singuloꝝ q̄ sunt aīe ratiōales. Qd̄ de alijs reb⁹ corruptibilib⁹ dici nō pōt. Manifestū est aūt ꝙ puidētia dei pncipalr est circa illa q̄ ꝑpetuo manēt. Circa v̄o ea q̄ trāseunt puidētia dei est: inq̄tū ordinat ipa ad res ꝑpetuas. Sic igit puidētia dei cōparatur ad singulos hoies: sicut cōparat ad singula gn̄a vel spēs corruptibiliū rerū. Sed ꝓm Greg. diuersi ordies deputant diuersis rerū gn̄ib⁹. Puta ptātes ad arcēdos demones: virtutes ad miracula facienda in reb⁹ corporeis. Et pbabile est ꝙ diuersis speciebus rerū diuersi angeli eiusdē ordinis pficiant. Un̄ etiā rōnabile est vt diuersis hoibus diuersi angeli ad custodiā deputētur.

Ad primū Ergo dōz, ꝙ alicui hoi adhibet custos duplr. Uno mō inq̄tū est hō singularis. Et sic vni hoi debet vn⁹ custos: ꝛ interdū plēs deputant ad custodiaz vni⁹. Alio mō inq̄tū est ps alicui⁹ collegij. Et sic toti collegio vn⁹ hō ad custodiā ꝓponit. Ad quē ptinet puidere ea q̄ ptinēt ad vnū hoiem in ordine ad totū collegiū. Sicut sunt ea q̄ exteri⁹ agūt, de qb⁹ alij edificant vel scādalizant. Angeloꝝ aūt custodia deputat hoib⁹ ēt q̄tū ad inuisibilia ꝛ occulta q̄ ptinent ad singuloꝝ salutē ꝓm seipsos. Un̄ singulis hoib⁹ singuli angeli deputant ad custodiā. Ad scōz dōm, ꝙ sicut dictū est: angeli pme hierarchie: oēs q̄tū ad aliq̄ illuminant imediate a deo. Sz q̄dā sunt de qb⁹ illuminant superiores tm̄ imediate a deo: q̄ inferiorib⁹ reuelant. Et idē ēt in inferiorib⁹ ordinib⁹ ꝯsiderādū est. Nā aliq̄s infim⁹ angel⁹ illuminat q̄tū ad q̄dā ab aliq̄ supmo: ꝛ q̄tū ad aliqua ab eo q̄ imediate sibi pfert. Et sic etiā pōt esse qd̄ aliq̄s angelus immediate illuminet hoiem: q̄ tn̄ hꝫ aliq̄s angelos sub se: q̄s illuminat. Ad tertiū dōm, ꝙ q̄uis hoies nā sint pares: tn̄ ineq̄litas in eis inuenit ꝓm qd̄ ex diuina puidētia q̄dā ordinant ad mai⁹: et q̄dā ad min⁹: ꝓm illud qd̄ dr eccl. 33. In multitudine discipline dn̄i separauit eos: ꝛ ipsis benedixit: ꝛ exaltauit ex ipsis, maledixit ꝛ humiliauit: ꝛ sic maius officium est custodire vnum hominem q̄ alium.

Utrum custodire hoies pertineat solum ad infimum ordinem angeloꝝ. Arti. 3.

Ad tertiū Sic pcedit. Ur, qd̄ custodire hoies nō ptineat solū ad infimū ordinē angeloꝝ. Dicit em̄ Chryso. ꝙ hoc qd̄ dr Mat. 18. angeli eoꝝ in celis ꝛc. intelligit nō de qbuscūqꝫ angelis: sz de supeminētib⁹. g supeminētes angeli custodiūt hoies. Pt. Apls ad Heb. dicit qd̄ angeli sunt in ministeriū missi ppter eos q̄ hr̄ditatē capiūt salutis. Et sic vr qd̄ missio angeloꝝ ad custodiā hoim ordinet. Sz q̄nqꝫ ordines in exteriūs ministeriū mittunt: vt supra dictū est. Ergo oēs angeli quinqꝫ ordinum custodie hoim deputant. Pt. Ad custodiam hoim maxime videt esse necessariū arcere demones: qd̄ maxime pertinet ad potestates ꝓm Greg. ꝛ miracula facere: qd̄ pertinet ad virtutes. Ergo illi etiam ordines deputantur ad custodiam: ꝛ non solum virtutes.

Sed ꝯtra Est, qd̄ in ps. Custodia hoim attribuit āgelis: quorum ordo est infimus ꝓm Diony.

Rn̄deo Dōm, ꝙ sicut supra dictū ē: hoi custodia 2r adhibetur. Uno mō custodia pticularis ꝓm qd̄ singulis hoib⁹ singuli angeli ad custodiā deputant. Et talis custodia ptinet ad infimū ordinē āgeloꝝ: quoꝝ ꝓm Gre. est minima nūtiare. Hoc aūt vr eē minimū in officijs āgeloꝝ pcurare ea q̄ ad vni⁹ hoīs salutē pertinēt. Alia v̄o est custodia vlis. Et hec multiplicat ꝓz diuersos ordies. Nā q̄to agēs fuerit vlius: tāto ē supi⁹. Sic igit custodia hūane multitudis ptinet ad ordinē pncipatuūz vel forte ad archāgelos q̄ dn̄r pncipes āgeloꝝ. Un̄ ꝛ Michael: quē archāgelū dicim⁹: vn⁹ de pncipib⁹ dr Dan̄. 10. Ulteri⁹ aūt sup oēs nās corpeas hñt custodiaz v̄tutes. Et vlteri⁹ ēt sup demones hñt custodiā ptātes. Et vlteri⁹ super bonos spūs hñt custodiā principatus vel dn̄ationes ꝓm Grego.

Ad pmū Ergo dōm, ꝙ v̄bū Chry. pōt intelligi: vt loquat de supremis in ordine infimo angeloꝝ. Qꝛ, vt Dio. dr, in q̄libet ordine sunt pmi medij ꝛ vltimi. Est aūt pbabile, qd̄ maiores āgeli deputent ad custodiā eoꝝ q̄ sunt ad maiorem gradū glie a deo electi. Ad 2m dōm, qd̄ nō oēs āgeli q̄ mittunt hñt pticularē custodiā sup singulos hoies: sz q̄dā ordines hñt vlem custodiā magis vel min⁹: vt dcm̄ ē. Ad 3m dōm, ꝙ ēt inferiores angeli exercēt officia supioꝝ inq̄tū aliq̄d de dono eorū pticipāt, ꝛ se hñt ad supiores sicut executores virtutis eoꝝ. Et p hūc modū etiā oēs angeli infimi ordinis possunt ꝛ arcere demones ꝛ miracula facere.

Utrum omnibus hominibus angeli ad custodiam deputentur. Arti. 4.

Ad quartū Sic pcedit. Ur, ꝙ nō oibus hoib⁹ āgeli ad custodiā deputēt. Dr. n. de xp̄o phi. 2. ꝙ est in silitudinē hoium factus ꝛ habitu inuētus vt hō. Si igit oibus hoibus angeli ad custodiā deputant etiaꝫ christus āgelū custodē hūisset. Sz hoc vr inꝯueniēs: cū xp̄s sit maior oibus āgelis. Nō ergo oib⁹ hoibus angeli ad custodiā dputātur. Pt. Oium hoium pm⁹ fuit Adā. Sz sibi nō cōpetebat hre āgelū custodē ad minus i statu inocētie: qꝛ tūc nullis piculis angustiabat. Ergo āgeli nō pficiunt ad custodiā oibus hoib⁹. Pt. Hoib⁹ angeli ad custodiā deputant: vt p eos manuducant ad vitā eternā: ꝛ incitent ad bn̄ opandū ꝛ muniant ꝯ insult⁹ demonū. Sz hoies pesciti ad dānationē nūq̄ pueniūt ad vitā eternā: infideles ēt etsi interdū bona opa faciāt: nō tn̄ bn̄ faciūt: qꝛ nō recta intētiōe faciūt. Fides em̄ intētionē dirigit: vt Aug. dicit. Antixp̄i etiā aduētus erit ꝓm opōnem sathane: vt dr 2. ad Thes. 2. Non ergo oibus hoibus āgeli ad custodiam deputantur.

Sed cōtra Est autoritas Hiero. supra iducta, qui dicit qd̄ vnaqueqꝫ aīa ad sui custodiam habet angelum deputatum.

Rn̄deo Dōm, ꝙ hō in statu vite isti⁹ constitutus est quasi in quadam via qua debet tendere ad patriam. In qua quidē via multa pericula hoi iminent: tū ab interiori, tuꝫ ab exteriori: ꝓm illud ps. In via hac qua ambulabam absconderunt laqueū mihi. Et iō sicut hoib⁹ per viā non tutā ambulantibus dantur custodes: ita et 354 arg° 2.

plicatio ascendendo a multitudie humana ad omnia corpora ad demones / ad angelos / ad archangelos vel principes: v̄tutes / potestates / ꝛ principatus vel dominationes apd̄ Gregorium. Recolito hic qd̄ litera bis meminit ordinis qui dicitur principatus primo coniungēdo cum archangelis propter opinionem Diony. secundo supra potestates propter Gregorium. a 554

Super Arti. 4.

Titul⁹ clar⁹. In corpore est vna distinctio bimembris cū duabus conclusionibus iuxta membra. Distinctio est. homo habet duplicem statum. s. vie ꝛ termini. Prima conclusio responsiua q̄sito affirmatiue est. Oēs homines i statu vie habent angelos custodes. Probatur. constitutis in via in q̄ multa iminēt picula dātur custodes. Omnes homines in statu vie sunt huiusmodi. probat minor dupliciter. Primo rōne. tū qꝛ ab interius: tū qꝛ ab exterius sunt inimici. Secūdo autoritate psal. Secunda conclusio est: homines i termino nō habebunt custodes: sed conregnātes aut punientes socios. 356 2.dis.11. q.1.ā.3.

Universidad de Deusto Biblioteca

¶Super Arti.5.
T Itul⁹ clarus.
¶In corpore duo. Prio recitant due opiniones circa q̄situ. s. ab ortu vl' a baptismo. Scd̄o reiicit q̄ a baptismo: et p̄bat sil' q̄ ab ortu.
c 159 Distinguēdo duplex gen⁹ bñficioꝝ. s. cōiu3 oib⁹ hoib⁹/ ⁊ pprioꝝ xp̄ianis: ⁊ arguendo
478 qd̄ hec cū xp̄ianitate illa cū creatura rōnali icipiūt. Sed custodia angelica est bñficiū cōe. Dubiū āt qd̄ hic remanet: q: s. ex ista rōne vr̄ q̄ angelica custodia incipiat ab ortu in vtero scd̄m aiam rōnalē: ⁊ non a natiuitate ex vterū/ soluit i rñsiōe ad 3m: ex h̄ q̄ i ortu ex vtero icipit nā rōnalis p̄lis vt ppria illi cum pri⁹ esset sic ei⁹ qd̄ tñ alteri⁹ aliqd. s. mr̄is: et iō ex vteꝝ inchoat custos ppri⁹: sicut et nā: prius exñte custode communi.

¶Super Arti.6.
557 T Itul⁹ clarus.
¶In corpore vna zclō rñsiua quesito negatiue. Angel⁹ custos nunq̄ totalr̄ dimittit suu3 hoie3. Probat. diuia pudētia nullā rē totalr̄ derelinqt: q̄uis q̄ ad aliqd deserat p̄mittēdo: ḡ custodia angelica nūq̄ totalr̄ dimittit custoditu3: q̄uis q̄ ad aliqd p̄missiue relinqt. Ans q̄ ad p̄mā ptē p̄bat: inq̄tū pticipat aliqd de eē tm̄ de puidētia diuia: s3 iplicat q̄ aliqd sit/ ⁊ dserat totalr̄ ab esse. ḡ. q̄ ad scd̄am ꝟo: q: de⁹ pmittit incurri i aliquē defectū pene vel culpe. Cōsequētia ꝟo p̄bat q: custodia āgelica est executio q̄dā diuie puidētie circa hoies. Explanāt pinde auctes scripture ex sensu cōclusionis vt patet.
¶In rñsione ad 3m aduerte: q̄ non d̄r in lr̄a/ q̄ angel⁹ sit sil' in celo ⁊ i custodito hoie p effectū actualē in illo: s3 q̄ i celo q̄nq̄ existēs nō relinqt hoie3 quo ad effectū: q: vigilat sup illū: ⁊ stati3 si opus est subuenire p̄t. Un̄ in lr̄a hec duo ponunt. s. actualis co-
553 gnitio eoꝝ: que circa
556 custodiēdum hoiem
c b c fiūt et po⁹ p̄rima ac expedita absq̄ interuallo tp̄is mediȷ ad subueniēdū. Et pp h̄ d̄r nō relinq̄re q̄ ad ef-

cuilibet hoi q̄diu viator est custos āgel⁹ deputat. Qn̄ āt iā ad terminū vie puenerit: iā nō hēbit āgelū custodē: s3 hēbit i regno angelū cōregnātē in iferno demonē puniētē.

Ad primū Ergo dd̄m, q̄ xp̄s s̄m q̄ hō imediate regulabat a ꝟbo dei. Un̄ nō idigebat custodia angeloꝝ. Et iterū s̄m aiam erat cōphēsor: sed ratiōe passibilitatis corpis erat viator. Et s̄m h̄ nō dēbat ei āgel⁹ custos tāq̄ supior: s3 magis minister tāq̄ iferior. Un̄ d̄r Matt. 4. q̄ accesserūt āgeli: ⁊ mistrabāt ei. ¶Ad 2m dd̄m, q̄ hō i statu innocētie nō patiebat aliqd piculū ab iteriori: q: iteri⁹ erāt oia ordinata: vt supra dictū est: s3 iminebat ei periculū ab exteriori ppter insidias demonū: vt rei pbauit euēt⁹. Et iō indigebat custodia āgeloꝝ. ¶Ad 3m dd̄m, q̄ sicut p̄sciti et infideles, ⁊ ēt antixp̄s nō puant iteriori auxilio nālis rōnis: ita ēt nō priuant exteriori auxilio toti nāe hūane diuinit⁹ zcesso. s. custodia āgeloꝝ: p quā etsi nō iuuēt q̄tū ad h̄ q̄ vitā eternā bonis opib⁹ mereant: iuuantur tñ quātū ad hoc qd̄ ab aliqb⁹ malis retrahunt: qb⁹ et sibiȷpsis ⁊ aliȷs nocere pñt. Nā ⁊ ipsi demones arcent per bonos angelos: ne noceant quantū volunt. Et silr̄ antichristus nō tantū nocebit: quātum vellet.

¶Utrū angelus deputetur homini ad custodiam a sua natiuitate. Arti.5.

A D q̄ntū Sic pcedit. Ur̄ q̄ āgel⁹ nō deputet hoi ad custodiā a sua natiuitate. Angeli em̄ mittunt in ministeriū ppter eos q̄ hr̄ditatē salutis capiunt: vt apl's ad heb. dicit. S3 hoies incipiūt hr̄ditatē capere salutis qñ baptizant. Ergo āgelus deputat hoi ad custodia3 a tpe baptismi: ⁊ non a tpe natiuitatis. ¶P̄. Hoies ab angelis custodiunt inq̄tū ab eis illuminātur per modū doctrine. S3 pueri mox nati nō sunt capaces doctrine: q: non hñt vsum rōnis. Ergo pueris mox natis nō deputant angeli custodes. ¶P̄. Pueri in mr̄no vtero exñtes hñt aiam rōnalē aliquo tpe: sicut ⁊ post natiuitatē ex vtero. S3 cū sunt in mr̄no vtero nō deputant eis angeli ad custodiā, vt vr̄: q: neq̄ etiā ministri ecclesie eos sacris imbuūt. Nō ergo statim a natiuitate hoibus angeli ad custodiam deputātur.

S3 ō Est, q̄ Hier. dicit: qd̄ vnaqueq̄ anima ab ortu natiuitatis h3 in custodiam sui angelum deputatum.

Rñdeo Dd̄m, qd̄ sicut Orige. d̄r sup Matt. sup h̄ est duplex opinio. Quidā em̄ dixerūt q̄ āgel⁹ ad custodiā hoi deputat a tpe baptismi: aliȷ ꝟo q̄ a tpe natiuitatis. Et hāc opinionē Hier. approbat. Et rōnabilr̄. Bñficia em̄ q̄ dant hoi diuinit⁹ ex eo q̄ est xp̄ianus: incipiūt a tpe baptismi. Sicut perceptio eucharistie: ⁊ alia hmōi. S3 ea q̄ puident hoi a deo inq̄tū h3 nām rōnalē: extūc ei exhibentur ex quo nascēdo talē naturā accipit. Et tale beneficiū est custodia angelorum: vt ex premissis patet. Unde statim a natiuitate h3 homo angelum ad sui custodiam deputatum.

Ad primū Ergo dd̄m, qd̄ angeli mittunt in ministeriu3 efficaciter q̄dē ppter eos solos q̄ hr̄ditatē capiūt salutis: si zsideret vltim⁹ effect⁹ custodie: q̄ est pceptio hr̄ditatis. Nihilomin⁹ tñ ⁊ aliȷs ministeriū angeloꝝ nō subtrahit: q̄uis in eis hāc efficaciā nō hēat q̄ pducātur ad salutē. Efficax tñ est circa eos angeloꝝ ministeriū inq̄tū a multis malis retrahūtur. ¶Ad scd̄m dd̄m, q̄ officiū custodie ordiat q̄dē ad illumiatiōnē doctrie: sic ad vltimū ⁊ pncipalē effectū. Nihilomin⁹ tñ multos alios effect⁹ h3 q̄ pueris cōpetūt. s. arcere demōes: ⁊ alia nocumenta tā corpalia q̄ spūalia phibere. ¶Ad tertiu3 dd̄m, qd̄ puer q̄diu est i mr̄no vtero nō totalr̄ est a mr̄e sepat⁹: s3 p quādā colligationē est q̄dā mō adhuc aliqd ei⁹ sicut ⁊ fruct⁹ pēdēs in arbore est aliqd arboris. Et iō pbabilr̄ dici pōt q̄ āgel⁹ q̄ est i custodia mr̄is custodiat plem in mr̄is vtero existentē. Sed in natiuitate qñ separatur a matre: angelus ei ad custodiam deputatur: vt Hiero. dicit.

¶Utrum angelus custos q̄nq̄ deserat hominem. Arti.6.

A D sextū Sic pcedit. Ur̄ q̄ angel⁹ custos q̄nq̄ deserat hoiem cui⁹ custodie deputat. Dicit em̄ Jere. 51. ex psona angeloꝝ: Curauim⁹ Babylonē et nō est curata. Derelinquamus ḡ eā. Et Jsa. 5. Auferā sepē ei⁹: ⁊ erit in cōculcatiōe. Gl. i. angeloꝝ custodiā. ¶P̄. Principali⁹ custodit de⁹ q̄ angel⁹. S3 de⁹ aliqñ hoiem derelinquit s̄m illud psal. De⁹ de⁹ me⁹ respi. in me: quare me dereliq̄sti? Ergo multo mag⁹ angelus custos hoiem derelinqt. ¶P̄. Sicut dicit Dam̄. angeli cū sunt hic nobiscum nō sunt in celo. Sed aliquando sunt in celo. Ergo aliquando nos derelinquunt. 538 2.dis.11. q.1.ā.4.

S3 ō Demones nos semper impugnant: s̄m illud. 1. Pe. 5. Aduersarius vester dia. tāq̄ leo rug. cir. querens quem deuo. Ergo multo magis boni angeli semper nos custodiunt.

Rñdeo Dd̄m, q̄ custodia angeli: vt ex supradictis pt3: est q̄dā executio diuine puidētie circa hoies facta. Manifestū est aūt qd̄ nec hō nec res aliq̄ totalr̄ diuine puidētie subtrahit. Jnq̄tū em̄ aliqd pticipat de esse intm̄ subditur 554 vl' puidētie entiū. S3 intm̄ de⁹ s̄m ordinē sue puidētie d̄r hoie3 derelinq̄re inq̄tū pmittit hoie3 pati aliquē defectū vel pene vel culpe. Silr̄ ēt dd̄m est, q̄ angelus custos nunq̄ totalr̄ dimittit hoiem: sed ad aliqd interdū eū dimittit: put. s. nō impedit quin subdat alicui tribulationi: vel ēt qn cadat in pctm̄ s̄m ordinē diuinoꝝ iudicioꝝ. Et s̄m h̄ babylon ⁊ dom⁹ israel ab angelis derelicte dñr: q: angeli earū custodes nō impediuerūt qn tribulationib⁹ subderētur. ¶Et per hoc p3 solutio ad primū ⁊ scd̄m.

Ad tertiū Dd̄m, q̄ angel⁹: etsi iterdū derelinquat hominē loco: nō tñ derelinqt eū q̄tū ad effectū custodie: q: ēt cū est i celo cognoscit qd circa hoiem agat. Nec indiget mora tpis ad motū localē: sed statim pōt adesse. 274

¶Utrū angeli doleant de malis eoꝝ quos custodiunt. Ar.7.

A D septimū Sic procedit. Ur̄ q̄ angeli 559 2.dis.11. q.1.ā.5. doleāt de malis eoꝝ q̄s custodiūt. Dicit em̄ Jsa. 33. Angeli pacis amare flebūt. Sed fletus est signū doloris ⁊ tristitie. Ergo angeli tristātur de malis hoim quos custodiunt. ¶P̄. Tristitia est: vt Aug. dicit: de his q̄ nobis nolētibus accidūt. S3 pditio hois custoditi est ō volūtatē āgeli custodis. Ergo tristant āgeli de pditiōe hoim. ¶P̄. Sicut gaudio zriat tristitia: ita pnie zriat pctm̄. Sed angeli gaudēt de pctōre pniam agēte: vt hr̄ Luc. 15. Ergo tristantur de iusto in pctm̄ cadente. ¶P̄. Sup illud numeri. 13. q̄cq̄d offert primitiarū ⁊c. dicit gl. Orig. trahunt āgeli i iudiciū vtrū ex ipsoꝝ negligētia an hoim ignauia lapsi sint. S3 q̄libet rōnabilr̄ dolet de malis ppter q̄ in iudiciū tractus est: ergo angeli dolent de peccatis hominum.

Sed cōtra. Ubi est tristitia ⁊ dolor, non est perfecta felicitas. Un̄ d̄r Apo. 21. Mors vltra nō erit: neq̄ luct⁹: neq̄ clamor neq̄ vllus dolor. Sed angeli sunt perfecte beati: ergo de nullo dolent.

Rñdeo Dicendum, q̄ angel' non dolent: neq̄ de peccatis, neq̄ de penis hoim. Tristitia em̄ et dolor s̄m Aug. non est nisi de his que contrariantur volūtati. Nihil autem accidit in mundo quod sit contrarium voluntati angeloꝝ ⁊ alioꝝ btōꝝ: q: volūtas eoꝝ totalr̄ inheret ordini diuine iustitie. Nihil aūt fit in mūdo nisi qd̄ p diuinā iustitiā fit: aut pmittit. Et iō simplr̄ loquēdo nihil fit in mūdo ō volūtatē btōꝝ. Ut em̄ ph̄s d̄t in. 3. ethi. illud d̄r simplr̄ volūtariū: qd̄ aliq̄s vult in pticulari: s̄m qd̄ agit: zsideratis. s. oib⁹ q̄ circūstāt: q̄uis in vli zsideratū nō eēt volūtariū. Sicut nauta nō vult piectionē mercīū in mare absolute, ⁊ vl'r zsiderādo: sed imminēte periculo salutis hoc vult. Un̄ magis est hoc volūtariū, q̄ inuolūtariu3: vt ibidē d̄r. Sic igit angeli: pctā ⁊ penas hoim vl'r et absolute loquēdo nō volūt: volūt tñ qd̄ circa hoc ordo diuine iustitie seruetur: s̄m quā quidā penis subdūtur: ⁊ peccare permittuntur.

¶Super Arti.7.
T Itul⁹ clar⁹.
¶In corpe ē vna cōclō rñsiua q̄sito negatiue: quā pbat p⁹: deinde explanat. Est ḡ zclō. Angeli nō dolent de malis custoditoru3. Probat. dolor est de inuolūtario simplr̄: nihil fit i mūdo inuolūtariū simplr̄ angelis sctis. ḡ angeli scti de nullo dolēt. Maior pbat auctē augustini. Minor pbat. ordo diuine iustitie ē totalr̄ volūtari⁹ angelis. ḡ nihil fit i mūdo ō eoꝝ volūtatē. Tz seq̄la q: nihil fit nisi s̄m ordinē diuie iustitie. Explanat deide hec rō distinguēdo ex ſtio ethicoꝝ volūtariū ⁊ inuolūtariū simplr̄ ⁊ i vli: ⁊ applicādo ad ppositū. patent oia.

fectu3 custodie: sicut mr̄ nō d̄r relinq̄re infantē: qñ ita ppe iuxta eū vigilās occupat/ q̄ statim pōt illi in omnibus adesse.

Ad primū Ergo dd̄m, q̄ ꝟbū illud Esa. pōt intelligi de angelis. i. nūtiȷs Ezec. q̄ fleuerūt ppter ꝟba Rapsacis. De qb⁹ hr̄ Jsa. 37. Et hoc s̄m lr̄alem sensum. Scd̄m ꝟo allegoricū: angeli pacis sunt apl'i et p̄dicatores: qui flent p pctis hoim. Si ꝟo s̄m sensum anagogicum exponat de angelis bonis: tūc metaphorica erit locutio ad designādū qd̄ angeli volūt in vl'i hoim salutē. Sic em̄ deo ⁊ angelis: hmōi passiones attribuunt. ¶Ad scd̄m pt3 sol'o per ea que dicta sunt. ¶Ad tertiū dd̄m, qd̄ tā in pnia hoim: q̄ in pctō: manet vna rō gaudiȷ angelis. s. impletio ordinis diuine puidētie. ¶Ad quartū dd̄m, q̄ angeli ducūt in iudiciū p pctis hoim: nō quasi rei: sed quasi testes ad conuincendum hoies de eorum ignauia.

¶Utrū inter angelos possit esse pugna seu discordia. Arti.8.

560 2.di.11. q.2.ā.5. A D octauū Sic pcedit. Ur̄ q̄ inter angelos non possit esse pugna: seu discordia. Dr̄ em̄ Job. 25. Qui facit cōcordiā in sublimib⁹. Sed pugna opponit zcordie. Ergo in sublimib⁹ angelis nō est pugna. ¶P̄. Ubi est pfecta charitas ⁊ iusta platio: nō pōt esse pugna. Sed hoc totū est in angelis. Ergo in angelis nō est pugna. ¶P̄. Si angeli dicūtur pugnare p eis quos custodiūt: necesse est qd̄ vnus angel⁹ foueat vnā partē: ⁊ alius aliā. Sed si vna pars h3 iustitiā: zstat qd̄ alia pars habeat iniustitiā. Ergo sequit q̄ angelus bonus sit fautor iniustitie. Qd̄ est inconueniens. Ergo inter bonos angelos non est pugna.

S3 ō Est, q̄ d̄r Dan. 10. ex psona Gabriel. Princeps regni psarū restitit mihi viginti ⁊ vno dieb⁹. Hic aūt princeps psarū erat āgel⁹: regno psarū i custodiā deputat⁹. Ergo vnus bonus angelus resistit aliȷ. Et sic inter eos est pugna.

Rñdeo Dd̄m, q̄ ista qō mouet occasiōe hoꝝ ꝟboꝝ Danie. Que q̄dē Hiero. exponit dicēs principē regni persarū esse angelū q̄ se opposuit liberatiōi ppl'i israelitici: p quo Dan. orabat: Gabriele pces ei⁹ deo pñtāte. Hec aūt resistētia potuit fieri: q: pnceps aliq̄s demonū iudeos in perfide3 ductos ad pctm̄ induxerat: p qd̄ impedimentū p̄stabat orationi Dan. p eodē ppl'o deprecātis. Sed s̄m Grego. 17. mora. princeps regni psarū bonus angelus fuit custodie regni illi⁹ deputatus. Ad videndū igit qualr̄ vnus angel⁹ alteri resistere d̄r, cōsiderandū est, qd̄ diuina iudicia circa diuersa regna ⁊ diuersos hoies: p angelos exercent. Jn suis aūt actionibus angeli per diuinā sniam regulant. Contingit autē q̄nq̄ qd̄ in diuersis regnis vel in diuersis hoibus ōria merita vel demerita inueniūtur: vt vn⁹ alteri subdat, aut p̄sit. Quid aūt sup hoc ordo diuine sapiētie habeat: cognoscere nō pñt, nisi deo reuelante. Un̄ necesse hñt sup his sapiētiam dei zsulere. Sic igit inquantū de contrariȷs meritis ⁊ sibi repugnātibus: diuinā cōsulunt volūtate3 resistere sibi inuicē dñr: nō q: sint eoꝝ ōrie volūtates: cū in hoc oēs zcordent qd̄ dei snia impleat: sed q: ea de quib⁹ zsulūt sunt repugnantia. ¶Et per hoc patet solutio ad obiecta.

¶De impugnatione demonum. Qō.114.

D Einde Cōsiderandū est de impugnatione demonū. ¶Et circa hoc querūtur quinq̄. Primo, vtrū hoies a demonib⁹ impugnētur. Scd̄o, vtrū tētare sit ppriū diaboli. Tertio, vtrū oia pctā hoim ex impugnatiōe siue tētatione demonū pueniāt. Quarto, vtrū possint vera miracula facere ad seducendum. Quinto, vtru3 demones qui ab hominibus superantur: ab impugnatione hominum arceantur.

¶Utrū hoies ipugnent a demonibus. Arti.1.

561 De mal. q.3.ar.3. Et ar.4 tor. A D primū Sic pcedit. Ur̄ q̄ hoies nō impugnent a demonib⁹. Angeli em̄ deputant ad hoim custodiā missi a deo. S3 demōes nō mittunt a deo cū demonū intētio sit pdere aias: dei aūt saluare. Ergo demones non deputant ad hoim impugnationē. ¶P̄. Nō est equa zditio pugne: vt ifirm⁹ ō fortē: ignar⁹ ō astutū exponat ad bellū. S3 hoies sunt infirmi ⁊ ignari: demōes aūt potētes ⁊ astuti. Nō est ḡ pmittēdū a deo: q̄ est ois iustitie author: vt hoies a demonib⁹ ipugnentur. ¶P̄. Ad exercitiū hoim sufficit impugnatio carnis ⁊ mūdi. S3 deus pmittit electos suos ipugnari pp eoꝝ exercitiū. Ergo non vr̄ necessariū q̄ a demonib⁹ ipugnent.

Sed ō Est, q̄ Apl's dicit ad Ephe. 6. q̄ nō est nobis colluctatio aduersus carnē ⁊ sanguinē: s3 aduersus pncipes ⁊ ptātes: aduersus mūdi rectores tenebraꝝ haꝝ: ō spūalia neq̄tie in celestibus.

Rñdeo Dd̄m, q̄ circa impugnationē demonū duo est zsiderare. s. ipsam ipugnationē ⁊ ipugnatiōis ordinē. Jmpugnatio q̄dē ipsa ex demonū malitia pcedit: q̄ ppter inuidiā pfectū hoim ipedire nitunt: ⁊ ppter supbiā, diuine ptātis silitudinē vsurpāt deputādo sibi ministros determinatos ad hoiu3 ipugnationē: sicut ⁊ āgeli deo mistrāt in determinatis officiȷs: ad hoium salutē. S3 ordo ipugnatiōis ipsi⁹ est a deo: q̄ ordinate nouit malis vti ad bona ea ordinādo. Sed ex pte angeloꝝ: etiam ipsa custodia q̄ ordo custodie reducitur ad deū sicut ad primū actorem.

Ad primū Ergo dd̄m, q̄ mali āgeli ipugnāt hoies dupliciter. Uno⁹ istigādo ad pctm̄. Et sic nō mittūt a deo ad ipugnādū: s3 aliqñ pmittūt s̄m dei iusta iudicia. Aliqñ aūt ipugnāt hoies puniēdo. Et sic mittunt a deo. Sicut missus ē spūs mēdax ad puniēdū Achab regē israel vt d̄r. 3. re. vl. Pena. n. refert in deū sicut in primū actorē. Et tñ demones ad puniēdu3 missi: alia intentiōe puniūt q̄ mittūtur. Nā ipsi puniūt ex odio vl' iuidia: mittunt aūt a deo pp ei⁹ iustitiā. ¶Ad 2m dd3, q̄ ad hoc q̄ nō sit iequalis pugne zdō sit ex pte hois recōpēsatio: pncipaliter q̄dē p auxiliū diuine gr̄e: scd̄ario aūt p custodiā āgeloꝝ. Un̄. 4. Re. 6. Eliseus dixit ad mistrū suū, Noli timere: pl'es. n. nobiscū sunt q̄ cū illis. ¶Ad tertiū dd̄m, q̄ ifirmitati hūane sufficeret ad exercitiū ipugnatio q̄ est a carne ⁊ mūdo: s3 malitie demonū nō sufficit, que vtroq̄ vtit ad hoium impugnationē. Sed tñ ex diuina ordinatiōe hoc puenit in gloriam electorū.

¶Utrū tētare sit ppriū diaboli. Arti.2.

A D scd̄m Sic pcedit. Ur̄ q̄ tentare nō sit ppriū diaboli. Dr̄ q̄ de⁹ tentare: s̄m illd̄ geñ. 22. Tentauit de⁹ Abrahā. Tētat ēt caro et ⁊ mūd⁹. Et ēt hō d̄r tētare deū ⁊ hoiem. Ergo nō est propriū demonis tētare. ¶P̄. Tētare, est ignorantis. Sed demones sciunt quid circa homines agatur. Ergo demōes nō tentāt. ¶P̄. Tentatio est via in peccatū. Peccatum autem in volūtate cōsistit. Cū ergo demones nō possint voluntatē hominis immutare: vt per supradicta patet: videtur quod ad eos non pertineat tentare.

S3 cōtra Est, quod dicitur. 1. ad thes. 3. Ne forte tentauerit nos is qui tentat. Glo. 1. Diabolus: cui⁹ est officium tentare.

Rñdeo Dicendum, q̄ tētare est proprie experimentū sumere de

¶Super Arti.8.
T Itulus clarus.
¶In corpe q̄tuor. p⁹ occasio qōnis: ⁊ ē auctas. Daniel. 2⁹ expō hiero. ⁊ ē remotio qōnis: q: pōit q̄ itelligit d̄ pugna iter bonū et malū āgelū: h̄ āt ē qd̄ de pugna iter bonos. 3⁹ expō Greg. et est ōr⁹ qōnis: q: de sctis āgelis inter se exponit. 4⁹ rñdet q̄sito vna zclone affirmatiue. Inter angelos pt eē pugna: non discordia volūtatū: s3 ōrietate meritoꝝ coꝝ p qb⁹ pugnare dñr. Pria pbp3 auctē scripture. 2a pbat: q: volūt oēs et pleri ordinē diuie sapie. 3a pbat: q: merita diuersoꝝ diuersis custoditoꝝ ztingit esse ōria re... plationis adiuicē ⁊ nescire q̄d de⁹ velit fieri: ip̄m em̄ zsulere de pugnātib⁹ est pugnare. hec non repugnant beatitudini.

¶Sup. q. 114. Ar. 1.
T Itul⁹ clar⁹.
¶In corpore vna distinctio, cū vna bimēbri zclone rñsiua q̄sito. Distinctio ē. i. impugnatiōe sūt duo. ipsa ipugnatio: ⁊ ordo ei⁹ zclō ē. Jmpugnatio demonū est ex malitia: eoꝝ ordo ꝟo a deo. pbat: ⁊ dclarat. pbat q̄ dē q̄ ad p̄am ptē3 ex iuidia pfect⁹ ⁊ supbia ipugnat. ḡ. q̄ ad 2am ꝟo: q: de⁹ vtit mal' bñ ordinādo. ḡ. dclarat āt ex opposito custodia. s. āgelica hec. n. s3 vtrūq̄ est a do. illa s3 ordinē tm̄. Oia clara sūt. ¶Circa hāc rñsionē dubitatiūcula ē q: titul⁹ dubiȷ ē de qōne: an ē vtꝝ. s. demones ipugnēt nos. Rñsio āt ē nō ad h̄: sed cās ipugnatiōis. ¶Ad h̄ breuit d̄r/ q̄ vt p3 in 2⁹ posterio. Ois qō ē qd̄ mediȷ: ⁊ nihil aliō est q̄rere. si q̄dratura circuli ē: q̄ si ē aliqd̄ me- 562 22c. q.
diū ad ipam. Un̄ nihil aliō ē q̄rere si de- 97. ar-
mōes ipugnēt: q̄ si ē ti. 2. cor.
aliqd̄ mem: seu cā q̄- Et. 2. di.
re nos ipugnent. Et 21. q. 1.
ppea rñsio ē ad ppo- ar. 1.
situ directe s̄m artez Et op⁹.
sciendi du3 assignat 7. ca. 7.
cās: ex qbus puenit ipugnatio demonū ō nos. Sic enim optie a priori ōsum est impugnationē eoꝝ eē.

¶Super Arti.2.
T Itul⁹ in corpore manifestatur. ⁊ b 154c
¶In corpe duo. Prio

sm cōl declarak:quid et q̄tuplex est tētare. scdo rndet quesito.
¶Quo ad pmū duo dnr:qd est tentare.s. experimentū sumere vt sciat aliqd circa tētatū ⁊ quotuplex est: et dr:qd multiplicat ex pte finis/nā q̄nq₃ fit cū solo fine proximo:q̄ cadit in ei⁹ diffinitione.s.scire:q̄nq₃ cum aliquo vlteriore fine:qui pōt esse bonus ⁊ malus ⁊c.
¶Quo ad scdm 9clusio rnsiua est.Tētare vt noceat pp̄etratiōe pcti est ppriū diaboli.probak ex differentia inter tētare attributū diabolo:⁊ alijs s. hoi deo et carni ac mūdo:hoi qdē cōuenit ad vtrūlibet scilz bonū ⁊ malū:⁊ad malū culpe nō nisi vt ministro diaboli/deo vero ad bonū tm̄: mundo vero ⁊ carni/q̄uis ad malū culpe:tamē aut nō actiue s₃ māliter:aut instrumentaliter:diabolo principaliter tentante.
¶Super Arti.3.
Jtul⁹clarus.
¶In corpore est vna distin
547 548 ⁊ b ctio bimēbrīscū duabus iuxta mēbra conclusionib⁹ rnsiuis q̄sito.Distinctio est:cā alicuius dupl'r:directe:q̄ sc₃ directe ope-
563 12.q.80 ar.4. Et.3.q̄ō. 8.art.7. ad scdm Et mal. q.3.ar.5. rak ad illud:vt domificator ad edificādū et indirecte:q̄.s. operak aliud ad q̄ illud sequik:vt scindens ligna respectu combustionis.¶Prima cōclusio ē affirmatiua. Oia pctā hoim causank a demone indirecte.Probak primo. qr fuit cā primi pcti: ex quo secuta est pnitas ad malū.Exponūtur deinde doctores Dionysius ⁊ Damascenus:iuxta hūc sensum.
¶Scda conclusio est negatiua nō oia pctā hoim causank a demone directe.Probatur primo.secluso demone in hoie sunt appetitus sensitiu⁹ ⁊ liberum arbitriū.ergo pōt esse pctm̄.Añs patet etiā authoritate Orig.consequētia probak qr regulatio appetitus ex libero pēdet arbitrio/deinde declaratur conclusio:qm̄ particularis est quo ad particularem sibi subcōtrariā: qño sc₃ fiant queda₃ pctā nostra a demone directe:⁊ dicitur/ q̄ eo modo quo peccatum primorum pa

aliquo.Experimētū aūt sumitur de aliquo: vt sciatur aliqd circa ipm.Et ideo primus finis cuiuslibet tētantis est sciētia.S₃ q̄nq₃ vlterius ex scientia querik aliq̄s alius finis vel bonus vel malus.Bon⁹ quidē:sicut cū aliq̄s vult scire qualis aliq̄s sit: vel quantū ad sciētiam,vel quātū ad v̄tutē:vt eū promoueat:malus aūt:qñ hoc scire vult vt eū decipiat vel subuertat.Et per hūc modum pōt accipi qño tentare:diuersis diuersimode attribuak.Hō em̄ tentare dr q̄nq₃ quidē vt sciat tantū. Et ppter hoc tentare deū dr esse pctm̄:qr hō q̄si incert⁹ expiri p̄sumit dei virtutē.Q̄nq₃ v̄o tentat vt iuuet:q̄nq₃ vero vt noceat.Diabolus aūt semp tentat vt noceat in pctm̄ pcipitādo.Et sm hoc dr ppriū officiū eius tētare.Na₃ etsi hō aliq̄n sic tentet:hoc agit inquantū est minister diaboli. Deus aūt tētare dr vt sciat:eo mō loquēdi: quo dr scire qd facit alios scire.Vñ dr Deute.13.Tentat vos dñs deus vester:vt pala₃ fiat:vtrū diligatis eū.Caro etiā ⁊ mundus dicūtur tentare instrāliter seu materialiter: inq̄ṫū.s. pōt cognosci qualis sit hō, ex hoc q̄ sequik vel repugnat concupiscentijs carnis:⁊ ex hoc qd cōtemnit pspera mundi et aduersa:quib⁹ etiā diabolus vtitur ad tentandum.¶Et sic pt₃ solutio ad primum.

Ad scdm Dcm̄,q̄ demones sciunt ea q̄ exterius aguk circa hoies:sed interiorē hois 9ditionē solus deus nouit:q̄ est spirituū pōderator:ex qua aliq̄ sunt magis pni ad vnu₃ vitiū q̄₃ ad aliud.Et ideo diabolus tētat explorādo interiorē conditionē hois:vt de illo vitio tentet:ad qd hō magis pnus est. ¶Ad tertiū dicendū,q̄ demon:etsi nō possit immutare volūtatē:pōt tñ,vt supra dictū est, aliqualiter immutare inferiores vires:ex quibus etsi non cogik voluntas:tñ inclinatur.

¶Utrum omnia peccata procedant ex tentatione diaboli. Arti.3.

Ad tertiū Sic pceditur.Videk qd oia pctā pcedant ex tentatione diaboli.Dicit em̄ Dioñ.4.ca.de di.no.qd multitudo demonum est cā oim maloꝝ sibi ⁊ alijs.Et Dam.dicit:qd ois malitia ⁊ ois immunditia a diabolo excogitate sunt. ¶P̄.De q̄libet pctōre dici posset qd dñs de iudeis dicit Jo.8.vos ex patre diabolo estis.Hoc aūt est inquantū ipsi ex diaboli suggestione peccabāt.Omne ergo pctm̄ est ex suggestione diaboli.¶P̄.Sicut angeli deputantur ad custodiā hoim:ita demones ad impugnationem.Sed oia bona q̄ facimus ex suggestione bonorū angeloꝝ pcedunt:qr diuina ad nos mediantib⁹ angelis perferūtur.Ergo ⁊ oia mala que facimus proueniunt ex suggestione diaboli.

Sed cōtra Est,qd dr in lib.de eccle.dog.Nō oēs cogitatiōes nr̄e male a diabolo excitank:sed aliquoties ex nr̄i arbitrij motu emergunt.

Rñdeo Dcm̄,qd cā alicui⁹ pōt dici aliquid dupl'r.Uno mō directe.Alio modo indirecte.Indirecte quidem:sicut cu₃ aliquod agens causans aliquam dispositionē ad aliquē effectū dr esse occasionaliter ⁊ indirecte causa illius effectus.Sicut si dicatur qd ille qui secat ligna est causa cōbustionis eoꝝ.Et hoc modo dicendum est qd diabolus est causa omnium peccatoꝝ nostroꝝ:quia instigauit primum hominem ad peccādum:ex cuius pctō cōsecuta est in toto genere humano quedam pronitas ad oia peccata. Et per hunc modum intelligenda sunt verba Dam. ⁊ Dio. Directe aūt dr esse aliquid causa alicuius: qd operatur directe ad illud.Et hoc modo diabolus non est causa ois peccati.Nō em̄ oia peccata cōmittuntur diabolo instigante:sed queda₃ ex libertate arbitrij,et carnis corruptione.Quia:vt Orige.dicit:etiam si diabolus non esset:hoies haberent appetitum ciboꝝ ⁊ venereoꝝ ⁊ hmōi. Circa que multa inordinatio contingit:nisi per rationem talis appetitus refrenetur:⁊ maxime supposita corruptione nature. Refrenare autē ⁊ ordinare hmōi appetitū:subiacet libero arbitrio.Sic ergo non est necessariu₃ oia pctā ex instinctu diaboli prouenire. Si qua tñ ex instinctu eius pueniūt:ad ea cōplenda eo blādimēto decipiūtur homines nūc:quo primi parentes:vt Isi.dicit. ¶Et per hoc patet responsio ad primum.

Ad scdm Dicēdum,qd si qua pctā absq₃ instictu diaboli pperantur:per ea tñ fiunt hoies filij diaboli:inquātum ipsum primo peccātem imitantur.¶Ad tertiū dicendū,q̄ hō potest per seipsum ruere in pctm̄:sed ad meritū pficere nō potest nisi auxilio diuino:qd hoi exhibek mediante ministerio angeloꝝ.Et ideo ad oia bona nostra cooperank angeli:nō tñ oia nr̄a pctā pcedūt ex demonū suggestione.Q̄uis nullū genus pcti sit:qd nō interdum ex demonū suggestione proueniat.

¶Utrum demones possint homines seducere. Arti.4.

Ad quartū Sic pcedik.Vi qd demones nō possint hoies seducere per aliqua miracula vera.Operatio eni₃ demonū maxime vigebit in operib⁹ antichristi.Sed sicut apl's dicit.2.ad Thessalo.2.ei⁹ aduentus est sm operationē sathane in omni virtute ⁊ signis ⁊ prodigijs mendacibus.Ergo multo magis alio tempore:per demones non fiunt nisi signa mendacia.¶Preterea.Vera miracula per aliquam corporum immutationem fiunt. Sed demones non possunt immutare corpus in aliquam naturam. Dicit enim Augu.18.de ciui.dei.Nec corpus quidem humanum nulla ratione crediderim demonum arte vel potestate in membra bestialia posse conuerti.Ergo demones vera miracula facere non possunt. ¶Preterea. Argumentum efficaciam non habet quod se habet ad opposita. Si ergo miracula vera possunt fieri a demonibus ad falsitatem persuadendam: nō erunt efficacia ad veritatem fidei confirmandam.Quod est inconueniens:cum dicatur Marci vltimo,Domino cooperante et sermonem confirmante sequentibus signis.

Sed contra Est, quod Augustinus dicit libro.83. questio.quod magicis artibus fiunt miracula plerunque similia illis miraculis que fiunt per seruos dei.

Respondeo Dicendum,quod sicut ex supra dictis patet si miraculu₃ proprie accipiatur: demones miracula facere nō possunt:nec aliqua creatura:sed solus deus.Quia miraculum proprie dicitur quod fit preter ordinem totius nature create:sub quo ordine continetur omnis virtus creata. Dicitur tamen quandoq₃ miraculum large: qd excedit humanam facultatem et considerationem. Et sic demones possunt facere miracula: que scilicet homines mirantur: inquantum eorum facultatem et cognitionem excedunt. Nam et vnus homo inquantum facit aliquid qd est supra facultatem ⁊ cognitionē alterius,ducit alium in admirationem sui opis:vt quodāmodo miraculū videak opari.Sciēdū est tñ:qd q̄uis huiusmodi opera demonū:que nobis miracula vidētur:

rentum.
¶Super Arti.4.
Jtul⁹ clar⁹.
¶In corpore duo. Primo distinguēdo rñdet q̄sito.Scdo ad pfectionem doctrine addit quoddam notabile.
¶Quo ad primū distinctio supra posita repetitur. Miraculū dupliciter/proprie/⁊ large.
¶Prima cōclusio rñsiua negatiua: demones nō possunt facere proprie miracula. Probak vt supra: qr miraculū pprie est pter ordinem ⁊ virtutem totius creature.
¶Scda conclusio est rñsiua affirmatiue: demones possunt p miracula large seducere.Probak: qr possunt aliqd qd ⁊ facultatem ⁊ cognitione₃ nostram excedit.
¶Quo ad scdm notak:q̄ aliud est dicere hoc est vere miraculū:et aliud hoc est vere res q̄ apparet:⁊ q̄ q̄uis opa mira demonū nunq̄₃ sint vere miracula:vt in prima cōclusione dicik: sunt tñ q̄nq₃ vere res mirabiliter facte: vt rane magoꝝ ⁊ ignis et turbo Job. Q̄nq₃ aūt sunt rerū fantasmata seu sīlitudines tantu₃:vt in rñsione ad scdm declaratur. 564

¶Super Arti.5.
b 544 Jtul⁹ clarus.
¶In corpore duo. Prio referunt opiniōes.Scdo rñdetur quesito.
¶Quo ad pmū due referunk opiniones. Prima qd superatus demon semper vacabit simpl'r a tentādo. Scda q̄ vacabit a tētando eundē tantū.
¶Quo ad scdm conclusio rñsiua est/supe
542 ratus demon: vacat a tētatione eiusdem ad tēpus.Probatur qd vacet authoritate ⁊ rōne.Authoritate tētatiōis Christi. Rōne primo Chrisostomi ex parte dei:qr nō pmittit ppter ifirmā nām.Scdo Ambro.ex pte demonis: qr refugit triūphari. Deinde pbak quoad tpa:⁊ non simpl'r authoritate Mat.12.reuertar i domū meā. Aduerte h̄ q̄₃ta fuerit reuerētia diui thome ad sacros doctores/q̄ cū opinio ppa q̄ est cōcl'o sit tertia: maluit 9tinuare illā cū scda trahēdo illa₃ ad bonum sensum : ne videretur alijs se preferre.
¶Sup.q.115.Art.1.
547 548 Jtul⁹ clar⁹.
¶In corpore q̄nq₃.Primo in quo stat difficultas. Scdo tractak opinio Auicebron. Tertio platōis ⁊ auicēne. Quarto democriti. Quinto respondetur quesito.
¶Quo ad pm duo. qd manifestū:⁊ qd occultum. Manifestu₃ ad sensu₃ est corpora agere:vt ignē calefacere experimur.Difficile aūt aut disputabile est qño agāt:qm̄ fuit circa modū agēdi triplex error.
¶Aduerte h qd corpora aliq̄ mō cōcurrere ad agēdū null⁹ negat:et h exprimur ad sensum.Sed qño cōcurrant:an.s. vt media:per q̄ trāseat vis actiua/an vt disponētia:an vt emittētia d se athoma:an vt educētia de alioꝝ potentijs ⁊c. hoc est qd in dubium vertitur.
¶Quo ad scb₃ tria.
565 2.dis.6. ar.5. Primo opinionem. Scdo radicem platonicā.Tertio.differētiam ei⁹ a platonica opinione ⁊ oia tā clara sunt i litera:vt nō expositione egeant. Ad bonitatē tamen

ad verā rōnē miraculi nō ptingant:sunt tñ q̄nq₃ vere res.Sicut magi pharaonis per virtutē demonū veros serpētes ⁊ ranas fecerūt.Et qñ ignis de celo cecidit ⁊ familiā Job cū gregib⁹ pecoꝝ vno impetu 9sumpsit:⁊ turbo domū deijciens filios ei⁹ occidit:que fuerunt opera sathane:fantasmata non fuerunt:vt Augu.dicit.20.de ci.dei.

Ad primū Ergo dcm̄,q̄ sicut Augu.dicit ibidē:antichristi opa pñt dici esse signa mēdacij: vel quia mortales sensus p fantasmata decepturus est:vt q̄ nō facit videak facere. Vel qr si sint vera pdigia:ad mēdaciū tñ pertrahēt credituros.¶Ad scdm dcm̄,q̄ sicut supra dictū est,mā corpalis nō obedit angelis bonis seu malis ad nutū:vt demones sua virtute possint trāsmutare materiā de forma in formā. Sed pñt adhibere q̄da₃ semina q̄ in elemētis mūdi inueniunk:ad hmōi effect⁹ cōplēdos:vt Aug.dicit.3.de tri. Et ideo dicēdū est:qd oēs trāsmutationes corporaliū rerū q̄ pñt fieri p aliquas v̄tutes nāles:ad quas pertinēt pdicta semina:pñt fieri p operationē demonū hmōi seminib⁹ adhibitis. Sicut cū alique res trāsmutank in serpētes vel ranas:q̄ per putrefactionē gñari pñt.Ille v̄o trāsmutationes corporaliū rerū q̄ nō pñt virtute nature fieri:nullo mō opatione demonū sm rei veritatē pfici pñt. Sicut q̄ corp⁹ humanū mutek in corp⁹ bestiale:aut q̄ corpus hois mortuū reuiuiscat.Et si aliqñ aliqd tale,opatione demonū fieri videatur:hoc nō est sm rei veritatē:sed sm apparētiā tñ.Qd q̄dē pōt dupl'r 9tingere. Uno mō ab interiori sm q̄ demon pōt immutare fantasiam hois:⁊ etiā sensus corporeos: vt aliqd videak aliter q̄₃ sit:sicut supra dictu₃ est.Et hoc etiā interdū fieri dr virtute aliquarū rerū corporaliū.Alio mō ab exteriori. Cū em̄ ipse possit formare corp⁹ ex aere cuiuscūq₃ forme ⁊ figure:vt illud assumens in eo visibiliter appareat:pōt eadē ratione circūponere cuicūq₃ rei corporee quācūq₃ formā corporeā:vt in eius specie videatur. Et hoc est qd Aug.dicit.18.de ci.dei.q̄ fantasticū hois:qd etiā in cogitādo siue somniādo,p rerū innumerabiliū gñā variatur velut incorporatū in alicuius animalis effigie sensib⁹ apparet alienis. Qd non est sic intelligēdū qd ipsa vis fantastica hois aut species eius eadē numero incorporatā alterius sensibus ostēdatur, sed:quia demon qui in fantasia vnius hois format aliquam speciem:se etiā potest similem speciem alterius sensibus offerre. ¶Ad tertiū dicendum,qd sicut Augu.dicit in lib.83.q. cum talia faciunt magi qualia sancti:diuerso fine ⁊ diuerso iure fiunt.Isti em̄ faciunt querentes gloriam suam:illi querētes gloriam dei.Et isti faciunt per quedam priuata cōmercia: illi autem publica administratione et iussu dei:cui cuncta creata subiecta sunt.

¶Utrū demon q̄ superak ab aliquo:ppter hoc ab impugnatione arceatur. Arti.5.

Ad quintū Sic proceditur.Videtur q̄ demon qui superatur ab aliquo:non ppter hoc ab impugnatione arceatur.Christus enim efficacissime suū tentatorem dicit.Sed tñ postea eum impugnauit:ad occisionem eius iudeos incitādo.Ergo non est verū q̄ diabolus victus ab impugnatione cesset. ¶P̄. Infligere penam ei qui in pugna succumbit est incitare ad acrius impugnādū.Hoc aūt nō ptinet ad dei misericordiā.Ergo demones supati nō arcenk.

Sed cōtra Est,qd dr Matth.4. Tūc reliquit eū diabolus scilicet Christum superantem.

Rñdeo Dcm̄,qd quidam dicūt,qd demon superatus nullū hominem pōt de cetero tentare,nec de eodem nec de alio pctō.Quidā aūt dicunt:qd pōt alios tentare:sed nō eundem.Et hoc pbabilius dr: si tamen intelligatur vsq₃ ad aliquod tēpus.Vñ ⁊ Luc.4.dr,qd cōsummata omni tētatione diabolus recessit a Christo vsq₃ ad tēpus.Et hui⁹ ratio est duplex. Una est ex parte diuine clemētie. Quia:vt Chrysō.dicit super Matth.non tandiu homines diabolus tentat: quandiu vult: sed q̄diu de⁹ pmittit.Quia etsi permittat paulisper tētare:tñ repellit ppter infirmā nām. Alia rō sumik ex astutia diaboli. Vñ Amb. dicit super Luc.q̄ diabolus instare formidat:qr frequētius refugit triūphari. Qd tñ aliquando diabolus redeat ad eum quem dimisit:patet p illud quod dicitur Matth. 12.Reuertar in domum meam vnde exiui. ¶Et per hoc patet solutio ad obiecta.

¶De actiōe corporalis creature. Q̄ō.115.

Consequēter Considerādum est de actiōe corporalis creature:⁊ fato,quod aliquibus corporibus attribuitur.¶Circa actiones corporales querūtur sex. Primo, vtrū aliquod corpus sit actiuum.Secundo,vtrū in corporibus sint aliq̄ seminales rationes. Tertio, vtrum corpora celestia sint causa eorum que hic per inferiora corpora fiunt. Quarto,vtrum sint causa humanorum actuum.Quinto,vtru₃ eorum actionibus demones subdantur. Sexto,vtrum celestia corpora imponant necessitatem his que eorum actiōibus subduntur.

¶Utrum aliquod corpus sit actiuum. Arti.1.

Ad primū Sic pceditur. Videtur quod nullum corpus sit actiuū.Dicit em̄ Aug:quod in rebus inuenitur aliquid actū ⁊ nō agens: sicut sunt corpora:aliquid agens ⁊ nō actum,sicut deus: aliquid agens ⁊ actū,sicut sube spūales.¶P̄.Omne agens excepto primo agente:in suo opere indiget subiecto: qd sit susceptibile sue actionis. Sed infra substātiam corporalem nō est sba que sit receptibilis sue actio-
nis:qr hec substantia tenet vltimū gradū in entibus.Ergo sub- 566
stantia corporalis non est actiua.¶P̄.Omnis substantia cor- 3.P̄.cap.
poralis concluditur q̄ntitate. Sed q̄ntitas impedit substātiam 69.
a motu ⁊ actione:qr comprehendit eam ⁊ mergitur in ea: sicut impedik aer nubilosus a perceptione luminis. Et huius signū est:quod quanto magis accreuerit q̄ntitas corporis: tanto est pōderosius ⁊ grauius ad hoc quod moueatur.Ergo nulla substantia corporalis est actiua.
¶Preterea.Omne agens habet virtutem agendi ex propinq̄tate ad primum actiuū.Sed a primo actiuo quod est simplicissimum remotissima sunt corpora:que sunt maxime cōposita.Ergo nullum corpus est agens.¶P̄.Si aliq̄d corpus est agens: aut agit ad formam substantialem: aut ad formam accidētalē. Sed nō ad formam substantialem:qr nō inuenitur in corporib⁹ principium actiōis nisi aliqua qualitas actiua:que est accidēs. Accidens autem non potest esse causa forme substantialis.cu₃ causa sit potior q̄₃ effectus.Similiter etiam neq₃ ad formam accidentalem:quia accidens non se extendit vltra suum subiectū vt Aug.dicit.9.de tri.Ergo nullum corpus est actiuum.

Sed cōtra Est,quod Dio.15.ca.ce.hier.inter ceteras proprietates corporei ignis dicit,qd ad susceptas materias manifestat suā ipsius magnitudinem,⁊ actiuus ⁊ potens.

Rñdeo Dicēdū,q̄ sensibiliter apparet aliq̄ corpora esse

doctrie circa opinionē aduerte/qd h̄ opinio adeo circa modū agendi delirauit: vt talē posuerit modū: ex q̄ sequak negatio ipsi⁹ actiōis:et id in lra dr:q̄ totaliter subtraherēt actiōes corpibus:dicēdo em̄ q̄ corpora i agēdo 9currūt tm̄ s₃ apparētiā:⁊ vt media:p q̄ trāsit vis actiua:et nō vt aliqd cooperātia: manifeste incidūt in 9dōnē diminuētē:sicut dicēdo hoiem pictū.Circa radicē v̄o platonicā notato:q̄ q̄uis pā facie hec rō videatur 9tinere in se duas rōnes positas in tertio 9 Gētiles ca.69.pro Auicebron. Si qs tñ diligēter 9sideret nō est ita:vt pz ex tertio argumēto hic fctō ex pte q̄ntitatis: vt etiā fit ibi: imo hec rō nō fuit ibi explicata.sed hic:altiori q̄₃ ingenio firmata est cōfutata. Cōsistit.n.hec rō sup esse rei actiue: qr.s.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ɔz esse absolutū:esse aūt corporeū non est absolutū:ꝫ Jctus ℞. Soluit aute ꝛ subtiliꝫ:q esse fundat actiuitatē:ꝫ nō modum agēdi:imo sīc actualitas rei est cā actionis:ita modus essendi in actu cāt modū agēdi. Et ꝓpterea cū absolutū ꝛ ℞tū dicāt modos essendi:ꝛ nō actum ipm. Et affirmatiōe absoluti seqt negatio actiuitatis: sed modi agēdi.ſ.vltr cuiꝰ signū ī ifa nota to: qꝫ actio ꝙtacti est ꝓ ꝓtactū duoꝝ corporū ℞ em est limitati modi actiōis signū. ¶ Quo ad ȝm plato nis ꝛ Auicenne: non Auicebron (vt multi corrupti codices habēt) opinio pmi cōsistēs in hoc:q corpora agūt per suas formas accītales:vt di iponētia mām:et in hoc bñ dicit:ꝛ enitat stultitiā Auicebron. Et q corpora non agunt vt educētia formas subales:sed dātur a formis separatis/vel intelligentia agēte:ꝛ in hoc errat vt patuit ī ꝓcedētibus. ¶ Quo ad quartum opīo Democriti valde rudis:ponit actiones fieri ꝙ defluxum athomoꝝ ex corpore agente in patiēs. Jmꝓbat ex ꝓte patientis:qꝛ nō totū patere tur:ex ꝓte agētis:qꝛ minuere ꝛ agendo.

¶ Quo ad quintū cōclusio rñīua quesito est. Corpꝰ agit ꝼm qđ est actu in aliud:ꝼm qđ est in poā. hec cōclusio sans ꝓbata relinquīt ꝛ ex dictis ℨ Auicebron. Unūqđq; quātū participat de aliquo tm̄ ēt participat de illo ꝓpriꝰ ℨ actꝰ ꝓpriꝰ est agere. ℨ corpꝰ ꝼm qđ est actu:actiuū est:et sic hꝰ qđ vere agit:ꝛ modus agēdi/ꝛ dđ agit ſ.tā accīo ℨ ſubam: cū sit actu ꝛ ℞ forma ſubalē et accītalem. ¶ Aduerte hic q corpus esse actiuum ꝼm suā ſubam ꝓt duplr intelligi. Uno mō vt sit elicitiuū alicuius ſue ꝓprie actiōis puta gñationis / verbi gra gñatio ignem ſibi ſile. Sic ergo ex hoc qđ aliquid est forma nō determinata ꝙ materiam quātitati subiectā hz ꝙ sit agēs indeterminatū et vle. Et hoc ꝓ qđ est determinata ad hāc materiā:hz qđ sit agēs ℨctū ꝛ particulare. Uñ si esset forma ignis separata: vt Platonici posuerūt:esset aliquo mō cā oīs ignitionis. Sed hec forma ignis, ꝙ est hac materia corporali est cā hui⁹ ignitionis: ꝙ est ab hoc corpore in hoc corpus. Uñ et fm talis actio per cōtactū duoꝝ corporū. Sed tm̄ hec opīo Auicebron superexcedit opiniōē Platonis. Nā Plato ponebat solum formas ſubales separatas: accīa vero reducebat ad ꝓnas materialia:q̄ sunt magnū ꝛ paruū, q̄ ponebat esse ꝓma ℨ ia:sicut ꝛ alīj rarū ꝛ densum. Et ideo tam Plato ꝙ Auicēna in aliquo ipm̄ sequēs ponebāt ꝙ agētia corporalia agunt ꝼm formas accītales disponēdo materiā ad formā ſubalem:sed vltima pfectio ꝙ est per introductionē forme ſubalis:est a ꝓncipio imateriali. Et hec est ſcōa opīo de actione corpoꝝ. De qua supra dictū est:cuꝝ de creatione agereturꝝ. Tertia vero opīo fuit Democriti: qui ponebat actionē esse per effluxionē athomoꝝ a corpore agēte:ꝛ passionē esse per receptionem eoūdem in poris corporis patientis. Quā opinionē improbat Arist. in. 1. de gene. Sequeret em̄ qđ corpus non pateretur per totū:ꝛ qđ quātitas corporis agētis diminueretur ex hoc qđ agit. Que sunt manifeste falsa. Dicendum est ergo, qđ corpus agit ſcōm qđ est actu:in aliud corpus ſcōm qđ est in potentia.

Ad ꝓmū Ergo dicendū, qđ dictū Aug. est intelligendum de tota natura corporali simul accepta:que nō hz aliquā infertionē naturā infra se in quā agat:sicut natura ſpūalis in corporalē:ꝛ natura increata in creatā. Sz tm̄ vnū corpus est infra alterū:inquātū est in potentia ad id qđ hz aliud in actu. ¶ Et per hoc ꝓz ſoluto ad ſcōm. Sciendū est tm̄ qđ cum Auicebron sic argumētatur:est aliquid qđ est mouēs nō motū.ſ.primus factoꝝ rerum: ergo ex opposito est aliquid qđ est motum et patiēs tm̄:q ꝓcedēdum est. Sed hoc est materia ꝓma:q̄ est poā pura:sicut deꝰ est actus purus. Corpus ēt cōponit ex potentia ꝛ actu. Et tō est agēs ꝛ patiēs. ¶ Ad tertiū dōm. qđ quātitas nō impedit formā corporalē oīno ab actione:sicut dictū est:sed impedit eā ne sit agēs vle:inquantū forma individuatur, put est in mā quantitati subiecta. Signū tm̄ qđ inducit de ponderositate corpoꝝ nō est ad ꝓpositū. Primo quidem: q: additio quātitatis nō est cā grauitatis: vt ꝓbatur in. 4. de celo ꝛ mundo. Scōo: q falsum est qđ ponderositas facit tarditatem motū:imo quāto aliquid est grauius, tāto magis mouetur motu ꝓprio. Tertio: quia actio non fit per motū localē: vt Dem. posuit:sed per hoc qđ aliqđ reducit de pōtia in actū. ¶ Ad quartū dōm. qđ corpꝰ nō est id qđ maxime distat a deo. Participat em̄ aliqđ de ſtitudine diuini esse ꝼm formā quā hz. Sed id qđ maxime distat a deo est materia ꝓma:q̄ nullo modo est agēs:cuz sit in potētia tm̄. ¶ Ad quintū dōm. qđ corpus agit ꝛ ad formā accītalem: ꝛ ad formam ſubstātialem. Qualitas em̄ actiua: vt calor:est ſit accīs: agit tm̄ in virtute forme ſubstātialis ē:sicut eius instrm̄. Et ideo pōt agere ad formā ſubstantialem:sicut ꝛ calor naturalis inquātum est instrm̄ anime: agit ad gñationē carnis:ad accīs vero agit ꝓpria virtute. Nec est ℨ rationem accidētis qđ excedat ſuū ſubiectum in agēdo:sed qđ excedat in essendo: nisi forsan quis imagnetur idē accidēs numero posse ab agēte impatiens: sicut Democritus ponebat fieri actionem per defluxum athomorum.

¶ Utrum in materia corporali sint aliquę rationes seminales. Arti. 2.

Ad ſcōm Sic ꝓcedit. Uidetur qđ in materia corporali nō sint aliquę rōnes seminales. Nō em̄ importat aliquid ꝼm esse ſpūale. Sed in materia corporali non est aliquid ſpūaliter sed corporaliter. ſm.ſ. modū eiꝰ in quo est. Ergo in materia corporali nō sunt seminales ratiōes. ¶ Ꝯ. Aug. dicit. 3. de tri. qđ demones quedam opa faciūt adhibēdo occultis motibꝰ quedā semina: que in elemētis cognoscūt. Sed ea aue per motū localez adhibentur: sunt corpora non rōnes. Ergo in materia corporali non sunt seminales rationes. ¶ Ꝯ. Semen est ꝓncm actiuum. Sed in materia corporali non est aliquod ꝓncipiū actiuū: cum materie non competat agere: vt dictū est. Ergo in materia corporali non sunt seminales rationes. ¶ Ꝯ. Jn materia corporali dicūtur esse quedam causales rōnes: que videtur sufficere ad rerum ꝓductionem. Sed seminales rationes sunt alie a causalibꝰ: quia ꝓter seminales rationes fiunt miracula: non aūt ꝓter causales. Ergo inconuenienter ℨ qđ seminales rationes sint in materia corporali.

Sed ℨ Est. qđ Augu. dicit. 13. de tri. Omnium rerum que corporaliter visibiliterꝫ nascunt occulta quedam semina in istis corporeis mūdi huius elementis latent.

Rñdeo Dōm. qđ denoiationes conueuerūt fieri a perfectiori, ꝙ imperfectiori: vt ī. 2. de aīa. Jn tota aūt natura corpora pfectiora sunt corpora viua. Uñ ꝛ ipsum nomē nāe trāslatū est a rebꝰ viuentibus ad oēs res nāles. Nam ipsum nomen nature: vt ꝓbat ibi. ſ. meta. primo impositū fuit ad significandā gñationē viuentiū: q̄ nattas ℨ. Et q viuētia generant ex puncipio cōi cōcto: sicut fructus ex arbore ꝛ fetus ex matre cui colligat: ℨ tractū est nomen nāe ad oē ꝓncipiū motus, qđ est in eo qđ mouet. Manifestum est aūt qđ ꝓncipius passiuū ꝛ passiuū gñationis rerū viuentium sunt semina: ex qbꝰ viuētia gñant. Et ideo conuenienter Aug. oēs virtutes actiuas ꝛ passiuas q̄ sunt ꝓncipia gñationum ꝛ motuum naturaliū seminales rationes vocat. Hmōi aūt virtutes actiue ꝛ passiue in multiplici ordine ꝓsiderari pñt. Nā primo quidem: vt Aug. dicit. 6. sup gen. ad lit. sunt ꝓncipales ꝛ ouginales in tple ꝛ bo deiꝰ ℨ rōnes ideales. Scōo ℨ sunt in elemētis mundi: vbi simul a ꝓncipio ꝓducte sunt: sicut in vnibus causis. Tertio vero mō sunt in ijs q̄ ex vnibus causis ſm successiones tēporū ꝓducunt. Sicut in hac plāta ꝛ in hoc aial: tāq̄ particularibus causis. Quarto modo sunt in seminibus que ex animalibꝰ et plantis ꝓducunt. Que iterū cōparātur ad alios effectus particulares: sicut primordiales causes vles ad primos effectus ꝓducendos.

Ad ꝓmū Ergo dōm, qđ hmōi virtutes actiue et passiue rerū naturaliū: ersi nō possint dici rōnes ſm ꝙ sunt in mā corporali: pñt tm̄ dici rōnes ꝙ cōparationē ad suā origīnē: ſm qđ deducunt a rōnibꝰ idealibꝰ. ¶ Ad ſcōm dōm, qđ hmōi virtutes actiue vel passiue sunt in aliqbꝰ partibꝰ corporalibus. Que dū adhibent ꝙ motū localē ad aliquos effectus cōplendos: dr semina adhiberi ꝙ demones. ¶ Ad tertiū dōm, qđ semē maris est ꝓncipiū actiuū in gñatione aialis: sed pōt etiaz dici semen id qđ est ex parte femine: qđ est ꝓncipiū passiuū. Et sic sub semine comprehēdi pñt vires actiue ꝛ passiue. ¶ Ad quartū dōm. qđ ex ℨbis Aug. de hmōi rōnibꝰ se minibus loquētis: satis accipi pōt qđ ipse rōnes seminales sunt etiā rationes causales: sicut ꝛ semen est quedā causa. Dicit em̄ in. 3. de tri. qđ sicut mres grauide sunt fetibus: sic ipse mūdus est grauidus causis na scentiū. Sed tm̄ rōnes ideales possunt dici causales: nō autem ꝓprie loquendo seminales: qꝛ semen non est ꝓncipium separatum. Et ꝓter hmōi rationes non fiunt miracula. Similiter etiā neq; ꝓter virtutes

¶ Super Arti. 3.

Titulus clarus.

¶ Jn corpore vna ꝙcto rñsua ℨsito affirmatiue. Motꝰ inferiorꝫ corpoꝝ causant a corporibꝰ celestibus. ꝓbat. ois multitudo ab vnitate ꝓcedit: ℨ ois motꝰ ab immobili: ℨ quāto aliqđ est magis cā magis mobilis: ℨ corpora celestia sunt magis imobile: tāto est magis cā magis mobilis: ℨ corpora celestia sunt cause inferiorꝫ mobiliū. Uñs ꝓz ꝛa ꝓna ꝙbat: qꝛ imobile vno mō se hz: mobile mō tifoꝛ: miter. Sed a ℨo est ex se euidēs ꝛ ea dē radice. Tertia ℨo ꝓbat: q: corpora celestia sunt magis imobilia. ꝓbat. q: solo motu localiꝰ quoeriā fiat ignis / qꝛ ē agēs vniuocū. Et ista via est peripatetica vt ꝓz in de sensu ꝛ sensato quā sequit S. Tho. ex ꝓsse tenēs: q̄ creata ſuba nullī actiōis est primū eliciti uum ꝓncipium.

¶ Jn rñsione ad ꝙn tū est ꝙ quo ſuba agat ſubam: ꝛ accīs in virtute ſubstārie: sed ſua ꝓpria tractata est.

¶ Super Arti. 2.

Titulus clarus ex corpe articuli. Motꝰ est em̄ articulꝰ hic. ꝓpter ℨba Augustini.

¶ Jn corpore duo. Quid ꝛ ꝙ ꝙuenīter significet rō seminalis: ibidē rñdet ℨsito.

¶ Quo ad ꝓmū ꝓna actiua ꝛ passiua motum ꝛgñationū naturaliū: rationes seminales ab Augustino conuenienter vocātur. ꝓbat: corpora viuētia sunt ꝓfectiora inter oia nālia: ergo ab eis conuenienter fit denoiatio ceteroꝝ: ergo a seminibꝰ cōuenienter noiantur ꝓncipia actiua ꝛ passiua omniꝝ naturaliū. Añs ꝓz. ꝓna ꝓbatur duplr. Primo a ꝓtiori: qꝛ denoiatio fit a ꝓfectiori. ex ℨbo de anima. Scōo a posteriori ꝛ simili ad ꝓpositum: qꝛ nomēns ture a naturitate ortū: ad oīm rerū naturaliū ꝓuncta ꝓncipia trāslatū est: ſcōa ℨo ꝓna ꝓbat: qꝛ semina sunt actiua ꝛ passiua ꝓncipia generationis viuentium.

¶ Quo ad tertiū conclusio est qꝛ rōnes seminales sunt in materia corporali multipliciter. Declarat numerādo quatuor modos essendi quos habēt in ℨbo: in causis vniuersalibꝰ corporalibus: in causis ꝓticularibꝰ. in seminibus: vbi ꝓz triplr esse rōnes seminales in materia corporali

d 377

¶ Super Arti. 3.

Titulus clarus.

¶ Jn corpore vna ꝙcto rñsua ℨsito affirmatiue. Motꝰ inferiorꝫ corpoꝝ causant a corporibꝰ celestibus. ꝓbat. ois multitudo ab vnitate ꝓcedit: ℨ ois motꝰ ab immobili: ℨ quāto aliqđ est magis cā magis mobilis: ℨ corpora celestia sunt magis imobile: tāto est magis cā magis mobilis: ℨ corpora celestia sunt cause inferiorꝫ mobiliū. Uñs ꝓz. ꝛa ꝓna ꝙbat: qꝛ imobile vno mō se hz: mobile mō tifoꝛ: miter. Sed a ℨo est ex se euidēs ꝛ ea dē radice. Tertia ℨo ꝓbat: qꝛ solo motu localiꝰ quoeriā fiat ignis / qꝛ ē agēs vniuocū. Et ista via est peripatetica vt ꝓz in de sensu ꝛ sensato quā sequit S. Tho. ex ꝓsse tenēs: q̄ creata ſuba nullī actiōis est primū eliciti uum ꝓncipium.

¶ Jn rñsione ad ꝙn tū est ꝙ quo ſuba agat ſubam: ꝛ accīs in virtute ſubstārie: sed ſua ꝓpria tractata est.

¶ Super Arti. 2.

Titulus clarus ex corpe articuli. Motꝰ est em̄ articulꝰ hic. ꝓpter ℨba Augustini.

¶ Jn corpore duo. Quid ꝛ ꝙ ꝙuenīter significet rō seminalis: ibidē rñdet ℨsito.

¶ Quo ad ꝓmū ꝓna actiua ꝛ passiua motum ꝛgñationū naturaliū: rationes seminales ab Augustino conuenienter vocātur. ꝓbat: corpora viuētia sunt ꝓfectiora inter oia nālia: ergo ab eis conuenienter fit denoiatio ceteroꝝ: ergo a seminibꝰ cōuenienter noiantur ꝓncipia actiua ꝛ passiua omniꝝ naturaliū. Añs ꝓz. ꝓna ꝓbatur duplr. Primo a ꝓtiori: qꝛ denoiatio fit a ꝓfectiori. ex ℨbo de anima. Scōo a posteriori ꝛ simili ad ꝓpositum: qꝛ nomēns ture a naturitate ortū: ad oīm rerū naturaliū ꝓuncta ꝓncipia trāslatū est: ſcōa ℨo ꝓna ꝓbat: qꝛ semina sunt actiua ꝛ passiua ꝓncipia generationis viuentium.

¶ Quo ad tertiū conclusio est qꝛ rōnes seminales sunt in materia corporali multipliciter. Declarat numerādo quatuor modos essendi quos habēt in ℨbo: in causis vniuersalibꝰ corporalibus: in causis ꝓticularibꝰ. in seminibus: vbi ꝓz triplr esse rōnes seminales in materia corporali

s d 566

currit ſuba ignis generātis vt instrm̄: sed vt agens ꝓncipale cuiꝰ signū evidens est qꝛ assimilat sibīpsi effectū: hec enim est differētia instrī a ꝓncipali agente qđ illud vt sic facit simile alteri: hoc sibi.

¶ Ad has dubitationes alio ordine rñdendū est. Primo nāq; ad scōam ex cuiꝰ sensu reliqe pēdent de in de ad primā ꝛ tertiā dicet. Scīēdum est qđ ꝛa formaliter: q̄dam ℨo virtualiter. Actiua formaliter vocāt que sunt ꝓncipia eliciti ua actionum: qualia sunt calidū ꝛ frigidū ꝛc. Actiua aūt virtualiter dicūtur alia que nō eliciunt actiōes: sed sunt quoꝝ virtute actiones eliciunt: qualia sunt oia corpa ſm ſubas. Dictū est em̄ ſuperiꝰ: q ſuba creata nullī actiōis est eliciti uū ꝓncipiū: ꝛ qđ ſit id cui⁹ virtute qualitates ꝛ potētie actiue agūt. Hoc aūt dupler genus actiui ꝓncipij in corpoibus sic se hz: qđ formale sequitur virtuale. Set sic virtuale est ꝓmus formalis ſm rē: sed ſm nomē est toīus oppositum: qm actiuū formale adcoꝛ sibi nomen actiuitatis vendicauit: vt cōter dicat ꝙt in hac ꝛ illa ſba ℨ nullū ſuenīt in istis inferioribus actiuuz ꝓncipium nisi qualitas elemētaris ꝛc.

Hoc igīt supposito ad ſcōm dubiū dico duo. Primū ſtādo in fra ordinem actiuoꝝ me ꝛ videtur sequi: omnia actiua formaliter in istis inferioribus se habent / ꝛ materiam disponentia: ergo necesse est ponere aliquod in superioribus actiuum formale: quod se habeat vt ꝓficiēs: ꝛ cuz tale oporteat eē mobile / sed tur: ℨ est corpus celeste. Nec pōt ℨ hoc inferi: q̄ tale est ſuba corpis hui⁹: q illa nō ē in ordine actiuoꝝ formaliū. Secūdū est: q vltr loquēdo de vtroq; ordine actiuoꝝ, pcessus ifinitus ē etiam vz: qđ tali ordine manifestat. Omnia ℨ actiua formaliter sunt ꝓ materiaz dispōentia: ergo ꝓpter hoc oportet esse aliud actiuum formale se habens vt actuans omne formale se habens vt actuans omne formale se habens vt actuans omne

Universidad de Deusto Biblioteca

Et cū dr: q tūc fiet recursus ad subam corpis cui⁹ est illud accñs. Iā pz rñsio: q variat ordo actiuoꝝ/opz em hre recursum ad alti⁹ actiuū formale: vt ois ordo actiuoꝝ cōplet⁹: ꝛ sic fit reductio ad corp⁹ celeste: qđ manifeste actionē elicit: nō p qualitatē māliter se hñtē ad nās corpoꝝ inferioꝝ: sed p altiores ꝓprietates: qualis est lux ꝛ influx⁹ ꝛc. ¶ Ad primā ꝟo dubitationē dr dupl'r. Primo q nullū incōueniēs fuit digressionē talē facere aut relinqre destructionē illi⁹ ɔdōnalis: qm p se notū est multā eē varietatē formarū inferioꝝ excedētē efficaciā q̄litatū elemētariū: vt pz ex operib⁹: qđ em magnes trahat ferrū ex nulla elemēti ꝟtute ꝓuēit: ꝛ ɔñr nec ei⁹ forma: q̄ illi⁹ opis est pn^m ꝛc. Scđo/q illa cōdōnalis fuit destructa in lrā nō formal'r breui-
34 tatis cā sed iplicite ꝛ virtual'r. Affirmādo em actiua iferiora se hre vt mālia respcū subaꝝ satis oñdit infirmitatē hoꝝ actiuorū re^u varietatꝫ oim formaꝝ sbaliū hoꝝ. Si em i po^a sunt ad formas ipsas: opz qđ sint po^a ad diuersitatē eaꝝ: cū diuersitas formalis nās formarū ɔsequat: ꝛ ab eodē hēat res esse vnitatē ꝛ diuersitatē ab alio. Consonat aūt series lr̄e huic exponi: qm cū aduersatiua ɔiun-
509 ctiōe trāsiuit ad ostēdēdū ipotentiā hoꝝ ex gñe causandi accidentium eorūdem.
¶ Ad tertiā dubitationē dr: q vtroq mō verificari pōt corolla-
a 512 riū illud. Et p^o qdez mō seqt ex dictis coitellecta alia ꝓpōne tritissima: ꝛ iō nō explicata. s. q celum sit agēs vl'e: ex hīs nāq bñ seqt: q̄ qcūq inferiora agūt ad spēm: agūt vt instra celoꝝ: qr vt superi⁹ dictū ꝓbatūq est: illa sola agūt directe et per se nām/q̄ cānt eā in q̄cūq iuenit ꝟm eādē rōnē: h autē ipole est esse vniuoca: vt sunt ista. Et iō h inq̄tū agūt ad spēm gñando
569 2.q.95 ar.5.cō. Et mal. q.16.ar. 7.ad.16 et ql.12. ā.5.cor. Et.6. met.lec. 3.co.5.et 6. idiuiduū: agūt in ꝟtute illoꝝ/q̄ꝝ p se est agere ad spēm. Scđo aūt mō itellꝫ veꝝ est accipiēdo instrm nō stricte: vt arguk do acceptū est: sz large: vt oē mouēs motū vt sic/dr instrm: h etem mō corpa iferiora sūt instra supioꝝ: qr non agūt nisi mota ab il-
a b 541 543 lis: ꝛ sil'r accipiēdo instrm vt actiuū cōdōnis mālis est instrm actiui ɔdōnis formalis: cū em oē agēs agat sibi sil'e quantū pōt: ꝛ quāto agēs est superi⁹ tanto fit formalius: ɔñs est q cōditio causata in effectu a superiori agēte est vt formalis respectu ɔditionis causate ab inferiori. Merito aūt hac rōne inferius vocatur instrm superioris: qr instri est materiā parare: principalis vero agētis informare: ꝛ vtroq mō sol ꝛ hō generāt hoiez. Nec sequitur q nō assimiletur hoi generāti: qr nō ita stricte sumitur. Unde in litera non dicitur absolute instrumentum: sed sicut instrumentum.
¶ Super Arti. 4.

Ad primū Ergo dōm, qđ dictum Dam. itelligēdū est qđ corpa celestia nō sunt pmo cā gñationis ꝛ corruptiōis eoꝝ q̄ hic fiūt: sicut dicebāt illi q̄ ponebāt corpora celestia eē deos. ¶ Ad scđm dōm, q pn^a actiua in istis inferiorib⁹ corpib⁹ nō iueniunt nisi q̄litates actiue elemētoꝝ: q̄ sunt calidū ꝛ frigidū ꝛ hmōi. Et si sic eēt, qđ forme subales inferioꝝ corporū nō diuersificarent nisi ꝟm hmōi accñā: q̄rū pn^a rarū ꝛ dēsum antiq nāles posuerūt: nō oporteret sup hec iferiora corpa aliqđ pn^m actiuū ponere: sz ipsa sufficerēt ad agēdū. Sz recte ɔsiderātib⁹ appet q hmōi accñtia se hñt sicut māles dispōnes ad formas subales nāliū corpoꝝ. Mā aūt nō sufficit ad agēdū. Et iō opz sup has māles dispōnes ponere aliqđ pn^m actiuū. Unde platonici posuerūt spēs sepatas: ꝟm quaꝝ pticipationē inferiora corpa subales formas cōsequūtur^c. Sz h nō vr sufficere. Qr spēs sepate sp eodē mō se hñt: cū ponant imobiles. Et sic seqret q nō eēt aliq variatio circa gñationē ꝛ corruptionē inferioꝝ corpoꝝ. Qđ pz esse falsuz. Unde ꝟm phm in. 2. de gen. nece est ponere aliqđ pn^m actiuū mobile: qđ p suā pñtiā ꝛ abñtiā cāt varietatē circa gñationez ꝛ corruptionē inferioꝝ corpoꝝ. Et hmōi sunt corpa celestia^c. Et iō qcqđ i istis inferiorib⁹ gñat ꝛ mouet ad spēm: est sicut instrm celestis corpis. Scđz q dr in. 2. phy. q hō gñat hoiem ꝛ sol. ¶ Ad tertiū dōm, qđ corpa celestia inferiorib⁹ corpib⁹ nō sunt silia silitudine spēi: sz inq̄tū sua vlī ꝟtute ɔtinēt in se qcqđ in inferiorib⁹ gñat^c. Scđm quē modū dicim⁹ ēt oia esse deo silia. ¶ Ad quartū dōm, qđ actiōes corpoꝝ celestiū diuersimode recipiunt in inferiorib⁹ corporib⁹ ꝟm diuersaꝫ mãe dispōnē. Cōtingit aūt qñq q mã ɔcept⁹ hūani nō est disposita totalr ad masculinū sexū. Unde ptꝫ formatur in masculū ptꝫ in feminā. Unde et h introducit ab Aug. ad repellēdū. s. diuinationē: que fit p astra. Qr effectus astroꝝ variant etiā in reb⁹ corporeis ꝟm diuersam materie dispositionē.

¶ Utrum corpora celestia sint causa humanorum actuum. Arti. 4.

AD quartū Sic pcedit. Ur q corpa celestia sint cā hūanorū actuū. Corpora em celestia cū, mouent a spūalib⁹ substantijs (sicut supra dictū est^c) agūt in ꝟtute earum q̄si instra. Sed ille sube spūales sunt supiores aiab⁹ nr̄is. Ergo vr q possint imprimere in aīas nr̄as. Et sic cāre actus hūanos. ¶ P̄. Oē multiforme reducit in aliqđ vniforme pn^m. Sz act⁹ hūani sunt varij ꝛ multiformes. Ergo vr qđ reducātur in vniformes motus celestiū corporum: sicut in sua pn^a. ¶ P̄. Astrologi frequēter vera annuntiāt de euētib⁹ belloꝝ ꝛ alijs humanis actib⁹ quoꝝ pn^a sunt intell's et volūtas. Qđ facere nō possent nisi celestia corpora essent humanorum actuum causa. Sunt ergo corpora celestia humanorum actuum causa.

Sed ɔ Est, qđ Dama. dicit, qđ corpora celestia humanorum actuum nequaq̄ sunt causa.

Rñdeo Dōm, qđ corpora celestia in corpa qdē iprimūt directe ꝛ p se: sicut iā dictū est^c: in vires aūt anime q̄ sunt act⁹ organoꝝ corporeoꝝ nō directe q̄dē: sz p accñs. Qr nece est hmōi act⁹ harum potētiarū ipediri ꝟm ipedimēta organorū. Sicut oculus turbat⁹ nō bñ videt. Unde si intell's ꝛ volūtas essent vires corporeis organis alligate: sicut posuerūt aliq dicētes qđ intell's nō differt a sensu^c: ex necessitate seqreť q corpa celestia essent cā electionū ꝛ actuū hūanoꝝ. Et ex h seqreť, qđ hō nāli instinctu agereť ad suas actiōes: sicut cetera aialia: in qb⁹ nō sunt nisi vires aie corporeis organis alligate. Nā illud qđ fit in istis inferiorib⁹ ex impssione corpoꝝ celestiū nāl'r agit. Et ita seqreť qđ hō nō esset liberi arb. sed hret actiōes determinatas: sicut ꝛ cetere res nāles. Que manifeste sunt falsa: ꝛ cōuersationi hūane ɔtra. ¶ Sciēdū est tñ qđ indirecte ꝛ p accñs impssiones corpoꝝ celestiū ad intellm ꝛ volūtatē ptinere pñt: inquātū. s. tā intell's q̄ volūtas aliq mō ab inferiorib⁹ virib⁹ accipiūt: q̄ organis corporeis alligant. Sz circa h diuersimode se hñt intell's ꝛ volūtas. Nā intell's ex necessitate accipit ab inferiorib⁹ virib⁹ apphensiuis. Unde turbata vi imaginatiua, vel cogitatiua: memoratiua: vel ex necessitate turbať actio intellect⁹^c. Sz volūtas nō ex necessitate sequitur inclinationē appetit⁹ inferioris. Lz em passiones q̄ sunt in irascibili ꝛ cōcupiscibili habeāt quādā vim ad inclinādā volūtatē: tñ in ptāte volūtatis remanet seq passiōes: vel eas refutare. Et iō impssio celestiū corpoꝝ: ꝟm quā imutari pñt inferiores vires: minus ptingit ad volūtatē: q̄ est ꝓxima cā hūanoꝝ actuū: q̄z ad intellm. Ponere igit celestia corpa esse cām humanoꝝ actuū est ꝓpriū illoꝝ qui dicūt intellectū nō differre a sensu. Unde quidam eoꝝ dicebāt qđ talis est volūtas in hominib⁹ qualem in die inducit pater viroꝝ deorūq. Quia ergo cōstat intellectū ꝛ volūtatē nō esse actus organoꝝ corporeoꝝ: impossibile est qđ corpora celestia sint causa humanorum actuum.

Ad primū Ergo dōm, q spūales sube q̄ celestia corpora mouent in corporalia quidē agūt mediātibus celestib⁹ corporib⁹: sed in intellectum humanū agūt immediate illuminādo. Uolūtatē aūt immutare nō possunt vt supra habitum est^c. ¶ Ad scđm dicendum, qđ sicut

Titulus humanoꝝ actuū hūani act⁹ dnr q̄ sunt ꝓprij hoi in eo q homo: in quib⁹ differt a brutis: ꝛ hi sunt actus intellectus ꝛ voluntatis tam eliciti/q̄ imperati vt sic.
¶ In corpe tria. Prio ostēdit habitudinē corpoꝝ celestium ad ea quoꝝ sunt cause. Scđo ea/q̄ occasional'r mouēt. Tertio rñdet quesito. ¶ Quo ad primuꝫ tria. Primo q̄lia sunt directe: ꝛ p se subdita celi causalitati: et dicit quod sunt corpora. Secundo qualia p accidens subdita: ꝛ dicit qđ sunt vires ale affixe organis corporeis. Tertio q ɔsequerent: si intellect⁹ esset altero hoꝝ modoꝝ subditus: duo. primo q naturaliter oia ageret: vt bruta: scđo q nō esset liberi arbitrij. Aduerte hic duo. Primū qđ i hac lr̄a insinuat talis distinctio/corpora celestia agere aliqd ɔtingit dupl'r. s. causaliter et occasional'r: et vterq modus subdiuidit. Nā causalitatem hre sup aliud cōtingit dupl'r. s. directe et per se. Et sic hz causalitatē super corpora. Et idirecte seu per accñs. i. per aliđ. Et sic hz causalitatē sup vires anime alligatas corporeis organis: in eas em agit p aliud. i. per corpus qđ est earū organū: qđ pbat ex eo: qr impediunt ꝟm impedimēta organoꝝ: vt ptz in visu. Occasional'r q̄z mouere aliquid dupl'r cōtingit. Uno mō necessitando: et sic ptingit vsq ad intellectum. Alio mō inclinando tm̄: ꝛ sic pertingit ad volūtatē: vt in litere scđa parte patet: qđ p anticipationē dicendū duxi: ne introducentes scđam partē equiuocatio illorum terminorū. s. indirecte: et per accidens deciperet. Intendit enim litera occasionalitatem non causalitatē. Unde non dicit qđ indirecte et per accidēs causant/aut imprimunt: vt in prima parte dicit, sed pertingunt seu pertingere possunt: aperiens ex hoc/non de causalitate: que impressio quedam est: sed de occasione/que propositionem sonat absq impressione se loqui.
¶ Secundo aduerte: quod vires anime affixe organis: et alie forme naturales sunt depresse in materia corporali: anima vero eleuatur super totum ordinem corporum: vtpote excedens naturam que est principium formale cuiusque corporei actiui vt sic. Cuius signum est: quod natura non nisi ad vnum mouet: anima autem etiā vegetatiua mouet ad oēs differentias: vt patet in augmento plantarum. Et propter hanc differentiam corpora celestia inquantum sunt corporalia agentia (de eis enim nunc sic est sermo) dicuntur agere directe et per se in corpora: id est composita ex materia et forma/ que non excedit nature rationem.

b 568

261

422

546

In vires

568 In vires aūt aie organicas dnr agere p accidens. i. per corpus: qr. s. sunt altioris ordinis q̄ forme corporee.
¶ Quo ad scđm vt iā patet: duo dicunt. Primo q celū pertingit ad intellm ꝛ volūtatē indirecte et p accñs. i. per modū occasionis ꝓponendo obiectū vtriq. Secūdo q differenter hoc fit respectu intellectus ꝛ voluntatis: qr ille necessario sequit sensus ista non.
¶ Circa hanc partē occurrit dubiū: quo saluatur hec differē-
570 2.d.7.q 2.arti.1. ad.4^m. 2.art.2. ad.3^m. Et po.q. 6.arti.3. cor. ꝛ ar. 10. Et q̄ 12. ar. 14. tia inter intellectum ꝛ volūtatē. Aut ei intelligitur q̄ ad exercitiū actus: aut quo ad specificationem eiusdē. Si primo mō falsum est q intellectus necessiteť a sensu: cum liber sit vsus intellect⁹. Si secūdo modo nulla est inter intellectū ꝛ volūtatē differētia: cū vtriusq obm sit vnū ꝛ idē cognitū ex sensibilib⁹.
¶ Ad hoc breuiter dicitur/q assignata differētia intelligit q̄tū ad rectitudinem actus: rectitudo em actus intellectus est naturalis: nō em recte intelligim⁹ qr volumus: sz qr agentia ad intellectionē sūt bene disposita scđm naturā: fantasmata. s. ꝛ intellectus agēs ꝛc. rectitudo aūt act⁹ volūtatis est libera: ideo em recte volumus/qr volumus sic: puta iuste tēperate ꝛc. Ad obiōnē autez dr q intelligit q̄ ad specificationē act⁹ sz ñ q̄ ad oia se tenētia ex pte specificatiōis sz q̄ ad aliqđ. s. rectitudinē act⁹: rectitudo nāq ꝓpa act⁹ ad specificationem spectat actus: q aūt hec sit mēs litere pz ex eo/ q turbationē actus intellectus ex turbatione sensus p ꝓbationē affert.
569 266 a a ¶ Quo ad tertiū cōclusio rñsiua q̄sito est negatiua: corpa celestia nō sunt hūanoꝝ actuū causa. Probatur cōplēdo antedicta sic: si corpora celestia essent humanorū actuū cā itell's nō differret a sensu: sed cōstat intellectū ꝛ volūtatē nō esse actus corporū: ergo cōseqntia infert ex dictis.
¶ Super Arti. q̄ntū.
b 564 544 c **I**N corpore sunt tria in textu tres opiniones re-

multiformitas corpaliū motuū reducit sicut in cām in vniformitatē motuū celestium^c ita multiformitas actuū q̄ sunt ab itellu ꝛ volūtate reducit in principiū vniforme qđ est intell's ꝛ voluntas dina. ¶ Ad tertiū dōm, q plēs hoium sequunt passiōes q̄ sūt mot⁹ sensitiui appetit⁹: ad q̄s coopari pñt corpa celestia: pauci autē sunt sapiētes q̄ hmōi passionib⁹ resistant. Et iō astrologi vt in pluribus vera pñt pdicere: ꝛ maxime in cōi, nō autez in spāli. Qr nihil ꝓhibet aliquē hoiez p liberū ar. passionibus resistere. Unde ꝛ ipsi astrologi dicūt q sapiens homo dñatur astris: inquantum, s. dominatur suis passionibus.

¶ Utrū corpora celestia possint imprimere in ipsos demones. Arti. 5.

AD q̄ntū Sic pcedit. Ur q corpa celestia possint imprimere in ipsos demōes. Demones em ꝟm certa augmenta lune aliq̄s hoies vexāt: q̄ ꝛ pp hoc lūatici dñr: vt pz Mat. 4. ꝛ 17. Sz hoc nō esset nisi corpibus celestibus subiacerēt. Ergo demōes subiacēt actiōib⁹ celestiū corpoꝝ. ¶ P̄. Nigromātici obseruāt certas cōstellatiōes ad inuocādos demones. Nō aūt p corpa celestia inuocarent si nō eis subiacerēt. Ergo demones subiacēt actionibus celestiū corpoꝝ. ¶ P̄. Corpora celestia virtuosiora sunt q̄ corpa inferiora. Sz qbusdā iferiorib⁹ corpib⁹ demōes arcent. s. herbis: ꝛ lapidib⁹ ꝛ aiantib⁹: ꝛ q̄busdā sonis certis ac vocibus ꝛ figurationib⁹ atq figmētis: vt a Porphy. dictū Augu. introducit in. 10. de ci. dei. Ergo multo magis demones subdunt actioni celestiū corporū.

Sed ɔtra Est, q demōes sunt superiores ordie nāe q̄ corpora celestia. Agēs aūt est supi⁹ patiēte: vt Aug. dicit. 12. sup gen. ad lrām. Ergo demones nō subijciunt actioni corpoꝝ celestium.

Rñdeo Dicēdū, q circa dmōes fuit triplex opio. Pria peripateticorū q̄ posuerūt demōes nō esse: sz ea q̄ attribuūtur demonib⁹ ꝟm artē nigromāticā: fiūt virtute celestiū corpoꝝ. Et hoc est qđ Aug. 10. de ci. dei introducit dcm a Porphyrio: q fabricant i terra ab hoib⁹ ptātes idonee syderꝝ varijs effectib⁹ exequēdis. Sed hec pōt esse mãifeste falsa. Experimēto. n. scit multa p demōes fieri ad q̄ nullo mō virt⁹ celestium corpoꝝ sufficeret. Puta q arreptitij loquūtur lingua ignota: q recitāt versus ꝛ auctes q̄s nunq̄ sciuerūt: q nigromātici faciūt statuas loq ꝛ moueri: ꝛ silia. Ex qbus platonici moti fuerūt vt ponerēt demōes eē aīalia corpore aerea aīo passiua: vt ab Apuleio dictuz Aug. introducit. 8. de ci. dei. Et hec est scđa opio ꝟm quā dici posset q demōes hoc mō subdunt corpib⁹ celestibus: sicut ꝛ de hoib⁹ dictū est^c. Sz hec opinio ex supiorib⁹ pz esse falsa^c. Dicim⁹. n. demones esse substātias intellectuales corpib⁹ nō vnitas. Unde pz q nō subdunt actioni celestium corporū nec per se nec per accidēs, nec directe nec indirecte.

Ad primū Ergo dicēdū, q hoc q dmōes ꝟz certa augmēta lune hoies vexāt cōtingit pp duo. Primo qdē: ad hoc q infamēt creaturā dei. s. lunā: vt Hiers. ꝛ Chry. dicūt. Scđo: qr cū nō possint operari nisi mediātibus nālibus virtutibus: vt supra dictū est^c: in suis operibus cōsiderāt corporū aptitudines ad effectus intētos. Manifestū est autē q cerebrū humidissimū est oium partiū corporis: vt Aristo. dt. Et iō maxie subijcit opōni lune: q̄ ex sui ꝓpetate hz mouē hūorē. In cerebro āt pficiunt vires aiales. Et iō demones ꝟm certa augmēta lune pturbāt hoīs fantasiā: qñ ɔsiderāt cerebrū ad h esse dispositū. ¶ Ad 2^m dōz, q demōes aduocati i certis cōstellatiōnib⁹ pp duo veniūt. Primo qdē: vt hoies in hūc errorē inducāt q credāt aliqđ numē eē in stellis. Scđo: qr considerāt ꝟm aliq̄s certas ɔstellatiōes mãz corpalē magꝫ eē dispositā ad effect⁹ p qb⁹ aduocāt. ¶ Ad tertiū dōz, q sic Aug. dt. 21. d ci. dei, dmōes alliciūtur p varia gñā lapidū, herbaꝝ, lignoꝝ, aīaliū, carminū, rituū: nō vt aīalia cibis: sz vt spiritus signis: inq̄tum. s. hec eis exhibent in signū diuini honoris: cuius ipsi sunt cupidi.

¶ Utꝝ corpora celestia iponāt necessitatez his que eorū actioni subduntur. Arti. 6.

AD sextū Sic pcedit. Ur q corpa celestia imponāt necessitatē ijs q̄ eorū actioni subdunt. Cā em sufficiēti posita, necesse est effectū poni. Sed corpora celestia sunt sufficiēs cā suorū effectuū. Cuz igit corpora celestia cū suis motibus ꝛ dispōnibus ponant sicut ex necessitate entia: vr q effectus eorū ex necessitate cōsequant. ¶ P̄. Effectus agentis ex necessitate sequit in mã qñ virt⁹ agētis tāta fuerit q possit sibi sbijcere totā mãm. Sz tota mã iferioꝝ corpoꝝ subijcit virtuti celestiū corpoꝝ tāq̄ excellētiori. Ergo ex necessitate effect⁹ celestiū corporū recipit in mã corpali. ¶ P̄. Si effect⁹ celestis corpis non ex necessitate ꝓueniat: hoc est pp aliq̄ cām impedientē. Sed q̄libet corpa q̄ impedire possent effectū celestis corporis: necesse est reduci in aliqđ celeste pncipiū: cū celestia corpa sint cā oiuz q̄ hic fiūt. Ergo cū ꝛ illud celeste principiū sit necessariū: seqtur q necesse sit ipediri effectū alterius corpis celestis. Et sic oia q̄ hic cōtingūt ex necessitate eueniunt.

Sed ɔ Est, q phs dt in lib. de som. ꝛ vig. q neq eoꝝ q̄ in corporib⁹ sunt signoꝝ celestiū velut aq̄rū ꝛ vētoꝝ: incōueniēs est multa nō euenire. Sic gñ nō oēs effect⁹ celestiū corpoꝝ ex necessitate eueniūt

Rñdeo Dicēdū, q ista qō pti qdem absoluta est ꝟm pmissa: ptim aūt difficultatē hz. Ostēsuz. n. est^c, q q̄uis ex impssione corpoꝝ celestiū fiāt aliq inclinatiōes in nã corporali: volūtas tñ nō ex necessitate seqtur has inclinationes: ꝛ iō nihil ꝓhibet p volūtariā actionē ipediri effectū celestiū corporū: nō solū in ipso hoie: sz etiā in alijs reb⁹: ad q̄s hoiꝫ opō se extendit. Sed nullū tale principiū inuenit in reb⁹ nālib⁹ qđ hēat libertatē sequēdi vel nō sequēdi impressiones celestes. Unde vr q in talib⁹ ad minus oia ex necessitate ꝓueniāt ꝟm antiq̄ q̄rūdā rōnē: q̄ supponētes oē qđ est cām hre et qđ posita cā ex necessitate ponit effect⁹ cōcludebāt q oia ex necessitate cōtingāt. Quā qdez opionē repellit Ari. in. 6. meta. ꝟm duo q̄ ipsi supponūt. Prio. n. nō est veꝝ q posita q̄cūq cā necesse sit effectū poni. Sunt. n. q̄dā cause q̄ ordinant ad suos effect⁹ nō ex necessitate, sz vt in plurib⁹: q̄ qñq deficiūt in minori parte. Sz qr hmōi cāe nō deficiūt in minori pte nisi pp aliq̄ cāz impedientē: vr adhuc p dictū incōueniēs nō vitari: qr ꝛ ipm impedimentū talis cāe ex necessitate ɔtingit. Et iō secūdo opz dicere, q oē qđ est p se hz cām: qđ autez est p accñs nō hz cāz: qr nō est ꝟe ens: cū nō vt ꝟe vnū. Albū. n. cāz hz sil'r: ꝛ musicū. Sz

latas de demonib⁹: ita q in/ꝛ ex tertia respondetur quesito.
¶ Quo ad primū est opinio peripatetica destruens q̄litum radicaliter: ꝛ tria dicūtur. Primo ipsa opinio q demones non sunt. Secūdo saluatio apparentiū/q p cedūt ex astris auctoritate aug. ꝛ porphyrij ꝛ tangitur in problemate illo magno ꝓpter q̄d oēs viri excellentes melēcolici. Tertio impugnatio qr aliqui effectus apparent ad quos non sufficiūt astra: ergo. 571
¶ Quo ad tertiū opinio platonica: et hic tria. Primo opinio ipsa. s. q demones animalia corporea de aere tamen eterna: rationalia passiua q̄ ad affectiones ꝛc. vt patet ex augu. ꝛ apuleio. Secūdo quid rñdendū esset quesito ꝟm hāc opinionem: ꝛ dicitur q eodē modo sicut de homine q. s. celū ñ pt iprimere sz occasioal'r ꝓponere. Tertio ipugnatur qr ex superi⁹ dictis pz: q est falsa. 3.q.c.86 Et ꝟi.q. 2.ar.14. ad 3^m. ꝛ.q.5.arti.9. ad 1^m ꝛ 2^m. Et mal. q.16.ā. 7.ad.11.
¶ Quo ad tertium duo. primo ponitur tertia opinio: imo determinata snia. s. demones substātie sūt intellectuales nō vnite corporibus secundo ponitur conclusio rñsiua q̄sito negatiue: demones nec per se nec per accidens: nec directe nec indirecte subdunt actionibus celestiū corporū. hec conclusio ex ipso ꝓbatur: quo infertur ex tertia opinione per lib. vñ pz. 569 faciēdo de ipsa opinione antecedens quod supponitur ex supra dictis ꝓbatum.
¶ Super Ar. sextū.
IN corpore q̄tuor. Primo ponitur qđ ista parti soluta pti soluēda Scđo oñdit ps soluta. Tertio ps soluenda. Quarto ifert ɔclusio rñsiua q̄sito in calce.
¶ Quo ad scđz: qr pmū pz: dicit q qō ista est soluta: quo ad illa subdita corpi celesti q̄ etiaꝫ sunt subdita volūtati hūane. s. qđ q̄ ad ista: rñdēdū est q̄sito negatiue. s. corpa cele^a nō imponūt subditis hūane opationi neēte^m. Probat qr pt impediri eorū actō p volū^em: pbat qr nō est sibi subdita qr nō sequit necessario iclin^es passionū.
¶ Quo ad 3^m q̄tuor

Universidad de Deusto Biblioteca

p̃rio dr: in quib' est qd difficilis. s. ꝙ in ceteris nālib'. Probat: qr inter ea nullū apparet pncipiū nō subditū celo seu liberū. Scda ponit rōad partem affirmatiuā/ex duab' ppōnib': pma est/oē qd est. s. de nouo hz cām. scda est: posita cā ex necessitate sequit effectus. Tertio examinat ex ari. scda propositio ⁊ q̄rto prima. Examen scde ppōnis primo cōcludit esse falsam vlr. qr. s. nō tenet in causis potētib' deficere: quales sunt cāe nāles. pbatur qr attingūt vt in plurib' sine intentu: ⁊ non sp: vt pz scdo phy. Deinde ostēdit qd ista exceptio: etsi obuiet illi propōni in se ⁊ absolute: nō tn̄ vt applicat ad intētū: tali rōne. Cā nālis deficiēs i paucioribus/vt sic: est ex aliqua alia cā ipediēte ipsam a pprio effectu: ergo necessario: deficit igitur vterq effect'. s. ⁊ intētus/ ⁊ pter intētū necessario fit. añs pz: ⁊ cōsequētia pbatur: qr impedimētū ipm ex necessitate cōtingit.

albū musicū nō hz cāz: qr nō ē vere ens neq vere vnū. Mānifestū ē āt ꝙ cā ipediēs actionē alic' cāe ordinate ad suū effectū vt i plib' ꝯcurrit ei iterdū p accñs. Uñ talis cōcursus nō hz cāz inq̄ntū ē p accñs. Et pp h̄ id ꝙ ex tali cōcursu sequit nō reducit in aliquā cām p̄existētez ex q̄ ex necessitate sequat. Sic qd aliqd corpus terrestre ignitū in supiori parte aeris gnēt, ⁊ deorsum cadat hz cām aliq̄ virtutē celestē. Et silr etiā ꝙ in supficie terre sit aliq mā cōbustibilis. pōt reduci i aliqd celeste pncipium. Sed ꝙ ignis cadēs, huic māe occurrat, ⁊ cōburat eā, nō hz cām celeste corpus: sz est p accñs. Et sic pz ꝙ nō oēs effect' celestiū corporum sunt ex necessitate.

Ad primū Dōm, ꝙ corpa celestia sunt cā iferiorꝝ effectuū

¶ Circa hoc scde ppositionis examen dubiū occurrit ꝙ exceptio nulla sit ppter rationē aui. Causa de qua est sermo nō est causa insufficiēs: qm̄ de ea fatuū est dicere, hoc: sed sufficiens: sufficiēti aūt cā posita: ⁊ libertate cāndi adēpta: vt in nālib' de quibus est sermo iuenit/intelligi nō pōt ꝙ effect' nō sequat: ⁊ si aliud requirit: ergo posita cā nō erat sufficiēs: qd eñ sufficit/ nō exigit aliđ. ¶ Ad hoc dr/ꝙ sermo p̄sens est de cā p se ⁊ sufficiēti. Et cū dr si ipsa posita nō sequit effect': ergo aliud reqrit: negat ꝯña: cōmittit eñ sophisma ꝯñtis: pōt eñ ꝯuenire nō cōsecutio effect' aliūde: puta ex cōcursu alterius impediētis. Uñ nō ex insufficiētia cōbustiui opz ꝓcedere/ꝙ nō sequat cōbustio: sed ex cōcursu alteri' impediētis combustionē. Et forte in hoc decept' est Aui. qr nō distinxit inter sufficiētiam cāe: q̄ attēdit penes actū primū seu formā/q̄ est pncipiū agēdi: ⁊ sufficientiā circūstātiarū actualis cālitatis respectu hui'/nūc/hic/ q̄ attendunt penes diuersa occurrētia. Certū est eñ ꝙ cām sufficiētē hoc scdo mō sequit necessario effect': nō aūt pmo: ⁊ tn̄ de pmo est fmo cū de causis loqmur. Et iō exceptio Ari. vēra est: ita ꝙ q̄dā sunt cāe per se ⁊ sufficiētes/que necessario inferunt suos effectus: nō simplr sed cū limitatione. s. vt in pluribus: ac p hoc nō necessario inferunt absolute suos effectus: ⁊ hec est vna radix contingentie: vt in pmo periherme nias dr. ¶ Circa obuiationē factā in lrā ꝯ exceptionē Ari. duplex dubiū occurrit. Prima est/qr falsum vr/ꝙ cā deficiēs in minore pte deficiat semp ppter aliquā cām impediētē: imo hic vr error stoicus. Qd sic pbat: sicut potētia ad potētiā/ita actus ad actū: sed potētia deficiēdi in minori pte nō est a potētia susceptiua impedimēti: sed econuerso. Nō eñ ideo pōt cā nālis deficere qr pōt impediri: sed ecōuerso/qr pōt deficere/ideo pōt impediri. ¶ Scda dubiū est ad hoiem. s. ad S. Tho. si negatio scde ppōnis ad ppom nihil cōfert: qr posita cā potēte deficere: ⁊ cā impediēte/effectus necessario sequit. Utq̄d toties replicant i hoc pposito iste due ppōnes: sic examinate. Ponunt eñ hic: ⁊ in pmo ꝯ genti. ca. 86. ⁊ in. 6. meta. ⁊ in primo perihermenias ⁊c. ¶ Ad primā dubitationē dr/ꝙ assumptū lrē verū est. s. ꝙ cā nunq̄ deficiat: nisi ppter aliquā cām impedientē. Ad cuius euidētiā scito/ꝙ queadmodū entia gñabilia hñt ab intrinseco potētiā ad nō esse: q̄ tn̄ nunq̄ erit i actū/nisi adsit aliqd corruptiuū: ita potētia deficiēdi in agere/est ab intrinseco: ⁊ tn̄ nō exit in actū deficiēdi nisi adsit aliqđ causans illū defectū. Et rō vtrobiq est eadē: qr. s. potētia passiua nō exit in actū nisi ab aliqua actiua moueat. Posse aūt nō eē ⁊ deficere in actiōe ad potētiā passiuā ptinet: ⁊ ideo nō fit absq aliqua cā. Nec te decipiat ꝙ potētia ad agere est actiua: qm̄ agere sequit actū: ⁊ ideo poᵃ ad agere est actiua: deficere aūt i actiōe seqt impfectionē: ⁊ iō poᵃ defectiua quocūq defectu ad poᵃm passiuā reducit: vt pz ex pmo celi. Et hec intelligēda sunt de defectu actiōis ex pte cāe: q̄ est ab intrinseco: de quo est obio. De defectu aūt ei' ex pte extrinsecorū manifestū est ex aliquo ipediēte ꝯuenire. sed quō/iferi' dicet. ¶ Ad obionē aūt in oppm dr/ꝙ maior est falsa: ⁊ rō est/qr ordo ꝯpōnis est ꝯtrius ordini resolonis: q̄ eñ sunt pora via gñonis/ sunt vltima via corruptionis. Uñ in pposito: cū entia gñabilia hēant potētiā ad nō esse ⁊ ad corrūpi ab alio: ⁊ ideo possint corrūpi: qr pñt nō eē ⁊ nō ecōuerso: tn̄ pri' nālr est act' corruptiōis q̄ nō eē: cū nō eē sit terminus corruptiōis: ⁊ sic prepostērus est ordo inter potētias ⁊ actus eaꝝ. Et silr cū agētia possint deficere: ⁊ iō ipediri: tn̄ pri' nā ipediunt q̄ deficiāt: ⁊ sic optime dcm̄ est in lrā quo ad actualē defectionē/ꝙ semp est ab aliqua cā impediēte. Nec hic est error stoicus: sed ꝙ potētia defectiua esset ex potētia impedibili: vt pz p Boetiū in primo perihermenias. ¶ Ad scdam vero dubitationē: q̄uis facile dici possit: ⁊ bene/ꝙ qr vtraq ppō inducit ab aduersarijs: vt integre rō referat: vt quales sint ppositiones allate: ⁊ in se: ⁊ ad ppositū expedit/ vbicunq hoc tractatur/vtranq discutere: pfundius tn̄ considerantibus/altius caput huius discussionis apparebit ex sequentibus. ¶ Examen aūt prime ppositionis cōsistit primo in illi' destructiōe in cōi distinguēdo de eo qd est ⁊ fit. s. per se ⁊ p accñs: ⁊ ꝙ ens p se hz cām: ens vō p accñs nō. Et pbat qr nō vere ens nō hz vē cām: ens p accñs ē hmōi. pbat qr nō est vere vnū: vt pz. Scdo in applicatiōe ad ppm: distiguēdo i pductiōe effect'/q̄ dr p accñs/ipsas cās q̄rū vna ipedit ab altera a ꝯcursu eaꝝ: ⁊ dīo/ꝙ lz ipe cāe necessario causent: ꝯcursus tn̄ earū est p accñs: ⁊ ꝯñr effectus ex illo ꝯcursu caret cā ex qua necessario sequat: ⁊ declaratur vtrūq exēplo toto nāli. ¶ Sed sunt h̄ multa dubia: q̄ vtinam de' illuminet. ¶ Circa hoc examē pme propōnis. s. oē qd est/hz cāz/dubiū occurrit duplr. s. simpliciter ⁊ ad hoiez. Simplr q̄dē/ qr sicut effectus q̄si simplex: puta albū aut calīn hz i corpe celesti aliquā p se cāz in quā reducit ei' prima cā: ita cōcursus cārū primaꝝ cātur a ꝯcursu illarū cārū celestiū: vt in exemplo litere: combustibile esse in superficie terre est tādē a. b. a causa celesti: ⁊ silr cōbustiuū superius genitū/ deorsumq cadēs est. a. b. celesti cā. ergo cōcursus cōbustibil cū cōbusto est ex cōcursu. a. ⁊. b. Tūc vltra: sed cōcursus. a. ⁊. b. est p se/⁊ non p accidēs. Probat/qr in celo nullus est concursus per accidēs: oia eñ sunt ibi per se: ergo concursus istorū inferioꝝ hz per se cām fm esse: q̄uis quo ad nos sit per accidēs: qr latet sue cōnexionis pseitas. Et hec ratio multo tēpore me vinctū tenuisse videt. ¶ Scda vero dubiū ad hoiez ē: qr in. 6. meta. S. T. examinans hec: vr velle totū oppositū eius qd dicit hic: hic nāq oia resoluit in hoc: ꝙ cōcursus non hz cām: ibi vero soluat ꝙ cōcursus pōt hre cām superioris ordinis: puta concursus horū inferiorū pōt hre cām celestē. Et sic oia videntur reddi ambigua. ¶ Ad euidētiā harū difficultatū/tria notāda cū dei adiutorio sūt. Primū est pportio mouētis ad mobile. Scdm est reductio effect' in cās supiores. Tertiū pportio celestis corporis ad hec inferiora corpora. De pmo cōstat/ꝙ cū mouēs vt sic p̄supponat nō faciat mobile/ꝙ actio ei' q̄uis vt egredit ab agēte sit sufficiens ⁊ optime circunstātionata/nec ipedita: vt tn̄ recipit in patiēte/ opz ꝙ modificet iuxta nām/⁊ modū/⁊ dispōnes mobilis: vt pz iductiue. Et ppterea accidit ꝙ effect' intētus a cā/nō ꝯuenit ex ipedimēto/nō cāe agētis: sz mālis. De scdo cōstat q̄q/ꝙ effect' duarū subordinatarum cārū in eodē gñe cāe/reducit in cāz superiorē p cām mediā: vt pz in syllis. Cōclo eñ cōtingēs q̄uis reducat i pmissaz ꝯtingētē/⁊ alteraz necessariā: ꝯtingētia tn̄ ei' nō reducit in pmissaz necessariā mediante alia ꝯtingēte: q̄si cōtingētia ꝯclonis sit a ꝯtingētia pmisse: ⁊ ꝯtingentia pmisse sit ab altera pmissa necessaria. Sz sat ē/ꝙ ꝯclo ipsa ⁊ eius cōtingentia reducant in pmissam necessariā vt modificatā in pmissa ꝯtingēte: ⁊ qr ipsa modificata in cōtingēte est cōtingēs: lz in se sit necessaria: iō ꝯclo sequit ꝯtingēs/⁊ nō necessaria. De tertio aūt constāt due pportiones. s. motiui ad mobile: ⁊ agētis pncipalis ad instrale: seu superioris ad inferi': pz eñ celū agere i hec corpa: ⁊ celū cū istis corpib' cāre effectiue aliqđ. Sōl eñ ⁊ hō gñant hoiem. Sed aduertēdū diligēter est/ꝙ q̄uis iste due pportiōes sint diuersorū generū: qr altera spectat ad gen' efficiētis: altera ad gen' māe: ⁊ rursus altera sit iter celū ⁊ hec corpa absolute: altera vō iter celū ⁊ h̄ corp' i ordie ad 3m patiēs. s. ⁊ effectū pducēdū a celo: ⁊ h̄ primo agēte. Nihilominus sūt tali viculo ꝯnexe ⁊ ordiate/ꝙ por posteriorē modificet. Connexio q̄dē ē/qr nūq agētia iferiora coagūt celo: nisi silr patiant a celo: qm̄ nō mouēt nisi mota. Ordo vō ē/qr pus nālr est iferiora corpa pati ⁊ moueri a celo: q̄ coagere illi: vt pz ex eadē radice. Modificatio aūt ē/qr oē eē ⁊ agere cuiuscūq modificat fm dispōnes recipiētis eē/aut eliciētis actionē. Ois eñ act' ē illi' cui' ē act'/p modū illi': pp qd opz fieri i patiēte: ⁊ disposito. vt dr i scdo de aia: sz agere corporū iferioꝝ coopantiū celo ꝯsequit passionē eorūdem a celo. Esse igit actiuū: seu actio iuxta passionē modificat: ⁊ ppea si passio nō totalr subijcit corpori celesti: nec actio ēt totalr reducit in illd. His itaq p̄libatis dico tria. Primū ē/ꝙ lz ois effect' nāe inferioris cū oi ei' ꝯdōne nāli depēdeat a celo rōne pmi motus: tanq a cā cōissima: sine qua nihil fieret: nō ois tn̄ ꝯdō effectus nālis est reducibilis in aliq cām celestē pure: siue mediate siue imediate. Probat/qr ꝯdō effect' ꝯueniens ex impedimēto māe nō reducit in motorē seu actiuū in illā: vt pz: sed multe sunt ꝯdōnes in effectib' inferiorib' ꝯueniētes ex dispōne māe. i. corporū iferiorū/q̄ sūt mā ⁊ patiēs respectu celi. g. Et si dicat cū aui. ꝙ ille dispōnes māe cānt ab aliquo corpe celesti: ⁊ sic redit idē. Ad excludēdū hoc formet rō non de aliq pte celi: sed toto sit: vt prius/subsumēdo: sed respectu tot' celi corpa inferiora sūt mā ⁊ patiēs: & hñt pprias ꝯdōnes p̄suppositas a toto celo: in eo vt actiuū est in hec inferiora: ⁊ ꝯñr ꝯdōnes effectuū ꝯñtes ꝯdōnes horū corporū vt mā sunt/nō resoluunt in actiones celestiū corporū: sed in ꝯdōnes corpoꝝ inferioꝝ. Et si adiūgas huic fundamēto/ꝙ horū iferiorū corporū pprie ꝯdōnes sunt posse deficere/⁊ ab esse tam subali/ q̄ accñtali: ⁊ ꝯñr a pati/⁊ agere. Uarium ⁊ mutabile semp habere esse

cōtrariū hēre/⁊ cetera: ꝯñs est: ⁊ ꝙ influxus celestes in his corpib' modificēt iuxta ꝯdōnes coꝝ: ac p hoc effect' nō opz imitari cās celestes tm̄: sz opz esse tales/q̄les ex influxu celi recepto ⁊ modificato in tali mā ꝯsequunt. Et si his adiūxeris ꝙ coagere hoꝝ inferioꝝ modificat fm pprias ꝯdōnes hoꝝ ⁊ passionē eorūdem a celo: ꝯñs erit: ꝙ actio istoꝝ/q̄uis subordinet actiōi celesti: nō tn̄ reducit fm oēz ei' ꝯdōnē in cām aliq celestē purā: sz modificatā corpi vt patiēti: ⁊c. Et qm̄ māifeste pz ꝙ posse deficere i minore pte (qd est radix casus ⁊ fortūe ⁊ ois cōtingētie in nālib') ꝯsequit posse nō eē: ⁊ vt vno vbo dicat ꝯseqt ipfectionē ppriā corpib' iferiorib': ꝯñs est/vt ꝯtingētia vt sic nō reducant in aliq cāz celestē purā: nec imediate: cū aliqđ tale fit a celo corporibus inferioribus pure passiue concurrētibus: nec mediate: cum aliqđ contingēs fit a celo ⁊ inferiori agēte. Sed vtrobiq contingētia resoluitur in cōditionē corporum inferiorum. Differēter tamen: quia cū celū tantum concurrit actiue cōtingētia effectus reducitur in conditionē corpoꝝ hoꝝ tanq in conditionē materie. Cum vero agentia hec cooperant: ꝯtigētia effectus reducit in ꝯdōnē hoꝝ corpoꝝ/vt in cōdōnē agētis qd tn̄ cōparat ad celū vt patiēs: vt p̄dictū ē. Et iō diuinū Ari. igeniū ⁊ i prio piher. ⁊ i. 6. meta. ⁊ i. 2. phy. sp resoluit ꝯtingētiā nāliū i ꝯdōnē corpoꝝ inferioꝝ: qr. s. pñt deficere. Sz de gñe reductiōis i. 6. meta. relinq̄t sub du'/an sic ad māz/an sic ad agēs. In 2o āt phy. reducit ad agēs/casum ⁊ fortunā: in primo aūt piher. reducit ad mām: seu poᵃm passi. Et oia sunt vēra si dcā ꝯsiderent: q̄ inspicere poteris radicalr in 3o ꝯ gē. c. 86. Et qm̄ hec rō destruēs fundamētuz Aui. i h̄ fūdat/ꝙ corpa iferiora sint mā ⁊ patiēs p̄suppositū toti actioni celesti: pter pbōnē allatā (qr. s. oē agēs p motū aut mutationē p̄supponit māz in quā agit: sz totū celū ⁊c.) Affero ꝯ ꝯternos rōnē quā nec ipse Aui. poterit ificiari ex. 2. ce. tex. 17. ⁊ sequētib'. Uñ arguit sic: elemēta spectāt ad fbalē integritatē vniuersi: igit p̄supponunt actioni celesti. Añs pz ibidē: vbi pbat ꝙ terra nālr p̄cedit ēt pm motū celi: et cuz terra sit infimū: oia ergo elemēta nālr p̄cedūt. Nec obstat/ꝙ i primo metheoroꝝ declarat ꝙ difformitas elemētoꝝ est fm appropinq̄tionē ⁊ elōgationē a motu celi: qm̄ ibi nō declat difformitas: q̄m stabilita erat in. 2. ce. sz talis difformitas. s. ꝙ supmū ē calidissimū ⁊c. Et rursus talis difformitas ꝯseqt ꝯdōnē māe: ⁊ nō solā elōgationē aut approximationē: vt pz. ¶ Scdm vō est/ꝙ (vt iā ex dcis patere pōt) ipedimētū est 2'. Alteꝝ actiuū: alteꝝ māle. Actiuū. n. est qd ipedit actionē ex pte agētis: seu vt erit ab agēte: māle aūt qd ipedit actionē/vt recipit i passo. Et ex hoc clarius pz primū qd dixim': ⁊ ꝙ ꝯdō effectuū inferioꝝ ꝯñs ipedimentū māle tenēs se ex ꝯdōne ipsi' māe/nō ex actione agētis: nō cātur a celo. Et hoc intēdebat. S. Tho. in. 6. met. Ubi cōtingētiā reduxit ad ipedimētū māle. ¶ Nec oppositū dr hic/dīo qd cāe nō deficiūt in minori pte nisi pp aliquā cām impediētē. Tū qr hic loqt de defectu cāe actiue ex pte actiōis vt est ab agēte: ⁊ ꝯñr de impedimēto actiuo: vt series lrē pre se fert. Tū qr dato ꝙ loquat de oi mō impedimēti/nō dicit ꝙ cā impediēs sit cā actiua: sz absolute dr ꝙ est aliq cā ipediēs. Uñ nō solū actiua/sz pōt eē mālis: vt expsse dr in lrā in rñsione ad scdm. Et si instet ꝯ hāc glo. ꝙ male lrā intulit ex appōne cāe impediētis cū cā deficiēte in minori pte: ergo nō euitat necitas effect': qr ipm impedimētū est neciū. Rñdet ⁊ sufficiēter/⁊ ad mētē S. T. ꝙ illatio illa nō est facta fm veritatē sz apparentiā tm̄. Qd ex duob' pz. Primo qr dicit: vr adhuc p̄dictū incōueniēs nō vitari. Scdo qr in hoc eodē articulo ꝯfutat p̄dictā illationē in illis verbis: manifestū est aūt ꝙ cā impediēs actionē alicui' cāe. Ubi expsse oñdit/ꝙ ex illo añte: agēs in minori deficit pp aliq cāz impedientē: nō seqt/ergo ea q̄ eueniūt in minori pte eueniūt necessario: qr cōcursus ad impediendū est p accidēs: dato ꝙ ipsa cā ipediēs sit p se cā illi' rei q̄ impedit. ¶ Sed adhuc nō descit intellect': qm̄ fm hāc rñsionē ꝯña illa non est inducta vt vera: sz vt apparēs ⁊ cōfutāda si sic est: cū inducat ad examē illius ppōnis; posita cā ponit effect': ⁊ poterat ꝯfutari ex pprijs s. ex nā impedimēti mālis tenētis se ex ꝯdone māe: quare dimissa est ⁊ cōfutata ex extraneis. s. ex examine alteri' ppōnis. s. oē qd est hz cāz qr cōcursus non hz cām. Rñdet ꝙ cōfutatio illa ex pte māe/aut est oino eadē cū cōfutatione ex pte cōcursus/aut includit illā: ⁊ distinguitur ab illa sicut inferius a supiori cū maxima difficultate. Impedimētū eñ duo dicit. s. rē que impedit: ⁊ relōne ad aliud ex q̄ denoiat impedimētū. Et de impedimēto q̄dē actiuo dato ꝙ inq̄ntū res est/habeat cām per se: sed inq̄ntū impedit nō opz: qr impedire ptinet ad concursum/q̄ pōt esse p accidēs. De impedimēto aūt māli si eodē mō est/ꝙ sez inq̄tum res est hz aliquā cām necessariā (siue illa sit aliud agens/ siue sit cōditio māe) opz dicere ꝙ inq̄ntū impedimentū est: est per accidēs. Et hoc est venire ad cōcursum: qr nihil aliud est dicere/q̄ ꝙ concursus talis agētis cū tali mā hic nō hz cām: ⁊ sic impedimētū ex pte māe/⁊ hic cōcursus est oino idē. Si aūt impedimētū māe etiā inq̄ntū res est in pticulari sumptū: nō hz causam aliquā quā necessario sequatur: tunc ex impedimento materiali duplr fit p accidēs: ⁊ ex parte cōcursus: ⁊ ex parte rei cōcurrētis. Et sic impedimētū māle includit impedimentū cōcursus/⁊ addit: ⁊ sic distinguit vt minus cōe/a magis cōi. Uñ cū hoc sit valde difficile ⁊ ambiguū/⁊ plixa egēs discussione: ⁊ pñs opus (vt in phemio dixit) ppter nouitios in theologia instruēdos/breuius/ac clari' cōficiendū erat. Ideo ppter claritatē doctrine ac breuitatē trāsiuit ad ꝯfutandā illā illationē ex scda ppōne. ¶ Nec talis cōfutatio est ex extraneis: imo ex proprijs impedimenti inq̄tum impedimētū est: qm̄ vt pz ex dictis/cōcursus cōuenit impedimēto vt sic: imo in cōi loquēdo (vt lrā loqt) descēdere ad impedimētū iquātū māle/⁊ sic ꝯfutare illā ꝯñaz/erat poti' q̄ pprijs diuertere. Et hoc pōt assignari p alia rōne hui' trāsit': vt. s. staret i pprijs ipedimēti vt sic. Potest ⁊ aliter ēt ad mentē litere dici/ꝙ S. Tho. non absolute dixit trāseūdū esse ad alterā ppositionē: sed cū limitatione, s. fm hec duo: quasi diceret. si nolumus egredi hec duo ab antiq̄s posita/ ⁊ ab Ari. reprehensa in cōi: oportet trāsire ad alterā. Et rō est: qr instātia cōtra ppōnē primo examinatā (s. posita cā ponit effectus) nō excludit formaliter illā: qm̄ instātia nō accipit totalē cām effectus in paucioribus. Accipit. n. cām naturalē deficiētē in minori pte: ⁊ tn̄ cā effectus in minori parte nō est illa sola: sed illa cū cā impediente: qr nūq deficit nisi impedita. Uñ opz dare instātiam ꝙ vtraq simul posita non sequatur effectus: ⁊ ideo transire opz ad cōcursum ꝙ careat cā. ¶ Tertiū dicēdum est/ꝙ cōcursus sicut ⁊ impedimentū est multiplex. s. actiuorū vel actiui ⁊ passiui cū cōditionibus eorū ⁊c. Nec refert in pposito de quo ꝯcursu sit sermo. Uñ in lrā in corpe artic. dat exēplū d ꝯcursu agētis ⁊ materie. In rñsiōe vō ad tertiū est sermo de cōcursu ēt actiuoꝝ: vlr siqđē opz esse verū/ꝙ si aliq duo cōcurrunt/ ⁊ qdlibet illoꝝ seorsum habeat totā seriē suarū cārū necessariā ⁊ supme cāe vtriusq ordinis per se ꝯcurrūt: ꝙ opz cōcursum oim mediorū ⁊ vltimorū effectuū necessario cāri a cōcursu supremaꝝ causarū: nō eñ possum intelligere oppositū. Sed si he due ꝯditiōes posite in añte non saluant. s. qr supme cāe nō p se cōcurrūt/aut tota series alicui' ordinis nō est necessaria: nō opz cōcursum primarū cāꝝ aut effectuū hre cām ex q̄ de necessitate sequat. Ex p̄dictis aūt ptz iā: ꝙ cū aliqđ qd vocam' p accñs fit/ꝙ tūc cōcurrūt duo simul: puta in exēplo lrē/cōbustio/ ⁊ hui' materie (puta frumēti) ꝯsumptio: ⁊ ꝙ q̄uis alterū horū reducat in aliqd corpus celeste: alterū q̄nq reducit in cōditionē corporū inferiorū tanq in supmā cām. Et sic cū ꝯcursus celi ⁊ hui' corpis inferioris (q̄ sunt supme cause effectuū cōcurrētiū) nō sit p se/ sed possit esse p accñs: sequit ꝙ cōcursus hoꝝ effectuū nō semp hz cām p se. Et silr q̄uis q̄nq vterq effectus reducat in cās celestes vt supmas: qr tn̄ tota series cāꝝ singulaꝝ seorsum/nō est necessaria (qr fit resolo huius effectus ad supmā cām celestē media cā nō necessaria: sed potēte deficere seu poli) nō sequit/ergo cōcursus effectuū hz cām p se aut necessariā/concursum supmarū cāꝝ celestiū. Et merito: qr ꝯcursus ille sydeꝝ/q̄uis in se sit p se ⁊ necessarius vt applicatus: tn̄ ad hos effect'/est cōtingēs: qr applicat mediātib' corpib' potētibus deficere: sicut ⁊ singula agētia celestia lz in se sint necessaria: relata tn̄ ad hec inferiora/sunt agentia vt in pluribus ⁊ deficientia q̄nq: qui modificātur in his corporib' potētib' deficere. ¶ Et ex his pz rñsio ad obiecta. Ad dubitationē. n. simpliciter/iā nūc dictū est: ꝙ nō semp cōcursus est ex cōcursu vt ex causa necessaria: ⁊ q̄re ⁊c. Ad dubitationē vero scdaz ad hoiem/pmo rñdet sigillatim ad obiecta/dīo ꝙ nulla penit' ē ꝯtradictio: qm̄ ibi pticulr affirmāt cōcursum hre cām: hic vero destruit vlem/ois cōcursus habet cām p se. Silr ibi pticulr ꝯcedit negatiuā. s. impedimētū māle nō hz cām celestē: vbi due pticularizationes sunt prima impedimēti, secūda cāe. Hic vero assumit oē impedimētū habere cām: sz nō celestez aut effectiuā/nec necessariā: sz absolute hre cām: qd pz nō repugnare vlī. ¶ Scito tn̄ hic/ꝙ rō cōtingētie nāliū pōt duplr assignari. Uno mō ex pte cōplementi. Alio mō ex pte radicis. Radix q̄dē hmōi cōtingentie est nā potētie inuēta in nālibus: q̄ ⁊ pñt deficere in minori pte/ et sunt in potētia ꝯdictionis: vt dr primo piher. Cōplemētū vero cōtingētie est cōcursus accidentalis cāꝝ siue actiue ⁊ passiue: siue actiuarū interse ⁊c. Et ppterea vtrunq assignauit in diuersis locis: diu' Tho. In. 6. siq̄dē meta. radicē: hic vero ⁊ in prio piher. ⁊ in li. ꝯ gen. cōplementū tetigit. ¶ In rñsione ad tertiū dubiū occurrit/an ois nālis res accipiēdo rē vt distinguit ꝯ cōcursum: hēat cām ex q̄ necessario fiat. Ur eñ litera huius artic. bis hoc ꝯcedere. s. in hac rñsione: vbi vult ꝙ effectus cause impediētis cām nālē a suo effectu reducat in aliquā cāz celestē. Et si talis res hz cām necessariā: nulla res restat sine necessaria cā: qm̄ talis res sit extra sp ⁊ frequēter. In corpore quoq articuli dixit/ꝙ qr cā nō deficit in minori pte nisi p aliquā cām impediētem: ideo impedimētū ipm vr necessariū. Et nō est negatū añs: sed ppter cōcursum cōfutata ꝯña. ¶ Ad oppositū aūt est rō supius adducta. s. ꝙ qn̄ tota series cāꝝ alicuius effectus non est necessaria: effectus nō sequtur necessario: sed effectus vt in paucioribus non hz seriē cārū suarū totā necessariā: qr cāe celestes attingūt ipsum modificate in natura possibili vt sic: qr vt deficit in minori parte: ergo ⁊c. ¶ Ad hoc breuiter dr ꝙ cū sint tria gña reꝝ q̄ fiunt. Quedā eñ fiunt sp ⁊ de his non est qo. Quedā vt in plib': de his etiā patet/ꝙ fiunt necessario: nō simpliciter/sed necessitate physica. Quedā vō fiūt extra semp ⁊ frequēter. Et hec nō fiunt ab vna sola cā: sed a plurib': vt in litera dicit. s. cā deficiente in minori parte: ⁊ ab alia cā faciēte illā deficere in hac pte: ita ꝙ nūq sit talis effectus nisi existente pluriū cārū cōcursu nō curādo mō de gñibus causaꝝ. Uñ si ambe cāe ꝯsiderent fm se: nō habebitur aliqd ens p accñs. Et si ambe ꝯcurrāt ex ea parte qua hñt naturā necessitatis: nūq ēt fiet aliqđ p accñs. Sed si ꝯcurrant ambe. aut altera ex ea pte qua hñt vel habet naturam possibilitatis: iā cōcursus est cōtingens: ⁊ sic quicquid ex causis illis vt sic/cōcurrentibus fiet: ꝯtingēter fiet. Et qm̄ vt iā patet/cause naturales hñt aliqđ nature necessarie/⁊ aliquid nature possibilitātis: vt patet ex operibus eorū: opa n. sua sunt vt in plurib' ⁊ vt frequēter: ⁊ hoc est ex natura necessaria: vt patet. Et sunt extra semper ⁊ frequenter: ⁊ hoc est ex natura possibilitante. Uñ cāe penitus necessarie nō hñt vtraq opa: sed semp eadē agūt. Causis igit ⁊ reb' naturalib' hñtibus naturā polis/⁊ ex ea pte qua deficiūt i minori pte: si ꝯcursus cū alia cā ex ista pte erit/erit ꝯcursus ꝯtingēs: ⁊ cā illa alia q̄uis in se esset necessaria: vt ꝯiuncta tn̄ poli vt sic ad contingentiā declinat: ⁊ ꝯtingēter attingit effectū illū: qui ex vtriusq cōcursu fit. ¶ Ex his pz primo rñsio ad q̄situ: qr nō oia res hz cām necessariā: qr nō illa q̄ fiūt extra semper ⁊ frequēter. Pz scdo quō cōcursus sit cōplemētū ꝯtingētie/⁊ possibilitas radix. Pz tertio ratio verboꝝ S. T. ⁊ hic ⁊ vbiq: ꝙ. s. intēdit/nō ꝙ omnis res/nec ꝙ res que fit in minori pte: sed ꝙ effectus illaꝝ duarū causarum cōcurrentium/

nōr cōcurrētes sunt/ sz vt seorsum sumptarū reducant̄ in aliq̄s cās necessarias: qz nulla mistio fit necessariū ad pol'e vt pol'e est: qm̄ ois talis mistio ɔcursu fit pluriū cārū. Sz res q̄ est effectus cāe ipedientis ⁊ ipedite vt sic/ nō hz cām. Et h̄ intēdit hic ⁊ in corpe articuli ⁊ vbiqz vt pz. Quāuis posset dici: q̄ lr̄a nō vl̄r affirmat: ēt effectus cārū seorsum reduci in cās necessarias: sz hic rn̄det dato q̄ ita eēt; vt pz ex ly licet. Et rursus non loquitur nisi de effectu cārū/ q̄ subduntur celestib⁹ corporib⁹: ⁊ nō de ɔdōnibus māe psupposite toti actioni celesti. In corpe ḋqz articuli (vt iam pz) nihil aliud hr̄ affirmatiue nisi q̄ nulla cā actualiter deficit in minoꝛ pte: nisi propter causam aliquā impedientē. Sz vtrū effect⁹ illi⁹ cāe impedientis etiā seorsum sumpte fiat necessario vel nō in lr̄a non dicit̄. Nec valet arguere negatiue/ nō cōfutauit hoc: ergo. iam em̄ dicta est cā quare non examinauit hoc ex nā possibilis ⁊ necessarij.

572 s.z.c.93 Et op⁹. 3.c.140. Et op⁹. 28, ca, 1.

¶Super q.116. Articulum. 1.

Titul⁹ clarus ex q̄d noīs i cōi vsu. Fati em̄ noīe cām quandā occultā/ a qua nihil declinare potest intelligere videmur.

¶In corpe quinqz. Pˀio ostendit radicem difficultatis q̄stionis. Scdo refert opinionē tullij. Tertio aui. Quarto verā. Quinto rn̄det q̄sito. ¶Quo ad primū/ duas ppositiones ponit: ex quib⁹ pn̄s oꝛit̄ q̄ō. Prima est. in reb⁹ inferioribus apparēt q̄dā a casu ⁊ fortuna. Secūda est. aliq̄d relatū ad cās iferiores/ est casuale vl' fortuitū: q̄ō tn̄ relatum ad aliq̄ superiorē causaz ēp se itētū. Prima suppositio patet ad sensum. scd̄a ṽo declarat̄ exēplo boetij: de concursu seruoꝛū a dn̄o destinatoꝛū seorsum. Ex his em̄ nascit̄ q̄ō an fatū sit. Cū em̄ circa contingētia tn̄/ fatum ponat/ si ponit̄/ si oīa que cōtingētia sunt relata ad inferiores causas habēt aliquā superiorē cām per se intendēt̄ illa/ fatū est: et si nō/ non. Et propterea ponuntur sequentes opiniones de reductione casualium in causas superiores. ¶Quo ad s̄m tria. Primo opinio negatiua/ q̄ huiusmodi cōtingentia nullā superiorē causaz habent. Scd̄o corollariū/ q̄ hec opinio ⁊ fatum ⁊ prouidentiā diuinā negat. Tertio reprobatio: qz repugnat his q̄ de diuina puidētia superius determinata sunt. ¶Quo ad tertiū/ q̄tuor. Primo opinio affirmatiua. Oīa cōtingētia causant̄ a celestib⁹. Scd̄o/ corollariū ad ppositū. Fatū apud hos est dispō syderū: in qua res fit aut ichoata ē ⁊c. Tertio reprobat̄ quo ad res hūanas. Cā celestis nō directe ⁊ p se attingit act⁹ hūanos: ergo nō est cā p se ordinās eos: ergo nō est cā fatalis. Añs pz ex dictis. Pria ɔña pbat̄ ex eo/ q̄ cā ordinās aliq̄: directe id q̄ō agit respicit. Scd̄a vero ɔña pbat̄ ex eo/ q̄ cā fatalis est ordinās cōtingētia: vt de se pz: qz p se intēdit ea. Quarto reprobat̄ q̄ ad nālia. Cā celestis agit vt nāle pn̄m determinate ad vnū. & nō p se ad ens p accn̄s. Añs pbat̄: qz effect⁹ ei⁹ in hoc mūdo sunt nāles. Prima ɔña pbat̄: qz nāe actio est determinata ad vnū. Scd̄a ṽo pbat̄: qz ens per accn̄s non est pprie vnū nec ens. Et declat̄ exēplo fossiōis sepulchri ⁊ inuētiōis thesauri. ¶Quo ad q̄rtū tria. Prio snia. Oia q̄ h̄ per accn̄s fiūt siue nālia siue hūana reducūtur in regulā diuine puidentie. Scd̄o pbat̄ q̄ reducant̄ in aliq̄ō itellectuale agens. itell's pōt ad q̄tūcūqz p accn̄s terminari vt vnū apphēdēdo. ergo si efficax est pōt efficere ens p accn̄s vt vnū. ergo ea q̄ p accn̄s hic agunt̄ in cām itellectualē reducunt̄. Añs pbat̄: qz format hāc ppōnem: fodiens sepulchrū est iueniēs thesaur̄. Cōsequentia pma pbat̄ qz par ē rō de itell'ione ⁊ ordinatiōe si supponit̄ efficacia ad agēduz ⁊ ordinādū practice. Scd̄a ṽo ɔclo relinquit̄ p ɔstāti/ ex il la regula si negō est cā negōnis. Si eniz non posse cōpari vt vnū/ e cā q̄ ens per accn̄s nullā hz cām: in nā & posse cōpari vt vnū ad itell'm/ est cā vt inueniat cāz in ordine intellectuū. Quāuis possit dici q̄ ɔña vltima tz de poti. ⁊ h̄ hic sufficit: qz de facto superi⁹ oñsa est ɔcl'o/ cū tractaret de puidētia. Tertio pbat̄/ q̄ illō agēs itell'uale ē diuina puidētia. Volun tas a solo deo pt imutari. & ordinatio hūanoꝛū actuū soli deo attribui debet. Añs pz ex dictz. Cōsequētia pbat̄ qz volūtas est pn̄m. hūanoꝛ operū. ¶Circa hoc statim occurrit dum: qz ppom fuit/ ⁊ q̄ nālia ⁊ q̄ humana ad dinā referant̄ puidētiā: ⁊ tn̄ nō est pbatū nisi de humanis. De nālib⁹ ei pbatū tm̄ ē q̄ ad aliq̄ itell'ualē cāz referēda sūt. ¶Ad h̄ 2ᵒ dici pt. Prio q̄ illa verba/ ⁊ pcipue intell'm diuinū: nō sūt iūgēda tm̄ cū ɔñtib⁹: in q̄bus ponit̄ pbō de hūanis: sz ēt cū añtibus: in q̄b⁹ fuit pbatio cōis. Et h̄ insinuat ly pcipue: q̄si diceret: ɔtigētia reducunt̄ in aliq̄ cām agētē p itell'm: ⁊ pcipue diuinū/ qz ipse prima est cā: ex quo habet/ q̄ respiciat directe ens inquantū ens: ⁊ eius cōsequēter differentias scz per se ⁊ per accidens. Nō fuit aūt solicitus ad probandū ly precipue ⁊c. qz ex superius dictis/ iam cōstat q̄ ille intell's efficax respectu oim naturaliū nō est nisi diuinus. Alij vero intellectus. s. angelici participant hanc efficaciā respectu huius/ aut illius effectus: prout ministeriū eorū exigit. Scd̄o d̄r/ q̄ probando intellectū dirigētem actus humanos esse intellectū diuinū: a fortiori pbanit implicite ⁊ virtualiter intell'm dirigentē cōtingentia nālia: qm̄ humani act⁹ ⁊ funt magis cōtingentes: ⁊ sunt superioris ordinis: ⁊ ɔn̄r si act⁹ humani a deo solo: alia ab ipso aut solo aut pncipal'r regulant̄: qz quicquid pōt virtus inferior: pōt ⁊ superior. ¶Quo ad q̄ntuz duo. Prio ɔcl'o rn̄siua s̄m rem. Fatū poni pōt pro puidentia diuina pordināte oia ⁊ plōquente. Scd̄o quo ad nomē. Sancti recusauerūt hoc vocabulo vti/ ppter errorem vitandū. Probat̄ vtrūqz ex autoritate Aug. ⁊ ex secundo exponitur Gregorius.

521 546 573 1. di. 59. q. 2. ar. 1. ad. 5. Et 3. 2. c. 95. princípio. Et 7i. q. 5. art. 1. ad. 1. Et q̄lib. 12. ar. 5. cor. Et op⁹. 3. c. 140. Et op⁹. 28. c. 1.

¶Super articulum secundum.

Titulus clarus.

¶De fato. Questio. 116.

Deinde Considerādū est de fato. ¶Et circa hoc queruntur quatuor. Primo, an fatum sit. Secundo, in quo sit. Tertio, vtruz sit immobile. Quarto, vtrum omnia subsint fato.

¶Utrum fatum sit aliquid. Arti. 1

Ad primū Sic pceditur. Uidet̄ q̄ō fatū nihil sit. Dicit em̄ Greg. in homel. epiphie. Absit a fideliū cordibus vt fatuz esse aliq̄d dicant. ¶Pˀ. Ea que fato agunt̄, non sunt improuisa: qz (vt Aug. dicit. 5. de ciui. dei) fatū a fando dictū intelligim⁹. i. a loquendo: vt ea fato fieri dicant̄ que ab aliquo determināte sunt ante plocuta. Que aūt sunt puisa: non sunt fortuita neqz casualia. Si igitur res fato agunt̄: excludet̄ casus ⁊ fortuna a rebus.

Sed cōtra. Q̄ō nō est nō diffinit̄. Sed Boe. i. 4. de cōsol. diffinit fatū dicēs, q̄ fatū est inherēs rebus mobilib⁹ dispō, p quā puidētia suis q̄qz nectit ordinibus. Ergo fatum aliquid est.

Rn̄deo Dōm, q̄ in reb⁹ iferiorib⁹ vr̄ q̄dā a fortuna vel casu puenire. Cōtingit āt q̄nqz q̄ aliq̄d ad inferiores cās relatū est fortuitū vel casuale: q̄ō tn̄ relatum ad cām aliquā suplorē inuenit̄ esse p se intētū. Sicut si duo serui alicui⁹ dn̄i mittant̄ ab eo ad eundē locū vno de altero ignorāte: ɔcursus duoꝛ seruoꝛ si ad ipos seruos referat̄ casualis est: qz accidit pter vtriusqz itētiōnē: si āt referat̄ ad dn̄m q̄ h̄ pordinauit nō est casuale, sz p se itētū. Fuerūt igit̄ aliq̄ q̄ hmōi casualia ⁊ fortuita q̄ in his inferiorib⁹ accidūt in nullā suplorē cām reducere voluerūt. Et hi fatū ⁊ puidentiā negauerūt: vt de tullio Aug. recitat̄ in. 5. de ci. dei. Q̄ō ē ɔ ea q̄ supius de puidentia dicta sunt. Quidā ṽo oīa fortuita ⁊ casualia q̄ in in istis iferioribus accidūt siue in reb⁹ nālib⁹ siue in reb⁹ hūanis reducere voluerūt in suplorē cāz. i. in celestia corpa. Et s̄m hoc fatū nihil aliō est q̄z dispō sydeꝛ i q̄ q̄sqz ɔcept⁹ ē vel nat⁹. Sz h̄ pō stare nō pōt pp duo. Primo q̄dē q̄tū ad res hūanas: qz iā oñsuz est: q̄ humani act⁹ nō sūbdunt̄ actioni celestiū corpoꝛū nisi per accn̄s: ⁊ indirecte. Cā aūt fatalis, cū habeat ordinationē super ea que fato agunt̄: necesse est q̄ sit directe ⁊ per se cā eius q̄ō agit̄. Secundo q̄tum ad oīa que per accn̄s agūtur. Dictū est em̄ supra: q̄ id q̄ō est p accn̄s nō est pprie ens neqz vnum. Ois aūt nāe actio terminat̄ ad aliq̄d vnū. Unde impol'e est q̄ō id q̄ō est p accn̄s sit effectus p se alicui⁹ nālis pncipij agentis. Nulla ergo nā p se h̄ facere pōt, q̄ intēdens fodere sepulchrū inueniat thesaurū. Manifestū est aūt q̄ corp⁹ celestie agit p modū nālis pncipij. Uñ ⁊ effect⁹ eius in hoc mūdo sunt nāles. Impol'e ē & q̄ aliq̄ ṽtus actiua celestis corpis sit cā eoꝛ q̄ hic agunt̄ p accn̄s siue a casu siue a fortuna. Et iō dōm est, q̄ ea q̄ hic p accn̄s agūt̄ siue in reb⁹ nālib⁹ siue hūanis reducunt̄ in aliq̄ cām pordinantē q̄ est puidentia dina: qz nihil phibet id q̄ō ē p accn̄s accipi vt vnū ab aliquo intell'u. Alioqn intell's forare nō posset hāc ppōnē: fodiēs sepulchrū iuenit thesaurū. Et sic h̄ pōt intell's apphēdere: ita pōt efficere. Sic si aliq̄s sciēs i q̄ loco sit thesaurus abscōdit⁹ istiget aliquē rusticū h̄ ignorātē: vt ibi fodiat sepulchrū. Et sic nihil phibet ea q̄ hic p accn̄s agunt̄: vt fortuita vel casualia, reduci in aliq̄ cām ordinantē, q̄ p itell'm agat ⁊ pcipue intell'm dinū. Nā sol⁹ de⁹ pōt volūtatē imutare: vt. s. hitū est. Et p ɔñs ordinatio hūanoꝛ actuū, q̄rū pn̄m ē volūtas: soli deo attribui dz. Sic igit̄ inq̄tū oia q̄ hic agunt̄ dine puidentie subdunt̄, tanq̄ p eaz ordinata ⁊ q̄si plocuta fatū ponere possum⁹: lz hoc noīe sc̄i doctores vti recusauerint pp eos qui ad vim pōnis sydeꝛ hoc nomen retorquebant. Uñ Aug. dicit in. 5. de ci. dei, Si ppea q̄sq̄ res humanas fato dei tribuit, qz ipsam dei volūtatē vel ptātē fati noīe appellat sniaz teneat: ⁊ linguā corrigat. Et sic gre. fatū esse negat. Unde pz sol'o ad primum.

Ad scd̄m Dōz, q̄ nihil phibet aliq̄ esse fortuita vel casualia p cōparationē ad cās primas: nō tñ p ɔparationē ad dinā puidentiā. Sic ei nihil temere fit in mūdo. Ut Aug. dicit in lib. 83. q̄ōnum.

¶Utrū fatū sit in rebus creatis. Arti. 2.

Ad scd̄m Uidet̄ q̄ fatū nō sit i rebus creatis. Dicit em̄ Aug. 5. de ci. dei q̄ ipsa dei volūta vel potestas fati noīe appellat̄. Sz volūtas ⁊ ptās dei nō est i creaturis: sz in deo. Ergo fatū nō est in reb⁹ creatis: sed in deo. ¶Pˀ. Fatuz cōparat̄ ad ea q̄ fato agunt̄, vt causa: vt ipse modus loquēdi ostendit. Sed causa vniuersalis per se eoꝛ q̄ hic p accidēs agunt̄ est solus deus: vt supra dictū est. Ergo fatum est in deo, ⁊ non in rebus creatis. ¶Pˀ. Si fatum est in creaturis aut ē substātia aut accidēs. Et quodcūqz hoꝛum detur opz q̄ multiplicet̄ s̄m creaturaꝛ multitudinem. Cum ergo fatuz videat̄ esse vnum tm̄: vr̄ q̄ fatum non sit in creaturis: sed in deo.

Sed cōtra Est, q̄ Boe. d̄t in. 4. de cōso. q̄ fatū est dispositio rebus mobilibus inherens.

Rn̄deo Dōm, q̄ (sic ē ex pdictis pz) diuina puidētia per cās medias suos effectus exequit̄. Pōt ergo ipsa ordinatio effectuū dupl'r ɔsiderari. Uno modo s̄m q̄ est in ipso deo. Et sic ipsa ordinatio effectuum vocatur puidentia. Secūdū ṽo q̄ pdicta ordinatio ɔsiderat̄ in medijs cāis a deo ordinatis ad aliquos effectus pducēdos: sic hz rōnē fati. Et hoc est q̄ō Boe. dicit. 4. de conso. Siue famulātibus q̄busdaz puidentie diuine spiritib⁹ fatū exercet̄: seu aīa seu tota in seruiēte natura, siue celestibus syderū motibus, seu angelica virtute, seu demonū varia solertia, seu aliquib⁹ eoꝛū, seu omnibus fatalis series texit̄. De quibus omnibus p singula in precedētibus dictū est. Sic ergo est manifestū q̄ fatuz est in ipsis causis creatis inq̄tum sunt ordinate a deo ad effectus producendos.

Ad primū Ergo dōz, q̄ ipsa ordinatio cāꝛ scd̄aꝛ: quā Augu. seriem causarū nominat: nō hz rōnē fati nisi s̄m q̄ depēdet a deo. Et ideo causaliter dei potestas vel volūtas dici pōt fatū. Essentialiter vero fatum est ipsa dispositio seu series. i. ordo cārū scd̄arū. ¶Ad scd̄m dōz, q̄ intātū fatū hz rōnē cause inquātū ⁊ ipse cāe scd̄e: quarū ordinatio fatū vocat̄. ¶Ad tertiū dōm, q̄ fatū d̄r dispositio nō q̄ est in gn̄e qualitatis: sed s̄m q̄ dispositio designat ordinē q̄ non est suba sed relatio. Qui quidem ordo si cōsideretur per cōparationē ad suū principiū est vnus. Et sic d̄r vnū fatū. Si autē cōsideret̄ per relationē ad effectus vel ad ipsas cās medias: sic multiplicat̄. Per quez modum Poeta dixit: te tua fata trahunt.

¶Utrum fatum sit immobile. Arti. 3.

Ad tertiū Sic pceditur. Uidet̄ q̄ fatū nō sit immobile. Dicit ei Boe. in. 4. de cōso. Uti est adin tellectū rōcinatio: ad id q̄ō est q̄ gignitur: ad eternitatē tp̄s, ad pūctuz medium circulus: ita est fati series mobilis ad prouidentie stabilem simplicitatem. ¶Preterea. Sicut philosophus dicit in. 2. topi. Mouentibus nobis mouentur ea que in nobis sunt. Sz fatū est dispositio inherēs rebus mobilibus: vt Boe. dicit. Ergo fatū est mobile. ¶Preterea. Si fatum est immobile: ea que subduntur fato immobiliter ⁊ ex necessitate eueniunt. Sed talia maxime videntur esse cōtingentia que fato attribuuntur. Ergo nihil erit contingens in rebus: sed omnia ex necessitate euenient.

Sed ɔtra Est, q̄ Boe. dicit q̄ fatū est immobilis dispō.

Rn̄deo Dicēdū, q̄ dispō scd̄aꝛ cāꝛ, quā fatū dicimus, pōt dupliciter consideraꝛ. Uno modo s̄m ipsas causas secundas que sic disponuntur seu ordinantur. Alio modo per relationē ad primuz principium a quo ordinantur scilicet deum. Quidam ergo posuerunt ipsam seriem seu dispositionem causarū esse s̄m se necessariā: ita q̄ oia ex necessitate cōtingerent propter hoc q̄ quilibet effectus hz causam: ⁊ causa posita necesse est effectum poni. Sed hoc patet esse falsum per ea q̄ supra dicta sunt. Alij vero econtrario posuerunt fatū esse mobile etiaz s̄m q̄ a diuina prouidentia dependet. Unde egyptij dicebant quibusdam sacrificijs fatū posse mutari: vt Greg. nicenus dicit. Sed hoc supra exclusum est: qz immobilitati diuine prouidentie repugnat. Et ideo dicēdū est q̄ fatum s̄m cōsideratiōnē scd̄aꝛ cārū mobile est: sed s̄m q̄ subest diuine prouidentie immobilitatē sortitur: non q̄dē absolute necessitatis: sed cōditionate: s̄m q̄ dicimus hanc cōditionalem esse veram vel necessariā, si deus prescivit hoc futurum erit. Unde cū Boe. dixisset fati seriē esse mobilē, post pauca subdit. Que tamē ab immobilis prouidentie proficiscatur exordijs, ipsamqz immutabilem esse necesse est. ¶Et per hoc patet responsio ad obiecta.

¶Utrū oia fato subdantur. Ar. 4.

Ad quartū Sic pcedit̄. Uidetur, q̄ oia fato subdantur. Dicit em̄ Boe. in. 4. de cōso. Series fati celū ⁊ sydera mouet: elemēta in se inuicē temperat, ⁊ alterna format trāsmutatione. Eadem nascentia occidentiaqz omnia per similes fetuum seminumqz renouat progressus. Hec actus fortunasqz hominum indissolubili causarum cōnexione constringit. Nihil ergo excipi videtur quod sub fati serie non cōtineatur. ¶Preterea. Aug. dicit in. 5. de ci. dei, q̄ fatum aliq̄d est s̄m q̄ ad voluntatem ⁊ ptātem dei refertur. Sz voluntas dei est cā oium q̄ fiunt: vt Augu. dicit in. 3. de tri. Ergo omnia subduntur fato. ¶Preterea. Fatum s̄m Boe. est dispositio rebus mobilibus inherens. Sed oēs creature sunt mutabiles, ⁊ solus deus vere immutabilis: vt supra habituz est. Ergo in omnibus creaturis est fatum.

Sz cōtra Est, q̄ Boeti. d̄t in. 4. de conso. q̄ quedā que sub prouidentia locata sunt fati seriem superant.

Rn̄deo Dicēdū, q̄ (sicut supra dictū est, fatū est ordinatio scd̄aꝛ cārū ad effectus diuinitus pulsos. Quecūqz igitur causis secundis subdunt̄, ea subdūtur ⁊ fato. Siqua vero sunt que immediate a deo fiunt: cum non subdantur scd̄is causis, non subduntur fato. Sicut creatio rerū, glorificatio spiritualiū substātiarum: ⁊ alia huiusmodi. Et h̄ est q̄ō Boe. d̄t, q̄ ea q̄ sunt prie diuinitati ppinqua stabiliter fixa fatalis ordinē mobilitatis excedunt. Ex quo etiaz patet quod quanto aliquid longius a prima mente discedit nexibus fati maioribus implicatur: quia magis subijcitur necessitati secundarum causarum.

Ad primū Ergo dicēdū, q̄ oia illa q̄ ibi tāguntur fiūt a deo mediātibus causis secundis. Et ideo sub fati serie cōtinētur. Sed non est eadē ratio de oibus alijs. vt. s. dictū est. ¶Ad secūdū dicendū, q̄ fatū refertur ad voluntatē ⁊ potestatē dei: sicut ad primū principiū. Unde nō opz q̄ q̄cq̄d subijcitur voluntati diuine vel ptāti subijciatur fato: vt dictum est. ¶Ad tertiū dicēdū, q̄ q̄uis oēs creature sint aliquo modo mutabiles, tn̄ alique earū non pcedunt a causis creatis mutabilibus. Et ideo non subijciūtur fato: vt, dictum est.

[Marginal commentary, right page:]

¶In corporevna cōclusio rn̄siua q̄sito affirmatiue cū limitatione tn̄. Fatū est in causis creatis inquātū sūt ordiate a deo ad effect⁹ pducēdos. Probatur sic. Diuina puidēda per causas medias suos effect⁹ exequit̄: ergo ordiatio effectuū dupl'r pt ɔsiderari in deo vel in causis medijs: sed vt in deo est prouidētia ergo vt causis medijs/ est fatum. Et cōfirmatur autoritate Boetij. ¶Aduerte/ q̄ vis rōnis ɔsistit in hoc. fatum (vt ex pcedēte pz articulo) nihil aliud est q̄ causa ɔtingentiū s̄m ordinem diuine puidentie: cū aūtē ordo duplex esse habeat: in ipso deo/ ⁊ in causis medijs: opz q̄ fatuz aut sit vis ista ordināς/ vt est in deo aut in causis medijs: sed nō est: prout ē in deo pbatur: qz sic pprie vocatur puidētia: et qz boe. ponit fatū in rebus creatiuis: ergo. Et sic ex primo articulo habem⁹ q̄ fatum est diuina prouidētia causaliter. Ex isto autem q̄ est dispositio in causis medijs vt subsunt diuine prouidētie. ⁊ hoc est formaliter.

116 572 505 546 572 136 509 561 ⁊ c 332

¶Super Arti. 3ᵐ. Titul⁹ clarus. ¶In corpore quatuor. Prio distinguit. Scd̄o refert opinionē auicē. Tertio egyptioꝛz. Quarto rn̄det q̄sito. ¶Quo ad pmū fatū 2ᵉ. s̄m cās medias absolute/ vel s̄m eas in ordine ad diuinā puidētiā. Probatur distinctio. quia fatū vtrūqz claudit in sua rōne: cū sit dispositio in causis medijs sub diuina prouidentia. ¶Quo ad scd̄z tria. Positio. fatū quo ad primū est immobile. Ratio quia oē q̄ō fit/ habet causam ⁊ posita causa ponit̄ effectus. Et reprobatio ex precedenti q̄ōne. ¶Quoad tertiū tria. Positio. fatum quo ad scd̄m est mobile. Corollarium fatum potest sacrificijs mutari apud eos teste gregorio niceno. Reprobatio/ ex superioribus cum de immobilitate prouidentie diuine ageretur. ¶Quo ad quartum tria. Cōclusio responsiua. Fatū vt in causis secūdarijs absolute est mobile/ vt a diuina prouidentia est immobile/ non necessitate absolute: sz conditionali. Declaratio vltime particule/ sicut dicimus hāc cōditionalem esse necessariam. Confirmatio conclusionis autoritate boetij.

574 Uerī. q. 5. arti. 1. ad 5ᵐ. Et q̄lib. 12. ar. 5. cor. Et op⁹. 28. ca. 2. 10. 1. ⁊ 3.

71

¶Aduerte hic duo. Primo q̄ cum conclusio habeat tres partes: ⁊ prime probatio sit reprobatio prime opinionis: secunde vero sit reprobatio secunde opinionis: tertie autē probatio et explanatio ad tractatum de sciētia ⁊ voluntate diuina spectet: ideo in litera relictis primis particulis/ tertiā explanandam aperuit iuxta dicta de pscientia dei vbi distinctū est/ q̄ est duplex necessitas. absoluta/ ⁊ immutabilitatis. prima non conuenit diuinis ad extra sed secunda tantum: que hic vocatur necessitas ɔditiōalis/ ⁊ alibi necessitas ex suppositione.

146 38 ⁊ a b c

375 s. art. 1. co². Et op⁹. 3. c. 140. Et mat. 2. co. 3. ⁊ 6. meta. le. 3. co. 6. ⁊. 7

¶Super Articu. quartum. Titul⁹ clarus. ¶In corporevna cōclusio respōsiua quesito negatiue. Non omnia subduntur fato. Probatur dupliciter. Primo ratiōe. fatum est ordinatio causarum secundarum ad effectus diuinitus prouisos. ergo omnia subdita fato subdūtur causis secundis. ergo ea que a deo immediate fiūt nō subduntur fato. ergo nō omnia subduntur fato. Antecedēs est ratio fati. consequētie omnes sunt p se note: tamen secunda probatur/ quia talia nō subduntur causis secundis. tertia quoqz declaratur in creatione ⁊ glorificatione spirituum ⁊c. Secūdo autoritate Boetij. que patet. Ex hac autem probatiōe ponitur corollarium q̄ quanto aliquid longius fit a deo tanto magis fato subest. probatur: quia magis subijcitur causis secundis.

43 44 573 a 518 o 518 a o 518 44 o

Universidad de Deusto Biblioteca

¶ Sup. q. 117. Ar. 1.
Titul⁹ clarus. ¶ In corpe p̃posito numero opinionũ tria fiũt iuxta nũerũ opinionũ: ita q̃ i 3ª rndet q̃sito. ¶ Quo ad p̃mũ duo. Opinio auer. Magister docet discipulũ cõicando ei eãdẽ sciẽtiã p hoc q̃ mouet eũ ad ordinãdũ fantasma cõuenienter ꝛc. Probat. q̃r vnus est vtriusq̃ intell's: ꝛ eedẽ sunt vtriusq̃ spẽs intelligibiles. Scdo examen ꝛ reprehensio. Examẽ q̃ ad ly eandẽ sciam dupl'r/ex pte rei scite. ꝛ sic est ver: aut ex pte subiecti sciẽtis. Et tunc venit rep̃hẽsio fundamẽti. q̃r. s. ẽ falsũ q̃r nõ ẽ vn⁹ vtriusq̃ sciẽtis itellect⁹: nec eadẽ species: vt superius patuit.
576
1.ð.75. fi. Et ði.q. xi.ar.1. Et op⁹. 19.ca.5. fi. Et matth.23. cor.5. Et Ro. 1.lec.6. cor.6.
¶ Quo ad s̃m duo quoq̃. Prio opinio platonis. Docere nihil aliud est q̃ excitare hoĩes ad ɔsiderãdũ ea: quoꝝ sciẽtiã h;. Probat. scientia inest ab initio aĩabus nr̃is ex participatiõe idearũ: s; impedit ab vsu ꝓpter vnionẽ ad corpus: ꝙ scia nõ cãtur ð nouo p q̃dcũq̃ studiũ. ergo discere non est nisi reminisci. ꝙ docere nõ ẽ nisi excitare ad vsũ habite sciẽtie. oĩa patẽt. Secũdo rep̃hẽsio radicis: q̃r itell's aĩe nr̃e est pure potẽtialis: sic tabula rasa: vt p̃bauit arist. supi⁹ ꝛc.
¶ Quo ad 3m. Primo ponit ɔclusio rñsiua quesito. Docẽs
369 cãt sciã in addiscẽ
370 te reducẽdo ipm de poª ad actum p̃m. Prob p̃° ex. 8. phy. Deinde pbat: limitatur ramificat/ꝛ explanat. Probat q̃dem tali rõne. Effectus q̃ põt fieri a nã ꝛ ab arte: fit ab arte eodẽ mõ/ quo fieret a nã: sed sciẽtia est hmõi. ergo fit ab arte doctoris eo mõ quo a nã. s; a nã fit reducendo seipsum de poª ad actũ scie: ergo ꝛ a doctore fit reducẽdo aliũ ð po
370 tentia ad actũ scie.
418 Maior probat: q̃r
419 ars imitatur nãm. Et ad euidẽtiã ei⁹ p̃mo distiguit duplex gen⁹ effectuũ. Quidã ab extriseco tm̃ vt dom⁹. Quidã ab extrinseco ꝛ itrinseco: vt sanitas, ꝛ pos-

¶ De his q̃ ꝑtinẽt ad actionẽ hoĩs. Q. 117.

POstea Considerandũ est de his q̃ ꝑtinent ad actionem hoĩs, q̃ est cõ posit⁹ ex sp̃uali ꝛ corporali creatura. Et p̃mo cõsiderandum est de actione hoĩs. Scdo de ꝓpagatiõe hoĩs ex hoĩe. ¶ Circa p̃mũ querunt q̃tuor. Primo, vtrũ vnus hõ possit docere aliũ cãndo i ipso sciam. Scdo, vtrũ vnus hõ possit docere angelũ. Tertio, vtrũ hõ p virtutẽ sue aĩe possit imutare materiã corporalẽ. Quarto, vtrũ aĩa hoĩs separata possit mouere corpora motu locali.

¶ Utrũ vn⁹ hõ possit aliũ docere. Art. 1.

AD primũ Sic procedit. Videt q̃ homo nõ possit aliũ docere. Dicit eñ dñs Matt. 23. Nolite vocari rabbi. Ubi dicit gl. hiero. Ne diuinũ honorẽ hominibus tribuatis. Esse ergo magistrũ ꝑtinet ꝓprie ad diuinũ honorẽ. Sed docere est proprium magistri. Homo ergo nõ põt docere: sed hoc est propriũ dei. ¶ P̃. Si hõ aliũ docet. hoc non est nisi inq̃ntũ agit per sciam suã ad causandum scientiã in alio. Sed q̃litas per quã aliquis agit ad faciendum sibi sĩle est q̃litas actiua. Ergo sequit q̃ sciẽtia sit qualitas actiua: sicut ꝛ calor. ¶ P̃. Ad scientiã requiritur lumẽ intelligibile ꝛ species rei intellecte. Sed neutrũ istorũ potest causare vnus homo in alio. Ergo vnus homo nõ põt docẽdo causare sciã in alio. ¶ P̃. Doctor nihil agit ad discipulũ: nisi q̃ ꝓponit ei q̃dã signa, vel vocib⁹ aliq̃d significãdo, vel nutibus. Sed ꝓponẽdo signa nõ põt aliq̃s aliũ docere causando in eo scientiã. Quia aut ꝓponit signa rerum notarũ aut rerũ ignotarum. Si rerũ notarũ: ille ergo cui signa ꝓponunt iam h; sciam, ꝛ eã nõ acq̃rit a magr̃o. Si aũt rerum ignotaꝝ, p hmõi signa nihil addiscit. Sicut si aliq̃s ꝓponeret alicui latino verba greca, quorũ significationẽ ignoraret: p hoc eũ docere nõ posset. Nullo ergo modo vn⁹ homo potest alium docendo sciam in eo causare.

Sed contra Est, q̃ apl's dicit. 1. ad Tim. 2. In quo positus sum ego predicator ꝛ apostolus doctor gentium in fide ꝛ veritate.

Rñdeo Dõm, q̃ circa h̃ diuerse fuerũt opiniones. Auerrois eñ in cõmen. 3. de aĩa posuit vnũ intellm̃ possibilẽ esse oĩm hoĩm: vt supra dictũ est. Et ex hoc sequebat q̃ eedẽ spẽs intelligibiles sint oĩm hoĩm. Et s̃m hoc ponit q̃ vn⁹ homo p doctrinam non causat aliã sciam i altero ab ea quã ipse h;: s; cõicat ei eandẽ sciam quam ipse h; p hoc q̃ mouet eũ ad ordinãdũ fantasmata i aĩa sua: ad hoc q̃ sint disposita cõuenieter ad intelligibilẽ cõp̃hẽsionẽ. Que quidẽ opinio q̃ntũ ad hoc v̈a est: q̃ est eadẽ scia in discipulo ꝛ magr̃o. si cõsideret idẽtitas s̃m vnitatẽ rei scite. Eadẽ eñ rei veritas est quã cognoscit ꝛ discipulus ꝛ magister. Sed q̃ntũ ad hoc q̃ ponit esse vnũ intellectũ possibilẽ oĩm hominũ ꝛ easdẽ spẽs intelligibiles differẽtes solũ s̃m diuersa fantasmata: falsa est ei⁹ opinio: vt supra habitũ est. Alia est opinio pl'onicorũ q̃ posuerũt q̃ scia inest a p̃ncipio aĩabus nr̃is p ꝑticipationẽ formarũ separataꝝ: sicut. s̃. hitũ est: sed aĩa ex vnione corporis ipedit ne possit ɔsiderare libere ea quorũ sciam h;. Et s̃m hoc discipul⁹ a magistro nõ acquirit sciam de nouo: sed ab eo excitat ad ɔsiderandũ ea quoꝝ sciam h; vt sic addiscere nihil aliud sit q̃ reminisci: sic etiã ponebãt q̃ agẽtia nãlia solũmodo disponũt ad susceptionem formarũ: quas acquirit materia corporalis per participationẽ specieꝝ separatarũ. Sed ɔ̃ hoc supra ostẽsum est, q̃ intellectus possibilis aĩe hũane est in potẽtia pura ad itelligibilia s̃m q̃ aristo. dicit in 3. de aĩa. Et iõ al'r dõm est, q̃ docens: causat sciam in addiscẽte reducẽdo ipm de potẽtia in actũ: sicut dr̃ in. 8. phy. ¶ Ad cui⁹ euidentiã cõsiderãdũ est: q̃ effectuũ q̃ sunt ab exteriori p̃ncipio aliq̃s est ab exteriori p̃ncipio tm̃. Sicut forma domus causat in mã solum ab arte. Aliquis aũt effect⁹ est q̃nq̃ quidẽ ab exteriori p̃ncipio, q̃nq̃ autẽ ab interiori. Sicut sanitas causat in infirmo: q̃nq̃ ab exteriori p̃ncipio. s. ab arte medicine, q̃nq̃ aũt ab interiori p̃ncipio: vt cũ aliq̃s sanat p virtutẽ nãe. Et in talib⁹ effectib⁹ sunt duo attẽdẽda. Primo quidẽ q̃ ars imitat nãm in sua opatione. Sicut eñ nã sanat infirmũ alterãdo digerẽdo ꝛ expellendo materiã q̃ causat morbũ: ita ꝛ ars. Scdo attẽdẽdũ est q̃ p̃ncipiũ exteri⁹. s. ars nõ opatur sicut principale agẽs: sed sicut coadiuuãs agẽs p̃ncipale, q̃ est p̃ncipiũ interioꝝ. cõfortando ipm ꝛ ministrãdo ei instr̃a ꝛ auxilia quib⁹ nã vtat ad effectũ ꝓducendũ. Sicut medic⁹ cõfortat naturã ꝛ adhibet ei cibos ꝛ medicinas, quib⁹ nã vtat ad finẽ intẽtũ. Scia autẽ acq̃ritur in hoĩe ꝛ ab interiori p̃ncipio: vt p; in eo q̃ per inuẽtionẽ ꝓpriã sciã acq̃rit: ꝛ a p̃ncipio exteriori: vt p; i eo q̃ addiscit. Inest ei vnicuiq̃ hoĩ quoddã p̃nm scie. s. lumẽ intell's agẽ. is p q̃d cognoscunt statim a p̃ncipio nal'r q̃dam vl'ia p̃ncipia oĩm sciaꝝ. Cũ aũt aliq̃s hmõi vl'ia p̃ncipia applicat ad aliq̃ ꝑticularia: q̃ꝝ memoriã ꝛ experimẽtũ p sensum accipit, per iuẽtionẽ ꝓpriã acq̃rit sciã eoꝝ q̃ nesciebat, ex notis ad ignota ꝓcedẽs. Unñ ꝛ q̃libet docens ex his q̃ discipul⁹ nouit ducit eũ in cognitionẽ eoꝝ q̃ ignorabat: s̃m q̃ dr̃ i p̃mo poste. q̃ oĩs doctrina ꝛ oĩs disciplina ex p̃existẽti fit cognitiõe. Ducit autẽ magr̃ discipulũ ex p̃cognitis i cognitionẽ ignotorũ dupl'r. Primo q̃dẽ ꝓponẽdo ei aliq̃ auxilia vel instr̃a: q̃bus intell's ei⁹ vtat ad sciã acq̃rẽdã. Puta cum ꝓponit ei aliquas ꝓpositiones minus vniuersales: q̃s tñ ex p̃cognitis discipul⁹ diiudicare põt: vel cũ ꝓponit ei aliq̃ sensibilia exẽpla vel sĩlia vel opposita vel aliqua hmõi, ex q̃b⁹ intell's addiscẽtis manuducit in cognitionẽ v̈itatis ignote. Alio mõ cũ ɔfortat intell'm addiscẽtis: nõ q̃dẽ aliqua v̈tute actiua q̃si superioris nãe: sic̃ s̃. dcm̃ est de angelis illuminãtibus: q̃r oẽs hũani intell's sunt vni⁹ grad⁹ in ordie nãe. Sed inquãtũ ꝓponit discipulo ordinẽ p̃ncipioꝝ ad ɔcl'ones, q̃ forte p seipm nõ hẽret tantã v̈tutẽ collatiuã: vt ex p̃ncipiis posset ɔcl'ones deducere. Et iõ dr̃ i p̃mo poste. q̃ demõstratio ẽ syll's faciẽs scire. Et p hũc modũ ille qui demõstrat: auditorẽ sciẽtem facit.

Ad primũ Ergo dõm, q̃ (sicut iã dictũ est) homo docens solũmodo exteri⁹ ministeriũ adhibet sicut medicus sanãs. Sed sicut nã interior est p̃ncipalis cã sanatiõis: ita ꝛ interi⁹ lumẽ intell's est p̃ncipalis cã scie. Utrũq̃ autẽ horũ est a deo. Et iõ sic de deo dr̃ q̃ sanat oẽs infirmitates tuas, ita de eo dr̃, q̃ docet hoĩem sciam: inq̃ntũ lumẽ vultus eius super nos signat p q̃d nobis oĩa ostẽdunt. ¶ Ad s̃m dõm, q̃ doctor nõ cãt sciam in discipulo p modũ agẽtis nãlis: vt Auer. obiicit. Unñ nõ op; q̃ scia sit qualitas actiua: sed est p̃ncipiũ quo aliq̃s dirigit in operãdo. ¶ Ad tertiũ dõm, q̃ magr̃ nõ cãt lumẽ intelligibile in discipulo, nec directe spẽs intelligibiles: sed mouet discipulũ per suã doctrinã ad hoc q̃ ipse p virtutẽ sui intell's formet intelligibiles cõceptiões: quarũ signa sibi ꝓponit exterius. ¶ Ad quartũ dõm: q̃ signa q̃ magister discipulo ꝓponit sunt rerũ notarũ in vl'i ꝛ sub q̃dã cõfusione: sed ignotarũ in ꝑticulari, et sub quadã distĩne. Et ideo cũ quisq̃ per seipm sciam acquirit: non

set 3m poni gen⁹: q̃dã ab intriseco tm̃/ vt ꝓprietates rerũ nãliũ. Notat deinde idẽtitas mõi agẽdi reu vtriusq̃ agẽt; ðclarãdo i sanitate. 390
418
Minor pbat: q̃r sciẽtiarũ fit inuẽtione ex vi luminis intellect⁹ agentis: ꝛ tũc a nã/ ꝛ disciplina et tũc ab arte. Propõ v̈o vlteri⁹ subsumpta pbr q̃r acq̃sitio scie p inuẽtionẽ fit ꝓcedẽdo ð p̃ncipiis notis ad concl'ones ignotas ꝛc. hoc eñ ẽ ꝓcedere ð poª ad actũ: ꝛ procedit hec supposito intell'u in poª eẽntiali: vt p;. Limitat v̈o: q̃m doctor ponit nõ vt cã p̃ncipalis: sed vt minister nãe ꝛ coadiuuans: ꝛ sic. s. ministerialiter reducit ð potẽtia ad actũ. Et ad euidẽtiã hui⁹ limitationis notat i cõt ordo inter artẽ ꝛ naturã reu illius effectus qui põt esse ab vtraq̃: ꝛ dr̃ q̃ est ordo coadiuuãti; p̃ncipale: ꝛ q̃ semp agẽs principale est idẽ. s. nã. Ramificat autẽ dũ distinguitur duplex mod⁹: quo doctor docet. s. auxilia p̃bẽdo ꝓpositionũ minus vniuersaliũ similium dissimiliũ exemploꝝ ꝛc. ꝛ cõfortãdo vi syllogistice ordinationis ꝓpositionũ propriaꝝ iuxta illð: demõstratio ẽ syll's faciẽs scire. Explanatur q̃oq̃ iter hec diffusa declaratiõe assumptarum ꝓpositionũ ꝛc. vt patet in litera. 520
545

potest dici docere seipsum, vel esse suiꝑsius magister: q̃r nõ p̃existit in eo scientia completa qualis requiritur in magistro.

¶ Utrum homines possint docere angelos. Arti. 2.

577
2.di.xi. ar.4. Et eph. 3.lec.3. co.2.

AD scdm Sic procedit. Ut q̃ hoĩes possint docere angelos. Dicit eñ apo. ad Ephe. 3. Ut innotescat principibus ꝛ ꝑtãtibus in celestibus p ecclesiam multiformis sapiẽtia dei. S; ecclesia est cõgregatio hoĩum fideliũ. Ergo angelis p
520 hoĩes aliq̃ innotescunt. ¶ P̃. Angeli superiores q̃ immediate de di
551 uinis a deo illuminant inferiores angelos instruere p̃nt: vt. s̃. dictũ est. Sed aliq̃ hoĩes immediate de diuinis p dei verbũ sunt instructi: sicut maxime patet de apostolis: s̃m illud ad Heb. 1. Nouissime diebus istis locutus est nobis in filio. Ergo aliq̃ homines aliquos angelos docere potuerũt. ¶ P̃. Inferiores angeli a superioribus instruunt. Sed q̃dã hoĩes superiores sunt aliquibus angelis, cũ ad supmos ordines angeloꝝ aliq̃ hoĩes assumãtur: vt Greg. dicit in quadam Homelia. Ergo aliqui inferiores angeli per aliquos homines de diuinis instrui possunt.

Sed ɔ̃ Est, q̃ Dio. dicit. 4. ca. de di. no. q̃ omnes diuine illuminationes ꝑferunt ad homines mediantib⁹ angelis. Non ergo angeli instruuntur per hoĩes de diuinis.

525 Rñdeo Dicẽdũ, q̃ (sicut. s̃. habitũ est) inferiores angeli loq̃ q̃dẽ p̃nt superioribus angelis manifestando eis suas cogitationes: sed de rebus diuinis superiores ab inferioribus nunquã illuminant. Manifestũ est aũt q̃ eo mõ quo inferiores angeli superioribus subdunt, supmi hoĩes subdunt etiã ifimis angeloꝝ. Qð patet p id qð dñs dicit Matth. xi. Inter natos mulierũ nõ surrexit maior Joãne baptista: s; q̃ minor est in regno celoꝝ maior est illo. Sic igit de reb⁹ diuinis ab hoĩb⁹ ãgeli nunq̃ illuminant: cogitationes tñ suoꝝ cordiũ hoĩes angelis p modũ locutiõis manifestare possunt: q̃r secreta cordiũ scire soli⁹ dei est.

Ad primũ Ergo dicẽdũ, q̃ Aug. 5. sup geñ. ad lit. sic exponit illã apostoli autoritatẽ. Premiserat. n. Apostolus: mihi oĩum sanctorũ minimo data est gr̃a hec illuminare oẽs, q̃ sit dispensatio sacramẽti absconditi a seculis in deo: ita dico absconditi: vt tñ innotesceret principibus ꝛ ꝑtãtibus in celestibus per ecclesiã. s. multiformis sapiẽtia dei: quasi dicat: ita hoc sacramẽtũ erat absconditũ hoĩbus: vt tñ ecclesie celesti q̃ cõtinet in principibus ꝛ ꝑtãtibus hoc sacramẽtũ notũ esset a seculis: nõ añ secula: q̃r ibi primitus ecclesia fuit: quo post resurrectionẽ ꝛ ista ecclesia hoĩum cõgregãda est. Põt tñ ꝛ al'r dici, q̃ illud quod absconditũ est non tantum in deo innotescit angelis: verũ etiã hoc eis apparet cũ efficit atq̃ ꝓpalat: vt Aug. ibidẽ subdit. Et sic dũ p apostolos impleta sunt christi ꝛ ecclesie mysteria angelis aliq̃ apparuerũt de hmõi mysteriis q̃ ante erãt eis occulta. Et per hunc modũ põt intelligi qð Hier. dicit: q̃ apl'is p̃dicãtibus angeli aliq̃ mysteria cognouerũt: q̃r. s. p p̃dicationẽ apostoloꝝ hmõi mysteria explebant in reb⁹ ipsis. Sicut p̃dicãte Paulo apostolo cõuertebant gẽtes de quo apostolus ibi loquitur.
¶ Ad 2m dõm, q̃ apostoli instruebant immediate a verbo dei: nõ s̃m eius diuinitatẽ: sed inq̃ntũ eius humanitas loq̃bat. Unñ rõ nõ seq̃tur. ¶ Ad tertiũ dõm, q̃ aliq̃ hoĩes etiã in statu vie sunt maiores aliq̃b⁹ ãgelis nõ q̃dẽ actu: s; virtute: inq̃ntũ. s. h̃nt charitatẽ tãte virtutis vt possint mereri maiorẽ beatitudinis gradum
516 q̃ q̃dã ãgeli habeãt. Sicut si dicam⁹ semẽ alicui⁹ arboris esse maius virtute q̃ aliquã puã arborẽ: cũ tñ multo min⁹ sit in actu.

¶ Utrum homo per virtutem anime possit corporalem materiã immutare. Articulus. 3.

578 AD tertiũ Sic ꝓcedit. Videt q̃ hõ p virtutẽ aĩe possit corporalẽ mã; immutare. Dicit. n. Greg. 2. dial. q̃ sci miracula aliq̃n ex p̃ce faciũt: aliq̃n ex ꝑtãte. Sicut petrus q̃ tabitã mortuã orãdo suscitauit. Ananiã ꝛ Saphirã mẽtiẽtes morti increpãdo tradidit. Sed in opatione miraculorũ fit aliq̃ immutatio mãe corpalis. Ergo hoĩes virtute sue aĩe p̃nt mã; corporalẽ immutare. ¶ Preterea. Sup illud ad Gal. 3. q̃s vos fascinauit veritati nõ obedire dicit glo. q̃ q̃dã h̃nt oculos vrẽtes: q̃ solo aspectu inficiunt alios: ꝛ maxime pueros. S; hoc nõ esset nisi virtus aĩe posset materiã corporalẽ immutare. Ergo homo p virtutẽ sue aĩe põt materiã corporalẽ immutare. ¶ Preterea. Corpus humanũ est nobilius q̃ alia inferiora corpora. Sed per apprehensionẽ aĩe humane immutat corpus humanũ ad calorẽ ꝛ frig⁹: vt p; in irascentibus ꝛ timẽtibus: ꝛ q̃nq̃ etiã hec immutatio peruenit vsq̃ ad egritudinem ꝛ mortẽ. Ergo multo magis anima hominis põt sua virtute materiã corporalem immutare.

Sed cõtra Est, q̃ dicit Augu. in 3. de trini. q̃ materia corporalis soli deo obedit ad nutum.

Rñdeo Dicẽdũ, q̃ (sicut supra dictũ est) mã corpalis nõ immutat ad formã, nisi vel ab agẽte aliquo cõposito ex mã ꝛ forma, vel ab ipo deo: in quo virtualiter ꝛ mã ꝛ forma p̃existit, sicut in primordiali cã vtriusq̃. Unde ꝛ de angelis supra dictũ est: q̃ materiã corporalẽ immutare non possunt naturali virtute, nisi applicando corporalia agentia ad effectus aliquos ꝓducẽdos. Multo igitur minus anima sua virtute naturali põt immutare materiam corporalẽ nisi mediãtibus aliq̃bus corporibus.

Ad primũ Ergo dicẽdũ, q̃ sancti dñr miracula facere ex ꝑtãte gr̃e, nõ nature. Quod p; per illud qð Grego. ibidem dicit, Qui filii dei ex potestate sunt: vt dicit Joãnes: q̃d mirum si signa facere ex potestate valeant. ¶ Ad 2m dicẽdũ q̃ fascinationis cãm assignauit Aui. ex hoc q̃ materia corporalis nata est obedire sp̃uali sube magis q̃ ɔ̃riis agentibus in natura. Et ideo q̃n aĩa fuerit fortis in sua imaginatione, corporalis materia immutat s̃m eam. Et hanc dicit esse cãm oculi fascinãtis. Sed supra ostẽsum est: q̃ mã corporalis non obedit substãtie sp̃uali ad nutũ, nisi soli creatori. Et ideo melius dicẽdũ est, q̃ ex forti imaginatione aĩe immutant sp̃us corporis cõiũcti. Que q̃dem immutatio sp̃uum maxime fit in oculis, ad quos subtiliores sp̃us perueniunt. Oculi aũt inficiunt aerẽ cõtinuũ vsq̃ ad determinatũ spatiũ. Per quẽ modũ specula si fuerint noua ꝛ pura ɔ̃hunt q̃dã impuritatẽ ex aspectu mulieris menstruate: vt Arist. dt̃ in li. de som. ꝛ vi. Sic igit cũ aliq̃ aĩa fuerit vehementer cõmota ad malitiã: sicut maxime in vetulabus ɔtingit, efficit s̃m modum predictũ aspect⁹ eius venenosus ꝛ noxius: ꝛ maxime pueris q̃ h̃nt corp⁹ tenerum ꝛ de facili receptiuũ impssionis. Posse ẽ etiã q̃ ex dei pmissiõe vel ẽt ex aliq̃ facto v̈ occulto cooperet ad hoc malignitas demonũ: cũ quib⁹ vetule sortilege aliq̃d fedus habent.
¶ Ad tertiũ dõm, q̃ aĩa corpi humano vnitur vt forma: ꝛ appetit⁹ sensitiuus, q̃ obedit aliq̃al'r rõni: vt. s̃. dctm̃ ẽ: ẽ act⁹ alicui⁹ organi corpalis. Et iõ op; q̃ ad app̃hẽsionẽ aĩe hũane ɔmoueat appetit⁹ sensitiu⁹ cũ aliq̃ opõe corpali. Ad exteriora v̈o corpa imutãda apprehẽsio aĩe hũane nõ sufficit nisi mediãte imutatione ꝓprii corpis: vt dictũ est.

¶ Utrũ aĩa hoĩs separata possit corpora saltem localiter mouere. Arti. 4.

AD quartũ Sic pcedit. Videt q̃ aĩa hoĩs sepata possit corpora saltẽ local'r mouere. Substãtie eñ sp̃uali nãl'r obedit corpus ad motum localẽ: vt supra dictum est. S; aĩa separata ẽ s̃ba sp̃ualis. Ergo suo imperio põt exteriora corpora mouere. ¶ Preterea. In itinerario clemẽtis dr̃ narrante miscẽta ad Petrũ, q̃ Simon magus per magicas artes pueri a se interfecti animam retinebat per quam magicas operationes efficiebat. Sed hoc esse non potuisset sine aliqua corporum transmutatione ad minus localí. Ergo anima separata habet virtutem localiter mouendi corpora.

Sz cõtra Est, q̃ ph's dicit in li. de aĩa, q̃ aĩa non põt mouere q̃dcunq̃ corpus: sed solũmodo ꝓprium.

¶ Super Ar. scdm.
Titul⁹. homines in statu vie: vt p; ex tertio argumẽto: ꝛ eius rñsione. De hoĩb⁹. n. i statu patrie nihil h̃ dr̃. 542
¶ In corpe vna ɔcl° rñsiua q̃sito negatiue hoĩes nõ p̃nt docere ãgelos s; tãtũmõ eis loq̃. Probat. supmi hoĩes se habẽt ad infimos angelos sicut ãgeli inferiores ad superiores: s; iferiores nunq̃ illuminãt superiores: loquũt tñ eis. ꝙ ꝛc. Maior p; ex nature ordine. ꝛ p̃bat aucte matthei xi. quo ad statũ gr̃e. Minor ex dictis. Et q̃m hoĩes ñ s̃m statũ glie: s; s̃; statũ nãe ꝛ gr̃e h⁹ vie sunt inferiores oĩbus ãgelis. Iõ p̃ns rõ iviatorib⁹ tm̃ hoĩbus h; locũ. b 564 543 b
¶ Super Ar. tertiũ.
Titul⁹. hõ ex virtute aĩe inquantum aĩa hoĩs est. Immutare immutatione formali/corpale nãm/directe supponit pro extrinsec; corpib⁹: q̃uis vt patebit ẽt ð itriseco aliq̃ mõ verificetur ɔº. 542
¶ In corpore vna cõclusio rñsiua quesito negatiue. Aĩa sua v̈tute nõ põt mã; corporalẽ immutare nisi mediante aliq̃ corpore. Probat: mã corporalis a solo dõ aut cõposito ex mã ꝛ forma p̃t immediate immutari. ergo. Añs p; ex dictis: ɔ̃ña est p se nõ. Et cõfirmat. Angeli non p̃nt hoc nisi mediante corpore ergo multo minus aĩa. Añs patet ex primo añte. Cõria nota. Al's ✠ fato 406
¶ In rñsione ad tertiũ. Aduerte, q̃ vt ex illa p;: aĩa nec corp⁹ ꝓpriũ directe immutare põt formali immutatiõe: q̃m aĩa nõ est directe principiũ alicuius mutationis vt p; discurrendo p mutationes alterationẽ augmẽtationẽ ꝛ gnationẽ. Nihil. n. horũ aĩa facit p opationẽ aĩalẽ. i. app̃hẽsionẽ aut volitionẽ directe: q̃r nõ est tãte efficacie: s; vt in litera dr̃ ad app̃hẽsionẽ aĩe sequit act⁹ appetitus sensitiui: puta timor quẽ cõcomitatur cõmotio alicui⁹ hũoꝝ ꝛc. ꝛ sic indirecte aĩa hũna imutat corp⁹ ꝓpũ. b 579 mal.q. 16.ar.x. ad scdz. 543
¶ Sup Articulũ q̃rtũ. Titul⁹ clar⁹.

¶ In corpe vna ꝯ° rñsiua q̄sito. Aia sepata sua nāli ꝟtute nō pt mouere aliqđ corpꝰ. Probat: aia ꝯiūcta nō mouet corpꝰ nisi viuificatū a se. ꝫ sepata nullū corpꝰ pōt mouere. Añs ꝓbat: qr mēbrū mortificatū nō obedit ei ad motū localē. ꝯña ꝓbat: qr nullū corpꝰ viuificat ab aia sepata. ¶ Circa hāc ꝯñaꝫ dꝰᵐ occurrit: qm̄ ꝯᵃ ista suppōit idē iudiciū eē de aia sepata ꝛ ꝯiūcta/ qđ nō ꝓbᵗ. Et appet falsuꝫ i sili ꝯña: aia ꝯiūcta nō itellīt aliqđ nisi fantasiatū. ꝫ separata nihil itellīt, pᵗ: qr aie sepate nihil offert fātasiatū: ista ꝯña dr ñ teneri: qr nō ē idē iudiciū de aia sepata ꝛ cōiuncta. ergo nec illa q̄ facta est nunc: nisi ꝓbet identitas iudicij. ¶ Ad ħ prima facie dici pōt ꝙ qr aia separata non est maioris ꝟtutis motiue q̄ cōiuncta idcirco ꝯña tꝫ. Sed ꝯ hanc rñsionē sunt pmo/ ꝙ non est maioris virtutis mouere lapillū q̄ corpus cōiunctū. scđo ꝙ lꝫ aia separata nō sit maioris ꝟtutis: est tñ alteriꝰ modi vtēdi illa virtute: sicut est alterius modi essendi ꝛ intelligēdi. ꝛ ꝓpterea cōiuncta mouet viuificando: separata aūt nō viuificādo. Uñ dicendū est ꝙ cōsequētia fundat sup vna ꝓpositiōe pōre añte: ꝛ iplicite declarata in illo: ꝛ explicata i rñsione ad pmū: ꝛ ē ista/ Aia hūana est ex propria nā determinata admouēdū corpus a se viuificatum tñ: ex hac em̄ optime valet consequētia: qm̄ qđ cōuenit ei ex natura: nō variat ex vario modo essendi. Hec aūt clauditur ꝛ declaratur in antecedēte assumpto. Declarat autē qr patefacto ꝙ aia in statu cōiūctionis determinata est ad corpus viuū: palā fit ꝙ aia absolute est virtutis limitate ad mouendum tale corpꝰ. Et ad instantiā/ q̄ fit de diuersitate modi mouendi dicendū est ex differētia inter virtuteꝫ motiuā ac intellectiuā ꝛ volitiuā vt sic. Intellectus em̄ ſm totū genus suū habet pro obiecto ens inquātū ens/ nec est cōtractus ad aliqđ particulare ens siue in gñe siue in spē. Uirtus aūt motiua cū ex gñe suo ad certū ens. s. corpus determinet: ꝯñs est: ꝙ ſm spēs suas ad certas spēs corpis determinetur: ꝛ sic cuꝫ suprema vis motiua ad corpus determinata: nō tamē ad mltitudinē nec magnitudinē eiꝰ limitet (qr est īfinita) ꝯñs est ꝙ paulatim descēdēdo īfima vis motiua ad corpꝰ minimū mltitudine ꝛ magnitudie determinata sit. Cōstat aūt ꝙ aia humana est vltimus motor inter spiritus: igit eius vis ad corpus humanū qđ est paruissimū respectu mobiliū ab angelis: ꝛ vnicū/ corpus humanū. s. viuificatuꝫ a se determinatur: aliter nō esset in infimo gradu limitationis. Et ꝓpterea nō pōt rationabiliter distingui modꝰ mouendi iuxta moduꝫ essendi ꝛ intelligendi. nō em̄ remanet in aia separata habitudo ad obiectū potētie motiue: qr nō est vniuersale/ sicut intellectꝰ. Et ideo optime lr̄a ex efficacia aie cōiūcte subintelligēs efficaciā illius simpliciter quo ad viꝫ motiuā: intulit ꝙ nō potest separata mouere quod non potest coniuncta. 72

580 2.di.18. q.2.ā.3. Et.2.ꝯ. ca.86. ꝯ.1. Et po. q.3.art. 11.

Rñdeo Dōm, ꝙ anima separata sua naturali ꝟtute nō potest mouere aliquod corpus. Manifestū est enim ꝙ cum est corpori vnita nō mouet corpus nisi viuificatū. Uñ si aliqđ mēbruꝫ corpis mortificet non obedit aie ad motū localē. Manifestū est aūt ꝙ ab aia separata nullum corpꝰ viuificat. Uñ nullū corpus obedit ei ad motū localē quātū est de virtute sue nāe. Supra quā pōt aliquid ei cōferri virtute diuina.

Ad primū Ergo dicēdū, ꝙ substātie quedaꝫ spirituales sunt quarum virtutes nō determinātur ad aliqua corpora. Sicut sunt angeli: qui sūt naturaliter a corporibus absoluti. Et ideo diuersa corpora eis possunt obedire ad motū. Si tñ alicuius sube separate virtus motiua determinetur naturaliter ad mouenduꝫ aliqđ corpus non poterit illa substātia mouere aliqđ corpus maius: sed minꝰ: sicut ſm philosophos motor inferioris celi nō posset mouere celū superius. Uñ cū aia ſm suam nām determinet ad mouēdū corpus cuiꝰ est forma: nullū aliud corpus sua naturali virtute mouere potest. ¶ Ad ſm dōm, ꝙ (sicut dicit Aug. 10. de ci. dei, ꝛ Chryso. super Matth.) frequēter demones simulant se eē aias mortuorum ad confirmandum gentilium errorem, qui hoc credebant. Et ideo credibile est quod simon magus illudebatur ab aliquo demone qui simulabat se esse animam pueri quem ipse occiderat.

¶ De traductione hominis ex homine quātum ad animam. Questio. 118.

[D]**Einde** Cōsiderādum est de traductione hoīs ex homine. Et primo quātum ad animā. Secūdo quātū ad corpus. ¶ Circa primum queruntur tria. Primo vtrū aia sensitiua traducat cū semine. Scđo vtrū aia intellectiua. Tertio vtrū oēs aie fuerit simul create.

¶ Utrū aia sensitiua traducat cū seie. Ar. 1.

[A]**D primū** Sic procedit. Uidetur ꝙ anima sensitiua nō traducatur cū semine: sed fit per creationem a deo. Omnis. n. substātia perfecta q̄ nō est composita ex materia ꝛ forma: si esse incipiat hoc nō est per generationem sed per creationem, quia nihil generatur nisi ex materia. Sꝫ anima sensitiua est substantia perfecta: alioquin nō posset mouere corpus: ꝛ cum sit forma corporis nō est est ex materia ꝛ forma composita. Ergo nō incipit esse per generationē sꝫ per creationē. ¶ Preterea. Principiū generationis in rebus viuentibus est per potētiā generatiuā, que cum numeretur inter vires anime vegetabilis: est infra animā sensitiuā. Nihil autem agit vltra suā spēm. Ergo aia sensitiua non potest causari per vim generatiuam animalis. ¶ Preterea. Generans generat sibi simile. Et sic opꝫ ꝙ forma generati sit actu in cā generationis. Sꝫ anima sensitiua non est actu in semine nec ipsa nec aliqua ps eiꝰ. Quia nulla pars aie sensitiue est nisi in aliq̄ parte corporis. In semine aūt nō est aliqua corpis particula: qr nulla particula corporis est q̄ nō fiat ex semine ꝛ per virtutē seminis. Ergo aia sensitiua nō causat ex semie. ¶ Pᵗ. Si in semine est aliqđ pnᵖiū actiuū anime sensitiue, aut illđ pnᵐ manet gñato iā aiali aut nō manet. Sed manere nō pōt. Qr vel esset idē cum aia sensitiua aialis gñati. Et hoc est impoſe. Qr sic eēt idē gñans ꝛ gñatū ꝛ faciēs ꝛ factū. Uel eēt aliqđ aliđ. Et ħ ēt est impoſe. Qr supra ōsuꝫ estᶜ: ꝙ i vno aiali nō est nisi vnū pnᵐ formale qđ est vna aia. Si aūt nō manet ħ ēt vr impoſe. Qr sic aliqđ agens ageret ad corruptionē suijpsiꝰ. Qđ est ipoſe. Non ergo aia sensitiua pōt gñari ex semine.

Sed cōtra. Ita se hꝫ virtus q̄ est in semine ad aialia q̄ ex semine gñant: sicut se hꝫ virtus q̄ est i elemētis mūdi ad aialia q̄ ex elementis mundi ꝓducunt. Sicut q̄ ex putrefactiōe gñantur. Sꝫ in hmōi aialibꝰ aie ꝓducunt ex ꝟtute q̄ est i elemētis: ſm illđ ge. 1. ꝓducant aque reptile aie viuētis. Ergo ꝛ aialiū q̄ gñant ex semine aie ꝓducunt ex ꝟtute q̄ est in semine.

Rñdeo Dōm, ꝙ quidā posuerūt animas sensitiuas aialiū a deo creari. Que quidē positio conueniēs esset si aia sensitiua esset res subsistēs habēs p se esse ꝛ opationē. Sic em̄ sicut p se hret eē ꝛ opationē: ita p se deberet ei fieri. Et cū res simplex ꝛ subsistēs nō possit fieri nisi p creationē: sequeret ꝙ aia sensitiua ꝓcederet in esse p creationē. Sꝫ ista radix est falsa. s. ꝙ aia sensitiua p se habeat eē ꝛ opationē: vt ex supioribus ptꝫᶜ. Nō em̄ corrūperet corrupto corpore. Et iō cū nō sit forma subsistēs hꝫ se in essendo ad modū aliarū formaruꝫ corporaliū: quibꝰ p se nō debet esse: sed eē dr iquātū cōposita subsistētia p eas sunt. Uñ ꝛ ipsis cōpositis debet fieri. Et qr gñans est sile generato necesse est ꝙ nāliter taꝫ aia sensitiua q̄ alie hmōi forme ꝓducant in esse ab aliq̄bus corpalibꝰ agētibꝰ trāsmutātibꝰ māꝫ de potētia in actū p aliquā virtutē corporeā q̄ est in eis. Quāto aūt aliqđ agēs est potētiꝰ, tāto pōt suā actionē diffundere ad magis distās. Sicut quāto aliqđ corpꝰ est magis calidū tanto ad remotius calefactionē ꝓducit. Corpora igit non viuētia q̄ sunt inferiora nature ordine generāt quidē sibi sile, nō p aliqđ mediū sed per seipsa. sicut ignis p seipsuꝫ generat ignē, sed corpora viuētia tanq̄ potentiora agunt ad generandū sibi sile ꝛ sine medio ꝛ per medium. Sine medio quidē in opere nutritionis in q̄ caro generat carnē. Cum medio vero in actu generationis. Qr ex anima generantis deriuatur quedā virtus actiua ad ipsum semen animalis vel plāte sicut ꝛ a principali agēte deriuatur quedā vis motiua ad instrumētū. Et sicut nō refert differētie ꝙ aliqđ moueat ab instrō vel pncipali agēte: ita nō refert differētie ꝙ aia generati causet ab aia generātis vel a virtute deriuata ab ipsa que est in semine.

Ad primū Ergo dꝫ, ꝙ aia sensitiua nō ē sba pfecta p se subsistēs. Et de hoc supra dcm̄ estᶜ: nec oꝫ ħ iterare. ¶ Ad ſm dōm, ꝙ virtꝰ gñatiua nō gñat solū in ꝟtute ꝓpria. sꝫ in ꝟtute totiꝰ aie

¶ Sup. q. 118. art. 1.

[T]Itulꝰ cū semine. i. cōmunicet a generāte p hoc ꝙ ab eo decidit semē: ita ꝙ in semine vehatur aia sensitiua formaliter vel virtualiter. ¶ In corpore duo principaliter. Primo tractat opinio. Secundo rñdet q̄sito. ¶ Quo ad primum duo. Primo: opinio ipsa. Tenet em̄ partem negatiuam dicens Animam sensitiuā a solo deo fieri. Scđo reprehensio illius ex causis eius: quod est fieri oportere per creationem scꝫ simplicitate/ ꝛ subsistentia simul. Cui enim hec duo insunt oportet creari: ꝛ cui nō/ non: nisi forte ꝓpter excellentiam ordinis rei facte: vt de gratia dicit. Ex his em̄ arguit. Si haberet anima sensitiua hic crearetur: sed quia non habet. qđ probatur: qr non est incorruptibilis. ergo. 364 ¶ Quo ad secundū conclusio responsiua est affirmatiua. Anima sensitiua causatur ab anima generantis principaliter/ ꝛ a semine instrumentaliter. Hec conclusio includit duo. Primum commune anime sensitiue ꝛ ceteris formis corporalibus scilicet ꝙ sit ab agente corporeo. Secundū ꝙ sit tali modo. s. p sanctum. Et quo ad vtrunq̄ probatur. Primo ꝙ ab agente corporeo: quale est generans probatur ex pncipio pries repetito. Forma q̄ sic solū ē: qr inest cōposito fit ad factio- 364

nē cōpositi: ergo ab agēte corpeo: sꝫ aia sensitiua est hmōi. ergo. Añs probat: qr fieri ꝯuenit alicui eo mō q̄ eē. ꝯña ꝓbat: qr opꝫ vnūqđq̄ fieri a sili: minor iā pꝫ ex dictis. ꝫ. Scđm ꝟo ꝓbat ex drīa iter agētia superioris ordinis ꝛ inferioris sic/ inter corpalia agētia q̄to virtuosiꝰ tāto in distātiꝰ pōt: ergo viuētia pñt ꝛ sine medio ꝛ cū medio agere sibi silia: ergo p semē. Añs ꝓbat inductione in calido ꝛc. Pria ꝯña ꝓbat: qr viuētia sunt supma corpora: ꝛ ꝯnter virtuosissima. Scđa ꝟo ꝓbat: qr semē est illud mediū q̄ generās attingit distans. Declaratur quoq̄ in litera ꝯñs prime cōsequentie. Et vltimo docetur/ ꝙ nihil refert dicere aiam cāri ex semine aut generante: quia se exigūt sicut agens ꝛ instrumentum. ¶ Aduerte hic ꝙ ꝓbato ꝙ aia sensitiua fit ab agente corpeo qr cōpositū opꝫ a sili fieri satis ꝓbatū est ꝙ fit ab aiali: qr opꝫ aial a sibi sil fieri. Nō ei ab alio corpeo agēte fieri intelligit q̄ a sibi sili. Et ꝓbato ꝙ agētia q̄ viuunt pñt p semē sibi silia ꝓducere: satis ꝓbatū est: ꝙ ita est de facto. in causis enim necessarijs etiaꝫ necessitate phica vt sic: idem est poſe ꝛ necessariū q̄ ad rerū ordinē: secꝰ quo ad miracula. ¶ Circa hanc cōclusionē occurrit dubiū ex Scoto in. 18. di. secundi libri: vbi tenēs ꝙ semen nec est actiuum gñationis substantialis nec organizationis: sꝫ cuiusdaꝫ ꝓuie alterationis tātū: duplr ꝓbat ꝙ semē nō est actiuū aie sensitiue. Primo sic. semē aut causat aiaꝫ in instāti generationis: aut ante. nō ante

b 568

cꝰ ē poᵃ. Et iō ꝟtus gñatiua plāte gñat plātā: virtus ꝟo gñatiua aialis gñat aial. Quāto. n. aia fuerit pfectior tanto virtꝰ entis gñatiua ordinat ad pfectiorē effectū. ¶ Ad 3ᵐ dꝫ, ꝙ ꝟtus illa actiua q̄ est in semine ex aia gñantis deriuata ē q̄si q̄dā motio ipsiꝰ aie gñantis nec est aia aut ps aie nisi in virtute sicut in serra vel securi nō est forma lecti: sed motio q̄dā ad talē formā. Et iō nō oꝫ ꝙ ista vis actiua hēat aliqđ organū in actu: sꝫ fundat in ipso spū icluso i seie qđ est spumosum vt attestat eiꝰ albedo. in q̄ ēt spū ē q̄dā calor ex virtute celestiū corpoꝝ q̄ꝝ etiā ꝟtute agētia iferiora agūt ad spēm: vt. s. dcm̄ ēᶜ. Et qr i hmōi spū ꝯcurrit ꝟtꝰ aie cū ꝟtute celesti, dr ꝙ hō gñat hoieꝫ ꝛ sol. Calidū aūt elntare se hꝫ istrālr ad ꝟtutē aie: sic ē ēt ad ꝟtutē nutritiuā: vt dr in. 2. de aia. ¶ Ad 4ᵐ dꝫ, ꝙ in aialibꝰ pfectis q̄ gñant ex coitu: virtꝰ actiua est in seie maris: ſm phm in li. de gñone aialiū. Mā autē fetus est illud qđ ministrat a feia. In q̄ q̄dē mā stati a pnᵒ ē aia vegetabilis: ñ q̄dē ſm actū 2ᵐ: sꝫ ſꝫ actū pᵐ: sicut aia sensitiua in dormiētibꝰ. Cū aūt incipit attrahere alimētū: tūc iā actu opat. Hmōi igit mā trāsmutat a ꝟtute q̄ ē in seie marꝭ: q̄usq̄ pducat i actū aie sensitiue: ñ ita ꝙ ipsametvis q̄ erat in semine fiat aia sensitiua: qr sic idē esset generās ꝛ gñatū. Et hoc magis esset sile nutritioni ꝛ augmēto q̄ gñoni: vt phs dt. Postq̄ aūt p ꝟtutē pncipij actiui, qđ erat in semine ꝓducta est aia sensitiua in gñato q̄tum ad aliquā ptē principalē: tūc iā illa aia sensitiua plis incipit opari ad cōplementū ꝓprij corporis p modū nutritionis ꝛ augmēti. Uirtꝰ aūt actiua q̄ erat in seie esse desinit dissoluto seie ꝛ euanescēte spū qui inerat. Nec hoc ē in conueniens. Quia vis ista non est principale agens: sed instrāle. Motio autem instrumenti cessat effectu iam producto in esse.

quia habet rationē passiui: ꝓbatur: qr est conuertibile de proximo in substantiam geniti: nec in instāti gñationis: quia tūc nō est: sed cōuertitur ꝛ conuersum est simul in subāstiā geniti. Secundo sic, imperfectius non est causa actiua sufficiens perfectioris: sed semē cum omnibus suis spiritibus est imperfectius animali genito. ergo. Et si dicat ꝙ semē agit in virtute seminātis. Cōtra nihil agit in virtute nō entis vt sic: sed animal a quo decisum est semen respectu generationis huius: est nō ens: tū qr nō est pñs, tū qr nō esse ꝓ tūc potest. ergo. ¶ Deinde arguit/ ꝙ semē nō est actiuū organizationis: qr est vniforme: ab vniformi aūt nō procedit tāta difformitas q̄ta apparet in mēbris partibusq̄ animalis. ¶ Ad oīa aūt hic facillime patet responsio. Prenotādū tñ est/ ꝙ Sco. supponit ꝛ dicit expresse debere poni ꝙ semē est vnigeneū (sed nō ꝓbat) ꝛ tñ cū hoc ponit ipsum cōuerti in genitū. Mihi aūt ex phorum dictis oio videtur hoc impossibile. Cū duplex apud phos est de paterno semie opinio. Alij. n. putāt nihil eius ingredi sbam geniti: vt Ari. ꝛ S. T. ꝛ hi quo ad hoc possunt sustinere semē esse homogeneū. Alij vero putant semē distingui in partes grossiores ꝛ subtiliores: ꝛ ꝙ paternū semē ſm aliq̄ partē cōuertitur in genitū: ꝛ ſm aliq̄ cōcurrit vt cā actiua. Et hec est opinio alberti: ꝛ ſm ħ manifeste ponitur eterogeneū. Et reuera ꝓpter diuersitatē q̄ est inter spiritus/ ꝛ reliquas partes seminis videtur eterogeneū ponēdū. Cōponitur em̄ ex his semē sicut ex partibus integralibus cū sint corpora actu existentia in eo. ¶ Ad primā ergo obiectionē Scoti dicitur: semē agit in instāti gñationis ꝛ añ: nec est verū ꝙ ante habeat rationē passiui ſm se totum saltē: qm̄ nō est totū cōuertibile in substantiā geniti: sed aut ſm partem aut nihil. Unde aut totū aut pars remanet in instanti generationis: ꝛ sic nō prohibetur ex hoc agere. ¶ Ad secūdā vero optime responsum est ex Ari. 12. meta. tex. 40. ꝛ S. T. hic in corpore: ꝛ ad secūdū. Et ad primā instātiā in oppositū dicitur ꝙ semen agere in virtute seminātis pōt dupliciter intelligi. Unomodo ꝙ sit cōstructio trāsitiua: ꝛ sic nō dicimus. Alio modo intrāsitiue. i. ꝙ est ipsa virtus seminantis non cōiūcta/ sꝫ sepata. In hoc em̄ vt in corpe articuli dicit excedūt viuētia nō viuētia/ ꝙ hic hñt tñ virtutes suas cōiunctas: illa aūt hñt ꝛ cōiūctas ꝛ sepatas p decisionē th a ꝯiūctis. Ex hoc em̄ sensu pꝫ rñsio ad instātiā primā: qr maior lꝫ sit vera de agēte in ꝟtute alterius trāsitiue: nō tñ intrāsitiue sicut est in ꝓposito. Ad scđam vero negat añs: nō em̄ semē ꝛ seminās cōcurrūt ad genitū vt prᵗ ꝛ auꝰ sꝫ queādmodū in lr̄a dr vt agēs ꝛ instrꝫ agētis. Sꝫ qm̄ 2ᵉ est instri genꝰ: qđdā pticipās virtutē ab agēte deriuatā in esse permanēti. Quoddam vero in esse successiuo: credit ꝛ male/ ꝙ instrm̄ pticipās virtutē actiuā i esse permanēti nō sit instrumentū: sꝫ cā ipsa agens cū tñ hoc nihil referat. Ad ꝓbationē aūt ex cōditione cāruꝫ accñtaliter ordinataꝝ dicit: ꝙ ñ sufficit ad hoc ꝙ aliqua duo se habeant vt cāe accñtaliter ordinate/ ꝙ non simul sint aut cāent: sꝫ exigitur ꝙ ambe sint vere cause ꝛ eiusdē ordinis. Quoꝝ neutꝝ hic saluat: qr vt in 12. met. cōmen. 24. alex. dicit: instrumentū nō cā agēs sed cā e agētis organum dici dꝫ ꝛ est: ꝛ qr causa agēs facit sibi sile instrumētū aūt nō sibi sed agenti assimilat. Diuersitas autē ordinis inter semen ꝛ seminātē patet ex 12. meta. ꝛ ad sensuꝫ qr semen est imperfecti ordinis rerū ꝛ cārū: viuēs aūt ipsum a quo decidit: pfecti est rerū ꝛ cārū ordinis. Unde manifeste patet quō discerni potest: qñ due cause nō simul causantes se habent vt accidētaliter ordinate ꝛ qñ ñ attendendo ad conditiones has. Et q̄re pater ꝛ auus sunt cause accidentaliter ordinate: qr vterq̄ ē eiusdē ordinis in essendo ꝛ in causando: ꝛ vterq̄ est vere cā: cū vterq̄ generet sibi sile. Et ideo neuter agit in virtute alterius: sed semē gñat nō sibi sꝫ aialia quo decisum est sile: et ens ꝛ cā est inferioris ordinis: qr ens impfectū ꝛ cā instrumentalis est. ¶ Ad tertiū aūt pricipale ꝯ organizationē pꝫ rñsio ex lr̄a: in rñsiōe ad scđm ꝛ tertiū. Dato. n. ꝙ semē sit vniforme foralr: est tñ difforme virtualr ſm difformitatē eius a quo decisum est/ ꝛ cuius virtus est: ꝛ ideo agit: ꝛ tātā difformitatē/ ꝛ inducit aiam sensitiuam. ¶ In rñsione ad tertiū aduerte ꝙ calor celestis/ aialis/ ꝛ elementaris nō est multiplex calor: sed vnus ꝛ idē: multiplicis agētis vim hñs ꝓut subiacet principio actiuo elemētari aiali aut celesti. Et de aiali q̄dē ꝛ elemētari habetur ex scđo de aia: ꝯ empedoclē: vbi Ari. vult calorē aialē esse pricipiū augmēti: ꝛ nō elemētarē. i. vt ibi dicit calorē nō ſm vim elementi sed ſm vim aie. De celesti aūt ꝛ vlr habet ex. 12. meta. cōmē. 18. vbi Auer. vult calores hos distingui sicut calorē ignis a calore artis. Constat autē ꝙ calor elementaris ꝛ artificialis non sunt duo calores: sed distinguuntur tñ: qr iste regulatur arte: ille absolute agit. ergo. ¶ In rñsione ad quartū posset dubitari ad hoiem: qr in. q. 3. de potentia arti. 9. ad 16ᵐ dicitur: virtus q̄ est in semine remanet etiā adueniente anima rōnali: ꝛ similiter spūs ꝛ q̄ erat corpis formatiua efficitur regitiua, hic vero dicitur ꝙ nō remanet. ¶ Ad hoc breuiter dicitur: ꝙ qr remanet formaliter ꝛ desinit materialiter, i. remanet ſm spēm/ ꝛ corrūpitur ſm numerū: ideo diuersimode locutus inuenitur: hic tenet ꝙ corrumpitur illa vis numero: ibi vero ꝙ manet ſm speciem: qr vis regitiua ꝛ factiua corporis existens in parte primo producta: puta in corde est quasi eiusdē rationis cū virtute seminis: ꝛ ꝓpea vis seminis excellētius saluata in illa parte q̄ in ipso semine dicit manere: qr. s. nō p se sꝫ p accidēs corrūpit: sicut dispōnes iducte p forma gñanda dñr manere: ꝛ nō corrūpi nisi per accidēs: qr in meliori esse adueniūt. Hāc aūt esse mētē S. T. patet ibi: vbi idē de hac virtute spiritibus ꝛ dispositionibus iudiciū esse dicit. ¶ Super arti. scđm.

[I]N corpe vna cōclusio rñsiua q̄sito negatiue. Hrticū est aiaꝫ intellectiuā traduci cū seie. Hec ꝯclo claudit i se duo. s. ꝛ ꝙ aia itellectiua ñ traducit cū seie: ꝛ ꝙ oppᵐ ē hrticū. Uñ ꝓbatꝫ

¶ Utrū aia intellectiua cāet ex seie. Arti. 2.

[A]**D scđꝫ** Sic pcedit. Uꝫ ꝙ aia intellectiua cāet ex seie. Dr em̄ gen. 46. Cuncte aie q̄ egresse sunt de femore iacob sexaginta sex. Sed nihil egreditur de femore hois nisi inq̄tum causatur ex semine. Ergo aia intellectiua cātur ex semine. ¶ Pᵗ. Sicut supra ōsuꝫ ē ✠ᶜ: in hoie est vna ꝛ eadē aia ſm subam intellectiua sensitiua ꝛ nutritiua. Sed aia sensitiua in hoie gñatur ex semie sicut in alijs aialibꝰ. Uñ ꝛ phs dicit in lib. de gñone aialiū, ꝙ non silr fit aial ꝛ hō, sꝫ prius fit aial hñs aiam sensitiuaꝫ. Ergo ꝛ aia intellectiua cātur ex semine. ¶ Pᵗ. Unū ꝛ idē agēs est cuiꝰ actio terminat ad formā ꝛ mām: alioq̄n ex forma ꝛ mā nō fieret vnū simplr. Sꝫ aia intellectiua est forma corpis hūani q̄ formaṫ p ꝟtutē semis. Ergo ꝛ aia intellectiua p virtutē seminis cātur. ¶ Pᵗ. Hō gñat sibi sile ſm spēm. Sꝫ species humana cōstituit per aiam rōnalē. Ergo aia rōnalis est a gñante. ¶ Pᵗ. Inconueniēs est dicere ꝙ deus cooperetur peccātibꝰ. Sed si aie rōnales crearētur a deo: deus interdum cooperaretur adulterijs: de quoꝝ illicito coitu ples interdum generatur. Nō ergo anime rationales creantur a deo.

Sed ꝯtra Est, ꝙ dicitur in lib. de eccle. dog. ꝙ anime rationales non seminantur per coitum.

Rñdeo Dꝫ, ꝙ ipoſe ē ꝟtutē actiuā q̄ est i mā extēdere suā actionē ad ꝓducēdū imālē effectū. Manifestum est aūt ꝙ pnᵐ intellectiuū in hoie est pnᵐ trāscendēs mām. Hꝫ. n. opationē in q̄ nō cōicat corpꝰᶜ. Et iō ipoſe est ꝙ virtus q̄ est in semine sit ꝓductiua intellectiui principij. Silr ēt qr ꝟtus q̄ est in semine agit in virtute aie generantis: ſm ꝙ aia gñantis est actus corpis

581 s.q.90. ar.2. Et.2.d. 18.q.2. ar.1.ꝛ.2 Et.2.ꝯ. cap.86. 88.ꝛ.89 Et po. q.3.ar.9 Et ql.12 artī.11. Et opꝰ. 3.ca.94 ✠37.

369

vtēs ipso corpe in sua opōne. In opōne aūt itell's nō cōicat corpus. Uñ virtus intellectiui pncipij put itellectiuū est, nō pōt ad semē puenire. Et iō phs in lib. de gñone aialium dicit. Relinquit intell's solus deforis aduenire. Silr ēt aia itellectiua, cū hēat opationem vite sine corpe. ē subsistēs: vt. s. habitū est. Et ita sibi debet esse τ fieri. Et cū sit immaterialis suba nō pōt cāri p gñonem sz solū p creationē a deo. Ponere ergo animā intellectiuā a generante cāri nihil est aliud qꝫ ponere eā nō subsistentē: τ per ɔn̄s corrūpi eaz cū corpore. Et ideo hereticuz est dicere qd aia intellectiua traducatur cum semine.

Ad primū Ergo dōz, φ i autoritate illa ponit p synecdochē ps p toto. i. aia p toto hoie. ¶ Ad ſm dōz, φ aliq̄ dixert φ opōnes vite q̄ appent i ēbrione nō sūt ab aia ei9: sz ab aia mrīs vel a ꝟtute foratiua q̄ ē i seie. Quoz vtrūqz falsuz ē. Opa. n. vite nō pn̄t eē a pn̄o extriseco: sicut sentire nutriri τ augeri. Et iō dōm est, φ aia pexistit i embrione a pn̄o qdē nutritiua post modū aūt sensitiua: τ tādē itellectiua. Dicūt ꝫ qdā φ. s. aiaz vegetabilē q̄ pmo inerat superueīt alia aia q̄ ē sēsitiua: τ supra illā iterū alia q̄ ē itellectiua. Et sic sūt in hoie tres aie: qrū vna est in po ad altā. Qd supra iprobatū est. Et iō alij dicūt φ illa eād aia q̄ pmo fuit vegetatiua tn̄ postmodū p actionē ꝟtutis q̄ est in semine pducit ad ħ vt ipsa eadē fiat sensitiua: τ tādē ipa eadē pducit ad ħ vt ipsa eadē fiat itellectiua. nō qdē p ꝟtutē actiuā semis: sz p virtutē supioris agentis. s. dei deforis illustrantis. Et pp ħ dicit phs φ intellectus venit ab extriseco. Sz hoc stare nō pōt. Primo qdē, qr nulla fora subalis recipit magis τ minus: sz supadditio maioris pfectionis facit aliā spēm: sic additio vnitatis facit aliā spēz inūeris. Nō ē aūt pole vt vna τ eadē fora numero sit diuersaz spērū. Scdo, qr seqret φ gño aialis eēt motus cōtinuus paulatim pcedēs de ipfecto ad pfectū: sicut accidit in alteratiōe. Tertio qr seqretur φ gño hois aut aialis non sit gño simpliciter: qr subz ei9 eēt ens actu. Si ei a pncipio i mā plis ē aia vegetabil': τ postmoduz vsqz ad pfectū paulatiz pducit erit semp additio pfectionis sequentis sine corruptione pfectionis pcedentis qd est ɔ rōnez gñonis simplr. Quarto, qr aut id qd cātur ex actione dei est aliqd subsistēs: τ ita oz φ sit aliud p eēntiā a forma pexn̄te, q̄ nō erat subsistēs: τ sic redibit opinio ponētiū plres aias in corpore aut nō est aliqd subsistens sed qdā pfectio aie pexn̄tis. Et sic ex necitate seqt φ aia itellectiua corrūpat corrupto corpe. Qd est impole. Est aūt τ alius modus dicendi ſm eos q̄ ponūt vnū intellm in oib9. Qd supra iprobatū est. Et iō dōm est, φ (cū gño vni9 semp sit corruptio alteri9) necesse ē dicere φ tā in hoie qꝫ i aialib9 alijs qn̄ pfectior forma aduenit fit corruptio poris: ita tn̄ φ sequens fora hz qcqd habebat pma: τ adhuc āplius. Et sic p multas gñones τ corruptiones puenitur ad vltimā formā subalē: tā i hoie qꝫ in alijs aialib9. Et ħ ad sensuz appetin aialib9 ex putrefactione gñatis. Sic igit dōm est, φ aia intellectiua creat a deo i fine gñonis humane: q̄ sil' est τ sensitiua τ nutritiua corruptis formis pexn̄tibus. ¶ Ad 3m dōm, φ rō illa locū hz in diuersis agētib9 nō ordinatis ad inuicē. Sz si sint mlta agētia ordinata nihil phibz ꝟtutē supioꝫ agētis ptingere ad vltimā formā: ꝟtutes āt iferioꝫ agētiū ptingere solū ad aliquā māe dispōnē. Sicut ꝟt9 seis disponit materiā: ꝟt9 āt aie dat formā i gñone aialis. Manifestū est aūt ex pmissis: qd tota nā corpalis agit vt instrm spūalis, ꝟtutis τ pcipue dei. Et iō nihil prohibet qn formatio corpis sit ab aliqua virtute corpali: aia aūt itellectiua fit a solo deo. ¶ Ad qrtū dōm, φ hō gñat sibi sile: inqꝫtū p ꝟtutē seis eius disponit materia ad susceptionem talis fore. ¶ Ad qntū dōm, φ in actione adulterorū illō qd est nature bonū est. Et huic cooperat de9. Qd vero est inordinate voluptatis malū est. Et huic deus nō cooperatur.

lra primo duplr scdo vtrūqz sil. Et qm semē est instrm ptcipās ꝟtutē agētis in eē permanēti opz vim seis aliqd hēre ex ɔditiōe ipsi9 seis/ τ aliqd ex rōne forme agētis cui9 est instrm. ppterea in lra duplr rō affert. Prima tenēs se ex ɔditione seis. Scda ex rōne forme hois qua agit ad gnonē p semē/ vt sic ex pte cāe efficiētis sufficiēter ondat φ nō pōt aia itellectiua p semē fieri: τ demū ex parte termini. i. ipsi9 aie intellectiue: i tertia rōne nō solū idē pꝫbet/ sed ad heresim deducat oppositū. Et rō est: qr Uirtus mālis nō pōt terminare actionē suā ad effectū immaterialē ꝟtus seminis ē mālis/ aia itellectiua ē immālis. ꝫ. Maior
363 pz: τ minor p prima parte pro scda vero pbat: qr hz opationē in qua nō cōicat corp9. ꝫ. ¶ Sed ad-
452 uerte hic/ φ qr posset aliqs dicer/ φ etsi semē: qm māle est nō possit ꝟtute propria pducere aiam itellr'iuā: tn̄ ꝟtute pncipalis agētis imālis pōt. Sicut dr de fantasmate/ qd etsi non possit pducere spēm itellr'bilem: tn̄ virtute intell's agētis/ qui est immālis pōt in effectū imā-
371 lē. Idcirco diu9 tho. ex hac rōe excludēs talē viā pbat φ semē nō agit in ꝟtute agētis imālis vt sic: quāuis agat i ꝟtute forme/ q̄ est imālis. Aia em̄ intellectiua lz in se sit simplx / et imālis forālr: qr tn̄
d
272 phz eminenter quicqd alie fore māles hn̄t: sicut tetragonū trigonū: iō distiguit in seipsaz inqꝫtū est act9 corpis: τ seipaz in qꝫtū excedit corpus. Et pmo hz organa corporea. scdo ꝟo nullo vtitur corpeo organo. Prio mō est pncipiū oim actionū ptinentiū ptinētiū ad ptez sensitiuā τ vegetatiuā. Scdo vero modo est pncipiū pertinentiū ad intellectionē. Uñ cū seminatio τ gño exerceat per corporeū organū: ɔn̄s est φ ɔueniat aie inquātū est act9 corpis: τ sic est ab aia immāli: sz nō inqꝫtū immālis est: actio aūt itell's agētz q̄ agit ad spēs itell'biles/ nō exercet p organū: sz est actio fore mālis inqꝫtū imālis est: qr nō inqꝫtū vtit orgāo corpeo. ¶ Tertia autē rō pbāt ꝫtegralr ppositā ɔclonē ē/ Aia itellectiua est suba subsistēs τ immālis: ergo sibi debet τ eē τ fieri ppriū/ τ p creationē solū: ergo ipsaz gñari p semē est ipsaz nō subsistere: ergo eē corruptibilē. ergo heresis. Añs supponit: ɔn̄a pbat deducēdo singulas partes ɔn̄tis ex singulis añtis. s. sibi deberi τ esse ac fieri/ ex subsistētia τ p creationē tm̄: ex immālitate adiūcta. Si em̄ aliqd subsistit est ipm qd est: sed tn̄ si est māle pōt p gñationē fieri: vt pz de hoc hoie τ illo boue: sed si cū subsistētia hēat immālitatē: seu qd ei equalet in pposito/ simplicitatē: nō pōt nisi p creationē fieri: eo φ ois gñatio cōgregat inter subm ꝟsuppositū τ formā: τ ɔn̄r phz geniti mām: τ cōponit. Scda ꝟo ɔn̄tia pz ex destructione ɔn̄tis ad destructionē añtis pme ɔn̄e: ponere em̄ aiam gñari destruit ipsam: solū p creationē fieri: qd erat ɔn̄s: ad subsistentiā immālem in antecedente assumptam. ¶ Circa hāc ptē occurrit dubiū simplr τ ad hoiem sil'. Semē hūanū disponit materiam pro aia intellectiua dispositione necessitāte: ergo agit in virtute anime intellectiue vt sic. Et expsse hoc dicitur a S.T. in.q.5.de potētia ar.9.ad.5. ¶ Ad hoc dr φ aiam fortis intellectiuaz vt intellectiuā esse actū corpis pōt duplr intelli. Uno mō φ reduplicet rō formalis: τ sic est falsum: sic em̄ nullo corpeo organo vtit. Alio mō vt reduplicet ɔdō ipsi9 aie gñantis. Et sic est verū: qm entitas illa immālis aie intellectiue est act9 corpis. Et iuxta ħ pōt τ ɔcedi τ negari aiam rōnalē gñantis hre aliqd organū: qm ſm ɔditionē hz organū: τ sic semē disponit vt instrm aie intellectiue vt sic: qꝫtū ad ɔditionē qua de facto hz ſm ꝟo rationē suā nō debet sibi organū. Et ppterea semē in virtute ēt aie intellectiue nō pōt in aiam intellectiuā sed in dispositiones māe: q̄ respiciūt aiam inducedā nō ſm suā formalitatē qua nullo vtit corporeo organo aut dispōne: sed ſm suā cōditionē qua est pfectio: τ act9 corporis: vt sic termin9 ppri9 actionis rñdeat pncipio: qr em̄ pncipiū actiōis nō est aia intellectiua absolute: sed ſm cōditionē qua est act9 corpis: Id termin9 actiōis sui instri non est aia intellectiua absolute sz ſm ɔdōnē qua est act9 corporis. i. ſm dispōnes τ vnionē: vt inferius patebit clari9 non repugnāt ħ dictis in lra: q̄ de aia intellectiua absolute τ formaliter loquitur. ¶ In rñsione ad tertiū: aduerte φ qr positio ista distinguit corporeū generans cōpositū dispositūz disponēdo mām ab introducēte formā: 379
qd ab aristo. reprobat destruēdo ideas: q̄s ad hoc ponebat plo: Idcirco ne videamur incidere in id qd rephendimus: Ab ipo ari. fcā est exceptio: de forma hois inqꝫtū homo: τ assignata est rō ex parte termini: qr itell's hz opationē in qua nō cōicat corp9. ergo nō educit de potētia alicuius māe: ergo venit deforis: τ sic nullūz inueniri pōt corporeū agens respectu ipsius: τ cū manifeste semen humanuz agat ɔn̄s ē φ dispo nat: τ aliūde mens 541
veniat. Nec pōt silr fieri exceptio d alijs formis: qr reu earū inueniri potest sufficiēs agēs corporeū per trāsmutationez māe: nulla em̄ aliarū hz operationem absqz organo corporalis māe. τ idcirco merito pōt de materie potētia educi: ac per hoc nō est op9 idea. S. Tho. ꝟo hic vr aliaz tangere rationē hui9 exceptionis ex parte agentis: qr. s. deus τ naturalia agentia se hn̄t sicut agens pncipale τ instrale. Ideo aūt τ agentia nāria se haberēt potius vt agētia disparata: eo φ naturalia non agūt mota ab ideis: sed vtraqz ppriis virtutib9 nō subordinatis inter se: qꝫuis quo ad effectus agerēt: sz oia agūt mota a deo ad actiones τc. vt supra dictū est: τ ideo nō inconuenit dei actionē terminari ad formā τ nature ad materiā: qm nō vt duo agētia sz vt agēs τ agētis instrm cōcurrūt: q̄ non duo sed vnū completū agens constituunt. ¶ In rñsione ad qrtū aduerte pmo/ φ ad hoc φ aliqd dicat effectiue pducere aliqd cōpositū/ nō exigit φ faciat oēs ei9 partes: nec requirit φ faciat aliqz ei9 partē: sed sufficit φ effectiue causet coniūctionē partiū/ ex qua resultet illud ɔpositū. Declarant singula. ¶ Primo φ non reqrit φ faciat oēs partes. Alioquin nullū agens nāle faceret aliqd cōpositū: qr nō facit materiā. ¶ Scdo φ nō aliqz eius partem. Alioqn dealbans artificialr parietē nō diceret facere parietē albū: qr nec parietē nec albedinē facit: sed addit vnū alteri. Et vlr si forme pexisterent p seipsas ante gñationē: τ generās esset tāte vis vt generando cōiungeret formā cū materia: nihilominus esset causa illi9 cōpositi: puta bouis/ si forma bouis pexisteret. Et ex hac ɔditionali pz tertiū in quo claudunt duo pma. Aduerte scdo φ in gñatione hois/ sunt due actiones: τ duo termini intrinseci earū. Actio quidē vna est simplex emanatio seu creatio a pma causa deo glioso. Altera aūt est seminis vt instrm aie intellectiue modo exposito seu (qd est idē) hois generātis inquantū homo. Terminorū aūt distinctio ex eo pz/ φ aia intellectiua in instāti quo fit: sortit duo. s. eē qr est: τ modū essendi/ qr inest corpi seu materie corpali vt act9 in eo cui9 est act9 substātialis. Talis aūt modus essendi seu inesse pōt sumi duplr. Uno modo pro-

¶ Utrū anime humane fuerint create simul a principio mundi. Arti.3.

[A]D tertiū Sic pceditur. Uf qd aie humane fuerint create simul a pncipio mūdi. Dicit em̄ ge.2. Requieuit de9 ab oi ope qd patrarat. Hoc aūt nō eēt si quotidie nouas aias crearet. Ergo oēs aie sunt simul create. ¶ ꝑ. Ad pfectionez vniuersi marie ptinent sbe spūales. Si igit aie sil' crearent cū corpib9, quotidie inumerabiles spūales sbe pfectioni vniuersi adderent. Et sic vniuersum a pncipio fuisset imperfectū. Qd est cōtra illud qd dr ge.1. deū ōe op9 cōplesse. ¶ ꝑ. Finis reirn̄det eius pncipio. Sed aia intellectiua remanet destructo corpore. Ergo incepit esse ante corpus.

Sed ɔ Est. φ dr in li. de eccl. dog. φ sil' aia creat cum corpore.

Rn̄deo Dōm, φ qdā posuersit φ aie intellectiue accidat vniri corpori ponētes eā esse eiusdē cōditionis cum substantijs spūalib9 q̄ corpi non vniunt. Et iō posuerūt aias hoīm sil' a pncipio cū angelis creatas. Sz hec opio falsa est. Prio qdez quātū ad radicē. Si ei accn̄talr ɔueniret aie corpi vniri: seqretur φ hō q̄ ex ista vniōe cōstituit eēt ens p accn̄s vel φ aia eēt hō. Qd falsuz est: vt. s. oñsuz ē. Qd ēt aia hūana nō sit eiusdē nāe cum angelis ipse diuersus modus itelligēdi oñdit: vt supra oñsuz est. Hō em̄ itelligit a sensib9 accipiēdo τ ɔuertendo se ad fantasmata: vt supra ostēsum est. Et iō idiget vniri corpi: quo indiget ad opationē sensitiue ptis. Qd de angelo dici nō potest. Scdo appet falsitas in ipsa pōne. Si ei aie nāle est corpi vniri: esse sine corpe est sibi ɔ nām: τ sine corpe existēs nō hz sue nāe perfectionē. Nō fuit aūt ɔuenies vt deus ab imperfectis suū opus inchoaret: τ ab his q̄ sunt pter nām. Non enim fecit hoiem sine manu aut sine pede: q̄ sunt ptes nāles hois. Multo igit minus fecit aiaz sine corpore. Si ꝟo aliqs dicat, φ non est nāle aie corpori vniri: opz inqrere cām q̄re sint corpib9 vnite. opz aut dicere: φ aut hoc sit factū ex eius volūtate: aut ex alia cā. Si ex eius volūtate: vr hoc eē incōueniēs. Primo qdē: qr hec voluntas irrōnabilis eēt: si nō indigeret corpe τ vellet ei vniri. Si enim eo indigeret: nāle esset ei φ corpi vniret, qr nā nō deficit in necessarijs. Scdo qr nulla rō eēt q̄re aie a principio mūdi create post tot tempora voluntas accesserit: vt nūc corpi vniat. Est em̄ suba spūalis supra tempus: vtpote reuolutiōes celi excedens. Tertio qr videret a casu eē φ hec aia huic corpori vniret: cū ad hoc reqrat cōcursus duarū volūtatū. s. aie aduenietis et hois generātis. Si aūt pter voluntatē ipsius corpori vnit τ pter eius nām: opz φ hoc sit ex cā violentiam inferente. Et sic erit ei penale et triste. Qd est ſm errorē origenis, qui posuit aias icorporari ppter penā peccati. Uñ cū hec oia sint incōuenientia: simplr cōfitendū est φ aie non sunt create ante corpora: sed simul creant: cum corporibus infundunt.

Ad primū Ergo dōz, φ de9 dr cessasse die septimo: non q̄dem ab oi ope: cū dicat Io.5. pr meus vsqz mō opat: sed a nouis rerū generib9 τ spēb9 condendis: que in opibus pmis nō aliquo mō pextiterint. Sic em̄ aie q̄ nunc creantur pextiterunt ſm silitudinē spēi in primis opēribus: in qbus aia Ade creata fuit. ¶ Ad ſm dōm, φ pfectioni vniuersi qꝫtū ad numerū indiuiduorū quotidie pōt addi aliqd: nō aūt ſz nūerū speciez. ¶ Ad tertiū dōm, φ ħ φ aia remanet sine corpore ɔtingit p corporis corruptionē: que cōsecuta est ex pcō. Uñ nō fuit cōueniēs φ ab hoc incipent dei opa. Qr sicut scriptū ē sap.1. deus mortē nō fecit: sed impij manibus τ verbis accersierūt eā.

¶ De ppagatiōe hois qꝫm ad corp9. q.119.

[C]Einde Cōsiderādū est de propagatione hois qꝫtū ad corpus. ¶ Et circa hoc qrūt duo. Prio, vtrū aliqd de alimēto ɔuertat in veritatem humane nature. Secundo, vtrū semen qd est humane generationis principium sit de superfluo alimenti.

¶ Utrum aliqd de alimento conuertatur in veritatem humane nature. Arti.1.

[A]D primū Sic pcedit. Uidetur φ nihil de alimēto transeat in veritatē humane nāe. Dicit em̄ Matth.15. Oē qd in os intrat in ventrez vadit: τ p secessum emittitur. Sed qd emittit nō trāsit i ꝟitatē hūane nāe. Ergo nihil de alimēto in ꝟitatē humane nāe trāsit. ¶ ꝑ. Phs in.2. de ge. distinguit carnē ſm spēm τ ſm mām: τ dicit φ caro ſm mām aduenit τ recedit. Qd aūt ex alimēto gñat, aduenit τ recedit. Ergo id in qd alimētū cōuertit est caro ſm māz: τ nō caro ſz spēz. Sz hoc ptinet ad ꝟitatē hūane nāe: qd ptinet ad spēz ei9. Ergo alimētū nō trāsit in ꝟitatē humane nāe. ¶ ꝑ. Ad ꝟitatē hūane nāe ptinet vr hūidū radicale: qd si depdat restitui n̄ pt vt medici dn̄t. Posset tn̄ restitui si alimētum cōuerteret in ipm hūidū. Ergo nutrimētū n̄ cōuertit i ꝟitatē hūane nāe. ¶ ꝑ. Si alimētū trāsiret i ꝟitatē hūane nāe: qcqd i hoie deperdit rstaurari posset. Sz mors hois n̄ accidit nisi p depditionē alic9. Posst igr hō p suptionē alimenti in ppetuū se ɔ mortē tueri. ¶ ꝑ. Si alimētū i ꝟitatē hūane nāe trāsiret nihil eēt in hoie qd nō possz recedere τ reparari. Qr id qd in hoie gñat ex alimento τ recedere τ reparari pōt. Si ergo diu viueret: sequeret φ nihil qd in eo fuit materialiter in

relatione actualis vniōis inter aiam τ māz. Alio mō p fundamēto illi9: qd nihil aliō est qꝫ māam eē actu forālr p aiam: qd ptinet ad gen9 sbe nō relonis. Sed rursus istud inesse seu vnio fundamētalr potest vtrinqz accipi. s. ex pte fore: qr est aiam esse q̄ forālr mā est actu in spē sbe hūane: τ ex pte māe: qr est, mām eē actu p aiaz τc. Uñ applicādo singula singulis dōm est pmo: φ aia rōnalis rōne sui eē est terminus intrinsec9 creatiōis in instāti p9 q̄ sor. icipit esse: q̄ ad suūm ꝟo modū eēndi seu inesse non terminat creationē nisi ɔcomitanter: τ inqꝫtū illō
382 esse se tz ex pte aie. 2.ʒ.ca. 83.τ.84. Et heb. 1.lec.4. (9,2.
Dōz est 2o/ φ eadē aia rōnalis q̄ ad inesse seu vnionē τc. vt se tz ex pte māe ē p pri9 termin9 actiōis seis hūani: ita φ ab eo effectiue cātur p se τ directe: qm ppa actio hūani seminis termiat ad ħ φ mā subsit aie itellectiue deforis aduenieti: ħ enim opat: τ nō frustra tanto tpe nā laborat. Uñ si proprie loqui volumus aia ipsa est termin9 creatiōis. Unio ꝟo aie et corporis ē termin9 gñonis. Et qr nō ex aia rationali nec ex mā sz ex vnione earū resultat tertia entitas. s. humanitas:
368 apud ponētes dari tertiaz entitatē/ vel saltem/ ex vel in tali vnione cōsistit ɔpositum qd est homo:
365 ideo iungendo hec cum antedictis sequitur φ qr homo
481 mediāte suo semine
418 causat actiue cōiun-
422 ctionem aie intellectiue cū materia corporali: ex vel in qua vnione cōsistit ɔpositum. s. homo: φ hō vere generat hominem: qꝫuis neutram partē faciat. Ex his tu solers disputator distinguendo aiam quo ad eē vel inesse: distinguas φ gnōnē opz hre terminū formalē quo ad inesse/ nō q̄ad eē: τ silr quo ad silia. Uideas. s.t. in.q.5.de potētia ar. 9. τ inuenies hec cōsona vero.

¶ Super arti.3.

[T]itul9 clarus. ¶ In corpore tria. Prio refert opinionē affirmatiuaz. Scdo reprobat eaz. Tertio infert rōnez ad quesitum. ¶ Quo ad primū duo/ opio τ radix illius.
308 Opio est qd aie ab initio mundi fuerūt simul create. Radix illius est in duabus propōnibus ɔ'r se habentib9. Prima est φ anime sunt eiusdē ɔdōnis cū angelis. Scda que nascitur ex prima est φ aie intellectiue accidit vniri corpori. ¶ Quo ad ſm tria/ iuxta predicta tria q̄ rephendunt ordine quo in litera recitata sunt/ τ nō a priori ſm nām ad vltimū/ nec ab vltimo ad primum. Scōm em̄ nature ordinem primum est aie illa ɔditio qua cōicat angelo. Scdo vnibilitas per accn̄s. Et tertio φ de facto fuerit ab initio mundi. reprehendit ergo pmo in litera vnio p accidens: ducendo ad impossibile: aia vnit p accidens: ergo aut hō est ens per accidens s. s. hominis nomine intelligimus cōpositū τc. aut hō est ipsa aia vtēs corpore: vtrūqz est falsum: vt pz ex dictis. ꝫ. Cōsequētia aūt quo ad sufficiētiā mēbrorū ɔn̄tis euidēs est: qr opz alterz horz dicere. s. φ vel hō sigt cōpositū: vl formā vtētē mā. Quo ad vim aūt illationis pmi mēbri pbat in lra: qr cōpositū ex aut in tali vnine cōsistit: constat em̄ φ cōsistētia in entitate per ac 250
cn̄s non sunt entia p se. Scdo arguitur altera radicalis propō de identitate nature aie τ angeli. Hō intelligit nālr accipiēdo a sensib9: angel9 nō. ergo. Tertio arguit pō vniri corpi: aut ē aie nāle/ aut n̄ nāle. Si naturale esse sine 356
corpore est pter nāz: ergo aia sine corpe nō hz suā pfectionē naturalē: ꝫ non fuit conueniens pduci a deo sine corpe: vltima ɔn̄a probat: de9 non inchoat opus suū ab imperfectis: quoniam non deficit in necessarijs: sicut nec natura. Et declaratur in hoie respectu organorū suorūz ergo aia cū naturali organo suo corpore scz fieri dz. Si nō est naturale: aut ergo ē a volūtate ppria aut ab alia cā: nō a volūte ppria. Tuz qr eēt voluntas irrationabilis probatur: quia respectu superflui. pbatur: quia si non superflui sed opportuni: ergo naturalis. pbatur: qr natura nō dfic̄ inecessarijs. Tū qr non esset maiorratio: φ nunc / qꝫ olim hec aia vellet vniri. pbatur: qr est supra 585
tempus. pbatur: qr 2.di.30.
est supra reuolutio- q.2.ar.1
nes celi. Et nota φ in Et.4.
consequente huius dis.44.
rationis ponitur du- q.1.ar.2
plex nouitas volitio q.4.
nis τ vnionis: τ qꝫuis Et ql.8.
nouitas vnionis pos ar.5.cō.
sit reduci in nouitatem materie disposite nunc τ non prius: nouitas autem volitionis cum sit supra omnes corporales dispositiones: vt in litera dicitur in quid reducetur. Tum qr vnio esset casualis. pbatur: quia ex cōcursu duarum voluntatum non subordinatarum / nec conditarum: nec ab alia causa: quia vnio esset violenta: rediretqz error origenis. Probatur sequela: quia quod est preter naturam τ voluntatem ab extrinseco est violentum τ triste.

¶ Quo ad tertium conclusio responsiua quesito est negatiua. Anime non sunt create ante corpora sed simul creantur: cum corporibus infunduntur. Probatur: quia aliter accidunt predicta que inconuenientia sunt.

¶ Super.q.119.articulum primum,

[T]itulus in corpore declaratur.

Universidad de Deusto Biblioteca

¶In corpore titul⁹ ꝗtres opiniones tractantur ⁊ declarant. ¶Quo ad primum duo. definitur enim ⁊ distinguitur pertinere ad veritatē humane nature. Definitur enim ꝙ est eē de constitutione ipsius nature humane. ⁊ ꝓbat: qꝛ vnūqđꝙ ita se habet ad veritatē sicut ad esse ex scđo metaphy. Distinguitur aūt/ qꝛ nā duplr sumit. s. in cōi. i. scđm speciē: ⁊ in pticulari indiuiduo. Et cōsequēter pertinere ad nāe ꝟitatē ⁊ eē/ duplr ꝯtingit. s. nāe spēcifice sūpte: vel nūeralr. Primo mō forma et materia cōis: vt aīa intellectiua et corpus hūanū ad veritatē nāe hūane spectant. Scđo mō non solum hec/ sed hec anima ⁊ hoc corp⁹. ¶Quo ad scđz duo. Primo opio cōsistēs in tribus ꝓpōnibus. Prima est. Ad veritatē hūane nāe ptinet tm̄ illa mā q̄ est primo formata i primo hoie. Scđa vero est ꝙ illa mā multiplicatur i seipā: ⁊ sic a primo parēte ad oēs deriuatur. Tertia est: ꝙ alimētū nō sumit vt conuertat in veritatez nature hūane: sed vt fomentū nāe ad resistendū cōsumptiuo vt plūbū argēto. Secūdo reprobatur hec opinio q̄druplicter. Pria quidez propō duab⁹ rōnib⁹ primis que satis clare sunt in lr̄a. Scđa vero et tertia simul duab⁹ reliquis rōnibus. Quarum altera ē. Multiplicatio materie aut est per rarefactionē/ aut per cōuersionem/ aut creationez noue materie. Sȝ multiplicatio hūane māe in corporib⁹ nō ē ꝑ rarefactionē: qꝛ eēnt imperfectiora: nec ꝑ creationez: qꝛ oim mā est simul creata ꝫ Greg. ergo ꝑ cōuersionē alimenti. maior ꝓbat: multiplicatio māe/ aut attendit penes quantitatē tantū: ⁊ sic est rarefactio: vt pȝ ex ei⁹ ratione/ aut penes ipsaz substātiā māe: ⁊ tūc aut penes oino eadē substātiā māe:
461 aut penes aliā. non penes oino eandez: qꝛ multiplicatio sine diuisione itelligi nequit: eiusdē aūt oino ad seipm nō est diuisio. ergo penes aliā: ergo aut per conuersionem aut creatio-

ꝑncipio sue gñonis finalr remāeret in ipso. Et sic nō eēt idē hō numero ꝑ totā vitā suā: cum ad hoc ꝙ sit idē numero reqrat identitas māe. Hoc aūt est incōueniēs. Nō ergo alimentū transit in veritatē humane nature.

Sed ꝯtra Est ꝙ dicit Aug. in lib. de ve. re. Alimēta carnis corrupta. i. amittentia formā suam in mēbrorū fabricā migrāt. Sed fabrica mēbrorūz ptinet ad ꝟitatē humane nāe. Ergo alimenta transeunt in veritatem humane nature.

Rñdeo Dōm, ꝙ ꝫm phm. 2. meta. ħ mō se hȝ vnūquodꝙ ad veritatē sicut se hȝ ad esse. Illud ergo ptinet ad veritatē nāe alicui⁹ qđ est de cōstitutiōe nāe ipsius. Sed nā duplr considerari pōt. Uno modo in cōi ꝫm nām spēi. Alio mō ꝫm ꝙ est in hoc indiuiduo. Ad veritatē igit nāe alicuius in cōi cōsiderate ptinet forma ⁊ mā eius in cōi accepta. Ad veritatem aūt nāe in hoc particulari cōsiderate ptinet mā indiuidualis signata ⁊ forma ꝑ hmōi mām indiuiduata. Sicut de veritate humane nāe in cōi est aīa hūana ⁊ corpus: sed de veritate humane nature in petro ⁊ martino est hec aīa et hoc corp⁹. Sūt aūt q̄dā quorū forme nō pñt saluari nisi in vna mā signata. Sicut forma solis nō pōt saluari nisi in mā q̄ actu sub ea ꝯtinetur. Et ꝫ hūc modū aliq posuerūt ꝙ forma hūana nō pōt saluari nisi in mā quadaz signata que. s. a ꝑncipio fuit tali fora formata in ꝑmo hoie ita ꝙ qcq̄d aliud preter illud qđ ex ꝑmo parēte in posteros deriuat additū fuerit nō ptinet ad veritatē hūane nāe: q̄si nō vere accipiat formā hūane nāe sȝ illa mā que in primo hoie forme humane fuit subiecta in seipsa multiplicat. Et hoc mō multitudo humanorū corporū a corpore primi hominis deriuat Et ꝫm hos alimētū nō ꝯuertitur inveritate humane nature. Sȝ dicūt ꝙ alimentū accipit vt qđdā fomentū nature. s. vt resistat actioni caloris natural: ne consumat hūidū radicale: sicut plūbū vel stānum adiungit argēto ne ꝯsumat ꝑ ignē. ¶Sed hec positio est multiplr irrōnabilis. Primo quidē qꝛ eiusdē rōnis est ꝙ aliq forma possit fieri in alia materia, et ꝙ possit ꝓpriā materiā deserere. Et iđ oia generabilia sunt corruptibilia ⁊ ecōuerso. Manifestū est autē ꝙ forma humana pōt deficere ab hac materia q̄ ei subijcit. Alioquin corp⁹ humanū corruptibile non esset. Uñ relinquit, ꝙ ⁊ alij materia aduenire possit: aliquo alio in veritatem humane nature trāseūte. Scđo qꝛ in oibus quorū materia inuenit tota sub vno indiuiduo nō est nisi vnū indiuiduū in vna specie. Sicut pȝ in sole ⁊ luna: ⁊ hmōi. Sic igitur nō esset nisi vnū indiuiduū humane speciei. Tertio qꝛ nō est poſſe ꝙ multiplicatio māe attendat nisi vel ꝫm quātitatē tm̄: sicut accidit in rarefactis: quorū mā suscipit maiores dimensiones: vel etiā ꝫm sbam māe. Sola aūt eadē sba māe manēte nō pōt dici ꝙ sit multiplicata. Qꝛ idez ad seipm nō constituit multitudinē: cū necesse sit oēm mltitudinē ex aliqua diuisiōe cāri. Uñ opȝ ꝙ aliqua alia sba māe adueniat: vel ꝑ creationē vel ꝑ ꝯuersionem alteri⁹ in ipm̄. Uñ relinquit ꝙ nō pōt aliqua mā multiplicari nisi vel ꝑ rarefactionem: sicut cū ex aq̄ fit aer: vel ⁊ additionem alteri⁹ rei: sicut multiplicat ignis ꝑ additionem lignorū: vel per creationē māe. Sȝ manifestū est multiplicatione materie in humanis corpibus nō accidere per rarefactionē. Quia sic corpora hominū ꝑfecte etatis essēt imperfectiora q̄ corpa puerorū. Nec iteruz ꝑ creationē noue māe. Qꝛ ꝫm greg. oia sunt simul creata ꝫm sbaz māe lȝ nō ꝫm spēm forme. Uñ relinqtur ꝙ multiplicatio corporis humani nō fit nisi ꝑ hoc ꝙ alimentū cōuertitur in veritatē hūani corpis. Quarto qꝛ cū hō non differat ab aīalib⁹ ⁊ plātis ꝫm aīam vegetabilē: sequeret ꝙ etiā corpa aīaliū ⁊ plātarum nō multiplicarent ꝑ ꝯuersionē alimēti in corpus nutritū: sȝ ꝑ q̄dā multiplicationem q̄ nō pōt esse nālis: cū mā ꝫm nām non extendat nisi vsꝙ ad certā quātitatē: nec iterū inueniat aliquid nālr crescere nisi ꝑ rarefactionē: vel cōuersionē alteri⁹ in ipm. Et sic totū op⁹ gñatiue ⁊ nutritiue q̄ dñr vires nāles eēt miraculosum. Qđ est oino inconueniens. ¶Uñ alij dixerunt ꝙ forma humana pōt q̄dē fieri de nouo in aliq alia mā si cōsideret nā hūana in cōi: non aūt si accipiatur prout est in hoc indiuiduo in quo forma hūmana fixa manet in quadā mā determinata. cui ꝑmo imprimit in gñone hui⁹ indiuidui: ita ꝙ illā mām nunꝙ deserit vsꝙ ad vltimaz indiuidui corruptionē. Et hanc mām dicūt ꝑncipalr ptinere ad veritatē hūane nature. Sed qꝛ hmōi mā non sufficit ad q̄titatē debitā reqrit vt adueniat alia mā ꝑ ꝯuersionez alimēti in sbam nutriti q̄tum sufficiat ad debitū augmētū. Et hanc mām dicunt scđario pertinere ad veritatē hūane nāe: qꝛ nō reqritur ad ꝑmū esse indiuidui: sed q̄titatē eius. Iāvero siqd aliud aduenit ex alimento non ptinet ad ꝟitatē hūane nāe ꝓprie loquēdo. Sed hoc etiā est incōueniēs. Primo q̄dē qꝛ hec opinio iudicat de mā corporū viuentiuz ad modū corporū inaiatorū: i qb⁹ etsi sit ꝟt⁹ ad gñandū sile in spē: nō tm̄ est virt⁹ in eis ad gñandū aliq̄d sibi sile ꝫm indiuiduū. Que q̄dem virtus in corpib⁹ viuētib⁹ est virtus nutritiua. Nihil ergo ꝑ virtutē nutritiuā adderet corpib⁹ viuētibus: si alimentū in ꝟitatē nāe ipsorū nō cōuerteret. Scđo qꝛ virtus actiūa q̄ est in seie est q̄daz impssio deriuata ab aīa gñantis: sicut supra dcm̄ est. Unde nō pōt esse maioris ꝟtutis in agēdo q̄ ipsa aīa a q̄ deriuat. Si ergo ex ꝟtute seis vere assumit aliq̄ mā formā nāe hūane: mlto magis aīa in nutrimētū ꝯiunctū poterit verā formā nāe humane impmere per potentiā nutritiuam. Tertio qꝛ nutrimēto indiget nō solū ad augmētū: alioqn terminato augmēto necessariū nō esset: sȝ etiā ad restaurādū illud qđ depdit ꝑ actionē caloris nālis. Nō aūt esset restauratio nisi id qđ ex alimēto gñat, succederet in locū depditi. Unde sicut id qđ primo erat est de ꝟitate hūane nāe: ita id qđ ex alimēto gñat. Et iđ ꝫm alios dōm est ꝙ alimētū vere cōuertit in ꝟitatē hūane nāe inq̄tuz vere accipit spēm carnis ⁊ ossis ⁊ hmōi partiū. Et hoc est qđ dicit phs in. 2. de aīa: ꝙ alimentū nutrit inq̄tū est potentia caro.

Ad primū Ergo dōm, ꝙ dñs non dicit, ꝙ totū qđ i os intrat ꝑ secessum emittat. Sed opȝ ꝙ de q̄libet cibo aliq̄d impurū ꝑ secessum emittat. Uel pōt dici ꝙ quicq̄d ex alimēto gñat pōt etiā ꝑ calorē nālē resolui, ⁊ ꝑ poros quosdā occultos emitti. vt Hier. exponit. ¶Ad ꝫm dōm, ꝙ aliq̄ ꝑ carnem ꝫm spēm intellexerūt id qđ ꝑmo accipit spēm hūanam: qđ sumit a gñante. Et hoc dicūt semp manere quousꝙ indiuiduū durat. Carnē vero ꝫm mām dñt esse q̄ gñatur ex alimēto. Et hāc dñt nō semper permanere: sed ꝙ sicut aduenit ita abscedit. Sed hoc est cōtra intentionem Aristo.

nem: non enim inuenitur ali⁹ modus. Ultima aūt ratio est ducēs ad impossibile: qꝛ. s. ex his sequit ꝙ opus generatiue ⁊ nutritiue in omnibus esset nō naturale sed miraculosum: probat sequela primo ꝙ hoc sequatur. scđo ꝙ in oibus. Qđ sequatur quidē dupliciter ꝑmo sic. materia ꝫm nām nō extenditur nisi ad certā q̄titatē: sed extensio māe ꝑmo formate non esset ad certā q̄titatez. ꝫ. Scđo sic nāliter nihil crescit nisi per rarefactionē aut conuersionē: sed hic cresceret materia neutro modo. ergo. ¶Circa hāc ptē occurrit vnū dubiū in prima probōne ꝯñe. Nō em̄ sequi vr ad opinionē ꝯ½ā: ꝙ mā esset in potentia ad q̄cūꝙ q̄titatē. Qm̄ opinio ista est theologizantium supponētiū dari ꝑma ⁊ vltima indiuidua oium viuētiū. 85 Et ꝓpea mā in ꝑmo idiuiduo aliꝯ cui⁹ spēi ꝑ gñationē propagāde formata non extendit nisi ad certaz q̄titatē ꝫm se q̄uis incertā nobis. Tātā scȝ q̄tā tot indiuidua exigūt: cum em̄ hec idiuida sint finita opȝ etiā eoruz mām esse finitā. Ad hoc dr̄ ꝙ rōes ⁊ opiniones sp censende sunt ꝫȝ id qđ ꝯuenit eis ꝑ se: ⁊ non ꝫm id qđ se hȝ ꝑ accidens. Alioqn tota phia/ imo ois scia ac certitudo ruit. Cōstat aūt ex. 2. de aīa/ ꝙ finis ꝑ se et primarius vis gñatiue tribute a nā viuētib⁹ est ꝑpetuū esse speciei ꝑ infinitā successionē indiuiduorum. Et ꝓpea ex ipsa rōne vis gñatiue naturalis optime ⁊ per se sequit habitudo ad infinitatem successiuā idiuiduorum. Quicquid nāꙙ de facto sit: quantuȝ tm̄ est ex pte vis gñatiue multiplicabilitas in infinitū ꝓmouetur. Unde iungendo huic veritati pōnem ꝯ½ā. s. esse q̄dā certā māz in qua sola oia gñabilia illius spēi saluari pñt: sequitur necessario ꝙ illa certa mā sit extēsibilis vltra oēm certā q̄titatez: qm̄ indiuidua gñabilia sunt vltra oēm certū nūerū: q̄tcūꝙ namꙙ genitis pñt alij ex illis gñari/ ⁊ iterum alij ex illis: ⁊ sic in infinituz: q̄uis de scđo nō ita futurū sit. Nō euitat ꝫ icōueniēs ex hac fuga: qꝛ sp sequit. ꝫ mā illa est in po^a ad quātitatē vltra oēm certitudinē quātū est ex se. ¶Quo ad 3m duo sūt sūt. Prio opio ꝯsistēs in q̄nꙙ ꝓpōnib⁹. Prima/ aīa humana vlr sumpta in cōi nō hȝ vnā nūero certam mām: ⁊ in ħ differt ħ opio a ꝑcedēte q̄ ponebat vnā certā māz/ q̄ fuit in ꝑmo hoie oportere iformari ab oi hūana aīa. Scđa ē/ aīa hūana hec māz illā cui primo iprimit in gñone huius indiuidui nequit vsꝙ ad mortē deserere. Et i hoc cōuenit hec opinio cū ꝑcedente. Apud vtrāꙙ em̄ ponit id qđ initio infusionis aīe iformat oportere manere fixum ac stabile vsꝙ ad dissolutionez indiuidui. Tertia est/ sola illa mā cui primo iprimit aīa ptinet ad veritatē humane nāe ꝑnr. Probat: qꝛ sola ptinet ad esse idiuidui. Quarta alimentū ꝯuersuz i sbaz aliti ptinet ad ꝟitatez hūane nāe scđario. Prob^r. qꝛ talis sba est neciā ꝑꝑ alimentū/ ⁊ quātitatē debitā idiuidui: eē autē quātū est eē scđariū. igit. Quīta est q̄cq̄d aliđ ex alimēto ꝓuenit nō ptinet ad ꝟitatē hūane nature. Scđo ponit reprobatio hui⁹ opionis. Et directe q̄dē ꝯtra 3am ⁊ q̄rtā ꝓpōnes oēs rōnes allate tēdūt: ꝯñter aūt etiam scđaz ꝓpōnē destruūt: vt pȝ deducēti. Pria ꝫ rō est ducēs ad icōueniēs. Si alimētū non ꝯuerteret in sbam nutriti: ꝫ viuētia nō possēt gñare aliq̄d sibi sile in idiuiduo: ꝫ nihil adderet viuētib⁹. ꝫ. inaīata ex virtute nutritiua: hoc est inconueniēs. ergo. Prima cōsequentia patet: qꝛ non aliter fit ista gño nisi cōuersione alimēti in subam nutriti: puta panis i carnem ⁊ ossa ⁊c. Scđa vero ꝓbat: qꝛ q̄ viuentia cōicent cū inanimatis in generādo sibi sile cū diuersitate indiuiduorū: ⁊ opus nutritiue sit ad gñare sile in idiuiduo. Si hoc adimit nihil addit. Scđa rō est/ aīa nutritiua nō minoris virtutis est vt seis: ergo pōt mām suppōere ꝟo esse ipsius aie. Añs pȝ: qꝛ cā non est min⁹ effectu: ꝯñā ꝓbat: qꝛ semē ħ pōt ⁊ facit. Tertia rō est/ nutrimētū ē nō solū ad augēdū sȝ restaurādū: ergo succedit loco depditi: ꝫ ē de ꝟitate humane nāe. Añs ꝓbat alioqn cessante augmēto nō eēt op⁹ alimēto: ꝑma ꝯsequētia probat: qꝛ alr ñ restauraret: 2a ꝟo ꝓbat: qꝛ depditū erat de ꝟitate hūane nāe. ¶Circa has rōes vt meli⁹ elucescāt occurrūt dubia. Prie nāꙙ rōis negari pōt ꝯñā: qm̄ ꝫm illā pōnē ꝟt⁹ nutritiua gñat in eodē indiuiduo: facit sbam scđariā. s. ptinētē ad ꝑfectā q̄titatē aīalis. Ad scđaz āt dici pōt ꝙ ħ nō est ex infirmitate ꝟtutis: sed ex cōdōne eius: qꝛ. s. est cōiuncta vis aie iā posite i sua ꝟa mā. Ad teꝛtiā q̄ȝ diceret ꝙ supponit vel assumit flm̄. s. ꝙ depditū fuerit de ꝟitate hūane nāe. Illa. n. mā in ꝑno informata nō est depdibilis durāte in diuiduo: sȝ depdit ⁊ restaurat mā ptinens ad esse scđariū. ¶Ad euidētiā hoꝝ scito ꝙ id qđ facit apparētiā harū euasionū est: qꝛ ꝯsiderat vis nutritiua nō absolute: sȝ in statu ꝑfect⁹: in q̄ ceptū augmētū ꝑficit ⁊ restaurat ⁊c. vt in pueris appet. Sȝ si absolute ꝯsideret videbim⁹ rōnes lr̄e efficaces. Absolute aūt tūc optie innotescit ex ope: cū op⁹ ei⁹ imediate post gēitū ididuū ꝯtēplamur: cū. n. ꝑa vis aie sit nutritiua i tpe imediate post istās gnōnis op⁹ ei⁹ opȝ eē. Cū aūt tres aie vegetatiue ꝟtutes. s. nutritiua augmētatiua ⁊ gñatiua/ ita a nā sint ordinate: vt sp ꝑor ⁊ hēat op⁹ prorsū ꝑus: ⁊ ꝑparet illi⁹ supfluū ad op⁹ posterioris: vt pȝ de gñatiua: cui qđ supest ꝑfecto aīali: insītutū est semē: vt in art. seqnti dicet: ⁊ in 4o metheororū dr: ꝙ cū pōt aliq̄d gñare ꝑfectū ē. Opȝ ꝙ supfluū nutritiue sit mā augmētatiui: ac ꝑ ħ nutritiuū vt sic ꝑus respiciat ipsam ꝯsistētiā aīalis q̄ mām augmēti. Uñ imediate p⁹ istās gnōnis cū fortes i illo ꝑmario eē genit⁹ alat: ⁊ alimēti op⁹ sit ꝑmo restaurare depditū: deide parare mām augmētato: ⁊ tūc ñ possit aliđ depdi/ nisi mā ꝑmaria: igit vis nutritiua ꝯuertit alimētū in verā ꝑmā sbam nutriti.

Dicit em̄ ibi ꝙ sic in vnoquoꙙ hñtiū speciez in mā, puta in ligno ⁊ lapide: ita ⁊ in carne ħ est ꝫm spēm ⁊ illud ꝫm mām. Manifestū est aūt q̄ ꝑdicta distinctio locū nō hȝ i reb⁹ inaīatis q̄ nō gñant ex semie nec nutriunt. Et itex: cū id qđ ex alimēto gñat adiungat corpori nutrito per modū mistionis: sic aq̄ miscet vino: vt ponit exēplū ibidē phs: nō pōt alia eē nā ei⁹ qđ aduenit ⁊ eius cui aduēit: cum iam sit factuz vnum per veram mistionem. Uñ nulla ratio est ꝙ vnū cōsumat per calorē nālem ⁊ alterū maneat. Et iđ alr dōm est: ꝙ hec distictio phi nō est ꝫȝ diuersas carnes: sȝ est eiusdē carnis ꝫm diuersam cōsiderationē. Si ei ꝯsideret caro ꝫm spēm. i. ꝫȝ id qđ est formale i ipsa: sic semp manet: qꝛ semp manet nā carnis ⁊ dispō nālis ipsius. Sed si ꝯsideret caro ꝫm mām sic nō manet, sȝ paulatim ꝯsumit ⁊ restaurat: sicut pȝ i igne fornacis: cuius forma manet: sed mā paulatim ꝯsumit, ⁊ alia in locū eius substituit. ¶Ad tertiū dōm, ꝙ ad humidū radicale intelligit pertinere totū id in quo fundat virtus spēi. Qđ si subtrahat restitui nō pōt: sicut si āputet man⁹ aut pes vel aliq̄d hmōi. Sȝ hūidū nutrimētale est: qđ nōdū ꝑuenit ad suscipiēdū ꝑfecte nām spēi: sȝ est i via ad ħ. Sicut est sanguis: ⁊ alia hmōi. Uñ si talia subtrahant: remanet adhuc virt⁹ spēi in radice q̄ nō tollit. ¶Ad q̄rtū dōm, ꝙ ois virtus in corpore passibili ꝑ ꝯtinuā actionē debilitat: qꝛ hmōi agentia ēt patiunt. Et iđ virtus ꝯuersiua in ꝑncipio q̄dē tā fortis ē: vt possit ꝯuertere nō solū qđ sufficit ad restaurationem deperditi: sed ēt ad augmentū. Postea ꝟo non pōt cōuertere nisi quātū sufficit ad restaurationez depditi. Et tūc cessat augmentū. Demū nec hoc pōt. Et tūc fit diminutio. Deide deficiēte hmōi ꝟtute totalr: aīal morit. Sicut virtus vini cōcurrentis aquā admistā^c paulatim ꝑ admistionē aq̄ debilitat: vt tandē totū fiat aquosum: vt phs exēplificat in. 1. de gñā. ¶Ad 5m dōm, ꝙ sicut phs dicit in. 1. de gene. qñ aliq̄ mā ꝑ se cōuertit in ignem: tunc dr ignis de nouo gñari. Qñ ꝟo aliq̄ mā ꝯuertit in ignē ꝑexistētē: dr ignis nutriri. Uñ si tota materia simul amittat spēm ignis, ⁊ alia materia ꝯuertat in ignē: erit alius ignis nūero. Si ꝟo paulatim ꝯbusto vno ligno aliđ substituat: ⁊ sic deinceps quousꝙ oia ꝑma ꝯsumant: sp remanet idē ignis numero: qꝛ sp qđ addit trāsit in ꝑexñs: ⁊ silr est intelligendum in corporibus viuentibus: in q̄bus ex nutrimēto restaurat id qđ ꝑ calorē nālē ꝯsumit.

¶Utrū semē sit de supfluo alimēti. Arti. 2.

AD scđm Sic ꝓcedit. Ur ꝙ semen nō sit de supfluo alimenti: sȝ de suba gñantis. Dicit em̄ Dama. ꝙ generatio est op⁹ nature ex suba generantis ꝓducens qđ gñatur. Sed id qđ gñat: gñat ex semine. Ergo semē est de suba gñantis. ¶ꝓ. Scđm ħ fili⁹ assimilat pri, ꝙ ab eo aliq̄d accipit. Sed si semē ex q̄ aliq̄d gñat, fit de supfluo alimenti: nihil acciperet aliquis ab auo ⁊ ꝑcedentibus in q̄bus hoc alimentū nullo modo fuit. Ergo non assimilaret aliq̄s auo ⁊ ꝑcedētibus magis q̄ alijs hoib⁹. ¶ꝓ. Alimentū hoīs generātis q̄nꙙ est ex carnib⁹ bouis, vel porci, ⁊ aliorū hmōi. Si igit semē eēt de superfluo alimēti: hō gñatus, ex semine maiorē affinitatē hēret cum boue ⁊ porco, q̄ cū pr̄e ⁊ alijs ꝯsanguineis. ¶ꝓ. Aug. dicit. 10. super geñ. ad lit. ꝙ nos fuimus in Adam non solū ꝫm seminalem rōnē: sed etiā ꝫm corpulentā subaz. Hoc aūt nō esset: si semen esset ex supfluo alimēti. Ergo semen non est ex superfluo alimenti

mā em̄ illa ꝑmaria cū sit mista ex ꝯ½ijs: humido. s. ⁊ calido depdibil ptialr est calido ꝯsumēte humidū: ⁊ ꝯñter restaurabil. Et ex ħ pȝ defect⁹ oim euasionū adductarū. Pria em̄ nō euadit incōueniēs: qꝛ ex hypothesi aduersarij sba ꝑmaria māet seorsum a scđaria: ac ꝑ ħ nutritiua gñando sbaz scđariā nō gñat in eodē idiuiduo/ nisi ꝑ iuxta pōnē. q̄ ēt mō ignis ēt nutrit ⁊ auget se ignendo iux posita ligna: ⁊ sic nihil excellentie adderet aīatis in nutritiua. 487 Scđa q̄ꙙ nō pōt stare cuȝ hypothesi aduersarij qui iđ ponit illā primariaȝ mām indepdibilē: qꝛ non pōt vnꙙ alia mā vere informari ab eadem aīa: ita ꝙ in esse in illa ꝯsistat ei⁹ esse. Et cū non sit ex defectu māe: cū inueniatur mā alia in q̄ potuisset semē aīam imprimere. ergo hoc ē ex defectu virtutis nutritiue: cuius oppositū ratio probat. Tertia autez euasio iam pȝ ꝙ nihil vȝ: qꝛ rō non supponit/ sȝ ꝓbat mām ꝑmariā eē ꝑdibilē ptialr saltem: qꝛ nutrimentuȝ 584 absolute: cuius op⁹ 2.di.30. apparet in pricipio q.2.ā.2. est ad restaurationē Et.4.d. deperditi: ergo eius 44.q.1. quod erat de veritate art.2.q. nature. 4. ¶Quo ad quartum Et.3.ꝯ. ponit cōclusio rñsiua cap.121. quesito simpliciter/ pn°.⁊.c. ⁊ ꝫm alios. Alimentū 122.co,1 vere conuertitur inveritatē humane nature: ꝓbatur vere accipit ipēm carnis ⁊ ossis ⁊c. ergo. antecedens ꝓbatur ex scđo de aīa: nutrit inq̄tum est potentia caro ⁊c. ¶In rñsione ad tertiū/ aduerte primo: ꝙ cū apud nr̄am viā humidū radicale distinguatur a nutrimentali ex terminis: qꝛ illud. s. habet aīam ꝫm ꝑfectissimū modū habendi: ⁊ ꝓpterea aīa dicitur in eo radicata: hoc vero hȝ aīam vt imꝑfecte: qꝛ vt in via ad ꝑfectiorem modū habendi. Per humidū radicale intelligitur non aliq̄ fixa pars materialis: sed totum illud materie: in quo aīa ꝫm esse ꝑfectū manet vt sic. Aduerte secūdo ꝙ materia in q̄ aīa hȝ esse ꝑfectū: duplr pōt deperdi. Uno modo per variationē partium: ⁊ sic cōtinue deperditur ⁊ restaurat Nec ꝓpterea dicit humidū radicale deperdi. Alio mō inq̄tū perfecte participat aīam: ⁊ hoc contingit duplr: vel ꝫm totū aīal/ vel ꝫm partē: ⁊ est sermo de partibus q̄ peruenerūt ad vltimū esse: que. s. non sunt via ad alias: quales partes sunt mēbra/ manus/ pedes/ caput. Et si materia illa sic ꝑdatur: tunc vere ꝑditur humidū radicale: ⁊ aut totū aīal morit/ aut mēbrū illud: qꝛ est irrestaurabile. Aduerte tertio/ ꝙ sanguis ⁊ cholera ⁊c. hñt duas ꝓportiones ad corpus aīalis. Altera est partis integralis: imperfecte tm̄ ad totū. Altera est vie ad terminū. Hñt. n. dispōnes suas tales: ⁊ qđ sunt capaces forme totius imperfecto tm̄ mō: ⁊ ꝙ sunt vt mā transiēs respectu partiū ꝑfectius participantiū naturā totius. Queadmoduȝ elementa in mūdo: ⁊ sunt per suas naturas impfectas ptes vniuersi imperfecte: ⁊ sunt ꝑ easdē nās, ꝑiā mistorū. Et ꝓpterea in lr̄a nō dr: ꝙ sanguis nō pticipat nām spēi: sed ꝙ nō ꝑfecte pticipat. Et si hec aduerteris/ q̄ ex secūdo sniaꝝ di. 30. q. 2. ⁊ ex q̄rto. di. 44. q. prima ar. 2. sumpta sunt: solues ambiguitates insurgentes. Quo stat simul ꝙ sanguis sit humor nutrimentalis: ⁊ tm̄ sit de veritate nature. Et quo stat ipm esse aīatū aīa intellectiua: ꝫm tm̄ vim vegetatiuam: ⁊ tm̄ non perfecte hēre aīam: qꝛ dat latitudo ⁊c. ⁊ ea q̄ hic dñr erūt clara applicādo.

¶Super articulum scđm.

TItulus supfluū alimenti. Alimentū sumit duplr. Uno mō vt iā conuersum est in substātiā nutriti Et sic non est alimētum amplius: sed substantia aliti. Alio modo vt est in potētia prima vt cōuertat in cā. Et sic vere dr alimētū. Supfluū aūt cū distinguat ꝯ necessariū: ex necessario innotescit. Necessariū aūt in alimēto ꝫȝ nāz dr qđ opportunū est ad restauratione deꝑditi/ ⁊ augmētū in his q̄ sunt i statu augmēti. Et sic supfluū in alimēto eē dr/ nō supfluitas ex alimēto: vt feces ⁊c. sȝ illđ alimēti qđ ꝟe nāz

Universidad de Deusto Biblioteca

alimenti hēt q2.s.est in potētia prima vt nutriat seu cōuertat in substātiā aliti: necessariū tñ nō est ad restaurationē / nec ad augmētū: sic em̄ est excessus quantitatis alimenti: ⁊ iō vocat merito superfluū alimenti.i.pars alimēti nō necessaria ad alendū. ¶ In corpore tria. Primo distinguit duplex status alimenti. Scđo refutat vnus ei⁹ status a semine. Tertio infertur alter respondendo quesito. ¶ Quo ad pmū. Distinctio est / alimētum dupliciter. Uno mō vt est in cōmuni potētia proxima

580 ad omnia membra.

583 Secundo vt est determinatū ad membra ipsa. Probatur ꝟitas distōnis ex hypothesi precedentis articuli. Aia est cōicatiua sui i materia indiuiduo proprio / ergo alimentū in pñcipio dissimile / in fine est simile. ergo in medio est in potētia prima ad finē.s.formam determinataꝫ mēbrorū ⁊c. Prima ꝯña pbat / q2 alr̄ nō cōicata esset forma. Scđa vero: q2 nāe ordo hꝫ: vt gradatim pcedat de potentia ad actū: qđ declarat in his q̄ gñantur. Et sic hr̄ tota distō: ex pma em̄ ꝯña hr̄ scđs stat⁹ alimēti: ex scđa ꝟo pm⁹. ¶ Quo ad ꝫm ꝯclo est semē nō resoluitur ex alimento determinato iam ad membra. Probat q2 aut ex determinato ad aliquā partem aut ad omnia membra. Non ad aliquaꝫ partem: q2 aut retinēdo naturā illius partis / aut recedendo ab illa. Non recedēdo. quia non esset semen generatiuū alicui⁹ similis illi parti. Probatur: q2 esset in via corruptiōis ⁊ nō gñatiōis respectu illi⁹. Nec retinēdo q2 sic non esset assimilatiuum materie: nisi ad partem. Probatur: quia limitatur ad illam. Nec ad omnia membra propter duo. Tū quia semē esset pnū aial i actu. Tū q2 gñatio nō esset nisi segregatio. ¶ Quo ad tertiū cōclo rñsiua q̄sito est: semē est supfluū alimēti. Probatur 3r. Prio a pori semē est alimētū vt est in potētia totū aial hñs ꝟtutē ab aia deriuatā: ergo est illud qđ gñat ex alimēto añq̄ ꝯuertat in subām mēbrorū. ꝫ est super 585
fluū alimēti. Añs pbat p locū a diuisiōe. ⁊ iō in lr̄a infert: relinquit ꝫc. Oportet em̄ semē aut esse alimentū cōuersuꝫ aut cōuertēdū primo in mēbra / seu sbam alimēti exclusa fictiōe prime opiniōis supius recitate. scđa ꝟo ps antecedentis ptꝫ ex ante dictis. ꝯñe vero sunt euidētes. Scđo pbat ex cōsonantia ad alia: q2.s.sic optime saluat: ꝙ nutritiua deseruit gñatiue. Tertio ex signo ab aris. qm̄ aialia multo egētia nutrimento: sunt parui seīs ⁊c. ¶ Et sic finit tā diuini operis ꝑsumptuosa expō. Erigebat.n. alteruꝫ thomā: q̄ qm̄ nō datus est adhuc interim has meas imaginationes quicunq̄ pcepit / rōnes dictorū examinet et rōnē / si recta est / sequatur: sinaūt corrigat. ⁊ ex his vel excitat⁹ pficiat. Ad laudem ⁊ gloriā omnipotētis dei ⁊ beatissime virginis / ac diui thome. Rome: anno salutis. 1507. Die secūda maij. In conuentu sancte Marie super mineruā. Anno etatis mee. 39. Bñdict⁹ de⁹. Amen.

Sed cōtra Est, ꝙ phs pbat multiplr̄ in lib. de gñatione aialiū: ꝙ semen est superfluum alimenti.

Rñdeo Dōm, ꝙ ista qđ aliqualr̄ depēdet ex pmissis. Si em̄ in nā humana est virt⁹ ad cōicandā suā formā materie aliene non solū in alio sed ēt in ipso: manifestuꝫ est quod alimentum quod est in principio dissimile: in fine sit simile per formam cōmunicatam. Est autem naturalis ordo: vt aliqđ gradatim de potētia reducat in actū. Et ideo in his que gñantur: inuenimus ꝙ primo vnūqđq̄ est impfectū: ⁊ postea perficitur. Manifestum est autē ꝙ cōe se habet ad ppriuum ⁊ determinatū, vt imperfectum ad perfectum. Et ideo videmus ꝙ in generatione aialis pmo generat aial q̄ homo vel equus. Sic igit ⁊ ipsum alimētū primo quidē accipit q̄dam virtutem cōem respectu oīum partiū corporis: ⁊ in fine determinatur ad hanc partem vel ad illam. Non autē est poſ'e ꝙ accipiat p semine id qđ iam conuersum est in subam mēbrorū per q̄daꝫ resolutionem. Quia illud resolutum si non retineret nām eius a quo resoluit: tunc iam esset recedens a natura generātis: quasi in via corruptionis existens: ⁊ sic non hēret virtutem cōuertendi aliud in silem nām. Si vero retineret nām eius a quo resoluit: tunc esset cōtractū ad determinatam partem: ⁊ non hēret virtutē mouendi ad nām totius: sꝫ solum ad nām partis. Nisi forte qs dicat ꝙ esset resolutū ab oibus ptibus corporis: ⁊ qđ retineat nām oīm partiū. Et sic semen esset quasi qđdam paruum aial in actu: ⁊ gñatio animalis ex animali nō esset nisi p diuisionē: sicut lutuꝫ gñatur ex luto: et sicut accidit in aialibus que decisa viuunt. Hoc autē est inconueniens. Relinquit ergo ꝙ semen nō sit decisum ab eo qđ erat actu totū: sꝫ magis in potētia totū: hñs virtutē ad productionē totius corpis deriuatā ab aia gñantis: vt supra dcm̄ est. Hoc aūt ꝙ est in poª ad totū: est illud qđ generat ex alimēto anteq̄ ꝯuertat in subam membrorū. Et ideo ex hoc semē accipitur. Et ꝫm hoc virtus nutritiua dr̄ deseruire gñatiue: q2 id qđ est cōuersum per virtutē nutritiuā accipit a virtute gñatiua: vt semē. Et huius signuꝫ ponit phs, ꝙ aialia magni corporis que indigēt multo nutrimēto: sunt pauci seminis ꝫ q̄titatē sui corporis, ⁊ pauce gñationis. Et silr̄ homines pingues sunt pauci seminis propter eandem causam.

Ad primū Ergo dōm, ꝙ gñatio ē de suba gñantis in aialibus ⁊ plantis: inquātū semen hꝫ virtutē ex forma gñantis: ⁊ inquantū est in potētia ad subam ipsius. ¶ Ad ꝫm dōm, ꝙ assimilatio gñantis ad genitū nō fit ppter mām: sed pp formā agētis, qđ generat sibi simile. Unde nō opꝫ ad hoc ꝙ aliqs assimilet auo, ꝙ mā corporalis seminis fuerit in auo: sed ꝙ sit in semine aliq̄ virtus deriuata ab aia aui mediante pr̄e. ¶ Et silr̄ dōm est ad tertiū. Naꝫ affinitas non attendit ꝫm mām: sed magis ꝫm deriuationē forme. ¶ Ad quartū dōm, ꝙ verbū Aug. non est sic intelligendū: ꝙ in adā actu fuerit aut seminalis rō huius hois propinqua: aut corpulenta eius suba. Sed vtrunq̄ fuit in adam ꝫm originē. Nam ⁊ mā corporalis que ministrata est a mr̄e: quā vocat corpulentā subam: deriuat originalr̄ ab adam. Et similiter virtus actiua existens in semine pr̄is: que est huius hois ppinqua rō seminalis. Sed Christus dr̄ fuisse in Adam ꝫm corpulentā subam: sed nō ꝫm seminalem rōnē: q2 mā corpis ei⁹ q̄ ministrata est a matre virgine, deriuata est ab Adam: sed virt⁹ actiua non est deriuata ab Adam: quia corpus eius non est formatum per virtutem virilis seminis: sed operatione spiritussancti. Talis enim partus decebat eum qui est super omnia benedictus deus in secula. Amen.

¶ Angelici Doctoris, diui Thome Aquinatis, summe Theologie prima pars, reuerendissimi domini, do. Thome de Uio Caietani: Cardinalis. S. Xisti preclarissimi commentarijs illustrata, pariter ac per eximium sacre pagine professorem: magistrum Jacobum Mantuanum diligentissime recognita, feliciter explicit.

¶ Laus vni ⁊ trino.

¶ Angelici Doctoris, diui Thome Aquinatis, de Prescientia, et Predestinatione diuina, Tractatus: multorum exemplarium fidelissima collatione, cunctis, quibus vndiq̄ scatebat, erroribus et mendis (deerant siquidem et permulte in integrum sententie) summo studio, incredibiliq̄ diligentia explosis, integritati pristine, natiuoq̄ suo candori plenissime restitutus.

¶ Prologus.

Instantissime rogastis me charissime frater: vt vobis aliquem tractatum breuē facereꝫ in stilo facili, de presciētia ⁊ predestinatiōe diuina: per quē possetis aliquibus q̄stionibus ⁊ obiectionibus, q̄ de ipsis cōiter fiūt ab hominibus: respondere. Unde vestre instātie p posse satisfacere cupiens, aggressus suꝫ facere auxilio dei preuio qđ rogastis. ¶ Scire tamen debetis, ꝙ ab antiquis philosophis ⁊ etiam ab ecclesie doctoribus ⁊ magistris tam antiquis q̄ modernis, hec questio fuit multipliciter ⁊ subtiliter ventilata. Quorum ego profundissimas ⁊ perplexas rōnes euitās: leuiores aliquas ⁊ vestre capacitati accōmodas ꝑelegi: non tñ que penitus satisfacere possint in hac profundissima ⁊ insolubili questione. Nam ꝫm apostoluꝫ ad Ro.xj. incomprehensibilia sunt iudicia dei: ⁊ inuestigabiles vie eius: quis enim cognouit sensum dñi: aut quis consiliarius eius fuit ⁊c. ¶ Sunt autem hec que in hoc opusculo perstringunt. ¶ Primo, quid sit presciētia ⁊ ꝑdestinatio dei: ⁊ in quo a seinuicē differāt. ¶ Scđo, q̄d sit reprobatio dei: ⁊ q̄d ꝑdestinatiōis ⁊ reprobationis effect⁹. ¶ Tertio, vtrū ꝑsciētia dei sit cā rerū ꝑscitaꝝ: vel res cā ꝑscientie. ¶ Quarto, vtrū ꝑsciētia dei necessitatē euenīēdi, rebus imponat. ¶ Quinto, vtrū ꝑdestinatio certitudinē habeat. ¶ Sexto, vtrum ꝑdestinatis necessitatem imponat. ¶ Septimo, quare deus fecit hoīem, quē sciebat esse dānandū. ¶ Quomodo ista quatuor. s. scientia, ꝑsciētia, puidentia, ⁊ predestinatio se habeant in deo. Caplm̄.1.

Sciendū Est igitur, ꝙ ista q̄tuor: videlꝫ, sciētia, prescia, puidētia, ⁊ ꝑdestinatio diuersimode siue diuersis respectibus de deo dñr ⁊ hñt se p additionē vni⁹ ad alterū. ¶ Scia em̄ siue sapia de oibus est. s. de bonis ⁊ malis: de preteritis, pñtib⁹ ⁊ futuris: ⁊ nō tm̄ de tpalibus: sed ēt de eternis. Nō enim ita scit deus ista tpalia, vt seipsum nesciat: sed ipse solus seipsum pfecte nouit: cui⁹ scie cōparatione ois creature scia impfecta ē. ¶ Prescia vero addit super sciam q̄dā precognitionē: est em̄ de futuris tm̄: sed de oibus: de bonis. s. ⁊ de malis. ¶ Prouidentia vero includit in se ꝑsciētiā: ⁊ addit supra ipsam q̄dā ꝑparationē siue pmotionē in finē vltimū. Est em̄ de reb⁹ precognitis faciendis siue gubernandis: vñ ⁊ prouidus dr̄: q̄ bñ cōlectat de cōferētibus ad finē vltimū ꝯñdū: ⁊ de his q̄ ipm pñtipedire. Prouidētia ergo dr̄, q̄ reb⁹ prescitis ⁊ ordinatis tribuit ea q̄ ordinē cōseruent: ⁊ propellit oēm inordinationē. ¶ Predestinatio aūt in suo intellectu includit nō solū prescientiā: sed ēt puidentiā: ⁊ addit supra eā aliquid. s. quēdā spālem modū, tā ex pte ꝑdestinatorū: quā ex parte ipsius finis, q̄ ēt ex parte predestinātis. Cū em̄ puidētia dei sit oīm rerū, ⁊ spāli quodā modo rerū hñtiū voluntatē, predestinatio includit in se puidētiā ꝫm illum spālem modū quo est hominū ⁊ hñtiū volūtatem. Est em̄ ꝑdestinatio de hominib⁹ saluādis. ¶ Itē cū puidētia respiciat ordinē vniuscuiusq̄ boni ad quēlibet finē, ꝑdestinatio est tm̄ respectu eorū q̄ homo ex nālib⁹ suis cōsequi non potest, sed sunt eleuata supra facultatē humane nāe. Est em̄ respectu glorie: que est in perfecta dei fruitione: ⁊ respectu gratie promouentis in ipsam gloriaꝫ. Unde dicit Dama. ꝙ predestinatio est eorū que nō sunt in nobis. ¶ Item licet prouidentia sit promotio vel directio alicuius in finē: predestinatio tñ includit in se prouidentiā cū quadam speciali acceptatione et electione voluntatis. Quāuis em̄ ꝑdestinatio presupponat actū cognitionis: noiat tñ actum voluntatis eligētis, ad ea q̄ sola gratuita voluntate conferunt. Uñ dr̄ Ro.8. quos presciuit, predestinauit conformes fieri imaginis filij sui: ⁊ ephe. pmo, Predestinauit nos in adoptionē filiorū ꝫm volūtatis sue ppositū: sic igitur de essentia predestinationis est ꝑsciētia ⁊ voluntas aliquorum. ¶ Ex predictis itaq̄ manifestum est q̄d sit ꝑsciētia ⁊ ꝑdestinatio dei: ⁊ in quo a seinuicem differant. ¶ Est enim ꝑscientia dei, certissima precognitio omniū futurorū, tā bonorū q̄ malorū. Predestinatio vero ꝫm Aug. in lib. de predestinatione sanctorū: est gr̄e preparatio. i. diuina electio: qua elegit eos quos voluit ante mūdi constitutionem: vt ait apostolus Ephe.1. Uel ꝫm diffinitionē magistralem: predestinatio est preparatio gratie in pñti ⁊ glorie in futuro. Unde patet ꝙ predestinatio sine prescientia esse nō potest: sed sine predestinatione prescientia esse pōt: predestinatione quippe deus ea presciuit, q̄ fuerat ipse facturus: sed ꝑsciuit de⁹ etiā q̄ nō est ipse factur⁹. i. oia mala: predestinauit em̄ eos, quos elegit: reliquos aūt reprobauit. i. ad mortem eternā presciuit ✠.

Al's ✠ peruenturos ꝑsciuit.

¶ Quid sit reprobatio: ⁊ quid predestinationis ac reprobationis effectus. Cap.2.

Sicut aūt Predestinatio dei, ppue est ꝑsciētia ⁊ ꝑparatio bñficiorū dei. s. gr̄e in pñti, ⁊ gl'ie in futuro: ita reprobatio dei est presciētia malitie in q̄busdam nō finiende: ⁊ ꝑparatio pene non termināde: vt dicit Aug. in lib. de bono pseuerātie. Reprobatio. n. dei, qua ab eterno nō eligendo, quosdā reprobauit: ꝫm duo cōsiderat: quorū alterū ꝑscit ⁊ non ꝑparat. s. iniquitatē siue malitiā: vnde Aug. ad Prosperū ⁊ Hilariū: Hec q̄dē regula incōcusse tenenda est: peccatores in peccato ꝑscitos esse, nō preparatos: penā aūt esse preparataꝫ. Preparauit. n. deus malis (vt ait fulgentius) ignē eternum, illis vtiq̄ quos non preparauit ad faciēda pctā ✠. Preparauit. n. deus qđ diuina eq̄tas redderet nō qđ humana iniquitas admitteret. Non. n. sicut preparauit sanctos ad iustitiā psequendā: sic preparauit iniquos ad iniustitiaꝫ admittēdam: q2 prauitatis operator nunq̄ fuit. ¶ Predestinatio quantū est de se, non tantum importat scientiam: sed etiā volūtatē ⁊ potentiam. Sed qm̄ cālitas gratie ⁊ glorie attribuit ppue voluntati vt efficienti: scientie aūt vt dirigenti: potentie vero vt exequēti: ideo etsi ꝑdestinatio importat illa tria: tñ principalius est in gñe volūtatis: ⁊ ideo ab Aug. diffinit predestinatio p illa tria. Primo p id qđ respicit potentiā, in lib. de fide ad petrū: predestinatio est gratuite donationis ꝑparatio. Scđo per id qđ respicit scientiā: in lib. de bono pseuerantie: predestinatio est ꝑsciētia beneficioꝝ dei. Tertio per id qđ respicit voluntatē ⁊ ppꝛijssime, in lib. de predestinatione sanctoꝝ. Predestinatio est ppositum miserendi. Predestinationis auteꝫ effectus est appositio illius gratie: qua in pñti iustificamur, atq̄ ad recte viuendū ⁊ in bono perseuerandum adiuuamur: ⁊ qua in futuro beatificamur. Quē quidem effectū notificat ap̄ls Ro.3. Ut iustificati gratia ipsius, heredes simus, ꝫm spem, vite eterne. ¶ Et sicut predestinationis effectus est gratie appositio: ita reprobationis effectus est quodāmodo priuatio siue subtractio gratie. Que interdū in scriptura obduratio ⁊ excecatio dicitur. Unde apostolus ait Ro.9. Cuius vult miseretur: ⁊ quē vult indurat: misericordiā appellans predestinationē (vt ait Aug. ad Sixtū) ⁊ precipue predestinationis effectū. i. gratie appōnē. obdurationē vero gratie priuationeꝫ. Hinc etiā de excecatione dr̄. 2. cor. 4. ꝙ deus huius scl'i excecauit mentes infidelium: quod vna glosa de deo vero exponit. ¶ Sciēduꝫ tñ est: ꝙ q2 bonum subiacet puidentie dei vt causatum ⁊ ordinatū: ideo predestinatio est idē qđ cā gratie: ⁊ glorie ad quā gratia ordinat. Sꝫ q2 malū nō subiacet puidētie vt intētū vel causatuꝫ (cū ois defectus accidat preter intentionē) sed solū subiacet ei vt prescitū ⁊ ordinatū: sicut dictū est: ideo reprobatio est tm̄ ꝑsciētia culpe ⁊ nō cā: sed pene per quā culpa ordinat: est ꝑscientia ⁊ cā. Uñ Aug. dicit ad Sixtū, Nō obdurat deus immitēdo malitiaꝫ: sed nō ipertiēdo gratiā: sicut nec digni sunt. Quib⁹. n. nō imptit: nec digni sunt: nec merent. Idē ad Simplicianū dicit, Nō est intelligēdū: ꝙ deus ita induret q̄si quēq̄ peccare cogat: sꝫ tm̄ q̄busdā pctōribus miaꝫ iustificatiōis sue nō largit. Et ob hoc eos indurare dr̄: q2 nō eoꝝ miseret: nō q2 impellit vt peccent. Eorum autē nō miseret: q̄bus gr̄am non esse prebendam eq̄tate occultissima

Al's ✠ illis itaq̄ qs iuste preparauit ad luenda supplicia: nec tñ ꝑparauit ad faciēda pctā.

Universidad de Deusto Biblioteca

⁊ abhumanis sensib⁹ remotissima iudicat. Qui nõ apit: sȝ admirat̃ apl's dicẽs, O altitudo diuitiarũ sapie ⁊ scie dei ⁊c. Rom. xj.

¶ Utrum scia vel p̄scia dei sit causa rerũ prescitarũ. Cap. 3.

Consequẽter Cõsiderãdũ ẽ, vtrũ scia vel p̄scia dei sit causa rerũ p̄scitarũ: vel res future sint cã prescientie dei. Et vt melius veritas appareat, producant̃ in mediũ aliq̃ argumenta. ¶ Circa primã partẽ sic ꝓcedit̃. Uidet̃ q̃ p̄scientia dei sit cã rerũ p̄scitarũ. Nã omne id qđ antecedit aliud, ⁊ ipo posito ponit̃ ipsum: est cã illius: vt pȝ per diffõnẽ cãe: cã est ad cuius esse sequit̃ aliud. Sed diuina p̄scientia p̄cedit oẽ futurũ: ⁊ ea posita, ponunt̃ futura respectu ✠ quorũ est: ⁊ ea remota remouentur futura: q̃ nec futura fuissent nisi ea de⁹ p̄sciuisset: alias ignorantia poneretur in deo: quod est absurdũ. Ergo prescientia videtur esse causa prescitarũ reruȝ. ¶ Adhuc. Sicut voluntas dei est ipse deus, ita ⁊ scientia eius. Sed voluntas dei absolute est cã oĩum volitorũ: vnde dicit psal. Omnia quecunq; voluit dominus fecit. Ergo sciẽtia eius dȝ dici cã omniũ scitorum. ¶ Huic etiã sentẽtie Aug. attestari vr̃ in .15. lib. de tri. sic dicens, Uniuersas creaturas ⁊ spirituales ⁊ corporales: non q̃ sunt nouit eas deus: sed ideo sunt, quia nouit. Nõ enim nesciuit que fuerat creaturus: quia ergo sciuit creauit: non quia creauit sciuit.

Al's ✠ ratio.

In cõtrariũ Est, q̃ si p̄sciẽtia esset cã p̄sciti: cum de⁹ presciat omnia mala, esset causa omniũ malorum: ⁊ per ꝯñs esset actor omniũ malorum: quod falsum est.

Sciẽdũ Est ergo circa istam mãm, q̃ sciẽtia siue p̄sciẽtia dei potest ꝯsiderari dupl'r. Uno mõ ꝺm propriam rõnem. Et sic cũ p̄scientia nihil aliud dicat nisi precognitionẽ: non importat aliq̃ cãlitatem: alias oĩs sciẽtia vel prescia cã esset rerũ prescitarũ: qđ falsum est. Uidemus eñ q̃ prescia medici q̃ñ certitudinal'r nouit infirmum in breui moriturũ, non est cã mortis infirmi: prescia etiam speculatoris, qua videt hoĩem euntem per viã, in qua paratus est leo ad deuorandũ: non est cã perditionis illius. ⁊ hmõi. Alio mõ põt ꝯsiderari inquantũ est scia artificis opantis res p̄scitas. Et sic hȝ rõnem cause respectu rei opate per artem: vnde ꝺm modũ quo scientia artificis operãtis per artẽ suã, est cã artificiati: cõsideranda est cãlitas sciẽtie diuĩe. ¶ Est ergo iste ꝓgressus in ꝓductione artificiati. Primo scia artificis oñdit finẽ. Scđo voluntas eius intendit finẽ illũ oñsum. Tertio volũtas impat actũ, ꝑ quẽ educat̃ opus. Quarto sciẽtia dirigit illũ actũ. Quinto circa opus qđ per actum educitur, sciẽtia artificis ponit formã conceptã. ¶ Sic igit̃ sciẽtia artificis se hȝ vt ostendens finẽ: vt dirigens actũ: ⁊ vt informans opus opatum. Et ideo cõstat q̃ q̃cq̃d defect⁹ vel deuiatiõis a forma artis vel a fine accidit in effectu: nõ reducit̃ in sciam artificis sicut in cãm: etiã si defectus ille fuerit p̄scitus ab eo. Patet etiã q̃ principalitas cãlitatis ꝯsistit penes volũtatẽ: que impat actũ. ¶ Unde manifestũ est, q̃ scia vel presciẽtia dei cãlitatẽ nõ hȝ respectu mali: qđ est deuiatio a forma ⁊ a fine: sed tñ respectu bonorũ ꝺm qđ cõsequunt̃ formã diuine artis ⁊ finẽ. Non tñ ita q̃ respectu eoruȝ dicat pfectã rõnẽ cãlitatis, nisi ꝺm q̃ adiungit̃ volũtati. Et ideo dicit magister sententiarũ, q̃ sciẽtia beneplaciti est causa rerum.

Ad primũ Ergo dõm ẽ, q̃ aliq̃d põt aliud sequi dupl'r. Uno mõ per modũ ꝓductionis: ꝺm q̃ vnuȝ producit̃ ab alio. Et sic id ad cuius esse sequit̃ aliud: est vere cã eius in essendo. ¶ Alio mõ per modũ ꝯsecutiõis. Et sic id ad cuius esse sequit̃ aliud, nõ est cã in essendo: sȝ solũ in cõsequẽdo. Et omne tale dr̃ esse cã sine qua nõ. Et talis cã dr̃ eẽ sciẽtia vel p̄scia diuina: si tñ sciam ad simplicẽ notitiã referam⁹. Si ꝓo scientie sit adiuncta volũtas (q̃ dr̃ sciẽtia beneplaciti) tũc est cã oĩm q̃ facit deus. ¶ Ad ꝺȝ dõm, q̃ volũtas hȝ cõpletã rõnẽ cãe: inq̃ñtũ obm et⁹ ẽ finis ꝺm rõnẽ boni: q̃. s. finis ẽ cã cãrũ. Uñ ⁊ volũtas impiũ hȝ sup alias vires aĩe. Et iõ volũtas dei absolute dr̃ cã rerũ: sȝ de scia non est ita: sicut pȝ ꝑ p̄dicta. Lȝ eñ in deo sit vna res: tñ aliquid attribuit̃ vni qđ nõ attribuit̃ alteri: ⁊ iõ rõ ñ ꝓcedit. ¶ Ad tertiũ dõm, q̃ Aug. loquit̃ de scia bñplaciti, sicut pȝ. Agit eñ de bonis tñ. s. de creaturis, q̃s deus facit. Quas quidẽ nouit nõ solũ scientia simplicis notitie: sed etiam scientia beneplaciti.

Licet aũt scia vel p̄scientia dei aliquo mõ sit causa rerum scitarũ (vt dctñ est) nullo tñ mõ res p̄ñt esse cã sciẽtie vel p̄scientie dei. Non eñ deus accipit cognitionẽ a rebus: sicut nos accipimus: sed seipso intelligit ⁊ cognoscit. Quãuis igit̃ res nõ p̄scirent̃ nisi essent future: nõ tñ iõ p̄sciunt̃, q̃ future. Si eñ hoc esset: tunc tpale eẽt cã eterni: ⁊ creatũ cã increati: ⁊ ex creaturis pẽderet scia creatoris. Et iõ dicit Aug. i. 15. lib. de tri. Uniuersas autẽ creaturas ⁊ spũales ⁊ corpales, nõ q̃ sunt iõ nouit: sȝ iõ sunt, q̃ nouit. ¶ Cũ ergo dr̃ res nõ prescirent̃ nisi essent future: nõ notat̃ ibi causa nisi forte sine qua non: sed importat̃ solum ꝯñtia vnius ad alterum. 1. sent. dist. 38. ar. 5.

¶ Utrũ prescia dei nec̃itatẽ eueniẽdi, rebus imponat. Cap. 4.

Ex p̄dictis Colligi põt, q̃ p̄scientia dei necessitatẽ eueniẽdi rebus nõ imponit. Si eñ prescientia dei accipiat̃ ꝓ simplici notitia futurorũ: certũ est q̃ ipsa nõ est cã rerũ prescitarũ: vt ex iam dictis appet: ⁊ iõ licet presciat res futuras: nõ tñ eis necessitatẽ imponit. Uñ Aug. super Jo. De⁹ (inq̃t) futurorũ prescius: ꝑ ꝓphaȝ p̄dixit infidelitatẽ iudeorũ: sed nõ fecit. Nõ eñ iõ quẽq; ad peccãdũ cogit: q̃ futura hoĩm pctã p̄nouit. Illorũ eñ p̄sciuit pctã, nõ sua. ¶ Si aũt scia dei accipiat̃ pro notitia bñplaciti: sil'r necessitatẽ reb⁹ ꝯtingentibus nõ imponit. Oĩa eñ sic cognoscit eẽ futura sicut ventura sunt: ⁊ cũcta q̃ ꝯtingẽter eueniũt (vt illa q̃ sunt a libe. ar. ⁊ a casu, ⁊ a fortuna) sic p̄scit esse futura ꝯtingenter: sicut ẽt p̄scit modũ ꝯtingẽtie, ꝺm quẽ sunt. Uñ sicut erroneũ est dicere: q̃ hũani act⁹ ⁊ euentus p̄scie ⁊ ordinationi diuĩe nõ subsint: ita erroneũ est dicere, q̃ ex p̄scia vel ordinatione diuĩa hũanis actibus necessitas ingerat̃. Tolleret̃ eñ libertas arbitrij, legũ vtilitas, ꝯsiliandi opportunitas, solicitudo bene viuendi: ⁊ penarum premiorumq; iustitia.

Sȝ ꝯtra Hoc obijcit̃. Dictũ est. s. q̃ p̄scia bñplaciti ẽ cã rerũ. Sed oĩs cã nec̃ia, iducit nec̃io effectũ: posita eñ cã nec̃io ponit̃ effect⁹, nisi sit deficiens in minori parte: sicut est cã nãlis. Cũ ergo presciẽtia dei nõ sit deficiens. vr̃ q̃ id qđ prescitũ ẽ a deo, sit necessariũ. ¶ Ampli⁹. Omne qđ de⁹ p̄scit est verũ: q̃ scie dei falsum subesse nõ põt. Sed (vt dicit p̄hs in primo pi'her.) omne qđ ẽ q̃ñ est necesse est esse. Ergo si p̄scitũ est mõ verũ: necesse est nũc esse verũ. Sed futurũ est p̄scitũ. Ergo necessariũ est futurũ esse. Ergo de necessitate eueniet. ¶ p̄. Ponat̃ q̃ de⁹ p̄scit aliq̃d i ꝑtẽ affirmatiuã: vt socratẽ currere. Tũc sic. Aut est poẽ socratẽ nõ currere: aut nõ est poẽ. Si nõ est poẽ ipsum nõ currere: ergo ab eq̃pollẽti nec̃e ẽ ipsum currere: ⁊ sic hr̃ ꝓpositũ. Si aũt poẽ est ipsum non currere: ponat̃ ergo (poẽ eñ est ꝺm p̄hm quo posito nõ sequit̃ incõueniẽs) sed positũ erat, q̃ de⁹ presciret socratẽ currere: ergo prescit esse futuꝝ qđ nõ est futuꝝ: oĩs aũt talis sciẽtia falsa est: ergo scia vel p̄scia dei falsa erit: qđ ẽ impoẽ. Relinquit̃ ergo q̃ socratẽ nõ currere nõ sit poẽ: sȝ necessariũ. ¶ Itẽ. Si de⁹ p̄scit socratẽ currere: aut ẽ possibile al'r euenire: aut nõ est poẽ. Si non est poẽ al'r euenire: ergo necessariũ est sic euenire sicut p̄scitũ est: ⁊ sic hr̃ ꝓpoᵐ. Si aũt poẽ est al'r euenire q̃ȝ de⁹ p̄scit: ergo diuĩa prescia ẽ fallibilis ⁊ incerta: qđ ẽ falsum. ¶ Adhuc ꝺm p̄hm i lib. priorũ, ex maiori de necessario ⁊ minori de inesse, sequit̃ ꝯclo de nec̃io. Unde sic. Omne prescitũ a deo necesse ẽ eẽ verũ. Sȝ socratẽ currere ẽ p̄scitũ a deo. ergo necesse est esse veꝝ. Et sic idẽ qđ pri⁹. ¶ Itẽ. In oĩ vera ꝯdõnali si añs est nec̃ium absolute: ⁊ ꝯñs est necessariũ absolute: q̃ ad añs sp seq̃t̃ ꝯñs: ⁊ ad nec̃ium nunq̃ȝ seq̃t̃ nisi nec̃iuȝ: sicut ad verũ nunq̃ȝ seq̃t̃ flm: q̃ñuis ad flm aliq̃ñ sequat̃ verũ: vt ꝓbat̃ i p̄mo poꝝ. Sȝ in hac ꝯdõnali: nec̃e est socratẽ currere si est p̄scitũ a deo: añs est necessariũ absolute: tum q̃ omne p̄scitũ est necessariũ: tum q̃ omne eternũ ẽ nec̃iuȝ. Ergo socratẽ currere est nec̃iuȝ absolute.

In ꝯ̃riũ Est autoritas Aug. sumpta a simili i lib. de libero arbi. dicẽtis. Sicut tu memoria tua nõ cogis esse facta q̃ p̄terierũt: sic prescia non cogit fieri, que futura sunt. ¶ Itẽ põt oñdi per rõnes ducẽtes ad impoẽ. Si eñ prescia dei nec̃itatẽ rebus imponeret (sicut dcm̃ est) tolleret̃ libertas arbitrij, periret consiliandi opportunitas: frustra bonis premia ⁊ malis supplicia ponerent̃: iniuste boni p̄miarentur, ⁊ mali punirentur: laus ⁊ vituperiũ deperiret (q̃ vt dicit Hiero. Nemo peccat in eo quod vitare non põt) pctã nr̃a ad autorẽ bonorum omniũ referrentur: nec speculandi aliquid vel deprecandi ratio vlla esset.

Rñdeo Dicẽdũ, q̃ ꝓpter hmõi difficultates duplex fuit error circa istã mãm. Quidã eñ propter ordineȝ cause ad causã tũ, dixerunt q̃ cum prescientia dei sit cã rerũ ⁊ sit immutabilis: rebus necessitatem imponit: ⁊ ideo abstulerunt liberum arbitrium ⁊ peccatum. Et hec positio fuit heretica ⁊ iniqua: quia destruit bonos mores. ¶ Alij vero propter ordinem scientie ad scitum, dixerunt quod cum sciẽtia sit certa cognitio: ex ipsa ratione certitudinis requirit determinationem in re scita: sed in futuris contingentibus non est alterum determinate verum: et ideo de eis certa cognitio esse nõ potest, nisi quãdo sunt.

Cum aũt dei cognitio sit certissima ⁊ infallibilis, negauerũt deũ de futuris cõtingẽtibus p̄sciam hẽre: cogitantes intellectũ diuinũ ad modũ intell's nr̃i cognitionẽ accipere. Et hec sil'r positio heretica fuit ⁊ impia: q̃ derogat nobilitati diuine. ¶ Et ideo positio vera ⁊ catholica est (que deum honorat ⁊ bonos mores cõseruat) q̃ in deo est certissima p̄scia futuroꝝ oĩm: nec tñ reb⁹ cõtingentibus necessitatẽ imponit. Quõ aũt hoc esse valeat: sic pcipi põt. Manifestũ est, q̃ q̃ñ sunt multe cãe ordinate: effectus vltimus non sequit̃ cãm primã in necessitate vel ꝯtingentia: sȝ cãm proximã, q̃ virtus cãe p̄me recipit̃ in cã scđa ꝺm modũ cãe scđe: nã oẽ qđ recipit̃ in aliquo, est in eo ꝺm modũ recipientis: ⁊ non ꝺm modũ recepti. Effectus enim ille non ꝓcedit a cã prima, nisi ꝺm q̃ virtus cãe prime recipit̃ in cã scđa: vt pȝ in fructificatione arboris: cuius cã remota siue p̄ma est motus solis: ꝓxima vero est virtus gñatiua plãte. Fructificatio aũt impediri põt per impedimentũ virtutis gñatiue: q̃ñuis motus solis inuariabilis sit. Sil'r ẽt scia dei lȝ sit inuariabilis cã oĩm: effectus tñ ꝓducunt̃ ab ipsa per opationes cãrũ scđarũ. Et ideo mediãtibus causis secũdis necessarijs, ꝓducit effectus necessarios: ⁊ mediãtib⁹ causis scđis cõtingẽtibus ꝓducit effectus cõtingẽtes. ¶ Sed adhuc manet dubitatio maior de infallibilitate diuine p̄scientie, q̃ lȝ prima cã possit stabilis esse cum defectu cause scđe (sicut motus celi cum sterilitate arboris) scia tñ dei non põt stare cum defectu cause scđe: nõ eñ potest esse, q̃ deus sciat simul hunc hominẽ currere: ⁊ ipse deficiat a cursu. Et hoc est ꝓpter certitudinem sciẽtie ipsius. Ad hoc ergo q̃ sit certa scia, opȝ inuenire aliquaȝ certitudinem in re scita. ¶ Sciẽdũ est igit̃: q̃ anteq̃ res sit: non hȝ esse nisi in causis suis: sed cãe quedã sunt ex q̃bus necessario sequit̃ effectus: q̃ impediri nõ possunt. Et in istis causis hȝ effectus esse certũ ⁊ determinatũ: adeo, q̃ põt ibi fieri demõstratio, sicut est ortus solis, ⁊ eclipsis solis ⁊ lune, ⁊ hmõi. ¶ Quedam aũt sunt, ex q̃bus sequunt̃ effectus in maiori parte: sȝ tñ deficiũt in minori. Unde in istis causis effectus futuri nõ hñt certitudinẽ absolutam: sed q̃ȝdam inq̃ñtũ sunt magis determinate cãe ad vnum q̃ȝ ad aliud. Et ideo per istas cãs põt accipi scia cõiecturalis de futuris. Que tanto magis est certa, quãto sunt cãe magis determinate ad vnũ: sicut est cognitio medici de sanitate infirmi ac morte futura: ⁊ iudiciũ astrologi de vẽtis ⁊ pluuijs futuris. Quedã vero cãe sunt, que se hñt ad vtrũlibet. Et in istis causis effectus futuri nullã habẽt certitudinẽ vel determinationem. Et ideo contingẽtia ad vtrũlibet, in causis suis nullo modo cognosci possunt: sed q̃ñ iam efficiunt̃ in rerũ natura: tũc habẽt in seipsis esse determinatũ. Et ideo q̃ñ sunt in actu, certitudinaliter cognoscunt̃: vt patet in eo qui videt Socratẽ currere: q̃ tũc certam cognitionẽ habet de cursu ipsius: nam Socratẽ currere dũ currit, necessariũ est. Intellectus autẽ diuinus ab eterno intuet̃ vnũquodq; cõtingentiũ nõ solum ꝓut est in causis suis: sed ꝓut est in esse suo determinato: nisi eñ hoc esset: al'r cognosceret rem postq̃ȝ est, q̃ȝ anteq̃ȝ fieret: ⁊ sic ex euentibus rerũ aliq̃d accresceret cognitioĩ ei⁹. At vero cognitio dei nõ causat̃ a reb⁹ sicut nr̃a: sed potius ipsa est cã rerũ cognitarũ. ¶ Scia ergo dei cum sit vera ⁊ pfecta: eo mõ quo res future sunt, eas euenire cognoscit. Et iõ ab eterno vno intuitu vidit singula tpa: ⁊ cũctos hoĩm act⁹ ⁊ rem talẽ esse in hoc tpe: ⁊ sic hoc deficere. Patet igitur q̃ p̄scia dei pfecte ⁊ inuariabiliter cognoscit res futuras prout eueniũt: nec tamen rebus contingentibus necessitatem imponit.

Ad primũ Ergo dõm, q̃ effect⁹ non trahit necessitatẽ a cã p̄ma: sed solũ a cã proxima: vt dctm̃ est. ¶ Ad scđm dõm, q̃ dcm̃ p̄hi intelligit̃ de eo qđ aliq̃d in actu ponit circa ꝺbm: qđ postq̃ȝ positũ est, impoẽ est nõ esse positũ. Sȝ verum de futuro, nihil ponit circa sbm: q̃ non est verũ pro p̄ñti: sed solũ ꝓ futuro: ⁊ ideo nullã hȝ necessitatẽ. ¶ Ad tertiũ dõm, q̃ duplex est necessitas. s. absoluta ⁊ condõnata siue respectua. Necessitas absoluta, q̃ opponit̃ cõtingentie: dr̃ necessitas ꝯñtis: q̃ est ex causis necessarijs. Necessitas aũt ꝯdõnata est ex suppõne siue cõdõne: ⁊ dr̃ necessitas ꝯñtie. Et hec non opponit̃ contingentie: q̃ non est ex causis necessarijs absolute. Nã aliqđ cõtingẽs nec̃io sequit̃ facta suppõne: vt si ponat̃ q̃ sortes currit: nec̃io sequit̃ q̃ moueat̃. ¶ Dõm est ergo, q̃ act⁹ diuine cognitionis transit sup cõtingens (etiã si futurũ sit nobis) q̃ ei sp est p̄ñs: sicut trãsit visus nr̃ sup ipm cũ est p̄ñs. Et q̃ oẽ qđ est dũ ẽ, nec̃e ẽ esse: qđ tñ absolute nõ est nec̃ium: iõ in se ꝯsideratũ est ꝯtingens: sed relatũ ad dei cognitionẽ est nec̃ium: q̃ ad ipsam refert̃ ꝺm q̃ est in eẽ actuali: cũ eternitati oĩa sint p̄ñtia. Nõ eñ de⁹ videt tñ hãc rẽ respectu p̄cedẽtis tpis eẽ futurã, ⁊ respectu futuri eẽ p̄teritam: sed videt id tp̄s, in quo est p̄ñs: ⁊ rẽ eẽ p̄ñtẽ in hoc tpe. Ibi. ꝺ. ad p̄m. Uñ oĩno sil'e ẽ, si ego videã p̄ñtial'r socratẽ currere: qđ q̃dẽ in se ꝯtingẽs est: sed relatũ ad visum meũ est nec̃ium. ¶ Uñ ꝺm distõnem positã dõm est, q̃ p̄scitũ est nec̃ium nec̃itate ꝯñtie siue ꝯdõnata: ⁊ nõ nec̃itate ꝯñtis siue absoluta. ¶ Ad quartũ dõm, q̃ infallibilitas ⁊ certitudo prescie dei: ꝓuenit ex hoc q̃ rẽ videt sp vt p̄ñtẽ: sicut dcm̃ est. Nõ tñ ex h̄ q̃ res p̄dicta nec̃itatẽ absolutã acq̃rit: sed condõnatã solũ: vt iã patuit. ¶ Ad quintũ dõm: q̃ ista ꝓpõ, omne scitũ a deo nec̃e ẽ esse, est duplex. Põt eñ esse de dicto: ⁊ sic est cõposita ⁊ est ꝟa: q̃ hoc dcm̃ est nec̃ium. s. scitum a deo ẽ veꝝ. Uel põt esse de re: ⁊ sic est diuisa ⁊ falsa: hanc eñ rẽ que ponit̃ scita a deo, non est necesse fieri: q̃ contingenter fit. Et sil'r cõclusio duplex est. ¶ Huius aũt distõnis rõ est: q̃ põt istud sumi ꝺm cõditionẽ que subiacet diuine scie: ⁊ hoc est ꝺm q̃ hȝ esse determinatum in actu: ⁊ sic necessitatẽ hȝ. Uel põt ista res sumi sine vlla cõditione: ⁊ sic nõ est necessariũ: q̃ põt cõsiderari prout est in cãis suis antequã sit in actu: ⁊ ibi non hȝ nec̃itatẽ: nec ibi tñ est scita a deo futura esse: non eñ scit deus effectũ cõtingentẽ esse determinatũ in sua cã: q̃ esset falsa scia, cũ in cã sua nõ sit determinatus. Ibi. ꝺ. ad 5m. ¶ Ad sextũ dõȝ, q̃ ad hoc argm̃ q̃dã sic rñdẽt. ⁊ dñt q̃ hoc añs. s. esse p̄scitũ a deo: est nec̃ium: nec tñ ꝯñs est nec̃ium: q̃ illa regl'a intell'r tñ i illis ꝯdõnalib⁹ in q̃b⁹ añs est cã ꝯñtis. Sȝ q̃ rl'a illa nõ ꝓbat̃ a p̄ho ex rõe cãlitatis sȝ ex rõe ꝯñe (ꝺm q̃ȝ ex necessario sequit̃ nec̃ium: siue sit cã, siue effect⁹) iõ al'r põt dici, q̃ añs est necessariũ absolute tñ ista res nõ ponit̃ subiacere diuĩe scie, nisi dũ est in actu secundũq; determinationem ⁊ certitudinem habet: ipsam. n. necesse est esse dũ est. Ibi. ꝺ. ad 6m. circa finem. Et iõ sil'is nec̃itas ĩferẽda est in ꝯñte: vt. s. accipiat̃ ipm qđ est socratẽ currere ꝺm q̃ est in actu: ⁊ sic determinationẽ ⁊ necessitatẽ hȝ. Uñ pȝ q̃ si sumat̃ sortẽ currere ꝺm hoc q̃ ex añte seq̃tur: necessitatẽ hãbet: nõ. n. seq̃tur ex antecedẽte, nisi ꝺm q̃ substat diuine scientie: cui subijcitur ꝓut consideratur p̄ñtialiter in suo esse actuali: vnde sic etiam sumendum est consequens. Et hoc modo patet, q̃ consequens necessariuȝ est: necesse est enim socratem currere dum currit.

¶ Utrũ p̄destinatio habeat certitudinẽ. Cap. 5.

Post hec Etiã de predestinatione restat inuestigare. ¶ De q̃ hic ad p̄ñs preter ea que dicta sunt: duplex cõsideratio erit. Prima quidem, vtrum predestinatio certitudinem habeat. Secunda, vtrum necessitatem imponat. 1. di. 40. q. 3. art. vnico.

Ad primũ Ergo sic ꝓcedit̃. Ur̃ q̃ predestinatio certitudinẽ nõ habeat. Dicit̃ eñ Apoc. 3. Tene qđ hẽs: ne alius accipiat coronã tuã. Aut hoc intell'r de corona p̄ñtis iustitie, aut de corona gl'ie. Sȝ nõ de corona p̄ñtis iustitie: q̃ gratia quã q̃s hȝ, eo peccãte destruit: nec de sbo in sbm mutat̃. Ergo intell'r de corona gl'ie. Sȝ gl'ia nõ ẽ alic⁹ i statu vite, nisi ꝺm q̃ est ei p̄destinata. Ergo vr̃ q̃ vnus possit accipere qđ alij p̄destinatũ est: ⁊ sic p̄destinatio certa nõ erit. ¶ Preterea. Greg. in mora. dicit, q̃ alijs cadentibus in eoꝝ locũ alij succedunt. Sȝ locus glorie nõ põt dici eoꝝ, nisi q̃ est eis p̄destinat⁹. q̃ idẽ qđ prius. ¶ Itẽ in ps. dicitur. Deleant̃ de libro vite: ⁊ cũ iustis nõ scribant̃. Sȝ non põt deleri de libro nisi qđ ibi scriptũ est. Cũ ergo p̄destinatio sit liber vite: vr̃ q̃ aliq̃s a predestinatione possit deficere: ⁊ ita certitudinẽ nõ hẽbit. ¶ Amplius. Eoꝝ q̃ nõ sunt determinata, nec in se nec in cãis suis: nõ põt esse certitudo. Sȝ mot⁹ liberi arbi. (qđ est cã ad vtrũlȝ) nõ sunt determiati nec in se nec in cãis suis añq̃ȝ sint. Cũ igit̃ effect⁹ p̄destinatiõis expleat̃ motib⁹ liberi ar. q̃ sunt opa meritoria: seqtur q̃ predestinatio nullã certitudinẽ habeat.

In ꝯ̃riũ Est auctas Au. in li. de correptione ⁊ gr̃a dicẽtis certus est numer⁹ electoꝝ: q̃ nõ p̄t minui nec augeri. cap. 13. ¶ ꝑ. 2. Timo. 2. dr̃, Nouit de⁹ q̃ sunt eius. Cũ ergo diuina cognitio sit certa ⁊ infallibilis (vt supra dcm̃ est) ⁊ predestinatio in sui ratione prescientiam includat: predestinatio certa erit.

Rñdeo Dõm, q̃ cũ diuĩa cognitio pfecta sit, certa ẽ ⁊ infallibil. Et iõ ñ solũ nũer⁹ p̄destinatoꝝ dr̃ certissim⁹ est (lȝ icert⁹ sit nobis) sȝ ẽt nũer⁹ reproboꝝ. ¶ Sciẽdũ tñ est, qđ ꝺm statũ p̄ñtis iustitie, q̃dã hñtes grãȝ ꝑdũt eã: dũ in pctã labuntur: ⁊ eis cadẽtib⁹, i eoꝝ locũ alij admittunt̃: dũ opa ipsoꝝ i charitate facta, q̃ sibi ⁊ alijs ꝓderãt (ꝺȝ qđ charitas oĩa merita scđꝝ cõia facit) ipsis peccãtibus, eis ꝓdesse desinũt ad eterne vite meritũ: eoꝝ autem fructus in illis manet q̃ in gratia pseuerant. Ibi. ꝺ. ad p̄mũ ⁊ scđm. Nõ tñ ita qđ eadẽ gratia numero q̃ in vno erat: ipso peccãte, in aliuȝ trãsmutetur. Unde ꝺm statũ p̄ñtis iustitie, nũq̃ȝ ecclesia destituit̃ existentibus in gratia: q̃ q̃buidã peccãtibus, in gratiã alij a dño

aduocant. Et totũ est certissimũ apud deũ. vñ apoc.3. sup illo verbo, tene qd hẽs ꝛc. dicit gl. Cũ sit deo cert⁹ numerus suorũ siqs labat, ali⁹ mĩa in locũ ei⁹ subinducit: sic ꝑ supbiã Judeorũ gentilitas subitrauit. ¶ Et ꝑ hoc pꝫ rñsio ad pmũ ꝛ scõꝫ argumẽtũ.

vbi.s. ad 3m. **Ad tertiũ** Dõm, ꝙ predestinatio dicit liber vite ẽm ꝙ in eo dicitur aliquid scribi non solũ quantũ ad psentẽ iustitiã: sed etiã quãtũ ad futurã gloriã. ꝛ sic nullo mõ pôt dici aliqs deleri de libro vite. Sꝫ illud qd ẽ ibi scriptũ quantum ad pñtẽ iustitiã tñ: dr deleri. nõ mutatione facta ex pte libri vt in eo aliqd fuerit qd postmodũ nõ sit. sꝫ ex pte illi⁹ q̃ in eo scripr⁹ erat: inquãtũ. s. ipse mutat a statu pñtis iustitie. ¶ Ad quar-
vbi.s. ad.4. tũ dõm ꝙ contingẽs futurũ (vt motus liberi arbi.) q̃uis non sit determinatũ in cã sua: est tñ determinatũ in esse suo ẽm ꝙ est in actu. Et sic subiacet certitudini prescientie sicut supra dictũ est de futuris contingentibus in precedenti capitulo.

¶ Utrũ predestinatio necessitatem imponat. Cap.6.

Deinde Inuestigãdũ ẽ, vtrũ pdestinatio necitatẽ iponat. Et vr ꝙ sic. Quã docũqꝫ eñ aliq cã est tãte ꝟtutis ad ꝓducẽdũ effectũ ꝙ impediri nõ pôt necitatẽ ꝛ coactionẽ inducit. Sed pdestinatio (q̃ est cã salutis hoĩꝫ) volũtatẽ dei noiat: q̃ impediri nõ pôt. vñ dr hester. 13. nõ ẽ q̃ tue possit rsistere volũtati. Ergo pdestinatio necessitatẽ imponit. ¶ Cui rei vr attestari apl's ro. 9. dicẽs, Cui⁹ vult miseret: ꝛ quẽ vult indurat. Et ps. Oĩa q̃cũqꝫ voluit dñs fecit. ¶ P. Nulla volũtas ligata vel impedita ad eliciendũ ꝓpriũ actũ, est libera sed coacta. Sꝫ volũtas hũana ꝑ pdestinationẽ ligat ꝛ impedit ad eliciẽdũ actũ ꝓpriũ qd est velle: vt vr dicere apl's ad ro. 9. dũ dicit. Non est volentis nec currentis sed miserẽtis dei. Interli. nõ est volẽtis. s. velle: ꝛ currentis. s. currere. i. operari. Ergo volũtas humana ꝑ pdestinationẽ cogitur. Et sic idem qd prius. ¶ Hoc idẽ ꝯfirmat per id qd dr phil. 2. deus est q̃ opat in nobis ꝛ velle ꝛ perficere pro bona voluntate. s. sua. vt dicit interli. Ergo talis erit vnusqsqꝫ qualem vult de⁹: cum nihil possit nisi quod deus vult. ¶ Ad idem ostendendum valet id quod dicitur Jo. 6. Nemo potest venire ad me nisi pater qui misit me traxerit eum.

1.d.40. q.4.ã.2 **Alterius** Uidetur ꝙ deus sit cã reprobationis ꝛ excecationis, sicut est cã pdestinationis: ꝛ eodeꝫ mõ reprobatis necitatẽ imponat. ¶ Primo per id qd dicit apl's, 2. cor. 4. Deus hui⁹ seculi excecauit mẽtes infideliũ. ꝛ vna gl. exponit hoc de deo vero. Ergo ipse est cã excecationis. ¶ Ad idẽ est quod dicit ro. 9. Cui⁹ vult miseret: ꝛ quẽ vult indurat. ¶ Amplius. Scõm phm in posterioribus si affirmatio est cã affirmationis: ꝛ negatio est cã negationis. Sed velle diuinũ est cã ꝙ iste habeat grãm: q. s. ipse deus vult. Ergo vr ꝙ non velle dei, sit cã quare iste grãm nõ habeat. Sed hoc est obduratio. Ergo ex pte dei accipienda est cã obdurationis. ¶ P. Sicut dicit phs in. 2. phy. id qd per sui pñtiam est cã salutis nauis. s. gubernator per sui absentiam est causa periculi. Sed deus per sui presentiam in anima est cã gratie. Ergo per sui absentiam est cã obduratiõis.

Sꝫ cõtra. Nullus iuste culpatur vel laudatur: punitur vel remuneratur de eo quod ipsi necessitatẽ ꝛ coactionem ingerit, et cuius causa in ipso non est. Sed homo iuste laudatur vel culpatur, punitur vel remuneratur de his que ab eius voluntate procedunt. Ergo predestinatio voluntati hominis necessitatẽ non ingerit: ꝛ obdurationis causa non existit.

1.di.40 q.3.ar.1 cor.post mem. **Rñdeo** Dõm ad pmã qõnẽ, ꝙ lꝫ pdestinatio certitudinẽ hẽat non tñ illa certitudo necessitatẽ saluãdis imponit. sicut eñ supra dcm̃ est in pmo ca. pdestinatio in suo intellectu includit psciam volũtatẽ ꝛ ꝓuidentiã. Prouidẽtia autẽ q̃uis sit oĩm (vt dcm̃ est) nõ tñ oĩa necio eueniũt: sed ẽm ꝯditionem proximarũ cãrũ quarũ nãs ꝛ ꝯdinẽ ꝓuidentia nõ destruit, sed cõseruat. ¶ Prescẽtia etiã nõ imponit necitatẽ reb⁹: nec inquantũ est cã: cũ sit cã pma cui⁹ cõditionẽ effect⁹ nõ sequuntur:
1.q.19. ar.7.ad scõm. sed cãe ꝓxime. Nec inq̃ꝫtũ certitudinẽ ꝛ determinationẽ hꝫ: q̃ illa certitudo diuine pscie attendit non ẽm ꝙ res est in suis causis (in q̃bus est vt poẽe futurũ tñ) sed ẽm ꝙ hꝫ esse determinatũ in
Et.1.ꝯ. c.86. rõne.1. actu: prout est pñs: ꝛ non futura: vt. s. expositũ est, cap. 4. ¶ Uoluntas etiã cũ sit cã vl'is ꝛ prima oĩum rerũ, non excludit oẽs ꝓximas cãs rerũ. Nec hoc est ex insufficientia volũtatis: sed ex or-
Et li.3. 2.7.ad cap. dine sapĩe ipsius: que effect⁹ mediãtib⁹ alijs cãis ꝓuenire disposuit: vt sic etiam cãndi dignitas creature cõicaret. Uñ diuine voluntatis efficacia exigit, vt non solum sit qd deus vult: sed etiam vt hoc modo sit sicut deus vult illud esse. Et ita pꝫ ꝙ certitudo predestinationis nullam necessitatem saluandis imponit.

Ad pmũ Ergo dõm, ꝙ q̃uis dei volũtas sit immutabilis ꝛ inuincibilis: nõ tñ sequit ꝙ omnis effectus eius sit necessarius necitate absoluta (quã hꝫ res a cã sua proxima) sed solũ necitate ꝯditionata: sicut etiã de pscia dcm̃ est. 1.di.47 q.1.arti. 1.ad.2.
¶ Ad autoritatẽ aũt apl'i q̃ dicit. Cuius vult miseret ꝛc. dõꝫ est, ꝙ apl's intendit ꝙ deus non predestinat aliquem vel infundit ei grãm coactus: quasi ex necessitate nãe vel iustitie vel ex meritis precedentibus alicuius: sed ex mera liberalitate voluntatis sue. Et ꝙ ita debeat intelligi, pꝫ per lrãm precedentẽ de iacob ꝛ esau: de quib⁹ ibi dicit. Cum eñ nondũ nati essent, aut aliqd boni egissent aut mali vt ẽm electionem propositũ dei maneret: nõ ex opibus sed ex vocatione dictũ est ei, q̃ maior seruiet minori. ¶ Autoritas etiã psalmiste nõ cogit dicere ꝙ volũtas dei necitatẽ imponat sed ꝙ semp infallibil'r impleat. ¶ Sciendũ tñ est, ꝙ deus dr velle aliqd dupl'r. Uno mõ ꝓprie. ꝛ sic dicit velle aliqd cui⁹ voluntas vere in eo est ꝛ qd sibi cõplacet. Et hic dr voluntas bñplaciti: q̃ semper in oĩb⁹ infallibil'r adimplet. Et de hac loquit psal. ꝛ isa. 46. oĩs volũtas mea fiet. Alio mõ dr velle aliqd metaphorice i. ꝑ similitudinẽ eo ꝙ ad modũ volentis se hꝫ inquãtũ pcipit vel consulit, prohibet vel pmittit aliqd. Et hec dr volũtas signi, que non semp implet. De qua dicit apl's. 1. ad timo. 2. q̃ vult oẽs homines saluos fieri. Cũ tñ oẽs salui nõ fiant: sed multi dãnentur. 1.di.48 art.viii. cor.post pnm. De hac etiam dr math. 23. Quoties volui ꝯgregare filios tuos, quemadmodũ gallina congregat pullos suos sub alas suas: et noluisti. ¶ Ad aliud dõm, ꝙ voluntas humana per predestinationẽ non ligatur nec impedit ad eliciẽdũ ꝓpriũ actũ sed iuuat. Ideo aũt dicit apl's, ꝙ non est volentis velle, nec currentis currere sed miserẽtis dei: q̃ nemo potest ꝑ conatũ ꝓprie voluntatis cõsequi grãm vel per nãlia ꝓpria opus gratuitũ elicere sine diuino auxilio. Unde ipse Christus dicit Jo. 3. sine me nihil potestis facere. ¶ Cuius rõ est: q̃ licet volũtas hoĩs libera sit: tamẽ hãc libertatẽ non hꝫ nisi a deo: qui est causa efficiens huiusmodi libertatis. Et sicut dicitur in libro de causis: oĩs causa primaria plus est influens super suum causatũ q̃ꝫ causa secũda: q̃ virtus ꝛ esse cause scõe totũ ẽ a cã pma. ꝛ sic act⁹ ꝛ opatio cause scõe reducitur in causam primã, cuius virtute opatur. Et per hunc modum dicit apl's, ꝙ deus operatur in nobis velle ꝛ pficere. ¶ Ad id vero, quod dicit. Nemo potest venire ad me nisi pater meus traxerit eum. Dicendum ꝙ hõ trahitur tripl'r: aliqñ enim trahit violentia: sicut susanna trahebatur ad mortẽ: vt dicit danie. 13. et eleazarus trahebatur ad supplicium, vt dr. 2. Machab. 6. Et de hac tractione dicitur prouer. 24. qui trahuntur ad interitum liberare ne cesses. ¶ Aliqñ vero trahitur homo amore vel delectationibus allectus, vel beneficijs prouocat⁹: sicut trahit puer ouo vel pomo sibi ostenso. vnde dicit trahit sua quẽqꝫ voluptas. De hac tractione dicitur osee. xj. In funiculis adam trahã eos, in vinculis charitatis. Et canti. 1. Trahe me ꝛc. ꝛ Jo. 12. si exaltatus fuero a terra, omnia traham ad meipsum. ¶ Aliquando autem trahitur timore supplicij territus: sicut trahunt qui timẽt supplicia. De hac tractione dicit Ja. 2. Nonne diuites per potentiam opprimunt vos: ꝛ ipsi trahunt vos ad iudicia. Tractio ergo ista, de qua loquitur Christus: vt ostendit glo. non est violentie, nec necessitatis, nec inuiti: sed voluntatis ꝛ desiderij.

Ad scõam Questionẽ dõm, ꝙ reprobatio in suo intellectu tria includit. s. eternam psciam meritorũ temporalẽ obdurationem siue excecationem, ꝛ finalem dãnationem. Primũ scꝫ pscia meritorũ cãm non hꝫ: cum eñ deus non accipiat cognitionẽ a reb⁹, sicut nos accipimus: sꝫ ex seipso res intelligat ꝛ cognoscat: nullo modo res future pñt dici cã pscie dei, sicut supra in fine te[rtij] capituli dcm̃ est. ¶ Itẽꝫ cũ pscia ẽm propriã rõnẽ non aliud dicat nisi simplicem notitiam futurorũ: nõ importat aliquã cãm: ꝛ ideo futurorũ ꝛ pcipue malorũ cã esse non pôt: sicut supra. 3. cap'o dictũ est. Et ẽm hoc reprobatio ẽ tñ pscia culpe: sed non cã. ¶ Scõm aũt ꝛ tertiũ. s. tpalis obduratio ꝛ finalis dãnatio, duplicẽ cãm hñt: vnã ex parte hoĩs per modũ meriti: aliã ex pte dei ꝑ modum iustitie: culpe merito penaã adhibentis. Obduratio eñ q̃nqꝫ dr actus volũtatis obstinate in malo: cui pertinaciter adheret. Et si cõstat ꝙ obduratiõis causa nõ est deus (sed homo) sicut nec alterius act⁹ peccati inq̃ꝫtũ deformis est. Aliqñ aũt obduratio dr ipsa priuatio grẽ: q̃ ẽt excecatio dr, q̃ grã est quoddã lumẽ diuine, ꝛ perfectio quedam habilitãs ipsam ad bonum. ¶ Aliquem aũt carere gratia, ex duob⁹ cõtingit: tum q̃ ipse non vult recipere: tum q̃ deus non ei infundit: vel non vult infundere. Horum autẽ duorum talis est ordo: vt scõm non sit nisi ex suppositiõe pmi. Cum eñ deus nihil velit nisi bonũ: non vult aliquẽ grã priuare nisi ẽm ꝙ bonum est: sed qd aliquis careat grã, nõ est bonũ simpl'r. vnde hoc absolute cõsideratũ non est volitum a deo. Est tñ bonũ vt careat grã si eã habere nõ vult: vel si negligẽter ad eã habẽdã se pparat: q̃ iustũ est: ꝛ hoc modo est volitũ a deo. Patet ergo ꝙ hmõi defect⁹, absolute cã pma est ex parte hoĩs q̃ gratia caret: sed ex parte dei non est cã huius defect⁹ nisi ex suppõne illi⁹ qd est cã ex pte hoĩs. ¶ Et ꝑ hũc modũ q̃nqꝫ inuenit deus dici cã excecationis vel obdurationis: non quidẽ immittẽdo malitiã: sed nõ impertiẽdo gratiã, sicut nec digni sunt: vt dicit Aug. Si eñ nõ necessario impertit, in ipso est impertiri ꝛ non impertiri: vnde eius qd est non impertiri, aliquo modo causa est. Obduratio igit ex parte hoĩs habet rationẽ culpe: sed ex parte dei habet rationẽ iustitie. Similiter finalis damnatio habet duplicẽm causam. s. ex parte hominis, cõmissionem culpe: ꝛ ex parte dei, illationem pene.

Et per hoc Patet rñsio ad primas duas autoritates, ꝙ deus excecat mẽtes infideliũ: nõ impertiẽdo malitiã: sꝫ iuste subtrahẽdo grãm. Similiter obdurat quẽ vult: q̃ nõ cogit cuiqꝫ indigno conferre grãm. ¶ Nec est ꝯ volũtatẽ dei, sed ẽm voluntatem ipsius: ꝙ aliquis pro merito malitie sue obduretur: inquantum obduratio dicit penaꝫ iusto iudicio culpe obstinationis illatã. ¶ Ad tertiũ dõm, ꝙ effectus nõ sequitur nisi cõcurrẽtibus oĩbus causis: sed ex defectu vni⁹ cause tñ, cõsequit negatio effect⁹. Dico igit ꝙ causa grẽ sicut agẽs, est ipse deus: ꝛ sicut recipiẽs, ipsa aĩa ꝑ modũ subiecti ꝛ mãe. Et ideo q̃ forme inducte nõ est cã mã neqꝫ subiectũ: nisi sit tale subiectũ ex cui⁹ pncipijs fluit accidẽs (quale accidens non est grã) ideo nõ dr simpl'r aĩa cã grẽ: sed recipiẽs tñ: deus autẽ est cã: dr tñ aĩa cã malitie. Nec opꝫ ꝙ oĩs defectus incidat ex pte agẽtis: sed pôt incidere ex parte recipiẽtis. Et ita est in ꝓposito: ipa eñ aĩa est causa obdurationis, inquantum obduratio culpam dicit. ¶ Ad quartũ dõm, ꝙ de⁹ quantũ est in se nulli est absens: sꝫ homo a deo psente se absentat: sicut se absentat a psenti lumine qui claudit oculos. Et ideo nõ est simile qd pro simili ponitur.

¶ Quare de⁹ creet hoiem, quẽ pscit esse dãnãdũ. Cap.7.

Ultimo Considerandũ est, quare deus facit hominem quẽ pscit esse dãnandum. Sunt enim quidam vesani: qui deo in hoc iniquitatis maculam imponere non verentur: dicẽtes eũ iniquũ ꝛ impiũ, qui opus suũ facit ad intolerabiles ꝛ interminabiles cruciatus. ¶ Rationes igitur adducende sunt ad tantã vesaniam refrenandã, ꝛ dei iustitiam demonstrandaꝫ. Et primo ostendendum est, ꝙ voluntas dei facientis hominem quẽ pscit esse dãnandũ, non est iniqua. Deinde ponende sunt rationes ꝓbabiles, quare deus facit hoiem quẽ pscit esse dãnandũ. Sciendũ est itaqꝫ, ꝙ ratio quare deus hoc facit est sua voluntas: q̃ cã est oĩm q̃ ab eo fiũt. vñ dicit Aug. in. 3. lib. de trini. Non nisi dei voluntas causa pma est sanitatis egritudinis: pmiorum atqꝫ penarũ: grãrum ꝛ retributionũ. Hec igitur sola est, vnde ortum est quicqd est. ¶ Uolũtas aũt eius iniusta vel iniq̃ esse non pôt. Ex duobus eñ cõtingit volũtatem alicui⁹ a rectitudine deuiare: aut valet ex ignorantia aut ex affectione puersa. Que quidem duo in deo esse non pñt. ¶ Cũ eñ sit summe sapiẽs ignorãtia in eum non cadit. vñ dicit Job. 12. Apud eum est sapiẽtia et fortitudo: ꝛ ipse hꝫ cõsiliũ ꝛ intelligẽtiã. Et ideo clamat apl's ro. xj. O altitudo diuitiarũ sapie ꝛ scie dei ꝛc. Hinc ẽt iob. 9. dr, Sapiens corde ꝛ fortis robore. ¶ Itẽ cũ omnis artifex natural'r diligat opus suũ: impossibile est opificẽ oĩum odire aliquã creaturam. ꝛ ideo affectio inordinata in eo esse nõ pôt. Uñ dr sap. xj. Diligis oĩa que sunt: ꝛ nihil odisti eorũ q̃ fecisti: nec eñ odiens aliquid cõstituisti aut fecisti. ¶ Ex his ergo apparet dei voluntatẽ creatricẽ oĩm iustissimã fore nec maculã aliqꝫ iniqtatis hre. Et hoc est qd dr deut. 32. Deus fidelis, ꝛ absqꝫ vlla iniqtate iustus ꝛ rectus. Itẽ abachuc. 1. Mundi sunt oculi tui: ne videas malũ: ꝛ respicere ad iniqtatẽ nõ poteris. Et ideo dicit psal. Just. dñs, ꝛ iustitias dilexit quantũ ad ordinatissimã affectionẽ equitatẽ vidit vultus eius, quantũ ad pfectissimã cognitionẽ. ¶ Licet autẽ deus sit rectissimus. ꝛ nihil odiat eoruꝫ que fecit: dr tñ odire aliqua metaphorice: nõ inquãtũ ab ipso procedũt: sed inquantum egrediunt a regula rectitudinis sue. Illud enim qd non esse volumus, odire dicimur: vñ cũ mala fiũt cõtra regulã rectitudinis eius (quia sunt priuatio modi, speciei ꝛ ordinis: vt dicit Aug.) ea vult non esse: ꝛ ideo malos odio hre dicit. vnde sapien. 14. odio sunt deo impius ꝛ impietas eius. Dicitur etiam odire illos quorum punitionẽ vult. Sic eñ ad modũ odientis se hꝫ. Et ideo dicit psal. Odisti oẽs q̃ operant iniqtatẽ pdes oẽs qui loquuntur mendaciũ. ¶ Quia ꝟo diuina volũtas est cã rerũ oĩm: ipsa cãm habere nõ pôt. Uolũtati eñ cã volẽdi est finis. finis aũt diuine volũtatis est sua bonitas: ipsa eñ bonitas, deo est cã volendi. Et ideo dicit Aug. in lib. 83. qõnũ, ꝙ volũtatis ei⁹ cã querẽda non est: nã vt idem dicit in lib. cõtra manicheos. Qui dicit, q̃re deus voluit facere celũ ꝛ terrã: maius aliqd querit q̃ꝫ sit volũtas dei: nihil autẽ maius inueniri pôt. ¶ Quãuis aũt diuina voluntas cãm non hẽat aliqd creatũ. Nihilominus tñ pôt ei aliq̃ volendi rõ assignari: vel bonitas ipsius vel aliqd qd ad bonitatis, vel sapiẽtie ipsi⁹ pulchritudinẽ ordinet. Si eñ nulla posset diuine bonitatis rõ assignari: cogeremur in quorũdã errorẽ declinare dicentiũ oĩa ꝓcedere a deo ẽm simplicem volũtatem: vt de nullo oporteat reddere rõnẽ: q̃re ✠ deus vult. Qd diuine scripture manifeste cõtrariat. que deũ perhibet ẽm ordinẽ sue sapiẽtie oĩa fecisse: ẽm illud psal. Omnia in sapia fecisti ꝛc. Et ecc. 1. dr, ꝙ deus effudit sapiaꝫ suã sup omnia opa sua. Aug. etiã in lib. xj. sup gen. ad lit. dicit, Mouent quidã dicẽtes, cur creauit deus quos futuros malos presciebat? Et rñdens dicit, quia preuidit quid boni de malis eorum esset facturus: sic eñ eos fecit vt eis relinqueret vnde ꝛ ipsi aliquid facerẽt: quo quicquid etiam culpabiliter eligerent, illum de se laudabiliter operantem inuenirent. als ✠ ni si quia.

Compescamus Igit humanam temeritatẽ que deo iniquitatis maculam imponere nõ veretur: ꝛ approbantes diuinã iustitiam assignemus aliquas rationes: q̃re deus creat hoiem, quẽ pscit esse dãnandum. ¶ Sit igitur prima rõ talis ex parte diuine liberalitatis. Meli⁹ est esse aliqd cũ aliquo defectu, q̃ꝫ non esse simpl'r. Cum autẽ in peccatore dãnãdo duo sint: vꝫ natura que bona est ꝛ culpa que mala est: nõ debuit deus ꝓpter culpã subtrahere naturã: al's liberalitatẽ suã subtrahere videretur. Sicut videmus ꝙ bonus artifex arcam facit quã etiã prescit aliquã maculã cõtracturam. Et hec ratio pôt colligi ex illo verbo apo. 2. tim. 2. Si non credim⁹, ille fidelis permanet: negare seipsuꝫ nõ potest. ¶ Si aũt obijciatur, ꝙ artifex si sciret arcã in breui cõburendã: eaꝫ nõ faceret. Rñdẽdum est, ꝙ si artifex sciret etiã in ipsa cõbustione suã sapiẽtiaꝫ relucere, ꝛ arcam in igne non deficere: non propter hoc se subtraheret a factione ipsius. Unde cum deus sciat etiam in dãnatis suam iustitiã ꝛ suam sapientiam relucere (dum culpam per supplicium punit) conueniens est, vt propter hoc non se subtrahat. ¶ Scõa ratio sumit ex pte diuine ꝓuidẽtie. Bonũ enim totius est melius q̃ꝫ bonũ particulare. Nã bonũ particulare ordinatur ad bonum vniuersale: sicut imperfectũ ad pfectũ. Ad ordinatam ergo prouidentiam pertinet potius ꝓmouere ꝛ conseruare bonũ vniuersale q̃ꝫ bonũ particulare: ꝛ aliquãdo ꝓpter bonũ vniuersale, particulare negligere: imo aliqñ contra particulare propter vl'e facere. Sicut ad cõseruationem reipu. principes ꝛ rectores suspẽdũt latrones ꝛ interficiunt homicidas. ¶ Cũ igitur nã humana ꝑ generationẽ ꝓpaget ꝛ cõseruet: si deus hoiem dãnandũ ꝓpagari vel nasci non sineret vel aiam nõ infunderet: ordinẽ generationis humane destrueret. Et sic bono vniuersali pticulare preponeret: ꝛ rectitudo sue ꝓuidentie casaretur: qd penitus est absurdũ. Cõgruũ est igit, vt ꝑ gñalius bonũ fiat homo etiã dãnãdus: deo aliquid melius ꝓuidẽte: vt dicit apl's ad hebreos. xj. ¶ Tertia rõ sumitur ex parte diuine ꝓuidẽtie ꝛ reuerẽtie simul. Nã q̃ꝫto magis rector auget rẽp. ꝛ ipsos reip. conseruatores gloriosius promouet, ꝛ potioribus bonis remunerat, etiam cum supplicijs aliquorũ deprimendo. s. ꝛ cruciando eorũ aduersarios et reipu. destructores: tanto laudabilior redditur. Cũ igitur gloriã beatorũ augeat cõsideratio tormentorũ hostiũ suorũ que ipsi dei beneficio euaserũt: cõgruum fuit vt deus etiã homines cõderet quos sciebat esse dãnãdos. Beatis enim accrescit gloria de pditione malorũ: tum q̃ gaudẽt de vindicta eorũ: iuxta illud p. Letebitur iustus cũ viderit vindictã. Tũ q̃ ipsi eorũ supplicia euaserunt. ꝛ propter hoc in gratiarũ actiones ꝛ laudẽ ꝛ reuerentiam exuberant creatoris. 2. macha. 1. De magnis periculis a deo liberati magnifice gratias agimus ipsi. vnde dicit p. Letetur mõs syon, ꝛ exultẽt filie iude, ꝓpter iudicia tua dñe. Et ideo dicit Au. super geñ. Frustra dicitur, nõ dꝫ deus creare quos psciebat malos futuros: sciebat enim eos bonis profuturos: ꝛ iuste pro mala voluntate puniẽdos. ¶ Hanc rõnẽ innuit apl's ro. 9. dicens, Uolẽs deus ostẽdere irã ꝛ notã facere potẽtiã suã sustinuit in multa patiẽtia vasa ire, apta i interitum: vt ostẽderet diuitias glorie sue in vasa misericordie q̃ pparauit i gloriã. ¶ Si aũt obijcat, ꝙ nul

Universidad de Deusto Biblioteca

tus dȝ procurare ꝓpriā reuerētiā ꝛ aliorū vtilitatem cū dispēdio aliorū: Rñdēdū ē, ꝙ hoc verū eēt: si fraudulētia vł aliq̄ iniustitia cōmitteret: sȝ qñ iustitia nō deserit: sȝ seruat (vt in proposito fit: sicut ostensum est supra) semper debet bonorū vtilitas ꝓcurari. ¶ Quarta rō sumitur ex pte diuine potentie ꝛ sapientie simul. Nullus eñ rex prepotēs ꝛ veritatē diligēs, dȝ occultare potētiā suam ꝛ impotentiā simulare: ne infirmus ꝛ impotens reputetur. ¶ Item nullus bonus artifex dȝ occultare sapientiā suā, ꝛ ignorantiā simulare, ne inscius videat. Unde dr̄ eccl. 20. melior est q̄ celat insipientiā suā, q̄ȝ hō q̄ abscōdit sapientiā suā. Si ergo de⁹ non fecisset quē sciebat esse damnādū: potuisset insci⁹ ꝛ impotēs reputari: ꝛ ꝙ plus posset malitia q̄ȝ diuina potentia vel sapiētia. Cuius ꝯtrariū scriptū est sap. 8. Sapiētia vincit malitiā: attingit enim a fine vsq̄ȝ ad finē fortiter: ꝛ disponit oīa suauiter. ¶ Hanc rōnē tangit apl's Ro. 9. cū dicit, An non hȝ ptātē figulus luti, ex eadē massa facere aliud q̄dē vas in honorē: aliud ꝟo in ꝯtumeliā? ¶ Si aūt obijciatur, ꝙ nullus dȝ oñdere potentiā suā in alicui⁹ iniuriam: Rñdendū est, ꝙ deus ex hoc nulli facit iniuriā vel iniustitiā: nec hō de deo iuste cōqueri pōt: nā q̄cq̄d boni hȝ, a deo habet. s. esse suum. Malitiā aūt hȝ a seipso: vt supra ostensum est. Unde dicit Aug. sup gen. loq̄ns de futuris dānandis, A se hñt voluntatē malā: a deo naturā bonā ꝛ iustā penā. Quod aūt homo de bono cōqueratur: iniustū est: ꝛ ideo dicit apl's Ro. 9. Nunquid iniquitas est apud eū? absit: ꝛ subdit, Nunq̄d dicit figmentū ei q̄ se finxit, q̄d me fecisti sic? Et Isa. 45. Ue qui contradicit factori suo, testa de samijs terre. Nunq̄d dicit lutū figulo suo, q̄d facis? ¶ Si aūt obijciat, ꝙ dānat⁹ vellet potius nō esse q̄ȝ sic esse: iuxta illud Mat. 26. bonū erat illi si natus nō fuisset hō ille: ergo iniustitia fit illi: Rñdendū est, ꝙ lȝ dānati vellent poti⁹ non esse q̄ȝ sic esse: non tñ absolute vellent nō esse. Nullus eñ pōt simplr̄ appetere destructionē sui esse, ꝓpter nālem appetitū cuiuslibet rei ad esse. Cū aūt esse absolutū sit melius q̄ȝ conditionatū: non debuit deus propter appetitum conditionatum, absolutū esse cassare. ¶ Quinta rō sumitur ex parte humane arrogātie. Si eñ deus non fecisset aliquē hoiem dānandū: humana ꝑsumptio salutem suam proprijs meritis ꝛ non dei grē ascripsisset: dum credidisset per virtutem propriā, ꝛ suis nālibus vel ex suis opibus se posse saluari. ¶ Hec ratio tangitur Ro. 9. cum dr̄, vt ẜm electionē ꝓpositum dei maneret: non ex operibus, sed ex vocante dictum est ꝛc. Unde tit. iij. dr̄, Non ex operibus iustitie, que fecimus nos: sed ẜm misericordiā suam saluos nos fecit. Et ideo ad humiliādam humanam superbiam loquitur Job. 40. dicens, Nunquid irritum facies iudicium meum: ꝛ condemnabis me, vt tu iustificeris? Et si habes brachium sicut deus, ꝛ si voce simili tonas: circunda tibi decorē ꝛ in sublimi erigere, ꝛ esto gloriosus, ꝛ ego confitebor ꝙ saluare te possit dextera tua.

Sunt etiā Nonnulli, qui scōm suam dementiam diuinam prouidentiā reprehendūt: dicētes, q̄ deus talē hoiem facere debuit, ꝙ oino peccare nō posset: sequentes potius suam fatuam conceptionem quam diuine prouidentie rectissimā rationē. Si enim deus creasset hominem talem q̄ peccare non posset: plura inconuenientia sequerentur.

¶ Primū incōueniens est, ꝙ libertas arbitrij tolleret: ꝛ per ꝯñs natura ꝛ nobilitas hominis cassaretur. Nobilitas enim hoīs in hoc ꝯsistit, ꝙ liberam hȝ electionem, dum ad vtrūlibet flecti potest. Quod quidē animalia bruta que carent rōne, nō hñt, lȝ sensum ꝛ sensualitatis habeant appetitum. Unde dicere, ꝙ deus facere debuisset hominem qui peccare non posset: simile est ac si diceretur, ꝙ debuisset eum facere animal brutū: vel aliquid aliud minus nobile. Talibus contingit sicut dicit ps. Homo cū in honore esset, non cognouit seipsum, comparatus est iumentis insipientibus, ꝛ similis factus est illis. ¶ Hominis ergo nobilitas, quam contulit ei deus, est ꝙ hȝ arbitrij libertatē, per quam potest ad vtrunlibet flecti, habens discretionem boni ꝛ mali. Unde dicitur Eccl. 15. Deus ab initio constituit hominem: ꝛ reliquit illum in manu cōsilij sui. Et subditur, Ante hominem vita ꝛ mors: bonum ꝛ malum: quod placuerit ei: dabitur illi. Et ideo dicit ps. Minuisti eum paulominus ab angelis ꝛc.

¶ Aliud inconueniens est, ꝙ meritorum ꝛ premiorū ratio ꝛ iustitia deperiret. Nullus enim meretur de eo cuius causa ꝛ libertas in ipso non est. Unde dicit poeta, Quid meruere boues: animal sine fraude doloue? Unde ratio merendi ex parte nostra est in libertate arbitrij. Et cum omne premium causetur ex merito, cui respondet: si meritum non esset sublata libertate arbitrij: premium non daretur: ẜm illud apostoli. 2. Timo. 2. non coronabit, nisi qui legitime certauerit. ¶ Ad hoc ergo vt celeste premiū daretur hoī: oportuit vt meritū p̄cederet, causatū ex conatu arbitrij cui tale premiū dat: sicut dicit apl's. 2. tim. 4. Bonū certamē certaui, cursum cōsūmaui: fidē seruaui: in reliquo reposita est mihi corona iustitie, quam reddet mihi dñs in illa die iustus iudex ꝛc.

¶ Tertium inconueniens est, ꝙ bonitati ꝛ perfectioni vniuersi detraheretur. Nam perfectio vniuersi consistit in hoc, ꝙ omnes gradus bonitatis creature cōmunicabiles contineat. Si aūt natura humana a suo gradu translata, in altiorē per dei prouidentiam mutaretur, q̄uis aliquod bonum humane nature accresceret: tamen bonitati vniuersi aliquid detraheretur: dum non oēs grad⁹ bonitatis impleti essent: illo gradu ex quo natura humana translata esset, vacuo remanente. Cum autem bonū vniuersi excedat bonum particulare cuiuscunq̄ȝ nature create (sicut etiā bonum gentis excedit bonum singularis hominis: vt in primo ethi. dicitur) deus humanam naturam facere qualem fecit scilicet que peccare posset, vt omnes gradus bonitatis impleret. Unde dicitur Deute. 32. dei perfecta sunt opera.

¶ Quartum inconueniens est, quia impediret illud ex quo apparet deus laudabilis. Nam in peccatis apparet etiā deus multum laudabilis: dum per misericordiam parcit: ꝛ per iustitiam punit. Cum ergo id ex quo apparet deus laudabilis: nō debeat impediri: non debuit deus omnino impedire peccatum, faciēdo hominem qui peccare non posset: vt perpetuo dici posset illud Psal. Magnus dominus ꝛ laudabilis nimis ꝛc.

¶ Quintum inconueniens est, q2 si homini daretur ꝙ peccare non posset ẜm cōditionem sue nature, arbitrij libertate seruata: quedā cōtradictionis implicatio sequeretur. Arbitrium eñ ideo dicitur liberū, q2 ad vtrūlibet flecti pōt: pōt enim aliq̄d facere et non facere, ꝛ potest facere bonum ꝛ malum. Si ergo haberet lib. arbi. ad peccandū, ꝛ peccare non posset per naturā: duo contradictoria essent simul: q̄ est impossibile. ¶ Si aūt obijciatur de arbitrio diuino vel angelico, ꝙ cum sit liberū peccare nō potest: Dicendū est, ꝙ cum deus non habeat esse causatum, vel dependens ab aliquo: ẜm conditionem sue nature, deficere nunq̄ȝ potest, nec quantū ad esse: nec quantū ad rectitudinē bonitatis: ꝛ ideo peccare non potest. Sed quelibet creatura hȝ esse dependens ꝛ causatū ab alio. s. a deo: ꝛ ideo ẜm cōditionem sue nature quelibet creatura deficere potest, ꝛ quantum ad esse ꝛ quantum ad rectitudinē voluntatis. Unde dicit Greg. ꝙ omnia tenderent in nihilum, nisi manu conditoris tenerent. Et ideo quibuscunq̄ȝ confertur vt in bono sic confirmentur vt peccare nō possint: hoc non habent per naturā: sed per dei gratiam: per quam filij dei efficiuntur, ꝛ quodāmodo diuine nature consortes: ẜm illud Psal. Ego dixi dij estis, ꝛ filij excelsi oēs. ¶ Patet igitur ex premissis, ꝙ omnia que a deo fiūt: ꝛ bona ꝛ ordinata sunt. Et ideo dicitur Gen. primo, Uidit deus cuncta que fecerat: ꝛ erant valde bona. Apostolus etiam dicit Ro. 13. Que a deo sunt: ordinata sunt.

¶ Non posse nāliter ab homine sciri, quare deus in particulari hunc predestinet, ꝛ hunc vel illuȝ reprobet. Predictorū epilog⁹.

Quāuis Autem superius inducte sint rōnes ad ostendendum q̄ nulla iniustitia apud deum est, ex eo q2 facit hominē quem prescit esse damnandum: vnusquisq̄ȝ tamen caueat diligēter, ne nimis incaute ꝑsumat assignare cām in spāli: quare hunc vel hos determinate deus eligat, ꝛ illum vel illos nō eligat. Hoc enim nullus mortaliū scire potest: nisi forte deus vellet hoc alicui specialiter reuelare. Unde dicit Augu. Cur potius hunc vel illum deus liberet vel nō liberet, scrutetur qui potest tam magnum profundum iudiciorum dei: veruntamen caueat precipitium. Item quare hunc trahat et illum non trahat: noli dijudicare, si nō vis errare. Et Ro. 12. Non plus sapere: q̄ȝ oportet sapere: sed sapere ad sobrietatem. Qui enim hoc presumeret perscrutari, deo non prestaret obsequium: sed sibijpsi iudicium generaret: iuxta illud prouerb. 25. Sicut qui mel multū comedit non est bonum: sic qui perscrutator est maiestatis, opprimetur a gloria: illo scilicet disponente a cuius narratione cuncte lingue deficiunt. Qui ꝛ ipse consummatio sermonū existens, est rex regum ꝛ dominus dominantium: cuius potestas non auferetur: ꝛ regnum non corrumpetur in secula seculorum. Amen.

¶ Insignis āgelici doctoris, diui Tho. Aq̄natis de dīna p̄scia ꝛ p̄destinatione tractat⁹: per Jo. danielis sacre pagine baccalariū Louanieñ. studiosissime reuisus ꝛ correctus explicit.

¶ Laus vni ꝛ trino.

¶ Reuerendissimi domini do. Thome de vio Caietani Cardinalis sancti Xisti, subtilissima de dei gloriosi īfinitate intēsiua, q̄stio.

¶ Utrū deus gloriosus sit infinite ꝟtutis, Questio vnica.

Ueritur vtrum Deus gloriosus sit infinite virtutis. Et arguitur q̄ non. Primo. Quia aut deus mouet celum effectiue ꝛ immediate: aut non effectiue: sed vt finis tantum: vel effectiue ꝛ mediate. ¶ Si primo modo ꝛ est infinite virtutis: ergo motus celi eēt in non tempore. q̄ est contra sensum. Consequentia patet ex. 8. phy. tex. 79. ꝛ primo celi, tex. 52. ꝛ 2° celi. cō. 58. ꝛ alibi ꝛc. ¶ Si secūdo modo aut tertio, ꝛ est infinite virtutis, ergo habet in rerum natura vna virtus: que si moueret effectiue ꝛ imediate motus fieret in non tempore. Tunc vltra. sed possibile est ꝟtutē illam infinitā mouere effectiue ꝛ imediate. ergo possibile ē ex ea sequi motū in non tempore. q̄ est ipossibile simpliciter. Prima ꝯña ex antedictis est euidēs. Affirmatio ꝟo vltimi antecedētis pȝ ex eo ꝙ ꝟtus infinita nec est alligata causalitati finali motus nec mediate causalitati effectiue eiusdē, quin possibile sit ipsam ab his absolui: alioq̄n infinita virtus nō esset. ¶ Si dicatur q̄ hec ratio supponit deū agere naturaliter (id est nō q̄ȝtū vult sed q̄ȝtū potest) ꝛ ꝙ hoc nō est necessariū: quia deus est natura intellectualis: cuius ꝓpriū est agere ẜm intellectus sui diffinitionē vt artifices facere videmus, ꝛ ꝯñr deus tanta velocitate mouet: nō quin plus possit sed q2 sic explicande sue arti expedire videt. ¶ Cōtra hoc primo. Quia saltem habet intentum scōm arist. ꝛ auer. ceterosq̄ȝ philosophos tenentes deū licet intellectualem, naturali tñ necessitate agere. Demōstratio siquidem posita in p̄mo celi tex. 90. ad oñdendā vnitatem mundi manifeste supponit hoc vt pȝ ex dubio ibidem moto ab Alexan. et Auer. ꝛ San. Tho. ꝛ ceteris. Uenatio etiā numeri intelligentiaruȝ iuxta numerū motuum celestiū in. 12. meta. tex. 42. hoc idem ponit. Nūerus. n. motoꝝ non adequatorū non potest ex motuū numero efficaciter cōcludi, cū posset facile quispiā dicere: plures motus ab eodē excedente motore fieri. Inconueniens quoq̄ȝ reputat ab aristo. 8. phy. tex. 79. ꝙ virtus finita ꝛ infinita possint equali tēpore mouere: q̄ tamen ex hac rñsione sequeretur. Auer. quoq̄ȝ. 8. phy. col. 15. ꝛ primo celi. co. 21. ꝛ auicē. 6. meta. hoc idem sentire vident. Secundo. Quia vt dicitur primo prioꝝ, ꝛ primo celi tex. 119. id ad q̄ sequitur falsuȝ impossibile est simplr̄ impossibile. sed ad ꝟtutē infinitam positam in rerū natura: lȝ agentē libere seq̄tur falsum ipossibile. s. posse fieri ab ea motū in nō tp̄e. ergo ipsam esse in rerū natura est simplr̄ ipossibile. Probat minor. Tū q2 nō ē ipossibile deum velle vti tota virtute sua: vt inductiue pȝ in oībus agentibus. Et vt dr̄ in p̄mo celi. tex. 10[illegible]. ab vli manifestata per inductionem in oībus sensibilib⁹, neq̄ est resiliēdū. Tum q2 cōsiderata tñ virtute diuina infinita, ꝛ nō cōsiderato mō agendi (q̄ est posterior. s. agere per libertatē) sequitur motū fieri in non tp̄e: quāuis non de facto: tñ quātum est ex rōne potentie motiue. Cōstat aūt nō solū esse impo'e illud ad q̄ sequit de facto ponī aliq̄ ipo'e in rerū natura: sed ēt illud. ad q̄ sequit aliquod ipo'e simplr̄. Uñ hoc posset exēplificari sic. Queādmodū positio tua duo d̄t. s. ꝙ est virt⁹ infinita, ꝛ ꝙ agit libere: sic cōsequēter ego deduco duo. Ex prio q̄dē, ꝙ fieret motus in nō tp̄e: ex scōo autē ꝙ de facto hoc falsum est. ¶ Ex q̄bus simul infertur ꝙ ad infinitam virtutē lȝ agentem libere sequitur aliq̄ falsum impossibile, ꝛ cōsequenter ipsam inueniri est impossibile.

¶ Scōo arguit sic. Omi potētie actiue inā rñdet aliq̄ possibile ex potētia passiua, ꝛ ecōuerso (vt dr̄ in p̄mo celi. co. 124.) vł saltē rñdet aliq̄ possibile manifestatiuū totius illius virtutis actiue vt sic. aliter frustra esset: cū potentia sit ꝓpter op⁹. 2. celi. tex. 17. Sȝ ꝟtus dīna motiua est infinita p te. g sibi rñdet saltē possibiliter aliq̄s motus manifestatiuus ifinitatis illi⁹. Hoc aūt ē impossibile: q2 aut ille motus esset corpis infiniti: q̄ ipossibile est inueniri: aut corpis finiti in nō tp̄e: q̄ est ipo'ius: aut esset corpis finiti in tp̄e eterno vt est motus celi. ꝛ hic nō concludit infinitā ꝟtutem motoris: sed imutabilē ꝛ immaterialē: alioq̄n oēs motores celoꝝ eēnt ifinite ꝟtutis. ¶ Et cōfirmat. Q2 quantitas ꝟtutis actiue ex effect⁹ quātitate cognoscit: vt dr̄ in p̄mo celi tex. 116. Uñ cū deus non possit ꝓducere effectū ifinitū (vt cōiter tenetur ꝛ a phis ꝛ a theologis) ꝯñs est q̄ virtus diuina infinita nō sit. ¶ Et cōfirmatur scōo ex. 4. phy. tex. 131. sic. Si impossibile est eē mobile, ipossibile est eē motiuum: ꝛ ecōuerso: ꝛ similiter, si ipossibile est eē mobile velocitate ifinita: ipossibile est eē motiuū velocitate infinita: sȝ ipossibile est tale mobile inueniri: ergo ꝛ motiuuȝ infinite virtutis.

¶ Tertio arguit a credētib⁹ se arguere ex co. 38. 2¹ de celo. vbi auer. d̄t, ꝙ si motor nō haberet potentiā terminatā: ergo neq̄ȝ naturā terminatā: ꝛ sic itelligerent ex sua natura motores ifiniti: ꝛ nō intelligerent ex suo eē res ꝓpe ei ꝛc. Ex illo. n. commento arguunt ꝙ ifinita virt⁹ est ens ipo'e inueniri in rerū ordine: q2 si ponat seq̄retur inq̄unt q̄dā, ꝙ totū non esset maius sua parte. accepta. n. ꝟtute illa infinita, ꝛ diuisa ẜm intellectū in duas quasi ptes: ex quo quāta est ꝟtualiter, cū q̄libet ps infiniti. sit infinita, ꝛ vnum infinitū non sit maius alio: ꝯñs est ꝙ tota ꝟtus infinita est eq̄lis cuiȝ suarū ptium: q̄ est ipossibile. Et ad hoc deducit ibi Auer. cū dicit. ꝙ si esset motor ifinitus: intelligerentur ex sua natura motores infiniti. ¶ Alij ꝟo eandem inde volētes deducere cōclusionē dicunt iō esse impossibile ens hñs virtutē infinitā q2 infiniti ꝓpriū est occupare totū. ꝛ iō si daret infinitū ẜm virtutē occuparet oēm virtutē: nec cōpateret secum aliquā aliam virtutē. ꝛ sic periret ordo vniuersi. Et q2 ifinita natura cōtineret ꝛ occuparet infinitas naturas: natura aūt est p̄mū p̄n^m mot⁹: iō dixit, ꝙ itelligerent ex sua natura ifiniti motores. ¶ Pōt tñ difficili⁹, ꝛ ad mentē auer. ibidem argui sic. cā finitatis intēsiue est distinctio formaꝝ: ꝛ hec est cōis formis mr̄ialibus ꝛ imaterialib⁹. ergo finitas illa est cōis oībus formis. Añs ꝓbatur. Tū q2 distinctio formarum mouentiū est cā finitarū ꝓportionū ad mobilia: nisi. n. esset diuersa natura mouētis solē, a nā mouētis saturnū, nō posset reddi ratio suarū cōmensurationū ad mobilia ꝓpria. Tum q2 cōstitutiua formarū, ex q̄bus oritur eaꝝ distinctio, sic se habere necesse est: ꝙ vnū aliquid claudit positiuū, q̄ reliquum nō claudit ꝛ ecōuerso. Ab infinito aūt nullū positiuum excluditur: ac per hoc periret multitudo ꝛ differentia motorum.

¶ Quarto arguit sic. Si deus esset infinite essentie: sequeret, ꝙ nullū ens esset ꝑfectius alio. hoc est falsum. ergo. Cōsequentia ꝓbatur supponēdo, ꝙ ꝑfectio attendat penes accessum ad summū q̄ ēt habet in ꝓposito ex. 10. meta. co. 7. vbi dr̄ ꝙ p̄m⁹ motor est mēsura oīum substantiaruȝ. Hoc eñ stante deducit ꝯña sic. Eorū quorū nullum est alio ꝓpinquius sūmo nullū est alio ꝑfectius. sed si de⁹ est infinitus nullum aliorū entiū est sibi propinquius alio q2 a quolȝ distat in infinitum. ergo inter entia alia a deo non datur perfectius ꝛ minus perfectum.

¶ Quinto arguit autoritatibus. ¶ Et p̄mo Auer. 8. phy. co. 79. vbi negat p̄^m motorem esse infinitū. ¶ Scōo in 2° celi. co. alleg. 38. ꝛ 39. vbi subdit ꝙ ifinitas intēsionis ipossibile est, ꝙ inueniat in formis inq̄ȝtum sunt forme. ¶ Et confirmat hoc idē in co. 71. ꝛ de substantia orbis, ca. 3. ꝛc. ¶ Ari. quoq̄ȝ in secūdo celi, tex. 71. testimonium huic parti perhibet dū dicit, ꝙ si adderetur stella orbi erratico, vltimus orbis esset in labore. Constat enim vt ibidē. ꝛ in co. 58. declarat auer. ꝙ vltimum orbem reuoluere alios, est motorem eius hoc facere, quem oīa desiderant quē constat esse deū ꝛ consequenter nihil aliud est dicere: vltimus orbis esset in labore q̄ȝ deus esset in labore. Hoc autem non sequeretur si deus esset infiniti vigoris: ergo.

In oppositū Est autoritas aristo. 8°. phy. tex. co. vlt. vtentis infinitate pro medio termino ad concludendum deum esse incorporeum.

In hac questione Tria sunt agenda. ¶ Primo declarabitur titulus. ¶ Secundo probabitur pars affirmatiua. ¶ Tertio respondebitur rationibus ad oppositum.

Quo ad primū. Cum finiti ꝛ infiniti ratio quantitati congruat (vt dicitur p̄mo phy. tex. 15.) ꝛ quantitas diuidatur in successiuā ꝛ permanentem: ꝛ hec in quātitatem molis ꝛ perfectionis: supponamusq̄ȝ deum esse incorporeum ꝛ immortalem ꝛc. Consequens est, q̄ nec de quantitate durationis, nec molis questio presens sit: sed de quantitate perfectionis, an infinita sit. Quia vero infinitum negationem claudit, non est putandum priuatiue ten-

Universidad de Deusto Biblioteca

ri, sed vt cõmuniter ꝛ vere dicitur negatiue: quia non queritur vtrũ deus nõ habeat pfectionis terminos quos sua vel alicuiꝰ alterius natura nata est habere: sed simpliciter queritur vtrum nullos habeat pfectionis terminos. ¶ Et licet mutuo se consequãtur infinitas ỽtutis ꝛ infinitas essentie: diuersa tamẽ quesita formaliter sunt, ꝛ diuersa habent ꝓpria media. Propter qđ diuus Tho. in .7. q. prime partis tractat infinitatẽ essentie dei. ꝛ in. q. 25. infinitatẽ sue potẽtie. Unde qđ nostra de infinitate virtutis inquirẽs, si infinitatem essentie quasi pertrãsibit arguẽda insufficientie nõ est. ¶ Uertitur ergo hoc in loco in dubiũ: an virtus seu potẽtia dei gloriosi sit tãte pfectionis ꝙ nullis pfectionis limitibus angustetur, an non. Uerbi gratia, applicãdo questionẽ ad ỽtutẽ motiuã: an virtus motiua dei gloriosi sit tãte perfectionis qđ quãtum est ex se nullo limite claudatur. sed quacũqꝫ velocitate data possit facere maiorem. an cõcludatur aliquo termino: puta ꝙ vltra velocitatem. 24. horarũ nõ possit facere maiorem. Et hec de primo.

Quo ad scđm. Quia non est intentionis presentis discutere difficultatẽ hanc nisi inter Peripateticos: ꝛ horum duos tãtum principem. s. eorum ꝛ Auer. a quibus metaphysicalia media ꝓpria ad infinitatem substãtie diuine aut nõ habemus, aut sic, vt nefas videaꝛ mordaci multorũ imperitie exponere: ideo duabus tm̃ vijs ꝓpositum ostẽdeꝛ. Unũ tñ de ipsa diuina essentia premittẽdo. s. qđ est ipsum esse per essentiã ꝛ totã essendi ỽtutẽ prehabẽs: superexcedensqꝫ nobilitates oĩm rerũ que fuerũt, ꝛ q̃ sunt, q̃ pñt esse, etiã simul sumptarũ. ¶ Qđ eñ sit ipsum esse p essentiam, Arist. 2. meta. tex. 4. ꝛ Auer. 12. metaphy. cõ. 51. testantur. ¶ Qđ vero ipsum esse p essentiã totã essendi ỽtutẽ prehabeat apud sapientes penetrãtes terminos, in dubiũ ỽti nõ põt: sed vt cõmunis animi cõceptio est, queadmodũ incorpalia nõ esse in loco. Exprimitur quoqꝫ ab Auer. in cõ. 21. 5. meta. vbi dicitur in deo cõtineri nobilitates oĩm generũ: cuiusqꝫ siquidẽ rei nobilitas ꝑm aliquã essendi rõnem est. ¶ Cõfirmatur qꝫ ab eodẽ in. 12. meta. cõ. 18. ꝛ. 36. vbi dicit, in primo motore omnia contineri actu. ꝛ in cõ. 51. ¶ Qđ aũt oĩm nobilitates simul sumpte deficiant a nobilitate prima: ex eo patet qđ cum ipse ita sit summũ ens quod ceterorum nobilitates claudat in se nobilissimo modo: tãto oĩbus pstat: quãto eoꝝ in se naturas nobiliori habet modo. Habet eñ omnia in se per modũ sui qui est purus actus omnino. Unde ridiculũ est qđ quidã nõ sunt veriti scribere. s. ꝙ cũ dupl'r possit intelligi deũ habere in se pfectiones omniũ: vno modo sic: vt habeat in se vnã simplicẽ essentiã prehabẽtem omnia, vt pura actualitas: alio modo sic, vt habeat in se gradus pfectionales correspõdentes singulis pfectionibus cõtẽtis. Si scđo modo verificareꝛ: tũc deꝰ esset pfectior ceteris simul sumptis. si vero primo modo: nõ ꝯcludiꝛ deũ esse pfectiorẽ oĩbus simul, sed singulis. Et qꝛ primo mõ verificaꝛ: ideo ex his nõ habetur deũ esse pfectiorẽ oĩbꝰ simul sumptis. Ridiculũ inquã est: quia puerile est in philosophia equare pfectiões pticulares pfectionibus vl'ibꝰ. Nõ eñ est possibile ꝑm rẽ, neqꝫ ꝑm intellectũ (etiã data fingẽdi licẽtia) vt aliq̃d sit melius ipsa bonitate per essentiã: aut magis ens ipso esse p essentiã, aut magis viuẽs, aut intelligẽs ꝛc. q̃ ipsa vita, ꝛ ipse intellectꝰ p essentiã. Si ergo deꝰ ꝑm veritatẽ est hmõi: quõ põt aliq̃d eo pfectiꝰ fingi? Unde Arist. 12. met. tex. 39. notãter ꝯcludit deũ esse viuũ ꝛ sapiẽtẽ ꝛc. vt Platoni attributũ dogma cõstaret, qđ nobilitates entium diuisit ponẽs aliud esse p se vnũ: ꝛ aliud p se ens, ꝛ aliud p se vitam ꝛc. Unde sicut Leo platonicus esset pfectior nõ solũ singulis, sed oĩbus leonibus simul: quatenus leones sunt: ꝛ si infinities infiniti leones particulares essent oẽs a per se leonis nobilitate deficerẽt: sic omnia entia p participationẽ, a primo p essentiam ente necesse est deficere. Qđ etiã ex causalitate equiuoca primi super omnia manifeste patet. ¶ Hac igitur primi entis nobilitate prehabita, ostẽdẽdum est an ỽtus eiꝰ sit infinita intẽsiue.

Prima Ergo via ex fine. 8. phy. sumiꝛ sic. Aris. (vt auer. cõ. vltimo inquit) cõcludit in secũda figura deũ nõ esse ỽtutẽ in corpe. sic. Nullũ corpꝰ aut ỽtus in corpe est infinitũ. primus motor est infinitꝰ. ergo primꝰ motor nõ est corpꝰ, nec ỽtus in corpore. Probaꝛ maior: qꝛ ỽtus infinita aut esset, in corpore infinito: ꝛ hoc nõ datur: aut in corpore finito: ꝛ hoc ostẽsum est esse impossibile. Minor ỽo qꝛ mouẽs tpe infinito est virtutis infinite. primꝰ motor est hmõi: ergo. Iste est ꝓcessus Aris. in quo manifeste vtiꝛ infinitate ỽtutis, p medio termino. Nec refert, siue sic siue aliter formeꝛ ꝓcessus Arist. qm̃ quocũqꝫ mõ formetur, in idẽ redit: vt pꝫ in textu. ¶ Quidã aũt peruertẽtes textũ dicũt, ꝙ Aristot. sumit quidẽ p medio infinitã ỽtutẽ: sed virtus infinita potest esse dupliciter. Uno modo intensiue, ꝛ sic nõ accepit Arist. Alio modo ꝑm durationẽ: ꝛ sic intellexit. Ita qđ maior est. nulla ỽtus in corpore est infinita ꝑm tempus ꝛc. ¶ Sed cõtra hos ex hoc ꝓcessu arguitur sic. Premisse alicuiꝰ syllogismi ꝓbate anterioribus syllogismis: in eo sensu sunt sumende, in quo fuerũt cõcluse in precedentibus rationibus. ista pꝫ de se: sed ꝓmisse syllogismi facti in tex. vlti. fuerũt ꝓbate per alias rõnes factas: vt ibidẽ fateꝛ etiã Arist. ergo accipiẽde sũt in sensu: in quo ꝓbate sunt. Cõstat aũt qđ ꝓmisse ille ꝓbate sunt loquẽdo de infinitate intẽsiua. ergo accipiẽde sunt vt loquunꝛ de infinitate intẽsiua. Discursus bonus: ꝛ vltima tm̃ ꝓpositio restat declarãda. Que sic declaraꝛ. Maior huius syllogismi fuit cõclusio ꝓbata in tex. 79. quo ad hoc, qđ ỽtus infinita non põt esse in magnitudine finita. ꝛ fuit cõclusio ꝓbata in. 3. phy. lõgo ꝓcessu: quo ad hoc qđ magnitudo infinita non datur. Sed in tex. 79. nõ põt inficiari, quin loquaꝛ de ỽtute infinita intensiue. ergo prima ꝓmissa loquiꝛ de ỽtute infinita intẽsiue. Minor ỽo est cõclusio ꝓbata ab Arist. in hoc textu ex cõclusione textus 78. Probat eñ hic primũ motorẽ esse ỽtutis infinite: qꝛ mouẽs tpe infinito est ỽtutis ifinite: vt ibi ꝓbatũ fuit. Ad illũ eñ textũ expsse in hoc lõco se remittit Arist. dicens qđ impoꝛe est a finito moueri aliquid ꝑm tempus infinitũ: monstratũ est nunc. Cõstat eñ quod nullibi ꝓbatũ est, nisi in tex. 78. Aptissime autem liquet etiã cecis, ꝙ in tex. 78. nõ est sermo nisi de finita ꝛ infinita virtute intẽsiue. ergo altera etiã premissa loquitur de infinitate intensiua. Supfluum aũt esse duxi adducere demonstrationes Arist. in tex. 78. ꝛ 79. vt ostẽdam ibi sermonẽ haberi de finitate ꝛ infinitate intẽsiua. Rõnes eñ adeo aperte sunt: vt ostẽsione hac non egeant: exigitur tamẽ ad hoc vt videanꝛ. Et ne suspensum quẽpiam reddamus donec librum Phy. viderit: fideliter ipsas demonstrationes adduximus. Demonstratio ergo habita in tex. 78. ad ostẽdendum ꝙ motus in tẽpore infinito nõ põt fieri a ỽtute finita est ducẽs ad impossibile. Et accipit primo ab aduersario eius positionem. s. ꝙ sit ita: ꝙ a. ỽtus vt cẽtum moueat. b. mobile centum cubitorũ in. c. tempore infinito. Deinde adiungit huic ꝓpositionẽ possibilẽ. s. ꝙ. d. ỽtus vt decẽ, que est decima pars ỽtutis vt centum moueat e. mobile decem cubitorum. qđ est etiã decima pars primi mobilis, in tpe. z. Et tunc arguitur sic. Hoc tẽpus, in quo mobile decẽ cubitoꝝ moueꝛ a ỽtute vt decẽ: nõ est equale tpi illi. in quo mobile centum cubitorum mouetur a ỽtute vt cẽtum: sed minus eo. Quia demonstratũ est in. 6. ꝙ ceteris paribus totũ mobile, seu mobile maiꝰ, maiori tpe eget: ad ptrãseũdũ aliqđ certũ signũ, q̃ ps eius, seu mobile minꝰ. ꝛ ad sensuꝫ pꝫ. Uel ꝑm Auer. (ꝛ in idẽ redit) qꝛ maior potẽtia mouet maiori tẽpore. s. maiꝰ mobile respectu alicuiꝰ signi ptrãseũdi, seu, qđ idẽ est, cõdiuidẽdo tp̃s mobili aliter nõ esset verũ: qꝛ vt diciꝛ in. 7. phy. tex. 36. media potẽtia mouet medium mobile in equali tpe per equale spatiũ. Cum ergo illud tempus sit infinitũ, restat qđ hoc sit finitũ. Sit ergo tempus. z. decem horaꝝ. Et tunc arguiꝛ sic. Si augeatur ỽtus vt decem, donec cõsumat, aut adequet ỽtutẽ vt centũ: ꝛ similiter augeaꝛ mobile. 10. cubitoꝝ donec cõsumat vel equet mobile cẽtum cubitorũ: necesse est ꝓportionaliter augeri tẽpus. z. decẽ horarũ: donec cõsumat, aut adequet tẽpus in quo ỽtus vt centum mouet mobile cẽtũ cubitoꝝ: qꝛ necesse est equales ỽtutes mouere equalia mobilia tpe equali. Sed infinitũ nõ põt cõsumi: nec aliquid põt ei multiplicatũ equari. ergo tẽpus quo ỽtus vt centũ mouet: impossibile est esse infinitũ qđ erat ꝓbãdũ. ¶ Demonstratio aũt posita in tex. 79. ꝓbãs, ꝙ in magnitudine finita non põt esse ỽtus infinita: est etiã ad impossibile. Et primo supponit tria. Primum est: ꝙ maior ỽtus motrix facit equalem motũ in minori tpe. Scđm (qđ ex primo sequitur: est, qđ infinita ỽtus facit plus in equali tpe q̃ finita. Tertiũ est, ꝙ omnis motꝰ est in tempore. Quibus stãtibus arguiꝛ sic. Si in magnitudine finita esset ỽtus motiua infinita: sequereꝛ ꝙ in equali tpe equaliter mouerent ỽtus finita ꝛ ỽtus infinita. hoc aũt est impossibile: ergo. Consequẽtia declaratur ibidẽ sic. Sit. a. tẽpus vniꝰ hore in quo ỽtus infinita mouet: ꝛ sit. b. tempus mille horarũ in quo virtus finita puta vt centũ mouet. Tunc cum quãto virtus motiua fit maior: tãto tẽpus in quo mouet fiat minus per suppõnes augeatur ỽtus motiua vt cẽtũ in tãta ꝓportione in quãta tp̃s vniꝰ hore excediꝛ a tpe mille horaꝝ: ꝛ tũc manifeste pꝫ, ꝙ in eq̃li tpe eq̃l'r mouebit ỽtus illa finita i mille cupla pro

portione ad virtutẽ vt centum, ꝛ virtus infinita. qđ erat impossibile deducẽdũ. ¶ Ex his iã manifeste pꝫ, ꝙ nunq̃ sit sermo de ifinitate duratiõis: sed sp de infinitate ꝛ infinitate itensiua: vt q̃ his oblatis hoc nõ videt: nõ egeat medio, sꝫ sensu intellectuali. Et cõfirmatur. Premisse istius vltimi syllogismi intellecte, vt dicũt de infinitate durationis: aut assumunꝛ ab arist. vt per se note, aut vt ꝓbate. Nõ vt per se note: qm̃ sunt aut false, aut maxime dubitabiles: tũ qꝛ sol hꝫ virtutẽ motiuã tpe infinito motu alteratiõnis: tũ quia totũ corpus celeste mouet actiue motu locali spherã ignis ꝛ supremũ aeris tpe infinito: ꝛ tñ ꝯstat ꝙ hec sunt corpora. nec 12m veritatẽ apparet aliq̃d cogẽs nisi loquẽtes ad dõm, ꝙ virtꝰ corporea actiua est necessario finita ꝑm durationẽ. Unde ari. assumens vt per se nota ea q̃ sensus phibent esse falsa, plurimũ peccasset. Nec vt ꝓbate: quia nullibi inueniunꝛ in hoc sensu probate. ergo. ¶ Et qm̃ qõnem hanc nõ aggredimur ea rõne vt sciamus quid senserit ari. qm̃ hoc a phia extraneũ est: sed vt sciamus qua rõne hoc cõclusuꝫ sit: ꝛ in ꝓcessu p̃dicto ambiguitas magna est circa ꝓbationem minoris (que est qõnis huiꝰ obm) iõ videndũ hic est q̃ efficaciter minor illa ꝓbeꝛ. Est aũt rõ dubitãdi: qꝛ co. tex. 78. (s. mouens tpe infinito est ifinitũ, ex qua ꝓbaꝛ minor. tex. vlti. s. primus motor est ifinitꝰ) loq̃tur de mouẽte tpe ifinito ex pte mobilis: vt pꝫ ex rõne ꝓbante ipsam: ꝯdiuidit. n. tp̃s mobili. minor aũt ista loq̃tur de mouẽte tpe infinito ex pte magnitudinis seu spatij sup qđ fit motus: vt pꝫ in motu celi. Primꝰ eñ motor nõ aliter mouet tpe ifinito: nisi qꝛ mouet celũ tpe infinito. Cõstat aũt ꝙ nec tẽpus, nec motus celi hꝫ infinitatẽ ex pte mobilis: sꝫ ex pte spatij infinities ptrãseundi. Cõstat aũt ꝙ ad mouendũ tpe infinito primo mõ, req̃ritur virtus infinita: vt pꝫ ex demonstratiõe ari. tex. 78. ꝛ hoc siue virtꝰ illa sit corpea, siue incorpea ꝯmanet verũ. ꝛ ꝙ ad mouẽdũ tpe infinito scđo mõ, non requiritur virtꝰ infinita: vt pꝫ de motore orbis lune: qui est ỽtutis finite: ꝛ sufficiẽs est mouere motu eterno. Eodẽ siquidẽ vigore, quo semel põt mouere suum orbẽ põt infinities iterare motum illũ: qꝛ est inalterabilis ꝛ imutabilis virtutis: ꝛ vt dꝛ in. 8. phy. tex. 85. semp sil'r se hñs in se ꝛ ad mobile semp idẽ faciet. ¶ Et vt clarius ꝑcipiaꝛ nodus qõnis sciendũ est ex. 6. phy. lõgo ꝓcessu, ꝙ tẽpus motus ꝯdiuidiꝛ mobili: ꝛ ꝯdiuidiꝛ magnitudini, super quã est motus. Et sil'r dupl'r infinitũ esse cõtingit. Uno mõ ex pte quãtitatis mobilis. Alio mõ ex parte quãtitatis spatij. Mobili q̃dẽ ꝯdiuidiꝛ tẽpus: ꝛ ex eo infinitaꝛ: qꝛ si aliqđ certũ signũ in aliquo spatio designatũ sit ptranseundũ: prius ptransiꝛ ab vna pte mobilis q̃ ab alia: etsi ptrãseũdũ est a pluribus mobilibꝰ inequalibus vno decẽ cubitoꝝ. ꝛ altero viginti ꝛc, ꝛ ceteris paribus q̃raꝛ quãtũ erit tp̃s mẽsurãs transitus istos: manifeste pꝫ ꝙ si mobile decẽ cubitoꝝ trãsit illud signũ in vna hora ꝙ mobile viginti cubitoꝝ ptrãsibit illud in duabꝰ. sicut et illudmet signũ prius ptrãsit medietas mobilis q̃ totum. Opꝫ. n. seruata eq̃litate motꝰ, quanto mobile est maiꝰ tardius ptrãsire signũ illud. Ubi g. Si primus orbis ꝛ orbis lune equal'r mouerenꝛ signatũ punctũ oriẽtis orbis lune tãto citius ptrãsiret quãto minor est primo orbe. Ita ꝙ qñ orbis lune pegisset suũ transitũ forte adhuc nec millesima pars primi orbis pũctũ illũ orientis trãsisset. ꝛ idẽ est [illegible] motu recto. Unde si infinitũ est mobile ifinitũ necesse est eẽ tp̃s, in quo datũ signũ ptrãseundũ est. Magnitudini ỽo ꝯdiuidiꝛ tp̃s: ꝛ ex ea sil'r infinitaꝛ: qꝛ finitum mobile prius transit vnã ptẽ magnitudinis q̃ aliã. ꝛ sic ceteris paribꝰ quanto maior fuerit magnitudo ptranseũda tato maiꝰ erit tp̃s mensurãs motũ ꝛ si infinita infinitũ: vt in motibꝰ processiuis manifestũ est. ¶ Nec refert in ꝓposito an magnitudo seu spatiũ coincidat rõne materie in [illegible] realiter cũ quantitate mobilis: vt i motu celi ꝯtingit. Nõ. n. est aliud spatiũ ptrãseundũ a primo corpore q̃ quãtitas ipsiꝰ: vt auer. dꝛ in. 2. celi, co. 46. Patet eñ ꝙ celũ prius ptransit partẽ spatij, q̃ est ab oriẽte ad meridiẽ: q̃ illã q̃ ẽ a meridie ad occidẽs: nihil minꝰ q̃ si ibi eẽt realis distinctio quãtitatis spatij. ꝛ quãtitatis mobilis. Similiter nõ refert in ꝓposito, an quãtitas spatij quãtitatẽ tpis augeat ex quãtitate suaꝝ ptiũ nũq̃ ab illo mobili ptrãsitarũ: vt cõtingit in motu recto ꝛ prima reuolutiõe circulari. an ex quãtitate earũdẽ ptiũ q̃ plies ptrãseũde sunt: vt cõtingit in reflexiõe motus recti: ꝛ in scđa reuolutiõe circulari, ꝛ deinceps. Spatiũ eñ idẽ secũdo ptrãseũdũ alteriꝰ spatij equalis primo rõnẽ hꝫ ꝛ perinde quãtificat ꝛ extẽdit tẽpus ac si alterũ equale primo eẽt (seu vt melius loq̃mur) ac si esset altera ps totalis spatij eq̃lis prime parti. ꝛ sil'r est, de oĩbus reuolutionibus circularibus.

¶ Ex his igiꝛ patere pñt tria. Primũ, ꝙ tẽpus q̃ moueꝛ celũ ꝑpetuo: est infinitũ non ex parte mobilis, sꝫ magnitudinis seu spatij: qꝛ celũ corpus finitũ est. ꝛ iõ tpe infinito moueꝛ, qꝛ spatiũ ab oriẽte in occidẽs infinities pagit. ¶ Scđm, ꝙ tẽpus quo ꝓbauit ari. in tex. 78. nõ posse fieri motũ a ỽtute finita: est ifinitũ ex pte mobilis: qm̃ manifeste ibi fit diuisio tpis ꝑꝫ diuisionẽ mobilis: dũ augẽdũ ꝓportional'r diciꝛ ꝑm augmẽtationẽ mobilis ꝛ motoris: vt ꝯ ꝓteruos syllogizeꝛ sic. Quãtitas tẽporis aucta ꝛ diminuta ꝓportional'r ꝑm augmẽtationẽ ꝛ diminutionem potẽtie motoris ꝛ quãtitatẽ ipsiꝰ mobilis: est quãtitas se tenẽs ex pte mobilis. pꝫ ista ex terminis. ꝛ ex. 7°. physi. tex. 36. sed quãtitas hec tẽporis, de qua loq̃tur Ari. est hꝰi: vt pꝫ de se ꝛ auer. in co. expsse asserit cũ ceteris expositoribꝰ. g. ¶ Ex his aũt liq̃t tertiũ ꝓncipaliter intẽtũ ꝙ. s. ꝓcessus ari. nõ sufficienter videꝛ ꝓbasse minorẽ. s. primus motor est ỽtutis infinite sed equocationẽ videꝛ cõmisisse i medio termino q̃ est mouẽs tpe infinito: dũ in maiore ꝓsyllogismi, q̃ fuit cõclusio tex. 78. sumiꝛ ꝓ tpe ifinito ifinitate se tenẽte ex pte mobilis, cũ dꝛ oẽ mouẽs tpe infinito est ỽtutis infinite ꝛ in minore sumiꝛ ꝓ tpe infinito ifinitate se tenente ex pte spatij cũ dꝛ: sed primus motor mouet tpe infinito: restat igiꝛ ambiguitas nõ parua in hoc processu. ¶ Omissis aũt opinionibꝰ pluribꝰ que a diuersis de vi huius demõstratiõis dicta sũt. Sco. n. in quolib. q. 7a ad primũ credẽs ꝑm ari. pm motorẽ infiniti vigoris itẽsiue, dixit hoc ꝯcludi ex eo ꝙ moueat a se: qꝛ qđ mouet a se est a se: ꝛ ꝯñter hꝫ plenitudinem actiuitatis ꝛ entitatis, q̃ absqꝫ infinitate intẽsiua nõ est. Egidiꝰ ỽo in. 8. physi. credens idẽ dixit h̃ ꝯcludi ex eo ꝙ totus motus ifinitꝰ est ꝓprius effectus dei: qꝛ qđ pt in ifinitũ motũ q̃ ad suaꝫ totalitatẽ põt nihil minꝰ in ipm tã si sit vnius mobilis absolute q̃ si sit vnius mobilis ifinities iterati. ꝛ ꝯñter est virtutis infinite: qꝛ a ꝓpria causa effectꝰ recipit mẽsurã ꝛ spẽm. His iquã omissis, qꝛ absqꝫ ꝓbatione dicta sunt: qđ mihi vꝛ scribẽdũ est. Mirũ. n. ꝛ (vt meliꝰ dicamꝰ) extraneũ valde est, ꝙ ari. medium terminũ tacuerit ꝛ tm̃ studiũ apposuerit circa id sine quo sua rõ ex tacito medio tꝫ: vt scotus dt. Nõ. n. in. 8. phy. aliud mediũ assumiꝛ, nisi mouere tpe infinito. ꝛ de h̃ magna solicitudo fuit: ꝙ exigat ỽtutem infinitã. Cõstat aũt ꝙ hoc abstrahit a mouerꝫ a se, vel non a se ꝛ ꝙ motioni a se accidit, ꝙ sit in infinito tpe nihil. n. minus cõcludereꝛ si esset in tẽpore finito: vt ipsemet fatetur. Nec valet rõ dicens, ꝙ ifinitas nõ depẽdens: sꝫ ꝑmitas est ꝓpriũ mediũ ad ỽtutẽ infinitã: qꝛ ꝑm hoc ꝑmitas motus esset ꝓpriũ mediũ siue ille motus sit finitꝰ, siue ifinitus. ꝛ sic idẽ qđ prius. Unde finitas ꝛ infinitas motus vndiqꝫ per accñs ꝯcurrũt. ꝛ sic ari. sciaꝝ artifex tacuisset ea que sunt per se in medio termino. s. ꝑmitatẽ motus: ꝛ solicitus fuisset circa ea q̃ sunt in eo per accñs. s. ifinitatem tpis. cuius oppositũ vbiqꝫ docuit faciendũ. ¶ Egidij ỽo deductio quãuis veritatẽ, a longe tãgere videaꝛ (vt in sequẽtibus patebit) ỽitatẽ tñ assecuta nõ est: qꝛ ex eo ꝙ totus motꝰ celi ponuꝛ effectus alicuiꝰ cause per se: nõ est ab eo nec sequacibꝰ deducta infinitas intensiua illius cãe: sꝫ assumpte sunt ꝓpõnes volũtarie vel remote: vt pote ꝙ ꝓprius effectꝰ a p se causa recipit spẽm ꝛ mensurã. Ex hac. n. non hꝛ ꝙ totalitas infinitatis extẽsiue necessario fiat p se ab infinitate intensiua. sicut nec ex hac: effectꝰ infinitus fit a cã infinita. cũ non appareat q̃re ipsa totalitas ꝛ vnitas infiniti motus nõ possit per se intendi ꝯfieri a virtute finita immobili ad ꝯtinuãdã ꝛ cõseruandam ꝑpetuo inferioꝝ successionem ꝛc. vt dꝛ in secundo de gñatione tex. 56. ꝛ. 12. meta. com. 306. Latius igitur qđ mihi in re hac apparet ꝓsequẽdum est: eo ꝙ difficultatem motã directe discutit: ꝛ ad ꝓncipale ꝓpositũ ꝓpriam viã docet, ꝛ Ari. tã menti q̃ verbis consona videꝛ. Premittendũ est ergo primo ꝙ ꝑpetuitas motus sicut ꝛ alia quãtitas dupl'r imaginari põt ꝙ fiat ab aliqua ỽtute. Uno modo per se primo, secũdo mõ nõ per se primo. Et ne in equoco laboremꝰ illud dꝛ fieri per se primo: ab aliqua virtute in qđ põt virtus illa ex propria rõne. in illud autem diciꝛ posse aliqua ỽtus ex propria ratiõe: in qđ põt ex perfectiõe clausa infra latitudinẽ propriam illius virtutis. Et per oppositũ illud dꝫ fieri non per se primo ab aliqua ỽtute quod quidem fit ab illa ỽtute ex aliqua cõditione annexa illi virtuti, que est extra latitudinẽ illiꝰ virtutis formaliter sumpte. verbi gratia. ꝛ est exẽplum deseruiens proposito. Uirtus calefactiua vt octo. b. ignis durantis centũ annis, potest in duos effectus scꝫ ꝛ calefacere vt octo: ꝛ centũ annis continuare hunc calefactionis motum. sed primum potest ex ratione ꝓpria inquãtum est virtus calefactiua tãte perfectiõis: scilicet vt octo

Universidad de Deusto Biblioteca

hec enim perfectio infra latitudinem ꝟtutis calefactiue claudit. Scḋm ꝟo nō pōt ex ꝓpria rōne: alioquin oīs ꝟtus calefactiua vt octo hoc posset: qḋ ꝑꝫ falsum in.d. igne durāte ꝑ diē tm̄ sed pōt ex annexa sibi duratione centū annoꝝ: quā ꝑꝫ esse extra rōnē ꝟtutis calefactiue ꝛ cuiuscūꝗ alteri⁹ ꝟtutis motiue formaliter sumpte. Ideo enim.b. ignis pōt cōtinuare calefactionem ꝑ centū annos: q: ꝟtus eius durat cētū annis: vt de se ꝑꝫ. Tunc ergo perpetuitas motus dr̄ fieri ꝑ se primo ab aliquo, qn̄ ex ꝑfectione infra latitudinē potētie agentis clausa causat: tūc aūt nō ꝑ se primo, qn̄ nō ex rōne ꝓprie potētie agētis: sed ex cōditione illius fit. ¶ Ex hac aūt distōne ex parte effectus, manifeste patere pōt alia distinctio ex parte cause. Potest siquidē dupl'r imaginari aliquā ꝟtutē esse cōtinuatiuā motus tpe infinito. Uno mō ꝑ se primo. i. ex rōne ꝓpria, vt exposuimus: ꝛ alio mō nō ꝑ se primo, sed ex annexa ei⁹ cōditiōe: vt ēt exposuim⁹. ¶ Differūt aūt vis ꝑpetuatiua mot⁹ ꝑ se primo: ꝛ vis ꝑpetuatiua nō ꝑ se primo, ex assignatis rōnibus adhuc dupl'r. Primo in hoc, qḋ vis ꝑpetuatiua ꝑ se primo, respicit infinitatē durationis vt ꝑ se primo effectū: ꝛ ꝑ se primo terminū: q: ex ꝓpria latitudine in illā pōt: sicut vis calefactiua respicit calefactionē seu calorē, vt ꝑ se primo effectū ꝛ terminum. Uis aūt ꝑpetuatiua nō per se primo, respicit infinitatē duratiōis nō vt ꝑ se prīo effectū, sed cōditionē ꝓprij effect⁹. ¶ Scḋo in hoc, ꝙ illa respicit q̄titatē duratiōis, vt ꝑ se ꝓpriū effectū: q: infinitas duratiōis q̄dā q̄titas duratiōis essential'r est: oēm q̄titatis durationē in se claudēs. Ista aūt nō nisi ꝑ accn̄s quātitatē duratiōis respicit. s. vt ꝯdōnē necessario comitē sui ꝓprij effect⁹: q: nō ex ꝓpria rōne: sꝫ ex annexa ꝯdōne hoc facere supponit. ¶ His ꝟo ꝑlibatis, opꝫ scḋo tres ꝯdōnales stabilire: ex quarū ꝟitate ꝓpositi rō habebitur. ¶ Prima ꝯdōnalis est. Si a. ꝑ se primo mouet tpe infinito. a. est ꝟtutis infinite intēsiue. Declarat ista: q: stādo infra latitudinē ꝟtutis ꝑ se respiciētis quātitatē durationis vt ꝓpriū effectum (que pōt vocari ꝟtus quātificatiua motus, intelligēdo de quātitate durationis) valet argumētū. Ad cōtinuandum aliquāto tpe requirit aliquāta ꝟtus: ergo ad maius tps maior ꝟtus: ergo ad infinitū, infinita. Et fundat hec ꝯn̄a sup illā regulam. Sicut simpl'r ad simpl'r: ita magis ad magis, ꝛ maximū ad maximū. Que absꝗ dubio vl'iter ꝛ necessario tenet in his, q̄ se respiciūt ꝑ se prīo: vt S. Tho. i tertio ꝯ geñ. ca. 139. dicit. Fūdat etiā sup illud pn̄m metaphysicū. Cuiusꝗ potētie actiue ꝓpria latitudo, ꝓportional'r rn̄det ꝓprie latitudini sui ꝑ se primo effect⁹. Qḋ ꝑꝫ inductiue in oib⁹: ergo ꝟtutis q̄tificatiue mot⁹, si esset ꝓpria latitudo, rn̄deret ꝓprie latitudini quātitatis duratiōis. sed ꝓpria latitudo quātitatis durationis attendit penes extensionem durationis: q: duratio nō auget ꝑ intensionē, vt qualitas: sed extēsionem, vt quātitas: ergo ꝟtus quātificatiua quāto maiorē posset quātitatē durationis ꝓducere: tanto maior esset: ergo si infinitā infinita. Unde ꝓportio ꝟtutis quātificatiue seu cōtinuatiue mot⁹, ad quātitatē ꝑ se durationis: est sicut ꝓportio ꝟtutis calefactiue ad quātitatē ꝑ se caloris. Et nulla est differētia ꝓportionū: q̄uis sit differētia rerū substractarū ꝓportionibus: q: q̄titas ꝑ se caloris est q̄titas intēsiua: q̄titas ꝟo durationis est extēsiua. Qḋ tn̄ vt ex dictis ꝑꝫ, ꝓportionem variat: eo qḋ est materiale ꝛ ꝑ accidens. Formale em̄ est, vl'r loquēdo: ꝙ latitudo cuiusꝗ potētie actiue rn̄deat latitudini proprie sui per se primo effect⁹. ¶ An vero latitudo ꝓpria effect⁹ attēdat ꝑm extēsionē vel intēsionē: accidens esse cognoscit ab exercitatis in metaphysica: ꝛ iō eadem rōne ꝓportionis tenet ꝯn̄a supradicta: qua tenet ista. Ad ꝓducēdū aliquātū calorē requirit aliquāta ꝟtus calefactiua: ergo ad maiorē maior: ergo ad infinitum infinita. Si quis aūt dixerit supradicta principia nō habere locum, nisi quādo quātitas ꝑ se effect⁹ est quātitas intensiua: cum phia abhorreat volūtariū: oꝑꝫ hui⁹ restrictionis rōnē reddere. Nulla aūt rōne fulta apparet hec rn̄sio: nisi forte dicatur, ꝙ magnitudo ꝟtutis nō est nisi ꝑm q̄titatē ꝑfectionalem: ideo nō rn̄det nisi quātitati ꝑfectionali effect⁹: quātitas autem perfectionalis nō est quātitas durationis. Non em̄ quāto maior duratio, tāto ꝑfectior effectus fit: sed equalis ꝑfectionis est ignis durans per horam, ꝛ per duas horas: ꝛ per tps infinitum vt dicitur primo ethi. ca. 7. ¶ Sed hec rō in hoc deficit ꝛ quasi equiuocat: qm̄ dupl'r ꝯtingit loqui de quātitate duratiōis. Uno modo ꝑm se. Alio modo vt est ꝯditio aliaꝝ reꝝ. Si ꝯsideret vt est ꝯditio rerū (puta hoīs, aut albedinis) sic cū sit extra rōnes formales reꝝ: nō auget ꝓpriā ꝑfectionē alicuius rei: nō em̄ est ꝑfectior calor durās cētū annis, q̄ durās vno die. Et hoc mō est sermo de quātitate durationis in primo ethicoꝝ. vt ꝑꝫ ibi ex cō. Auer. ꝛ San. Tho. ꝛ cōsequēter hoc modo verificat, ꝙ quātitas durationis nō est quātitas ꝑfectionalis: nec sibi ꝓportionat ꝟtus actiua alteri⁹ effect⁹. Si ꝟo cōsideret primo modo. s. ꝑm se: sic cum bonum diuidat in. 10. predicamenta sicut ens (vt in primo ethicoꝝ ibidem dicit) ꝛ quātitas durationis sit quedā entis species: quādam etiam bonitatem scḋm se necesse est ponat. Ac per hoc manifeste ꝑꝫ: ꝙ si duratio aliquam ꝑfectionem scḋm se ponet: maior maiorem ponet: ꝛ infinita infinitam: sicut etiā quātitas molis aliquā ꝑfectionē dicit: alioquin inter entis species nō esset: ꝛ maior maiorem: ꝛ infinita infinitam: nō minus in suo ordine q̄ calor infinitus: ꝛ tamen quātitas molis maior ꝛ infinita dicit scḋm extensionem. Qḋ ergo quātitas durationis sit quātitas perfectionalis, pōt dupliciter intelligi. s. vt conditio aliorum: ꝛ sic est falsum: q: est extra latitudinem rationis formalis cuiusꝗ alteri⁹ rei. Alio modo ꝑm se: ꝛ sic ipsa quātitas durationis est quedam perfectio vendicans sibi quātitatem perfectionalem scḋm suam extensionem: queadmodum calor vendicat sibi eam scḋm suam intēsionem. Unde ad rationē in oppositum dicenda sunt duo. ¶ Primo ꝙ non opꝫ quātitatē durationis esse quātitatem perfectionis: sed habere illam infra suam latitudinem: sicut nec calor est quātitas perfectionis: sed habet illam. Secūdo ꝙ falsum est: ꝙ quātitas durationis scḋm se nō ponat quāto maior maiorem perfectionem: quāuis nō ponat maiorem perfectionē hui⁹: puta caloris: vel hominis. Et q: sermo in predicta conditionali habit⁹, nō est nisi de quātitate durationis ꝑm se: cōsequēs est, ꝙ firma stet veritas illoꝝ principiorum etiam in his effectibus: quorum propria quātitas est quātitas extēsiua. Talia enim maiorē semper ponūt ex augmētata extensione ꝑfectionē sue speciei. Manifeste autem patere possunt omnia, que de perfectione quātitatis durationis diximus in hac solutione ex quātitate molis: applicādo distinctiones factas ꝛ cetera dicta ad ipsam: vt facile est cuiꝗ exercitato deducere. ¶ Unde potest formari ad principale ꝓpositum ratio talis. Magnitudo ꝟtutis respondet proportionaliter magnitudini per se effectus: sic ꝙ aliquāta virtus, ad effectum aliquāte perfectionis requiritur: ꝛ maior ad effectum maioris ꝑfectionis: ꝛ infinita ad infinite perfectionis effectum: sed duratio est effectus aliquante perfectionis: ergo ad faciendam per se primo aliquātam durationem requiritur aliquāta virtus: ꝛ ad maiorem maior, ꝛ ad infinitam infinita: cum maior duratio maiorem dicat perfectionem, ꝛ infinita infinitam. ¶ Rogoꝗ oēs iterum atꝗ iterum, ne auertendo mentis intuitum ab eo quod est per se ad id quod est ꝑ accidēs: fallantur, innitentes supra adducte glosse: absꝗ ratione dicēdo ꝙ si ad effectum aliquāte perfectionis requiratur aliquanta virtus, ad effectum maioris perfectionis intensiue requiritur maior virtus: non autem ad effectum maioris perfectionis extensiue: qualis est maior ꝛ minor duratio. Hec enim glosa (vt ex dictis patet) optima est: loquendo de causa per se primo illius effect⁹: cui vtraꝗ quātitas conuenit intēsiua infra ꝓpriam latitudinem, ꝛ extensiua extra: sicut est calor ꝛc. Uniuersaliter aūt loquēdo de quātitate cause in ordine ad ꝓprium effectum, ꝛ eius quātitate infra latitudinis sue limites clausa: nulla opus est distinctione: eo ꝙ eadem ratio saluat in ꝓportione cause ꝛ effect⁹: siue ꝑm ꝓpriam rōnē augeat intensiue: siue extensiue: ratio. s. maioris ꝑfectionis ꝑm ꝓpriā rōnem sue speciei. Nō enim tenet illa regula in effectib⁹ quātitatis intēsiue alia rōne: nisi q: quāto effectus per se primo alicui⁹ est perfectior infra latitudinē ꝓpriā, tāto ꝑfectiorē causam exigit. Propter hoc em̄ ex maiore quātitate extensiua caloris ꝓducti: nō cōcluditur maior ꝟtus calefactiua: sed intēsiua tantum. Illa enim auget ꝑfectionē caloris extra ꝓpriā latitudinem caloris: ista aūt intra. ¶ Hec autē met ratio saluat in effectibus quātitatis precise quātitate extensiua: quoniā eoꝝ propria perfectio augetur infra ꝓpriā latitudinem ꝑm extensiuam augmētationem. Unde vniuersaliter loquēdo effectū esse perfectiorē intēsiue vel extēsiue, accidit effectui perfectiori ꝑm propriam latitudinē sue rationis formalis: quod per se consideratur in hac ratiōne: et est ratio vtriusꝗ eorum: quod perfectiorem causam exigat ꝛ concludat: sicut esse album vel nigrum accidit colorato, ꝛ est ratio eorum ꝙ sūt visibilia. ¶ Falli autē multos contingit in re hac ex eo ꝙ in ceteris entibus a quātitate manifeste videmus, ꝙ sola augmentatio intēsiua effectus per se concludit maioritatem virtutis per se primo actiuā illi⁹: ꝛ nullam perhibent sensus virtutē actiuā per se primo q̄titatis

ꝓpter qḋ nūq̄ intellectui oblata apparet augmētatio virtutis ex extēsiuo cremento effectus. Quicquid em̄ sit de virtute actiua per se p̄mo quātitatis, siue ꝑmanētis, siue successiue discernēdū est intellectus acumine (vt dcm̄ est) inter entia quoꝝ ꝓpria ꝑfectio consistit in intēsione, ꝛ quorum ꝓpria perfectio cōsistit in extensione: qm̄ in illis extendi est extra limites rōnū formaliū suarū. ꝛ ꝓpterea non cōcludit maiorē perfectionem virtutū actiuarū illoꝝ entiū. In istis autē extendi est infra rationes formales eoꝝ, ꝛ est ipsum eoꝝ intēdi: ꝛ iō idem exigit ꝛ cōcludit in virtute eoꝝ actiua per se p̄mo qḋ in illis infert intendi: si iuenit virtus ꝑ se p̄mo actiua quātitatis. ¶ Unde nō obstat ꝓposito, si q̄s dicat nō dari in rerū natura hm̄oi virtutē quātificatiuā motus: nobis em̄ sat est veritas ꝯditionalis, que ꝑmanet etiā antecedēte ꝛ ꝯsequēte īpossibili. Sil'r puerile est si q̄s putet dcm̄ ꝓcessum iō non tenere in effectib⁹ quātitatis extēsiue sed intensiue: q: in extenso id qḋ additur lꝫ perfectio q̄dā sit, non includit in se min⁹ extensum, ꝛ aliq̄d vltra: intēsius aūt includit in se remissum, ꝛ aliq̄d vltra ꝑfectionis addit: ꝛ iō hoc reqrit maiorē virtutē: illud vero equalē. Puerile inquā dixi: q: sic se hꝫ maius ꝑm extensionē ad minus (puta spatiū duarum horarū ad spatiū vnius aut bicubitū ad cubitū) sicut maius intensiue ad min⁹: puta calor vt quatuor ad calorē vt duo. Utrobiꝗ siquidē maius claudit min⁹, ꝛ aliq̄d perfectionis ꝓprie rōnis formalis addit. Cōstat autem ex dictis, ꝙ in p̄dicto ꝓcessu nulla est ratio exigens aut supponēs aliā similitudinē ꝓportionum inter intensum ꝛ extēsum nisi maioris ad minus. Argumētū em̄ semp est hoc modo. Potēs per se prīo i aliquātum est aliquāte virtutis. ergo potēs in maius, est maioris. ergo in infinitū est infinite. ¶ Nihilominus diligēter aduertenti apparebit, ꝙ queadmodū in extenso pars addita priori nō includit priorē: ꝛ ideo seorsum nō infert maiorem ꝟtutē: ita in intenso gradus (verbi gr̄a) additus nō includit priores, nec est maioris ꝑfectionis gradus quartus albedinis q̄ sit primus: nec ex perfectiōe maiore quarti gradus seorsum infertur maior vis calefactiua: sꝫ ex eo ꝙ totū calidum (puta habens quatuor gradus caloris, est ꝑfectius q̄ calidū vt duo) queadmodum etiā arguitur ex eo ꝙ totū extensum est ꝑfectius. ¶ Friuolum quoꝗ oīno est, si quis admittat p̄dictū ꝓcessum tenere quo ad effect⁹ quantos quantitate ꝑmanente: non aūt successiua. Oporteret. n. abradere pricipia tradita in 6° ꝛ 7° ꝛ. 8. phy. de virtutib⁹ motiuis ꝛ eaꝝ proportione: cū motus ꝛ tempus, de q̄bus ibi est sermo successiua entia sint. Stat ergo veritas prime cōditionalis. ¶ Secūda aūt cōditionalis est ista. Si a. mouet tēpore infinito vnum motū continuū ꝛc. a. est mouens īmobile. ꝛ accipimus mouet ꝓprie, vt distinguitur cōtra mutare. Et rursus accipim⁹ mouet vt motor: nō vt instrumentum motoris. primum ꝓpter illuminationē. secūdum ꝓpter corpus celeste trahens secū ignem: quē nihil minus traheret, si idem ignis nūero perpetuo cōseruaretur scḋm totum ꝛ partes: et etiā ꝓpter primū orbem trahētem secum alios: vt multis placuit quāuis non sufficienter. Probat ista consequētia. 8. phy. tex. 85. ex proposito: ꝛ. 12. meta. tex. 43. ex hoc ꝙ motor motus non semper eodē modo se hꝫ aut in se aut in ordine ad mobile: id autē a quo semper prouenit idem: eodē modo se hr̄e necesse est vtroꝗ modo: vt ꝑꝫ. ergo. ¶ Ex his aūt duabus ꝯditionalibus verificatis anteq̄ veniamus ad tertiam, iā patere potest distinctio supius premissa cum suis mēbris in speciali. Liquet enim iā, ꝙ perpetuitas motus duab⁹ attestatur causis. s. infinitati virtutis per se p̄mo causantis ipsam: aut immobilitati motoris: ꝛ cōsequenter ꝙ diuersimode ab illis dependet, ꝛ illas infert: qm̄ infinitatē non infert nisi in virtute per se primo (seu ex proprie latitudinis perfectione) illā causante. Immobilitatem vero ꝟtutis infert in omni virtute causante ipsam. Et merito, q: immobilitas est extra latitudinē perfectiōis virtutis tam motiue q̄ quantificatiue motus. Infinitas autē rationis formalis cuiusꝗ, infra ipsi⁹ latitudinē clauditur. Gradualitas enim alicuius speciei (puta caloris) etiā si in infinitū crescat: caloris naturā non exit. Immobilitas vero conditio est extra totā latitudinē caloris. Siue enim intelligat calor vt quatuor, siue vt mille: siue vt infinitus: nunq̄ peruenietur ad hoc, ꝙ sit imobilis infra limites caloris stādo. Et qḋ de calore exēplificauimus: de ceteris ꝟtutib⁹ actiuis, formal'r sumptis: siue ꝑm rem sint in materia siue nō. intelligi volum⁹. Oportet enim phm formaliter loqui. Uñ distinctio iā probata in terminis specialibus reperi potest sic. Perpetuitas motus dupliciter pōt imaginari ꝙ fiat. Uno mō a virtute ꝑ se prīo ipsaꝫ causante: ꝛ sic opꝫ, ꝙ fiat a virtute infinita intensiue: vt ꝑꝫ ex p̄ma cōditionali. Alio mō a virtute nō ꝑ se p̄mo ipsam causante: sed ꝑ se primo cāte talē motum, ꝛ scḋario cāte ei⁹ perpetuitatē vt illius ꝯditionē. Et sic opꝫ ꝙ fiat a virtute motiua imobili: q̄ ex ꝑfectione sue ꝟtutis causet talē motū: puta saturni: ꝛ ex immobilitate eiusdē semper ꝑseueret idē faciens. Ut sic conditio virtutis sit cā ꝯditionis effect⁹: sicut in primo mō propria ꝑfectio ipsi⁹ virtutis est cā ꝓprie perfectiōis effect⁹: ꝛ propter hoc Ari. 8. phy. in tex. 78. infinitatē tpis motus ascripsit infinitati ꝟtutis: vt in tex. 85. ascripsit imobilitati motoris: vt iaceret fundamenta, ꝛ ad primū motorē, ꝛ alias intelligētias inuestigandum: vt ibidem diuus Tho. notauit. Ex primo. n. primū motorem. 8. phy. tex. vlt. ꝛ. 12. meta. tex. 41. ꝯclusit. Ex scḋo vero numeꝝ intelligentiaꝝ. tex. 43. ꝛ. 44. Nō. n. ibi inuestigat numerus infiniti motoris (vt q̄dā rudes ꝛ ceci dicunt) sed numerus motoris inalterabilis ꝛ immobilis: vt patet ex fine tex. 41. ꝛ ex ipso text. 43. vbi semp est sermo de imobilitate motoris tēpore eterno ꝛc. ¶ Tertia igit cōditionalis: cui⁹ an̄s supponit Ari. cū suis sequacibus est ista. Si celū mouetur tpe infinito: p̄mū mouens ipm est infinite virtutis intēsiue. Et aduerte difformitatē inter hanc ꝯn̄am ꝛ priores. In prioribus. n. inferebat. a. mouet ꝛc. ergo. a. est infinite virtutis: vt in prima: vel ergo a. est virtutis immobilis: vt in secunda. In hac vero nō inferimus, ergo mouēs celū: nec ergo q̄libet motor celestis: sed ergo primum mouēs est virtutis infinite intēsiue. Probat ista sic. Celū mouet tpe perpetuo, ergo ab aliqua virtute ꝑ se primo ꝛ directe potēte in sempiternitatē motus: talis est infinita intensiue: vt ꝑꝫ ex veritate prime ꝯditionalis ꝓbate: ergo inuenit aliqua virtus infinita intēsiue. Aut igit ista virt⁹ est in quolibet motore celesti, aut in p̄mo tm̄. Non in quolibet: tum q: nō opꝫ: tum q: neuter ab altero dependeret in sempiterne mouere: fatuum enim est ponere infinitū vt sic dependere: tū q: aliq̄d conueniret plurib⁹ p̄mo. s. mouere sempiterne: qḋ est īpossibile: vt monstratur p̄mo posterioꝝ: ergo est in prīo motore tm̄. Totus ꝓcessus clarus est ꝛ infirmus: si p̄ma ꝯn̄a ꝓbabit. Cuius vis cōsistit in ista cathegorica: sempiternitas mot⁹ causat ab aliqua virtute, per se p̄mo intēdente ꝛ potēte in ipsam. Hac igit propositione ꝓbata: nihil remanebit huius rationis ꝓbandum. ¶ Probat ergo p̄mo, ꝙ hoc sit possibile: deinde ꝙ sit de facto. Primum ꝓbat: q: si esset incōueniens aut impoſe, sempiternitatē motus causari ab aliq̄ virtute actiua per se p̄mo, hoc non esset, nisi vel q: duratio motus, cui⁹ spēs est sempiternitas: nō est res separabilis a motu: sꝫ simul est ꝛ non est, et fit ꝛ non fit cum motu: ac ꝑ hoc sufficienter fit a quolibet mouēte, sicut et mot⁹, vel q: duratio mot⁹ passio motus est: eo ꝙ tp̄s vt dicitur in. 4. phy. tex. 130. ꝛ. 12. met. tex. 29. aut est idē motui aut eius passio. Passioni autē non debetur aliud agens q̄ ꝓductiuum subiecti: vt ꝑꝫ inductiue. Uel q: vt superi⁹ tactum est, duratio motus nō est nisi cōditio eius: conditionibus autem reꝝ non debetur ꝓpria virtus actiua: sed sat est cōditiōes actiui sequi. Preter. n. hec tria nō apparet rō, quare impossibile, aut inconueniens sit sempiternitatē vendicare sibi virtutem per se prīo eius actiuā: sed nihil hoꝝ impedit. Inseparabilitas siq̄dem duaꝝ rōnum formalium, etsi concludat, ꝙ ꝓducens vnam in reꝝ natura ꝓducat alteram: nō tn̄ cōcludit, ꝙ a quocūꝗ producitur ꝑ se p̄mo vna, ab eodē ꝓducatur per se prīo ꝛ altera. Quāuis. n. esse ens sit inseparabile ab esse tale vel tale ens: et per hoc habeat ꝙ causans tale ens causet etiā ens: non tn̄ sequit: ergo si est cā per se talis entis inquātū tale: ergo ꝛ inquātum ens: vñ Aristo. in. 6. meta. in p̄ncipio venat pricipia ꝛ causas entiū inquantū entia. Durationem aūt passionē esse mot⁹, etsi verū sit quo ad aliq̄d, puta q: sub rōne tpis diffinit per motum: ꝛ iseparabiliter concomitat ipsum tanq̄ posterius suum prius: non tn̄ est verum simpl'r: q: cōstat ꝙ vere ꝛ simpl'r passio alicuius, sic ꝓducitur cōsecutiue ad ꝓductionē subiecti: vt a virtute ꝑ se primo ꝓductiua subiecti, secluso quocūꝗ extrinseco, sufficiēter emanet. Duratio aūt siue sempiternitas mot⁹ nō emanat a ꝟtute motiua: vt sit rōne ipsius virtutis: sꝫ consequitur cōditionem extrinsecam ipsi⁹ virtutis. s. durationē eius: vt patet inductiue. Nō est igitur passio ꝓprie loquendo: sed poti⁹ cōditio inseparabilis. Nec ex hoc ꝙ talis conditio pōt poni in esse ex cōditione virtutis motiue, concludi pōt: ergo superflue q̄ritur alia causa: qm̄ non queritur causa ad hoc vt fiat absolute: sed ad hoc vt per se prīo fiat. Non em̄ superflue queritur a

Universidad de Deusto Biblioteca

quo per se primo fiat animal quãuis sciamꝰ ipsum fieri a generante hominẽ ⁊ bouem. ¶ Nec incõueniẽs aliquod sequitur: si tam nobilis cõditionis motus qualis est sempiternitas specialis causa queraẗ ⁊ nõ sat sit credere, ꝙ fiat vt cõditio pcise: nihil eñ cõtra principia naturalia, aut metaphysicalia, aut quecũqꝫ alia apparet sequi: imo inuestigatio hec cõsequẽs est ꝓcessibꝰ Aristo. in. 6. et. 7. ⁊ 8. phy. vbi causas motus optauit ẜm diuersas ꝓportiones ad eius durationem. Nõ est igitur impossibile aut incõueniẽs sempiternitatẽ motꝰ talem esse effectã ꝙ possit ꝓduci ab aliqua ꝟtute per se primo. ¶ Qd aũt hoc sit de facto ꝓbatur primo: quia vt diciẗ scđo phy. tex. 26. ⁊ 8. tex. 39. semper ponẽdum est id qđ est aut causat per se ante id quod est aut causat per aliud. Cõstat autem qđ causans sempiternitatem motꝰ: quia immobile, causat eam per accidens, seu per aliud a ꝟtute sua actiua. ergo debet precedi ab eo qđ ex ꝓpria ꝑfectione sue ꝟtutis actiue sempiternitatẽ facit. hoc enim tãtũ est quod per se prĩo illã causare potest. ¶ Scđo. Quia sempiternitas motꝰ celestis est effectus dignissimus: vt eius effectus ostendit, scꝫ perpetuitas omniũ generabiliũ ⁊ corruptibiliũ ad quam tota sphera actiuorum ⁊ passiuorum, ⁊ singula in ea cõtẽta ẜm vires conantur ⁊ ꝑ ea agunt, quicquid agunt: vt Auer. dicit secũdo celi. cõmẽ. 17. ⁊ Albertus magnus ibidem confirmat. Irrationabile est autem effectum adeo nobilem in rerum natura absqꝫ per se primo causa actiua fateri. ¶ Et confirmatur. Quia cum in motu celesti sint due cõditiones: scꝫ sempiternitas ⁊ determinata velocitas, que in sui rõne claudit tempus: vt pꝫ in quarto phy. tex. 96. ⁊ sempiternitas eius sit nobilior determinata velocitate (vt ex effectibus, ⁊ de se pꝫ. ⁊. 12. met. cõ. 41. habeẗ: vbi certa velocitas finitati ꝟtutis, sempiternitas vero infinitati attribuitur motoris absqꝫ potẽtia omnino. secũdo quoqꝫ celi tex. 17. dicitur, ꝙ sempiternitas est ꝓprium diuinitatis opus. ⁊ Platonicis cõfirmãtibus, ibidẽ a sancto Tho. cognouimus entia tãtum sempiternitatis quãtum diuinitatis sapere.) ⁊ determinata velocitas absqꝫ dubio habeat causam per se primo ipsaꝫ causantẽ apud oẽs philosophos: que demẽtia esset sempiternitatẽ celestis motus causa ꝑ se primo priuare? Relinquiẗ igitur ratio tota, ⁊ stabilis, ⁊ efficax: cum etiam fugiendi via cõcessa nõ sit. ¶ Duobus enim modis poterat quis tãtum laborem fine priuare. Vel dicẽdo ꝙ sempiternitas motꝰ nõ hꝫ causam ꝑ se primo actiuam: qđ esse nefas ostẽsum est. Vel dicẽdo qđ hꝫ qdẽ: sed illa est ꝟtus finita, immobilis. Et hoc ostẽsum est esse ignorantiam ꝓprie vocis: quia nulla ꝟtus ꝑ se primo actiua alicuiꝰ, est actiua illius ex aliquo extra eius ꝓpriam rationem formalem: alioquin esset actiua illius circũscripto omni alio, ⁊ nõ circũscripto omni alio: qđ implicat. Impassibilitas autem ⁊ vniuersaliter immobilitas (vt de se patet, ⁊ superius declaratũ est) extra latitudinem est cuiusqꝫ rationis formalis ꝟtutis actiue formaliter sumpte: vnde dicere ꝙ virtus. a. sit ꝑ se primo actiua sempiternitatis: ⁊ dicere, ꝙ ideo est actiua sempiternitatis: quia est immobilis ⁊ sempꝫ manet eodẽ mõ, est ignorare ꝓpriã vocẽ. ¶ His ergo premissis ad motũ dubiũ cõtra ꝓcessum Aristo. redeũdo, dicimꝰ: ꝙ qꝛ sempiternitas motꝰ exigit in ꝑ se primo motore seu in eiꝰ ꝓpria potẽtia actiua infinitatẽ intẽsiuã: ⁊ hoc nõ hꝫ ex eo qđ poniẗ in motu infinito ex pte mobilis: nec ex eo, qđ poniẗ in motu infinito ex pte spatij infinities iterati: sed inqꝫtum est ẜm se effectꝰ quidã: cui accidit qđ hoc vel illo mõ saluetur: ideo ex ꝓpria rõne sempiternitatis motꝰ siue salueẗ i motu infinito ꝑ se, siue infinito ꝑ accidens: cõcludi optime põt absqꝫ equiuocatione infinitas intẽsiua primi motoris potẽtis ꝑ se primo in sempiternitatẽ. Vñ attẽta sempiternitate motꝰ formaliẗ, ⁊ relata ad ꝟtutẽ actiuã ꝑ se primo illã respiciẽtem: qꝫuis eque bene ꝯcludaẗ infinitas ĩtẽsiua illiꝰ ꝟtutis, siue hoc siue illo mõ ponaẗ. Aristoteles tñ a notioribꝰ doctrinã subtilissimã tradẽs, deduxit in tex. 78. ex sempiternitate motus posita in motu infinito ex pte mobilis. infinitatẽ intẽsiuam potẽtie: ⁊ in tex. vltimo ex eadẽ sempiternitate motus posita in motu infinito ex parte spatij, conclusit infinitatẽ primi motoris. Insinuans nihil obstare rõni sumpte ex sempiternitate formaliẗ accepta, in quouis motu saluari ponatur. ¶ Propter qđ in tex. 78. nõ posuit mobile infinitum: sed tẽpus tãtum: vt doceret ꝙ nõ concludebat ibi infinitatem potẽtie ex infinitate mobilis: sed ex ꝓpria rõne infinitatis tẽporis: ⁊ in tex. vlt. ẜm vtrãqꝫ trãslationem non sat fuit Arist. subsumere, qđ primum mouẽs mouet motum perpetuũ, aut tpe infinito: sꝫ subsumpsit vtrũqꝫ simul: vt ostẽderet, qđ nõ arguit absolute ex hoc qđ mouet ꝑpetuo (cũ hoc sit cõe oibus motoribus celi) sed ex eo, qđ sic mouet tpe ꝑpetuo: vt ipsam infinitatem tẽporis per se primo causet. alioquin nugatio cõmissa esset in illa minore: quam nefas est Aristoteli imponere.

¶ Formaliter ergo dubium soluendo dicimus, qđ medium ad ꝓbandam illam minorem. s. primus motor est ꝟtutis infinite, est hoc: mouẽs per se primo tẽpore infinito: ita qđ maior ꝓsyllogismi sumpta ex tex. 78. est ista: mouens per se primo tempore infinito, est ꝟtutis infinite. Minor ꝟo subsumpta in tex. vlt. est ista: primus motor mouet per se primo tpe infinito: ergo primꝰ motor est virtutis infinite: vbi nulla equiuocatio interuenit. Et maioris ꝓbatio ex infinitate temporis saluati in motu infinito ex parte mobilis, nõ obstat, sed magis attestaẗ ꝓcessui, quia ꝓportio virtutis ꝑ se primo respiciẽtis durationem motus, ad finitatem ⁊ infinitatem temporis: absolute declarata ⁊ conclusa est ibi in materia clarius eam representante. s. in motu infinito per se: vt ex notioribus fieret doctrina. ¶ Differt aũt deductio hec a subtilissima deductione: quam diuus Tho. 8. phy. docuit in duobus. Primo in medio termino. Cum enim mediũ Arist. sit mouens tempore infinito: ille apposuit ly ꝑ se supra ly infinito, nos ꝟo supra ly mouẽs. Secũdo in minore: qꝛ apud nos, minor est vera de facto quo ad operationẽ primi motoris: apud illum ꝟo minor est vera quo ad virtutem primi motoris. Non enim de facto primus motor mouet tpe infinito per se: sed opꝫ eum esse tãte ꝟtutis, ꝙ quãtum est ex parte ꝟtutis sue posset mouere tẽpore infinito ꝑ se: quia cause ꝑ se opꝫ rñdere effectũ per se. Primus aũt motor est causa ꝑ se infinitatis motus: ergo siue sit possibile tempus infinitum ꝑ se inueniri, siue nõ: opꝫ primũ motorẽ tãte ꝟtutis esse, si est ꝑ se causa infinitatis motꝰ.

¶ Conueniunt tamen he deductiones ⁊ in conclusione (quia vtrobiqꝫ cõcludiẗ infinitas intẽsiua primi motoris) ⁊ in radice: quia vterqꝫ ꝓcessus ponit primum motorem esse per se causam durationis infinite ipsius motꝰ. Sed ille ꝓcessit ex eo qđ cause per se oportet esse tantam ꝟtutem vt possit in effectum per se: qđ fundatur super scđo phy. tex. 36. Iste vero ex eo, qđ causam per se primo alicuiꝰ, oportet ꝓportionaliter augeri ẜm augmẽtum ꝓprium effectus sui: cuius fundamẽta supius dicta sunt.

¶ Et vt multis philosophãtibus cõplaceamus: qui volũt potius cum Auer. errare qꝫ cum alijs verũ sequi: ostẽdẽdum supest hoc idem Auerroim docuisse. ¶ In. 12. siquidem meta. cõ. 41. postqꝫ cõclusit iuxta demonstrationẽ. 8. phy. ꝙ ꝟtus infinita requisita ad mouẽdũ tpe infinito corpꝰ celeste: nõ est in magnitudine: quia moueret in nõ tpe: mouet statim dubiũ cõiter tactum a doctoribus. 8. phy. s. cur si ponitur ꝟtus infinita in magnitudine: sequiẗ motus in nõ tpe: ⁊ si ponaẗ extra magnitudinem, nõ sequiẗ motꝰ in nõ tpe: q̃ est rõ difformitatis? Et statim rñdet, ꝙ hoc ideo est: qꝛ motꝰ celi fit a duobus motoribꝰ: quorꝫ alter est finite motionis, ⁊ est anima celi: ⁊ alter infinite, ⁊ est potentia oĩno sine materia: ⁊ ꝙ motus celi a motore finito habet, ꝙ sit in nõ tẽpore: ⁊ a motore infinito, qđ sit tempore perpetuo. ¶ Ubi a plano sensu lr̃e nõ diuertẽdo, manifeste pꝫ: qđ ipse est opinatꝰ primũ motorẽ esse infinite ꝟtutis intẽsiue. ⁊ ꝓpter istã infinitatẽ causare ꝑ se primo sempiternitatẽ motꝰ celi: ⁊ in hoc differre a ceteris intelligẽtijs: que cũ sint immobiles, possunt ꝟtute ꝓpria causare ꝑpetuitatẽ mõtus: ꝑ accidẽs tamen, vt ex dictis pꝫ. Et qꝛ pdicta ꝟba Auer. alijs locis eiusdẽ ꝯtradicere videnẗ (vt adduximꝰ arguẽdo ad oppositũ) ideo a diuersis diuersimode exposita, vel potiꝰ extorta sunt: prout quilibet voluit nõ se auerroistam, sed auerroim suũ facere: vñ opꝫ expositiões eorꝫ afferre: vt firmeẗ veritas. ¶ Quidã igiẗ dixerũt, ꝙ Auerrois intẽdit, ꝙ sit finitus intẽsiue primus motor: infinitus autẽ in duratione: nõ tãtum formaliter, sicut alij motores: sed etiam causaliter: qꝛ sempiternitas motꝰ ascribiẗ fini ipsius motꝰ, q̃ est purus actus omnino: et per hoc differt a ceteris motoribus. ¶ Et hi diuisi sunt in duas vias. Nã quidã eorꝫ dicũt ꝙ illa distinctio motoris in finitũ ⁊ ifinitũ, est distõ realis. Quidã ꝟo ꝙ est distõ rõnis, in pm motorẽ ẜm ꝙ est finis ⁊ ipm̃met ẜm qđ est agẽs: ⁊ ẜm qđ agẽs mouet i tpe: qꝛ est vigoris finiti ĩtẽsiue: scđꝫ ꝟo ꝙ finis ꝑpetuat motũ: ⁊ iõ dr̃ infinitꝰ i duratiõe causaliter. Alij ꝟo dixerũt, ꝙ primus motor nõ est ꝟtutis finite nec infinite intẽsiue, qꝛ nõ est ꝟtutis actiue: sed diciẗ infinitus causaliter, causalitate finali: vt dictũ est. Alij aũt dixerũt, ꝙ illa ꝟba Auerrois examinãda ⁊ glosanda sunt ẜm determinatiões factas in de substãtia orbis ⁊c. vbi magis ex ꝓposito tractauit rẽ hãc: vbi manifeste negauit infinitatẽ intẽsiuã. ¶ Sꝫ ꝙ oẽs hmõi respõsiones errẽt, manifestaẗ. Et p̃ ꝙ loquaẗ de ifinitate intẽsiua ꝓbatur p̃mo sic. Qñcũqꝫ fit aliqua distinctio per opposita hñtia plures signões: ⁊ alterum oppositorꝫ declaraẗ ab ipso distinguente quoad quid nois, ẜm quã intentionẽ sumitur: reliquũ debet sumi ẜm oppositã intẽtionẽ. Patet ista: alioquin periret ois certitudo diuisionũ ⁊ syllogismi diuisiui ⁊c. sed auer. diuisit motorem celi in motorẽ finite motionis. ⁊ infinite motiõis: ⁊ descripsit alterũ membrũ. s. motorẽ finite motionis, per finitatem intẽsiue (vt pꝫ, qꝛ ibi expresse subdit. Dicere finitatẽ, est dicere ꝓportionẽ motoris ad motam rẽ. ergo reliquum membrũ scꝫ motor infinite motionis est describẽdũ ẜm intẽtionẽ oppositam. s. ꝙ dicere infinitatẽ, est dicere improportionem: ⁊ sic erit motor infinitus intẽsiue. ¶ Scđo sic. Termini qõnis ⁊ rñsionis ẜm artem demõstratiuã non differunt: sicut nec qõ differt a conclusiõe in terminis: sed in modo. Cõstat autem ꝙ motor infinitus de quo est sermo ĩ qõne, est infinitus intẽsiue: qm̃ est ille, de quo diciẗ in. 8. phy. tex. 79. qđ mouet in nõ tpe. ergo finitas ⁊ ifinitas. de qua ẽ sermo in rñsione, est etiã intensiua.

¶ Tertio sic. Quelibet rñsio a sapiente data dꝫ sumi in sensu in quo qõni mote respõdet. sed ista non respondet qõni mote, nisi intelligaẗ de infinitate intẽsiua: ergo ⁊c. Declaraẗ minor: qõ est. cur ꝟtus ifinita requisita ad mouẽdũ tpe ifinito: posita in magnitudine infert motũ in nõ tpe: ⁊ posita extra magnitudinem nõ. Huic aũt quesito nõ satisfit dicendo, ꝙ hoc iõ est, qꝛ ibi sunt duo motores separati ⁊ ãbo finiti: sed alter actiue ⁊ alter vt finis: ⁊ ex motore vt finis est sempiternitas: ex motore vero vt agens est ꝙ motus sit in tẽpore. Hoc eñ siue verum, siue falsum sit. est impertinẽs quesito: ⁊ solicitudo superflua. Tota enim qõ est quare a virtute separata nõ sequitur motus in non tpe, sicut a virtute posita in magnitudine. Et constat ꝙ est sermo de virtute actiua. Hec aũt qõ vt ⁊ nouitij possint percipere (sicut ⁊ quelibet alia) supponit aliquid certũ. s. infinitatẽ virtutis siue in magnitudine, siue extra. Et q̃rit dubiũ, quare si illa infinita virtus poniẗ i magnitudine mouet in non tpe: et extra magnitudinẽ non. ¶ Queraẗ ergo ab istis p̃mo. Qualis ẽ illa infinitas virtutis que supponiẗ intẽsiua, an durationis? si intẽsiua, habeẗ intentũ: si durationis: qõ ⁊ nulla ⁊ ridiculosa est. Nulla quidẽ: qꝛ a virtute actiua infinita i duratiõe posita i magnitudine, nõ sequiẗ motus in non tpe: vt pꝫ de virtute alteratiua solis: a qua res aliqua alteratur, ⁊ tñ in tpe. Nec põt dici ꝙ illud est verũ tm̃ de ꝟtute motiua vnico motu locali tm̃. qm̃ expresse ari. in. 8. phy. tex. 79. vñ hoc sumptum est: dicit hoc verificari in oĩbus virtutibus motiuis quocũqꝫ motu. Ridiculosa aũt: qꝛ puerile est querere, quare a virtute finita in vigore. infinita aũt duratiõe separata a materia, ꝓuenit motꝰ in tempore: ⁊ non in non tpe. Quis eñ est adeo rudis, vt ignoret finitatẽ ⁊ infinitatẽ intensiuã virtutis sequi velocitatẽ certam vel incertã motus: ⁊ non finitatẽ ⁊ ifinitatẽ durationis? ¶ Ultimũ igitur refugiũ horum est: ꝙ questio illa neutrã infinitatẽ determinate supponit: sꝫ infinitatem in cõi: qm̃ ex motu perpetuo neutra infinitas determinate concludiẗ: sed in cõi cõcluditur, ꝙ opꝫ virtutem motiuã tpe perpetuo esse infinitã. Vñ dicunt, ꝙ qõ auer. est, cum sit ꝙ virtus motiua tpe infinito sit infinita abstrahẽdo ab hac ⁊ illa ifinitate, quare posita in magnitudine infert motũ in nõ tpe ⁊ extra magnitudinẽ nõ. Et rñsio est supponẽdo, ꝙ si aliq̃ virtus posita in magnitudine dꝫ mouere tpe perpetuo: opꝫ ꝙ sit infinita intẽsiue ex. 8. phy. tex. 78. ⁊ cõsequenter moueret in non tpe ex tex. 79. ⁊ addẽdo, ꝙ si aliqua ꝟtus motiua tpe perpetuo ponatur extra magnitudinẽ: illa est necessario ifinita ẜm duratiõnẽ: ⁊ distinguitur in motorem vt agens, ⁊ sic est finite motionis. i. mouet in tẽpore ⁊ motorem vt finis: ⁊ sic est infinite motionis, id est mouet infinito tẽpore: qđ virtuti posite in magnitudine conuenire nõ potest. Non enim põt distingui in motorẽ vt agens, ⁊ vt finis: et ideo opꝫ, ꝙ virtus motiua tempore infinito, si est in magnitudine: moueat in non tẽpore: extra magnitudinẽ nõ. ¶ Sed vere isti innituẗ telis aranearũ. Deficiunt enim dupliciter. s. in re ipsa: ⁊ in expositione auer. In re ipsa quidem: qꝛ falsum est, ꝙ virtus motiua tempore infinito. si ponitur in magnitudine, est infinita intensiue: si extra magnitudinẽ nõ. Queratur enim ab ipsis (ne in equiuoco laboremus) de quali infinitate temporis est sermo. Distincta est enim superius ex 6° physicorum: qꝛ est duplex ex parte mobilis, ⁊ ex parte spatij: seu per se, ⁊ per accidens. Si est sermo de virtute motiua tẽpore infinito ex parte mobilis: nulli dubium est. ꝙ illam oportet esse infinitã intensiue. in textu eñ. 78. non est sermo de tali virtute: sed de prima: vt ex dictis patet. ¶ Amplius. Cũ philosophus obedire debeat rationi: oportet reddere causam quare cũ ad mouendũ. b. mobile certa velocitate: puta motu vnius hore req̃ratur tanta virtus intensiue: puta vt centũ: ⁊ ad cõtinuandũ illum motũ tempore perpetuo sufficiat ex parte ꝟtutis motiue, ꝙ semper perseueret in eodẽ vigore: quare inouam est, ꝙ virtus talis si ponatur in magnitudine. sequtur ꝙ sit infinita intensiue? Hoc eñ neqꝫ ex parte perfectiõis virtutis: nec ex natura magnitudinis oritur: ⁊ tamen hoc est super quod isti fundantur. ¶ Quasi dicatur, ꝙ hoc oritur ex hoc ꝙ illa virtus actiua semper remanere debet in eodem vigore. Hoc puerile est: quia ex hoc nihil aliud sequitur, nisi, ꝙ illa virtus oportet ꝙ ponatur in magnitudine inalterabili ⁊ icorruptibili. Ex hoc aũt ꝙ virtus actiua ponitur inalterabilis ⁊ incorruptibilis, infiniteqꝫ durationis siue in quãto, siue extra: non habetur maior perfectio intensiua, vt de se patet: ⁊ in primo ethicorum cap. 7. ab arist. ⁊ auerroi dicitur. Et datur exemplum de albo: quod ex hoc, ꝙ ponitur perpetuũ, non sequitur ergo est albius: qꝛ differentia maioris ⁊ minoris ratiõis non infert differentiam scđm magis ⁊ minus. Unde ridiculũ est qđ quidam inter philosophos se locantes dicunt, ꝙ ideo nõ potest esse virtus motiua actiue tempore perpetuo in magnitudine: quia opꝫ ipsam esse duratiõis infinite, ⁊ per hoc infinitam intensiue. Deberent enim inferre ac per hoc inalterabilem ⁊ incorruptibilem: ad quod sequitur infinitas intensiua. ¶ Pudet autem adducere quorundam fatuitatem dicentium, ꝙ processus nõ fit ab auer. ⁊ aristo. ad cõcludendum primum motorem esse incorporeum absolute, sed ad concludendum ipsum esse incorporeum, id est non immersum materie ad esse: que est tantũ apud eos in generabilibus ⁊ corruptibilibus. Ratiõis siquidem arist. a textu. 78. vbi inchoat, teste ipso arist. ibi cũ auer. tractatus intẽdentis ostendere impartibilitatem primi motoris, vis est ex natura quanti ⁊ extensi. siue corruptibilis, siue non: vt patet in tex. vltimo rationem formans ex efficacia probatorum: ⁊ non aliter concludit primum motorem impartibilem. vnde hoc est simpliciter error nimis fatuus.

¶ Amplius. Hoc dictũ scilicet ꝙ virtus motiua actiue tempore perpetuo si est in magnitudine: est infinita intẽsiue, si extra, non oportet vel ex rationibus formalibus terminorum intelligibiliter deducere. vel ex sensibilibus assumere. Sed iam ostensum est ex rationibus terminorꝫ hoc non deduci: sed oppositum quo ad primam partem: ⁊ sensibilia idem testantur. ergo hoc est volũtarie dictũ. Ex sensibilibus enim habemus, ꝙ virtus alteratiua solis est motiua actiue: ⁊ est in magnitudine, ⁊ tñ non est infinita intẽsiue: nec alterat in nõ tempore. Nec potest dici, ꝙ qꝛ sermo est de virtute actiua motus localis: iõ instantia non militat. Tum qꝛ eadem est ratio quo ad mouere in non tpe, ⁊ infinitatem intensiuam: de virtute alteratiua ⁊ motiua secundũ locum, ⁊ vniuersaliter motiua si ponantur i magnitudine: vt dicitur. 8. physi. text. 79. vt iã adductum iterum est. Tum quia si idem alterabile semper supponeretur alterationi solis: tunc sol vnum numero motum perpetuum posset continuare, nulla facta augmentatione sue virtutis: quicquid sit de antecedente huius cõditionalis: ⁊ sic virtus finita intensiue infinita duratione moueret in tempore infinito vnum motum continuum ⁊ non in non tempore. vnde ꝙ de facto non sit hoc: est ꝑ accidens quantum est ex efficacia virtutis. Accidit enim tante virtuti, ꝙ vnum vel plura subijciantur ⁊c. ⁊ nihil minus posset in vnum semper quam plura. ¶ In expositione autem verborum Auerro. errant: quia ex huiusmodi sensu non habetur responsio ad quesitum: esset enim responsio ꝙ iõ virtus motiua tempore infinito posita in magnitudine moueret in non tempore, ⁊ posita extra magnitudinem non: quia virtus extra magnitudinem distinguitur in motorem vt agens, ⁊ motorem vt finis. in magnitudine autem nõ. Ex hoc autem quomodo haberi possit quesita differentia centum iuga boum nõ deducerent. ¶ Quarto principaliter probatur, quod de infinitate intensiua sit sermo auer. ibidem: ex eo, quod ibi dicit, quod motus celi inquantum est ab anima celi sortitur determinatam velocitatem: inquantum vero est a primo motore sortitur sempiternitatem. Ex hoc enim arguitur sic. Aut intendit quod motus celi habeat sempiternitatem a primo motore effectiue, aut finaliter. ¶ Si effectiue: cum in hoc ponat differentiam inter primum motorem ⁊ animam celi, tripliciter potest hoc imaginari. ¶ Primo ꝙ anima celi, aut non efficiat,

Universidad de Deusto Biblioteca

aut non sufficienter possit efficere sempiternitatē motus:⁊ ideo attribuatur primo motori tanquam cause sufficienti.⁊ hoc conuincitur demonstratiue esse falsum.supponendo animam celi esse virtutem motiuam immobilem:vt patet ex.8.phy.tex.85.⁊ ex supradictis. ¶ Secūdo.ꝙ anima celi dependenter illam faciat.primus autem motor independenter:⁊ ideo attribuitur primo motori vt eius cause actiue independenter. Et hoc conuincitur esse cōtra Auer.ibi:quia aut loquimur de communi depēdentia.qua omnia entia alia a primo ⁊ actiones eorum dependent a primo.⁊ sic nō saluatur cōmentum ponens differentiā inter sempiternitatem ⁊ determinatā velocitatem motus celi in hoc,qꝺ illa est a primo motore:hec ab anima celi.tali eñ dependentia cōmuni tam sempiternitas ꝙ determinata velocitas est a primo motore mediante anima celi. Aut loquimur de singulari dependentia.qua in faciendo talem effectum.s.sempiternitatem motus:anima celi depēdet a primo motore. Et hoc cōuincitur esse impossibile tenēdo primū motorem finitum intensiue:⁊ deducitur sic. Motore sufficiēte ex ijs que in se intrinsece sunt:applicato mobili disposito circūscripto quocūqꝫ alio, excepta cōmuni dependentia ad primū:necessario ꝓuenit effectus proprius illius motoris. Patet ista ex terminis:alioquin nulla esset via ad probādam consecutionem cause ad effectū ⁊ ecōuerso. Sed anima celi est actiuum sufficiens ex suis intrinsecis respectu motus eterni.ergo circūscripto quocūqꝫ alio excepto cōmuni influxu primi:potest in motum eternū:ergo nulla est opus spāli depēdētia. Probaꝫ minor ex eo,ꝙ aīa celi habet ex suis intrinsecis duo requisita ad faciēdam sempiternitatem mot⁹.s.tātam ꝟtutem intēsiue(puta vt mille)⁊ immobilitatem:quilibet enim motor habēs hec duo,pōt sempiternum facere motum,quāuis nō per se,vt dictū pluries est. ¶ Tertio, ꝙ anima celi sꝫ sufficiēter,tamē per accidēs facit sempiternitatem motus:primus aūt motor facit eam per se:⁊ ideo attribuiꝫ primo motori,vt eius cause actiue ꝑ se primo intēdēti illam. Et sic habetur intētum:qꝛ vt ex prima cōditionali ꝓbata patet,ex hoc sequiꝫ:ergo prim⁹ motor est ꝟtutis infinite intēsiue. Et in rei veritate,ista videtur mens Auer.in illo loco. Loquiꝫ eñ de actiua causalitate,vt qō mota ostēdit:⁊ nō intendit subtrahere ab anima celi causalitatē actiuam sempiternitatis:sed perseitatem causalitatis,cuius nulla ꝟtus finita est capax,vt pꝫ ex dictis. Vñ causam actiuā ꝑ se determinate velocitatis posuit animam:sempiternitatis ꝟo primū motorē. ¶ Si finaliter:hoc pōt dupliciter imaginari. Primo,vt sit sermo de depēdētia cōmuni, qua omnia causanꝫ in genere cause finalis a primo. Et hoc est cōtra Auer.ibidem:qm̄ hoc modo nō saluaꝫ sua differētia inter determinatā velocitatem motus ⁊ eius sempiternitatem:hoc etenim modo vterqꝫ effect⁹ depēdet finaliter a primo motore. ¶ Secūdo,vt sit sermo de aliquo speciali modo depēdendi:in genere tamen cause finalis. Et quātum verba eorum sonant:videntur dicere:qꝺ quodam singulari modo sempiternitas est a primo fine,quo non est determinata velocitas:sic ꝙ sempiternitas motus in hoc differt ab eius velocitate,ꝙ ista sufficienter fiat ab agēte:illa autem non nisi adiuncta causalitate finali primi motoris. Sed quia facile est dicere distinctionem in qualibet re quāuis ardua:⁊ inexercitati est admittere illam in aere: ideo queram⁹ ab istis quomodo sit ista differētia. Hoc eñ non potest nisi tripliciter imaginari.s.aut sic:qꝺ sempiternitas careat causa actiua:⁊ finali tātum attribuatur. Et hoc est ridiculum:qm̄ nō est intelligibile,qꝺ aliquid effectiue ꝓducat motū, ⁊ nō ꝓducat eius durationē:maxime cum tempus,qꝺ est duratio illa(vt.12.meta.tex.25.dicitur)aut est ipse motus,aut eius passio. Cōstat aūt ꝙ hec ab eodē fiunt actiue ꝫm rem:ꝙuis nō eodem modo:potest enim eorum que sunt idem realiter,vnū per accidens ꝓduci ab agente inferiori:⁊ alterū per se,vt patet cum sortes generat Platonē. Tunc eñ licet fiat Plato per se:fit tamē corpus vel mixtum per accidēs:vt dꝛ in primo phy. tex.76. Aut sic,ꝙ ad determinatam velocitatem causa actiua sufficit absqꝫ finali:ad sempiternitatē aūt nō. Et hoc etiā est ridiculum:quia finis est causa ceterarum causarum,nullusqꝫ est effectus nature,aut artis absqꝫ fine. Aut sic,ꝙ ad determinatā velocitatē causa actiua cum fine cōmuni sufficit:ad sempiternitatem autem non,sed requiritur specialis ratio dependentie ad primum motorem vt finem. Et hoc est iterum loqui in aere:nisi hmōi rō assigneꝫ. ¶ Nec apparet alia ratio ꝙ illa,que in eodē cōmēto.41.ex intētione Themistij subdiꝫ.s.ꝙ motor q̄ mouet ad cōsequēdum aliquid,vel ꝯseruādum aliquid trāsmutabile, necesse est ꝙ quādoqꝫ cesset. Motor aut ē qui mouet ꝑpter aliquid semp in actu,⁊ immutabile:qua ratione mouet vno tempore,mouet semper. Et sic habetur spālis ratio dependentie sempiternitatis ex fine:que nō habetur in velocitate motus. Sed adducere hoc ad ꝓpositum nouitiorꝫ est. Cum eñ omnes anime celestes prima intentione operentur ꝑpter se(vt dicitur.12. metaphy.cō.36.⁊ scōo celi,cō.17.et.21.)⁊ ipsarum natura sit immutabilis ⁊ in actu:⁊ earū opera sint sicut opa artiū vt dicitꝫ.12. met.cō.44.⁊ finis sit principiū in opabilibus:vt dicitur in.2. phy.tex.88. Quēadmodum ex actualitate immutabili finis sumunt anime ille rationē sempiternitatis in suis operibus:ita ex alijs cōditionibus nobis ignotis sumūt rōnem tante velocitatis:⁊ quare magis ab oriēte moueāt versus hemisperium superius ⁊ alia huiusmodi. Hec enim omnia fiunt ꝑpter melius: vt ex scōo celi,tex.⁊ cō.34.habetur. Et ex fine necesse est bonitatem eorum fieri:cum naturalia agātur ꝑpter finem:vt dꝛ.2. phy.tex.80. Unde ex hoc nō magis habetur,qꝺ sempiternitas specialiter dependeat a primo ꝙ certa velocitas.vtrūqꝫ enim eorum habet hoc modo specialem rōnem dependentie ex fine. ¶ Amplius. Cū ratio sempiternitatis motus sufficiēter sumatur ex his finis cōditionibus.s.ꝙ sit in se actu,⁊ habitus a mouente,⁊ immutabilis:⁊ hec sint cōmunia oībus motorib⁹ celorꝫ respectu ꝓpriarū essentiarū:nihil ꝓpriū primo motori dixisset Auer,sed totū qꝺ dixit,cōuenit oibus aīabus celorꝫ in rōne finis. Nec pōt dici qꝺ dictū Auer.cōe quidē est omni motori separato in rōne finis:sed appropriatur primo ꝑpter depēdentiā aliorꝫ a primo ⁊ in rōne finis:qm̄ sic nō saluaꝫ differētia inter sempiternitatē ⁊ velocitatē:vtraqꝫ eñ ꝑpter indepēdentiam, primo est attribuēda fini. Qꝺ si tanqꝫ ad vltimū refugiū recurrendo dicatur,ꝙ sempiternitas motus dependet a primo fine quodam singulari modo ignoto nobis:⁊ hoc cognosci ex hoc qꝺ omnes motores celestes cōueniunt in sempiterne mouere: nō aūt in velocitate motus(hoc enim ideo esse credendum est, quia rōnem sempiternitatis habēt respiciēdo primū,velocitatem ꝟo respiciēdo ꝓpria). Hoc est cōtra Auer.qui expresse dicit in secūdo celi,cōm.58.qꝺ motores inferiores sumunt rōnes suarum velocitatum,ꝫm ꝙ magis desiderant assimilari pmo. Et loquitur,nō solum de motu diurno,sed etiā in circulo obliquo. Deinde hoc nō est sufficienti rōne firmatū.qꝺ eñ conueniāt omnes in sempiternitate motus:vt dicit Auer.in scōo celi cōmē.38.⁊.71.⁊ alibi,est qꝛ cōueniūt oēs in hoc,qꝺ sunt motores inmateriales. Et ideo hoc nō oportet cōijcere,ꝙ sit ex singulari modo depēdēdi a fine:cum clare pateat,ꝙ finis cōis cū immaterialitate motoris sufficiat:nec locus est coniecturis in manifestis. ¶ Amplius. Velocitas de qua ibi loquitur Auer. vt patet in cōmento,nihil aliud est ꝙ temporalitas:in qua oēs motores celi cōueniunt,sicut ⁊ in sempiternitate: nullus enim mouet in non tempore. Restat ergo qꝺ de infinitate intensiua sermo Auer.ibidem sit. Et licet euidentiores sint predicte rationes.si duo motores ꝫm rem in primo orbe ponantur:efficaces tñ sunt etiam si duo ꝫm rōnem:vnus autem ꝫm rem poniꝫ: vt patere potest cuilibet eas applicare sciēti. Unde omnes expositiones cōmēti predicti false apparent. ¶ Ultima autem ordinē librorꝫ Auer.non pensauit. Cum enim constet ex scōo celi, cōmē.3.qꝺ tunc iam fecerat libellum de substantia orbis. Et ex pluribus cōmētis,ꝙ tūc etiā fecerat sup libros physicorꝫ:et ex 12.meta.cō.65.ꝙ iuuenis erat qñ fecit sup lib.de celo:⁊ spabat in cō.352.se perfecturū astrologiā:⁊ ꝙ senex scripsit sup metaphysica manifeste liquet,ꝙ oīa dicta Auer.sunt examināda ad 12ᵐ metaphysice eius:⁊ non econuerso:quoniam opus illud testamentum eius est.

Secūda Autem via ad ostēdendam infinitatē ꝟtutis dei gloriosi sumpta ex San.Tho.breuior est. Et supponit deū esse causam actiuā alicuius substātie,siue mūdi,siue prime intelligētie,siue omniū incorruptibilium,siue ab eterno,siue in tpe:nihil eñ horꝫ refert,dūmodo cōcedatur per simplicem emanationem(quam nos creationem dicimus)deū aliquid ꝓduxisse. Hoc autem nunc supponatur. Tum quia cōmuniter excellentes viri hoc cōcedunt etiā de mēte Aristo.et Auer. Tum qꝛ expsse cōtra Algazelē pluries Auer.hoc dicit. Tum qꝛ hoc exigeret spālem qōnē:quā alibi tetigim⁹. ¶ Accedentibus ergo huic supposito,hec via paraꝫ:iuxta quā arguiꝫ prelibādo rōnes terminorꝫ.s.ꝙ virtus creatiua est virtus actiua effectus ex nulla potētia passiua:siue sit creatiua ab eterno, vt Plato,⁊ Arist.cū sequacib⁹ posuerūt:siue in tēpore:vt fides

christiana determinat. Cetere autem virtutes actiue sunt effectiuum ex aliqua potētia passiua presupposita:vt pꝫ in naturalibus ⁊ artificialibus. ¶ Arguitur ergo sic,loquēdo semper de quantitate virtutis seu perfectionis. Omne quātum excedēs aliud quātum,sic,ꝙ quātūcūqꝫ excessum crescat:nūqꝫ inter ipsa est aliqua ꝓportio:est necessario infinitū intensiue. Ista patet ex terminis:quoniā vt dicitꝫ in.8.phy.tex.79.si excedēs est finitum,addendo semper quantū ad excessum qñqꝫ equabitur ⁊ excedeꝫ. Sed virtus creatiua est aliquāte perfectionis:⁊ sic excedit virtutē factiuam rerū ex potentia subiecti:ꝙ ꝙtūcūqꝫ augeatur,nō est inter eas ꝓportio.ergo virtus creatiua est infinita intensiue. Probatur minor quo ad vltimam partem(que sola eget ꝓbatione)⁊ ducendo ad impossibile:qꝛ sequeretur ꝙ virtus tātum actiua ex aliqua potentia,⁊ virtus actiua ex nulla potentia possent esse equales:qꝺ est manifeste impossibile. Tenet ꝯña,supponendo vnū,quod probatione non eget.s.ꝙ quanto aliquod actiuū pōt educere rem de remotiori potētia ad actū:tanto est virtuosius. Ad sensum enim pꝫ,ꝙ ad educendum calorē de potentia aque:maior virtus requiriꝫ ꝙ ad educendum ipsum de potētia aeris:hoc igitur supposito,arguitur more aristotelico sic. Sumatur virtus ꝓductiua alicuius(puta bouis)ex nulla potentia:⁊ sit.a. Sumatur quoqꝫ virtus ꝓductiua bouis ex aliqua potētia,puta.c.⁊ sit virtus illa.b. Tūc sic. Iste due virtutes.s.a.⁊.b.per se habent aliquā ꝓportionē: sit ergo proportio centupla:ita ꝙ.a.excedat.b.non plus ꝙ in centuplo. Et tūc sumatur potentia passiua in centuplo magis elōgata ab actu ꝙ sit.c.⁊ sit illa.d. Cum ergo oporteat tāto virtuosius esse agens quanto elōgatior est potentia ab actu:necesse erit virtutē actiuam bouis de potentia.d.esse in proportione centupla ad.b.⁊ per hoc esse equalem ipsi.a. Et sic virtus ꝓductiua ex aliqua potentia,⁊ virtus ꝓductiua ex nulla erūt equales:quod ē impossibile. Imo etiam eodem processu potest deduci,ꝙ illa sit etiā maior qꝺ est ipossibilius. Nec potest inficiari quispiā hunc processum ex eo,ꝙ non pōt sumi in rerum natura potentia remotior ab actu quacunqꝫ potentia data:oportet enim sic dicentes negare processum ari.4.phy.tex. 72.vbi assumit plenum subtilius quocūqꝫ pleno.⁊.6.phy.tex. 15.vbi assumit motū velociorem quocūqꝫ motu.⁊ breuiter destruere doctrinam traditā in libris phy. Saluatur enim efficacia horum ⁊ similium processuū ex rōnibus formalibus terminorum:⁊ ex veritate conditionaliū:quicquid enim repugnat veritati cōditionalis est falsuꝫ ⁊ impossibile vt auer.dicit in.8. physi.tex.78. Unde proposito sufficit veritas conditionalium: puta,si virtus aliqua produceret ex potētia in centuplo remotiori:esset i centuplo proportionaliter ⁊c. Stat ergo ratio firma quamuis quidam nesciētes aut non volentes eam formare,soluisse se arbitrati sunt:vt de scoto patet pma di. 4ᵗ. Qui ideo credidit se soluisse:qꝛ San. Tho.non solicitus circa terminos:qui in autenticis rōnibus solent subintelligi fecerat maiorē huiusmodi. Eorū inter que nulla est ꝓportio alterum est infinitum soluit scotus:quod hec non est vera:vt pꝫ de puncto ⁊ linea:⁊ tamē punctum non est infinitū. Propter qꝺ notāter nos posuimus in maiori vtrūqꝫ esse quantū: vt has pueriles cauillationes effugaremus. Et hec de secundo.

Restat igitur Argumentis in oppositū rñdere. ¶ Ad primū ꝙ (qꝺ tres difficultates tangit:vnā pncipalr ⁊ duas ex consequenti) tali est ordine dicendū,ꝙ duas annexas difficultates.s.an de⁹ moueat vt finis tm̄ vel vt finis ⁊ agens,⁊ si vt agens,an mediate vel immediate:pertrāsibimus:dicēdo,qꝛ est.ꝫ. Tertiā vero principalem scilꝫ an ex positione virtutis infinite intesiue in rerū natura,necessario sequatur motus in nō tēpore,pertractabimus duplr scꝫ ꝫm auer.⁊ simpꝉr. Quāuis igitur multi ex secundo celi tex. 64.vbi in summo gradu pfectionis vniuersi locaꝫ id,qꝺ sine actione optimū possidet:⁊ ex 12.meta.tex.30.vbi dꝛ,ꝙ de⁹ mouet sic amatū ⁊ desideratū:credāt deū nō eē cāꝫ agētē,sꝫ finalē. veri⁹ tñ dicūt sentiētes vtroqꝫ mō deū eē cām:vt simplicius arguit ex pmo celi tex.30.vbi aristo.dicit,deū nihil agere frustra. Si eñ ad hoc incōueniēs solicitus fuit aristo.deducere, ꝙ deus nihil agit frustra:ergo supponebat deū agere ꝑpter finem,ridiculū eñ eēt deducere ad hoc inconueniens de causa nō actiua. Auerrois quoqꝫ in de substātia orbis,manifeste reprehendit dicētes oppositū esse de intentione aristotelis.et in decimo meta.cō.7.expresse dicit qꝺ deus mouet non tantū vt finis:sed vt motor. Quod etiam firmat in 12.cō.6.et in cō. 44.vbi etiā postmodū auicēnā ponentē deum esse tantū finē arguit ꝙ oportet primi principis esse actionem:que cū hoc qꝺ sit sibi propria,sit cōmunis ceteris:qualis est mot⁹ diurnus. Et in secundo celi,cō.17.dicit ꝙ omnē hñs actionem in se,habet actionē in alio.⁊ in cō.21.dicit ꝙ omne,quod inueniꝫ propter se prima intentione inuenitur ꝑpter aliud secūda intētione:nisi illic esset natura non innata ad largiēdū. Et breuiter totus auer.plenus est hac sententia vel formalr vel radicalr: vt puta ꝙ in separatis a materia causalitas finalis ⁊ efficiēs eidem conueniunt:vt dicitur in 12.com.⁊.35.et.38.⁊.55. ¶ Nec obstat ꝙ aristote.dixit deum mouere vt amatum.nō eñ dixit hoc cū dictione exclusiua:imo ex hoc magis habetur ꝓpositū supposita illa vniuersali auer.quam modo diximus. Id ꝟo qꝺ ex secundo celi adducitur:admiratione dignū est qua fronte ab auerroistis adducatur cum auerrois ipse ibidem in cō.66. expresse dicat ꝙ in illo summo gradu habente optimū sine actione,datur latitudo includens omnes intelligētias.ita qꝺ apud ipsum omnes intelligentie sunt in illo primo gradu:⁊ nō tantum deus:⁊ tamen constat apud eos etiā,ꝙ cetere intelligentie agunt ad extra. Intendit eñ ibi Aristoteles apꝺ Auer. intelligentias quatenus intelligētie sunt habere optimū(qꝺ est felicitas speculatiua)sine omni dependētia ab exterior actione non sicut in nobis:iuxta illud 12.meta.tex.39.deductio autē qualis optima ⁊c.⁊ esse in pmo gradu. Quatenus ꝟo anime sunt,optimū assequi per motum:⁊ in secundo locari ordine sicut cum corporibus,quorum sunt anime. Unde deū mouere non solum finaliter,sed actiue dicimus. ¶ Et quamuis ex multis cōmentis videatur haberi,qꝺ deus mouet immediate:quia in cōmen.44.12.metaphysi.reprehenduntur ponentes deum esse priorem motore primi orbis ⁊ in cōmen.38.expresse dicitur qꝺ primus motor mouet sine medio.⁊ in cōmē.48.numerantur substantie immateriales ꝫm numerum motuum celestium,expresse supponendo nullam esse,que non mouet:vt tamen ex dictis superius patere potest:in cō.41.12.expresse dicit motum celi componi ex duobus motoribus. Et ideo sciēdū est ꝙ iste subinuicem nō cōtradicunt:quoniam cum sint in hac re opiniones extreme,vna Auicenne dicentis deum nihil agere ad motum celi,nisi ꝫm qꝺ prima causa operatur per secūdas:sed primum motorem esse primam intelligentiam productam a deo, que cum anima celi mouet alia corum qui dicunt deum solum mouere primum celum. Auerrois via incessit media vtrūqꝫ declinans extremū,⁊ ideo nūc hoc,nunc illud excludit extremū quāuis pluries Auicēnam impugnauerit. Est igitur apud eū primus motor deus gloriosus nō tamē mouet solus. ¶ Sed quia in motu primi celi sunt duo(sempiternitas motus ⁊ certa velocitas:puta.24.horarum)posuit vtrūqꝫ horum habere per se primo causam actiuam ⁊ propriā.⁊ sempiternitatis quidem deum:certe vero velocitatis animam celi. Et hic sensus respōdet plane expositioni illius cōmēti absqꝫ extorsione. Et sic de⁹ nō est prior motore totius,imo facit per se motum totius quo ad nobilissimā eius rationem:que est sempiternitas:⁊ hoc modo deus nō est anima alicuius orbis. Et ideo dixit ibidē Auerrois,ꝙ est potentia non in materia. Et per hoc volebat qꝺ differret ab anima celi. Et hoc modo saluatur qꝺ cō.44.dicitur, ꝙ illud quod intelligit motor corporis celi de primo motore, est aliud ab eo quod intelligit motor orbis saturni. Et sic numerus immaterialiū substātiarū ꝫm numerū motuum saluaꝫ:qꝛ ex motuū numero inuētus est numerus motorꝫ aliorꝫ a primo:qui tam ex infinitate motus stabilitus erat. Nullam enim substantiam immaterialē ponimus,nisi ex motu conclusam:sed primā ex infinitate motus ceteras ex numero motuū regulariū:⁊ perpetuorū exigētium motores immobiles. Et hoc ꝯsonat textui Arist.expresse querēti numerū motorꝫ immobiliū:nō numerū motorꝫ infinitorꝫ:vt ꝑ hoc insinuaret ꝙ de alijs a primo loquebaꝫ:quāuis prim⁹ quoqꝫ sit immobilis. Est siquidē sermo Aristotelis ⁊ Auer.ibidē cōtra ponētes substantias immateriales absqꝫ aliq̄ ꝓpria motiōe alicui⁹ corporis:vt pꝫ ibidē.qꝺ nos non diximus. Et breuiter ꝫ mō oīa dicta Auer.inueniunꝫ ꝯsona.⁊ merito:qꝛ ꝟo oīa ꝯsonāt. Vñ helie hebrei laborꝫ ꝙ van⁹ fuerit patet. Putauit eñ qꝺ ex hoc qꝺ de⁹ dꝛ motor effectiue primi celi:sequeretur,ergo mouet solus primū celū. Iam eñ liquet deum esse ꝓpriū motorē primi orbis,quo ad sempiternitatē sui mot⁹ actiue causandam. Mouet ergo deus celum effectiue vt motor ꝓpri⁹:⁊ mediāte anima celi sic,vt vtriusqꝫ ꝓprius effect⁹ mot⁹ celi sit diuersimode:⁊ sic q̄ ad duo prima pateat quid tenēdū sit.

Universidad de Deusto Biblioteca

¶De tertio autem (in quo tota stat difficultas presens) ambi-
guitas magna videtur. diuisi siquidem sunt peripatetici circa
id. Quibusdam enim apparet ꝙ ex hoc antecedente. datur vir
tus infinita in natura. sequitur necessario, ergo motꝰ in non tē
pore. Quibusdā vero videt ꝙ distinctione opus sit in re hac.
⁊ hi in tres distincti sunt vias. Alij putant ꝙ distinctione modi
agendi. s. libere vel necessarie opus sit. Alij vero ꝙ distinctio
modi essendi illius virtutis infinite. s. an habeat esse materiale
an immateriale: ad hoc sufficiat. Alij autem duas distinctio-
nes necessarias credunt ad saluandam infinitam virtutē in re-
rum natura: scilicet modi essendi (que modo dicta est) ⁊ modi
agendi: scilicet mediationem vel immediationem: ita ꝙ oēs
huiusmodi opiniones sunt quatuor. Et primam quidem post-
ponentes (quia ex discussione aliarum quid veritatis habeat
patebit: ⁊ eius fundamenta sunt que arguendo adduximus)
ad secundā nos transferamus opinionē: que tria dicit. ¶Pri
mo ꝙ ex hoc antecedente, virtus infinita est in magnitudine:
necessario sequitur. ergo mouet in nō tpe, quod implicat con-
tradictionem. Et in hoc cōueniunt cū aristote. 8. physi. tex. 79.
omnes peripatetici: licet differant in modo deducēdi ꝯsequē-
tiam. Sco. enim in primo senten. distin. 2. q. 2. ad vlti. dicit, qđ
ex eo ꝙ in antecedente assumitur virtus infinita, subintelligē
do agat: necessario sequitur. ergo actio sua est in non tpe: alio
quin in equali tempore agere contingeret virtutē infinitā ⁊ fini
tam. iuxta deductionem aristotelis ibi. Ex eo vero ꝙ in antece
dente additur ly in magnitudine (id est extensa) sequitur qđ si
agit agat circa corpus. ⁊ cōsequenter ꝙ sit ibi aliqua resisten-
tia: ⁊ sit etiam diuersa approximatio partium passi ad agēs. ac
per hoc sequitur. ergo actio illius virtutis est mouere: quoniā
he due cause. scilicet diuersa approximatio partiū ⁊ resistentia,
faciunt successionem esse in motu. ⁊ sic ex toto antecedente si-
mul: scilicet virtus infinita in magnitudine: sequitur motus in
non tempore. Sed hec deductio manifeste peccat, quia ex hoc
quod aliqua virtus est extensa: ⁊ agit in corpus: non sequūtur
ille due cause successionis: sed vna tantum, scȝ diuersa appro-
ximatio partium passi ad agens: sed ex omnibus his absqȝ re-
sistentia non sequitur, ergo illa actio est motus. Et hec omnia
non egent probatione, quia manifeste patent de virtute illumi
natiua. Hec enim est extensa: ⁊ agit in corpus ⁊c. ⁊ tamē nō est
motus proprie (de quo loquimur) vt distinguitur contra muta
tionem. ¶Sanctus Tho. autem quia aristote. nō fuit solicitꝰ
ibi de vtraqȝ parte consequētis deducenda: supponit cū auer-
roi ⁊ ceteris expositoribus (quantū vidisse me recolo) ꝙ subie
ctum illius antecedentis scilicet ly virtus seu potentia suppo-
nit pro virtute motiua proprie sumendo motum. ita quod ante
cedens illius consequentie secundum veritatem est hoc, virtꝰ
motiua infinita est in magnitudine. ergo. Et quod hec sit mēs
aristotelis, patet ibi: ex eo quod probando suppositionem vnā
scilicet quod maior virtus facit equale in minori tempore di-
cit vt calefaciens, aut dulce faciens, aut proijciens: ⁊ omni-
no mouens. vbi manifeste patet ꝙ de virtute motiua loquitur.
Patet etiam ex fine intento: ad nihil enim aliud inducebat de
monstrationē illā, nisi ad inuestigandam impartibilitatē pri-
mi motoris: quem constat mouere proprie. Unde impertinens
erat proposito tractare de omni virtute extensa: quāuis ex ista
negatiua non potest dari virtus motiua infinita in magnitudi
ne, habeatur ex consequenti, ꝙ nulla virtus in magnitudine
est infinita: quia cum sit virtus, aut substantialis, aut acciden-
talis; ⁊ accidentalis infinitas inferat infinitatem substantialis
⁊ omnis virtus substantialis in magnitudine, si est simplex, sit
principiū alicuius motus naturalis (vt pȝ in primo celi. tex. 7.)
⁊ simplicibꝰ existentibus finitis impossibile sit mistū fieri infini
tum. manifeste deduci potest ex negatione infinitatis virtutis
motiue in magnitudine negatio infinitatis omnis virtutis ex
tense ¶Facit tamē vim Sanctus Tho. in ly magnitudie ex
hoc ꝙ virtus extensa non est intelligens: virtꝰ autē extra ma-
gnitudinem est intelligēs: vt patet tertio de anima com. 5. vir-
tus autem motiua non intelligens mouet tantū quantū pōt.
Ac per hoc tenet cōsequētia aristotelis. Q: si est virtꝰ motiua
infinita, ⁊ cū hoc mouet tantum quantum potest: sequitur: er-
go mouet in non tempore: vt patet ex deductione aristo. ibidē.
¶Secundo dicit qđ ex hoc ante: virtus infinita est (et loquē-
do de motiua) non sequitur necessario, ergo mouet in nō tem-
pore: quia potest illa virtus esse agētis liberi. in cuius ptāte est
⁊ actio ⁊ modus agendi. Et cū hoc arguit esse ꝯtra ari. ⁊ auer.
⁊ oēs philosophos. Sco. cum sequacibus nō reputat hoc in-
conueniens. imo dicit in secundo sen. di. prima. q. tertia eos si-
bi ipsis contradicere ponendo deū agere necessario. ¶Mihi
autē videtur hoc non esse contra aristotelē eo qđ nulli impo-
nendū est quod nec dixit: nec necessario sequit ex dictis eius.
Deū autē non esse agens liberum nullibi dixit aristoteles: nec
ex dictis eius sequitur necessario. Demonstratio siquidem po
sita in primo celi. tex. 90. sufficienter saluatur supponendo oēs
intelligentias differre specie: ⁊ mouere quātum possunt, vt as-
similentur deo glorioso: cuius proprius effectꝰ est sempiterni-
tas: siue libere siue necessario illam causet. Numerus quoque
intelligentiarum eisdem suppositionibus stantibꝰ optime in-
uestigatur ex numero motuū: sunt enim omnes motores ad-
equati. Incōueniēs etiam quod dicitur in tex. 79. s. virtutem
finitam ⁊ infinitam mouere equaliter: manifeste ibidem ascri-
bitur virtutibus mouentibus naturaliter ⁊ breuiter quecunqȝ
alia ad hoc adduci possunt: facile saluari videntur absqȝ hoc.
Nolo tamē propterea aristoteli attribuere, qđ posuerit deum
agere libere: sed opinionem suam ad nos non peruenisse tan-
tum. contra auer. tamen illam responsionem esse non dubito,
vt ex com. 4. duodecimi metaphysices deducere facile esset: ⁊
com. 21. secundi de celo manifeste habetur.

¶Sed quoniā ex principijs philosophie nō necessario sequit
deum agere necessario: idcirco cū soli rationi obediendū sit,
quod secundo loco contra hoc obijcitur soluendum est. Cum
ergo dicitur. id ad quod sequitur falsum impossibile, est sim-
pliciter impossibile ⁊c. negatur minor. ¶Et ad primam pro-
bationem dicitur quod quamuis non sit impossibile deum vel
le vti tota virtute sua: est tamen impossibile deū velle vti tota
virtute sua in hoc effectu. qui est velocitas motus. Nec hoc est
ex defectu virtutis. aut voluntatis: sed quia hoc non est facti-
bile. vnde deus vtitur tota virtute sua per se causando sempi-
ternitatem motus, ⁊ creando ⁊c.

¶Ad secundū vero dicitur premittendo quatuor. ¶Notan-
dum est enim primo, qđ aliud est arguere ex potentia motiua
infinita ⁊ aliud est arguere ex potentia motiua infinita habēte
talem modū essendi. s. in magnitudine: vel extra: vel modum
operādi. s. necessario, vel libere. Primū siquidem antecedens
abstrahit ab omni modo essendi ⁊ operandi. Sm vero modum
essendi vel operandi coassumit. Cōstat autē qđ multa possunt
deduci ex aliqua ratione formali. ⁊ modo essendi vel operādi
simul: que non possent deduci ex illa ratione formali absolute.
¶Notandū est secundo, quod ex aliqua ratione abstracte * (Als * abstrahente.)
seu absolute sumpta dupliciter aliquid deducere consueuerūt
philosophi. Uno mō necessario, sicut ex ratione motus dedu-
citur. qđ oportet esse in tempore. Alio modo non repugnāter:
sicut ex ratione motus deducitur, qđ quocūqȝ motu dato po-
test dari velocior ⁊c. Et inter hec tantum refert, qđ cōsequens
aliquid necessario comitatur ipsum in quocūqȝ ponatur scđm
omnem modum essendi illius: cōsequens vero aliquid non re-
pugnāter, non opȝ comitari illud in aliquo: imo stat qđ repu-
gnet ei in quocunque modo essendi vt patet in exemplis
adductis.

¶Notandū est tertio, qđ tripliciter potest imaginari, qđ potē
tia motiua infinita exeat in actū Sm vel qđ moueat. a. mobile
certa velocitate: ita ꝙ non possit velocius illud mouere, sed il-
lud mouere sit sibi adequatū. Uel qđ moueat infinita velocita
te id est in non tempore: non est enim intelligibile qđ aliquid
actualiter moueat infinite velociter, ⁊ tū in tēpore: q: ex quo a-
ctualiter mouet: tēpus illius motus certū est secundū se. signe
tur ergo, ⁊ tunc procedat iuxta tex. 79. octaui physicorū: ⁊ ve-
nietur ad hoc, ꝙ motus infinite velocitatis erit in equali tpe
cū motu finite velocitatis: (vt pote a virtute finita fctō) qđ est im
possibile. Idē est ḡ mouere actu infinite velociter ⁊ mouere in
nō tpe. Uel medio mō. s. ꝙ nūqȝ moueat tāta velocitate. a. mo-
bile qn possit illō velocius mouere. ¶Hec āt tria alr se hñt ad
potētiā motiuā infinitā absolute: ⁊ alr ad eā in magnitudine.
Ad potentiā siquidē motiuā infinitā in magnitudine, duo ex-
trema comparantur imediate. ita qđ respectu talis virtutis nō
datur mediū inter mouere in nō tempore ⁊ mouere certa velo
citate adequate. Ad potentiam vero motiuā infinitā absolute,
extrema hec sunt mediata. ita qđ stat ꝙ moueat sic velociter,
quod tamen semper velocius mouere possit. Et ratio diffor-

mitatis est: quia virtutis extense quātum est posse, tantum neces
sario est facere: vt pȝ inductiue. ⁊ ꝯsequenter si est infiniti posse:
ergo habet adequatū facere, aut ergo hoc est certa velocitate
mouere, aut in nō tempore: mouere enim sic, ꝙ velocius possit
nō esse adequatum virtuti patet. Uirtutis vero motiue infinite
absolute: nō opȝ quātum est posse tm esse facere: q: abstrahit ab
omni modo operādi ⁊ essendi: ⁊ ꝯnr abstrahit ab hoc qđ faciat
Sm totum posse aut partem: ⁊ tm vel tantū. ⁊ ideo nō necessario
sequitur qđ si exeat in actum: qđ exeat in opus adequatum.
¶Notādum est quarto, qđ aliter arguēdum est ex infinita ve-
locitate ad infinitatem potētie motiue absolute: ⁊ aliter ecōuer
so. Ex infinita siquidem velocitate, determinate infertur: ergo
potētia motiua est actu infinita: quia impossibile est aliter talē
effectum saluare. Ex infinita vero potētia motiua nihil aliud pōt
inferri: nisi, ergo pōt infinita velocitate mouere: quia si aliquā-
ta virtus motiua pōt mouere aliquāta velocitate: maior potest
maiore ⁊ infinita infinita. Sed q: posse mouere infinita veloci-
tate cōtingit dupliciter: Uno modo sic ꝙ possit facere motum
infinite velocitatis in actu: alio modo sic qđ possit semp facere
maiorem velocitatē quacūqȝ facta velocitate: ideo non potest
ex infinitate potētie motiue absolute inferri determinate: ergo
est actu infinita velocitas: sicut econuerso. ¶His autem pre-
missis, dico quatuor. Primo, ꝙ ex hoc antecedēte. a. est virtꝰ mo-
tiua infinita in magnitudine: optime sequit, ergo mouet in nō
tempore: q: si nō, ergo mouet adequate certo tempore ex tertio
notādo. ⁊ tūc sequit iuxta deductionem Arist. ergo virtus fini-
ta ⁊ infinita Sm totum posse mouent equaliter. Secūdo dico, ꝙ
ex hoc antecedente. a. est virtus motiua infinita, nō sequitur ne-
cessario: ergo. a. mouet in nō tempore. dicētibus eñ ꝙ non, sub
inferri pōt: ergo mouet adequate in certo tempore. datur siqui
dem medium. s. qđ permittitur mouere. a. mobile tanta veloci-
tate (puta decem horarū) nō tamen adequate: sed potest semp
velocius: vt pȝ ex tertio notādo. Qđ nō pōt dici, si virtus illa est
in magnitudine. ⁊ ideo Arist. fundans demonstrationem suam
super illa distinctione: aut mouet in nō tempore, aut certo tem-
pore: loquēdo de adequata operatione assumit ab aduersario
virtutē motiuā esse in magnitudine: quia de tali constat, qđ opȝ
supponere aliquā velocitatē esse illi adequatam: qđ nō oportet
verificari de virtute motiua absolute: quia abstrahit ab his.
¶Tertio dico, qđ ex hoc antecedente. a. est potētia motiua in-
finita: nō sequitur nō repugnāter: ergo motus in non tempore.
Probatur hoc ex illo principio, impossibile in se ex rationibus
terminorū: ex nullo deducit possibiliter ex quo nō sequat neces-
sario. Hec enim est differentia inter ꝯns possibile ⁊ impossibile
ex terminis: ꝙ possibile ex aliq ante oritur possibilr, ex quo nō ori-
tur necessario: vt pȝ de velocitate motꝰ respectu motus ⁊ mobi
lis. Impossibile vero nisi habeat cōnexionē necessariā cū antece
dēte: ex illo oriri nō pōt: ⁊ hoc iō est: q: impossibile ex terminis
est impole simplr ⁊ oīno. Tale aūt ex nullo oriri pōt nisi ex alio
impoli. ad qđ ꝯdōnalr sequat, qđ sine necessaria ꝯnexione fie-
ri nequit. Cōstat aūt ꝙ motus in non tpe claudit ꝯdictionē ex
terminis. si est eñ motus ergo in tpe: ⁊ si in non tpe ergo nō est
motus. Et ex antedictis pȝ, ꝙ hoc impole non sequit necessa-
rio ex infinita potētia motiua: ergo nec sequit possibiliter.

¶Sed accidit hic dubiū ex triplici capite. Primo, q: id quod
sequit necessario ad aliqd cū aliquo spāli modo essendi, sequit
ꝑmissiue ⁊ possibiliter ad illud absolute. verbi gr̄a: qđ sequitur
necessario ad aial rōnale sequit possibiliter ad aial: sed motus
in non tpe sequitur necessario ad virtutē motiuā infinitam ha-
bentē esse in magnitudine: vt pȝ: ergo sequit possibilr ad virtu
tem motiuā absolute. Scđo, q: cuȝ hoc argumentū valeat. Si
aliquāta virtus motiua potest mouere aliquāta velocitate: er-
go maior potest maiore, ⁊ infinita infinita. ⁊ vlterius valeat ali
quāta virtus motiua potest mouere tāta velocitate, ergo pōt
facere tantā velocitatē actualiter. ⁊ maior similr maiorē quare
nō valet. ergo si est infinita potest infinitā facere actualr. Nul-
la enim rō apparet difformitatis. ⁊ tamen opȝ si tenenda sunt
predicta negare illā vltimam ꝯnam: q: vt pȝ ex dictis, posse fa-
cere velocitatē infinitā actualiter: est idem qđ posse mouere in
non tēpore. ¶Tertio, q: esti assignata sit rō quare infinite po-
tentie absolute nō opȝ assignare adequatū facere, q: s. abstra-
hit a modis operandi: non tū habetur, quare infinite potentie
motiue absolute repugnet mouere Sȝ totum suū posse. Si eñ
non repugnat, dato ꝙ ex ea nō sequatur necessario nec possi-
biliter, habetur intentum: q: si hoc sibi nō repugnat, ergo est
sibi possibile: possibili aūt posito nullum sequit impossibile. Ex
hoc aūt sequeretur, ꝙ moueret in non tēpore: vt patet. ergo.
¶Ad primū horum dicit ꝙ maior est sic modificāda: illud qđ
sequit necessario ad aliquid cū aliquo spāli modo essendi com
possibili illi primo: sequit permissiue ad illud absolute: sic eñ
est vera: ⁊ nō aliter. Si enim aliquid iungatur cum aliquo sibi
incompossibili ex terminis: id qđ sequitur ad coniunctū vtriqȝ
partium repugnat. verbi gratia: Ad hominē aereum sequitur
habere pfectissimum sensum tactus, non mediū inter ꝯtraria.
quod vt pȝ non sequitur ex ratione hominis absolute: nec ae-
ris. Sic aūt est i ꝓposito: quia virtutē motiuam infinitam esse
in magnitudine, implicat contradictionē. partesqȝ coniuncti
non sunt cōpossibiles: vt ex iam dictis pȝ: ⁊ effectus necessario
sequens, mōstrat. s. motus in non tēpore. ¶Ad secundum dici
tur, ꝙ ratio difformitatis inter vltimā consequentiā ⁊ priores
est: quia in omnibus prioribus ꝓportionaliter adaptatur pro-
pria causa proprio effectui. In vltima autē non scđm veritatē:
sed solam apparentiā. non enim proprius effectus virtutis po-
tentis infinita velocitate mouere: est actualiter mouere infini-
ta velocitate: sed nulli certe velocitati obligatū esse suum mo-
uere quantū est ex parte motiue potentie. Hoc aūt saluatur si
sic possit mouere actualiter: vt semper possit velocius moue-
re: vt pȝ. ¶Et si queratur cum virtuti potenti mouere veloci-
tate vnius hore pro ꝓprio effectu assignet mouere actualiter
in vna hora ⁊ duple potentie potenti mouere in medietate ho-
re proprius effectus dicat mouere actualiter in medietate ho
re: quare virtuti potenti mouere infinita velocitate propriꝰ effe
ctus non assignetur mouere actualiter infinita velocitate. Re
spondetur quod hoc ideo est: q: quandocūqȝ quantitati virtu-
tis potest dupliciter attribui quātitas operis: ⁊ altero modo
est impossibile propter implicationem contradictionis in ipso
opere: altero vero est possibile. dicendum est qđ effectus pro-
prius illius est ille in quo saluatur modus possibilis. Uerbi
gratia: ⁊ est exemplum theologicum. dicimus qđ virtus crea
tiua dei est infinita nō solum ex parte modi agendi. sed ex par
te creabilium: non tamen saluatur infinitas in creabilibus, sic
qđ deus possit creare aliquod infinitum ens: sed sic: quia qua-
cūqȝ creatura facta potest facere perfectiorem. Cum ergo in
proposito inter virtutem motiuam quācūqȝ finitam, ⁊ infinitā
respectu velocitatis motus hec sit differentia: quod finite vir-
tutis quantitati vno modo ⁊ illo possibili, respondet quātitas
velocitatis in effectu. s. faciendo illam actu: infinite vero vir-
tutis quantitati, duobus modis quantitas velocitatis respon
dere videtur. s. faciendo infinitam in actu, vel mouēdo absque
obligatione ad certam velocitatem: ⁊ primo modo infinita ve
locitas effectus rōnem habere non pōt (cū sit de genere ipossi
biliū ex terminis) secundo modo infinite potentie ꝓprius ef-
fectus est. ¶Ad tertiū dicitur, quod infinite potentie motiue
absolute repugnat mouere actualr Sm totū suum posse quo
ad velocitatem motus, non autem quo ad durationē eius: q:
operatio talis est de genere operationū impossibiliū ex termi-
nis. Et id quod multos in mā ista decipit, est: quia assumitur
talis motio vt operatio quedam: ⁊ quare infinite potentie mo-
tiue repugnet querunt: cū tamen (vt ex dictis pȝ) non sit de ge-
nere operationum, sicut nec alterare celum. Nec ex his impo-
nas mihi qđ dicam infinito posse non posse attribui adequa-
tum operari actualiter. Hoc enim ex dictis nostris diligenter
inspectis nō habetur: sed tantum qđ infinito posse motiuo nō
potest rñdere adequatū opari actualr, quo ad velocitatē mo-
tus. Ex hoc eñ non sequit vniuersalis negatiua: ergo nō pōt
respondere adequatū opari: stat nāqȝ qđ rñdeat infinitū opari
quo ad durationem motus ⁊ quo ad opatiōes imanentes. s. in
telligere ⁊ amare ⁊c. Unde ad quesitū cum distinctione dđm
est: qđ infinita potentia motiua potest referri ad motus veloci
tatem: ⁊ ad eius durationem. Et primo modo repugnat sibi
mouere Sm totū suum posse: q: ista non est operatio: sed quid-
dam plus qȝ chimericū. Scđo mō non repugnat: imo de fctō
cōuenit: vt ex dictis pȝ. ¶Quarto dico qđ ex hoc ante. a. est
virtus motiua infinita agētis liberi: nō potest inferri, ergo mo
uet aut pōt mouere in non tpe: dicā eñ in nullo tpe mouere po
test tanqȝ adequato effectu sȝ mouet semper certo tpe sicut ele
git: nō tū sic qn quātū est ex rōne virtutis, posset velocius mo-
uere. Cum eñ ex rōne potentie motiue infinite absolute, nihil
aliud sequat, nisi qđ q: tāta potētia potest mouere tāta veloci-
tate ⁊ maior maiore, infinita ꝑ ifinita velocitate mouere: ⁊ hoc

Universidad de Deusto Biblioteca

cõtingat dupl'r.s.aut q possit exire in actũ bm faciẽdo infinitã
velocitatẽ:aut q sic semp possit,vt nũq3 exeat in actũ secũdũ fa
ciẽdo aliq3 velocitatẽ quin possit adhuc facere maiorẽ. ⁊ ex rõ
ne potẽtie motiue infinite absolute nõ necio sequaẽ:q possit ex
ire in actũ primo mõ:⁊ ex hoc q est agẽtis liberi necio sequaẽ
q exeat in actum scdo mõ:si dʒ exire in actũ.ↄñs est qd non ex
infinita potẽtia motiua agẽtis liberi absolute ↄsiderata,nec ex
ipsa sumpta cum tali mõ agẽdi deducaẽ necio . ergo mot⁹ in
nõ tpe.Et ↄñr cũ ois cõditionalis vera sit necia:ista conditio-
nalis nõ est vera.si datur virtus motiua infinita agentis libe-
ri: posset dari motus in nõ tẽpore . Et sic pʒ ad scdam proba-
tionẽ illius minoris qd dõm sit.s.q falsum est qd ex rõne infini
te potẽtie motiue absolute sequaẽ:ergo motus in non tẽpore.
¶ Tertiũ qd hʒ hec scda opio est.q nõ põt al'r saluari infinita
potẽtia in rerum nã:nisi ponẽdo ipsam agere libere:eo q al'r
sequereẽ motus in nõ tpe.Sʒ hoc nõ est dctm cõe.vñ nõ vr tu
tũ sequi illud:pṡertim,qꝛ(vt ex dictis ⁊ dicẽdis apparet) a mul
tis illustribus viris saluatur ẽt si deus non ageret libere.
¶ Tertia vero opinio,quã San.Tho.8.phy.ptulit in lucem:
dicit q sola distinctio modi eẽndi.s.in magnitudie, vel extra,
sufficit ad saluandã virtutẽ motiuã infinitã absq3 motu in non
tẽpore:q̃cquid sit de mõ operãdi.Ita q bm eã quãuis ista con
ditionalis sit vera si virtus motiua infinita est i magnitudine
dareẽ mot⁹ in nõ tpe:ista tñ nõ est vera:si motiua ṽtus infinita
est extra magnitudinẽ,dareẽ motus in nõ tpe . Et fundamẽtũ
huius est:qꝛ veritas pme cõditionalis fundaẽ sup tribus. Pri
mo super infinitate motiue potẽtie:ex qua habeẽ q possit mo-
uere infinita velocitate. Scdo sup mõ eẽndi ei⁹ in magnitudi
ne:ex quo hr qd quãtũ est posse, tm est opari . Tertio sup hoc
q effect⁹ nõ est dignior sua cã:ex quo hr si aliqua virtus est in
magnitndine eius adequatũ opus põt recipi in magnitudine.
Ex his.n.tribus cõsurgere veritatẽ illi⁹ cõditionalis,pʒ ex eo
quod qdcũq3 horum triũ desit,cõditionalis nõ est vera. Si.n.
deest infinitas potẽtie motiue:nũq3 deduceẽ mot⁹ in non tpe.
sil'r si nõ poniẽ in magnitudie seu opari tm quantũ põt, nũq3
deduceẽ motus in nõ tpe.⁊ nihil min⁹ si nõ poniẽ q opereẽ in
passo capaci adequate opationis illi⁹ potẽtie:nũq3 sequeẽ mo
tus in nõ tpe:quẽ ↄstat nõ sequi nisi ex motione adequata põ-
tẽtie motiue infinite. In opationib⁹ siquidẽ trãseuntib⁹ nõ so-
lũ impediẽ opatio ⁊ eius quãtitas ex pte potẽtie actiue:sed ex
pte passi.Cõstat aũt q ṗpriũ passiuũ motiue virtutis ẽ mobi-
le in actu:qd opʒ esse actu quãtũ:⁊ corpus ⁊c.vt pʒ.6.phy.tex.
32.⁊ iõ nisi ponaẽ , qd adequata motio ṽtutis motiue infinite,
assumpte in añte possit recipi in corpe in actu seu in magnitu-
dine(idẽ.n.sunt in proposito)nõ põt deduci: ergo mouet in nõ
tpe.⁊ qꝛ hoc nõ poni põt absolute,qꝛ est ipoẽe:iõ opʒ poni vt se
quẽs ex añte aduersarij.hr ãt vt iã diximus ex illo:qꝛ cã nõ est
indignior effectu. Ex his autem pʒ quare scda conditionalis
scilicet si virtus motiua infinita esset extra magnitudinem , da
reẽ motus in nõ tpe,nõ est vera:qm deficit sibi tertia ↄdõ.nõ.n.
opʒ ṽtutis exñtis extra magnitudinẽ dari adequatum opus
in magnitudine.⁊ rõ est:qꝛ ṽtus immãlis ↄparaẽ ad oia quãta
vt vniuersale ad pticulare:nõ i pdicãdo sed potius in eẽndo ⁊
cãndo:nec ẽ rõnabile vt mãle possit totã immãliũ virtutẽ ade
quare . ¶ Vñ ad maiorẽ horũ euidentiã ↄsiderãdũ est qd mo-
tus relatus ad infinitã potentiã motiuã i magnitudie ⁊ extra
diuersimode cõpaẽ.illi q̃dem vt effectus ṗprius cãe pticulari
⁊ ṗprie:huic ṽo vt effectus pticularis cãe vniuersali (quẽad-
modũ liq̃factio cere virtuti solari)qꝛ mot⁹ est effect⁹ in corpe:
⁊ ↄñr fit a ṽtute corporea sicut ab vniuoco:a ṽtute ṽo immãli
sic ab equoco ⁊ vniuersali.⁊ iõ sicut ridiculũ eẽt ex q̃ttitate ṽtu
tis solaris iferre quãtitatẽ hui⁹ pticularis effect⁹,vt adequãtẽ
ṽtutẽ solis:ita irrõnabile est ex quãtitate ṽtutis imãlis inferre
quãtitatẽ huius effect⁹ pticularis q est velocitas motus tãq3
effectũ adequatũ. ¶ Cõsiderãdũ rursus ẽ,qd iter potẽtiã mo
tiuã infinitã in magnitudine seu absolute ⁊ potentiã motiuã in
finitã incorporeã:hoc iterest,qd illa aut nihil aliud p se diẽ nisi
pncipiũ mot⁹(vt pʒ si sumaẽ absolute)aut si aliq̃d aliđ addit ni
hil addit eleuãs ipsam supra rõnẽ ṗprij pncipij mot⁹: vt pʒ si
sumaẽ in magnitudine.Ista aũt ex hoc qd immãlis ordis po-
niẽ supra rõnem ṗprij principij motus eleuaẽ,sicut ⁊ supra cor
poralia. Propter qd ex hoc ipso,qd poniẽ extra magnitudinẽ,
sequitur qd nõ p se pmo respiciat mot⁹ velocitatem qui est cor
poreus effect⁹,quẽadmodũ faciunt ṽtutes corpales, sed alti⁹
quid per se p aspiciat:⁊ scdario ⁊ q̃si per accñs motum . Vñ fit
vt infinitas ṽtutis motiue si eẽt in magnitudine mot⁹ veloci-
tate necio manifestareẽ. Infinitas ãt ṽtutis motiue existentis
extra magnitudinẽ nõ qꝛ.s.ifinitas potẽtie in magnitudie est p
se pmo particularis pncipij motiui. ifinitas ṽo potẽtie extra ẽ
per se pmo rei eleuate supra ordinẽ pncipiorum motiuorum pticu- Als *
lariũ:ac p hoc alti⁹ q̃d respicit vt adequatũ motũ * q̃3 veloci- motus.
tatẽ motus. Imaginãdũ est.n.q res illa infinita extra magni-
tudinẽ : quãuis hẽat in se vñ possit mouere: hoc tñ op⁹ nõ per
se pmo respiciẽ ab illa:sed aliq̃d alti⁹:qꝛ vt pluries dctm ẽ mo
tus per se pmo est act⁹ corpis:virtus ãt illa eleuata est sicut su
pra corpa:ita super oia corpalia per se pmo,qd dico,ppter ens
⁊ bonũ ⁊ alia hmõi:que etsi sint corpalia:nõ tñ per se pmo. ⁊ iõ
nõ opʒ si virt⁹ illa est infinita,velocitatẽ infinitã posse ab ea p-
uenire.Ex duob⁹ g̃ falsificaẽ bm San.Tho. cõditionalis ista.
Primo ex eo qd virtutẽ extra magnitudinẽ non opʒ hre ade-
quatũ facere sue virtuti:cũ agat per intell'm:vt dctm est in scda
opinione.Scdo,ex eo qd ↄsiderata ṽtute ifinita extra magni-
tudinem nõ considerato modo operandi:sequeretur,ergo da
retur motus in nõ tempore : qꝛ non posset fieri motio quo ad
velocitatẽ adequata virtuti motiuet:qꝛ moueret corp⁹ in actu:
puta celũ: qd non esset capax motionis adequate illi virtuti
nec absolute:q hoc iplicat nec ex hypothesi data : qꝛ infinita
potentia nõ est cõcessa magnitudine sed extra. ¶ Cõtra hanc
aũt opinionẽ dupl'r obijcitur . Primo qꝛ si ex sola incorpeitate
virtutis motiue infinite hr sufficiens rõ falsitatis scde condi-
tionalis manifeste sequiẽ q non refert si ponaẽ virtutẽ illã esse
motiuã necio:dũmõ ponaẽ incorporea:stant.n. ista duo simul
nõ em est impoẽe virtutẽ immãlem eẽ necio motiuã:vt arist.et
phi tenẽt de aiabus orbiũ.Ex hoc aũt queraẽ in quãto tẽpore
moueret ṽtus infinita extra magnitudinẽ mouẽs bm totũ pos
se:⁊ signeẽ illud tps.⁊ tũc pcedaẽ iuxta tex.79.8.phy.deducẽ-
do ad impoẽe,q equal'r moueãt virtus finita ⁊ infinita. ¶ Se
cũdo quia hoc est expresse cõtra auer.in.2.cel.cõ.38.et.71.
¶ Ad pmũ horũ diciẽ, q iste due ↄditiõales distãt sicut celuʒ
⁊ terra. Si ifinita potẽtia motiua esset extra magnitudinẽ,mo
ueret in nõ tpe:⁊ si infinita potentia motiua exñs extra magni
tudinẽ moueret bm totũ suũ posse moueret in nõ tpe. Scda.n.
est vera:qꝛ in añte eius iam poniẽ ipsam bm totũ posse actual'r
mouere,⁊ ↄñr hre mobile talis motiõis sub bm cũ mot⁹ sit act⁹
mobilis.ac per hoc in hac ↄditionali saluanẽ tres añdicte cõ
ditiones.In alia vero nõ hr ex hypothesi añtis mobile capax
totius posse.⁊ iõ est falsa ex defectu tertie ↄditiõis. De illa ãt
cõditionali super quã firmaẽ argumẽtũ scʒ si eẽt extra magni-
tudinẽ infinita ṽtus motiua necio dareẽ mot⁹ in nõ tpe:dicen
da sunt duo. Primo q est impertinẽs pposito qꝛ non hr ex di-
ctis.S.Tho.Multũ em refert posita ṽtute infinita icorporea
loqui de ipsa ⁊ ↄsequẽtib⁹ ad ipsam vt sic abstrahendo a qui-
buscũq3 alijs que nõ necio ipsam infinitã ⁊ incorporeã comitã
tur ⁊ loq̃ de ipsa addẽdo sibi spãlẽ modũ agendi.s.necio. Prio
em mõ est sermo.S.Tho.⁊ iõ scdo.⁊ pmus nihilomin⁹ mod⁹
nihil ponit incõpossibile. scds vero forte adunat icõpossibilia
qꝛ quãuis ṽtuti incorporee non repugnet esse necio motiuam
⁊ velocitatiuã mot⁹:repugnat tñ forte ṽtuti incorporee infini-
te.vñ nõ opʒ de illa ↄditionali solicitũ h eẽ. Si tñ de ṽitate ei⁹
q̃raẽ,dʒ 2° videẽ q ẽ falsa eadẽ rõne: qꝛ.s.ex hypothesi añtis
hr q imobili posset recipi adequat⁹ effect⁹ illi ṽtuti. Vt.n.iam
infinities tactũ est:mot⁹ in nõ tpe ẽ qdã ipoẽe ex terminis. et
nõ sequiẽ nisi ex aliq̃ hypothesi ipoẽi: quã reqrere illa tria mõ-
stratũ est. ¶ Et cũ ↄtra arguebaẽ:g̃ moueret in aliq̃ certo tpe:
signeẽ illd ⁊c. Rñdeẽ,q qꝛ ex parte motoris nulla posset certi-
tudo velocitatis determĩari:qꝛ nec ex libertate, nec ex finitate
potẽtie:⁊ in nõ tpe mouere nõ sequiẽ ex hypothesi: opʒ dicere
qd si moueret,moueret ea velocitate,cuius mobile eẽt capax
puta si eẽt mobile nõ violẽtabile ⁊ capax mot⁹.24. horarum tãto
tpe moueret illd ⁊ nõ minore. Et si cõtra h dicaẽ signeẽ tps il-
lud intrepide assigneẽ:puta vna hora vl' decẽ:hoc.n.nõ refert.
Et si pcedaẽ deinde ad h qd eodẽ tpe mouebit idẽ mobile vir
tus finita ⁊ ifinita:diceẽ h nõ eẽ incõueniẽs: qñ aliũde puenit
q̃3 ex ṽtute motiua. Incõueniẽs siq̃dem est qd ṽt⁹ finita ⁊ in-
finita ex ṗprijs meritis ↄsiderate moueãt equal'r:ʒ qñ aliunde
hoc puenit,puta ex libertate agẽtis(vt scda opinio diẽ)vel ex
pte mobilis,vt mõ diciẽ:vel ex mediatiõe alteri⁹ motoris,vt vl
tima opinio auer.dicet,nullũ incõueniẽs est . Sed sunt in hac
respõsione adhuc duo dubia. Primum est:qꝛ ex eo qd in ante- Als *
cedente ponitur virtus infinita motiua ponitur consequẽter * 2ntis

mobile adequatũ. Motiuũ em ad mobile referẽ vt diciẽ.5.me-
taphy.ca.de ad aliq̃d.⁊ sic tertia cõditiõalis est ṽa. Scdm est
qꝛ lʒ tale vel tale mobile certã velocitatẽ sibi determinet:non
tñ mobile in communi.⁊ ideo cõparando illã virtutẽ infinitã
separatam necessario agentem ad mobile in cõmuni,restat du
bium,an moueret in nõ tẽpore,an certo tempore . ¶ Ad pri-
mum horum dicitur q ratio illa tenet:quando vis motiua est
eiusdem ordinis cum mobili: tunc enim ex suppositione tanti
actiui necessario supponitur adequatum pportionaliter passi
uum. Quando aũt supponiẽ tantũ actiuũ altioris ordinis: nõ
opʒ tantum passiuum supponere:qꝛ cũ passiuũ nõ respiciat nisi
mediante actione trãseunte(quã facit vel facere põt in eo) et
virtus altioris ordinis.s. vniuersalis immaterialis:non opʒ q
habeat aut habere possit aliquam actionẽ in passo corporeo
sibi adequatam: consequens est,qd non necessario supposita
tanta virtute motiua immateriali supponaẽ mobile adequa-
tum proportionaliter. Vñ lʒ motiuum dicatur ad mobile vni-
uersaliter:tantum tamen motiuum nõ dicitur ad tantũ mobi-
le vl'r,ʒ qñ motiuum est eiusdẽ ordinis cum mobili. ¶ Ad se-
cundum dicitur q q̃uis docuerit aristo.in physicis motorem
in cõmuni mobili in cõmuni cõparare : ⁊ quicq̃d contradicit
talibus pportionib⁹ esse impossibile:non tñ didicimus cõpa-
rare mobili in cõmuni motorẽ contractũ qualis est iste de quo
loquimur:motor enim est separatus a materia. Vnde tali mo
tori attribuendũ est tale mobile: puta celum ⁊ non mobile in
communi. Constat autem q tale mobile aliquã sibi certam ve
locitatem determinat : vt dicitur.2. celi.tex.39. ¶ Et si curiose
queratur,quid dicẽdum sit ad illud quesitũ : Dicendũ est qd si
ille motor applicareẽ corpori mobili absolute,qd moueret nul
la certa velocitate. Et si dicatur,hoc est impossibile,conceda-
tur:quia etiam antecedẽs est impossibile:nec est a nobis vnq3
concessum. Ad alteram obiectionem qua dicebatur hanc ter-
tiam opinionem esse contra auer.dicitur dupliciter . Primo q
non est verũ nisi per accidens . Auerrois em ideo dixit quod
si anima celi esset infinite virtutis,moueret in nõ tpe:qꝛ suppo-
nebat ipsam necessario mouere.vnde ex mõ agendi supposito
tenet apd ipsuʒ consequentia. S.Tho.aũt loquiẽ de virtute in-
finita incorporea abstrahẽdo a mõ operandi.iõ in hac opinio
ne non sunt cõtrarij pse. ¶ Et si dicaẽ saltẽ habeẽ, qd bm auer-
roim,illa tertia ↄditionalis est vera. Diciẽ secũdo q hoc est ve
rũ,nõ tamẽ ppterea est relinquẽda:qm maior est autoritas ra
tionis q̃3 sit auerrois ⁊ oium philosophorũ simul . Et puerorũ
non philosophorũ est sequi dicta alicuius credendo quod nõ
dixit hoc absq3 magna ⁊ sufficienti ratione:⁊ relinquere argu
menta ad oppositum necessaria,aut prope.
¶ Quarta opinio ab auerroi.12.meta.cõ.41.explanata:dua-
bus distinctionib⁹ cẽset egere positionẽ dicẽtẽ virtutẽ motiuã
infinitã absq3 motu in non tẽpore . Prima est modi essendi,vt
s.ponaẽ immaterialis ⁊ non in magnitudine. Scda est modi
operandi.vt.s.moueat mediate ⁊ nõ immediate. Supponit.n.
omnia immaterialia agere naturali necessitate.⁊ sic dicit qd iõ
nõ sequiẽ mot⁹ in nõ tpe si poniẽ prim⁹ motor virtutis infinite:
quia ille mouet mediante anima celi:modificante in effectu ve
locitate.s.mot⁹ infinitatem primi. ¶ Sed hec opinio a Sanc.
Tho.⁊ Egidio.8.phy.arguiẽ insufficientie: a Scoto autem in
primo sen.dist.8.q.vlti.rõne viij.arguiẽ falsitatis. Insufficiens
quidem dicitur a San. Tho.quia cum Aristoteles.8.physico.
duos effectus attribuerit infinitati virtutis.s.mouere tempore
infinito in tex.78.⁊ mouere in non tempore in tex.79.⁊ Auer-
rois ponẽdo infinitam virtutem,ex mediatione motoris finiti
dicat impediri motum in non tempore:⁊ non impediri motum
in infinito tempore:imo dicit q quia ille primus motor est infi-
nite motionis:ideo mouet tempore infinito:⁊ quia ibi est alius
motor finitus:ideo mouet in certa velocitate. Restat assignan
da ratio quare mediate mouere non impedit infinitatem tpis,
sicut impedit infinitatẽ velocitatis,qd Auerrois non fecit. Ab
Egidio vero,quia si deus moueret immediate non propterea
moueret in non tempore:quia motus in non tempore est de ge
nere impossibilium. Falsa autẽ dr: quia virtus infinita habet
omnem pfectionẽ cause efficientis quã habet ipsa cum causa
secũda proxima:⁊ ideo sequiẽ q immediate potest causare oẽm
illum effectum in celo per se quẽ potest cum anima:ergo ⁊ cau
sat si necessario agit quicquid põt:vt supponiẽ.⁊ vltra,si causat
illud immediate:ergo in nõ tpe:qꝛ virtus infinita agẽs bm vlti-
mum virtutis sue ⁊ immediate non põt agere in tẽpore. ¶ Ad
horum autem primũ dici potest,q quãuis difficile sit reddere
illius quesiti rationem:nõ tamen est impossibile. Difficile qui-
dem:quia ratio eius non potest sumi ex eo qd infinitas tempo-
ris sit effectus possibilis:infinitas vero velocitatis impossibi-
lis. Ex hoc enim non habetur:quare mediatio impediat seque
lam hui⁹ ⁊ non illi⁹:licet habeaẽ quare illud possit fieri ⁊ non
hoc. Nec potest sumi ex eo qd aliter attribuatur ifinite potẽtie
infinitas temporis ⁊ aliter infinitas velocitatis.s.q illa attri-
buitur infinite potentie siue in magnitudine,siue extra:hec au-
tem in magnitudine tantum:quoniam dato qd hoc sit verum:
apud Auerroim reputatur falsum:vt pʒ ex dictis:⁊ ideo solici-
tus fuit de virtute immateriali infinita:quare nõ mouet in non
tempore:⁊ posuit mediationem motoris. Nec potest sumi ex eo
qd virtus velocitatiua in infinitum non est cõmunicabilis:vir-
tus autem continuatiua in infinitum est cõmunicabilis:quo-
niam hoc est falsum loquẽdo de virtute per se continuatiua in
infinitum:qualis est virtus primi motoris. Impossibile autem
nõ est:quia potest sumi ratio ex eo qd ad hoc vt infinitas tpis
pueniat ab ifinita ṽtute,sufficit p se primo respici ab illa qd me
diatio motoris nõ aufert.mediatio enim causarum non aufert
perseitatem causalitatũ. Non enim ex hoc qd sol ⁊ homo gene-
rant hominẽ tolliẽ perseitas causalitatis solis respectu ṗprij
effectus quẽ habet in homine. Ad hoc aũt qd infinitas veloci-
tatis pueniat a ṽtute infinita exigiẽ q virtus illa absq3 vlla mo
dificatione attingat motũ . Hoc autẽ motoris mediatio tollit:
qꝛ virtus primi motoris modificata in secundo,⁊ non in sua il-
limitatione attingit motũ. Et sic ex vi mediationis satisfieri
videtur quesito:⁊ sufficiẽs reddi responsio data. ¶ Ad egidiũ
vero dicitur,q illa ratio nõ excludit quin illa cõditionalis sit
vera,si deus virtutis infinite moueret immediate,moueret in
nõ tempore,supposito eo quod supponit auerrois.s.q agat se-
cundum totum suum posse.vnde impossibilitas consequentis
nihil aliud concludit nisi q antecedens est impossibile: cuius
oppositum pbandum erat ab egidio:si ex impossibilitate con-
sequentis reprehensione dignus censebatur auerrois. ¶ Ad
secundum aũt dicitur,q aliud est loqui de perfectione cause,
aliud de modo causandi:nec lʒ ex perfectione cause ad modũ
causandi inferendo digredi:sed committitur sophisma figure
dictionis. Vñ ex hoc q primus motor est non minus perfecte
virtutis q̃3 ipse cũ anima celi simul:non licet inferre,ergo eo-
dem modo potest solus facere qd facit cũ anima celi:qꝛ aliud
est posse,aliud posse tali modo. Et similiter nõ licet inferre,er-
go potest immediate facere quicquid potest facere cum me-
dio:quia immediate agere ad modum agendi pertinet.
¶ Et si queratur vt arguẽdo dicebatur vñ potest reddi ratio,
q virtus infinita sit alligata tali mõ mouendi.s.mediate. Dice
ret auer.q hoc non est ex defectu potentie,sed ex essentiali or-
dine connexioneq3 causarum ⁊ effectuum vniuersi:vt in eo sal
uetur vtrunq3.s.perseitatis causalitatis primi dependentieq3
aliorum ab eo,⁊ distinctio causarum effectuumq3 cuʒ illarum
efficacia,⁊ istorum dependentia ab illis. Nihil enim horũ ne-
cessario saluaretur in vniuerso,ordoq3 vniuersi necessitate ca-
reret,si prim⁹ motor infinite virtutis non esset necessaria con-
nexione coniunctus medijs causis in causando. ¶ Et si cõtra
hoc instetur:quia vt dicitur in prima propositione libri de cau
sis,causa prima plus influit ⁊ prius in effectum q̃3 secunda:er-
go si est infinita ⁊ agit naturaliter in primo signo totum effe-
ctum totaliter causat:⁊ sic nõ remanet ad quid actio cause se-
cunde terminetur. Respõderi potest, q ex hoc q causa prima
plus ⁊ prius natura influit q̃3 secunda:non habetur,ergo tota-
liter causat ipm quantumcũq3 ponatur infinita ⁊ naturaliter
agens accipiendo ly totaliter ex parte causalitatis. Tũ quia
non causat ipsum omni modo, quem effectus exigit ad sui fa-
ctionem naturalem nec ex eo q totus effectus causaẽ ab vna
causa:habetur ergo alie cause nihil faciunt:quia faciunt idem
realiter alio modo. Nõ enim ideo dantur plures cause essen-
tialiter ordinate eidem qꝛ aliquid eius fiat ab vna ⁊ aliquid
ab alia:sed vt totus effectus bm quamlibet sui rationẽ habeat
propriam ⁊ per se primo causam quãuis totus a qualibet fiat
scdm rem:vt superius dictum est. Tum qꝛ infinitas cause pri-
me non largiẽ necessario nisi efficaciam causalitatis eius in
suo ordine.verbi gratia, Quãtũcunq3 ponatur solis virtus in-
finita,ex hoc nõ habetur q ipse absq3 homine posset pducere
hominem:sed q effectum propriũ in homine efficacissime sor-
tiretur.ita quãtũcunq3 ponatur diuina virtus infinita ⁊ necessa-

Universidad de Deusto
Biblioteca

rio agentis: ex hoc non subtrahunt actiones secundoꝝ agentium: sed ponit ipsam omnibꝰ coagere, ad omnia que illa agūt alio modo: ꝛ saluantur aliquem effectuꝫ (puta sempiternitatē) habere per se causam: ꝛ propium effectum primi esse intimum ꝛ primum in quolibet effectu. Illud autem quod ibi dr, qꝺ in primo signo effectus totaliter est a prima causa ꝛc. imaginarium magis qꝫ Philosophicum quid sonat: non enim alia ratione Philosophi (secundum quoꝝm intentionem loquimur) dicunt primam causam plus ꝛ prius influere in effectum cause secunde quam secundā: nisiꝙ per se primo effectus prime cāe: communius ꝛ intimioris ac prioris rationem habet in effectu vt patet in propositione adducta ꝛ eius commento sicut verbi gratia causans per se vitam in homine: magis ꝛ prius dicitur influere in hominem qꝫ causans per se animalitatem in eodem q: illud est intimius, prius ꝛ cōmunius. ¶ Ex hoc autem non habetur, q in illo prioꝝ totus effectus secundum omnem rationem habet sufficientem causam per se: ꝛ q alie supfluant: etiam si dans vitam: esset virtutis infinite: dato etiam q̄ specialis causalitate attingeret hominē. Quod tamen est erroneū in Philosophia: q: causa prima non attingit effectum cause secunde, nisi media actione cause secunde: quāuis magis ꝛ priꝰ propter rationem dictam. ¶ Colligendo ergo responsionem ad primum argumentum principale, dicimus tripliciter respōderi posse: vel tenendo primum motoꝝm movere libere: vel nō considerando hoc, tenēdo ipsum esse immaterialem: vel tenēdo ipsum movere mediate. Et q nulla harum Arī. repugnat. Auer. autem sola prima, quamuis tertia ab ipso habeatur.

¶ Ad scōm argumentū principale dr, q tenendo viam Auerrois de necessaria connexione virtutum agentiū ꝛc. manifeste pz q non ponit in rerum natura aliquid possibile fm potentiā actiuā, quin ponat fm potentiam passiuam: ꝛ q infinitati potētie diuine respondet potentia passiua celi ad sempiternitatem motus: nec est alius effectus in motu possibilis ex illa virtute accepta, fm omnes conditiones necessario ipsam comitātes in rerum natura. ¶ Tenendo autem alias responsiones tam patet responsio dupliciter. Primo admittendo q̄ omni potentie actiue respondet passiua: sed non quo ad omne quod esset absolute possibile ex illa virtute fieri: ꝛ sic potentie infinite fio tiue respondet potentia celi quo ad sempiternitatem motꝰ: nō autem quo ad omnem gradum velocitatis qui posset fieri ex illa virtute absolute. Et huius ratio ex dictis haberi potest: q potentie actiue vniuersali altioris ordinis, nō oportet respondere passum corporeum capax totius eius virtutis quo ad ola: q: non per se primo respicit effectum particularē: vt dictū est, ꝛ est Philosophie principijs satis consonū. ¶ Secūdo pōt dici q̄ licet omni potētie actiue respōdeat possibile: non tm potentia passiua: vt pz de productōe intelligētiarū a deo: siue ab eterno siue in tpe. Et hꝰ propter rōnē dictā. Nec tm opꝝ respondere aliquod vnum possibile adequatū: sed vt ex dictis patet. Ad tuti infinite respondet infinitū possibile: non sic q̄ possit produci aliquod infinitum nisi duratio: sed sic qō nullis finibus possibilis producibile ab ipsa arctatur: sed quocūq; producto potest perfectius producere q̄tum est ex rōne virtutis actiue. Et hoc mō quātitas virtutis in effectu manifestat: ꝛ non primo mō tātū.

¶ Quod vero in vltima cōfirmatione dr, proportionaliter intellectum, propositum magis confirmat q̄ impugnet: q: quemadmodū mobile infinita velocitate potest dupli intelligi (vno modo quod possit actualiter infinita velocitate moueri. alio modo sic qō quacunq; velocitate motū pōt velocius moueri:) ꝛ primo modo impossibile est ponere mobile: secō ño est possibile: ita est de motiuo q. i. pole est dare motiuū infinita velocitate primo mō: iz secō tm: qō ēt opz eē infinite ītutis. ¶ Et ad uerte, qō de fcto fm pōos huic q̄ gumēto dom ē, q̄ potētie in finite respōdet in rerū nā effectus infinitus. i. tpe infinitū motus celi per se, producti: ꝛ potētia passiua celi ad hoc. Et qō hoc est sufficiens manifestatiuū infinitatis virtutis: vt pz ex dictis. Cetera autem prio vere philosophantium quiete dicta sint.

¶ Ad tertium principale dr, qō iz solo tertio mō arguaꝫ ibi fz mentē Auer. ꝛ nec ēr illo mō hēāt intentū: attū singulis ordinate respondēdū est. Omissa prius intentiōe illoꝝ ño oꝝ fm veritatem. Intendit igit ibi Auer. loqns de primis motoribꝰ ordiū, non excludere infinitatē vigoris a deo: qui nullī? orbis est aīa. Sz excludere infinitatē vigoris nō sequi ad motoꝝ tpe infinito ex fz qō motoꝝ infiniti vigoris hz necessario infinitā potētiam: ꝛ consequenter infinitā nām. Ex hoc eñ sequi ē, qō si motoꝝ tpe infinito necessario esset infiniti vigoris: q̄ haberet et potētiā ꝛ naturam infinitā. Et cū plures sint motores tpe infinito: sequeret vlterius qō ex positione plurium motoꝝ celestiū tpe infinito, non haberent ppria naturis motoū: sed hoc tm quod sunt motores infiniti. Et sic vlteri? sequeret, qō nō esset ibi multitudo motoꝝ: nec diuersitas ꝓportionū motoꝝm ad mobilia: sed motus in non tempore ꝛc. Et tenent consequētie vtrī: q: tunc illi motores conuenirēt in natura ꝛ potentia infinita intensiue: quemadmodū modo de facto ꝓuenīunt immobilitate: ex qua habent q̄ possint cōtinuare motum tpe infiniti. Et sic non esset, vnde differrent abinuicem. Hec est sententia Auer. ibidem, vt patere potest cuilibet exercitato: ex qua non hr̄ ꝓmū motoꝝ esse vigoris finiti. ¶ Ad primū ergo modum arguendi ibi tactum, dicitur q̄ non sunt in eo tot verba quot errores. Consequētia primo nihil vz. Propositio deinde dicēs, qō quelibet pars infiniti est infinita: iz sit vera de parte aliquota: non tñ iuuat cū alia consumpta. i. infinitū non est maius alio infinito. Patet enim in quātitate permanēte, qō si ponatur linea infinita vtrinq; versus orientem ꝛ occidentem, ꝛ secetur in directo pūcti meridiei, q̄ vtraq; pars est infinita: ꝛ tota est maior vtraq; parte. Et similr in quātitate successiua, si secetur in termino decime hore huius diei totū tempus eternū: vtraq; pars est infinita, ꝛ tamē totū tempus est maius qualibet earum. Falsum est ergo comparando infinitum simpliciter infinito fm quid, quale est pars aliquota infiniti: qō vnum nō sit maius alio: ꝛ q: talis est comparatio in proposito nostro: pz nihil concludi. ¶ Et vt ostendatur quantus error in hoc sophisma te lateat, adhuc declaratur, qō etiam comparando infinitū simpliciter infinito fm quid, quale est pars aliquota infiniti: qō vnum nō sit maius alio: ꝛ q: talis est comparatio in proposito nostro: pz nihil concludi. ¶ Et vt ostendatur quantus error in hoc sophismate

nãq3 diffiniens potentiam proculdubio est per se primo respe
ctus ab illa:qm̃ neq3 actus per accñs neq3 actus p̃ se scd̃o illi
equiualet. Quo ad scd̃am ṽo partẽ.s.natural'r, ꝓbatur:q2 ex se
cundo phy.tex.78. vnũqd̃q3 sicut agit' ita aptũ natũ est agi, ⁊
ecõtra:sed potentia fit a natura ⁊ est ꝓpter actũ, vt p3.9.meta.
textibus.15.⁊.16.ergo potẽtia nãl'r fit ⁊ est propter actũ:ergo
propter actum, quem per se primo respicit ⁊ sic omnis poten-
tia naturaliter respicit suũ per se primo actũ. Totus processus
clarus est ex allegatis ⁊ traditis in 2.phy. quõ natura agit ꝓ-
pter finem:⁊ quo pacto ea que a natura agunt' ꝓpter finẽ na-
turaliter inclinant' in finẽ ⁊c. ¶ Distinctio ṽo est, ꝙ potentia
receptiua potest cõparari quatuor modis ad actus. Põt eni3
colorabile(verbi gratia)cõparari ad colorẽ, ad spẽs coloris,
ad contrarium coloris:⁊ ad disparata sc3 sonos. Si cõparetur
ad colorẽ:sic comparatur naturaliter et per se primo. Si ad
speciem eius, naturaliter q̃dem:sed non per se primo. Si ad cõ
trariũ, violẽter. Si ad disparata, nulliter nisi forte per accidẽs.
Nec hec egẽt ꝓbatiõe qm̃ per se sunt nota ex terminis nisi q̃s
obijciat actus, ad quos potentia se h3 obedientialiter. S3 qm̃
de hoc erit sequens qõ nec hi locantur a scoto sub potẽtia neu
tra:ideo nihil proposito obstant. ¶ Ex his aũt deducitur op-
posita opĩo:sc3 ꝙ oĩs potentia in rerũ natura relata ad actum
receptibilem in ea:aut est naturalis, aut violẽta:ita ꝙ nulla est
neutra. Omissa ꝑ nunc potentia obedientiali:vt pote nõ spe-
ctante ad p̃ns ꝓpositũ. Probatur aũt hec cõclusio sic. Omnis
potentia receptiua alicuius actus aut respicit illũ per se pri-
mo, aut per se scd̃o, aut cõtrariũ his: sed tã actũ p se primo re-
spectũ q̃3 per se scd̃o respicit nãliter: ⁊ cõtrariũ eis respicit vio
lenter. ergo oĩs potentia receptiua alicuius act⁹ aut est nãlis
aut violẽta. Minor est p se nota. Et maior ꝓbat' sic. Si daretur
4ᵐ genus actuũ receptibiliũ in aliqua potẽtia: illud esset a-
ctus disparatus ab eo quẽ per se p̃mo respicit illa potẽtia: sed
hoc esse nõ põt:ergo potẽtia non põt recipere nisi illa tria nu-
merata. Qđ ãt hoc sit impossibile:p3 inductiue. Colorabile eñ
nullã h3 potẽtiã ad sonos:neq3 calefactibile ad colores: ⁊ sic
de alijs. Et ꝓbat' rõe:q2 potẽtia vnius gñis nõ est ad act⁹ alte
rius. vt p3.12.met. in tractatu de p̃ncipijs p̃dicamẽtoꝝ. Et qm̃
rationi hec cõsonãt:ideo hanc sequamur viã. Et hec de tertio.

Quo ad quartũ Rñdet':ꝙ distinctio illa trimẽbris est volũtaria quo ad ter-
tiũ mẽbrũ. Nec id qđ adducit' de sup̃ficie iuuat:qm̃ aliud est lo
qui de superficie absolute: ⁊ aliud de superficie physica tali in
reꝝ natura inuenta. Sup̃ficies.n.absoluta non solũ abstrahit
ab albo ⁊ nigro:sed etiã ab omni sensibili:⁊ rursus aliqua sup-
ficies est que repugnat colori omni:vt p3 de sup̃ficie celi. Ita-
q3 loquẽdo de superficie tali.s.colorabili, dr̃ ꝙ vt sic nõ est indif
ferens ad album ⁊ nigrũ per exclusionẽ inclinatiõis nãlis:sed
per exclusionẽ maioris ad vnũ q̃3 ad aliũ:qm̃ hmõi superficies
respicit nãliter colore3, ⁊ omnes spẽs eius:sed colorẽ per se pri
mo, speciem vero per se scd̃o. Et simile est de materia prima re
spectu diuersaꝝ formaꝝ subalium: ipsa q̃dem per se primo re-
spicit formã per motũ aut mutatione3 acquisibilem quouismo
do:per se aũt scd̃o respicit hanc ⁊ illam formam. Et sic natura-
liter inclinatur in omnes:⁊ indifferens est ad omnes aut mul
tas:non per exclusionem inclinationis naturalis ad eas:sed
per exclusionem maioris inclinationis ad vnam q̃3 ad aliam.
¶ Ad id ṽo qđ adducit' de potentia locabili in angelo, dr̃ qđ
falsum supponit, s. in angelo eẽ potentiã passiuã respectu ipsi⁹
vbi. Ut.n. in tractatu de angelis dictũ est:angelũ eẽ in loco, nõ
est ipsum recipere aut pati:sed opari, seu virtualiter tãgere lo
cũ. Uñ non op3 solicitari nisi de actiua potẽtia angeli:quã con
stat eẽ naturalẽ:libere tñ exercitã. ¶ Quãuis ea que adducũ-
tur a Scoto ad probandũ suũ intentum de angelo, non cogãt:
quoniam hec consequẽtia formaliter nõ v3. A. est naturaliter
in vno loco:ergo est violenter in aliquo alio: vt p3 de singulis
partib⁹ orbis lune. Quelibet.n. est natural'r in occidẽte:⁊ simi
liter in oriente:⁊ tñ nullibi violenter:⁊ mutat locum subiecto ⁊
rõne. Nec confirmatio ex Aui. conuincit:qm̃ non nisi de motu
mere naturali verificat' dictum ei⁹. Motus.n. celi naturalissi-
mus est ex p̃te principij passiui(ita ꝙ ex hac naturalitate red-
ditur rõ, quare in eo nullus est labor mouẽti:vt p3 scd̃o celi te-
xtu.3.) q̃uis ex parte principij actiui sit animalis. Uñ hoc ma-
gis ad oppositum intenti Scoti vr̃:qm̃ sic motus angeli esset
nãlis ex parte principij passiui absq3 sequela inconuenientiu3:
sicut de motu celi dicimus. Hec de quarto ⁊ de tota questione.

¶ Utrum potentia receptiua actuũ supernaturalium, sit po-
tentia naturalis. Questio ij.

Uerta Eundẽ articulũ querẽdũ erat. Utrũ potẽtia receptiua actuũ supernatura
liũ, sit potẽtia naturalis. ¶ In qua questiõe qua-
tuor agenda sunt. Primo declarabitur titulus.
Secundo recitabitur opinio Scoti. Tertio exa-
minabitur. Quarto respondebitur quesito.

Quo ad primum. Potẽtia receptiua hic sumitur formal'r vt receptiua est
q̃cq̃d sit de ipsa vt elicitiua act⁹. Act⁹ supnãlis dr̃ quẽ nõ põt
ꝼm nature cursum adipisci:vt g̃ra, charitas, visio dei:⁊ reliqua
hmõi. Potẽtia nãlis vocat' non subiectiue.i.potẽtia nature: s3
formal'r.i.potẽtia natural'r inclinata. Ita ꝙ sensus q̃stiõis est,
¶ Utrũ potẽtie in reb⁹ nãlibus inuente in q̃bus recipiuntur
act⁹ supernaturales:nãliter inclinent' ad illos. Hec de primo.

Quo ad secundum. Scot⁹ in primo.q.1.ꝓlogi.⁊ in.4.di.49. in plib⁹
locis tenet affirmatiuam partem q̃õnis. Putat nanq3, quod
potentia cõparari põt ad actũ recipiendũ: ⁊ agẽs impressiuũ
actus:⁊ qđ in prima cõpatiõe nulla est supernãlitas: sed potẽ
tia est, vel nãl'r vel violẽtia:vel neutra. In scd̃a ãt cõpatiõe est
dr̃ia nãlitatis a supernãlitate: qm̃ si cõpat' ad agẽs nãl'r impres-
siuũ, ẽ nãlitas:si nõ nãliter impressiuũ, est supernãlitas. Confir-
matq3 põne3 suã ex hoc, ꝙ potẽtia receptiua act⁹ supnãlis i se-
ipsa est receptiua capax illius:⁊ nãl'r perficitur per illum cum
h3:⁊ nãl'r appetit illum. Ex his manifeste seq̃tur, ergo nãl'r in-
clinatur in illũ:⁊ ergo est potẽtia nãlis respectu illius. ¶ Sin
gula aũt assumpta probant'. Primũ quidem:q2 nullo eget po-
tentia aĩe medio ad recipiendũ charitatẽ:⁊ silr̃ intellectus re-
spectu luminis glie ⁊c. Scd̃m vero, q2 potẽtia nãl'r perficitur
per actũ qui est eius perfectio. Tertiũ aũt: q2 vnũq̃dq3 appe-
tit nãl'r suam perfectionẽ: sed maxime nãl'r appetit maximam
perfectionem, ex principio metaphysice:sed actus supnatura
lis, vt visio dei ⁊c. est maxima perfectio: ergo ⁊c. Sumus igit'
ꝼm hec in naturali potentia ad supernaturales perfectiones:
non possumus tamen acquirere eas nisi supernaturaliter: q2
oportet acquisitionem hanc ab agente supernaturali scilicet
deo glorioso causari. Hec de secundo.

Quo ad tertium. Tria minus bñ dicta in prefata opinione vident'.s. prin
cipalis cõclusio ⁊ eius probatio, ⁊ vsus vocabuloꝝ. Male im-
primis vtit' ly supnaturale:dũ omnẽ actionẽ dei ad extra sup-
naturalem vocat:q2 deus est agens nõ nãle, sed libeꝝ. Cõstat
nanq3 ꝙ alia est distinctio nãlis contra supernãle: ⁊ alia nãlis
contra liberũ. Primo nãq3 modo anima fortis producitur na-
tural'r:scd̃o aũt nõ. Unde nisi vocabulis abuti velimus ad pla
citum cuiusq3 supernaturale est, quod supra facultatem ordi-
nis creaturis debiti in eis est. Omnes eñ naturalia a supnatu
ralibus distinguimus frequẽti vsu per hoc qđ aliquid fit ꝼm
debitum nature ordinem:⁊ aliquid fit supra illum. Ratio dein
de assumpta manifeste aut falsa est, aut petit p̃nᵐ. Cum eñ di-
cit, ꝙ potentia natural'r perficit' per suũ actũ: ⁊ silr̃ appetit suã
perfectionem:aut ly suũ significat suũ p informationẽ actu vl'
potẽtia:aut suu3 per naturalẽ ꝓportionẽ seu inclinationẽ. Si
primo mõ:falsa est maior: graue eñ existens sursum, nõ nãl'r,
sed violẽter p̃ficitur per se sursum:⁊ tñ esse sursum est act⁹ ⁊ p-
fectio eius per informationẽ. Si vero scd̃o mõ:petitio ẽ princi
pij in minore:hoc.n. est probandũ.s. ꝙ potẽtia naturalis h̃eat
actũ supernãlẽ vt suũ hoc modo. ¶ Quod quoq3 dicit' de im-
mediata receptione: ad propositũ nihil infert:es eñ imediate
est receptiuum figure mercurij:⁊ tamen non naturaliter. Con-
clusio demum principalis voluntaria relinquitur:⁊ irrationa-
bilis ostendetur probando oppositam. Hec de tertio.

Quo ad quartum. Cõclusio rñsiua quesito est, ꝙ potẽtia ad act⁹ sup-
naturales, non est nãlis:sed obediẽtialis. Et probat' tripl'r. Pri
mo ex parte actus sic. Act⁹ supnaturalis dupl'r inuenit'.s.ꝼ3 se:
vt g̃ra:⁊ ꝼm talem modũ fiendi: vt visus ceco datus. Uisus.n.
ꝼm se est naturalis act⁹ hominis:sed ꝙ ceco in instanti det', su-
pernãle ẽ. Charitas ṽo ⁊ talia, sunt ꝼm se act⁹ supnãles:adeo
vt implicet contradictiõẽ ɔnaturales eẽ, aut fieri alicui crea
ture facte vel fctibili:vt ẽt ipse Scotus in scd̃o, distin. 23. fatet'.
Si ergo in natura nulla est nãlis potẽtia ad actũ supernatu-
ralẽ ratiõe modi vt sic:a fortiori nulla est naturalis potẽtia ad
actus

actus nãles simpliciter. Sed in natura nullam esse nãlem po-
tentiã ad illos actus, p3 ex frequẽti vsu:quo nãlem potentiã ad
miracula negamus. Et ex hoc sequitur ꝙ supnãlitas inuenit'
non solũ cõparando potẽtiã ad agens, ꝑꝑ supnãlem acquisi-
tionẽ act⁹:sed etiã cõparãdo potẽtiã ad actũ ꝑꝑ supnãlitatem
actus in se. ¶ Scd̃o ex parte potẽtie sic. Omni potẽtie passiue
nãli rñdet aliqua potẽtia actiua proxima: ergo rñdet potẽtia
actiua nãlis. Antecedẽs est maxima assumpta ab aristo.3. de
aĩa tex.17. ad probandũ dari intellectũ agentẽ. Fundat'.n. sup
hoc, ꝙ in omni nã vbi est patiẽs op3 ponere agẽs. Et certũ est
ꝙ de proximo non de primo agẽte loquitur:alioquin distribu-
tiuam non fecisset dicens in omni natura ⁊c. Et per hoc exclu-
dit' rñsio scoti dicentis, ꝙ sufficit ꝙ detur p̃mum agens. Con-
sequẽtia aũt probatur:q2 potẽtia supnãlis nõ est proximũ acti-
uum nãlis potẽtie:vt ex terminis p3. nãle.n. soli nãli cognatu3
est. ¶ Tertio ex parte subiecti. Cum.n. quidditatiua cognitio
alicuius sit sufficiens ratio omniũ ꝓprietatũ eius:⁊ ex ea sol-
uant' omnes difficultates cõtingentes rei(vt in.4.phy. dicit')
ɔ̃ns est:ꝙ cognita quidditatiue re aliqua cognosci ex ea pos-
sint omnes eius nãles potẽtie:⁊ cum potẽtie cognitio ex actu
pendeat(vt dicitur.9.meta.) ɔ̃ns est, ꝙ actus ad quos sunt nã-
les potentie cognoscantur:⁊ cũ hmõi actus sint supnãles apđ
scotũ, sequit' de primo ad vltimũ, ꝙ ex cognitiõe quidditatiua
alicuius nãlis cognoscunt' supnaturalia: qđ est manifeste fal-
sum. ¶ Et confirmatur. Q2 certe scimus hanc maiorẽ ꝙ nulla
nãlis potẽtia est frustra. ergo si scimus hanc minorẽ, ꝙ in ma
teria vel aĩa vel quacũq3 alia re est nãlis potentia ad actum
supnãlem op3 concedere ꝙ scimus supnãlia illa debere esse et
sic sciemus resurrectionẽ mortuorũ futurã ⁊ gratiã iustifican-
tem impiũ ⁊c. quod est ridiculũ. ¶ Nec euacuat hanc rõnẽ re-
sponsio scotica dicẽs ꝙ aĩa ꝼm illã rõnẽ est ignota. Cognitio
nãq3 quidditatiua alicuius nihil nãle illi⁹ incognitũ relinquit
qm̃ cõtinet formal'r vel virtual'r oẽm illius notitiã. ¶ Nec eua
ditur dicendo ꝙ sub̃a non potest a nobis ꝑ statu isto quiddita
tiue ⁊ ꝓprie cognosci:qm̃ quicq̃d sit de hoc habet' intẽtũ.s.qđ
ex quidditatiua rerum nãlium cognitione siue habeat' pro sta
tu isto siue non possit scia h̃eri de supnãlib⁹: ⁊ sic reuelatio de
gratia beatitudine pollicita resurrectione ⁊ alijs hmõi. ad q̃
naturalis ponitur potẽtia receptiua non frustra, erit necessa-
ria ꝼm quid.s. pro statu isto, ⁊ non simpliciter:quod est manife-
ste falsum. Hec de quarto. Finis.

¶ Reuerẽdissimi dñi dñi Tho. de vio. Caiet. Cardin. s. Xisti,
de potẽtia neutra, ac supnãliũ actuũ receptiua, Q̃ões finiũt.

¶ Eiusdem insignis de nominũ analogia, Tractatus, ad omnes scientias, potissimũ Metaphisicam(vtpote isagoge ⁊ clauis) viam planã tutã ac necessariã reserãs.

¶ Quotuplex sit analogia, cũ declaratione primi modi. Cap.1.

Nuitatus Et ab ipsi⁹ rei obscuritate ⁊ a nostri euiflebili ꝑ-
fundarum l'rarum penuria:de nominũ analo
gia in his vocationibus tractatũ edere intẽ-
do. Et siquidem eius notitia necia, adeo vt
sine illa nõ possit metaphysicam q̃spiã disce-
re:⁊ multi in alijs scientijs ex eius ignorãtia
errores procedant. Quod si vllo vsq̃ tempore accidit:hac eta-
te id euenire clara luce videmus:dum analogiã, vel indistin-
ctionis, vel ordinis vel conceptus precisi vnitate:cum inequa
li participatione constituunt. Ex dicendis nanq3 patebit opi-
niones huiusmodi a veritate(que vltro se offerebat)per abru-
pta deuiasse.

¶ Analogie igitur vocabulum ꝓportionem seu ꝓportionali-
tatem, vt a grecis accepimus, in proposito sonat. Adeo tamen
extensum distinctum q3 est:vt multa nomina analoga abusiue
dicamus:⁊ multarum distõnum adunatio si fieret cõfusione3
pareret. Ne tamen rectũ obliqui iudicio priuet', ⁊ singulari-
tas in loq̃ndo accuset':vnica diuisiõe trimẽbri oĩa cõprehẽde-
mus ⁊ a min⁹ ꝓprie analogis ad vere analoga procedemus.
¶ Ad tres ergo modos analogie analoga oĩa reducuntur.s.
ad analogiam inequalitatis, ⁊ analogiam attributiõis, ⁊ ana-
logiam proportionalitatis. Quãuis secũdum verã vocabuli
proprietatem ⁊ vsum arist. vltimus modus tm̃ analogiã cõsti-
tuat: primus aũt alienus ab analogia omnino sit.

¶ Analoga ꝼm inequalitatẽ vocãt', quoꝝ nomẽ ẽ cõe, ⁊ rõ ꝼ3
illud nomẽ est omnino eadem inequal'r tñ p̃ticipata. Et loqui
mur de inequalitate perfectiõis:vt corpus nomẽ cõe est corpo
ribus inferiorib⁹ ⁊ superiorib⁹. Hmõi aũt analoga logicus vni
uoca appellat:phs ṽo equiuoca:eo ꝙ ille intẽtiões ɔsiderat no
minũ:iste aũt naturas. vñ ⁊ in.10.meta.tex.com. vlti. aristo. dic'
ꝙ corruptibili ⁊ incorruptibili nihil est cõe vniuocum. despi-
ciens vnitatem rõnis seu conceptus tantũ. Et in.7.phy.text.
com.31. dicitur iuxta genus latere equiuocationes: q2 hmõi
analogia cum vnitate conceptus non dicit vnã nãm simpl'r: s3
multas cõpatitur sub se nãs ordinẽ inter se hñtes: vt p3 inter
spẽs cuiuscũq3 generis spãlissimas, ⁊ subalternas magis. O-
mne enim genus analogũ hoc mõ appellari potest: licet non
multũ ɔsueuerint nisi gñalissima ⁊ his propinqua, sic vocari:vt
p3 de quantitate ⁊ qualitate in predicamentis:⁊ corpore ⁊c.
¶ Hanc analogiã. S. Tho. in p̃mo sen. di.19. vocat analogiã
ꝼm esse tm̃:eo ꝙ analogata parificantur in ratiõe significata p
illud nomen cõe, sed non parificantur in esse illi⁹ rõnis. Perfe
ctius siquidem esse habet in vno q̃3 in alio cuiuscunq3 generis
ratio vt in metaphysica pluries patet. Non solum enim plan-
ta est nobilior minera:sed corporeitas in plãta est nobilior cor
poreitate in minera. ⁊ sic de alijs. ¶ Perhibet quoque huic a-
nalogie testimonium auerrois in com. secundo.12. meta. dicẽs
cum vnitate generis stare prioritatem ⁊ posterioritatem eorũ
que sub genere sunt.
¶ Hec pro tãto analoga vocãtur:q2 cõsiderata inequali per-
fectione inferiorum per prius ⁊ posterius ordine pfectionis de
illis dicitur nomen illud cõmune. Et iã in vsum venit:vt quasi
synonyme dicamus aliq̃d dici anologice, ⁊ dici p prius ⁊ po-
sterius. Abusio tamen vocabuloꝝ hec est:qm̃ dici per prius ⁊
posterius superius est ad dici analogice. In huiusmodi autem
analogis quomodo inueniat' vnitas, abstractio, predicatio cõ-
paratio, demõstratio, ⁊ alia huiusmodi, nõ oportet determina-
re:quoniam vniuoca sunt secũdum veritatem: ⁊ vniuocorum
canones in eis seruandi sunt.

¶ Analogia attributionis quid sit:⁊ quot modis fiat:et que
eius conditiones. Capitulum. 2.

Naloga Autem secundũ attributionem: sunt quorum nomen est cõmune
ratio autem secundum illud nomen est eadem se-
cundum terminum ⁊ diuersa ꝼm habitudines ad
illum. Ut sanum commune nomen est medicine et
vrine ⁊ animali, ⁊ ratio omniũ inquantum sana sunt, ad vnum
terminum sanitatem.s. diuersas dicit habitudines. siquis enim
assignet quid est aĩal in quantum sanum:sub̃m dicet sanitatis:
vrinam vero inquãtum sanam signũ sanitatis:medicinam aũt
inquantũ sanam causam sanitatis proferet. Ubi clare p3 ratio-
nem sani esse nec oĩno eandem, nec oĩno diuersam, sed eande3
ꝼm quid, ⁊ diuersam secundum q̃d. est enim diuersitas habitu-
dinum, ⁊ identitas termini illarũ habitudinũ. ¶ Quadrupli-
citer aũt fieri potest hmõi analogia ꝼm quattuor genera cau-
sarum vocando ꝑ nunc causam exemplarẽ causam formalem.
Contingit siquidẽ multa ad vnũ finem, ⁊ ad vnum efficiens et
ad vnũ exemplar ⁊ ad vnum sub̃m ꝼm aliquam vnã denomina
tionem attributionẽ diuersimode habere: vt p3 ex exemplis
ipsius arist. Ad causam.n. finalem pertinet exẽplum de sano in
4° meta. tex.c.2. Ad efficientem vero exemplum de medicina
ibidem positum. Ad materialem autem analogia entis ibi-
dem subiũcta. Ad exemplarem demum analogia boni posita
in primo ethi. ca.7. ¶ Attribuuntur aute3 analogie huic mul-
te conditiones, ordinate se ɔ̃sites.s. ꝙ analogia ista fit secundũ
denominationem extrinsecam tm̃:ita ꝙ primum analogatoru3
tantum est tale formaliter, cetera autem talia denominantur
extrinsece. Sanum eñ ipsum animal formaliter est. Urina ve-
ro ⁊ medicina ⁊ alia hmõi sana denominantur non a sanitate
eis inherente, sed extrinsece ab illa aĩalis sanitate significati-
ue vel causaliter ⁊c. Medicatiuũ quoq3 a medicinali arte deri
uatum, medicũ formaliter denoĩat. Instrumẽta ṽo et quecũq3
alia medicatiua dicunt':extrinseca denominatione ab illa arte
dicuntur. Sola etiam substantia formaliter est ens, quasi esse
subiectum, ⁊ habens esse: cetera autem entia ideo dicuntur:q2
illius entis mensure, dispositiones, actiua ⁊c. sunt. Boni quoq3
ratio in bono per essentiam saluata:quo exemplariter cetera
denominantur bona:in solo primo bono formaliter inuenitur:
reliqua autem extrinseca denominatione secundum illud bo-
num bona dicuntur. ¶ Sed diligenter aduertendum est, ꝙ

Universidad de Deusto Biblioteca

Universidad de Deusto Biblioteca

hec hmõi analogie cõditio.s.ꝙ non fit ₰m genus cãe formalis
inherentis,sed semper ₰m aliquid extrinsecũ est formaliter in=
telligenda,ꝛ nõ mãliter.i.nõ est intelligendũ per hoc, ꝙ omne
nomẽ qð est analogũ per attributionem,est cõe analogatis sic
ꝙ ꝑmo tm̃ cõuenit formaliter, ceteris autẽ extrinseca denoia=
tione(vt de sano ꝛ medicinali accidit)ista em̃ vniuersalis ẽ fal=
sa:vt pꝫ de ente ꝛ bono:nec hẽri põt ex dictis nisi mãliter intel
lectis.Sꝫ est ex hoc intelligendũ, ꝙ omne nomen analogum
per attributionẽ vt sic, vel inquãtum sic analogũ, cõmune est
analogatis sic,ꝙ primo ꝯuenit formalr̃,reliquis aũt extrinseca
denominatiõe,Hoc siquidẽ verũ est:ꝛ ex formali itellectu pre=
cedentiũ manifeste sequit̃. Ens.n.quãuis formalr̃ conueniat
oibus substantijs,ꝛ accñtibus ꝛc.inquãtum tñ entia oia dicun
tur ab ente subiectiue vt sic, sola substãtia est ens formaliter:
cetera aũt entia dicunt̃:qꝛ entis passiones vel gñones ꝛc.sunt.
Licet entia formalr̃ alia rõne dici possint. Et simile est de bo=
no,Licet em̃ omnia entia bona sint bonitatibꝰ sibi formaliter
inherentibus:inquantum tamen bona dicuntur bonitate pri=
ma effectiue,aut finaliter,aut exemplariter,omnia alia nõ nisi
extrinseca denoĩatione bona dicunt̃ illa met bonitate qua deꝰ
ipse bonus formaliter in se est. ¶Et ex hac conditione statim
infertur alia.s.ꝙ illud vnũ ad qð diuerse habitudines termi=
nantur in hmõi analogis est vnum non solum rõne:sed nume=
ro.Qð dupliciter intelligi põt ₰m ꝙ analogata dupliciter su=
mi possunt.s.vlr̃ ꝛ ꝑticulariter. Si.n.sumuntur analogata ꝑti=
culariter:illud vnũ necessario est vnũ numero vere ꝛ positiue.
Si autem sumãtur vlr̃:illud vnũ necessario est vnum numero
negatiue.i.nõ numerat̃ in illis analogatis vt sic:q̃uis in se sit
vle quoddã ꝛ non vnum numero.Uerbi grã.si sumantur, hec
vrina sana,hec medicina sana,ꝛ hoc aial sanum:hec omnia di=
cuntur sana a sanitate existente in hoc aiali:quã constat vnam
numero vere esse.Sortes.n.dicitur sanus:qꝛ hanc hꝫ sanitatẽ:
medicina quia illã fecit:vrina qꝛ eandem significat ꝛc.Si vero
sumantur,animal sanum in cõi,ꝛ vrina sana in cõi,ꝛ medicina
sana in cõi.sic formaliter loquendo: sanitas a qua hmõi sana
dicuntur,non est vna numero in se:eo ꝙ cause vl̃es effectibus
vl̃ibus cõparande sunt.Et simile est de signis,ꝛ instrumẽtis,ꝛ
cõseruatiuis: ꝛ alijs hmõi:sed est vna numero in istis analoga
tis.Non em̃ numeratur sanitas in animali : vrina,ꝛ dieta : qm̃
non est alia sanitas in vrina,ꝛ alia in dieta,ꝛ alia in animali.
¶Et sequit̃ cõditio ista ex precedenti:qm̃ cõe ₰m denoiatio=
nẽ extrinsecã non numerat id,a quo denoiatio sumit̃ in deno=
minatis.sicut vniuocũ multiplicat̃ i suis vniuocatis,ꝛ pp hoc
dicit̃:vnum rõne tm̃,ꝛ nõ numero in suis vniuocatis. Alia em̃
est animalitas hois ꝛ alia equi, ꝛ alia bouis:aialis noie adu=
nate in vna ratiõe. ¶Ex hac aũt conditione infertur alia.s.ꝙ
ꝑmũ analogatũ ponitur in rõne ceterorum ₰m illud nomẽ analo
gũ:qm̃ cetera non suscipiunt illud nomen nisi ꝑ attributionem
ad ꝑmum in quo formaliter saluatur eius ratio . Cadit siqui=
dem in ratione medicine,ꝛ diete,ꝛ vrine ꝛc. inquãtũ sana sunt
animalis sanitas:sine qua intelligi cetera sana non possunt:et
simile est de alijs iudicium.¶Ex hoc aũt sequit̃ vlterius,ꝙ no
men sic analogũ:vnũ certum significatũ cõe oibus partialibꝰ
eius modis:seu oibus analogatis nõ habet.Et cõsequẽter qð
nec cõceptum obiectiuum,nec cõceptum formalem abstrahẽ=
tem a cõceptibus analogatorũ habet:sed sola vox cum idẽti=
tate termini diuersimode respecti cõmunis est. Ita ꝙ cum in
hac analogia sint tria:vox.s.terminus,ꝛ respectꝰ diuersi ad illũ
nomen analogum terminum quidẽ distincte significat(vt sanũ
sanitatem)respectus autem diuersos ita indeterminate ꝛ con=
fuse importat:vt primũ distincte vel quasi distincte ostẽdat:ce=
teros aũt cõfuse,ꝛ preductionem ad primũ.Sanũ em̃ respectꝰ
multos ad sanitatẽ:puta habẽtis significãtis : causantis ꝛc.sic
in vna voce sanitatem distincte importãte cõfundit:vt respectũ
primũ.s.habẽtis seu subiecti distincte significet. Sanum enim
absolute dicimus sanitatẽ habẽtem vt subiectum:ceteros aũt
respectus indeterminate importat ꝛ per attributionem ad pri=
mum:vt pꝫ ex dictis. ¶Et ꝑpter hoc tria de huiusmodi analo
go dicũtur.s.qð cõmune est oibus analogatis : nõ ₰m vocem
tãtum:ꝛ ꝙ simplr̃ prolatũ stat pro primo,ꝛ qð nõ est priꝰ primo
analogato,in quo tota ratio formalr̃ saluat̃. Primũ q̃dẽ pecu=
liariꝰ sigñat:ꝛ supra omnia analogata superiꝰ sigñatum nõ hꝫ.
¶Diuidit̃ aũt a S.Tho.analogia hec in analogiã duorum ad
tertiũ:vt vrine ꝛ medicine ad animal sanũ.ꝛ in analogiã vnius
ad alterũ,vt vrine vel medicine ad animal sanũ. Nec habet di=
uisio ista alia membra a supradictis:quoniam hec circuit analo
giam ₰m omnia genera causarum:sed ad hoc facta,vt ostenda
tur differẽter suscipi nomen analogum,qñ ponitur primũ ana=
logatũ ex vna parte,ꝛ cetera ex alia parte:ꝛ qñ secũdorum analo=
gatorum vnum hinc,ꝛ alterũ inde ponitur ₰m quodcũqꝫ genus
cause analogia fiat. Primo em̃ ꝛ ceteris,sic cõmune est analo=
gum:vt nihil eis prius ponat aut significet:ꝛ ꝑpterea vocatur
analogia vniꝰ ad alterũ,ponẽdo omnia alia a primo loco vniꝰ.
Secũdis aũt analogatis sic cõmune est nomen analogum:vt
aliquid omnibus eis prius ponat:primũ.s.ad qð omnia secũda
attribuuntur.Et vocatur analogia duorum ad tertiũ vel mul=
torum ad vnum:quia non inter se est attributio:sed ad primum.
¶Appellãtur aũt analoga ₰m attributionem a logico equiuo
ca:vt in principio predicamentorũ patet:vbi animal equiuocũ
dicitur ad animal verũ ꝛ pictum. Animal em̃ pictum nõ pure
equiuoce:sed ꝑ attributionẽ ad animal verũ animal dicitur.et
in rõne eius inquãtũ animal manifeste pꝫ verũ animal accipi.
Querẽti em̃, quid animal pictum in eo qð animal rñdebitur,
imago animalis veri.¶A philosophis ṽo grecis,nomina ex
vno vel ad vnum aut in vno,ꝛ media inter equiuoca ꝛ vniuoca
dicũtur:vt pluries in mataphisica pꝫ:ꝛ expresse in primo ethi.
hmõi noia ꝯ analoga distinguunt̃ ,vt infra amplius dicetur.
¶A latinis aũt vocant̃ analoga vel equiuoca a cõsilio.Hanc
analogiam San.Tho.in primo sen.dist.19.vocat analogiam
₰m intẽtionẽ ꝛ nõ ₰m esse:eo ꝙ nomen analogum nõ sit hic cõe
₰m esse.i.formaliter:sed ₰m intẽtionem.i.₰m denominationem:
vt em̃ ex dictis pꝫ.in hac analogia nomẽ cõe nõ saluat̃ forma=
liter nisi in primo:de ceteris aũt extrinseca denominatione dr̃.
Hec ideo analoga apud latinos dicũtur:qꝛ ꝑportiones diuer
sas ad vnum dicũt:extẽso ꝑportiõis noie ad oẽm habitudinẽ:
abusiua tamen locutio hec est : quãuis longe minor q̃ prima.
¶Qũo aũt de hmõi analogis sit sciẽtia:ꝛ ꝯdictiones,ꝛ demõ
strationes,ꝛ oñe ꝛ alia hmõi de eis fiant:ex dictis ꝛ Aristo.cõ=
suetudine pꝫ.Opꝫ em̃ significatiões diuersas prius distingue=
re(propter quod ambigua apud Arabes hec dicuntur)ꝛ dein=
de a primo ad alia procedere,sicut a centro ad circũferentiam
diuersis proceditur vijs.

¶Analogia proportionalitatis quid ꝛ quotuplex: ꝛ sola pro=
prie analogia vocatur. Caput.3.

EX abusiue Igit̃ analogis ad ꝑprie ana
loga ascẽdẽdo,dicimus ana
loga ₰m ꝑportionalitatem dici:quorum nomẽ est cõ
mune,ꝛ ratio ₰m illud nomẽ est ꝑportionaliter ea=
dem. Uel sic,analoga ₰m ꝑportionalitatem dñr,
quorum nomen cõe est:ꝛ rõ ₰m illud nomẽ est siĺis ₰m ꝑportionẽ
vt videre corporali visione:ꝛ videre intellectualiter:communi
nomine vocãtur videre:quia sic intelligere rem anime offert,
vt videre corpori animato.Quãuis aũt ꝑportio vocetur certa
habitudo vnius quãtitatis ad aliam(₰m ꝙ dicimus quatuor
duplam ꝑportionem habere ad duo)ꝛ ꝑportionalitas dicatur
similitudo duarũ ꝑportionũ:₰m ꝙ dicimus ita se habere octo
ad quatuor,quẽadmodum sex ad tria:vtrobiqꝫ em̃ dupla ꝑpor
tio est ꝛc. Transtulerunt tñ phi ꝑportionis nomen ad omnem
habitudinem cõformitatis,cõmensurationis,capacitatis ꝛc.Et
cõsequẽter ꝑportionalitatem extenderũt ad omnem similitu=
dinem habitudinum.Et sic in ꝓposito vocabulis istis vtimur.
¶Fit autem duobus modis analogia hec.s.metaphorice ꝛ ꝑ=
prie.Metaphorice quidem,qñ nomen illud cõe absolute vnam
hꝫ rõnẽ formalẽ: que in vno analogatorum saluat̃,ꝛ per metapho
ram de alio dr̃:vt ridere vnã ₰m se rõnẽ hꝫ:analogũ tamẽ me=
taphorice est vero risui,ꝛ prato florenti:aut fortune successui,sic
enim significamus hec se habere,quẽadmodũ homo ridens.
Et hmõi analogia sacra scriptura plena est de deo metaphori
ce notitiã tradẽs.Proprie ṽo fit:qñ nomen illud cõe in vtroqꝫ
analogatorum absqꝫ metaphoris dr̃:vt principium in corde respe
ctu animalis:ꝛ in fundamẽto respectu domus saluatur.Qð vt
Auer.in cõ.7.primi ethi.ait,proportionaliter de eis dicitur.
¶Preponit̃ aũt analogia hec ceteris antedictis dignitate et
nomine.Dignitate quidẽ: qꝛ hec fit ₰m genus cause formalis
inherẽtis:qm̃ predicat ea q̃ singulis inherẽt. Altera ṽo ₰m ex=
trinsecam denominationẽ fit. Nõ.nine aũt,qm̃ analoga nomi=
na apud grecos(a quibus analogie vocabulũ habemꝰ)hec tã=
tum dñr:vt ex Arist.etiã colligit̃,qui in metaphysico,noia q̃ di=
cimus analoga ꝑ attributionẽ,ex vno,vel ad vnũ,vel in vno vo
cat:vt pꝫ in ꝑiº.ꝛ.4.ꝛ in.7.tex.c.15.In 5º aũt meta.c.de vno in

tex.12.diffiniens vnum ₰m analogiã : vt synonymis vtitur vnũ
analogia ꝛ vnũ ꝑportiõe ꝛ diffinit eẽ ea quecũqꝫ se hẽnt vt a=
liud ad aliud.Aperte insinuans illã esse ꝑprie analogorũ diffi
nitionẽ , quã diximus . Qð tñ clarius in arabica habet̃ trãsla=
tione dicente,Illa que sunt vnũ ₰m equalitatẽ.s.ꝑportionalez
sunt quorũ ꝑportio est vna:sicut ꝑportio alicuius rei ad aliaz
rem.vbi auer.exponẽs ait,Et illa dñr vnũ,que sunt vnũ ₰m ꝑ=
portionalitatẽ.sicut dicit̃,ꝙ ꝑportio rectoris ad ciuitatẽ ꝛ gu
bernatoris ad nauẽ,ẽ vna.In secũdo quoqꝫ post.c.xj.hmõi no
mina proportionalia,analoga vocat. Et qð plus est, in primo
ethic.c.7.distinguit supradicta noia ad vnũ aut ex vno,ꝯ ana=
loga:dũ loquẽs de cõitate boni ad ea que bona dñr, ait, Nõ as
similant̃ a casu equocis : sed certe ei qð est ab vno esse vel ad
vnum omnia cõtendere:vel magis ₰m analogiã . Et subdens
exemplũ analogie dicit,Sicut.n.in corpe visus: in aia intell's.
In quibus verbis diligẽti lectori nõ solũ nomẽ analogie,hoc
quod diximus sonare docuit:sed preferendã esse in predicatio
nibus metaphysicis hanc insinuauit analogiã in ly magis:vt
S.Tho.ibidem pp supradictã rõnem optime exponit.Scimꝰ
siqdem ₰m hãc analogiã rerũ intrinsecas entitates,bonitates
veritates ꝛc. qð ex priori analogia non scitur. Unde sine hmõi
analogie notitia,metaphysicales ꝑcessus absqꝫ arte discunt̃.
Acciditqꝫ hmõi ignorãtibus: qð antiquis nescientibus logi=
cam:vt in scðo elenchorũ dr̃. Nec fuit forte ab arist.tpe tã peri
culosus casus iste:sicut mõ apud nos est:qm̃ blasphemare fe=
re videtur:qui metaphysicales terminos analogos dicẽs, ₰ꝫ
proportionalitatem cões exponit.Cũ tñ auer.dicat sup predi=
cto tex.Et dignus his tribus modis est: vt sit nomẽ boni di=
ctum de eis ₰m viã que dr̃ de ꝑportionalibus.Uocat̃ quoqꝫ a
S.T.in primo sen.di.19.analogia ₰m esse ꝛ ₰m intẽtionẽ,eo ꝙ
analogata ista nec in rõne cõmunis nois, nec in esse illiꝰ ratio
nis parificantur:ꝛ tamẽ tam in rõne illius nois q̃ in esse eius=
dem proportionaliter ✠ conueniunt. Sed qm̃ vt dctm̃ est ob=
scura ꝛ necessaria valde res hec est,accurate distincteqꝫ dilu=
cidanda est per plura capitula.

Als ✠ ꝑpor= tionali tatis.

¶Qũo analogũ nomen ab analogatis distinguat̃.Cap. 4.

QUoniam Aũt analogia media est inter
equiuocationẽ purã ꝛ vniuoca
tionem:ex extremis medij nã declarãda est . Et qꝛ
in noibus tria inueniũt̃.s.vox concepꝰ in aia ꝛ res
extra seu ꝯceptꝰ obiectiuꝰ:,iõ singula perlustran=
do dcm est qũo analogũ ab analogatis distinguat̃.¶Et a re=
bus incipiẽdo(qꝛ priores ꝯceptibꝰ ꝛ noibꝰ sunt)dicimꝰ ꝙ noie
equoco ita diuerse res sigñantur,ꝙ vt sic nõ nisi voce adunãt̃.
Uniuoco ṽo diuerse res ita significãt : ꝙ vt sic ad rẽ in se sim=
pliciter vnã abstractã ꝛ precisaz in esse cognito ab eis,adunã=
tur.Analogo aũt nomine res diuerse ita sigñantur:ꝙ vt sic ad
res diuersas ₰m ꝑportionẽ vnã vniũt̃.Uocat̃ ãt i ꝑposito res
nõ solũ nã aliqua: sed quicũqꝫ gradus,quecũqꝫ realitas, ꝛ qð=
cũqꝫ reale in rebus inuẽtũ.¶Qñ inter vniuocationẽ ꝛ analo=
giã hec est dr̃ia:ꝙ res fundantes vniuocationẽ sunt sic adinui
cem siĺes:ꝙ fundamẽtũ siĺitudinis in vna ẽ eiusdẽ rõnis oino
cũ fundamẽto siĺitudis in alia:ita ꝙ nihil claudit in se vniꝰ rõ,
qð non claudat alteriꝰ rõ. Ac ꝑ hoc fundamẽtũ vniuoce siĺi=
tudinis:in vtroqꝫ extremorum eque abstrahit ab ipsis extremis.
Res aũt fundãtes analogiã sic sunt similes , ꝙ fundamẽtũ si=
militudinis in vna diuerse est rõnis simplr̃ a fundamẽto illiꝰ
in alia:ita ꝙ vnius rõ nõ claudit id qð claudit rõ alteriꝰ . Ac ꝑ
hoc fundamẽtũ analoge siĺitudinis in neutro extremorum opꝫ
esse abstractũ ab ipsis extremis:₰ꝫ remanẽt fundamẽta distin=
cta similia tamẽ ₰m ꝑportionẽ:pp qð eadẽ ꝑportionalr̃ vl ana
logice dñr.¶Et vt oibꝰ possint ꝑdicta patere:declarant̃ exẽ=
plariter in vniuocatiõe huiꝰ nois aial ꝛ analogia huius nois
ens,hõ,bos,leo,ꝛ cetera aialia: qꝛ hñt i se singulas nãs sensi=
tiuas seu ꝑprias aialitates:qs ꝯstat diuersas ₰ꝫ rẽ eẽ ꝛ mutuo
siĺes,sic ꝙ in quocũqꝫ extremo(puta hoie, aut leõe) cõsiderat̃
₰m se aialitas,q̃ est siĺitudinis fundamẽtũ inuenitur equaliter
abstrahens ab eo in quo est , ꝛ nihil includẽs in vno qð nõ in
alio.iõ ꝛ in rerũ nã fundant ₰m suas aialitates siĺitudinẽ vni=
uocã:que identitas generica vocatur:ꝛ in esse cognito adunã
tur non ad duas vel tres aialitates, sed vnã tm̃ que animalis
noie in cõcreto per se ꝑmo significat̃ ꝛ vniuoce vocat̃ cũ noie
animal.Omniũ siquidẽ eorũ ₰m ꝙ nãs sensitiuas hñt indistin
cta oino est ratio:que illiꝰ rei quã animalitatẽ vocauimus ade
quata est diffinitio.Substãtia aũt,qualitas,quãtitas,ꝛc. qꝛ nõ
hñt in suis quidditatibꝰ aliquid ꝑdicto mõ abstrahibile(puta
entitatẽ)qm̃ supra substantialitatẽ nihil ampliꝰ restat iõ nullã
substantialitatẽ vniuocãtem inter se ꝯpatiunt̃. ¶Et qꝛ cũ hoc
ꝙ non solum eorũ quidditates sunt diuerse, sed etiã primo di=
uerse retinent siĺitudinẽ.in hoc ꝙ vnũqðqꝫ eorũ ₰m suã ꝑpor=
tionẽ hꝫ esse:ideo ꝛ in rerũ natura nõ ₰m aliquã eiusdẽ rõnis
in extremis,sed secundũ proprias quidditates: vt cõmensura=
tas his proprijs esse fundant analogã.i.proportionalẽ siĺitudi
nem.Et in intellectu adunant̃ ad tot res quot sunt fundamen
ta,proportionis similitudine vnitas: significatiuas ꝑpter illã
siĺitudinẽ entis nomine,ꝛ analogice cõmuni nomine vocãtur
ens.Differenter ergo res adunantur sub nomine analogo et
vniuoco.¶Conceptus quoqꝫ mentalis non eodem modo in=
uenit̃ in vniuocis ꝛ analogis:qm̃ nomen vniuocũ ꝛ omnia vni
uocata vt sic vnum tm̃ conceptum in mente hñt perfecte ꝛ ade
quate eis corrñdentem:qꝛ fundamẽtũ vniuoce similitudis(qð
significatũ formale est nominis vniuoci)vniꝰ oino rõnis est in
omnibꝰ vniuocatis.ac per hoc in vno repñtato omnia repñta
ri necesse est.In analogis vero qm̃ fundamenta analoge siĺi=
tudinis diuersarum sunt rationum simplr̃,ꝛ eiusdem ₰m quid
(id est ₰m proportionẽ)opꝫ duplicẽ analogi mentalem conce=
ptum distinguere:perfectum ꝛ imperfectũ,ꝛ dicere ꝙ analogo
ꝛ suis analogatis respondet vnus cõceptus mentalis imper=
fectus:ꝛ tot perfecti quot sunt analogata.Quia enim vnũ ana
logatorum vt sic, simile est alteri:ꝯñs est ꝙ conceptus repñtãs
vnum , repñtet alterũ:iuxta illã maximam:quicquid assimilat̃
simili vt sic:assimilatur etiam illi cui illud tale est simile. ¶Qꝛ
vero talis similitudo scðm ꝑportionẽ tantũ est: que diuersam
rationem in altero fundamento habet conceptus perfecte re=
presentans vnum analogatorũ,a perfecta repñtatione alteriꝰ
deficit:ꝛ ꝯsequẽter opꝫ alterius analogati alterum adequatũ
conceptũ esse.Unde ꝛ analogum vnum habere mentalem cõ=
ceptum:ꝛ plures habere conceptus mentales:verũ est diuer=
simode:q̃uis simplr̃ loquendo magis debeat dici analogi cẽ
plures cõceptus:nisi loquendi occasio aliud exigat.Dico au=
tem hoc:qm̃ cum ꝯtradicendus analoga oino carere vno cõ=
ceptu mẽtali sermo est:vnum eorũ cõceptũ absolute dicere nõ
est reprehendendũ.Propter quod opꝫ solerti discretiõe lecto=
rem vti:quãdo inuenitur scriptũ ꝙ analogata ꝯueniũt in vna
rõne:ꝛ qñ inuenit̃ alibi ꝙ analoga non cõueniũt in vna rõne.
¶Est ergo differentia inter analogiã ꝛ vniuocationẽ quo ad
conceptum mentalem,ꝛ ꝙ vniuoci ꝛ vniuocatorum vt sic, vniꝰ
est conceptus perfecte ꝛ adequate eis rñdens:vt de conceptu
animalis patet. Analogi vero ꝛ analogatorum vt sic , plures
necessario sunt conceptus perfecte ea representantes:ꝛ vnꝰ est
conceptus imperfecte representans. Non ita ꝙ sit vnus conce
ptus adequate respondens nomini analogo ꝛ inadequate a=
nalogatis:qm̃ secũdum veritatẽ nomen illud vniuocum esset:
sed ita ꝙ conceptus vnus representans perfecte alterũ analo
gatum vt sic,imperfecte repñtat reliquum.Quo ad vocem au
tem, non est inter analoga ꝛ vniuoca differentia.
¶His aũt prelibatis intentum facile patere potest, qũo.s.di=
stinguit analogũ,puta ens, ab analogatis:puta substãtia quã
titate ꝛ qualitate. Uniuocum em̃, puta animal,distinguitur ab
vniuocatis(puta homine ꝛ leone)quo ad rem significatã seu
cõceptũ obiectiuũ : ꝛ quo ad conceptum mentalẽ, sicut vnum
simplr̃ abstractũ ꝛc.a multis simplr̃,ꝛc. Analogũ vero quo ad
rem seu obiectiuum conceptũ distinguit̃ sicut vnũ ꝑportione
a multis simpliciter.vel(ꝛ idem est)sicut multa vt similia scðm
proportiones a multis absolute.verbi grã.Ens distinguitur a
substantia ꝛ quantitate non qꝛ significat rẽ quãdam eis cõem:
sed qꝛ substantia quidditatẽ tm̃ substantie importat:ꝛ similiter
quãtitas quidditatẽ quãtitatis absolute significat:ens autem
significat ambas quidditates vt siĺes ₰m proportiões ad sua
esse.ꝛ hoc est dicere vt easdem proportionaliter.
¶Quo ad cõceptuꝫ autẽ mentalem adequatũ:hoc quoqꝫ eo
dem omnino modo distinguit̃.Secundũ cõceptũ vero mẽtalẽ
imperfectũ,q̃uis distinguat̃ sicut vnũ simplr̃ a multis simpli=
citer:nõ tamẽ sicut vnũ abstrahens in repñtando ab illis mul=
tis:quẽadmodũ in vniuocis contingit.Qm̃ vt ex dictis pꝫ:cõ=
ceptus ille,puta q̃litatis inquãtũ ens,alteriꝰ analogati.i.ipsiꝰ
qualitatis ₰m ꝙ se hꝫ ad suum esse : est adequate repñtatiuus
ꝛ a qualitatis quidditate nõ abstrahens:ceterorum vero(puta
quantitatis ꝛ substantie) imperfecte tantum est representati=
uus,inquantum eis similis proportionaliter est.

Universidad de Deusto Biblioteca

¶ Qualis sit abstractio ab analogatis. Cap.5.

Oportet autem Ex p̄missis ostẽdere qualiter analogum abstrahat ab his, quibus cõe ſm analogiã dr̄: puta qualiter ens abstrahit a substãtia ⁊ q̄ȝtitate. Insurgit siquidem difficultas quedam in re hac: ⁊ ex parte rerum: ⁊ ex parte conceptus. ¶ Ex parte siquidem rerũ: qr videtur analogi nominis res significata eodem abstrahibilis et abstracta modo, quo res vniuoco nomine significata. Quoniã cum (vt in.5.meta.dicitur) vnum in qualitate faciat simile: nulla apparet ratio: cur a quibusdã similibus sit vna res abstrahibilis, ⁊ a quibusdam non. licet euidens ratio sit, cur ab his similibus: puta sorte ⁊ platone abstrahibilis sit res magis vna: ⁊ ab illis, puta homine ⁊ lapide, minus vna. Unde substantia ⁊ quantitas assimilantur in hoc ꝙ vtraqȝ est ens: ⁊ consequẽter in eis est aliquid vnum, quod est fundamentũ illius similitudinis: quid vetat ab eis abstrahi rez vnam vtriqȝ cõmunẽ? ¶ Ex parte vero cõceptus: qr vr̄ eodẽ mõ ꝯceptus analogi abstrahere ab analogatis, sicut vniuocuȝ ab vniuocatis: eo ꝙ analogũ nomẽ importat in cõfuso singulas proportiones analogatorũ: et distincte non significat nisi proportionem in communi. verbi gratia, ens nõ significat habẽs se ad esse sic vel sic: puta vt substantia, aut vt quãtitas: sed si proportionale nomen est, significare videtur habens se ad esse secundum aliquam proportionem, quecũqȝ sit illa. Hoc autem constat esse eque abstractum a substantia ⁊ a quantitate: ⁊ consequenter per modum vniuoci in analogis abstractio conceptus apparet.

Ut autem Euidẽs fiat hui9 ambiguitatis determinatio, sciendum est: ꝙ licet abstrahere, diuersa significet: cũ dicim9 intellectũ abstrahere animal ab homine ⁊ equo: ⁊ cum dicimus aĩal abstrahere ab hoĩe ⁊ equo eo ꝙ tunc significat ipsam intellectus opationẽ attingẽtẽ in eis vnum ⁊ non alia: nunc vero significat extrinsecam denominationẽ ab illa intellectus operatione, qua res cognita abstracta denominatur. In vnũ tamen ⁊ idem semper tendit: q̄m semper sonat intelligi vnum nõ intellecto altero. Hocqȝ nihil aliud est agere de abstractione analogi ab analogatis, q̄ȝ inquirere ⁊ determinare quomodo res significata analogo nomine intelligi possit, non cointellectis analogatis: ⁊ quomodo cõceptus illius habeatur absqȝ conceptibus istorum. Cum igitur ex supradictis, ⁊ ex ipso analogie vocabulo pateat: ꝙ analogo nomine nõ simpl'r vna res, sȝ res ꝑportione vna significatur: talis aũt idem est quod res diuerse vt similes ꝑportionaliter. facile deduci potest, ꝙ res analoga põt quidẽ intelligi non cointellectis analogatis ⁊ ꝯsequẽter abstrahere ab eis. Sed non sic in vniuocis res vna, puta natura sensitiua seu animal intelligitur non cointellectis oĩno natura hũana equina vt sic, sȝ sicut due res vt ꝑportionaliter similes intelliguntur, non cointellectis ipsismet duabus rebus ſm suas ꝑprias naturas absolute. Ita ꝙ analogi abstractio nõ ꝯsistit in cognitiõe vni9 et nõ in cognitione alteri9, sȝ in vnius ⁊ eiusdem intellectione vt sic, et nõ in intellectiõe absolute. Verbi gratia, entis abstractio nõ cõsistit i hoc, ꝙ entitas apprehẽdit' ⁊ substãtia aut quãtitas nõ: sȝ in hoc ꝙ substantia aut quãtitas apprehendit': vt sic se hȝ ad ꝑpriũ. ſm hoc.n. siĺitudo proportionaliter attenditur: ⁊ non apprehẽdit' substãtia, aut quãtitas absolute. Et simile est de aliis reb9 analogis: quales sunt fere oẽs metaphysicales. Unde cõcedi põt rẽ analogã abstrahere, ⁊ nõ abstrahere ab analogatis diuersimode. Abstrahere q̄dẽ ꝑ q̄to abstrahit ab eis: queadmodũ res sic. i. res siĺis alteri ꝑportionaliter abstrahit a se absolute sumpta. Nõ abstrahere vo, ꝑ quãto res vt sic accepta seipsaȝ necessario icludit: ⁊ absqȝ seipsa itelligi nõ p̃t. Qd' vniuocis dici nõ p̃t: qr res vniuoca, absqȝ aliis q̄b9 ẽ vniuoce cõis itelligit' sic ꝙ eas i suo itellectu nullo mõ actualiter icludit: vt pȝ.

Obiectioni Aũt ad oppositũ adducte ex analoge similitudinis natura facile satisfit dicẽdo ꝙ cũ vnũ multipl'r dicat': nõ oȝ oẽm siĺitudinẽ attẽdi ſm vnum simpl'r: sȝ q̄nqȝ suffic̃ ꝙ vnũ ſm ꝑportionẽ faciat simile. Unũ aũt ꝑportional'r nõ est simpl'r vnũ: sȝ multa siĺia ſm ꝑportiões: a q̄bus iõ nõ põt abstrahi res vna simpl'r: qr siĺitudo ipa ꝑportionalis tm̃ ẽ: ⁊ fundamẽtũ nõ est vnũ nisi ꝑportionaliter. De ratiõe si q̄dẽ vni9 ꝑportional'r est habere q̄tuor terminos: vt in.5.eth. pȝ. Qm̃ ꝑportionalitas, qua siĺitudo ꝑportionũ fit, inter q̄tuor ad min9 (q̄ duaꝝ ꝑportionũ extrema sunt) nec̃io est ⁊ ꝯnter vnũ ꝑportione, nõ vnificat' simpl'r: sȝ distinctionẽ retinẽs: vnũ ꝑ tãto est ⁊ dicitur ꝑ quãto ꝑportionibus dissimilibus diuisum nõ est. Unũ sicut nõ est alia rõ quare vnũ ꝑportional'r nõ est vnũ absolute: nisi qr ista est eius rõ formalis: ita nõ est querẽda alia rõ, cur a similibus ꝑportional'r non põt abstrahi res vna. hoc eñ ideo est, quia similitudo ꝑportionalis talem in sua rõne diuersitatem claudit. Et accidit vlteri9 procedentibus, vt querãt id qd' sub q̄one non cadit: vt quare homo est animal rationale ⁊c̃.

De abstractione Quoqȝ ꝯcept9 eodẽ dĩm est mõ. abstrahit enim cõceptus analogi noĩs nõ sicut vnum simpl'r: sed sicut vnũ ꝑportiõe: seu simile ſm ꝑportiones a multis absolute. Sed qr obiiciẽdo tangitur de abstractione ꝯceptus analogi a sp̃alib9 cõceptib9 illi9 analogie: ⁊ abusiue analogata ibidem vocantur partiales analogi rationẽs: ideo diligenter cauendum est: ne apparentia in obiectione tacta in illum errorem ducat, qui ibi tangit'. ¶ Sciẽdũ siquidẽ est ꝙ licet in analogis ſm attributionem in hoc omnia analogata ꝯueniãt: ꝙ eandẽ formam oĩno respiciunt: ita ꝙ non solũ ꝯueniunt in vno termino: sed in hoc quod est respicere illũ. Erroneũ tamen est analogo per attributionẽ cõceptum vnum respectus in cõmuni ad illũ terminũ per abstractionem a tali ⁊ tali respectu, attribuere: verbi gratia, animal inquantũ sanũ, vrina inquãtũ sana, ⁊ medicina inquantũ sana: licet cõueniant ⁊ in sanitate tanq̄ȝ termino, cuius animal est subiectũ, vrina signũ, ⁊ medicina causa: ⁊ conueniant in hoc qd' est respicere sanitatẽ: qd'libȝ enim eorũ sanitatẽ respicit diuersimode. Ab his tamẽ specialibus respectibus non abstrahitur respectus in cõi ad sanitatẽ importatus sani noĩe: in cuius ꝯceptu oẽs sp̃ales respectus ad sanitatem, cõfuse ⁊ in potentia claudant'. Falsum.n.est, ꝙ sanum significet hoc quod dico respiciens vel aliqualiter se hñs ad sanitatem. Tum qr sic sani nomen vniuocuȝ vere esset ad vrinam ⁊ animal ⁊c̃. vt pȝ ex vniuocorum diffinitione. Tum qr hoc est ꝯtra intẽtionem dicẽtium, vrinã aut dietam sanam. Percunctãtibus siquidẽ quid est vrina inquãtum sana, non r̃ndetur respiciens sanitatem: sed oẽs respectũ illum significant respondentes signum sanitatis. ⁊ similiter de dieta r̃ndetur, ꝙ est ꝯseruatiua sanitatis ⁊c̃. Tum qr cõtra omnes ⁊ philosophos ⁊ logicos hucusqȝ a me visos hoc est. Sicũt aũt in p̄dictis analogis predictus cauẽdus est error: ita in analogis ſm ꝑportionem (que sola simpliciter analoga sunt) similis cauendus est error ex simili causa apparẽtie firmitatẽ trahẽs. ¶ Qr enim analogata ꝯueniũt in hoc, ꝙ vnũquodqȝ eorũ cõmensuratũ seu proportionatum est, licet diuersimode: credi potest ꝙ ab his sp̃alibus proportionibus abstrahatur ꝑportionatũ in cõmuni: ⁊ noĩe analogo significetur. Ac ꝑ hoc analoguȝ habeat conceptũ vnũ, in quo cõfuse ⁊ in potẽtia claudãtur oẽs sp̃ales ꝑportiones analogatorũ. verbi gratia, vt qr substãtia ꝑportionata est suo esse et similiter q̄ȝtitas ⁊ qualitas, lȝ diuersimode: ideo a substantia ⁊ quãtitate ⁊ qualitate ⁊c̃. diuersimode ꝑportionatis suis esse abstrahatur res siue quidditas ꝑportionẽ habens ad esse: qualiscunqȝ sit illa proportio: ⁊ hoc sit entis primarium significatũ: in quo omnes sp̃ales ꝑportiones substantie, quãtitatis ⁊ qualitatis ⁊c̃. ad sua esse ꝯfuse claudant' ⁊ in potentia. ¶ Sed hoc falsissimũ est. Tum qr hoc qd' dr̄. s. res ꝑportionata ad hoc ꝙ sit, nõ est res vna simpl'r etiam in esse obiectiuo: nisi chimerice. Tuȝ qr ꝑportionalia noĩa vniuoca essent (vt ex vniuocoꝝ diffinitiõe pȝ) ⁊ cõseq̄nter periret ꝑportionalitatis rõ: que extrema vnũ simpl'r esse non compatitur. ⁊ sic eẽnt proportionalia ⁊ non ꝑportionalia. quod intellect9 capere nõ põt. Tum qr ꝯtra aristo. autoritatem in.2.poste. inferius adducẽdã et adductaȝ ex primo ethi. ⁊ Sanctum Tho. ⁊ auer. ⁊ alber. expresse est. Unde cõfusio qua analoguȝ tam ſm attributionẽ q̄ȝ ſm ꝑportionẽ importat' speciales habitudines aut ꝑportiões non est confusio plurium conceptuũ in vno cõmuni cõceptu: sȝ est ꝯfusio significationũ in vna voce. lȝ difformiter. Qm̃ in analogia attributionis vox analoga primũ distincte significat: cetera autem ꝯfuse. In analogia vero ꝑportionis nomen analogũ ad oẽs suas significationes indistincte se habere permittit'. ¶ Cautũ tñ ⁊ attẽtũ opȝ hic esse: qr cũ analogi ratiões dupliciter sumi possint. s. ſm se, ⁊ vt eadẽ: ⁊ ipse vt eadẽ ꝑpter idẽtitatis proportionalis naturã nõ abstrahãt a seipsis: ⁊ tñ aliquid conuenit eis ratione idẽtitatis seu inquãtũ eadẽ sunt: qd' non cõuenit eis rõe diuersitatis (vt pȝ de cõibus eis) videtur ꝙ duo incompossibilia ſm apparentiam, analogi rõnibus cõueniãt: scilicet ꝙ ipse vt eadem nõ abstrahant a seipsis: ⁊ ꝙ ipse vt eadeȝ aliq̄d causent ⁊ hẽant, qd' nõ vt diuerse reduplicariqȝ possint.

vt eadem, nõ reduplicatis vt diuerse sunt. Hec eñ nõ solũ cõpossibiliter, sed necessario simul sibi vẽdicat identitas proportionalis: q̄m ⁊ extrema vniri omnino nõ patiẽs ab eis omnino abstrahi nõ permittit: ⁊ extrema qualiter indiuisa ⁊ eadem ponẽs vt eadẽ ea cõsiderabilia ⁊ reduplicabilia exigit. Sicqȝ fit, vt in analogo ſm identitatẽ in se clausam, ad diuersitatẽ rationum in se quoqȝ clausam cõparato, abstractio quedã (que non tã abstractio, q̄ȝ quidã modus abstractiõis est) inueniatur: propter quã, nõ solũ ab analogatis (puta substantia ⁊ quantitate) analogũ, puta ens: abstrahere dr̄: vt supra diximus. Sed ab ipsis et9 rationib9, seu a diuersitate ipsarum rõnũ eius: puta rationis entis in substantia, ⁊ rationis entis in quantitate. Non qr quandam rationem eis cõmunẽ dicat: quia hoc est falsum: nec quia ille rationes oĩno sint eedem, aut eas omnino vniat: quia sic non esset analogum: sed vniuocum. sed qr eas proportionaliter adunãs, ⁊ vt easdẽ ꝑportionaliter significãs, vt easdem considerandas offert: annexa inseparabiliter diuersitate quasi seclusa: ⁊ identitate proportionali vnit: ⁊ confundit quodammodo diuersitatem rationum. Sicqȝ non sola significationum in voce confusio analogo ꝯuenit: sed confusio quedã conceptuum, seu rõnũ ſm identitate eorum proportionali. sic tamen vt nõ tã conceptus q̄ȝ eorũ diuersitas confundantur. ¶ Et quoniã analogũ talem identitatẽ precipue importat: et tali confusione frequenter vtimur: analoga nomina ab omni rõnum eius diuersitate abstrahere dicentes (dum confuse ꝑ omnibus supponere ipsum pluries exponimus) iõ nõ mediocri opus est vigilantia, ne in vniuocationẽ labi contingat. Abstrahit igitur analogũ a suis analogatis (puta ens a substantia ⁊ quantitate) sicut vnum proportione a multis: seu sicut similia proportionaliter a seipsis absolute, tam quo ad cõceptũ obiectiuũ q̄ȝ mentalem: siue sit sermo de abstractione totali: siue de formali. He enim abstractiones nõ differunt in eodem: nisi ſm precisionem, ⁊ non precisionẽ: vt alibi declarauimus. Unde nihil aliud est dicere ens abstractum a naturis predicamentorum abstractione formali, quam dicere naturas predicamentales proportionales ad sua esse, vt sic precise: a specialibus autem seu singulis analogie rationibus extremis nõ tertio conceptu simplici: sed voce communi ⁊ identitate proportionali earundem: quodammodo abstrahit.

¶ Qualis predicatio analogi de suis analogatis. Cap.6.

Videbitur autẽ Forte alicui ex his ꝙ predicatio analogi de suis analogatis (puta entis de substãtia et q̄ȝtitate, aut forme de anima ⁊ albedine ⁊c̃.) sit sicut predicatio equiuoci de suis equiuocatis: ita quod non sit predicatio superioris de inferioribus, nec cõmunioris de minus cõi: nisi sola voce: sed eiusdem de seipso. Non est eñ in analogo res vna significata que in vtroqȝ analogatorum saluetur, absqȝ hoc aũt predicatio ꝯmunioris aut superioris non inuenitur secũdum intrinsecã denominationẽ, seu existentiam. Sic enim analogũ ſm proportionalitatem communẽ esse dictum est. ¶ Fouere quoqȝ potest non parum opinionem hanc processus iuxta primum topi. Aut scilicet analoguȝ est predicatum conuertibile, aut inconuertibile: seclusa vocis communitate. Et cum constet non esse inconuertibile: (quoniã substantia vt sic se habens ad suum esse, quod ens de substantia dictum predicat: ꝯuertitur cũ substãtia: ⁊ similiter quãtitas sic cõmensurata suo esse, cũ quantitate cõuertit': ⁊ sic de aliis) cõsequens est: ꝙ analogum, tanq̄ȝ superi9, de analogatis predicari nõ possit. Superioris.n. intentionẽ suscipe nõ põt, quod conuertibile esse comprobat'. ¶ Et q̄m ſm veritatem analogũ vt supius predicatur de analogatis, ⁊ non sola voce cõmune est eis: sed cõceptu vnico ꝑportionaliter: cuius vnitas ad hoc ꝙ predicatum aliquod superioris rõnẽ hẽat, sufficit: qr supius nihil aliud sonat q̄ȝ vnum predicatum ad plura se extendẽns: vnum autem non per accñs, aut congregatiõe (sicut aceruus lapidum) sed per se, constat esse etiam vnum proportione: ideo ad huius veritatis claritatem ex extremis ꝑcedẽdo, sciendũ est, ꝙ qr analogum medium est inter vniuocũ ⁊ pure equocũ: consequens est ꝙ analogũ idem aliquo modo, ⁊ non idem aliquo modo de suis predicat analogatis. Et qr predicat aliquid abstrahens aliquo mõ a suis analogatis (vt ex premisso pȝ.c.) cõsequens est, ꝙ comparetur ad sua analogata vt maius ad minora, seu supius ad inferiora: lȝ nõ oĩo vnũ ſm rõnẽ sit, qd' eis imponit. ¶ Qd' vt clarius pateat, figuraliter declarat' sic. Tã in equiuocis q̄ȝ vniuocis q̄ȝ analogis, quatuor inueniunt'. s. due res ad minus, equiuocate, vniuocate aut analogate: ⁊ due res seu reꝝ rationes equiuocationẽ, vniuocationẽ aut analogiaȝ fundantes: verbi gratia, In equiuocatione canis inueniuntur hec quatuor. s. canis marinus, ⁊ canis terrestris, ⁊ rõ illi9, et rõ istius ſm nomen canis. In vniuocatione quoqȝ animalis inueniũtur quatuor: scȝ homo ⁊ bos: ⁊ natura sensitiua hominis ⁊ natura sensitiua bouis: que animalis vniuocationẽ fundant. In analogia siĺr entis quatuor sunt. s. sub̃a ⁊ quantitas: ⁊ substantia inquantũ commensurata suo esse: ⁊ quãtitas ſm ꝙ suo esse proportionatur. ¶ Et lȝ prima duo. s. equiuocata ⁊ vniuocata ⁊ analogata eodem modo quantum ad propositum spectat in oĩbus his distinguantur: qr vbilibet ex opposito condistincta sunt: altera tñ duo vniuocationẽ, equiuocationẽ ⁊ analogiã fundantia, diuersimode vnita aut distincta sunt. In equiuocis nãqȝ rationes ille: puta canis marini ⁊ terrestris, sunt omnino diuerse ſm rationẽ, ⁊ ꝑpter hoc id qd' predicat canis de marino cane, nullo modo predicat de terrestri: ⁊ ecõuerso. ⁊ ideo sola voce cõmunius aut maius equiuocatis dr̄: ⁊ est. In vniuocis vero res ille (puta animalitas in boue ⁊ animalitas in leone) lȝ numero ⁊ specie diuerse sint: ratione tamen omnino eadem sunt: ratio eñ vnius, est omnino eadẽ qd' rõ alteri9: ⁊ econuerso. ⁊ propter hoc id quod predicat aĩal de hoĩe: idem oĩno predicat de boue: ⁊ vniuocũ dr̄ ⁊ superi9 hoĩe ⁊ boue. In analogis autem res analogiã fundantes (puta quantitas vt sic se habens ad esse, ⁊ substantia vt sic habens ad esse) lȝ diuerse sint ⁊ numero ⁊ specie ⁊ genere: ratione tamen eadẽ sunt nõ oĩno, sed proportional'r: quoniam vnius ratio proportional'r eadem est alteri. Et propter hec id quod predicat analogum puta ens de quantitate: illudmet ꝑportionaliter predicat de substantia: ⁊ econuerso. Est eñ illudmet ꝑportionaliter id qd' in substantia ponit: ⁊ econuerso. ⁊ propter hoc analogũ (puta ens) non sola voce cõius, maius aut superius analogatis est, sed conceptu (vt dctm̃ est) ꝑportionaliter vno. Ita ꝙ analogũ ⁊ vniuocũ cõueniunt in hoc: ꝙ vtrũqȝ coloris ⁊ supioris rõnẽ hȝ. Differunt autem in hoc, ꝙ illud est superius analogice seu proportionaliter: hoc vero vniuoce. Et merito: qr fundamentũ superioritatis vtrobiqȝ saluatur: vniuocatiõis aũt non. Fũdat' eñ superioritas super identitate rationis rei significate. i. sup hoc ꝙ res significata inuenitur non in hoc tantũ: sed illamet non numero sed ratione inuenitur in alio. Uniuocatio autem super modo identitatis omnimode. s. idẽtitate rõnis rei significate. i. super hoc quod ratio rei significate in illo ⁊ in isto est eadem omnino. Quãuis enim in analogis hic idẽtitatis modus non inueniat', quem in vniuocis inueniri pluries dcm̃ est: identitas tamen ipsa ratiõis rõnum ✠ inuenitur. est nãqȝ idẽtitas ꝑportionalis, idẽtitas quedã. (Alias ✠ idẽtitas tñ rõnum ⁊c̃.) Et ideo non minus analogũ (puta ens) est predicatũ superi9 q̄ȝ vniuocũ: puta animal: sȝ alio mõ: analogum enim est superius, ꝑportionaliter: qr fundatur supra idẽtitatẽ proportionalis rõnis rei significate, vniuocum aũt precise ⁊ simpliciter: qr super oĩmoda idẽtitate rõnis rei significate eius superioritas fundatur. Propter qd' sanctus Tho. superioritatis fundamẽtũ aspiciens in.5. meta. dixit, qd' ens est superius ad omnia sicut animal ad hominẽ ⁊ bouem. ¶ Unde obiectiones ad oppositum adducte, in hoc peccant: ꝙ inter idẽtitatẽ ⁊ modum identitatis non distinguunt. Fatẽdũ est eñ, ꝙ ad hoc ꝙ aliquis terminus denominet' superior, aut cõmunior: opȝ vt rẽ vnam ⁊ eandem in vtroqȝ ponat: sȝ sophisma consequentis cõmittitur, inferendo ex hoc, ergo opȝ ꝙ dicat rem vnam ⁊ eandem omnino. Et est semper sermo de identitate ſm rationem, seu diffinitionem. Idẽtitas eñ ⁊ vnitas continent sub se nõ solũ vnitatem ⁊ identitatẽ omnimodã: sed proportionalem: que in analogi nominis ratione saluatur. Negandum est igitur, ꝙ in analogis non predicatur idem de vno ⁊ alio analogato: quoniã vnum ⁊ idẽ proportionaliter de omnibus analogatis dicitur: ⁊ propterea inter predicata non cõuertibilia numerandũ est. Quantitas eñ licet adequet ens de quantitate verificatum ſm rationẽ omnino eandem: nõ tamen ſm rationem illam proportionaliter: quoniã entis ratio non alia proportionaliter ad substantiã ⁊ qualitatẽ se extendit. Uerum qr analogum sonat identitatem proportionalem: ideo huiusmodi rationibus formaliter respondendo, nullo pacto cõcedẽdũ est analogũ ꝯuerti cũ aliquo analogato. ¶ Ad ma-

Universidad de Deusto Biblioteca

teriam tm̄ descendendo: pōt intrepide dici, ꝙ q͛ analogū rōnē vnam proportionaliter tm̄ predicat: ⁊ vnum proportionaliter plura esse proportionibus silia manifestum est: dupl'r potest ſm singulas rationes ad analogata cōparari. Uno mō absolute: ⁊ sic ſm singulas ratiōes cum singulis analogatis cōuertiꝭ: q͛ nulla omnino vna analogi ratio in duobus analogatis inuenitur. Alio modo ſm identitatem proportionalem, quā hȝ vna cū altera: ⁊ sic cum nullo analogato conuertitur: quoniam omnes analogi rōnes indiuise sunt ꝓportionaliter: ⁊ vna est altera proportionaliter. Et q͛ (vt dictum est) analogum hanc sonat identitatem: ideo formaliter ⁊ simpliciter loquēdo, analogum incōuertibile ⁊ cōmunius predicatum ꝯcedendum est esse. Non tamen genus, aut species aut proprium: aut diffinitio: aut differētia, aut accidens vniuersaliter est. Nec propterea diminutus Ari. aut Porphy. fuit: quoniam predicabile quod simpl'r vnum est, docebant: ac per hoc inter equiuoca numerarunt.

¶ Ex p̄dictis aūt manifeste pȝ, ꝙ analogum non conceptum disiunctum, nec vnum p̄cisum inequaliter participatū, nec vnū ordine: sed conceptum vnum ꝓportione dicit ⁊ p̄dicat. De ordine tamē in analogis incluso infra tractabiꝭ. Unde cum dr̄ de hoīe, aut albedine, aut quocūqȝ alio est ens: nō est sensus, ꝙ sit substantia, vel accidens: sed sic se habēs ad esse. Utor aūt ly sic: qm̄ de proprijs nominibus ꝓportionum ad esse in actu exercito eas importantibus, disputare nolo ad p̄sens: qm̄ metaphysici negotij opus hoc est, ⁊ exemplariter hic de ente loquimur. Simile siquidem est de actu, potentia, forma, materia, principio, causa, ⁊ alijs huiusmodi iudicium.

¶ Qualis analogatorū ſm analogi nomen diffinitio. Cap. 7.

A Pparere quoqȝ Poterit alicui ꝙ in ratione vnius analogati (puta qualitatis) ſm analogi, puta entis nomen: alterius analogati, puta substātie vel quātitatis ratio ſm idem analogi nomē cadere debeat: sicut in analogia attributionis contingere dictum est. Fundamentum autē inde apparentia hec sumit: q͛ ratio vnius analogati vt eadem proportionaliter est alteri, absqȝ illa altera exprimi complete nequit. Dcm̄ est aūt, ꝙ analogo nomine rōnes he importanꝭ vt eadem proportionaliter sunt. ¶ Et cōfirmat hoc, expō ipsa analogie ab Aris. Auer. ⁊ S. Tho. in primo eth. posita. Exponunt .n. ꝙ bonū seu perfectio analogice dicitur de visu ⁊ intellectu: q͛ sicut vis⁹ i corpore: ita intellect⁹ in aīa p̄fectio est. Constat autem ꝙ non est intelligibile hoc se hēre sicut illud: nisi vtrūqȝ extremorū percipiatur. Necessario igitur videꝭ, vnū analogatorum ſm analogi nomē per aliud diffiniēdū esse.

Et autē Liqueat hui⁹ ambiguitatis solutio: recolendum est analoga hec dupl'r inueniri. s. ꝓprie ⁊ metaphorice. Diuersimode .n. hec se habēt ad propositā qōnē. In analogia siquidem ſm metaphoram, opȝ vnum in alteri⁹ rōne poni, non indifferenter, sed ꝓprie sumptū. in rōne sui metaphorice sumpti claudi necesse est: qm̄ impossibile est ītelligere q̄d sit aliq̄d ſm metaphoricū nomen, nō cognito illo: ad cui⁹ metaphorā dr̄. Neqȝ em̄ fieri pōt vt intelligā quid sit pratū i eo qd̄ ridens: nisi sciā quid significet risus nomē ꝓprie sumptū ad cuius silitudinē dr̄ pratū ridere. ¶ Est aūt hui⁹ rō radicalis: q͛ analogū metaphorice sumptū: nihil aliud p̄dicat, q̄ hoc se hēre ad silitudinē illi⁹: qd̄ absqȝ altero extremo intelligi nequit. Et propter hoc hmōi analoga prius dn̄r his in quibus ꝓprie saluātur: ⁊ posteri⁹ de his in q̄bus metaphorice inueniūtur: et hn̄t in hoc affinitatem cū analogis ſm attributionē: vt patet. In analogia vero in qua nois saluatur ꝓprietas, nullū analogi mēbrū per alterū diffiniri opȝ: nisi forte grā materie: vt san. Tho. i. 2. q. de veri. arti. xj. docuit. Sūt em̄ analogatoꝝ rōnes ſm analogi nomē quodāmodo medie inter analoga ſm attributionē, ⁊ vniuoca. In analogis em̄ ſm attributionē primū diffinit reliqua. In vniuocis vero neutrū alterū diffinit: sed vni⁹ diffinitio est cōpleta alteri⁹ diffinitio: ⁊ ecōuerso. In analogis aūt neutrū alterū diffinit: sed vni⁹ diffinitio est ꝓportionalr̄ alterius diffinitio. Et loq̄mur semp de rōne ſm nomē cōe. Ubi g. in diffinitione cordis ſm qd̄ principiū aīalis, nō poniꝭ fundamentū ſm ꝙ principiū domus: nec ecōuerso: sed eadē ꝓportionaliter est principij ratio vtrobiqȝ: vt Com. vbi supra dicit.

¶ Duab⁹ aūt opus est distinctionibus vti in re hac: ea. s. q̄ in logica tradiꝭ de actu signato ⁊ exercito: et ea q̄ metaphysico, vt plurimū tractaꝭ, de ordine rerū sub vno noie ex pte rei: ⁊ pte impositionis nominis. ¶ Ex prima siquidē distinctione scimus duo. Primo, ꝙ sicut animal dictū de homine ⁊ equo, importās vniuocationem in actu exercito, non predicat de homine totū hoc. s. naturam sensitiuam eandem oīno ſm rōnem nature sensitiue equi ⁊ bouis: sȝ naturam sensitiuam simpliciter: quā tm̄ ad hoc ꝙ vniuoca sit predicatio, opȝ esse oīno eandē ſm rōnem nature sensitiue equi ⁊ bouis: ita ens importans proportionalitatem in actu exercito, non predicat de quantitate totum hoc. s. habens se ad esse sic proportionaliter vt substātia aut qualitas suum esse: sed habens se ad esse sic absqȝ alia additione: qd̄ tamē oportet ad hoc ꝙ analoga sit p̄dicatio, idem proportionalr̄ esse cum altero: sic se habere ad esse quod de substātia aut quantitate ens predicat. ¶ Secundo, ꝙ sicut ex declaratiōe qua manifestatur aliq̄d esse vniuocum: q͛ dicit vnam ⁊ eandem omnino rationem in oibus: non fallimur, nec confundimur, nec vagamur circa hominis ⁊ bouis ſm animalis nomen rationem: sed quiescimus, intuentes ꝙ aīal exercēt qd̄ vniuocorū diffinitio et expositio significat. Ita ex hoc ꝙ declaratur ens aut bonū aut quodcunqȝ aliud esse analogum (q͛ dicit rōnes plures easdem proportionaliter, ⁊ importat hoc se habere quemadmodum proportionaliter se hȝ illud ad esse vel appetitum ⁊c.) nō debem⁹ turbari ⁊ inquirere in analogi nominis (puta boni) ratione significationem istā: sed sat sit, distinguendo inter actū signatū ⁊ exercitū, inspicere ꝙ analogi nominis ratio id exercet, qd̄ analogi ratio ⁊ declaratio significat. ¶ Ex his autem duob⁹ patere iam potest intentum, ꝙ. s. non oportet vnum analogie membrū per alterum diffinire, ex eo ꝙ analogum significat esse eadem proportionaliter: quoniam hoc in actu exercito significat.

¶ Ex secūda vero distinctione scimus, nō solum ꝙ p̄posterus est ordo rerū ⁊ significationum quādoqȝ sub nomine analogo: ita ꝙ prior ſm rem ratio posterior interdū significatione est (vt de ente ⁊ bono, ⁊ alijs huiusmodi communibus deo ⁊ creaturis accidit: ratio .n. quam in deo quodlibet horum ponit, significatione quidem posterior, re autē prior est) ⁊ ꝙ propter alterū horum diciꝭ analogū predicare de suis analogatis ſm prius et posterius, ipsam analogi rōnē. ✠. Sed etiā scimus, ꝙ qm̄ rō quā ponit analogū in vno ex rōne quā in altero ponit exponiꝭ: nō ideo fit: q͛ vnū in alteri⁹ rōne cadat: sed q͛ vnius rō posterior altera est significatione: ⁊ per priorē vtpote notiorē declaratur, vt san. Tho. in. 2. ar. q. 13. prime ptis fecit: declarās, ꝙ dicendo, ꝙ de⁹ est bonus: sensus est: id qd̄ bonitatē in creaturis dicimus, preexistit in deo ꝓportionalr̄ ⁊c. Et eadē intelligēdū est rōne fieri, si posterior ſm rem per priorē declareꝭ. Nō diffinit ergo analogum ſm vnam rationem, seipsum ſm alteram: licet exponat ⁊ declaret.

Al's ✠ p̄dicari ꝺ suis analogatis ſm prius ⁊ pos. sȝ ipsā analogi rōnem.

Obiectionibus Aūt in oppositū q̄uis ex dictis satisfactū sit: formalr̄ r̄nderi pōt, ꝙ cognosci aliqua vt eadem ꝓportionalr̄: seu hoc se habere sicut illud, dupl'r cōtingit. Uno modo formalr̄. i. quo ad relationem idētitatis ⁊ silitudinis: ⁊ sic absqȝ extremis cognitio hec haberi nō potest. Alio modo fundamentalr̄: ⁊ sic in rōne vnius nō cadit reliquū: sed rō vnius est alteri⁹ ratio, oīno, vel ꝓportionaliter. Cōstat aūt, ꝙ analogū nomen (puta ens aut bonū) non relationē idētitatis aut silitudinis sigt, sed fundamentū: ⁊ ideo obiectiones q̄ iuxta primū sensum ꝓcedūt nihil ꝯcludūt ꝯ intētum. Patet aūt facillime hec esse vera exēpla de vniuocis, ponēdo ⁊ applicādo ad idētitatē vniuocationis. Significat nāqȝ nomen vniuocū plura inq̄tū eadem sunt vniuoce, seu ſm rōnem omnino. Et identitatis relatio in nullo extremorū absqȝ altero intelligibilis est ⁊c.

¶ Qualis sit in analogo comparatio. Cap. 8.

D Ifficultas Etiā nō parua (que multos inuasit ac superauit) de comparatione in analogo dilucidanda est. Creditum enim a quibusdam est, ꝙ non posset analogia posita, sermo ille nisi extorte exponi: quo vnum analogatum magis perfectius tale ſm analogi nomen diceretur: verbi gratia: substantia est magis aut perfectius ens q̄ quantitas. Moti sunt autem ex eo, ꝙ comparatio in vno communi, vtrinqȝ facienda est etiam secundum grammaticos: quod in analogo non inueniri videtur. ¶ Et potest formari ratio pro eis talis. Aut comparantur analogata in vna cōmuni eis ratione: aut in suis rationibus. Non in ratione cōi: q͛ illa analogum caret: nec in rōnibus ꝓprijs: q͛ tunc falsum est subam esse magis ens, q̄ q̄titas. Nō .n. min⁹ aut impfecti⁹ q̄titas est sua rō, quā ens in ea ponit, q̄ substātia sua ⁊c. Nullo igiꝭ modo videtur comparationem cum analogia saluari posse.

¶ Succūbitur aūt difficultati huic: q͛ ꝓpriū cōpatiōis fundamētū non cōsideraꝭ. Fundaꝭ em̄ sup idētitate seu vnitate rei in qua fit cōpatio ⁊ nō super modo idētitatis aut vnitatis: sicut de intentione superioritatis predictū est. Uñ cū analogū ex dictis cōstet rem vnā lȝ proportionaliter dicere: nihil ꝓhibet in ipso cōparari analogata: lȝ non eo modo quo vniuoca fit comparatio. ¶ Ad cōparationē siquidem cum requirantur ⁊ sufficiant hec tria. Distinctio extremorū ⁊ identitas eius in quo fit comparatio, et modus essendi illius in extremis. s. eque vl' magis aut minus perfecte: sub identitate autem seu vnitate, proportionalis vnitas seu identitas contineatur: ꝯñs est ꝙ si in diuersis idem ꝓportionaliter eque vel magis aut minus perfecte esse hȝ ꝯparatio ſm illud ꝓportionale fieri possit, cōpatione nō vniuoca, sed analoga. Sicut em̄ q͛ natura sensitiua est in boue, ⁊ illa met oīno ſm rōnē est in hoīe, ⁊ p̄fectius esse hȝ in homine q̄ in boue: homo perfectius animal boue diciꝭ vniuoca comparatione: sic, q͛ sic se haberet ad esse est in substantia, ⁊ hoc idem proportionaliter est in quantitate, ⁊ imperfectius eē habet in quantitate q̄ in substātia: dicitur substātia magis seu perfectius ens q̄ quantitas, analoga cōparatione. Unde S. Tho. in 7. art. q. 7. de po. dei, tripliciter cōpationeȝ fieri docēs duos modos analogice cōpationis ponit apl'r te ex hoc insinuans cōparationē non solum super identitate numerali, specifica, aut generica fundari: sed etiam proportionali. ¶ Modi aūt cōpationis ibidē traditi sunt hi. s. ſm solam quantitatem rei participate, ⁊ sic vnum album dicitur altero albius. Uel extendendo pp p̄ns ꝓpositū, hūc modū ad oēm ꝯpationē vniuocam: dicatur ꝙ p̄mus attendiꝭ ſm quātitatē rei pticipate eiusdem oīno ſm rōnem, siue illa rō sit specifica siue gn̄ica: vt calidū magis calidū altero diciꝭ: ⁊ hō p̄fectius animal leone est. ¶ Scd̄s vo modus attēdiꝭ ſm ꝙ res aliqua in vno inueniꝭ participatiue: alterū vero est per essentiā queadmodū hō platonicus longe perfectior homo esset nobis. Et abstractiōe intellectus vtendo: queadmodū bonitas longe melior est quocūque bono: qd̄ pticipatiue bonū dicitur. ¶ Tertius aūt modus attendiꝭ ſm ꝙ res aliqua in vno inueniꝭ formalr̄ ⁊ ſm se: in altero autem virtualr̄, ⁊ eleuatū ad rē superioris ordinis. Quēadmodum dicim⁹ ꝙ sol est magis calid⁹ q̄ ignis: vel ꝙ calor perfectius esse hȝ i sole q̄ in igne. Nec est dubiū hos duos modos vniuocā cōpationē impedire: vt San. Tho. ibidē dicit. et aristo. in primo ethi. de primo modo testatur: vbi bonū cōmune non vniuoce, sed ſm proportionalitatem dōm docet bonitati separate ⁊ bonis ceteris per participationem. Patet igiꝭ ex his, eadem ꝓportionaliter vt sic esse comparabilia: quāuis physice loquendo in sola specie aut genere comparatio fiat.

Ad Obiectionē aūt in oppositū, dr̄ ꝙ vtroqȝ mō i analogis ꝯpatio fit. Cōpanꝭ siq̄dē analogata (puta sba ⁊ quātitas) in rōne vna ⁊ cōi ꝓportionaliter quā analogi nomē (puta ens) dicit: ⁊ addit supra analogata: vt ex dictis ptȝ. Et ꝯparāꝭ ſm suas rationes ſm tm̄ analogi nomē, que earū sit perfectior: secundū ꝙ dicimus, substantia est perfectius ens quātitate: q͛ ratio entis in substātia p̄fectior est rōne entis in quātitate. Ita ꝙ iuxta istā ꝯparationē est sensus, substantia habet perfectiorē ſm entis nomē rationē q̄ quātitas: ⁊ nō ꝙ substātia est magis aut perfectius substātia q̄ quātitas sit quātitas: vt quidā somniare videnꝭ. Uñ ꝯparatio ista extēdiꝭ vsqȝ ad analoga ſȝ attributionē: lȝ in tali analogia non nisi abusiue ꝯparatio fieri possit. Dicimus .n. ꝙ ens reale est magis ⁊ perfectius ens ente rationis: qd̄ per attributionē ad illud, ens diciꝭ in. 4. met. tex. 2. quia ens reale habet perfectiorē secūdū entis nomen rationē. Juxta quē modū si vsus admitteret, diceremus, aīal est magis sanū vrina, quia perfectiorem ſm sani nomen rationem habet.

¶ Qualis sit analogi diuisio ⁊ resolutio. Cap. 9.

Q Ualiter autē Analogū diuidēdū sit: ex dicendis manifestū est. Potest siq̄dē trifariā analogi diuisio intelligi. ¶ Primo, vt diuidaꝭ vox in suas significationes. Dictū est .n. ꝙ analogū plures rōnes significat immediate: ⁊ hec diuisio cōuenit sibi inquantū equiuocū quoddā est. ¶ Scd̄o, vt diuidaꝭ significatū eius in q̄si mēbra eius, eo mō quo eius qd̄ ꝓportionaliter vnū est: sic ⁊ sic ꝓportionatum membra dici pn̄t. Dictū est enim ꝙ analogum non ita diuersas rationes significat, quin significet vnam rationē ꝓportionaliter. Omnes nanqȝ rationes analogo nomine immediate significate, eadē proportionaliter sunt. Ratio aūt vna ꝓportionaliter, cum cōstituatur ex pluribus ratiōibus proportionalibus: in eas secari potest. Hec autē nō est diuisio analogi in sua analogata: qm̄ rationes he ipsius analogi ratione intrinsece clauduntur, ⁊ analogata ea sunt, in quibus rationes ille saluantur nō ipse rationes. Entis enim analogata sunt substantia ⁊ quātitas: ⁊ nō rōnes entis in substātia ⁊ quātitate. Rationes .n. (vt dictū est) analoge sunt. ¶ Uñ tertio modo potest diuidi analogū diuidendo significatū eius in sua analogata per diuersos modos quibus analogi rationē proportionalē analogata ipsa diuersimode suscipiunt. Ita ꝙ diuisum est significatū vnū proportionaliter: diuidētia sunt modi fundātes ⁊ faciētes in analogatis ꝓpas ꝓportiōes ſȝ q̄s fit analogia: ꝯstituta aūt p diuisionē vt partes subiectiue, sūt analogata ipsa. ver. g. Qñ ens diuidiꝭ in substantiā ⁊ quantitatē: diuisuȝ est rō entis noie significata: q̄ oēs in se entis noie significatas rōnes claudit: vtpote vna ꝓportionaliter diuidentia sunt substantiuū ⁊ mēsuratiuū, seu p se ⁊ in alio, sicut ex q̄bus substātia ⁊ quātitas hn̄t ꝙ diuersas entis rōnes subintrēt. partes aūt subiectiue sunt substātia ⁊ quātitas q̄ in entis rōne analogātur. ¶ Et quia hec est ꝓpria analogi diuisio: idcirco distincte explicandū est, quomodo differat diuisio hec ab vniuoca. Tripliciter siq̄dē differūt. ¶ Primo ex parte diuisi: quia diuisione vniuoca vnū oīno secundū rationē secatur: hic aūt vnum proportionaliter. ¶ Secūdo ex parte diuidentium: quia differentie secantes genus sunt extra genus: modi autem secantes analogum ipsius analogi ratione clauduntur: quemadmodum ipsa analogata (vt in capitulo de abstractione declaratum est) propter quod in tertio meta. tex. 10. ens genus esse negatur. ¶ Tertio ex parte ipsarum partium subiectiuarum, que per diuisionem fiunt quia partes diuisionis vniuoce licet ordinem habeant secundum se (⁊ originis: vt dualitas est prior trinitate: ⁊ perfectiōis: vt albedo est perfectior nigredine) tamen secundū diuisi rationem, puta numeri aut coloris: neutra altera prior aut posterior est: sed omnes equaliter in diuisi ratione cōmunicant. Analogata vero, que analoga diuisione constituuntur: non solum secundum se, sed etiam in ipsius analogi quod diuiditur ratione: ordinem habent: ⁊ aliud prius, aliud posterius est: adeo vt in vno eorum tota ratio diuisi saluari dicatur: in alio autem imperfecte secūdum quid. Quod non est sic intelligendum: quasi analogum habeat vnam rationem: que tota saluetur in vno, ⁊ pars eius saluetur in alio: quoniam puerile est hoc. Sed cum totum idē sit quod perfectum, ⁊ analogo nomine multe importentur rationes, quarum vna simpliciter ⁊ perfecte constituit tale secūdum illud nomen, ⁊ alie imperfecte ⁊ secundum quid: ideo dicitur quod analogum sic diuiditur, quod non tota ratio eius in omnibus analogatis saluatur: nec equaliter participant analogi rationem sed secundum prius ⁊ posterius. ¶ Cum grano tamen salis accipiendum est analogum simpliciter saluari in vno, ⁊ secundum quid in alio. Sufficit enim hoc verificari, vel absolute (vt patet in diuisione entis in substantiam ⁊ accidens. Illo enim absolute loquendo dicitur ens simpliciter: hoc autem scd̄m quid) vel in respectu: vt patet in diuisione entis in deū ⁊ creaturā. Utrūqȝ enim licet ens simpliciter sit ⁊ dicatur absolute loquendo: creatura tamen in respectu ad deū, ens ſm quid ⁊ quasi non ens est ⁊ dicitur.

Circa resolutionē Aūt analogatorum sciendū est, ꝙ cū vniuersaliter primū in cōpositione sit vltimū in resol'one: ⁊ p diuisionē tm̄ ea que actu in aliquo sunt resol'o fiat: eodē modo resoluēda sunt analogata in analogū, quo cetera resoluuntur. scilicet vtendo diuisione predicta, que vocatur diuisio in partes essentie vel rationis, ⁊ a posterioribus ſm consequentiam ad priora procedendo, si longa esset resolutio facienda. ¶ Ad rationem autē analogi cum deuentum fuerit, singulis analogatis in suas rationes secundum analogi nomen resolutis: cum illa analogi ratio ex multis constituatur rationibus, ordinem inter se ⁊ proportionalem similitudinem habentibus. vel ordinate ad primam resolutio fiet: veniendo semper ad similius ⁊ propinquius prime, et id in quo dissimilitudo est relinquendo. Uel si non sic ordinatas inter se contingit esse rationes illas, ad primam omnes modo predicto deducende sunt. Ordinem enim ad primam nulla subterfugere potest. Nec refert in pro-

Universidad de Deusto Biblioteca

posito: an fiat resolutio ad ratione pmam significatione, vel ꝼm rem. Intelligenda enim sunt hec in suo ordine: scilicet significationum aut rerum.

Qualiter de analogo sit scientia. Cap.10.

Visum est autem Quibusdã de analogo sciẽtiam esse nõ posse: nisi queadmodũ de equiuocis scientia habet: eo qd plures rões dicit, lz similes. Imo fallaciã equiuocatiõis cõmitti in syllogismis: in quib9 analogo p medio sumpto, certũ analogatũ subsumitur (nisi forte gratia materie bonus esset processus) asserunt eadem ratione. Nec posset ex vnius analogati ratione ꝼm analogi nomẽ concludi alterum analogatum tale formaliter esse: sed semper predictũ incidere vitiũ ratione predicta confirmant, verbi gratia, Si ponamus sapientiã esse analogice cõmunẽ deo 7 homini ex hoc qd sapientia in homine inuenta ꝼm formalem rationem precise sumpta, dicit perfectionem simpliciter: non cõcludere possum: ergo deus est formaliter sapiens: sic arguendo. omnis perfectio simpliciter est in deo: sapientia est perfectio simpliciter: ergo. Minor em distinguenda est: 7 si ly sapientia pro ratione sapientie que est in homine stat, argumentum erit ex quatuor terminis: quia in conclusione sapientia stat pro ratione sapiẽtie quã ponit in deo: cũ cõcluditur, ergo sapia est in deo. Si autem pro ratione sapientie in deo stat in minore: non concluditur ex perfectione sapientie create deum esse sapientem: cuius oppositum 7 philosophi, 7 theologi omnes clamãt. Decipiuntur autem isti, Scotũ (cuius est ratio hec in questione.1.dist.3.pmi lib.) sequentes: quia in analogo diuersitatem rationũ inspicientes: id quod in eo vnitatis 7 identitatis latet nõ cõsiderant. Rationes em analogi (vt superius etiam diximus) possunt dupliciter accipi. Uno modo ꝼm se (inquãtũ abinuicẽ distinguũtur) 7 ea que cõueniũt eis vt sic, seu ex hoc. Alio modo inquãtum eadem sunt pportionaliter. Primo modo accepte, vitium equiuocationis inducerent si quis eis vteretur: vt patet. Secũdo autem modo eis vtendo, peccatũ nullum incurritur: eo q quicquid cõuenit vni: ꝯuenit etiam alteri pportionaliter, 7 qcquid negat de vna, negatur proportionaliter de alia: quia quicquid conuenit simili in eo qd simile: cõuenit etiã illi cuius est simile, pportionalitate semp seruata. Unde si ex immaterialitate anime ꝯcluditur eã esse intellectualez ex immaterialitate proportionaliter posita in deo, optime cõcluderetur deum esse intellectualem proportionaliter: vt quãtum immaterialitas illa excedit istam tantum intellectualitas illa excedat istam 7c. Propter quod Sanctus Thomas in qõne.2.de pote.dei, artic.5.analogata omnia sub vna analogi distributione cadere dixit. Et merito: qr vnitas analogie nõ esset in coordinatione vnitatũ numerãda: nisi vnũ pportionaliter, vnum esset affirmabile 7 negabile: 7 cõsequẽter distribuibile, 7 scibile subiectum, 7 medium, 7 passio. Unde ad obiecta in oppositũ dicitur, q qr, vt in.2.elenchoꝝ capi.10.dicitur equiuocatio latẽs in hmõi proportionalibus, peritissimos etiam latet. ideo oportet huiusmodi analogis nominibus vtẽdo ex parte vnitatis, semper modum pportionalitatis subintelligi: aliter in vniuocationem lapsus fieret. Nisi em pre oculis haberetur proportionalitas cũ dicitur immateriale omne esse intellectuale, tanq vniuoce dictum acciperetur: 7 latens equiuocatio non visa obreperet.

Proportionalitate autem seruata de analogis scientiã esse et diui Thome pcessus de bono 7 vero 7 alijs hmõi, 7 quotidianũ cõuincit exercitiũ. Testatur quoq demõstratiue artis pater Aristo. in scdo poste.ca.xj.incip. (Ut habeamus autẽ pposita vel pblemata) analogũ cãm adequatã esse alicuius passionis, 7 p mediũ oportet quãdoq a demõstratore assumi, dũ venationẽ ppter quid docens inquit, Amplius alius modus est ꝼm analogiã eligere vnum: idẽ em nõ est accipere: qd oportet vocare sepion. 7 os, 7 spinã. Sũt aũt que sequũtur: 7 hoc tã q natura vna hmõi existente. Et in sequẽti ca. ait, Scdm autẽ analogiã eiusdẽ: 7 medium se habet ꝼm analogiã. In quibus verbis non solum docuit analogum vt medium assumi quandoq in demonstrationibus: sed etiam ipsum ✠ non esse vnum in se expressit. et cum hoc habere passionem adequatam: acsi vnius esset nature.

Alis ✠ ipsius. Nec analogia hec pcessum formalẽ ad ꝯcludendũ de deo et creaturis pdicatũ aliqd eis cõe: qm accepta sapiẽtie ratione, 7 segregatis ab ea per intellectũ eis que sunt imperfectionis: ex hoc qd id qd est sibi ppriũ formaliter sumptũ perfectionem absq imperfectione claudit, cõcludit. ergo sapiẽtie ratio nõ oĩno alia, nec omnino hec, sed hec pportionaliter est in deo quia similitudo inter deũ 7 creaturam nõ est vniuoca: sed analoga. Nec pari ratione potest cõcludi deũ esse lapidẽ pportionaliter: quia ratio lapidis formaliter sumpta quãtũcũq expoliata imperfectionem aliquã claudit, que prohibet tam ipsam ꝼm se, q ipsam pportionaliter in deo reperiri: nisi metaphorice: queadmodũ dictũ est: petra aũt erat Christus. Unde cũ fit hmõi pcessus, ois pfectio simplr est in deo: sapiẽtia est perfectio simplr: ergo 7c. in minore ly sapiẽtia nõ stat p hac vel illa rõne sapiẽtie: sed p sapiẽtia vna pportionaliter. i. p vtraq rõne sapiẽtie nõ cõiunctũ vel disiunctũ: sed inquãtum sunt indiuise pportionaliter: 7 vna est altera pportionaliter: 7 ambe vnã pportionaliter cõstituũt rõnem. Significãtur em analogo nomine inquãtum eedẽ sunt: vnde nõ oportet analogũ distinguere, ad hoc q cõtradictionẽ fundet: 7 enũtiationis subiectum aut predicatũ fiat: sed rõne idẽtitatis pportionalis in se clause, 7 quã principalr dicit, ex se ad hoc sufficit. Contradictio em dicitur ꝯsistere in affirmatione 7 negatiõne eiusdẽ de eodẽ 7c. et nõ affirmatione 7 negatione vniuoci: identitas siquidẽ tam rerum q rationũ (vt pluries replicatũ est) ad idẽtitatem pportionalem se extẽdit. Ex hoc aũt apparet Sco. in.j.sen.dis.3.q.1. vel male exposuisse cõceptum vniuocũ, vel sibi cõtradicere: dum volens vniuocationẽ entis fingere ait, Cõceptum vniuocum voco, qui ita est vnus q eius vnitas sufficit ad cõtradictionẽ affirmãdo 7 negãdo ipsum de eodẽ. 7 sic vniuocũ vult esse ens. Si em identitas sufficiẽs ad ꝯdictionẽ vniuocatio dicitur: cõstat q ponẽdo ens esse analogum 7 ꝼm pportionalitatem tm vnũ, satisfiet vniuocationi, qd scotice doctrine aduersatur tenenti habere cõceptũ vnũ simpliciter 7 omnino indiuisum: vt de vniuocis diximus. Si aũt nõ ois talis idẽtitas sufficit ad vniuocationẽ: nõ recte igitur vniuocatio cõceptus declarata est esse eam, que ad cõtradictionem sufficit: quasi proportionalis identitas ad hoc nõ sufficiat.

De cautelis necessarijs circa analogorum nominum intellectum et vsum. Cap.xj.

Quia vero Aristo. in predicta ex elenchis authoritate, doctissimos viros circa horũ nominũ cõceptus errare dicit ob latentem eorum vnitatis modum. idcirco necessarium fore duximus in fine huius tractatus cautelas quasdam tradere quibus possit se quis ab errore multiplici in re hac preseruare.

Cauendũ Est igitur imprimis, ne ex vniuocatione ipsius nominis analogi respectu quorundam: credamus simpliciter ipsum esse vniuocum, omnia enim fere analoga, proprie fuerunt prius vniuoca: 7 deinde extensione analoga communia proportionaliter illis quibus sunt vniuoca 7 alijs vel alij facta sunt. Sapientie enim nomen primo impositum est humane sapientie: 7 vniuocũ omniũ hominum sapiẽtijs erat. Deinde ad diuine nature cognitionẽ ascendentes, proportionalẽq similitudinẽ inter nos vt sapiẽtes et deum cõtemplantes sapientie nomen extẽderunt ad id in deo significandum, cui nostra sapiẽtia proportionalis est, sicq vniuocum nobis analogum factum est nobis 7 deo. Et similiter de alijs accidit. Falli autẽ contingit faciliter ex hoc: quia illa ratio prior vtpote notior 7 familiarior 7 prior quo ad nos: semper profertur ab illustribus viris 7 eorum sequacibus, quãdo analogi significatio queritur, 7 dicitur esse tota analogi ratio: pro qua simpliciter prolatum stat, 7 oĩa analogata illã participare: vt ptz cũ sapiẽtie ratio reddit. Assignatur em differẽtialis eius cõceptus p rõne: ꝼm quã cõis ponit deo 7 creature. 7 simile est in alijs. Creditur enim ex hoc q illa sit ipsa analogi ratio 7 incaute vniuocatio acceptatur: nõ enim illa ratio est ratio analogi: sed eius origo quo ad nos: quoniam non illa, sed illa proportionaliter in altero analogato inuenitur: vt ex dictis patet.

Cauendum Scdo est: ne nois vnitas vt diuersitas rationũ analogam vnitatez obnubilet: hoc em tanq quoddam accidens, in re hac suspiciendum est. Nihil enim minus analogice idem sunt sepion, os 7 spina vnũ non habentia nomẽ, q si vnũ nomẽ haberent: nec magis idem essent si vnum nomẽ haberẽt: 7 tamẽ si cõmuni noie ossa vocarentur: ita qd defectu vocabulorum, vel rerum proportionali similitudine, ossis nomen ad cetera extẽsum esset: crederemus eiusdem esse nature 7 rationis ossa 7 spinas 7c. Preter im qr (vt dictũ fuit) ad ea que sunt proportionaliter eadem cõsequũtur passiones tanq si eorum esset natura vna.

Cauendum Tertio est: ne vocalis vnitas rationis analogi nominis mentem reuoluat. Ex eo nãq (verbi gratia) q principium dicitur esse id ex quo res fit, aut est aut cognoscitur: 7 hec ratio in omnib9 que principia dicuntur saluatur principij nomen vniuocum creditur. Erratur autẽ: quia ratio ipsa nõ est vna simpliciter: sed pportione 7 voce: vocabula em ex quib9 integratur, analoga sunt: vt ptz: neq em fieri, neq esse, neq cognosci, neq ly ex, vni9 oĩno est rationis: sed proportionalis. Et ppterea ratio illa in oĩbus vtpote proportionalis saluatur: sicut 7 principij nomen pportionaliter commune dicitur.

Cauendum Demum est: ne diuersa doctorũ dicta de analogis nos perturbẽt. Considerandũ quippe est, q qr analogũ mediũ inter equiuocũ 7 vniuocum est: 7 mediũ extremorũ naturam sapiens, ad alterum cõparatum, alterum induit: adeo vt quando medio ꝼm id quod de vno extremo habet vtimur: illius extremi cõditiões ei attribuamur) vt in quinto phy si.tex.com.6.7.51.patet) ideo plerũq doctores vtentes analogo ex parte vnitatis quã ex vniuocis participat vniuocorum nõ solum cõditiones (puta abstractionem indistinctionẽ 7c.) sed etiã nomen ei attribuunt: vtentes vero analogo ex parte diuersitatis quam qui ex equiuocis trahit conditiones quoq supradictis oppositas, et nomen illi imponunt equiuoci. Et vt de multis pauca dicantur, Aristo. in secũdo meta.tex.4.ens 7 verum vniuoca vocat: quia ex parte idẽtitatis illis vtitur: vt processus suus aperte ostendit. San. Tho. quoq pluries dicit in ratione alicuius analogi (puta paternitatis cõmunis diuine 7 humane paternitati) oĩa contenta esse indiuisa 7 indistincta: 7 q paternitas (verbi gra) abstrahit a paternitate humana 7 diuina: qr vtitur analogo ex parte idẽtitatis. Nec tñ false sunt aut abusiue pdicte locutiones 7 similes: sed ample potius, 7 large, queadmodũ pallidũ nigro contrariũ est 7 dicitur. Saluatur siquidem in analogis identitas nois 7 rationis: in qua (vt ex dictis ptz) nõ solũ analogata: sed etiã singule analogi rationes vniũtur, 7 quodãmodo confundũtur: vtpote abstrahentes aliqualiter ab earũ diuersitate. Aristote. rursus in primo physi. ex parte diuersitatis, ente vtens contra parmenidem multiplex seu equiuocũ (vt ipsemet illum textum sic exponendum specialiter in secundo elenchorum tradit) vocauit: vnde 7 Porphyrius Aristo. dicere ens esse equiuocum accepisse videtur vtens ente ex parte diuersitatis. Quod tamẽ Sco. in pmo, dis.3.in.q.3.in logica Aristo. nõ inueniri ideo dixit: quia predictos textus non cõiugauit. Propter qd ibidem quoq contra textum glossauit principium Aristo. contra parmenidem in primo Physi.tex.13.vt in elenchis (vt dictũ est) clare p3. Sanc. Tho. etiam, ens prius non esse primo analogato nihilq deo prius ꝼm intellectum cẽ dicit: pluries vtens analogo ex parte diuersitatis rationum. Quelibet siquidẽ eius ratio secundum se quia propriũ analogatum in se claudit: 7 in sui abstractione illud secum trahẽs cũ illo cõuertitur (vt supra diximus) ideo prior secundũ consequẽtiam, aut abstractior suo analogato negatur. ac per hoc primo analogato 7 deo nihil est prius: quia eius ratio secundũ analogi nomen, que ipso prior secundum se non est, sed conuertitur: ceteris prior rationibus. Cũ his tamen stat, q ratio illa in deo vt eadem est proportionaliter alteri rationi: secundum idẽ nomen superior 7 secundum consequentiam prior logice loquendo sit: vt ex dictis patet. Dico autẽ logice: qr physice loquendo analogum nec est prius secundum consequentiã omnibus analogatis (qr ab eorum proprijs abstrahere non potest: quãuis vt saluatur in vno sit prius altero) nec põt esse sine primo analogato, vbi analogata consequenter se habent. Unde si quis falli non vult solerter sermonis causam cõiectet: 7 extremorũ conditiones medio applicaturũ se recolat: sic enim facile erit omnia sane exponere, 7 veritatez assequi: que a prima est veritate. Cuius cognitio ex hoc exaltetur 7 firmetur opusculo completo in conuentu sancti Apollinaris papie suburbio: die primo Septembris. M.ccccxcv.ij.

Preclarissimus reuerendissimi do. dñi Tho. de vio, caietani Cardinalis S. Xisti, de nominũ analogia tractat9 explicit.

Eiusdem super duo de conceptu entis quesita ad fratrem Franciscum de Ferraria magistrum studentium in Conuentu Bononiensi, Responsio.

Amantissime Pater Ex acceptis vestre solicitudinis lrĩs percepi libellum nostrum de analogia nominum vos plegisse duoq dubia de cõceptu entis mentẽ vestram tenere, soluiq a me familiariter flagitastis. Ego aũt q primũ compleui expositionem librorũ de anima (cuius fini incumbebam cũ vestras recepi) respondere curaui: ne preclaro ingenio tuo deessem. Primum igitur dubium fuit ad hominem meipsum. s. quia in commentarijs de ente 7 essentia, sustineo vnũ conceptũ mẽtalem representatiuum entis, 7 in trac. de analogia noium videor hoc negare. Secundum autẽ est ad diuum Thomam quoniã ego in prefato libello sustineo analogum non absolui ab his, quibus analogum dicitur: 7 diuus Tho. in.q. de ꝟi.q.1.ar.1. docet ens habere conceptum vnum simplicẽ: ad quem omnia predicamenta, 7 transcendentia addunt: in quem resoluuntur: qui est primo notus. Hec enim inuicem sibi aduersari videntur: quandoquidem si ens absolui non potest a naturis rerum: nõ erit simplicissimus nec primo notus: nec in quẽ vltimo resolutio fiat: 7 ad quem omnes addunt.

Ad euidentiam Horũ, 7 specialiter primi, recolito q quicquid est imago alicuius similis alteri: est etiam imago illius alterius quatenus primo assimilatur: ac per hoc omnis conceptus creature est conceptus dei: sicut omnis creatura aliqua est similitudo dei. Hinc ergo fit, q cum vnum proportionabiliter vt sic, habeat singula membra similia proportionabiliter: oportet q habeat etiam vnum conceptum mentalem representatiuum illius vnius proportionabiliter. Nec huius oppositũ teneo in tractatu de analogia nominum: sed conceptus iste vnus numero in mente secundum esse subiectiuum, est vnus analogia secundum esse representatiuum. nec repñtat vnam solam naturam: sed vltra vnam, quã determinate representat (a qua est impressus) representat implicite ceteras similes illi primo representate secundum id in quo proportionabiliter eis similis est. idem enim est iudicium de similitudine rerum inter se, 7 conceptus mentalis 7 rerum. Quemadmodũ enim ossis natura similis est nature spine in sustinendo carnes animalium (in quo analogantur) ita conceptus mẽtalis ossis vt sustinẽs carnis, est similis ossi 7 spine: sed ossi determinate: spine autem implicite: sicut etiam ipsum os non est simile spine determinate: sed quatenus spina sustinet carnes, sicut ipsum os. Hic est primus modus, quo analogum h3 vnum cõceptum mentalem: ac per hoc ens: cum analogum sit vnum: hoc pacto habet cõceptum in mente a rebus impressum. Alter autez modus super ipsius intellectus opere: quo natus est adunata diuidere, fundantur. et est tunc conceptus similis vnus numero in mente, representans analogũ quidẽ determinate: nullã autem eorum que fundant analogiam explicite. Contingit aũt hoc: cum intelligens mẽtalẽ ꝯceptũ quem paulo ante diximus, expoliat ab illa determinata natura quam representabat: 7 loco illius nature concipit pronomen aliquod referẽs naturas fundantes analogiam indeterminate. verbi gratia. Si conceptus ossis, est os sustinens carnes. intelligẽs loco ossis ponat quod, 7 dicat quod sustinet carnes: tũc enim manifeste representatur analogum explicite: implicite autem tantum nature fundantes analogiam. Est autem inter hos duos conceptus non solum dicta ex radicib9 differentia: sed etiam quia primus ad quid rei spectat analogi. secundus autẽ ad quid nominis: neuter tamen perfecte representat analogum. De quo scilicet perfecto seu adequato explicite cõceptu analogi interpretandum est, cum a me vel ab alio scriptum inuenitur, q non potest analogum, vnũ numero mentalem conceptum habere: sed vnum analogia tantum. Et quoniam conceptus mentales sunt imagines rerũ representatarũ (nisi sint fictitij) quemadmodum in mente concept9 adequat9 analogi nõ est vni9, sed exigit representationẽ omnium fundantium analogiam: ita significatum analogi adequatũ 7 perfectũ nõ potest sic abstrahi, vt obijciatur: representet, aut cõcipiatur absq fundantibus rebus. Et sicut in mẽte duplex cõcept9 imperfect9 reperit, ita res significata extra põt obijci dupliciter

imperfecte: scilicet vel in vno explicite in quo cetera obiiciuntur indeterminate: vel in nullo explicite, sed omnia implicite in solo formalissimo significato explicite. ¶ Nec predicta contrariantur doctrine Sancti Thome: ens enim primo notum ordine generationis est ſm conceptum imperfectum: ordine autem distincte cognitionis est ſm conceptum perfectum.

¶ Ens quoq; habere conceptum simplicissimū consonat dictis: quoniam cum simplicitas cōpositioni opponatur: et vnū analogia non sit vnum compositione aliqua: non habet ens ex hoc qđ analogum, compositionē admixtam. Et vt exercitatione resolutio monstretur: si substantiam in ens vis resoluere. si in conceptum distinctum entis resolutio queritur: resoluetur in ipsam naturam substantie quatenus esse fundat qđ est simplicissimum: cui ꝛ addit ipsa substantia ꝛ addunt trāscēdētia. Et si in cōceptū confusum: quod est resolues: quod etiā est simplicissimum: cui etiam predicta addunt. ¶ Sed occasio errandi multis est: quia in resolutione distincta querunt resoluere in vnum analogia: sicut consueuit resolui in vnum vniuocatione. Ita qđ querunt in analogia quasi vnum numero terminum sicut in vniuocis: cum tamen terminus in analogia sit vnus proportionabiliter tantum. Ita qđ ꝛ singula resolubilia resoluuntur in conceptus simplices obiectiuos ꝛ mētales: et omnia in conceptum obiectuum ꝛ mentalem simplicem et vnum proportionabiliter. Ita qđ (vt vnico verbo rem absoluam) ens esse primo notum in quod fit omnis resolutio. in qđ omnia addunt: per modum analogi interpretandum est: cum quo stare potest. q ens secundum perfectum adequatumq; conceptum non abstrahit a naturis predicamentalibus: sicut nec aliquod analogum a fundantibus analogiam. ¶ In hoc pendet tota vis claritatis rei huius: vt semper animaduertat secūdum analogorum motem hec dici. ¶ Plura nunc non mihi occurrunt ad propositum dicenda: imo prolixior fui acutissimo ingenio tuo: quo ex vnico verbo concepisses cuncta. Bene vale: ꝛ pro me orare digneris. Rome, die 27. Februarij, 1509.

¶ Finis.

¶ Excudebat Joannes Crispinus Augduni,
Anno a salute Mortalibus restituta,
1540. Mense Februario.

Regestum.

† A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T U X Y Z.
AA BB CC DD EE FF GG HH II KK.

Omnes sunt Quaterniones, preter HH Quinternum, et KK Ternum.

† Index seipsum manifestat.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Barcelona
Biblioteca